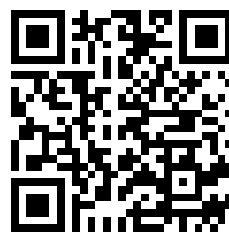

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

GoogleTM books

<https://books.google.com>

UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD

LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

ERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD U

RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES ·

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD

LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

ERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD U

RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES ·

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD

LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

RSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UN

RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

RJEČNIK

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA
ZNAOSTI I UMJETNOSTI

OBRADUJE

P. BUDMANI

DIO III

ĐAVO—ISPRAKRAJATI

U ZAGREBU 1887—1891

U KNJŽARNICI JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)

TISAK DIONIČKE TISKARE.

PG 1374
R5
V. 3

ĐAVŌ, đāvola, m. diabolus, *vrag, hudoba, grč. διάβολος*. — *isporedi* đavao. — *Akc. se mijēna u gen. pl. đavŏla*. — *Krajnē u stoji po štokavskom govoru mj. ol.* — *Mješte da u naj starijem obliku stoji dija*: dijavolъ, dijavols, dijavol, dijavo (*do xvi vijeka*); *poslije (od xvi do xviii vijeka) ispada i*: djavol, djavo: *u naše vrijeme samo* đavo. — *Riječ je stara, isporedi stslav. dijavolъ, rus. дяволъ, дьяволъ*. — *Između rječnika u Stuličevu (djavol), u Vukovu, u Daničičevu (dijavols). a) u pravom smislu uopće. dijavol, dijavo*: Zaly okajani dijavols. Mon. serb. 89. (1830). Primijeniti se može nepravda g dijavolu. Zborn. 3a. — *djavo*: Izgoni djavole. N. Rašina 59b. luc. 11, 15. Čovjek zlom čudi djavola nadhodi. M. Vetranić 1, 374. Gdje djavoli duše muče. M. Držić 159. Oviđe g dijavolu. M. Divković, zlam. 37b. Oslohoditi te od djavola tvoji neprijatelja. L. Terzić 136. Sije vasdan nerazloga djavo. J. Kavašin 5a. Straši se jednoga ubojice, a ne boji se neizbrojeni djavola. J. Banovac, razg. 30. Ukaže se pak i B. D. Marija, i roče djavolom. M. Zoričić, zrc. 100. A da je svaki grišnik djavo, isti spasi-te! svidioči. D. Rapić 73. Uđi svecu jednu svijecu, a djavolu dvije. S. Lubiša, prip. 132. — *đavo*: Za kamehe vežite nečasive đavole. Nar. pjes. vuk. 1, 132. Đavolu pakla ne manka. Đavo ni ore ni kopa, već sve o zlu misli i radi. Đavo rastovara na veli stog. (Ko mnogo ima onaj i dobija). Nar. posl. vuk. 72. Ni đavo nije onako crn kao što ljudi govore. 213. Sunce sije, kiša ide, đavoli se legu. 296. Kad su đavoli otpali od boga. Nar. prip. vuk. 114. — *b) u osobitijem slučajima ili s osobitim značenjima (svi su primjeri našega vremena, s toga je u svijem naj mlađi oblik đavo)*. aa) u *lutini čefade pomene đavola, n. p. aaa) proklinući, psujući*. Kum je staru majku zapitao: 'Kako ćemo kumi ime desti?' Stara majka luta odgovara: 'Đeni Jaňa, đavo je odnio!' Nar. pjes. vuk. 1, 560. Hajt' otola, božji prokletnici! đavoli vi ponijeli dušu! 2, 127. Nos' te đavo, Oblačiću Rade! 2, 501. Zavrgo se čavlenom batinom, u nojzi je pet stotin čavala, (odnili ga pet stotin đavola). Nar. pjes. juk. 139—140. Do đavola! nemam ni ja koliko mi treba, a da dam vama! Nar. prip. vuk. 171. — *bbb) kad pita da mu se tumači što u kakvom neugodnom događaju*. Koji te je đavo navratio, da ti dođeš u moje svatove? Nar. pjes. vuk. 2, 398. Zar ti malo čara po krajinam', no t' donese đavo u planinu? 3, 332. — *ccc) kad se većom silom hoće kazati da što ne može biti, reče se da ni, 'đavo' ne može ono učiniti ili da sam, 'đavo' može ono učiniti. u ovakovijem primjerima*: Koji će vas đavo podnijeti, a i sad ste nesnosni. S. Lubiša, prip. 136. Đavoli ga znali! (u ko zna ko je, ili gdje je, ili što radi). — *bb) kad ko od objesti što radi, kaže se*: Ne dade mu đavo mirovati. Nar. pjes. vuk. 2, 458. Ne dade mu đavo da učuva. 3, 564. Ne da mu đavo mira (kad ko neće da miruje). Vuk, rječ. 147a. — *nije posve isto u ovom primjeru, u kome đavo znači što i đavolstvo*. Jedan momak od djavola stane da govori. S. Lubiša, prip. 162. — *cc) može značiti: zlo, nesreća*. Kome vrag tome i đavo. Nar. posl. vuk. 147. *osobito ono čemu je čefade samo krivo*. Ko đavola traži i naša' ga. Ogled. sr. 6. s *tijem značenjem često stoji u ovakovijem primjerima, kad se ko svjetuje da se čega prođe*: A prođi se kaveje i đavola! Nar. pjes. vuk. 2, 466. Što će tebo solo i đavoli? 4, 103. Prođite se đavola i vraga! Nar. pjes. petr. 2, 530. — *dd) kaže se o čefadetu (i o živinčetu) da je đavo: aaa) u lutini, kao u čem mr-*

skom, često u vokativu: Toni, toni, đavole, nisi moja ni bila. Nar. pjes. vuk. 1, 104. 'Oj snašice, đavole, da ti meno uvati, šta b' ti meni činila?' 'Oj devere, đavole, da ja tebe uvati(h), kožu bi ti derala'. 1, 521. Bači, dive, vraga i đavola. 2, 34. — *bbb) kao prijekor objesnu čefadetu (i živinčetu), ali obično u šali*. Stan', djevojko, đavole! Nar. pjes. vuk. 1, 179. Sad su ljudi đavoli, o svačemu govore, po naj više o nama, da se dvoje ljubimo. 1, 180. (Biju se dva kokota kod skupštine). Knez Rogan: Vidite li ova dva đavola! oko šta se oni dva poklaše? P. Petrović, gor. vijen. 46. — *ccc) kao u čudu, kad ko (čefade ili živinče) nešto čudnovato radi*. Da je kome pogledati bilo, kad usjede đavo na đavola, gorski hajduk na b'jesna dogata. Nar. pjes. vuk. 3, 8—9. Al' da vidiš čuda velikoga: namjeri se đavo na đavola, odmiče se jedno od drugoga. 3, 206. — *i ironički*: Đavo si ti kad se natrčiš. (Reče se u šali kad se ko gradi odvise pametan). Nar. posl. vuk. 72. — *ee) kao ime nekijem životinjam*. aaa) morskog đavo, 'der froschfisch', 'lophius piscatorius'. G. Lazić 76. — *bbb) đavo šumski ili mandril, cynocephalus mormon*. J. Pančić, zoolog. 177.

ĐAVODAN, m. u jednom primjeru xviii vijeka (djavodan), kao da je značenje: onaj koji je dan od đavola. Ako bi ti zatok poslao ki djavodan, no hod' na inač. J. Kavašin 352a.

ĐAVOLAČA, f. zemlja pod nivama u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Đavolači. Sr. nov. 1872. 622.

ĐAVŌLAK, đavŏlka, m. dem. đavo. — *Akc. se mijēna u voc. đāvŏlce, đāvŏlci, i u gen. pl. đāvŏlaka*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Kad ugleda đak djevojke, upita kaludera: 'Šta je ono duhovniče, šta je ono?' A kaluder kao namrgoden odgovori mu: 'Ne gledaj onamo, sinko, niti pitaj šta je; ono je đavo'. Ona đak naj umilatiijim glasom reče: 'Dela duhovniče, boga ti! da kupimo onoga jednog đavolka, pa da ga povedemo namastiru'. Vuk, rječ. 147a.

ĐAVŌLÂN, đavolâna, m. vidi vragolan. — *U Vukovu rječniku*.

ĐAVŌLAST, adj. petulans, vidi vragolast. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Dika crna, al' je milokrvna; graorasta, al' je đavolasta. Nar. pjes. vuk. 1, 637. Djevojke su đavolaste. Nar. pjes. petr. 1, 43.

ĐAVŌLČE, đavŏlčeta, n. dem. đavo. — *U Vukovu rječniku*.

ĐAVŌLČIĆ, m. dem. đavolak. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme*: Sa praporičići, sa đavolčići.

ĐAVŌLICA, f. uprav ženski đavo, ali se kaže samo ženskom čefadetu kao prijekor, češće u šali, vidi đavo, b) dd) bbb). *isporedi vragolica*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu: žena ili djevojka koja đavoli, 'die teufelin (muthwilliges frauenzimmer)', 'femina petulantior'*. Djavolice, dobro se ne izležete, a sve znate. M. Držić 191. 'Oj Dunave, tija vodo! što ti tako mutna tečeš? il' te jelen rogom muti, il' Mirčeta vojvoda?' 'Nit' me jelen rogom muti, nit' Mirčeta vojvoda, već devojke đavolice svako jutro dolazeći, peruniku trgajući i beleći svoje lice. Nar. pjes. vuk. 1, 492.

ĐAVOLIJATI, đavolijam, impf. šaliti se. M. Pavlinović. — *vidi vragovati*.

ĐAVŌLISÂNE, n. djelo kojijem se đavoliše. — *U Vukovu rječniku*.

ĐAVŌLISATI, đavŏlišēm, impf. vidi vragovati i vragolisati. — *U Vukovu rječniku*.

ĐAVOLITI, đavólím, *impf. vidi vragoliti.* — U Vukovu rječniku.

ĐAVOLOV, *adj. diaboli, koji pripada đavolu.* — *Između rječnika u Vukovu.* U meno su oči đavolove. Nar. pjes. vuk. 1, 371.

ĐAVOLSKÂ JARUGA, *f. mjesto pod nívama u Srbiji u okrugu smederevskom.* Níva u Đavolskoj Jarugi. Sr. nov. 1861. 495.

ĐAVOLSKÎ, *adj. diabolicus, koji pripada đavolima.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. dijavolskz, rus. diabolickij.* — *Između rječnika u Stuličevu (djavolski), u Vukovu, u Daničičevu (dijavolskyj).* a) *s oblikom dijavolski (dijavolskyj).* — *u jednom primjeru xiv vijeka.* Dijavolskymъ navazdenijemъ. Mon. serb. 116. (1342). — *b) s oblikom djavolski.* — *xvii i xviii vijeka.* Ako si ti sužan djavolski. B. Kašić, per. 38. Neka bog oslobodi grišnike od napastovanja djavolskoga. L. Terzić 96. Uzeše one slugo djavolske Isusa. M. Lekušić, razm. 95. Ču(č)aj se drugačije od zasido i privare djavolske. M. Zoričić, zrc. 41. — *c) s oblikom đavolski.* — *od xviii vijeka.* Iz đavolskih čelusti istrgnuti. J. Rajić, pouč. 1, 88. Ne igraju se s đavolskim poslom (n. p. s puškom) Nar. posl. vuk. 199. Pa ga đavolski car nabio na kopje i nosio na ramenu. Nar. prip. vuk. 114. Pak se prodi đavolskijeh aspri. 122. Kakva ti je ono đavolska živina? 180. — *d) rijetko se (samo u nekijem primjerima xviii vijeka)* ol po općem zakonu miješa na o: djavoski. Od djavoskih htij se branit svih zasjeda. J. Kavanin 402b. Kad čovik ili žena jest u dogovoru s djavolom, i čini dila djavoska. J. Banovac, razg. 268. Pod djavoskim nogam. F. Lastrić, svet. 62a. Ona je lokva sviju napasti djavoskih. D. Rapić 146.

ĐAVOLSTVO, *n. đavolska narav, đavolsko stanje.* — *isporodi vragolstvo.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide vragolstvo).* a) *u pravom smislu.* — *xviii vijeka sa starijim oblikom djavolstvo.* Naj posli odade dogovor Kalvinov, i njegovog djavolstvo. M. Zoričić, zrc. 117. — *b) petulantia, objest.* — *u naše vrijeme s mlađijem oblikom davorstvo.* Sjele Mijat s kadom večerati, a malo je Mijat večerao, od davorstva onda zaplakao. Nar. pjes. vuk. 3, 439. Obuče se od davorstva u devojačke ajine. Vuk, dan. 4, 8. Osobito se reče za onoga koji se čini miran i prost, a pun je davorstva i lukavstva. poslov. 93.

ĐAVOLUK, *m. vidi davorstvo, b).* — *Postaje od davo turskijem nastavkom luk.* — *U naše vrijeme.* Djavoluku doru naučio. Nar. pjes. juk. 253. No s većega davorluka svoga. Osvetn. 1, 70.

ĐAVOLEVICA, *f. vidi davorica (s pravijem značenjem).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Šejtan jaši na davorlevici. Osvetn. 3, 13.

1. ĐAVOLÎ, *adj. diaboli, diabolicus, koji pripada đavolu (đavolov), ili đavolima (đavolski).* — *isporodi vražji.* — *Postaje od osnove imena davo (dijavol, đavol, davor) nastavkom jz; lj sazimlje se u j.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. dijavoljz.* — *Između rječnika u Stuličevu (djavolj), u Vukovu, u Daničičevu (dijavoljz).* a) *s naj starijim oblicima dijavoljz i đjavoljz.* — *xiv vijeka.* Navazdenijemъ dijavoljz. Mon. serb. 139. (1348). Da je prđdanъ na velikomъ sudištu u đjavoljz ruke. 230. (1397). — *b) sa starijim oblikom dijavoljz.* — *xvi vijeka.* Mre da to izvadi iz ruke djavolje. Š. Menčetić 342. Od sobe goňahu djavolje napasti. M. Vetranić 1, 114. Koja me iz ruka izvadi djavoljih. N. Dimitrović 34. Silu djavolu za ništo ne scijenit. M. Držić 419. Raz-

mišlja djavolje varke. B. Gradić djev. 56. — *c) s naj mlađijem oblikom đavoljz.* — *u naše vrijeme.* Sve će poći đavolijem tragom. Nar. pjes. vuk. 5, 237. Đavolja maštanija i božja sila. Vuk, nar. prip. 116. Kad prekučer pito si ih, Huso, preko žice đavoljega traga. Osvetn. 2, 118.

2. ĐAVOLÎ, *adj. uprav je ista riječ što i predašnja, ali, osim različna akcenta, ima i osobito značenje: ne unus quidem, ni jedan. ovo postaje od rečenica, kao što je: đavoli ga znali! (vidi davo, b) aa) ccc), i druge takove.* — *U naše vrijeme po južnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu: đavoljz (osobito u Hercegovini i u Crnoj Gori) 'kein einziger', 'ne unus quidem'.* Ne puštiše đavoljega živa do samoga Grude barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 865. Nama nesta na bedemu glava, u tamnici vlahu đavoljega. 4, 99. Svi su bezi na Hercegovini dok ne dođe bogo Ľuboviću; a kad dođe bogo Ľuboviću, ali nema boga đavoljega. Nar. posl. vuk. 282. Đavoljz jedan san svu noć, nego se obrći i prevrći do zore. S. Ľubiša, prip. 11. Al Turčina nigdje đavoljega. Osvetn. 7, 69. — *u ovom primjeru kao da je adverb:* Neću se mrčiti za to djavolje. S. Ľubiša, prip. 140.

ĐAVOSKI, *vidi đavolski.*

ĐAVRK, *m. veliki komad hleba.* — *Vaľa da je po postanu isto što devrek koje vidi.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

ĐAVUR, *vidi đaur.*

1. ĐE, *enklitična riječca, stslav. žde, dodaje se osobito demonstrativnijem zamjenicama i adverbima, te im podaje jaču silu u značenju; kao lat. dem, s čim je srodno. u starija se vremena dodavalo riječima ovaj, ovaki, onaj, onaki, taj, tako, takovi, toliko, tu, drugi, vas, koje sve vidi; isporodi žde. u novija vremena ne dolazi sa svijem tijem riječima; a obično prima i drugu enklitiku r (re, že) koju vidi: der; vidi također, tolikoder, ider. vidi još Đ. Daničić, rječ. 3, 539; F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 120.*

2. ĐE, *vidi gdje.*

ĐE-, *vidi dje-.*

ĐEBRA, *f. kao kesa od kostrijeti, što se navuče na ruku pa se nom čisti koň, tur. gebre.* Đ. Popović, tur. riječ. 79. i u Vukovu rječniku: 'einbeutel (von ziegenhaar), um pferde oder auch badende zu reiben'.

ĐEČERMA, *f. kratko odijelo do pasa bez rukava što se ne zapuća; po južnijem krajevima nosi se vrhu drugoga odijela (dolame, koreta), te je često od kadije, i izvezeno ili tokama nakičeno (isporodi bezrukac, fermen), tur. gečürme, ječürme.* — *zove se i ječerma (koje vidi).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'eine art weste (ohne ärmel)', tunicae genus'.* Ima mnogo stvari u našem jeziku da im i mi imena ne znamo, kako rećemo kail sam, čakšire, dečerma... S. Margitić, isp. iv. Pod dolamom od kadije dečerma, pod dečermom od erira košula. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Po dolami kadiji dečerma, na dečermi toke od tri oke. 1, 373. Po košulji tri tanke dečermie, pak dolamu sa trideset putaca. 2, 138. Po dolami toke i dečermie. 3, 6. Po košulji kadijli dečermu, po dečermi zelenu dolamu. 3, 111. Mor dolame, skerletne dečermie. 3, 298.

ĐEČEVIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Te pogodi Tura Dečevića. Ogled. sr. 250. Za Smailom Abdul Dečevića. 459.

DEČI, *m. pl. selo u Rudini (u bilečkoj nahiji)*. V. Lešević.

DEČMA, *f. između takuma i drveta na čibuku ima treće parče okovano srebrom što se zove 'dečma'*. I. V. Stojanović. — *tur. gečme*.

DEDEON, *m. ime muško, grč. Γεδών (po jevrejskom)*. — *Prije našega vremena*. Đedeons. S. Novaković, pom. 119.

ĐEDA, *f. hyp. Anđelija. u Lici*. V. Arsenijević.

ĐEDERAN, *deđerna, adj. u Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) deđeran (gyegyeren'), frišek, umetelen, hiter, brz, pospešen; lak, lagahan, agil, dexter, recens' v. brz. 2. batriv, 'generosus'; adv. deđerno, pospešno, lahko, hrlo, agiliter, dextre, compartive'. 2. batrivo, 'generose, audacter'. — Nepoznata postanja, isporodi tur. kenğ, mağar. gyöngö, mlad.*

ĐEDERNOST, *f. osobina onoga koji je deđeran. — U Bjelostjencevu rječniku: deđernost (gyegyerenost), pospešnost, hrlost, lahganost, agilitas, dexteritas, celeritas'. 2. batrivost, 'generositas, audacia'.*

DEGA, *m. ili f. ime muško ili žensko? — Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 119.

DEGEVO, *n. selo u Hercegovini u kotaru fočanskom*. Statist. bosn. 109.

ĐEISIJA, *f. odijelo uopće, osobito bogato, tur. gejsi, odijelo, ruble. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: vide odijelo s dodatkom da je stajajuća riječ. Pa otvora popete sepete, te on vadi duzel deisiju. Nar. pjes. vuk. 3, 96. Da obuče tursku deisiju. Nar. pjes. petr. 2, 277. Udari mu novu deisiju. 2, 588. Deisija, odijelo. 2, 700. Deisija, narešenje, nakicehe, kitka. F. Jukić, nar. pjes. 618. Deisija, gospoćko odijelo. V. Vrčević, nar. prip. 223.*

ĐEJENA, *vidi dejevski*.

ĐEJENSKI, *adj. koji pripada dejeni (obliku dejena nema potvrde, ali vidi deona), pakljeni. — Na jednom mjestu xiv vijeka i u Daničićevu rječniku (dejevskyj). Ogn's dejevski. Mon. serb. 199. (1881).*

ĐEKA, *m. ili f. ime muško ili žensko? — Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 119. — *U naše vrijeme kao muški nadimak ili prezime. Šaban Đeka grudski vojvoda. Nar. pjes. vuk. 4, 115. Tu Nik-Đeka prvi kidisao. Ogled. sr. 481.*

1. **ĐEKIĆ**, *m. prezime. — U naše vrijeme*. J. Bogdanović. Šem. karlov. 1883. 73.

2. **ĐEKIĆ**, *m. brdo u Srbiji u okrugu čačanskom*. Sr. nov. 1878. 900.

ĐEL, *tur. gel, dođi! — isporodi deldi, deledək, delorina. — U naše vrijeme. Del devojko, del dušice! V. Vrčević, igr. 31. Del, dođi k mene. Nar. prip. vrč. 223.*

DELA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrašskom*. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 315.

DELASICA, *f. mjesto u Hercegovini. — U naše vrijeme. Ujogoše uz Babu planinu, a iz Babe uprav Delasici, doklema došli polu Nevešinu. Ogled. sr. 91.*

ĐELDI, *tur. geldi, došao je. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Akšam deldi (veće je došlo), dragoj pod pengero. Nar. pjes. herc. vuk. 178.*

DELEDEK, *turska riječ u narodnoj pjesmi našega vremena: Deledək ti svaku večer. Nar. pjes. herc. vuk. 276. — u istoj knjiži na str. 357 tumačena je: dođi—podji, ali može biti da treba čitati delegək, tur. gelegək, koji će doći, buduć.*

DELEKOVAC, *Đelekovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kopriwničkoj (Gjelekovec')*. Pregled. 72. — *može biti da treba čitati Gelekovac*.

DELETOVCI, *Đeletovaca, m. pl. ime mjestima. a) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom. Razdijel. kr. 14. — b) pustara u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj. Pregled. 116.*

DELIBORCI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 62.

DELKAPE, *f. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 151.

DELORINA, *tur. gel orany, dođi otale. — U naše vrijeme. Delorina majko! sjedi mati modena! ... (Govori onaj koji čele zove u košnicu. U Grbju). Nar. posl. vuk. 189.*

DELSAMIN, *delsamina, m. vidi čemin. — Od tal. gelsomino (ali bi po tome trebalo da mješte d bude g). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da se govori u primorju). Svrnuh joj se u gardin, potgah joj delsamin i tri duhe nezdrele ... Vrnucu ti delsamin i tri duhe nezdrele. Nar. pjes. vuk. 1, 287. Daruj meni cvetak delsamina. Nar. pjes. herc. vuk. 98. Delsamin (tal. gelsomino), polj. dzielzamin, gelsomino, jasminum officinale L. B. Šulek, im. 68.*

ĐEĽA, *m. ili f. ime muško ili žensko? — Prije našega vremena*. ĐeĽa. S. Novaković, pom. 119b.

ĐEM, *m. ono gozđe na uzdi što stoji košu u zubima i oko usta, žvale, tur. gem. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku, u kom je ovako tumačeno. Pa zauzda demom od čelika. Nar. pjes. vuk. 2, 270. Zauzda ga demom nemačkijem. Nar. pjes. petr. 3, 127. Uzeti dem na zub. (osloboditi se, uzeti mah, kao koš, kad uzme dem na zub, pa ne mari što se usteže). Nar. posl. vuk. 380.*

DEMANT, *vidi dijomanat, mağar. gyémant. — U Bjelostjencevu rječniku.*

ĐEMELIJA, *f. vidi jemenija. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori oko Siņa.*

DEMIGIJA, *m. lađar, tur. gemiği. — U naše vrijeme. Demigiji vako govorio. Nar. pjes. petr. 2, 503.*

ĐEMIJA, *f. lađa, brod, tur. gemi. — Ako se mijenja u gen. pl. đemjša. — Od xviii vijeka i u Vukovu rječniku. Vozeći se u velikim demijam. And. Kačić, kor. 479. Sagrađi tanko demije. Nar. pjes. vuk. 1, 419. No mi prati niz more demije. 2, 553.*

ĐEMILIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu bańolučkom*. Statist. bosn. 41.

ĐEMO, *m. nekakvo tursko ime muško, uprav ipokoristik. — Ako. se mijenja u voc. Đemo. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Kud ćeš tamo, Demo Brđanine? Nar. pjes. vuk. 2, 412. Marko pade a Demo dopade. 2, 413.*

DEMOVSKO POĽE, *m. ime mjestu u Crnoj Gori. — U naše vrijeme. Ovce pase Zećanine Pavle po široku polu demovskome. Nar. pjes. vuk. 1, 199. Doklen dođe Arbaniji lutoj, u široku polu demovskome, pod bijelu varoš Podgoricu. Ogled. sr. 84.*

ĐENA, *m. ili f. hyp. Đenadije ili Đenadija? — Prije našega vremena. Đena. S. Novaković, pom. 119. — U naše vrijeme u Dubrovniku, kao hyp. Evđenija, ali po dubrovačkom govoru s nom. Đeno i voc. Đene. P. Budmani.*

ĐENADIJA, *f. ime žensko. isporodi Đenadije. — Prije našega vremena. Đenadija (monahiņa). S. Novaković, pom. 119.*

ĐENADIJE, *m. Ferrádios, ime muško (kaludersko). — Od xvi vijeka i u Daničićevu rječ-*

niku. Đenadije parajeklisirahs. Vuk, prim. 14. (1587). Đenadije (kaludersko). S. Novaković, pom. 119.

ĐENAR, m. *vidi* januar, sječan, *novogrč.* γένος. *ispoređi* denvar, genar. — *xiv i xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (denar). Měseca denara. Mon. serb. 90. (1880). 899. (1489).

ĐENAŠI, m. pl. *selo u Boci kotorskoj.* Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 26.

ĐENDA, m. *ime muško. vaša da je hyp.* Đenadije. — *Prije našega vremena.* Đenda (muško). S. Novaković, pom. 119.

ĐENDÂR, dendára, m. *vidi* đerdan. — *U naše vrijeme u Lici i u Vukovu rječniku* (gdje se također dodaje da se govori u Lici). Đendar đevojku udaje. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević.

ĐENDISALIĆ, m. *presime.* — *Pomiše se xviii vijeka.* And. Kačić, razg. 179. kor. 454.

ĐENDER, m. *u Vukovu rječniku u kojem stoji: vide čustek s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* — *Nejasna postaja, jamačno turska riječ.*

ĐENDIB, adj. *bogat, može biti od tur. genç, blago.* — *U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini.* P. Budmani.

1. **ĐENE, interj.** *obično se kaže po dvaput: dene dene, kad se na što pristaje, ne kao na dobro, nego kao da je moglo biti i gore, tur. gene, opet.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (ziemlich' fere, sic satis). Đevojka pobegla od oca; da je otišla onamo kud je posla, dene dene! M. Đ. Miličević, let. već. 196. Ako mogadne biti što u brzo, dene dene; ako li se otegne, zlo i naopako! jur. 85.

2. **ĐENE, *vidi* kod Đena.**

ĐENERÂL, đenerála, m. *vidi* generao. — *Ili od novogrč γενηράς ili od nem. general (ne može biti ni talijanska ni turska riječ).* — *U naše vrijeme* (ali *vidi* adj. đeneralov); *nijesu dosta pouzdani svi primjeri; u kojemu može biti da treba čitati g mj. đ.* Veli hemu Sunog đenerale. Nar. pjes. vuk. 8, 559. Pred vladikom i pred đeneralom. 4, 10. I od mora triest đenerala. Nar. pjes. juk. 127. Pavle mu je đeneral pred vojskom. Nar. pjes. petr. 2, 76.

ĐENERÁLOV, adj. *koji pripada đeneralu* (po glavici crkvenoga reda). — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Fra Evandelišta od Gabijana reda svetoga Franceška, đeneralov komjesar. u M. Divković, bes. xiv.

ĐENERAN, m. *vidi* đeneral, *novogrč.* γενηράς. — *xvii vijeka i u Daničičevu rječniku* (đeneranz). V. leto 1692 izide Kaplarz đeneranz s vojskom. i pade pod Varadinz. V. leto 1696 izide Saker. i Kaplarz đeneranz podz Temišvarz. Okázk. šaf. pam. 87.

ĐENIĆ, m. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 68. — *i prezime u naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐENKA, m. ili f. hyp. Đenadije ili Donadija? — *Prije našega vremena.* Đenka. S. Novaković, pom. 119.

ĐENOVAC, Đenovca, m. *ime mjestima u Srbiji.* a) *selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. serb. 889. — b) *mjesto pod nívama u okrugu valjevskom.* Niva u Đenovcu. Sr. nov. 1875. 415.

ĐENOVIĆ, m. *selo u Boci kotorskoj.* Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 23. (griješkom Đonović. Reper. 1872. 8).

ĐENUARIJE, m. *vidi* denar, *novogrč.* γεννάριος. — *Na jednom mjestu xv vijeka i u Dani-*

čičevu rječniku. Měseca dennuarija. Mon. serb. 584. (1485).

ĐENVAR, m. *vidi* denar, *novogrč.* γεννάριος. — *xiv i xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (denvarz). Měseca denvara. Mon. serb. 104. (1893). 589. (1499). Denvara. 285. (1899). — *na jednom mjestu griješkom denavra.* 252. (1404).

ĐEONA, f. *γέννα* (jevrejska riječ), gehenna, pakao. — *ispoređi* đejena. — *U spomeniku xiv vijeka pisanom crkvenijem jezikom i u Daničičevu rječniku.* V. glubinu đeonu. Glasn. 11, 192. (1819).

ĐEONISIJE, m. *Διονύσιος* (?), muško ime kaludersko. — *Prije našega vremena.* Đeonisije (kaludersko). S. Novaković, pom. 119.

ĐEORĐE, m. *vidi* Đeordije. — *Prije našega vremena.* Đeorde. S. Novaković, pom. 119.

ĐEORĐIJ, m. *ime muško i prezime* — *xiii vijeka i u Daničičevu rječniku* (Đeordij). a) *vidi* Đeordije. Đeordij (Đeordi') odz kneza Tripuna. Mon. serb. 40 (1253). — b) *vlasteosko prezime mletačko, tal. Zorzi. Maršilij* (Maršili') Đeordij (Đeordi'). Mon. serb. 35. (1253).

ĐEÔRĐIJE, m. *Γεωργιος, Georgius, ime muško* (naj češće sam svetac). — *ispoređi* Đeordij, Đordije, Đordij, Đorde, Đurađ itd. i Gore. — *Od prvijeh vremena a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi mjesto Đordije) i *u Daničičevu* (Đeordije). Mučenice Hristovz Đeordije. Stefan, sim. šaf. pam. 4. Sveti Đeordije u Rasč. Mon. serb. 14. (1222—1228). Monastiru svetago velikomučenika Đeordija. 167. (1358). Gospodin Đeordije, despota srbbski. 589. (1495). Gospodaru Đeordiju. 558. (1618). Đeordije. S. Novaković, pom. 119. Krsno ime, sveti Đeordije. Nar. pjes. vuk. 2, 96.

ĐEÔRĐIJEV, adj. *koji pripada Đeordiju.* — *Između rječnika u Daničičevu* (Đeordijevz). Na Đeordijevz đzn. Mon. serb. 93. (1330).

1. **ĐER, *vidi* 1. đe.**

2. **ĐĚR, m.** *neka vapnena zemlja žute boje.* — *U naše vrijeme.* Motri, pipli, kopaj po onome đeru. S. Ľubiša, prip. 96. Bila zemlja tvrdi đer. 236.

ĐĚRA, m. hyp. Đerasim. — *Od prije našega vremena.* Đera. S. Novaković, pom. 119. Dok pogubim do dva igumana, Ađi-Đeru i Ađi-Ruvima. Nar. pjes. vuk. 4, 189.

2. **ĐĚRA, f.** *smaris vulgaris, neka riba.* Đ. Kolombatović.

ĐERAĆI, m. pl. *zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168.

ĐERAKAR, m. *falconarius, sokolar, novogrč.* γερακάρης. — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* (derakarz). Ni đerakara ni psara. Glasn. 15, 307. (1848?). Oslobodi kraljevstvo mi sela i metohije ož psara i đerakara. 13, 876. (oko polovice xiv vijeka). — *I kao da je ime mjestu: Selu je Vilskoj išla međa na Jastrebara glavu nad Đerakara.* Mon. serb. 144. (1349).

ĐĚRAM, đërma, m. *tolleno; vocis, greda na drugoj kračoj gredi* (što je zabodena u zemlju) naslonjena kojom se kao polugom crpe voda; *poluga kojom se vrata zatvaraju, grč.* γέρας. — *U Vukovu rječniku.* — *I mjesto pod nívama u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva na Đermu. Sr. nov. 1863. 42.

ĐERASENOVIĆ, m. *presime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐĚRASIM, m. *Γεράσιμος, ime muško.* — *Od prvijeh vremena i u Daničičevu rječniku* (Đera-

sima). Jepiskupomъ topličskymъ Derasimomъ. Mon. serb. 60. (1293—1302). Derasima jeromona. 195. (1880). Igumen Derasima. 548. (1499). Derasimъ (kaludersko i svetovno). S. Novaković, pom. 119. i u *naše vrijeme*. I. Pavlović.

DERASIMA, *f. ime žensko. vidi Derasim.* — *Prije našega vremena.* Derasima (monahiņa). S. Novaković, pom. 119.

DERASIMOVIĆ (Đerasimović), *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* I. Pavlović.

DERASIMOVSKI, *adj. koji pripada Derasimu (?)*. — *Na jednom mjestu xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (derasimovskij). Čelije derasimovske u *Svetog Gori*. Mon. serb. 570. (1411). može biti da se misle čelije Derasima brata Vuka Brankovića. Đ. Daničić, rječ. 3, 541.

DERASINGINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Niva kod Derasinginice. Sr. nov. 1873. 508.

DERČEK, *zbiја! (kad kome što padne na um prema onome o čem se govori), tur. gerček, doista.* — *U Vukovu rječniku:* 'eben recht' (à propos) 'quoniam de hac re loquimur', cf. zbiја.

DERDÂN, derdâna, *m. monile, ogrlica, pers. tur. gerdân, grlo, ogrlica.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaljem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. dërdâne, dërdâni.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom: Derdane nose žene i djevojke o vratu; oni su od različenijeh novaca ili od bisera ili od đinduha itd.).* Pa se sagnu, derdan dofatila, pod grlo ga mlada zapučila. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Luba ne da derdan od bisera. 1, 430. Na vratu joj derdan od dukata od četrest i četiri struke. 1, 602. Stoji zveka drobnijeh derdana. 3, 99. Pod grlom joj tri sitna derdana, jedan derdan od sitna bisera, drugi derdan od dragog kameña, treći derdan od latinskih rušpi. 3, 439. Teško zlatu na debelu platinu, i derdanu na garavu vratu! Nar. posl. vuk. 814. — *U prenesenom smislu:* meso i slaninica oko vrata u čurka. P. J. Marković.

DERDANA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Đerdana. S. Novaković, pom. 120.

DERDANIĆ, *m. dem. derdan.* — *U Vukovu rječniku.*

DERDÂP, derdâpa, *m. mjesto u rijeci gdje je dno jako strmo, te je s toga mala dubina a jaka struja (rapide), pers. girdâp, tur. gerdâp, vrtlog.* — *U naše se vrijeme tako zovu neka mjesta u Dunavu.* — *U Vukovu rječniku:* 'eine gegend in der Donau (eine klippe)', 'scopulus (in Danubio)'. Srbi poznaju dva Đerdapa u Dunavu, t. j. 'doñi' i 'gorñi'. Doñi je između Kladova i Ršave, a gornji kod Poreča. Gornji je strašniji, ali mañe drži, a doñi više drži, ali je mañe strašan. Na gornjemu Đerdapu slabo se kad vidi kameñe posred vode nego samo samo ključevi i klobukovi; ali se u doñem preko cijeloga Dunava, kako voda malo opadne, tako vidi da se pripovijeda da je nekakav hajduk skačući s kamena na kamen utekao iz Srbije na onu stranu.

DERDÂPSKI, *adj. koji pripada Đerdapu.* Đerdapska mušica, simulia maculata L., golubačka muha, muha braničevka. u Srbiji. V. Arsenijević.

DERDATO, u pjesmi mj. derdan (vaļa da je izmišljena riječ za šalu ili rugajući se bugarskome ili ciganskome govoru). Da ti vidim grlato, da ti kupim derdato. Nar. pjes. hero. vuk. 295.

DERDEK, *m. soba gdje spavaju prvu noć mladoženja i nevjesta, pers. tur. girdek.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide ložnica). Kađ

je bilo noći po jaciji, mladijence u derdek sve-doše. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Podiže se Ljuboviću bego, da on ide u derdek devojci. 3, 538. Derdek, odaja (komora ili soba) u kojoj je sve novo, de detić i devojka prvu noć legu. V. Vrčević, nar. prip. 224.

DERDOŃA, *m. ime volu.* I. Pavlović.

DERDAŠ, *m. ime muško, jamačno iz grčkoga, vidi Đergo.* — *isporedi Đerde i Derdič.* — *xiv i xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Derdaš). Gospodstvo vi upisa za Derdaša da je vaš člo-věkt bilk. Spom. sr. 1, 17. (1399). Ne otčex Derdaš. 1, 78. (1406).

DERDAŠEV, *adj. koji pripada Derdašu.* — *xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Derdašev). Kata hći Derdaševa ... Po Derdaševi smrati. Spom. sr. 1, 78. (1406).

DERDE, *m. kao da je ime muško.* — *Prije našega vremena.* Derde, acc. Đerga. može biti da bi se moglo čitati i Đergo (koje vidi). S. Novaković, pom. 120.

DERDEF, *m. okvir na kom se rasteže tkanje što se hoće vesti, pers. kârgâh, tur. gergof.* — *isporedi derdev.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (der stückrahmen 'jugum'). Jedna nosi zlatan derdef, oće da veze. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Pred ñome je derdef od mērgana, na derdefu sarajevsko platno. 1, 452. Za to Fate ni habera nema, nego veze za derdefom veza. 1, 568. Na derdefu sitan vezak veze. 3, 176. Svilu presti, po derdefu vesti. 3, 416.

DERDELEZ, *m. prezime tursko, tur. kergens, jastreb (?)*. — *isporedi Đerzelez.* Od Turčina Đerdelez Alije. Nar. pjes. vuk. 4, 827. Sestra Đerdelez Alije. Nar. pjes. hero. vuk. 149.

DERDEV, *m. vidi derdef.* — *U naše vrijeme.* Pa devojka za derdevom veze. Nar. pjes. vuk. 2, 491. Već pobaci i derdev i zlato. 2, 492.

DERDIČ, *m. vidi Đerdičev.*

DERDIČEV, *adj. u jednom primjeru xv vijeka kao da znači: koji pripada Đerdiču, ali ovome muškom imenu nema potvrde; i u Daničičevu rječniku* (Derdičev). Vođēnica Đerdičeva. Glasn. 11, 133. (1336—1346).

DEREKARE, *f. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 891.

DEREKARUŠA, *f. voda u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 845.

DERGO, *m. ime muško, može biti hyp. grčkoga imena što počinje slogom der.* — *Krajem xiii vijeka ili početkom xiv i u Daničičevu rječniku* (Đergo). Đergo kovač. Mon. serb. 62. (1298—1302). i u *naše vrijeme u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 815.

DERGOVICA, *f. ovako se pomine nekakvo žensko čelade krajem xiii vijeka ili početkom xiv. i u Daničičevu rječniku* (Đergovica). — *isporedi Đergo.* Đergovica. Mon. serb. 62. (1293—1302).

DERIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882 205. I. Pavlović.

DERINA, *f. augm. 2. der.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *I ime mjestu u Šumetu blizu Dubrovnika* Archiv für slav. philologie. 2, 582.

DERKAN, *m. ime muško, hyp. Jevrosim.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DERKO, *m. ime muško. isporedi Đerkan.* — *Prije našega vremena.* Đerkō. S. Novaković, pom. 120.

DERMA, *f.* *vidi* *deram*. — *U Vukovu rječniku u kom se dodaje da se govori u Srijemu.* — *I mjesto pod nívama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Dermi. Sr. nov. 1875. 89.

DERMAN, *m.* *Γερμανός*, *ime muško.* — *Od prvijeh vremena a između rječnika u Daničičevu (Derzman).* Jepiskupomъ budimljskimъ Derzmanomъ. Mon. serb. 60. (1298—1802). Monaha Đermana. 182. (1871—1895). Đermanъ. S. Novaković, pom. 120. Papa posla svetoga Đermana biskupa. K. Pejkić 17. — *U naše vrijeme i kao prezime.* Šem. serb. 1882. 205.

DERMANA, *f.* *ime žensko.* *vidi* *Đerman*. — *isporedi* *Đermanka*. — *Prije našega vremena.* Đermana. S. Novaković, pom. 120.

DERMANIN, *m.* *Germanus*, *Nijemac.* — *plur.* *Đermani.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka i u Daničičevu rječniku (Đersmanin).* Kъ Rimu i Đermanomъ (Germanomъ). Okázk. šaf. pam. 55. (1503).

DERMANKA, *f.* *ime žensko.* *vidi* *Đermana*. — *Prije našega vremena.* Đermanska. S. Novaković, pom. 120.

ĐERMANOVIĆ, *m.* *presime po ocu Đermanu.* — *U naše vrijeme.* Šem. serb. 1882. 205. Šem. karlov. 1883. 78.

ĐERMIN, *adj.* *koji pripada dermi.* — *U Vukovu rječniku:* *dermin*, *n. p.* *pretoga* 'von' *derma*, *rjčs derma*.

DERMINA, *f.* *mjesto pod nívama u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Đermi. Sr. nov. 1872. 484.

ĐERO, *m.* *hyp.* *Đerasim.* — *isporedi* *Đera*. — *Akc. se mijenja u voc.* *Đero.* — *Od prije našega vremena.* Đero. S. Novaković, pom. 120. I tu Agi—Đera pogubiše. Nar. pjes. vuk. 4, 144. Đero, *hyp.* *Đerasim.* I. Pavlović.

ĐERONTIJE, *m.* *Γερώντιος*, *ime muško.* — *Prije našega vremena.* Đerontije (kaluđersko). S. Novaković, pom. 120.

ĐEROSIM, *m.* *ime muško*, *vidi* *Đerasim* i *Je-vrosim*. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐEROVICA, *f.* *planina sela Dečana.* — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku.* Planine imъ (Dečanima) Đerovica i Šipъ. Mon. serb. 92. (1880). A se planine: Plěšъ, Đerovica, Pločica, Turčesъ. 97.

ĐERS, *m.* *gisdelin*, *kicoš.* *vidi* *derz*. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* F. Hefele.

ĐERŠA, *f.* *ime žensko*, *ipokoristik grčkoga imena što počinje slogom der.* — *Prije našega vremena.* Đeršša (monahiša). S. Novaković, pom. 120.

ĐERUŠA, *f.* *ime žensko*, *vidi* *Đerša*. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 120.

ĐERVASIJ, *m.* *vidi* *Đervasije*. — *Na jednom mjestu xiii vijeka i u Daničičevu rječniku (Đervasij).* Đervasij (Đervasi) Božinčičъ. Mon. serb. 40. (1258).

ĐERVASIJE, *m.* *Gervasius*, *ime muško*, *grč.* *Γερβάσιος*, *Γερβάσιος*. — *Od xiv vijeka i u Daničičevu rječniku (Đervasije).* Đervasije. Mon. serb. 86. (1827—1848). Đervasije. 126. (1847). Đervasije. S. Novaković, pom. 120.

ĐERZ, *m.* *u Vukovu rječniku gdje je tumačeno:* *kao momak*, *der bursch*, *'adolescentulus'* *s dodatkom da se govori u Dalmaciji i s primjerom iz narodne pjesme:* *Sve bi derze za dva derza dala.* — *tur.* *görs*, *golobrad mladić.* — *isporedi* *ders*.

DERZA, *m.* *tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Stade joj se Turčin kazivati: 'Ja sam glavom Đerza Baňanine'. Nar. pjes. petr. 2, 612.

DERZĖLEZ, *m.* *presime tursko*, *stoji svagda pred turskim imenom Alija i ne mijenja se po padežima.* *vidi* *Đerđelez*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Od Turčina Đerzelez-Alije. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Sve to gleda Đerzelez-Alija. 2, 591.

DERZIN, *adj.* *koji pripada Đerzi.* Ona viknu dva brata Đerzina. Nar. pjes. petr. 2, 615.

ĐEŠA, *f.* *ime žensko*, *hyp.* *Andelija*. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐEVA, *f.* *ime žensko u Srbiji u okrugu vrańskom.* M. Đ. Miličević, kraj. serb. 315.

ĐEVČINA, *f.* *ime mjestu.* — *U Daničičevu rječniku:* 'Đevčina', Komštici je išla međa, 'oda Đevčine' (Mon. serb. 96 god. 1830). 3, 539.

ĐEVĐELIJA, *f.* *na jednom mjestu xiv vijeka i u Daničičevu rječniku (devđelija).* *Daničić misli da je isto što zevđelija koje vidi.* S međami i s pravinama i zъ devđelijami. Glasn. 15, 274. (1848?).

ĐEVĐIR, *devđira*, *m.* *na koritu, u kom se rublje pere, zaklopac (od lima) izbušen na mnogo mjesta; u kuhinji alat (također od lima) kroz koji se procjeđuje juha ili drugo što, šuplaka, procjeđuša, pers.* *kefir*, *tur.* *kevgir*, *šuplaka.* — *isporedi* *cetka*. — *U Vukovu rječniku.* Devđir je od lima, a cetka je od zemlje. Vuk, rječ. 811^a kod cetka.

ĐEVREK, *m.* *nekakav slatki kolač, tur.* *govrek.* — *U naše vrijeme.* Kupiti ili perecu, ili devrek, ili šećerni krompir. M. Đ. Miličević, des. par. 63.

ĐIDA, *m.* i *f.* *hyp.* *didija*. — *isporedi* *didu*. — *Akc. se mijenja u voc. sing.* *didu.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Koliko se dida podnosila, on Todoru 'vako govoraše. Nar. pjes. vuk. 2, 602.

ĐIDI, *kad se ko kome ili čemu divi, tur.* *gidi (vidi i didija), čim se pokazuje čuđenje.* — *Dolazi u naše vrijeme s uzvikom aj ili haj, te se često govori pred imenom onoga kome ili čemu se divi onaj što govori.* — *Između rječnika u Vukovu:* 'in der redensart': aj didi!, 'schön, trefflich', 'pulcer!': aj didi koñ! aj didi momak! aj didi djevojka! aj didi kupus! aj didi meso! itd. Aj didi, sarum de! Nar. pjes. vuk. 1, 422. Avah, reče, didi kaurina! 5, 198. Kad bi gođ jeli, onda bi onaj čiji je kupus, rekao: 'Haj didi kupus!' Vuk, nar. posl. 840.

ĐIDIBAŠA, *m.* (ili *f.*) *naj veći didija (u zlu smislu), naj gori didija, složeno od turskijeh riječi gidi (vidi didija) i baša, poglavar.* — *U narodnoj poslovi našega vremena a otale u Vukovu rječniku (oberspitzbube, 'homuncio').* Svaki daša dobar daša, a nedaša didibaša. Nar. posl. vuk. 277.

ĐIDIJA, *m.* (i *f.*) *pers. tur.* *gidi (lat. curruca, franc. cocu, nem. hahnrei), psovka mužu kojemu je žena nevjerna, u našem se jeziku također upotrebljava kao psovka čovjeku (uopće), ali se obično ne shvata u zlu smislu nego kao u nekom čudu i divljenju (s čega može značiti gotovo što i junak), i to ili od šale ili da se ne ureče.* *isporedi* *didu*. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* *didjâ.* — *U naše vrijeme (ali vidi i didijanski), a između rječnika u Vukovu:* 'der spitzbube', 'homuncio' (in üblem sinne). U Iluje, u didije, lijepa je šči. Nar. pjes. vuk. 1, 857. Nuto didije gdje namiguje! 1, 885.

Jagne mu dati, noža ne dati, neka didija zumbima čupa. 1, 385. Što je Ture pjano besjedilo, to, didija, trježno učinilo. 3, 255. O didijo, Jeriniću Vuče! 3, 380. Ako si svojoj kući didija, mojoj si čipčija. Nar. posl. vuk. 8. Didija, muškarac. B. Petranović, nar. pjes. 1, 343. 2, 700. Didija, vidi delija. V. Vrčević, nar. prip. 224. — u ovom je primjeru posve u zlu smislu: Udala se kurva za didiju od večeras do jesenas. (Kad se jednaki sastanu). Nar. posl. vuk. 326.

ĐIDIJINSKI, adj. koji pripada didijama. — Na jednom mjestu xviii vijeka (u zlu smislu) sažeto didinski. Predisukrst, skot didinski pružit se ima. J. Kavašin 558a.

ĐIDO, m. hyp. didija. isporodi dida. — Akc. se mijenja u voc. dido. — U naše vrijeme. Već za dida Janković-Stojana. Nar. pjes. vuk. 3, 139. Tamañ smo se, dido, natražili. Nar. posl. vuk. 311.

ĐIGA, f. ime žensko u Srbiji u okrugu vrañskom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 315.

ĐIJO, vidi kod dijotajka.

ĐIJOTAJKA, f. u Vukovu rječniku: dijotajka, dijotka, (u Bačkoj) veliki bič kojim se četiri koña tjeraju (u kojemu se tjeranju često viče: 'dijo!').

ĐIJOTKA, f. vidi dijotajka.

ĐIKADIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Mihail Đikadić. Nar. pjes. petr. 1, 357 (među predbrojnica).

1. ĐIKAN, m. muški nadimak. — U Crnoj Gori. — U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: A na ime Đikana serlara.

2. ĐIKÂN, m. rakija od spirita. U Baniji. V. Arsenijević.

ĐIKANDIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. karlov. 1883. 73.

ĐIKÂNE, n. djelo kojijem se đika. — U Vukovu rječniku.

ĐIKATI, đikâm, impf. a) rasti u visinu. — u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: Na tavanu nadikala trava; neka dika, pokosiće dika. — b) skakati, vidi diknuti, b). — u Parčićevu rječniku (saltar in alto).

ĐIKĚLA, m. kaže se za veoma velikog momka. B. Mušicki.

ĐIKNIĆ, m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Pred njima je Đikniću Stevane. Nar. pjes. vuk. 5, 213.

1. ĐIKNUTI, điknêm, pf. a) pasti. — b) skočiti. — isporodi đipiti, disiti. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.

2. ĐIKNUTI, điknêm, pf. krasti. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.

ĐIKO, m. hyp. 1. Đikan. — Akc. se mijenja u voc. Điko. — U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Vukovu rječniku (gdje je po crnogorskom govoru akc.: Điko). Serdar Điko Martinović. Nar. pjes. vuk. 5, 546.

ĐILÂS, m. u Vukovu rječniku: 1. ime nekakvoga hajduka s primjerom iz narodne pjesme: Pozvekuju toke na Dilasu. — 2. pop dilas 'von einem ausgelassenen geistlichen', sacerdos dissolutus s dodatkom da se govori u vojvodstvu. — Nepoznata postać, isporodi dilasnuti.

ĐILÂSÂNE, n. djelo kojijem se dilasa. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

ĐILÂSATI, dilâsâm, impf. dilasnuti, trčati, skakati (o dirloj zvijeri, n. p. o vuku, erni). — U naše vrijeme u Lici. Vidi kako vuk preo niva

dilasa'. 'Sve jedno kao i vuk dilasa'. J. Bogdanović.

ĐILÂSNUTI, dilâsnêm, pf. u Vukovu rječniku: skočiti i u jedan mah pobjeći 'entfliehen', 'aufzugere'. — isporodi dilasati.

ĐILIMA, m. prezime. — U knizi xviii vijeka. Andrija Dilima. Andr. Kačić, kor. 48b.

ĐILOVAČA, f. zemlja u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1871. 796.

ĐIMBERIKA, f. lepidium (latifolium?), nekakva biška. — Po rukopisu prošloga ili ovoga vijeka. Đimberika, lepidion, piperitis (I. Sabjar), lepidium (latifolium?). B. Šulek, im. 69.

ĐIMIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

DIMIDIR, u Vukovu rječniku gdje stoji: dimidir, u igri prstenu, ali kod prsten nema ove riječi. — Jamačno iz turskoga.

DIMPATOVA DOLINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Dimpatovoj Dolini. Sr. nov. 1873. 847.

ĐIN, m. ime muško. — Na jednom mjestu xiv vijeka, a otale u Daničićevu rječniku (Đin). 'Gin' Rakvoča. Glasn. 15, 271. (1948?).

ĐINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Livada u Dini. Sr. nov. 1875. 667.

DINDIĆI, m. pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 22.

ĐINDA, f. ime žensko. — Od prije našega vremena. S. Novaković, pom. 120. Zemljak. 1871. 2.

ĐINDEFIL, m. nekakva trava. — U narodnoj pjesmi našega vremena. A drugi joj trave dindfila. Nar. pjes. juk. 220.

ĐINDER, m. nejasna riječ (turska?) u narodnim pjesmama našega vremena, i u Vukovu rječniku (bez tumačenja) s primjerima iz narodnih pjesama: Kaludere dindere, ne dinderi brade, ne damo ti Mare, ni u kolu Sare. — Đinder bula izgubila, kaludera potvorila: 'Ti mi, kale, dinder nađe' (isporedi dindur). — U ovom primjeru može biti da je prvi dio tur. gün, sunce, dan: Đinder pade, sunce zađe, o dilberu moj (pripjev). Nar. pjes. here. vuk. 272.

ĐINDERAJLI, u pripjevju narodne pjesme našega vremena (vidi dinder): Za mirom, za morajli dinderañli. Nar. pjes. here. vuk. 272.

ĐINDERITI, dinderîm, impf. u Vukovu rječniku bez značenja. vidi dinder.

ĐINDEROV, adj. vidi dinder od čega postaje. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a otale u Vukovu rječniku (bez tumačenja a s dodatkom da je stajaja riječ). Ovi dvori paunovi, a penģeri dinderovi. Nar. pjes. vuk. 1, 100.

ĐINDIBER, m. vidi dumbir, novogrč. γινγιβέριον, a ovo je od arap. pers. zongibil. — U naše vrijeme. Đindiber, zinziber (M. Sabjar), zingiber officinale Rose. B. Šulek, im. 69.

ĐINDUHA, f. stakleno zrnce probušeno što se niže kao nakit kod odijela i drugoga čega ili se prišiva kod vežnje. isporodi mrdela, grmjelica. Akc. se mijenja u gen. plur. dindûhâ. — Vaša da postaje od mađar. gyöngy, biserovo zrno (ne može biti od tur. ingi). isporodi dindur, dindurica, dunda, dunduva, dundovica. — Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara h, glasi dunduva. — U Vukovu rječniku (dinduha i dinduva).

ĐINDUR, m. vidi derdan. — Ne dosta jasna postać, vidi dinder i dinduha. — U narodnoj

pjesmi našega vremena. Štono joj je đinđur oko vrata, na đinđuru talir do talira. Nar. pjes. kras. 1, 154.

ĐINDURICA, *f. vidi* đinđuha. *isporedi* i đinđur. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đinđurice zveče, djevojke ga neće. Nar. pjes. petr. 1, 801.

ĐINĐUŠA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 886.

ĐINĐUŠICA, *f. dem.* đinđuha. — *U Vukovu rječniku.*

ĐINĐUŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu ušićkom.* Niva u Đinđuštu. Sr. nov. 1872. 666.

ĐINĐUVA, *vidi* đinđuha.

ĐINĐUVAK, đinđuvka, *m. lithospermum officinale* L. *vidi* vrapčije sjeme. S. Petrović, lek. bij. 259.

ĐINĐUVICA, *f. dem.* đinđuva. — *U Vukovu rječniku.*

ĐINIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐINOVCÍ, *m. pl. u Daničičevu rječniku:* 'Đinovci', katun koji je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu. 'Ginovsci' (Glasn. 15, 278 god. 1848?).

ĐINOVO BRDO, *n. brdo u Crnoj Gori.* Kada dođi pri Đinovu brdu. P. Petrović, gor. vijen. 105.

ĐINUTI, *dinem, perf. vidi* 2. điknuti. — *U Parčičevu rječniku* ('espilare').

1. ĐIP, *m. pollinia gryllus* Spr., *neka* bička, *isporedi* đipovina, brkaš, razdrobnač. — *U Vukovu rječniku* ('das bartgras', andropogon gryllus') i u Šulekovu imeniku 69.

2. ĐIP, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Đipu. Sr. nov. 1864. 848.

3. ĐIP, *m. synaptus* Eschsch., *nekakav* kornjaš. — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti ovu riječ načinio od glagola* đipiti. J. K. Schlosser, faun. korn. 411. Đip vrljakasti, synaptus filiformis Fab. 414.

ĐIPAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Đipaku. Sr. nov. 1874. 449.

ĐÍPALO, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1888. 78.

ĐÍPAN, *m. amaranthus blitum* L., *neka* bička, *štir.* — *U Vukovu rječniku i u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐÍPANE, *n. djelo kojijem se* đipa. — *U Vukovu rječniku* ('saltatio').

ĐÍPATI, đípâm, *impf.* đipiti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 8 plur.* đipajû, *u aor.* đipah, *u ger. praet.* đípâvši, *u part. praet. act.* đípao; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u 1 sing. praes.* a) *vidi* đipiti, a) — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Po tri kopja u nebesa đipa. Nar. pjes. juk. 282. Đipa kao (i) pomaman. Nar. posl. vuk. 78. U kolu bi đipali kao zgranuti. M. Đ. Miličević, let. već. 234. — *sa se, refleksivno, sa značenjem aktivnoga glagola.* Amo košanici se đipaju na drvene jangire. M. Pavlinović, razl. spis. 412. — b) *vidi* đipiti, b). — *u Stuličevu rječniku (samo praes. dipam kod* đipiti).

ĐÍPEL, *m. u Vukovu rječniku:* dipel, in der redensart: 'vozi koš s dipela, t. j. s lijeve strane uz rudu, von der linken seite', ad laevum' s dodatkom da se govori u Srijemu. — *Nepoznata* postaja.

ĐÍPIMICE, *adv. saltu, skokom.* — *Od glagola* đipiti. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s primjerom iz narodne pjesme: Iz postele* đipimice skače). Da ste vi videli kad sam ja jednom đipimice preskočio mostarsku čupriju. Nar. prip. vrč. 84.

ĐÍPITI, đípim, *pf.* skočiti; *zgrabiti. impf.* đipati. — *Postaje od* đip! *čim bi se pokasao ujedno zvek i brzina skakanja ili grabljenja.* a) *skočiti.* — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* To s' Omeru na ino ne može, već on đipi na noge lagane, đipio je, ide pred djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 254—255. Đipi Mujo, kan' da se pomami, on istrča na čardake gorne. 1, 544. Tada luca đipi sa dorata. 4, 481. Dipila na nega i hala i vrana. (Svi ustali na ņ). Nar. posl. vuk. 78. Devojka đipi s kreveta. Nar. prip. vuk. 20. — *sa se, refleksivno; isto je značenje kao kod aktivnoga glagola.* Pa se đipi od zemlje na noge. Nar. pjes. vuk. 3, 144. — b) *zgrabiti.* — *u Stuličevu rječniku* (abripere').

ĐÍPNUTI, đípnêm, *pf.* *vidi* đipiti. — *U naše vrijeme.* Vojvode su na noge đipnule. Nar. pjes. vuk. 5, 360.

ĐÍPOVINA, *f. vidi* 1. đip. — *U jednoga pisca našega vremena a po njemu u Šulekovu imeniku.* Đipovina, andropogon gryllus L. J. Pančić, flor. okol. beogr. 259. B. Šulek, im. 69.

ĐÍPŠA, *f. selo u Slavoniji u podžupaniji vu-kovarskoj.* Pregled. 116. — *vidi* Đivša.

ĐÍR, Đira, *m. selo u Banatu.* V. Arsenijević.

ĐÍRAC, Đirca, *m. čovjek iz* Đira *u Banatu* V. Arsenijević.

ĐIRISILO, *m. u zagoneci:* Poručuje karakača đirisilu: dođi, đirisilo, zaviču ti dva zavoja, a odviti dva odvoja. (misli se dete u utrobi majčinoj). Nar. zag. nov. 42.

ĐIRKIŃA, *f. žensko* čelade *iz* Đira. V. Arsenijević.

ĐÍRSKI, *adj. koji pripada selu* Điru. V. Arsenijević.

ĐÍS, *m. nekakva igra u kojoj se trči. isporodi* disiti i disati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Igrali se i kido i klisa, s mjesta skoka i zatrke disa, (dis, subst. od dikati = skakati, vrst igre). Osvetn. 4, 1.

ĐÍSATI, đísâm, *impf.* disiti, *isporedi* dikati, dipati. — *U naše vrijeme.* Kad Novica saslušao Mirka, po tri dike unaprijed disa. Osvetn. 2, 187. Neki disa preo topa mukla. 6, 51. Điso sam i ja tuda negda. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 214. Svaki kolap' (val) kako Petka, pláčê preko nas s jedne strane na drugu, a brod disa. 216.

ĐÍSITI, đístim, *pf.* skočiti. *isporedi* điknuti, dipiti. — *U naše vrijeme.* Dočim aga na dorina disi. Osvetn. 1, 81. S koňa klisi, pak u řivu disi. 4, 20.

ĐÍSNOTI, đísnêm, *pf.* *vidi* disiti. — *U naše vrijeme.* Koň zelenko pod prozorom vrisnu, a na stražu vjeran vižo disnu. Osvetn. 3, 8.

ĐIVAN, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 68.

ĐIVANTINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Sr. nov. 1866. 28.

ĐÍVŠA, *f. manastir u Fruškoj Gori.* — *vidi* Đipša. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Il' će Đivši ili Kuveždinu? Nar. pjes. vuk. 2, 826.

ĐÍZDIN, *m. vidi* dizgen. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa uvati za đizdine vranca. Nar. pjes. vuk. 1, 547.

DOCA, *m. (ili f.?) ime muško (ili žensko?)*, *vaša da hyp. Đordije. — Prije našega vremena.* Doc. S. Novaković, pom. 120.

ĐOGA, *m. vidi dogo. — Akc. se mijenja u voc. dogo. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je po istočnom govoru).* I izvede dogu babajina. Nar. pjes. vuk. 2, 490. Čiča Jakov na dogi uteče. 4, 175. Ter površi dogu mejdangiju. Nar. pjes. juk. 295. — *U ovom je primjeru ženskoga roda (vidi doguša):* On okrenu dogu bedeviju. Nar. pjes. kras. 1, 195.

ĐOGAT, *m. equus albus, bijeli konj, bijelac. — isporedi dogin. — Sastavljeno od turskijeh riječi göğ, nebo, modar kao nebo, i at, konj. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ona vodi vilovna dogata. Nar. pjes. vuk. 1, 543. Vрати Simo pomamna dogata. 2, 68. I pod nime pulata dogata. 2, 280. Pa uvati debela dogata. 2, 590. Već povrati bjesna dogata. 3, 9. Već odjaši od koña dogata. 3, 125. Skoči Stojan na dobra dogata. 3, 128. Jer je brži dogat od dorata. 3, 208. Dobra koña krilata dogata. 4, 167.

DOGATA, *m. i f. vidi dogat. — U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.*

ĐOGATAST, *adj. (equus) albus, bio (samo o konju). — Postaje od dogat nastavkom astz. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* A pod nima koñi dogatasti. Nar. pjes. vuk. 3, 155. Pade hođa s hata dogatasta. Ogled. sr. 897.

ĐOGATOV, *adj. koji pripada dogatu. — U Vukovu rječniku.*

1. **ĐOGIN**, *dogina m. vidi dogat. — Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. dogine, dogini. — Postaje od dog, što je shvaćeno kao osnova u dogat, nastavkom inz. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Pa okrenu pomamna dogina. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Odo banie na koñu doginu. 2, 272. On okrenu debela dogina. 2, 501. Pa načera gaziju dogina. 4, 428. I ti i tvoj pretio dogine. Nar. pjes. juk. 101.

2. **ĐOGIN**, *adj. koji pripada dogi. — U Vukovu rječniku.*

ĐOGO, *m. hyp. dogat. — isporedi dog. — Akc. se mijenja u voc. dogo. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je po južnom govoru).* Već oprema vilovita dog. Nar. pjes. vuk. 1, 542. Sedajte mi od megdana dog. ... Te sokola dog. osedlaše. 2, 262. Za njegova hrta Karamana koga voli nego dobra dog. 2, 271. Soko dogo pade na koljena. 2, 282. Izvede mu dog. debeloga. 3, 118. I b'jeli se iz potaje dogo. 3, 347.

ĐOGUŠA, *f. dogatasta kobila. — Akc. se mijenja u gen. pl. dogušš. — U Vukovu rječniku.*

ĐOGUŠIN, *adj. koji pripada doguši. — U Vukovu rječniku.*

ĐOJA, *adv. kao da, tobože, pers. gūjijā, tur. guja. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Srpske se starešine stanu kupiti oko Beograda, kao doja da se dogovaraju s Turcima, a upravo da ji čuvaju. Vuk, miloš. 4. 'I on se doja oprema'. 'On doja misli da mi to ne znamo'. rječ. 150a. Neko mu je to iz pizme ukrao jangik i poturio da doja satire njihovu kuću! M. Đ. Milićević, zim. već. 809.

ĐOKA, *m. vidi Đoko. — Akc. se mijenja u voc. Đoko. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je istočna riječ).* Đoka. S. Novaković, pom. 120.

ĐOKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐOKINAC, *Đokiuca, m. mjesto u Srbiji u okrugu vačevskom. Zabran u Đokincu.* Sr. nov. 1863. 430.

ĐOKO, *m. hyp. Đordije. — isporedi Đoka. — Akc. se mijenja u voc. Đoko. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje se dodaje da je po južnom govoru).* Ona zove Petrovića Đoka: Do si, Đoko? nide te ne bilo! Nar. pjes. vuk. 4, 313. Biloj kuli Đoka Malovića. 4, 468.

ĐOKOV, *adj. koji pripada Đoku.* Na livadu pred Đokovu kulu ... Dogni koña do Đokove kule. Nar. pjes. vuk. 4, 491.

ĐOKOVA LIVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Sr. nov. 1867. 503.

ĐOKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205.

ĐOL, *u narodnoj pjesmi našega vremena dol—dol, kao da znači: sad—sad. isporedi da. Dol se grle, dol se lube, dol se gledaju.* Nar. pjes. kras. 1, 181.

DOLA, *m. ili f. ? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 120. — *vidi i Đole.*

DOLD, *m. tanko platno, mađar. gyolcs. — U Bjelostjencu rječniku ('gyolgy', 'syndon, tela linea mundissima, tenuissima, carbasina tela') i u Jambrešićevu ('gyolgy', 'syndon').*

ĐOLE, *m. hyp. Đorde. — isporedi i Đola. — Akc. se mijenja u voc. Đole. — U naše vrijeme.* I. Pavlović.

DOMBORI, *m. pl. mjesto u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* Schem. zagr. 1875. 151.

1. **ĐON**, *m. ime muško. — Od prije našega vremena (?).* Don, acc. Dona ('Gona'); ali ne mogu se odlučiti konačno za ovo čitaње, te ime dolazi i pod G. S. Novaković, pom. 120. I pred nima Đon-Markova sina. Nar. pjes. vuk. 4, 218. Dona Marka i Hota Hasana. Ogled. sr. 195.

2. **ĐON**, *đona, m. solea, potplat (na crevli), tur. gön, koža. — Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. đdne, đđni, i gen. pl. đđnā. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Koža mu je na obrazu kao don. Nar. posl. vuk. 133. U moje čizme crn don. 883.

ĐONATI SE, *đđnām se, impf. plovati se, igrati na ploke kad se metnu jaspere na cilj.* M. Pavlinović.

ĐONE, *f. nadimak ženskom smazanom.* M. Pavlinović.

DONLIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 205. — Donlića Groblje, mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Donlića Groblju. Sr. nov. 1866. 515.

DONLIJA, *m. Eugenius, ime muško, Evđenije. — U Vukovu rječniku gdje se dodaje da je stajaća riječ i da je useta iz neke pjesme (o patrijarhu Čarnojčeviću) s primjerom: Pored moga Donlije principa (Evđenija savjorskoga).*

DONOVIC, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Bješe junak Mitar Đonoviću. Ogled. sr. 334.

ĐOPIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 162.

DOPUT, *m. vidi pamuk, mađar. gyapju, vuna. — U Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku.*

DOPUTAN, *doputna, adj. od pamuka (od doputa). — U Jambrešićevu rječniku (doputni).*

DORA, *m. (ili f.?) ime muško (ili žensko?)*, po svoj prilici *hyp.* Đorđe. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 120.

DORDA, *f. vidi čorda, pers. tur. kârd.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Bila krepka miška moja, a i oštra đorda moja, sjeći će mi sabla Turke. Nar. pjes. vuk. 1, 183. Britka đorda da te ne obriže. 1, 622.

DORDA, *m. vidi Đordo.* — *Akc. se mijenja u voc.* Đordo. — *U naše vrijeme*. Pa pred Đordu rusu glavu baci. Nar. pjes. vuk. 4, 309. Kad ugleda čelebiju Đordu. Nar. pjes. petr. 1, 333.

DORDE, *m. vidi Đordije.* — *Od prije našega vremena a između rječnika u Vukovu*. Đorde. S. Novaković, pom. 120. Sveti Đorde, krsno ime moje! Nar. pjes. vuk. 2, 97. Ono jeste od Topole Đorde. 4, 177. Da će Crnog Đorda uva-titi. 4, 204.

DORDEPOLE, *n. selo u Bosni u okrugu bihačkom*. Statist. bosn. 53.

DORDEVICA, *f. Đorđeva žena.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Boga moli Kara-Đordevica: 'Daj mi, Bože! da rodim devojkū'. Nar. pjes. vuk. 1, 500.

DORDEVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme*. Šem. karlov. 1888. 73.

DORDEV IZVOR, *m. voda u Srbiji u vračarskom srezu (u okrugu biogradskom)*. Glasn. 19, 149.

DORDIC, *m. ime muško, dem.* Đorđe. — *Prije našega vremena (isporedi i Đorđičev)*. Đorđić. S. Novaković, pom. 120.

DORĐIČEV, *adj. koji pripada Đorđicu (moglo bi postajati i od Đorđić, ali onome imenu nema potvrde).* — *xiv vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đorđičev, 'Georgii'). S. Đorđičevemъ (Gor-gičevemъ) dѣlomъ. Glasn. 11, 183. (1886—1846). Baština Đorđičeva (Gorgičeva'). 13, 371.

DORĐIĆ, *m. vlasteosko prezime u Dubrovniku, načinieno od tal. Giorgi prema imenu Đorđe. vidi Žurgović, Žarković.*

DORĐIJ, *m. vidi Đordije.* — *xiii i xiv vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đorđij). Đorđij (Gor-gij) zlatar. Mon. serb. 63. (1293—1302). Đorđij (Gorgij). Glasn. 15, 272. 294. (1848?)

DORĐIJA, *m. vidi Đordije.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Tad građani suze prole-vahu i Đorđiji 'vako govorahu. Nar. pjes. vuk. 4, 150.

DORĐIJE, *m. vidi Đeordije, od čega postaje tijekom što e ispada između d i o. a) ime muško. od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Đordije. S. Novaković, pom. 120. Pomoz' bože i sveti Đordije! Nar. pjes. vuk. 2, 99. Eto na te Crnoga Đordija! 4, 224. Slavu slavi svetoga Đordija. Nar. pjes. petr. 2, 97. — *b) mletačko prezime, vidi Đeordij, b).* — *xv vijeka i u Daničićevu rječniku* (Đordije). Nikola Đorđije. Mon. serb. 146. (1849). 180. (1870).

DORĐIJEV, *adj. koji pripada Đorđiju.* Mi ajdemo kuli Đorđijevoj. Nar. pjes. vuk. 5, 26. I pjevaju Đorđijevoj kuli. 5, 27.

DORĐIJIN, *adj. koji pripada Đorđiji.* I Đorđijne opkolije dvore. Nar. pjes. vuk. 4, 146. Đorđijina sina postaviše. 5, 555.

DORĐIJIN GRŌB, *m. brdovito mjesto u Srbiji u vračarskom srezu (u okrugu biogradskom)*. Glasn. 19, 150.

DORĐIJINICA, *f. Đorđijina žena, vidi Đorđijevica.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.*

Javi im se mlada Đordijnica. Nar. pjes. vuk. 4, 147.

DORĐILOVINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Votňak u Đordilovini. Sr. nov. 1875. 847.

DORĐIN, *adj. koji pripada Đorđi.* Kad na straže Đordine udari. Nar. pjes. vuk. 4, 300.

DORĐO, *m. hyp.* Đordije, Đorđe. — *Akc. se mijenja u voc.* Đordo. — *U naše vrijeme.* Jao, Đordo, zete nesuđeni. Nar. pjes. petr. 1, 333.

DORĐORIĆE, *adv. jedva, tur. gurgur, dugo.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bačkoj.*

DORE, *m. ime muško, hyp.* Đorđe. — *Prije našega vremena.* Dore, acc. Đora. S. Novaković pom. 120.

DORGO, *m. ime muško, vidi Đordo.* — *U Srbiji u okrugu vraškom.* M. Đ. Miličević, kraj. serb. 315.

DORGOVAC, Đorgovca, *m. kršteni ciganin (u Srbiji u okrugu vraškom).* U vraškom okrugu Cigani se zovu samo oni koji su turske vere, a koji su kršteni, ma i da su soja ciganskoga, zovu se 'Đorgovci' a ne Cigani. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 314.

DORIČIN, *m. (uprav adj.) prezime.* — *U naše vrijeme.* Đ. Doričin iz Novog sela (u Banatu). Javor. 1880. 344.

DORIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. serb. 1882. 206.

DÖRNUTI SE, dörnēm se, *pf. opiti se.* — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Đornuo se malo, t. j. opio se.

DOROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. serb. 1882. 206.

DORUŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Niva u Đoruši. Sr. nov. 1875. 521.

DOŠA, *f. ime žensko u Srbiji u okrugu vraškom.* M. Đ. Miličević, kraj. serb. 315.

DÖTLUK, *m. stražna strana na dimijama, gaćama, tur. göt (stražnica) -lik.* — *isporedi tur.* — *U Vukovu rječniku.*

DÖZARE, *f. pl. čakširetine, pantalone.* Ovako zovu i druge tijesne čakšire Ĺ. Stojanović. — *pers. tur. koz-ār, crepitem ferens.*

DUBAR, đubra, *m. vidi dubre.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

DUBRA, *f. žensko čelade, koje ne drži kuću u redu.* — *isporedi dubreška, dubrotara.* — *Postaje od dubre.* — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

DUBRANICA, *f. vrpica gnoja (đubreta).* — *U naše vrijeme u Lici.* Kada se u proleće ili u jesen dubar na nivu izvaža, i iz kola po nivu na malene rpe istresa, svaku tu malu rpu zovu 'dubranica', n. p. 'Ove su dubranice preblizno jedna drugo'. J. Bogdanović.

DUBRANIK, đubranika, *m. fimetum, vrpca gnoja (đubreta), mjesto gdje se gnoj zgrće. vidi bunište.* — *isporedi dubrenik, dubreňak.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

DÜBRE, đubreta, *n. stercus, fimus, gnoj, tur. göbre, gübre (od grč. κόπρος).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Hjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Stuličevu (fimium, stercus, letamen'), u Vukovu (der dünger' stercus').* Da je slab oni bog, koji se dađe u dubre baciti. E. Pavić, ogl. 126. Niti oće bez nevoje da živi u dubretu. D. Obradović, basn. 241. Zario se kao sviha u

đubre. Nar. posl. vuk. 86. Kola đubreta. (Kaže se za velikoga i lijena čovjeka). 144. Neki previjaju čovečije đubre. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 56.

ĐUBRENIK, ĐUBRENAK, m. *vidi* đubranik. — *U Parčičevu rječniku.*

ĐUBRENE, n. *djelo kojijem se đubri.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐUBREŠKA, f. *vidi* đubra. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

ĐUBREŤARA, f. *vidi* đubra. — *U naše vrijeme u Bačkoj.* V. Arsenijević. B. Mušicki.

ĐUBREVIT, adj. *u kojem je mnogo đubreta (o zemlji).* — *U Vukovu rječniku* (gut gödtingt', bene stercoreatus').

ĐUBRIŠ, đubriša, m. *đubre, gnoj.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐUBRITI, dūbrīm, impf. *gnojiti.* — *Od osnove imena đubre nastavkom i.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu gdje naj prije dolazi, u Stuličevu, u Vukovu* (đubriti, n. p. řivu, vinograd 'dūngen', 'stercoro', cf. gnojiti). Svojim sanitrom kanoti đubri zemlju. A. Tomiković, živ. 8.

ĐUGA, f. *drvena zemljana čupa.* B. Mušicki. — *može biti da postaje od dugum.*

1. ĐUGUM, m. *veliki mjedeni sud za vodu, pers. gugum, tur. gügüm.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ko donose vode u dugumu, da se njemu po bijel groš dade. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Donesi mi dugum vode. Nar. pjes. herc. vuk. 254.

2. ĐUGUM, m. *ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za njom trči Đugum đuvegija. Nar. pjes. herc. vuk. 214.

ĐUGUMOV, adj. *koji pripada Đugumu* (*vidi* 2. Đugum). *Do uteče Đugumova mlada.* Nar. pjes. herc. vuk. 214.

ĐUKA, m. i f. *ime muško i žensko* (hyp. Đurađ i Đurda). — *Akc. se mijenja u voc. Đūko.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Voltiđijinu* (hyp. Đaro) i *u Vukovu:* Đuka, 1. f. 'frauennamē', 'nomen feminae'. 2. m. *vide* Đūko (*s dodatkom da je po istočnom govoru*). Đuka (*ne zna se, jeli muško ili žensko*). S. Novaković, pom. 120.

ĐUKAN, m. *ime muško, vidi* Đuka. — *U naše vrijeme.* A na ruke Đukanu serdaru. Nar. pjes. vuk. 4, 418.

ĐUKANAC, Đukanca, m. *ime muško, Đurađ* (augm. Đukan). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐUKANČIĆ, m. *dem. Đukan.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐUKANDA, m. *ime muško, Đurađ* (augm. Đukan). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

ĐUKANOV, adj. *koji pripada Đukanu.* I delija Đukanov Ilija. Osvešt. 3, 105.

ĐUKANOVIĆ, m. *prezime po ocu Đukanu.* — *U naše vrijeme.* Pred njima je Đukanović Bego. Nar. pjes. vuk. 4, 121. Ľubovića za Đukanovića. Ogled. sr. 56.

ĐUKELA, f. *ime žensko, augm. Đuka.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐUKICA, m. *ime muško, Đuro* (dem. Đuka). — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐUKIĆ, m. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206. J. Bogdanović.

ĐUKIĆI, m. *pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

ĐUKINA, m. *augm. Đuko.* — *U naše vrijeme u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

ĐUKNA, f. *ime žensko. isporodi* Đukan, Đuka. — *U Vukovu rječniku.*

ĐUKNIĆ, m. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐUKO, m. *ime muško. isporodi* Đuka. — *Akc. se mijenja u voc. Đūko.* — *U Vukovu rječniku* (hyp. v. Đukan?).

ĐUL, m. *vidi* ruža, pers. gul, tur. gül, ruža (*i cvijet uopće*). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* a) *sa značenjem sprijeda kazanijem.* Kupajte me đulom rumenijem. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Đul miriše, ide moje drago. 1, 251. Đul se kruni, te djevojku budi, djevojka je đulu govorila: 'A moj dule, ne kruni se na me'. 1, 287—288. Daj mi, bože, da mi đuli rode. Nar. pjes. petr. 1, 117. i *u Šulekovu imeniku.* 69. — *priđijeva se supstantivima što znače čelade ili drugo što i ne mijenja se po padežima. značenje je: kao ruža.* Đul-kaduna mobu namolila. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Đul-djevojka pod đulom zaspala. 1, 287. Na tvoje mori na tvoje đul-solufe. Nar. pjes. herc. vuk. 296. Kad ja pođem u đul-bašu (*gdje su đulovi*). Nar. pjes. petr. 1, 806. — *đul planinski, rosa alpina L. (Visiani).* B. Šulek, im. 69. — b) *artemisia annua L., vrsta pelina. isporodi* čaba. Đul, *artemisia annua Willd., čaba.* u Banatu (po Vuku je đul). V. Arsenijević. Đul, *artemisia L. (Lambl); artemisia annua* (Vuk, Pančić, Lazić). B. Šulek, im. 69. Đul, *artemisia annua WK. S. Petrović, lek. bilj.* 205. — i *u Vukovu rječniku.* — c) *vrsta jabuke.* — *u jagodinskom okrugu u Srbiji.* Od drugih pitomih voćaka ima jabuka: petrovača, ... đula, ... M. Đ. Miličević, srb. 209.

2. ĐUL, m. *vidi* dule. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Slijevače u tope đulove. Nar. pjes. vuk. 2, 201.

3. ĐUL, m. *ime muško. stoji samo pred supstantivima beg, bego, ban i ne mijenja se po padežima.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Kad to vide Đul-beg dito ludo. Nar. pjes. vuk. 4, 817. I Đul-bogo iz Gusiaha ravnog. 4, 294. Kada dode Đulbane, al' govori Đulbane. Nar. pjes. marj. 175.

ĐULA, f. *ime mjestima.* a) *grad u Ugarskoj, mađar. Gyula.* — *xvi vijeka i u Daničičevu rječniku.* V. lšto 7075 (1567) primi Petrans paša Đulu. Okáz. šaf. pam. 84. — b) *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Đuli. Sr. nov. 1875. 47.

ĐULABIJA, f. *vrsta crvene slatke jabuke, pers. gulābi, kruška* (uprav kao đulsa, puna đulse, od gul, ruža, āb, voda), tur. gülābi. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đulabija, *slatka osrednja tvrda jabuka* (u Slavoniji. K. J. Veselić). B. Šulek, im. 69. i *u Dalmaciji.* Čas. čas. muz. 1852. 2, 49.

ĐULAKOVIĆ, m. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐULÁŠIK, m. *lychnis chalcedonica L., neka biljka, turska riječ, vidi* dul i ašik. — *isporodi* đulašin. — *U Vukovu rječniku* (brennende liebo', 'lychnis chalcedonia') a *iz njega u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐULÁŠIN, m. *vidi* đulašik. — *U Vukovu rječniku a iz njega u Šulekovu imeniku.* 69.

ĐULAVES, m. ili f. (?) *selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 97.

ĐULAVLIJA, f. *vidi* đulabija. — *U Srbiji u okrugu šabačkom.* Od voćaka naj više je jabuka,

i evo od njih nekoliko vrsta koje su tako najobičnije: petrovače, . . . bele i crne đulavlije. M. Đ. Miličević, serb. 511.

ĐUL-BAKLAVA, *f. nekakva pita, vidi đul i baklava. — isporedi đul-pita. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đul-baklavu u zlatnoj top-siji. Nar. pjes. vuk. 1, 569.

ĐULBAN, *vidi* 3. Đul.

ĐULBEG, ĐULBEGO, *vidi* 3. Đul.

ĐULBERHAR, *m. tursko ime muško. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ali moga sina Đulberhara. Nar. pjes. herc. vuk. 57.

ĐULE, *đulota, n. topovsko zrno, tane, tur. gülle. — isporedi dunle, 2. đul. — U Vukovu rječniku.*

ĐULEK, *m. tursko ime muško. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đulek bego od Stambola grada. Nar. pjes. vuk. 5, 61.

ĐULEKARI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. serb. 886.

ĐULEKOV, *adj. koji pripada Đuleku.* Smrt Đulekova. Nar. pjes. vuk. 5, 63.

ĐULIBRIŠIM, *m. vidi đulimbrišim.* Đ. Popović, tur. reč. glas. 59, 82.

ĐULIČAN, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 64.

ĐULIĆ, *m. prezime. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Đulić).* Dobrotsko Đulić. Mon. serb. 97. (1890). — *U naše je vrijeme prezime tursko.* A do nega Đulić Ibrahime. Nar. pjes. juk. 169. Oj Turčine Đulić barjaktaru. Nar. pjes. kras. 4, 94.

ĐULI-GRAD, *m. vidi* Đula, a). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Od Bedrice i od Đuligrada, od Budima i od Varadina. Nar. pjes. kras. 1, 66.

ĐULIJA, *f. ime žensko, dem. Đuka. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐULIM, *m. brdo do Krupna u Baševcu (u Srbiji u okrugu podrinskom).* L. V. Stojanović.

ĐULIMBRIŠIM, *m. mimosa julibrissim Scop. nešto drvo, pers. gul-ābrīšem (vidi đul i ibrišim), ružičasta svila (jer je cvijeće takovo vidjeti), tur. gülibrišim. — isporedi đulibrišim. — U naše vrijeme u Dubrovniku (M. Vodopić).* B. Šulek, im. 69.

ĐULI MEHAR, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena, može biti pers. gul-i behār, profetna ruža. 'Šta je bjele (griješkom 'boje') od đuli mehara?' Bjele snijeg od đuli mehara'. Nar. pjes. herc. vuk. 128.*

ĐULISTAN, *m. bašča, gradina gdje su posadene ruže (a i drugo cvijeće), pers. gulistan, tur. gülistan. vidi i đul. — U narodnjem pjesmama našega vremena.* Po bostanu i po đulistanu. Nar. pjes. vuk. 1, 583. 617.

ĐULKOVIC, *m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za sokola Niko Đulkovića. Nar. pjes. juk. 287.

ĐULOV, *adj. ružin, koji pripada đulu. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Da s' napiju đulovo vodice. Nar. pjes. petr. 1, 117.

ĐUL-PITA, *f. nekakva pita, isporedi đul-baklava. — U naše vrijeme u Bosni.* B. Martecchini.

ĐULS, *m. vidi* đulsa. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Uzmi ružične vode ili đulsa. Z. Orfelin, podr. 410.

ĐULSA, *f. aqua rosarum, mirisna voda što se vadi iz ruža, tur. gül- (vidi đul) su (voda); od iste turske riječi postaje i duls koje vidi. isporedi i dulsija.* Od ruže ću dulsu izvaditi. Nar. pjes. petr. 1, 178. — *u ovijem primjerima ne zna se, jeli nom. đulsa ili duls.* Ja sam lice dulsom umivala. Nar. pjes. vuk. 1, 63. Zlatom vozen, u dulsu (acc. đulsa ili loc. duls?) ub'jejen. 1, 561. 562. Izmiyto ga dulsom i sapunom. 4, 299.

ĐULSIJA, *f. vidi* đulsa, tur. gül-suju, ružina voda (vidi kod đulsa). — *U naše vrijeme* Umij mene, neno, dulsijom vodicom. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Dulsijom ga vodom umivala. Nar. pjes. petr. 1, 49.

ĐULVEZIJA, *f. vidi* duvezlija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Nestalo mi je svile tavlije i dulvezijs. Nar. pjes. vuk. 1, 21.

ĐULVEZLIJA, *f. vidi* duvezlija. — *U Vukovu rječniku.*

ĐULZE, *vidi* đuzel. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Đulze moja sestro od matere. Nar. pjes. herc. vuk. 32.

ĐUMÂNE, *n. djelo kojim se đuma. — U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐUMATI, *đumâm, impf. jesti oblo i na velike zalogaje. — U naše vrijeme u Lici.* Jesi li vidio, kako slatko đuma? J. Bogdanović.

DUMBER, *m. vidi* đumbir. — *U Bjelostjercu i u Jambrčičevu rječniku, a iz ovoga u Šulekovu imeniku.*

ĐUMBÎR, *dumbira, m. zingiber, neka mirodija, kao papar, ali maše žestoka, što se upotrebljava kao začim u hrani i kao lijek, i biljka s koje se dobiva, mađar. gyömbér. — isporedi dumber, dindiber, dundiber. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đumbir, slovačk. đumbir, mađar. gyömbér, zingiber officinale Rose. B. Šulek, im. 69.

ĐUMBIROVAC, *dumbirovea, m. lijek u kojem ima đumbira. — U Parčićevu rječniku (zenze-verata').*

DUME, *dumeta (?) n. u zagoneci: Crno dume kuću čuva. odgonetljaj: katanac.* Nar. zag. nov. 85.

ĐUMEZLIJE, *f. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 66.

ĐUMIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐUMIŠ, *m. čisto srebro, tur. gümüş, srebro. — U naše vrijeme.* Pokriveni limom i dumišem. Nar. pjes. vuk. 2, 622. Na njima su kopče od dumiša. Nar. pjes. juk. 214.

ĐUMIŠ-BALUK, *m. perca cernua L., neka riba, tur. gümüş-balyk, srebrna riba (vidi dumiš i baluk). — U jednoga pisca našega vremena.* K. Crnogorac, zool. 118.

ĐUMIŠLI, *adj. srebrn (od dumiša), tur. gümüşli; ne mijsa se po padežima. — isporedi dumišlija. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Stade prasak dumišli pištolja. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Objesio dumišli gadaru. 3, 536. Mor-čakšire a kovče dumišli. Nar. pjes. petr. 2, 486.

ĐUMIŠLIJA, *f. n. p. kopča, srebrna (od dumiša). vidi* dumišli. — *U naše vrijeme.* Na kojim su kopče dumišlije. Nar. pjes. juk. 166. Na čakširah kovče dumišlije (štamarskom griješkom, dumišlije), od dumiša pa su pozlatite. Nar. pjes. marj. 155.

ĐUMRUČINA, *f. ono što se plaća kao đumruk. — U jednom primjeru našega vremena (meta-*

forički). Da je cenzura „đumručina na ljudsko misli“. M. Đ. Miličević, let. već. 117.

ĐUMRUČKI, *adj.* koji pripada đumrucima. — U Vukovu rječniku.

ĐUMRUGGIJA, *m.* *vidi* đumrukčija. — U naše vrijeme. Kad ja bijah morskog geobgija, a ti bješe morskog đumrugčija. Nar. pjes. vuk. 8, 449.

ĐUMRUK, *m.* portorium, *vidi* carina, 1, a), tur. gümrük (od novogrč. *zovmépki*, a ovo od lat. commercium). — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničičevu (đumruks). Za toj mi su do sada plaćali ... za đumruks dve tisuće i pet stotina dukata zlatnih. Mon. serb. 523. (1480). Kako harač i đumruks („kjunruks“). 526. (1481). A ti ne šće na moje volove uzet đumruk groše ni dukata. Nar. pjes. vuk. 8, 449.

ĐUMRUKANA, *f.* *vidi* carina, 2, tur. gümrük-hane. — U Vukovu rječniku.

ĐUMRUKČIJA, *m.* portitor, carinik, tur. gümrükçi, gümrükçi (od ovoga đumrugčija koje *vidi*). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. I za- vići do dvije đumrukčije. Nar. pjes. juk. 855.

ĐUMRUKČIJINSKI, *adj.* koji pripada đumrukčijama, *vidi* carinički. — U Vukovu rječniku (đumrukčijinski) gdje ima i đumrukčijski s isti- jem značenjem.

ĐUMRUKČIJSKI, *vidi* đumrukčijinski.

ĐUNA, *f.* *mjesto* u Srbiji u okrugu jagodin- skom. Niva u Đuni. Sr. nov. 1878. 871.

ĐUNAH, *m.* pers. gunāh, tur. günah, grijeh. — U narodnoj pjesmi našega vremena (govori Turčin). Ako za to ogriješim dušu što dauru vjeru pogazimo, nek m' ubije katura kobila, nek vidite šta sam uradio, na dauru đunah uhvatio. Nar. pjesm. petr. 8, 503.

ĐUND, *m.* margarita, biserovo zrno, mađar. gyöngy. — U Bjelostjencevu rječniku (marga- rita, margaritum, bacca' v. biser) i u Jambre- šičevu (gemma; unio').

ĐUNDA, *riječ* bez smisla u narodnoj pjesmi u ugarskih Hrvata, ipak *vidi* dunduva, din- duha. Hoja đunda hoja a ča vi to delate? — Hoja đunda hoja mi si moste gradimo. Jačke. 293.

ĐUNDEN, *adj.* biserov (od đunda). — U Bjelo- stjencevu rječniku (đundeni) i u Jambrešičevu (đunden lanc, monile').

ĐUNDEVICA, *f.* *vidi* dinduha. — U jednoga pisca našega vremena. Nanizano parama i đun- devicama. S. Lubiša, prič. 123.

ĐUNDIBER, *m.* a) ribes rubrum L, neka biljka, *vidi* groždice. (u Dubici). B. Šulek, im. 69. — b) vrsta grožđa i loze. Sinoć majka oženila Marka, jutros mu se razbolila luba, zaiskala grožđa đundibera. Nar. pjes. zemljak. 1871. 2. — c) *vidi* dindiber i dumbir. — u Bjelostjen- čevu rječniku (kod đumber).

ĐUNDUVA, *f.* *vidi* dinduha. — U jednoga pisca našega vremena. Kite načičkan svako- jakim dunduvama. S. Lubiša, prič. 125.

ĐUNICA, *f.* *vidi* đunija. — U Parčičevu rječ- niku.

ĐUNIJA, *f.* norma, alat u drvodjelja i zidara, kao plosan drveni ili gvozdeni pravi kut, tur. günie (od grč. *γυνία*). isporodi škvadra. — U Vukovu rječniku („das winkeleisen“, norma) gdje ima primjer u kojem stoji u prenesenom smislu: Dotjerati (što) na svoju đuniju, t j. po svojoj volji.

ĐUNIS, *m.* *selo* u Srbiji u okrugu kruševačkom K. Jovanović 129.

ĐUNIŠKI, *adj.* koji pripada mjestu Đunis. — isporodi đuniški. Vinograd u brdu đuniskom. Sr. nov. 1870. 234. Livada blizu đuniske reke. 1878. 99.

ĐUNIŠKI, *vidi* duniski. Đuniška (opština). K. Jovanović 129.

ĐUNLE, *dunleta*, *n.* *vidi* dule. — U Vukovu rječniku.

ĐUNUTI, *dünēm*, *pf.* udariti turkimice. M. Pavlinović.

ĐUPA, *f.* *mjesto* u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva na Đupi. Sr. nov. 1875. 794.

1. ĐUR, *m.* ime muško, *vidi* Đurađ i Đuro. — xiv vijeka i u Daničičevu rječniku (Đura). Đura (s) synovi. Mon. serb. 568. (1822).

2. ĐUR, Đura, *m.* Jaurinum, grad u Ugarskoj (nem. Raab). — U naše vrijeme i u Vukovu rječ- niku.

ĐURA, *m.* *augm.* Đuro. — U poslovici xviii vijeka. Svečani je Đuri dan, kadno li je Đura san. (Z). Poslov. danič. 119.

ĐURAC, Đurca, *m.* hyp. Đurađ. — U Vukovu rječniku (gdje je *akc.* po crnogorskom govoru: Đurac, Đurca) s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

ĐURAČIN, *m.* *mjesto* u Srbiji u okrugu kra- jinskom. Branik na Đuračinu. Sr. nov. 1867. 142.

ĐURAĐ, Đurđa, *m.* Γεωργιος, Georgius, ime muško, *vidi* Đeodije. — isporodi i Jaraj. — a- (mj. s) ostaje samo u nom. sing. — *Akc.* *kaki* je u gen. *taki* je u ostalijem padežima osim nom. sing. — Od xiii vijeka sa starijim oblicima nomi- nativa sing. Đurđs, Đurđs (do xv vijeka); s oblikom Đurađ od prve polovice xv; između rječnika u Vukovu i u Daničičevu (Đurđs). Prđs knezom Đurđem. Mon. serb. 46. (1254). Đurđs z bratom. 564. (1922). Sinove Vlaskovi Gragur i Đurđs i Lazars. 228. (1892). Đurađs. Spom. sr. 1, 119. (1413). Đurđs Crnojevićs. Mon. serb. 538. (1494). Đurđs. S. Novaković, pom. 121. Ovako ti poruči slavnome despotu Đurđu. Nar. pjes. mihl. beitr. 52. I dva stuba svetiteja Đurđa. (vidi Đurđevi Stubovi). Nar. pjes. vuk. 2, 108. A kad Marku sveti Đurađ dođe. 2, 488. Kralju Đurđu, roditeљу krasni. 2, 484. Pake sede s Đur- dem piti vino. 2, 571. — *vidi* i Đurde.

ĐURAK, *m.* ime muško, *augm.* Đuro. — Prije našega vremena. Đuraks. S. Novaković, pom. 121.

ĐURAKA, *f.* (?) ime žensko (?), *vidi* Đurak. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 121.

ĐURAKOVO, *n.* *selo* u Srbiji u okrugu poža- revačkom. K. Jovanović 140.

ĐURAN, *m.* ime muško, *augm.* Đuro. — U naše vrijeme. J. Bogdanović. Đuran Polovina. Nar. pjes. kras. 1, x.

ĐURANOVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Više kule Đuranović-Sava. Nar. pjes. vuk. 4, 118. i među prenumerantima u Nar. pjes. vuk. 2, 655.

ĐURAS, *m.* ime muško, *augm.* Đuro. — U naše vrijeme. Potra pravi ka Krstacu tvrdu, a Đurasa niza Dugu pustu. Osvetn. 5, 124.

ĐURASOVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — I *mjesto* u Crnoj Gori. I navio preo Martinića, Martinića i Đu- rasovića. Osvetn. 5, 101.

ĐURAŠ, *m.* ime muško, *augm.* Đuro. — xiv vijeka i poslije i u Daničičevu rječniku (Đuraš). Čolnik Đuraš. Mon. serb. 85. (1826). Đuraš. S. Novaković, pom. 121.

ĐURAŠEVIĆ, *m. prezime, po ocu Đurašu*. — *xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Đurašević). Đurđu i Lěšu Đuraševićem. Spom. sr. 1, 49. (1408). Kalodurad Đurašević iz Crvnice. Mon. serb. 468. (1454). — *I selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom*. Repert. 1872. 9.

ĐURAŠIN, *m. ime muško, augm. Đuro. vidi Đuraš*. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu*. Đurašin. S. Novaković, pom. 121.

ĐURAŠKOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Još dva brata dva Đuraškovića. Nar. pjes. vuk. 4, 97. Đurašković Janka i Bogdana. Ogled. sr. 31.

ĐURAT, *m. ime muško, augm. Đuro*. — *Prije našega vremena*. Đuratz. S. Novaković, pom. 121.

ĐURATOVIĆ, *m. prezime po ocu Đuratu*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ĐURDA, *f. ime žensko, prena muškome Đurađ*. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu*. Đurda. S. Novaković, pom. 121. *Je je naša snaja Đurda?* V. Vrčević, niz. 55.

ĐURĐAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževackom*. Bašta u Đurđacu. Sr. nov. 1869. 447.

1. **ĐURĐAN**, *m. ime muško, vidi Đurađ*. — *U naše vrijeme*. Đurđan Jović. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 69.

2. **ĐURĐAN**, *doronicum hungaricum Rehb, neka trava*. — *U Srbiji u niškom okrugu*. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

ĐURĐANCI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj*. Pregled 104.

ĐURĐE, *m. vidi Đurađ*. — *U naše vrijeme*. Onde bješe stari despot Đurde. Nar. pjes. vuk. 3, 53. *Gleda knjigu Senkoviću Đurde (može biti i voc. Đurađ, mj. Đurđu)*. 8, 891. *govori se u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 815.

ĐURĐEKOVAC, *Đurđekovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj (kajkavski)* Đurđekovec. Pregled. 28.

ĐURĐEN, *m. vidi Đurađ*. — *U Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 815.

ĐURĐEŠILO, *m. ime muško, augm. Đurađ*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

ĐURĐEV, *adj. koji pripada Đurđu* (Đurdev dan, danak = dan svetoga Đurđa). — *Od xii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (Đurdev dan) i *u Daničičevu* (Đurdevs). *Od vlahs Radovo sudstvo u Đurdevu*. Mon. serb. 6. (1198—1199). *Đurdevs* (Đurdevs') dñz. 7. (xii vijek). *Suds da staje od Miholja dne do Đurdeva dne*. 46. (1254). *Đurdeva Jerina*. Nar. pjesm. mikl. beitr. 51. *Pošetala Đurdeva Jerina*. Nar. pjes. vuk. 2, 479. *A kad dođe ka Đurdevoj kuli*. 2, 500. *A kad brdu Đurdevome dođe*. 4, 128. *Do vesela dana Đurdevoga*. Ogled. sr. 40. *Đurdev danak hajdučki sastanak, Mitrov danak hajdučki sastanak*. *Đurdev dan je letni svetac*. Nar. posl. vuk. 78. *Na Đurdev dan svaki gleda da zakolje jagđe*. (vidi đurdevilo). Vuk, rječ. 151a.

ĐURĐEVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom*. Livada u Đurdevu. Sr. nov. 1875. 174.

ĐURĐEVAC, *đurdevca, m. uprav onaj koji pripada Đurđu, ali dolazi samo s osobitijem značenjima*. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. kad je jednak nominativu, i gen. pl. đurdevaća*. a) *vidi đurdevćak*. — *u Vukovu rječniku*. — b) *ime mjestima*. aa) *selo u Srbiji u okrugu vafevskom*. K. Jovanović 108. — bb) *selo u Hrvat-*

skoj u podžupaniji bjelovarskoj. Pregled. 81. *može biti da je isto mjesto što se pominje xviii vijeka* Mate iz Đurdevca. Starine. 12, 41. (oko 1719). — c) *vidi đurđica*. B. Šulek, im. 69. — d) *chenopodium olidum Sm., neka trava, smrdeća loboda*. — *u Parčićevu rječniku*: 'vulvaria, erba'.

ĐURĐEVA DEDA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Đurdevoj Dedi. Sr. nov. 1867. 59.

ĐURĐEVA GLÁVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom*. Branik u Đurdevoj Glavi. Sr. nov. 1878. 855.

ĐURĐEVA GRÉDA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom*. Niva u Đurdevoj Grodi. Sr. nov. 1868. 26.

ĐURĐEVAK, *đurdevka, m. ime biljkama*. — *U Šulekovu imeniku*: Đurdevak, 1. vaillantia cruciata L. (iz Srpskoga arkiva za celokupno lekarstvo 1875); 2. vidi đurdevac. 97. *Đurdevak, convallaria majalis L. S. Petrović, lek. bilj. 418*.

ĐURDEV CVIJET, *m. vidi Đurdevo cvijeće*. — *U Štuličevu rječniku* (Đurdev cvit, lilium convallium) a iz nega u Šulekovu imeniku. 69.

ĐURDEVČAN, *m. blica argyroleuca Heck., platika, krupatica, krupatka, jandroga*. Đ. Sebišanović. progr. rakovač. real. 1880. 17. *zove se za to tako, što se mrijesti o Đurdevu u Karlovcu, kajkavski: jurjevčan*. V. Arsenijević.

ĐURDEVČE, *n. ranunculus millefoliatus Vahl*. — *U Srbiji u niškom okrugu*. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

ĐURDEV GRÖB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom*. Sr. nov. 1872. 419.

ĐURDEVICA, *f. Đurdeva žena, vidi Đurdevica*. — *U naše vrijeme*. Junaci se iz mora izvoze, brojila ih mlada Đurdevica, sve junake na broj nabrojila, do tri žena dobra ne nabroji: prvo dobro Đurda gospodara ... Nar. pjes. vuk. 1, 217.

ĐURĐEVIĆ, *m. prezime po ocu Đurđu*. — *Od xv vijeka (kao ime mjestu od xiii), i u Daničičevu rječniku* (Đurdević kao ime mjestu i kao prezime). Vladimira Đurdević. Glasn. 15, 298. (1348?). i *kao vlasteosko prezime u Dubrovniku* (vidi Žurgović): Nikolici Đurdeviću. Spom. sr. 1, 148. (1420). *Kneza Nikolu Jurjevića* (vidi Jurjević) koji se sam tako piše, dubrovački logofet Rusko, prepisujući mu ime, zove: knez Nikola Đurdević. Spom. sr. 2, 83. (1426). *Udri, pobro, Đurdevića Sula*, a ne gledaj Đurdević-Murata. Nar. pjes. vuk. 4, 827. *Đurdević*. Šem. serb. 1882. 206. Šem. karlov. 1883. 73. — *I kao ime mjestima*: 'Đurdeviću', selo koje je kraj Milutin dao Hilandar: 'Đurdević' (Mon. serb. 58 god 1293—1302). bilo je do Čabića: međa je Čabiću išla, z. Đurdevićom odz Iglareva, i gde se stajeta oba puti iz Drstnika i iz Đurdevića' (93 god. 1830). i Štitarici je išla međa, z. Đurdevićom' (93). poslije je bio zasetak Kruševu: 'Đurdević' (140 god. 1348). — *Zaselak selu 'Jelsšanici'* koje je bilo Đurda Nenišića a car ga Lazar priložio bolnici hilendarskoj: 'Đurdević' (Glasn. 11, 189. Mon. serb. 195 god. 1880). Đ. Daničić, rječ. 3, 544.

ĐURĐEVIĆI, *m. pl. dva seoca u Bosni: jedno u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 68; *drugo u okrugu zvrničkom*. 97.

ĐURĐEVİK, *m. selo u Bosni u okrugu zvrničkom*. Statist. bosn. 81.

ĐURĐEVILO, *n. jagđe što se koše na Đurdev dan*. — *U naše vrijeme u bosanskoj krajini*. U

bosanskoj krajini na Đurđev dan je običaj brojati male jagačice i klati jagne đurđevilo, koje je namijeđeno za taj dan. S. Novaković. star. 12, 181.

ĐURĐEVINA, *f.* ono što je bilo Đurđevo (Đurđa Smederevca). — U Vukovu rječniku s dodatkom da je stajača riječ i s primjerom iz narodne pjesme: Koji mi je sve moje uzeo: Đurdevinu i Smederevinu.

ĐURĐEVI STÚPOVI (STÚPOVI), *m. pl.* ime dvjema manastirima. — Od prije našega vremena: Đurđevi Stupovi. S. Novaković, pom. 152. i u Vukovu rječniku: 1. namastir u Vasojevićima na lijevoj strani Lima s primjerom iz narodne pjesme: Da vidite Đurđevo Stupove. 2. zidine od namastira blizu Novoga Pazara s primjerom iz narodne pjesme: Da vidite Lavru Studeničku ne daleko od Novog Pazara; da vidite Đurđeve Stupove kod Dežve starijih dvorova, zadužbine cara Simeuna.

ĐURĐEV KLJUČ, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva u Đurđevom Ključu. Sr. nov. 1871. 898.

ĐURĐEVO, *n.* ime mjesta. *a)* grad u Rumuniji. — u Vukovu rječniku. — *b)* vidi Đurdevina. u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: Sve joj mlada u prěiju dala: sve Đurđovo i sve Smederevo. — *c)* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Vinograd u Đurđevu. Sr. nov. 1865. 248.

ĐURĐEVO BRDO, *n.* ime mjesta u Srbiji. *a)* u okrugu užičkom. L. V. Stojanović. — *b)* u okrugu jagodinskom. Vinograd u Đurđevom Brdu. Sr. nov. 1871. 246.

ĐURĐEVO CVLJEĆE, *n.* vidi đurđica. isporodi Đurđev cvijet. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Cviječje Đurđevo, convallaria majalis L. (R. Visiani). B. Šulek, im. 47. S. Petrović, lek. bilj. 418.

ĐURĐEVSKA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Đurđevskoj. Sr. nov. 1875. 741.

ĐURĐEVSKÎ, *adj.* koji pripada (svetomu) Đurđu. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (đurđevski, *n. p.* mjesec, kiša, 'Georgi', S. Georgii'). Ja sam, majko, Đurđevska kišica. Nar. pjes. petr. 1, 8.

ĐURĐEVSKÔ BRDO, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Brdu Đurđevskom. Sr. nov. 1864. 449.

ĐURĐEVSKÔ CVLJEĆE, *n.* *caltha palustris* L., neka biljka, kopitac. — U naše vrijeme. Đurđevsko cvijeće, *caltha palustris* L. (iz Srpskoga arhiva za celokupno lekarstvo. 1875). B. Šulek, im. 70. S. Petrović, lek. bilj. 18.

ĐURĐEVSTÂK, *m.* čovjek koji svetkuje svetoga Đurđa (kao krsno ime). — isporodi đurđevac, *a)*. — U Vukovu rječniku.

ĐURĐIC, đurđica, *m. dem.* Đurađ. *a)* ime muško. — XIII i XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Đurđica). Đurđica. Mon. serb. 62. (1293 - 1302). Đurđic. Glasn. 15. 290. (1848?). — *b)* treći dan novembra kod pravoslavnijeh Hrišćana. — u Vukovu rječniku: 'Klein-Georgi (den 3 nov)'. — *c)* vidi đurđica. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. B. Šulek, im. 70. S. Petrović, lek. bilj. 418.

ĐURĐICA, *f.* convallaria majalis L., poznata biljka i cvijet. — isporodi đurđic, đurđić, đurđeo cvijeće, đurđevac, đurđevak. — U Vukovu rječniku a iz nje u Šulekovu imeniku. 70.

ĐURĐICI, *m. pl.* mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Đurđicama. Sr. nov. 1861. 467.

ĐURĐIČINA BARA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Đurđičinoj Bari. Sr. nov. 1865. 509.

1. ĐURĐIĆ, *m. a)* prezime. — u naše vrijeme. Šem. karlov. 1883. 78. — *b)* dva sela u Hrvatskoj: aa) u podžupaniji kriševačkoj. Pregled. 67. — bb) u podžupaniji bjelovarskoj. 79.

2. ĐURĐIĆ, *m.* vidi đurđica. — U Stuličevu rječniku i u Šulekovu imeniku. 70.

ĐURĐIJA, *f.* ime žensko, vidi Đurđa. — Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku. Đurđija. S. Novaković, pom. 121.

ĐURĐIJÂN, *m.* ime muško, Đurađ. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

ĐURĐIJÂNA, *f.* ime žensko, vidi Đurđijan. Zemljak. 1871. 2.

ĐURĐIJE, *m.* vidi Đordije. — xv vijeka i u Daničičevu rječniku (Đurđije). Carica Mara, dčšti Đurđija ('Gjurgija') despota. Mon. serb. 522. (1497).

ĐURĐIJIĆ, *m.* prezime (Đurđijin sin). — U naše vrijeme. Đurđijć Joko s Komarnice ravne. Nar. pjes. vuk. 4, 485.

ĐURĐIMICE, *adv.* naletice, mahom, navalice. 'On mu reče: a on đurđimice na h'. M. Pavlinović.

1. ĐURĐINA, *m. augm.* Đurađ. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

2. ĐURĐINA, *f.* ime mjestu (selu). — Prije našega vremena. Đurđina (selo). S. Novaković, pom. 152.

ĐURĐINKA, *f.* ime žensko, vidi Đurđija. — U naše vrijeme. Zaprošio Đurđinku devojkicu... Da vjenčamo Savu i Đurđinku. Nar. pjes. petr. 2, 87.

ĐURĐITI, đurđim, *impf.* nakriviti se i čvrsto ići, tresimice ići. 'Vidi kako đurđi'. M. Pavlinović.

ĐURĐO, *m.* vidi Đurađ. — U narodnoj pjesmi prošloga vijeka. Od tega ti on Đurđo ničesa ne snadijaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 58.

ĐURE, Đureta, *n.* ime muško, dem. Đuro. — Prije našega vremena. Đure, acc. Đureta. S. Novaković, pom. 121.

ĐURETA, *m.* ime muško, vidi Đure. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 121.

ĐURETIĆ, *m.* prezime vlasteosko u Dubrovniku, vidi Žurgović. — xv vijeka i u Daničičevu rječniku (Đuretić). Prěđz kneza dubrovačkoga i prěđz njegove sudije Žuha Đuretića, prěđz Pavka Pucića. Spom. sr. 2, 117. (1462).

ĐUREVAC, Đurevca, *m.* prije mahala sela Žitnoga Potoka u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 415.

ĐUREVCI, Đurevaca, *m. pl.* selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 889.

ĐUREVIĆ, *m.* seoce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 80.

ĐUREZINO, *n.* ime mjestu. — xiv vijeka. Selima u Mačvi koja je car Lazar priložio Ravnici išla je međa, među Vlasenicom i među Đuresinom' (Sr. letop. 1847. 4, 58 god. 1881). Đ. Daničić, rječ. 8, 548.

ĐURIC, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Vinograd u Đuricu. Sr. nov. 1866. 161.

ĐURICA, *m. ime muško, dem. Đura. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu. Logofet gospodina Aleksandra Đurica. Mon. serb. 179. (1868). Kadi pride Đurica. Spom. sr. 1, 89. (1407). o istome Đurici na str. 88 ima acc. Đurica Petrovića, što je jamačno pisarska ili štamparska pogreška mj. Đuricu. Đurica. S. Novaković, pom. 121. Evo danaske devet godina, kako ja tajim bolnog Đuricu. Nar. pjes. vuk. 1, 491. i u Lici. J. Bogdanović.*

ĐURICKA, *f. ime rijeci. — Prije našega vremena. Đuricka (reka). S. Novaković, pom. 152.*

ĐURIČIĆ, *m. prezime po ocu Đurici. — U naše vrijeme (ali kao ime mjestu od prije). Šem. srb. 1882. 206. Šem. karlov. 1883. 73. — i kao ime selu prije našega vremena. Đuričić (selo). S. Novaković, pom. 152.*

ĐURIČIĆI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 152.*

ĐURIČINA BĀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Đuričinoj Bari. Sr. nov. 1867. 837.*

ĐURIČINA LĪVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Niva u Đuričinoj Livadi. Sr. nov. 1866. 512.*

ĐURIČINA MĀNDRA, *f. brdovito mjesto u Srbiji u vračarskom srezu u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 150.*

ĐURIČINO, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajiškom. Branik na Đuričinu. Sr. nov. 1867. 688.*

ĐURIĆ, *m. prezime. — Kao vlasteosko prezime u knizi štampanoj god. 1519: Božidar Vuković ot Đurića. Podgoričanin. Vuk, primj. 12. i otale u Daničićevu rječniku (Đurić). i u naše vrijeme. Dimitrije Đurić. M. Đ. Milčević, kraj. srb. 299. vidi i Šem. srb. 1882. 206. Šem. karlov. 1883. 73.*

ĐURICI, *m. pl. ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu zvorničkom. Statist. bosn. 98. — b) selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom. Šem. pravosl. boko-kot. 1875. 24. — c) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 158.*

ĐURIJE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Obor u Đuriju. Sr. nov. 1875. 741.*

ĐURIN, *adj. koji pripada Đuri. a) uopće. — Od xv vijeka a između rječnika u Daničićevu (Đurin). Što je Đurino. Spom. sr. 1, 109. (1411). Kad dočera pod Đurinu kulu. Nar. pjes. petr. 2, 477. — b) Đurin petak, kao dan što nigda ne dohodi. — u poslovi i po noj u Vukovu rječniku (don 30. februar' ad calendas graecas'). O Đurinu petku. (Nikad). Nar. posl. vuk. 236.*

ĐURINA BĀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Đurinoj Bari. Sr. nov. 1863. 568.*

ĐURINAC, Đurinea, *m. ime mjesta u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom. K. Jovanović 96. — b) selo u okrugu kneževačkom. 112. — c) selo u okrugu čuprijskom. 180. — d) mjesto u okrugu kruševačkom. Vinograd u Đurincu. Sr. nov. 1868. 218.*

ĐURIN BUNĀR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Sr. nov. 1867. 379.*

ĐURINCI, Đurinica, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Đurincima. Sr. nov. 1875. 89.*

ĐURIN ČOT, *m. brdašce u Srbiji u vračarskom srezu (u okrugu biogradskom). Glasn. 19, 150.*

ĐURINGAJ, *m. pustara u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj. Pregled. 106.*

ĐURINIĆI, *m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom. Repert. 1872. 28.*

ĐURIN KŪT, *m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Đurinom Kutu. Sr. nov. 1875. 741.*

ĐURINO PŌLE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Đurinom Polu. Sr. nov. 1871. 600.*

ĐURINO TRLO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Sr. nov. 1867. 494.*

ĐURINOVAC, Đurinova, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski) Đurinovec. Pregled. 68.*

ĐURINOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1875. 375.*

ĐURIN VRH, *m. brdo u Srbiji. Na samoj obali Mlave podiže se Đurin vrh, koji se sa koše izmed reke osaničke i jošaničke vidi. Glasn. 43, 304.*

ĐURISAV, *m. ime muško. — U Vukovu rječniku.*

ĐURISAVA, *f. ime žensko. — Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku. Đurisava. S. Novaković, pom. 121.*

ĐURI-SELO, *n. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 118.*

ĐURIŠA, *m. ime muško, augm. Đuro. — Od prije našega vremena. S. Novaković, pom. 121. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

ĐURIŠIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. A do Petra Mitar Đurišiću. Nar. pjes. vuk. 5, 111. — I selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj. Pregled. 111*

ĐURIŠIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 151.*

ĐURJAN, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

ĐURJEN, *m. ime muško. — Prije našega vremena. Đurén. S. Novaković, pom. 121.*

ĐURKA, *m. ime muško, vidi Đurko. — Od prije našega vremena. Đurka (moglo bi biti i žensko ime). S. Novaković, pom. 121. Š nimo piju četiri adnada: adnad Baja i Rčković Peja, adnad Đurka od bijele Sente ... Nar. pjes. vuk. 3, 557.*

ĐURKAN, *m. ime konju. F. Kurelac, dom. živ. 10.*

ĐURKANIĆ, *m. prezime. — xvi vijeka. Mon. croat. 290 (1589).*

ĐURKO, *m. ime muško, dem. Đuro. — Od xiv vijeka a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu (Đurko). Đurko. Glasn. 15, 309. (1348?). Paň Đurko. Mon. serb. 542. (1496). Đurko. S. Novaković, pom. 121.*

ĐURKOVAC, đurkovec, *m. nekakav osobiti čarak. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (durkovac čarak 'art schloss an feuergewehren' 'igniarium quoddam', cf. vukovac s primjerom iz narodne pjesme: Na nima su dva čarka đurkovca). Mač vukovac, čarak durkovac i sabja dimiškiña (valaju). Nar. posl. vuk. 176.*

ĐURKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme Mila sestra Đurković-serdara. Nar. pjes. vuk. 3, 476. A zagna se Đurković Hotašu. Ogled. sr. 40.*

DURMEZLIJE, *f. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 67.*

ĐURO, *m. ime muško, hyp.* Đurađ. — *isporedi* Đura. — *Akc. se mijenja u voc.* Đuro. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vol-tigijinu, (u Vukovu je griješkom izostalo; kod Đura stoji: vide Đuro).* Đuro. S. Novaković, pom. 121. Jeli š nime Pijanica Đuro? Nar. pjes. vuk. 2, 448. Beg je dađe Pijanici Đuru. 2, 449. Pita majka Smederevca Đura. 2, 471. Pjan Đuro kao i sjekira. Nar. posl. vuk. 249.

ĐUROJE, *m. ime muško. vidi* Đuro *od čega postaje.* — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničeviću.* Đuroje ... Đuroje Dobrić. Mon. serb. 97. (1830).

ĐURŌK, *m. ime muško, Đurađ.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ĐUROTA, *m. a) ime muško, Đurađ.* — *u naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *b) ime volu (koji se o Đurdevu otelio).* F. Kurelac, dom. živ. 24.

ĐUROV, *adj. koji pripada Đuru* Pravo dođe do Đurove kule. Nar. pjes. petr. 2, 476. Zlo činila Đurova Jerina, zlo činila, gore dočekala. Nar. posl. vuk. 92.

ĐUROVAC, Đurovca, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kralj. srb. 396.

ĐUROVAČA, *f. a) velika čaša drvena. radi postanja vidi kod* Đuro *i Đura primjere o Pijanici Đuru iz narodnijeh pjesama i poslovice.* — *u Vukovu rječniku gdje se dodaje poslovice:* Pjan Đuro ka' i sjekira (*vidi kod* Đuro). — *b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom* Niva u Đurovači. Sr. nov. 1866. 124.

ĐUROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pa doživje Đurović Hotaša. Ogled. sr. 98. *vidi i* Šem. srb. 1882. 206. — Đurovića polje, *mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Đurovića polju. Sr. nov. 1871. 27.

ĐUROVIĆI, *m. pl. ime mjestima. a) dva zaseoka u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 159. 160. — *b) seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* V. Sabljar 112

ĐUROVINA, *f. seoce u Bosni u okrugu zvoničkom.* Statist. bosn. 92.

ĐUROVIŠTA, *n. pl. ime mjestu.* — *xiv vijeka.* Car je Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu nivo. niže Đurovišta. (Glasn. 15, 271 god. 1348?). „Niva Đurovišta“ (272). Đ. Daničić, rječ. 3, 543-544.

ĐUROVO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Đurovu Brdu. Sr. nov. 1866. 372.

ĐUSIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 206.

ĐUSKÂNE, *n. djelo kojijem se đuska.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐUSKATI, đuskâm, *impf. raditi što sa svom snagom, n. p. kopati.* — *Može biti od tur. kûski, grozdna poluga.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐUSTEBEG, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. karlov. 1883. 73.

ĐUSTOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Karimana starog Đustovića. Nar. pjes. vuk. 4, 483.

ĐUŠINCI, Đušinaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kralj. srb. 396.

ĐUŠO, *m. dem.* Đuro. — *U naše vrijeme.* Đušo Valičević. Vuk, prav. sov. 18.

ĐUŠTRA, *f. nekakva riba.* Danica. 1870. 352.

ĐŪTURE, *adv. per aversionem, jedno na drugo, s jednoga na drugo, osjekom, tur. kôtüre,*

gôtüre, vrpca. — *isporedi* đaturice. — *U Vukovu rječniku* (in bausch und bogen').

ĐŪTURICA, *f. što se đature radi.* — *U Vukovu rječniku* (die bauschbarkeit, 'opera per aversionem'). — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Đaturici. Sr. nov. 1869. 328.

ĐŪTURICÊ, *vidi* đuturo. — *U Vukovu rječniku. vidi i kod* đaturičar.

ĐŪTURIČAR, *m. čovjek koji đaturice radi (n. p. vinograd).* — *U Vukovu rječniku* (der bauschpächter, 'redemptor per aversionem'), *gdje se dodaje:* Mnogi Karlovčani imaju đaturičare koji im u vinogradima sjede i vinograde đaturice rade.

ĐŪTURIČAREV, *adj. koji pripada đaturičaru.* — *isporedi* đaturičarov. — *U Vukovu rječniku.*

ĐŪTURIČARKA, *f. đaturičareva žena.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. đđaturičarkâ.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐŪTURIČAROV, *vidi* đaturičarev. — *U Vukovu rječniku.*

ĐŪTURUM, *adj. uzet, klijenit, tur. kütürüm.* — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Toliko đuturumih staraca. V. Vrčević, niz. 180. Ni jedan čorav ni đuturum. 237. Nego me staru i đuturumu mučiš. 301.

ĐŪVEČE, đuvečeta, *n. a) zemljani sud (kao zdjela) što se u njemu peče meso u peći, tur. güveg.* — *b) ono meso.* — *U Vukovu rječniku.*

ĐŪVEGLIJA, *m. mladoženja, tur. gögü, güvegi.* — *isporedi* đuveglija. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Đuveglija il'ti zaručnik. M. Dobretić 569. Jeli lepša prošena devojka nego lepi đuveglija Ranko? Nar. pjes. vuk. 1, 23. Majka oće da ostavi sinu, a devojka svome đuvegiji. 2, 22. Pa otide mlada kroz svatove dokle nađe mlada đuvegiju. 3, 496.

ĐŪVEGLIJIN, *adj. koji pripada đuvegiji.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Đuvegijnoj mermerli avliji. Nar. pjes. herc. vuk. 43. Te ajine đuvegine. Nar. pjes. petr. 1, 300.

ĐŪVEGLIJA, *m. vidi* đuveglija. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Jedan da je hitar đuveglija, a dvojica da su dva devera. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Sina moga hitra đuvegliju. 2, 545. Obzire se prelijepa Mara, de je nezim mladan đuveglija. Nar. pjes. kras. 1, 79.

ĐŪVENDIJA, *f. krčgalijinska robiņa, tur. güvendi, meretrix* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 81). — *U Vukovu rječniku.*

ĐŪVENDIJINSKI, *adj. koji pripada đuvendijama.* — *U Vukovu rječniku* (đuvendijnskf) *gdje ima i đuvendijaki s istijem značenjem.*

ĐŪVENDJISKI, *vidi* đuvendijinski.

ĐUVESKIJA, *f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena, može biti tur. gözgü, zrcalo, ogledalo.* Pod kućom ti tri dunare: pod jednom ti patka pije, pod drugom ti peća leđa, a pod trećom đuveskija. Nar. pjes. herc. vuk. 251.

ĐŪVEZ, *adj. rumen, ružičast, turska riječ, vaša da köz, žerava; ne mijenja se po padežima.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Svrh košule đuvez anteriju. Nar. pjes. juk. 257. Đuvez-vezom grane vezla. Nar. pjes. petr. 1, 68.

ĐUVEZLIJA, *f. ružičasta svila kojom se veze. isporedi* đulvezija. — *Ne znam, jeli načineno od đuvez turskijem nastavkom li, ili je stariji oblik* đulvezija (*đul-vezija od osnove glagola* vesti). —

U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Uvezla sam tri dukata zlata i četiri svile đuvezlije. Nar. pjes. vuk. 1, 264. I četiri svake svile, po naj više đuvezlije. 1, 530.

ĐUVIČALKA, *f.* *vidi* đijotalka. — *U Vukovu rječniku.*

ĐUZEL, *adj.* *lijep, krasan, tur. güzeli; ne mi-jeňa se po padežima. — isporedi* đuzli, đuzeli. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Na Ćemu je đuzel odijelo. Nar. pjes. vuk. 1, 872. I za Ćome dvije mile seje, đuzel Ata i lijepa Fata. 1, 597. Štono doje u Ćaršiju telal telali? na ko-ćiji đuzel moma te se prodava. Nar. pjes. herc. vuk. 246.

ĐUZELANA, *f.* *kao žensko ime (tur. güzeli ana, lijepu majka?), ali samo u pripjevju kod narodne pjesme našega vremena.* Pošetalo je pet

đevojaka, Šiper-peana, Šikom-bojana, i Đuzelana, Mimoprosava, peta đevojka Vipirusana. Nar. pjes. vuk. 1, 518.

ĐUZELI, *vidi* đuzel. — *U naše vrijeme.* O jagluće moj đuzeli radno! Nar. pjes. herc. vuk. 118. Nu pogledaj đuzeli odijela. Nar. pjes. juk. 59

ĐUZLEME, *đuzlēmēta, n. nekakav slatki kolač, tur. gözleme* (espèce de gâteau, beignet, 'eine art dünner kuchen, in schmalz oder öl gebacken'. Zenker). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Donosi joj svakije ponuda: šećer s mora, smokve iz Mostara, i ašlame u medu kuvane, đuzlēmēta na burmu savita. Nar. pjes. petr. 1, 60.

ĐUZLI, *vidi* đuzel. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pak oblači đuzli deisiju. Nar. pjes. petr. 2, 486.

E

1. E, slovo: a) odgovara praslavenskom i tudem e. — b) postaje od praslavenskoga ē, i to svagda po istočnom govoru, a po južnom od ē biva je i ije; *vidi* i kod i. — d) u našem se jeziku dodaje na kraju nekijeh oblika, naj češće onijeh što se svršuju na m. aa) u instr. sing. kod supstantiva. od xvi vijeka: bogome. G. Držić 404; babome. N. Najlašević 1, 260; djelome. D. Rašina 90* itd. *vidi* Đ. Daničić, ist. obl. 44—45. u naše vrijeme neobično. — bb) u instr. sing. personalnijeh zamjenica: mnome. N. Rašina 191*. G. Držić 448; tobome. N. Rašina 15b. G. Držić 420; sobome. N. Rašina 147b. M. Vetranić 1, 129. *vidi* Đ. Daničić, obl. 217—218. i u naše vrijeme, osobito mnome, *vidi* Vuk, pavl. filijl. 1, 26. — cc) u instr. sing. kod drugijeh zamjenica. od xiv vijeka. Ćime. Mon. serb. 191. (1879); kime. M. Vetranić 2, 457; mojime. 2, 482; time. M. Marulić 242; Ćome. 149; mojome. M. Vetranić 2, 395. *vidi* Đ. Daničić, obl. 173. 178. i u naše vrijeme, osobito Ćime i Ćome. — dd) u instr. sing. kod adj. od xv vijeka. družime. M. Marulić 317; družijeme. N. Najlašević 1, 13; većome. M. Marulić 166; drugome. G. Držić 435. *vidi* Đ. Daničić, obl. 45. 176—177. u naše vrijeme rijetko. — ee) u loc. sing. kod zamjenica i adjektiva muškoga i sred-Ćega roda. od xiv vijeka. tome. Spom. sr. 1, 9. (1897); ovome. Mon. serb. 370. (1432); slavnome. 495. (1466). *vidi* Đ. Daničić, obl. 179—180. 184. — i u dat. sing. javljaju se oblici s nastavkom ome mj. omu već od xiv vijeka, ali primjeri radi rijetkoće nijesu dosta pouzdani, *vidi* Đ. Daničić, obl. 165. u naše vrijeme kod većine štokavaca običniji je i u dat. sing. i u loc. sing. nastavak ome nego omu. — ff) kod zamjenica i adjektiva u dat. pl. sa starijim nastavkom im. ijem i u instr. pl. s istijem mladijem nastavkom. od xv vijeka. dat.: onomej. Mon. serb. 371. (1432); time. M. Marulić 323. 325; družime. N. Najlašević 1, 92; množijeme. 1, 51. *vidi* Đ. Daničić, obl. 197. 200; instr.: svime. M. Marulić 13; vašime. M. Vetranić 2, 490; svijeme. N. Najlašević 1, 99; vlažnime. D. Rašina 77b; zlime. 6*. *vidi* Đ. Daničić, obl. 207. 210. u naše vrijeme neobično. — gg) kod zamjenica u gen. pl. i u loc. plur. (sa starijem nastavkom ih, eh, ijeh). od xiv vijeka. gen.: tehej. Mon. serb. 101. (1892); onihe. M. Marulić 302. *vidi* Đ. Daničić, obl. 191; loc.: sihej. Mon. serb. 470. (1454); ovihe. Š. Budinić, ispr. 164. *vidi* Đ. Daničić, obl. 212. — hh) u praes. 3 sing. gla-

gola jesam: jeste. *vidi* kod jesam. — ii) u nekijeh adverbala, kao sađe, pake itd., *vidi* kod ovakovijeh riječi napose.

2. E, interj. ako od ove postaju riječi evo, eto. eno, naj starije bi značenje bilo ono po kojem se ko opominje da pazi na ono što će se kazati. — Može biti i praslavenska riječ, isporedi rus. e čim se pokazuje Ćuđenje, sumња, i češ. e čim se pokazuje želja. — U našem se jeziku javlja od xv vijeka (*vidi* Marulićev primjer kod a) a između rječnika u Mikišinu (e, glas koji se čini kad što nije drago ,he, ola, oh, hem'), u Stulićevu (e, glas, koji čini se, kad nije što drago ,eh, ola, he, hem'), u Vukovu (he, ola, oh, hem'). — Kad se nalazi pisano eh u nekijeh pisaca (n. p. u Banovca, J. Filipovića, Lastrića) koji ne poznaju pravoga glasa slova h, to je samo ortografska razlika, te njihovi primjeri spadaju amo (ali *vidi* i eh i he). kod nekijeh pisaca koji su htjeli istaknuti dušinu u izgovaranju nalazi se pisano i ee, n. p. kod J. Filipovića i Obradovića, a kod Banovca jedan put i ehe: Ehe *vidi* bog vaše himbe. J. Banovac, pred. 32. gdje kad se u naše doba vrlo dugo izgovara, gotovo ovako: šeš, osobito kad je značenje kao kod f.

a. (često pred vokativom) kad se ko pozivlje ili nutka da što učini. E, nut poslušajte. J. Banovac, pred. 130. Eh vrati se, gizdava divojko. F. Lastrić, test. ad. 85*. Na jedan put poviče jedna đevojka s Ćardaka: E careviću, odjaš koňa pa odi u avliju. Nar. prip. vuk. 196. — uz to se pokazuje i riječ duševno osjećanje (želja, žalost, radost itd.). E bože, odnesi jur taj bić od naju. M. Marulić 245. E za boga, sura tica vrane! ti poleti do dvora mojega. Nar. pjes. vuk. kovč. 105. E braćo, vaš kmet N. umre. M. Đ. Milićević, živ. serb. 1, 38. E, Ivo, o svetom arandelu, ako bog da zdravlja, ovde će igrati tvoji svatovi. let. već. 183. E! nesrećo, ti ne pogledala! Osvetn. 1, 5.

b. kad se hoće da se u drugome uzbudi Ćuđenje ili divljenje. Jedan fali drugoga, a drugi se istakne, i govori: e! da ti znaš, što ja znam! J. Banovac, razg. 116. Što bi bilo, da Ana ne bude ispunila na zemlji ono, što je veće odrediti bilo u nebesih? E što bi bilo? ... A. Tomiković, gov. 200. E gde sam ja dobio onde ne može svak dobiti. Nar. prip. vuk. 27.

c. kad se Ćudi sam onaj što govori. E! e! hvala bogu! veli u nekoj dvoumici ĆiĆa-Paun. M. Đ. Milićević, zim. već. 207. E Ćudna mi Ćuda! let. već. 229.

d. *kođ pitana ističe da čelade ne zna na što će se odlučiti.* E sad šta da mu radim? Nar. prip. vuk. 85. I reče mu: „E, sinko! šta ćemo?“ Nar. prip. vrč. 50. E! brate moj, šta ćemo sad? Vuk, rječ. 152*.

e. *kođ premišljajući.* Eh, nije drugo, valja stid pod noge metnuti. J. Banovac, prip. 38. Eh ostavimo ova! J. Filipović 1, 40^b. E što ću ti lakrdiju dulit? Oglad. sr. 246. E to je što drugo! Vuk, rječ. 152*.

f. *pokazuje da se na što pristaje, ali to pristajanje može biti i tako da smisao postaje sasvim protivan.* a) *uopće, u pravom smislu (isporedi i 3. e).* E toli vjernomu prijatelju sve rit' smim. M. Vetranić 2, 473. Eh, dobro! reče Isus. J. Banovac, prip. 16. Tada reče oni ispovidnik: Eh, mudriji je bio prvi ispovidnik, jer te udij razumio. razg. 122. I tuđe? eh i tuđe... pred. 5. Jeda ovo čemu ne bi moguće? Eh jest ovo čemu bilo moguće. J. Filipović 1, 82^b. „Zar na učitelja?“ „E, boža vjera, baš na nega!“ M. Đ. Miličević, zlosel. 102. — b) *pokazuje da čelade koje govori zadovoljno je onijem što je čulo, ili da pristaje na ono što drugi kaže da se učini.* E sad hajte po jedan redom. Nar. prip. vuk. 2 190. „Leh mi kladite lonac na hrbat, pa se ne bojte.“ „E pak provaj, ako budeš mogla.“ Nar. prip. mikul. 15. Ja ću sam udariti na 500 uskoka; a ti Baucē na koliko češ? — Vala ja ću na 300. — E turske mi vjere neće ih više ni udariti od 800. Vuk, nar. pjes. 4, 462. „Neka Kolaković pripovjedi kako je Božo Kulić prevario kaludera.“ „E, dede Kolakoviću!“ rekoše njih dva tri unah. M. Đ. Miličević, zim. već. 218. — *može se tijekom pokazati da se je čulo i razumljelo što je drugi kazao ako je i bez osobitoga zadovoljstva.* E lijo, sad si dolijala! Nar. posl. vuk. 78. „Čuo sam da svašto pogađaš, jeli istina?“ „Valaj te nijesu prevarili.“ „E, a da kaži mi: ova tica, te mi je pod pazuhu, jeli živa ali mrtva?“ Nar. prip. vrč. 140. — *s orakovijem značenjem kaže se često: e dobro!* „Tu si, pobratime?“ „Tu sam.“ „E dobro, a ti čini svoje.“ Nar. prip. vuk. 184. Onda zapita: „Koliko to vrijedi?“ A oni mu kažu: „Četiri pare.“ „E!“ veli „dobro!“ četiri pare danas, četiri sutra, to je osam.“ 220. E vala dobro! kad je tako, sjedi.“ 190. E dobro, kad nećeš, a ti mi pridigni slaninu da idem.“ 801. Otac vidi ludost svog sina, pa mu reče: „E dobro!“ Nar. prip. vrč. 50. — c) *čelade koje govori kao da samo pristaje na ono što je prije kazalo, dodajući još nešto što ono dopunjuje.* Eh, zna bog i u paklu veće i maše muke dati. J. Filipović 1, 118*. Pevaju, sviraju, bacaju puške, e — ono ti je radost, ono je sreća ovoga sveta! M. Đ. Miličević, zim. već. 72. Ona će biti već na svršetku svoga školovanja. E, to je već velika devojka. zlosel. 122—123. Prepirati se — e to mu je bilo u duši. M. P. Šapčanin 1, 27. — d) *čelade kao da pristaje na ono što je drugo (a i ono samo) kazalo, ali poslije dodaje što čim ne samo ono može ograničiti nego gdje gdje i sasvim odbaciti.* Eh, oče, dobro ti to govoriš, ma da ti je samo poznati koliko se stidim. J. Banovac, prip. 38. E lasno je tebi! Nar. prip. vuk. 16. „Blago tebi kad imaš dva veseja u jedan put!“ „E, moja gospodo, jedno mi je veseje a drugo žalost.“ 80. Pa mu odgovori: „E moj sinko! da ti manka kapa na glavi, lako bih ti je kupio.“ Nar. prip. vrč. 159. „Popo! zar i ti čuvaš goveda?“ A on mu odgovorio: „E moj sinko! te još da su moja!“ Vuk, živ. 296. E, ali de ti to kaži našim selcima! M. Đ. Miličević, zlosel. 290.

g. *pokazuje da se ni po što ne pristaje ili ne primaje što je drugi (a i sam onaj koji govori)*

kazao. *ovo značenje može biti da postaje od predašnjega (kođ f, d).* Eh, ne imamo se ovom čuditi. J. Banovac, prip. 123. Ter Isukrst dopusti, da ovo njegovo tilo otajstveno, koga je on glava, razruši se i pomañka? Eh, neka govore što jim drago, ovo bit ne može. J. Filipović 1, 186*. A jeda l' ćeš odbaciti primohave molbe moje? e, ne može tog podniti primilostno srce tvoje. P. Knežević, pism. 99. „Nijesam li ja tebi kazao, da ti više ne ideš za mnom?“ „E moj pobratime, ne idem ja da tebe čeram, već te tražim da te pitam.“ Nar. prip. vuk. 185. E, ako ne zna nikakva zanata, ja mu ne dam svoje kćeri. 219. Stane se dete smejati i reče biku da pogleda kakav mu ide megdangija. „E, te se hale ja bojim“, reče bik „no poslušaj šta ću ti reći.“ Nar. prip. vil. 1866. 816. — *s tijekom značenjem kaže se i: e baš! kao ironički.* Rast mu (svinčetu) reče: „Koliko se s mojim plodom pľtáš, a nikada nećeš na me da pogledaš ni da mi zafališ!“ Svinče odgovori: „E baš! kao da ti meni za ljubav taj plod radaš i prosipješ!“ D. Obradović, basn. 231. — *amo mogu spadati i ovi primjeri, u kojijem se ističe i prijekor:* Eh, oče! da ti znaš koja je napast brezobrazna žena, ne bi mi toga govorio. J. Banovac, prip. 42. Pak kad vam se što reče, kao da se srdite ter okorno odgovarate: „Eh, oče, ostav' me stati, lako je tebi!“ 142. Eh da se viruje, kako se ima virovati, drugačije bi se stalo prid onim sakramentom, a navlastito kad se ima primati! razg. 44. Ee, kad bi u sreću bila ona vira, vidila bi se i na dvoru. J. Filipović 3, 103*. Jeda ostali lakomci ne sagrišuju u ovom? Eh neka im se blago pokaže, izdaće vojske i gradove. F. Lastrić, ned. 129. Ee moj starče! D. Obradović, basn. 233. Kad joj muž kaže: „Bog s tobom ženo! otkuda sad bukova mezgra?“ Sad bukve pucaju od mraza, ona mu odgovori: „E moj čoeče! nema bolećega, a on bi naložio vatru oko bukve pa bi se bukva otkrivila, i bilo bi mezgre.“ Vuk, poslov. 202. *ili se ističe rug:* E moj čoso, ako ti više što ne znaš, to je sve ništa. Nar. prip. vuk. 202. *ili nemanje:* „E šta je meni stalo?“ odgovori ludi i pušti prjenak. Nar. prip. vil. 1867. 704.

h. *pokazuje zadovoljnost i divljenje.* E takvi se hiljadili Srbi! Pjev. crn. 8*. E misliš niko jači od nas danaske! M. Đ. Miličević, zlosel. 98.

i. *kao evo. — u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj.* Dobro došli, kićeni svatovi! a za Maru gizdavu devojkū! E se Mare od roda dijeli, ali joj se žao od'jeliti. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Gospodaru Katić-Simeune! E ti jesi gospostvom najstariji, uzmi društva, pa ti drumā čuvaj. 4, 280. Ne predaj se, Petre Boškoviću! e ti ide jedna pomoć vruća. Oglad. sr. 62. Nemoj vikati, pasja poturice! e ti dajem božu vjeru tvrdu, oču tvoj glavu otkinuti. 501.

k. *u jednom primjeru iz Boke kotorske stoji u interogativnoj rečenici, kao zar, ili:* E te žela obuzela na banove, na dedove? Nar. pjes. vuk. 1, 90.

l. *kao uzvik od žalosti. — u Boci kotorskoj.* E jaok! Nar. pjes. vuk. 1, 90.

m. *ē dā, vidi 2. da, b (II, str. 214^b).*

n. *ē dā, vidi kod 1. da, II, 1, a, d) pri kraju (II, str. 213*).*

3. *Ē, interj. glas kojijem se u odgovoru potvrđuje čije pitanje, isporodi 1. da, II, 1, a (II, str. 212^b—213*); vidi 2. e kod f. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Vila: Ti si iz Dubrovnika? Omakala: E gospo. M. Držić 137. Boktilo: Na ona li vrata? Pomet: E, na ona vrata. 238. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

4. *Ē, conj. veže rečenice gotovo kao te ili a. —*

Od prošloga vijeka. Događaji, koji ne samo za-
brañuju ženidbu, nego i učinenu razmiću, e ovi
su od dvi vrste. J. Banovac, razg. 269. Idite i vi
u moj vinograd, e što pravo bude, daću vama.
F. Lastrić, od' 184. Kako zbori car Otmanoviću,
e se nojzi od boje ne može. Pjev. crn. 32. Sa
svijem se svijet dotamani, do u Srjemu, u to
mjesto župno: e se kupe srijemski glavari na
sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6.
Drži nega uz desno koljeno, e ga drži kako svoju
glavu. 2, 610. Kad dođoše u orđiju, kado, e su
sjeli, noge prekrstili. 4, 391. Mnogo rekoh, e ne
mogoh od žalosti. Vuk, živ. 200.

5. *Ė, conj. quod, po svoj prilici okriñeno je jer
ili er. — U Crnoj Gori i u Boci kotorskoj od
xviii vijeka (u primjeru xvi vijeka:* Nijedna me
nemoj pitati, e čekam tužan glas. M. Držić 475
e je jamačno pisarska pogreška mj. er); između
rječnika u Vukovu. a) *vidi jer.* Mene rekoše da
neće ni po što, e se bojahu. Glasn. 17, 306. (1707).
Petro prosi, Ana se ponosi, e je Petra vlahina
rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 3. A ne boj se, moj Jo-
vane kume! e se nije voda pomamila, no se voda.
kume, posilila. 1, 123. Car hoćase izgubiti lubu,
car hoćase, i nevoja mu je, e mu luba mnogo
zakrivila. 2, 26. Brzo zaspa. hitro poskoćio, e je
ružan sanak ugledao. 3, 217. I da raji uzdu po-
pritegnem, e je raja ka' ostala marva. P. Pe-
trović, gor. vijen. 42. — *b) vidi 1. da, 1. B (II,
str. 185^b i dalje).* Kad pogleda ludoga Jovana,
e su njemu oči izvadene, umi nega vodom Ka-
lagijnskom. Nar. pjes. vuk. 2, 36. Bi li rek'o, e
sam ženska glava? 3, 351. Bih rekao, e si junak
dobar. 3, 351. Jel' istina što mi ljudi kažu, e ti
imaš u Prizren darove? 3, 429. A kad vide Grišac
Osman-aga e ostade Draško Popoviću. 4, 63. Kad
vladika glase razumio e se vezir s vojskom po-
digao. 4, 81. Strah je mene i bojim se luto e će
uteć' ovcar od ovaca. Ogled. sr. 157. Ne bih te
trpleo da bih znao e ću sokola izvesti od tebe.
Nar. posl. vuk. 194. *u ovom primjeru e stoji mješte
da je (e je):* Što je vajde, e dobra devojka, kad
je guja jeste zaprosila? Nar. pjes. vuk. 3, 24. —
c) kao što, zato što. Da smo jadni i žalosni e
se za nas ne spomiñu. Nar. pjes. vuk. 1, 92. No
ako se jesi prepanuo e si mrke vlahie ugledao.
4, 511. Pop popu nije kriv e mu je poroćan bir.
Nar. posl. vuk. 255. Haćo Mujo! dobar ti si! —
Hvala bogu, e ne mogu. 340.

6. *Ė, conj. vidi 1. da, I, A (II, str. 163^b i dalje)
i jeda. — Postaje jamačno od eda ili jeda. —
U naše vrijeme.* I zamole ga e bi mu ih svezali
pri nogama da ne pobjegu. V. Vrčević, igr. 51.
Vježba se, e bi zdravu uzdržao glavu. M. Pavli-
nović, rad. 135.

*ĖBAN, m. ebenum, crno, tvrdo drvo, vidi revan,
tal. ebano. — Od xvii vijeka, a između rječnika
u Mikišinu, u Belinu 282^b, u Rjelostjenjercu, u
Vollgigijinu, u Stulićeru.* Od laštiva crna ebana
s tle trpeze gladke ustaju. G. Palmotić 3, 61^a.

*ĖBĀNĀR, m. u Stulićeru rječniku (ebanista,
chi lavora d' ebano, qui ex ebano operam con-
ficit) za koji će biti i načiñeno.*

*ĖBANSKI, adj. od ebana. — Samo u Stuli-
ćeru rječniku.*

EBEN, m. vidi eban. — U Stulićeru rječniku.

*ĖBREJSKI, adj. vidi jevrejski. — xvii i xviii
vijeka.* Primati nevijerne, a naj liše sinove ebrej-
ske ili žudioske. B. Kašić, in. 77. Ne razumivši
ebrejski jezik. M. Lekušić, razm. 124.

ĖČANIN, m. čovjek iz Ećke. V. Arsenijević.

*ĖČĀNKA, f. žensko ćelade iz Ećke. V. Arse-
nijević.*

*ĖČANSKI, adj. koji pripada selu Ećki. V. Ar-
senijević.*

*ĖČAR, m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.
Niva u Ecaru. Sr. nov. 1875. 662.*

*ĖČAVSKA MALA, f. mjesto u Srbiji u Sme-
dereru. Kuća u Ečavskoj Mali. Sr. nov. 1867. 123.*

*ĖČEG, m. vidi jegek. — Na jednom mjestu
xviii vijeka. Ečeg iše, ne more se više, vino
piše, ne more se lipše. J. Krmpotić, mal. 16.*

*ĖČISTE, n. mjesto u Srbiji u okrugu kragu-
jerskom. Niva u Ečistu. Sr. nov. 1867. 400.*

ĖČKA, f. selo u Banatu. Šem. prav. 1878. 98.

ĖČIM, vidi hećim.

*ĖČOLIJA, f. Aetolia, Aetolia, kraj u Grčkoj.
— Samo u Vukovu rječniku s dodatkom da je
stajaća riječ.*

*ĖDA, vidi jeda. — Dolazi pouzdano (u sta-
rijim primjerima pisanjem ćirilskim slovima
eda može se čitati jeda) od xvi vijeka (vidi kod
b) aa), a između rječnika u Vukovu. a) u in-
terrogativnoj rečenici (samostalnoj i podložnoj),
može imati uza se i rijeću li: eda li. aa) kad
se čeli da bude ono što se pita ili traži. Raztvori
vandelje sveto, eda li ćeš moći, steći ga, održat
se da na svak čas ne zavapiš? I. M. Mattei 21-22.
Da nijeste degod ugledali, eda bismo šicar šica-
rili? Nar. pjes. vuk. 4, 50. Eda ve je sreća doni-
jela od Drobnjaka od plemena jaka? Ogled. sr.
394. Zapita ga, eda li ima što za jelo. Nar. prip.
vuk. 4. Eda što, sine? nije li bog dao da si našao
što si tražio? Nar. prip. vuk. 241. Eda je bog
dao da ste našli vodu? 242. Obijajući kroz ka-
maru tamo amo, eda se nije kakva devojka de
sakrila. 260. Eda ga nađe? Vuk, rječ. 152^a. —
bb) u pitanju uopće, često u čudu, a može se kod
toga želeti i da ne bude ono što se pita. Eda
si se krivo zakliñala, de god mene do nevoje
bude, da ćeš mene biti u nevoji? Nar. pjes. vuk.
2, 409. Eda može ko vodu zabraniti da se ne
krste ovi? Vuk, djel. ap. 10, 47. Eda će žena od
devedeset godina roditi? Đ. Daničić, 1mojs. 17.
17. Kuzelj! učini opet harambaša obrnuvši se
Milošu, eda stogod, kad toliko gledaš? M. Đ.
Milićević, zim. već. 215. — b) utinam, na po-
četku samostalne i podložne rečenice kojom se
pokazuje želja, u jednom primjeru uz eda ima i
drugo da: Eda degod da zazvoni! Nar. posl. vuk.
327. aa) glagol je u indikativu. Do konca života
eda još meni kad ne rajaska lipota odnese ovi
jad. N. Nalešković 1, 298. Da moliš boga ti, eda
mi nevoju i tuge prikrati. 1, 300. Eda li se kleti
Turci spendzici oblakome. Nar. pjes. mikl. beitr.
1, 35. Eda bog da, te nam dođe! Nar. pjes. vuk.
1, 176. Nega klela lijepa djevojka: „Eda bog da,
leti bolovao!“ 1, 286. Eda bog da, da mi i ne
dode! 1, 543. Ne bojte se, braćo moja draga! eda
bog da kakovagod junaka, koji će nas junak iz-
baviti. 3, 358. Udovica boga moli: „Eda degod
da zazvoni, eda kome žena umre, eda mene mladu
uzme. (U Stolivu). Nar. posl. vuk. 327. — bb)
glagol je u kondicionalu. Što za boga udelite,
eda bi vam dobro bilo ovog sveta i onoga. Nar.
pjes. vuk. 1, 137. Da pustimo Miletu s Milicom,
eda b' kako otisnuli lađu. 1, 557. Luto savi i otud
i otud, eda bi mu glavu osjekao. 2, 283. Eda bi
me ne rodila majka, već kobila, koja koñu zdrebi,
te ja Turke osvetiti neću. 4, 368. — cc) nema
glagola (vidi kod jeda). Eda boga, da ja sestru
nađem! Nar. pjes. vuk. 2, 621. Eda boga i bogo-
rodice! 4, 246. Eda boga i bukova lada! Nar.*

pjes. hore. vuk. 214. Eda boga i sreće! Vuk, rječ. 152^a.

1. EDEM, *m. zemaljski raj, jerrejski eden, grč. Έδεν, — U rukopisu xv vijeka pisanom erkevnjem jeziku*. Vi. Edeme prědedom našim; ka drěvu sinědnomu ježe smrti. ishodatajvišu vsemu miru ... (Glasn. 24, 289. (1492).

2. EDEM, *m. tursko ime muško, vidi Adam, arap. Ādam, tur. Adem. — U naše vrijeme*. Zafali se Edem momče mlado. Nar. pjes. vuk. 1, 262.

EDEMOV, *adj. koji pripada Edemu*. Hvala Edemova. Vuk, nar. pjes. 1, 262.

EDIBATA, *f. grad u Arbaniji. — U rukopisu xviii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*. Vi. lěto 7001 (1493) hodi car. na Arbanase, i primi Edibatu i Motuny. Okáz. šaf. pam. 82. (oko 1680).

EDNODUŠIĆE, *adv. (upravr jednodušice) od jednoga duška. — U naše vrijeme u Lici*. Bome sam sve ednodušice odletio ili otrcao? J. Bogdanović.

EDRĚNA, *f. vidi Edrene. — U naše vrijeme*. Tek ja ostah starac u Edreni. Pjev. crn. 86^v.

EDRĚNE, Edrēneta, *n. vidi Jedrene. isporodi Edrena. — U Vukovu rječniku*.

ĖDIPAC, Ėdipea, *m. Ėdipčin, vidi Edipat. — Dolazi samo u oblicima množine, te se ne zna kako bi glasio nominativ jednine; po tome što neki pišu t pred c, može biti da bi glasio i Ediptac. — Mj. d kod čakaraca stoji j. — Od xv do xviii vijeka*. Da ne reku Ėjipei (Ėgipei). Bernardin 54. exod. 32, 12. Ėjipei (Ėgipei) potopi. Đ. Baraković, jar. 45. Jesu li se onda Ediptei na pravu viru ohrunuli? Ne možemo dvoumiti da mlogi od Edipaca (Edipateci) ... A. Kanižlić, utoč. 512. — *ordje se ne zna, treba li čitati d ili g*: Kada dodoše Ėdipei. I. Ančić, vrat. 10.

ĖDIPAČKĪ, *adj. egipatski, vidi Edipat. — xvii i xviii vijeka*. Od službe edipačke. M. Divković, nauk. 250. — *u orijem primjerima ne zna se, treba li čitati d ili g*: Da se ne boje kraja edipačkoga. I. Ančić, svit. 155. Brašno edipačko. M. Radnić 513^b. Od sužanstva edipačkoga. J. Matović 327.

ĖDIPAT, Ėdīpta, *m. Aegyptus. Ėgipat, Misir, grč. Αίγυπτος. — Kod čakaraca i s j mj. d. — Od xv vijeka (u prva dva primjera nominativ je bez a)*. Biži u Ėjipt (Ėgipat). Bernardin 12. mat. 2, 13. Iz Ėjipta zvah sina moga. 12. mat. 2, 15. Kad Ėjipt (Ėgipat) ostavi. M. Marulić 20. U Ėdīptu. M. Vetranić 2, 465. Kraji od Ėdīpta Menandru spijevaoću poklisare poslaše, velike mu dare obećajući, da bi htio život svoj među njima provesti. D. Rašina 19^b. U Ėdipat s njim biža. M. Divković, nauk. 106^v. Koji jes izlazio iz Ėjīpta. B. Kasić, nac. 35. Premda pribiiva tako s tobom u Ėdīptu tudu gradu. P. Posilović, nasl. 61^v. Da biži u Ėdipat. S. Margitić, fal. 122. Kako od Jojipa reče sveti Ambrožio, da ga nije zasinio Ėdipat. A. Kanižlić, fran. 177. — *u orijem primjerima ne zna se, treba li čitati d ili g (pisci ne razlikuju ora dea slova kod pisana)*: Bog puk Izraelski iz zemlje od Ėdīpta izvede. B. Gradić, djev. 91. Pobigoše u Ėdipat. And. Kacić, kor. 360. Puk od Mojzesa iz Ėdīpta izbavljen. J. Matović 29.

EDIPCIJANIN, *m. Ėgipčanin, vidi Edipat, po tal. Egiziano. — plur.: Ėdipcijani. — U čakaraca s j mj. d. — xvii i xviii vijeka*. Bi prodan Putifaru Ėjipecijaninu (Ėgipčianinu). A. Vitalić,

ist. 362. Da se istih Ėjipecijanov (Ėgipcianov) srea na zlobu obrate. 363. — *u orijem primjerima ne zna se, treba li čitati d ili g*: Ėdipcijani koji plakahu s Jozefom. M. Radnić 202^a. Ėdipcijani već ga ne čujahu. J. Banovac, pred. 8. Od izopačena običaja Ėdipcijana. J. Matović 188.

EDIPCIJANSKI, *adj. koji pripada Ėdipcijanima. — xvii i xviii vijeka (može se čitati g mj. d)*. Kraljevstvo edipcijansko. M. Radnić 453^v. Pokuštvo edipcijansko. I. J. P. Lučić, razg. 93.

ĖDIPČKĪ, *vidi ediptski*.

ĖDIPKA, *f. Ėgipčanka, vidi Edipat. — Uprav Ediptka, ali t ispada između p i k (u jednom je primjeru pisano). — xvii i xviii vijeka (u svijem primjerima ne zna se, treba li čitati d ili g)*. Ova poganica Ėdipka. I. Ančić, vrat. 33. Marija Ėdipka. Blago turl. 2, 270. Svi zaludni naši trudi pri Ėdipki jaoh ostaše. N. Marčić 63.

ĖDIPKIŃA, *f. vidi Edipka. — xvii i xviii vijeka*. ĖjipkiŃa vila. Đ. Baraković, vil. 87. — *u orijem primjerima ne zna se, jeli d ili g*: Život i pokora svete Marije ĖdipkiŃe. N. Marčić 1. Davam na svjetlos život Marije ĖdipkiŃe. 5.

ĖDIPSKĪ, *adj. egipatski, vidi Edipat. — Kod čakaraca s j mj. d. — Od xv do xviii vijeka*. U zemlji ejipskoj (egipskoj). Bernardin 86. exod. 12, 1. Ėjipski (egipski) muži. M. Marulić 15. — *u orijem primjerima ne zna se, treba li čitati d ili g*: Od edipskih (egipskih) plodnijih mjesta njegovi su vitezozi. I. Gundulić 334. Tamnosti edipske. J. Banovac, pred. 91. Sužanstva edipskoga. F. Lastrić, ned. 190. And. Kacić, kor. 315. Ėdipska vila. N. Marčić 13.

ĖDIPAC, Ėdipea, *m. vidi Edipac*.

ĖDIPTOV, *adj. koji pripada Ėdīptu. — xv vijeka u jednoga pisca čakaraca (s j mj. d)*. Pokoli bihu izlizli iz zemlje Ėjīptove (Ėgīptove). Bernardin 68. exod. 16, 32.

ĖDIPTSKĪ, *adj. egipatski, vidi Edipat. — xvii i xviii vijeka (u primjerima ne zna se, jeli d ili g, u Vuletićevu može biti i j)*. Pogledavši Gospodin svrhu vojske edipske. I. Bandulavić 118^b. exod. 14, 24. Mesa edipskoga. M. Radnić 83^v. Službenici da budemo egipskomu poglavici. P. Vuletić 68. — *u orijem je primjeru c mj. ts*: Kojijeh oslobodi od službe edipeke. J. Matović 166.

ĖDIT, *m. vidi Ėgit i Edipat. — U jednom primjeru pisca čakaraca xviii vijeka (s j mj. d)*. Iz Ėjita (Ėgita). A. Vitalić, ist. 259^a.

ĖDUPAC, Ėdupea, *m. vidi Jedupac. — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka: na prvom s j mj. d (po čakarskom goraru), na drugom se ne zna, jeli d ili g. (U prvom primjeru stoji kao ime muško)*. Četrtonu biše ime Ėjupac. Postila, t1^a. Pokarani Ėdupci za idolatriju. I. Ančić, ogl. xxiv.

ĖDUPAČKĪ, *adj. koji pripada Ėdupcima. — U jednoga pisca xvii vijeka (ne zna se, treba li čitati d ili g)*. Bozi edupački. I. Ančić, ogl. 62. Pošla putem edupačkim. 149.

ĖDUPAK, Ėdupka, *m. vidi Ėdupac. — U jednoga pisca čakaraca xvii vijeka (s j mj. d)*. Neka se ugasi Ėjupkom vlast i moć. Đ. Baraković, jar. 47.

ĖDUPASKĪ, *adj. egipatski, vidi Ėdupat. — U jednoga pisca xviii vijeka (ne zna se, treba li čitati d ili g)*. Izašašće Izraelsko iz zemlje edupaske. A. d. Costa 1, 184.

ĖDUPAT, Ėdūpta, *m. Ėgipat, Misir, grč. Αίγυπτος. isporodi Ėdipat. — U jednoga pisca čakaraca xvi vijeka (s j mj. d)*. Ėjupat jest clovik a ne bog. Postila, hrv. posveta 3^v.

ĖDUPČANIN, *m.* *Egipćanin*, *vidi* Edupat. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka (s j mj. đ).* Za potopom duh sveti je karal i kastigal Ejupčane skrozi Josefa i Mojsea. Postila. X^{3b}.

ĖDUPTIJANIN, *m.* *vidi* Edupćanin. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka (s j mj. đ).* Sodomitijane, Ejuptijani i Izraeličane. Š. Budinić, sum. 118^a.

ĖFĖNDI, *m.* *vidi* efendija, *stoji pred imenom* kadija i *ne miješa se po padežima*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (efĖndi-kadija). Čuješ li me, efendi-kadija? Nar. pjes. vuk. 2, 359. Posijeće efendi-kadiju. 4, 483.

ĖFĖNDIJA, *m.* *tur.* efendi (*od grč. εὐδέντης*), *tako se kaže od štovana učenijem* (udima i činovnicima, pa i uopće i drugome, u našem jeziku kao gospodin, i kaže se samo Turcima. — *Od xvii vijeka i u Vukovu rječniku*: titel eines türkischen gelehrten (kadi oder chodscha) 'dominus'. Od nast. efendije. Starine. 11, 81. (1606). Efendija, eto ti dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 359. Što no sjedi kao efendija. 3, 546. — *I kao muški nadimak, u naše vrijeme*. Došo k sudu Janko Efendija Šabćanin. Glasn. 11, 1, 198. (1811).

ĖFĖNDIJIN, *adj.* *koji pripada efendiji*. — *U Vukovu rječniku*.

ĖFĖNDIJINICA, *f.* *efendijina žena*. — *U Vukovu rječniku* (efĖndijnica).

ĖFĖNDIJINSKI, *adj.* *vidi* efendijski. — *U Vukovu rječniku* (efĖndijnski).

ĖFĖNDIJSKI, *adj.* *koji pripada efendijama* — *isporedi* efendijnski. — *U Vukovu rječniku*.

ĖFĖNDUM, *tur.* efendüm, *gospodine moj! vidi* efendija. — *U naše vrijeme*. Bogme ja ne znam, efendum benum! odgovori mu sveti Petar. Nar. prip. vrč. 55.

ĖFIMLJA, *f.* *Εὐφίμια*, *ime žensko*. — *U naše vrijeme*. Ėfimija cura govorila. Nar. pjes. petr. 2, 493.

ĖFTA, *f.* *nedjelja dana, pers. tur.* hefte. — *U naše vrijeme*. Ėfta, nedelja dana. Vuk (?), nar. pjes. herc. 357. *vidi* i Nar. pjes. petr. 1, 343. 2, 698. Nar. prip. vrč. 224.

ĖGAR, *Egra*, *m.* *vidi* Egra. — *U rukopisu xviii vijeka i u Stulićevu rječniku*. 1552 Ėgar obsedeše Turci. Glasn. 20, 5.

ĖGARSKI, *adj.* *koji pripada Egri*. — *xvii vijeka*. Ėgarski paša. Starine. 10, 15. (1652).

ĖGATI, *Ėgām*, *impf.* ėohani za govedima egaju udarajući se palcem u grlo i govoreći: e! e! ega, ega do bubrega itd. u Hercegovini. V. Lošević.

ĖGAV, *adj.* *kriv (o nogama)*. — *Tuđa riječ, po svoj prilici turska, isporodi tur.* egmek, *krivi*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (krumm, fehlerhaft 'pravus', cf. kriv). Žute ėizme na egave noge. Nar. pjes. vuk. 1, 523.

ĖGBE, **ĖGBETA**, *vidi* hegbe, hegbeta.

ĖGE, *Ėgeta*, *n. tur.* ege, lima, pila, turpija. — *U naše vrijeme*. Izvadio ege iz egbĖta. Nar. pjes. juk. 412. I trideset morskijeh egeta. 397.

ĖGED, *u zagonci*. Eged ged, kraljev zet, u strani sidi, likom se opaso. *odgonet(a)j*: loza. Nar. zag. nov. 239.

ĖGEDAST, *adj.* *kao tehnička riječ u botanici u jednoga pisca našega vremena*. Egedast (*list*) na sredi s oba boka na priliku egede izrezan. J. Pančić, flor. beogr.³ 18. Egedasto, panduraeforme. 479.

ĖGEDAŠ, *m.* *vidi* egeduš. — *U naše vrijeme*.

Najme si momci gajdaša ili egedaša te im svira. V. Bogišić, zbor. 485.

ĖGEDE, *ĖgĖdā*, *f. pl.* *vrsta gusala, naj glavniji instrumenat u današnjoj (evropejskoj) muzici* (*tal.* violino, *franc.* violon, *Ėem.* violine, geige). — *Od mađar.* hegedü. — *Od xvii vijeka a između rječnika u Mikalínu* (egede, gusle 'violino, rebechino' 'pandura' 94^a: udarati u gusle, u egede 'cano, fidibus canere' 710^b) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencu* (v. gusle), *u Stulićevu* ('lyra, fides'; u egede udarati 'lyra pulsare'), *u Vukovu* ('die deutsche geige' 'fides germanicae'). Tu su dipli, tambre, egede, tamberlioci. J. KavaĖin 498^b.

ĖGEDÜŠ, *m.* *čovjek koji (po svojem zanatu) gudi u egede, mađar.* hegedüs. — *isporedi* egedaš. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu*. Kad egeduš pravdu svira, gudio ga po nosu bije. Nar. posl. vuk. 116, 30.

ĖGEĖA, *m.* *prezime u Lici*. J. Bogdanović.

ĖGEN, *m.* *tursko ime muško*. — *xvii vijeka i u Danićevu rječniku* (Egen). Posla carš Suli-manu Egen pašu pod Biograd. Okáz. šaf. pom. 86. (1699). Pred vratima ženske crkve (*u manastiru u selu Temskoj*) neko je zabeležio: 'Va leto 7186 (1678) pleni se Ėiparovci od hajduka, Egen-pašino vreme . . . M. Đ. Milićević, kralj. srb. 178.

ĖGERIĆ, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. Lazar Ėgerić. Rat. 408.

ĖGIĆ, *m.* *prezime u Lici*. J. Bogdanović.

ĖGIJE, *f. pl.* *rebra u lađe, tur.* ejegü, egi, rebro. — *Akc. se miješa u gen.* ĖgiĖa. — *U Vukovu rječniku*.

ĖGIPAČKI, *adj.* *vidi* egipatski. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Iz zemlje egipačke. F. Vrančić, rječ. 123.

ĖGIPAT, Ėgipta, *m.* Aegyptus, *Ėeki kraj u Africi, Misir, od latinske riječi s Ėemačkim izgovorom. isporodi* Edipat, Edupat, Ėgipat, Ėgit. — *Od xviii vijeka (ali vidi i egipatski), a između rječnika u Bjelostjencu* (Ėgipat i Ėgip) i u *VoltiĖjinu* (Ėgip). Tako hitro da doteće od Ėgipta. V. Došen 261^a. Povrati se iz Ėgipta. D. Ė. Bogdanić 14. i u *Šulekovu rječniku* (Ägypten).

ĖGIPATSKI, *adj.* *koji pripada Ėgiptu*. — *Od xvii vijeka*. Vladaše egipatskim kraljestvom Filadelf. F. Glavinić, cvit. 43^b. i u *Šulekovu rječniku* (ägyptisch) u *kojem su i adverbii*: Ėgipatski, na egipatsku, po egipatski.

ĖGIPCLJANAC, Ėgipecljanca, *m.* *Egipćanin*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Ustrašen Faraun i Ėgipecljanci. A. Kanižlić, kam. 502. Ėpiskopi Ėgipecljanci. 698.

ĖGIPCLJANIN, *vidi* Egipćanin. — *U dvojice pisaca xvii i xviii vijeka*. Faraona z Ėgipecljani (Ėgiptiani) potopi. F. Glavinić, cvit. 323^b. Ni Ėgipecljani ni Fenicijani. A. Kanižlić, kam. 561.

ĖGIPCLJANSKI, *adj.* *koji pripada Ėgipecljanima, egipatski*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Od sužanstva egipecljanskoga. B. Leaković, nauk. 272.

ĖGIPČANIN, *m.* Aegyptius, *čovjek iz Ėgipta*. — *plur.* Ėgipćani. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (Ėgipćan) i u *VoltiĖjinu* (griješkom Ėgipecan). Ėgipćani vola za boga imaše. V. Došen iv. Ėgipćani ludi biše. 37^a. i u *Šulekovu rječniku* (Ägyptier).

ĖGIPČANKA, *f.* *žena iz Ėgipta*. — *U Šulekovu rječniku* (Ägyptierin).

ĖGIPSKĪ, *adj.* egipatski. — *xviii vijeka u između rječnika u Bjelostjencevu*. Sinod od države egipatske. A. Kanižlić, kam. 184. Da egipski poglavari sve činiše. V. Došen 148^b.

EGIPTAC, *Egipca, m. Egipcjanin.* — *Na dva mjesta xvii vijeka*. Da Egipci ovim porugati se budu. F. Glavinčić, cvit. 44^a. Egipce i Persijance podbudi. P. Vitezović, kron. 146.

EGIPTOM, *m. vidi Egipat, mađar. Egyptom.* — *U Bjelostjencevu rječniku*.

EGIPTOMAC, *Egiptomca, m. Egipcjanin.* — *Postaje od Egiptom.* — *U Bjelostjencevu rječniku (kajkavski Egiptomec).*

EGIPTOMSKI, *adj. egipatski.* — *Postaje od Egiptom.* — *U Bjelostjencevu rječniku*.

ĖGLEN, *m. razgovor, besjeda, vidi jeglen.* — *Od tur. ejlenmek, zabavljati se.* — *Od xviii vijeka.* Eglen čine, sobed sobedvaju. J. Krmpotić, mal. 16. U eglenu o svačem govore. Pjev. crn. 38^a. A rakija eglen otvorila. Nar. pjes. juk. 69. „Ajmo večeras u tu i tu kuću na eglen“. „De si ti dosad već bio?“ — „Bio sam amo u eglenu“. u Lici. J. Bogdanović.

EGLENA, *f. vidi eglen.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Mnogo biše drago kraju od ove eglene. N. Palikuća 39.

EGLENDISATI, *eglendišem, impf. razgovarati se, tur. ejlendirmek, zabavljati, vidi i eglen, eglenisati.* — *U naše vrijeme.* Vi sjedite, pak eglen-dišite. Nar. pjes. juk. 175. Mi smo došli, da eglen-dišemo. Nar. pjes. kras. 1, 197.

EGLENISATI, *eglenišem, impf. razgovarati se, vidi eglen.* — *isporedi i jeglenisati.* — *U naše vrijeme.* Hvalimo se i eglenišemo. Nar. pjes. petr. 2, 539. „Očemo li eglenisati?“ „Ajmo eglenisati“. u Lici. J. Bogdanović.

EGRA, *f. Agria, varoš u Ugarskoj, mađar. Eger, (nem. Erlau).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu, u Belinu 54^b, u Bjelostjencevu, u Volkigijinu.* Egra. Ostragon, Biograd stojni. G. Palmotić 2, 316. Kaniža i Egra. Starine. 10, 17. (1652).

EGRELIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.² 62.

EGREŠ, *m. kiselo, nezrelo grožđe, tal. agresto.* — *isporedi ograsta.* — *U Mikajinu rječniku (egreš, ograsta, uva acris vel acerba) a iz negu u Stulićevu (uva omphacia).*

EGRIBOZ, *m. vidi Negriponit.* „Egriboz“, grad koji drugi jetopisac piše „Negriponit“ koje vidi: „Primi cars. Mehmed. Egriboz na more“ (Okáz. saf. pam. 81 god. 1699). Đ. Daničić, rječ. 1, 329-330.

EGRIDERI, *vidi Krivaja.*

EGRIJA, *f. vidi Egra.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Djed moj Mehmet diže Ugrom grad pritvrdi od Kaniže i Avarin i Egriju. I. Gundulić 567.

EGRIŠ, *m. ili f. (?) ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Egriš. S. Novaković, pom. 132.

EGRIŠT, *vidi jegrišt.*

EGÚCALO, *m. čovjek koji eguca.* — *U Vukovu rječniku.*

EGÚCÂNE, *n. djelo kojim se eguca.* — *U Vukovu rječniku.*

EGÚCATI, *egúcâm, impf. polagahno hoditi.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. egúcâh i u impf. egúcâj; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Nepoznata postać; može biti srodno s egav (hoditi kao čovjek egavijeh nogu).*

— *U Vukovu rječniku (langsam, träge gehen, lento pede incedo).*

EGZAMINATI, *egzaminâm, pf. ispitati (n. p. svjedoke na sudu), lat. examinare.* — *Na dva mjesta xv i xvi vijeka, i u Daničićevu rječniku (ekzaminati).* Svedočba ekzaminana. Spom. sr. 2, 110. (1444). Kada ekzaminah plemenitih ljudi. Mon. serb. 190. (1506).

ĖGEL, *m. što je kome suđeno, arap. tur. egel, rok, smrtni čas.* — *U naše vrijeme u Lici.* „On mora onaj svoj egel opasati ili proći“. J. Bogdanović.

ĖGICIJÂNSKĪ, *adj. vidi egipatski, tal. egiziano.* — *xviii vijeka.* Egicijanskoj samosilnosti. I. Đorđić, salt. 143. Iz pod jarma egicijanske samosilnosti. 354.

ĖGIP-, *vidi edip.*

ĖGIPAT, *Ėgipta, m. Egipat, od lat. Aegyptus s talijanskijem izgovorom.* — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu i u Belinu 285^a.* Kleta Egipta („Egipta“) samosije. G. Palmotić 3, 62^a. Slatka milostnice, ti si oni oblak po kom doć imaše u Ėgipat. J. R. Gučetić 23. Bjež' u Ėgipat. S. Rosa 37^a.

ĖGIPCIJANIN, *m. Egipcjanin, vidi Edipcijanin.* — *U Belinu rječniku 285^a.*

ĖGIPSKĪ, *adj. vidi egipatski i edipski.* — *xvii i xviii vijeka a između rječnika u Belinu 285^a.* Sva egipska („egipska“) vojska. G. Palmotić 3, 62^a. Egipske iz krajine. I. Đorđić, uzd. 24. Kipim egipskijem. S. Rosa 187^b.

ĖGIT, *m. vidi Egipat i Ėgipat, tal. Egitto.* — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 285^b.* Dojći će poslanici iz Ėgita. B. Kašić, rit. 286.

EH, *vidi 2. e.* — *xvi i xviii vijeka u nekijeh pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Belinu (he, ola, hem 367^b).* Eh. Špotaj sa mnom ti. F. Lukarević 204. Eh kada stari stramputno hode, svi ostali imaju opako hoditi. A. d. Bella, razg. 67^a. Eh ponižite se, ponižite! 177^a. Eh oče, ali mi nijesmo taki. B. Zuzeri 210^a. Eh radi boga suze sadar ostavite. 377^a. Eh ljubav kaže se djelima. I. M. Mattei 10.

1. **ĖJ**, *interj. vidi 2. e (osobito kod a) od čega postaje tijem što se dodaje j radi dužna i veće sile.* — *vidi i hej.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (ai, o, heus. ah, proh, vah, ohi, papae: ej dobro, papae) i u Vukovu (ei, hei, heus cf. hej s primjercima: „Ej ti, ljubavniče“, „Ej starosti!“ — Ej, krstjani, pristupa li se s ovakom pripravom...? J. Filipović 3, 78^b. Ej Pilate jadan bio, što si sada učinio? P. Knežević, muk. 31. Ej Vrbasu, ne bilo ti vrila! Š. Stefanac 19. Ej tako je. S. Rosa 133^b. Ej! pak takvom gospodinu svit li daje malu cinu. V. Došen 225^a. „Jeli, dico, na krivo toran“. Rekoše: „Jest.“ „Ej dobro!“ slidi dunderin. M. A. Rejković, sat. A 1^b. Ej Turčine pogan nekrštena! C 5^a. Te kako ja ne bi mogla jednu malu štetu podniti? ej, indi hoću u napriklak nastojati, da se one jame vič-nega uciviljena izbavim. Đ. Rapić 143. Ej! se-strictice, u kolo se amo! M. Katančić 70. Ej me-seće, carev neverniče! Nar. pjes. vuk. 1, 163. Ej! suze roni, tijo besjedi. 1, 490. Ej Čurčija, da te bog ubije! 4, 175. Bolan paša na gradu sedaše, ej, jadi moji, na gradu sedaše, ej, Jevro jadi, na gradu sedaše. Nar. pjes. vil. 1868. 544. Care grede majci na divane: „Ej starice mila majko moja! pok je moja korta sagrađena ni ovaka dodila delija“. Nar. pjes. istr. 1, 11. „Ej, govori*

on, ja za stakleni breg ne znam'. Nar. prip. mikul. 52. Ej domaćine! M. Đ. Miličević, zlosel. 252. Ej moj gospodar Vlaho! M. Pavlinović, razg. 15. Ej, ter ni preše, još su Turci za vrhon! *na Rijeci*. F. Pilepić.

2. EJ, u jednoga pisca xviii vijeka kao da znači: dakako. — Vrlo je nepouzdana riječ, jer je kniga nagršena mnogijem štamparskijem pogreškama. Ja ej vas vodom krstim. S. Rosa 45b. Daj da i ti bijaše razumio i ej u ovi tvoj dan one stvari. 180b. Vjerujemo mi u boga rođena i ej od djevice i ej putna. 184a. — *vidi i 3. ej.*

3. EJ, u Stuličevu rječniku: 'cosi' itav. — *nepouzđano.*

1. ĚJA, f. neka grabežljiva ptica. *vidi jej.* — *Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu:* vide sova (cf. jeina). Eja kad gdi zaviče poplaše se bake. D. Obradović, basn. 22. Skupiše se eje, sovulage, vrane. Nar. prip. vuk. 179. Eja, der taubenfalke, die weihe, der stossvogel, falco milvus. G. Lazić 50. Eja, circus Lacép. J. Pančić, ptice u srh. 27. Sedmi rod. eje. Strnarka eja (strnārica), circus cyaneus, die kornweihe. J. Ettinger 75. Pepežuga eja (livadarka eja), circus cineraceus, die wiesenweihe. 76. Ritska eja, piju-lāja, circus aeruginosus, die sumpfwaihe. 77.

2. ĚJA, *vidi 2. e.* — U Bjelostjenčevu rječniku (ita, qui ergo; omnino: 'Jesi li boga molil?' 'Eja') i u Vukovu ('ja' ita', cf. da s dodatkom da se govori u Jadru).

3. ĚJA, interj. glas kojijem se ko odzicre iz daleka, n. p. 'O Ilja!' 'Eja!'. — U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini. P. Budmani.

4. EJA, interj. *vidi 2. e i 1. ej.* — U poslovice xviii vijeka. Eja braće, kako je to, ako ja sam strane spo? (Z). Poslov. danić. 21.

5. ĚJA, glas kojim se goreda rastaraju kad se bodu. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

6. ĚJA, *vidi eda i jeda.* — U naše vrijeme u Crnoj Gori, i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se gorori u Crnoj Gori). Eja bi se kako obratili. Nar. pjes. vuk. 5, 244. Da bismo ga jošte umoljeli, eja bi ni hatar učinio, eja bi ni kako dopustio. Pjev. crn. 16a.

ĚJVALA, interj. uzrik kojijem se ko hrati ili mu se čestita (može biti s dativom), tur. ej vallāh! dobro, boga mi! — *isporedi evala, evalaj.* — *Od xviii vijeka i u Vukovu rječniku* (gehorsamer diener 'salve servo tuo!'). Daj recimo Ferneru ejvala, časni brće, desnica ti cvala! I. Zaničić 156. Svakoju šušī ejvala, osta glava čelava. Nar. posl. vuk. 278. Vuk, rječ. 152b. Ejvala ti meni! (govore djeca kao u šali kad se poslije svade mire mjesto: ejvala ja tebi!). Vuk, rječ. 152b.

ĚKĀNE, n. djelo kojijem se čer. — U Vukovu rječniku.

ĚKATI, ččēm, impf. govoriti č. — *isporedi eknuti.* — Akc. kaki je u prars. taki je u impf. čkäh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku ('eh! sagen' 'dico he!').

EKLESIJASTIK, m. *vidi* eklezijastik. — xvi i xvii vijeka (u drugom primjeru s nominativom eklesijastiko). Eklesijastik vele mudro uči. S. Budinić, sum. 161a. Josue Sirak, ki upisa knige eklesijastiko. F. Glavinčić, cvit. 2a.

EKLEZIJAST, m. ἐκκλησιαστής, ecclesiastes, jedna od kniga staroga zavjeta i onaj koji je napisao, u Daničičevu prijevodu propovjednik. — *isporedi* eklezijašt, eklezijašteš. — U jednoga pisca xvii vijeka (s nominativom eklezijaste).

Reče eklezijaste. V. Andrijašević, put. 126. Veli eklezijaste. 291.

EKLEZIJASTIK, m. ecclesiasticus, jedna od kniga staroga zavjeta (grč. ἀρχαία Συναγωγή) koje nema u jevrejskom tekstu. — *isporedi* eklesijastik i eklezijaštik. — *Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* 288b. Eklezijastik veli: ... B. Gradić, djev. 24. U eklezijastiku upisano jest ... J. Matović 349. — *Dolazi i s nominativom* eklezijastiko. Govori eklezijastiko. I. Držić 15.

EKLEZIJAŠT, m. *vidi* eklezijast. — U jednoga pisca xvii vijeka s nominativom eklezijašte. (Knige) koje se zovu eklezijašte. M. Divković, nauk. 9b.

EKLEZIJAŠTEŠ, m. *vidi* eklezijast. — U jednoga pisca xvii vijeka. Jošte eklezijašteš ... M. Divković, nauk. 6b.

EKLEZIJAŠTIK, m. *vidi* eklezijastik. — U drojice pisaca xvii i xviii vijeka. (Knige) koje se zovu eklezijaštik. M. Divković, nauk. 5b. Govori u eklezijaštiku. J. Banovac, pred. 41.

EKMEČIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. T. Boca 16.

EKMĚČIJA, m. pekar, tur. etmekçi, ekmekçi (od etmek, ekmek, hleb). — *isporedi* ekmeščija. — xviii vijeka. Vuk Ekmečija (može biti prezime ili nadimak). Glasn. n. 3, 74. (1706—1707).

EKMĚČLIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. — Piše se Ekmečić i Ekmečijć. Ekmečić, u Slavoniji. V. Arsenijević. Ekmečijć. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 84.

EKMĚČILUK, m. zanat u ekmečije, tur. ekmeçilik. D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 84.

ĖKMEK, m. hleb, tur. etmek, ekmek. — U naše vrijeme. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 84.

EKMĚŠČIJA, m. *vidi* ekmečija. — U naše vrijeme. Ekmeščije bijele pogače. Nar. pjes. petr. 1, 221.

ĖKNUTI, čknēm, pf. jedan put kazati č. — impf.: ekati. — U Vukovu rječniku gdje griješkom stoji da je imperfektni glagol.

EKSEMPAL, eksempla, m. primjer, izgled, lat. exemplum. — U pisaca čakaraca xv i xvi vijeka. Jeli tuj eksempal potriban tebi ki. M. Marulić 140. Vaš eksempal jest dosta njih zbudio. Anton Dalm., nov. test. 2. 56b. paul. 2cor. 9. 2. Primi eksempal (exemplar) ove grlice. Nauk brn. 13b.

ĖKSER, m. clavus, гвозdeni klin, tur. ekser. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu i u Vukovu.* Oni ekser aliti klinac. S. Margitić, fal. 169. Ekser i čekiće uze u ruke svoje. A. J. Knezović 116. Čavli aliti hekseri. Aud. Kačić, kor. 225.

EKSERČIĆ, m. *vidi* ekserić. F. Ivančić.

EKSĖRĖLIJA, m. čorčak koji po svojem zanatu ekserc pravi, kuje, tur. eksergi. F. Ivančić.

ĖKSERIĆ, m. dem. ekser. F. Ivančić.

ĖKSIĆAN, čksićna, adj. koji je eksik, koji nije do mjere. — Postaje od eksik nastarkom npr. pred kojijem se k mijenja na č. — U Vukovu rječniku: eksican, n. p. dukat, mjera, nicht voll, diminutus.

ĖKSIK, adv. mañe (kad čega nema dosta po mjeri), tur. eksik, nedostatak. — U Vukovu rječniku: eksik, mañe, weniger, minus: dvije oke pedeset drama eksik (t. j. mañe); ovaj je dukat eksik (nicht vollwichtig).

EKSIKLUK, m. nedostatak, *vidi* eksik, tur. eksiklik. — U Vukovu rječniku: 1. der abgang,

z. b. an gewichte: da odbijemo eksikluk. 2. schlechte wendung unsrer sachen (als strafe des himmels wegen einer sünde): ubio ga eksikluk, cf. nazadak.

EKSD, m. ἐξοδος, exodus, *knjiga u starom zavjetu, druga knjiga Mojsijeva*. — U pisaca xvi i xviii vijeka. U eksodu staroga zakona. A. Gučetić, roz. mar. 5. Kako tomači Liran u eksodu (exodu) na pogl. 12. J. Banovac, razg. 222.

EKTOR, *vidi* Hektor.

EKTOROVIĆ, *vidi* Hektorović.

1. EL, *ime slovu* l. — xvii i xviii vijeka. El, em, en . . . I. Ančič, vrat. xii. Na drugi se način „jubav“ piše, jer za elom ima jota više. Nadod. 116.

2. EL, *vidi* hele.

3. EL, *vidi* jer od čega postaje. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se gorori po jugozapadnijem krajevima). Jaši doga, bježi iz Kosova, el čes. bane, poginuti ludo. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Ne smijahu kićeni svatovi, el je Maksim krvničko kojeno. 2, 546. Pak se starcu sade ražalilo, el je sprema preko mora siha. 2, 551. Ne moš, care, zemlju poturčiti, el te zemlja poslušati neće. 3, 57. — u ovijem primjerima znači što i da, *vidi* l. da, I, B, 1, b, c) bb) (II, str. 189a). Kad to vide Komnen barjaktare, el od društa ništa vaje nema. Nar. pjes. vuk. 3, 178. Ugleda ga s kule karaule, el pogubi stara Čejvan-agnu. 3, 185.

ĖLA, *interj. uzrik kojijem se ko nutka da što učini, isporodi de, dela, deder itd.* — Može biti tuđa riječ, ili arap. tur. elä. ili grč. εἶα (Archiv für slav. philol. 9, 324), a može biti da postaje od 2. e onako kao što dela postaje od de i äla ili äla od a (äla ili äla nema u rječniku, ali k ovoj riječi pripada primjer koji griješkom stoji kod alä, c) i po seoj prilici drugi kod dj). — Shrta se i kao impt. te za 1 i 2 plur. može primati nastavke mo, te: ėlamo. ėlate. — isporodi i elaj. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu: elä (plur. elate, elamo) vide dela (s primjerima: „Ela boga ti!“ i iz narodnijeh pjesuma: „Ela podi, dragi gospodar!“ „Svi rekoše: Ela kapetane!“ „Ela dušo kokorušo, operi mi moj testemel!“ „Ela momče kokoravče, ne imam ti ga u cem oprat.“ Nar. pjes. star. pis. 2, 512. Ela da bude, Uglješä brate. M. Držić 413. Ako li ti izgiboše Turci, ela javi ovce uz planinu. Nar. pjes. vuk. 4, 425. Ela pravo, tako bio zdravo! Pjev. crn. 118b. Ela, ako ti basta. Nar. prip. vuk. 2, 215.

ĖLĀJ, *vidi* elä, može imati, kao elä, i nastavke množine: ėlājmo, ėlājte. — U naše vrijeme. Elaj mati božja, za slavu tvoga sina ne pusti me jadnu. S. Ľubiša, prič. 66. A mi elajmo u četvrtak. Nar. prip. vuk. 2, 284.

ELAVAČKA RIJEKA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu vaferskom*. Livada u reci Elavačkoj. Sr. nov. 1868. 645.

ELBE, *vidi* hegbe.

ELBET, *vidi* elbetena. — U naše vrijeme u Bosni. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 84.

ĖLBETENĀ, u Vukovu rječniku: vide da ako (vidi ako. 8, k u prvom dijelu str. 57b); Vuk dodaje griješkom cf. helbetena. — Od arap. tur. elbette, svakako.

ĖLĀI-BĀŠA, m. *naj prvi elčija* (?), *vidi* elčija i baša. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Elči-bašu Dojčetića Vuka. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

ĖLĀIJA, m. legatus, orator, *vidi* poklisar, tur. ilci, elci. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Ako veliki elčija Moskoviije cara srete

s ovu stranu Turle vode, biće mir. Starine. 11, 114. (1678). Poklisari aliti elčije iz Babilonije. S. Margitić, fal. 124. Andeo oče reći elčija iliti namisnik. F. Lastrić, svet. 157b. Došao jeste k tebi nebeski elčija noseći u sebi: zdrava budi Marija! E. Pavić, jezgr. 155. Što se štije u historiji svita ovoga od tatarski elčija. Đ. Rapić 306. Po zlo ne vađa elčije slati. Nar. posl. vuk. 252.

ĖLĀĬJSKĬ, adj. *koji pripada elčijama*. — xviii vijeka. Svi se dvorovi elčijski pozatvaraju. D. Obradović, basn. 385.

ĖLĀCEN, m. *jedro, tur. jelken*. — U Vukovu rječniku. — U jednom primjeru našega vremena kao da bi nominativ bio elčena, f.: Ladari se mučili s dvama elčenama uhvatiti vetar. S. Tekelija. letop. 119, 56.

ELDA, *vidi* hejda.

ELDIŠTE, n. *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom*. Zemlja u Eldištu. Sr. nov. 1871. 580.

ELDOPITA, *vidi* heldopita.

ĖLE, *vidi* hele.

ĖLECNUTI SE, ėlecnēm se, pf. navratiti se, n. p. Kad podeš, ėlecnu se i tamo! Ľ. Stojanović.

ELEĆE, kao da je praes. 3 sing. nekakva glagola eletati kojemu nema druge potverde. — U zagoneci. Ele tele ėleće, na kamenu blebeće . . . Nar. zag. nov. 133.

ELĖFANAT, elĖfanta, m. elephantus, *vidi* slon, tal. elefante, ėnem. elefant. — Drugo -a- umrće se u nom. sing. i u gen. pl. elĖfanātā; ali dolazi nom. sing. i bez a: Kad elefant ugleda vruću krv prolivenu. J. Banovac, pred. 103. *vidi* i u rječnicima. — u starijem rukopisu pisanom crkvenijem jezikom dolazi s d mj. t po novogrč. izgovoru: Elefandu. Stefan. star. 2, 269. Elefantu. 293. — na jednom mjestu xviii vijeka dolazi s v mj. f: Jedan put elefant opazi jednoga slugu s gospodaricom čineći ovi smradni grihi. J. Banovac, prip. 186. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (elefant), u Jambrešičevu (elefant), u Voltigijinu (elefant), u Vukovu (elĖfant s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Daju te dubrave divje elefante. M. Vetranić 1, 160. Prilican k jednoj živini, koja se elefant zove. M. Divković, bes. 518a. Elefantat prigiba sastavke od nogu sprijed i o tragu. M. Radnić 176b. Ne brojeći mnoštvo koňika ni bojnih elefantata aliti filja. And. Kačić, kor. 334. Od muhe pravi elefanta. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 234.

ELĖFANĆI, adj. *uprav koji pripada elefantu ili elefantima, ali u jednom primjeru (xviii vijeka) u kojem dolazi značenje je: od slonove kosti, od fildiša*, eburneus. Pod kom andeo razkrejuten elefantćim (elefantćim) lukom strija duše. J. Kavašin 481b.

ELĖFANTOV, adj. *koji pripada elefantu, elefantima*. — xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešičevu, u Voltigijinu. Od elefantovih kosti. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200b. act. ap. 18, 12. Elefantov zub „ebur“. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 92a. Elefantova kost „ebur“. A. Jambrešić, rječ. Elefantov zub „avorio“, elephanten Zahn“. J. Voltiggi, rječ. 56. — u ovom primjeru znači: od slonove kosti, od fildiša: Izneseše ėnemu kopje elefantovo. Aleks. jag. star. 3, 244.

ELĖFANĀ, m. *vidi* elĖfanat. — Samo u Mikaljinu rječniku: mast bijela kako kost od elefana, color eburneus 245b.

ELEFANI, *adj.* *vidi* elefantov. — *Samo u Mikašinu rječniku*: zub elefanti, dens eburneus' 860^a.

ELEGOVIĆ, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. xi. xxvii.

ELEKNUTI SE, *elekne* se, *pf.* *brzo se okrenuti i pobjegnuti*. — *Akc. se mijena u aor. 2 i 3 sing. eleknu*. — *Nepoznata postaja* (tur. ylgamak, *brzo jahati?* jelmek, *trčati?*). — *U naše vrijeme*. „Ali se ti brzo eleknu!“ (*i u prenesenom smislu*). „Ti ako što i ružno u društvu rečeš, nekud se znaš brzo eleknuti.“ u *Lici*. J. Bogdanović. Eleknuti se, kao zec, kad vrene na stranu. u *sjevernoj Dalmaciji*. J. Grupković.

ELEKTRIČAN, *električna*, *adj.* (*phys.*) electricus, u kojem se javlja osobita fizična sila (kojom postaje muha), ili koji uopće pripada onoj sili. — *isporedi* muševit, muševan. — *Postaje od latinske riječi nastavkom* *elektr.* — *U naše vrijeme*.

ELEKTRIČNOST, *f.* (*phys.*) electricitas, *staće onoga što je električno*. — *isporedi* muševnost, muševitost. — *U Šulekoru rječniku* (elektricität, als eigenschaft).

ELEKTROSKOP, *m.* (*phys.*) electroscope, *spravu kojom se poznaje jeli neko tijelo električno*. — *U Šulekoru rječniku* (elektroskop).

ELĒMENAT, *elēmēnta*, *m.* elementum, *vidi* stihija, *od latinske riječi ili od tal. elemento*. — *-a- ostaje u nom. i acc. sing., i u gen. plur. elēmēntā. u jednom primjeru xviii vijeka ima nom. sing. bez a*: Element ovi zraka jest bio opoganit. A. Tomiković, gov. 237. *vidi i u rječnicima*. — *U jednoga pisca xviii vijeka dolazi nom. plur. elementa srednjega roda po latinskome*: Evo onoga imaš neprijatelja, na kojega zapovjed poslušna stoje elementa. Đ. Rapić 76. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu (element), u Belinu 286^a, u Rjelostjenčevu (element, elemēnt), u Voltićijinu (element)*. Pod stvorenjem elementi segasvitnih. Bernardin 12. paul. gal. 4, 3. Elementi budu se raztajali od vrućine. Postila. B1^a. Sakrament stoji u riječi i u stihiji to jest u elementu. Š. Budinić, sum. 23^a. To ne bi drugo, nego četiri nadsložnosti ili elementi. F. Glavinić, cvit. 2^b. Četiri se elementi nahode, t. j. ogaju, aer, voda i zemlja. 63^b. I zaisto je (vatra) plemenit elemēnat. S. Margitić, fal. 27. Pridruži se rič i elemēnat i učini se sakramēnat. J. Filipović 3, 2^a. Može Iaus ozdravit i očistit ovi elemēnat. A. Tomiković, gov. 237.

ELĒMĪR, *Elemira*, *m.* *ime mjestu u Banatu* Šem. prav. 1878. 98. — *Pomije se prije našega vremena*. Elemir. S. Novaković, pom. 132.

ELEMIRAC, *Elemirca*, *m.* *čovjek iz Elemira*. V. Arsenijević.

ELĒMIRKINA, *f.* *žensko čelade iz Elemira*. V. Arsenijević.

ELĒMIRSKĪ, *adj.* *koji pripadu selu Elemiru*. V. Arsenijević.

ELĒMŌŽINA, *f.* *stips, eleemosyna, milostiņa, tal. elemosina*. — *U pisaca od xv do xviii vijeka*. Neka da bude elemožina tvoja u sakriveni. Bernardin 26. mat. 6, 4. Molitva, post, elemožina. Azbukv. 1690. 13. I. Grličić 245. Djecu pomilivu darovati će parok kojomgodi stvari bogoljubnom kuplenom od elemožine. I. A. Nenadić, nauk. 22.

ELEMOŽINAR, *elemožinara*, *m.* eleemosynarius, *čovjek koji dijeli milostinu (elemožinu), tal. elemosinaro*. — *Na dva mjesta xviii vijeka kao nadimak nekeome sveću*. A gdi je s. Ivan, rečeni elemožinar? J. Banovac, razg. 55. J. Filipović 1, 463^a.

ELĒMŌŽINA, *f.* *vidi* elemožina. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Elemožinu ubozim davaše. F. Vrančić, živ. 83.

ĒLENA, *f.* Ἑλένη, *Helena, ime žensko iz grčke mitologije*. — *isporedi* Helena. — *Od xvi vijeka kod pisaca*. Uzrok bi Elena. M. Vetranić 1, 112. Elenu kad uze Pariz mu himbeni. D. Rašina 18^b. Enija, ki pobjegnu cijec Elene. J. Kavašin 116^b. Elena je Troji kriva, er je bijedna ona živa: Elene nu da ne bi, Troje se znalo ne bi. (Z). Eleni lele a Troji jaoh. (Z). Poslov. danić. 21. — *I kao žensko ime kršćansko (vidi Jelena), u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ELENAK, *m.* *mjesto u Srbiji u okrugu krugujevačkom*. Livada u Elenaku. Sr. nov. 1869. 649.

ĒLENIN, *adj.* *koji pripada Eleni*. Akile da se okosi cijeca grabše Elenine na Parida. J. Kavašin 117^a.

ELENKUŠ, *m.* *mjesto u Srbiji u okrugu šabackom*. U mestu Elenkušu. Sr. nov. 1863. 220.

ĒLENO, *m.* Ἑλένος, *Helenus, ime muško*. — *isporedi* Elenuš. — *xvi i xviii vijeka*. Da j' Eleno gdi moj blizu. M. Vetranić 2, 405. Umri opat kloštra onoga Eleno. F. Glavinić, cvit. 306^b.

ELENUL, *m.* *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva na Elenulu. Sr. nov. 1870. 324.

ELENUŠ, *m.* *vidi* Eleno. — *U rukopisu xv vijeka*. Elenuša Prijamuševića. Pril. jag. ark. 9, 127. (1468).

ELES, *vidi* Elez.

ELESAGIĆ, *vidi* Elezagić.

ELĒŠEVIĆ, *m.* *selo u Bosni u okrugu sara-jerskom*. Statist. bosn.² 56.

ELETATI, *vidi* eleće.

ELEZ, *m.* *ime muško*. — *xvi vijeka (po rukopisima ne zna se jeli Elez ili Eles) kao ime ciganskog*: A Elesu moju diku za brodidbu podah tužna. A. Čubranović 142. (A Eleza moju diku. M. Pelegrinović 168). Jeda brižna jur odkupim il' Dančula il' Elesu. A. Čubranović 162. — *u naše vrijeme u igri deda Eleza. vidi V. Vrčević. igr. 60—61. i kao prezime ili nadimak: Šćepana Eleza. B. Petranović, nar. pjes. 3, viii.*

ELEZAGIĆ, *m.* *selo u Bosni u okrugu bańo-lučkom*. Statist. bosn.² 76. — *U prvom izdanju pisano je* Elezagić. Statist. bosn.¹ 38.

ELEZOVIĆ, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. Šem. srb. 1882. 206.

ĒLI, *conj.* *vidi* 3. el. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Ne svjerovah, eli nemah otkud. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Nemoj vikati' dijete Maksima, eli smo mu žao učinili. 2, 357.

ELIČIĆ, *m.* *prezime*. — *U Lici*. J. Bogdanović.

ELIFANKA, *f.* *vidi* ilifanka. — *U Šulekoru imeniku*: elifanka, suvrst jabuke (u požeškom polju). v. ilifanka. 81.

ELIZABETA, *f.* *vidi* Jelisaveta. — *Od xvi vijeka*. Pozdravi Elizabetu. N. Rašina 16^b. luc. 1, 40. Elizabeta biše neplodna. F. Glavinić, cvit. 195^b. Svetu Elizabetu. P. Posilović, nasl. 68^b. Ode k rodici svojjoj Elizabeti. F. Lastrić, test. 353^a. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ELIZABETIN, *adj.* *koji pripada Elizabeti*. Elizabetinu dušu. S. Rosa 181^a.

ELIZEJ, *m.* *vidi* Jelisije. — *Od xv do xviii vijeka*. I kako to sliša Elizej sluga božji. Bernardin 44. 4reg. 5, 8. Učini proroke, kako ono bi Amas i Elizej. F. Glavinić, cvit. 162^b. Elizeju tad kriposti ne odnese tej svetosti. P. Hektorović (2) 94.

ELIZEJA, *m. vidi* Elizej i Jelisije. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Radi tu uhvatit Elizeju tvoga. M. Marulić 247.

ELIZEO, *m. vidi* Jelisije. — *Od xvi vijeka*. Elizeo. A. Gučetić, roz. mar. 238. B. Gradić, djev. 160. D. Rašina vi^b. Došao k Elizeu proroku. F. Lastrić, ned. 415. Unesen u grob Elizea oživje. J. Matović 333.

ELIZEOV, *adj. koji pripada Elizeu*. Veselje Elizeovo. A. Gučetić, roz. mar. 238.

ELIŽABETA, *vidi* Jelisaveta. — *Od xv vijeka*. Eližabeta. M. Marulić 168. L. Terzić xx. Sveti Zakarija s Eližabetom. J. Banovac, pred. 34.

ELIŽEJ, *m. vidi* Jelisije. — *xv vijeka*. Učenik Elizeja proroka. M. Marulić 96.

ELIŽEO, *m. vidi* Jelisije. — *xviii vijeka*. Eližeo. F. Lastrić, ned. 415. J. Filipović 3, 262^b.

ELOVČIĆ, *m. prezime*. — *xv vijeka*. Stat. pol. ark. 5, 290. (1490).

ELSA, *f. vidi* hejda. — *U Šulekovu imeniku*: elsa (elda?), frumento saraceno (I. Kuzmić), polygonum fagopyrum L. 81.

ELVANJA, *f. u Šulekovu imeniku*: elvanija, suvrst jabuke (*u požeškom polju*). 81. — *isporedi* elifanka.

EL, *ime slovu* l (л). — *U jednoga pisca našega vremena*. Ko ni elja to li eha tvoga. S. Milutinović u Pjev. crn. 330^a.

ĖĽA, *vidi* heja.

ĖĽĀR, *m. mali novac, nem.* heller. — *U naše vrijeme*. „Nemam niđe ni jednog eljara“. Ľ. Stojanović.

ELĀTI, *elam, impf.* Koji se skupe posle svatova, kad svi odu po devojkju, te jedu ono jelo koje je iza zuba ostalo, oni elaju. Podunavka. 1848. 54.

ĖĽDA, **ĖĽDŌVAN**, *vidi* hejda, hejdovan.

1. **EM**, *ime slovu* m. — *xvii vijeka*. El, em, en ... I. Ančić, vrat. xii.

2. **EM**, *conj. vidi* hem.

ĖMA, *conj. vidi* ama. — *Od xvii vijeka, u između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima)*. Što hoćete od nega morete činiti, ema, vira moja turska, ovako je. Starine. 10, 140. (oko 1681). Oštere smo razumili da su nas osvadili gospodi da mi nijesmo pokorni; ema tko je govorio nije istine govorio. 12, 5. (1697). Hoćase se natrag povrnuti, ema Turci kavgu učiniše. Nar. pjes. vuk. 2, 607. Sretoše se četiri junaka, ema Janko ide prijevarno. 4, 109. Te na popa ogañ naložiše, ema popu dobri bog pomaga. 4, 400.

EMALNIK, *m. zemlja u Srbiji u okrugu krajinom*. Sr. nov. 1873. 223. 383.

ĖMĀN, *emāna, m. vidi* aman. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (vide heman). Od Moskova eman zaiskaše. Pjev. crn. 94^a.

EMANOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. diac. 1877. 67.

EMANUEL, *m. Emmanuel, ime bibličko, jevrejski* Immanuel, *s nama bog*. — *isporedi* Emanuilo, Manojlo. — *Od xv vijeka*. I zvati će se jime njegovo Emanuel. Bernardin 4. isai. 7, 14. Ov jest naš Emanuel. Š. Budinić, sum. 6^b. I narčet se nemu Emanuel. F. Glavinić, cvit. 418^a. Emanuel, to jest s nama bog. F. Lastrić, test. 36^b. I zvati će se ime njegovo Emanuel. J. Matović 37.

EMANŪILO, *m. vidi* Emanuel. — *U dvojice*

pisaca našega vremena. I nadjenuće mu ime Emanuilo. Vuk, mat. 1, 23. Đ. Daničić, isai. 7, 14.

EMBLASTRO, *n. emplastrum, melem, obliž*, grč. ἐμπλαστρον. — *U rukopisu xv vijeka pisanom crkvenijem jezikom*. Salom's jelenym's i junčijim's s'tvori emblastro i položi na jetru. Sredovj. lek. jag. star. 10, 113.

EME, *ime slovu* m (*po takijanskom emme*). *isporedi* 1. em. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Da se zove u napridak prvim slovom imena Marina to jest 'eme' iliti 'mišlete'. F. Lastrić, svet. 179^a.

EMENDATI, *emendām, pf. popraviti, tal.* emendare. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Nut život pogledaj sve tvoje družine, tere tvoj emendaj. N. Nalešković 1, 292.

EMER, *m. zapovijed, arap. tur.* emr. — *Od xvii vijeka*. (Čehajja) za vaš konat neki emer izvadio te im je uzo za ñ bio pecat arslanija; paka reku gospoda poklisari: 'Ovaki emer mogli bismo imat za dvijesti aspri'. Starine. 11, 115. (1678). Emer, zapovijed starije vlasti. V. Vrčević, nar. prip. 224.

EMERIK, *m. Emericus, ime muško*. — *isporedi* Mirko. — *U Šulekovu rječniku* (Emerich').

EMIL, *m. nejasna riječ (jamačno turska) u narodnoj pjesmi našega vremena, može biti od turskoga emin, jamačno, te bi emil učiniti moglo značiti kao potvrditi*. Mi smo bogu emil učinili, da otnemo barjak i topove. Nar. pjes. vuk. 5, 370.

ĖMIN, *m. tursko ime muško*. — *vidi* i jemin. — *Od xviii vijeka*. Emina Begzadića. Norini 84.

ĖMINA, *f. tursko ime žensko*. — *U naše vrijeme*. Već je ono Emina djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 478.

ĖMINOVA KŪTINA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 125.

ĖMINŌVCI, **Ėminovčā**, *m. pl. ime mjesta*. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 114. — b) dva sela u Slavoniji u podžupaniji požeškoj. Pregled. 90. 91.

ĖMINOVO SĖLO, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 214.

1. **EMIR**, *m. Emericus, ime muško*. — *isporedi* Mirko. — *xviii vijeka u Slavoniji*. Danijel Emir Bogdanić. D. E. Bogdanić viii.

2. **ĖMĪR**, *emira, m. pers. tur.* emir, *poglavica, vladalac, knez*. — *isporedi* emirin. — *U naše vrijeme*. Jedan od poglavitijeh gospodara, kakono na priliku paša među Turcima, od Persijanaca nazivan je 'emir'. Emir dakle ili poglavar Sidonske države ... A. Marković u I. Gundulić, osm. 1826. 1, 48.

EMIRIN, *m. vidi* emir. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. A od tole put krajina Sidonskoga emirina s odmetnicim da posiječe. I. Gundulić 296. Da emirina odmetnika u istoku smaknut' mogu. 568.

EMIŠČĽJA, *m. muški nadimak ili prezime, riječ turska*. — *xviii vijeka*. Jovan Emiščija. Glasn. ii, 3, 79. (1706).

EMKA, *f. hyp.* Emina. — *U naše vrijeme*. A neće se Emka da prekrsti. Nar. pjes. vuk. 1, 478. Dok su Emki kose obađnile. 1, 480.

EMOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u požeškoj podžupaniji*. Pregled. 89.

EMPLASTAR, *emplastrum, m. melem, obliž, lat.* emplastrum. — *isporedi* emblastro. — *U Mikulinu rječniku i u Bjelostjencevu (kajkavski emplaster)*.

EMRĒNISATI SE, emrēnišēm se, pf. zaľubiti se (u što), tur. emrenmek, imrenmek. — U Bosni. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 85.

EMRIH. m. *vidi* Emerik. — xvii vijeka. Rodil je sina blaženoga Emriha. P. Vitezović, kron. 74.

EMRIHOVIĆ, m. *prezime, po ocu Emrihu*. — xv vijeka. Kuše Emrihovič. Mon. croat. 86. (1459).

EMŠERIJA, ĒMSO, *vidi* hemšerija. hemšo.

EN, ime slovu n. — xvii i xviii vijeka. El, em, en... I. Ančić, vrat. xii. U enu se to isto nahodi. Nadod. 116.

ĒNDEČICA, *vidi* jendečica.

1. ĒNDEK, *vidi* hendek.

2. ĒNDEK, *vidi* jendeK.

ENDĒKATI SE, *vidi* jendeKati se.

ĒNDELE BĒNDELE, adv. u Vukovu rječniku: endele, bendele, n. p. ide, t. j. hoće li neće li, zauderni? cunctans.

ENDĒZE, endēzeta, n. neka mjera za dužinu, pers. tur. endāze. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (vide aršin). U dubinu trista endezeta. Nar. pjes. vuk. 3, 121. Nar. pjes. petr. 2, 257. Iskopaše trista endezeta (štamarskom griješkom, endēčeta). Nar. pjes. petr. 2, 85. — Griješkom stoji kao nom. jedn. endezet: Endezet, aršin. B. Petranović, nar. pjes. 1, 343. 2, 698.

ENDIVIJA, f. cichorium endivia L. i intubus L., rezanica, žučnica, tal. endivia, nem. endivien. — U Bjelostjencu (v. cikorija) i u Valtigijinu rječniku.

ENDROP, m. nekakvo izmišljeno živinče, jamučno grčka riječ (ἐντροπος?). — U rukopisu xvi ili xvii vijeka pisanom crkvenijem jezikom. Endropi, jest vi. mori vojevoda ribam vasem, jest. vžorzi. jego jako i koňi, i hoditi po dnu i imati koňsku grivu i opaši, a po grubu jako i riba i jest. Phys. nov. star. 11, 195.

ĒNĀ, ĒNĒBULA, ĒNĀIJA, ENĀILUK, *vidi* jenda, jendibula, jendija, jendiluk.

ĒNĒ, *vidi* eno. — U naše vrijeme (u svijem primjerima kao da znači čuđenje i nezadovoljnost) i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Resavi i u Lijevu). Ja za Lazareva Manojla neću ni živa ni mrtva! 'Ene sad! reći će premijer. M. Đ. Miličević, let. več. 28. Ene šta čini! nameće se silom! 234.

ENEDE, *vidi* ene. — U jednoga pisca našega vremena. Karadorda kud sve sasluša reče: 'Ene-de sad! zar vi mislite tako da se umirite? P. M. Nenadović, mom. 99.

ĒNGEČA, f. *vidi* skoba, tur. jengeč, rak (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 85). — Ake. se mi-jeňa u gen. pl. ĕngēčā. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu.

ENGEDOVAŃE, n. djelo kojijem se engeduje. — Stariji je oblik engedovanje. — U Mikašinu rječniku (engedovanje), u Bjelostjencu (kaj-karski engedovaŃe), u Jambrešićevu (engedovaŃe), u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdeličevu).

ENGEDOVATI, engedujem, pf. popustiti, otpustiti, mađar. engedni. — Od xvi vijeka a između rječnika u Mikašinu (engedovati, popustiti, ohlakšati, demitto, laxo, relaxo, allevo, mitigori), u Bjelostjencu (engeduem ili engedujem, odpusćam, popušćavam, concedo, remitto v. praščam), u Jambrešićevu (concedo s dodatkom da je tuđa riječ), u Stuličevu (allevare, relaxare; concedere, permittere s dodatkom da je uzeto iz Habdeli-

čeva). Da biste nam dali i engedovali jedan kus zemlje vaše. Mon. croat. 287. (1586). Da mu što engedujete. Star. 12, 32. (oko 1703).

ĒNGLĒSKĀ, f. Anglia. upr. je adj. ženskoga roda, a ima se u misli zemlja. — isporodi Anglija. — U Vukovu rječniku i u Šulekoru (England).

ĒNGLĒSKĀ, adj. anglicus, koji pripada Englezima ili Engleskoj. — isporodi angliški. — Postaje od Englez nastackom ski; s poslije z (z u jednom primjeru prošloga vijeka mijena se na ž, *vidi* engleski) ispada, a z pred k mijena se na s. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Crnogorci Hajlenderi nisu, da engleska njih se hvati varka. Osvetn. 3, 163. i u Šulekoru rječniku (englisch) u kojem ima i adv. engleski.

ĒNGLĒŠKĀ, *vidi* engleski. — U jednom primjeru xviii vijeka. Ove špañske naj tañeg su vlasa, skoro jednog engleske su glasa. J. S. Reljković 57.

ĒNGLĒZ, Engleza, m. Anglus, postaje od tal. Inglese, ali je prvo slovo prema nem. England, Engländer. — isporodi Englez, Anglijanac. — Ake. kati je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: ĒnglĒzu, Ēnglezi. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Englez kaže a Omere piše. Osvetn. 3, 163. i u Šulekoru rječniku (Engländer). — u ovom primjeru znači pušku načinenu u Engleskoj: Dva engleza i dva venedika. Nar. pjes. juk. 241.

ENGLITERSKI, adj. engleski, od tal. Inghilterra, Engleska. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Aleksandar pada Laomendušu englitsersko gospectvo. Aleks. jag. star. 3, 312.

ĒNGLJE, u narodnoj pjesmi našega vremena, i iz ne u Vukovu rječniku gdje stoji: enge (upr. ingi, ingu) turski znači biser, tako vaļa da je pjevač mislio: enge i dukate. Sve na nima engeje dukate. Nar. pjes. vuk. 4, 211.

ĒNI, *vidi* eno. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom: Eni ga!

ENINŠALĀ, *vidi* inšala. — U narodnoj pjesmi našega vremena. En-inšala Alalu se nadam. Pjev. crn. 100a.

ĒNO, ecce, en, riječ kojom se pokazuje nešto što nije blizu ni onoga koji govori ni onoga kojemu govori, *vidi* evo. — isporodi ano, ani, ene, oni, ono, nuti. — Postave *vidi* kod evo. — Od xvi vijeka, i u svijem rječnicima osim Vrančićeva, Jambrešićeva, Daničeva. — U pjesmi može biti i okruženo: en'. En' ono je Alil čelebija. Nar. pjes. vuk. 1, 615. En' uteca gradska poglavica. 4, 255. a) s nominativom. Eno t' sinak, majci reče. M. Divković, plač. 20. Eno ti pripovidaoci koji mučeći vapiju svakomu coviku. F. Lastrić, ned. 366. Eno David, što ćeš tražit dalje? M. A. Reljković, sat. 68a. Eno ti moja niva, eno ti moj plug i volovi. B. Leaković, gov. 59. Eno Gospod na istočna vrata! Nar. pjes. vuk. 1, 123. Eno Labud ludoga Jovana. 2, 34. — b) s genetivom. A bogme eno ga, rek' li je zaspao. N. Najeković 1, 212. Eno, na noj Captislave, eno s Laušom Gradimira. G. Palmotić 2, 239. Eno i njegove majke, eno i svetijeh apostola! Đ. Bašić 176b. Eno neša na bijeloj kuli. Nar. pjes. vuk. 3, 203. Eto sabje a eno Voina. 3, 317. Eno vama vranca i dorata. 3, 400. Eno za te lepote devojke. 3, 515. — c) što se kaže jerla se cijelom rečenicom, a) kod toga se istice mjesto gdje ono biva ili subjekat. Eno koji smrt strasaše. P. Knežević, pism. 9. Hajde hajle, eno mama ide, hajte! F. Lastrić, test. 179b. Eno onaj me je uvridio. A. Kanižlić

kam. 141. Eno im se vide još rane raztvorene. D. Bašić 137^b. Eno ti moja kći, vodi ju kako znađeš. M. Dobretić 573. Eno idu tri Turčina mlada. Nar. pjes. vuk. 3, 35. — *bb) uopće se obraća pomnu slušaocu na ono što se kaže rečenicom.* Eno turski car sioni naš cesarski Beč podstupa. J. Kavašin 264^b. A razbojnik, koji treće za nama, eno upade i umrije, ali se sarani. F. Lastrić, ned. 329. Porad ovakvih griha veoma bog kara, kakono eno vas koliki svit izvan osam duša vodom potopi. B. Leaković, nauk. 336. Eno Gruja i vezan popeva. Nar. pjes. vuk. 3, 42. *amo spada i ovaj primjer u kojem je izostavljen glagol (sm):* Jer što bijahu obedvije lijepe, eno sada obedvije slijepe. Osvetu. 1, 4.

ENRIK, m. Henricus, ime muško, tal. Enrico. — *Od xvii vijeka.* Kuša opet uzeti ono kraljestvo za Enrika. B. Kašić, in. 8. Cara Enrika. P. Kanašević, iv. 378. Enrik Dandol. J. Kavašin 206^a. *i s nominativom* Enriko: Kralj Enriko od Ingiltere. F. Glavinčić, evit. 428^b. *i u Šulekovu rječniku* (Enrik, Enriko, Heinrich).

ENRIKO, vidi Enrik.

EN, ime slovu ѐ(н). — *U naše vrijeme.* Ko ni oja to li eña tvoga. S. Milutinović u Pjev. crn. 339^a.

ENATI, enām, pf. sustati, amoriti se, isporodi ahati, jehati, venati se. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: enāmo, enāte, i u aor. 2 i 3 sing. enā.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

EPAKTA, f. epacta, razlika između sunčane i mjesne godine, grč. ἐπακτία. — *isporodi epata.* — *U Stulićevu rječniku* (intercalatio s dodatkom da je uzeto iz brevijara).

EPARHIJA, f. dioecesis, podruje biskupovo, biskupija, grč. ἐπαρχία. — *isporodi jeparhija.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* U Karlovcima je još odavno bila bogoslovija a prije nekoliko godina postala je i u drugijem nekojijem eparhijama. Vuk, živ. 301.

EPATA, f. vidi epakta, tal. epatta. — *Od xvii vijeka.* Četrto kaže koliko je epate. M. Divković, nauk. xiv. Lpata ili pata nije ništa ino nego broj dana kojimi godište suncano godište misecno pridobiva. B. Kašić, rit. 4^a. U prvi sam stavio godište, epatu, kalendar. I. Ančić, vrat. xii.

EPATAN, epatna, adj. koji pripada epati. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Nač svece koji se gibaju po epatnoj pogodbi. I. Ančić, vrat. xii.

EPÎR, Epira, m. Epirus, južna Arbanija. — *Od xviii vijeka.* Epir rečen Molosija. J. Kavašin 287^b. I da branim Kroju u Epiru. And. Kačić, razg. 134^b. Da ih čera Kruji u Epiru. Pjev. crn. 80^b.

EPÎRANIN, m. čovjek iz Epira. — plur.: Epirani. — *U Šulekovu rječniku* (Epirot).

EPÎRKÎNA, f. žensko čelade iz Epira. — *U Šulekovu rječniku* (Epirotin).

EPÎRSKA BĀRA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1870. 288.

EPÎRSKÎ, adj. koji pripada Epiru. — *U Šulekovu rječniku.*

EPISKOP, m. vidi jepiskop i biskup. — *U dvojice pisaca xviii vijeka.* Franceski i nimački episkopi. A. Kanižlić, kam. 567. Episkopi aliti vladike slideni grčkoga. And. Kačić, razg. 206.

EPISKOPAC, episkopca, m. dem. episkop. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Jedan čovičac, jedan episkopac. A. Kanižlić, kam. 79.

EPISKOPĀT, m. vidi episkopstvo, lat. episcopatus. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Obeća episkopom, da će im se episkopat povratiti. A. Kanižlić, kam. 367.

EPISKOPSKÎ, adj. koji pripada episkopima. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Na stolicu episkopsku jest uzvišen. A. Kanižlić, kam. 23.

EPISKOPSTVO, n. stavič onoga koji je episkop. — *isporodi episkopat.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Brime episkopstva imadem primiti. A. Kanižlić, kam. 70.

EPISKUP, m. vidi jepiskup i biskup. — xvii vijeka. Isaija Dijaković episkup jenopojski. Glasn. ii, 3, 3. (1698).

EPISTOLA, f. ἐπιστολή, epistola, poslanica, ali samo kaže se o knjigama novoga zavjeta (često se kaže uopće o komadu staroga ili novoga zavjeta što se čita preko mise prije jevanđelja). — *Od xvi vijeka.* Epistola k Rimljanom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 1. Štije epistolu iz svetoga pisma. A. Kanižlić, bogoljubn. 71. Podaje Ćemu libro od epistola. J. Matović 294. Kadkad dvostruka epistola štije se, jedna iz staroga testamenta, druga iz novoga. I. Velikanović, uput. 3, 393.

EPISTOLĀR, epistolāra, m. čelade petoga maloga reda crkvnoga, lat. epistolarius. — xviii vijeka. (Ovi redovi) jesu sedam kojijeh imena jesu ova: vratar, štior, zaklinaoc, akolit, podjakon ili epistolar, djakon ili evanđelistar, i redovnik. J. Matović 290.

EPISTOLIJA, f. vidi epistola. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Kako veliku epistoliju pisah vam. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 76. paul. gal. 6, 11.

EPİSTOLĀR, epistolāra, m. knjiga u kojoj su epistole. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Komu biskup dajući epistolāra ovako govori. B. Leaković, nauk. 227.

EPKALO, n. zalistak na dulcu, zar grč. ἐπιχρύσμα, poklopac? (vidi A. Matzenauer, cizi slova. 152). — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u ravnome Srijemu.*

EPRATES, m. Euphrates, rijeka u Aziji, vidi Euftrat. — *U rukopisu xvi vijeka.* Cison, Pison, Tigrat, Eprates. Aleks. jag. star. 3, 285.

EPȚA, vidi epta. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A Nikola odvede divovku, pa piruje jednu eptu dana. A. Ostojić iz nar. pjes.

1. ER, ime slovu r. — xvii vijeka. Pe, er, es... I. Ančić, vrat. xii.

2. ÊR, conj. vidi jere i jer.

ER-, vidi her-.

ERAC, Erca, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Lazar Erac. Rat. 185.

1. ERĀK, m. ime muško. — *isporodi Herak.* — xviii vijeka. Zaradi Eraka moga sužna. Starine. 12. 33. (1703—1706). Erāk, 'Eraclio'. S. Budinani 422^a.

2. ERAK, erka, m. nejasna turska riječ (može biti jarak, oružje, vidi jarak) u rukopisu xviii vijeka. Princ Evgenije razbi Turke pod Varadinom, i mnogi doilnik dobiše Nemci, i osvojiše oružja bojna... i svakog adidara (adicara'), po naj više erka i arara. Glasnik. 20, 10—11.

ERASMO, m. vidi Erazam. — *U Šulekovu rječniku* (Erasmus).

ERATI, erām, pf. pogriješiti, lat. tal. errare. — *U jednoga pisca xv vijeka.* Ter vas čine u tom erat. M. Marulić 301.

ĒRAZAM, Ērazma, m. Erasmus, ime muško.

— *Od XIII vijeka.* Gospodin Erazam. Mon. croat. 4. (1275). Marcelin, Petar i Erazam. F. Glavinic, cvit. xxiii. — *isporedi* Erasmo.

ERBAB, *m. arap. tur.* erbab, *vještak*. — *isporedi* ervapan. — *U Bosni.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86.

ERBATI, *erbam, impf. hereditate accipere, naslijediti, baštinovati, nem. erben.* — *U Bjelostjencevu rječniku.*

ERBIĆ, *m. heres, baštinik, djedić, nem. erbe.* — *U Bjelostjencevu rječniku* (v. dedić).

ĚRBO, *vidi* jer i jerbo.

ERCEG i ERCEG-, *vidi* herceg i herceg-.

ERČIN, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom. Sem. prav. 1878. 35.* — *Pomišne se prošloga vijeka.* Stanko iz Erčina Jabanlija. Luka iz Erčina. Glasn. 11, 3, 78. (1706).

ĚRČEK, *m. turska reč, muško, u kom smislu upotrebljava se u Bosni, a u Srbiji uzimaju je u smislu mužjaka kod ptice.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86. — *tur. erkek, muškarac.*

ERČELIJE, *f. pl. o tokama u narodnoj pjesmi našega vremena; ne zna se značenje ni postanje.* — *isporedi* erdelije. — *U Vukovu rječniku (bez značenja) s primjerom iz narodne pjesme:* Vrh dolame toke erčelije.

ERDEČ, *m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* K. Jovanović 118.

ERDEČICA, *f. mjesto u dračkom hataru.* L. Dordević.

ĚRDEGINAC, Ěrdeginca, *m. vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

ERDELLJE, *f. pl. o gaćama u narodnoj pjesmi našega vremena; ne zna se značenje ni postanje, može biti da znači: erdelske.* — *isporedi* erčelije. — *U Vukovu rječniku (bez značenja) s primjerom iz narodne pjesme:* Ev' obuče gaće erdelije.

ĚRDEĽ, Erdelja, *m. a) Transilvania, mađar. Erdély.* — *akk. kak i je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *na mjestu je pisano s h, vidi* HerdeĽ. — *isporedi* i JerdeĽ. — *od XVI vijeka, a između rječnika u Mikaljinu gdje najprije dolazi, u Belinu 740b, u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Vukovu, u Daničićevu (Erdeljs).* Vratu vojsku ka Erdelju. Okáz. šaf. pom. 87. (1699). Nije li koga porodila majka, da otiđe do Erdelja ravna? And. Kačić, razg. 138a. Slušao je od Erdelja bane. Nar. pjes. vuk. 1, 442. Mađar-Janka od Erdel-krajine. 2, 485. Ode pravo pod Erdelja grada (!). 2, 639. — *b) (s drugijem akcentom: ĚrdeĽ) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom.* Razdijel. kr. 8.

ERDEĽAC, Erdelja, *m. Transilvanus, čovjek iz Erdelja.* — *isporedi* ArdeĽac, JerdeĽac. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (u sva tri kajkavski Erdelec).* Transilvani aliti 'Erdelci'. P. Vitezović, kron. 72. Erdelci primiše sv. viru. And. Kačić, kor. 418. — *Kao prezime još XVI vijeka.* Selo Grge 'Erdelca'. Mon. croat. 271. (1572).

ERDEĽANIN, *m. vidi* Erdelja. — *plur.: Erdeljani.* — *Od XVIII vijeka.* Erdeljani, Maurovlasi. J. Kavašin 238b. Osobito Erdeljani. S. Tekelija. letop. 120, 45. — *i s nom. sing.* Erdeljan: Naš Erdeljan veli. D. Obradović, basn. 44.

ĚRDEĽSKĬ (erdeljski), *adj. koji pripada Erdelju.* — *isporedi* ardeljski, herdeljski, jerdeljski. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski erdelski) i u Vukovu.* Zdol ma-

garske gore i 'erdelske' tiče. I. T. Mrnavić, osm. 38. Jelu sadi erdeljska banica. Nar. pjes. vuk. 1, 442. Da' bog dobro, gospodo erdeljska. 2, 640. Kao erdeljski tañir. (Kaže se dvoličnu čoeuku koji se pretvara svakojako — kao što je i erdeljski tañir s obje strane). Nar. posl. vuk. 131.

ERDEVİČANIN, *m. čorjek iz Erdevika.* — *pl.* Erdevičani. Petar Erdevičanin (*ovdje kao nadimak ili prezime*) i Mihajlo Ristić. Glasn. 11, 1, 192. (1811).

ERDEVİČKĬ, *adj. koji pripada Erdeviku.* V. Arsenijević.

ERDEVİČKIŃA, *f. žensko čelade iz Erdevika.* V. Arsenijević.

ERDEVİK, Erdevika, *m. trgovište u Slavoniji u vukovarskoj podžupaniji.* Pregled. 117.

ERDOGLICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jeffrem Erdoglica. Rat. 181.

ERDOGLIJSKI, *adj. koji pripada Erdogliji (? mjestu? čeladetu?). isporidi* Erdoglica. — *Uz imena mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran u Erdoglijskoj Mali. Sr. nov. 1863. 302. Niva u Erdoglijskom Potoku. 1861. 328. Livada u Erdoglijskom Potoku. 1861. 434.

ERDOVAC, Erdovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 65.

ERDUT, *m. selo u Slavoniji u osiječkoj podžupaniji.* Pregled. 99. Srećan mu put kao Pučku u Erdut! (Išli svatovi pa udarila mečava te njesu mogli stići na vrijeme. U Vukovaru). Nar. posl. vuk. 293.

ERDAVCI, Erdavaca, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24.

ERĚĽA, *vidi* hergela.

ĚRE, *vidi* jere i jer.

ĚRED, *m. heres, baštinik, tal. erede.* — *Od XVI vijeka po zapadnijem krajevima.* Isukrstu kako nasledniku ili eredu svih. S. Budinić, ispr. 105. 'Baštiniček' i ered jur nebeski. B. Kačić, nač. 25. A rosi blagoslov vrh krune ereda. M. Kuhačević 165.

EREDITĀD, *f. baština, lat. hereditas.* — *Na jednom mjestu XV vijeka.* Da joj se ima moja ereditat dati. Mon. croat. 87. (1460). — *U Dubrovniku se i sad govori ereditāt, i s nominativom sing. ereditā prema tal. ereditā, te dolazi u pisaca Dubrovčana od XVI vijeka.* Inajuci bog Abramtu dati baštinu to jest eredita od zemle. A. Gučetić, roz. mar. 117. Posjesti eredita tuđu. I. Držić 299.

ĚREGA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

EREJ, EREJSKI, EREJSTVO, *vidi* jerej, jerejski, jerejstvo.

EREK, *m. u zagoneci.* Četiri četirka i dva lepirka, i nad nama erek, i nadigo perek. odgov. netaj: kola, volovi i čovjek. Nar. zag. nov. 94.

ĚREMŪT, *m. kapak što pokriva taban na dugoj pušci.* Ľ. Stojanović. — *jamačno turska riječ.*

ERENDA, *f. blatava i močvarna zemlja.* — *U sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

ERĚNDE, erëndeta, *n. tur. rende: a) vidi* trenica; *b) strug.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* To ti rotkva a erende zubi (accunt ei qui pepedit'). Vuk, rječ. 1818. 164.

ERĚNDISĀNE, *n. djelo kojijem se erendiše.* — *U Vukovu rječniku.*

ERĚNDISATI, erëndišem, *impf. strugati (raditi erendetom).* — *U Vukovu rječniku.*

ERENLIJA, *m. prezime (tursko)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. A od Prače dvije Erenlije. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

ERESLIJA, *f. haeresis, vjera koja se u čem ne slaže s pravom vjerom, tal. eresija*. — *ispoređi erezija, jeres, eretinstvo, poluvjerje, poluvjerstvo*. — *Od xvi do xviii vijeka*. Kadi pobija eresiju ili poluvjerje eretika. Š. Budinić, sum. 150^a. Iskorigiti pelagijansku eresiju ili poluvijerstvo. B. Kašić, per. 8. Iznasao je eresije. A. Kanižlić, kam. v.

ERESIV, *m. nekakvo škodljivo živinče, riječ grčka*. — *U rukopisu xv vijeka pisanom crkvenijem jezikom*. Psalitis, kavlokopos, eresivi, plši. Sredovj. lek. jag. star. 10, 115.

ERETIČASKI, *adj. vidi eretički*. — *U jednoga pisca xvi vijeka u kojega je jezik miješan s crkvenijem*. Vira eretičaska. Š. Budinić, sum. 2^a.

ERETIČASTVIJE, *vidi eretičastvo*.

ERETIČASTVO, *n. vidi eresija*. — *Postaje od eretik nastavkom ltvu pred kojijem se k mijena na č a za ovijem se umete a*. — *U jednoga pisca xvi vijeka u kojega je miješan jezik s crkvenijem*. Upal bi u sumnu od eretičastva. Š. Budinić, ispr. 121. Radi eretičastva. 160. — *U drugoj knjiži istoga pisca gdje je još jače miješan jezik ima oblik eretičastvije*. Uzrok vsakoga odstupljenja i eretičastvija. sum. 49^b.

ERETIČKI, *adj. koji pripada ereticima ili eresiji*. — *Postaje od eretik nastavkom ltvu pred kojijem se k mijena na č a za ovijem s ispada; ako se postije č umetne a, s ostaje (vidi eretičaski)*. — *Od xvi vijeka*. Libri eretički. Š. Budinić, ispr. 145. Idući priko eretičke zemlje. M. Divković, zlam. 28^a. Mnoga su suprotivstva eretička suprot ovom sakramentu. J. Banovac, razg. 235. — *U jednoga pisca iz Bosne xvii vijeka č pred k mijena se na š: Stvar eretiška*. P. Posilović, nasl. 9^b. Reći kojugodir stvar eretišku. 120^a.

ERETIK, *m. haereticus, čovjek koji ne vjeruje sve onako kako je po pravoj vjeri, tal. eretico*. — *ispoređi poluvjerac, poluvjernik, a i eretnik*. — *Od xvi vijeka*. Ki bi bil nevjernik, eretik ili poluvjernik. Š. Budinić, ispr. 52. Opijeti snažno č se eretikom. P. Kanavelić, iv. 475. Parok ne važa da pušta kumovati eretike. J. Banovac, razg. 219. Od poluvirca oliti eretika. M. Dobretić 92.

ERETINSTVO, *n. vidi eresija*. — *U Bjelostjenčevu i Voltigijinu rječniku*.

ERETNIK, *m. vidi eretik*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku*. Za obraćenje svih pogana i eretnika. Azbukv. 1690. 18.

ERÉZA, *f. grozdna poluga na vratima na kojoj visi katanac, tur. reze, stožer*. — *ispoređi reza*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Poče eriza od vrata zveketati. Nar. prip. bos. 1, 109.

ERÉZLIJA, *vidi eresija*. — *Od xvi vijeka*. Bjehu se erezije aliti pomañkanja od prave vjere krstijanske raširila. A. Gučetić, roz. mar. 17. I držim za opake sve erezije od svete matere crkve odmetnute. I. Akvilini 923.

ERÉŽLIJA, *vidi eresija*. — *Od xvii vijeka*. Oni posijaše erezije i nevijerstva. M. Divković, bes. 690^a. Može se žena i čovik rastaviti, kad jedno od ni upane u erežiju. J. Banovac, razg. 267. Poluvirstvo oliti erežiju. M. Dobretić 50.

ERGELA, *vidi hergela*.

ERGOTIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. diac. 1877. 67.

ÊRGOVAC, Êrgôvca, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Dalmaciji*.

ERGOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 36.

ERGUD, *vidi Ergut*.

ERGUT, *m. selo u Hercegovini u okrugu muštarskom*. Statist. bosn.² 250. — *U prvom je izdanu pisano Ergud*. Statist. bosn.¹ 122.

ERIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Petar Erić iz Zvečke. M. Đ. Miličević, srb. 13. — *U narodnoj pjesmi zove se Petar Erićev kao da mu je ocu bilo ime Erić: A kod dvora Petra Erićeva*. Nar. pjes. vuk. 4, 178.

ERICEV, *vidi Erić*.

ÉRICI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom*. I. Stojanović.

ÉRIR, *vidi herir*.

ÉRISTE, *n. vidi jerište*.

ĖRLAV, *adj. kriv, može biti od tur. ejri, kriv*. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: Žute čizme na erlave noge*.

ĖRLIJA, *m. građanin, tur. jerlü. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86*.

ĖRLÚDANE, *n. djelo kojijem se erluda*. — *U Vukovu rječniku*.

ĖRLÚDATI, Ėrlúdám, *impf. vidi vrludati*. — *U Vukovu rječniku*.

ERMAFRÓDIT, *m. hermaphroditus, vidi dvo-spolnik*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Ermafroditi to jest oni ki su bili i muški i ženski. M. Orbin 216.

ĖRMENIN, *vidi Jermenin*. — *xviii vijeka*. Komesija biva u svakoj nedili po 2 po 8 puta, i dosta Jude zaklihu, i Racova i Ermena. Glasn. 11, 3, 146. (1709). Leon Ermenin. K. Pejkić 20. S. Badrić, ukaz. 22.

ERMENINO POLE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Ermeninom polu. Sr. nov. 1861. 426.

ERMOTINE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini blizu Seña*. Schem. segn. 1871. 23.

ERNESTINOVO, *n. selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj*. Pregled. 99.

ĖRÔKAST, *vidi herokast*.

ĖRÔR, erôra, *m. error, pogreška, tal. errore*. — *U pisaca xvii vijeka*. I ako ki zahod ili eror najdeš. F. Glavinčić, cvit. xx. Erori koji se nahode u ovoj štampi. I. Držić 416. Ne razumjeti jezika vele erora meni je činilo u ovomu libru. V. Andrijašević, put. 444.

ERPEŃA, *f. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj*. Erpeña mala. Pregled. 53. Erpeña velika. 55.

ERSAK, *m. nož*. — *Riječ nepoznata postana*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka*. Hangarom aliti ersakom ubode ga. P. Vitezović, kron. 73. Amata hangarom aliti ersakom svojim umori. 111.

ERŠEK, *m. arhibiskup, mađar. érsek*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu u kojem, jamačno grješkom, stoji ersek*. Tri arhibiskupa aliti erška. P. Vitezović, kron. 71.

ERŠEKLIJA, *f. archiepiscopatus, arhibiskupija, vidi eršek*. — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (grješkom ersekija)*.

ERVACE, *f. pl. selo u Dalmaciji u sinškom kotaru*. Repert. 1872. 28.

ERVAPAN, ervapna, *adj.* *vidi* erbab. — *U naše vrijeme.* Ervap, kader .capace' (.capax') n. p. ako si ervapan, učini. V. Vrčević, nar. prip. 224.

ERVATI SE, *vidi* rvati se.

ERVENIČKI, *adj.* *koji pripada Erveniku.* Sindelija paroha erveničkog Save Končarevića. Magaz. 1868. 163.

ERVENIK, *m.* *ime mjestima.* a) *dra sela u Dalmaciji u benkovačkom kotaru.* Ervenik doñi i gornji. Repert. 1872. 6. — b) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 59.

ERZAK, *m.* *arap. tur.* erzak, *hrana.* — *U Bosni.* D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 86.

ES, *ime slovu s.* — *xvii vijeka.* Pe, er, es... I. Ančić, vrat. xii.

ESĀB, ESĀBITI, *vidi* hesap, hesapiti.

ESAIIJA, *vidi* Isaija. — *xvi i xvii vijeka.* Esaija (*može se čitati i Ezaija*) prorok. B. Gradić, djev. 65. Tako reče Esaija. F. Glavinić, cvit. 7b.

ESAN, *m.* *prezime.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

ESAP-, *vidi* hesap-.

ESER, *m.* *u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori):* „in der redensart: na eser (po crnogorskom govoru akuzativ mj. lokativa), n. p. sve pare što si mi dao, na eser su, t. j. nijesu potrošene ni propale, nego stoje gotove. — *arap. tur.* eser, *bičega, znak.*

ESKIIJA, *f.* *u narodnoj pjesmi našega vremena kao da znači: stara ploča (potkov), tur.* eski, *star.* Ostala im sa koña eskija. („Eskija“ ovdje znači stara ploča, i može biti da je ovdje stih radi načinena ova riječ (od turskoga eski=star), jer je ja nigdje prije nijesam čuo, a i ovdje evo u drugom stihu: Te iz kala ploču izvadio. Vuk). Nar. pjes. vuk. 3, 336.

ESNAF, *m.* collegium, corpus, *vidi* ceh, b), *tur.* esnaf (*arap. sanf, pl. asnâf, vrsta*). — *U naše vrijeme.* Kao što pojedini ljudi imaju i slave krsna imena tako esnafi ili cehovi slave pirove. Vuk, živ. 85.

ESPĀP, espāpa, *m.* merces, *ono čim se trguje, roba, tur.* esvab (*arap. thaub, plur. athwāb, hašina*), *hašine, koje glasi i esbab (arap. sabab, plur. asbāb, uzrok, alat).* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — *Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu (u kojem stoji griješkom vide hespap).* On ti ne da novce nego ti da espap. A. Bačić 121. Jer nitko više neće ti ov spap kupovati. E. Pavić, ogl. 686. Dobar espap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59.

ESPEDITORIJA, *f.* *na jednom mjestu xv vijeka sa značenjem: opravno pismo, srlat, expeditoria.* — *I u Daničeviću rječniku.* Kako su primili sve kako se uzdržiti u espeditoriju učinena (!) za veću tvrđavu. Spom. sr. 2, 130. (1470). (*trebalo bi da stoji u loc., te može biti da je nom. espeditorij muškoga roda*).

ESTSUP, *vidi* drugivip i sup.

EŠ, *interj. glas kojijem se kokosi tjeraju, vidi* iš. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

EŠAK, eška, *m.* exstasis, *stave kad je čelade kao izvan sebe od jakoga duševnoga osjećanja, arap. tur.* āšk, *žubav.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (das aussersichsein, sei es vor entzückung oder schmerz, 'exstasis').* Pak u ešku Turčin povikao. Nar. pjes. vuk. 3, 280. Od eška mu zadržtala ruka. 4, 180.

EŠČI, *adj. star, ne mijenja se po padežima, tur. eski.* — *U naše vrijeme.* Ishodio na ešči Kladušu. Nar. pjes. juk. 127. Ešči, str. 618.

EŠEK, *m. tur. ešek, mađarac.* — *U Bosni.* D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 87.

EŠEKLUK, *m.* mađareći posao; od turskoga „ešeklik“. D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 87.

EŠIKOVAC, Ešikôvca, *m. izvor kod Karlovaca u Srijemu, od tur. ešek, mađarac.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Blizu Magarceva brda ima onde (kod Karlovaca) jedan izvor koji se zove „Ešikovac“, a „ešek“ u turskom jeziku znači mađarac; dakle je Ešikovac rod s Mađarčevim brdom. Vuk, rječ. 340b.

EŠKERAC, *vidi* eškerice. — *Na jednom mjestu u pisca čakarca xviii vijeka (pisano eskerac, ali treba jamačno čitati eškerac).* Često kad bog jedan po drugomu gazi, eskerac drugi bog na pomoć dolazi. M. Kuhačević 60.

EŠKERICA, *m. i f. maño, mañenica, kršćarac, zaprtak, kaže se o čeladetu i o živinčetu, tur. ešek arisi, (mađareća pčela) štrk, obad.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: svaka mala životinja „der zwerg“, „pumilio“ s dodatkom da se govori u Srijemu.* I on kipom jest malacak, brate, ... eškerica gorji neg' je osa. S. Stefanac 48.

EŠKERICE, *adv. odmah, isporodi eškerac, eškeriski.* — *Riječ je tada, po piscima u kojijeh dolazi prije mađarska (zar mađar. egyszer, jedan put, egyszeriben, odmah?) nego turska.* — *Na mjesta dolazi sa s mješte š, ali je to jama no kao i kod eškerac, eškerski, eskile pisarska pogreška.* — *U dvojice pisaca čakavaca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (confestim, statim) i u Stuličevu (eskerice, v. odmah: Stulli je zlo pročitao riječ u Bjelostjenčevu gdje se glas š piše slovom s).* Jednim mahom dva posiče eškerice („escherice“) tad na lice. J. Armo-lušić 48. Videć pricijen priložnice, zašto od ne nijesi uteko (s) Demostenom eškerice („Eškerice: Kavašinovo je djelo i tako vrlo zlo naštampano) ki takovoj bješe reko, da on talent svoj ne meće i s tim pokaj kupit neće? J. Kavašin 38b. — *U ovom primjeru kao da znači što i eškero: Redovnici i domaći i inostrani rekli su nam eškerice naše krivine i opacine.* B. Zuzeri 184b.

EŠKERISKI, *vidi* eškerice. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Veselili b' eškeriski divan spljetski i trogirski. J. Kavašin 128b.

EŠKERO, *adj. otvoreno, jasno (o govoru), tur. ašikar, ocito.* — *xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (spiatellatamente, cioè chiaramente, 'dilucide' 699a) i u Stuličevu (clare, apertis verbis).* Liječnici joj oblo i eškero navješćivaju, da za dušu počne mislat. B. Zuzeri 67b. Eto eškero besjedi. S. Rosa 119a.

EŠKILE, *adv. valde, jako, mnogo, zdravo, tur. ašk (arap. āšk, ljubav) ile, s ljubavi.* — *isporodi eški.* — *Od xviii vijeka u rječnicima: u Bjelostjenčevu (fortiter v. jako), u Stuličevu (griješkom eskile, valde kod eškerice), u Vukovu (tüchtig, stark, 'valde', cf. zdravo, podobro s dodatkom da se osobito govori u Sentandriji).*

EŠKIL, *vidi* eškile. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ne bojte se, moji domorodci, eškil na ne, baš nisu proroci. S. Stefanac 9.

EŠKO, *m. tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Eško Meho na čefenku. Nar. pjes. vuk. 1, 513.

EŠKUCIJA, *f. (silovito) vršene pravde.* — *Od lat. executio, ali se kod toga misli na eškut.* —

U Vukovu rječniku: 'die exekution', 'executio violenta' s dodatkom da se govori u rovdovstvu.

ĖŠKUT, *m.* seoski sudija, mađar. esküdt, eskütt, porotnik. — *U Vukovu rječniku:* 'der dorfschulz', 'judex pagi' s dodatkom da se govori u vojvodstvu.

ĖŠKUTOV, *adj.* koji pripada eškutu. — *U Vukovu rječniku.*

ĖŠNIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* On povika Ėšnića Miliju. Ogled. sr. 182.

ĖŠPE, *m.* kao da je ime muško ili nadimak. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Otud ide Ėšpe Jovo. Nar. pjes. vuk. 1, 513.

ĖTAJ, *vidi taj.* — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka.* Kih imena eta sama Jude straše. P. Vitezović, odil. 46.

ĖTAKAV, *vidi etaki.*

ĖTAKI, *vidi taki* (isporedi ruski etaki). — *U narodnijem pjesmama crnogorskim našega vremena, u kojima ima i etakav s istim značenjem i etako (tako), ali treba dodati da ove pjesme nijesu dosta pouzdano naštampane.* No etaka donese vintura. Pjev. crn. 36^b. On etakve spravlja za govedma. 196^b. Etako se svakome slučalo! 51^b.

ĖTAKO, *vidi kod etaki.*

ĖTAR, *etra, m.* *vidi etir, b).* — *Riječ je načinjena prema nemačkoj äther, prema grčkoj αιθήρ glasila bi eter ili etir, a eter prema latinskoj aether. — U Šulekovu rječniku* ('schwefeläther').

ĖTĀT, *f.* dob, lat. aetas. — *U pisaca dubročana xvi i xvii vijeka (i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani). Dokle dođe na etat od dvanajste godišta. Zborn. 90^a. Da se izpovijedaju od ove etati i bremena. I. Držić 187. — *i s nominativom etā prema tal. età:* Odovle počeo prva eta ali ti prvo vrijeme od svijeta. M. Orbin 78.

ĖTĖ, *vidi eto.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Resavi i u Lijevcu.*

ĖTEM, *m.* prezime tursko. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A drugoga bega Etem-bega. Nar. pjes. vuk. 4, 214.

ĖTER, *m.* *vidi etar i etir.*

ĖTIĆAN, *etićna, adj.* (philos.) ethicus, koji pripada etici. — *U Šulekovu rječniku* ('ethisch').

ĖTIJOP, *m.* Aethiops, čorjek iz Etiopije, od latinske riječi ili od tal. Etiopie. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu 297^a.* Hadumu Etiopu gospodin svoga apostola posla. B. Gradić, djev. 146. Indijanom i Etiopom. B. Kašić, fran. 11. I Etiopji tad se, bože, tebi podlože. A. Vitalić, ist. 200^a.

ĖTIJOPENSKI, *adj.* *vidi etijopski.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Nahode se još niki patrijarki, kakono toletanski, indijanski i etijopenski. A. d. Costa 1, 27.

ĖTIJOPIJA, *f.* Aethiopia, kraj u Africi. — *Od xvi vijeka a između rječnika u Belinu 297^a.* Ki kosti zavode u Etiopiju. M. Vetranić 1, 160. Dopade Mateu Etiopija. F. Glavinčić, evit. 816^b. Od Etiopije iliti Arapske. A. Kanižlić, kam. 798.

ĖTIJOPKA, *f.* žena iz Etiopije. — *U Belinu rječniku 297^a.*

ĖTIJOPĀNIN, *m.* čorjek iz Etiopije, *vidi Etiop.* — *plur. Ėtijopāni.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka (Etiopjanin) i u Belinu rječniku (Etiopjanin 297^a).* Evo čovik Etiopjanin hadum. I. Bandulavić 141^b. act. ap. 8, 27.

ĖTIJOPSKĀ, *adj.* aethiopicus, koji pripada Etiopiji. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Puk etijopski. B. Kašić, rit. 277.

ĖTIK, *m.* (philos.) ethicus, čorjek koji se bavi etikom, koji piše o etici. — *U Šulekovu rječniku* ('ethiker').

ĖTIKA, *f.* (philos.) ethica, nauka o čudorednosti, moralna filozofija. — *isporedi čudorednost, čudorednost.* — *U Šulekovu rječniku* ('ethik').

ETIMOLÒGIJA, *f.* (philol.) etymologia, postaje riječi, isporodi rječoslovlje. — *U naše vrijeme.* Jedni u pisanju riječi gledaju na korijen ili etimologiju. Vuk, pism. 28.

ETIMOLÒGIČKĀ, *adj.* koji pripada etimologiji. — *U naše vrijeme.* Grci koji su bili sa svijem čisti od etimologičke pedanterije. Vuk, pism. 29.

ETIR, *m.* aether, grč. αιθήρ. a) (phys.) neizmijerno tanka i laka tvar kojom se misli da je napuñen vasioni prostor. — *u Šulekovu rječniku* ('äther'). — b) (chem.) aether sulphuricus. — *u Šulekovu rječniku* ('schwefeläther') i u Dežmanovu. — *Isporedi etar i eter.*

ETNA, *f.* Aetna, gora u Siciliji. — *Od xvi vijeka a između rječnika u Belinu 495^b.* Etna gora velik plamen ognjeni izmitaše. F. Vrančić, živ. 46. U visokoj Etni gori vatra gori. V. Došen 88^a. i u Šulekovu rječniku ('Ätna').

ETNIK, *m.* (theol.) ethnics, poganin, nezna-božac. — *Kod pisaca xvi i xviii vijeka.* Etnici to jest inoverci. Š. Budinić, sum. 117^b. Kako etnici činu. J. Matović 447.

ĖTO, ecce, riječ kojom se pokazuje nešto što je blizu onome s kojijem se govori ili što se k njemu primiće (po tome što pokazuje stvar koja od onoga što govori primiće se k onome s kojijem govori, stoji često, kao na, kad prvi daje što drugome), *vidi i evo i eno.* (esto stoji s dativom zamjenice drugoga lica: eto ti. — *isporedi ete, oto.* — *Postaje vidi kod evo.* — *Od xiii vijeka (vidi kod c) aa)* i u svijem rječnicima osim Vrančićeva i Jambrešićeva. — *Dolazi u poeziji i okruženo et':* Sjed', muči; et' ide. N. Najlašćević 1, 261. Et' tako je ludo poginulo. Nar. pjes. vuk. 4, 191. a) ono što se pokazuje stoji u nominativu. Eto sin tvoj! . . . eto mati tvoja! N. Rašina 224^a. joann. 19, 26, 27. Eto ti tuj sudi novi i stari. N. Najlašćević 1, 243. Svitla kruno, eto ti Juda. F. Glavinčić, evit. 124^b. Eto t' pečat moje vjere. J. Kavanin 494^b. Eto s trubljam bojna vika. I. Đorđić, uzd. 81. Evo dakle, reći će sudac, evo moj zakon, koga vam dade, eto vaša dila. J. Filipović 1, 150^a. Eto ti kar i smutħa u kući. F. Lastrić, ned. 307. Eto ti jedna za'vica. Nar. pjes. vuk. 1, 75. Eto kniga, bogom pobratime! 3, 230. Eto mati moja i braća moja. Vuk, mat. 12, 49. — b) ono što se pokazuje stoji u genetivu. Se- strice, eto je. N. Najlašćević 1, 206. Eto draće u jasleh. A. Gučetić, roz. jez. 18. Eto ti ga na dar. J. Filipović 3, 68^b. Al' jadovnog eto kvara od linoga gospodara. V. Došen 216^b. Za svako naj mane dobro djelo, eto nima udil' pribilne plate. A. Kalić 514. Ėubili ste proklestvo, eto vam ga. Đ. Rapić 18. Eto sablje, evo naše glave. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Eto ti brata, idi s nim. 1, 180. Eto mene moga sina Marka. 2, 194. Blago mene, eto moga kuma. 2, 195. Eto ti ga, care, u tavnici. 2, 321. Eto tebe koħa i dovojke. 2, 334. Ako s' žedan, eto vina hladna. 2, 434. Eto mene do petnaest dana. 2, 594. I eto ga do petnaest dana. 2, 595. Ėekaj sade, eto mene na te. 4, 408. Eto mene s vojskom u Drobñake. 4, 490. Eto polja, a eto koħa. (Da se ogledamo ko je jači). Nar. posl. vuk. 79. Ako je tvoj, eto ti ga. Nar. prip. vuk. 203. — c) ono što se pokazuje izriče

se cijelom rečenicom. aa) uopće: riječju eto pozivlje se pozornost ili na sve ono što se kaže rečenicom, ili na nešto u njoj što se osobito ističe. Eto ti grede otrok kneza Ozora k knezu vašemu. Mon. serb. 54. (1240—1272). Eto smo čuli da je našem trgovcem zabava od Turčina. Spom. sr. 1, 10. (1897). Da eto povêdam vašemu gospodstvu da znate. 2, 61. (1414). Eto dim sad ovo. Š. Menčetić 99. Eto ide k tebi kralj tvoj. A. Gučetić, roz. jez. 93. Djelo koje si naredio, eto ga sam izvršio. 283. Eto, eto, slatki oče, ja se kajem od svih zloba. I. Gundulić 250. Tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje. 285. Eto je veće ukazala zora svijetu ljepos svoju. G. Palmotić 2, 332. Neprijatelji moji eto živu. L. Terzić 93. Eto te grih istočni pogrdno naružio i luto obranio. F. Lastrić, ned. 259. Eto u ime tvoje i djavli podlažu se nami! A. Kanižlić, fran. 55. Eto oni znadu što sam im govorio. S. Rosa 154b. Eto ti, moj dragi štićo, davam na svjetlos život Marije Egipćanke. N. Marči 5. No eto ste tri brata rođena. Nar. pjes. vuk. 2, 117. Eto, care, pod bijelom kulom izišla su dva kraljeva sina. 2, 149. Eto sam mu dao vjeru tvrdu. 2, 609. — bb) riječju eto ističe se ono što se kaže kao nešto nenadno prema onome što se prije kazalo; eto je tad često na početku drugoga dijela gramatičke perijode. Tad uzagno ja bjeh stada na daleče mjestu ovomu, kad eto ti iznenadi poda mnomo se zemlja ustrese. I. Gundulić 80. Ne dobro bijahu izišli iz grada, eto opeta objavila im se zvijezda istočna. B. Zuzeri 28a. Otide, uze sud, da donese vode, eto ti mu se proli. F. Lastrić, ned. 219. Već prinesavši ju k ustma da ju popije, eto žena njegova dotrka. M. A. Reljković, sabr. 1. — cc) ovakvi primjeri u kojima u rečenici ima relativna zamjenica ili relativni adverb upravo spadaju pod a) ili b). aaa) prema što u ovijem primjerima ima se u misli ono ili onoga: Eto, bratice moja, što vi imate promišljati. F. Lastrić, od' 77. Eto što od nas ište. A. Kanižlić, uzr. 42. Eto jako što se od nas gradi. Nar. pjes. vuk. 4, 270. — bbb) subjekat je rečenici isti što je genitiv kod eto: ovakvi primjeri spadaju pod b): Al' eto starca gde ide. Nar. pjes. vuk. 1, 289. Eto cara de ide. Vuk, poslov. 4. — dd) s imperativom. Rekoše mu: 'Eto gledaj!' P. Vuletić 13. Eto ti sin tvoj odsela nek bude Ivan. F. Lastrić, od' 128. Eto mama neka znade. V. Došen 207a. — d) ono što se pokazuje stoji u infinitivu (dosta rijetko). Eto im ne ktiti se služiti vrmenom od pokore! F. Lastrić, ned. 17. Ladne vode donijeti, bele dvore počistiti, eto joj se udvoriti. Nar. pjes. vil. 1867. 830. — e) ne izriče se što se pokazuje, jer se to po samom djelu (kazivanju ili davanju) zna što je. Reče im: 'Tko je taj?' 'Eto ti', rekoše. N. Najlašević 1, 129. Eto dao sam vam sve. S. Rosa 2a. Eto vama, božjaci. Nar. pjes. vuk. 1, 130.

ETOLJA, f. Aetolia, kraj u Grčkoj. — isporodi Etolija. — U Šulekovu rječniku (Ätölien').

ETOLIKI, vidi toliki. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. — vidi etaki. Da gledaju čudo etoliko. Pjev. crn. 140b.

ETOLSKI, adj. koji pripada Etoliji. — U Šulekovu rječniku (ätölich').

ETOR, vidi Hektor.

EU-, vidi ev-.

EUFEMIJA, f. Euphemia, ime žensko. — vidi Jefimija. — Od xviii vijeka. Eufemija sveta bi rojena u Kalcedoniji. F. Glavinić, cvit. 810b. Gñat Eufemije, Isidora. J. Kavanin 329b. Cesarici Eufemiji. S. Badrić, ukaz. 17.

EUFRAFAT, m. Euphrates, rijeka u Aziji. — Od xv vijeka a između rječnika u Mikašinu, u Berlinu 297b, u Bjelostjencu, u Voltigijinu. Od rike velike Eufrata dari do mora od zapada. Bernardin 93. deuteron. 11, 24. i u Šulekovu rječniku (Euphrates').

EUFRAATES, m. vidi Eufrat. — U jednoga pisca xvi vijeka. Tigris, Eufrates. M. Vetranić 1, 263.

EUFRAATSKI, adj. koji pripada rijeci Eufratu. — U Šulekovu rječniku.

ĖVA, f. vidi Jêva. — Od xvi vijeka. Gospu Evu od Rozemberga mačehu našu. Mon. croat. 263. (1568). Prvu ženu Evu. F. Glavinić, cvit. 81b. K tebi vapijemo izagnani sinovi Eve (Heve). F. Lastrić, od' 396. Evu majku kad varaše (vrag). V. Došen 141b. i u Šulekovu rječniku.

EVAJ, vidi ovaj. — Na jednom mjestu xvi vijeka u pisca čakavca. Ni v dubravi evoj. P. Vitezović, odil. 50.

ĖVALĀ, Ėvalāj, vidi ejvala. — U naše vrijeme. Evalaj, caru i taste moj. Nar. prip. vuk. 129. Evala, dobro kad je tako, sjedi. 190. Evalaj, kao aferim. Nar. pjes. herc. vuk. 357.

EVANĐELICA, f. govor o jevanđelu. — U jednoga pisca xviii vijeka. U jevanđelicu, oliti razgovoru svrhu evanđelija prid pukom Antijokije. J. Matović 107. Učeti ovu istinu u evanđelicu šestdesetu. 205.

EVANĐELIST, m. vidi jevanđelist. — Od xv vijeka. Po blagdanu sv. Matije evanđelista. Mon. croat. 150. (1492). Po svojih svetih evanđelisti(h) vapije. F. Vrančić, živ. 16. Na svetoga Luku evanđelista. S. Margitić, fal. 88. Svi evanđelisti pristaju. J. Matović 45.

EVANĐELISTA, m. vidi jevanđelist. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu. Sveti Luka evanđelista. A. Gučetić, roz. jez. 150. Sveti Ivan evanđelista. Kateh. 1561. 94. Što nisu ostale evanđeliste upisali. S. Margitić, fal. 89. Evanđelista Mateo. A. Kanižlić, kam. 490. Sv. Ivan, apostol i evanđelista. I. J. P. Lučić, razg. 85.

EVANĐELISTĀR, evanđelistāra, m. đakon. — isporodi evanđelistar. — Od xvii vijeka. Evanđelistar ali isti misnik roče evanđelje. I. Bandulavić 275a. Djakona, iliti evanđelistara. J. Matović 293.

EVANĐELIŠT, vidi evanđelist. — Od xvi vijeka. Evanđelišti po stvarma poštenijem Isukrstovijem podoše u kratko. M. Radnić 252a. Sveti evanđelišti ostaviše nam ona, koja mi sad imamo. J. Filipović 1, 162a.

EVANĐELIŠTA, vidi evanđelista. — Od xvii vijeka. Sveti Ivan evanđelišta. M. Divković, nauk. 57a. Možeš biti prorok i evanđelišta. M. Radnić 381a. Kako ukazuju ss. evanđelište. J. Banovac, razg. 222. Ivan sveti evanđelišta. M. Dobretić 319.

EVANĐELISTĀR, vidi evanđelistar. — Od xviii vijeka. Ovi s. patrijarka znadući da njegov jedan evanđelistar živlase u srbi s drugim. J. Banovac, razg. 55. Šesti (red) služitelj, dijakonat ili evanđelistar. J. Filipović 3, 225a.

EVANĐEĽE, n. vidi jevanđeĽe. — Dolazi od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (evanđeĽe), u Berlinu (evanđeĽe 297a), u Bjelostjencu (evanđeĽe kod evangelijum), u Vukovu. S naj starijim oblikom evanđeĽije: Na veće mista od s. evanđeĽija bog obećaje. J. Banovac, razg. 17. Po svitu idu sveto evanđeĽije pripovidati. 67. — Sa starijim oblikom evanđeĽe: Kakono se čti u evanđelju. Š. Budinić, sum. 11a. Knige svetoga

evanđelja. P. Posilović, nasl. 5b. Doniće na sud sudac Isukrst s. evanđelje. J. Banovac, razg. 5. — evanđelje: Čuti epistolu i evanđelje. I. A. Nadić, nauk. 121. U komu evanđelju kaže Isukrst, da je to slobodno. A. Kanižlić, kam. 28. Koje piva molitve kor prid štiješe evanđelja? I. Velikanović, uput. 3, 393. I velike knige evanđelja. Nar. pjes. vuk. 3, 71.

EVANĐEŠKI, *adj.* evangelicus, koji pripada evanđelju. — *Isprva evanđelski koje postaje od osnove evanđel nastavkom iskrst; 1 na kraju sloga može se mijenjati na o. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (evanđelski 297*). S oblikom evanđelski: Da zberu tri žakni evanđelski. Kapt. seš. ark. 2, 80. Evanđelskoga nauka. A. Vitalić, ist. 529. S onijem evanđelskijem izgledom sina od rasuća. J. Matović 468. — evanđeoski: Čekajući oni evanđeoski glas koji mene zove. P. Posilović, nasl. 42*. Pripovidaće evanđeoske istine. A. Kanižlić, fran. 195. S lakomim evanđeoskim bogatcem. I. J. P. Lučić, razg. 81. Razum naravski slova evanđeoskoga. Grgur iz Vareša 13. — Kao supstantiv muškoga roda znači što i evanđelistar, *vidi* i naj prvi primjer. Što jest dilo evanđelskoga? I. Zanotti, upit. 9.*

EVANGELI, *m.* *vidi* jevanđelje. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Crikva ima četiri evangelije. F. Glavinić, cvit. 443^a.

EVANGELE, *n.* *vidi* jevanđelje. — *U jednoga pisca xvii vijeka sa starijim oblikom evangelje, a između rječnika u Stulićevu.* Misnik evangelje na glas štati počne. F. Glavinić, cvit. 171^a.

EVANGELIJUM, *m.* *vidi* jevanđelje. — *U jednoga pisca (iz Slavonije) xviii vijeka a između rječnika u Bjelostjencevu.* Isukrst kaže u svomu evangelijumu. M. A. Reljković, sabr. 69.

EVANGELIJUMSKI, *adj.* *vidi* evanđeoski. — *U jednoga pisca (iz Slavonije) xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (gdje ima i adv. evangelijumski, na vandelsku 'evangelice'). U evangelijumskom zakonu.* M. A. Reljković, sabr. 64.

EVANGELISTA, *m.* *vidi* jevanđelist. — *U Voligijinu i u Stulićevu rječniku.*

EVANGELISTAR, evangelistara, *m.* kniga u kojoj su jevanđelja. — *isporedi* evangelistar. — *U Stulićevu rječniku* ('evangeliorum liber').

EVANGELISTA, *m.* *vidi* jevanđelist. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

EVANGELISTAR, *m.* *vidi* evangelistar. — *U Bjelostjencevu rječniku* ('liber, l. volumen evangeliorum' kod evangelijum).

EVANGELSKI, *adj.* *vidi* evanđeoski. — *U dvojice pisaca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* Ako užuva zakon njegov evangelski. M. A. Reljković, sabr. 56. — *Stoji i kao supstantiv, *vidi* evanđeoski na kraju: Zapovida sedam redov u crkvi: ostijarijat, ... dijakonat, t. j. vratara, ... evanđelskoga.* F. Glavinić, cvit. 99^a.

EVANGELE, *n.* *vidi* jevanđelje. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* A po podne štiju evangele. M. A. Reljković, sat. C8^b.

EVANIS, *m.* *vidi* eban, grč. ἔβανος. — *U rukopisu xvi vijeka.* Polača biše dilana od driva evanisa. Aleks. jag. star. 3, 307.

EVĐENIJO, *m.* *vidi* Evgenij, grč. Εὐγενίος. — *U jednoga pisca xviii vijeka (s u mj. v).* Prinčip Eudenijo ovdje razbi vojsku. F. Lastrić, svet. 151^a.

EVÊ, *vidi* evo. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Resavi i u*

Ljevercu). Eve li ti dva sina Amzina. Nar. pjes. vuk. 4, 43. Eve li ti Roganović Tura. 4, 44.

ÈVEDRA, *f.* ograda od trske. — *Tuđa riječ, ili mađar. heveder, pajas* (A. Matzenauer, cizi slov. 152), ili grč. ἐπέδρα (među značenima ima i: opkoljene grada). — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu i s primjerom iz narodne pjesme: Do ponoći pod evedrom predu.*

EVENDIJA, *vidi* efendija. Ev' pogodi Mulu evendiju. Nar. pjes. vuk. 4, 233.

ÈVÈNKA, *vidi* evenka. Roj se uvati za onu kitu koja visi kao evenka. F. Đorđević, pčelar. 54.

ÈVÈNKIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Ognan Evenkić. Rat. 316.

ÈVÈNČICA, *f.* dem. evenka. B. Mušicki.

ÈVÈNKA, *f.* kao kita od losova pruca s groždem. — *isporedi* evenka. — *Tuđa riječ, pers. hevenk, avonk, aveng, obješeno grožđe* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 83). — *U Vukovu rječniku* ('ein strauss von weinreisern, mit trauben', fasciculus sarmentorum').

ÈVGENIJ, *m.* Eugenius, ime muško. — *isporedi* Evgenijo, Evgenija, Evgenije, Evdenijo. — *U jednoga pisca xvii vijeka (pisano s u mj. v).* Stater na mrve, a Eugenij na pol razsičeni bihu. F. Glavinić, cvit. 226^b. i u Šulekovu rječniku (Eugen').

1. ÈVGENIJA, *m.* *vidi* Evgenij. — *U Šulekovu rječniku.*

2. ÈVGENIJA, *f.* Eugenia, ime žensko. — *U jednoga pisca xvii vijeka (pisano s u mj. v).* Evgenije, kćere vičnika rimskoga. F. Glavinić, cvit. 306^a. i u Šulekovu rječniku (Eugenia').

ÈVGENIJE, *vidi* Evgenij. — *U rukopisu xviii vijeka.* Princ Evgenije razbi Turke. Glasn. 20, 10. — *I u Šulekovu rječniku.*

ÈVGENIJO, *m.* *vidi* Evgenij. — *U jednoga pisca xvii vijeka (pisano s u mj. v).* Eugenijo sudac rimski. F. Glavinić, cvit. 96^b. — *I u Šulekovu rječniku.*

EVICA, *f.* stražnica. — *Može biti načinjeno u šali od imena Eva. — U narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata.* Vzami vreda palicu, ter mi udri evicu. F. Kurelac tumači: zadnicu (mandicu). Jačka. 260.

ÈVIN, *adj.* koji pripada Evi. — *Od xvi vijeka.* Pedepsiju Evinu vrhu sebe uzimlje. B. Gradić, djev. 42. Prokletstvo Evino obrati se u blagosov Marijin. M. Divković, nauk. 109^a. K tebi vapijemo izagnani sinovi Evini. J. Banovac, razg. 143.

EVKARIŠTLJA, *f.* eucharistia, sakrament pričešćena, po latinskoj riječi. — *Dolazi i s u mj. v. — Od xvi vijeka a između rječnika u Belinu (eukaristija 297^b) i u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala).* U svetokrovju evkaristije. Š. Budinić, sum. 3^b. Eukaristija aliti tilo Isukrstovo. I. T. Mrnavić, ist. 116. Krizma, eukaristija, pokora. J. Banovac, razg. 199. Na otaru, na kojemu jest sveta eukaristija. I. J. P. Lučić, doct. 30. — *I sa š mj. s.* Evkaristijom pitamo se. Š. Budinić, sum. 62^b. Što djeluje eukaristija? M. Divković, nauk. 187^b.

EVKARIŠTIJINSKI, *adj.* koji pripada evkaristiji. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* U gostbi eukaristinskoj. Blago turl. 2, 281. Imamo često jist kruh eukaristinski. 2, 265.

EVKARIŠTLJA, *vidi* evkaristija.

ÈVLÂD, evlâda, *m.* proles, porod, djeca, arap. walad, pl. aulâd, dijete, tur. evlad. — *U naše*

vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Bosni). Ne ljubili od srca evlada. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Od evlada ne imao hajra. Nar. pjes. juk. 155.

EVLOGIJ, EVLOGLJE, EVLOGIJO, m. Eunlogius, ime muško. — U Šulekoru rječniku.

EVNUK, m. eunuchus, uškopjenik, hadum, po latinskoj riječi. — Dolazi i s u mj. v. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (eunuk). Abdemelek evnuk. B. Gradjić, djev. 145. Pokaznici ili evnuci iliti hadumi. Š. Budinić, sum. 111^b. Ovo govori bog eunukom. B. Kašić, per. vii. Kada je prvi (Filip) krstio eunuka oliti haduma. J. Matović 160.

ÈVO, ecce, riječ kojom se pokazuje nešto što je blizu onoga koji govori (isporedi i evo, ovo), kao što se rijeđu oto pokazuje nešto što je blizu onoga s kojijem se govori, a rijeđu ono nešto što nije blizu ni jednoga ni drugoga. od mjesta se prenosi značenje i na vrijeme, s čega evo može značiti i sad je, eto, tad je, eno, onda je; i na druge se načine može prenijeti značenje, tako n. p. ovijem riječima ističe se često što u govoru da bi na ono bolje pazio onaj koji sluša. — Često uz evo (kao i uz eto i eno) stoji dativ imena onoga kojemu se pokazuje, naj češće zamjenice osobito drugoga lica. evo ti se tad često shvata kao jedna riječ, te može se i okriviti: evo t'. — Evo, eto, eno riječi su praslavenske, isporedi stslor. jevo (može se čitati i evo), rus. вотъ, ова, вона, воях, она, вхотъ, стотъ, češ. hen, henka, hevka, pol. hen. — Evo, eto, eno postaju od e što bi već u indoeuropejskom jeziku (isporedi grč. ἦν, lat. en, ecce, snskrt. a u ajam, asau, taj, onaj) bila interjekcija kojom se nešto pokazuje, i od osnova zamjenica ovaj, taj, onaj. — U našem jeziku evo dolazi od kraja xiv ili od početka xv vijeka (vidi kod c) cc)), a u svijem je rječnicima osim Jambrešićeva. — Evo u poeziji može biti i okrivno: ev'. Pozri sad ev' moje gizdave vil' ljepos. Š. Menčetić—G. Držić 500. Ev' mi jesmo tri brata rođena. Nar. pjes. vuk. 2, 118. Ev' u vodi mesečine sjajne. 2, 325. Ev' sedošje piti medovinu. 3, 40. Ev' boga mi! nij' umro Rado. 3, 359. Sva ordija turska ev' ustala. 4, 307. u jednom primjeru xvi vijeka evo je sprijeda okrivno: Da 'vo gre Derenčin s slugami od zgara. H. Lucić 228. a) ono što se pokazuje stoji u nominativu (evo se shvata kao da znači: ovdje je). Evo kralj vaš. N. Rašina 110^a. joann. 19, 14. Evo ti ma mlados, moj ures i dike. N. Naleško- vić 1, 197. Ženo, evo sin tvoj. M. Divković, nauk. 220^a. Evo janač božji, evo ki uzimlje grihe svita. M. Alberti 217. Evo lijepa, evo draga, ku moj život služiti obra. I. Gundulić 173. Evo ti tužna svrha onizije, koji, dokle jesu zdravi i živi, neće činiti pokore. P. Posilović, nasl. 11^b. Aj Juriša Seňanine, evo Turci! P. Vitezović, kron. 202. Ecce homo! evo čovik, koga vi držite, da nije čovik. J. Banovac, razg. 160. Evo ja, šaji mene. J. Banovac, pred. 25. Neka stojiš istinita, evo ti u zalog moje srce. J. Filipović 1, 155^a. Pristanimo od ovoga govoriti, evo bo Bernardin. P. Knežević, osm. 63. Evo četa poslana od poglavica popovski. F. Lastrić, ned. 214. Evo službenica gospodinova. A. Kanižlić, bogoljubn. 6. Evo ražan, kamo pečenica? (Z). Poslov. danić. 22. Evo tebi ogledalo! V. Došen 257^b. Ako si žedan, evo razladje; ako si gol, evo ti odica; ako si žalostan, evo ti vesele; koji je u tminah, evo mu svitlost; koji je ostuđenio, evo mu vatra; koji je sirota, evo mu otac. A. Tomiković, gov. 147. Blago mene, evo moje zlato! Nar. pjes. vuk. 1, 248.

Evo tebi vezena košula. 1, 620. No evo ti poklon i pozdravje. 2, 381. Evo niemu Zeta zemlja ravna. 4, 76. Evo mlogi ognjeni čauši. 4, 77. Aga dragi, što si me zvao? evo ja. Nar. prip. bos. 1, 51. — b) ono što se pokazuje stoji u genetivu (isporedi genetiv kojijem se jačja čuđenje). Evo boga oca. Zborn. 83^b. Evo vam dake blaga čudnoga. A. Gučetić, roz. mar. 13. Evo me, tko zove? I. Gundulić 101. Evo ti onoga velikoga bogaca, evo ti onoga drugoga lipoga mlaca. P. Posilović, nasl. 12^b. Evo ga gola. 149^b. Evo t' puta, hod' po niemu. I. Đorđić, uzd. 56. Evo vam odgovora na vaš protigovor. A. Kanižlić, kam. 9. Evo bastoča, a daj bič. (Z). Evo ključa, kamo brava? (Z). Evo sjekire, kamo med? (Z). Poslov. danić. 22. Evo žalosti! tome se on ne viruje. M. Zoričić, arit. 29. Ali evo nežine sriće! And. Kačić, kor. 277. Evo ga, jurve ide. Đ. Rapić 15. Evo me, javore. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Eto sabje, evo naše glave. 1, 160. Već evo ti sitne kčige male. 1, 256. Evo vuka pred tvoj dvor. 1, 502. Evo tebe sročje iznenada. 1, 576. Evo, more, Krajevića Marka. 2, 413. Nego evo i veće nevoje. 2, 419. I evo ga s hiladu svatova, moj Ivane, u nedelu prvu. 3, 247. Ali evo muke i nevoje. 3, 345. Evo nama lijepe devojkice. 3, 486. Evo zgode, moji vitezovi. 4, 68. Evo moje glave! (Kad ko što dokazuje ili se pravda za što, i znači: ako ne bude tako, ubij me). Nar. posl. vuk. 78. Svekrva se miloj snasi svojoj raduje: blago mene, evo snahe, evo odmjene! 280. Sad, gospodo, eto vas, a evo mene. Pravdonoša. 1852. 1. — c) ono što se pokazuje izriče se cijelom rečenicom. aa) uopće: ističe se ono što se rečenicom kaže ili kao da bira u vrijeme kad se govori (kao sad), ili pozivajući slušaoca da na ono pazi. Sudi evo namj prave da je bilo nešto imanija Ratkova u vašeh ruku. Spom. sr. 1, 49. (1404). Evo ga mi čekamo da se vrati. 1, 87. (1407). Evo te uprašam. D. Zlatarić 8^a. Evo Juda ide s oružnici. A. Komulović 62. Evo ona, ka odavna službenica tva bila je, želna stoji i pripravnica, da ti u svem posluh daje. I. Gundulić 189. Evo ja sam s mnogom dikom Captislavu k vam dovela. G. Palmotić 2, 269. Evo smo mi ostavili svaka i jesmo te slijedili. M. Radnić 510^b. Evo ste mi pridali mladića da ga umorim. S. Margitić, fal. 25. Dilita se oten, ovo je naš, a ne vaš, i ovo ćemo ga sad ponit' u pakao. J. Banovac, razg. 103. Sedam godina prija nego biše pokarani, ukazuje se svrhu grada jedna zvizda kako mač. Evo pak dođošje cesari rimski, grad oni osvojiše. J. Filipović 1, 187^a. Evo, evo opaçine tvoje ukazuju, da si po tmina odio a ne u svitlosti. F. Lastrić, ned. 380. Evo trubla glas uzdiže, na sve strane nek odliže. V. Došen 1^a. Evo sam te izličio. M. A. Relković, sabr. 28. Evo su ti gosti došli. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Ev' umrijeh, evo duša skoči. 1, 237. A evo ti tvrdu vjeru dajem. 1, 443. Evo ide sva careva vojska. 1, 600. Već me evo teška bolest našla. 2, 358. Evo sjedi pred bijelom kulom. 2, 500. Evo ćemo preko mora siña. 2, 543. Evo nemam nikoga od roda. 3, 364. Evo bana doma ne bijaše. 3, 414. Evo svati i vode devojku. 3, 525. No ga pozna srpsko momče mlado, evo zemji na koljena pade, geverdanu živu vatra dade. 4, 348. — bb) ističe se nešto nenadno prema onome što se prije kazalo; evo tad često stoji na početku drugoga dijela gramatikalne perijode. I tako stojeći fratri na kolinije naokolo posteje moleći boga za ñega, evo ti, da on poče velikim glasom vapiti. P. Posilović, nasl. 10^a. Budući ovako svakolika sažgana, evo će sudac poslat svoje anđele. J. Filipović 1, 144^b. Ali ako se po sriči nebese

smiluju te joj puste kišu i obilatom ju rosom natope, evo se odna utiši, obveseli i razgovori. F. Lastrić, nod. 251. Što videći Isus, otje ga utišiti i dok idāše s nīm k domu ňegovu, evo jedna žena pristupi s traga i samo se dotaknu skuta odiće. od' 287. Promišlavajući šta bi ja mojoj otačbini donio, evo pade mi na pamet... M. A. Rejković, sat. A 3^a. Najde se jedan čovik, jedna žena, koji radi put s. križa čine, i evo ti udi! najdu se majstori koji počmu ovo sveto dilo nenaviditi. Đ. Rapić 32. Lovili su ribu apostoli na moru tiberijadskomu, kada evo ukaza im se na brigu uskrnuti gospodin. A. Tomiković, gov. 101. Raskopaju šapama grob, i evo! odista nadu ga živa. Nar. prip. vil. 1867. 752. — *cc*) kad je u rečenici relatična zamjenica ili relatični adverb, ova se riječ sama istiće. Evo kto biše starić. Mon. serb. 263. (1389—1405). Evo kako ga ljubāše. Anton Dalm., nov. tešt. 150^b. joann. 11. 36. Evo koliko je zlo. S. Margitić, fal. 181. Evo kako brzo svijet prođe. 194. Evo kakva je snaga molitve. J. Banovac, pred. 52. Evo zašto mnoge ispovidi nisu ništa korisne. A. Kanižlić, bogojubn. 114. Evo gdi čovik prav pravcat umira! M. A. Rejković, sabr. 1. — *d*) kad je evo s kopulom, znači gotovo što i ovdje; tako evo sam (koje dosta često dolazi) znači: ovdje sam, evo me. Iskusi bog Habrama i rekao je niemu: 'Habrame!' a on odgovori: 'Evo sam!' N. Rašina 116^b. gen. 22. 2. Evo sam, al' ovi da podu bez štete. N. Najšković 1, 130. Evo ti je sinak, vazmi ga ter zadoj. Oliva. 51. Evo su one, ke se kožom prij' dičaju. J. Kavašin 563^a. Vapiti ćeš, i rijeti će: 'Evo sam'. J. Matović 430. — *c*) izostarja se ono što se pokazuje ili jer se izriče riječima koje poslije dolaze ili jer se uprav tjelesno (n. p. prstom) pokazuje. Ako vi mene išćete, ja sam, evo. M. Jerković 45. Evo nu! P. Knežević, osm. 92.

EVREJ, *m. vidi* Jevrejin. — *U dvojice pisaca xvi i xviii vijeka i u Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz misala), u naše vrijeme u Šulekovu rječniku (Judea)*. Što sveta crkva... pomrzovala jest va Evrejah. Š. Budinić, sum. 149^b. Da bi se spominjali Evreji velikoga onoga čuda. I. Velikanović, uput. 1, 487. (može biti da obadva primjera spadaju pod Evrejin).

EVREJIN, *vidi* Jevrejin. — *ispoređi i* Evrej. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala, i u Šulekovu (Evrein, Judea)*.

EVREJININ, *vidi* Jevrejin. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala*.

EVREJINKA, *f. vidi* Jevrejka. — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala*.

EVREJINKIŃA, *f. vidi* Jevrejka. — *U Stulićevu rječniku*.

EVREJINSKI, *adj. vidi* jevrejski. — *U Stulićevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz misala) gdje ima i adv. evrejiński, 'Judaeorum more', u naše vrijeme u Šulekovu rječniku (ovreinski, jüdisch)*.

EVREJSKI, *adj. vidi* jevrejski. — *U dvojice pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (s dodatkom da je uzeto iz misala) gdje ima i adv. evrejski, 'Judaeorum more', Polak tomaćeña evrejskoga pisma. I. Velikanović, uput. 1, 20. Amen rič evrejska jest. 3, 285. Zlobu evrejske skupštine. I. M. Mattei 54. i u Šulekovu rječniku (jüdisch)*.

EVREN, *vidi* Jevrejin i Evrijen. — *U jednoga pisca xviii vijeka. Pavo pišuć Evrenim. S. Rosa 175^a*.

EVRENSKI, *adj. vidi* jevrejski. — *U jednoga pisca xviii vijeka. Puk evrenski, jerbo uzdržaše evrenski jezik. S. Rosa 5^b. U evrenskijem stranama. 183^a*.

EVRIJEN, *m. vidi* Jevrejin. — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz misala. To je zemlja plodna i laka, ku bog prida Evrijenima. N. Marči 89. — u istoga pisca dolazi i s oblikom Evrin. Gdje ga skriše hudi Evrini. 42.*

EVRIJENAC, Evrijenca, *m. vidi* Jevrejin. — *U jednoga pisca xviii vijeka (s u mj. v) a između rječnika u Belinu (Eurijenac 367^b) i u Stulićevu. Eurijenci s vremenom veoma se razplodiše u Egiptu. D. E. Bogdanić 18. Eurijenci bježe iz Egipta. 19.*

EVRIJENAK, Evrijenka, *m. vidi* Jevrejin. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.*

EVRIJENKA, *f. vidi* Jevrejka. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (Eurijenka 367^b) i u Stulićevu. Ali Evrijenka mā juvena. I. Đorđić, uzđ. 92.*

EVRIJENKIŃA, *f. vidi* Jevrejka. — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Belinu rječniku (EurijenkiŃa 367^b). EvrijenkiŃa mlada. I. Đorđić, uzđ. 95. EvrijenkiŃe diklice. salt. ix.*

EVRIJENSKI, *adj. vidi* jevrejski. — *Dolazi i s u mj. v. — Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (puk eurijenski 348^b) u kojem ima i adv. eurijenski, na eurijensku judaice i u Stulićevu. Evrijensko djevice dojde sin. M. Votranić 2, 203. Glas letjaše ňegov svuda preko evrijenskih svih gradova. G. Palmotić 3, 13^a. Egipt počē se bojati mloštva eurijenskoga. D. E. Bogdanić 18. Ta bi zemlja dana narodu evrijenskomu. N. Marči 39. — u ovoga pisca dolazi i s oblikom evrinski. Kako ňegla puk evrinski iz robstva je slobodio. N. Marči 36.*

EVROPA, *f. Europa, dio svijeta. — Od xvii vijeka a između rječnika u Mikajinu, u Belinu 297^b, u Bjelostjencevu, u Voltigijinu. — U rječnicima kao i u pisaca prije našega vijeka pisano je s u mj. v. Aziju od Evrope razdijuje. F. Glavinic, cvit. xiv. Otišavši pod zapad do kraj Evrope. F. Lastrić, svet. 114^b. Evropa Jafetu dopade. M. A. Rejković, sat. K 6^a. U učenoj Evropi. Vuk, nar. pjes. 3, 527. i u Šulekovu rječniku (Evropa, Evropa).*

EVROPÊJ, *m. vidi* Evropejac, *lat.* Europaeus, *tal.* Europeo. — *U Mikajinu rječniku (Europej) i u Belinu (Europej 297^b).*

EVROPEJAC, Evropejca, *m.* Europaeus, *čovjek iz Evrope. — ispoređi* Evropej, Evroplanin. — *Postaje od Evropej nastavkom evr. — U jednoga pisca xviii vijeka. Gdi Evropejci prebivaju. D. Obradović, basn. 339. Da nisu se Evropejci usudili živ. 13. i u Šulekovu rječniku (Evroplanin, Evropejac, 'Europäer').*

EVROPEJKA, *f. žensko čelade iz Evrope. — ispoređi* Evroplanka. — *U naše vrijeme i u Šulekovu rječniku (Evroplanka, Evropejka, 'Europäerin').*

EVROPEJSKI, *adj.* europaeus, *koli pripada Evropi. — ispoređi* evropski. — *Od Evropej nastavkom evr. — U jednoga pisca xvii vijeka i u naše vrijeme. S ljudmi evropejskijemi. B. Kašić, fran. 33. On opet i na vijeću evropejskom. M. Pavlinović, razg. 9. i u Šulekovu rječniku (evropejski, evropejski, 'europäisch') gdje ima i adv. evropejski, po evropejski, na evropejsku.*

EVROPLANIN, *vidi* Evropejac. — plur. Evroplani.

EVROPLANKA, *vidi* Evropejka.

EVROPSKI, *vidi* evropejski. — U jednoga pisca xviii vijeka. Brž bi dosle strane europske se utišile. J. Kavašin 87b.

EVROSIMA, *vidi* Jevrosima. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Govori mu Evrosima majka. Nar. pjes. vil. 1866. 98.

EVROSINA, *f.* Euphrosyna, *ime* žensko. — U Šulekovu rječniku.

EVSEBIJ, *m.* Eusebius, *ime* muško. — isporodi Evsebijo. — U Šulekovu rječniku.

EVSEBIJO, *vidi* Evsebij. — Od xvi vijeka (prije našega vremena s u mj. v). Eusebijo u svojoj istoriji veli. B. Gradić, djev. 69. Kako piše Eusebijo. F. Glavinić, cvit. 130^a. Eusebijo Cesarijenski. J. Matović 178. i u Šulekovu rječniku (Evsebio).

EVSTAK, *vidi* Evstakij. — U dvojice pisaca xvii i xviii vijeka (i s u mj. v). Eustak z družom mučenik. F. Glavinić, cvit. xxv. Evstaka i Kornelija. J. Kavašin 931^b.

EVSTAKIJ, *m.* Eustachius, *ime* muško. — isporodi Evstak. — Od xvii vijeka (i s u mj. v i s nom. sing. na o: Eustakijo, Evstakijo). A sebi prominišvi ime nareče si Eustakijo. F. Glavinić, cvit. 314^a. Paroka svetoga Eustakija. I. A. Nenadić, nauk. 1. i u Šulekovu rječniku (Evstakij, Eustakio, 'Eustachius').

EVTA, *vidi* ehta.

EVTIMIJ, EVTIMIJE, EVTIMIJO, *m.* Euthymius, *ime* muško. — isporodi Evtjo. — U Šulekovu rječniku.

EVTIN, *m.* kao da je prezime. — xviii vijeka. Stanko Evtin. Glasn. II, 3, 75. (1706).

EVZEB, *vidi* Evsebij. — U jednoga pisca xvii vijeka. Euzeb ispovjnik. F. Glavinić, cvit. xxiv.

EVZEBIJO, *vidi* Evsebij. — xvi i xvii vijeka. Euzebijo. A. Gučetić, roz. mar. 292. Kako Euzebijo piše. F. Glavinić, cvit. 109^a.

EVŽEBIJO, *vidi* Evsebij. — U jednoga pisca xviii vijeka. Eužebijo Emišen. P. Knežević, osm. 154.

EZÂN, ezâna, *m.* poziv Turaka na molitvu (što mujezin viče s munare), arap. azân, tur. ezan. — isporodi jezan. — U naše vrijeme. A zauči ezan na gamiji. Nar. pjes. juk. 414.

EZAU, EZAUN, *m.* Esau, bibličko ime muško, *vidi* Isav. — isporodi Ežau, Ežaul. — U jednoga

pisca (Bernardina) xv vijeka stoji u prvom izdanu prvi oblik te se ne mijenja po padetima, a u drugom i trećem izdanu drugi oblik koji se mijenja. Z bratom tvojim Ezau (Ezaunom 1543. 1586). Bernardin 40. gen. 27, 6. Ezau (Ezaun) brat moj. 40. gen. 27, 11. U svite brata negova Ezau (Ezauna). 41. gen. 27, 15. — oblik Ezau dolazi i u jednoga pisca xviii vijeka. Kukav Ezau zdilom leće proda bratu prvorodstvo. J. Kavašin 26^a.

EZAUNOV, EZAUV, *adj.* koji pripada Ezaunu, *vidi* Ezau, Ezaun. Ruke su Ezaunove (Ezaunove). Bernardin 41. gen. 27, 22.

EZÊMPLJO, *n.* primjer, tal. esempio. — U pisaca primoraca xvii vijeka. 'Prieliika' ili ezempjo. B. Kašić, nač. 11. Ezempjo ali ti nauk. M. Orbin 37. Vele ezempija. I. Držić 92.

EZÊMPLJO, *n.* primjer, lat. exemplum. — U pisaca primoraca xvii vijeka. Kažući ezemplom od začetja. B. Kašić, nač. 21. Ukazati po ezemplu i izgledu veliku koris. I. Držić 41.

EŽAUL, *m.* *vidi* Ezau, Ezaun. — U jednoga pisca xvii vijeka koji piše i Ežau. S bratom tvojim Ežaulom. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 6.

EŽAUOV, *adj.* koji pripada Ežaulu. — U istoga pisca u kojega ima i Ežaul. Ruke su Ežaulove. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 22.

EŽAUN, *m.* *vidi* Ezau, Ezaun. — xvii i xviii vijeka. Ežau proplače. Đ. Baraković, jar. 44. Ežau brat moj. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 11. Svitami Ežaua. 47^b. gen. 27, 15. Ežau prodao je Jakovu prvorodjenstvo. A. d. Costa 2, 130.

EŽAUNOV, *adj.* koji pripada Ežauu. — U jednoga pisca xvii vijeka. Ežauovu sriću priobradi. Đ. Baraković, vil. 44.

EŽDER, *m.* *vidi* ažder i aždaha, pers. tur. ežder. — U narodnoj pjesmi našega vremena (o pasu načinenu poput zmije). Opasala pasa ežder-pasa, ežder joj se po srdašcu plaza. Nar. pjes. petr. 1, 242.

EŽDIRLIJA, *f.* kao da znači: sličan ežderu ili haždaji, načineno od tur. ežder (*vidi* ežder) i od tur. nastavka li. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Na čakšire bez kovče eždirlije. Pjev. crn. 214^b.

EŽEVINA, EŽINA, *f.* rubus fruticosus L., kupina. — U Stuličevu rječniku i u Šulekovu imeniku 81. — Jamačno je obje riječi Stulli načinio po ruskom ежевика, a iz Stuličeva su rječnika opet prošle u rukopise u kojim ih je našao Šulek; s toga su obje riječi nepouzđane.

F

F, slovo.

a. u našijem riječima: a) stoji u ufati (gdje je postalo od negdašnjega pv) i u drugijem riječima od iste osnove. — b) upotrebljava se kad se riječju hoće pokazati kakav osobiti zvuk, glas (n. p. u frk, freati). — c) ne rijetko zamjenjuje hv (fala, fat itd.). — d) u nekim riječima po južnijem krajevima zamjenjuje h (rijetko): Foča, fitati itd. i v (rijetko): frijes, fuga (po tome može biti da stoji u fuzda = uzda, mj. vuzda).

b. u tuđijem riječima ostaje nepromiješeno, ili se gdje gdje mijenja na b (Bilip, Osib, itd. osobito kod čakavaca), na p (prigati, Stjepan itd.), na v (vajda itd.). (treba dodati da gdje gdje sam narod koji ovijem slovima zamjenjuje tuđe f, opet izgo-

vara f u tuđoj riječi gdje je jedno od ovijeh slova, tako u Konavlima blizu Dubrovnika govori se pratar, puhestra, a opet fasta prema tal. pasta, tjesto). rjeđe se mijenja na hv: Hvar, hvjela.

c. što se u starijim knjigama pisanijem latinskijem slovima (počevši od Bernardina) nalazi f (gdjegdje i vf, uf) mješta v u riječima kao sfak, poslaški, ofca, zdraf itd. može se pomisliti da ono slovo znači uprav glas f, ali opet u istijem knjigama nerijetko stoji s f i riječi kao prafda, krifu, duhofni itd. kod kojih bez sumnje f glasi v (*vidi* i Đ. Daničić. glasn. 9, 12—13). može biti da su u ono doba (kad su u latinskom alfabetu slova u i v isto vrijedila) pisci slovima f, uf, vf htjeli istaknuti da se čita v a ne u.

FABIJÂN, Fabijána, *m.* Fabianus, *ime muško.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu 297^b.* Žena Fabijana Čehovića. Mon. croat. 111. (1472). Biše u Rimu drugi sudac Fabijan. F. Glavinčić, cvit. 26^b. Kako svjedoči Fabijan papa rimski. J. Matović 180. i u *Šulekovu rječniku* („Fabian“).

FABIJANČIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227. Schem. diac. 1877. 63.

FABIJANIĆ, *m.* prezime. — *Od xv vijeka.* Jure Fabijanić z bratiju. Mon. croat. 57. (1438). Mavar Fabijanić. 188. (1505). Fabijanić. Schem. jadert. 1876. 52.

FABIJANOV, *adj.* koji pripada Fabijanu. (*Golubica*) na Fabijanovu side glavu. F. Glavinčić, cvit. 23^a.

FABIJANOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

FABINO SELO, *n.* selo blizu Ribnika u Hrvatskoj. — *xvi vijeka.* Drugo selo jedno kmetsko ko se zove Fabino selo. Mon. croat. 277. (1576).

FABRICIJ, **FABRICIJE**, **FABRICIJO**, *m.* Fabricius, *ime muško.* — *Od xv vijeka (po primjeru ne zna se kako je nominativ).* Sveti Martin papa rodi se od Fabricija kripostnoga. F. Glavinčić, cvit. 371^a. i u *Šulekovu rječniku* (Fabricij, Fabricio, Fabricie „Fabricius“).

FABRIKA, *f. tal.* fabbrica, *niem.* fabrik. *a) građenie (kuće).* — *xvi vijeka.* Ki tiče fabriku crikve. Kapt. seš. ark. 2, 80. — *b) vidi tvorionica, tvornica.* — *od xviii vijeka.* Za fabrike jal' manufakture. I. Jablanci 61. i u *Šulekovu rječniku* („fabrik“). — *c) selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 89.

FABRIKANAT, *f.* fabrikanta, *m.* vidi tvornik. — *U Šulekovu rječniku (s nom. fabrikant „fabrikant“).*

FABROVIĆ, *m.* prezime, *od tal.* fabbro, *kovač.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

FABULA, *f. basna, lat.* fabula. — *U dvojice pisaca xviii vijeka.* Kakono je (*pisao*) fabule za dicu Esopus i Fedro. M. A. Relković, sat. A2^b. Fabula iliti pripovidka. Đ. Rapić 249.

FAC, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Facu. Sr. nov. 1871. 314.

FĀCA, *f. lice, od lat.* facies, *ali preko mlet. fazza ili preko rumunskoga fačz (vidi P. Budmani, dubrov. dij. rad. 65, 162).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku a između rječnika u Vukovu.* Nije ta faca od umrca. Nar. posl. vuk. 218.

FACAN, *m.* vidi fazan. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FACOL, *m.* ubrusac, *rubac, tal.* mlet. fazzio. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima.* Vazda plakaše i facol vazda držaše. Naručn. 52^b. Nima se napokom ni facol na oltaru držati. I. Krajić 55. Gori ga zovite, da mu ja darujem facol rakamani. Nar. pjes. istr. 2, 106. Ča ćemo tim svatom darovat? fantima te bile stumaše, divedrom te svilne facole. 2, 149.

FACOLIĆ, *m. dem.* facol. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima.* Vze jedan facolić. Korizm. 27^a. Kalež jima biti vaskolik pokriven z facolićem. I. Krajić 69. Ona mu da pol svoga facolića na uspomenu. Nar. prip. mikul. 83.

FACULET, *m. ubrusac, rubac, tal.* fazzoletto. — *Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima.* Stidili bi se onakim faculetom nos otrti. F. Lastrić, od' 6. Faculet u kome su žice žrake sunčane a potka zvijezde i mjesec. Nar. prip. vuk. 128. O fesu straga visi faculet. V. Bogišić, zborn. 180.

FAČOL, *m.* vidi facol. — *U naše vrijeme u Istri.* Ako će fačole, ja mu ih pošiljam. Nar. pjes. istr. 2, 44.

FAČEL, *m. koprena, mađar.* fátýol. — *isporedi i facol.* — *U dvojice pisaca čakavaca xv i xvii vijeka.* Na glavi priviti plavi tere beli i perja naditi stojahu fačeli. M. Marulić 12. Sultanskim fačelom glavu ti kružimo. I. T. Mrnavić, osm. 184.

FAČUK, *m. kopilan, mađar.* fattyú. — *Od xviii vijeka u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu, u Voltigijinu (griješkom fačuk).* To je fot, „fačuk“, kopije. V. Bogišić, zborn. 317. Fačuk, kopile, nezakonito dijete. u Prigorju i Zagorju. F. Hefe. —

FAËNCA, *f.* vidi Fajerca. — *U Mikašinu rječniku i u Belinu 300^a.*

FAETON, *m. otvorene dvokolice, tuđa riječ.* — *U Šulekovu rječniku („phaëton“).*

FAFARIKULA, *f. bukov žir, bukvice.* — *Značenje je sumnjivo, jer očito riječ postaje od tal. mlet. fanfarigola (vidi fafarinka i fanfarika).* — *U Šulekovu imeniku po rukopisu xv vijeka.* Fafarikula (fafaricula), fagus, fagus silvatica L. fructus, cf. fafarinka. 81.

FAFARINKA, *f. kostjela, tal. mlet. fanfarigola.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 81.

FĀFOĻAK, fāfōļka, *m.* vidi fafuļak.

FAFONIĆ, *m.* prezime, *tal.* Fanfogna. — *U sjevernoj Dalmaciji.* — *xvii vijeka.* Krnaruti, Pečareli, Fafonići, Gačardini. Đ. Baraković, vil. 194.

FAFUĻAK, fafuļka, *m. floccus, pahaj, kunadra.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (kakavski fafuļek, favojak), u Jambrešićevu (fafuļek), u Stuličevu (v. pahalić; uz fafuļak ima i fafoļak).*

FĀG, fāga, *m. pagellus erythrinus* Cuv. (?), *neka morska riba.* — *isporedi arbut.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (fravolino, pesce).* Cipoli i fazi pritili. M. Vetranić 2, 388. „Pago“ fag. Progr. karlov. 1878. 41. Fag (među ribama od voge). L. Zore, rib. ark. 10, 339. Fag „fragoletto (pesce)“. D. A. Parčić, rječ.

FAGĀNIO, fagañela, *m. cannabina linota* J. F. Gm., *neka ptica, tal. mlet. faganello.* — *isporedi paganio.* — *ne stoji mješte negdašnjega -nje- (nē).* — *Od xvi vijeka u Dubrovniku.* Ptice staglici i faganjeli. M. Vetranić 2, 268. Faganio, fringilla canabina. Slovinac. 1880. 31^a.

FĀGOT, *m. velika sviračka nizokoga glasa, tal. fagotto, niem. fagot.* — *U Šulekovu rječniku („fagot“).*

FAGOTISTA, *m. čovjek koji svira u fagot, tal. fagottista.* — *U Šulekovu rječniku („fagotist“).*

FAGĀN, fagāna, *m.* vidi fazan, *tal. fagiano.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu i u Voltigijinu.* Fagani i golubi. M. Vetranić 2, 279. Kupi par fagana. M. Držić 261. Gladan sam kako fagan. u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FAGOLA, *f. grah, tal. fagiuolo.* — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Vazda bi u ģep stavio onoliko zrna faģole koliko je dana posta. Nar. prip. vrč. 62.

FĀGUO, fāgūla, *m. phaseolus vulgaris* L., *grah, tal. fagiuolo.* — *isporedi faģola, fažol.* — *U Šulekovu imeniku (griješkom faduo) iz dubrovačkih rukopisa.* 81.

FAJDA, *f. korist, arap. tur. fajda.* — *isporedi vajda.* — *Akc. se mijenja u dat. sing. fājdi, u acc. sing. fājdu, u nom., acc., voc. pl. fājde.* —

Od xvii vijeka dosta često (osobito u rečenicama: nije fajde, nema fajde koje mogu i značiti: nema druge, ne može biti inako), a između rječnika u Bjelostjencu, u Stuličevu, u Vukovu. Ka fajda jest da takmeni trudi za mnom činiš sada? I. Zanotti, en. 50. Vrh glavnice kad zajmene ltiše fajde zabrañene. J. Kavanin 451^a. Ukravši stvar od male fajde. J. Banovac, uboj. 36. Što mi 'e fajda život? A. J. Knežović 17. Da nejma drugo od fajde u kući svojoj izvan malo tja u sudicu. And. Kačić, kor. 252. Sad mi kaži koju imaš fajdu kad ti ljudma ne ispuniš kajdu. M. A. Relković, sat. A 6^b. Koja fajda tuda ruba? Nar. pjes. vuk. 1, 374. Nije fajde, otvori mi dvore. 1, 539. Nema fajde ići za Alijom. 3, 249. Ko se fajdi nada onaj valja i štetu* da trpi. Nar. posl. vuk. 156. Od te kajde nema fajde. 236. Kamata se zove interes, dobit, fajda, . . . uzeo sam novac na fajdu. V. Bogišić, zborn. 473. — U Crnoj Gori za fajdu znači zaludu, bez plate. nije jasno kako je postalo ovo značenje. I povrati na torinu ovce, al' za fajdu, dragi pobratime, e je luto Petar obolio. Nar. pjes. vuk. 4, 365. Obećavao polovinu carstva, ako ga koji izliječi, ali sve za fajdu. Nar. prip. vuk.² 262.

FAJDICA, f. dem. fajda. — isporodi vajdica. — U naše vrijeme (u Vukovu rječniku ima samo vajdica).

FÂJDIC, m. prezime. — Govori se i Vajdić. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

FÂJDISÂNE, n. djelo kojijem se fajdiše. — U Vukovu rječniku.

FÂJDISATI, fâjdišem, pf. postaje od fajda. — isporodi vajdisati. — Ake. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. fâjdisâ. — Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu gdje stoji: fajdisati, (jamačno griješkom) impf. vide vajdisati, vajdisati, pf. 1. 'nutzen', 'prodesse': to ti neće vajdisati, cf. pomoći. 2. nećeš vajdisati 'nutzen haben', 'lucror'. vajdisati se, pf. 1. vide vajdisati, 2. skupo je kupio, neće se vajdisati kad proda.

a. neprelazno.

a) biti koristan, koristiti, pomoći. Ovakve pustare baš onako dobro mogu fajdisati kano da su bile s žitom posječane. I. Jablanci 39. Ali ništa fajdisalo nije. Nar. prip. vuk.² 212.

b) okoristiti se, imati koristi. u Vukovu rječniku. b. prelazno.

a) upotrebiti na korist, naći u čem (objektu) koristi. — U jednom primjeru xviii vijeka, gdje stoji sa se, pasivno: Kako se mogu ovakve zemlje fajdisati. I. Jablanci 42.

b) sa se, refleksivno, ridi a, b). u Vukovu rječniku.

FAJDIJETI, fajdim, pf. (?) okoristiti se, cidi fajdisati. — Na jednom mjestu xviii vijeka (po istočnom govoru fajdeti). Što smo fajdeli . . . ? J. Rajić, pouč. 1, 92.

FAJDONOSAN, fajdonošna, adj. koji nosi fajdu, koristan. — U jednoga pisca xviii vijeka koji će biti sam načinio. Uzdram se da ćeš ovo fajdonošno upućenje dobrovoljno primiti. I. Jablanci 182.

FÂJENCA, f. Faenza, grad u Italiji. — isporodi Faenca. — U Šulekovu rječniku.

FAJENČINA, f. zemlja od koje se gradi skuplje posuđe (mañe skupo nego porculan). — isporodi majolika. — Načineno od franc. faïence (a ovo od imena grada Fajence u Italiji u kom se onako posuđe gradilo). — U Šulekovu rječniku (fajence, fayance).

FAJEROVAC, Fajerovca, m. selo u Hrvatskoj

u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 68. — Riječ nemačkoga postaja.

FAJGOLICA, f. ljubica, nem. veilchen. — U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata. Ar kot jedna fajgolica rastem na sami kitica. Jačke. 82.

FAJTA, f. a) fucus, čersa; b) vlaga. — Tuđa riječ nepoznata postaja. — U Bjelostjencu rječniku: fajta, farba ili rumenilo kojem žene lica mažu, da beleje i rumeneje postane. 2. v. vlaga.

FAJTATI, fajtam, impf. vidi fajta, od čega postaje. a) fucare, čersati. — u Bjelostjencu rječniku. — b) u istom rječniku: fajtam, v. vlagam.

FAJTIL, m. vidi fačel (?). — U knizi xvi vijeka. O žene ohole s kudami i s pènelami, s fajtili! Korizm. 24^a.

FAJTNOĆA, f. vlaga. — vidi fajta. — U Bjelostjencu rječniku (v. vlaga).

FAJTOVCI, Fajtovaca, m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn.² 116.

FAKIĆI, m. pl. seoce u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn.² 186.

1. FÂKĻA, f. vidi vakla.

2. FÂKĻA, f. nejasna riječ (nekakav nakit na kalpaku). — U narodnijem pjesmama našega vremena, i u Vukovu rječniku (bez značenja) s dodatkom da je stajaca riječ i s primjerom: Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseta fakla okovana, iz ne su mu do tri pera zlatna što junaka biju po plećima. Nar. pjes. vuk. 3, 96. Još na glavu kalpak od dvije kune, oko ñega sedam čelenaka, krilo osmo, a fakla deveta, a deseto direk vas od zlata. Nar. pjes. juk. 215.

FAKOVIĆ, m. općina u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn.² 152.

FAKULTÊT, fakultêta, m. zbor učiteļa jedne nauke na sveučilištu, nem. facultât. — U Šulekovu rječniku (facultât).

FAL-, vidi hval-.

FALAČAC, falačca, m. dem. falatac. — U Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku (u objema kajkavski, 'falačec').

FÂLAGE, vidi falake. — U Vukovu rječniku.

FALAK, m. samo u Bjelostjencu rječniku: v. testo.

FÂLAKE, fâlâkâ, f. pl. ñeka sprava kojom (Turci) režu noge onome koga hoće tabaniti, arap. tur. falaga. — isporodi falage, valake. — Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu. Kad begovi turski razumiše, ñeg dozvavši prid sobom sudiše, u falake ñega postavivši i nemilo ondi nagrdivši. Nadod. 74. Sve im metn'o noge u falake, svakom dao po trideset štapa. Nar. pjes. juk. 569.

FALANOVO BRDO, n. seoce u Hercegovini u kotaru koñičkom. Schem. bosn. 1864. 57.

FÂLAS, fâlsa (fâosa), adj. lažan, lat. falsus ili tal. falso. — -a- umeće se samo u nom. sing. m. nominalnoga oblika i u acc. kad je jednak nominativu (u prvom primjeru nije umetnuto). — u jednoga pisca Dubrovčanina (Vetranića) xvi vijeka i na kraju sloga mijenja se na o, ali sad u Dubrovniku ostaje nepromijenjeno. — Od prije xvi vijeka po zapadnijem krajevima. Ako se ki najde fals svedok. Zak. vinod. 73. O falsi od velikoga boga neprijatelji. Korizm. 15^a. Neka . . . od faosa skrivanja ne gubi razloga. M. Vetranić 1, 170. Falas si kako dzar (griješkom car). (D). Poslov. danić. 22. Za ñega bi učinio falsu munitu. (D). 153. Memed-aga falsi prijatelju, što mi

opali bijele dvorove? Nar. pjes. bog. 168. Falas (falsa, falso) kako cvancika. u naše vrijeme u Dubrovníku. P. Budmani.

FALAŠČAK, m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 20.

FALAT, m. komad, mađar. falat, zalogaj. — xviii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (falat kruha, fja kruha, landa kruha, buccella panis'), u Bjelostjencu (frustum, particula, buccella, crustum'), u Jambrešićevu (frustum'), u Voltigijinu (pezzo, boccone, fetta, stück, bitten'). Sukna koga smo Sivi dali falat za jednu šubu. Starine. 11, 127. (1679). Nadosmo u Svinu među dva tri velika falata zemlje. 128. (1679). Usred onih reda bijaše jedan falat križa Isusova. K. Pejkić 33. Staviše prid nega falat ribe pečene i sat meda. F. Lastrić, od' 319.

FALATAC, falaca, m. dem. falat. — U Bjelostjencu rječniku (kajkavski falatec).

FALATAST, adj. pun komada (falata). — U Jambrešićevu rječniku (frustulentus').

FALATATI, falatam, impf. komadati. — vidi falat. — U jednoga pisca xviii vijeka. Jere potlam časti hoće on toprva tvoje jegeke zubi gristi i falatati. D. Rapić 404. Zao izgled iliti zla priika jest kopov iliti hrt pakleni, koji pravedno duše falata (štamparskom griješkom falta) i lovi. 422.

FALATIV, adj. stoji samo na jednom mjestu xvi vijeka i kao da znači: koji se može previriti. — isporodi fāliti. Zakon govori da je jedan falativ po ustijeh, od dviju istina se može znati, po dva svjedoka istina se nahodi. Zborn. 63a.

FĀLE, f. pl. arap. tur. fāl. gatañe, vraćañe. — U narodnjem pjesmama našega vremena. Jesi l', Tale, proučio fale, bolan Tale, što ti fale kažu? štoño grču crni gavranovi? što svijaju orli mrcinaši? a što kliču žuti jastrebovi? Nar. pjes. juk. 147. Fale, mudroljije, dosjetke. 618.

FALEM, m. ime nekakvu mjestu. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Od Falema maloga dizdara. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

FALEŠIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 120.

FALETATI, faletam, impf. gatati. vidi fale. — U jednoga pisca našega vremena. U vrbañe pokraj vode hladne, gdje ciganke faletaju gladne. Osvetn. 4, 44.

FALIČAN, falična, adj. vidi fališan. — U jednoga pisca xviii vijeka (isporodi i faličnost). Pravičnost pisaca i farizea sva bijaše himbena, falična i lažljiva. B. Leaković, gov. 160. Čija su pak i falična i zla dila, oni se faličan i zao sudi. 169. — U istoga pisca ima i adv. falično. Kada tko dvoumi od griha ili kad falično viruje da griši. nauk. 458.

FALIČNOST, f. osobina, staviše onoga koji je faličan, laživost, lažnost. — U drojice pisaca xviii vijeka. Nit' pokrивam s ovim koje faličnosti. A. J. Knezović 153. Promotrite izvrstnost slave nebeske i faličnost slave svitovne. B. Leaković, gov. 145.

FALIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. diac. 1877. 67.

FĀLĪŃKA, f. vitium, defectus; error, mahana; pogreška. — isporodi falinka, valinka. — Radi postava vidi fāliti, ali je nejasan nastavak inga. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (falinga, greška, uzmaćañe, error, erratum, vitium, menda, mendum') i u Voltigijinu

(errore, sbaglio, sproposito, fehler'). Tko u onu falingu upade. A. Bačić 122. Da se nakazno rodi, zove se grih ili falinga naravi. 207. Jedna ima još falinga tvoja. M. A. Relković, sat. B8b. A ne možeš na sebi viditi šta falingi i na tebi ima. D6a. Jezikom nije mogao govoriti, ali ležañem na zemlji jest svoju falingu ispovidaao. D. Rapić 184. Ja vidim da se mloga zla i falinge događaju i prvo vinćañe i posli vinćañe. B. Leaković, gov. 31.

FALINIĆ-BRIJEG, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. Falinićbreg. Pregled. 47.

FĀLĪŃKA, vidi falinga. — xviii vijeka i u Vukovu rječniku (vide valinka). Da podnašaš negove falinke. M. A. Relković, sat. F6b. Znam da ćeš najti falinke u prilagañu slova. B. Leaković, gov. vi.

FALIŠAG, m. kao da znači nedostatak, nepuna mjera, a vidi i falinga. — Postaje od fāliti mađarskijem nastavkom ság. — Na jednom mjestu ovoga vijeka. Vizitirali ekmečije i našli fališaga, koji su fāliti dobili su po 12 batina. Glasn. 11, 1, 17. (1808).

FALIŠAN, fališna, adj. laživ, lažan, nem. falsch. — Od xviii vijeka. — Kompar.: fališniji. Ali zmija fališnija biše neg sve zvirje. M. A. Relković, sat. F5a. Ako li i poznajemo za dvostruke, fališne. D. Obradović, basn. 82.

FALIŠLJA, f. vidi fališnost. — U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata. Volim učiniti vsjoj ljubavi konac, neg' da b' pogubila moj zeleni venac: moj zeleni venac 'z čiste rozmarije, a taj mladi junak pun je fališije. Jačke. 24.

FALIŠNOST, f. osobina, staviše onoga koji je fališan. — isporodi fališja, faličnost. — U jednoga pisca xviii vijeka. Žensku fališnost Jahel kti kazati. A. J. Knezović 116.

FĀLITI, fālīm, pf. i impf. tuđa riječ, po južnijem krajerima od tal. fallire, po sjevernijem od nem. fehlen (po bavarskom govoru fālen, vidi F. Miklošić, etymol. wörterb. 57a). — isporodi vāliti. — Kod čakavaca i kajkavaca dolazi i s oblikom faleti, kao prema negdašnjemu fālėti. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (faliti, ob sve priti, izgubiti sve svoje, fallire, decoquo'), u Bjelostjencu (falim, faleti, grešim, erro, aberro'. 2. falim, t. j. mećkam, uzmaćkam, desum, absum'. fali, abest, deest'), u Jambrešićevu (falim, erro'), u Voltigijinu (faliti, falim, fallare, mancare, fehlen'), u Vukovu (fāliti, vide vāliti, a kod ovoga stoji: vāliti, pf. fehlen', labor, desum' s dodatkom da se govori u vojvodstvu).

a. pf. a) prro je značenje: ne pogoditi u ono u što se gađa, te sa širijem značenjem: uopće ne pogoditi (u prenesenom smislu), pa obično: (bez zle namjere) ne učiniti što je pravo ili dobro, ili učiniti što je nepravo ili nedobro, vidi pogriješiti. Kad bi u čem fali'. M. Marulić 110. Verujte da ne more (bog) faliti. Transit. 46. Kada majstor fali u zanatu. A. Bačić 207. Sabori ne mogu faliti. 250. Oprostite, ako sam falio. A. J. Knezović 11. Teško fali koji čini tako. M. A. Relković, sat. G1a. Istina bog rad bih da još dugle žive niti bi falil reć da me i prežive. M. Kuhačević 76. U tom mlogi baš kućnici fale. J. S. Relković 14. Onda ćemo pogoditi, niti ćemo faliti. B. Leaković, nauk. 96. I pop u knigu fali. Nar. posl. vuk. 104. Svak može faliti. 278. Fale san, kad san ti tako šal obećivat. Nar. prip. mikul. 121. Ko nije falio, ko li neće? V. Bogišić, zborn. 263. — kao što se vidi po primjerima, što je pogreška naznačuje se lokativom (u jednom pri-

mjeru akuzativom po crnogorskom govoru) s prijedlogom u; a akuzativom samo kad je ovaj koja zamjenica srednjega roda: što, to, ovo itd.; prema ovome može biti i pasivno: Faljena (kod štampanja). Napravljena. M. Zoričić, aritm. 118. — b) u ovim primjerima značenje je kao predašnje ali se misli: sa zlom namjerom. Vizitirali su ekmečije i našli fališaga; koji su falili, dobili su po 12 batina. Glasn. 11, 1, 17. (1808). — c) da lijem širećem značenja može značiti (i kao izdati u prenesenom smislu): ne ispuniti nešto čemu se ko mogao nadati, pa po tome i: ne biti koristan, vrijedan. Pokora docne more faliti (poenitentia sera raro est vera). I. Ančić, vrat. 165. Falila ti je kostula. (D). Poslov. danič. 22. Obecanje njegovo nigda ne fali. F. Lastrić, test. 22^b. S tog u nima svako sime fali. J. S. Relković 26. Za što gdi koje voće u rodivu fali. 269. Loza nikad faliti ne može. Nar. pjes. vuk. 5, 473. — amo spadaju i ovi primjeri u kojima dativom se pokazuje što je ko dužan ispuniti, te ne ispuni: I nećemo svojoj viri faliti. Starine. 11, 86. (oko 1648). — d) izgubiti sve svoje, propasti. samo u Mikaljinu rječniku (vidi sprijeda). — jamačno po tal. fallire, propasti, ne isplatiti dugove.

b. impf. (u Vukovu je rječniku zabilježeno pf.) deesse, ne biti, nedostati, manjkati, po nem. fehlen i samo po sjevernijem krajevima. Kako timun u navi fali. F. Glavinčić, cvit. 444^a. Pak nam ste odpsali da nike riči fale. Starine. 11, 89. (oko 1650). Malo je falilo da srčba božja ne posmica vas puk. E. Pavić, ogl. 157. Ja nahodim najboljeg terziju jer on radi i na veresiju, a nikoga privariti neće, neg kad fali, još svoj komad meće. M. A. Relković, sat. E1^b. Najdoše da jim fali pet ovaca. sabr. 59. Roditelji, kada se dile od kuće svoje u druga mista i vilaete, običaju lijepu naredbu u kući učiniti porad dice svoje, da im ništa ne fali, dok se oni ne povrate. B. Leaković, gov. 120. Bil cel čovik, leh ča mu je glava falela. Nar. prip. mikul. 13. Ni tičjega mleka ni him falilo. 28. — u jednom primjeru stoji s istijem značenjem refleksivni glagol faliti se: Imam sva potribita, niš mi se ne fali. M. Kuhačević 28.

FALIŽAN, faližna, adj. vidi fališan. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ako se ova ovako imaju, tko bi indi svitu faližnome služio? Đ. Rapić 171.

FALIŽLIV, adj. vidi faližan. — U jednoga pisca xviii vijeka. Među istom faližljivom braćom. Đ. Rapić 105. Kada bismo faližlive i hamišne oči imali. 258. — U istoga pisca ima i adv. faližljivo. Sada poznajem, da sam se faližljivo ispo-vidao. 277.

FALIŽNOST, f. vidi fališnost. — U istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i faližan. Što više krajuje na svitu ovome, nego privara, laž, faližnost i nevinnost? Đ. Rapić 180. Od faližnosti svita ovoga. 805.

FALKON, m. tal. falcone, soko. — Na jednom mjestu u rukopisu xviii vijeka. Ptišće že narica-jemi falkon na carskyh rukah sêdits (u drugom rukopisu xvi vijeka stoji falkuns). Stefanit. star. 2, 270.

FALKUN, vidi falkon.

FALOVICI, m. pl. soece u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 80.

FALSJA, f. laž. — Od osnove adjektiva falas. — U pisaca čakavaca xvi vijeka. Spovid govori se prez smršenja nike falsije. Naručn. 80^b. S falsiju i s laži. Korizm. 9^b.

FALSIV, adj. vidi falas. — U pisaca čakavaca xvi vijeka. Dokle se ne mlči istina ni se

smješuje ča koli falsivo. Naručn. 80^b. Falsivi i bolznivi odgovornici. Korizm. 81^a.

FALSIVOST, f. osobina onoga što je falsivo, laživost, i u konkretnom smislu: stvar lažna, laž. — U pisca čakavca xvi vijeka. Predajstvo, falsivost, hinba. Naručn. 85^b. Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu? 86^b.

FALŠIV, adj. vidi falsiv i falas. — Na jednom mjestu xvi vijeka. I pravda listom nijedne moći ne da nego da su listi falsivi. Mon. croat. 284. (1581).

FALŠLIV, adj. falsus, lažan, nem. falsch. — U Bjelostjencevu rječniku u kojem ima i adv. falšljivo.

FALŠLIVOST, f. osobina onoga koji je falšljiv. — U Bjelostjencevu rječniku.

FĀĻA, f. prašnik, može biti tal. faglia, škrip. — U naše vrijeme. Šta l' je pustim naspilo topovma kod tolikog praha nesažgana, da ne daju iz svog ždrla glasa? Ili su im fale poizdale? Osvetn. 2, 181. i u Parčićevu rječniku.

FALATI, falam, kao da je imperfektivni glagol prema faliti, a. vidi faljivati. — U dubrovačkoj poslovici xvii vijeka. Njega sam vajao, a sad sam fajao. (D). Poslov. danič. 85.

FALICA, f. orlaya grandiflora Hoffm., nieka bilka, stidak. — U naše vrijeme u Dalmaciji. B. Šulek, im. 81.

FALIVATI, falivam, impf. faliti, a. — Od xvi vijeka. Ako ja ne falivam, put ki vodi u život je tesan. Transit. 257. Ko ne čini ne faliva. N. Palikuća 61. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FAMFULA, f. poterium sanguisorba L., vidi dičica, oskorušica. — U Šulekovu imeniku po rukopisu iz početka ovoga vijeka. 81.

FAMILIJA, f. porodica, obitelj, lat. familia. isporodi familia, vamilija. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Obed za vsu svoju familiju. Kapt. seš. ark. 2, 82. Od one slavne familije Frangepanov. F. Glavinčić, cvit. 141^a. Uze ženu, sina i ostalu familiju, pak pobiže. And. Kačić, razg. 57. Metnut u broj među crkovnu familiju oliti obitio. M. Dobretić 284. Samoga sebe i familiju svoju u siromaštvo i skudost oborio i nizerinuo. D. Obradović, sav. 114. Događa se često, da su u jednoj kući i u jednoj familiji niki dobri a niki opaki. Đ. Rapić 7. I povede svoju familiju. Nar. pjes. petr. 2, 361.

FAMILIJÂZ, familijâza, m. đak koji pomaže učiteu u općenju s drugim đacima, od lat. famulus s nejasnijem nastavkom. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Svi su bili daci i žustriji od nas (pričaju familijazi). M. Đ. Miličević, zlosel. 64.

FAMILIJÂZINA, f. familijazova plaća. — U Vukovu rječniku.

FAMIĻA, f. vidi familija, od tal. famiglia. — Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima. Da grede sam kraj od Kastije sa svimi vitezi njegove familje. Oliva. 54. Od dvi familje učini se jedna. Norini 43. Grijala se zimi pokraj vatre ciganska familja. Nar. prip. vrč. 33.

FANAK, m. prezime. — xvi vijeka. Blaž Fanak. Mon. croat. 328. (1563).

1. FĀNAT, fānta, m. momak, djetić, mladić, nem. (po bavarskom govoru) fant. — Od xviii vijeka kod kajavaca (s nom. sing. fant) i po

hrvatskom primorju (s nom. sing. fanat), a između rječnika u Bjelostjencevu (fant, marit. fanat, v. dete). Ne bori, Jele, jabuke, ač te te fanti videti, pak te te majki praviti, da si jih fantom delila. Nar. pjes. istr. 2, 45. Ča ćemo tim svatom darovat? fantima te bile stumahe, diverom te svilne facole. Nar. pjes. istr. 2, 149. Fanat obukal medvedov tabar. Nar. prip. mikul. 39. Uz vesele i gošćene prstenuje fanat devojkju. V. Bogišić, zborn. 158. — *Neka karta kod igre, vidi dohak, b, tal. fante. u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. FANAT, fanta, m. vidi fanta. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FANATIČAN, fanatična, adj. koji se preko mjere mami za ono što misli da je pravo i dobro, a kod toga ne razmišlja. — *Postaje od osnove fanatik nastapkom igr pred kojim se k mijeha na č. — U Šulekovu rječniku (fanatistič').*

FANATIK, m. fanatičan čovjek. — *Od lat. fanaticus, ali preko mlađijeh evropskijeh jezika. — U Šulekovu rječniku (fanatiker').*

FANATIZAM, fanatizma, m. osobina onoga koji je fanatičan. — *Od lat. fanaticismus preko mlađijeh evropskijeh jezika. — U Šulekovu rječniku (fanatismus').*

FANCAGA, f. vidi vancaga. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* I. Kršnavi, list. 21.

FANCENE, n. djelo kojim se ko fanti. — *U Bjelostjencevu rječniku, u Jambrešicevu, u Voltigijinu (u svijem s oblikom fantehe).*

FANČUK, vidi fačuk. — *U knizi našega vremena (pisano kajkavski fančuk). Fančuk = fot = nezakonito dijete.* V. Bogišić, zborn. 315.

FANFAN, m. vidi fanfar. G. L. Faber 278.

FANFAR, m. naucrates ductor L., neka riba, tal. fānfano. — *isporedi fanfara, fanfan. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FANFARA, f. vidi fanfar. Čas. čes. muz. 1854. 185.

FANFARIKA, f. vidi fafarinka. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 81.

FANFONIČ, vidi Fafonič. — *U jednoga pisca xviii vijeka. Zadar ima Fanfoniča i Kalciñu učitelje.* J. Kavañin 157^a.

FANTA, f. ultio, osveta, vidi fantiti se. — *U Bjelostjencevu rječniku i u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Habeliceva).*

FANTAZIJA, f. phantasia, vidi mašta. — *Od latinske riječi (uprav grčke) preko mlađijeh evropskijeh jezika. — Od xvi vijeka (vidi b)). a) u pravom smislu. Imaju vlast za učinit i stvorit u fantaziji razlike prilike. M. Orbin 90. Zapovijadam momu zamišljenju ali fantaziji. P. Radovčić, ist. 165. i u Šulekovu rječniku (fantasio'). — b) u pasivnom smislu, izmišlotina, sanjarija. Što tej fantazije k vragu ne udariš? N. Naješćković 1, 182.*

FANTITEL, m. čovjek koji se osvećuje (fanti). — *U Bjelostjencevu rječniku (kajkavski fantitel) i u Jambrešicevu (fantitel).*

FANTITI SE, fantim se, impf. ulcisci, osvetiti se. — *Tuđa riječ, može biti od nem. pfand, zaklad. — U rječnicima: u Bjelostjencevu, u Jambrešicevu, u Voltigijinu, u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva), i u naše vrijeme u Hrvatskoj.* M. Bogović.

FANAK, fanika, m. uštipak; tijesto kojim se kopuni tove, mađar. fānk, uštipak. — *U Bjelostjencevu rječniku (kajkavski fahek, fritol, scriblita, pastillus ex massa farinacea'. 2, turunda,*

massa seu buccella qua saginantur altilia, panificia et buccae quibus farcinantur altilia') i u Jambrešicevu (fahek, scriblita').

FAPKOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme. (pisano) Fabkovič. Schem. zagr. 1875. 218.*

1. FĀR, m. neka vrsta pšenice, po svoj prilici triticum spelta L., vidi plr. — *Od tal. farro, triticum spelta L., triticum monococcum L. — U Mikaljinu rječniku: far, vrsta žita, spineto (sar spelta?); far'.*

2. FĀR, vidi Hvar.

FĀRA, f. puppis, krma (na brodu), mađar. far, stražnica. — *isporedi farka. — U Vukovu rječniku: fara, stražni kraj od lađe gdje se dumeniše.*

FARAGUVAČA, f. klupa na kojoj opančar kožu struže. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefe. — *mađarska riječ, isporedi mađar. faragó, drvo-djela, bradva.*

FARAKLEISATI, vidi varakleisati.

FARANOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 97.*

FARAO, n. neka igra na karte, nem. pharao. — *isporedi 2. faraun. — U Šulekovu rječniku (pharao, pharaobank, pharaospiel').*

FARĀON, m. Pharaon, ime egipatskijeh kraljeva (po svetomu pismu). — *isporedi 1. Faraun. — Od xiii vijeka a između rječnika u Daničicevu (Faraon). Faraona morem potopiv. Domen-tijan^b 102. Kralj Faraon. Korizm. 82^a. Faraona z Egiptijani potopi. F. Glavinić, cvit. 823^b. I Faraon se razgñevi na ta dva dvoranina. Đ. Daničić, 1 mojs. 40, 2.*

FARĀONOV, adj. koji pripada Faraonu. — *Od xiii vijeka a između rječnika u Daničicevu (Faraonov). Postavi gospodina domu Faraonovu. Stefan, sim. šaf. 4. Izbavju te ot ruk Faraonovih. Korizm. 7^a. Od sna Faraonova. A. Kanižlić, kam. 140. Petefrije dvoranin Faraonov. Đ. Daničić, 1 mojs. 39, 1.*

1. FARĀUN, m. vidi Faraon. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu 302^b. Ne hteći pustiti Faraun puk božji. M. Marulić 67. Pak mno-zijeh pedepšeš kako Farauna. N. Dimitrović 49. Kako jesi oslobodio Mojsija od ruke Farauna. P. Posilović, nasl. 157^a. Farauna razbojnika strati. I. Đorđić, uzd. 203. Ide Faraun protivu ñegovu puku obranomu. J. Banovac, razg. 24. Od ovoga pomora ustrašen Faraun. A. Kanižlić, kam. 502. Ovo su Farauni i Faraunove prilike. A. Kalić 378.*

2. FARĀUN, m. vidi farao, tal. faraone. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FARAUNICA (kokoš), f. numida meleagris L., neka pitoma ptica, slična kokoši, tal. faraona. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FARĀUNOV, adj. koji pripada Faraunu. Kad ih bog od zemlje Egipta i od ruk Faraunovih izbavi. F. Glavinić, cvit. 161^b. Koji te izvede iz sužañstva Faraunova. J. Banovac, prip. 81. Ovo su Farauni i Faraunove prilike. A. Kalić 378.

FARĀUNOVICA, f. Faraunova žena. — *U jednoga pisca xviii vijeka (u kojega ova riječ griješkom stoji mješte: Petefrijeva, Putifarova žena). Stijem u kniga od naroda, da Jozip bi više puta napastovan od svoje gospoje Faraunovice. Đ. Rapić 357.*

FARĀUNSKI, adj. koji pripada Faraunima. — *U jednoga pisca xviii vijeka (u prenesenom smislu). Ona faraunska srca jesu otvrdla. A. Kanižlić, kam. 834.*

FĀRBA, *f.* color, pigmentum, *boja, mast, šara, niem. farbe.* — *Od xvi vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (color, pigmentum) gdje naj prije dolazi, u *Mikašinu* (mast, farba, boja, color, pigmentum) 245^b), u *Bjelostjenčevu*, u *Jambresičevu*, u *Volčigijinu*. Mast ali farba. I. T. Mrnavić, ist. 127. U 'ednom bitju kola tri 'esu i tri farbe u položu. J. Kavanin 532^a. Kermezinske farbe u nem srce biše. M. Kuhačević 74. Ako bi i ružičnu farbu imali. Đ. Rapić 237. — *U naše vrijeme može značiti i jednu od četiri vrste kod karata od igre. vidi i fela pri kraju.* Istu farbu dati 'die farbe bekennen'. B. Šulek, rječ. 452^b.

FARBANICA, *f.* mjesto gdje se maste (farbaju) tkana, mastionica. — *U Bjelostjenčevu rječniku i u Stuličevu.*

FĀRBĀNE, *n.* djelo kojijem se farba. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FARBAR, *m.* mastilac. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Mastilac (bojar, farbar). A. T. Blagojević, khin. 47. i u *Šulekovu rječniku* (färber).

FĀRBATI, fārbām, *impf.* mastiti, bojadisati, šarati. — *vidi farba.* — *U Vrančićevu rječniku* (colorare, imbuere), u *Belinu* 201^b, u *Bjelostjenčevu*, u *Jambresičevu*, u *Volčigijinu*, u *Stuličevu* (s dodatkom da je uzeto iz *Habeličeva*).

FARBAVAC, farbvaca, *m.* mastilac, *vidi farba i farbati.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (kajkavski farbavec).

FARBITEĻ, *m.* vidli farbar. — *Samo u Jambresičevu rječniku* (kajkavski farbitel, colorator).

FARBOVNIK, *m.* isatis tinctoria L., *vidi silina, šilina.* — *Postaje od farba.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (farbovnik, trava, guado, erba, 'glastum') gdje naj prije dolazi, u *Belinu* (glastum 360^b), u *Bjelostjenčevu*, u *Stuličevu*, i u *Šulekovu imeniku*. 81.

FĀRČICA, *vidi hvarčica.*

FARENID, *vidi frenir.*

FARGAN, *m.* prezime. — *xiv vijeka.* Što je kupil od Radoslava Fargana. Glasn. 24, 269. (1388).

FARIN, *m.* prezime. — *xiii vijeka.* Korača Farin. Mon. croat. 6. (1275 prepis. 1546).

FARISAJSKI, *vidi farisejski.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Od predavanja farisajskih. Š. Budinić, sum. 46^b. Dôlo oholosti farisajske. 148^b.

FARISEJ, *m.* Φαρισαῖος, Phariseus, *ovako su se zvali Jevreji koji su učili da sveto pismo treba razumjeti od riječi do riječi. — isporodi farizej, fariseo, farizeo, farizeo.* — *Sve ove riječi dolaze od latinske (farisej i uprav od grčke) preko mlađihj evropejskih jezika.* — *Od xv vijeka.* Fariseji novi hudi. M. Marulić 285. Mitar uslišan bi, a ne farisaj. Korizm. 6^b. Fariseji idu k Isusu i govore mu. J. Banovac, razg. 71. Tada pristupise k Isusu kniževnici i fariseji. Vuk, mat. 15, 1.

FARISEJSKI, *adj. koji pripada farisejima.* Čuvajte se kvasca farisejskoga i sadukejskoga. Vuk, mat. 16, 6.

FARISEU, *vidi farisej.* — *xvii i xviii vijeka.* Ona, ku prid fariseom ispriča. F. Glavinčić, cvit. 231^b. Čud Farisea. A. Kanižlić, kam. 118. Reče fariseo prid s. Lukom. J. Matović 358.

FARISEOSKI, *vidi farisejski.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Uleze u kući nekoga poglavice fariseoskoga. J. Matović 489.

FARIZ, *m.* koñ, srđgrč. φάρις. — *isporodi fariz.* — *U jednoga pisca xv vijeka.* Zadaka za koli gredihu farizi, a na njih do toli pokrovci grimizi.

M. Marulić 14. U svet grad ulize na tovarcu jašuć, ne iska farizeo. 198.

FARIZAJINSKI, *adj. vidi farizejski.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ne marivši za mrmjaše farizajinsko često k sebi očitnike i grišnike prizivaše. B. Leaković, gov. 147.

FARIZAJSKI, *vidi farizejski.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Kadi neče prudit himbena farizajska ukazanja svetiše. Michelangelo. 12.

FARIZEJ, *m.* *vidi farisej.* — *Od xv vijeka.* Pristupise k Isusu mudraci i farizeji. Bernardin 30. mat. 12, 38. Tako i farizeji. J. Banovac, razg. 71. Jedan farizej na ime Šimun. S. Rosa 83^a. Farizeji i pisma naučitelji. Đ. Rapić 5. i u *Šulekovu rječniku* (pharisäer).

FARIZEJIN, *m.* *vidi farizej.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Farizejin bi izmetnut. M. Radnić 219^a.

FARIZEJSKI, *adj. koji pripada farizejima.* Nikoga poglavice farizejskoga. Bernardin 193. I. Bandulavić 173^b. luc. 14, 1. i u *Šulekovu rječniku* (pharisäisch).

FARIZEO, *m.* *vidi farizej.* — *Od xvi vijeka.* Jedan bješe farizeo, a drugi publikan. N. Rašina 154^a. luc. 18, 10. Mojaše Isusa niki Farizeo. I. Bandulavić 74^a. luc. 7, 36. Farizeo uzade činiti molitvu. M. Radnić 35^a. Ovo i naš Isus reče farizeom i drugim. J. Banovac, razg. 75. Ne bi za tobom farizeo murmurao. Đ. Rapić 425.

FARIZEOV, *adj. koji pripada farizeu.* Ova bi ispovid bila farizeova. And. Kadčić 195.

FARIZEOVAC, farizeovca, *m.* čovjek koji živi poput farizeja. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Zato se dobro čuvati od ovizi farizeovaca. I. Ančić, ogl. 58.

FARIŽ, *m.* *vidi fariz.* — *U priči o Aleksandru vrlo često.* Fariža bila nemu izvedoše osedlana sedlom od kamena adamanta. Aleks. jag. star. 3, 244. Dvanadeste tisuć venčanih vitezi na farižih sritoše ga. 244.

FARIŽEO, *m.* *vidi farizej.* — *xvii i xviii vijeka.* On odgovori pisaoem i farizeom. P. Posilović, nač. 122^a. Govori Isukrst Farizeom. J. Banovac, razg. 190.

FĀRKA, *vidi varka.*

FARKAŠ, *m.* ime muško i prezime, *mađar. farkas, vuk.* — *Od xvi vijeka.* Knez Farkaš Druškoci. Mon. croat. 306. (1598). Privitlomu gospodinu Farkašu Kristofa Mrnavića. I. T. Mrnavić, osm. 3.

FARKAŠEVAC, Farkaševca, *m.* ime selima u Hrvatskoj, od mađarskoga prezimena Farkas (*vidi Farkaš*). a) selo u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 69. — b) selo u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski) Farkašovec. 20.

FARKAŠIĆ, *m.* *vidi Farkaš.* a) prezime. — *od xvi vijeka.* Ivanu Farkašiću. Mon. croat. 213. (1525). Grgur Farkašić. 257. (1556). Petra Farkašića. P. Vitezović, odil. 81. — b) ime mjestima. aa) (Farkašić stari. M. Sabljar 102) selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj. Pregled. 39. — bb) (Farkašić novi. M. Sabljar 102) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12.

FARKAŽD, *m.* selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom. Sem. prav. 1878. 36. — riječ mađarska.

FARKAŽDĪN, Farkaždina, *m.* selo u Banatu. Sem. prav. 1878. 56. — riječ mađarska.

FARKAŽDINAC, Farkaždina, *m.* čovjek iz Farkaždina. V. Arsenijević.

FARKAŽDINKA, *f.* žensko čelade iz Farkaždina. V. Arsenijević. — *ispoređi* Farkaždinka.

FARKAŽDINKINA, *f.* *vidi* Farkaždinka. V. Arsenijević.

FARKAŽDINSKI, *adj.* koji pripada selu Farkaždinu. V. Arsenijević.

FARKEŠ, *vidi* farkiš. F. Hefeles.

FARKIŠ, *m.* drvena sprava u slici ležećeg, s čim opančar gladi opanak. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefeles. — *ispoređi* farkeš. — *mađarska riječ* (fark, rep).

FARMACEVTIKA, *f.* bavleće lijekima, *vidi* lekarništvo, *riječ* grčka u mlađijem evropskom jezicima. — U Šulekovu rječniku (pharmaceutik, pharmacie).

FARMAKOLOGIJA, *f.* nauka o lijekima, *ispoređi* lekoslavlje, *riječ* grčka u mlađijem evropskom jezicima. — U Šulekovu rječniku (pharmakologie).

FARMARKE (Farmarci?), *f.* (ili *m.*?) *pl.* selo u Crnoj Gori. — U narodnoj pjesmi našega vremena. A mi ćemo dići Podgoricu, da na vlaško pleme udarimo, na Farmarke na selo krvavo, ne bi li nam bog i sreća dala i nafaka Muhameda sveca, da Farmarke selo izgorimo, i Kokote hašir učinimo. Nar. pjes. vuk. 5, 420.

FARO, *vidi* farao. — U pisca XVIII vijeka (u kojega je muškoga roda). Još da se ni faro ukinuo, mlogi bi s neg i poginuo. M. A. Reljković, sat. E3^a.

FARUGLATI, faruglam, *impf.* svirati u farugle. — U ugarskih Hrvata. Počela je lipo guslat, faruglat i igrat. Jačke. 141. — na drugom mjestu ima oblik faruľati. Jedan angel faruľa, a onaj drugi duda. 237.

FARUGLE, *f.* *pl.* svirala, mađar. furuglya, furulya, *vidi* frula. — U ugarskih Hrvata. Gusle svoje i farugle. Jačke. 141.

FARUŁATI, *vidi* farugľati.

FASKA, *vidi* hvasta.

FASOL, *FASOL*, *m.* *vidi* fašol i pasuľ. — U naše vrijeme u Dalmaciji. B. Šulek, im. 81.

FAST, *vidi* hvast.

FASTIDIJO, *n.* tal. fastidio, dosada. — U dvojice pisaca Dubrovčana xvi i xvii vijeka. Svako odveće vraća se u fastidijo. Zborn. 20^a. Uklonit se od diline i fastidija. I. Držić 77.

FASUľ, *m.* grah, novogrč. φασούλιον. — *ispoređi* pasuľ. — U rukopisu xvii vijeka. Fasula (pisano fasula a u drugom rukopisu fasula) mlekočištna črnooka. Star. 2, 311. — I u Mikalínu rječniku ima fasuľ (462^a) s takovijem značenem a fasuo na drugom mjestu (460^b). — I u naše vrijeme u Dalmaciji. B. Šulek, im. 81.

FASUO, fasula, *m.* *vidi* fasuľ.

FÀŠČURICA, *f.* mala daska na kojoj se pere platno. na Braču. A. Ostojić.

FAŠENAK, fašenka, *vidi* fašinak. — U Bjelostjencu rječniku (fašenk).

FAŠENKOVAŃE, *n.* djelo kojijem se fašenkjuje. — U Bjelostjencu rječniku (kajkavski fašenkovanje).

FAŠENKOVATI, fašenkujem, *impf.* veseliti se u poklade (fašenak). — U Bjelostjencu rječniku (kajkavski fašenkovati, pokladovati, bacchanalia ago, bacchanalia vivo, carnis privium celebros, debacchor, dies bacchanalicos colo).

FAŠENSKI, *adj.* koji pripada pokladima (fa-

šenku). — U Bjelostjencu rječniku: Dan fašenski. 2, 64^b.

FAŠENAK, fašenka, *m.* *vidi* fašinak. — U Jambrešićevu rječniku (fašenk).

FAŠENSKI, *vidi* fašenski i fašenak. — U Jambrešićevu rječniku: fašenski dnevni, brummalia'.

FÀŠINA, *f.* svežan sirova graha, nem. fascine, tal. fascina. — *ispoređi* vašina. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (kod vašina, graha sirovo, fascinen', fascis virgultorum' stoji cf. fašina, ali ove riječi nema napose). Moskovi noseći fašine bacali su u šamce. A. Tomiković, živ. 208.

FAŠINAK, fašinka, *m.* pokladi, nem. fashing. — U jednoga pisca xviii vijeka. I ako s početka i ne imenuju, koja je, sa svim tim govore toliko, da joj postave pogrđni obraz od fašinka na lice. Đ. Rapić 94.

FAŠINGAR, *m.* čovjek koji se preobladi ili se drukčije veseli u poklade (nem. fashing). — U jednoga pisca xviii vijeka. Ja mislim da bi čovik ove noćne fašingare prije batinom nego ričma ukinuo. M. A. Reljković, sat. A7^b. i u Šulekovu rječniku (fashingsnarr).

FAŠKO, *m.* ime muško, tuda riječ. — xiii vijeka. Župan Faško. Mon. croat. 22. (1275 prepis. 1546).

FÀŠO, *m.* *vidi* pašo, pašenog. — U naše vrijeme. Pašo, fašo, schwager, mann der schwester des weibes' (u gradiškoj i brodskoj pukovniji). V. Bogišić, zborn. 383.

FASTIDIJ, *m.* *vidi* fastidijo. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Preobraća kruh s velikim fastidijem. Korizm. 8^b.

FÁT, *m.* *vidi* hvat.

FAT, *vidi* hvat.

FÁTA, *f.* hyp. Fatima. — Akc. se mijena u voc. Fáto. — Od xviii vijeka. Jal' kod Muje jal' njegove Fate. M. A. Reljković, sat. B7^b. Još je Fata od roda bogata. Nar. pjes. vuk. 1, 245. Krpi kao Fata pitu. Nar. posl. vuk. 161. — Može biti i s nominativom Fáte i s vokativom Fáte. Među njima od Čengijća Fate. Nar. pjes. vuk. 1, 389. Dušo moja od Čengijća Fate! 1, 390.

FATAČICA, *vidi* hvatačica.

FATAGIN, *m.* manis macroura, Erxleb., neka životinja, tuda riječ. — U Šulekovu rječniku (phatagin' manis brachyura). — *vidi* i pangolin.

FATÁLISTA, *m.* *vidi* kod fatalizam, tal. fatalista. — U Šulekovu rječniku (fatalist').

FATÁLIZAM, fatálizma, *m.* nauka (n. p. u Turaka) po kojoj se misli da sve što biva onako biva kako je bilo osuđeno (od boga) i da ne može biti drukčije, tal. fatalismo, nem. fatalismus. — U Šulekovu rječniku (fatalismus'). — Čovjek koji onako misli zove se fatálista.

FÁTA MORGÁNA, *f.* (meteorol.) kad se *vidi* u vazduhu, kao u zrcalu, nešto što je vrlo daleko ili čega nema, talijanska je riječ, koja je isprva bila ime neke kao vile (? fata), ali se s ovijem značenem govori i u ostalijem evropskom jezicima. — U Šulekovu rječniku (fata morgana').

FATAVAC, *vidi* hvatavac.

FÁTE, *vidi* Fata.

FATIG, *m.* *vidi* fatiga. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Od tvojega pota i fatiga. Korizm. 9^b.

FÁTĪGA, *f.* trud, tal. mlet. fatiga. — Po zapadnijem krajevima od xvi vijeka. Jednomu

starcu mlednu oće biti velika fatiga. Korizm. 51^a. Bog će vratiti pravednijemi fatigu. N. Rašina 190^b. sap. 10, 17. Koje molitve, fatige, trudi... B. Kačić, nač. 85.

FATIGĀNE, *n. djelo kojijem se fatiga*. — *Stariji je oblik fatiganje*. Imaju se zabavit u pređenje i fatiganje. I. Držić 289.

FATIGATI, fatigām, *impf. raditi, truditi, tal. mlet. fatigar*. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima*. Različniti se zakoni fatigaju. Korizm. 89^b. Da do ljeta rodi voće gdi fatigat' mi počnemo. N. Nalešković 1, 168. Tko posluje i fatiga u svece zapovjedne. I. Držić 58.

FĀTIJA, *vidi Fatima*. Kad to čula Fatija devojka. Nar. pjes. vuk. 3, 98.

FĀTIMA, *f. tursko ime žensko*. — *isporedi Fatija, Fata*. — *U naše vrijeme (ali vidi i Fata) i u Vukovu rječniku*. Al' besedi Fatima devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 246.

FĀTIMIN, *adj. koji pripada Fatimi*. Al' govori Fatimina majka. Nar. pjes. vuk. 1, 614.

FATINAC, Fatinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom*. Niva u Fatincu. Sr. nov. 1864. 42.

FĀTIŽAN, fātižna, *adj. radiv*. — *Postaje od fatiga nastavkom knz pred kojijem se g mijenja na ž*. — *Od xvii vijeka*. Prijateljice od malo posjeda i fātižne. I. Držić 285. i u naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se kaže i dan fātižni, radni, poslani dan. P. Budmani.

FATKIĆ, *m. prezime (tursko)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Predade ga Fatkić Useinu. Nar. pjes. marj. 167.

FĀTNICA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn.² 224. — *isporedi Vatnica*.

FATOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Fatovima. Sr. nov. 1868. 412.

FĀUN, *m. faunus, jedan od rimskih šumskih bogova koji su svagda imali nešto živinsko na svom tijelu*. — *Od xvii vijeka*. Al' faun al' šatir. Đ. Baraković, vil. 193. I satire i faune, gdje se živjem kitjem krune. J. Kavašin 80^a. Faun inače šatir jest šumski božok. J. Rajić, boj. 110. i u Šulekovu rječniku (faun').

FĀUST, *m. Faustus, ime muško*. — *Nominativ može biti i Faust*. — *Od xvi vijeka*. Po Faustu Vrančiću. F. Vrančić, živ. 1. Sudcu nikomu po imenu Fausto. F. Glavinić, cvit. 897. Faust Vrančić. J. Kavašin 126^b.

FAUSTIN, *m. Faustinus, ime muško*. — *Nominativ može biti i Faustino*. — *Od xvii vijeka*. Faustin i Jovita mučenici. F. Glavinić, cvit. xxi. Simplicijo i Faustino, brati. 244^b. Faustin Vale, skup na boemski slan od sbora crkvenoga. J. Kavašin 114^a.

FAUSTINA, *f. Faustina, ime žensko*. — *Od xvi vijeka*. Faustina čemer zal učini patiti Marku. D. Rašina 12^a. Faustina cesarica. F. Lastrić, test. ad. 86^b. u istoga pisca na drugom mjestu pisano je Fauština. Na desno ima cesaricu Fauštinu. ad. 88^b.

FAUSTINO, *vidi Faustin*.

FĀUSTO, *vidi Faust*.

FAUŠTINA, *vidi Faustina*.

FAVKOVIĆ, *m. prezime*. — *Pomiñe se xviii vijeka*. And. Kačić, kor. 454.

FAVOLJAK, favoljka, *m. vidi fafujak*.

1. FAZAN, *m. vidi gněteo, nem. fasan*. — *U Vrančićevu rječniku (phasianus')*, a u naše vrijeme u Šulekovu (fasan; fasanhahn').

2. FAZAN, *m. selo u Istri*. — *U Šulekovu rječniku (Fasana')*.

FAZANIĆ, *m. prezime*. — *xvii vijeka*. Jeronimu Fazanici naučitelju od obiju zakoni. M. Gazarović 135^b. Antoniju Fazaniću vlastelinu hvarskomu. I. Ivanišević 270.

FAZLI, *m. prezime tursko, ne. mijenja se po padežima*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. A od Bišća Fazli-haračlija. Nar. pjes. vuk. 3, 801. O kaduna Fazlipašinice. 3, 542.

FAZLIĆI, *m. pl. seoce u Bosni u okrugu trar-ničkom*. Statist. bosn.² 172. — *vidi Fazli*.

FAZOLI, *m. pl. vidi fažol*. — *U Šulekovu imeniku po rukopisu xv vijeka*. 81.

FAZUO (fazul), *m. vidi fažol*. — *U Mikajinu rječniku*.

FAŽIĆ, *m. dem. fag*. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

FAŽLIJAN, *m. vidi gněteo. od lat. phasianus*. — *U Bjelostjencevu rječniku i u Jambrešićevu*.

FAŽLIJANOV, *adj. koji pripada fažljanu ili fažljanima*. — *U Jambrešićevu rječniku (fažljanov sluga phasianarius')*.

FAŽLIJANSKI, *adj. koji pripada fažljanima*. — *U Jambrešićevu rječniku (phasianinus')*.

FAŽOL, *m. phaseolus vulgaris L., grah, tal. fagiuolo, mlet. fasol, fasiol*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu*. Najde na sebe jednoga šenca, ki j' bil velik kodi fažol. Nar. prip. mikul. 97. Fažol, faseollus (u rukopisu xv vijeka), fagiuali (u mlađem rukopisu), phaseolus vulgaris L. B. Šulek, im. 82. — *I za neke druge vrste (u Dalmaciji)*: Fažol mali mletački, dolichos melanophthalmos Dec. (grah s očima). Fažol mali žuti, dolichos luteolus L. B. Šulek, im. 82.

FAŽONCI, Fažonaca, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj*. Pregled. 15.

FĒB, *m. vidi Febo*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Iz daleka strijajući moćni Febe. F. Vrančić, živ. 10.

FĒBO, *m. Φοῖβος, Phoebus, sunce kao bog u grčkoj mitologiji, tal. Febo*. — *U pisaca od xvi do xviii vijeka*. Jer, kom te zadosti Febo je uzvišil, spirvanja milosti mene je ulišil. H. Lucić 266. Febo u Elikoni. D. Zlatarić 58^b. Kad na nebu razvedrenu jedno jutro Febo sjeda. P. Kanavelić, iv. 61. Jove jubi i na nebo svoju Kandiju, Dela Febo. J. Kavašin 163^a.

FĒBOV, *adj. koji pripada Febu*. Čim Febov dub ima zelen lis na sebi. D. Zlatarić 95^a. Febova sestrice. Đ. Baraković, vil. 281.

FĒBRA, *f. febris, groznica, ognica, vrućica, tal. febbre*. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima*. Kašal, febra, tisika. Naručn. 58^a. Za što me ovi jed u febru sad vrže. N. Nalešković 1, 269—270. Pusti ju febra. Anton Dalm., nov. tešt. 88^a. luc. 4, 89. Nenavidnost, da bi febra bila, malo ki je ne bi imal. F. Glavinić, cvit. 372^b. Nađe ga u jutru likar brez febre. J. Banovac, pred. 152. Kada ga side fatati febra. J. Vladimirović, lik. 16. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — *Kod čakavaca shvata se i kao da bi oblik bio fēbra*: Pusti ju fēbra. Anton Dalm., nov. tešt. 50^a. s toga kod čakavaca zapadnoga govora (već u jednoga pisca xv vijeka) ima i oblik fibra. Od gute skućase, od fibre, od bocih. M. Marulić 152. Razboli se od fibre, a fibra po malo rastući poče mu vas život goriti. Ivan trog. 18^b. Nemoć fibre ali ognice zale. P. Radović, nač. 57. Bože koji si blaženoga Petra punicu od fibre ozdravio. L. Terzić 188.

FEBRÂR, febrára, *m. vidi februar, tal. febraro.* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikalínu (kod veljača) i u Daničičevu (febrar).* Měseca febrara. Spom. sr. 1, 8. (1397). Mon. serb. 392. (1438). Měseca febrara. Mon. croat. 243. (1543). Tada febrar ima 29 dana. M. Divković, nauk. III. (*Sveti Blaž*) umri leta Isusova 289 dan treći febrara. F. Glavinić, cvit. 46^b. Na sedmi febrara. S. Badrić, ukaz. 69. Ši' kožuž agosta a pleti klobuk febrara. (Z). Poslov. danič. 121. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FEBREN, *adj. koji pripada febr.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Febrena smrtna nemoć. S. Budinić, sum. 115^b.

FEBRONIJA, *f.* Febronia, *ime žensko.* — *isporedi Fevronija.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Život s. Febronije. F. Vrančić, živ. 52.

FEBRUÂR, februára, *m. drugi mjesec u godini, veljača, lat. februarius.* — *isporedi februarij, febrar, fevruar, fevrar, fervar, frevar.* — *Od XIII vijeka, a između rječnika u Daničičevu (februar).* Měseca februara. Mon. serb. 31. (1247). Na dvadeset i prvi dan februara. Mon. croat. 273. (1573). Mjesec februar, veljanč. M. Divković, nauk. III. Februar, veljača. P. Posilović, nasl. IV.

FEBRUARIJ, *m. vidi februar, lat. februarius.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* To čudo se zgodi peti dan februarija. F. Vrančić, živ. 46.

FĚCA, *f. talog (osobito od vina), tal. feccia, mlet. fezza.* — *Od xvi vijeka.* Ako vidiš (u snu) da fecu od vina pijes, toj prilikuje nemoć. Zborn. 130^b. Da za ovi kal i fecu stvarih ovoga svita ostane uhljen gospodarštine od mnogo plodne zemlje. P. Radović, nač. 330. Ostaješ kako fecu na dnu. (D). Poslov. danič. 91. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FEČOR, *m. rum. fečor, djetić, u spomeniku xiv vijeka kao muški nadimak ili prezime, a otale u Daničičevu rječniku (Fečor).* Marko Fečor. Glasn. 15, 272. (1348?).

FEDA, *f. vjera (jamstvo), tal. fede, vjera.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ovi za ni viru oli fedu čine. M. Dobretić 332. Imaju li taku fedu il'ti viru od svoga staña i uzimaña. 576.

FEDAMENAT, fedamenta, *m. temelj, tal. fondamento.* — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka.* Oću razspipati Jerusolim do fedamenta. Korizm. 30^a.

FEDÉRIG (Fedrigo), *vidi Federik, tal. Fedrigo.* — *U dvojice pisaca xvii i xviii vijeka.* Fedrigo stare hiže . . . Đ. Baraković, vil. 179. Tjerran od cesara Federiga brade rije. J. Kavanin 211^b.

FEDÉRİK, *m. vidi Friderik, tal. Federico.* — *Dolazi i s nominativom Federiko.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Federik).* Federik Gundulić. Mon. serb. 320. (1423). Pricem Federika imperatura. A. Gučetić, roz. mar. 76. Cesar Federiko Barbarosa. F. Glavinić, cvit. 6^a.

FEDRÎG (Fedrigo), *m. vidi Federig.* — *Od xiv vijeka do xviii.* Vreme kneza Fédriga Raspla. Mon. croat. 1. (1809). Fédrig Raspla. 2. Prvo Juri. 2. Fedrig. 51. (1422). Prid Fedrigom zlotvor preda. Đ. Baraković, vil. 180. Otun i Fedrigo. J. Kavanin 218^a. Tu Erig, Fedrig s Konradinom. 453^a.

FĚDRO, *m. Φαιδρος, Phaëdrus, grčko ime muško.* — *U dvojice pisaca xvi i xviii vijeka.* U Fedru još za tim riječi tej veli (*Platon*). D. Rašina VIII^a. Kakono je (*pisao*) fabule za dicu Eeopus i Fedro. M. A. Relković, sat. A2^b.

FEGANE, *n. djelo kojijem se fega.* — *U Bjelostjencevu i u Jambrešičevu rječniku.*

FEGATI, fegam, *impf. koriti, mađar. fegyni.* — *U Bjelostjencevu rječniku (fegam, karam, posvestivam, napomenujem, objurgo, acriter arguo, reprehendo), u Jambrešičevu, u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva).*

FEGAVAC, fegavca, *m. čovjek koji fega.* — *U Jambrešičevu rječniku (kajkavski fegavec, objurgator).*

FEHTATI SE, fehtam se, *vidi fektati se.* — *U Jambrešičevu rječniku (digladior).*

FEJA, *vidi Kriva Feja.*

FEKETIĆ, *m. selo, od mađar. feketé, crn.* — *Prije našega vremena.* Feketić. S. Novaković, pom. 149.

FEKTAŠ, *m. čovjek koji se fekta.* — *U Bjelostjencevu rječniku (fektaš, zatočnik, megdangija, digladiator, pugil) i iz nega u Stuličevu (v. zatočnik).*

FEKTATI SE, fektam se, *impf. biti se (s kim na megdanu), nem. fechten.* — *isporedi fehtati se.* — *U Bjelostjencevu rječniku (ratim se, zatečem se mečem, sabljum etc., udaram se na mejdanu, digladior v. sečem se) i iz nega u Stuličevu.*

FĚLA, *f. genus, species, vrsta, mađar. fél, polovica, sokfél, mnogovrstan.* — *isporedi vela.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalínu, u Bjelostjencevu, u Jambrešičevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (vide vela, a kod ovoga stoji: 'die art, gattung', genus s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Ona (*smrt*) bane i hercege i knezove i vlastele povaluje pod betege, stare, mlade svake fele. P. B. Bakšić 219. Ovo je jedna fela privelika nemilosrdja. M. Radnić 385^b. Na izpovidi vaju kazati ne samo grih nego broj i felu griha. Pisanica. 28. Uzme dva kućeta od jedne fele. D. Obradović, basn. 58. Fela — species. J. Pančić, zoolog. 14. Fela, vela, vrsta, rod, od kojega je što. u Bosni. G. Martić. — *U Dubrovniku u naše vrijeme fela je jedna od četiri vrste kod karata od igre (nem. farbe, tal. seme, franc. couleur). isporedi farba.* P. Budmani.

FELAN, *adj. (kao da je part. pass.) nejasna značenja.* — *U rukopisima xv vijeka i u Daničičevu rječniku (felans, ne znam što je).* 2 romenče felane, 2 romenče fruške. Mon. serb. 408. Spom. sr. 2, 98. (1441).

FELČUT, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom, riječ nemačka (?).* (*pisano Feldčut*). Sem. prav. 1878. 35.

FĚLČER, *m. nem. feldscherer, vojnički vidar.* — *isporedi velčer.* — *U dvojice pisaca iz Slavonije xviii vijeka (u jednoga pisano feldčer).* U tom feldčer ponudi ga likom. M. A. Relković, sat. K2^a. Naodaše se jedan felčer iliti brijač. Đ. Rapić 278.

FELDVAR, *m. varošica u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom, riječ nemačka ili mađarska.* Sem. prav. 1878. 38. — *isporedi Feldvarac.*

FELDVARAC, Feldvarca, *m. selo u Bačkoj.* *vidi Feldvar.* Sem. prav. 1878. 27.

FELEDOVATI, feledujem, *vidi felelovati.* — *U Bjelostjencevu rječniku: feledujem, (kajkavski) feledovati, segurnoga činim, utemelivam, činim stanovita, utvrđivam, assecuro, securum reddo, securum facio.*

FELELOVATI, felelujem, *pf. (?), ohrabriti, smiriti, mađarska riječ, isporedi mađar. felelni, odgovoriti, jamčiti, felelevenitni, oliviti, ohrabriti.*

— *isporedi feledovati*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Mikalínu* (reddero securum, cavere alicui) gdje naj prije dolazi, i iz *nega u Stuličevu* (tutum ac securum aliquem reddere, efficere). (*Sinun*) felelovan ričju sladkom obazri se k kraju i reče. I. Zanotti, en. 9.

FELETAR, *m. kočijašev pomoćnik (?)*, mađar. feletárs, *dionik*. — *U Bjelostjencu rječniku* (subauriga, superjumentarius) i *u Jambrešićevu* (subauriga).

FELIC, *m. vidi Felic*. — *Od xvi do xviii vijeka*. Felic III. Š. Kožićić 12^b. Naborijo i Felic mučenici. F. Glavinic, cvit. xxiv. Bi postavljen na njegovo mjesto Felic drugi ovog imena papa. S. Badrić, ukaz. 12. — i s *nominativom Felice*. Sveti Felice papa. M. Divković, nauk. vi. Dva nadeste mučenikov, t. j. Donato, Felice. F. Glavinic, cvit. 301^b.

FELICIJA, *f. Felicia, ime žensko*. — *U Šulekovu rječniku*.

FELICITA, *f. Felicitas, ime žensko*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Život svete Felicite. F. Glavinic, cvit. 382^b. u *naše vrijeme u Šulekovu rječniku*.

FELIČ, *m. Felix, ime muško, tal. Felice*. — *isporedi Felic i Feliks*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Belinu* 308^b i *u Daničićevu* (Felič). Felič. Matinš Peličevića (vlastelin dubrovački). Mon. serb. 102. (1832). Felič III. Š. Kožićić 12^b. Felič papa. B. Kašić, rit. 59^a. Priopijedajući sud Feliču, Felič vas se strese. V. M. Gučetić 177. i *u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

FELIČ, *m. selo*. — *Prije našega vremena*. Felič. S. Novaković, pom. 149.

FELIJA, *f. komadić, kriška, novogrč. φελί, φελίω*. — *vidi hvjela*. — *U rukopisu xv vijeka*. Reži felije čista hléba (novogrčki φελι tumači Somavera: fetta, to će reći: komadić, ein schnitt itd. V. Jagić). Sredovj. jek. star. 10, 84.

FELIKS, *m. Felix, ime muško*. — *isporedi Felikš i Felič*. — *xvii i xviii vijeka*. Sveti Feliks (Felix) papa bi rojen u Rimu. F. Glavinic, cvit. 154^b. Feliks biskup. J. Kavanin 306^a. u *naše vrijeme u Šulekovu rječniku*.

FELIKŠ, *vidi Feliks*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Štiše se knige Feliksa i Simaka. K. Pejkić 16.

FELON, *m. neka crkvena haljina, grč. φελόνης, φελόνιον*. — *Od xiv vijeka a između rječnika u Daničićevu* (felony). I zavěsi i felony i diplomai i vsakimi krasotami. Mon. serb. 92. (1830). Odežd(a) desets, felona devets. Rad. 1, 182. (1849).

FELSĀTA, *f. vuneni pokrivač na posteli, tal. felzata*. — *isporedi fersata*. — *U Mikalínu rječniku* (felsata, valenca, bič od odra ,lodex') i *iz nega u Stuličevu* (lodix').

FELŪN, *felūna, m. neka morska riba*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

FEMA, *f. ime žensko, jamačno hyp. Femija*. — *Prije našega vremena*. Fema, cf. Hvema. S. Novaković, pom. 109.

FĚMENA, *f. femina, žensko, tal. femmina, mlet. femena*. — *U dubrovačkom rukopisu xvi vijeka o ljčima*. Mašaj s mašjem a femena s femenom kako se nahodi, tako se staju zajedno. Zborn. 18^a. i *u naše vrijeme u Dubrovniku* (samo o pticama). P. Budmani.

FEMIJA, *f. ime žensko*. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 109. — *vidi Eufemija*.

FĚN, *m. neka igra*. — *U Vukovu rječniku* (s dodatkom da je u (rnoj Gori): igra u kojoj igrači sjednuvši unaokolo biju turom jednoga koji je na srijedi krijući turu i dodajući je jedan drugome ispod koljena i vičući: fen! fen! kod koga onaj koga biju turu uhvati onaj valja da ustane i da ide u kolo, a on sjede na njegovo mjesto. Ovako se u Bačkoj mjesto ture biju papucom ali ne znam kako se igra zove.

FĚNDIK, *m. vidi 2. fenek*. — *U Dubrovniku* (P. Budmani) i *u Boci kotorskoj*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci*.

FĚNDUM, *vidi efendum*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Fendum benum baš si ugodio. Nar. pjes. vuk. 5, 513.

FĚNEČANIN, *m. čovjek iz (1.) Feneka*. — *plur. FĚnečani*. — *U Vukovu rječniku*.

FĚNEČKÎ, *adj. koji pripada (1.) Feneku*. — *U Vukovu rječniku*.

FĚNEG, *m. vidi 1. Fenek*. — *Prije našega vremena*. Feneg. S. Novaković, pom. 149.

1. **FĚNEK**, *m. manastir u Srijemu*. — *isporedi Feneg*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu*. V. mjesté glagoljemem Fenek v. podkrilije Sréma blizv Savy réky v. 7082 = 1574. Glasn. 23, 245. Feneku. S. Novaković, pom. 149. Fenek (monastir). Razdiyel. kr. 15.

2. **FĚNEK**, *m. mali mjedeni norac, nem. pfennig*. — *isporedi fendik*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojrodstvu*.

FĚNER, *m. vidi fener*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* 425^a, u *Bjelostjencu*, u *Stuličevu*. Svijetlo časti svo'e nijesu htile pronositi u fenere. J. Kavanin 368^b. Mnogi fener svoj nosaše. P. Knežević, muk. 11.

FĚNEŽIJA, *f. vidi feniča*. — *Samo u Bjelostjencu rječniku: pisac je po svoj prilici krivo pročitao riječ feniža (fenisgja') u Mikalínu rječniku*.

FĚNÎC, *m. vidi fenica*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Tako i fenic ptica mila. A. Vitaljić, ost. 51.

FĚNÎCA, *f. vidi feniča*. često s *nominativom fenice*. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (fenice). More se prilikovati kriptost od temeljstva jednoj ptici, koja se zove fenice. P. Posilović, cvijet. 150. Skupljaš kakono fenica drvja s kojijem češ biti sažežen. M. Radnić 856^b. Prilikuje s. Agustin nenavidnika jednoj ptici, koja se zove fenice. J. Banovac, prip. 231. Vlastitost nike ptice fenice. pred. 28.

FĚNÎCIJA, *f. Phoenicia, primorje u Aziji, sad Sirija, Surija*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*: Da u Feniciji još narodi idolom se klanaju. F. Glavinic, cvit. 39^b. u *naše vrijeme u Šulekovu rječniku* („Phönizien").

FĚNÎCIJAN (ili Fenicijanin), *m. vidi Feničanin*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Ni Egipci-jani ni Fenicijani. A. Kanižlić, kam. 561.

FĚNÎČA, *f. phoenix, izmišljena (u Grka) ptica, jedina od svoje vrste, tal. fenice*. — *Dolazi i s nominativom fenice*. — *isporedi fenica, fenic, feniks, feniža*. — *Od xvi vijeka a između rječnika u Belinu* 308^b. Razum tvoj jes dosti kojim se prikladaš k nebeskoj mudrosti i k onim naravom jedine fenice. Š. Menčetić 89. Ko fenice iz pepela. P. Kanavelić, iv. 521. Koja (voja) kakono druga feniča ne užije se u vatri od božanstvene ljubavi. M. Radnić 418^a. Ko fenice među pticam. I. Đorđić, ben. 115.

FENIČAN, fenična, adj. koji pripada feniku. — U *Stuličevu rječniku* („palmeus“).

FENIČANIN, m. Phoenicius, čovjek iz Fenicije. — plur. Feničani. — *isporedi* Fenicianin. — U *Šulekovu rječniku* („Phönicier“).

FENIČKI, adj. phoenicius, koji pripada Feniciji ili Feničanima. — U *Šulekovu rječniku* („phönizisch“).

FENIČKIŃA, f. žensko čelade iz Fenicije. — U *Šulekovu rječniku* („Phönizierin“).

FENIHTLJA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 109.

FENIK, m. vidi finik. — U *Stuličevu rječniku* gdje stoji da je uzeto iz brevijara i u *Šulekovu imeniku*. 82.

FENIKS, m. vidi feniča, lat. phoenix. — U *đvojice pisaca xvi i xviii vijeka*. Kako no feniks (fenix) hoće uzkrsnuti. F. Vrančić, živ. 27. Feniks ptica. J. Kavašin 253a.

FENIŽA, f. vidi feniča. — U *Mikašinu rječniku*.

FENLAK, m. mjesto u Ugarskoj u protopresviteratu aradskom, riječ mađarska (?). Šem. prav. 1878. 91.

FEN, Fēna, m. selo u Banatu. Šem. prav. 1878. 89. — *Pomiče se prije našega vremena*. Feñ. S. Novaković, pom. 149.

FENĀ, f. juniperus communis L., smrijež, smreka, mađar. fenyő, fenyű, bor, jela. — *isporedi* veña. — U *naše vrijeme*. Juniperus communis L. srpsko ime kleka, feña kao i dve sleđujuće fele (J. nana Willd. i J. oxycedrus L.). J. Pančić, glasn. 30, 286. Feña (u Slavoniji), v. veña. Feña crna, juniperus communis L. (J. Pančić). Feña crvena, juniperus oxycedrus L. (J. Pančić). B. Šulek, im. 82.

FENĀC, Fēñca, m. čovjek iz Feña. V. Arsenijević.

FENER, m. laterna, sprava zatvorena naokolo staklom ili hartijom u kojoj se hrani napaljena svijeća da je vjetar ne ugasi, tur. fener. — *isporedi* fener. — Od xviii vijeka a između rječnika u *Vukovu*. Zažegoše fenera. A. T. Blagojević, khin. 69. Fener iliti svitniak. Đ. Rapić 122. Zapalila feñer i svijeću. Nar. pjes. vuk. 2, 109.

FENKIŃA, f. žensko čelade iz Feña. V. Arsenijević.

FENSKI, adj. koji pripada selu Feñu. V. Arsenijević.

FERAK, u narodnoj pjesmi iz Crne Gore ima uhvatiti čemu ferak sa značenjem: poznati što, postati čemu vješt, može biti od arap. tur. fikr, misao, mnijenje. „Jesi li poju ferak ufatila? jeli vazda poje maglovito?“ „Ja sam poju ferak ufatila, kad je suša vazda prahovito, kad je kiša vazda maglovito“. Pjev. crn. 145b.

FĒRAO, ferála, m. vidi feñer, tal. ferale. — Od xviii vijeka. Ferale načiniti za moć u njima slobodno od vitra sviće nositi. J. Banovac, prip. 66. u *naše vrijeme* u *Dubrovniku*. P. Budmani.

FĒRĀRA, f. grad u Italiji, tal. Ferrara. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Mikašinu*, u *Belinu* 310b, u *Voltićijinu*. Milan na pomoć tvu i Ferara će doć. M. Marulić 242. i u *Šulekovu rječniku* (Ferrara).

FĒRĀRSKI, adj. koji pripada Ferari. — U *Šulekovu rječniku* („aus Ferrara“).

FERAS, m. tursko ime muško. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Tuj iz dalek Feras pazi, i iz šupla gvozđja tište zrno ogheno. I. Gundulić 544.

FĒRAT, m. tursko ime muško. — *isporedi* Ferhat. — U *naše vrijeme*. Buľubaša Kućević Ferate. Oglad. sr. 40. Pred njima je Begović Ferate. 431.

FĒRAUO, ferála, m. kabanica, tal. ferrauolo. — U *pisca Dubročanina xviii vijeka*. Ogruuvši ga svojijem feraulom ... bez feraula na nogah pođe ... I. Držić 195b. i u *naše vrijeme* u *Dubrovniku*. P. Budmani.

FERDIN, m. selo u Banatu. Šem. prav. 1878. 49.

FERDINĀDO (Ferdinānd), m. Ferdinandus, ime muško. — Od xvii vijeka. Ferdinandu II. knezu Toskanskomu. I. Gundulić 275. Ferdinando kneže okruhen. 276. Vladajući Urban V., Ferdinand cesar. F. Glavinčić, cvit. xx. A Ferdinand pak veseli djela uzvisi Antonova. J. Kavašin 121b. On ogrustan Ferdinandu i cesar vrstan. 288b. Ferdinando kralj od Aragone. V. M. Gućetić 176. u *naše vrijeme* u *Šulekovu rječniku* (Ferdinando, Ferdinand).

FERDINANDOVAC, Ferdinandovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj. Pregled. 81.

FĒRDO, m. hyp. Ferdinando. — *Akc. se mijenja u voc. Fērdo*. — U *Parčićevu rječniku*.

FĒREĀ, f. tur. fereġ, gornja haljina u Turkiña, gdjejdje znači: kabanica ili haljina uopće. — *isporedi* vereġa. — Od xvi do xviii vijeka dolazi pisano fereġa; a od xviii fereġa; između rječnika u *Vukovu* (fereġa). Ja cijenim, rosa je; dajte mi fereġu. N. Najesković 1, 259. Zamota u svoju fereġu. F. Vrančić, živ. 65. Svlačiše s njeġa fereġu. M. Alberti 462. Nad košulom bilom fereġa vlači se. I. T. Mrnavić, osm. 92. Muhamed nešto malo fereġe na pleća navukao. J. Rajić, boj. 8. Ruku desnu u fereġu meće i iz žepa tri dukata vadi. Nar. pjes. bog. 299. A kakva je (biza), jad je zadesio! okovana u fereġu (sumñivo, verigu?) zlatnu. Nar. pjes. vuk. 3, 218. Pripeću, prigrnu fereġu. Nar. pjes. herc. vuk. 158. Fereġa, haljina čim se bule zagruu kad će idu. 359. — U *Dubrovniku* u *naše vrijeme* kao prezime. P. Budmani.

FERENAC, Ferenca, m. Franciscus, mađar. Ferencz. — xvi i xvii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (Ferenc, Ferenc) i u *Danićevu* (Ferenec). Ferencac Nelepeci. Mon. croat. 207. (1518). Va vrime kneza Ferenca Berislava. 251. (1552). Zašto je Ferencac poruk. Starine. 11, 124. (1678). Tožde leto (1697) svezase Tokaj Ferenca u Beču. Okáz. pam. šaf. 88. (1699).

FERENCI, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj. Pregled. 85.

FERENČEV, adj. koji pripada Ferencu. One družine Ferenceve. Starine. 11, 108. (1662).

FERENČIĆ, m. prezime. — xvii vijeka. U smrt gosp. Mare Ferencića, rojene Markiali. I. Ivanišević 326.

FĒRETA, f. kao male gvozđene vile što se drže u kosama da se ne raspletu, tal. ferretto, dem. ferro, gvozđe. — *isporedi* gabrila, subočka. — *Akc. se mijenja u gen. pl. fĒrĕtā*. — U *naše vrijeme* u *Dubrovniku*. P. Budmani.

FĒREŽA, f. vidi fereġa.

FEREŽANI, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 65.

FERFAR, m. vidi februar i fervar. — xvii i xviii vijeka. Na 16 ferfara mjeseca, dan nedjeľa 1632 u Paštroviće. Pravdonoša. 1852. 80. Na 1706. meseca ferfara 1. dan. Glasn. 11, 3, 48.

FERHAT, *m. tursko ime muško.* — *isporedi* Ferat. — *xvi vijeka i u Daničičevu rječniku* (Ferhath). Ferhath. Mon. serb. 555. (1537). *na drugom mjestu u istom spomeniku pisano je Ferha.*

FERIČANCI, Feričanaca, *m. pl. trgovište u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj.* Pregled. 106.

FERIĆ, *m. prezime.* — *xviii vijeka* (F. M. Appendini, not. 2, 181) *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 222. 260.

FERIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baño-lučkom.* Statist. bosn.² 88.

FERIJA, *f. praznik, lat. feriae.* — *U dvojice pisaca xvi vijeka i u Stuličevu rječniku (s dodatkom da je uzeto iz brevijara).* Va vrime ferije i prepovid crkve. Naručn. 62^b. Odrđjena (su) vrēmena i ferijam dnevnim. Š. Budinić, sum. 150^a.

FERIJAL, *adj. vidi ferijalski, lat. ferialis.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Glasom ferijalim. B. Kašić, rit. 416.

FERIJALSKI, *adj. koji pripada ferijama, od lat. ferialis.* — *isporedi ferijal.* — *U Stuličevu rječniku (ferialis' s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

FERIK, *m. tur. ferik-paša, zaponjednik jednoga dijela vojske.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Pa što hvališ paše i ferike? Osvetn. 2, 81.

FERIM, *vidi aferim.* — *U narodnjem pjesmama našega vremena.* Al je Jovan govorio svojoj gospodi: „Ferim tebe, ŕubi moja, kao gospodi!“ Nar. pjes. vuk. živ. 92. Ferim tebe, snaho naša! 93.

FERIZ, *m. tursko ime muško.* — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Feriz). Feriz čefalija večanski. Spom. sr. 1, 25. (1399).

FERIZAGIĆ, *m. tursko prezime. vidi Feriz.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sam govori Ferizagić Ibro. Nar. pjes. juk. 510.

FERIZBEGOVIĆ, *m. prezime tursko. vidi Feriz.* — *xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Ferizbegovič). V. lēto 6963 (= 1454) oktombrija 2 uhvati Janakul Ferizbegoviča u Kruševcu. Okáz. pam. šaf. 78. Glasn. 10, 272.

FERIZOVIĆ, *m. prezime tursko. vidi Feriz.* — *U naše vrijeme.* Barijoča i Ferizoviča. Ogled. sr. 404.

FERKIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

FÉRKO, *m. hyp. Ferdinando.* — *Akc. se mi-jeňa u voc. Fêrko.* — *U Parčićevu rječniku.*

FERKUĽEVAC, Ferkuļevca, *m. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj.* Pregled. 59. 60.

FERLA, *vidi ferula.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (v. pačka).

FĖRMĀN, fermāna, *m. pisana naredba turskoga cara, pers. fermān, zapovijed, tur. ferman.* — *isporedi verman.* — *Akc. kaki je u genetivu taki je u ostalijem padažima, osim nom. i acc. sing., i voc. fĖrmāne, fĖrmāni.* — *Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu.* Vaja mi se caru potužiti, i prija sam k nemu odlazio i od nega ferman donosio. And. Kačić, razg. 296^a. Dode ferman od cara turskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 342. Kad je care rječi razumio, brže piše sičana fermana. 2, 390. A od moga vezena fermana. Nar. pjes. petr. 1, 164.

FĖRMATI, fĖrmām, *pf. ustaviti, tal. fermare.* — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima.* Žumbre ferma koňa vivericu. Nar. pjes. istr. 2, 90.

— *Nejasno je značenje u ovom primjeru, isporedi* vermati. „Brže da si mene na Nikšiće, da mi fermaš grada Onogošta!... „Ajde k mene, pope Juškoviću, da mi sretnu vermaš građevinu!“. Pjev. crn. 37^b.

FĖRMEN, *m. neka muška kratka hašina bez rukava (kod Turaka i našega naroda), riječ turska* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 230). — *isporedi fermene.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (art männlicher weste ohne ärmel, subuculae genus). Mirko s nega snimi odijelo, dva fermena zlatom izvezena. Osvetn. 3, 139.

FĖRMENE, fĖrmeneta, *n. vidi fermen.* — *U Vukovu rječniku.*

FĖRMĖNTŪN, fermentūna, *m. kukuruz, tal. formontone.* — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Boci).* i u Šulekovu imeniku 82.

FERNAC, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Fernac Dešić. Mon. croat. 292. (1590). Fernac. S. Novaković, pom. 109.

FERNIR, *vidi frenir.*

FĖRPOT, *m. sequestratio, vidi sekvestar, zastava, nem. verbot, zabrana.* — *U rukopisu našega vremena.* Tim načinom položiti 1426 gr. 10 para jesu u magistratu ostali pod fĖrpotom dok se ne pomire. Glasn. 11, 1, 77. (1808). malo dafje pisano je fĖrperod: Gligorija Mladenović javi se za radi 1426 gr. 10 para fĖrperoda. 78.

FĖRSATI, fĖrsām, *pf. vidi fĖrsati.*

FERTA, *f. educatio, odgajanje, turska riječ.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U nega su do četiri sina, jedan jašne koňa pored nega, drugi mu je fĖrtu izučio... Nar. pjes. herc. vuk. 71. Ferta, vaspitanje. 359.

FĖRTUH, *m. opregača, nem. vortuch, fŭrtuch.* — *isporedi fĖrtun, fĖrtuš, vĖrta.* — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fĖrtuh, fĖrtuš, zaprega, zastor, ventrale, fascia ventralis, iustita, faciola, limbus, antependium, praecinctorium) i u Jambrešičevu (antependium).

FĖRTUN, *m. vidi fĖrtuh.* — *U Šulekovu rječniku* (schürze).

FĖRTUŠ, *m. vidi fĖrtuh.*

FĖRULA, *f. prut kojijem učitelj pedepše djecu, lat. ferula.* — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Bjelostjenčevu rječniku* (v. ferla) gdje naj prije dolazi. Kako bi kom detetu firgaz ili ferulu počeo davati, ka bi š him zajedno počeo plakati. D. Obradović, živ. 21.

FĖRUNIKA, *f. ime žensko (lat. Veronica?, grč. Βερενίκη?).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 109.

FĖRVAR, *m. vidi februar.* — *Postaje od fevvar premiještanjem slova.* — *Od xiii do xv vijeka vrlo često, a između rječnika u Daničičevu* (fĖrvār). Mēseca fĖrvāra. Stefan, sim. pam. šaf. 30. Mēseca fĖrvāra. Sava, sim. pam. šaf. 13. FĖrvāra. Mon. serb. 7. (1200). 492. (1464). FĖrvāra. Spom. sr. 1, 76. (1406).

FĖS, fĖsa, *m. turska crvena kapa što i naš narod (muški i ženske) nosi ili samu ili ovitu koprenama ili čalnom, arap. tur. fes.* — *isporedi ves.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* I dva čurka kunom postavljena, i dva fesa biserom kičena. Nar. pjes. vuk. 1, 446. Oko fesa zamotao čalnu. 4, 56. A za fes je crvijetak udarila. Nar. pjes. juk. 141.

FĖSAK, fĖska, *m. dem. fes.* — *U naše vrijeme.* A nosi fesak nad oko. Nar. pjes. vuk. 1, 859. Na glavi ti, Mujo, fesak sinofesak. 1, 446.

FESATO, *fes*, *vidi* derdato. Da ti vidim glavato, da ti kupim fesato. Nar. pjes. herc. vuk. 294.

FESIĆ, *m. dem. fes*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Na glavi joj fesić i kitica. Nar. pjes. herc. vuk. 126. Svaki momak fesić nakrivio. Nar. pjes. petr. 2, 136.

FESLIDAN, *m. vidi* fesligen. — *U naše vrijeme*. U ruci joj stručak feslidana. Nar. pjes. herc. vuk. 132. Feslidan, bosiljak. 359.

FESLIDEN, *m. vidi* fesligen. — *U naše vrijeme*. I bace mi kitu feslidena (*griješkom fesli-gena*). Nar. pjes. juk. 463. Fesliden, vrsta cvijeća. 618.

FESLIGEN, *m. bosiljak, tur. fesligen (od grč. βασιλικός)*. — *isporedi* fesliden, feslidan, vesligen, velsageñ, vasleden. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (*herbae genus' s dodatkom da se govori u primorju*). O devojko, dušo moja, čim mirišu hedra tvoja? oli duhom, ol' narančom, ol' gorskijem fesligenom? Nar. pjes. vuk. 1, 407. Fesligen, basilicum, ligusticum, ocymum basilicum L., v. vesligen. B. Šulek, im. 82.

FESTA, *f. tal. festa, praznik; vesele (u svakom smislu)*. — *isporedi* festa. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima*. Vas puk rimski suproč nim izljeze ... s veseljem i s festom tolikom. Zborn. 87^b. Ne imaju trajat brijeze u love, igre, bofune, feste. I. Držić 272. Gdi se tanci čine, feste, nike bргуle i komedije svitovne. P. Radovič, nač. 531.

FESTA, *f. vidi* festa. — *xvi vijeka*. Oteč viditi feštu ku činahu Židove o vazmi. Korizm. 93^a.

FET, *m. arap. tur. feth, pobjeda, osvajanje, u narodnijem pjesmama našega vremena* učiniti što *feti* ili *feta* *smaći osvojiti*. U noj bio po godine dana dok Grahovo feta učiniše i po njemu harač pokupiše. Nar. pjes. vuk. 4, 457. Jesi l' skoro pod Loznicom bio, fet Loznica jeli učinena? Nar. pjes. bos. prij. 1, 38. i u *Vukovu rječniku*.

FETAGIĆ, *m. prezime tursko*. — *isporedi* Fetibegović. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Drag dragiću Ibro Fetagiću. Nar. pjes. herc. vuk. 228.

FĖTAK, *fĕtka, adj. vidi* vetah. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Paštrovićima*.

FĖTFA, *f. vidi* fetva i vetma. — *xviii vijeka*. Imajući fetfu (pismo kratko na papiru) prije ostavitu od mufti privelikoga sveštenika. A. Tomiković, živ. 240.

FETIBEGOVIĆ, *m. tursko prezime*. — *isporedi* Fetagić. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. Od Turčina Feti-begovića. Nar. pjes. vuk. 1, 585. Jesu l' doma Fetibegovići? Nar. pjes. juk. 578.

FETINA KUĆA, *f. granična straža u Srbiji u okrugu vranjskom*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 271.

FETISLÂM, *Fetislâma, m. tursko ime varošice Kladova, arap. feth-islam, pobjeda turske vjere*. — *U Vukovu rječniku (vide Kladovo)*.

FETMAŠAR, *m. nem. feldmarschall, vidi* vermaš. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. A pred nima silni fetmašare Paskeviću. Pjev. crn. 88^a.

FĖTVA, *f. arap. fetwa, tur. fetva, odgovor, osuda velikoga muftije*. — *isporedi* vetma, fetfa. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Da ja muftif čudne fetve još diliti budem. I. Mrnavić, osm. 67.

FĖUD, *m. (jurispr.) vidi* leno, tal. feudo. — *U Šulekovu rječniku (fehdegut; feudum; lehen')*.

FĖUDÂLNÎ, *adj. (jurispr.) vidi* feudan, tal. feudale. — *U naše vrijeme*. Feudno pravo u objektivnom smislu jest skup svih pravila i zakona, kojima se feudalni odnošaj u svih svojih granah i vrstih opredjeljuje, normira. Feudalno pravo u subjektivnom smislu jest vlast pojedinoga stojećega u feudalnoj svezi. M. Mikulčić, enc. 77.

FĖUDAN, *fĕudna, adj. (jurispr.) koji pripada feudu, feudima, vidi* lenski i feudalni. — *U Šulekovu rječniku (feudal')*.

FĖUDÂR, *m. (jurispr.) vidi* lenar. — *U Šulekovu rječniku (lehenträger')*.

FĖUDNICA, *f. (jurispr.) a) vidi* lenovnica. — *u Šulekovu rječniku (lehenbrief')*. — *b) vidi* lenica. — *u Šulekovu rječniku (lehenfrau')*.

FĖUDNÎK, *m. (jurispr.) gospodar od feuda, vidi* lenik. — *U Šulekovu rječniku (lehenherr')*.

FĖUDNINA, *f. (jurispr.) vidi* lenina. — *U Šulekovu rječniku (lehengeld')*.

FĖUDOVAĆ, *fĕudôvca, m. (jurispr.) vidi* lenovac. — *U Šulekovu rječniku (lehenmann')*.

FĖUDÔVAN, *fĕudôvna, adj. (jurispr.) podoban za feud, vidi* lenovan. — *U Šulekovu rječniku (lehenbar; lehenfähig')*.

FĖUDOVICA, *f. (jurispr.) vidi* feudnica, *b) i* lenica. — *U Šulekovu rječniku (lehenfrau')*.

FĖUDÔVNÎK, *m. (jurispr.) vidi* lenovnik. — *U Šulekovu rječniku (lehensbuch')*.

FĖUDÔVNÔST, *f. (jurispr.) podobnost za feud, vidi* lenovnost. — *U Šulekovu rječniku (lehenbarkeit; lehenfähigkeit')*.

FĖUDSKÎ, *adj. (jurispr.) koji pripada feudu, feudima*. — *U Šulekovu rječniku (lehenbar')*, *u kojem ima i adv. fĕudski (lehenweise')*.

FĖUDSTVO, *n. (jurispr.) vidi* lenstvo. — *U Šulekovu rječniku (lehen, lehn; lehenswesen')*.

FĖVRÂR, *fĕvrâra, m. vidi* februar, *novogrč. φεβρουάριος*. — *isporedi* fĕvvar, fĕvvar. — *xv vijeka i u Daničićevu rječniku (fevvar')*. Měseca fevrara. Mon. serb. 404. (1440).

FĖVRONLJA, *f. Febronia, ime žensko, grč. Φεβρονία*. — *isporedi* Febronija. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 109.

FĖVRUÂR, *fĕvruâra, m. vidi* februar, *novogrč. φεβρουάριος*. — *U Šulekovu rječniku (februar')*.

FIBRA, *vidi* febra.

FÎCOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. Schem. rag. 1876. 63.

FIĆFIRIĆ, *fićfirica, m. vjeren, lakouman mladić, kicoš*. — *isporedi* fišfiric, kod čega vidi i *postanje*. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima*. Udala se ofrkua za fićfirica, da vidiš života! (fićfiric je vjetrogođa, tako nešto kao nemački 'stutzer' i 'windbeutel'. M. Stojanović). Još je fićfiric (jako mlad, hadrast, neiskusan, vjetrohast, leti svakim vjetrom. M. Stojanović). Nar. posl. stoj. 62.

FIČKATI, *fićkama, impf. vidi* fučkati (*ali osobito za kosovo pjevanje*). — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Stulićevu (v. zviždati)*. Zvekće, fićka il' u tavu tuče. J. S. Relković 287. Fućka vuga, fićka (zviždi) kos — biće svatova, ako ne bude kara. Nar. posl. stoj. 89.

FIČUKATI, *fićukâm, impf. dem. fićkati*. — *xviii vijeka*. Grlica kad tuži kad li kosić fićuka. M. Katančić 40.

FIGURA, *f. vrsta trešnje*. — U naše vrijeme u Slavoniji. Figura, sitna kao pasuj trešnja. Figura divja, suvrst trešnje. Figura pitoma, suvrst trešnje. B. Šulek, im. 82.

FIDA, *f. vidi feda, lat. fides*. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Nije fide u tomuj. M. Vetranić 1, 227.

FIDAJIĆ, *m. prezime*. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Carska ruko, paša Fidajiću. Pjev. crn. 101b. Vodaju l' se koži Fidajića? Nar. pjes. bos. prij. 1, 38.

FI FI, *glas u ptice*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. (Slavić) kao pomoć da više, žalosno se tuži, fi fi milo fiče i tužno produži. A. Kanižlić, rož. 60.

FIFNAR, *m. brbljavec*. — U Jambresićevu rječniku (blactero' 68a).

FIFNARITI, *fifnarim, impf. brbljati*. — U Jambresićevu rječniku (blactero' 68a).

FIGA, *f. stvñem. figa, srñnem. vige, smokva*. a) smokva (drvo i plod). — u naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjencu. Figa, figovina, ficus carica L., v. smokva. B. Šulek, im. 82. — b) condyloma, *nieka sramna rana, vidi i smokva*. — u Bjelostjencu rječniku (figa, stanovit beteg, mozol na človeku, ficus, marifica'). — c) labrus mixtus Tries., *nieka riba (može biti i talijanskoga postana)*. — u Spletu. Đ. Kolombatović, pesc. 16. G. L. Faber 210.

1. **FIGAŃ**, *vidi vigaŃ*. — U Vukovu rječniku.

2. **FIGAŃ**, *m. tur. figan, jaukanie, lelekanie*. — U narodnoj pjesmi našega vremena. FigaŃ čini dizdar-aginica, tješile je svoje drugarice. Nar. pjes. herc. vuk. 195. FigaŃ, kad čovjek u lutini što radi. 359.

FIGICA, *f. dem. figa*. — U Jambresićevu rječniku (ficulus').

FIGLICA, *vidi vižlica*.

FIGOJEDICA, *f. nekakva ptica, grmuša (?)*. — U Jambresićevu rječniku (figo-jedica ptica, ficedula').

FIGOĽUB, *m. čovjek koji rado jede smokve (fige)*. — U Jambresićevu rječniku (ficitor') u kojem ima s istim značenjem i figorad (306a), jamačno je obje riječi sam pisac načinio.

FIGORAD, *vidi figoľub*.

FIGOVINA, *f. vidi figa, a)*.

FIGŮRA, *f. lat. ili tal. figura*. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima. a) slika, kip. Da se učini figura na otar sv. Jurja. Mon. croat. 102. (1466). V koj (celi) izvan biše napisana figura sv. Jerolima. Transit. 247. Da jedan majstor upeŃga jednu lijepu figuru. M. Divković, bes. 284b. Kod Moriša tekuće vodice jest figura Marije divice. Nadod. 73. — b) u gramatici i u retorici kad riječ ili rečenicu ne treba shvatiti u pravom smislu ili kad treba razumjeti nešto veće nego se kaže. Jere bog takovih službi Judeom ne biše dal, nego su bile jedne figure, znamenja, opomenutje ili ukaz prave pravice. Anton Dalm., ap. 65b. Po figuri sinkopoj. I. Ančić, ogl. 72. — c) vidi figurica na kraju. — I u Šulekovu rječniku (figur').

FIGŮRATI, *figŮrām, impf. vñsti. vidi figura*. — xv vijeka i u Daničićevu rječniku. Kuntuš zlatom figurani. Mon. serb. 415. (1442).

FIGŮRICA, *f. dem. figura*. — xviii vijeka. Imadu nike figurice, koje od dvi vrste prikazuju obrasce. Đ. Rapić 455. u jednom primjeru stoji

za znak kojim se bilježi broj. Svaki se broj sastavlja od devet prilika, slova oli ti figurica. M. Zoričić, aritm. 3.

FIJAN, *m. prezime*. — U naše vrijeme u Hrvatskoj. Schem. zagr. 1875. 227.

FIJĀNDRA, *f. vidi Flandrija, tal. Fiandra*. — Od xvii vijeka a između rječnika u Mikaľinu (Fjandra) i u Belinu (Belgium' 318a). Hodivši on u Fijandru često. B. Kašić, in. 44. Sveti Amando (obratu) Fijandru. I. Đorđić, ben. 5. U jednome gradiću u Fijandri. J. Banovac, razg. 35.

FIJĀNDRĚZ, *Fijandrēza, m. čovjek iz Fijandre*. — Načineno talijanskijem nastarkom ese. — U Mikaľinu rječniku (Fjandres) i u Belinu (Belga' 318a).

FIJAT, *m. ime muško*. — Prije našega vremena. Fijats. S. Novaković, pom. 110.

FIJERA, *f. vidi dernek, tal. fiera, sajam*. — U naše vrijeme u Boci kotorskoj. Kad je praznik one crkve, koje se u Hercegovini i u Crnoj Gori zove 'dernek', a u Boci 'fiera'. V. Bogišić, zborn. 531.

FIJERLA, *f. lat. i tal. ferula*. — U Dubrovniku od xvi vijeka. a) ferula L., *nieka biljka, vidi i devesil*. — isporodi firula. — između rječnika u Belinu (devesil), fjerla, 'ferula' 310b) i u Stulićevu (v. devesil). Od fjerle štap se moj blavorom satvori. M. Vetranić 2, 142. Fijerla, ferula, ferula communis L. B. Šulek, im. 82. — b) ferula, *prut kojijem učitelj pedepše djecu*. — isporodi ferula. Jednom fjerlom udreni. (D). Poslov. danić. 39. Udren Manculovom fjerlom. (D). 145.

FIJERSA, *f. ožilak na licu u čeladeta koji ga nagrdjuje, tal. sfregio (?)*. — Od xviii vijeka u Dubrovniku. Nosio je na obrazu prisramotnu onu fijersu od lupeža. B. Zuzeri 190a.

FIJŮKA, *f. vidi škrabija, čekmege, mađar. fiók*. — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu). U glomaznoj fijoci od stola. M. P. Šapčanin 1, 33—34.

FIJOLA, *f. uprav ľubica, ali se kaže i o drugijem niekijem cvjetovima, lat. viola preko nemačkoga jezika*. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, naj prije u Bjelostjencu rječniku: fijola, fijolica, ľubica, 'viola, flos violae'. 2. fijola bela, 'viola matronalis alba, viola lactea, caltha'. 3. zove se i tulipan, 'viola alba'. 4. fijola črlena, 'viola matronalis punica, viola purpurea'. 5. fijola modra, 'viola matronalis violacea, viola caerulea'. 6. fijola modra protuletina, pramolitna, 'hyacinthus'. 7. fijola gumbelijum, dragoľub, drobnii lilijum, 'lilium convallium' v. gumbelija. 8. fijola lucenika, koja naj prvo cvet pokaže, ter jošće u zime, 'leucion Theophrasti, viola alba'. 9. fijola, roža latinska, 'viola purpurea'. 10. fijola črna, 'melanion, viola nigra'. 11. fijola žuta, 'viola crocea, leucocjum flavum'. 12. fijola kesna (kasna), jesenska, 'viola calathiana'. 13. fijola črlena velika naspodobna maku, 'paeonia'; između rječnika još u Jambresićevu ('viola') i u Voltigijinu ('viola, fiore', 'veilchen'). Kano ti je karamfil, fijola žuta (šeboj, vidi u Bjelostjencu rječniku pod 11), cvitom i mirisom 'hola. J. S. Reľković 152. i u Šulekovu imeniku: v. fijolica. 83.

FIJOLICA, *f. dem. fijola, ali znači što i fijola*. — Od xviii vijeka naj prije u Bjelostjencu rječniku (kod fijola), za tjem u Voltigijinu (kod fijola). Sako sorte rožic naj više fijolic. Nar. pjes. mikul. 149. Fijolica, viola odorata L. (u Gospiću). B. Šulek, im. 83.

FLJOLIČAN, fljolična, *adj.* koji pripada fljolici. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (fljolični, ljubični, violaceus, fljolični cvetnač, mesto fljolami nasadeno, violarium⁴).

FLJOLKA, *f.* ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

FLJORA, *f.* *vidi* Flora, *b*). — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Obrati, Fijora, prvi meni pogled tvoje. D. Zlatarić 85^b.

FLJORENCA, *f.* Florentia, grad u Italiji, tal. Fiorenza. — *isporedi* Firenca, Fijurenca. — *Ni po pismu ni po sadašnjem govoru ne može se znati treba li izgovarati i pisati Fijōrēnca ili Fjōrēnca (samo u jednom primjeru xviii vijeka stoji bez sumnje Fijorence: Ako meni bog i srića dade da ja sidnem u Beču bilomu, darovaću tebi Fijorencu. And. Kačić, razg. 313^a. isporodi i Fijurenca), to vrijedi i za riječi istoga postana kao što su: fioreski, Fijorentini, fijorentinski, a također i za fijorin. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (Fjorence) i u Belinu (Fjorence 388^b). Fjorence. A. Gućetić, roz. mar. 90. U Fiorenci od Toskane biše vlastelin. F. Glavinić, cvit. 215^a. Od sabora od Fiorence. J. Matović 199.*

FLJORENSKI, *adj.* koji pripada Fijorenci. — *Radi pisača i izgovora vidi kod Fijorence. — U jednoga pisca xviii vijeka*. U saboru fiorentinskomu. J. Matović 210.

FLJORENTIN, Fijorentina, *m.* čovjek iz Fijorence, tal. Fiorentino. — *Radi pisača i izgovora vidi kod Fijorence. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (Fjorentin) i u Belinu (Fiorentin 318^b). Benetćani i Genuesi, Fiorentini. F. Glavinić, cvit. 138^b.*

FLJORENTINSKI, *adj.* koji pripada Fijorentinima ili Fjorenci. — *Radi izgovora i pisača vidi kod Fijorence. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (fiorentinski 318^b) gdje naj prije dolazi. Ovako je određeno u sabori tole-tanskom i fiorentinskom. J. Banovac, razg. 218.*

FIJORIN, fijorina, *m.* *vidi* forinta, tal. fiorino. — *Radi izgovora i pisača vidi kod Fijorence. — Od xviii vijeka po južnijem krajevima. Što izmeće oko 60 fiorina njemačkoga. S. Rosa 101^b. I uze za jedan dan evanciku na 50 fiorina. Nar. prip. vrč. 140. i u Šulekovu rječniku (fiorin, gulden⁴).*

FLJUČKATI, fljučkām, *impf.* dem. fjujupati. — *U Parčićevu rječniku (uz fjujupati).*

FIJU-FIĆ, u zagoneci (miš). Zaleće se fiju-fić, uvuče se u grlić; i da ne bi mau-mac, uleže mi u prijac. odgonetaj: miš i mačka. Nar. zag. nov. 127.

FLJUKATI, fljučkām, *impf.* *zviziđati* (činiti fju fju), o vjetru. — *U Vukovu rječniku: „pfeifen (z. b. vom winde)“ strideo⁴.*

FIJURĒNCA, *f.* *vidi* Fijorence. — *U jednoga pisca xv vijeka. I Fijurenca moć svu skazati neće oć. M. Marulić 213. i u Šulekovu rječniku (Fiurenca, Florenz⁴).*

FIJURĒNTIN, Fijurentina, *m.* *vidi* Fijorentin. — *U Šulekovu rječniku (Fiurentin, Florentiner⁴).*

FIJURĒNTINKA, *f.* žensko čelade iz Fijorence (Fijurence). — *U Šulekovu rječniku (Fiurentinka, Florentinerin⁴).*

FIJURĒNTINSKI, *adj.* *vidi* fijorentinski. — *U Šulekovu rječniku (fiurentinski, florentiner⁴).*

FIK, *m.* u narodnoj pjesmi ugarskih Hrrata: Jure ima hižicu, šikom fikom pletenu. (U šali mjesto: šibjem i vibiem. F. Kurelac). Jačke. 263.

FIKA FAKA, *bati, batine* (kao u šali kad se s djetetom govori). — *U naše vrijeme u Slavoniji*. Biće fika faka po g...ci paka. I. Brlić.

FIKAKAVAC, fikakavca, *m.* pratincola rubetra Koch., pratincola rubincola Koch. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 20—21. — *U Spjetu. — vidi* kovač.

FIKATI, fičēm, *impf.* činiti (glasom kao ptica) fi fi. — *Vidi* fi fi.

FIKIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. Nikola Fikić. Rat. 385.

FIL, fila, *m.* *vidi* filj. — *U jednoga pisca našega vremena*. Al' koji to bješe umetači? il' su fili, il' su vilenci? Osvetn. 2, 141—142.

1. **FILA**, *vidi* hvjela.

2. **FILA**, *m.* ili *f.*, ime muško ili žensko, hyp. imena grčkoga kojemu su prva slova Φιλ-. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 109.

3. **FILA**, *f.* hyp. Filomena. — *Akc. se mijenja u voc. Filo. — U naše vrijeme u Dalmaciji (obično s nom. File i s voc. Ffile)*. P. Budmani.

FILADĒLFIA, *f.* grad u Americi (riječ grčka). — *U Šulekovu rječniku (Philadelphia⁴).*

1. **FILANDAR**, Filandra, *m.* car grčki za vremena Stefana kraja prvovjencanoga. — *xiii vijeka i u Daničičevu rječniku (Filandr⁴)*. Cara, Filandra glagoljema. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Jerisa Filandra. 27. Henrih (Stefanov Jeris Filandr). S. Novaković, zeml. 73.

2. **FILANDĀR**, Filandāra, *m.* *vidi* Hilandar. — *U rukopisu xvi vijeka*. Filandāra. Danilo 46.

FILANDĀRSKI, *adj.* koji pripada Filandaru. — *U rukopisu xvi vijeka*. Filandarskomu. Danilo 43.

FILĀR, filāra, *m.* ženska crevja, tur. filar. — *isporedi* filara, firale. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Lici*.

FILARA, *f.* crevja, *vidi* filar. — *U Mikalčinu rječniku (filare, crevje, postole) i iz nje u Stuličevu (v. crevja).*

FILARET, *m.* Φιλῆρετος, Philaretus, ime muško. — *U Šulekovu rječniku (Philaret⁴).*

FILARĒTA, *f.* epimedium, ograda od malijeh (drenijeh, kamenijeh, gvozdinijeh) stupova, kakve bivaju naj češće uz stube. — *Jamačno postaje od niem. pfeiler (stvnem. philāri), stupac, od čega je i pol. filar, stupac. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu*.

FILČIĆ, *m.* prezime. — *xv vijeka*. Mikula Filčić. Mon. croat. 144. (1490).

FILDEŠ, *vidi* fildiš.

FILDIŠ, *m.* ebur, slonova kost, bijela kost, pers. tur. fil-diš, slonov zub. — *isporedi* vildiš. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (u Stuličevu rječniku ima, jamačno griješkom, fildeš, i tumačeno je pecten (!) eburneus).*

FÍLE, *vidi* 3. Filā.

FILEK, *m.* selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom. Šem. prav. 1878. 35.

FILĒNDĀR, Filendāra, *m.* *vidi* Hilandar. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. Nosi mene Filendaru crkvi. Nar. pjesm. petr. 2, 63.

FILEPSALAŠ, *m.* selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom. Šem. prav. 1878. 36.

FILER, *m.* mali mjedeni novac, mađar. fillér (od niem. vierer). — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Ja ukradem jedan filer, što je po novca, ali mje-denicu. S. Matijević 12—13. — *Kasnije glasi filer koje vidi*.

FIČURA, *f. vrsta trešnje*. — *U naše vrijeme u Slavoniji*. Fičura, sitna kao pasulj trešnja. Fičura divja, suvrst trešnje. Fičura pitoma, suvrst trešnje. B. Šulek, im. 82.

FIDA, *f. vidi feda, lat. fides*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Nije fide u tomuj. M. Vetranić 1, 227.

FIDAJIĆ, *m. prezime*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. Carska ruko, paša Fidajiću. Pjev. crn. 101^b. Vodaju l' se koži Fidajića? Nar. pjes. bos. prij. 1, 38.

FI FI, *glas u ptice*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. (Šlavić) kao pomoć da više, žalosno se tuži, fi fi milo fiče i tužno produži. A. Kanižlić, rož. 60.

FIFNAR, *m. brbljavec*. — *U Jambrešićevu rječniku* (blactero' 68^a).

FIFNARITI, *fiñharim, impf. brbljati*. — *U Jambrešićevu rječniku* (blactero' 68^a).

FIGA, *f. stvñem. figa, sruñem. vige, smokva*. a) smokva (drvo i plod). — *u naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjencevu*. Figa, figovina, ficus carica L., v. smokva. B. Šulek, im. 82. — b) condyloma, *ñeka sramna rana, vidi i smokva*. — *u Bjelostjencevu rječniku* (figa, stanovit beteg, mozol na ÷lovetu, ficus, marifica'). — c) labrus mixtus Tries., *ñeka riba (može biti i talijanskoga postaña)*. — *u Spletu*. D. Kolombatović, pesc. 16. G. L. Faber 210.

1. **FIGAÑ**, *vidi vigañ*. — *U Vukovu rječniku*.

2. **FIGAÑ**, *m. tur. figan, jaukanie, lelekane*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Figañ ÷ini dizdar-aginica, tješile je svoje drugarice. Nar. pjes. herc. vuk. 195. Figañ, kad ÷ovjek u lutini što radi. 359.

FIGICA, *f. dem. figa*. — *U Jambrešićevu rječniku* (ficulus').

FIGLICA, *vidi vižlica*.

FIGOJEDICA, *f. ñekakva ptica, grmuša (?)*. — *U Jambrešićevu rječniku* (figo-jedica ptica, ficodula').

FIGOLUB, *m. ÷ovjek koji rado jede smokve (fige)*. — *U Jambrešićevu rječniku* (ficitor') u kojem ima s istijem znaññem i figorad (306^a), jamačno je obje rijeçi sam pisac naćinio.

FIGORAD, *vidi figolub*.

FIGOVINA, *f. vidi figa, a*.

FIGŮRA, *f. lat. ili tal. figura*. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima*. a) slika, kip. Da se ućini figura na otar sv. Jurja. Mon. croat. 102. (1466). V koj (celi) izvan biše napisana figura sv. Jerolima. Transit. 247. Da jedan majstor upeña jednu lijepu figuru. M. Divković, bes. 284^b. Kod Moriša tekuće vodice jest figura Marije di vice. Nadod. 73. — b) u gramatici i u retorici kad rijeç ili rećenicu ne treba shvatiti u pravom smislu ili kad treba razumjeti ñešto veće nego se każe. Jere bog takovih sluźbi Judeom ne biše dal, nego su bile jedne figure, znamenja, opomenutje ili ukaz prave pravice. Anton Dalm., ap. 65^b. Po figuri sinkopoj. I. Anćić, ogl. 72. — c) *vidi figurica na kraju*. — *I u Šulekovu rječniku* (figur').

FIGURATI, *figŮrām, impf. vñsti. vidi figura*. — *xv vijeka i u Danićevu rječniku*. Kuntuš zlatomñ figurant. Mon. serb. 415. (1442).

FIGŮRICA, *f. dem. figura*. — *xviii vijeka*. Imadu nike figurice, koje od dvi vrste prikazuju obraze. Đ. Rapić 455. u jednom primjeru stoji

za znak kojijem se biļeži broj. Svaki se broj sastavlja od devet prilika, slova oli ti figurica. M. Zorićić, aritm. 3.

FIJAN, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj*. Schem. zagr. 1875. 227.

FIJĀNDRA, *f. vidi Flandrija, tal. Fiandra*. — *Od xvii vijeka a između rječnika u Mikašinu* (Fjandra) i *u Belinu* (Belgium' 318^a). Hodivši on u Fijandru često. B. Kašić, in. 44. Sveti Amando (obrati) Fijandru. I. Đorđić, ben. 5. U jednome gradiću u Fijandri. J. Banovac, razg. 35.

FIJĀNDRĚZ, *Fijandrēza, m. ÷ovjek iz Fijandre*. — *Naćineno talijanskijem nastatkom ese*. — *I Mikašinu rječniku* (Fjandres) i *u Belinu* (Belga' 318^a).

FIJAT, *m. ime muško*. — *Prije našega vremena*. Fijats. S. Novaković, pom. 110.

FIJERA, *f. vidi dernek, tal. fiera, sajam*. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj*. Kad je praznik one crkve, koje se u Hercegovini i u Crnoj Gori zove 'dernek', a u Boci 'fiera'. V. Bogišić, zborn. 531.

FIJERLA, *f. lat. i tal. ferula*. — *U Dubrovniku od xvi vijeka*. a) ferula L., *ñeka biļka, vidi i devesil*. — *ispoređi frula*. — *između rječnika u Belinu* (devesil, fjerla, ferula' 310^b) i *u Stulićevu* (v. devesil). Od fjerle štap se moj blavorom satvori. M. Vetranić 2, 142. Fijerla, ferula, ferula communis L. B. Šulek, im. 82. — b) ferula, *prut kojijem ućitelj pedepše djecu*. — *ispoređi ferula*. Jednom fjerlom udreni. (D). Poslov. danić. 39. Udren Manculovom fjerlom. (D). 145.

FIJERSA, *f. ožijak na licu u ÷eladeta koji ga nagruđje, tal. sfregio (?)*. — *Od xviii vijeka u Dubrovniku*. Nosio je na obrazu prisramotnu onu fijersu od lupeža. B. Zuzeri 190^a.

FIJŮKA, *f. vidi škribija, ÷ekmege, mađar. fiók*. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima i u Vukovu rječniku* (s dodatkom da se govori u vojvodstvu). U glomaznoj fijioci od stola. M. P. Šapćanin 1, 33—34.

FIJOLA, *f. uprav ljubica, ali se każe i o drugijem ñekijem cvjetorima, lat. viola preko ñemaćkoga jezika*. — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, naj prije u Bjelostjencevu rječniku*: fijola, fijolica, ljubica, viola, flos violae'. 2. fijola bela, viola matronalis alba, viola lactea, caltha'. 3. zove se i tulipan, viola alba'. 4. fijola ÷rlena, viola matronalis punica, viola purpurea'. 5. fijola modra, viola matronalis violacea, viola caerulea'. 6. fijola modra protuletna, pramolitna, hyacinthus'. 7. fijola gumbelijum, dragolub, drobnii lilijum, lilium convallium' v. gumbelija. 8. fijola lucenika, koja naj prvo cvet pokaże, ter jošće u zime, leucion Theophrasti, viola alba'. 9. fijola, roža latinska, viola purpurea'. 10. fijola ÷rna, melanion, viola nigra'. 11. fijola žuta, viola crocea, leucojum flavum'. 12. fijola kesna (kasna), jesenska, viola calathiana'. 13. fijola ÷rljena velika naspodobna maku, paeonia'; *između rječnika još u Jambrešićevu* (viola') i *u Voltigijinu* (viola, fiore', veilchen'). Kano ti je karamfil, fijola žuta (šeboj, vidi u Bjelostjencevu rječniku pod 11), cvitom i mirisom 'hola. J. S. Reļković 152. i u Šulekovu imeniku: v. fijolica. 83.

FIJOLICA, *f. dem. fijola, ali znaći što i fijola*. — *Od xviii vijeka naj prije u Bjelostjencevu rječniku* (kod fijola), *za tijem u Voltigijinu* (kod fijola). Sake sorte rožic naj više fijolic. Nar. pjes. mikul. 149. Fijolica, viola odorata L. (u Gospiću). B. Šulek, im. 83.

FIJOLIČAN, fjiolična, *adj. koji pripada fjiolici*. — U *Bjelostjencevu rječniku* (fjiolični, ljubieni, violaceus¹, fjiolični cvetnač, mesto fjiolami nasadeno, violarium²).

FIJOLKA, *f. vide ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 32.

FIJORA, *f. vidi Flora, b*. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Obrati, Fijora, prvi meni pogled tvoj. D. Zlatarić 85b.

FIJORENCA, *f. Florentia, grad u Italiji, tal.* Fiorenza. — *isporedi* Firenca, Fijurenca. — Ni po pismu ni po sadašnjem govoru ne može se znati treba li izgovarati i pisati Fijorencu ili Fjorencu (samo u jednom primjeru xviii vijeka stoji bez sumnje Fijorencu: Ako meni bog i srića dade da ja sidnem u Beču bilomu, darovaću tebi Fijorencu. And. Kačić, razg. 313^a. *isporedi i* Fijurenca. *to vrijedi i za riječi istoga postaća kao što su:* fjiorenski, Fijorentin, fjiorentinski, a također i za fjiorin. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (Fjorencu) i u *Belinu* (Fjorencu 388^b). Fiorenca. A. Gućetić, roz. mar. 90. U Fiorenci od Toskane biše vlastelin. F. Glavinić, cvit. 215^a. Od sabora od Firence. J. Matović 199.

FIJORENSKI, *adj. koji pripada Fijorenci*. — Radi pisaña i izgovora vidi kod Fijorencu. — U jednoga mīsa xviii vijeka. U saboru fiorenskomu. J. Matović 210.

FIJORENTĪN, Fijorentina, *m. čovjek iz Fijorence, tal.* Fiorentino. — Radi pisaña i izgovora vidi kod Fijorencu. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (Fjorentin) i u *Belinu* (Fjorentin 318^b). Benetčani i Genuesi, Fiorentini. F. Glavinić, cvit. 138^b.

FIJORENTĪNSKI, *adj. koji pripada Fijorentinima ili Fijorenci*. — Radi izgovora i pisaña vidi kod Fijorencu. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (fiorentinski 318^b) gdje najprije dolazi. Ovako je određeno u sabori toleantskom i fiorentinskom. J. Banovac, razg. 218.

FIJORĪN, fjiorina, *m. vidi forinta, tal.* fiorino. — Radi izgovora i pisaña vidi kod Fijorencu. — Od xviii vijeka po južnijem krajevima. Što izmeće oko 60 fiorina njemačkoga. S. Rosa 101^b. I uze za jedan dan evanciku na 50 fiorina. Nar. prip. vrč. 140. i u *Sulekovu rječniku* (fiorin gulden¹).

FIJUČKATI, fjiučkām, *impf. dem. fjiukati*. — U *Parčićevu rječniku* (uz fjiukati).

FIJU-FIĆ, u *zagoneci (miš)*. Zaleće se fiju-fić, uvuče se u grlić; i da ne bi mau-mac, uleze mi u prnac. odgonetljaj: miš i mačka. Nar. zag. nov. 127.

FIJUKATI, fjiukām, *impf. zviždati (činiti fiju fiju), o vjetru*. — U *Vukovu rječniku*: „pfeifen (z. b. vom winde)“, „strideo“.

FIJURENCA, *f. vidi Fijorencu*. — U jednoga pisca xv vijeka. I Fijurenca moć svu skazati neće oć. M. Marulić 213. i u *Sulekovu rječniku* (Fiurenca, Florenz²).

FIJURENTĪN, Fijurentina, *m. vidi Fijorentin*. — U *Sulekovu rječniku* (Fiurentin, Florentiner²).

FIJURENTĪNKA, *f. žensko čelade iz Fijorence (Fijurence)*. — U *Sulekovu rječniku* (Fiurentinka, Florentinerin²).

FIJURENTĪNSKI, *adj. vidi fjiorentinski*. — U *Sulekovu rječniku* (fiurentinski, fiorentiner²).

FIK, *m. u narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata*: Jure ima hižicu, šikom fikom pletenu. (U šali mjesto: šibjem i vibjem. F. Kurelac). Jačka. 263.

FIKA FAKA, *bati, batine (kao u šali kad se s djetetom govori)*. — U naše vrijeme u Slavoniji. Biće fika faka po g...ci paka. I. Brlić.

FIKAKAVAC, fikakavca, *m. pratincola rubetra Koch., pratincola rubincola Koch. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 20—21. — U Spletu*. — vidi kovač.

FĪKATI, fīčēm, *impf. činiti (glasom kao ptica) fi fi*. — Vidi fi fi.

FIKIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Nikola Fikić. Rat. 385.

FĪL, fila, *m. vidi fil*. — U jednoga pisca našega vremena. Al' koji to bješe umetači? il' su fili, il' su vileñaci? Osvetn. 2, 141—142.

1. **FĪLA**, vidi hvjela.

2. **FĪLA**, *m. ili f., ime muško ili žensko, hyp. imena grčkoga kojemu su prva slova Φιλ.* — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 109.

3. **FĪLA**, *f. hyp. Filomena*. — Akc. se mijenja u voc. Filo. — U naše vrijeme u Dalmaciji (obično s nom. File i s voc. File). P. Budmani.

FĪLADĒLFIJA, *f. grad u Americi (rijec grčka)*. — U *Sulekovu rječniku* („Philadelphia“).

1. **FĪLANDAR**, Filandra, *m. car grčki za vremena Stefana kraja prvovjenčanoga. — xiii vijeka i u Dančićevu rječniku (Filandr²)*. Cara, Filandra glagoljema. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Jerisa Filandra. 27. Henrih (Stefanov Jeris Filandr). S. Novaković, zemj. 73.

2. **FĪLĀNDĀR**, Filandara, *m. vidi Hilandar*. — U rukopisu xvi vijeka. Filandara. Danilo 46.

FĪLĀNDĀRSKI, *adj. koji pripada Filandaru*. — U rukopisu xvi vijeka. Filandsarskomu. Danilo 43.

FĪLĀR, filāra, *m. ženska crevļa, tur. filar*. — *isporedi* filara, firale. — U *Vukovu rječniku* s dodatkom da se govori u Lici.

FĪLARA, *f. crevļa, vidi filar*. — U *Mikašinu rječniku* (filare, crevje, postole) i iz nēga u *Stuličevu* (v. crevļa).

FĪLARET, *m. Φιλῆρετος, Philaretus, ime muško*. — U *Sulekovu rječniku* („Philaret“).

FĪLARETA, *f. epimedion, ograda od malijeh (drcenijeh, kamenijeh, gvozdenijeh) stupova, kakve biraju naj češće uz stube. — Jamačno postaje od nem. pfeiler (stvnem. philāri), stupac, od čega je i poľ. filar, stupac. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu*.

FĪLČIĆ, *m. prezime*. — xv vijeka. Mikula Filčić. Mon. croat. 144. (1490).

FĪLDEŠ, vidi fildiš.

FĪLDIŠ, *m. ebur, slonova kost, bijela kost, pers. tur. fil-diš, slonov zub. — isporodi vildiš. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (u Stuličevu rječniku ima, jamačno griješkom, fildeš, i tumačeno je pecten (!) eburneus)*.

FĪLE, vidi 3. Fila.

FILEK, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom*. Šem. prav. 1878. 35.

FĪLĒNDĀR, Filendāra, *m. vidi Hilandar*. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Nosi mene Filendaru crkvi. Nar. pjesm. petr. 2, 63.

FILEPSALAŠ, *m. selo u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom*. Šem. prav. 1878. 36.

FILER, *m. mali mjedeni novac, mađar. fillér (od nem. vierer)*. — U jednoga pisca xvii vijeka. Ja ukradem jedan filer, što je po novca, ali mjedenicu. S. Matijević 12—13. — Kasnije glasi filer koje vidi.

FILETIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 260.

FILĠĠĠĠĠ, filġġġġġ, m. pers. tur. finġġġġġ, čašica bez ručice iz koje se kafa pije. — *isporedi finġġġġġ, finġġġġġ, finġġġġġ.* — *Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. filġġġġġe, filġġġġġi.* — *Od XVIII vijeka (ali vidi finġġġġġ) a između rječnika u Vukovu.* Filġġġġġ persijanski. B. Zuzeri 266^a. A u jutru kafu u filġġġġġu. Nar. pjes. vuk. 1, 287. On ne pije vina ni rakije, veće kavu iz zlatna filġġġġġa. 1, 468.

FILIBA, f. a) Philippopolis, grad u Rumeliji, vidi Plovdivo, tur. Filibe. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (Filiba, Plovdiv, grad u Romaniji 'Philippopolis'), u Belinu 316^a, u Stuličevu.* Nu bivši ih noć dovela u Filibu počiniti, sutra na ishod dana bijela idu naprijed bržijem puti, kroz Popovu ter Koriju prem pospiješno otidoše u bugarsku Papazliju. J. Palmotić 232. Pazarġġġġġ, 6 sati hoda od Filibe. Glasn. 31, 809. (1704). — *b) Φιλίπποι, Philippi, grad u Makedoniji.* — *u jednoga pisca našega vremena.* Svima svetima u Hristu Isusu koji su u Filibi. Vuk, pavl. filib. 1, 1.

FILIBERTO, m. Philibertus, ime muško. — *U Šulekovu rječniku (Philibert').*

FILIBINSKI, adj. koji pripada Filibi, vidi Filiba, a). — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Filibinsko polje pitno od starina to se reče, ke je plodno, sito i žitno, er Marica svud ga optječe. J. Palmotić 229.

FILIBLANIN, m. čovjek iz Filibe, vidi Filiba, b). — *plur. Filibljani.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Filibljanima poslanica svetoga apostola Pavla. Vuk, nov. zavj.

FILIČIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme u okoli dubrovačkoj.* P. Budmani.

FILIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 260.

FILIGRAN, m. neka zlatarska radnja kojom se čine zlatnom ili srebrnom žicom arabeske ili drugi nakiti, tal. filigrana. — *U Šulekovu rječniku (filigranarbeit').*

FILIJA, m. ime muško, isporodi 2. Fila. — *xviii vijeka.* Filija Tomić. Glasn. 11, 3, 240. (1710—1720).

FILIMAN, filimána, m. vidi viliman. — *U Vukovu rječniku.*

FILIMANOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Milenko Filimanović. Rat. 391.

FILIMON, m. Φιλίμων, ime muško. — *Prije našega vremena.* Filimons (kaludersko). S. Novaković, pom. 110.

FILIMONA, f. ime žensko, vidi Filimon. — *Prije našega vremena.* Filimona (monahića). S. Novaković, pom. 110.

FILINDAR, Filindára, m. vidi Hilandar. — *Od xviii vijeka.* U Svetu Goru u Filindar. Glasn. 11, 3, 37. (1702). Vidio sam crkvu Filindara. Nar. pjes. vuk. 3, 66. No se boji crkvi Filindaru. 3, 72.

FILIP, m. Φίλιππος, Philippus, ime muško. — *isporedi Vilip, Pilip, Bilip.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu 316^a, (u Vukovu su samo oblici Vilip i Pilip), u Daničičevu (Filips).* Jepiskupomъ rašskyimi Filipomъ. Mon. serb. 60. (1293—1302). Protovistijarъ Filipsъ. 204. (1386). Ovi pridose k Filipu (Philipu). Bernardin 67. joann. 12, 21. Slavni s. Filip (Philip) bi rodod iz Betsajide. F. Glavinić, cvit. 116^a. Srjed kih Filip kralj od Spahe kruni slavom sve

pjevanje. J. Kavanin 111^b. Kad k Filipu kralju žena Macedonskom razvijena dode. V. Došen 249^a. Tu dolazi Filip momče mlado. Nar. pjes. vuk. 1, 464. Ma ga gada Knežević Filipo. 4, 392. *vidi i kod Filipčić.* — *Okavok se zvao i neki srebrni novac španjolski (po kraljevu imenu) poznati i u Italiji.* Filip—filippo. M. Zoričić, aritm. 13.

FILIPA, f. ime žensko, vidi Filip. — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku.* Kako je polača prvo bila gospodo Filipe naše (dubrovačke) vladike. Mon. serb. 238. (1399).

FILIPAC, Filipca, m. dem. Filip. — *Dolazi xvi vijeka kao prezime (u Vukovu rječniku ima samo oblik Vilipac).* Jurjem Filipcem. Mon. croat. 294. (1592).

FILIPAŠIĆ, m. prezime. — *xvii vijeka.* Janku Filipašiću. Starine. 11, 93. (oko 1635). *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 227. 260.

FILIPČIĆ, m. u zagoneci. Filip prede, Filip tke; Filipčići goli idu. *odgonetljaj: prsti.* Nar. zag. nov. 179.

FILIPENDA, f. spiraea filipendula L., neka biljka, gripeš, grizica, od latinske riječi. — *U Šulekovu imeniku.* 82.

FILIPIC, m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. Pregled. 44.

FILIPJA, f. vidi Filiba, b). — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Epistola, ka Korintijom jest poslana bila iz Filipije Macedonske. Anton Dalm., ap. 61^b.

FILIPJANIN, m. vidi Filibjanin. — *U dvojice pisaca xvii i xviii vijeka.* Isti Paval piše k Filipijanom. F. Glavinić, cvit. 381^a. Aposto govoreći Filipijanima. J. Matović 60.

FILIPLANIN, m. vidi Filibplanin. — *xvii i xviii vijeka (u svijem primjerima s j mj. j).* Pišući k Filipjanom: o Filipjani bratjo. M. Divković, nauk. 10^a. K Filipjanom. I. Ančić, svit. 1x. Pavao pišući Filipjanom. J. Filipović 1, 8^b.

FILIPLE, n. dan svetoga Filipa (prvi maja). — *Od xviii vijeka u Slavoniji.* Drugi duje još ga drže doma, do Filipa il' nedije križne. J. S. Rešković 120. Filiple će pokazati, šta je komu u polju i obrorcu, ako se ne zna o Đurđevu. I Filiple će doći i proći, vidiće se i nezina lipa. Nar. posl. stoj. 62.

FILIPO, m. vidi Filip, tal. Filippo. — *U rukopisu xiii vijeka i u Daničičevu rječniku.* Filipo Мовѣврѣшѣѣ. . . Filipo Пиѣинеѣѣѣ. Mon. serb. 40. (1253).

FILIPOPOL, m. Philippopolis, vidi Plovdivo, Plovdiv, Filiba, a). — *xv vijeka i u Daničičevu rječniku (Filipopolis).* U Jendrenopolju, u Filipopolju i u Vratove. Mon. serb. 410. (1442).

FILIPOV, adj. koji pripada Filipu. Prišadžu Filipovu dšnevi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157. U kolu kćeri Filipovijeh. B. Gradić, djev. 88. S desna ostaje grad mu Pela, Filipova poja (vidi Filipopol) s lijeva. I. Gundulić 373. Grad Čezaree Filipove. S. Rosa 98^b. Velikome kršu Filipovu. Nar. pjes. vuk. 5, 219.

FILIPOVAC, Filipovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Vinograd u Filipovcu. Sr. nov. 1873. 467.

FILIPOVIĆ, m. prezime po ocu Filipu. Plač gosp. Dominika Filipovića. I. Ivanišević 318. Po otcu f. Jerolimu Filipoviću iz Rame. J. Filipović 3, 111. A drugo je beg Filipoviću. Pjev. crn. 100^a.

FILIPOVIĆI, m. pl. ime mjestima. a) općina u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 188. — *b) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* L. V. Stojanović.

FILIPOVKA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Filipovki. Sr. nov. 1861. 496.

FILPOVO BRDO, *n.* zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. Lj. V. Stojanović.

FILISTAR, *f.* filistra, *m.* nem. philister (uprav Filistej), ovako đaci u Nemačkoj zovu one koji nijesu đaci, pa znači i uopće čovjeka koji misli samo o prostijem, svagdanijem poslima, a nema misli ni o čem idealnom. — U Šulekovu rječniku (philister').

FILISTEJ, *m.* Philistaeus, čovjek iz nekoga naroda koji je negda živio u Palestini, jevrejski Filišti. — Od latinske riječi. — Od xviii vijeka. Filisteji gdje vladanje nemu (Goliji) od boja odrediše. P. Kanavelić, iv. 357. Filisteji pridobivši Izraeličane ufatiše korablu. Đ. Rapić 68. A Filisteji uzeše kovčeg božji. Đ. Daničić, 1 sam. 5, 1.

FILISTEJSKI, *adj.* koji pripada Filistejima. — Od xviii vijeka. Filistejskoj ako strani Davida se porodila. J. Armolušić 14.

FILISTEO, *vidi* Filistej. — Od xvi vijeka. Filistea kćeri. M. Vetranić 1, 253. Ovi oholi Filisteo. E. Pavić, ogl. 239. Saul, žudeći pridati Davida gnev u maču Filistea. J. Matović 410.

FILISTINSKI, *adj.* *vidi* filistejski, od lat. Philistinus. — U jednoga pisca xv vijeka. Obilstvo od filistinskih rlv. M. Marulić 39.

FILISTEJ, *m.* *vidi* Filistej. — xviii vijeka. Filisteji prikazaše bogu miše od zlata. M. Radnić 177b.

FILISTEJSKI, *adj.* *vidi* filistejski. — xviii vijeka. Popališe sve sitve i žita filistejska. F. Lastrić, test. ad. 109a.

FILISTEO, *m.* *vidi* Filistej. — xviii i xviii vijeka. Samson prioblada sve Filište. Azbukv. 1690. 35. Suprot Filišteom paklenim vojevati. F. Lastrić, test. ad. 109a.

FILISTINSKI, *adj.* *vidi* filistinski. — xviii vijeka. Kako David Golijata filistinskoga tako Isus Lucifera poglavitoga. Azbukv. 1690. 35.

FILITIS, *ime* nekakvoj škodljivoj zvijerci, riječ grčka. — U rukopisu xv vijeka. Starine. 10, 115.

FILKO, *m.* *ime* muško, *vidi* 2. Fila, Filo. — U rukopisu xviii vijeka. Od Đurevca Filko. Glasn. 49, 12. (1784).

FILO, *m.* *ime* muško, *vidi* 2. Fila. — Akc. se mijenja u voc. Filo. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Nađe momče od Martinovića, po imenu Martinović-Fila. Nar. pjes. vuk. 5, 110.

FILOJE, *m.* *ime* muško. *vidi* Filo i 2. Fila. — Prije našega vremena. Filoje. S. Novaković, pom. 110.

FILOKALIJA, *f.* manastir u Solunu. — xiiii vijeka i u Daničićevu rječniku. V. monastyrъ въ Филокалїи. Domentijan^b 77. V. Filokali monastyr. 135.

FILOLOG, *m.* čovjek što se bavi filologijom. — Grč. φιλόλογος, koji ljubi govor (preko mladih evropskih jezika). — U Šulekovu rječniku (philolog').

FILOLOGIČAN, *adj.* koji pripada filologiji, filolozima. — Od φιλογικός, philologicus (preko mladih evropskih jezika) nastavkom -ica, pred kojim se k mijenja na č. — U naše vrijeme. Kad se kaže 'motično' držalo, valja da bi se moglo kazati i 'gramatična' pogrješka. a tako i g. Radišić u natpisu svoga članka ima filologični pogled. Vuk, pism. 49. — S istijem značenjem govori se i filologički.

FILOLOGIČKI, *adj.* *vidi* filologičan. — Postaje kao filologičan nastavkom -skъ.

FILOLOGIJA, *f.* philologia, nauka o jeziku, istoriji, kulturi itd. starijih Grka i Rimljana; često se zove tako i znanje koje se bavi učenem i isporođivanem različitih jezika. — Grč. φιλολογία, ljubav govora, ali preko mladih evropskih jezika. — U Šulekovu rječniku (philologie').

FILOMENA, *f.* Φιλομένη, Philomena, ime žensko. — isporođi Filomena. — U naše vrijeme po Dalmaciji.

FILOMEŃA, *vidi* Filomena. — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre. Voliš li Brončicu ali FilomeŃu? Nar. pjes. istr. 3, 20.

FILONIJA, *f.* grčko ime žensko. — U rukopisu xviii vijeka i u Daničićevu rječniku. Rodi že Konstantija i dšterъ imenemъ Filoniju, въ svetemъ křišteniji нареčennuju Irinu. Okáz. pam. šaf. 57.

FILOSOF (filosof), *m.* philosophus, čovjek koji se bavi filozofijom, ili uopće mudrac, od grč. φιλόσοφος, ali preko evropskih jezika. — isporođi filozof. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikaljinu i u Daničićevu (filosof). Toj su naučeni filosofi. M. Marulić 70. U ono vrime filosofi mudri krajevau. F. Lastrić, test. 60b. Filosofima iliti mudroznancima. J. Matović 14. Kako uče filosofi oli naravni naučitelji. M. Dobretić 190. No pregori i oprosti sad al' ikad! kako mudar i naučen filozof! Nar. pjes. vuk, živ. 200. De marjaši zveče filosofi muče. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 75. i u Šulekovu rječniku (philosoph').

FILOSOFIČKI, *adj.* philosophicus, koji pripada filozofiji ili filozofima. — Od φιλοσοφικός, philosophicus (preko mladih evropskih jezika, *vidi* i filozofik) nastavkom -skъ pred kojim se k mijenja na č. — U Šulekovu rječniku (philosophisch').

FILOSOFIJA, *f.* philosophia, znanje koje dopunjuje svaku nauku ili znanje, jer pokazuje na čem je ono osnovano, metodu kojom se uči itd., od grč. φιλοσοφία preko evropskih jezika. — isporođi filozofija. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (filosofija, znanje naravskih stvari). Učase logiku, filozofiju i teologiju. B. Kašić, iv. 38. Filozofija i mudrost ovoga svijeta. J. Matović 13. i u Šulekovu rječniku (philosophie').

FILOSOFIK, *adj.* philosophicus, *vidi* filozofički. — U jednoga pisca xviii vijeka. Besiditi od stvari bogoslovnijeh i filosoficijeh. B. Kašić, fran. 22.

FILOSOFOVATI, *filosofujem*, *impf.* baviti se filozofijom, misliti kao filozof; govoriti kao filozof (ironički), mudrovati. — isporođi filozofovati. — U Šulekovu rječniku (philosophiren').

FILOSOFSKI (filosofski), *adj.* philosophicus, koji pripada filozofiji ili filozofima. — Od xvi vijeka. Post filosofski. Š. Budinić, sum. 149a. Koji kamen, kako govore, filosofski, po komu se rude u zlato promiňuju scine da su učinili. I. Velikanović, uput. 1, 291.

FILOSOP, *m.* *vidi* filozof. — U naše vrijeme u Bačkoj.

FILOTEJ, *m.* Φιλόθεος, ime muško. — isporođi Filotije. — Od prvijeh vremena i u Daničićevu rječniku. Patrijarhu kirъ Filoteju (kirъ Фило-тею). Glasn. 11, 163. (rkp. xviii vijeka). — I manastir u Svetoj Gori. Filotej naricajemy monastyrъ. Domentijan^b 66. Filoteu (Филотеу) igumens. 127. 132.

FILÓTEJA, *f. ime žensko. vidi Filotej. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FILOTIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovana Filotića iz Grabovca. Glasn. II, 1, 23. (1808).

FILÓTLJA, *m. vidi Filotije. — U naše vrijeme.* Na Filotiju Markovića iz Kormanana. Glasn. II, 3, 69. (1808).

FILÓTIJE, *m. vidi Filotej. isporodi i Filotija, Vilotije. — Od xviii vijeka a između rječnika u Daničičevu (u Vukovu ima samo Vilotije).* Piše (na starom rukopisu) da je 7215' (1707) kupljeno u manastiru Dovoji . . . podvigom i cenoju igumena Filotija'. Vuk, dan. 1, 12.

FILÓTLJIN, *adj. koji pripada Filotiji. — U naše vrijeme (pisano Filotin).* Da je uzeo sebi za suprugu Filotinu mater i na Filotinu očevinu stao. Glasn. II, 3, 69. (1808).

FILOVO, *n. ime selu. — Prije našega vremena.* Filovo (selo). S. Novaković, pom. 149.

FILOZOF (filózof), *vidi filosof. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 816^a.* Budući pitan 1 filozof. Korizm. 37^b. Dobro rekoše primudri filozofi. I. Ančić, ogl. XII. Tako nas uče naravnici oli ti filozofi. M. Dobretić 370. I našega filozofa strika Toma. Nar. pjes. vuk. 5, 460.

FILOZÓFATI, filozófam, *pf. philosophari, rázložiti, govoriti kao filosof, tal. filosofare. — U jednoga pisca xvii vijeka.* I tako se ima filozofat u druge stvari. I. Držić 121.

FILOZÓFIJA, *vidi filosofija. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 297^a.* I filozofiju i kripisti ine u nemu ja viju. P. Hektorović 16. Naučena sam u retoriki, geometriji, filozofiji. F. Vrančić, živ. 8. Istina filozofija bijaše mišljenje od smrti. P. Posilović, nasl. 12^a.

FILOZÓFSKI (filózofski), *adj. vidi filosofski. — U naše vrijeme i u Belinu rječniku 316^a u kojem stoji (jamačno štamparskom griješkom) filozovski. tako je na jednom mjestu i u naše vrijeme.* Filozovska glava izabrana. Nar. pjes. vuk. 5, 1. Da mu bog da filozofsku glavu. 5, 476.

FILOZOP, *m. vidi filosof. — U rukopisu xvi vijeka.* Posla po filozopa. Zborn. 1^a. Čuvši jednoga filozopa. 10^a.

FILOZOV, *vidi filozof i filosof. — U jednoga pisca xvii vijeka.* Filozov piše pri Barleti. I. Ančić, ogl. 59.

FILOZÓF, *vidi filozof i filosof. — xv i xvi vijeka.* Meštri, ki se govore filozofi. Mon. croat. 107. (1470). Dvima macedonijskima filozofoma. Aleks. jag. star. 3, 225.

FILOZÓFIJA, *vidi filosofija i filosofija. — xvii i xviii vijeka.* Stvari skrovite od filozofije ali drugoga znanja. P. Radović, nač. 143. Kako bi se hotio zvati Aleksandro veliki, a ne biti junak? kako li mudri Aristotil, a ne znaš filozofije? J. Banovac, pred. 69. Drugoga učeći gramatiku, filozofiju. J. Filipović 3, 340^b.

FILUGA, *f. povećá lada s jednom katarkom, nepokrivenu, tal. feluca, filuca. — U naše vrijeme u Boci kotorskoj (u Dubrovniku se govori filuga) i u Vukovu rječniku.* A noj dužde odašilo dare, darova joj zlaćenu filugu. (iz Risna). Nar. pjes. vuk. 1, 624.

FILUN, *m. nekakva riba. — U naše vrijeme u Dalmaciji.* Filun, filone, lichia amia? Čas. čes. muz. 1854. 185. — *vidi i felun.*

FIL, filja, *m. elephas, slon, arap. tur. fil. — isporodi vil, fil. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu gdje naj prije dolazi, u*

Belinu 285^b, u Stuličevu, (u Vukovu ima samo adj. filjev). Fili jesu uhvaćeni z dobročinstvami, koji budući živine toliko goleme i jake, poslušni su čoeoku. M. Radnić 393^a. Vojnici svojim elefantom aliti flom krv ukazaše. S: Margitić, fal. 167. Ne brojeći mnoštvo konika ni bojnih elefanata aliti filja. And. Kacic, kor. 331.

FILJA, *f. vidi hvjela.*

FILARKA, *f. pistrix, copa. — Postaje od filer. a) žensko čelade koje peće ili prodaje hleb, pečarica. — u Bjelostjenčeru rječniku (v. fištrovica) i u Jambrešičevu (artopa'). — b) vidi preprodavalica, isporodi pilarka, pilarica. — u naše vrijeme u Hrvatskoj i u Šulekovu rječniku (fratschlerweib, fratschlerin').*

FILER, *m. vidi filer. — xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčeru (fijer, beč, viennensis quadrans, nummus, minutum, nummus perexiguus, nummulus teruncius, teruncium, trux, obolus') gdje naj prije dolazi.* A ne vaia svaki ni filera. M. A. Relković, sat. H7^a. Meni se čini, da ovaj ovan nije više vridan nego 3 filera. D. Rapić 249.

FÍLEV, *adj. koji pripada filu, filima. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (elephanten-, elephanti' s primjerom iz narodne pjesme: Kamo li ti dvi zmajave glave i u svakoj dva filjeva zuba).* I izvadi jatagana kriva, uši su mu od filjeva zuba. Nar. pjes. marj. 156.

FILUGA, *f. vidi filuga.*

FIMA, *f. ime žensko. vidi Fimija. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FIMFA, FIMFULA, *f. vidi famfula. — U Šulekovu imeniku. 82.*

FIMIJA, *f. ime žensko, vidi Jefimija. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

1. **FĪN**, fina, *adj. u tuđijem jezicima iz kojih je uzeta ova riječ prvo je značenje: tanak, ali su se iz ogora razvila druga značenja s kojima je prešla u naš jezik. — isporodi vin. — Akc. je u nominalnijem oblicima (osim nom. sing. m. i akuzativa kad je jednak nominativu) onaki kaka je u gen.; u složenijem oblicima onaki je kaka je u nom. — Po primorskoj krajevima došlo je od tal. fino, po sjevernijem može biti od srvnem. fin. — Od xv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Bjelostjenčeru (fini, praelclarus, egregius, generosus, bonus'), u Voltigijinu (fini, fino, sottile, bello', fein, schön'), u Vukovu (fini, vide vini, a ovo je tumačeno 'fein' elegans, excellens' s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničičevu (fini, srl, finus, purus'). — Komp. fínfi (Od naj finoga otajstva božanstvenoga. V. Andrijašević, put. 152. orako je u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani) i finiji (Jere će mi finija postati (vuna). M. A. Relković, sat. H4^b). Od naj finijih tvorila. Nar. prip. vrč. 175). a) o vuni, lanu itd. u kojega je tanka žica, pa o tkanu koje se od onoga napravlja i koje je, koliko je tanja žica, lepše i skuplje. suprotno debeo, grub. Finom skarlatu skratí vlas. M. Vetranić 1, 11. Koji je fino sukno načinio. M. A. Relković, sat. L4^a. Zafaluje noj na finoj vuni. L4^a. Nademo doma gospodu gdi nešto od finoga beza šije. D. Obradović, basn. 404. Još na nojzi odijelo fino. Pjev. crn. 261^b. Ter mi si obuci tu finu stomatu. Nar. pjes. istr. 3, 8. Učini jedan zavezaj u finoj marami. Nar. prip. vrč. 110. — b) o zlatu i srebru s kojijem ništa drugo nije miješano. vidi i čist kod a, b). Srebra glamskoga dva sakula, u jednóm sakulu 5 ploča i nekoliko zrna fina . . . sakula drugi fina. Mon. serb. 406. (1441). Dva*

plika fina srebra. 498. (1466). — c) kaže se po predašnjem značenjima i o drugijem stvarima kao pohvala i znači uopće: *lijep, velike cijene*. Što u tebe nausnica nema, dobro ti je ture od perčina, fine ču ti napraviti' solufe. Nar. pjes. herc. vuk. 53. Fina ovoga duvara na ovoj bogomoli! Nar. prip. vrč. 175. — d) i o čeladetu se kaže kao pohvala, te znači: *koji plemenito misli, ili koji umije uludno općiti s drugijem*. suprotno je prostački, grub, neotesan itd. vidi u Bjelostjencu rječniku. — e) o čeladetu (i o onome što takovo čelade radi, govori) može se kazati ne po sve u dobrom smislu, te znači: *lukav*. Fin ti s' mladici, i umiješ sve. M. Držić 301. — s ovijem značenjem ima i adv. fino. Ko fino laže ta slično kaže. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 158. — I u Šulekovu rječniku („fein“).

2. FİN, m. finis, *svršetak, tal. fine*. — U jednoga pisca xv vijeka. Gdi ni konac ni fin dobru ne ni hvali. M. Marulić 60. On je alfa i o, početak tere fin. 207.

3. FİN, m. nem. Finne. a) *čovjek iz etnografskoga plemena kojemu pripadaju Finlanci, Magari, Lopari itd.*; b) *čovjek iz Finlandije*. isporodi Finlandac. — U Šulekovu rječniku („Finnländer, Finne“).

FINA, f. grč. φῆνη, vrsta orla. — U Daničiću rječniku: fina, φῆνη: Fina, milostiva ptica, nispadajama orličista hraneštii. Гильбердингъ, босній, репцер. 274).

FINÂNCA, vidi financija.

FINÂNCIJA, f. vidi financije, tal. finanza. — U naše vrijeme u Dalmaciji (i finanza) gdje se često ovako zove i financijska straža.

FINÂNCIJALNĀ, adj. koji pripada financijama. — Od tal. finanziere. — U Šulekovu rječniku („finanz“).

FINÂNCIJE, f. pl. reditus publici, cura redituum publicorum, državni dohoci, upravljanje državnim dohocima, tal. finanze, nem. finanzen. — U Šulekovu rječniku („finanzen, finanzwesen“).

FINANSIJER, m. vrlo bogat, novčan čovjek, franc. financier preko nemačkoga jezika. — U Šulekovu rječniku („financier, finanzmann“).

FINAZITA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. Finazita (monahinja). S. Novaković, pom. 110.

FİNĀN, vidi filgan i fingan. A na sofre zlatne gvanijere, na nu meće kupe i finčane. Nar. pjes. vuk. kovč. 93.

FİNĀVAC, Finčevca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski) Finčevac. Pregled. 66.

FİNDEL, m. od slame ženska kapa, kao šupaftanir. vidi honde]. — U Vukovu rječniku u kom se ovako tumači s dodatkom da se govori oko Sina.

FİNDIKA, f. mladica što za jednu godinu izbije iz drveta, biće od tur. fydan (grč. φυτόν). — U Vukovu rječniku gdje se onako tumači s dodatkom da se govori u Boci.

FİNGATI, fingām, impf. fingere, izmišlati (ništo lažno). — Od tal. fingo, praes. glayola fingere. — xvii vijeka. Finga to jes izmišleša koju god priliku. B. Kašić, nač. 7. Ako fingaju spenže za vadit veće mjedi. I. Držić 304. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FİNĀN, vidi filgan. — Od xviii vijeka. Po jedan fingan. G. Pešalić, utiš. 246. Mrku kahvu iz fignana srčce. Nar. pjes. juk. 380.

FİNICKĀ, adj. vidi finski. — U jednoga pisca xviii vijeka. Na kraju zamorja finiškoga. A. Tomiković, živ. 133.

FINIJA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 110.

FINIK, m. phoenix dactylifera L., drvo i plod, vidi paoma i datała, grč. φοινῖξ. — Od pr-vijeh vremena, a između rječnika u Stuličevu (v. fenik) i u Daničiću (finik, palma). Dastu jemu zahara i finiky (voće) jeliko potrčbova. Domentijan^h 192. Finik, finiks, palma, phoenix dactylifera L. B. Šulek, im. 82. — U rukopisu xv vijeku stoji s oblikom finiky prema novogrč. τὸ φοινῖξ. Starine. 10, 86.

FINIKOV, adj. koji pripada finiku, finicima. — U rukopisu xv vijeka. Finikova kostica. Sredovj. jek. star. 10, 86.

FINIKS, vidi kod finik.

FINKA, f. zeba, bitkarac, nem. fink. — U naše vrijeme. Finka (zeba), der gartenfink, buchfink, waldfink, fringilla caelebs. G. Lazić 57.

FINLANDAC, Finlanca, m. čovjek iz Finlandije. — isporodi Fin. — U jednoga pisca xviii vijeka. Sełani Finlandci. A. Tomiković, živ. 268.

FİNLÂNDIJA, f. kraj u sjevernoj Evropi koji pripada Rusiji, nem. Finland. — U Šulekovu rječniku.

FINLANTKIŃA, f. žensko čelade iz Finlandije. — isporodi FinkiŃa. — U jednoga pisca xviii vijeka. Zaľubio se je u jednu FinlandkiŃu. A. Tomiković, živ. 273.

FİNŃA, f. osobina onoga što je fino ili onoga koji je fin. — Od xviii vijeka. Švedska vuna se s finoćom ingleskoj vuni ukloniti neće. I. Jablanci 129. — i u Šulekovu rječniku („feinheit“).

FİNOFES, m. fini (?) fes. — isporodi vinoves. — U narodnijem pjesmama našega vremena (u Vukovu rječniku, premda ima finofesak, nego samo vinoves što je tumačeno „feinere fessmütze“, q. d. fino fes?). A na glavu fesa finofesa. Nar. pjes. vuk. 3, 535. Kamo tvoga fesa finofesa? 3, 539. A na glavu kapu finofesa. Nar. pjes. juk. 241.

FİNOFĒSAK, finofeska, m. dem. finofes. — isporodi vinovesak. — U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku. Na glavi ti, Mujo, fesak finofesak. Nar. pjes. vuk. 1, 446.

FİNOFĒSIĆ, m. vidi finofesak. — U narodnijem pjesmama našega vremena. I ustakni finofesić mali. Nar. pjes. juk. 402. Brez kalpaka u finofesiću. Nar. pjes. petr. 1, 249.

FINO POŁE, n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Sr. nov. 1875. 609.

FINOST, f. vidi finoća. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka (po dubrovačkom govoru finos). Ovoga kamena finos poznajući. B. Gradić, djov. 179.

FİNSKI, adj. koji pripada Finima, ili Finlandiji. — U Šulekovu rječniku („finländisch“).

FİNŽÂN, vidi filgan. — U rukopisu xvii vijeka (može biti da treba čitati fingan, vidi g). Prisipli ki nemu dva finžana vodč. Glasn. 25, 35. (xvii vijek).

FİNKIŃA, f. vidi Fin. a) žensko čelade finskoga plemena; b) žensko čelade iz Finlandije. isporodi FinlantkiŃa. — U Šulekovu rječniku („Finnländerin“).

FIRALE, firâlâ, f. pl. jemenije. vidi filar. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.

FIRENCA, *f. vidi* Fijorencea, *tal.* Firenze. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Sabor od Firenze. J. Matović 134. i u Šulekovu rječniku (Florenz).

FIRGAZ, *m. bati, batine (kad se bije dijete prutom), mađar.* virgás, *ili lat.* virgas preko nemačkoga jezika. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kako bi kom detetu firgaz ili ferulu počeo davati, ja bi s him zajedno počeo plakati. D. Obradović, živ. 21.

FIRITI, firim, *impf. vidi* viriti. — *U naše vrijeme u Slavoniji.* T. Maretić.

FIRIZ, *m. klis.* Ć. Stojanović. — *U naše vrijeme.* Firiza tepu, ne smetaju im brkovi. Dok smo se još igrali firiza. Nar. posl. stoji. 62. — *vidi* viriz.

FIRNIS, *m. pokost, nem.* firniss. — *U Šulekovu rječniku.*

FIRULA, *f. ferula communis L., vidi* fjerla, *a).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Čas. čas. muz. 1852. 49. B. Šulek, im. 83.

1. **FIS**, *interj. glas kojim se pokazuje kako zveći udarac (n. p. zaušnica).* — *U Vukovu rječniku* („schallwort, den hieb zu bezeichnen“).

2. **FIS**, *m. arbanaški fis, rod, kofoeno, pleme.* — *Od xviii vijeka.* Fis od fisa, pl. fisovi, nazione. S. Budmani 421a. Arnauti, koji su živeli na zemlji današnjega topličkog okruga, bili su, po kazivanju nekih između njih, od sedam fisova ili plemena. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 362.

FISIKA, *vidi* fizika. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Nauči od fisike. A. d. Costa 1, 86.

FISAK, fiska, *m. fiscus, državno blago.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Koji bi priložili crkvena dobra komori ili fisku. Š. Budinić, izpr. 135.

FIŠKA, *f. vika, grajahe (čeladi, a može biti i životinja), vidi* viska, vriska. *isporedi* fiskati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Da je kome stati pogledati sokolovce mlade Crnogorce kako čine fisku i vesele. Ogled. sr. 223. Stoji fiska hatah i paripah, a hijesni Turci popijevaju. 442.

FIŠKAC, *interj. vidi* fis. — *U Vukovu rječniku.*

FIŠKÂNE, *n. djelo kojim se fiska.* — *U Vukovu rječniku.*

FIŠKATI, fiškâm, *impf. činiti fis fis, n. p. prutom.* — *U Vukovu rječniku* (fiskati, n. p. prutom).

FIŠNUTI, fišnêm, *pf. a) udariti čim (tako da se uz to kao da čuje glas fis.)* — *od xviii vijeka.* Okruži lučaricom i fisnu ga kamenom u čelo. F. Lastrić, ned. 75. Fisnu Malkusa po glavi tako, da mu takija uho odsiće. Đ. Rapić 252. i u naše vrijeme u Dubrovniku: „Fisnuo ga je (zaušnicom)“. Fisnuću te! P. Budmani. — *b) vidi* zviznuti. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Zapucaše puške na hiljade i fisnuše do sedam hiljada. Nar. pjes. vuk. 5, 381.

FISTA, *f. anthus Bechst., neka ptica.* — *U naše vrijeme u Spletu.* Anthus spinoletta Bp., fista pojarica. Anthus pratensis Bechst., fista blatarica. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 28. Anthus aquaticus Bechst., fista. imen. kraješn. 18.

FIŠTAC, *m. pistacia vera L. (fructus), vidi* pistač, oraščić, tur. fystyk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FIŠTÂN, fištâna, *m. neko žensko odijelo, sukna, tur. fistan.* — *isporedi* fuştan. — *U Vukovu rječniku* („art frauenrock“). — *Ovaklo se zove i bijelo odijelo kao sukna što Arbanasi nose od pasa do kojena, arbanaški fustan.*

FISTATI, fistam, *impf. buktjeti, vidi i* lizati. — *U narodnoj pjesmi (iz Bosne) našega vremena.* Što mu doro radi! u nos zvižde, u nebesa skače, ispod nogu živa vatra sijeva, a na usta mavi plamen fista. Nar. pjes. juk. 217.

FISTONIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. spal. 1862. 28.

FIŠEČINA, *f. augm. fišek.* — *U naše vrijeme.* Ovde izvadi onu fišečinu. Pravdonoša. 1852. 3.

FIŠEČNICA, *f. vidi* fišeklije. — *U Vukovu rječniku.*

FIŠEK, *m. embolus, spravan prah i olovo za napuñanje puške i obavit (obično) hartijom poput vafka, tur. fišek.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Fišeka za dugačke puške. I. Zaničić 124. Pa se brani malijem puškama dok izgorje tri teste fišeka. Nar. pjes. vuk. 4, 428. I u čese četrest fišeka. 4, 430. Besposlen Mujo fišeke savija. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 12. — *Kaže se i za drugo što je na isti način napravljeno, n. p. fišek novaca.* — *I kao muški nadimak:* Tako je n. p. u Rađevini u selu Bršini bio neki pop Petar (od starine Gagović iz Pive, ali su ga ondje zbog osobite hitrine i plahosti zvali Fišekom i Fišekovićem). Vuk, rječn. 826b.

FIŠEKAČA, *f. na jednom mjestu u pisca našega vremena; ne znam jeli nepun fišek ili hartija na fišku.* Izvadi iz česa jedan fišek, odbući zrno i dva dijela praha povrati u česi, na dlanu lijeve ruke sasuj malo praha, pa, da oprostište, pljuvačom razmuti i učini mastila, pa će reći Stijepi: „Umoci prst desne ruke pa pritisni na ovoj fišekači“. V. Vrčević, niz. 183.

FIŠEK-ČESE, *f. pl. vidi* fišeklije. — *U Vukovu rječniku.*

FIŠEKLIJE (čese), *f. pl. čese što vise o pasu u kojima naš narod nosi fišeke, vidi* pripojasnice. — *isporedi* fišečnica, fišek-čese. — *Od fišek turskijem nastavkom li.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Kese fišeklije. M. Đ. Miličević, zim. već. 210.

FIŠEKLUK, *m. česa u kojoj se nose fišeci, tur. fišeklik.* — *Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu.* Kamo naćak, puška, fišekluci? I. Zaničić 30. I fišekluk okovani zlatom. M. Katanić 69.

FIŠEKOVIĆ, *m. muški nadimak (vidi* fišek *pri kraju) i prezime.* Sem. srb. 1882. 238.

FIŠFIRIĆ, *m. patuljak, starmali. isporedi* fišfiric. — *Postoje ili od mađar. félérű, polučovjek, ili od arap. tur. ferferet, lakoumnost (ovo značenje odgovara boje sadašnjemu značenju riječi fišfiric: može biti da su fišfiric i fišfiric dvije različite riječi, prva bi bila iz mađarskoga a druga iz turskoga).* — *U Bjelostjencu rječniku: (jamačno štamparskom griješkom) fišfirlić, v. magaš (kod ovoga stoji fišfiric).*

FIŠKÂL, fiškâla, *m. odvjetnik (državne) blagajne; državni odvjetnik.* B. Šulek, rječ. 478b. nem. fiscal.

FIŠKÂLNÎ, *adj. fiscalis, koji pripada državnoj blagajni (fiscus) ili fiskalu.* — *U Šulekovu rječniku* (fiškâlî „fiskalni“; fiškâlîni pristav „fiscal-adjungt“).

FIŠPAN, *m. siva ili crna elastična tvar, slična rožini, što stoji u kitovijem ustima mješte zuba, nem. fischbein.* — *isporedi* i balina (u suplementu). — *U naše vrijeme.* Fišpan—fischbein. J. Pančić, zoolog. 19. i u Šulekovu rječniku (fischbein“).

FIŠTAR, fištra, *m. pekar, lat. pistor.* — *U Bjelostjencu rječniku.*

FIŠTARNICA, *f.* pekarnica, *vidi* fištar. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FIŠTATI, *fištām*, *impf.* *vidi* vrištati i vištati. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu.* Koni fište, sokolovi pište. Oglad. sr. 244.

FIŠTINAC, *fištince*, *m.* seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 69.

FIŠTROV, *adj.* koji pripada fištru. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FIŠTROVICA, *f.* pečarica, *vidi* fištar. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FIT, *m.* tal. fitto, *najam.* a) conductio, *najam, zakup, kirija.* — od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (fit, daŕe vu napredek, najem etc. locarium) i u Voltigijinu (affitto, pigione, zins). Tomu fitu teče termen vela maša vsako lito. Mon. croat. 146. (1492). — b) kamata. — u Bjelostjencevu rječniku (v. čins).

FITANE, *n.* djelo kojijem se (2.) fita. — *U Bjelostjencevu i u Voltigijinu rječniku.*

1. **FITATI**, *fitām*, *impf.* *vidi* hitati i hvatati. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Perastu i s primjerom iz narodne pjesme:* A što me pitaš, te me ne fitaš?

2. **FITATI**, *fitām*, *impf.* tal. affittare, *davati u najam, pod zakup, vidi i fit.* a) davati u najam; b) davati (novce) na korist, na kamatu. — isporodi fitovati. — *U Bjelostjencevu rječniku* (fitam, vu najem dajem ili hasnu hiže, baščinu, penaze etc.) i u Voltigijinu (affittare, arrendare, vermiethen, verpachten).

FITIL, *fitila*, *m.* ellychnium, funiculus incendiarius, linamentum, *arap. tur.* fitil. — isporodi vitiļ. — *Akc.* kaki je u gen. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. fitiļu, fitiļi. — *Od xvii vijeka a između rječnika u Mikajinu* (fitil, stiñ za rane) gdje naj prije dolazi, u Belinu (linamentum 723b), u Bjelostjencevu (kajkavski fitil, v. steñ), u Stuličevu (ellychnium), u Vukovu: vide vitiļ, a kod ovoga stoji: 1. die lunte, funiculus incendiarius. 2. der docht, ellychnium, cf. svještilo. 3. što se u ranu meće (savi je se od svilca, pak se namaže melemom). a) ellychnium, stijeñ, svještilo. Ali se (svjeća) mučno užeže kada je fitil ohladio. M. Radnić 270b. Tri se stvari u svići nahode: svitlost, vosak, fitil. A. Kanižlić, utoč. 539. Pa udari voštane fitije. Nar. pjes. petr. 2, 69. — b) funiculus incendiarius, kojoplasno uže tako spravljeno i namazano da, kad se napali, gori bez plamena i ne gasi se. — u Vukovu rječniku. — c) išćupana krpa što se meće u ranu. — u rječnicima. — d) marchantia polymorpha L., japrika, jetrenka. Fitil, fitiljak, lichen, epatica, marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 88.

1. **FITILAČA**, *f.* u Vukovu rječniku, u kojem ima samo oblik vitiļača, a kod ovoga stoji: *U Hrvatskoj na turskoj granici na velikoj moci vidi se kao košnica, iznutra od stvari koje mogu gorjeti, pa kad bi udarili Turci, ono se zapali, da ljudi izdaleka mogu vidjeti i da trče u pomoć.*

2. **FITILAČA**, *f.* debela poñava. *vidi* fitil. — *U naše vrijeme.* Slamnaču, koju debelu poñavu, fitilaču ili hasuru zvanu, perinu, . . . (U Gradiški i brodskoj pukovniji). V. Bogišić, zborn. 216.

FITILJAK, *fitiljka*, *m.* uprav dem. fitilj, ali *vidi* fitilj, d).

FITILIĆ, *m.* dem. fitilj. — xviii vijeka. Priļipi Ćima pod krila fitiliće zamoćene u sumpor. F. Lastrić, ned. 905.

FITNĀK, *m.* a) čovjek, koji daje pod zakup, *vidi* fit, a). — u Voltigijinu rječniku (fittajuolo, verpachter). — b) kamatnik, *vidi* fit, b). — u Bjelostjencevu rječniku (foenerator, usurarius, danista, kamatnik).

FITOVATI, *fitujem*, *impf.* *vidi* fitati. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FITUBINAC, *fitubince*, *m.* falco tinunculus L., vrsta sokola. — *U naše vrijeme u Spļetu.* Falco tinunculus L., fitubinac. Falco tinnunculoides Natt., fitubinac mali. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 9. Cenchreis tinunculus L., fitubinac. im. kraješñ. 12.

FIZER, *m.* a) frontale, kao nakit na čelu (u ženskih), nem. visier; b) baždarska mjera, nem. visier(mass). — *U Bjelostjencevu rječniku* (fizer, kojega žene na čelu nose, frontale. 2. fizer, t. j. stanovit mertuk, stereometrum) i u Jambrešićevu (fizer, koga žene na čelu nose, frontale).

FIZERENE, *n.* mjereñe (kao baždar), *vidi* fizer. — *U Bjelostjencevu rječniku* (fizerene, meštija mereña, stereometria).

FIZIČAN, *fzična*, *adj.* naravan (koji nije ni vrhu naravi ni protiv naravi, a i koji nije duhovni ili moralni, n. p. fizična bolest). — *Od grć. φυσικός, naravan, preko mlađijeh evropskih jezika, nastavkom ѣнъ.* — *U Šulekovu rječniku* (physisch), u kojem ima s istijem značenjem i fizički (istoga postana nastavkom ѣскъ).

FIZIČKI, *adj.* *vidi* fizičan.

FIZIJOLOG (fizijolog), *m.* čovjek koji se bavi fizijologijom, grć. φυσιολόγος, ali preko mlađijeh evropskih jezika. — *U Šulekovu rječniku* (physiolog).

FIZIJOLGIČKI, *adj.* koji pripada fizijologiji, fizijolozima. — *U Šulekovu rječniku* (physiologisch).

FIZIJOLGIJA, *f.* nauka o životnijem silama, grć. φυσιολογία (govor o naravi), ali preko mlađijeh evropskih jezika. — *U Šulekovu rječniku* (physiologie).

FIZIK, *m.* čovjek koji se bavi fizikom. — *Od xvii vijeka i u Belinu rječniku* (physicus 319a). Mnogi vrijedni liječnici i fiziici i kirurzi. B. Kašić, in. 101. i u Šulekovu rječniku (physiker).

FIZIKA, *f.* nauka o naravnijem silama (osim životnijeh sila), grć. φυσική, ali preko mlađijeh evropskih jezika. — *Od xvi vijeka.* Sentencija Aristotilova v knjigah od fizike. Korizm. 13a. i u Šulekovu rječniku (physik).

FIZIKĀLAN, *fizikālana*, *adj.* koji pripada fizici. — *U Šulekovu rječniku* (physikalisch).

FIZOVATI, *fizujem*, *impf.* prepletati opanak odozgor po širini. u Posavini; kapicu opanka poprijeko srmom i karmezinom preplitati. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hefele.

FIZIK, *vidi* fizik. — *U pisca xvii vijeka.* Govore fiziici mudri da . . . I. Ančić, vrat. 194.

FIZLĀN, *fizlina*, *m.* *vidi* vižle. — *U Vukovu rječniku* (fizlin) s dodatkom da se govori u Grblu.

FJĀŠAK, *fjāška*, *m.* plosnata staklenica, tal. fiasco. — *U Belinu rječniku* 313a.

FJĀSĀTA, *f.* *vidi* felsata. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FJĀRSATI, *fjārsām*, *pf.* nagrditi koga udarcem, ranom (naćiniti mu fjārsu na licu). — *Može biti od tal. sfregiare, vidi i fjārsa.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U ovijem primjerima (iz Boke kotorske) nema j:* Koja bi žena

učinila preljubu, da je muž otpusti fersana nosa. Pravdonoša. 1851. 25. Pa ako išta lažno rečem neka me pred vama fersa (t. j. obilježi nožem po obrazu). 1852. 23.

FJÖRËNÇA, FJÖRENSKI, FJÖRËNTÍN, FJÖRËNTÍNSKI, FJÖRÍN, *vidi* fjo-.

FLAFLATA, *m.* brbljavec, hvališa, novogrč. φαυλατός, φαυλατός. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FLÄKE, *f. pl.* ruble. — Nepoznata postać (srodno s vlakno? *nem.* flaggo, zastava?) — U Bjelostjencevu rječniku i u naše vrijeme po Hrvatskoj i Slavoniji. T. Maretić.

1. FLAM, *m.* podvratnik (u govečeta), *nem.* wamme (?). — U Bjelostjencevu rječniku: flam, flamovina, podvratek, pelles dependentes ex gutture boum, palearia, palearia.

2. FLAM, *m.* čovjek iz Flandrije, čovjek iz naroda u Belgiji koji govori donjo-nemačkim jezikom, *dñem.* Vlam, Flam. — U Šulekovu rječniku (Flammänder).

FLAMENDIJA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu crnorječkom. Sr. nov. 1872. 545.

FLAMENGO, *m.* *vidi* Flam, srlat. Flammengus, tal. Fiammingo. — U jednoga pisca xv vijeka. Cimabri sada se zovu Flamengi. M. Marulić 72.

FLAMÍNSKÍ, *adj.* *vidi* flamski. — Radi postać *vidi* Flamingo. — U jednoga pisca xviii vijeka. Flaminski (jezik). A. Tomiković, živ. 271.

FLAMKIŃA, *f.* žensko čelade iz Flandrije, žensko čelade iz donjo-nemačkoga naroda u Belgiji, *vidi* Flam. — U Šulekovu rječniku (Flammänderin).

FLAMOVINA, *f.* *vidi* 1. flam.

FLAMSKI, *adj.* koji pripada Flamima. — *isporedi* flaminski. — U Šulekovu rječniku (flam-mändisch, flämisch).

FLÄNAK, flänka, *m.* valetudo calculorum, lithiasis, *vidi* kamenac. — Riječ je jamačno romanska (možebiti tal. mal di fianco, srdobola). — U Belinu rječniku (calculi vitium 453^b), u Bjelostjencevu (flank, v. kamenec), u Stulićevu.

FLÄNDRA, *f.* psovka raspuštenom ženskom čeladetu, *isporedi* čs. flandra (orako su Slovaci zvali ženske u naseobinama iz Flandrije. Jungmann), pol. fladra, oboje s istim značenjem. — U Vukovu rječniku: 'ein schimpfwort für eine liederliche weibsperson', 'vulgivaga' s dodatkom da se govori u vjvodstvu osobito po varošima.

FLANDRËTINA, *f.* *augm.* flandra. — U Vukovu rječniku.

FLANDRIJA, *f.* kraj u Belgiji, *nem.* Flandern. — *isporedi* Fijandra. — U Šulekovu rječniku.

FLANDRIJANSKI, *adj.* *vidi* flandrijski. — U jednoga pisca xviii vijeka. U flandrijanskomu vilajetu. I. Jablanci 70.

FLANDRIJOT, *m.* kao da je nekakvo dumańsko odijelo, *isporedi* tal. fiandrotto, nekakvo sefačko odijelo. — Na jednom mjestu u pisca xv vijeka. Pod gubicom flandrijotom vrat mi mokr biše potom. M. Marulić 265.

FLÄNDRIJSKÍ, *adj.* koji pripada Flandriji. — *isporedi* flandrijanski. — U Šulekovu rječniku (flandrisch).

FLÄNEL, flanel, *m.* nešto cuneno tkanje, *nem.* flanel. — *isporedi* flaner. — U Šulekovu rječniku.

FLANELAN, flanelna, *adj.* koji je načinen od flanela. — U Šulekovu rječniku (flanelrock, flanelna sukna).

FLANELAR, *m.* čovjek koji napravi flanel. — U Šulekovu rječniku (flanelmacher).

FLÄNER, flanela, *m.* *vidi* flanel. — U Vukovu rječniku.

FLASTATI, flastam, *impf.* *vidi* hvastati. — U Bjelostjencevu rječniku (flastam, flistam, v. tlapim).

FLASTAR, flastra, *m.* *vidi* flaštar, a). — U Voltigijinu rječniku (flaster, flastra, 'impiastro', 'pflaster').

FLÄŠA, *f.* *nem.* flasche, staklenica. — U Bjelostjencevu rječniku (flaša, kositreno posudje etc., kondir, 'cirnea', v. baril) i u Voltigijinu (flasco, 'flasche'). — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku ('flasche').

FLAŠTAR, flastra, *m.* *nem.* pflaster. a) emplatrum, melem, obliž. — od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkarski flašter) i u Jambrešićevu (flašter). Onaj flaštar, meć ili obliž načina se od voska. I. Jablanci 191. Kad dam flaštar, lik pripravan rani. M. Kuhačević 26. — b) opeke i drugo čim se kladrma tle, vapno i drugo čim se pokriva zid. — u Bjelostjencevu rječniku (kajkavski flašter, t. j. na zidu, podu, na tleh, krasta, 'crusta').

FLAŠTARNIK, *m.* čovjek koji kladrma, ili pokriva vapnom i drugim zid (koji flaštra). — U Bjelostjencevu rječniku (kajkavski flašternik, koji flaštra 'crustarija').

FLAŠTRAŃE, *n.* djelo kojim se flaštra. — U Bjelostjencevu rječniku.

FLAŠTRATI, flaštram, *impf.* klačiti zid, pokrivati ga vapnom i drugim, *vidi* flaštar, b). — U Bjelostjencevu rječniku: 'incrusto, crusto, crusto parietem, murum etc., tectorium induco, incrustare parietem'; oklaćiti zid, v. belim. — *nem.* pflastern.

FLÄT, *f.* flatus, inflatio, ructus, vjetar (u ljudskom tijelu i koji kroz usta izlazi), nadam, podrig, tal. flato. — U jednoga pisca Dalmatina xviii vijeka. Flatima likarija. J. Vladimirović 13. Neće te boliti lumbi ni muciti flati. 20. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FLÄUTA, *f.* *vidi* fluta, tal. flauto. — U Šulekovu rječniku (flöte).

FLÄUTISTA, *m.* čovjek koji svira u flautu, tal. flautista. — U Šulekovu rječniku (flötenbläser).

FLĚGMA, *f.* pituita, sluz, grč. γλέγμα, lat. phlegma. — U rukopisu xv vijeka i u pisca xviii. Krivi, flegmu, žlić, rusu i žlić črnu. Sredovj. jek. star. 10, 95. Ostali tri umori, to jest kolora, malinkonija i flegma. M. Orbin 209. — I u Šulekovu rječniku preneseno na tihiu, tromu čud: 'phlegma' hladnokrvje, flegma.

FLĚGMATIČAN, flëgmatična, *adj.* koji je tihe, tromo čudi, hladnokrvan. — Postaje kao flegmatik nastarkom mlađ pred kojim se k mijenja na č. — U Šulekovu rječniku (phlegmatisch).

FLĚGMATIK, *m.* čovjek tihe, tromo čudi, hladnokrvac, lat. phlegmaticus preko mladijeh evropskih jezika. — U Šulekovu rječniku (phlegmatiker).

FLĚKTA, *f.* čim je pokrivena postelja (pokrivac i plahita). — Nepoznata postać, biće riječ romanska (ne treba misliti na *nem.* flechte, lesa, pletar). — U Dubrovniku od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (lecti tegumenta). U toliko drpeći fletu i na lice potežući je, slijedi bućit i zavijati. B. Zuzeri 95^b.

FLĚMATIK, *adj.* *vidi* flegmatičan, tal. flemmatico. — U dva pisca xviii vijeka. Zato ga

njekolici sciniše naravi flematike i studene. B. Kašić, in. 90. Četiri umori od tijela, to jest krvavi, srditi, melankolik i flomatik. M. Orbin 73.

FLĬNTA, *f. puška, nem. flinte. — isporedi* vlinta. — *Akc. se mijena u gen. pl. flinātā. — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima (u Vukovu rječniku ima samo oblik vlinta). Čist kao flinta. (Go, siromah. vaja da se ovdje misli na pušku „golocijevku“). Nar. posl. vuk. 348.*

FLISTATI, flistam, *impf. vidi* flastati.

FLOKOVCI, Flokovaca, *m. pl. u Daničičevu rječniku: Flokovci, katin koji je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu: „katun Flokovci“.* (Glasn. 15, 278 god. 1348?).

FLOR, *m. koprena, nem. flor. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima.* Obukoše nu u crnu odiću i nežin obraz crnim florum pokriše. D. Rapić 180.

FLORA, *f. Flora, ime žensko. a) u rimskoj mitologiji boginja od cvijeća. — u Belinu rječniku 320a. — b) u naše vrijeme ime kršćansko. — isporedi* Cvijeta i Fijora. — *u Šulekovu rječniku (Flora“).*

FLORĚNCA, *f. vidi* Florencija i Fijorencija. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Selenski zbor sabran u Florenci. Š. Budinić, sum. 11a. Zbor od Florencie. ispr. 4.

FLORENCIJ, *m. Florentius, ime muško. — isporedi* Florencije, Florencijo. — *U Šulekovu rječniku (Florentius“ Florencij, Florencio, Florencie).*

1. FLORĚNCIJA, *f. vidi* Fijorencija, *lat. Florentia. — U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (pisano Florentia) i u Voltigijinu.* Umri v Florenciji. Š. Kožićić 23b.

2. FLORĚNCIJA, *f. Florentia, ime žensko, vidi* Florencij. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Boga-bojeća žena Florencija. F. Glavinić, cvit. 190a.

FLORENCIJE, FLORENCIJO, *vidi* Florencij.

1. FLORĚNTĬN, *m. vidi* Fijorentin, *lat. Florentinus. — U Bjelostjencu rječniku.*

2. FLORĚNTĬN, *m. Florentinus, ime muško. — U Šulekovu rječniku (Florentin“).*

FLORĚNTĬNSKĬ, *adj. vidi* fijorentinski. — *xvi i xviii vijeka.* Florentinski biskup. Š. Kožićić 23b. Sv. Antonin postade arcibiskupom florentinskim. A. Kanižlić, kam. 10. Saboru florentinskomu. I. Velikanović, uput. 3, 37.

FLORIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 238. Ilija Florić. Rat. 362.

FLORIJAN, Florijana, *m. Florianus, ime muško. — U Šulekovu rječniku (Florian“).*

FLORIJANOVAC, Florijanovca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski) Florjanovec.* Schem. zagr. 1875. 102.

FLORINAT, florinta, *m. vidi* forinta. — *Samo u Voltigijinu rječniku (florint“).*

FLOROJKIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Nikola Florojkić. Rat. 370.

FLOŠ, *m. splav, nem. floss. — isporedi* flos. — *U ugarskih Hrvata.* Na obloku floša napij se. Jačke. 4.

FLŌTA, *f. classis, vojnički brodovi, tal. flotta, nem. flotte. — isporedi* brodovje, plavje. — *Od xviii vijeka po sjevernijem i zapadnjem krajevima.* Znao je spraviti iz ništa strahovite flote. A. Tomiković, živ. iv. Flota morem, a trupe po suhu. Nar. pjes. vuk. 5, 491. Svu pašinu flotu zapalio. Pjev. crn. 805a. i u Šulekovu rječniku (flotte“).

FLŌTŪN, flotŭna, *m. mala četa (od deset dva-*

deset) vojnika, franc. peloton preko tal. plotone. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Kad se junak šanca privatio, al ga flotun carski dočekao. Nar. pjes. vuk. 5, 332.

FLURA, *f. vidi* frula. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Lepo flurom svira .. ostavi flu ru svoju. D. Obradović, basn. 223.

FLURIĆ, *m. prezime. — xvi vijeka.* Barto Flurić. Mon. croat. 189. (1506).

FLUTA, *f. nekakva riba, lat. fluta. — U jednoga pisca xvi vijeka.* Fluta riba onaj u moru ka plije izide na suh kraj za ljubav od zmije. D. Rašina 13b.

FŁOS, *m. splav, nem. floss. — isporedi* floš. — *U Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku.*

FŁOSAR, *m. čovjek koji upravlja splavlu (flosom). — U Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku.*

FOCIJA, *m. vidi* Focijo. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Odmetnik Focija. A. Kanižlić, kam. 12.

FOCIJAN, *m. Focijev pristaša. — isporedi* Focijanac. — *xviii vijeka.* Hoti jošter da i Focijani pošlu. K. Pejkić 31. Što Focijani sada govore. A. Kanižlić, kam. 714.

FOCIJANAC, Focijanca, *m. vidi* Focijan. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ne samo Focijanci nego i drugi. A. Kanižlić, kam. 7. Focijanci neće mirovati. 332.

FOCIJANICA, *f. žensko čelade koje pristaje za Focijem. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Ova ženica Focijanica. A. Kanižlić, kam. 588.

FOCIJANOV, *adj. koji pripada Fociju ili Focijanima. — xviii vijeka.* Biskupi Focijanovi. S. Badrić, ukaz. 89. Razlučenje Focijanovo. A. d. Costa 1, 133.

FOCIJANSKI, *adj. koji pripada Focijanima.* Ne piju focijansku otrovu. A. Kanižlić, kam. 739. Od razlučenja focijanskoga. A. d. Costa 1, 133.

FOCIJANSTVO, *n. stranka Focijanaca. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Od naga je počelo focijanstvo. A. Kanižlić, kam. 23.

FOCIJIN, *adj. koji pripada Fociji. — xviii vijeka.* Nasljednici bijahu Focijini. K. Pejkić 36. Vapijahu protiva nepravdi Focinoj. S. Badrić, ukaz. 25.

FOCIJO, *m. Φωτιος, ime muško, lat. Photius. — xviii vijeka.* Patriarka carigradski Focijo. J. Filipović 1, 167a. Kada Focijo bijaše poodrastao. A. Kanižlić, kam. 7.

FŌČA, *f. ime mjesta. — Stariji je oblik bio* Hoča, *koje vidi. a) grad u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 24. — *s oblikom* Foča *od xvii vijeka.* Bješe iz Foče knigonošu otpratio. J. Palmotić 147. U Foči su do tri grada tvrda: jedno Drina, drugo Čiotina, a treći je Crni vrh planina, ter se Foči pristupit ne dađu. Nar. pjes. vuk. 3, 568. I od Foče i Novog Pazara. Ogled. sr. 67. — b) selo u Bosni u okrugu banolučkom. Statist. bosn. 84.

FŌČANIN, *m. čovjek iz Foče. — plur. Fŏčāni. — U naše vrijeme.* Pofali se Fočanine Risto. Nar. pjes. petr. 1, 247. Sad mi čuvaj među od Fočana. Osvetn. 3, 126.

FŌČANKA, *f. žensko čelade iz Foče. — Akc. se mijena u gen. pl. Fŏčanākā. — U naše vrijeme.* Zaludu su lijepe Fočanke, nije lasno Foču porobiti. Nar. pjes. vuk. 8, 568.

FŌČANSKĬ, *adj. koji pripada Fočanima, Foči. — Od xvii vijeka.* Iziđoše na fočansku rijeku

Drinu. J. Palmotić 173. 'Od koje si krajine?' 'Iz fočanske nahije'. Nar. prip. vrč. 106.

FOČENSKI, *adj. koji pripada Fočidi, lat.* Phocensis. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi. vijeka.* Fanoteo Fočanski. D. Zlatarić 16^a. Fočenski mještani. 18^a.

FOČIĆ, *m. prezime.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* I dva brata dva Fočića mlada, Memed-aga i š nime Mus-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 132. Ne poniče Fočić Memed-aga. 4, 136.

FOČIĆEVA LIVADA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu.* Glasn. 19, 248.

FOČIDA, *f. Φωκίς, Phocis, kraj u Grčkoj, tal.* Focide. — *xvi. vijeka.* U Fočidu došad. M. Bunić 7. Iz Fočide. D. Zlatarić 2^a.

FOČO, *m. ime muško.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Starac Fočo od stotine leta. Nar. pjes. vuk. 4, 132. Starac Fočo podavio bradu. 4, 136.

FODROVAC, Fodrovca, *m. tri mjesta u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. a) (kajkavski) Fodrovac gornji i b) donji.* Pregled. 66. — *c) Fodrovac riječki.* 68.

FOGAN (ili Fogaň), *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Fogans. S. Novaković, pom. 149.

FOGŪN, fogúna, *m. zemljani sud u kojem se gori ogaň, tal. focone, mlet. fogon.* — *isporedi grasta.* — *U Mikašinu rječniku (kod grasta).*

FOJA, *f. list, tal. foglia, mlet. foja.* — *U jednoga pisca xv. vijeka.* Sušnaše nim foja kad vitar hlopiše. M. Marulić 77.

FOJAR, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn.² 154.

FOJNICA, *f. ime mjestima.* — *vidi Hvojnica. a) grad u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.² 34. — *s ovijem oblikom dolazi od xviii. vijeka.* 'Dabamus Fojnicæ die 4. septembris 1764'. F. Lastrić, svet. 206. Nego se tilo i sada nahodi u Fojnici. And. Kačić, kor. 389. I Fojnicu i Kreševo. Nar. pjes. petr. 1, 206. — *b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn.² 246.

FOJNIČKI, *adj. koji pripada Fojnici.* — *U naše vrijeme.* Fojnička nahija. F. Jukić, zeml. 35.

FOKŠANI, *m. pl. grad u Bogdanskoj.* — *Od xviii. vijeka.* Gdi l' ti su Fokšani? J. Rajić, boj. 12. i u Šulekovu rječniku ('Fokschan').

FOLAŠ, *m. trijem, naslon, mađar. folyosó.* — *U Bjelostjenčevu rječniku (v. gang).*

FOLKA, *f. fulica atra L., vidi liska, sarka, tal. fólaga, fólca.* — *U jednoga pisca xvii. vijeka.* Orlići koje orao izmetne doli iz gnizda prima i(h) i rani jedna ptica vodna zvana folka. M. Radnić 204^b.

FOLNEGOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Schem. zagr. 1875. 261.

FOL, fòla, *m. list (hartije), tal. foglio.* — *U jednoga pisca Spječanina xv. vijeka.* Bude na karte fol slovińska čitit slova. M. Marulić 66. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FOLENOVIĆ, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn.² 64.

FOLUŠ, *m. list (hartije), lat. folium (možebiti preko mađarskoga).* — *U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešičevu, u Voltigijinu (griješkom folius).*

FONDAMLJENTA, *f. temelj, tal. fondamento.* — *isporedi podumijenta.* — *U pisca Dubrovčana xvi. vijeka.* Svaki stavi ruke na oni toraž

i svega staviše ga po tleh i odizdala u fondamijenti nadoše jednoga starca. Zborn. 82^b. Vas puk pođe vidjeti ovaj crkvu koja bješe svrhu zemlje bez nijedne fondamijente. 91^a.

FONDENA, *f. horreum, žitnica, srlat. funda.* — *xv. vijeka i u Daničićevu rječniku (fondena).* Za žito vaše nemo odgovorismo jer hoćemo dati stačune bez plate i bastake koji te skrivati u fondenu. Spom. sr. 1, 77. (1406).

FONTANA, *f. studenac, tal. fontana.* — *isporedi funtana.* — *Od xv. vijeka po zapadnijem krajevima.* Pojmo se uteći od vične milosti fontani. M. Marulić 216. Pođe na rijeku aliti na fontanu. Zborn. 15^a. Kći od fontane od sve ljeposti. B. Kašić, nač. 26. O fontano i hladom od žive vode. I. Držić 81. S naredbon jednih ponistar s dvoron polač, komor, perivojih, fontanih i takovih inih stvarih. P. Radovčić, ist. 12. — *U Jambrešičevu rječniku stoji s drugim značenjem, vidi fontanela.*

FONTANELA, *f. fonticulus, rana što se navlaži načini na čeljadetu i drži otvorena radi zdravlja, tal. fontanella.* — *isporedi fontaňela.* — *U Mikašinu rječniku (fontanela, ranica prožežena za lijek, cauterium), u Bjelostjenčevu (fontanela, t. j. ranica prežgana na ruke, noge, radi vrac̃tva, cauterium, fonticulum), u Jambrešičevu (fontana, fontanela, cauterium).*

FONTANELA, *f. vidi fontanela.* — *U Mikašinu rječniku (kod funtaňela stoji vidi fontaňela), i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

FORA, *adv. tal. fora, na poľe, nadvor.* — *U Dubrovniku samo u jednoj poslovi (i to radi slika), i po ovoj u Vukovu rječniku.* Kandelora zima fora. (Kad prođe 'sretenije' prošla je i zima). Nar. posl. vuk. 128.

FORČIĆ, *n. prezime.* — *xvi. vijeka.* Knezem Ivanom Forčićem. Mon. croat. 268. (1572).

FORENGAŠ, *vidi foringaš.*

FORGOV, *m. sedlo u rijeci (längliche sandinsel).* — *U Posavini.* F. Hefele. — *mađar. forgó, vrtlog.*

FORINAT, *m. vidi forinta.*

FORINGA, *f. kirija.* — *Po svoj prilici od nem. fahren, voziti se.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: foringa, kirija, meritorium, pretium pro vectura currus, v. plaća.*

FORINGAŠ, *m. kao da je kirigija.* — *Postaje od foringa.* — *xvii. vijeka po sjevernijem krajevima.* Da smo mi dobri... za dva foringaša takaj koji ovde nekomu ništor dužni nesu. Starine. 11, 118. (1678). Hoćete mu viru potvrditi i na foringaše koliko mu potriba bude. 129. (1679). — *I s oblikom forengaš.* Pišite nam vašu viru kršćansku za forengaše, da slobodno mogu doći. Starine. 10, 146. (oko 1686).

FORINT, *m. vidi forinta.*

FORINTA, *f. srebrni novac u različna vremena različne vrijednosti, sad (avstrijski) vrijedi 100 novčića, 2 franka i po.* — *isporedi vorinta, fjinorin.* — *Mađar. forint, a ovo je od tal. fiorino (ispred zlatni dukat u Fjorenci).* — *Može biti i muškoga roda s nom. forinat (potvrđen je sam oblik forint); pošto gen. pl. forinti koji naj češće dolazi vrijedi za oba roda, ne zna se kod većine primjera koji je rod.* — *Od xviii. vijeka (nom. sing. forinta potvrđen je istom ovoga vijeka), a između rječnika u Bjelostjenčevu (forint, t. j. groš 20. v. guldin), u Voltigijinu (florint, forint), u Stuličevu (forint i forinta), u Vukovu (forinta). gen. pl. forinti.* Da ti uzajmi sto forinti. A. Bačić 121. Dvi hiljade, četristo i dvanaest forinti. A.

Kanižlić, kam. 718. Koje činaše oko četiri milijona forinti. E. Pavić, ogl. 293. Uzajmio sto forinti novac. M. A. Reljković, sat. D6b. 30 ili više forinti. B. Leaković, gov. 85. Tu te ti dat sto forinti. Nar. prip. mikul. 11. — *oblici muškoga roda*: Jedan forint. A. Kanižlić, utoč. 535. Nije pargal četrest krajcara, već je pargal četiri forinta. Nar. pjes. vuk. 1, 631. i u *Sulekovu rječniku* (forint, floren). — *oblici ženskoga roda*: Dok ne rečeš krajcara, ne mož' reći forinta. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 65. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. (U vojvodstvu). 164. i u *Sulekovu rječniku* (gulden').

FORIŠKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 277.

FORKO, m. prezime. — U naše vrijeme.

FORKUŠEVCI, Forkuševaca, m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj. Pregled. 104.

FORMA, f. lat. forma, oblik, obličje. — *Akc. se mijena u gen. pl. förâmâ*. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (forma, pelda, obriz itd. 2. forma, zlevalka, vu koju se kaj zleva, tvorilo, kalup, intima, forma fusoria), u *Voltićijinu* (forma, gestalt), u *Vukovu* (die form, forma's dodatkom da se govori u vojvodstvu osobito po varošima), u *Danićićevu* (forma). a) oblik, obličje. Dve tepsije latinskeho foram. Mon. serb. 408. (1441). V formu kvadru. Korizum. 45b. Svršenost aliti forma naravska tila. P. Radovčić, ist. 111. Koje lice ali formu dade mi. 127. Sve na novu formu načini. Nar. pjes. vuk. 5, 327. o slovima za štampu. Sstavilih formi na nihže vs jedino lëto osmimë človëkomë ssvršiti ohtoih. Mon. serb. 538. (1494). Pottštah se sstaviti formi vs ježe byti ugodna vsakomu pročitajuštomu. Primj. vuk. 13. (1519). — često u teologičnom smislu (riječ i što se govore kod dijeleja sakramenata). Sakramenta toga forma. Naručn. 56b. U kojih uzdrži se forma to jest obraz i dospitak od sakramenta. Š. Budinić, sum. 63b. Uti također s. sabor sakramenta pokore formu, u kojoj osobito jakost njegova stoji. J. Banovac, razg. 245. Kako je dvostruka materija, tako i forma. M. Dragičević 87. — b) kalup. — u *Bjelostjencevu rječniku* i u *naše vrijeme* u *Dubrovniku* (n. p. uliti u formu). P. Budmani.

FORMAĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pera Formać. Šem. prav. 1878. 45.

FORMALAN, formalna, adj. koji je učinjen po nekom obliku, po nekom kalupu (u prenesenom smislu), koji se u vanjskom obliku drži nekoga zakona. — Od lat. formalis (preko mlađijih evropskih jezika) nastavkom ньъ. — U *Sulekovu rječniku* (formell').

FÖRMATI, förmâm, pf. načiniti, tal. formare. — U pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Koji bih forman od gnile. Zborn. 147b.

FORNAŽA, f. peč, tal. fornace, mlet. fornase. — U pisca čakavca xvi vijeka. Zove ga (pakao) komin i fornažu. Korizum. 24b.

FÖRŠPÂN, m. upregnuti koni, nem. vorsepann. — U *Vukovu rječniku* (foršpan i fošpan s dodatkom da se oboje govori u vojvodstvu).

FÖRTECA, f. tvrđava, tal. fortezza. — isporedi fortica. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u *Vukovu*. Imaju držat tezure i veoma dobrih fortECA. I. Držić 269. Kako lome careve fortECA. Pjev. crn. 73a. Gola g...ca tvrda fortECA. (U Dalmaciji). Nar. posl. vuk. 48.

FÖRTELITI, fortelim, impf. lukavo i prijevarno raditi i govoriti, nem. bevorthellen. — vidi i forteļ. — U *Bjelostjencevu rječniku*: fortelim, himbeno i prevarno kaj činim, cavillo, cavillor, fallacia et dolo utor, jam hoc jam illud dico aut ago, sermone inflexuoso multisque ambagibus involuto utor.

FÖRTEL, m. domišlatost, nem. vorthell, korist. — isporedi fortil. — U *Bjelostjencevu rječniku*: forteļ, friško domišlehe, opaza, sagacitas.

FÖRTEPIJÂN, m. vrlo obična u naše vrijeme muzikalna sprava koja se razlikuje od klavira tijem što u žice udaraju čekići pokriveni kožom ili flanelom, tal. fortepiano. — isporedi pijanoforat i glasovir. — U *Sulekovu rječniku* (fortepiano).

FÖRTICA, vidi fortECA. — Od xv vijeka. Prizdajući njegovim neprijateljem jednu forticu. P. Radovčić, ist. 100. U jednoj tvrđavi aliti fortici. And. Kačić, kor. 335. Jedan pogibe u fortici. Norini 86. Tu fortice nema niti grada. Nar. pjes. vuk. 5, 541. One šeću do gradske fortice. Nar. pjes. istr. 2, 189.

FÖRTIL, m. korist, nem. vorthell. — isporedi forteļ. — U pisca čakavca xvi vijeka. Preza svakoga uzroka i fortila. Mon. croat. 213. (1525).

FÖRTŪNA, f. oluja na moru, tal. fortuna. — isporedi frtuna, furtuna. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u *Mikašinu* (fortuna, sila vjetra i mora) i u *Bjelostjencevu* (fortuna, sila vetra na morju). I evo fortuna velika bi učinena u moru. Bernardin 18. mat. 8, 23. Kad je kad oblak i fortuna, mornar se boji. M. Marulić 67. Ako gdje fortuna moju plav prikrati. M. Vetranić 1, 170. Kada dme fortuna. 1, 174. Na moru i na vodah velika fortuna. Postila. A4b. Nav ima ankoru ili sidro s kom u fortuni pridrži se da ne pogine. F. Glavinčić, cvit. 444b. Jere bijaše velika fortuna, metnuše ga u more. P. B. Bakšić 200. U fortuni i govno uz jabuku plije. (D). Poslov. danić. 140. i u prenesenom smislu. Dok mu greš po volji, miran u govoru, badni ga, od toga fortuna u moru. M. Kuhačević 36. Iguman sirota videći se u takoj fortuni, pravdao se kako je god mogao. D. Obradović, živ. 27.

FÖSAT, m. jarak oko grada, tal. fossato. — isporedi posat. — U pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Sve mrtve metahu niz dolu u fosate. Zborn. 77b.

FÖSFOR, m. stihija koja se vrlo lako napali a i bez toga svijetli u tmici, grč. φωσφόρος, koji nosi svijetlost, lat. phosphorus preko mlađijih evropskih jezika. — U *Sulekovu rječniku* (phosphor).

FÖSKARI, m. Foscari, prezime mletačko, ne mijena se po padežima kao ni ostala prezimena talijanska što se svršuju na i. — xv vijeka i u *Danićićevu rječniku*. Францескомъ Foscari. Mon. serb. 925. (1423). Францескомъ Foscari. 927.

FÖSKIŠ, foskiša, m. nekakva trava. Foskiš, petelić, štir, loboda — trave koje se svinama kuhaju. I. Brlić.

FÖSKO, m. ime muško, tal. Fosco. — xiii vijeka i u *Danićićevu rječniku*. Fosky Slabić (vlastelin dubrovački). Mon. serb. 89. (1259).

FÖSKOVIĆ, m. prezime po ocu Fosku. — xiii vijeka i u *Danićićevu rječniku* (Fosković). Binsčula Fosković (vlastelin dubrovački). Mon. serb. 52. (1240—1272).

FÖSNO, vidi Hvosno.

FOŠA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Foši. Sr. nov. 1867. 602.

FOŠNAR, *m. šumar, nem. förster.* — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FOŠPÂN, *m. vidi foršpan.*

FOT, *m. vidi fotiv, s čim je istoga postao.* „Fot, fančuk, kopilo“ su ružna imena te (nezakonite) djece. V. Bogišić, zborn. 315.

FÓTA, *f. vidi vota.* — *U Vukovu rječniku.*

FOTEZI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 47.

FOTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. srh. 1882. 238.

FOTIJANA, *f. ime žensko (grčko).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

FOTIN, *m. prezime (jamačno grčko).* — *xiv vijeka.* Gergi Fotina s bratom. Glasn. 27, 292—293. (1347).

FOTIV, *m. vidi fačuk, mađar. fattyú.* — *ispoređi fot.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu.* Ubijen bisi lastiju sina svojega fotiva. Š. Kožićić 53^b.

FOTOGRAFI, *m. čovjek koji se bavi fotografijom, grč. φωτογραφος, koji piše (slika) svjetlošću, preko mlađijeh evropskih jezika.* — *U Šulekovu rječniku (photograph).*

FOTOGRAFATI, fotografâm, *pf. učiniti sliku fotografijom.* — *impf.: fotografavati.* — *U naše vrijeme po jugozapadnijem gradovima.* P. Budmani.

FOTOGRAFÁVATI, fotografávâm, *impf. fotografati.* — *U naše vrijeme po jugozapadnijem gradovima.* Kuća se u vodi kao u caklu ekli i fotografava. S. Ćubiša, prip. 4.

FOTOGRAFIJA, *f. slikanje svjetlošću, i sama slika, grč. φωτογραφία preko mlađijeh evropskih jezika, vidi i fotograf.* — *U Šulekovu rječniku (photographie).*

FRA, *stoji pred imenima fratarskim ne mijenjajući se po padežima (kao što dum stoji pred imenima popova i kaluđera); pravo je značenje brat, tal. fra (skraćeno od lat. frater).* — *ispoređi frat, frad.* — *Io akcentu je riječ proklitična, te se izgovara zajedno s imenom muškim što za nom stoji; ako je na o.ome akc. jaki, gubi ga, a fra dobiva slabi akc., n. p. fra Antân, fra Márko, fra Petar.* — *(Od xv vijeka.* Prid sudci rečenimi je prodat jedan kus vinograda fra Filipu ki biše to vrime priur orikve svetoga Spasa. Mon. croat. 74. (1450). Trbuška viteza porazi fra Dezun. M. Marulić 254. Ocu ministru fra Bijazu Cinculoviću. N. Našoković 1, 306. Ja fra Matije jesam kum. M. Divković, nauk. 150^a. Fra Antone, ča se z manom rugaš? F. Glavinić, evit. 183^a. Fra Petar Markancio malobraćanin. I. Đorđić, ben. 152. Pisa knigu fra Lovrinu. A. Bačić 158. Ovo ukaza naš spasitelj otzu fra Alfonsu. J. Filipović 1, 374^a. Reče fra Maseu drugu svomu. F. Lastrić, test. ad. 60^a.

FRÁBAC, frápca, *m. vidi vrabac.* — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Frabac tica mala. Nar. pjes. bog. 840.

FRAĆIĆ, *m. prezime.* — *xv vijeka.* To pisa pop Petr i grěšni priděvkom Fraćić. Mon. croat. 93. (1463).

FRAD, *vidi frat.*

FRADELIĆ, *m. prezime od tal. mlet. fradelo, brat.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Schem. spal. 1862. 23.

FRĀGULA, *f. fragaria vesca L., jagoda, tal. fragola.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Sulek, im. 88.

FRAJ, *m. prošene djevojke, sijelo kod djevojke (vidi dva zadnja primjera).* — *Riječ nemačka, vidi frajati, frajar.* — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Kad je narasla do divojki, hodilo je k njoj na fraj mladić od seh stran. Nar. prip. mikul. 139. Fraj, sijelo kod djevojke. biva ovako: dva tri (ili više) momka idu k djevojci u večer, obično po desetom satu, pa njoj kucaju na vrata i zovu neka im otvori. kad im otvori, sjednu svi u kuhinji gdje djevojka obično vatru naloži. tu se sad razgovaraju po nekoliko sati, više puta do zore. jedan sam mladić ne ide na fraj van onda kad je već blizu vrijeme da se s djevojkom pozakoni. (F. Mikuličić). 170. Grem na fraj — idem k djevojci ili u djevojačko društvo, da ljubakam, ašikujem. Na Krku. I. Milčetić.

FRAJAR, *m. mladić koji prosi djevojku, nem. freier.* — *U naše vrijeme po hrvatskom primorju i u Istri.* Dajte vi nam vanka naj bolih mornari, naj bolih frajari. Nar. pjes. istr. 2, 157. Kad je neji mladi došal jednu večer na fraj i kad su već puno vrmena sedeli, zaspi njoj frajar. Nar. prip. mikul. 139. vidi i frajati.

FRAJATI, frajâm, *impf. prositi djevojku, ašikovati, nem. freien.* — *U naše vrijeme po hrvatskom primorju i po otocima.* Frajât, riječ poznata po Krku i susjednim krajevima, a znači: „lubakati“. Ima i riječ „frajar“ = freier. I. Milčetić. vidi fraj.

FRAJATI SE, frajam se, *imp. veselo, raspusteno živjeti, mlet. frajar.* — *Na jednom mjestu u pisca čakavca xvi vijeka.* Videći njih mater vazda frajajući se i tancajući. Korizm. 44^a.

FRAJGA, *f. mjesto na otoku Šipanu blizu Dubrovnika.* Schem. ragus. 1876. 30.

FRAJKÔR, frajkôra, *m. četa dobrovoljnih vojnika, nem. freicorps.* — *ispoređi vrajkor.* — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu.* Kojega je obrist Mihaelović Srbin sam sa svojim frajkorom proterao za Niš. J. Rajić, boj. 58.

FRAJKÔRAC, frajkôrca, *m. vojnik u frajkoru.* — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu.* Na sve strane proleću frajkorci prokleti. J. Rajić, boj. 57.

FRAJKÔRIJA, *f. coll. prema frajkorac.* — *U Vukovu rječniku.*

FRAJKÔRSKI, *adj. koji pripada frajkoru.* — *U Vukovu rječniku.*

FRĀJLA, *f. gospodica, nem. fräulein.* — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima (odakle se već pruža i po zapadnijem), a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u vojvodstvu po varošima).* Da su frajle k'o zvezdice sjajne, svi bi momci krivovrati bili... Da su momci k'o rumena ruža, sve bi frajle baščovanke bile. Nar. pjes. vuk. 1, 636.

FRAJLICA, *f. dem. frajla koje vidi.* Frajlica, ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. Skoroteča. 1844. 249.

FRAJLT, *m. soldat oslobođen od neke vojničke službe, nem. gefreiter.* — *ispoređi vrajt.* — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (frajt, vide vrajt, ali ovoga nema napose).* Viče Salko frajta iz doline. Š. Stefanac 7. Postavi vlastite oberstare, ... frajte.. M. A. Rejković, sat. B4^a.

FRAJTOVIĆ, *m. prezime po ocu frajtu.* — *U*

naše vrijeme. Pop Janko Frajtović. Glasn. 11, 1, 64. (1008). D. Avramović 241.

FRĀK, m. (francusko, evropejsko) muško gorje odijelo s kratkijem i uskijem letima što se nosi pri svečanim prigodama, negda modro, sad crno, a u naj novije vrijeme i skerletno, franc. frac, nem. frack. — U Šulekovu rječniku (frack').

FRAKANAVA, f. selo u ugarskim Hrvata, nem. Frankenau. Jačke. 20. 44. 55 i dalje.

FRAKATI, frakam, impf. vidi 1. frcati. — U naše vrijeme u Hrvatskoj. Suze mu frakaju. P. Brantner.

FRAMAK, m. prezime (tuđe). — xv vijeka i u Daničičevu rječniku (Framaki). Mitropolit kir. Atanasije Framak. (1456). Okáz. pam. šaf. 79.

FRAMIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zag. 1875. 261.

FRĀN, m. vidi Frano. — Kod sjevernijih čakavaca jedan put xv vijeka i u naše vrijeme. Fran Kuzmačić. Stat. krč. ark. 2, 293. (1497). Fran se i Lijana v kamari zgovara. Nar. pjes. istr. 2, 22. i kao prezime (govori se i Fran) u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

1. FRĀNA, m. vidi 1. Frane.

2. FRĀNA, f. vidi 2. Frane.

3. FRĀNA, f. augm. Franceska. — U Belinu rječniku (franna 327^b), i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

4. FRANA, vidi frena.

FRĀNAC, Frāna, m. dem. Frano. — xv i xvi vijeka kod sjevernijih čakavaca. Frnac. Mon. croat. 82. (1455). Frnac Goloznić. 191. (1508).

FRANAC, Franča, adj. koji pripada Francu (vidi Frnac od čije osnove franc postaje nastavkom jt s kojijem se c mijenja na č). — Na jednom mjestu xv vijeka. Petr. Franac sin. Mon. croat. 120. (1484). Od Petra Franča sina. 149. (1492).

FRĀNAČKI, adj. koji pripada Frankima (obično kod pisaca znaci što i francuski). — Postaje od osnove frank nastavkom iskr. pred kojijem se k mijenja na č a za ovijem s ispada (s je pisano u dva rukopisa xvi vijeka: Ana dušti kraja franciškana (baba Nemašina). Okáz. pam. šaf. 68. oko god. 1501. (Bela Uroš) braki kt. sebe prijemletu. franciškago kraja duštara. Annoju. 57. oko god. 1503. otule u Daničičevu rječniku: franciškij, Francorum). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (francese' gallus' 328^a) i u Stuličevu (v. frančki). V životi sv. Lodovika kraja franačkoga. Naručn. 33^a. Karal. franački načelnik posla Pipina sina va Italiju. Š. Kožičić 17^b. Po sve kraje kraljevstva franačkoga. A. Gučetić, roz. mar. 17. Ali i špańska i franačka da ti bude pomoć doći. I. Gundulić 451. Gdji godi se špańske sretu i franačke bojne plavi. G. Palmotić 2, 3. Kraj franačkih strana marsijska se pustoš vidi. I. Đorđić, uzd. 2. Nemoć franačka (vidi 2. franca) koja je protiva začetju. Ant. Kadčić 403. Za razmišljanima i štenima koja u franački jezik složi otac Lehsandro Derovigle. I. M. Mattei xviii. Jali knige opremaju bijele k stojnu Beču i Parigu dvoru franačkomu. Osvetn. 2, 102. i u Šulekovu rječniku (fränkisch'). — U dvojice pisaca iz Dalmacije xviii vijeka č pred k promijeneno je na š: I u franački način nose ženski oborac, ženske kose. J. Kavašin 178^b. Od franaške zemlje. A. d. Costa 2, 196. — U primjeru xviii vijeka na franačku stoji adverbijalno. Knige s pelicam na franačku lijepijem govorom nakitjene. B. Zuzeri 389^b.

FRĀNAČKIŃA, f. žensko čelade franačkoga naroda. — U Šulekovu rječniku (Frankin').

1. FRĀNAK, Frānka, m. Francus, čovjek iz germanskoga plemena što je osvojilo Francusku (Galiju). — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl. Frānākā. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (il Francese' Gallus', isporedi i franački). Silni Franki na ņ udiru. G. Palmotić 1, 79. i u Šulekovu rječniku (Franko').

2. FRĀNAK, frānka, m. srebrni novac po metričkoj mjeri (vrijedi 40 avstrijskih novčića) koji je prvo u Francuskoj, a poslije u nekoliko država (s različitim imenima) primljen kao jedinica kod novca, u Srbiji se zove dinar (vidi 1. dinar, d), franc. franc. — Akc. je kao kod 1. Franak (osim acc. sing. što je jednak nominativu). — U naše vrijeme.

3. FRĀNAK, frānka, adj. tal. franco, slobodan. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima. Liber i franak od vsake službe. Mon. croat. 88. (1460). — U ovom primjeru znaci čist (o dohotku, dobitku, kad se odbije svaki trošak): A on da ima davati nam od toga malina polovicu franku. Mon. croat. 94—95. (1464).

FRANANKA, f. žensko čelade iz franačkoga naroda, vidi Franak. — U Stuličevu rječniku (la Francese' mulier ex Gallia') gdje s istijem značenjem ima i FranankiŃa. — oboje nepouzđano.

FRANANKIŃA, f. vidi Franakana.

FRĀNASOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. rag. 1876. 63. Šem. srb. 1882. 238.

FRĀNĀTICA, m. dem. Frano. — U Dubrovniku potvrđeno od xviii vijeka. Gundulić. Franatica, denerala bratić vrlj. J. Kavašin 187^a.

1. FRĀNC, m. nem. Franz, Francsko. — U jednoga pisca xviii vijeka. Cesar Franc. J. Rajčić, boj. 86.

2. FRĀNC, m. vidi 2. franca. — U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik vrance).

1. FRĀNCA, f. Francuska, tal. Franza. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima. Zov' France kraja. M. Marulić 242. V Francu pojde h Karlu Velikomu. Š. Kožičić 17^b. O kraji od France. M. Vetranić 1, 38. Svu Francu robljahu i plinahu Ugri. B. Kašić, per. 11. Ludovik kraj od France. F. Glavinčić, cvit. xxiv. Zač se odvzre France, ne bi u doj tanca neg kuga i boj. B. Krnarutić 37. Ludovik kraj od France. J. Banovac, pred. 68. Vratu se dakle u Francu. F. Lastrić, svet. 139^a. Ludovikom xi krajem od France. Đ. Rapić 162.

2. FRĀNCA, f. syphilis, lues venerea, sramna bolest, zove se ovako jer su u Italiju ovu bolest donijeli Francuzi. — isporedi 2. franc, franze, francuz. — Od xviii vijeka. Franci likarija. J. Vladimirović 14.

3. FRĀNCA, f. hyp. Franceska. — U Parčićevu rječniku (Francesca').

FRĀNCĀNE, n. djelo kojijem se franca. — U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik vrancaŃe).

FRĀNCATI, frāncām, impf. morbo gallico inficere, prilijepiti kome (objektu) francu. — isporedi franzaviti. — U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik vrancati). — I refleksivno: francati se, dobivati francu, obolijevati francom. — u Vukovu rječniku (vrancati se).

FRĀNCAV, adj. morbo gallico infectus, koji boluje od france, kojemu je franca. — isporedi

franzav. — *Od xvi vijeka (u Vukovu rječniku samo oblik vrančav).* Ter gledaj gdi nam će dođ' francav (može biti da treba čitati franžav). N. Najlašević 1, 282. Kad je muž gubav, kužan, francav. Ant. Kadžić 496. Kad bi bilo kojegod od ni kužno ili francavo. M. Dobretić 537.

FRANCAVICA, *f. vidi* 2. franca. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Gubu, francavicu, kugu. Ant. Kadžić 520.

FRANCE, *m. vidi* Franac. — *xvi vijeka.* France Kontović. Mon. croat. 323. (1550). † France Čuk. 284. (1581). — *I kao prezime.* Grgur France. 283. (1527).

FRANCÉS, *vidi* Francez. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Prinaučni Frances Filip Labbe. A. Kanižlić, kam. 10.

FRANCÊSKÂ (zemlja), *f. vidi* Francuska. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku nema napose, ali kod Francez stoji vide Francuz, mit allen ableitungen) i u Šulekovu rječniku (Frankreich).*

FRANCÊSKÂN, franceskâna, *m. vidi* kod franceskanski.

FRANCÊSKÂNSKÎ, *adj. vidi* franciškanski. — *Postaje od franceskan (tal. francescano), kojemu obliku nema potvrde, vidi* francižkan. — *U jednoga pisca iz Bosne xviii vijeka.* Pod ovim kapucom franceskanskim. F. Lastrić, ned. 7.

FRANCÊSKÎ, *adj. vidi* francuski. — *Postaje od Francez. — Od xviii vijeka (u Vukovu rječniku nije napose, ali kod Francuz stoji vide Francez, mit allen ableitungen).* Ludovik kralj franceski. J. Filipović 1, 340^b. Knjiga pisana episkopom franceskim. A. Kanižlić, kam. 170. Umećaše kojekako francezski. D. Obradović, basn. 401. *i u Šulekovu rječniku (französisch) gdje ima i adv. francêski, po franceski.*

FRANCÊSKIŃA, *f. vidi* FrancuskiŃa. — *U naše vrijeme (u Vukovu rječniku nije napose, ali kod Francez stoji vide Francuz, mit allen ableitungen), i u Šulekovu rječniku (Französin).*

FRANCESKO, *m. vidi* Francesko. — *xviii vijeka.* Prislavnomu patrijarki s. Francesku. F. Lastrić, od' 365. Naš s. Francesko od Asiza. test. ad. 54^a.

FRANCESKOV, *adj. koji pripada Francesku.* Franceskovim neprijateljom. F. Lastrić, test. ad. 58^b.

FRANCÊSKÂN, *m. vidi* francižkan. — *xvii i xviii vijeka.* Franceskani. I. Ančić, ogl. 80. Pravi franceskani (može se čitati i francêškani) imaju zla dobrovoljno trpiti. P. Knežević, osm. 267.

FRANCÊSKÂNSKÎ, *adj. vidi* francižkanski i franceskan. — *U jednom primjeru xviii vijeka.* U kronikah franceskauskih (može se čitati i francêškanskih). P. Knežević, osm. 181.

FRANCÊŠKÎ, *adj. vidi* franceski i francuski. — *Od xvii vijeka.* Život svetih izpisan španolski, franceski. F. Glavinić, cvit. xix. Dogodilo bi vam se ono što se dogodi nikom biskupu francežkomu. F. Lastrić, ned. 369. Uzmi, slugo, divit i artiju, piši knjigu kralju francežkomu. Ad. Kačić, razg. 313^b. Da pogubi gospodu francošku. Pjev. crn. 72^a.

FRANCÊŠKO, *m. vidi* Francesko. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu.* Franceško od Pavle. M. Divković, nauk. v. Svetomu ocu Francesku. P. Posilović, nasl. 107^b. U staza(h) svetoga Franceška Ksaverija. F. Lastrić, test. ad. 101. Pod upravljenem otaca reda svetoga Franceška. A. Kanižlić, kam. 850. Franceško. B. Leaković, gov. 90.

FRANCÊZ, Francêza, *m. vidi* Francuz, tal. Francese. — *isporedi* Vrancez. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori a i u Hrvatskoj): vide* † rancuz, mit allen ableitungen' (*s primjerom iz narodne pjesme: Da čuvaju Mletke od Franceza*). a) *s pravijem značenjem.* S. Leonard bi Francez. F. Glavinić, cvit. 361^a. To videše s Trojice † rancezi. Pjev. crn. 73^b. *i u Šulekovu rječniku (Franzose).* — b) balsamina hortensis Desp., neki cvijet, lijepi čovjek, breskvice. B. Šulek, im. 83. — *isporedi* Francuz, c).

FRANCÊŽ, *m. vidi* Francez. — *U jednoga pisca iz Dalmacije xviii vijeka.* Francež oli Inglež. M. Dobretić 94.

FRANCIJA, *f. Francuska, tal. Francia.* — *Od xviii vijeka a između rječnika u Bjelostjencevu gdje naj prije dolazi i u Voltigijinu.* U kraljevstvu od Francije. J. Filipović 1, 4^b. Ludovik kralj od Francije. A. Kanižlić, utoč. 361. Hoću dići svu silnu Franciju. Pjev. crn. 108^b.

FRANCIJAŠKI, *adj. (po svoj prilici) francuski.* — *Na jednom mjestu xiv vijeka, a otale u Daničičevu rječniku: francijaškijy, gallicus' (kao da je to). Za dècu francijašku koju su odakupovali.* Spom. sr. 1, 9. (1397).

1. FRANCİKA, *f. vidi* cvancika. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. FRANCİKA, *f. hyp. Francëska. vidi* 3. Franca. — *U Parčićevu rječniku (Francesca').*

FRANCIKOVAC, Francikovca, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom.* Schem. segn. 1871. 17.

FRANCISK, *vidi* Francisko.

FRANCISKÂN, franciskâna, *m. vidi* francižkan. — *xviii vijeka.* PomilovaŃa dana istim franciskanom. Norini 12. Od Tomikovića franciskana. A. Tomiković, živ. 1.

FRANCISKÂN, *m. vidi* Francesko, lat. Franciscus, tal. Francesco. — *Od xv vijeka.* O Francisko ubogaru. M. Marulić 286. Anibal Lucij Francisku Paladiniću pozdravljenje. H. Lucić 225. Francisko od Pavle, ispovidnik. M. Alberti xxiv. Po o. f. Francisku Glaviniću. F. Glavinić, cvit. i. Serafinski Francisko. A. J. Knezović xvii. — *Na jednom mjestu s nominativom Francisk.* Bernard, Francisk, Dominik. A. Georgiceo, pril. 5.

FRANCİŠKÂN, franciškâna, *m. fratar reda svetoga Franceška, tal. francescano, nem. franciskaner.* — *xviii vijeka.* Lučić ki manastir vas zastavi francižkanom. J. KavaŃin 114^a. Četiri pripaučna franciškana. A. Kanižlić, kam. 610. *i u Šulekovu rječniku (franziscaner).*

FRANCİŠKÂNKA, *f. dumna reda svetoga Franceška. — U Šulekovu rječniku (franziscanernonne).*

FRANCİŠKÂNSKÎ, *adj. koji pripada francižkanima. — U Šulekovu rječniku (francižkanski samostan, manastir, francižkanerkloster).*

FRANCİŠKAR, *m. vidi* francižkan. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Sveta reda franciškara male braće. J. KavaŃin 374^b. Franciškari cvatu jošti. 375^a. — *u istoga pisca ima i francižkar s istijem značenjem: Blaženi su i francižkari papa Niko četveriti. J. KavaŃin 809^a. — obje riječi biće sam pisac načinio.*

FRANCİŠKO, *m. vidi* Francisko. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Franciško).* Reda svetoga Franciška. Mon. serb. 879. (1434). Pred Francižskom Modrušaninom. Mon. croat. 85. (1457). Namoli redovnike svetoga Dominika i Franciška. A. Kanižlić, kam. 607.

FRANCKI, adj. francuski. — Na jednom mjestu xviii vijeka (biće sam pisac načinio radi stiha). Da se francim imenom ne pati. J. S. Reljković 127.

FRANČLIV, adj. vidi francav. — U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik franciv).

FRANČOSKI, adj. vidi francuski i Francoz. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Čest francoskih vojev. Š. Kožičić 49b. Pomožen ošće francoskuju vojsku. 54b.

FRANČOZ, m. vidi Francuz, tal. Francioso. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Salvestar ii Francoz rodom. Š. Kožičić 22a. Rimski arhijereji pozri-e na Francoze cesarstva radi. 44a.

FRANČUS, m. vidi Francuz. — U jednoga pisca xviii vijeka. isporodi Frances. Papa se je tužio Francusom. A. Kanižlić, kam. 156. Pisao je Francusom. 223.

FRANČUSKÁ, f. (uprav adj. uz koji se ina u misli zemlja, vidi: Što vidimo ne samo u francuzkoj, anglijskoj i nimačkoj, veće još i u moskovskoj zemlji. A. T. Blagojević, khin. ix) Francogallia, država u Evropi. — Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu. Da će poslati poklisare u Francusku. A. Tomiković, živ. 39. Bila je onda vojska među Francuskom i Talijanskom. gov. 246. i u Šulekovu rječniku (Frankreich).

FRANČUSKI, adj. francogallicus, koji pripada Francuzima ili Francuskoj. — isporodi francuski. — Od xviii vijeka (vidi a, b)) a između rječnika u Vukovu.

a. adj. a) s pravijem značenjem. U zemlji francuskoj. F. Lastrić, ned. 331. Francuzke knige. A. Kanižlić, kam. 79. Jedan francuski plemić. M. A. Reljković, sabr. 2. Kad ga vide gospoda francuska. Ogled. sr. 411. — na francusku dolazi kao adverb. Da se nose na francusku. A. Tomiković, živ. 107. — i u Šulekovu rječniku (französisch). — b) pridaje se imenima što znače bolest, nemoć, vidi franca. 1496 francuzki beteg naj prvo be letos donesen v lašku zemlu. P. Vitezović, kron. 132.

b. adv. frāncūski. — u naše vrijeme, n. p. govoriti francuski, po francuski, i u Šulekovu rječniku.

FRANČUSKIŃA, f. žensko čelade iz Francuske. — isporodi FranceskiŃa. — U Vukovu rječniku i u Šulekovu (FranzosiŃa).

FRANČUSKI, adj. vidi francuski. — U jednom primjeru xviii vijeka. U kraljevstvu francužkomu. F. Lastrić, svet. 137b.

FRANČUZA, m. Francogallus, čovjek poznate narodnosti u Evropi, nem. Franzose (nije potrebno pomisliti na tal. Francioso). — Od xviii vijeka (ali vidi i francuski), a između rječnika u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Vukovu. a) s pravijem značenjem. Da s' ukaže junački delija Moskov, Francuz i slavni Bečlija. I. Zaničić 16. Francuzi se pomamiše. V. Došen 54b. Od grada mu ključe pridadoše, a Franceuze na dvor istiraše. I suzaŃa mladi dovedoše, sve Francuza mladi nežeŃeni. And. Kačić, razg. 315b. Jedan Francuz upita Ingleza. M. A. Reljković, sabr. 12. Baš da brani Mletke od Francuza. Nar. pjes. vuk. 4, 70. Kako će se pobiti s Francuzom. Ogled. sr. 411. i u Šulekovu rječniku (Franzose). — b) vidi 2. franca, isporodi francuzi i francuski, a, b). — u Bjelostjencevu rječniku: francuz beteg oduren morbus gallicus. — c) vidi francez, b). B. Šulek, im. 88.

FRANČUZI, m. pl. franca, nem. franzosen. — U Šulekovu rječniku (franzosen; lustseuche).

FRANČUZIĆ, m. dem. Francuz. — U naše vrijeme. Gle lijepih Francuzića. Nar. prip. vrč. 156.

FRANČUŽLIV, adj. francav, vidi francuzi. — U Šulekovu rječniku (französigs; venerisch).

FRANČA, f. Francuska, tal. Francia. — Od xvi vijeka kod Dubrovčana, a između rječnika u Mikašinu i u Belinu 328a. Po svoj ga Franči (Franzi, ali i na drugijem mjestima u istoj knizi z stoji često mj. c) i tedeškoj zemlji razsija. B. Gradić, djev. 148. Pride u Franču. I. Đorđić, ben. 18. S svetijem Ludovikom, kraljem od Franče. V. M. Gučetić 161. Kad je Klodoveo prvi kraljevo u Franči. N. Marči 9.

FRANČES, vidi Francisko pri kraju.

FRANČESKA, f. Francisca, ime žensko, tal. Francesca. — U Šulekovu rječniku (Franciska).

FRANČESKO, m. Franciscus, ime muško, tal. Francesco. — isporodi Francisko. — Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu 328a i u Daničićevu (Francisko). Gospodinom Franciskom Fiskari. Mon. serb. 327. (1423). Knezi Francisko Pučić. 515. (1472). Fra Marin od reda Franciska svetoga. N. Najšković 1, 338. Fratar od svetoga Franciska usta otvorena a vreća zavazana. (D). Poslov. danič. 22. Drug svetoga oca Franciska. K. Mađarović 72. Po otcu f. Josipu Banovcu reda s. Franciska. J. Banovac, razg. 1. Francisko Vitnić. And. Kačić, kor. 473. S. Francisko, moli za Ńega. T. Ivanović 110. Reda male bratje s. o. Franciska. Đ. Rapić 1. i u Šulekovu rječniku (Franz). — u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka ima nominativ Frances (uprav Francesk, ali k na kraju otpada kao i t i d kod krajnjih st, št, zd, žd u Dubrovčana). Sveti Frances. B. Zverić 110a.

FRANČESKA, f. vidi Franciska. — U jednoga pisca xviii vijeka. S. Franciska. J. Banovac, prip. 208.

FRANČESKAN, m. vidi franciskan. — U jednoga pisca xviii vijeka. Veli Ńemu SibiŃanin Janko: 'Ovde ima fratar franciskane, po imenu Ivo Kapistrane'. And. Kačić, razg. 143b.

FRANČESKIN, m. franciskan. — U jednoga pisca xvii vijeka: U svetomu manastiru od bosonozijeh franciskina. B. Kašić, fran. 4. — u istoga pisca na drugom mjestu ima franciskin s istijem značenjem: Ere se on učini fratar franciskin. 151.

FRANČESKO, m. vidi Francisko. — Od xviii vijeka. Sveti otac patrijarka Francisko. L. Ćubuški 11. Promotrivši dakle Franciska. F. Lastrić, test. ad. 55b. Da se odužim svetomu Francisku Saveriji. A. Kanižlić, fran. 14. Učini se redovnik s. Franciska. F. Radman 57.

FRANČESKOV, adj. koji pripada Francisku. Franciskovi naslidnici. P. Knežević, pism. 116.

FRANČEZ, Francéza, m. vidi Francez. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu i u Belinu 328a. Od ŠpaŃula prije, posli od Franceza bi uhićen. B. Kašić, in. 30. Prida Ń dohode Francezi, Inglezi. A. Kalić 543.

FRANČEŽ, m. vidi Francez, Francez, Francež. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Ja sam rodom Francež. J. Filipović 3, 256a.

FRANČIĆ, m. nadimak ili prezime xv i xvi vijeka. Petar rečeni Frančić. Mon. croat. 149. (1492). Martin Frančić. 325. (1552).

FRANČISKA, f. vidi Franciska. — U Daničićevu rječniku (Francesca).

FRANČISKO, m. vidi Francisko. — Od xviii vijeka a između rječnika u Daničićevu (Fran-

čisko). Bratu jegovu Frančisku. Mon. serb. 69. (1273—1314). Presvitloga gospodina Franciska Fuskari. Mon. croat. 61. (1437). Frančisko, od jagože red male bratje. Š. Kožičić 27^b. Sveti Frančisko. M. Alberti 331.

FRANČISKAR, *vidi* franciskar.

FRANČKI, *adj. vidi* franački. — *U Stuličevu rječniku* („cosa francesco", „gallus"). — *nepouzđano*.

FRANDEPANI, *m. tal.* Frangepani, *prezime talijanske porodice od koje su mislili da potječe hrvatska porodica Frankopan, te se upotrebljava mješte ove riječi, i to pisano na različne načine*.

a) (*čakarski*) Frangepani u spomeniku glagolskom xv vijeka: Mi knez Mikula di Franjepani. Mon. croat. 55. (1428). — b) „Frangipani" (*ne zna se, treba li čitati -di- ili -gi-*) u jednoga pisca xviii vijeka: A jad čuše poglavari Frangipani vrh svakoga. P. Knežević, pism. 186. — c) Frangopan u jednoga pisca xvii vijeka: Totu pogine knez Ivan Frangopan. P. Vitezović, kron. 131. — d) Frangepanović u jednoga pisca xviii vijeka: Glasovita bana Zrinovića i svijetla Frangepanovića. J. Krmpotić, pjesm. 8.

1. FRANE, *m. vidi* Frano. — *Akc. se mijenja u voc. Frane*. — *Prema ostalijem padežima nominativ bi mogao biti i Frána (voc. Fráno), ali mu nema potvrde*. — *Od xiv vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima), osobito po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikašinu i u Belinu 328^a, „A Frane muto". Mon. rag. 1, 120. (1322). „Frane muto". 177. (1345). Pop Frane. Mon. croat. 134. (1487). Od tebe, moj Frane, polvajen samo bit volim. H. Lucić 283. Gdi jest s. Frane. F. Glavinić, cvit. 275^b. Ča se šti od blaženoga svetoga Frane. Michelangelo. 6. Prikaza mu se s. otac Frane. J. Banovac, pred. 137. Poznade ona ovčica s. Frane. razg. 45. U životu s. Frane. M. Zoričić, zrc. 189. Biše bolestan i s. Frane. 189. Serafinskog svetog Frane stahie nije drugo nego vojevahe. Nadod. 18. Za tiu Frane ovi svit ostavi. 19. Naslidovao je Franu svetoga. A. d. Costa 1, 110. Knez Frane Papali. I. J. P. Lucić, izk. 5. Pogubi se Frane i lipa Lijana. Nar. pjes. istr. 2, 22. i u Šulekovu rječniku („Franz"). — Na dva mjesta osnova je franet: Nadgrebnica, koju složi Petre Hektorović Franetu Hektoroviću. P. Hektorović 61. Gosp. Franetu Pjerotiću. I. Ivanišević 107.*

2. FRANE, *f. hyp.* Frančeska. — *Akc. se mijenja u voc. Fráne*. — *Nominativ bi mogao biti i Frána (voc. Fráno), ali mu nema potvrde*. — *U Belinu rječniku 327^b i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

FRANETIĆ, *m. prezime po ocu Franetu*. — *xvi vijeka: Tomaš Franetić. Mon. croat. 236. (1533). i u naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 261.*

FRANETOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme. Schem. rag. 1876. 63.*

FRÁNKO, *frānāgā, f. pl. rese, tal. frango*. — *U Mikašinu rječniku.*

FRANICA, *f. dem. 2. Frana ili 2. Frane*. — *Od xviii vijeka. Gospodična jedna imenom Franica. A. Kanižlić, uoč. xviii. Sveta Franica Rimka. Blago turl. 2, 156. Kada je Franica na misu hodila. Nar. pjes. istr. 2, 113. i u Šulekovu rječniku („Franciska").*

FRANIČIN, *adj. koji pripada Franici*. On odsiće Franici glavicu, Frančina glava delgo je letila. Nar. pjes. istr. 2, 113. Frančično jaje po plokati laje. 4, 17.

1. FRANIĆ, *m. dem. Frano*. — *U Šulckovu rječniku („Frānzchen").*

2. FRANIĆ, *m. prezime*. — *Od xvi vijeka. Barić Franić. Mon. croat. 280. (1579). Franić. And. Kačić, kor. 468. Tomas Franić. Norini 85. Franić. Schem. bosn. 1864. 99. Šem. srb. 1882. 238. i u Lici (govori se i Vranić). J. Bogdanović.*

FRANIČEVIĆ, *m. prezime po ocu Franiću*. — *Od xvii vijeka. Šimun Franičević. Stat. pol. ark. 5, 312. (1662). Franičević. And. Kačić, kor. 471. Franičević. Schem. bosn. 1864. xv. xxvii.*

FRÁNIN, *adj. koji pripada Frani (vidi 1. Frane)*. Na Franin pusti dvor. Đ. Baraković, vil. 349. Procinimo Franinu svetiđu. I. Ančić, ogl. 51.

FRÁNKA, *f. hyp.* Frančeska, *isporedi* Franko. — *U Šulekovu rječniku („Franciska").*

FRANKÁPÂN, *m. prezime plemenite hrvatske porodice*. — *isporedi* Frankopan i Frandepani. — *Od xv vijeka. Mikula de Frankapan. Mon. croat. 54. (1428). Mi knez Štefan de Frankapan. 83. (1457).*

FRÁNKO, *m. ime muško, hyp.* Frančesko. — *Od xiv vijeka po zapadnijem krajevima a između rječnika u Daničićevu (Franko)*. Istu Turci Franka i Vikšu (*Dubrovčane*) za dčcu francijašku koju su odkupovali. Spom. sr. 1, 9. (1397). Franko Širinić. Mon. croat. 144. (1490). Franko Lončarić. 263. (1563). A Marković Franko miran svejer pomni u trgštvu. J. Kavašin 109^b. Franko Talović. And. Kačić, kor. 433. i u Šulekovu rječniku („Franz; Frānzchen").

FRANKONIJA, *f. Franconia, kraj u Nemačkoj, nem. Franken*. — *Od xvii vijeka. U Frankoniji od Alemanije razboli se cesar Enriko. F. Glavinić, cvit. 271^a. i u Šulekovu rječniku („Franken").*

FRANKOPÂN, *m. vidi* Frankapan. — *Od xvii vijeka. Od kneza Martina Frankopana. P. Vitezović, kron. 123. Pokle ubignu Frankopana težki jaram. J. Kavašin 146^a.*

FRANKOPANOVIĆ, *m. vidi* Frankapan. — *Od xviii vijeka. Od kuće Frankopanovića. And. Kačić, kor. 449. Knezovi Frankopanovići. 485.*

FRÁNKOVI, *adj. koji pripada Franku*. — *Između rječnika u Daničićevu (Frankov)*. Srebro Frankovo. Spom. sr. 1, 79. (1406). Frankov dvor vrh rike. Mon. croat. 125. (1486).

FRÁNKOVIĆ, *m. prezime po ocu Franku*. — *Od xv vijeka. Franković. Mon. croat. 125. (1486). Jakov Franković. 237. (1535). Čer Mate Frankovića. I. J. P. Lucić, izk. 38. Franković. Schem. bosn. 1864. xii. xxvii.*

FRÁNKO, *m. hyp.* Frančesko. — *Akc. se mijenja u voc. Fráno*. — *Od xv vijeka a između rječnika u Mikašinu i u Belinu 328^a. Daše Frana Krajača. Mon. croat. 114. (1475). Fratar Frano Budišić. 175. (1499). Frano vas i Mara drago pozdravlahu. N. Najlašević 1, 256. Frano Lukašević. D. Rašina 1^b. Arijadna gosp. Giva Frana Gundulića. I. Gundulić 1. Bijase priminuo sveti Frano. I. Ančić, ogl. 143. Sveti Frano sve nadajde. S. Margitić, isp. 155. Frano otac sveti. P. Knežević, pism. 4. Frano je ubožtvo, i ubožtvo je Frano. F. Lastrić, test. ad. 59^a. Frano drugo je uég ne prosaše. Nadod. 24. S. Frano Ksaverijo. Blago turl. 2, 14. Frano Radmanović. Norini 66. Frano Kovačević. 75. Postite kako s. Frano. Đ. Rapić 297. Ubi Stanko Frana kapetana. Ogled. sr. 412. i u Šulekovu rječniku („Franz").*

FRÁNOV, *adj. koji pripada Franu*. Nasljedujući bogomile točke: g. Mariju Sabovu i g. Mariju Franovu. I. M. Mattei ix.

FRANOVAC, franovca, m. *vidi* franciškan. — *U pisaca našega vremena*. Franovci staće odsele uz narod svoj. M. Pavlinović, razl. spis. 431. Tekeli paša metnu na muke franovce bosanske. razg. 41.

FRANOVIĆ, m. pl. *seoce* u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj. Pregled. 7.

FRANSKI, adj. *vidi* franački. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Prilike se nega vide, nu po hižah sve gospode franske. J. Kavašin 27^a. Grčko carstvo podložilo franskim banom. 211^a.

FRANUL, m. hyp. Frančesko. — *U jednom spomeniku xv vijeka*. Popa Franula ... Popu Franulu. Mon. croat. 112. (1478).

FRANUŠA, f. augm. Frāna. — *U latinskom spomeniku xiv vijeka (pisano 'Franussa')*: 'Clemens filia Goze, Franussa filia dicti Clementis'. Mon. rag. 1, 158. (1344). i u *Belinu rječniku* (327^b s dodatkom da je sejačko ime).

FRANUŠIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

FRANZAV, adj. *vidi* francav i franze. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

FRANZAVITI, franzavim, impf. *vidi* francati i franze. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

FRANZE, frānzāz. f. pl. *vidi* franca. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (z glasi z, tako i u franzav, franzaviti). P. Budmani.

FRANZ-, *vidi* franz.

FRANA, f. hyp. Franceska. — *Akc. se mijenja u roc. Frāno*. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj*: Presvijetla gospoja grofica Fraňa Drašković. Vuk, nar. pjes. 2, 651 (među prenumerantima). i u *Sulekoru rječniku* ('Franciska').

FRANAČKI, adj. *vidi* franački. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. U Parizu gradu fraňackomu. B. Kasić, in. 87. Život svete Aldegunde djevice fraňacke kraljice. per. 26.

FRANJE, m. *vidi* 1. Frane. — *U spomeniku xvi vijeka i u jednoga pisca (iz Slavonije) xviii*. Knez Fraňe Ivačić. Mon. croat. 257. (1556). Vrina slingo i pokorni Fraňe, sad ukaži tvoje zahtivaňe. Nadod. 24.

FRANEMIL, m. vrsta trave koja stucena privija se da napne kožu i da se provali. M. Pavlinović.

FRANETIĆ, m. pl. *selo* u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 26.

FRANEVAC, Fraňevca, m. *selo* u Slavoniji blizu Crnca. Schem. zagr. 1875. 146.

FRANEVO, n. *selo* u Banatu. Šem. prav. 1878. 94.

FRANICA, f. dem. Fraňa. — *U Parčićevu rječniku*.

FRANO, m. *vidi* Frano. *isporedi* i Fraňe. — *U jednoga pisca xviii vijeka (nepouzđano)*: Fraňo ukućan, Osip plaćan, za sudbinu er pizmaćan. J. Kavašin 83^b. — *u naše vrijeme po sjevernijem krajevima i u Sulekoru rječniku* ('Franz').

FRAPAN, adj. (uprav part. praet. pass. nepotrđeno glagola frapati), (o tkauu, odijelu) *nakićen* priširenijem šaroritićem komadićima tkaua, tal. frappare, frappato. — *U jednoga pisca Dubrovačana xvi vijeka*. Frapanijeh sajuna ne imaš li bez broja? M. Vetranić 1, 117.

FRAS, m. *vidi* 2. djetinje, nem. arstr. frass. — *isporedi* vras. — *U Vukovu rječniku*.

FRASKA, f. ruga, bora, mrska, *vidi* vraska.

— *U Vrančićevu rječniku, u Mikašinu, u Bjelostjenčevu, u Stuličevu*.

FRASKAŃE, n. *djelo* kojijem se fraska. — *U Bjelostjenčevu rječniku*.

FRASKATI, fraskām, impf. *mi štiti, ridi* fraska. — *U Vrančićevu rječniku* ('rugare'), u Mikašinu, u Bjelostjenčevu, u Stuličevu (gdje ima i refleksirno fraskati se 'corrugari').

FRASKAV, adj. *pun* frasaka. — *U Stuličevu rječniku* ('rugosus').

FRASKUN, m. *velika* staklenica, tal. fiascone. — *U jednoga pisca Dubrovačana xvi vijeka*. I fraskune nagibati ... Trinkajući u fraskune. M. Vetranić 1, 249. Gdje se trinka ... vince slatko gostarami i fraskuni. 1, 250.

1. FRASKA, f. *ludorija*, tal. frasche. — *U pisca čakavca xvi vijeka*. Spovid ima biti priprošća, a ne s fraškami ali s škami. Korizm. 62^b.

2. FRASKA, f. *granica od drjeta s lišćem (što visi nad vratima u krćama)*, tal. frasca. — *U poslovcama dubrovačkijem xvii vijeka*. Tko stavi frašku, hoće prodat' bačvu. (D). Poslov. danić. 133. Tko vina ne prodava, fraške ne stavlja. (D). 135.

FRAŠNIK, *vidi* prašnik. — *U Belinu rječniku* 321^a gdje bez sumnje stoji *štamcarskom griješkom* m). prašnik, i u *Stuličevu* gdje je uzeto iz *Belina*.

FRAŠT, m. brassica oleracea bullata L., vrsta kupusa, *isporedi* kelj, verza. — *U jednoga pisca iz Slavonije xviii vijeka*. Kelj, frašt ili verza koja priko zime na polju ostaje, kad se sije. J. S. Reljković 265. Frašta i sveg što ozelbsti neće pomljiv kućnik sad u zemlju meće. 307. i u *Sulekoru rječniku* ('blattkohl' kod 'kohl').

FRAT, *skraćeno* fratar, *stoji pred imenom i ne mijenja se po padžima*, *isporedi* fra. — *xv vijeka (pisano frati)* i u *Daničićevu rječniku* (frati). Naš posal' u ime frati Lovćenac. Spom. sr. 1, 71. (1405). Našega počtovanoga i redovnoga frate Aleksendra Dubrovačana. Mon. serb. 494. (1465). — *U novijem spomeniku pisano je* frati, a otale i u *Daničićevu rječniku*. Frati. Vita, mali brati. Mon. serb. 109. (inscriptio recens. Miklošić).

FRATAR, frātra, m. frater regularis, kod katolika čorjek koji pripada crkvenome redu i živi u manastiru, te je obvezan trima srećanijem zavjetima; razlikuju se fratri od kaludera (ali *vidi* i b)) *tijem što ne smiju imati svojega bića nego žire milostinom (to je sad samo kod redova svetoga Franceska) i što mogu imati manastire u gradovima i u naseljenijem mjestima*, naj glavniji su redovi: svetoga Franceska (tri reda), svetoga Dominika, svetoga Avgustina, i karmelitski. — Lat. frater, brat. — *isporedi* frator. — *Akc. se mijenja u gen. pl. fratārā (u Dubrovniku frātārā)*. — *U množini se rijetko unče* ov: A fratrove vrijedno spiskuje ima'ć metnut u obćenu. J. Kavašin 100^a. — *Posve su neobićni oblici u kojima ostaje drugo a, i nahode se samo u drjeve dubrovačke poslovice, i to radi slika*: Otare liže a mami fratare. (Z). Poslov. danić. 92. Rim dava dim, a iste dinare za hranit fratare. (Z). 107. — *Od xiv vijeka a između rječnika u Vrančićevu* ('monachus'), u Mikašinu ('frater'), u Belinu ('coenobita' 328^b), u Bjelostjenčevu (kajkarski frater 'monachus'), u Stuličevu ('frate', 'monachus', 'coenobita'), u Daničićevu (fratr, frater' za kaludere). a) sa značenjem kazanićem sprijeda. Pride pred nas fratar Jakov. Mon. croat. 45. (1381). Gopodine vikare sa fratri. Mon. serb. 378. (1434).

Vsoj bratiji fratrom svete crkve katoličke vire rimske reda svetoga Frančiška. 379. (1434). Više pisani fratar Aleksandars. 494. (1465). Z belemi fratri. Mon. croat. 279. (1576). Među kaluderim i fratrim. B. Gradić, djev. 126. Moliti oca od frataru predikatura. A. Gučetić, roz. mar. 23. Ovi se mladac obuče u fratre svetoga Frančeška. M. Divković, nauk. 222a. Ozdravivši učini se fratar. P. Posilović, nasl. 10^b. Fratar koji ne prosi a mrav koji ne nosi ne valja ništa. (D). Poslov. danić. 22. Male bratje fratri gdi su. J. Kavašin 928^b. Gdi ima crkva i manastir frataru reda svetoga Frančeška, koji fratri onde pribivaju. J. Filipović 1, 104^b. Dodoše daklen fratri u Bosnu na 1235. Norini 10. Ispovidnika koji su fratri i redovnici regularski. M. Dobretić 150. Tu je lijepo pokrstio fratre. Nar. pjes. juk. 569. Bilo beškota, biće fratar. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 13. Neka fratri mi maše za ubogu dušicu. Nar. pjes. mikul. 144. — *b*) neki pisci zovu fratima i kaludere (kao što biva i u drugim jezicima, tako se nem. mōnch i franc. moine kaže za kaludere i za fratre). vidi i u rječnicima. Rješe jedan fratar od kartuzijana, ovi fratar bjеше vele bogoljublani. M. Divković, nauk. 149^b. Posta fratrom reda s. Benedikta. F. Glavinčić, cvit. 215^b. — *c*) sargus Rondeletii C., V., *neka riba, sarak, šarak*. — u *Spjetu*. Đ. Kolombatović. G. L. Faber 191. Velike su (ribe) ... fratar 'magnamorti' (u Makarskoj). L. Zore, rib. ark. 10, 340. — *d*) papaver rhoeas L., *crveni mak*. u *Bribiru*. B. Šulek, im. 83. — *e*) fratri bijeli, ornithogalum arabicum L., *neka biljka*. u *Dubrovniku*. B. Šulek, im. 83.

FRATĀRSKĀ, *f. selo u Konarlima blizu Dubrovnika, vidi Pridvorje*. P. Budmani.

FRATĀRSKĪ, *adj. koji pripada fratrima*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu. Svukal bi abit fratarski. Transl. 270. Po tom jih u fratarske haje obuče. F. Vrančić, živ. 74. Po fratarsku obučen, moleći, posteci. F. Glavinčić, cvit. 136^b. Manastir fratarski. P. Posilović, cvijet. 129. Fratarski maćak. (D). Poslov. danić. 22. Fratarske zanovijete prama dobrijem da ne sliši. J. Kavašin 145^b. — *Dolazi uz neka imena mjesta*: Fratarski Manastir, *mjesto u Hercegovini*. Schem. herceg. 1873. 226. Fratarsko vrelo, *izvor u Hercegovini (po zapadnom govoru Fratarsko vrelo)*, 17. — *ispoređi i Fratarska*.

FRATĀRSTVO, *n. stanje onoga koji je fratar*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Sva fratarstva i ubožtva. J. Kavašin 523^a.

FRATIĆ, *m. vidi fratrić, dem. tal. frate*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Oblačit se u fratiće oli picokare oli begvine. Ant. Kadčić 291.

FRATIĻA, *f. vidi bratinstvo, e), grč. φρατρία*. — *Akc. se mijeña u gen. pl. fratiĻa*. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

FRĀTOR, *m. vidi fratar, grč. φράτωρ*. — *ispoređi vrator, prator*. — U *Vukovu rječniku*.

FRĀTOROV, *adj. koji pripada fratoru*. — U *Vukovu rječniku*.

FRĀTORSKĪ, *adj. koji pripada fratorima*. — U *Vukovu rječniku*.

FRĀTRIĆ (fratrić, fratrička), *m. dem. fratar (preneseno je i na neke životinje)*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu. *a*) s pravijem značenjem. Pošadši dva fratrića van iz molstira. Mirakuli. 48. — *b*) *neka riba, ispoređi sarak*. Fratrić, sargus Salviani C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 7. Sargus vulgaris Geoffr. G. L. Faber 191. — *c*) *ime nekijem pticama*. Fratrić, parus lugu-

bris Natt. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 26. Fratrić, fuligula cristata Steph. 44. — *d*) gryllus campestris L., *crvčak, šturak, ispoređi popić*. A. Ostojić. — *e*) morski fratar, pelagius monachus L. *vrsta morskoga medvjeda na Visu*. A. Ostojić.

FRATRIČAK, fratrička, *m. dem. fratrić*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Primiti ovi darak od ruku jednoga fratrička uboga. M. Divković, nauk. xxvi. Zašto se prikazuje od jednoga najmañšega fratrička. zlam. 4^b.

FRĀTRIČI, *m. pl. tagetes patula L., neki cvijet, konarčanin, mali žuteč*. u *Krajevici*. B. Šulek, im. 83.

FRATRIJA, *f. a) stanje onoga koji je fratar; b) bratinstvo*. — vidi fratiĻa. — U *Rjelostjenčevu rječniku*: 'monachismus'. 2. fratrija, bratinstvo, fraternitas.

FRĀTRINA, *m. augm. fratar*. — U *jednoga pisca xviii vijeka (ženskoga roda)*. O luda fratrino! I. Velikanović, prik. 82. I on je jedna fratrina brez razloga. 84.

FRĀTROVCI, Frätrovacă, *m. pl. dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj*. Pregled. 27. 31.

FRATRŠĆICA, *f. ime mjestima u Hrvatskoj*. *a) selo kod Zagreba, (kajkarski) Fratršćica*. Pregled. 2. — *b*) Fratršćica (zove se i Gorenci), *seoce u podžupaniji zagrebačkoj*. 18.

FRĀTŪN, fratūna, *m. nekakva obuća*. — *Postaje po svoj prilici od fratar (fratri male braće nose osobitu obuću, te se talijanski zovu zoccolanti od zoccolo, klopac)*. — U *Mikalinu rječniku*: fratuni od drva, klopcei, 'zoccoli', 'colopodium'; fratuni za led, 'colopodium ferratum'; fratuni visoki ženski, 'pantofola, pianella', 'sandalium, crepida, sandalium hetruscum, baceae, mulleus'.

FRAVA, *f. dolazi samo u jednoga pisca Dubrovačana xvi vijeka, i kao da znači: gospoda*. — Radi postatna ne može se pomisliti nego na nem. frau, ali je to svakako vrlo čudnorato. Kad budeš na skutu toj fravi. Š. Mencetić 177. Gorae svital raj u liću toj fravi. 240.

FRBEŽARI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj*. Pregled. 13.

FRCĀ, *m. vidi Frco*. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*. Nегоv sestric Frcu Ibrahimu... Pred dvorove Frcu Ibrahimu. Nar. pjes. vuk. 3, 183.

1. FRCATI, frcām, *impf. prosilire, emicare, kad što žitko na silu udara kroz tijesno, te kao na mlazore baca se, vidi i strcati, štrcati*. — *ispoređi vrcati*. — *Riječ je onomatopejska, ispoređi frk*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (frcati krv, 'diffuso' 659^a), u Stulićevu (1. 'guttatim effluere, effundi'. 2. 'vibrare'). *a*) sa značenjem *sprijeda kazanim*. Da joj suze iz očiju frcāse. M. A. Relković, sabr. 11. — *b*) od žitka je preneseno na što tvrdo, kad na onaki način odskāče. Daske frcāju sa zločesto pokrivenih krovova. M. A. Relković, sat. L7^b. — *c*) na jednom mjestu u jednoga pisca xviii vijeka kao da je *kauzalni glagol prema predašnjem značenju (vidi i 2. frcati)*. Iz Solina ženstvo frcā živim ognēm da Rimjani ostaše od njih zatirani. J. Kavašin 247^b. — *d*) u istoga pisca na dva mjestu *aktiven je glagol s nejasnijem značenjem: udarati, ranirati, mučiti (?)*. Čić štete puca'u srca, a očut ina uda frcā. J. Kavašin 429^b. Peta strijela smrtno frcā na taknutje osudnike. 570^a.

2. FRCATI, frcam, *impf. vidi 1. frkati*. — U *Rjelostjenčevu rječniku* (frcam, *lutim se, razju-*

tivam se ,ferocio, naribus flo' kakti: parip frca ,equus ferocit').

FRCATI SE, frcām se, *impf.* coire (de felibus), *goniti se* (o mačkama). — *vidi* frč. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličeru.* Mačke se frcaju. F. Kurelac, im. živ. 49.

FRCITI, frcim, *impf.* skočiti. — *Riječ je onomatopejska, vidi* frk. — *U naše vrijeme u Bosni.* Sa zemlje je u sedlo frcio. Nar. pjes. juk. 260. Iz busije frciše hajduci. 264. Momak frci sa dobra dorata. 372.

FRCO, m. prezime ili nadimak (uprav ipokoristik). *isporedi* Frca. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jeli doma Frco Ibrahime? Nar. pjes. vuk. 3, 181. Al' ne sluša Frco Ibrahime. 3, 187.

FRČ, m. u *Vukovu rječniku*: kad se mačke gone, reče se: pošle ili udarile u frč (a reče se i momku i djevojci kad se proskitaju) ,begattungs-trieb', ,desiderium naturale'. — *isporedi* frcati se. — *vidi* i prč.

FRČAKLI, adj. u *jednoga pisca xviii vijeka*, kao da znači: urešen, nakičen; ne mijenja se po padežima. — *Jamačno je riječ turska, isporedi* tur. fyrča, četica, fyrčalamak, četati. Riči neka ne budu gizdave i frčakli, ali neka također ne budu priprostitute i zapustite. Đ. Rapić, predgovor.

FRČALK, f. crepitaculum, čegrtalka, zvrčalo. — *U Mikašinu rječniku, a iz nega u Stuličeru.*

FRČATI, frcām, *impf.* *vidi* fraskati. — *Samo u Stuličeru rječniku.*

FRČIĆ, m. prezime. — *isporedi* Frco, Frca. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Reče tada Frčić Ibrahime. Nar. pjes. vuk. 3, 338. Tek uteče Frčić Ibrahime. 3, 341.

FRČKA, f. u *Vukovu rječniku* (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori): kolo na dršku, kojijem se u stapu maslo mētē ,der butterstempel', ,baccillum butyro conficiendo'.

FRČUG, m. hordeolus, ječmik, ječmičak. — *U Mikašinu rječniku* (frčug, ječmenak, koji se napne na trepavici) a iz nega u Stuličeru.

FRDINÂND, m. *vidi* Ferdinando. — *U jednoga pisca čakarca xvi vijeka.* Narekši rimskim krajem Frdinanda. Š. Kožićić 55^b.

FRECET, m. nekakav ženski nakit poput strijele, tal. freccetta, dem. freccia, strijela. — *U dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* U frecetijeh što li hrusti na skarlatu biser bijeli? M. Vetranić 1, 32. Ti imaš sajune, košule, kolette, rukave, kordune, prsteno, frecete. N. Najšković 1, 253.

FREDERÎKO, m. *vidi* Friderik. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Prohodeći Frederiko cesar skroz Asis. F. Glavinić, cvit. 275^a.

FRĚGÂDA, f. *vidi* fregata, mlet. fregada. — *Od xvii vijeka.* Da se je ukazala jedna fregada armana u konalu od Mljeta. Starine. 11, 80. (1605). Rusinske nave i fregade. Pjev. crn. 304^b. Vi-deć onu goru na onomu moru kano i fregadu jidreći po moru. Nar. pjes. istr. 2, 138. i u Šulekovu rječniku (fregatte').

FRĚGÂTA, f. negda mala lađa s veslima, sad jedan od naj rečijeh vojničkih brodova (veličinom odmah iza brodova od linije), tal. fregata. — *isporedi* fregada. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (fregata, brodac ,celox, phaselus'), u Belinu (,myoparo' 329^b), u Stuličeru (,navis bellica nota'). Fregata na Dunavu s galijoti stoji. J. Rajić, boj. 68. Na fregatu svecku. A. Tomiković, živ. 266.

FREMENTUM, m. kukuruz, tal. formentone. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Frementum, kukuruz, zea mays L. Čas. čes. muz. 1852. 49.

FRENA, f. konjska oprava, lat. frenum, tal. freno, uzda. — *U rukopisu xvi vijeka.* Darova mu fariža u franačkoj freni. Aleks. jag. star. 3, 311. — *u drugom rukopisu* frana: Paripa u franačkoj frane. Aleks. nov. 124.

FRENČEŠKO, m. *vidi* Frančesko. — *Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Frenčesko). Frenčesko Pucić. Mon. serb. 514. (1471).

FRENDIJA, f. u *narodnoj pjesmi našega vremena o kuli*, tur. frengi, franački, erropijski, dakle kula zgrađena na erropijski način. Vjerne sluge konja prifatise, zeta vode na frendiju kulu. Nar. pjes. vuk. 2, 263.

FRĚNGA, f. syphilis, sramna bolest, tur. frengi, frenk ylleli, franačka (erropijska) bolest. — *isporedi* vrenga, frenka. — *U Vukovu rječniku gdje ima* frenga i frenka, a kod oboga vide vreňak, cf. škrljevo; kod vreňak opet stoji: ,eine art hautkrankheit', ,genus morbi cutanei'. bolesti ove naj više ima po nahiji požarevačkoj i ondje se zove ,frenga' i ,frenka'. Još ovde (u okrugu kneževskom) ima i bolesti frenge. M. Đ. Miličević, srb. 868.

FRENIR, m. nejasna riječ u rukopisu xvi vijeka (u drugijem rukopisima frennir, farenid). može biti da je grč. φρίστος ili φρίτατος (naj boji, ali se govori od mila kao: dragi). I k nemu reče Aristotil: ,Frenire (Ferenire, Farenide. Aleks. nov. 11) Aleksandre, ako car zemlji budeš, ko dobro mani meštru tvomu učiniš?' Aleks. jag. star. 3, 227.

FRĚNKA, f. *vidi* frenga.

FREŇA, f. abies pectinata DC., vrsta jele, cmrok. — *vidi* feňa. — *U Šulekovu imeniku po jednom piscu našega vremena.* 83.

FRĚNGA, f. *vidi* frenga. — *U naše vrijeme* (u Vukovu rječniku samo oblik vrenga).

FRĚSAK, frĚska, adj. *vidi* frišak.

FRĚSINA, f. augm. frijes. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

FRĚŠAK, frĚška, adj. *vidi* frišak.

FRĚVÂR, frĚvâra, m. *vidi* fevruar. — *Od xiv do xvii vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (frevâr). Frevara miseca. Mon. serb. 105. (1333). Miseca frevara. 238. (1399). Mēseca frĚvara. 296. (1420 u poznijem prijepisu). Meseca frevara. 516. (1472 u poznijem prijepisu). Godišta gospodinovi-jeh 1648, frevara. G. Palmotić 2, 77.

FRĚFANAT, frĚfânta, m. tal. furfante, lopov. — *isporedi* prfanat. — *Kao psovka, osobito djeci, u naše vrijeme u Dubrovniku.* Čekaj, čekaj, frfante jedan! P. Budmani.

FRĚFLÂNE, n. djelo kojijem se frfla. — *U Vukovu rječniku.*

FRĚFLATI, frĚflâm, *impf.* *vidi* brbljati. — *Riječ je onomatopejska kao i brbljati* (kod čega ne treba pomisliti na indoeuropejski korijen barb), ali *vidi* i frfuriti. — *U Stuličeru rječniku i u Vukovu.*

FRĚFNARITI, frĚfnarim, *impf.* *vidi* frfljati. — *U jednoga pisca iz Slavonske xviii vijeku.* Veće žena nego žena, koja s jezikom ne frfnari, a u riči nije prokšena, tu ištite, gospodari. Đ. Rapić 89.

FRFRATI, frfram, *impf.* *vidi* frfljati i frfuriti. — *U Jambrešičevu rječniku* (frfram ,blactero' 1, 68^a).

FRFRAVAC, *frfравca*, *m.* čovjek koji *frfra*, *brbljavac*. — U *Jambrešićevu rječniku* (kajkavski *frfravec*, *blatero* 1, 68^b).

FRFURA, *m.* *brbljavac*, *arap*, *tur.* *farfara* (*ali* *vidi* i *frljati*). — U *Bjelostjenčevu rječniku* i u *Jambrešićevu*.

FRFURITI, *frfurim*, *impf.* *brbljati*, *vidi* *frfura*. — U *Bjelostjenčevu rječniku*, u *Jambrešićevu*, u *Stuličevu*.

FRGUNATI, *frgunam*, *impf.* *nem. vergönnen*, *dopuštati*. — U *narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata*. Ar prete! prete! ničtar ne frguna (*vergönnen*. F. Kurelac). Jačke. 291.

FRGAN, *vidi* *filgan*. — U *Stuličevu rječniku* (*fargjan*). — *nepouzdan*.

FRHNUTI, *frhnuti*, *pf.* *vidi* *frknuti*, *a*). — U *Belinu rječniku* (*strepere volatu* 776^b).

FRIDA, *m.* *vidi* *Frido*. — *Akc.* *se mijena u voc.* *Frido*. — U *istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i Frida*. I po svijetu svemu da razglasi Fridu krivca od petu do vlasi... Eto Fride jurve u begluci. I. Zaničić 30.

FRIDÈRIK, *m.* *ime muško*, *нем.* *Friederich*, *ali je u naš jezik došlo ili od lat. Fridericus ili od tal. Friderico*. — Od *xiv vijeka*. *Friderik* z *GORICE*. *Mon. croat.* 40. (1325). i u *Sulekovu rječniku* (*Friederich*, *Fritz*).

FRIDÈRIKA, *f.* *ime žensko*. *vidi* *Friderik*. — U *Sulekovu rječniku* (*Friederike*).

FRIDO, *m.* *hyp.* *Friderik*. — *isporedi* *Frida*. — *Akc.* *se mijena u voc.* *Frido*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Druga misli Frida jest počeo. I. Zaničić 13. Pismu ne kti Frido da privoji. 29.

FRIGADA, *f.* *vidi* *fregada*, *fregata*. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: *frigada*, *brodec*, *navithalmus*, *navis pompatica*, *navis bene cubiculata*, *vulgo buccentaurum*, *phaselus*, *celox*.

FRIGANICA, *f.* *cucurbita clodiensis* L., *vrsta bundere*, *tikva grluća*, *tikva španulica* (*jede se prigana*). — U *naše vrijeme u Dalmaciji*. Čas. čas. muz. 1852. 49. 62. B. Šulek, im. 83.

FRIGĀNE, *m.* *djelo kojijem se friga*. — U *Bjelostjenčevu rječniku* i u *Voltigijinu*.

FRIGATI, *frigām*, *impf.* *vidi* *prigati*, *lat. frigere*, *tal. friggere*. — Od *xvi vijeka*, a između *rječnika u Bjelostjenčevu*, u *Jambrešićevu*, u *Voltigijinu*, u *Stuličevu*. Svrhu one prsure prihajaše mnoštvo duš zločastih ke se onde frighu. Tondal. star. 4. 111. U ognjenoj mjedenoici friga u smradno svoje salo. J. Kavanin 448^a. Friga i peče, kuva i vari, tenfa i bari, pa sve pokvari. Nar. posl. stoj. 88.

FRIGENĀĆA, *f.* *vrsta bundere*, *vidi* *friganica*. — U *Dalmaciji*. B. Šulek, im. 83.

FRIGIJA, *f.* *Phrygia*, *kraj u Maloj Aziji*. — Od *xviii vijeka*. Nahodeći se u *Frigiji* od *Asije*. F. Glavinici, evit. 370^b. Od *Frigije* kraj. V. Došen 70^b. i u *Sulekovu rječniku* (*Phrygien*). — U *jednoga pisca čakavca xviii vijeka glasi Frija* (*uprav Frijija*). Drugi (*grad*) tako jest u *Friji*. J. Armolušić 43. — U *istoga pisca isti oblik ima i drugo značenje* (*Phrygia*, *žensko čelade iz Frigije*): *Deveta se* (*sibila*) zvaše *Frija*. 32.

FRIGIJANIN, *m.* *čovjek iz Frigije*. — U *Sulekovu rječniku* (*Phrygien*).

FRIGIJANKA, *f.* *žensko čelade iz Frigije*. — U *Sulekovu rječniku* (*Phrygien*).

FRIGIJANSKI, *adj.* *koji pripada Frigijanima ili Frigiji*. — U *Sulekovu rječniku* (*phrygisch*).

FRİJES, *m.* *vidi* *vrijes*. — U *Vukovu rječniku* (*s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*).

FRIJOLA, *f.* *vidi* *Frijul*. — U *rukopisu xviii vijeka i otale u Daničeviću rječniku* (*Friola*). Bělsgradi iže vs Friole. Glasn. 11, 126. Ostavljajuts Friolu. 127.

FRİJŪL, *Frijūla*, *m.* *Forum Julii*, *vidi* *Furlanija*, *tal. Friuli*. — Od *xiii vijeka*, a između *rječnika u Mikalinu* (*s talijanskijem oblikom Friuli*), u *Belinu* 331^b, u *Bjelostjenčevu*, u *Voltigijinu*. Kapitan *Frijula*, *Istrije*. *Mon. croat.* 4. 18. (1275 prepis. 1546). Vnide va Italiju po *Frijulu*. Š. Kožićić 51^b. Otišla bješe u *Akvilediju* grad plemenit u *Frijulu*. B. Kašić, per. 208. Atila iz svoje dilivši se zemlje, dojde u *Frijul* i podseđe *Akvileu*. F. Glavinici, evit. 93^a. Hrvati robe *Frijul*. P. Vitezović, kron. 64.

FRİKTAĻA, *vidi* *fritaļa*.

FRIL, *m.* *malena riječna riba*. *Gorski kotar* u *Hrvatskoj*.

FRIN, *m.* *mjesto u moru gdje ima dosta ribe*, *tal. mlet. fraima*. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. Ribari metnu mrežu na mjesto čijemu poznato gdje za cijelo drže da se riba nalazi... iz tog zgodnog mjesta što zovu *frin*... L. Zore, rib. ark. 10, 355.

FRİŠAK, *friška*, *m.* *vidi* *vrisak*, *vriska*. — U *naše vrijeme u Crnoj Gori*. (*Koñ*) *friskom frišti*, *gleda uz planinu*. Pjev. crn. 139^a.

FRİSNUTI, *frisnēm*, *pf.* *u naše vrijeme u Crnoj Gori*. *a*) *vidi* *vrisnuti*. *Frisku vojska* ka' da se pomami: Stan, Feruč, da se pozdravimo! Nar. pjes. vuk. 5, 344. Ter *frisnuše* mladi kapetani. 5, 331. — *b*) *skočiti*, *isporedi* *freiti*. Pa na hata proz divan *frisnuo*. Pjev. crn. 93^b.

FRİŠAK, *friška*, *adj.* *нем.* *frisch* (*stvenem*. *frisc*). *tal. fresco*, *hladan*, *prijesan*, *nov*; i u *našem jeziku ima različita značenja kao u jezicima iz kojih je u naš prešlo*. različni su i oblici: *frišak*, *frizak*, *frešak*, *fresak* (*vidi* 1). *isporedi* i *vrisak*. — *Komp.*: *friskiji*, *frěskiji*, *vidi* *zadni primjer kod 2, a, e*).

1. oblici.

a. *frišak* i *frizak* razlikuju se samo u *nominalnom nom. sing. m.* i u *acc. kad je jednak nominativu*; u *ostalijem oblicima* i kod *frizak* ž pred *k* glasi *š*, te se tako naj češće i nalazi *pisano*. *a*) *frišak* je naj stariji oblik i potvrđen je *xvi vijeka* (*Korizm*. 51^a), zatim opet u *naše vrijeme* (*Nar. posl. vuk.* 339). između *rječnika u Voltigijinu* (*fresco* 'frisch'; *frisko* 'allegemente, prestamente', *hurtig*, *geschwind*) i u *Vukovu* (*vide* *vrisak*, *a kod ovoga ima*: 1. *frisch* 'recens', cf. *taze*, *prijesan*. 2. *frisch* 'celor', cf. *hitar*, *okretan*; *vriško* 'geschwind', 'cito', cf. *brzo s dodatkom da se govori u vajrodstru*). — *b*) oblik *frizak* potvrđen je od *xviii vijeka*, ali samo po *svećenijem krajevima*: B. Krnarutić 7. A. J. Knezović 215. E. Pavić, ogl. 470. M. A. Relković, sat. L4^a, sabr. 12. I. Jablanci 118. (i. Pešalić, utiš. 166. 178; drugi su potvrđeni oblici od *istoga nominativa*: *frizka*. J. S. Relković 153; *frizko*. Š. Štefanac 10. *ali kod pisaca svećenijih krajeva biće i oblici sa -sk-* postali od *nominativa* *frizak*. između *rječnika* *nahodi se u Bjelostjenčevu* (*kajkavski* *frizek*, *nov*, *skorni*, *nedavni*, *recens*, *novus* kakti: *frizka* ili *nova jajca*, *skorna jaja*, *recentia* ova'. 2. *frizek*, *vnutelen*, *alacer*, *alacris*, *vegetus*, *recons*, *mustus* kakti: *frizki* *vitezi*, t. j. *netrudni*, *recentes milites* t. j. *novi junaki* koji su skoro došli, ali skoro se med *soldate* podali. otkud ova reč *frizek* ne more se *zadosta* z *dijackem* *jezikom*

izreći, ar ju mi skoro na vsaku hvalu pridati moremo, kajti velimo: frižko dela, frižko spi, frižko se vuči, frižko se skrbi, pije etc., takaj frižek je, t. j. zdrav je, integra valetudine utitur, est integra valetudine, est sanus, bene valens, sospes, valens. frižka je zima, hladno je, frigidum est, est rigidum frigus, rigida hyems, rigida aura, rigidus aer. iz frižkoga je mesta došel, de recenti, sano et incolumi loco venit. na frižkom čini kaj namenil si činiti alacriter et celeriter fac quod facere intendisti. frižko alacriter kakti: frižko jem alacriter comedo. frižko je vreme, frigidum est tempus. frižko se bijem alacriter decerto, generose pugno. i u *Jambresičevu* (frižek alacer, recens, celer. friško celeranter).

b. fresak (samo od tal. fresco). — u dvojice pisaca xvi i xviii vijeka: fresak. Zborn. 144^b. frescijeh. 103^a. freska. J. Vladimirović 26. 47. fresku 24. 46. freske. 35. fresko. 35.

c. frešak (samo od tal. fresco). — od xvii vijeka: freška. Starine. 11. 143. (oko 1679—1688). Poslov. danič. 107. (D). i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani; a između rječnika u Mikaljinu: prislan, frešak, recens. 500.

2. značenja.

a. adj. a) hladan, o vodi, o vazduhu, vjetru. Niti ondī pušn friški i zdravi vitri. A. Bacić 458. Poslužiti čašom friške vode. M. A. Relković, sat. H3^b. Frižak vitrić. G. Peštalić, utiš. 166. Ki će basilak vonat, rano mu se je stajat i frižkom vodom zalivat. Nar. pjes. istr. 2. 42. po primorju (osobito kod pomoraca) frišak, frešak vjetar znači vjetar kojijem se dobro jedri (po tal. vento fresco, franc. vent frais). Ki j' fortunu skuril, frižkom burom piva. M. Kuhačević 39. — b) o organizmijem tvarima dok su još kao žive, prije nego počnu kvartiti se, mijenati se, tako se n. p. kaže: aa) o žicinom (i ljudskom) tijelu i o njegovijem dijelima prije nego počnu gniti, trahnuti, isporedi prijesan, skorashni. Rakvu otvorivši redovnici, telo cisto i friško svete mucenice najdohu. F. Glavinić, cvit. 312^a. Riba ne vaļa ništa, ako nije freška. (D). Poslov. danič. 107. Kako u friško meso brzo se crvi umetnu. S. Margitić, fal. 278. Al' u torbi glava onoga, koga biše odavna ubio, friška, kolik da je onī čas poginuo. J. Banovac, prip. 119. Metni freska mesa. J. Vladimirović 26. Uzmi fresku žuć. 46. — o jajima: Friška jajca i maslo prositi. A. T. Blagojević, pjesn. 44. Uzmi fresko jaje. J. Vladimirović 35. — o mlijeku, siru, maslu itd. isporedi mlad. — o rani: Za freske rane naj boļi melem. J. Vladimirović 35. — bb) o bilci i nežinjem dijelima prije nego počnu sušiti se, venuti, isporedi zelen, sirov itd. Od frescijeh rusa. Zborn. 103^a. Učini zubatku od jasenova drveta freska. J. Vladimirović 47. Travñem friško obarati drvo nije posao. J. S. Relković 187. tako se kaže o voću, crijeću, lišću itd., o kruhu, dok je još mek, itd. — c) o čeladetu i o živinčetu koje nije izmoreno, trudno, pa po tome i uopće znači čil, zdrav, čerst, jaki. Ki je zdrav, frišak. Korizm. 51^a. Vazda se će naći fresak i lagahan. Zborn. 144^b. Koñ stepen, frižak, hvalen. B. Krnarutić 7. Paripa dobra, zdrava, mlada, freška. Starine. 11. 143. (oko 1679—1688). Zašto su (anđeli) od naravi friški. A. Bacić 439. Evo oživše sva tilsa i stajau friška i zdrava prid nime. E. Pavić, ogl. 398. Lagan, frižak pak raditi stane. M. A. Relković, sat. L4^a. Da može sveudil' frižak i zdrav ostati. I. Jablanci 118. Frišak i zdrav kao riba. Frišak kao kremen. Nar. posl. vuk. 339. — d) u širem smislu, kaže se o čem što prije nije bilo, što je od malo vremena, isporedi nov, skorashni. Friške su sviće drugi

doneli. A. J. Knezović 168. Frižak se (talus) uzdiže. 215. Puli crekvi friški grob. Nar. pjes. istr. 6. 3. — e) koji se nije umorio (vidi c), onaj brzo radi, po tome frišak može značiti i brz, hitar. Inglez frižak (spravan, gotov) na odgovor reče. M. A. Relković, sabr. 12. Kakono će i svakoga svetoga tilo hitrije i friškije biti, nego jedna muña. B. Leaković, nauk. 78. — f) n. friško s prijedlozima na, u stoji adverbijalno i znači brzo, vidi e), aa) u acc. sing. s prijedlogom na: na friško. Koji okršten na friško umre. B. Leaković, nauk. 124. Onda ili bismo ovu milost na kršteñu dobitu na friško izgubili ili bismo ju s velikom mukom obdržali. 173. — bb) u loc. sing. s prijedlogom na: na friškom. — na jednom mjestu xvii vijeka. Ako hoćete meda imati, tako partik na friškom ušaljite. Starine. 11. 128. (1679). i u Rjelostjenčevu rječniku (vidi sprijeda). — cc) u acc. sing. s prijedlogom u: u friško. — xviii vijeka. I opet, jerbo se glas dati moradiše svoj vojski kraljicnoj to odlučenje, i ne mogadijaše biti u friško, zarad velikoga okoliša, u kom staja, odmaknu tu misao tja do dneva drugoga. I. Zaničić 168. Ovako će te laglje i u friško pripetiti se na slavu. M. A. Relković, sabr. 1. Zato djavli pakleni ļude na grih navode, samo da se skoro stolice ili pribivališta nebeska ne napune, i tako sud obćeni u friško da ne bude. D. Rapić 5. Način u friško kiselit krastavce. J. S. Relković 320. Da mu naredim samo očenaš i zdravu mariju moliti pak da ga u friško odrišim i pustim. B. Leaković, gov. 69. Da tako dneve svoga žīvota u friško skraća. G. Peštalić, utiš. 81.

b. adv. friško, frěško. — komp.: friškijē, frěškijē, u jednom primjeru xviii vijeka friže: I plod friže da svoj svaka vrže. J. S. Relković 148. — u sevijem primjerima znači brzo, odmah, vidi a), c) i f). Cinite ga friško uslati glavom na sridu. Starine. 12. 34. (oko 1703—1706). Halat, brez koga poslovat ne može ni drugoga toliko friško dohavit. A. Bacić 111. Ne mogu friško sva kolika biti. A. J. Knezović 123. Andeo reče: Ustani friško! E. Pavić, ogl. 656. Al' se friško siromah pokaje. M. A. Relković, sat. 12^a. Lasno svaki krstjanin viruje, da će smrt doći, ali da će friško doći, to sebi ne da lasno u glavu dovesti. D. Rapić 114. Pa jednu je pušku izbacio, a drugu je friško napunio. Nar. pjes. vuk. 3. 507. Friško počē, friško i doce. Nar. posl. vuk. 339. Što friško budne, friško i prode. 361.

FRİŠKATI SE, friškām se, impf. hladiti se, rashladivati se. — Postaje od frišak. — U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena, a između rječnika u Rjelostjenčevu (frižkam se, hladim se, aërem, l. frigus capto, exerceo me per frigus, exitum, saltum etc., exerceo valetudinem). Radiceva rožica z roson se je friškala. Nar. pjes. istr. 2. 78. — Aktivno friškati, hladiti samo u Voltigijinu rječniku (friškati, hladiti, rinfrescare, abkühlen).

FRİŠKŌČA, f. stanje onoga što je friško. — U Šulekovu rječniku (frižkoča, frischo).

FRİŠTATI, frištīm, impf. vidi vrištati. — U naše vrijeme u Črnoj Gori. (Koi) friškom frišti, gleda uz planinu. Pjev. crn. 139^a.

FRITA, f. uštipak (?), tal. fritto, prigano. — U pisca čakavca xvi vijeka. Mesa pečena, kuhana, žaladije, frit. Korizm. 3^a.

FRITAĻA, f. vidi priganica, tal. frittaglia. — U pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Sad vam ću ljepšu ja isprigat' fritaju (var. friktaju). N. Naļsković 1, 274.

1. FRIZ, *m. vidi* briz. — *Na dva mjesta xv vijeka i u Daničićevu rječniku* (friz, srl. frisius, crispatus). Kaveca dva friza zlata. Mon. serb. 498. (1466). Uzde s zlati frizi. M. Marulić 14.

2. FRIZ, *m. nešto vuneno tkanje, nem. fries. — U Šulekovu rječniku* (fries⁴).

3. FRÎZ, *m. čovjek iz Frizije, nem. Friese. — U Šulekovu rječniku* (Friese, Friesländer⁴).

FRIZAR, *m. čovjek koji će (2.) friz. — U Šulekovu rječniku* (friesmacher⁴).

FRÎZJA, *f. kraj u Olandiji. — Načineno od Friz. — U Šulekovu rječniku* (Friesland⁴).

FRÎZIJSKÎ, *adj. koji pripada Frizima, Friziji. — U Šulekovu rječniku* (friesisch⁴).

FRÎŽ, *m. vidi* briz (i radi postaňa) i merduo. — *U Vukovu rječniku* (vide merduo).

FRÎŽAK, *frlška, adj. vidi* frlšak.

FRK, *uprav glas kojijem se pokazuje, kako ptica zaprepetaš kriľima odlijeće, te se po tome upotrebljava gotovo kao adverb sa značenem: brzo, odmah. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (sogleich⁴, illico⁴, cf. odmah s primjerima: Frk pare more, t. j. daj novce sad odmah. Kako rekli, frk se poslušali. Frk Iliju braća susretoše, i s dodatkom da se govori u Boci). Pa joj sputi obadvije ruke, frk je bači na silna Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 37. Frk para, pazar te našao! Nar. posl. vuk. 399.

1. FRKA, *f. frkane (vidi 1. frkati). — U Vukovu rječniku* (das geschnurre⁴, fremitus⁴).

2. FRKA, *u Banatu što u Srijemu čifla. J. Marković.*

FRKÂČ, *frkâča, m. tornator, vidi* drašlar. — *Od 2. frkati. — U Jambrešićevu rječniku.*

FRKALO, *n. tornus, dlijeto (kojijem se frka) u frkača. — U Jambrešićevu rječniku.*

FRKANOVAC, *Frkanovca, m. selo u Međumurju. (kajkavski) Frkanovec. Schem. zagr. 1875. 141.*

1. FRKÂNE, *n. djelo kojijem se frče (vidi 1. frkati). — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Frkahe nozdruva negovijeh strašno je. Đ. Daničić, jov. 39, 23. Frkahe koňa. jer. 8, 16.

2. FRKÂNE, *n. djelo kojijem se frka (vidi 2. frkati). — U Jambrešićevu rječniku* (tornatura⁴).

FRKASOL, *m. prezime. — xvi vijeka. Broz Frkasol. Mon. croat. 217. (1576).*

FRKÂŠIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom. Razdijel. kr. 18.*

1. FRKATI, *frčem, impf. silovito i glasno dihati kroz nos. — Ili je postalo od hrkati ili po sebi kao onomatopejska riječ. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (schnurren⁴, fremo⁴ s primjerom iz narodne pjesme: Na nos frče, držati se ne da).

2. FRKATI, *frkam i frčem, impf. vrtjeti, okretati, sukati. — Riječ onomatopejska, vidi i zvrk. — U Bjelostjenčevu rječniku* (frkam ali frčem, okružavam, circumago⁴, circumverso⁴. 2. frčem vretenom, fusum gyro⁴ itd. 3. frkam, stružem na okrug, torno, trochum aut tornum facio, ago, circumago⁴. 4. frkam preju, konce etc. torqueo fila⁴), u Jambrešićevu (frkam, torno⁴), u Stuličevu (frkati, frčem i frkam: 1. pripredati. 2. menar intorno⁴, circumagere⁴. 3. torniare⁴, tornare⁴).

FRKÊT, *m. mala ladica, može biti tal. barchetta. — isporodi vrket. — U naše vrijeme u Crnoj Gori. N. Dučić.*

FRKÊTIĆ, *m. dem. frket. — (U Vukovu rječniku vrketić).*

FRKETIĆI, *m. pl. vidi* Frketić-selo.

FRKETIĆ-SELO, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 29. — zove se i* Frketići. M. Sabjar 103. Schem. zagr. 1875. 84.

FRKETINAC, *Frketinca, m. selo u Međumurju. (kajkavski) Frketinec. Schem. zagr. 1875. 138.*

FRKĻEVCI, *Frkļevaca, m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj. Pregled. 90.*

FRKNUTI, *frknēm, pf. a) odletjeti (u pravom i u prenesenom smislu), vidi* frk. — *isporodi vrknuti. — od xvii vijeka (u naj starijem primjeru s hv mj. f) a između rječnika u Stuličevu* (streper pennis initio volatus⁴), (u Vukovu samo vrknuti). Tomu glava, hvrkne⁴, kad (ga) sabljom udare. B. Krnarutić 18. Tica ona frkne pa joj stane na rame. Nar. prip. vil. 1868. 850. — u narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena s oblikom frknuti: Frknila je v jamu kako miš va slamu. Nar. pjes. istr. 4, 8. — b) pf. frcati. — u pisca Dubrovčanina xviii vijeka. Uze zubat bič, ter se poče tako teško udarati, da na prve frknu krv po svijeh stranah. B. Zuzeri 404⁴. — c) prelazno, udariti (objekat je udarac). — u Stuličevu rječniku: frknuti komu pest, pugno aliquem percudere⁴.

FRKNĪVATI, *frknūjēm i frknūvām, impf. frknuti, a). — U Stuličevu rječniku.*

FRKOVIC, *m. prezime. — Govori se i* Vrković. — *U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.*

FRKŪN, *frkūna, m. djetić od deset do petnaest godina, podraslić. — Bije od tal. briccione, lopor. — U Boci kotorskoj (po Vukovu rječniku) i u Crnoj Gori (vidi* frkunica).

FRKŪNICA, *f. djevojčica od 12 do 15 godina. — vidi* frkun. — *U Crnoj Gori. N. Dučić.*

FRKŪNIĆ, *m. dem. frkun. — U Vukovu rječniku.*

FRĻÂN, *FrĻana, m. vidi* FrĻan. — *U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena. Našli su se tri* FrĻani. Nar. pjes. istr. 2, 151.

FRĻANIĆ, *m. prezime. — xvi vijeka. Vicko* FrĻanić (može se čitati i FrĻanić). Mon. croat. 292. (1590).

FRĻÂNSKÎ, *adj. vidi* frĻanski i FrĻan. — *U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena. Raj ču krunu izgubiti, neg frĻanska ĵuba biti. Nar. pjes. istr. 2, 151.*

FRĻÊSIJA, *f. nerazmišlenost, tal. irriflessione. — U naše vrijeme u Dubrovniku; zove se tako i nerazmišleno čelade. P. Budmani. — U Vukovu rječniku stoji sa značenem: nazeza velika i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. isporodi vrlesina. — nejasna je sveza između dva značenja.*

FRĻITI, *frĻim, pf. vidi* frĻiti. — *U Stuličevu rječniku.*

FRĻOFETIĆ, *m. prezime. — xvi vijeka. Mihal* FrĻofetić. Mon. croat. 307. (1598).

FRĻÂN, *FrĻana, m. vidi* Furlan. — *isporodi* FrĻan. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

FRĻÂNSKÎ, *adj. koji pripada* FrĻanima. — *isporodi* frĻanski. — *U Bjelostjenčevu rječniku: FrĻanska zemlja, Forojulium⁴, v. Frijul.*

FRĻATI, *frĻām, impf. frĻiti, bacati. — (U Vukovu rječniku samo oblik vrĻati).*

FRĻAV, *adj. vidi* drĻav i vrĻav. — *U naše vrijeme u Bosni. FrĻavo, drĻavo oko: zadržte trepavice. G. Martić.*

FRĹITI, frĹim, pf. baciti, tur. fyrlatmak. — U naše vrijeme (u Vukovu rječniku samo oblik vrĹiti). Ima pravo frĹiti loptu. S. Tekelija, let. 119, 7.

FRMĚNTĚN, frimentina, m. kukuruz, tal. formentone. — U naše vrijeme u Boci kotorskoj i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Boci). B. Šulek, im. 83. Da mi okopavaju frmentin. Nar. prip. vuk. 283.

FRNA, f. vidi radiž. U Prigorju. F. Hefe.

FRNĚELA, f. uvajak, koverćak. F. Kurelac, im. živ. 33.

FRNĚELINKA, f. ime ovcu, vidi frnĚela. („die lockige“). F. Kurelac, im. živ. 33.

FRNDATI, frndam, impf. vidi kvrĹati, presti. — U naše vrijeme u krajini. Mačka frnda na peći ili u kutu. F. Hefe.

FRNUN, m. u Stulićevu rječniku: v. ogrnać. pisac je po svoj prilici gdje krivo pročitao riječ fertun.

FRNATI, frnam, impf. dobivati lukavstvom. — Samo u Stulićevu rječniku (v. ofrĹati).

FRNĚKA, f. zrĹeka, tal. frignocola. — isporedi frĹokula. — U naše vrijeme u Boci kotorskoj, i u Vukovu rječniku gdje ima i frĹooka s istim znaĹenjem, a kod oboga stoji da se govori u Boci. Da jedan drugome dava toliko frĹoka u Ĺelo. V. VrĹević, igr. 26.

FRNĚOKULA, f. vidi frĹoka. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

FRNĚOOKA, f. vidi frĹoka.

FRNĚŠITI, frĹušim, impf. dem. frĹati. — Samo u Stulićevu rječniku.

FRONĚELICA, f. vidi frnĚela. — U narodnoj pjesmi iz Istre našega vremena. Vlasi na fronĚelicu. Nar. pjesm. istr. 4, 17.

FRONĚATA, f. Ĺeka sprava za ribaĹie, jamaĹno talijanska rijeĹ. — U naše vrijeme u gornjem primorju. Fronžata, ovako je ime svoj spravi dje i mreža ulazi. Na jednom konopu privezano je nekoliko smotaka trave ne daleko jedan od drugoga. ti smotak zove se snopiĹ. taj se nakiĹeni konop baci u more tako da naĹini okuĹ poĹimajuĹi s kraja. na drugoj strani okuĹa metne se mreža koja je sastavljena od nekoliko mreža zajedno. tad se iznutra okuĹa buca, a riba koja hoĹe da pobjegne, dijelom se zavuĹe u snopiĹe a dijelom upane kao luda u mrežu. svu tu spravu zovu „fronžata“ na Šipanu, a u Makarskoj „frūžata“. Ĺuje se ne rijetko imenovati je i „frongata“. L. Zore, rib. ark. 10. 366.

FRONŽATA, vidi frongata.

FROŠTUK, m. Ĺem. frühstück, doruĹak. — isporedi fruštuk. — U BjelostjenĹevu rječniku (froštuk ili froštukeĹ, ruĹak, ruĹeĹe, ruĹevaĹe).

FROŠTUKAĹ, froštukĹa, m. vidi froštuk, Ĺem. (avstrijski) frustukl. — U BjelostjenĹevu rječniku (kojkaovski froštukeĹ, vidi kod froštuk) i u Jambrešićevu (froštukeĹ).

FROŠTUKĹATI, froštukĹam, impf. doruĹkovati. vidi froštukaĹ. — U BjelostjenĹevu rječniku i u Jambrešićevu.

FRŠ, interj. kad se kazuje kako je puška frsnula. — U Vukovu rječniku. — Na jednom mjestu pokazuje da je puška pukla, a ne frsnula: Izvadi malu pušku te u Ĺega frs! Pravdonoša. 1851. 8.

FRŠNUTI, fršĹem, pf. slaĹati, izdati (o pušci). — Postaje od frs. — U Vukovu rječniku: frsnuti,

n. p. frsnula mu puška, t. j. slagala, versagen (von der flinte)‘, fallere s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

FRĹAĹ, frĹaĹa, m. Ĺetvrt, Ĺetvrtina, Ĺem. viertel preko maĹar. fertály. — isporedi vrĹaĹ. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a izmeĹu rječnika u BjelostjenĹevu, u Jambrešićevu, u VoltiĹiĹinu, u Vukovu (vide vrĹaĹ, a kod ovoga stoji da se govori u vojvodstvu). Jedan sahat i frĹaĹ. A. BaĹić 349. Bivši u vodi jednu Ĺetvrt iliti frĹaĹ ure. A. KanižliĹ, utoĹ. xxii. Dok zapali proĹje frĹaĹ sata. M. A. ReĹković, sat. G7a.

FRĹAĹĹE, frĹaĹĹeta, n. bure od Ĺetiri akova. vidi frĹaĹ. — isporedi vrĹaĹĹe. — U Vukovu rječniku.

FRĹUNA, f. vidi fortuna. — Po akcentu biĹe od tur. fyrtyna. — U MikaĹinu rječniku, (u Vukovu samo oblik vrĹuna).

FRĹDAĹ, frĹĹa (?), m. mlade grane ujedno s lišĹem što se ubere za životiĹe (kravu) i ostavlja za zimu (za koze). F. AfriĹ.

FRUDATI, frudam, impf. kao da znaĹi trti. — BiĹe rijeĹ romanska, isporedi tal. frugare, ili franc. froter. — U jednoga pisca DubrovĹanina xvi vijeka. Ke kune kudami frudaju i glade. M. VetranĹić 1, 467.

1. FRUG, m. Francus, Ĺovjek iz germanskoga plemena koje je osvojilo Francusku, sgrĹ. Φρούγος. — -u- stoji mješte ĹegdašĹega a. — xiii vijeka (vidi i fruški) i u DaniĹićevu rječniku (Frugs). Najemāše graĹĹskyje voje, Frugi Źe i Turki. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Frugomā KonstantiĹiĹ grada prĹdriŹeštimā. Domentijan^b 103.

2. FRÜG, adj. rijeĹ nejasna znaĹeĹa i postaiĹa u crnogorskoj posloviĹi. Brz kao tica, a frug kao štica. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 29. i u Vukovu rječniku (bez znaĹeĹa s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) gdje ima kao primjer ova ista poslovice.

FRUGA, f. Ĺvor (u drvu), kvrga, vidi i frŹ. — U BjelostjenĹevu rječniku: fruga, hrga, krasta na drvu (kod fuga).

FRUGINA, f. ime Źensko. — isporedi FrugiĹa. — Prije našega vremena. Frugyna. S. Novaković, pom. 110.

FRUGINA, f. ime Źensko. — isporedi Frugina. — Prije naš ga vremena. Frugyna. S. Novaković, pom. 110.

FRUGOPULOV, adj. u DaniĹićevu rječniku: Frugopulovā, planini ‚OgraŹdenu i pašištu Ĺrvenoj PoĹani‘ išla je meĹa ‚na Frugopulovo seĹište‘. (Mon. serb. 64 god. 1293—1802).

FRUJA, f. ime Źensko. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 110.

FRUKA, f. ime mostiĹe, što na obali kod prijevoza stoji, da po Ĺem kola iz laĹe na suho proĹu. u Posavini. F. Hefe. — Ĺem. brücke, most.

FRĹLA, f. svirala, maĹar. furulya (koje opet moŹe biti postalo od našega svirala). — U Vukovu rječniku.

FRĹĹAĹE, n. dĹelo kojijem se frula. F. Š. KuhaĹ. rad. 41, 43.

FRĹĹAR, m. Ĺovjek koji napravĹa frule. — U naše vrijeme. F. Š. KuhaĹ. rad. 41, 43.

FRULAŠ, m. Ĺovjek koji svira u frulu. F. Š. KuhaĹ. rad. 41, 43.

FRĹLATI, frĹĹam, impf. svirati u frulu. — U naše vrijeme. F. Š. KuhaĹ. rad. 41, 43.

FRŮS, *m.* čibulicu u djece po licu, može biti od tal. flussione, otok na licu. — isporodi frŮsín. — U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) u kom je onako tumačeno.

FRŮSÍN, *m.* vidi frus. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Paštrovićima.

FRŮSTA, *f.* bič, tal. frusta. — U pisca Dubročanina xvi vijeka. Bič i frusta. M. Vetranić 1, 217. i u naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se kaže i za rug kao nadimak čeladetu zla jezika (vidi kod frustati). P. Budmani.

FRŮSTĀNE, *n.* djelo kojim se frusta. — Stariji je oblik frustanja. I pridaju ga narodom na poruganje i na frustanje i na propetje. Bernardin 178. mat. 20, 19. Učini se poslušna ne samo do poplivanja, do frustanja, nego tja do smrti. M. Divković, bes. 11^a. Negovu sramotu i muku i smrt od križa i frusta i poplivanja piše sva četiri. M. Radnić 252^a. U ovom frustanju Isusa izrišiše. F. Lastrić, test. 114^a. Pridavši Pilat Isusa vojakom, ovi svrhu nemiloga i žalostnoga frusta, još mu i drugu opaku sramotu učiniše. E. Pavić, ogl. 618.

FRŮSTATI, frŮstām, *pf.* izbiti bičem (frustom), tal. frustar. — *impf.*: frustavati. — isporodi frustati. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima. Bude pridana narodom i bude porugan i frustan i poplivan. Bernardin 22. luc. 18, 32. Tada Pilat čini uliti Isusa i frustat. 88. joan. 19, 1. Tere ga frustaše Židovi. M. Vetranić 2, 231. Kojim bičem imamo ga frustat? M. Držić 148. Isukrsta biše i frustaše nevjerni Židovi u dvoru Pilatovu. M. Divković, nauk. 144^b. Marijo, koja sina tvoga frustata od Pilata ukazati ga puku iz daleka vidila si. P. Posilović, nasl. 183^a. Frustana je mačka, kad ne prede baba. (D). Poslov. danić. 22. Kada me frustaše pri stupu. S. Margitić, isp. 46. Pristupiše frustati gospodina za stup svezana. F. Lastrić, test. 113^b. Jeli slobodno frustati građanina rimskoga? E. Pavić, ogl. 661. i u naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se češće upotrebljava u prenesenom smislu, te frustati koga znači: scako zlo o nem kazati. P. Budmani.

FRŮSTĀVATI, frŮstāvām, *impf.* frustati. — O. xvi vijeka u Dubrovniku. Bih frustavan. Zborn. 114^b. Bič, koji lude frustavaše. M. Držić 142. Kad naš neprijatelj ne bije nas ni frustava. M. Orbin 79.

FRŮŠ, *m.* vidi utvor. u Prigorju. Baril popušća na frušu. F. Hefele. — nem. fluss.

FRŮŠKĀ, *adj.* Francorum, koji pripada Fruzima. — isporodi frŮški. — Postaje od osnovi frug nastavkom tska pred kojim se g mijenja na ž a za ovijem s ispada; ž pred k glasi š. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu (samo Fruška gora) i u Daničićevu (frŮšskyj). 2 romenice frŮške. Mon. serb. 408. Spom. sr. 2, 98. (1441). — do našega se vremena uzdržalo samo u imenu gora (na kojim ima nekoliko manastira) što se pružaju preko Srijema od istoka put zapada: FrŮškā gōra, FrŮškā planina ili samo FrŮškā, grč. Φραγγοχώριον. Sve su ovo doimovi fratarski, al' poslušaj gdi su kaluderski: Pakra ima i još sveta Ana, drugi svi su na FrŮški planina: od sivera je Trivina glava, u srid frŮške stoji Beševina, pak ostali, Divša, Šišatovac, i Cpovo, Kuveždin, Rakovac itd. M. A. Telković, sat. B3^b. I planinu frŮšku zapustiše. B7^a. Kojā (ptičica) nosi vinovu lozicu, ona pada na FrŮšku goricu, te je FrŮška vinom izobilna. Nar. pjes. vuk. 1, 497. Dunu vjetar od frŮške

planine. 2. 575. FrŮškā gōra, das gebirge das Sirmien von westen nach osten durchschneidet. Vuk, rječ.

FRŮŠKŌGORAC, FrŮškŏgorca, *m.* čorjek (naj češće kaluder) s Fruške gore. — *Akc.* kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing. i gen. pl. FrŮškŏgoracā. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Osim svi FrŮškŏgoraca, naj pitomiji su. D. Obradović, živ. 87. FrŮškŏgorci kaluderi. S. Lubiša, prip. 86.

FRŮŠKŌGORSKĀ, *adj.* koji pripada Fruškoj gori. — Od xviii vijeka (vidi frŮškŏgorski) a između rječnika u Vukovu. — U jednoga pisca našega vremena ima i *adv.* frŮškŏgorski, po frŮškŏgorskom običaju, kao frŮškŏgorski kaluder: Pojao je sasvim frŮškŏgorski. M. Đ. Miličević, zim. već. 5.

FRŮSTĀNE, *n.* djelo kojim se frusta. — Stariji je oblik frustanje. — Između rječnika u Bjelostjencu (expulsio, ejection dedecorosa, exclusio opprobriosa, infamis etc.) i u Jambrešićevu (expulsio). Ljubav hti da trpim ... biči frustanja. M. Marulić 171. Prikazevati bogu kugod dišplinu to jest frustanje. P. Radović, nač. 100. Da ste prokleti od onoga frustanja pri koloni. J. Banovac, blag. 66. Gledajući frusta, okruženje trnove krune. M. Zoričić, osm. 109.

FRŮSTATI, frŮstām, *pf.* vidi frustati. — Od xiv vijeka po sjeverozapadnijem krajevima a između rječnika u Bjelostjencu (frustam, frustati, zegnati šibjem iz varaša, sela etc. zbog velike falinge ali nečistoga živleña, expello, ejicio, excludo ex civitate, oppido etc. cum dedecore et confusione virgis percutiendo, quod proprie fit meretricibus) i u Jambrešićevu (expello). Imej biti frustan. Stat. krc. ark. 2, 285. Ako bi se našla koja višćica, ima se frustati. Stat. polj. ark. 5, 302—303. Moćno me frustaše privezana k stupi. M. Marulić 209. Vije Isusa od Pilata frustana čvrstim zakonom. Korizm. 91^a. Pokle ga budu frustali. Anton Dalm., nov. tešt. 116^a, luc. 18, 33. Bil je vozan, bil frustan i bičan. A. Vitalić, ist. 395. Imaćeš veliku žalost i bolest, kad me ugledaš svezana, frustana, i svakim pogrdena. J. Banovac, prip. 76. Kada je kod Pilata bio frustan mamuzama. Đ. Rapić 212. — U Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku znači: prognati uz bičevanje.

FRŮŠTUK, *m.* doručak, vidi frŮštuk. — U Šulekovu rječniku (frühstück).

FRŮŠTUKOVATI, frŮštukujēm, *impf.* i *pf.* doručkovati, vidi frŮštuk i frŮštukjati. — U Šulekovu rječniku (frühstücken).

FRUT, *m.* (ili f.?), plod, voće, tal. frutto. — U pisca Splićanina xv vijeka. Mhu t' bi trudno zbrijol zelja tere fruti. M. Marulić 78.

FRUZIN, *m.* ime muško. — Prije našega vremena. Fruzin. S. Novaković, pom. 110.

FRŮŽĀTA, *f.* vidi frŮngata.

FRŮVĀR, frvāra, *m.* vidi februar i frevar. — isporodi prvar. — xv vijeka i u Daničićevu rječniku (frvār). Miseca frv(va)ra. Mon. serb. 321. (1423). Frv(va)ra. 431. (1445).

FRZELĀN, frzelina, *m.* serinus meridionalis Brehm. vidi verzolin. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 32.

FRŽ, *m.* čvor (u drvu). — isporodi vrž. — Srodno s kvrga. — U Mikašinu rječniku, u Belinu 512^a, u Stulićevu (iz Belina), (u Vukovu ima samo oblik vrž).

FRŽAV, *adj.* *vidi* frživ. — *U Belinu rječniku* 512^a *a iz njea u Stuličevu.*

FRŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zag. 1875. 227.

FRŽIV, *adj.* čvornat, *vidi* frž. — *isporedi* fržav. — *U Mikašinu rječniku, a iz njea u Stuličevu.*

FRŽNŌVIT, *adj.* *vidi* frživ. — (*U Vukovu rječniku* vržnovit, *vide* čvornovit).

FTIKATI, ftikam (?) ftičem (?). *pf.* ftikati u oči, *prekoriti.* samo u Mikašinu rječniku na dva mjesta: ftikati u oči, dati u obraz, objicio, objecto, exprobro, improbo^{97b}. *vidi* i kod dati, III. A, 1, d, g, a) bb) ddd) (II, str. 299a). — *Nepoznata postać; može se pomisliti na novogrč. φτιζω, zaplūvati.*

FUCANE, *n.* djelo kojijem se ko fuca. — *U Bjelostjencevu rječniku.*

FUCATI SE, fucam se, *impf.* jako se fūiti. — *U Bjelostjencevu rječniku:* fucam se, naglim se, jako se srčim, i kakti od jada (*jeda*) grizem se, bisnium se, bistujem, gñivim se, plah bivam, jadovan (*jedovan*), srdan bivam, fūre, furiare⁹. v. srdim se.

FUCMAN, *m.* ime jeziku prebojcem više puta prebijenom, što stoji na opanku za ures. u Posavini. F. Hefele.

FUČIJA, *f.* *neka* bačva što se ne drži pološke nego uspravo stoji, tur. fuču, fycy. — *isporedi* vučija. — *Akc. se mičena u gen. pl. fūčija.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. žetak) i u Vukovu (vide* vučija, *a kod ovoga ima 'ein aufrechtstehendes Fass' 'cadi genus'). Jel' koliko fucija široka? M. A. Relković, sat. G5^b. Luto sirće svoja lučiju kviri. Nar. posl. vuk. 173. 'Fučija' je zadnivena s obje strane kao i bure, ali ne stoji pološke nego uspravo kao kaca, pa odozgo na dnu ima jumu na koju se piće u nju leva i iz nje nategom vadi ili toči (n. p. kad je fučija mala pa ostane na malo, pa je izvru); one su po naj više u dnu šire nego u vrhu kao i kace. Vuk, rjec. kod kaca. 266^b.*

FUČIJICA, *f. dem.* fucija. — (*U Vukovu rječniku* samo vučija).

FUČKA, *f. vidi* 1. fuga. — *U Bjelostjencevu rječniku* (fuka, voli se osobito natečenje od vudarca kot jabuka ali oreh, tuber ex percussione⁹. v. fuga).

FUČKAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zag. 1875. 261.

FUČKO, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Pri Peiri Fučki. Mon. croat. 327. (1555).

FUČKOVAC, Fučkovec, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj.* Pregled. 31.

FUĆ, *vidi* 1. fuk. — *U ugarskih Hrvata.* Mali birov fuć k mezani. Jačke. 240.

FUĆKARA, *f. vrsta trešne.* Fućkare, suvrst trešne (Orahovica), v. fičura. B. Šulek, im. 83.

1. FUĆKATI, fućkam, *impf.* zviždati, *isporedi* fićkati. — *Od xviii vijeka po gjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (fistulo, sibilo⁹) gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu (fistulo), u Stuličevu (v. zviždati).* Fućka vuga, fićka kos, biće svatova ako ne bude kara. Nar. posl. stoj. 89.

2. FUĆKATI, fućkam, *pf.* samo u Stuličevu rječniku gdje je tumačeno: splesati, zgaziti.

FUĆUKATI, fućukām, *impf. dem.* 1. fućkati. — *Samo u Stuličevu rječniku (v. zviždukati) za koji će biti i načineno.*

FUĐIKA, *f.* viburnum lantana L., *vidi* hudika. — *isporedi* fudlika, fujiika, fudikovina. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Fudlika (Visiani), fudikovina, fudlika (Vuk), viburnum lantana L., v. udikovina. B. Šulek, im. 83.

FUĐIKOVINA, *f. vidi* fudika.

FUĐLIKA, *f. vidi* fudika. — *U Vukovu rječniku (vide* fujiika).

FUDOMENAT, *vidi* fundomenat.

FUDURATI, fuduram, *impf. u zagoneci.* Pinda visi, pinda zja; pinda pindu fudura. odgonetlaj: stupa i tućak. Nar. zag. nov. 216.

1. FUGA, *f. otok, vrka.* — *isporedi* fucka, 2. funta. — *Biće tuđa riječ, isporedi* mađ. fūgöly, condyloma. — *U Bjelostjencevu rječniku* (fuga, funta, orašak na človeku i živinčetu, tabor, tubercula, clavus⁹).

2. FUGA, *f. vidi* vuga. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u (Crnoj Gori).*

3. FUGA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, im. živ. 52. — *isporedi* fugava.

FUGAVA, *f. ime kokoši.* F. Kurelac, im. živ. 52. — *isporedi* 3. fuga.

FUGOŠIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Popa Barića (griješkom Baroća) Fugošića. Mon. croat. 310. (1599). Matij Fugošić. Stat. krč. ark. 2, 291. (1599).

1. FUK, *interj. glas kojijem se pokazuje da ko ili što brzo skoči, onomatopreja.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku ('hops!' s primjerom: Fuk u raj!). A on (čok) fuk te u jezero onako rañen. Nar. prip. vuk. 193. Slome tikvu, a miš kao no ti miš, iz tikve te fuk u onu glavicu. Nar. prip. vrč. 148.*

2. FUK, *m. vidi* fuka. — *Samo u Stuličevu rječniku (v. huk).*

1. FUKA, *f. zriždanje (osobito kad vjetar drma kakvijem tkanem), riječ onomatoprejska.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku ('das geizische' 'sibillus'). Stade fuka krstaša barjaka. Nar. pjes. vuk. 3, 244.*

2. FUKA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj.* Pregled. 70.

FUKARA, *m. i f. siromah, siromasi, sirotinja (obično se kaže s preziranjem), arap. faqir, siromah, plur. fuqara, tur. fuqara, siromah.* — *U naše vrijeme. a) o jednom čeladetu. Za muža smo joj krstili tu prepredenu fukaru. S. Lubiša, prip. 103. — b) kolektivno. Kako mogaste vi, fukaro, pobijati granice? 166.*

FUKARLJA, *f. vidi* fukara, b). — *U naše vrijeme.* Na pisaoce oliti književnike i svu raju pravu i fukariju. Golubica. 5, 131. (1804).

FUKARSKĀ, *adj. koji pripada fukari.* — *U naše vrijeme.* Kad vlahu poturci i u genet uvede jednu fukarsku dušu. V. Bogišić, zborn. 549.

1. FUKATI, fūkām, *impf. jesti.* — *Nepoznata postać, vidi i profukati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Boje je u pojatu fukati no u polaču hukati. (U Crnoj Gori i u primorju 'fukati' znači jesti). Nar. posl. vuk. 26. Iza vukla i lisica fuka. 97.

2. FUKATI, fūkām ili fūčēm, *impf. u Stuličevu rječniku (v. hukati).* — *nije dosta pouzdano.*

FULAK, fulka, *m. čep od pamuka čim se uho zatiskuje.* u Prigorju. F. Hefele. — *Od mađar. fül, uho.*

FULATI SE, fūlām se, *impf. repere, vući se.* — *isporedi* ulati se. — *U naše vrijeme i u Vu-*

kovu rječniku. Pa se Porča pokraj Save fula. Nar. pjes. vuk. 2, 588.

FULDUS, *m. ime muško (tursko?). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* I deseti Fuldus kape-tane. Nar. pjes. petr. 1, 399.

FULIN, *m. ime muško (ili prezime?). — xiii vijeka.* Sudac Kramar i Fulin. Mon. croat. 24. (1275 prepis. 1546).

FULIR, *m. vidi furir.* — *U ugarskijeh Hrvata.* Žuža hoće bit fulir. Jačke. 260.

FULIRKA, *f. ime što ga mlada pridijeva mla-đem ženskom.* Skoroteča. 1844. 249.

FULATI, *f. lām, impf. kod kuglaña ne poga-đati ni u jedan cuñ.* — *Samo u Stuličevu rječ-niku:* „non toccar gli zoni o sia le piramidette di legno nel giuoco molto noto in Scлавonia e in Germania“, nullum dejicere ligneum conum (in lusu noto in quo jacitur pila contra hujus-modi conos)“.

FULIKA, *f. vidi fudika i hudika.* — *U Vu-kovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori:* drvo od koga se čibuk gradi.

FŮM, *m. dim, tal. fumo.* — *U jednoga pisca Spješćanina xv vijeka.* Razum pravi fuma nima oholosti. M. Marulić 79.

FŮMĀNE, *n. djelo kojijem se fuma.* — *U Vu-kovu rječniku.*

FŮMATI, *f. mām, impf. pušiti, tal. fumare.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u primorju.*

FUMIĆ-SELO, *n. selo u hrvatskoj krajini blizu Letinca.* Schem. segn. 1871. 18.

FŮNA, *f. vidi vuna.* — *U spomeniku xviii vijeka.* Čebeta i fune ima na tavanu do 20 for. Glasn. II, 3, 86. Petru dati u funi (vuni) 20 for. 37. (1702).

FŮNAT, *f. ūnta, m. vidi 1. funta.* — *U nom. (i acc.) sing. dolazi i oblik funt.* — *Ė neki oblici (i gen. pl. fŮnti) ne zna se, pripadaju li amo ili obliku funta.* — *Od xvii vijeka, a između rječ-nika u Bjelostjencevu (funt, t. j. funtenica, librica) i u Voltiġġinu (funt, libbra, pfund). — Amo spadaju bez sumnje ovi primjeri (sumnjive vidi kod funta):* Četiri funta. Starine. 11, 125. (1679). Da prodadeš funt za po oke. A. Bačić 126. Za funt dobi česterest kracara. M. A. Rejković, sat. H3^b. I funt mesa po što od ěneg traže. J. S. Rejković 435. Ovo ti je pol funta kruha. Nar. prip. mikul. 48.

FUNDĀKLJA, *f. tur. fundukly, ěnekadašnji turski novac što je vrijedio 35 groša.* — *U na-rodnoj pjesmi našega vremena.* A na čelo dukat fundaklija. Nar. pjes. stoj. 2, 66.

FUNDĀMENAT, *fundāmēnta, m. temelj, lat. fundamentum, tal. fondamento.* — *Dolazi i s nom. fundament.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (fundament, temel, osnova), u Voltiġġinu (fundament, fondamento, base, grund-lage). a) u pravom smislu.* Da zajedno (u kući) bude krov i strane i fundament. Naručen. 50^b. Zidati od fundamenta jednu crkav. Mon. croat. 205. (1514). Postavil je fundament na stinu. Anton Dalm., nov. tešt. 92^a. luc. 6, 48. Hteć rećeni početi kloštar, kamik jedan velik u čelo ili fundamenat da polože. F. Glavinić, cvit. 78^a. Kamik na kamenu neću da ostane, fundament do sjutra neću da osvane. Oliva. 46. Još nisan ni fundamenta skopal. Nar. prip. mikul. 91. — *b) u prenesenom smislu.* Nimaju fundamenta od ljubve božje. Transit. 88. Da ima biti to istina,

kaže se po dva fundamenta aliti računa. Korizm. 101^a. Vera je tvrd fundament i osnova tih riči, kojim ufamo. Kateh. 1561. 75. Ovo ti budi nauk i fundament vere katoličanske. F. Glavinić, cvit. 440^b.

FŮNDĀNE, *n. djelo kojijem se funda (vidi 1. fundati).* — *U Bjelostjencevu rječniku:* fun-daěe, zatiraěe, razsutje, izkoreneěe, exterminatio, ad nihilum reductio“.

1. **FŮNDATI**, *f. ūndām, pf. uništiti, upropastiti, razoriti.* — *impf.: fundavati.* — *Riječ je ro-manska, ne od lat. fundere, nego od romanskoga fundare, od kojega je tal. fondare, affondare (vidi 3. fundati), sfondare.* — *U Bjelostjencevu rječ-niku:* fundam, zatiram, rasipam, rasuvam, doti-ravam u ništa, razorivam, izkorenivam „deleo, everto, demolior, ad nihilum redigo, extermino, effundo, -das, a fundo everto“ (po ovome svemu činilo bi se da je imperfektivni glagol, ali u istome rječniku stoji daěe: koji tak fundava, razrušitel, exterminator, eversor, ad nihilum re-dactor“); u *Voltiġġinu:* fundati, zatreti, sfondare, abbattere, scialacquare, „zerstören, verschwenden“. — *U naše vrijeme u Zagrebu:* fundati se, ubiti se. L. Mrazović.

2. **FŮNDATI**, *f. ūndām, pf. utemeljiti, lat. fun-dare, tal. fondare.* — *U jednoga pisca iz Dal-macije xviii vijeka.* U Imoskomu manastir, koga je funda s. Jakov od Markije. Norini 42.

FUNDATOR, *m. vidi fundatur.* — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka.* Frātār od Valombrose bi fundator. F. Glavinić, cvit. 215^b. Fundatora ili čelnika reda družbe Ježuvitov. 246^a.

FUNDĀTŮR, *fundatūra, m. utemeljitelj, lat. fun-dator, tal. fondatore.* — *ispoređi fundator.* — *Na dva mjesta xv i xvii vijeka.* Mi Draškovići fun-daturi crkve. Mon. croat. 142. (1490). Po komu bi se pozno fundatur ili utemeljitelj. B. Kašić, in. 85.

FUNDĀVATI, *f. ūndāvām, impf. 1. fundati.* — *U Bjelostjencevu rječniku (vidi kod 1. fundati).*

FUNDINA, *f. mjesto ěnegdje na granici crno-gorskoj: bitka na Fundini.* Arnauti i Kući zovu „Fundana“. lat. fons, fontana. Đ. Daničić. — *U naše vrijeme.* Opališe Koće i Fundinu. Nar. pjes. vuk. 5, 281.

FUNDOMENAT, *fundomēnta, m. temelj, lat. fundamentum, tal. fondamento.* — *U rukopisu xv vijeka.* Padoše iskre na Troju i pogorē do fundomēnta. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). — *na istoj strani pisano je i bez prvoga n, što može biti pisarska pogreška:* S koga hoće poginuti Troja do fundomēnta.

FŮNDŮK, *m. prezime.* — *govori se i Vunduk.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

FŮNESTRA, *f. vidi funestra.* — *U jednoga pisca Spješćanina xv vijeka.* Uz funestre gleda-jući. M. Marulić 252.

FŮNKJELA, *f. svilen a čahura, kožurica, od tal. filugello, svilen a bubu, ili uprav od roman-skoga oblika *follicellus (ispoređi lat. folliculus; romanski folexellus, follissellus. Ducange) od čega ona riječ postaje; kod c ostaje grleni glas (vidi lukijerna, plakijer i P. Budmani, dubr. dijāl. rad. 65, 161—162); filugello ne može biti od filare, kao što se kaže n. p. u Tommaseovu rječniku.* — *U Dubrovniku od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (folliculus bombycinus).* Kako sviona bubu u funkjelu zlatnu. V. Andrijašević, put. 81.

1. **FŮNTA**, *f. mjera za težinu, ěnem. pfund.* — *ispoređi vunta, funat.* — *Ākc. se mjeria u gen. pl. fŮntā ili fŮnti.* — *Poudano dolazi u naše*

vrijeme (u Vukovu rječniku), ali može biti da spada amo i koji od ovijeh primjera XVIII vijeka: Ne mirau bo začine na drame i lote, veće donesoše oko sto funti. E. Pavić, ogl. 627. Sedamdeset funti baš galeti. M. A. Rejković, sat. H 3^b. Koje mesar nem na funte daje. J. S. Rejković 494.

2. FUNTA, *f. vidi* 1. fuga. — *U Bjelostjencevu rječniku (vidi kod 1. fuga) i u Jambrešićevu (tuber).*

FUNTĀNA, *f. vidi* fontana. — *U jednoga pisca XVIII vijeka. Pokle ma nesriča tako je hotila, da mi je funtana s očiju provrila. Oliva. 48.*

FUNTAŃELA, *f. vidi* fontanela. — *U Mikašinu rječniku (vidi fontanela).*

FUNTĀRĀNE, *n. djelo kojijem se funtara. B. Mušicki.*

FUNTĀRATI, funtārām, *impf. prodavati što na funte. B. Mušicki.*

FUNTĀRKA, *f. vrsta kruške (kao teške funtu). — isporodi funtašica. — U naše vrijeme u Slavoniji. B. Šulek, im. 83.*

FUNTĀŠ, funtāša, *m. a) lan koji se prodaje na funte; b) funtaški kantar kojijem se ne mjeri na oke nego na funte; c) lonac u kome se kuha funta mesa. — U Vukovu rječniku. — U Šulekovu rječniku ima drugo značenje: stvar teška funtu (pfunder, ein pfund schwer; einpfündig; pfundstein' funtaš-kamen).*

FUNTAŠICA, *f. vrsta jabuke. — isporodi funtarka. — U naše vrijeme u Slavoniji. Funtāšica, kisela, zelena, velika s funte teška jabuka. (M. Cepelić). B. Šulek, im. 83.*

FUNTĀŠKĀ, *adj. o mjeri kojom se mjeri na funte. vidi funtaš, b). — U Vukovu rječniku: funtaški, n. p. kantar 'die pfundwage' 'libra quae pondo exhibet'.*

FUNTENICA, *f. vidi* 1. funta. — *U Bjelostjencevu rječniku (vidi kod funat).*

FUNESTRA, *f. prozor, lat. fenestra, tal. finestra, radi oblika isporodi i arbanški funestr. — ne se shvata kao da stoji mj. negdašnega nê, s toga isprva glasi po južnom govoru funjestra, a po zapadnom funistra, isporodi i punestra. — Od XVI vijeka (s oblikom funestra, koji vidi, od XV). a) funjestra kod Dubrovčana XVI i XVII vijeka. Funjestru u arci učiniti češ. N. Rahina 115^a. gen. 6, 16. Funjestru, krunice, ja tvoju kad vidu. G. Držić 401. Po funjestrah. M. Držić 142. Ulazi proz vrata ali funjestru. I. Držić 76. — b) funistra u jednoga pisca čakavca (koji često piše dubrovačkim govorom) XVII vijeka. Ne stati po funistrah ili prozorijeh. B. Kašić, zrc. 52. Ako si hodio po funistrah. 68. — c) funestra u Dubrovniku u naše vrijeme. P. Budmani.*

FŮR, *m. u pluga onaj klin što je za nega zapeta gužva oračica. — Bice riječ mađarska, isporodi mađar. fŮrni, probiti, provrtjeti. — U Vukovu rječniku (vide kurde) s dodatkom da se govori u Slavoniji.*

1. FURA, *f. vučenje lađe. 'Cijeli prošli tjedan bili smo na furi pa su nam koši oslabili'. u Posavini. F. Hefele. — nem. fuhre.*

2. FURA, *vidi kod ura.*

1. FURAK, *m. sirotina. — Bice postalo od fukara premiještanem slova. — U naše vrijeme. Furak, sirotina. Nar. pjes. petr. 2, 699.*

2. FURAK, *furka, m. glavina, cjepanica. — Može biti riječ mađarska, isporodi mađar. furkó, batina. — U Jambrešićevu rječnika (kajkavski furek 'titio'). — S drugim značenjem: Furak,*

komadić slanine, mesa; ređe komadić drva. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

FURANOVIĆ, *m. prezume. — U naše vrijeme. Mladen Furanović. Rat. 408.*

FŮRĀNE, *n. djelo kojijem se fŮrā. — U Vukovu rječniku.*

1. FŮRATI, fŮrām, *impf. bacati. — U Vukovu rječniku.*

2. FŮRATI, fŮrām, *impf. vidi* 1. biti. B. Mušicki.

FURBĀRLJA, *f. lukavština, tal. furberia, mlet. furbaria. — U jednoga pisca čakavca XVIII vijeka. A velika mudrost ča je? furbarija. M. Kuhačević 95. Furbarija (tal. furberia): lukavština, himba. 171.*

FURBEN, *adj. lukav, od tal. furbo. — U naše vrijeme u Istri. Va niem su divojke, sve su črna oka, oka furbenoga. Nar. pjes. istr. 2, 98.*

FŮR-BŮGA, *f. pripoveda se kako je nekačav čovek imao bugu koja je sama tukla, samo kad joj je kazao: 'fur-bugo, udri!'. B. Mušicki. — isporodi 2. furati.*

FURČENICA, *f. testera kojom se pile furke (vidi furka). u Sisku. F. Hefele.*

FŮRDA, *f. strizice, ustrišci. — Nepoznata postaja; bice riječ romanska, isporodi rum. furdale (petites rognures, rétaillies de fourrures'. A. Cihac, dictionn. d' étymologie daco-romane. 2, 509), a ovo neće biti mađarska riječ, kao što misli Cihac, nego romanska germanskoga postaja, isporodi tal. fōdera (got. fōdr, stvñem. fuotar, novovñem. futter), postava. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu kod kojega ima kao prvo značenje prhut (nepouzđano): 'furfures, res vilis, homo nauci, homo nihili, sordes, immunditiae'. Furda i vurda, strizice što terzije bacaju, a pune time i jastuke-podglavnike. po varošima u Srbiji. M. Đurović. U pendi stoji klinda; u pendi stoji klinda i furda; boje klinda nego ja. odgonetljaj: stupa i tučak. Nar. zag. nov. 216. — U prenesenom smislu znači: prosta svjetina, siromašad, sirotina (s prezirañem), isporodi fukara. u Dubrovniku. P. Budmani. vidi i: Furda, pogrdna riječ. Skoroteča. 1844. 250.*

FURDAĀLIJA, *m. možebiti čovjek koji po svojem zanatu natiña jastuke od furde. — Postaje od furda turskim nastavkom ġy. — XVIII vijeka. Jovan furdaġija. Glasn. II, 3, 72. Đuko Stefanović furdaġija. 74. (1706).*

FURDE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu baño-lučkom. Statist. bosn. 80.*

FŮRFANAT, fŮrfānta, *m. tal. furfante, lopov. — isporodi frfanat, prfanat. — U jednoga pisca Dubrovčanina XVI vijeka. Ah da se furfanat sad ne uklaňše. N. Naješković 1, 287.*

FŮRIJA, *f. lat. tal. furia. — Od XVI vijeka po zapadnijem krajevima. a) hjesnoća. Vrime v ko mu mine ona furija. Naručn. 83^a. Dokle koli je va onoj furiji. 61^a. Djava! hoti ju (ženu) s veliku furiju vriči u jedan studenac. Mirakuli. 99. — b) 'Eπὶρρῖς, bogiña (osvete) iz grčke mitologije. — u pisaca Dubrovčana. Kor dvorana, kor dvorkiña, kor furija. I. Gundulić 64. Prozerpina i Pluton s furijama. 75.*

FURIJAN, *m. ime dvjema selima u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. Furijan gornji, Furijan donji. Schem. segn. 1871. 57.*

FURIJŮZ, *adj. mahnit, bijesan, tal. furioso. — Od XVI vijeka po zapadnijem krajevima. Ki je manen ali furijoz. Naručn. 61^a. Da bi imil*

svojiščakov svojih gluhe ali slipe, nime ili furioze. 90^a.

FURIR, furira, *m. vojnički pisar, nem. fourier.* — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajerima, a između rječnika u Vukovu (scriba militaris); s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Il' furira ili oficira? Nar. pjes. vuk. 1, 635. — *U prenesenom smislu:* Kada angeoski furir puhne u trubu. M. A. Reljković, sabr. 33.

FURIŠĆE, *n. selo u Međumurju.* Schem. zagr. 1875. 138.

FURJANIĆI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36.

FURKA, *f. veliki okrugli komad drva.* — *Biće od mađar. furkó, batina.* — *U Sisku.* F. Hefele.

FURKO, *m. ime košu. u Sisku.* F. Hefele.

FURLIŠAN, *m. čorjek iz romanskoga plemena koje graniči sa Slovenima, tal. Furlano.* — *ispoređi* Frlan, Frlan. — *U Mikišinu rječniku, u Bjelostjencu, a u naše vrijeme u Šulekovu (Friauler).*

FURLANIJA, *f. Forum Julii, zemlja gdje žive Furlani.* — *ispoređi* Furlanska, Frijul, Frijola. — *U Šulekovu rječniku (Furlanija, Furlanska, Friaul).*

FURLANKA, *f. žensko čelade iz Furlanije.* — *U Šulekovu rječniku (Friaulerin).*

FURLANSKÂ, *f. vidi Furlanija.*

FURLANSKI, *adj. koji pripada Furlanima ili Furlaniji.* — *U Šulekovu rječniku (zu Friaul gehörig).*

FURMA, *f. vidi furma.* — *U nekijeh pisaca čakavaca xvi i xvii vijeka.* Od furme posljednoga pomazanja. Naručen. 56^b. To biše v furmu od anjela, ali v kipi telesni. Korizm. 41^a. Furmu ali lice. P. Radović, ist. 127. Sto jest furma od griha? I. Zanotti, upit. 18.

FURMETIN, *furmetina, m. kukuruz, tal. formentone.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.*

FURSET, *m. prigoda, arap. fursat, tur. furset.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Neki vicu sveca Muhameda, da vlasima on furseta ne da. Nar. pjes. kras. 1, 200.

FURTUNA, *f. vidi fortuna.* — *U dva pisca čakavca xvi vijeka.* Biše jedna velika furtuna od mora. Korizm. 98^a. Furtuna velika bi učišena v moru. Anton Dalm., nov. test. 1, 11. mat. 8, 24.

FURUN, *m. vidi furuna.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Smetišće iz furuna ili peći. I. Jablanci 31.

FURUNA (furuna), *f. peč, tur. furun (tal. forno).* — *ispoređi* vuruna, furun. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Na vazduhu ili u furuni. Z. Orfelin, podr. 67. S vrućom furunom. D. Obradović, sav. 3. I furunu leba bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 389. Vojnici su u mirno doba (onako), kao furune u leto. Nar. posl. vuk. 37. Iz mnogo je furuna jeo hljeba. (Mnogo je išao po svijetu). 100. Pokraj furune sjedeći ništa se ne dobija. 253.

FURUNGIJA, *m. a) čorjek koji gradi peći (furune); b) pekar.* — *tur. furungu.* — *U Vukovu rječniku.*

FURUNICA (furunica), *f. dem. furuna.* — *U Vukovu rječniku.*

FURUNSKI, *adj. koji pripada furuni (n. p. lončić).* — *U Vukovu rječniku.*

FUS, *m. neka igra.* — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da je u Crnoj Gori): igra u kojoj jedan drugome dodajući zapalenu slamku govore: 'Fuso!*

— Lepe. — Zovi. — Koga? — Omrčena do tebe', pa u čijoj se ruci ugasi slamka, onaj je kao nadigran i nadjenu mu ružno ime.

FUSAT, *m. vidi fosat.* — *Na jednom mjestu xv vijeka.* Drugi kunfin je fusat zgora okolo te iste zemlje. Mon. croat. 48. (1413).

FUŠTA, *f. vidi fušta.* — *Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Mikišinu (fušta, galija gusarska, mioparo, biremis, navis piratica), u Volčigijinu (fušta, galera, galeere), u Stuličcu (fušta, galija gusarska, nomen navis instar biremis constructae sed valde minoris qua praesertim pyratiae utuntur quamque Graeci myoparonem adpellant).* Da me Turci ali Mori ne povezu vozit fušte. M. Vetranić 1, 23. U trih fuštah aliti brzih brodih. P. Vitezović, kron. 201. U jednoj fušti i kaicu idu skusit svoju oricu. P. Vitezović, sejn. 4. I oni ogradiše osamdeset tankih fušta. Novski zulumjaci. Nar. pjes. bog. 204. Prvi na svoj strošak brod fuštu sagradi. M. Kuhačević 42.

FUŠKARI, *vidi Foskari.* — *xv vijeka.* U vrime vladavca i gospodina Franciska Fuškari. Mon. croat. 61. (1437).

FUŠKIJA, *f. tur. fyşky, gnoj, dubre.* — *U Vukovu rječniku tumačeno je (kod vuškija, a oblika fuškija nema): koška mokrača, ali u jednoga pisca našega vremena znači: koška balega:* Isto Srpeć ludo ispod koňa fuškije zgrabilo punu šaku baš onako mokre, nom kumbari usta zagušilo. S. Milutinović, glasn. 1, 76. Dijete i(h) gasi jednom šakom od koňa fuškije. 77. vidi i Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 233.

FUŠTA, *f. maña vrsta galije, tal. fusta.* — *ispoređi* fusta. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (fušta, galija tolvajska, biremis, navis piratica v. galija).* Car ga može vzeti svojimi nasadi tr fuštami. Mon. croat. 217. (1526). Ugleda dvi fušte turske. And. Kačić, kor. 492. Takale se fušte i galije. Pjev. crn. 304^b.

FUŠTAN, *m. kao sukna od platna, koja ima leđa i preko ramena kao uske rukave, tal. fustagno, šeko pamučno tkanje, porket, vidi i fistan.* — *U Vukovu rječniku glje je onako tumačeno s dodatkom da se govori u Dalmaciji.*

FUŠTAR, *m. upr. čorjek koji vesla na fušti, ali se upotrebljava sad u Dubrovniku kao psorka, osobito prema muškoj djeci odveć živahne čudi (ispoređi galjot).* Od tuda (od riječi fušta) u Dubrovniku i riječ, fuštar koji se daje nestašnoj djeci. V. Bogišić, nar. pjes. 403. — *u poslovi dolazi i kao nadimak:* Sve me šetaš kako Marko fuštar ženu. P. Budmani.

FUT, *m. vidi futa.* — *Prije našega vremena.* Dva futa ženska. Starine. 10, 23.

FUTA, *f. oprežaja, arap. tur. futa.* — *Od xviii vijeka.* Jedna futa plavetna svilen. Glasn. 11, 3, 36. (1702). U crnu se futu zamotala. Nar. pjes. petr. 2, 289. Jer se danas porod umeće u uječvinu, kao da ga svaka odiva u futu (sam Lubiša tumači: oprežaja, kaceja) iz roda donese. S. Lubiša, prič. 132. Lubi futu (rubac, kojim se sluga pripaše, i koji on svaki put polubi, kad god se gospodar svomu pokloni) i libi se k skutu. Osvetn. 4, 40.

FUTAČ, *m. upupa epops L., pupavac.* — *ispoređi* futavac. — *U Bjelostjencu rječniku.*

FUTAVAC, futavca, *m. upupa epops L., pupavac.* — *ispoređi* futač. — *U Šulekovu rječniku (wiedehopf).*

FUTE, *f. pl. neka vrst vratoboje u Zagrebu.* L. Mrazović.

FÚTOG, Futòga, *m. selo u Bačkoj*. Šem. prav. 1878. 24.

FÚTOŠKÎ, *adj. koji pripada selu Futogu*. V. Arsenijević. Gori mu glava kao futoškom knezu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44.

FÚTOŠKIŃA, *f. žensko čelade iz Futoga*. V. Arsenijević.

FÚTOŽANIN, *m. čovjek iz Futoga*. V. Arsenijević.

FÚZDA, *f. usda, vidi f pod a, d*. — U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u Boci). Zauzdan je fuzdom pozlaćenom. Nar. pjes. vuk. 4, 57. U hvativši ga za fuzdu. Nar. prip. vuk. 193.

FUŽINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj*. Pregled. 10. — od tal. fucina, kovačnica. — U Šulekovu rječniku Fužina (Fuccine').

G

G, *praep. vidi k*.

GA, *vidi on*.

GĀBA, *f. podagra, ulož*. — Na Braću. V. Tomić. — *Nepoznata postaja, isporodi poj. gabač, uznemirivati, češ. habati, grabiti. — isporodi gabav*.

GĀBAR, gābra, *m. vidi grab*. — U naše vrijeme u Srbiji u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, ali se nalazi već u spomeniku xiv vijeka, i iz nega u Daničićevu rječniku (gabra). Prêko šume u mali gabaru. Mon. serb. 87. (1827). — I kao ime nještima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski) Gaber. Pregled. 54. — b) mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva nad Gabar. Sr. nov. 1875. 11.

GĀBAV, *adj. kriv na kojem udu ili zglobov*. Ostala mi je u laktu ruka gabava' (malo iskočila kad nije lijepo načinjena). M. Pavlinović. — *vidi gaba*.

GĀBELA, *f. carina, porez, tal. gabella, carina*. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (vectigal' srl. 'gabella'). Driviske gabele dio ki su držali. Mon. serb. 378. (1434). Da nêsamâ voljani ni da mogu učiniti gabelu ot prodaje soli. Mon. serb. 440. (1451). Koji postavljaju nova danja il' gabele nove. Š. Budinić, ispr. 128. Za ovo plaća puk njih carine i gabele. I. Držić 265. Koji kuplaše gabele. J. Filipović 3, 326. — I ime mjestima u kojima se plaća ili se prije plaćala gabela. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 242. od xvii vijeka, naj prije u Mikišinu rječniku (Gabela, grad u Dalmaciji 'Nerona'). O(d) Mostara, iz Gabele, i Imote, i Nevesinja i Košnica i o(d) sve Hercegovine. Starine. 10, 18. (1652). Pravo ide uz Makarijevo dokle dođe zelenoj Gabeli, Gabelu je zdravo prohodio, i Neretvu vodu prebrodio. Nar. pjes. vuk. 3, 536. Gabela, skela pram Metkovićima, znatna porad iznosa soli sicilijanske. F. Jukić, zeml. 57. — i kraj. u Vukovu rječniku: kao knežina u počiteljskom kadiluku. u Gabeli se u nekakom jezeru hvata mnoga jeguļa koja se suha a u jesen i sirova raznosi po svoj Hercegovini i Bosni i Srbiji. — b) u Risnu čaršija. od xviii vijeka i u Vukovu rječniku. U ponoći dodoše na risansku Gabelu ta nenađna vojska. Nar. pjes. bog. 168. Dok dodoše Risnu na Gabelu. Nar. pjes. vuk. 4, 102. Nosiću te Risnu na Gabelu. Oglad. sr. 76.

GABELIĆI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 28.

GABELINA, *vidi balega, gdje stoji: isporodi gabelina; ali ove riječi ja nijesam našao, može biti da je ondje pisarska ili štamparska pogreška, te da treba čitati galebina*. P. Budmani.

GĀBELSKI, *adj. koji pripada Gabeli (u Hercegovini)*. — U naše vrijeme. U Gabelskom blatu hvataju dobrih jeguļa. F. Jukić, zeml. 54.

GĀBELANIN, *m. čovjek iz Gabele (u Hercegovini)*. — plur. Gābeljani. — Od xviii vijeka kao muški nadimak. Anton Vladimirović prozvan Gabeljanin. And. Kačić, kor. 464. Antun Vladimirović, rečeni Gabeljanin iz Neretve. Norini 58.

GĀBEOKA, *f. nekakva riba u Gabeli u Hercegovini*. Ima još mnogo imena riba koje nisam mogao dobiti, da ih naučno ispitam. evo tih imena: ... gabeoka u Gabeli u Hercegovini ... J. Pančić, rib. 8.

GABER, *m. muško ime ili prezime*. — xvii vijeka. Junaku Gaberu dijaku Šiska grada. Starine. 11, 189. (oko 1681).

GABERUM, *m. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom*. Niva u Gaberumu. Sr. nov. 1871. 212.

GĀBLJA, *f. tal. gabbia, vidi gajba*. a) krlетка, kafez. — od xviii vijeka. Kakono ptica u gabiji (gabih') ... duša u gabiju od tijela zatvorena. S. Margitić, fal. 258. Bi njegova vojska razbijena, a on (Bajazet) živ ufačen i u gabiju od gvozđja postavljen. And. Kačić, razg. 55. Ptica je jurve iz gabije utekla. I. Velikanović, prik. 28. — b) drugo jedro (ozdo) na velikijem brodovima (tal. gabbia). — u naše vrijeme u Dubrovniku. 'Gabija'. dva srednja jedra na prvoj i drugoj katarzi; naj potrebnitija i naj tvrđa koja se naj zadnja zatvoraju u nevoji. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 213.

GABILOT, *vidi gabilov*.

GABILOV, *nejasna riječ u trojanskoj priči u rukopisu xv vijeka (gdje stoji 8 mj. i); po obliku je adjektiv posesivni, ali ne odgovara ni po što imenu muškome (Ἡρακλῆς) kojemu bi trebalo po smislu: Posla po Pilotaša (Φιλοκτήτης) Pancižića i pridě nose strělu Gabělovu. Pril. jag. ark. 9, 184. na drugom je mjestu ista riječ s oblikom gabilot: Dokle ne pridě Pilotaš Peancižić strělom i Gabilot. 127. u bugarskom rukopisu na ovom mjestu stoji strěloq gabilotoq (Starine. 3, 172), što Miklošić tumači: 'strěla gabilota', po svoj prilici u svezi mhd. gabilōt n. kleiner wurfpfeil, iz fc. gavelot, javelot. 152. u ovom rukopisu onoga prvoga mjesta nema*.

GABONIN, *m. mjesto na otoku Krku*. Schem. vgl. 1876. 15.

GĀBOR, *m. Gabrijel, mađar. Gábor*. — Od xvii vijeka. Od mene tužnoga Gabora. Starine. 10, 104. 106. (1662).

GABOŠ, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj*. Pregled. 115.

GÁBRA, *m. vidi* Gabro. — *Akc. se mijenja u voc. Gáb-ro.*

GÁBRE, Gábreta, *m. dem.* Gabrijel. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Nančitelju gospod. Gabretu Ivanica. M. Gazarović 138b.

GÁBREŠ, *m. ime muško, vidi* Gabrijel. — *U Lici.* J. Bogdanović. — *U Perušiću.* M. Medić.

GABREŠILO, *m. vidi* Gabreš. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÁBRICA, *m. dem.* Gabro. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GÁBRIĆ, *m. prezime po ocu Gabru ili Gabri.* — *Od xviii vijeka.* Grgur Gabrić. Norini 58. Gabrić. Schem. spal. 1862. 28.

GABRIJEL (Gábrio), *m.* Gabriel, *bibličko ime muško; ovaki mu je oblik kod katolika po latinskome; kod pravoslavnijeh glasi* Gavriilo (*koje vidi*) *po grčkome* Γαβριήλ. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* 835b. Anđel Gabrijel. Pril. jag. ark. 9, 117. (1468). Gabrijel. Zborn. 124b. Od kneza Gabrijela. Mon. croat. 257. (1556). Dozva arkandela Gabrijela. A. Gučetić, roz. jez. 93. Odgovori arkandelu Gabrijelu. I. Akvilini 335. Posla joj anđela Gabrijela. P. Macukat 27. Gabrijel i Mihail. F. Lastrić, test. 111a. — *I može se na kraju promijeniti na o (kod štokavaca), te pošto se shvata -ije- pred nim kao da odgovara nedašnjemu ē, mijenja se na i:* Gábrio. Poslan bi anđeo Gabrio. N. Rašina 15b. luc. 1, 26. Arkandeo Gabrio. A. Gučetić, roz. jez. 219. Gabrio anđeo. M. Divković, nauk. 99a. Anđeo Gabrio. V. Andrijašević, put. 98. I. Akvilini 188. — *Na jednom mjestu xvi vijeka selo od Gabrijela znači sadašnje selo Gabrili, može biti da je onaki oblik samo radi slika:* Jedan čete svē povede tvrdo u selo od Gabrijela, u manastijer (*vidi* Fratarska) drugi sjede za čuvati bližna sela. J. Palmotić 354.

GABRIJELA, *f. ime žensko, vidi* Gabrijel. — *U Parčićevu rječniku.*

GABRIJELOVIĆ, *m. prezime po ocu Gabrijelu.* — *isporedi* Gabrilović. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GABRILI, *m. pl. selo u Konavlima blizu Dubrovnika.* Repert. 1872. 23. — *s nešto drukčijim oblikom dolazi već xvii vijeka (vidi* Gabrijel *na kraju).*

GABRILOVIĆ, *m. prezime, isporedi* Gabrijelović. — *xiv vijeka u Dubrovniku (u latinskom spomeniku),* 'Dobroslaus Gabrilovich de Stagno'. Mon. rag. 1, 218. (1847).

GABRLA, *f. vidi* fereta, *нем. gabel, vile, vilice.* — *U Sulekovu rječniku (haarnadel').*

GÁBRO, *m. hyp.* Gabrijel. — *isporedi* Gavro. — *Akc. se mijenja u voc. Gáb-ro.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu.* Stanić Gabro. Norini 58. — *U drugoga pisca ima gen. Gabre kao da je nominativ* Gabra: Svetog Gabre biše crkva zvata. Nadod. 171.

GABROVAC, Gabrovca, *m. ime mjestima.* a) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj (kajkavski)* Gabrovec. Pregled. 54. — b) *selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 124. i manastir. 28. — c) *Gabrovъъ, car je Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu dva vinograda u Gabrovci.* (Glasn. 15, 271 god. 1948?). Đ. Daničić, rječ. 3, 575.

GABROVAČKI, *adj. koji pripada selu Gabrovcu.* — *U naše vrijeme.* Spor između opštine niške i gabrovačke. M. Đ. Miličević, opšt. 50. Na gabrovački vis. Rat. 68.

GABROVNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 238.

GABROVO, *n. selo u Bjelasici na Zletovskoj rijeci.* — *Postaje od gabar.* — *xiv vijeka.* Se že selo Globica koje jest na rječ Zletovscčej. i se že ottesi sela togo: ... drumomъ na Gabrovo. Glasn. 27, 291. (1347). Dijakъ Anagnostъ Dragoje, kako jest ulezla više Gabrova u Bēlasici. Glasn. 24, 239. (1350).

GABROVŠTICA, *f. mjesto negdje oko rijeke Bregalnice.* — *xiv vijeka.* Na Gabrovštici 3 hivy. Glasn. 27, 293. (1347).

1. **GÁCA**, *m. vidi* Gaco.

2. **GÁCA**, *f. ženski nadimak iz Mačve.* S. Novaković.

GACÁNE, *n. djelo kojijem se gaca.* — *U Vukovu rječniku.*

GACATI, gacām, *impf. gaziti, gcati, uprav dem. gaziti.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (1. 'waten', 'vadare', cf. gaziti. 2. vide gcati). Dragi trči na brode, pa on gaca u vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 205. Gacajući preko snijega. Nar. prip. vuk. 116. Vodu ne gacam. L. Milovanov 85.

GACIGA, *f. vidi* kaciga. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* I. gacigu spašena uzmite i mač duha. I. Velikanović, uput. 1, 25. paul. eph. 6, 17.

GÁCIN, *adj. koji pripada Gáci.* — *U Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *vidi* Gaco.

GACKA, *f. voda u hrvatskoj krajini.* J. Wesely, kras. 205. — *-c- stoji mješte ds.* — *Ovako se negda po svoj prilici zvalo i kraj (sad Gačko polje) uz tu vodu, a pominje se od ix vijeka u latinskijem stacionici pod imenom Guduscani' i 'Goduscani' i grčkijem spomenicima (u Porfirogeneta Γουτζανι), vidi* M. Brašnić. rad. 25, 42. F. Rački, doc. hist. 320. 322. u glagolskom spomeniku xv vijeka zove se Gačka: Porkulabom va Otošcu i v Gački. Mon. croat. 109. (1471). — *Po latinskom i grčkom obliku prvo a stoji mješte z.*

GACKATI, gackam, *impf. nejasna riječ na jednom mjestu u pisca Slavonca xviii vijeka, dem. gatati (?).* Kompaniju kod regemenu Prackaj jest dobio, već nitko ne gackaj. Š. Stefanac 24.

GACKO, *n. kraj u Hercegovini.* — *-c- stoji mješte ts, te se s ovijem slovima nalazi gdjegdje i pisano (vidi gatački).* — *Postaje nastavkom iskrъ po svoj prilici od gat; može biti da je isprva bio adjektiv, ali se sad mijenja po padačima kao supstantiv.* — *Po pučkoj etimologiji misli se i da postaje od gad (vidi i 2. gad, b)) s toga se nalazi pisano i Gadsko, vidi i gadački.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu (Gatsko i Gacko),* Onogoste, Moratia, Comerniza, Piva, Gerico (*var. 'Gaza'; po tome može biti da treba čitati 'Gazico'; obično se čita 'Gezera' t. j. Jezera, Netusini'.* Duklanin 39. (Rex Petrislavus) sepultus est in ecclesia Sanctae Mariae in loco qui dicitur Gazem'. 41. V zemli rekomej Gacko (*var. na polji rekojomъ Gatscku*). Danilo 18. 1597 biše se Drobnaci i Nikšići i Pivljani ss. Derviš-begom. na Gacku. Okáz. pam. šaf. 85. Gacko. S. Novaković, pom. 129. A od Gacka polja širokoga. Nar. pjes. vuk. 3, 474. Duboko je Gacko polje ravno. 4, 59. Te on ide Gacku prostranome ... S Gacka ćemo u Rudine ravne. 4, 384. Te je šale Gacku širokome. 4, 463. Pa okrenu niz to Gacko ravno. 4, 470. Nek na Gacku vlasi čuju vojsku. 4, 489. Kroz Gacko ne pjevaj. (Jer kažu da su između svijui Hercegovaca u Gackome naj bolji pjevači). Nar. posl. vuk. 161. Ostade mu kao iz Gacka. 242. — I

trgoviste (koje se zove i Metohija) u istom kraju. Statist. bosn.² 280. Gačko (štamparskom griješkom Gačko), drukcije izgovaraju i Gadsko, varoš s tvrdom blizu granice crnogorske. F. Jukić, zemlj. 58.

GAČO, m. hyp. Gavriilo. — *Akc. se mijenja u voc. Gāco.* — *U naše vrijeme u Dobroselu u hrvatskoj krajini.* M. Medić. — *Ostali su padaži kao od nominativa Gāca, vidi Gacin.*

GAČ, m. žela za jelom. — *U naše vrijeme u Lici.* „Ja na to i na to jelo nemam nigda gača.“ „Danas nemam gača na nikakvo jelo.“ „Ali ga ja na to i na to jelo imam pravi gač.“ J. Bogdanović. — *Može biti od tur. ač, glad.*

GAČA, m. hyp. Gavriilo. — *Akc. se mijenja u voc. Gāco.* — *U Vukovu rječniku.*

GAČAC, gačca, m. *corvus frugilegus* L., vrsta vrane, upravo je dem. gak, isporodi 1. gačić. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (gačac, crna vrana koja je malo manja od prave vrane a veća od čavke). Gačac, *corvus frugilegus* L. J. Pančić, ptic. 52.

GAČANI, m. pl. dva sela u Bosni u okrugu baškolučkom: da se razlikuju među sobom, jedno se zove Gačani Bego, a drugo Gačani Dubica. Statist. bosn.² 88.

GAČANIN, m. čovjek iz Gacka. — *U naše vrijeme (i kao nadimak i prezime).* Gačani su vaši suparnici. Osvetn. 2, 79. S druge strane Jakša Gačanine. Nar. pjes. vuk. 4, 973. Mitar Gačanin iz Bioskog. Javor. 1880. 1141.

GAČANSKI, adj. vidi gatački. — *U naše vrijeme.* Gačansko polje. F. Jukić, zemlj. 53. Gačanska nahija. 58.

GAČE, gačeta, n. dem. gad (d ne čuje se pred nastavkom čet), kao psovka nevaljalu čovjeku, čan-kolizu. — *U naše vrijeme u Lici.* „Bježi od nega, vidiš da je pravo gače.“ „Gad od gada a gače od gača (griješkom mj. gačeta).“ J. Bogdanović.

GAČEVICI, m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu ušićkom. K. Jovanović 159.

GAČICE, f. pl. ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn.² 178. — na drugom je mjestu pisano Gačice. Schem. bosn. 1864. 84. — b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. Pregled. 44.

1. GAČIĆ, m. *corvus corone* L., vrsta vrane, upravo je dem. gak, isporodi gačac. — *U naše vrijeme.* Gačić — *corvus corone* — die rabenkrähe. J. Ettinger 88. — *Dolazi i kao prezime.* Šem. srb. 1882. 202. i kao ime mjesta (ili četa-detu?). Niva kod Gačica. Sr. nov. 1861. 239.

2. GAČIĆ, m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal. Galozzo (?). — XIII vijeka i u Daničićevu rječniku (Gačić). Palma Gačića. Mon. serb. 40. (1253).

GAČIĆI, m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu ušićkom. K. Jovanović 160.

1. GAČINA, f. nekakva riba. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Gačina (bradatá ryba), gancina ital. (talijanski). Čas. čas. muz. 1854. 185.

2. GAČINA, f. neka ptica (uprav augm. gak). — *U naše vrijeme.* Gačina nebunica, gačina, *botaurns stellaris* L. Đ. Kolombatović, im. kraj. 22.

1. GAČKA, f. gljib, blato, kao. — *Postaje od glagola gacati nastavkom lka pred kojim se o mijenja na č.* — *U Belinu rječniku* (lutum⁴ 448b) i u Stulićevu; u oba ima i gačkavina s istim značenjem.

2. GAČKA, f. vidi kod Gacka.

GAČKAVINA, f. vidi 1. gačka.

GAČKO, m. ime muško. vidi Gača. — *Prije našega vremena.* Gačsko. S. Novaković, pom. 55.

GAČKO POLE, n. vidi kod Gacka.

GAČNO, n. mjesto na otoku Krku. — XIV vijeka. Do Gačnoga. Mon. croat. 8. (1821).

GAČPAN, m. ime muško. — *Prije našega vremena.* Gačupan. S. Novaković, pom. 55.

1. GAČA, f. ime kokoši, hyp. gačanka, gačeša. — *U naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević.

2. GAČA, f. vidi gače. — *S pridjevom popova dolazi u naše vrijeme kao ime biljaka: žutome bačetu i kukurijeku.* Popova gača, 1. *scolymus hispanicus* L. (na Cresu); 2. *helleborus niger* L. (u severinskoj okolini). B. Šulek, im. 304.

GAČALICA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 58. — vidi gačanka.

1. GAČAN, gačna, adj. koji pripada gačama. — *U Stulićevu rječniku* (foemorialum⁴).

2. GAČÂN, gačána, m. golub i pijetao u kojih je perje po nogama kao gače. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padažima, osim nom. sing. i voc. gačâne, gačáni.* — *U naše vrijeme.* a) golub. — u Vukovu rječniku. — b) pijetao. u Lici. V. Arsenijević. u Srijemu. M. Medić.

GAČÂNČICA, f. dem. gačanka. — *U Vukovu rječniku.*

GAČÂNKA, f. vidi 2. gačan, kaže se o ženskom četađu i o kokoši. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gačanáka.* — *U naše vrijeme.* a) žena ili djevojka koja nosi gače. — u Vukovu rječniku. — b) gačasta kokoš, vidi 2. gačan, b). — u Srijemu. M. Medić.

GAČANSKI, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 45.

GAČAST, adj. kaže se o pijetlu, kokoši, golubu, u kojih je perje po nogama kao gače. — *U naše vrijeme po Srijemu i hrvatskoj krajini.* B. Mušicki. M. Medić.

GAČAŠ, m. vidi gačast i gačan. a) ime pijetlu. F. Kurelac, dom. živ. 53. — b) archibuteo lagopus Brehm. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 8.

GAČCE, Gačaca, f. pl. mjesto na otoku Krku. — xv vijeka. Na Gačcah (poli Dunače). Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

1. GAČE, gáčá, f. pl. braciae; tegumenta feminum interiora. — *Rječ je praslavenska, isporodi stslav. gašti, rus. гачи, češ. haco.* — *Nepoznata postana, isporodi franc. guêtres, dokofernice, u sjevernoj Francuskoj guettons, tal. (u sjevernoj Italiji) ghetto, keltički (? bretonski) gweltren.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (subligaculum⁴), u Mikaljinu (calzoni⁴, femoralia⁴; gače od platna, svitice, lumbare, succintorium, subligar, subligaculum, campestris, perizomata, feminalia⁴), u Belinu (calzoni⁴, femoralia⁴ 161a; gače prtene, mutande, braghe di tela⁴, subligaculum⁴ 503b), u Bjelostjencevu (subligar, subligaculum quo pudendae partes obteguntur, succintorium, femorale, feminale, campestre, lumbare, suffibulum, perizoma, femoralia⁴, v. svitice), u Jambrešićevu (griješkom sing. gača, gače, femorale⁴), u Voltigijinu (griješkom gače i gaće, mutande, cosciale, sottocalzoni⁴, die unterziehbeinkleider⁴), u Stulićevu (calzoni, braghe, braghese⁴, femoralia⁴), u Vukovu: 1. leinene lange hosen⁴, caligae lintae⁴: Ako imaš gače, t. j. ako si čovjek, a nijesi žena, te smiješ; Koliki si (veliki), a gača nemaš, t. j. smator si čovjek, a nemaš pameti. Djeca po selima obično ne oblače gača do 6 do 7 godina

(dok ih ne mogu sami drijekiti i svezati), pa kad ih obuku, više ih ne ostavljaju. često ljudi po tom račune godine kad je koji gaće obukao, n. p. 'Kad je to i to bilo, ja još nijesam bio gaća obukao', ili: 'Tok sam bio gaće obukao'. 2. (u Hrvatskoj, Dalmaciji, Dubrovniku i u Crnoj Gori) vide čakšire, jer onamo našijeh (prtenijeh) gaća slabo ko i nosi. a) braca, *dođe odijelo od pasa (naj kraće) do koljena ili (naj duže) do gležnja, što se sastoji iz dviju nogavica u koje se uvlače noge. isporodi čakšire, dimije, hlače itd. aa) kod većine naroda samo odrasli muškarci nose gaće, te se s toga u poslovice i u općem govoru često shvataju gaće kao nešto što razlikuje muškarca od ženskoga čeladeta, odrasloga od djeteta (vidi u Vukovu rječniku). po istočnijem krajevima gaće su prtene i duge (čakšire su kraće i vunene), po zapadnijem gaće su opće ime za svaki kraj, i za evropski i za narodni i turski. Bez gaća svi idu, a žene u gaćah. N. Dimitrović 101. Tvoja razbludnica pod' da ti gaće okрпи. M. Držić 213. (Žene) pašu ove smione muževom kudjelju, a oblače gaće one. I. Gundulić 147. Žena v gaće obučena niti je muž niti žena. P. Vitezović, cvit. 13. Ako gaće ne skvasi, ribe ne uhići. (D). Poslov. danič. 1. Izdušit kako prdac u gaćah. (D). 85. Lud si kako dno od gaća. (D). 57. Niti tko nosi gaća, ni čakšira, ni klašana, ni kalčina. Glasn. 31, 304. (1704). Izvratio je gaće naopako. (Z). Poslov. danič. 36. Mužko ne zna vezat gaće, a htilo bi biti čaća. V. Došen 90b. Krpi gaće i košuju. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Uzme nože pa mu siječe u gaćam uvlače, Marku gaće na koljena pale. Nar. pjes. istr. 1, 70. Biće gaće, ali ne znam kad će. Nar. posl. vuk. 14. Devet braće (a) jedne gaće. 58. Nema raka bez mokrijeh gaća. 204. Nemoj ti tu (nada mno) rastresati gaća. (Nemoj mi starješovati). 206. Nije svaki čovek, koji gaće nosi. 217. Čisto kao brajine gaće. 348. Zasuču gaće i rukave te zagazi u jezero. Nar. prip. vuk. 58. Vrtiš se kako p...ac po gaćam. u Dubrovniku. P. Budmani. — bb) u Turaka a i u Hrišćana po varošima nose i ženska čelad gaće'. Po nalunam sandal-gaće panule, po gaćama od erira košulu. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Na Hajkuni divno odijelo: na nogama gaće šarovite. 3, 103. Zdrava bila i gaće derala! 3, 103. Stoji zveka na vratu čerdana, stoji škripa gaća od sandala. 3, 360. — b) tegumenta fominum interiora, po sjevernijem krajevima gaće su prteno odijelo što se nosi ispod drugih (evropskih) gaća. isporodi gaćice, b), svitice. vidi u rječnicima. — c) popove gaće, evonymus europaeus L., mašjika, vretenika. Gaće popove, evonymus europaeus L. (u križevačkoj okolini), v. popova gaća. B. Šulek, im. 84.*

2. GAČE, f. pl. ili n. mjesto na otoku Braču. — xii vijeka. U Gaće. Starine. 13, 207. (1185 prepis. 1250).

GAČELEZI, Gačelega, m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom. Repert. 1872. 25. — xv vijeka pominje se mjesto s istim imenom: Doménca Radmančića z Gačeleg. Mon. croat. 139. (1490). 168. (1497).

1. GAČEŠA, f. a) gačasta kokoš. — u Dobroslu u hrvatskoj krajini. M. Medić. — b) gačasta golubica. — u Sulekovu rječniku (gehoste taube' kod hosen').

2. GAČEŠA, m. gačast pijetao. F. Kurelac, dom. živ. 58. — I kao prezime u hrvatskoj krajini. J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GAČEŠASELO, n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. Razdijel. kr. 10.

GAČEŠKA, f. ime (gačastoj) kokoši. — U naše vrijeme u Lici. V. Arsenijević.

GAČEŠKO SELO, n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. Sem. prav. 1878. 66. (griješkom) Gačeško selo. Razdijel. kr. 10.

GAČETINE, f. pl. augm. gaće. — isporodi gaćurine. — U Vukovu rječniku.

1. GAČICE, f. pl. dem. gaće. — Od xvii vijeka. a) u pravom smislu. — između rječnika u Vukovu. Krv okrvavila bi haljnicu i gaćice njegove. B. Kašić, nač. 57. — b) vidi 1. gaće, b). — po zapadnijem krajevima. između rječnika u Belinu (femoralia linea' 161a) i u Stulićevu (subligaculum'). — c) u prenesenom smislu, perje ili dlake kao gaće na nogama u nekih životinja, vidi gačast, gaćan itd. Pčele nose gaćice. I. Živanović. javor. 1879. 307. — d) ime platnenim omotima čim Posavki ne noge ispod koljena mjesto čarapa omotavaju. u Posavini. F. Hefele. — e) popove gaćice, primula, neka bijka. — u ugarskih Hrvata. Vijenac. 1878. 692.

2. GAČICE, f. pl. ime mjestima. a) nekakvo selo u Toplici. — xiv vijeka. U Toplici ... selo Gaćice (Gakice). Glasn. 24, 272. (1895). — b) vidi Gaćice, a).

GAČIĆ, m. komad tkana, što je u evropskih gaća po starom kroju pokriva trbuh. — Načineno po tal. brachetta. — Samo u Stulićevu rječniku (brachetta, quella parte delle brache che cuopre lo sparato della parte dinanzi' 'subligar').

GAČINA, m. prezime. — U naše vrijeme. Nar. pjes. petr. 1, 356 (među prebrojnicima).

GAČIŠTE, n. selo u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj. Sem. prav. 1878. 80. (pisano) Gaćišće. Pregled. 110.

GAČNIK, m. u gaća trak provučen na smičak, kojim se gaće stiskuju preko pasa. — isporodi gatičnik, gaćnak, gatičak. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (vitta, seu lemniscus foemoralium') i u Vukovu (vide gatičnik). Nut gdje mu je gatičnik, junaci, ispao. M. Držić 364. — Oko Dubrovnika sefanci zovu ovako (običnije gatičnik) i trak ili vaze onako provučeno na čem mu drago drugome, n. p. na vreći. P. Budmani.

GAČNĀK, m. vidi gaćnik. — U Bjelostjenčevu rječniku (ligula femoralis l. femoralium'), u Jambrišćevu (ligula'), u Stulićevu (uz gaćnik).

GAČURINE, f. pl. vidi gaćetine. — U Vukovu rječniku.

1. GĀD, m. serpens; fastidium, nausea; prvo je značenje: zmija; i uopće svaka gamad; pak je preneseno na osjećanje čeladeta kad vidi takove životine. — U množini gadi i gādovi, gāds i gādvā itd. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. i rus. gadz, animal reptile, češ. had, zmija, polj. gad, animal reptile; i lit. godas, zmija; a može biti i indoevropska, isporodi grč. γάδος, gadus, merlucius, neka riba. — Između rječnika u Mikajinu (gad, gnus, sordes, illuvies'), u Belinu (sordes' 573a. 692a; 'abominatio' 6a), u Bjelostjenčevu (v. kaća), u Jambrišćevu (gad, kaća), u Volčigjinu (sporchezza, ribrezzo, serpente', eckel, abscheu, schlange'), u Stulićevu (sordes, inquinamentum, foeditas, immunditia, nequitia, spurcitia, nausea'), u Vukovu (der ekel! 'nausea'), u Daničičevu (animal reptile' s primjerom: Množstvo zmijevā i gadz. Glasn. 10, 237. xvi vijek).

a. s prvijem značenjem. a) zmija. Nigdorš ne prihojaše tud množstva radi gad i zmij budućih tu. Pril. jag. ark. 9, 92. (1468). Kakono aspidi ili gadi. Š. Budinić, sum. 136b. Pišu ljudi mudro-

znani od gadova otrovani. V. Došen 101^b. Ovdje otac z dicom kako gad i kačka. M. Kuhačević 38. Žena za devet meseci rodi gada. on je vavak hodil kod i kaška po trbuhu plazeč. Nar. prip. mikul. 7. i o osobitijem vrstama zmija. Plavi gad, vipera ammodytes. Vijenac. 1881. 626. — Črni gad, kravosac. u Fužini. — Gad, pseudopus apus Pall., blavor (nije zmija nego gušter bez noga). u hrvatskom primorju. S. Brusina. — b) svaka zvjerka što gamiže; shvata se i kao kolektivno ime. Svaki gadi zemuni (zemaljski). Zborn. 161^b. Osta zemlja gola s nagla glada gada ohola. A. Vitaljić, ist. 359^b. psal. 104, 38. (venit locusta et brucus. 32). Nek bude nad ribami morskijem ... i svijem gadom koji miče se na zemlji. S. Rosa 1^b. Ulovi (ja) malog ugora ka' šioce, i stavi ga u cijev od trske, a cijev napuni gliba iz blata da ne bi po čem gad od suhote crkao. S. Lubiša, prič. 7. i u Šulekovu rječniku (gewürm').

b. osjećanje i što ga uzrokuje. a) vrlo neugodno osjećanje što nas odvraća od čega gnusna ili uopće neugodna i s drugoga kojega razloga, koje osjećanje može doći i do bluvanja. u prenesenom smislu kaže se i o duhovnom osjećanju kod čega što je moralno neugodno. — od xvii vijeka. Tko bi imao obraz i ruke veoma gnusne, posadi se na trepez u čeljadi veoma plemenitom i dilikanom, uzrokovao bi im gad i tugu. I. Držić 144. Vođe na okolo sve su mutne, mlake, kalovite, da je gad veći napit ih se, neg li je muka žedu istu podnositi. B. Zuzeri 369^a. Na lijeke, na jestojsku gad i mržnja. 380^b. Dal' i gadno i rad gada ždere blago od svog' glada. V. Došen 59^a. — u Dubrovniku se govori: gad me je (n. p. čega jesti); činiti komu gad, gaditi koga (ovo će biti prema tal. far nausea, fare schifo); ne mogu od gada (jesti, gledati itd.); do gada i perbolički znači: preko mjere (vidi: Jeli njemu slično vaše lice pristavljenijem rumenilom do gada mnokrat nazvano? B. Zuzeri 33^a). P. Budmani. — b) ono što uzrokuje onakovo osjećanje. — od xvi vijeka. aa) uopće kao gnusoba, gnoj, gnijad, smrad itd. Kad se so usmrdi ... čijem će se soliti, u soli kad je gad? M. Vetranić 2, 357. Koje je (tijelo) gnus, gad, zemlja, prah i pepeo. A. Gučetić, roz. mar. 11. Svi smradi i gnusobe i gadi od svijeta skupiće se u pakao. M. Orbin 170. Na koje Žudjeli ko na gad zgadivahu se. S. Rosa 21^b. Trulu hranu punu gada. V. Došen 58^b. I da gad jim (pečelama) naudio ne bi, sudje diži na drvene klupi. J. S. Relković 163. Na ugnjeno tijelo pala muha i svaki gad i jad. S. Lubiša, prip. 234. — bb) u metaforičkom i i perboličkom smislu kaže se o čem mu drago. Ti nijesi ramena sva naga kazala i prsi oplazena, kako ih vajmeh sad svud kažu po svijeti, koju stvar kako gad nije milo vidjeti. M. Vetranić 1, 98. Po gadu se i smradu tukuci skitaju (ludi), a za čistu i mladu ljubovu ne baju. I. Gundulić 147. Naći nije mužskog smrada, nit' pogrdnog ženskog gada. V. Došen 160^b. Pak gdi drvo priuzme mašika, ondi strugat tog gada prioni. J. S. Relković 83. — cc) u prenesenom smislu o onome (n. p. grešnom djelu) što uzrokuje onakovo duhovno osjećanje. Ako se juven gad meu popi objavi. M. Vetranić 2, 380. Mjesta gdi stoje sramote i ruzi, gdje se sva zla goje i gadi nemili. F. Lukarević 140. Gad i smrad od mojih poganih grijeha. V. Andrijašević, devot. 163. Tko ponizno zemlji pada, on holosti nejma gada. V. Došen 18^b. Za tako gadove tjera te, narode, gospod. Đ. Daničić, 5 mojs. 18, 12. — dd) kao psotka (fizično ili moralno) ružnu čeljadetu. Vrhu svijeh žena brojiš se poštena za sve er si

gad od svijeh. F. Lukarević 29. Gade od ljudi! 66. Gade ne človiče! Đ. Baraković, jar. 101. Id't' odatle, jedan lucci gade! Nar. pjes. vuk. 2, 356. Gad ovoga svijeta! (Reče se za ružno čeljade). Nar. posl. vuk. 40. Pi gade! (reku u Dubrovniku djetetu kad što gadno čini ili se čega gadna dotiče). P. Budmani. i u Šulekovu rječniku (eckelerregender mensch').

2. GĀD, m. ime mjestima. a) selo u Banatu. Šem. prav. 1878. 87. — pominje se i prije našega vremena. Gadš. S. Novaković, pom. 129. — b) glavica u Hercegovini blizu Gacka. Od koga se opet (put) ostavlja jući humku Gad na levo kod crkve polako u ravnicu Gacko spušta. Glasn. 21, 906. vidi i Gacko.

3. GAD, f. vidi 1. gad, b, a). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Ne mogu te od gadi gledati što si tako stara i nejaka. Nar. pjes. srem. 75.

4. GAD, adj. gadan. — U jednoga pisca xviii vijeka koji će biti sam tu riječ izmislio. Svud prolizajuć otrov gadu. J. Kavašin 454^b.

GADAČKI, adj. vidi gatački. — U naše vrijeme. Gadačko polje. F. Jukić, zeml. 2. Glasn. 22, 52. A što ti je ta gadačka vojska? Osvetn. 2, 82.

GADALA, vidi Galada.

GĀDAN, gādna, adj. fastidium creans, foedus, koji uzrokuje gad. — Postaje od gad nastavkom гадъ; drugo a (b) ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Dativom se izriče komu se uzrokuje gad: To da vam je gadno. Đ. Daničić, 3 mojs. 11, 12. — instrumentalom se može izreći ono s čega je što gadno: Gadni i grdi gubom od griha. A. d. Bella, razgov. 38^a. Kad košnica čimgoder je gadna. J. S. Relković 283. — Riječ je stara, isporodi stislov. гадънъ. — Između rječnika u Mikaljinu (gadni, gnusni, sordidus, impurus, immundus), u Belinu (gadni, nausea plenus' 710^a; nauseaosus' 508^a; gadan, abominandus' 6^a), u Voltigijinu (nauseabile, disgustoso, abominando', eckelhaft'), u Stulićevu (spurcus, foedus, sordidus, nauseaosus, immundus, luridus, nauseaam, satietatem, fastidium afferens'), u Vukovu (ekelhaft', creans fastidium'). — Komp. gādnij: Bili ste gādniji od jednoga mrtva psa. Đ. Bašić 121^b.

a. adj. a) u pravom smislu. Gadan smrad. F. Lukarević 196. Vuk poždrivi, gadno prase. J. Kavašin 367^a. Nijedno tijelo razpadeno nije tako gadno kako je mrzeća vaša duša iza grijeha božijem očim. Đ. Bašić 120^b. Vezir šeta do gadne tavnice. Nar. pjes. juk. 462. Malo čas, eto až-daje, velika je, strašna je, gadna je! Nar. prip. vuk. 61. Tako je neopran i gadan. Vuk, poslov. 193. — b) u prenesenom, duhovnom smislu. Sve stvari činjenja vašega gadne su. F. Lukarević 28. Promijenivši svijet gadni u raskoše neske. V. Andrijašević, devot. 10. Poznadu ni ove gadne misli. J. Filipović 1, 237^a. Još se hvali s nečovjčstva svoga i družini gadan smijeh gradi. Osvetn. 1, 70.

b. adv. gādnio, komp. gādnijē. — između rječnika u Mikaljinu i u Stulićevu. Koli gadno jes gledat vas! F. Lukarević 28. Da na bludni pazar grnu, gadno dok na nem posrnu. V. Došen 103^a. Smrt se gadno ispod čela smije. P. Petrović, gor. vijen. 38.

1. GĀDĀR, gadāra, m. sabla oštra s obje strane što se nosi pod kolanom, arap. ghaddāra, tur. kadere. — isporodi gadara, 1. gadarija. — U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu

rječniku (sabla što se nosi pod kolanom *s dodatkom da se čuje po naj više u pjesmama*). Svaki nosi zelene gadare pod kolane s obadviše strane. Nar. pjes. vuk. 3, 835. Udari ga zelenim gadarem. 3, 841.

2. GADAR, gadra, m. šteta, arap, ghadr, tur. gadr, prijevara. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Ti si meni gadar učinio, bijelo si mi lice objubio. Nar. pjes. petr. 1, 269. Gadar, velika šteta. 842.

GADARA, f. vidi 1. gadar. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku*. S desne strane o desnom kolanu objesio đumišli gadaru, a s lijeve sablu dimiskiju. Nar. pjes. vuk. 3, 536. S dvije strane meč'te u dorata, meč'te mu do dvije gadare. 4, 299. Zarobi . . i gadaru sablu. Pjev. crn. 63^b. Naj ti, sine, krvavu gadaru. Nar. pjes. petr. 2, 429. Oštri noži i gadare čorde. Osvetn. 6, 72.

1. GADARIJA, f. vidi 1. gadar. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se čuje u Crnoj Gori)*. Od bedre mu (šarcu) sinu gadarija. Pjev. crn. 55^a.

2. GADARIJA, f. gad. — *Postaje od gad talijanskijem nastavkom eria, mlet. aria (n. p. porcheria, porcarija)*. — *U naše vrijeme u Lici*: „Ništa, brate! sav posao cijela samo gadarija, gadluk i smradarija“. „Mani se, ne govori o njegovu gadluku, gadariji i smradariji“. J. Bogdanović. i u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GADARINA, f. augm. 1. gadar i gadara. — *U narodnijem pjesmama našega vremena iz Crne Gore*. Potrže dugu gadarinu te Harapu posiječe glavu. Pjev. crn. 42^a. On potegnu krivu gadarinu. 115^a.

GADELINA, f. vidi 1. gad, a, b). — *ispoređi gadelina, gadežina*. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajovima*. Izvedi zemlja duh živući u narodu svojem, dobitke i zviru i gadeline zemalske po prilici svojoj. Bernardin 94. gen. 1, 24. Svakojakih otrovnih i strašnih gadelin, žab, zmajih bilo je napušeno. A. Georgiceo, pril. 28. Progonim sve kolike živine i gadeline koje bi mogle učiniti škodu u vinogradu. L. Terzić 289. — *U ovom primjeru može biti da je značenje kao kod 1. gad, b*: Riči svakoga smrada i gadeline rigati. I. J. P. Lucić, razg. 117.

GADELINA, f. vidi gadelina. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (s nj mj. n)*. Svake živine i gadelinje koje ljezu po zemlji. N. Rašina 116^b. gen. 8, 19.

GADEL, m. (?) stvar gadna. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Gadel (bogatac mrtav) čini se moliti. J. Kavašin 420^a.

GADEŽINA, f. vidi gadelina i gadelina. — *Samo na jednom mjestu xvi vijeka (s nj mj. n)*. Sva koja laze gadežinje svrhu zemlje. N. Rašina 116^b. gen. 8, 17.

GADEŽLIV, adj. vidi gadliv. a) vidi gadliv, a). — *u Stuličevu rječniku (nauseosus)*. — b) vidi gadliv, b). — *od xviii vijeka*. Ter se uljeva u zlatne sude, neka ponuka usta gadežliva ista krasno lijepa suda. B. Zuzeri 332^a. i u *Dalmaciji*: Gadežliv, komu se lasno gadi. M. Pavlinović.

GADIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Mladen Gadić. Rat. 405.

GAĐILO, n. res foeda, nešto što gadi, vidi 1. gad, b, b). — *U Šulekovu rječniku*: „gräuel (eine gräuliche sache)“.

GADIMLJA, f. selo i sada između Prištine i Kačanika na potoku istoga imena koji teče u Sitnicu (Hahn, reise 160), bile su dvije: jedna „goria Gadimlja“, a druga bez sumnje doña, „obé“ je „Gadimlja“ priložio Vuk Branković Hilandaru 1371, a međa im je išla: „kako grede puta ota Priština i ota Dobrotina dóloma među Smolušu i među Drénovčci“ i daje „gde se staju dva potoka, jedinst ota Kragujevca a drugij ota Koštaňan“ (Mon. serb. 181 god. 1371). Đ. Daničić, rječ. 1, 201—202.

GADITEĽ, m. čovjek koji gadi. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GADITI, gādm, impf. foedare, fastidium creare. — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. gādi)*. — *Postaje od gad nastavkom i*. — *Rječ je praslavenska, ispoređi stslav. gaditi (s drugijem značenjem: osjećati da je što gadno), rus. гадить, foedare, češ. haditi, huliti*. — *Između rječnika u Belinu (foetore inficere' 75^a; gaditi se na koga ili kijem „abominor' 6^a), u Voltigijinu (infettare, ammorbare, puzzare, „anstecken, stinken“; gaditi se „nauseare, disgustare, detestare“ „eckeln, verabscheuen“), u Stuličevu (spurcare, conspurcare, inquinare, satietatem, fastidium, nauseam movere, afferre, parere“; gaditi se na koga, kijem „stomachari“), u Vukovu (ekelhaft machen, vereckeln, fastidium creo alicui alicujus rei; gaditi se „ekel haben“ „fastidio“ s primjerima: „Ja se gadim na to“, „Nešto mi se gadi“)*.

a. činiti da što (objekat) bude gadno. a) aktivno. — *od xviii vijeka*. Kozle odlučit zmeju ovčadi, metil zdrave da ne gadi. J. Kavašin 12^a. To su klice koje trsa gade. J. S. Relković 216. Id't' odatle, jedan lucci gade! ne gad'te mi pred gospodom vina. Nar. pjes. vuk. 2, 856. — b) sa se, refleksivno, biti gadan. aa) personalno. — *u jednom primjeru xv vijeka*. I tvoja tim gadi lipost se pridraga. H. Lucić 243. — bb) impersonalno: gadi mi se isto što gadim se (vidi b, b)). — *od xviii vijeka*. Na uspomeni samo negovoj gadilo im se. G. Pešalić, utiš. 78. Gadi mu se na lekarije. Toga sam se već naslušao da mi se gadi. Na ovo mi se jelo gadi. B. Šulek, rječ. kod „ekel“ i „ekeln“.

b. činiti da ko (objekat) osjeća gad. a) aktivno. — *od xviii vijeka u Dubrovniku*. Ovo je što nas naj veće tuži i gadi, crn smrad, gnus. A. Kalić 199. — b) sa se, refleksivno, osjećati gad. — *od xvii vijeka (vidi dalje Gundulićev primjer)*. Gnusobe ti se ne čine gaditi. V. Andrijašević, put. 296. Duhovna se hrana dava potrebnomu, nudi se, moli se da je uzme, da je okusi, a on se gadi, mrzi je, odmeće je. A. Kalić 18. Ne ostaju samo pri podsmejavanu, no gade se. D. Obradović, živ. 125. — *kad se izriče što uzrokuje gad, ovo stoji: a) u acc. s prijedlogom na. naj češće*. Na posle sve kućne mrdi se i gadi, samo hoj da su ne naprave, to radi. I. Gundulić 147. Blato na koje se ti gadiš. D. Obradović, basn. 285. Sam se na sebo gadim! živ. 48. Gade se na onoga koji govori pravo. Đ. Daničić, amos. 5, 10. — β) u gen. s prijedlogom od. Od samijeh se sebe gade. J. Palmotić 54. Gadi se od lekarija. Od ovoga se jela gadim. B. Šulek, rječ. kod „ekel“ i „ekeln“. — γ) u dat. Ne bi igda ukazo mili svetac da im se gadi. B. Zuzeri 410^b. — δ) u instr. vidi u Belinu i u Stuličevu rječniku. — ε) u inf. kad je smisao da objekat neće ili ne može od gada da nešto učini. Ne samo ne želeste, nego se gadište pogledat svjetovna dobra. Đ. Bašić 31^b. Ko je ti da se ne gadi privratit roditelja stara i nemoćna? A. Kalić 355.

GADIV, adj. *vidi* gadan. — Samo u Stuličevu rječniku.

GADIVOST, f. *vidi* gadnost. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Drugo nije steklo nego sebi žalos, a ruci gadivos. A. d. Bella, razgov. 14b.

GADLA, *vidi* Galada.

GADLUK, m. *gadna stvar*. — Postaje od gad turskijem nastavkom luk. — U naše vrijeme u Lici (*vidi* gadarija). J. Bogdanović.

GADLAŃE, n. *djelo kojim se gadla*. — U Vukovu rječniku.

GADLAŃAR, gadlára, m. *čovjek koji gadla, svira u gadle*. — Akc. *kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.*: gadlárui i gadlárre, gadlári. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Gadlar ima u svakom selu po jedan. Vuk, dan. 2, 106.

GADLAŃREV, adj. *koji pripada gadlaru*. — *ispoređi* gadlarov. — U Vukovu rječniku.

GADLAŃROV, adj. *vidi* gadlarev. — U Vukovu rječniku.

GADLAŃRSKI, adj. *koji pripada gadlarima*. — U Vukovu rječniku.

GADLAŃTI, gadlám, impf. *svirati u gadle*. — U Vukovu rječniku.

GADLAŃAV, adj. *gadan*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GADLAŃAVAC, gadlávca, m. *gadan, gadlav čovjek*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GADLAŃAVICA, f. *gadno, gadlavo žensko čefade*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GADLJE, gadálja, f. pl. *utriculus musicus, narodna muzikalna sprava što se sastoji iz bravle mješine s nekoliko cijevi (dulac, korablj, prdačka)*. *vidi* dalje kod F. Š. Kuhač. rad. 50, 44—77. — *ispoređi* gadli, gadjde (*kod ovoga vidi* postanje), dude, diple, mješnice. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Narodna je muzika srpska gadlje i gusle. Vuk, dan. 2, 106. Kad ko rdavo svira u gadlje. poslov. 43.

GADLI, f. pl. *vidi* gadlje. — U Vukovu rječniku.

GADLIV, adj. *foedus; fastidiosus*. — Postaje nastavkom *livz*, *možebiti s prvijem značenjem od gad, a s drugijem od osnove glagola* gaditi. a. *foedus, gadan*. — od xvi vijeka. Gadlive živine. M. Vetranić 1, 278. Naplodiše to gadljivo sjeme. M. Držić 241. Sumpor smiješan s mnogo gadljivijeh otrovi. I. Držić 281. Biti će u paklu smrad gadlivi. P. Knežević, osm. 168. — *adv.* gadljivo. Okaditi ugodnim mirisom mista pod zemljom u kojih se činaše služba božja i radi mloštva puka skupljena kadkad zlo i gadljivo udarajućih. I. Velikanović, uput. 3, 299.

b. *fastidiosus, koji se lako gadi*. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku (*ekel- 'fastidiosus'*). Ako sam gadljiva, ono sam radljiva. Nar. posl. vuk. 7. Nije gadliv. (Ne probira mnogo). 213.

GADLIVOST, gadlivosti, f. *osobina gadljiva (vidi* gadliv, b) *čefadeta*. — U Šulekovu rječniku (*gewähligkeit*).

GADNICA, f. *vidi* gadlavica. — U Šulekovu rječniku (*kod 'ekelerregend'*).

GADNIK, m. *vidi* gadlavac. — U Šulekovu rječniku (*kod 'ekelerregend'*).

GADNITI, gadním, impf. *vidi* gaditi, a. — Samo u Mikašinu rječniku (*gadniti, gnusiti, foedo, contaminare, inquino, coinquino, inficio*) i u Stuličevu (v. *gaditi*).

GAĐNOST, gađnosti, f. *osobina onoga što je gadno*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (*gadnost, gnusoba*) gđe naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (v. *gnus* i *ostala*), u Voligtijinu (*disgusto, nausesa, eckel*), u Stuličevu (*sordes, spurcitia, immunditia, impuritas*). Ne uzstavlja ga (*Roka*) gadnost od mesotrovnice trule. A. Tomiković, gov. 243. i u Šulekovu rječniku (*kod 'abscheulichkeit, ekelhaftigkeit'*).

GADORA, f. *vidi* katura. — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Bosne. Daji, sine, doru i gadoru. Nar. pjes. juk. 255. Oba koña opravna izvodi, uzbaci se na tovná dorata, a sestricu diže na gadoru. 258. Na gadoru sestru Anđeliju. 262.

GAĐOVÁNE, n. u jednoga pisca xviii vijeka koji upotrebljava ovu riječ prema latinskoj abominatio; uprav je substantiv od nepotvrđenoga glagola gađovati. Biće u templu gađovañe koje je uzrok rasuća. S. Rosa 15^a. (Erit in templo abominatio desolationis. dan. 9, 27).

GAĐSKO, *vidi* Gacko.

GAĐSTVO, n. *vidi* gadnost. — U Stuličevu rječniku. — *nepouzđano*.

GAĐAČ, gađača, m. *čovjek koji gađa*. — U Šulekovu rječniku (*zieler*).

GAĐANIN, m. *čovjek iz Gada (vidi* 2. Gad, a)). V. Arsenijević.

GAĐÁNKA, f. *žensko čefade iz Gada (vidi* 2. Gad, a)). V. Arsenijević.

GAĐANSKI, adj. *koji pripada selu Gadu (vidi* 2. Gad, a)). — Dolazi i kao prezime. V. Arsenijević.

GAĐÁNE, n. *djelo kojim se gađa*. — U Vukovu rječniku (*das zielen 'collineatio'*).

GAĐATI, gađám, impf. *collineare; ferire, nije impf. goditi, nego je načinjeno (kao jače intenzivni glagol) od* pogađati i *zgađati*. *vidi* ova dva glagola. — Akc. *kaki je u inf. taki je u praes. 3 plur. gađaju, u aor. gađah, u ger. praes. gađajúti, u ger. praet. gađávši, u part. praet. act. gađao; u ostalijem je oblicima onaki, kaki je u praes. 1 sing. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (zielen 'collineo' s dodatkom da se govori u Šumadiji)*. — U Crnoj Gori ima i *praes. gađém*: Te on gađe Vezirović Muja. Pjev. crn. 256^a. Poju ljudi, gađu iz pušaka. P. Petrović, gor. vijen. 52. a) *collineare, hoteti u što pogoditi iz puške, kamenom itd., mjeriti okom, vidi i smjerati, nišani*. Dobro gađa Jušković Matija baš onoga Airović-Ibra, dobro gađa, al' loše pogađa: ne pogodi Airović-Ibra. Nar. pjes. vuk. 4, 386—387. Dobro gađa, još bolje pogađa, te pogodi Mustafagić-Usa. 4, 429. Nemoj mene gađat' geverdarom. 4, 490. Ko vuka gađa, bistro vađa da gleda. Nar. posl. vuk. 136. — b) *ferire, kao imperfektivni glagol prema pogoditi, zgoditi. aa) subjekat je čefade*. Ilija ih gromovima gađa. Nar. pjes. vuk. 2, 5. Te on gađa na kulašu Tala. 3, 199. Pa u vrata topuzinom gađa. 3, 353. Svaki gađaše kamenom iz praće u dlaku ne promašajući. Đ. Daničić, sud. 20, 16. — bb) *subjekat je oružje*. No tri muhe od neba pukoše: jedna gađa dva đevera mlada, druga gađa pašu na dorina, treća gađa svatah šes stotinah. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Koja puška malo nišan gađa. 3, 174. — u metaforičkom smislu. Đe oči gađaju tu i pamet. Nar. posl. vuk. 76. Srijedom Bosne, dokle međa gađa. Osvetn. 6, 17. Svaki narod gađa na zakone, koji njegovoj čudi odgovaraju. M. Pavlinović, rad. 6. — c) *conjectura colligere, u prenesenom smislu kao gatači, gonetati, domišljati se. može biti na-*

čineno od nagađati. — u pisaca našega vremena. Mi ćemo ... gađati njihov zajednički život. M. Pavlinović, razl. spis. 124.

GAĐEŃE, n. djelo kojijem ko gađi, i kojijem se ko gađi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (griješkom gađeŃe i gađjeŃe ‚sordes, turpitud, foeditas‘) i u Vukovu (1. ‚das anekeln‘ ‚taediu‘. 2. ‚das verekeln‘ ‚taedii creatio‘).

1. GAETA, f. Cajeta, grad u južnoj Italiji, tal. Gaeta. — isporedi 1. Gajeta. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu 386^a. Počiva telo ovoga sv. biskupa u Gaeti. F. Glavinić, cvit. 175. i u Šulekovu rječniku (Gaeta^a).

2. GAETA, f. vidi 2. gajeta. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GAETANAC, Gaetanca, m. čovjek iz Gaete. — U Šulekovu rječniku (kod ‚Gaeta‘).

GAETANSKI, adj. koji pripada Gaeti. — U Šulekovu rječniku (kod ‚Gaeta‘).

GAGA, m. cigansko ime. — isporedi 1. Gađa. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.

1. GAGALICA, f. nekakva ptica. — U Vukovu rječniku: gagalica, u pjesmi valja da je mjesto ‚vrana‘ (od ‚gakati‘) s primjerom: Na bokoru tica gagalica. — isporedi 2. gagrica i gagati. — U prenesenom smislu, brbljavo žensko ćelade. u Šulekovu rječniku (gackelliese^a).

2. GAGALICA, f. *lycopus europaeus* L., neka biška. S. Petrović, lek. bilj. 297.

GAGAT, m. gagates, vrlo tvrdi kameni ugaļ koji se daje tesati i raditi. — U Šulekovu rječniku (‚gagat‘).

GAGATI, gāgām, impf. kriještatī (kao guska), vidi gakati i daktati. — U Bjelostjenčevu rječniku (glacito, gingrio^a).

GAGE, f. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 11.

1. GAGIĆ, f. prezime, vidi Gaga. — U naše vrijeme. Jeremija Gagić. Vuk, prav. sov. 7.

2. GAGIĆ, m. dem. Gago. — U naše vrijeme u Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić.

GAGIĆI, m. pl. ime mjestima. a) zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 160. — b) selo u Bjelopavličima. V. Lešević.

GAGIN, adj. koji pripada Gagi. M. Medić.

GAGINCI, m. pl. napušteno arnautsko selo u Srbiji u okrugu vranškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 308.

GAGINCE, n. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Gaginču. Sr. nov. 1871. 180.

GAGLOVA, f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 129.

GAGLEVICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. Niva u Gaglevici. Sr. nov. 1871. 67.

GAGO, m. hyp. Gavriilo. U Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić.

GAGOJEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Vuk, živ. 96.

GAGOLITI, gāgolīm, impf. vidi cakoliti. — Po svoj prilici onomatopeja. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GAGOJEŃE, n. djelo kojijem se gagoli. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GAGOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. vidi fišek na kraju. Pod bijelu Gagovića kulu. Pjov. crn. 144^b.

1. GAGRICA, f. neke vrste škodljivijeh bubica što jedu žita, variva, slaninu, neučinene koše, vunu, pamuk itd., i pripadaju rodovima bruchus, calandra, dermestes, attagenus, tineas itd.; u različnijem mjestima različno je i značenje. — a- stoji mješte negdašnjega i (vidi prvi primjer). — Akc. se mijenja u gen. pl. gāgrickā. — Nastavkom deminutivnijem ica postaje od osnove gāgra nejasna postaja; po tome što je nema u drugijem slavenskim jezicima (malorus. gurgulyca i gergulyca došlo je iz rumunškoga, biće tuda; isporedi s jedne strane rum. gurgur, gurgurica (s istijem značenjem) koje je po svoj prilici od lat. curculio (kasnije gurgulio), a s druge novogr. γαργαρις, γαργαρί (s istijem značenjem) koje će biti ista riječ što i predašnja, a mogla bi biti i stara grčka riječ (od glagola γαργαρίζω, vroleti). — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikaljinu

(gagrica od pšenice ‚gurgulio, curculio‘; gagrica od boba ‚midas‘; gagrica u svjetah ‚tinea, blatta‘), u Belinu (‚curculio‘ 761b), u Bjelostjenčevu (‚curculio, gurgulio‘), u Stuličevu (‚gorgoglion, verme che rode il grano e cavoli‘ ‚curculio‘), u Vukovu (‚ein wurm, der ungegärbte hante friesset‘ ‚tinea genus‘). Molitva otz gāgrica ... Sice sšhrani i pšenicu siju otz gāgrica i otz črvija i otz neptira. Sredovj. jek. star. 10, 114. Navade se i naklate njeki pruzi i gagrice. M. Vetranić 1, 20. U cedru ne rađa se gagrica. M. Radnić 279^b. Od hašine izlazi gagrica. 362^a. Gagrice, crvi i druga. A. Bačić 447. Tebi će se (u paklu) prostriti gagrice, a pokrivač tvoj biti će crvi. L. Ljubuški 10. Zabe, zmije i gagrice. P. Knežević, pism. 10. Larva njegova (slaninara, dermestes lardarius L.) zove se gagrica ili žuga i nagrizu suvo meso, slaninu, kože itd. K. Crnogorac, zool. 134. Gagrica, megatoma Herbst. J. K. Šloser, faun. kor. 321. 325. — U prenesenom smislu, kao psoka tvrdici. — u Vukovu rječniku.

2. GAGRICA, f. nekakva ptica, isporedi gagalica. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Pjevala tica gagrica. Nar. pjes. herc. vuk. 270.

GAGRICE, f. pl. selo u Bosni u okrugu bačulčkom. Schem. bosn. 1864. 73.

GAGRIČAST, adj. vidi gagričav. — U Stuličevu rječniku (griješkom gagricast).

GAGRIČAV, adj. pin gagrica, izgrizen od gagrica. — U Stuličevu rječniku (griješkom gagricav) i u Vukovu (gagričav, n. p. koža).

GAGRIČITI, gāgričīm, impf. vermiculari, napuhati se gagrica, gristi se. — U naše vrijeme u Srbiji. Kukuruz počeo gagričiti. Sr. nov. 1868. 19.

1. GAGULA, f. u Vukovu rječniku: nekakva crna vodena tica s dodatkom da se govori u Srijemu. — isporedi gagalica, gagati.

2. GAGULA, m. prezime. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — isporedi 1. gagula.

GAGULIĆ, m. prezime. isporedi 1. gagula. — U naše vrijeme. J. Bogdanović. Schem. bosn. 1864. v. xxvii.

1. GAGA, m. nadimak crnu djetetu po Srijemu, tobože kao da je Ciganče. isporedi Gaga. M. Medić.

2. GAGA, m. pas. Najeo se kao gađa rebara. Nar. posl. u Banatu. V. Arsenijević.

GAGINA POĽANA, f. granična straža u Srbiji u okrugu vranškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 273.

GAGULIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pa dok mi je Gađulić-Stjepana. Nar. pjes. vuk. 4, 290.

GAIČARSKI, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. srb. 1892. 202.

GAIP, adj. arap. ghâib, tur. gajp, *neviđen*. — U narodnijem pjesmama našega vremena i u *Vukovu rječniku*: gaip, učiniti se gaip, *verschwinden* (wie ein geist) 'evanesco'. Te udara guju šestokrilu, guja mu se gaip učinila. Nar. pjes. vuk. 2, 512. — *Piše se i govori se i gajip*: Tu se svetac gajip učinio. Nar. pjes. petr. 2, 10.

GAIRET, m. arap. ghairētun, tur. gajret, *na-stojaće, truda, junaštvo*. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Krenuše se iz polja sva-tovi, kako koji konak u napredak, sve gairet bolji među braćom. Nar. pjes. vuk. 2, 544. — *Iz-govara se i gajret*. Ja sam sruu gajret učinio. Nar. pjes. petr. 2, 65. — *Znači i: pomoć*. Da mu danas u gajretu bude. Nar. pjes. juk. 387. Gajret, pomoć, podpora. 618.

1. **GAJ**, gája, m. lucus, nemus, *mala šuma, oso-bito koja je ljudskom radnom postala ili je nom hrancina i gojena, te se od nje ima koristiti (drva, paše itd.), a može biti i ograđena*. — Akc. *kaki je u gen. taki je u ostališem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. gāju, gāji (ali gājjevi)*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gaj, rus. rač, češ. háj, pol. gaj; isporodi i lit. gojus*. — *Nejasna po-stańa; može se pomisliti da postaje od glagola gojiti; Miklošić misli da postaje od korijena gaj, ograđiti (rus. saratj), vidi i gajiti*. — U svijem je rječnicima: u *Vrancićevu* (lucus; nemus), u *Mikašinu* (gaj, šumica), u *Belinu* (nemus 145^b; sylva); gaj za pašu, sylva pascua 666^a; gaj za-brańeni, nemus edictum; gaj za drva, sylva cae-dua 145^b), u *Bjelostjencevu* (gaj, lug, dubrava, šuma, loza, sylva, lucus, nemus, sylva purgata). 2. gaj vesel, nemus. 3. gaj po kojem se ne mre putovati, saltus. 4. gaj ali lug, luzańek zagajen, zabrańen, nemus edictum. 5. mali gaj, nemus par-vum, sylvicola), u *Jambrešićevu* (lucus, nemus), u *Volligijinu* (bosco, selva, wald, forst), u *Stu-lićevu* (silva, nemus, saltus), u *Vukovu* (der hain, nemus), u *Danićićevu* (nemus). a) *sa zna-čenjem kazanijem sprijeda*. Na gaje ... na gaj Kosamčić u čelo rive. Mon. serb. 199. (1381). S lugovi, gaji, vodami. 494. (1465). Imaju svoje stare i zakonite gaje. Stat. pol. ark. 5, 264. Raz-diliti gaj ali kotar. 265. Senokoše, pasišća i dolci i drage, gaji. Mon. croat. 115. (1475). U shra-ńenih gajih i gustih dubravah. P. Zoranić 73^b. Ptićica pobježe u gaj. M. Divković, nauk. 296^b. U kraj gaja gusta toli dubrava se jedna otkriva. I. Gundulić 402. Na kojem lug gusti ili gaj jest poresal. A. Vitajić, ist. 474. Prasce, ki u gaje tolike se žirom tove. J. Kavańin 144^a. U jezero zeleni se gaj ogleda. I. Đorđić, uzd. 177. Vopra sred vala, a raka sred gaja. (Z). Poslov. danić. 150. Spajjska straža lovskoga gaja. A. T. Bla-gojević, khin. 17. Gajeve njihove isijecite. Đ. Da-nićić, 2mojs. 34, 13. — b) *kad ima uz oraću zemlju kakva šuma ili koje veliko stablo, onda ono čini hlad te usjev tu slabo uspijeva* — takav hlad zove se gaj. Dubašnica na Krku. — c) *ime mje-stima*. aa) u Bosni nekoliko sela. aaa) dva selu u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18, 38. — bbb) u okrugu bańolućkom. 76. — ccc) u okrugu trarńićkom. 176. — ddd) dva sela u okrugu Dońe Tuzle. 144. 158. — ece) Gaj Berica, u okrugu trarńićkom. 180. — bb) u Hrvatskoj i Slavoniji. aaa) soce u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 17. — bbb) selo u podžupaniji pakračkoj. 97. — ccc) selo u podžupaniji križevačkoj. 69. — ddd) Gaj i Meda, selo u podžupaniji riječkoj. 6. Schem. segn. 1871. 62. — cc) tri sela u Banatu. aaa) Gaj. Sem. prav. 1878. 52. — bbb) Veliki Gaj. 48. — ccc) Mali Gaj. 48. — dd) mnogo mjesta u Sr-biji. aaa) u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 135.

Livada u Gaju. Sr. nov. 1861. 56. — bbb) u okrugu kruševaćkom. 1863. 187. — ccc) u okrugu podrinskom. 1870. 390. — ddd) u okrugu poža-revaćkom. 1865. 280. 1870. 87. — eee) u okrugu smederevskom. 1863. 62. — fff) u okrugu šabaćkom. 1871. 298. — ggg) u okrugu užićkom. 1875. 631. — hhh) u okrugu vaļevskom. 1867. 55. — iii) Gaj Covića, u okrugu biogradskom. 1875. 879. — kkk) Debeli Gaj, u okrugu kragujevaćkom. 1875. 681. — lll) Dinkov Gaj, u okrugu jago-dinskom. 1875. 189. — mmm) Gaj Đurca, u okrugu kragujevaćkom. 1861. 94. — nnn) Lubeļski Gaj, u okrugu kragujevaćkom. 1875. 95. — ooo) Popov Gaj, u okrugu kragujevaćkom. 1875. 159. — ppp) Ravni Gaj, u okrugu kragujevaćkom. 1875. 23. 83.

2. **GĀJ**, GĀja, m. poznato prezime u naše vri-jeme. Gaj Ľudevit. Nar. pjes. vuk. 2, 652 (među prenumerantima).

1. **GĀJA**, m. vidi Gajo. — Akc. *se mijenia u voc. GĀjo*. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječ-niku* s dodatkom da se govori po istočnijem kra-jevima. I u sestre jedan sinak Gaja. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Plaćuć Gaju uzima za ruku. 628.

2. **GĀJA**, m. u hrvatskoj krajini. a) nadimak. V. Arsenijević. — b) ime muško. M. Medić.

1. **GAJAC**, gájca, m. dem. gaj. — isporodi gajak. — Samo u *Stulićevu rječniku*.

2. **GAJAC**, gajca (?), m. u jednoga pisca xviii vijeka. Gaj čaberi, a ja stvari od istine vješt ti kažem. J. Kavańin 405^b. (treba čitati gajca beri. tal. gaggio, čakavski gaj, od toga gajac. cf. tal. pigliar gaggio. Đ. Danićić)? — tal. gaggio, zalog, talac.

GAJAK, gájka, m. dem. gaj. — U naše vrijeme. Sa visoka gájka. Nar. pjes. herc. vuk. 258. i u *zagoneci*: Sjedi majka na vrh gajka, čeka sinova iz bijelih gradova. *odgonetlaj: pćele. u Dobro-selu u hrvatskoj krajini*. M. Medić.

1. **GAJAN**, gajna, adj. koji pripada gaju. — Samo u *Stulićevu rječniku*.

2. **GĀJĀN**, m. hyp. Gavrilo. — U naše vri-jeme u Lici. J. Bogdanović.

GAJATI, gajam, impf. gojiti, tovit. — U *Stu-lićevu rječniku* (sensim pinguefacere). — nepo-uzdano.

GĀJBA, f. tal. gabbia, mlet. gheba, cheba (*vala da od gaiba, caiba*), krletka, kafez. isporodi kajba, kajpa, gabija. — Akc. *se mijenia u gen. pl. gā-jaba*. a) *krletka, kafez*. — od xviii vijeka, a iz-među rječnika u *Mikašinu* (gajba za ptice) gdje naj prije dolazi, u *Bjelostjencevu* (gajba, gajpica, ptićarnica, krletka, caveola). 2. gajba, kobača, kajpa, hajba vu koje se hrano ptice vekše, kuri etc. ornithon, ornithotrophion, aviariu, cavea), u *Stulićevu* (cavea s dodatkom da je uzeto iz *Mikašina*). Kralja Sapor od Perzije u gvozdenu gajbu klade. J. Kavańin 433^b. Jakub on mu nosi lipu gajbicu, a va gajbi kosa. Jacko. 194. On ne sačuva svoje žene ili djevojke, pa da je u gajbu zatvori. J. Bogdanović. — b) *na katarci velikih brodova mjesto ograđeno gdje može sta-jati nekoliko ljudi (prije tal. gabbia, sad coffa)*. u *Mikašinu rječniku* (gajba od drijeva gabbia della nave, corbis) i u *Stulićevu* (gajba od dri-jeva, carchesium). — c) *drveni sud načinen od pet dasaka u kojem se nosi što na pola žitko, kao vapno, gnoj itd. u naše vrijeme u Dubrov-niku*. P. Budmani.

GĀJBICA, f. dem. gajba. — U naše vrijeme, i u *Stulićevu rječniku* (gdje krivo stoji da je uzeto iz *Mikašina*). Pospo pospi va zibici svojoj

kot gardelec va gajbici svojoj. Nar. pjes. istr. 4, 18. Jakob on mu nosi lipu gajbicu, a va gajbi kosa. Jačke. 194.

1. GAJCE, *n. selo u Hercegovini*. Schem. ragus. 1876. 59.

2. GAJCE, *f. pl. mjesto blizu Bakra*. — xvi vijeka. Kus trsja na Gajcah. Mon. croat. 285. (1585).

GAJCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj*. Pregled. 23.

GAJČAC, gajčca, *m. dem. gajac*. — U Stuličevu rječniku u kojem ima s istim značenjem i gajčić. — oboje slabo pouzdano.

GAJČANIN, *m. čovjek iz Gaja u Banatu*. V. Arsenijević.

GAJČANKA, *f. žensko čelade iz Gaja u Banatu*. V. Arsenijević.

1. GAJČIĆ, *m. vidi gajčac*.

2. GAJČIĆ, *vidi Rajčić*.

1. GAJČIN, *m. kao da je prezime na jednom mjestu xvi vijeka*. Komediya prikazana u Saba Gajčina na piru. M. Držić 188.

2. GAJČIN, *m. augm. Gāja. u Dobroselu u hrvatskoj krajini*. M. Medić.

GAJČINA, *m. augm. Gajo. u Lici*. V. Arsenijević.

GAJDĀŠ, gajdaša, *m. gadjar, vidi gajde*. — Akc. *kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. gajdašu, gajdaši*. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Kum prvi dođe sa svircem (gajdašem) na kolima momačkoj kući. Vuk (?), živ. 308. Najme si momci gajdaša ili egedaša te im svira. V. Bogišić, zborn. 485.

GAJDE, *f. pl. vidi gadje, od tur. gajde, kajde, uprav je riječ arapska što su možebiti Arapi donijeli iz Španjolske*. vidi Chr. Seybold u G. Gröber, grundriss der romanischen philologie. 404. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Nalik gajde na muziku. (Kad ko poredi nejednake stvari jednu s drugom. U Srijemu i u Bačkoj). Nar. posl. vuk. 188. Svirajući u gajde. Nar. prip. vuk. 59.

GAJĖNE, *n. djeło knijem se gaji*. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Ženska radna obična je kuhače jela, svekoliko odijelo, gajeće djece... V. Bogišić, zborn. 122.

GAJER, *m. prezime*. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GAJEŠNICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom*. Sr. nov. 1866. 618.

1. GAJETA, *f. vidi 1. Gaeta*. — U Mikajinu rječniku.

2. GAJETA, *f. poveća lađa nepokrivena s jednom katarkom, tal. gaeta*. — isporodi 2. gaeta, gojeta. — Od xviii vijeka. Armalo se bijaše do dvanaest Paštovića u jednoj gajeti. Nar. pjes. bog. 158. U to doba iziđoše samovoljni Peraštani vrlo krajišnici s tankijem gajetama iz Perasta bijeloga. 172. „Vozio sam se na gajeti, prevezao sam se iz Baga u Pag na gajeti“. u Lici. J. Bogdanović.

GAJETINA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom*. Niva u Gajetini. Sr. nov. 1871. 141.

GAJEVAC, Gajevca, *m. ime mjesta u Srbiji. a) u okrugu biogradskom*. Zabran u mestu Gajevcu. Sr. nov. 1863. 156. — b) u okrugu krajevačkom. Livada u Gajevcu. 260.

GAJEVI, *m. pl. ime mjesta. a) u Bosni dva sela u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 184. 140.

— b) u Srbiji saselak u okrugu užičkom. K. Jovanović 161.

GAJICA, *m. hyp. Gavriilo*. — Prije našega vremena. Gaica. Š. Novaković, pom. 55. — I u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — I kao prezime. J. Bogdanović.

GAJICANI, *m. pl. dva saseoka u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 158. 160.

1. GAJIČIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Gajičiću. Sr. nov. 1875. 609.

2. GAJIČIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Šem. srb. 1882. 202.

1. GAJĪĆ, gajića, *m. dem. gaj*. — U Belinu rječniku 145^b i u Stuličevu, i u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — I kao ime mjesta. a) selo u Bosni blizu Počeva. Schem. bosn. 1864. 60. — b) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 135. — bb) u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1866. 609.

2. GAJĪĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Vojvoda Stevan Gajić. M. Đ. Miličević, srb. 268. Gajić. Šem. srb. 1882. 202. — Gajića pôle, saselak u Srbiji u okrugu užičkom. L. V. Stojanović.

GAJIL, *m. ime muško*. — Prije našega vremena. Gail. Š. Novaković, pom. 55.

1. GAJIN, *m. ime muško, vidi Gajo*. — U Vukovu rječniku.

2. GAJIN, *adj. koji pripada Gaji*. M. Medić.

GAJINAC, Gajinca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom*. Livada u Gajincu. Sr. nov. 1873. 354.

GAJINA POJATA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Sr. nov. 1863. 181.

GAJINA RUPA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Gajinoj Rupi. Sr. nov. 1861. 239.

GAJINE, *f. pl. ime mjesta. a) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 54. — b) mjesto u Poljicima u Dalmaciji. — prije našega vremena. Na općeni zbor na Gajine. Stat. polj. ark. 5, 310.

GAJINICA, *f. Gajina žena. U Udmini*. M. Medić.

GAJINOVIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Šem. srb. 1882. 202.

GAJIP, *vidi gajp*.

GAJIŠTE, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. kajkavski Gajišće*. Pregled. 17.

GAJITI, gājim, *impf. po svoj prilici pro je značenje bilo: saditi gaj, od čega je kasnije postalo sadašnje: gojiti, uzdržavati gaj (od ovoga širega razvila su gdje gdje uža značenja za radnje kojima se goji, uzdržava gaj, kao čistiti drveće, ograđivati mjesto; te se je ovo zadnje opet raširilo i za što drugo što nije gaj); u novije se vrijeme u nekim krajevima dalje raširilo značenje, te znači uopće gojiti, a objekat može biti i čelade i životinja*. — Akc. *kaki je u praes. taki je u impf. gājāh i u aor. 2 i 3 sing. gājī; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — Postaje od gaj nastavkom i. — Može biti i praslavenska riječ, isporodi češ. hājiti, ograđivati, braniti, polj. gajć. — U našem jeziku od xiv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (gajim, krčim, snažim lozu, extirpo, expurgo sylvam, foveo nemora, conservo lucum collucando, ramos inutilis decidendo ac frutices noxios amputando et ovellendo. 2. branim, preprečujem, impedio, arceo, v. g. animalia ab ingressu ad sylvam. 3. branim, vpiram vodu, arceo aquam ne exundet. 4. gajim sino-košu, t. j. prepovedam, arceo ab ingressu foenilis

etc. interposito aliquo signo baculi signati'), u *Voltigijinu* (nettare gli alberi, sarchiare', den forst pflügen'), u *Stuličevu* (nettar la selva', silvam purgare' s dodatkom da je uzeto iz *Habdeličeva*; gajiti se, v. dubraviti se), u *Vukovu* (pflügen', curo'). a) *objekat* je gaj, šuma itd.; *znači*: *gojiti*, *hraniti* radeći što je tome potrebno, n. p. čisteci drveće, ograđujući mjesto. Imaju svoje stare i zakonite gaje koje čuvaju i gaje... Volno je ono selo svoje gaje gajiti. Stat. pol. ark. 5, 264. Jesi li vidio, kako je on lijepo više svoje kuće zagajio goru? Kako je on lijepo zagajio gaj'. (vola, kravu, sviđu ili što drugo reku, gojiti'). u *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. — b) *ogradi* *divati* koje mu drago mjesto, *zagajivati*. — u *Rjelostjenčevu rječniku*. — c) *s novijim širijem značenjem*: *gojiti* u opće. *objekat* može biti drvo, čelade, životinja. Ne lomi mi više prste, nisi mi ih ti gajio. Nar. pjes. vil. 1868. 278. Gaje šljive. Vuk, dan. 2, 104. Ne razdražujte djece svoje nego ih gajite. pavl. ef. 6, 4. Gajiti dijete, ein kind in der pflege haben'. B. Šulek, rječ. kod pflege'. Gajiti, gajiti cvijeće, der blumen pflügen'. kod pflegen'.

1. **GĀJKA**, f. kožna grivna na dizginu što se miče tamo i amo. L. V. Stojanović.

2. **GAJKA**, f. cochleae matrix, pericochlium, matica u loze (šajtova). — U *Šulekovu rječniku* (schraubenmutter).

GAJNIK, m. čovjek što nadgleda gajeve. — U *Šulekovu rječniku* (gehegeaufseher).

GĀJO, m. hyp. Gavriilo. — *isporedi* Gaja, Gajin. — *Akc. se mijenja u voc.* Gajo. — U *naše vrijeme* i u *Vukovu rječniku* (s dodatkom da se govori po južnijem krajevima). Ono čuše i Stefo i Gajo. Pjev. crn. 98a.

GAJOVIĆ, m. prezime po ocu Gaju. — U *naše vrijeme*. Marko Gajović. Rat. 181.

GĀJPA, f. *vidi* kod gajpica.

GĀJPICA, f. mala gajba, dem. gajpa, kojoj riječi nema potvrde, ali *isporedi* gajba i kajpa. — U *Bjelostjenčevu rječniku* (*vidi* kod gajba, a)).

GĀJBRET, *vidi* gajret.

GĀJSKĀ, adj. koji pripada gaju, gajima. — U *Vukovu rječniku*: gajski, n. p. drozak, wald (drossel)', silvestris'. u *Stuličevu* je rječniku s drugijem (nepouzdanijem) značenjem: 'nemorosus' i s dodatkom da je riječ ruska. — I koji pripada selu Gaju. V. Arsenijević.

GĀJŠA, m. hyp. Gavril. — U *naše vrijeme* u Lici. J. Bogdanović.

GĀJŠICA, m. dem. Gajša. J. Bogdanović.

GĀJŠIN, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Nar. pjes. vuk. 2, 658 (među prenumerantima).

1. **GĀJTAN**, m. funiculus, vrlo usko tkaŃe (može biti i spleteno kao i izatkano) kojijem se može vezati i drugo činiti što i užetom, a i rešiti hajine, tur. gajtan, gajtan. — *Akc. je bifežen* kao što je u *Vukovu rječniku*; u *Dubrovniku* je gajtan. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Belinu* (cordone', funiculus'; gajtan svioni, cordone di seta', funiculus sericus' 229a; laccio o filo intessuto', laqueus' 422a), u *Bjelostjenčevu* (v. šnora), u *Voltigijinu* (cordone, cordoncino', schnur'), u *Stuličevu* (stringa, ligula'), u *Vukovu* (die schnur', funiculus'). Zlato sam to prela i gajtane plela. M. Vetranić 2, 281. Nošahu se opletene u bio gajtan prije kose. I. Gundulić 148. Nego mu se lak grih čini, baš kako da je okolo sebe jedan gajtan opasao. Đ. Rapić 158. U rukama gajtan pleteš. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Svilu

prede, gajtan plete, s gajtanom se razgovara: Da ja znadem, moj gajtane, da će tebe mlad nositi, svilom bi te opletala, zlatom bi te uvijala, a biserom nakitila'. 1, 291. Te uzima svilene gajtane, pa otiđe u zelenu bašču, objesi se o žutoj neranči. 1, 566. Namkoše mu gajtan oko vrata. 2, 162. Pašinu je sablu dovatila, o kojoj su dva gajtana zlatna. 2, 616. Darova mu pušku u gajtanu. Ogled. sr. 407.

2. **GAJTAN**, m. ime mjestima u Srbiji u okrugu topličkom. a) selo. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 386. — b) planina. Madan' i negov ogranak, Gajtan-Planina'. 344. — c) voda. Do Gajtana reke. Otagb. 4, 364.

3. **GAJTAN**, m. Cajetanus, ime muško, tal. Gaetano. — U *naše vrijeme* u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GAJTANITI, gajtanim, impf. kititi što (tkaŃe, odijelo itd.) prišivajući k onome gajtan. — U *Vukovu rječniku*: gajtaniti, n. p. hajinu, clavum adsuere vesti'.

GAJTANOVIĆ, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Vukojica Gajtanović. Rat. 181. 327.

GĀJTANĖNE, n. djelo kojijem se gajtani. — U *Vukovu rječniku*.

GĀJTO, m. hyp. 3. Gajtan. — *Akc. se mijenja u voc.* Gajto. — U *naše vrijeme* u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GĀJŪČ, m. ime volu. — U *naše vrijeme* u Lici. J. Bogdanović.

GAJUN, m. tapes decussatus L., neka škofka. — U *naše vrijeme* na Krku. G. L. Faber 250.

1. **GĀK**, gāka, m. neke vrste ptica. — *isporedi* gačac, gačić, gačina. — *Akc. kaka* je u gen. *taki* je u ostalijem padežima osim nom. sing. i voc. gāče, gāci. — Riječ je po svoj prilici onomatopejska i pokazuje glas same ptice, *vidi* 3. gak. a) čavka (?). — u *Mikajinu rječniku*: čola divja, gak, cornix cinerea, varia'. 37a. čavka bile glave, gak, cornix cinerea, varia'. 49a. i u *naše vrijeme*: gak, rod gavrana. M. Ružičić. — b) vrsta čaple. — u *naše vrijeme*. Ardea nycticorax. Slovinac. 1880. 32a. Gak modrač, čapla, ardea cinerea. D. Kolombatović. progr. spal. 1880. 41. Gak zmijar, saketa, ardea purpurea. 41. Gak bjelac, balansir, egretta alba. 41. Gak čizmaš, bjelica, egretta garzetta. 42. Gak mačak, buphus ralloides. 42. Gak nebunac, botaurus stellaris. 42. Gak pupar, nycticorax europaeus. 42. Gak volarić, ardeola minuta. 42. Gak, vrsta velike ptice; ima je više vrsta: modrač, nebogled, zmijar, pupar, kašikar, bilač, mačjak, čizmaš, krovar. M. Pavlinović. — c) morski gak, laskavac, colymbus septentrionalis. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 49.

2. **GAK**, m. neke vrste (crnoga) grožđa. — *isporedi* gakiŃa. a) gak, violetter pineau. B. Šulek, im. 84. — b) gak-crŃina, schwarzer kleinungar (u SluŃu). 84.

3. **GĀK**, m. vika. M. Pavlinović. — *vidi* gaka. — *isporedi* i rus. гакъ s istijem značenjem.

GĀKA, f. gakaŃe, vika. — Riječ je onomatopejska kao i gakat. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu*: das gekrāhe', cornicatio (?): stoji gaka vrana. ZabraŃuje virovat u čarke, također u sue, u gaku ptica. F. Lastrić, ned. 106. Tada stane gaka takmaca. M. Pavlinović, rad. 82.

GĀKALICA, f. *vidi* gakuša. — U *Šulekovu rječniku* (schnattergans, schnatterliese').

GĀKĀNE, n. djelo kojijem se gače. — U *Vu-*

kovu rječniku: ‚das geschrei der krähe‘ ‚clamor cornicis‘.

GAKATI, gākēm, *impf. vikati, kriještati* (o *nekijem pticama*). — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gākāh; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od onomatopejskoga sloga ga nastavkom k.* — *U primjeru iz narodne pjesme ugarskih Hrvata (vidi kod b)) prezenat je gākām.* — *Od xvii vijeka. a) o glasu u vrane.* — *između rječnika u Mikafinu (gakati, grakati kako vrana ‚cornicor‘) gdje naj prije dolazi, u Stuličevu (v. grakati s dodatkom da je uzeto iz Mikafina), u Vukovu: ‚krähen (von der krähe)‘ ‚cornicor‘.* Odovuda gaču vrana oblak grne. A. Kanizlić, rož. 6. — *b) o glasu u guske.* Guska misec dokuči i leže, grizu silom nek se ne piteže, i kad sidi, nek od ne nesuče dalje budu, ali blizu kuće, jer kad ove gaču kod siedeće, ona ostat i na grizu neče. J. S. Relković 158. Guska gaka. Jačke. 225. Gače k'o guska, a guska nije. *odgonetljaj: gusak.* Nar. zag. nov. 37. — *c) preneseno, o ljudskom glasu.* Jejupke nas varajuć vrh rojenja nama gaču. J. Kavašin 469^a.

GAKAV, *adj. koji gače.* — *U Šulekovu rječniku (‚schnatternd‘).*

GAKIČI, *m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 238.

GAKIŃA, *f. vrsta vinove loze.* — *isporedi 2. gak.* GakiŃa, suvrst vinove loze (M. Cepelić), v. gak. B. Šulek, im. 84.

GAKNUTI, gākñēm, *pf. zavikati, zakriještati* (o *nekijem pticama*), *vidi gakati.* — *U Vukovu rječniku: ‚krähen (von der krähe)‘ ‚cornicor‘.*

GAKOVO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji hjelovarskoj.* Pregled. 80.

GAKTATI, gaktām, *impf. vidi gakati* (prema čemu je uprav kao *deminutiv*). — *U Parčičevu rječniku.*

GAKUŠA, *f. kaže se vrani, vidi gakati, a).* — *U Vukovu rječniku.* — *I u prenesenom smislu: blebetuša, brbljavica. u Šulekovu rječniku (‚schnattergans, schnatterliese‘).* *isporedi gakalica.*

1. **GAL**, *m. crna mast.* — *vidi kod 1. gao.* — *Samo u Stuličevu rječniku (‚color niger‘ s primjerom: Dati što u gal), i u Šulekovu rječniku: zemljani gal ‚erdschwarz‘.*

2. **GAL**, *m. ime muško.* — *xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Gal; Gao). Gal; a dēds mu Dobrota. Deč. hris. 38. Galu dijaku. Mon. serb. 506. (1469).* — *U istom je spomeniku nominativ Gao: Gao dijaku.* — *I kao prezime. xvi vijeka. Ivanu Galu kapetanu ogulinskomu. Mon. croat. 240. (oko 1540).*

3. **GAL**, *m. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom.* Livada u Galu. Sr. nov. 1873. 327.

4. **GĀL**, *m. Gallus, čovjek iz keltičkoga plemena koje je negda živjelo u Francuskoj.* — *Od xviii vijeka. Gala, Huna bukalijska slavna djevo na se ne da. J. Kavašin 211^b. i u Šulekovu rječniku (‚Gallier‘).*

1. **GĀLA**, *f. po svoj prilici hyp. 1. galica.* — *Na jednom mjestu xv vijeka. Pri toj su ostale kako pri hrtu zec, pri sokolku gale, pri sunaču misec. M. Marulić 60.*

2. **GĀLA**, *f. hyp. 2. galica.* — *U naše vrijeme. a) ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — b) ime ovci. 32. — c) ime kokoši. 53.*

3. **GĀLA**, *f. nadimak ženi nečistoj. M. Pavlinović.* — *vidi 1. gao.*

4. **GALA**, *f. selo u Dalmaciji u kotaru sinjskom.* Repert. 1872. 28.

1. **GĀLAC**, Gālca, *m. ime muško.* — *xiii i xiv vijeka (Gальць) i u Daničičevu rječniku (Gальць). Gальць Vlaksanić. Mon. serb. 84. (1249). I Gальць i Prijans. Deč. hris. 53. — U naše vrijeme kao prezime.*

2. **GALAC**, galca, *m. ime nekijem biljkama. a) agropyrum repens Beauv., troskot, pir, piriha, vidi tkalac. B. Šulek, im. 84. — b) neka vrsta vinove loze crna grožđa. u Dalmaciji.* — *isporedi galešina, galica. 81.*

3. **GALAC**, galca, *m. u Crnoj Gori kao da znači: lukav čovjek.* Tko je javljac onaj je i galac. Pjev. crn. 330^b. Providnik, prepredeni galac. S. Iubiša, prip. 180.

4. **GALAC**, *m. u zagoneci.* Šigle migle putom ide, gleda da mu galac padne. *odgonetljaj: svišta i želud. u Dalmaciji.* Nar. zag. nov. xxii.

5. **GALAC**, *m. seoce u Hercegovini blizu Mostara.* Schem. herceg. 1873. 154.

GALAČICA, *vidi Galitića.*

GALAĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Zabran na Galaću. Sr. nov. 1870. 509.

GALADA (?), *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena. Galada. moglo bi se još čitati: Gadla i Gadala. S. Novaković, pom. 129.*

GALAFUR, *m. vidi garofao.* — *U naše vrijeme u Istri. Na Franu sadite drobnu mažuranu, na lipu Lijanu galafur crjeni. Nar. pjes. istr. 2, 23.*

GALĀMA, *f. vika, buka (kad je dosta svijeta zajedno).* — *Nepoznata postaja, može biti od arap. ghalebe, tur. galabalyk, naloga, tiska, vidi i kalabaluk i galiba.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (gdje je tumačeno: ‚eine menge‘ ‚turba‘ s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerom: U njihovoj je kući svagda galama).* U toj bruki i turskoj galami diže glavu beže Asan-beže. Nar. pjes. kras. 1, 200. Mi ćemo komšije, dignuti viku i galamu po selu. Nar. prip. bos. 1, 65. ‚Ostavite se tolike galame‘. ‚Vaša da su se u toj i u toj kući kućani pozavadili, kada se onako velika galama čuje‘. ‚Bome se u vašoj kući vavijek neka galama čuje‘. ‚Čuje se pro pola velika galama od ljudi‘. (t. j. ide polem više ljudi, te iduć, osobito ako iz grada idu, i ako su se vinom nakitili, obično onda galame). *u Lici. J. Bogdanović.*

GALĀMITI, gālāmīm, *impf. vikati, bućati* (kad je mnogo svijeta zajedno), *vidi galama.* ‚Ako ćete galamiti, odlaz'ite ispred mojih vrata‘. M. Medić. ‚Šta vavijek galamite?‘ J. Bogdanović.

GĀLĀN, gālāna, *m. vidi budac. u Selcima na Braču. A. Ostojić.*

GALANGA, *f. galanga divlja, cyperus longus L., vidi peronika, peronika, tal. galanga.* — *U Šulekovu imeniku iz postarijega rukopisa. Galanga divlja, ciperum, cyperus longus L. 84.*

GALAS, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 212.*

GĀLAST, *adj. crn (o bravu).* M. Pavlinović. — *vidi 1. gao.* — *amo spada i: galasta, ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38.*

GALATAN, galatna, *adj. nepristojan (o riječima), od arap. ghalat, tur. galat, pogreška.* — *U naše vrijeme. Počeše jedan drugom govoriti vrlo galatne šale. M. Đ. Miličević, zlosel. 221. Nije čudo što ćeš na svakom koraku čuti naj galatnije reči. 225.*

GALATĬNA, *f.* vidi hladetina, *tal.* mlet. galatina. — *U Dubrovniku* od xvi vijeka. Vječna zima galatinu od živijeh ljudi čini. M. Držić 240.

GALAVA, *f.* ime crnoj kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — vidi 1. gao.

GALBAN, *m.* galbanum, *neka* smola što jako miriše i upotrebljava se kao lijek. — *Od xviii vijeka.* Mirhom, galbanom i tamjanom zajedno smišanim. I. Velikanović, uput. 8, 818. i u *Šulekovu rječniku* (galbanum; mutterharz').

GALČINA, *f.* primula officinalis Jacq., *neka* bijka. B. Šulek, im. 84.

GALDOVO, *n.* dva sela u Hrvatskoj blizu Siska. Galdovo selo. Pregled. 2. Galdovo erdödsko. 40.

GALE, *m.* ime crnome bravu. M. Pavlinović. — vidi 1. gao.

GALEB, *m.* larus, *neka* vodena ptica. — *isporedi* kaleb. — *Nepoznata postaća.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (galeb, kaleb, ptica, 'gagiano, coccal', 'mergus'), u *Belinu* ('coccale', 'mergus' 197*), u *Stuličevu* ('smergo', 'mergus' s dodatkom da je uzeto iz *Belina*), u *Vukovu*: bijela tica vodena koliko golub s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*. U okolo se vrtim kako galeb na sešalu. M. Vetranić 1, 13. Galeb je morski. M. Držić 268. Obljetaju kukavice i galebi. I. A. Nenadić, šamb. 11. Galeb, larus marinus. Slovinac. 1880. 32^a. Galeb, larus L. J. Pančić, ptic. 76. Prosti galeb, larus ridibundus, die lachmöve. J. Ettinger 242. Trojprstni ili ledeni galeb, larus tridactylis, die dreizehige möve. 243. Burni (olujni) galeb ili utva, larus canus, die sturmmöve. 244.

GALEBA, *f.* vidi balega. F. Kurelac, im. živ. 23.

GALEBAK, galépka, *m.* dem. galeb, vidi galebica. — *xvi vijeka.* Nu galebak (danas galebica. Slovinac. 1880. 32^b) dojde bijeli. M. Vetranić 1, 15.

GALEBAN, *m.* ime muško. — *isporedi* Goluban. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Za Omerom Galebane slugo. Pjev. crn. 206^b.

1. **GALEBICA**, *f.* larus minutus. Slovinac. 1880. 32^a. — vidi galeb i galebak.

2. **GALEBICA**, *f.* ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38.

1. **GALEBINA**, *f.* vidi balega. — *isporedi* i gabelina. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (s dodatkom da se govori u *Imoskome*). Žitke galebine od isti ovaca. J. Vladimirović 17.

2. **GALEBINA**, *f.* larus canus, glaucus. Slovinac. 1880. 32^a. — *uprav augm.* galeb.

GALEČIĆ, *m.* vidi Galičić.

GALEČIĆI, *m.* pl. selo u Popovu u Hercegovini. S. Novaković, obl. 46.

GALEN, *adj.* galen kamik, kamen na kojemu crotar nabija kože. — *Nepoznata postaća.* — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju.* Pukal galen kamik, puklo srce moje! Nar. prip. mikul. 134. 'Galen kamik', kamen što rabi postolaru, kad nabija kože. 170.

GALENOVIĆ, *m.* prezime. — *xvi vijeka.* Ivan Galenović. Mon. croat. 250. (1550).

GALEOTA, *f.* vrsta mañe galije, *tal.* galeotta. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Osim fregata, galeota i galijsa. A. Tomiković, živ. 360.

GALERIJA, *f.* *tal.* galleria, *franc.* galerie, *ñem.* gallerie, vrlo duga soba u kojoj su poredene stvari vrijedne da se gledaju, osobito slike; kaže se uopće o takovoj zbirci i o sgradi u kojoj se

nalazi bez obzira na oblik sobe. — *U naše vrijeme* (može biti da je takovo značenje i u ovom nejasnom primjeru prošloga vijeka: Da počinim šurke čude, galerija taj nazva se. J. Kavačin 82*). — *Zove se tako i u teatru kao pañega zgrađena uz zid u kojoj stoje gledaoci, ako se ne dijeli u maña mjesta* ('lože'). u *Šulekovu rječniku* ('galerie im theater').

1. **GALEŠA**, *m.* crna (velika) domaća životinja. — vidi 1. gao. a) *vo.* — *od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* 151^b gdje naj prije dolazi, i iz ñega u *Stuličevu*. Crn galeša vodu pije, nigda vrata ne pregiblje. *odgonetlaj: lonac.* Nar. zag. nov. 118. Naš galeša na vrh kuće grize, a ogrizine mu dole padaju. *odgonetlaj: svrdao.* 204. vidi i kod bikota. Galeša, ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24. Galeša, ime crnom volu. u *Lici*. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — b) *koñ.* — *u naše vrijeme.* Majko moja, nerazumna ti si: galeša se o direk česaše, pa ti misliš tavan poškriljuje! A. Ostojić iz nar. pjes. Kad dojah vilena kulaša, a galešu svde u povodu. Osvetn. 1, 12.

2. **GALEŠA**, *m.* ime muško. — *Potvrđen je samo adjektiv Galešin u spomeniku xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Galešinu). Jestita dva dila od odumrtna Galešini i Bu'anini. Glasn. 23, 52. (1400).

GALEŠAST, *adj.* crn (o volu). vidi galeša. — *U Belinu rječniku* 156^b i iz ñega u *Stuličevu*.

GALEŠIĆ, *m.* prezime. — *xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Galešić). Vladisav Galešić. Mon. serb. 102. (1332). Knež Grigor Galešić. 273. (1409).

GALEŠIN, *adj.* koji pripada Galeši, vidi 2. Galeša.

GALEŠINA, *f.* vrsta vinove loze crna grožđa. — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* B. Šulek, im. 84.

1. **GALETA**, *f.* svileni ćahura, *tal.* galletta. — *Akc. se mijeña u gen. pl. galleti.* — *U dva pisca Slavonca xviii vijeka.* Ona uzo dva lota simena, pak osam nedilj što se o ñih bavi, lipe novce sebi zadobavi, sedamdeset funti baš galeti, osim onog što samo izleti... M. A. Rejković, sat. H3^a. Svilne bube kako se zatvore, dan deveti lepirom se stvore, progrizu se iz svojih galeta. J. S. Rejković 318. i u naše vrijeme u Dalmaciji. P. Budmani.

2. **GALETA**, *f.* kolač ili kao pogatica od tvrdoga hleba bez soli što se osobito jede na brodovima, *tal.* galletta. — *U naše vrijeme po Dalmaciji.* P. Budmani.

GALETIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 96.

GALETIN GRÖB, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 135.

GALEZOVA DRAGA, *f.* seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj. Pregled. 36.

GALGAN, *m.* alpinia galanga, *neka* bijka, *ñem.* galgant. — *isporedi* galganat. — *U Šulekovu rječniku* ('galgant'), u kojem ima i adjektiv posesivni galganov: galganovo ule, 'galgantöl'; galganov korijen, 'galgantwurzöl'.

GALGANAT, galganta, *m.* u *Stuličevu rječniku*: galgant, trava, galanga, erba, galanga, a iz ñega u *Šulekovu imeniku*: galgant, galega officinalis L. 84. — *Po svoj je prilici Stulli uzeo ovu riječ iz ruskoga rječnika* (premda to nije za-bijeñeno) u koji će biti došlo iz ñemackoga jezika. — vidi harlina, hrlina, *isporedi* galgan.

GALGANOV, adj. *vidi kod galgan.*

GALGAVO, n. *vidi Galgovo.*

GALGE, f. pl. *vješala, nem. galgen.* — Od xvii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu. Boje bi se ne roditi neg na galgah smrt podniti. P. Vitezović, cvit. 68. Jednoga, koji je zaslužio galge, kada ga na dvor vode, on zna da ima poginuti. Đ. Rapić 108. Onde su ti jedne galge. Jačke. 46.

GALGOVO, n. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 20. — U rukopisu xvi vijeka pisano je Galgavo: Tretu kravu i vola s onim ki su na Galgavu ostavljam ženi mojoj. Mon. croat. 327. (1555).

GALIBA, f. *ometa, neprilika, mađar. galiba.* — *isporedi galidba.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje ima i gal'dba, a kod oboga značenje je: 'ungelegenheit', 'molestia' i do-datak da se govori u vojvodstvu). Brez svake galibe. Srp. st. pisma, let. 112. 168. (1755).

GALIBABINCI, m. pl. *selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 111.

GALIBARA, f. *selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đb. Miličević, kralj. srb. 390.

GALIC, m. *vidi 5. galica.* — U Bjelostjencevu rječniku, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva).

1. GÁLICA, f. *ime nekijem crnijem pticama.* — *vidi 1. gao.* — *Riječ je stara, isporodi rus. галка, галн, галица, ali u našem jeziku nema potvrde prije našega vremena.* a) corvus monedula L., čavka. — u Dubrovniku. P. Budmani. — b) phalacrocorax cristatus Steph. — *isporedi mrkuš, strkoč.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 47.

2. GÁLICA, f. *ime crnijem domaćijem životinama.* — *vidi 1. gao.* a) kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. Svaka kravica po noći galica. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. — b) ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32. u Lici. J. Bogdanović. — c) mački. F. Kurelac, dom. živ. 50.

3. GALICA, f. *scrapia Latr., neka bubica.* J. K. Šloser, faun. kornj. 580.

4. GÁLICA, f. *galla, šiška, šešarica, od tal. galla.* — U Mikašinu i u Voltigijinu rječniku.

5. GÁLICA, f. *vitriolum, sulphas ferri, ferrum sulphuricum, zeleni kamen koji se upotrebljava kod crne masti.* — *isporedi galic, galicka.* — Od nem. galitzenstein, što dolazi od xv vijeka, i postaje od toga što se srednjega vijeka ovaj kamen donosio iz Španolske (vidi Galicija, a)). *vidi u Grimmovu rječniku kod galitzenstein.* — Osim zelene, ima i modra galica 'sulphas cupri, cuprum sulphuricum', i bijela 'sulphas zinci, zincum sulphuricum'. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('vitriolum') i u Šulekovu: 'grüner vitriol' kod vitriol; hemiprismatisches vitriolsalz' kod vitriolsalz'; bijela galica 'gallizenstein'; zink-vitriol; prismatisches vitriolsalz' kod vitriolsalz'.

6. GALICA, f. *vrsta vinove loze crna grožđa.* — U naše vrijeme na otoku Cresu. B. Šulek, im. 84.

7. GALICA, f. *ime žensko.* — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 55.

GALICÂNE, n. *djelo kajijem se galica.* — U Vukovu rječniku.

GALICATI, galicâm (galičêm), impf. čkaklati. — *Nepoznata postanja, isporodi arban. gudulis, rum. gâdil, nem. kitseln.* — U Vukovu rječniku.

GÁLICIJA, f. *dvije krajevine u Evropi.* a) Gal-laecia, u Španolskoj. — od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu i u Belinu 336^b. Svetoga Jakoba od Galicije (Galitije). A. Gučetić, roz. mar. 72. Jakov veći počiva u Galiciji od Špane. F. Glavinić, cvit. 222^a. Tilo (svetoga Jakova) isti učenici negovi odnesoše u Galiciju. F. Lastrić, svet. 115^a. i u Šulekovu rječniku (Gallizien). — b) Galitia, u avstro-ugarskoj monarhiji. — *isporedi Galič.* — u Voltigijinu rječniku.

GALICKA, f. *vidi 5. galica.* — U Mikašinu rječniku: galicka, kamen mavi (!) za činiti crnilo; i u Stuličevu (griješkom galicka s dodatkom da je uzeto iz Mikašina).

GALIČ, m. *ime mjestima.* a) Galitia, krajevina u avstro-ugarskoj monarhiji. *vidi Galicija, b).* — u Šulekovu rječniku (Galizien). — b) varoš u Ugarskoj, mađar. Gacs, nem. Gatsch. — u Šulekovu rječniku (Gacs; Gatsch). — c) vis blizu Novoga Pazara. Rat. 192.

GALIČAN, galična, adj. *koji pripada gállici.* — U Šulekovu rječniku (galična žesta 'vitriolgeist').

GALIČANI, m. pl. *selo blizu Prilipa.* — Od xiv vijeka, *vidi u Daničičevu rječniku* (Galičane, vit. masc.): Crkva je treskavačka imala zemlje 'vz Galičaneh' (Glasn. 11, 182 god. 1836—1846. Glasn. 13, 375). sada selo blizu Prilipa. Hahn, reise 187. 190.

GALIČANIN, m. *čovjek iz Galiča (vidi Galič, a)).* — U Šulekovu rječniku (Galizier).

GALIČÂB, m. *čovjek koji spravlja, čisti itd. gállicu.* — U Šulekovu rječniku ('vitriolmeister; vitriolsieder').

GALIČARA, f. *vidi galičarnica.*

GALIČARNICA, f. *mjesto gdje se kopa gállica.* — U Šulekovu rječniku (galičara, galičarnica 'vitriolhütte').

1. GÁLICAST, adj. *crn (o domaćoj životini).* — *vidi 1. gao.* — U Vukovu rječniku: 'schwarz', 'ater', cf. vran.

2. GÁLICAST, adj. *koji je poput gállice.* — U Šulekovu rječniku ('vitriolartig; vitriolisch').

GALIČAV, adj. *u kojem ima gállice.* — U Šulekovu rječniku ('vitriolhaltig; vitrioliq'; galičava zemlja 'vitriolerde').

GALIČICA, f. *seoce u Bosni u okrugu travničkom.* Schem. bosn. 1864. 49. T. Kovačević, op. bosn. 84. — Na drugom je mjestu pisano Galečica. Statist. bosn. 182.

GALIČIĆ, m. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 206. — Na drugom je mjestu pisano Galečić. Schem. herceg. 1878. 194.

GALIČKI, adj. a) *koji pripada selu Galičanima.* — xiv vijeka i u Daničičevu rječniku (galičskyj). Do staroga puti galičkoga. Glasn. 11, 131. (1836—1846). 13, 375. — b) *koji pripada Galiču (vidi Galič, a)).* — u Šulekovu rječniku (galizisch).

GALIČKIŃA, f. *žensko čelade iz Galiča (vidi Galič, a)).* — U Šulekovu rječniku (Galizierin).

GALIČNICA, f. *voda u kojoj je razmučena gállica.* — U Šulekovu rječniku ('vitriollauge; vitriolwasser').

GALIČNIK, m. *ime mjestu.* — xiv vijeka, *vidi u Daničičevu rječniku* (Galičnik): Selima Slamodraži, Dobrodoljanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, koja je kralj Stefan Dečanski dao Hilandaru, išla je međa, preko Galičnika prokosom u lokvu i preko puta prizrenskoga u Goraciš Luga'. (Mon. serb. 87 god. 1827).

GALIČNAK, *m. kam iz kojega se vadi gālica.* — *U Šulekovu rječniku* (vitriolerz).

GALIČ, *m. gavran.* — *vidi* 1. *gao.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (gdje se dodaje da se govori u Crnoj Gori). Polećeše dva gālīca vrana. Pjev. crn. 39^b. — *I prezime.* Šem. srb. 1882. 202.

GALIČI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u Bjelopavličima.* Glasn. 40, 20.

GALIDBA, *f. vidi galiba.*

1. **GALIJA**, *f. triremis, veliki brod što se vozio veslima, tal. galēa, mlet. galia.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančiću* (triremis'), *u Mikašinu* (galija, đemija, triremis, navis longa'), *u Belinu* 336^b, *u Bjelostjenčevu*, *u Jambresičevu*, *u Voltigijinu*, *u Stuličevu*, *u Vukovu.* *a) s prvim značenjem kazanim sprijeda.* Izletješe po moru u galijah. Zborn. 159^b. Četr sta i veći broj galij ter navi jest, u kih brodeći vojska se priplavi. H. Lucić 270. Galija se sad diže. G. Palmotić 2, 243. Jedna galija poglavička ima jedan barjak. M. Radnić 245^b. Jednoga galija ne čeka. (D). Poslov. danić. 39. Broj našijeh drijeva vele je mañi od turskijeh sultana i galija. V. M. Gučetić 129. Galija se kreće, a van luke neće. (Z). Poslov. danić. 22. Pofataše mnoge galije. And. Kačić, kor. 480. Malana je ribica imenom remora, ma ne samo lađe leteće po vodi, nego još iste galije čini sustaviti. Đ. Rapić 136. Da ja gledam niz more galije, ajedi l' moje drago na galiji. Nar. pjes. vuk. 1, 264. Duž joj šale tananu galiju, na galiji dvanaest mnrara. 1, 625. Pokloni mu skele i galije. 2, 572. Potopiće lađe i galije. 3, 82. Pa galiju otište od brega. 3, 298. Galija jednoga ne čeka. Nar. posl. vuk. 40. — *b) ljudi što su veslali na galiji* (vidi galijot, galijaš) *bili su okovani i veslali su pod batinama, s toga je galija bila mjesto za pedepsu zločincima. u naše vrijeme galijom' se zove (i na suhu) mjesto gdje osuđenici rađe okovani i pod batinama.* Osuditi u galiju, ad remum dare, remo affigere, ad triremem damnare'. J. Mikaša, rječ. 76^b. A da ga zatvore u tamnicu ili stave u galiju, imao bi oklen. J. Banovac, prip. 177. Kad galije tko dopane. V. Došen 25^b. Prava ispovid opršta sužna s galije. M. A. Rejković, sabr. 7. — *i u prenesenom smislu: teška briga, muka.* Žalostan ti sam, galijo moja, ko će te izdurati! M. Medić. — *c) preneseno na budicu s mnogo noga* (kao što su vesla u galije), scutigera coleoptrata, *vidi stonoga.* — *ispoređi galijica, b).* — *u naše vrijeme u Dubrovniku* (običajne stonožnica). P. Budmani.

2. **GALIJA**, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Jedno bio Galija Tomića. Nar. pjes. vuk. 3, 421. Pa govori Galiji Tomića. 3, 422.

3. **GALIJA**, *f. Gallia, nekadašnje ime Francuskoj.* — *Od xvi vijeka i u Daničičevu rječniku.* Vladušu Konstā Galiju. Okáz. pam. šaf. 55. (1503). Pak od Galije, Rima... J. Kavašin 206^b. *i u Šulekovu rječniku* (Gallien').

GALIJAČA, *f. tal. galeazza, vrsta velike galije.* — *xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (quinqueremis' 336^b) *gdje naj prije dolazi.* Sto galija dužda mletačkoga i dvanajest bojni galijaca. And. Kačić, razg. 178^b.

GALIJAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu krugujevačkom.* Sr. nov. 1875. 1087.

GALIJAŠ, *galijaša, m. mnrar na galiji.* — *Akt. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: galijašu, galijaši.* — *Od*

xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (der schiffsknecht' 'nauta' s primjerom iz narodne pjesme: U galiji dvan'est galijaša). Galijaši mnoga mora preploviše. J. Rajić, pouč. 1, 108. Doteraj mi sa mora galiju, u galiju devet galijaša. Nar. pjes. srem. 78. *i u Šulekovu rječniku* (galeeren-skclave').

GALIJICA, *f. dem. galija.* — *Od xviii vijeka* (vidi kod b)), *a između rječnika u Vukovu* (gālījica). *a) u pravom smislu.* Idjaše prva četa tri ljepahne galijice, a prid nima galija veća. B. Zuzeri 400^b. Mnogo galija i galijica. A. Tomiković, živ. 72. — *b) vidi* 1. *galija, c). u Mikašinu rječniku* (galijica, crv od mnogo noga, millepeda, multipeda') *i u Stuličevu* (galica, crv mnogonožan, centum-peda, vermis genus'). — *c) kao da je nekakvo slatko jelo od tijesta. ispoređi* 2. *galeta.* — *u jednoga pisca xviii vijeka.* Cukarinci, paprenaci, galijice premedene. J. Kavašin 22^a.

GALIJOT, *m. čovjek koji vesla na galiji, tal. galeotto, mlet. galioto.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu, u Jambresičevu, u Voltigijinu.* Jer su ovaki prilični galijotom, koji s veseljem idu u porat. J. Banovac, prip. 94. Galijota na hilade strašno more sad imade na galijam gvoždem speti. V. Došen 121^a. Fregata na Dunavu s galijoti stoji. J. Rajić, boj. 68. Na koju su triista galijotah. Pjev. crn. 188^a. — *U naše se vrijeme upotrebljava kao psotka* (vidi 1. *galija, b)*; *ispoređi* i fuštar) *nepoštenom čovjeku; ali često i kao u šali živahnu, nemirnu djeticu.* u *Laci:* Galijot, neki veliki nemirnak. obično mati vrlo nemirnu i nestašnu djetetu reče: 'Vražiji galijote!', 'Odlazi otole, vražiji galijote!', 'On je pravi galijot'. J. Bogdanović. *i u Dubrovniku.* P. Budmani.

GALIJŪN, *galijūna, m. vrsta velike galije, tal. galeone.* — *ispoređi* 2. *galun.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (galeone', 'navis rostrata' 336^b) *i u Voltigijinu* (galeone, vascello', 'kriegsschiff'). I s velikim galijunom k Malti obrati svak timunom. I. Zanotti, skaz. 12.

GALILEANIN, *m. vidi Galilejac.* — *plur.: Galilejani.* — *U pisaca xvii i xviii vijeka.* I ti s Isusom Galileaninom biše. I. Bandulavić 86^a. mat. 26, 69. Sveti Bartolomej apostol bi Galileanin. F. Glavinčić, cvit. 289^b. Isus bi zvan Galileanin. J. Filipović 1, 12^a. Nekoga Jude Galileanina. S. Rosa 112^b.

GALILEJA, *f. Galilaea, kraj u Palestini.* — *Od xv vijeka kod pisaca.* Vladajući Poncij Pilat nad Žudejom, a četvrto poglavlje od Galileje Irud. Bernardin 7. luc. 3, 1. Tražite ga kod Isukrsta u Galileji. F. Lastrić, test. 189^a. Kad bješe Pontije Pilat sudija u Judeji, i Irod četverovlasnik u Galileji. Vuk, luk. 3, 1. *i u Šulekovu rječniku* (Galiläa'). — *U nekim krajevima po pučkom pričanju Galileja je kao nekakvo proketo mjesto* (vidi i Galilej-potok); *tako se kod vraćanja kaže:* 'Nego ih razdeli po vodi, po gori Galileji, kud petao ne peva, kud kokoš ne kreka, kuda pas ne laje, kud puška ne puca, kud čovek ne živi, kud pop ne čati'. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 98—94.

GALILEJAC, *Galilejca, m. Galilaeus, čovjek iz Galileje.* — *ispoređi* Galilejanin, Galileanin, Galilejin. — *U pisaca našega vremena.* I ti si bio s Isusom Galilejcem. Vuk, mat. 26, 69. *i u Šulekovu rječniku* (Galiläer').

GALILEJANIN, *m. vidi Galilejac.* — *plur.: Galilejani.* — *Od xv vijeka kod pisaca.* I ti s Isusom Galilejaninom biše. Bernardin 72. mat. 26, 69. Ljudi Galilejani! I. Bandulavić 149^b. act.

ap. 1, 11. Dobio si, Galilejanine! J. Filipović 3, 13^b.

GALILEJIN, *m.* *vidi* Galilejac. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Pilato bješe činio ubit u templu neke Galilejine. S. Rosa 112^b.

GALILEJ-PÓTOK, *m.* *kod vraćanja:* 'Ti da ideš u Galilej-potok, gde crkve nema, gde popovi ne čate'. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 93. — *vidi* kod Galileja.

GALILEJSKI, *adj.* *koji pripada Galileji.* — *Od xv vijeka kod pisaca.* U grad galilejski, komu jime biše Nazaret. Bernardin 4. luc. 1, 26. Ovo jest Isus prorok iz Nazareta Galilejskoga. I. Bandulavić 36^a. mat. 21, 11. Voda u vino u Kani Galilejskoj obrati se. F. Glavinich, cvit. 168^a. U Kani Galilejskoj. F. Lastrić, test. 297^b. Ovo je Isus prorok iz Nazareta Galilejskoga. Vuk, mat. 21, 11. i u Šulekovu rječniku ('galiläisch').

GALILEOSKI, *adj.* *vidi* galilejski. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Muževi Galileoski. A. Gućetić, roz. mar. 239.

GALILO, *n.* *vidi* 1. gal. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

1. **GALIN**, *galina*, *m.* *koji vran.* — *vidi* 1. gao. — *Akc. kako je u gen. tako je u ostaliem padežima, osim nom. sing. i voc. galine, galini.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (gdje se dodaje da se govori u Srijemu).* Ja b' uteka' na kožu galinu... Brže koža opremi galina. A. Ostojić iz nar. pjes.

2. **GALIN**, *m.* *neka bubica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Galin, melanotus Eschsch. J. K. Šloser, faun. kor. 412. cratonychus Erichson. 414.

3. **GALIN**, *m.* *seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 36.

GALINA, *m.* *ime (crnom) volu.* *vidi* galoŃa. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GALINE, *f. pl.* *kraj u Srbiji u okrugu užičkom.* L. V. Stojanović.

GALINKA, *f. ime (crnoj) ovci.* — *vidi* 1. gao. F. Kurelac, dom. živ. 32.

GALINSKÁ RIJEKA, *f. rijeka u Galinama.* L. V. Stojanović.

GALIPOLE, *n. ime mjesta.* a) *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Galipolu. Sr. nov. 1861. 137. — b) *tal. Gallipoli, dva grada, jedan u Turskoj, drugi u Italiji.* — *u jednoga pisca xvii vijeka.* S ovom (sabljom) Mušan srca smina Galipole primi u sili. I. Gundulić 566. i u Šulekovu rječniku ('Gallipoli').

GALIPOVCI, *Galipovaca*, *m. pl.* *dva sela u Bosni u okrugu bašpolučenom:* Galipovci pravoslavni i G. turski. Statist. bosn. 92.

1. **GALITI**, *galim*, *impf.* *nastojati; čeznuti (za čim).* — *Akc. je kao kod 2. galiti.* — *Nejasna postana, isporodi bug. galila, milovala, mazila, stslav. galiti, iskočiti, rus. галити, гадити, галити, галити, šaliti se, smijati se, češ. haliti se, smijati se, pol. galić na co, nastojati na što. ovo zadnje naj boje odgovara značenju u našem jeziku.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (vide čeznuti s dodatkom da se govori u Srijemu).* Galiti za čijem, nastojati. G. Martić. Dvije inoće vrle i one ju s nedozvađa grde, jer ne gali šiveću i tkanu. Osvetn. 4, 18. — *Ne znam, spada li amo ovaj primjer:* Ličani govori: 'Što gališ u nega?' t. j. bečiš, stierst'. F. Kurelac, dom. živ. 28.

2. **GALITI**, *galim*, *impf.* *dolazi u naše vrijeme s dva značenja koja se jedno drugome protive.* —

Akc. kako je u praes. tako je u impf. galih, u aor. 2 i 3 sing. gali, u part. praet. pass. galen; u ostaliem je oblicima onaki kako je u inf.

a. *u narodnoj poslovici kao da znači: pokrivati (nebo) oblacima ili hladiti. ovo je po svoj prilici starije, pravo značenje, isporodi češ. haliti, omotavati, vid i 1. gao. galiti po svoj prilici znači isto i kod razgaliti, a protivno značenje ovoga glagola postaje samo od raz- (vidi raščiniti, rašiti, razvjenčati, razgraditi, razgrnuti, razmrznuti, raznizati, razreći, razudati, razuzdati, raskmetiti, raskopčati, raskumiti, raspasati, rasplesiti, raspučiti, raščoek, raspop, razmirica itd.). Sama pali, sama gali. (u Lici). V. Arsenijević. Neko gali, neko pali. (u Dobroselu). M. Medić. — s takovijem značenjem ima i refleksivni glagol galiti se u Stuličevu rječniku: 'annerarsi, annu-volarsi', 'nigrescere, obnubilari'.*

b. *vedriti, razgalivati.* — *jamačno je postao ovaj glagol od razgaliti (vidi kod a) tijekom što mu se digao prvi dio a kod toga se nije mislilo da raz baš daje posve protivno značenje (isporodi lūčiti).* — *u naše vrijeme u Lici (refleksivno galiti se). 'Počelo se vrijeme galiti'. 'Kako je na dvoru, jeli se počelo galiti?' J. Bogdanović. — u prenesenom smislu u narodnoj pjesmi iz Slavonije: Rad bi znati, važi li (vino) i srdašce gali li. F. Kurelac, dom. živ. 28.*

3. **GALITI**, *galim*, *impf.* *zasukivati, zavrćati.* — *Samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena; po tome biće načineno u naše doba kao imperfektivni glagol prema zagaliti.* — *Nejasna postana: na osnovu gol (vidi go) ne treba pomisliti; moglo bi biti srodno s 2. galiti (sa starijim značenjem kod a), kad ne bi isprva bio objekat tijelo, nego (kao i što je ovdje u jedinom primjeru) onaj dio od odtijela koji se zasučie i skupi da se tijekom tijelo otkrije (vidi i F. Kurelac, dom. živ. 61). Gáliti (po zagaliti trebalo bi da je akcentat gáliti). One gale gaće niz kolina. A. Ostojić iz nar. pjes.*

GALKANOVIĆ, *m.* *prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 230.

GALKIŃA, *f. žensko čelade iz Galije.* — *U Šulekovu rječniku (kod 'Gallien').*

GALNÍK, *m.* *brijeg u Galinama:* L. V. Stojanović.

GALÓBELA, *m.* *ime ovnu.* — *Ako se tako zove samo crni i bijeli ovnan, tad je riječ složena od osnova gal (vidi 1. gao) i bijel; čudnovato je što drugi dio nije po južnom nego po istočnom govoru; ako tako nije, može se pomisliti na arbanasko galabero, svijet (od miline?). — U Vukovu rječniku: ime ovnu s dodatkom da se govori u Grblu.*

GALOLA, *m.* *ime muško ili prezime ili nadimak.* — *U naše vrijeme.* Daje se svakome na znađe da jeste data nuriya popu Galoli. Glasn. 11, 1, 93. (1808).

GALON, *m.* *ime (crnomu) konju.* — *vidi* 1. gao. F. Kurelac, dom. živ. 10 (gdje stoji da je uzeto u Vitezoviću).

1. **GALOŃA**, *m.* *ime crnome volu.* — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu i u Vukovu.* A ona (krava volu): pričekaj me tu, sad ću doći, učini mi se da me zazva dole na livadi galoŃa. Nar. prip. vrč. 184.

2. **GALOŃA**, *f. crn oblak.* — *vidi* 1. gao i 2. galiti, a. — *U Stuličevu rječniku (nubes nigra'). — nije dosta pouzdano.*

3. **GALOŃA**, *m.* *muški nadimak ili prezime.*

— *U naše vrijeme*. Zastali smo popa GaloŃu iz Mačve. P. M. Nenadović, mem. 153.

GALOŃIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Avram GaloŃić. Rat. 140.

GALOŃIN, adj. koji pripada galoŃi. — *U Vukovu rječniku*.

GALOP, *vidi* Gaľup.

GALOŠ, m. crni trak što se upleće u kosu, isporodi upletŃak, trak. — *PostaŃem od gal?* (*vidi* 1. gao). — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje da se govori u Srbiji*.

1. GALOŠ, m. *vidi* garov. — *U naše vrijeme u Lici*. V. Arsenijević. F. Kurelac, dom. živ. 45.

2. GALOŠ, m. krupno, tvrdo grožđe; od Ńega je dobro vino. — *u Srbiji u okrugu crnoriječkom*. Ľ. Stojanović.

GALOVA, f. ime crnoj kravi. — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme*. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. GALOVAC, Galovca, m. ime mjesta. a) u Hrvatskoj. aa) (kajkavski) Galovec, selo u podžupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 51. — bb) (kajkavski) Galovec, seoce u podžupaniji zlatarskoj. 60. — cc) selo u podžupaniji bjelovarskoj. 77. — b) selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom. Repert. 1872. 37. — c) seoce u Bosni blizu PoŃeva. Schem. bosn. 1864. 60. — d) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1864. 132.

2. GALOVAC, galovca, m. Ńeki crni kamen. — *U Šulekovu rječniku* (psilomelan).

GALOVAČA, f. bara u Srijemu. Regul. sav. 42. 204.

GALOVCI, m. pl. nejasna značenja u narodnoj pjesmi našega vremena (ime mjestu?). Odoše ti ovce u galovce, šilegvice nisu na planinu a ja gaŃci u gustu dubravu. Nar. pjes. vil. 1867. 63.

GALOVICA, f. bara u Srijemu. Regul. sav. 206.

GALOVIĆ (Galović), m. a) prezime. — od xvi vijeka. Blaž Galović. Mon. croat. 236. (1533). Galović. Schem. zagr. 1875. 261. — b) selo u Srbiji u okrugu šabačkom. K. Jovanović 177.

GALOVIĆI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 160.

GALOVIĆ-SELO, n. dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluŃskom. Razdijel. kr. 9, 10.

GALOVRAN, m. vrana crna kao gavran (ovako je tumačeno u Vukovu rječniku). — Biće postalo pučkom etimologijom od gavran što se shvatilo da je složeno od osnova gal (*vidi* 1. gao) i vran. — S pravijem značenjem samo u Vukovu rječniku, ali dolazi i kao prezime. Pobratime Luko Galovrane! Nar. pjes. vuk. 3, 297.

GALOVRANA, f. vrsta vrane, *vidi* galovran. — U jednoga pisca našega vremena. Galovrana, corvus cornix L. J. Pančić, ptic. 52.

GALSKI, adj. koji pripada Galiji ili Galima. — *U Šulekovu rječniku* (gallisch).

GALTE, f. pl. fauces, žvalo. — Nepoznata postanja. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (galta, fauces, gula, guttur). K mojim galtam prilipi se jazyk (lingua mea adhaesit faucibus meis). A. Vitalić, ist. 66a. Premda budu (zubi) kako u galtah ke srditi lavi imaju. 177b.

1. GÁLŮN, galŃna, m. limbus, paragauda, trak isatkan zlatnom ili srebrom žicom, kojijem se kiti odijelo, tal. gallone. — isporodi šerit. — Od xvi (?) vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dru-

gijem akcentom: gálŃn. Vuk dodaje: Opomihem se još iz djetinjstva u nekakoj pjesmi: Galun do galuna). Istkanijeh galuna ne imaš li bez broja. M. Vetranić 1, 117 (varijanta).

2. GALUN, m. *vidi* galijun. — U rukopisu xviii vijeka. Zautra nas tĕra jedna šajtiĵa, i daĕ bog utekosmo, i u poldne galun, i ot togo i okrenusmo se na inu stranu. Glasn. 31, 307. (1704).

GALUP, *vidi* Gaľup.

GALUŠKA, f. *vidi* galova. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GÁLVAŃIČKI, adj. (phys.) koji pripada galvanizmu. — isporodi galvanski. — *U Šulekovu rječniku* (galvanisch).

GALVÁNIZAM, galvánizma, m. (phys.) električna sila što postaje kad se dvije različite tvari jedna s drugom dotiĵu, i nauka o takoj sili. — Postaje od galvanismus, rijeĵi naĵinene u naše vrijeme od imena Talijanca Galvani koji je slučajno na tu silu naišao. — *U Šulekovu rječniku*.

GALVÁNIZOVATI, galvánizujĕm, impf. (phys.) a) lijeĵiti galvaničkom strujom; b) pomoću galvanizma pokrivati jednu kovinu drugom (zlatiti, srebroiti itd.), naj češće gvožĕde zinkom. — *U Šulekovu rječniku* (galvanisieren).

GALVANOMJER, m. (phys.) sprava kojom se mjeri galvanička sila. — *U Šulekovu rječniku* (galvanometer).

GÁLVAŃOPIS, m. (phys.) pisaŃe, risaŃe mjedom pomoću galvanizma, i što je tako napisano, narisano. — *U Šulekovu rječniku* (galvanographie).

GALVANOTVÓRBA, f. (phys.) pomoću galvanizma pokrivaŃe kovina drugijem kovinama (zlaćeŃe, srebreŃe itd.) ili napravljaŃe stvari iz koje kovine po Ńekom kalupu. — *U Šulekovu rječniku* (galvanoplastik).

GÁLVAŃSKI, adj. (phys.) *vidi* galvanički. — *U Šulekovu rječniku* (galvanisch).

GALŽEŃAK, m. obješĕnak. — Postaje od galge. — *U Bjelostjĕnčevu rječniku*: galžĕnak, obešĕn i viseć od galgiĵ, patibulatus, pendens de patibulo. 2. galžĕnak, vreden galgiĵ, vulgatae nequitiae homo, trium literarum homo, uno dignus suspensio, patibularius, i u Jambrešićevu.

1. GAĽA, f. crna ovca. — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme*. Nek ostane gaĽa šilegvice. Nar. pjes. vil. 1867. 63. Neće ni ovcu gaĽu ili ovna gaĽka zaklati, nego gledaju belo marvinče. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 128. Dve gaĽe često jedna drugoj namiguju. odgonetĽaj: nožice. (Nožice po selima oko koturova su obićno oblozene crnom vunom). Nar. zag. nov. 144.

2. GAĽA, f. vreća na šabaci. — *U naše vrijeme u spĽetskoj okolici*. (Šabaka) sastoji naj prvo iz jedne velike mreže debela konca a uska oka; odasvud je zatvorena izim jedne strane i toga radi po svemu je prilična vreći a 'vrećom' je baš i zovu. u spĽeskoj okolici zovu je 'gaĽa', a u Budvi 'sag'. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

GALACOVIC, m. prezime. — xvi vijeka. Gospodina fra Marina Galacovića. N. Najšĕković 1, 338. — u stihu skraćeno GaĽac: Fra Marin od reda Franĕeska svetoga, koga nam kuća da GaĽaca vridnoga. 1, 388.

GALĽAK, gaĽka, m. crn ovan. — *vidi* 1. gao. — *U naše vrijeme*. Neće ni ovcu gaĽu ni ovna gaĽka zaklati, nego gledaju belo marvinče. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 128.

GALĽEN, m. ime muško. — xiv vijeka. Milađ i GaĽĕn. Deĕ. hris. 91. — na drugom mjestu u

istom spomeniku ima Galêj što može biti da je pisarska pogreška i da treba čitati Galens. Galêj i Radoslavl. 57.

GALEŃE, n. djelo kojijem se gali (vidi 1. gali). — U Vukovu rječniku (vide čežnje).

GALEVO, n. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 238.

GAŁUF, m. tal. gaglioffo, lopov. — isporodi gałuh. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. O gałufe, o koldušu, poj v zal čas. Korizm. 8^a. Vsi gałufi toga grada. 8^b. — U naše vrijeme u Dubrovniku kao prezime; govori se i Gałup. P. Budmani.

GAŁUH, m. u Vukovu rječniku: vide obla-poran. — vide gałuf.

GAŁUP, m. ime muško. — U spomeniku xiv vijeka u kojem je pisano Galup^s, ali mislim da treba čitati Gałup^s (isporodi gałuf): u istom se spomeniku ju često piše lu. Gałup^s ot Vrđov^s. Glasn. 23, 51. (1400). u Mon. serb. 248 stoji griješkom Galop^s i otale je prešlo i u Daničičev rječnik. — I kao prezime u naše vrijeme, vidi kod gałuf.

GAMAD, f. coll. zvjerke što gamižu, a od toga preneseno na sitnu ribu. — Jamačno od istoga korijena od kojega je gamizati, gmizati, gamziti, te prvo a stoji mj. negdašnjega ь (у). — Od xvi vijeka (vidi kod b)) po zapadnijem krajevima. a) sa starijim značenjem (zvjerke što gamižu) potvrđeno je istom u naše vrijeme. Gamad, mnogo male živadi što gamiže. M. Pavlinović. — i u prenesenom smislu (kao sa sažalavanjem a ujedno i s nekim preziranjem) o nejakoj djeci. „Smiluj se na ono moje gamadi“. M. Pavlinović. — b) sitna riba. u Dubrovniku. isporodi gamadin. Gamad ostala, gambore i rake ter lov'te po kalu. M. Vetranić 1, 216. Gamad ili gamadin, ukupno ime za male gerice i bukvice. L. Zore, rib. ark. 10, 340.

GAMADIN, f. (?), vidi gamad, b).

GAMAN, gamna, adj. pohlepan (na kakvo jelo). — isporodi gamniti. — U jednoga pisca iz Boke u naše vrijeme. Osim da je bio gaman na varena jaja i da ih je čudo mogao izjesti. S. Ćubiša, prič. 4.

GAMARA, f. vidi kàmara. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Svažanje i sлагање u gamare. J. S. Rejković 299. i u Šulekovu rječniku: „eine mandel (von garben)“ kod „mandel“.

GAMATA, f. vidi kamata. — U jednoga pisca xviii vijeka u kojega ima i adj. gamatan (koji pripada gamati). Darbe jesu ne gamate. J. Kavašin 538^b. Na gamatne iste zlobe. 451^a.

GAMATAN, gamatna, adj. vidi kod gamata.

GAMAV, adj. repens, koji gamiže. — isporodi i gamad. — U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena. Voda nepijača iz bistijerna dažda navraćana gdje se legu gamavi gaveži. Osvetn. 5, 108.

GAMBA, f. smola nekoga drva (garcinia mollis, cambogia gutta), što se upotrebljava kao žuta mast i kao lijek (otrov je). — U Šulekovu rječniku (gummigutt, gummiguttae, gummiguttbaum).

GAMBÂNE, n. djelo kojijem se gamba. — U Vukovu rječniku.

GAMBATI, gambâm, impf. hoditi teturajući, šepešiti, pendeliti. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. gambâmo, gambâto, i u aor. 2 i 3 sing. gambâ. — Ne postaje od tal. gamba; po tome što u kajkavaca ima (do)gembati, vidi se da prvo

a stoji mj. ь, te će prva slova po svoj prilici biti ista što i kod gamizati i gamad. — U Vukovu rječniku: „watscheln“ „ire vacillanti gradu“.

GÂMBOR, m. rak, tal. gambero. — Od xvi vijeka u Dubrovniku. Gambore i rake lov'te po kalu. M. Vetranić 1, 216. Čaple ... kjunom gambore i jeguje hitaju. 2, 270. Na ti noge, da' mi roge, gambore. (Z). Poslov. danič. 67.

GAMEJT, m. arap. qâmatun, tur. qamet, čovječji stas. — U narodnoj pjesmi našega vremena sa značenjem: mrtvac. Tri gamejta naporedo leže. Nar. pjes. vil. 1866. 801.

GAMENON, m. Ἀγαμέμνων, Agamemno, grčko ime muško. — U rukopisu xv vijeka. Menelaus i Gamenon. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468).

GAMIĆ, m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal. Gamo (vidi S. Nodilo, ann. rag. 153). — xiii vijeka (xii pisano je Gamo), i u Daničičevu rječniku (Gamić). Marin^s Gamić. Mon. serb. 40. (1253).

GÂMILA, f. vidi kamila. — U Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešičevu, u Voltigjinu.

GÂMILÂR, m. vidi kamilar. — U Bjelostjenčevu i u Jambrešičevu rječniku.

GÂMILSKÎ, adj. koji pripada gamilama. — U Bjelostjenčevu i u Jambrešičevu rječniku.

GÂMIZÂNE, n. djelo kojijem se gamiže. — U Vukovu rječniku.

GÂMIZATI, gamižem, impf. repere, hoditi potrbuške, kao što rade crvi i druge bubice koje nemaju noga ili su im noge posve kratke, rjeđe se kaže o zmijama i o gušterima. isporodi i gmileti i hmileti. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. gamižâ. — Prvo a u našem jeziku stoji mj. ь, a i mj. y: гъмыз je jači oblik osnove гъмъз. — Osnova je гъмъз praslavenska, isporodi stslor. гъмъзати, rus. гомзать, гомозить, гомозиться, nemirno stajati, micati se neprestano, гомозиться, vrvjeti, češ. hemzati, repere, hemzeti, hemžeti, vrvjeti, hemziti, hemžiti, vrvžeti, polj. giemzić, vrvžeti; stara je i osnova гъмыз, isporodi stslor. гъмызати. — Od osnove гъмъз nastarkom i postaje u našem jeziku gamiziti (koje vidi); od гъмыз nastarkom a gmizati (koje vidi) i gamizati. — Gamizati javlja se u našem jeziku od xviii vijeka, a između rječnika u Vukoru. Mrav sitni kad gamiže. V. Došen 3^b. Kad da se puž balavi na to digne i postavi, kad rogove digne gori, nebo nima da obori, za to nebo da obori, rosom nemu što podvori, koja nemu kripost daje, da gamizati moć imade. 4^b. Ovdj gamižu po listovi sitni crvići. G. Poštalić 168. Crv u srpskom jeziku ne puzi nego gamiže ili mili. Vuk, pism. 25. Lipsalo štene i ucvrvalo se, pa, biva, gamiže u nemu crv. M. Đ. Milicević, let. već. 928. — U prenesenom smislu o čeladi. Na put se metnu prama Litavi, za kojim gamižaše 15000 ljudi. I. Zaničić 153. Ried kakono za Prusom gamiže, Prus prjed Riedom daleko izgmiže. 248. o stvari umnoj, duhovnoj. Ćubav teke još gamiže. V. Došen 181^b.

GAMIŽALO, m. u zagoneci. Gamižalo gamiže... odgonet[aj]: kupus kad se stavi u sud da kisne. Nar. zag. nov. 108. — načineno od gamizati.

GAMIŽITI, gamižim, impf. vidi gamizati. — U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena. Sve što u Dalmaciji se miče jali gamiži. M. Pavlinović, razl. spis. 237.

GAMNITI, gamnim, impf. biti gaman, žefeti, lakom biti. „Ou gamni na počeće“. „Ja gamnim za jabukama“. (u Paštrovićima). Ć. Nenadović.

GAMO, *m. vidi* Gamič. — *xii vijeka i u Daničičevu rječniku*. Miha Gamu. Mon. serb. 7. (1100—1200).

GAMURA, *f. nekakvo gornje odijelo žensko, tal. gamurra*. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (gamura, sukna, ogrnačica, 'cyclas, pallas') gdje naj prije dolazi, i iz nje u Stuličevu ('palla'). Moj je u gamuri. (D). Poslov. danič. 63. Pir bez dublijera i nevjesta bez gamure, ni pir ni nevjesta. (Z). 95.

GAMUŠAN, gamušna, *adj. u rukopisu xv vijeka i otale u Daničičevu rječniku*: 'gamušny', od svite načinene od kamilje dlake, srl. camucum: 'u jednom toboleu gamušnu'. (Spom. sr. 2, 57 god. 1407).

GAMZIGRÂD, *m. zidine od staroga grada i selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom*. — Tamna postaja: po narodnom pričanju (vidi u Vukovu rječniku) prvi je dio od osnove glagola gamziti; a može biti da je ostatak staroga (rinskoga?) imena. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (u Crnoj Rijeci zidine od staroga grada. onuda se pripovijeda da u ovijem zidinama ima mnogo svakojakijeh zmija). Na zapadnoj strani od Zaječara, nepuna 2 sata daljine, na jednom povišem brdoravnu, kraj Crnoga Timoka, stoje razvaline od staroga rinskoga grada 'Gamzigrada' (vidi i dafje). M. Đ. Miličević, serb. 878. — selo. K. Jovanović 165.

GAMZIGRADSKI, *adj. koji pripada Gamzigradu*. Gamzigradska (opština). K. Jovanović 165.

GAMZITI, gamzím, *impf. vidi* gamizati. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. gamzi*. — Od *xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Što gamzi po zemlji. J. Rajić, boj. 3.

GAMZOVO, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smedererskom*. Niva u Gamzovu. Sr. nov. 1872. 969.

GAMŽENE, *n. djelo kojijem se gamzi*. — U Vukovu rječniku.

GANAC, gānca, *m. vidi* ganač, mlet. ganzo. — U Mikašinu rječniku (ganac, čenkin, drakmar, harpago, uncus, lupus') i iz nje u Stuličevu.

GANAČ, gānča, *m. kuka, tal. gancio*. — *ispoređi* ganac. — U dva pisca xvii i xix vijeka, a između rječnika u Vukovu u kojem ima i drugo značenje: panga u orla i dodatak da je ovu riječ Vuk čuo u Risnu. Da joj gvozdenijemi gancima obrve izderu. B. Kašić, per. 2. Pošto ih gancima i kukama posmucaju. S. Lubiša, prip. 277.

GANAK, ganka, *m. porticus, trijem, naslon, nem. gang*. — *ispoređi* gañak. — U Bjelostjenčevu rječniku: gank, pristošek, pritvor, ambitus, ambulacrum, pergula, porticus, xistus, podium'. 2. gang (sic) otkrit, subdiale, terrarium, hipetrum, ambulatio subdialis'.

GANAŃE, *n. djelo kojijem se gana*. — Dolazi (sa starijim oblikom gananje i sa značenjem: gatañe) u jednoga pisca xvi vijeka u kojega je jezik pomiješan s crkvenijem, i u Stuličevu rječniku (propositio' s dodatkom da je uzeto iz brevijara glagolskoga). Prva zapovjed opovjeda, zabrañuje i osudjuje .. čarodeanja, bahorja, gananja. Š. Budinić, sum. 29^a.

GANATI, ganam, *impf. u Stuličevu rječniku gdje je tumačeno: 'proponere' s dodatkom da je uzeto iz brevijara glagolskoga. isporodi* ganañe, ganka. — *Ispred n po svoj prilici ispalo je d, riječ je srodna s gonetati i gatati koje oboje vidi*. — I u Parčičevu je rječniku sa značenjem: govoriti, razgovarati se. — Nije potvrđeno s prvim pravijem značenjem: gatati, gonetati (vidi ganañe, ganka).

GANČICA, *f. bajka, priča. na otoku Hvaru*. Slovinac. 1880. 389. — *dem.* ganka.

GANĐEL, *m. u naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji*. Gandel (i gandel gdje j stoji mj.), kut uopće, te i kakvo sakriveno mjestanac. na Braču. A. Ostojić. Gandel, gandeljč, vrtañak, mali prostor zemlje. M. Pavlinović. — *Amo spada i: Gandoj (jamačno mj. gandoj), rupa u živom kamenu pokraj mora gdje se more ljeti isoli. na otoku Hvaru*. Slovinac. 1880. 389. — *Riječ tuda, isporodi tal. canto, kut, (prov. cantel, franc. chateau, komad)*.

GANDELJČ, *m. dem.* gandelj. — *vidi kod* gandelj.

GANDOJ, *m. vidi* gandelj.

GANEŃE, *n. vidi* ganuće. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski) geneñe, ganutje, krenutje, motus, motio, agitatio'.

GANET, *m. ganuće, micanje*. — U jednoga pisca xviii vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio od ganuti. I prokleta nima bila sva čučenja i ganeti. J. Kavañin 459^a. Da imaš ganet procijeniti od mjeseca. 469^a. Dobrostitva svaki paza, lijepa ganeta i obraza. 488^b.

GANGEZITI SE, gangezim se, *impf. omicati se, puziti (o maslinama ispod mlina)*. — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji. Kad se masline meju, pa za mlinom ostane tijesta, te se nove masline ne mogu umjeti, jerbo se gangeze, promecu kroz ono malo tijesta zaostala. M. Pavlinović.

GANGULIČ, *m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, tal. Ganguli (vidi S. Nodilo, ann. rag. 154)*. — *xiii vijeka i u Daničičevu rječniku* (Ganguličs). Petar Ganguličs. Mon. serb. 40. (1253).

GANGA, *f. vidi* kanga. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

GANI, *adj. arap. ghanni, tur. gani, bogat; ne mijenja se po padčima*. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Baš čaršijo, gani ti si! Nar. pjes. petr. 1, 320.

GANI-BARA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Sr. nov. 1871. 82.

GANIČKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom*. Niva u Ganički. Sr. nov. 1875. 242.

GANIČ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Bogdan Ganič. Rat. 175.

GANIŁUK, *m. bogastvo, tur. ganilik, vidi* gani. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 65.

GANITEJ, *m. onaj koji gane*. — *ispoređi* ganulac. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Među stvarma ganutim i ganuocem ne imamo staviti govorenja brez svrhe, i zato potriba je doći k prvomu ganiteju. M. Radnić 32^a. — *nepouzđano*.

GANITI, ganim, *impf. na jednom mjestu xvi vijeka (možebiti štamparskom griješkom), vidi* goniti. Koji grde, gane i poruguju općena pošćenja (poste). Š. Budinić, sum. 150^b.

GANIV, *adj. a) vidi* ganutiv. — u Belinu rječniku ('qui moveri potest' 205^b). i u naše vrijeme u Šulekovu ('rührbar'). — *b) koji ganuje*. — u Stuličevu rječniku ('flexanimus'; besjeda ganiva, flexanima oratio'). — *sasma nepouzđano*.

GANIVATI, ganujēm i ganivām, *impf. vidi* ganivati.

GANKA, *f. zagonetka*. — Postaje od ganati. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka (i u naše vrijeme u Istri s nešto drukčijim značenjem, vidi na kraju), a između rječnika u Bjelostjenčevu (aenigma, problema, obscura quaestio quae diffi-

cile intelligitur nisi aperiatur⁴). Reći ću da s' dobio gusle i glas mani i da s' ganku upril. P. Zoranić 46^b. Da ganku ovu istumači i zagana. 56^a. — Ganka bijela, Chrysanthemum leucanthemum L. neki cvijet. u naše vrijeme u Istri. Ganka bela, Chrysanthemum leucanthemum L. Zato se ovako zove, jer čupajuć perca ganaju (gataju): ,hoćeš me, nećeš me, ljubiš me, varaš me' (Volčić). B. Šulek, im. 484.

GANKARICA, f. u dječjoj igri djevojčica koja ždreba. — *vidi ganati i ganka.* — U naše vrijeme u Istri. Djeca si izaberu jednu koja ždrijeba (gankaricu), a drugu penicu, da pazi da gankarica brojeć ne bi prevarila. u Nar. pjes. istr. 4, 10.

GANO, m. ime muško (tursko). — U naše vrijeme. Gano Ćuca. Nar. pjes. vuk. 5, 494.

GANOV, *vidi* Gan.

GANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. srb. 1882. 202.

GANOVIT, adj. koji gañuje (u duhovnom smislu). — U Šulekovu rječniku (rührend⁴).

GANUĆE, n. djelo kojijem ko gane, djelo kojijem se ko gane. — Stariji je oblik ganutje; ganuće se javlja xvii vijeka: Za carskim magnućem znadeš da svak miga, za nija ganućem (ganutchem⁴) svaka vuhla smiga. I. T. Mrnavić, osm. 36. Negovim ganućem (ganutchem⁴) gdi hitro slidimo. 44. Prvo ganuće od misli nije u oblasti čovičanskoj. P. Posilović, cvijet. 125. ali oblik ganutje dolazi često još i xviii vijeka. — Od xv vijeka (*vidi b, a*), a između rječnika u Mikalčinu (ganutje, krenutje, motus, agitatio, pulsus, impulsus⁴; ganutje od srca, od voje, passio animi⁴), u Belinu (ganutje, moto, movimento⁴, motus⁴ 501^b; ganutje nebesko, moto del cielo⁴, mundi motus⁴ 501^a; ganutje, commovimento⁴, commotio⁴ 205^b; passione, affetto di animo⁴, animi affectio⁴ 546^a; naravno ganutje, instinctus naturalis⁴ 410^b; puteno ganutje, moto carnale⁴, impetus ventris⁴ 501^a; ganutje puteno, movimento libidinoso⁴, sensus libidine depravatus⁴ 438^a; ganutje ljubavi ili pomrzenja, passione di amore o di odio⁴, amoris aut odii affectio⁴ 546^a), u Bjelostjencu (ganutje, v. geneše), u Voltigijinu (ganutje, moto, movimento, scossa⁴, bewegung⁴), u Stulićevu (ganutje, motus, motio, commotio, causa⁴).

a. s aktivnijem značenjem, djelo kojijem ko gane. u svijem je primjerima preneseni, duhovni smisao. a) od pravoga micanja razlikuje se samo tijem što ono što se miče nije stvar tjelesna. Bi podignuta duša njegova božijjem ganutjem u komu podignutju očitova mu bog mnoge naravne istine. B. Kašić, in. 17. — b) djelo kojijem se ko na što potakne. Imamo ganutja jaka ovoga neprijatelja pridobit. J. Filipović 1, 410^a. Koji postavljaju silne ruke na žakna s djavaoskim ganutjem. Ant. Kadčić 299. — c) konkretno, ono što gane će-lade da što učini, dakle: uzrok. Gledaj daklo svrhu koja te miče za pogrdivati svijet, i da ne bude zaradi straha od muke, ni zaradi slave. ovo ganutje ništane ma ne nije zlo. M. Radnić 326^a. Prikazivam ti svrhe, ganutja i razloge, koji me približiše. I. Đorđić, salt. i. Dva su ganutja iliti uzroka. A. Kanižlić, bogoljubn. 120.

b. pasivno ili refleksivno, djelo kojijem se ko ili što gane. a) u pravom, tjelesnom smislu. Ki čekahu ganutje vode. Bernardin 32. joann. 5, 3. Nebo svojijem ganutjem i kretanjem. B. Gradić, duh. 25. Ganutje valova njegovije ti utišaš i ugašuješ. M. Divković, bes. 196^b. Videći ganutje zvizd. P. Radović, ist. 18. Laž, obrativši joj

obraz istina, muči i ne čini ganutja nikakva. M. Radnić 291^b. Ovoga tila život od njegova ganuća poznajemo. J. Banovac, pred. 58. Ganutje na dospitku brže je, govore mudraci. And. Kačić, razg. 150. — u jednom primjeru značene je konkretno: ono što se gane. Ganutje blaga razdi ubogim, a ležeće stricu svomu priporuči. F. Glavinčić, cvit. 281^a. — b) u prenesenom, duhovnom smislu. *vidi* ganuti, d, e, f. Mogući jih zgubiti ganutjem hotinja. M. Marulić 199. Da je u nas koje ganutje putenoga grijeha. M. Divković, bes. 296^b. Duša naša koliko ima ganutja? F. Glavinčić, svitl. 8. Nemoj hotiti da to bude prvo tvoje ganutje na takovo dilovanje. M. Jerković 9. Lubeznivo ganuće naše pameti k bogu. Ant. Kadčić 40. Jošt . . slijedi ganuće straha. J. Matović 285. Po komu se kaje i boli od griha svojih, samo ganutjem od ljubavi prama bogu. M. Dobretić 64. Brez nikakva ganutja na sreću il' na osvetu. 67. Kad bi to želili u prvomu ganutju oli u prvoj srčbi. 212. Svrha i plod svetoga ganuća jest izkorenivati zloće i usadivati kripitosti svete. B. Leaković, nauk. 443. Ganuće, rührung des herzens⁴. B. Šulek, rječ. kod, rührung⁴.

GANULAC, gānuoca, m. onaj koji gane. — isporodi ganitel. — U jednoga pisca xvii vijeka. Isto imamo reći od ganuoca, zašto među stvarma ganutim i ganuocem ne imamo staviti govorenja brez svrhe. M. Radnić 32^a.

GANUTI, gānēm, pf. movere, commovere. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing. gānū i u part. praet. pass. gānūt; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — -a- stoji mješte praslavenskoga ѣ, a iza nega je (ispred n) ispalo b: korijen je gъb (prvo mu je značenje flectere, *vidi* kod gib, gibati), od kojega postaje nastavkom na u inf., n u praes. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gъnъti, rus. гнѣтъ, češ. hnouti, polj. gnać. — Treba paziti da kad je ovaj glagol složen s prijedlozima, ѣ ispada bez traga (*vidi* nagnuti, prignuti itd.; u svijeh sa značenjem flectere) a kod prostoga zamijenjen je vokalom samo u našem jeziku (u dva naj starija primjera kod e, b) i treba čitati po svoj prilici a: ganuli, ganusmo) i u slovenskom (ganuti, genuti), te u oba ima značene movere (ali *vidi* i gibati). — xvi i xvii vijeka ima i impf. (čakavski) ganih, premda je perfektivni glagol: Srca človičaska ganihu se brže po svetosti od života. Transit. 42. Iz ne ne ganih oči me i pamet. Š. Menčetić 276. Naroda dil veći za sobom ganihu. Đ. Baraković, jar. 106. — U našem jeziku od xv vijeka (*vidi e, b*), a između rječnika u Mikalčinu (ganuti, krenuti, movere, commovere⁴; ganuti se, krenuti se, commovere se⁴), u Belinu (muovere, dar moto⁴, moveo⁴; muovere, cioè commovere o persuadere⁴, moveo⁴ 502^b; commovere, movere l' animo di alcuno⁴, alicujus animum movere⁴ 205^a; ganuti srce, piegare, muovere il cuore⁴, flecto⁴ 563^b; ganuti na želju, invaghire⁴, cupiditatem alicujus rei cuipiam inicere⁴ 416^a; ganuti na ljubav, innamorare⁴, amorem excitare⁴ 406^b; affectionare, cagionare affectione⁴, conciliare amorem⁴ 42^b; ganuti na boles, na plač, compungere, movere a dolore de' peccati⁴ 209^b; ganuti se, muoversi coll' animo⁴, moveor⁴ 502^b; persuadersi, indursi⁴, in animum inducere⁴ 537^a; ganuti se ili prignuti se na molbe, piegarsi, muoversi con prieghi⁴, flecti precibus⁴ 563^b), u Bjelostjencu (čakavski s e mj. a: genem se, movebo mo⁴. 2. geni se, move, l. moveas to⁴; genuti, v. giblom), u Jambrešićevu (čakavski: genuti se nemogući, immobilis⁴; ganuti se mogući, mobilis⁴), u Voltigijinu (muovere, scuotere, piegare⁴, bewegen, rühren⁴; ganuti se

„sich rühren, sich ergeben“), u *Stuličevu* (movere, incitare, excitare, impellere ad aliquid, suadere); ganuti se „in animum inducere, se movere“), u *Vukovu* (vide uganuti), u *Daničičevu* (ganuti, movere).

a. *maknuti, krenuti u pravom smislu, učiniti da što ne ostane mirno na svom mjestu. a) prelazno. aa) aktivno.* Sunčeni tad istok i zorni vihar š' nim obsinu vas otok i ganu uzgor dim. Đ. Baraković, vil. 331. I ne mogući ga iz mista ganuti. F. Glavinić, cvit. 78^a. Veća se jakost hoće ganuti jednu pamet nego jednu planinu. S. Margitić, fal. 157. Kiša 80 kuća iz temelja ganu i razruši. A. Kanižlić, utoč. 50. Mnogi drugog falit stanu, dok jezike istom ganu. V. Došen 118^b.

— *amo spada i ovo:* Ganuti, napustiti vodu na kolo u majdanu (fabriki) da kreće. G. Martić. — *bb) pasivno.* Kao stup neganut stoji. A. Kanižlić, kam. 163. — *cc) sa se. aaa) refleksivno, maknuti se, krenuti se.* Ni se sa mista gan'. M. Marulić 54. Kada se gane i promijesi pakleno jezero. Zborn. 162^a. Ne smije se ganut' dijete; još bo straši Prut ga rijeka. I. Gundulić 424. Nemu nogo tako otekoše, da se ni ganuti nije mogao. A. Kanižlić, kam. 718. Kad se vojnik na put gane, onda za nim vreva stane. V. Došen 182^a. Ej junače, sričan bio, kud god se ganuo! M. A. Reljković, sat. 84^b. Ali im se kolo ni ganut ne daše. Nar. pjes. istr. 6, 20. — *bbb) pasivno.* Ili snop se pod mlatilo gane. J. S. Reljković 303. — *b) neprelazno. aa) ono što je kod a) objekat izriče se instrumentalom.* Bog ki nehom gane. M. Marulić 43. Mogaše sam krcatimi koli ganuti. Š. Kojičić 37^b. Ganuo si zemljom i smutio si ju. M. Radnić 193^a. Dosta je glavom krenut', okom namignuti, prstom ganuti, ili nogom dirnuti. J. Banovac, razg. 118—119. Ne mogadijaše maknuti rukom ni nogom ganuti. A. Kanižlić, utoč. 748. U čas, dok se okom gane. V. Došen 261^b. Ne moš š' nim nikud ganuti kako ni s Velebitom (*vidi kod prijedloga s*). u *Lici*. J. Bogdanović. — *bb) u nekim primjerima stoji bez instrumentalata i kao da znači što i ganuti se, vidi a) cc) aaa).* Rad bih još neba srid da sunce osvane, ter opet ni naprid da svitlos ne gane, neka se satvori do vika oni dan. Š. Menčetić 9. I nogo bi po malo hodile, ali slabost ne da ni ganuti. M. A. Reljković, sat. K3^a.

b. u *nekim primjerima kao da znači odalečiti. a) aktivno.* Kad boje na prozor svitlosti svanuše, pro(z) zrake svitlih zor tamnosti ganuše. Đ. Baraković, vil. 339. — *b) sa se, refleksivno, odalečiti se.* I ako u stanu očeđu vridna bi, kad se s nega ganu, ištär ne izgubi. I. T. Mrnavić, mand. 73. — *u ovom primjeru kao da znači okrenuti se:* Neg sad jednoj od gospoja uzme oči (*Kupido*), sad se gane opet drugoj, ter joj stane na obadva lica. S. Bobašević 231. *tako je može biti i u ovome (u prenesenom smislu):* Budući da se voja na ono, što razum ne poznaje, ganuti ne može. A. Kanižlić, uzr. 166.

c. ganuti nogu, ruku, *vidi uganuti*, iščaiti, navinuti. u *naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ganuti ruku ili nogu „verrenken“). J. Bogdanović.

d. *uz micane biva i koja unutra promjena. a) prelazno. aa) aktivno.* Da naše molitve ganu ono ča je bog naredil. Korizm. 7^a. Kad potisne u nevolju grijeh čovjeka i porazi, gane višnji blagi volju. I. Gundulić 238. Tko će odluke odlučene moje ganut po inako. I. Zanotti, en. 43. — *bb) pasivno.* Što crkva odluči, valja da neganuto uvijek ostane. A. Kanižlić, kam. 430. — *cc) sa se, refleksivno.* Oni se ne ganu ki volju tvu čine. M. Marulić 91. — *u ovijem primjerima stoji*

prema lat. movere u svetom pismu: Jere kriposti nebeske hoće se ganuti. Bernardin 1. luc. 21, 26. Sve višnje kriposti ganuv se uzbiše, i sunca svitlosti pomrčav stamniše. D. Rašina 148^b. Kad dođe oni dan, u koji će se nebesa ganuti. J. Banovac prip. 22. *tako je i u ovom primjeru:* Da se brzo ne ganete od vašega razuma. Bernardin 6. paul. 2^{thess.} 2, 2. — *što je osobito u ovijem primjerima u kojima znači: uskisluti, uskisliti se.* Ako li Petar kaže Pavlu da se je ganulo vino. A. Bačić 70. Da se dubre u zemlji ganuti, ukisluti može. I. Jablanci 29. — *b) neprelazno, s instrumentalom.* Koja vami naglost tako ganu? M. Marulić 86. Mnogom srčba mozgom gane, posve bisan da ostane. V. Došen 191^b.

e. *metaforički, maknuti u duhovnom smislu: značenje može biti i potaknuti. u svijem je primjerima prelazno. a) aktivno.* Ganuti nepodobne riči. Transit. 71. Ganu v srci nega mnoga zla i nepočtena mišljenja. Mirakuli. 100. Oču ganuti 3 pregovaranja. Korizm. 20^b. Pojde u pustiņu ganut od svoga istoga duha. B. Kašić, is. 24. Dva me uzroka ganuše i kano ti ponukovaše, da se usudih... A. Kanižlić, utoč. rv. Da ni(h) (*čuskije*) budi i da ganu od linosti da ustanu. V. Došen 253^a. Kako kiša kad pade ostane nad korenom i naraščaj gane. J. S. Reljković 125. Koji baščovane kod gospode na posao gane. 198. — *b) sa se, refleksivno. značenje može biti i nakniti se.* Nikada nismo se ganuli prema njegovu počtenju... Spom. sr. 86—87. (1406). Nikada se ne ganusmo suprotēv njegovu počtenju. 87. (1406). Ganite se, da vzmžete radovati istine večne. Transit. 59. Ganulo se V. P. G. rečeni jezik naučiti. M. Držić 63. Za koji se uzrok čivuti ganuše poslati tolike i take poklisare k Ivanu? M. Divković, bes. 55^b. Na oružje da gane se Podunavka dikla mlada, bojna slava njoj donese mis'o u pamet ovu tada. I. Gundulić 355. Da se gane dobra dela činiti. F. Glavinić, svitl. 36. Za to sam se ganuo prija, nego mi zemlja oči zaspe, učiniti slideća (*razgovaraña*) za svetkovine došastja gospodinova. J. Banovac, razg. ix. Kako se ne ganeš istirat iz sebe mlakost duha nečistoga? M. Zoričić, osm. 51. Da s' u vrime sime rasti gane. J. S. Reljković 78.

f. *vrlo često u duhovnom smislu, učiniti da ko u duši osjeća nešto (naj običnije milost, žalost, ali može biti i posve suprotno duhovno osjećanje, kao n. p. putina) što prije nije osjećao, te da s toga može i promijeniti svoje misli ili volju; svagda prelazno. a) objekat je čelade ili što se misli kao čelade. aa) aktivno. aaa) nije izrečeno osjećanje koje se uzrokuje.* Jur bi ganul tisuć krati jednu stinu stanovitu, a ne može jadovitu volju tvoju da privrati. A. Čubranović 156. I ne ljudi, nu divjačno zvjerjenje ovo ganulo bi. I. Gundulić 321. Za požude moje ako, višne boge vidim tvrdo, nemili ću ganut pako. G. Palmotić 2, 84. Ljubav ona ganula je nega. A. Kanižlić, uzr. 104. — *bbb) izrečeno je novo osjećanje što se uzrokuje ili ono čim se tjelesnijem načinom javlja (n. p. plač), i stoji u acc. s prijedlogom na.* Hoteći ga ganuti na neustrpljenje. Transit. 220. Vele krat nas gane na suze. Nauk. brn. 55^b. Ubogar sam, ah jaoh, oni ja ubogar, ki da gane svijeh na milos. I. Gundulić 250. Ganula bi isto kamenje na smilovanje. P. Radovčić, nač. 93. Koje na plač i cvilenje hrid žestoku ganulo bi. P. Kanavelić, iv. 258. Ako vas ne mogu ganuti na milosrdje s pismo i ss. otci, imala bi vas ganuti vaša narav i krv. J. Banovac, prip. 48. Pogled Isukrstov ganu nega na plač. A. Kanižlić, utoč. 200. Redovnike na bogoljubnost ganulo je jedno čudno-

vato viđenje. 400. Tri brezobrazne i okorne voj-
 nike na pokoru ganu. fran. 222. Tkoga prvi
 uzrok na pokoru ne more ganuti. I. J. P. Lučić,
 razg. 18. I vragove i adove jaze, listom da ih
 na osvete gane. Osvetn. 1, 27. — *ccc* nije izre-
 čeno osjećanje nego djelo na koje se čelade odlu-
 čuje radi novoga osjećanja. djelo se izriče ili pod-
 ložnom rečenicom s da: Ta rič ganu onoga do-
 broga ribara da reče: 'Dobro je nam ovdj'. Korizm.
 28^a. Ova (nenavist) ganu Kajna, da ubi brata
 svojega. 37^a. Čija li milos ganu sada srce tvoje,
 da uzdiše? I. Gundulić 38. Što boga gane da
 nam grihe oprost? J. Filipović 1, 203^b. Dokle
 mušku glavu gane, da besidit o tom stane. V.
 Došen 99^b. Što je Jezusa ganulo, da postavi
 ovo svetotajstvo? I. M. Mattei 193. — ili *infinitivom*:
 Ovo dokazane ganu kraja učiniti da udi-
 jele na istije vješalije bude obješen Aman. M.
 Radnić 203^a. Nijedne misli ganut mogu mene
 ostavit otca. I. Zanotti, en. 43. — ili *infinitivom*
 sa za (prema tudijem jezicima): Nahajam uz-
 roke, ki ganuše (Hrista) za oteči biti iskušen.
 Korizm. 12^b. Ove bi riči imale ganuti i pri-
 strašit svakoga i za nigda nikom ne učinit kriv-
 ice nijedne. J. Banovac, razg. 33. Vas uzrok,
 koji je ganuo svetoga sabora za postaviti istu-
 mačeni zakon. Ant. Kadčić 485. — ili *akuzativom*
 s *prijedlogom* na. 'Ja toga i toga čojka ne mogu
 nikako na to i na to ganuti'. u *Lici*. J. Bogda-
 nović. — *bb*) *pasivno*. osjećanje može ne biti iz-
 rečeno: Blagi Jezus ganut lijek donese. I. Đorđić,
 uzd. 4. Tve srce još ganuto nije. 139. *kad se*
izriče osjećanje, ovo može biti: aaa) u acc. s na
(isporedi aa) bbb). Zač si ganut na tako nečist
 grih? Transit. 217. Na milosrdije ganute te slugo
 ne umoriše je. Mirakuli. 21. Frančesko ganut na
 pomilovanje. B. Kašić, fran. 125. Nigda on ni
 zlamenje ne ukaza ganuta na srčbu srdca. A.
 Kanižlić, fran. 158. Ganut na skrušenje. M. Do-
 brečić 91. A ganuti osobito na harnost. Grgur
 iz Vareša 8. — *bbb*) *instrumentalom*. ovo biva
 s toga što se osjećanje shvata kao uzrok stanja u
 kojem je čelade što je ganuto. Pokajanjem ganut
 ispoveda pred plkom grēh svoj. Š. Kožičić 22^b.
 Ganut vrućojelnošću za pravdu. A. Kanižlić,
 kam. 127. Ganuti strahom oka onoga, komu ništa
 ne može biti otažno. 804. Ti ljubavu ganuta ode
 Elizabetu pohoditi. utoč. 856. Koji primaju ovi
 sakramenat, ganuti žudbom bogoľubstva. J. Ma-
 tović 216. — *drukčije je u ovijem primjerima u*
kojima se instrumentalom izriče pravi uzrok:
 Ganut bo Konstantin Salvestra svetiņeju mno-
 gije crkvi zasidati stvor. Š. Kožičić 10^a. Ona
 ganuta ģegovom nevoľom. I. Đorđić, ben. 53. —
ccc) *genetivom s prijedlogom* od. *razlog je kao i*
kod bbb). Kada čovjek čini suprotiva zapovijedi,
 buduć ganut od naglosti. S. Matijević 12. Evo
 ja ganut od žeje srčene. Ant. Kadčić, predgov. 1.
 Da je bio primnogo ganut od srčbe. J. Matović
 263. Ganut od neizmirnoga milosrđa. I. J. P.
 Lučić, razg. 74. — *drukčije je u ovom primjeru*:
 Osta ganut od lepote djeteta. M. Pavlinović,
 rad. 64. — *ddd*) *s istijeh razloga kao i kod bbb)*
i ccc), u ovijem primjerima stoji u *gen. s pri-*
jedlogom cijeca: Jedno malo ganut čića plaća.
 Transit. 33. Cijec koje (ľubavi) ganut bi, da
 sinka poslati na zemľu htje s nebi. N. Dimitrović
 89. — *cc*) *sa se, refleksivno*. *aaa*) *nije izrečeno*
ново осјећање. нај чешће ganuti se tad znači smi-
lovati se. Gani se i smili. Đ. Baraković, jar. 79.
 Ah žalosti, ah prihora, da se gane stanac kami,
 kraľovati među nami našega će kći zlotvora! I.
 Gundulić 25. Grišniče, jeli moguće, da ti gle-
 dajući ovakoga tvoga Isukrsta, neće da se tvoje

srdce gane i omekša? J. Banovac, razg. 164. Da
 bi se vas svit oborio, nećeš se smutiti ni ga-
 nuti. P. Knežević, osm. 65. (Duša) koja se još
 nije ganula ni na pokoru obratila. I. J. P. Lučić,
 razg. 48. — *bbb*) *izrečeno je osjećanje te stoji naj*
običnije u acc. s prijedlogom na. Osip Bara-
 matin ganu se na ľubav. M. Marulić 189. Gani
 se na skrušenje i na pokoru. Naručn. 55^a. Ga-
 nusmo se na milosrdje. Mon. croat. 192. (1509).
 Ja se prez uzroka neću ganuti na osvetu. P. Ra-
 dovčić, nač. 175. Slušati i razumiti ovlike muke
 od sina boľjega, a ne ganut se na žalost i na
 plać. J. Banovac, prip. 88. Dostojna sam da se
 svrhu mene na milost ganeš. L. Vladmirović 55.
 Ganuvši se na milosrđe. I. J. P. Lučić, izk. 19.
 — *rjeđe u instr. vidi bb) bbb)*. Ganu se mило-
 srdjem svrhu ģe. Bernardin 58. luc. 7, 13. Nego
 se tudje ganu razlikom srčbom. M. Divković,
 bes. 410^b. i (griješkom) s *prijedlogom* s: Ganuh
 se s mnogu žalostiju. Transit. 223. — *ccc*) *izre-*
čeno je djelo na koje se odlučuje čelade radi ga-
nuća, i stoji u podložnoj rečenici s da. Tko bi
 indi i u šali ganuo se, da zažali? V. Došen 182^a.
 — ili se izriče *infinitivom*. Koji ne sam ganu'
 dobrotom se tvojom nastojat, da stanu s majkom
 se ja mojom. H. Lucić 253. Kad hud čovjek i
 zlobľivi neće da se plakat gane. A. Vitalić, ostan.
 205. Da se gane pomoći ga. J. Banovac, pred.
 40. Primi ih, da se radi njih ganeš nadarit me
 svijem milostima. I. M. Mattei 283. — *ddd*) *iz-*
rečen je uzrok ganuća naj češće akuzativom s pri-
jedlogom na (po samome se smislu ova konstrukcija
razlikuje od bbb). Na riči himbene nemoj se
 ganuti. M. Marulić 138. Gani se, pravo je, ve-
 selo i rado, nesrećno na moje i pusto daj stado.
 I. Gundulić 157. Na molbe se moje gani. J. Ka-
 vaňin 466^a. I na izgled tužan toľi krvnici se
 ne ganuše. I. Đorđić, uzd. 84. Ako kamen nisi,
 gani se na ove riči od istine. M. Zoričić, osm.
 27. I na suze mē se gani. P. Sorkočević 577^a.
 — *rjeđe dativom*: S ovijeh noga, ke ti grlim,
 ja se neću odkinuti, što mojim ľadim neumrlim
 ne budeš se prije ganuti. I. Gundulić 550. Prigni
 se gdi molim, gani se mojim bolim. I. Đorđić,
 salt. 198. ili *instrumentalom*: Vaj, gani se mojom
 tuľbom! I. Đorđić, salt. 289. ili *lokativom s pri-*
jedlogom po: Tada se ganu po rečenih rečeh.
 Transit. 104. — *b*) *objekat je samo osjećanje ili*
ono čim se osjećanje javľa tjelesnijem načinom.
aa) *aktivno*. Kad mi se ukaza, u meni ganu
 plać. Đ. Baraković, vil. 288. Tako grešnik sred
 planine u pustiňi divľijeh gora u nevoľah dočim
 gine, milos višľu ganu z gora. I. Gundulić 239.
 Ganuti milosrdje boľje. Ant. Kadčić 67. — *bb*)
pasivno. amo spada jamačno ovaj primjer u kojem
 je *nominativ* srce kao ono čim se osjeća: Da me
 srcem tvojim ganutim ľubiš. I. Đorđić, salt. 134.
 i ovi primjeri u kojima je *nominativ* glas kao
 ono čim se javľa unutřne osjećanje. Neka ušĩ
 svete tvoje priklodene budu čuti s grozňijem
 plaćom glas ganuti od molitve smerne moje. I.
 Gundulić 206. Nijesi tvrda stijena, da od gre-
 šnika, koji cvili, pokajana i skrušena, jaoh, mo-
 litvu nećeš čuti, i od arca glas ganuti. 250. —
cc) *sa se, refleksivno*. Pače zemľa ne strese se,
 neg uzdahnu iz dubine, milos boľja da gane se.
 P. Kanavelić, dubr. 14.

GANUTIV, adj. mobilis; qui facile commo-
 vetur, koji se gane, koji se može ganuti, koji se
 lako gane. — *isporedi* ganutľiv, ganiv. — Od
 xvĩĩ vijeka (vidi kod a, b) aa), a između rječ-
 nika u Mikalľinu (ganutivi, koji se može krenuti
 'mobilis'; ganutivo 'mobilitet', u Belinu ('mo-
 bilis'; ganutivo 'mobilitet' 491^a), u Voltigľjnu

(mobile, muovibile', beweglich'), u *Stulićevu* (mobilis'; ganutivo mobiliter').

a. *adj. a) u pravom smislu, koji se miče, koji se može micati.* Zvijezde ganutive, koje promičuju mjesto, 'stellae vagae, stellae errantes'. J. Mikajla, rječ. 862^a. Poznati hod zvizda ganutivih. A. d. Bella, razg. 239^a. Vrsti zvijezda stojećih i ganutivih. D. E. Bogdanić 42. Crkvu u početak imaše (*Židovi*) ganutivu. 89. — b) u prenesenom smislu. aa) o crkvenijem svetkovinama koje ne bivaju svake godine u isti dan. Od svetkovina i praznika ganutivih ili primjestivih. B. Kašić, rit. 9^a. Svetkovine pomične iliti ganutive. I. Velikanović, uput. 1, 501. — bb) (u gramatici) jedan pisac xvii vijeka zove 'imenom ganutivijem' ad-jektiv. Ime ganutivo 'nomen adjectivum'. J. Mikajla, rječ. 139^a. Ime ganutivo je, koje ne može stati sam(o) po sebi bez imena stojećega, kako ti ovo ime, dobar, dobra, dobro' ganutivo je imc. gram. 3. — c) u duhovnom smislu, koji se lako gane (vidi ganuti, f). Toliko hitno ganutiv na srčbu. B. Kašić, nasl. 264.

b. *adv. ganutivo. u Mikajlinu, Belinu, Stulićevu rječniku.*

GANUTLIV, *adj. vidi ganutiv. — U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski ganutliv kod ganuti) i u Voltigijinu, a u naše vrijeme u Šulekovu (rührbar').*

GANUTLIVOST, *f. osobina, stanje onoga koji je ganutliv. — U Šulekovu rječniku (rührbarkeit').*

GANZITI, *ganzim, impf. vidi gamziti. — U Bjelostjenčevu rječniku.*

GANZOV, *m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.*

GAŊ, gaŋa, *m. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje ima samo plur. gaŋevi s dodatkom da se govori u Bačkoj i s tumačenjem: Gaŋevi su od goveda balege, i prave se ovako: nakupi se dosta goveda balege i prospe se po gumnu, za tim pospe se slama, pa se onda natjeraju koŋi kao kad se vrše, te ono ugaze; pak onda dok je još vlaŋna, sve oštrijem gvozdem na gumnu isiječe se kao na dugačke daske, po tom se opet isiječe poprijeko te se načine kao čerpiči; ovo pošto se osuši, loŋi se na vatru mjesto drva. — ali se govori i u jednini. P. J. Marković. Čismenita popadija gaŋem pokriva lonac. (U Beočinu u Srijemu). M. Medić. — Od maŋar. gauaj, gnoj, a ovo je od našega guoj.*

GAŊAK, gaŋka, *m. vidi ganak. — U Jambrešićevu rječniku.*

GAŊAŊE, *n. djelo kojijem se (1.) gaŋa. — U Vukovu rječniku.*

1. GAŊATI, gaŋām, *impf. iterativno prema progoniti. — Načineno od progati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. gaŋajū, u aor. gaŋah, u ger. praes. gaŋajūci, u ger. praet. gaŋāvi, u part. praet. act. gaŋao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu: (štam-parskom griješkom gaŋati), 'verfolgen', 'persequi', cf. goniti; gaŋati se 'sich verfolgen', 'persequi se invicem'.*

a. *aktivno.* Skočio se na noge junačke, pojašio šarca od mejdana, ter ih gaŋa po polju široku, gdje kog srjeta tu mu glavu skida. Nar. pjes. juk. 74.

b. *sa se. a) pasivno.* I marva se oko kuće gaŋa. J. S. Reljković 332. — b) *recipročno (vidi i u Vukovu rječniku).* Pet se baba oko jama gaŋa. odgonetaj: igle pletice. Nar. zag. nov. 70.

2. GAŊATI, gaŋam, *impf. vidi gaŋivati. —*

Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu. Ah ke prignut neće žeje jedna žena mlada i lijepa! gaŋa ona neprijatele, i proć voji im srce cijepa. I. Gundulić 548.

GAŊCÂNE, *n. djelo kojijem se gaŋca. 'Deder, djecu brezom poplaši, da se ostave gaŋcaŋa'. J. Bogdanović.*

GAŊCATI, gaŋcām, *impf. gaziti. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. gaŋcajū, u aor. gaŋcah, u ger. praes. gaŋcajūci, u ger. praet. gaŋcāvi, u part. praet. act. gaŋcao. — Nejasna postać; može biti srodno (deminutiv?) s praslavenskim glagolom ganiti, gnusiti (? vidi F. Miklošić, etym. wörterb. 60b), isporedi pol. ganić, potvarati, češ. haniti, huliiti, koriti, malorus. hanity, bjelorus. hanić, letski gānit, gnusiti. — isporedi gaŋka, gaŋigati. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka: Tve lipe države i tare i gaŋca. M. Kuhačević 115. Gaŋcati, gaziti, tlačiti. 171. u naše vrijeme u Lici: Gaŋcati, gaziti bos po blatu. djeca obično potlje kiše izuju se, te onda bosa po onom blatu skaču. 'Evo djeca cio dan po blatu gaŋcaju'. J. Bogdanović.*

GAŊEVI, *m. pl. vidi gaŋ.*

GAŊIGÂNE, *n. djelo kojijem se ko gaŋiga. — vidi kod gaŋigati se.*

GAŊIGATI SE, gaŋigām se, *impf. u naše vrijeme u Lici: Gdje je mnogo djece u jednoj zdruzi, tu obično na krevetu leŋi po četvero omaŋe djece, dvoje gore, a dvoje dole, te kada im se ne da spavati, nogama se u krevetu tuku i ritaju, te im se onda dovikne: 'Ostavite, djeco, gaŋigane, biće batina!'. 'Nemojte se gaŋigati, sad će breza imati posla'. J. Bogdanović. — Biće srodno s gaŋcati.*

GAŊIVATI, gaŋivām i gaŋuŋjem, *impf. ganuti (koje vidi radi značenja). — Dolazi i s n. mj. n. a) s n od xvii vijeka a između rječnika u Stulićevu (gaŋivati, gaŋivam). Ne gaŋu'eš se za stvari, koje su na zemlji. M. Jerković 72. Našu volju gaŋiva i probuđuje. I. Đorđić, salt. 193. Gaŋivamo se na milosrdje. J. Banovac, prip. 51. Koji pripovidajući gaŋiva srce puka. P. Knežević, osm. 375. Bog se gaŋiva na milosrdje. V. M. Gučetić 166. Duh srce gaŋiva. A. J. Knežević 38. Imaš život, da se gaŋivaš. M. Zoričić, osm. 1. Bog ... gaŋiva se i udahŋiva duši ono, što se zove milost boŋija. A. Kalić 79. — b) s n od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (praes. ganivam uz ganuti 205^a. 502^{ab}). Skrovitim ulivanjem i čudnovatim od milosti njegove ganuje srca. M. Bijanković 160. Zlobnosti na kojijema se ganivaju po prignući naravnomu. K. Magarović 82. Na što razlozi premda jači, premda očiti, premda stokrat prigovoreni ne ganivaju, jedan izgled sam ganiva. A. d. Bella, razg. 124^{ab}. Oni uzroci koji te tada nagovarahu i ganivahu. P. Knežević, osm. 245. Njegovu muke ganuju srce moje. V. M. Gučetić 210. Ako nas ne ganivaju i ne prignu ove prekinute zaveze ljubavi. J. Matović 498. Udiš ganujem se. G. Peštalčić 226.*

GAŊKA, *f. lutum, kao, blato. — Radi postaća vidi gaŋcati. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Kako od vitra prah se nosi i na trzih gaŋka plesa, mo'a jih sila tako kosi i ras-trka i poplesa (Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti; ut lutum platearum delebo eos'). A. Vitalić, ist. 54^b—55^a. Zemlju, gaŋku, pluvotine čim ga 'e zli puk nagrdio. ost. 198.*

GAŊKAV, *adj. gnusan. vidi gaŋka. — U istoga pisca u kojega ima i gaŋka. Tere se je vas zabol u jedno gaŋkavo blato. A. Vitalić, ist. 210.*

1. GAO, gala, adj. samo u *Mikašinu rječniku*: gao, gadan, gnusan, sordidus, impurus, immundus; i u *Stulićevu*: v. gadan. — Osnova je gal; o stoji mj. 1 u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Po svoj prilici prvo je, starije značenje: crn, kao što se vidi po riječi galica i po imenima domaćijih životinja u kojih je gal osnova. mogla bi biti ista osnova i kod 2. galiti, a (crn = pokriven, o nebu?); onda bi gal bila ne samo stara osnova (vidi galica) nego i praslavenska (isporedi češ. haliti kod 2. galiti, a). osnova gar, koja ovu često zamjenjuje kod imena domaćijih životinja, jamačno je drugoga postaja: lakše je pomisliti da su se među sobom pomiješale dvije osnove sa sličnijem značenjem nego da se r promijenilo na l. — Što na jednom mjestu xvij vijeka ima gao: Sahnem, ginem, mrem od glada, ubog, tužan, gao, pun jada. I. Gundulić 250, to je jamačno (već kod starijega izdanja) štamparska ili pisarska pogreška, i treba čitati go.

2. GAO, *vidi* 2. Gal.

GAOČIĆ, m. — -o- stoji mj. 1. a) prezime. — xiv i xv vijeka, i u *Daničičevu rječniku* (Gaočić, Gaočić). Gojić Gaočić i Vukša Gaočić. Mon. serb. 229. (1897). Sanko Gaočić. 325. (1498). — b) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 64. isporodi Gaočići.

GAOČIĆI, m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 129. — isporodi Gaočić, b).

GAOVICA, f. Leucos adpersus Heck., *neka riba*. — U naše vrijeme a između rječnika u *Vukovu*: nekaka mala riba, Leucos adpersus Heckel: Nema ni gaovice (kažu ribari kad nema ribe). Leucos adpersus Heck. Gaovica u Užicu, tako je po Hekelu zovu i Dalmatinci. J. Pančić, rib. 109. — U *Popovu u Hercegovini druga vrsta ribe*: Paraphoxinus Ghetaldii Steind. S. Brusina.

GAOŽE, *vidi* Gavže.

1. GĀR, f. pepeo i drugo što ostane, kad što izgori. — Postaje od osnove glagola gorjeti. — isporodi 2. gar, garavina, garevina. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stulićevu* (v. gorijet) i u *Vukovu* (*vidi* daše). Usekači i spremice za gar neka budu od suhoga zlata. D. Daničić, 2mojs. 25, 38. Kao gar bacaš sve bezbožnike. psal. 119, 119. — U *Vukovu rječniku* ima tri osobita značenja: 1. 'die russige farbe (schmutz)' 'color fuliginous'. 2. pepeo od slame. 3. (u *Crnoj Gori*) ono što otpada od gvožđa kad se kuje 'der hammerschlag', 'ferri ramonta'. kao što se vidi kod 1, znači i: čađava boja (jamačno od značenja: čađa, jer i ova ostane kad što izgori). od osnove gar s ovijem značenjem postaju garav i imena crnijeh domaćijeh životinja. može biti da se ovako ime (gara, garuša) dalo isprva samo ovcu koja ne bude crna nego čađava, ali poslije, pomiješavši se s osnovom gal (*vidi* 1. gao) dalo se i psu (garov) i volu i konu itd.

2. GAR, m. *vidi* 1. gar. — Od xviii vijeka. Zapovidi Mojsija kadionike iz gara povaditi. E. Pavić, ogl. 157. Čineći pokoru u garu i pepelu. G. Pešalić 71. (Tijelo) mu ogorilo garom. Osvetn. 2, 156. u *Sulekovu* je rječniku koštani gar ('elfenbeinschwarz') crna boja koja se pravi izgaranem slonove kosti.

3. GAR, m. ime crnom psu. F. Kurelac, dom. živ. 45. — *vidi* 1. gar.

4. GAR, m. ime mjestima. a) xiv vijeka i u *Daničičevu rječniku*: 'Gara', selu je Radeši išla meda 'na brdo na Gara'. 3, 575. — b) mjesto u

Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Garu. Sr. nov. 1870. 759.

1. GĀRA, f. ime ovcu: a) čađave boje. u *Vukovu rječniku* ('russbraunes schaf', 'ovis atra, fuliginosa'). amo spada po svoj prilici: Gara, ime ovcu. J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 32. — b) bijele boje u koje je crno lice. u *užičkom okrugu*. S. I. Pelivanović. — *Vidi* 1. gar.

2. GĀRA, f. ime crnoj kučki. — U naše vrijeme u Lici. V. Arsenijević. F. Kurelac, dom. živ. 45. — *vidi* 1. gar.

3. GĀRA, f. ženski nadimak. — U naše vrijeme u Mačvi. S. Novaković.

4. GARA, f. *vidi* gera. — Prije našega vremena. Gar i monul librica i pol po soldin 1. Vsaka riba kostena po soldin 1. librica. Stat. krč. ark. 2, 289.

5. GARA, f. ime mjestima. a) prije našega vremena u Bačkoj. 'Gara', drugi put stoji ozgo 'Bačskaa'. S. Novaković, pom. 127. — b) u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Niva u Gari. Sr. nov. 1875. 228.

6. GARA, m. prezime. — U naše vrijeme. Dimitrije Gara prizvao sudu Mihajla Gvozdenovića. Glasn. 11, 1, 38. (1808).

GARABIJ, m. *vidi* karabinka, mađar. karabély. — Od xviii vijeka. Jednog Turčina udari garabiljem. Glasn. 11, 3, 201. (1717). Duga puška garabilj. Sr. nov. 1868. 204.

GARABIJEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Sa Đukom Garabijevićem. Glasn. 11, 3, 199. (1808).

GARABIN, m. *vidi* karabinka. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. On imao pušku garabina. Pjev. crn. 46^a.

GARABINA, f. *vidi* karabinka. — Od xviii vijeka. Fišeka za kraće puške, al' širje, to jest garabine — 400000. I. Zaničić 124. I dade mu puške garabine. Nar. pjes. juk. 377.

GARABINKA, f. *vidi* karabinka. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. I careva puška garabinka. Nar. pjes. vuk. 5, 844.

GARAČ, Garač, m. planina u Crnoj Gori. Glasn. 40, 30. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku* (gdje je akcenat: Gārač, ali nalazim zabiježen i drugi akcenat: Gārač, planina između Čeva i Bjelopavlića. V. Lešević). Pa se mače u Garač planinu. Nar. pjes. vuk. 5, 142. Puče puška od Garač planine. Nar. pjes. u Vuk, rječ. kod Garač.

GARAKNUTI, garaknem, pf. *vidi* graknuti. — U jednoga pisca našega vremena. Vrlo dobro! prihvatih ja i garaknuh svojega koňa te pristigoh Toma. M. Đ. Miličević, zim. već. 227.

GARAN, m. ime ovnu. F. Kurelac, dom. živ. 32. — *vidi* 1. gara.

GARANFAROLA, f. nekakva sprava (uže s tri udice) za lovljenje ribe. — Jamačno riječ talijanska (granferuola?). — Samo u *Stulićevu rječniku* ('spadorno, sono tre ami pendenti dall' istesso funicello, coi quali prendonsi pesci', 'funiculus tribus hamis praeditus capiendis piscibus').

GARANFIL, m. *vidi* karanfil. Capti li joj hatmer i garanfil? Nar. pjes. herc. vuk. 221.

GARANFIJE, n. *vidi* karanfil. Što, Jovane, što je, garanfije? Nar. pjes. herc. vuk. 182.

GARANI, m. pl. ime mjestu. — xiv vijeka i u *Daničičevu rječniku*: Hraštani su medili 'z Garani' (Glasn. 15, 804 god. 1848?). 3, 575.

GARANOVO BRDO, m. mjesto u Srbiji u

okruhu kragujevačkom. Niva u Garanovom Brdu. Sr. nov. 1875. 537.

GARASTA, *f. ime crnoj kozi*. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi galast*. — *vidi* 1. gar.

GARAŠ, *m. ime ovnu*. F. Kurelac, dom. živ. 82. — *vidi* 1. gar.

GARAŠANIN, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Sem. srb. 1882. 202.

GARAŠI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 119.

GARAŠKI, *adj. koji pripada Garašima*. Garaška (opština). K. Jovanović 119. Garaško Brdo, mjesto u okrugu kragujevačkom. Vinograd u Garaškom Brdu. Sr. nov. 1875. 588.

GARAV, *adj. čadave boje, gnusan, crn*. — *vidi* 1. gar. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (russig, fuliginosus). Kao garavi gavrani. A. Kanižlić, kam. 45. Koje stid je obući garavo. J. S. Relković 105. Ugarka na pol opaljenog i kano ugljen garavog. G. Pešalić 31. Toško zlatu na debelu platnu, i derdanu na garavu vratu. Nar. posl. vuk. 314. Ne vidjeste li u četi stražana hodat crna sa bijeli Turci, garavomu jednolika davlu? Osvetn. 1, 48.

GARAVA, *f. ime crnoj kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gar.

GARAVAC, *garavca, m. garav čovjek*. — *U Šulekovu rječniku* (russkübel' fig.).

1. GARAVICA, *f. u jednoga pisca našega vremena (puška crna, zarđala?)*. Pa svjetina prtila oružje, neko nosi garavice male, neko breše zlatom populane. Osvetn. 7, 54.

2. GARAVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Garavici. Sr. nov. 1875. 1229.

GARAVIJE, *n. vidi karavije*. — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme*: Ubrah kitu garavija.

GARAVINA, *f. vidi* 1. gar i garevina. — *U jednoga pisca našega vremena*. Još mu daju garavine iz mumakaza sa zejtinom pomešane da pije. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 82.

GARAVITI, *garavim, impf. mrčiti (garavinom)*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Od toga malu decu garave po čelu i po obrazima. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 105.

GARAZ, *m. svađa, smutna domaća, arap, ghardh, tur. garaz, garez, mržnja*. — *isporedi garez*. — *Od xviii vijeka*. Što se pak čuje po butiga, po kuća, i po putih? Smuthe, garazi, proklinjana, i druga zla govorena. J. Banovac, razg. 87. Muž je sa ženom u garazu, brat s bratom itd. M. Pavlinović.

GARAZITI SE, *garazim se, impf. prepriječivati se u kući*. M. Pavlinović. — *vidi* garaz.

GARBAČ, *m. Nasturtium officinale L., neka trava što raste pokraj vode i što se upotrebljava kao hrana (kiselasta je) i lijek, drezga, dragušac*. — *Može biti od tal. mlet. garbo, kiseo, garbetto, kiselast*. — *isporedi* garboč, garbok, grbač, grbača, grbaja, grbak, grbañ. — *U Mikafinu rječniku* (garbač, trava, nasturtium), u Bjelostjencu (v. hren), i u Šulekovu imeniku (od xvii vijeka, po rukopisima): Garbač, Nasturtium officinale RBr. Garbač vodeni, Cardamine pratensis L. Garbač vrtni, Lepidium sativum L. 84.

GARBIJEŠ, *garbijesha, m. praporac*. — *isporedi* garbijez. — *-ije- (= e) stoji po južnom govoru, a po zapadnom i: gārbiš*. — *Akc. kaki je u gen. (po zapadnom govoru garbiša) taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.*

gārbiješu, gārbiješī (gārbišu, gārbiši). — *Riječ je tuda, ali se ne zna odakle* (tal. carabattole, crepundia?). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (garbiš, praporac, tintinnabulum) gdje naj prije dolazi i u Stulićevu (garbijes, a iz Mikafina i garbiš, crepitaculum, tintinnabulum). Garbijeshe mački privezat'. (D). Poslov. danič. 22. Kokotu pristavi garbijeshe a sokolu huhor. (Z). 47. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GARBIJEŠAC, *garbijesha, m. vidi* garbijesha.

GARBIJEŠAK, *garbijesha, m. vidi* garbijesha.

GARBIJEŽ, *m. vidi* garbijesha. — *Samo u Belinu rječniku* (garbijezī, crepundia).

GARBĪN, *garbina, m. africanus, vjetar jugozapadni, tal. garbino*. — *isporedi* grbin, garbun. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (garbin, vjetar, africanus) gdje naj prije dolazi, u Belinu 48b, u Bjelostjencu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Da slobod vitru garbinu da puše. A. Vitalić, ist. 252. Garbin luti, koji more do dna muti. Nar. posl. vuk. 40.

GARBJEŠIĆ, *m. dem. garbijesha*. — *U Stulićevu rječniku* (crepitacillum) u kojem ima s istijem značenem i garbijesac i garbijesak.

GARBOČ, *m. vidi* garbač. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. Garboč, Nasturtium officinale RBr. (M. Vodopić, I. Kuzmić). B. Šulek, im. 85.

GARBOK, *m. vidi* garbač. Garbok, agretto (po starijem rukopisu), nasturtio acquat. (I. Kuzmić), Nasturtium officinale RBr. B. Šulek, im. 85.

GARBUN, *m. vidi* garbin. — *U jednoga pisca xv vijeka*. Dimajući garbun jidrom paha. M. Marulić 56.

GARCA, *f. Dipsacus fullonum L., vidi* grza. — *U Šulekovu imeniku* 85 po starijem rukopisima, ali je sva prilika da treba čitati garza ili grza.

GARCARIJA (ili Garzarija?), *f. ime nekakovom društvu, koje je u Dubrovniku xvi vijeka glumilo i spravljalo maškarate i drukčije se veselilo u poklade*. — *Bez sumnje tuda riječ*. Ja vas poznavam, vi ste Garcarija, velike ti smijeha i vi njegda činahote o pokladijeh. M. Držić 178.

GARCATURA, *f. vidi* grzatura.

GARCIN, *m. ime psu*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

GARČICA, *f. ime mjestu*. — *xiv vijeka i u Daničićevu rječniku*: 'Garčica', selu je Riječanima išla meda, 'na Garčicu' (Glasn. 15, 280 god. 1848?). cf. Garčice. 3, 576.

GARČICE, *f. pl. ime mjestu*. — *xiv vijeka i u Daničićevu rječniku*: 'Garčice', selu je Radeši išla meda, 'po srěđ Garčice' (Glasn. 15, 281 god. 1848?). mislim da je isto selo koje se piše i 'Garčica'. 3, 576.

GARČIĆ, *m. vaļa da ime brdu u Crnoj Gori*. Zbor zborile u Garčicu vile. Pjev. crn. 66b. Ono vide od Garčica vila. 301b.

GARČIN, *m. ime mjestima*. a) selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom. Razdijel. kr. 13. — *pomiñe se od xviii vijeka*. Odonud na ... Andrijevo, Sapcu, Garčin, Trñane, ... M. A. Relković, sat. H2b. — b) selo u Barańi. Sem. prav. 1878. 40.

1. GARDA, *f. franc. garde, s'raža*. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Za to sam te ševom učinio, da ti s mojom gardom komandiraš; brže da si na poje Cetine, da pred gardom budeš u

Grahovo. Nar. pjes. vuk. 5, 321. Evo tebi garde šest stotina. 5, 325.

2. GÂRDA, *f.* u *Vukovu rječniku*: zagrada u Dunavu gdje se morune hvataju (od Poreča doje).

3. GARDA, *f.* euzomon. B. Šulek, im. 85 (po zbirci O. Vujičića iz Bosne). — isporedi grda.

GARDAN, *m.* Cardamine pratensis L., vodeni garbač, od latinske riječi. — U *Šulekovu imeniku*: Gardan, cardamo, nasturzio (po rukopisu xviii vijeka), Cardamine pratensis L. Gardan divji, talapis, iberida, carduus, nasturcium (po rukopisu xv vijeka), Cardamine pratensis L. 85.

GARDÂŠÂNE, *n.* djelo kojijem se gardaša. — U *Mikašinu rječniku* sa starijim oblikom gardašanje.

GARDÂŠÂR, gardašara, *m.* čovjek koji gardaša. — U *Mikašinu rječniku*: ,carminarius, carminator'.

GARDÂŠATI, gardašam, *impf.* vidi gargašati, tal. scardassare. — U *Mikašinu rječniku* (gardašati, razčešljati vunu ,carmino') i u *Stuličevu* (iz *Mikašina*).

GARDÂŠAVICA, *f.* žensko čelade što gardaša. — U *Mikašinu rječniku*: ,carminatrix, carminaria'.

GÂRDAŠE, *f.* pl. vidi gargaša. — U *Mikašinu rječniku*: gardaše, grebeni za vunu ,pecten lanarius'; i u naše vrijeme u hrvatskom primorju. T. Afrić.

GARDAŠEVIĆ, *m.* prezime. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Onda reče Gardašević Vule. Nar. pjes. vuk. 4, 29. Bužubaši Gardašević Miđu. Ogled. sr. 401.

GARDAŠICA, *f.* gargaša, vidi gardašati. — U *Šulekovu rječniku* (kâmmelkamm').

GARDAŠIČITI, gardašičim, *impf.* gargašati, vidi gardašati. — U *Šulekovu rječniku* (kâmmeln').

GARDELAC, gardelca, *m.* vidi gardelić. — U narodnoj pjesmi istranskoj našega vremena (s kajkavskim oblikom gardelec). Pospí, pospi va ziběci svojoj, kot gardelec va gajbici svojoj. Nar. pjes. istr. 4, 18. Gardelcu je tribi prosa i vodice. 4, 18.

GARDELIĆ, *m.* Fringilla carduelis L., češlikar, češugar, od tal. cardello, cardellino, mlet. gardelin. — isporedi gardelac. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. (Čujaše) onamo gardelice žubereći. P. Zoranić 68b.

GARDENAO, gardenála, *m.* vidi kardinao. — xvi i xvii vijeka. Ni papi ni gardenalom. Zborn. 50b. Imaše brata gardenala. M. Divković, nauk. 304a. Papu, gardenale i sve redovnike. P. Posilović, nasl. 171a.

GARDINALAD, *m.* vidi kardinalstvo, tal. mlet. cardinalado. — U rukopisu čakavskom xvi vijeka. Jerolim povrže od (sebe) kardinalad. Živ. jer. star. 1, 229.

GARDINÁLSKÍ, *adj.* koji pripada gardinalima. — xvi vijeka. Da bude nosil gardinalski klobuk. Transit. 282.

GARDINALSTVO, *n.* čast gardinala. — U pisca xviii vijeka. U vrime svoga gardinalstva. M. Zoričić, osm. viii.

GARDINAO, gardinála, *m.* vidi kardinao. — Od xv do xviii vijeka. Služeći gardinala. Mon. croat. 179. (1499). Papi jošće i gardinali. M. Marulić 302. Svet otac posla jednoga gardinala. Dukljanin 14. Gardinal crkve rimske. Transit. 4. Posla mu susristi ga četiri gardinale. K. Pejkić

64. Bivši priminuo jedan kardinal. M. Zoričić, zrc. 195. Gardino, koji se zove veliki pokorničar. Ant. Kadžić 376.

GARDINIĆ, *m.* Myricaria germanica Desf., *rieka* biška, metlika, metlikovina, metfica. — U *Šulekovu imeniku* po rukopisu xviii vijeka: Gardinić (gardiriz), tamarice, mirica, Myricaria german. Desf. 85.

GARDINOVAC, Gardinovca, *m.* selo u Međumurju. (kajkavski) Gardinovec. Schem. zagr. 1875. 136.

GARDINOVCI, *m.* pl. selo u Bačkoj. Šem. prav. 1878. 28.

1. GÂRDŪN, gardŭna, *m.* Cynara scolymus L., isporedi dragušica, kardun, artičok, tal. cardone. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. gârdŭne, gârdŭni. — U *Stuličevu rječniku* (cinara, carduus sativus') i u *Vukovu* (carduus sativus' s dodatkom da se govori u Dubrovniku). I u *Šulekovu imeniku* po starijem dubrovačkim rukopisima gdje ima i drugo značenje (garbač): Nasturtium officinale RBr. (Visiani). 85.

2. GARDUN, *m.* ime muško. — xiii vijeka (u latinskijem spomenicima). ,Ab altera parte Gardun filio Gordun'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 125. (1260). ,Comes Gardun'. 1, 243. (1299).

3. GARDUN, *m.* ime mjestima u Dalmaciji. a) selo u sinjskom kotaru blizu Vajnića. Schem. spalat. 1862. 11. — b) kao da je brdo u Poljicima u spljetskom kotaru xv vijeka. Metina pod Gardun. Stat. polj. ark. 5, 309.

GARDŪNAC, gardŭnca, *m.* vidi gardunić. — slabo pouzdano.

GARDUNČAC, gardunčca, *m.* dem. gardunac. — U *Stuličevu rječniku* u kojem ima s istim značenjem i gardunčić. — oboje nepouzdan.

GARDUNČIĆ, *m.* vidi gardunčac.

GARDUNIĆ, *m.* dem. gardun. — U *Stuličevu rječniku* u kojem ima i gardunac s istim značenjem.

GARDUNIŠTE, *n.* mjesto gdje su posađeni garduni. — U *Stuličevu rječniku*. — slabo pouzdano.

GARDUNIŠTVO, *n.* vidi gardunište. — U *Stuličevu rječniku*. — sasna nepouzdan.

GARE, *f.* pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 148. — b) dva sela u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 118. 120.

GÂRENE, *n.* djelo kojijem se gari. — U *Vukovu rječniku*.

GÂREŠ, *m.* ime (crnom?) jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38. — vidi 1. gar. — Jedan pisac našega vremena zove tako neke dubice. Anthracius Stev. J. K. Šloser, faun. korh. 546. Anthracias Steph. 553.

GÂREŠA, *f.* ime (crnijem?) domaćijem životinama. — vidi 1. gar. a) kozi. J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 58. — b) psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GÂREŠICA, *f.* ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38. — dem. gareša.

GAREŠNICA, *f.* dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj. Garešnica i Garešnica gornja. Pregled. 81.

GAREVAC, Garevca, *m.* selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 144.

GAREVCI, Garevaca, *m.* pl. dva sela u Bosni

u okrugu bañolućkom. Garevci dohi i gornji. Statist. bosn. 88.

GAREVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Livada u Garevima. Sr. nov. 1866. 447.

GAREVIC, *m. prezime.* — U rukopisu xvii vijeka. 5 (peta) dšti jeho (kneza Lazara) na Ugro (uda se) za Garevicem za Čelišem. Glasn. 32, 271. (1634). — *vidi Zagarević.*

GAREVICA, *f. ime mjestima.* a) u pisca xviii vijeka selo u Hrvatskoj (Garešnica?). Iz Slavonije predemo u Horvatsku i nedaleko od Garevice dođemo k domu i bratiji mojega druga. D. Obradović, basu. 321. Neki Dijonisijs Horvaćanin iz Garevice rodom. živ. 94. — b) *ime planinama.* aa) u Srbiji blizu manastira Voľavće (u okrugu kragujevaćkom). Iznad manastira je brdo-ravañ „Garevica“. M. Đ. Milićević, srb. 232. — bb) u narodnoj pjesmi našega vremena nekakva gora, i u Vukovu rječniku (planina). U zelenoj gori Garevici. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Garevice, zelena gorice! 2, 78.

1. GAREVINA, *f. vidi 1. gar.* — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (vide gar, 1, 2). Oboljicu deće omrbiše garevinom zemljanoga lonca. V. Vrčević, niz. 74.

2. GAREVINA, *f. ime mjestima.* a) selo u Srbiji u okrugu kruševaćkom. K. Jovanović 126. — b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevaćkom. isporodi Garevine. Niva u Garevini. Sr. nov. 1875. 652.

GAREVINE, *f. pl. ime mjestima u Srbiji.* a) u okrugu kragujevaćkom. Niva u Garevinama. Sr. nov. 1873. 895. — b) u okrugu smederevaćkom. 1874. 299.

GAREVO, *n. ime mjestima.* a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 232. — b) selo u Srbiji u okrugu požarevaćkom. K. Jovanović 140.

GAREZ, *m. vidi garaz.* — U naše vrijeme u Lici. „Ta su dvojica vavijek u nekom garezu“. „Te dvije kuće vavijek žive u nekom garezu“. „Negova čeljad vavijek su u garezu“. J. Bogdanović.

GAREŽ, *m. vidi 1. gar i garevina.* — U jednoga pisca našega vremena. Namažu ga malo garezem između obrva i po čelu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 104.

GARGA, *f. vidi gargača.* — U Šulekovu rječniku (krämpel').

GARGAČA, *f. carmen, sprava kojom se češlja (garga, gargaša) vuna.* — isporodi gargaša, garga. — Akc. se mijenja u gen. pl. gārgāčā. — U Vukovu rječniku.

GARGALAC, *m. čovjek koji garga, gargašar.* — U Šulekovu rječniku (krämpeler').

GARGALO, *n. mašina kojom se garga, gargaša.* — U Šulekovu rječniku (krämpelmaschine').

GARGALA, *f. žensko čelade što garga, gargašalica.* — U Šulekovu rječniku (krämpelerin').

GARGAÑE, *n. djelo kojijem se garga.* — U Vukovu rječniku.

GARGAŠA, *f. vidi gargača.* — Akc. se mijenja u gen. pl. gārgāšā. — Od xviii vijeka a između rječnika u Belinu (pecten lanaris' 649b) gdje naj prije dolazi, u Stulićevu (carmen' s dodatkom da je uzeto iz Belina), u Voltigijinu (scardassa, scardassiera' hechel'), u Vukovu. — Običnije u množini. Aja! to ne vaļa ciganskih gargaša. M. Pavlinović, razl. spis. 893. — Ovak o se zove i nekakva morsk a školka (u Vranici blizu Spļeta). L. Zore, rib. ark. 10, 343.

GARGAŠALAC, gargašaoca, *m. vidi gargašar.* — U Stulićevu rječniku (u kojem griješkom ima i gargašaoc).

GARGAŠALICA, *f. vidi gargašala.* — U Belinu rječniku 649b, u Bjelostjencevu 1, 288a, u Stulićevu.

GARGAŠAĻA, *f. carminatrix, žensko čelade što gargaša.* — U naše vrijeme u Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić.

GARGAŠAÑE, *n. djelo kojijem se gargaša.* — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom gargašanje 649b), u Stulićevu, u Vukovu.

GARGAŠAONICA, *f. vidi gargašala.* — U Stulićevu rječniku. — Nepouzđano radi značenja.

GARGAŠAONIK, *m. vidi gargašar.* — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzđano.

GARGAŠAR, gargašara, *m. carminator, čovjek što gargaša.* — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. gārgašāru, gārgašāri. — U Belinu rječniku 649b i u Stulićevu.

GARGAŠARICA, *f. vidi gargašala.* — Samo u Stulićevu rječniku.

GARGAŠARSKI, *adj. koji pripada gargašarima.* Unuci trgovački, gargašarski. M. Pavlinović, rad. 76.

GARGAŠATI, gargašām, *impf. carminare, češlati osobitom spravom (gargaćom) vunu (koja se prije toga samijem rukama ili drukčije na prosto raščešlala).* — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. gargašāmo, gargašāte, u aor. 2 i 3 sing. gārgašā, u part. praet. act. gārgašāo, gārgašāla, u part. praet. pass. gārgašān. — Postaje od starijega oblika gargašati. — Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Belinu 649b, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dalmaciji).

GARGAŠAV, *adj. koji se može gargašati.* — Samo u Stulićevu rječniku.

GARGAŠAVAC, gargašāvca, *m. vidi gargašar.* — Samo u Stulićevu rječniku.

GARGAŠAVICA, *f. vidi gargašala.* — Samo u Stulićevu rječniku.

GARGATA, *m. u zagoneci.* U našega Gargate oko tila opute. odgonetlaj: čekrk. Nar. zag. nov. 236.

GARGATI, gārgām, *impf. vidi gargašati.* — U Vukovu rječniku gdje stoji da je Vuk čuo ovu riječ u Dubrovniku; i u Šulekovu (krämpeln').

GARGĻJA, *f. tur. qargy, kopļe.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 65.

GARGOĆ, GARGOT-, *vidi grgoć, grgot.*

GARGŪZ, gārgūza, *m. u Vukovu rječniku:* Šijaci tako zovu onoga koji ne govori (kao oni) „lijepo“, nego „lepo“.

GARI, *m. pl. ime selima.* a) u Srbiji u okrugu kruševaćkom. K. Jovanović 128. — b) u Bačkoj. Šem. prav. 1878. 29.

GARĪB, gariba, *m. u Vukovu rječniku bez značenja s dodatkom da se govori u Sarajevu; jamačno je arap. gharib, tur. garib, (kao adj.) čudan, (kao supst.) tuđinac.* — U narodnoj pjesmi našega vremena kao da je tursko ime muško. Ja ću ići svom Garibu, nek me Garib razgovori. Nar. pjes. vuk. 1, 376.

GARIBIJA, *f. vidi karabinka i garabiļ.* — U narodnoj pjesmi našega vremena. Garibiļe puške potprašujite; vaļa, bračo, dočekati Turke na šarene puške garibiļe. Nar. pjes. vuk. 4, 228.

1. GARICA, *f. ime orci*. F. Kurelac, dom. živ. 82. — *U jednoga pisca našega vremena kao im nekoj dubici*: Garica, Anthocomus Er. I. K. Šloser, faun. kor. 465. 469.

2. GARICA, *f. ime mjesta*. a) *selo na otoku Krku*. Schem. vegl. 1876. 14. — b) *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Zemlja u Garici. Sr. nov. 1874. 133.

GARICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. — *isporedi* 2. Garica, b). Niva u Garicama. Sr. nov. 1871. 434.

1. GARIĆ, *m. a) prezime*. — *u naše vrijeme*. Maksim Garić. Rat. 410. — b) *ime mjesta u Srbiji. aa) selo u okrugu topličkom*. Sr. nov. 1879. 176. — bb) *mjesto u okrugu kragujevačkom*. Niva u Gariću. Sr. nov. 1875. 82.

GARIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu baio-lučkom*. Statist. bosn. 70.

GARIFUL, *m. vidi karanfil, tal. mlet. garofolo*. — *Od xviii vijeka (vidi kod b)) u Dalmaciji*. a) Dianthus L. — *u Šulekovu imeniku*: Gariful, Dianthus L. (Lambl.), v. Garofal. Gariful pitomi, garofano aromatico, (očito griješkom) Eugenia caryophyllata Thunb. 85. — b) Eugenia caryophyllata Thunb. Uzmi od oraš jezgri u garifula. J. Vladimirović 40.

GARIJOFILATA, *f. neka biljka, mitrovica, blaženak, zečja stupa, tal. gariofilata (korijen joj miriše kao karanfil)*. Garijofilata, cariofilata (po rukopisu xv vijeka), Geum urbanum L. B. Šulek, im. 85.

1. GARILO, *m. ime ovnu*. — *vidi* 1. gar. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

2. GARILO, *n. čadava boja, mast*. — *vidi* 1. gar. — *U Šulekovu rječniku* (russbraun; russfarbe). — *Ista riječ ima i u jednoga pisca xviii vijeka i može biti s istim značenjem; ali je veća prilika da znači što i 1. gar, garevina*: Ime ćemo ugasiti i s garilom pocrniti. A. J. Knezović, verš. 49^a.

1. GARIN, *garina, m. ime ovnu*. — *vidi* 1. gar. F. Kurelac, dom. živ. 92. u Lici. V. Arsenijević.

2. GARIN, *adj. koji pripada gari (ovci)*. — *U Vukovu rječniku*.

GARINE, *n. selo u Srbiji u okrugu vranjskom*. Sr. nov. 1879. 176.

GARIŠTE, *n. mjesto gdje je izgorjela jedna ili više kuća*. — *isporedi* ogorelišće. — *Od gorjeti, vidi i 1. gar*. — *Od xvi vijeka (vidi pri kraju), a između rječnika u Stuličevu (incendii locus) i u Vukovu (die brandstättē, area domus deflagratae)*. A ja, sine, kukam na garištu. Nar. pjes. vuk. 2, 267. Staje bješe — postaje garišta! Osvetn. 4, 32. — *U Dubrovniku je ime nekoj ulici, i to od xvi vijeka*: U ono stareži s Garišta. M. Držić 45. Svrati se u Sentaje na Garište. 132.

GARIŠTVO, *n. vidi garište*. — *U Stuličevu rječniku*. — *sasma nepouzdao*.

GARITI, *garim, impf. postaje od 1. gar*. a. *mrčiti (garevinom, čadom)*; *crniti*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (nigro colore inficere) i u Vukovu: 1. „russig machen“ „fuligine denigrare“*. 2. u pjesmi: Garila ga mrka nausnica (Nar. pjes. vuk. 3, 155. 158) „machte ihn schwarz“ „nigrabat“. Dim i prašina gari ih. M. Pavlinović, rad. 28. — *Sa se, refleksivno, u prenesenom smislu: brinuti se, truditi se, mučiti se (isporedi garjatiti): „Šta se gariš bez nužde“ u Dobroselu u hrvatskoj krajini*. M. Medić.

b. u Boci se kaže „gariti zemlju“, kad se šuma, slama itd. zapali na zemlji, da bi se time kao

pognojila. „Jesi li progario zemlju?“ V. Bogišić, nar. pjes. 890^b.

GARITULA, *f. vazmeni kruh. na Hvaru*. Slovinac. 1880. 389. — *Riječ tuđa, zar od tal. garitta?*

GARJAK, *m. selo u Dalmaciji u kotaru sinjskom*. Repert. 1872. 40.

GARJATITI, *garjatim, impf. brinuti se*. „On garjati za nu“. u Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić. — *vidi kod gariti, a*.

GARJET, *m. vidi garet*. Pa udari sa četiri strane merhametom boga jedinoga i garjeta cara čestitoga. Nar. pjes. kras. 1, 68—69. Malko se prepade al' ipak dade srcu garjet. Nar. prip. bos. 1, 16.

GARLICA, *f. vidi 5. galica*. Galica, garlica, u Dalmaciji: crna mast ili cakleno crnilo. Đ. Popović, poznav. rob. 96.

GARMA, *f. naravan procijep između dvije hridi na morskoj obali. na Braču*. A. Ostojić.

GARNO, *m. ime mjestu*. — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku*: „Garano“, selima između Morave i Kučajine koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa „preko Garnoga na Dalakiju“ (Mon. serb. 197 god. 1381). u Srpskom Letopisu 1347. iv. 49 stoji „Gornoga“.

GARNUTI, *garnēm, pf. udariti*. — *Bice postalo ujedno od darnuti i gurnuti*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Garnu šarca sjajnom bakračlijom. Pjev. crn. 161^b.

GAROFAL, *vidi garofao*.

GAROFALAC, *garofaoca, m. vidi garofalak*.

GAROFALAK, *garofaoka, m. dem. garofao*. — *-l- u svijem oblicima (na kraju sloga) mijenja se na o, osim nom. i acc. sing. i gen. pl. garofalākā*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu: garofalak (po dubrovačkom govoru) garofoka „garofano, dim.“ „caryophyllus“ 338^a, i u Stuličevu (parvum caryophillon); ima i garofalac s istim značenjem*. Ma ćeš ti moj garofalak, ružica, moj razgovorak bit u pustihi. M. Držić 134.

GAROFALČIĆ, *m. dem. garofalak. vidi garofalić*.

GAROFALIĆ, *m. dem. garofao*. a) Dianthus L. — *u Šulekovu imeniku, a između rječnika u Belinu (caryophyllus), diminutiv 338^a i u Stuličevu (parvum caryophillon)*. Garofalčić (odakle?), garofalak (Stulli), garofalić, garofano (Skurla), garofalo aromatico (po starijem rukopisima), Dianthus caryophyllus L. Garofalić divji, Dianthus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 85. — b) Eugenia caryophyllata Thunb., *vidi karanfil*. — *u Belinu rječniku (garofano, sorte di aromato) „caryophyllus“ 338^b, i u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

GAROFÂN, *garofána, m. vidi karanfil, tal. garofano*. — *Od xvii vijeka (vidi kod b))*. a) Dianthus L. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Povrh polja rana garofana. Nar. pjes. vuk. 1, 39. O sokole, moj sokole! ne leti mi uz prozore, ne lomi mi garofane. 1, 194. (u gornjem primorju). Garofan, Dianthus caryophyllus L. B. Šulek, im. 85. — b) Eugenia caryophyllata Thunb., *vidi karanfil*. Gdi je stajao papar ili kanela ili garofani. M. Radnić 298^a. Karanfilci, kažu se u Dalmaciji garofani. Đ. Popović, poznav. rob. 258.

GARÔFAO, *garôfala, m. vidi karanfil, tal. mlet. garofalo*. — *-o stoji u nom. i acc. sing. mj. 1, ali se na mjesta i ovo uzdržalo*. — *Od xvi vijeka*.

a) *Dianthus* L. — između rječnika u *Mikašinu* (garofal kod garufal), u *Belinu* (garofal, garofao, garofano, fiore noto, caryophyllus 338a), u *Stulićevu* (garofal, garofao, v. karanfil). Ona s mladim kako garofao. M. Držić 165. Garofal, saxifraga minor, gariofilus (po rukopisu xv vijeka), garofano (Skurla, Sabjar), caryophyllus (Stulli), (griješkom) *Eugenia caryophyllata* Thunb. Garofao, garofa, *Dianthus caryophyllus* L. B. Šulek, im. 85. — b) *Tagetes patula* L., konavlanin, kadifca, fratrići. Garofal žuti, garofano indiano (Skurla), *Tagetes patula* L. B. Šulek, im. 85. — c) *Eugenia caryophyllata* Thunb., vidi karanfil. — u *Mikašinu* rječniku (garofal, garofao, specije, caryophyllus aromaticus) i u *Voltigijinu* (garofal, garofao, garofano, gewürznelke).

GAROFILIĆ, m. vidi garofao i garofalić. Garofan, garofao, garofilić (iz Bosne. O. Vujičić), *Dianthus caryophyllus* L. B. Šulek, im. 85.

GAROFIJE, n. vidi karanfil i garofao. — U naše vrijeme i u *Vukovu* rječniku s dodatkom da se govori u Boci. Jednu sofu crven' garofija. Nar. pjes. vuk. 1, 397. (od Dubrovnika).

GAROFUO (garoful), garôfula, m. vidi karanfil i garofao, tal. mlet. garofolo. Zeleni garoful na sredi jimiti. Nar. pjes. istr. 2, 138. Na Franu je zrasla kita ružmarina; na lipoj Lijani garoful trigrani. Nar. pjes. mikul. 159. Ona mu pokaže garoful. Nar. prip. mikul. 17. Garoful, garofuo (po rukopisu xviii vijeka), gariofilata, 1. *Dianthus* L.; 2. *Dianthus caryophyllus* L. (na Cresu); 3. *Eugenia caryophyllata* Thunb. (po rukopisu xviii vijeka). Garoful divji, *Dianthus* silv. L. B. Šulek, im. 86.

GAROŃA, m. ime crnom volu. — isporodi galofa. F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. — vidi 1. gar.

GAROPALAK, vidi garofalak. — xvi vijeka. Kuda mi vodiš moje hrañenje, moju perlu, moj bosil, moj garopalak? M. Držić 33.

GAROŠA, f. ime crnoj krmači. — U Srijemu. M. Medić. — vidi 1. gar.

GARÔV, garôva, m. ime crnom psu. — vidi 1. gar. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., voc.: garôve, garôvi, gen. pl. garôvâ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stulićevu* i u *Vukovu*. Linac veli: Garov laje. V. Došen 256a. Kovač imadaše nagojena garova. D. Obradović, basn. 201. Nikčev ih je garov dočekao. Oglad. sr. 120. Nema lova bez staroga garova. Nar. posl. vuk. 203. Čuvaj se da ne povučesh garova za rep. 350. Garov. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GAROVA, f. ime crnoj kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. M. Medić. — vidi 1. gar.

GAROVI, m. pl. ime mjesta. a) selo u Srbiji u *Braničevu*. — xiv vijeka. U *Braničevu* ... selo Garove (acc.). Glasn. 24, 264—265. (1882). — b) mjesto u Bosni blizu *Vranduka*. Druga (vojaska) lijevo Vepra nebotična imade se na Garove naći, tud' će bojna tučiti se krila, ako bili u *Vranduku* Turci. Osvetn. 7, 28.

GAROVLEV, adj. koji pripada garovu. — U *Vukovu* rječniku.

GARSKE BARE, f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Sr. nov. 1861. 648.

GARSKI, adj. koji pripada selu: a) *Garima*. *Garka* (opština). K. Jovanović 128. — b) *Garama*. Putnici osobito kunu 'garske kuke' (u selu *Garama*) kao svoje 'večne muke'. M. Đ. Milčević, s dun. 59.

GARUBINA, f. vidi karabinka. Garubine puško potprašajte. Nar. pjes. vuk. 4, 440.

GARUFAL, vidi garufao.

GARUFALA, f. vidi garijofilata. — U *Stulićevu* rječniku (garufala, trava, caryophilata) i u *Šulekovu* imeniku: *Garufala*, caryophyllata (Sabjar), *Geum urbanum* L. 86.

GARUFALIĆ, m. vidi garofalić. Garufalić divji, *Dianthus diutinus* Kit. (na Cresu). B. Šulek, im. 86.

GARUFAO (garufal), m. vidi karanfil i garofao. — U *Mikašinu* rječniku: garufal, garofao, karanfil, cvijet, caryophyllus vernaculus, caryophyllum, cyanus, leucojum. — Na jednom mjestu xvi vijeka stoji bez drugoga a: Kaloper sa smilji, garufli, vijole. M. Marulić 78.

GARUJA, f. a) ime crnoj kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — b) ime (crnoj?) mački. U ovom selu nije slobodno ime 'mačka' izustiti, već mačku drugim imenom zovu, n. pr. kodela, šaruja, garuja. T. Kovačević, bosn. 46.

GARUŠA, f. ime ovci. — vidi 1. gara. — Akc. se mijeña u gen. pl. garûšâ. — U *Vukovu* rječniku. F. Kurelac, dom. živ. 63.

GÄRVÂN, m. vidi gavran.

GARVANIĆI, m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Garvanići. Sr. nov. 1870. 768.

GARVANOVAC, Garvanovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Zemlja u Garvanovcu. Sr. nov. 1873. 934.

GARVANOV KAMEN, m. vis u Srbiji u kneževačkom okrugu. Glasn. 19, 299.

GARVANUŠA, f. oranica u gradiškoj pukovniji. I. Brlić.

GARZA, f. vidi garda (! kao da nije štamparska pogreška). Udri, Đuro, s garzom na koñike. Nar. pjes. vuk. 5, 364. Kad udari garza na koñike. 5, 365.

GÂS, m. (phys. chem.) tvar u koje čestice otiskuju jedna drugu tako da napuna prostor u kojem je (n. p. vazduh, vodena para itd.); u ovakovo stanje dolaze tvari s veće vrućine, a s manje vrućine bivaju žitke ili tvrde. — isporodi plin. — Riječ tuđa; u naše vrijeme primljena iz evropejskih jezika. — U *Šulekovu* rječniku (gas). — Obično se ovako zove gas koji se gori radi svjetlosti.

GASAN, gasna, adj. a) koji gasi. — na jednom mjestu xviii vijeka. Sunce gasnim mrakom za čudo izginu. I. T. Mrnavić 173. — b) koji pripada gašenju. — u *Šulekovu* rječniku (gasna priprava, 'feuerlöschanstalt'; gasni red, 'feuerlöschordnung'; feuerordnung).

GASILAC, gasioca, m. čovjek koji gasi (požar). — isporodi gasitej. — U naše vrijeme u *Šulekovu* rječniku ('feuerknecht'; löscher'; gasioci, löschmannschaft).

GASIČAKI, adj. koji pripada gasiocima. — U *Parčićevu* rječniku.

GASILANA, f. u naše vrijeme u Zagrebu zove se ovako zgrada gdje su sve sprave i drugo što treba za gašenje požara. — Riječ je (ne vele srećno) načinjena od osnove gasil tobožnjem nastavkom ana koji nije drugo nego pers. tur. hane, kuća.

GASILO, n. sprava kojom se gasi vatra, požar. — U *Stulićevu* rječniku (instrumentum igni extinguendo) s dodatkom da je riječ ruska) i u *Šulekovu* ('feuerlöschapparat'; löschmittel'; gasila, 'feuergeräth'; feuerlöschrequisiten; löschgeräth').

gasnu. N. Rašina 222^a. Svetilnici naši gasnu. Anton Dalm., nov. tešt. 39. Svithaci naši gasnu. I. Bandulavić 258^a. mat. 25, 8. Od ognja koji gasne. P. Kanavelić, iv. 414. Oni ogañ često staje, i u sirovih drvih gasne. J. Kavañin 397^b. i u naše vrijeme u okolici dubrovačkoj. 'Svijeća gasne'. P. Budmani. — b) u prenesenom, metaforičkom smislu. Pri drugomu gasne Apolo (sunce). D. Baraković, vil. 176. Otea prema sinu gasne ljubvena prav. I. T. Mrnavić, ist. 186. I plam gasne tve ljubavi. A. Vitajić, ost. 223. Zrak od slave vik ne gasne. I. Dordić, ben. 130. Mě oči gasnu od cvila. salt. 395. — o čeladetu, znači ginuti, čeznuti (često kod dubrovačkih pisaca). Gasne srdačce me kako cvit s rozom. Š. Menčetić 145. Gasnući (ja) ovako po malo po malo za ures rajski tvoj, gizdava ma hvalo. N. Najlašković 2, 120. Vene, čezne, gasne, blidi. A. Čubranović 153. I. Gundulić 135. 344. 464. Goreć kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, blidu, kopnu, i ginu vike. D. Rašina 105^a. Sfa je negova (onoga koji umire) misao obraćena okolo prive-like i priteške bolesti koju trpi, da nigda ne bi taka, pokle vidi da malo po malo gasne. M. Orbin 73. Kad uza me tebe vidim, ginem, gasnem, treptim, blidim. G. Palmotić 2, 217. S kijek u mukah duša gasne. P. Kanavelić, iv. 420.

2. GASNUTI, gasnem, *impf. gasiti*. — Na jednom mjestu xvii vijeka i u Voltigijinu rječniku (smorzare, spegnore, löschen). 'Tko stavlja mučane budalastomu, gasne srčbu. M. Radnić 425^b.

1. GĀŠA, m. *vidi* Gašo. — *Akc. se mijeña u voc.* Gāšo. D. Avramović 213.

2. GĀŠA, f. Svaki je seño provrćen po srijedi kroz svu deblinu na dva mjesta i tuđa se provlači uza imenovana 'gaša'. Za tu gašu veživa se tanki konop. L. Zore, rib. ark. 10, 354. — tal. gascia.

GAŠATI, gašam, *impf. gasiti*. — U Stuličevu rječniku (v. gasiti s dodatkom da je uzeto iz misala). — sasma nepouzđano.

GAŠČE, Gaščeta, n. *vidi* Gago. — U Dobrošelu u hrvatskoj krajini. M. Medić.

GAŠČICA, f. *vidi* Gaštica, a). 'Ko pije vodu Gaščicu, brzo lijega na daščicu'. M. Medić.

GAŠĖNE, n. djelo kojijem se gasi. — U Stuličevu i u Vukovu rječniku.

GAŠEV, adj. koji pripada Gašu. I Gaševu glavu izgubiti. Ogled. sr. 188.

GAŠIĆ, m. prezime po ocu Gaši. — U naše vrijeme. Nikole Gašića. Glasn. 11, 1, 45. (1808). Jovan Gašić. Rat. 418.

GAŠINAC, Gašince, m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Gašincu. Sr. nov. 1867. 308.

GAŠINCI, Gašinaca, m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj. Pregled. 104.

GAŠINICA, f. niva u Srbiji u okrugu kruševackom. Sr. nov. 1875. 631.

GAŠKA, f. *vidi* 1. gačka. — Samo u Stuličevu rječniku (gaška, gaškavina, lutum, limus, locus coenosus⁴).

GAŠKAVINA, f. *vidi* gaška.

GAŠLIKA, f. drvo što ne može vatru da drži, nego se gasi i dimi. — U Šulekovu rječniku (rauchholz⁴); u Vukovu ima samo adj. gašljivov.

GAŠLIKOV, adj. u Vukovu rječniku: n. p. drvo, t. j. koje se gasi, ne može vatru da drži, kao n. p. vrbovina, jovovina, lipovina. — isporodi gašjika.

GAŠNICA, f. ime mjestima. a) *vidi* Gaštica, b). Na Gašnici više Gradiškoga. Osvetn. 5, 56. U boju na Gašnici. T. Kovačević, bosn. 127. — b) mjesto u Srbiji u okrugu kruševackom. Sr. nov. 1873. 1109.

GĀŠO, m. hyp. Gavriilo. — *isporedi* Gaša. — *Akc. se mijeña u voc.* Gāšo. — U naše vrijeme u Crnoj Gori: Od djetića Popovića Gaša. Nar. pjes. vuk. 5, 368. Kaži meni što god za Gavriila, de je mene Gašo poginuo. Ogled. sr. 141. — i u Lici. V. Arsenijević.

GĀŠOV, adj. *vidi* Gašev. Tu nađoše Gašovu Krstinu. Ogled. sr. 141.

GAŠOVIĆ, m. prezime po ocu Gašu. — U naše vrijeme. M. D. Miličević, srb. 672.

GAŠPA, m. *vidi* Gašpo. — *Akc. se mijeña u voc.* Gāšpo. — U naše vrijeme u Dalmaciji (gdje je nom. Gāšpe, a voc. Gāšpe). — U Partičevu rječniku (Gašpe).

GĀŠPAR, m. Gaspar, ime muško (po legendi ime jednome od tri kraja). — Od xiv vijeka. Gašpar Bribiran. Mon. croat. 2. (1309). Gašpara Milostića. I. Gundulić 812. Tri one kraja, t. j. Gašpara, Melkijora i Boltižara. F. Glavinčić, cvit. 415^b. Naš komšija Gašpar. Nar. prip. vrč. 178.

GAŠPARCI, Gašparaca, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 11.

GĀŠPARIĆ, m. prezime, *vidi* Gašparović. — Od xvi vijeka. Tomaš Gašparić. Mon. croat. 199. (1512) (na drugom mjestu Gašparinić: Tomaš Gašparinić. 201 god. 1512). Schem. zagr. 1875. 261.

GAŠPARINIĆ, m. *vidi* Gašparić.

GĀŠPAROV, adj. koji pripada Gašparu. Bogdanskoga vojevodu, Gašparova namjesnika. I. Gundulić 312.

GĀŠPAROVIĆ, m. prezime po ocu Gašparu. — Od xvii vijeka (prvi put u latinskom spomeniku). 'Jacobus Butina Gasparovich'. Ark. 2, 316. (1657). Gašparović. M. D. Miličević, srb. 99. Šem. srb. 1882. 202.

GAŠPE, m. *vidi* Gašpa.

GAŠPER, m. *vidi* Gašpar. Ja Gašper S(a)n-tizić. Mon. croat. 189. (1506).

GĀŠPO, m. hyp. Gašpar. — *isporedi* Gašpa. — *Akc. se mijeña u voc.* Gāšpo. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GAŠTICA, f. a) rijeka. u Vukovu rječniku: Gaštica, Gaščica, voda koja izvire u Sincu i u Otočcu se razdjeljuje na troje, pa se dvije lijeve otoke iza varoši sastaju i po tom ne daleko poniru i ispod zemlje idu u more, a treća ide oko brda podaleko i kod sela Brloga ponire. Nijemci onu zovu 'Gäcka-fluss', i oko ñe poje 'Gäcko-feld'. — b) selo u Bosni u okrugu bañolučkom. Statist. bosn. 76. — *isporedi* Gašnica.

GAŠTIR, m. u Vukovu rječniku: nekakva trava u Paštrovićima, i iz ñega u Šulekovu imeniku. 86.

GĀT, m. agger, saeptum, prvo je značenje: nasap ili plot ili drugo što čim se ne pušta da voda nekuda udara. — *isporedi* gata. — S oblikom gaty ženskoga roda riječ je praslavenska. *isporedi* stslav. gaty, rus. rare, češ. hat', pol. gać. a) sa značenjem kasanijem sprjeda. — od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajlinu (gat, zajaženje od vode, aggeres, saeptum, substructio⁴) gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu (agger, saeptum⁴). Podoban je reki, koja je svoj gat prodla. J. Rajić, pouč. 2, 82. Male pukotine razrušavaju plotinu iliti gat. 8, 24. Tu jedno dete od 11 ili 12 godina zapreže koñe. i spustimo na

jednu greblju (gat) dugačku koja pregradila jednu malu rečicu. S. Tekelija. letop. 119, 89. i u *Sulekovu rječniku* („damm; wasserdamm; wehrdamm“). — b) u *vodenice jarak kojijem se navraća voda (umaneha naspom)*. — u naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*: vide jaz, a kod ovoga stoji: „(bei der mühle) der ableitkanal neben dem wehr“, „canalis praeter molem, aqua mole reducta“. Sutrađan su je našli utoplenu u vodeničnom gatu nečine matere. M. P. Šapčanin 1, 70. — c) nejasno u jednom primjeru xviii vijeka; kao da znači: voda ili struja. Nagli poplav puka smina ki Dunaju prem dogrusti, lteč da loče krv svojih sina, gat i nosi uda krna tja do kraji mora crna. J. Kavašin 230a. — d) u brdu iskopan podrum za vino. — u *Vukovu rječniku*: vide lagum 2 (kod ovoga je onako tumačeno) s dodatkom da se govori u Baraši. — e) ime mjestima. aa) selo u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj. Pregled. 100. — bb) ravnica u Begajici (u Srbiji). L. Stojanović.

1. GATA, f. vidi gat, a); ima i drugo značenje: mostić od pletera. — U *Rjelostjenčevu rječniku* („ponticulus vimineus stramine, l. foeno coopertus“). 2. gata ili zajazehe potoka, zagatahe, uzdržehe vode „septum, agger por fluvium, l. circa“. 3. gata melinska „claustrum“ i u *Stuličevu* („ponticulus, aggerellus vimineus stramine tectus“). — I kao ime mjestima: a) selo u Dalmaciji u kotaru spjetskom. Repert. 1872. 30. — od xiv vijeka (naj prije u latinskom spomeniku koji nije mlađi od xiv vijeka). „Gatto“. Doc. hist. rač. 114. U Gate kod svetoga Čubrijana. Ark. 5, 238. Mon. croat. 73. (1450). U Gati. Stat. pol. ark. 5, 312. (1664). u dva primjera u množini: Iz Gata. 311. Iz Gat. 312. (1662). — b) tri sela u Bosni u okrugu bihačkom. Gata. Statist. bosn. 104. Gata pravoslavna i G. turska (oboje zajedno Gata gorňa). 102.

2. GATA, f. hariolatio, conjectura; praestigia, gatahe; sijeri, maštanije. — Načineno od gatači. — U *Belinu rječniku* („bagatella, giuoco di mani da far travedere“, „praestigia“ 124b) i u *Stuličevu* („giuochi di mano che sorprendono i spettatori“, „praestigia, hariolatio, conjectura“). — U *dubrovačkoj poslovici xviii vijeka nekakva igra*: Na štrikiti i na gate (gen. sing., vridi kod na) hoće se igrati. (Z). Poslov. danič. 66.

GÁTAC, gáca, m. vidi gatalac. — U *Belinu* (273a) i u *Stuličevu rječniku*. — slabo pouzdano.

GATAČANIN, m. vidi Gačanin. — U *jednoga pisca našega vremena*. Al' ostače Turci, Trebišani a i Gatačani. Osvetn. 2, 113. A gori ga prate Gatačani. 6, 59.

GATAČKI, adj. koji pripada Gacku. — isporodi gadački. — Postaje nastavkom iskr. od Gacko, ali je ovo shvaćeno kao da bi trebalo da glasi Gacko, te se c pred ь mijenja na č, a među t i č umeće se a. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*. Od široka polja gatačkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 59. Neg ostali svi Gatački Turci. 4, 436.

GÁTALAC, gátaca, m. čovjek koji gata, isporodi gatar, gatac, gatavac, gatačel. — Treće -a stoji mj. negdašnjega ь u nom. sing. i u gen. pl. gátaláč; u ostaliem ga padežima nema, i tad (kod štokavaca) l mijenja se na o. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (gatalac, gataoca „divinator“ 273a; „sortilegus“ 397b. 689b), u *Voltiđijinu* (gatalac, gataca), u *Stuličevu* (gatalac, gataca i griješkom gataoc, gataoca). Čaratanici, bajalci, šurkavci, gataoci. I. Ančić, ogl. 70. Dušu, koja se nasloni na čarovnike i gataoce sgućiu.

F. Lastrić, ned. 325. Ovo je gonetahe jednoga gatoca. Đ. Bašić 87b. Posiće sve pogane idolske misnike, gatale, čarovnike i vilenike. And. Kačić, kor. 281. Vilenici i vilenice, višci i vištice, čaratanici, čaratanice, obćinaoci, gataoci. M. Dobretić 202. Ovo mi je gatalec. Nar. prip. bos. 1, 27.

GATALDIĆ, m. vlasteosko prezime u *Dubrovaniku*, tal. Ghetaldi. — isporodi Getaldić. — xii vijeka i u *Daničevu rječniku* (Gataldić). Bisati Gataldić. Mon. serb. 7. (1100—1200).

GÁTALICA, f. a) žensko čelade koje gata. — isporodi gatar, gatarica. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu* („divinatrix“ 273a; kod „sortilegus“ 689b) i u *Voltiđijinu* („indivinatrice“, „wahrsagerinn“). Bajalice, gatalice... I. Ančić, ogl. 46. Nije dobra gatalica. I. Velikanović, prik. 64. Stare babe gatalice. Nar. pjes. petr. 1, 44. — b) u *Vukovu rječniku*: kniga u kojoj su kojekakve pripovijetke ili gathie „ein unterhaltungsbuch“, „liber venustior“ (als gegensatz von kirchenbuch). — u *Sulekovu rječniku* („märchenbuch“).

GÁTALISTE, n. oraculum, mjesto gdje se gata. — U *Sulekovu rječniku* („orakel“).

GÁTALO, m. čovjek koji gata (ali s nekim preziranjem); pa po tome čovjek koji priča i izmišlja i laže. vidi gataka, b). — U *Stuličevu rječniku* (uz gatalac) i u *Vukovu* („der fabelhans“, „fabulator“).

GATALOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Sem. serb. 1882. 202.

GÁTANE, n. djelo kojijem se gata. — Stariji je oblik gatanje. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Belinu* 273a. 689b, u *Voltiđijinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Kih posti prizivahu na pomoć gatanja al kantanja njih veras. M. Marulić 67. Vsi o nem gatanje proricaahu. Aleks. jag. star. 3, 283. Zabranjuje čaratarije, šurkarije, bajaňa i gataňa svaka pod grih. F. Lastrić, ned. 323. Da nisi u gatahe povirovao? A. Kanižlić, bogofubn. 180. Žene koje mnogo gataju i gataju vjeruju. Vuk, živ. 275. Gdje puk vjeruje u uroke i maštu, tu se smiješa liječene s gatahom. S. Lučbiša, prip. 92.

GÁTAR, gátara, m. vidi gatalac. — Akc. kaka je u gen. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. i voc. gátaru i gátare, gátari. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*. Nekakav car imao kcer za koju mu nekakav gatar ili prorok kaže da će je ujesti zmija. Vuk, živ. 219. Vračari, zvjezdari, Haldeji i gatar. Đ. Daničić, dan. 4, 7. Gatar muči, tajne kazat neće. Osvetn. 1, 65.

GÁTARA, f. vidi gatalica, a). — U *Vukovu rječniku*.

GÁTAREV, adj. koji pripada gataru. — isporodi gatarov. — U *Vukovu rječniku*.

GÁTARICA, f. vidi gatalica, a). — U naše vrijeme. M. Pavlinović. J. Bogdanović.

GATARIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 202.

GÁTARINA, f. plaća gataru. — U *Vukovu rječniku*.

GÁTAROV, adj. vidi gatarov. — U *Vukovu rječniku*.

GÁTARSKI, adj. koji pripada gatarima. — U jednoga pisca našega vremena. U kojima bi bio duh vračarski ili gatarski. Đ. Daničić, 3mojs. 20, 27. — I u *Sulekovu rječniku* („wahrsagerisch“).

GATÁRSTVO, n. osobina onoga koji gata (gatar), po kojoj gata. — U *Sulekovu rječniku* („wahrsagegeist“).

GATATELJ, *m.* vidi gatalac. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GATATELAN, *gataTelna*, *adj.* koji pripada *gataTelima*, *gataŋu*. — *Samo u Stuličevu rječniku* (ad divinationem pertinens, conjecturalis').

GATATI, *gātām*, *impf.* conjicere, conjectare; *hariolari*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 sing. gātājū, u aor. gātah, u ger. praes. gātājūci, u ger. praet. gātāvši, u part. praet. act. gātāo; u ostalijem oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *-t- stoji nŋ. negdašnjega d; oblik je gadati praslavenski, isporedi stslav. gadati, rus. гадать, češ. hádati, polj. gadać. star je i oblik gataŋi, isporedi stslav. gataŋi.* — *Po svoj prilici korijen je isti što i u goditi.* — *Između rječnika u Belinu* (divinare' 273a; sortilegio uti' 689b), u *Voltiŋijinu* (indovinare, pronosticare, wahrsagen, errathen'), u *Stuličevu* (vaticinari, hariolari, conjectari, conjectura assequi, futura praesagire'), u *Vukovu* (vide vračati). *a)* conjicere, conjectare, domišljati se kod čega nepoznata, što može biti: *aa)* razloženi po onome što je poznato tražeći da se dokuči ono što nije poznato. Oni drugi učenik budući poznani, oli krocijeb svoga plemena, kô pravi Jerolim sveti, oli poradi svoga ribaŋa, kô gata Nonnus. S. Rosa 154a. Sad će se gataŋi, austrijanskoj kući da će pota dati. M. Kuhačević 159. Pa gataše, čemu utvar znači. Osvetn. 5, 19. — *sa se: refleksivno, kao da je značenje isto što i kod aktivnoga glagola. u jednom primjeru xvi vijeka.* Prebivamo ovde razumom filozofskim i knjižnim gatajući se. Aleks. jag. star. 3, 281. *pasivno:* Svašta se gatalo o zadaci živaca. M. Pavlinović, rad. 60. *pasivno impersonalno:* Jezus bi obrezan šesti dan ili pri svrsi mjeseca genara, kô se različito gata. S. Rosa 34a. Gata se da, kako je Marija bila iz Nazareta, tako i Jozef bio je iz Kafarnauma. 59b. — *bb)* postavljajući nešto kao da je ono što se ne zna, pa kušajući jeli baš ono po tome kako odgovara onome što se zna (isporedi nagadati); to biva osobito kad se traži odgovor naŋ zagoneci (isporedi gonetati). Da se sjećaš sjetiti se nećeš, a da gataš pogoditi nećeš. Osvetn. 2, 17. — *sa se, pasivno.* Prid mnoem ne gataše nigdar se taj čuda. P. Hektorović 7. — *b)* hariolari, nešto raditi čim prosti narod misli da se može obaznati što se drukčije ne zna, osobito ono što će biti, isporedi vračati. Huda Armida već ne gata. J. Kavaŋin 105a. Nike stvari došaste gataŋe. L. Ťubuški 93. Ťene jim gataju i bahore. Blago turl. 2, 58. Koji bi gatao po glasu ptica... Ako bi koji kockam gatao... I. Velikanović, uput. 3, 104. Gatala baba da nije mraza. Nar. posl. vuk. 41. Da mi gata iz pleća. V. Vrčević, niz. 143. Gataju laž. Đ. Daničić, jezek. 21, 34. Dočim cura take kobi gata. Osvetn. 1, 54.

GATAV, *adj.* na jednom mjestu xviii vijeka sa značenjem: koji treba gataŋi, koji nije po sebi jasan, i u *Stuličevu rječniku* (v. gataŋelan). Učenići upitaše ga, kad će se te stvari dogoditi, a on gatavijem načinom nima odgovori: 'Gdi godijer bude tijelo, ondi iskupit će se i orlovi'. S. Rosa 124a.

GATAVAC, *gātāvca*, *m.* vidi gatalac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. gātāvācā.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (hariolus') gdje naj prije dolazi, u *Bjelostjenčevu* (kajkavski gatavec), u *Voltiŋijinu* (gatavec), u *Stuličevu*. Čini doći prida se sve gatavce. And. Kačić, kor. 288. Krivi proroci i gatavci. Blago turl. 2, 54. Gatavci gatali. M. Pavlinović, razl. spis. 50.

GATE, *f. pl.* vidi 1. gata, a).

1. **GATITI**, *gatim*, *impf.* zagrađivati vodu *gatom*. — *Postaje od gat (gaty) nastavkom i.* — *Može biti riječ praslavenska, isporedi češ. hatiti.* — *U Mikajinu rječniku* (gatiti, zajaziti, aggero'), u *Bjelostjenčevu* (consepio, claustrum induco, aggerem obduco, aggero, aquam retineo et aggreco sive congreco'), u *Stuličevu* (aggeribus cingere').

2. **GATITI**, *gatim*, *impf.* Kada čovjek ujem ili mašču začineni hranu jede a vina ne pije, to mu je kasnije grlo kao razderano, te ga peče, pa se kaže: 'Grlo me gati'. — *Na Rijeci.* F. Pilipić. — *Zar od tal. gatto, mačak?*

GATKA, *f.* postaje od *gataŋi a* dolazi s različitim značenjima. — *Od xv vijeka* (vidi d). *a)* ono što se gata, i s osobitim značenjem: *zagonetka*. — *u Belinu rječniku* (divinatio' 273a; aenigma' 288b) i u *Stuličevu* (v. gataŋe). Gatku izrečenu ja boje na svit saj ni lipje odrisenu ne slišah. P. Hektorović 7. Ove riječi... uči niše se učenicima da su nekakva gatka. S. Rosa 150a. — *u naše vrijeme osobita vrsta zagonetke, kad se što kaže posve prosto i istinito, ali tako da onaj koji sluša misli da je nešto čudnovato, jer ne shvata koju riječ u pravom smislu.* 'Jeste li čuli, kako udrise Turci na Gnat?' 'Ne mi, nego kazuj duše ti! to mora biti nekakva gatka'. Nar. prip. vrč. 195. *drugijeh primjera vidi u istoj knjiži* 195—210. — *b)* pripovijetka u kojoj se kaže nešto čudno što ne može biti (nem. mährchen, tal. fola, fiaba); *razlikuje se od basne* 'tjem što su kod gatke baš čudnovato događaji naj glavnije kod pripovijedaŋa tako da im se čudi ili da se nima zabavlja onaj što sluša, a kod basne ono što nije istinito samo pomaže da se razvije neka nauka iz cijeloga. Ťenske su pripovijetke one u kojima se pripovijedaju koje-kakva čudesa što ne može biti (i po svoj prilici samo će za njih biti riječ 'gatka', nemački mährchen'). Vuk, nar. prip. vi. — *amo može biti da spada i ovaj primjer xvii vijeka:* I kada kojigodir prijatelj aliti rođak dode pohoditi ga (nem. močnika) i zove ga imenom i govori mu: 'Poznaješ li ti mene, tko jesam ja?', ako tada nem. močnik stisne mu oko ruke ali učini mu zlameŋe glavom, aliti čim drugijem, tako reče oni: 'Da je mene do istine poznao, jošte se čuje dobro', i drugo ne čine ni govore nego govoriti: 'Dobar se jošte vidi u obrazu', i da dobre oči ima, 'Stanovito čini se da nigda nije imao nikakva zla', i druge stvari od ništa prilične gatkami koje ne služe ničemu. P. Posilović, nasl. 2b. — *c)* u *Vukovu rječniku*: 'das gegenstück einer begebenheit oder handlung', res respondens' s *primjerom:* To je njegova gatka. *po ovome tumačenju kao da je nešto slično nekome događaju ili nešto što se s onijem može isporediti.* amo jamačno spada i ovo: Da ne upadne ko u onu istu gatku (grč. ἐνοδὲγματι) nevjerstva. Vuk, pavl. jevr. 4, 11. — *d)* na jednom mjestu xv vijeka s nejasnijem značenjem: Za veće krêposti mira i ljubve i počtene prijazni da bude u vijeke bez gatke i zle voje. Mon. serb. 370. (1432). *Daničić u rječniku* (gatka) tumači: 'rixa' (to bih rekao da je). — *isporedi češ. hádka i polj. gadka sa značenjem altercatio.* — *e)* vidi gatalica, a). — *u narodnoj pjesmi na Braču.* Prva gatka 'vako besidila. A. Ostojić.

GATKOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Janicije Gatković. Rat. 414.

GATŇA, *f.* a) *gataŋe*. — *u Šulekovu rječniku* ('wahrsagerei'). — *b)* pripovijetka, isporedi gatka,

b). — u *Vukovu rječniku* ('*erzählung*', '*narratio*') i u *Šulekovu* ('*mährchen*').

GATŃÁK, *m.* *vidi* gačňák, *od čega postaje kao i* gathnik *od* gačnik. — *U naše vrijeme*. Osobito joj treba na muževljevo odijelo paziti a pri tom naj više na gatňák. V. Bogišić, zborn. 268.

GATŃÍK, *m.* *vidi* gačnik (*kod čega se čn promijenilo na tñ*). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* ('*das hosenband*', '*fascia braccalis*'). Na pomolku od gaća gathniku. Nar. pjes. herc. vuk. 78. Pukne mu gatňik od gaća. Nar. prip. vrč. 174. Ovdešnji ljudi (*u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci*) ne nose gaćice ispod suknjenih gaća kao gradski što nose, nego samo jedne, t. j. od raše bijele ili plavetno obojene kroz učkuruk od kojih je promaknut vuneni pleteni gatňik s kojim sprijeda veže gaće. V. Bogišić, zborn. 268.

GÁTRE, *f. pl.* clathri, *vidi* rešetka, *ñem.* gatter. — *U naše vrijeme u Lici*. Gatre, 'fenstergitter'. J. Bogdanović.

GÁTSKO, *vidi* Gacko.

GAUČÍČ, *m.* *prezime*. — *xvi vijeka*. Pred dijakom Gaučičem ('*Gauchichem*') Jurjem. Mon. croat. 297. (1592).

GAUČÍČI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 156.

GAŮN, *m.* *vidi* gavun.

GAUŽE, *vidi* Gavže.

GAVALÍRKA, *f.* *ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom*. Skoroteča. 1844. 249. — *od ñem.* cavalier *preko* mađ. gavalér.

1. **GĀVĀN**, *m.* u narodnijem pričama i pjesmama *ime nekakovome bogatom čovjeku, kojega za to što su bili on i žena mu neznabošci i nemilostivi prema siromasima Bog pedepše pretvorivši mu dvor u jezero* (*Balatino u Ugarskoj po jednom pričanju; Crfeno jezero u Imoskom po drugome*). — *Nepoznata postaña*. — *Od xvii vijeka u pisaca, koji obično ovako zovu bogaca u jevanđelju* (luk. 16, 19—31), *u naše vrijeme kod naroda* (*vidi* Nar. pjes. vuk. 1, 126—132. Nar. pjes. istr. 6, 40—46); *između rječnika u Vukovu*: Gavan, u manastiru Tronoši u Jadru bio je s desne strane kod dveri namolovat go starac koga su guje opasale, te ga koļu i piju mu sise. kao što obično roditelji različne ikone po crkvama i po namastirima djeci tumače, tako je i meni moj otac kazivao da se onaj starac zvao 'Bogati Gavan', i da je pored svega velikoga bogastva bio vrlo tvrd i nemilostiv, pa ga za to Bog onako osudio. i ovo se dosta slaže s onijem što se o Gavanu pjeva i pripovijeda po zapadnijem krajevima naroda našega. *vidi* i Gavanovo jezero kod Gavanov. Od onoga bogatoga Gavana i Lazara ubogoga. M. Radnić 49b. Pakla ognje neugasne, u kih sgara Gavan zlobit. J. Kavañin 387a. Umro je siromah Lazar i bogatac Gavan. M. A. Rejković, sabr. 73. Kad dodoše pred dvore bogatoga Gavana. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Našli jesu dvorove bogatoga Gavana. Nar. pjes. istr. 6, 40. Ako nijesam Gavan, nijesam ni siromah. Nar. posl. vuk. 7. — *U jednoga pisca našega vremena: uopće bogat čovjek*. Rade je kmet velikoga bana i gavana. S. Ľubiša, prip. 44. Koje bi ni jade samac i pustoruk, nama bi trebao car gavan i brastvenik. 94.

2. **GAVAN**, *m.* *prezime*. — *isporedi* 1. Gavan. — *U latinskom spomeniku xiv vijeka*. 'Mico Gavan'. Mon. ragus. 1. 139. (1843).

GĀVĀNKA, *f.* *Gavanova žena. vidí* 1. Gavan. Našli jesu dvorove bogatoga Gavana i velike

palače te bogate Gavanke. Nar. pjes. istr. 6, 40. Služil san ja Gavana, prokletoga pogana, i Jelenu Gavanku, tu prokletu poganku. 6, 42.

GĀVĀNOV, *adj.* *koji pripada Gavanu*. Pošli jesu naprida, usritili Stipana Gavanova čobana. Nar. pjes. istr. 6, 42. i u *Vukovu rječniku*: Gavanovo Jezero. tako se u Lici zove 'Balatonsee' u Mađarskoj. onamo se 'pripovijeda' da su, mjesto dva andela (*kao što je u narodnoj pjesmi*), Hristos i sveti Petar došli pred dvore Gavanove. kad je sluga kazao da bi im dao jagñe ali je u planini u ovcama, oni mu rekli: 'Ako ti je na srcu pomišljene kao što je govoreñe, sad će jagñe tu biti'. i u taj se mah jagñe ondje obri. — Pošto oni reku sluzi da bježi odande u planinu, udare muñe i gromovi, te dvore Gavanove sažegu i ondje postane jezero u kome vele da i sad pijetli poju i zvona zvone.

GAVANSKI, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 252.

GĀVĀZ, *m.* *vidi* kavaz. Brže posla svojega gavaza. Nar. pjes. vuk. 3, 79.

GAVČAN, Gavčna, *m.* *kao da je ime muško*. — *Dolazi samo* (*gen.* Gavčña) *u spomeniku xv vijeka, i iz ñega u Daničičevu rječniku* (Gavčñne, ime muško. 3, 375). Na Gavčña vrělo. Glasn. 15, 286. (1348?).

GAVDENCIJ, *m.* Gaudentius, *ime muško*. — *xviii vijeka*. Svet Gaudencij u Osoru. J. Kavañin 331a.

GĀVDO, *m.* *hyp.* Gaudencij. — *Akc. se mijenja u voc.* GĀvdo. — *U Parčičevu rječniku*.

GAVEĽĀNE, *n.* *djelo kojijem se gaveĽa. J.* Bogdanović.

GAVEĽATI, gaveĽám, *impf.* teško i mučno hoditi. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.* gaveĽámo, gaveĽáte, *u aor. 2 i 3 sing.* gaveĽá, *u part. praet. act.* gaveĽáo, gaveĽála. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Od truda i muke jedva evo gaveĽam'. 'Tako sam oslabio, da jedva evo živ gaveĽam'. J. Bogdanović.

GĀVĒS, *m.* *vidi* 1. gavez. — *U Belinu rječniku* ('*pulmonaria*' 570b) i u *Voltiđijinu* ('*polmonaria*, erba' '*Jungenkraut*').

1. **GĀVĒZ**, *m.* *ime nekijem biljkama*. — *estoji mješte ñegdašñega ě*. — *Riječ je praslavenska, isporodi malorus.* havjaz, češ. havez, cacalia, (*poľ.* gawęda, Aster amellus L.). — *isporedi* gaves. — *Između rječnika u Mikalínu*: gavez, kunsuo, vaula (*štamparskom griješkom mj.* inula, *vidi* kod kunsuo) rustica; *u Bjelostjenčevu*: 'consolida, vaula (*po Mikalínu*) rustica, solidago'; *u Jambrešičevu*: 'consolida' (*u dodatku*); *u Stuličevu*: 'consolida maggiore, erba', 'symphitum'; *u Vukovu*: 'die wallwurz', 'symphytum officinale Linn.' žile od crnoga gaveza kuhane u mlijeku privija narod kad hoće da se što sraste, i govori se da ona trava takovu silu ima da bi dva prsta kad bi se četrdeset dana onako ñome zavijala, prirasla jedan za drugi. — Uzmi korena od velikoga gaveza. J. Vladimirović 18. Gavez, 'consolida major'. Z. Orfelin, podr. 489. Gavez, slov. gavez, gabez, rus. гавѣз (= Cynoglossum), češ. havez (= Cacalia), 1. symphytum, Symphytum officinale L.; 2. lingua canis, cinoglossa, consolida, Cynoglossum pictum Ait.; 3. Cynoglossum officinale L.; 4. pulmonaria, Pulmonaria angustifolia L. Gavez beli ili bili, cinoglossa, 1. Cynoglossum pictum Ait.; 2. Symphytum tuberosum L. Gavez mali, cinoglossa, Cynoglossum officinale L. Gavez mañi, Prunella (vulgaris) L. Gavez

pravi, cynoglossum, lingua canina, Cynoglossum officinale L. Gavez veliki, simphitum majus, consolida maggiore, Symphytum officinale L. Gavezstinavac, češ. stinavec (= Genista tinct.), sinfito petreo, Symphytum tuberosum L. B. Šulek, im. 86.

2. GAVEZ, m. *sclo* u Srbiji u okrugu jagodinskom. K. Jovanović 108.

3. GAVEZ, m. u jednoga pisca XVIII vijeka kao da znači: bezdana, propast (od abyssus?). Jež će prije biti gladak, ogañ studen i poledan, slani morski gavez sladak ... J. Kavañin 62b. I dno zemlje svijeh zagreza, gdjeño 'e tjeđe od gavez. 391a. Da bi zemlja, da bi more, gavez mogli govoriti. 530b. Naprijet ima'u i gavez i sva narav na grješnika. 557b.

GAVĖZOV, adj. koji pripada (1.) gavez. Obesi u jednoj kesici kroz vran u bure u vino gavezovog korena. P. Bolić, vinod. 2, 272.

GAVEŽ, m. gamad (?). — U jednoga pisca našega vremena. Sta se piti voda nepijača iz bistijerna dažda navračana gdje se legu gamavi gavez. Osvetn. 5, 108.

GAVEŽLIV, adj. kojemu se lasno gavi: „Ja nijesam gavezliv“. M. Pavlinović.

GAVITIO, gavitjela, m. nešto načineno od drva ili od grožđa što pluta na moru a vezano je sa sidrom u dno mora, za što se brodovi privežu. — isporedi griplja, kotvokaža. — Od tal. gavitello, kod čega je e u našem jeziku postalo è, po južnom govoru je, a u nom. i acc. sing. i (ispred o, koje stoji mj. l). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — U Šulekovu rječniku ima oblik gavitel, ali krivo stoji kod „ankerbojesail“; trebalo bi da stoji kod „ankerboje“.

GAVITI SE, gavim se, impf. malo se gaditi. M. Pavlinović. — Premda je potvrđena istom u naše vrijeme, može biti praslavenska riječ, isporedi stslon. ogaviti, dosaditi, češ. ohaviti, zgađiti. — Korijen indoevropski može biti gu, isporedi snskrt. gu, cacare (vidi kod govno).

GAVKA, f. Somateria mollissima L., vrsta patke s vrlo mekim perjem. — U Šulekovu rječniku (Anas mollissima kod „eidergans“). — Iz ruskoga jezika.

GAVORICA, f. sitna girica (Smaris vulgaris Cuv.). — Na Braču. A. Ostojić.

1. GAVRA, f. hyp. Gavrila. — Akc. se mijenja u voc. Gávro. — U Parčičevu rječniku.

2. GAVRA, m. vidi Gávro. — Akc. se mijenja u voc. Gávro. — Prije našega vremena i u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u istočnijem krajevima). Gavra. S. Novaković, pom. 55. — U sjevernoj Dalmaciji dolazi s nom. Gávre i s voc. Gávro. u Parčičevu rječniku.

3. GAVRA, f. ime (crnoj?) kozi. isporedi gavran, d). F. Kurelac, dom. živ. 38.

GAVRÂN, m. Corvus corax L., poznata crna ptica; postala su iz toga i druga značenja (osobito isticanem crne boje) u našem jeziku. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. gavranъ, rus. гавропортъ, češ. havran, polj. gawron. — Kao da je složeno od nejasne osnove ga i od vran: Miklošić misli da je kod ga stariji oblik ka (isporedi novoslov. kovran, kavran, malorus. kavoron, nišev. karvona, karona, let. kovarns, kovarna, čavka), a ovaj da je srodan s korijenom kъ (vidi tko). etym. wörterb. 395; Geitler (lit. stud. 66¹), da je srodno s go u golem, u češ. honositi, ponositi se, i može biti u goradž; Daničić (kor. 47), da je korijen glugola gakati i gatati. — isporedi gavran, kavran. — Između rječnika u Bjelostjen-

čevu (kajkavski gauran, v. kauran), u Voltigijinu (corvo¹, raab²), u Stuličevu (corvus³), u Vukovu (der rabe⁴, corvus⁵ s dodatkom: U narodnijem pjesmama gavrani naj više nose žalosne knige i glasove o bojovima, i za to se mnoge pjesme počinu: Polećela dva vrana gavrana). — Premiještanem slova postaje i oblik gāvran, koji se čuje na granici bugarskoga jezika (bugarski je oblik garvan) i kod ugarskih Hrvata, ali se još gdje gdje može čuti uz gavran. a) s pravijem značenem kazanimjem sprijeda. Vъзмъ ubo miša gavranъ za opaš, otnese jeho. Stefan. star. 2, 291. I gavrani graču u zlokobni graci. P. Zoranić 57a. Gavranovi i psi trču na tijelo mrtvo. M. Radnić 203a. Od Boga odstuje ter od bilih golubica čine crne gavranove. J. Banovac, razg. 169. Ma koliko i je taki u sadašnjem naraštaju? slobodno imam reći, da i je onoliko koliko no i bijeli gavranova. F. Lastrić, ned. 148. Garavi gavrani. A. Kanižlić, kam. 45. Gavrani jisbine nemu donosili su. I. Velikanović, uput. 1, 98. Pošli mi sivog sokola da čeram vrana gavrana. Nar. pjes. vuk. 1, 213. Da j' ne kljuju orli i gavrani. 2, 425. Pa ga podaj crnim gavranov'ma. 2, 507. Te je zemlja krvi poželjela, gavranovi od junaka mesa. 3, 108. U ne oči kano u gavrana. Nar. pjes. istr. 1, 15. Od kako je gavran pocrnio. Nar. posl. vuk. 238. Gavran, corvus corax, der kolkrabe. J. Ettinger 87. J. Pančić, ptic. 52. G. Lazić 53. i neke druge vrste. Veliki lapiždo ili vodeni gavran, carbo carmoraneus, die kormoran-scharbe. J. Ettinger 224. Mali ritiski gavran ili lapiždo, carbo pygmaeus, die zwerg-scharbe. 225. Gavran, corvus corone. Đ. Kolombatović, progr. spal. 1880. 13. Morski gavran, phalacrocorax carbo. 47. — garvan. Ti črni garvani. Jačke. 104. Garvan, Corvus corax L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. — b) ime crnom košu. Pak zakroči na svoga gavrana ... Skočio Osman sa koña gavrana. Nar. pjes. vuk. 4, 157. Sablju paše, a brnaša jaše, a gavrana u povodu vodi. 4, 490. Hodi u doñe podrume pa izvodi vrana i gavrana. Nar. pjes. kras. 1, 18. Gavran i garvan. F. Kurelac, dom. živ. 10. — c) ime crnom volu. u Lici. V. Arsenijević. — d) ime ovnu. J. Bogdanović. ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38. — e) Gavran, vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji). B. Šulek, im. 86. — f) ime muško. može biti da je isprva bio nadimak (n. p. crnomanaštom čovjeku), ali se sad shvata i kao hyp. Gavriilo (J. Bogdanović). Knigu piše Gavran harambaša. Nar. pjes. vuk. 3, 300. Posjekosmo Gavran barjaktara. Pjev. crn. 176a. kao prezime dolazi već od XIV vijeka (naj prije u latinskom spomeniku). „Micoe frater Gauran“. Mon. ragus. 1, 174. (1845). Schem. herceg. 1873. 254. — Garvan. Al' mu reče Garvan barjaktare. Nar. pjes. vuk. 4, 361. i kao prezime u okolici dubrovačkoj (Gavran i Garvan). P. Budmani. — g) ime brđima u Srbiji. aa) Gavran. Glasn. 43, 197. — bb) Garvan. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 166.

GAVRĀNAK, gavranika, m. dem. gavran. — Akc. se mijenja u voc. gāvranče. — Od XVIII vijeka. Moj crni gavranče. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 13. — garvanak. Da se ono škuri kot črni garvanki. Jačke. 160.

GAVRANČIĆ, m. dem. gavranak. — Dolazi u naše vrijeme: a) kao ime nekom crnom grožđu. Gavrančić, blauer burgunder (Petriña). B. Šulek, im. 86. — b) kao prezime. Gavrančić. M. Đ. Miličević, srb. 778.

GAVRANICA, f. ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38. — isporedi gavran, d).

GAVRANIĆ, *m. dem. gavranu*. — *U naše vrijeme*. Pak izleći tiče gavranice. Nar. pjes. petr. 3, 152. — *I kao prezime*. Schem. rag. 1876. 63.

GAVRANOV, *adj. koji pripada gavranu*. — *Između rječnika u Vukovu* („des raben“, „corvi“). Što učini Gavranova juba. Nar. pjes. juk. 471.

GAVRANOVAC, *Gavranovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Sr. nov. 1874. 408.

GAVRANOVA JARUGA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Livada u Gavranovoj Jarugi. Sr. nov. 1867. 249.

GAVRANOVIĆI, *m. pl. seoce u Bosni blizu Šurkovca*. Schem. bosn. 1864. 88.

GAVRANOV KŪK, *m. Teucrium scordium L., neka biljka, lukovina*. S. Petrović 322.

GAVRANSKI, *adj. koji pripada gavranima*. — *Od XVIII vijeka*. Bižaceš i ukloňat se od svega, što 'e gavranskoga plemena. F. Lastrić, ned. 387. Pak zavija grlom gavranskijem. Nar. pjes. petr. 3, 163.

GAVRANJE, *n. djelo kojijem se ko gavra (neka pastirska igra)*. — *U Vukovu rječniku*: igra u kojoj jedan baci svoj štap u visinu a drugi ga svojim štapom pogada „art hirtenspiels“, „ludi genus“.

GAVRATI SE, *gavram se, impf. igrati se štapom, vidi kod gavrahe*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. gávrajū, u aor. gávrah, u ger. praes. gávrajūci, u ger. praet. gávrvši, u part. praet. act. gávrao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *U Vukovu rječniku* („eine art hirtenspiel“, „ludi genus“ s dodatkom da biva u Bačkoj).

GAVRE, *m. vidi 2. Gavra*.

GAVREŠ, *m. ime jarcu*. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi gavran, d*.

GAVREŠA, *f. ime kozi*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. — *isporedi gavran, d*.

1. **GAVRICA**, *m. hyp. Gavran, f.*. M. Medić.

2. **GAVRICA**, *m. dem. 2. Gavra*. M. Medić.

1. **GAVRICIN**, *adj. koji pripada Gávrici*. M. Medić.

2. **GAVRICIN**, *adj. koji pripada Gávrici*. M. Medić.

GAVRIĆ, *m. prezime po ocu Gavri*. — *U naše vrijeme*. Glasn. II, 1, 183. (1808). Šem. serb. 1882. 202.

GAVRIJEL (Gávrio), *m. vidi Gavriilo i Gabrijel*. — *U dvojice pisaca XVII i XVIII vijeka: u prvoga s nom. Gavrio (vidi kod Gabrijel)*. Andeo Gavrio. M. Divković, nauk. 61^a. Od Gavrijela patrijarha. A. Kanižlić, kam. 28. Gavrijel episkop. 235.

GAVRILA, *f. ime žensko. vidi Gavriilo*. — *U Parčićevu rječniku*.

1. **GAVRILO**, *m. Gabriel, ime muško, vidi Gabrijel*. — *U prva vremena (dajbudi u knjigama pisanima crkvenijem ili mješanim jezikom) dolazi s oblikom Gavriila, Gavril; iz njih i u Daničićevu rječniku. Gavriila Lésnovskago*. Glasn. 13, 295. (1342). Arhangela Gavriila. Mon. serb. 133. (1348). Mihaila, Gavriila. 212. (1387). Patrijarh 19 Gavriila. Glasn. 11, 165. (XVII vijeka). — *U naše vrijeme nominativ je Gavriilo, tako je i u Vukovu rječniku (s primjerom iz narodne pjesme: Pogledaj mu na rilo, pa mu reci „Gavriilo“)*. I Gavriilo Šibalijski stari. Nar. pjes. vuk. 4, 485. Za svog brata Gavriila sordara. 5, 371.

2. **GAVRILO**, *m. ime ovnu i jarcu*. J. Bogdanović. — *isporedi gavran, d*.

GAVRILOV, *adj. koji pripada Gavriilu*. Tako od sad ostaje puška Gavrilova. Glasn. II, 1, 103. (1808). — *I kao prezime*. Tešo Gavrilov. Glasn. II, 1, 142. (1808). Jedno s Čeva Gavrilov Turčine (Turčin je ime muško hrišćansko). Ogljed. sr. 87. kao takovo stoji i u srednjem rodu prema muškome imenu Ture: De li si mi, Gavrilovo Ture? Pjev. crn. 34^a.

GAVRILOVIĆ, *m. prezime po ocu Gavriilu*. — *U naše vrijeme*. Luki Gavriloviću. Glasn. II, 1, 50. (1807). A Vuk gleda Gavrilović Baja. Ogljed. sr. 96.

GAVRILOVIĆI, *m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 159.

GAVRIN, *adj. koji pripada Gavri*. Da ima Isailo za Gavrina vola platiti 50 groša. Glasn. II, 1, 146. (1808).

GAVRIO, *m. vidi Gavrijel*.

GAVRO, *m. hyp. Gavriilo*. — *isporedi 2. Gavra*. — *Akc. se mijenja u voc. Gávro*. — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori po južnijem krajevima)*.

GAVROVIĆ, *m. prezime po ocu Gavru*. — *U naše vrijeme*. Vasa Gavrović. Rat. 254.

GAVRUŠA, *f. ime kozi*. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *isporedi gavran, d*.

1. **GAVUN**, *m. prednji dio na galiji, tal. gavone*. — *Na jednom mjestu XVI vijeka*. Svi se pristašice, kako komu gavun vali zbiv, odniše argutlu i tamun. M. Marulić 56.

2. **GAVŪN**, *gavūna, m. Atherina hepsetus L., neka morsku riba, tal. gavone*. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. gāvūne, gāvūni (u Vukovu je rječniku zlo zabiježen akc.: gāvūn)*. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikašinu (gavun, ribica „gongola, petroncola, pesce“, „pectunculus“) gdje naj prije dolazi, u Stuličevu (iz Mikašina), u Vukovu (nekaka morska riba s dodatkom da se govori u Dubrovniku)*. Što su gere i gavuni, to su ženski makaruli. (Z). Poslov. danić. 124. Gavun, Atherina hepsetus L. Čas. čes. muz. 1854. 184. G. L. Faber 206. Đ. Kolombatović. — *U naše vrijeme u Spletu dolazi s oblikom gaun. Gaun pravi, Atherina hepsetus L. Gaun batel, Atherina Boyeri Risso. Gaun hrskavac, Atherina mochon C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 14*.

GAVŪNARA, *f. mreža kojom se love gavuni*. — *isporedi bučavica*. — *Ili je riječ talijanska (gavonara?) ili je načinjena od gavun talijanskijem nastavkom ara*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. L. Zore, rib. ark. 10, 364.

GAVŽE, *m. ime muško, može biti dem. Gavgencij ili Gavrijel, talijanski je pisano Gauze: „Gauze de Poza“*. Spom. sr. 1, xxxvii. — *Nekoliko puta (pisano Gavže, Gauže, Gaože) u spomenicima XV vijeka ali studa u poznijem prijepisu, a između rječnika u Daničićevu (Gavže, Gaože, Gauže)*. Gavže Pucić. Mon. serb. 287. (1419). 347. (1427). Gauže Pucić. 299. (1420). Gaože Pucić. 320. (1423).

GAŽ, *m. vadum, mjesto u vodi gdje je voda tako plitka da se može gaziti*. — *Akc. se mijenja u loc. sing. gážu, u gen. pl. gážâ, i u svoj množini kad se unese ov: gážovi, gážová, gážovima, gážove*. — *Osnova se gaz nahodi samo u južnijem slavenskim jezikima, s čega će biti tuđa riječ, može biti mađar. gáz s istim značenjem, gázolni, gaziti*. — *U našem se jeziku javlja od XIV vijeka, a između rječnika u Belinu 360^b, u Bjelostjencevu, u Jambresičevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u*

Vukovu (1. vide brod 1. 2. stala voda na gazove, t. j. opala te se može gaziti), u *Daničičevu* (gazi). Međa mu na gazi na starij na novački, na gazi na žrnovički. Mon. serb. 199. (1881). Čaple gazom kraj rijeke provode život svoj. M. Vetranić 2, 270. Ne možemo jednu dušu naprijed poslat da gaz ukaže i da upreži one strane. B. Zuzeri 198^a. Ja ne žalim mrkloj noći mraka, ni moj konic mutnoj vodi gaza. Nar. pjes. herc. vuk. 204. Tara voda spala na gazove. Ogled. sr. 252.

GAZALICE, *f. pl. gaće*, nadimak putničkim gaćama. M. Pavlinović. — *Postaje od osnove gaz, vidi gaziti*.

GAŽAN, *gāzna*, *adj. vidi gažljiv*. — *U Stuličevu rječniku* (v. gaziv) i *u jednoga pisca našega vremena*. Rijeke su gazne. M. Pavlinović, razl. spis. 158.

GAZAROVIĆ, *m. prezime na otoku Hvaru, tal. Gazzari*. Marin Gazarović hfarski vlastelin. M. Gazarović VII.

GAŽDA, *m. herus, gospodar od kuće, razlikuje se od domaćin tijekom što se riječju gazda jače ističe što je on prema službi, mlađima u kući i prema imovini (domaćin je i prema porodici i prema gostu), mađar. gazda (a ovo je može biti od slav. gospod)*. — *isporodi gazdar*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (gazda, gospodar, stariji vu hiže, herus, paterfamilias), u *Voltiđijinu* (padrone, padre di famiglia, hausvater), u *Vukovu* (1. vide domaćin). a) *sa značenjem kazanim sprijeda*. Ako žena ne zna presti, tkati ali s iglom veziti, da je prem i lipa baha, ni za gazdu siromaha. P. Vitezović, cvit. 125. Mlogo puta s gazdom se inade. M. A. Relković, sat. E7^a. Teško onome gazdi koga sluga uči. Nar. posl. vuk. 816. Gazda u veče kaže svima pastirima. Nar. prip. vuk. 15. — b) *čovjek u kojega je velika imovina, bogat*. Ovaj u Bačkoj rođen bijaše glavni gazda, imajući dosta svoga dobarca. Đ. Rapić 268. Kad ja znadem gazdu bogatoga. Nar. pjes. stoj. 2, 136. Gazda daje, a telal ne da. Nar. posl. vuk. 198. Za to svagda i zovu gazde na mobu, jer siromasi nemaju čim da časte. Vuk, živ. 51. i u *Vukovu rječniku*: 2. ein reicher mann, dives, cf. gospodar, bogatun. — c) u *Vukovu rječniku*: 3. za vremena turskoga tako su u Srbiji zvali svišnje trgovce sa sela (jer su 'gospodari' bili samo Turci, a 'gospodin' vladike i arhimandriti), i to im je ime onamo ostalo još i do danas.

GAZDALUK, *m. postaje od gazda turskijem nastavkom luk. a) vladane, upravljanje imovinom*. — *od xviii vijeka*. Od gazdaluka i marve držađa (pisali su) Virgilius i Kolumela. M. A. Relković, sat. A2^b. Jošter moja, Slavonče, odluka govoriti jest od gazdaluka. G3^a. — b) *imovina jednoga gazde*. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*, 'das vermögen (eines' gazda), facultates'. Kakvi mi je gazda brez gazdaluka. Nar. posl. stoj. 74.

GAŽDAR, *m. vidi gazda*. — *Postaje od gazda po analogiji prema gospodar*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Il' si sluga ili gazdar, mol' Boga i hvali vazdar. P. Vitezović, cvit. 152.

GAZDARI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom*. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 386.

GAZDARICA, *f. hera, gospodarica od kuće, gazdina žena, vidi gazda, isporodi domaćica*. — *Postaje od gazdar nastavkom ica*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide domaćica). Dočeka ga tude gazdarica. M. A. Relković, sat. L2^b. Jere je ova gospoja bila gazda-

rica uvijek budna. Đ. Rapić 129. Da on čuva hiljadu ovaca i da služi sedam gazdarica. u Nar. posl. vuk. 208.

GAZDARIČIN, *adj. koji pripada gazdarici*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Gazdaricino dete. M. Đ. Miličević, zlosel. 157.

GAZDARLUK, *m. vidi gazdaluk*. — *Postaje od gazdar*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Jeli se i u koga naš odkupitelj više poufati mogao, nego u Judu Iskarijota, komu sve skupštine apostolske gazdarluk pridade? Đ. Rapić 171. Jere gazdarluk ne umiju. 201.

GAZDARSKA RIJEKA, *f. voda u Srbiji u okrugu niškom*. S leve strane prima Medveđa u se Gazdarsku reku koja se zove i Grabovnička, jer protiče i kroz selo Grabovnicu. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 9.

GAŽDARSTVO, *n. vidi gazdaluk*. — *Postaje od gazdar nastavkom stvo*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Jaram je jedan u kome jeste obodvoje, neka bude indi i jedno gazdarstvo. Đ. Rapić 89.

GAZDAŠĀG, *gazdašāga, m. vidi gazdaluk, mađar. gazdaság*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu i s primjerom iz narodne pjesme*: Kod tolika gazdašaga moga nisam kadar ni devojke naći. Nar. pjes. vuk. 1, 630.

GAZDILUK, *m. vidi gazdaluk*. — *U naše vrijeme*. Ja da sam čovjek, otela bi od noga gazdiluk. V. Bogišić, zborn. 80.

GAŽDIN, *adj. koji pripada gazdi*. — *Između rječnika u Vukovu*. Na gazdinu kulu udarimo. Nar. pjes. stojad. 2, 136.

GAŽDINSKI, *adj. koji pripada gazdama*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Vidi u selu veliku gazdinsku kuću. Nar. prip. vuk. 92. 'Kuća od brašna', reče se za gazdinsku kuću de se gosti dočekuju i časte. Vuk, nar. posl. XLIX—L. Bogosav je bio dete iz gazdinske kuće. M. P. Šapčanin 1, 50.

GAZDIŃA, *f. vidi gazdarica*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Svako gazdu s gazdiŃom poštiva. J. S. Relković 69.

GAZDIŃKA, *f. vidi gazdarica*. — *U narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata*. A on drugi on zagleda gazdiŃku. Jačke. 270.

GAŽDOVAŃE, *n. djelo kojim se gazduje*. — *U Vukovu rječniku*.

GAŽDOVATI, *gāzdujēm, impf. raditi kao gazda, upravljati kućom, imovinom*. — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. gāzdovā)*. — *U Vukovu rječniku* ('wirthschaften', 'curare rem familiare', cf. kućiti).

GAZETA, *f. tal. mlet. gazeta, mali mjedeni novac*. — *Od xviii vijeka i u Vukovu rječniku gdje stoji da su u turskoj pari tri gazete, a da u Risnu (uprav u svoj Boci i po sjevernoj Dalmaciji) vrijedi po (stare) krajcare*. Ukrasti jednu gazetu jest grih mali. Ant. Kadčić 57. Uzmi jednu naranču, odriži navr ne kolik jednu gazetu. J. Vladimirović 12. Ako talijeru manka gazeta, već talijer nije. Nar. posl. vuk. 8. Blaga loza, a prosta gazeta! (Kad ko kupi čašu vina i slatko je popije). 15. — *Po tal. gazzetta, novine (prve su novine izlazile u Mlecima i prodavale se po gazetu) u naše vrijeme po svoj Dalmaciji (u Dubrovniku gazeta) znači: novine*. Ne piše se u naše gazete. Nar. pjes. vuk. 5, 527.

GAZETNAČA, *f. hleb što stoji gazetu*. — *u jednoga pisca xviii vijeka*. Od koliko mu ima biti gazetnača kruha unaca. M. Zoričić, aritm. 86.

GAZI, *adj.* *vidi* 1. *gaziya*; *pridijeva se turskijem imenima muškijem i ne mijenja se po padežima*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme*: Kad mi gazi Rustan-beže dođe. Čuj me, aga, gazi Smail-aga! Nar. pjes. vuk. 4, 484.

1. **GAZIBARA**, *f.* *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Gazibari. Sr. nov. 1868. 93.

2. **GAZIBARA**, *m.* *presime*. — *U naše vrijeme u hrvatskoj krajini*. V. Arsenijević.

GAZIBARE, *f.* *pl. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 16.

GAZIBARIĆ, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. Šem. srb. 1882. 202.

GAZIBAŠA, *m.* *poglavica gazijama, naj boji gazija*. — *Složeno od turskijeh osnova gazi i baša*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj (gdje je ženskoga roda)*. Bunbareći turska gazibašo. Pjev. crn. 814b.

GAZIBLATO, *m.* *u rugu se kaže o nižem činovniku koji se rasmeće, ili po tome što ne ide kao drugi ljudi nego kao da gazi, ili što smatra druge ljude kao blato*. — *U Vukovu rječniku*: „komische benennung eines geringen beamten der sich wichtig macht“.

1. **GAZIJA**, *m.* *turski junak, arap. ghāzī, tur. gazi*. — *isporedi gazi*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku*: u Turaka junak (koji je kaursku glavu osjekao). Il' gazi ju bega Ćubovića. Nar. pjes. vuk. 3, 541. To su bogme tri gaziye carske. 4, 451. Pa ga upita: „He gaziyo! deder kaži mi!“ Nar. prip. vrč. 194. — *na jednom mjestu o košu*: Pa načera gazi ju dogina. Nar. pjes. vuk. 4, 428.

2. **GAZIJA**, *f.* *ime nekim biljkama, tal. gaggia, mlet. gazia*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gāzija*. *Gazija*, 1. *Mimosa nilotica* L.; 2. *Acacia farnesiana* Willd. B. Šulek, im. 86. — *u Dubrovniku se izgovara gaziya*.

GAZIJE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 46.

GAZIJIN LUG, *m.* *selo u okolini Gradiške*. M. Ružičić.

GAZILAC, *gāzioca, m. čovjek koji gazi*. — *Od xvii vijeka*. Izrael naj prije zovijase se Jakov, to jest gazilac. M. Radnić 415b. Vina u kacama ne gazi gazilac. Đ. Daničić, isai. 16, 10. — *I u Šulekovu rječniku (tretar)*.

GAZILAN, *gaziona, adj. vidi gažliv*. — *U Stuličevu rječniku (gazilan, gazilni, v. gaziv)*. — *nepouzđano*.

GAZILIŠTE, *n. vidi gaz, gazište*. — *U Stuličevu rječniku (vadum, lacus)*. — *slabo pouzdano*.

GAZILIŠTVO, *n. vidi gaz, gazište*. — *U Stuličevu rječniku (uz gazište)*. — *sasma nepouzđano*.

GAZIMICÊ, *adv. gazeti, gazom (kad se prelazi preko vode)*. M. Pavlinović.

GAZIMIR, *m. vrsta tankoga sukna, casimir u evropskijem jezicima*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: „englisches halbtuch, casimir“ s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima od skora, i s primjerom: I maramu žuta gazimira. Nar. pjes. vuk. 1, 631.

GAZINA, *f. u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači: gažena zemlja*. Nek je zemlja rad mazi gotova, koju kopaj, kad je misec stari, jer tad u njoj bit stričak ne mari, niti puca, veće drži kruto; ali sasvim ne uzda se u to, već ju

gazi, namišavši slame ili plive da zatvori jame; takva zemlja dobra je za stine, al' peć od ne mlogo brže gine, za nju puzder u gazu meću, vridnost od ne s tim čekaju veću. J. S. Rejković 246.

GAZIPETA, *m. na jednom mjestu u pisca xviii vijeka*: Drugi pak udijl za nim izide držoći rukom brata za petu, radi šta nazvan bi Jakov, to jest „gazipeta“. E. Pavić, ogl. 58. — *isporedi i prvi primjer kod gazilac*.

GAŽIŠTE, *m. mjesto gdje se gazi. a) vidi gaz. — u rječnicima: u Mikaljinu (gazište kud se gazi, brod „vadum“, u Belinu (vadum' 360b), u Bjelostjencu (kod gaz), u Voltigijinu („guado“, „durchfahrt“), u Stuličevu. — b) vidi gazi, 1, b i 2, b. u Šulekovu rječniku: „trepplatz (bei ziegelbrennern)“.*

GAŽITI, *gažim, impf. vadare; calcare. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 8 sing. gaži)*. — *Postaje od gaz nastavkom i. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu 119, u Mikaljinu (gaziti, prigaziti, vadare, vado transire), u Belinu (vado' 360b), u Bjelostjencu (vado, pervado, per vadum seu aquam perambulo aut pedes eo, vada transeo, pedibus transvado, flumen pedibus trajicio, pervado), u Jambrešićevu (vadare), u Voltigijinu (pestare, guazzare, guadare, „durchwaden, treten“), u Stuličevu (vado trajicere, vadare), u Vukovu (1. „waten“, vadare; 2. „treten“, calcare)*.

1. *prelazno*.

a. *vadare, hoditi po vodi (kad voda nije duboka). objekat je voda ili drugo što žitko. a) aktivno*. Na konih riku gažahu. Aleks. jag. star. 3, 263. Er mnokrat skroven muk stvara zla velika, riku, ka ne rika, gaziti ju ne hodi. D. Račina 108b. Rijeku ne gaz', kâ ne vika. J. Kavaniin 258a. Vodu gazim, a žedan sam. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Gazio blato do koljena. Gle kako junački gazi glib! M. Pavlinović, rad. 16. — *u ovom primjeru stoji mjesto brodit, jedriti*: Već smo se ubrodili, već more gazimo. I. T. Mrnavić, osm. 113. — b) *sa se, pasivno*. Turska krv po polju se gazi. B. Krnarutić 81.

b. *calcare, stajati na što (objekat) nogama sa svoom težinom tijela i s velikom silom, da se ono smeći, smršti, isporedi čepati, plesati, tlačiti. a) u pravom smislu*. Četvrta živina bješe žestoka, čudna i jaka veoma; zube gvozdeno velike imase, jedijaše zubi i meljaše, a ostalo nogami gažase i čepaše. M. Divković, bes. 806b. Gažahu ga nogami. P. B. Bakšić 74. Tlači i gazi plemenitu sitvu po polju. F. Lastrić, svet. 77a. Udri, pope, dečicu, da ne gaze šenicu. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Ovo j' glava jednog gospodara, greota je od Boga jednoga, da je kluju orli i gavrani, da je gaze koši i junaci. 2, 324. Da careve zemlje ne gazimo, da careve raje ne taremo. 4, 296. Gaziti kupus, grožđe. Vuk, rječ. kod gazi. Onda se meded obrne i uhvativši ga stane ga gaziti. Vuk, poslov. 92. Braše vinograde svoje i gaziše grožđe. Đ. Daničić, sud. 9, 27. Gaziti mjehove, die orgel treten'. Gaziti kože, felle treten'. u Šulekovu rječniku kod treten'. — *u ovom primjeru subjekat ne gazi svojijem nogama nego nogama koša na kojemu jaše*: Sablom siječe a mrkovom gazi. Nar. pjes. vuk. 4, 190. — *sa se, pasivno*. Grišno tilo neka se nogama gazi. A. Kanižlić, bogojubn. 527. Ta dobri bi koši posustali, jer se trava gaziti ne daje. Nar. pjes. vuk. 4, 278. — b) *kad je objekat čelade, može značiti: zlostavljati uopće ili samo ne paziti, prezirati (isporedi d))*. To ne valja da ti nju prgoniš i nogama ko robištu gaziš. M. A. Beljković, sat. F8a. Ko me gazi ta me ne pazi. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk.

147. — c) i kod običnoga hoda može se kazati gaziti kad se ističe što postaje od onoga po čemu se ide. A noge su opet za to nek pod glavom gaze blato. V. Došen 78^b. More Turci, ne gaz'te oraña. Nar. pjes. vuk. 2, 439. Gaze Turci Te-ligu planinu i Te-ligu zdravo pregaziše. 3, 152. Gazio si negde vatru živu. P. Petrović, gor. vijen. 113. — d) u prenesenom, metaforičkom smislu: ne imati na što (objekat) nikakva obzira, posve prezirati, sramotiti. Od pameti gazi zdrake i od mudrosti. J. Kavañin 4^a. Gazi (grišnik) svemogućstvo, pogrdjuje mudrost, ne boji se pravde, tlači božije milosrdje. J. Banovac, razg. 148. Gaziš i tlačiš sad jednu sad drugu zapovjed njegovu. F. Lastrić, ned. 343. A od Boga tko odlazi, zato isto narav gazi. V. Došen 183^b. Ko se komšiji mrzi on obraz gazi. V. Bogišić, zborn. 390. Gazim gostoprinstvo i vjeru. S. Ľubiša, prip. 139. Ti gaziš stari red. M. Pavlinović, razg. 93. — e) (o domaćijem pticama) coire, ispori, rastiti, mrijestiti. Kokot gazi, progazi. F. Kurelac, dom. živ. 52. — sa se, recipročno. 'Moje se tuke već počele gaziti.' J. Bogdanović. u jednoga pisca xviii vijeka i o drugijem domaćijem životinama: Pazi, mlada da se živina ne gazi, osobito što je marve veće, jer plod od nje čestiti biti neće. J. S. Reljković 191.

2. neprelazno.

a. vadare, vidi 1, a. a) u pravom smislu, što je kod 1, a objekat (voda ili drugo što žitko) stoji: aa) u loc. s prijedlogom u. Oto ti sinak tvoj u vodi gdi gazi. M. Držić 86. — bb) u loc. s prijedlogom po. Tač lijepa pastirka viditi bi meni, gdi bosa gažaše po vodi studeni. D. Raniña 126^a. Jedne u rijeku s kraja slaze ter po vodi naglo gaze. Ğ. Palmotić 2, 477. A po krvi jedan gazi junak. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Po kamenju i po krvci crnoj gazi junak harambaša Limo. 3, 312. — cc) u gen. s prijedlogom preko. Priko vode gazeći. M. Divković, zlam. 53^a. Niti ju što kada muti, da priko nje (vode) gazi. A. Kanizlić, rož. 58. — b) kad ima uza se acc. s prijedlogom u, imperfektivni je glagol prema zaga-ziti, ugaziti, i znači ulaziti u mjesto gdje se gazi (po vodi itd.). U blato gazi. B. Krnarutić 19. Ona gazi u vodu Cetiñu. Nar. pjes. vuk. 1, 571. — često u prenesenom smislu: kao mjesto u koje se gazi tad je obično kakvo zlo. Da se barem toga pazi, u zlo svako da ne gazi. V. Došen 189^a. Nijesam nikad u takve posle gazio. S. Ľubiša, prip. 190. Gazi u dugove. M. Pavlinović, rad. 122. Igru provodimo i gazimo u napasti. 141. — c) tonuti više ili manje u vodu po svojoj težini, o lađi. kad je acc. uz glagol, znači mjeru. Gaziti, kaže se za lađu: gazi toliko i toliko t. j. toliko sama bez tovara u vodu potone kad se spusti. S. Novaković.

b. calcare, vidi 1, b. a) što je kod 1, b objekat obično stoji u loc. s prijedlogom po. Neki ga-žahu nogami po ñemu. P. B. Bakšić 66. Po ovoj glavi gazite nogama. A. Kanižlić, kam. 319. Volij sam da mi gaziš po grobu no po trbuhu. (Volim poginuti braneći se, nego da me živa mućiš). Nar. posl. vuk. 37. — rjeđe s drugijem prijed-lozima, kao svrhu: Koji jako i moguće gazi svrhu zmaja. L. Terzić 266. i preko: Kad su seobe naroda preko nas i Srba i Hrvata gazile. M. Pavlinović, razg. 72. i na s. acc.: Hijade naroda stadoše gaziti jedan na drugoga. Vuk, luk. 12, 1. — b) kao hoditi uopće, ispori 1, b, c). često se kaže o nespretnom hodu. Višto hodi, tiho gazi. V. Došen 71^a. Tad se vaļa razlaziti, vaļa doma svim gaziti. 169^b. Napred gazi Petre Mrkoñiću. Nar. pjes. juk. 165. I ja sam jednom te misli

bio, pa gazeć naprijed, našao sam se u neprilici. M. Pavlinović, razg. 74.

GAŽIV, adj. vidi gažliv. — U Belinu rječniku (vadásilis; vadusus' 360^b), u Voltigijinu (gua-doso, vadoso' seichte'), u Stulićevu (vadosus').

GAŽIVODA, f. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 40. 44.

GAŽIVODE, f. pl. bratstvo u Crnoj Gori u nahiji riječkoj. Glasn. 40, 19. Gazivode, krvavi junaci. Oglad. sr. 456.

GAŽIVODIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Matij Gazivodić. Mon. croat. 89. (1460).

GAŽJE, n. selo u Slavoniji u podžupaniji đakovačkoj. Pregled. 106.

GAŽRICA, f. vidi 1. gagric. — U Mikañinu rječniku (gazrica, gagric. od žita ,curculio, gurgulio'). — nije dosta pouzdano.

GAZUL, m. ime muško (rumunsko ili arba-naško?). — xv vijeka i u Danićićevu rječniku (Gazul). Gospodin Pavel Gazul. Mon. serb. 481. 482. (1459).

GAZVINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkoj. Niva u Gazvini. Sr. nov. 1873. 411.

GAŽA, f. ono po čemu se gazi, blato, glib. — Samo na jednom mjestu xviii vijeka u pisca Dubrovčanina. Stari plaš, haļina vedha, mahramica pognušena nose se na daž i na gažu. B. Zuzeri 370^b.

GAŽEÑE, n. djelo kojijem se gazi. — Stariji je oblik gaženje. — Između rječnika u Mikañinu (griješkom gaženje ,transitio vado'), u Bjelostjen-čevu (gazeñe), u Stulićevu (gazeñe iz Bjelostjen-čeva), u Vukovu.

GAŽIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 261.

GAŽLIV, adj. vadosus, po kojemu se (mjestu, vodi) može gaziti, vidi gaziti, 1, a i 2, a. — ispori 1. gaziv. — U Bjelostjenčevu rječniku (kaj-kavski gaživ ,vadásilis').

GAŽNA, f. vidi gaženje. — U Šulekovu rječ-niku (tretien; waten').

GDĀ, vidi kada.

GDANSKI, adj. koji pripada Gdansku. — U Šulekovu rječniku (danziger').

GDANSKO, n. Gedanum, grad u Pruskoj (ñem. Danzig). — ispori 1. Dancik, Dancika. — Po češkom Gdąnsko i poljskom Gdańsk, Gdańsko. — U Šulekovu rječniku (Danzig').

GDANŠTANIN, m. čovjek iz Gdanska; plur.: Gdanštani. — Načineno od osnove gdansk na-stavkom jan-in; kj pretvara se na č, a zatijem sč na šč, št. — U Šulekovu rječniku (Danziger').

GDANŠTANKA, f. žensko čelade iz Gdanska, vidi Gdanštanin. — U Šulekovu rječniku (Danzigerin' kod ,Danziger').

1. GDE, GDI, vidi 1. kade.

2. GDĚ, GDĪ, vidi gdje.

GDJĚ, adv. i conj. ubi (quo, quoniam, dum, quod), u kojem mjestu, iz čega su se i druga značena razvila. — Oblik je praslavenski křde (s interogativnijem značenjem), ispori 1. stslou. křde, malorus. de (u rus. рѣтъ ѣ стоји орфографически мѣ. е), češ. kde, polj. gdzie; u našem je jeziku 8 zamijenilo e već od prvijeh vremena. — Postaje od interogativnoga korijena kř (ispori 1. tko, kad, kamo, kuda itd.) nastavkom de (ispori 1. ondje, ovdje, svagdje, drugdje itd.) kojijem se pokazuje stajanje u mjestu. — U svijem je rječnicima, ali ne svuda s oblikom gdje, vidi kod 1.

I. oblik.

a. praslavenskoga oblika kade već je od prvijeh vremena u našem jeziku nestalo; oblici kade, kde, gde, gde koji se ne rijetko nalaze u starijim spomenicima (kad nijesu po istočnom govoru) samo su za to, jer su pisci ili pisari miješali crkveni jezik s narodnijem. treba tome dodati da oblici kade, kde, a može biti i gde na nekim mjestima mogu biti drugoga postanka, vidi 1. kade.

b. kod svih štokavaca a i kod nekih (naj južnijih) čakavaca praslavensko *ъ* ispalo je a k pred d promijenilo se na g, te po tome glasi u južnom govoru gdje (po hercegovačkom govoru, ali se može čuti i u Bosni i u hrvatskoj krajini, gdje, od XVII vijeka. Starine. 11, 80 god. 1605), u istočnom gdje, u zapadnom gdi. u južnijih pisaca (Dubrovčana) stoji često gde (u Spomenicima srpskim) i gdi: prvo radi toga što je pisar (Rusko logofet) htio držati neke oblike crkvenoga jezika, drugo jer su Dubrovčani do našega vremena miješali u književni jezik zapadne oblike. drukčije je što se često nalazi gdi je (može biti i u naše vrijeme, a bez sumnje dli je); ovdje se ē miješa na i ispred j, kao i u smijati se, grijati itd. — oblici gdje, gde, gdi (pisani gdje, gdje, gde itd.) potvrđeni su od prvijeh vremena (gdē u naj starijem, Kulinovu spomeniku god. 1189. Mon. serb. 2); između rječnika u Mikafinu (gdi, gdje, kad se razumi stati, ubi; kad se razumi iti, poći, qio'), u Belinu (gdi, ubi' 279b), u Bjelostjenčevu (gde, gdi, ubi, ubinam, ubi gentium, ubi loci, ubi terrarum, in quo loco), u Jambrešičevu (gde, gdi, ubi' 1, 1014a), u Voltigjinu (gde, gdi, gdigodi, gdigodir, gdimudrago 'ne, ovunque, in qualsivoglia luogo', wo immer'), u Stuličevu (gdi ubi, quando, cum, dum, siquidem; gdje, quando, dum, cum, quoniam, quandoque; gdje? ubi gentium? ubi terrarum? ubi loci? ubi locorum? ubinam gentium?), u Vukovu (gde, istočno; gdi, zapadno; gdje, jugozapadno; gde, južno), u Daničičevu (gdē, ubi').

c. u oblika kod b može otpasti g, te tako postaju oblici dje, dē, dē, dli. ovi su naj običniji u naše vrijeme, a potvrđeni su od xvi vijeka: Ja idah kako dohri taj drug, ki ne sumni nigdje di je. D. Rašina 48b. Ču li dje nješto zvoknu? M. Držić 206 (rukopis iz kojega je naštampano po svoj je prilici xvi vijeka). oblici de. M. Vetranić 2, 146; di. 2, 224. A. Čubranović 153 nijesu dovoljno potvrđeni, jer su iz mladijeh rukopisa; vidi i: De djevojka svoje dvore mela. [Kad je 'djevojka' (a ne 'devojka'), vajalo bi da je i 'gdje' ili 'dje' (a ne 'de'); ali se tako može čuti i usred Dubrovnika i Sarajeva, premda se i ono prvo (dje) govori. Vuk]. Nar. pjes. vuk. 1, 10. između rječnika u Vukovu (de, di, de).

d. kod većine čakavaca *ъ* se promijenilo na a, te (po tome kako ē glasi u kojem govoru) postali su, ali naj običnije kod adverbja, oblici (s čakavskim akcentom) kadī, kadē; isti su oblici i u kajkavaca. — oblik kadi potvrđen je od xiv vijeka: Odlučite, da se kopa kadi starci reku. Mon. croat. 6. (1825) od onda dolazi (uz gdi, di) u svih pisaca čakavaca (rijetko je pisano kadē: Zašto kadē ni zakona, ondi ni razrišenja. Anton Dalm., ap. 6), osim onih koji su, kao Kašić, premda rođeni čakavci, pisali štokavskim govorom, ili u kojijeh, kao u Kanavelića Korčulanina, u materinskom govoru već se kaže gdi; kade govori se u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca: Kamo greš? Kade ćeš ti braću nać? Nar. prip. mikul. 18. Kade j' ta Lopatov grad? 27. — između rječnika u Vrančićevu (kadī, ubi'), u Bjelostjenčevu (kade, ubi', v. gde), u Jambrešičevu

(kade, kadi, ubi' 1014a), u Voltigjinu (kade, kadi, ove, dove', wo').

e. kao što je premiještanem slova od kto postalo tko, tako je i od gde (može biti prije nego je ē zamijenilo e) postalo dge. ovaj oblik dolazi xiv i xv vijeka: Da su volni zidati zadi, torije dg-i-jem (dge je im) hotjenje. Mon. serb. 106. (1833). V. izde dge budu moći doseći. 306. (1420). Dgje (dgie) mi možemo. 422. (1442). Mojemu grību (grobu) dge mi se prouči leći. 416. (1442). Podē ovomej zapisu dge bude upisano. Spom. sr. 2, 107. (1442). ali svi ovi primjeri, osim zadnja dva, dolaze nam iz poznijega prijepisa (iz knjige kaj Mikošić zove codex ragusinus); i u Daničičevu rječniku. — ovaj se oblik uzdržao u naj južnijim krajevima našega naroda do dana današnjega, izgubivši d: gē. U Paštrovićima, u Crmnici (u Crnoj Gori) i u nahiji Barskoj govori se, ge' mjesto, de (gde'), tako i u svima događajima de je ova riječ složena s drugima, n. p. nige, svage' itd. Vuk, poslov. xxxii. Ge si, bane, uputio? zar u bjelu monastiru ge su naša vjele dobra? Nar. pjes. vuk. 1, 91. i u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: Ge bi sjela, da ne sjede.

II. značenje.

A. adv.

1. interogativno, kod pravoga i nepravoga pitanja.

a. ubi? u kojem mjestu? mjesto se shvata u naj širem smislu. (ovo je značenje praslavensko). a) uopće. Gdē takova bogatstva obrēsti? Mon. serb. 58. (1293—1302). Gdi je kralj židofski ki se jest porodi? Bernardin 14. mat. 2, 2. Ispitovaše od njih kadi će se Isukrst poroditi. 14. mat. 2, 4. Ne znam gdje sam. Zborn. 43b. Još ga ne znam naći; di je, ukaž' mi ga, majko moja! I. Gundulić 12. Adame, kadi si? Đ. Baraković, jar. 12. Kadi jest, ki se je porodil, kralj židovski? F. Glavinici, cvit. 5a. Pogledaj kadi se sada nahodiš. Michelangelo. 22. Da ne znamo ni kako, ni gdi, ni kada ima doći Gospodin. P. Posilović, nasl. 95b. Odi, pobre, da se domišlamo, di je koji vitez poginuo. And. Kačić, razg. 305a. O moj Mijo, de si sinoć bio? Nar. pjes. vuk. 1, 228. Majka Maru i bije i kara, de je bila od jutra do podna. 1, 232. Ah moj Bože blagi! gdi l' je sad moj dragi? 1, 268. I mi znamo gdi se lubi. 1, 420. Nemoj tvojoj družbi kaževati, de si bio, šta li si činio. 1, 460. Gde si dobra zadobio? 1, 542. Te on traži de je boje vino. 2, 368. Već mi kaži Arapove dvore, gdi su dvori Arapina crna. 2, 419. — b) pitajući gdje je što, ono se traži; kod toga se može isticati da se ono ne vid) ili da onoga nema, ili želja da ono bude. aai pitañem gdje si zove se ko. Gdje si, kneže Lazaru, vidio ti Bog veliki! Nar. pjes. mikl. beitr. 23. A de si mi, dijete Maksime! Nar. pjes. vuk. 2, 527. — bb) tjem što se što traži, pokazuje se da onoga nema (ako bi i moglo biti) ističući želju da bude ili čuđenje za to što onoga nije. U jednomu vladanu ali gospodštini krstjanskoj ima biti (a jao! a gdi je?) jedan sklad. M. Radnić 245a. Nije li deset očišćeno a deveterica jošter di su? 281a. Tvoja pomoć sada di je? P. T. Bogašinović 20. A di je dakle odgovor od vas na ovlika dobra od Boga primljena? J. Banovac, razg. 153. Gdi je srića da promišliš? F. Lastrić, test. 106a. Kamo vira? kamo obećane? gdi je tvoj Bog, gdi ti je ufaše? M. A. Rejković, sat. D6b. — cc) ističe se osobito da onoga nema. Gdje smo se na bokari poznali? (Z). Poslov. danić. 23. — dd) ističe se da onoga nema a da ne može ni biti. gdje stoji nekako u vrlo širokom smislu

te ističe da onoga ne samo ne može biti ni na kojem mjestu, ali ni u koje vrijeme, ni na koji način itd. Gdi ću rodit' kad mi Bog ne da? Nar. pjes. vuk. 1, 622. De su žene Jude svjetovale? 2, 446. De je sova izlegla sokola? Nar. posl. vuk. 74. A gde će stručak bosiljka zakloniti koga od zla vremena?! Nar. prip. vil. 1867. 655. Mogah obadva, ali gdje ću brata ubiti, Bog vi i sveti Jovan?! Pravdonoša. 1852. 31. Ne da sultan ni puževa plaza, gdje li dati Nikšić zmaja luta? Osvetn. 5, 91.

b. quo? kamo, u koje mjesto? ovo značenje dolazi po zapadnijem krajevima (ne samo u Crnoj Gori i u Boci gdje se i onako ne razlikuje stajanje od micanja) od xvi vijeka (vidi i u Mikalinu rječniku). Još se spomen', što ćeš biti i gdi li ćeš vajme doći. M. Vetranić 1, 27. Jer ne zna još, zima gdje ga će doznati. N. Dimitrović 19. O srce očino, gdi si otišlo? B. Kašić, per. 187. Dragi čačko, majko mila, pogledajte, gdi sam mlada dovedena s hude sreće. I. Gundulić 48. Nu gdje će se obratiti? P. Kanavelić, iv. 42. Vajme! gdi ću? kada me je ostavila tu pri paklu moja vila. J. Kavanin 438a. Gdi ćete da idemo? J. Filipović 1, 365a. Gdje ću poći od duha tvoga? J. Matović 337. De ste šetale, pet djevojaka? Nar. pjes. vuk. 1, 518. De će kruška no pod krušku? Nar. posl. vuk. 78. Potaja se i stade virke da gleda de će, šta li će ovi čoeak. Nar. prip. vuk. 192. 'De ćeš? 'Doma a da de? Nar. prip. vrč. 173.

2. još u praslavensko doba od interogativnoga značenja razvilo se drugo (indefinitno) o nena-značenom mjestu.

a. alicubi, u kojem mjestu, kod stajanja. a) o mjestu u užem značenju. Koga je sve ča je gdi. M. Marulić 67. Rasvanu, pokom vas taj daž se ustavi, izidoh, jeda nas gdi sreća sastavi. N. Na-ješković 2, 61. Jimaš li kadi stan? Đ. Baraković, vil. 337. Jeli gdi tko, da od pastira mene lijepu vil obrani? I. Gundulić 161. Kako je di u komu mistu običaj. A. d. Costa 1, 34. Jeli de ko moj? Nar. pjes. vuk. 1, 354. Da b' se mogla jednoč kadi s manum stati. Jačke. 105. Kako se gdje po narodu izgovara. Vuk, nar. pjes. 1, v. Kad ko de neće da ostane. poslov. 50. — b) aliquando, quando, od mjesta je preneseno na vrijeme. Nijedna stvar ni tak luda, da ni gdi tu i do pruda. P. Vitezović, cvit. 70. Moj vezire, što mi de ne dođeš? Nar. pjes. vuk. 1, 500. — c) gdje—gdje znači: na jednom mjestu — na drugom mjestu, a može se kazati i o vremenu, kao kad—kad. Jeda bi mu ovce, videći ona cabla šarovita gdi bila gdi crna, začele i jañce šarovite gdi bile gdi crne. J. Banovac, prip. 221. Trgovci mireći gdi zakinu dram, gdi unčicu a gdi i veće. J. Filipović 3, 152b. Nih gdi mlogo, gdi imade ride. J. S. Reljković 150. Za dan, za dva, gde struk, gde dva. Nar. pjes. vuk. 1, 302. De mañe de više. Vuk, poslov. xxii. — nalazi se tako i gdje—gdje i gdje. Lijepo kuće promalaju gdje i gdje hrpom, gdje i gdje usamljeno. S. Lubiša, prip. 2.

b. aliquo, quo, u koje mjesto, uz micanje. — od xvi vijeka po zapadnijem krajevima. Ni se gdi uteći. M. Marulić 106. Niti se bojiš već, da blago tve zgubiš, nit' da će t' gdi uteć. N. Dimitrović 21. Kad godi gdi pride tve lice pribilo, svak mu se poklaña. D. Rahina 83a. Kada bi se on di odmakao. A. d. Costa 1, 35. Sakrij me de. Nar. prip. vuk. 6.

c. ovakovo gdje slaže se (sprijeda) s interogativnijem zamjenicama i adverbima i daje im indefinitno značenje. vidi gdjekoji, gdjekad, gdjegdje itd.

3. relativno. ovo značenje nije bilo praslavensko (staroslovenski je oblik ideža), ali je sad ne samo u našem nego i u ostaliem slavenskiem jezicima.

a. ubi, u kojem (mjestu); mjesto se shvata u naj širem smislu. a) uopće o mjestu. aa) relativna rečenica u kojoj je gdje stoji poslije glavne. aaa) gdje je u svezi s adverbom (ondje, onamo, tu itd.) u glavnoj rečenici, kojijem se pokazuje mjesto. Ondi, kadi su njih malini. Mon. croat. 54. (1428). Kada dohohaju ondi kadi stojim. M. Marulić 174. Ondi, kadi jest prava vera. Anton Dalm., ap. 92. Ali koji tuj mogaše mir i pokoj meni biti, gdi se svaki nas nadaše zlu goremu? G. Palmotić 1, 303. Ondi srce naše, gdje je i skrovište blaga našega. J. Matović 67. — bbb) adverb a nema u glavnoj rečenici, ali se može imati u misli. Videh' jere ne ima gde težati. Mon. serb. 18. (1233). Da kose gde je igumenu hsténije. Deč. hris. 61. Povedi me, draga moja, gdi sunače moje siva. I. Gundulić 33. Ja ću tebe pomno skriti gdi ne možeš bit naštena. G. Palmotić 1, 367. Ne budi te sram prositi kadi moreš što dobiti. P. Vitezović, cvit. 40. Sad ću ñega uzdignuti, gdi će slavu dostignuti. V. Došen 211b. Trudi se no čute gdje je ljubavi. I. M. Mattei 303. Bia jesam gdi ističe sunce, gdi ističe i kamo zapada. Nar. pjes. istr. 1, 20. — ccc) gdje stoji mješte relativne zamjenice kad bi ova bila u takovom padežu i s takovijem prijedlogom (naj češće loc. s u ili na) kojima se pokazuje prebivanje u mjestu. U kojem ljub selé gde se majstorije obrétaju. Deč. hris. 62. Jesmo dali malinišće, kadi su bila dva malina. Mon. croat. 63. (1444). Cvijet gdje miris ishodi. M. Vetranić 1, 182. Stole nose gdi će sidit. M. Držić 38. Sta svrhu mista kadi biše dite. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2b. Da pustićeš ti, da cvili rajsku ljepos, di je tve stanje? I. Gundulić 9. Na špiļu, kadi Paval pribivaše. F. Glavinčić, cvit. 11a. Nije mjesta, gdi ne slave ne silnoga vjerenika. G. Palmotić 2, 310. Došavši u palac kraljev, di budući mnoga gospoda. N. Palikuća 25. U mistu di je učinio zločinstvo. A. d. Costa 2, 43. Traži lada gdje će ladovati. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Kazuj groble gdi je ukopana. 2, 23. Po čardaku mlogi čiviluci, de se vješa gospodsko oružje. 2, 231. — amo može spadati i ovakovi primjer, u kojem gdje zamjenjuje u čemu, čim: Govoreći: 'Pokoru čin'te, približa se carstvo nebesko', gdi daje razumiti, da je kraljevstvo nebesko pokora. Naručn. 46b. — bb) rečenica u kojoj je gdje stoji prije glavne. aaa) u glavnoj ima adverb (ondje, onamo, tu itd. isporodi aa) aaa) koji odgovara adverbu gdje. Gde proda, tu i carinu da plati. Mon. serb. 52. (1240—1272). Gdi je posluh, ondi je mir. B. Gradić, djev. 130. Ljubav gdi vlada, gospostvo drugo tuj nije vidit ikada. F. Lukarević 87. Gdi mu je srce onde mu je i blago. I. Ančić, svit. 145. Gdi je bogastvo, tu su i prijatelji. (D). Poslov. danić. 22. Gdi vam se zgodi naći jednu nagradu od tri kamena, tuj kopajte. I. Đorđić, ben. 112. Gdi je grih onde je djavao. J. Filipović 1, 324b. Di je pio, brate, tu je i zaspao. Nar. pjes. bog. 291. Gdi se krajem i principom dužna virnost i pokornost od podložnika pravo ukazuje, ondi svega toga nije od potrebe. M. A. Reljković, sat. A2b. Gde brazdila, tu zaspala. Nar. pjes. vuk. 1, 330. De ja nadoh za mene devojkju, onde nema za te prijateja. 2, 330. Gde je cvet tu je med. Nar. posl. vuk. 41. De zub boli tu i jezik bježi. 73. De je tanko onde i puca. 74. — bbb) u glavnoj nema adverb, ali se može imati u misli. Gdi voja ne pristane, ne

može biti grijeh smrtni. A. Komulović 10. Gdi budem ja, hodi s oružjem oni čas. G. Palmotić 1, 347. Jer gdi nije oko gospodara ne radi se nego se obara. M. A. Rešković, sat. E4^a. — b) *od mjesta je preneseno na vrijeme*. O Rumenko ma ljubljena, sad na dubju gdi je lis nik'o, čemu sama ti od kamena kažeš prsi? I. Gundulić 352. Doći će vrime, di ćeš ti plakati. A. J. Knezović 290.

b. quo, u koje (mjesto), kamo, uz micanje. ovo značenje dolazi u istim krajevima u kojima i interogativno kod 1, b. potvrđeno je od xv vijeka. radi položaja glavne i relativne rečenice i riječi u glavnoj kojima odgovara gdje vidi što je kazano kod a. Gdi te Bog posadi toti ti priside, toti se usadi. M. Marulić 213. Peñući se gdi se sam ja uspeo. M. Držić 260. Lisice imaju svoje jamice, gdi bježe od dažda. M. Divković, bes. 79^b. Dostoj se privesti me gdje si priveo lupeža. B. Kašić, zrc. 176. Uživajmo slatke hlade, gdi nas zove draga sjenca. I. Gundulić 403. Gdje živ čovjek ne dohodi. P. Kanavelić, iv. 463. Ne imade kraja zemlje gdi nije došla vira Isusova. I. Ančić, vrat. 9. Hod', Lovrinče, di t' je drago. P. Hektorović (?) 167. Gdi budeš ti sam htiti u čas možeš svud dopriti. A. Vitalić, ist. 349^b. Imaš u pameti mista kud imaš proć, gdi imaš doć. J. Filipović 1, 332^b. Ne mogući doseći voja gdi razum i poznaše ne dosiže. Ant. Kadžić 486. Di bili bi zvani pripovidali bi. A. d. Costa 1, 57.

4. gdje kao i neki drugi adverbij relativni (kuda, kad, kako itd.) nalazi se s prijedlozima do i od. — do xvi vijeka. U carev kladencu ođ gde se i začelo. Glasn. 11, 134. (1836—1946). Do gde moguće doseći. Spom. sr. 1, 62. (1405). Ni ću, da primisti zima ju ni lito od gdi se namisti jednoč stanovito. H. Lucić 220. Neka opeta tamo se povratiti, od gdi ju taj kleta bolizan uvrati. 237. — još češće kad znači: kad. Svezati i držati do gde plati. Mon. serb. 206. (1387). Vt vsa lēta života gospodstva mogjega i sinovt gospodstva mi do gde su gospodstvu mi i sinovomt gospodstva mi knezt i vlastelē i vsa općina grada Dubrovnika u pravomt i istinnomt prijateljstvu i ljubve. 355. (1428). Do gde je žive gospodin despota Đurđ. Spom. sr. 2, 98. (1441).

5. gdje može biti združeno ili složeno s nekim riječima ili riječicama koje mu šire ili ograničuju ili drukčije pomijeraju značenje, vidi gdje god, gdje god, gdje mu drago, igdje, nigdje itd.

B. corj. ubi, quum, dum, quoniam, quod, od relativnoga adverbja gdje postaje konjukcijom, i to po svoj prilici najprije s temporalnijem značenjem (vidi A, 3, a, b). rečenica, u kojoj je gdje, svagda je podložna.

1. ubi, quum, dum, si, rečenica u kojoj je gdje pokazuje vrijeme u koje što biva ili može biti. a) ubi, quum, dum, kao kad, dok, dočim, pokazuje uopće vrijeme u koje što biva. Gde komu daje Dubrovčanin svoj dobitak komu gode trgovcu, tere mu od nega u bēht udriti, da se klanē Latinin za tozi. Mon. serb. 147. (1349). Gde vi bi hotēnje uzeste vse. Spom. sr. 1, 99. (1409). Gdje rečeni uzvišeni gospodin knez i kapetan razumje knjigu više pisanu. Mon. serb. 464. (1454). Toj ter gdi slišah ja, vas igrah, kako bijes. Š. Menčetić 54. Neće li ti svit zazriti, neće li ti spasti lica, neće li srtat' viku nica, gdi te putem ko susriti? A. Čubranović 160. O gospode rajska i mila, mramorna je srca odviše, gdi je smrt tebe umorila, tko za tobom ne uzdiše. I. Gundulić 267. I razlog je, da žestoka svu Greciju srgba smuti, u zenicu gdi od oka od ne časti hoć' tegnuti. G. Palmotić 1, 267. De se

jedan u nevoji nađe, da mu drugi u pomoći bude. Nar. pjes. vuk. 2, 222. Prosi kmete, gdje mu druge nema. Osvetn. 5, 8. — b) dum, kao dok, pokazuje da radnje glavne i podložne rečenice bivaju u isto vrijeme, ali ističući kod toga da su one radnje u čem suprotne jedna drugoj. Što je vas svijet steć, tri lakti u dlinu gdi mu su zadosti? M. Vetranić 1, 40. Izbrani moj cvite, što muče ležiš tač, gdi meni krozi te probada srce mač? N. Najlašević 1, 193. Gdi bi me imala svaki čas sliditi, to bježi od mene što može na sviti. D. Rašina 85^a. Čemu, jaoh, nebasa više mene vidim sjati sred vječnoga vedra uresa, gdi obrah zemlju i tamnosti a pogrđih njih svitlosti? I. Gundulić 240. Ovi samo grad slobodan, gdi robuju svi ostali, slobodom se vječnom hvali. G. Palmotić 2, 523. Da tako li dobićete, sramno uteć gdje ste spravni? P. Kanavelić, iv. 175. Ali se bojim, da ima mlogo u krstjanstvu, koji, gdi pastir nebeskiporučuje poniznost i kroćinu, oni su puni holosti i srēbe. F. Lastrić, ned. 203. Gdi sam imala vas slušati i ljubiti, bila sam neposlušna. I. Velikanović, prik. 69. On svekolike zloće po čoviku diluje, kada čovik njegovomu napastovañu privoli, gdi drugojačje, kada mi ne bismo privolili njegovomu napastovañu, ništa nam ne bi mogao nauditi. B. Leaković, gov. 47. O što ti je krklom gorom zaći, gdje možete, Bog dō, poļem saći? Osvetn. 4, 42. — c) si, kao ako, pokazuje do čega stoji da bude ono što je u glavnoj rečenici. — često u pisca xvii vijeka, a jedan put u drugoga xviii. Gdi virovat nisi lina Isukrsta, i ako ćeš smrt prijati, sada hoće biti zdrava tej bolesti tvoja glava. P. Hektorović (?) 95. Gdi ne dadu nemu slavu, usiē nim ću svim trim glavu. 103. Di l' ga nećeš nam kazati, znaj, da ćeš se ti kajati. 114. Gdi li ne moţ' sva praviti, htij s mnom paklu se odpraviti. J. Kavañin 390^a. — d) u jednom primjeru xvi vijeka stoji u rečenici samoj po sebi koja pokazuje jeću nečega što je mućno da bude. ovako gdje treba tumačiti kao i da kod 1. da, I, A, 1, b, β) (II, str. 167). Gdi bih se po sreći i ja ovdi pomladio! M. Držić 52.

2. quoniam, kao pošto, po tome što, od vremena je preneseno na usrok. — od xvi vijeka. Htio sam svu bradu iskubsti, gdi inoj nije čut' po gradu neg tvoje sramote. N. Najlašević 1, 292. Bog je dobar, prostiće. Daklen gdi je dobar vaļa grisiiti i zlo činiti? J. Banovac, prip. 72. Vrhovno vijeće žudjelsko usumni se da on isti (Ivan krstiteľ) lasno moge bi biti Hrist, i toliko veće gdi Ivan podobriavaše čelad. S. Rosa 48^b. Topi biju za nedeļu dana, de se caru rodila đevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 470. Ne htjedn mu je odmah dati gde je star i siromah. Nar. prip. vuk. 109. Ali je nagrdena gde joj nema djevu talpi. 113.

3. predašnje (kod 2) kauzalno značenje ograničeno je tijem što podložnom rečenicom u kojoj je gdje izriče se od čega postaje neko unutrašnje, duhovno ganuće. vidi 1. da, I, B, 3 (II, str. 190—191). — od xvi vijeka. a) u glavnoj rečenici glagolom ili drugom kojom riječi izriče se ganuće, a ono može biti: žalost. Zač je meni vela muka, gdje me takoj podražuješ. M. Vetranić 1, 251. Tko vele o smrti sve misli na svit saj, boleć se gdi nami sve stvara žestok vaj, ne uživa života. D. Rašina 93^a. Koju boles, jaoh, ja čuju, gdi je nemoćna duša moja! I. Gundulić 246. Žestok vaj me cijepa i srce prihodi, gdi vila prilijepa ostaje sama odi. G. Palmotić 2, 442. Čemu dakle ja da se bolim gdje mi je ugrabljen moj sinak? I. Đorđić, ben. 43. Nego žalim de me prevariše. Nar. pjes. vuk. 5, 209. Ili žališ de si ostario? Nar. pjes.

petr. 2, 425. *u glavnoj rečenici može se izreći tjelesno stanje kojijem se javlja žalost*: Kršćane tužni stahu plačujući gdi cića ljubosti poganske ne smijahu pripovijdati jime Isukrstovo. Živ. kat. star. 1, 218. Tko ne bi suzice prolijevao gdi smrtni taj narav neće se svrnuti? M. Vetranić 1, 5. Željno uzdišu gdi tvoj buk uslišu. 1, 66. Tresem se sva, gdje gine djevojčica svijetla i mlada. G. Palmotić 1, 366. Proplako bi stanac kami, gdi žalosna, privarena imah biti pogubjena. 1, 386. I trostruke me suze proliše, gdje mi ne bi sudeno da u prvi dom ne ostanem. Pravdonoša. 1852. 23. — *radost, veselje*. Er mi se potreba radovati gdi sam imo toliko vrijedna učenika. I. Đorđić, ben. 43. Veseli Crnogorci gdje im Dolgoruk potvrdi gospodara. S. Lubiša, prip. 127. *ili smijeh, kao tjelesni znak veselja*: Solomun mu odgovori da se smije de car cara hoće da pogubi na ženskom uzglavlju. Nar. prip. vuk. 197. — *zadovoljnost*. Nije li t' za dosti, gdi za te, ma vilo, mojoj zi mladosti živjeti nije milo? N. Najlašević 2, 29. — *gnev, ljutina*. Kako Bog se ne razadi, nišćeta gdi tako ruži te i grdi? H. Lucić 242. Ona zavika od srčbe gdi joj ne ti mladić pristati. I. Ančić, vrat. 33. Ni tu ti se ne bih razljutila de se varaš Marku rad' junaštva. Nar. pjes. vuk. 2, 238. — *zavidnost*. Koliko da njeku zavidos imaše, gdi našu toliku juvezan vidaše. N. Najlašević 2, 107. — *čudeće*. Kad ta vil uz pjesan na prozor izide, čuđu se, gdi bijesan život moj ne pride. S. Menčetić 91. Mi slabi se čudimo gdi nas progone. I. Ančić, vrat. 79. Ja se ne mogu izčuditi našem narodu, gdi je toliko slobodan sagrišivati a toliko se opet stidi svoje grihe ispovidati? J. Banovac, prip. 37. Već se čudimo kožu njegovu, de ga oseldan pri br'jegu čeka. Nar. pjes. vuk. 1, 84. Pa se začudi gde sve selo peva i veseli se. Nar. prip. vuk. 112. — *strah*. Tolik me bješe strah, gdi t' ures takoj sja. N. Najlašević 1, 178. Prepade se Strahiniću bane, de pogibe ludo i bezumno. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Ako l' si se, svekre, prepanuo, de je Maksim još tanko dijete. 2, 554. — *oholost, hvalisanje*. Koji se oholi, gdi sablja negova u mao čas krv proli od mnogo banova. M. Vetranić 1, 52. Povali se među devojkama, de s' oteo koža od Bugara. Nar. pjes. vuk. 2, 143. — *sram, stid*. Ko se neću ja sramiti, gdi ti, u trudijeh ki me odhrani, u razbludah sad me uhitit! G. Palmotić 1, 140. Sramujem se mnogo, gospodine, gdi nisam isto i do sad činio. M. Zoričić, oam. 3. Ona j' stidna i mis'ona de je došla tuđem dvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 66. — *žaljenje*. Ravno plove, žao mi je na te, gdi moj dragi otide niza te. Nar. posl. vuk. 1, 477. Žao mu je čeda u kol'jevci, de ostade od mjeseca dana. 2, 121. — *vrijedanje*. Da Maksimu žao ne učiniš, na veselju de ga sad poturaš. 2, 546. — *kudeće, karanje, zamjeravanje*. Čuj, meni ne zabav' gdi se ja oholju. S. Menčetić 217. Ne zamiraj gdi nije nakićena. J. Banovac, pred. ix. Koriće te jutrom i večerom de si bila sa mnom pod čadorom. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — *rug*. Onda čelad kao rugahu se, gdi Isus reče, da je zaspala. F. Lastrić, od' 288. — *zahvalnost*. Mol' Boga, devojko, gde sam izboleo. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Moli Boga de se moja mater nije doma namjerila. Nar. prip. vuk. 118. — *b) glavnom rečenicom ne kaže se izrijekom ganuće, nego je u njoj uzvik, blagoslov, proklestvo itd. po kojemu se ono poznaje*. Ja toj videći, rijeh: 'O nemila smrti! gdi će nas ovdj svijeh ob jednom satri!' P. Hektorović 72. Vala Bogu! vala jedinome! gde mi Vlasi žanu u nedaju. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Lele mene do Boga

jednoga! de pogubih svoga sina Marka. 2, 197. Ropče moje! zmijo od Turaka! de propade u tamnici mojoj! mož' li s', robe, junak otkupiti? 2, 274. Avaj mene do Boga miloga! de pogriboh jutros pred mehanom. 2, 353. Hej Solune, ognjem sagoreo! de u tebe ne ima junaka. 2, 463. Blago Andriji de je poginuo! P. Petrović, gor. vijen. 51. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Ves'o ti je ovi danak, moj mili Bože! de Jovanu jubi vode u čase dobre. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Strašivice Jakšića Todora! de on ne smje udrit' na Ivana! 2, 598.

4. (možebiti širenem predašnjega značenja) *podložnom rečenicom u kojoj je gdje izriče se što se tjelesnijem ili duhovnijem načinom osjeća, vidi* 1. da, I, B, 1, b (II, str. 188—189), *od da razlikuje se gdje tijekom što se ovom riječi ističe (i još više kad je subjekat podložne rečenice objekat u glavnoj) da subjekat glavne rečenice n. p. čuje upravo svojijem usima, vidi svojijem očima ono što je izrečeno u podložnoj, a kod da može se kazati da čuje, vidi i što preko drugih ljudi obazna; tako čujem da ljudi govore kaže se kad se zna da se nešto pripovijeda, čujem gdje ljudi govore a osobito čujem Jude gdje govore kad se čuje u pravom smislu njihov glas. ali se nerijetko sve tri konstrukcije miješaju kod pisaca i kod sama naroda. — od xv vijeka. a) u glavnoj je rečenici glagol ili druga riječ kojom se pokazuje tjelesno ili duhovno osjećanje. ovo može biti: vid. Uglada trup gdi leži. M. Marulić 56. Vidjeh sto vila, gdje svaka luk nosi. M. Vetranić 2, 109. Po svak čas vidamo, žalosna gospode, gdi nigda zlo samo ne može da dode. N. Najlašević 2, 67. Vidjeh gdje njetko bježi. M. Držić 269. Drugoga ćeš vidit banom gdi stoluje na Dunaju. A. Čubranović 144. Plakahu sve durne gledajući gdi mre. B. Kašić, per. 180. Vidih ogañ kadi stine. D. Baraković, vil. 215. Izradi žalosti ku si prijala, kada si uzrila gdi ga izranise. M. Alberti 418. Ali opeta glasoviti pojački se kralj objavlja, gdi proc caru vojsku spravlja. I. Gundulić 438. Ali se Osman car opeta pazi, gdi sve na boj tjera. 446. Zagledahu pogani, gdi Priška moli. F. Glavinić, cvit. 21^a. Silna upazih Vučistraha, gdje put uprav mene grede. G. Palmotić 2, 180. Vidim, gdi se rijeke od krvi s obje strane proljevaju. 2, 260. Gledahu vaše oči gdi Isukrst krv prolivat počeo. J. Kavačin 816^b. Upazi iznenade gdi ta crna ptica promeće se u crno dijete. I. Đorđić, ben. 190. Kad kralj Baldašar opazi ruku čovičju gdi dvama prsti po zidu piše. J. Banovac, prip. 26. Viditi tolike vojnike gdi koju dičicu. F. Lastrić, svet. 197^a. Ugladah dva čovika, gdi se na mostu biju. M. A. Rejković, sabr. 68. Otac svoje sinove uzre zlom godinom zanesene, gdje ih more uzavrelo na bijesne valove sjemo tamo meće. I. M. Mattei 332. Ako vidimo, gdi se tko jedan put opije, ne možemo reći, da je on pijanac. B. Leaković, gov. 9. Ljepo li je pogledati uz visoko vedro nebo, de se muha gromom igra. Nar. pjes. vuk. 1, 52. Dal' ne vidiš gde si poginula? 2, 120. Vide bane de mu druga nema. 2, 271. Vidili smo primorkiñu gdi dobroga koža jaše. Nar. pjes. istr. 2, 101. Vid'la žaba de se koñi kuju, pa i ona digla nogu. Nar. posl. vuk. 34. Kad ugleda cara de ide. Nar. prip. vuk. 133. I ugledaše sina čovječijega gdje ide na oblacima nebeskima. Vuk, mat. 24, 80. — *čuvanje*. Ovo ja kako čuh gdi moćno priseže. S. Menčetić 125. Za što je boljezan na smrti kufa čut gdi poje u pjesan. M. Vetranić 1, 3. Ako bi tkogodijer začuo svoga iskrnoga, gdi pogrudu ime božje. A. Gučetić, roz. jez. 38. Glas iz luga*

jedan začu gdi se uz gorske dipli sklada. I. Gundulić 352. Ovdje se čuje glas, gdje pjeva ovu stancu. G. Palmotić 2, 333. Čujem, gdi mi niki odgovara: 'Otđe ja nikoga na grih ne nagovaram'. J. Banovac, prip. 220. A čuo sam di ljudi govore. And. Kačić, razg. 205^b. Čuje dete gdi plače. D. Obradović, basn. 35. Jeli pogibljivije ogovarati i zloglasiti koga ili slišati gdi se ogovara? B. Leaković, nauk. 366. Za to gotovo svaka Srpkiha kojoj je brat umro oplače i danas kad čuje kukavicu gdje kuka. Vuk, živ. 224. — *sañanje*. Jer sam noćas čudan san usnio, de moj kalpak pliva po Neretvi. Nar. pjes. vuk. 1, 464. San usnila gospoda carica de joj na snu čiek govorio. 2, 390. — *čitanje*. Nu si čtil dobro ti, Pavao gdi piše. N. Najšković 1, 330. — *tjelesno osjećanje uopće*. Ter uzmnim život oć čuteći gdi venu. Š. Menčetić 30. Pojući pjesan očute gospodu gdi ide uz skalju. N. Najšković 1, 242. Čute sveder crv pogani gdje ih grize. B. Zuzeri 83^b. — *nahodeñe, zastajanje, sreñanje, stizanje*. Pastira najdosmo cvileći, gdje suze otira. M. Vetranić 2, 137. Idući Ľubmir u lov nađe gdje govori Radat. N. Najšković 1, 180. Kad no te nigda srih gdi bludiš pojem sam. Đ. Baraković, vil. 294. Nađe gdi se je obisio nesrićnik. I. Ančić, svit. 19. Sursrite gdi nose iz Naima jedinoga sina nike udovice. F. Lastrić, ned. 336. Našavši Izbozeta, gdi slatko spava. I. J. P. Lučić, razg. 61. Zastasmo te za večerom, gde večeru ti večeraš. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Tu nadoše jednu nevjesticu, de joj gore i noge i ruke. 2, 12. Idući putem sustignu jednoga čoeaka de vodi dva brava na uzlici. Nar. prip. vuk. 210. Nabasa na jednu babu, de ukraj puta sjedi. 227. — *domišljanje, mišljanje*. Misloć, gdi će ma gospoja s moje varke poginuti. G. Palmotić 1, 368. Ali nemo odmah na um pade, de su s' jedan drugom zavjerili. Nar. pjes. vuk. 2, 221. Tad se Dmitar bješe osjetio, de će Ľuba brata otrovati. 2, 628. — *znanje*. Ne vijem, moj Bože, tva pravda trpjeti tolik smrad gdi može. M. Vetranić 1, 10. Ah, sad poznam, gdi istino odgovori meni odi. I. Gundulić 97. — *b) amo spadaju i ovaki primjeri u kojima mješte glavne rećenice stoje riječi* ovo, eto, eno, nuti. gdje stoji *jamačno po tome što se one riječi shvataju kao da isto vrijeđe što i imperativ glagola* vidjeti. Nut gdi im part drži! N. Najšković 1, 247. Oto ti sinak tvoj u vodi gdi gaji. M. Držić 86. Ali eto gdi skače k nam kolo satira. I. Gundulić 171. A Hotima grada ono, iz daleka gdi se bili. 322. Evo Huseina gdi ku posalbinu od Osmana nosi. I. T. Mrnavić, osm. 131. Evo gdi čovik prav pravcat umira! M. A. Rejković, sabr. 1. Al' eto starca gde ide. Nar. pjes. vuk. 1, 289. Nuto didije gdje namiguje! 1, 385. Eno mi je u gradini gdi neven bere. 1, 426. Al' eto ti Ľutice Bogdana de on goni Reļu i Miloša. 2, 221. Eto ozdo dva dobra junaka de s' čeraju uz goru zelenu. 2, 591.

5. gdje se *izjednačuje još više s da, te se upotrebljava i kad je u glavnoj rećenici glagol ili druga riječ* *kajom se pokazuje javljanje, a u podložnoj je ono što se javlja*. vidi 1. da, I, B, 1, a (II, str. 186—188). — *od xvi vijeka*. Egloga, u kojoj pastiri Damon i Tirsu među sobom zgovor čine, kažući, gdi Mopso plače smrt gospoje Nike, bratučede negove. D. Rašina 135^a. Velike mi jošte stvari od vas zvijezde prorokuju, yedri kralji, svijetli cari vase plemje gdi poštuju. G. Palmotić 2, 268. Kńiga kaže de ga kune majka. Nar. pjes. vuk. 2, 265. A šapatom zbori sirotiña de mi sjedi snaha istrošena. 2, 542. Nu objavi i svoj braći kaži, de će pući trideset topova. 2, 543.

6. *daljijem izjednačenem s da podložnom rećenicom u kojoj je gdje razlaže se i tumači supstantiv ili zamjenica u glavnoj, vidi* 1. da, I, B, 4 (II, str. 191^b). *neki bi primjeri po značenju mogli spadati i pod* 3, 4, 5. Razmi smrt jedinu ja ne vim zlo veće ner meni istinu vjerovat gdi neće. Š. Menčetić 122. Čijem da tko zaplati Ľubav tuj veliku, gdi se sam htje dati za dat' raj čoviku? N. Najšković 1, 127. Ja ne znam smrt goru neg rañen gdi tone. Đ. Baraković, vil. 130. Neg su mi se zli bilizi jađni majei ukazali gdi se gravran vijaše nad merli od Zadra grada. 199. Ovo je Ľubav našega oca nebeskoga gdi vlastitomu sinu ne prosti života. I. Ančić, svit. 159. Mili Bože, čuda golemoga! gde brat sestru deveru predade. Nar. pjes. vuk. 1, 24. Nek su nemo dvoji troji jađi: jedni jađi de se ne videsmo, drugi jađi de se ne sastasmo, treći jađi de se ne Ľubismo. 1, 280. Jedna mi je tuga na srdaku mome de mi vranac koñic po polju ne skače. 1, 393. Videh čudo i nagledah ga se, de idaše patka potkovana. 1, 529. Tu se odmah jađu osjetila, de j' umro nejačak Jovane. 2, 42. Al' to začu od Budima kralju, de kraljica pokloni devojku. 2, 595. Glas dopade gospodi kraljici, de je Ivan došo na Trutinu. 2, 598.

GDJEGDJE, *adv.* alicubi, u kojem (gdjekojem) mjestu (indefinitno), razlikuje se od indefinitnoga gdje (kod II, A, 2) *tijem što se misli na više od jednoga mjesta. — isporodi* gdješto. — *Postañe vidi* kod gdje, II, A, 2, c. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (gdjgdi, alicubi'), u *Vukovu* (hie und da', passim'). Zašto sam gdigdi produćivao i s acentom. F. Lastrić, test. xiii. Koji gdigdi po Filipju biva. J. S. Rejković 121. Ali ništa videt ne mogaše nego degde krstača barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 334. — *gdjgdje*—gdjgdje *kao gdje*—gdje, vidi gdje, II, A, 2, a, c). Budući da sam slidio gdigdi prve, a gdigdi druge. F. Lastrić, test. xii.

GDJEGDJETKO, vidi gdjetko. — *U jednoga pisca našega vremena* (gdjgdjeko). Gotovo ne minu dana, da ne dođe gdjgdjeko na poklon. S. Ľubiša, prip. 100.

1. GDJEGOD, *adv.* alicubi (aliquo, unquam, aliquo modo), *rijećom* god gdje *dobiva indefinitno značenje* (isporodi gdje, II, A, 2). *drukčije je* 2. gdje god, od čega se ovo *razlikuje i akcentom i tijem što se god nigda ne odjeľuje od gdje. — Gdje može biti u kojem mu dragu obliku* (vidi gdje, I), a *mješte* god može biti godē, godi, godēr, godir, god itd. (vidi god). — *Od xvi vijeka* (vidi primjer M. Držića kod a) *s oblikom* gdjegodi), a *između rječnika u Vrančićevu* (kadigoder, alicubi'; kadigodir, uspiam'), u *Mikašinu* (gdigodi, gdjegodi, kad se razumi stati alicubi, uspiam locorum vel gentium'; gdjegod, gdjegodir, kad se razumi poći, quopiam, aliquo'), u *Belinu* (gdigodi, gdigodijer, alicubi' 447^a; gdigodi, aliquo' 598^b; gdjegodi, interdum' 721^b), u *Stulićevu* (gdigod, gdigodi, gdigodir, gdigodira, gdigodja, alicubi, uspiam locorum vel gentium'), u *Vukovu*: gdjegod (gdjegod), 2. 'irgend wann', aliquando, quandoque'. Doći ću ti gdjegod, kad uzimam kad. a) o mjestu. gdjegod: Ako gdjegod koji ostaje. J. Kavañin 120^a. Ako li se je gdigod namirio. A. Kanižlić, kam. 9. Nećeš naći gdigod ni cila versa. And. Kačić, razg. 318. Ima li gdegod devojka koja je na me prikladna? Nar. pjes. vuk. 1, 588. A car gleda i desno i levo, ne bi l' gdigod vidio Momira. 2, 160. Il' je gdegod s puta zalutala, ili su je loveci uvatili. 1, 274. — *gdjegodi*: Ovdj ga ću u ovu crkvu gdigodi za noćas

skrit. M. Držić 221. Ova riječ evo u svetomu pismu gdigodi se nahodi. M. Divković, bes. 4^b. — gdjegodir: I po Braču i u Trogiru, gdjegodir se ke glavice naziru. J. Kavašin 118^b. — gdjegod: Nije veće čudo nastanulo, ni nastalo ni se degod čulo. Nar. pjes. vuk. 2, 223. Ne znaš degod kamene pećine de bi mogli vatru naložiti? 3, 419. — gdjegodi: Pak ja podoh u svijet bijeli, da degodi boje službe tražim. 2, 139. — *b) o vremenu*. gdjegod: Ako bi očitnik ili grabioc digod učinio se, morao bi naslidovali Matea. G. Pešalić 67. — gdjegodē: Što se nisi dgode umila? Nar. pjes. vil. 1866. 833. — gdjegodir: Neka nastoje izkoreniti ovu nemoć, gdigodir s učenjem, gdigodir s nutkanjem. M. Bijanković 6. — *c) kao što gdje može ne biti ograničeno na samo mjesto a ni na vrijeme (vidi gdje, II, A, 1, a, b) dd)*, gdjegod može značiti: *od prilike*. Prije gdjegod dva godišta. S. Rosa 84^b. *a u ovom primjeru takovo gdjegod može se shvatiti kao iole*: Jesi l' degod u životu, Marko? Nar. pjes. vuk. 2, 403.

2. GDJĚ GÖD (god se jače ističe akcentom nego gdje), *adv. ubicumque* (quocumque), gdje je relativno (vidi gdje, I, A, 3) a god daje mu neograničeno značenje tako da se razumije o svakom mjestu (ili vremenu) koje se hoće ili koje se može pomisliti, isporodi gdje mu drago. razlikuje se od predašnjega (1. gdjegod) ne samo akcentom nego i time što god nije združeno u jednu riječ s gdje i može se od ovoga odijeliti jednom ili više enklitika, kao: gdjē ga göd vidiš, gdjē bi göd mogao naći, gdjē bi ih göd našao itd. (u Vukovu rječniku nema ove razlike, te za oba značenja ima samo gdjegod, gdjegod). — Gdje može biti u kojem mu drago obliku (vidi gdje, I), a mješte god može biti gödē, godi, godēr, god itd. (vidi kod god). — Od xiv vijeka (vidi b) s godē), a između rječnika u Vrančićevu (kadi godir, ubicunque), u Belinu (ubicumque' gdi godi 280^a. 533^a; gdi godir 447^a), u Bjelostjencu (gde gode, kadi godar, ubicunque'; kade god, ubivis, quandoque in loco'), u Jambrešićevu (gde gode, ubicunque'), u Voltigijinu (gdi godi, gdi godir, ovunque, in qualsivoglia luogo', wo immer'; kadi god, ovunque', wo immer nur, wo nur'), u Stulićevu (gdje god, gdje godi, gdje godijer, ubivis, ubicunque'), u Vukovu: gdjegod (gdjegod), 1. 'wo immer', ubicunque'. a) o stajanju u mjestu. god: Gdi god negov stup čestiti i slika je slava bila, nije je mogla oboriti prike od trešne strašna sila. N. G. Bunić, dubr. 4. Gdi su god bratja. P. Filipović 47. Sretan bio, gdi god bio! Nar. pjes. vuk. 1, 147. Kade god vidiš ko živo stvorene stani. Nar. prip. mikul. 76. — godē, godi, gode: Po vsem mojems vladaniju i gdi godi ja uz-mogu dohititi. Mon. serb. 220. (1891). Gdi godi sam ja, ondi će i službenik moj biti. Bernardin 67. joan. 12, 26. A mi smo gode zapovijeda tvoje gospostu. Star. 10, 24. (xvii vijek). Gdi ga godi zastanu, neka ga onde ubiju. A. Kanižlić, kam. 108. De si gode, da si sada ovde! Nar. pjes. vuk. 2, 100. Gdi se gode gradovi uzimju, uzimje i (h) Alil-aga s Markom. 2, 362. — godēr(e), godir(e): A gdi godire budu skupljeni dva ali tri u jime moje, ondi sam i ja meju nimi. Bernardin 46. mat. 18, 20. Gdi godire pripovidano budet ovo evanjelje rečēt se i čto ova stvori na spomenu ne. M. Alberti 452. mat. 26, 13. I ti s Bogom, jaoh, ostani, gdje gođer si, majko mila! I. Gundulić 79. Kadi godire se najdem, vazda ču ufati u božastvo tvoje. M. Jerković 33. Gdi godir je našao, sve je izvadio. A. Bačić 21. — god: De god sjedne, na krilo me metne. Nar. pjes. vuk. 1, 565. Svud su brodi, de god dođeš

vodi. 2, 278. Eda si se krivo zaklinhala, de god mene do nevoje bude, da ćeš mene biti u nevoji? 2, 409. De god nadoh za me prijateja, tu ne nadoh za tebe devojkju. 3, 24. — *b) o vremenu*. I tuj tisuštu peršperu da davaju Dubrovčane, do gdē godē Dubrovnika drži Stona gradu. Mon. serb. 167. (1858). — *c) o micanju*. Gdi godi smo došli, vadi smo bili po čudnovati način vidini, ljubleni i obilno obdarovani. P. Hektorović 53. Gdi godi zač budu, nikako nač mira ne mogu mēm' trudu. D. Rašina 138^b. Ki mirisom udaraju, gdi godi se obračaju. J. Kavašin 161^a.

GDJĚKAD, *adv. aliquando, kad (indefinitno), kadgod*, gdje daje indefinitno značenje adverbu kad, vidi gdje, II, A, 2, c. — U jednom primjeru xvi vijeka (s oblikom gdjekade). Tko jamu gdjekade izdube za družijeh, on u nju upade tere svoj plati grijeh. N. Dimitrović 11.

GDJĚKAKAV, gdjekakva, *pron. kakav (indefinitno), kakavgod*, gdje daje zamjenici kakav indefinitno značenje, vidi gdje, II, A, 2, c. — Od xviii vijeka. Tko gdikakvi cvit ima. J. S. Relković 90.

GDJĚKOJĬ, *pron. aliquis, koji (indefinitno), kojgod*, gdje daje indefinitno značenje zamjenici koji, vidi gdje, II, A, 2, c. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('mancher', aliquis'). Ja tebi dajem za svidoka gdikoji redak iz sv. pisma. M. A. Relković, sat. A 8^b. Koje vola i gdikoje jaše. E 6^b. Ne od gdikojih samo griha nego od sviju. B. Leaković, nauk. 120. Memed-aga konaku pohiti, ne bi l' još kog Srba sastanuo, da još bira dekog da pos'ječe. Nar. pjes. vuk. 4, 145. Nema dukata nego srebrni novci i gdekoji dukat. Nar. prip. vuk. 95. Gdjekoji ovaki glagoli imaju sadašnje vrijeme i na, am' i na, em'. Vuk, pism. 57.

GDJĚKOLI, vidi 1. gdjegod i koli. — Na jednom mjestu xvii vijeka u pisca čakavca. Pojdi stat gdikoli. Đ. Baraković, jar. 54.

GDJĚ MU DRĀGO (gdje mu drāgo), *adv. ubivis, ubicumque, vidi 2. gdje god od čega se gdje mu drago razlikuje time što može i ne biti relativno nego značiti uopće: u kojem mu drago mjestu (vidi primjer). zamjenica trećega lica mu ne pokazuje nikakvo osobito čelade. mješte mu može biti i zamjenica drugoga lica ti. vidi drag, II, 2, b, a) ff) bbb)*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (gdje mu drago, kad se razumi stat, ubicunque, ubivis, ubiubi, ubilibet'; gdje mu drago, kad se razumi poći, quocunque, quolibet, quoquo'; gdje ti drago, gdje hoćeš) gdje naj prije dolazi, u Belinu (gdi mu drago, ubicumque' 280^a. 447^a. 533^a), u Bjelostjencu (gde ti drago, ubi licet, placet, ubivis'), u Voltigijinu (gdi mu drago kod gdi godi), u Stulićevu (gdi mu drago, gdje mu drago, gdi ti drago), u Vukovu (gdjemudrāgo 'wo immer', ubivis'). Da povrati što je zarobio na Krnici ili gdje mu drago. Osvetn. 3, 118.

GDJĚNO, vidi gdje. riječca no nekako ističe jače adverb ili zamjenicu, isporodi češ. ten, taj, novoslov. ino, i. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Belinu (gdino ubi' 279^a); u Stulićevu: gdino, gdjeno gdje (kod gdino) ima i interogativno značenje; u Vukovu. a) naj češće kao relativni adverb, vidi gdje, II, A, 3. Da Vlasi gredu po mēsteh starēh gdēno jest zakonno da se solj prodava. Spom. sr. 1, 11. (1397). Onamo gdjeno si bils. 1, 60. (1405). U pakao su otišli, gdino će i sada ni nevirnici. I. Ančić, vrat. 170. Da tu raste lav krilati, gdino i oro dvoglavi. J. Ka-

vašin 281*. Al mi pruža ruku s. Agustin, gdino piše, govoreći: . . . F. Lastrić, test. 229*. Muke paklene dino se smrt želi. M. Zoričić, osm. 98. Kod Marina stana, gdjeno Mara spava. Nar. pjes. vuk. 1, 261. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo, gospodsku ti večer' večerasmo! 1, 299. Gdino li su po tri, po četiri, jednog uzmi, a druge ostavljaj. 1, 556. Bacio ih na dno u tavnicu deno leži voda do koljena. 2, 245. — *b*) kao konjunkcija, vidi gdje, II, B. Lipo ti je, bratjo, pogledati lipa skoka junačkoga, gdino junak poskakuje. P. Hektorović 9. Iznade ko želaše, gdjeno Jezus Bog istini u Šimuna blagovaše. I. V. Bunić, mand. 18. Ovako varljivo ja mislah od tebe, gdino pak ti nisi kano čovik. G. Peštalčić 187. I ugleda Maricu deno plaho mete dvor. Nar. pjes. vuk. 1, 345. — *c*) rijetko interogativni adverb, vidi gdje, II, A, 1. Reci mi, gdino su sada svi oni. B. Kašić, nasl. 7. i u *Stuličevu rječniku*.

GDJĚŠTO, *adv.* vidi 1. gdjegod; što daje adverbu gdje značenje indefinitno, vidi što, isporedi kašto. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (hier und da, irgend', passim, alicubi'). Pozivati se gdišto na sveto pismo. M. A. Relković, sat. A8b. Dosta bi bilo dicu istom gdišto pripomagat. sabr. 18. Jer tad gdišto istom grozdje zrije, gdišto paš se već pod zemlju krije, gdišto piju izbistrite šire, gdišto grozdje na po zriilo mire. J. S. Relković 351. Pa se dešto iz pušaka laku. Nar. pjes. vuk. 4, 233. Mnogi spisatelji naši pišu 'koreti, korem' a može biti da se tako gdješto i govori. Vuk, pism. 37.

GDJĚ TĚR GDJE, *adv.* vidi 1. gdjegod i gdjegdje. — U *Stuličevu rječniku* (alicubi sic alicubi vero, alicubi').

GDJETI, vidi 1. djeti. — U *Belinu rječniku*: gdi se gdio? 'dove si e cacciato?' 'ubinam gentium laku?' 279b, i u *Stuličevu*: gdjeti se 'ire, abire, abdere se'. ova su dva pisca mislila da djeti postaje od gdje.

GDJĚ TI DRĀGO, vidi gdje mu drago.

GDJĚTKO, gdjekōga, *pron.* aliquis, vidi tkogod, isporedi gdjekoji. — U jednoga pisca našega vremena. Gdjetko sjeme dao za tri ploda. Osvetn. 4, 9.

GDJEVOVAŃE, *n.* (jurispr.) stajanje u nekom mjestu. — Načineno od gdje. — Rijec je nespretna kao i nem. ubication prema čemu je i načinena. GdjevovaŃe; gdje je tko; bivaŃe, bivalište; ubication. Jur.-pol. terminologie. 512.

GDO, vidi tko.

GDUNJE, *m.* ime muško, načineno u basni od gduŃa. — U rukopisu xvii vijeka u kojem je jezik pomiješan s crkvenijem. Povēst' o caru Gduniju. Carstvuje bešē veliki Gdunije. Starine. 2, 311.

GDŃA, *f.* vidi 1. duŃa. — U rukopisu xiv ili xv vijeka. Da izjest' gduŃu i sok' da ispijēts. Sredovječ. jek. jag. star. 10, 102. i iz Ńega u *Šulekovu imeniku*. 86. — I kao ime žensko, isporedi 3. DuŃa. — prije našega vremena. GduŃa. S. Novaković, pom. 56.

GDĚ, vidi gdje.

1. GĚ, vidi gdje.

2. GE, ime slovu g. Imena slova: a, b, va, ge... I. Ančić, svit. viii.

GEAČĖNE, *n.* djelo kojijem ko geači ili se geači. — U *Vukovu rječniku* (das machen zum geak, das betragen eines geak' 'appellatio aut simulatio rustici').

GEAČINA, *m.* augm. geak. — U *Vukovu rječniku* (gdje stoji da je ženskoga roda).

GEAČITI, gēāčim, *impf.* činiti (koga) geakom. — Akc. kakav je u praes. takav je u *impf.* gēāčāh i u *part. praet. pass.* gēāčen; u ostalijem je oblicima onakav kakav je u *inf.* osim aor. 2 i 3 *sing.* gēāči. — U *Vukovu rječniku* (zum geak machen' 'facio rusticum') s primjerom: Nemoj ti Ńega geačiti, nije on geak. — Sa se: geačiti se, *refleksivno*, *podnositi se kao geak*. — U *Vukovu rječniku* (sich als ein geak betragen' 'simulo rusticum') s primjerom: Šta se geačiš?

GEAČKĖ, *adj.* koji pripada geacima. — U *Vukovu rječniku* ('baurisch', 'plebejus').

GEĖAK, *m.* prost, neotesan čovjek. — isporedi gejak. — Rijec tuda nepoznata postana (tur. qyjaq, nemilostan?). — U *Vukovu rječniku* (ein gemeiner ungebildeter mensch' 'homo de plebe' cf. cipor).

GEĖKUŠA, *f.* prosto, neotesano žensko čelade, vidi geak. — U *Vukovu rječniku*.

GEBEN, *m.* Thymus serpillum L., majčina dušica. — U *Šulekovu imeniku* (O. Vujčić). 86.

GECA, *f.* selo u Ugarskoj, mađar. Kőpcseny, nem. Kittsee. Jačke. 298. 301.

GECLJA, *m.* mađar. Geci, *hyp.* Gergely, *Grgur*. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Za Geciju bana Titelskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 486.

GEĆO, *m.* *hyp.* Gedeon. — Akc. se mijēna u voc. Gēco. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GEČKOVAC, Gečkovca, *m.* ime dvjema selima u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski) Gečkovec doŃi. Pregled. 47. Gečkovec gorŃi. 48. — Može biti da i prvo e stoji po kajkavskom govoru mješte ŃegdašŃega z; onda bi trebalo da glasi Gačkovac.

GEDEON, *m.* ime kaluđersko, vidi Đedeon. Šem. srb. 1882. 202.

GEDOŃA (?), *m.* ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GEĐA, *m.* prezime. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GĖGA, *m.* čovjek iz sjeverne Albanije, rijec arbanaska. — U *Vukovu rječniku*: Gega, Arnautin iz sjeverozapadnijeh krajeva, s desne strane rijeke Škumbije, a oni s lijeve strane zovu se 'Toske'. Gegi i Toske razlikuju se malo i po govoru, a i po odijelu i po oružju: Toske nose široke košulje, kratke anterije, bijele goke i na glavi fesove; a Gegi čakšire, dolame (selaci i bjelače kao i Crnogorci) i oko glave saruke; a i duge su im puške drugojačije: u Gega su puške 'arnautke', kakove su i u Crnoj Gori i u Hercegovini; a ona duga puška, kakove nose Toske, zove se u Srbiji 'toska', i ona je od arnautke malo kraća, a u jalmanu šira i pravija. Gega su zakona turskoga i rimskoga, a među Toskama ima ih i zakona grčkoga. — I kao ime muško, u narodnoj pjesmi našega vremena: A sedmi je Gega kapetane. Nar. pjes. vuk. 5, 75.

GĖGĖLKA, *f.* lušačka. — U naše vrijeme. J. Bogdanović. Ĺ. Stojanović.

GĖGĖNE, *n.* djelo kojijem se ko gega. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku* (das träge gehen' 'inessus segnis'). 'Ostavite se gegaŃa, može koje iz gegaľke ispasti!' J. Bogdanović.

GĖGĖŠ, Gegaša, *m.* muški nadimak. — U naše vrijeme u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

GĚGATI SE, gěgām se, *impf.* lužati se (na lužaci). — *Akc.* kaki je u *inf.* taki je u *praes.* 3 pl. gěgajū, u *aor.* gěgah, u *ger. praes.* gěgajūci, u *ger. praet.* gěgāvši, u *part. praet. act.* gěgao; u *ostaliem* je oblicima onakav kakav je u *praes.* 1 sing. — Nije stara riječ, ali može i ne biti tuđa. — U naše vrijeme. L. Stojanović. 'Gdje su djeca?' 'Ta znaš de su, eno se gegaju'. J. Bogdanović. — Od ovoga značenja biće postalo drugo: ići teško, polagahno (ko tako ide obično se luža) koje je u Vukovu rječniku (trāge gehen! segni gradu incedo!). 'Gle kako se gega, ide, oće li neće li'. J. Bogdanović.

GĚGAVAC, gěgāvca, *m.* prvo je značenje: čovjek koji se gega kad ide, a od toga će biti postalo što u Slavoniji tako zovu slijepce. — *Akc.* kaki je u *gen. sing.* taki je u *ostaliem* padežima osim *nom. sing.* i *gen. pl.* gěgavācā. — U Vukovu rječniku: 1. osobito u Slavoniji zove se slijepac. 2. 'ein träger gänger', 'qui segni gradu incedit'.

GĚGAVAČKI, *adj.* koji pripada gegavcima (slijepcima). — U Vukovu rječniku (vide šlepački). — Gegavački jezik zove se kad sljepci (gegavci) u Slavoniji i u Turskoj Posavini govore tako među sobom da ih drugi ljudi ne mogu razumjeti (ispoređi franc. argot, tal. lingua furbesca, nem. gaunersprache, itd.). vidi u Vukovu rječniku kod gegavački, gdje ima i preko četrdeset gegavačkih riječi. — *Adv.* gegavački. To se zove, gegavački jezik; ili: govori gegavački. Vuk, rječ.

GĚGE, *f. pl.* vidi gače. — Po svoj prilici riječ tuđa, nepoznata postana (ispoređi franc. grēgues). — Od xviii vijeka po Hrvatskoj i Slavoniji i Lici, a između rječnika u Jambrešićevu (caligae follicantes' 80a) gdje naj prije dolazi. Futu čuvaj, Doro! gege drži, Pero! po muški se kolo vodi. Nar. posl. stoj. 150. Gege, kao u šali naziv gačama ili pantalonima. 'Nosidere ti tamo tvoje gege'. 'Videre! kako je zategao gege! rekao bi da mu ni car do koljena nije'. J. Bogdanović. — U Šulekovu rječniku: 'kurze hosen' kod 'hose'.

GĚGĚKATI, gěgěčām, *impf.* vidi drekehati se. Jare gegeče. V. Vrčević, igr. 8.

GĚGĚLATI, gěgĚlām, *impf.* neskladno ići. L. Stojanović. — Biće dem. gegati.

GĚGIĆ, *m.* vrsta vinove loze bijela grožđa. — U naše vrijeme u Dalmaciji. B. Šulek, im. 86. — isporodi gegino.

GĚGINO, *n.* vrsta vinove loze bijela grožđa. — U naše vrijeme u Dalmaciji. B. Šulek, im. 86. — isporodi gegić.

GĚGLA, *f.* selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 386.

GĚGA, *m.* i *f.* starmali, patuljak (kaže se i o ženskom čeladetu), biće od tur. gege, ludak, bena, tepavac. — *Akc.* se mijena u *voc.* gěgo. — U naše vrijeme. A gdje je 'gedja' (jamačno treba čitati g. ga)? — Otjerao pse na vodu (kaže se o kržlavom, slabačkom čovjeku koji se upusti u posao komu nije dorastao). Nar. posl. stoj. 75. Gěga, *m.* i *f.* 'der zwerg'. B. Mušicki.

GĚGAST, *adj.* vidi gěgav. B. Mušicki.

GĚGAV, *adj.* koji je kao gega. — isporodi gěgast. — U Vukovu rječniku ('zwergartig' 'pusillus').

GĚIKA, *f.* košuta, tur. gejik, jelen. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.

GĚIKOVAC, Gěikōvca, *m.* selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. (pisano) Gejkovac. Razdijel. kr. 9.

GĚIKOVAČKI, *adj.* koji pripada selu Geikovcu. V. Arsenijević.

GĚIKŌVČANIN, *m.* čovjek iz Geikovca. plur.: Gěikōvčani. V. Arsenijević.

GĚIKŌVČANKA, *f.* žensko čelade iz Geikovca. V. Arsenijević.

GĚJA, *f.* ime kozi. — U Lici. J. Bogdanović. — isporodi geika.

GĚJÂK, *m.* vidi geak. Sud sad sudi a ne ludi gejac. M. Đ. Milićević, zim. već. 301. Jednoč gejak snese kabo mlijeka. Osvetn. 5, 103. Gledaj ti jednoga gejaka, kako hoće da mi bunu gradi po školi! M. P. Šapčanin 1, 52.

GĚJO, *m.* hyp. Gedeon. — *Akc.* se mijena u *voc.* Gějo. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GĚLA! hodi, dođi, od tur. gelmek, doći. — U narodnijem pjesmama iz Bosne u naše vrijeme. Gela, gela, od Orašca Tale! Nar. pjes. juk. 146. Gela, hodi, dođi. 618.

GĚLANIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 256.

GĚLETINCI, vidi Giletinci.

GĚLATI SE, gělam se, *impf.* tromo hoditi. G. Martić. — vidi gegati se.

GĚLIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Andreja Gejić. Rat. 408.

1. **GĚM**, *m.* Pelecanus onocrotalus L., rěka vodena ptica, bućac, mađar. gém, čapla. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Smrdi kao gem. Nar. posl. vuk. 290. Prosti pelikan ili gem, Pelecanus onocrotalus, der gemeine pelikan. J. Ettinger 223. Ružičasti gem, pelikan, Pelecanus crispus, der rosenfärbige pelikan. 224. Gem, der pelican, die kropfgans, Pelecanus onocrotalus. G. Lazić 67. J. Pančić, zool. 206.

2. **GĚM**, *m.* vidi dem. — U jednoga pisca xviii vijeka. Gem uztegni vlastim tvima. J. Kavašin 218a.

GĚMANAT, gemanta, *m.* vidi dijomana. — U Rjelostjenčevu rječniku (gemant), i u Jambrešićevu (gemant).

GĚMANTOV, *adj.* od gemanta. — U Jambrešićevu rječniku ('adamantinus').

GĚMIJA, *f.* vidi demija. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (kod galija). Gdi naši bihu toliko nejaci mnočtvom, gemijami... M. Alberti 518. Z mora odvodiše gemije Bnetčanom. I. T. Mrnavić, osm. 40. Sultanske se hazne vuku na gemije. 104. Onoga gospodina ot gemije (može se čitati i demije). Starine. 10, 13. (1558). Venetiške gospode njekom strašnom svom gemijom tisnu, da se oslobode. J. Kavašin 139b.

GĚMIJSKI, *adj.* koji pripada gemijama. — U jednoga pisca xvii vijeka. Rajičem gemijskim zatim zapeliše. I. T. Mrnavić, osm. 112.

GĚMOPŌLE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Gemopŏlu. Sr. nov. 1875. 223.

GĚNČA, *m.* prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 214.

GĚNČIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Aleksa Gentić. Rat. 135.

GĚNČINA, *m.* hyp. Gedeon. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GĚNDA, *m.* augm. Geno. M. Medić.

GĚNDÂR, *m.* vidi đerdan. Gendar zveči, a papuče klepću. Nar. pjes. marj. 179. i u Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić.

GENDARUŠA, *f.* djevojka što nosi *derdan* (koga je za udaju), *vidi* gendar. 'Sad je i Jolina cura postala gendaruša'. u *Dobroselu u hrvatskoj krajini*. M. Medić.

GENDIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GENERÁL, *generála, m. vidi* generao, *nem. general*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* (general krajine ali vojske 'generalis capitaneus'. 2. general nad konaniki 'magister equitum'. 3. general duhovnih ljudi, glavorednik, vladalac općeni reda 'generalis ordinis', u *Vukovu*: vide generao '(mit allen ableitungen)'. Hoti Bog ovoga novoga vojvodu i generala čudna i slavna pokazati. E. Pavić, ogl. 167. Usta s cara tužba na cesara, čuj, kaprale, počuj, generale! Osvetn. 4, 34. — Kao poglavica crkvenoga reda. Otac fra Ivan general reda onoga. F. Glavinčić, cvit. 68^a.

GENERALICA, *f. generalova žena*. — U Šulekovu rječniku ('generalin').

GENERALIJA, *f. stane, čast onoga koji je general*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* ('generalatus, suprema praefectura'. 2. generalija konanička 'magisterium equitum'). Aversperg ostavi veliku kapetaniju aliti generaliju. P. Vitezović, kron. 164. — I u Šulekovu rječniku ('generalwürde').

GENERALSKÎ, *adj. a) koji pripada generalima*. — nema primjera. — *b) lat. generalis, opći*. — u jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Hodeći, kako hrvatski provincijal, u Salananku na kapitul generalski. F. Glavinčić, cvit. 298^a.

GENERALSKÎ STÔ, *Generálskôga Stôla, m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom*. Generalskistol. Razdijel. kr. 8.

GENERALSTVO, *n. vidi* generalija. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Gdi otac fra Ivan od Parme generalstvo izruči svoje. F. Glavinčić, cvit. 218^b. — I kao kolektivni supstantiv u Šulekovu rječniku ('generalität').

GENGATI SE, *gengam se, impf. tromo hoditi*, *vidi* gegati se. G. Martić.

GENIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Jovan Genić. Rat. 331.

GENO, *m. hyp. Gedeon*. — Akc. se mijena u voc. Gêno. J. Bogdanović.

GENOVA, *f. Genua, grad u Italiji, ital. Genova*. — U Šulekovu rječniku ('Genua').

GENOVÊSKÎ (boje genoveški), *adj. koji pripada Genovi, vidi* Genovez. — U Voltigijinu rječniku, a u naše vrijeme u Šulekovu ('genueser' kod 'Genua').

GENOVÊSKIŃA (boje GenoveškiŃa), *f. žensko čefade iz Genove, vidi* Genovez. — U Šulekovu rječniku ('Genueserin' kod 'Genua').

GENOVÊZ, *Genovêza, m. čovjek iz Genove, tal. Genovese*. — U Šulekovu rječniku ('Genueser' kod 'Genua').

GENUA, *f. vidi* Genova, *nem. Genua*. — U jednoga pisca xvii vijeka i u Voltigijinu rječniku. Ubrodivši se dojde u Genuu. F. Glavinčić, cvit. 247^b.

GENUÊZ, *Genuêza, m. vidi* Genovez, *nem. Genueser*. — xvii i xviii vijeka. Benetčani takojer i Genuezi. F. Glavinčić, cvit. 138^b. Jedan sluga Genuez dokazao je Turkom. A. Kanižlić, kam. 820.

GENUTI, *gênâm, pf. udariti*. — Neće biti tuđa riječ premda dolazi samo u naše vrijeme i u Vu-

kovu rječniku ('einen schlag versetzen', 'percutere') s primjerom: Ako te genem.

GEÔCËNTRIČKÎ, *adj. (astron.) koji pripada sredini naše zemlje*. — isporodi zemljosredan. — Iz *šulekova jezika*. — U Šulekovu rječniku ('geocentrisch').

GEODËZIJA, *f. nauka kako se mjeri prostor na zemlji*. — isporodi zemljomjerstvo. — Iz *grčkoga preko* *šulekova jezika*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEOGNÔZIJA, *f. nauka od čega je sastavljena naša zemlja*. — isporodi zemljoznanstvo. — Iz *grčkoga preko* *šulekova jezika*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEOGÔNIJA, *f. nauka o postanku zemlje*. — Iz *grčkoga preko* *šulekova jezika*. — U Šulekovu rječniku ('geogonie').

GEÔGRAF, *m. čovjek koji se bavi geografijom*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEÔGRAFIČKÎ, *adj. koji pripada geografiji*. — isporodi geografski. — Od geographicus. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEOGRAFIJA, *f. nauka kojom se poznaje kakva je naša zemlja*. — isporodi zemljopis. — Iz *grčkoga preko* *šulekova jezika*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEÔGRAFSKÎ, *adj. vidi* geografski.

GEÔLOG, *m. čovjek koji se bavi geologijom*. — Iz *šulekova jezika*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEÔLOGIČKÎ, *adj. koji pripada geologiji*. — isporodi geološki. — Od geologicus. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEOLÔGIJA, *f. nauka, od čega je sastavljena i kako se razvija naša zemlja*. — isporodi zemljopis. — Iz *grčkoga preko* *šulekova jezika*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEÔLOŠKÎ, *adj. vidi* geologički.

GEÔMETAR, *geometra, m. čovjek koji se bavi geometrijom, nem. geometer*. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEÔMETRIČKÎ, *adj. koji pripada geometriji*. — Od geometricus. — U naše vrijeme kod pisaca.

GEOMËTRIJA, *f. dio matematike koji se bavi prostorom*. — isporodi mjerstvo. — Iz *grčkoga preko* *šulekova jezika*. — U jednoga pisca xvi vijeka i u naše vrijeme kod pisaca. Naučena sam u retorici, geometriji. F. Vrančić, živ. 8.

GEORGIC, *m. dem. Georgij*. — isporodi Đurdic. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Georgic. Deč. hris. 55.

GEORGIJ, *m. vidi* Đeordij. — xiv vijeka (može biti da treba čitati Đeordij). Georgij ('Georgi'). Deč. hris. 5. Protomajstora Georgija. 58.

1. **GEORGIJA**, *m. vidi* Đeordije. — U jednoga pisca xviii vijeka. Slikar Georgija Polikala. A. Tomiković, živ. 242. Kralj Georgija. 284.

2. **GEÔRGIJA**, *f. kraj u Aziji na jugu od Kavkaza*. — U Šulekovu rječniku ('Georgien').

GEORGLJEVIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Šem. arb. 1882. 202.

GEORGLJEV STUP, *m. vidi* Đurđevi Stubovi. — Prije našega vremena. Georgijev Stup. S. Novaković, pom. 129.

GEORGINA, *f. Georgina variabilis Willd., neki cvijet, isporodi* bočka. — U jednoga pisca našega vremena. Georgina, Dahlia variabilis Cav. J. Pančić, bot. 355.

GER, *m.* Erythraea centaurium L., *neka biljka, kitica, kičica*. Ger (gher), pol. gier, gir (= Smyrnium olusatrum), češ. heř (= Aegopodium podagraria), Erythraea centaurium L. (Visiani). B. Šulek, im. 87. — *vidi i gr.* Ger, gerčica, girka, trava, Erythraea centaurium. gorko zeće. Čas. čes. muz. 1852. 50.

GERA, *f.* Smaris vulgaris C. et V., *neka mala morska riba*. — *Nepoznata postaja*. — *Od XVIII vijeka u Dubrovniku, a u sjevernoj Dalmaciji s oblikom gira koje vidi, isporodi i gara, gavonica*. — *Između rječnika u Stuličevu* (menola, pesce, moena) i u *Vukovu* (nekaka mala riba s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Boje je bit' glava od gere nego kuda od cipola. (Z). Poslov. danič. 7. Božićne gere prodava. (Z). 9. U repu od gere nije večere. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 935. Gera, schnauzenbrassen, pikarel. Čas. čes. muz. 1854. 185.

GERALICA, *f.* mreža u koju se love gere. Gerala. Pod ovijem imenom nalazimo na Lastovu jednu mrežu određenu samo za gere. L. Zore, rib. ark. 10, 363.

GERAR, *m.* ribar koji lovi gere. Naj više gera love u šabaku, odatle ih zovu gerari. L. Zore, rib. ark. 10, 359.

GERARDO, *m.* ime muško, nem. Gerhard. — *U Šulekovu rječniku*.

GERASIM, *m.* ime kaluđersko, *vidi* Đerasim. Šem. srb. 1882. 202.

GERASIMOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. Šem. srb. 1882. 202.

GERAVAC, géravca, *m.* vrsta krumpira. — *isporodi* gerovac, geroci. — *U naše vrijeme u Lici*. Okrugli su, debele žučkaste kože, a kada se svare i ogule, vidjeti su kao žuvance. J. Bogdanović.

GERČICA, *f.* *vidi* ger.

GERDAN, *m.* *vidi* derdan. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. Pa izvadi gerdan od dukata, na gerdanu za trista dukata. Nar. pjes. marj. 4. Što sam nojzi, stara mati, dao: dva gerdana od suhoga zlata. Nar. pjes. kras. 1, 156.

GERGA, *f.* gonila, povorka n. p. ljudi. — *Može biti od mađar. görgetni, vaľati (görge, vaľak)*. — *U Vukovu rječniku u kojem je onako tumačeno s primjerom*: Čitava gerga.

GERGI, *m.* ime musko, *isporodi* Gergo. — *Na jednom mjestu XIV vijeka*. Glasn. 27, 292. (1347).

GERGO, *m.* ime muško. — *XIII vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gergo). Gergo kovač. Mon. serb. 62. (1293—1302).

GERGOVICA, *m.* ili *f.*? među muškim imenima u spomeniku god. 1293—1302 (Mon. serb. 62) ima i Gergovica (Gergova žena?, *vidi* Gergo), a otale i u *Daničičevu rječniku*.

1. GERICA, *f.* dem. gera. Šabakom hvataju gerice i drugu sitnu ribu. V. Rogišić, zborn. 494. Gera ili gerica, girica. L. Zore, rib. ark. 10, 340.

2. GERICA, *f.* ime kućki. F. Kurelac, dom. živ. 45.

3. GERICA, *f.* Cebrio Oliv., *nekakva bubica*. — *U jednoga pisca našega vremena*. J. K. Šloser, faun. korh. 488.

GERIČICA, *f.* dem. gerica. Kad je vrijeme iti na ribađe, dobavi se masne, malijeh geričica ili gamadi. L. Zore, hrv. lip. 139.

GERIĆ, *m.* prezime. — *XVI vijeka*. Pred Markom Gerićem. Mon. croat. 297. (1592). i u *naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 7.

GERIN, gerina, *m.* samo u *Vukovu rječniku*: nekaka zvjerka i koža čena. — *vidi* mađar. gerény, tvor.

GERINA BARA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Čair u Gerinoj Bari. Sr. nov. 1868. 319. i u *množini*: Gerine Bare. 1874. 443.

GERMAN, *m.* ime kaluđersko, *vidi* Đerman. Šem. srb. 1882. 202. i u *Šulekovu rječniku* (Germanus).

GERMANAC, Germanca, *m.* Germanus, čovjek iz Germanije, Nijemac; obično se ovako zovu ne samo Nijemci nego i drugi narodi koji su im srodni: Olandezi, Englezi, Skandinavci. — *Akc. se mijena u gen. pl.* Germānācā. — *U Šulekovu rječniku* (Germane' kod Germanien').

GERMANIJA, *f.* Germania, Nemačka. — *U jednoga pisca XVII vijeka*. Matija počiva u Aguste od Germanije. F. Glavinić, cvit. 222^b. i u *Šulekovu rječniku* (Germanien').

GERMANKA, *f.* žensko čelade germansko, *vidi* Germanac. — *isporodi* Germankiña. — *U Šulekovu rječniku* (kod Germanien').

GERMANKIÑA, *f.* *vidi* Germanka. — *U Šulekovu rječniku* (kod Germanien').

GERMANOVA BARA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1861. 438.

GERMANOVAC, Germanovca, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Germanovcu. Sr. nov. 1875. 987.

GERMANOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. U Drenovcu za Matiju Germanovića. Glasn. 11, 1, 92. (1808).

GERMANSKI, *adj.* germanicus, koji pripada Germaniji, Germancima. — *U Šulekovu rječniku* (germanisch' kod Germanien').

GEROČI, *m.* pl. vrsta krtole, iznutra šuplje. U Baniji. V. Arsenijević. — *vidi* geravac.

GEROVAC, gërövca, *m.* vrsta krumpira krušna (brašnava). — U Lici. V. Arsenijević. — *vidi* geravac.

GEROVI, *m.* pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 164.

GEROVO, *n.* ime mjestima. a) selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 14. — b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom. Razdijel. kr. 8.

GERS, *m.* odrastao momak, djetić. — Kraj Une u Turskoj. F. Ivančić. — *vidi* derz.

GERŠIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. Šem. srb. 1882. 202.

GERTRŪDA, *f.* ime žensko, nem. Gertraud (tal. Gertrude). — *U Šulekovu rječniku* (Gertraud').

GERVASIJE, *m.* ime kaluđersko. — *vidi* Gervazij. Nar. pjes. vuk. 3, 586 (među prenumerantima).

GERVAZIJ, GERVAZIJE, GERVAZIJO, *m.* Gervasius, ime muško. — *isporodi* Đervasije. — *U Šulekovu rječniku* (Gervasius').

GERZ, *m.* *vidi* derz. — *Od XVIII vijeka*. Među nama mlogo biše gerza za vojništvo prijaki viteza. Nadod. 58. Sarajevo, naše selo malo, u tebi nam lijep alet kažu, lijep alet gerze i devojke: gerzi srebro a devojke zlato. Nar. pjes. kras. 1, 145.

GERZA, *f.* ime kozi. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

GERZELEZ, *m.* u *Vukovu rječniku*: brdo u Budimu. Srblji pripovijedaju da je nekakav Turčin

iz Bosne 'Gerzelez Alija' (koji se pjeva i u pje-
smama) skočio na kofu s toga brda u Dunavo
za carovo zdravlje kad su Turci osvojili Budim.
— *vidi i Derzelez*. U turskom reč 'Gerzelez' ništa
ne znači; nego će biti ova reč isprčena od 'Szont
Gellért (hegy)' kao što Madari isto brdo zovu,
pa su Turci u svojoj slavu izmislili osobita ju-
naka Gerzeleza. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 65.
O moj pobro Gerzelez-Alija! Pjev. crn. 134^a.

GERZOVO, *n. općina u Bosni u okrugu trav-
ničkom*. Statist. bosn. 200. — *može biti ista što
se pomije prije našega vremena*. Gerzovo. S.
Novaković, pom. 129.

GESLO, *n. ovu riječ upotrebljavaju u naše
vrijeme pisci sa značenjem: riječ, rečenica, misao,
koju ko izabere kao zakon kod svoga življenja, ili
je piše na grb, ili koju pisac meće na početak
svoje knjige ili kojega neznata dijela kao nešto gdje
je izrečeno sve što se u onome kaže*. — *Riječ je
načinjena po češ. heslo, ali po rus. гасло, malorus.
haslo (koje je prešlo i u polski jezik) trebalo bi
da kod nas glasi gaslo*. — *Nejasna postaja:
ako je prvo značenje: znak da se pogase ogni, što
je u ruskom (Da) uz drugo značenje kazano spr-
jeda, postaje od osnove gasiti; ali to ne može
biti, ako je srodno s poljskim godło*.

GESTALAD, *gestaoda, m. poglavica seoske
braće (vidi V. Bogišić, zborn. 536—539; kod braća
nema ovoga značenja) u naše vrijeme u dubro-
vačkoj okolici; tal. gastaldo*. — *Drugo a ostaje
samo u nom. sing. i u gen. pl. gëstälädä; u osta-
lijem padežima i mijena se na o, a ao (po dubro-
vačkom govoru) stijeva se u ô: gëstôda, gëstôdu
i. d. Časništvo bratsko bivaju: (griješkom) gëstod
ili gëstalad i mladi*. V. Bogišić, zborn. 537.

GEŠAN, *m. ime muško*. — *U naše vrijeme u
Lici*. J. Bogdanović.

GETA, *f. tal. ghetto, ulica u kojoj su prije
(u nekim gradovima po Italiji i u Dubrovniku)
prebivali Židovi, i koja se mogla zatvoriti*. — *Od
xviii vijeka*. Kad sam moje trgovine na koju
dušu od gota naslonio. B. Zuzeri 151^b. Imadu
se zatvorat vrata geta u dan velikoga petka. M.
Pavišić 12. Naj mañe su kamate u geti. (Z). Poslov.
danić. 68.

GETALDIĆ, *m. vidi Gataldić*. — *xiii vijeka
i u Daničićevu rječniku (Getalđić)*. Vita Ge-
talđić. Mon. serb. 40. (1253). i u naše vrijeme.

GETIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Krsta
Getić. Rat. 234.

GI (ih), *vidi on*.

GIB, *m. apstraktni supstantiv od glagola gibati*.
— *isporedi gibaño*. — *Akc. se mijena u loc. sing.*
gibu. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u*
Mikašinu (gib od haļa 'ruga', u Belinu ('ruga'
359^a; 'plicatura' 563^b), u Bjelostjencevu (v. guza),
u Voltigijinu ('crespa, grinzä', das einschrumpfen'),
u Stulićevu ('plicatura, flexus, sinus, flexio'). a)
vidi gibați, a. aa) ruga, sinus, mjesto gdje je na-
brano (prëgnuto) tkanje, hartija i. d., nabor, bora.
Odijsva ga čudno tkana zlatna svila... na lije-
vomu nu ramenu puce istoga od bisera vještijem
gibom sjedinjenu pod ruku mu desnu tjera. G.
Palmotić 3, 92^b. i u naše vrijeme u Dubrovniku.
P. Budmani. — bb) kod n. kije se pisaca nalazi
preneseno na druga značenja. aaa) kao zglavak,
zglob. Kripka ti se vidi ruka od viteza, skladan
gib na sridi tvrdji (sic) od železa. Đ. Baraković,
vil. 17. Piše, prigni gibe k plemenitu, prudnu
trudu. I. Zanotti, i. ned. priš. 82. — bbb) prema
lat. sinus, ka skut, hedra. Nam nebesa svojim
gibom s tebe milost prosipaju kako na slap voda

žlibom. Đ. Baraković, jar. 89. kao zaton. Od
ovuda k onom gibu često brodi sfej putuju. M.
Gazarović 25. — cc) kao gibaño, a) uopće. u *Su-
lekoru rječniku* ('beugo'). — b) motus, motio,
micanje, *vidi gibați, b*. Svojim gibom svaka kreće.
J. Kavañin 207^b. i u *Sulekovu rječniku* ('bewe-
gung'). — c) dos, *prčja. kod sjevernijeh čaka-*
vaca. — *ili od gibați, b, kao imovina što se po-*
miće, ili je riječ nemačka: (mit)gift, prčja? gabe,
dar? U Krčanov 'gib', dos' od 'gibați'. F. Ku-
relac. rad. 15, 127. Gib, u primorju posteljina
pripravljena djevojci za miraz i ležeca na stolu
u kutu da ju svaki može vidjeti i odanle zaklju-
čiti da je u kući djevojka za udaju. F. Rački.
Gib, na jednoj klupi u kojemođ kutu od sobe,
al' tako da odmah u oči pane, kup uređene robe
(obično od domaće vune) običaje se izložiti kad
se djevojka koja ženi te ju po tom drugi sude
(ueno bogatstvo). 'Da ne bi neg ovakov gib robe?'
F. Afrić.

GIBA, *f. samo u Stulićevu rječniku gdje je
tumačeno: 'amissio, damnum, periculum'*. — *Po
svoj prilici načinjeno za sam rječnik od osnove
glagola ginuti*.

GIBAC, *gipca, m. dem. gib*. — *U Stulićevu
rječniku*.

1. GIBAK, *gipka, adj. flexibilis, koji se lako
giblje, pregiblje*. — *-a- stoji u nominalnom nom.*
sing. m. mješte negdašnjega z; u ostaliem obli-
cima b pred k mijena se na p. — *Riječ je pr-*
slavenska, isporodi stslor. gybky, rus. гнбкн,
češ. hybký, pol. gibki. — *U našem se jeziku
javlja od xvi vijeka a između rječnika u Vukovu*
(biegsam', 'flexibilis'). Gibak prut. M. Vetranić
1, 70. — *i u prenesenom smislu*. Gibke i mlo-
stive riči. Korizm. 5^a. Gibku mladež što k uljudstvu
kući. J. S. Rejković 440.

2. GIBAK, *gipka, m. dem. gib*. — *U Stulićevu
rječniku*.

GIBALAC, *gibaoca, m. motor, onaj koji giblje
(miće)*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Svako
ganutje jest uzrokovano od ganutja prvoga gi-
baoca. M. Radnić 32^a.

GIBALO, *n. sprava u ljudskom ili živinskom
tijelu koja giba (miće)*. — *U Parčićevu rječniku*
(organo motore).

1. GIBAN, *gibna, adj. (na što) propensus, pro-*
clivis, naklonen, priklon (čemu), željan (čega). —
Po svoj prilici od gibați (koji na što nagiblje),
a ne od ginuti, kao što je tumačeno u Vukovu
rječniku gdje mu je s toga i jače značenje nego
je u istinu. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječ-*
niku: giban na što, t. j. koji 'gine' ili čezne za
čim (cf. kivan?) 'lūstern, gierig', 'avidus' s do-
datkom da se govori u Crnoj Gori i s primje-
rima iz narodnih pjesama: Rusten-beg je giban
na junaštvo. E je Ture gibno na kaure. — *Stade*
viska mladijeh momakah, e su momčad na Tur-
čina gibna i na turske glave i oružje. Nar. pjes.
vuk. 4, 116.

2. GIBAN, *gibna, adj. samo u Stulićevu rječ-*
niku gdje je tumačeno: 'plicatus, flexus, incur-
vatus'. — *nepouzđano*.

3. GIBAN, *gibna, adj. na jednom mjestu u*
pisca xviii vijeka, kao da je značenje: periculosus,
jezic. — *Jamačno je sam pisac ovu riječ načinio*
od osnove glagola ginuti. Još da dobre grajske
stvari pohlepno se okušuju, gibno more k bro-
dari. J. Kavañin 21^b.

GIBANICA, *f. slatko jelo od tijesta (pečeno),
u naše vrijeme onakovo u kojem je tijesto (plat)*

vrlo tanko i savito (nem. strudel). *isporedi* gibaonica, gibavica, savijača, pita. — *Postaje od gibati.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalinu* (gibanica, prsnac, torta, panis testaceus, pulmentum testaceum, streplita, panis aropticus) *gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencu* (gibanica, pita, placenta, popanum). 2. gibanica primorska figovem listjem obvita, atharatrion. 3. gibanica z orehov, placenta nucua. 4. gibanica makova, placenta papaverea, u *Jambrešićevu* (placenta), u *Voltigijinu* (gibanica, gibaonica, torta, torte), u *Stulićevu* (placenta), u *Vukovu* (placenta, genus s dodatkom: U Hercegovini se gradi i posna uoči božića od oraha, cf. pita). Brašno zakuvano s uljem, maslom, medom etc. ne zove se kruh običajni, nego se zove pita, gibanica etc. A. Bačić 309. Da ima sira i masla, i moja bi mati znala gibati gibanicu. Nar. posl. vuk. 49. Pa gibanica kao rukav, sad je baš strpasmo u peč. M. P. Šapčanin 1, 103. i u *Sulekovu rječniku*: strudel (mehlspeise).

GIBANISATI, gibanišem, impf. činiti, peći gibanicu. — *U naše vrijeme.* Gibanicu, Zorko! gibanicu peći, blag je dan! — Kravicu, Franke! kravicu steci, pak ćemo gibanisati. Nar. posl. stoji. 66.

GIBĀNE, n. djelo kojijem se giba. — *Stariji je oblik* gibanje. — *Između rječnika u Belinu* (gibanje, plicatura 563^b), u *Bjelostjencu* (motus; agitatio, motio), u *Voltigijinu* (movimento, agitazione, bewegung), u *Stulićevu* (plicatura, flexio), u *Vukovu* (agitatio, motus). a) *vidi* gibati, a. u *Belinu* i u *Stulićevu rječniku*. — b) *vidi* gibati, b. Vazda je v gibanji i nigdar ni pokojan. Korizm. 53^a. U gibanju tila njegova. Š. Budinić, ispr. 12. Nebesa doña imaju razlika gibaña. M. Radnić 532^a. Da kakvim drugim gibañem tilesnim ne učini se neuludan. M. A. Relković, sabr. 24. Ove dvi ljubavi počele su se boriti, poradi koga boroña tko može izkazati koliko se je nežino srdce mučilo podnoseći ova dva suprotna gibaña? A. Tomiković, gov. 26.

GIBAONICA, f. *vidi* gibanica. — *U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (placenta testacea 736^a), u *Voltigijinu* (kod gibanica), u *Stulićevu*. Bit će k tomu gibaonica, pundurija mješte vinca. N. Najšćević 1, 242.

GIBARAC, Gibarca, m. selo u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj. Pregled. 117.

GIBATI, gibām i giblēm, impf. flectere; movere, impf. ganuti. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* gibāh, u *impt.* (prema praes. gibam) gibāj (ali prema praes. giblēm, gibljī), u *part. praet. pass.* gibān; u *ostalijem je oblicima* (i u *praes.* 3 pl. gibajū, ali gibjū) *onakav kakav je u inf.* — i- *stoji mješte negdašnjega y; korijen gyb postaje produženom od grb, vidi kod ganuti; oome je korišnu po svoj prilici starije značenje flectere, jer se gotovo samo ovo nahodi u svijem slavenskim jezicima kad god je grb ili gyb složeno s prijedlozima, vidi nagnuti, prignuti, sagnuti itd.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gybati, movere, rus. gbatr, flectere, češ. hybati, movere, pol. gibać, flectere.* — *U našem je jeziku potvrđena od xv vijeka a između rječnika u Vrančićevu* (plicare), u *Mikalinu* (gibati, prigibati, flecto, infecto, torqueo), u *Bjelostjencu* (gibam, v. rugam. 2. v. giblēm; giblēm, ganuti, odmičem i na drugo mesto polažem, amoveo, removeo). 2. giblēm, gibati, micam, kretam, lužam, moveo, agito kakti gibati glavom, agitare caput; giblēm se, moveo me, moveor), u *Jambrešićevu* (giblēm, moveo), u *Voltigijinu* (gibati, gibam,

giblēm, smuovere, agitare, schütteln, bewegen), u *Stulićevu* (gibati, giblēm i gibam, curvare, incurvare, flectere, movere); gibati se, agitari, huc illuc impelli), u *Vukovu*: gibati, gibam (giblēm), bewegen, schwenken, wiegen, agito; gibati se, sich bewegen, moveor, agitor.

a. flectere, činiti da nešto (objekat) što nije ni po što tvrdo ili nije posve tvrdo, promijeni oblik takijem načinom, da, ako je pravo, postane krivo (u pravom smislu); može se misliti da objekat i ne mijenja oblik nego samo način kako stoji (ako je stajao ispravno da se stavi krivo, koso). svagda prelazno. ovo starije značenje rjeđe je nego novije kod b. a) *aktivno.* Pozna junak po glasu junaka; luto gvožđe k crnoj zemlji giba, a na vjeru junaku se sliga. Osvetn. 2, 132. u *Dubrovniku* se često govori i samo sa značenjem: činiti gibe, nabore (objekat je kakvo tkaniće), nabirati, te su prema gibati perpektivni glagoli izgibati, nagibati. P. Budmani. — b) *sa se, refleksivno.* Nad jezerom čim se giba. J. Kavanin 189^a. Valja da se k crnoj zemlji giba. Osvetn. 2, 109. Sve se pero tu na pero giblje kako momče nad lijepo djevojčice. M. Pavlinović.

b. movere. a) *micati, kretati u pravom smislu, činiti da što ne ostane mirno na svom mjestu* (vidi ganuti, a). *prema ganuti može biti i iterativni glagol, pa po tome može značiti i: stresati, drmati, lužati. aa) prelazno. aaa) aktivno.* Ovako imamo težati i gibati tijelo naše. M. Divković, bes. 214^a. Bog pamet užijući i jezik gibljući njegov, nagovori ga da se nazad vrati. F. Glavinčić, cvit. 93^b. Gibaše glavu veoma oslabljenu. P. B. Bakšić 97. On isti snijedaše u onu vodu u Jeruzolimu i gibaše ju. Š. Margitić, fal. 80. Da ima sira i masla, i moja bi mati znala gibati gibanicu. Nar. posl. vuk. 49 (ovdje stoji ovaj primjer pošto ga Vuk stavlja u rječniku kod gibati, ali može biti da bi po značenju spadao pod a). — bbb) *sa se, refleksivno.* Svoga blaga, ča se giblje i ne giblje. Zak. vinod. 78. Od moga uboštva ča se giblje i ne giblje da prodaću. Mon. croat. 61. (1437). O suncu, ne giblj se suprot Gabanonu. Korizm. 34^b. More će se uzdignuti četrdeseti lakata svrhu svojih planina, i tako će stajati ne gibljući se kakono zidovi. M. Divković, bes. 25^b. Zemlja stalno stoji i ne giblje se. F. Glavinčić, cvit. 9^b. Tako pak ditića na tleh postavši, poča se gibati, jer poča živ biše. Oliva. 50. Nebesa, sunce... da se radi ljudi gibaju i okreću. S. Margitić, fal. 223. Kamen veliki koji se ne giblje. A. Bačić 356. Gibala se je i uzdratla zemlja. A. Kanižlić, kam. 109. Čovik imade ono u sebi, po čemu se giba i raste. B. Leaković, nauk. 17. — ccc) *sa se, pasivno.* Priličan je k valovom morskijem, koji se od vjetrova gibaju i privlažu. M. Divković, bes. 497^b. Često se vitrom priveliki giblje bor. F. Lastrić, test. 250^a. — ddd) *na dva mjesta xviii vijeka ima part. praes. akt. gibljući sa značenjem: koji se giblje. vidi gibuti.* Bila stvar negibljua ili gibljua. A. Bačić 121. Mostove tvrde i negibluće popravi. M. A. Relković, sat. H2^a. — bb) *neprelazno. što je kod aa) objekat stoji u instrumentalu.* Pride k postelji Acéjševe i zača gibati Acélišem. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Uda joj drhtahu kakono trščice, kimi tuj gibahu vitri kon vodice. M. Marulić 81. Prohodeći psovahu ga, gibajući glavam svojim rugahu se him. S. Margitić, fal. 256. Dok mogaše jezikom gibati. A. Kanižlić, fran. 203. — b) *metaforički, micati u duhovnom smislu, poticati. vidi ganuti, e. aa) aktivno.* Bonavintura v tretih knjigah giblje ovu sumnu. Korizm. 86^a. — bb) *sa se, refleksivno ili pasivno.* Giblj

se i sada poli ove stvari mnoga pregovaranja. Naručn. 2^a. Danaska se giblje v sv. evanjeliju od onoga zvara. Korizm. 35^b. — c) u prenesenom duhovnom smislu, činiti da ko (ohjekat) u duši osjeća nešto, vidi ganuti, f. aa) aktivno. Narav me potiče, giblje slabost moja. M. Marulić 122. Ako te tužba ma ne giblje. 243. Od strane uzroka, ki ga giblje na grih. Naručn. 98^a. Ka te (kripost) giblje počtovati ga. Korizm. 42^b. (Vino) važiže krv i giblje človiaka na rassjenije. 49^a. Poznanje svrhe giblje i ponukuje djelujućega da jače i dobrovoljnije djeluje. M. Divković, bes. 84^a. Strah voļu giblje mi na posluh. I. Ivanišević 298. — bb) sa se, refleksivno. V nijednoj stvari gibbaše se suproti voji božji. Naručn. 53^a. Grihe na koje se giblju po prignutju naravnomu. P. Posilović, cvijet. 157. (Bog) giblje se na milosrdje. A. Vitalić, ist. 347.

1. GIBAVICA, f. vidi gibanica. — U Belinu rječniku 736^a i iz njea u Stulićevu.

2. GIBAVICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu smeđevskom. Niva u Gibavici. Sr. nov. 1874. 263.

GIBIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 138.

GIBINA, f. selo u Međumurju. Schem. zagr. 1875. 144.

GIBIV, adj. vidi gibljiv. — U Šulekovu rječniku („beweglich“).

GIBIVÔST, f. vidi gibljivost. — U jednoga pisca našega vremena. Nado vremenom gubi svoj kal i životnu svoju gibivost. M. Pavlinović, rad. 150.

GIBJETI, gibim, impf. vidi ginuti. — Samo praes. 3 pl. gibe na jednom mjestu xv vijeka. Tebi je (duši) od potrebe grihe ostaviti, ter keno ne gibe urehle spraviti. M. Marulić 99.

GIBLENE, n. vidi gibahe. — Biće načineno po prezentu giblem. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski giblene „motio“), u Jambrešićevu (giblene „motio“), u Stulićevu (giblene i po Habdelićevu i tobože po ruskom giblene „motio, plicatura“). Naglo giblene vitra. A. Kanižlić, kam. 180.

GIBLIV, adj. flexibilis; mobilis, koji se giba (kod čega gibati se može imati jedno značenje, flecti, ili drugo, moveri). — isporedi gibiv. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu („muovibile, pieghevole“ „beweglich, biegsam“), u Stulićevu (flexilis, flexibilis, mobilis; adv. gibljivo „facile, lente, mobilitat“). Na dneve svetkovina gibljivije(h). F. Lastrić, svet. 1. Koji izvlači i mami rič od drugoga i dugo mudruje, onoga ljubav jest gibljiva i himbena. G. Peštalj 205.

GIBLIVÔST, gibljivosti, f. osobina, stanje onoga što je gibljivo. — isporedi gibivost, gibljivstvo. — U Stulićevu rječniku (flexio, flexus, mobilitas“).

GIBLIVSTVO, n. vidi gibljivost. — Samo u Stulićevu rječniku (uz gibljivost).

GIBNO, n. tako se zovu dva stupića vodoravno zabita u zid gđjegod u sobi, na kojima stoje poñave, plahte itd. — u Dubašnici na Krku.

GIBOMJER, m. (phys.) sprava kojom se mjeri gibahe (micanje). — U Šulekovu rječniku („bewegungsmesser“).

GIBOSLOVAC, giboslovca, m. čovjek koji se bavi giboslovljem. — U Šulekovu rječniku („mechaniker“).

GIBSLOVLE, n. (phys.) nauka što se bavi micanjem (gibanjem), mehanika. — U Šulekovu

rječniku (giboslovje „bewegungslehre, dynamik, mechanik“).

GIBOVICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu smeđevskom. Voćnak u Gibovici. Sr. nov. 1866. 188.

GIBUĆI, adj. mobilis, koji se giba (miče); uprar je part. praes. act. glagola gibati (se), ali je načineno od osnove gib. — Od xv do xvii vijeka kod nekih pisaca, a između rječnika u Bjelostjencevu (gibući, ganutliv „mobilis“). Zove se gibuće ča se giblje. Stat. pol. ark. 5, 259. Ostavljam vse blago gibuće i negibuće. Mon. croat. 132. (1487). Pamet človičaska je gibuća. Naručn. 41^b. Drugo nebo, ko se zove prvo gibuće. F. Glavinčić, cvit. 7^b.

GIĆ, glas kojijem se vabe svihe. — U Vukovu rječniku.

1. GIĆA, f. sviha (djetinška riječ). — Od gic. — U Vukovu rječniku. — Kod Srba po Srijemu običaj je, da na Lazarevu subotu idu po vrbicu s litijom i sa sveštenikom. ko dođe na jutrenju na cvjetnicu, dobije po jednu graničicu, te kad dođe s nom kući, udara nome sve ukućane koji nijesu bili na jutrenji govoreći svaki put: „Porasti k'o vrbice, ugoj se k'o gica“. M. Medić.

2. GIĆA, m. ime muško. — U naše vrijeme. Rat. 38. 931. 932.

GIĆAN, m. ime prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41. — isporedi 1. gica.

GIĆAÑE, n. djelo kojijem se ko gica. — U Vukovu rječniku.

GIĆATI SE, gićam se, impf. jednako micati i mahati nogama kad se leži ili sjedi. — Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl. gićamo, gićate, i u aor. 2 i 3 sing. gića. — Neće biti tuđa riječ, ako i nije stara. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: „die beine umherwerfen beim liegen, sitzen etc.“ „micare pedibus (?)“. No se počne gicati i rzati glasom kao mlado ždrijebe. V. Vrčević, igr. 58. i kao skakati: A šarin se pod oblake gica. Nar. pjes. petr. 3, 147.

GIĆKANE, n. djelo kojijem se gicka. — U Vukovu rječniku.

GIĆKATI, gićkām, impf. vabiti (svihe) vićući gic. — U Vukovu rječniku.

1. GIĆNUTI, gićenm, pf. povabiti jedan put (svihe) zavikavši gic. — U Vukovu rječniku.

2. GIĆNUTI, gićenm, pf. maknuti (nogom), vidi gicati se. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Marko gićnu nogom i kojenom. Nar. pjes. petr. 3, 120.

GIĆNUTI SE, gićne se, pf. u jednoga pisca našega vremena: Neki danak izleta želeći, gićne im se preko Save preći. Osvetn. 4, 34. značenje je: pasti na um, šunuti.

GIĆOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. I. Stojanović.

GIDLJA, vidi didija. — U Belinu rječniku: golemo gidija „homo lacertosus“ 370. ali se može čitati i didija.

GIDO, m. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno: „vir otiosus, desidiosus“. može biti da je riječ dido zlo napisana.

GIG, m. pijetao velike vrste. — Nepoznata postaja, isporedi gigahe. — U Vukovu rječniku: veliki pijetao (govori se i „gigov“) s dodatkom da se čuje u Bosni.

GIGA, f. nadimak ženama koje su visoke. U Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić. — isporedi gig. — i u zagoneci (o snijegu): Udri gigu nogom, ode giga s vodom. Nar. zag. nov. 212.

GIGAĽE, gigaĽa, *f. pl. hoduje, štule*. — *isporedi gig.* — U Vukovu rječniku (die stelzen¹, grolae², cf. štula).

1. GIGÂN, *m. vidi gig.* P. J. Marković. V. Arsenijević. F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. GIGAN, *m. Mecynotarsus Laferté, neka bubica*. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kori. 582. 588.

GIGANAT, gigaŋta, *m. vidi div.* — *isporedi giganat, žiganat*. — Iz latinskoga preko nemačkoga jezika. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu i u Jambrešićevu (u oba gigantov vojska „gigantomachia“). Na priliku spolina ili giganta. F. Glavinić, cvit. 89a.

GIGANKA, *f. vidi giguĽa*. — U Lici. V. Arsenijević.

GIGATI, gigam, *impf. u zagoneci*: Mededina giga preko devet brda; repinom čador prikucava. odgonetĽaj: plug. Nar. zag. nov. 171.

1. GIGATI SE, gigaŋ se, *impf. cúcati, tĽbariti, židati*. A. Ostojić po narodnoj pjesmi: Večer sidit, pa besidit raj bi volila, onda ligat, pa se gigat naj bi volila.

2. GIGATI SE, gigaŋ se, *impf. šepiriti se, tal. pavoneggiarsi*. A. Ostojić po narodnoj pjesmi: Divojka se po pandilu giga.

GIGO, *m. hyp. Grigorij*. — *Akc. se mijena u voc. Gigo*. J. Bogdanović.

GIGOŠ, *m. vidi gig.* — U Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

GIGÖV, gigova, *m. vidi gig.* — U Vukovu rječniku.

GIGUĽA, *f. kokoš kao što je gig.* — *Akc. se mijena u gen. pl. gigaĽa*. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Bosni.

GIGUŠ, *m. vidi gigoš*. J. Bogdanović.

1. GIGUŠA, *f. vidi giguĽa*. — *Akc. se mijena u gen. pl. gigaša*. — U Vukovu rječniku.

2. GIGUŠA, *f. Ernobius Thoms., neka bubica*. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kori. 493. 496.

GIGA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena u Srbiji*. Od dve gige čabar vina, od dva snopa tovar žita. M. Đ. Miličević, slav. 66. — *Riječ turska?*

GIKIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Šem. srb. 1882. 202.

GILÁHNUTI, gilaŋnĽm, *pf. vidi dilasnuti*. — Samo u Stulićevu rječniku: „in aliquem locum semet magno saltu immittere, (metaphorice) ab infimo munere ad maximum inopinato evehi“.

GILAHŇIVATI, gilaŋŇivĽm i gilaŋŇivĽm, *impf. gilaŋnuti*. — Samo u Stulićevu rječniku (grješkomo gilaŋnivati).

GILAN, *m. vidi Gnilan*.

GILANOVO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinjskom*. Niva u Gilanovu. Sr. nov. 1875. 203.

GILETINCI, Giletinaca, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj*. Pregled. 92. — zove se i Geletinci. Schem. zagr. 1875. 41.

GILICATI, gilićem, *impf. u zagoneci*: Ujak ujnu giliće, ujna mu se primiće. odgonetĽaj: kluć. Nar. zag. nov. 90. — *isporedi giliti, golicati*.

GILIKNUTI, giliknem, *pf. udariti*. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Marko .. bakračlijom giliknu šarina. Pjes. crn. 55a.

GILITI, gilim, *impf. golicati, skakljiti*. — U naše vrijeme na Hvaru. Slovinac. 1880. 389. — *isporedi golicati*.

GIĽAN, *m. vidi Gnilan*.

GIĽANOVIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme u Dalmaciji. P. Budmani.

GIĽATI, giĽam, *impf. srtati*. — U naše vrijeme u Lici. Kada ko na zlu vremenu kuda ide reku mu: „Ta ti nije nužno na ovako zlu vremenu giĽati i gubiti glavu“. „Kud giĽaš ta nije za glavu?“ J. Bogdanović.

GIĽE, *n. brdo u Srbiji u okrugu jagodinskom*. V. Ilić.

GIĽO, *m. ime muško*. L. Đorđević.

GIĽTÁNE, *n. djelo kojijem što ili ko giĽta, vrijednost*. J. Bogdanović.

GIĽTATI, giĽtām, *impf. vrijediti, biti vrijedan, nem. gelten, vrijediti, giĽt, vrijedi*. — U naše vrijeme po gjevernijem krajevima našega naroda. Znamo da sad giĽta za nevesticu kuharićina kćer. Nar. prip. mikul. 61. „Ovaj sud već za ništa ne giĽta“. „Ružno žene po Bogu brate! e, da si je znao, kada je bila mlada, bome je giĽtala“. u Lici. J. Bogdanović. GiĽtati upotrebljava se u znamenovanju: to giĽta i ne giĽta, vaĽa. vrijedi i ne vrijedi. u hrvatskom primorju.

GIĽMAN, *n. mjesto u Gružu blizu Dubrovnika*. P. Budmani.

GIĽNASTIČKĽ, *adj. koji pripada gimnastici*. — U Šulekovu rječniku (gimnastička vjeĽba „turn-übung“).

GIĽNASTIKA, *f. vjeĽbanje tijela*. — *isporedi gombanje*. — Iz grčkoga preko nemačkoga jezika. — U Šulekovu rječniku („turnkunst“).

GIĽNÁZIJ, *m. vidi gimnazija*. — U Šulekovu rječniku („gymnasium“).

GIĽNÁZIJA, *f. sredŇa škola u kojoj se uče klasićki jezici (grćki i latinski)*. — Iz grčkoga preko nemačkoga i ruskoga jezika. — U Šulekovu rječniku („gymnasium“).

GIĽNAZIJÁĽAC, gimnazijaĽca, *m. ućenik kod gimnazije*. — U Šulekovu rječniku („gymnasist“).

GIĽNAZIJÁĽAN, gimnazijaĽna, *adj. koji pripada gimnaziji*. — Iz nemačkoga jezika (gymnasial-). — U Šulekovu rječniku (gimnazijalni ućitelj „gymnasiallehrer“; gimnazijalni poslovi „gymnasialwesen“).

GIMURTEZANOVIĆ, *m. (tursko) prezime*. — xvii vijeka. Omera Gimirtezanovića. Starine. 12. 28. (oko 1696—1703).

GIN, *m. vidi Ľin*. — Ľetiri puta u spomeniku xiv vijeka pisano Gini što se moĽe ćitati i Ľinu. Deć. hris. 34. 44. 50. 55.

GINDATI, gindām, *pf. uzdignuti (uprav jedro uz katarku, ali se kaĽe i o ćem drugome)*, tal. ghindare. — Od xvi vijeka u Dubrovniku, samo kod pomoraca. Ne mogu ni jedra gindati. M. Vetranić 1, 169.

GIĽGARA, *f. nekakva muzikalna sprava na kojoj se gudi (kao na guslama) ili udara (kao u tamburu)*. — Ili je tuĽa rijeć, *isporedi grć. γίγγρε, lat. gingrinae (Ducange), nekakva sviraĽka, ili je onomatopeja*. — U Stulićevu rječniku (ribeba, ribeca, spezie di lira¹, lyra²). — *isporedi gingarica*.

GIĽGARICA, *f. dem. gingara*. — U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku gdje se kaĽe samo kad se govori kao s preziranjem o kojoj muzikalnoj spravi; tako ko zove i drombuĽu. P. Budmani.

GINGATI SE, gingham se, *impf. vaĽati se tamo amo kao u brodu na vaĽavici*. M. Pavlinović. —

Neće biti srodno s gingav; a može i ne biti tuđa riječ.

GINGAV, adj. debilis, imbecillus, slab, mekoputan, mlohav, mlitav (o čeladetu i ljudskom tijelu), maġar. gyōnge. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima našega naroda, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (gingav, mlohav, mlihav, slab, mekoputan, nemoćan, tener, tenellus, vietus, tenellulus, mollis, languidus, molliculus, mollicellus, naturalibus privatus viribus, delicatus, malacus) gdje naj prije dolazi, u *Jambrešićevu* (toner, debilis), u *Voltiġijinu* (debole, languido, spossato, schwach, kraftlos), u *Stulićevu* (v. mlohav), u *Vukovu* (träge, segnis, cf. lijen s dodatkom da se govori u Barani). Nisam jak i srčan, nego mlohav i gingav. Đ. Rapić 460. Moj'ga hoda gingavoga. Jačke. 10. Gradske jesu gingave divojke. 812. Gingav, slab, debilis. M. Bogović. F. Afrić. Gingav, nezdrav; komu svaka stvar naškodi. u hrvatskom primorju. — adv. gīngavo. između rječnika u *Bjelostjenčevu* i *Jambrešićevu*. Koja vidivši, kako mlohavo, gīngavo i sanono ljudi ġube Boga, jest ovako rekla. Đ. Rapić 432.

GINGAVICA, f. valjavica je u samom moru, a gīngavica u brodu na moru kad ġim vāġa. M. Pavlinović. — vidi gīngati se.

GINGAVOĆA, f. debilitas, imbecillitas, stanje, osobina onoga koji je gingav. — U rječnicima: u *Bjelostjenčevu* (gingavoća, mlohavost, mekoputnost, uvenutje, teneritudo, mollities, languor), u *Jambrešićevu* (teneritas), u *Voltiġijinu* (griješkom gīngavoća), u *Stulićevu*: (jamačno štamparskom griješkom) gīngavoća iz *Bjelostjenčeva*.

GINGOŠ, m. vidi gigoš. — U Lici. V. Arsenijević.

GINICA, m. prezime. — xvii vijeka. Od Mustafa Ginice. Starine. 12, 8. (1699). — moglo bi se čitati i ġinica.

GINIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 194. Šem. srb. 1882. 202.

GINOġŪD, m. mjesto gdje ġudi ginu (?). Odoše u ginoġud'. P. J. Marković.

GINOVCI, m. pl. ime mjestu. — vidi ġinovci. — Prije našega vremena. ġinovci. S. Novaković, pom. 129.

GINOVIĆ (ili ġinović?), m. prezime po ocu Ginu ili ġinu. — xiv vijeka. ġinovića. Doč. hris. 6. 57. 73.

GINUĆE, n. djelo kojijem se gine. — Stariji je oblik ginutje. — Između rječnika u *Mikaġinu* (ginutje, izginutje, amissio, jactura, damnum), u *Belinu* (ginutje, periclitatio' 555a), u *Stulićevu* (amissio, jactura, damnum). Posred istoga ginutja uzdržao je drijeva cijela. B. Kašić, fran. 123. U potrebi smrtnoga ginutja. L. Terzić (B. Pavlović) 302. ġinućem stvorca moga zapañena. I. Dordić, uzd. 87. ġali ginuće tolikih duša. A. Kanižlić, kam. vii. ġinuće srca Dominikova. A. Kalić 437.

GINULOST, f. osobina, stanje onoga što gine. — Načineno u naše vrijeme od osnove part. ginuo glagola ginuti nastavkom ost. Otkrivajuć ginulost ġegovih rukotvora. M. Pavlinović, razl. spis. 195.

GINUTI, gīnēm, impf. perire, nestajati, gubiti se. — Akc. se ne mījena (aor. 2 i 3 sing. gīnū). — i- stoji mješte negdašnjega y, a ispred n ispalo je b; korijen je gyb. — Riječ je praslavenska, ispredi stislov. gybñati, gynati, rus. рубнуть, гинуть, češ. hynouti, pol. gīnąć. — Ovaj korijen gyb neće biti isti što gīb kod ganuti, gibati.

— Ėneka prošla vremena (aor., ger. praet., part. praet. act.) mogu se činiti od sama korijena bez nastavka na; ali to biva samo kad je ginuti složeno s prijedlozima, vidi izginuti, poginuti. — U svijem je rječnicima: u *Vrančićevu* (periclitari'), u *Mikaġinu* (ginuti, hoditi na mañe, mankavati, conficior, deficio); ginuti malo po malo, ta'esco; ginuti od bolesti, gristi se, dolore confici; ginuti, stavljati se na pogibiju, subire periculum, objicere se periculo), u *Belinu* (perire, pereor' 555b; consumarsi, venir meno, mancare, deficio' 221a; mancare, calare, scemare, decresco' 456a; andar in rovina, pereor' 79a; pericolare, essere o star in pericolo, periclitari' 555b; essere spedito, si dice di chi corre qualche gran pericolo, absumptum esse' 697a; struggersi, crollare di dolore, conficior' 714a; ginuti od bolesti, consumarsi di dolore, confici dolore' 221a; ginuti za ġijemgodi, affettare con l'e larga, significa bramare immoderatamente e con ansietà, affecto' 42b), u *Bjelostjenčevu* (periclitari, periclor, in periculo positus sum, periculum subeo'. 2. tabesco, languco, deficio, conficior, absumor, tabeo'. 3. ginem od boli, conficior dolore'. 4. evaneo, evanesco, repente pereor et o conspectu abeo'), u *Jambrešićevu* (deficio, pereor'), u *Voltiġijinu* (venir meno, ammoscire, pericolare, bramar con ardore, verwelken, schmachten), u *Stulićevu* (confici, deficere, tabescere, periclitari'; ginuti za kījem, alicuius desiderio ardere, aliquid adamare'), u *Vukovu* (1. umkommen, intereo'. 2. za kīim ili za ġim, schmachten, desiderio enecor'. 3. to mi ne gīne ni poslije, das wird mir nicht entkommen, non deficiet), u *Daničićevu* (gynuti, periro'). — Značenje se dijeli na dvoje po tome što se veće ističe: a. samo nestajanje; b. stanje onoga što nestaje dok ga posve nestane.

a. ističe se samo nestajanje. a) nestajati, kad nešto što je do nekoga ġasa bilo, nije veće. aa) o čeladetu, kao mrijeti, umirati, ali se od ovijeh glagola ginuti razlikuje tījem što se kod ġega ističe, da se smrt ne shvata kao naravna svrha života, nego kao takova koja (dajbudi za onaj ġas) mogla bi se i ne dogoditi, a biva samo s nekakva nepotrebnā uzroka. može se ginuti shvatiti i kao pasivni glagol prema ubijati, moriti. te se kaže: ġovjek gīne od maća, narod gīne od kuge itd. Hīne, krađu, ruhe, sami ginu s toga. M. Marulić 155. Da nepravedno gīnaše i na smrt idaše. M. Divković, bes. 383b. Može li se s hude zgode ginut' gorom smrti kojom, neg' živeći bez slobode ne bit' voljan dušom svojom? I. Gundulić 365. S tebe gīnem prije vremena. ġ. Palmotić 1, 353. Gīne od maća tko mać vadi. 3, 71b. Sad krstjani na ġast svete vjere ginu. J. Kavanin 319b. Vas puk, koji rad gorġine ove vode bġovaše i gīnaše. E. Pavić, ogl. 318. Zarad domovine vitez slavni sladko gīne. V. Došen 193a. Ėestiti care, imaj milosrde na nesrićnu vojsku tvoju koja nemilo gīne brez nikakve koristi. And. Kačić, razg. 107. Dosta bilo boja po krajini. dosta nama gīnuše junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Bjeŷ'te, braćo, ne gīnite ludo. 4, 305. Da ja vidu, ġija gīne vojska. 4, 378. Ko se kriv kune, od traga gīne, a ko se prav kune, od straha (gīne). Nar. posl. vuk. 154. Ko u boju ne ide taj ne gīne. 158. Od dvije smrti niko ne gīne. 232. Baci ġospod na ġih kameñe veliko iz neba, te gīnaġu. Đ. Daničić, is. nav. 10, 11. Bratstvenici su solidarni u krvnim stvarima, svete i ginu svi jednako. V. Bogišić, zborn. 516. — bb) o životini, kao i o čeladetu, vidi što je kazano kod aa). Jaganci gīnaġu. F. Lastrić, svet. 197a. Obo dvoje pak kad gīne (vo i krava). V. Došen 204a.

Da kad sidu na jaja ne ginu gadom. J. S. Reljković 101. Đetliči s jezika ginu (jer ih po kliktađu nalazi lovac). Nar. posl. vuk. 78. — *cc*) o čem drugome što može biti stvar tjelesna ili duhovna, umna. Po vas svih poteče ginući pred him mrak. Transit. 283. Nigla ne gine zelen sa bora i listak s masline. Š. Menčetić 89. Gine ti dan i noć i bježi jak rika. 180. Dobru ne gine nikadar imena. 268. Kakono gine dim poginuli. B. Kašić, rit. 375. Gine ljepota. M. Orbin 73. Riječ mi gine, duh mi bježi, padoh, umrijev, vajmeh meni! G. Palmotić 1, 359. Sloboština da ne gine. J. Kavašin 168^a. Gine sva spomena prednje gorkosti. I. Đorđić, uzd. 182. Iskra koja gine u čas oni. V. Došen 2^b. Što vrlo brzo gine, nije vrsno mnogo cine. 22^a. Gdi nikada smrād ne gine. V. Došen 90^a. Kakono snig gine i biži od sunca. M. Dobretić 191. Svjetlost gine nam suncana, tmine i studen noć rastire. I. M. Mattei 293. Svekolike dosade i nevođe s him ginu. B. Leaković, gov. 112. Te se stvari (pripovijesti) svagdan preobražuju i ginu. S. Lubiša, prip. iv. — *b*) ne kaže se u pravom, širem smislu da čega (subjekta) nestaje, nego samo prema onome (čeladetu) u kojega se nahodi, koje ga ima. *aa*) kao pasivni glagol prema gubiti, znači da subjekat (koji može i dale bivati po sebi) nije kod onoga u koga je bio ili u koga bi mogao biti. Da mu ono gine, što se Isukrstu dobiva. M. Divković, bes. 265^b. Poglavarom dužna plaća već ne gine. V. Došen 74^a. Ako Turčin pogine, buli drugi ne gine. Nar. posl. vuk. 9. *vidi i u Vukovu rječniku* (3). — *bb*) znači da subjekat ne koristi veće onome koji ga ima. Sikuć što gine od skalja (znaš koliko to za vatra vaļa)... J. S. Reljković 52. Prava muka nikad ne gine. Nar. posl. vuk. 258.

b. ne znači da čega (subjekta) nije veće, nego mu pokazuje stane, kad ide jednako na maće, na gore, slabi itd., te je čekati da će ga baš i nestati, ako ono stane ustraje. *a*) o čeladetu. *aa*) deficere, tabescere, confici, kad čelade ide na gore u svom tijelu i zdravlju, slabi, mršavi itd., te je čekati, ako ono stane ustraje da će umrijeti, isporedi čeznuti. često, osobito u poeziji, iperbolički. uzrok (naj češće u instr., ili s prijedlogom od) može biti tjelesni ili duhovni. Ginu od glada. Transit. 134. Vene, čezne, gasne, blidi, sahne, gine, kopni, taje. A. Čubranović 153. Ne svi čini bježu drazu sred razblude i miline, neka želi tko ju pazi, tko ju želi neka gine. I. Gundulić 221. Tako grešnik sred planine u pustihi divijih gora u nevojah dočim gine, milos višnu ganu z gora. 239. Nu pašina kćerica ino u stravljenj duši čuti; gine, dobro ne jedino da ne bude poginuti. 465. Za ne uresom sahne i blidi, taje, vene, kopni i gine. G. Palmotić 1, 251. U duši svojoj ginaše od slasti. I. Đorđić, ben. 95. Eto iznenade počinje ginut starac. 180. Od žestoke ljubavi plamen ginaše. A. Kanižlić, uzr. 63. Ja ovdj od glada ginem. M. Zoričić, osm. 38. Evo se skončavam i ginem od ljubavi. A. Tomiković, gov. 70. — *amo spadaju i ovaki primjeri*: Srce moje sveza i stravi, da u živom ognju gine. G. Palmotić 2, 192. Tilo moje gine. A. Kanižlić, bogoljubn. 519. — *bb*) značene kod *aa*) ograničuju se na veliku želju s koje čelade slabi i gubi zdravlje (i iperbolički, kao jako želeti uopće), isporedi čeznuti, *d*). ono (ako je čelade, žela može biti isto što i ljubav) što čelade želi stoji: *aaa*) naj češće u instr. s prijedlogom za. Oni za him ginu. (i. Držić 416. Za bogatstvom drugi ginu. M. Bunić 17. Ja ginem za him, mrem od ljubavi. V. M. Gučetić 187. Neka toliko ne ginete za dobrima kratcijem. Đ. Bašić 70^a. Nijeste li vi oni, koji

ginete za svijetom? 184^a. Za kom željan varošanin gine. J. S. Reljković 45. Sve što izbra-nijeh jes naprava, za kijem ženska narav gine, dariva im. P. Sorkočević 579^b. Čudeći se car, kako vino taku silu ima, i gledajući, kako pijanice za him ginu. Nar. prip. vuk. 2309. — *bbb*) rjeđe u acc. s prijedlogom za. Kijem za zlato srce gine. (i. Palmotić 2, 498. Vapeći iz dubine srce, koje za te gine. A. Đ. Paoli u I. M. Mattei 362. — *ccc*) u jednom primjeru u acc. s prijedlogom na. Blago da izmakne, na koje mu srce gine. V. Došen 59^a. — *cc*) može se ne imati obzira samo na tjelesno nego i na drugo stanje (moralno, materijalno) u čeladeta. isporedi propadati. (Judeji) ne prestaše ginuti nestrojenjem. Š. Kožićić 34^a. Vrgoh stare prijatele, a za novu mu družinu uzeh onih, s iste žele u bludnosti koji ginu. I. Gundulić 225. Ne gledajući, da on (dužnik) gine. V. Došen 59^a. Vrla otea od općine, rad kog' širom vas puk gine! 59^b. Mi smo ginuli, što smo htjeli da gospodarimo svi. S. Lubiša, prip. 34. — *b*) kad je subjekat duša, ginuti je pasivno prema gubiti, *vidi kod ovoga glagola*. Da mnoge duše ginu i naravskijemi zlobami. B. Kašić, zrc. 9. Toliko duša u odmetničtvu gine. A. Kanižlić, kam. 435. — *c*) o čem drugom, ginuti znači uopće: ići na gore, ići na maće, propadati, kvariti se, uništavati se. S nepravde svit gine. M. Marulić 87. Da im nihs rabotica ne gine. Mon. serb. 546. (1501). Dvorba jer gine ma, imam zlu voľn. Š. Menčetić 139. S kostrave gine vinograd. 337. Jure čutim kriptost ginut životu mom. P. Zoranić 14^a. Er ti napre boles nika, i utrobu t' svu obsine, tim ti snaga i moć gine. A. Čubranović 148. Bez tebe ovdj stav, ostah sad kakono sred mora jedna plav, bez reda ka ginuv ne drži način prav. D. Rašina 136^a. Nu ako se Osmanovo carstvo smaće, Mahumetov zakon gine. I. Gundulić 477—478. Tako božijem prid razumom sa svijem znañem, sa svijem umom ljudska pamet gine i pada. G. Palmotić 1, 134. O prisvitli gospodine, znaj, da naša vira gine. P. Hektorović (?) 105. Pod tvrd zub od vremena tuć žestoki isti gine. J. Kavašin 30^b. A premda u početak kuća čini se da kamatom ide naprida, na svrhu paka gine. A. d. Bella, razg. 30^b. Prešći ginu s tobom slave tvoje. I. Đorđić, uzd. 51. Gine u puku bogolubnos. V. M. Gučetić 5. Koji piješ a kuća ti gine. M. A. Reljković, sat. E4^a. Pak mu hrana gine i izmiče. G5^a. Gine pamet, kad razmišlam mjeru i broj milosti, koje si nami udijelio. A. Kalić 505. Kada misec gine. J. S. Reljković 120. Da ne gine biser u bunište. P. Petrović, gor. vijen. 42. Manastiri propadaju, crkve ginu, a vjera tone. S. Lubiša, prip. 218.

GINŪTIV, *adj.* periturus, koji može ginuti, koji treba da gine. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Koji se umiju od ginutivijeh stvorenja podpuno ukloniti. B. Kašić, nasl. 166.

GINE, *n.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 52.

GINIV, *adj.* *vidi* ginutiv. — U Stuličevu rječniku (periturus, caducus). — nepouzđano.

GIPKĀNE, *n.* djelo kojijem se što gipka. — U Vukovu rječniku.

GIPKATI SE, gipkām se, *impf.* tresti se, *stre-sati se*, *uprav je dem.* gibati se. — *Akc. se ne mijena* (aor. 2 i 3 *sing.* gipkā). — U Vukovu rječniku (gipkati se, gipka se, zittern' ,contremisco').

GIPKŌČA, *f.* *vidi* gipkost.

GIPKŌST, gipkosti, *f.* osobina onoga što je

gipko. — *U naše vrijeme.* Preterana gipkost naši diplomata. Nov. sr. 1834. 66. Oteli bismo svomu jeziku onu sladost, onu mekanost, onu gipkost. M. Pavlinović, razg. 77. i u *Sulekovu rječniku* (gipkost, gipkoća, biegsamkeit').

GIPS, m. gypsum, *vidi* sedra, *nem.* gyps. — *isporredi gipsa.* — *U Bjelostjencu rječniku* (gypsum') i u *Jambrešićevu.*

GIPSA, f. *vidi* gips. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Bjelobojna zemlja gipsa zvana. I. Jablanci 30.

GIŘA, f. *vidi* gera. — *U Mikašinu rječniku* (gira, girica, 'boba, pesce, menola', 'maena'), u *Stulićevu* (v. gera) iz *Mikašina.* Gira, marida, Smaris communis C. Čas. čes. muz. 1854. 185^a. Gira oblica, maena vulgaris C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 6. G. L. Faber 189.

GIŘICA, f. *dem.* gira. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (kod gira).* Veseli ugora, veseli girice. I. T. Mrnavić, osm. 136. Girica, Smaris vulgaris Cuv. na Braču. A. Ostojić. — *s drugijem značenjem (gavun).* Atherina hepsetus L. G. L. Faber 206.

GIŘIN, m. *muško ime.* — *U Orahovcu kod doherga Lapca.* M. Medić.

GIŘKA, f. *vidi* ger. Čas. čes. muz. 1852. 50.

GIT, m. *ime nekijem biljkama u Dalmaciji, lat.* gith, git. *vidi* kukol, tamburica, mohunača. Git opaćan (= lat. gith), Agrostemma githago L. Git pravi, Nigella damascena L. B. Šulek, im. 87. — *nije dosta pouzdano.*

GIȚA, f. u *zagoneci:* Sama gita gita, sama kuću čuva, dok samača dode. *odgonet[aj]: ključanica.* Vuk, rječ. 86. *odgonet[aj]: brava.* Nar. zag. nov. 7.

GIVALETIĆ, m. *prezime.* — *xvi vijeka.* Pero Givaletić. Mon. croat. 230. (1527).

GIVAN, givna (?), *adj. u jednom primjeru xvii vijeka:* Toliko češ imati mudrosti koliko uzimaš ustrpljenja, i toliko budalast koliko givan. M. Radnić 221^b. *značenje nije dosta jasno.*

GIZBA, f. *peć za grijanje.* — *U Vrbniku na Krku.* I. Milčetić. i u *Parčićevu rječniku.* — *Zar isto što izba?*

GIZD, m. *vidi* gizda. — *U Stulićevu rječniku gdje stoji da je uzeto iz Gundulića (?).*

GIȚDA, f. ornatus; elegantia, venustas; superbia. — *-i- stoji m. y. — Osnova nepoznata postaća (češ. hyzditi znači: gaditi); s gore kazanim značenjima dolazi u južnijih Slavena: u Slovenaca s trećijem, u Bugara s prvijem. ne može se poznati ni koje je starije značenje. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (gizda, ljepota, venustas, elegantia, formositas, pulcritudo, decor'), u Belinu (concinnitas' 117^a; elegantia' 286^a; venustas' 432^a; gizda od lica, pulcritudo' 135^b), u Bjelostjencu (gizdost, gizda, sponosnost, uznosnost, superbia, arrogantia, animi elatio, fastus'), u Vollićinu (v. gizdost), u Stulićevu (ornamentum, ornatus, pulchritudo, species, decor, forma, venustas etc.), u Vukovu (1. 'das schmücken', 'comtio'. 2. 'schön gekleidetes und geschmücktes frauenzimmer', 'femina comta'). — Kod mnogo primjera mučno je za cijelo znati kamo pripadaju po značenju. a) ornatus, splendor, lautitia, apparatus, ures, nakit (ne samo takav s kojega što postaje lepše nego i veličanstvenije). Ti s' moja sva gizda. Š. Menčetić 22. Ne bi joj pridali urehe ni gizdo. H. Lucić 208. Svih vila, gospoje, ka si čas i gizda. D. Rašina 25^a. Božicama lijepim s nebi gizda od cvijeta nije*

trijebi. I. Gundulić 78. S novijem gizdam, i napravam gostim, dvorim boju sreću. 223. Kako su zlatne zvijezde ures lijepi od nebesa, tako su one (vije) svake od gizde i od vječnoga meni uresa. (I. Palmotić 2, 282. Sadašnji naraštaj drugo ne traži, nego mekšinu, lipotu i gizdu u odići. F. Lastrić, od' 342. Sva kraljevstva svjetovna, sve njihove gizde. S. Rosa 48^a. Prude prilike ... za veću gizdu svetih mista. Blago turl. 2, 78. O koliko su za ništo držale izpraznu odiću gizdu, biser, drago kamele i derdane! Đ. Rapić 36. Budući da je (oko) gizda svega tila čovičanskoga. 258. Gizda lomi, a glad mori. (Gledaj: Malo jede, al' se lijepo nosi). Nar. posl. vuk. 41. Zima gizde ne gleda. (Na zimi se ne gleda koja je halina lijepa, nego koja je topla). 90. To bi oni kniževnosti srpskoj ne malu gizdu i krasnost davali. L. Milovanov 56. u *Sulekovu rječniku:* 'pomp; pracht (pomp)'; gizda besjede, der schmuck der rede' (kod 'schmuck'). — *h)* elegantia, venustas, kao lepota, ali (mislim) takova koja postaje i pomoću nakita ili drugoga čega (n. p. ugodna micača kod čeladeta). ali je u primjerima često sve isto što lepota, a gdje kad opet može biti da je isto što i nakit, ures, nerijetko u množini. — ovo značenje postaje po svoj prilici od predašnjega. Jeli sva, da vlada za gizdu ovi svit? Š. Menčetić 83. Kroz toj hoće vaša gizda vele brzo nas vidjeti uzdignut' se tja do zvizda. N. Nalešković 1, 169. Kad misal moja na ne gizdu i kriposnu lipost pomisli. P. Zoranić 16^a. O vilo ma mila, napuno nagledal ne bih se tvih gizda, da bih broj ja imal od oči jak zvizda. D. Rašina 71^a. Od izтока jur se uputih, po tom začuh tvoje gizde, gospo, slaviti' već ner zvizde. Jedupka nezn. pjes. 235. Gdi su rajske sve ljeposti? dika umrla tašta biva, gubi se zemlje ures pri gizdah od nebes. I. Gundulić 73. Gizda luskica i lipota pri Bogu je sve slipota. P. Posilović, nasl. 197^a. Da brže na one skale izajde koje bijahu primile gizdu i svetištu od Isukrsta. S. Margitić, fal. 101. Vidite li lipotu i gizdu duše vaše? F. Lastrić, ned. 334. Okruni ju krunom gizde i sjajnosti. A. Kanižlić, utoč. 373. u *Sulekovu rječniku:* 'eleganz'. — *c)* ostentatio, vanitas, kad se ko ponosi svojom lepotom ili čim drugijem s čega ne bi imao dovoljna uzroka da se ponosi. — amo spadaju možebiti ovi primjeri: Za vašu gizdu i taštu slavu. Zborn. 55^a. Gdje li ti ja tvoja dika i gizda? 154^a. Pauni jesti krasan mnogo, i hoditi sa krasotoju velikuju i potreseti se va gizdi svojoj, vlnositi se velmi. Physiol. nov. star. 11, 201. Radi saviše gizde (osuduju se žene). M. Divković, bes. 184^b. Oštrim mačem turskoj gizdi prite. J. Krmpotić, pjesm. 6. — *d)* u ovijem primjerima može biti da znači: raskoša. Provode svoj život u gizdi i raskošju. M. Divković, bes. 95^a. Odmelnućes od tebe sve razbludne gizde i raskoš na koje si sada pridana. A. d. Bella, razg. 196^a. — *e)* preneseno na gizdavo žensko čelade (drugo je u ovom primjeru: O gizdo nebeska, divice sveta! L. Terzić 51, u kojem gizda znači: ures ili lepota). aa) lijepo žensko čelade. Da nemili rojak s posta tkoj gizdi sužan osta. J. Kavašin 255^a. Gdi po lovu zečnom gizda Dijana leže. M. Katanić 45. — bb) nakićeno (a može biti i ponosito, tašto, *vidi c)*) žensko čelade (vidi u Vukovu rječniku). Gizda neće da rani, zimi vodu da nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 515.

GIZDAC, m. *vidi* gizdalac. — *Dolazi i jedanput xviii vijeka s nejasnijem značenjem.* Da sam pomljiv pomolitelj. trizmen gizdac, krep'k u odluci. J. Kavašin 224^a.

GIZDAJ, *adj.* vidi gizdav. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Koñ krvavih očiju vas gizdaj do mrve. B. Krnarutić 8.

GIZDALAC, gizdaoca, *m.* čovjek koji se gizda, vidi gizdelin, kicoš. — *U Šulekovu rječniku* (gizdac, gizdalac, 'schmückebold').

GIZDĀNE, *n.* djelo kojijem ko gizda ili se gizda. — *Stariji je oblik* gizdanje. — *Između rječnika u Belinu* (gizdanje, 'il paoneggiarsi' 538^b), *u Rjelostjenčevu* (fastus, animi elatio; circumspectio magnifica'), *u Voltigijinu* (fasto, orgoglio, alterigia, hochmuth, stolz'), *u Stuličevu* (vidi kod gizda), *u Vukovu* (das schmücken, 'comtio'). — *U svijem je primjerima značenje refleksivno.* Da tvoje podhobno ne stvaras gizdanje. Š. Menčetić 134. Oholas i gizdanje na nebasa ne da priti. M. Vetranić 1, 28. Kamo vojevanje, kamo nih hrabrosti biše, i gizdanje i svake radosti? P. Hektorović 45. Ovo je moja čas i moje gizdanje. M. Držić 172. Gizdane ne pomaže ni živomu. M. A. Reljković, sabr. 67.

GIZDAREV, vidi dizdarev, mješte čega stoji (griješkom) u narodnjem pjesmama: Ja sam Rada iza grada gizdareva čer. Nar. pjes. vuk. 1, 427. Zarobiše čercu gizdarevu. 3, 547.

GIZDAREVIĆ, *m.* prezime, vidi gizdarev i Dizdarević. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Dva devera, dva Gizdarevića. Nar. pjes. vuk. 1, 584.

GIZDARKA, *f.* Lebia Bon., neka hubica. — *U jednoga pisca našega vremena.* J. K. Šloser, faun. kori. 5, 26.

GIZDATI, gizdām, *impf.* ornare. — *Akc. kakav je u inf. takav je u praes. 3 pl. gizdajū, u aor. gizdah, u ger. praes. gizdajūci, u ger. praet. gizdāvši, u part. praet. act. gizdao; u ostaliem je oblicima onakav kakav je u praes. 1 sing. — Postaje od gizda.*

a. aktivno, kititi, resiti. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. uresiti), *u Vukovu* (gizdati, kititi koga 'schmücken', 'como'). Gizdaš koñe. J. Filipović 3, 327^b. Moje tilo, koje sam gizdao, cifro. Đ. Rapić 319. Kakve je dlake naj bolji koñ? — Ne kupuj vranca, prod' se alata, gizdaj dogata, a jaši dorata. Nar. prip. vrč. 217. Sve gizda, a sebe ne more. *odgonetlaj: igla.* Nar. zag. nov. 69. *u prenesenom, metaforičkom smislu.* Prisvete rane naj većom svitlostju gizdahu užasnje gospodinovo. F. Lastrić, test. 227^a. (*Marija*) sjajući gizda vas koliki raj. 392^b.

b. sa se, refleksivno.

a) kititi se, resiti se. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (exornare se ipsum'), *u Vukovu* (sich schmücken, 'comere se'). Gizdaju se u odiči. S. Margitić, fal. 241. Da so krune cesarske milosrdjem od oprostjenja većma kite i gizdaju. F. Lastrić, test. 122^b. Griše li brž žene, kad se zalihno gizdaju i odivaju? Blago turl. 2, 154.

b) superbire, elatum esse, gloriari, dičiti se, baniti se, razmetati se, vidi gizda, c). — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (gizdati se, dičiti se, ponositi se 'glorior'), *u Belinu* ('glorior' 351^a; 'superbio' 411^a; 'magnifice se circumspectare' 538^b; gizdati se u hodjenju, graphice incedere' 162^a), *u Rjelostjenčevu* (superbio, ampullor, turgeo, efferor, extollo me'. 2. gizdam se, banim se, sokolim se, dičim se 'magnifice me circumspectio'), *u Jambresičevu* (superbio), *u Voltigijinu* (insuperbiri, fumare, 'sich brüsten, stolz werden'), *u Stuličevu* (gloriari, se jactare'). Vijaju se gizdajuć. M. Marulić 2:2. Kako paun se gizdaš.

M. Vetranić 1, 28. Vilo, ka na svit saj gizdaš se tolikoj, mal' ustav' tvoj stupaj ter pročit pismo ovoj: . . . D. Rašina 140^b. Oni česar stasa ohola, ki se u carskoj družbi gizda. Ć. Palmotić 2, 516. Gizdaju se i ponose. P. Kanavelić, iv. 339. Sunce se bani, diči i gizda. I. Đorđić, salt. 54. Kako ste prostrli, onako spavajte; kako je dikla šarala, onako se je gizdala. Đ. Rapić 200. Donosim ženi svilene odore, da se u crkvi gizda. S. Ćubiša, prip. 260. — *uzrok gizdanu stoji u instr.* Koji je ubog gizdav čim se gizda? Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). Gizda se lipotom jakino snagom lav. Š. Menčetić 75. S glave me, jaoh, pade ukrasni vjenčac moj, kojim se njekade gizdah ja tolikoj. D. Rašina 130^a. Jaše u zlatu koña vranca, glavu diže, gleda oholo, ter se gizda, ter se diči taštom slavom od junaka. I. Gundulić 291. Kojim se gizda, slavi i posvećuje današnji dan. F. Lastrić, svet. 55^b. *rjeđe se izriče drugim načinom.* Bižant i Nikoni s oba kih kotar se negda gizda. J. Kavašin 131^b. Bludnog' zarad gñizda savitoga kad se gizda (*grišna duša*). V. Došen 23^a.

GIZDAV, *adj.* ornatus; elegans, venustus; superbus. — *Postaje od osnove supstantiva gizda nastavkom av.* — *Od xiv ili xv vijeka* (vidi kod a, b) *aa) bbb)) a između rječnika u Mikajinu* (gizdav, lijep, pulcher, venustus, formosus, elegans, decorus'), *u Belinu* (elegans' 285^b. 750^b; venustus' 51^b. 432^b; concinnus' 117^a. 336^a; formosus' 136^a; superbia elatus' 411^a), *u Rjelostjenčevu* (gizdav, ponosen, ponosit, superbus, elatus, spe atque animo inflatus, animo inflatus, animo elatus, fastuosus'), *u Jambresičevu* (superbus, fastosus'), *u Voltigijinu* (superbo, attillato, acconcio', stolz, prächtig'), *u Stuličevu* (mollis, elegans'), *u Vukovu* (geschmückt', comtus'), *u Daničićevu* (gyzdava, comtus').

a. adj.—komp.: gizdāviji. *a) nakičen, urešen, vidi gizda, a).* Nadoše jednoga gizdava i urešena mladca. Zborn. 7^b. Riči, on veli, jest istina, neka ne budu gizdave i frčakli, ali neka također ne budu priprostitute i zapustite. Đ. Rapić, predgovor. Šareno i gizdavo mladu je drago. Nar. posl. vuk. 351. *i u Šulekovu rječniku* (pomphast; prächtig'). — *b) elegans, venustus, kao lijep, razliku vidi kod gizda, b) (ono s čega je ko gizdav može se izreći instrumentalom:* Vidaše ga više nego andeoskom lipotom gizdava. F. Lastrić, svet. 11^b. Da je gizdav obličjem među sinovima. 27^a). *kaže se:* aa) o čeladetu ili o onome što se misli kao čelade. aaa) uopće. Kakono čovik koji ima lip obraz, zove se gizdav, ako će udo i imati koje grubo. F. Lastrić, od' 145. Ko je devot neka Boga moli, ko je gizdav neka ružu bere. Nar. pjes. bog. 261. — *bbb) o muškome.* Lastiva, gizdava, ljubiva (ks) ženama i ka vasakom človekom. Starine. 10, 124. (xiv ili xv vijek). Budet gyzdava, blagoobrazna. iii. jahrh. bd. 53. anz. bl. 116. (*kad?*) Đ. Daničić. rječ. Dobar vam dan budi, mladići gizdavi. N. Najeković 1, 235. Da jeda ga vi ste skrili, lijepi mladići i gizdavi, ki ste sve dni u ljubavi vrijeme vaše provodili? S. Bobalević 230. Beržabe porodi gizdava ditića. Đ. Baraković, jar. 56. Leandro, mladac zatra-vljeni, gizdav mimo sve ostale. I. Gundulić 363. Gizdave ti vjerenike mi danaske steć imamo. Ć. Palmotić 1, 95. Pod selom gizdav, na domu lav. (D). Poslov. danić. 96. Gizdav . . . svrhu sinova čovičanskije. F. Lastrić, test. 226^a. U jezeru nahodi gizdava gospodičića. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Sobom vodi Sekulu netjaka, mlado momče lipo i gizdavo. And. Kačić, razg. 140^a. Noj dohodi gizdav junak. Nar. pjes. istr. 2, 43. — *govori se i od miline, kao drag, mio.* Moj Niko

gizdavi. N. Dimitrović 105. Za toj ti ja veļu, moj družu gizdavi. N. Najlašević 1, 346. Hoću te prositi, čatniče gizdavi. Đ. Baraković, vil. 251. — *ccc*) o ženskom, naj češće. Kako ju vidje toliko gizdavu i lijepu, od prve va ňu se namura. Zborn. 43^b. Ka se je jur vila gizdav'ja vidila? G. Držić 354. Pustil bih pri s mojom razstaviti se glavom nego li z gospojom toliko gizdavom. H. Lučić 188—189. Onde mi je obljubio jednu gizdavu devojkju. Nar. pjes. hekt. 19. Nu bih rad još da znam majku ňe gizdavu. N. Najlašević 1, 332. Koliko uľudna i gizdava, toliko veće rogovorna biše. P. Zoranić 8^b. Jak iz cvitja i iz trave koga otrovna zmija peći, Krunoslava na gizdave Turkiñice osta riječi. I. Gundulić 466. Prid kojijem su (*obrazom*) gizdavije Tisifone i Meĝera. G. Palmotić 2, 43. S mladom, lijepom, gizdavom gospodićnom. I. Đorđić, uzd. vii. To je plemenita, gizdava i čista gospoja Sužana. F. Lastrić, ned. 43. Vino ti im služaše Markova gizdava ljubovca. Nar. pjes. bog. 23. Izprosi mu gizdavu divojku. And. Kačić, razg. 29^a. Dobro došli, kićeni svatovi, a za Maru, gizdavu devojkju! Nar. pjes. vuk. 1, 17. A boža ti pomoć, gizdava devojkjo! 1, 410. Cvili, tuži gizdava devojkja. 1, 425. Pobratime, sva ti je gizdava, daleko joj, vele, druge nije. 3, 516. I sama će gizdava divojka. Nar. pjes. istr. 1, 63. — *ddd*) o družbi, skupu, zboru itd. Sama tuj sjediš bez družbe gizdave. M. Držić 445. Biti će ... družina slatka i gizdava. B. Kašić, nasl. 196. Tim, gizdava družbo mlada, ne budi vam mućno sada dat' za malo mjesto i meni. I. Gundulić 385. U gizdavom lijepom zboru. G. Palmotić 1, 31. Car razgledat' skup gizdavi uze ostalih robiñica. P. Sorkoćević 579^b. — *eee*) o Bogu. Izraelski Bog gizdavi. I. Đorđić, salt. 239. — *bb*) o ľudskom tijelu, o djetelovima ñegovijem, o micanu, o tjelesnoj lepoti, n. p. *aaa*) o tijelu uopće, o stasu. Prigizdava biše kipa. Đ. Baraković, vil. 178. Tijelo (*Jesukrstovo*) mnogo izvrñeni i gizdavije. J. Matović 50. U ňe rajskom licu sjaše taka ljepos puna dike, da na svijetu ne imaše tać gizdave igdje slike. P. Sorkoćević 576^a. — Uzras tvoj gizdavi. Š. Menćetić 17. — *bbb*) o licu, obrazu. Dopust' mi daj gledat' gizdavi obraz svoj. Š. Menćetić 5. Zać ruke, ni usti, ni lice gizdava da vam se dopusti celivat, nije pravo. N. Najlašević 2, 4. Reć će da j' svitlje i već gizdavije lišće moje vile. P. Zoranić 25^a. Svaka ima zlatne kose, a u gizdavom licu i ćelu lijer izmiješan s rusom nose. G. Palmotić 2, 16. Lipota gizdavoga obraza tvoga pogrubila. F. Lastrić, test. 120^a. Gizdavoga svoga lica svu izgubi svjetlos milu. P. Sorkoćević 580^b. — *ccc*) o glavi. ñegova gizdava glava sva oštrim draćami probodena. J. Banovac, razg. 158. — *ddd*) o ćelu. Gizdavo svoje ćelo diže ohola put nebesi. G. Palmotić 3, 206^a. — *eee*) o očima. Kladenac bi u gizdavih tvojijeh oći' bio meni. S. Bobaľević 206. — *fff*) o hodu. Hod tvoj gizdavi. Š. Menćetić 17. Mirno srce, vedro lice veće objavi, ter upravi k moru stupaj tvoj gizdavi. I. Gundulić 38. — *ggg*) o pogledu. Slijid gizdavi ňe pogled. Š. Menćetić 20. A pozor (*je*) gizdavi ľuven stril s koga mrem. M. Držić 5. — *hhh*) o podsmijehu. Od koraļa usti objavi a od lira prsi svoje, govoraše ňe gizdavi podsmijeh: 'Daj mi srce tvoje!' I. Gundulić 221. — *iii*) o lepoti. Ni'e li zloba veļa vaša, da gizdave taj ljeposti vi grubite s nemilosti? S. Bobaľević 229. Turkiñica, koga sudi za mladića Krunoslavu, snebiva se, pañi i ćudi kroz ljepotu ňe gizdavu. I. Gundulić 461. Sve što izbranih jes naprava dariva im nek gizdava ňih ljepota većma sine.

P. Sorkoćević 579^b. — *lepota se zove u pisaca i ures*. Ali se gizdavi ňe ures ponosi. Š. Menćetić 7. Hoću, kada vi k ňojzi doć budete, prid ures gizdavi da nica padnete. N. Najlašević 2, 4. Gizdav ures bez uresa ljepota je od nebesa. I. Gundulić 74. — *amo spada i ovo*: Gizdavu tvu mladost, ĝilu moj pribili, vesolje i rados da od svud okriļi. N. Najlašević 2, 90. Gizdave sve mladosti vedrijem zrakom sveza mene. G. Palmotić 1, 73. — *cc*) o odijelu, napravi, nakitu. Gizdav odvrić skut. M. Marulić 61. U svitah crļenijeh i gizdavijeh. Zborn. 121^b. Zlatom gizdavu v oblaćenju. Katel. 1561. 55. Zarućnik i zarućnica obuoku se u nove i gizdave haļine. M. Divković, bes. 787^a. Obućeni odićom gizdavom bijelom. F. Lastrić, test. 226^b. u ovijem primjerima n. gizdavo, kao supstantiv, znaći gizdavo odijelo: Sveti se Ivan mećijem i gizdavijem ne oblaći. M. Divković, bes. 48^a. Komu je mursko meko i gizdavo nositi. 634^b. — Gleda' ohola ćela s gara, ka gizdava perja rese, gledaj, štiti gdje svijetle se. I. Gundulić 12. — Od bisera venćac na grlo da stavi, aliti prstenćac na ruku gizdavi. H. Lucić 208. — *dd*) o životiñi. Sokole gizdavi. Š. Menćetić 235. Ptićice gizdave, kadno se prigodi, tere vas rastave od ĝnijezda kadĝodi. N. Najlašević 2, 131. Jedna junica mnogo gizdava. M. Držić 417. Na jednom gizdavom sideći koñu. F. Glavinić, cvit. 104^b. Gizdava mu poklonio vranca. Nar. pjes. vuk. 3, 518. — *ee*) o cvijetu, i u prenesnom smislu. Kako stabar od ruže zdrži u sebi gizdavo cvijetje. A. Gućetić, roz. jez. 19. Rodi božur cvit gizdavi. Đ. Baraković, jar. 24. Jedan pojuc ki gizdavi cvijetak ćemo proslaviti? I. Gundulić 71. Lijepo ruse i gizdave. G. Palmotić 1, 326. Kakono gizdava ružica. L. Terzić 114. Ružici i drugom cvitju gizdavomu. F. Lastrić, test. 350^a. — (*ispoređi cvijet, b*) *bb*). Moj ĝilu gizdavi. Š. Menćetić 17. Jer, cvite gizdavi, kon tebe ni sada, ni vukov ni lavi primrlih od glada. H. Lucić 252. Majka kćerci tiho pravi: 'Ti si cvijetak moj gizdavi!' S. Bobaľević 225. — (*vidi cvijet, e*) *ii*). Uboštvo nam daj ľubiti i ćistoće cvit gizdavi. P. Knežević, živ. 21. — o vijencu spletenu od cvijeca (*i u prenesnom smislu*). Ah drag vijenće moj gizdavi, na tužbe se me obrati. S. Bobaľević 224. Nogama će se izgaziti gizdavi vijenac. Đ. Danićić, isai. 28, 3. — *amo može spadati i ovo*: Marija je kako maslina gizdava. F. Lastrić, test. 350^a. — *ff*) o ľudskoj rukotvorini. Sakreštan ima lipo urešiti na oltaru pristolje gizdavo. L. Terzić 335. Kod vrata od crkve, koja gizdava vrata zovahu se, ad portam templi, quae dicitur speciosa. B. Zuzeri 420^b. Zagleda se u saranište gizdavo s dragim kameñem narešeno. A. Kanižlić, fran. 80. Sidio bi u gizdavih i nakićenih koćijah. kam. 263. Nagibala gizdavi stolovi. J. Krmpotić, mal. 5. — *mogao bi se amo metnuti i ovaj primjer*: Ah vince gizdavo! M. Držić 29. — *gg*) o mjestu, kakvo je po naravi, ili koje je naćiñeno od ćovjeka. Ovo raj gizdavi. Š. Menćetić 63. Trstje gizdavo. M. Vetranić 2, 121. U sjenci gizdavi. 2, 146. Tuj biše gizdavi perivoj tere ĝaj. H. Lucić 236. Lívado gizdava, jesu li t' cvijetja i trava povenul' kad zimi? N. Najlašević 2, 131. Naše ove (*deće*) vele veće gizdavo i prudne. P. Zoranić 11. Naša su poļa sva uresna, gizdava. I. Gundulić 116. Ke ste skuplene usred gizdave ove državo. G. Palmotić 2, 466. Zaradi gizdavije i prostranije pribivališta. M. Radnić 64^b. Raju, lip ti si i gizdav. F. Lastrić, svet. 167^a. U gizdavo selo Martiniće. Nar. pjes. vuk. 4, 61. I gizdavo šehar Podgorice. 4, 77. — *hh*) o vremenu. Gizdavo

prolitje. Ć. Držić 386. Kitna dubja! lijepijeh trava! gizdavoga primaljeća! Ć. Palmotić 2, 425. — Gizdav ti se mom pozoru jučerašni dan objavi. 2, 139. — Slavicu u gori, u glas naš viši s nami bijiši hvaleći slave zore gizdave. I. Gundulić 133. — *mogli bi amo spadati i ovi primjeri:* Sad me pokrijepi, gizdava rosice (*griješkom* rozice). M. Držić 363. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak šušnet' njeki gizdav hladak ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. — ii) o čemu što tijelom osjećamo, n. p. Ukaza se svitlost gizdava. F. Lastrić, ned. 343. — *kk) o stvarima što postaju umom ljudskim.* Poju pje-sance gizdave. M. Vetranić 1, 43. Kud godi pro-hodi tva pisan gizdava, vazdi ju nahodi pohvala i slava. P. Hektorović 74. Te knige bihu narešene lipim i gizdavim govorenjem. Živ. jer. star. 1, 226. Ana Komnenica naučona u gizdavomu ispisañu. A. Kanižlić, kam. 586. Gizdavim ričma falio je papu. 656. — *ll) o čem unnom ili duhovnom.* Ti s' moja sva gizda, ti s' hvala gizdava. Š. Menčetić 22. Slavom zovu ñe ime gizdavo. 64. Ka nosi u svem sram gizdav ter oholi. Ć. Držić 419. Neka se gizdavi obećaj ne skršī majke od ljubavi. H. Lucić 190. Tuj svakom gizdavom dvorkiñe gizdave iskahu zabavom, kako me za-bave. 238. Sve slasti gizdave čin' da te svud slide. D. Rašina 7a. Koji su vesele i gizdavo naravi. M. Divković, bes. 296a. Ne može dati svit gizdavije časti. Đ. Baraković, vil. 122. Gizdava sloboda vrh svega naj draža naš pokoj uzmaña. I. Gundulić 128. Majka ga učaše sva-komu poštenju, svakomu gizdavu dvornu poklo-njenju. Oliva. 53. Ostaje mi gizdavu sreću ute-meljivati. I. Đorđić, uzd. iv. — *mm) o stvari uopće.* Ne može se stvar upaziti gizdavija. Ć. Palmotić 2, 210. Posli anđela izvršnitije ni gizda-vije stvari Bog nije stvorio od duše razložite. F. Lastrić, ned. 143. — *c) superbus, ponosit, tašt, vidi gizda, c).* Toliko biše gizdav, da mišlašo: 'Ako Aleksandra otruju, car na misto Aleksandra biti hoću'. Aleks. jag. star. 3, 325. Sada mlaci ne imaju uzde, jesu nepošteni, gizdavi, lome vrat kuda im drago, oholi i tašti, ne nastoje na drugo nego na tašte stvari i na lipe haline. P. Posi-lović, nasl. 9a. — *mislim da i ovi primjeri amo spadaju, premda u Vukovu rječniku nema ovoga značenja:* Uze momu od doma, tanku, gizdavo, belu, rumenu. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Pak besedi gizdava tanka, bela, rumena. 1, 515. Gizdavo j nevi ne moš ovrļ oko glave omotati. (Kad je kome teško ugoditi). Nar. posl. vuk. 417.

b. *adv. gizdavo. — Komp.:* gizdavijē. — *Kod svijeh primjera značenje je:* elegantan, venuste, vidi a, b). *između rječnika u Mikalčinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu, u Jambrešičevu, u Voltigijinu, u Stuličevu.* S kimi se je uredila vele plemenitije i gizdavije. M. Marulić 4. Ona otide gizdavo u dvor svoj. Š. Menčetić 31. Ter se tuj gizdavo pokloni svaka ñoj. M. Vetranić 2, 133. (gizdavo dali počteno narešena biše. P. Zoranić 1. Ne najde se človik, ki bi lipše, gizdavije i slaje govoril. Živ. jer. star. 1, 290. Perlami ter zlatom gizdavo napravi. Oliva. 56. Poj gizdavo, o sal-tijeru. I. Đorđić, salt. 184. Nebesa gizdavo nakičena zvidama. F. Lastrić, test. 326a. Kniga, kako gizdavo, tako i lukavo složena. A. Kanižlić, kam. 118.

GIZDAVA, f. a) *ime žensko. — xviii vijeka u Novom Pazaru.* S. Budmani 417b. — b) *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. GIZDAVAC, gizdávca, m. vidi gizdalac. — Od xvii vijeka. Al' će bit gizdavac. P. Vito-

zović, odil. 68. Šopronci gizdavci. Jačke. 210. Gizdavac, koji se rado gizda. B. Mušicki.

2. GIZDAVAC, Gizdavca, m. *selo u Dalmaciji u kotaru spletskom.* Repert. 1872. 82.

GIZDAVAN, gizdavna, *adj. vidi gizdav. — Na jednom mjestu xvi vijeka.* Prinese ñe ličca gizdavna na ličca jur moja. Š. Menčetić 283.

GIZDAVIĆ, m. *prezime. — xv vijeka i u Daničičevu rječniku (Gyzdavić).* Vukašin. Gizdavić. Mon. serb. 248. (1487).

GIZDAVITI SE, gizdavim se, *impf. vidi gizdati se kod gizdati. — Na jednom mjestu xvi vijeka.* Ni cviti po trave još se ne gizdave. P. Zoranić 58b.

GIZDAVKA, f. *ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — vidi gizdava, b).

GIZDAVLAHAN, gizdavlahna, *adj. dem. gizdav. — U Stuličevu rječniku (gizdavlahan) u kojem ima i gizdavlašan (gizdavjašan) s istijem značenjem. — oboje nepouzđano.*

GIZDAVLAŠAN, gizdavjašana, *adj. vidi gizdavlahan.*

GIZDAVÔST, gizdavosti, f. *stañe, osobina onoga što je gizdavo, vidi gizda. — isporodi gizdavstvo. — U jednom primjeru xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (gizdavos, 'gratia, garbo, leg-giadria' 356b) i u Stuličevu (v. gizda).* Na spa-senje i gizdavost duše moje. I. Krajić 37. — u naše vrijeme u Šulekovu rječniku (pomphafteigkeit; prachtliebe; prachtlust; prachtsucht).

GIZDAVSTVO, n. vidi gizdavost. — Na jednom mjestu xvi vijeka i u Stuličevu rječniku (v. gizda). Ovoj čini za ñe gizdavstvo. Zborn. 20a.

GIZDELÎN, gizdelina, m. vidi kicoš. — *Akc. kakav je u gen. takav je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* gizdeline, gizdelini. — *Postaje od gizda nastavkom el-in, koji može biti da je talijanski deminutivni nastavak ell-ino. — U Belinu rječniku (zerbino, cacazibetto, persona, che troppo sta su l' ornarsi, 'venusti cultus affec-tator' 788) i u Stuličevu (zerbino, 'mollis'), a u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. i u Šulekovu rječniku (elegant; prachthans; stutzer'). — I kao prezime, xvii vijeka, isporodi Gizdeli-nović. Jura Radoević ove verse poda i da znate boje, Gizdelin vojvoda. Radojević Gizdelin 32.

GIZDELÎNITI SE, gizdelînim se, *impf. vidi gizdeliti se. — U Stuličevu rječniku (mollitiei studero) u kojem ima i verbalni supstantiv* gizdeliñeñe i imperfektivno gizdeliñivati se (gizdeli-nivati se). sve troje slabo pouzđano.

GIZDELÎNOVIĆ, m. *prezime, vidi gizdelin pri kraju.* And. Kačić, kor. 454.

GIZDELÎNSKÎ, *adj. koji pripada gizdelinima, koji je kao u gizdelina. — U Šulekovu rječniku (stutzer-; stutzermässig').*

GIZDELÎNSTVO, n. *osobina onoga koji je gizdelin. — U Šulekovu rječniku (stutzererei').*

GIZDELÎÑEÑE, n. vidi kod gizdeliniti se.

GIZDELÎNIVATI SE, vidi kod gizdeliniti se.

GIZDELITI SE, gizdelim se, *impf. podnositi se kao gizdelin. — isporodi gizdeliniti se. — U Šulekovu rječniku (einen stutzer machen' kod 'stutzer').*

GIZDITI, gizdim, *impf. vidi gizdati. — U Stuličevu rječniku (v. urediti). — Ša se, refleksivno, u dva primjera xviii vijeka.* I pridragi tot' ka-meni, ki se svijetle tako i gizde. A. Vitalić, ost. 8. Da se one žarkim suncem gizde. T. Babić, pism. 47.

GIZDOČA, *f.* *vidi* gizda. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* („concinntas“ 117*) *i u Stulićevu* (v. gizda). S tvom gizdočom i s ljepostim naprijed hodi na kraljestvo. I. Akvilini 55. S tvom ljepostim i gizdočom uputi se, slobodno hodi i kraluj. 142. Gizdoču s kopjem svojim kaže. A. J. Knezović 207.

GIZDOČUBIV, *adj.* *koji* *ljubi* gizdu, *kojemu* *je mila* gizda. — *U Šulekovu rječniku* („prachtliebend“).

GIZDOČUBLE, *n.* *osobina onoga koji je gizdočubiv*. — *U Šulekovu rječniku* („prachtliebe“).

GIZDONA, *m.* *ime* volu. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GIZDOST, *gizdosti*, *f.* *vidi* gizda. — *xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (*vidi* kod gizda), *u Jambrešićevu* („superbia, fastus“), *u Voltigijinu* („superbia, arroganza“, „hochmuth“), *u Stulićevu* (v. gizda). Gizdost u odjeći nosit. I. Grlić 202. Da mogu isprati do smrti od gizdosti zloču. A. Kanizlić, rođ. 45. Lica, iz kojih je uresna lipota i gizdost sivala. uzr. 88. Kad je ženam gizdost mila za potrpjat sablast tila. V. Došen 104^b.

GIZDOVATI, *gizdujem*, *impf.* *vidi* gizdati se, b, b). — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Čim se tašće slavi ma pamet gizdujuć. P. Zoranić 8^b. Ki veće veruje jinim neg sebi prem i taščim gizduje. 52^b.

GIZDULIĆ, *m.* *vidi* gizdelin. Gizdulić, ohol mladić. u hrvatakom primorju.

GIZDUĽA, *f.* *ime* kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GIZDUŠA, *f.* *gizdava* (*vidi* gizdav, a, c) *žena*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Odkreni obraz tvoj od žene gizduše. Đ. Rapić 96.

GIŽMAN, *m.* *prezime*. — *xv vijeka*. Mikula Gižman. Stat. krč. ark. 2, 286. 293.

GJOTŮN, *gjutuna*, *m.* *tal.* ghiottone, *sladokusac*. — *Kao psotka u dubrovačkoj komediji xvi vijeka*. Od vražijeh gjotuna živjet' mi nije moć. N. Najlašćević 1, 254.

GLĀBĀNE, *n.* *djelo kojijem se glaba*. — *U Vukovu rječniku*.

GLĀBATI, *glābām*, *impf.* *glodati*. — *Akc.* *se* *ne* *mijēna* (aor. 2 i 3 *sing.* glābā). — *Može biti da korijen glab postaje ojačanjem od korijena glob glagola razglobiti, kod kojega bi se shvatilo da je značenje korijenu onakovo kao što je cijelome složenom glagolu*. — *U Stulićevu rječniku* (grješkom glabljeti, v. glodati) *i u Vukovu* („nagen“, „rodo“).

1. **GLĀBLĀTI**, *glāblām*, *impf.* *iterativno prema globiti*. — *Akc.* *kakav je u inf. takav je u praes. 3 pl.* glāblājū, *u aor.* glābljah, *u ger. praes.* glābljajući, *u ger. praet.* glābljāvši, *u part. praet. act.* glābljao; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u praes. 1 sing.* — *U jednoga pisca našega vremena, ali s praes. glābljem*. Neki Crnogorci koji su mrzili na Šćepana što ih je glabljaio i korio. S. Ľubiša, prip. 125. Kad glabljete putnika. prič. 97.

2. **GLĀBLĀTI**, *vidi* glabati.

GLĀCKATI, *glāckām*, *impf.* *dem.* *gladiti* (*sa značenjem laskati*). — *Pred nastavkom čjka d korijena glad ne čuje se*. — *U dva pisca xviii vijeka*. On te glacka, on te tapa, a za tobom jamu kopa. A. J. Knezović, verš. 18. Kada se ulizuje, onda se Ľuti, a kada glacka, onda ubija. Đ. Rapić 168.

GLĀCNUTI SE, *glācnēm* *se*, *pf.* *oporaviti se*

u zdravju, u snazi (*dobiti glatko lice, vidi* 1. gladak, d), *uprav je dem. gladiti se*. — *Akc. se ne mijēna* (aor. 2 i 3 *sing.* glācnū). — *Ispred nastavka c ne čuje se d korijena glad*. — *U Vukovu rječniku*: „ein glattes aussehen bekommen“, „restauror“.

GLAČAK, *glacka*, *m.* *mač ili tučak kojijem mlateći čini se da što postane glatko*. — *Naćineno od glaćati*. — *U Šulekovu rječniku*: gladžak „planhammer; plattstampfer“.

GLAČALO, *n.* *ono čim se glaća, vidi* utija. — *Naćineno od glaćati*. — *U Šulekovu rječniku*: gladžalo „bügeleisen“.

GLAČANICA, *f.* *platno što se podmeće pod tkanje koje se utijava (glāča)*. — *Naćineno od glaćati*. — *U Šulekovu rječniku*: gladžanica „bügeltuch“.

GLAČANE, *n.* *djelo kojijem se glaća*. — *U Šulekovu rječniku*: gladžane „glattmachung“.

GLAČATI, *glāčām*, *impf.* *činiti* *da što bude glatko, a osobito utijavati*. — *Naćineno kao imperfektivni glagol od uglāčati, a postaje od osnove gladjk adjektiva gladak (nejasnijem) nastavkom ja; kj mijēna se na č, a pred ovijem se d ne čuje*. — *U Šulekovu rječniku*: gladžati „bügelu; planiren (glätten); platten (wäsche“).

GLAČINA, *f.* *laevitas, osobina onoga što je glatko*. — *Akc. se mijēna u dat. sing.* glāčini, *u acc. sing.* glāčinu, *u voc. sing.* glāčino, *u nom., acc., voc. pl.* glāčine, *u gen. pl.* glāčinā. — *Postaje nastavkom ina od osnove gladjk adjektiva gladak; k pred i mijēna se na č, a pred ovijem se ne čuje d*. — *U Vukovu rječniku*: „die glätto“, „laevitas“.

GLAČIŠTE, *n.* *daska na kojoj se utijava (glāča)*. — *Naćineno od glaćati*. — *U Šulekovu rječniku*: gladžište (glāčište) „bügelbret“.

1. **GLĀD**, *m.* *fames, vrlo neugodno tjelesno osjećanje u čovjeka i u životinje, kad ostaju dugo vrijeme bez hrane, koje se javlja isprva pohlepom za hranom koja sve to veće raste, i slabošću a poslije i umutrijem bolestima, te, ako na vrijeme ne dobiju hrane, umiru*. — *Akc. se mijēna u loc. sing.* glādu. — *Rječ je praslavenska, isporodi stslav. glādъ i glādъ (muškoga roda), rus. голодъ, češ. hlad, polj. głod; osnova gold postaje ojačanjem od geld (vidi žudjeti)*. — *Kod jednoga dijela našega naroda ženskoga je roda (isporodi stslav. glādъ), vidi* 2. glad. — *U svijem je rječnicima, u Daničićevu gladi, radi Vukova vidi kod* 2. glad. a) *sa značenjem sprijeda kazanijem*. Gladom i žajom morili ju i mučili budu. Živ. kat. star. 1, 222. Glad trpljahu i poščahu sveti. M. Marulić 268. Budu samni i ditca mriti gladom. Naručn. 61^a. Mnogi bjohu umrli od glada. Zborn. 15^b. Vuok gñilu tu kladu ... svu ozubi pri gladu. M. Vetranic 2, 119. Tko je glad za vele dan patil. N. Dimitrović 69. Veće probudevaše nego li ugaševaše glad. B. Gradić, dj. 155. Ostavit' me, da zvir prika svoj na meni glad izdano. I. Gundulić 46. Srjed Solima tako grada djeca kruha čim pitahu po ulicam pali od glada. P. Kana-velić, dubr. 10. Trpiti će glad kakono psi. M. Radnić 370^a. Glad oči ne ina. (D). Poslov. danić. 23. Koža naša suha 'e cijez navale silna glada. I. Đorđić, uzd. 184. Daj kruha, da od glada ne poginemo. J. Banovac, blag. 298. Gladom morae i često bičae brezgrišno tilo. P. Knežević, živ. 56. Umrit od glada. F. Lastrić, ned. 261. Namini k otcu ići, da od glada ne pogine. A. Kanižlić, fran. 250. Glada i žeđe ima i doma. (Z). Poslov. danić. 23. Ter mi u ņoj umiraše i

od glada i od žeđe. Nar. pjes. mikl. beitr. 46. Od jutog' ovce glada jedna s druge runo skine. V. Došen 149^b. Neka od glada umre. And. Kačić, kor. 38. I dosta se ponapati glada. M. A. Reljković, sat. 12^a. Jer glad odmah mlade bube tare. J. S. Reljković 200. Gladom pate, a čisto nose. Nar. posl. vuk. 42. Mori ga veli glad i žeja. Nar. prip. mikul. 112. Sa žeđom se rve i sa gladom. Osvetn. 2, 25. Premda me glad morio. M. Pavlinović, rad. 156. — kao i drugi supstantivi koji znače žeļu, u ovijem je primjerima s genitivom: Ni glad kruha ni žeđu vode. A. Bačić 86. Ne glad hleba ni žeđ vode nego slušađa riječi Gospodnjih. Đ. Daničić, amos. 8, 11. u ovom je primjeru s prijedlogom od: Jeda s gladom od kruha, ali žeđom od vode? Đ. Bačić 1^b. — b) kad je u kojoj zemlji, gradu, državi itd. malo hrane te je skupa, s čega mogu ljudi biti gladni i umrijeti od glada. s ovijem značenjem ima u pisaca i množina gladi, gladovi. Stiskati glad mnogi ja vas svit. M. Marulić 22. Bisi tagda va Italiji i malomañ po vsem svitu glad i mor. Š. Kožičić 22^b. Riječ je, da prije čarajući glad ti u vojsku posla iz pakla. I. Gundulić 301. Vojske, kuge i gladovi. S. Margitić, fal. 290. Sedam godišť vrla glada. P. Vuletić 37. Smetne, rati, kuge, gladi. J. Kavañin 461^a. Došavši jedne godine glad. J. Banovac, pred. 42. Dugo razmirje, stanovit glad. (Z). Poslov. danić. 21. Glada nije do genara. (Z). 23. Biše velik glad pritiskao zemlju. And. Kačić, kor. 140. Nije glada do Đurdeva dana. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 214. — c) u prenesenom smislu, o velikoj žeļi. samo u pisaca. Vele ti može glad od zlata (lat. auri fames) u ljudi! N. Najlašćević 1, 126. Razumio je on njezin duhovni glad. A. Kanizlić, uzr. 75. Kad lakomog' tko rad glada lude dere. V. Došen 59^a. Vaš glad blaga brez sitosti. 77^a. Da glad bludni ñim nasiti. 84^b. — d) u pjesmi kao živo čelade. Srgbe, smeće, zlobe i gnivi ... vojsci od pakla družbu čine; smrtna otrovna kuga, i š ñome raskazani glad i blijedi i s odjećom smrznutome ledena ih zima slijedi. I. Gundulić 480. — e) na jednom mjestu kao da znači gladno čelade: Neću bega, neću slugu, neću stara, neću mlada, ni bogata, ni ću glada, ni ću lipa, ni ću rugu. M. Pelegrinović 171. na drugom gladno čelade ili živinće? Er šleš ćuvat za ona stada ne pse, nego vuka i glada. J. Kavañin 240^a. — f) pasji glad, bulimus, bolest s koje se ne može čelade da nasiti koliko god ije. isporodi trpija. — u Belinu rječniku: pasji glad, fames canina, insatiabile, 'phagedena' 301^b, i u Stulićevu fames canina.

2. GLĀD, f. vidi 1. glad. — Od XVIII vijeka u istočnijem i južnijem krajevima našega naroda: u Srbiji, istočnoj Bosni (?), Hercegovini, Crnoj Gori, Boci kotorskoj. — Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu (s dodatkom da je u Dubrovniku muškoga roda). a) vidi 1. glad, a). Da poginu malahni od gladi. J. Matović 7. Nego sam te putem namučio i konakom i gladi i žeđu. Nar. pjes. vuk. 2, 154. Smori mene i družinu moju a i gladu i junačkom žeđom. 3, 303. Nemoj meni dece pomoriti, pomoriti i gladi i žeđu. 3, 407. Od gladi je crnu zemlju jeo. 3, 482. Grđa je glad od smrti. Nar. posl. vuk. 46. Ko kupus sadi i krmaču hrani, ne boji se gladi. 144. Svekrva je mrzila na ñu te bi je i gladu patila. Nar. prip. vuk. 101. — b) vidi 1. glad, b). Segete gladu osvojiše. Glasnik. 20, 7. (1764). U gladi, u rati, u kugi. J. Matović 519. Grđa je glad od kuge. Nar. posl. vuk. 46. Kao da je iz gladi utekao (tako naglo jede, ili ne može da čeka dok

se počne jesti). 129. Kad u Srbiji postane velika glad. Vuk, dan. 4, 3. Luta je glad narod morila. S. Ľubiša, prip. 52. — c) pasja glad, vidi 1. glad, f). Tako mi sve pasjom gladu ne pomrlo! Nar. posl. vuk. 304.

3. GLAD, adj. vidi gladak. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GLĀDA, f. u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) čobanska koliba od drveta i pokrivena lubom, 'eine schäferhütte', tugurii genus', cf. kućer s primjerom iz narodne pjesme: Izišli su Nikšićki ovčari i popeli glade na livade. — Nepoznata postana, može biti da dolazi od srlat. clida, pleter, koje bi bilo, kako se misli, keltička riječ. — Nahodi se u množini (ako je ista riječ) na dva mjesta XIV vijeka i u Daničićevu rječniku (plur. glade). Međo Belicē sь Bьžanicomь ... u Grohotь konь Nosa u Salьče glade prēko u Stražište. Mon. serb. 95. (1330). Deč. hris. 40. Međa Trēbьčь z Dosudemь ... putemь posrēdь letьskiih gladь. Deč. hris. 41.

GLĀDAC, glāca, m. postaje od gladiti nastavkom -ac. — Drugo -a- (= Ѧ) ostaje samo u nom. sing. i u acc. kad je jednak nominativu i u gen. pl. glāđacā; u ostalijem padežima d se pred c (ili č) ne čuje. a) čovjek koji se gladi, vidi gladionica, gladun. — u poslovići i u Vukovu rječniku s dodatkom da stoji mješte gladionica u onoj poslovići. S poja gladak a iznutra jarac (štamarskom grješkom jadac). (Kad je što na očima lijepo, a u sebi nevaljalo). Nar. posl. vuk. 292. i u Sulekovu rječniku: 'feinling, putzhans, zierling'. — b) pila, turpija kojom se čini da što postane glatko. — u Sulekovu rječniku: 'glattfeile'. — c) Ligusticum levisticum L., ñeka biļka, Ľupćac. — u Parčićevu rječniku (levistico, erba').

1. GLĀDAK, glātka, adj. laevis, glaber, po kojemu nema ništa uzdignuto ni udubeno nego je sve jednako, tako da što se po onome vlači nigdje ne zapiñe; suprotno je hrapav. — Drugo -a- stoji mješte ñegdašnjega z u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu, a nema ga u ostalijem oblicima; d pred k glasi t, ali se nalazi pisano. — Akc. se mijenja u složenijem oblicima: glātki, glātčkoga itd. (Vuk, rječn.), ali može i ostati nepromijenjen: glātki, glātčkoga itd. (Đ. Daničić. rad. 6, 99). — Postaje od korijenja glad (vidi 1. gladiti) nastavkom -ak. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gladъ, rus. гладкій, češ. hladký, pol. gladki. — Između rječnika u Vrančićevu (glaber; lenis; laevis; gladko učiniti, laevigare'), u Mikalínu (laevis'), u Belinu (laevis' 441^b), u Bjelostjenčevu (kajkavski gladek, glaber, lenis, laevis'). 2. gladka zemlja, t. j. plešiva, nemajuća trave na sebe, glabra terra'; gladka glava, plešiva, gda lasi od betega opuznu, glabrum caput'), u Jambrešićevu (gladek, glaber, glabrosus'), u Voltigijinu (liscio, ripulito', platt, glatt'), u Stulićevu (laevis, politus etc.), u Vukovu (glatt', laevis'). — Komp.: glāđi (ćakavski glāji, vidi naj zadni primjer kod a, d)); oblici glādkiji u Belinu rječniku 441^b, glāđiji, glāđtiji u Stulićevu izmišljeni su od samijeh pisaca.

a. adj. a) uopće. Čelo svakomu kako od čista i glatka dijamanta. P. Zoranić 81^b. Na glatku kamenu. Đ. Baraković, vil. 99. Gladak kao rastova kora (ironički). Nar. posl. vuk. 41. Crna mast kojom mažu bule obrve, da su im glade. Nar. prip. vrč. 228. Hrapavi putovi neka budu glatki. Vuk, luk. 3, 5. Po površini se stablo kaže, glatko', kad nema po površini nikakvih rapa ni izraštaja, kao u luka, peršuna. J. Pančić,

flor. beogr.³ 9. — b) o ljudskom i živinskom tijelu ili o dijelu njegovu na kojem nema dlaka: suprotno je rutav, ruhav, dlakav. Da' mi slatko, na ti glatko. M. Držić 197. Ežaun brat moj čovik kosmat jest, a ja gladak. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 11. Ali je Isav brat moj rutav, a ja sam gladak. Đ. Daničić, Imojs. 27, 11. — kaže se o ribi na kojoj nema lusaka. S pastrvami čiki gladci. J. Kavanin 21^a. — c) koža na licu u zdrava, tusta, vesela čeladeta kao da je glatka'. Udovica kojom (griješkom mj. kojoj) se čudi svak što su gladka lica i debeo pupak. N. Nalešković 1, 269. A lice ti glatko i veselo. P. Petrović, gor. vijen. 102. — d) metaforički kaže se o riječima umilatijem kojim se laska; metafora je uzeta od toga što su takove riječi ugodne unutrašnjem osjećanju onoga što ih čuje kao što je ugodno pipanje čega glatka, a može biti da se kod toga misli i na gladiti. Glatka rič krši gujev. Š. Budinić, ispr. 95. Ova ulizujući se s glatkim ričma oko Samsona. E. Pavić, ogl. 198. Koliko su koga glade reći i slade. D. Obradović, basn. 18. — drugo je u ovom primjeru u kojem se kaže metaforički o peru, a značenje je: kao ugladen. I perom pišeš mnogo glajim neg Virgil s Omerom. H. Lucić 284. — e) na glatko, adverbijalno pokazuje da što postaje glatko nekom radnjom. Na glatko teše. J. Rajčić, boj. 31. Na glatko plesti, glatt stricken. A. Hajdenak 23.

b. adv. glätko. — komp.: glädč. Niove košule glatko i ne srozane na nima stojau. E. Pavić, ogl. 145. Dlake da mu glatko i jednako po koži leže. I. Jablanci 118.

2. GLÁDAK, glátka, m. dem. 1. glad. — Radi drugoga -a- i promjene slova d na t vidi kod 1. gladak. — Od XVIII vijeka a između rječnika u Stulićevu. Ali ti je gladak dodijao, al' tamnica jadna kuća tvoja? And. Kačić, razg. 34^a.

GLÁDAN, gládna, adj. esuriens, famelicus, kojega muči glad (kaže se ne samo kad čelade ili živinče jednom nije davno jelo, nego i kao stane čeladeta ili živinčeta koje često ili obično nema dosta hrane ili je već toliko izmoreno gladom da se ne može nikako nasititi). — Drugo -a- stoji mješte negdašnjega i samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu. — Akc. se mjeňa u složenoj deklinaciji: gládni, gládnoga itd. u Dubrovniku je ovaj akc. i u nominalnoj deklinaciji, n. p. gládan, gládno, gládni itd., osim nom. sing. f. i nom. pl. n. gládna, gen. sing. f. gládně, instr. sing. f. gládnóm, i oblika koji su uzeti iz složene deklinacije: gládnój, gládnijem, gládnijeh. — Postaje od osnove supstantiva glad nastavkom ѣръ. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gládnъ, rus. голодный, češ. hladný, polj. głodny. — Kao i kod drugih adjektiva koji znače žeľu, ako je izrečena hrana ili uopće ono za čim hlepi onaj što je gladan, stoji u genetivu. — Između rječnika u Mikaljinu, u Belinu, u Bjelostjenčevu (kajkavski gladen), u Jambrešičevu (gladen), u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu (gládnъ, 'famis'). — Komp.: gládniji.

a. adj. a) o čeladetu. Jesi li ti gladan? Korizim. 7^b. Ako je lačan i gladan, naće u nemu kruh živi. A. Gučetić, roz. jez. 11. Ako ne bi napital gládnoga. F. Glavinčić, svitl. 87. Gladan sam bio i niste mi dali blagovat. J. Filipović 1, 158^b. A žena i dica gladna, gola i bosa uzdišu. F. Lastrić, ned. 425. Brašnenici govori zaira', kada gladan ne imade mira. M. A. Rejković, sat. B8^b. Ni si glasnog naranila, ni žednoga napojila. Nar. pjes. vuk. 1, 188. Leba nosim, a gladan sam.

1, 238. U krojača tanka igla, gladna su mu deca. 1, 379. Poskapasmo i gladni i žedni. 3, 314. Gladnu svatu i divlake u slast idu. Nar. posl. vuk. 42. Ja sam mrtav gladan. Nar. prip. bos. 1, 130. Kad kome ispadne zalogaj iz usta ili ga zaboravi, reče: 'Neko mi je gladan' (od roda ili od prijatelja). Vuk, rječ. 87^b. — s genetivom. Da ja vidim, kud mi drago šeta: il' je žedno, il' je leba gladno. Nar. pjes. vuk. 1, 369. Upitaj der Smilanić-Iliju, kakva mu je muka u tamnici: jeli gladan hleba bijeloga, al' je željan mesa ovnujskoga. Nar. pjes. kras. 1, 12. — b) o živinčetu. Kakono meu gladni vuci. A. Komulović 64. Gladna uš ne umije nego uvjestiti. (D). Poslov. danič. 23. Gladnu kučku nek ne hrani. V. Došen 126^b. Gladna mačka miše lovi. (F). Poslov. danič. 81. A ja konić žedan, gladan kopam zemlju do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. A mi tice doletismo gladne, doletismo i gladne i žedne. 2, 329. Oči mu se bjehu uzmutile, k'o u gladna u gori kurjaka. 2, 428. Gladan kurjak usred sela ide. Gladan pas o komadu saňa. Gladni hrti boje love. Nar. posl. vuk. 41. Gladnu uš mučno je nasititi. 42. — s genetivom. Što nam vrišti Damjanov zelenko? al' je gladan šenice bjelice? Nar. pjes. vuk. 2, 305. Vuk ne vije što je mesa gladan, nego vije da družinu svije. Nar. posl. vuk. 40. — pas i vuk shvataju se kao živinčad koju često ili svagda mori glad, s toga se gladno čelade isporodi sa psom ili s vukom. Gladan k'o pas. A. d. Bella, rječ. 40^a. Gladan kao kurjak. Gladan kao pseto. Nar. posl. vuk. 41. tako je i kod uši, te je gladna uš psotka gladnu čeladetu. Gladna uš 'esurio'. A. d. Bella, rječ. 40^a. Ugur-suse, golotrbče, uši gladna! F. Lastrić, ned. 140. — c) o dijelu ljudskoga ili živinskoga tijela, ne samo o trbuhu: Gladan trbuh razloga ne čuje. (Z). Poslov. danič. 23. Trbuh gladan kruha prosi. V. Došen 214^a. Od gladna trbuha nema gore novoje. Nar. posl. vuk. 232; nego i o drugome što je u gladna čeladeta ili živinčeta: Obraz je gladan, žut. M. Marulić 42. Gladna ruka kruh iz ognja vadi. (D). Poslov. danič. 23. Da š' nom (lulom) gladne zube kali. V. Došen 207^a. Gladno oko ne spava. Nar. posl. vuk. 42. — d) o vremenu (naj češće godini) kad je glad (vidi 1. glad, b)). Daničić u rječniku gdje tumači famis kaže da je onda značenje kod gladan drugo: koji pripada gladi, ali mislim da toga ne treba, nego da narod prenosi značenje s čeladi na vrijeme. V takovo vrime gladno. Korizim. 10^a. Pridoše dni i ljeta gladna. Zborn. 27^a. Bivši gladno i kužno vrijeme. B. Kačić, in. 25. Sljediše godišta gladna. M. Radnić 297^b. Mršave one krave zlamenuju gladna lita. P. Vuletić 37. U gladno doba. I. Đorđić, salt. 360. U zlo doba u gladne godine. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Iza gladne godine dođe i sita. Nar. posl. vuk. 97. Oteglo se kao gladna godina. 242. Gladna godina 'theures jahr', annus inopiae'. Vuk, rječ. 87^b. Dug ovaj dan kao gladna godina. M. Đ. Milčević, zim. već. 210. — e) preneseno kao kod d), o mjestu gdje je malo hrane, gdje je siromaštvo, glad, o neplodnoj zemlji. Zemlja je gladna, nebo u gñivu. I. Gundulić 518. Idući kraj priko jedne zemlje nerodne i gladne, š' njegovijem došastjem pritiču jezbine. M. Radnić 375^a. Lipa ti je Sava voda ladna, kuda teče nije zemlja gladna. And. Kačić, razg. 230. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — f) preneseno od čeladeta na njegovo stanje. Da ga ne bude stegla gladna nevoja. J. Banovac, prip. 105. Onoga pritiskuje gladno i golo uboštvo. A. Kanižlić, utoč. 24. — g) u prenesenom smislu, jako željan,

pohlepan. aa) o čeladetu, s genetivom. Tebe samoga Gospodina da žudim pohlepno i s pohotijem nenasićenim, da te budem jesti i vazda jedući te da te sam gladan (*griješkom gladam*). B. Kašić, nač. 36. Neharne sluga žedne i gladne smrti njegove. M. Lekušić 94. Gospodari koji nisu tuđeg' gladni. V. Došen 73b. Gladan novaca. J. Bošković. — *bb) metaforički, o neživoj stvari.* Zbrkaše se plani Mehmedovi, rasprhaše umamjeni Turci, al' ih gone jatagani gladni. Osvetn. 5, 103. — *s genetivom.* Dilke gladne mesa junačkoga. Osvetn. 1, 71. — *h) po tome što je gladno čelade ili živinice mršavo, kaže se o čem neživom što je odviše tanko ili malahno prema mjestu gdje treba da stoji, prema rupi u koju treba da uđe.* (*Gladno*) n. p. zrno za pušku, klin za kaku jamu, zu klein, zu dünn, 'tenuis'. Vuk, rječ. 87b.

b. adv. gládno. — *Komp.: gládnijé.* Běše po Istru malo žita i gládno běše. Mon. croat. 93. (1468). Ogañ gládno pašu svoju slidi. I. Zanotti, en. 46. i u *Stuličevu rječniku*.

GLADÁŇA, m. vidi gládnik. — *U Lici.* V. Arsenijević.

GLADARIJA, f. u istarskoj pjesmi (pisano gladarja) kao da znači gládno mjesto. Divojčice, biš li tela Botunežana? Botunežana nikad ni jenea: Botunega gladarja. Nar. pjes. istr. 2, 167.

GLADAŠ, m. Laserpitium Tourn., neka bilka. Flora croat. 483. — *samo ondje.* — *vidi 1. gladiš, a.*

GLADAT, adj. gládan (?). — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Mudar, bogat, a ne gladat, svej državom bude vladat. J. Kavañin 208b.

GLADEN, adj. vidi gládan. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* I gladeni vuk zavije. J. Kavañin 249a. — *nepouzđano.*

GLÁDEŽ, m. vidi 1. glád. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Postom i gladežem. Š. Budinić, sum. 151b.

GLÁDIBŔK, m. uprav čovjek koji gladi brke, ali se ne zna s kojijem bi se prenesenijem značenjem moglo upotrebiti. — *U Vukovu rječniku bez značenja.* — *U Šulekovu rječniku stoji (mislim, ne dobro) kod 'putzhans' kao da znači što i gladak, gládun, gládionica.* — *Kad čovjek gladi brke, obično se ne shvata kod našega naroda kao da se kiti, nego kao da je zamišljen ili da pokazuje neki ponos i nemarene za onijem što oko nega biva.*

GLADIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka.* Ivan Gladić. Mon. croat. 256. (1554).

GLÁDILAC, gládioca, m. čovjek koji gladi. — *U Šulekovu rječniku (glätter').*

GLÁDILICA, f. alat kojijem se gladi, isporedi gládilo. a) brus što se oštri kosa ili britva brijača (kako se razlikuje od brusa i točija, vidi kod brus, a) u primjeru iz Vukova rječnika. — *u Vukovu rječniku.* — *b) u Šulekovu rječniku: glatteisen; glättglas; glättstein; ploča gládilica, glättplatte; plankugel; plättholz'.*

GLÁDILLO, n. alat kojijem se gladi, isporedi gládilica. a) vidi strug, bradva. u Mikišinu rječniku (gládilo, čim se daske glade, dolabra, ascia'), iz nega u Stuličeva. — *b) vidi gládilica, a). u Vukovu rječniku (vide gládilica s dodatkom da se govori u Crmnici).* — *c) ogñilo. u Slavoniji.* F. Hefele. — *d) u Šulekovu rječniku: 'bügel-eisen (plätteisen); glättglas; glättstahl; glättwerkzeug'.*

GLADI-LUK, m. Colchicum Bivonae Guss., neka bilka, prstac. — *U Šulekovu imeniku. Gladi-*

luk, hermodactylus (po dubrovačkim rukopisima), Colchicum Bivonae Guss. 87.

GLADIŁKA, f. alat kojijem se gladi (u crevlara čim se gladi koža). — *U Šulekovu rječniku (glättzahn').*

GLADINŠTINA, f. zemļa nenagnojena. — *U sjevernoj Dalmaciji.* J. Grupković.

GLÁDIŇA, f. vidi 1. glád. — *Od xviii vijeka a između rječnika u Stuličevu.* I nega mi morimo i gládiñom i žediñom. Nar. pjes. beitr. mikl. 41. Mačuha je Ružu gládiñom i bosotiñom morila. S. Ľubiša, prip. 88. Još se narod nije okrijepio iza teške gládiñe. 58.

GLÁDINĬ, adj. koji pripada glád. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu: gládiña bolest, 'famis cruciamentum'; ne mogu stāt od gládiñe bolesti, 'adesurio, fame exstimulor'.* Naj gora je nemoć gládiña. (Z). Poslov. danić. 68. Tako od gládiñe smrti ne umro! Nar. posl. vuk. 308.

1. *GLÁDIONICA, m. čovjek koji se gladi, isporedi gládac, gládun, gizdelin, kicoš.* — *U Vukovu rječniku (koji se kiti, 'ein zierling', 'homo putidus', cf. gládun).*

2. *GLÁDIONICA, f. mjesto gdje se gladi.* — *U Šulekovu rječniku: 'glättgetriebe; glättmaschine; glättstube'.*

GLÁDIONĬK, m. sto na kojem se gladi. — *U Šulekovu rječniku: 'glätttisch'.*

GLÁDIONĀK, m. alat kojijem se gladi. — *U Šulekovu rječniku. a) strug kojijem se drvo čini glatko (glätthobel).* — *b) čekić kojijem se čini da što bude glatko (plätthammer).*

1. *GLÁDĬŠ, gládiša, m. postaje od osnove glagola gláditi ili adjektiva gládak.* — *Akc. kakav je u genetivu takav je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. kad je jednak nominativu i voc. gládišu, gládiši.*

a. Ononis spinosa L., neka trava. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Voligijinu (annonide, erba' 'heuheckel'), u Stuličevu (annonis'), u Vukovu (1. vide gládišika s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Gládiš (gládišika, gládiševina, gládiška, gládišt, gládiš, gládiška), slov. gladež, češ. hladyš, rus. гладышъ (= Laserpitium), mrus. гладышникъ (= Agrimonia eupatoria), pol. gladyasz (= Galanthus), češ. hlodaš (= Ulex), bonaca (u starijem dubrovačkim rukopisima), ononide (Skurla, Stulli), Ononis spinosa L. (Pančić, Vodopić). Gládiš žuti, anonide gialla (u starijem dubrovačkim rukopisima). B. Šulek, im. 87.*

b. ime nekijem životinjama. a) vrsta guštera. u Vukovu rječniku: 2. nekakav plavetan gušter s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. Običan ili sivi gušter, Lacerta agilis L., gládiš u Crnoj Gori. K. Crnogorac, zool. 107. — *b) vrsta zmije. u Šulekovu rječniku: 'glatte natter' kod 'natter' (Coluber).*

2. *GLÁDĬŠ, gládiša, m. vidi 1. gládnik.* — *Akc. je kao kod 1. gládiš.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Lici i s primjerom: Rda gládiš.*

GLADIŠEV DO, m. ime mjestu. — *U Daničevu rječniku: 'Gladišev Dol', selima Samodraži, Dobrodoljanima, Neprobištima, Momuži i Bijeloj Crkvi išla je međa, na Bojanov Hrid i preko Gladiševa Dola na Iljinu Glavu'. (Mon. serb. 87 god. 1927).*

GLADIŠEVINA, f. vidi 1. gládiš, a. Gladiševina, Ononis spinosa L. (Pančić). B. Šulek, im. 87.

GLADIŠIK, *m.* *vidi* 1. gladiš, *a.* Gladišik (u Makarskoj), *Ononis spinosa* L. (Visiani). B. Šulek, *im.* 87.

GLADIŠIKA, *f.* *vidi* 1. gladiš, *a.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* nekaka trava po polju, koja ima crven cvijet, a žile joj, kao što se govori, mogu ustaviti plug od 8 volova „die hauhechel“ (Ononis Linn.), cf. gladiš *s dodatkom da se govori u Imotskome.* Isto čini gladišika pivši je. J. Vladimirović 22. Gladišika, anonide (u starijem rukopisima), *Ononis spinosa* L. (Visiani). Gladišika žuta, anonide gialla (u starom rukopisu). B. Šulek, *im.* 87.

GLADIŠKA, *f.* *vidi* 1. gladiš, *a.* — *U Stulićevu rječniku (može biti da treba čitati gladišika) i iz nje u Šulekovu imeniku:* v. gladišik. 87.

GLADIŠT, *m.* *vidi* 1. gladiš, *a.* Gladišt, gladiž, anonide, bonaca (u starijem rukopisima), *Ononis spinosa* L. B. Šulek, *im.* 87.

GLADITEĻ, *m.* *čovjek koji gladi.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (adulator 38a) gdje naj prije dolazi i u Voltigijinu (lisciatore; adulatore, der schmeichler).* Griješe ljudi mamitelji i gladitelji. J. Matović 410.

GLADITEĻICA, *f.* *žensko čelade koje gladi.* — *U Belinu rječniku (adulatrix 38a).*

1. GLADITI, glādim, *impf.* mulcere; laevare, kao činiti da što bude glatko vlačeti, pomičući sve istijem smjerom po onome nešto drugo što nije ni oštro ni hrpavo, a ni tvrdo (*vidi a*). — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. glādi).* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gladiti, rus. гладити, češ. hladiti, polj. glądzić.* — *Isti je korijen što u lit. glodinti, gladiiti, glodus, izgladen (o dlakama); korijen je indoeuropejski po svoj prilici ghladh (s kratkijem a), isporodi lat. glaber, skandinav. gladhr, veslo, anglosaks. glād, zngl. glad, stvñem. glat, gladak, novovñem. glatt.* — *Između rječnika u Vrančićevu (mulcere), u Mikišinu (gladiti, progladiti, punico, polio, perpolio, expolio, levigo; gladiti drvo, dolo, ascia polire, levigo, complano; gladiti, ogladiti zid mistrijom, trullisso; gladiti, pomilovati, blandior), u Belinu (laevigo 105^b, 441^b; gladiti opeke, lisciar i mattoni 105^b; gladiti bradu, mulcere barbam 128^b; blandior 11^b; adolor 37^b), u Bjelostjenčevu (gladim, gladko čimim, planam, laevigo, dolo, polio, edolo, levofacio, expolio, perpolio, laevo. 2. glādim, milujem, mulceo, lenio, mollio, mollifico, blandior, mitigo, placo, dulcem facio, demulceo, permulceo, v. dragujem. 3. glādim zid, trulliso, pumico), u Jambresičevu (glabro), u Voltigijinu (lisciare, polire; accarezzare, polieren, glätten; schmeicheln), u Stulićevu (laevare, laevigare, polire, expolire, palpari, assentari, blandiri), u Vukovu (I. streicheln, mulceo. 2. glätten, laevigare; gladiti se, sich glätten und putzen, como me). a) kad je objekat što tvrdo: drvo, kam, kovina itd., alat kojijem se čini da ono bude glatko, obično je ostar ili hrpavo, ili dajbudi tvrd. po tome se gladiti ne upotrebljava s ovakovijem objektima, ako i ima u rječnicima značenja što ovijem objektima odgovaraju. mješte gladiti upotrebljavaju se osobite riječi prema objektu ili alatu, kao strugati, erendisati, platiati, svjetlati, laštiti, utijavati itd. u jedinom primjeru (gdje je gladiti sa se, pasivno), koji bi mogao amo spadati, ističe se razlika među gladiti i strugati: Kora mu s. (drvetu) gladi tupim nožem, ali se ne struže. J. S. Rejković 400. — b) češće se upotrebljava kad su objekat dlake, perje ili što dlakavo; objekat je vidjeti gladak, kad se dlake ili pera polažu*

na istu stranu jedno na drugo. aa) objekat je brada, brci (u čeladeta), te se gladi rukom. Vesel glade bradu. M. Marulić 64. Bradu od dragosti često glade. A. Kanižlić, kam. 222. Brke gladi, društvu progovara. Nar. pjes. juk. 561. — bb) kad su objekat kose, mogu se gladiti rukom i češšem, po tome gladiti može značiti i: češljati. Još nijesi poznala češlja ni zrcala gladeći ženski vlas. M. Vetranić 1, 99. Kad vam sluge perčin glade. V. Došen 214^b. Divojka žutu kosu gladi. Nar. pjes. istr. 1, 16. — cc) objekat je dlakavo živinče. Češu ih i glade (tovare). M. Vetranić 2, 87. Kad mačku gladiš, tada rep dvije. (D). Poslov. danič. 42. Negove (lavove) grive gladeći. A. Kanižlić, utoč. 267. — dd) objekat je perje. Namišta mu (sokolu) gladeći perje. M. Radnić 149^a. Soko sjedi na grančici, te pera gladi. Nar. pjes. vuk. 1, 497. — e) kaže se i uopće kad se što vlači po čemu drugome sve istijem smjerom. aa) uopće. Hitrima rukami ja guslat junak mlad: od suhe strune sklad kû drugom gladjaše iz driva nima tad ljudski glas vadjase. Đ. Baraković, vil. 342. Ne velim ti da je (fitiše) voskom gladiš. J. S. Rejković 390. amo može spadati i ovo: Tko se miče, neg muha ne gladi. J. S. Rejković 923. — bb) naj češće rukom. Ter pomniha kad se stavi gladit ruka nu (stijenu) od svude. A. Vitaljić, ost. 28. i sa se, refleksivno. Kad ko rekne: „Ja sam gladan“ kaže mu se i: „Gladi se po trbuhu“. u Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić. — često se rukom gladi čelade ili živinče, kao od dragosti, isporodi milovati. Uze mu ruku ter ju ja gladiti. Ivan trog. 18. — sa se, recipročno. Ter se gladu (sic), ter se plešču i grle se meju nima. J. Kavačin 198^b. — cc) u ovom primjeru stoji gladiti ironički sa značenjem kao kod bb): Čuskijam se leđa glade. V. Došen 173^a. — dd) sa značenjem milovati (vidi kod bb)) preneseno je od čeladeta na živinče (subjekat). Zvijer jedna drugu miluje i gladi. M. Vetranić 1, 468. — d) preneseno od značenja kod c) bb), znači uopće milovati, negovati, pokazivati ljubav (objektu). aa) objekat je čelade. Čudne ti si, srečo, čudi, čoecka gladiš dugo vrime. D. Rašina 49^b. Kako prijatelji pogibilno i štetno gladu prijatelja. J. Matović 411. Moćete nu milovati, gladiti a i pokarati. I. Velikanović, prik. 63. Priti oće smrt nemila, ka ne gladi nego grabi. Nar. pjes. istr. 6, 3. — često, kao laskati, ulagivati se, znači pokazivati lažnu ljubav samo riječima. Ako te uzmažu grišnici gladeći, ne viruj, ča t' kažu, da te dila slaveći. P. Hektorović 41. Gladi te, te ubije. I. Đorđić, uzd. 142. Gladi, maže, svoje laži krijuć. A. Kanižlić, uzr. 236. — bb) objekat je stvar umna. Stavljaju svoju dušu u ruke od ispovidnika, koji gladi njihove zloče. A. d. Bella, razg. 152^b. Nahodi se, da kojigod povoljni slijepci lube i glade svoje slijepilo, erbo im je od koristi. B. Zuzeri 53^b. — c) činiti, da što bude glatko, ali drugijem načinom nego je sprieda kazano. Kadi rodi vince, ko nam gladi lice (*vidi* 1. gladak, a, c)). Jačke. 40. — f) u ovom primjeru može biti da znači: kititi, resiti, ali može biti da značenje spada pod e): Gladiš lica, gladiš kose, a ne vidiš, sa svijeh strana mrtva tijela gdi pronose k zemlji da su ukopana. M. Vetranić 1, 28. — sa se, refleksivno, često znači: kititi se, resiti se. Žene gladeć se, noseć prsi otkrivene oli pleća, suviše gizdajuć se, smrtno griše. Blago turl. 2, 154. Gladila se popadija porad daka? (Nije to za tebe pripravljeno). Nar. posl. vuk. 41. A ona počne se češljati i gladiti. Nar. prip. vrč. 20.

2. GLADITI, glādim, *impf.* mučiti gladom, dotjerati do gladi. M. Pavlinović.

GLADIŽ, m. *vidi* gladišt.

GLADJETI, gládím, *impf.* gladovati. — *Samo praes. 3 sing.* gladi (*ali vidi i* gladati) *na jednom mjestu xviii vijeka.* Za nevoju on siroma gladi. J. S. Rejković 347.

GLADNA, f. *selo u Srbiji u okrugu čuprijskom.* K. Jovanović 181.

GLADNÁ RIJEKA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu alesišnačkom.* Livada u Gladnoj Reci. Sr. nov. 1878. 935.

GLADNICA, m. ili f. *gladno muško ili žensko čelade, kaže se s preziračem.* — *Od xvi vijeka.* a) *muško.* između rječnika u Mikašinu (*kođ gladnik i u Vukovu: (ženskoga roda)* der hungrige (als schimpfwort) 'famelicus'. Mihovil Parapinacius, jaže je gladnica. Š. Kožičić 46b. Svjetska gladnica. (Izjelica, n. p. kakav poglavar koji rado mit prima). Nar. posl. vuk. 282. — b) *žensko.* između rječnika u Belinu ('famelica' 901^b), u Voltigijinu ('affamata' 'eine hungrige'), u Stuličevu ('famelica'). Najela se gladnica, pa se nazvala banica. Nar. posl. vuk. 187.

GLADNICE, f. pl. *zasetak u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 172.

GLADNIČINA, m. i f. *augm. 1.* gladnik i gladnica. — *U Stuličevu rječniku* (prodigus fame vexatus, famem patiens prodigalitatis ergo), i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

1. GLADNIČ, gladnika, m. *gladan čovjek, često s preziračem, isporodi gladnica, gladničina, 2.* gladiš, gladniš, gladnak, gladuš. — *Akc. kakav je u gen. takav je u ostalijem paležima, osim nom. sing. i voc. gladniče, gladnici.* — *Postaje od osnove adjektiva gladan nastavkom ikъ.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu, u Belinu 40^a. 301^b, u Bjelostjenčevu (kođ gladnak), u Voltigijinu (kođ gladnak), u Stuličevu, u Vukovu.* Gladnikom zovu svakoga človika. Š. Menčetić 336. Gladnikom iz usta hljeb vadite. M. Vetranić 1, 217. Lakomi gladniče. Đ. Baraković, jar. 101. Izjelice i gladnici. V. Došen 68^a. Prosuo svoje gladnicima, pa sad puha u šakama. S. Lubiša, prip. 61. Podijele gladnicima hljeba. prič. 78. — *u jednom primjeru o gladnom zvijeretu.* I srcem još lući od lava gladnika. H. Lucić 240.

2. GLADNIK, m. *postaje od osnove glagola gladiti.* — *U Stuličevu rječniku sa značenjima: čovjek koji gladi; (kamen) plavac.*

3. GLADNIK, m. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 174.

GLADNIŠ, gladniša, m. *vidi 1.* gladnik. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GLADNÍ VRH, m. *mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Gladnom Vrh. Sr. nov. 1873. 723.

GLADNO, n. *mjesto na ljudskom poplatu, gdje je izdubeno.* — *U naše vrijeme u Lici.* Ko ne ima gladna 'plattfüssig'. D. Trstenjak.

GLADNÔ BRDO, n. *mjesto u Srbiji: a) u okrugu vaješkom.* Vinograd u Gladnom Brdu. Sr. nov. 1873. 231. — *b) u okrugu crnoriječkom.* Vinograd u Gladnom Brdu. 1875. 635.

GLADNÔ VRELO, n. *vrelo u Lici.* J. Bogdanović.

GLADNO VRUKONE, n. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Vinograd u Gladnom Vrukonju. Sr. nov. 1869. 105.

GLADŃAK, m. *vidi* gladnik. — *U rječnicima:*

u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, a u naše vrijeme u Šulekovu (hungerleider).

GLADNETI, gládním, *impf.* postajati gladan (*imperpektivni glagol prema ogladnieti, a inkontivni prema gladovati.*) — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.* gladnimo, gladnite, i u *ger. praes.* gladnēti. — *Postaje od osnove adjektiva gladan nastavkom ē u inf., i u praes.* — *-ne-* stoji po južnom govoru (*u starije vrijeme -nje-*), a po istočnom -ne-, po zapadnom -ni-. — *Mogla bi biti i praslavenska riječ, isporodi češ.* hladnēti, polj. glodnieć; *u našem se jeziku javlja od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (esurio' 901^b), u Stuličevu (esurire, fame laborare'), u Vukovu (hungern' esurire'); u sva tri rječnika nije dobro zašležeeno značenje.* Deru gladnike ki gladne grozneći. M. Vetranić 1, 220. Ni gladnjahu oni, ni one živine. M. Divković, bes. 140^b. Jao vama koji se sada jeste nasitili, jer ćete gladnit. J. Filipović 1, 235^b. Poslije ove vode gladni čovjek. Što je mañe hljeba, više čovjek gladni. Vuk, rječ. 87^b. — *U jednom primjeru xviii vijeka ima gladnieti se impersonalno, te gladni mi se znači: gladnim:* Tu mu se počelo već gladniti. D. Obradović, basn. 61.

GLADOLET, m. Saturnus, jedan od planeta, s kojega je, kao što se negda učilo u astrologiji, tobože gladna godina. — *Naćineno po češ.* Hladolet. — *U Šulekovu rječniku (Saturn').*

GLADOMORNICA, f. *tamnica u kojoj se mori gladom.* — *U Šulekovu rječniku (hungerthurm').*

GLADOMRT, f. *čelade jako gladno, koje gotovo umire od gladi, mrtvo gladno.* — *U Belinu rječniku (fame confectus, famelicus' 40^a), u Voltigijinu (affamato, famelico, sfinito' 'ein verhungerner'), u Stuličevu (fame confectus').* — *nije dosta pouzdano.*

GLADOTIŃA, f. *glad.* — *U naše vrijeme.* U naj višoj mojoj nevoji, gladotini, bosotini i golotini. S. Lubiša, prip. 178. Gladotina, glad. Slovinac. 1884. 143.

GLADOVAC, Gladovca, m. *ime dvjema selima u Hrvatskoj. (kajkavski)* Gladovec: *u počižupaniji jastrebarskoj.* Pregled. 37; *u podžupaniji sisačkoj.* 41.

GLADOVÂNE, n. *djelo kojijem se gladuje.* — *Stariji je oblik gladovanje.* — *Između rječnika u Mikašinu (kođ glad), u Stuličevu, u Vukovu.* Oprjetiliti ñe gladovanje. B. Kašić, nasl. 254. Metnuvši na drugu stranu gladovanje. M. Radnić 115^a. Niti imadoše više gladovanja. E. Pavić, ogl. 94. Putovao sam u gladovañu. Vuk, 2kor. 11, 27.

GLADOVATI, gládujēm, *impf.* esurire, fame laborare, biti gladan. — *Akc. kakav je u praes. takav je u impf.* gládovāh, u *impt.* gládūj, u *ger. praes.* gládujūci; *u ostalijem je oblicima onakav kakav je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* gládovā i *part. praet. act.* gládovāla, gládovāla. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrancićevu (famere'), u Mikašinu, u Belinu 301^b, u Bjelostjenčevu (kajkavski gladovati), u Jambrešićevu (praes. gládujem), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (hunger leiden' fame laborare'). a) u pravom smislu. aa) uopće.* Blažen ki gladuje. M. Marulić 203. Blaženi sada koji gládujete. N. Ražina 173^a. luc. 6, 21. Pokrijepiti gládjuće. M. Divković, bes. 61^b. Meu velikijem obijem gladovati i meu velikom odjećom golovati. 89^a. Ako gládjuje neprijatelj tvoj, napitaj ñega. I. Bandulavić 21^b. paul. rom. 12, 20. Ki nit' skrbi, nit' posluje, rad gládjuje i goluje. P. Vitezović, cvit. 98. Bratja

Osipova svojim ocem gladovahu. P. Vuletić 45. Vidim da mnogi gladuju a mnogi jesu siti i pijani. J. Filipović 1, 424^a. Blaženi, koji gladuju i žedaju. F. Lastrić, ned. 265. Volišo lavi sedam dana gladovati. E. Pavić, ogl. 418. Tko kruh kupuje, tri kuće hrani, a on gladuje. (Z). Poslov. danić. 130. Gladuješ kao siromaški pas. D. Obradović, živ. 97. Po svitu prositi, doma gladovati. Jačke. 230. Gospoduje a gladuje. Nar. posl. vuk. 44. Ko leti hladuje, zimi gladuje. 146. Tako bi po dva po tri dana sirota gladovala. Nar. prip. vuk. 104. — *bb*) u jednom primjeru ime hrane stoji u genetivu, ali vidi b) bb). A mornar ki je lin on kruha gladuje. Đ. Baraković, vil. 65. — *b*) u prenesenom smislu, jako želiti (vidi 1. glad, c)). *aa*) uopće. Putenost što veće jide, to veće gladuje. Blago turl. 2, 137. Kad naj veće po našoj zloći običaje duša postiti i duhovno gladovati. Ant. Kadčić 145. — *bb*) kad se izriče ono što se želi, stoji: *aaa*) u acc. Blaženi koji gladuju i žedaju pravdu. M. Divković, nauk. 196^a. Blaženi gladujući pravdu. F. Lastrić, svet. 116^a. Pravda obita nasititi tko nu gladuje. Blago turl. 2, 137. Bog gladuje tvoje skrušeno uzdisaše, a žeda za tvojima pokornima suzama. D. Rapić 260. — *bbb*) u gen. Blaženi su oni ki gladuju i žejaju prafile. Bernardin 171. mat. 5, 6. Blaženi koji gladuju i žedaju pravde. I. Bandulavić 233^b. I. T. Mrnavić, ist. 156. I. A. Nenadić, nauk. 158. — *ccc*) ne zna se, jeli acc. ili gen. Duša moja tebe gladuje. B. Kašić, zrc. 172. Tebe žejam i gladuju. I. Ivanišević, kit. 74. Dopusti da duša moja tebe gladuje. P. Radović, nač. 485. Dopusti mi, da gladuje i žeda duša moja tebe. A. Kanižlić, bogoljubn. 323. — *ddd*) u jednom primjeru kao objekat ima inf. Žejaše Gospodin i gladovaše trpiti. F. Lastrić, svet. 131^b.

GLADOVICA, f. selo blizu Crkvenoga Sela u hrvatskoj krajini. — xv vijeka. Selo Gladovica. Mon. croat. 126. (1486).

1. GLADOVIĆ, m. samo u jednom primjeru xviii vijeka, kao da znači: gladno čelade. Ima razlog svaki sveti Jerolim vikati na gladoviće, kad se najidu i nasite, pak se ne spominju od svoga bistva. I. Ančić, ogl. 104.

2. GLADOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Melentiju Gladovica. Glasn. II, 1, 180. (1808). Sem. srb. 1882. 202.

3. GLADOVIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 152.

GLADOVIT, adj. gladan. — U Stulićevu rječniku s primjerom J. Betondića (Dubrovčanina xviii vijeka): Gladovite dok živine mnom se budu nasititi. — i u Šulekovu rječniku (hungrig).

GLADOVITOST, gladovitosti, f. stanje onoga što je gladovit. — U Šulekovu rječniku (hungrigkeit).

GLADRA, f. u Daničićevu rječniku (3, 576): Gladra, rijeka kod sela Žeravice: tom je selu išla meda, u rēku u Gladru, i niza Gladru u cršenu Grukū (Glasn. 15, 310 god. 1348?). „na Gladrē crškove“ (304). „zabēls na Gladrē“ (304).

GLADŪN, gladūna, m. čovjek koji se gladi, vidi gizdelin, kicoš. — Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. glādūne, glādūni. — U Vukovu rječniku: koji se gladi (n. p. kiti, često češja) s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. i u Šulekovu: „feinling“.

GLADUŠ, m. a) vidi 1. gladnik. — u Šulekovu rječniku (hungerleider). — b) Draba Tourn., neka bilka. — u Šulekovu rječniku: „hungerblümchen“; šumski gladuš „hainhungerblümchen“

(„Draba nemorosa“). ove riječi nema u Šulekovu imeniku. Gladuš, Draba Tourn. Flora croat. 251.

GLADUŠKA, f. vidi 1. gladiš, a. Gladuška, Ononis spinosa L. (u Severinskoj okolici). B. Šulek, im. 87.

GLĀDA, f. glād. — Postalno je od glād po analogiji prema žeda. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Egarr glādom uzeše. Glasnik. 20, 7. (1764). Trpe glādu i junačku žedu. Nar. pjes. vuk. 3, 303. Eli ti je dodijala glāda, eli ti je dodijala žeda? Nar. pjes. istr. 1, 55.

GLĀDAHAN, glādahna, adj. dem. gladan. — Pošto većina štokavaca ne izgovara h, govori se i piše se i glādan, glādana. — U naše vrijeme a između rječnika u Stulićevu (glādahan) gdje ima i glādašan (glādjašan) s istim značenjem, i u Vukovu: gladan s primjerom iz narodne pjesme: Bosa ću ga kamenom voditi, a glādana preko zemlje site.

GLĀDAHAT, glādahta, adj. kao da je dem. gladak. — Na jednom mjestu u pisca čakavca xvi vijeka (s j. mj. d po čakavskom govoru). Ti si, gospo, jošće dikla, to svak vidi, primlajhta, lipa, slatka, sva glajahta. M. Pelegrinović 189.

1. GLĀDAN, m. Anaspis Geoffr., neka hubica. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. korñ. 589. 593.

2. GLĀDAN, adj. vidi glādahan.

GLĀDAŠAN, glādašna, adj. vidi glādahan.

GLADATI, gladam, impf. gladovati. — Na dva mjesta (prvi bi primjer mogao spadati i pod gladjeti) xviii vijeka (s dj mj. d) i u Stulićevu rječniku (gladati). Kada ja gladjaj, ne napitasto me. I. P. Marki 60. Gladjao sam i ne podadoste mi jist. Blago turl. 2, 181.

GLĀDĚNE, n. djelo kojijem se gladi. — Stariji je oblik gladenje. — U nekim rječnicima i kod nekih pisaca stoji griješkom dj i d mj. d; osim toga (bez ikakva razloga) Mikaš, Della-bella, Voltiggi i pisci prošloga vijeka razlikuju gladjenje od gladeње, te ovome daju samo značenje: milovanje (vidi 1. gladići, c) bb)). — Između rječnika u Mikajinu: gladenje, ogladenje „ex-politio“; gladenje, pomilovanje „blanditia“, blandimenta, illecebrae“; u Belinu: gladenje „ex-politio“ 441b; „adulatio“ 87b; gladenje „blandimentum“ 11b; u Bjelostjencu: gladeње, ogladeње, gladjkovanje „ex-politio, levigatio“. 2. gladeње, miloїe, milovanje, dragovanje, negovanje „blandimentum, blanditia, illecebrae“; u Voltigjinu: gladjenje „lisciamiento; adulazione“, „das schmeicheln“; gladeње „accarezzamento“, „das schmeicheln“; u Stulićevu: gladjenje i gladeње „ex-politio, politura, laevigatio, blandities“; u Vukovu: gladeње, 1. „das glätten“, „laevigatio“. 2. „das streicheln“, „rō mulcere“. Zašto inaš toliku pomnu tvomu zdravju i činiš gladeňa tvomu tijelu i dobavljaš mu lekarije? M. Radnić 164^a. Svitoviii lube gladeňa i laskaňa. 292^a. Da je odvedena samo pod moleње, pod obećaje, pod milovanje, gladeње. Ant. Kadčić 450. Griješe još ljudi mamitelji i gladjitelji koji s gladenjem i s himbenijem falama udahnjuju u ušima i u srca ... J. Matović, kat. 410.

GLADOVINA, f. Lotus L. (u Varaždinskoj okolini). B. Šulek, im. 87.

GLAGOL, m. verbum, riječ. — Miklošić (etym. Wörterb. 70^a) po rus. глаголю, šaliti se, misli da je praslavenska osnova golgolъ. — Nije narodna riječ, nego staroslavenska (glagolъ); rus. глаголь i češ. hlalol jamačno su pisci uzeli iz

staroslovenskoga. a) kao riječ uopće. samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom. ako se gdje i čuje (kao i riječi što su od ove postale) kod naroda, to je ovaj primio iz crkve. između rječnika u Stuličevu (sermo, verbum, oratio) s dodatkom da je uzeto iz brevijara i u Daničičevu (verbum). Posljedovati vladličnemu glagoloma. Mon. serb. 4. (1198—1199). — b) (gramm.) verbum, onaj dio od govora kojim se u predikatu pokazuje da subjekat nešto radi ili nekako biva. u naše vrijeme kod pisaca. Đekoji prosti glagoli u vremenu davno prošavšemu... Vuk, poslov. xli—xlii. mnogi pisci krivo upotrebljavaju za ovo značenje oblik glagolj.

GLAGOLANJE, n. djelo kojim se glagole. — U Stuličevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

GLAGOLATI, glagoljem, *impf.* loqui, govoriti, *vidi* glagol. — Samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Stuličevu (loqui, sermocinari) s dodatkom da je uzeto iz brevijara i u Daničičevu (loqui, dicere). Slyšavši prěsladki glas glagolušć. Mon. serb. 3. (1498). Načeše glagolati iněmi jezky. 77. (1802—1821). Azь grěšnaa vьpijems i glagolems. 547. (1502).

GLAGOLICA, f. alphabetum glagoliticum, glagolska bukvice. — Načineno prema ćirilica. — U naše vrijeme kod pisaca.

GLAGOLIĆI, m. pl. selo u hrvatskom primorju. — xv i xvi vijeka. Radovanić z Glagolić. Mon. croat. 75. (1450). Pridosmo v Glagoliće. 132. (1487). Z Glagolić. 210. (1521).

GLAGOLITI, glagolim, *impf.* *vidi* glagolati. *isporedi* i glagoliti. — U dva pisca xvi i xviii vijeka, u prvoga je miješani jezik. Kako isti sveti Paval glagoli. Š. Budinić, sum. 187. Pak Apolo uzoriti mudroslovja zlatna kita slatko i mudro glagoliti poče, i nega bistro pita. J. Krm-potić, kat. 42.

GLAGOLSKI, *vidi* glagolski.

GLAGOJ, m. ime slovu g u glagolici i u ćirilici. — U naše vrijeme po ruskome глагол; staro je ime bilo glagoli.

GLAGOLJŠ, glagoljša, m. katolički pop koji govori misu slavenski. *vidi* glagoljški. — *Alc.* kakav je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. *sg.* i voc. glāgoljšu, glāgoljši. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Pop glagoljš. F. Lastrić, od' 4. Koga glagoljši zovu jerolimskijem. S. Rosa viii.

GLAGOLJŠKĪ, adj. koji pripada glagoljšima. Ovaj prerano ugrabljen glagoljškoj svetoj knizi. M. Pavlinović, razl. spis. 30.

GLAGOLJATI, glagoljem, *impf.* *vidi* glagolati. *isporedi* glagoliti. — U jednoga pisca našega vremena. Ter zavidni glagoljali Turci. Osvetn. 6, 3.

GLAGOLE, n. a) *vidi* glagol, a) u Vrančićevu rječniku 119 i u Stuličevu (verbum). — b) *vidi* glagolj. u jednoga pisca xvii vijeka. Ovo slovo „g“ koje našinci zovu „glagole“. B. Kašić, nač. 110.

GLAGOLITA, m. *vidi* glagoljš, po lat. glagolita. — U jednoga pisca xviii vijeka. Bil je glagolita. M. Kuhačević 73.

GLAGOLITI, glagolim, *impf.* govoriti, razgovarati se, *vidi* glagol i glagolati. — U naše vrijeme (rijetko). Glagoliti, govorkati, pogovarati; čuje se retko i to od stari ljudi. Podunavka.

1848. 54. Dva momka cijele noći glagoljše budni. Osvetn. 4, 29.

GLAGOLSKI, adj. ovako se zovu slova, bukvice (i knige nom napisane, obred itd.) narodna slavenska koja se više razlikuje od grčkoga alfabeta nego ćirilica, i kojom su pisane knige kod katoličkih popova u mjestima gdje je obred slavenski. — Postane nije jasno: ili od neobične (narodu) riječi glagol što se često čuje kod obreda, ili od neobičnoga imena slovu g. — Od xvi vijeka (u prvijem primjerima ne zna se, treba li čitati l ili j). Z glagolskimi slovi jesmo štampat činili. Postila. posveta 5. Dvi štampe, glagolsku i cirulsku. Anton Dalm., nov. test. 1. predgovor. Z glagolskimi i cirulskimi slovimi. Kateh. 1561. 2. Glagolsku knjigu najde. P. Vitezović, kron. 45. — U naše vrijeme kod pisaca (često a ne dobro i glagolski) sa značenjem: koji pripada glagolu (*vidi* glagol, b)).

GLAGOŠNICA, f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 234.

GLĀGOVO, n. brdo u Velebitu. — U Vukovu rječniku.

GLĀJBITI, glājbm, *impf.* durati ne jedući ništa. u Dobroselu u hrvatskoj krajini. M. Medić.

1. GLAMA, f. ime mjestima u Srbiji. a) dva sela: Gornja i Doña Glama u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 234. — b) ime brdina. aa) u okrugu kneževačkom. Prvi je krak balkanskih visina onaj koji se odvaja na severozapad i prelazi u Srbiju, kao „Bugarska Glama“, pa se povija k severu. naj viši su mu vrhovi: „Babin Nos, Kitka, Glama, Rasovati Kamen“, i „Smilovica“. M. Đ. Miličević, serb. 825. — bb) Vasijska Glama, u okrugu aleksinačkom. 776.

2. GLAMA, f. *vidi* kod glamski.

GLĀMAC, glāmca, m. *vidi* 1. glamoč, glavoč. Glamac, vrsta balave ribice. M. Pavlinović. Glamac, više vrsti „gobius“. A. Ostojić (Brač).

GLAMAČKI, adj. na dva mjesta u narodnoj pjesmi našega vremena, gdje jamačno stoji mješte glamočki. Projahuje Kneževiću Vuče ispod kule paše glamačkoga. Nar. pjes. kras. 1, 4. Kad su bili na poje glamačko, ugleda ih paša. 1, 7.

GLAMASKA, f. *vidi* 2. glamaza. — Samo u Voltigijinu rječniku (ciarlatana, charlatanin).

GLAMAŠA, m. *vidi* 1. glamaza. — Samo u Voltigijinu rječniku (ciarlatano, saltinbanco, charlatan, marktschreyer).

GLĀMAŠKĪ, adj. koji pripada glamazama. — Načineno od osnove glamaz nastavkom škz; zь mijena se na ž, iza ovoga s ispada, a ž ispred k glasi š. — U Šulekovu rječniku (marktschreierisch).

GLĀMAŠTVO, n. stuđe onoga koji je glamaza. — Načineno kao glamaški nastavkom šstvo. — U Šulekovu rječniku (marktschreieri).

GLAMATAŃE, n. nejasna riječ na jednom mjestu xvii vijeka (sa starijim oblikom). Zatvorivši tvoja ćućenja od glamatanja i izpraznosti ovoga nećestitoga svijeta. M. Radnić 15^a. može biti da treba čitati glamazauja.

1. GLĀMAZA, m. circulator; aeruscator, captator. — Nepoznata postać. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (ciarlatano, saltinbanco, circulator) gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu (1. captator, captans, aeruscans. 2. „histro“). a) čorjek koji (osobito po sajmlima) prodaje svoju sitnu trgovinu (često lijeke) sipljući mnogo riječi i bezobrazno lažući. — ovo je zna-

će ne starije, ali ne znam, jeli se gdje uzdržalo u naše vrijeme kod naroda. u Šulekovu je rječniku (charlatan; gauner; marktschreier). — b) čovjek koji zaintačivši i ulagujući se prosi što u koga, pa po tome koji hoće da živi bez truda. s ovijem se značenjem govori sad u Dubrovniku. P. Budmani. sa sličnijem u sjevernoj Dalmaciji: Glamaza, koji čezne u drugoga na jelo, nabiguz. M. Pavlinović.

2. GLAMAZA, f. žensko čelade kao (1.) glamaza. — U Belinu rječniku (circulatrix' 191b).

GLAMAZALAC, glamazaoca, m. čovjek što glamaza, vidi 1. glamaza. — Četvrto -a- ostaje u nom. sing. i u gen. pl. glamazalac; u ostalijem padežima l na kraju sloga mijenja se na o. — U Stulićevu rječniku glamazalac, glamazalca i grješkomo glamazaoc.

GLAMAZALICA, f. žensko čelade što glamaza, vidi 2. glamaza. — U Stulićevu rječniku (captans').

GLAMAZALIĆ, m. dem. glamazalo. — U Belinu rječniku 191b.

GLAMAZALO, m. vidi glamazalac. — U Belinu rječniku 191b i u Stulićevu.

GLAMAZAN, glamazna, adj. koji pripada glamazama. — U Šulekovu rječniku: 'gauklerisch'.

1. GLAMAZÂNE, n. djelo kojijem se glamazâ. — Stariji je oblik glamazanje. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (glamazanje) i u Stulićevu. Od laživijih pohvaljenja, od muzuvirstva, od glamazanja i od zla sfitovanja. B. Kašić, zrc. 190. Jaki pečat od mudrosti drugo nije neg' mučanje, a biljega od ludosti preutrijezno glamazanje. J. Kavašin 356b. — u Šulekovu rječniku: 'gaunerleben'.

2. GLAMAZÂNE, n. djelo kojijem se glamazâ. Otišlo blago u glamazañe, samo da nije u štali'. J. Bogdanović.

GLAMAZAONICA, f. vidi glamazalica. — Samo u Stulićevu rječniku.

GLAMAZAONIK, m. vidi glamazalac. — Samo u Stulićevu rječniku (v. glamaza).

GLAMAZAOSKI, adj. koji pripada glamazao-cima. — U Belinu rječniku glamazalski (circulatorius' 191b).

GLAMAZAT, adj. na jednom mjestu xviii vijeka, nejasna značenja: srodno je s glamaza, ali je u dobrom smislu. Luka Barka glamazati tvoj pučanin bi nekada, pak trgovac prebogati, ki sried bijela Carigrada prva glava prudi tebi, vijerna manet na potrebi. J. Kavašin 188a.

1. GLAMAZATI, glamazâm, impf. raditi kao glamaza, biti glamaza. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. glamazâmo, glamazâte, u aor. 2 i 3 sing. glâmazâ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (glamazati, govoriti s mnogo riječi 'nugor, effundere verba, garrio') gdje naj prije dolazi (ali vidi 1. glamazañe), i u Stulićevu (captare, aeruscare, procare'). a) u jedinom primjeru nije jasno značenje: Al' ja vrag sam domišljati ki glamazat tmu osinu ne dam. J. Kavašin 420b. — b) vidi glamaza, a), prodavati (na sajmu) svoje trgovine mnogijem riječima a i lažima. — nije potvrđeno. — u Šulekovu rječniku (gaukeln, gaunern'). — c) govoriti mnogo i bez potrebe. preneseno s predašnjega značenja. — u Mikafinu rječniku (vidi i Kavašinov primjer kod 1. glamazañe). — d) vidi glamaza, b), glamazati što u koga, prositi zaintačivši i ulagujući se. — u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

2. GLAMAZATI, glâmâzâm, impf. kada blago na slaboj paši više šeće nego li pase, reku: 'U našem polju više blago glamaza nego li pase'. Glamazajući po ovoj počinu dođe u veće gladnije u štalu negoli u jutro izade'. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GLAMAZICA, f. vidi 2. glamaza. — U Šulekovu rječniku (marktschreierin').

GLAMAZUKATI, glâmâzûkâm, impf. dem. 1. glamazati. — U Stulićevu rječniku.

GLAMČEVICE, f. pl. selo u Hercegovini. Mogu još pomenuti selo Glamčevica u predelu Dubravama, negde na severoistok od Počiteja. S. Novaković, srp. obl. 44.

GLAMNICA, f. vidi glavnica.

GLAMŃA, f. vidi glavňa.

1. GLAMOČ, Glamoča, m. grad u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 188. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. Glamoču. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme: Pod Glamočem pod bijelim gradom. Glamoč. S. Novaković, pom. 130. Iz Glamoča, bosanskoga kraljevstva grada. F. Glavinich, cvit. xvi. Od Glamoča. Norini 80. Ja sam, brate, od Glamoča grada. Nar. pjes. juk. 364. — tako se zove i kraj. Glamoč, predijeje i grad. F. Jukić, zemlj. 30.

2. GLAMOČ, glamoč, m. vidi glavoč. Glamoč (glavoč, dubr.), golok, 1. Gobius cruentatus L. 2. v. ugvat. 3. Eleotus auratus Cuv. Čas. čes. muz. 1854. 185. Glamoč bjelač, glamoč lučani, Gobius jozo L. Glamoč puričaš, Gobius ophioccephalus Pall. Glamoč žatac, Gobius auratus Risso. Glamoč, Gobius paganellus L. Gobius quadrimaculatus C. et V. Đ. Kolombatović, pesc. 12. Glamoč žudij, Gobius cruentatus L. Glamoč pločar, Gobius capito C. et V. 13. Glamoč žuti, Gobius niger L. G. L. Faber 201. Glamoč, Gobius minutus L. 203. Glamoč, Gobius zebra Risso. 232.

GLAMOČANI, m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu bañolučkom. Statist. bosn. 70. 76.

GLAMOČANIN, m. čovjek iz Glamoča; plur. Glamočani. — U naše vrijeme. Glamočani na glasu su Turci. Nar. pjes. kras. 1, 191. Turci Glamočani. F. Jukić, zemlj. 30.

GLAMOČIĆ, m. Gobius Buchichii Steindachn. G. L. Faber 232. — uprav dem. 2. glamoč.

GLAMOČKI, adj. koji pripada Glamoču. — Od xviii vijeka (u prvom primjeru sa š mj. č). Od Glamoča glamočke delije. Nar. pjes. bog. 322. Mi ćemo na Ogak uđriti i glamočka sela popaliti. Nar. pjes. kras. 1, 193. Glamočko poje. F. Jukić, zemlj. 2.

GLAMOČLIJA, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 71.

GLAMOČNICA, f. potok u Lici. J. Bogdanović.

GLAMOČ, m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18.

GLAMOVI, m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livađa u Glamovi. Sr. nov. 1871. 859.

GLAMSKI, adj. o srebru u kojem je pomiješano zlata (a ne o naj čistijem srebru, kao što je mislio Daničić). — Postaje od glama, koje je opet nepoznata postaja i nahodi se u starijem dubrovačkim rukopisima pisanijem talijanski (a ne zna se ni jeli romanska riječ): '1279. Vense a Ragusa gran quantità de Bosnesi portando gran quantità de argenti de glama tinta in oro'. Annal. rag. nod. 35. istu riječ glama upotrebljavaju neki

pisci našega vremena sa značenjem: glamsko srebro. — *Nahodi se u spomenicima xv vijeka i otale u Daničičevu rječniku* (glamskyj, dolazi za srebro, mislim da je od grč. γλάμη, 'gramiaē', pa će biti nem. 'blicksilber', naj čistije srebro). Zlata u vertigah deseta sakulji, srebira glamskoga dva sakulja, i srebira bijela dvadesti i deveta sakulja. Mon. serb. 406. (1441). Ni zlata ni srebira glamskoga ni srebira bēloga. 479. (1457). Što se glamsko srebro stavlja prema belom, to je znak da ono nije belo; što ono dolazi odmah iza zlata a pred belim srebrom, to je znak da je litra glamskoga srebira više vredila od litre belog. u samoj stvari po beleškama dubrovačkih hronika mi danas znamo da glama nije drugo već srebro pomešano sa nešto zlata. Č. Mijatović. glasn. 97, 245. Srebro, koje se vadilo iz ruda srpskih i bosanskih, bilo je dvojako, bijelo i glamsko: bijelo naime čisto srebro, a glamsko, srebro pomešano sa zlatom, te blijedo. glamsko se pako dijeli na fino i pliko, valda po razmjerju zlata, kako je u nem bilo (Mikl. 406. 477. 478). . . Da su oni novci srpski, koji izgledaju kao da su pozlaćeni, vjerojatno kovani od glame. S. Lubić, opis jugosl. nov. xxi.

GLĀNCATI, glāncām, *impf.* gaziti po debelom blatu. P. J. Marković.

GLĀNDA, *f.* (običnije *plur.* glānde), struma, bolest kad otječu i gnoje se žlijezde na grlu radi nezdrave krvi, tal. glandula. — *Akc.* se mijēna u *gen. pl.* glānādā. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (glanda, gliva, jagode, nemoć od grla, 'scrofola', 'struma'). Imaše kćer mučenu veoma od glanada. B. Kašić, in. 81. Pet (*ozdravljenih*) od glanada ili skrofula. 102. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GLĀNDATI, glāndām, *impf.* viditi buncati. — *U trebinskoj nahiji.* N. Dučić.

GLĀNDAV, *adj.* strumosus, koji boluje od glanada. — *Od xvii vijeka.* Glandava njeka ozdravi. B. Kašić, in. 81. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GLANGOLIĆ, *m.* Celtis australis L., kostjela. — *U Bakru.* B. Šulek, in. 87.

GLANGOLISITI, glangolišim, *impf.* lukavo što u koga prosi. — *U Stuličevu rječniku:* 'aliquid astute ab aliquo petere'. — *Biće srodno s l.* glamazati.

GLĀS, *m.* vox, sonus, modi, fama, nuncius. — *Akc.* se mijēna u *loc. sing.* glāsu, u *gen. pl.* glāsā, i u svoj množini kad se umeće ov: glāsovi, glāsōvā, glāsōvima, glāsove. — *Riječ je praslavenska* (od osnove gols), *ispoređi stslav.* glasъ, *rus.* голосъ, *češ.* hlas, *polj.* głos; *može biti da je srodno i s litavskim* garsas ili balsas. — *U svijem je rječnicima.*

a. vox, zvuk što izlazi iz grla ljudskoga i živinskoga (u višijih životinja), a postaje kad vazduh tjeran iz pluća čini da trepte opnice u osobitoj spravi u grklanu. a) u čefadeta, i u onoga što se kao čefade misli (Boga, anđela itd.). aa) uopće. Ja jesam glas vapijućega u pustiini. Bernardin 3. joann. 1, 23. Ovce moje glasa moga poslušajut. Korizm. 73^b. A posli imaš glas, od koga govore da vas svit ovi slas veću dat ne more. P. Hektorović 57. Zatisni uši, da ne čuješ glas od one nemani. M. Držić 390. Tebe Kerubim i Serafim neprestanim glasom vapiju. Kateh. 1561. 70. Malo poguditi i glas zukom srediv reče. P. Zoranić 12^b. Zući glas tvoj u ushju mojijeh. M. Divković, bes. 716^b. Jerbo glas dohodi iz grla. M. Orbin 284. A u sebi što si opeta (*lepoto!*)? slados gorka, ijed ugodan; glas bez riječi, riječ

bez vjere. I. Gundulić 280. Tvoje spivanje i glasih skladanje čuje. A. Georgiceo, pril. 74. Da te se nagledam, da čujem drag tvoj glas. G. Palmotić 2, 475. Nu u jeci i janku tužno srce i bez glasa kaže boles. I. V. Bunić, mand. 16. Po onom glasu, koji sliša sveti Ivan u knjigah od očitavanja. P. Radović, nač. 19. Pamet vladaj, pero upravi, glas raslađi. A. Vitalić, ost. 259. Da bi usta ma imala tōke glase i jezike. J. Kavašin 227^a. Jezik i glas kazat ne more. M. Zoričić, osm. 92. Glas iz grla kako biva? V. Došen 261^b. Al' kad oni (*Adam i Eva*) Božji glas slišaše, koji onda po raju hodaše. M. A. Rejković, sat. F5^b. Da su s glasom zajedno pokornik i ispovnik, premda nisu s kipom. M. Dobretić 379. A podvikni glasom Mustavinim. Nar. pjes. vuk. 3, 182. A tako me ne rodila majka, već kobila koja koža moga, i muškijem ne pasala pasom, i turskijem ne nazvala glasom! 3, 255. Da bi mene ne rodila majka, ni muškijem opasala pasom, ni junačkim dovikala glasom. 3, 273. I po glasu poznavao kumu. 3, 325. Da promijeni glas. V. Vrčević, igr. 58. Al drhće joj glas gtoča bijela. Osvetn. 1, 53. „Bog da prosti!“ ču se glas na dvoru. 1, 70. Gdje vilinski prozujali glasi. 3, 147. Pismo je oku što je glas uhu. M. Pavlinović, razg. 76. — *gdjekad se kaže o glasu, da on govori.* Budući molitvu svršila, dojde glas z neba govoreći đoj. Živ. kat. star. 1, 224. Glas Boga svemogućega dođe od neba govoreći. M. Divković, bes. 16^a. Glasi zuće po oblaku: „Hosana“. I. Bandulavić 82^a. Razvedren je svak u licu, glasi ti ovo svi govore. I. Gundulić 899. Otrovani glase, nu govor' sada. A. Vitalić, ost. 418. Glas izide iz oblaka i Turcima govoraše. Nar. pjes. mikl. Beitr. 23. Glas Božji vapijući po usta mudroga. M. Zoričić, osm. 2. *po tome se kaže i da glas „umukne“.* I od grada i od dvora zamuknuše svačiji glasi. I. Gundulić 493. — *bb) u prenesenom smislu.* aaa) glas Božji o zvonu. Tako mi onoga glasa Božjega, a Bog je istina! (Kad se čuje zvono). Nar. posl. vuk. 303. — *bbb) echo, o glasu što se odbija.* Pusta i gluha svim planino, već ne dala glas ikada, ah, kako nam odi sada ti sve veliš neistino! I. Gundulić 89. — *ccc) misao koja je u čefadetu postala da ne zna ni samo kako, shvata se kao neki glas u duši.* Glas mi u srcu neki pravi, da se od mene ho' dijeliti. G. Palmotić 2, 13. *amo spada i ovo:* Ali srce ke ne vara, čim dohodne sluti česti, Korevskoga gospodara svijem krenućem đoj navijesti, unutrnijem veleč glasom. P. Sorkočević 580^b. — *ddd) ono što se glasom javlja, riječi, govor, osobito ako je ganuto čefade što govori ili hoće da gane čefade s kojijem govori.* U svako pitanje koje u tebe budu prositi i moliti, usliši glas đih. Živ. kat. star. 1, 224. Neto bi glas pozdravljenja tvoga u ustijeh mojijeh, uzveseli se dijete u utrobi mojoj. N. Rašina 16^b. luc. 1, 44. Vidiš ončas na glas ovi gdi se zemlja sva podiže, gdi od svud vrve vitezovi. I. Gundulić 433. Gospodine, začuj moj glas ucvičeni. I. V. Bunić, mand. 12. Kad ga hoti pustit živa na glas puka milostiva. J. Kavašin 344^a. Jauknu o(d) žalosti, i izmače iz žepa nož, dignuvši glas: „Ja sam ona, ja, koja sam smrt dala ovome“. J. Banovac, razg. 150. Ozovni se na glas Pavla apostola. M. Zoričić, osm. 17. Po glasu i svidocanstvu virmih ljudi. Ant. Kadžić 283. Jedan za drugoga vazda pošćenijem glasom pitali. Pravdonoša. 1851. 21. — *i u množini (ispoređi d, c)).* Paša u mlaca s blagom slikom zapaža se na ove glase. I. Gundulić 470. Mandalijena kliče u ove jadne glase. I. V. Bunić, mand. 83. Al' čekajte, siromasi, to su od

vas ludi glasi. V. Došen 78^a. — *b*) u *žirinceta*. Grlica grskanijem svojim oglašajeta dobri glasom. Mon. serb. 65. (1902). Razlici glasi i blekanja živine. Živ. kat. star. 1, 218. Tuj kokot pusti glas, ter počeo pjevati. N. Najlašević 1, 181. Toliko je strašan glas lavski. M. Divković, bes. 617^a. Nu kud veće mala ptica s nejacijem leti krili, muklim glasom od slavica natječući žuber mili? I. Gundulić 282. Od glasa prvih noćnih petehov do zore rukami dilaše. F. Glavinić, cvit. 208^a. Glavom vrti, glasom rže, oči obraća pune plama. A. Vitalić, ost. 240. Golubica drugoga glasa ne ima, nego koliko da sve ječi i plače. J. Filipović 1, 168^b. Da Bog takove molbe ne sluša, koliko ni glas prasji. Ant. Kadžić 40. Gonet li po glasu od živine, ptice. 248. Po glasu tica, a po šapama se lav poznaje. Nar. posl. vuk. 250. Kad davo čuje svračiji glas. Nar. prip. vuk. 115. — *c*) glas *stoji kao objekat s nekim glasolima, da se pokaže postajanje glasa ili uopće ili nekim osobitim načinom; takovi su glagoli n. p. aa*) dati. Hoće li glasa dat Ivan mučeni? A. J. Knežević 168. I davahu glase prevelike. Nar. pjes. vuk. 5, 295. Ne daj glasa bez bijela dana. Nar. pjes. herc. vuk. 4. — *bb*) pustiti, ispustiti. Glas puštam, smijeno velmi vas moleći. S. Menčetić 85. I doli pad jedva glas ispustiv reče. Aleks. jag. star. 3, 228. Isus pustivši glas velik izdahnu. I. Bandulavić 94^a. mar. 15, 37. Glas ispustiv tako reče. J. Kavašin 23^a. Nigdi svoga on ne pušta glasa, niti plunu, ni na koža viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 78. Ne pust' glasa do bijela dana. 1, 246. — *cc*) činiti. A oni jedan glas učiniv viknuše. N. Najlašević 1, 196. Kakono ti jahešće koje strigu ali ti vode zaklati, a ono ni bleji ni koga glasa čini. M. Divković, bes. 13^b. — *dd*) dignuti, uzdignuti, podignuti. Ciječ toga dižem glas k nebesom dan i noć, moleći. N. Dimitrović 43. Zdvizahu glas svoj ka nebu. F. Vrančić, živ. 37. Misnik malo popovise glasa podigne. I. Bandulavić 111^b. Tad (*lovčari*) glasi dvizaju. I. T. Mrnavić, osm. 48. Glas uzdviže i vapije. A. Vitalić, ost. 85. Pokazavši ga puku, diže glas, govoreći jim: 'Ecce homo!' J. Banovac, razg. 160. Uzdigavši glas vapiti počeo. F. Lastrić, test. 229^a. Stide se nikoji glas na pivahe dignuti. A. Kanižlić, utoč. 334. Podigoše glas govoreći: 'Isuse učiteju!' Vuk, luk. 17, 13. — *u prenesenom smislu, kao protiviti se riječima*. Ostali naučitelji ne manoga glasa uzdižu. Ant. Kadžić 485. Sveti čovik glas uzdiže protiva opaku živleju. I. J. P. Lučić, izk. 16. — *ee*) uznijeti. Vsi sveti vzneseše glas glagoljuće: 'Pomiluj, Gospodi, krestjani'. Pril. jag. ark. 9, 117. (1468). — *ff*) napeti. Sada glasa draga i mila jednoglasno napihaju. J. Krmpotić, katar. 119. — *gg*) prostrijeti. Čujem vas dobro, nu prostrite veće glas. N. Najlašević 1, 247. K Bogu sada, družbo mila, da se prostru glasi naši, ako u tomu zemlji naši stvar se sluti ka nemila. I. Gundulić 81. — *hh*) pružiti. Pruži svoj glas Jezus. S. Rosa 104^b. — *ii*) glas, kao *nepravi objekat, stoji u instr.: aaa*) s *glasolima* vrtjeti, izvrtati, zavijati. Koli bi junaci ljepše popijevali, koli bi glasom ljepše izvrtali. M. Držić 399. Glasom zavijaju, dižu ga i nim vrte. P. Knežević, osm. 136. — *bbb*) s *glasolom* treptjeti. Treptjeti glasom pjevajući, 'far trilli', 'vocem canendo crispato'. A. d. Bella, rječ. 745^b. — *d*) uz glas ima *adjektiv ili druga riječ, čim se pokazuje kakav je čuti onaj glas. aa*) *adjektiv pokazuje kakav je glas u nekoj prigodi, kakvijem se glasom nešto reče, javi, zaviče, zapjeva itd.* Kakvim glasom ima se pivati. P. Knežević, muk. 5. —

Zavapifši tada oni glasom velikim. Bernardin 10. act. ap. 7, 56. S velikim glasom, s mnogimi slzami vzvapi. Naručn. 100^a. Digne velik glas a usta otvori. N. Dimitrović 10. Iz glasa velika san počeo vapiti. Đ. Baraković, jar. 33. Gospodičić mlad prid nime kliče glasom velicime u ovi način popijevati: ... I. Gundulić 416. S velikim glasom 'voce magna'. A. d. Bella, rječ. 775^a. Zavapi velikim glasom da ga svi razumiju. A. Kanižlić, kam. 843. Zavikavši glasom velikim. reče. And. Kačić, kor. 302. — Štiti glasom jakim i čistim. M. Bijanković 109. Mi udrismo u naj jače glase i plače. I. Đorđić, uzd. 79. — Vikne s gromovitim glasom. D. Obradović, živ. 95. Progovori gromovitim glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 248. — Trublju trubeći i glas glasoviti klikajući. M. Jerković 63. — Misa ka se visokim glasom govori. Naručn. 27^b. Pojahu u visoke glase. Zborn. 93^a. Slavicu u gori, u glas naj viši s nami bliži. I. Gundulić 133. Očenaš govori se visokim glasom na misi. M. Dobretić 410. — Početi češ misu glasom na pol visokim. P. Radovčić, nač. 434. — Govoreći s malim glasom. M. Zoričić, osm. 42. — S vrh pristoja na kom sjaše, tihim glasom stavno reče. I. Gundulić 504. Papa tihim glasom zabesidi. A. Kanižlić, kam. 879. — Stvari malahne glasom nizocijem (*govoriti*). K. Magarović 108. Nika glasom niskim, nika visokim govore se. I. Velikanović, uput. 3, 415. — Glasom krotkim (*ima se govoriti očaj*). Naručn. 26^b. — Isus reče glasom lahkim. Korizm. 92^a. — Mladić počel tanken glasom pripovedat. Nar. prip. mikul. 89. — Počet mogu visokijem i bistrijem glasom. I. A. Nenadić, nauk. 12. — Misnik reče slideće molitve čistim glasom govoreći. I. Bandulavić 265—266. — Otvorenijem glasom pjeti. A. Gučetić, roz. jez. 28. — On povika glasom zadavljenim. Nar. pjes. vuk. 3, 546. — V nepodoban glas probiv reče. Š. Kožičić 40^a. — *bb*) kao kod *aa*), ali kad je glas takovi da se nim pokazuje unutrašnje osjećaje, ganuće, o ljudskom glasu. Koja vika oda svudi veseljih se glasa otvori. G. Palmotić 1, 27. I veselim glasom vikne. V. Došen 127^b. Da se uzdvižu glasi od veselja. A. Vitalić, ist. 417. — Vspoj Bogu radostnim glasom. Transit. 190. On sa obrazom veselim i slatkim i z glasom radostnim reče. Korizm. 103^a. — Svitlim glasom vsm onim progovoriv. Transit. 34. — Neg pustiv tužan glas, hotjejte hojzi reć. N. Najlašević 2, 4. Tužni glas 'voce lamentevole', 'vox ululans'. A. d. Bella, rječ. 775^b. — Čudnimi nikimi glasi lipimi i žalostnimi pisni pojahu. Aleks. jag. star. 3, 286. Vele tužnijem i žalostnijem glasom činaše molitvu. M. Orbin 60. Žalosni glas 'voce compassionevole', 'vox patetica'. A. d. Bella, rječ. 775^b. I ne ufajuć da ju obrani, zaupi u glas pun žalosti. I. Gundulić 391. — Vila pokliče u plačan glas. M. Vetranić 2, 118. O slavni bože naš, plačni glas ki čut' bi matere je gzdave tve juhi. I. Gundulić 104. Zavapi Josip plačnim glasom. E. Pavić, ogl. 91. — Da pjesni lijepe i medene moj ponižen glas upravi. A. Vitalić, ost. 1. — Ščepan krotkim glasom rekne. S. Ćubiša, prip. 107. — Todosije umiljatim glasom odvrti. 120. — Oče s čistim glasom i lubeznivim a ne poplašenim govoriti ove molitvice. L. Terzić (B. Pavlović) 31. Prostrat ču glas juveni. I. Đorđić, salt. 251. — I s jutitim glasom govoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 427. — *cc*) kakav je uopće (ne samo u nekoj prigodi) glas. *aaa*) osobito po jakosti. Glas jaki 'voce gagliarda', 'vox contenta'. J. Mikala, rječ. 106^a. — Da gvozden glas tko imo bi. J. Kavašin 485^a. — Mali glas 'vocula'. A. d. Bella, rječ. 775^b. — Slabi glas 'vox an-

gusta'. 775^b. — Tijem da se moj glas mlohavi u lijep način krijepi i vlada. A. Vitaljić, ost. 90. — *bbb*) osobito po muzikalnoj visini ili nizini. Naj viši glas, 'voce di soprano', 'vox acuta'. A. d. Bella, rječ. 775^b. — Glas visoki, 'contralto', 'voce musicale nota', 'vox subacuta'. 224^b. — Glas pritanki, 'soprano', o 'soprano', 'voce cosi detta da' musici', 'vox acuta'. 688^a. — Glas potanki, 'voce di contralto', 'vox acutae proxima'. 775^b. — Srednji glas, 'tenore', 'voce di musica cosi detta', 'vox media'. 728^a; 'voce di tenore', 'vox gravi proxima'. 775^b. — Debeli glas, 'basso', 'voce musicale', 'gravissima vox'. 131^a; 'voce di basso', 'vox gravis'. 775^b. — Niski glas, 'basso', 'voce musicale', 'gravissima vox'. 131^a. — Dubok glas zatrubi iz rasta. M. A. Reljković, sabr. 54. — *ccc*) uopće (*prvi primjeri mogu spadati i pod bbb*). (Glas tanki, tihi, 'vox suavis'. J. Mikaļa, rječ. 106^a. Tanki glas, 'voce sottile', 'vox suavis'. A. d. Bella, rječ. 775^a. To nije onaj tanki glas lisičin. Nar. prip. vuk. 224. — Glas ženski, 'vox mollis et muliebris'. J. Mikaļa, rječ. 106^a. — Stane i on svojim krupnijem glasom vikati. Nar. prip. vuk. 224. — Račite (*vihri*) ponit ov moj mukal glas. P. Zoranić 50^a. S primuklim glasom i promiñenim oblićjem. 27^a. Glas je moj izmuokao. M. Divković, bes. 350^b. Bil bi se ganul na oni trepeći i zamuknuti glas sina svoga. P. Radovčić, nač. 194. Mukli glas, 'voce fioca', 'vox rauca'. A. d. Bella, rječ. 775^b. — Glas čist, koji se može razumiti, 'vox articulata', 'vox explicata', 'vocis impressio'. J. Mikaļa, rječ. 106^a. Čisti glas, bistri glas, 'voce chiara', 'vox limpida'. A. d. Bella, rječ. 775^b. — Glas drćući, 'voce tremolante', 'vox tremula'. 775^b. — Zač on imiše jedan vele lip glas, takoje učaše se kantu. Mirakuli. 118. Lip glas i čist imadiše. P. Knežević, živ. 20. Imao je lep glas. Vuk, dan. 4, 5. — Obrtni glas, 'voce flessibile', 'vox ad inflexionem facilis'. A. d. Bella, rječ. 775^b. — Popivkiñe sfejor nove upivaju glasi skladni. B. Kašić, nač. 92. Pjesni drage i mile pastijeri i vile u skladne tu glase ne pristav pjevaju. I. Gundulić 115. Glasa neskladna, 'discordante nella voce', 'voce absonus'. A. d. Bella, rječ. 262^b. — *dd*) adjektivom se pokazuje kakvo se unutrinje osjećanje (*ugodno ili nasuprot, strah itd.*) budi u onoga koji čuje glas. Tvoj je glas sladak i blag. M. Jerković 93. Ti bijaše izgubila prislakli glas od tolikoga plača. M. Lekušić 108. — Zlaćenijeh romon žica s mednijem glasom ugađati. I. Đorđić, uzd. 19. Pjesni i hvale koje sveti andjeli čistijem i medenijem glasima čine. I. M. Mattei 175. — Tim sva dvorna u glas mio starom crncu kliče ovako. I. Gundulić 459. — Neće, neće tad mućati, da strašan će glas pušćati. A. Vitaljić, ist. 152^a. Glas koji je odveć strašan podnijet neće tvoje uho. J. Kavañin 529^b. Pače sva se vojska užeže u plam živi, u strašive vapeć glase. I. Gundulić 519. — *ee*) živi glas (*možebiti po tal. viva voce*) kaže se kad se što javlja isrijekom, samijem rječima, a ne drugim načinom, n. p. migom, pismom, a ni uzvikom. Satvari date u prđanju rčij i živa glasa. Š. Budinić, sum. 16^a. Živoga glasa djelovanje. M. Divković, bes. 225^b. — mrtvi i mrtvački glas u ovijem primjerima nije suprotno živom glasu: prvo je glas čovjeka koji umire, a drugo glas u mrtvaca. Mrtvi glas, 'voce mortua', qual è quella de moribondi', 'vox intermortua'. A. d. Bella, rječ. 775^b. Tad se Jovo iz mrtvih povratu, pa mrtvačkim progovara glasom. Nar. pjes. vuk. 2, 576. — *e*) moć, snaga po kojoj se može ispuštiti glas, govoriti. *aa*) kad čelade slabi, a naj više kad je na umrcu, nestaje mu glasa, gubi ga, i može mu ga posve nestati. Treto bi prilika, da on glas izgubi. F.

Glavinić, cvit. 197^a. Nemu pade kapla, izgubi glas, izgubi razum. M. Dobretić 88. Po neđeli izgubila glasa. Nar. pjes. vuk. 2, 124. — Srce 'oj hlepti, glas postaje. J. Kavañin 253^a. — Glas bo mi pomañkaje. F. Lastrić, svet. 27^a. — Jošter gospe hotijaše žalit, ali ne mogaše, jer joj glasa već nestade. P. Knežević, muk. 32. — *na suprot kad se povraća snaga, glas se može steći*. A ona, kad može glas steći, reče ovo cvileći. F. Lukarević 18. — *bb*) uopće čelade može vikati, govoriti jako, koliko ga glas, 'donosi', 'vidi donositi, e, b) bb). — *cc*) u narodnijem pjesmama našega vremena ukinuti koga s glasa znači, kao dignuti mu glas, dakle ubiti ga. Te pogodi Mehmed-Arapina posred pasa, ukide ga s glasa. Nar. pjes. vuk. 3, 13. Pa do hega bješe pogodilo posred pasa Ploču Sijaiju, te Turčina ukinulo s glasa. 3, 198. — *na drugim mjestima ima ne dati komu glasa s istijem značenjem*. Te Turčina dobro pogodio posred pasa, ne dade mu glasa. Nar. pjes. vuk. 4, 63—64. 514. — *ovo će biti postalo skraćenom od ovakovijeh rečenica (vidi c) aa)*: Dovati ju za bijelu ruku, jednom rukom za ruku devojkju, brgo drugom za bijela usta, ne dade ju više dati glasa. Nar. pjes. vuk. 3, 184. Te pogodi Krečka Kneževića po sred pasa, da ne dava glasa. 4, 410. — *f*) glas stoji adverbijalno u nekim padežima i s nekim prijedlozima, a može imati i pridjev vas, da se pokaže kako se što javlja, govori itd. jako ili polagahno (*vidi i kod d*). *aa*) glas je u instrumentalu samo ili uz vas. *aaa*) glasom ističe da se nešto uprav govori tako da se može čuti, a ne samo da se govori u sebi ili misli (glasom s adjektivom *vidi kod d*) *aa*). Svi te glasom hvale do neba i čtuju. P. Hektorović 63. Hoće li se na rečenom sudu govoriti pameti ali glasom. M. Orbin 235. Ali sām u svojoj pameti ali glasom. P. Radovčić, nač. 116. Glasom, 'vocalmente, con la voce', 'voce'. A. d. Bella, rječ. 775^a. Ova se molitva u misi glasom govori. Ant. Kadčić 101. — *griješkom s prijedlogom s*. Posli nego je vas puk molio s glasom u rečenomu otčenašu. Ant. Kadčić 102. — *bbb*) svijem glasom, kad se više koliko se jače može. ovako je značenje u svojim slučajevima kad uz glas stoji vas, *vidi daf*. Razuman zlo svoje kad mući do vika, mahnit pak na dvoje glasom ga svim vika. F. Lukarević 57. — *i s prijedlogom s*. Sa svijem glasom, 'ad altissima voce', 'voce maxima'. A. d. Bella, rječ. 775^a. Da sa svim glasom viče. M. Dobretić 96. — *bb*) u acc. s prijedlogom na. *aaa*) na glas znači obično što i glasom (*vidi aa*) *aaa*). Na glas pročtasmo rečeni list. Mon. croat. 99. (1466). Dokle redovnik na otaru govori na glas. M. Divković, nauk. 163^b. Molimo ga govoreći molitve ili na glas ili pod muće. J. Filipović 1, 277^a. Vapijaše, ako ne na glas, bari u srcu svomu. F. Lastrić, test. 161^b. Virovanje imade se govoriti na glas. A. Kanižlić, kam. 182. Pop pročita na glas osudu. S. Ćubiša, prip. 163. Onda na glas a ne na tajnu dogovaraju se. V. Bogišić, zborn. 523. — *ali može imati i jače značenje: jako*. Koja na glas vikaše. E. Pavić, ogl. 414. Pak zlokuća na glas zove. V. Došen 40^b. A zaman ga na glas ište majka. Osvetn. 1, 20. i o živinčetu. Jer pas kada na glas laje. V. Došen 117^b. — *bbb*) na vas glas, *vidi aa*) *bbb*). Na vas glas, 'forte cioè ad alta voce', 'elata voce'. A. d. Bella, rječ. 825^b. Na vas glas vapije. F. Lastrić, svet. 81^a. Na vas glas zaplakavši. And. Kačić, kor. 140. I da na sav glas onako vičem da me vilice i žuglijeri zabole. Nar. prip. vrč. 90. — *ccc*) na sve glase, *vidi aa*) *bbb*). Ka 'e bogove zaglušala pitajući na sve glase. J. Kavañin

93b. Na sve glase ,elata voce'. A. d. Bella, rječ. 325^b; ,voce magna'. 775^a. — cc) u acc. s *prijedlogom* u. aaa) u glas, kao na glas (vidi bb) aaa)), ali *svagda* s jačijem značenjem. Hoću ja u glas zaupit: ,O Bože!' Š. Menčetić 90. Hudi Židovi vikahu svi u glas. N. Najlašević 1, 135. S nepokoja u glas vapim Privišnemu. I. Đorđić, salt. 473. U glas viknu trista kaludera. Nar. pjes. vuk. 2, 100. U glas viču tri age careve. 2, 433. Al' gledale sa divana bule, pa pomagat u glas prionule. Osvetn. 1, 41. — bbb) u glase, kao u glas, ali još većom silom. U glase ,elata voce'. A. d. Bella, rječ. 325^b. Po vas dan psuje u glase. I. Đorđić, salt. 341. Vapio bi i ti bez pristanka tad u glase. I. M. Mattei 207. — ccc) u vas glas, (vidi aa) bbb). Klikoše u glas vas onaj tuj dva druga. G. Držić 435. Smirno te ja za toj sad moju u vas glas, o višnji Bože moj! D. Rašina 142^b. Rijet ću u vas glas. F. Lukarević 141. Otac stano u vas glas lelekat. S. Lubiša, prip. 168. — ddd) u sve glase, (vidi aa) bbb). Pokli tu u mnogu bogoľubstvu u sve glase naj prije hvala višem Bogu u prisvetoj crkvi da se. I. Gundulić 397. S tebe putnik miran sada grede pojuć u sve glase. 399. U sve glase ,voce magna'. A. d. Bella, rječ. 775^a. Sta u sve glase revati. I. Đorđić, ben. 138. Pjevale se po svaki način, moj Jezuse, svud i u sve glase hvale i dike srcu tvomu. I. M. Mattei 292. — dd) u loc. s *prijedlogom* u, kao u glas (vidi cc) aaa)). *samo na jednom mjestu, i to radi slika*. Prista svaki od svjetnika, a car stavno kliče u glasu: ,Živi, dundo, i ma bratja živa da su'. I. Gundulić 909. — ee) u gen. s *prijedlogom* iz, (od xvii vijeka, *vidi kod bbb)*, u naše vrijeme običnije) iza. aaa) iz glasa, iza glasa, kao u glas (vidi cc) aaa)), ali *silnije*. I za tim on poni iz glasa vapiti. M. Marulić 188. Koja se s daleče iz glasa nasmiĝa. Š. Menčetić 206. Iz glasa ki (kuf) takoj pojući prikrati život svoj. M. Vetranić 1, 5. Nemoj to se pripadnuti, da iz glasa poklikni brajena Andrijaša. Nar. pjes. hekt. 19. Ter sina svojega iz glasa plakaše. N. Najlašević 1, 139. Kliknite iz glasa, da se Bog proslavi. M. Držić 419. Tko je ono, iz glasa tko zove sad mene? D. Rašina 73^a. Da iz glasa govore mu ,credo'. M. Orbin 82. Neka jezik moj slaviti bude iz glasa pravdu tvoju. I. Gundulić 201. Njeki iz glasa pomoć pita. P. Kanavelić, iv. 47. Zajaukaše iz glasa. L. Vladimirović 18. Već iz glasa stae dozivati. Nar. pjes. vuk. 4, 173. Počne iz glasa da tuži. S. Lubiša, prip. 177. — Ondar Stojan iza glasa viče. Nar. pjes. vuk. 3, 163. Oni povikavši iza glasa. Vuk, djel. ap. 7, 57. — bbb) iz svega glasa, iza svega glasa, (vidi aa) bbb). Da ga kako mahnica pogrde iz svega glasa. B. Kašić, fran. 96. A on vapijaše svez iz glasa: ,Jeda ĳudi! jeda Boga!'. I. Gundulić 562. Pigmeji iz svega glasa poju. G. Palmotić 2, 255. Vikaše iz svega glasa. S. Lubiša, prip. 114. — Vapijući iza svega glasa. P. Radovčić, nač. 260. Počeše iza svega glasa rugati se Turkom. A. Kanižlić, kam. 825. Iza svega glasa zvati. And. Kačić, kor. 173. On povika iza svega glasa. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Zaupila iza svega glasa. Nar. pjes. istr. 1, 60. — ccc) iz svijeh glasa, (vidi aa) bbb)). *samo na jednom mjestu xvii vijeka*. Iz svijeh glasa on ovako ne zavapi, neg' zagrm. I. Gundulić 475. — ff) u gen. s *prijedlogom* izvan. *na jednom mjestu xvii vijeka*. Kako govoriš toliko i tako jako i izvan glasa! M. Radnić 425^b. — gg) u gen. s *prijedlogom* s, (vidi ee) aaa)). *na jednom mjestu xvii vijeka u pisca čakavca*. Gdi Susana s glasa plače. Đ. Baraković, jar. 68. — hh) u gen. s *prijedlogom* za (koje po svoj prilici

stoji mj. iza). u naše vrijeme kod sjevernijeh čakavaca. I zavikne za glasa visoka. Nar. pjes. istr. 1, 34. Žival je rupal za sega glasa. Nar. prip. mikul. 5. — ii) u acc. s *prijedlogom* pod, *kad je glas slabiji nego kod običnoga govora, tako da može čuti samo onaj koji je vrlo blizu. isporedi i kk)*. Niki s okruženim prorokom pivahu pod glas. F. Lastrić, test. 230^a. Sva ova čine se pod glas. M. Dobretić 409. — kk) u gen. s *prijedlogom* ispod. *značenje je kao kod ii)*. Iz pod glasa ,submissa voce'. A. d. Bella, rječ. 775^b. Na ovi pogled veli Abizaj iz pod glasa Davidu. Đ. Bačić 148^{ab}. — ll) *amo može spadati i na po glasa, jer je značenje od prilike kao kod ii) i kk)*. Povrne Luka na po glasa. S. Lubiša, prip. 135. Paša mu reče na po glasa. 186. — g) jedan glas kaže se, *kad više čeladi ujedno u isto vrijeme isto govori, te kao da se čuje samo jedno. može biti i u prenesenom smislu, kad se hoće kazati da su čelad istoga mišljenja i ne pazeci kako ga izjavľuju. često adverbijalno, vidi f)*. Mi svi jednim glasom vam dajemo. Mon. croat. 5. (1275). Vzvapiše jednim glasom svi glagoľuće. Pril. jag. ark. 9, 116. (1468). Ti ĳudi rekoše jednim glasom. Mon. croat. 191. (1506). Od ke (Sunčаницe) ću zamjerne i velike on liposti spovidati jednim glasom sve jezike. I. Gundulić 374. A u glas jedan ĳubežľivi vojska zaupi svakolika. P. Kanavelić, iv. 95. Svi vapiju u glas jedan: ,Svet!...'. J. Kavaňin 498^b. Jednijem glasom ,concorditer'. A. d. Bella, rječ. 211^a. Zato te svikolici jednim glasom ocem zazivaju. A. J. Knezović xvii. Ja kad pukne puška Stefanova, okrenite svi jednijem glasom. Nar. pjes. vuk. 3, 307. Povikaše iz jednoga glasa. S. Lubiša, prip. 145. — *mješte jedan u ovijem primjerima ima jedini, sjediňen*: Svi jednim glasom na pomoć zazvahu s. Jurja. F. Glavinić, cvit. 104^b. Ugrabhene gospode sve u glase sjediňene tuže, ciče. I. Gundulić 401.

b. sonus, sonitus, u naj širem smislu, ono što čujemo našijem ušima, kao zvek, zvuk uopće. a) kod (muzikalne) sprave koja je navlaš načinjena da daje zvek. Na glas od zvonca. Star. 1, 225. (xv vijek). Od svirke kegodi čuti je sladak glas. N. Dimitrović 14. Glas jednoga rožka umiće tulikajući izbudi me. P. Zoranić 20^b. Vazda oni strašni glas napokone trublje zvoni u ušiju moľjih. M. Divković, bes. 423^b. Usred kola od svirali i od dipli na glas mio začu ovako mlad Radmio. I. Gundulić 381. Nek u žice udru prsti i citara glas nek pusti. A. Georgiceo, pril. 75. Veseli se glas čuo je bubanj, trubaľ i svirali. G. Palmotić 1, 194. Svirala je slatkoga glasa. J. Banovac, prip. 258. Evo trubľa glas uzdiže, na sve strane nek odľiže. V. Došen 1^a. Zvona daju žalosni glas. M. Katanić 55. Kad čuju truba da zatrubi onda da idu na ĳezin glas ĳemu u pomoć. Nar. prip. vuk. 196. Ako truba da nerazgovijetan glas. Vuk, pavl. Ikor. 14, 8. Ako zvono ne zanjijemi ni promijeni glas. S. Lubiša, prip. 191. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. 195. Glas gusala. M. Pavlinović, rad. 98. — b) uopće. Sľiľah glas s neba kako glas vod mnogih i kako glas velika groma. Bernardin 11. apoc. 14, 2. Na glas tihi od vjetrica bješe ranit' zora obikla. I. Gundulić 811. More i rike strahovitim glasom bućice. J. Banovac, razg. 2. A udorac jeka stae, da sva gora glas vraćaše. P. Knežević, muk. 40. Gdi top bojni ne domeće, i glas mu se čuti neće. V. Došen 122^b. Glas oni sladko sľiľat, vitrić kad pune zapadni. M. Katanić 40. Soko letnu, a praporac zveknu, glas začula đevojćina majka. Nar. pjes. vuk. 1, 382. U glas puće trideset pušaka. 3, 282. Pa zelena

topa opališe, glas odjeknu na četiri strane. 4, 59. Niko puške prije da ne baca, dok ne pukne puška Bjeličeva, pa ostali na glas poletite sa svih strana, Turke zabunite. 4, 282. Glas krila njihovijeh biješe kao glas kola. Vuk, otkr. jov. 9, 9. Šta l' je pustim naspilo topovima, da ne daju iz svog ždrla glasa? Osvetn. 2, 131. Iza pola dana pustoj pušci ponestalo glasa. 3, 92.

c. modi, cantus, *kad glas (pod a ili b, a) mi-je-ka se postajuću sad višijem sad nižijem po ne-kijem osobitijem zakonima te je cijelo ugodno uhu, melodijska. nije jasno za sve primjere, spada-ju li amo.* I prije će primaliti slavic zabiti sred zeleni glas spjevanja svoj juveni, neg češ mene ti ljubiti. S. Bobalević 221. Da pod slatke skladne glase nam vjenačće tej vijemo. I. Gundulić 70. Još na slavu poljske krune, pod glas skladnih začina, rujna vina čaše pune slušahu se od junaka. 415. Pjesni jedan dio pjet spravi se, neka na glas njih uresni lijepa dika zatravi se. G. Palmotić 2, 328. Čin'te da glas sladko-redni organ poda. A. Vitalić, ost. 353. Naći će sve glasove kako koji ima pivati. P. Knežević, muk. 5. Na mobama se obično pevaju deseto-složne no mañe ženske pesme, za to ih onuda i zovu „mopske pesme“, a pevaju se na „mopski glas“. u Nar. pjes. srem. 3. i kao tehnička riječ u crkvenom obredu. Ohtoihs oty 4-go glasa. Mon. serb. 538. (1494).

d. sonus articulatus, *kakav postaje (kod go-vora) ljudski glas (a i sam dah) prolazeći kroz usta, pomoću usana ili zuba ili jezika ili rese itd. a) što se jednom izgovara i u pismu se bi-ježi jednjem slovom.* Ne imajući Latini toliko razlike glasove ni toliko različitijeh slova, koliko imamo od potrebe mi. B. Kašić, nač. 110. M. Orbin 330. Da se glas ovoga slova (h) među narodom našim u Srbiji i u Mađarskoj ne čuje. Vuk, poslov. xii. Što se tiče pretvaraña onijeh slova, koja po glasu nijesu tako nalik jedno na drugo. pism. 29. — *amo spadaju i ovaki pri-mjeri, premda ne postaje ni glasom (u pravom smislu, kod a) ni dahom, i ne biježi se slovom:* Onaj glas koji se učini kad se više prednjih gornjih zuba jezik metne pa podigne, koje kad se učini jedan put znači „nije“, a kad se više puta uzastopce učini onda pokazuje da se čoeć čemu čudi. Vuk, poslov. 167. — *b) slog, slova.* Glas koji se čini sastavljeni (sic) slova „syllaba“. Glas po glas „syllabati“. J. Mikala, rječ. 106a. Po deset silaba, aliti glasova. L. Ćubuški, pism. 13. U pismopisu (poesis) nije dosta, samo da se slovke na kraju redaka slažu, veće da se riči po glasu rede, kako gdi duži ili kratji (sic) tribuje. J. S. Rajković xiii—xiv. — *c) riječ.* Ovi glas: „latris, hyperdulia“. A. Bačić 49. Da je ovi glas (aleluja) sastavljen od dvi riči. F. Lastrić, test. 179b. Koja otajstva imaju se izvaditi iz ovoga glasa „oca“. J. Matović 17. Ovi glas oliti ova rič „odrišehe“. M. Dobretić 84. — *amo spada i ovo, gdje glas uprav znači: ime.* Jer u životu Bura zvana bi, vitar ta ñe glas uzdrži. P. Zoranić 8b—9a.

e. fama, *što ljudi o čemu kažu, pripovijedaju, kako se o čemu govori, što se o čemu čuje.*

a) fama, rumor, *što ljudi pripovijedaju jedan drugome o kakvu događaju. a) uopće.* Da ñe do-brotom voljan sam, bješe glas. Š. Menčetić 302. Pokle je glas, da se s vami dobro imam. Mon. croat. 220. (1527). Glas smrti Nikole Jerka Dmi-trovića. N. Najlašević 1, 328. Glas jest da vraćaš vid slipcem. B. Kašić, is. 85. Glas je da ona od djetinje mliječne puti pomas kuha. I. Gun-

dulić 301. Glas temelit „rumor constans, fama constans“. Glas novi razglašen „rumor dissipatus“. J. Mikala, rječ. 106b. Natirivao je, kako je glas, putnike, da se podpišu. A. Kanižlić, kam. 277. Ovu nam slobodnost glas općeni očituje. 458. Glas je da rečeni pastiri bjehu četiri. S. Rosa 32a. Ako paka nije doisto od toga oznañen neg je samo koji glas. Ant. Kadžić 472. Da je glas obćeni u puku. M. Dobretić 490. — *b) za širenje glasa upotrebljavaju se različni glagoli po tome što se glas shvata metaforički kao nešto živo što se samo po sebi miče, ili nešto materijalno što se nosi; tako n. p. glas ide.* Po družbi kad pođe po tvojoj ovi glas. N. Najlašević 1, 181. Niki glas va uši moje dojde, da do velikoga Rima došal jesi. Aleks. jag. star. 3, 252. Glas niki va uši naše pride. 298. Dođe glas, da bijaše umro papa. I. J. P. Lučić, izk. 29. Glas otide od usta do usta. Nar. pjes. vuk. 2, 173. A glas ode po Zadru bijelu. 3, 409. — *povlači se.* Taj se glas povlačio kroz samu svjetinu. M. Pavlinović, rad. 58. — *nosi se, raznosi se, pronosi se.* Ko se uz-množni vezijer ubi, časom raznije glas svuda se. I. Gundulić 546. Pronio se bio glas od otajnoga dogovora. A. Kanižlić, kam. 423. — *trči, teče.* Jesu li istini glasi, ki ovuda tečaju? Mon. croat. 221. (1527). Spovijeda se toj zaisto, i glas veće svijet protječe, da za kolijevku štit joj poda. I. Gundulić 337. Ovi glasi po dvoru trče. A. J. Knezović 143. — *leti.* Da od polaćkih sila ova sama osta, glas prolita, sred dobith vitezova do-bitnica nedobita. I. Gundulić 333. Brži od toga nego ptica glas poletje k onoj strani, gdi mu stae vjerenica. 341. Udij od toga glas ide litati po svitu ovomu. A. Vitalić, ost. 413. Kad bi se glas od osude tako strašne po svem svijetu raz-letio. B. Zuzeri 141a. — *prši.* Jur na krilijeh od vjetara glas po svemu svijetu prši, ko kra-lević silna cara kopla slomi, sabje skrši. I. Gun-dulić 287. — *c) postajanje glasa, kao i širenje (vidi b)), shvata se metaforički, te se kaže n. p. da glas izlazi.* Mao izide glas naj prvi, ali u svaćijeh ustih rasti. I. Gundulić 483. Glas ovoga događaja svudar izide. S. Rosa 89a. — *iznosi se.* Da je Tmor hudi ovi zlobni glas iznio. Ć. Pal-motić 1, 69. Pošaptom se glas iznio. P. Kana-velić, iv. 320. Bio je glas, ali tko ga iznese? A. Kanižlić, kam. 356. — *diže se.* Sada se dižo glas, da ljubav još rabi. Š. Menčetić 84. Podizat' se glas počina, raste govor, svak besjedi, da od Poljaka do Turčina mir žuđeni veće slijedi. I. Gundulić 456. Dignuti se novi glas „fama surgit, oritur rumor“. J. Mikala, rječ. 106b. Glas se diže iz tvorničarskih gradova. M. Pavlinović, rad. 149. — *rađa se.* Oće priti, kako se glas zraja. Mon. croat. 222. (1527). — *prosijple se.* Za to glase prosu opeta, i svakomu čini znati... I. Gun-dulić 296. Budući se nerazložni glas prosuo, da mi imamo biti sluga. Ć. Palmotić 1, 68. U tur-skomu taboru prosu se glas, da u pomoć idu. A. Kanižlić, kam. 821. Mogli bi prosut glas u puku. S. Rosa 162a. Prospu vlastela glas, da su Kotorani otrovali Bubića. S. Ćubiša, prip. 53. — *puca.* Puće glas po župi, da mu se smrt zbude. Đ. Baraković, vil. 54. Puknuo po zemlji glas da... I. T. Mrnavić, osm. 28. Svi se začuđiše i puće ovi glas po svoj okolovini onoj. F. Lastrić, od' 288. Puće glas po primorju, da se car ruski objavio u Mahinama. S. Ćubiša, prip. 99. — *d) ističe se riječju glas da se o nečemu nekako go-vori, a da je u istinu ono drukčije.* Odpravlja se putovati priko mora glasom na Božju kuću, a odlukom da pri Damasku zatare janičare. I. T. Mrnavić, osm. 18.

β) što svijet, ljudi uopće misle i govore (dobro ili zlo) o kome ili o čemu.

a) ističe se da se mnogo o kome ili o čemu govori, da mnogi za ono čelade ili za onu stvar znadu, češće u dobrom smislu, ali ne svagda. kad je u dobrom smislu, glas znači gotovo što i slava. aa) glas nema pridjeva kojima bi se pokazalo, jeli dobro ili zlo značenje. aaa) smisao nije ni dobar ni zao. Da našem bogu propetomu glasa nije meu starimi pisci. I. Vrančić, živ. 10. U koma gradu bješe jedna djevojka vele lijepa kojoj bješe glas po svo' okolini. M. Divković, zlam. 48^b. Ovijeh strana jošte onamo glas među nam ne proljeta. G. Palmotić 2, 418. U njoj (Betaniji) od prije ne bješe bio, za sve da u njoj bio je po glasu poznat. S. Rosa 106^a. Skoro jednog engleške su glasa. J. S. Relković 57. — bbb) naj češće stoji u dobrom smislu. Dosta bi da tvoriš deseto što t' je glas. Š. Menčetić 43. A to je Ektor, glas kogano uznaša tako, da samo vas imenom pristaša. H. Lucić 199. Jer žudim da tvoje slave svud glas hodi. N. Dimitrović 88. Ki te tvojoj slavi gizdav venac savit i tvoj glas proslavit. P. Zoranić 74^a. Od Šiška i Gore, kih pjesan glasa steče, ki zginut ne more. D. Rašina 64^b. I s istoka do zapada od svetište glas njegove po narodih leti sada. I. Gundulić 437. I glas svetište na dalje razširi se. F. Glavinić, cvit. 39^a. Svijetli kraju i uzmožiti, glas koga se svud prostira. G. Palmotić 2, 203. Glas mudrosti njihove i kriposti božanstvene doseže tja do naj zadnjih mejaših zemlje. P. Radovčić, nač. 147. Ubij dangubu i rodi ti će se glas, zašto trud jest majka glasa. M. Radnić 485^a. Na slavicu je glas, a kad godi grmuša i ljepše poje. (D). Poslov. danić. 66. Na glas od njegove svetište pridoše tu iz Rima. I. Đorđić, ben. 36. U Ližbonu on se rodi, kog bogatstvo, glas i fala mista druga sva nadhodi. P. Knežević, živ. 25. Glas do neba, a kad dobro poglediš, a ono mućak. Nar. posl. vuk. 42. Puče po Evropi glas Lukine radne. M. Pavlinović, rad. 21. — ccc) u zlu smislu, rijetko. Po svem svijetu prše glasi mojih razkoša. J. Kavašin 395^a. — češće u ovakovijem primjerima, gdje je u zlom smislu samo po tome što se misli da svaki glas udi djevojačkom pošteću. Al' me nemoj, momče, na glas iznositi. Nar. pjes. vuk. 1, 433. Nemoj me, junače, na glas raznositi. Nar. pjes. mikul. 163. Buduć je djevojku u glas metnuo. V. Bogišić, zborn. 178. — ddd) na glasu (kao glasovitu) često stoji kao adverb ili pridjev, obično u dobrom smislu. Febrone razum po svem gradu na glasu biše. F. Vrančić, živ. 54. Spovjednici, koji su bili na glasu od kreposti i od čuda. M. Orbin 263. Ako dosle bismo mi na glasu i u scijeni. G. Palmotić 2, 281. Biti ćeš većma na glasu i dobro hoćen. M. Radnić 359^a. Kuća na glasu a mačka gladna. (F). Poslov. danić. 51. Zato biše na glasu i u slavi mnogoj. A. Vitalić, ist. 177. Na glasu 'celeber'. A. d. Bella, rječ. 183^a; 'celebratus'. 301^b. Bijaše vrlo na glasu puk Izraelski. J. Banovac, pred. 60. Bivši on na glasu zarad svoga nauka. A. Kanižlić, kam. 13. I Merjema na glasu djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 595. I Bošnjake na glasu junake. 3, 45. Tražiš li sveca na glasu? S. Lubiša, prip. 248. — rijetko u zlom smislu. Ja sam lupež koji sam veoma na glasu. M. Divković, zlam. 67^a. Da se jedna bogoljubna žena svadi s jednom, koja je na glasu vistica. M. Zoričić, zrc. 11. — bb) s pridjevima koji podaju: aaa) dobar smisao. Hvališe visakuju dobrotu i poštenije slavnoga i velikoga glasa gospodstva ti. Spom. sr. 1, 21. (1399). Imaš velik glas. Š. Menčetić 66. Med ostalemi na

naj većem glasu dva kršćanska popa nahode se. F. Glavinić, cvit. 30^b. Glas veliki svuda leti od razuma i pameti tej krajice. G. Palmotić 2, 199. Naslidujući one svote od volika glasa. P. Radovčić, nač. 50. Veći s toga glas vam reste, neg što naučni i mudri jeste. J. Kavašin 181^b. Zaradi mudrosti na velikomu glasu bijaše. A. Kanižlić, kam. 45. U senatu mletačkome velik ti je glas. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Velik o niem pukao glas. M. Pavlinović, rad. 75. — Znao je dopriti do evropeškoga glasa. M. Pavlinović, rad. 48. — Kraljeviću glasa mnoga, dobita sam ja, dobita. I. Gundulić 413. Kraj grede od otok uzmožita glasa. M. Držić 447. — Kijem pjenez i blago milije ... jes nego li slavan glas. N. Naješćković 1, 303. Tolik slavan glas ne teciše. P. Zoranić 36^b. Silna Akila, kom svi puci ime u slavnu čuše glasu. I. Gundulić 367. Kazlar-aga (ču) glas pun slave od neizmerne svim liposti Suncanice prizgldave. 372. Ako je vami došo ikada na uši svijetle glas pun slave Radoslava. G. Palmotić 1, 37. Glas ovi slavni od čudesa puče. A. Kanižlić, fran. 62. — Bratska sloga rad bratskoga spasa, i viteškog po svijetu glasa. Osvetn. 3, 116. — Za njih velik i pošten glas. M. Divković, bes. xviii. Koga slave glas pošten po svemu se svijetu pjeva. G. Palmotić 2, 288. — U kojoj se strani od svita svijetlijem glasom ne prostire tvoja krepos plemenita? G. Palmotić 1, 38. — Glas im vedar svuda slovi. J. Palmotić 14. — Nega slave glas oholi priko svega leti svita. G. Palmotić 2, 291. — Ka ne da, vični glas da budeš steć sebi. Š. Menčetić 41. U srcu mi je žela mnoga ... i od došastja ovd i moga glas vjekovit ostaviti. G. Palmotić 1, 30. Vični mu glas do nebes dopira. B. Krnarutić 26. — Pored glasom neumrlime tve slobode ime živjeti će. G. Palmotić 1, 111. Kad tvoj kćercu podaš nemu, neumrli ćeš glas ostavit. 1, 343. — bbb) zao smisao. Iznio bi se bio od njih zao i nepošten glas. A. Kanižlić, utoč. 502. Grdan paša bježi na dvorove, glasa grdna a obraza crna. Ogled. sr. 106. — Od prijekora i od sramote po svijetu ti glas će otiti. I. Gundulić 403. — cc) i s ovijem značenjem glas može biti uz različne glagole, kao kod a) b) i c) (vidi primjere od aaa) do fff)); ali može biti i uz neke osobite glagole, tako n. p. kaže se da 'glas slove'. I za mđ da ču čas priniti lice me na divni ne obraz, od koga sloviti uvijek će vječni glas. D. Rašina 111^a. Od kih svud slove glas. D. Zlatarić 38^a. Vuk i Ľubdrag, kih slovijaše glas s istoka do zapada, s puške ognjene mrtvi ostaše. I. Gundulić 377. Kih glas mnogo lita i slove. A. Vitalić, ist. 178^b. — glas živi. A glas će tvoj živit. M. Marulić 11. — glas sja. Nam se slavan glas po svitu prosiva. B. Krnarutić 26. — glas potamni. Bojnici su potamnili glas od slave svoje bojne. P. Kanavelić, iv. 15. — glas se stječe, dobiva itd. Ako li možeš steć u tomem (sic) slavan glas. Š. Menčetić 159. Tu su i oni, ki živješe djelujući vazda vrijedno, ter s dostojnijem časti ujedno u vijek slavan glas stekoše. I. Gundulić 116. Nikola je stekao glas u Rimu. M. Pavlinović, rad. 66. Zadobiti glas od hvale. Transit. 182. I tezijem života meni mož' prodłiti a tvoja ljepota slavan glas dobiti. N. Naješćković 2, 43. Srce takvo glas dobiva, da se od neg' slavno piva. V. Došen 191^a. S takvim načinom bi i našega vilajeta vina glas, hvalu i cijenu mogli pridobiti. I. Jablanci 213. Ti su ljudi došli do glasa. M. Pavlinović, rad. 11. Luka je na lijep glas došao. 49. — glas se gubi. Kruno na biserna, neka daj slavni glas ured tvoj izgubi. N. Naješćković 2, 120. I radi njih

glas i ime i istu tvoju dušu gubiš. A. Vitalić, ost. 21. Pade Pliva u Vrbas, i izgubi svoj glas. (Kad se mañi udruži s većijem od sebe i pored ñega se izgubi. Pliva je u Bosni voda koja kod grada Jajca s velike visine pada u Vrbas). Nar. posl. vuk. 245. — *glas se obdržava*. Da obdržimo i sebi i domu glas. P. Vitezović, odil. 86. — *glas se želi ili ište*. Žudjeti ili iskati glasa ili slavu od ljudi, grijeh je. S. Matijević 81. — *glas se tvori, čini, daje*. Tvoj ured glas velik tvori. Š. Menčetić 117. Bre kakva je cura pristanula! glas je dala na četiri strane, te su na ñu svati navalili. Nar. pjes. vuk. 3, 472. *sebi i drugome*. On učini sebi glas vridan vikovitoga spomenutja. A. Kanižlić, kam. 5. Rodu glasa učini. rož. 119. I glas redu podade. F. Glavinić, cvit. 250a. — *glas se ostavlja za sobom*. Wellington je za sobom ostavio čist glas. M. Pavlinović, rad. 86.

b) fama, existimatio, što se misli i govori o čijoj moralnoj vrijednosti, pošteñu. značenje je drugčije nego kod a) i s toga što nije potrebno pomisliti da se jako širi. kad je u dobrom smislu, znači gotovo što i čist (kod 1. čist nije dosta istaknuto ovo značenje), pošteñe. aa) kad je bez pridjeva, obično se shvata u dobrom smislu. Volismo glasu našemu da cvate odz. posleđnjih. Mon. serb. 249. (1400). Da smo poreñeni u glasu i u (poč)tenju. 288. (1419). Zgubi svoj glas i čist. M. Marulić 8. Zgublja človik po grihu glas, počtenje i scinu. Korizm. 58b. Bludnost krađe glas. Zborn. 17b. Čovik jezičnik uzme pošteñe svoga iskrñega razdiřući časnost ñегоva glasa. J. Banovac, prip. 55. Kad i žena indi hoće glas imati od čistoće. V. Došen 101a. Da jedan vlastelin nepravedno uvridi s jezikom glas jedne pošteñe vladike. And. Kadčić 258. — *rjeđe u zlu smislu*. Oblaguju glasom eresije kogagod. Š. Budinić, ispr. 195. Tim er se poteža, i kô ja svud brz bi, slovuća lupeža ime i glas on dobi. I. Gundulić 149. — bb) s pridjevima koji daju dobar smisao. takovi su na primjer: dobar (vrlo često). Dobra jedna žena i dobra glasa pomakñena za svidočanstvo. Zak. vinod. 61. Balsam znamenuje miris dobra glasa. Naručn. 14a. Dobar glas i žitak tih žen. Mirakuli. 86. Bolji je dobar glas nego li veliko bogatstvo. Zborn. 7a. Ostaviste dobar glas posvude. P. Vitezović, odil. 83. Boje je dobar glas nego li zlatni pas. (D). Poslov. danić. 8. Jeda bi scinu i dobar glas stekao. J. Filipović 3, vii. Videći, da će se sramota ñe i pogrda očitovati i dobar glas izgubiti. F. Lastrić, ned. 401. S velikom štetom od ñihove koristi i dobra glasa. I. A. Nenadić, nauk. 140. Općiti s ženskom glavom koja nije dobra glasa. Ant. Kadčić 4. Mneći da ovi iskrñega dobri glas biti će ñemu na štetu. I. Velikanović, nput. 1, 352. Otle se povratu glasa dobra, svijetla obraza. Pjev. crn. 40a. Bolji je dobar glas nego zlatan pas. Nar. posl. vuk. 27. Dobar glase, na zlo li me napase! (Kad ko sa svoga dobroga i velikoga imena dopadne kakve muke). 59. Selo u kom si nije na dobru glasu. M. Đ. Milićević, zlosl. 224. — pošten. Ako ti pošten glas ne tlači moj pogled. Š. Menčetić 107. Pošten glas boje je dobiti nego li zlatan pas s prijekornom nositi. M. Vetranić 1, 201. On ko dobar svacih mnoštvo na veliku zlu promijeni, i bogatstvo u ubožtvo, i u prikor glasa počten. I. Gundulić 218—219. Ako ti prem vse izgine, pošten glas te nek ne mine. P. Vitezović, cvit. 3. Pastir ima bit poštena glasa. P. Filipović 15. Više vaļa mudra glava i tvoj pošten glas, neg' na tebe zlatna puca i svileni pas. Nar. pjes. vuk. 1, 69.

— čist. Ništór nije pod nebi vjekušte u sebi, neg samo čist. F. Lukarević 310. — lijep. Žude već lip glas prid bogom imati, nego svime vladati satvarim ljudskima. D. Rañina 108b. Voli lip glas i pošteñe nego zdravje. V. Došen 117b. — čist. Kad priľubodivnica nije očito posve čista glasa. Ant. Kadčić 518. — cc) s pridjevima koji daju zao smisao. zao (često). Spomen' se da mnoge naj pri take budu, a pak napnu roge i zal glas dobuđu. M. Marulić 160. Ča mu prudi ñегоvo blago kada ima zal glas meju ľudi? Korizm. 52a. Nitko nikoga ne ima zlijem glasom naglasiti ni ozloglasiti. M. Divković, bes. 446a. S nerazložnom ovom smrti svud ću zo glas ostaviti. Ğ. Palmotić 1, 399. Čovika smradom zlog glasa opoganiti. A. Kanižlić, kam. 29. Dohodi ondi jedna žena zla glasa. S. Rosa 83a. Ivanica ostaje pod zao glas. Ant. Kadčić 397. Više puta pane koja stranka u zločest glas. V. Bogišić, zborn. 175. — hud. Mnozih ti ni glas hud, da hvale izvršne. M. Marulić 160. — rdav. Prospe rdav glas o ñoj. Đ. Daničić, 5 mojs. 22, 14. — nepošten. Ostati će s malom časti i sveđ s glasom nepoštenim. Ğ. Palmotić 1, 355. Iz kojega (griħa) izlazi glas nepošten. Ant. Kadčić 24. — prijekoran. Glas prijekoran po svem sviti ovijem bijegom dobit ćemo. Ğ. Palmotić 2, 395. Glas steče pun prikora svijetla kraļa kô jedin. 1, 866. — sramotan. Djevojčica, ka je rada, da sramotan glas ne steče. 2, 384. — crn. Da pobigne, crn glas sebi dok dostigne. V. Došen 194a. — taman. Sva čeljad tamne vrste zanata i glasa. Ant. Kadčić 25. — dd) i s ovijem značenjem glas može biti s glagolima s kojima je kad mu je značenje kao kod a) b) i c), i β) a) cc); a može biti i s drugima, tako n. p.: aaa) dobar glas može se uništiti ili slabiti, te stoji kao objekt s ñekijem glagolima, kao u primjerima: Koji te svojim zloumstvoma Dubrovniku dobi glas pogubiti. Spom. sr. 1, 42. (1402). — Podjamstva, nenañidnost i vzimanje glasa. Transit. 80. — Neg samo dobar glas satrti ne može. N. Nalešković 1, 328. — Dal' svoj dobar glas ukine. V. Došen 134a. — Pogrijuje drugim dobar glas. Korizm. 52a. — Ne imamo uvrđiti dobi glas človēka nijednoga. Š. Budinić, sum. 39b. — Kad glas dobar ñihov smrade. V. Došen 133b. — ili kao subjekat s drugijem glagolima: ñегоv pošten glas prid svijetom pogini. I. Đorđić, salt. 380. — Tko žitak svrši noseć se sramotom, vas mu se glas skrši. B. Krnarutić 26. — bbb) dobar se glas može vratiti. Potriba je vratiti dobar glas i čist. A. Komulović 9. Da vrati dobar glas. P. Radović, nač. 547. — ccc) o zlu glasu kaže se n. p. da se stavlja, polaže na koga. Postaviti zal glas na kogagod. Š. Budinić, ispr. 62. Stavlja se zao glas na drugoga. A. Komulović 21. Postavljajući nepravedno zao glas na svoga brata krstjanina. Ant. Kadčić 257. Ako bi zal glas na koga položil. F. Glavinić, svitl. 68. — da se iznosi na koga ili za kim. Zao glas na ñega iznesu. I. Grlić 54. Za drugijem zao glas iznese. 205. — da se ko postavlja u zao glas. Videći se prez griħa v zal glas postavljena. Mirakuli. 77. f. nuncius, što se kome javļa o kome, o čemu, kako što diva (osobito iz daleka), vijest. a) uopće. Trepi svak ter za glas pita. M. Marulić 17. Koji su glasi? quid novi? A. d. Bella, rječ. 514b. Glasi i priglasja od podignuća filistevskoga. I. Đorđić, salt. xi. Ne imadući ona od ñega za toliko godina glasa ni lista. M. Dobretić 497. Ne streľajte po gori junaka dok je glasa Krajevica Marka i ñегоva vidovita šarca i ñегоva šestopera zlatna. Nar. pjes. vuk. 2, 219. Za tim prode godinica

dana, ni Todora, ni od nega glasa. 2, 593. Otkle kniga, kakva li je glasa? 3, 47. Ni de Zlatke, ni od Zlatke glasa. 3, 135. Ni traga ni glasa. (Niti se što čuje, ni zna za to). Nar. posl. vuk. 224. Od kuge nije glasa ni traga, u kamen se stanila. S. Ćubiša, prip. 169. — u naše vrijeme upotrebljava se kao trgovačka riječ, kad trgovac drugome javlja (pismeno) n. p. da mu šaše koju trgovinu, a osobito kad je na njegovo ime izdao mjenicu. u Sulekovu rječniku: 'avis, aviso'. Glas, naznanilo, 'bericht (avis bei wechselbriefen)'. Jur. pol. terminol. 76. — b) da se kaže kakav je 'glas', pridijevaju mu se adjektivni, n. p. glas može biti: aa) dobar, veseo, ugodan, srećan itd. Dobre glasove. Mon. serb. 319. (1423). O Toma, dobar glas! vidismo Gospodina. Korizm. 104b. Ako vidiš (u snu) drijeva ali da putuju, toj prilikuje dobar glas. Zborn. 134b. Za dobar glas dobar kolač. (D). Poslov. danič. 152. Idahu hiteći s dobrim glasom, kako iznenada bijaše u jedan čas ozdravio sin negov. F. Lastrić, od' 281. Evanđeje reći će dobri glasi. A. Kanižlić, bogoljubn. 73. Ostavi me, reče, nisu dobri glasi. M. Kuhačević 153. — Blag glas. S. Rosa 43b. — I kad na ņ se namjerite, dajte mi ončas srećne glase. G. Palmotić 3, 109b. Radostan otac čujući srićne glasove od sina, upita vrime kada je to iznenada odma ozdravio. F. Lastrić, od' 281. — Ti pod' s glasom čestitite k mojim bratcima. I. V. Bunić, mand. 38. S kijem mu (listima) poda glas čestiti stare uvjete da ponavlja. P. Sorkočević 593a. — Dali mu smo glas veseli, da tva mladost želi doći k nemu. G. Palmotić 1, 245. Ovo su zaisto dobre novine, ovo su veseli glasovi. B. Leaković, nauk. 74. — Srpski poslanici iz Rusije donesu povoljne glasove. Vuk, građa. 4. — Glas ti dođoh dragi dati mile družbe žive i zdrave. G. Palmotić 1, 91. — bb) zao, neveseo, neugodan, nesrećan itd. Zli glasi! Andrijanu vjeriše za tvoga dunda. M. Držić 207. Zao glas i ptice nose. (Z). Poslov. danič. 155. Kazaše mu zle glase. And. Kačić, kor. 248. I donese zle glasove. Nar. pjes. vuk. 1, 95. — Kroz hud glas, ki čuste. D. Zlatarić 30a. Da mi veće nikada huda glasa ne doneseš. Nur. pjes. bog. 133. — Ružni glas me jakno ognjeni trijes iz vedra neba udari. P. Sorkočević 581b. Kad će vrani preletiti crni i iz gore ružne pronijet glase. Osvetn. 2, 31. — Nevesele glase Jakovu doniše. And. Kačić, kor. 33. — Pak im da tužan glas: neka je svim znati, da... N. Naješćković 1, 127. Tužne glase nosiš nami, pune smeće i poraza. G. Palmotić 1, 373. Tužne ti si i usione glase meni sad donila. 2, 79. Evo tebi nosim tužne glase i priglasje. Nar. pjes. mikl. beitr. 35. Svojoj Ćubi plaćan glas donesal. Nar. pjes. istr. 2, 21. — Jadni ovi glasi ražalostiše papu. A. Kanižlić, kam. 810. Kad od tebe jadne čuje glase. Osvetn. 3, 50. — Al' treći dan stiže glas iz Beča žalostni. M. Katančić 56. Žalosne će glase donijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 547. — Huda ćeš donije mi plaćan glas. F. Lukarević 39. Plaćni glas mi mira ne da. P. Sorkočević 591b. — Zle ti pisme a čemerni glasi. And. Kačić, razg. 311a. — I božicam donositi gorke glase, pune smeće. G. Palmotić 1, 115. — Težak nam si glas donio, da se hudi čut ne more. 1, 365. Nama teški glasi dosadiše a u tebe čudo kazujući. Nar. pjes. vuk. 2, 233. — Čuj, ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plaćnoj majci poručili trudne glase, zgodu priku. I. Gundulić 387. — I imanje, ko zna se pretilo koli bi, ne htje već da pase trave lis, začuvši nemile tej glase. D. Rašina 138b. Sasma težak i nemio od ljubene družbe meni danaska si glas donio. G. Palmotić 1, 51. — Ne-

ugodni glasi dopadoše do Danila. Pjev. crn. 257a. — S nesrećnoga segaj glasa ki mu poda plaćna Ćubi starac despot riječ izgubi. I. Gundulić 388—389. Nesrećni ču glas mu dati, da je njegova družba mila sred mora se potopila. G. Palmotić 1, 49. — Al' kada mu kobni dođu glasi. Osvetn. 2, 25. — Čudna glasa, tužni čoviče, da imaš jednom umriti! M. Zoričić, osm. 56. — cc) istiniti. Od junaka glasovita podat' ti ču glase istine. I. Gundulić 462. Donijeti istine glase, vera nuntiare'. A. d. Bella, rječ. 515a. — Diko znana od Parnasa, spovijedati slijedi meni glase prave i istine, što učini puk pakleni. I. Gundulić 480. Eto mu dojde pravi glas da mu je otac umro. M. Dobretić 506. — dd) laživ. Ne vjeruj lako glasu laživomu. M. Radnić 433b. Jere jezik bi himbeni, laživi ti glas donije. P. Sorkočević 582a. — ee) nov, nenadan. Željuci znati glase nove. Mirakuli. 25. Nove glase kraljeviću čuj izbrani. I. Gundulić 418. Nove glase kralju prišadši rekoše. Oliva. 27. — Razumivši te glase nenadne. And. Kačić, kor. 339. — ff) adjektivom se izriče, o čemu je glas, n. p. o smrti, o miru, o boju. Smrtni glas poviđa. Đ. Baraković, jar. 92. Ne dohode ņoj u glasu mira općena mirni glasi od slobode gospodara ņe ljubena. I. Gundulić 457. Kano zvijezda preo neba žarka, tako naglo bojni lete glasi. Osvetn. 3, 90. — c) s ovijem značenjem glas je objekat ili subjekat razlićnijem, glagolima. aa) glas se daje, nosi, kaže, šaše itd. Čijem kralju doli glas budemo pridati. M. Vetranić 2, 202. Pak ve mi dodaj glas, ki će put slijediti. M. Držić 464. Od sina ako glas bude mi tko dati, od mene taj će čas lip celov prijati. D. Rašina 59b. Jaoh, tko će dat' mi glas, gdje će ma kćerca bit'? I. Gundulić 86. Ter uređa doteci mi glas podati. G. Palmotić 2, 211. Davahu mi glas da nije mu sin umro. S. Rosa 60a. — Kada glas od smrti toga grajanina bi prnesen u Rim. Mirakuli. 66. Er zao glas donesti nikomu lasno nije. N. Naješćković 1, 278. Er nosim ja glase, ki ti će drazi bit. M. Držić 442. Da mi glase tve slobode Sjevernica nije donijela. G. Palmotić 2, 286. Naredi slugam, da joj donesu glas što se je dogodilo. N. Palikuća 24. Kud proode često kirigije, nek glas nose svuda po svijetu, kad je Bogdan Muja pogubio. Nar. pjes. vuk. 1, 545. Eto i naših pasa de idu i nose glasove od mira. Vuk, poslov. 93. — Al' zašto nijeste vi mogle mi boji glas dohraniti? neg ovi? N. Naješćković 1, 272. — Podi objavi prije mene od došastja glas mojega. G. Palmotić 1, 388. Koji javlaš dobre glase. Đ. Daničić, isai. 40, 9. — Namt mnogo slavne, veselo i visoj veselenoj srućane i mnogo drage i ugodne dobre glasove kazaše. Mon. serb. 319. (1423). Uz'o bih ti bolje glase od viteza kazat' tvoga. I. Gundulić 349. Radi bismo dobre kazat' glase. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — Pak Ivan poteče, da majci glas reče naj brže. N. Naješćković 1, 130. Mi vam možemo reći od tvoga sina dobre glase. P. Macukat 7. — Človik, ki nam tužne glasi poviđa. Mon. croat. 215. (1526). Hoću tebi, Stejepane, tužne glase povidjeti. Nar. pjesm. mikl. beitr. 20. — Butkoviću, komu se šlu sada žalosni glasovi. N. Naješćković 1, 320. Nih često shodi i mani glas posilaj. Aleks. jag. star. 3, 222. — Pjesance, molim vas, opet se potežaj, jeda mi dobar glas poruči vila taj. N. Naješćković 2, 53. Čuj ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plaćnoj majci poručili trudne glase. I. Gundulić 387. — bb) glas ide, leti, stiže, prispjjeva, dopada (koga, kome) itd. Pridoše Sebislavu glasove, da je Atila pod gradom negovim. Dukljanin 28. Još nam nijedan glas ne dode. M.

Držić 475. Kako mi prideše iz Dalmacije glasi istinno. Mon. croat. 245. (1545). Carstvu momu glas došal je, ere Filip umri. Aleks. jag. star. 3, 235. Malo posli dođe mu glas, da je oni mladić umro. F. Lastrić, ned. 385. Kade snasi glas i kniga dođe. Nar. pjes. vuk. 4, 361. — Grede ti dobar glas. M. Vetranić 2, 325. Gospodi reci: 'Grede ti dobar glas'. M. Držić 476. Često glasi gredijahu. Nar. pjes. vuk. 1, 361. — Ulize glas i u grad Edesu. B. Kašić, is. 34. — Glas odletje od toga još tja u Portugao. B. Kašić, fran. 29. Da se on teško pobolio s mnogom mukom, tad doleti glas nesrećan. G. Palmotić 3, 6—7. — Obecavši, da će u tri dni srični i veseli glasi stignuti. A. Kanižlić, fran. 32. Među to stiže mu glas. E. Pavić, ogl. 220. Glas stiže iz dolni država, da je turska velika priprava. Nadod. 40. Glas je stiže, a dva sustigoše. Nar. pjes. vuk. 1, 211. — Jur je tužni glas prispio. A. Vitalić, ost. 112. — Glas dopade dragoj sa krajine. Nar. pjes. vuk. 1, 265. Ali su ga glasi dopanuli, da je paša šator razapeo. 1, 563. Neugodni glasi dopadoše do Danila. Pjev. crn. 257^a. Glas dopade na Cetinje ravno. Osvetn. 2, 185. — Ričju bi onada majku utolila, kad ju glas zapada smrti sinka mila. H. Lucić 208. Uhoda pripade, s koga ih ovi glas zapade. B. Krnarutić 23. — Pripade kraju glas. Đ. Baraković, vil. 36. Iza glasa glasi još pripadajući. I. T. Mrnavić, osm. 62. — *cc) glas se prima, čuje, ima, zna itd.* Prijati glas od vašega sluga. Korizm. 1^a. Nije se, ma vilo, nikomu do danas primiti sgodilo toliko tužan glas. N. Najlašević 2, 85. Primiti glas 'nuntium accipere'. A. d. Bella, rječ. 515^a. — Tužne glase dočekala sestra kraja Vladisava. Nar. pjes. mikl. beitr. 33. — Ah, ke glase čuh od tebe, moj nevjerni vjereniče! I. Gundulić 467. Kad začuje glas nemio. G. Palmotić 2, 336. Začula sam od Aršića glasi. Nar. pjes. istr. 1, 32. — Dali nigdar od njih glasa ni priglasja slišili. P. Zoranić 32^b. Sokolica na glas ovi, ki s veseljem sliša mlada, puti se uprav Carigrada. I. Gundulić 414. Sliš'te dobre glasi. J. Radojević 11. — Razumivši ve-sele glase. A. Kanižlić, kam. 593. Kraj razumi-vši te glase, veoma se rasrdi. And. Kačić, razg. 24. Pa sam skoro glase razumila. Nar. pjes. juk. 79. — Imamo zi glase, jer se Turci kupe u Srbje na Zetu. tezi za sđje glasove imamo. Spom. sr. 1, 25. (1399). Od njegova jošte bijega glasa ne imaš. G. Palmotić 2, 50. Netom tvoga glas zazvanja po Kazlar sam agi imala na tvu službu bez krsmanja pospiješno sam ja ustala. P. Sorkočević 587^a. — Bjehu veće dvadesti go-dišta minuli, da glas od nega ne znaše se. Zborn. 58^a. On će znati glase istine, kako naši posli slijede. G. Palmotić 2, 140. Od drugoga dok glas sazna jel' istina. V. Došen 192^b. — *dd) glas se čeka, glasu se ko nada.* Hoću čekati ili dobar ili zal glas. F. Vrančić, živ. 59. Tuj če-kaše svakčas glase, dobre, zle li svojoj kruni. I. Gundulić 560. — U klanec je Luka, pa se, oče, dobru nadaj glasu. Osvetn. 2, 27.

g. kad se što kome javlja, ali je drukčije nego kod f, jer se ističe kod toga namjera, da onaj komu se javlja prema onome nešto uradi. a) naj češće kao objekat glagola dati. Da si daste žena mužu glas da gredeti na sud. Zak. duš. šaf. pam. 38. Ako li se ushoće carstvo mi š nimi razmiriti, da im dam glas prvo toga na šesti mēsec. Mon. serb. 170. (1362). Ja na plavi gredem sada vitezovom glas podati, da na vratijeh budu dočekati. G. Palmotić 1, 278. Kad se zvonom da glas trikrat na dan, da se pozdravi pričista bogorodica. I. M. Mattei 277. Puče puška niže

Beograda, dade glase niz tijo Dunavo. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Glas dadoše na četiri strane. 2, 74. — *rjeđe s drugijem glagolima.* Nam glas pošali, da i mi na n' pojdemo. Aleks. jag. star. 3, 291. Nu u to dođe i glas veće Zborovskom svijetlom knezu, da poklisar i on u vijeće prid slavnoga kraja uljezu. I. Gundulić 446. Na dan će ti glase opraviti, da se nemu na večeru nadaš. Nar. pjes. vuk. 3, 436. — *b) često na glas dati, kao javiti.* Na glas podaj kostajničkoj krajini. Mon. croat. 235. (1530). Crkovicim na glas daju, svetišta da priprave na čast svetijem. J. Palmotić 7. Dati na glas Davidu svaka. And. Kačić, kor. 207.

h. sententia, suffragium, riječi ili drugi način kojim se javlja svoje mišljenje ili svoje hoće u čemu. a) uopće. amo spada ovaj primjer: Glas naroda, glas sina Božijega. (Naj više književnici govore). Nar. posl. vuk. 42. — *b) s osobitijem, tehničijem značenjem kod vijećanja. aa) u pravom smislu, naj češće kao objekat uz glagol dati.* Ne more izbran biti ni on drugoga izbrati ali glas dati. Naručn. 26^b. Imā dat svoj glas naj do-stojnijoj. I. Držić 264. Nemu glas dadu. S. Rosa 35^b. — *amo spada i ovo:* Da po glasih Matija obrahu. F. Glavinici, cvit. 58^b. Ako podsipju i plaćaju glasove. I. Držić 303. — *bb) preneseno na zakonitu oblast što ko ima da javi svoje mišljenje.* Nisu dužni poli purgarov nego jedan glas, ča na njih dohaja. Mon. croat. 173. (1499). Vsaki kanovnik imi jedan glas a gospodin biskup dva glasa a ondi budi dobito gdi se veće glasi skupi. Kapt. seš. ark. 2, 80. Ke jesu od vića i ke imaju glas po zakonu redovskom u kapituli. Star. 1, 225. (xv vijek). Neće imati glasa u kapitulu. I. J. P. Lučić, nar. 112.

1. GLASAC, glásca, *m. dem.* glas. *vidi* glasak. — *Od xvi vijeka a između rječnika u Mikašinu, u Belinu ('vocola' 775^b; 'rumusculus' 631^a), u Stuličevu.* Samo jednu votu da glasac puštam. M. Držić 139.

2. GLASAC, glasca, *m. (littera) vocalis, slovo koje se izgovara bez pomoći drugoga slova, vokal.* *isporedi* samoglasac, samoglasnik. — *U Šulekovu rječniku:* 'stimmlaut; selbstlaut; vocal'.

GLASAK, gláska, *m. dem.* glas. — *Akc. se mi-jeňa u voc. glásče, glásaci, i u gen. pl. glásákā. — Drugo -a- ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl. — Postaje od glas nastavkom ѣкъ. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 1. dim. v. glas. 2. kao mala šuplika na gaćama, ili na košuži, 'durchlöcherter stickarbeit', opus perforatum (acu). *a) uopće.* Slišajte plačne glaske. M. Divković, plač. 6. Iz nega tot glasak začu. M. Gazarović 50. Pavun hodak, a ptica glasak. M. Katančić 67. Ne pustivši ni glaska od sebe. M. Đ. Milićević, zim. već. 279. Pošli mi kakavgod glasak o Beogradu. zlosel. 222. — *b) mala šuplika što se načini kod vežnje. u Vukovu rječniku (vidi sprijeda).* — *vaja da je preneseno od starijega značenja: rupica na svirali, isporedi 2. glasnica, ali ovome značenju nema potvrde.*

GLASAN, glásna, *adj. vocalis; famosus, u ko-jega je glas.* — *Akc. je kao kod gladan (u Vu-kovu je rječniku zlo bižežen akcenat; po primjeru što stoji uz glasan, kao da je Vuk čuo ovu riječ u Boci kotorskoj).* — *Drugo -a- ostaje samo u nominalnom nom. sing. i u acc. kad je jednak nominativu. — Postaje od glas nastavkom ѣкъ. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. glasъnъ, rus. голосный, češ. hlasný, polj. głośny. — Iz-među rječnika u Belinu: 'vocalis' 775^a, u Bjelostjencu: kajkavski glasen, 'famosus'. 2. 'so-norus, canorus, canorosus, clarionus'; u Jam-*

brešičevu: glasen, sonorus'; u *Voltiđijinu*: 'sonoro; rinomato', klangvoll; berühmt'; u *Stuličevu*: vocalis, sonans, resonans, illustris, clarus, celebris'; u *Vukovu*: (u dodatku) glāsan (radi akcenta vidi *sprijeda*), berühmt', famosus'; cf. znatan s *primjerom*: 'Što ugasi glasnu kuću?'; u *Daničičevu*: glasni, clarus'. — *Komp.* glāsnijf (glasniju. A. Kanižlić, fran. 98; glasnija. P. Petrović, gor. vijen. 46; naj glasnija. Vuk, živ. 195).

a. adj. a) o riječi, govoru, pjesmi itd. što se izgovara na glas, u glas. I ako prem z usti i glasnim slovom ne mogu u mestih kadi bi radi pripovidati, tako oni s pismom i s knjigami pripovijaju. Postila. T4a. Priporučuje Gospodin molitvu glasnu. M. Radnić 124a. Kad bi se prokašao ili koju glasniju rič izustiti hotio. A. Kanižlić, fran. 98. Pak pivaju pisme glasne. V. Došen 168b. Mogu l' je (ispovid) učiniti s pismom na misto moga glasnoga osvadeña? Ant. Kadčić 208. Što je molitva glasovita aliti glasna? Ona koja se glasom izgovara. I. Velikanović, uput. 3, 268. Suzni potok roneč u glasni jauk se obrati. M. Katančić 56. — b) o slovu (vokalu, samoglasniku) koje se izgovara samo po sebi bez pomoći drugoga. 'U' jest slovo glasno. R. Gamanić C4b. Slovo glasno, vocalis'. A. d. Bella, rječ. 775a. J. Stulli, rječ. 1, 173b. Svudar zavrgo je slovo glasno, 'i'. S. Rosa vii. — c) u kojega je jaki glas. aa) o (muzikalnoj) spravi. Trube glasne i nakarate i praskavice reče okolo njih biti. Aleks. jag. star. 3, 232. Tri tisuće pikov imaju glasnih (organi). 322. Trube glasne. I. Zanotti, en. 23. Gusle glasne i slovuče nosi. A. Vitajić, ist. 1b. Pak slide Peonci u svirali glasnoj. M. Katančić 43. Da ne biju glasni talambasi. Nar. pjes. vuk. 3, 502. — bb) o čefadetu. Pak on pušta dva glasna telala. Nar. pjes. petr. 2, 571. Posle koja je naj glasnija ovako protuži. Vuk (?), živ. 195. — cc) o živinčetu. Nit' žubore potočići jasni, nit' slavuji slavičaju glasni. Osvetn. 4, 57. — može biti da je ovako značenje i u ovom primjeru: Žerav jest glasna ptica. Phys. nov. star. 11, 200. — d) koji je na glasu, glasovit. Tened... leži protiv Troji glasni. I. Zanotti, en. 5. Ženiti se rad plemenata stvar je lipa i poštena, al' su zamañ dedi glasni, ako s ženom ni ke hasni. P. Vitezović, cvit. 163. Oni primudri i glasni stinokresa Fidijs. J. Banovac, prip. 199. Rad glasne domovine dižeš tebe na visine. V. Došen 81b. Sazidalac glasne crkve Jerusalemske. D. E. Bogdanić 92. Prelipi vrtañ bil glasna Pannonija. Jačke. 287. Što ugasi glasnu kuću, kući lele! Vuk, živ. 199. Ali su gosti voljeli počti prvi dan boljim domaćinima zendilim i glasnijim od ovoga. Nar. prip. vrč. 21.

b. adv. glāсно. — *Komp.* glāsnijē. — između rječnika u Belinu (voce' 775a), u Bjelostjenčevu (voce, canore, sonore'), u Voltiđijinu (sonoramente, altamente', ruhmvoll, wohlklingenderweise'), u Stuličevu (elata voce'). Davids vele glasno glagolaše. Mon. serb. 568. (1403—1405). Glasno su pustili svoje vrime. P. Vitezović, odl. 70. U koru skupno, glasno fale Božje pivat. P. Filipović 36. Jedni glasno popivaju. V. Došen 165a. Gorom pjeva glasno i obijesno. Osvetn. 2, 32.

GLASANE, n. djelo kojim se glasa. — Od xii vijeka (glasanje u knjiži pisanaj crkvenijem jezikom; isporodi i češ. hlāsání), a između rječnika u Vukovu (1. 'das verlauten', fama'. 2. vide česmañe) i u Daničičevu (glasanje, 'vox'). Glasanje i osezanije. Sava, sim. pam. šaf. 9. Počinu imati pravo glasaña. V. Bogišić, zborn. 76.

GLASAT, adj. vidi grlat. P. J. Marković.

GLASATEL, m. čovjek koji glasa. — Samo u Stuličevu rječniku (v. glasnik).

GLASATI, glāsām, impf. postaje od glas nastavkom a. — Akc. se mijēna u praes. 1 i 2 pl. glāsāmo, glāsāte, u aor. 2 i 3 sing. glāsā, u part. praet. pass. glāsān. — Može biti i praslavenska riječ, isporodi češ. hlāsati, vidi i glasañe, ali se u našem jeziku javlja od xvi vijeka (vidi kod a, b) bb)), a između rječnika u Vukovu: glasati, praviti glasak 2. (vidi glasak, b)), vide česmati; glasati se, glasa se, 'verlauten', inaudior'.

a. razglasivati. a) aktivno. Vesele glasajte vojima trubljami. I. T. Mrnavić, osm. 158. Josip ne kti joj ovu svoju sumñu objaviti, niti među ljudmi glasati. E. Pavić, ogl. 479. Mislili su da je Dimitrija kuća, koje je on i glasaó, da bi mogao kćeri svoje udati. S. Tekelija, letop. 20, 71. Glasati, raznijeti glas, govoriti: 'Svit je glasa' da je on poša' u hajduke'. M. Pavlinović. — b) sa se. aa) pasivno. Samo tegli da odbasa gdi se bludno meso glasa. V. Došen 84a. — bb) pasivno, impersonalno, dicitur, fertur, glas je, čuje se. Glasaše se da pejaše 150 tisuć dobre vojske. Š. Kožičić 57a. Kad se glasaló, da će Srbi da predadu Turcima oružje. Vuk, dan. 1, 91.

b. sentimentam ferre, dati glas kod vječjaña, isporodi glasovati. — u naše vrijeme. Svi glasañu, pa ako se složje, dobro. V. Bogišić, zborn. 79. c. praviti glasak (vidi glasak, b)). — u Vukovu rječniku.

GLASĖTINA, f. augm. glas. — U Stuličevu rječniku: 'incondita vox'.

1. GLASIĆ, glasića, m. dem. glas. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. glasičić, glasići. — Od xviii vijeka. Plačni glasić plaćuć daje. P. Knežević, pism. 159. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

2. GLASIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 261.

GLASILO, n. a) sprava kojom se čini glas; b) cijev, truba kroz koju se govori da se glas na daleko čuje; c) akcentat (znak). — U Šulekovu rječniku: 'stimmorgan; sprachrohr; schallrohr; accent (tonzeichen); schärftzeichen'.

GLASILKA, f. glottis, sprava u grklanu gdje postaje glas (u čefadeta i višijeh životinja). — U Šulekovu rječniku: 'stimmritze'.

GLASIMICE, adv. po glasu (vidi glas, e, a)), kao što se glasa. — U Šulekovu rječniku: 'gerüchtsweise'.

GLASINA, f. augm. glas. — Akc. se mijēna u gen. pl. glāsina. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu: 'rumor ratione destitutus', i u Vukovu s primjerom: Glasina leti kao vjetar. Ove mutne u Jerudu i ovijeh glasina u puku bi uzrok. S. Rosa 92b. To je davno prošlo, pa se nije znalo nego za glasine. M. Pavlinović, rad. 78.

GLASINAC, Glāsina, m. (i u množini Glāsinci) ime općini u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 40. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. Glāsinaća. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: (ebene, südlich von Zvornik). I odoše bijelu Zvorniku... Odatle se svati podigoše, izidoše na Glasinac ravni... Odatle se svati podigoše do u Praču u kasabu malu. Nar. pjes. vuk. 3, 455—456. — pl. Glasinci. 'Glasinci', predijelo od više sela ristjanskih, negda grad i stolica vladika grčkih. F. Jukić, zemlj. 32.

GLASINAČKI, adj. koji pripada Glasincu. Da im seka zdravo Čemor prode i široko poje glasinačko. Nar. pjes. petr. 1, 380.

GLASINCI, m. pl. *vidi* Glasinac.

GLASIT, *adj. vidi* glasan i glasovit. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu: „ruchbar“, „clarus“ s primjerom: Na daleko glasit! (kad se napija), i u Daničičevu: glasiti, famosus.“ a) vidi* glasan, a, d). Među svakim dobrimi i počtenimi glasiti(mi) gradmi i općinama. Mon. serb. 288. (1419). Mnogo počtenoga i glasitoga spomenutja gospodina Radosava Pavlovića. 418. (1442). Mnogo glasitoga gospodina vojvode Sandaja. 509. (1470). Za Srbina glasita junaka. Nar. pjes. vuk. 5, 266. I glasito plemo od Neguša. 5, 425. Da mu je šleme tvrdo, od zemle visoko, na zidu stasito, na daleko glasito! Vuk, živ. 75. — *amo može biti da spada i ovaj primjer u kojemu je pisac upotrebio glasit prema lat. solemnis: Ko tebi u ove stalnice prikazanju glasitom („quod tibi in hac cerei oblatione solemnī“). Bernardin 92. — b) vidi* glasan, a, c) bb). Janko pušti glasita telala. Pjev. crn. 134a. — *može biti da spada amo i ovaj primjer u kojemu kao da znači: koji ispovijsa glasno: Da je ona prostila družim nebrojenim grišnikom glasitim. P. Radović, nač. 386.*

GLASITEĽ, m. *čovjek koji glasi. — U Belinu rječniku („celebrator“ 183b) i u Stuličevu (v. glasnik). — U naše vrijeme u zagoneci (o pijetlu): Titer pa titer Božji glasiteĽ, na glavi mu kositer. Nar. zag. nov. 165.*

GLASITEĽAN, glasiteĽna, *adj. koji (kojega) treba glasiti. — isporodi glasiteĽski. — U Stuličevu rječniku (v. navjestiteĽan). — nepouzđano.*

GLASITEĽICA, f. *žensko čelade koje glasi. — U Belinu rječniku („celebratrix“ 183b) i u Stuličevu (v. glasnica).*

GLASITEĽSKĬ, *adj. vidi* glasiteĽan. — *U Stuličevu rječniku (v. navjestiteĽski). — sasma nepouzđano.*

GLASITI, glásim, *impf. prvo je značenje: pušćati glas, govoriti u glas. — Ako. kakt je u praes. taki je u impf. glásāh, u aor. 2 i 3 sing. glási, u part. praet. pass. glásen; u ostaliem je oblicima onakav kakav je u inf. — Postaje od glas nastavkom i. — Riječ je praslavenska, isporodi stslor. glasiti, rus. голосить, češ. hlásiti, polj. glosić. — Između rječnika u Mikašinu: glasi se, govori se, „rumor est, fama est“; u Belinu: „celebro“ 183a; „evulgo“ 273b. 301a; „patefacio“ 459b; „palam dicere“ 580c; „depraedico“ 692b; glasi se, „fama est“ 201a; u Bjelostjencu: „evulgo, divulglo, pervulgo, in vulgus dico, profero, enuncio“; u Voltigijinu: „spacciare, annunziare, divulgare“, klingen; verkündigen, ausbreiten“; u Stuličevu: glasiti komu što „denunciare, edicere, indicere, declarare, significare, nunciare, publicare“; glasiti se „inclarescere, celebrare fieri“; glasi se „fama est, ajunt, fertur, dicitur“; u Vukovu: 1. „melden, sagen“, „nuncio“. 2. (u Boci) „rufen“, „voco“, cf. zvati. 3. (u Boci) „heissen“, „voco“: kako ga glase? cf. zvati. 4. (u Boci) n. p. kako to glasi talijanski? „wie heisst es?“ „quomodo dicitur?“; glasiti se, 1. „verlauten“, „inaudior“. 2. (u Boci) zvati se, n. p. kako se glasi on? „wie heisst er?“ „quomodo vocatur?“.*

a. *govoriti u glas, javljati u glas, iz čega se razvijaju neka osobita značenja. prelazno. a) govoriti u glas, javljati u glas. U ki mu godir dan glasim tužbe moje. N. Dimitrović 69. Obilnije daždec suze, s uzdasima žalosnime besjedu istu glasit“ uze: „Čacko! zgriješih!“ I. Gundulić 289—240. Svi glase, da od nega zgradi se ova tvrda vilovita. G. Palmotić 2, 302. Na gdje će se obratiti, to ne znamo, jer ne glase. P. Kanavolić, iv. 42.*

Naredi da nikomu ne glase smrt ni uskrsnutja divojčina. I. Ančić, vrat. 7. Da ga (zakon) svojoj djeci glase roditelji. I. Đorđić, salt. 259. A ja glasit prije hoću kô Egipska njekad vila gnusne grijehe, hudu zloću bješe ružno zagrlila. N. Marči 18. Dok on dojde, Božju pomoć glasi. Nar. pjes. juk. 301. — b) *razglasivati, proglašivati. aa) aktivno. Kada činiš zadužbinu, nemoj u trubu glasiti prjed tobom. N. Rašina 40a. mat. 6, 2. Koji druge glasi i za nimi zlo govori. M. Divković, nauk. 124a. Neumrlj glas po svitu glasi vrijedna naša dila. G. Palmotić 2, 526. I usta će svud glasiti moja, Bože, hvale tvoje. I. Akvilini 11. Tako glase me prikore mlade i mladi. I. Đorđić, uzd. 30. Ma im to nije dosta, nego glase i razglasuju po drugih mistih. J. Banovac, prip. 149. Mi glasimo, da su krstjani bratja među sobom. V. M. Gučetić 48. Jerudijani oliti Erodijani glasili su da Jerud njihov osnoveatelj jest mesija. S. Rosa 42b. Da sijete, da glasite po svijetu među ljudima negove zapovijedi. A. Kalić 17. Tvoje tajiš, tuđe glasiš. 91. Ne bi hotio k nemu (palacu) kupce voditi nego bi samo iz nega izvadio jedan kamen, pak bi ga nosao glaseći, tko ima voju kupiti ovakvu lijepu zgradu. B. Leaković, nauk. 140. Bogom sestre, glase me po gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 689. Niti glasi ni puštaj telala. Nar. pjes. petr. 2, 581. Djela ruku negovijeh glasi svod nebeski. Đ. Daničić, psal. 19, 1. — bb) sa se, pasivno. Kraju vično od svitlosti, tve spasenje svud se glasi. M. Orbin 201. Svud veselje, svuda rados, mir i pokoj svud se glasi. I. Gundulić 119. Da se glase po svemu svijetu potištena tvoja djela. G. Palmotić 2, 188. Što se vjera vaša glasi. Vuk, pavl. rimj. 1, 8. — c) *navješćivati. aa) aktivno. Tvmu carstvu prijeti i glasi rasap vojska sva kolika. I. Gundulić 492. Ona (danica) veseli glasi dan bijeli. G. Palmotić 1, 314. Dominik počine glasiti riječ Božju krstjanima. V. M. Gučetić 110. Poče pripovijedati nebesko kraljestvo i glasiti vandelske nauke. I. M. Mattei 61. Stupi, teci, svijetu glasi Boga i negove naredbe. A. Kalić 475. — bb) sa se, pasivno. Koja se po svima crkvama puku pravovirnomu glase i navištaju. B. Leaković, gov. 165. — d) *proglašivati s hvalom, sa slavom, slaviti. aa) aktivno. Kako li sve vike mogal bi glasiti darove razlike, koje mi dađe ti. N. Dimitrović 56. I tvoje po sve dni ime svak da glasi. N. Najlašćković 1, 302. Ptičica glasi sfaka oni dolac gdi se leže. M. Gazarović 134b. I prem u oni dan udesni ki Madari jošće glase. P. Kanavolić, iv. 182. S blagoslovom hoću glasit Gospodina. I. Đorđić, salt. 103. Glasijahu svoje prazne nauke. S. Rosa 80a. Kraja ujudne sve načine i mudroga svega vića glasi. P. Sorkočević 584a. Muška glava kućni oğak glasi. V. Bogišić, zborn. 292. Ja nijesam kopiljanoviću, no glašeni plemić od plemića. 316. — bb) sa se, pasivno. Ne miriše cvitice mi bez tebe, koja si prvi cvitak svih gospoja, kih se ime glasi. D. Rašina 105b. Glasi se u njih sred naroda od istoka do zapada vjera, gospodstvo i sloboda Dubrovnika mirna grada. I. Gundulić 314. Negova se djela svudi glase i poju. G. Palmotić 2, 302. Ivanović Jurja, kojino se glasi do primorja. And. Kačić, razg. 185a. Dobrota se po svijetu glasi, a na lepotu kupus se vari. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 61. — c) sa značenima kod b), c), d) može se izreći: i kao što se ko glasi. takovi predikat može biti: aa) u apoziciji, te po tome: aua) u aktivnijem glagolom u acc. Vilenika roditelja, vjesticu joj mater glase. I. Gundulić 301. Ki glase te nesmiljena u tvom sudu. B. Betera, čut. 59. — bbb)***

s pasivnijem glagolom (u svijem primjerima sa se) u nom. Sinovi li tvoji se glase vitezi oni i junaci, ki istok stavit' vas poda se s malijem vojskam biše jaci? I. Gundulić 369. Sunce i mjesec što se glasi dika ureasa nebeskoga. B. Betera, čut. 80. Ter s nih narod slobodan se glasi. Osvetn. 2, 178. — *bb*) u instr. Glaseć carskijem dobitnikom krajevića Vladislava. I. Gundulić 287. Neka svudi glasimo te dragijem čačkom od milosti. J. Palmotić 906. Mene vragoduhom glasi. S. Rosa 85^a. — *cc*) u acc. s prijedlogom za. Glasi vas za svoga ponoviteļa. I. Đorđić, ben. v. Sveta crkva glasi i pjeva za stvar prizamijernu blagos od lica negova. 86. — *f*) *zvati u glas, pa i uopće zvati. aa*) aktivno. Ja te istem i glasim i zovem svudira, a ti se za plasim vilami otira. I. Gundulić 157. Kako ga glase? (kako mu je ime?). u *Vukovu rječniku*. — *bb*) *sa se, pasivno i refleksivno*. U prilikah on se pazi, s Izakom se posvećuje, jagañac se vazmen glasi, rajska mana imenuje. B. Betera, čut. 124. Kako se glasi on? (kako mu je ime?). u *Vukovu rječniku*. — *g*) *efferre, pronunciare, izgovarati*. Bili su usilovani glasiti njeka slova djačka inako nego se djački glase. J. Mikajla, rječ. predg. — *h*) *sa se, pasivno, naj češće impersonalno*: glasi se, dicitur, fertur, kaže se, pročukava se. Kad se glasi da jedan vojvoda je toliko vridan. P. Radovčić, ist. 18. Otišao po jednu devojku, za koju se glasi, da je nema lepše na svijetu. Nar. prip. vil. 1868. 654. — *može biti i personalno*: on se glasi, čuje se za ñega, zna se za ñega. Kako god što su se pod mudrim i pravednim vladanjem Ađi-Mustajpašinim slabo i glasili ajduci u Srbiji... Vuk, dan. 3, 151. — *i*) *sa se, refleksivno, javljati se glasom, puštati glas, ne samo o čeladetu nego i o živinčetu i o neživoj stvari*. Pod sviroku ovcar mladi danaske se glasi svuda. I. Gundulić 126. Vjetrici uzdası, žuber su tužbe me, suza se vir glasi romonom groznijeme. 130. Kano midje, koje do taknuća mući, samo, kad se takne, glasi se. I. Ančić, vrat. 158. Pas u brazdi zaludu se glasi. (D). Poslov. danić. 94. Vuk kad ufati ovcu vazda za grlo da se ne glasi da pastir ne čuje. S. Margitić, fal. 177. Zamani se moj plać glasi. I. Đorđić, uzd. 18.

b. oglašivati (mrtvaca zvonom), kao imperfektivni glagol načineno od oglasiti. — na jednom mjestu u naše vrijeme. Čovek kao naričući oko ñe (svoje žene) prišapće joj: 'Ustaj, ili idem da te oglaš'. 'A jeli moj predñak?' zapita ga ona, a kad joj on opet odgovori da nije, ona mu reče: 'Kad nije, neka me glase'. Kad već dode vreme da se sahrañuje... Nar. prip. vuk. '280.

c. sonare, o samome glasu (u širem smislu) kad se kaže, kakav je čuti. može biti i prelazno, kad ono što se čuje stoji kao objekt. a) uopće. Ovi (nadslovci) jednako glaseće... riči razlućuju. J. S. Relković xiii. Izgovorio je u francuskom jeziku nekoliko riječi, koje glašau. Nov. sr. 1834. 111. u *Šulekovu rječniku* (lauten'). u *prenesenom smislu*. To lijepo glasi, 'das lautet schön'. u *Šulekovu rječniku* (kod, lauten'). — *amo spada i ovo*: Kako to glasi talijanski? u *Vukovu rječniku*. — *b) o pismu, kad se čita*. U ime Panica i Petričevića kako obligacija glasi. Glasn. ii, 1, 56. (1808). Knjiga glasi od moje devojke, da se skoro misli udomiti. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Vojevao je pod carem Maksom kao što glasi povelja carska. S. Ľubiša, prip. 47. Pismo (knjiga) kaže ili glasi, 'der brief lautet also'. u *Šulekovu rječniku* (kod, lauten').

d. sonare, dati glas, puštati glas (o muzikalnoj i drugoj stvari). neprelazno. Na svakoj će zvono

oboriti što nam slavno na crkvama glasi. Nar. pjes. petr. 3, 99.

e. u prenesenom smislu, razglašivati se, biti na glasu. neprelazno. I naša je domovina glasila na daleko. M. Pavlinović, razl. spis. 235.

GLASIV, adj. *vidi* glasan, glasiť. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. I jezerske ove jame, gdi stanuje jek glasiva. J. Kavañin 405^b.

GLASJE, n. coll. glas, glasovi. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu*: glasje razlućno, razborno, 'eterophonia'. Do suda će glasje teći. J. Armolušić 15.

GLASKOSLOVJE, n. (gramm.), phonologia, nauka o glasovima u jeziku. — *U Šulekovu rječniku*: glaskoslovje, 'lautlehre'.

GLASNI, glasnôga, m. *vidi* glasnik, c). — *xviii vijeka u Novom Pazaru*. Glasni, 'mascolo'. S. Budmani 418^b.

1. GLASNICA, f. žensko čelade kao glasnik. — *Akc. se mijenja u gen. pl. glasnica*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (nuncia' 516^a; 'nunciatrix' 87^a), u *Voltiđijinu* ('annunziatrice, foriera', 'verkündigerin'), u *Stulićevu* (nuncia'), u *Vukovu* ('die die nachricht bringt', 'nuncia'). Sjevernica bi poklisar i glasnica od nebeske zapovijedi. G. Palmotić 2, 277. Vil' glasnica viče i sada. J. Kavañin 207^b. — *na jednom mjestu xviii vijeka znači što i glas kod e, ali kao živo žensko čelade (personifikacija, alegorija)*. Na prvoj, čini mi se, ikoni letila bi diva imenom 'Glasnica' sa zvečanem trublj navijstujući slavu. A. Kanižlić, kam. 262.

2. GLASNICA, f. rupica na karablama isprijeke. — *U Vukovu rječniku u kome je ovako tumaćeno s dodatkom*: Glasnica je dugulasta i na gornjemu kraju ima na ñoj voska, te je gadjar noktom od kake velike tice, koji mu visi o rogu, može načiniti veću ili mañu.

3. GLASNICA, f. glottis, *vidi* glasilka. — *U jednoga pisca našega vremena*. J. Pančić, zoolog. 105.

GLASNİČKI, adj. koji pripada glasnicima. — *U Šulekovu rječniku*: 'boten'.

GLASNİK, glasnika, m. nuncius; praeco, čovjek koji daje, nosi glas. — *Akc. kahi je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu, kao što je kod c), d), e)), i voc. glasnice, glasnici*. — *Postaje od osnove adjektiva glasan nastavkom ikr*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajlinu* (glasnik, glasonoša, nuntius'), u *Belinu* (nuncius') 87^a. 484^a. 514^b. 516^a; 'facialis' 96^a; 'praeco' 128^a), u *Voltiđijinu* ('annunziatore, banditore', 'verkündiger'), u *Stulićevu* ('legatus, nuncius'), u *Vukovu* (1. 'der die nachricht bringt, bote', 'nuncius'. 2. 'lärmkanone', 'tormentum tumultum nuncians', cf. habernik). a) nuncius, čovjek koji donosi glas, vijest, gdje gdje se ističe jaće da je čovjek koji se šalje da što navijesti, javi, te u nekim primjerima znači što i poslanik, poklisar. Meju posrednima ali glasniki. Naručn. 79^a. Ta čas glasnici od Macedonije dođoše i poklon ñemu od Olimpijade donesoše. Aleks. jag. star. 3, 226. Pošle naprijed prid sobom poklisare i glasnike da skažu građanom. M. Divković, bes. 61^a. Ne osta glasnika. Đ. Baraković, jar. 33. Čuj, ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plaćnoj majci poručili trudne glase. I. Gundulić 887. Od Mihajla Svilojevića glasnik gredem. G. Palmotić 1, 345. Pošlimo jednoga glasnika k Bogu. M. Radnić 528^a. Učini apoštole što će reći svoje glasnike. S. Margitić, fal. 101. Kada glasnici jedan iza

drugoga podoše k Jobu. F. Lastrić, ned. 215. Davidu brzo zao glasnik dode. And. Kačić, kor. 200. Dode glasnik Anitijoku poslan od poglavice Lisiše. 338. Ja sam glasnik od Boga poslan da ti rečem... A. Kalić 391. Ovo su dakle oni poklisari i glasnici. Grgur iz Vareša 67. Čupić radi, da glasnik ne ode. Nar. pjes. vuk. 4, 190. Još da bješe Čupiću Stojane, ne bi tebi glasnik Drine preš'o. 4, 272. Da glasnika ostanulo nije. Ogled. sr. 48. Od Gavrana glasa ni glasnika. Nar. pjes. juk. 465. — u naše vrijeme i čovjek koji javlja što od strane koje javne vlasti, ili koji nosi pisma ili telegrame. Glasnik, 'gerichtsbote', 'cursore'. B. Petranović, ručn. knjig. 22. Držan je kotarski sudac dati glasniku sudbenom ujedno i nalog, da ovrhu uz izvješće preduzme. Zbornik zak. 1, 143. Glasnik kod brzjava, brzajavnik, telegrafnik, telegraphenbote'. Jur. pol. terminol. 501. — b) praeco, čovjek koji više što na glas, ili drugijem načinom što razglasuje, proglašuje. On je cina krvi tvoje, a glasnik je slave moje. P. Knežević, muk. 58. Da budeš svjetlost jezika i glasnik vandeja. Štit. 28. — c) preneseno na top što se meće na glas, kojijem se nešto javlja, razglasuje. u naše vrijeme. Već izađe na visoku kulu, pa pripali (štamparskom griješkom privali) četiri glasnika. Nar. pjes. vuk. 8, 259. I pripali dva topa glasnika. Nar. pjes. juk. 240. — isporodi glasni. — d) u zvoniku prozor kuda zvona šiju glas: 'Učini još jedan glasnik na zvoniku'. M. Pavlinović. — e) (gramm.) (littera) vocalis, vokal, isporodi 2. glassac, samoglasnik. — u Parčićevu rječniku.

GLASNINA, f. plaća glasniku, glasonoši. — isporodi kolač, muštuluk. — U Šulekovu rječniku (botenlohn').

GLASNIŠTVO, n. stanje, služba onoga što je glasnik; uopće što pripada glasnici. — U Šulekovu rječniku: 'botenwesen'.

GLASNOĆA, f. osobina onoga što je glasno. — U Šulekovu rječniku: 'lautbarkeit'.

GLASNOST, f. osobina onoga što je glasno. — U Belinu rječniku (glasnos, vocalitas' 775a), u Bjelostjencu (vocalitas'), u Voltigijinu (vocalità, sonorità, 'klang'), u Stulićevu (vocalitas').

GLASNOVIT, adj. vidi glasovit. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka, a iz nega u Stulićevu rječniku. Kad u tempal sveti na dvi strane stanu svi duhovno peti, glasnovit zuk ganu. Đ. Baraković, vil. 115. Slišasmo zvoneći nigde zvon glasnovit. 241. Ne slava ne zgine, dal' glasnovitija bude t' do istine. 246.

GLASNUTI, glāsnēm, pf. uopće kao perfektivni glagol prema glasiti. — Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. glāsnūt, part. praet. pass. glāsnūt). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (rufen', 'voco', cf. zovnuti s dodatkom da se govori u Boci; glasnuti se, sich melden', ostendere se' s primjerom iz narodne pjesme: Glasni mi se, Bog te ne ubio!).

a. aktivno. a) vidi glasiti, c. Glasni rič tvoja u uši moje. Nauk. brn. 56. — b) dati glas, učiniti glas. Meu to sluga glasne zvoncem trikrat. L. Antić, svit. 189.

b. sa se, refleksivno: glasnuti se, oglasiti se, odazvati se, javiti se glasom. Glasni se popu Andriji i zamoli ga. V. Vrčević, niz. 65. vidi i u Vukovu rječniku.

GLASNAK, m. u Šulekovu rječniku: 'lärmkanone'. — Može biti da je pisano griješkom mjeste glasnik (koje vidi kod c)).

GLASOKLON, m. (mus.) kod pjevanja ili svi-

raha kad glas prelazeći preko različenijeh tona, na svrhu kao da pada (klone) na glavni ton. — U Šulekovu rječniku ('cadenz').

1. GLASOMJER, m. accentus, akcenat. isporodi naglasak. — U jednoga pisca xviii vijeka (po zapadnom govoru glasomir). Jedna ista (rijječ) ovdje se kratko, ovdje dugačko javlja, u jednom mistu prosto, u drugom polak pivajući govore; odkuda ova razlika nego što ne imamo u našem pismopisu utvrđene glasomire, dolazi? Ovu doista ja ne bi znao drugačije nego nadslavci urediti i razbiliti. J. S. Rejković xiv.

2. GLASOMJER, m. (phys.) sprava kojom se mjeri visina glasa (ili broj trepeta) u žice, strune što trepti. — U Šulekovu rječniku ('tonmesser').

GLASOMJERAN, glasomjerna, adj. koji pripada glasomjerju. — U Šulekovu rječniku ('prosodisch').

GLASOMJERJE, n. (gramm.) prosodia, nauka o akcentu i dužini slogova. — U Šulekovu rječniku ('prosodie').

GLASONOS, m. vidi glasonoša. — U tri pisca čakavca xvii vijeka. Pripade kraju glas ovako rekući: 'Ti ništar znadući, vojske su na polu krajinu sikući i robe i kolju; tako te sad molju', glasonos izusti... Đ. Baraković, vil. 36. Da mu se smrt zbude, glasonos zaupi. 54. 1. glasonos. 2. glasonos. I. T. Mrnavić, osm. 14. Neće glasonosi, ne zgaja ušima. I. Ivanišević 285.

GLASONOSAC, glasonosca, m. vidi glasonoša. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu: 'corriere', 'bothe'. Raab koja biše prijala one uhode i glasonosce poslane od vojvode Josue. A. Vitalić, ist. 289. Po navještenju i pripovidanju svetih glasonoscih i navistiteljih od riči Božje. 289.

GLASONOSAN, glasonosna, adj. koji nosi glas. — U pisaca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (novitatum plenus, qui res novas abunde nunciat'). Onaj događaj, o kom je blebetljiva fama (bogiña glasonosna) pre vremena izvestija učinila. Nov. sr. 1835. 106.

GLASONOŠ, m. vidi glasonoša. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Merkurij glasonoš okol leteć piše. M. Kuhačević 117. Merkuriju, dragi glasonoš mil! 131.

GLASONOŠA, m. nuncius, čovjek koji donosi glas (vidi glas, f); vidi i glasnik, a). — isporodi glasonos, glasonosac, glasonoš. — Složeno je od osnova supstantiva glas i glagola nositi nastavkom ja; sj mijenja se na š. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kod glasnik), u Belinu (nuncius' 454a), u Stulićevu (v. glasnik), u Vukovu (der die nachricht bringt, courier', 'nuncius', cf. glasnik). Glasonoša san postala. J. Armolušić 3. Kaluderi bijau onamo i amo idući glasonoš. A. Kanižlić, kam. 620. Da valade po glasonoši navistiti im. E. Pavić, ogl. 132. Žao mi je da sam vam žalostni glasonoša bio. I. Velikanović, prik. 28. Al' dopade itar glasonoša. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Moj sokole, crni glasonoša! Ogled. sr. 2.

GLASONOŠJE, n. hod, put u glasonoš. — U Šulekovu rječniku: 'botengang'; glasonošje na kožu, botenritt'.

GLASOPOZNAN, adj. poznat po glasu. — U Stulićevu rječniku ('fama notus'). — nepouzdan.

GLASOREČAN, glasorečna, adj. koji se reče u glas, vidi glasan, a). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Glasorečne molitve. A. Kalić 521. — nepouzdan.

GLASOSLAVAN, glasoslavna, *adj.* u *Stuličevu rječniku* (gloriosus, inclutus, illustris). — *sasma nepouzdano.*

GLASOSLOVAN, glasoslovna, *adj.* koji pripada glasoslovlju. — U *Šulekovu rječniku* (tonlehrig').

GLASOSLOVJE, *n.* nauka o muzici. — U *Šulekovu rječniku*: glasoslovlje, tonlehre'.

GLASOUDAR, *m.* accentus, akcenat. — *ispoređi naglasak.* — U *pisaca našega vremena prema rus. гласоударенъ.* Da je ono, a' bez glasoudara. Vuk, *odg.* na *sitn.* 7.

GLASOUST, *adj.* *vidi* glasan, a). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Iduć na žrijebu Jezus među glasoustijem klikovanim. S. Rosa 190b. — *nepouzdano.*

GLASÓVALAC, glasóvaoca, *m.* čovjek koji glasuje (*vidi* glasovati, b)). — U *Šulekovu rječniku* (stimmende; stimmgeber').

GLASOVAN, glasovna, *adj.* *vidi* glasan, a). — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka, i u *Stuličevu rječniku* (s drugijem nepouzdanim značenjem): v. glasovitejan. Graždane vuslišavše trubo glasovne. Aleks. jag. star. 3, 242. Ispuša zapovod od ispovidi glasovne. M. Dobretić 170. — U *Šulekovu rječniku* sa značenjem: koji pripada glasu; *vidi* glasovni ključ, 'stimmgabel'; glasovni živac, 'stimmnerve'. tako i u *pisaca našega vremena* (*vidi* glas, h). Glasovna cedula, 'stimmzettel'. Jur. pol. terminol. 486. Glasovna listina, glasovni list, 'stimmliste'. 485.

GLASÓVĀNE, *n.* djelo kojijem se glasuje. — Stariji je oblik glasovanja. Ovo zlamenuje glasovaše i vapijaše puka izraelskoga. M. Dobretić 407. u *Šulekovu rječniku*: 'abstimmung (votation); votirung'.

GLASÓVATEĽ, *m.* *vidi* glasovalac. Glasovateľ, 'stimmführer', 'votante'. B. Petranović, ruč. knj. 90. Jur. pol. terminol. 485.

GLASÓVATI, glasujem, *impf.* glasiiti, glasati. — *Akc.* *kaki je u praes. taki je u impf.* gläsóväh, u *impf.* gläsüj, u *ger. praes.* gläsüjüdi; u *ostaliem* je oblicima onakav kakav je u *inf.*, osim aor. 2 i 3 *sing.* gläsóväh, u *part. praet. act.* gläsóvao, gläsóvála, u *part. praet. pass.* gläsóvân. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (resonare, celebrare, decantare'). a) *vidi* glasiiti, a. aa) *aktivno.* Pavai i vsi otci glasuju i govore protěvu tomu. Š. Budinić, sum. 61b. Dostojno jest Boga službom glasa glasovati. I. Bandulavić 112a. Po gradu na znano to čin' glasovati. I. T. Mrnavić, osm. 71. Ki dobri glasovi, viteže, glasuješ? 174. Hodit, letjet, plovit, glasovati, pasti i hranit se. A. Kalić 385. — bb) *sa se, pasivno.* Drugi dil Doñani od njih se glasuju. I. T. Mrnavić, osm. 41. Nega rič igdiri tot se ne glasova. 102. — b) *sententiam ferre, davati glas* (*vidi* glas, f). *ispoređi* glasati. — u *naše vrijeme kod pisaca.* Glasovati o čem, glas dati za koga, 'über etwas oder für einen stimmen', 'votare'. B. Petranović, ruč. knj. 91. Glasovati za što, 'stimmen für etwas'. Jur. pol. terminol. 486. u *Šulekovu rječniku*: 'abstimmen (votisiren); votiren; die stimme abgeben' kod 'stimme'.

GLASOVİK, *m.* selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 386.

GLASOVİR, *m.* klavir. — *Riječ nespretno načinena (tobože po pučkaj etimologiji) u naše vrijeme od nem. clavier, kao da iz nega izvire glas.* — U *Šulekovu rječniku*: 'clavier; fortepiano'.

GLASÓVIT, *adj.* u kojega je (veliki) glas, *ispo-*

redi glasan. — Od xvi vijeka (*vidi* kod a, d) aa) aaa), a između rječnika u *Vrančićevu* (sonorus; vocalis'), u *Mikajinu* (glasoviti, glasni, 'vocalis'; glasoviti, dobro glasni, sonorus, ad cantus inflexus'), u *Belinu* (vocalis' 775a; 'celeber' 183a; 'celebratus' 801b; 'illustris' 375b; 'eximius'; učiniti glasovita, 'insignio' 665a), u *Rjelostjencu* (famosus, clarae fama, clari nominis; vocalis; sonorus'), u *Jambrešićevu* (famosus'), u *Volttigijinu* (sonoro; rinomato', 'klingend; ruhmvoll'), u *Stuličevu* (celebris, clarus, illustris, eximius, fama inclutus, sonorus, vocalis'), u *Vukovu* (glasovit, što ima dobar glas (1) 'laut', 'clarus' s primjerom iz narodne pjesme: Te mu puška bješe glasovita). — *Komp.*: glasovitiji (A. d. Bella, rječ. 183a; glasovitija. V. M. Gučetić 160; glasovitije. A. Kanižlić, kam. 24. itd.).

a. *adj.* a) o riječi, govoru, plaću itd. kad biva na glas. Plač glasovit. M. Vetranić 1, 480. Priči na izvrsnos molitve glasovite i pametne. B. Gradić, duh. 7. Prvo mojenje, koje se zove mojenje glasovito. M. Jerković 7. Molbe glasovite. M. Bjanković 94. Podpuna i glasovita hvala. I. Đorđić, uzd. 128. Neka čuje pisme glasovite. T. Babić, pism. 82. Molitva jest od veće vrsti: jedna se zove glasovita, a druga pametljiva. J. Filipović 1, 277a. Ispovid glasovita oli ti na usta. M. Dobretić 170. Miko peva pesme glasovite. Nar. pjes. istr. 1, 88. — u ovijem se primjerima kaže o glasu: Nih glasovi vele bjehu visoci, glasoviti, 'ljubežljivi. B. Gradić, djev. 172. Trublju tubeći i glas glasoviti klikujući. M. Jerković 68. — u ovom primjeru o lupanju: Lupanja glasovita. P. Knežević, pism. 41. — b) vocalis, o slovu (vokalu) što se izgovara bez pomoći drugoga slova. Među njimi su (među slovima) sama pet glasovita. B. Kašić, rit. xvii. Glasovita (slova) jesu ova pet. M. Orbin 329. Od ovizijeh triju glasovitijeh: 'a, o, u'. J. Mikala, rječ. predg. Italija poznaje ovo dvoje 'i, j', prvo glasovito, drugo neglasovito. I. Grlićić xxi. Da ćeš najti vrhu nikih slova glasovitih ovi nadsllovak'. Ant. Kadčić, predg. ii. — c) u kojega je jaki glas. aa) naj češće o spravama koje su načinene za to da daju glas. Poslače mnoge anjele s trublami glasovitijema. M. Orbin 227. Strašan glas će dati glasovita trubla s nebi. A. Vitičić, ist. 546a. Kamo tvoja zvona glasovita, Carigrade, lipoto od svita? And. Kačić, razg. 161a. Što je zvono glasovitije, nego čegrtalka. Đ. Rapić 252. Te mu puška bješe glasovita, te se čula u Kunor planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 444. Glasovito zvono, dobar glas ima, daleko se čuje. J. Grupković. — bb) o čefadetu. samo u jednom primjeru, gdje čefade viče u jednoj prigodi: Ka ču (griješkom ču) da viče, ili ju izrani (gusa) ali ju posiče. od sablje pogibe nesrična Margita, jer tuj do potribe biše glasovita. H. Lucić 289. — u drugom primjeru o ljudskom grlu: Zavikao grlom glasovitim. Pjev. crn. 150a. — cc) o živinčetu. u jednom primjeru. I letuče ptice glasovite. T. Babić, pism. 46. — d) celeber, famosus, illustris, koji je na glasu (*vidi* glas, e, β) a) aa) ddd)). aa) o čefadetu. aaa) obično u dobrom smislu. Žena glasovita, dobra i mudra. Korizm. 79b. Ondje istočna sta bojnica, glasovita Sokolica, velikoga kći Mogora. I. Gundulić 331. Svilojević glasoviti. G. Palmotić 1, 309. Vulkanus kovač glasovit vu to vreme jest bil. P. Vitezović, kron. 7. Imena od sveti poznani i glasoviti. L. Terzić 166. Glasovita pokornica. F. Lastrić, svet. 112a. Čudotvorče po svemu svitu glasoviti. A. Kanižlić, fran. 186. Imaše za ljubovcu glasovitu i priljepu Ester. S. Rosa 14b. Kraj David imadiše u svojoj vojsci ove glasovite

junake i vitezove. And. Kačić, kor. 214. Mnogi i glasoviti bogoslovci uče. Ant. Kadčić 52. Slavni care glasoviti. P. Sorkočević 587^a. Kad dođeš u treću sobu, u kojoj ćeš naći tu glasovitu i lijepu đevojku, tu se zaustavi. Nar. prip. vil. 1868. 654. — *bbb* rjeđe u *zlu smislu*. Od jedne glasovite bludnice. I. Držić 88. Glasoviti hrsuz i ubojica Baraban. F. Lastrić, test. 160^a. Dva zločinca, dva razbojnika, dva grišnika glasovita jednako u kradi i zloči svojoj. ned. 46. Samo ostadoše tri glasovita tata. M. A. Belković, sabr. 40. — *bb* o *kolektivnijem imenima što znače čeljad*. Glasovito tvoje pleme. G. Palmotić 1, 38. Vidjeti češ slavnju Troju glasovite stan čeljadi. 1, 260. Jeda kuća glasovita jad će činiti da ti umine? I. Ivanišević 180. Časni i vazda glasoviti spliski kapituo. I. J. P. Lučić, izk. 27. Od njegove čete glasovite. Nar. pjes. vuk. 4, 59. — *cc* o *mjestu*. *aaa* o *žemji, državi*. Kijem države slovinake su i sva Evropa glasovite. G. Palmotić 2, 318. Neka budu glasovite naše strane iz tve desi. J. Kavašin 161^b. Brojahu se pet kraljevstva, koja bijahu veoma glasovita. Đ. Bašić 150^a. — *bbb* o *gradu*. Gradovi su glasoviti u pepelu s tvojih plama. I. Gundulić 230. Zdrav, slobodni Dubrovniče, glasoviti, svijetli grade! G. Palmotić 2, 5. Jedan glasoviti i plemeniti grad. A. Vitaljić, ist. 252. Prvi biskup glasovitoga Solina. I. P. Marki 8. Da bi on porobio Perast, mjesto nakraj mora, mjesto glasovito. Nar. pjes. bog. 181. Jeruzolim glasoviti. V. Došen 58^b. — *ccc* o *zgradi (kući, dvoru, crkvi itd.)*. Da je došao da razori ovo templo glasovito. G. Palmotić 3, 45^a. Građa razumnoga Salamuna po svem svijetu glasovita. I. V. Bunić, mand. 8. Glasoviti oni dvor Solomunov. F. Lastrić, test. 352^a. U velikoj glasovitosti crkvi svete Sofije. A. Kanižlić, kam. 292. — *ddd* o *rijeci, gori*. Glasovita Drava i Sava. G. Palmotić 3, 4^a. Diči se s jednom rikom glasovitom. And. Kačić, razg. 84. Gora od Libana glasovita. I. Đorđić, salt. 88. — *dd* o *apstraktnom imenu što znači kakvo djelo*. Dobito s djelima svijetlijema i glasovitijema. I. Držić 274. Glasovite neka trude pak ponoviti i on bude. G. Palmotić 1, 198. Ter ga združih s vitezovima na rvača glasovita. 1, 214. Glasovite po svem sviti igre čini Olimpike. 2, 372. Da skinuće Grigorije od crkve istočne i zajedno od zapadne ubiženo glasovitije bude. A. Kanižlić, kam. 24. Glasovito je pitaše kod bogoslovaca, da ne bude Adam sagrišio, bi li se sin Božji bio uputio. A. Tomiković, gov. 50. — *ee* o *umnoj stvari*. Ah kreposti plemenita, nečuvena prije na sviti! tva spomena glasovita za izgled će uvijek biti. I. Gundulić 271. Čelije su grad nekada glasovita bile imena. 319. Ke ljepota glasovita po svemu se svijetu slavi. G. Palmotić 1, 235. Hrabrenos glasovita, ka se svuda pripovijeda. 2, 168. Negova svetiha od života toliko bijaše u starom zakonu glasovita, koliko kada s. Ivan krstitelj počeo pripovijdat kršćane. F. Lastrić, od' 343. Da povrate slavu glasovitu. J. Krmpotić, pjesm. 4. — *ff* o *tjelesnoj stvari (koja je gđegdje i u prenesenom smislu)*. O bosanska kraljevino, glasoviti tvoj štit pada, tve se slomi vito kopje. G. Palmotić 1, 860. Bojni ostavi mač i kopje i glasovito svoje oklopje. 2, 50. Kako je među cvitjem ružica cvit naj glasovitiji. F. Lastrić, ned. 339. Svatko znađe, kako je među svima rudoplavi zlato naj izvršnitije i naj glasovitije. 339. To svidoci kniga glasovita. Nadod. 3. Koji mi iz svijeta donese naj glasovitiju to je naj izvršniju stvar. Nar. prip. bos. 1, 86. — *gg* u *jednom primjeru o danu koji se više slavi, svet-*

kuje od ostalih: Jesu li brz nike nediše glasovitije od ostalih? Blago turl. 2, 108. — *hh* *kad se izriče uzrok s čega je ko (ili što) glasovit, može biti: aaa* u *instr.* I dobrotom čudi mile i ljepotom glasovite. G. Palmotić 1, 180. Izgled ovoga vojvode dobrotom toliko glasovita. A. d. Bella, razg. 79^a. — *bbb* u *gen. s prijedlogom a*. Čovjek ovi glasoviti i s vandelskoga pripovijedanja i još većma s pokornoga i svetoga svoga životovanja. I. M. Mattei 226. — *ccc* u *gen. s prijedlogom radi*, zaradi. Gofredo glasoviti neporočne rad čistosti. J. Kavašin 351^b. Crkva zaradi mnogih čudesa glasovita i poštovana. A. Kanižlić, utoč. 43. — *ddd* u *loc. s prijedlogom u*. Izvan varoša, u jačini dosti glasovita, imenom Gabel. I. Zaničić 103.

b. *adv. glasovito*. — *komp.*: glasovitijš. — *između rječnika u Belinu* (insigniter' 665^a), u *Stuličevu* (palam, publice, sonore, ellata voce'), u *Vukovu* (hellaut', clara voce'). — u *svijem primjerima znači što i na glas, u glas, u glase*. Misnik će riti očenaš i virovanje i ost(ala) sve glasovito. B. Kašić, rit. 46. Bez ozira ovi onoga nagovara veće očit; bezakonja carska mnoga svak spovijeda glasovito. I. Gundulić 484. Koja (ptica) glasovito vapije. A. Vitaljić, ist. 341. Pjevajte glasovito. I. Đorđić, salt. 491. Neće se stidit suza proliti i s ucvičenom majkom svojom glasovito zaplakati. F. Lastrić, test. 99^a. Po njihovoj prolitoj krvi svjedočili su glasovito istinu. V. M. Gučetić 120. Kliknula tankogrlo, glasovito. Nar. pjes. bog. 183. Jura viče tanko glasovito. F. Radman 89. Prid korabljom misnici u trumbete glasovito pušući. Đ. Rapić 452. Ona viče tanko glasovito. Nar. pjes. vuk. 1, 595. On zapjeva tanko glasovito. 2, 623.

GLASOVITEĽAN, glasovitelna, *adj. u Stuličevu rječniku* (celebrandus'). — *nepouzđano*.

GLASOVITI, glasovim, *impf. u Stuličevu rječniku* (celebrare, commendare, laudare aliquem') s *dodatkom da je uzeto iz Đorđića (?)*. — *sasma nepouzđano*.

GLASOVITOST, glasovitosti, *f. osobina onoga što je glasovito*. — U *Stuličevu rječniku*: 'nominis celebritas'.

GLASOVITSTVO, *n. vidi glasovitost*. — U *Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GLASOVKA, *f. teskera, ceduĽa ili loptica kojom se glasuje, daje glas*. — *ispoređi glasovnica*. — U *Šulekovu rječniku*: 'stimmkugel; stimmzettel'.

GLASOVNICA, *f. teskera, ceduĽa kojom se glasuje, daje glas*. — *ispoređi glasovka*. — U *Šulekovu rječniku*: 'stimmzettel'.

1. GLASOVNIK, *m. vidi glasnik, a*). — U *jednoga pisca našega vremena*. Ima l' česva kobna prehodnika, jal' iz sela tužna glasovnika? Osvetn. 2, 87.

2. GLASOVNIK, *m. sud u koji se skupĽaju glasovi (kod glasovanja)*. — U *Šulekovu rječniku*: 'stimmurne'.

GLASTAR, *m. Isatis tinctoria L., nieka bilka, šilina, lat. glastum*. — *ispoređi farbovnik*. — U *Mikašinu rječniku*: glastar, trava, farbovnik 'guado', 'glastum' i u *Stuličevu*: glastār, glastāra 'guado', 'glastum', a iz ovoga u *Šulekovu imeniku*: Isatis tinctoria L. 87.

GLASUKATI SE, glāsūkā se, *impf. dem. glāsiti se (vidi glāsiti, a, h)*. — U *Parčićevu rječniku*.

GLASUĽA, *f. ime kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GLAŠATI, glašam, *impf. iterativni glagol prema glasiti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu: *resonare, celebrare* s dodatkom da je uzeto iz *brevijara*. Jerbo se je počelo glašati po gradu da car imade odluku prikazati za kralja poljskoga svoga sina. A. Tomiković, živ. 167.

GLAŠČIĆ, m. dem. glasak. S. Mrkaļ 2.

GLAŠENE, n. djelo kojijem ko ili što glasi, ko ili što glasi se. — Stariji je oblik glaseenje, u pisca (xvii vijeka) u kojega dolazi, stoji svagda griješkom glaseenje. — Ismeđu rječnika u Mikajinu (glaseenje), u Stuličevu (griješkom glaseenje), u Vukovu. Čujuću glaseenje od s. Saverija. B. Kašić, fran. 173. U kojih bude imati svako slovo svuda jedno vazda samo glaseenje. rit. xvii.

GLAŠINCI, Glašinaca, m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milčević, kralj. arb. 418.

GLAŠKI, adj. koji pripada Glažu. — Na jednom mjestu xv vijeka i otale u Daničičevu rječniku (glaškyj i glaškyj). U Glažu gradi Glaški. Mon. serb. 439. (1446).

GLAT, f. kristal. — isporodi ledac. — Načineno od češ. hlat'. — U Šulekovu rječniku: (glat) ,krystall'.

GLĀTI, glām, *impf. vidi gledati, od čega postaje tijekom što je d ispalio, a ea se saželo u ā*. — Samo u pjesmi, i to jedan put već xvi vijeka, a u naše vrijeme dosta često; između rječnika u Vukovu. Gdi glaš mi plač luti i žalos ku družu. G. Držić 428. „Jesi l' vid'la koña moga?“ „Nit' sam glala, ni videla“. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Svaki jako glajte po Turčina, al' nemojte pušaka metati. 4, 148. Ko gledaše, gla u zemlju crnu. Pjev. crn. 176^a. Pa ih jedna zaboravljah u jad za me! glajuć tebe pod oružjem, ružo moja! sve krajeve uvatio, bratska rano! Vuk (?) ,živ. 189. — na jednom mjestu radi stiha ima glaa mješte gla: Da ga glaa majka mjesto sina. Pjev. crn. 176^b.

GLATKATI, glatkam, *impf. vidi gladiti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Gladkati obrve. I. Velikanović, prik. 26.

GLATKOČA, f. vidi glačina (i radi akcenta). — U rječnicima: u Bjelostjencu (gladkoča, gladkost ,laevitas'), u Jambrešičevu (gladkoča, ,glabritas'), u Voltigjinu (griješkom gladkoča i gladkoča), u Stuličevu (gladkoča). — u naše vrijeme u Šulekovu (glattheit').

GLATKOGOVORAN, glatkogovorna, adj. koji glatko govori. — U Stuličevu rječniku: glatkogovoran ,blandicius'. — n. pouzdano.

GLATKOGOVORNICA, f. glatkogovorno žensko čejade. — U Stuličevu rječniku (glatkogovornica). — nepouzdano.

GLATKOGOVORNIČIĆ, m. dem. glatkogovornik. — U Stuličevu rječniku (glatkogovorničić ,blandiloquentulus'). — nepouzdano.

GLATKOGOVORNIK, m. glatkogovoran čovjek. — U Stuličevu rječniku (glatkogovornik). — nepouzdano.

GLĀTKŌST, glātkosti, f. vidi glačina. — U rječnicima: u Vrančičevu (gladkost ,laevitas'), u Belinu (gladkos 441^b), u Bjelostjencu (gladkost kod gladkoča), u Voltigjinu (gladkost), u Stuličevu (gladkost ,politio, expolitio'). — u naše vrijeme u Šulekovu (glätte; glattheit').

GLATKOVAŃE, n. djelo kojijem se glatkuje. — Stariji je oblik glatkovanje. — U Belinu rječniku (gladkovanje ,expolitio' 441^b) i u Stuličevu (gladkovaŃe).

GLATKOVATI, glatkujem, *impf. gladiti*. — U Belinu rječniku (gladkovati ,laevigo' 441^b) i u Stuličevu (gladkovati, v. gladiti).

GLATONIJA, f. vidi glatonija.

GLATUN, m. lat. glut, tal. ghiottone, sladokus, oblogus. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Glatun gñuse njegove (svoje) hoće jisti. F. Glavinić, cvit. 148^a. Glatun u tminah sideći bude gladovati. posl. 52.

GLATUNIJA, f. osobina onoga, što je glatun. — Načineno od glatun talijanskijem nastavkom ia. — U istoga pisca u kojega ima i glatun. Adam u betege, zgora rečene, glatunije upade radi. F. Glavinić, cvit. 61. — U istoga pisca ima i oblik glatonija. Glatonija (je) prikolredno poželenje blagovanja. F. Glavinić, cvit. 148^a. Bi napojen žući proti glatoniji. 393^a.

GLĀVA, f. caput, u čejadeta i u višijeh životinja dio tijela u kojem je mozak, i na kojem su plemenitija tjelesna osjećanja (kao vid i čuvenje). — Akc. se mijenja u dat. sing. glāvi, u acc. sing. glāvu, u voc. sing. glāvo, u nom., acc., voc. pl. glāve, u dat., instr., loc. pl. glāvama. — Rječ je ne samo praslavenska (golva), isporodi stalov. glava, rus. голова, češ. hlava, polj. głowa, nego i litavska: galva. — U svijem je rječnicima.

a. u čejadeta.

α) u pravom, tjelesnom smislu.

a) kao dio ljudskoga tijela uopće.

aa) u širem smislu sve ono što stoji na vratu, dakle i lice (isporodi kod bb)). aaa) uopće. Kad ne nosi glave tilo, mrcina je. V. Došen 78^b. Svu je vojsku glavom nad(h)itio. And. Kačić, razg. 232^a. Sve je kolo glavom nadvisila. Nar. pjes. vuk. 1, 405. Pade Mujo u travu na glavu. 1, 546. Na Balačku jesu do tri glave. 2, 152. Pade Demo glavom bez uzglavlja. 2, 415. Kao da mu je torba na glavi (tako ne vidi). Nar. posl. vuk. 130. Dok su još ova dva zuba meni u glavi. Nar. prip. vuk. 16. — i u metaforičkom smislu, gdje se ističe da je glava pretežnija od ostaloga tijela (isporodi kod f). Ne tribovaše caru vašemu, glavu videći, s nogami besiditi. Aleks. jag. star. 3, 236. Isukrst je glava naša, a mi smo njegova uda. M. Zoričić, osm. 89. — bbb) čejade miče različitim načinima glavom, čim često može i pokazati svoju misao. tako n. p. glava se može prignuti, glavom se može prikloniti (što može biti i znak poniženja). Prignuvši glavu i poniknuvši g zemlji. M. Divković, bes. 32^a. Sveti otac pomolivši se, prignu glavu. F. Glavinić, cvit. 117^b. Vidi toliko on, koliko ostali, da prilika divice Marije glavu mu prignu. J. Banovac, razg. 15. — Pokleknuvši divica i glavu priklonivši. Živ. kat. star. 1, 224. U to meni drug moj glavu priklonivši, reče. P. Zoranić 11^b. Prikloñu glavu svoju i pokloñu se tebi. Aleks. jag. star. 3, 268. Poklonivši svetu glavu tvoju, reče: „Ovo raba gospodinova“. M. Jerković 16. Glavu skloniti, prikloniti, nagnuti ,caput flectere'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. — Poklañaju glavu do zemlje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 138. Koji glavu klañu prisvetomu imenu Isusa. Ant. Kadčić 374. — Podkućiti glavu pod mač i umrijeti. M. Divković, bes. 87^a. — Ne nosimo doli glavu, kan' da ćemo pastu travu. V. Došen 147^a. — metaforički, kao poniziti se. Ponizili smo glave naše. I. Bandulavić 31^b. isai. 58, 8. Pak se holec ne ponosi, dali nisko glavu nosi. V. Došen 35^a. Ima prve prignut glavu pod prokletstvo. M. Dobretić 524. amo može spađati i ovo: Priklonnu glavu oštar meč ne siće. Aleks. jag. star. 3, 294. — glavom se klīma (kīma). Glavom svuda kīma i sobom privraća, posażme

očima, da san se odvrača. M. Marulić 10. *po načinu kako to biva, može značiti da se što ne odobrava*: I glavom pokima rekši: „Mudri neče, da se nitkor nima livaliti odveće“. P. Hektorović 26. Aleksandar knihu pročitiv i glavom pokimav reče: „O neizrečene grdine i oholosti tvoje, Dariju!“ Aleks. jag. star. 3, 238. *ili da se na što pristaje*: Neka glava tvoja odgovori, to jest isto glavom kimni. M. Divković, bes. 100^b. Ti me pitaš, ode li Ivan u mlin? Ja mučeći prigmem glavu k tebi, doisto ti svidočim, da je otišao. F. Lastrić, ned. 177. Ona zakima z glavun da je. Nar. prip. mikul. 20. U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10. — *glava se podiže, uzdiže, nosi visoko*. Pogledajte i uzdignite glave vaše. N. Rašina 18^b. luc. 21, 28. Jaše u zlatu koňa vrana, glavu diže, gleda oholo. I. Gundulić 291. Hodi nadigavši glavu kao jelin. J. Filipović 1, 77^a. Momak leži ni glave ne diže. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Glavu diže Ľutica Bogdane, glavu diže, dignut ne mogaše. 1, 544. — Usvisivši vrat i glavu hode. M. Divković, bes. 97^a. — Dobar vojnik visoko nosi glavu, kada dobra koňa jaše. Đ. Baraković, vil. 95—96. — Ona divojka drži glavu kao jelin. J. Filipović 1, 297^a. — *metaforički, kao ponositi se, oholiti se*. Glavu više svih nosiše. M. Marulić 259. Sagražini glavu podvigoše vojem Mahometom. Š. Kozličić 42^b. Ter ki tvrde glavu diže cijec proklete oholasti. N. Najlašćević 1, 157. Svi ki te nenavide glave uznose, zlobu slide. A. Vitaljić, ist. 270^a. Glavu na tojazi nositi „superbe incedere, nares crispare“. Glavu prema komu, suprot komu podignuti „in aliquem insurgere“. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Oholu je glavu suproti crkvi podigao. A. Kanižlić, kam. 434. Otmanović care po visoko glavu nadizaše. And. Kačić, razg. 312^a. Za to gori držiš glavu, da nebesku išteš slavu. V. Došen 147^a. Nositi glavu na visoko, odnositi glavu kao svirac „den kopf hoch tragen“. u *Šulekovu rječniku* (kod „kopf“). — *glavom se kreće, maše itd.* Aleksandar nače zubi skržitati i glavom kretati. Aleks. jag. star. 3, 307. Psovahu nega krećući glavam svojim. I. Bandulavić 87^b. mat. 27, 39. Svi kako ono nimi zamuknuhu, i opomenuvši se glavami počehu kretati. F. Glavinčić, cvit. 225^a. — Ako li trenem glavom mičući tam ovamo, svidočim da otišao nije. F. Lastrić, ned. 177. — Mašu glavom. Đ. Daničić, psal. 22, 7. Starac osta mahajuć glavom. S. Ľubiša, prip. 263. Mogao bi mahnuti glavom i prošaptati: „Orde nešto ima!“ M. Đ. Miličević, jur. 7. — Uzmahuje i glavom i snagom. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Manu glavom i ostalom snagom. 2, 112. — *glavom se vije, vrti*. Viti glavom „mover la testa, come suol farsi o per ischernio, o per dolore“, agitare caput“. A. d. Bella, rječ. 730^b. Poče očima zavraćati, glavom vrtiti. J. Filipović 1, 509^a. *metaforički*. Oholome glavom vijpu. G. Palmotić 3, 188^a. — *glava se obraća, okreće*. Ne haješ ni obraćat glave. Pjev. crn. 23^b. Omere, niti vraćaj ka Stambul glu. Osvetn. 3, 63. — Pa im paša oštre riječi kriči: „Koji godir natrag vrne glavu“. 3, 133. — Na šatora ne okreće glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 194. — *metaforički, kao pasiti na što*: Da je bješe Srbini ugrabio, ako hoćah glave obratiti. P. Petrović, gor. vijen. 19. Ja ne bih na te ni glave obratio. S. Ľubiša, prip. 212. Za tebe je već on mrtav, kad glave ne obrnu na tebe ovolu gomilu godina. Pravdonoša. 1852. 23. Nitko nije glave na to okrećao, dok ne dođe Jenneru do ušiju. M. Pavlinović, rad. 58. — *glava se odvrača*. Pa na stranu odvratio glavu, ne šće više ni gledati Ľubu. Nar. pjes. vuk. 2, 122. — Kad

devera Mitra ugledala, od nega je glavu zanjela. 2, 633. — *metaforički, kao ostaviti koga, proći ga se*: Jesi li od nega glavu odvratio? P. Knežević, osm. 19. — *glava se nasloňa, glavom se ko nasloňa*. Ružno si se glavom naslonio, a mučno si nešto pomislio. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Na kuma se glavom naslonila. 2, 25. — Glavu prikrivivši na križu plakaše. M. Divković, bes. 855^b. *slični su i ovi primjeri*: Dvesti se, kako se reče, dokle se stavi glava na tugdjelu. M. Orbin 66. Panuo joj glavom na krišce. Nar. pjes. vuk. 2, 279. Smotao sam glavu pod kukavni moj pokrivač i naplakao sam se. M. Pavlinović, rad. 156. — Luko, na vidjelo ne pomilaj glavu. Osvetn. 2, 81. — *ccc) kako je što namješteno prema glavi, kaže se različitim načinima (može značenje biti i kao kod bb))*, n. p. I ko carski s prva doni lis na glavu pak na usta, kraju prinije ga i pokloni. I. Gundulić 447. I na glavu kami dofatio. Nar. pjes. vuk. 2, 83. Hoće li donet na glavi miricu? M. A. Relković, sat. G3^b. — On ga (list) prima i vrh svoje glave stavlja, pak celiva. I. Gundulić 394. — Viš glave joj kondir vina. Nar. pjes. vuk. 1, 831. Više moje glave ružu usadite. 1, 393. Ona sjede Muju više glave. 1, 569. — *vidi 1. čelo, 2. k)*. — Kruna se vija i nadviša svrhu okoliša svete glave tvoje. M. Jerković 102. — Pod nega bi karanfil sterala, a pod glavu rumenu ružicu. Nar. pjes. vuk. 1, 451. Studen kamen pod glavu metati. 1, 220. Pod glavom joj zlaćeni noževi. 2, 16. — Zade joj lale za glavu. 1, 222. Otkud mi lale za glavom? 1, 223. — *ddd) pošto je glava na jednom kraju Ľudskoga Ľijela, kad se hoće istaknuti, da se govori o cijelom Ľeľadetu, kaže se*: od glave do pete, od glave do trave *itd.* Sva ti je put od glave krvava do pete. N. Najlašćević 1, 144. Koji otrne od glave do pete. M. Držić 938. Ti si mamen tere nebog od vrh glave do pet od nog. P. Hektorović (?) 144. Gledajte ga od glave do pete kako je izrañen. J. Banovac, razg. 161. Gubavi od glave do petu. F. Lastrić, od' 264. Od vrh glave do dno pete. And. Kačić, kor. 58. Razgledavši ga od pete do glave. 162. Imjeriti koga od pete do glave (poznati ga dobro). Nar. posl. vuk. 99. Od glave do pete (n. p. odenuti koga). 232. i u *prenesenom smislu o čemu što nije Ľeľad*: U toj knigi nije tako govoreći od pete do glave zdravja. A. Kanižlić, kam. 280. — Vi prokleti od glave do nogu. Đ. Rapić 10. — Ke (gorćine) tope brižnu me i dave, pogruziv od stope tja deri do glave? H. Ľucić 281. Od vrh glave do stupaja „a summo ad imum“. A. d. Bella, rječ. 170^b. — Tako zgore kućka Ikonija savrh glave do zelene trave. Nar. pjes. vuk. 2, 179. Okititi tebe dukatima savrh glave do zelene trave. 2, 284.

bb) u užem smislu, gornji i strañni dio (sve ono na čemu raste kosa); suprotno je lice, obraz. *ovo je značenje: aaa) svagda kad se govori o kosti*. Ućini bradu i glavu ostruga. Aleks. jag. star. 3, 222. Pram prosuti na ñe glavi. I. V. Bunić, mand. 10. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44^b. I gori joj kosa navrh glave. Nar. pjes. vuk. 2, 13. Iz glave je kose išćupala. 2, 112. Koja bi žena učinila da je muž otpusti ošišane glave. Pravdonoša. 1851. 25. — *bbb) kad se u nekijem slučajevima kaže kakva je glava, jer se misli na kosu*. Vrže čordu pod bijelu glavu. Nar. pjes. istr. 1, 12. Bogougodni kaluđer bijele brade i glave. Nar. prip. vuk. 122. Starac Obren sijedu uz prag prislonio glavu. Osvetn. 1, 34. Načće kalpak na Ľelavu glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 528. — *amo bi spadalo i rusa glava što se vrlo često nahodi u pjesmama, ali se pridjev rus dodaje*

GLAŠATI, glašam, *impf. iterativni glagol prema glasiti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu: *resonare, celebrare* s dodatkom da je uzeto iz brevijara. Jerbo se je počelo glašati po gradu da car imade odluku prikazati za kraja polskoga svoga sina. A. Tomiković, živ. 167.

GLAŠČIĆ, m. dem. glasak. S. Mrkalj 2.

GLAŠENE, n. djelo kojijem ko ili što glasi, ko ili što glasi se. — Stariji je oblik glašenje, u pisca (xviii vijeka) u kojega dolazi, stoji svagda griješkom glasanje. — Imeđu rječnika u Mikalju (glašenje), u Stulićevu (griješkom glasanje), u Vukovu. Čujuči glasanje od s. Saverija. B. Kašić, fran. 178. U kojih bude imati svako slovo svuda jedno vazda samo glasanje. rit. xvii.

GLAŠINCI, Glašinaca, m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 418.

GLAŠKI, adj. koji pripada Glažu. — Na jednom mjestu xv vijeka i otale u Daničićevu rječniku (glaškij i glaškij). U Glažu gradi. Glaški. Mon. serb. 439. (1446).

GLAT, f. kristal. — isporodi ledac. — Načineno od češ. hlat'. — U Šulekovu rječniku: (glat) 'krystall'.

GLATI, glām, *impf. vidi gledati, od čega postaje tijekom što je d' ispalio, a ea se saželo u ā*. — Samo u pjesmi, i to jedan put već xvi vijeka, a u naše vrijeme dosta često; između rječnika u Vukovu. Gdi glaš mi plač luti i žalos ku družu. G. Držić 428. 'Jesi l' vid'la koša moša?' 'Nit' sam glala, ni videla'. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Svaki jako glajte po Turčina, al' nemojte pušaka metati. 4, 148. Ko gledaše, gla u zemju crnu. Pjev. crn. 176a. Pa ih jedna zaboravlja u jad za me! glajuć tebe pod oružjem, ružo moja! sve krajeve uvatio, bratska rano! Vuk (?), živ. 189. — na jednom mjestu radi stiha ima glaa mješte gla: Da ga glaa majka mjesto sina. Pjev. crn. 176b.

GLATKATI, glatkam, *impf. vidi gladiti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Gladkati obrve. I. Velikanović, prik. 26.

GLATKOČA, f. vidi glačina (i radi akcenta). — U rječnicima: u Bjelostjenčevu (gladkoča, gladkost 'laevitas'), u Jambrešićevu (gladkoča, glabritas'), u Voltigijinu (griješkom gladkoča i gladkoča), u Stulićevu (gladkoča). — u naše vrijeme u Šulekovu (glattheit').

GLATKOGOVORAN, glatkogovorna, adj. koji glatko govori. — U Stulićevu rječniku: gladkogovoran 'blandidicus'. — n. pouzdano.

GLATKOGOVORNICA, f. glatkogovorno žensko čelade. — U Stulićevu rječniku (gladkogovornica). — nepouzdano.

GLATKOGOVORNIČIĆ, m. dem. glatkogovornik. — U Stulićevu rječniku (gladkogovorničić 'blandiloquentulus'). — nepouzdano.

GLATKOGOVORNIK, m. glatkogovoran čovjek. — U Stulićevu rječniku (gladkogovornik). — nepouzdano.

GLATKOST, glātkosti, f. vidi glačina. — U rječnicima: u Vrančićevu (gladkost 'laevitas'), u Belinu (gladkos 441b), u Bjelostjenčevu (gladkost kod gladkoča), u Voltigijinu (gladkost), u Stulićevu (gladkost, politio, expolitio'). — u naše vrijeme u Šulekovu (glätte; glattheit').

GLATKOVAŃE, n. djelo kojijem se glatkuje. — Stariji je oblik glatkovanje. — U Belinu rječniku (gladkovanje 'expolitio' 441b) i u Stulićevu (gladkovaŃe).

GLATKOVATI, glatkujem, *impf. gladiti*. — U Belinu rječniku (gladkovati 'laevigo' 441b) i u Stulićevu (gladkovati, v. gladiti).

GLATONIJA, f. vidi glatunija.

GLATUN, m. lat. gluto, tal. ghiottone, slado-kus, oblogus. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Glatun gñuse njegove (svoje) hoće jisti. F. Glavinic, cvit. 148a. Glatun u tminah siediće bude gladovati. posl. 52.

GLATUNIJA, f. osobina onoga, što je glatun. — Načineno od glatun takijanskijem nastavkom ia. — U istoga pisca u kojega ima i glatun. Adam u betege, zgora rečene, glatunije upade radi. F. Glavinic, cvit. 61. — U istoga pisca ima i oblik glatonija. Glatonija (je) prikoredno poželjenje blagovanja. F. Glavinic, cvit. 148a. Bi napojen žuči proti glatoniji. 399a.

GLAVA, f. caput, u čeladeta i u višijem životinā dio tijela u kojem je mozak, i na kojem su plemenitija tjelesna osjećanja (kao vid i čuvenje). — Akc. se mijenja u dat. sing. glāvi, u acc. sing. glāvu, u voc. sing. glāvo, u nom., acc., voc. pl. glāve, u dat., instr., loc. pl. glāvama. — Rječ je ne samo praslavenska (golva), isporodi stslav. glava, rus. голова, češ. hlava, polj. głowa, nego i litavska: galva. — U svijem je rječnicima.

a. u čeladeta.

a) u pravom, tjelesnom smislu.

a) kao dio ljudskoga tijela uopće.

aa) u širem smislu sve ono što stoji na vratu, dakle i lice (isporodi kod bb)). aaa) uopće. Kad ne nosi glave tilo, mrcina je. V. Došen 78b. Svu je vojsku glavom nad(h)itio. And. Kačić, razg. 282a. Sve je kolo glavom nadvisila. Nar. pjes. vuk. 1, 405. Pade Mujo u travu na glavu. 1, 546. Na Balačku jesu do tri glave. 2, 152. Pade Đemo glavom bez uzglavlja. 2, 415. Kao da mu je torba na glavi (tako ne vidi). Nar. posl. vuk. 130. Dok su još ova dva zuba meni u glavi. Nar. prip. vuk. 16. — i u metaforičkom smislu, gdje se ističe da je glava pretežnja od ostaloga tijela (isporodi kod f). Ne tribovaše caru vašemu, glavu videći, s nogami besiditi. Aleks. jag. star. 3, 236. Isukrst je glava naša, a mi smo njegova uda. M. Zoričić, osm. 89. — bbb) čelade miče različitim načinima glavom, čim često može i pokazati svoju misao. tako n. p. glava se može prignuti, glavom se može prikloniti (što može biti i znak poniženja). Prignuvši glavu i poniknuvši g zemlji. M. Divković, bes. 32a. Sveti otac pomolivši se, prignu glavu. F. Glavinic, cvit. 117b. Vidi toliko on, koliko ostali, da prilika divice Marije glavu mu prignu. J. Banovac, razg. 15. — Pokleknuvši divica i glavu priklonivši. Živ. kat. star. 1, 224. U to meni drug moj glavu priklonivši, reče. P. Zoranić 11b. Priklonu glavu svoju i poklohu se tebi. Aleks. jag. star. 3, 268. Poklonivši svetu glavu tvoju, reče: 'Ovo raba gospodinova'. M. Jerković 16. Glavu skloniti, prikloniti, nagnuti, 'caput flectere'. J. Stulli, rječ. 1, 174b. — Poklaňaju glavu do zemlje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 188. Koji glavu klaňu prisvetomu imenu Isusa. Ant. Kadčić 874. — Podkućiti glavu pod mač i umrijeti. M. Divković, bes. 87a. — Ne nosimo doli glavu, kan' da čemo pasti travu. V. Došen 147a. — metaforički, kao poniziti se. Ponizili smo glave naše. I. Bandulavić 31b. isai. 58, 3. Pak se holec ne ponosi, dali nizko glavu nosi. V. Došen 85a. Ima prve prignut glavu pod proklestvo. M. Dobretić 524. amo može spadati i ovo: Priklonu glavu oštar meč ne siče. Aleks. jag. star. 3, 294. — glavom se klima (kima). Glavom svuda kima i sobom privraća, posażme

očima, da san se odvrća. M. Marulić 10. po načinu kako to biva, može značiti da se što ne odobrava: I glavom pokima rekši: 'Mudri neće, da se nitkor nima livaliti odveće'. P. Hektorović 26. Aleksandar knihu protiv i glavom pokimav reče: 'O neizrečene grdine i oholosti tvoje, Darju!' Aleks. jag. star. 3, 238. ili da se na što pristaje: Neka glava tvoja odgovori, to jest isto glavom kimni. M. Divković, bes. 100^b. Ti me pitaš, ode li Ivan u mlin? Ja mučeći prignem glavu k tebi, doisto ti svidočim, da je otišao. F. Lastrić, ned. 177. Ona zakima z glavun da je. Nar. prip. mikul. 20. U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10. — *glava se podiže, uzdiže, nosi visoko*. Pogledajte i uzdvignite glave vaše. N. Rašina 18^b. luc. 21, 28. Jaše u zlatu koža vrana, glavu diže, gleda oholo. I. Gundulić 291. Hodi nadigavši glavu kao jelin. J. Filipović 1, 77^a. Momak leži ni glave ne diže. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Glavu diže latica Bogdane, glavu diže, dignut' ne mogaše. 1, 544. — Uzvisivši vrat i glavu hode. M. Divković, bes. 97^a. — Dobar vojnik visoko nosi glavu, kada dobra koža jaše. Đ. Baraković, vil. 95—96. — Ona divojka drži glavu kao jelin. J. Filipović 1, 297^a. — *metaforički, kao ponositi se, oholiti se*. Glavu više svih nosiše. M. Marulić 259. Saražini glavu podvigoše vojem Mahometom. Š. Kozličić 42^b. Tar ki tvrde glavu diže cijele proklete oholasti. N. Najlašćević 1, 157. Svi ki te nenavide glave uznose, zlobu slide. A. Vitalić, ist. 270^a. Glavu na tojazi nositi 'superbe incedere, narese crispare'. Glavu prema komu, suprotno komu podignuti 'in aliquem insurgere'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Oholu je glavu suproti crkvi podigao. A. Kanižlić, kam. 434. Otmanović care po visoko glavu nadizaše. And. Kačić, razg. 812^a. Za to gori držiš glavu, da nebesku išteš slavu. V. Došen 147^a. Nositi glavu na visoko, odnositi glavu kao svirac 'den kopf hoch tragen'. u Šulekovu rječniku (kod 'kopf'). — *glavom se kreće, maše itd.* Aleksandar nače zubi skržitati i glavom kretati. Aleks. jag. star. 3, 307. Psovahu nega krećući glavom svojim. I. Bandulavić 87^b. mat. 27, 39. Svi kako ono nimi zamuknuhu, i opomenuvši se glavami počehu kretati. F. Glavinčić, cvit. 225^a. — Ako li trenem glavom mičući tam ovamo, svidočim da otišao nije. F. Lastrić, ned. 177. — Mašu glavom. Đ. Daničić, psal. 22, 7. Starac osta mahajuć glavom. S. Ćubiša, prip. 263. Mogao bi mahnuti glavom i prošaptati: 'Ovde nešto ima!' M. Đ. Milicević, jur. 7. — Uzmahuje i glavom i snagom. Nar. pjes. vuk. 2, 282. Manu glavom i ostalom snagom. 2, 112. — *glavom se vije, vrti*. Viti glavom 'mover la testa, come suol farsì o per ischernò, o per dolore', agitare caput'. A. d. Bella, rječ. 780^b. Poče očima zavrćati, glavom vrtiti. J. Filipović 1, 509^a. *metaforički*. Oholome glavom viju. G. Palmotić 8, 188^a. — *glava se obraća, okreće*. Ne haješ ni obraćat glave. Pjev. crn. 23^b. Omere, niti vraćaj ka Stambulu glavu. Osvetn. 3, 63. — Pa im paša oštre riječi kriči: 'Koji godir natrag vrne glavu'. 3, 138. — Na šatora ne okreće glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 194. — *metaforički, kao paziti na što*: Da je bješe Srbin ugrabio, ako hoćah glave obratiti. P. Petrović, gor. vijen. 19. Ja ne bih na te ni glave obratio. S. Ćubiša, prip. 212. Za tebe je već on mrtav, kad glave ne obrnu na tebe ovliku gomilu godina. Pravdonoša. 1852. 23. Nitko nije glave na to okrećao, dok ne dođe Jenneru do ušiju. M. Pavlinović, rad. 58. — *glava se odvrća*. Pa na stranu odvratio glavu, ne šće više ni gledati Ćubu. Nar. pjes. vuk. 2, 122. — Kad

devera Mitra ugledala, od nega je glavu zanjela. 2, 638. — *metaforički, kao ostaviti koga, proći ga se*: Jesi li od nega glavu odvratio? P. Knežević, osm. 19. — *glava se naslonja, glavom se ko naslonja*. Ružno si se glavom naslonio, a mučno si nešto pomislio. Nar. pjes. vuk. 2, 542. Na kuma se glavom naslonila. 2, 25. — Glavu prikrivši na križu plakaše. M. Divković, bes. 855^b. *slični su i ovi primjeri*: Dovesiti se, kako se reče, dokle se stavi glava na tugdjelu. M. Orbin 66. Panuo joj glavom na kriose. Nar. pjes. vuk. 2, 279. Smotao sam glavu pod kukavni moj pokrivač i naplakao sam se. M. Pavlinović, rad. 156. — Luko, na vidjelo ne pomilaj glavu. Osvetn. 2, 81. — *ccc) kako je što namješteno prema glavi, kaže se različitim načinima (može značenje biti i kao kod bb))*, n. p. I ko carski s prva doni lis na glavu pak na usta, kraju prinije ga i pokloni. I. Gundulić 447. I na glavu kami dofatio. Nar. pjes. vuk. 2, 83. Hoće l' donet na glavi miricu? M. A. Rejković, sat. G3^b. — On ga (list) prima i vrh svoje glave stavlja, pak celiva. I. Gundulić 394. — Viš' glave joj kondir vina. Nar. pjes. vuk. 1, 831. Više moje glave ružu usadite. 1, 393. Ona sjede Muju više glave. 1, 569. — *vidi 1. čelo, 2. k)*. — Kruna se vija i nadviša svrhu okoliša svete glave tvoje. M. Jerković 102. — Pod nega bi karanfil sterala, a pod glavu rumenu ružicu. Nar. pjes. vuk. 1, 451. Studen kamen pod glavu metati. 1, 220. Pod glavom joj zlaćeni noževi. 2, 16. — Zade joj lale za glavu. 1, 222. Otkud mi lale za glavom? 1, 223. — *ddd) pošto je glava na jednom kraju ljudskoga tijela, kad se hoće taktnuti, da se govori o cijelom čeljadetu, kaže se*: od glave do pete, od glave do trave *itd.* Sva ti je put od glave krvava do pete. N. Najlašćević 1, 144. Koji otrne od glave do pete. M. Držić 998. Ti si mamen tere nebog od vrh glave do pet od nog. P. Hektorović (?) 144. Gledajte ga od glave do pete kako je izrañen. J. Banovac, razg. 161. Gubavi od glave do petu. F. Lastrić, od' 264. Od vrh glave do dno pete. And. Kačić, kor. 58. Razgledavši ga od pete do glave. 162. Izmeriti koga od pete do glave (poznati ga dobro). Nar. posl. vuk. 99. Od glave do pete (n. p. odenuti koga). 232. i u *prenesenom smislu o čemu što nije čelade*: U toj knigi nije tako govoreći od pete do glave zdravja. A. Kanižlić, kam. 280. — Vi prokleti od glave do nogu. Đ. Rapić 10. — Ke (gorčine) tope brižnu me i dave, pogruziv od stope tja deri do glave? H. Lucić 281. Od vrh glave do stupaja, a summo ad imum'. A. d. Bella, rječ. 170^b. — Tako zgore kućka Ikonija savrh glave do zelene trave. Nar. pjes. vuk. 2, 179. Okititi tebe dukatima savrh glave do zelene trave. 2, 284.

bb) u užem smislu, gornji i strašni dio (sve ono na čemu raste kosa); suprotno je lice, obraz. ovo je smaćenje: aaa) svagda kad se govori o kosi. Učini bradu i glavu ostruga. Aleks. jag. star. 3, 222. Pram prosuti na ne glavi. I. V. Bunić, mand. 10. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44^b. I gori joj kosa navrh glave. Nar. pjes. vuk. 2, 13. Iz glave je kose išćupala. 2, 112. Koja bi žena učinila da je muž otpusti ošišane glave. Pravdonoša. 1851. 25. — *bbb) kad se u nekim slučajevima kaže kakva je glava, jer se misli na kosu*. Vrže čordu pod bijelu glavu. Nar. pjes. istr. 1, 12. Bogoudni kaluder bijele brade i glave. Nar. prip. vuk. 122. Starac Obren sijuđu uz prag prislonio glavu. Osvetn. 1, 34. Nat'če kalpak na čelavu glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 528. — *amo bi spadalo i rusa glava što se vrlo često nahodi u pjesmama, ali se pridjev rus dodaje*

obično bez obzira na njegovo značenje, te ruska glava znači: glava uopće. — ccc) uz glagole česati, češljati, mazati, i druge kod kojih se ima naj veće obzira na kosu. Otac češe se po glavi. M. A. Reljković, sabr. 54. — Pomas svu prinесе i na glavu oblije nēmu. I. V. Bunčić, mand. 19. — ddd) s glagolom boleti. Udiļ zaboli ga glava, ufati ga ognica. A. Kanižlić, kam. 889. Ali te je zabolila glava od groznice bola velikoga? And. Kačić, razg. 45^a. Koja mi je tanka i visoka, za onom me boli glava, majko. Nar. pjes. vuk. 1, 299. Ona, jelo, tanka i visoka, od one me glava zaboljela, ona, jelo, b'jela i rumena, s one me je i srce i glava. 1, 272. Od muke ga glava zaboljela. 2, 335. Od vina ga ļuto boli glava. 2, 159. Ľuto me je zaboljela glava. 2, 630. — u metaforičkom smislu, vidi boleti, II, 2, a, β) e) (I, str. 586^b—587^a). Ponukavca glava ne boli, nemini unquam alterum hortanti caput doluisse. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Glava li ga boli? (Kad se kazuje da ko nema uzroka s čime biti nezadovoljan). Nar. posl. vuk. 41. Od znana boli glava, od neznana i srce i glava. M. Pavlinović, razl. spis. 131. S toga me ne boli glava, 'ich lasse mich das nicht anfechten' u Šulekovu rječniku (kod 'anfechten'). amo spada i ovo: Gori mu glava kao Futoškom knezu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44. — eee) kad se govori o ranama, udarcima itd. Koji put i krvavi glava bude. F. Lastrić, ned. 320. A ja lonac, pa u glavu! puče lonac, puče glava. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Ne ud'ri jelu po grani, neg' mladu Janu po glavi. 1, 310. Pak uzima svoja dva nećaka, i o kamen glave im razbija. 1, 540. Pak dovati onu kupu s vinom, pa udara careva čauša, pršte kupa a pršte i glava. 2, 481. u metaforičkom smislu: Već evo vam na lijepu pozdravje, da o kamen glavom n' udarate. Osvetn. 3, 77. — fff) kad je riječ o pokrivaču, obavijanju, odijevanju glave, ili nasuprot o otkrivanju itd. U ruho pritamno pokriv se po glavi. G. Držić 403. Odkri prid sijemi glavu svoju. B. Kašić, per. 120. Veo na rusoj glavi oko snježan svit mu je u sto dijela. I. Gundulić 299. Odkrije glavu prid poglavnikom. I. T. Mrnavić, ist. 19. Sluga ne odkrije glavu svomu gospodaru. Ant. Kadčić 228. Prsten na ruci, venac na glavi. Nar. pjes. vuk. 1, 83. Na glavi mu kalpak i čelenka. 1, 373. Što t' je, rano, krvava dolama? što si, rano, ti zavio glavu? 1, 540. Zbaci s glave bugarsku šubaru. 2, 150. Oko glave bijele kauke. 2, 268. Ne dam s glave tastove čelenke. 2, 556. Dok je glave, biće kapa. Nar. posl. vuk. 64. Po glavi kapa se obamira. M. Pavlinović, razg. 90. — ggg) kad se ističe, lice, kao suprotno glavici. Nu se zagledaj, gospoje, u moju viru pravu, kako no i ja u tvoje lice i rusu glavu. H. Lucić 214.

b) bez glave čelade ne može živjeti, i glava se shvata kao mjesto gdje naj više stoji sila što uzdržava život. isporodi i β). aa) ubija se ko tijem što mu se odjeľuje glava od tijela, te se kaže da se glava sjeće, otkida, itd. Usēćenije glave Jovana krstitelja. Mon. serb. 2. (1189). Da mu se ima glava odsići onomu koji je sagrišio. 378. (1434). Usicite mi glavu. Mon. croat. 228. (1527). Vsim nam glave posici mećem svojim. Aleks. jag. star. 3, 267. Puške, kopja, sabje, maći zgađaju prsi, koju grla, sijeku glave, sve se tlačii. I. Gundulić 445. Da odsićem Olofern u glavu. F. Lastrić, test. 20^a. Ja bi tebi osjeko pri ramenom rusu glavu. Nar. pjes. mikl. Beitr. 27. Bog ubio cara i cesara i Latina dužda Mlećanina koji neće da zametnu rata, da se vlaških glava nasićemo. And. Kačić, razg. 307^b. Pak mu rusu odsijeće glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Odsjekoše tri stotine glava.

2, 154. — Mehmet ko im glave skinu. J. Kavašin 185^b. Da mu rusu glavu skinu. V. Došen 124^a. A divu je glavu okinuo. Nar. pjes. vuk. 2, 87. Sad će tvoju glavu ukinuti. 2, 279. Skide glavu Turčin-Mustafagi. 2, 343. Iskide mu iz ramena glavu. 2, 424. — Sad Turčin joj glave riže. J. Kavašin 288^a. — (Mać) prama sebi da tko trgne, sebi glavu da odtigne. V. Došen 180^b. — Corda sinu, rusu glavu svinu. Osvetn. 4, 63. — Tere mu je odmašio Turčinu rusu glavu. Nar. pjes. mikl. Beitr. 56. — Glavu moreš svijeh Turaka jednim mahom odvaliti. J. Kavašin 220^a. — Pokli glavu nēmu obara, čašu od lupije 'e učinio. 259^b. — Da mu na tleh glavu hite. 297^a. — Nega čini pogubiti, maćem glavu nēm' odniti. P. Hektorović (?) 170. — Sista pape sveta, komu glava bi vazeta. 80. — Gelat će ti glavu izgubiti. Nar. pjes. vuk. 2, 610. — Pustil bih pri s mojom razstaviti se glavom. H. Lucić 188. Z glavom ga rastavi. Đ. Baraković, jar. 53. Kad mać Irudov glavom te rastavi. A. Vitajić, ost. 406. Rastavi mu glavu i ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 625. — I despota Vukašina razbi i s glavom još razdili. I. Gundulić 566. — slični su i ovaki primjeri: Jedno Ture izmahnulo bilo, ne bi l' Janku ugrabilo glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 323. Pak je Marko vili vazel glavu. Nar. pjes. istr. 1, 29. 'Ko se nećeš junak poturčiti, rusu ću ti glavu ufatiti. 1, 54. — bb) kaže se da glava padne, otide' itd., kao pasivno prema aa). Neka naša glava pada, a tve carstvo mirno živi. I. Gundulić 504. — Tomu glava hvrkne kad (ga) sabljom udare. B. Krnarutić 18. — Da će mu glava otić. S. Badrić, ukaz. 29. Bože mili, na svem' tebi vala, kad brz' ode sa junaka glava! kan' da nije na nēmu ni bila! Nar. pjes. vuk. 2, 424. Makar naše i otišle glave. Osvetn. 2, 90. — Mući, oće ti sada doli glava pojti. Mon. croat. 203. (1513). — cc) kome je odsjećena glava, kaže se da je izgubi, ostavi'. Za vašega cara u boju izgubiti rusu glavu. I. Gundulić 290. Glavu izgubi pod svojim čadorom. I. J. P. Lučić, razg. 7. Idi, dužde, izgubio glavu! Nar. pjes. vuk. 2, 335. — I na smrt pojti spravan glavu ostavit. Đ. Baraković, vil. 152. — Plativ skupo što je kvara bilo, s pleća rusu usijavši glavu. Osvetn. 1, 11. — dd) kad čelade spase svoj život, kaže se da nosi, iznese' itd. glavu. Živ na ove pokrajine srećom iznijeh glavu svoju. G. Palmotić 2, 67. Evlogijo, da živu glavu iz dvora iznese, u goru pobiže. A. Kanižlić, utoč. 134. Nećeš izić' ni iznijet' glave, a kamo li izvesti devojke! Nar. pjes. vuk. 2, 149. Bježi da izneseš glavu. Pjev. crn. 109^a. — Nećeš danas unijeti glavu. 45^b. Ako je ta bezakonik unio glavu u moju zemlju, vezana ću ga opremiti u Kotor. S. Ľubiša, prip. 231. Sam iguman Todosija škrinu i unese u pećinu glavu. Osvetn. 3, 54. — Da se kripko baš podnese, živu glavu kad odnese. V. Došen 124^a. Ja ti velim, da bježimo, ago, ako nam je odnijet glavu drago! Osvetn. 1, 65. — Nidan živu glavu ne ponese. Nar. prip. mikl. 52. — Jer se nećeš nanositi glave. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Zelen bore, glave im zaštiti, neće ih se dugo nanositi! Osvetn. 4, 57. — amo spadaju i ovakovi primjeri: Ne bi se otrole živ i s glavom oslobodio. I. Đorđić, ben. 188. Bježi s glavom u stijenju, Luko! Osvetn. 2, 80. — po tome se kaže i da čelade 'bježi glavom bez obzira', kad se boji smrti te bježi ne obzirujući se. Biž, delijo, glavom brez obzira. F. Radman 36. Turci pobjegoše glavom bez obzira. Pjev. crn. 23^a. — ee) glava ima istu vrijednost i u ovakovijem primjerima, te se može zamijeniti donekle i riječju život: Glavu svoju

položil jesi. Aleks. jag. star. 3, 265. I stokrat sam podlagala za vas na smrt moju glavu. G. Palmotić 2, 216. — Držan mu si glavu tvoju. I. Gundulić 488. — Eto tvoje sablje a evo moje glave! Nar. prip. vuk. 64. Evo moje glave! t. j. ako ne bude tako, ubij me! Pravdonoša. 1852. 14. — Na čast tebe tvoja rusa glava. Nar. pjes. vuk. 2, 132. — Da mu neću pridať Svetigrada, dokle mi je na ramenu glava. And. Kačić, razg. 103^a. Živa mene na ramenu glava! Nar. pjes. vuk. 1, 568. Dok je mene i na mene glave, ne dam tebe crnom Arapinu. 2, 395. Ne mislim se sa Šarcem rastati dok je moje na ramenu glave. 2, 440. — Sve vojvoda iščekao druge, i brojio na junacih glave. Osvetn. 2, 162. — Evo sam se Bogu zarekao, da ću ići u goru zelenu i odmetnut u hajduke glavu. Osvetn. 2, 19. — Bižeći od nemila do nedraga, gdi će glavi misto naći. And. Kačić, razg. 42. — Ka vil' gizdava veće nam je draga nego naša glava. M. Držić 94. A ja volim moju rusu glavu, neg' sve blago cara čestitoga. Nar. pjes. vuk. 2, 391. Svakomu je svoja glava draga. Osvetn. 2, 55. *po tome se i stvar vrlo draga isporučuje s glavom*. E ga drži kako svoju glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Da te držim pored svoje glave, da te ranim medom i šećerom. 2, 209.

c) *glava je odijeljena od tijela. aa) uopće.* Ali vele huda je muka, ku viđenje sved mu dava od skorenijeh susijeh ruka i od usahljih crnijeh glava. I. Gundulić 336. Za zrcalo i zabavu vele bi ti bilo bolje, da si uzela mrtvu glavu. I. V. Bunić, mand. 29. Te ti vidi, šta je u zobnici, il' je glava, il' zlatna jabuka. Nar. pjes. vuk. 1, 547. Uze glavu svetoga Lazara. 2, 324. Ode glava preko polja sama, sveta glava do svetoga tela. 2, 325. Pa sve glave pred cara iznosi. 2, 365. Još Arapci glava progovara. 2, 378. Sva avlija glavam' nakićena. 2, 420. Mrtva se glava po sokaku vađa, još se višem jadu nada. (Iza naj većega zla može biti gore. U Risnu). Nar. posl. vuk. 183. — *bb) metaforički se kaže da je kome glava u torbi, kad mu je život na pogibli, te kao da mu je glava već odojećena.* Nosim glavu u torbi. Starine. 11, 117. (1678). Glavu u šaci držati, glavu u torbicu sviti, vitam exponere, in periculo vitae versari. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Metnuti glavu u torbu. (Pregoreti svoj život). Nar. posl. vuk. 178. Volim mahnut preko gore crne, a u torbi glavu prenositi. Osvetn. 2, 11. — *cc) u ovakijem primjerima stoji glava metaforično za život.* Sad ti prose našu glavu, za pak tvoju poraziti. I. Gundulić 498.

d) *glava je dio tijela kojim se misli, te se shvata ili upravo kao nekakav sud u kojem stoji um, pamet, ili baš kao sam um, sama pamet. s prvijem značenjem govori se često (metaforički) o glavi, kao o stvari posve tjelesnoj, materijalnoj. aa) uopće.* Grad glavom zaslana. Đ. Baraković, vil. 111. Od snage je mudros veća, desnica se glavi klanja. G. Palmotić 1, 227. Dosta je, da sam ja u moj glavi ovako namislila. 2, 94. Tijem ako vam svijest je u glavi, ne budite tvrdoglavi. J. Palmotić 283. Plodna ona mlogostrukih himba i laži glava. A. Kanižlić, kam. 370. Ludi su izvitci glave ih. S. Rosa 6^a. Da sama vladati može po nežinoj glavi. M. A. Reljković, sabr. 67. Glava a! (podignuvši ruke i raširivši šake prema glavi) a u glavi na! (kao uhvativši se palcem i kažiputom za zube, i znači: glava velika, ali prazna). Glava je skupla s jezikom nego bez jezika. (Vredniji je čovek koji umije govoriti nego onaj koji ne umije). Glava je starija od knjige.

Nar. posl. vuk. 41. Nema četvrte daske u glavi. (čanut je malo). 205. Pop se ne bira po bradi, no po glavi. 255. Mislite i loše, ali svojom glavom mislite. M. Pavlinović, rad. 10. Carevi ti, držec u svojoj glavi. razg. 98. Sablja ti u ruci a duša u glavi, pa udaraj kuda znaš. Pravdonoša. 1852. 10. U stara glava a u mlada snaga. V. Bogišić, zborn. 31. Ima pameti, soli u glavi, ima zlatnu glavu, er hat kopf. Nije po glavi ozebao, nije bez glave, er ist nicht auf den kopf gefallen. u Šulekovu rječniku (kod kopf). — *bb) o kakvoj misli (osobito ako je u njoj što čudnovato) govori se kao o nečemu što ulazi u glavu. aaa) kad ko koga što uvjeri, na što nagovori, ili se čelade samo uvjeri, kaže se da se ono u glavu stavlja.* Mnoge zale misli u glavu ti stavi. A. Georgiceo, nasl. 133. Dojde djavao među bogace, pak jim stavi u glavu, s kolikim su trudom stekli ovo blago. B. Leaković, gov. 46. — *meće:* Metne sebi u glavu. D. Obradović, basn. 280. *amo spada i ovo:* Metnuti kome crva u glavu. (Kazati mu što, da se uznemiri). Nar. posl. vuk. 178. — *ili drugijem ovakijem glagolima:* Nima sumu u glavu klade. I. Zanotti, en. 7. Foley je zapeo u glavu dokopati se tajne. M. Pavlinović, rad. 77. Foley zakapi u glavu, da se dočepa tajne. 77. Ubi, zasiječe, ubrazdi si nešto u glavu, er hat sich etwas in den kopf gesetzt. u Šulekovu rječniku (kod kopf). — *bbb) kad ko promisli što nenadno, čudnovato, kad mu takovo što padne na um, kaže se da mu je došlo, skočilo, šunulo, itd. u glavi.* Premda mu je posli došlo u glavu pobignuti. M. Dobretić 318. Skočiti komu štogod u glavu, šnuti u glavu, saltar in testa, cioè venir in mente. in cognitionem incidere. A. d. Bella, rječ. 780^b. Što mu more skočiti opet u glavu. M. Dobretić 438. — Zavrtilo mu u glavu, da će u Pariz. M. Pavlinović, rad. 65. — Uvrti mu se nešto u glavu, er hat sich etwas in den kopf gesetzt. u Šulekovu rječniku (kod kopf). — *nešto je drukčije uljesti u glavu u ovom primjeru (kad se ko što uvjeri):* Da je on Hrist ne mogao im u glavu uljestiti. S. Rosa 59^a. — *ccc) uzeti, primiti u glavu može značiti: domisliti se, namisliti, uvjeriti se, uglaviti se.* I večerajući pade od zida jedan malan pijak, uze oni mladić u glavu, da se ono niko baca da izađe na rok po večeri. J. Banovac, razg. 135. Što ako li primi u glavu, biti će mudriji. A. Kanižlić, kam. 123. Tvrdio je u glavu primio nauk trpeža i krpeža. M. Pavlinović, rad. 43. — *cc) prema bb) kaže se da se kome što (misao) diše, vadi, izvlači iz glave.* Dignuti nike sumje i(z) svoje glave. M. Dobretić 134. Komu štogod iz glave dignuti, dissuadere, dehortari aliquem. J. Stulli, rječ. 174^b. — Ako ti ne dođeš naj brže k nozi sad za to joj izeti iz glave, vjeruj mi, mrtvu je č' vidjeti. F. Lukarević 162. — Izvaditi nima iz glave tu zlu misao. M. A. Reljković, sat. A1^b. Izvadi to iz glave. J. Rajić, boj. 70. — Ni s četiri koža ne bi mu iz glave izvukao. (Kad ko što sebi uvrti u glavu). Nar. posl. vuk. 223. — Izbiti iz glave, aus dem kopfe bringen. u Šulekovu rječniku (kod kopf). — *dd) riječima iz čije (svoje, tuđe) glave ističe se da je ko nešto sam izmislio.* Popivanje ili kant, od s. Grgura našast, boji mu poda obraz, a ništa i od svoje priloži glave. F. Glavinčić, cvit. 200^a. Koji iz svoje glave uče a ne po duhu svetomu. I. Ančić, vrat. 86. Iz svoje glave, od svoje glave, pro ingenio, pro arbitrio. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Ovo pitaše nije iz njegove glave. A. Kanižlić, kam. 198. Ovo je iz lažive glave Sokrata izišlo. 220. Jeli to iz tvoje glave? Vuk, grada. 90. Ne samo

što je g. Kaulicija u ovoj pjesmi ovdje dodao iz svoje glave 36 stihova. nar. pjes. 2, 384. — *amo može spadati i ovo:* Govoriti iz glave, na izust, aus dem kopfe hersagen'. u *Sulekovu rječniku* (kod, kopf'). — *ee*) da su kome teške misli, brige, *isriče se ovakovijem i drugijem načinima:* Imajući drugi briga u glavi. M. Dobretić 492. Negovo življenje po glavi mi šeta. I. T. Mrnavić, osm. 129. Sve mi se to vrti, ide po glavi, geht mir im kopf herum'. Puna mi je glava, ich habe den kopf voll (sorgen)'. Ne znam gdje mi je glava, ich weiss nicht wo mir der kopf steht'. u *Sulekovu rječniku* (kod, kopf'). — *ff*) glavom se pamti, te se shvata glava kao mjesto gdje stoji ono što se nauči. Igdar uvrđenje iz glave ne leti. I. T. Mrnavić, osm. 124. Ove stvari ostaju lasno u glavi. H. Bonačić 125. Napuniti glavu misli i znaña. M. Pavlinović, rad. 142. Prepuna glava same ispivje. 147. Tako je on strpao u glavu veliko blago. 64. Koji su u glavu nakukali više površne nauke. 147. Izlaze iz učiona krcatom glavom nauke. 135. — *gg*) napuniti glavu kome može značiti: uvjeriti ga o čem (što može i ne biti istina) tako da se s toga draži, mamiti ga. Da jest on čarovnik, cesaru napunihu glavu. F. Glavinčić, cvit. 122a. — *hh*) razbijati glavu drugome znači: dosađivati mu, mučiti ga premnogijem riječima. Ne moji razbijati glavu drugijem s velikijem govorjenjem. M. Radnić 45b. Niti ti u ovom poglavlju mogu više razbijati glavu. M. Zoričić, aritm. 58. — razbijati (svoju) glavu: mučiti se preko mjere naukama ili brigama. Nega može seljanin brez toga da će se morat mlogo mučiti i glavu razbijati, lasno naučiti. I. Jablanci 12. Ko je poludeo da još takim mislima razbija glavu? M. Đ. Miličević, des. par. 19. Razbijati glavu, sich den kopf brechen'. u *Sulekovu rječniku* (kod, kopf'). — *ii*) s ovijem značenjem glava može imati različite pridjeve, n. p. *aaa*) u dobrom smislu. Nagovori mudre glave čine pasti. J. Armolušić 16. Morebit si mudre glave? V. Došen 19b. — Sin dobre glave, al' slaboga nastojaña. M. Pavlinović, rad. 41. — Ki u bistru glavu prija svijeh od kniga nauk vrijedni. J. Kavañin 85b. Pitañe koje za Grgura zanimaše sve bistrre glave. M. Pavlinović, razg. 100. Bistra glava, ein offener kopf'. u *Sulekovu rječniku* (kod, kopf'). Čovjek bistrre glave, ein mensch von guter anlage'. (kod, anlage'). — Negovi posli hotili bi jednu glavu zdravu. P. Radovčić, nač. 58. Vježba se, e bi zdravu i čvrstu uzdržao glavu. M. Pavlinović, rad. 135. — Ovi priprosti razlog nedostojan jest naučne glave. A. Kanižlić, kam. 233. — Zar bi danas bilo ozbiljne glave? M. Pavlinović, razg. 52. — Ima zlatnu glavu, vrsna je glava, er hat kopf'. u *Sulekovu rječniku* (kod, kopf'). — *bbb*) u zlom smislu. Ni očnišće ostati vam neće, a kamo li vaše lude glave. Osvetn. 3, 78. Lude moje glave! ,o ich thor!' u *Sulekovu rječniku* (kod, thor'). — Slaba glava, caput invalidum'. A. d. Bella, rječ. 730b. Može ko mnogu knihu ištititi, a biti slabe glave. M. Pavlinović, rad. 143. — Al' šta mogu prozrjet glave slijepe? Osvetn. 4, 53. — Tupom svojom glavom. A. Kanižlić, kam. 465. — Držite ga za prazne glave zločesna, za nesvjesna ludoriju. B. Zuzeri 357a. Komu je prazna glava i pamet kratka. A. Kanižlić, kam. 229. Pun tobolac, a prazna glava. M. Pavlinović, rad. 129. Prazne glave, kopfhos'. u *Sulekovu rječniku*. — Plitke je glave, er ist ein flacher, seichter kopf'. (kod, kopf'). — Bit šuple glave. I. Držić, nauk. 287. Šuple glave vjetrovim se hrane. Osvetn. 3, 21. — *kk*) u prenesenom se smislu kaže da, se glava bistr', kad su jasne misli, a na suprot,

kad su nejasne, da, se muti', da, mrči'. Kada mu se smućena od požude glava razbistri. A. Kanižlić, kam. 107. — Digni trgovcu imovnik trgovinski, smeo si mu glavu. M. Pavlinović, rad. 57. — Jer sve mu se nešto prividava, što mu mrkne svega jutra glava. Osvetn. 2, 47. Zar da bismo vam mi pustili Boku i Srijem? mrči vam glava. M. Pavlinović, razg. 60. — *ll*) glavom se ne samo misli nego i hoće. ovo se značenje naj češće ističe nekim pridjevima, kojima se (obično u zlom smislu) pokazuje jako hoće što se ne da promijeniti. takovi su n. p. u ovijem primjerima pridjevi žestok, silovit. Glave je žestoke ta narod nemili. Đ. Baraković, jar. 47. Silovita negova glava nek poznade. A. J. Knezović 193. vrlo često tvrd (koje vidi): A ovi rečeni čovik bijaše zle naravi i tvrde glave i tvrdoglav. P. Posilović, nasl. 10a. Koliko su neumitniji, toliko tvrde glave običaju biti. A. Kanižlić, kam. 613. Parok neće da vinča brez nikakva uzroka već od svoje tvrde glave. M. Dobretić 468. — *mmo*) spada i ovo: Svoje glave, eigensinnig'. u *Sulekovu rječniku*. — *mm*) u širem smislu glava znači ne samo pamet nego i čud (ili mjesto gdje kao da se misli da stoji čud); naj češće kad je riječ o oholoj, ponositoj čudi. Dignuti oholoj i nemirnoj glavi prigodu od zametnutja smutñe. A. Kanižlić, kam. 447. Za holitu tvoju glavu. V. Došen 16a. Svak tko holu glavu nosi. 18a. Nemirna glava, ein unruhiger kopf'. u *Sulekovu rječniku* (kod, kopf'). — *nn*) metonimički prenosi se glava s ovijem značenjima na čelade. Ca sam čul govore razumnu glavu ja. P. Hektorović 16. Bezgrešna da glava podnese smrtni trud. M. Vetranić 2, 140. Dobro si došal, brezcinna glavo, neugašajami svitilnice. Aleks. jag. star. 3, 317. Zač biše vojvoda glava plemenita. Đ. Baraković, vil. 40. Metafrazni Alve i Gvido, glave vrijedne i hrabrene. J. Kavañin 123a. Biskup, posal ki cesara bijuñe, a sobom vrla glava. 261b. Odi ovamo, mudra glavo! F. Lastrić, ned. 188. Benedeto antipapa, ohola glava. V. M. Gučetić 175. Druge velike i mudre glave koje upisaše. A. Kanižlić, uoč. xxvi. Ne ktiše kako one lude glave odgovarati. kam. 738. Kaku plaću imadu glave tvrdoglave. A. J. Knezović 167. Prvijenče, mudra glavo, da mnogo ti znaš! Nar. pjes. vuk. 1, 69. Brate Janko, budalasta glavo! 2, 482. Idi bane, jedna luda glavo! 2, 642. Koje su to glave pisale? S. Ćubiša, prip. 115. Car poslušaj, jer je dobra glava. Osvetn. 2, 184. Ima posvuda glava ugrijanijeh. M. Pavlinović, razg. 18. Enrik Dandolo i još neke mudre glave. 99. *e*) u glavi može biti osjećanje koje je u isto doba tjelesno i duhovno, n. p. kad se vrti mozak, kod pijanstva itd. Ide mu u okolo glava. M. Radnić 27a. Ako gledaju u vodu, običaje mnogijem smutiti se glava. 390a. Ovo vino u glavu udara, hoc vinum tentat caput'. J. Stulli, rječ. 1, 174b.

f) glava je naj pretežniji dio od tijela (isporedi: De je tvoja dlaka tu je naša glava. [Sve ćemo činiti za tebe. Po naj više narod govori svojijem starješinama]. Nar. posl. vuk. 74); po tome se upotrebljava glava u nekim padežima (naj češće u instr.) uz riječ sam (isti) ili bez ñe, kad se hoće o kome osobitijem načinom istaknuti (kao latinskijem ipsissimus), da je on sam i niko drugi, jer s glavom (živom) treba da bude i tijelo i duša. tako se kaže: aa) svojom glavom. Da gredu svojimi glavama, imanijem svojims. Mon. serb. 146. (1349). Da on s svojoms glavoms i svojimi vlastiti hoće na toj prseći. 210. (1387). Da bi gospodin kralj svojoms glavoms i svojims blagoms hotel doći u grad Dubrovñek. 210—211.

(1887). Sam svoju glavu ide. Š. Kožičić 50^b. Koji se tu glavom svojom budu namjeriti. A. Gučetić, roz. mar. 53. Osman li ti ih (*iste*) priko noći svojom glavom zabilježi? I. Gundulić 510. Čestokrat se on svojom glavom sateče s vitezim. I. Đorđić, ben. 124. Kad je načeo on svojom glavom proglašivat. S. Rosa 47^a. Mehmet je svojom glavom predvodio vojsku. S. Lubiša, prip. 82. — *uz* sam (isti). On prvi sam svojom glavom bi početak andeoskoga načina od življenja. B. Gradić, djev. 21. Doći sam svojom glavom u crkvu. A. Gučetić, roz. jez. 20. I pozn'o si i vidio sred krvava juta boja, gdje sam glavom tvom si bio, koli je teška sila svoja. I. Gundulić 908. Što oni isti svojom glavom bjehu od naga čuli. S. Rosa 57^b. — *bb*) glavom (*naj običnije u naše vrijeme*). Zato ga glavom car i Turci poznaše. Đ. Baraković, vil. 12. Našega sužna glavom na sredu ušalite. Starine. 11, 94. (*oko* 1655). Glavom car veli na Dravi projda. B. Krnarutić 24. On se glavom u Rimu ne nahodaše. A. Kanižlić, kam. 296. On glavom bješe oni čovjek. S. Rosa 122^b. Ženitba je sakramenat sveti koga Isus baš glavom posveti. M. A. Relković, sat. F8^b. Amadeo III ban Savoje glavom služijaše na stolu uboge. Blago turl. 2, 183. N'jesu ovo neznane delije, već je glavom Merjema djevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 597. Pa otide glavom po svijetu. 2, 48. Ja sam glavom Kraljeviću Marko. 2, 394. Od vojvoda niko ne pogibe razma glavom. Kaica Radoha. 2, 488. On glavom, er und kein anderer' jpsissimus ille'. Vuk, rječ. 86^a. Muž i žena zakoniti koje doli potpisani svjedoci glavom poznaju. Pravdonoša. 1852. 2. — *uz* sam (isti). Odluči sam glavom na vojsku otići. I. T. Mrnavić, osm. 49. On isti glavom suprot Bulgarom povede vojsku. A. Kanižlić, kam. 2. I sam glavom car srpski Stjepane. Nar. pjes. u M. A. Belković, sat. 17^a. Al' to niko ne ču od svatova, do sam glavom od Erdeja bane. Nar. pjes. vuk. 2, 638. — *cc*) u glavi, *samo u jednom primjeru*. Ivan... došo j' u glavi blizu grada. P. Kanavelić, iv. 280. — *dd*) u glavu, *rijetko*. Kajfa neprijatelj u glavu od istine pridobit od jakosti od istine reče. M. Radnić 290^a. Ti mesija koga čekate ja sam u glavu. S. Rosa 57^a. — *češće uz objekat glagola poznati*. Ubojica koga ja znam u glavu. F. Lastrić, test. 122^a. Ali ga u glavu po obliju i po licu ne poznavaše. S. Rosa 44^b. Znati koga u glavu animi alicujus sensus cognoscere'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Pa ih Luka i u glavu znade. Osvetn. 2, 124. — *drugo je*: lagati u glavu. Ja ti odgovaram i velim, da lažeš u glavu tvoju. M. Divković, bes. 137^b—138^a. U glavu si lagal. Đ. Baraković, jar. 70. Kan' da odtud ima slavu, što on laže sam u glavu. V. Došen 141^b. *ovo je po svoj prilici došlo iz biblijskoga jezika, vidi*: U jistinu lagal jesi i ti u glavu tvoju. Bernardin 51. (Recte mentitus es et tu in caput tuum'. dan. 13, 59). — *drugo je i ovo*: To ti kažem u glavu, u brk. M. Pavlinović.

β) glava može značiti život, kad se ovo ističe kao stanje suprotno smrti (isporedi α) b). često se ne da raslučiti od značenja kod a) b). a) uopće. Tako mi glavy kraljevstva ti. Domentijan 249. Ne štedeće svojih glava za nas. Mon. serb. 226. (1895). Zač ćemo naše glavi zgubiti? Mon. croat. 228. (1527). Ako l' je ka druga stvar, makar da glava pode. H. Lucić 230. Da se ne boju prikora u družbi, glavu bih dal moju, da ti sam na službi. M. Držić 446. Srčano tač lubi, da mnokrat i glavu za druga izgubi. D. Rašina 97^b. Nemo', slavni care od cara, u pogubi tvoje glave da Otmanaka kuća stara trepti. I. Gun-

dulić 903. Š' nim junaka tries tisuća dode za štit carske glave. 328. Izprid mača kad negova priko ubjenijeh vitezova jedva s glavom živ uteče. 360. Strah me je, u zo čas za naše da glave ne slasmo mi danas u ove države. G. Palmotić 1, 246. Razložna je stvar i vrijedna da ne štedim za nu glave. 1, 400. Da ti padeš... uklonio bog tvu glavu kobi od prike! 2, 116. Za obranu bitja i glave. 2, 313. Gospodar si ti ljubjeni moje glave i života. 2, 404. Zdravom glavom, salva la vita', salvo capite'. A. d. Bella, rječ. 770^a. Otide mu glava, 'è morto'. 770^a. Tako ti glave, 'per vita tua', 'per caput'. 553^b. Ide glava, capitale est'. 730^b. 'de vita agitur'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Neka se dade milost glavi tvojoj. M. Zoričić, osm. 2. Da vojnikom ima slava bit milija nego glava. V. Došen 193^a. Neće, Mare, žimi moja glava! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Bila zdrava glava moja, rodiće mi juba sina. 1, 182. Hoće jednom biti prema glavi. 2, 440. Dok je moje glave, biće gospodara. 1, 429. Neg' tako ti zdravo glava bila! 1, 462. Ja ču s tebe izgubiti glavu. 1, 577. Ne budali, mladani Nenade! jer češ ludo izgubiti glavu. 2, 77. Naopako a po moju glavu! 2, 80. Ti ne uzmi moju Vidosavu, jer č' i tvoju izgubiti glavu. 2, 113. Ne šali se glavom, gospodaru! 2, 280. Ne bi l' svoju izbavio glavu. 2, 457. Kao prema glavi (n. p. prozlio se ili drugo što čini). Nar. posl. vuk. 132. Crnogorci su letos izginuli glavama i imućem. S. Lubiša, prip. 124. Bogme gospodo neću, već bi prije pregorio moju glavu! Pravdonoša. 1852. 81. Glavu izgubiti, 'das leben verlieren'. u Šulekovu rječniku (kod, verlieren'). Ide glava, za glavu je, o glavi se radi, 'es steht der kopf darauf'. (kod, kopf). — *b*) kad je ko pedepsan smrću ili životom svojijem naknađava štetu učinenu drugome, *kač se*: aa) da, *plaća glavom*'. Često čovjek glavom plati, ki vlas pada zlu jeziku. G. Palmotić 1, 333. Amo hodi, da mi glavom nepoštenom tvu privaru platiš odi. 2, 247. Da ubojstvo glavom plati. S. Rosa 70^b. On im izruči tri mazge i to plati glavom. S. Lubiša, prip. 116. — *amo spada i ovo*: Kad je jedan od pravde osuđen na smrt i od ne progoben s plaćom od glave. Ant. Kadčić 219. — *bb*) da je, *dužan glavom*'. Li je dužan naj pri glavom. Stat. pol. ark. 5, 247. A ni krivine u meni, a nisam glavom dužan. H. Lucić 214. Al' ne mogu dati kabаницe, da sam glavom u kaure dužan. And. Kadčić, razg. 292^b. — *u jednoga pisca, dužan od glave*'. Ti jesi dužna od glave. G. Palmotić 1, 375. i, *kriv glavom*' (prema lat. capite reus). Ona ti je, ne ti glavom kriva. 1, 350. — *cc*) u ovome primjeru stoji prema lat. 'capite damnare': Zakoni svitovni takove opake lude pedipsaju s glavom. Ant. Kadčić 396. — *c*) glava (*i s pridjevom živa*) stoji s nekim prijedlozima (*naj češće za*), *kad se kaže da se što ne čini ili da se ne smije činiti, jer da je pedepsa smrt ili se svakako može poginuti*. aa) za glavu. Nitko za glavu ne smijaše ostati. M. Divković, bes. 71^b. A sud svitovni za glavu zabranjuje. A. Bačić 108. Car zapovida, da se nejmaš za glavu u drugoj odić prikazati. A. Kanižlić, kam. 98. Mojsija zapovidiš im, da se za glavu niko na planinu ne popne. E. Pavić, ogl. 122. Ne more se govorit za život ni za glavu. M. Dobretić 121. — za živu glavu: Da ne ide za živu glavu tamo. Nar. prip. bos. 1, 118. Ni naj gori to neće učinit od sramote za živu glavu. V. Bogišić, zborn. 47. Ne smije progovoriti za živu glavu. Pravdonoša. 1851. 27. — *u jednom primjeru* za glavu od života: Od koje (ispovidi) ispovidnik ne more za glavu od

života govorit. M. Dobretić 152. — *bb*) do glave. Ako ki od vas zna, nimaj do glave povidati. F. Glavinčić, cvit. 124^b. — *cc*) pod živu glavu, bei verlust des kopfes. u *Šulekovu rječniku* (kod, kopf). — *amo spada i ovo*: Budući zapovijedao vsim babam pod penu glave. Korizm. 32^a. — *d*) *kad ko prijeti kome da će ga ubiti, kaže se da prijeti*: *aa*) na glavu. Da mi se gospodin na moju glavu pogrozil. Mon. croat. 309. (1598). — *bb*) u glavu. Da su mu se jani dušmani i da mu u glavu prijetje. V. Vrčević, niz. 50. U glavu joj zaprijeti, da to ne prosoči živu duhu. S. Ćubiša, prip. 225. — *cc*) za glavu. Jer car kune i za glavu prijeti. Osvetn. 1, 16. — *dd*) s glavom (*vaša da po latinskom, a svakako s stoji grješkom*). u *jednom primjeru*. Koji mu (*neprijetelji*) s glavom prite. Ant. Kadžić 474. — *e*) *nahodi se do glave, za glavu, o glavu, kad se hoće kazati, da ako se što ne učini, može se poginuti*. Vaša mu prostiti jer mu je do glave. D. Obradović, basn. 21. — Mene ide za glavu, ako me vi moja braća ostavite. Mon. croat. 290. (1588). Jeda mi je za glavu? forše ho obliho di vita? A. d. Bella, rječ. 770^a. Ne bi mu odma bilo za glavu. F. Lastrić, ned. 271. Ako mi ne obećate, biće van za glavu. Nar. prip. mikul. 3. — Sad je došlo o njihove glave, ili će se zaratit među se, ili Bosnu zarobit cesare. Osvetn. 6, 23. — *u naše vrijeme kaže se često*: Nije mi o glavu o kakvu poslu koji nije vrlo pretežan, vidi Đ. Daničić, sr. sint. 520 i u *Štuličevu rječniku*: Utišti me taj posao, ali mi nije o glavu, id mea interest. 1, 174^b. u *Šulekovu rječniku s takovijem značenjem ima*: Nije za glavu, nije do glave, es kostet ja nicht den kopf (kod, kopf). — *f*) *kad ko radi da koga pogubi, kaže se, da mu radi o glavi*. Car se uzbojao, da Vasilija ne uzradi o carstvu i glavi cara. A. Kanižlić, kam. 253. Raditi kome o glavi, nach dem leben trachten, vitae insidiari. Vuk, rječ. 86^a. — *amo može spadati i ovaj primjer*: Da učinimo nškoje lukavstvo i nepravdu ili bezakonije o glave gospodina Vlka. Mon. serb. 216. (1590). — *može biti da bi mogle amo spadati i rečenice doći kome glave, do glave* (*vidi doći, II, 12, c, dio II, str. 553^b*), *ali mislim da idu na drugo mjesto* (kod e, e)).

γ) *po prelaštenju značenju* (kod β)) *postaje neko osobito u južnijem krajevima, gdje znači i: ubojstvo, osveta za ubojstvo, što se plaća za ubojstvo; isporodi krv. Miriti glavu. Pravdonoša. 1851. 21. Ele ostade im u nas jedna glava i dvije rane. 21. Glavu Nikole Perova prebiše za glavu moga pokojnoga oca. 21. Koji čovjeka ubije, glava za glavu. 25. Da plati samo polovicu glave. 25. Otac je nastajao, da sinovlju glavu osveti. S. Ćubiša, prip. 174. Opraštam mu sinovlju glavu. 178. — s istijem značenjem kaže se i mrtva glava. Ko koga udari čibukom, po mrtve glave. Pravdonoša. 1851. 25. Oni su mirili mrtve glave. 1852. 5. Hranila ga mrtva glava (za ubijena sina primio blago, pa se kamatom hranio). S. Ćubiša, prič. 7.*

δ) *pošto je glava naj pretežniji dio ljudskoga tijela, znači i čelade. a) osobito kad je riječ o broju čeladi*. Da mu imamo davati spezu za 12 glava, koji s nim dojdou. Mon. serb. 258—259. (1405 u *pozniem prijepisu*). Da bi se popisale čelovčaske glavi po vsem miru. Š. Kožićić 3^b. Eto više plate općene na glavu od njih još svakomu po pet drobnih aspri od mene. I. Gundulić 558. Tko da slavnijeh vitezova vrijedne glave viku zbroji? G. Palmotić 2, 519. Poginu više nego hiljada glava. A. Kanižlić, utoč. 461. Imaše na glavu dati didrahmu. S. Rosa 101^b. Da

satre prvorodene glave egipskoga naroda. A. Kalić 501. Između nas sedamnaest na broju glava. G. Peštalić 102. Nećemo vi upaliti crkvu, al' daćete glavnice na glave. Osvetn. 3, 54. Što car reče da nema harača pa i po dva dolaze na glavu. 3, 79. A ne vodi društva izobila, okrom dvije tri glave odabrane. 3, 87. Koliko je u mra-viñcu mrava, toliko je tu za boja glava. 3, 135. Ko plaća pun danak zove se, cijela glava. M. Đ. Miličević, opšt. 16. Plaća je kmetovska po 1 cvancik s glave na glavu. 24. — *b*) muška glava i ženska glava *znači muško i žensko čelade bez obzira na dob, stanje itd.* Gospodinu banu Stefanu i njegovom sinovom i simeanu negovu do vijeka odu muške glave. Mon. serb. 106. (1333 u *pozniem prijepisu*). Dvi češ roditi muške glave. A. Ćubranović 144. Njoj se ne pristoji dobro prid muške glave doiti. F. Vrančić, živ. 79. Muškim glavam čini ruke odtргати. F. Glavinčić, cvit. 22^b. Sva dječica koja bijahu muške glave. S. Rosa 37^b. Tu se nađe trijest divojaka, udovica, i mladi nevista; pripasaše sablje na ajdušku, ter se brane kano muške glave. And. Kačić, razg. 213^b. Niti znade, što je muška glava. Nar. pjes. vuk. 1, 253. U tom kolu nema muške glave, do djevojke i nevjeste mlade. 1, 372. Malo čedo, jedna muška glava. 1, 623. — *Za što je zabava s prikora i srama, da se ženska glava osami gdi sama*. M. Vetranić 2, 353. Ne htje on ikadar govoriti sam s samom ni jednom ženskom glavom. B. Kačić, fran. 182. Ko god ženskoj glavi otkriva srca svoga otajnosti. G. Palmotić 2, 236. Može se ostaviti pomazanje nogu i bedar ali bubrizi a navlastito u ženski glava a to cića poštenja i stida. L. Terzić 140. Idi mi s očiju, ženska glavo! F. Lastrić, ned. 108. Mogu li ženske glave dimije nositi? A. Kanižlić, kam. 151. Marija, sestra Mojsijina, skupi također sve ženske glave koje joj se pridružiše u pivađu. E. Pavić, ogl. 116. Blagosovljena ti si među ženskim glavami. S. Rosa 28^a. Bog providi puku izraelskomu od šest sto tisuća i veće ljudi brez ženskih glava i dice. Blago turl. 2, 232. Odrvri se od svita, slipa ženska glavo! I. J. P. Lučić, razg. 10. Da zna ženska glava, što j' odoľan trava. Nar. pjes. vuk. 1, 149. Ne smiju noćiti u manastiru ženske glave. S. Ćubiša, prip. 72. — Muška glava ali ženska. Stat. pol. ark. 5, 284. Muške i ženske glave. Naručn. 32^b. Tko godi pogleda žensku glavu... ženska glava, ako poželj muške glave... M. Divković, nauk. 120^a. Toliike vojske mučenikov mužkih glav i ženskih. P. Radović, nač. 148. Ženska glava obastri mušku (femina circumdedit virum). F. Lastrić, svet. 25^b. Ne samo ženske nego i muške glave nazivaju se imenom Marije. A. Kanižlić, utoč. 394. Ugovor... čināše se među mužkom i ženskom glavom za porođenje dice. I. Velikanović, uput. 3, 204. Jeli ženska, jeli muška glava? Nar. pjes. istr. 1, 11. Muška glava, mannsperson, vir, ženska glava, weibsperson, mulier. Vuk, rječ. 1, 86^a. — *c*) *uopće*. A ne bi taj glava, da nas tuj osveti. M. Vetranić 2, 222. Ne krsma'mo, sila jača da se s glavom carskom združji; potlačimo ko potlača. I. Gundulić 485. Kamo silni zli gusari, kamo zlobne klete glave? G. Palmotić 1, 169. Ova, budući veomi lijepa i od mnozijek glav žujena. J. Kavanin 297^b. Ovo, o častna glavo (*govori papi*), usudujem se reći. A. Kanižlić, kam. 429. Mrtva glava dugova ne plaća. Mrtva glava ne zna govoriti. Mrtva glava nizam daje. (Zločince ne plaši tako ni zatvor, ni boj, ni globa, kao kad vide pogubljena čoeke). Nar. posl. vuk. 183. Nikolica kneže, do neg jedna

već u dobi glava. Osvetn. 3, 64. Pa miluje roble, jer su sužni okršćene glave. 3, 93. Lojo prati konsulu glavu. 6, 69.

ε) u *nekijem rečenicama stoji često u metaforičkom ili u prenesenom smislu. a) o kakvome slu, o kakvoj nesreći što ide na koga, prijeti kome, biva na kome, govori se kao o nečem tjelesnom, materijalnom, čemu je mjesto onome čeladetu na glavi. aa) na glavu s glagolima što znače mi- caše. Bog daj da bi ta prit nemu na glavu pal. M. Marulić 26. Noj ćemo zla djela na glavu postaviti. M. Vetranić 2, 351. Vidim er mi 'e sve zlo na glavu palo. M. Držić 302. Mnoge tuge, nevoje i žalosti dodoše grešnikom na glavu. M. Divković, bes. 341^{ab}. Govorau, da će se ova krivica na njegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 104. — bb) na glavi za stajanje. Tako izpušteno bi na glavi negovi prokletvo učineno od oca njegova, zač on i vas dom njegov zlom smrtju poginuše. Dukljanin 30. I u smeći i u strahu gledajući smrt na glavi. P. Kanavelić, dubr. 9. — cc) nad glavom, vrh glave uz prije- čene (metafora je uzeta od toga što se shvata kao da visi ono što prijeti). Premda od nega materi stoji smrt nad glavom. Ant. Kadžić 545. Visjeti komu vrh glave 'jminire'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. — dd) od glave kod odalečivanja. Vo- liše s nevirični društvo imati nego hiovu silu od svoje glave odbiti. A. Kanižlić, kam. 588. — ee) u ovijem primjerima kod vrh glave, preko glave kao da je metafora uzeta od vode i od utopje- nika. Jeli toj velik trud vrh glave trpjenje? M. Vetranić 1, 94. Tada grisi priko glave hode. A. Vitajić, ist. 117. — b) pošto je naj plemenitiji dio tijela glava, rečenice kojima se kaže da je ko na čijoj glavi znače što i: ukrotiti, posve osvo- jiti, nadvladati. Vragu svomu stani na glavu, osveti se nad nim rukami tvjomi. Aleks. jag. star. 3, 233. Da sidit na glavi oholu ne mogu. I. Ivanišević 308. Osem oca, koga sam se pri- lično pribojavao, svima drugima bio sam se na glavu popeo. M. Đ. Miličević, des. par. 57. — tako opet u ovom primjeru nositi vrh glave znači: posve se podložiti: Jer se š nome svakčas kosi i ne može da ju vidi, a ku godi zlicu slidi i vrh glave svoje nosi. S. Bobalević 207. — amo može spadati i ovaj primjer u kojemu nasuprot ne biti kome do glave znači biti niži, manji, pa po tome: ne moći ga nadvladati: Nije mu niti car do glave (ne boji se nikoga). V. Bogišić, zborn. 507. — c) da je kome što na glavi može značiti da se on sam za ono brine; briga se shvata kao breme što stoji na glavi. Da ti se opet zdrav privede, to će meni bit na glavi. P. Vuletić 56. A mlogi se ogovarate: 'Meni je kuća na glavi'. F. Lastrić, od' 236. Taj posao na mojoj glavi visi 'hoc ad me spectat, meum est etc.'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. — briga se može i dignuti 's glave'. Ja se na posle cio naklopm, dok ih s glave ne bacim. M. Pavlinović, rad. 107. — može biti da ovamo spada i ovaj primjer: Mi ćemo noć na glavu. Vuk, dan. 1, 76. — u ovom primjeru kaže se da stoji više glave' ono o čem se misli: Ali svakčas gdje gledamo mrijeti i djecu u povoju, ah jaoh! zašto ne imamo više glave sved smrt svoju? I. Gundulić 235. — d) pobiti, poginuti na glavu znači kao posve, isporodi ametom, ametic. Da je i on pobijen u dvaput na glavu. J. Rajčić, boj. 99. Da na glavu pogiboše Turci. P. Petrović, gor. vijen. 111. — e) u ovijem pri- mjerima govori se o umnijem stvarima kao da su čelad: Da slobodi rodna grada silni Cesar glavu odsiječe. I. Gundulić 371. Ah da mogu glavu slomit želam jutim, ke te more proc raz-*

logu! G. Palmotić 2, 438. — f) o neživijem stva- rima govori se kao da su čelad. I gora gdi glavu gori uzvišiva. H. Lucić 288. (Planina) visoku svoju glavu kaže голу i čelavu. V. Došen 16^a. Oholi Lovćen uzdiže nebu čarnu glavu. S. Lu- biša, prip. 8. — Sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoľujući. P. Zoranić 7^a. Da podlozan suncu pravu već ne diže rožnu glavu (mjesec). J. Kavanin 217^a. — Istina je, ljubice, da si cvijet nad cvjetov'ma, a i još ti lepša bila, da ti nije mala mana: što je tebi kriva glava. Nar. pjes. vuk. 1, 227.

b. u životinje.

a) u pravom smislu. Ako li bi oni, či(ji) je prasac, imao gospodara komu bi imio glavu dati od onogaj prasca, tada mu se ima oji glava od nega, a ino je voljan ovi za se obratiti. Stat. pol. ark. 5, 268. Vidje Abram orla, sjedeće i kima- juće glavom na Abrama. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Glavu s nogami negovimi i crfica ne- gova pojijte fsa. Bernardin 86. exod. 12, 9. Ofčice veće napan glavu poslušahu neg pasihu. P. Zo- ranić 43. Ku (zvijer) nitkor ne može da glavom rastavi. F. Lukarević 5. Ne gubila sova slave rad goleme svoje glave. V. Došen 34^b. Crv dižuć glavu gori, da nebasa nom obori. 184^a. Koľ mu posrnu, udari glavom o jedno drvo, a nega baci na zemľu. And. Kačić, razg. 128. Nosi li mu koľ visoko glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 870. I aždahi glavu okinuo. 2, 92. Na siniji opletena guja, povisoko glavu izdignula. 2, 392. Grlica je tužna glavu sklonula. Nar. pjes. istr. 2, 48. S glave riba smrdi. (Do starješine sve stoji). Nar. posl. vuk. 282. U Dalmaciji pak osuše (vučju) koľu s glavom cijelom. Vuk, nar. pjes. 1, 501. Pa i zmija uđu glavu brani. Osvetn. 2, 147.

b) zove se čelade glavom koje životinje (ispo- redi a, c) d) nn), kao psotka. Al' stan'! postoj, kozja glavo! V. Došen 22^a.

c) znači život, kao u čeladeta (isporedi a, β), osobito kod b) bb)). U grozdih je dužna kokoš glavom, ubiti i izisti. Stat. pol. ark. 5, 262. Dužno je živo drobnog glavom. 262.

d) znači cijelu životinu kod brojeća (isporedi a, đ) a)), kad se ne razlikuje muško od ženskoga, staro od mlada. Gargan vnogo glav živine imaše. F. Glavinić, cvit. 184^a. Imah ... trista glavah koňah i govedi. Pjev. crn. 241^a. Kad se selani pitaju za blago, kažu: 'Koliko imaš glav malijeh, a koliko velikijeh?' M. Medić. — amo spada i ovo: Kokoši je dvije pare u glavi, pa zarana traži konaka. Nar. posl. vuk. 143.

e) metaforički, naj češće kao suprotno 'repu'; kod čega se ističe da glava veće vrijedi od svega ostaloga tijela ili da nim vlada. De je više re- pova, tu je mañe glava (kad svaki hoće da za- povijeda). Nar. posl. vuk. 73. Teško glavi kad rep zapovijeda! 313. To nema glave ni repa, 'das hat weder kopf noch füße'. u Sulekovu rječ- niku (kod 'kopf'). 'Ako ne uhvati s glave, nećeš s repa', kaže se kad ko propusti prvu priliku, pa se tješi onijem što će još doći. M. Medić.

f) mačija glava, Bubo maximus Flemm., neka noćna ptica. Đ. Kolombatović, prog. spal. 1880. 11. Mačija glava, Strix bubo. D. Trsteňak.

c. pošto je glava naj pretežnji i naj pleme- nitiji dio od tijela, i misli se kao da vlada tijelom, prenosi se na čelade koje ima naj veću vlast i koje drugijem zapovijeda, tako i na kolektivna imena.

a) čelade. imena onijeh kojijem zapovijeda iz- riču se: aa) genitivom. Shode glave ľudi vra- taru. M. Marulić 55. Glave nñh bihu Dulcin i Margarita. Š. Kožićić 29^b. Puka kraj svoga glava je. F. Lukarević 246. Muž glava jest žene ka-

života govorit. M. Dobretić 152. — *bb*) do glave. Ako ki od vas zna, nima j do glave povidati. F. Glavinić, cvit. 124^b. — *cc*) pod živu glavu, bei verlust des kopfes: u *Sulekovu rječniku* (kod kopf). — *amo spada i ovo*: Budući zapovidał vsim babam pod penu glava. Korizm. 32^a. — *d*) kad ko prijeti kome da će ga ubiti, kaže se da prijeti: *aa*) na glavu. Da mi se gospodin na moju glavu pogrozil. Mon. croat. 309. (1598). — *bb*) u glavu. Da su mu seljani dušmani i da mu u glavu prijetje. V. Vrčević, niz. 50. U glavu joj zaprijeti, da to ne prosoči živu duhu. S. Lubiša, prip. 225. — *cc*) za glavu. Jer car kune i za glavu prijeti. Osvetn. 1, 16. — *dd*) s glavom (*vaša da po latinskome, a svakako s stoji griješkom*). u *jednom primjeru*. Koji mu (*neprijatelji*) s glavom prite. Ant. Kadčić 474. — *e*) *nahodi se do glave*, za glavu, o glavu, *kad se hoće kazati, da ako se što ne učini, može se poginuti*. Vaša mu prostiti jer mu je do glave. D. Obradović, basn. 21. — Mene ide za glavu, ako me vi moja braća ostavite. Mon. croat. 290. (1588). Jeda mi je za glavu? forse ho obliho di vita? A. d. Bella, rječ. 770^a. Ne bi mu odma bilo za glavu. F. Lastrić, ned. 271. Ako mi ne obećate, biće van za glavu. Nar. prip. mikul. 3. — Sad je došlo o njihove glave, ili će se zaratit među se, ili Bosnu zarobit česare. Osvetn. 6, 23. — u *naše vrijeme kaže se često*: Nije mi o glavu o kakvu poslu koji nije vrlo pretežan, vidi Đ. Daničić, sr. sint. 520 i u *Stuličevu rječniku*: Utišti me taj posao, ali mi nije o glavu id mea interest. 1, 174^b. u *Sulekovu rječniku s takovim značenem ima*: Nije za glavu, nije do glave, es kostet ja nicht den kopf (kod kopf). — *f*) *kad ko radi da koga pogubi, kaže se da mu radi o glavi*. Car se uzbojao, da Vasilija ne uzradi o carstvu i glavi cara. A. Kanižlić, kam. 253. Raditi kome o glavi, nach dem leben trachten, vitae insidiari. Vuk, rječ. 86^a. — *amo može spadati i ovaj primjer*: Da učinimo nêkoje lukavstvo i nepravdu ili bezakonije o glave gospodina Vlka. Mon. serb. 216. (1890). — *može biti da bi mogle amo spadati i rečenice doći kome glave, do glave* (*vidi doći, II, 12, c, dio II, str. 533^b*), *ali mislim da idu na drugo mjesto* (kod e, e)).

γ) *po predlaženju značenju* (kod β)) *postaje nêko osobito u južnijem krajevima, gdje znači i: ubojstvo, osveta za ubojstvo, što se plaća za ubojstvo; isporodi krv. Miriti glavu. Pravdonoša. 1851. 21. Ele ostade im u nas jedna glava i dvije rane. 21. Glavu Nikole Perova prebiše za glavu moga pokojnoga oca. 21. Koji čovjeka ubije, glava za glavu. 25. Da plati samo polovicu glave. 25. Otac je nastajao, da sinovlju glavu osveti. S. Lubiša, prip. 174. Opraštam mu sinovlju glavu. 178. — s istijem značenem kaže se i mrtva glava. Ko koga udari čibukom, po mrtve glave. Pravdonoša. 1851. 25. Oni su mirili mrtve glave. 1852. 5. Hranila ga mrtva glava (za ubijena sina primio blago, pa se kamatom hranio). S. Lubiša, prič. 7.*

δ) *pošto je glava naj pretežniji dio ljudskoga tijela, znači i čelade. a) osobito kad je riječ o broju čeladi*. Da mu imamo davati spezu za 12 glava koji š nîm dojdju. Mon. serb. 258—259. (1405 u *poznijem prijepisu*). Da bi se popisale človičanske glavi po vsem miru. Š. Kožičić 3^b. Eto više plate općene na glavu od nîh još svakomu po pet drobnih aspri od mene. I. Gundulić 558. Tko da slavnijeh vitezova vrijedne glave viku zbroji? G. Palmotić 2, 519. Poginu više nego hiljada glava. A. Kanižlić, uoč. 461. Imaše na glavu dati didrahmu. S. Rosa 101^b. Da

satre prvorodene glave egipskoga naroda. A. Kalić 501. Između nas sedamnaest na broju glava. G. Pešalić 102. Nećemo vi upaliti crkvu, al' dacet glavnice na glave. Osvetn. 3, 54. Što car reče da nema harača pa i po dva dolaze na glavu. 3, 79. A ne vodi društva izobila, okrom dvije tri glave odabrane. 3, 87. Koliko je u mraviću mrava, toliko je tu za boja glava. 3, 135. Ko plaća pun danak zove se *čijela glava*. M. Đ. Miličević, opšt. 16. Plaća je kmetovska po 1 cvancik s glave na glavu. 24. — *b*) *muška glava i ženska glava znači muško i žensko čelade bez obzira na dob, stane itd.* Gospodinu banu Stefanu i njegovima sinovima i sinenu njegovu do vijeka od muške glave. Mon. serb. 106. (1838 u *poznijem prijepisu*). Dvi češ roditi muške glave. A. Čubranović 144. Noj se ne pristoji dobro prid muške glave doiti. F. Vrančić, živ. 79. Muškim glavam čini ruke odtrgati. F. Glavinić, cvit. 22^b. Sva dječica koja bijahu muške glave. S. Rosa 37^b. Tu se nađe trijest divojaka, udovica, i mladi nevista; pripasaše sablje na ajdušku, ter se brane kano muške glave. And. Kačić, razg. 213^b. Niti znade, što je muška glava. Nar. pjes. vuk. 1, 253. U tom kolu nema muške glave, do djevojke i nevjeste mlade. 1, 372. Malo čedo, jedna muška glava. 1, 623. — Za što je zabava s prikora i srama, da se ženska glava osamigdi sama. M. Vetranić 2, 353. Ne htje on ikadar govoriti sam s samom ni jednom ženskom glavom. B. Kačić, fran. 182. Ko god ženskoj glavi otkriva srca svoga otajnosti. G. Palmotić 2, 236. Može se ostaviti pomazanje nogu i bedar ali bubrizi a navlastito u ženski glava a to cića poštenja i stida. L. Terzić 140. Idi mi s očiju, ženska glavo! F. Lastrić, ned. 108. Mogu li ženske glave dimije nositi? A. Kanižlić, kam. 151. Marija, sestra Mojsijina, skupi također sve ženske glave koje joj se pridružise u pivađu. E. Pavić, ogl. 116. Blagosovjena ti si među ženskim glavama. S. Rosa 28^a. Bog providi puku izraelskomu od šest sto tisuća i veće ljudi brez ženskih glava i dice. Blago turl. 2, 232. Odvri se od svita, slipa ženska glavo! I. J. P. Lučić, razg. 10. Da zna ženska glava, što j' odoljan trava. Nar. pjes. vuk. 1, 149. Ne smiju noćiti u manastiru ženske glave. S. Lubiša, prip. 72. — Muška glava ali ženska. Stat. polj. ark. 5, 284. Muške i ženske glave. Naručn. 32^b. Tko godi pogleda žensku glavu... ženska glava, ako poželi muške glave... M. Divković, nauk. 12^a. Toliše vojske mučenikov mužkih glav i ženskih. P. Radović, nač. 148. Ženska glava obastri mušku (femina circumdedit virum). F. Lastrić, svet. 25^b. Ne samo ženske nego i muške glave nazivaju se imenom Marije. A. Kanižlić, uoč. 394. Ugovor... činaše se među mužkom i ženskom glavom za porođenje dice. I. Velikanović, uput. 3, 204. Jeli ženska, jeli muška glava? Nar. pjes. istr. 1, 11. Muška glava, mannsperson, vir, ženska glava, weibsperson, mulier. Vuk, rječ. 1, 86^a. — *c*) *uopće*. A ne bi taj glava, da nas tuj osveti. M. Vetranić 2, 222. Ne krsma'mo, sila jača da se s glavom carskom združji; potlačimo ko potlača. I. Gundulić 485. Kamo silni zli gusari, kamo zlobne klete glave? G. Palmotić 1, 169. Ova, buduć veomi lijepa i od mnozjih glav žujena. J. Kavašin 297^b. Ovo, o častna glavo (*govori papi*), usudujem se reći. A. Kanižlić, kam. 429. Mrtva glava dugova ne plaća. Mrtva glava ne zna govoriti. Mrtva glava nizam daje. (Zločince ne plaši tako ni zatvor, ni boj, ni globa, kao kad vide pogubljena čoeaka). Nar. posl. vuk. 183. Nikolica kneže, do nêg jedna

već u dobi glava. Osvetn. 3, 64. Pa miluje roble, jer su sužni okršene glave. 3, 93. Lojo prati konsulu glavu. 6, 69.

ε) u nekim rečenicama stoji često u metaforičkom ili u prenesenom smislu. a) o kakvome zlu, o kakvoj nesreći što ide na koga, prijeti kome, bita na kome, govori se kao o nečem tjelesnom, materijalnom, čemu je mjesto onome čeljadetu na glavi. aa) na glavu s glagolima što znače mi-
caše. Bog daj da bi ta prit hemu na glavu pal. M. Marulić 26. Noj ćemo zla djela na glavu postaviti. M. Vetranić 2, 351. Vidim er mi 'e sve zlo na glavu palo. M. Držić 302. Mnoge tuge, nevoje i žalosti dodoše grešnikom na glavu. M. Divković, bes. 341^{ab}. Govorau, da će se ova krivica na njegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 104. — bb) na glavi za stajanje. Tako izpušteno bi na glavi negovi prokletstvo učineno od oca njegova, zač on i vas dom negov zlom smrtju poginuše. Dukljanin 30. I u smeći i u strahu gledajući smrt na glavi. P. Kanavelić, dubr. 9. — cc) nad glavom, vrh glave uz prijete (metafora je uzeta od toga što se shvata kao da visi ono što prijeti). Premda od nega materi stoji smrt nad glavom. Ant. Kadžilić 545. Visjeti komu vrh glave 'imminere'. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. — dd) od glave kod odalčivanja. Voliš s nevirnici društvo imati nego tiovu silu od svoje glave odbiti. A. Kanižlić, kam. 588. — ee) u ovijem primjerima kod vrh glave, preko glave kao da je metafora uzeta od vode i od utopljenika. Jeli toj velik trud vrh glave trpjenje? M. Vetranić 1, 94. Tada grisi priko glavu hode. A. Vitalić, ist. 117. — b) pošto je naj plemenitiji dio tijela glava, rečenice kojima se kaže da je ko na čijoj glavi znače što i: ukrotiti, posve osvojiti, nadvladati. Vragu svomu stani na glavu, osveti se nad tim rukami tvojimi. Aleks. jagst. 3, 233. Da sidit na glavi oholu ne mogu. I. Ivanišević 908. Osem oca, koga sam se prilično pribojavao, svima drugima bio sam se na glavu popeo. M. Đ. Miličević, des. par. 57. — tako opet u ovom primjeru nositi vrh glave znači: posve se podložiti: Jer se š' home svakčas kosi i ne može da ju vidi, a ku godi zlicu slidi i vrh glave svoje nosi. S. Bobalević 207. — amo može spadati i ovaj primjer u kojemu nasuprot ne biti kome do glave znači biti niži, manji, pa po tome: ne moći ga nadvladati: Nije mu niti car do glave (ne boji se nikoga). V. Bogišić, zborn. 507. — c) da je kome što na glavi može značiti da se on sam za ono brine; briga se shvata kao breme što stoji na glavi. Da ti se opet zdrav privede, to će meni bit na glavi. P. Vuletić 56. A mlogi se ogovarate: 'Meni je kuća na glavi'. F. Lastrić, od' 286. Taj posao na mojoj glavi visi, hoc ad me spectat, meum est etc.' J. Stulli, rječ. 1, 174^b. — briga se može i dignuti 's glave'. Ja se na posle cio naklopim, dok ih s glave ne bacim. M. Pavlinović, rad. 107. — može biti da oamo spada i ovaj primjer: Mi ćemo noć na glavu. Vuk, dan. 1, 76. — u ovom primjeru kaže se da 'stoji više glave' ono o čem se misli: Ali svakčas gdje gledamo mrijeti i djecu u povoju, ah jaoh! zašto ne imamo više glave sved smrt svoju? I. Gundulić 235. — d) pobiti, poginuti na glavu znači kao posve, isporodi ametom, ametic. Da je i on pobijen u dvaput na glavu. J. Rajčić, boj. 99. Da na glavu pogiboše Turci. P. Petrović, gor. vijen. 111. — e) u ovijem primjerima govori se o umnijem stvarima kao da su čeljad: Da slobodi rodna grada silni Cesar glavu odsiječe. I. Gundulić 371. Ah da mogu glavu slomit žejam jutim, ke te more proć raz-

logu! Ć. Palmotić 2, 438. — f) o neživijem stvarima govori se kao da su čeljad. I gora gdi glavu gori uzvišiva. H. Lucić 288. (Planina) visoku svoju glavu kaže голу i čelavu. V. Došen 16^a. Oholi Lovćen uzdiže nebu čarnu glavu. S. Ćubiša, prip. 3. — Sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoļujući. P. Zoranić 7^a. Da podlozan suncu pravu već ne diže rožnu glavu (mjesec). J. Kavašin 217^a. — Istina je, Ćubičice, da si cvijet nad cvjetov'ma, a i još bi lepša bila, da ti nije mala mana: što je tebi kriva glava. Nar. pjes. vuk. 1, 227.

b. u životinje.

a) u pravom smislu. Ako li bi oni, či(ji) je prasac, imao gospodara komu bi imio glavu dati od onogaj prasca, tada mu se ima ojtj glava od nega, a ino je voljan ovi za se obratiti. Stat. polj. ark. 5, 268. Vidje Abram orla, sjedeće i kimajuće glavom na Abrama. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Glavu s nogami njegovimi i cricea negova pojijte fsa. Bernardin 86. exod. 12, 9. Ofčice veće napan glavu poslušahu neg pasihu. P. Zoranić 43. Ku (zvijer) nitkor ne može da glavom rastavi. F. Lukarević 5. Ne gubila sova slave rad goleme svoje glave. V. Došen 34^b. Crv dižuć glavu gori, da nebessa nom obori. 184^a. Koñ mu posrnu, udari glavom o jedno drvo, a nega baci na zemlju. And. Kačić, razg. 128. Nosi li mu koñ visoku glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. I aždahi glavu okinuo. 2, 32. Na siniji opletna guja, povisoku glavu izdignula. 2, 392. Grlica je tužna glavu sklonula. Nar. pjes. istr. 2, 48. S glave riba smrdi. (Do starješine sve stoji). Nar. posl. vuk. 282. U Dalmaciji pak osuše (vučju) kožu s glavom cijelom. Vuk, nar. pjes. 1, 501. Pa i zmija udu glavu brani. Osvetn. 2, 147.

b) zove se čeljade glavom koje životinje (ispoređi a, c) d) nm), kao psotka. Al' stan'! postoj, kozja glavo! V. Došen 22^a.

c) znači život, kao u čeljadeta (ispoređi a, β), osobito kod b) bb)). U grozdih je dužna kokoš glavom, ubiti i izisti. Stat. polj. ark. 5, 262. Dužno je živo drobnu glavom. 262.

d) znači cijelu životinju kod brojeña (ispoređi a, đ) a)), kad se ne razlikuje muško od ženskoga, staro od mlada. Gargan vnogo glav živine imaše. F. Glavinić, cvit. 134^a. Imah ... trista glavah koñah i govedi. Pjev. crn. 241^a. Kad se seljani pitaju za blago, kažu: 'Koliko imaš glava malijeh, a koliko velikijeh?' M. Medić. — amo spada i ovo: Kokoši je dvije pare u glavi, pa zarana traži konaka. Nar. posl. vuk. 143.

e) metaforički, naj češće kao suprotno 'repu'; kod čega se ističe da glava veće vrijedi od svega ostaloga tijela ili da nim vlada. De je više repova, tu je mañe glava (kad svaki hoće da zapovijeda). Nar. posl. vuk. 73. Teško glavi kad rep zapovijeda! 313. To nema glave ni repa, 'das hat weder kopf noch füsse'. u Šulekovu rječniku (kod 'kopf'). 'Ako ne uhvati s glave, nećeš s repa', kaže se kad ko propusti prvu priliku, pa se tješi onijem što će još doći. M. Medić.

f) mačija glava, Bubo maximus Flemm., nieka noćna ptica. Đ. Kolombatović, prog. spal. 1880. 11. Mačja glava, Strix bubo. D. Trstenjak.

c. pošto je glava naj pretežniji i naj plemenitiji dio od tijela, i misli se kao da vlada tijelom, prenosi se na čeljade koje ima naj veću vlast i koje drugijem zapovijeda, tako i na kolektivna imena.

a) čeljade. imena onijeh kojijem zapovijeda izriču se: aa) genitivom. Shode glave ljudi vratu. M. Marulić 55. Glave nih bihu Dulcin i Margarita. Š. Kožićić 29^b. Puka kraj svoga glava je. F. Lukarević 246. Muž glava jest žene ka-

kono Isukrst jest glava crkve. I. Bandulavić 265^a. paul. eph. 5, 23. A ovčarica s svijeta glavom hoć' da rađat' care grede? I. Gundulić 305. Da izgubjenijeh drijeva glave vojvode počastite. G. Palmotić 1, 55. Mojijeh kćeri bijelijeh vila crna glava ti ćeš biti. 1, 132. Prikaž'te se mjesta glavi. 2, 371. Zatim glave Raba grada blagoslovi, Bože, sada. P. Radovčić, nač. 568. O mudroj i razornoj glavi carstva srića visi. A. Kanižlić, kam. 17. Od kud me izabraste knezom i glavom ove optine. S. Ćubiša, prip. 69. — *bb) genitivom s prijedlogom* od. Po naredbi i vlasti glave od svega reda od predikatura. A. Gučetić, roz. jez. 26. Da glava i vojnik on bude od ljudi. Đ. Baraković, jar. 45. Ovu odluku stanovitu pod zakletvu i pod vjeru naj prije učini on očitui glavi od paša Dilaveru. I. Gundulić 295—296. Gorostašnom zlom Tarašu, glavi od Skopja tvrda grada, glavu odsiječe dikla mlada. G. Palmotić 2, 167. Samovladalac i glava od puka. I. Đorđić, salt. xvi. Od obćine da su glave. V. Došen 78^b. Glava od kuće, v. domaćin. J. Stulli, rječ. 1, 174^b. Oj Lazare, od Srbije glavo! Nar. pjes. vuk. 2, 309. Turski care, od svijeta glavo! 2, 609. — *cc) dativom*. Za papu ki je glava crikvi. Naručn. 39^a. Jednomu tovarištu glava bisi prěje. S. Kožitić 37^a. Ki glava Grkom bi. D. Zlatarić 1^a. S junacim kim je bio knez Kotković Ivan glava. I. Gundulić 318. Glava je muž ženi od Boga postaviti. A. J. Knezović 110. Zato sebe sudiš prava, što si krivac krivcem glava? V. Došen 247^a. O Ilija, Brdskoj zemlji glavo! Nar. pjes. vuk. 2, 354. Manastiru bio glava iguman Serafin. S. Ćubiša, prip. 67. — *dd) genitivom s prijedlogom* više. Zazva k sebi Porfirija vojvodu i glavu više sve vojske. Živ. kat. star. 1, 222. — *ee) genitivom s prijedlogom* vrh. Vrh vojvod ga glavom zvaše. Đ. Baraković, vil. 192. Sad i tada vrh njih (*spaholana*) stoja glava Derviš junak jaki. I. Gundulić 324. — *ff) instrumentalom s prijedlogom* nad. Nadćelnik — tko je glava nad inijem. I. Đorđić, salt. 503. — *gg) instrumentalom s prijedlogom* među. Dvanaest knezova meu kojijem bješe glava Juran Kadčić. M. Divković, bes. xvi^a. Ki bude glava meu onimi ki su kol nemoćnika. P. Radovčić, nač. 132. — *hh) adjektivom posesivijem*. Za to vrime naša glava budi. P. Zoranić 18^b. Isukrst je glava naša. A. Komulović 30. A da, meni grčke glave sad ne dadu tve naprave! G. Palmotić 1, 218. Crkovnu glavu da počitujete kao namjesnika Hristova. S. Ćubiša, prip. 107. Upita govornike kmetaka glava. 161. Pa se Turci digli na oružje, i cetinskoj u krv prijete glavi. Osvetn. 2, 185. — *ii) nije ni izrećeno komu je glava*. Ne tribuje mani danas vism glavam odsići glavu. Aleks. jag. star. 3, 809. Š nima se Omer svud poteža, stavi družba glavom nega. I. Gundulić 325. Nu opet narod svaki na se pašu od mjesta za glavu ima. I. Gundulić 328. Kakova jest glava, takovi i podložnici nastoje da budu. F. Glavinić, cvit. 138^b. Stari s vami još mještani ki su bili dosle glave vlas će držat sej države. G. Palmotić 1, 109. Gdi u kući ne imade glave. M. A. Relković, sat. 12^b. Glava, das oberhaupt, caput. Vuk, rječ. 86^a. Piši, brate, kako tebi drago, ti si druga glava na Cetinu. Osvetn. 2, 118. — *kk) u dva pisca Dubrovčanina glava je s ovijem znaćenem muškoga roda*. Još će i glava njih nemili pasti od moje ruke bojne. G. Palmotić 2, 146. Toj videći glave bijesni crkovnoga vijeća huda gñivni stahu i bolesni. 3, 22^{ab}. O sionski glave izbrani! 3, 42^b. U toliko na glas daše velikomu glavi od Rima sve nesrećne zgode naše. J. Palmotić 37. — *ll)*

*kad je riječ o kakvu djelu, poslu, kaže se glava o onome koji se naj prvi lati onoga djela, ili koji naj veće druge na ono nutka, ili koji onijem poslom vlada, isporodi i provodić. Iže (Krešencij) glava be razmerenja. Š. Kožitić 52^a. Glava, prvi u koje djelo, auctor, princeps, dux, antesignanus, magister. Glava, poglavica, to jest stariji vrh koga posla, praepositus, praefectus. J. Mikala, rječ. 107^a. Koji je (Isukrst) zastaviteļ i glava prave vire. P. Radovčić, nač. 139. Glava, dux, princeps, archos, antesignanus, auctor, dux et auctor, princeps et dux, fons et caput. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104^b. Raja isprosi u paše, da joj povrti glavu od zakona (*patrijara*). S. Ćubiša, prip. 113. Jer je bio (*Čengić paša*) kraljini poglavje, a u svakom glava vojevañu. Osvetn. 5, 53.*

b) o kolektivnom supstantivu kojijem se naznaćuje mnoštvo ćeladi. Rimska crikva, ka je glava crikvam. Naručn. 6^b. Sveta rimska crkva glava svijui pravovirnih crkva. A. Kanižlić, kam. vi. Turci misle da je raja šala, al' je raja gradovima glava. Nar. posl. vuk. 322—323. — amo može spadati i ovaj primjer: Bosna moja mojoj zemlji glava. Nar. pjes. vuk. 2, 609.

*c) o gradu u kojem je vladalački dvor, vlada (ispoređi glavni grad kod glavan) ili uopće koji svojom veličinom i pretežnošću kao da vlada nad ostalijem gradovima i krajevima. Rim vsemu miru glava. Š. Kožitić 40^b. Svrnu se va Vratislavu plemenit grad i glavu Slezije. 56^a. Blizu grada Damaska koji je glava od sve Sirije. M. Orbin 19. Na Visli joj (*Mazovskoj*) bistroj rici Varšov grad je vrh i glava, dvor mu kraljev svjetlos dava. I. Gundulić 424. Kad Romulo Rim sagradi carsku glavu svegaj svita. G. Palmotić 2, 218. U Pragu kano u glavi ciloga kraljestva. A. J. Knezović 248. Tuzla ti je glava u Posavju. Osvetn. 7, 21.*

*d. ono što je kod čega naj pretežnije, kao što je glava naj pretežnji dio od tijela; n. p. a) u loze pañ. Glava ili pañ (u loze) neka je jednostavan. J. S. Relković 178. — b) glavno, glavica (novci). Glava veli se i prva suma penes na interes daneh, caput. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104^b. — c) o stvari umnoj. Od onih, od kih govorimo, glava jest ovo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 148. Ovo je glava od toga što govorimo. Vuk, pavl. jevr. 8, 1. (*stana grć. κεφάλαιον*).*

e. pretežnji kraj, strana, osobito ono od čega se misli da ostalo isходи.

a) kao početak uopće. Od ke smo rekli zgara na glavu ovoga libra. M. Marulić 69. Jak kad glava lita zemlju na plod nuka. Đ. Baraković, vil. 112. Na istoj glavi puta svoga, ako bi sam bil, reci, ka slide, imenom jedinim. M. Alberti 445. Kad ono vitez pod zastavu upiše se, ako li ravno del plaće od vojvode primi svoga, ono za to službena plaća ne zove se, nego samo glava plaće poznava se, da kad jur misec svrši, tada službena poda mu se plaća. F. Glavinić, posl. 15. Početak, uzrok, glava, vrjelo. J. Mikala, rječ. 426^a. Glava i prićetek, caput et origo, caput et principium. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104^a. Glava iliti početak s. crkve prilikuje se Karmelu. F. Lastrić, test. 246^b.

b) glava od vode: izvor. Ako je glava iliti vrilo vode jako, i potok bude jak. B. Leaković, gov. 236. Pravo su stari rekli: od glave teče voda. 236. Glava kake vode, der ursprung eines flusses, fons, cf. vrelo. Vuk, rječ. 86^a. Eda li može izvor iz jedne glave točiti i slatko i grko? Vuk, jak. 3, 11. — i metaforički. Ostavljaj Boga, glavu od svakoga dobra. K. Mađarović 90. Koji su ka-

konoti vrutci i glave iz kojih mlogi i mlogi grisi ishode. A. Bačić 225. Zašto je glava ili ti vrilo od ostaliije sloča. F. Lastrić, ned. 128. Običaj je vrutak i glava griha. A. Kanižlić, utoč. 802.

c) glava od ugla (nugla) po biblijskom caput anguli. Na glavu od nugla. B. Kašić, rit. 183. Kamen koga odvrgoše zidavci učinjen jest u glavu nugla. I. Bandulavić 47^a. mat. 21, 42. Kamen ... učinio se je glava nuglu. S. Rosa 138^b.

d) biti na glavi čega; metnuti se na glavu čega (možebiti po tal. a capo) znači zapovijedati, vladati. Bez viteza, s kojim na glavi stojiš svijetu, tva je vlas ništa. I. Gundulić 503. Tako se kuhalo dok se opet Vučić metnuo na glavu buntovnika. M. Pavlinović, razg. 88. Vojvoda Albermal metne se na glavu društvu. rad. 78.

e) amo po svoj prilici spadaju rečenice doći glave, do glave kome, čemu (vidi doći, II, 12, c, dio II, stran. 558^b), jer se glava može u nima zamijeniti rječima kraj, vrh, i jer se kaže i o neživijem stvarima. Nadam se, da ću tomu poslu doći glave. S. Ćubiša, prip. 187.

f. u nekih pisaca čakavaca, kad je riječ o vremenu, glava znači posljedni kraj, svršetak. Na glavu tri let počeo to drivo cvasti. Korizm. 35^a. Na glavu osam dan sudac s mnogim narodom ... izajdoše. Transit. 285. Od toga blagdana do zadnje glave lita. M. Alberti xix.

g. može značiti kraj uopće, n. p. a) u puške. Glava, u duge puške grlić, das ende des flintenlaufes, 'extremum canalis ignivomi' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. Vuk, rječ. 86^a. — b) u mreže. Svaku stranu mreže zovu, glavu mreže: 'glava pluća' ili 'od pluća' naziva se ona na kojoj su nanizani komadići pluća; 'glava olovna' ili 'od olova' ona je na kojoj su obla ili produžasta zrna olova nanizana. L. Zore, rib. ark. 10, 353.

h. kod neživijeh stvari zove se glava dio koji je po čemu sličan ljudskoj glavi, n. p. Glave od čavala. B. Kašić, nač. 57. Glava čavlena, 'bulla'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104^b. — Za kuliko plužni nož u gornjemu kraju ili u glavi jest debeo. I. Jablanci 50. — Jeda ste mi, veli, pomagali strugati glave i dilati zbiće? M. A. Rejković, sat. 13^b. — Skuj četiri grozdene spona, pak im glave olovom zalij preko procjepi. S. Ćubiša, prip. 246. — Ta peta na Lastovu nazivlje se glava udice. L. Zore, rib. hrv. lip. 131. — Glava od stupa, 'capitellum'. A. d. Bella, rječ. 169^b. — Od svirale ono što je nad dvorcem i meće se u usta. M. Medić. — Dva roga (na kući) kad se u vrhu zasijeku i smoeže zovu se, 'glava'. 'Na mojoj su kućici 4 glave'. M. Medić. — kod pisaca u naše vrijeme gornji dio u zuba: Glava u zuba, 'zahnkopf'. u Šulekovu rječniku. Glava na zubu, 'die krone des zahnes', 'corona dentis'. I. Dežman, rječ. liječ. naz. 93.

i. bulbus, caput, u nekih biljaka ono što je pod zemljom ili nad zemljom slično ljudskoj glavi. Zelja pitoma poginu do glave. Đ. Baraković, jar. 15. Kada čovik ripe, mrkve i krumpijera iz zemlje izvadi, valjade nima lišće baš do kraja kod glave odrezati. I. Jablanci 65. Koji (luk) u glave iz simena niče. J. S. Rejković 134. — One (ločike) vrlo u glave krupnaju. 180. Posjeć ljudsku kô kupusnu glavu. Osvetn. 2, 104.

k. također po sličnosti prema ljudskoj glavi, i gora se gdje gdje zove glava. I topovi odzvaše se bojni na pozdravje glava zubačkih. Osvetn. 2, 96. Crna magla vrhom ovi glave. 2, 120. — u ovom je primjeru glava gora što se pruža u more, rat: 'To je jedna strana pod glavom od Komorina. B. Kašić, fran. 65.

l. ujedno po sličnosti prema pravoj glavi i po tome što se shvata kao mjera kod brojenja (isporedi a, d) a) i b, d)) kaže se glava kruha, glava šećera. Glava kruha, 'ein laib brodt' s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. Vuk, rječ. 86^a. Plećim dadoh torbu prtenicu, u nju glavu vrgoh brašjenicu. Osvetn. 4, 6. Pođe kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70. — 4 glave cukara. Starine. 10, 10. (1558). Glava šećera, 'hut zucker', 'meta sacchari'. Vuk, rječ. 86^a. Da su bijele glave šećerove. Osvetn. 2, 137. — može biti da amo spada i ovo: Kao da joj biše cina nekoliko glava vina. V. Došen 154^a.

m. po lat. caput, pisci ovako zovu (maši) dio u knizi. Čti glavu od Luke na prvom kapituli. Korizm. 79^b. Po Matiju, glava 26. M. Alberti 456. Glava, pričetek mal u knjigah, poglavje, 'caput, capitulum'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 104^a. U bibliji, ishod glava xii. Vuk, nar. pjes. 1, 117.

n. po sličnosti prema ljudskoj i životinjskoj glavi, glava se zovu neke biljke, isporedi i. a) Glava, Echinocactus discolor et albus Leh. (Vodopić). B. Šulek, im. 87. isporedi jež. — b) Glava koňaka, Dipsacus silvestris L. (u Istri). 87. isporedi bijeli čkalj, češlja.

o. kao ime mjestima dolazi glava dosta često, obično s kojijem pridjevom; takovo je mjesto gora ili brežuljak (vidi k), a pridjevom se gdje gdje još dodaje da je slično ljudskoj ili životinjskoj glavi. a) samo ili s pridjevom, glava znači što i kod k. Glava, ime selu koje se sada zove Drvenglave u Srbiji: 'na mjestu imenujemom. Glavi' umrije despot Stefan visoki (Mon. serb. 335 god. 1427). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. Devetnaestoga jula (god. 1427) zaustavi se (despot Đurađ) na jednom mestu koje se onda zvalo Glava ili Glavica (po kazivanju starih ljudi ono se do 1813 godine zvalo Drvenglava). Č. Mijatović, đur. brank. 1, 51. vidi Drvenglava i Crkvine. — Često međe idu na kaku glavu, i mislim da je 'collis': Altinu, s. Ravnijsa na Hlmscu, s Hlmsca na Veliju Glavu' (Mon. serb. 94 god. 1330). Grnčarevu, u zavodištnu glavu na velij vrh' (95). Vilskoj, 'na Vodičnikovu Glavu' (144 god. 1849). Pasijanu, 'od Iljine Glave ... posrêdê dola na Popovu Glavu i po dëlu ... i posrêdê Glave Iljine' (263 god. 1889—1405). Gračanići, na Kumađu Glavu' (563 god. 1322). Orahovcu, 'na Kobylju Glavu' (Glasn. 11, 142 god. 1399—1408). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. — Borova Glava, planina u Bosni u hrvatskoj nahiji. F. Jukić, zeml. 28. — Debela glava, mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. M. Đ. Miličević, srb. 725. — Vela Glava, granična straža u Srbiji u okrugu vraškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 271. — b) po sličnosti prema ljudskoj glavi. Čovječja Glava, selo u Crnoj Gori u Vasojevićima. Čoječa Glava. Glasn. 40, 21. — može biti i Babina Glava. I. Babinu pričepila Glavu. Osvetn. 5, 85. — c) po sličnosti prema životinjskoj glavi. Kobilja Glava, planina u Bosni u nahiji sarajevskoj. F. Jukić, zeml. 31. vidi i kod a) u drugom primjeru iz Daničićeva rječnika. — Medvjeda Glava. Međe mu od gorne ceste po srêdê Medvêde Glave u Dubu. Deč. hris. 113.

1. GLAVAČ, adj. vidi tvrdoglav. — U Bjelostjencevu rječniku (glavač, tvrde glave, v. glavat) i u Jambrešićevu (glavač, svoje tvrde glave, 'capitosus').

2. GLAVAČ, m.

a) neka riba, vidi glavoč. — U naše vrijeme a između rječnika u Bjelostjencevu (glavač, ribica, 'gobius, gobio') i u Jambrešićevu: ('gobio'). Glavač, Cottus gobio Cuv., peš, prdeš. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 16.

b) *ovako neki pisac našega vremena zove neku bubicu*. Glavač, octotemnus Mellié. J. K. Šloser, faun. kor. 504. 508.

c) *ime nekim biljkama*. aa) *Ballota nigra* L., *smrduša, modri tetrlan*. B. Šulek, im. 87. — bb) *vidi garbač*. — u *Parčićevu rječniku*.

GLAVAČE, f. pl. *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom*. Razdijel. kr. 8.

GLAVAČIĆ, m. prezime. — *Prije našega vremena*. Glavačići (prezime). S. Novaković, pom. 56.

GLAVAČKO BRDO, n. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Zaban u Brdu Glavačkom. Sr. nov. 1861. 426.

GLAVADANOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Schem. bos. 1864. VII. XXVII.

GLAVAGIJA, m. glavlar, poglavlar. — *Postaje od glava turskijem nastavkom gy*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Ne znamo, ko je tijekom poslije glavaģija. S. Ľubiša, prip. 248. A meni glavaģiji i kumu ni kupice rakije. prič. 87.

GLAVAJ, m. brdo u okrugu rudničkom u Srbiji. I. Pavlović.

GLAVAJRINA, m. na jednom mjestu XVIII vijeka kao da znači: glavlar, poglavlar. Obraće od biskupa i ostali(h) crkovni(h) glavajrina. A. d. Costa 1, 66. — nije pouzdano.

GLAVAK, glavka, m. vrst sijerka rastućeg u glavu. B. Šulek, im. 87.

1. GLAVAN, glávna, adj. capitis, capitalis, primarius, praecipuus. — *Drugo -a- ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak nominativu*. — *Akc. se mijenja u složenijem oblicima: glávni, ali može ostati i nepromijenjen: glávni*. — *Postaje od glava nastavkom -n-*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. glávny, rus. головной, češ. hlavný, polj. główny*. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu (primarius; glavni neprijatelj, perduellus; glavni pop, antistes), u Mikalčinu (glavna stvar, caput rei, summa rei; glavni ljudi, optimates, summi viri; glavni od grada, poglavice, vir primarius populi, princeps municipii), u Belinu (capitalis 169; gravis 386; praecipuus 585), u Bjelostjencu (glavna stvar, substantia, summa rei. 2. glavna odluka i zgovorjenje, capitalis sententia. 3. glavna pregreška, capitale crimen. 4. glavna težkoća, graveo capitis. 5. glavna bol, cephalalgia, cephalaea; glavni, capitalis; 2. glavni neprijatelj, capitalis hostis, perduellus. 3. glavni, prvi, poglavni, praecipuus, primarius, principalis. 4. glavni ljudi, primores, magnates, summi viri, primates populi, optimates), u Jambrešićevu (glavni, capitalis; glavni človek vu kraljevstvu, optimas, magnas; glavna bol, cephalaea), u Voltigijinu (glavni, capitale, principale, vornehm, hauptsächlich), u Stulićevu (capitalis, primus, princeps, principalis, praecipuus, primarius, summus), u Vukovu (1. haupt-, primarius. 2. vide glaviti s primjerom iz narodne pjesme: Glavan junak vojvoda Milošu), u Daničićevu (glávny, capitis, capitalis). — Komp.: glávniiji.*

1. adj.

a. capitis, koji pripada glavi u pravom smislu. Vlasj glavnyje. Domentijan^b 208. Ali febre ali bol glavna. Korizm. 19^a. Glavni, od glave: glavna bol, u glavi. M. Pavlinović. Glavna žila, kopfader. u Šulekovu rječniku.

b. capitalis, koji pripada glavi u prenesenom smislu, *vidi glava, a, p*). a) u ovijem primjerima uz muka, pravda s kojima znači smrtnu pedepsu. Glavnoj muku nakazan bisi. Š. Kožičić 4^b. Krivca

ufatiti, pravdu glavnu činiti. A. Kanižlić, kam. 528. — *amo spada i ovaj primjer*: Krivci glavnih krivica smrtnu pedepsaju se. I. Velikanović, uput. 3, 10. — b) *sa supstantivima koji znače pogibao, nevoju, potrebu pokazuje da se radi o glavi, životu, gdje se stoji i iperbolički*. Koliko ti se su bile zgodile velike glavne pogibeli. Spom. sr. 1, 148. (1417). — Ugrabi me svime ki moj glavni rassap ištu. I. Đorđić, salt. 477. — Človiku obećat niku stvar od voje, sramota ne izdat prez glavne nevoje. Đ. Baraković, vil. 345. A oni se desili valani, a za glavnu za nevoju jut. Osvetn. 3, 29. — Na noge se! il' o glavu, il' o glavnu štetu našem bilo dušmaninu kletu! Osvetn. 1, 51. — To nije sa svima od glavne potrebe. Š. Budinić, ispr. 9. Ter pri glavnoj mój potrebi mladahna me ne ostavi. I. Gundulić 570. U naj glavnijoj potrebi ostavljena. V. Andrijašević, put. 129. U tijesnoj nevoji, u glavnoj potrebi. I. Đorđić, salt. 34. — c) *može biti da je s ovijem značenjem i u ovome primjeru uz har (kao harnost za život)*: Jerš će nam u veliku glavnu har biti. Spom. sr. 1, 161. (1422). i u ovome uz sreća (suprotno onome što stoji kod b)): Tad Slovincem glavna srića biše, kad rečena mista osvojiše. Nadod. 13. — d) *sa supstantivima koji znače svađu, rat, mržnju, kad se hoće kazati da jedno drugome radi o glavi; isporodi i c*. U rasprami krvničijem i glavnijem. S. Rosa 156^b. — Človik ki je v smrtnom grihu ima rat glavnu z Bogom. Korizm. 61^a. — Djavao s glavnom mrzosti nas progoni. J. Matović 522. — Sotona ne može nas naopastovati u onoj glavnoj nenavidosti našega naroda. 510. — *nasuprot se kaže u ovom primjeru o prijazni (isporodi c, b))*: Meu ĩimi odavna prijazan jes glavna. D. Zlatarić 2^b. — e) *o grijehu, prema lat. capitalis, *vidi* smrtni*. Glavni grijeh. A. Gučetić, roz. jez. 48. Koliko jest grihov glavnih, ki su kakono vrutici grihov? I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 26. Sablast griha na sedam glavni griha razdijelena. V. Došen 1.

c. o neprijatelju i o prijatelju. a) o neprijatelju kod pisaca koji jamačno ovo upotrebljavaju prema lat. capitalis, te po tome znači: koji radi o glavi. Dobiti glavna tri neprijatelja. A. Gučetić, roz. jez. 222. Neprijatelj glavni i žestoki svijeh kršćana. B. Kašić, per. 53. Da se kada vrh zla moga ne obesele neprijatelji ki se vele glavni i hudi moji sada. I. Gundulić 198. Kad vas je žela mješte drazijeh prijatelja neprijatelji bit nam glavni. G. Palmotić 2, 355. Ubiti svoga neprijatelja glavnoga. M. Radnić 393^a. Benedik glavni neprijatelj od svijeh svjetovnijeh raskoša. I. Đorđić, ben. 13. Ovi niti dođe niti mu se pokloni, nego, što je gore, ukaza se kralju očiti protivnik i neprijatelj glavni. And. Kačić, razg. 28. Slavodobitan od zasida neprijatelja glavnoga. I. J. P. Lučić, izk. 5. — i uz druge supstantive istoga ili sličnoga značenja. Mo'e glavne protivnike poraziti si odlučio. A. Vitaljić, ist. 15^b. Doglasi mu ... svrhu ĩihova glavnoga protivnika. I. Đorđić, ben. 39. — *Proplaka smrt svoga glavnoga progonitelja*. salt. XII. — b) o prijatelju; značenje nije dosta jasno: kod pisaca može biti da je kao kod f, a opet da se upotrebljava po analogiji prema a); u novije vrijeme kod naroda može biti da je značenje kao kod h. Umriješ dva glavna prijatelja Kvincijanova. B. Kašić, per. 42. Oču vas slušat kao glavna prijatelja. Starine. 12, 25. (oko 1696—1708). S Lekom da smo glavni prijatelji. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Nije, mati, knjiga od megdana, već od našeg glavnoga prijatelja. Nar. pjes. vil. 1867. 329. jamačno spadaju amo i ori primjeri: Aman, zgodnik glavni kralja Asvera.

J. Kavašin 81^a. Ja imadah glavna mušteriju. Nar. pjes. juk. 842.

d. u jednom primjeru o velikom slovu, prema tal. (lettera) capitale: Sve časti ke ima da mu se zamire glafnimi slovima, pače li zlatnima u tvrdu kamenu. Đ. Baraković, vil. 11.

e. primarius, o čeladetu (ili o onome što se kao čelade misli) što ima veću oblast od ostalih, ili uopće što je veće cijeneno nego ostali, isporodi glava, c. Smrtni grisi k sedmim hudobam glavnim prikladaju se. Naručn. 85^b. Vjeri ju naj prije otac za jednoga glavnoga gospodičića. B. Kašić, per. 100. Za sužne vodiše turske lude glavne. P. Vitezović, odil. 2. Bogoslovja meštar glavni. J. Kavašin 180^b. Osam se je duša od srčbe božje uklonilo, Noe glavni međ njima bijaše. Nadod. 7. Imena im svima kralj izreda i posla ji glavnom ocu reda. 56. Ovaj u Bačkoj rođen bijaše glavni gazda. Đ. Rapić 268. U čijoj si tavnov'o tavnici? kod kaka li glavna gospodara? Nar. pjes. vuk. 3, 134. I dvanaes glavnijeh vojvoda. 4, 293. — što se kaže o čeladetu kaže se i o njegovoj časti, oblasti. Radi glafne časti bolje se j' saznati. Đ. Baraković, vil. 80. I da se prozove grad glafne oblasti. 123. — o mjestu (u materijalnom smislu) gdje stoji onaj što je glavni. Na glavnom začelju tad Jove sideći. Đ. Baraković, vil. 137. u ovom primjeru o drjevu (brodu). Naj glavnije drijevo ... razšija se. B. Kašić, fran. 142.

f. praecipuus, koji je pretežnji od svoga ostalog (kao što je i glava od ostaloga tijela). a) o stvari tjelesnoj. Većih zvizda ili glavnih je sedam. J. S. Relković 9. I za sime (kad se) glavna grana šteti. 260. — (vidi glava, e, c). Neka se zajedno sjedine u istomu kamenu glavnomu dva mira. B. Kašić, is. 11. Za podlog služi im stavni i za nugla kamen glavni. J. Kavašin 334^b. Kamen glavni i čeon. S. Rosa 99^a. — b) o čeladetu (drugo je kod e). Mučno je oteti glafnoga uznika. Đ. Baraković, vil. 273. Kojim imenom zvao bi nemilost one matere i gospodariće, koja ne samo ne (v)odi na spaseće onih duša, nego je glavna uzročnica njih osuđenja? A. d. Bella, razg. 65^a. Kaifa bješe glavni uraditelj i svjetnik da Jezus bude uhitjen. S. Rosa 154^a. — i o kolektivnom supstantivu. Ostali narodi glavni imaju razlikih knig. F. Vrančić, živ. 3. — c) o mjestu. aa) glavni grad, caput, grad u kojemu prebiva vladalac, vladalački dvor, vlada, isporodi glava, c, c). Grad glavni kraljevstva od Navare. B. Kašić, in. 8. Pak (Konstantin) glavna oba grada uredi palačama i crkvama. J. Kavašin 299^a. On osvoji mloge gradove i obuhiti isti glavni grad Baktru. D. E. Bogdanić 29. — bb) o drugijem mjestima. Kropčić mista glavnija od kuće. B. Kašić, rit. 254. — Ondi pohodi naj glavnije crkve. in. 24. Crkve iz glavne, silna trešna ku razori, moći uzeše kopat slavne. J. Palmotić 6. — Naj glavnije zaulice onoga grada. B. Kašić, fran. 18. Glavna čaršija. Sr. nov. 1867. 17. — d) o danu (blagdanu). Na glavnu svetkovinu putuju. A. Kanižlić, utoč. xvi. Blagdan ovi je glavni i prvi. 345. — e) o čemu što su ljudi uređili ili napravili (zavodu) što se može shvatiti kao umno ili tjelesno. I kad sindik bi Paduanske glavne škole. J. Kavašin 162^a. Ovo je pisano za glavnu sjednicu društva srpske slovesnosti. Vuk, pism. 47. Glavni sud sastojao se od kapetana i dva pomoćnika. Pravdonoša. 1852. 5. — f) o čem umnom. Stožerne iliti glavne kriposti. A. Kanižlić, utoč. 367. — Pet glavnih bolesti divice Marije. Michelangelo. 9. — Buduć im Bog dao jedan toliko glavan život, uvriduju Boga. M. Radnić

27^b. — Poznaće čitatelj kako i glavne promjene, tako i smjesu narječja. Vuk, nar. pjes. 3, 527. — Naj glavnija zabava njegova biše oko dječice. B. Kašić, fran. 106. — Odkri mu naj glavnije otajnosti. in. 17. — Ovde nam treba malko umnuti glavnu povijest. S. Lubiša, prip. 49. Iguman je napisao glavne crte Stevanova života. 85. Nacrtani su glavni časi Dušanova careva. 47. — Stvari od duše, koje nam biti imaju glavni poso života svega umrloga. B. Zuzeri 335^a. — Čini mi se da bi se ovo za glavno pravilo uzeti moglo. Vuk, poslov. xxviii. — Glavni uzrok. J. Rajić, pouč. 1, 21. — Glavna svrha. B. Kašić, fran. 62. — Bihi ovi tri jezici na svitu naj glavniji. is. 65. — g) uopće. aa) uz stvar. U proročanstvu Danijela glavna je stvar Jeruzalem. S. Rosa 17^a. Ova se pjesma u glavnoj stvari ni malo ne razlikuje od pete. Vuk, nar. pjes. 3, 445. — bb) uz što. Ako u čemu glavnijemu nehoteti zađoh, htjeji oprostiti. I. Đorđić, uzd. vi. — cc) u srednjem rodu bez supstantiva. Svi plugovi ... sebi u glavnomu prikladni jesu. I. Jablanci 46. Ja imam još četiri pjesme koje su u glavnome sve nalik na ovu. Vuk, nar. pjes. 4, 502.

g. o novcima što se daju na dobitak, ili o novcima ili o čemu drugome čim se počinje trgovati ili drukčije dobiti. Petar kupuje dukatijemi tisuća glavnijemi. B. Kašić, zrc. 82. Glavnf, -nā, -nō, n. p. novci 'das kapital', 'sors'. Vuk, rječ. 87^a. Ovce glavne i napone: glavne su one koje je gospodar dao, a ono što od glavnih pane je napon, t. j. dobitak napon je. u sjevernoj Dalmaciji. J. Grupković. — vidi glavno.

h. po značenju kod f dobiva takovo da se upotrebljava kao pohvala, naj češće o čeladetu. od xviii vijeka. a) u naj starijem primjeru kao da znači: ugodan, mio. Ah brate, glavna ti druga imaš il' nevistu! kako se lipo svakom javi, namaskari se, veselo dočeka! F. Lastrić, ned. 179. — b) lijep, prikladan. već od xviii vijeka i u Vukovu rječniku. Kad (baka) divojku vidi lipu u obrazu i u kipu, tad šapćane poostavi, i hu na sva usta slavi: 'Košuta je ovo glavna i med pukom vrlo slavna; gledaj, drugo, hoj u lice, lipše sjaje od danice'. V. Došen 119^a. Glavan junak vojvoda Milošu, lepote mu u svatove nema. Nar. pjes. vuk. 2, 545. Jes' glavniji od svake djevojke. Nar. pjes. juk. 218. Vidiš da sam glavan i pristao. 404. Odviše je glavna i pristala. Nar. pjes. petr. 2, 24. i o neživju stvari. Gledaj, drugo, glavna ruha! glavna ruha i haljina! V. Došen 118^b. — c) uz junak ne ističe svagda lepotu, nego i hrabrost. Nije lasno Lek i pomenuti, onakome glavnome junaku. Nar. pjes. vuk. 2, 232. No ti kupi sve glavne junake koj' od rane jaoknuti neće. 3, 301.

2. adv. glavno. — Komp.: glavnijē. — U rječnicima: u Mikajinu (glavno, izvrsno), u Belinu (glavno, capitalmente con pena e pericolo della vita, capitaliter 169^b), u Jambrešićevu (glavno, capitaliter), u Vukovu: (u Srijemu) n. p. ima glavno svinā, goveda, ovaca itd., t. j. mnogo.

2. GLAVAN, m. vidi glavno. — U naše vrijeme u Lici (J. Bogdanović. V. Arsenijević), ali već dolazi u Vrančićevu rječniku ('capito'); a mogla bi biti i praslavenska riječ, isporodi rus. голованъ, češ. hlavan.

GLAVANI, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj. Pregled. 5.

GLAVANIĆ, m. prezime. — xiii vijeka. Pred prejurem Glavanićem. Mon. croat. 41. (1275 prepis. 1546).

GLAVANOVCI, Glavanovaca, m. pl. mjesto u

Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Glavanovicima. Sr. nov. 1875. 685.

GLAVANOVIĆA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Glavanovici. Sr. nov. 1875. 94.

GLAVÂNE, *n. djelo kojijem se glava.* — U Vukovu rječniku.

GLAVAR, glavára, *m. postaje od glava nastavkom ar.* — *Akc. kakí je u gen. taki je u ostaliým padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu) i voc.: gláváru i gláváre, glávári.* — *Od xvi vijeka (vidi Zoranićev primjer kod a, b), ali isporodi i rus. главарь; između rječnika u Belinu ('superior' 451^b; 'antistes' 585^b; 'praepositus' 718^b), u Bjelostjencevu (glavar, poglavar, poglavica, starešina), u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu: (u Crnoj Gori) 'das oberhaupt', 'caput' s dodatkom: Onamo je (u Crnoj Gori) prvi starješina u nahiji serdar, za serdarima idu vojvode, za vojvodama knezovi, za knezovima barjaktari; svi ovi i ostali znatniji, kao n. p. u Srbiji što su od prije bili kmetovi i sveštenici, zovu se glavari, cf. poglavar.*

a. *vidi poglavar, poglavica, glava, c. a) kad je izrečeno kome zapovijeda, čim vlada, ovo stoji: aa) u genetivu.* Priti će suditi sve glavare tmina. I. Zanotti, ned. 27. Kako glavara skupštine katoličanske. A. Bačić 150. Učini se glavar razbojnika. J. Banovac, razg. 14. Crkva sveta i ne zakoniti glavari. Ant. Kadčić 14. U zdravlje glavara naše komunitadi i našijeh plemenah. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Glavari porodica otačkih. Đ. Daničić, jezdr. 1, 5. — *bb) u gen. s prijedlogom od (boje nego sa samijem genetivom, kad je sam jedan supstantiv).* Takova je takojer krivina onih gospodara i glavara od kuće. A. d. Bella, razg. 64^b. U prošastoj mojoj besjedi dosmucio sam prid vas ovdí i prid vami kô prid pravdom opovidio jednoga lupeža sasma štetna, paček glavara od lupeža. B. Zuzeri 945^a. Učiniću te glavaram od drugoga naroda. And. Kačić, kor. 80. On pokupi braću i glavare od uskokah i od Moracahanah. Nar. pjes. vuk. 4, 370. To kad čuju od Pive glavari. 4, 489. I ostalim od zemlje glavaram. 5, 1. Svi glavari od plemena vaših. Đ. Daničić, 5mojs. 5, 23. — *cc) s prijedlogom nad.* Ov biše glavar nad onimi, ki na vratih daciju cesarovu zbirahu. F. Glavinić, cvit. 316^b. Glavar nad lovom, 'venationis praefectus'. A. d. Bella, rječ. 170^b. Učini ga glavaram nada svim pastirim svojim. And. Kačić, kor. 68. — *dd) posebnijem adjektivom.* Da glavar meštarski iz zida visokoga pade doli. F. Glavinić, cvit. 13^a. Skupismo se nekoliko glavarah crnogorskih. Glasn. 17, 815. (1707). Belzebub, glavar vražki. J. Kavašin 460^a. Glavar njihov zvaše se ban. And. Kačić, razg. 6. Od glavara crkvenoga. Ant. Kadčić 17. Dužnost pučkoga glavara. I. J. P. Lučić, razg. 123. Opatí i glavari redovnički. nar. 108. E se kupe srijemski glavari na sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Kod nega se bjeha nakupili crnogorski izbrani glavari. 4, 71. Nagovori drobnjačke i uskočke glavare. Vuk, nar. pjes. 4, 459. — *drugo je u ovijem primjerima:* Ustati će gníвно glavar svitovni. I. Zanotti, 1. ned. 22. Obslužiti što mu bude od glavara duhovnoga naređeno. M. Dragičević 112. Tad govori duhovni glavare. Nar. pjes. vuk. 5, 377. — *b) nije izrečeno kome zapovijeda glavar.* Buduć glavar ja postavljen. P. Zoranić 26^a. A zašto rečeni glavar ili kapitan bi kršćenik. F. Glavinić, cvit. 295^b. Vojvoda s ostalim glavari. Stat. polj. ark. 5, 305. (1628). Tot' ne zazva množ ostalu neg glavare, bane i kneze. And. Vitalić, ost. 59.

Kad puk vidi što su učinili glavari, i oni će učiniti. J. Banovac, prip. 222. I od toga vrmena zabraniše glavari Davidu, da na vojku ne ide. And. Kačić, kor. 218. Postavlja im po želi glavare i serdare i vojvode mlade. Nar. pjes. vuk. 4, 367. De ostala zemlja bez glavara. Oglad. sr. 124.

b. *vidi 1. glavina, c). Glavar, prednji dio u samara (u Užicu).* L. V. Stojanović. Glavar, oblo drvo sprijed u samara (u trebišskoj nahiji). N. Dučić.

GLAVARE, *f. pl. teg u mreži odmah do gale.* u glavara su oka srednja, ni tijesna kao u gale ni široka kao u krilima. M. Pavlinović.

GLAVÁREV, *adj. koji pripada glavaru.* — *Kaže se i glavarov.* Sva lovina: srne, zeci, vuci glavarevoj donose se ruci. Osvetn. 4, 25.

GLAVÁRICA, *f. žensko čelade kao glavar.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ka svim (divojkam onim) glavarica biti imaše. F. Glavinić, cvit. 346^a. — *I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'oberin'.*

GLAVARLIJA, *m. vidi glavar, a.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Danas nastoj ti ki glavarija jesi, Medaru, junaci da poju. P. Zoranić 43^b.

GLAVÁRINA, *f. porez, danak što se plaća na svaku glavu (čelade).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: (u Dalmaciji) kao glavica što se državi plaća od kuće (od 25 krajcara do 6 forinti i 15 kr. — po imanju) 'die kopfststeuer', tributum in singula capita impositum', cf. gláv-nica. Koji ištu od redovnika rečenih prosjaci tridesetine, glavarine, carine.* Ant. Kadčić 299. Onda ga česar oprosti da ne plaća glavarine dok je živ. Vuk, rječ. 86^b.

GLAVARNIK, *m. vidi glavar, a.* — *U pjesmi xviii vijeka.* Kojega isjekoh svega na male bokune, zlijem glavarnika. Nar. pjes. bog. 169.

GLAVÁROV, *adj. vidi glavarev.*

GLAVÁRSKI, *adj. koji pripada glavarima.* Ruka sveštenička i glavarska bješe prva u tom prijestupu. Đ. Daničić, jezdr. 9, 2.

GLAVÁRSTVO, *n. stane onoga što je glavar.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (antistitis gradus' 585^b), u Jambrešićevu ('superioritas'), u Voltigijinu ('priorato, presidenza', 'vorrang'), u Stulićevu ('principatus, primatus').* Barem me glavarstvo ne bi ubignulo. I. T. Mrnavić, osm. 141. Od glavarstva pape svrhu svih crkava. S. Badrić, ukaz. 73. Glavarstvo u crkvi katoličanskoj. I. J. P. Lučić, razg. 46. Puni zbora i puni glavarstva. Nar. pjes. vuk. 5, 547. Nijesam bio srećan za ovo vrijeme svog glavarstva u ničem. S. Lubiša, prip. 69. Naj oštroumniji u selu prisvajao je malo po malo glavarstvo i u bratstvu i u selu. V. Bogišić, zborn. 523.

GLÁVAST, *adj. vidi glavat.* — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Mikašinu rječniku (purić glavasti, 'porrum capitatum' 530^a).* Od loćika da budu glavaste. J. S. Relković 330.

GLAVÁŠ, glaváša, *m.*

a. *o čeladetu.* vidi glavona. — *U Šulekovu rječniku (grosskopf).*

b. *vrsta šipka (Punica granatum L.).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Zrnima od šipka sladuna glaváša. M. Đ. Milčević, slav. 27.

c. *neka biljka, vidi glavatac.* — *U Šulekovu rječniku: 'kopfbäum' (Cephalanthus).*

d. *mjesto u Dalmaciji (ili u Bosni? isporodi Glavaši).* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* K tebi trču i Knižani, vapaj šaju Drnišani, s Petropolci Vrličani, i s Glavašem Kijevljani. P. Knežević, pism. 114.

e. *prezime*. — U naše vrijeme. Ubiju Stanoja Glavaša. Vuk, grada. 69. Stanoje Glavaš. M. Đ. Miličević, serb. 141.

GLAVÁŠEVIĆ, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Sem. serb. 1882. 202.

GLAVÁŠI, m. pl. *ime* mjestima: a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 194. — b) seoce u Hercegovini u Popovu poľu. Schem. ragus. 1876. 59. — c) seoce u hrvatskoj krajini blizu Krasna. Schem. segn. 1871. 22.

GLAVAŠICA, f. *vidi* pečohan. — *Natičeno po latinskom (botaničkom) imenu*. — U Šulekovu rječniku: 'kopfbeere' (Cephaelis ipecacuanha').

1. GLAVAT, adj. u kojega je (velika) glava. — Od xvi vijeka, *vidi* kod c) (ali *vidi* i 2. Glavat), a između rječnika u Vrančičevu (capitatus'), u Mikašinu (čavao glavati 42^b; igla glavata, za kose od glave, acicula, spina' 187^a; kupus glavati 186^b), u Belinu (capitatus' 169^b), u Bjelostjencu (glavat, kaj ima veliku glavu, capito, capitatus, ut porrum capitatum', i vsaka stvar koja u glavu raste, capitosus'), u Jambrešičevu (capitatus'), u Voltigijinu (capitoso, capaccio, capo grande', grossköpf', u Stuličevu (capitatus'), u Vukovu (grossköpf', capito'), u Daničičevu (glavati, capito' s primjerom što je ovdje drugi kod 2. Glavat). a) o čefadetu. — u jedinom primjeru kod pisaca kao da nije posve u pravom smislu (*vidi* glava, a, a) d)). Od Nikole glavatega rekla je slava sve kriposti. J. Kavašin 182^a. — u Šulekovu rječniku (dickköpf; grossköpf'). — b) o živincetu. Ptice, kada bi vidile, da gavran crni i glavati hoće da bude od orla stariji. . . Đ. Rapić 311. Rugala se sova sjenici: idi, kućko glavata! Nar. posl. vuk. 272. Glavata patka. u Šulekovu rječniku: dickkopf, Anas bucephala'. — c) o bilci koja rastući uvija se u glavu ili ima glavu pod zemľom (*vidi* glava, i). Glavatoga luka. M. Vetranić 2, 252. Glavate kupuse slaninom vare. M. Držić 428. Salat ili ločike glavate. J. S. Rejković 262. Ako imaš glavatoga keľa. 331. Starosvati boba glavatoga. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Sikavica glavata, Dipsacus silvestris. Čas. čes. muz. 1852. 60. *vidi* još kupus, lutika, salata, zeľe. — d) o klincu, igli (čiodi), *vidi* glava, h. Svi glavati čavli bihu. P. Knežević, živ. 12. Tu se katanci zatvoraju, bašļije ili igle glavate zadijevaju. F. Lastrić, ned. 324. u naše vrijeme piše se u glavata kost, os capitatum'. I. Dežman, rječ. liječn. naz. 98. — kao da u Mikašinu rječniku kod igla glavata (*vidi* sprjeda) glavat ima drugo značenje: koji pripada glavi, ali je to svakako neobično.

2. GLAVAT, m. *ime* muško. — xiv vijeka i u Daničičevu rječniku (Glavats. 3, 576). S popom Glavatoma. Glasn. 15, 280. (1848?). — Na drugom je mjestu nadimak ili prezime: Niva Teodora Glavata. Glasn. 11, 132. (1836—1846). 13, 375.

1. GLAVATAC, glavaca, m. *ime* muško, isporodi 2. Glavat. — Na jednom mjestu xiv vijeka (pisano Glavatscy). Dědš ims Glavatscy. Deč. hris. 52.

2. GLAVATAC, glavaca, m. Cephalanthus occidentalis L. (Sladović). B. Šulek, im. 87. — isporodi glaváš, c.

GLAVÁTATI, glavátám, impf. *vidi* glavati. — Akc. se mjenja u praes. 1 i 2 pl. glavátámo, glavátáte, i u aor. 2 i 3 sing. glávátá.

GLAVATENICA, f., 'Glavatenice' zovu se stari rimski novci što se po Dalmaciji iskopavaju. L. Mrzović. — isporodi babuška, 3; 2. bapka, 4.

1. GLAVATI, glávám, impf. *pomaľati glavu iz vode* (o ribama, ali kad su blizu kraja). —

Akc. se mjenja u praes. 1 i 2 pl. glavámo, glaváte i u aor. 2 i 3 sing. glávš. — U naše vrijeme po gornjem primorju, a između rječnika u Vukovu: (u Boci) kad riba skakavica (cipoli) u proleće i u leto u plitkoj vodi pomoli glavu iz vode, kaže se: glavaju cipoli. 'Glavaju, glavataju, baraju' (ribe) kad se podignu iz dna te glavom provirujuć kreću površajem morskijem. . . 'Barati' i 'barňa' znači uprav kad ribe u peleži kreću glavami površajem morskijem, a u kraju, kažu: 'glavataju, glavaju'. L. Zore, rib. ark. 10, 350. — U Šulekovu rječniku (kod 'kopfen') ima refleksivno glavati se sa značenem: glavičati se: ločika se već glava.

2. GLAVATI, m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom. Repert. 1872. 10.

GLAVATICA, f. nešto s (velikom) glavom. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (tructa decumana'. 2. glavatica, presad, surculi, plantulae caulium') gaje naj prije dolazi, u Stuličevu (tructa'), u Vukovu: nekaka riba u Neretvi, za koju kažu da je dobra kao i pastrma; a u dodatku ima: *vidi* mladica 3 (u Mostaru). a) neka riba (*vidi* u rječnicima). Glavatica, velika pastrma od 20 do 22 litre. u Mostaru. Čas. čes. muz. 1854. 185. Glavatica, u Zagrebu Salmo hucho L. Vijenac. 1881. 627. Glavatica, Salmo hucho L., mladica, glavatič. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 4. — b) glavata igla (čioda). Jednu iglu glavaticu. V. Vrčević, igr. 17. — c) glavato zeľe (*vidi* 1. glavat, c). aa) glavata ločika. Glavatica, češ. hlavatice (Brassica oleracea capitata), Lactuca capitata L. B. Šulek, im. 88. i u Šulekovu rječniku: salata, glavatica, kopf-salat'. — bb) glavati kupus. u Šulekovu rječniku: kopfkohl (weisskraut). — cc) vrsta repe. u Parčičevu rječniku: ripa glavatica, rapa cappuccina'. — d) s drugim značenem (koji pripada glavi) piše se u naše vrijeme: Glavatica (žila), carotis, die kopfschlagader'. I. Dežman, rječ. liječn. naz. 98.

GLAVATIČEVO, n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 240.

GLAVATIČIĆ, m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom. Repert. 1872. 40.

GLAVATIĆ, m. *vidi* glavatica, a).

GLAVATINKA, f. Cephalaria Schrad., neka bilka, isporodi praskoč, vražji griz. Flora croat. 724.

GLAVATI SE, *vidi* kod glavati.

GLAVATO, glava. *vidi* derdato i fesato.

GLAVATOST, f. osobina onoga koji je glavat. — U Šulekovu rječniku: 'dickköpfgeit'.

GLAVATOVA, f. crkva u Štipu. — xiv vijeka. U Štipu crkova Glavatova arhangel's. Glasn. 24, 255. (oko 1380).

GLAVCI, *vidi* Kokošeglavci.

GLAVČA, f. brijeg u Srbiji u okrugu krajinskom. M. Đ. Miličević, serb. 946.

GLAVČIĆ, m. *prezime*. — Od xv vijeka. Ivan Glavčić. Mon. croat. 69. (1447). i u naše vrijeme. Rat. 361.

GLAVČINA, f. modiolus (rotae), na kolu srednji komad u koji su zabodeni paoci. — Akc. se mjenja u gen. plur. glávčíná. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die nabe', modiolus rotae'). Točak sa paocima slomi se, samo glavčina ostade. P. M. Nenađović, mem. 106. — I kao ime mjestima u Srbiji. a) brdo u okrugu požarevačkom. M. Đ. Miličević, serb. 1018. — b) u okrugu smederevskom. Niva u Glavčini. Sr. nov.

1874. 115. — c) u okrugu crnoriječkom. 1871. 268. — d) plur. Glavčine, šuma u Guberevcima. I. Stojanović.

GLAVČINITI, glavčinim, *impf.* činiti, *napraviti* glavčinu. — U *Šulekovu rječniku*: 'nabena'.

GLAVEN, *adj.* glavan. — Samo na jednom mjestu XVIII vijeka ima oblik glaveni koji radi slika stoji mješte glavni: Mejdani svet je, boj ožnjeni naš je žitak u obrani; al' naši su, jaoh, glaveni: svijet, pūt, djavo, zli dušmani. J. Kavašin 76b.

1. GLAVEŠ, *m.* ime muško. — Nema mu potvrd, ali na jednom mjestu XIII ili XIV vijeka ima posebitni *adjektiv* Glavešev (koji pripada Glavešu) i otale u *Daničićevu rječniku* (Glavešev). Dobromir, brats Glavešev. Mon. serb. 60. (1298—1802).

2. GLAVEŠ, *m.* *vidi* jeguļa. Jeguļa u Vranici ima tri različita imena: glaveš (glaveša), jama-rica, puñeglavica. L. Zore, rib. ark. 10, 839.

GLAVEŠEV, *adj.* *vidi* kod Glaveš.

GLAVEŠKA, *f.* glavato žensko čeľade. u Lici. V. Arsenijević.

GLAVETINA, *f.* *augm.* glava, *vidi* glavina. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Belinu* 781a, u *Bjelostjenčevu* (kod glavina), u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Svi (vragovi) beštinske glavetine. J. Kavašin 409a.

GLAVIC, *m.* *vidi* glava, *m.* — U knizi XVI vijeka *pisanog jezika miješanim s crkvenjem*. Kako naredi grob. Glavic 19. Transit. 118. Kako mu bi prineseno presveto telo Isukrstovo. Glavic 20. 119.

GLAVICA, *f.* *dem.* glava. — *Akc.* se mijeña u *gen. pl.* glavičica. — Od XIV vijeka (*vidi d*), a u *svijem rječnicima*, osim *Vrančićeva* i *Jambrešićeva*. a) u čeľadeta i u živinčeta u pravom smislu. govori se često kao od mila, a gđjegđje i ironički. Bile biše šije, a crnih očiju, glavice milije ner ti reć umiju. M. Marulić 76. Luveno glavicom potresa. Š. Menčetić 24. Svetu glavicu nije gđje bi naslonil. M. Držić 421. Ar bih se volio z glavicom rastati neg li se vam nevjernik nazvati. 449. Sedam tisuć Turak izgubi glavicu. J. Radojević 27. Šest hiljada dičji glavica. A. Kanižlić, kam. 86. Metnu kalpak na jabuku, a puščicu na kruščicu, a roglicu pod glavicu. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Pa stegne čordicu, odsiće glavicu. Nar. pjes. mikul. 150. Glavica mu cv'jeća iste, a g... a gaća nema. Nar. posl. vuk. 41. Napsuj se carice iza glavice. (Kad ko za kim govori ono što mu u oči ne smije reći). 190. — I komar je muška glavica (isporedi glava, a, d' b)). (D). Poslov. danić. 28. Tužna je (grlica) glavicu sklonula. Nar. pjes. istr. 2, 48. — b) u stvari nežive ono što je slično glavi, *isporedi* glava, h. aa) u klinca. Glavica od čavla 'bulla'. J. Mikala, rječ. 107b. Glavica čavlena 'bulla'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. — bb) u igle (čiode). u naše vrijeme u *Dubrovniku* (isporedi glavičat). P. Budmani. i u *Šulekovu rječniku*: glavica od igle, nadelkopf. — cc) u maća, *vidi* balčak. Glavica od maća, capulus, capulum'. J. Mikala, rječ. 107b. J. Stulli, rječ. 1, 175a. Glavica oružja, v. balanda. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. — dd) u stupa. Čudno kiće listja zlatna s glavica od kelovan protječući pletjaše među sobom krunu i vijenac. B. Zuzeri 174a. — ee) *vidi* glavič, b). — u *Dubrovniku*. P. Budmani. — c) u biľaka, *vidi* glava, i. Glavica luka 'caput allii'. J. Mikala, rječ. 107b. 'caput caeparum'. Glavica češćaka 'caput allii'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a.

Obľubimo ječek smrdeć od glavica luka crľenoga. M. Radnić 185b. Sve glavice luka, liľana. A. Bačić 472. Dade ģemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. And. Kačić, razg. 141a. Ako su one glavice i mohne u kojima sjeme zatvoreno stoji. I. Jablanci 104. Glavice šaľranske. 174. Da ti kupus u glavicu zrije. J. S. Reľković 808. Glavica kupusa, luka. u *Vukovu rječniku* 86b. Kupusna glavica. Vuk, pism. 40. Glavica 'capitulum'. J. Pančić, bot. 56. i glavica kuku-ruza. u *Parćičevu rječniku*. — d) collis, *breľufak*, *vidi* glava, k. naj češće. Glavica 'collis': Komaranima je išla međa, u glavicu u rěku Črvľsticu' (Mon. serb. 95 god. 1890). D. Daničić, rječ. 1, 206. Sve briľaje i gore, glavice i planine. M. Vetranić 1, 264. Blagosivľajte, gore i glavice, Gospodina. B. Kačić, rit. 287. Na glavici vrh nas ka je šatori se carski obstriľeše. I. Gundulić 323. Glavica, brdašće 'collis, tumulus, monticulus, collis'; glavica, uzbrďica 'collis acclivis'. J. Mikala, rječ. 107b. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. Staću u pristranku one glavice. J. Banovac, pred. 52. Ide li glavicom, ide li mi lugom? A. Kanižlić, roľ. 8. Grad na glavici usađen. A. Kalić 48. Eno ti moje selo za onom glavicom. D. Obradović, basn. 262. Nasred Čeva na zbornu glavicu. Nar. pjes. vuk. 4, 86. Na glavici više Bijelina. 4, 226. Pa doziva Nikac iz glavice. Oľed. sr. 126. Boľe je (gledati) iz glavice nego iz tamnice. (U Crnoj Gori i u primorju). Nar. posl. vuk. 22. Hvali more a drži se glavice. 341. Na jednu trorogu glavicu. Nar. prip. vuk. 152. Glavica 'ein hügel', 'cumulus, collis', cf. oľglavak. Vuk, rječ. 86b. — e) vrh od gore, *breľufka*, *isporedi* glava, h. Od gore glavica. D. Baraković, vil. 285. U vrsi i glavica brďih. L. Terzić 242. Glavica 'cima, vetta', 'bergespitze'. I. Voltiggi, rječ. 64. — f) *vidi* glava, *m.* Glavica u knigah 'capitulum'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105b. Glavica 'capitolo', 'ein capitel'. I. Voltiggi, rječ. 64. — g) ime *nekijem biľkama*, *isporedi* glava, n. Glavica, Holoschoenus Lk. Flora croat. 1172. *vidi* brula. — Glavica zlatna, Lilium martagon L. (Alschinger). B. Šulek, im. 88. Zlatna glavica, Lilium martagon. Asphodeline lutes. Čas. čes. muz. 1852. 64. *vidi* grančica, zlatoglavak. — h) plur. glavice, *vidi* glavičine kod glavičina, a). u *Vukovu rječniku*. — i) ime *premnogijem mjestima*, *svagda po značenju kod d*, kao n. p. aa) u *jednini* Glavica bez pridjeva. aa) u Bosni: aaa) dva sela u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 8. 56. — bbb) u okrugu bihaćkom. 110. — ccc) u okrugu travnićkom. 180. — bb) u Srbiji: aaa) *vidi* kod glava, o, a) dva prva primjera. — bbb) selo u okrugu ćuprijskom. K. Jovanović 179. — ccc) brdo u okrugu biogradskom u vračarskom sresu. Glasn. 19, 136. — ddd) mnogo manijeh mjestu, n. p. u okrugu kragujevaćkom: Vinograd u Glavici. Sr. nov. 1872. 469. u užićkom. Sr. nov. 1873. 319. itd. — cc) selo u Hrvatskoj u podľupaniji karlovaćkoj. Pregľed. 80. — dd) selo u Crnoj Gori u Vasojećima. Glasn. 40, 21. — ee) prije našega vremena, nepoznato mjesto. S. Novaković, pom. 129. — i mnogo drugijeh manijeh mjestu. — ββ) u *jednini s kojijem pridjevom*. aa) Boľurna Glavica, mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Livađa u Boľurnoj Glavici. Sr. nov. 1875. 1327. — bb) Careva Glavica, mjestu u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom. Niva na Carevoj Glavici. Sr. nov. 1874. 369. — bbb) u okrugu kragujevaćkom. Livađa u Carevoj Glavici. 1861. 370. — cc) *vidi* Čerinića Glavica. — dd) Iľijina Glavica, *breľufak* u *Dubrovniku*. P. Budmani. — ee) Koćija Glavica, brdo u Bosni. Glasn. 22, 2. — ff) Rasina Glavica, selo u Crnoj

Gori u Bjelopavličima. Glasn. 40, 20. — γγ) u množini: Glavice. aa) dva sela u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 188. 196. — bb) selo u Dalmaciji u kotaru sišskom. Repert. 1872. 28. — cc) brdo u Begajici (u okrugu biogradskom u Srbiji). I. Stojanović.

GLAVIČANI, m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 11.

GLAVIČAŃE, n. djelo kojijem se (n. p. kupus) glavica. — U Vukovu rječniku.

GLAVIČAR, m. čovjek koji načina glavice za igle (čiode). — U Šulekovu rječniku: „adelkopf-schneider“.

GLAVIČAST, adj. koji je sličan glavici. — Od xviii vijeka. Koje (čioce) iz glavičastog korena ide. J. S. Reljković 835. Organi biljni mogu biti: glavičasti ... I. Pančić, bot. 27.

GLAVIČAT, adj. u kojega je glavica. — U Dubrovniku od xvi vijeka o igli (čiodi). Svrati se i kupi glavičatih igala. M. Držić 182. i u naše vrijeme: iglica glavičata, čioda. P. Budmani.

GLAVIČATI SE, glavičam se, impf. uvijati se u glavicu (n. p. o kupusu). — isporedi glavičiti se. — U Vukovu rječniku.

GLAVIČEŃE, n. djelo kojijem se (n. p. kupus) glaviči. — U Vukovu rječniku.

GLAVIČICA, f. dem. glavica. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (glavica, glavičica, mala glava) gdje naj prije dolazi, u Belinu (capitulum 170b), u Stuličevu, u Vukovu, u Daničićevu (vidi kod d). — Potvrđeno s ovijem značenjima: a) s pravijem značenjem. vidi u rječnicima. — b) vidi glava, i, i glavičica, c). Što je bilog i crljenog (luka) više, zimi kriju glavičicu svaku. J. S. Reljković 929—980. i preneseno na dio od dlake (na ljudskom i živinskom tijelu) što je pod kožom iz kojega dlaka raste. u Šulekovu rječniku: „haarbolle“. — c) o sjemenu i o plodovima (malenijem, oblastijem). aa) laneno sjeme u fusci od xviii vijeka i u Vukovu rječniku s dodatkom: S lana se sjeme ne osijeca kao s konopaja, nego se na nešto ogreble, ili ne znam kako se poslije vadi iz svojijeh okruglijeh lusaka. — Glavičice kad skinu s vrške. J. S. Reljković 255. — bb) plur. glavičice, sjeme od konopaja. u Lici. V. Arsenijević. — cc) žestoki i mirisavi plodovi neke amerikanke bijke, Myrtus pimenta, kojima se začina hrana, krupni papar. u Šulekovu rječniku: „allerleigewürz; neugewürz“. — d) brežuljak, vidi glavica, d). Glavičica „colliculus“: selima Samodraži, Dobrodolanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa „bregom“ na glavičicu i na putu koji ide preko slatinske šume (Mon. serb. 86 god. 1802—1821). Đ. Daničić, rječ. 1, 206. Glavičica „colliculus“. A. d. Bella, rječ. 200a. Izade na niku glavičicu izvan grada Jeruzolima. F. Lastrić, svet. 28b. — e) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 168. — bb) mjesta u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom. Niva na Glavičici. Sr. nov. 1873. 720. — bbb) u okrugu kneževačkom. Niva u Glavičici. 1871. 27. — cc) prije našega vremena, nepoznato mjesto. Glavičica (selo). S. Novaković, pom. 129. — i u množini: Glavičice. 180.

GLAVIČICI, m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Glavičici. Sr. nov. 1872. 256.

GLAVIČINA, f. augm. glavica. — U naše vrijeme. — Potvrđeno je s ovijem značenjima: a) plur. glavičine, sjeme od konopaja pošto se osiječe s ručica a još se nije omlatilo. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno s dodatkom:

Konopje se u nas čupaju dvaput: prvo (čini mi se da) se zovu male konopje, koje sjemena ili nemaju ili još nije zrelo, za to se i ne gleda na n, a druge kad se počupaju i u ručice povežu, onda se od ručica na kakome drvetu glavičine osijeku, po tom se na suncu suše, pa se onda mlati konoplano sjeme. — b) kao ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 146. — bb) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj. Pregled. 6.

GLAVIČITI, glavičim, impf. skraćivati, vidi oglavičiti. — Samo u Stuličevu rječniku (v. oglavičiti).

GLAVIČITI SE, glavičim se, impf. vidi glavičati se. — U Vukovu rječniku.

GLAVIČKA, f. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Livada u Glavički. Sr. nov. 1861. 734.

GLAVIČKI, adj. koji pripada mjestu Glavici. Glavička (opština). K. Jovanović 179. — Glavičko polje, mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva u Glavičkom Poju. Sr. nov. 1863. 294.

GLAVIČOR, m. brdo u Srbiji u okrugu čačanskom. M. Đ. Miličević, serb. 675.

1. GLAVIČ, glaviča, m. uprav. dem. glava, ali dolazi samo s osobitijem značenjima. — Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. glaviču, glaviči. — Od xvii vijeka. a) na maču, balčak. A njeki (ga) glaviči od mača bijahu. M. Divković, bes. 369b. — b) glans penis. u Vukovu rječniku (1818). — glavič na sikižu „glans clitoridis“. I. Dežman, rječn. liječn. naz. 93. — c) na samaru, vidi ajam. M. Pavlinović.

2. GLAVIČ, m. prezime. — Od xiv vijeka i u Daničićevu rječniku (Glavič). Tvrtko Glavič. Spom. sr. 2, 27. (1874). Županu Radosavu Glaviču. 1, 167. (1422). i u naše vrijeme dosta često. P. Budmani.

GLAVIGORAK, Glavigorka, m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Sr. nov. 1875. 828.

GLAVIJA, f. brdo u Srbiji u okrugu jagodinskom. Vinograd u Glaviji. Sr. nov. 1864. 58. po istočnom govoru Glaveja. M. Đ. Miličević, serb. 181.

1. GLAVINA, f. augm. glava. — isporedi glaveta, glavura, glavurda, glavuča. — Akc. se mijenja u gen. pl. glaviča. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (caput grande 731a), u Bjelostjenčevu (glavina, glavetina, glavurina „caput grande“), u Voltičijinu (testaccia, capaccio „ein grosser kopf“), u Stuličevu, u Vukovu (vidi b) i c)). a) s pravijem značenjem. Tvrd su glavine neg sohe hrastove. M. Držić 84. Već se moli za svoju glavinu. Nar. pjes. petr. 3, 298. — b) vidi glavčina. od xviii vijeka. Glavina kolna „modiolus“. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 105a. Drvena je osovinu od koleša i glavina. V. Došen 66a. Jedni prave glavine i zbice. J. S. Reljković 428. Glavina, vide glavčina. u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — c) prednji kraj od samara (a stražnji se zove „kratina“, glavinu i krstinu sastavljaju „štice“, a pod ovim svijem je „steja“ koja upravo stoji na kožu). u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — d) brdo što se pruža u more, rat. u Šulekovu rječniku: „vorgebirge“. — e) ime mjestima. aa) selo u Dalmaciji u kotaru imoskom. Repert. 1872. 14. — bb) ovako se prije zvalo mjestance na otoku Cresu što se sad zove Bijeli (vidi Bijeli, 2). Rad. 48, 223. — cc) mjesto na otoku Krku (vidi d)). Za Glavinom krikne (omišajski knez). Nar. pjes. istr. 2, 3.

2. GLAVINA, *m. ime muško (uprav 1. glavina kao nadimak)*. 'Glavina', ime muško: među ljudima koje car Stefan daje crkvi arhangelovoj u Prizrenu jedan bješe 'Glavina' (Glasn. 15, 297 god. 1848?). Đ. Daničić, rječ. 3, 576. i kao prezime. u naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 90.

GLAVINCI, Glavinčac, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu jagodinskom*. K. Jovanović 107.

GLAVINIĆ, *m. prezime po ocu Glavini*. — Od xv vijeka. Anton Glavinić. Mon. croat. 112. (1472). Luka Glavinić. 196. (1510). To sabra Glavinić. F. Glavinić, svitl. xxii. U knjigam Glavinića. And. Kačić, kor. 451. Glavinić. Šem. srb. 1882. 202. i u naše vrijeme u Dalmaciji.

GLAVINIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 252.

GLAVINSKI, *adj. u Stuličevu rječniku gdje je tumačeno: 'quod singulis mandatur'*. — sasma nepouzdan.

GLAVINSTVO, *n. u Stuličevu rječniku: v. glavarstvo*. — nepouzdan.

GLAVINUŠA, *f. ime nekijem vrstama loze crnoga i bijeloga grožđa*. — U naše vrijeme u Dalmaciji. B. Šulek, im. 88. — I vino što se od onoga grožđa čini (u Šibeniku). P. Budmani.

GLAVINJANE, *n. djelo kojijem se glavina*. 'Pušti ga neka glavina, platiće on to svoje glavinaše kad tad'. u Lici. J. Bogdanović.

GLAVINJATI, glavinjâm, *impf. hoditi tamo amo bez posla, tumarati*. — isporodi glavrhati. — Akc. *kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. glavinjaju, u aor. glavinah, u ger. praes. glavinjajući, u ger. praet. glavinjâvši, u part. praet. act. glavinjao; u ostaljem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — Od xviii vijeka. Nemoj ići glavinjajući po izpraznostima od svijeta. M. Radnić 321b. Zašto indi basamo i glavinjamo, ne promislivši, jelda ovo pravi put, po kome putujemo? Đ. Rapić 318. I da sobom glavinjate trudni kuda vuci glavinjaju bludni. Osvetn. 5, 42. 'Taj i taj čojk, brate, žive stvari kod kuće ne radi, nego digne glavurinu kao jalov pas, te vavijek kroz selo od kuće do kuće glavinaš'. u Lici. J. Bogdanović. — kao da u gjevornoj Dalmaciji ima i drugo značenje. Glavinjati, mučiti se mišlju: 'Činiće me glavinjati'. M. Pavlinović.

GLAVIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Niva u Glavištu. Sr. nov. 1875. 796.

GLAVIT, *adj. vidi 1. glavani, h, osobito kod b)*. — Od xviii vijeka (vidi naj zadnji primjer), a između rječnika u Vukovu: glavit, lijep, n. p. čovjek ili žena 'schön (von personen)', 'pulcher', cf. glavani, prikladan. Prema sebe ne nađe djevojke; glavit junak svakoj manu nađe. Nar. pjes. vuk. 3, 515. Nego ču se oženit' Vlahinom, iz Pocerja glavitom djevojkom. 4, 260. Oh Andušo, glavita djevojko! Nar. pjes. juk. 187. — U jedinom primjeru xviii vijeka kaže se o gradu, i može biti da znači što 1. glavani kod f. Unide Isus u Kafarnao; tako se zvaše neki glaviti grad od Galileje. F. Lastrić, od' 175.

GLAVITI, glāvim, *impf. postalo je od uglaviti (koje vidi) prema čemu je imperfektivni glagol. isporodi uglavljivati*. — Akc. *kaki je u praes. taki je u impf. glāvljāh, u aor. 2 i 3 sing. glāvī, u part. praet. pass. glāvjen; u ostaljem je oblicima onaki kaki je u inf.*

a. kažući i tumačeti više puta isto činiti da objekat ono razumije, uprav stavljati mu u glavu; stvar što se kaže može biti drugi objekat. — U Dubrovniku od xviii vijeka, a između rječnika u

Belinu ('edocēo' 401b; 'persuadere, dare da intendere, capacitare', 'persuadeo' 557a), u Voltigijinu (glaviti, uglaviti, 'capacitare, persuadere', 'eintrichtern, bereden'), u Stuličevu ('persuadere, illuminare, inculcare, instare, instruere'), u Vukovu: nakričivati kome što 'dringend empfohlen', 'commendare' (nije dobro) s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Jezus pravi: 'Nije potrebe da na mjesti sad ovemu od onega glavim tebe, što sam kazo svijetu svemu'. G. Palmotić 3, 73b. Koju opeta sve tančine od izdajstva uči i glavi. P. Kanavelić, iv. 563. Opeta nega poklisari glaviti stali, da su blaga bez svojega Dubrovčani tužni ostali. J. Palmotić 282. Jezus uze ga ljubježno viečbat i glaviti. S. Rosa 53b. Kad ga uzme glaviti da se on osobito nahodi u pogibiji smrti. A. Kalić 56. — *Se sa, refleksivno*. Jedna od ove dvije stvari ima biti bez ijedne sumnje: ili sadar glaviti se i sebi često u životu s svojom koristi napomenut vandelsko ovo: 'Quid prodest?'... B. Zuzeri 335b. — u ovijem je primjerima objekat samo stvar: Dvadesiti i sedam puta se (David) povraća i glavi: 'Zašto je u vijek milosrdje negovo'. V. Andrijašević, put. 274. Isukrst nije ijednu svoju zapovijed toliko glavio i priglavio ni toliko očitovo, koliko ovu. V. M. Gučetić 65.

b. u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači: utvrđivati. Zato ne ima jedan drugoga prokleta u proklestvu glaviti i temeljiti. I. Velikanović, uput. 3, 134.

c. ugovarati. — U naše vrijeme kod pisaca iz Crne Gore i Boke kotorske, i u Vukovu rječniku: 'festsetzen, beschliessen', 'statuo' s primjerima: Ja sam glavio s hime; mi smo glavili; O čem god glavili i radili, dobro satvorili! (kad se nazdravja). Evo ima više no godina od ka' nešto među sobom glave. P. Petrović, gor. vjen. 18. S kim si glavila sastanak? S. Lubiša, prip. 38. Isprosimo li, glavice mo vjeridbu i kad da je prstenujemo. 42. On zna, da sam ja glavio s tobom Ružu. 45. Glavio sam da prodam patrijara Latinima. 142. Pošlu ulaka da glavi trgovinu. 152. Glavimo krvno kolo od 24 kmeta, neka osude. 158. Moj pokojni otac dođe kako su glavili. Pravdonoša. 1852. 3.

GLAVJE, *n. vidi glavna, m.* — U Stuličevu rječniku: glavje 'capo, capitolo di libro', 'caput, capitulum' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

GLAVJENE, *n. djelo kojijem se glavi*. — U Stuličevu rječniku i u Vukovu.

GLAVLJĀ, *adj. koji pripada glavi*. — U pisaca našega vremena. Glavje mišice 'die kopfmuskeln', 'musculi capitis'. I. Dežman, rječ. liječ. naz. 93.

1. GLAVNA, *f. vidi 3. glavnica*. — xvii vijeka u dubrovačkoj poslovici, xviii u Novom Pazaru. Iskat' glavnu od mrtva. (D). Poslov. danić. 33. Glavna 'pagamento per testa'. S. Budmani 417a.

2. GLAVNA, *f. vidi glavina*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Al' kipite vične glavne posrjed ove peći davne. J. Kavašin 428b.

3. GLAVNA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Livada u Glavni. Sr. nov. 1869. 420.

4. GLAVNĀ, *f. karaula u Srbiji u okrugu kruševačkom*. M. Đ. Milčević, srb. 725.

1. GLAVNICA, *f. caput, sors, vidi glavno i 1. glavani, g.* — Akc. *se mijenja u gen. pl. glavnica*. — Postaje od 1. glavani nastavkom ica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('sors' 169b), u Bjelostjenčevu, u Stuličevu, u Vukovu: 'das capital', 'sors', cf. glavno, glavina. Vrh glavnice kad zajmene htiše fajde zabrađene. J. Kavašin 451a. Dobitak razdijluju onako, kako

je ko glavница više metnuo. M. Zoričić, aritm. 97. I dobitak vraća i glavnicu. M. A. Relković, sat. L3b. Kašto je i glavnicu lijepa vajdica (u Nar. posl. vuk. na str. 133) ‚manchmal ists gewinn, wenn auch nur das kapital zurückge- wonnen wird‘, interdum et sors (sine fenore recepta) lucrum est. Vuk, rječ. 87a. Težak daje životinu drugome ili u napolicu ili na glavnicu. V. Bogišić, zborn. 491.

2. GLAVNICA, *f.* *vidi* glavnica. — *Akc. je kao kod 1. glavnica.*

a. *vidi* glavnica, a. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (tizzoncello‘, ‚ein kleines scheit‘). Ako si me oprlio ugenom, nećeš glavnicom. (D). Poslov. danič. 8. Glavnica vječnoga ognja paklenoj propasti odbjegla. I. M. Mattei 76. Nadnesi na nega (vino) glavnici s plamenom. Z. Orfelin, podr. 258. i u naše vrijeme u Dubrovniku, ali običnije po govoru dubrovačkom glavnica. P. Budmani.

b. *vidi* glavnica, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (der brand im weizen‘, ‚uredo‘). U ovoj šenici ima kukolja... A ima i glavnice. Vuk, poslov. 254.

c. *secale cornutum, krivousta zrna što rastu na klasu u raži i što postaju od neke gljive* (Sclerotium clavus DC.), i ta sama gljiva (Claviceps purpurea Tul.) kad raste iz zemlje (s drugim oblicem); zrna su otrov, a i upotrebljavaju se kao lijek za zaustavljanje krvi i za pospješivanje prinosa kod rađača. — *U naše vrijeme, jamačno preneseno od značenja kod b.* Glavnica, rus. ролыня (Ustilago, Lolium), 1. Secale cornutum L. (Marinković, Sabjar, Vujičić); 2. Sclerotium clavus DC., Claviceps purpurea Tul. (Janda). B. Šulek, im. 88.

3. GLAVNICA, *f.* *dának što se plaća na svakoga ožehena čovjeka (na ožehenu glavu).* *ispoređi* 1. glavna, glavarina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srbiji za turskoga vladara) ‚herrschaftliche kopfstauer von verheirateten personen‘, census capitum maritorum domino solvendus‘, cf. spahija. Spahije uzimaju ‚desetak‘ od žita i u novcima od ožehenijeh glava (oko dva groša), ‚glavnicu‘ (u ime desetka od povrća i od ostalih usjeva i drugih sitnica). Vuk, živ. 257. Na ožehenu glavu uzimali su (Turci) po jedan groš, i to se zvalo ‚glavnica‘. P. M. Nenadović, mem. 18. Nećemo vi upaliti crkvu, al’ daćete glavnice na glave. Osvetn. 3, 54.

4. GLAVNICA, *f.* *uzglavje.* — *U Stuličevu rječniku:* glavnica, ‚cuscino sotto la testa‘, ‚pulvinar, pulvinus, pulvinarium‘ s dodatkom da dolazi u Gundulića (?). — *slabo pouzdano.*

5. GLAVNICA, *f.* *ime mjestima.* a) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 22. — b) *mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom.* Niva u Glavnici. Sr. nov. 1868. 141.

GLAVNIČAN, glavnica, *adj.* *koji pripada (1) glavnici.* — *U Šulekovu rječniku:* glavnica račun ‚capital-conto‘; glavnica dug ‚capitalschuld‘; glavnica vrednota ‚capitalswerth‘.

1. GLAVNIČAR, *m.* *bogat čovjek, koji ima veliku (1) glavnici, koji ima gotovijeh novaca te ih može uložiti kako hoće.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚capitalist‘.

2. GLAVNIČAR, *m.* *čovjek koji kupi (8) glavnici.* — *U Vukovu rječniku.*

GLAVNIČAV, *adj.* *pun glavnice (vidi 2. glavnica, b).* — *U Vukovu rječniku:* glavnica, n. p. šenica ‚brandig‘, ‚rubigine corruptus‘.

GLAVNIČICE, *f. pl.* *selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* Pregled. 23.

GLAVNIČKI, *adj.* *vidi* glavnica. — *U pisaca našega vremena.* Glavnici dug ‚capitals-schuld‘. Jur. pol. termin. 106. Glavnici iznesak (‚capitalsbetrag‘), koji se je u tečaju vremena izvukao iz poduzeća. Zbornik zak. 3, 98.

GLAVNIČNINA, *f.* *ergotina, lijek (alkaloid) što se vadi iz glavnice (vidi 2. glavnica, c).* — *U pisaca našega vremena.* I. Dežman, rječ. liječ. naz. 93.

GLAVNIČ, glavnica, *m.* *postaje od glavan nastavkom ikv.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim. nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu) i voc. glavnice, glavnici.*

a. *glavar, poglavica (kod vojske).* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Svi omiški bojničari i glavnici. J. Kavašin 134b. i u Šulekovu rječniku: ‚general‘.

b. *glavna kniga u trgovaca.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hauptbuch‘.

c. *kad se jama čisti, onaj nasip što se od zemlje tvori.* L. Mrazović.

GLAVNINA, *postaje od 1. glavan nastavkom ina.* a) *vidi* glavno. — *od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* A glavninu opet plati. V. Došen 58b. — b) *vidi* glavarina. — *samo u Stuličevu rječniku:* ‚tributum‘.

GLAVNIŠTVO, *n.* *stane, služba, čast onoga što je glavnik.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚generalat‘, ‚generalswürde‘.

GLAVNÔ, glavnôga, *n.* *caput, sors, sve ono (n. p. zemlja, stoka, građa, novci), što obrađujući se, ili trgujući, ili upotrebljavajući se uopće na neki način, daje dobit (prema kojoj se i ističe).* *vidi* 1. glavan, g. *ispoređi* 1. glavnica, glavnina, a). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (glavno od trgovine ‚sors, vivum‘), u Belinu (‚sors‘ 169b), u Stuličevu (‚substantia, bona‘), u Vukovu (‚das kapital‘, ‚sors‘). S namišljenjem od kojegod dobiti osven glavnoga. B. Kašić, zrc. 84. Glavno si sved dužna... Sve za čenas od glavnoga plaćaju. V. Andrijašević, put. 279. Platit’ glavno i kamatu. (D). Poslov. danič. 95. S malijem glavnijem mala je i dobit. (D). 108. Niti su glavnijem od pinezi dobro trgovali. F. Lastrić, test. ad. 82a. Osven glavnoga prinese mu ine pet talenta. S. Rosa 189a. Jest kamata što god se uzimlje više od danoga i glavnoga. J. Matović 398. Znam da glavno ufatiti neću. Pjev. crn. 272b. Devojku tvoju šcer za glavno a tvoj nož čudotvorni za dobit. Nar. prip. vuk. 153. i u prenesenom metaforičkom smislu. Igra na kojoj se sve glavno stavlja od života vjekovitoga. B. Zuzeri 281a. Tako ćemo steći glavno, s kojim moremo zadobiti spasenje viječne. F. Lastrić, od’ 183—184. — *U jednoga pisca xvii vijeka činiti glavno znači: mnogo cijeniti, po tal. far capitale.* Sva misao svetije bijaše za ugoditi Bogu samomu ne čineći glavnoga od razlikije rečenja ljudskije. M. Radnić 13b. Imaš činiti malu sci-jenu od njihova rečenja a mnogo glavno od zla pomišljenja. 21a.

GLAVNOGRADSKI, *adj.* *koji pripada glavnome gradu.* — *U Šulekovu rječniku:* ‚hauptstädtisch‘.

GLAVNOPISALAC, glavnopisaoca, *m.* *vidi* prabiježnik. — *Samo u Belinu rječniku* (protonotarius‘ 593a).

GLAVNOPISMO, *n.* *u kratko iskazano što stoji*

u kakvoj knisi. — U Stuličevu rječniku: ,contextus'. — nepouzđano.

GLAVNOTVORAC, glavnotvorca, m. u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači graditelj. Kako je osobiti poso jednoga glavnotvorca, zidati lipe zgrade. A. d. Bella, razg. 28^a.

GLAVŃA, f. lignum, torris, veliko drvo (paŃ, grana a i velika čjepanica) što se loži na vatru. — Akc. se mijena u dat. sing. glāvŃi, u acc. sing. glāvŃu, u voc. sing. glāvŃo, u nom., acc., voc. pl. glāvŃe, u gen. pl. glāvŃŃŃ, u dat., instr., loc. pl. glāvŃama. — Riječ je praslavenska (golvenja), isporodi stslav. glāvŃa, rus. головня, češ. hlavŃŃ, polj. głównia. — Miklošić (etym. wörterb. 71) ne misli da je od osnove substantiva glava, i pomije stienem. cholo, ugaŃ, novoviem. kohle, i sanakrt. ġurv, oprliti. — Imediu rječnika u Vrančičevu, u Mikafinu, u Belinu 733^b, u Rjelostjenčevu, u Jambrešičevu, u Stuličevu (u svijem ovijem titio, torris), u Voltigijinu (glāvŃa, glavŃica, tizzo, tizzone, 'sheit'), u Vukovu (veliko drvo što se loži na vatru, ein grosser balken brennholz, lignum; ,auch ein grosses scheid'). — U Dubrovniku i u Boci kotorskoj glasi i glamŃa (i u Vukovu rječniku: vide glavŃa). a) drvo gotovo za loženje na vatru. Ležahu strgače i glavŃe debele. M. Marulić 255. Nečeš ni za koga drugoga (poći) nego češ ostarit na mojih glavŃa. M. Dobretić 552. Dovati glavŃu, slomi joj glavu. Nar. posl. vuk. 1, 519. Da sam vojna glavŃom bila. Nar. pjes. petr. 1, 66. Bit' mi brata i žeteti, na glamŃe mu ne sjedeti. (Sestra voli brata i žeteti, nego da je on hrani — do vijeka. U Boci). Nar. posl. vuk. 14. Bože mi ne daj brata žeteti, ni na glamŃama sjedeti! 20. Kratke glavŃe gotovi ugarcu, pozna deca gotove sirote. 160. Pošto ga odvuku kući, preseku na 6 jednakih glavŃa, pa tri ostave da nalože u oči malog božića. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 21. — kolektivno. GlavŃa složena skončava dubrave. I. T. Mrnavić, osm. 106. — b) drvo zapaljeno (kod nekijeh pisaca kao da znači što i zubla). Vu snē rodi glavŃu i vziđe na nebo i pusti se opet k moru. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). K oġništu dotiče, glavŃe primičući ter oġaŃ podtiče. P. Hektorović 15. Pride tamo sa svičŃaci i s glavŃami i sa oružjem. M. Alberti 501. Jedna od Ńih, Tizifone, glavŃu od srgbe prešno užeže. I. Gundulić 66. Kada glavŃa gori s obedvi strane. M. Radnić 239^a. Lativši glavŃu goreću, tom zatira tu paklenu nakazan. Blago turl. 2, 167. Gdje zasja plamenita ona glamŃa. A. Kalić 495. Junak se sveti puškom a rđa glavŃom (zapaľujući kuću, žito, sjenjo itd.). V. Bogišić zborn. 592. — i u prenesenom, metaforičkom smislu. Na, jur ovu glavŃu paklenoga gŃiva primi. I. T. Mrnavić, osm. 22. Od pobune glavŃa oġhena čini, da se svi poplaše. G. Palmotić 1, 47. GlavŃa od nabune ,seditiosus'. A. d. Bella, rječ. 7^b. A tko zna da nije on isti s naćinima neslićnijem prva glavŃa svega oġŃa i nemira koji se užiže? B. Zuzeri 183^a. — c) drvo pogaseno. Stoje grišŃici kano glavŃa podunuta. S. Margitić, fal. 285. Ako budu griši vaši kako glavŃa ili drvo naj crŃe. F. Lastrić, svet. 154^b. Crno kao glavŃa crna. M. Zorić, zrc. 236.

GLAVŃATI, glāvŃŃam, impf. proso, zapaljene jelove daske turati u sjeme za sijaŃe. U Lici. V. Arsenijević.

GLAVŃENICA, f. kaže se u primorju (u Fužini) za blagovijesti, jer se veli da se taj dan spusti glavŃa u zemľu kao na sreteŃe (2 febr.) iskra. isporodi iskrenica. Đ. Danić.

GLAVŃICA, f. dem. glavŃa. isporodi 2. glavŃica. — Akc. se mijena u gen. pl. glāvŃiăŃ.

a. s pravijem znaćenem. — Od xvii vijeka, a izmediu rječnika u Mikafinu (glavŃica, mala glavŃa, parvus titio vel torris), u Belinu 733^b, u Stuličevu, u Vukovu. Kosti su moje usable kakono glavŃica. B. Kašić, rit. 88. Nemoj mi donosit na pamet ove glavŃice od pakla. I. Držić 262.

b. rubigo, bolest na žitu koja postaje od nekijeh gljiva što naj češće rastu u zrnu i uništuju ga. — Jamaćno je ovakovo znaćenje imao negda supstantiv glavŃa (isporodi rus. головня), ali mu nema potvrde. znaćenje po svoj prilici dolazi otale što su zrna vidjeti kao da su se zapalila, isporodi lat. uredo, niem. brand, tal. carbone itd. — U Mikafinu rječniku: glavŃica od žita, rđa od žita ,uredo, rubigo, robigo'. — U naše se vrijeme kaže glavŃica, vidi 2. glavŃica, b.

GLAVŃIĆICA, f. dem. glavŃica. — U Stuličevu rječniku.

GLAVOBOL, f. vidi glavobolja. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Pade od bolesti razlićitih, navlastito od prioštri glavoboli. A. Kanižlić, fran. 93. Protiva glavoboli. bogobjubn. 481. i u Šulekovu rječniku: ,kopffein; kopfweh'.

GLAVOBOLAN, glavobolŃna (glavobolŃna), adj. vidi glavobolan, b). — Od xviii vijeka a izmediu rječnika u Belinu (glavobolŃni, capite laborans' 275^b) gdje naj prije dolazi i u Stuličevu. No ućini s' glavobolan ġuto. Pjev. crn. 163^b. i u Šulekovu rječniku: ,hauptsiech'.

GLAVOBOLŃNIK, m. vidi sunovrat. GlavobolŃnik, narcisso (po rukopisu xviii vijeka), Narcissus poeticus L. B. Šulek, im. 88.

GLAVOBOĽOVATI, glavobolujem, impf. bolovati od glave. — U Stuličevu rječniku: ,capite laborare'. — nepouzđano.

GLAVOBOĽA, f. dolor capitis. — isporodi glavobol, glavobole. — Složen o od osnova supstantiva glava i bol (ili glagola boľeti) nastavkom ja. — Od xvii vijeka, a izmediu rječnika u Vukovu (1. ,das kofweh' ,dolor capitis'. 2. ,die sorge', cura': Veća glava, više glavobole. 8. nekaka trava). a) kad glava boli u pravom smislu. Štiti i pisati danas toliko, da slijedi glavobolja, nije pasti dušu. M. Radnić 507^a. Zasad teŃke glavobole. A. Kanižlić, utoč. 231. Huće i plaće, jedan svrhu glavobole, drugi svrh zubobole. Đ. Rapić 77. O ovome bih ja sad još sila imao govoriti, ali mi glavobolja nikako ne da. Vuk, poslov. xli. Ne samo da će ga proći glavobolja nego će mu i oćiŃi vid biti boľi. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 38. — b) ono od čega boli glava, isporodi glavobole. Nek' pripravi vina i rakije: glavobole od šta glava boli, srdobole od šta srce boli. Nar. pjes. stoj. 2, 73. — c) preneseno na brige i misli, s kojijeh može i zbiľa zaboľeti glava. Dosta imaju glavobole i dosadu, kome će pre što dati. Glasn. ii, 8, 206. (1718). Kako bi mletaćkoj vladi bili od maŃe potege i glavobole. S. Ľubiša, prip. 155. Imam tu glavobolju poodavno. M. Đ. Miličević, let. već. 162. — d) Conium maculatum L., neka biľka, trubeľka. Glavobolja, rus. головолома, češ. bolehlav: nekaka trava (Vuk), Conium maculatum L. (Fapkovićeva). B. Šulek, im. 88.

GLAVOBOLAN, glavobolŃna, adj. koji pripada glavoboli, koji je u nekog svezi s glavobolom. — Od prije našega vremena (vidi drugi primjer kod a). a) od kojega glava boli. — izmediu rječnika u Vukovu (kopfweh verursachend', dolores capitis creans'). Bunar-voda svaka glavobolŃna. Nar. pjes. vuk. 1, 229. GlavobolŃno zeľe, Ľicuta L. (po

starom rukopisu). B. Šulek, im. 88. (vidi glavobolja, d)). — b) laborans capite, kojega (o čeljadetu) boli glava. 'I onako je glavoboljan' (kopfwah habend'). J. Bošković.

GLAVOBOLJE, n. oda šta glava boli. — Postaje kao glavobolja nastavkom (i)je. — U Vukovu rječniku.

GLAVOBOĽENE, n. glavobolja. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GLAVOBOLKE, glavoboljška, f. pl. vidi bunika. Glavobolke, Hyoseyamus L. (u Samoboru). B. Šulek, im. 88.

GLAVOBOLNÔ ZÊĽE, n. vidi kod glavoboljan, a).

GLAVOCIMBAL, m. klavir, tal. clavicembalo, gravicembalo. — isporedi glavocimbalo, klavocimbalo. — U Mikafinu rječniku (cymbalum).

GLAVOČ, glavčica, m. jamačno je prvo značenje bilo: u čega je velika glava, ali sad dolazi samo s osobitijem značenjima. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu) i voc. glāvču, glāvči.

a. gobius, neka morska riba, vidi kod glamoč; isporedi i glavač. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu: (jamačno štamarskom griješkom) glavoc 'gobius'; u Belinu: 'gobius' 351b; u Stulićevu: 'gobius'; u Vukovu: (griješkom) glavoč, (u Dubrovniku) nekaka morska riba, 'gründel', 'gobius'. Na trst ribajte glavoče i slinke. M. Vetranić 1, 216. Glavoč, guatto. Progr. gim. karl. 1878. 41. Glavoč ili glamoč ili glavotok (il guatto). L. Zore, rib. ark. 10, 337. Gobius niger L., glavoč (ime za cijeli rod), glavoč od rupa (u hrvatskom primorju). G. L. Faber 201. Gobius jazo L., glavoč crni (u hrv. prim.). 202. Gobius cruentatus Gm., glavoč (u hrv. prim.). Gobius capito C. et V., glavoč (u hrv. prim.). 203.

b. vidi punoglavac. M. Ružičić.

c. Echinops L., neka biljka, isporedi sjekavica. Glavoč, češ. hlavoč (Cephalanthus), Echinops L. (Pančić). B. Šulek, im. 88.

d. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom. Zabran u Glavoču. Sr. nov. 1865. 395.

GLAVOČA, f. brdo između Crmnice i Paštrovića. — U Vukovu rječniku.

GLAVOČESANJE, n. česaње po glavi. — U Stulićevu rječniku: 'caput scabere', subst. — nepouzđano.

GLAVOČEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. vii. xvii.

GLAVOČI, m. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 172.

GLAVOČIMBAL, m. vidi glavocimbalo. — U Mikafinu rječniku (kod čimbal) i u Stulićevu.

GLAVODUG, adj. vidi glavodužan. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GLAVODUŽAC, glavodušica, m. vidi glavodužnik. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzđano.

GLAVODUŽAN, glavodužna, adj. dužan glavom, vidi glava, a, β) b) db). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (reus capitalis). Ni kriva ni glavodužna. V. Vrčević, niz. 48. Opet mi je on glavodužan. 58. Osta Lojo u omarju tužan, jošter samu vuku glavodužan, pa ga kune, da ga ujest dođe. Osvetn. 6, 81. Glavodužan, na kom je ucinu. J. Grupković.

GLAVODUŽNICA, f. glavodužno žensko čeljade. — U Stulićevu rječniku.

GLAVODUŽNIK, m. glavodužan čovjek. — Od xviii vijeka i u Stulićevu rječniku. Glavodužnik, komu je osuda data, smrt naviještena. A. Kalić 56. Ja sam se od nega čuvala i bojala više nego ikakav glavodužnik od svoga krvnika. V. Vrčević, niz. 62.

GLAVOGODINA, f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 8.

GLAVOGUĽE, n. poguĽenje glave, ubojstvo. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Glavogubje svakoga bola dostojno, koje nesudbina Hirudinki svrhu s. Ivana krstitelja dovrši! Đ. Rapić 19.

GLAVOKRIVOVJERNIK, m. u Stulićevu rječniku: v. glavopoluvjernik. — nepouzđano.

GLAVOLOMAN, glavolomna, adj. koji lomi glavu (u prenesenom smislu, o čemu što je trudno razumjeti ili čemu se je trudno domisliti). — U Šulekovu rječniku: 'kopfbrechend'.

GLAVONABUNTEL, m. u Stulićevu rječniku: 'conjuratonis, seditiosis auctor'. — nepouzđano.

GLAVONOŠCI, glavonožčica, m. pl. (zool.) cephalopoda, morske mekane životinje (mekušci) kojima su noge na glavi, kao n. p. hobotnica, oligan. — U Šulekovu rječniku: 'kopffüsser'.

GLAVONA, m. čovjek velike glave. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: 'der grosskopf', 'capito'. — I kao prezime. Velko Glavona. Rat. 177.

GLAVOODSIJECATI, glavoodsijecam, impf. glavoodsjeći. — U Stulićevu rječniku: glavodsijecati. — nepouzđano.

GLAVOODSJEČAC, glavoodsječica, m. vidi glavosječac. — U Stulićevu rječniku: glavodsječac. — nepouzđano.

GLAVOODSJEČEŇE, n. vidi glavosječenje. — U Stulićevu rječniku: glavodsječenje. — nepouzđano.

GLAVOODSJEČI, glavoodsiječem, pf. vidi glavosjeći. — U Stulićevu rječniku: glavodsjeći. — nepouzđano.

GLAVOPOKLAŇANJE, n. u Stulićevu rječniku: 'salutatio capitis demissione'. — nepouzđano.

GLAVOPOKRITI SE, glavopokrijem se, pf. u Stulićevu rječniku: 'caput obnubere, obvolvere'. — nepouzđano.

GLAVOPOKRIVATI SE, glavopokrivam se, impf. glavopokriti se. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GLAVOPOLUVJERNIK, m. haeresiarha, poglavica (glava) poluvjernik. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 368b gdje naj prije dolazi, u Voltigijinu, u Stulićevu. Ovakvo je izabralo Inacija od Lojole da se opriječi Luteru i ostalim glavopoluvjernicim. Đ. Bašić 217—218. Glavopoluvirnik to je poglavica poluvirnika, na priliku Martin Luter. I. Velikanović, uput. 1, 321. — nije dosta pouzđano.

GLAVOPOMORAC, glavopomorca, m. poglavica na brodu, kapetan. — U Stulićevu rječniku: 'navarchus'. — sasna nepouzđano.

GLAVÔR, glāvora, m. postaje od glava. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak nominativu).

a. Pseudopus apus Pall., blavor, vidi 1. gad, a, a) pri kraju. — pravi je oblik blavor, a od toga je postalo glavor po pučkoj etimologiji. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (glavor, blavor, zmija 'serpens'), u Stulićevu ('ser-

pens absque veneno', u *Vukovu* (u dodatku): (u Risanu) vide blaoz s dodatkom: Pripovijeda se da svaki glavor zakole 12 zmijsa, a trinaesta nega, za to vele da ga ne vala ubiti, a ko ga ubije osam mu je dana nazatka. — U *primjerima znači veliku zmijsu, zmaja*: Tadi s Teneda dva glavora plavaju idu morske splaze. I. Zanotti, en. 16. Ženu kâ glavoru skoro ognenu vjerovala laži biše. J. Kavašin 72^b.

b. *ime biljaka*. a) Glavor, *Plantago lanceolata* L. (Vodopić, u Hercegovini). B. Šulek, im. 88. — b) *Echinops* L., glavoč. oko Sarajeva. V. Arsenijević.

c. *vidi* 1. glavina, c). 'Glavor', prvi kraj drvene sprave u samaru, zadnji je 'krstac'. G. Martić.

d. *prezime*. — U *naše vrijeme*. Schem. dubr. 1876. 64.

GLAVORED, m. *vidi* kaptol. — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Glavored oli ti vam kapituo združen s biskupom može podijevati nadarja, kanunije i dostojanstva. A. d. Costa 1, 218.

GLAVOREDNIKA, f. *žensko čelade kao glavorednik*. — Na *jednom mjestu* xviii vijeka. Bješe Skolastika ne samo opatica od manastijera o komu odizgar besjedismo, nu svoju oblas jur na daleko prostiraje budući postala glavorednica od obilnijih skupština djevičanskih po svoj Italiji. I. Đorđić, ben. 52.

GLAVOREDNIK, m. *vidi* glavoredovnik. — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Papa se spušta na niova (*družbe Isusove*) glavorednika oli ti vam poglavicu. A. d. Costa 1, 98. Svaki red podlozan jest slušati svoga glavorednika. 1, 112. — U *istoga pisca* ima i glavorednikov, koji pripada glavoredniku. Visili su o voļi i zapovidi glavorednikovoj. 1, 113. — i glavorestvo, *stañe, čast onoga što je glavorednik*. Državnik može prominiti redovnike državaske od jednoga manastira u drugi, a glavorestvo od jednoga vladana u drugo. 1, 113. — i glavoredski, koji pripada glavorestvu. Vikar glavoredskoga zbora oli ti vam kapitula. 1, 42.

GLAVOREDNIKOV, adj. *vidi* kod glavorednik.

GLAVOREDNOVIK, m. *poglavica crkvnoga reda*. — U *jednoga pisca* xviii vijeka a između rječnika u *Belinu* ('praeses generalis' 839^b) i u *Stulićevu*. Zdrav, glavoredovniče općeni! I. Đorđić, ben. 5.

GLAVOREDSKI, adj. *vidi* kod glavorednik.

GLAVORESTVO, n. *vidi* kod glavorednik.

GLAVOROG, adj. *rogate glave*. — U *jednoga pisca* xvii vijeka a između rječnika u *Stulićevu*: 'cornua in capite gerens'. Minošan grdač, star, kusorep, glavorog. Đ. Baraković, vil. 304.

GLAVOROŠKA, f. *ime nekijem bubicama u jednoga pisca našega vremena*. Glavoroška, *Hoplocephala* Fab. J. K. Šloser, faun. kor. 542. *Hoplocephala* Lap. & Brull. 545.

GLAVOROŽAC, glavorošca, m. *onaj koji je glavorog*. — Samo u *Stulićevu rječniku* (uz glavorog).

GLAVOSIJEK, m. *mjesto gdje se siječe glava*. — U *jednoga pisca našega vremena* (po istočnom govoru glavosek). Sud je sud, a nije glavosek. M. Đ. Milčević, zim. več. 811. — U *Šulekovu rječniku* s drugim značenjem (*vidi* glavosječeñe): 'decollation'.

GLAVOSJEČAC, glavosječka, m. *čovjek koji osijeca glave, gelat*. — U *Stulićevu rječniku* ('caput abscindens'), a u *naše vrijeme* u *Šulekovu*: 'kopfabhacker'.

GLAVOSJEČAK, glavosječka, m. *vidi* glavosječac. — U *Stulićevu rječniku*. — sasma nepouzđano.

GLAVOSJEČAN, glavosječna, adj. *kojemu je osječena glava*. — U *jednoga pisca našega vremena* (po crnogorskom govoru stoji -šj- mj. -sj-) o svetome Jovanu. O sv. Jovanu glavosječnome. S. Ľubiša, prič. 121.

GLAVOSJEČENICA, f. *žensko čelade kojemu je osječena glava*. — Samo u *Stulićevu rječniku*: 'mulier capite praecisa'.

GLAVOSJEČENIK, m. *čovjek kojemu je osječena glava*. — Samo u *Stulićevu rječniku*: 'vir capite praecisus'.

GLAVOSJEČEŅE, n. *osječene glave*. — *Starri je oblik glavosječenje*. — U *jednoga pisca* xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu*² (glavosječenje 'capitis amputatio' 266^a), u *Volgićevu*, u *Stulićevu*. Glavosječenje s. Ivana. B. Kašić, rit. 64^a.

GLAVOSJEČI, glavosiječem, impf. *osijecati glavu*. — U *Belinu rječniku*² ('caput abscindere'; glavosječen 'capite truncatus' 266^a), u *Volgićevu*, u *Stulićevu*. — nepouzđano.

GLAVOSTUČITI, glavostučim, impf. (?) u *Stulićevu rječniku*: 'attestare, accozzare una testa coll'altra, e si dice propriamente di cose materiali' 'capita conjungere, copulare'. — sasma nepouzđano.

GLAVOSUĐEN, adj. (*uprav part. praet. pass.*) *vidi* glavodužan. — Samo u *Stulićevu rječniku*: glavosudjen 'morti damnatus'.

GLAVOSUĐENICA, f. *glavosuđeno žensko čelade*. — Samo u *Stulićevu rječniku* (glavosuđenica).

GLAVOSUĐENIK, m. *glavosuđen čovjek*. — Samo u *Stulićevu rječniku* (glavosuđenik).

GLAVOŠ, m. *ime nekakoj planini*. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*. Piju vino trideset hajduka u Glavošu visokoj planini; pred nima je gorska harambaša, a na ime od Glavoša Vuče. Nar. pjes. stoji. 2, 170.

GLAVOTOK, m. *vidi* glavoč, a. Glavoč ili glamoč ili glavotok (u Rabu). L. Zore, rib. ark. 10, 357.

GLAVOUDAREŅE, n. *vidi* glavoudorac.

GLAVOUDORAC, glavoudorca, m. *udarac u glavu*. — U *Stulićevu rječniku* ('capitis ictus') gdje ima i glavoudareñe s istim značenjem. — oboje nepouzđano.

GLAVOVINA, f. *Crataegus oxyacantha* L., *glogovina*. — U *Stulićevu rječniku*: 'oxyacantha'. — nije dosta pouzđano; može biti da je *Stulli* gdje zlo pročitao riječ glogovina.

GLAVOŽAN, m. *vidi* 2. glavān. — U *Lici*. J. Bogdanović.

GLAVOZDRAV, adj. incolumis, *živ i zdrav* (zdrave glave). — U *Stulićevu rječniku*: 'vita incolumi' gdje ima i adv. glavozdravo. — slabo pouzđano.

GLAVOZDRAVAN, glavozdravna, adj. *vidi* glavozdrav. — U *Stulićevu rječniku*. — sasma nepouzđano.

GLAVRDĀŠ, glavrdāša, m. u *zagoneci* (san). Brdom ide glavrdāš, i rek'o mi da mi daš, ili beži kud god znaš. Nar. zag. nov. 197—198. — *isporedi* domrdaš, zavrndaš.

GLAVŅŅAŅE, n. *djelo kojijem se glavŅŅa*. — U *Vukovu rječniku*.

GLAZBARSTVO, *n.* kao kolektivno ime za muzikaše (glazbare) i za sve ono što pripada muzici (glazbi). — U Šulekovu rječniku: glazbarstvo, tonwelt'.

GLAŽŃA, *f.* u *Daničičevu rječniku*: 'GlažŃa', među selima koja je crkvi bogorodičinoj u Arhi-

levici dao sevastokrator Dijan a potvrdio car Stefan bilo je selo 'GlažŃa' (Mon. serb. 144 god. 1849). a sve je to poslije dala 'carica Jevdokija' Hilandaru (Mon. serb. 191 god. 1879). to će biti sadašnje selo GlažŃa blizu Kumanova (Hahn, reise. 155).

GLE, interj. znači što evo, eto, eno, ali svagda kao čudeći se. — Uprav je imperativ glagola gledati, te postaje od oblika gleda okrnjena u brzom govoru. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: gle! (pl. glete!) 'sieh!' 'en!' U Egiptu posta poglavica; gle, što čini božanska pravica! M. A. Relković, sat. D8b. Gle, vidiš li, vojvoda Milošu? Nar. pjes. vuk. 2, 211. Da mi reče družina ostala: 'Gle strašivca, Boška Jugovića!' 2, 290. Gle, kako je najutro Sarca! 2, 428. — kod čakavaca kaže se i glě, vidi gledati, I. c. Ona počela opet kantat, i glę, dojde kraljev sin i danas. Nar. prip. mikul. 16. — I do današnjega dana prvo se značenje (gledaj) nije zaboravilo, kao što se vidi po tome što može imati množinu glēte (vidi i u Vukovu rječniku), i što može imati uza se subjekat i objekat kao pravi glagol: Glete, ljudi, lijepa saruka! P. Petrović, gor. vijen. 39. E gle ti nega sad. M. P. Šapćanin 1, 84.

GLEB, m. vidi glib.

GLEBARIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Gledarić Benko. Mon. croat. 291. (1589).

GLEČA, f. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 151.

1. GLĚD, m. gledaŃe. — Akc. se mijenja u loc. sing. glėdu. — Od iste osnove od koje je i glagol gledati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (gled, pogled, guardo, sguardo, 'aspectus'), u Bjelostjencevu (aspectus, visus, conspectus oculorum, obtutus', v. pogled), u Voltigijinu (aspetto, guardo, 'blick', u Stulićevu. a) aspectus, conspectus, u aktivnom smislu, djelo kojijem ko gleda. U mladim upru gled. M. Marulić 160. Gizde vaše, igre i gledj vrgli vas su u se zledi. 290. Moj gled pridobije a pamet zanosi. Đ. Baraković, vil. 27. Skaza mir gled medeni. M. Gazarović 74. Po zeleni nu gled stavi. 99b. Sile od tmaste vječne noći kratak moj gled ne dohita. J. Kavačin 991a. Bažiliski gledom biju. 454b. Gledom gleda'u l' dobrostivim? 469b. Ja ću toga živoga boga brez ikakva oružja na tvojih očiju gled smaknuti. E. Pavić, ogl. 419. — može značiti i smjer kojijem se gleda. 'Ukrutio joj se vrat, pa ne mož' da gleda ni tam' ni ovam', nego gleda samo jedan gled'. u niškom okrugu. Đ. Daničić. — b) visus, u pasivnom smislu, obličje čega kakvo se pokazuje kad se gleda. Biser nejma ljepši gled. L. Milovanov 94. 'Lip je na gled, a unutra ko zna kako je'. J. Grupković. i u Šulekovu rječniku: 'schau'. — c) u jednoga pisca Slavonca xviii vijeka stajati na velikom gledu (prema nemačkome in grossem ansehen stehen) znači kao biti na glasu. Nimrod stajaše na velikom gledu. D. E. Bogdanić 10.

2. GLED, vidi glede. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. — Uz gled je na s acc. (gled svagda stoji poslije ovoga). Znavši da ja toliko primih od tebe, koliko ti potribito sudaše na mene gled. G. Peštalić 171. Ova tvoja ljubav dovršuje i čovika svrhu. na ovu gled po miri moje ljubavi jest i moje uzvišenje. 182. Da ti nemilo karaš slabosti grihe, i na ovo gled u jednoj ruki bić držiš a i u drugoj bić držiš. 185. Strašnja je smrt na onoga gled koji mrtve gleda, nego li na onoga gled koji umira. 229.

GLEDAC, gleca, m. vidi zjenica. — Načineno

(bez potrebe) od gledati. — U Šulekovu rječniku kod 'pupille'.

GLĚDĀČ, gledača, m. čovjek koji gleda. — U dva pisca xviii vijeka i našega vremena. Ne ima gledač sgrablat vide. J. Kavačin 496b. (Bog) skupa gledač i zrcalo. 535b. Druže, da si gledač, pa da nagledaš se! Osvetn. 2, 99.

GLĚDAK, glētkā, adj. vidi gledan. — U jevernaj Dalmaciji. Gledak, viden: 'Ukloni tu maždicu, jerbo je gletko (gletka?) pogan, pa je se može vidina uhvatiti' (pričaju da se vile hvataju i lijepij koŃa, na nima jašu, i grive nim spleću). M. Pavlinović.

GLĚDALAC, glėdaoca, m. spectator, čovjek koji gleda. — Drugo a (s) ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. glėdalacā; u ostalijem padežima l na kraju sloga mijenja se na o. — Kod mnogijeh pisaca nahode se i nevaljali oblici gledaoc za nom. sing. i gledaoca za gen. pl. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (gledalac, koji gleda 'spectator, inspectans') gdje naj prije dolazi, u Belinu ('spectans' 620a; 'spectator' 698b), u Bjelostjencevu (v. gleditelj), u Voltigijinu (gledalac, gledalca, 'spettatore, guardatore', 'zuschauer'), u Stulićevu (gledalac, gledalca i griješkom gledaoc, 'spectator'). a) uopće. Bogu, koji gledaoc jest srca. S. Badrić, prav. nač. 36. Za uspomenu, da Isukrsta svijju svojih dila gledaoca imade. A. Kanizlić, uzr. 185. Ne ima ona drugoga gledaoca izvan pomljivog težaka. M. A. Relković, sat. L6a. A mjeseče, noćno ogrijaŃe i noćnijeh gledaoče tajni. Osvetn. 1, 57. i u Šulekovu rječniku: 'anschauer'. — b) kod čega što ljudi rado gledaju, na što se kupi svijet (n. p. u teatru). U okolištu glėdačā stajaše majka. A. Kanizlić, utoč. 190. Bio je na Kalvariju gledalac raspeća Jezusova. S. Rosa 192b. Veoma lijepo prikazaŃe gledaocem otvoraše. D. E. Bogdanić 54. Sad gledaoci svi ustanu. V. Vrčević, igr. 59. i u Šulekovu rječniku: 'zuschauer'.

GLĚDALICA, f. žensko čelade kao gledalac. — U Belinu rječniku ('spectatrix' 620a), u Bjelostjencevu (kod glediteljica), u Voltigijinu (kod glediteljica), u Stulićevu. u naše vrijeme u Šulekovu: 'zuschauerin'.

GLEDALIŠNI, adj. koji pripada gledalištu. — Samo u Stulićevu rječniku: gledališan 'theatralis'.

GLĚDALIŠTE, n. mjesto gdje se što gleda. — Po čakavskom i kajkavskom govoru gledališće. — Od xvii vijeka. a) u dva naj starija primjera nije dosta jasno značenje; može biti da znači i: ono što se gleda. Slušati riječi od njegovijeh (Isusovijeh) usta biše tebi (majci Božjoj) prislatko naslađene; bješe ogledalo srca tvoga i očiju tvojih božanstveni izgled i gledalište. P. B. Bakšić 135. Bolest koju očuti u srcu prisveta divica na toliko razgrđnu gledališču steći pod križen. P. Radović, nač. 458. — b) mjesto u kojem biva ono što se gleda. potvrđeno je samo za osobita značenja. aa) theatrum, teatar. u Bjelostjencevu rječniku (gledališće općinsko, 'amphitheatrum') i u Stulićevu: 'theatrum'. — bb) scena, u teatru ono mjesto gdje biva ono što se gleda. u Šulekovu rječniku: 'schaubühne'. — c) mjesto gdje stoje oni što gledaju (osobito u teatru). u Voltigijinu rječniku ('luogo di guardare, galleria', 'galerie').

GLEDALIŠTVO, n. vidi gledalište. — U Stulićevu rječniku. — sasma nepousdano.

GLĚDALO, n. ono (oči) čim se gleda. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Potulih obrve i čelo

za nimi, očima obiju (*sic*) zatvoren kako slip... pak malo po malo otvorah gledalo. Đ. Baraković, vil. 380. u *naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: „sehorgan“. kod naroda samo u zagoneci. Česta gora čestana, pod čestanom poljana, pod poljanom gledalo, pod gledalom šmrktalo, pod šmrktalom provala. odgonetljaj: kosa, čelo, oči, nos, usta. Nar. zag. nov. 100. — U *Stuličevu rječniku* stoji sa sasma nepouzdanijem značenjem: mjesto dosta svijetlo da se može gledati: „luogo dove v' è luce da poter vedere“, „prospectus“.

GLEĐAN, glědna, adj. koji se daje gledati. — Od xviii vijeka. — Komp.: glědniji (vidi kod c). a) ugodan vidjeti, dosta lijep. Gledan „avvenente“. S. Budmani 417b. Sad polazi za momka mlada, gledna, vredna, zdrava. M. Đ. Miličević, let. već. 175. Ona, istina, nije gledna, ali je vredna. 232. — b) koji se može vidjeti. — u jednoga pisca xviii vijeka. Tot nije ljeposti ine, zasve da nije tijelu gledna? A. Kalič 2. Unutrinja krenuća kad budu gledna i očitovana svakomu. 151. — c) vidi ugledan. Gdekoga su glednijega i naočitijega Turci pogubili tajno. Vuk, grada. 58.

GLEĐANČIĆ, m. u zagoneci. — isporodi gledavčić. Zijevaliči (usta), puhalići (nozdrve), gledančići (oči). Nar. zag. nov. 101.

GLEĐAŃE, n. djelo kojijem se gleda. — Stariji je oblik gledanje. — Imedu rječnika u Mikaljinu (gledanje), u Belinu (gledanje 861b. 862b. 620a), u Bjelostjencu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. Jesi sagrišil gledanjem, slišanjem. Naručn. 57a. Po gledanju od očaju. Zborn. 18a. Ljudi divji najdoše grde nikako i strašne gledanjem. Aleks. jag. star. 3, 278. Gledanje moje bezočno. V. Andrijašević, put. 342. Nim su oči klete prez gledanja. A. Vitajić, ist. 404a. I da ista gledašna lipote od sveg stvara čovika ukrote. J. S. Reljković 3. Milane, prvo gledašne! za malo ti se gledasmo! Nar. pjes. vuk. 1, 274. Od mene načiniše stvar za gledašne. Đ. Daničić, psal. 22, 17. u *Šulekovu rječniku*: „pfleger“. — U naj starijem je primjeru s l mj. l (vidi gledati, I, c). Ali tko će stati na gledanje nega? Bernardin 148. mal. 3, 2.

GLEĐAONICA, f. dućan ili šatra gdje su trgovine iznesene i poredene na vidjelo (kao što biva n. p. po sajminama). — U *Šulekovu rječniku*: „schaubude“. — Već od prije ali s nepouzdanijem značenjem u *Stuličevu*: v. gledalica.

GLEĐAONIK, m. u *Stuličevu rječniku*: v. gledalac. — nepouzđano.

GLEĐARINA, f. što se plaća kad se hoće što gledati (n. p. za ulazak u teatar). — U *Šulekovu rječniku*: „schaubegier“, „schaugeld“.

GLEĐAŠAN, gledašna, adj. željan gledati. — U *Šulekovu rječniku*: „schaubegierig“, „schaulustig“. — Nije jasna sveza između nastavka (uprav diminutivnoga) i značenja (želja).

GLEĐAŠNOST, f. osobina onoga koji je gledašan, želja gledati. — vidi gledašan. — U *Šulekovu rječniku*: „schaubegier“, „schaulust“.

GLEĐATEL, m. vidi gledalac. — U *Šulekovu rječniku* s osobitijem značenjem: čovjek koji čuva, neguje: „pfleger (eines kranken usw.)“.

GLEĐATELJAN, gledateljna, adj. u *Stuličevu rječniku*: „guardante“, „speculabundus“. — sasma nepouzđano (i s toga što je talijansko značenje aktivno, a latinsko nasuprot pasivno).

GLEĐATI, glědām (glěđim), impf. spectare, upravlati oči, očini vid na nešto hoteti ono vidjeti. — -e- stoji za negdašnje e. — Akcenat vidi

kod I, a i b. — Riječ je praslavenska (glendati i glendēti), isporodi stslav. ględati, ględēti, rus. глядѣть, češ. hledati, hledēti, polj. glądać. — S korijenom glend isporodi srviem. glinzen, svijetliti se, glanz, sjajnost. — U svijem je rječnicima.

I. oblici.

a. od osnove gleda postaju infinitiv i prošla vremena svagda i kod štokavaca i kod čakavaca a kod obojih mogu postati od iste osnove i oblici sadašnjega vremena. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. glědā).

b. oblici sadašnjega vremena mogu postati od osnove gled i kod štokavaca (rjeđe) i kod čakavaca (češće): praes. glěđim, impf. glědi (i okrnjeno ględ'. I. Gundulić 385; G. Pešalić 173. 205. 218; i glěj. F. Glavinic, svitl. 127; glějta. cvit. xix; vidi i gle), ger. praes. glědēći i ględe (koje vidi napose). u *Bjelostjencu rječniku* ima ględim, ględeti i ględam, ględati, u *Jambrešićevu* samo praes. ględim.

c. kod čakavaca (dajbudi kod sjevernijeh) l se može mijenjati na l: ględati, ględam, ględim, ali može ostati i nepromijenjeno, tako n. p. u *Vrančićevu rječniku* kod aspiciere, inspicere, spectare, speculari ima ględati, a kod intueri, respicere opet gledati: oblici s l nalaze se u *Bernardina*, u *F. Vrančića* (u životima), u *Barakovića* (češće s l), u *Armolušića*, u *Vitezovića* (u kojega ima i skraćeni impf. glęj. cvit. 47; odil. 48), u *pisca Olive*, u *Kuhačevića*, u narodnijem pripovijetkama čakavskim (Mikulčića), u narodnijem pjesmama iz Istre (i ględati mj. ględati. Nar. pjes. istr. 2, 95).

d. u brzom govoru gđjgdje se ne čuje d, vidi: One vjoke ke glęaš gori. J. Kavašin 497b. a po tome i e pred a može ispasti, vidi glati, ili se ea sažimlje u e; ovo biva u jednoga pisca našega vremena: glät (ględat). Osvatn. 2, 36; glěše (glědaše). 1, 17. 54; glělo (gledalo). 6, 48; glěli (gledali). 5, 40; 6, 67; glěle (gledale). 5, 28; glěci (ględajući, ględeći). 4, 2; glęc. 4, 54.

II. značenje.

1. prelazno.

a. aktivno.

a) objekat je u acc. aa) sa značenjem sprijeda kazanim. aaa) uopće. Gledaje ne svitlost svi se zamamiše. M. Marulić 41. Da se ne smučuje gledaje onu lipost. P. Zoranić 46b. Ne dižete l' gori oka i nebasa ne ględ'te li? J. Kavašin 491a. Gledajte one, štono ih s tokmaci oghenim zbijaju na dno. F. Lastrić, ned. 84. Misu ględeć i čuvši prediku. M. A. Reljković, sat. C7a. Što me ględaš, draga dušo moja? Nar. pjes. vuk. 1, 60. Već se mene dodijalo sve sjedeći na prozoru, ględajući siše more. 1, 263. Gledala sam šajku lađu. 1, 441. Izid', majko, pred dvorove, te ględaj čudo. 1, 614. Sad ću stati na dvor na kapiju, da ja ględam kičene svatove. 2, 21. A to kraju i sluša i ględa. 2, 52. Gleda Marko Ljuticu Bogdana, Bogdan ględa Krajevića Marka, a ne smije jedan na drugoga. 2, 222. I mačka cara ględa (ma ga se ne boji). (Odgovori se kad ko reče kome: što me ględaš?). Nar. posl. vuk. 103. Seće simo tamo i ględa sakakovu lipotu. Nar. prip. mikul. 4. Gledaj 28 na strani 52. Vuk, nar. pjes. 1, 333. — bbb) osim objekta može biti još što čim se potaše nešto naznačuje, ističe, n. p. mjesto otkle se ględa. Tri se braca lipo milovaše, ględale ji iz gorice vile. And. Kačić, razg. 61a. A vila ga s gore ględa. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Ispod venca mladoženju ględi! 1, 59. Ma je kraje s kraja ględa. 1, 342. Gledala ga s čardaka devojka, ględala ga, pa je besedila. 1, 451. — mjesto onoga

što se gleda. L'jepo ti je niz poje gledati žutu dužnu među listovima. Nar. pjes. vuk. 1, 48. — kod objekta naznačuje se osobito mjesto put koga se upravo vid, n. p. akuzativom s pridjelom u. Pun kraj Sišman slave i dike veće puta oči obrati, i u čelo sve vijećnike oko sebe sta gledati. I. Gundulić 455. Gledaj me dobro u obraz, o mučitelju moj, i upanti dobro ovo moje obličje. J. Banovac, razg. 189. Gledati žensku glavu u obraz. Ant. Kadžić 523. — način kako se gleda. Kroz maramu svate gleda. V. Došen 159^a. (vidi i oo)). — radi jačega ističana dodaje se očima. Očima ovo tilo gleda. J. Filipović 1, 196^b. Niti muku negovu i smrt vlastitim očima gledajući. F. Lastrić, test. 162^t. — cc) gdje gdje može značiti što i vidjeti. Jaše vezijer i naj bliže goru od sedam vrela gleda. I. Gundulić 317. Smioni Kurkut s Crnogorci skače, gdi zid niži gleda. 521. Čovika ostalijem prilična gledate u nemu. F. Lastrić, test. ad. 12^a. Gleda koža, a ne vidi Gaje. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Preonoć je na sru ga gledala. 2, 613. — ddd) u prenesenom ili metaforičkom smislu, kad je objekt umna stvar ili uopće nešto što nije baš pred očima. Ne budi zamiran, ter gledaj poslidak. Đ. Baraković, vil. 92. On sred boja odkad prika tvih junaka krepos gleda. I. Gundulić 448. Na očaju da smrt gledam. 489. To imamo gledati okom od vire brez pristanka. F. Lastrić, test. 16^a. Pisaoci, koji prid očima istinu gledaju. A. Kanižlić, kam. 254. Gledajući ga s okom od pamoti. M. Zoričić, osm. 1. — ili kad je subjekat neživa stvar. Al' njih gleda zelena livada. Nar. pjes. vuk. 1, 324. može biti subjekat i oko, ali se tad shvata kao da je s pravijem značenjem. Što je glelo moje oko živo. Osvetn. 6, 48. tako je i kad je subjekat glava. Glava puna skrbi što gleda, sve j' mrzko. M. Kuhačević 27. — eee) uz objekt ima i predikat (u acc. ili u instr.) ili drugo što čim se pokazuje kao što je on (objekat) vidjeti. kod toga gledati može dobiti i šire značenje, kao znati, ili kao imati (isporedi cc)). Koliko je ljepše tebi gledat' me odi sad kraljicom? I. Gundulić 117. Kruna od krtjan, ka je naj daļa, u rodu te blizu gleda. 316. Što me gledaš zdravu i živu, uzrok tvoja desnica je. G. Palmotić 2, 206. Sve što vidiš tvojijem okom za gospara mene gleda. 3, 141^b. Znaju, da mogu dobro ufati gledajuć me poklisarom. J. Palmotić 161. Ne hteć gledat izagnate i sinovce van iz Rima. J. Kavašin 381^a. Ne bismo ga gledali ni u kakvoj potribi, nego bi mu obilno poslužili. F. Lastrić, test. 833^b. Gladno družče golo, boso gleda. J. S. Reljković 14. — bb) kao za prijekor kome što ne radi što bi mu dužnost bilo raditi, pita se što gleda, jer se misli da ko samo gleda, ne posluje nego dangubi. Što gledate, što činite? I. Gundulić 569. Ľubo moja, tebe Bog ubio! koje jade gledaš na planini? no ti podbij jedan komad sablje, udri, Ľubo, mene, ja Turčina. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — cc) pošto se ne može gledati čega nema, ne gledati u ovom primjeru znači gotovo što i ne imati: Slepā čeda ne imali, u rodu ga ne gledali. Nar. pjes. vuk. 1, 143. — dd) da ko ne može što gledati može značiti da mu je ono neugodno ili mrsko. Jer dušmanin gledat ne mogāše plodne zemlje, plemenite paše. M. A. Reljković, sat. B6^b. To dušmani gledat' ne mogāše. Nar. pjes. vuk. 1, 266. može biti objekt i mrsko čefade: Ja toga čovika odavna nissam mogao gledati. M. A. Reljković, sabr. 69. u ovom se primjeru ne ističe toliko da je mrsko koliko da je strašno ono što se ne može gledati: Ne mogu i jedna ni gledati (Arape), a kamo

li da im lice Ľubim. Nar. pjes. vuk. 2, 374. ne gleda se ko u oči i od stida. Nećemo ih u oči gledati, ni od stida među Ľima doći. Nar. pjes. vuk. 5, 375. — drukkije u ovom primjeru koji spada pod aa): Oči tih ki ga vidiše ne mogahu ga gledati i vsi se čujahu (čudahu) videći zrake ke od Ľega ishojahu. Transit. 224. — ee) samijem gledanjem može se pokazati kome što se od Ľega hoće, kao u ovom primjeru: Kad to začu Starina Novaće, on pogleda Krajevića Marka, Marko gleda od Sibiņa Janka, Janko gleda ReĽu Bošnjana, ReĽa skoči na noge lagune. Nar. pjes. vuk. 2, 476—477. — ff) gadati, nišaniiti. A Vuk trže str'jelu i tetivu, te on gleda Đerzelez-Aliju, pogodi ga u čelo junačko. Nar. pjes. vuk. 2, 586. Nega gleda, puške ogañ dava. 3, 185. A ne vidi jade isprijeke, zla Ľunaka Ľarambaše Ľima, de ga gleda niz negovu pušku. 3, 308. Dobro gleda i puškom i okom. 3, 310. Na Ivana juriš učinio, gleda koplem u srce Ľunaka. 3, 397. — gg) kad je objekt pismo, kniga itd., znači čitati. u narodnijem pjesmama našega vremena. Khigu gleda Ľuba Momčilova, onu gleda, drugu sitnu piše. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Marko uze knige starostavne, knige gleda, a govori Marko. 2, 195. Gleda Ľega Savo patrijare, ferman gleda, sitnu knigu piše. 3, 58. — hh) pomñivo, potanko razgledati. Vele, da mu je otac došao i da mu hoće konte gledat. M. Držić 274. Pravednijem Bog očima dĽela umrljih Ľudi gleda. G. Palmotić 1, 207. Gledati, considero'. A. d. Bella, rječ. 219^b. Daje Ľemu tri tovara blaga, tri mu daje, a tri se zabroji, gledajući Bogdanovu Ľubu, kako mu je tanka i visoka, a u licu b'Ľela i rumena. Nar. pjes. vuk. 1, 548. Dare gleda Novkiņa devojka. 1, 624. Koņa glede a sami se čude. 2, 140. Pa se pope na Ľelu zelenu, ode gledat' koñe i Ľunake. 3, 195. Gledaj majku, a uzmi šćercu. (Po majci ćeš poznati kakva je čerka). Gledaj čoeuku brk a deliji trk. Nar. posl. vuk. 42. — preneseno, o čemu što se nema pred očima i kao razmišľati. Kad dođu prida te, razmišľaj, i gleda' čine me i obraz i riječi bez reda. D. Rañina 93^b. Ali gledajte i promotrite ove milostive i radosne riči Ľuskrstove. B. Leaković, gov. 2. — ii) kod gataña, vraćaña. Još ciganski i dlane gledate. L. Ľubuški 38. — kk) između nekoliko stvari isabirati jednu te Ľu gledati, razgledati (obično u prenesenom smislu: baviti se Ľom, misľiti o Ľoj, paziti na Ľu, mariti za Ľu i objekt je često stvar umna); isporedi obzirati se, mariti. V almuštvu Bog veće gleda voļu nego blago. NaruĽn. 98^a. Ne gleda cviljenje, ne gleda plaĽan glas. M. Vetranić 1, 5. Htjē dobro činiti, ne gledav nijednu stvar. N. Dimitrović 5. Da svak ko što tvori, ima svrhu gledat. 48. Nemoj gledat' grijehe naše, milosrdje pozri naše. N. NaĽešković 1, 151. Reci djer slobodno, nikoga ne gledaj. 1, 230. A mene ne gledaj neg tvoj mir i pokoj, prijeku mi smrt zađa a smiri ures tvoj. 2, 137. Ma ne gleda' ti ništa ino neg viđ, jeda ti ovo može reuškāt. M. Držić 304. Primi ove moje pjesni, ne gledav mao dar neg srce. D. Rañina ix^b. Po skupijeh Ľivote od družijeh spovijeda, a svoje sramote domaće ne gleda. I. Gundulić 147. Smrt ne gleda niĽije lice, jednako se od Ľe tlače siromaške kućarice... 233. Bože, gledaj moje pokajanje. I. V. Bunić, mand. 12. Božja pravda kad te sudi, ne gleda godine tvoje. M. Zoričić, osm. 15. Ne gledaj joj vence ni oboce, ne gledaj joj šarene zubune, niť joj gledaj vezene rukave, već joj gledaj stasa i obraza. Nar. pjes. vuk. 1, 5. negativno ne gledati može značiti: posve ne mariti, prezirati. Da nas (pće) nitkor

već ne gleda er bez satja i bez meda. J. Kavašin 40^a. Nitko t' neće ni gledati, kad ti (*ruži*) s struka lišnje opade. 43^a. Ne šće više ni gledati ljub. Nar. pjes. vuk. 2, 122. Ali Marko sluge ne gledaše, no mimo njih koža progonaše. 2, 226. — *nešto je osobito u ovakovijem primjeru u kojima uz objektat ima i predikat što se jače ističe nego i sam objektat*: Ne gledaj me gola, bosa (*ne pazi na to što sam go, bos*). Nar. posl. vuk. 1, 374. Ne gledaj me izbijena oka, već puna boka. (Kazao nekakav kom su za ručak koji nije imao čim platiti oko izvadili bili). Nar. posl. vuk. 196. — *li) kao mariti, brinuti se, kad je objektat posao ili što takovo*. Čovjek nije toj, ki stvari optene puštava a gleda posao svoj. F. Lukarević 175. Optene stvari ima ne svoje kraj gledat. 246. Gledali bi posle posobne. A. d. Costa 2, 32. Ko tuđ posao gleda, svoj zaboravlja. Nar. posl. vuk. 157. Svak neka gleda svoj posao. Vuk, poslov. 88. Otišao kući, da žnje žito i da gleda ostalu jetinu. dan. 8, 196. — *mm) kao čuvati, pa po tome i uopće mariti, brinuti se (isporedi li)), baviti se čim, a, kad je objektat čelade, i negovati*. Dujmu i Niku ki gledaše puk Skradina i Risana. J. Kavašin 91^b. Kože za plot povezane nit' gledaju, niti hrane. V. Došen 155^a. Stado božje da gledate i kriposno nim vladate. 220^a. Siću grade, u Cetini gnizdo sokolovo, koga gleda oko principovo. And. Kačić, razg. 251^a. Gledaj mene prebije dvore, nemoj moje dvore opustiti. Nar. pjes. vuk. 2, 169. Gledaj, majko, prebije dvore, gledaj dvore, i sve oko dvora. 3, 130. Čovek uzme drugu ženu da mu gleda kuću i da mu čuva dete. Nar. prip. vil. 1866. 815. Gledati, *sorge für etwas tragen*, *curare*: 'Gledaj mi kuću'. Gledaj našu slavnju zadužbinu pod Banicom crkvu Ježevicu'. Vuk, rječ. 88^b. i u *Šulekova rječniku*: gledati bolesnika, *pfliegen*. — u *pisaca kao čuvati, hraniti u prenesenom, metaforičkom smislu*. A i ures drag sunčani od sve lijepe vjerenice, ki u srcu gleda i hrani, ne da mu ino željet' lice. I. Gundulić 412. Sedam lijepijeh manastira grad u svomu krilu gleda. G. Palmotić 1, 99. — *nn) od predašnjega (kod mm)) značenja širi se dale, te, kad je objektat čelade, znači i štovati, ljubiti*. Da je ona mene verno i pošteno gledala, a za me nigdor drugi ne marući. Mon. croat. 305. (1597). Dragova ih i milova, gleda, scijeni. I. Gundulić 468. Koga (*druga*) on vele gleda i cijeni. G. Palmotić 1, 49. Samo u riječi, samo imenom vjerenik se ne ču zvati, ali u djelijeh s mnogom cijenoj tebe ljubiti i gledati. 1, 295. Moji verni, kojih ja i ljubim i gledam. 1, 396. U čineću svemu svomu sved nas gledao, sved dvorio. 2, 114. Ja ih dimno gledam i štimajem. Nar. pjes. vuk. 5, 550. — *osobito često, kad se s objektom isporučuje nešto prema čemu je nesumnjivo štovanje ili ljubav*. Veće gleda vašu družbu i milije stoji s vami neg na nebu. S. Bobalević 1, 228. Za to ja, koji T. G. P. držim, gledam i obslužujem kako oca rođenoga. I. Gundulić 216. K'o oči dvije u glavi i gleda ih (*sinove*) i milova. 378. Bradamante lijepa, koja ko dušu te svoju gleda. G. Palmotić 2, 44. Ku sam gledat i ljubiti pored s majkom mom držana. 2, 322. Za to sveder gleda te sam ko se gleda sin jedini. P. Kanavelić, iv. 44. Sina koga gleda kako svoje oči. M. Dobretić 501. — *oo) samijem pogledom može čelade pokazati kako prema kome ili prema čemu misli, ljubiti, mrziti li. aaa) u prvom slučaju (kod ljubavi) kaže se da, dobro gleda' itd.* Silovani bješe darivat mu srebro i zlato, da ih bolje gledat bude. J. Palmotić 67. Još nas koji svetac dobro gleda. (D). Poslov.

danić. 40. Imade jedan, ali ga dobro ne gledam, jer mi vazda stvari protivne prorokuje. And. Kačić, kor. 246. — Gledati dobrijem okom, *libenter aliquem videre*. A. d. Bella, rječ. 362^a. Ne mogadijau gledati dobrim okom cara. A. Kanižlić, kam. 252. I ona nega okom gleda vas dan blazim. I. Gundulić 164. Gledaj mene vazda tvojiom očima dobrostivijem. P. Posilović, nasl. 68^a. — Suze ronim vrhu mene, milosno me sunce gleda. I. Gundulić 247. Milo te gledalo svega svita oko. M. Kuhačević 68. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: S velikim veseljem svi nega gledaju. Oliva 55. S radošću i veseljem gledahu svoga monarku. M. A. Reljković, sat. H 3^a. — *bbb) u suprotnom slučaju (kod mržnje) kaže se da čelade, zlo gleda' itd.* Koji ih vazda zlo gleda. B. Kačić, zrc. 56. Niti Mjelovan toga može učiniti, jer je nemu po naravi svakoga faliti i slaviti, ne samo prijatele, nego li jošter i one koji ga i danas zlo gledaju. And. Kačić, razg. 817. Ovi sni bihu uzroci da ga braća zlo gledaju. kor. 37. — Gledajući jih s krivim okom. Ant. Kadčić 510. — Gospodar ju mrko gleda. V. Došen 67^a. — Sestra brata naopako gleda. T. Babić, pism. 20. — Ti juto gledaš duše prike. I. Đorđić, salt. 10. — Gledati srdito, strašno, *iratis oculis aspicere*. A. d. Bella, rječ. 362^a. — Videći, da ga Filisteji krvavo gledahu. I. Đorđić, salt. x. — *ovakovo značenje može biti i kad se kaže kako uprav (kojijem micanjem očiju, tijela) ko gleda*. Još ako tko pride, gleda me na stranu. N. Naješković 1, 324. Gledati izpod oka, *limis oculis videre*; gledati na hero, *limis oculis aspicere*. A. d. Bella, rječ. 362^a. Grk gleda ga priko ramena. M. A. Reljković, sabr. 12. — *pp) gleda se ljubeno čelade drugoga spola jer je milo vidjeti, a ujedno tijem mu se i pokazuje ljubav; po tome se kaže da n. p. muško gleda' ženako, kad traži prigode da je vidi, i kad joj i drugijem načinom pokazuje ljubav, te gledati znači tad gotovo što i ašikovati, dvoriti (kod f))*. Ni žudu ino, stav tuj uza n' (*tvoj ukras*), nego ga sve gledat za ljubav. D. Rašina 17^a. Sved ljubiti muž je, držan svojoj drugu i ne gledat nijednu drugu. G. Palmotić 2, 127. Poča kraj gledati Olivu za dragost. Oliva. 25. Koli on nu većma moli, gleda, zove, ljub, stijedi. J. Kavašin 83^a. Gledati i dvoriti, *amoreggiare, far l'amore, captare amorem alijus*. A. d. Bella, rječ. 76^a. Gledati, *vagheggiare, rimirare con diletto*, *jucunde contemplari*. 750^a. Kada su mene gledali, onda su više sađene; kada su mene prosili, onda su više zobane. Nar. pjes. vuk. 1, 303. Pavle, davle, ne gledaj me, ne smij se na me. 1, 329. Ja je gledah tri godine dana, ne mogoh joj oči sagledati. 1, 481. Il' me misli u majke gledati il' odvesti svom bijelom dvoru. Nar. pjes. petr. 1, 109. — *qq) upirati oči u neko mjesto čekajući da se što (objekat) javi, izgledati. aaa) u pravom smislu*. Narodi oni stražu držahu na nikih gorah, istok zvizde gledajući one. F. Glavinić, cvit. 4^b. Danice, sve te oči gledaju i srca sva hlipe, da nas svihaj obsjaju svjetlosti tve lipe. I. Gundulić 125. — *bbb) u prenesenom smislu, čekati, nadati se, željeti, tražiti, pitati, prositi*. Smrt od tebe i život gledaju. S. Menčetić 135. Ni od kogar hvale ne gledam ni slave. G. Držić 369. Tuj svi t' su tudini u kih ni ufanje; ki pomoć ku čini, taj gleda t' imanje. 389. Dar uzdarje gleda. (D). Poslov. danić. 15. Gledati, *pretendere*, *postulare*. A. d. Bella, rječ. 583^b. Virgilio plaću gleda, al' mu August drugo ne da neg kruha. V. Došen 211^b. Dobra i čista odluka koja nejma gledati

druge svrhe nego veću slavu Božju. Aut. Kadčič 35. (To) od tebe' pčela za ziminu gleda. J. S. Rejković 389. Nek dočeka careva vezira, i nek gleda konak za vezira. Nar. pjes. juk. 97. Ako ti je seka za udaju, neka gleda sebe gospodara. Nar. pjes. vil. 1867. 398. Ko ti veliki dar dade, on gleda i veliko uzdarje (da mu daš). Nar. posl. vuk. 157. — *rr*) *preneseno o stvari neživoj koja je obrnuta put neke strane*. Koja (gora) more sve koliko gleda i ove sve krajine. G. Palmotić 1, 85. Zovem desnu stranu od broja onu koja ti gleda livu ruku. M. Zoričić, aritm. 31. Pri strani desnoj koja sjever gleda. S. Rosa 164^a. — *ss*) *spectare* (ad alqd), *pertinere*, *referri*, *attingere*, u *prenesenom smislu* (naj češće o čemu umnome), kao *smijerati na nešto (objekat)*, pa i *biti u kakoj mu drago svezi s onijem, pripadati onome, doticati se onoga* (vidi 1. doticati, a, b, c) *cc*). (Kriposti) se zovu bogoslovne, jere uprav Boga gledaju. I. T. Mrnavić, ist. 146. Što papu gleda, što se papi pristoji, pontificalis, pontificius'. J. Mikaš, rječ. 401^b. Gledati 'alludo'. Ova riječ gleda Petra, 'questo motto allude a Pietro'. A. d. Bella, rječ. 66^a. Gledati štogod 'attinet'. 91^a. Gledati tkoga 'competit'. 207^b. Tebe gleda, 'tuum est'. 522^a. Zakon svitovni gleda samo korist vremenitu. A. d. Costa 1, 2. Stvari koje gledaju posle duhovne. 1, 56. Koje riječi ne ima iko cijeniti da gledaju nevoļu od duše. J. Matović 107. Koje (zapovijedi) uprav gledaju nega (Boga) i one koje uprav gledaju iskrnoga. M. Dobretić 198. Što tebe gleda, ispunio si dužnost. D. E. Bogdanić v. Jer kućnika svaki posao gleda. J. S. Rejković 14.

b) *objekat je u genetivu. aa*) *glagol je negativan, te samo s toga stoji genitiv mješte akuzativa*. Ne gledaj redovnik obraza ženskoga. Naručn. 84^a. U meni bogastva moja mi čes ne da, nu poznam, ljepos tva da toga ne gleda. N. Najlašćević 2, 18. Ah nesvijesna, ka ne gledaš ni razloga, ni zakona! I. Gundulić 220. Kućnik svoga ne gledač pokoja. J. S. Rejković 41. Koñ žedan mutne vode ne gleda. (F.). Poslov. danič. 49. Ja ne gledam zlata ni bisera, ni lijepe svile ni kadife, veće gledam lijepu djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Ja ne gledam tavnoj noći doba, nit' moj konić mutnoj vodi broda. 1, 411. A zatvori vrata dvanaestora, da ne gleda sunca ni mjeseca. 2, 611. Ja od tebe i ne gledam blaga. 3, 205. — *bb*) *s nekim značenjima ima genitiv i kad nije glagol negativan. aaa*) *u jednom primjeru gledati znači što i paziti, isporodi a) kk*). Što godi činiš, čovječe, čini i gledaj konca. Zborn. 182^a. — *bbb*) *sa značenjem kao kod a) pp*) *ima genitiv ali samo množine; kod toga se može biti misli i na značenje kod a) qq*) *bbb*). Pod noć pođoh gledat' devojaka. Nar. pjes. vuk. 1, 823. Kad ti staneš gledat' djevojaka, ne gledaj im skuta ni rukava. 1, 372. Kome gore oči do obrva, oni gleda žena kod muževa. Nar. pjes. petr. 1, 28. — *ccc*) *može genitiv biti i kad je značenje: čekati, tražiti, videti a) qq*) *bbb*). Moram od drugi(h) krajeva milosti gledati. A. J. Knezović 248. (Orao) na stijeni stanjuje... odatle gleda hrane, daleko mu vide oči. Đ. Daničić, jov. 39, 82. Nije junak tko gleda uzdarja. Osvetn. 2, 158. — *ddd*) *u jednom primjeru stoji genitiv uz značenje kod a) ss*). Pečat spovidi pravo i poglavito gleda grihov. Naručn. 92^b. — *eee*) *genitiv stoji svagda s impt. gledaj, gledajte, kad se ovijem nešto pokazuje ili uopće pomine kao u čudu. takovi se imperativ može često shvatiti i kao interjekcija (isporodi gle, evo, eto, eno, nu)*. Gledajte nikije lupeža, od koliko se neće ostati krađe! F. Lastrić, od' 140.

Gledaj ti starca! M. A. Rejković, sabr. 21. Gledaj ti hitroga Merkurija! D. Obradović, basn. 279. Gledaj sile kraja od Rusije! Nar. pjes. vil. 1867. 455. — *po ovome će biti prešao genitiv i u ovakove primjere*: Ovo sam se bila zabavila gledajući čuda velikoga. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Gleda čuda, i nagleda ga se. 1, 626. — *fff*) *gdjegdje stoji u pjesmi genitiv mješte akuzativa samo radi stiha*. Gleda'uć Tabora i Siona. J. Kavanin 222^b. Ne pita je: 'Jel' ti, snaho, zima?' već joj gleda stasa i uzrasta. Nar. pjes. vil. 1866. 436. Il' si rasla bora gledajući, al borike povrh jasenike? 1868. 588.

c) *mješte objekta ima podložna rečenica. aa*) *podložna rečenica s da, vidi 1. da, I, B, 1, b, c*) *bb*) *aaa*) (II, str. 189^a). *može u glavnoj rečenici biti kao objekat akuzativ zamjenice srednjega roda* (to, ovo, ono) *koji se razjaštuje i tumači podložnom* (vidi II, str. 185^b na dnu), *i subjekat podložne može biti kao akuzativ (ili genitiv) u glavnoj* (vidi II, str. 186^a na vrhu). *aaa*) *značenje je kao kod a) aa*). Al' očima to gledamo, da crv crva ne pritiče. V. Došen 30^a. — *bbb*) *vidi a) dd*). Ja dušmana gledati ne mogu, da mi ode dušmani po svetu. Nar. pjes. vuk. 2, 166. — *ccc*) *vidi a) kk*). Za sve da svak žudi, da bi se živjelo, ne gledav da trudi i duša i tijelo. N. Najlašćević 1, 343. Ne gledajuć, da on gine. V. Došen 59^a. — *bb*) *podložna rečenica s gdje, vidi gdje, II, B, 4, a)*. *subjekat podložne može biti u glavnoj kao akuzativ. aaa*) *značenje je kao kod a) aa*). Gleda', oružan vas ognjeno gdi Sajdački gre prid nima. I. Gundulić 444. Čim gledahu vaše oči, gdi Isukrst krv prolivat počeo. J. Kavanin 816^b. Gledajući okom od vire gdi mu mati plače. F. Lastrić, test. 145^a. Van stajala, te gledala, de se muha s gromom igra. Nar. pjes. vuk. 1, 161. Bolan baba iz dvora gledao, gdi mu tudin dobra koña vodi! 1, 552. Kako je u Velebitu gledao vilu gdje sjedi na kamenu. Vuk, nar. pjes. 1, 149. Očajaše Turci gleć hajduke gdje se gradom krile. Osvetn. 4, 54. — *bbb*) *vidi a) oo*). Gledali su krivijem okom gdje im zapovijeda seraskijer. S. Lubiša, prip. 119. — *cc*) *podložna rečenica sa što. obično subjekat podložne stoji u glavnoj kao akuzativ. značenje je svagda kao kod a) kk*) (vidi osobito pri kraju). Ne gledaj me što sam malena. Vuk, nar. pjes. 1, 377. — *dd*) *podložna interogativna rečenica. aa*) *pita se, diva li što* (riječcama li, jeda itd.). *subjekat može biti u glavnoj kao akuzativ. aaa*) *značenje je kao kod a) aa*), *ali se gdjegdje može shvatiti i kao kod a) qq*), *osobito kad je u podložnoj futur*. Svi dobro sad nudijer gledajte od svuda, jeda će koja zvijer izaći od kuda. N. Najlašćević 1, 227. Sad gledajmo jato pirno, jeli mirno, il' nemirno. V. Došen 162^b. Teško fali koji čini tako, a ne gleda prije svakojako jel' istina što mu se kazuje. M. A. Rejković, sat. G1^a. Da ja gledam, sinci, u knjigama (isporodi 2, β, d), jel' Milica Lazu sudenica. Nar. pjes. vuk. 2, 185. Često gleda beže Radul-beže, često gleda u bijele dvore, hoće li mu kumče donijeti. 2, 449. Ona gleda dobroga junaka, hoće l' biti Janković Stojane. 3, 141. — *bbb*) *vidi a) hh*). Gledaj konu jel' debela vrata, a devojci kakva joj je majka (vidi e)). Nar. posl. vuk. 42. — *ccc*) *vidi a) kk*). Jeli ih on ali nije učinio, ja ne gledam. B. Zuzeri 58^b. — *ββ*) *u podložnoj je rečenici interogativna zamjenica ili interogativni adverb. aaa*) *značenje je kao kod a) aa*); *može biti gdjegdje kao kod a) hh*). I gljedahu, ka se činahu. Bernardin 84. luc. 23, 48. Trijeba je gledat od koga se konsel uzimlje. M. Držić 250. S pametnim' pogledi hotje' gledati,

poveće tko zledi od tebe sve pati. D. Rašina 126^b. Glej, s kim nazad vrvi ban plinom. P. Vitezović, odil. 48. Nu gledajte samo gdi ste. V. Došen 226^a. Indi gledaj, kako se to dvoje skupa slaže. M. A. Rejković, sat. A 7^b. Za to svatko neka sebe kara, kad ne gleda s kim prijateljuje. D 2^b. No anđeli nebo rasklopiše, da gledaju, ka' Hrista krstimo. Nar. pjes. vuk. 1, 123. Ona gleda, kud joj drago šeta. 1, 369. Ode gledat' sa bijele kule, šta mu deca po avliji rade. 2, 178. Te ti gledaj, što nam knige kažu. 2, 201. Pak sta gledat', kud će pobegnuti. 2, 221. Da je kome stati, pa gledati, kako kroji kapu vučetine. 3, 32. Gledaj sjutra, de ćeš osvanuti. 3, 49. Ne gledaj što pop tvori, nego slušaj što zbori. Nar. posl. vuk. 107. — *bbb) vidi a) kk*). Ljepos, razum, ljubav, vira, sve je priča i besjeda: kakav si, ona ne razbira, koliko imaš, samo gleda. I. Gundulić 228. Ništa ne gledaju, što je kletva, što li vira. G. Palmotić 2, 122. Ne imate vi gledati, tko sije, nego što sije. F. Lastrić, ned. 281. Ne gledaj me ko sam bio, već ko sam sad. Nar. posl. vuk. 107. Ako li gledate ko je ko, grijeh činite. Vuk, jak. 2, 9. — *ccc) s osobitijem značenjem kod natjecanja, kao kušati, vidi i ogleđati se*. Sred bojnoga pola ravna sam češ ti š nīm gledat, čija ima biti Lavinja. G. Palmotić 2, 112. Da gledamo, ko će s kime da se ljubimo. Nar. pjes. vuk. 1, 178. De da ronimo, da gledamo, koji može duble. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *ddd) kao nastojati, isporučiti a) ll) i mm)*. U podložnoj je *interrogativni adverb* kako, a *glagol može biti u futurum*. Glejte, bratjo, kako pomhivo budete hoditi. F. Glavinic, cvit. xix. Svaka se od njih straši od tebe, ter gleda kako ti će ugoditi. Đ. Bašić 70^{ab}. Da gledamo kako ćemo to pametno urediti. M. A. Rejković, sabr. 41. — *glagol je s da (vidi 1. da, I, A, 2, a, e, II str. 181^a)*. Bog pošle svetoga arandela, da gleda kako da uzme sunce od đavola. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — *eee) vidi a) qq*). Sa svih stran gledaše, odkud ima priti kagodir strašna zvir. Oliva. 9. Da ne gleda, otkud ću joj doći. Nar. pjes. vuk. 1, 572. Sve gledaju, kad će biti kavga. 4, 510.

d) mješte objekta ima infinitiv s akuzativom. u pisaca. Čim svoga dragoga gledaše dijelat se. D. Rašina 18^a. Ali svakčas gdje gledamo mrijeti i djecu u povelju. I. Gundulić 235. U veselju gledaš slatke pjet slave. G. Palmotić 2, 415. I gledam sve svoje na jednu zgbati. P. Vitezović, odil. 38. Gledate raspadati se kamenje. F. Lastrić, test. 163^b. — *u nekim mjestima ima gerundij mješte infinitiva; to je posve prema tuđijem jezicima (prema grčkome ili latinskome)*. Da je gledao po svu noć njegdi vil igraje. N. Naješćković 1, 201. Jer ga (*sina*) izdišući gledat' ne mogaše (*mati*). J. Banovac, razg. 162.

e) u nekim primjerima osim objekta ima i dativ, koji pokazuje: aa) komu pripada objekt. Gledaj kožu jel' debela vrata, a devojci kakva joj je majka. Gledaj čoku brk a deliji trk. Nar. posl. vuk. 42. — *bb) smjer gledađa*. Te on gleda nikom polju, gdje junaci koše kiju. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Gleda Marko Azačkoj čaršiji, neće l' koga ugledati svoga. 2, 379. — *Vidi i glednuti*.

b. pasivno. a) sa značenjem kao kod a, a) aa). Gledan, pogledan, visus, spectatus, inspectus'. J. Mikaja, rječ. 108^a. Gledan visus'. A. d. Bella, rječ. 363^a. 755^b. — *b) češće sa značenjem kao kod a, a) nn)*. Gledan je gospodin, u svem slavan dosti, ki čini milost svim, pun svake mudrosti. M. Marulić 115. Ja sam mladac mili, slavljen, dvoren, služben, gledan. I. Gundulić 219. Moji sinci ljubeni i od mene gledani. G. Palmotić

2, 129. Me družice ke gledane jeste od mene kako drage me sestrice. 2, 332. Gledan, slušan, prijat u dvoru. J. Kavašin 98^a. — *sa suprotnijem značenjem*. Nijesam, nijesam neg' crv jedan kroz življenje moje opako splešan i od svud za rug gledan. I. Gundulić 243. Za rug gledan. P. Kanavelić, iv. 219. — *c) vidi a, a) oo)*. Tu od svih sam dobro gledan, ako i jesam malo vrijedan. J. Kavašin 109^b. Videći, da je od Labana zlo gledan. And. Kačić, kor. 32. — *d) vidi a, a) mm)*. Nije čuvan ni gledan ni pomožen od Boga. A. Komulović 29. — *e) vidi a, a) pp)*. Tere za sve bi gledana od tisuću ljubovnika, viku lipos tva izbrana ne učini djela prika. I. Gundulić 269.

c. sa se.

a) pasivno. a) značenje je kao kod a, a) aa). *aa) uopće*. Gdi je carska sabla iz ruka, vedro urešen s kom se gleda? I. Gundulić 563. Od polače još njihove gledaju se miri streni. G. Palmotić 1, 93. Na visinu gdi se bistro sunce gleda. V. Došen 13^b. Više puta roditelji mrtvi gledaju se i vide se u živima svojima sinovima. A. Tomiković, gov. 329. Pa razgone po Kosovu Turke, ne dadu se ni gledati Turkom. Nar. pjes. vuk. 2, 298. Ona mu se ne da ni gledati, već se diže nebu pod oblake. 2, 426. — *bb) vidi a, a) aa) ccc)*. Kakono kroz oblak gleda se svaka stvar (*u starosti*). N. Naješćković 1, 342. — *cc) vidi a, c) bb) aaa)*. Car se gleda, plaho dijete, gdi se dig'o s Carigrada. I. Gundulić 438. — *dd) vidi a, d)*. Na štitu se gledaše mu nosit ovcu vuk ardit. G. Palmotić 2, 180. — *b) vidi a, a) hh)*. Tu se glede devojke ko ima koga da ženi. M. Đ. Milčević, živ. srb. 1, 33. — *može značiti što i kušati se*. Na muku se gledaju junaci. Nar. pjes. vuk. 4, 115. U zlu se čok gleda kakav je (*vidi i a, c) dd) ββ)*. Nar. posl. vuk. 331. — *c) vidi a, a) kk)*. Ako se ima jakos sama u ovom sudu sad gledati, svak će hotjet među nama ove oklope slavne imati. G. Palmotić 1, 227. Kada je ići tražit i isprosit divojku za oženiti se, niti se gleda kiša ni snig, zima ni vrućina. F. Lastrić, od' 236. Da se to nije gledalo među biskupi od početka crkve tja do desetoga vika. M. Dobretić 298. Ne gleda se ruho i oružje, već stas i obraz. Nar. pjes. vuk. 1, 372. Darovnome kožu zubi se ne gledaju. Nar. posl. vuk. 54. To se ne gleda, na to se ne pazi, to ne vrijedi. u Dubrovniku. P. Budmani. — *d) vidi a, a) nn)*. Zapovijed se svaka ina tva suviše, majko, gleda, gdi razbludom zapovijeda slatka molba tva jedina. I. Gundulić 7. — *e) vidi 2, ζ*.

β) refleksivno. a) vidi a, a) aa). Kupiću ti ogledalo, te se gledaj, dušo moja, ogledaj se do jeseni (*vidi i ogleđati se*). Nar. pjes. petr. 1, 127. — *b) vidi a, a) hh) i a, c) dd) ββ)*. Gledajmo se sada gdi smo! V. Došen 45^b. — *c) kao čuvati se, vidi a, a) mm)*. Gledati se od praznosti. Zborn. 16^b. Crikva ima pet očućenja, s kimi od neprijatel' gleda se. F. Glavinic, cvit. 448^b. Misli, ni udarca od smrtnoga gledati se. P. Kanavelić, iv. 200.

γ) recipročno. a) vidi a, a) aa). Bješe jednome na suncu jur silo sunce ono me milo, pod nebom kom slike nije bil', nije sada, ni će bit u vike; tuj oba zaisto prosuvši od kosa njih zlato pričisto, za vidit ko je ljepši, u lice rajsko toj uzeše gledat se, gledav se ter takoj sunce me tolikoj lipo se vidaše, da hemu činaše sunce se toj biti. D. Rašina 71^a. Fatajte se, b'jele ruke, gledajte se, crne oči. Nar. pjes. vuk. 1, 174. Evo nas sedmine, koji smo se gledali carem Petrom oči u oči. S. Lubiša, prip. 106. — *b) živjeti (dobro, slo, mirno itd.) jedno s drugijem, vidi a, a) oo)*.

Od onoga dnevi za to, ki se dotle zlo gledaše, hudi Irud i Pilato prijatelji drazi ostaše. G. Pal-motić 3, 163^b. Gledaju se k'o pas i mačka. (Db^γ). Poslov. danič. 24. Ova se dvojica od onoga vri-mena lipo ne gledaše. A. Kanižlić, kam. 654. Za-povijedaju da se braća, sestre među sobom ju-bježljivo gledaju. A. Kalić 368. Ja ti ne branim, da se sa mačuhom gledaš. S. Lubiša, prip. 71. Nije se nikako gledao sa ocem popom, te s toga izbegavaše i njegovu službu. M. P. Šapčanin 1, 25. — c) *vidi* a, a) *pp*). Dva se draga iz mala gledala. Nar. pjes. vuk. 1, 240.

2. neprelazno.

a. kao vidjeti u naj širem smislu, ne biti skijep, ne biti bez očinega vida. Kad budu bliščati oči, zlo gledajuć, a uši sušnati, to gore slišajuć. P. Hektorović 67. A vi, slipci, ne gledate. V. Došen 79^b. Darujte me, mila braćo! tak' ovako ne gle-dali! (*pjeva skijepac*). Nar. pjes. vuk. 1, 139. Ja ne mogu ni očima gledat', kamo l' s Musom mejdan dijeliti! 2, 404. Kamo oči? nima ne gledao! 2, 568. Kod svoje žene, koja je vrlo slabo očima gledala. Nar. prip. vrč. 15. — *su-bjekat mogu biti* i oči. Crne oči, vi ga ne gle-dale! 1, 270. — u pjesmi i o ogledalu (*samo radi sličnosti glasa*). Ogledalo, ti ga ne gledalo! Nar. pjes. vuk. 1, 314. — u ovom primjeru koji gleda (o durbinu) znači: kroz koji se može vidjeti: A dovati srčali durbina, koji gleda na četiri sata (*dašine*). Nar. pjes. vuk. 4, 453. *tako je i u ovom primjeru u kojem broj sahata nije objekat nego akuzativ za mjeru*: On izvadi durbin od bijura, pa ga izvi na dvanaest kata, što mu dvadest gledaše sahata, i dvadeset više i četiri. 3, 143.

β. značenje je kao što je kazano sprijeda. ono što je kod 1 objekat može se izreći različnijem načinima, osobito pomoću prijedloga kao što su na (naj češće), u itd.

a. s prijedlogom na s acc. (*drugo je u ovom primjeru gdje na ne naznačuje objekat nego ono kroza što se gleda*: Gleda nega na durbin dje-vojka. Pjev. crn. 7). a) *uopće*, *vidi* 1, a, a) *aa*). Jedan dan šetaje po lugu zelenu, za rados gle-daje na vodu studenu, upazih... D. Rašina 23^a. Bog gleda na nižnje stvari. F. Vrančić, živ. 77. Ti po svakoj svijeta strani gledaš, majko, na dan bio; nama se je zrak sunčan mladahnijem ugrabio. I. Gundulić 987. I u plaću bez pomoći gledajuć jedan na drugoga. P. Kanavelić, dubr. 10. Gledaj na me a pogledaj na se, pak češ vidit, žalosna ti majka, jes' li moja slika i prilika. And. Kačić, razg. 258^a. Kad si rasla, na što si gledala? al' na tanku jelu ponositu? Nar. pjes. vuk. 1, 230. Ja prodado sve volove moje, gledajući na obrve tvoje. 1, 238. Stid je mene na te i gledati, kamo l' nije s tobom besiditi. 1, 244. Moje oči ne gle-daju na te. 1, 266. Kokoš pije, a na nebo gleda (da je ne bi jastrijeb prevario; daklen i čoek tako vaļa da se čuva). Nar. posl. vuk. 144. — b) *vidi* 1, a, a) *ii*). Gledaše na vremena i ga-taše i vraćaše. Đ. Daničić, 2dnevn. 33, 6. — c) *vidi* 1, a, a) *kk*). Nemoj gledati na grijeh moj. Zborn. 111^b. Negove se cijec slobode iz dragoga mjesta uputih ne gledajuć na nezgode od razlikih pogub juhih. I. Gundulić 469—470. Ne gledaš i ne pomniš na psoiti i na porugaña. M. Jer-ković 72. Gledaj, Bože, na tvoga jedinoga sina. I. Držić 25. Ali Katarina niti gleda na svoju mladost, ni plemenitost krvi. F. Lastrić, ned. 354. Ovo je prava ljubav koja ne gleda na koris. V. M. Gučetić 53. Junak bješe, na Boga gle-daše. Pjev. crn. 49^b. Ko gleda na Boga, ište za Boga. (Ko mnogima Boga radi dobro čini, naj poslije sam do prošne dode). Nar. posl. vuk. 137.

Ne gleda Bog na kaļave noge, već na čisto srce. 196. Jedni u pisañu riječi gledaju na korijen ili etimologiju. Vuk, pism. 28. Ne treba gledati na čoeķa što je mali ili mršav (*ispoređi zadnje pri-mjere kod* 1, a, a) *kk*) i 1, a, c) *cc*). Vuk, poslov. 191. — Ne hti na mene huda ptica ni gledati. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vil. 200. Na to Tale ni da gleda neće. Nar. pjes. vuk. 3, 259. — d) *vidi* 1, a, a) *mm*). Dobro na se tko ne gleda, da mu smrtne rane ne da (*dušmanin*). V. Došen 244^b. — e) *vidi* 1, a, a) *oo*). Višni na zlijeh oštro gleda. I. Đorđić, salt. 106. Jedno na drugo krivo gleda. J. Banovac, prip. 115. Sultan jest zlo gledao na ovo ujediñeñe Grka s Latini. A. Kanižlić, kam. 801. Pa na crkvu poprijeko glede. Nar. pjes. vuk. 3, 74. — f) *vidi* 1, a, a) *pp*). Ne sagrišuju samo ljudi žene gledajući, dali i žene gledajući na ljude. J. Filipović 1, 473^a. — g) *vidi* 1, a, a) *qq* bbb). Il' na mito kad gledaju (*poglavari*), pravdu za ñeg da prodaju. V. Došen 236^b. — h) *vidi* 1, a, a) *rr*). Ota tlej glēda na vstokt... na dēšno na Beli Brēgs. Mon. serb. 127. (1347). U onoj strani jaže gledat na trmun-tanu. Š. Kožičić 49^a.

b. u jednom primjeru iz narodne pjesme gle-dati na čemu znači: gledati ono pa po onome nešto suditi, nečemu se domišljati. Al' besjedi aga Sinan-aga: 'Oj Boga mi, suzañ nevolniče, de s' tavnov'o, u kojoj tavnici? i ja b' onde mog'o tavnovati gledajući na licu tvojemu'. Veli ñemu Janković Stojane: 'Gospodaru, aga Sinan-aga! u kojoj sam tavnov'o tavnici, Bog ti ne d'o onde tavnovati; što l' si moje lice zamotrio, podavno se jesam ispustio, te s' umio i kosu obrij'o, i naio jēba bijeloga, napio se vina crvenoga, te u lice krvce zadobio'. Nar. pjes. vuk. 3, 134—135.

c. s prijedlogom u s acc. a) *uopće*, *vidi* 1, a, a) *aa*). V koga lice žele anjeli gledati. Korizm. 100^a. U zemļu gledaje suznijema očima, mu mladost smišļaje, ka pokoj ne ima. N. Nalešćković 1, 297. Grgur suze tariše, u nebo gledaše. F. Glavinčić, cvit. 113^b. Koji ne trepa nego gleda uprav slobodno u sunce. F. Lastrić, ned. 41. Kad u vodu okom gledaš. V. Došen 258^a. Što ovaj okolo torna gledajući u ñega obidi? M. A. Bel-ković, sat. A1^a. Kavad kroji, a u snašu gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 313. Te sve gledaš u zelenu travu, a ne gledaš s nama u oblake. 1, 432. Gle-dajući u zvezdice sjajne. 1, 636. Ban poglednu pašenoga svoga, nekakoga mlada Nemañića, a Nemañić gleda u zemljicu. 2, 271. Ona gleda u poļe Kosovo. 2, 279. Jer ne mogu da gledam u ñega. 4, 140. Prične Marko u nebo gjedati. Nar. pjes. istr. 2, 95. Nikako nije mogla da se odande otrgne nego je sve u ñ gledala. Nar. prip. vuk. 35. Gleda u ñega, kao žaba u jaja. na Ri-jeci. F. Pilepić. *jamačno nije svagda akuzativ s u pravi objekat gledaña nego gđegđje poka-zuje samo smjer*. — b) *vidi* 1, a, a) *gg*). Da u jedan mi čitab gledamo. Nar. pjes. petr. 2, 695. — c) *vidi* 1, a, a) *hh*). (Pokloñenoj se kobili u zube ne gleda. Nar. posl. vuk. 253). — d) *vidi* 1, a, a) *ii*). Cigani u ruku gledajući. F. Gla-vinić, svitl. 56. Gledati u pleće: mnogi ļudi u narodu našemu proriču koješta iz pleća od pe-čena brava. Vuk, rječ. 507 *kod pleće (vidi i cijeli članak)*. — e) *vidi* 1, a, a) *kk*). Niti ima (*ispo-vidnik*) komu gledati u obraz ni čovištva nositi. M. Dobretić 249. — f) *vidi* 1, a, a) *rr*). U Zeleniku kako gleda u more. Mon. serb. 68. (1305—1307). Stojeci ja na jednoj ponešti hiže moje ka gleda v jedno mesto. Transi. 256^a. Dal' nam osim sve živine lice gleda u visine. V. Došen 147^a.

d. u jednom primjeru iz narodne pjesme gle-

dati u čemu znači: *gledati* (tražeti što, *vidi* 1, a, a) *qq*) i *nalaziti*. Ja sam gled'o u našem in-gilu: ovo naše (štamparskom grijeskom paše) dugo biti neće, nego će se promijeniti carstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 142.

e. s *prijedlogom* k. a) *uopće*, kao kod 1, a, a) *aa*), ali s tom razlikom da ime uz k nije kao pravi objekat (ono što se gleda) nego znači samo smjer gledača (put koje se strane gleda). Ne gleda tuj k nebi neg zemlji kako pas. N. Nalešković 1, 184. I k otaru gledajući. J. Kavašin 450a. Kroz tmine noćne gleda na dale k Jeruzolimu. F. Lastrić, test. 105b. Da žakan s okom od pameti svoje vazda gleda k nebu. Ant. Kadčić 31. Da ja gledam ka bijelu dvoru. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Što to često gledaš ka Siješu? 3, 213. Stipan klekne na kolena, milo želno k nebu gleda. Nar. pjes. istr. 6, 15. i u *prenesenom smislu*, o čiju. Kakono ljudi gledaju k Bogu, kako k naj zadnoj svrhi. J. Matović 484. — b) *vidi* 1, a, a) *kk*). Ne gledaje g Bogu ni pravdi, pogrdiva velike rote i zapise. Mon. serb. 444. (1451). Paček se može rijet', gledavši k istini, da je kripis i pamet, kad se od ne promini. I. Gundulić 28. — c) *vidi* 1, a, a) *rr*). Plužni nož vala da k lijevoj strani nakrenut gleda. I. Jablanci 50. — d) *vidi* 1, a, a) *ss*). Ova riječ, bogoslovne' hoće rijeti stvar koja se Bogu pristoji i gleda g Bogu. M. Divković, nauk. 189b. Ove riječi gledaju k onomu čučenju. J. Matović 421.

f. s *podložnom rečenicom u kojoj je da, vid* 1, da, I, A, 2, a, a, a) a) (II, str. 171a—173b). značenje je kao smijerati, ciljati, ali u *prenesenom smislu*, u glavnoj rečenici može se cilj izreći i *adverbima* za mjesto. Vsa ova tamo idu i tamo gledaju da človek poznade Boga prepravdnoga osvetitelja, i da ga se boji. Š. Budinić, sum. 118b. Koja zloča hudobe ondi gleda, da bi nas odagnala od nebeskoga očinstva. J. Matović 509. Od kuda sve ono, što su činili i što su trpili sveti, jest gledalo i cijalo, da postanu sveti. A. Tomiković, gov. 389.

g. nije izrečeno što bi moglo biti objekat.

a) *izrečen je smjer gledača: aa) prijedlozima. aaa) prijedlozima* niz, uz. Pođe Turčin gledati uz trpezu niz trpezu. Nar. pjes. bog. 44. Te on gleda niz čaršiju. Nar. pjes. vuk. 1, 513. Ona gleda niz polje zeleno, u polju je opazila Marka. 2, 249. Da ja gledim uz Mletke niz Mletke, ne bi l' koga opazio svoga. 2, 568. Reko bi su uz jelike gleli. Osvetn. 5, 40. — u *ovijem su primjerima imena* s niz i uz *sad* *adverbi*: Nikakore se ne mogaše prostrijeti i uzgoru gledati. N. Rašina 164b. luc. 13, 11. Gledati nizbrdo, nizdolu 'despicio'. A. d. Bella, rječ. 862b. — *bbb) prijedlogom* po. Lijepo ti 'e gledati po polju ovemu. M. Držić 58. Te on gleda junak po sokaci. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Koje oči zlo čine one i po svijetu glede. Nar. posl. vuk. 142. — *ccc) pred s acc.* Svak prida se ponizno gledaše. And. Kačić, kor. 44. Nit' sam luda, nit' odviše mudra, nit' sam vila da zbijam oblake, već devojka da gledam preda se. Nar. pjes. vuk. 1, 432. — *ddd) proč, put.* Prosuze me oči kakono da gledam proč sunčoj istoči. N. Nalešković 1, 219. — Više gola kuka onega, koji gleda put zapada (*vidi* 1, a, a) *rr*). G. Palmotić 1, 102. Put kojijeh ostala gledaju kakono put glave (*vidi* 1, a, a) *ss*). J. Matović 396. — *eee) s (koje vid)*. Već on gleda s onu stranu Save. Nar. pjes. vuk. 1, 323. — *fff) nad s acc. (vidi* 1, a, a) *rr*). Na prozoru jednom ki nad perivoj gledaše. P. Zoranić 34b. — *ggg) pod s acc.* Da kraj leti po visini, i pada se bistro gleda. V. Došen 124b. — *hhh)*

iz (u jednom primjeru; radi značenja *vidi* 1, a, a) *qq* *aaa*). Svako gazdu s gazdišom poštiva, jerbo svako him iz ruku gleda, brez ključa smok i pitje se ne da. J. S. Rejković 69. — *iii) za s instr. kad se okom prati ko što odlazi*. Kada bude na zahodu sunce, tad izlazi Miliceva majka, pa govori a za suncem gleda. Nar. pjes. vuk. 3, 528. Gledahu za Mojsijem dok ne uđe u šator. Đ. Daničić, 2mojs. 33, 8. — *bb) instrumentalom*. Sve gledaju drumom niz planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 302. — *cc) adverbom (vidi i kod aa) aaa*). Gleda' okolo oda svudi. I. Gundulić 335. — Vrime svak gubi tko gleda visoko. Š. Menčetić 6. — Nikola, ki je kriv, i ne gleda gori, koliko da ni živ, riči ne govori. P. Hektorović 27. Zato l' čovik gleda gori, da tilu dvori? V. Došen 147a. — (*Snopovi*) doli gledaju (*vidi* 1, a, a) *rr*). I. Jablanci 78. — Oj orlovi orlov! letiste li visoko, gledaste li široko? Nar. pjes. vuk. 1, 43. — Strmo gleda, mlogo zna. 1, 80. Tko strmo gleda, ne može uz brdo da hodi. M. Pavlinović, rad. 145. — Gledaje simo tamo. Š. Budinić, sum. 35a. Gledaj sad onamo. Oliva. 57. — Tve je ime proletjelo, i gdje svijetlo sunce gleda. I. Gundulić 349. Imaju se voditi onamo gdje zakon gleda (*vidi* 1, a, a) *ss*). J. Matović 387. — Kamo gledaju ove riči simbola? (*vidi* 1, a, a) *ss*). Š. Budinić, sum. 4b. — Car će gledat' i desno i levo. Nar. pjes. vuk. 2, 159.

b) *adverbom ili drugako izrečeno je kako se gleda*. Gledom gleda'u l' dobrostivim? J. Kavašin 469b. Sa stramo će stajati, i s oprezom gledati. Nar. pjes. vuk. 1, 186. Ti se nemoj plašiti, sine! oštro gledaj, a oštro besedi. 3, 393. Gleda čudno bečka cesarica. Nar. pjes. istr. 1, 41. Gledi kao da je dva ubio a trećega misli. Gledi kao zaklana ovca. Gledi kao sviha na sjekiru. Nar. posl. vuk. 42.

c) *izrečeno je što je među okom i onijem put čega se gleda. aa) s prijedlogom* kroz. Aleksander kroz okno od polače gledajući svoje. F. Glavinic, cvit. 120b. Gledajući kroz tmine noćne. F. Lastrić, test. 153b. Ne valjade ni kroz prste gledati (u *prenesenom smislu, vid* kod prst). E. Pavić, ogl. 324. A sestra Jela kroz penđer gledala. Nar. pjes. vuk. 1, 22. — *bb) s drugim prijedlozima*. Pripeh se na jedan kam, gledam ispod ruke. Pravdonoša. 1851. 31. Gledati niz pušku, u Šulekovu rječniku: 'zielen' (*vidi* 1, a, a) *ff*).

d) *izrečeno je mjesto odakle se gleda*. Vladike gospoje s ponistar gledahu. Oliva. 18. Ona gleda sa bijele kule, ugledala svoga babe dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 479.

e) *uopće*. Mnogo razumnim svojim okom gledaje *vidi*. Aleks. jag. star. 8, 814. Oko ne gleda samo sebi nego svemu tijelu. M. Divković, bes. 806b. Oči vele: 'Mi nećemo gledat'. M. A. Rejković, sat. K2b. Andel piše, Gospod gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 145. A na treću soko sjedi, soko sjedi, terno gledi. 1, 449. Ne može mi ta obraz podneti, da ja pijem, oni da gledaju. 2, 432. Ja ne mogo od jada gledati. 3, 170. Sve gledaste, danas ne videste. 3, 355. Oči su da gleda a noge da gredu. (Gledu' je mjesto, gledo' samo da bi se složilo sa 'gredu'. U Boci). Nar. posl. vuk. 244. — *imperativom se što pokazuje ili pomiće, osobito u čudu*. Gleda' gleda'! 'oh pape!' A. d. Bella, rječ. 489a. Gled'! ovdj se muči nevolnik. G. Peštalić 205.

γ. curare, dare operam, *brinuti se, truditi se, skrbiti se, nastojati, isporučiti* 1, a, a) *ll*) i *mm*). a) *uopće*. Starešina gdi ne gleda, izgube se brez svog' reda (*stvari ostale*). V. Došen 287a. Vi gledajte kako boje znate. Osvetn. 8, 124. — b) *izrečeno*

je radi čega se ko trudi, brine: aa) dativom. Gledati svomu bolku 'für sein bestes sorgen'. u Šulekovu rječniku kod 'sorgen'. — bb) prijedlogom za s acc. često znači: brinuti se da se ono dobavi, po tome se može i slabo razlikovati od značenja kod 1, a, a) qq) bbb). Vi tamo gledajte za Miljenka od sad. M. Držić 100. Gladne dice jer ne hraniš? i ne gledaš za odiću? V. Došen 39—40. Guska prase svak nek gleda za se. Nar. posl. vuk. 46. Ti češ večeras ovdje ostati kod mene i noćiti, pak ćemo u jutru gledati za maramu. Nar. prip. vuk. 76. — cc) u jednom primjeru prijedlogom za s instr. Budu za zalogajem kruha gledale. Nar. prip. mikul. 1. — c) isrečeno je što se hoće trudom da se postigne: aa) podložnom rečenicom s da, vidi 1. da, I, A, 2, a, a, c) a) bb) (II, str. 171b). u glavnoj rečenici mogu biti i adverbji za mjesto ili riječi na to, za to. aaa) uopće. Svaki holi na to gleda, da se drugom vladat ne da. V. Došen 41b. A kad rekne da u bašči radim, ta i gledam da se gdi ohladim. M. A. Reljković, sat. D8b. I on gleda, da ka Señu bega. Nar. pjes. vuk. 3, 178. On ne gleda da kupi harače. 4, 497. Pisarskih pogriješaka, koje sam ja, koliko sam i kako sam onda znao, gledao da popravim. Vuk, nar. pjes. 3, 527. Danas sam vas rastavio, Cero, ma gledajte da se sastanete. Osvetn. 3, 126. — bbb) kad je podložna rečenica negativna, može značiti što i čuvati. Gledaj dobro, da u večnu ne upadeš pogibel. F. Glavinčić, cvit. 110b. Nu svak gledaj da ne čini krivo u čem u občini. V. Došen 282b. Za him posla dvije vjerne sluga, da gledaju, da ne umre Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 868. Gledajte, da se ne osramotite! Vuk, pism. 8. — ccc) ne gledati može značiti i ne mariti. A za gnus i za smrad ja ne gledam, da dušu moju sad u ruke djavlu dam. N. Najlašević 1, 149. I ovo neka znaš, za službu da platu ne gledam da mi daš u srebru ni zlatu. 2, 125. — dd) infinitivom. Ni sebi ne gleda ni družijem shraniti čas. N. Dimitrović 38. Ma krepka odluka služena bit gleda viteških od ruka. G. Palmotić 1, 266. Te gledate štogod kući uraditi i dovući. V. Došen 214b. Imaj brigu svrhu doma tvoga, da gledamo kuću uzmolžiti. M. A. Reljković, sat. G2b. Suparnik suparnika da gleda osramotiti. Vuk, odg. na laž. 34.

d. o neživijem stvorenju, u prenesenom smislu, pomalati se, vidi i viriti. Kroz kapu mu perčin gleda. V. Došen 205b.

e. nejasno je smrt gledača u dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka (zar pasivno: očigledna?) Ali jer otkriveni rane ti bolesti volih neg doprići do smrti gledača? H. Lucić 202—208. Prem ako gledača smrt mu se približe. Đ. Baraković, jar. 52. A da se uklone od smrti gledača. 106.

ž. sa se: gledati se, pasivno impersonalno.

a. vidi β, a. Kog' se vridnost znati ne da na druga se nemu gleda. V. Došen 16a. Tu se loče priko reda, i na svakog' mrko gleda. 173a.

b. vidi β, c. S većeg glada i kezam se sklada, čije prase, u to ne gleda se. Osvetn. 4, 3.

c. vidi γ, c) aa). S ovim poslom gleda se, da se uklonimo od jednoga zla koje ne ima svrhe. A. Tomiković, gov. 12. Gleda se da na poklade svi ukučani dođu kući. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 39.

d. gleda mi se: gledam, isporodi dalo mi se pogledati kod dati, III, B, b, d). u jednoga pisca našega vremena. Gleda mu se i tamo i amo, gdje će svoga poznati Kusovca. Osvetn. 2, 164.

GLEDAVAC, glědávca, m. vidi gledalac. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjen-

čevu (kajkavski gledavec kod gleditel) gdje naj prije dolazi, u Voltigijinu, u Stuličevu (gledavec po Bjelostjenčevu). Ta ticavac, krečavac, gledavac. Ant. Kadčić 588.

GLEDAVATI, glědávam, impf. iterativno prema gledati. — Na jednom mjestu xviii vijeka, ali u knisi vrlo nepomislivo i nekritično naštampanoj, s čega nije dosta pouzdan primjer. Što li toliko često kola gledava? A. d. Bella, razg. 25b.

GLEDAVČIĆ, m. vidi gledančić. Zijevavčići, mrljavčići, gledavčići. Nar. zag. nov. 101. — isporodi i gledočić.

GLĚDE, uprav je ger. praes. glagola gledati (vidi gledati, I, b), ali dolazi od xviii vijeka kod dva pisca iz Slavonije i u naše vrijeme kod pisaca kao adverb ili prijedlog sa značenjem: obzirom, što se tiče. a) ima uza se prijedlog na, vidi gledati, II, 2, β, a. Ne služi ovi uzrok glade na Žudije. A. Tomiković, živ. 9. i u Šulekovu rječniku: glade na 'anlangend'; 'in ansehung' (kod 'ansehung'). — b) kao prijedlog, s genitivom. Što se glade zdravja činiti ima. J. S. Reljković 71. Što se glade zdravja paziti ima. 106. i u Šulekovu rječniku: glade (čega) 'in betreff' (kod 'betreff').

1. GLEDEČE, glědčēga, n. zjenica, uprav part. praes. act. glagola gledati (vidi gledati, I, b). — U Vukovu rječniku.

2. GLEDEČE, f. pl. (?) zaselak u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 134.

GLEDEČICA, f. zjenica. — U Hrvatskoj. P. Brantner. — isporodi gladeče.

1. GLEDIĆ, m. prezime. — Dolazi kao prezime vlasteosko u Dubrovniku, lat. i tal. Gleda, Gleia, Gleya, Glegia, xiii vijeka i u Daničićevu rječniku (Gledić). Žužn. Gledić. Mon. serb. 40. (1258). — I u naše vrijeme (prezime Turčinu). Jeli doma Gledić Osman-aga? Nar. pjes. vuk. 3, 179.

2. GLEDIĆ, m. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 117.

3. GLĚDIĆ, m. u zagoneci, vidi gledančić, gledočić. Pod crnom gorom (kosom) široko polje (čelo), ispod širokog polja glědići (oči). Nar. zag. nov. 99.

GLEDIŠTE, n. strana (u prenesenom smislu) s koje treba što gledati, razmišljati, suditi, vidi obzir, strana, vid. — U naše vrijeme načineno po češ. hlediště. — U Šulekovu rječniku: 'gesichtspunkt'; 'standpunkt'.

GLEDITEL, m. vidi gledalac. — U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski gleditel), u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva).

GLEDITELICA, f. vidi gledalica. — U Bjelostjenčevu rječniku (kajkavski gleditelica), u Voltigijinu (gleditelica, gledalica 'spettatrice', 'zuschauerin'), u Stuličevu.

GLĚDIV, adj. u Stuličevu rječniku: v. zaglediv, a kod ovoga je značenje: 'intuitivus'. — nepouzvano.

GLĚDNUTI, glědnēm, pf. pogledati jedan put. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. glědnū, part. praet. pass. glědnūt). — Postaje od gledati. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku ('einen blick thun', 'aspicio'). Glednu Musa brdu i oblaku, otkud ono vila progovara. Nar. pjes. vuk. 2, 409. Glednu Mujo poju u širinu, silna vojska poje pritisnula. 3, 111. A Vuica glednu na Katića, Katić Janko u zemlju preda se. 4, 181. Čupić Stojan glednu ispod ruke, al' mu Sovljak

ognjem gorijaše. 4, 188. Ispod ruke glednu po ordiji. 4, 196. Više vas ja čekati neću, jer glednite moju hrabru vojsku, kako mi se rado boju nada. Nar. pjes. kras. 1, 199. Glednem i ja tamo. M. P. Šapčanin 1, 83. — *Može d i ispasti.* Marko glenu u vodu studenu. Pjev. crn. 282^a. Kad glenuše pod banovu kulu. Nar. pjes. vil. 1867. 350. Kad on pusta glenu (*griješkom* glehnu) manastira. Osvetn. 3, 55. Gleni mosta, gdje ga na noj grade. 7, 16.

GLEĐOČIĆ, *m. u zagoneci (oko), vidi* bradić, 3. *isporedi* gledančić, gledavčić, 3. gledić, gledura, gledana. — *I u Vukovu rječniku:* glědō-čiči, cf. bradići (samo u onoj zagoneci).

GLEDOTROVAN, gledotrovna, *adj. u kojega je otrovan gled (pogled), koji truje gledom.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Boje je zmaja gledotrovnoga podniti. I. J. P. Lučić, razg. 68.

GLEĐURA, *f. u zagoneci, vidi* gledočić. Rasla česta šumica, pod šumicom pojana, pod pojanom glědura, pod gledurom Gostur grad, a u gradu gospodar. *odgonetljaj: kosa, čelo, oči, usta, jezik.* Nar. zag. nov. 99.

1. GLEĐ, Glěda, *m. ime muško.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.* Glědu. — *Postaje od istoga korijena od kojega je i glagol* gledati. — *xiv vijeka.* Sin mu Glěda. Deč. hris. 47. 99. — *I kao prezime u naše vrijeme u Dubrovniku (obično se isto čelade zove* Glěd i Glědević). P. Budmani. *vidi i* M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 174.

2. GLEĐ, *m. vidi* glěda. — *U naše vrijeme.* Glěd kojim se sudovi glědošu mešaju sa zeitinom. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 53. Kad se olovo čisti, onda otpadaju s ne ga luščiće od bakra i od drugog kova što ima u nemu, i to biva glěd. Đ. Popović, poznav. rob. 151. 'Emplastrum plumbi, emplastrum lithargyri simplex' flaster (sapun) od glěda. Farm. 88.

GLEĐA, *f. lithargyrus, spuma argenti, protoxydum plumbi, kamen što postaje od olova sastavljena s oksigenom, od kojega se napravljaju neke vrste stakla i stakleni pokost što se meće na zemljanu posudu da kroz ono voda ne curi i da je ljepe vidjeti; i sam ovaj pokost.* — *Po svoj je prilici stariji oblik* glěta (*koje vidi*), a ovo dolazi od nem. glätte. — *U Vukovu rječniku:* 1. 'die silberglätte' 'argenti spuma', cf. glěta. 2. 'glasur' 'crusta'.

GLEĐANA, *f. u zagoneci, vidi* gledočić. Pod gorom pojana, pod pojanom gledana, pod gledanom sopot, pod sopotom provala. *odgonetljaj: kosa, čelo, oči, nozdruve, usta.* Nar. zag. nov. 100.

GLEĐEISANE, *n. djelo kojijem se glědiše.* — *U Vukovu rječniku.*

GLEĐEISATI, glědišēm, *pf. i impf.* spuma argenti obducere, *pokriti (pokrivati) gledom, metnuti (metati) na što (objekat) gledu.* — *isporedi* glědosati. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.: glědeiša.* — *U Vukovu rječniku:* n. p. zemljanu činiju, testiju 'glasiren' 'incrustare'.

GLEĐEV, *adj. koji pripada* Glědu. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 174.

GLEĐEVAC, Glědevca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasn. 19, 136. Niva u Glědevcu. Sr. nov. 1868. 11. — *isporedi* Glědevci.

GLEĐEVCI, Glědevcā, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 266. — *isporedi* Glědevac.

GLEĐEVIĆ, *m. prezime. vidi i* 1. Glěd. — *Od xviii vijeka u Dubrovniku, vidi* A. Glědević xii.

GLEĐICA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 155. — *može biti isto mjesto što se pominje prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 130.

GLEĐIČKI, *adj. koji pripada* Glědici. Moravica prima još medovinsko-gledičku reku. M. Đ. Miličević, srb. 580.

GLEĐOSATI, glědošem, *vidi* glědeisati. Glěd, kojim se sudovi glědošu, mešaju sa zeitinom. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 53.

GLEN, *m. mucus, sluz.* — *Zlo načineno po češ. hlen; da imamo ovu riječ u našem jeziku (kod ugarskih Hrvata ima dlen. F. Miklošić, etym. wörterb. 65b), glasila bi u južnom govoru* glen ili glijen *prema stslor.* glěnz, *rus.* глѣнь, *polj.* glan. — *U Dežmanovu rječniku liječničkoga nazivlja (der schleim' muos'), gdje su i druge riječi načinene od ove: glenav 'verschleimt'; glenavost 'verschleimung'; glenik, der schleimbeutel' 'bursa mucosa'; glenotok, blenorrhoea' 'derschleimfluss'; glenova žlijezda, 'die schleimdrüse' 'glan-dula mucosa'; glenovica, 'die schleimhaut' 'membrana mucosa'. — vidi* sluz, slina *i riječi koje od ovijeh postaju.*

GLEN AV, GLEN AVOST, *vidi* kod glen.

GLEND A, *f. šala riječima, jeglena.* M. Pavlinović.

GLENDISATI, glendišēm, *impf. vidi* glenditi. M. Pavlinović.

GLENDITI, glendim, *impf. riječima se šaliti.* cf. jeglena. M. Pavlinović. — *isporedi* glendisati.

GLENGIJA, *m. koji se umije glenditi.* M. Pavlinović.

GLENIK, GLENOTOK, GLENOVA ŽLIJEZDA, GLENOVICA, *vidi* kod glen.

GLEŇUTI, glěnēm, *pf. vidi* glednuti.

GLĚTA, *f. vidi* glěda. — *U naše vrijeme i u Stuličevu rječniku:* 'letargio, spuma d'argento per far medicina' 'argenti spuma', i u Vukovu: 'die silberglätte' 'argenti spuma', cf. glěda s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Upotrebljavaju olovnu glětu. P. Bolić, vinodjel. 2, 280. Glěta srebrna. 2, 285.

GLEVOĆ, *m. Helix secernenda Rossm., vrsta spuža.* G. L. Faber 245.

GLEZNO, *n. vidi* gležan. — *U Parčićevu rječniku.*

GLEŽAN, glěžna, *m. talus, u čeladeta mjesto nad zglavkom što sastavlja nogu s golijeni, gdje se kao nadižu, strše krajevi dviju kostiju što su u golijeni. isporodi* gliježan, gležan, gliježno, gležno, glezno. — *-a- ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl. glěžnā.* — *Sa z riječ je praslavenska nepoznata postana, isporodi stslor.* glěznъ, glěznъ, glěznъ, malorus. hlezna, češ. hlezen, polj. glosna. — *S ovijem oblikom i rodom javlja se u našem jeziku od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu: jamatno griješkom lešan (gljesćjan'), kost od noge 'talus, taxillus'; u Bjelostjencevu: kajkavski gležan 'talus, taxillus'; u Jambrešićevu: gležan 'talus'; u Vukovu: 'der knöchel' 'talus', cf. članak. Okrugle njih skute nad gležnijeh noseći. M. Vetranić 1, 99. Viša bē od človičanskih gležni. Š. Kožičić 25^a. Tudi se utvrdiše podplati i gležni negovi. Anton Dalm., nov. tešt. 174. act. ap. 3, 7. U okolica ne vele više gležna. P. Zoranić 31^a. Odmah se utvrdiše negova stopala i gležni. Vuk, djel. ap. 3, 7. Voda bijaše do gležna. Đ. Daničić, jesak. 47, 8. Gležan spojašni, malleolus externus; gležan unutrašni,*

malleolus internus. J. Pančić, zool. 98. — *Negjasi su oblici u ovijem primjerima*: Ončas uk(r)ijepila se jesu gležnja (*dual? plural od nom. srednjega roda gležne?*) negova i poplati negovi. N. Rašina 189b. act. ap. 3, 7. — *od gležan ili od gležno?* Vrh gležan vidjeti do lista sve noge (*isporedi naj prvi primjer*). M. Vetranić 1, 99. Košula ga bila do gležan odije. I. T. Mrnavić, osm. 82.

GLEŽNAST, *adj.* scaurus, *kojemu gležni vrlo strše, oskaču*. — *U Bjelostjencevu rječniku* (gležnast, komu gležni van puče 'scaurus') i *u Jam-brešićevu*.

GLEŽNEVAC, gležnevca, *m.* (anat.) talus, *naj gornja kost u nozi pod gležnem*. — *U Šulekovu rječniku*: 'sprungbein'.

1. GLĬB, *m.* caenum, kao, blato, ali je još jača riječ i ističe da je maše žitko i da se lijept. — *Akc. se mijenja u loc. glibu*. — *Postaje od praslavenskoga korijena glibb, isporodi stslav. ugrnati, ugrnati, infigi, ugrnbljevati, infigere, novost. zagolbniti, polj. ugrnati. trebalo bi da glasi glēb*. F. Miklošić, etym. wörterb. 67a. *isporedi i uglo-nuti*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (velik kao 'lutum profundum'), *u Belinu* (lutum' 443b), *u Stulićevu* (abundans coenum'), *u Vukovu* (der koth' 'coenum', cf. blato, kao). Cini, štap da ti je jak, neka t' se ne zgiba, stav' pamet da t' se pak ne spuzne rad gliba. N. Na-ješević 1, 189. Ja brižan u glibe upadči, k tebi utičem se. M. Alberti 400. Kano prase u glibu. I. Ančić, ogl. 158. Zarad veliki voda, gliba. P. Filipović 42. Iziš'o je iz gliba. (Z). Poslov. danič. 35. Uтвори čovjeka od gliba iliti gnile zemaljske. J. Matović 24. Znadući, da u začetju bio je od prignusnoga gliba slipljen. I. J. P. Lučić, doct. 40. Kad dodu pro nekakve doline, u kojoj bješe glib kožu do koljena. Nar. prip. vrč. 2. U jami ne bješe vode nego glib i Jeremija se uvali u glib. Đ. Daničić, jer. 88, 6. Skoči s mosta, dohvat pregršt gliba pak se oblijepi po obrazu. S. Ćubiša, prip. 96. Teško pješci da pregaze glibe. Osvećen, 7, 11. — *u jednoga pisca xviii vijeka (u kojega oblici nijesu obično pouzdani) pisano je i glibb, gljeb, glēb*. S gliba al' k nebu odletiše. J. Kavačin 297b. Kada mu su od gljeba noge. 215b. Tu ni'e gnile, tu ni'e gljeba. 496b. Daj, da na tleh spustim tebe, i stavim te u tvo'e gljeba. 541b. — *u nega i u drugoga pisca istoga vijeka ima i glib*. U artičkom mračnom glibu sjever ovih rodi. J. Kavačin 449a. Nameće suprot sebi gusti glib. J. Matović 396. — *U nekijeh pisaca Dubrovčana xvi vijeka i u dubrovačkoj poslovici xvii kao da je ženskoga roda*. Uljeze osao u kao i uglonu u glibi. Zborn. 88a. Pril. jag. ark. 9, 84. Tijeh glibi i kala uklon' mo. M. Vetranić 1, 476. Jakino koñ jedan uboden iz glibi (*van skoči*). N. Dimitrović 60. Upao je u glibi. (D). Poslov. danič. 147.

2. GLĬB, *f.* *vidi* 1. glib na kraju.

GLIBAČA, *f.* bara u Posavju. Regul. sav. 32; voda u Bosni. Zemljak. 1871. 2.

GLİBAJA, *f.* a) velika livada pod Velebitom. J. Bogdanović. — b) voda u Bosni. Između početka Spreče i Glibaje... Između Glibaje i Jale... Glasn. 20, 281. isti pisac drugdje zove ovu vodu Gliboj. Na desnoj obali Gliboja kod Vukovije... pa onda kod Jale... 21, 326. Na desnom kraju doline Gliboja... 828.

1. GLĬBAN, glibna, *adj.* *vidi* glibav. — *U Stulićevu rječniku*: v. kalovit. — *U naše vrijeme u Šulekovu*: 'moderig'.

2. GLĬBAN, *m.* nadimak i ime muško u naše vrijeme. Gliban, nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Iz Brčkoga Gliban-barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 172.

3. GLIBAN, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu kra-jinskom. Niva u Glibanu. Sr. nov. 1874. 263.

GLIBAR, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu kra-jinskom. Niva u Glibaru. Sr. nov. 1875. 252.

GLĬBAST, *adj.* *vidi* glibav. — *U Stulićevu rječniku*: v. kalužast.

GLĬBATI, glībām, *impf.* hoditi, gasiti po glibu. — *isporedi i glimbati*. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. glībāh, u impf. glībāj, u part. praet. pass. glībān; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu*: per coenosa incidere'. Ne gliba' kad imaš priječac suh. (Z). Poslov. danič. 72. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GLĬBAV, *adj.* caenosus, pun gliba. — *isporedi* gliban, glibast, glibovit. — *U Vukovu rječniku*: 'kothig', 'lutosus'.

GLĬBAC, glībāc, *m.* mjesto u Crnoj Gori (isto što i Glibavci?). Dotle Petar u Glibavac ravni. Oglod. sr. 62. — s takovijem imenom pominje se mjesto i prije našega vremena. Glibavac. S. Novaković, pom. 180.

GLĬBĀVCI, Glibavācā, *m. pl.* selo u Nikšiću. V. Ćešević. — *isporedi* Glibavac.

GLĬBĀV, *adj.* izmrzan glibom. — *U jednoga pisca našega vremena*. Šćepan nemu onako glibjav reče... S. Ćubiša, prip. 96.

GLĬBEŽ, *f.* *vidi* 1. glib. — *U jednoga pisca našega vremena*. Istezalo se same glibeži, pržine i kameša. M. Pavlinović, rad. 78.

GLIBIĆ, *m.* u naše vrijeme. a) prezime. Radona Glibić. Sr. nov. 1868. 361. Glibića potok, mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Sr. nov. 1868. 588. — b) ime mjesta u Srbiji u okrugu užičkom. Livađa u Glibiću. Sr. nov. 1868. 361.

GLĬBINA, *f.* augm. glib. — *Akc. se mijenja u gen. pl. glībina*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. Ne gazi po glibini'. P. Budmani.

GLĬBLE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževračkom. Niva u Glibju. Sr. nov. 1872. 636.

GLIBNAK, *m.* Pelobius Schoenh., ime nekoj lubici u jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 89. 92.

GLIBOČICA, *f.* mjesto u Istri. — *Postaje od glibok*. — xiii vijeka. Pridoše k velikoj reki pod Glibočicu. Mon. croat. 5. (1275).

GLĬBODŌ, Glibodola, *m.* selo u hrvatskoj krajini blizu Lipice. Glibodol. Schem. segn. 1871. 18. — *radi postanja isporodi* glibok i dubodolina.

GLİBOJ, *m.* *vidi* Glibaja, b).

GLİBOK, *adj.* *vidi* dubok (i radi postanja; isporodi rus. глубокий, malorus. hlybokyj). — *U ugarskijeh Hrvata* (ali *vidi* i Gliboki Brod, Glibodo). Kopaj jamu gliboku do ramen. Jačke. 184.

GLĬBOKÎ BRŌD, *m.* selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom. Razdijel. kr. 9. — *vidi* glibok.

GLĬBOŃA, *m.* u Vukovu rječniku: vide mli-tona s dodatkom da se govori u Boci.

GLĬBOŃSKÎ, *adj.* prezime. u Bačkoj. V. Arsenijević.

GLIBORNICA, *f.* seoce u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom blizu Otoka. Schem. segn. 1871. 52.

GLİBOVAC, Glibovca, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom.* K. Jovanović 150.

GLİBOVAČKI, *adj. koji pripada Glibovcu.* Vinograd u brdu glibovačkom. Sr. nov. 1861. 240. Niva u polju glibovačkom. 1868. 462.

GLİBOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Glibovi. Sr. nov. 1875. 319.

GLİBOVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Glibovici. Sr. nov. 1871. 82.

GLİBŌVIT, *adj. vidi glibav.* — *Od xviii vijeka.* Glibovite livade nakapaju se. J. S. Relković 849. Zbog glibovitoga dna ne može se gaziti. Vuk, dan. 2, 40.

GLICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Glici. Sr. nov. 1867. 379.

GLIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 362.

1. GLIDA, *f. crdo, vojnički niz, red, nem. glied. — isporodi 2. glida.* — *Od xviii vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima.* Stadoše prid prvu glidu krajičinih. I. Zaničić 166. Oko pol dvanaeste sta 'z lumbarad biti, a glida za glidom u polje vrviti. M. Kuhačević 119. Vidi, vidi, eno ga u glidi! sjaji mu se puška o ramenih. Nar. pjes. marj. 188.

2. GLIDA, *n. pl. membra, uda, nem. glied. — isporodi 1. glida.* — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka.* Bog i narav u različiti glidi tila to ukazuju. Đ. Rapić 115. Jesam gol na križu visio, pogrđit, izrađen i u svima glidi tila moga izmučen. 223. Jere glida tila nisu bolja nego glava. 291.

GLİGO, *m. hyp. Gligorije.* — *Akc. se mijenja u voc. Gligo.* — *U naše vrijeme.* J. Bogdanović. M. Ružičić. — *I kao prezime u Dalmaciji.* od xviii vijeka. Spljetskog' Gliga, Dragolea. J. Kavašin 99^b.

GLIGOR, *m. vidi Gligorije.* — *U naše vrijeme.* Za kćer Gligora Nikolina. V. Vrčević, niz. 243.

GLIGOREV, *adj. koji pripada Gligoru.* Gligoreva je kuća na glasu. V. Vrčević, niz. 243.

GLIGOREVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* 'Gligorevsci', selo u kom je crkva treskavačka imala nīve: 'u Gligorevceh' (Glasn. 13, 375 xiv vijeka). cf. Gligorovsci.

GLIGOREVSKI, *vidi gligorovski.*

GLIGORIJ, *m. vidi Gligorije.* — *U Daničićevu rječniku:* 'Gligorij', gledaj 'Grigorij' (Glasn. 11, 198 po rukopisu xiv vijeka).

GLİGORIJA, *m. vidi Gligorije.* Podjemčili se za Gligoriju Radovanovića. Glasn. 11, 1, 109. (1808). Gligorija i Vučinić-Pavle. Nar. pjes. vuk. 5, 95.

GLİGORIJE, *m. Gregorius, ime muško, grč. Γρηγόριος.* — *isporodi Gligorija, Gligorij, Gligor, Grgur.* — *Od prije našega vremena a između rječnika u Vukovu.* Gligorije. S. Novaković, pom. 56. Dimitrije i s nim Gligorije. Nar. pjes. vuk. 4, 167. Gligorija i Vučinić-Pavla. 5, 92.

GLİGORLJEV, *adj. koji pripada Gligoriju.* — *I kao prezime (rusko?).* Stevanu Gligorijevom rosiskom^a podaniku. Glasn. 11, 1, 126. (1808).

GLİGORLJEVIĆ, *m. prezime po ocu Gligoriju.* Šem. srb. 1882. 202.

GLİGORLIJĆ, *m. prezime po ocu Gligoriji.* — *U naše vrijeme* (-iji- sašeto u i). Ilija Šabčanin tuži Todora Gligorića. Glasn. 11, 1, 58. (1808).

GLİGORLJIN, *adj. koji pripada Gligoriji.* Treći pak tal baštine i vinograda da ostane Petru Gligorijinu sinu. Glasn. 11, 1, 209. (1808).

GLIGOROVCI, *m. pl. u Daničićevu rječniku:* 'Gligorovsci', selo koje se piše i 'Gligorevsci': zemlje su crkve treskavačke išle, 'putem' uza brdo Gligorevcem^a do vodénice radimanove' (Glasn. 13, 370 xiv vijeka).

GLIGOROVIĆ, *m. prezime po ocu Gligoru.* — *U naše vrijeme.* Šem. srb. 1882. 202.

GLIGOROVSKI, *adj. u Daničićevu rječniku:* 'gligorovskij', što pripada Gligorovcima, cf. 'gligorevskij': 'rēka gligorovska' (Glasn. 11, 132 god. 1336—1346). 'međa rēka gligorevska i kostanska' (Glasn. 13, 375 xiv vijeka). — 'gligorevskij' gledaj 'gligorovskij'.

GLIGOVAC, Gligovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Gligovcu. Sr. nov. 1867. 449.

GLIGOVINA, *f. ime nivi u Srbiji u okrugu vaļevskom.* Niva koja se zove Gligovina. Sr. nov. 1869. 27.

GLIJEB, *m. planina u Bosni.* F. Jukić, zeml. 2.

GLIJECE, *n. dem. glijeto, vidi dlijece.* — *U Vukovu rječniku.*

GLIJETO, *n. vidi dlijeto od čega je postalo tijekom što se je d promijenilo na g (isporodi kod tle; nasuprot kod dubok).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* No skupite glijeta i sjekire. Pjev. crn. 303^a.

GLIJEŽAŃ, glijježna, *m. vidi gležanj.* — *U Berlinu rječniku 721^b gdje ima i glijěžno s istim značenjem.* — *U obadva oblika -ije- stoji po južnom govoru; amo spada i gližanj u Voltigjinu rječniku i u jednoga pisca xviii vijeka, ako je i dugo; ako nije, tad pod gležanj.* Oh blagoslovljeni vi gližni moji! Đ. Rapić 8. Mislio sam u sebi, da u ovoj vodi nije ikakve pogibili, budući da nije od gližna dublja. 189.

GLİMBÂNE (glinbâne), *n. djelo kojijem se glimba (glinba).* 'Ovo glimbâne staće me muke'. J. Bogdanović.

GLİMBATI, glimbâm, *impf. vidi gambati.* — *isporodi glibati.* — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. glimbâmo, glimbâte i u aor. 2 i 3 sing. glimbâ.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Jedva kroz ovo blato glimbam'. gdje ko veli i 'glinbati'. J. Bogdanović.

1. GLINA, *f. vidi gnila, prema čemu je bez sumnje glina stariji oblik, ali nije u naše vrijeme nigdje (nego može biti u kojem sjevernom kraju) narodna riječ.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. glina, rus. глина, češ. hlina, polj. glina.* — *Može biti od istoga korijena od kojega je glib.* — *Od xviii vijeka kod pisaca, a između rječnika u Stuličevu:* v. gnila s dodatkom da je riječ ruska. I zalepi glinom. Z. Orfelin, podr. 122. Uzmi bele gline. 259. Glina ili smolhača (zemlja). P. Bolić, vinod. 1, 94. i u Šulekovu rječniku: 'thon; thonboden; thonerde'.

2. GLİNA, *f. ime mjestima. a) trgoviste u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12.* Glina, lat. Glinia ili Clinia, negda Glinagora i Sep. M. Sablar 118. — *b) Glina gornja i doña, dva sela u hrvatskoj krajini u ogulinsko-slunskom okrugu. Razdijel. kr. 9.* — *c) Glina (i Glina-selo), selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom. Razdijel. kr. 9. vidi i M. Sablar 118.* — *d) voda što teče preko hrvatske krajine i utječe u Kupu. Regul. sav. 24.* — *pomiñe se već xiii vijeka u latinskom spomeniku: 'Ad fluvium Glina'.* Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 22. (1209).

GLINAGORA, *f. vidi 2. Glina, a).*

GLINAR, *m.* čovjek koji (po svom zanatu) gradi (sudove i drugo) od gñile (gline). — U Šulekovu rječniku: ,thonarbeiter; thonbildner'.

GLINARICA, *f.* u Šulekovu rječniku: žižica-glinarica ,thonfadenwurm', ,gordius argillaceus', vrsta crva što živi u gñili (glini).

GLINARINA, *f.* što je građeno od gñile (gline), glinena trgovina. — U Šulekovu rječniku: ,thonarbeit; thonwaare'.

GLINARSTVO, *n.* glinarevo stanište, glinarer zanat, i uopće što pripada glinaru i njegovu zanatu. — U Šulekovu rječniku: ,thonbildner'.

GLINA-SELO, *n.* vidi 2. Glina, c).

GLINAST, *adj.* koji je poput gñile (gline); u kojemu ima gñile. — U Šulekovu rječniku: ,thonartig'; ,thonicht'; glinasta smeđevica ,thoneisenstein'.

GLINAV, *adj.* u kojemu ima gñile (gline). — U Šulekovu rječniku: ,thonig'.

GLINBÂNE, *n.* vidi glimbaše.

GLINBATI, *glinbâm*, *impf.* vidi glimbati.

GLINDURA, *f.* tonsilla, žlijesda u grlu, žabica. — Riječ romanska, rum. ghindură, arban. gjandere, gjendëre, isporodi i glanda. — U Belinu rječniku (tonsilla' 887*), u Voltigijinu (gangola, nocioletto, strangoncello', drüse'), u Stulićevu (tonsillae'). — U naše vrijeme u hrvatskom primorju.

GLINDURAST, vidi glindurav.

GLINDURAV, *adj.* kojemu su otekale glindure. — Samo u Stulićevu rječniku (glandulosus') gdje ima i glindurast s istim značenjem.

GLINE, *f. pl.* ime mjesta. — U Daničićevu rječniku: ,Gline', selu je Žeravici išla meda ,u Gline, otz Gline u Pistula' (Glasn. 15, 310 god. 1848?). 3, 576. — isporodi 2. Glina.

GLINEN, *adj.* načinjen od gñile (gline). — U Šulekovu rječniku: ,thönern; thonig'; glinen kip ,thonbild'; glinen kis ,thonerde'; glinena so(l) ,thonerdensalz'; glinena posuda ,thongesäßas'; glineno posuđe ,thongeschirr'; glineno zrno ,thonkugel'; glinen lapor ,thonmergel'.

GLINENINA, *f.* što se čini od gñile (gline). — U Šulekovu rječniku: ,thongebild'.

GLINGAV, *adj.* dug i ljen (o čefadetu). — U Vukovu rječniku: ,lang und træg (von einem menschen)', ,longus et piger'.

GLINGO, *m.* glingav čovjek, upravo kao hyp. glingav. — *Akc.* se mijenja u voc. glingo. — U Vukovu rječniku: ,ein langer träger mensch', ,homo longus et piger'.

GLINICA, *f.* ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 110. Jovo Mikeša rodom iz Glinice u Bosni. Nar. pjes. kras. 1, VIII. — b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. Razdijel. kr. 9. i u pl. Glinice. Schem. segn. 1871. 57. — c) voda što utječe u Glinu (vidi 2. Glina, d). — od XIII vijeka (u latinskom spomeniku), ,Super flumen Glinyza'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

GLINICE, *f. pl.* vidi Glinica, b).

GLINIČNIK, *m.* kamen što postaje kad se sa- staje glinik s oksigenom (od toga je naj skuplje drago kamenje, osim dijamanta). — U Šulekovu rječniku: ,aluminoxyd'.

GLINIK, *m. a)* (chem.) aluminium, kovina što se vadi iz gñile (gline) i za koju se obaznalo u naše vrijeme; slična je srebru, ali je malo tamnija i mnogo lakša. — u Šulekovu rječniku: ,alu-

minium'. — b) jama gdje se kopa gñila. — u Šulekovu rječniku: ,thongrube'.

GLINOVAC, *glinovca*, *m.* kamen u kojemu ima glinika. — U Šulekovu rječniku: ,aluminid; thonstein'.

GLINOVIT, *adj.* u kojemu ima mnogo gñile (gline). — U Šulekovu rječniku: ,thonreich'.

GLINSKI, *adj.* koji pripada Glini. V. Arsenijević. — Gliniska Poljana, selo u hrvatskoj krajini. Razdijel. kr. 10. Gliniska Poljana (negda Brkiševina, Brkuša). M. Sablar 113. — Glinisko vrelo, selo u hrvatskoj krajini. Razdijel. kr. 9.

GLINUŠA, *f.* vidi 1. glina. Ako je zemljište teško (n. pr. glinuša). K. Crnogorac, bot. 112.

GLINUTI, *glinem*, *pf.* progutati kao zmija žabu, a i uopće kažu u Lješkovcu za svako gutanje životinjsko. M. Đurović. — Korijen je kao kod gutati; biće postalo od iterativnoga glagola (stsllov.) glitati, čemu je ispred n. ispalo t; isporodi i malorus. hlytaty. — *impf.*: glivati.

GLIŃANIN, *m.* čovjek iz Gline. V. Arsenijević. — *plur.*: GliŃani.

GLIŃANKA, *f.* žensko čefade iz Gline. V. Arsenijević.

GLINE, *n.* (ili *f. pl.*?), selo u Bosni u okrugu Dohe Tuzle. Statist. bosn. 126.

GLIPAŃE, *n.* vidi glipati.

GLIPATI, *glipam*, *impf.* u Stulićevu rječniku: (circumspicere, observare). — to je bez sumnje rus. глпнать, a Stulli je zaboravio dodati da je riječ ruska. — U istom rječniku ima i verbalni supst. glipaŃe.

GLIŃSKI PÔTOK, *m.* voda u Srbiji u okrugu rudničkom (glipski od glib). Čuprija preko Glibskog Potoka. Sr. nov. 1867. 351.

GLISNIK, *m.* semen sanctum, semen Cinae, neki lijek od glista. — U Šulekovu rječniku: glistnik ,wurmsame'.

GLIST, *m.* vidi glista. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz Mikafina gdje ove riječi nema, a kod glista je dodano da je riječ ruska: jamačno je Stulli kod jednoga pisao što je trebalo pisati kod drugoga. on je po tome našao glist samo u ruskom rječniku.

GLISTA, *f.* lumbricus, ovako se zovu crvi duga i obla tijela šifasta na obadva kraja, crvenkaste boje; od više su rodova i vrsta: neki žive u zemlji, neki u crijevima ljudskim i životinjskim. — isporodi guja. — Riječ je praslavenska, isporodi stsllov. glista, ruski глста, češ. hlista, hlista, polj. glista. — Radi postana Miklošić (etymol. wörterb. 66*) isporođuje s korijenom glagola gladiti i s l.t. glidēt, sluziti se. — Od prošloga vijeka piše se i glista (vidi primjer J. S. Relkovića kod b)); tako je i u Šulekovu rječniku kod ,spulwurm' (Ascaris) uz glista. — Imeđu rječnika u Vrančićevu: gliste ,lumbrici'; u Mikafinu: crv koji se u zemlji leže ,lumbricus, colubra caeca'; crv koji se u čovjeku zameće ,lumbricus'; u Belinu: ,lumbricus' 442^b. 761^b; u Bjelostjencu: glista, guja, crvi, kuliko zemelska tuliko i vu človeku i živine ,lumbricus, colubra coeca, animalia ventris'; u Jambrešićevu ,lumbricus'; gliste imajući ,verminosus'; u Voltigijinu ,lombrico, verme', ,spuhlworm'; u Stulićevu: ,taenia' s dodatkom da je riječ ruska (vidi kod glist); u Vukovu: ,der spulwurm, regenwurm', ,lumbricus'. a) Lumbricus L., crv što živi u zemlji. vidi u rječnicima. — u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: ,regenwurm' (Lumbricus). — b) Ascaris L., crv što živi u

ludskijem crijevima. Glista detiña, *Ascaris lumbricoides*. J. Pančić, zool. 281. Detiña glista, *Ascaris vermicularis* L. K. Crnogorac, zool. 180. i u *Šulekovu rječniku*: glista, glista, 'spulwurm' (*Ascaris*); glista, 'ein wurm in eingeweiden' kod 'wurm'; gliste, 'wurmkrankheit, wurmsucht'; groznica od glista, 'wurmfeber'; lijek od glista, 'wurm-mittel'. — *neke vrste žive i u životinjskijem crijevima.* Po tom koži brez glista ostanu. J. S. Reljković 385. — c) barska glista (*Tubifex rivulorum* Blainv). K. Crnogorac, zool. 179. — d) peščana glista (*Sabella penicilius* L.) K. Crnogorac, zool. 178. — e) glista drva, *Teredo navalis* L. G. L. Faber 251.

GLISTAST, adj. *vidi* glistav. — U *Stuličevu rječniku*: v. glistinast. — nije sasma pouzdano.

GLISTAV, adj. *kojemu su gliste u crijevima, koji boluje od glista.* — U *Bjelostjencevu rječniku*: koji gliste ima, i u *Voltiđijinu*: 'verminoso', 'wurmvoll'. — U naše vrijeme u *Šulekovu*: 'wurmsüchtig'.

GLISTAVAC, glistavca, m. *vidi* glista, a). — U *Šulekovu rječniku*: 'spulwurm' (*Lumbricus teres*).

GLISTAVOST, f. helminthiasis, stanje (bolest) glistava čeladeta, gliste. — U *Šulekovu rječniku*.

GLISTE, f. pl. helminthiasis, bolest kad su gliste u crijevima, *vidi* glista, b).

GLISTEN, adj. *koji pripada glistama, kojemu su uzrok gliste (o bolesti).* — U *Bjelostjencevu rječniku*: glisteni beteg, glistina bolest, 'vermina'; u *Jambrešićevu*: glistena bol, 'vermina'; u *Voltiđijinu*: glisteni beteg.

GLISTICA, f. dem. glista. — Akc. se mijenja u gen. pl. glistića. — U *Stuličevu rječniku* a u naše vrijeme u *Šulekovu*: 'würmchen'. — S osobitijem značenjima: a) glistica barska, *Tubifex rivulorum*. J. Pančić, zool. 279. *vidi* glista, c). — b) glistice, *Teredo navalis* L. G. L. Faber 251. *vidi* glista, e).

GLISTIN, adj. *koji pripada glisti, glistama.* — U *Bjelostjencevu rječniku* kod glisten.

GLISTINA, f. augm. glista, ali znači što i glista. — Akc. se mijenja u gen. pl. glistinā. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Belinu* (*Lumbricus* 442b. 761b) gdje naj prije dolazi, u *Voltiđijinu* (v. glista), u *Stuličevu* (v. glista). a) *vidi* glista, a). u rječnicima i u naše vrijeme u *Dubrovniku*. 'Kandelora, zima fora; veli Blaž da je laž; veli glistina da je istina'. *Nar. posl. u Dubrovniku*. P. Budmani. — b) *vidi* glista, b). Dici malo j lik od glistina. J. Vladimirović 12. — c) morski crvi slični glistama. Kopat glistine ili crvi, znači vaditi iz kala glistine. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

GLISTINAST, adj. *vidi* glistinav.

GLISTINAV, adj. *vidi* glistav. — U *Stuličevu rječniku* (*taeniarum plenus, taeniarum morbo laborans*) gdje ima i glistinast s istijem značenjem; ovo je posljednje maše pouzdano.

GLISTINICA, f. dem. glistina. — U *Stuličevu rječniku*.

GLISTIR, m. *vidi* klistir, grč. κλυστήρ, novo-grč. γλυστήριον. — U rukopisu XIV ili XV vijeka. Tvori že semu glistir sa ukropoma. Sred. jek. jag. star. 10, 118.

GLISTO, m. mali gruj. Ako je ovaj (gruj ili ugor) velik, zovu ga 'ška'laš', ako malahan, 'glisto' (u Cavtatu). L. Zore, rib. ark. 10, 338—339.

GLISTOGON, m. lijek što tjera nadvor (goni)

gliste. Glistogon, 'anthelminticum (remedium)', 'wurmwidriges mittel, wurmmittel'. I. Dežman, rječ. liječn. naz. 94.

GLISTOLIK, adj. sličan glisti. — U jednoga pisca našega vremena. Glistoliko telo. J. Pančić, zool. 239.

GLISTOMOR, m. lijek koji mori gliste. — U *Šulekovu rječniku*: 'wurmtod'.

GLISTOVANE, n. djelo kojijem se glistuje. — Samo u *Stuličevu rječniku* (*taeniarum morbus*).

GLISTOVATI, glistujem, impf. bolovati od glista. — U *Stuličevu rječniku* (*taeniis laborare*) s dodatkom da je riječ ruska, a u naše vrijeme u *Šulekovu rječniku*: 'an wütern leiden' kod 'wurm'.

GLIŠA, m. *vidi* Glišo. — Akc. se mijenja u voc. Glišo. — Od prije našega vremena i u *Vukovu rječniku* s dodatkom da je po istočnom govoru. Gliša. S. Novaković, pom. 56.

GLIŠAC, Glišca, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinograd u Glišcu. Sr. nov. 1873. 1027.

GLIŠENDA, m. augm. Glišo. — U *Lici*. J. Bogdanović.

GLIŠEV, adj. koji pripada Glišu. Gliševo Polje, mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva na Gliševom Polju. Sr. nov. 1861. 426.

GLIŠICA, m. dem. Glišo. — U *Lici*. J. Bogdanović.

GLIŠIĆ, m. prezime po ocu Gliši. Šem. srb. 1882. 202.

GLIŠO, m. hyp. Gligorije. — isporodi Gliša. — Akc. se mijenja u voc. Glišo. — Od XVIII vijeka i u *Vukovu rječniku* s dodatkom da je po južnom govoru. Glišo Šajkaš. Glasn. 11, 3, 77. (1706). Glišo Peciković. *Nar. pjes. vuk.* 2, 649 (među prenumerantima).

GLIŠOVIĆ, m. prezime po ocu Glišu. — U naše vrijeme. Milan Glišović. Rat. 78.

GLIV-, *vidi* gliv-.

1. **GLIVA**, f. struma, *vidi* glanda. — Može biti da je ista riječ što i gljiva (koje *vidi*); ali po glagolu glivati moglo bi se pomisliti i na korijen što je kod glagola gutati; znamenito je i to što pisci (osim *Bjelostjenca* koji i onako ne razlikuje [od l], u kojijeh ima ova riječ s oba dva značenja, pišu je svagda s l za ovo značenje, a s g za drugo (*fungus*). u rječnicima: u *Vrančićevu*: 'struma' (i u njegovu *Životu divić*: gljiva, id est struma' 116), u *Mikašinu*, u *Belinu* 661, u *Bjelostjencevu* (v. kehla), u *Stuličevu*.

2. **GLIŪA**, f. planina u Hercegovini blizu Trebiña. — U *Vukovu rječniku*, i u jednoga pisca našega vremena. Iz Trebiña put do na brdo Glivu krševit je. T. Kovačević, op. 102. — u drugoga pisca oblik je Gljiva. Glasn. 20, 304.

GLIVAN, glivna, adj. *vidi* glandav. — Samo u *Stuličevu rječniku* (*strumosus*).

GLIVANE, n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Niva u Glivađu. Sr. nov. 1875. 252.

GLIVATI, glivam, impf. glinuti. — U *Leškovcu*. M. Đurović.

GLIZA, f. *vidi* glanda. — isporodi 1. gljiva. — U naše vrijeme u Hercegovini. I. Nenadović.

GLIZICA, f. selo u Crnoj Gori u Bjelopavlićima. Glasn. 40, 20.

GLIZIJ ili **GLIZIJEJ** ili **GLIZJEJ**, m. ime mjestu. — U *Daničićevu rječniku*: 'Glizaj', crkva je treskavačka imala blizu Hraštana nje, do

Glizája' (Glasn. 11, 181 god. 1886—1846; Glasn. 18, 875 xiv vjeka).

GLOB, *m. vidi globa*. — *Samo u Bjelostjen-čevu rječniku: v. biršag.*

GLÒBA, *f. multa, novčana pedepsa (kad je ko osuđen da plati nekoliko novaca), i sam novac što se tako plaća*. — *Akc. se mijenja u dat. sing. glòbi, u acc. sing. glòbu, u voc. sing. glòbo, u nom., acc., voc. pl. glòbe, u gen. pl. glòbâ*. — *Dolari samo kod južnijih Slavena, te neće biti praslavenska riječ, isporodi arban. gjobë, rum. gloabă, novogrč. глоба*. — *U našem jeziku javlja se od xiv vjeka, a između rječnika u Vrančićevu (multa'), u Mikajinu (poena, multa, supplicium, castigatio, animadversio pecuniaria'), u Belinu (poena' 551*, 'proscriptio' 214b), u Bjelostjenčevu (kod multa 1, 798b; vidi i glob), u Stuličevu (poena, multa'), u Vukovu (die geldstrafe', mulcta'), u Daničićevu (mulcta'). a) sa značenjem sprjeda kazanjem. globa se plaća, uzimlje, udara, nameće, zabranjuje se što 'pod globu' itd.; uz globa može biti genetiivom potanje naznačeno kolika je, što je. Gde godê se pri crkvi ljudi čovêk na kraljevê sudi, da je globa crkvena i posluha i ruka. Mon. serb. 565. (1822). Ako bude svađa Bošnjana z Dubrovčaninom u Dubrovnicu, da sudi knez dubrovački i sudije, a globa općini. 101. (1832). Osvobodi je carstvo mi... otê globe i podanika (t. j. da se globa ne plaća caru. Đ. Daničić. 188. (1848). Ako se nađe zlatar u gradu kove dinare bezê voje careve, da se zlatar izdene, a grad da plati globu što reče car. Zak. duš. šaf. pam. 49. Te globe da se uzimaju na crkvoynhi Judeh. 50. Da su niki zakoni pod globu stavjeni. A. Bačić 142. Koji prode, globa je 10 forinti. 142. Kad vam zapovida zapovidnik zemaljski pod globu koju, vi ga slušate za ne pasti u penu. J. Banovac, prip. 143. Upadaju u pedipsu globe dobara. I. J. P. Lučić, nar. 184. Khinka na globu pineznu odsudiše. A. T. Blagojević, khin. 17. Al' je rada sirotiña raja koja globa davati ne može. Nar. pjes. vuk. 4, 131. Ne iznos'te globa ni poreza, ne iznos'te na raju bijeda. 4, 134. I na raju globe navalismo. 4, 135. Prođite se globa i poreza. 4, 142. A ostale Drobnačke glavare pod žestoku globu ti udari. 4, 492. Sudije i upravitelji u turskome carstvu do jako su živjeli naj više od globa. Vuk, rječ. 89* (vidi i cijeli članak kod globa). Bismo globe goleme uzeli. P. Petrović, gor. vijen. 81. Zbor ureza globu, ko prestupi (zakon). S. Ľubiša, prip. 94. Spičani da se prođu sjeke i paše tuđe ga pod globom. 164. Selo mi izjede oračega vola u globu. 198. — *u prenesenom smislu*. Kada ne činimo ovo, diže Bog za globu od nespo-znanstva oči. M. Radnić 281b. Platiće se globa za svaki grijeh. 470b. — *b) kao pedepsa uopće*. Ni globu hoć' kroz toj od zločin primiti. N. Dimitrović 92. Grijeh nosi muku i globu sobom. M. Radnić 211b. Globa grijeha otaca dohodi na sinove. 280*. Novo zlotvorstvo, nova globa. A. T. Blagojević, khin. 17. — *može biti da amo spadaju i ova dva primjera nekoga pisca xvii vijeka u kojima nije dosta jasno značenje*: 'Ti krivijem razbi globe, vid slijepijem drag donosi. I. Akvilini 108. I Jezusa blag'sovljena nami ukaži ti smilena kad svućemo pti globe. 165. — *c) preneseno na samosiono vladanje, teško podnositi, vidi zulum*. Vid Gazarić kroti Turke i njih globu. J. Kavašin 189b. A sad mi je tužba dodijala od mojega jednoga naroda, da ne može globe podnositi. And. Kačić, razg. 86b. Nego kod nas (poklade) kakono jednu veliku globu i jaram na*

vratu ostaviše. M. A. Rejković, sat. A6*. Puk se je oslobodio od globe i pritiskaña. A. Tomi-ković, živ. 105. Kadno si sinove israelske od globe i sužanstva kralja Farauna izveo. G. Pe-štalić 50.

GLOBAGIJA, *m. vidi globar (u zlom smislu)*. — *Postaje od globa turskijem nastavkom gi*. — *U naše vrijeme*. S toga što je globagija, što ne zna ni za Boga ni za dušu. M. Đ. Miličević, let. već. 76.

GLÒBAN, glòbna, *adj. koji pripada globi*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu*: globan: pjenez globni, pecunia multititia'. Trudno je služiti svijetu, i negov razgovor i utjeseñe jest globno (vidi globa, c), ali će još mrže biti kada se rastane od tebe. M. Radnić 304*. Globni novci 'strafgelder'. Zborn. zak. 3, 726.

GLÒBĀR, glòbāra, *m. čovjek koji globljava*. — *Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. glòbāru i glòbāre, glòbāri*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu*: koji globljava 'der erpresser', 'extorior' i u Daničićevu (globar, 'qui multas colligit'). Globari, koji stoje pri sudijahu, što osude sudije, i upi-savše dade globarema, ty glòb da uzimajut globarije. Zak. duš. šaf. pam. 49. Zapovēdama vojevodama, knezovima, županoma, carinikom, globaroma, katunaroma i svakoga stajanja ljudema slugama našijema. Mon. serb. 485. (1461). — *u naše vrijeme može značiti što i zulumčar (isporodi globa, c)*. Nema pravoga sudije nego sve globari. Vuk, rječ. 89*. On (je) globar i zulumčar. P. M. Nenadović, mem. 47.

GLOBARI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu ja-godinskom*. K. Jovanović 108.

GLOBARICA, *f. ime mjestima*. a) selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 148. — b) mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Sena u Globarici. Sr. nov. 1873. 111.

GLOBĀRINA, *f. iznos globe*. M. Pavlinović.

GLOBAZITI, globazim, *impf. (?) na jednom mjestu u rukopisu xiv vijeka s nejasnijem zna-čenjem*. Ašte (moj život) jes(t) i u grnsci, da globaziti i da ideti k svoj(je)j matici. Starine. 10, 276.

GLOBEŽ, *m. globjenje*. — *U Šulekovu rječniku: 'erpressung'*.

GLOBICA, *f. u Daničićevu rječniku: zaselak koji je 1814 pripadao crkvi arhandelovoj u Ľsnovu (Glasn. 18, 293). pominje se kasnije istoga vijeka*. Selo Bokovo sa zaselskom Globicom. Glasn. 27, 290. (1847).

GLOBIŠ, *m. vidi globuš*. — *Na jednom mjestu u piscu xviii vijeka*. Ako 'e globiš svud pristao bio postavljen na ravninu, samim puntom tu bi stao. J. Kavašin 485b.

GLÒBITI, glòbim, *impf. multare, pedepsati globom*. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur. globimo, globite, u aor. 2 i 3 sing. glòbi, u part. praet. pass. glòbjen*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (multare; punire) gdje naj prije dolazi, u Mikajinu, u Belinu (mulcto' 551*), u Stuličevu (mulctare'), u Vukovu (um gold strafen', mulcto'). a) sa značenjem sprjeda kazanjem. drugim akuzativom (osim objekta) može biti izrečeno, kolika je globa*. Već on globi preko mjere lude. Nar. pjes. vuk. 4, 881. Globiću te hiljadu dukata. Nar. pjes. stoj. 1, 74. Kad me globiše, kriva me nadoše. Nar. posl. vuk. 119. Globili su ga Turci sto groša. Vuk, rječ. 89*. Može biti da će gdekoga globiti. grada. 64. —

b) može značiti i uopće derati, grabiti, guliti, pa po tome i mučiti, vladati zulumom (isporedi globa, c)). Jaše jih globiti. D. Baraković, jar. 107. Vladaoci nas globe. I. Ančić, ogl. 152. Predislav ki globjaše podložnike bogatije. J. Kavašin 245^b. On započe globiti sirote. Nadod. 140. Nas će robit i globiti neprijatelji. Zgode. 14. Globe i deru vilajet ni kriv ni dužan. D. Obradović, živ. 65. Dočekajte neznana deliju, nit' ga bijte, niti ga globite, već ga živa meni dovedite. Nar. pjes. vuk. 2, 78. On narod do gole duše guli i globi. M. Pavlinović. Globiti 'erpressen', 'extorquere'. B. Petranović, ruč. kn. 34. — u jednoga pisca XVIII vijeka preneseno na subjekat glad: Glad, koji globijaje Kanaana. D. E. Bogdanić 14. — u istoga pisca ima i recipročno globiti se, mučiti se, progoniti se (jedno drugo): Šest godina globiše se (Cijaksar i Halijat) s velikijem proljetjem krvi. 61.

GLOBIV, adj. u Stulićevu rječniku: 'puniens, castigans'. — nepouzđano (i s toga što je značenje aktivno).

GLOBIVÂNE, n. djelo kojijem se globiva. — U Vukovu rječniku.

GLOBIVATI, glöbivâm, impf. vidi globlavati. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

GLOBLAVÂNE, n. djelo kojijem se globlava. — U Vukovu rječniku.

GLOBLAVATI, glöblävâm, impf. iterativno prema globiti; razlikuje se od globiti i tijem što se kod globlavati jače ističe značenje: silovati na plaćanje globe. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. globlávajû, u aor. globlávah, u ger. praes. globlávajûci, u ger. praet. globlávâvši, u part. praet. act. globlávao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: koga 'geldstrafen erpressen', 'multo'. Ostale selake aga nudi da mu se prodadu, pa ako neće, on im zatvora stoku kad nađe na zemlji onijeh svojijeh čifčija, i globlava ih dok mu se naj poslije i oni ne prodadu. Vuk, rječ. 826^b. Pa ga Turci sve bijedili koje za što i globlávali. poslov. 54.

GLÖBLËNE, n. djelo kojijem se globi. — Između rječnika u Stulićevu: globjehe i globjehe. Zločinstva javnoga nasila globljenem čini se krivcem svaki, koji: a) osobi kojoj nanese u istinu nasile, hoteti ju time primorati, da što učini, trpi ili podnosi ili propusti; b) budi posredno budi neposredno, budi pismeno budi ustmeno, usprijeti komu povrijeđenem tijela, slobode, pošteha ili vlastništva, hoteti time onoga, komu prijeti, prisiliti, da što učini, trpi ili propusti. Kazn. zakon. 1, 46. — U jednoga pisca XVIII vijeka griješkom globjehe: Od kuda biva da oni lakomac nikada ne može zadosti učiniti nezasiťivomu grableđu svoga proždrloga srca, koliko mu drago proždriao puk Božji silom i globjenem? A. Tomiković, gov. 128. Puk ne mogući podnositi niovo globjehe. živ. 21.

GLOBNIČAR, m. vidi globar. — U jednoga pisca našega vremena. Odavna Osmanlija teži, da površi i zemlju i grade, a namjesti svoje globničare. Osvetn. 4, 40.

GLOBNIK, m. vidi globar. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Da budu globnici tvrdovratnosti vašeg. J. Banovac, blagos. 288. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'expilator'.

GLOBODERI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 128.

GLOBODERICA, f. selo (isto što Globoderi?). — Prije našega vremena. Globoderica (selo). S. Novaković, pom. 180.

GLOBOVIK (Globović?), m. ime mjestu. — Prije našega vremena. Globovik. S. Novaković, pom. 180.

GLOBUŠ, m. vidi lopta, lat. globus. — isporedi globiš. — U jednoga pisca čakavca XVII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: globuš, okrug, oblina, okolišće, 'globus'. 2. okrug nebeski 'globus coeli, sphaera coelestis'. 3. okolišće sunčeno 'circulus solis'. 4. zrno puškeno 'globus, pila muralis, pila plumbae, martio barbulus, globus tormentarius'. 5. kugla ka se med kugline tače 'globus, sphaera, pila'. — Imate globuši (vidi 4 u Bjelostjenčevu rječniku), imate i praha. B. Krnarutić 28.

GLÓCA, f. šliva i breskva koja se rascijepiti ne da. — isporedi glöđva, prema čemu će biti ipokoristik. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Baranji.

GLÓCATI, glöcâm, impf. vidi glockati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. glöcajû, u aor. glöcah, u ger. praes. glöcajûci, u ger. praet. glöcâvši, u part. praet. act. glöcaao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Glocati, ugrizati, a ne ujedati (kao koñ koña). glocati se, glockati se. u Lici. V. Arsenijević. Kad koñi okrenu glave jedan drugome, pa zubma griskaju se po leđima, kaže se: eno se glocaju. u Dobroselu. M. Medić.

GLÖCKÂNE, n. djelo kojijem se glocka. — U Vukovu rječniku.

GLÖCKATI, glöckâm, impf. dem. glodati. — Akc. se ne mijsa (aor. 2 i 3 sing. glöckâ). — U Vukovu rječniku gdje ima i recipročno glockati se: 'sich (scherzend) beissen, von pferden', 'morsicare se': glockaju se koñi. — isporedi glocati.

GLÖCNUTI, glöcnêm, pf. jedan put ugristi, griznuti, perf. prema glockati i glocati. — Akc. se ne mijsa (aor. 2 i 3 sing. glöcnû; part. praet. pass. glöcnût). — U Vukovu rječniku: 'einmal anbeissen (als dim. v. glodati u pf. v. glockati)', 'admordere'.

GLOČEVO, n. selo u hrvatskoj krajini blizu Soline. Schem. zagr. 1875. 18.

GLÓDAC, glöca, m. vidi glodalac. — U poslovici našega vremena. U selu gladac, a u domu glodac (veli se o čovjeku koji se drugim izvan svoje kuće pokazuje blagim i lubeznim, a doma svoje ukućane jede, cangriza, neprestano kori i kara). Nar. posl. stoj. 74.

GLODAČA, f. ime (izmišljeno) mjestu. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Koji doš'o do strane Glodače, taj ne moga' vode ni pogaće. Nar. pjes. kras. 1, 76.

GLODAĆI, adj. pridjev zubu kojijem se glode (kao što su n. p. zubi u miša, isporedi glodar, glodavac). — U Šulekovu rječniku: glodači zub 'nagezahn'.

GLÓDALAC, glödaoca, m. onaj koji glode, isporedi glodalo, glodac, glodar, glodavac. — U Stulićevu rječniku: glodalac, glodalca i griješkom glodaoc.

GLÓDALO, m. vidi glodalac. — U Stulićevu rječniku kod glodalca.

GLÓDÂNE, n. djelo kojijem se glode. — isporedi glodehe. — U Voltigijinu rječniku (glodahe i glojehe), u Stulićevu, u Vukovu.

GLÓDÂR, glödâra, m. (zool.) vidi glodalac. —

U pisaca našega vremena koji upotrebljavaju ovu riječ za vas razred (glires, rososores) sisara, sisavaca (mammiferi) koji glodu (prednji im zubi svagda rastu), kao što su miši, zečevi, dabri itd. Glodari (glires'. J. Pančić, zoolog. 181. i u Šulekovu rječniku: 'nagethier' (rososores').

GLODATELJAN, glodateľna, adj. u *Stulićevu rječniku*: 'corrosivo', 'erodendus'; uz ovo ima i glodav. — oboje sasama nepouzdanost, i značenje je u talijanskom aktivno, a u latinskom pasivno.

GLÓDATI, glóđem, impf. rodere, gristi, ali kad je objekat nešto tvrdo, te se istom malo po malo naokolo može odgrizati ili strugati zubima; kaže se o čeljadetu, a još češće o živinčetu (psu, mišu, crvu itd.). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. glóđáh, u aor. 2 i 3 sing. glóđá, u ger. praes. glóđúci, u part. praet. act. glóđao, glóđala, u part. praet. pass. glóđán; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. glodati, rus. глoдaти, češ. hlodati, polj. glodać. — U oblicima sadašnjega vremena nastavak je j, te je osnova glod kod štokavaca, a kod čakavaca gloy (glójem itd.); ali je u Bjelostjencevu i Jambrešićevu rječniku praes. glodom. — Griješkom se čini i inf. i oblici prošloga vremena od osnove sadašnjega vremena: Ka bi iznutra glotala i grizla. A. Georgiceo, nasl. 306. Jer kon tebe stotinu godina narod gloda (aor.) sudbina nemilna. Osvetn. 5, 2. — Između rječnika u Belinu (glodati, rodo' 680b), u Bjelostjencevu (glodom, glodem, hrstam, hrumam, os rodo, abrodo'; glodem, gloyem, obmordeo, circum mordeo, rodo'; glodem se, 'corrodor'), u Jambrešićevu (glodom, rodo'), u Voltigijinu (glodati, glodem, gloyem, rosicare, rodere, 'nagen'; glodati se, rosicarsi, consumarsi, arrabbiarsi, 'sich grämen'), u Stulićevu (glodati, glodem, rodere, corrodere' i glodati, v. glodati), u Vukovu (glodati, glodem, 'nagen', rodo').

a. aktivno. a) u pravom smislu. Načeti miši glodati uzny mržnije. Stefanit. star. 2, 289. Zašto pas kos glode i o nu zub krši? D. Rašina 122a. Ako si meso izio, a ti kos' glodi. (D). Poslov. danič. 3. Ko glode gvozđje, slomit će zube. (D). 46. Tako da se mlogo puta okrvavi glodući i stružući onu kost. F. Lastrić, ned. 418. Glode katance. (Z). Glode romazine. (Z). Glode uzdu, nu zaludu. (Z). Poslov. danič. 24. Pas vrtarski niti kosti glode niti je drugomu da. (Z). 94. Pas verige sve zubima snažno glode. N. Marči 58. Ni pas gole kosti ne glode. Nar. posl. vuk. 222. Što nije gledati, nije ni glodati. 358. — b) deterrere, u širem smislu, tarući, stružući (ne zubima) činiti da nešto (objekat) postaje sve to manč. Toliko ni kipuć železa tvrda kus, ali ga glode brus. Đ. Baraković, vil. 268. — amo mogu spadati i ovi primjeri (u metaforičkom smislu): Vrijeme glode, a smrt kosi. J. Kavašin 136a. Kad mladosti polak prode, onu polu već smrt glode. V. Došen 46b. — c) rjeđe je objekat ono što se glodući odgriza od čega tvrda, i što može biti i mekan. Glojuć meso der do kosti. M. Marulić 800. Meso s ovakova pleća ne valja glodati nego se očupa prstima. Vuk, živ. 238. — d) kao gristi uopće, i kad objekat nije što tvrdo (rijetko). Pohlepljivac . . glode svoju vlastitu krv (metaforički). M. Radnić 51b. Kako jedne matere namažu pelinom bradavice, da se od sise dite odbije, ter da je veće ne glode. L. Ćubuški, pism. 10.

b. sa se.

a) refleksivno. aa) u pravom smislu. vidi u Bjelostjencevu rječniku. — bb) u prenesenom smislu,

jediti se u sebi, mučiti se, isporodi gristi se, jesti se. vidi u Voltigijinu rječniku.

b) reciprocno, u prenesenom smislu, progoniti, mučiti jedno drugo. isporodi kod gristi, klati. Gdje joj nisu gospodari stalni, već se glodu od postana čena. Osvetn. 6, 26.

GLODAV, adj. vidi glodateľan.

GLÓDAVAC, glóđavac, m. (zool.) vidi glodar. — U Šulekovu rječniku: 'nagethier' (rososores').

GLÓDAVICA, f. crv što glode (i u prenesenom smislu). — U Šulekovu rječniku: 'nagewurm'.

GLODI, m. (?) pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 164.

GLÓDIŠKA, f. Lagurus ovatus L., neka trava, zečji rep, zečji repić. na Braču. A. Ostojić.

GLONICA, f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 286.

GLODNA, f. rosio, glodañe. — U Šulekovu rječniku: 'genage'.

GLODOVIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 192.

GLÓDAJA, m. prezime u Foči u Hercegovini. M. Medić.

GLÓDAJIC, m. prezime. — isporodi Glodaja. — U naše vrijeme. Nikola Glodaić. Nar. pjes. petr. 1, 352 (među predbrojnicićima).

GLÓDATI, vidi glodati.

GLÓĐENE, n. vidi glodañe. — Načineno od osnove sadašnjega vremena. — Samo u Bjelostjencevu rječniku (glojeñe) i u Voltigijinu (glojeñe kod glodañe).

GLÓDVA, f. breskva koja se ne može rascijepiti, da otpadne od koščice. — isporodi gloca. — Postaje od osnove sadašnjega vremena glagola glodati. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.

1. GLÖG, glöga, m. Crataegus L., neki grm po kojemu su bodlje, neke se vrste zovu i bijela drača, kao suprotno crnoj drači. — Akc. kaki je u gen taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. glöže, (pl. glözi? glögovu?). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. glogъ, rus. глoгъ (Cornus sanguinea L., a Crataegus je глoдъ), češ. hloh, polj. glog. — Korijen je indoevropski glogh ili glögh, isporodi grčki γλωχίς, rt, vrh, γλωχίς, osje (na klasu), γλωσσα, jesik. A. Bezenberger, beitr. 6, 237. — Između rječnika u Belinu (spina alba' 700a), u Bjelostjencevu (glog, glogovina, rhamnus, albus spinus, oxyacantha, oxicanthos'), u Voltigijinu (spina, siepe' dorn'), u Stulićevu (spina alba, rhamnus'), u Vukovu (der weissdorn', Crataegus Linn.), u Daničićevu (glogъ, crataegus'). a) s pravijem značenjem. Meda je Goluboveima išla u glogi' (Glasn. 15, 293 god. 1848?). Đ. Daničić, rječ. 3, 576. Dokle god ne dodoše na glog. E. Pavić, ogl. 193. Glog, Crataegus L. B. Šulek, im. 90. Glog bijeli, Crataegus monogyna L. (Pančić). Glog crni, licio (u starijem rukopisima), 1. Crataegus nigra et melanocarpa WK. (Pančić); 2. Prunus spinosa L. (Sabljar). Glog crveni, Crataegus oxyacantha L. (Pančić). 91. Glog. 1. Crataegus monogyna Jacq. 2. Pyrus amygdaliformis Vill. Čas. čes. muz. 1852, 2, 50. Crveni glog, einsamige mispel, Mespilus monogyna. G. Lazić 183. — b) na jednom mjestu u narodnoj pjesmi kao da znači: glogina (ili coll. glogine). Volim s dragim po gori hoditi, glog zobati, s lista vodu piti. Nar. pjes. vuk. 1, 220. — c) glog mi! vidi bog, 2, c) bb) ccc) (I, str. 474a). — d) ime mjestima. aa) Glog Novi

i Glog Stari, dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 67. — bb) u Srbiji. aaa) ime mjestima: u okrugu biogradskom. Niva kod Gloga. Sr. nov. 1861. 289. — u okrugu požarevačkom. 1870. 82. — u okrugu kneževačkom. 1875. 519. — bbb) Stari Glog, selo u okrugu vranjskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 907.

2. GLOG, m. drvena sprava kojom se klepeće. — Od xviii vijeka. Domaćijem glogom kleca po selu na jaja. (Z). Poslov. danič. 19. Glog, Bogišić mi pisa da se tako zove neka sprava drvena kojom se klepeće. (Đ. Daničić) xi.

GLOGIŃA, f. Crataegus L. (fructus), plod na glogu. — Akc. se mijenja u gen. pl. glōgiŃa. — Može biti i praslavenska riječ, isporodi češ. hlohyně. — U našem se jeziku javlja od xvii vijeka, a ismeđu rječnika u Mikajinu (glogiŃe, 'baccae oxyacanthae', u Stuličevu (glogiŃe, 'baccae oxyacanthae'), u Vukovu ('die frucht des weissdorns', 'fructus crataegi'). a) s pravijem značenjem kazanjem sprjeda. Loza ne može trŃina ni glogiŃa dati nego grozdje. M. Divković, zlam. 64. Pod', mlati glogiŃe. (Z). Poslov. danič. 97. Gladnu svatu divjakiŃe u slast idu, i glogiŃe. V. Došen 37b. — i kolektivno. On se meće glogiŃom, a devojka trŃinom. Nar. pjes. vuk. 1, 355. — b) vidi glog, a). Jes' navrće na glogiŃu grozde? Osvetn. 1, 17. Krivopere motaju se čorde ko šarene uz glogiŃu guje. 2, 142. GlogiŃa, oxyacantha, acuta spina (u starijem rukopisima), 1. Crataegus oxyacantha L., 2. fructus Crataegi (Vuk). GlogiŃe pitome, mespilus prima (u rukopisu xviii vijeka), Crataegus azarolus Willd. B. Šulek, im. 91.

GLOGLOTÂNE, n. djelo kojijem se glogloće. — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom gloglotanje) 337a.

GLOGLOTATI, glōglocēm, impf. vidi kaukati. — isporodi glogotati. — Onomatopeja. — U Belinu rječniku ('cantar del gallo d'India' 337a).

GLOGOĆ-, vidi glogot.

GLOGOĐANE, n. djelo kojijem se glogode. — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom glogodanje, 'fervor' 141b).

GLOGOĐATI, glogođem, impf. vidi glogojati. — U Belinu rječniku ('sonore fervere' 144').

GLOGOJ, m. kokuŃ, ključ, kлокot. — isporodi glogoj, glogot. — U Stuličevu rječniku: 'il getto che fa l'acqua o altro liquore nel suo gorgogliamento', 'liquor exultim aestuans'.

GLOGOJÂNE, n. djelo kojijem se glogoje. — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom glogojauje, 'aestuatio' 358b) i u Stuličevu.

GLOGOJATI, glōgojēm, impf. ključati, kokuŃati, kлокotati. — Onomatopeja. — U Belinu rječniku ('aestuatio' 358b), u Voltijijinu (glogojati, glogojem, 'gorgogliare, il rumoreggiare dell'acqua', 'plätschern'), u Stuličevu.

GLOGOJ, m. vidi glogoj. M. Pavlinović.

GLOGON, m. ime mjestu. — Prije našega vremena. Glogon. S. Novaković, pom. 130.

GLOGONAC, Glogonca, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 87.

GLŌGOŃA, m. vidi kod glogonača.

GLOGŌNAČA, f. divlja guska (u bosanskoj krajini). M. Ružičić. Ticu s dugijem vratom, a velika je koliko guska, zovu 'glogonačom' i 'vremeŃačom'. a u šali i žensko čelade visoko tanko, još ako je poduga vrata, zovu 'glogonačom': 'Jesi li vidio kolika je ona glogonača?'

dovatila bi s neba tarane'; a muškome reku 'glōgoŃa'. 'La! koliki je onaj glogona!'. u Lici. J. Bogdanović.

GLOGOSTICA, f. seoce u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 174.

GLOGOT, m. vidi glogoj. — U Partičevu rječniku: 'gorgoglio'.

GLOGŌTÂNE, n. djelo kojijem se glogoće. — U Stuličevu rječniku: glogotaŃe i glogodaŃe.

GLOGŌTATI, glōgocēm, impf. vidi gloglotati. — U Stuličevu rječniku: glogotati i (po osnovi prezenta) glogočati, 'canere (de gallo indico)', iz Ńega u Šulekovu: 'haudern'.

GLŌGOV, adj. crataegi, koji pripada glogu. — Između rječnika u Bjelostjencu (glogovo zrne kod glogovina) i u Vukovu (n. p. kolac, list, 'weissdorn-', 'crataegi'). Naj bolji jest glogov trn. I. Jablanci 180. Obojici glave odsiječe, nabi obje na glogovo koje. Nar. pjes. vuk. 4, 383. Bez glogova koca ništa mu biti ne može. (Neće lasno umrijeti, već ako da ga ubiju — kao vampira). Nar. posl. vuk. 11. Na putu ma broč (i glogovo trŃe)! (Vaja da se to naj prije govorilo vampiru, jer za Ńega kažu da se boji glogova trŃa; a sad se govori za svakoga ko ga nijesu radi da dođe). 190. — Uz neke supstantive kao imena mjestima. 'Glogova Greda', selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa 'na Glogovu Gredu za Crnu Mlaku' (Sr. let. 1847. 4, 54 god. 1881). Đ. Daničić, rječ. 1, 209. — Glogova Rupa, mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinograd u Glogovoj Rupi. Sr. nov. 1873. 691. — Međa selu Babama išla je na Glogovi Studenec. Deč. hris. 15, 84.

GLOGOVA, f. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle. Statist. bosn. 150. — b) grad u Sleziji pruskoj, Ńem. Glogau, u rukopisu xviii vijeka. Pod građom Glogovom. Glasnik. 20, 18. (1767). i u Šulekovu rječniku: 'Glogau'.

GLŌGOVAC, glōgōvca, m. glogov štap, kolac. — Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. i gen. pl. glōgovāčā. a) sa značenjem sprjeda kazanjem. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku: glogovac, t. j. kolac ili štap, 'ein stab oder pfahl von weissdorn', 'baculus aut palus crataeginus'. Pjevala je tica na glogovcu: ... Nar. posl. vuk. 249. — b) kao ime mjestima. aa) tri sela u Bosni: aaa) u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 104. — bbb) u okrugu DoŃe Tuzle. 128. — ccc) u okrugu travničkom. 192. — bb) šest sela u Srbiji. aaa) u okrugu čuprijskom. K. Jovanović 181. — bbb) u okrugu kneževačkom. 113. — ccc) u okrugu krajskom. 122. — ddd) u okrugu šabačkom. 178. — eee) zaselak u okrugu užičkom. 161. — fff) selo u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 234. — cc) tri sela u Hrvatskoj (kajkarski Glogovec). aaa) u podžupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 56. — bbb) u podžupaniji kopriwničkoj. 74. — ccc) u podžupaniji zagrebačkoj. 21.

GLŌGOVAČA, f. glogova batina. — U Vukovu rječniku: 'ein stock von weissdorn', 'baculus crataeginus'. — I ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livadu u Glogovači. Sr. nov. 1875. 248.

GLŌGOVAČKĀ, adj. koji pripada Glogovcu. Glogovačka (opština). K. Jovanović 122. 178. 181. Niva u glogovačkom poju. Sr. nov. 1870. 318.

GLOGŌVÂK, glogovāka, m. vidi glogovac. — U Srbiji. V. Arsenijević.

GLOGOVČIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu

smederevskom. Zemlja u Glogovčicu. Sr. nov. 1870. 759.

GLOGOVICA, *f. ime mjesta. a) u Srbiji: selo u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 91. od xiv vijeka. 'Glogovica', među selima koja je car Lazar dao Ravanici bila su dva toga imena: 'Glogovica doña i Glogovica gornja' (Mon. serb. 198 god. 1881). to će biti sadašnje dvije Glogovice: jedna u okr. aleksinačkom a druga u kra-jinskom. Đ. Daničić, rječ. 1, 209. — b) još jednu Glogovicu blizu Novoga Brda dade Hilandaru despot Stefan 1411 (Mon. serb. 570). i to selo ima i sad (Hahn, reise. 169). 1, 209. — c) selo u hrvatskoj krajini u okrugu brodskom. Razdijel. kr. 13.*

GLOGOVIČKI, *adj. koji pripada Glogovici. Glogovička (opština). K. Jovanović 91.*

GLOGOVINA, *f. glogovo drvo. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (glogovina, kostrika, trn 'oxycantha' gdje naj prije dolazi, u Belinu ('oxycantha' 588a), u Bjelostjencu (1. vidi kod glog. 2. glogovina ili zribe glogovo 'bacca oxycanthae'), u Stuličevu ('oxycantha'), u Vukovu ('weissdornholz', 'lignum crataegi'). a) sa značenjem sprjeda kazanim. u Vukovu rječniku. — b) vidi 1. glog. a). Glogovina imade tvrdo i stalno drvo. I. Jablanci 179. Glogovina, oxycantha (u starijem rukopisima), Crataegus oxycantha L. (Vodopić). B. Šulek, im. 91. u između rječnika u Mikajinu, u Belinu, u Bjelostjencu, u Stuličevu. — c) vidi glogina. u Bjelostjencu rječniku. — d) glogovo lišće. Kada jare brati glogovinu. Osvetn. 1, 62.*

GLOGOVIT, *adj. po kojemu je porastao glog. — U Parčičevu rječniku: 'prunoso'.*

GLOGOVNICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 67.*

GLOGOVNAK, *m. Pieris crataegi, šepir, čija gusjenica živi na glogu. — U Šulekovu rječniku: 'weissdornvogel' (Papilio crataegi).*

GLOGOVSKO PÖLE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Glogovsko Poje. Sr. nov. 1865. 415.*

GLOMÂČAN, *glomâčna, adj. vidi glomazan. Glomačan, grdan, nezgrapan. P. J. Marković.*

GLOMÂT, *m. vidi glomataše i glomot. — Ako je zabilježen prema glomot i po tome što u dva primjera ima znak da je a dugo. — U jednoga pisca Bošnjaka xviii vijeka. Ne čujete sad u crkvi nikakova radosna glasa ni vesela, nego žalostan niki 'glomât', i tugovanje u svakomu govorenju. F. Lastrić, test. 144a. Tolika žalost učini se i buka da se ču 'glomât' u druga mista. 202a. (Djavao) s velikom rukom i glomatom tako da se svi pristrashiše, izade i uteče u pakao. svet. 142b.*

GLOMATANE, *n. djelo kojim se glomata. isporodi glomat. — Stariji je oblik glomatanje. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu: glomatanje, klapanje 'strepitus, sonitus'. Što pomaže glomatanje usta, gdi je srce nijemo? M. Divković, bes. 815a. Tko jest daleko od svake buke i glomataša. M. Radnić 436a.*

GLOMATATI, *glomatom (ili glomacem?), impf. strepere, bućati, čalakat. — Po svoj prilici riječ onomatopješka. — isporodi glomot. — U Mikajinu rječniku (vidi i glomataše): glomatati, klapitati, klapiti 'strepo, concrepo', i u Stuličevu: (zlo prepisano iz Mikajina) glometati, glomećati.*

GLOMÂZAN, *glomâzna, adj. tardus, inhabilis, trom, nespretan, nezgroman. — Može biti srodno*

s glomot i glomatati. — U naše vrijeme. Do sad sam pridizao čurke, jagañice, prasce, košnice i drugu glomaznu sitnuriju; a od sada ću da tražim samo pare. M. Đ. Milicević, zim. već. 301. Ma da je tako pun i glomazan, on je ipak za čudo brz. 320. U glomaznoj fijoci od stola. M. P. Šapćanin 1, 83—84. — adv. glomâžno, (u trebiškoj nahiji) vidi nespretno. N. Dučić.

GLOMÔT, *m. buka, čalakanje, isporodi glomat, glomataše. — U Vukovu rječniku: 'geräusch', 'strepitus'.*

GLOMOTATI, *glomocem, imp. vidi glomatati. — U Parčičevu rječniku.*

GLONTA, *f. vidi glunta. — U Šulekovu rječniku: 'muskete'.*

GLOBATI, *gloram, impf. Graditi mrežu na skalice zovu 'glorati' mrežu na skalice ili na civijeru. L. Zore, rib. ark. 10, 885—886.*

GLÖRLJA, *f. vidi gromula. B. Mušicki.*

GLÖSA, *f. što je napisano u knjiži, u rukopisu na kraju strane za tumačenje koje riječi ili rečenice, lat. glossa. — isporodi glosa, gloza, gloža. — U jednoga pisca xviii vijeka. Govori glosa svrhu onih riječi od svetoga Ivana. M. Orbin 282. u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'glosse'.*

GLOSIRÂNE, *n. djelo kojim se glosira. Radosno glosiranje vile Sloviñkiñe vrh čestito nad prusijanskim generalom Fouquet obdržane izvrsne vitorije. M. Kuhačević 181.*

GLOSIRATI, *glosirâm, impf. činiti, pisati glose, tumačiti. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Hoć' znat kako? slušaj, evo ti prohoda, ti pak, vilo moja, glosiraj vrh toga. M. Kuhačević 182.*

GLÖŠA, *f. vidi glosa. — U jednoga pisca xviii vijeka. Za to glosa govori da će biti krivci. I. Ančić, svit. 54. Za to glosa svrhu Markova p. 11. govori ... 148.*

GLOŠAC, *Glošca, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinogradski plac u Glošcu. Sr. nov. 1866. 42.*

GLOŠAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Glošaku. Sr. nov. 1871. 180.*

GLOŠAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kra-jinskom. Niva u Glošaru. Sr. nov. 1874. 369.*

GLOŠČE, *n. u Šulekovu imeniku: Glošče, Tribulus terrestris L. (Visiani), v. glošje. 91. — Riječ je vrlo sumñiva: po svoj prilici pisac u kojega ju je Šulek našao, zlo je pročitao riječ glošje u Stuličevu rječniku (vidi kod glošje), ili je htio ispraviti.*

GLOŠČIĆ, *m. dem. glog. — U Vukovu rječniku.*

GLOŠIŃ, *m. vidi ovsika, vlasuja. — U naše vrijeme u Dalmaciji. 1. Avena fatua L. 2. A. sempervirens Villars. 3. A. atherantha Portenschl. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. B. Šulek, im. 91. i u Šulekovu rječniku: 'gauchhafer'.*

GLOŠKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Gloški. Sr. nov. 1866. 199.*

GLÖTA, *f. familia; pauperes; herba inutilis; sordes. — Riječ je stara nepoznata poslaña, isporodi stslav. glota, turba, malorus. hlota, tiska (i rum. gloatã, svjetina). — Vađa da je naj starije značenje bilo: svjetina, vreva, tiska, a iz ovoga su se razvila sadašnja. — U našem se jeziku javlja od xviii vijeka (vidi kod c) i d), a između rječnika u Vukovu: 1. (u Crnoj Gori) 'die armen', 'pauperes'. 2. čajad, t. j. žena i djeca 'die*

familie i. e. weib und kinder' ,familia': de je tvoja glota? (pitaju vojnici [na krajini kad se boje Turaka da ih ne porobe] jedan drugoga). 3. nekako dubre u žitu ,art unkraut' ,herbae inutilis genus'. a) *porodica*, *vidi u Vukovu rječniku*, 2. Ne mari glota za jednoga skota. Nar. posl. vuk. 204. — b) *sirotina*, *ubožad*. *vidi u Vukovu rječniku*, 1. — c) *korov u žitu*. *vidi u Vukovu rječniku*, 3. *amo jamačno spadaju ovi primjeri*: Još ti glotu uzmožaje vlaga, s tog sijaju ona nije draga. J. S. Reljković 116. Grahov ljudi u pšenici neće, jer on iz ňe u glotu se neće. 122. — d) *nečist, nečistoća*. kao da je ovako značenje u ovom primjeru: Sa šta čelad na obrazu blidi neg što glota u kući se vidi? duhar plianiv, nesnažena kuća, još u sobah i sparina vruća, tuzga koja iz obuće ide... i što druge pogani imade to joj crljen iz obraza krađe. J. S. Reljković 207. — e) *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Gloti. Sr. nov. 1870. 511.

GLŌTAN, glōtna, *adj.* postaje od glota nastavkom *глотъ*, te znači ili uopće zao, ili u osobitom smislu. — Od xvii vijeka a između rječnika u Mikajinu (glotni, zločesti ,malus, improbus') gdje naj prije dolazi, u Stulićevu (pravus, malus, scelestus, improbus, flagitiosus, nequam, perversus'), u Vukovu (n. p. hleb ,die glota (3) enthaltend'). — *Komp.*: glōtniji, u Stulićevu rječniku.

a. *adj.* a) uopće zao, u Mikajinu i u Stulićevu rječniku. — b) *nečist, prljav*, *vidi* glota, d). Zašto glotnog' ja navisti(h)? zato neka čisti slnū (vitezovi). V. Došen 127^a. Glotan, nečist, prljav, drojav. P. J. Marković. — c) *koji pripada glotini*. Lakomac koji držaše sved zob ali žita glotna dokle bi došlo u većoj cijeni. K. Magarović 46. ili koji je načinen (umiješen) od glotne, o hlebu. Glotan kruh, sasvim sebičan, krupan. M. Pavlinović. — d) *u kojem ima glote*, *vidi* glota, c). Još kad sijesh u zemlju suhotnu, nećeš imat tu litinu glotnu. J. S. Reljković 114. *vidi i u Vukovu rječniku*. — e) uopće nesladak, opor, o jelu. Glotno, oporo, kao jelo, kruh, neslatko. G. Martić. Ma se glotna rasladala kahva. Osvetn. 5, 114.

b. *adv.* glōtno. u Mikajinu rječniku: glotno, zlo ,male, improbe', i u Stulićevu: glotno ,male, improbe'. — *Komp.*: glōtnijš, u Stulićevu rječniku.

GLŌTIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Radějna Glotić. Dec. hris. 41.

GLŌTINA, f. svake vrste žita pomiješane, osim pšenice. — *vidi i* glota, od čega postaje nastavkom ina (ne kao augmentativ). — *Akc.* se mijenja u gen. pl. glōtinā. — Od xv vijeka, a između rječnika u Stulićevu: ,termine generico di tutte le biade in fuori del grano' ,farraginaria'; u Vukovu: (u Dubrovniku) pomiješano i nečisto (nije dobro) žito; u Daničićevu: ,frumentum quoddam'. Da daju crakvy po 1 starš pšenice, a drugi starš glotina soća. Mon. serb. 581. (1485). S glotinom pšenica jošte se ne znaše. M. Vetranić 1, 8. Nikla su sva žita i ostale glotine. M. Držić 428.

GLŌTITI, glotim, *impf.* *vidi* globiti (a može biti da i treba čitati globe). — Na jednom mjestu xvii vijeka. Koji podhibnostju, lupeštinom, grabšom, kamatom... nedostojno iskrnoga glote. I. Zanotti, i ned. priš. 10. — *Sa* se: glotiti se, reci-pročno, u naše vrijeme: glodati se, klati se. G. Martić.

GLOTNIK, m. glotan (zao) čovjek. — U Stu-

līčevu rječniku: ,improbis'. — nije dosta pouzdano.

GLŌTŪN, glōtūna, m. proždor. — Riječ romanska, lat. gluto, tal. ghiottone. — U rukopisu dubrovačkom xvi vijeka. Koji lubi kuhinje zove se glotun. Zborn. 16^a. Svi vi glotuni. 56^a.

GLOTŪNLJA, f. proždorstvo. — Načineno od glotun talijanskijem nastavkom ia. — U istom rukopisu u kojem je i glotun. Koji su po naravi prignuti na bludost, na glotuniju, na oholost. Zborn. 9^b. Pril. jag. ark. 9, 71. Glotunija i nenačivost neće veće moći ništa. Zborn. 51^b.

GLŌZA, f. *vidi* glosa. — U dva pisca xvi i xvii vijeka. Gloza svrhu one riči apostolove. Naručn. 27^a. Kako izgovara gloza. I. Držić 192.

GLOZITI, glōzim, *impf.* samo na dva mjesta u jednoga pisca xvii vijeka, i može biti da na oba dva štamparskom grješkom stoji l mj. r, *vidi* groziti. Tako vođeni skok toti Lehin glōzi. I. T. Mrnavić, osm. 41. Kih ne biše smaknula smrt strašna strahota glōziše. 54.

1. GLOŽA, f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu krajinskom. Livada u Gloži. Sr. nov. 1868. 118. — b) u okrugu smederevskom. Niva u Gloži. 1871. 514.

2. GLŌŽA, f. *vidi* glosa. — U jednoga pisca xvii vijeka. Gloža interliniala tomači riči. I. Ančić, ogl. 44.

GLOŽAC, Glošca, m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1878. 975. 1875. 861.

GLOŽAČKO BRDO, n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinograd u Brdu Gložačkom. Sr. nov. 1868. 369.

GLOŽANI, m. pl. ime selima. a) u Srbiji. aa) u okrugu čuprijskom. K. Jovanović 180. — bb) u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. arb. 118. — Jedno se od njih pominje uvi vijeka: 'Gložane', pl. masc. brod ,na Gložaneht na Moravé' dao je car Lazar Ravanici (Sr. let. 1847. 4, 55 god. 1881). Đ. Daničić, rječ. 1, 209. — b) u Bačkoj. Šem. prav. 1878. 24.

GLOŽANSKI, *adj.* koji pripada Gložanima. Gložanska (opština). K. Jovanović 180. Gložanska reka. M. Đ. Milićević, arb. 1098.

GLOŽAŃA, f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Pod vinogradom u Gložani. Sr. nov. 1870. 688.

GLOŽAR, m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Niva u Gložaru. Sr. nov. 1872. 240.

GLOŽDA, f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom. Niva u Gloždi. Sr. nov. 1875. 100. — b) u okrugu požarevačkom. Branik u Gloždi. 1871. 20.

GLOŽDAK, m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu čuprijskom. Niva u Gloždaku. Sr. nov. 1870. 859. — b) u okrugu kragujevačkom. 1868. 118.

GLOŽDAR, m. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva u Gloždaru. Sr. nov. 1867. 187.

GLŌŽĐE, n. mjesto u Srbiji u vračarskom srezu, u okrugu biogradskom. Glasn. 19. 136.

GLŌŽĖNE, n. djelo kojijem se ko glōži. — U Vukovu rječniku.

GLOŽIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu Dohe Tuzle. Statist. bosn. 144.

GLOŽIN, m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18.

GLOŽITI SE, glōžim se, *impf.* biojeti s kim u svadi, kavčiti se. — *Akc.* se mijenja u praes. 1 i 2 pl. glōžimo, glōžite, u aor. 2 i 3 sing. glōži.

— *Postaje od glog, te će prvo značenje biti: bosti se.* — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'sich zanken' jurgo': oni se glože; on se gloži s him; glože se među sobom. Još jim Osip hoti reći, da se ne bi što gložeći među sobom posvadili. P. Vuletić 77. Malo mi je muke što se gložim sa svojim slugama. M. P. Šapčanin 1, 26.

GLOŽJAK, gložjaka, m. glogova šuma. — Akc. *kaki je u gen. taki je u ostaliem padažima, osim nom. i acc. sing., i voc. glōžjāče, glōžjāci.* — U Vukovu rječniku: 'der weissdornwald', 'crataegutum'.

GLOŽJE, n. coll. glog. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Vukovu: (coll.) 'das weissdornicht', 'crataegutum (?)'. Roditi trnje i gložje. Korizm. 35^b. Jeda trgajut na trnju grozdje ili iz gložja smokve? Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9^b. mat. 7, 16. — *može biti da treba čitati gložje i u Stuličevu rječniku gdje stoji glošje, 'tribulus'; gložje, v. glošje, ali je svakako značenje nepozvano. iz Stuličeva rječnika prešlo je i u Sulekovo imenik 92. vidi i glošce.* — I kao ime mjesta. a) zaselak u Slavoniji kod Dohega Mihojca. Schem. quinq. eccl. 1874. 78. — b) mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Gložju. Sr. nov. 1872. 969.

GLOŽŃA, f. vidi gložehe. — U jednoga pisca našega vremena. Otle nam neprilike, gložne i neskladi. M. Pavlinović, razl. spis. 284.

GLUB, m. vidi gib. — U Voltigijinu rječniku. 'falda, piega', 'falte'. — *Postađa sasma nejasna; valja da je Voltiggi gdje zlo pročitao riječ gib (ghib).*

GLUBAN, m. prezime. — XVI vijeka. Mike Glubana. Mon. croat. 908. (1598).

GLUBAŃA, f. vidi lubaňa. — U Bjelostjencu rječniku ('cranium', v. lubaňa), u Jambrešićevu, u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz Habdeličeva).

GLUBİŃA, f. vidi 1. dubina. — Samo u knjigama pisanjem crkvenijem ili mješanim jezikom i kod nekijeh pisaca čakavaca, a između rječnika u Bjelostjencu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu (s dodatkom da je riječ ruska), u Daničićevu. Vpijaše iz dubine srdčnyje. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Vzdigni me iz dubini grěhovnyje. Mon. serb. 562. (1322). Koliko je više nebo od zemlje, toliko je visoka dubina ognjena pod nogami i vrh glave naše (u paklu). Korizm. 25^a. V tolicej dubini i brzini vode. Š. Kožičić 35^b. V dubinu morskú. Anton Dalm., nov. tešt. 27. Iz dubine morske. Š. Budinić, sum. 88^a. 'Z dubin mora dalekoga. P. Vitezović, sejnč. 7.

GLUBİŃA, f. vidi dubiňa. — Jedan put u istoga pisca koji upotrebljava i dubiňa. (Purgatorio) imenuje se glubiňa. F. Glavinić, cvit. 359^b.

GLUBŌCICA, f. vidi 1. Dubočica.

GLUBOK, adj. vidi dubok. — U jednoga pisca čakavca XVI vijeka, a u drugoga XVII ima adv. komp. glubje; između rječnika u Bjelostjencu, u Jambrešićevu, u Stuličevu (s dodatkom da je riječ ruska). Poli jednoga studenca gluboka. Naručn. 6^a. Hijeronim odluču glubje i različnije izviditi nauke. F. Glavinić, cvit. 327^b.

GLUBOKI POTOK, m. vidi Duboki Potok.

GLUBOKO, n. mjesto u hrvatskom primorju blizu Bribira. — XIV vijeka. Počanši od Glubokoga v Branišin. Mon. croat. 2. (1809).

GLUGA, f. u zagoneci. Gluga leži, gluga ni; roge ima, vol ni; bilo je, a ovca ni. odgonetljaj: puž. Nar. zag. nov. 180.

GLÜH, glüha, adj. surdus, koji ne čuje. — Akc. *kaki je u gen. taki je u ostaliem nominalnijem oblicima i u složenijem koji su zamijenili nominalne (glühu, glühój itd.), osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u složenoj deklinaciji onaki je kaki je u nominalnom nom. sing. m. (glühí, glühá, glühó, glühóga itd.), ali je gdje gdje (n. p. u Dubrovniku) i drukčiji (glühi, glühá, glühó, glühóga itd.).* — Riječ je praslavenska, ispredi stslav. gluhъ, rus. глухъ, češ. hluchý, polj. głuchy. — Osnova gluh postaje ojačanjem od korijena glъh, vidi kod guhnuti. — Kod većine štokavaca što ne izgovara h, ovo se mijenja na v, ili se (rjeđe) posve izostavlja. oblik bez h prvi je put potvrđen XVII vijeka: glue. P. Posilović, nasl. 5^a; oblik s v XVIII: gluv. F. Lastrić, ned. 444. — U svijem je rječnicima: u Vukovu gluh i gluv, u Daničićevu gluh. — Komparativ postaje nastavkom j, te se h mijenja na š: glüši (kod onoga dijela našega naroda što kaže gluv, j se mijenja na j: glühj; po tome su neki pisci našega vremena zlo načinili i gluhli).

a. adj. a) u pravom smislu, o čeljadetu. Gubafci se očišćuju, glusi slišaju, mrtvi uskranjuju. Bernardin 2. mat. 11, 5. Da bi imil svojščakov svojih gluhe ali slipe. Naručn. 90^a. Prinesoše k nemu nijema i gluha. N. Rašina 154^b. marc. 7, 22. O priludi ter nebozi, ovo li su vaši bozi? slipe, nime, tere glusi. P. Hektorović (?) 108. Koji su gluhi od porođenja. A. Bačić 320. Ne ima gluha gorega, nego koji neće čuti. F. Lastrić, ned. 386. Stanak ho je vaš pridzlamenovan u onomu gluhom nimcu. 337. Koji su se rodili glui, slipe, nime, klasti. M. Dobretić 264. Gluv ne čuje. A. Tomiković, gov. 246. Našao gluh čorava. Nar. posl. vuk. 192. Da je ko gluh, slijep, hrom, iscijelio bi se od one vode. Nar. prip. vuk. 108. — b) u nepravom smislu, o čeljadetu koje čuje, ali neće da sluša i da čuje, ili radi kao da ne čuje. gluh može značiti gotovo što i nemilostiv, kad subjekat neće da sluša čije molbe (vidi Menčetić u Beterin primjer kod bb)). aa) uopće. Ča jedan reciše, ne biše drugi gluh. Đ. Baraković, jar. 10. Ah, ne samo odgovora na me tužbe da ne daje, ma se glui kaže da je od kamenja lutih gora. I. Gundulić 47. Mnoge se pute gluh činiš. M. Zoričić, osm. 46. Kćer ne budi gluha, poslušaj mater. Nar. prip. mikul. 8. — bb) često ono što čeljade neće da čuje stoji u acc. s prijedlogom na. Ti s' gluha na moj cvil. Š. Menčetić—G. Držić 515. Mnogi na moj glas glusi su i tvrdi. B. Kašić, nasl. 100. Gluh na Božje riječi i istine. A. Georgiceo, nasl. 308. Slijep na štete a na molbe gluh. B. Bettera, or. 2. Na sve je to on gluh. F. Lastrić, ned. 337. Gluh na sve nauke, opomene, molbe i pritnje. A. Kanižlić, kam. 34. — cc) ono što čeljade neće da čuje ili neće da radi kao da nije čulo može se izreći infinitivom. Gluh primiti dobro svjetovanje i ponukovanje. M. Divković, bes. 716^b. Poslušat nije gluh. Đ. Baraković, jar. 42. Da sam bio gluh ozvati se tvojemu prisvetomu zvanju. L. Terzić (B. Pavlović) 61. — dd) kad je izrečeno da subjekat neće da nekoga čuje, ime ovoga može biti u instr. s prijedlogom s. Kā je s sva-kijem gluha. P. Kanavelić, iv. 608. — c) o živinčetu; značenje može biti i kao kod b) (u svijem primjerima o zmiji). Zmija stoji gluha kad ju tko zaklina. F. Lukarević 261. A on na priliku zmije glue satiskuje uši. P. Posilović, nasl. 5^a.

Slušni čovik nije, da gluh zmaj. I. Zanotti, en. 40. Ah gluhi poskoci! J. Banovac, pred. 47. — d) o uhu. Mnoga još trebue da ti gluhim uhom mimojdeš. B. Kašić, nasl. 188. Proroci gluhe iskusaše uši Božije na uslišanje. F. Lastrić, test. 868^a. — e) o neživostvari i u pravom smislu, ali češće u prenesenom smislu, kao nemilostiv (ispredi kod b)). Komu se tužim sad? ... Kamenu gluhomu, i vodom studenim. M. Držić 110. Od proljetja stavan cvijete, na moj uzdah priklon' uho, ter stvorenje neka gluho milos stvarat' nauči ta. S. Bobačević 224. Pobjeguche one plavi, koje gluhe na ne tužbu valovitoj po pučini plaha vjetra naglu družbu dostizahu u brzini. I. Gundulić 41. Želizje kovano i gluho i nimo. I. T. Mrnavić, osm. 68. Tebe začu gluho more, tebe povi stijena tvrda. G. Palmotić 2, 440. Zidove nime i gluve. A. d. Costa 1, 269. — f) sa značenjem kao nemilostiv (vidi kod b)) kaže se metaforički i o čemu neživom ili umnom, n. p. aa) o smrti koja se shvata kao da je češade. Ako me gluha smrt izbavit ne bude. Š. Menčetić—G. Držić 518. Gluha i slijepa bez ozira, kud prohodí, sve satira. I. Gundulić 238. Za ovo li, smrti prijeka, gluha mi se vazda kaza, ma nesrećna staros neka mre s hudega sved poraza? 892. — bb) o srcu. Što pomaže glomatnje usta, gdi je gluho srce? M. Divković, bes. 496^a. Ne bi li gluhih srdca uši probio? A. Kanižlić, kam. 189. — g) u prenesenom smislu znači: u kojemu se ne čuje, u kojemu je muk, ali se uz muk misli ujedno kao na nešto neveselo, mutno, tamno. aa) o mjestu gdje ljudi ne žive, gdje se ne čuje ljudski glas. Gluhog spovijedam gori moj nepokoj. M. Držić 20. Moja gorka tužba budi gluhe planine. 401. Iz gluhe puštine satir se moj diže, da vile plemkihe susreta i stiže. I. Gundulić 144. Prem se je htjelo za smrt moju mjesto ovako gluho i pusto. 186. Gluhe gore, pusti luzi, zaplaćite k našoj tuzi. 95. Bez družbe se sred zabiti gluhe ustavih. I. Đorđić, salt. 176. Goru gluho pregazile vojske. Osvetn. 7, 70. — bb) o vremenu, i to o dijelu od noći (oko ponoći) kad je najveći mrak i muk. vrlo često. Ustafši se mučeći u gluho doba noći vazela jest sina moga. Bernardin 58. 8reg. 3, 20. Ti se odpravi u gluho jur doba. M. Vetranić 2, 812. Budući gluho doba od noći. M. Držić 416. U naj gluše noći vrijeme jes primila. G. Palmotić 1, 894. Ti se u gluhe noći doba po pustošnoj skitaš gori. 8, 39^b. Ter po noćnoj gluhoj tmini dođe prežat što se čini. 8, 76^a. Gluho doba noći 'conticinium'. J. Mikaja, rječ. 171^a. Gluho doba od noći. A. d. Bella, rječ. 720^a. Priko gluha noći pristupi k taborima. I. Đorđić, salt. xii. Longobardi u naj gluše doba od noći udriše. ben. 117. Po akšamu baš u gluvo doba. Nar. pjes. vuk. 8, 181. Gluho doba 'die zeit gegen mitternacht, da alles still ist', tempus mediae noctis, cum silent omnia'. Govori se da u gluho doba naj više izlaze vještice i ostale kojekake aveti. Vuk, rječ. 90^a. Gluho doba 'geisterstunde'. u Šulekovu rječniku. — a i uopće o (cijeloj) noći. Noći slijepa, gluha noći, gluhi i slijepu slična meni. I. Gundulić 241. Tmina gluhe noći već prosipa mrake svoje. G. Palmotić 1, 896. I s gluhe će tako noći u nesbuku svitlost doći. A. Vitajčić, ist. 30^a. — cc) o gozbi, svadbi, piru, kad nije dosta veselo. Možeš zovnut i ženskoga uha jer je prez diih pir i gostba gluha. M. A. Rejković, sat. F4^a. Samo svadba pa i ta biva veoma gluva kao udovička. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 58. — h) od pasivnoga značenja može biti preneseno na aktivno, te se kaže o sveku, glasu, kad je vrlo dubok i nizok, pa

s toga i nejasan a ujedno i zaglušuje. S romonom gluha tijeka ugađaju zlatne žice. N. Marči 11. Tleušice zuječ gluhom tuthavom. M. Pavlinović, razl. spis. 410. može biti da amo spada i ovaj primjer: Trijesi izmećuć grome na stotine gluh vaskolik aer čine. B. Bettera, or. 20. — i o spravi s koje postaje zvuk. Htjede Luka da na dale stupa, pa i gluhe posvoji lubarde. Osvetn. 2, 180. — slično je i ovo: Već ponese gluho topuzinu. Nar. pjes. juk. 189. A Hrnica gluvu načatinu. 822. Topuz je gluh, jer mu udarac ne odaje nego mrtvo lupa: 'A jamiše gluve topuzine'. M. Pavlinović. — i) u prenesenom smislu širi se daje značenje, te u nekim osobitijem slučajevima može značiti kao nesavršen, kojemu nečega nedostaje, n. p. aa) o mislima, djelima, kao da znači što i taman ili može biti zaludan. Ostavimo se od ove gluhe i nepodobne razmišljenosti. Naručn. 95^b. Misli gluše od noći. I. Đorđić, uzd. 57. Pa se maši gluha pustolovja. Osvetn. 5, 9. — bb) jelo je gluho, kad nije osoljeno. M. Pavlinović. — cc) uopće. Zač mi je sve krno i gluho bez tebe. M. Vetranić 2, 818. — k) gluha nedjela zove se nedjela dana ispred cvjetne. Glühā nedjela 'die woche vor der palm-woche', hebdomas quae praecedit hebdomada palmarum', cf. bezimena nedjela, glušnica. Vuk, rječ. 90^a. (Časni) posti traju sedam nedjela, od kojih prva se nedjela zove: 'čista', ... peta: 'gluva' ... M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 5. — i nedjela (dan) prije cvijeti. Gluha nedjela 'domenica della passione'. S. Budmani 419^a. — l) stoji kao pridjev uz neka imena bifaka (radi značenja isporodi i)): gluhi bor, vidi bor, a (I, str. 518^b). — gluha smreka, gluhi smriječ, vidi smreka, smriječ.

b. adv. glúho. — komp.: glúhš (glúvš). — između rječnika u Belinu ('surde' 689^a) i u Stuličevu. a) vidi a, g) bb). Noćas kada gluho noć zemju mračaše. I. T. Mrnavić, osm. 58. — b) vidi a, h). Gluho puška puca, kad se hitac ne razliježe. M. Pavlinović.

1. GLUHA, f. Vicia cracca L., grahorina, divlja sitna grašica. — isporodi glušina. Gluha, Vicia cracca L. (u Vinkovcima), v. glušina. B. Šulek, im. 92.

2. GLUHA (gluva), f. Accentor alpinus Bechst., vrsta male ptice. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 25.

3. GLUHA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kruševackom. Livada u Gluvi. Sr. nov. 1875. 631.

4. GLUHA, m. vidi Gluho.

GLUHAC, glúha, m. vidi gluhak. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Rjelostjenčevu: kod gluhak, i u Vukovu: (gluhac i gluvac), vide gluhak. Prvi gluhac povoljni duhovno bi Adam i Eva. F. Lastrić, ned. 843. Ne ima većega gluvca, nego koji neće čuti. 843. Uči pravoj da b' i gluhece vjeri. Pjev. crn. 829^a. — I kao nadimak i prezime. I ta kuća do komšije Gavrla Gluvca jest. Glasn. ii, 1, 26. (1807). A povede Gluvca Mihaila. Nar. pjes. vuk. 4, 265. Mijailo je bio naglup, za to mu je i ime dato 'Gluvac'. M. Đ. Miličević, srb. 468.

GLUHAČ, m. vidi gluhi smriječ kod smriječ. Gluhač, češ. hluchávka (= Lamium), vrst smriječa bez bodeljika (Danilo), Juniperus phoenicea L. (Sabljar). B. Šulek, im. 92.

GLUHÁČA, f. vidi 1. glušica, b, a). Smokva-gluhača, sicomoro (iz rukopisa), Ficus carica silvestris L. B. Šulek, im. 865.

GLUHÁČ, gluháča, m. vidi gluhak. — U naše

vrijeme i u *Vukovu rječniku*: (gluhač i gluvač) vide gluhak. Nije gluhač da ne čuje Mirko. Osvetn. 3, 188.

GLUHAČA, *f.* gluho žensko čefade. — *isporedi* gluhi. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'surdastera, surdula, semisurda' kod gluhak.

GLUHAČI, *m. pl.* zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. Gluvači. K. Jovanović 159.

GLÜHÂD, *f.* neplodno žito. — *isporedi* gluhi. Otišlo bi žito u gluvač, kad bi se čudo gnojilo (izraslo bi divlje). u Šibeniku. M. Pavlinović.

GLUHAĐE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Gluvađu. Sr. nov. 1866. 625.

1. GLUHAJA (gluvaja), *f.* vrsta velike zmije, koja se zove i brabor. M. Bogović. — *vidi* blavor.

2. GLÜHAJA, *m.* *vidi* gluhak. 'Misli gluvaja, da je sve selo uzeo pod arendu'. u *Dobroselu*. M. Medić.

GLÜHÂK, gluhâka, *m.* gluh čovjek (ovako je značenje u *Stuličevu* i u *Vukovu rječniku*, a u ostalijem je rječnicima: nagluh čovjek). *isporedi* gluhac, gluhac, gluho (s istim značenjem). — *Akc.* *kaki* je u *gen.* *taki* je u ostalijem padežima, osim *nom. sing.* i *voc.* glühâče, glühâci. — *U rječnicima*: u *Bjelostjencevu*: gluhak, gluhac, 'surdaster, surdulus, semisurdus'; u *Jambrešićevu*: 'surdaster'; u *Voltićjinu*: 'sordastro, mezzosordo', 'halbtaub'; u *Stuličevu* (s dodatkom da je uzeto iz *Habdelićeva*): 'surdus, auribus captus'; u *Vukovu*: (gluhak i gluvak) 'der taube', 'surdus'. — *Kao prezime* od xvi vijeka. Ivan Gluhak. Mon. croat. 300. (1595). Gluhak. Schem. zagr. 1875. 210. — *U jednoga pisca našega vremena* kao ime nekoj bubici: Agonum Bon. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 8. 40.

GLUHAKOVIĆ, *m.* prezime. — *U jednoga pisca našega vremena*. Kuzman Gluvaković. M. Đ. Miličević, zim. već. 269.

1. GLÜHAN, glühna, *adj.* gluh. — *Akc.* se mijenja u složenijem oblicima: glühni, glühnôga itd. — *Od xviii vijeka*, a između rječnika u *Voltićjinu*: gluhno slovo 'consonante', 'mitlauter', i u *Stuličevu*: 'surdus, auribus captus' s dodatkom da dolazi u *Đorđića* (? *Gamačića*?). a) o slovu koje ne glasi samo po sebi, već uz drugo (glasno), suglasniku. — u jednoga pisca xvii vijeka i u *Voltićjinu rječniku*. Sva ova slova razdjeljuju se u slova glasna i slova gluhna. R. Gamačić A8b. 'U' jest slovo glasno, 'v' gluhno. C4b. — b) gluhna nedjela, *vidi* gluha nedjela (kod gluh, a, k)). u *Vukovu rječniku*. 90a.

2. GLÜHAN, *m.* *vidi* gluhak. — *U Parčićevu rječniku*: 'sordacchione'.

GLÜHÂR, gluhâra, *m.* neka šuma poput smirjeća. M. Pavlinović. I zbirajuć u mutnom gluharu zrno po zrno. M. Pavlinović, razl. spis. 63. *vidi* gluhač.

1. GLÜHARA, *f.* a) *vidi* gluharka. — u jednoga pisca našega vremena (u *Vukovu rječniku* stoji ova riječ odmah ispred gluharka, ali tako kao da je Vuk htio kazati, da ne zna što joj je značenje; kod gluvara ima samo vide gluhara). Divja patka ili gluvara 'anas boschas', 'die wilde ente oder stockente'. J. Ettinger 229. — b) vrsta glive. Gluhara (prema nem. täubling), Russula Fr. (Janda). B. Šulek, im. 92. Gluhara 'täubling' ('Agaricus emeticus'). u *Šulekovu rječniku*. — c) selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 188.

GLÜHÂRKA, *f.* u *Vukovu rječniku*: gluharka,

(u Srijemu) nekaka divlja patka 'art wilde ente', 'anatis genus'. — *isporedi* gluhara, a).

GLÜHAST, *adj.* nagluh, *dem.* gluh. — *U rječnicima*: u *Bjelostjencevu* ('surdaster, surdulus, semisurdus'), u *Voltićjinu* ('semisordo, sordastro', 'halbtaub'), u *Stuličevu* s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenceva*.

GLUHAT, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom. Niva kod Gluvata. Sr. nov. 1875. 635.

GLUHATI, gluham, *impf.* u *Stuličevu rječniku*: v. glušiti. — *nepouzđano*.

GLUHA VAS, *f.* ime nekakvu mjestu xiv rijeka (Gluha Vasa). Da uzimlju za vsako godište na Svetom Sredi po 200 kaba soli, i da uzimlju na vsako godište u Gluhov Vasi po 50 nadla gvozdića. Deč. hris. 61.

GLUHAVCI, *m. pl.* ime mjestu. — *Prije našega vremena*. Gluhavci. S. Novaković, pom. 130.

GLUHAVICA, *f.* u *Daničićevu rječniku*: 'Gluhavica', neko mjesto na koje je išla trgovina iz Dubrovnika i u kojem 1896 bješe kadija i carina: 'u Gluhavici' (Spom. sr. 1, 5). pogriješka je na jednom mjestu 'Gluhlavica' (1, 4).

GLUHCI, *vidi* Glukci.

GLUHČIĆ, *m. selo* u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 14.

GLUHICA, *f.* ime mjestu prije našega vremena. Gluvica (više, 'v' stoji, 'h'). S. Novaković, pom. 130.

GLUHIĆ, *m.* prezime. — *Od xvii vijeka*. Od mene, Ahmeta Gluhica bajraktara Dubice grada. Starine. 11, 187. (oko 1681). Gluić. Schem. seben. 1875. 26. Gluvić. M. Đ. Miličević, let. već. 67.

GLÜHÎ DÔ, *m.* pleme i selo u Crnoj Gori u crmničkoj nahiji. Glasn. 40, 19. 20. — *Pomije se prije našega vremena*. Ot Gluhoga Dola. Starine. 10, 23 (god. ?). Iz Gluhoga Dola. V. Vrčević, niz. 179.

GLÜHNA, *f.* nadimak gluhome ženskom čefadetu. — *U naše vrijeme* u Dubrovniku. P. Budmani.

GLUHNÜCE, *n.* djelo kojim se gluhne. — *U Šulekovu rječniku*: 'taubwerden'.

GLÜHNUTI, glühnê, *impf.* surdescere, *postajati* gluh, *impf.* ogluhnuti. — *isporedi* guhnuti. — *Akc.* se ne mijenja (aor. 2 i 3 *sing.* glühnû). — *Od xvii vijeka*, a između rječnika u *Belinu* ('obsurdesco' 118a), u *Stuličevu* ('obsurdescere'), u *Vukovu* (gluhnuti i glunuti 'taub werden', 'surdescere'). Taki glunu na riječi božjoj. S. Margitić, fal. 164.

GLÜHO, *m.* *vidi* gluhak, gluhac (uprav je ipokoristik). — *Akc.* se mijenja u *voc.* glüho. — *U Vukovu rječniku*: vide gluhak. — xvii vijeka kao nadimak ili prezime. Da nigdar nije k nemu Gluho dohodil. Starine. 11, 104. (1662). drugi su padeži kao da je *nom.* Gluha. Iščite Gluhu. Starine. 11, 105.

GLUHOČA, *f.* surditas, osobina onoga koji je gluh. — *isporedi* gluhota. — *Akc.* se mijenja u *dat. sing.* glühöci, u *acc. sing.* glühöcu, u *voc. sing.* glühöco, u *nom., acc., voc. pl.* glühöce, u *gen. pl.* glühöča. — *Od xvii vijeka*, a između rječnika u *Mikašinu*, u *Belinu* 689a, u *Voltićjinu* (griješkom gluhöca i gluhöca), u *Stuličevu*, u *Vukovu* (gluhöca i gluvöca). Ova gluhöca vele je teška i mraka Bogu svemogućemu. M. Divković, bes. 716b. Kako se duša od gluhöce liči. S. Margitić, fal. 178. Vidite gluhöcu i otvrdnutje u zloći. F. Lastrić, ned. 387. Nastojacemo ne bi li i danas izličili po sriči od ove gluhöce. 342.

Gluoći likarija. J. Vladimirović, lik. 18. Gluhoća onoga koji uši ima i ne čuje, jest dilo griha. Đ. Rapić 438.

GLUHOČSTVO, *n.* gluhoća. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

GLUHODOLANIN, *m.* čovjek iz Gluhoga Dola. — *plur.:* Gluhodolani. — *Od prije našega vremena.* Ot nase popa Mraičeka Nikova i svijeh Gluhodolaneh. Starine. 10, 23. (god. ?) Od Stanka Tomaševa Gluhodolanina. V. Vrčević, niz. 185.

GLUHONIJE, *adj.* surdus mutusque, gluh i nijem. — *Složeno po zapadnijem evropskijem jezicima.* — *U Šulekovu rječniku:* 'taubstumm'.

GLUHONIJEMAC, gluhonijemca, *m.* gluhonijem čovjek. — *U Šulekovu rječniku:* 'taubstumme'.

GLUHONIJEMNICA, *f.* učilište (zavod) za gluhonijeme. — *U Šulekovu rječniku:* 'taubstummenanstalt'.

GLUHONOĆE, *n.* gluho doba, *vidi* gluh, *a, g) bb.* — *U Stulićevu rječniku:* 'conticinium'. — *slabo pouzđano.*

GLUHOŃA, *m.* gluh čovjek (*s nekijem preziraŃem, gotovo kao psovka*). — *U Stulićevu rječniku:* 'perfecte surdus', *i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GLUHOPŃDA (gluhopŃda), *m. i f.*, *vidi* gluhopŃda. B. Mušicki.

GLUHOPŃDA, *m. i f.* psovka čeljadetu što je gluho ili neće da čuje. — *ispoređi* gluhopŃda. — *U Vukovu rječniku:* gluhopŃda i gluvopŃda, 'schimpfwort für einen der nicht hört oder hören will'.

GLUHOSLOVA, *f.* *vidi* gluhoslovo.

GLUHOSLOVO, *n.* *vidi* gluhno slovo kod 1. gluhan. — *U Belinu rječniku* ('consonans' 220b). — *nepouzđano.* — *Iz ovoga je Stulli (vaŃa da slo pročitavši) naćinio za isto znaćenje* gluhoslova, *kaje je sasma nepouzđano.*

GLUHOST, *f.* *vidi* gluhoća. — *U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Belinu 689a, u Bjelostjenćevu (kod gluhota), u Stulićevu (iz Belina).* Od ove gluhosti i otvrdnutja lijeći primilostivi Bog. M. Divković, bes. 45a. — *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* 'taubhoit'.

GLUHOTA, *f.* *vidi* gluhoća. — *Rijeć je praslavenska, ispoređi stslav. gluhota, rus. rayxota, češ. hluchota, polj. gluchota.* — *Između rječnika u Bjelostjenćevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu (s dodatkom da je rijeć ruska), u Vukovu (gluhota i gluvota), u Danićićevu.* Ot gluhote. Sredovj. jek. jag. star. 10, 101.

GLUHOVET, *f.* Coronilla emerul L., *neka trava, ispoređi* žuta šibika (kod šibika), zanovijet. Gluhovet, Coronilla emerul L. (Vodopić). B. Šulek, im. 92.

GLUKCI, *m. pl.* zaselak u Srbiji u okrugu užićkom. K. Jovanović 152. — *Može biti da je pravi oblik* Gluhci.

GLUM, *m.* *vidi* gluma. — *U jednoga pisca xvii vijeka, a iz neġa u Stulićevu rječniku gdje stoji:* v. glumac (?). Tma, oġaŃ, sumpor, pal, strašar: glum ki glumi, zato je zvan pakal. Đ. Baraković, vil. 313.

GLŃMA, *f.* jocus, šala, veseje, igra. — *Osnova je praslavenska, ispoređi stslav. glumъ, gluma, glumiti se, rus. глаумъ, глаумить, češ. hluma (gaulker').* — *Radi postaŃa ispoređi stnord. glaumr, anglosaks. gleam; korijen je indoevropski:* ghleu, *ispoređi* grć. χλεϋν, lit. glaudas,

stnord. gly, anglosaks. gleo, gleov. — *Od xv vijeka. a) uopće.* U zli glumi est svada, a u svadi boj. Pril. jag. ark. 9, 189. (1468). Boje je ćlovćku jisti zeleno zelje i neposojeno s mirom i s radostju i s veseljem i s glumu i sa smćhom. 140. Njeki laže za hitros(t) ali za glumu. Zborn. 5a. Nije šala ni gluma ni tašta isprazos. M. Vetranić 1, 482. Svu noć u igri i glumah projdoše. P. Zoranić 40b. Šali šalom, glumi glumom, ne tić rukom. (D). Poslov. danić. 120. — *b) kasmije je znaćenje: nešto smiješno što se ćini ili govori pred svijetom, namjerom da se na ono smiju (u rječnicima s osobitijem znaćenjem: komedija).* — *u Belinu rječniku* ('comedia' 204a), *u Voltigijinu* ('commedia' 'lustspiel'), *u Stulićevu* ('comedia'). — *c) stjeri. u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* 'gaukelei; gaukereit'.

GLŃMAC, glŃmca, *m.* coprea, sannio; tibicen; histrio. — *Akc. se mićeŃa u voc. glŃmće, glŃmci, i u gen. pl. glŃmća.* — *Postaje od glum ili od gluma nastavkom* ica. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vranćićevu* ('histrio'), *u Mikaćinu* ('histrio, comicus'), *u Belinu* ('tibicen' 565a, 'astulator' 782b), *u Bjelostjenćevu (kod glumać), u Stulićevu* ('suonatore di piffero', 'auletes'), *u Vukovu* ('schauspieler', 'histrio' s dodatkom da se govori u Dubrovniku), *u Danićićevu* ('glumac', 'scenicus'). — *Gdjegdje se nalazi m promijeŃeno na n ispred c:* glunće. N. Najlašćović 1, 200; glunci. J. Palmotić 308. *a) čovjek koji (po svojem zanatu) govori i radi što smiješno pred svijetom, namjerom da se svijet smije. ovo znaćenje vaŃa da je u ovom primjeru:* Poslahs moje glumce Radoja Vukosajla z družboma na vaše svete, neka nam ste veseli. Mon. serb. 557. (xvi vijek). *u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* 'possenreisser'. — *b) svirać, osobito koji svira na viru. u Dubrovniku od xvi vijeka.* A sad, glumci, vas molimo, spravte dipla da se sviri. M. Vetranić 1, 247. Uhićmo se poigrati, a ti, glunće, nu nam sviri. N. Najlašćović 1, 200. Sviri, glumće vesejaće. M. Držić 59. Bez mene se ne more oženit nitko kako bez glumca. 403. Tebe su dozvali za glumca pastiri, ki ne imaš sviral, ni ko se znaš sviri?! I. Gundulić 137. Poćni ti naj prije (sviriti), natjecat' ki se hoć'; ki od nas dobije, na pir će glumac poć'. 138. Jako glumac, jaće bubaŃ, a naj jaće nevjesta. (Z). Poslov. danić. 37. — *c) histrio, čovjek koji u teatru pred svijetom govori, pjeva, igra iđ. vaŃa da je ovo znaćenje u ovijem primjerima:* Bezobrazni glumci i mimi. J. KavaŃin 172b. Kad ćini zanat nećasni i potišćen koga mu roditelj nije ćinio, kako na priliku biti glumcem to jest cavom. Stat. polj. ark. 5, 317. (1725). Ant. Kadćić 438. — *d) onaj, koji se prikrade loŃnici (gdje spavaju mladenci) do prozora i sluša tri prve večeri, zove se glumac ili prislušnik. u Lijeveu. S. I. Pelićanović. javor. 1880. 690. — e) prezime. Ispod kule Glumca Osman-age. Nar. pjes. vuk. 3, 97. Glumac, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. J. Bogdanović. u Dubrovniku od prije našega vremena. P. Budmani.*

1. GLŃMĂĆ, glumăća, *m. vidi* glumac. — *U Bjelostjenćevu rječniku* ('histrio, ludio, ludius, jocular, comedus, scenicus'), *u Jambrešićevu* ('istrio'), *u Voltigijinu* ('commediante, gesticolatore', 'schauspieler').

2. GLUMĂĆ, *m.* selo u Srbiji u okrugu užićkom. K. Jovanović 157.

GLUMĂĆITI, glŃmăćim, *impf.* raditi kao glumac. — *U Voltigijinu rječniku:* 'gesticolare, capriolare, gesteggiare', 'gaukeln'.

GLUMAN, glumna, *adj.* koji pripada glumi, šafv. — Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu: jocosus, jocularis'. (Koni) ne bihu sklitivi, da glumna vijeda. M. Marulić 14. Ki su glumni ter vitreć luduju. B. Krnarutić 20. — *adv.* glumno. Jigre činiti ali glumno besiditi. P. Zoranić 18^b. Da nam se ne grusti ali pojmo ali glumno besidimo. 56^a.

GLUMANĖ, *n.* vidi sijeri, uprav verbalni supstantiv od glagola glumati. — U Šulekovu rječniku: ,gegaukel'.

GLUMĀR, glumāra, *m.* vidi glumac. — U Stuličevu rječniku (v. glumitelj), a u naše vrijeme u Šulekovu: ,gaukler'.

GLUMĀRČE, glumārčeta, *n. dem.* glumar. — U Šulekovu rječniku: ,gaukelmännchen'.

GLUMĀRICA, *f.* u Šulekovu rječniku: a) žensko čelade kao glumar, ,gauklerin'. — b) Rhinanthus L., neka biljka, vidi zvonce, zvonac, šušakavac ,rachenblume' (Mimulus). — načineno po latinskom imenu mimulus.

GLUMĀRIJA, *f.* osobina, radnja onoga što je glumar. — U Parčičevu rječniku: ,cerretaneria'.

GLUMĀRITI, glumārīm, *impf.* raditi kao glumar, biti glumar. — U Belinu rječniku (histrionem agere' 204^a), u Voltigijinu (fare il commediantio' ,den schauspieler machen'), u Stuličevu (v. glumiti iz Belina).

GLUMĀRNICA, *f.* šatra gdje se glumari. — U Šulekovu rječniku: ,gaukelbude'.

GLUMĀRSKI, *adj.* koji pripada glumarima, koji je kao što biva u glumara. — U Belinu rječniku (samo *adv.* glumārski ,comice' 204^b) i u Voltigijinu (,comico' ,komisch'). u naše vrijeme u Šulekovu: ,gaukelhaft'; glumarska torba ,gaukel-tasche'.

GLUMĀRSTVO, *n.* osobina onoga što je glumar, djelo kojim se glumari. — U Stuličevu rječniku: ,ars ludicra, mimorum vel histrionum ars'; u naše vrijeme u Šulekovu: ,gaukelkunst'.

GLUMATI SE, glumām se, *impf.* postaje od glum ili od gluma. a) u Stuličevu rječniku: ,se exercere, alicui rei assuescere' (?) s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — b) u naše vrijeme: šaliti se? rugati se? Glumati se, ital. burlare. J. Bošković.

GLUMCI, Glumācā, *m. pl.* mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 136. Livada u Glumcima. Sr. nov. 1861. 786.

GLUMČEV, *adj.* koji pripada glumcu. Izmamio Glumčevu (vidi glumac, e) Fatiju. Nar. pjes. vuk. 3, 101.

GLUMČIĆ, *m.* prezime. isporodi glumac, e). F. Jukić, zemj. 142. i s n mj. m: Glunčić. Schem. rag. 1876. 64.

GLUMČITI, glumčīm, *impf.* raditi kao glumac. — U poslovi dubrovačkoj xviii vijeka, gdje znači svirati, vidi glumac, b). Bumhi u surlu, glumči u bubu. (Z). Poslov. danič. 10. i s n mj. m: Ili ti ga bumhit' ili glunčit', nije ti ga tu. (Z). 32.

GLUMETAN, glumetna, *adj.* vidi gluman. — Na jednom mjestu xviii vijeka. (Dijeli) glumetnomu dukat hincu, siromahu nijednu mincu. J. Kavašin 11^a.

GLUMINA, *f.* ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 164. — b) selo u Hercegovini u Popovu poju. Schem. ragus. 1876. 60. zove se i Glumine, pl. S. Novaković, obl. 44.

GLUMITEĻ, *m.* vidi glumac. — U Stuličevu rječniku: ,histrion, mimus, circulator' s dodatkom da je riječ ruska.

GLUMITEĻAN, glumiteĻna, *adj.* vidi gluman. — U Stuličevu rječniku: v. gluman. — nepouzvano.

GLUMITI, glumīm, *impf.* raditi kao glumac. — Od xvi vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Stuličevu: ,far da ciarlatano', ,histrionem agere'.

a. *aktivno.* a) sa značenem sprijeda kasnijem. Strašan glum ki glumi. Đ. Baraković, vil. 313. Glumi glumac, ne hiće rukam. (D). Poslov. danič. 24. Šali šalom, glumi glumom, ne tič' rukom. (D). 120. u Šulekovu rječniku: ,possen reissen'. — b) *svirati* (vidi glumac, b)). Ne može se i glumit' i bumhit'. (Z). Poslov. danič. 74. Pada ga i bumhit' i glumit'. (Z). 93. — c) objesiti se i mućati, tvrdoglavu u sebi dupsti. M. Pavlinović.

b. sa se, *refleksivno*, šaliti se. Ptolomej tu stoje, glume se reče: ,Caru Aleksandra, daj mi među ženami ovimi carstvovati'. Aleks. jag. star. 3, 298.

GLUMĻĖNE, *n.* djelo kojim se glumi. — U Stuličevu rječniku: glumleñe jocus, jociatio, risus' s dodatkom da je riječ ruska; glumleñe ,exercitatio, exercitium' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

GLUMĻIV, *adj.* vidi gluman. — U jednoga pisca xvi vijeka. Da ne on glumĻivi i blagoviti, da tužni i jadovni svakomu vidit bih. P. Zoranić 2^a. U raskošu i glumĻivu govorenju sfoju lipost prezrazborno hvaleći. 8^b.

GLUMPĀK, glumpāka, *m.* vidi glupak. — U Bjelostjenčevu rječniku: lud, ludjak, budalak, zablenut ,stupidus, bardus, stolidus' itd., i u Stuličevu (iz Bjelostjenčeva): v. budala.

GLUMPAST, *adj.* vidi glupast. — U Bjelostjenčevu rječniku: ,stolidus, stupidus'; *adv.* glumpasto; i u Stuličevu.

GLUMPAV, *adj.* vidi glumpast. — U Bjelostjenčevu rječniku: samo *adv.* glumpavo kod glumpasto.

GLUMPEŽ, *m.* u Bjelostjenčevu rječniku kod glumpak.

GLUMSKI, *adj.* vidi gluman. — U Stuličevu rječniku: samo *adv.* glumski, v. glumno. — nije dosta pouzdano.

GLUNČ-, vidi glumč-.

GLUNTA, *f.* puška. — isporodi glonta. — U jednoga pisca našega vremena. Glunte sjaju, a zjaju lubarde. Osvešt. 2, 111.

GLŪP, glŭpa, *adj.* stupidus, slabe, tupe pameti, lud. — *Akc.* kako je u gen. tako je u ostalijem nominalnijem oblicima i u složenijem što zamjenjuju nominalne, osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom; u složenijem je oblicima akcenat onaki kako je u nominalnom nom. sing. m. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. glupъ, rus. глупый, češ. hloupý, polj. głupi. — U nas se javlja od xviii vijeka (naj prije u pisca koji upotrebljava riječi i iz crkvenoga i iz ruskoga jezika), a u naše vrijeme istina čuje se kod naroda, ali može biti samo gdje gdje u Lici; sa svega toga ne znam, jeli prava narodna riječ ili je u novije vrijeme uzeta iz crkvenoga ili iz ruskoga jezika. — Nije ni u jednom rječniku. Kakva je bedna stvar glupo sujevjerije! D. Obradović, sav. 10. Prodi se bezakoña, o narode čori i glupi. S. Ľubiša, prip. 244. Pak ih náda

lakovijerne krijepi, glupa hrabrost, jer od zla ne strepi. Osvetn. 4, 55. 'Glup kao meded'. u *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. i u *Šulekovu rječniku*: 'dumm'. — *Komp.*: gluplji. Koli-ko je više jedan čovek glupli. D. Obradović, sav. 68. — *Adv.* glupo. Glupo misliti. P. Bolić, vinodj. 2, 326.

GLUPAČINA, *m. augm.* glupak. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

GLUPĀK, glupāka, *m. glup* čovjek. — *U pisaca našega vremena*. Zvekani, glupaci, prostaci. M. Đ. Miličević, zim. već. 248. i u *Šulekovu rječniku*: 'dummbart'. i u *Lici*. J. Bogdanović.

GLUPAN, *m. vidi* glupak. — *U Šulekovu rječniku* 'pinsel'. — *U jednoga pisca našega vremena kao ime nekog bubici*. Glupan, Xyloterus Er. J. K. Šloser, faun. kor. 509. 517.

GLŪPAST, *adj. vidi* glup. J. Grupković.

GLUPĀŠTVO, *n. osobina onoga koji je glupak*. — *U jednoga pisca našega vremena*. On vješto počne navraćati glupaštvo puka na svoju korist. S. Ćubiša, prip. 92.

GLŪPCIT, *adj. augm.* glup. — *U Šulekovu rječniku*: glup glupcit 'erdumm'.

GLŪPLETI, glupīm, *impf.* postajati glup. — *U Šulekovu rječniku*: 'dummen'.

GLŪPOŃA, *m. vidi* glupak. — *U jednoga pisca našega vremena*. Taj glupoŃa kako je moglo misliti da će taj postati? S. Tekelija, letop. mat. sr. 120, 18.

GLŪPOST, *f. osobina onoga koji je glup, vidi* ludost. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz bukvara)*. Ostali bi do danas u prvoj gluposti. D. Obradović, živ. 13. S Muhamedom i glupost u glavu. P. Petrović, gor. vijen. 38. i u *Šulekovu rječniku*: 'dumtheit'.

GLUSINAC, Glusina, *m. seoce u Bosni ne daleko od Rogatice*. Od Rogatice u Glusina ima 5 (sahata), od Glusina do Hana pod Romanijom 2. Glasn. 21, 300. Severozapadno odavde (od Rogatice) na niskom brežuljku od glasinakog slemena prema ravnicama ima nekoliko kuća — Glusina. 301.

GLUŠAC, glušca, *m. vidi* gluhač. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* glušća. — *Postaje od gluha nastankom ьъ pred kojim se h mijenja na š.* — *Od xiv vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Vrančićevu (surdaster), u Belinu (surdus 689*), u Bjelostjencu (kajkavski glušec, v. gluhač), u Stuličevu (1. 'vir surdus'. 2. 'avena fatua').*

a. *gluh* čovjek. Pripovida se kako jednoga glušca i nima izliči. Postila. idb. Zamijerna djela njegova u čuvenju od glušaca. A. Gučetić, roz. jez. 5. Što zlamenuje ovi glušac i nijemac. M. Divković, bes. 715b. I glušac čujava kad mu se dava. (D). Poslov. danić. 28. A ja kakono glušac ne čujah i kakono nimac ne otvorih usta moja. L. Terzić 92. Uši glušcima otvoriše se. S. Rosa 7b. Glušci, jednoruči, beznošci. Ant. Kadčić 25.

b. *kao muški nadimak ili prezime*. Hranjko Glušec. Deč. hris. 58. Martina Gluša. Mon. croat. 47. (1405). U smrt gospodina Savka Mišetića Gluša. D. Zlatarić 96a.

c. *ime nekijem pticama*. a) *Columba palumbus L., vrsta goluba*. Glušac, *Columba palumbus*. Slovinac. 1880. 31b. Glušac, grinač, želudar, tutin, *Columba palumbus*. D. Trstanić. — b) *Šarac glušac, Lanius excubitor*. D. Kolombatović, progr. spal. 1880. 12.

d. *Avena fatua L., ovsika*. — *U Stuličevu rječniku, a u naše vrijeme u Šulekovu*: 'gauchhafer'.

e. *selo u Bosni u okrugu Dohe Tusle*. Statist. bosn. 158.

GLUŠAČKI, *adj. koji pripada mjestu Gluščica*. S. Novaković. Glušačka (opština). K. Jovanović 178.

GLUŠAK, *m.* Juniperus sabina L., *gluhi smriječ, somina*. Glušak (glučac), češ. hlušice (= Prunus damascena), savina (Danilo), Juniperus sabina L. (Visiani). B. Šulek, im. 92.

GLUŠALO, *m. u Stuličevu rječniku*: v. zaglušalo.

GLUŠAN, glušna, *adj. gluh*. — *Od xviii vijeka*. U nediju glušnu. A. Kanižlić, bogoljubn. 283. U petu korizmenu iliti glušnu nediju. 289. Glušna doba, gluho doba. M. Pavlinović. Ja povrgoh zelene dubrave, ter u ove glušne padoh klance. Osvetn. 1, 5.

GLUŠAST, *adj. vidi* gluhač. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Ni veće šaljimo glušastim mojenja. I. T. Mrnavić, osm. 125.

GLUŠATI, glušam, *impf. u Stuličevu rječniku*: v. glušiti. — *nepouzđano*. — *U naše vrijeme kod ugarskih Hrvata kao da znači što i gluhnuti*. Glušale su place, vse se 'e strošivalo. Jačke. 202.

GLUŠCA, *f. selo u Hercegovini u okrugu sara-jevskom*. Statist. bosn. 26.

GLUŠCI, Glušća, *m. pl. ime mjestima u Srbiji*. a) *selo u okrugu šabačkom*. K. Jovanović 178. — b) *zaselak u okrugu užičkom*. 152. — c) *zemlja pod livadama u okrugu biogradskom*. Livada u Glušcima. Sr. nov. 1865. 248.

GLUŠČEVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Srbiji*. L. Stojanović.

GLUŠČIĆ-BRIJEG, *m. seoce u Hrvatskoj blizu Noršić-sela*. Schem. zagr. 1875. 199.

GLUŠEVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Petar Glušević. Rat. 260.

1. GLUŠICA, *f. žensko prema glušac*. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* glušća. — *Od xviii vijeka*. a. *gluho žensko češće*. — *U Belinu rječniku 689* i u Stuličevu (mulier surda)*.

b. *smokva glušica, ime nekijem biškama*. a) *divlja smokva*. — *između rječnika u Belinu (fico sciapito, marisca 318b)*. Smokva-glušica divja, caprifico, fico selvaggio (Skurla), Ficus carica silvestris L. B. Šulek, im. 365. Glušica, (u trebiškoj nahiji) smokva divjaka, raste obično krajem rijeke. N. Dučić. — *isporedi* gluhača. — b) *Agave americana L., isporodi* smokva indijanska. — *u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani. Smokva-glušica, Agave americana L. Čas. čas. muz. 1852. 2, 61. B. Šulek, im. 365.

c. *glušice ili inglizece zovu Crnogorci puške ostraguše Martinijeve sisteme, jer se ne čuju daleko*. Sr. zora. 1879. 4, 64.

2. GLUŠICA, *m. prezime*. — *U Lici*. J. Bogdanović.

GLUŠILO, *n. vidi* gluhoća. — *Od xviii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu*. I od glušila i od nijemstva ozdravio ga je. S. Rosa 97b. Duhovno glušilo. I. M. Mattei 195. 'Sve mi je nekakvo glušilo u ušima danas'. u *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

GLUŠINA, *f. vidi* 1. gluha. Glušina, Vicia cracca L. (Pančić), v. gluha. B. Šulek, im. 92.

GLUŠINA, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom*. Razdijel. kr. 10.

GLUŠITI, glūšim, *impf.* činiti da ko bude gluh, *impf.* zaglušiti. — *Akc.* *kaki je u praes. taki je u impf.* glūšāh, u *aor.* 2 i 3 *sg.* glūši, u *part. praet. pass.* glūšen; u *ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf.* — U naše vrijeme, a između rječnika u *Voltiđijinu* (assordare, stordire, sturbare, betäuben) i u *Stuličevu* (exsurdare).

a. *prelazno, sa značenem kazanjem sprijeda.*

a) *aktivno.* Neka kuka, neka selo gluši do Đurdeva dana. *Osvetn.* 1, 70. Tko će bubat, nek svatove gluši? 2, 129.

b) *sa se, refleksivno, pokrzivati se kao gluh, ne htjeti slušati.* aa) *s dativom.* u naše vrijeme u *Dubrovniku.* „Slušaj me, nemoj mi se glušiti“. P. Budmani. — bb) *s prijedlogom od.* u *Sulekovu rječniku:* glušiti se od koga, gegen die bitten eines andern taub sein (kod taub).

b. *neprelazno, kao gluhnuti.* Kad si mili surla, vse selo mu gluši. Jačke. 19. Gluši zemlja s hiljada glasova. *Osvetn.* 4, v. Sasu vatru u maglu krvavu, nek se puši i poljana gluši. 7, 59.

GLUŠNICA, f. *vidi* gluha nedjela kod gluh, f. — *Akc.* *se mjenja u gen. pl.* glūšnicā. — xviii vijeka u jednoga pisca Slavonca, i u *Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji.* U petu nedilu korizmu ili glušnicu. A. Kanižlić, bogoľubn. 287.

GLUŠTI, *adj. ili part. praes.* u rukopisu xvi vijeka, nejasna riječ, može biti da je skraćeno glagoľuštijem. Posla k nemu gospoda Arnisimija gluštijem slovom: „Slatko pošli slatko slovo ka Tomi...“ Zborn. 30b. Nov. pril. jag. star. 5, 102.

GLUV-, *vidi* gluh-.

GLARA, f. *vidi* gera. Glara (u *Boci kotorskoj*), salmarida, Smaris communis. Čas. čes. muz. 1854. 185.

GLĖB (GlĖb?), m. *ime muško.* — *Prije našega vremena.* GlĖbs. S. Novaković, pom. 56.

GLĖDATI, *vidi* gledati.

GLĖV, m. *selo u Dalmaciji u kotaru sinjskom.* *Repert. dalm.* 1872. 28.

GLĖZNO, n. *vidi* gležan. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ovi čakširi ne imadu proč gležno. P. Filipović 80. Noga bo se zove od glezna doli. 33. — i u naše vrijeme u *Dalmaciji.* M. Pavlinović.

GLEŽAN, gležna, m. *vidi* gležan. — U *Vrančićevu rječniku:* „glyexany“, talus.

GLEŽNO, n. *vidi* gležan. — U *Voltiđijinu rječniku* (jamačno griješkom glešno).

GLIST-, *vidi* glist-.

1. GLJIVA, f. *fungus, opće ime za cijeli red biľuka bez korijenā, stabla, cvijeca, voća, lišća, zelenila, a i za neki osobiti rod, Agaricus L.* — *vidi* pečurka. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. гљива (vrsta kruške), češ. hliva, hliva. — U našem se jeziku javlja od xv vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (gljiva, pečurka, grľak, fungus, boletus), u *Belinu* (fungus 323a; „boletus“ 594b), u *Bjelostjenčevu* (gljiva, fungus), u *Jambrešičevu* (gljiva, fungus), u *Voltiđijinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu.* — S 1 mj. 1 dolazi u *Bjelostjenčevu* i u *Jambrešičevu rječniku,* i u jednoga pisca čakavca xvii vijeka: Nisu dobre jisti gljive zašto rade začrvice. P. Vitezović, cvit. 187. — Ašte kto udaviti se izjedā gljiv mnogo. Starovječ. lek. jag. star. 10, 110. V gljivah je ga otrovala. P. Vitezović, kron. 32. Da izlegu gljive mlade (trule klade), u kojim bi kripot bila. V. Došen 208b. Vrgańi kapati, mliči, gljive, smrčci, pečurke. M. Katančić 42. Gljiva, slov. gljiva, rus.

гљива (= *Pyrus communis*), češ. hliva (= *Lycopodon*), *Agaricus L.* Gljiva borova (Sablar). G. brestova (Sablar). G. bukova, *Pleurotus ostreatus* Jacq. (Janda). G. crjena, rōthling, rotschwamm (Sablar, Goľak), *Cantharellus cibarius* Fr. G. črešnova (Sablar, Goľak). G. divja (Sablar). G. gorska (Sablar). G. grabova ili grabrova (Sablar). G. jelova, tannenschwamm (Sablar). G. kraljevska, fungus regius (Bjelostjenac), *Amanita caesarea* Scop. G. krvava, rōthling (Sablar, Goľak), v. g. crjena. G. laka (Sablar). G. mekačka (Sablar). G. zemaľska, *Clavaria botrytis* Pers. (Sablar, Goľak). G. zmijska, *Morchella esculenta L.* (Sablar). G. žuta, vrst žute gljive rastuće oko tijelova na vrbi, šľivi, trešni (u Zagorju). B. Sulek, im. 88—89.

2. GLJIVA, *vidi* 2. gljiva.

GLJIVAN, gljvna, *adj. koji pripada gljivi, gljivama, koji je poput gljive.* — U *Jambrešičevu rječniku* (glivni, glivov, fungusus). u naše vrijeme u *Sulekovu:* „schwämmig“.

GLJIVAR, m.

a. *čovjek koji kľpi i prodaje gljive.* — u naše vrijeme u *Lici.* J. Bogdanović. i u *Sulekovu rječniku:* „schwammssammler“.

b. *neka riba u rijeci Topčideru.* *Glasnik.* 19, 243.

c. *ime nekijem bubicama.* u jednoga pisca našega vremena. *Mycetophagus* Hellw. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 317.

GLJIVARICA, f. *žensko čelade što kľpi i prodaje gljive, vidj* gljivar, a. — U *Sulekovu rječniku:* „schwammssammlerin“.

GLJIVARKA, f. *ime nekog bubici.* — U jednoga pisca našega vremena. *Mycetoporus* Leach. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 122.

GLJIVAST, *adj. fungusus, koji je poput gljive.* — U *Jambrešičevu rječniku* (gljivast, fungusus) i u *Stuličevu* (fungosus).

GLJIVAV, *adj. vidj* gljivast. — Samo u *Stuličevu rječniku:* „fungosus“.

GLJIVĖTINA, f. *augm.* gljiva. — isporodi gljivurina. — U *Vukovu rječniku.*

GLJIVICA, f. *dem.* gljiva, dolazi kao ime nekijem biľkama. Gljivica, *Scrophularia L.* (Alschinger), v. gljivnaća. Gljivica zemaľska, vrst gljive (po starijem rukopisu). B. Šulek, im. 90.

GLJIVIN, *adj. vidj* gljivan. — U *Jambrešičevu rječniku* (gljivina rahlost, fungusitas).

GLJIVNINA, f. *tvar iz koje se sastoje gljive.* — U *Sulekovu rječniku:* „schwammstoff“.

GLJIVNAĆA, f. a) *neka biľka.* Gljivnaća (gljivaća u starom rukopisu), *scrofolaria* (u postarijem rukopisu), *Scrophularia L.*, v. gljivica. B. Šulek, im. 90. — b) u jednoga pisca našega vremena *ime nekog bubici.* *Calcyptomerus* Redt. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 239.

GLJIVNAK, m. *ime nekog bubici.* — U jednoga pisca našega vremena. *Hydnobius* Schmidt. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 239.

GLJIVOMAR, m. *ime nekog bubici.* — U jednoga pisca našega vremena. *Bolitochara* Mannerh. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 121.

GLJIVOSLOVĖ, n. *nauka o gljivama.* — U *Sulekovu rječniku:* gljivoslovje, „mykologie“.

GLJIVOTOČ, m. *neka bubica što živi u gljivama i tje ih.* — U *Sulekovu rječniku:* „schwammilbe“ (*Acarus fungorum*).

GLJIVOV, *adj. vidj* gljivan. — U *Jambrešičevu rječniku* (kod glivni).

GLJIVURINA, f. *augm.* gljiva. — isporodi gljivetina. — U *Vukovu rječniku.*

GLIZNAČA, *f.* vidi glivnača. Gliznača, češ. hlizni kořen, hliznik (= Scabiosa), hlizovnik: scrofolaria (u starijem rukopisu), Scrophularia L., v. glivnača. B. Šulek, im. 90.

GLUKA, *f.* kao klupko, smotak od zamršenijeh niti ili dlaka. — U jednoga pisca našega vremena. Da ja sâm razmrsim ovu zapletenu gluku. S. Ćubiša, prič. 32. Pod kapom nastože hrpu kosmurina, spletene u gluku od kućina i mrtvih vlasi. 127.

GMACNUTI, gmacnem, *pf.* oporaviti se. 'Gmacnuo malo imanjem' reče se za siromašna čovjeka kad mu pođe na bolje. V. Ilić iz Srbije.

GMAJNA, *f.* ono što pripada općini (zemlje, paše itd.), *нем.* Gemeinde, *опćина*. — *isporedi* gmaña. — Od XVIII vijeka po nekijem sjevernijem krajevima. Gmajne su sve zaprte, i vode je zapro da ne lovimo rib. Starine. 12. 36. (1712). Gmajna, 'gemeindegrund, gemeindehutweide'. Otišlo blago danas u gmajnu pastu. 'Moje blago vavijek po gmajni pase, nikom nikad ne čini štete' u Lici. J. Bogdanović. — I selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 55.

GMAŃA, *f.* općina; ono što pripada općini, vidi gmajna. — U Bjelostjenčevu rječniku: gmaña, općina, 'luctvo, puk, respublica, politia, status civitatis, urbis'. 2. 'munia communitalis, monumenta communia, ut communes sylvae, terrae etc.'

GMARITI, gmarim, *impf.* biti, tući. — U sjevernijeh čakavaca u hrvatskom primorju. Počme opet po sv. Petru gmarit. Nar. prip. mikul. 140.

GMAZ, *m.* (zool.) reptile, živinče što gamiže (gušteri, zmije, kornjače). — *isporedi* gmizavac. — Od osnove g-m-žz (vidi kod gamizati). — U Šulekovu rječniku: gmazovi, 'reptilien'; 'kriechende thiere' kod 'kriechend'.

GMAZJETI, gmazim, *impf.* vidi gamziti i gamizati. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu: gmazim, gmazeti, ganzim, 'scateo, emano'. 2. v. puzim (u kojem ima i drugo značenje: teći, izvirati). Jer što hodi i što gmazi. V. Došen 104^a.

GMAZOJ, *m.* ime muško. — xv vijeka. Gmazoj sin Stipanov. Mon. croat. 58. (1439).

GMEČALKA, *f.* mužalo. u Nišu. Đ. Daničić.

GMEZAV, *adj.* u narodnoj pripovijeci bosanskej kao da znači: zao. Nu on ne znajući za gmezavo žensko srce, kaže po svojoj nesreći ženi svojoj za snagu svoje uzde, koja, budući ga je mrzila, odluču da će mu nauditi. Nar. prip. bos. 1, 105. — u Šulekovu je rječniku s drugijem značenjem: lijen, 'faul, træg'.

GMEŽDENIK, gmeždenika, *m.* u Vukovu rječniku: vide papula.

GMEŽDITI, gmeždīm, *impf.* vidi gnečiti. — *Akc.* kaki je u *praes.* taki je u *impf.* gmeždāh, u *aor.* 2 i 3 *sing.* gmeždī, u *part. praet. pass.* gmežden. — U Vukovu rječniku: n. p. grah, vide gnečiti.

GMEŽĐENE, *n.* djelo kojijem se gmeždi. — U Vukovu rječniku.

GMIČE, *n.* (ili *f.* pl.?) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 208. — *isporedi* Gmiči.

GMIČI, *m.* pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 186. — *isporedi* Gmiče. — Pomiñe se od xv vijeka: 'Gmičić', selo koje je 1446 kralj bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića: 'Gmičić' (Mon. serb. 440). Đ. Daničić, rječ. 1, 248. — ne znam

jeli isto mjesto što se pomiñe XII vijeka: Radoš od Gmič. Starine. 13, 207. (1185).

GMIJA, *m.* ime muško. — XVIII vijeka. Gmija mehanđija. Glasn. 49, 12. (1734).

GMIĚNE, *n.* djelo kojijem se gmili. — U Vukovu rječniku.

GMIĚETI, gmilīm, *impf.* vidi hmijeti. — U Vukovu rječniku.

GMĚO, gmila, *adj.* vidi ghio. 'U veće vila, a u jutru gmila'. B. Mušicki.

GMISTI, vidi gmizati. — Samo infinitiv na jednom mjestu XVIII vijeka. Žabe hoće po nom gmisti. A. J. Knezović, verš. 8.

GMĚITAR, Gmġtra, *m.* vidi Dmġtar. — U naše vrijeme. Gmġtar Obrenović. Gmġtar Vesić. Rat. 407.

GMITRA, *f.* Pelecus cultratus Agas., neka riba, *isporedi* sabljarka, kosač. J. Pančić, rib. 94.

1. GMIZA, *f.* biće od iste osnove od koje je i gmizati. — U naše vrijeme. a) u Vukovu rječniku: naj više se govori pl. gmize, i znači male dinduhe, 'die glasperlen', 'margaritae vitreae'. — b) sitna sačma. S. Novaković, s ovijem značenjem stoji i u Stuličevu rječniku: 'globuli plumbei, quibus utuntur venatores'.

2. GMIZA, *f.* ženski nadimak. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

GMIZANE, *n.* djelo kojijem se gmiže. — U Vukovu rječniku.

GMIZATI, gmizēm, *impf.* vidi gamizati. — *Akc.* se ne mijeña (*aor.* 2 i 3 *sing.* gmizā). — Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu: 1. 'serpere, reptare'. 2. 'scatere' (vidi kod gmazjeti), i u Vukovu. On kako jegula simo tamo gmiza. M. Marulić 255. Gmižu babe već sgrčene. V. Došen 163^a. Da gmizēm i gamizēm. G. Peštalić 162. Dva puža a dva gmižu. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Niti gmižu guje i jakrepi. 2, 70.

GMIZAVAC, gmizāvca, *m.* (zool.) vidi gmaz. — U Parčičevu rječniku: gmizavci, 'reptili'.

GMIZAVICA, *f.* Serpula arenaria, vrsta crva. — U Šulekovu rječniku: 'ochsendarm'.

GMIZITI, gmizīm, *impf.* vidi gamizati. — *Akc.* se mijeña u *aor.* 2 i 3 *sing.* gmizī. — U Vukovu rječniku.

GMIZNUTI, gmiznēm, *pf.* maknuti se jedan put kao gmižući. — U naše vrijeme. Al' će gmiznut al' pomaći brkom. Pjev. crn. 91^a. Gmiznuti, maknuti: 'ni da gmizne nogama'. u Bijeloj Palanci. Đ. Daničić.

GMIZOVIĆ, *m.* prezime u naše vrijeme. Ć. Stojanović. Šem. srb. 1882. 208.

GNAKČIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Ilija Gnakčić. Rat. 44.

GNAN, *m.* ime muško. — Prije našega vremena pisano Гнанъ. S. Novaković, pom. 56.

GNANAVAC, *n.* ime mjestu. — Prije našega vremena. Gnanavacъ. S. Novaković, pom. 130.

GNANE, *n.* djelo kojijem se žene.

GNÂT, *m.* vidi gñat.

GNÂTI, žnēm (rēnēm, gñām), *impf.* vidi goniti. — Riječ je praslavenska, *isporedi* stslav. gnati, ženā, rus. гнать, жену, češ. hnāti, ženu, pol. gnać, żonę. — Korijen je indoevropski ghen, ghn, *isporedi* lit. genu, ginti, smskr. han, ghna, ubijati, grč. πνιγνν, ubih, staroir. benim, udaram. — Između rječnika u Stuličevu: gnati, gonim, 'persequi, insectari, vexare'; u Vukovu:

gnati, ženem (gnam), vide goniti: Otle gnaše na trgovce Turke; u Daničićevu: gnati, ženu 'persequi'.

a. osnova je za sadašnje vrijeme u praslavensko doba gen, a pred e g mijenja se na ž: žen. a) po tome je naj stariji a i u naše vrijeme naj običniji oblik za prezenat: žēnem, žēnēš itd.; za impf. žēni; za ger. praes. žēnūci. radi primjera vidi ženem (i radi imperfekta). — b) po zapadnijem krajevima u oblicima kod a) ž mijenja se na r (isporedi kod moći): rēnēm itd. radi primjera i istorije ovoga oblika vidi renem. — c) po izdenem, praes. glagola izgnati. neki pisci imaju za sadašnje vrijeme osnovu žden. vidi kod ženem. — d) kod nekijeh pisaca u sadašnjem je vremenu osnova gn: praes. gnem, impf. gni, uli to samo kad je glagol složen s prijedlozima. vidi kod izagnati, odagnati. — e) uz to (oblike kod d)) neki pisci mijenjaju i g na r prema praes. renem, te im je osnova za sadašnje vrijeme rn (isporedi b, b)). vidi kod izagnati, odagnati. — f) u naše doba može se i za sadašnje vrijeme uzeti osnova prošloga vremena gna: praes. gnām, gnāš, gnā, gnāmo, gnāte, gnājū; impf. gnāj; ger. praes. gnājūci. vidi u Vukovu rječniku. i ovaj je oblik običniji kad je gnati složeno s prijedlogom.

b. osnova je prošloga vremena gna. a) po tome su obični oblici: aor. gnāh, gnā, gnāsmo itd.; ger. praet. gnāv, gnāvši; part. praet. act. gnāo, gnāla; part. praet. pass. gnān, gnāt. od iste osnove postaje i impf. gnāh, gnāše itd. Da su dužni ti (radi i) gnat-i-hs. Mon. serb. 347. (1427). Tako su ga gnali do Rajne. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 38. Pa i milu promašio majku, gdje mu gnaše u popasak jačice. Osvetu. 2, 2. — b) kad je gnati složeno s prijedlogom, neki pisci u osnove gna mijenjaju g na r prema praes. renem (isporedi a, e)), te im je osnova rna. vidi kod dognati, izagnati, odagnati. — c) radi zlo načiniene osnove renu (renuti, renuh itd.) vidi kod renem i kod složenijeh glagola.

GNEĆ-, vidi gneć-

GNEŠTI, vidi gnešti.

GNET-, vidi gnet-

GNIDA, vidi gnida.

GNJEV, vidi gnev.

GNJJEZDATI SE, gnijezdām se, impf. vidi gnijezditi, a, b). — Na jednom mjestu xvii vijeka (po zapadnom govoru gniz-). Sridu gran zelenih ptice se gnizdaju. I. T. Mrnavić, osm. 167.

GNLJEZDITI, gnľjezdīm, impf. načinivši kome (objektu) gnľjezdo, namješćati (ga) u n. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gnľjezdāh, u aor. 2 i 3 sing. gnľjezdī, u part. praet. pass. gnľjezden. — ije- stoji po južnom govoru te po istočnom glagol glasi gnēzditi, gnēzdīm (u Vukovu rječniku), po zapadnom gnľzđiti, gnľzđīm, ili (u Vukovu rječniku) gnľzđiti, gnľzđīm; neki pišu i po južnom govoru gnezditi, ali nije narodno. vidi gnľjezdo. — Može biti praslavenska riječ, isporodi stslav. gnēzditi, rus. гнѣздити, češ. hľnzđiti, polj. gnieździć. kod nas se javlja od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (gnľjezditi se, in nido consistere 510b), u Bjelostjencevu (kod gnezdō: gnezdō napravljām, t. j. gnezdīm se, nidifico, nidulor, nidum facio, fingo, construo), u Voltigijinu (gnezditi, nidificare, fare nido, nesten); gnezditi se, annidarsi, stanzionare, dimorare, sich niederlassen, ansiedeln), u Stulićevu (nidificare, nidum struere); gnľjezditi se, in nido consistere, cubare), u Vukovu (gnľjezditi, gnezditi, gnľzđiti, n. p. kokoš, der henne ein

nest machen, nidum facio, impono nido; gnľjezditi se, nisten, nidulor: gnľjezdi se kokoš).

a. prelazno.

a) aktivno, sa snačenem sprijeda kazanimjem (vidi u Vukovu rječniku). u jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu: Može se (Zadar) zvati blažen i čestit u svemu kripopsnih radi žen ke cvatu u nemu, u gnľzdu svojemu lipotu tač gňzde. Đ. Baraković, vil. 121.

b) sa se: gnľjezditi se, refleksivno, graditi gnľjezdo i namješćati se u ono. aa) u pravom smislu. Gđi se morske ribe gňzde. Đ. Baraković, vil. 3. Rebeci se isti gňzde. A. Vitalić, ist. 351a. Golubica koja se gnľjezdi u kraju. Đ. Daničić, jer. 48, 28. — bb) u prenesenom smislu, uopće namješćati se, nastanivati se, prebivati, stajati. Ki iz pakla iziđeše dvorbu činit strašnoj srdi koja sve što veće može u nima se gnľjezdi i tvrdi. J. Palmotić 410. Ah sada poznajem da se gnľjezdi u srcu mojemu ova nakaz paklena. I. A. Nenadić, nauk. 213. Razgleda blage misli i tihe koje se gnľjezdahu u srcu ljubivoga spasiteľa. I. M. Mattei 85.

b. neprelazno. značenje je kao kod gnľjezditi se, vidi a, b). (Lastovica) u kući mu gňzdi. M. Kuhačević 83. u prenesenom smislu. Druga krjepos bogoslovna u ufanju krjepkom stoji, posred srca gňjezdi skrovna i ubozima prem dostoji. J. Kavašin 337b.

GNLJEZDO, n. nidus, prebivalište što sagrađe ptice (a i neke druge životinje), u kojem nose i gňju jaja. — Akc. je u voc. gnľjezdo, gnľjezda. — ije- stoji po južnom govoru prema negdašnjemu ē; po zapadnom govoru glasi gnēzdo, po južnome i gnľzdo: gnľzdo. M. Marulić 51. Zborn. 134b. P. Hektorović 25. D. Rašina 101a. P. Posilović, svijet. 67. S. Margitić, fal. 65a. F. Lastrić, ned. 128. A. J. Knezović 222. And. Kačić, razg. 197b. 201b. 206a. 223b. Nar. posl. vuk. 125; gnľzda. Đ. Baraković, jar. 4. M. Radnić 46b; gnľzdu. L. Terzić 125; gnľzdom. And. Kačić, kor. 273; ali još češće gnľzdo (između zabilježeni primjeri s n može biti da neke treba čitati s n; tako n. p. ima samo jedan put u Lastrića gnľzdo, a u Barakovića gnľzda, a na svijem ostaljem mjestima oba pišu s n); taj oblik ima i u srijemskom govoru (u Vukovu rječniku), premda ovaj govor pripada k istočnome (gnľzda. Transit. 46, ne zna se treba li čitati s n ili s n). i po južnome govoru ima oblik s n: gnľjezdo, ali je pouzdan samo u dva primjera: gnľjezdo. M. Divković, bes. 310b; gnľjezda. nauk. 20a; u drugijem primjerima (I. Gundulić 29. 427. M. Radnić 441b. J. Kavašin 14b. Osvetu. 1, 3. 13. 2, 34. 3, 123) nije pouzdan ili za to što su zlo prepisani ili naštampani, ili što sami pisci nijesu dosta vješti južnom govoru. i oblik gnezdō (na dva mjesta: gnezdā. Nar. pjes. vuk. 292. 385) nije dosta pouzdan. čudnovat je oblik gňzdo u ugarskijeh Hrvatū: gňzdo. Jačke. 77; gňzdu. 225. — Rječ je praslavenska, isporodi stslav. gnēzdo, rus. гнѣздо, češ. hľnzdo, polj. gniazdo. — Indoevropska je osnova nľzdo, isporodi litav. lľzdas, smskr. nľda, jermenski nľst (mjesto), lat. nidus, staroir. net, stnēm. nest; nejasno je u slavenskoj osnovi g i ē. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu (gnľzdo, nidus), u Mikajinu (gnľzdo), u Belinu 510b, u Bjelostjencevu (gnezdō), u Jambriševiću (gnezdō), u Voltigijinu (gnezdō), u Stulićevu (gnľjezdo i gňzdo), u Vukovu (gnľjezdo, gnezdō, gnľzdo, i po srijemskom govoru gnľzdo), u Daničićevu (gnezdō).

a. u pravom smislu. a) u pticu. Eda ptica obrēla se b hraminu i gřlica se b gnezdō? Mon.

serb. 65. (1902). Ptice nebeske imaju gnizda. Transit. 46. Ptice imaju gnijezda. M. Divković, nauk. 20^a. Pače zmaj se ovijem putom u orlovo gnijezdo umjesti. I. Gundulić 806. Onoga poznade za pravoga ptica svoga i ostavi u gnizdu. F. Lastrić, ned. 41. Iz gnizda sokolova uzdižu se sokolovi. V. Došen 86^a. Zaspao pod gnizdom lastavičijim. And. Kačić, kor. 278. Kakvo gnizdo takva tica, kakav otac takva dica. Nar. posl. vuk. 125. Divli golub tiho guče, na gnazdu sidi. Jačke. 225. — *metaforički*. (*Duša moja*) u ovome gnizdu biti će obrađena od lovca paklenoga. L. Terzić 125. Trebiñ grade gnizdo sokolovo svijeno je u Ercegovini. And. Kačić, razg. 206^a. Otići ću na Bosnu ponosnu, podići ću gn'jezdo sokolovo. Nar. pjes. vuk. 3, 263. — *b*) u *drugijeh životinja*. Mravi gnizdo gdi načine (*vidi c, a*). V. Došen 206^b. A Turci su gn'jezda gujiñega (*u prenesenom smislu, vidi b*). Nar. pjes. vuk. 2, 512. Miši savili gnijezdo (*vidi c, e*). M. Pavlinović, rad. 48. Jesi li vido, care gospodare, kad tko krene sršjenovo gnijezdo? Osvetn. 1, 13. — *b*) u *prenesenom smislu*. *a*) o *mjestu gdje se ljudi rađaju i žive*. O Splitu čestiti, ku si sriću imil, da s' vasma gnizdo ti razumnim ljudem bil! P. Hektorović 25. Ako uzvišen budeš kako oran, i ako bi stavio meu zvjezdami gnijezdo tvoje. M. Divković, bes. 310^b. Moga gnizda jazikom. Đ. Baraković, jar. 4. Da ne ostane veće traga od ovoga gnijezda draga, sad mrzeća perivoja. G. Palmotić 2, 446. Koliko je pusto Sarajevo, šer bijeli, gnizdo trgovačko! And. Kačić, razg. 228^b. Iz Lijevca gn'jezda hajdučkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 138. Sarajevu, gnijezdu zatočniku. Osvetn. 6, 21. — *b*) *korito u rijeke. u jednoga pisca xviii vijeka*. Ako izađe iz svojega gnizda rijeka brza. M. Radnić 46^b. Rijeka izašadši iz gnijezda s kišom, opere brigove. 441^b. — *c*) u *kvasine, octa, vaļa da strijez*. — *u jednoga pisca xviii vijeka*. Vinsko sirće, il' budi od piva, sad se pravi kad raste žestina: da se gnizdo u kupu ufati, svaki drugog načina se lati . . . prvo, vaļa sud za sirće imat, jer u svačemu neće gnizda primat. J. S. Relković 247. — *d*) *mjesto (u pravom ili u umnom, metaforičkom smislu) gdje se sakupljaju, postaju (metaforički: rađaju se, legu se), stoje stvari nežive ili umne, duhovne*. Er ovim pod pepelom ogañ drži gnizdo svoje. A. Vitalić, ost. 25. Legla i gnizda, gdi se grisi legu. F. Lastrić, ned. 426. Budući pjanstvo ne samo grih u sebi nego gnizdo od toliki drugi zloća. 427. — *c*) *gnijezdo se: a*) *čini, načina*. Gdje soko čini gnijezdo. Zborn. 13^b. Ptici isti učine nima jedno gnizdo. P. Posilović, cvijet. 67. Neg' gdi sove gnizdo čine. V. Došen 182^b. — *b*) *pravi, naprava*. Smradno gnizdo dok naprave. V. Došen 175^a. — *u Bjelostjencevu rječniku (vidi kod gnijezditi)*. — *c*) *gradi, sagrađuje*. Lastova ptica ona pod strehom tudome sagrađi sve gnizdo ne s malom mukome . . . i zgradiy gnizdo toj izme plod, ki želi. D. Rašina 101^a. Černi gavran svoje gnezdo gradi. Nar. pjes. istr. 1, 38. — *d*) *zbira*. Za me ptica gnijezdo zbira, med za mene pčela kupi. I. Gundulić 245. — *e*) *vije, savija, zavija, navija*. Gdi je gnizdo svijal. M. Marulić 51. Gnizda viti. 195. Gnijezdo ptičica bješe zavila. M. Vetranić 2, 275. Da ja budem sviti gnijezdo moje. A. Gučetić, roz. mar. 201. Sivi soko gnijezdo vije. G. Palmotić 1, 110. Onda će vrag gnizdo u srcu saviti. A. J. Knezović 222. Da nasele i gnizdo naviju. M. A. Relković, sat. K7^b. Soko gnezdo vije u jelovoj gori. Nar. pjes. vuk. 1, 487. — *f*) *plete*. Tu gnijezdo ne plete oholas. M. Vetranić 1, 145. Ptice gnizda pletu. F. Vrančić,

živ. 19. — *g*) *samotava*. Kojoj gospoji pitoma i česta dobrotu stanuje jak doma, i gnizdo samotava. H. Lucić 290.

d. pačje gnizdo, (u Srijemu) nekaka trava ,die ochsenzunge', anchusa officinalis'. Vuk, rječ. 492^a. B. Šulek, im. 92.

e. Štrkovo Gnijezdo, ime mjestu. xiv vijeka. Slamodraži, Dobrodojanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa ,na štrkovo gnijezdo prěko Galičnika' (Mon. serb. 87 god. 1827). Đ. Daničić, rječ. 1, 212.

GNIJEŽĐENE, n. *djelo kojijem ko gnijezdi ili se gnijezdi*. — U Vukovu rječniku: ,das nisten', nidificatio'.

GNIL, GNIL-, GNIO, *vidi gn*—.

1. GNOJ, gnōja, m. fimus, stercus; pus, *prvo je, naj starije bilo značenje: ono što gnije, iz ovoga su se (još u praslavensko doba) razvili sadašnja značenja*. — Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostakijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing. gnoju. — Rječ je praslavenska, isporodi stslav. gnoj, rus. rnoj, češ. hnāj, polj. gnoj. — Postaje ojačanjem od korijena gni, *vidi kod gniti*. — Između rječnika u Vrančićevu: ,fimus; pus; sanies; stercus'; u Mikafinu: gnoj, krv ištećena ,sanies, pus'; gnoj, gnus ,fimus, letamen, stercus'; gnoj ovči, gnoj kozji, gnoj koński itd.; u Belinu: ,letamen' 434^a; ,pus' 462^b; u Bjelostjencevu: ,pus, sanies, tabes'. 2. ,fimus, letamen, recrementum, retrimentum, stercus'. 3. gnoj, dubre koñsko. 4. gnoj volovski itd.; u Jambrešićevu: gnoj ,stercus; pus'; u Voltigijinu: ,marcia; letame', eiter; dung'; u Štulićevu: ,fimum, stercus, putredo, tabes, pus, sanies'; u Vukovu: gnoj i gnoj (s dodatkom da se govori po zapadnjem krajevima), 1. ,der eiter', ,pus'. 2. ,der dünger, mist', ,fimus, stercus'. — Po zapadnjem se krajevima u naše vrijeme može promijeniti n na ñ: gnoj, i tako u drugijem riječima što od ove postaju. Spodal ñoj je vodi, ka spod gñoja teče. Nar. prip. mikul. 145. *vidi u Vukovu rječniku*.

a. gomila, vrpja gnijekih, smrdljivijeh stvari, osobito iz ljudskoga i žvinskoga tijela. a) uopće. Vsa segasvitña sciñujem kako blato ali gnoj. Korizm. 78^b. Ovo tijelo moje sadara čitano u svakoj lasti učinit će se tako gadno, da će prije svak obrati stat i dugo vrijeme na smetljestu i na gnoju, neg za malo sadružen š nime u ovnu grebu. B. Zuzeri 271—272. Odkud iznesavši ga baciše u jednu rupu i zasuše ga gnojem. F. Lastrić, od' 206. Grob pun gnoja i smradi. A. Kanižlić, uoč. 475. Ne tiči u gnoj, da ne smrdi. (Z). Poslov. danić. 75. Vas mi se poštetiti smok i učini se gnoj. Nar. prip. vuk. 208. — b) laetamen, kad se za to kupi, naprava i hrani, da se meće u zemlju, namjerom da bude plodnija. isporodi dubre. — vrlo često. Neka djere ju okopam i zaspu gnojem. N. Rašina 164^b. luc. 13, 8. Kosijer moli, a gnoj zapovijeda. (D). Poslov. danić. 49. Čuvate vašu slamu, čuvate vaš gnoj, a ne čuvate vaše blago? Đ. Bašić 169^b. I za gnojem čekaju usive. J. S. Relković 38. Dok obaspem gnojem. Vuk, luk. 13, 8. Zemlje ostale bez gnoja jalove. S. Ćubiša, prip. 160. — c) stercus, kao mañe nepristojna riječ mješte g..no. Misto ono samu zagnuñi, gnoj za bilig neka stoji. V. Došen 76^a. Nigdi drugo već ne osta (od svačova), nego uz plot gnoja dosta. 166^b. — d) u prenesenom, umnom smislu, o duhovnoj nečistoći. Pogrdi svoje počtenje blatom tr gnojem pltenim. Korizm. 58^a. Moja duša koja jes puna svakoga gnoja. B. Kašić, nač. 28. Nega iz grihov gnoja izvodi. A. Vitalić, ist. 401^a.

b. pus, žilko, gusto, žuckasto što postaje od istecene krvi i teče iz rane kad se pozledi, ili se nalazi u otoku i iz nje teče na raspačenu mjestu u ljudskoga (ili živinskoga) tijela. Jegda teče gnoj iz ušiju. Sredovj. lek. jag. star. 10, 106. Krenuvši mu stuženje radi onoga smrdećega gnoja koji ishojaše iz onih rana. B. Kašić, fran. 20. Psi ližu jezikom gnoj i rane. M. Radnić 318a. Tekući iz rane gnoj izsrka. A. Kanižlić, fran. 159. Čića jednoga ognjoka u grlu izbaci puno sukrvice i gnoja. I. J. P. Lučić, izk. 36.

2. GNOJ, f. vidi 1. gnoj. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GNÖJAN, gnöjna, adj. koji pripada gnoju; na kojem, u kojem ima gnoja. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (oppuratus'), u Bjelostjencu (kajkavski gnojen), u Jambrešićevu (gnojen), u Stulićevu (stercoratus, apostematibus vel vomis affectus, in tabem conversus'), u Daničićevu (gnojna, stercoreus'). a) vidi 1. gnoj, a. Prestol oni gnojni nazivajet se. Š. Kožićić 19a. Prohoda radi gnojnago i vodnago smrada. Glasn. 10, 245. (xvi vijek). Izidoh noću na vrata od doline, na izvor zmajevski i na vrata gnojna. Đ. Daničić, nemj. 2, 13. — b) vidi 1. gnoj, b. Pinom gnojnom kašan biše. I. Zanotti, en. 17. Gnojnom mene grihā sukrvicom oskvrnavitog vidim. G. Peštalić 26. — Adv. gnöjno, u Belinu 462b, i u Stulićevu rječniku (purulente').

GNOJANICA, f. a) rpica gnoja (dubreta) na livi. u Lici. V. Arsenijević. Kad gnoj izvoze, voze ga u kolima, u tačkama (sa jednim kolicem) ili iznose u traļama. koliko stane u traļe, tolike gomile prave na livi kad ga po njoj raznose, i taka gomila zove se gnojnica. 'Gde si bio?' 'Razgrtao sam gnojnice'. u Dobroselu. M. Medić. — b) otok, puhvica, čibučica što se gnoji. — u Stulićevu rječniku (s osobitijem značenjem, vidi zanoktice, nakojeda): 'paronychiae', i u Vukovu: 'die pustel', 'pustula', cf. puha.

GNOJANIK, m. mjesto gdje leži gnoj. L. Nenadović.

GNOJAR, m. čovjek koji kopa, prenosi, prodaje itd. gnoj. — U Šulekovu rječniku: 'mistbauer, mistknecht, mistlader'.

GNÖJAST, adj. vidi gnojav. — U Stulićevu rječniku.

GNOJATI, gnojam, impf. u Stulićevu rječniku: v. gnojiti. — nepouzđano.

GNÖJAV, adj. u kojemu je gnoj, pun gnoja. — U Stulićevu rječniku: 'stercorosus, tabe plenus', i u Vukovu: 'eiterig', 'ulcerosus'. Rane gnojave. Đ. Daničić, isai. 1, 6.

GNÖJAVICA, f. vidi gnojnica, b). — U Vukovu rječniku.

GNOJBA, f. vrijeme kad se što (rana, otok itd.) gnoji. — U Šulekovu rječniku: 'eiterungsperiode'.

GNOJEIMENIT, m. Κοινόριμος. — U rukopisu xvi vijeka i u Daničićevu rječniku: gnojeimeniti 'a stercore nomen habens'. Konstantina Gnojeimenitago. Glasn. 10, 251. (xvi vijek).

GNOJENOST, f. stanje, osobina čega što je gnojeno. — U Stulićevu rječniku: 'stercoratio, apostema'.

GNOJENSTVO, n. vidi gnojenost. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzđano.

GNÖJĚNE, n. djelo kojim se gnoj ili se što gnoji. — Starji je oblik gnojenje. — Između rječnika u Mikašinu (gnojenje), u Belinu (gno-

jenje, 'stercoratio' 494a), u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu: 1. 'das eitern', 'purulentatio'. 2. 'das dungen', 'stercoratio'.

GNÖJIDBA, f. vidi gnojenje. — U Šulekovu rječniku: gnojitha, 'dungen'.

GNÖJILO, n. ono čim se gnoji. — Rječ načiena u naše vrijeme. a) vidi 1. gnoj, a, b). Kako se u obziru carine ima postupat s gnojilom pod imenom 'poudrette'... Zborn. zak. 1853. vi. — b) lijek koji čini da se otok ognjot. — u Šulekovu rječniku: 'eiterbeförderndes mittel' kod 'eiterbefördernd'.

GNÖJINA, f. augm. gnoj. — U Šulekovu rječniku s drugijem značenjem (pošto što se gnoji): 'düngefeld'.

GNÖJISTE, n. fimetum, mjesto gdje leži gnoj (vidi 1. gnoj, a, b)). — isporodi bunište. — Kod čakavaca i kajkavaca gnojišće. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (gnojišće, 'sterquilinum') gdje naj prije dolazi, u Belinu 484a, u Bjelostjencu (gnojišće), u Voltigijinu, u Stulićevu: gnojište i gnojišće. Lovčija gnojišta ne imaju loja ništa. (D). Poslov. danić. 57. Rasle tikve na buništu i jurgeti na gnojištu. Nar. pjes. vil. 1868. 545.

GNÖJITI, gnöjim, impf. stercorare, zasipati gnojem. — Akt. se mjeña u praes. 1 i 2 pl. gnojimo, gnojite, u aor. 2 i 3 sing. gnöji, u impf. gnöj, gnöjte (gnöji, gnöjite), u part. praet. pass. gnöjen. — Postaje od gnoj nastatkom i. — Od xvi vijeka (kao kauzalni glagol prema gniti riječ je praslavenska, isporodi stslav. gnojiti, rus. гноить, češ. hnojiti, polj. gnoić), a između rječnika u Vrančićevu (stercorare) gdje naj prije dolazi, u Mikašinu (gnojiti, nagnojiti, 'stercoro'; gnojiti se, kupiti se gnoj, 'suppuro'), u Belinu (stercoro'; gnojiti se, 'stercoro' 434a; 'marcesco' 462b; 'suppuro' 576b), u Bjelostjencu (gnojim, dubrium), u Jambrešićevu (stercoro'), u Voltigijinu (suppurare; letamare, concimare, 'eitern'; dungen'; gnojiti se, 'postemare, suppurare', 'eitern'), u Stulićevu (fimo agrum conspergere'; gnojiti se, 'stercorari, in tabem converti, suppurare'), u Vukovu (n. p. nivu, 'dungen', 'stercoro'; gnojiti se, 'eitern', in pus abeo').

a. prelazno.

a) aktivno. značenje je sprijeda kazano. Tu sve gnoji i zalije. J. Kavašin 834b. Ber', gnoj, rježi, haštri, brače. 468b. — objekat može biti zemlja, niva, vinograd itd. Tko hoće da mu vinograd rodi, od potrebe je da ga gnoji i tovi lijepijem gnojem. M. Divković, bes. 215a. ili drvo, vočka itd. Vočka, koju okopajete, gnojite, obrižujete. F. Lastrić, od' 103. — i u prenesenom smislu, kao gojiti, odgajati, o ljudskom tijelu: Kad se tilo dobro gnoji, i obilno kad se poji. V. Došen 187a.

b) sa se. aa) refleksivno, suppurare, kaže se o ranama i otocima kad se u njima čini i iz njih teče gnoj (vidi 1. gnoj, b). Gdi se od zloba rane gnoje. A. Vitalić, ist. 522a. Gnoji se rana. Vuk, rječ. 90b. — bb) pasivno prema a). u Belinu rječniku.

b. neprelazno. a) alvum exonerare, kao pristajanja riječ mješte s. at. Kad vodu pustiti ili gnojiti ne mogu. I. Jablanci 115. — b) kao gnojiti se, kod a, b) aa). u Voltigijinu rječniku.

GNOJIV, adj. u Stulićevu rječniku: 'che serve a far marcire', 'suppuratorius'. — nepouzđano.

GNÖJIVO, n. ono (tvar) čim se gnoji. — U Šulekovu rječniku: 'düngeungsstoff'.

GNOJNA, f. ime mjestu koje se zove i Gnojno

— **xiv vijeka.** 'Gnojna, Gnojno'. Paša koju je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu: 'zaběti na Ovči Polji Gnojna, oty Gnojne ... na Jazvine ... i na Tople Dolke, tere na Gnojno' (Glasn. 15, 801 god. 1848?). Đ. Daničić, rječ. 8, 577.

GNŌJNICA, f. a) *vidi* gnojnica. u *Belinu* rječniku ('apostema' 576b), u *Bjelostjenčevu* (2. v. jasla), u *Voltiđijinu* ('suppurazione, postema', 'eitergeschwulst'), u *Stuličevu* ('apostema, vomica'). — b) sentina, smrdljiva voda što se skupi na dnu u lađe. — u *Bjelostjenčevu* rječniku ('nautea') i u *Jambrešičevu* ('nautea'). — c) u pjesmi ugarskih Hrvata kao da znači što i gnoj (pod a). 'Z luga nam je kruha pekla, s gnojnicom ga zamisla. Jačke. 80. — d) ime mjesta. aa) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slušskom. Razdijel. kr. 9. — bb) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 222.

GNŌJNIČAST, adj. *vidi* gnojničav.

GNŌJNIČAV, adj. po kojemu su gnojnice (*vidi* gnojnica, a)). — Samo u *Stuličevu* rječniku ('vomicis laborans') gdje ima i gnojničast s istim značenjem.

GNOJNIK, m. a) gnojena niva. — u *Bjelostjenčevu* rječniku ('ager finatus, stercoratus') i u *Stuličevu* ('ager stercoratus' iz *Habdeličeva*). — b) vrpa gnoja. — u *Šulekovu* rječniku: 'misthaufen'.

GNOJNIŠTE, n. *vidi* gnojnište. — U *Bjelostjenčevu* rječniku (gnojnište), u *Jambrešičevu* (gnojnište), u *Stuličevu* (gnojnište iz *Habdeličeva*).

GNOJNO, n. *vidi* Gnojna.

GNOJNOST, f. osobina, stanje onoga što je gnojno. — U *Stuličevu* rječniku (uz gnojenje).

GNOJNOŠA, m. *vidi* gnojonoša. — U *Stuličevu* rječniku (v. brlogonoša). — sasna nepouzdanost.

GNOJŃAK, m. a) kola za gnoj. — u *Šulekovu* rječniku: 'dreckkarren'. — b) gnojena ljeha. — u *Šulekovu* rječniku: 'mistbeet'.

GNOJŃAR, m. Copris Geoffr., ime nekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 344. 349.

GNOJOLUB, m. Philonthus Leach., ime nekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 123. 166.

GNOJONOŠA, m. čovjek koji nosi gnoj. — U *Šulekovu* rječniku: 'mistträger'.

GNOJORAD, m. Onthophilus Leach., ime nekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 252.

GNOJSTVO, n. u *Stuličevu* rječniku uz gnojnost, gnojenje. — nepouzdanost.

GNOJULA, f. Scatophaga, neka bubica. — U *Šulekovu* rječniku: 'fadenfliege'.

GNOJŃSTINA, f. *vidi* 1. gnoj, b. — U *Šulekovu* rječniku: 'eiter'.

1. **GNŪS**, m. *vidi* gnusoba. — Akc. se mijenja u loc. gnusu. — Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporodi stsl. gnusъ, češ. hnus; a svakako je praslavenska osnova, *vidi* kod gnusiti. — Čudnovato je da uz osnovu gnus ima i gnъs, isporodi stsl. gnъsъ i gnosъ; korijen je po svoj prilici srodan s korijenom gni (*vidi* gniti). — Po zapadnijem i sjevernijem krajevima (potvrđeno u Glavinića i Kavačina) i s h mješte n: gnus (isporodi i druge riječi od iste osnove). — Može biti i ženskoga roda (ovdje su i primjeri

kod kojih se ne poznaje rod), *vidi* 2. gnus. — Od **xiv vijeka**, a između rječnika u *Mikašinu* (kod gad, gnusoba, govno, kokošinak, ali nema napose), u *Belinu* ('sordes' 150b. 573a. 692a; 'stercus' 708a; gnus golubini 'fimus columbinus' 201a), u *Bjelostjenčevu* (gnus 'nausea, abominatio'. 2. 'spurcitia, spurcitas, sorditudo, impuritas'), u *Jambrešičevu* (gnus 'nautea, abominatio'), u *Voltiđijinu* ('sporchezza, sudiceria', 'schmutzigkeit'), u *Stuličevu* ('sordes, inquinamentum' itd.). a) uopće nešto gnusno. Ove stvari zemaljske činile bi se kako gnus. Trans. 153. U gnusu ne sjedi. M. Vetranić 1, 81. A za gnus i za smrad ja ne gledam da dušu moju sad u ruke djavlju dam. N. Najlašević 1, 149. (Tijelo) je gnus, gad, zemlja, prah i pepeo. A. Gučetić, roz. mar. 11. Metahu na nega kal, kamenje i svaki gnus. P. B. Bakšić 86. Kako gnus na plemenitoj sviti većma se poznava. A. d. Bella, razg. 60. — b) stercus, *vidi* 1. gnoj, a, c). Malo crvenoga gnusa ot kokoši. Sredovj. lek. jag. star. 10, 94. Glatun gnuse njegove (svoje) hoće jisti. F. Glavinić, cvit. 148a. I mačka gnusi, ali svoj gnus pokriva. (D). Poslov. danič. 28. Veće je u nemu riječi nego u zaprtu psu gnusa. (Z). 149. — c) u prenesenom smislu. I grešne sve gnuse dvigni. B. Kašić u M. Orbin iv. — i u prenesenom smislu. I gnus velik zloba umira. J. Kavačina 63b. I čistoća rumena ružica, sramotnijem gnusom nekajana. Osvetn. 1, 25. — d) gad. Da ga e velik gnus gledati. J. Kavačina 413b. — e) gadna nakaza (vrag). Prevrgoše se (djavli) niki u nike leteće i plazuće gnuse. F. Glavinić, cvit. 17a. On u gnuse umiša se paklene. 399b.

2. **GNŪS**, f. *vidi* 1. gnus. — isporodi stsl. gnusъ. — U dva pisca xviii vijeka. Da od te gnusi odtiska me. J. Kavačina 428a. Otrt gnus, kojom bješe grijeh opoganio dušu čovjeka. A. Kalić 207. Voda smiče i s ne svu gnus i nečistos. 289.

GNUSA, m. ime muško. — xiii vijeka i u *Daničevu* rječniku. Mon. serb. 58. (1293—1302).

GNŪSAC, gnusca, m. *vidi* gnusnik. — U *Belinu* rječniku 702a, u *Voltiđijinu*, u *Stuličevu*: v. gnusnik.

GNŪSAN, gnusna, adj. sordidus, impurus, foedus, obscenus, turpis, koji nije čist (bez razlike jeli što po sebi nečisto ili s toga što na ono s dvora dolazi). — isporodi prlav, uprljav, halav, nečist. — a- ostaje samo u nom. jedn. m. (i u akuzativu kad je jednak s nominativom). — Akc. se mijenja u složenoj deklinaciji: gnŭsnŭ, gnŭsnŭga itd. ili gnŭsnŭ, gnŭsnŭga itd. (u *Vukovu* je rječniku zlo zabižen akcenat, premda je Vuk, kao što sam tvrdi, čuo ovu riječ u *Dubrovniku*; u *Dubrovniku* glasi gnŭsan, m., gnŭsna, f., gnŭsno, n., *vidi* P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 172). — Postaje od gnus nastavkom ѣнъ. — Riječ je praslavenska, isporodi stsl. gnusъ, rus. гнусный, češ. hnusný, pol. gnuśny. — Po zapadnijem i sjevernijem krajevima dolazi i s h nŭ. u (*vidi* kod gnus); tako je kod pisaca Glavinića, Radovića (ne svagda), Kanačevića (maže pouzdano), Radnića, Kavačina (nepouzdanost), Lučića, Grigura iz Vareša (ne svagda). — Između rječnika u *Mikašinu* (gnusni, nečisti, 'inquinatus, impurus, contaminatus, sordidus, foedus, spurcus, indecorus, lutulentus'), u *Belinu* ('immundus' 380b; 'sordidus' 378a; 'obscenus' 580b. 702a), u *Bjelostjenčevu* (kajkavski gnusen, gadan, 'abominabilis, nauseabundus, detestabilis'; gnusni, sordidus, immundus, impurus'), u *Jambrešičevu* (gnusen, 'abominabilis'), u *Voltiđijinu* (gnusni, 'nauseabile,

sporco, sozzo', 'schmutzig'), u *Stuličevu* ('spurcus, foedus, immundus, luridus, impurus, sordidus'), u *Vukovu*: gnūsan (u Dubrovniku), 1. uprljan 'schmutzig', 'immundus'. 2. 'ekelhaft', 'fastidium creans', cf. gadan (vidi 1, b).

1. *adj.* — *Kompar. s nastavkom* ij i j: gnūsniji. B. Kašić u M. Orbin iv. I. Držić 150. A. d. Bella, rječ. 380^b. Grgur iz Vareša 138 i u *Stuličevu rječniku*, (gnūsniji. M. Radnić 113^b. I. J. P. Lučić, razg. 25. 112); gnūšnji. D. Zlatarić 51^b. u *Stuličevu rječniku*, u naše vrijeme u Dubrovniku običnije.

a. sa značenjem *sprijeda kazanijem*. a) u pravom, tjelesnom smislu. Nigda ne blaguje nijedne stvari gnusne. Zborn. 20^a. Kuplju se sve gnusne zviri. D. Rašina 28^a. Gnusnim nogami stada ih plesala. D. Zlatarić 51^b. Ostaje voda mutna i gnusna. M. Orbin 25. Zgrade oholo, ke visješe nekada se do nebesa, sad rvane po tleh leže; gnusnim stopom stado ih splesa. I. Gundulić 233. Pade preda jn djava! u prilici ditiča jednoga črna, gnusna i mrska. F. Glavinčić, cvit. 15^b. Svionoj kad se vidi jedna gnusos na halini, ljepota joj sva probliđi, sva se gnusna očim vidi. G. Palmotić 2, 500. Da ju (*krunu*) scinim kako jednu gnusnu stvar. P. Radovčić, nač. 53. Ako ti je obraz i malo gnusan aliti ruke, udije ih trčiš oprati. V. Andrijašević, put. 298. Da nijedna stvar ne najde se brezredna, ili gnusna. M. Bijanković 37. Toli 'e biser gnusno blato. A. Vitalić, ost. 60. Žabe gnusne da krokoću. J. Kavašin 79^b. Ne umire nemu duša, kû ne toče gnusni crvi. 385^a. Isukrst umiva gnusne i halave noge svojijeh učenika. V. M. Gučetić 199. Čisti njihove gnusne i pogane rane. 200. Nije gnusno sve što je crno. (Z). Poslov. danič. 82. *amo spada i ovaj primjer*: Crkve razorene mogu obratiti se za službe svitovne, ali ne gnusne. I. J. P. Lučić, nar. 86. — i *metaforički*: Na kladenac ovi živi čiste krvi poteži se; mrtav opet odi oživi, gñusan od očisti se. P. Kanavelić, iv. 124. Ah! dostoj se u blagosti mene gnusna ti umiti. I. Akvilini 287. Operi me gnusna ovako tvojom krvi. I. Đorđić, uzd. 180. — gnusno, *sr. može značiti: gnusno mjesto*. Dosta se s' gojila u gnusnu ležeci. M. Vetranić 1, 79. Zašto je grijehota u gnusnu da stoji taj tvoja ljepota. 1, 80. — b) u *prenesenom, duhovnom smislu*. aa) *gnusan je svaki grijeh, jer s nega duša gubi čistoću, po tome se kaže: aaa) o grijehu uopće*. Grijh pri čistoći Božjoj jest jedna stvar neizmiznim načinom grdobna i gnusna. P. Radovčić, nač. 307. Krv Isukrstova čisti naše duše od svake gnusne opacine. V. M. Gučetić 9. Sudeć da je gnusno bezakone istinu vjere Isukrstove lažima iznositi. S. Rosa iii. Tko s smrdom smrdi naj gnusniji opacina. Grgur iz Vareša 138. — bbb) o *nauku*. Druzim zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. A. Vitalić, ist. 12. — ccc) o *grešnoj duši*. Grijh mela i gnusniju čini dušu. I. J. P. Lučić, razg. 25. Dušu gnusniju učiniste od smetlika. 112. — i o *srcu*. Ni se može toga čica čisto srce gnusno rijeti. G. Palmotić 3, 31^a. Dobro ne dopada srca gnusna. S. Rosa 69^b. Da kad češ mi gnusno moje srce oteti, a dat mi tvoje? I. M. Mattei 270. — ddd) o *tijelu i o udima u grešna čeladeta*. Prisveta otajstva gnusnima ustmi dilovati. M. Bijanković 25. Da je dijelio gnusnijem i nečistijem rukama tijelo jaganca Božjega. D. Bašić 266^b. — bb) o *bludnom, putenom grijehu, i o svemu što biva među muškom i ženskom stranom što se drži da je nepristajno*. aaa) o *grijehu, uživanju, želj, misli, ljubavi itd.* Da se na ovi način gnusan i zvjerski budu plo-

dit. B. Gradić, djev. 11. Davajući se na svoje gnusne i pogrdne požude. I. Držić 36. Nijedna misao, da je naj gora i gnusnija, nije grijeh. 150. Er tu (*u Sodomi*) narod stoji, ki pun zloće gnusne i hude s rajske gostim zle nastoja izigrati svoje blude. G. Palmotić 3, 51^b. Ne očutje nikakvu gnusnu napas. I. Đorđić, ben. 84. Neka glasom taštijem slavi boga gnusne od ljubavi. N. Marči 12. Roditeje svoje ostavi, rodna iz mjesta dijelila se, nek slobodu veću ima živjet gnusnijem u grijesima. 16. Provodeći jedan život gnusan i brlozan. Grgur iz Vareša 135. — bbb) o *riječima što znače ono što je kod aaa) ili što su s onijem u svezi, osobito kad se kaže što ohlo i nepristajno*. Ako si govorio riječi gnusne. B. Kašić, zrc. 65. Reći svaku stvar gnusnu. K. Magarović, cvijet. 102. A jeda sam pjevo začinke gnusne i nečiste? D. Bašić 5^b. — cc) o *mišljenju i djelovanju čeladeta koje misli i radi samo za svoju korist, osobito za novčanu dobit, i o samome čeladetu*. Gnusnijem kamatom uzamnaža svoje imanje. I. Đorđić, ben. 106. i u *naše vrijeme u Dubrovniku*. 'U svemu se ovom poslu ou pokazo gnusan'. P. Budmani.

b. kao gadan, mrzak, s *dativom (koji se kome gnusi, vidi gnusiti, 2, b)*. Gnusna biše zloba meni, i svoj sam ju progonio. A. Vitalić, ist. 437^a. Ovomu jesu gnusna i mrzka sva imaća, bogastva. J. Matović 472. *ovo je značenje i u Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku*. u *Vukovu* ima da je ovo značenje (po onome što kaže kod gnusiti, gnusnik, gnusnica, gnusoba, kao da bi ovo značenje bilo: kao ružan) u *naše vrijeme i u Dubrovniku*, ali toga, koliko ja znam, nema u *naše vrijeme*.

2. *adv.* gnūsno. — *Komp.*: gnūsnije, gnūsūē. — *Između rječnika u Belinu, u Bjelostjencu (gnūsno), u Jambrešićevu (gnūsno), u Voltigijinu, u Stuličevu*. — *Naj češće sa značenjem kao kod 1, a, b) bb)*. Na zlo nagla, gnusno bludna. M. Orbin 26. Budući se vele gnusno oskrvnili. A. Vitalić, ist. 155. Gnusno i nečisto živjaše. D. Bašić 22^a.

GNUSITEĻ, m. čovjek koji gnusi. — U *Stuličevu rječniku*.

GNUSITEĻICA, f. žensko čelade što gnusi. — U *Stuličevu rječniku*.

GNUSITI, gnūsīm, *impf.* inquinare; nauseam facere, fastidire. — *isporedi* gnusiti. — *Akc. kaka je u praes. taki je u impf. gnūsāh, u aor. 2 i 3 sing. gnūsī, u part. praet. pass. gnūsēn; u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf.* — *Radi postaća vidi gnus.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. gnusiti se, rus. гнустить, češ. hnusiti, hñusiti.* — *Po zapadnijem i sjevernijem krajevima ima hñ. u: gnusi. M. Radnić 450^b; gnūsili. A. d. Costa 2, 18.* — *U našem se jeziku javlja od xv vijeka (vidi kod 2, a, b) bb)), a između rječnika u Vrančićevu (gnusiti se, 'abominari'), u Mikafinu (gnusiti, opoganiti, foedo, contamino, inquino, coinquino, inficio'; i kod grubiti, 'deformo, foedo'), u Belinu ('inquino' 378^a; 'sordidum facere' 411^a; 'maculo' 448^b), u Bjelostjencu (gnusim drugomu 'nauseo, et nauseam induco alicui'. 2. v. smradim; gnusi mi se 'nauseo, abominor'), u Jambrešićevu (gnusi mi se 'nauseo, abominor'), u Voltigijinu ('nauseare, abhorrire; imbrattare, insozzare', 'verabscheuen; besudeln'), u Stuličevu (gnusiti i gnusiti iz Bjelostjencu 'spurare, conspurcare, inquinare, foedare'), u Vukovu: (u Dubrovniku) 1. 'schmutzen, schmutzig machen', 'inquinare'. 2. 'garstig machen', 'foedare' (ovo je značenje sumnjivo, vidi kod gnusan, 1, b).*

1. *aktivno.*

a. *činiti da sto bude gnusno. naj običnije značenje, ali ga nije bilo u praslavensko doba.* a) u *pravom smislu.* Da gnusiš u kalu gizdavi tvoj obraz. M. Vetranić 1, 80. Kako su (žene) očistile ruke ne mačaju ali ti ne gnuse vode. M. Orbin 25. — i *metaforički.* Ne gnusite vaše ruke u poganoj toli krvi. J. Palmotić 206. Tko svoj posao čini, ruka ne gnusi. (Z). Poslov. danič. 134. Što uходи proz usta ne gnusi čovjeka, nego gnusi ga ono... S. Rosa 96^b. Dake on griješiti gnusi haljinu. Đ. Bašić 260^b. Oni grješnik gnusi svoje tijelo. A. Kalić 108. — b) u *prenesenom smislu, o stvari duhovnoj, umnoj koja postaje nečista s grijeha itd.* Koliko god je misao nečista, duše naše ne gnusi. M. Divković, bes. 259^a. Ne bi imao čovik nikako srca svoga gnusiti i nečista činiti. 481—482. Zla misao gnusi dušu. M. Radnić 450^b. Ovu kripot pomrčevali su i gnusili s mnogim poluvirstvom. A. d. Costa 2, 18. — c) *alvum exonerare, kao pristojnija riječ mj. s. ti. shvatu se kao neprelazni glagol.* I mačka gnusi, ali svoj gnus pokriva. (D). Poslov. danič. 28.

b. *kome, nauseam facere, fastidium creare, činiti da se kome gadi (gnusi, vidi 2, b). može biti naj starije značenje, ali je potvrđeno samo u Bjelostjencevu rječniku.*

c. *fastidire, gaditi se (vidi gaditi, b, b)). — može biti da je s ovijem značenjem neprelazno, jer mješte objekta ima acc. s na, ali može imati uza se i infinitiv. — u jednoga pisca čakavca xvii vijeka.* Da mrzim i gnusim na putena naslajenja. P. Radović, nač. 490. Gnusi čovik misliti ju. ist. 138.

2. *sa se.*

a. *značenje je kao kod 1, a. a) pasivno. u Dubrovniku.* 'Ova se svita lasno gnusi'. P. Budmani. i u *metaforičkom smislu.* Erbo se tijelo jednoga krstjanina učinilo po putu od pričestjenja u do stan Isukrstov, i za to mu se čini nečas, kad se gnusi i pogrdiva. Đ. Bašić 270^a. — b) *refleksivno. aa) uopće. u Dubrovniku.* 'Čuvaj se, nemoj se gnusiti po toj kaluži'. P. Budmani. — bb) *kao gnusiti kod 1, a, c).* A niki rigniše, niki se gnusahu. M. Marulić 49. — c) *recipročno. u jednom primjeru kao da je u prenesenom smislu.* Gnuse se i ruže kako psi bez duše. M. Vetranić 1, 220.

b. *gaditi se, isporodi 1, c. u Vrančićevu rječniku. — gnusi mi se, gadi mi se, gadi me. u Bjelostjencevu i u Jambresićevu rječniku.*

GNUSIV, *adj. koji se može gnusiti. — U Belinu rječniku (inquinabilis' 878^a), u Voltigijinu (kod gnusni), u Stulićevu (contaminabilis').*

GNUSNA, *f. gnusno žensko čelade. — U naše vrijeme u Dubrovniku kao psotka nečistu ženskom čeladetu (koje po sebi nije čisto ili koje ne drži čisto kuću); često i u moralnom smislu o takovome koje nepošteno živi.* P. Budmani.

GNUSNICA, *f. dem. gnusna. — S ovijem se značenjem govori u Dubrovniku (P. Budmani); drukčije je u Stulićevu rječniku: 'mulier lurida' i u Vukovu: (u Dubrovniku) 1. 'die schmutzige', 'mulier immunda'. 2. 'die hässliche', 'mulier foeda'. — I u ugarskih Hrvata (vidi kod gnusna).* Podsmiju mi se va lica, zdjavaju mi: 'ti gnusnica.' Samoj meni ja krivica. Jačke. 280.

GNUSNIČAC, *gnusniča, m. dem. gnusnik. — Samo u Stulićevu rječniku.*

GNUSNIČICA, *f. dem. gnusnica. — U Stulićevu rječniku.*

GNUSNIČIĆ, *m. dem. gnusnik. — U Stulićevu rječniku.*

GNUSNIČINA, *m. (i f.) augm. gnusnik (ali se govori i o ženskom čeladetu). — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (samo muškoga roda) i u Vukovu: 'augm. v. gnusnik u. gnusnica'.*

GNUSNIK, *gnusnika, m. gnusan čovjek (i kao psotka, i u prenesenom smislu, vidi gnusan, 1, a, b)). — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. gnusniče, gnusnici. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kod grd, a nema napose), u Belinu (spursus' 702^a), u Voltigijinu (kod gnusac), u Stulićevu, u Vukovu: (u Dubrovniku) 1. 'der schmutzige', 'immundus'. 2. 'der hässliche', 'foedus' (ovo je zadnje značenje sumnjivo, vidi kod gnusan, 1, b). Uhati Mido zli, Zoile prokleti, skupi zli tamniče, gnusniče nezdravi, kom' ptica čevrjna gnizdo svi u glavi. D. Rašina 121^b. Gnusnik koji se pušto nečistoći upada svaki dan u tolike grijeha. Đ. Bašić 151^a. — U jednoga pisca našega vremena kao ime nekog bubici. Gnusnik, Quediud Leach. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 123. 174.*

GNUSNITEL, *m. čovjek koji gnusni, vidi gnusitej. — U Stulićevu rječniku.*

GNUSNITI, *gnusnim, impf. vidi gnusiti, 1, a (i radi akcenta). — Postaje od gnusan. — U rukopisu dubrovačkom xvi vijeka.* Bludnost gnusni dušu. Zborn. 17^b. i u naše vrijeme u Dubrovniku dosta često uz gnusiti. P. Budmani.

GNUSNOBRADAC, *gnusnobraca, m. gnusno-bradan čovjek. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.*

GNUSNOBRADAN, *gnusnobradna, adj. u kojega je gnusna brada. — U Stulićevu rječniku (illutibarbus'). — slabo pouzdano.*

GNUSNOČA, *f. vidi gnusoba (i radi akcenta). — Postaje od gnusan. — Od xvi vijeka.* Travica gnusnoću zemaljsku sakriva. N. Dimitrović 17. Prasac u gnusnoći. M. Držić 307. Voda ka mutna jes gnusnoću ne umiva. F. Lukarević 180. Koji će mene od svih gnusnoća i zloča očistiti. M. Divković, nauk. 117^a. (Molitva) pokriva sve gnusnoće duše naše. 215^a.

GNUSNOGOVORAC, *gnusnogovorca, m. gnusnogovoran čovjek. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.*

GNUSNOGOVORAN, *gnusnogovorna, adj. koji gnusno govori. — U Stulićevu rječniku: 'spurcificus'. — nepouzđano.*

GNUSNOHRAN, *adj. koji se gnusno hrani, koji gnusnu hranu ije. — U Stulićevu rječniku: v. gnusobohran.*

GNUSNORUČAC, *gnusnoručca, m. gnusnoruk čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku.*

GNUSNORUK, *adj. u kojega su gnusne ruke. — U Stulićevu rječniku.*

GNUSNOST, *f. vidi gnusoba. — Postaje od gnusan. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (gnusnos, obscaenitas' 580^b), u Voltigijinu, u Stulićevu. Sramuj se svaki sad gledajuć očima svu gnusnos (?) i svoj gad. F. Lukarević 69. Čule su se u gnusnosti, jao!, smrdeće na sve strane, istecene moje rane. I. Gundulić 197. Priказuje nasladeha, ali ne gnusnost i nevoju. M. Radnić 185^a. Opravi te od gnusnosti tvoje. I. J. P. Lučić, razg. 51. Štijuć psovke i gnusnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 302.*

GNUSNOTVORAN, *gnusnotvorna, adj. koji čini (tvori) što gnusno. — U Stulićevu rječniku: 'spurcificus'. — nepouzđano.*

GNUSÓBA, *f. sordes, starije onoga što je gnusno, i (kcnkretno) ono s čega je gnusno.* — *ispoređi* gnus, gnusoća, gnusota, gnusost, gnusnoća, gnusnost. — *Akc. se mijenja u dat. sing. gnūsobi, u acc. sing. gnūsobu, u voc. sing. gnūsobo, u nom., acc., voc. pl. gnūsobe, u gen. pl. gnusóbâ.* — *Postaje od gnus nastavkom oba.* — *Od xvi vijeka (vidi b) aa), a između rječnika u Vrančićevu (abominatio), u Mikafinu (gnusoba, gnusoća, vidi gnus), u Belinu (sordes' 150b. 692a; immunditia' 380b), u Bjelostjenčevu (gnusoba, abominatio, detestatio, execratio'. 2, immundities, sordes, spurcities, foeditas'), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu: (u Dubrovniku) 1. „schmutzigkeit", immundities'. 2. „die garstigkeit", foeditas' (ovo je značenje sumnjivo, vidi kod gnusan, 1, b). a) u pravom smislu.* Da prah ili ine gnusobe unutra ne upadaju. B. Kašić, rit. 8. Svi smradi i gnusobe i gadi od svijeta skupiče se u pakao. M. Orbin 170. Kamara ... mete se često i čisti neka nije gnusobe. I. Držić 141. Svi smo zemlja i gnusoba. I. Đorđić, salt. 308. Gnusobom od gube vas obujmjen. ben. 160. Voda opira gnusobe. J. Matović 146. Da se ribe svačijem hrane, svijem gnusobam i plakotinam što se u more bacaju. L. Zore, rib. ark. 10, 343. — b) u metaforičkom, prenesenom smislu, duhovna nečistoća. aa) grijeh uopće. Danu se tebi pristoji oplakati me od grijeha i gnusoba mojijeh. A. Gučetić, roz. jez. 187. Koliko je velika ova gnusoba pri čistoći Božjoj. P. Radovčić, nač. 308. Razmišljajući gnusobu od griha svoga. A. Vatajić, ist. 21. Izčisti tvoju dušu od svake gnusobe. V. M. Gučetić 22. Opiraju gnusobe grijehâ sakramentom pokore. J. Matović 493. — bb) osobito bludnost, puteni grijeh. U istinu vi sudite, da ljubene gnusoba je. I. Đorđić, uzd. 38. Djetinstvo ne bude sveder tako pravedno, da se s puno gnusobe ne iznađe zamiješano. B. Zuzeri 154a. Ne dopusti da se ja obrlam nijednom gnusobom od nečistoće. I. A. Nenadić, nauk. 274. — c) vidi gnoj, a, c). — u Dubrovniku. P. Budmani. — d) gad, gadnost. ovo je značenje u Vrančićevu i u Bjelostjenčevu rječniku (abominatio); i Daničić u starom zavjetu piše gnusoba prema grč. βδελγία, lat. abominatio. Nasljedstvo moje napuniše gnusobama svojim. Đ. Daničić, jer. 16, 18. Sve gradove nežine i sve gnusobe nežine. jezek. 11, 18. Postaviće gnusobu pustošnu. dan. 11, 31.

GNUSOBAN, gnūsobna, *adj. gnusan, na kojem je gnusoba.* — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Stuličevu rječniku.* Budući se otkrilo svitu niovo gnūsobno pomajkanje. A. d. Costa 2, 21.

GNUSÓBICA, *f. dem. gnusoba.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Iznesu na svomu tijelu ispuznut iz kućice neke općene male gnusobice ... po naravnijem gnusobicam vaļo se je. S. Rosa 184a.

GNUSÓBINA, *f. augm. gnusoba.* — *U Stuličevu rječniku.*

GNUSÓBIT, *adj. vidi gnusoban.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Čistoća Božja izvrše ga kako jednu stvar gnūsobitu. P. Radovčić, nač. 309.

GNUSOBOHRAN, *adj. vidi gnusnohran.* — *U Stuličevu rječniku: „colluvaris". — nepouzđano.*

GNUSOBOHRANAC, gnusobohranca, *m. gnusobohran čovjek.* — *U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.*

GNUSOBRADAC, gnusobraca, *m. vidi gnusnobradac.* — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GNUSÓĆA, *f. vidi gnusoba (i radi akcenta).*

— *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kod gnusoba), u Belinu (sordes' 150b. 692a; impudicitia' 387b), u Stuličevu.* Tva vira svakomu sve naše opira od grijeha gnusoće. N. Najlašković 1, 153. Koliko je štetna čovjeku gnusoća putevna. B. Gradić, djev. 14. U njih će se viditi i poznati sve gnusoće. B. Kašić, zrc. 33. Nos se napuñna gnusoće. M. Orbin 73. Da dostojiš se gnusocu oprati. F. Partić 88. Srce pitaš u mene, moj Jezuse, evo ti ga, ti ga izčisti od svake gnusoće. I. M. Mattei 307.

GNUSOĆAN, gnūsocna, *adj. gnusan, na kojem je gnusoća.* — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GNUSOST, *f. vidi gnusoba.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (sordes' 692a) i u Stuličevu.* Da me 'e sram od mene spovijedat istoga gnusosti, načine i gade zla toga. F. Lukarević 158. Svionjo kad se vidi jedna gnusos na haljini, ljepota joj sva problidi, sva se gnusna očim vidi. G. Palmotić 2, 500.

GNUSÓTA, *f. vidi gnusoba (i radi akcenta).* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Da ne bi pala vrhu ñega kojagodi gnusota. K. Mađarović 66.

GNUSOVIT, *adj. gnusan.* — *Na jednom mjestu xv vijeka.* Pićo crvi gnusovita. M. Marulić 316.

GNUŠEÑE, *n. djelo kojijem se gnusi.* — *Stariji je oblik gnušenje.* — *U Mikafinu rječniku (griješkom gnušenje) i u Stuličevu (griješkom gnušeñe, a ima i gnušeñe, v. omržeñe, omrznutje s dodatkom da je riječ ruska).*

GNUŠLIVAC, gnušljivca, *m. samo u Jambresičevu rječniku (kajkavski gnušljivec „nauseator").*

GNUŠÑAHAN, gnušñahna, *adj. dem. gnusan.* — *Kaže se i gnušñasan.* — *U Stuličevu rječniku (gnusñahan i gnušñasan) i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GNUŠÑASAN, gnušñasna, *adj. vidi gnušñahan.*

GNÁCO, *m. hyp. Ignatije.* — *Akc. se mijenja u voc. Gñáco.* J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GNÁJA, *m. hyp. Ignatije.* J. Bogdanović.

GNÁJO, *m. hyp. Ignatije.* — *Akc. se mijenja u voc. Gñájo.* J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić.

GNÁLE, *m. hyp. Ignatije.* — *Akc. se mijenja u voc. Gñále.* J. Bogdanović.

GŃAT, *m. tibia, crus, kost od koljena do gležna (obično se misli o prednoj), i noga od koljena do gležna.* — *ispoređi* golijen. — *Akc. se mijenja u loc. sing. gñátu, i u gen. pl. gñátâ (ovako je akc. po Vuku i po Daničiću; u Dubrovniku se tako mijenja u svijem padežima: gñáta, gñátu, gñátom, gñáti itd., osim nom. i acc. sing., i voc. gñáte, gñátî).* — *U Bjelostjenčevu i Voltigijinu rječniku ima n mj. ñ: gnat; tako je i u pisca Alberti (510), a i na nekim mjestima u pisca Kavanina (318b. 331b), ali ovi primjeri nijesu dosta pouzdani.* — *S n riječ je praslavenska, ispoređi* češ. hnát, polj. gnat. — *Gájegdje ima i k mj. g, vidi knat.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (gñat, goļen „crus, tibia"; kost od gñata veća „radius"; kost mañja od gñata „fibula"), u Belinu (tibia' 387a. 709b), u Bjelostjenčevu (gnat, civ od golena), u Voltigijinu (gnat i gñat „tibia, stinco" „schienein"), u Stuličevu („crus, tibia"), u Vukovu (vide golijen). a) kost.* U grobu gledaj prah i gñate od ļudi. M. Vetranić 1, 267. Krist'na, Klara, kih uzdržiš svete gñate. J. Kavañin 327b. Sveta stegna, sveti gñati. 331b. Grob unutra sklapa gomilu crni(h) gñata. I. J. P. Lučić, razg. 67. Gñat od noge, t. j. ona kost od koljena do slanka. Nar. prip. vrć. 195. — b)

noga. Moliše Pilata, da pribijut se ņihovi gñati i zdvignu se. M. Alberti 510. Kogano će noge i gñati biti stupi mramoriti. J. Banovac, prip. 22. Tozluke podrizane koji pokrivaju samo gñat noge. P. Filipović 80. Sveta Kate, k ognu gñate; sveti Niko, na ogañ sinko; sveti Vlaho, nemoj plaho. (Z). Poslov. danič. 119. Jali srnu dugačkoga gñata. Nar. pjes. petr. 3, 448. Stade starac gñate peći (*grijati se*). Nar. pjes. marj. 208. Ko kraće više nego može dokročiti, prebiće gñatove. (U Ornoj Gori). Nar. posl. vuk. 144. Tko bi srvo vojsku na Grahovcu i paripske ustavio gñate. Osvetn. 2, 176. Spopa (*spopade*) straža hajduke pospate, jedni ruke, druzi gñetu gñate. 4, 61. — c) na svrdlu ono gvožđe što je s jedne strane utvrđeno u članak (drvo), a s druge ima peliješi (zavoje). u Dobroselu. M. Medič. — d) *planina u Dalmaciji*. u Vukovu rječniku.

GŇATAC, gñaca, m. dem. gñat. — U Stuličevu rječniku.

GŇATAČAC, gñatačca, m. dem. gñatac. — U Stuličevu rječniku. — nije dosta pouzdano.

GŇATAN, gñatna, adj. koji pripada gñatu. — U Belinu rječniku (gñatni 'tibialis' 709^b) i u Stuličevu (ad tibiam spectans').

GŇATIČ, m. dem. gñat. — Akc. se mijena u gen. pl. gñatičā. — Od XVIII vijeka (u jedinom primjeru s u) a između rječnika u Stuličevu. Gñatič između prigibli od kolina do bedre (u žabe). J. Vladimirovič 46. — I preneseno: drvo između jednog i drugog dijela kariga. u Lici. V. Arsenijević.

GŇATLJA, m. vidi Igñatije. — u hrvatskoj krajini. J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GŇATINA, f. augm. gñat. — Akc. se mijena u gen. pl. gñatīnā. 'Odmakni de te gñatine od vatre, da se i mi što ogrijemo'. u Dobroselu. M. Medič.

GŇATOVIČ, m. prezime. — Jamačno po ocu Igñatiju, vidi Gñatija. — Iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. V. Arsenijević. — i u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GŇAVEŽ, m. gñavjenje. — U Parčičevu rječniku: 'oppressione, vessazione'.

GŇAVIMAČKA, m. čovjek koji rđavo svira u gadle (gñavi mačice, vidi gñaviti kod a) u narodnoj poslovice). — U Šulekovu rječniku: 'dudler'.

GŇAVITEL, m. čovjek koji gñavi. — U Šulekovu rječniku: 'dränger'.

GŇAVITI, gñāvim, impf. collidere. — Akc. kuki je u praes. taki je u impf. gñāvīāh, u aor. 2 i 3 sing. gñāvī, u part. praet. pass. gñāvjlen; u ostalijem je oblicima onaki kuki je u inf. — Po postauu biće srodno s gñiti, ili s gñesti, gñečiti. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu ('conterere animalcula' 72^b), u Voltigijinu ('calpestare, calcare co' piedi', 'tretien, nieder-tretien'), u Stuličevu ('conterere, dicitur de insectis'), u Vukovu ('drücken', 'collido'). a) u pravom smislu, stiskivati, priiskivati tako da objekat postane mekši. — isporodi mečiti. Koji nahvalice u utrobi more i gñave djetčiću. M. Divković, bes. 104^a. Muči, gori, sveži, smeči, gñavi... B. Kašić, per. 40. Gñavi, gñete, Smilanića duši. Nar. pjes. juk. 498. Ali me on savlada i poče gñaviti i ujedati. M. Đ. Miličević, zim. već. 281. Gñavi mačice. (Kad ko rđavo svira u gadle). Nar. posl. vuk. 48. Netko cvijeli, jer ga konić gñavi. Osvetn. 2, 186. Sve se dave i koñima gñave. 8, 154. — b) pošto ovako priiskivanje može biti mučno i bolesno objektu, kad je živ, znači i: uopće mučiti, i s oso-

bitijem značenem i: daviti, klati. Slušati jauke i kukanje tolikih krstjana po paklu, što ih muče, dave i gñave paklene vojvode. L. Ćubuški, pism. 12. Tuče guju da ševe ne gñavi. Osvetn. 2, 86. Pa ga žučju i čemerom davi i kosijerom oko vrata gñavi. 2, 174. — c) i u prenesenom smislu mučiti. Koji bijau kako lavi, siromae svaki gñavi. P. Posilović, nasl. 198^b. Ili bolest kad ga sruši (čovjeka), kad ga gñavi. V. Došen 45^a. Počeše gñaviti i robiti svoje težake. Norini 89.

GŇÁVĹĚŇE, n. djelo kojijem se gñavi. — U Stuličevu rječniku (gñavjenje i gñavjenje) i u Vukovu.

GŇĚCALO, m. ovako zovu onoga koji kada ide, rekao bi da nešto gñeči. 'Žalosni gñecalo (ili gñeco), ideš svedno kao da jaja putem gñečiš'. u Lici. J. Bogdanović.

GŇĚCĀŇE, n. djelo kojijem se gñeca. — U Vukovu rječniku.

GŇĚCATI, gñēcām, dem. gñečiti, ali znači što i gñečiti. — Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. gñēcā). — U Vukovu rječniku: vide gñečiti, n. p. grožde u čabru.

GŇĚCAV, adj. vidi gñecovan. — U Vukovu rječniku: n. p. hleb, vide gñecovan. — Gñecave konople, koje se na stupi samo zgñeče. u Lici. V. Arsenijević.

GŇĚCĀVAN, gñēcāvna, adj. vidi gñecovan. B. Mušicki.

GŇĚCAVOST, f. osobina čega što je gñecavo. — U Parčičevu rječniku: 'pastositā'.

GŇĚCO, m. hyp. gñecalo koje vidi. — Akc. se mijena u voc. gñeco.

GŇĚCŌVAN, gñēcŏvna, adj. (o hlebu) koji nije dobro umiješen ili pečen, te se meči i ljepi. — isporodi gñecav, gñecavan. — Od iste osnove od koje je i gñečiti. — U Vukovu rječniku: n. p. hleb 'talkig' (vom brod), klebrig', 'male pinsitus (pistus)'.

GŇĚČAK, gñěčka, m. kaca u kojoj se gñeči grožde; cijep za mijeseње tijesta. — Akc. se mijena u voc. gñěčku, gñěčki, i u gen. pl. gñěčākā. — U Belinu rječniku ('gramola', 'mactra' 854^b), u Bjelostjencu (gñečak, v. korito), u Stuličevu ('tino nel quale si pesta l' uva, e strumento con cui si gramola il pane', 'torcular, lacus'). — U Dubrovniku se kaže u šali o čeladetu (osobito o djetetu) kratku a debelu. P. Budmani. Gñečak, dijete dobro hranjeno. Slovinac. 1884. 95.

GŇĚČĚŇE, n. djelo kojijem se gñeči. — Stariji je oblik gñečenje. — U Belinu rječniku (gñečenje 72^a), u Stuličevu, u Vukovu.

GŇĚČILAC, gñěčioca, m. čovjek koji gñeči. — U Šulekovu rječniku: 'austreter; mostler'.

GŇĚČILISTE, n. mjesto gdje se gñeči. — U Stuličevu rječniku ('calcatorium, locus in cella vinaria in quo uvae calcantur'), gdje ima s istijem značenem i gñečilištvo, koje je sasna nepouzđano.

GŇĚČILISTVO, n. vidi gñečilište.

GŇĚČITEL, m. vidi gñečilac. — U Šulekovu rječniku: 'dränger'.

GŇĚČITI, gñěčīm, impf. vidi gñaviti, mečiti (često o grožđu: mečiti, i o tijestu: mijesiti). — Akc. kuki je u praes. taki je u impf. gñěčāh, u aor. 2 i 3 sing. gñěči, u part. praet. pass. gñěčen; u ostalijem je oblicima onaki kuki je u inf. — Ili je srodno korijenu glagola gñesti, ili je osnova gñec sama onomatopeja. — Od XV vijeka, a između rječnika u Belinu (gñěčkom gñečiti tijesto

,farinam subigere' 355a; ,uvam pedibus calcare' 558b), u *Voltigijinu* (gnečiti, pestare, ammaccare', ,quetschen'), u *Stulićevu* (1. ,uvas calcare'. 2. ,subigere'), u *Vukovu* (,kneten', ,depso, subigo', n. p. papulu). Močno ga gnećase petami trepljući. M. Marulić 254. U stupici tukući i gnećeći (krpe za hartiju). M. Radnić 113b. Ako kmet ne gneći grozd. J. Kavašin 542b. Gazeći gnećahu prisveto tilo Isusovo. F. Lastrić, svet. 29a. Dok se taru i gneće kosti moje. 29b. De čovjek gneći grožđe s glavom. Nar. prip. vrč. 99. Oni joj gnećiše djevojačke dojke. Đ. Daničić, jezik. 28, 8. Ko pčele gneći i prste liže. M. Medić. — I u prenesenom smislu: mučiti, progomiti. Druge gneće i dave. J. Banovac, pred. 102. Mleci gule i gneće Srbe i Hrvate. S. Lubiša, prip. 101. A svak vida kô se pravi gneći. Osvetn. 4, 16.

GNEČKÂNE, n. djelo kojim se gnećka. — može značiti i glib, kao. P. Budmani.

GNEČKATI, gnečkâm, *impf.* uprav dem. gnečiti, ali se upotrebljava sa značenjem: hoditi, gaziti po glibu. — U naše vrijeme u Dubrovniku (po dubrovačkom govoru običnije gneškati). P. Budmani. — I s drugijem značenjem. (Vaditi iz kala morske glistine) u Vranicu kažu ,gnečkati glistine'. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

GNEČKAVINA, f. glib, *vidi* gnečkati. — U naše vrijeme n Dubrovniku (običnije gneškavina). P. Budmani.

GNEĆE, n. *vidi* gnijeño. — U *Stulićevu* rječniku: gnetje. — nepouzđano.

1. **GŃED**, *adj.* fuscus, mrk, mrke boje. — Samo u *Stulićevu* rječniku: gñedi ,coloris castanei, obscurus, fuscus, badius' s dodatkom da je riječ ruska, i u naše vrijeme u Šulekovu: ,braun (v. pferd)'; gñeda čapla ,rallenreih'er' (,Ardea comata'), u koji je također došlo iz ruskoga. — Po tome nije narodna riječ, ali opet kod imena domaćijeh životinja ima gñed, gñedac itd. — Po ruskomе рѣзѣ, češ. hnědý, polj. gniady, -he bi bilo samo po južnom govoru.

2. **GŃED**, m. ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteňak. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDAC, gñeca, m. ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* gñed.

GŃEDICA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDIN, m. ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDOŃA, m. ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDOOK, *adj.* gñedijeh očju. — *vidi* 1. gñed. — U *Šulekovu* rječniku: ,braunäugig'.

GŃEDOŠ, m. ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDOŠA, m. ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gñed.

GŃEDUŠA, f. ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* 1. gñed.

GŃENSTVO, n. *vidi* gnijeño. — U *Stulićevu* rječniku uz gñeño. — nepouzđano.

GŃENE, n. *vidi* gnijeño. — U *Stulićevu* rječniku.

GŃESTI, gñetêm, *impf.* premere; farcire. — Akc. se mjenja u praes. 1 i 2 pl. gñetêmo, gñetête (i gñetêmo, gñetête), u aor. 2 i 8 sing. gñête,

u part. praet. act. m. sing. gñêo, (gñêla, gñêlo), u part. praet. pass. (ne u nom. sing. m.) gñêten, gñetêna, gñetêno (biježim akc. prema nagñetati i po Belinu rječniku; drukčije je u Daničića, rad. 6, 50; ali je ondje Daničić, kako je sam dodao, uzeo akc. iz moje gramatike, gdje je zlo zabilježeno gñestiti). — Pisano je s n m. n u pisca Zoranića (na jednom mjestu) i u *Voltigijinu* rječniku. — S n (*vidi* u novoslovenskom i u češkom) riječ je praslavenska, isporodi stslav. gnesti, gñesti, novoslov. gnesti, rus. гнестн, češ. hnísti, hnetu, polj. gñiesć. — Osnova je srodna sa stvêm. chnêtan, novomêm. kneten (*vidi* F. Miklošić, etym. wörterb. 67b). — Dolazi (rijetko) od xvi vijeka (*vidi* naj zadnji primjer kod a), a između rječnika u Vrančićevu (,farcire'), u Belinu (,intrudo' 155a; ,farcio' 287b), u Bjelostjencêvu (,premo, initor alicui rei cum pondere'), u *Voltigijinu* (gñesti i gñesti ,premere, pestare, intrudere', ,drängen, klemmen'; gñesti testo ,gramolare pasta', ,kneten'), u *Stulićevu*: griješkom po dubrovačkom govoru (*vidi* P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 175) gñestiti i također griješkom gñeti, gñetem ,infarcire, contendo premendoque impellere'. a) tištati, pritiškvati. Gñavi, gñete, Smilanića duši. Nar. pjes. juk. 438. Otvi jašu, niz pojanu mašu, gñeli loze tikvene i grašne. Osvetn. 4, 21. Spopa (spopade) straža hajduke pospate, jedni ruke, družu gñetu gñate. 4, 61. — i u prenesenom smislu, isporodi kod gñaviti, gñečiti. Hajduci nas i iz gore gñeli. Osvetn. 4, 55. — s ovijem značenjem ima i gñesti se, recipročno. Da se među sobom gñetihu. Anton Dalm., nov. tešt. 104b. luc. 12, 1. — b) stiskujući činiti da što u nešto drugo uleze na silu. S jakim medvidi boreći se i u grlo oružnu ruku gñetući. P. Zoranić 30b.

GŃETA, f. naloga, tiska. — Natičeno od gñesti. — U *Šulekovu* rječniku: ,gedränge'.

GŃETAN, gñetna, *adj.* koji može gñiti. — U *Stulićevu* rječniku: v. sagñetan. — sasma nepouzđano.

GŃETATI, gñetam, *impf.* *vidi* gñesti. — U *Stulićevu* rječniku: ,infarcire, constipare, premere, subigere'. — nepouzđano (za naš jezik).

GŃETELAR, m. phasianarius, čovjek kojemu je posao othranjivati gñetele. — U *Šulekovu* rječniku: ,fasanenmeister, fasanenwärter'.

GŃETELOV, *adj.* phasiani, phasianinus, koji pripada gñetelu, gñetelima. — U *Šulekovu* rječniku: gñetelovo pero ,fasanfeder'.

GŃETEL, m. *vidi* gñeteo. — U jednoga pisca našega vremena. Gñetel ,Phasianus colchicus', ,der edelfasan'. J. Ettinger 176.

GŃETÊNE, n. djelo kojim se gñete. — Stariji je oblik gñetenje. — U Belinu rječniku (gñetenje 155a. 287b), u *Voltigijinu* (gñetêne), u *Stulićevu*.

GŃETEO, gñetela, m. Phasianus colchicus L., ptica što pripada razredu kokôši, vrlo cijenjena kao hrana. — isporodi gñetel, 1. fazan, fağan, pazijan, divlji kokot (kod kokot). — U Belinu rječniku: (možebiti štamparskom griješkom) gñeteo ,phasiana' 800a, i u *Stulićevu*. — U naše vrijeme u *Šulekovu*: ,fasan'.

GŃETEOKA, f. gñeteo ženski. — U *Šulekovu* rječniku: ,fasanhenne'.

GŃETI, *vidi* gñiti.

GŃETIŃAK, m. mjesto gdje se hrane i odgajaju gñeteli. — U *Šulekovu* rječniku: ,fasangarten; fasanerie'.

GŃETKA, f. ime kravi. Gñedka. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *vidi* 1. gñed.

GNETOMICE, *adv. gnetući, u tisci.* — U Parčičevu rječniku: 'calcatamente'.

1. GŊEV, *m. ira, indignatio, neugodno duhovno stanje u čeladeta koje postaje kad vidi ili zna nešto što misli da nije pravo ili pristojno, ili kad misli da ga ko vrijeđa itd., koje se duhovno stanje pokazuje u promjeni na licu, u riječima, djelima.* — *Akc. se mijenja u loc. sing. gŊevu.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gŊevъ, rus. гнѣвъ, češ. hněv, pol. gniew.* — Miklošič (etym. wörterb. 68^a) misli da je srodno s korišenom gŋi glagola gŋiti i supstantiva gnoj. — Oblik gŊev (u južnom govoru) nije posve jasan: u zapadnom govoru glasi gŋiv i (rjeđe) gŋiv, pa prema tome bi trebalo da u južnom glasi gŋijev ili gŋijev, a ti se oblici zbija daju i potvrđiti prije našega vremena. nema potvrde za istočni govor. — Između rječnika u Vrančičevu: gŊev (gŋyev) 'furor'; gŋiv 'indignatio; ira'; u Mikalšnu: gŋiv, jadovitost 'rabies, rabia, furor'; u Belinu: gŋijev 'ira' 200^a; 'furor' 884^b; 'ira immodica' 601^b; gŋijev i gŋiv 'ira' 419^b; u Bjelostjencevu gŋiv 'furor, rabies' itd.; u Voltigijinu: gŋev, v. gŋivan; u Stuličevu: gŋev i (iz Habdeličeva) gŋiv 'ira, iracundia, indignatio'; u Vukovu: gŋev 'der zorn' 'ira'. — Kod većine slučajeva ne zna se kako treba pročitati ovu riječ; ovdje su primjeri kod kojih je naj pouzdanije čitanje. a) po južnom govoru. aa) gŋijev. Pun gŋijeva. A. Gučetić, roz. jez. 296. Ima veliku srčbu i velik gŋijev svrhu njih. M. Divković, bes. 4^a. Neprijatelj moj skupi gŋijev svoj na mene. 890^a. Ki radi gŋijeva od nemoći izvan sebe se nalode. M. Orbin 89. Bog će svoj gŋijev udariti na onoga. S. Rosa 69^b. — bb) gŋijev. Da razgŋijovi se gŋijev moj protiv njima. N. Rašina 72^a. exod. 82, 10. Uljeze s veličijem gŋijevom. Zborn. 59^a. Mŋah, da se nebo otvori i da svoj gŋijev na me meće. P. Kanavelić, dubr. 8. Gospodine, u gŋijevu tvomu ne pokaraj mene. J. Matović 519. — cc) gŋev. Bezumnoga ubija gŋev. D. Daničić, jov. 5, 2. Gŋev me obuzima na bezbožnike. psal. 119, 52. — b) po zapadnom govoru. aa) gŋiv. Probuđi gŋiv tvoj. Bernardin 84. ecclesiastic. 36, 8. Srčan gŋiv, pravo ni', da kaže ures tvoj proć tomu, ki ŋubi verno te tolikoj. D. Rašina 93^b. Rad muke, ku svakčas stvara gŋiv ŋuveni, toliko velik cvil ja patim u meni. D. Rašina 97^b. Da bi gŋiv skroveni proć ovim skazala. D. Zlatarić 8^b. Neka bi ispunili jadoviti gŋiv sfoj na nemu. B. Kašić, is. 50. Mutan gŋiv prokine. Đ. Baraković, vil. 281. Tuge, pećali i nevoje, srčbe, omraze, smeće i gŋivi. I. Gundulić 286. Proliti ŋegovu nemilu srčbu i gŋiv suprotiva nemu. P. Radović, nač. 216. Srčba gŋiva Božjega obara i razruša sve stvari od svijeta. M. Radnić 884^b. I pogasi gŋiv ognjeni. A. Vitaljić, ost. 120. Kad je srce čovičje užeženo od srditosti i smučeno od gŋiva. J. Banovac, prip. 55. Gŋiv uzbuđuje i srčbu užič. F. Lastrić, ned. 241. Mrski su ti i gŋiv imaš suprot njima. 360. Utišaju svoj gŋiv. S. Rosa 158^b. — bb) gŋiv. Vrag s hudobom jimi sinov: zlo, gŋif, trud, jauk. P. Zoranić 9^b. Uzmućuje ga srčbom i gŋivom. I. Ančić, svit. 1. Činiću opočinut u njima nepodnost ol' ti gŋiv moj. M. Zoričić, osm. 34.

2. GŊEV, *f. vidi 1. gŊev.* — U Stuličevu rječniku s dodatkom da se nalodi u pisca Đorđića (?). — nepouzđano.

GŊEVAHAN, gŋevahna, *adj. dem. gŋevan.* — Samo u Stuličevu rječniku u kojem ima i gŋevahan s istijem značenjem.

GŊEVAN, gŋevna, *adj. iratus, pun gŋeva.* —

-a- stoji samo u nominalnom nom. sing. m. i u akuzativu kad je jednak s nominativom, mj. negdašnjega l. — Radi -ne- (-nē-) vidi što je kazano kod gŋev; zapadni su oblici gŋivan i gŋivan, a stariji južni gŋijevan i gŋijevan; u jednoga pisca (koji opet pripada južnom govoru) ima i gŋevan (gŋevna. V. Andrijašević, put. 187; gŋevniji. 196). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gŋěvъ, rus. гнѣвный, češ. hněvny, pol. gniewny. — Između rječnika u Mikalšnu (gŋivni; *adv. gŋivno*), u Belinu (gŋijevan 'iratus' 85^b; gŋivan 'furi-bundus' 884^b; 'iracundus' 420^a; *adv. gŋivno* 'irate' 420^a; 'immaniter' 814^b), u Voltigijinu (gŋivan), u Bjelostjencevu (kajkavski gŋiven, *adv. gŋivno*), u Stuličevu (gŋevan, *adv. gŋevno*), u Vukovu (gŋevan, *adv. gŋevno*). — Ovdje su samo naj pouzdaniji primjeri (kod drugih ne zna se kako treba čitati).

a. *adj.* — Komp. gŋevniji. (V. Andrijašević, put. 196). a) sa značenjem kazanjem sprjeda. aa) o čeladetu i o onome što se kao čelade misli. Bog će biti gŋijevan. Zborn. 28^b. Vazda veće gŋifna, veće nemila kazaše se. P. Zoranić 1^a. Toliko č' sad mučna, i gŋivna, znaj, biti, videći er te već ne hoću ŋubiti. D. Rašina 91^a. Gŋifna cara bis potače. Đ. Baraković, vil. 70. Cesar gŋivan kruto povelj ga u jednu goruću porinuti japnenicu. F. Glavinić, cvit. 108^a. Kažeš se oštiji i gŋevniji. V. Andrijašević, put. 196. (Medea) gŋijevna hodi po svijetu. K. Mađarović 89. Sudac gŋivan tu će biti. A. J. Knezović, verš. 12^b. Devojka je i od sebe gŋevna. Nar. pjes. vuk. 1, 30. — bb) o čemu umnome što se misli kao čelade. Srića sved gŋivna onih ne primaga. D. Zlatarić 21^a. Neka se od vas, zvijezde, tjera tijek od kobi gŋevne vaše. A. Gledović 21^b. — cc) o onome što se misli da se u čeladetu gŋevi. Utažiti ona nemila i gŋivna srca. B. Kašić, is. 59. — dd) o onome čim se pokazuje gŋev: o licu, obrazu, oku, riječi itd. Pritihi obraz Isusov protiva sebi gŋijevan vidjeti. M. Divković, bes. 192^a. Pogledajući ga vrlim i gŋivnim obrazom. B. Kašić, is. 50. Jedni sude i govore s gŋivnom riječim i nemilom. G. Palmotić 8, 42^a. Isprid tvoga gŋevna lica. V. Andrijašević, put. 187. Razgledaše gŋivnim me okom tad propeta. A. Vitaljić, ist. 66^a. Straovit pogled gŋivnoga obraza Isukrstova. F. Lastrić, ned. 8. — ee) o stanju i osjećanju gŋevna čeladeta. Utaži se nagla i gŋivna u nemu mahnitost. B. Kašić, per. 61. Aerski kad dusi obore gŋivan jad. Đ. Baraković, vil. 79. Srce u ijedu gŋijevnom gori. G. Palmotić 8, 43^b. Odbiti se od ove gŋijevne zlobe. K. Mađarović 45. Svu gŋijevnu svoju omrazu. B. Zuzeri 139^b. Gŋivna srditost. J. Banovac, pred. 2. — amo može spadati i ovo: Prosti mi razlutjenja moga srca i gŋevna moja sunutja. I. M. Mattei 291. — ff) o živinčetu. Druga (glava) od gŋifna medvida. P. Zoranić 7^a. — gg) metaforički, o nečijoj stvari. Kijem se gŋivno more nadme. G. Palmotić 8, 11^a. Gŋivno nebo strah im daje. 8, 86^b. Vrača gŋivno more na pržinu mrtva tijela. B. Bettera, or. 28. — hh) uzrok gŋevu može biti: aaa) u acc. s na. Na to gŋivan Petar odtira ga. F. Glavinić, cvit. 208^b. Gospod bješe gŋevan na me. Đ. Daničić, 5mojs. 3, 26. — bbb) u dat. sa suprot. Suprot meni gŋivan ti si. A. Vitaljić, ist. 115^a. — ccc) u acc. sa za. Otac jeho, gŋivan kruto za pinezi, ote jih popu. F. Glavinić, cvit. 884^b. — d) koji pripada gŋevu. Dan sudhi zove se dan gŋijevni. M. Divković, bes. 24^b. Dan od suda gŋijevan bit će. M. Orbin 199.

b. *adv. gŋevno.* — Komp. gŋevniji (gŋivniji. A. d. Bella, rječ. 814^b). Timoteo romonim po-

janjem od pjesni gŊivno silaše kraja Leksandra na smeću. D. Rašina 11^a. Da gŊivno život svoj sam sebi prikrati. 12^a. S hotimstva ga prorok toga uze karat oštro i gŊivno. G. Palmotić 3, 189^b. Zvijer se tad nemila suproč Ŋemu gŊivno spusti. A. Vitalić, ost. 16. Lav srditi kad je u gori ogladnio, gŊijevno reži. B. Zuzeri 864^a. A kroz suze gŊevno progovara. Nar. pjes. vuk. 2, 421. Te će raditi s tobom gŊevno. Đ. Daničić, jezek. 23, 25.

GŊEVANE, *n.* *djelo kojijem ko gŊeva ili se gŊeva*. — U *Bjelostjencu rječniku* (gŊivaŊe) i u *Stulićevu*.

GŊEVAŠT, *adj.* u *Stulićevu rječniku*: gŊivast, v. gŊevan s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjencu*, ali u ovome ima samo gŊivnast.

GŊEVAŠAN, gŊčevašna, *adj.* vidi gŊevahan.

GŊEVATI, gŊevam, *impf.* vidi gŊeviti. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gŊevati se, rus. гнѣваться, češ. hněvati, pol. gniewać*. — Radi -Ŋeviti gŊev. — *Između rječnika u Vrančićevu*: gŊevati (gŊyevati), furere; gŊivati se indignari; u *Bjelostjencu*: gŊivam se, jako srdim se, furo, furiosus sum' itd.; u *Stulićevu*: gŊevati, v. razgŊeviti s dodatkom da je riječ ruska; gŊevati se i gŊivati se uz gŊeviti se.

a. *aktivno*. Na me, ki sam prav, ne gŊevaj srdačce. Š. Menčetić 302. Vilo, ne gŊijevaj na mene tve ličce prebilo. Š. Menčetić—G. Držić 498. Prstengija, novi prijatelju, prstenujte snahu, ne gŊevajte. Svatov. pjes. javor. 1880. 662.

b. *sa se, refleksivno*. Krozač se gŊijevaš tač još na me, moj bore? Š. Menčetić 190. To li se tva lipos sve gŊiva neredno, scijeneč, da ne ljubim srcem te pravedno? D. Rašina 93^b. Ka se na nikogar ne umi gŊivati. A. Georgiceo, nasl. 81. Ako se prot meni hitit budeš gŊivati. 349. Kamenmoste, ne lelaj se, ti devojkjo, ne gŊevaj se. Nar. pjes. javor. 1880. 240.

GŊEVÉTAŁO, *m.* *čovjek koji gŊeveće*. — U *Vukovu rječniku*: 'qui tarde et minus clare loquitur'.

GŊEVÉTĀNE, *n.* *djelo kojijem se gŊeveće*. — U *Vukovu rječniku*.

GŊEVÉTATI, gŊěvėtėm (gŊěvėtām), *impf.* *govoriti polagahno i nejasno*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. od osnove gŊeveta: gŊevėtajũ (ali gŊěvėtėũ), u aor. gŊevėtah, u impf. od osnove gŊevėć: gŊevėćĩ (ali gŊěvėtėĩj), u ger. praes. gŊevėćũĩ i gŊevėtajũĩ, u ger. praet. gŊevėtėvĩ, u part. praet. act. gŊevėtao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — U *Vukovu rječniku*: 'tarde et minus clare loqui'.

GŊEVITI, gŊěvĩm, *impf.* irritare, činiti da ko (objekat) bude gŊevan, *lutiti, srditi*. — *isporodi gŊevati*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gŊěvĩh, u aor. 2 i 3 sing. gŊěvĩ, u part. praet. pass. gŊěvĩen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od gŊev nastavkom i.* — Radi -Ŋeviti gŊev. — *Riječ je stara, isporodi stslav. gŊěviti, rus. гнѣвить*. — U nas se javlja od xvi vijeka, a između rječnika u *Stulićevu* (gŊeviti se, irasci, indignari etc.) i u *Vukovu* (irito); gŊeviti se, irascor).

a. *aktivno*. Ne bih gŊivila ni grizla sad tebe. Š. Menčetić 250. Svijet ki svijeli i gŊijevi. M. Vetranić 1, 279. Misleć čim ga hude gŊive uspomene stare zledi. I. Gundulić 515. Ne stoj, kume, ne stoj, stari svate, ne gŊev'te nam gizdave devjke. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Kako si gŊevio Gospoda. Đ. Daničić, 5mojs. 9, 7.

b. *sa se, refleksivno, irasci, postajati gŊevan*,

lutiti se, srditi se. Cvite moj gizdavi, ne gŊiv' se svia tvoja, ako ti tko pravi, da druge gledam ja. D. Rašina 44^b. I srca gŊive se, ako vijenci od slave čela im ne rese. I. Gundulić 14. Kad se gŊevlaše. Đ. Daničić, 2dnev. 26, 19. — *Kaže se*: gŊeviti se na koga, na što. Ter tač rotno i goruće na Ŋ se tvoje ličce gŊivi, kako ne kteć već da živi, ki te Ŋubi toli vruće. A. Čubranović 153—154. Da na Ŋubav ku joj nosim ne gŊevi se, jaoh, ni mrzi. I. Gundulić 256. Na koga mē se oŊheno srce gŊivi. G. Palmotić 2, 58. Koji se gŊevi na brata. Vuk, mat. 5, 22. — *protiva (proć) kome, čemu*. Kadno se proć službi mojojzi gŊiviše. D. Rašina 91^a. Mrmilac se gŊivi protiva kreposti. M. Radnić 429^b. Samo protiva grešniku gŊivi se smrt. 540^b. — *više čega*. Što se gŊeviš više ovčica? I. Đorđić, salt. 245. — s kim, s čim. Ako se gŊiviš z gorkostju od le-karija, činiš rasti tvoju muku. M. Radnić 223^a. — čim. Vidi on teč' krv, i u obrani čuje štit težak, tim se gŊijevi. I. Gundulić 539.

GŊEVIV, *adj.* vidi gŊeviv. — U *Stulićevu rječniku*: 'iracundus, biliosus'; *adv.* gŊevivo, irate, rabide, iracunde; *komp.* gŊevivijē.

GŊEVIVŌST, gŊěvivostĩ, *f. stanje, osobina onoga što je gŊeviv, vidi gŊevivost*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: irā, rabies, furor, gdje s istijem značenjem ima i gŊevivstvo koje je maŊe pouzdano.

GŊEVIVSTVO, *n.* vidi gŊevivost.

GŊEVĹAHAN, gŊěvľahna, *adj.* vidi gŊevahan. — U *Stulićevu rječniku* gdje ima i gŊevlašan s istijem značenjem.

GŊEVĹAŠAN, gŊěvľašna, *adj.* vidi gŊevľahan.

GŊEVĹĖNE, *n.* *djelo kojijem ko gŊevi ili se gŊevi*. — U *Vukovu rječniku*: irā, irritatio.

GŊEVĹIV, *adj.* iracundus, koji se lako gŊevi. — *isporodi gŊeviv, gŊevnast*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (iracundus). Kad se gŊevljivi ne udruživa. J. Rajić, pouč. 1, 65. Vladika treba da je bez mane, ne gŊevljiv. Vuk, pavl. tit. 1, 7. Čovjek gŊevljiv zameće raspru. Đ. Daničić, prič. 15, 18.

GŊEVĹIVAST, *adj.* dem. gŊevljiv. — U *Parčićevu rječniku*: arrabbiatello.

GŊEVĹIVŌST, gŊěvľivostĩ, *f.* iracundia, osobina onoga koji je gŊevljiv. — U *Šulekovu rječniku*: jähzorn, zornsinn.

GŊEVNAST, *adj.* gŊevljiv. — U *Bjelostjencu rječniku* (gŊivnast).

GŊEVNITI, gŊěvnĩm, *impf.* vidi gŊeviti. — *Na jednom mjestu u pisca xvii vijeka*. Farizeo gŊivnaše se na svetu pokornicu Mariju Mandalinu. M. Radnić 442^b.

GŊEVNOST, *f.* stanje onoga što je gŊevan, gŊev (u rječnicima znači što je gŊevivost). — U *jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (gŊivnost, feritas, ferocia, immanitas) i u *Belinu* (feritas 314^b). I tolikoj neharmonosti pleća svraća u gŊevnosti. J. Kavalin 425^a.

GŊEVOČUDAN, gŊěvočudna, *adj.* gŊevljive čudi. — U *Stulićevu rječniku*: indolis ad iram nitentis. — *nepouzđano*.

GŊEVOČUDNOST, *f.* osobina onoga koji je gŊevočudan. — U *Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GŊEVOČUSTVO, *n.* vidi gŊevočudnost. — U *Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GŊEVOST, *f.* vidi gŊev. — U *jednoga pisca xviii vijeka, i u Volstijjenu rječniku* (gŊivost

„fiarezza, feritā“, wuth, wildheit“). Oni će piti od vina srēbe Božje, koje je on u gnivosti svojoj natočio. E. Pavić, ogl. 682.

GŊEVSTVO, *n.* u *Stuličevu rječniku*: v. gnevivost. — *nepouzđano*.

GŊEVŲKATI SE, gŊevŲkām se, *impf. dem* gneviti se. — U *Stuličevu rječniku*: „subirasci“. — *slabo pouzđano*.

GNEZDAŠCE, *n. dem.* gnijezdo. — *Postaje od gnijezdo nastavkom c-ъce; c se pred ъ mijēna na љ, a ovo se pred c promijenilo na š.* — U *jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (gnizdašce), u *Belinu* (gnjezdašce „nidulus“ 510“), u *Stuličevu*. Da ptice mogu na ņu padati i gnizdašce načiniti. F. Lastrić, od' 181. — U *naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: „nestchen“.

GŊEŽDEN, *adj. koji pripada gnijezdu*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: gŊezdeni „ad nidum spec-tans“; gŊezdeno vrime „ver nidificum“.

GNEZDOVATI, gŊezdujēm, *impf. izabirati sebi prebivalište*. — *Uvako je tumačeno u Stuličevu rječniku* („habitationem sibi eligere“) u *kojemu jedinome nalazi se*.

GŊEŽDATI (?), gŊeždam (?), *impf. vidi* gmo-žđiti. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Da mi oni kamen tuocijaše i gŊeždaše prsi iz srce. M. Divković, bes. 393^b.

GŊICA, *f. rijeka u Bosni*. F. Jukić, zeml. 42.

GŊICE, *n. vidi* gŊijehe. — U *Mikašinu rječniku* (kod gŊijenje).

GŊIDA, *f. lens* (lendis), *uže jaje*. — *Riječ je praslavenska (s n ili s ņ?), isporodi rus. гнида, češ. hnida, pol. gnida, i lit. glinda, let. gnidas.* — *Ako g stoji mješte negdašnega k, riječ je indoevropska, isporodi grč. γοίς (xovidos), anglosaks. hmitu, stvniem. niz, novovniem. niss, nisse.* — U *svijem je rječnicima, osim Daničičeva; u Voltigijinu s n: gnida. Od loze grozd a od gŊido uš. V. Bogišić, zborn. 164.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka može biti da znači što drugo (isporodi kod uš).* S magle kadkad postaju i gŊide. J. S. Rejković 139.

GŊIDAK, *m. češal kojijem se glava čisti od gnida*. — U *Šulekovu rječniku*: „nisskamn“.

GŊIDAST, *adj. vidi* gŊidav. — U *Stuličevu rječniku*.

GŊIDAV, *adj. kojemu su gŊide po glavi ili po odijelu, pun gnida*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu gdje naj prije dolazi, u Belinu 433^a, u Bjelostjencevu, u Stuličevu. Proz opanke pukla peta zija, a proz kapu gŊidav pram se vija. Osvetn. 4, 10. Kad ima mnogo gnida u glavi ili u košulji, rekne mu se: „Sav je gŊidav“.* M. Medić.

GŊIDAVAC, gŊidāvca, *m. gŊidav čovjek*. — U *Belinu rječniku 433^a, u Bjelostjencevu (kajkavski gŊidavec kod gŊidav), u Stuličevu. GŊidavac, koji ima gnida po kosi. u Lici. V. Arsenijević.*

GŊIDAVICA, *f. a) gŊidavo žensko čeľade*. — U *Belinu rječniku 435^a, u Bjelostjencevu (kod gŊidav), u Stuličevu. GŊidavica, koja ima gnida po kosi. u Lici. V. Arsenijević.* — *b) vidi* 1. carić, *c) na Braču. A. Ostojić.* — *c) lopta (buća) mala. J. Grupković.*

GŊIDICA, *f. dem. gnida*. — U *Stuličevu i u Vukovu rječniku. Vušica mu zaručnica, gŊidica mu došnašica. Jačke. 268. Šigic migic, puna tikva gŊidic. (odgonetljaj: smokva). Nar. zag. nov. 211.* — U *Dubrovniku često se upotrebljava (ali*

svagda kao ne posve pristojna riječ) u prenesenom smislu i znači: vrlo malo: „Daj mi sira, ako ćeš i gŊidicu“. P. Budmani. i u *Stuličevu rječniku: gŊidicu „aliquantum“.*

GŊIDITI, gŊidīm, *impf. činiti (rađati, nositi) gŊide*. — *Samo u Stuličevu rječniku: „lendes gignere“.*

GŊIDURA, *f. zaušnjaci*. — U *Dalmaciji u Kaštelima. J. Aranza.* — *vidi* glindura.

GŊIJANA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u GŊijani. Sr. nov. 1861. 8.*

GŊIJENE, *n. djelo kojijem se gŊije*. — U *Mikašinu rječniku (sa starijim oblikom gŊijenje).*

GŊIL, *vidi* gŊio.

GŊILA, *f. argilla, creta, zemlja koja kad se skvasi može se mijesiti i od ņe se načinaju sudovi, kipovi itd.* — *isporodi ilovača, grŊčara.* — *Postalo je po stroj prilici od l. glina (koje vidi) po pučkoj etimologiji, jer se mislilo na gŊiti; a to već u staro doba, isporodi rus. глина.* — *Rijetko se nahodi s n mješte ņ: Koji te je od gŊile zemaľske satvorio. L. Terzić 18. Koji te je od gŊile zemaľske stvorio. A. Kanižlić, bogoljubn. 537, i u Voltigijinu rječniku.* — *Potvrđeno je od xiii vijeka (kao ime mjestu, vidi f) aa), a između rječnika u Vrančičevu (argilla; limus), u Mikašinu (argilla, creta, terra figularis), u Voltigijinu (gnila, creta, argilla, thonerde, lehm), u Stuličevu, u Vukovu (die töpfererde, terra figlina, creta figlina, cf. grŊčara), u Daničičevu (kao ime mjestu, vidi f) aa).* *a) sa značenem kazanimjem sprijeda. Koji bih forman od gŊile. Zborn. 147^b. Kipi koji su od gŊile, od driva, od mida. F. Vrančić, živ. 19. Koji biše tebe od zemaľske gŊile satvorio. B. Kašić, rit. 119. Vrh koga gradjahu visok zid od gŊile. Đ. Baraković, vil. 57. Slabe od gŊile sud mlohavi. I. Ivanišević 31. Opeci sirovi načinieni od gŊile. M. Radnić 9^b. Jetrva i svekrva ni od gŊile nije dobra. (D). Poslov. danić. 40. Svekrva ni od gŊile nije dobra, a nevjesta ni od gŊile ni od meda. (D). 119. Čovjek umiješen od gŊile. Čestitosti. 37. Da bismo ktili zamislit, da laje jedan pas slipjen od gŊile. Blago turl. 2, 55. Sudovi od gŊile. D. E. Bogdanić 65.* — *b) kao zemľa uopće, kao. Slast i dika tijela našega skoro bude kao i gŊila. Pril. jag. ark. 9, 78. (1520). Kada se crna gŊila skoro bude satvoriti od tvogega tužna tijela. M. Vetranić 1, 28. Vaj meni ne-bogu ovako ležće doli u brlogu tej gŊile smr-deće. H. Lucić 281. Izeo sam se iz kala, a upao sam u gŊilu. (D). Poslov. danić. 35. Zapao sam u gŊilu dubine. J. Banovac, blagosov. 27. Hoće l' iz tvog' bisnog' tila bit' zemaľska smradsna gŊila. V. Došen 20^b.* — *c) po svetome pismu kod pi-saca stoji i metaforički kao: ľudsko tijelo. A mi smo svi gŊila. M. Marulić 45. Budući ovoj našoj puti, gŊili telesnoj, služili. A. Gućetić, roz. jez. 167. Toli će se slaviti gŊila prot' satvorećemu sebe? (numquid gloriabitur lutum contra formantem se?). B. Kašić, nasl. 129. Al' po zemľi crv lazući, gŊila smradsna, stvar od ništa. A. Vitić, ost. 225.* — *d) kaže se metaforički i o drugoj zemaľskoj stvari (kao s preziraņem), tako u ovom primjeru o zlatu: Majka mu je (zlatu) prva bila crna zemľa, űuta gŊila, a vatra mu lice dađe, blato zlatom da postade... Dal' čovika jednog cine niť širine niť visine sva nebesa što saűižu, kamo li bi više bila pripećena vridna gŊila? V. Došen 218^b.* — *e) u prenesenom smislu: Žensko čeľade, bila djevojka, bila űena, ako je lijena na poslu, a pri tom još dehela, zove narod „gŊilom“.*

,Kakva je ta i ta žena ili djevojka?' Mani je se, gñila, ne bi na vatri pregorela'. u Lici. J. Bogdanović. — f) ime mjestima (gdje se vadi gñila ili gdje ima gñile). aa) selo u Jelcima. U Jelcima sela: Dojna Vrš, Borak, Gñila, Dobriča... Mon. serb. 11. (1222—1228). i u Daničičevu rječniku. — bb) Od Drima na Riveniki, takore na gñilu. Deč. hris. 48. — cc) Od Šipkove na gñilu. Glasn. 27, 292. (1847). Pod gñilu 2 niv. 298. — dd) brdo u Jadru (vidi kod grčara). Cor-Spasoju po Tršica daju, Cor se meče, ni gledati neće, već on ište Gñilu Koreničku, da uzimje đumruk od lonaca. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, xxvi. — ee) planina u Bosni. T. Kovachević, bos. 43.

GŃILAC, gñilac, m. a) lijenac (u Fužini). Đ. Daničić. — b) gñil pañ oli krumpir. u hrvatskom primorju. — c) vidi nuzla. — u jednoga pisca našega vremena: 'der scorbut'. I. Dežman, rječn. liječ. naz. 94.

1. GŃILAD, f. vidi gñilina. — isporodi 2. gñilad. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (gñilad 'marcor'; gñilad 'putredo'), u Mikašinu (marcor, tabes, putredo'), u Belinu (putredo' 597b; pus' 462b), u Bjelostjencu (v. gñiloća), u Voltigijinu (gñilad), u Stuličevu. Gñilad što skrati opet se obrati u drugo. M. Vetranić 1, 357. Gñiladi rekon, otac moj jesi. M. Alberti 279. Balsam, koji ulit u svaku ranu premda krutu i duboku udiše je svu izčisti od gñiladi. B. Zuzeri 279b. Puni gnoja i gñiladi. S. Rosa 110a. Ono bo neumrlo zovemo, što u gñilad i trulost okrenuti se ne može. I. Velikanović, uput. 1, 27. Gñilad, truhlež. 'Što će mi ta gñilad?' M. Medić. — u prenesenom, metaforičkom smislu. Da toliko ne želimo ove gñiladi od ovoga svita. I. Anđić, svit. 145. Čistoću imadu čuvati neoskvrñenu od svake grišne gñiladi. A. Kanižlić, kam. 579. Da bi mogli izažeti gñilad i strž smrtinoga grijeha. J. Matović 245.

2. GŃILAD, m. vidi 1. gñilad. — Na dva mjesta xviii vijeka (nije dosta pouzdano). Gñiladom našega daha bićemo tu im mržeći. A. d. Bella, razg. 282b. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gñilada. J. Kavašin 21b.

GŃILADINA, f. augm. gñilad. — U Belinu rječniku (putredo' 597b), u Bjelostjencu (kod gñiloća), u Stuličevu: i u naše vrijeme. Pak me ona gñiladina podadrijela. S. Ľubiša, prič. 18.

GŃILAHNUTI, gñilahnem, pf. u Stuličevu rječniku: v. gñilahnuti.

GŃILAK, m. mjesto u Srbiji u okrugu crno-rječkom. Livada u Gñilaku. Sr. nov. 1866. 166.

1. GŃILAN, gñiona, adj. gñio. — U rukopisu xiv vijeka, a između rječnika u Stuličevu (putredini obnoxius') i u Daničičevu (gñiln, putris'). Selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa, ota Save vyše Popovica na ravenicu, na krstonošins hrasta na gñioni, na Kokočevu granicu' (Sr. let. 1847. 4, 53 god. 1381). Đ. Daničić, rječ. 1, 211.

2. GŃILAN, gñilna (gñiona), adj. argillaceus, cretaceus, od gñile. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu: 'cretaceus'. Stati uz lonac, ki 'e mjedeni, gñilnu loncu zdravo nije. J. Kavašin 81a. Ti vrženi doli nice veru u gñilnom blatu hudu. 448b. Obrěť vs jedinomy sasadě gñilnemy malo vina. Danilo 852 (po rukopisu xviii vijeka).

3. GŃILAN, m. ime mjestima. a) grad u Kosovu. S. Novaković, nov. brd. 5. — Turci ga zovu Gilan. — b) selo u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kr. sr. 288.

GŃILANSKI, adj. koji pripada (8.) Gñilanu. Gñilanska Rečica izvire više sela Gñilana. M. Đ. Miličević, kr. serb. 171.

GŃILAR, m. vidi glinar. — Nije potvrđeno ni u rječnicima ni kod pisaca, ali gñilarstvo svjedoči da ima ova riječ.

GŃILARIŠTE, n. vidi 1. gñilište. — U Mikašinu rječniku: mjesto gdi se gñila kopa.

GŃILARIV, adj. pun gñile. — U Mikašinu rječniku: gñilariv, pun gñile 'argillosus'.

GŃILARNICA, f. vidi 1. gñilište. — U Voltigijinu rječniku: gñilarnica, 'argillaja', 'thon-grube', i u Stuličevu: v. gñilište.

GŃILARSTVO, n. vidi glinarstvo. — U Mikašinu rječniku: teg od gñile, 'opus lateritium'. — U naše vrijeme u Parčičevu 'arte del pentolajo'. — Po Stuličevu rječniku drugo je značenje: stane onoga što je načineno od gñile (ex argilla esse compactum'; Bog na naše gñilarstvo pogleda 'Deus naturae nostrae debilitatis commiseretur').

1. GŃILAST, adj. kao gñio. — Od xviii vijeka, i u Stuličevu rječniku: 'purulentus'. Priminu iz tijela gñilastoga česna duša negova. B. Kašić, nasl. xvi. Čele živu u tjeskoči od gñilaste kućarice. B. Zuzeri 209b. (za obadva primjera ne može se dobro razumjeti, spadaju li amo ili pod 2. gñilast).

2. GŃILAST, adj. vidi glinast. — U Voltigijinu rječniku (gñilast 'argilloso, cretosus', 'leimicht') i u Stuličevu ('cretosus'). vidi i 1. gñilast.

1. GŃILAV, adj. vidi 1. gñilast. — U Stuličevu rječniku: 'purulentus'. — vidi i 2. gñilav.

2. GŃILAV, adj. vidi glinav. — U Stuličevu rječniku: 'cretosus'. — Mislim da amo spada ovaj primjer xviii vijeka, ali bi mogao spadati i pod 1. gñilav: Sjediñujuć naše gñilavo tilo slavnim tilom Gospodinovim. Ant. Kadčić 167.

GŃILETAN, gñiletan, adj. u Stuličevu rječniku: v. gñilan. — nepouzđano.

GŃILEŽ, m. gñilina. — U naše vrijeme (P. Budmani) i u Šulekovu rječniku: 'faule, n'.

GŃILEŽAR, m. Catopsimorplus Aubé, ime nekoj bubici. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 227. 232.

1. GŃILICA, f. neka jesena tvrda kruška, koja se može jesti samo onda, kad ugnije. u Lici. V. Arsenijević. — Akc. se mijēna u gen. pl. gñilicā.

2. GŃILICA, f. dem. gñila. — U Stuličevu rječniku.

GŃILICE, f. pl. u Daničičevu rječniku: 'Gñilice', među priložima što je car Lazar priložio Ravanici bila je i 'vodenica na Gñilicah srednaja' (Mon. serb. 198 god. 1381). 1, 211.

GŃILINA, f. u apstraktnom smislu, stane, osobina čega što je gñilo; u konkretnom, ono što je gñilo. — isporodi gñiloća, gñilota, gñiloba, gñilost, gñilad, gñilotina. — Akc. se mijēna u dat. sing. gñilini, u acc. sing. gñilinu, u voc. sing. gñilino, u nom., acc., voc. pl. gñiline, u gen. pl. gñilinā. — U Vukovu rječniku (samo s konkretnijem značenjem): 1. 'das faule, die faulen theile', 'putramen', cf. truhlina. 2. 'das milde, die milden theile (vom obst)', 'pars mitis', cf. gñio.

GŃILĀ PÒTOK, m. selo u Vasojevićima u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 21.

GŃILIŠTA, n. pl. selo u Hercegovini u Popovu poļu. Schem. ragus. 1876. 60. — Pomiñe se od xv vijeka. 'Gñilišta', selo 'u Luci u hum-

skoj zemlji' koje je kralj mađarski Matija dao fratr^u Aleksandru dubrovčaninu (Mon. serb. 494 god. 1465). Đ. Daničić, rječ. 1, 211. Ima i sada to selo (Magaz. dalm. 1861. 79. Schem. rhac. 1863. 74). 3, 577.

1. GNILIŠTE, *n.* mjesto gdje se kopa i vadi gnila. — *isporedi* gnilariste, gnilarnica. — *U Stuličevu rječniku*: 'cretae fodina'.

2. GNILIŠTE, *n.* ime mjestu na Braču XII vijeka (čakavski Gnilišće). — Od gnio ili od gnila? Pod Gnilišće pečta. Starine. 13, 207. (1185).

GNILIŠTVO, *n.* vidi 1. gnilište. — *U Stuličevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

1. GNILITI, gnilim, *impf.* postajati gnio, vidi gniti. — *Akc.* se mijenja u aor. 2 i 3 *sing.* gnili. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Voltigijinu: gniliti, 'putrefarsi, marcire', 'faulen', i u Vukovu: 1. 'faulen', 'putresco', cf. truhniti. 2. 'weich werden (vom obst)', 'mitesco'. — U primjerima je u prenesenom smislu. Slastoljubivi leži i gnili u vsegdašnoj lenosti. D. Obradović, sav. 88. Srce suši mi se i s tolikom gnili tugom, da od kakve jezbine i ne misli. G. Peštalić 107.

2. GNILITI, gnilim, *impf.* pokrivati, lijepiti gnilom. — *U Stuličevu rječniku*: v. ogniliti.

GNILŌBA, *f.* vidi gnilina (i radi akcenta). — *U Šulekovu rječniku*: 'fäulniss'.

GNILŌČA, *f.* vidi gnilina (i radi akcenta). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu gdje naj prije dolazi, u Jambrešičevu, u Stuličevu. Od drva, koje ne bijaše podložno truloći ni gniloći. I. Velikanović, uput. 1, 70.

GNILOJUB, *m.* Saprinus Er., ime nekoj bu-bici. — *U jednoga pisca našega vremena*. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 258.

GNILŌNOG, *adj.* gnili^{je}h nogu. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'pedum debilitate laborans'.

GNILŌNOŠKA, *f.* gnilonoga žensko čelade. — *Samo u Stuličevu rječniku* (gnilonoška).

GNILŌNOŽAC, gnilonoška, *m.* gnilonog čovjek. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GNILONOŽAN, gnilonožna, *adj.* vidi gnilonog. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GNILORITAC, gnilorica, *adj.* lijenac (čovjek gnile r...i). Gniloritac, u Fužini. Đ. Daničić.

GNILŌST, gnilosti, *f.* vidi gnilina. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod gniloča), u Voltigijinu (gnilost), u Stuličevu s dodatkom da je riječ ruska. Grdobjniji od svih gub i gnilostih smrdećih teles. P. Radović, nač. 307. Ja sam rekao gnilosti: 'Ti si moj otac'. M. Radnić 352^b. Niti njegovo tilo u sebi vidi gnilosti. J. Filipović 1, 105^b. Hotio je on sam k nam dojt, ličiti naše rane i očistiti našu gnilost. A. Tomković, gov. 372.

GNILŌTINA, *f.* vidi gnilina. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani). i *u Šulekovu rječniku*: 'faulfleck'.

GNILOVAC, gnilovca, *m.* ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 104. — b) mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Livada u Gnilovcu. Sr. nov. 1870. 354.

GNILOVAT, *adj.* vidi 2. gnilav. — *U Vrančičevu rječniku* (argillosus), u Bjelostjenčevu, u Stuličevu.

GNILŌZUB, *m.* nadimak mladim ljudima, kojima su zubi pocrnili. 'Vidi je, udala bi se za onoga gnilozuba i probilijesku!' u Dobroselu. M. Medić.

GNILANI, *m. pl.* u Daničićevu rječniku: 'Gnilane', bez sumnje isto mjesto kojemu je ime naštampano i 'Gnilvane': livočka je međa išla, po dēlu kako dēli dēl^u Gnilanom^u i Livoči' (Mon. serb. 264 god. 1389—1405). 1, 211.

GNILĖNE, *n.* djelo kojim se gnili. — *U Jambrešičevu rječniku*: 'putrefactio'.

GNĖO (gnil), gnila, *adj.* putidus, putridus, o čemu organskom (o ljudskom i žvinskom tijelu i o kojemu njegovu dijelu, o čemu, što iz onoga ishodi itd., o bičci ili o kojem nezinu dijelu) kad, pošto već nije živo, mijenja narav i spojašni oblik, postajući gadno i (obično) smradno. — *Akc.* kaki je u nominalnom gen. *sing.* m. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima (i u složenijem što zamjenjuju nominalne): gnilu, gnill^u, gnillōj itd., osim nom. *sing.* m. i acc. kad je jednak s nominativom; drukčiji je u složenij deklinaciji: gnilli, gnillā, gnillō, gnillōga itd. (u Dubrovniku i gnilli, gnillā itd.). — *Uprav* je part. praet. act. glagola gniti, ali se shvata kao adjektiv već od starina, isporodi stslav. gnill^u, rus. гнил^о. — Gdje gdje je pisano i s n mješte n. — *U svijem je rječnicima*, osim Daničićeva: u Vrančičevu (gnil, putridus'; gnil, fracidus, tabidus'), u Mikišinu (gnil, gnio, sagniven, putrefactus, tabidus'; jabuka gnila, pomum putre' kod jabuka), u Belinu (gnio, putridus; purulentus' 462^b), u Bjelostjenčevu (gnil, gnio, putridus, tabidus, marcidus' itd.), u Jambrešičevu (gnil, putridus'), u Voltigijinu (gnil, gnio), u Stuličevu (gnil i gnio, putrefactus, corruptus'), u Vukovu: 1. 'faul', 'putridus', cf. truo. 2. 'mild (vom obst)', 'mitis'.

a. *adj.* — *Komp.* gnili^{ji} (u Stuličevu rječniku). a) sa značenjem sprjeda kazanjem u pravom smislu. aa) o ljudskom i o žvinskom tijelu i o njegovijem dijelima itd. Naše tijelo skoro hoće biti gnilo. Pril. jag. ark. 9, 78—79. (1520). Mnogi jesu gnili u grobnica, koji mišljahu živiti mnogo vrijeme. M. Radnić 67^a. Blagovati mesa smrdeća ali gnila. K. Mađarović 75. Pokrit nam gnile kosti. J. Kavašin 29^a. Iz stare gnile kože. A. Kanižlić, kam. 86. — bb) o bičci i o nezinijem dijelima. U kladinu gnilu stvori se nebog vas. M. Vetranić 2, 119. Ne more gnilo drvo dobre plode činiti. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 9^b. mat. 7, 18. Vidi ga jedan crv iz drugoga gniloga drveta. Nar. prip. vrč. 198. amo može spadati i ovo: Zavije u jednu hartiju vrlo gnilu. Nar. prip. vrč. 65. — i o voću se može kazati s ovijem značenjem (ali vidi i c). A ja se rugam nim jak orahom gnilim. M. Vetranić 1, 109. Za jednu jabuku gnilu. P. Posilović, cvijet. 29. I opade voće gnilo. J. Kavašin 41^a. Kad jabuka stoji cila, gdi je druga veće gnila. V. Došen 98^b. Bira kao meded gnile kruška. Nar. posl. vuk. 14. Dok je mededu gnili^{je}h krušaka, ne boji se gladi. 64. — cc) o zemlji i vodi u kojima ima mnogo čega gnila. Crvi od trule i gnile zemlje. A. Tomković, gov. 66. Rike Tanai ili Don koja se izliva u gnilo more rečeno od sadašnji(h) 'mare delle zabacche'. živ. 69. — b) purulentus, o rani, tijelu, dijelu tijela što se ognaji. (Gnoj) ishojaše iz onijeh rana gnili^{je}h. B. Kašić, fran. 20. Veoma je gnila i usmrđena rana. M. Radnić 298^b. Tako s konopcem boke stegnu, da mu je u otečeno i gnilo tilo urastao. A. Kanižlić, uoč. 379. Kada je rana tila već od svoga smrada gnila. V. Došen 251^a. — c) kaže se o voću ne samo kad se pokvari (vidi kod a) bb)) nego i kad omekša i postane slade pošto se već ubralo ili je otpalo, te se istom onda može jesti, kao što biva kod oskoruša, mušmula, nekih krušaka. vidi u Vukovu

rječniku. — *d)* u prenesenom smislu. *aa)* o čemu što je sagrađeno, ako je zlo i slabo sagrađeno, ili ako je s vremenom oslabilo; kad je od drva, može se shvatiti i u pravom smislu (vidi *a)* *bb)*). U gnijloj svi plavi pučinu brodimo. M. Vetranić 1, 107. Pod krovom skorupa gnijle mosto grade. I. T. Mrnavić, osm. 120. Ne tiči u gnijlu među, da se sva ne prospe. (D). Poslov. danič. 75. Poslat u gnijlu brodu s dinarom kruha u Puju. (D). 99. Druga skriha bijaše stara i rastočna i gnijla. P. Macukat 89. Znajući da je jedan brod gnijlo. J. Banovac, pred. 124. — *metaforički se tako kaže i o ljudskom tijelu.* Čoviječe slabo tilo od sebe je vrlo gnijlo. V. Došen 88a. — *bb)* o pokvarenu, krivu zubu. Zubi gnijli. Stefanit. star. 2, 276. Izvadiši zub gnijlo. M. Radnić 271b. — *cc)* *tijen, nevaľao. aaa)* o *ćefadetu*. Kod težaka i gnijlih leľaka svu noć hrkat voli. A. Kaniľlić, roľ. 33. Devom vila a nevom gnijla. Nar. posl. vuk. 58. Vrgnem se puškom za nima i zavićem: 'Stan' te, gnijli nikogović!' Pravdonoša. 1851. 31. — *bbb)* o *ľudskom tijelu*. Por tila je debela i jaka da gnijla. Aleks. jag. star. 3, 295. — *s istim se znaćenem kaže i gnijlo meso.* Epolunu, ki gojaše meso gnijlo i praše ga u sapunu. J. Kavaulin 390b. *i kao psovka.* Sto dukat, smrdećice, gnijlo meso! M. Radnić 374. — *ccc)* o *ľivotu, ľenosti*. Koji ľube gnijli ľivot. B. Kašić, nasl. 43. Pokriti svoju gnijlu ľinost. I. J. P. Lućić, razg. 22. — *dd)* *kaže se o ćefadetu, ali ne sa znaćenem kao kod cc)* *aaa)*, *nego kao: pokvaren (tjelesno i duhovno).* Mladiću u razbludah polu gnijlu. B. Zuzeri 40b. — *ili kao prijekor uopće (nevaľao, nevrjedan).* Kakva pokora tvoja biti more, gnijla lakomćino? I. J. P. Lućić, razg. 31. — *ee)* o čemu mu drago, u naj širem smislu, sa znaćenem da ono ne vrijedi uopće. Ako pokriva trgovine ... gnijle. I. Drzić 908. Od svoga tvoga blaga ni gnijlu dlaćicu noć' iznijeti iz svijeta ovega. B. Zuzeri 4a. Koji gnijle trgovine prodaju na mjesto zdravijeh. J. Matović 397. Jizbine neslane i gnijle. I. J. P. Lućić, izk. 15. — *i o umnoj stvari.* Mnoštvo je laži gnijlijeh. S. Rosa 111.

b. adv. gnijlo. — U *Belinu rječniku* (purulente 462b) i u *Bjelostjenćevu*.

GNIONA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Gnioni. Sr. nov. 1871. 263. — *može biti isto što se pominje xviii vijeka.* Vinograd u Gnioni. Rad. 1, 183. (1759).

GNIONICA, f. *selo u Bosni u okrugu bańolućkom.* Statist. bosn. 86.

GNIRENE, n. *djelo kajijem se gniri.* — U *Vukovu rječniku*.

GNIRITI, gńirĩm, *impf.* *vidi* gviriti i ĳiriti. — U *Stulicevu rječniku* (v. ĳiriti) i u *Vukovu* (vide gviriti, n. p. u knjigu).

GNITI (gńeti), gńijem (gńĩm, gńem), *impf.* putescere, putrefieri, tabescere, o čemu organičnom (*vidi* kod gnio) *kad nije već živo, kvariti se, mijeľnati se postajuci gadno i smrdľivo.* — *Radi akcenta vidi kod 1.* — *Rijeć je praslavenska, isporodi stslav. gniti, gnija, rus. гниѣ, гниѣ, ĳesť. hñiti, hñiji, pol. gnić, gniję.* — *Korijen je gni (s n) kako se poznaje po supstantivu gnoj, ali se je u promijenilo na ĳ (n se nalazi pisano na mjestu, ali nije svagda pouzdano: gni. N. Raćina 176a; gnjeti. V. Andrijašević, put. 291; gnijo. P. Vitezović, odil. 61; gniti. S. Margitić, fal. 161).* — *Između rječnika u Vranćićevu (gniti, fracere; marcere; putrescere), u Mikalínu (gniti, zagniti, putresco, marcesco, tabesco, fracosco), u Belinu (gnjeti, marcesco 462b; putresco 597a), u Bjelostjenćevu (gnijem, gniti, putresco, putrefio, ta-*

besco' itd.), u Jambresićevu (gnijem, putrefio), u Voltigijinu (gneti, gnijem, marcire, imputridire, faulen), u Stulicevu (gnieti i gńiti, gnijem, putrescere, putrefieri, corrumpi, marcescere).

1. *oblici.*

a. u *infinitivu i prošljem vremenima.*

a) *naj starija je, praslavenska osnova gni, koja se u našem jeziku promijenila na gńi: aor. gńih, gńĩ gńĩsmo itd., ger. praet. gńiv, gńivši, part. praet. act. gńilo, gńila (vidi i napose, kao ad-jektiv). ova je i naj obićnija, ali treba dodati da bi po zapadnom govoru (od kojega ima naj veće primjera) i osnova gńę glasila gńi ili gńi.*

b) *mjesto i u osnovi ima ĳ (jamaćno po analogji prema drugijem neprelaznijem glagolima): gnjeti. V. Andrijašević, put. 291 (kad ovoga mjesta Danićić dodaje: Grijeskom je' mjesto j', istor. obl. 248; ali ono nije pišćeva pogreška, kako je Danićić mislio, nego je osnovano na dubrovaćkom govoru), i u Belinu rječniku; gńeti. Nar. pjes. herc. vuk. 324; i u Voltigijinu i u Stulicevu rječniku. ovako je u naše vrijeme u Dubrovniku (i u južnoj Hercegovini, kako se vidi po drugom primjeru), te je inf: gńeti, part. praet. act. gńilo, gńĩla (za aor. i ger. praet. nemam potorde). P. Budmani.*

b. u *sadašnjem vremenu.*

a) *naj obićnija je stara osnova gńi: praes. gńijem, imp. gńij, ger. praes. gńijuci (treba dodati da bi po južnom i zapadnom govoru ori oblici isto glasili i da je osnova gńę, gńę).*

b) *osnova je gńi kao kod a), ali se i shvata kao nastavak: praes. gńĩm; potvrđeno je samo praes. 3 sing. gńi. N. Raćina 17b, i to ne posebe pouzdano.*

c) *osnova je gń: praes. gńem, gńęš itd., gńũ; imp. gńĩ; ger. praes. gńuci. vidi gńe. M. Marulić 223; gńuci. A. Vitalić, ist. 375b. ovi su oblici u Dubrovniku dosta obićni u naše vrijeme. P. Budmani.*

c. za *imperfekat je potvrđen samo oblik gńah, i to jedan put: gńaše. A. Vitalić, ist. 380.*

2. *znaćen.* a) u *pravom smislu.* Drivje saħne i gńe. M. Marulić 223. Da se loza zemlje ne doćiće, zašto počne gniti. S. Margitić, fal. 161. I sjemena gnijuci umiru. J. Matović 106. Životića u vodi umire i gnije. J. Rajić, pouč. 1, 1. Mrtvo tijelo progovara: 'Ja ću, t'jelo, zemļi gńeti'. Nar. pjes. herc. vuk. 324. Kuda majka bije, tuda koća tije, a kud tudin bije, tuda koća gnije. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. Gńiti, gńiliti. u Dobroselu. M. Medić. — b) *iperbolićki o ćefadetu koje stoji svagda na istom mjestu, koje živi u ľenosti, koje je mućeno od bolesti tjelesne ili duhovne.* I tako neĳog ja skonćavam se i gńiju ne imavši pokoja da malo počĩnu. M. Vetranić 2, 344. Niki od bide i zla gnije. P. Vitezović, odil. 61. Stavi ga u tavnicu i ondi gńije toľiko vrimena dokle se ĳegov grih izvidi. J. Filipović 3, 117a. Lenivac se nije rodio da živi nego da trune i da gnije jošte za ľivota. D. Obradović, basn. 100. Gńiju u ranama naj bolji ĳunaci. S. ľubiša, prip. 124. Nije htio, da mu braća postanu kruħoborcima, da gńiju u pisarnah. M. Pavlinović, rad. 182. — c) u *prenesenom smislu o duši ľudskoj koja ne može da se izbavi od grijeha, od zla itd. te kao da u onome svagda leži.* Vidim veľe mlađijeh od mene u tmuši gnjeti. V. Andrijašević, put. 291. U zlu tomu duħ ĳim gńuci. A. Vitalić, ist. 375b. Duša ĳim veće po niki naćin gńaše. 380. Ne pušta gńiti dušu. J. Banovac, blagos. 77. Nemoj gńiti u grih toľiko vrimena. J. Filipović 3, 142b. Koji gńiju cilo ĳodište u proklostvu. Ant. Kaćić 301. Koji spovijedaju

kršćanstvo, a u grijesima gniju. J. Matović 48. — d) također u prenesenom smislu o čemu drugom. U djedini ka ne pomañkava i neockvrñena i ka ne gni. N. Rañina 176a. 1petr. 1, 4.

1. GNIVA, f. u Mikašinu rječniku uz gomojika. jamačno je štamparska pogreška mješte gljiva.

2. GNIVA, f. u Stulićevu rječniku: v. ñiva. — nepouzđano.

GNIVLANI, m. pl. u Danićićevu rječniku: ,Gñivlanae', selo blizu Livoće: među ljudima koji su po zapovijesti carice Milice pokazivali među livočku bio je ,Radivoj iz Gñivlani' (Mon. serb. 263 god. 1389—1405). po toj formi drukčiji bi bio nominativ, ali prije sumñam oda li je dobro prepisano; cf. ,Gñilane'. 1, 211.

GNOJ-, vidi gnoj-.

GNURAC, gnurac, m. vidi ronac. — Akc. se mijenja u voc. gnūrco, gnūrci. a) čovjek koji roni (gnura se, gnuri). u Vukovu rječniku: 1. ,der taucher', ,urinator', cf. ronac. — b) ñeka vođena tica. u naše vrijeme i u Vukovu rječniku (2. ,dio tauchente', ,mergus', cf. ronac, sarka'). Buñina i gnurac. Đ. Danićić, 3mojs. 11, 17. Malo mesa od onih tica što se gnuraju po vodi (zovu ih gnurci). M. Đ. Milićević, živ. serb. 1, 85. ,der taucher, die tauchente' ,mergus (podiceps)'. G. Lazić 68. ,Mergus L. J. Pančić, ptic. 75. ,Mergus serrator. zoolog. 206. Veliki gnurac ,Podiceps cristatus', ,der grosse lappentaucher'. J. Ettinger 219. Crvenovrati gnurac ,Podiceps subcristatus', ,der rothhalsige lappentaucher'. Perjušasti gnurac ,Podiceps cornutus', ,der gehörnte lappentaucher'. 220. Zlatouvi gnurac ,Podiceps auritus', ,der gehörte lappentaucher'. 221. Mali gnurac, gnurčić ,Podiceps minor', ,der kleino lappentaucher'. 222. — c) ñeka dubica. — u jednoga pisca našega vremena. Colymbetes Clairv. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 89. 98.

GNURAC, gnuraca, m. vidi gnurac, a). — U Šulekovu rječniku: ,taucher'.

GNURATI SE, gnuram se, impf. vidi roniti. — U naše vrijeme. Malo mesa od onih tica što se gnuraju po vodi. M. Đ. Milićević, živ. serb. 1, 85. i u Šulekovu rječniku: ,tauchen'.

GNURČIĆ, m. dem. gnurac. — S osobitim značenjem: Podiceps minor, vidi kod gnurac, b) na kraju.

GNURENE, n. djelo kojijem se gnuri. — U Šulekovu rječniku: ,untertauchung'.

GNURITI, gnurim, impf. vidi roniti. — U Parčićevu rječniku: ,tuffarsi o nuotare sott' acqua'.

GNUS, m. vidi drhtuļa. — Riječ je ruska, i dolazi u naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu (v. drhtuļa s dodatkom da je riječ ruska). ,Der Zitterrochen', ,raja torpedo'. G. Lazić 75. ,Torpedo'. J. Pančić, zool. 239. Raja torpedo L. K. Crnogorac, zool. 127.

GNUS-, vidi gnus-.

GŌ, gŏla, adj. nudus, koji nije pokriven (odijelom), kaže se naj prvo i naj češće o čeladetu i o ljudskom tijelu. — isporodi nag. — Osnova je gol; 1 na kraju (u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom) mijenja se na o, pa se oo sažimlje u ō; oblik gol ostaje kod čakavaca i po sjevernijem krajevima. oblik je gŏ potvrđen od xvi vijeka (N. Naješćković 1, 290); od istoga vijeka ñeki pišu i goo (Zborn. 44a. 119a; J. Banovac, razg. 6, vidi i u rječnicima). — Osim oblika gŏ (i gŏli), u ostalijem je nominalnijem (i u složenijem koji zamjenjuju nominalne) akcenat kao što je u gen.: gŏlu, gŏle,

gŏlŏj itd.; u složenaj se deklinaciji mijenja: gŏli, gŏlŏga, gŏla, gŏle itd. — Riječ je praslavenska, isporodi stslor. gŏlŏ, rus. голѣ, češ. holý, pol. goły. — Mislím da postaje ojačanem od korjćena gol (vidi željeti), te da bi naj prvo značenje bilo: koji želi, pa po tome: lišen (isporedi lat. desiderare); a da se ovo značenje već u praslavensko doba sužilo na: lišen odijela. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu gŏli ,nudus', u Mikašinu goli, go, u Belinu goo ,nudus' 515b, u Bjelostjencevu gol, u Jambrešićevu gol, u Voltigijinu gol, goo, u Stulićevu go, gol, u Vukovu gŏ (gŏo), u Danićićevu gŏla.

1. adj. — Komp.: gŏlijŏ (u Belinu rječniku 515b).

a. u pravom smislu, sa značenjem kazaniem sprijeda. a) o čeladetu. aa) uopće. Kada vidiš človika gola i naga, obli ga. Transit. 77. Onako gol kako je zrasal. Korizm. 97a. Kad gola pridi svimi po običaj vaše zemlje sa golimi mužii se igraše. H. Lucić 188. Pojeći žednoga, golih obukujuć, na stan primajući goste. P. Hektorović 46. Leži go i nag. M. Držić 420. Leandro tač moćno Eru svŏ ljublaše, da more go noćno ne malo plivaše. D. Rañina 11b. Dubravka me čeka i gola i sama. D. Zlatarić 56b. Svak se go rađa a go umijera. M. Divković, nauk. 82b. Sramujuć se da su goli i nazi. M. Orbin 93. Kako iziřao jest go iz utrobe matere svoje, tako će se opet i vratiti. P. Posilović, nasl. 21b. Stoji tvoj Gospodin ubog i go na jednomu križu. M. Radnić 5b. Pripasa se hañinom (jere go biše) i vrže se u more. L. Terzić 282. Drugu muku trpi od stida, videći se go prid onizim mnoštvom. J. Banovac, prip. 79. Go sam bio, niste me zaodjeli. F. Lastrić, nod. 373. Gol i bos. A. Kanižlić, fran. 192. Čovik ... hodaše go gocat. E. Pavić, ogl. 518. Znaš da tvoje laži hole neće odit dice gole. V. Došen 40a. Ugleda jednu ženu, gdi se gola pere. And. Kačić, kor. 196. Jerbo je čovik gol došao na ovaj svit i gol mora ovaj svit ostaviti. M. A. Rejković, sabr. 67. Ni go ni obučen. N. Palikuća 28. Go na dvor uteče. L. Vladimirović 70. Kad tko sve jednu odiću nosi a sa drugu ne brine se, doisto ova će naj posli pomañkati tako da može gol ostati. B. Leaković, gov. 25. Ni si gladnog naranila, ni žednoga napojila, nit' si gola preodela, niti bosa preobula. Nar. pjes. vuk. 1, 193. Go kao lipa. (Vaja da kad joj se oguli kora). Go kao od majke rođen. Go kao prst. Go kao šipka. Goli više skaću. Nar. posl. vuk. 43. Nega ostavi gola, naga, kao što se od majke rodi. S. Ľubiša, prip. 224. Jednoga gologa devetiña ne mogu svući. Pravdonoša. 1852. 10. — bb) s glagolom svući kao predikat uz objekat. Svuču se goo kako bješe rođen. Zborn. 44a. Zapovídj da ga gola svuku. B. Gradić, djev. 140. Sfukoše gola Jezusa. B. Kašić, is. 56. Svlače ga gola. M. Zoričić, osm. 104. Ovo je mjesto gdje su moga Spasiteļa svukli gola. N. Marči 53. — u jednom primjeru s glagolom izvući. Tad gola ali ti naga izvući čini me. P. Zoranić 66a. — cc) uz go dodaje se nešto, čim se kaže da nije cijelo čelade golo. Ter se krije dijelom skuta videći se polu gola. N. Bunić, mand. 9. Jedan siromašak vas odbran i na pole go. F. Lastrić, od' 376. — Pastirka ma mila gdje mi se ukaza sva gola sred virila deri tja do pasa. D. Rañina 22a. Er sad ujedno sve mladice za napravu njih naj dražu, k'o divjačne satirice, do pupka se gole kažu. I. Gundulić 161. — Buduć nogom gole. J. Kavañin 196b. — b) o ljudskom tijelu; o tome se misli i kod riječi trup, put, koža itd. Na njih su odiće kimi se odiju po način od

vriće, голу put prikriju. Đ. Baraković, vil. 117. Crncu i vazijeru Dilaveru ... da ih psi deru, metat' gole trupe teče (vojaska). I. Gundulić 559. Da kako telesna svita golo pokriva telo. F. Glavinčić, cvit. 281^b. Pak oružje i hašine sve do gole kože skine. V. Došen 124^a. Po životu голу bije, jer na vami krpe nije. 149^b. Da učini križ na goljoj puti svrhu čela. M. Dobretić 54. — c) o kojem dijelu ljudskoga tijela. Na kolenih golih pozdravljaše. Mirakuli. 66. Noseći ob dan i ob noć голу glavu i jednu nogu. B. Kašić, in. 15. Hojaše na golijeh nogah. 82. Abit sprida razdrivši, gole prsi na sudu ukaza svoje. F. Glavinčić, cvit. 307^a. Kaže a tanak polu gole voo prozirni prsi ohole. J. Kavašin 37^a. Ni'e mu nikad glava gola, da pozdravi stara al' mlada. 53^b. (Snaša) golo vime kaže. V. Došen 104^b. A snašica gole prsi kaže. 105^a. Što se vide gole sise. 208^a. Ruke gole do lakta. Ant. Kadčić 157. Da se sa svim dodije golim rukama oli ni goli (kaleža i patene). M. Dobretić 321. Na gola je tu koljena Egipkiha na tle pala. N. Marči 79. Primogući u niko vrime kraji golih bočina drhtati će. Đ. Rapić 13. Neću ljubiti gola vrata, već ću kupit litru zlata, pa ću svezat oko vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 863. Da mu na gola koljena ište oproštehe. Pravdonoša. 1851. 25. Neko raspas i brez opanaka, a nekoja gola šija sinu. Osvetn. 8, 114. — gola ruka kaže se i metaforički, kad u noj nije oružja (a i oruđa). U mom sreću nije straha, mla su oružja ruke gole. I. Gundulić 136. Pridobi i podavi s golom desnicom lave i medvide. Ant. Kadčić 87. Da te čuje, za taku besjedu rusu bi ti glavu otkinuo, bez oružja golijem šakama. Nar. pjes. vil. 1866. 613. Uzeti od ljudi krila a dati ih ticama, a oni nek mašu golim rukama. Nar. prip. vil. 1866. 707. Pa ne da se ni čuvati marva golih ruka. Osvetn. 1, 39.

b. kaže se često, kao iperbolički, o čeladetu, i kad nije posve bez odijela, ali kad ga je na nemu manje nego se obično nosi. a) uopće. Sita će i odjevena bit, a doma je lačna i gola hodila. M. Držić 207. A žena i dica gladna, gola i bosa usdišu. F. Lastrić, ned. 425. Pak se štokud skita, go i gladan. V. Došen 211^a. Može bit prije koji siroma goli suknjaom zaodiven bio. M. A. Relković, sat. A 7^b. Sručse s sebe žutoga kavada, osta gola u košulji tankoj. Nar. pjes. vuk. 1, 564. Id' otale, gola dervišino! 2, 351. — b) u po nešto prenesenom smislu, može značiti kao ubog, siromašan. ovo se značenje ne da svagda razlučiti od predašnjega (kod a)). Nikako za vas svit ne slid' već tuj ljubav, nu naglo izid' van iz toga ti kola, ako neč' jedan dan vidi(t) te svim gola. D. Rašina 69^b. Go kroz oko ide. (D). Poslov. danič. 24. Golo i oholo. (D). 24. Jednoga gola ne mogu sto gusara odrijeti. (isporedi naj zadnji primjer kod a, a) aa)). (D). 39. Tako gol i bos prihodi, koga žena za nos vodi. J. Kavašin 25^b. Vidimo doći (štano reku) gole i oprcane, pak u malo godina obogatiti. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Golo a olo. (Kad je ko siromašan a ponosit; 'olo' je mjesto 'oholo'). Nar. posl. vuk. 43. Od gola popa i oficira nema ružnije stvari. (U vojvodstvu). 232. U vrbahe, gdje ciganke faletaju gladno, a Romiči goli mlijeko srću. Osvetn. 4, 44. Skupljena od izroda i od gola plaćenika. M. Pavlinović, razl. spis. 302. — (vidi kod sin). Treću piše, šale Paranićki golom sinu Zeki bujubaši: 'Goli sine, Zeko bujubašo!' Nar. pjes. vuk. 4, 250. — o čemu drugome što je shvaćeno kao čelade, u ovom primjeru o crkvi: Crkva stoji odrta, gola i bosa, i plače kakono jedna sirota. M. Dobretić 332. — i o samome uboštvo: Onoga pritiskuje gladno i

golo uboštvo. A. Kanižlić, uoč. 24. Pritišće vas golo i boso uboštvo. 130. — c) u ovom primjeru o čeladetu bez oružja: Mač, kapa, čelata i brokijer mi pade, ... utokoh jedva go u gaku naj brže. N. Najlašević 1, 290.

c. u širem smislu, koji nije pokriven, koji nema na sebi ničega što je obično na nemu; n. p.: a) o konju bez sedla. Bješe ti se maknuo i na gola koňa svoga i on brzo otide ka l'jepu Budimu gradu. Nar. pjes. bog. 43. A Lijanu na голу ridanu. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Nema kada da sedla koňica, već na gola skače koňa svoga. 3, 556. Gologlava na goljoj kobili. Nar. pjes. juk. 144. Siromah se baci na gola alata bez sedla. Nar. prip. vil. 1867. 322—323. — b) o pužu bez kore, isporodi balavac, golač, golič. Goli spuži svuda ljezu. M. Vetranić 1, 14. Goli mladi puževi. I. Jablanci 58. — c) bez dlaka, o čeladetu, životini, ili o dijelu tijela ljudskoga ili živinskoga; bez perja, o pticama. Koň bješe ovi okoš, mledan, go, star. I. Gundulić 562. Goo 'depilis'. A. d. Bella, rječ. 551^a. glaber? 697^a. Jedno se golaj a drugo sijedoti bradi pristoji (vidi brada, 2). (D). Poslov. danič. 89. Gol, koji nema dlak 'depilis'. Gol ptič prez perja, 'deplumis, avis nuda pennis'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 109^a. Po prsih je gola i užgana (kokoš). J. S. Relković 157. Ako je i go, ali je soko. Nar. posl. vuk. 8. — d) o kosti s koje je otpalo meso. Meso je opalo, koža tere šćuti, ništar ni ostalo nego goli žuti. M. Marulić 114. Oči nazriše človika prez puti, samo goli žnuti. Đ. Baraković, vil. 263. Pače, sve što naprijed jaše, huda žalos sved ga trudi, kosti gole čim plesaše od pobijenih turskijeh ljudi. I. Gundulić 320. Gole kosti ni pas neće. (D). Poslov. danič. 24. Golu kost ni psoto neće. Nar. posl. vuk. 43. — amo spada po svoj prilici i ovaj primjer: Na štit голу smrt postavi. P. Kanavelić, iv. 200. — e) kod bijaka onaj dio na kojem već nema kore. Kada diñe na zrilost dospiju, svake na se žutilo ne diju, već im vrime po cimi se znade, kad je zriile odkinit valade; tako motri: popuca okolo gornja kora i vidi se golo gdi se drži ostaloga tila cima diñe. J. S. Relković 309. Goli plod. I. Pančić, flor. beog.² 435. — f) o sabli, maču, nožu itd., kad se izvadi iz nožnice. vrlo često. S golimi sabljama tirajući i bili su mojega valpota. Mon. croat. 309. (1598). S golom sabljom u desnici svak za ljućkom krvi smagne. I. Gundulić 519. Proz oružje ter se golo protiskuje i promiče. 530. Nici sablje gole na nega podriše. I. T. Mrnavić, osm. 170. Nesvjesnu go mač dati. G. Palmotić 1, 275. Go viteški mač noseći. P. Kanavelić, iv. 337. Hitat se za go mač. (D). Poslov. danič. 26. Razbivši vrata s golim sabljama usruše. A. Kanižlić, kam. 830. Golu sablju preko krila drži. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Nosi голу sablju u rukama. 3, 29. Golu čordu otet u Turčina. Pjev. crn. 148^a. Car s golom sabljom u rukama otvori vrata. Nar. prip. vuk. 197. Đavoli (će) s golim gidama napasti da ga ubiju. Nar. prip. vil. 1867. 762. Položi dva gola noža u prijekrst na ploču. S. Lubiša, prip. 168. — g) o onome (odru, dasci, zemlji itd.) na čemu čelade leži, kad na onome nije ništa metnuto ni prostrto da bude mekše. Ča prudi zlo se odit, na odru spat голу, a bogatih hotit jistvine na stolu? M. Marulić 203. — Spaše na golijeh daskah. B. Kašić, in. 33. Živi paski a spava na goljoj daski. Nar. posl. vuk. 81. — Na golč zemlji laganija. Danilo 296. Ako se bojiš na goli zemlji spat. Živ. jer. star. 1, 229. Nebo pokrivalo, a zemlja gola postela bi negova. F. Glavinčić, cvit. 91^a. Rodi se na goljoj zemlji. J. Banovac, razg. 48.

Vidi ženicu na golaj zemljici ležeću. A. Kanižlić, utoč. 166. Zemlja 'e gola ne postela. N. Mar'i 84. — Ovdje prostrtna na go kami. I. Đorđić, ben. 202. — *h) o trpezi, kad na njoj nije ništa prostrto (trpežnik, stolnik)*. Što li valja prostrtni na stolu, da ne sida za trpezu golu. J. S. Rejković 388. — *slično je i ovo*: Da se sa svim dodijer golim rukama oli ni goli (*kaleža i patene*). M. Dobretić 321. — *i) o mjestu koje nije ničim (bikama, zemljom) pokriveno*. Vrh mjestu suha i gola obilježja crkve nije, na zavjete boga Apola gdje idaše vas svijet prije. I. Gundulić 366. Još klikuje, kako vojska verna u gole gre pustiše. G. Palmotić 3, 62^b. Gola Arbanija. Pjev. crn. 84^a. *osobito: aa) o zemlji na kojoj ništa ne raste*. U počelo Bog stvorio nebo i zemlju; a zemlja bišu gola i prazna. And. Kačić, kor. 1. Ter oplovi nje i usjeve, ter ostane gola zemlja crna. Osvetn. 3, 95. — *bb) o kamenu, gori, planini itd. gdje nema zemlje*. I eto, vrh stine gole brez prodola žila se masline prostrla niz dola. H. Lucić 217. Na onomu golom kuku. I. Gundulić 40. Planine gole i luti. G. Palmotić 2, 46. Ukopani u pustošnoj golaj gori. 2, 354. Činahu tvrdu ogradu stanci goli. I. Đorđić, uzd. 95. Volio bih gladovati na onoj golaj stijeni. S. Ćubiša, prip. 175. — *amo spada i ovaj primjer u kome se vrh od planine metaforički zove glavom*: (*Planina*) glavu kaže golu i čelavu. V. Došen 16^a. — *cc) o pjesku, pržini, s obadva razloga kod aa) i bb)*. Ako se od puti, me srce, možeš rit', kô ćeš, jaoh, pustit, na žalu studenu, na golaj pržini tvu dušu ljubenu? I. Gundulić 21. — *k) o zidu koji nije ničim pokriven*. Što je resit zide gole ruhom svilnin. J. Kavašin 28^a. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Templo boga Apola od bogata naga i gola učinio je. J. Kavašin 282^b. Sve srebro, zlato i drago kamenje odnese, ne samo iz kuća niovih nego li još i iz crkve, ostavivši je golu i ubogu. And. Kačić, kor. 286. — *l) amo spadaju i ovi primjeri*: U oružju golom sjaju. P. Kanavelić, iv. 338. Patka ridko nad jajcem prisidi, često golo osim ne se vidi. J. S. Rejković 100. Pod golim nebom. A. Tomiković, živ. 83. — *m) metaforički o umnijem stvarima*. *aa) gola' je duša bez tijela*. Kad na svitu na čovika navale muke, nih iz bliza i udij prima čovičje tilo, a ne duša, jerbo je tilom obučena i zaslojena, ali jedna duša razdijeljena od tila i postavljena u purgatorije, odma u se golu prima muku. J. Banovac, pred. 127. — *bb) što nije sakriveno*. Svaka gola i otvorena jesu očima negovijem. M. Divković, bes. 18^b. Svi bi grisi goli bili. V. Došen 139^b. Kada im ne jedan sin, nego sav koliki svit srce golo bude viditi. Đ. Rapić 6. Neka tvoja ispovid vire svete bude gola. M. Zoričić, osm. 93. Da je (*ispovid*) gola t. j. da se grisi bistro izreku. Ant. Kadžić 205. Da je ispovijed gola, čista i otvorena. J. Matović 259.

d. u prenesenom smislu, kad s čim uopće nema čega drugoga što bi s onijem moglo biti. a) koji nije miješan s čim drugim, n. p. voda, vino (cijelo). Volimo u Budimu jesti prou i vodu golu (*piti*). Starine. 10, 17. (1652). Žednijem golu vodu piti. P. Kanavelić, iv. 522. Goo, 'merus'. Gola voda, 'acquia pura'. A. d. Bella, rječ. 483^a. Goo, 'puro, inteso di vino ecc.', 'puras'. 597^a. Ne ostade ništa do gole čorbe. Nar. prip. vrč. 120. — *zlato*: Hazdija z gola zlata tkana. B. Krnarutić 9. Sve gologa cekina žutoga. Pjev. crn. 74^a. — *barut*. Šajemo 8 bnradi gola baruta. Djelovod. prot. 217. — *b) uopće kao sam, ali s većom silom, te se ističe ne samo da nema čega drugoga, nego da i ono o čem se govori nije što*

drugo. I kad veće naraste do vola, tko će kupit kad je mrša gola? J. S. Rejković 94. Što siješ, ne siješ onu stvar koja će to prvo biti, nego siješ golo zrno. B. Leaković, nauk. 181. Od gola Vlahu gola para. Nar. posl. vuk. 282. Tuda koza go loj. 321. Hite ju va vodu i to va golaj stomane. Nar. prip. mikul. 61. — Ništa ne može ponijeti sobom nego samo jednu golu dušu. M. Divković, bes. 772^b. Ne ima siroma nigdi ništa osim golu dušu. Starine. 11, 136. (1681). Da čovik bude bio gol duh brez tila. Blago turl. 2, 197. Što su i (*h*) daje do gole duše oglobile. Vuk, dan. 3, 152. — Ah, da bih gola sjen i suh prah bio takoj! F. Lukarević 94. U sjeni golaj. S. Rosa 169^b. — Koja se imaju istomačiti ne toliko s golijem riječima, koliko s nekom ražeženom pomnom. J. Matović 189. Ali nije ovo samo gola pripovijetka. B. Leaković, gov. 35. Ni bila zadovoljna s golun ričun. Nar. prip. mikul. 3. — To golo neplodno ime zaludne je. S. Rosa 45^b. Svako je selo u Srbiji imalo svoga seoskoga kneza za kojega se može reći da je bio od danas do sutra i osim gola imena da više ništa nije imao. Vuk, živ. 253. — Sve je to gola laž. M. Vetranić 2, 266. Gola je to laža. 1, 215. Sve što sam kazao, gola je laža. S. Ćubiša, prip. 222. — Gola istina 'die dürre wahrheit'. u *Sulekovu rječniku kod 'dür'*. — Ne valja da se zasleplava golom srećom. J. Rajić, pouč. 2, 187. — Ter ne pinez, blud i žene, neg' li sama krepos gola put od milosti i od sejene u carskoga bude stola. I. Gundulić 295. Gola krepos 'la pura virtù', la sola virtù'. A. d. Bella, rječ. 597^a. — Ne strašim se do gole smrti, sola mors mihi terrorem incutit'. J. Stulli, rječ. 1, 181^b. — Po samu golu i čistu kontemplanju. B. Gradić, duh. 74. Gola preproština i dobro hotenje čini da nije smrtni grijeh. S. Matijević 49. Koje (*stvari*) nisu naređene na golo omrtvjele i pogrdne samoga sebe. M. Radnić 404^a. Neće ino ostat nama nego li sama gola ljubav. V. M. Gučetić 51. Tuj go boj duhovni kaže se. S. Rosa 9^a. Golo služne teklića prid Hristom. 54^b. Tištat se golijeh posvetilišta. 63^b. Da je (*misništvo*) samo gola služba za pripovijdati vandeje. I. J. P. Lučić, nar. 24. Još se nešto hoće osim gologa junaštva, a to je razlog. S. Ćubiša, prip. 194. To je sve gola težnja ne nehaj. M. Pavlinović, rad. 105. Sramota je štediti od gole pohlepe za blagom. 119. — Gdi ne ima nego goli misli, posala i raztrkaña duha. M. Zoričić, osm. 125. — Ako naj posli bude sve goli devetaka, učini se zero. aritm. 53. — Oni se golim umom svojim visoko digli. M. Pavlinović, rad. 13. — U paklu golo zlo, golo muke, golo dresenje bez kaple radosti. A. d. Bella, razg. 218^b.

e. koji čega nema, lišen; ono čega nema može stajati: a) u gen. Bit će svakoga dobra gol. A. Georgiceo, nasl. 171. Neka bih ostal nag i gol svakoga griha. M. Jerković 50. — *b) u gen. s prijedlogom od.* Od pjetati goli. Zborn. 104^a. Lovi na udicu golu od koristi. M. Radnić 279^a. Ja sam veće gol i prazan od svakoga utiženja. A. Vitalić, ist. 298. Gol od dostojanstva i dobrih dila. Blago turl. 2, 57. Go od svega. I. M. Mattei 246. — *c) s prijedlogom bez.* Gol prez rodbine, nudus a propinquis'. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 109^a. Zato one negove oštre misli našavši negovu dušu golu brez zabave i razgovora. J. Banovac, razg. 157.

f. n. golo upotrebljava se kao supstantiv. a) znači golo tijelo ili go dio tijela. Niki mladac obučen platnom svrh gola. I. Bandulavić 92^a. mar. 14, 51. Nek sve golo na sobi sakrije. J.

S. Reljković 238. — Ako ti je mučno podniti jednu iskrnu ognjenu, kad ti na golo padne. J. Banovac, razg. 98. — Pasom gvozdenijem na golu pripasana. B. Gradić, djev. 156. Nosijaše ga na koži oliti na golu. S. Rosa 160^a. — *b*) na golo upotrebljava se kao *adverab*. *aa*) bez promjene značenja. Ne srčika izda se na golo. J. S. Reljković 144. Da mu žile ne stoje na golo. 273. — *bb*) kao samo, *isporedi* d, *b*). De čeraju šezdeset tovarah sve na golo vina i šenice. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Štepan uze groše i dukate i na golo krupne talijere. 2, 630. — *cc*) kao na prazno, zaludu. Tvoja molitva neće nikako na golo pasti. M. Divković, nauk. 80^b. — *dd*) 'Nagolo', samo meso s lukom crnim ili prazom, gotovi se kao obična janija'. M. Đ. Miličević, srb. 854. — *c*) iz gola (zgola) znači što i na golo kod *b*) *bb*). Povalili Maru na mehku stelicu, obložili Maru vse 'zgola žutimi. Jačke. 163.

2. *adv. golo. u Belinu rječniku*: 'nude' 515^b, i u *Bjelostjenčevu*: golo, nago, 'nude, simpliciter et non fucate, absque dolo'.

GOB, *adj. vidi* gobav. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Dojde sedma ... kipa prava, duše gobe. M. Marulić 268.

1. GÓBA, *f. vidi* grba, *tal.* gobba. — *Akc. je bi-ježen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Dubrovniku*: gôba. — U naše vrijeme po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Boci. Mojom gobom ne mogu vas svijet ispraviti. (U Boci). Nar. posl. vuk. 182.

2. GÓBA, *f. grbavo (gobavo) žensko čelade, uprav ipokoristik. — Akc. se mijenja u voc. gôbo. — U naše vrijeme u Dubrovniku (gdje je po onome govoru nom. gôbo, a voc. gôbe)*. P. Budmani.

GOBAST, *adj. vidi* gobav. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Svi oni (zločinci) grbavi, ili gobasti postahu. F. Glavinici, cvit. 332^b.

GOBATI, *m. pl. ime selu prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 130.

GÓBAV, *adj. grbav, vidi* goba od čega postaje nastavkom *avz.* — U naše vrijeme u Lici. V. Arsenijević. M. Medić, i u Dubrovniku s drugijem akcentom: gôbav. P. Budmani.

GÓBELA, *f. vidi* 1. gobeja. — U narodnoj pripovijesti našega vremena, a otale u Vukovu rječniku bez tumačenja s dodatkom da je stajaća riječ. Jedna gobeja u kao, druga iz kala. Nar. prip. vuk. 196.

GÖBELINAC, Göbelinca, *m. vrelo u Lici*. J. Bogdanović.

GOBELOVINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 238.*

1. GÓBELA (gôbela), *f. naplatak u kola. — isporodi* gobeja. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gôbêla. — Nepoznata postaja. — U naše vrijeme u Lici. a) s pravijem značenjem.* Jedna gobeja iz blata a druga u blato'. J. Bogdanović. M. Medić. Dobro kolo tri gobeje treba. F. Helele. — *b) muški nadimak.* V. Arsenijević.

2. GÓBELA, *f. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 172.*

GOBINI, *m. pl. veliki kolači, u koje se o božiću zadijeva kiće lovorikovo, te se postave na trpezu.* M. Pavlinović. — *isporedi* gobiña.

GOBINO, *n. Triticum spelta L., vidi* pîr. — Riječ je stara nepoznata postaja, *isporedi* stslav. gobino. — *Samo u Vrančičevu rječniku* ('far'),

u *Bjelostjenčevu* (v. pîra), u *Stuličevu* (v. snijet s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenčeva*) i u *Sulekovu imeniku*: Gobino, stal. gobino (= fruges), far adorem (Bjelostjenac), Triticum spelta L., v. pîra. 93.

GOBINOVIC, *m. prezime. — xiv vijeka.* Ivana Gobinovića. Deč. hris. 26. 94.

GOBIŃA, *f. pletenica ili trak od lišća ili cvijeća što se stavja kao nakit na zidove, vrata itd., te joj se krajevi pribiju na zid a srijeda visi. — Biće srodno s gobino. — Samo u Voltigijinu rječniku*: 'festone, ornamenti di fiori, di fronde', 'die zierrathen', i u *Stuličevu* 'verdura con cni si ornano le case, porte etc.', 'topiarium opus'; a u naše vrijeme u *Sulekovu*: 'feston (blumengewinde); ein gehänge von blumen' (kod 'gehänge'); 'guirlande'.

GOBIŃAR, *m. čovjek koji gradi gobiñe. — Samo u Stuličevu rječniku*: 'chi fa lavori di verdura, giardiniero', 'topiarius'.

GOBIŃATI, gobiñam, *impf. kititi gobiñama. — Samo u Voltigijinu rječniku*: 'ornare con festoni', 'verziieren', i u *Stuličevu*: 'ornare con frondi, fiori, festoni', 'lemnisco, encarpo etc. exornare'; a u naše vrijeme u *Sulekovu*: 'mit guirlanden schmücken' kod 'guirlande'.

GOBIŃAVSTVO, *n. posao, zanat u gobiñara. — U Stuličevu rječniku*: 'arte di far gabinetti, palazzi o simili lavori di verdura', 'topiaria'. — nepouzdan.

GÓBO, *m. grbav (gobav) čovjek, tal. gobbo. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GOCI, *m. talijansko prezime (Gozzi, sad Gozze) dubrovačke vlasteoske porodice, vidi* Gučetić. — xv vijeka i u *Daničičevu rječniku*. Poruci de Goci. Mon. serb. 362. (1430). Nikolu de Goci. 410. (1442).

GOCIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Aleksa Gocić. Rat. 37.

1. GOČ, gôča, *m. bubanj. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc. gôcu, gôči, gen. pl. gôča. — Nepoznata postaja. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori po južnijem krajevima Srbije.*

2. GOČ, *m. ime muško. — xiv vijeka.* Tvrdje a dēd mu Goč. Deč. hris. 38.

3. GOČ, *m. ime mjesta u Srbiji. a) selo u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 130. — b) planinski vrh. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 275.*

GOČANIN, *m. prezime (jamačno čovjek iz Goča). — U naše vrijeme.* Rat. 109. 362. 406.

GOČE, *vidi* guče.

GOČETIĆ, *m. vidi* Gučetić.

GOČKO, *m. ime muško. — xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gočko). Gočko Gučetić. Spom. sr. 1, 164.

GOČKOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu crnorijječkom. Branik u Gočkove. Sr. nov. 1865. 31.*

GOČMANCI, Gočmanaca, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 126.*

GOČBIJA, *m. bubnar, vidi* goč. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*. Ako bio torbonoša, bio majci živ! ako bio gočobija, ne bio joj živ! (Kazala Ciganka kad joj se sin rodio; jer će torbonoša prositi, pa hraniti i sebe i nju, a gočobija, t. j. bubnar, otići će u svijet). Nar. posl. vuk. 1.

GOČOBIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. Zabran u Gočobinu. Sr. nov. 1871. 278.*

GOČULA, *f.* *vidi* gučula. — *U pisaca dubrovačkih xvi vijeka.* Kada bi ti čula, što sam sad čuo ja, pala bi t' gočula. N. Najlašević 1, 282. Hodi, tamo te gočula zadavila! M. Držić 194.

1. GÖD, gōda, *m.* tempus, opportunitas; gratum. — *Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing.* gōdu, *sve množine kad se umeće ov:* gōdovi, gōdōvā, gōdovima, gōdove. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav.* godъ, *ruski* годъ, *godina, češ.* hod, *prigoda, blagdan, pol.* hody (*pl.*), *gozba, svadba, božić, i lit.* gadas, *ugovor, pogodba.* — *Osnova god postaje ojačanjem od korijena god, čekati, koji se javlja samo sa slabijim oblikom žd, isporodi stslav.* ždъdъ, *rus.* ждать, *češ.* ždъti, *pol.* żdać (*F. Miklošić, etym. wörterb.* 61—62). *iz dva momenta značenja, čekati (vremena i želje) razvila su se ona dva značenja.* — *Između rječnika u Mikajinu (vidi blagdan), u Bjelostjencevu (god, blagdan, slavni dan, svetačni dan), u Voltigijinu (god, blagdan), u Stuličevu (v. godište, od goda do goda, singulis annis; v. blagdan), u Vukovu:* 1. veliki praznik (u Srbiji) der festtag, dies festus. 2. in der redensart; od god do god (ima hrane) das jahr, annus cf. godina. 3. der jahreswuchs eines baumes. 4. n. p. pet groša u god, t. j. ravno (kao upodeno) gerade, ipse; u *Daničićevu:* gods, tempus, samo s predlogom bez, intempstive; s predlogom vi i s glagolom byti placere.

a. o vremenu. a) opportunitas, occasio, pri-goda. Bez goda varniva (*vidi u Daničićevu rječniku*). Stefan, sim. pam. šaf. 9. Doklam je zgodan god za moju bolezn. D. Baraković, vil. 277. Jeda se zgodi god sjutra dan kad svane, ter ofdi koji brod po sriči pristane. 328. Odtoli iskaše goda, da ga prida. M. Alberti 452. — b) uopće vrijeme kad što biva. Prišal je jure god očina odluka. M. Marulić 172. — mogao bi spadat amo i ovaj primjer, ali po svoj prilici nago je štamparska pogreška te treba čitati nakon: Marija na go(d) dvanaest godišta ... pođe s ovoga svijeta. M. Divković, nauk. 234b. — c) annus, godina, ali samo kod od god do god (u *Stuličevu rječniku* od goda do goda), od godine do godine. u *jednoga pisca Bošnjaka xviii vijeka i u Vukovu rječniku.* Ne velim dneve i misece, nego od god do god čekaju korizme za ispoditi se. F. Lastrić, ned. 195. — što se još nalazi u nekih pisaca s ovijem značenjem, to je jamačno po ruskom jeziku. Blizu tri goda proveo sam. D. Obradović, živ. 94. Kad se na novo zaratiše s Turcima Crnogorci 1771 goda. Pjev. crn. (S. Milutinović) 4a. — d) dies anniversarius, po predašnjemu značenju dan u godini u koji se pomine nešto što se dogodilo nazad jednu ili više godina, naj češće čija smrt. Da se ima na dan sv. Ambroza god činiti meni i momu ocu. Mon. croat. 3. (1821). I prosvitli of mili dan jer je god moje ljubavi. P. Zoranić 43a. Petje na god Difića pastira. 72a. A na dan od ukopa i treći i sedmi i godišni god. B. Kašić, rit. 163. — e) dies festus, po predašnjemu značenju, uopće blagdan. Učini i čtova praznik i god naše gospoje. Mirakuli. 141. Bog mržaše na njihove godove i svetkovaše. M. Radnić 511b. Ono (vino) jedva o godovih pije. J. S. Rejković 341. Pomogao ti jaki gospod Bog i svaki Božji dan i god! Vuk, kovč. 125. On odredi ko će koga goda (praznika) ići k crkvi. V. Bogišić, zborn. 43. *vidi i u rječnicima.* — f) koliko uzraše drvo u godinu dana. u *Vukovu rječniku.*

b. želja, volja, što je ugodno (isporedi godje).

a) uopće. Kada je drago vam, ne kad je god nemu. M. Marulić 33. Ali djevici svoj god, ali svoj Bog (vaša da znači: ili da se uda za koga joj je drago, ili da ide u manastir). (D). Poslov. danič. 4. Koš nema goda, t. j. nije lipo na nemu stat. J. Grupković. Naći god brodu; za ugoditi mu kako će bolje ić. J. Grupković. — b) u acc. s prijedlogom u znači: po volji (*vidi i u Daničićevu rječniku*). Svěťe moj budi ti vs gods. Domentijanb 158. — c) dati kome god, pogadati mu, raditi po njegovoj volji. Dajuć jidrom god. M. Marulić 81. Niti bismo u nevoji god davali našoj volji. J. Kavašin 570a. — d) *vidi* godje. c. u god, ni više ni manje, baš, taman. ovo značenje može biti postalo od goditi se, pogodba. — od xviii vijeka i u *Vukovu rječniku.* U god in punto: Imaš mi dat deset groša u god. S. Budmani 416a.

2. GOD, *f.* samo na jednom mjestu xviii vijeka, kao da znači: sreća. Sad vam Rafo vojstvo vodi, hrabren Gozse s dobrom godi. J. Kavašin 187b.

3. GÖD, riječca što se dodaje relativnijem zamjenicama (tko, koji, čiji, kakav itd.) i adverbima (kako, gdje, kad, dok itd.), te im dodaje neodređeno značenje. ovo je dvojako, riječ (zamjenica ili adverb) s kojom je god ostaje posve relativna (u gramatikalnom smislu), ali dobiva neograničeno značenje te se nim shvata svaki onakovi slučaj koji se hoće ili koji se može pomisliti. s ovijem značenjem god drži svoj akcenat, dapače ovaj se jače ističe nego kod zamjenice ili adverb; osim toga među ovu riječ i god može se umetnuti jedna ili više enklitika (*vidi napose kod zamjenica i adverb*). s oba ova dva razloga boje je u pisanu razdijeliti ovakovo god od zamjenice ili adverb. — ovakovo god (godi) u pisaca xvi vijeka stoji i s konjunkcijom da (*vidi* 1. da, I, C), te joj daje šire značenje: Ni mogah umrijeti pokojno nikadar, da godi t' izrijeti no budem ovu stvar. Š. Menčetić 301. Hoth tu da domnim na silu oni čas, da godi ne pomnim za slavu tvoju čas. 310. Ne budih pokojan, da godi ne združu ne ljepos svaki dan. 321. Ciječ zloba ter kojijeh da budem plakati, po sebi vik ne bih mogo se oprati, da god ljubav tvoja ne smili na me tad. N. Dimitrović 34. Ni krepak bio bi, da godi godišta nije svoja branio tej nezgodi. F. Lukarević 11. — b) kao u latinskom jeziku s ali-, riječ s god nije već relativna, nego pokazuje nešto što je u onom slučaju, ali tako da se ne zna potaže što je. s ovijem značenjem god gubi akcenat i združuje se u govoru sa zamjenicom ili s adverbom kao enklitika (*vidi napose kod zamjenica i adverb*). i u pismu je boje da bude združena u jednu riječ. — Po postanu god je okršeno godê (*vidi* godje), isporodi mu drago u našem jeziku, u latinskom libet, vis itd.; osim god i godje uzdržali su se za ovo značenje i oblici: a) gödi, kod čega nije potrebno misliti samo na zapadni govor; è se može i u južnom govoru promijeniti na i; — ð) göde po istočnom govoru; — ý) göd, gdje je è prije nego je otpalo, omekšalo d; — ð) göde, što će biti postalo od gödê po hercegovačkom govoru, ili od god po analogiji prema göde; — e) oblicima godje, godi, gode dodaje se že koje u našem jeziku mijenja se na re, a kod ovoga obično e otpada: gödijer, gödir, gödër; rjede e ostaje: gödijere, gödîre, gödêre, ili se okršenome r dodaje a: gödijera, gödîra, gödêra; — ç) u nekih pi-

saca (osobito čakavaca) god dobiva a na kraju: gōda; a opet se i ovome može dodati r (vidi e)): gōdār. — η) po hrvatskoj krajini čuje se u naše vrijeme i godic i godie, što će biti postalo kao dem. god i god. — God s ovijem značenjem naj prije se javlja xv vijeka (vidi dalje u Daničičevu rječniku); a između rječnika (napose) u Vukovu („als anhängesylbe) immer, irgend“, -cunque, ali-“, što god, kojigod, čijigod, kadgod, gdje god, cf. gođ, godijer, osim toga: gode (istočno), gođer (istočno), godi (zapadno), godijer, godir (zapadno), gođ, gode; u Daničičevu „gods“ gledaj „godē“: „Koji gods človeka“ (Spom. sr. 1, 41 god. 1402). samo tu, osim toga: „godēre; godērs“.

1. GODA, f. *vidi* 1. god, b. — Na dva mjesta u jednoga pisca xv vijeka (može biti da na oba mjesta treba shvatiti goda kao gen. od god). Joakim, ne imijuć ploda, pojat mu bi goda u mistu tom znanu, tako se prigoda, divicu Suzanu. M. Marulić 75. Milosrdje svoje od roda do roda svim ki ga se boje davat mu je goda. 218. — Još je mañe pouzdano u rukopisu xvii vijeka: Jeda vam se gdi zna goda hitro koga manigoda. P. Hektorović (?) 160.

2. GODA, *vidi* 3. god. — Na tri mjesta xvii i xviii vijeka. Da ki goda dobude. F. Glavinić, cvit. 150^a. Pak što goda muška biše. J. Krmptić, pjesm. 15. S kakvim goda troškom. A. T. Blagojević, khin. 8.

GODAČA, f. *brijeg više Založnice i Sinca u hrvatskoj krajini u otočkom kotaru*. M. Medić.

GODAČICA, f. *selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 117.

GODAČIČKI, adj. *koji pripada Godačici*. Godačička (opština). K. Jovanović 117.

GÖDAN, gōdna, adj. *postaje od 1. god nastavkom lns. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (griješkom godno „aconcio“, „anständig“; adv. godno „aconciamento, appunto“, „eben recht“) i u Stuličevu („capax, aptus, idoneus, dignus, benemeritus, habilis, dispositus, opportunus“; adv. godno „apte, commode, opportunus“).*

a. adj. a) *koji pripada godu, vidi* 1. god, a, d). Od kojih godni dan od ukopa uspomeñujemo. B. Kašić, rit. 174. — b) *koji je uspio, uzrastao (do nekoga goda)*. Godan, zreo, poletan. Ptidi kad su godni mogu poletjeti. u Prigorju. F. Helele. — c) *vidi* zgodan. I uzpjevanja sva skladajuć godna zuka, hitre vrsti. J. Kavañin 498^b. Jer koja bit zemlja ima plodna vala da je prije od gnoja godna. J. S. Relković 211. Ti si mene dobrim ljudim dala: svi mi, majko, godni i ugodni. Nar. pjes. istr. 1, 18. — d) u Šulekovu rječniku kao: *blage čudi*. „Gemüthlich“ godan, blag.

b. adv. gōdno, *vidi* zgodno. I iskaše, kako bi ga godno pridalo. M. Alberti 470. Da ne pustiš ni časa ni sata kad je godno. J. S. Relković 75.

GÖDĀR, *vidi* 3. god. — U pisaca čakavaca xvi i xvii vijeka. Ča godar bude ñemu drago. Mon. croat. 281. (1577). Ki godar red bude ljubiti ñegov. F. Glavinić, cvit. 338^b. Ča godar od ñega prosite. svitl. 133. Kam godar jak človik zajde, domovinu vsagdi najde. P. Vitezović, cvit. 71.

GODATI SE, goda se, *impf. događati se*. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka, a u naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Ter kad mi goda se brodiť se rikom. H. Lucić 237. Čudno pripećeñe, ko se je godalo doli v Turskom boji. Jačke. 198.

GÖDBA, f. *gođeñe*. — Od xviii vijeka. a) *djelo kojijem ko godi*. „Godina“ jer od „godbe“ dolazi,

dobar kućnik mora „godit“ polju. J. S. Relković 7. Nega (ječam) sije po pšeničnih ñivah kojim godba kano žitu biva. 40. — b) *djelo kojijem se ko godi*. Ki činiše sudbe prave, godbe svete. J. Kavañin 239^b. i u Stuličevu rječniku: „il contrattare“, „contractus“. — c) u Šulekovu rječniku, kao gojidba: „pflegniss“.

GÖDE, *vidi* 3. god.

GODEBRAT, m. *ime muško*. — U rukopisu xiv vijeka, jedan put pisano Godebrats. Deč. hris. 25, drugi Godēbrats. 94.

GÖDEČ, m. a) *ime muško*. — od prije našega vremena i u Vukovu rječniku. Godeč. S. Novaković, pom. 56. — i kao prezime u naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 83. — b) *selo u Srbiji u okrugu niškom*? M. Đ. Miličević, kralj. srb. 6.

GODEČEVO, n. *selo u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 160. — *pomiñe se od prije našega vremena*. Godečevo. S. Novaković, pom. 180.

GODEČKA RIJEKA, f. *voda u Srbiji*. M. Đ. Miličević, kralj. srb. 6—7.

1. GODEN, m. *ime muško*. — xiii i xiv vijeka pisano Godēn i Godēn, a između rječnika u Daničičevu (Godēn). Godēn Krajmirić. Mon. serb. 45. (1254). Godēn. Deč. hris. 87. Godēn. 19. 83.

2. GODEN, adj. *koji pripada godini (kisi)*. — Samo u Bjelostjencu rječniku: godeno vreme, deždēno „pluvium tempus“.

GODENOVIC, m. *prezime po ocu Godenu*. — xiv vijeka. Stanoje Godenović. Deč. hris. 19.

GÖDER, GÖDERA, GÖDERE, *vidi* 3. god.

GODESLAV, m. *ime muško*. — xiv vijeka (*vidi* i Godeslava) pisano Godēslav. Deč. hris. 69. 94, i Godeslav. 25. 32.

GODESLAVA, f. *ime žensko*. — *isporedi* Godeslav. — ix vijeka u latinskom spomeniku. „Godesclauga... Godesclaua“. Doc. hist. rač. 363—364. (850—896).

GODEŠA, m. *ime muško*. — xiv vijeka pisano Godēša. Deč. hris. 74, i Godeša. 7.

GÖDET, m. *ono što je ugodno, vidi* 1. god, b. — *Mislim da je naciñeno od osnove god prema tuđoj riječi adet; ne treba misliti na talijanski glagol godere. U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu: „das gefallen“, „gaudium“, cf. godimenat s primjerom: Znade majka godet svome sinu. Pjev. crn. 216^b.*

GÖDI, a) *vidi* godje. — b) *vidi* 3. god.

GODIC, *vidi* 3. god, *isporedi* i godic. — U nekijem narodnijem pjesmama našega vremena. Kako godic Đulić govorio. Nar. pjes. marj. 58. Ko godic je sa mnom vino pio, taj kusura nikad nij' platilo. 75. Pijte vino vi sedam danaka; što ga godic za to popijete, ja ću ñega junak sam platiti. 97.

GODIČ, m. *ime muško, isporedi* Godeč. — *Prije našega vremena*. Godič. S. Novaković, pom. 56.

GODIČEVO, n. *ime mjestu, isporedi* Godečevo. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 130.

GODIGOJ, m. *ime muško*. — xiii vijeka u latinskom spomeniku. „Filii et nipotes Godigoy“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 147. (1269).

GODIJEĀI, m. pl. *seio u Drobnjacima u Crnoj Gori*. Glasn. 40, 22.

GÖDIJER, GÖDIJERA, GÖDIJERE, *vidi* 3. god.

GODIĀA, f. u Daničičevu rječniku: Selo je Grnčarevu išla međa „z Gusinom“ niz Volsku

u Bélij Potok posrédě Godyje' (Mon. serb. 95 god. 1890). 1, 218.

GODIMENAT, godimēnta, *m. uživānje, tal. godimento*. — *U poslovici crnogorskoj, a iz ne u Vukovu rječniku*: 'die freude' gaudium (gaudentium)' cf. radost, milina *s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima*. Staru čoeuku mlada žena godimenat, a mladu čoeuku stara žena pogibija. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 294.

GODIMIR, *m. ime muško, isporodi* Godomir. Godimir. S. Novaković, pom. 56. — *U latinskijem spomenicima već od XI vijeka*. 'Godemiri bani'. Doc. hist. rač. 38. (1029). 'Godimir banus'. 472. (1080—1088). 'Terra Godimeri'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

GODINA, *f. annus, hora; tempestas, pluvia*. — *Postaje od god (vidi 1. god, a) nastavkom ina*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stislov. godina, hora, dies, annus, rus. година, doba, pol. godzina i češ. hodina, hora*. — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (godina, godište, annus'; godina, vrijeme, tempus, tempestas'), u *Belinu* (annus' 84b; zla godina, tempestas' 725b; coeli intemperies' 726b; morska godina, maris tempestas' 725b), u *Bjelostjenčevu* (godina, dežd, kiša, pluvia'; v. godište), u *Jambrešićevu* (pluvia, scilicet placida'), u *Voličijinu* (godina, lito, anno' jahrn'), u *Stuličevu* (annus; hora'; dobra godina, tempus serenum'; zla godina, coeli intemperies'), u *Vukovu*: 1. 'das jahrl', annus', cf. godište. 2. (u Dubrovniku) vrijeme, 'das wetter', tempestas'. 3. (u Hrvatskoj) dažd, 'der regen', pluvia'; u *Daničičevu*: annus; tempestas'.

a. annus, vrijeme preko kojega se zemlja jedan put okrene oko sunca; sastoji se iz 12 mjeseca, ali je malo više od 365 dana. — isporodi godište, i) kao mjera za vrijeme. aa) uopće. Da se naplaća na godinu tisuća persper dubrovčakih, i tuj tisuštu persper da davaju Dubrovčane na vsaku godinu hramu... Mon. serb. 167. (1858). Da se daju vsaku godinu crkvy. 582. (1485). Ovoj gre pet godin, er sam ne sluga ja. Š. Menčetić 210. Tri godine prodoše. Mon. croat. 240. (1540). Do godine (vidi 1. do, 1, 2, b, a) aa)). I. Držić 89. Dub koji rada dva puta na godinu. J. Mikala, rječ. kod dub. Za sto godin što ima biti, tko zna? J. Kavašin 109b. Ovom zemljom vladaju rečeni redovnici, ima veće od dvista godina. J. Filipović 1, 102b. Na godinu prija ili kako drugi pišu sedam godina prija nego biše pokarani, ukaziva se svrhu grada jedna zvezda kako mač. 1, 187a. Ne samo svake godine nego i više puta priko godine. F. Lastrić, ned. 71. Ostaviti onu vrstu griha, na koju si se navadio od godinu, dvi, tri i više mahe li. 120. Ako ti 'e mučno sada, jeda će ti biti lasno na godinu? 120. Budući za 30 godina i više vladao crkvu. od' 186. Odmicati pokoru od dneva do dneva i od godine do godine. 239. Evo jedna žena, koja siromašica krvotočje trpjaše od 12 godina, pristupi. 287. Danas je svetkovina s. Silvestra, s kojom se zatvora godina. 392. Svak dakle odluč s temeljitom tvrdavju da će početi godinu došastu i sliditi s bojom pomjol. 893. Koji godi ispovidini i pričestjeni u koje godi vrime kroz godinu. A. Kanižlić, bogoljubn. 487. Tugujući tako u sliposti po drugu godinu. 440. Koja godine svog udovičtva u skrovitoj sobici sprovodaše. E. Pavić, ogl. 374. Ere su se napunile napunahna tri godine. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. Pak u malo godina obogatiti. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Godina se s godinama izmiňuje često nami. V. Došen 45a. Eto ima šest hiljada već

godina. 48b. Mnogo lita i godina. 73a. Do dvi godine posli. And. Kačić, kor. 421. Koji je imao deset hiljada talira dohodka na godinu. M. A. Reljković, sabr. 15. Potroši čitav godišni ris svake godine. 16. Šest češ dana poslovati, to je svom godinom. J. S. Reljković 7. Doći će br'jeme godina, mene češ, Petro, moliti. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Služio sam Gavana puno devet godina. 1, 180. Evo danas već devet godina. 1, 210. U naj bolje doba od godine. 1, 265. Za godinu ne sastadoše se, a za drugu ne nasmijaše se. 1, 266. Rodiču ti sina do godine. 1, 566. U godini svakoga mjeseca. 2, 39. Kao dobar danak u godini. 2, 262. Boga moli Krajeviću Marko od godine opet do godine. 2, 493. Ako je kratak dan, duga je godina. (Što se danas svršiti ne može, svršiče se drugi put). Nar. posl. vuk. 4. Prodoše o međudnice tri godine. S. Ľubiša, prip. 199. Isprosio sam u hega djevojku evo na zdravje po godine. Pravdonoša. 1852. 1. Da sam znao lani što ove godine znam, ne bih bio jadan. 10. Ko me lani bio, nije mi ove godine mio. 10. — bb) godinama se mjeri dob ne samo u čeljadeta nego i u živinčeta i u nežive stvari. Bijaše joj dvanaest godina. I. Ančić, vrat. 7. Još mu ni godina ni misec. F. Lastrić, svet. 98a. Kada paša na Šibenik dode, biše meno dvadeset godina. And. Kačić, razg. 212a. Bilo mu je stotinu godina. Pjev. crn. 326a. — Imam ja više od iljadu godina. F. Lastrić, ned. 48. Kao da svaka ima sto godina. A. Kanižlić, rož. 75. A Danijel imadijaše oko 56 godina. E. Pavić, ogl. 417. Da Izaka, koji imadijaše oko dvadeset i pet godina, na posvetilište prikaže mu. I. Velikanović, uput. 1, 52. Imala sam trideset godina. Nar. pjes. vuk. 1, 526. — Da bude živiti sto godin na sviti. Š. Menčetić 122. Tako živi oko petnajest godina. M. Zoričić, zrc. 47. Da on traje u jadu godine. Nar. pjes. vuk. 1, 385. — Zašto je od ovoliko godina Isukrst bio mučen. A. Bačić 494. Jer mu biše žena od šestdeset godina. J. Banovac, pred. 31. Sara bijaše od 90 godina a Abram od 100. F. Lastrić, ned. 211. Od koliko se godina može ženit i udavat? F. Matić 95. June od godine. V. Došen 21b. Dite od osam godina. And. Kačić, kor. 286. Donesi mi kondir vina od tri godine. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Odrastao od petnaest leta, kao drugo od triest godina. 2, 157. — Kada su u trećoj godini. I. Jablanci 114. — Koje joštere nijesu dvije godine svršile. I. Jablanci 183. Ovca kada godinu navršši. J. S. Reljković 190. Prihvatio bijaše devetnaestu godinu. V. Vrčević, niz. 48. Evo sam prisukao šest godina. S. Ľubiša, prip. 30. Napunila petnaestu godinu o maloj gospi. 31. Ja ću ti na tu zamijetiti, da sam dosegaio svojih šezdeset godina. M. Pavlinović, razg. 23. — Oni želi sto godina. V. Došen 172a. — cc) nekijem se pridjevima ističe dušina vremena: dug: To četresta dugijeh godin bilo 'e prija. J. Kavašin 116b. — pun: Mućio se dvije pune godine. M. Pavlinović, rad. 22. — carev koje vidi. — na jednom mjestu u poeziji ima pridjev bio koji ne mijēna značenje (isporodi kod 1. dan, 1, a, b) aa)): A u grad se silna vojska svali, da ga bijelu za godinu brani. Osvetn. 3, 59. — dd) često ima uza se gen. dānā (vidi 1. dan, 4, a, b)). Koji jur od godinu dana bijaše zanimio. F. Lastrić, od' 340. Do godine dana ima isti kraj na hega udariti. And. Kačić, kor. 244. Evo sada baš godinu dana ja Maricu vidim i Marjana. M. A. Reljković, sat. D2a. Baš je danas godina dana. sabr. 28. — b) plur. godine često znači što i dob. Kako češ u primalitje godina tvoji dopustiti? F. Lastrić, test. ad. 56b. Što godi

rastete u dobi iliti u godina. od' 180. Starci vrmenom i godinama. ned. 132. Dok on stigne na vrime od razuma i na godine od vladanja. A. Kanižlić, kam. 16. Brimenom godina i nevoja pritisnuti. 424. Od kojih godina iliti dobi potvrdivati se imaju kršteni? I. Velikanović, uput. 3, 87. Kad su u starije godine unišli. B. Leaković, gov. 28. Tu se sastaju ljudi u godinama koji znaju pričati o starini. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 34. Čovjek pao godinama, iznemogao od starosti. S. Ćubiša, prip. 133. Srećom su ga godine stigle. 253. On pod onijema godinama udara i mlita od sela do sela. 253. Pošto mladić dođe na godine on se broji domaćinom. V. Bogišić, zborn. 83. Navališe na Glavića godine, bolesti i zla sreća. M. Pavlinović, rad. 72. — c) *godina koja nastaje zove se 'nova (mlada)', a ona koja se svršuje 'stara'.* Dobar početak nove godine. F. Lastrić, od' 295. Godina stara vrlo brzo prođe, nova slidi. V. Došen 45^a. Bože pomози! nove novine od nove godine. (Kad se što novo prvi put od godine okusi.) Nar. posl. vuk. 20. Od stare godine se pojelo, a od nove još nije pripjelo. Vuk, poslov. 32. — nova godina *može značiti: prvi dan u godini, a stara godina: naj potonji.* U oči nove godine. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 27. — d) *kod godina ima se u misli ono što biva preko godine (isporedi 1. dan, 4, 7).* aa) *ono što zemlja daje, što se rađa preko godine.* Sreća mu je i godina kriva kod svog' gospodina, da mu truda ne izplati. V. Došen 56^b. Jerbo nisu godine jednake, ni prilicne za poslove svake, kako možeš viditi na pčela(h): ona tebe naplati s počela i daje ti i voska i meda, ali druga ona toga ne da, jerbo joj je to godina smela. M. A. Relković, sat. H6^a. Da nam dade kišicu, da nam rodi godina. Vuk, živ. 65. Ako je na badnji dan oblačno, roditi će godina. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 23. — s *ovakovijem značenjem godina se zove i gladna ili nasuprot sita:* U zlo doba u gladne godine. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Iza gladne godine dođe i sita. Nar. posl. vuk. 97. U zle dane, u godine gladne. 203. Oteglo se kao gladna godina. (Mjesto 'gladna' govori se i 'zla'). 242. — zla (*vidi i primjer pred ovijem*) ili dobra: Zla se godina može na štapu preskočiti. Nar. posl. vuk. 90. Kad može bario vina kupiti star žita, nije zla godina. (U Boci). 119. — sušna: Toliko sušne godine nastase. I. Đorđić, ben. 184. itd. — bb) *po onome što se preko godine događa, kaže se da je zla, nesrećna itd., ili dobra, srećna itd.* Ne samo da meni pride zla godina. Đ. Baraković, vil. 84. Knjgu piše care Konstantine, Carigrada nesrećno godino. And. Kačić, razg. 153^a. Dvanaest teških i čemernih godina. M. Pavlinović, rad. 65. — Al' je medna godina, koja ga je rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 429. — cc) *sveta se godina zove u katoličkoj crkvi godina velikoga proštenja (sad svaka dvadeset i pet); i po starom se zavjetu zvala 'sveta' svaka pedeseta godina.* Svaka pedeseta godina bijaše godina sveta iliti od jubilea. F. Lastrić, test. 276^b. Bonifacio viii od svijui prvi ovo proštenje dopustio je, koje mi veliko, općeno i godinu svetu zovemo. I. Velikanović, uput. 3, 120. — e) *vidi godišnica.* Godišnica se zove i 'godina' a polugodišnica i 'po godine'. Vuk, rječ. kod dčica, 112^a. — f) *vlaška godina, vidi kod vlaški.* — g) *kao vrijeme, doba uopće.* Sad je njegova godina, ili u šali: njegova i pasja godina, t. j. sad je kao što on hoće. Vuk, rječ. 92. — h) *u jednom primjeru xvii vijeka jedan od četiri djela u pravoj godini.* Jure zemlja biše popustila mrazi, godina tecije koj su cviti drazi. I. T. Mrnavić, osm. 29.

b. horn, sahat, ura. — *Samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom.* Rekoh psalma i tretiju godinu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 140. V koju godinu Gospod Isukrst na križi položen je. S. Kozčić 6^a.

c. *tempestas, stanje atmosfere (vidi vrijeme).* — *Po zapadnijem krajevima. a) uopće. o oluji, žestokoj kiši, grădu, jakom vjetru kaže se zla (rdava, crna itd.) godina; nasuprot dobra (lijepa, tiha itd.) godina.* Prid tvim se obrazom me bitje sad čini, kako cvit prid mrazom u zimnoj godini. D. Rašina 141^b. Biše vrijeme od zime i godina studena. B. Kašić, in. 87. Kakve od plahe, kakve od tihe godine su obileže. G. Palmotić 3, 60^a. 'Danas je lijepa godina'. 'Ne smeta mu rdava godina'. Vuk, rječ. 92^a. Godina u Dubrovniku znači vrijeme ('das Wetter'), n. p. danas je ružna godina, juče je bila lijepa godina, itd. poslov. xlv. — zla: Opet se plavz vrati zlome godinom. Spom. sr. 1, 73. (1405). Da me zla godina ne utopi vodena. M. Vetranić 1, 477. Ubi nas zla godina. M. Držić 898. Valovmi neće rvit' vik morskâ dubina, kadgod i utažit' zla se će godina. D. Rašina 102^a. U koju se (*spilu*) pastiri i živine skrivahu od zle godine. B. Kašić, is. 8. Podvižu zlu godinu i grade. M. Orbin 7. Krepak stoji na sve sile plasi vjetar, zlih godina. I. Gundulić 372. Strah me je, iz te da tišine ne naripe zle godine kijem će dažd teč krvavi. G. Palmotić 1, 277. Kaže zlobnikov pedipsanje u strahu od one vičine zle godine. A. Vitaljić, ist. 35. Da rasprše i otira od naši misti svekolike skote, sotone, zle godine i svaku drugu stvar koja more nauditi. L. Terzić 295. Od zlijeh godin, grada, krupa vinograde štiti i brani. J. Kavanin 319^b. Perivoj proharan pod udarcim zle godine. I. Đorđić, uzd. 5. Udari na pogsanske korabje taka navala zle godine. ben. 173. Bože, koji zle godine padati dopuštaš. J. Banovac, blagos. 298. Zla godina u moru Galilejskomu. S. Rosa 86^a. Danas će biti zla godina. 98^a. Protirevati zle godine, krupe i gradobisine. A. d. Costa 1, 184. Da mu (*Bog*) zlom godinom no potare polja. Ant. Kadžić 342. Otac svoje sinove uzre zlom godinom zaneseno, gdje ih more uzavrelo na bijesne valove sjemo tamo meće. I. M. Mattei 332. Prebila orla zla godina. Nar. posl. vuk. 260. Pričerala orla zla godina. (Kad koga nevoja do šta dočera.) 263. Porazgovorili su se o zloj godini, o jakoj studeni. S. Ćubiša, prip. 135. — Cijed dalečine ili cijed zla puta ili cijed rdave godine. Đ. Bašić 310^b. — Nu iz oblaka lutih strila s gar godina stište crna. I. Gundulić 521. Zaludu se kupiš i mećoš, zla crna godino. A. Kalić 544. Crna godina 'grandine'. D. Parčić, rječ. — Jakno nebo kad u ijeđu strašnu godinu ori u buci. I. Gundulić 340. Noćasna strahovita nas godina ona stiže. G. Palmotić 1, 92. — Spravlajući se svrhu ne jedna gruba godina. I. Držić 161. Godina se spravja gruba. J. Palmotić 27. — Jes potreba, znat' žestoke vjete vrle i godine plahe s neba. G. Palmotić 2, 370. — Duh od zle i nagle godine. A. Vitaljić, ist. 529. — Kad se daž spusti i vrle godino. G. Držić 386. — *dobra:* Ne ima vik uza se taj svijes istinu, tko mnogo uzda se u dobru godinu. D. Rašina 124^b. Spravlajući se nim dobra godina za odjedriti. B. Kašić, per. 145. — I za lijepom godinom dođe daž. M. Držić 258. — Podaj ovezim godinu tihu. B. Kašić, rit. 259. — Godina sinu vedra. J. Palmotić 35. — *b) kad nema pridjeva, obično je značenje: zla godina.* A meni na rame godina i zloba. Đ. Baraković, vil. 258. Ako se godina kojagodi dvignu. I. T. Mrnavić, osm. 169. Da nimate vi svi dusi

prokleti koji stojite niže neba misečnoga grmljavine, gromovine, strile, godinu, grade ... učiniti. L. Terzić 328. Jak godinom nebo kada vrh zemlje se ori i buči. J. Kavašin 242^a. Grmi i sijeva, panuće godina. (Z). Poslov. danić. 24. U naj gora doba godišta postavi se na more, i u istinu taka ustade godina, da se mnidijahu svi potopit. Blago turl. 2, 96. Od uzbuđene morske godine ostadoše utopjeni. I. J. P. Lučić, izk. 4. Kad pane godina (oluja), ili blagdanom, bavim se zanatom ikonopisca. S. Ľubiša, prič. 40. — c) kiša, dažd, osobito tihi. — po sjevernijem krajevima (vidi u Bjelostjenčevu, Jambrešičevu, Vukovu rječniku). Na svaču je godina padala. Nar. pjes. istr. 1, 20. Izašla je strašna grmljavina, iz nje je izašla krvava godina. Jačke. 162. Negove su oči garvani 'sključali, a njegova lica godine rasprale. 169. Oko Rijeke Senške (kao što su mi ,pripovijedali' ,godina' se zove lijepa kiša. Vuk, poslov. xlv. Gdo na godini stoji, vode ne želi. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

d. Godina, m. prezime. — U naše vrijeme u Dalmaciji. P. Budmani.

GODINAC, Godinca, m. u Daničićevu rječniku: ,Godinca', selima sv. Nikole Vrañinskoga Guglavi i Kruševicama išla je meda ,nada' Godinca po srēde Debeļaaka' (Mon. serb. 26 god. 1234—1240). 1, 213.

GÖDINICA, f. dem. godina, često znači što i godina, osobito u poeziji. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. a) vidi godina, a. Žena s čercom od šest godinica. A. Kanižlić, utoč. 49. Ovo ima puno godinica od kad mone krajem učiniše. And. Katić, razg. 30^a. Onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Rejković, sat. F3^a. Čudna mi ti godinica dođe! Nar. pjes. vuk. 1, 237. A kad prošlo devet godinica. 1, 537. Ne udaj se za tri godinice. 1, 572. Kad je bila čedu godinica, kolik' drugo od tri godinice. 2, 64. Nego ima godinica dana. 2, 256. A kad nasta osma godinica. 2, 377. Kako jeđen od tri godinice. 4, 280. Koliko u noj (novoj haljini) žičica, toliko ti godinica! Nar. posl. vuk. 81. — b) vidi godina, c. Po putu ga bijaše godinica zastanula. Nar. pjes. bog. 171. Kod nje se troje dece igra: žarko sunce i sjajni mjesec i ona mi tija godinica. Nar. pjes. kras. 1, 147. Tiha godinica. Nar. pjes. istr. 1, 44.

GÖDINITI, gödinim, impf. vidi godinovati. I. Pavlović.

GÖDINOVAÑE, n. djelo kojim se godinuje. — U Vukovu rječniku.

GÖDINOVATI, gödinujem, pf. i impf. prebiti gdje godinu. — U Vukovu rječniku: ,ein jahr zubringen', ,annum transigere' s primjerom: Nećeš godinovati tamo (šta se spremaš tako?).

GÖDINSKI, adj. koji pripada godini, godinama. — Na jednom mjestu xvii vijeka (radi značenja vidi godina, c, b)). Da projde pritha godinska. I. Bandulavić 296^a.

1. GODIÑAK, godiñka, m. dem. godina (radi značenja vidi godina, a). — U Vukovu rječniku s primjerom: Ima jedan godiñak kako je to bilo.

2. GODIÑAK, godiñka, m. ugodni vjetar. G. Martić. — Mislim da ne postaje od godina nego od goditi.

3. GODIÑAK, m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu gradiškom. Razdijel. kr. 13. — Pomiñe od xviii vijeka. Priko Vrbove, Petrova sela, Godiñaka. M. A. Rejković, sat. H2^b.

GODIÑANIN, m. čovjek iz Godiña (vidi Go-

diñe, a)). plur.: Godiñani. — U naše vrijeme. Godiñani vojsku dočekaše. Nar. pjes. vuk. 5, 211.

GODINE, n. ime mjesta. a) selo u Crnoj Gori u crmničkoj nahiji. Glasnik. 40, 20. — pomiñe se od xiii vijeka. ,Godinije', svetome Nikoli Vrañinskom dao je kraj Vladislav selo ,Godynje' (Mon. serb. 26 god. 1234—1240). ima i sada u Crnoj Gori na blatu skadarskom. Đ. Daničić, rječ. 1, 213. Na Godiñe selo udariše. Nar. pjes. vuk. 5, 211. — b) selo u Bosni u okrugu surajevskom. Statist. bosn. 12.

GÖDIŠNICA, f. sluškiña što se najmi na godinu (razlikuje se od spravlenice). — Od xvii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikašinu (godištnica, službenica), u Belinu (,ancilla' 671^b; ,mercenaria' 482^a), u Stuličevu (godišnica i godištnica ,serva, ancilla, famula'), u Vukovu (sluškiña koja se na godinu najmi s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Godišnicam ljepše je tamo. N. Naješćković 1, 165. Njeke godišnice k sebi me zovlahu. M. Držić 22. Zapo-vidiše joj da na mjesto godišnice u ognjštu kuha. B. Kašić, per. 67. Vi gospode kad zovete godišnicu ako se ogluši, nije trijeba da izgovorim što joj rećete tadar i učinite. B. Zuzeri 93^b. Dobro joj je k'o godišnici brez gospode. (Z). Poslov. danić. 18.

GÖDIŠNIČICA, f. dem. godišnica. — U Belinu rječniku 671^b i u Stuličevu (godištničica).

GÖDIŠNIČINA, f. augm. godišnica. — U Belinu rječniku (,vilissima famularum' 465^a) i u Stuličevu (godištničina, v. godula).

GÖDIŠNIČKI, adj. koji pripada godišnicama. — U Belinu rječniku (,mercenarius' 482^a).

GÖDIŠNİK, m. postaje od godištan nastavkom ikt. a) radnik, sluga što se najmi na godinu. — xvi vijeka. Kolici godišnici u domu oca moga nasićeni su. N. Rašina 58^b. luc. 15, 17. Jere bi toj bila ljubav kakono godišnika za platu. B. Gradić, duh. 34. u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: ,jahrarbeiter; jahrgeselle; jahrknecht'. — b) vidi letopisac. — na jednom mjestu xviii vijeka: Godišnika, djelopravac. J. Kavašin 205^b. — c) vidi godišnak, a). — samo u Stuličevu rječniku: godištnik ,sopranno, che ha più d'un anno', ,anniculus'.

GÖDIŠNÄČE, gödišnächeta, n. vidi godišñak, a). B. Mušicki.

GÖDIŠNÄK, m. postaje od godištan nastavkom jakz. — a) živinće kojemu je godina. — od xviii vijeka i u Vukovu rječniku: 1. n. p. nazimac ,jährling, ein jahr alt (vom vieh)', ,anniculus'. Prikaže jaganca godišñaka. A. Kanižlić, utoč. 534. — na jednom mjestu o navrtu: Valaju kalami godišñaci. J. S. Rejković 142. — b) čovjek koji se ispovijeda jedan put na godinu. — od xviii vijeka. Ovi pokornici, ovi godišñaci jesu naslidnici opakoga Efraima. J. Filipović 9, 196^b. Ako koji put ovi godišñaci i učine dobru ispovijed, neće tištati u svom obraćenju, niti će za dugo stajat u milosti Božjoj. F. Lastrić, ned. 198. — c) čovjek koji ide u crkvu jedan put na godinu. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku: godišñak, 2. n. p. danas idu godišñaci u crkvu (n. p. drugi dan uskrsa) ,jahresgast', ,hospes annuus'. Danas idu godišñaci u crkvu (t. j. oni koji idu samo od godine do godine). Vuk, živ. 27. — d) kniga u kojoj ima što (n. p. govori crkovni) za cijelu godinu. — na jednom mjestu xviii vijeka. Bio sam pokaran zaradi dužine i ponukovan, pače moljen od pastira duhovni puka

priprostitoga, da učinim jedan godišnjak cio s kratkim govorenj. F. Lastrić, ned. III.

GODIŠNĀ, adj. annuus, koji pripada godini, koji biva svake godine. — *isporedi* godištan. — *Postaje* od godište nastavkom ннъ; *t ispada između š i ŋ. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (godišna pisma, istorijo, kronike), *u Stuličevu, u Vukovu.* Na godišnji god. B. Kašić, rit. 163. Potroši čitav godišnji ris svake godine. M. A. Reljković, sabr. 16. U četiri godišna vrmena to jest kvatre. I. Velikanović, uput. 3, 370. Među danima godišnjim. Đ. Daničić, jov. 3, 6. Jedan cekin danika godišnjega. Osvetn. 6, 22. — godišne knjige, godišna pisma (*u Mikajevu*), *vidi* letopis. Godišne knjige od stvorena sveta. A. Kanižlić, kam. 6. Iz knjiga godišnji Moskovske. A. Tomiković, živ. VII.

GODIŠNICA, f. godišna dāca. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* 'das todtentmahl (ein jahr nach dem tode)', 'convivium funebre post annum elapsus', cf. dāca. Daće se daju tri: 'četrdesnica' (poslije četrdeset dana), 'polugodišnica' i 'godišnica'. Godišnica se zove i 'godina' a polugodišnica i 'po godine'. Vuk, živ. 210.

GODIŠTAN, gōdišna, adj. *vidi* godišni. — *Postaje* kao godišni nastavkom ннъ. — *U oblicima u kojima nema -a- (dakle u svijem osim nominalnoga nom. sing. m. i acc. kad je jednak nominativu) t ispada između š i n, ali se nalazi pisano. — Obično se upotrebljavaju samo složeni oblici. — Od XV vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (godištni, litni, annalis'), *u Belinu* (godištni, annalis' 83a, anniculus' 85a), *u Voltigijinu* (godišni i godištni, annuo, annuale, jährlieh'), *u Stuličevu* (godištan, godištni, annualis'; *adv.* godištno, quotannis'), *u Daničićevu* (godištni, annuus'). Godištnije pameti ih da byvajute. Sava, tip. stud. glasn. 40, 173. Kojijem se napisan pazi godištni put. I. Đorđić, ben. 37. Bože, koji nas u današnji dan godištnim proslavljenem uzvišena sv. križa veseliš. A. Kanižlić, bogoljubn. 235. Ova godišna knjiga jest od lažca složena. kam. 8. Godišta 4256 Julijanova godištnoga okrug. S. Rosa 18a. Zapustujući svetu ispovid godištnu. Ant. Kadčić 210. Ja ne gledam simenu starine, izvan ako godištno pogine. J. S. Reljković 181. — *Adv.* godišno, svake godine, *vidi* u Stuličevu rječniku.

GODIŠTAR, m. *vidi* letopisac. — *U jednoga pisca XVIII vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Pismo vrimenato od crkvenijeh godišara. J. Kavanin 259b.

GODIŠTAST, adj. *vidi* godištav.

GODIŠTAV, adj. *kojemu je mnogo godišta. — U Stuličevu rječniku:* 'annosus' gdje ima i godišast s istim značenjem. — oboje nepouzđano.

GODIŠTE, n. *vidi* 1. godina, a. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gōdištā. — Postaje* od 1. god nastavkom isto. — *Kod čakavaca i kajkavaca (a i kod nekijeh zapadnijeh štokavaca) glasi* godišće. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančićevu* (godišće, annus'), *u Mikajinu, u Belinu* (annus' 84b), *u Bjelostjenčevu* (godišće, godina, annus'), *u Jambrešičevu* (godišće, prestupno, bissextus'), *u Voltigijinu, u Stuličevu* (annus, tempus, aetas'), *u Vukovu s dodatkom da se govori po zapadnijem krajevima, u Daničićevu. — (Stari gen. pl. godišť nalazi se u pisaca Dubrovčana i bes t: godišť. Š. Menčetić 175. N. Dimitrović 92. N. Naješćković 1, 187. 229. 2, 29. 186. M. Držić 58. I. Đorđić, salt. XII. 180.) a) vidi* 1. godina, a, a), *aa) vidi* 1. godina, a, a) aa).

V. otpustnyje dni godišta. Sava, tip. stud. glasn. 40, 140. Vsi Krajanje na vsako 5 godište da ponovimo sizi rots. Mon. serb. 81. (1247). Daje svetaa crkvi na godišta po 12 ždrēba pastyroms bēlēgu. 61. (1293—1302). Da uzimaju za vsako godište na svetomē Srđi po 200 kbbēli soli, i da uzimaju na vsako godište u Gluhoj Vsi po 50 nadē gvozdiya. Dec. hris. 61. Da daje vsaki nñhs u godišti tri dni oranija. Mon. serb. 191. (1379). Da kupimo carinu kotorasku za tri godišta. 246. (XIV vijek). Od rojenja Isukrstova godišće prvo nakon tisuća i pet sat. M. Marulić 4. Leža jedno godišće od toga boja. Transit. 250. Koje se legaju po sve godište. N. Rašina 13a. Život ki nakon pedeset godišť je ugašen. N. Dimitrović 92. Koliko godišť jes do segaj jur doba? N. Naješćković 2, 29. Svaki mi se čini čas godište. M. Držić 168. Jednoć na godišće. Mon. croat. 245. (1545). Godišta od poroda Isukrstova. A. Gučetić, roz. jez. 58. Piljadu i Odisiju vsu za godišće nauči. Aleks. jag. star. 3, 226. Pristupno ljeta biva svako četvrto godište. M. Divković, nauk. III. U godište pristupno febrar ima 29 dana. B. Kašić, rit. 55a. Mnogi godišta i ljeta broje svoga obraćenja. nasl. 46. Ovo dan je, ki dohodi jednom nami na godište. I. Gundulić 125. Ispoviditi se naj mañe jednokrat u godišće. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 18. Pričestivši se bare jedan put na godište. P. Posilović, nasl. 115a. Godište velika usta ima. (D). Poslov. danič. 24. Godišće ali lito ima dvanadesete miseci. L. Terzić XII. Sedam godišť vrlo glada. P. Vuletić 37. U djelijeh svijeh godišta. I. Đorđić, uzđ. 9. Do godišta umri u isti dan. J. Banovac, pred. 138. Sve petke priko godišta. P. Filipović 98. Kada stiže godište hiljadu četriristo pedeset i treće. A. Kanižlić, kam. 815. Evo ima petnajest godišta. M. Zoričić, zrc. 47. U počelu svi(h) godišta stvori Bog... V. Došen 185b. Grci posidoše Troju i deseto je godište užegoše. And. Kačić, kor. 132. Koji broje ovo godište od vazam do vazama. Ant. Kadčić 221. Svi ljudi od svijeh vjekova i godišta. J. Matović 70. Godište je od tri vrste, to jest sunčano, misečano, crkavno. M. Dobretić 160. Treći kolin baš prvog godišta cvitom cvate. J. S. Reljković 86. U svaka doba godišta. Nar. pjes. vuk. 1, 190. Lete danci kao rijeka, a godišta kao ništa. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 168. Do vetrova, koji u zemlji i u koje godište duvaju. Glasn. 43, 262. — bb) *vidi* 1. godina, a, a) bb). Pedeset godišta jošte ne imaš. N. Rašina 80b. joann. 8, 57. Ne jimaše jošte šestnadeset godišća. F. Vrančić, živ. 70. Imajući dvadeset i jedno godišće svršeno. A. Komulović 22. Imajući tada on dvadeset i četiri godišta. J. Banovac, pred. 138. Noe imadiše godišta šest stotina. And. Kačić, kor. 8. — Budući Isus od dvanadesete godišć. Bernardin 15. luc. 2, 42. Blaž Krulić, četrdeset godišć. Mon. croat. 251. (1552). Od koliko godišta smo držani postiti korizmu? B. Kašić, zrc. 128. Bješe ovi pustinaš istom od sedamnes godišta. I. Đorđić, ben. 26. Bijaše od oko trideseti godišta. S. Rosa 47a. Od koliko godišta ima biti koji želi ovi red? M. Dragičević 90. — Bijaše on u sedamdesetomu godištu. S. Rosa 38a. — Živjahu ljudi osam stotina godišta. M. Radnić 384a. Da užive sto godišta. I. Đorđić, salt. 179. — Kada priđe na sedam godišta. ben. 49. Kad stupe na dvadeset i jedno godište dospiveno. Ant. Kadčić 869. — Pun godišta 'annosus'. A. d. Bella, rječ. 85b. P. Knežević, živ. 45. — Onada samo dvanadesete godišć mlada biše. F. Vrančić, živ. 85. — cc) *vidi* 1. godina, a, a) cc). Tri puna godišta; tri cijela godišta. A. d.

Bella, rječ. 85^a. — *dd*) *vidi* 1. godina, a, a) *dd*). On hoti godište dana za pripraviti se. B. Kačić, in. 61. Nakon godište dana. S. Rosa 85^a. — *b*) *vidi* 1. godina, a, b). Nu mi je (*starici*) jur brada od godiš probila. N. Nalešković 1, 187. Nisan došal na godišća otac mojih. P. Radovčić, nač. 14. Godišta i pamet donose. (D). Poslov. danič. 24. Kada sam došal na godišća. A. Vitaljić, ist. 295. Godišta, *aetas*. A. d. Bella, rječ. 296^a; mlada godišta; stara godišta; djetina godišta. 84^b; razložna godišta, spametna godišta, razborna godišta. 86^a; zrela godišta; nezrela godišta. 296^b; jednijeh godišta, *coetaneus*. 198^a. Zlotvor iz mladijeh godišta. I. Đorđić, salt. 442. U zelena ova godišta malokrat je da će jedan mladić htjet trpjeti koju podložnos. B. Zuzeri 117^a. A kad dođu na godišta, nasliduju u onim kripostima. J. Banovac, razg. 13. Da sam u godištih dosta naprida. J. Filipović 1, xi. Tko je zdrav, ti godišta ne broji. (Z). Poslov. danič. 129. Većma se štuju poštena djela negli duga godišta. (Z). 150. Došavši na godišta od snage i razuma. And. Kačić, kor. 134. Ako si na godištih od razbora. Ant. Kadčić 191. Ogovaraju se udile svojijem godištima, slabosti svoga života. I. M. Mattei 164. Baciše godišta u ništa. (Reku stari ljudi, a vađa da znači: godine (starost) ih u ništa učinije). Nar. posl. vuk. 11. — *c*) *vidi* 1. godina, a, c). Česti(t) ti prvi dan godišta novoga. N. Nalešković 2, 102. Na dan novoga godišta običaj jeste jedan sabor držati. Glasn. ii, 3, 17. (1695). Novo godište, *annus incipiens*. A. d. Bella, rječ. 84^b. Mlado godište, *primus incipientis anni dies*. 170^b. Godište novo koje je uljelo. B. Zuzeri 224^a. — *d*) *vidi* 1. godina, a, d). *aa*) *vidi* 1. godina, a, d) *aa*). I za zlijem godištem trijebi je sijat. (D). Poslov. danič. 31. Zlo godište roda ište, a nevoja prijatelja. (U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 91. — Koji u gladno godište sakrijejavu žito. J. Matović 399. — Rodna i obilna godišta. And. Kačić, kor. 43. — *bb*) *vidi* 1. godina, a, d) *bb*). I tebi da dođe sve dobro godište. N. Nalešković 1, 214. Tebi došao zao dan, zlo godište! M. Držić 302. — *amo može spadati i ovo*: Nezdravo godište, *anno insalubre*. A. d. Bella, rječ. 85^b. — *cc*) *vidi* 1. godina, a, d) *cc*). Sveto godište, *annus saecularis*. A. d. Bella, rječ. 85^b. Tad godište sveto biše. P. Knežević, živ. 42. U staromu zakonu među Žudijama bi naredeno sveto godište ... Tako u našoj svetovj. crkvi na priliku od rečenoga bi nastavljeno sveto godište. Ant. Kadčić 375. — *e*) *vidi* 1. godina, a, g). Po vične godišće žive (*hvala*), ne izdiše. H. Lucić 284.

GODIŠTEN, *adj.* *vidi* godišnji. — Čakavski godišćen. — xviii vijeka. Epakta nije drugo nego broj dnevor sunčenih godišćenih. I. Kraljić 90. Nastojimo ponavljati godištena posvetilišta. J. Matović 371.

GODIŠTINA, *f.* što se plaća ili što se prima na godinu, pa po tome i godišnji dohodak. — Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu (*annata*, cioè quello, che ad uno si deve dar in un anno, *annuum*. 83^b), u *Voltiđijinu* (*annua prestanta, livello* 'jahrens', u *Stulicevu* (*annuus proventus, reditus, fructus*), u *Daničicevu* (*annua*). Šest sate zlatêh dukatov prvoga roka plaće a prve godišnine carine drêvlske. Spom. sr. 2, 85. (1429). Pade taka poplavica dažda, da u čas povrati zemlji krepas a ufaše od obilne godišnine kaluderima. I. Đorđić, ben. 184. — u naše vrijeme u *Šulekovu rječniku*: jahrgeld, jahrsins'.

GODIŠTOPISALAC, godištopisaoca, *m.* *vidi*

letopisac. — U *Stulicevu rječniku*: godištopisalak i grješkomo godištopisaoc, *annalium scriptor*. — *nepouzđano*.

GODIŠTOPISANJE, *n.* u *Stulicevu rječniku*: *annales, monumenta*. — *sasma nepouzđano*.

GODIŠTOPISATI, godištopišem, *impf.* u *Stulicevu rječniku*: *v.* letopisati. — *sasma nepouzđano*.

1. GÒDITI, gòdím, *impf.* gratum esse, prodesse; fovere, colere; decernere; collineare. — *Akc. se mijenja u praes.* 1 i 2 *pl.* godimo, godite, u *aor.* 2 i 3 *sing.* gòdi, u *part. praet. pass.* gòden. — Postaje od 1. god nastavkom i. — Riječ je praslavenska, ali s različitim značenjima, isporodi stslav. goditi, gratum esse, goditi se, continere, rus. родить, оунтари, родиться, aptum esse, češ. hoditi, collineare, hoditi se, aptum esse, pol. godzić, collineare, componere, reconciliare, aptum esse, godzić się, aptum esse, gratum esse. — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (*delecto, oblecto, jucunditate afficio, complacere* 'kak ti godi mi, delectat, l. oblectat me, volupe, gratum, jucundum, delectabile, deliciosum est mihi, sapit mihi', v. drago mi je), u *Voltiđijinu* (*aggradire, compiacere* 'gefallen'; goditi se, accidere, avvenire, succedere 'geschehen, sich ereignen'), u *Stulicevu* (goditi komu, obedire, parere, complacere, alicujus voluntati obsequi'; goditi se s kijem za koju stvar, cum aliquo de pretio convenire'; goditi se komu, accidere, contingere, evenire'), u *Vukovu* (1. 'beschliessen', decerno'. 2. godi mi, thut mir wohl', prodesse'; goditi se (u Boci): 1. kome što, t. j. čini se, jest, 'scheinen', videtur'. 2. u pjesmi, kao pogadati se).

1. *aktivno*.

a. *neprelasno*, gratum esse, prodesse, kao imperfektivni glagol prema ugoditi (*isporodi ugađati*), ali znači ne samo: biti ugodan, nego i: biti koristan. s dativom. — Od xvii vijeka (u tri primjera xvi vijeka: A sad čin' što t' godi. M. Vetranić 2, 136. Od zuba tijem tvori na volu što t' godi. 2, 139. Čin' sama što t' godi. M. Držić 104, godi po svoj prilici nije glagol nego *adverab*, *vidi* godje). Veće gode tijelu, nego li duši. M. Divković, bes. 443^b. Kojim si svitu a ne Bogu godio. I. Grlić 277. Svit ovi i naše tilo, ovizim ćemo goditi u poželjni i naslađeni vrimeniti. F. Lastrić, ned. 203. Nije mu srića godila pod carom Mihajlom. A. Kanižlić, kam. 13. Nek ti vrime tihim zrakom godi. rož. 2. Da godite grlu svome. V. Došen 146^b. Onda nemu baš nitko ne godi. M. A. Rejković, sat. H 7^b. Dobar kućnik mora godit polju, mora godit svojem vinogradu, mora godit i svojoj živini. J. S. Rejković 7. Naravi godim i tebe uvridujem. G. Peštalić 188. I kako ćeš mojoj majci goditi, i kako ćeš moju braću dvoriti. Nar. pjes. petr. 1, 260. Lov lovio i sebi godio. Osvetn. 1, 3. Sreća tebe u goru odnijela, pa ti ona godila u ždrijelu. 2, 12. Pa da možeš u po podne pregoniti čamac gde ti srcu godi. M. P. Šapćanin 1, 94. To i to jelo ili piće meni godi'. Baš mi godi, kada si ga tako lijepo naredio'. u *Lici*. J. Bogdanović. b. collineare, kao imperfektivni glagol prema pogoditi, zgoditi (*vidi* pogadati, zgadati). — u dva primjera našega vremena; u oba bez objekta. I sve godi puškom geverdanom. Nar. pjes. herc. vuk. 116. Godi jednom topom sa Kotora. P. Petrović, gor. vijen. 54.

c. *prelasno*, fovere, colere, hraniti, gajiti. — od xviii vijeka. Stada, koja Medi u ravninah svojih pomno godiše. D. E. Bogdanić 54. Sudi, korist čija će biti maña, il' onih, de (*dine*) koji

tako gode, ili moja kom' naravno rode. J. S. Reljković 181. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Sok iz zida ki izhodi blagoslove nemu godi. J. Kavašin 311^a. A vi, gore, vam vuk vijo i hajduk se krio! ne hodio, tko zulum godio! Osvetn. 4, 58.

d. odlučivati, određivati, u jednom primjeru (gdje je bez objekta) iz narodne pjesme našega vremena, a otale u Vukovu rječniku gdje je tumačeno decernere. Bog godio i Bog dogodio, na tebe se taki sanak zbio! Nar. pjes. vuk. 2, 541.

2. sa se, refleksivno.

a. contingere, kao imperfektivni glagol prema dogoditi se (desiti se). Prem ovako pravim vernim Krstijanom vazda se jest godilo. Postila. Q4^a. Ovo i tako ima biti i goditi se. Y4^a. Poli svetoga Ivana Krstiteља početka i rojstva jesu se čudesa i znamenja godila. Ff2b. Pravite: „Dažé hoće biti“, i tako se godi. Anton Dalm., nov. tešt. 107. luc. 12, 54. Tuge, bijede i nesgode na svijeh stranah nam se gode. J. Kavašin 486^a. Zasve da nemu na kraju ne bi se godila ikakva bijeda. I. M. Mattei 332. — *kad je subjekat čelade, radi značenja vidi 1. desiti, 2, b, b*). Čoek zna de se rodi, ali ne zna kud se godi. Nar. posl. vuk. 348.

b. videri, činiti se, vidi činiti, II, 2, b. — *Od xvi vijeka (vidi i u Vukovu rječniku)*. Ako li tko scijeni da mu je sazreno i nepristojno radi djevice njegove . . . , što hoće rijeti: . . . sramota mu se godi prid pukom veće (j)u u kući držati . . . B. Gradić, djev. 78. Prikor se imenu mom godi pustiti ovega. M. Bunić 28. A znate gospodi koja su u vlasti da jim se smrt godi, kad je z vlasti pasti. I. T. Mrnavić, osm. 136. Ako Turcim ubjegnem bez mejdana junačkoga, sramota se meni godi među braćom gospodom. Nar. pjes. bog. 90. „Podaj, sinko, mene koňa tvoga, da ja prvi na vodu nagazim, da svatima ja učinim puta“. Tad se dijete na nevoji nađe: da mu dade, gođi mu se stidno, da ugazi, strah ga obuzeo. Nar. pjes. vuk. rječ. 92^a. Svakome se godi sramota prepirati se sa ženskom glavom. S. Lubiša, prip. 242.

c. aptum esse, apte convenire, o odijelu ili obući, koja nije ni široka ni tijesna. — *u jednom primjeru xviii vijeka*. Vrlo velika cipela ne godi se na nogu tvoju. J. Rajčić, pouč. 2, 141.

d. transigere, pacisci, poqađati se. — *od xviii vijeka*. I ondere nadnicu ištite, godite se, ma ne pogadajte. Nar. pjes. bog. 235. A za prodat dušu ni promišlaš, ni razbiraš, ni se godiš, nego prije čekaš, da je pridaš. A. Kalić 10. Dva se gode da se rode. Nar. pjes. vuk. 1, 514. Traži koga čovjeka koji je s hajducima prijatelj i preko nega se godi s harambašom. M. Đ. Miličević, zim. već. 200. Tad se gode, ko će komu nadoplatiti. V. Bogišić, zborn. 419. Koji se gode, uzmu se za ruke i kad se ugone, onda mahnu rukama. 451.

2. GÔDITI, gôdim, impf. uživati, tal. godere. — *U naše vrijeme po južnom primorju*. Boje je u dobra dvoriti nego u zla goditi. Nar. posl. vuk. 25. Ko leti gori, zimi godi. (Ko leti radi, onaj se zimi veseli). 146.

GODIŽBEN, adj. vidi godištan. — *Postaje od godište, vidi godižbina*. — *Od xviii vijeka*. Budući korizma desetina godižbena, zašto je deseti dio od godine. F. Lastrić, ned. 187. Pa kod vlaškog godižbena pira. Osvetn. 1, 29.

GODIŽBINA, f. postaje od godište nastavkom b-ina; t ispada između š i b, a š pred b mijenja se na ž. a) vidi godiščina. — *u Stuličevu rječniku* (godištbina). — b) vidi letopis. — *u jednoga pisca*

xviii vijeka. U pismu i u godištbinau crkve niki (se) prozivju sveti. Blago turl. 2, 128. — c) *u jednoga pisca xviii vijeka kao da znači: što godina donosi (astrološki)*. U sadašnja vrmena dolaze na nas bolesti, pomori, rati, glad i druga; što čine naši naučitelji? Počmu po zvizdama i ajeru iziskivat uzroke od naši nevoja i govore: „Ovo je godižbinom“. J. Banovac, pred. 109.

GODJE, adv. (i conj., vidi b) grate, ugodno, po volji, po čudi; s dativom i s glagolom biti (budem) koji može i izostati a ima se u misli. — *Uprav je lokativ supstantiva god (vidi 1. god, b)*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. godâ*. — *Nahodi se dosta često do xvi vijeka, pisano godê, godje, gode, godi (ovo ne samo po zapadnom govoru nego i po južnom)*. — *Između rječnika u Stuličevu (gdje je shvaćeno kao supstantiv sred-nega roda): „voluptas, voluntas, arbitrium“ s dodatkom da je uzeto iz brevijara; ako caru godje jest „si regi placuit“, i u Daničičevu: „godê, s glagolom „byti“ a i bez nega, „placere“*. — *dolazi uz riječi relativne koje od negova značenja bivaju neodređene tako da obuzimaju sve što znače*. — *u tom smislu postaje kao i „voļa“, „vel“, ali samo na dva mjesta (vidi dva prva primjera kod b)*.

a. sa značenjem kazanijem sprijeda. Da ju prodajete kako nemu godje. Mon. serb. 14. (1222—1228). Ili ino što im je godê. 37. (1253). Ako li vi ne godê da nijednê odt njih ne bude . . . toli vi godê da budu ona dva. Spom. sr. 2, 26. (1869—1876). Da imê je na volji što imê gode. Mon. serb. 206. (1887). Gdê lubo nemu godê bude. 211. (1887). Kako ti godê. Spom. sr. 1, 6. (1896). Da sam voljan stalati koji mi godê dio. Mon. serb. 399. (1427). Da smo voljni prodati komu je nam godê Dubrovčaninu. 341. (1427). Kada hoj bude gode na ne volju. Spom. sr. 2, 103. (1441). Da imê je na njih volju kako imê gode. Mon. serb. 485. (1445). Obereta si mej sêmi, to su doli, ko vama godê. Pril. jag. ark. 9, 129. (1468). Bože, daj da stignu ča je godi tebi. M. Marulić 50. Daj pokoru ku t' je godi. 263. Ako li ti nije godi ništa toga meni dati. A. Čubranović 162. Ako višnega promislu godi bude mene ubiti. Aleks. jag. star. 3, 267. Ašte vi jestê gode. Stefanit. star. 2, 278. vidi i kod 1. goditi, 1, a.

b. sive, ili, razvilo se od predašnjega značenja, isporodi volja i lat. vel (vidi i u Daničičevu rječniku). — *samo na tri mjesta*. Vsi Dubrovčane kire hode po mojemu vladaniju trgjujuće, gđê (ovako je po prijepisu, u matici stoji godê) si kto hoće krêvati, godê si kto mine. Mon. serb. 2. (1189). Ne plati trêžbe, godê ne obšvarovati vladanija. 188. (1378). Ne veće kada bude nika škoda (pre)d nim činiti se, vapi ta „pomagajte“, godi ako ne vazme nikoga znamenja od škodnika. Zak. vinod. 61.

c. vidi 3. god i napose zamjenice i adverbje.

GODJEVO, n. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 158. — *Pomiñe se i prije našega vremena*. Godjevo. S. Novaković, pom. 180.

GODNOST, f. osobina onoga koji je godan ili onoga što je godno. — *U Stuličevu rječniku*: „dexteritas, habilitas, opportunitas, commoditas, tempus opportunum“. — *U naše vrijeme u Šulekovu*: „gemüthlichkeit“.

GODNICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu bio-gradskom. Livada u Godnici. Sr. nov. 1871. 180.

GODOJE, m. ime muško. — *xiv vijeka*. Doč. hris. 6. 73.

GODOMIK, *m. vidi* Godomin.

GODOMIJE, *n. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom. Godomiđe i Godomiđe dođe. Statist. bosn. 42.*

GODOMIN, Godomina, *m. pođe niže Smedereva. — Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. Gđomine (ovako je po Daničičevoj rukopisnoj bižezi; drukčije u Vukovu rječniku: Gđomin). — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu i u Daničičevu (Godomina). V. leto 6945 (1437)... razbiše Alibega pod Smederevom na Godominu. Okaz. pam. šaf. 77. Kad je bio nasred Godomina. Nar. pjes. vuk. 2, 499. I to ih u Godomin, Đoko! Godomin su poje napunili. 4, 311. Divno i veoma rodno poje 'Godomin' koje se pruža od ušća Morave do grada Smedereva. M. Đ. Miličević, srb. 131. — *Nalazi se pisano i Godomiň: Leto 6943 (1435) ... Zurović Vukašin ... razbi Alibega na Godomiňu. Glasn. 10, 271. Livada u Godomiňu. Sr. nov. 1870. 422; i Godomik (?): Livada u Godomiku. Sr. nov. 1875. 710; i Godomir. Rad. 49, 121. (xvi vijek).**

GODOMINSKI, *adj. koji pripada Godominu. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (s drukčijim akcentom: gđominski, vidi kod Godomin). Niz široko poje godominsko. Nar. pjes. vuk. 2, 499. Vidiš ravno poje Godominsko. Pjev. crn. 120^a.*

GODOMIN, *m. vidi* Godomin.

GĐDOMIR, *m. ime muško. — Od prije našega vremena i u Vukovu rječniku. Godomir. S. Novaković, pom. 56. Ban Godomir i Kuzmica. J. Kavaňin 232^a. — vidi i Godomin na kraju.*

GODOPISAC, godopisca, *m. vidi* letopisac. — *U jednoga pisca našega vremena. Ta se je porodica omakla povjesničarima i godopiscima. S. Ľubiša, prip. 46.*

GODOŠIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Livada u Godošinu. Sr. nov. 1866. 42.*

GĐĐVANE, *n. djelo kojijem se goduje. — U Vukovu rječniku.*

GĐĐVATI, gđđvŕm, *impf. svetkovati (vidi 1. god, a, e).* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Malo stao pa se odmorio, nadaše se da će godovati vaskrs-danak. Osvetn. 3, 117.*

GODOVIČKI, *adj. koji pripada Godoviku. Godovička (opština). K. Jovanović 157.*

GODOVIĆ, *m. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 172.*

GODOVIK, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 157.*

GODOVINA, *f. vidi* godovno. — *U jednoga pisca našega vremena. A ja, brate, godovinu slavih. Osvetn. 1, 38.*

GĐĐVNI, *adj. svečani (vidi 1. god, a, e), isporodi i godovno). — isporodi godovni. — U Bjelostjencevu rječniku: Dan godovni, dan ili god svetećni itd. I. Bjelostjenac, rječ. 2, 64^{a,b}.*

GODOVNICA, *f. vidi* godovno. — *U Šulekovu rječniku: 'angebinde'.*

GĐĐVNŖ, *n. imendan. — Uprav je adj. godovni u srednem rodu. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'der namenstag' 'dies lustricus' s dodatkom da se govori u Slavoniji i Hrvatskoj. Na njegovo godovno poslao (mu) jest krunicu. A. Kanižlić, utoč. 124.*

GĐĐVNI, *adj. vidi* godovni. — *Od xviii vijeka. Sve poskida, pak metne onaj oltar, kojega jest dan godovni. Đ. Rapić 444. O Spasovu, danu godovnjemu. Osvetn. 2, 153.*

GODOVO, *n. ime selu. — Prije našega vremena. Godovo (selo). S. Novaković, pom. 130.*

GODOVOVATI, godovjem, *impf. u Stuličevu rječniku: v. pogrditi s dodatkom da je uzeto iz misala. — nepouzđano.*

GĐĐNATI, gđđnŕm, *impf. kad tko govori potihio, tako da se ne razumije što govori. F. Afrić.*

GĐĐUĽA, *f. augm. godišnica. — Akc. se mi jeŕa u gen. pl. gđđŕŕa. — U pisaca Dubrovčana xvi vijeka, a između rječnika u Belinu ('vilissima famularum' 465^a), u Voltigijinu ('massara, serva' 'magd'), u Stuličevu ('vilissima ancillarum'). Zašto je pužjiva kakono jeguĽa i većna tugĽiva neg pusta goduĽa. M. Vetranić 1, 228. PitaĽ tu goduĽu, koja ti na moru izgubi košuĽu. N. Najeković 1, 250. Toj li si gospodar? goduĽe celivaš. 1, 250. Zašto sam od moje goduĽe utekao. M. Držić 132.*

GĐĐUĽICA, *f. dem. goduĽa. — U Stuličevu rječniku.*

GĐĐUŠ, *m. selo u Bosni u okrugu Doŕe Tuzle. Statist. bosn. 166.*

GĐĐUŠA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 50.*

GĐĐ, GĐĐE, *vidi* 3. god.

1. GĐĐENE, *n. djelo kojijem ko godi ili se ko godi. — Između rječnika u Stuličevu (godjeŕe, contractus) i u Vukovu (1. 'das beschliessen' 'decretio'. 2. vide pogađanje). Od godeŕa (vidi 1. goditi, 1, c) bolestnika govori. M. A. ReĽković, sat. H8^b.*

2. GĐĐENE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 44.*

GĐĐEVAC, Gđđevca, *m. prezime. — U naše vrijeme. Ľ. Stojanović. Radosav Gđdevac. Rat. 254.*

GĐĐEVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Doŕe Tuzle. Statist. bosn. 152.*

GĐĐIC, *vidi* 3. god i godie. Što joj godie od te nedeĽe ostane, to u selo u rodbinu daĽe, i još onoj koja preĽe lano, i ŕoj neće da propušti dane. u Dobroselu. M. Medić.

GĐĐETA, *f. vidi* 2. gajeta. — *U Vukovu rječniku: mala barka bez katarke s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme: L'jepo li je pogledati morske brodove, sprema ŕima dv'je goete, u ŕnih svatove. — Akc. je biĽeŕen po Vukovu rječniku; moĽe biti da bi trebalo popraviti gđeta prema gajeta.*

GĐĐ, *m. Seriola Dumerili Rizzo, ŕieka riba. Đ. Kolombatović, pesc. 11. G. L. Faber 195. — tal. goffo.*

1. GĐGA, *m. zidar (naj češće bivaju Cincari). — Riječ tuĽa, po svoj prilici arbanaška, isporodi arban. Goga, Rumun. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: 'der maurer' 'faber murarius' (meist sinds Zinzaren'). DoveĽe goge cincare od Orid(a). Rad. 1, 187. (na kraju xviii vijeka). Napravih kulu (1811) i dadoh gogama talijerah 100. Starine. 10, 262. Htio bi, da on bude graĽi goga. S. Ľubiša, prip. 151. — I kao ime muško: Oko kule Goge Rašovića. Ogled. sr. 104. Goga Petrović, Goga Magdin, Goga Daskalov. D. Avramović 249. — i kao prezime u Dubrovniku. P. Budmani.*

2. GĐGA, *f. u zagoneci. Šarena goga, pisana goga; savij gogu na jednu nogu. odgonetĽaj: podveza. Nar. zag. nov. 171.*

GĐGAČKI, *adj. koji pripada gogama (vidi 1. goga). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj na-*

šega vremena. Na njih meće gogačke haljine a na noge gogačke opanke, na ramona kuke i motike. Pjev. crn. 56b.

GOGAN, m. ime muško. — *xiii vijeka u latinskom spomeniku*. 'Per manus Gogani, lectoris ecclesie zagrabiensis'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 224. (1289). — *Kao prezime xviii vijeka*. Tome Gogan. J. Vladimirović 5.

GOGICA, m. gobav čovjek. u Lici. V. Arsenijević.

GOGIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Šem. srb. 1882. 203. Od Jandrije Gogića Dalmatinca. u Nar. pjes. kras. 1, ix.

GOGIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 196.

GOGIN, adj. koji pripada gogi (vidi 1. goga). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Gogin bunar, izvor u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu. Glasn. 19, 136. — *I kao prezime*. Jovan Gogin. D. Avramović 250.

GOGINAC, Goginca, m. ime studencima. Ozida tri bunara u Lojanicama, u Vukošiću i u Zablauu, koji i danas sva tri služe i zovu se, Goginac'. Nar. prip. vil. 1867. 463.

GOGLOVA, f. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Goglovi. Sr. nov. 1863. 174.

GOGOBA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Zabran u Gogobi gorhoj. Sr. nov. 1870. 195.

GOGOĻ, m. a) u jednoga pisca našega vremena kao da znači: čas. Rekao bi čovjek da je to sve zgotovljeno u dva gogoĻa bez natege. M. Pavlinović, rad. 63. — b) Branta rufina Boie, neka vođena ptica. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 44.

GOGOĻA, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 261.

GOGOĻAK, gogoĻka, m. klöbük. — *U jednoga pisca našega vremena (vidi i gogoĻati)*. Videć gogoĻke mila u svojoj pomijari, dok se brijo. M. Pavlinović, rad. 51.

GOGOĻATI, gogoĻam, impf. kao vreti ispuštajući gogoĻke. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. GogoĻajuć čim tu izlazi tih hladnaca izpod spile. J. Kavašin 195b.

GOGOŠEVIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka*. Tomaš Gogošević. Mon. croat. 205. (1514).

GOGOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Starog popa Gogović-Haġiju. Nar. pjes. petr. 2, 382.

GOGA, f. vidi goga. — *U Vukovu rječniku*.

GOGAV, adj. mršav, sitan. B. Mušicki. — *Postaje od goga*.

GOGIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Sava Gogić. D. Avramović 219.

GOGOBA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Gogobi. Sr. nov. 1867. 390.

GOGURA, f. augm. goga. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gogŭrā*. — *U Vukovu rječniku*.

GŌJ, gōja, m. pax, mir. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing. gōju*. — *Od iste osnove od koje je i gojiti; nije jasno kako je dobilo ovo značenje: po svoj prilici prvo je značenje bilo: uživati, te je poslije postalo uže*. — *Od xii vijeka, a između rječnika u Belinu (voluptas' 560a), u Stulićevu (gaudium, voluptas, jucunditas, oblectatio, delectatio' s dodatkom da dolazi u Zlatarića), u Daničićevu (pax'). a) sa značenjem ka-*

zanijem sprijeda. Pravy prijatelj byti vama odsele i do veka i pravy goj držati se vama i pravu vĕru. Mon. serb. 2. (1189). Potvrđenje vojvode Radosava Pavlovića za goj učiñenja i potvrđenja... Mon. serb. 313. (1421). A plamstat u goju ne može i led bil. Š. Menčetić 54. Da budu Krstjani u goju. M. Vetranić 1, 51. Duši vam vječni goj! 1, 137. Slatki goj u srcu uživaš. M. Držić 12. Tebi ražališe ljubavi na moj goj, ter porotiše s nesrićom na mir moj. P. Zoranić 4a. Tako u ratu i u goju oslužujmo mi zakone. G. Palmotić 2, 386. — *često dohodi uz mir*. U miru i u goju. Zborn. 178b. U miru ter goju, u svem na svit pokoju budu služeni. G. Držić 444. U miru i goju juveno pribivat. 448. Nit' bješe rat ni boj, ner ljubav, mir i goj. M. Vetranić 1, 8. Nitkore poznati ne umije goj ni mir, ako nije kad kratki kušo jad i nemir. N. Dimitrović 19. Oci neprijatelji mira i goja i kontenta od sinova. M. Držić 295. Goj bi i mir vijerni bil u vike meu nami. D. Rašina 73a. Za mir i goj ovozih mejašev. Starine. 10, 13. (1582). Krvniko da stremo i vas njih mir i goj. D. Zlatarić 30a. Dosta smo podnili pogube i smeće, vrijeme je, dom mili da vidi svak veće; da rados svak svoju uživa s ljubavi u miru, u goju, u igrah, u slavi. I. Gundulić 14. U veselom miru i goju provoditi mladost. G. Palmotić 1, 143. *u naše se vrijeme govori u Dubrovniku*: u miru i u goju. P. Budmani. amo spada i ovo: Mladost svoju u mirnom goju, u slatkom raju veselo traju. G. Palmotić 1, 265. — b) u ovijem primjerima nije jasno značenje; pisci mogu biti mislili na postane od gojiti, i shvatali kao 'uživanje' ili 'gojenje' (vidi i u Belinu i u Stulićevu rječniku). Zdravo, sveti goju, sveta dĕvojčice! Š. Budinić, sum. 25b. I tako nio v goj z djavlom na šalu izajde. S. Margitić, fal. 164. I mom' grlu dubokomu razkošnijeh iskah goje. J. Kavašin 395a. Spravlja u goju hoj neizrečenu zvijezdam zgrađen stan. I. Đorđić, uzd. 69. Iz slobode osobne izvire obilna rijeka goja ingleskoga. M. Pavlinović, rad. 10.

GŌJA, f. ime žensko, hyp. Gojislava ili drugoga imena što tako počinje. — *Akc. se mijenja u voc. Gōjo*. — *xv i xvi vijeka*. Gospa Goja. M. Marulić 258. O Goje (po dubrovačkom govoru), Gojisava. M. Vetranić 2, 323.

GOJAČ, m. vidi gojitel. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. I neka jih (sinove) putem prati kušan gojač naj vjerniji. J. Kavašin 76a.

GOJADAN, gojadna, adj. n. p. vrijeme kad je kiša, krupa, vjetar, led. J. Grupković.

GOJAJLI, adj. odgojen (ne mijenja se po padežima). — *Biće postalo od gojan turskijem nastavkom li*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku (odgojen, 'gepflegt', 'cultus')*. Crna brka, gojajli perčina. Nar. pjes. vuk. 1, 459.

GOJAK, m. ime muško. — *xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Gojaks)*. Gojaks. Deč. hris. 7. 13 i još nekoliko puta. Poslah našega vlasteličića Gojaka. Spom. sr. 2, 28. (1387). Gojaks Mirošević. 1, 20. (1399). Gojaks Lalković. 1, 40. (1402). — *Kao prezime od xviii vijeka*. Nikola Gojak. Norini 75. Schem. spal. 1862. 28.

GOJAKOVIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 144.

1. GŌJAN, gōjna, adj. tranquillus; cultus. — *Postaje nastavkom enj od supstantiva goj ili od glagola gojiti, i po tome ima dva značenja*.

a. tranquillus, miran. — *Od xv vijeka, a iz-*

među rječnika u Stuličevu (placidus, tranquillus, quietus, mitis, lenis, jucundus, laetus, dives'; *adv.* gojno 'placide, tranquille, leniter, blande, laete') i u Daničićevu (gojnj, 'quietus'). — Kao adjektiv stoji samo u jednom (naj starijem) primjeru: Trgovac i no ne ište razv' mirnu i gojnu zemlju. Spom. sr. 1, 43. (1402). — Češće se *nahodi adv.* gojno (*komp.*: gojnije, *vidi u prvom primjeru*), od xvi do xviii vijeka. Jur bi mi gojnije, da put ma skopnije. Š. Menčetić 129. Od ljudi stvar svaka gdi gojno živjaše. M. Vetranić 1, 7. Stan' gojno rad ljubavi. 1, 26. Morem se ne može u plavci gojno proć od mnogo ljudi zlijeh. 1, 129. Psi gojno leže. 1, 156. Sebi ložišta priprave, da gojno borave. M. Držić 421. Zaspah, pokli tva straža me uškala gojno i milo. I. Đorđić, salt. 6.

b. *odgojen, uzgojen, pa po tome i jaki, tust.* — Od xviii vijeka (*vidi kod c*), a između rječnika u Vukovu (gepflegt, 'cultus', cf. gojani). a) o čeljadetu. Već se gojan za junaštvo spremaš. Nar. pjes. petr. 3, 250. Kad ga spremiše na vjenčanje mlada, gojna. V. Vrčević, niz. 78. Stana Miloševa mlada i gojna. 119. Pomala se na zemlji našoj gojna omladina. M. Pavlinović, razl. spis. 171. — b) o živinčetu. Ki ne broji zdravo za rđavo, il' ne vodi gojno za mršavo. Osvetn. 4, 11. Nihovo je držat sprave bojne, sjajno puške, tope, kočje gojne. 4, 13. — c) o tijelu ljudskom ili živinskom i o njegovu dijelu. Pedipsenje plemite svoje puti, gojne u rudnoj mekoputi. J. Kavanin 325a. I bijele ruke Anetine oko gojna grla Ivanova. Nar. pjes. vuk. 1, 465. Prekrstio gojne ruke. Vuk, živ. 199. Videla fratrū podbrijan gojan vrat. Nar. prip. vrč. 161. — d) o maslu. Pa gdje vi je sir i maslo gojno? Osvetn. 2, 49. — e) o poļu (dobro rađenu, gnojenu). Kose jesu od lani pokojne i dubetom još od onda gojne. J. S. Rejković 117. Oranice pritisnuli crne i livade prekrilili gojne. Osvetn. 3, 113.

2. GOJAN, m. ime muško. — xiv vijeka. Gojani. Deč. hris. 52.

GOJANA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 56.

GOJANAC, Gojanca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski) Gojanec. Pregled. 44.

GOJANĀ, adj. *vidi* 1. gojan, b, a). — U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu (gepflegt, 'cultus', cf. gojan s primjerom iz narodne pjesme: A za nima gojani Alile). A za nima gojani Halile. Pjev. crn. 140a.

GOJANOVCI, m. pl. u Daničićevu rječniku: 'Gojanovci', selo crkve bogorodičine u Arhilevici koju je sa selom dala Hilandaru carica Jevdokija sa sinom Kostadinom (Mon. serb. 191 god. 1379). 1, 228.

GOJANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. siben. 1875. 26. Schem. jadert. 1876. 52.

GÖJĀTAN, göjätua, adj. *postaje od osnove glagola* gojiti *nejasnijem načinom.* — U naše vrijeme.

a. o žitu i varivu koje nije čisto, koje nije dobro izvijano. u Lici. Obično žitu koje nije dobro uređeno ili izvijano reku: 'Ovo je žito vrlo gojatno'. J. Bogdanović. Gojatan, n. p. grah, nečist. V. Arsenijević. Kad ima u žitu svakojake nečisti, kaže se da je gojatno. M. Medić. — na jednom mjestu u narodnoj pjesmi o srebru: Hoće srebro da se pozlaćuje, neće zlato, srebro je gojatno. (Gojatno ovdje znači nečisto, n. p. gojatna šenica: nečista šenica, u kojoj ima smeća). Nar. pjes. kras. 1, 145.

b. gojatan, žito koje dobro raste. M. Pavlinović.

GOJĀTITI, göjätim, *impf.* činiti da što bude gojatno (nečisto). — U naše vrijeme. Nemoj de mi sobu gojatiti, nemam ja kad da za tobom metēm. u Dobroselu. M. Medić. — *refleksivno*: gojatiti se, postajati gojatan. Šenica se klači, da se mañe gojati. u Lici. V. Arsenijević.

GOJAVA, f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 64.

GÖJĀZAN, göjāzna, adj. a) koji se lasno ugoji (o marvinčetu). — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku. — b) tust, debeo, i o čeljadetu i o dijelu ljudskoga tijela. Upravo ne umem kazati, dali je ona sa svoje leñosti bila tako gojazna ili je sa velike debljine bila tako leña. M. Đ. Milićević, zim. već. 249. Vrat mu beše kratak, telo gojazno i krepko. M. P. Šapčanin 1, 21. — c) *vidi* gojatan, a. u naše vrijeme u Bosni. Gojazno žito, poraslo travom i urodicam. G. Martić.

GOJČE, gojčeta, n. *vidi* gojenac. — U jednoga pisca našega vremena. Derviš paša Validino gojče. Osvetn. 5, 29.

GOJČEVIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 40.

1. GOJČIN, adj. koji pripada Gojci. — U Daničićevu rječniku: 'Gojčini', selu je Kamijevu išla međa 'za Gojčinu nivu' (Mon. serb. 199 god. 1381).

2. GOJČIN, m. općina u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 158.

GOJČINIĆ, m. prezime. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Gojčinić). Novak. Gojčinić. Mon. serb. 257. (1405). 294. (1419).

GOJENAC, gojenca, m. onaj koji je gojen. — U naše vrijeme. a) o čeljadetu, i u prenesenom smislu, kao dijete, učenik itd. Mi gojenci umne Italije. M. Pavlinović, razl. spis. 217. — b) o živinčetu. Gñijezdo vije, ter gojence sebi leže sive. Osvetn. 1, 3. mlada sviña. F. Kurelac, dom. živ. 41.

GOJENIK, m. *vidi* gojenac. — U pisaca našega vremena. Da joj žao ne ostane na te, i na mene gojenika svoga. Osvetn. 2, 4. i u Šulekovu rječniku: vo gojenik 'mastochs'.

GÖJĒNE, n. djelo kajijem se goji. — Stariji je oblik gojenje. — Između rječnika u Mikajinu (gojenje), u Belinu (gojenje 65a), u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. Hrana ili gojenje grēha. Š. Budinić, sum. 119a. Hrañeñe i gojeñe bolēsti. M. Radnić 513a. Lidiñi bijahu rad hrabrenosti i osornog gojeñia djece svoje na glasu. D. E. Bogdanić 125. Gojeñe vite jelo. u Nar. pjes. herc. vuk. 249.

GOJEV, adj. *vidi* gojiv. — U Stuličevu rječniku. — sasma nepouzđano.

GOJEVIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 34.

GOJEVO, n. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Niva u Gojevu. Sr. nov. 1870. 854.

GOJIĆ, m. ime muško. — xiv vijeka, i u Daničićevu rječniku (Gojić). Gojić. Gaočić. Mon. serb. 229. (1397).

GÖJIDBA, f. *vidi* gojeñe. — -d- ispred b stoji mj. t. — U pisaca našega vremena. Domaća gojidba. S. Ľubiša, prič. 128. Prispodabljañu gojidbu inglesku sa nemačkom. M. Pavlinović, rad. 10.

GÖJIDBEN, adj. koji pripada gojidbi. — U pisaca našega vremena. Jer je gojidbena duž-

nost ne puštati mladež... M. Pavlinović, razl. spis. 92.

GOJILAC, gòjioca, *m. vidi* gojitelj. — U *Stulićevu rječniku* (griješkom goioc).

GOJILO, *m. ime* muško. — xiv vijeka. Deč. hris. 50. 53. 62.

GOJILOVIĆ, *m. a)* prezime. — u naše vrijeme. Da pošale Živana i Damjana Gojilovića iz Cul-kovića. Glasn. 11, 1, 2. (1808). — *b)* selo u *Hercegovini*. Schem. ragus. 1876. 57.

GOJILA, *f. žensko* čelade koje goji. — Načineno prema doji i dadila. — U *Šulekovu rječniku*: „pflegerin“.

GOJIN DO, Gojina Dola, *m. selo* na granici srpsko-bugarskoj u okrugu pirotskom. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 166.

GOJINOVAC, Gojinovca, *m. selo* u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 395.

GOJIONICA, *f. vidi* gojiteljica. — U *Stulićevu rječniku*. — nepouzđano.

GOJIONIK, *m. vidi* gojitelj. — U *Stulićevu rječniku*. — nepouzđano.

GOJISTE, *n. mjesto* gdje se goji (tovi) domaća živina. — Samo u *Stulićevu rječniku* („ingrassatoio“, „saginarium“). — I kao ime mjestu. Niva u Gojišto (u Srbiji u okrugu smederevskom). Sr. nov. 1875. 621.

GOJISTVO, *n. vidi* gojište. — U *Stulićevu rječniku*. — sasna nepouzđano.

GOJITELJ, *m. čovjek* koji goji. — isporodi gojilac, gojionik. — U rječnicima: u *Mikašinu*, u *Belinu* 65^b, u *Voltigijinu*, u *Stulićevu*. — U naše vrijeme u *Šulekovu*: „pfleger“.

GOJITELJICA, *f. žensko* čelade što goji. — isporodi gojila, gojionica. — U jednom primjeru xviii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu*, u *Belinu* 65^a, u *Voltigijinu* (griješkom goitelica), u *Stulićevu*. Prozva jih gojiteljice tlesa, dali skupa mačeho duša. Blago turl. 2, 114.

GOJITI, gòjim, *impf. alere*, *prvo* je značenje (vidi postanje) bilo: činiti da što (objekat) živi, iz toga se razvilo: činiti da raste, uspijeva, dobro živi, pa po tome davati mu hranu i drugo i činiti sve što mu treba za življenje, osobito za dobro življenje. — *Akc. se* mijenja u *praes. 1 i 2 pl.* gojimo, gojite, u *aor. 2 i 3 sing.* gòji, u *impt.* gòj, gòjmo, gòjte (ako *impt.* ne gubi i, *akc. se* ne mijenja: Góji mi, sele, cvijeće. Nar. pjes. vuk. 1, 23), u *part. praet. pass.* gòjen. — *Riječ* je praslavenska, isporodi rus. *rouiti*, češ. *hoyiti*, lje-čiti, polj. *goić*. — *Korijen* goj postaje ojačanjem (kao *kauzalni glagol*) od *gi* (vidi živsti). — *Između rječnika* u *Mikašinu* (gojiti, tovit, ptiliti, sagino; gojiti, hraniti, educo, nutrio, alo, instituto, foveo), u *Belinu* („alo“ 65^a; „nutrio“ 516^b; „foveo“ 321^b), u *Bjelostjenčevu* (goim, foveo, refoveo). 2. v. hranim. 3. sagino, v. tovim), u *Voltigijinu* („nodrire, alimontare, allevare“, „nähren, erziehen“), u *Stulićevu* (saginare, opimare, pinguefacere, farcire, nutrire, foveo), u *Vukovu* (1. pflegen, aufziehen, colere. 2. mästen, sagino; gojiti se, sich mästen, fett werden, saginor, opimus fio).

1. aktivno.

a. *objekat* je čelade. a) kad je *objekat* dijete, *subjekat* je obično majka, te se misli naj prije na dojenje, pa i na othranjivanje uopće i na svaku pomnu i nastojanje oko malena djeteta. Vila: Ni dojiše zviru nas u toj dubravi, ma vile gojiše. M. Držić 78. Goji majka sinka malenoga. And.

Kačić, razg. 29^a. Plakala mu i majka, koja ga je rodila, men' djevojci gojila! Nar. pjes. vuk. 1, 440. — u ovom primjeru misli se samo na dojenje (vidi g): Zvijer gojila tebe jes čemerom svojimo. F. Lukarević 12. — b) educare, *objekat* je dijete ili mlado čelade. *subjekat* može biti otac ili majka ili ko drugi; kod značenja ne misli se toliko na hranu, koliko uopće na pomoć i upravljanje kod razvika ne samo tjelesnoga nego i duševnoga. Činičeš gojiti tvoga sina. P. Macukat 10. Kako imadu čuvati i gojiti moga sina. 12. Blago majci koja ga rodila i sestrici koja ga gojila! Nar. pjes. vuk. 1, 459. Goji kraje dva bliznaca sina. Nar. pjes. juk. 45. Ščer careva koju sam ja iz malena gojila. Nar. prip. vuk. 1247. — kod duševnoga razvika može se isticati kojom naukom to biva, te ova može stajati u loc. s u. Ne dražite vaših sini, da gojite i redite je v nauku. Katoh. 1561. D4^b. Gojiti ga u poznađu zakona nebeskoga. Ant. Kadčić 131. nije dosta jasan u ovom primjeru lokativ s o: Nevjeste t' mi sade o časti sve goje. M. Držić 90. — c) *objekat* može biti i odraslo čelade, značenje je: sa svom pomnom nastojati da mu je dobro, da je zdrav, jaki itd. aa) *subjekat* je čelade ili što se kao čelade misli (u prvom primjeru svijet, u drugom Bog). Vaj svijete pritužani, što se tač oholiš, tko nije kriv ni dužan, da ga tač progoniš? pravedna progoniš, a tko je pun zloba njeguješ i gojiš i kriliš do groba. M. Vetranić 1, 111. Nu pokle htje tako ti, slavo jedina, ti krijepi i ti goj i mene i sina. M. Držić 421. Tko sebo goji, naj bolji perivoj goji. (F). Poslov. danič. 133. (Mati je) Rumu gojila i negovala kao cvijet u perivoju. S. Lubiša, prip. 38. — bb) *subjekat* je što umno (staće, duševno osjećanje itd.), *glagol* može biti u metaforičkom smislu. Tere bih svaki trud trpiti volil ja nego li željni blud; zašto mi ne prija, zašto me ne sladi, zašto me ne goji. S. Menčetić 113. Ne tuži, jer tuge ne goje. 255. I lakše ter što jo, meni se mni teže, jer me zla ne goje neg mi duh odniješe. N. Najšeković 1, 323. Daj učin', vajmeh, taj da život daš onoj ku goji i hrani sunčani pogled tvoj. F. Lukarević 99. Ako nega goji milost svemogoga. A. Georgiceo, pril. 91. Milos krijepi i hrani me, ona goji i siti me. N. Marči 107. — amo spadaju i ovi primjeri u kojima je *objekat* kolektivno ime: Mir kraljevstva i gradove zdrži, umnaža, vriježi i goji. I. Gundulić 453. Gdi ti (mir) stojiš, puke gojiš i rastjeti činiš njima. G. Palmotić 2, 100. — d) *hraniti uopće*. Širok svijet je i prostran, od četiri dio svakoji, ili naš je, ili inostran, množ viteza caru goji. I. Gundulić 503. I dok mi je lava odbranoga koga gojim u dvoru mojemu, od Srijema pisara Andrije. Nar. pjes. vuk. 4, 290. — e) u prenesenom smislu, kao hraniti u širem smislu, držati. aa) *subjekat* je čelade. u dva primjera jednoga pisca xvi vijeka; u obadva izrečeno je u čem (kako) *subjekat* hrani, drži. Nefelu ostavi, ka nega sved goji u časnoj ljubavi. F. Lukarević 217. Ne brio li bila ja u sebi vrlija, kad bi ga podhibno kroz huda tač dila bez ufanja u takoj ljubavi gojila? 86—87. — bb) u jednom primjeru xviii vijeka *subjekat* je nešto umno. No vim, kako se pristoji ljudsko ime takvim kih razlog ne goji. I. T. Mrnavić, osm. 39.

b. *objekat* je živinče. a) kad je *objekat* mlado živinče a *subjekat* je majka ili uopće jedno od roditelja, značenje je othranjivati, pitati, dojiti, isporodi a, a). Tičica je grmič spletala, nutra mlade gojila. Nar. pjes. istr. 2, 78. — amo spada i ovaj primjer gdje je *subjekat* žensko čelade: Tu je kujicu morala nevasta gojiti i dojiti. Nar.

prip. mikul. 21. — *b) kad je objekt domaće živinče koje se hrani da se zakole, značenje je uopće kao kod tovit. vidi u Mikalinu, u Stuličevu, u Vukovu rječniku.* — *c) kad je objekt drugo domaće živinče, ili uopće koje mu drago živinče, znači: hraniti uopće, a ujedno i tako da mu dobro bude, ili da bude podobno za onaj posao radi kojega se hrani (u prvome primjeru ističe se razlika od značenja kod b)).* Ako ga č' (tovara) gojiti... nemoj ga tovit... davaj mu po mjeri što mu će dosta bit. M. Vetranić 2, 170. U goju i u miru ti tvojo stado goj. 2, 186. Gojit ptice i pse lovne. J. Kavašin 378^b. Lipe i velike koše gojimo. I. J. P. Lučić, izk. 29. Gojit ždribad i jagañce mlade. J. S. Relković 2. Po tom je ovca sveder uz cara skakutala i blejala, a on je nivio i gozio kao svoje dijete. Nar. prip. vuk. 146. Uvjeravajući da je to ñegov zanat, koše timariti, gojiti i potkivati. Nar. prip. vrč. 142. — *amo spadaju (a mogli bi spadati i pod b)) ovi primjeri u kojima je (u metaforičkom smislu) subjekat gospodarevo oko, gospodarevo oči:* Koša goji oko gospodara. J. S. Relković 154. Gospodareve oči koša goje. Nar. posl. vuk. 44. — *d) kad je subjekat mjesto, znači uopće hraniti, ali metaforički, te je pravo značenje, da objekt živi u onom mjestu.* I nespisnom tom zvjorenjem (sic) koje vele ļuti goje. Š. Bobalević 223. Pčelice ñer pita (perivoj) ļupko tere goji. N. Difnić u Đ. Baraković, vil. 361. I divjači mnoge ine kijeh pustoši i planine goje u jamah posred stijenja. I. Gundulić 555. Kon Ermona gore plodno, rajne pčele koja goji i vitezom koše ugodne. G. Palmotić 3, 53^b.

c. objekt je bilka ili zemļa na kojoj rastu bilke, značenje je: nastajati (polijevanjem, gnojenjem, kopanjem itd.) da bilka raste i bude podobna za ono (plod, cvijet, hlad itd.) radi čega je usadena. *a) objekt je bilka.* aa) *u pravom smislu.* Tri lita mu sam ran bosil gojila. Š. Menčetić—G. Držić 510. Cvijeta ki si ti pridao meni govoreć, da ti ga dan i noć ja ćuvam i goju. N. Najeković 2, 106. Ružu, trator za kog Grube goji? M. Držić 127. Ovi žiljak eto vidiš da suzami mojimi zalivajući gojim. P. Zoranić 5^b. Tuj gdi dub ne vene koji vi gojite. D. Rañina 81^a. Iz vanka da lipa ti gojiš cvite. A. Vitalić, ost. 393. Gdjo cesarskom svom desnicom zēlen goji voća i mlada. J. Kavašin 82^b. Lemun i naranča što je koje gazde za uzmoļaj goje. J. S. Relković 275. Porasla je u Novi naranča, gojila je Novkiña devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 623. Mažurano moja, vazda si zelena, ki mi te je gojil, da si tako lipa? Nar. pjes. istr. 2, 106. — *bb) u metaforičkom, prenesenom smislu.* aaa) *subjekat je zemļa ili voda, značenje je hraniti.* Niti goji (zemļa) na sebi žita ni drugi plodova. F. Lastrić, ned. 251. — I na te sve plode, ku zēlen gojiše, kladenac od vode prem bistrice teciše. D. Rañina 28^b. Gdi Tafua vir studeni gojeć dubje, travu i cvijetje čini obilne svud zeleni, stvara vječno primaljotje. G. Palmotić 3, 56^{ab}. — *amo spada i ovo:* Tada drvo kano mrtvo stoji, ñog nikakvi sok zemļo ne goji. J. S. Relković 48. — *bbb) subjekat je vrijeme, u koje bilka raste.* Ružica ku goji zgar zora. M. Držić 16. Gdi goji cvitje vječno prolitje. G. Palmotić 2, 168. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu je subjekat zvijezda:* Ovih zvijezda sad naravi znati ući, da znaš... koja goji ili sinu kvaru. J. S. Relković 10. — *ccc) subjekat je stvar umna.* Pomna prije dobra općena u ñoj vječnu zelen goji; sad s nepomstvom porušena s ponovutijom listjom stoji. I. Gundulić 143. — *ddd) objekt*

stoji u metaforičkom smislu o ñečemu umnome. Gojil sam jedan cvit od moga života. Š. Menčetić 321. Koštravu i troskot u srcu tko goji. M. Vetranić 2, 67. Momu ufanju zelenomu gojiš vječno voće zrelo. P. Kanavelić, iv. 213. Usaditi i gojiti lipi stabar ove ļubavi. A. d. Bella, razg. 71^a. — *eee) i subjekat i objekt imaju metaforičko značenje.* Očima s' sunaće i anđel pozorom, svitli raj vinaće goji t' rano zorom, svu slavu da t' nosi tva glava ka cvata u rusi toj kosi, jak pričista zlata. G. Držić 351. Iz svijetlijeh tvojijeh oči na dragom tvom liću dva sunca s istoči goje rajsku ružicu. I. Gundulić 153. Rumeni trator lijepi ki tvoje slatke usti goje. G. Palmotić 2, 14. Što je koraļ prirumeni prid koraļom koji goje usti tvoje? 2, 27. — *b) objekt je mjesto gdje bilke rastu; kod ovoga se misli više na bilke nego na zemļu.* aa) *u pravom smislu.* Perivoj gojimo. M. Vetranić 2, 106. Druge sad gojim lugove s voćkama. D. Zlatarić 93^a. Goj vinograd. I. Ivanišević 66. Djevojka je livadu gojila. Nar. pjes. vuk. 1, 286. — *bb) objekt ima metaforičko značenje.* Ovo su točazi virni vinograda Boga Sabaota kojim ga priporuči da ga goje, čiste, kopaju i brane. And. Kačić, kor. 370. — *cc) subjekat je voda, isporedi a) bb) aaaj.* Rika goji plodna poļa. M. Vetranić 2, 434. Ova svijeta strana svoji prostranoga Nila rijeku, mješte dažda ki ju goji. G. Palmotić 3, 111^a. (Nilo) etijopskijeh iz strana sedam vodnijeh traka dili, poļa goji s kim prostrana. N. Marči 14. — *dd) u ovom primjeru gojiti stoji posve u prenesenom smislu, kao hraniti (u širem smislu), držati, isporedi a, e):* Još je tuj livada ļuvena i mila ku drugdje nikada nije zemļa gojila, niti so sad goji nit' se će gojiti. M. Vetranić 2, 59.

d. objekt je tijelo sama subjekta ili koji ñegov dio. *a) gojiti tijelo (u prvom primjeru kip) znači: hraniti se dobro, a i uopće: živjeti u raskoši, u lasti.* Ležec na perinah smrdjeć kip gojahu. M. Marulić 112. A ti to ne smišlaš, nego tili gojiš. 230. Tko tijelo svoje saviše goji. M. Divković, nauk. 19^a. Miluješ i gojiš tu smrdljivu tvoju tilesinu. J. Banovac, prip. 20. Dal' da slasno tilo goji. V. Došen 248^a. Nije pristojno da vi gojite tijelo u lasti. Đ. Bašić 240^a. Jer je tilo svoje kitila i naslađenem gojila. G. Pestalić 66. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojem život znači gotovo što i tijelo (vidi kod život), ali gojiti kao da znači: činiti da se lijepo razvije, da postane lijepo:* Da sam ja košuta galanta života, hvala majki mojoj, ka mi ga j' gojila. Nar. pjes. istr. 2, 52. — *b) isto je značenje kod: gojiti pūt, meso.* Put svoju ne goje. M. Marulić 110. Kome put našu gojimo. B. Kašić, nasl. 51. Bijednom Epolunu ki gojaše meso gñilo. J. Kavašin 390^b. — *c) gojiti trbuh znači: jesti mnogo i slatke hrane.* Na žensku trbuhe da goje. M. Vetranić 1, 47. Ne gojaše u noći i u dne nego l' trbuh. J. Kavašin 20^b. Zašto bi mi trbuha gojili. M. A. Relković, sat. K2^a. — *d) gojiti kosu ili bradu znači: puštati da raste, ne strići, ne brijati, ali ujedno i mariti za ñu, češļajući, glađeci, mažući itd. (kod toga se misli i na značenje kod c, a), jer se shvata da dlake rastu kao bilka).* Da bi brade ali vlas ne gojili. Š. Kožićić 5^a. Ako žena vlase goji, dika jest ñoj. Anton Dalma, nov. tešt. 2, 39. paul. 1cor. 11, 15. Da popi minaju brade ni dugih vlasu gojiti. F. Glavinic, cvit. 216^b. Kako on goji svoje kose. J. Banovac, pred. 59. Bježeći zanošaše mu vjetar dugo kose, koje on gojaše s velikom pomnom. D. Bašić 14^b. Grgur doveti meće proklestvo na cnc crkovnae, koji zapu-

štavaju kose, ter ih goje. 262^b. Bog t' ubio, moja koso rusa, što sam tebe gojila zaludu! Nar. pjes. vuk. 1, 838. Goji, čerce, žute pletenice. Nar. pjes. herc. vuk. 24. Gojte kose, divojke. Nar. pjes. istr. 2, 162. Za vezira ni kraj uha nema, što no iskon u Travniku drijema, goječ bradu. Osvetn. 4, 18. — e) i gojiti glavu u jednom primjeru xv vijeka ima može biti isto značenje kao gojiti kosu ili bradu. Neka skažem tebi naj pri glavu moju, sama znaš po sebi kako ju ja goju. M. Marulić 178. — f) u jednom primjeru s objektom jezik znači držati, hraniti (u širem smislu): Dokle šćerca s majkom stoji, pod kosama jezik goji; a kada se s mužem združi, od aršina jezik pruži. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 65.

e. *objekat je koja druga tjelesna stvar. značenje je hraniti ili držati uopće.* Sunce sve vlada i sve goji. M. Vetranić 2, 71. O sučani bože Apolo, ki sve gojiš stvari umrle. G. Palmotić 2, 15. Sve što sunčani zdrci griju, goje i zlate, sunce grije, goji i zlati. A. Kalić 486. — Eole ki gojiš i vladáš od vjetar tuj spilu. M. Vetranić 2, 16. — Dim da svit do danas jaču stvar ne goji. Đ. Baraković, jar. 82. — (Zadar) ne ima toke zidbe, tri istom klondie sebi goji, Spljet stotinu svojizih broji. J. Kavašin 164^b. — u ovijem primjerima i o plamenu, ali metaforički: Vruc plamen gojiš od Božje ljubavi. M. Vetranić 2, 97. Uzmnožiti plame svete ljubavi, koje prema dobromu Jezusu dužan je gojiti svaki Hristjanin. I. M. Mattei 53.

f. *objekat je stvar umna (život, zdravlje, duša, ime apstraktno koje znači tjelesnu ili duševnu osobinu itd.) i onda je značenje: držati, uzdržavati, ne puštati da nestane, hraniti (u širem smislu), ili nastojati da objekat bude veći.* a) *subjekat je čelade i objekat je kod sama nega.* aa) *objekat je život.* aaa) u jednom primjeru gojiti život kao da znači što i živjeti. U plam luveni život svoj da gojim. G. Držić 366. — bbb) *češće gojiti život kao živjeti u raskoši (ispoređi d, a) i b)).* A noć provod' u sni, tim ć' gojit život stoji. P. Zoranić 53^a. U pokoju život goji svoj smrdeći. A. Vitalić, ist. 150^a. — ccc) *vidi d, a) pri kraju.* — bb) *objekat je duh, značenje je preneseno od značenja kod a, b) i c).* Zač poznah, višni plam da taknu svijes moju, da spoznam sebe sam i kako duh goju, jeli ma dušica u tijeli pokojna, ali je tužica paklenijeh dostojna. M. Vetranić 2, 48. — cc) *objekat je koja tjelesna osobina.* Ljepotu moju vrh svijeh ja goju. M. Vetranić 2, 152. S kijem si zajedno tvu ljepos gojila. M. Držić 485. Ne scijen', da u napravah ljepos stoji, i zločesto ruho goji od ljepote ures pravi. G. Palmotić 2, 503. — amo spada i ovo: O vilo, s životom ka gojiš razbludno u dragom licu tvom i milos i ljubav sdručenu s ljepotom. F. Lukarević 107. — slično je u ovom primjeru gdje je subjekat sunce, a objekat svjetlost: Svjetlosti vjekušte, sunačce gorušte pri sebi ku goji. M. Vetranić 2, 69. — drugo je u ovom primjeru u kojem se goji u srcu tuđa ljepot: Jeda se napojim ne rajske ljeposti u srcu ku gojim od moje mladosti. Š. Menčetić 194. — dd) *objekat je duševna osobina (dobra ili zla), duševno stanje (n. p. mir, nemir i obzirom na drugoga, kao n. p. prijateljstvo).* I divje zvijerenje općeno smirenje meu sobom goji. M. Vetranić 1, 9. Ako vi zle čudi pri sebi gojite. 1, 120. Goje zlu voļu. 1, 468. Zlosrdje gojiš. 2, 19. Cvijelenje gojiš. 2, 27. S velikom boljozni nepokoj gojeći. 2, 38. Pri sebi gojeći sve od svijeta žalosti. 2, 72. Što mi da gorki jad gojiti pri sebi. 2, 75. Toliku oholas pri sebi

gojeći. 2, 158. Čin' da ste sve spravne vječni mir gojiti. 2, 154. Živimo ovako, jedinstvo gojeći. 2, 178. Gajiti milost Božju i ploditi ju. I. T. Mrnavić, ist. 130. Goji proždrtstvo. K. Magarović 28. Kazimir koji stupi s kaluđerstva na prijestoje, al' od sebe ne odlupi krjepos, koju goji boje srjed napasti od polače. J. Kavašin 300^b. Gajiti prijateljstvo 'amicitiam retinere'. A. d. Bella, rječ. 71^b. Ki na nas goje smrtnu omrazu. I. Đorđić, uzd. 190. Htio sam gojiti u srcu hudobska napastovaña. Misli. 11. Tko nenavidost goji, djavlja brez sumlje u sebi istom rani i goji. F. Lastrić, ned. 111. Strah Božji gojiti. I. A. Nenadić, nauk. 208. Ľudi združeni s jedinstvom srca gojili bi sjediniće i mir. J. Matović 376. Da se zapovijeda gojiti sva držanstva. 382. Da bismo gojili čistotu duše i tijela. 387. Istu živu pohlepu u svomu srcu gojaše otac Klaudio. I. M. Mattei 226. Zlobu goji protivu meni. L. J. P. Lučić, razg. 129. Ne bi li po taj način lašne i slobodnije mogli svoje zloće sliditi i gojiti. B. Leaković, gov. 158. Da s Turcima prijateljstvo vriježe i goje. P. Sorkočević 593^b. Možemo gojiti naviku na blage misli. M. Pavlinović, rad. 171. — ee) *objekat je misao.* Takove misli on u sebi goji. A. Georgiceo, nasl. 96. U pameti svojoj goji misli plemenite. B. Zuzeri 8^a. Gajit nečiste misli. Đ. Bašić 117^a. Koji goje misli dangubne u glavi. I. J. P. Lučić, razg. 53. Gajiti visoke misli, v. kućati visoko. J. Stulli, rječ. 182^b. — b) *objekat nije kod subjekta.* aa) *objekat je koja tjelesna osobina.* (Pehar) slados tuj goji u vrijeme u svako. M. Vetranić 2, 52. Šteti zdravju tčlesno, goji nemoći i betežja tčlu svojemu. Š. Budinić, sum. 123^b. Bez bahornic i liječnika tuj mi narav zdravje goji. J. Kavašin 80^a. — bb) *objekat je duša.* Pića tila Gospodinova koja hrani i goji dušu u milosti Božjoj. Ant. Kadžić 113. — cc) *objekat je duševna osobina, duševno stanje.* Himbu goji meu draga dva duha. M. Vetranić 2, 55. Njeke su (misli) razumne i pune mudrosti, a njeke bezumne ke goje ludosti. 2, 161. Žela luvena, koja nam sad stoji sred srca skrovena ter nemir tuj goji. N. Naješćković 2, 28. Ako goji neprijateljstva i zla hotinja meu ljudmi. Š. Budinić, ispr. 62. Barbare kripot otcu sržbu gojaše. F. Vrančić, živ. 113. Gdi je sloboda, dobro svako sadruženo š home stoji, ona čini srce jako, vrijednos ona vriježi i goji. G. Palmotić 2, 491. (Srce) goji ufanje, strah uzdrži. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 354. Bože od kreposti, dopušti da se bogomilos u nami uzmnoži, neka one stvari koje su dobre gojiš. I. Akvilini 352. Sve ono, što mlakoću goji. I. M. Mattei 195. Sakramenti bili su zastavljeni za gojiti viru. I. J. P. Lučić, nar. 10.

g. *god svih značenja može biti i instrumental (griješkom i s prijedlogom s) kojijem se izriče koja je hrana (u pravom ili u metaforičkom, prenesenom smislu) ili drugo što pomaže kod gojenja.* Stvorenja svaka toplinom gojeći. M. Vetranić 1, 7. Gajil sam vas pitjom mleka. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 29^b. paul. 1cor. 3, 2. Sfijću od djevstva uljem dobrieh djela gojit ne umiju. B. Gradić, djev. 72. Dakle bi pridana ma mladost jur tebi od prvijeh još dana na svrhu, da ju ti sramotom luvenom budeš tač gojiti? F. Lukarević 10. Ufanjem neću ja gojit te sred gore. 99. Istim zlom mojim bludu život moj i gojim. D. Zlatarić 18^a. Gojiš žučju moje lice. M. Gazarović 118^b. Ne bojte se blagovati već živina kojijeh želudom zemlja goji. G. Palmotić 8, 31^a. Nastojimo više gojiti tilo ispraznostmi svitovnim. F. Lastrić, test. 329^a. Vi koji gojite vaše srce

s povoljnim mislima od bludnosti, osvete i nenavidosti. ned. 4. Stablo eukaristije dariva duši neumrlost, jer je goji i tovi jednom jizbinom rajskom. Blago turl. 2, 228. S nime on dušu gosti, živi, goji. A. Kalić 189. Majka ga doji i goji naukom i vrlinama. M. Pavlinović, rad. 181.

2. *pasivno, kod svijeh značenja. (Ta vila)* rasla ni samo s vilama, za lov da je stvorena, upored nu je s zvezdama i s anđelci gojena. G. Držić 378. U ne mi su bijela ličca, rajem gojena. S. Menčetić—G. Držić 507. Gojen bi tri miseci u domu otea svoga. Anton Dalm., nov. tešt. 180^b. act. ap. 7, 20. Livade gojene. Đ. Baraković, vil. 24. Gojen 'educatus'. A. d. Bella, rječ. 65^a. Moj Isukrst mnokrat laćan a ja gojen do razpuštena. B. Zuzeri 35—36. Tamar bi s velikom pomljom gojena. And. Kačić, kor. 199. Jezus Hrist priljuje ga sjedinjenju ješe s našijem tijelom, nom gojenijem. I. M. Mattei 194. Te izvedi gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 27. — *U narodnjem pjesmama našega vremena često se pominje Turčin kojemu je ime Gojeni (u ostalijem, padežima i s nominalnijem oblikom) Halil. Zenim brata Gojena Alila. Nar. pjes. vuk. 3, 136. I negovu Gojenu Alilu. 3, 149. Kad to vidi Gojeni Halile. Pjev. crn. 140^a. Već sam čuo, Gojeni Halile. Nar. pjes. juk. 537.*

3. *sa se, refleksivno, (rjeđe) pasivno, sa svijem značenjima.* Takove (ženske) ako se tuj goje... M. Marulić 41. Gdi može sunaće rosom se ne gojit? G. Držić 372. Da se svi narodi o zelju i vodi njeguju i goje. M. Vetranić 1, 11. Dosta se s' gojila u gnusnu ležeći. 1, 79. Pojući u pjesni gdi se plač moj goji. 1, 72. Da tvoja prilika... goji se do vijeka u srdaću momu. 1, 403. Kolik se goji trud i tužba pri meni. 2, 24. Gdi godi se goji stanom oholija, noj ti se pristoji vadi pedipsija. P. Hektorović 41. Kad nemoći mnoge kupe se i goje. 67. Peci loj ter se goj. M. Držić 35. 273. Tugami se gojim i jadi se hranim. P. Zoranić 13^b. Ľubav u pečali goji se. 20^a. Jednako se gojahu i ditiški Ľublahu. 34^b. Gdje se sva zla goje. F. Lukarević 140. Ki se naj veće u tuđu zlu goje. 159. Zaman ište i nastoji svijes umrla, Ľucki jezik, da razgovor poda i lik gdi bez svrhe zlo se goji. I. Gundulić 44. S toga užežen milim plamom moj se ogañ gojit' pazih sladocijeh misli dragom mamom, tihijem vjetrom uzdah plasih. 259. Ne rodi je medvjedica, ni se u gorskoj goji Ľuti. 464. Da u Ľelinju čistoa se goji. A. Georgiceo, nasl. 82. Blažen tko u ovoj dolini od suza goji se nima. M. Radnić 107^a. Kakono se tijelo goji plemenštinami. 115^b. Človik ki se Boga boji v mlošći se Božjoj goji. P. Vitezović, cvit. 1. Venci nam se goje posrid rajske vlasti. odil. 86. Ah čin' da se žile tvoje u srid srca moga usade, da se u Ľem u vik goje. P. Vuletić 87. Goriš sadar i gojiš se u raskošan. B. Zuzeri 7^b. Svi oni koji sladokusni uzeli su kó zanat boje izjesti i gojiti se u pretilini. 290^a. Gdi se naša duša Bogom istim goji. F. Lastrić, test. 902^a. Srčba, koja se goji i drži u srecu. ned. 289. Ľubav goji se među prognostvi. svet. 54^a. Blagujući gojimo se. I. A. Nenadić, nauk. 98. Jer na zemli što se goji, to sve zemlju i zagnoji. V. Došen 254^a. Na koji način ima se gojiti sin. And. Kačić, kor. 184. Oni nemiri, kojijem se gasi Ľubav bratinska, a bude i goje neprijateljstva. I. M. Mattei 322. Hrani se, goji se, da bi odeblao. Đ. Rapić 155. Od tašte slave i oholosti tove se i goje oči. 261. Da se u jezgri i soku svakoga ploda pitam i gojim. G. Peštalčić 136. Tvoja se sroća rodila, sunčanom ždrakom povila, mjesecem sjajnim gojila. Nar. pjes. vuk.

1, 191. Nek se goji zlato moje. 1, 194. Vrbniče nad more, visoka planino, va tebi se goje po izbor divojke. Nar. pjes. istr. 2, 81. Dete zatore da se goji. Nar. prip. vuk. 175. — *Na jednom mjestu u narodnoj pjesmi iz Istre kao da je značenje: liječiti se, vidati se; isporodi značenje u češkom i u poljskom jeziku:* Po meni su dvajset i četiri rane. Naći će se na svitu likari, ki će tebe mlada izgojiti. On se goji tri nedije dana, dok izgoje hrabroga junaka. Nar. pjes. istr. 1, 43.

GOJIV, *adj. koji se može gojiti. — S ovijem je značenjem u Stuličevu rječniku* (saginars, qui saginari potest); *s nejasnijem u jednom primjeru xvi vijeka:* Gojiv ti se s' nosil, moj Ľilu jedini. G. Držić 389.

GOJKA, *f. a) ime žensko. — prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 56. — *b) ime ovi. — u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Grblju.*

GOJKIN, *adj. u Daničičevu rječniku:* među vlasima koje je kralj Milutin dao Ľepiskupiji Ľiplanskoj' bila je i 'Gojkina žena z dčecami' (Mon. serb. 564 god. 1322). 1, 215.

GOJKO (Gójko), *m. ime muško. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničičevu:* brat Vukašina kralja; tri bratenci: Ugleša i Vtkašine i Gojko vojvoda; pogiboše na Marici 1371 (Okáz. pam. šaf. 61. 72). 1, 215. Gojko. Dač. hris. 42. Gojka Sirotovića. Spom. sr. 1, 117. (1413). Gojko i Uroš sred zasjeda od turske su sablje pali. I. Gundulić 377. Do tri brata tri MrĽavčevića: jedno bješe Vukašine kralje, drugo bješe Ugleša vojvoda, treće bješe MrĽavčević Gojko. Nar. pjes. vuk. 2, 115. A Stanojlo Stanić harambaša, on će brata Gojka pokajati. 4, 331.

GOJKOV (Gójkov), *adj. koji pripada Gojku.* On je sin Gojkov. D. Zlatarić 40^a. I odnese on Gojkovu glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 331. — *I kod imenâ mjesta:* Zemlja kod Gojkove Kruške (u Srbiji u okrugu požarevačkom). Sr. nov. 1861. 147. Niva u Gojkovoj Padini (u Srbiji u okrugu kneževačkom). 1873. 323.

GOJKOVAC, Gójkôvca (Gójkovac, Gójkôvca), *m. ime mjestima. a) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdijel. kr. 9. — *b) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Gojkovcu. Sr. nov. 1865. 474. — *c) izvor u Cerovi u okrugu čačanskom u Srbiji.* I. Pavlović.

GOJKOVAČKI, *adj. koji pripada selu Gojkovcu.* V. Arsenijević.

GOJKOVČANIN, *m. čovjek iz Gojkovca.* V. Arsenijević.

GOJKOVČANKA, *f. žensko čelade iz Gojkovca.* V. Arsenijević.

GOJKOVICA, *f. Gojkova žena. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A dodoše dva MrĽavčevića, dva devera Gojkovice mlade. Nar. pjes. vuk. 2, 122.

GOJKOVIĆ, *m. a) prezime. — u naše vrijeme.* D. Avramović 259. 274. Sem. serb. 1882. 203. — *b) selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle.* Statist. bosn. 158. — *od prije našega vremena.* Gojkovič (Birač). S. Novaković, pom. 130.

GOJMANOVAC, Gojmanovca, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 93.

GOJMANOVSKA RIJEKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Gojmanovskoj Roki. Sr. nov. 1870. 37.

GOJMERAC, Gojmerca, *m. selo u hrvatskoj krajini blizu Cerovnika*. Schem. segn. 1871. 49.

GOJMERČIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Juraj Gojmerčić. Mon. croat. 284. (1581).

GOJMERJE, *n. vidi* Gomirje.

GOJMERSKI, *adj. koji pripada Gojmerju*. — *xv vijeka*. Plebanuš gojmerski. Mon. croat. 91. (1461).

GOJMIR, *m. ime muško*. — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gojmir). Gojmir. Mon. serb. 97. (1830). Deč. hris. 20. 60. 88.

GOJNÁ BĀRA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom*. Livada u Gojnoj Bari. Sr. nov. 1861. 33.

GOJNÁ GORA, *f. selo u Srbiji u okrugu užičkom*. -K. Jovanović 156.

GOJNICA, *f. a) žensko čelade što gaji (dajila)*. — *xviii vijeka*. Dojka oli ti gojnica. Ant. Kadčić 189. Dojke i gojnice dice. M. Dragičević 260. — *b) zgrada gdje se goje domaće životinje*. — *u Šulekovu rječniku*: „maststall“.

1. GOJNO, *m. ime muško (hyp. Gojsav)*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Dodi, Gojno moj brajane, u zabrdje. N. Naješćković 241.

2. GOJNO, *n. u Daničičevu rječniku*: „Gojno“, međa je Sinajincima išla „putem koji grede u Gojno“ (Glasn. 15, 296 god. 1348?). „međa Gojnu“ (296). „put u Gojno“ (299). 3, 577.

GOJNOGORSKI, *adj. koji pripada selu Gojnoj Gori*. Gojno-Gorska (opština). K. Jovanović 156.

GOJNOST, *gōjnosti, f. osobina, stanje onoga što je gojno*. — *U naše vrijeme i u Stuličevu rječniku* (lenitas, placiditas, tranquillitas, commoditas, abundantia, copia, nutrimen, educatio, fomentum). Gojnost srca „herzensfülle“. u Šulekovu rječniku.

GOJO, *m. ime muško*. — *Akc. se mijenja u roc. Gōjo*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (kao hyp. Gojsav) i u naše vrijeme*. Jer smo, Gojo, umijesile lojanice tri pribile. N. Naješćković 1, 242. A četvrto Sladojević Gojo. Nar. pjes. vuk. 4, 446.

GOJOSLAV, *m. vidi* Gojslav. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Posetare i Gojoslav. J. Kavašin 232a.

GOJSALIĆ, *selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 146. — *vidi i* Gojsalić.

GOJSALIĆ, *m. prezime po ocu Gojsavu*. — *U knjigama (pisanjem ćirilicom) gdje se nahodi ne zna se, treba li čitati l ili ĺ; ovdje je ĺ s toga što je tako pisao Daničić kod prezimena ovoga oblika (vidi n. p. Budisalić)*. — *Od xiv do xvii vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Gojsalić). Budisav. Gojsalić. Mon. serb. 102. (1332). Knezu Dragiši Gojsaliću. 357. (1429). Sinovomu Dragiši Gojsalića. 395. (1438). Frane Gojsalić. Stat. polj. ark. 5, 811. (1662). 318. (1677).

GOJSAV, *m. vidi* Gojslav. — *Od xiv do xvi vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gojsav). Gojsav. Vojsilović. Mon. serb. 102. (1332). Gojsav. Dobromirović. Spom. sr. 2, 64. (1415). Poručila Vidosava po pristavu do Gojsava. N. Naješćković 1, 241. Odporuči knez Gojsave do vladike Vidosave. 1, 242.

GOJSAVA, *f. ime žensko. vidi* Gojslav. — *Od xiv do xviii vijeka i u Daničičevu rječniku*. Svoje gospoje Gojsave. Mon. serb. 220. (1391). Gojsava („Gojsava“), podi tja. M. Vetranić 2, 321. O Goje, Gojsava („Gojsava“). 2, 328. Imade za ženu Gojsavu Kovačića. And. Kačić, kor. 461.

GOJSAVICA, *f. selo u Srbiji u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 135.

GOJSEVAC, Gojsevca, *m. selo ne daleko od Bijeljine*. — *U naše vrijeme*. A Stanojlo ode Bijeljini, ... a kad bio na vodu Dašnicu ... Pak Stanojlo ode u Gojsevca, u Gojsevcu pade na danište. Nar. pjes. 4, 332—334.

GOJSILOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. xii.

GOJSILAV, *m. ime muško*. — *isporedi* Gojsav, Gojoslav. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničičevu* (Gojsilav). „Goyslav“ (u latinskom spomeniku). Doc. hist. rač. 62. (oko 1062). Gojslav. Krusić. Mon. serb. 39. (1253). Gojslav. Deč. hris. 6. 8 i još na mnogo mjesta. Čefalija Gojslav. Mon. serb. 207. (1387). Gojslavu grad Tribin zapade. Nadod. 173.

GOJSLAVIĆ, *m. prezime vlasteoske porodice dubrovačke*. — *piše se i* Gojslavlić. — *xiii vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gojslavlić i Gojslavlić). Andreja Gojslavlić. Mon. serb. 40. (1253). Piro Gojslavlić. 56. (1289). Piro Gojslavlić. 55. (1289).

GOJSLAVLIĆ, *m. vidi* Gojslavlić.

GOJSTVO, *n. vidi* gojnost. — *U Stuličevu rječniku (uz gojnost), a u naše vrijeme u Šulekovu*: „pflegung“.

GOJŠA, *m. ime muško*. — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* 3, 577. Gojša. Deč. hris. 36. 89. Glasn. 15, 298. (1348?).

GOJŠIĆ, *m. prezime po ocu Gojši*. — *xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Gojšić). Rajko Gojšić. Deč. hris. 36. Ivaniša Gojšića. Mon. serb. 367. (1432).

GOJŠIN, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Gojšin. Deč. hris. 47. 99.

GOJŠO, *m. vidi* Gojša. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Pristal Gojšo i Gojsilav. J. Kavašin 246b.

GOJŠTINA, *f. u jednoga pisca xv vijeka (čakavski gojščina) kao da znači: uživanje (pasivno prema gojehe)*. U svakih gojščinah život provojahu. M. Marulić 112.

GOJTA, *f. u zagoneci*. Tavno peva u tavnoj kleti, ver veze, tanku gojtu plete. odgonetaj: pčela. Nar. zag. nov. 187. — *isporedi* 2. gojtan.

1. GOJTAN, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka*. Gojtani. Deč. hris. 53.

2. GOJTAN, *m. vidi* 1. gajtan. — *Od xv do xvii vijeka*. I gojtane pustil kičone biserom. M. Marulić 14. Dokli ih (prame) savila gojtanom. Š. Menčetić 89. Vidih joj vrh vrata gojtan čista zlata. G. Držić 387. Nit' biser nizahu vrh zlatijeh gojtana. M. Vetranić 1, 10. Pak na gojtan krunu navij, spusti k meni da miriše. Đ. Baraković, vil. 228. Gojtan (ga) kako svila za pojas povije. I. T. Mrnavić, osm. 32.

GOJTANIĆ, *m. prezime po ocu Gojtanu*. — *xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gojtanić). Prlvčencu Gojtaniću. Spom. sr. 1, 137. (1417).

GOJŪŠAN, *gōjŭšna, adj. dem. go*. — *U naše vrijeme u Lici*. Gojŭšan, slabo ili nikako odjeven. „Jesi li vidio? kako su mu djeca gojŭšna!“ i djevojci siromašnijeh roditelja reku: „Vrijedna je i pametna je, ali je gojŭšna“. J. Bogdanović.

GOKČANICA, *f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović 131.

GOKČANIČKI, *adj. koji pripada Gokčanići*. Gokčanička (opština). K. Jovanović 131.

GOKIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Manojlo Gokić iz Aleksinca. M. Đ. Miličević, serb. 728.

GOKŠINCI, *m. pl.* u *Daničićevu rječniku*: 'Gokšinci', među selima koja je 1379 carica 'Jevdokija' dala Hilandaru s crkvom arhijevskom bilo je selo 'Gokšinci' (Mon. serb. 191). 1, 216.

1. GÖL, *adj.* *vidi* go.

2. GOL, *f.* *vidi* golotina. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka*. Glada i goli uztrpjenjo. J. Kavašin 362^a.

3. GÖL, *vidi* 3. god. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Što gol bude smoka i drugoga toka'. u Dobroselu. M. Medić.

GOLA, *f.* a) *ime žensko*. — *u naše vrijeme u Crnoj Gori*. Od Gole devojke, u Morači. S. Milutinović, pjev. crn. 130^a. — b) *ime kozi*. F. Kurelac, dom. živ. 38. — c) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji kopriwničkoj*. Pregled. 72.

GÖLÂ BÂRA, *f.* bara u Srbiji u okrugu valjevskom. M. Đ. Miličević, srb. 363.

GÖLÂ BRDA, *n. pl.* *ime mjesta*. a) *mjesto u Kosovu*. — *pomiñe se XIV vijeka*. — *u Daničićevu rječniku*: 'Gola Brda', selu je Slovinu išla međa, 'do puti koji grede oty Golihh Brdâ' (Mon. serb. 123 god. 1336—1347). 1, 216. — b) *selo u Popovu u Hercegovini*. Schem. ragus. 1876. 60.

GÖLAC, gólca (góca?), *m.* *uprav onaj koji je go, ali dobiva osobita značenja*. — *Sa značenjem kod a može biti i praslavenska riječ, isporodi češ. holec*.

a. impubes, djetić, mladićak što još nije brucio. isporodi go, 1, c, c). — *Po sjevero-zapadnijem krajevima (u hrvatskom primorju*. F. Afrić; *po kvarnerskijem otocima*. I. Milčetić), a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski golec, golica, 'impubes').

b. *mlad ptic bez perja*. — *U Belinu rječniku*: 'avicula deplumis'. 753^a.

c. *ime pijetlu*. F. Kurelac, dom. živ. 53.

d. *malí vrnut, mala skuša, isporodi golčić*. — *U Bjelostjencevu rječniku* (kajkavski) golec, riba, 'piscis scombrus (štamarskom griješkom scambrus) parvus'.

e. *neka bubica*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Achenium Leach. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 124. 180.

f. *prezime*. — *XVI vijeka*. Ivaniš Golac. Mon. croat. 253. (1552). i u *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

g. *plod s luskom, s korom*. — *U Šulekovu rječniku*: 'schalf Frucht' ('caryopsis').

h. *ime dvjema selima u Istri*. M. Sabjar 506.

GOLAČ, *m.* *vrh u Srbiji u kneževačkom okrugu*. Glasn. 19, 298.

GOLAČA, *f.* *vrsta breskve*. — *U Žumberku*. B. Šulek, im. 93.

GÖLÂČ, góláča, *m.* *uprav onaj koji je go, ali dolazi samo s osobitijem značenjima*. — *Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima osim nom. i acc. sing. i voc. göläču, göläči*.

a. *vidi goli sin kod sin*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Goli sine, buľubaša Zeko! ded' ustani i golaće kreni. Nar. pjes. vuk. 4, 250. Zeko uze po naj manje društva, po naj manje tri-deset golaća. 4, 282.

b. *goli puž, vidí go, 1, c, b)*. — *U pisaca našega vremena*. Golači, mekušci bez ikakve luštura. J. Pančić, zool. 283. Golač, Limax agrestis L. K. Crnogorac, zool. 186.

c. *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Vinograd u Golaču. Sr. nov. 1869. 126.

GOLAČI, *m. pl.* *selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle*. Statist. bosn. 138.

GÖLÂ GLÁVA, *f.* *selo u Srbiji u okrugu valjevskom*. K. Jovanović 101.

GÖLÂ GLÁVICA, *f.* *ime mjesta*. a) *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 256. — b) *brdo u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Glasn. 43, 314.

GÖLÂ GÖRICA, *f.* *mjesto u Istri*. — *XIII vijeka*. Mon. croat. 3. 8. 9. 13. (1275).

GOLAJA, *f.* *mjesto u Srbiji u okrugu crno-riječkom*. Livada u Golaji. Sr. nov. 1863. 556. Zabran na Golaji. 1875. 48.

GOLAK, *m.* *ime mjesta u Srbiji*. a) *planinski greben u okrugu topličkom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 342. 464. — b) *mjesto na granici aleksinačkoga okruga*. M. Đ. Miličević, srb. 776.

GOLAN, golna, *adj.* a) *go uopće*. — *u jednoga pisca Dubrovčanina XVIII vijeka*. Vrz' mi odjeću, nek prikrijem tijelo golno moje tužno i nevoľno. N. Marči 95. — b) *mlad; isporodi golac, a.* — *u hrvatskom primorju*. F. Afrić.

GOLAR, *m.* patina, plitka zdjela, plitica. — *Riječ tuđa (novogrč. γαλαργόρ, sud za miješko? srlat. callarium, vas majus ex aere caldario seu fusili confectum. Ducange?)*. — *Od xv do XVIII vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (golar, plitica, zdila plitka 'patina, lanx, catinus, paropsis'), *u Belinu* ('baccino o baccile', 'pollubrum' 124^a), *u Stuličevu* ('patina, lanx, catinum'). Hoću da mi prem sada daš glavu Jivana krstiteľa na golaru. Bernardin 159. mar. 6, 25. U ruci nosi na jednoj plitici ili golaru oči svojo. B. Kašić, per. 199. Golar, tanur. I. Bandulavić 299. Bi 'oj dana na golaru glava Ivana. I. Ivanišević 151. Srebrni golari i plitnice. J. Kavašin 22^b.

GOLARČAC, golarčca, *m. dem.* golar. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GOLARČIĆ, *m. dem.* golar. — *U Stuličevu rječniku*. — *slabo pouzđano*.

GOLARIĆ, *m. dem.* golar. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GOLAŠ, *m.* *brijeg na granici Srbije i Bugarske*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 165.

GOLAŠIĆI, *m. pl.* *mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom*. Livada u Golašićima. Sr. nov. 1866. 272.

GOLAŠIJA, *m.* *prezime*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Knigonošu Golašiju Đura. Pjev. crn. 202^a. — *isti se čovjek na drugom mjestu zove Golašin*. Uvatio Golašina Đura. 202^a.

GOLAŠIN, *m.* *vidi* Golašija.

GÖLCÂT (göcât), *adj.* *augm. (ne dem., kako je mislio Daničić, vidí glasn. 12, 488) go; upotrebljava se samo uz go za veću silu*. — *isporodi golicat, golcit*. — *Akc. je biľežen po Vukovu rječniku; drukčije je u Dubrovniku*: gölcât. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (go golcat, 'nudissimus, penitus nudus') i *u Vukovu* ('in der redensart': go golcat, 'fadennackt, mutternackt', 'plane nudus'). Da tako rećem, gola golcata. A. Kanižlić, uzr. 62. Čovik hodaše go gocat. E. Pavić, ogl. 518. Izvukoše onoga iz posteľe gola golcata. Đ. Rapić 265.

GÖLCÎT, *adj.* *vidi* golcat. — *U naše vrijeme*. Go (nag) kao od majke rođen. (Mjesto 'nag' govori se i 'golcit'). Nar. posl. vuk. 43. Neki (grozdovi) ostajahu goli golciti prema suncu. M. Đ. Miličević, zim. već. 334.

GOLČA, *f.* *brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Glasn. 19, 297.

GOLČANSKI, *adj. koji pripada Golcu (?)*, *vidi* golac, h. — *xiii vijeka*. Županu Golčanskomu. Mon. croat. 20. (1275).

GOLČIĆ, *m. mali vrnut, mala skuša*. — *isporedi* golac, d. — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju*. Golčić, scombretto'. na Rijeci. F. Pičepić. Golčić, mañi od lokara (tal. scombro) ali iste vrsti. Svuda se uz hrvatsko more čuje. — Golčić, (young) Scomber scomber L. G. L. Faber 197.

GOLČINA, *m. mladić, uprav augm. golac, a*. — *U Istri* (K. Kulišić) i *po kvarnerskijem otocima* (I. Milčetić).

GÓLE, *m. hyp. golub. Gole gukće. u Dobroslu*. M. Medić.

GÓLEČ, *Golčča, m. vidi Goleš, a*. — *U narodnjem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku* (u pjesmi, nekaka planina). Na Goleču visokoj planini. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Te poglednu niz Goleč-planinu. 2, 279.

GOLEČ, *m. tal. collegio, zavod*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. I dan današnji se govore (muse na način grčki) u crkvi grčkoj svetoga Atanazija u Rimu, gdi je i goleč, u komu stoje učeći nauk i mudrosti sinovi grčki. K. Pejkić 65.

GOLEDA, *f. drveni sud za vodu, isporodi golica, b*. — *Radi postanja isporodi golar*. — *U naše vrijeme u Istri*. Popala je mlada goledu, potekla je po vodu. Nar. pjes. istr. 2, 148.

GOLĚ GLÁVICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom*. Niva na Golim Glavicama. Sr. nov. 1875. 805.

GÓLEM, *goléma, adj. vastus, magnus, velik, uprav s većom silom značenja, ali se upotrebljava i za svako značenje što je kod velik*. — *Akc. kako je u genetivu taki je u ostalijem nominalnijem oblicima, osim nom. sing. m. i akuzativa sing. m. kad je jednak nominativu; u složenijem je oblicima onaki kako je u nominalnom nom. sing. m. (golémf, golémā itd.)* — *-e- stoji mješte negdašnjega ē od početka xvi vijeka; stariji su primjeri s ē (koji su s e nijesu pouzdani), a jedan po zapadnom govoru s i; od xvi vijeka e stoji u sva tri govora (ali vidi i golijeman)*. — *Rječ je praslavenska, isporodi stslav. golémъ, češ. holémý*. — *Korijen je gol po svoj prilici isti što u lit. galėti, moći*. — *Između rječnika u Vrančičevu (magnus; vastus), u Bjelostjenčevu, u Voltižinu, u Stuličevu (grandis, magnus; adv. golémo, multum, valde, nimis), u Vukovu: gross, magnus (komp. kaže se veći), cf. veliki; u Daničičevu (golémъ)*. — *Komparativa (dajbudi u naše vrijeme) nema, vidi u Vukovu rječniku*.

a. adj. a) uopće. Ssudi zlati i srebrni i inaa mala i goléma. Mon. serb. 15. (1302—1321). Byvišej rati goléměj. 100. (1330). Što su zaloge založené koga lubo mala i goléma i(z) zemjé carsstva mi. 148. (1349). Vlastele mali i golemi. 152. (1351, ali po prijepisu u naše vrijeme napravljenu). Niva golémoga stratopedarha. Glasn. 13, 375. (1347—1356). Da je védomo vsakomu malomu i golémomu... Da svéto ne reče da smo nehamni Dubrovniku uz golému ljubsva. Mon. serb. 242. (1399). Što je tamo niht imanja malo i golémo. Spom. sr. 1, 43. (1402). Vb ime velikoga Savaota, golémoga gospodina našega. Mon. serb. 257. (1405 u poznijem prijepisu). Da je va svidinje vsakomu malomu i golimomu. 313. (1421). Jedna romenča golema, druga mala (u istom spomeniku često je pisano e mj. ē). 407. (1441). Kako mi bi zapovédti odt golemago cara. 515. (1472 u poznijem prijepisu). Da skažu sve

maloo i golemo. 546. (1501). Pride s vojskom golemom. Dukljanin 35. Sreće vam golem stog. M. Vetranić 2, 306. Golemo ti vince ono u gospođe bješe! M. Držić 295. Djevojka uzraste, u njoj se učini golema vladika. 335. Kad ga pohvalim, da je u nem golem junak. 364. Golema štita! dje ga se si dobio? 374. Ovom golemom odlukom. B. Kašić, fran. 20. Postavši golem car. B. Krnarutić, vaz. 15. Saul bijaše čok golem i naj viši od puoka. M. Radnić 545^a. Stoje u golemoj brizi. S. Margitić, fal. 9. Bi obran za apoštola zaradi goleme svetiue. 11. Dakle ako golemi mislimo biti u slavi vičnoj, ljubimo Isukrsta. 37. Budući dakle toliko golema kod Boga svemogućega. 50. Bažilisko je čoviku golem neprijatelj. 149. Ovo je golema slipoča. 215. Zakon Isukrstov u svemu je golem. ispov. 11. Na jedno drvo golemo. 9. Zaradi goleme ljubavi ne znaš kakov sam. 64. I proljeva goleme suze svrhu onijeh goli kosti. 109. Tko si, golem naš zlo-tvore? 196. Da bi u koje golemo zlo upao. I. Grličić 41. Golema bi blagost nikih svetih. J. Banovac, pred. 26. Vitar jaki golemo oblake prinoseći. F. Lastrić, test. 221^a. I učini se kiša golema. 247^a. Čovik niki učini večeru golemu. od' 235. Niti se gleda jeli stvar golema ili malašna. ned. 115. Ako kakve mu drago ugovore teške i goleme učine. 133. Plaća vaša golema je na nebesi. 343. Dobročinstvo golemo i visoko. 379. Ne promiňujući ništa brez golema razloga. A. Kanižlić, kam. 187. Radi goleme i osobite zloće. 466. Uslobodi se tako golemu laž izniti. 805. Gospodin Bog toliko golemu želju od ljubavi imade. uzr. 34. Iz zatvora na trgovišto golemoga lava pustiše. utoč. 190. Prikazuje mi jednu golemu otvorenu knigu. bogoljubn. 29. Onim koji se često ispovijadaju nije potribna tolika golema pomña. 115. Jer nijedna druga premda golema i žestoka žalost. 117. On ugleda mrtve, malo i golemo, dohodoće prid Boga. E. Pavić, ogl. 689. Boje je golem prijatelj neg gotova jasptra. (Z). Poslov. danić. 8. Já pop, já djak, samo da je golem junak. (Z). 36. U golemu vinu tvrda istina. (Z). 140. Ne gubi sova slave rad goleme svoje glave. V. Došen 34^b. Ja plaćam tvomu otcu od svega moga mala i golema. M. A. Relković, sabr. 57. Privridujući golemu zapovid crkvenu. Ant. Kadčić 43. Mili Bože, čuda golemoga! Nar. pjes. vuk. 1, 24. Od roda sam od golema, te sam tako lep. 1, 59. Bela marama, briga golema. 1, 73. Krajcara je malen darak, al' golema zadužbina. 1, 138. Kakva ti je golema nevoja? 1, 274. Ljubio b' te, ali si malena. — Ljub' me, dragi, biću i golema. 1, 378. Oni su se iz malena gledali, iz malena do golema djeteta. 1, 401. Oj na delu na golemu bob se zeleni. 1, 496. Bog zna, jesi u golemu jadu. 1, 509. Mi dvorismo cara od malena, od malena pake do golema. 2, 158. Bojimo se goleme sramote. 2, 332. Ni tu nije golema zuluma. 2, 389. Golemo je vesele činio. 2, 643. Al' ti žališ golemoga blaga? 3, 7. Učini se golema sirota. 3, 25. Onde bjehu dva bega golema. 3, 55. I posjede koña golemoga. 3, 353. Od kakvoga golema junaka. 4, 51. Čeraju ni golema plijena. 4, 111. Pa golemu pokupiše vojsku. 4, 337. Ovo kniga od golema vraga. Nar. pjes. petr. 2, 275. Jedna, brate, ruva gospodskoga, druga, brate, roda golemoga. Nar. pjes. vil. 1866. 711. De nema malenog nema ni golemog (djeteta). Nar. posl. vuk. 75. — *b*) golémo, *n. mnogo (vidi i u Stuličevu rječniku)*. Kako bi uzeti toliko golemo svadnje. M. Radnić 246^a. Biraj ga (harač) s golemo dućanah. Pjev. crn. 47^b. Hej emšerija!

imam golemo para, sve u sitno. Nar. prip. vrč. 143. Tu treba hitrine golemo i golemo muke. S. Lubiša, prip. 95.

b. *adv.* golemo, mnogo, vrlo, jako. Goti, ljudi tvrđi i golemo luti. Dukljanin 2. Golemo mlatom udirući. I. Đorđić, ben. 187. Počasti ga David i golemo napoji. And. Kažić, kor. 197. Golemo se junak zamislio. Nar. pjes. petr. 3, 203.

GOLEMÂ, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u Golemoj. Sr. nov. 1872. 256.

GOLEMAC, *m.* ime nekakvu mjestu. — *Prije našega vremena.* Golemac. S. Novaković, pom. 130.

GOLEMA GLAMA, *f.* vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom (vidi 1. glama). M. Đ. Miličević, srb. 830.

GOLEMÂ GLÁVA, *f.* vis na granici Srbije i Bugarske. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 186.

GOLEMÂ JÀRUGA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Golemu Jarugu. Sr. nov. 1867. 231.

GOLEMÂ LÌVADA, *f.* granična straža u Srbiji u okrugu vranškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 272.

GOLEMAN, *golemna, adj.* vidi golem i golijeman. — *xvi i xvii vijeka u pisaca čakavaca.* — *Komp.* golemniji (u prvom primjeru). Skoro č' ostat udovicom, i opet se č' skoro udati, i Bog će ti sreću dati golemniju ner divicom. M. Pelegrinović 173. Pod osinom plemenita, izvrstita i golemna gospodina. M. Gazarović v. Ubiše ditića mnogo golemnoga. I. T. Mrnavić, osm. 42. Nauci derviški gdi golemni najdoh. 142. Jednu golemnu stvar Turkom oteše. B. Krnarutić 19. Golemnii vitezi. I. Zanotti, skaz. 20.

GOLEMÂ RIJÊKA, *f.* ime vodama u Srbiji. Ispod Sukovskog Mosta ova Caribrodskaa Reka prima s leva Jermu (Golemu Reku) koja izvire na Bukovoj Glavi, povrh sela Vlasine i koja teče kroza Znepođe i Trn. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 7. Ove dve vode (izvori rijeke Veternice) sastanu se više Golemog Sela, i odatle se zovu 'Golema Reka'. 9. Devica ili Golema Reka koja izvire u planini Devici, ... prelazi u Tursku, pa se posle uliva u Moravu pod imenom 'Toponica' (vidi djevica, h)). srb. 828.

GOLEMÊ BÛKVE, *f. pl.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Golemim Bukvama. Sr. nov. 1875. 657.

GOLEMÊ NÌVE, *f. pl.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Goleme Nive. Sr. nov. 1874. 442.

GOLEMÎ BRÌJEG, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Vinograd u Golemom Bregu. Sr. nov. 1867. 630.

GOLEMÎ KÂMÊN, *m.* vrh na Suhoj Planini u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 169.

GOLEMÎ KLÀDENAC, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u Golemi Kladenac. Sr. nov. 1866. 355.

GOLEMÎ MÔST, *m.* mjesto u Pirotu u Srbiji. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 226.

GOLEMÎNA, *f.* osobina onoga što je golemo, vidi veličina. — *xviii vijeka.* Goleminu kto može skazati, niti može preći ni kraja viditi. Glasn. 31, 305. (1704). Tolika je golēmīna i visina. 306.

GOLEMÎ VŘH, *m.* vis u Srbiji u okrugu aleksi-načkom. M. Đ. Miličević, srb. 776.

GOLEMLAHAN, *gõlem|ahna, adj. dem.* golem. — *Samo u Stuličevu rječniku (golem|ahan) gdje ima i golem|ašan (golem|jašan) s istim značenem.*

GOLEMLAŠAN, *gõlem|ašna, adj.* vidi golem|ahan.

GOLEMÔ BÂRJE, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u Golemo Barje. Sr. nov. 1866. 355.

GOLEMÔ BRÂNÎŠTE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Golemo Branište. Sr. nov. 1866. 355.

GOLEMÔ BÛČJE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Golemo Bučje. Sr. nov. 1866. 355.

GOLEMÔ CÊRJE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Golemom Cerju. Sr. nov. 1870. 37.

GOLEMÔ SÊLO, *n.* selo u Srbiji u okrugu vranškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 308.

GOLEMÔSTASAN, *gõlemôstasna, adj.* golema stasa. — *Samo u Stuličevu rječniku (v. veliko-stasan).*

GOLEMOVIĆ, *m.* prezime. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničevu (Golemović).* 1468 umrô u Ježevu konj Sereza Olivera Golemovića. Okáz. pam. šaf. 81. Pa do nega Golemović-Đuru. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

GOLEŇICA, *vidi* gojenica.

GOLENIĆ, *m.* pustara u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj. Pregled. 111.

GOLENITI SE, *golenim se, impf.* biti go. na Rijeci. F. Pilepić.

GOLÊ PLÀNINE, *f. pl.* brda u Srbiji u okrugu požarevačkom. Glasn. 43, 264.

GOLER, *m.* samo u Bjelostjenčevu rječniku (goler, kolarin 'collare') i u Jambrešićevu ('collare'). — *Riječ romanska.*

GOLESAC, *m.* neka biljka, *Lychnis dioica* L. (M. Vodopić). Golesac veli, *Lychnis dioica* L. (Visiani). B. Šulek, im. 93. — *ispoređi* golesak.

GOLESAC, *m.* vidi golesac. Golesak (Petter), v. golesac. Golesak veli, 1. *Melandrium pratense* Roehl; 2. *Lychnis dioica* β L. (Visiani). B. Šulek, im. 93.

GOLEŠ, *golêša, m.* ime mjestima. — *Akc.* kaki je u *gen.* taki je u *ostaliem oblicima, osim nom. i acc. sing., i voc.* Gõlešu. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (u pjesmi, nekaka planina).* a) planina u Kosovu. u *narodnijem pjesmama našega vremena.* Dokle dođe u Prizrena grada; ali care vojsku podigao i pošao niz vodu Bistricu, sustiže ga bane Milutine na onome Golešu planini. Nar. pjes. vuk. 2, 170. u *drugijem se pjesmama zove* Goleč (koje vidi). — b) u *narodnijem pjesmama našega vremena nekakva planina, kao da je u Ugarskoj.* Hajde, vranče, na vodu Trutinu; kad izideš u poľo Mozevo, živo predi u Goleš planinu, pričekaj me malo u Golešu. Nar. pjes. vuk. 601. — c) Goleš-planina, vrh na Suhoj Planini u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 169. — d) granična straža u Srbiji u okrugu vranškom. Goleš (preslap). M. Đ. Miličević, kraj. srb. 271. — e) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 172.

GOLEŠAK, *m.* *Lychnis coeli rosa* L., neka biljka, *ispoređi* golesak i golesac. — *U Šulekovu imeniku.* Golesak, golišak, rus. голышъ (*Salvia nutans*), češ. holoušek (*Gymnogramma*), *Lychnis coeli rosa* L. (Vukasović). 93.

GOLEŠE, f. pl. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu gradiškom. Razdijel. kr. 12.

GOLEŠI, m. pl. ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu bašniškom. Statist. bosn. 72. — b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slavonskom. Razdijel. kr. 10. — c) mjesto u Hercegovini. — prije našega vremena. Goleši (Hercegovina). Š. Novaković, pom. 130.

GOLEŠIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 261.

GOLEŠNICA, f. ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu travniškom. Statist. bosn. 212. — b) selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 94.

GOLEŠNIČKI, adj. koji pripada Golešnici. Golešnička (karaula). M. Đ. Miličević, srb. 725.

1. GÖLÉT, f. mjesto golo (vidi go, 1, c, i)), osobito na gori. — Akc. se mijenja u loc. sing. goléti, u gen. pl. goléti, u dat., instr., loc. pl. golétima. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu (rupes' 635^a; terra nuda' 729^b), u Stuličevu (luogo de' sassi nudi e alpestri' „saxosus", subst.), u Vukovu (kahle gebirgsgegend' „mons arboribus destitutus"). Sred pustošne sej goleti. G. Palmotić 1, 17. Puste sred goleti gladne kune štaju se. I. Đorđić, uzd. 185. (Šuma) bila bi golet i pustoš. V. Bogišić, zbor. 400. — U jednom primjeru XVIII vijeka može biti da je pisac mislio na goloću, golotinu: Strah i golet, glad i zima. I. Đorđić, uzd. 4.

2. GOLET, f. golijen. — U Stuličevu rječniku: „tibia" s dodatkom da dolazi u Palmotića (?). — nepouzđano.

GÖLÉTAN, gölétna, adj. go (vidi go, 1, c, i)), kao golet. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: „kahl (ohne bäume)" „calvus". Na visokom brdu goletnome. Nar. pjes. vuk. 4, 171. Ni trna ni grma. (Kad se hoće za kakvu zemlju da kaže da je goletna). Nar. posl. vuk. 224. Po ravni, osobito po goletnijem mjestima vrlo su kuće rdave. Vuk, živ. 248. — I u imenu nekoga mjesta: Goletna poljana, u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu. Glasn. 19, 136.

GÖLJ BRJEG, m. ime mjesta. a) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. (kajkavski) Golibreg. Pregled. 21. — b) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom u vračarskom srezu. Glasn. 19, 136. — c) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Vinograd u Golom Bregu. Sr. nov. 1873. 479.

1. GÖLICA, f. nešto golo ženskoga roda, ali samo s osobitim značenjima. — Akc. se mijenja u gen. pl. göliča.

a. djevojka, vidi golac, a. — Po sjeverozapadnijem krajevima (F. Afrić, I. Milčetić), a između rječnika u Bjelostjencevu (vidi kod golac).

b. golo žensko dijete (u šali, isporedi 2. göličina). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

c. Ammopileurops lacteus Bp., neka riba. — U Spljetu. Đ. Kolombatović, pesc. 20. G. L. Faber 217.

d. vrsta pšenice, u koje na klasu nema osja. — U naše vrijeme i u Stuličevu rječniku (frumentum spicis muticis). Golica, Triticum liberrimum L. (Težaski poučitelj, Stulli), kolbenwoizen. B. Šulek, im. 93.

e. vrsta kruške, breskve, kajsije glatke kožice. — U Šulekovu imeniku. Golica, suvrst kruško glatko kožice (Sabjar); suvrst glatke breskve (u Zagrebu); suvrst kajsije (u Zagorju). 93.

f. gola zemlja. — U jednoga pisca našega vremena. Na humku golice zemlje. M. Pavlinović, razl. spis. 65.

g. papir goli nonapisani. J. Grupković.

2. GOLICA, f. lađica, uprav pañ izduben. — U srezu ili s tal. galea, galkja, ili s tal. goletta, poveća lađa s jednom katarkom. — U rječnicima: u Mikajinu (golica, plav „sanolo, gondolina" „linter"), u Belinu („barca, tutta d'un pezzo, di tronco scavato" „monoxilus linter" 129^b), u Voltigijinu („barchetta, d'un tronco solo scavato" „schifflein, trog"), u Stuličevu („gondolina, barca tutta d'un pezzo di tronco scavata" „linter").

3. GOLICA, f. maloni kablič, kojijem se crpe voda i iz kojega se pije. držak mu je duga duša od ostalih. na Rijeci. F. Pilepić. — Ako nije ista riječ što 2. golica, biće srodno s golar.

GOLICANE, n. djelo kojijem se golica. — U Vukovu rječniku.

GOLICAT, adj. vidi golcat. — Na Lastovu. P. Budmani.

GOLICATI, golicām, impf. vidi galicati. — U Vukovu rječniku. — U jednoj je zagonci praes. göličem: Ujac ujuu göliča, ona mu se kikoće. odgonetljaj: vrata i žujica. Nar. zag. nov. 23.

GOLICE, f. pl. ime mjesta. a) karaula u Srbiji u okrugu čačanskom. M. Đ. Miličević, srb. 724. — b) mjesto u Staroj Srbiji. Rat. 94. 95.

GOLICNUTI, gölicnēm, pf. golicati. — U naše vrijeme. Ja bih pored mrtva naj slađe zaspao: barem znam da me ne bi ni golicnuo. M. Đ. Miličević, let. već. 304.

GOLIČ, m. u Daničičevu rječniku: „Golič", selo u Gorskoj Župi koje je kralj Stefan Prvo-vjenčani dao Žiči (Mon. serb. 12 god. 1222—1228). 1, 216.

GOLIČEVIĆ, m. prezime. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Priskočila dva Goličevića. Ogled. sr. 245.

1. GOLIČINA, f. vidi 1. golica, a. u Istri. K. Kulišić. po kvartnerskijem otocima. I. Milčetić.

2. GOLIČINA, f. kao augm. go ili golica, kaže se u šali golu djetetu. „Što činiš, göličino? što ne ležeš?" u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GOLIČKO, n. ime mjestu. — Prije našega vremena. Goličko. Š. Novaković, pom. 130.

GÖLİČ, göliča, m. uprav onaj koji je go (isporedi golac), ali dolazi s osobitim značenjima. — Akc. kaki je u gen. tuki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. göliču, göliči; s nekim značenjima ima drugi akcenat. — Po nastavku ič vidi se da je diminutiv.

a. go čorjek, kaže se s preziranjem o siromahu (vidi go, 1, b). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (golić, gojo „der nackte", „nudus"). Udri piće na göliča! Nar. posl. vuk. 328. No bojte se što vama kojekakvi göliči prijeto. Golubica. 5, 135. (1805). Da nije nas sto göliča, po tobi, čestiti pašo, i po barskoj državi, Spić bi Pastrovići jedno jutro do ručka spržili. S. Lu-biša, prip. 167.

b. čorjek bez brade, o djetiću (vidi golac, a) i o odraslom čorjeku (vidi čoso). — Od XVI vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (griješkom gölič i gölić „imberbe", „unbärtig"). Tko bi nas vidio oba dva göliche ovako bez brade, ruco bi: djeca su. M. Držić 405.

c. Gölič i Gölič, prezime. — Od XVI vijeka. Sudac Gölič. Mon. croat. 6. (1325). Mijailo Gölič. Rat. 107.

d. *vidi* golac, b, i goliš. — *U Stulićevu rječniku* (v. goliš), i u *Šulekovu*: „nackter vogel; nestling“.

e. *vidi* golac, b. — *U Belinu rječniku*: „lumaca senza guscio“ limac 445^b.

f. golić, vrst rana gola bajanca u Dalmaciji. B. Šulek, im. 484.

g. Golić, blizu Bruvna vrh, u nemu vele da ima mnogo zakopana blaga, a za cijelo su neki u prvoj polovini ovoga vijeka ulazili u taj vrh, da odnesu blago. M. Medić.

GOLIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu Doče Tuzle. Statist. bosn. 160.

GOLIČIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Andrija Goličić. Rat. 177.

GOLIDA, f. maleni drveni sud u koji se ovce mužu, ili se iz nega pije. — *U hrvatskom primorju*. F. Afrić. — *Radi postaja vidi* golar.

GOLIDICA, f. dem. golida. — *U hrvatskom primorju*. F. Afrić.

GOLIDIJEL, m. mjesto u Srbiji u okrugu crno-rječkom. Niva u Golidelu. Sr. nov. 1872. 395.

GOLIHOVO, n. u *Daničićevu rječniku*: meda je „Klučevišteni“ išla putem koji grode uz Golihovo pravo u Bačane (Glasn. 15, 285 god. 1348?). 3, 577.

GOLI HUMI, m. pl. u *Daničićevu rječniku*: „Golii Hlumi“, zabjel selu Briježima (Glasn. 298 god. 1848?). 3, 577.

1. GOLIJA, f. *vidi* 1. galija. — *Od prvijeh vremena do xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (galja, triremis). V. vryzhyt golijah. Domentijanb 181. Goliju poslasmu u Stari (?) Grads. Spom. sr. 1, 88. (1402). Nismo na vašu potrebu poštođili i golije i brigentine naše. 1, 113. (1412). Otrinu golije po moru. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Jer se bez posluha ni u istoj goliji živjeti ne može. B. Gradić, djev. 130. Vsaka golija velika biše, šest sat ljudi vlisti va nu mo-gaše. Aleks. jag. star. 3, 246.

2. GOLIJA, f. ime planinama. — *Postaje po svoj prilici od go* (isporedi i 3. golija). — *Iz među rječnika u Vukovu* (1. planina u Srbiji. 2. planina u Hercegovini) i u *Daničićevu* (planina u Hercegovini). a) planina u Hercegovini. Izgiboše Srbiji na Goliju 1688. Okáz. pam. šaf. 87. Ja sam čula de govore ljudi o Gatačkom polju širokome, oko neg' su velike planine: jedno Ravno, a drugo Čemerno, a treće je Golija planina. Nar. pjes. vuk. 3, 474. Pod Goliju u Dugu krvavu. 4, 881. — b) planina u Srbiji u okrugu užičkom. Golija, planina, 7 sata na jugoistok od Ivañice. M. Đ. Milićević, srb. 607. Zemlja u Goliji. Sr. nov. 1873. 1003.

3. GOLIJA, f. u jednoga pisca našega vremena kao da znači mjesto ravno i golo. Na noge se! buljugaša viknu, nije nama ovdje dočekaña, da spanemo na goliju ravnú, gdje se vidi koliko je Vlaha. Osvetn. 2, 57. Nije rodne zemlje za oraña, nit' tratine za izpašu blagu, i naše je po golijam blago. 5, 23.

4. GOLIJA, m. *vidi* Golijat, tal. Golia. — *Od xvi vijeka*. David pridobitelj strašnoga Golije. A. Gučetić, roz. mar. 228. Imahu krvnika žiganta Goliju. Đ. Baraković, jar. 52. Da se bude David prikućio Goliji, bio bi umro. M. Radnić 907*. Ti, David, da slomiješ gorostasnoga Goliju? A. Kalić 488.

GOLJACI, m. pl. ime mjestu. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 180.

GOLIJAD, m. *vidi* Golijat. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Kad silna Golijada David je pridobio. Š. Menčetić 927.

GOLIJANIN, m. čovjek ispod Golije (*vidi* 2. Golija, a)). — pl. Goližani. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Ti pokupi mlade Golijane, da me pratiš kroz Dugu krvavu. Nar. pjes. vuk. 4, 385.

GOLIJAT, m. ime *Filisteju divu u svetom pismu*, jevr. Goliat, grč. Γολιάθ, lat. Goliath. — *isporedi* Golijađ, Golija. — *Upotrebljava se i kao div uopće*. — *Od xviii vijeka* (ali *vidi* i Golijatov), a između rječnika u Bjelostjenčevu (Goliatu) i u *Jambrešićevu* (gigas). Niti maño junaštvo učini David suprot onoj strašnoj kuli živoj, velim, suprot Golijatu. F. Lastrić, test. 20*. O! mnogog' ti Golijata babo s bisni nogu skinu. V. Došen 35^b—36*. Ják kod Golijat. Nar. prip. mikul. 108. I izide iz okola Filistejskoga jedan zatočnik po imenu Golijat iz Gata, visok šest lakata i ped. Đ. Daničić, Isam. 17, 4.

GOLIJATOV, adj. koji pripada Golijatu. — *Od xviii vijeka*. Od ruke Golijatove. B. Kasić, rit. 121.

GOLIJATSKĀ, adj. koji pripada Golijatu. — xviii vijeka. Svu je vojsku glavom naditio, valja da je roda goljatskoga. And. Kačić, razg. 232*.

GOLJEMAN, golijemna, adj. *vidi* golem. — *Riječ je stara, isporedi stslav. golēmъ. — ije- stoji po južnom govoru mj. negdašnjega è, koje se nije svagda* (*vidi* goleman) *promijenilo na e kod ovoga oblika*. — *Samo u narodnijem pjesmama našega vremena, i to uz blago u srednjem rodu*. — *Po govoru većine štokavaca mn može se i promijeniti na vn*. — *U Vukovu rječniku*: golijevno blago, golijemno blago „so viel als“ golemo, „gross“, „ingens“ s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima iz narodnjih pjesama: I pronose golijevno blago. — Al' t' je malo golijemna blaga? (Nar. pjes. vuk. 2, 181).

1. GOLIJEN, f. tibia, u čeladeta predña kost od koljena do gležña; ali opet može često značiti i: noga od koljena do gležña. — ije- stoji po južnom govoru mj. negdašnjega è; u istočnom govoru glasi gōlĕn, u zapadnom gōlĭn. — *Akc. se mijena u loc. sing. golijeni* (golĕni, golĭni), u gen. pl. golijĕni (golĕni, golĭni), u dat., instr., loc. pl. golijĕnima (golĕnima, golĭnima). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. golĕnъ, rus. голѣнь, čes. holeň, polj. gołeń*. — *Može biti da postaje od go* (vađa da po tome što sprijeda nije pokrivena mesom nego samom kožom). — *Gdje-gdje se nalazi i muškoga i srednjega roda* (*vidi* 2. golijen i golijeno); ovdje su i primjeri u kojima se ne može znati za rod. — *U naj starijem primjeru* (Bernardinovu) *čudnovat je oblik nominativa množ. goline kao da je nom. sing. golijena; premda stoji ne samo u prvom nego i u drugom i u trećem izdanju, biće stamparska pogreška; u istom su primjeru acc. i gen. pl. golini i golini*. — *Između rječnika u Vrančićevu* (golyen' ,erus'), u *Mikašinu* (golijen, gñat ,erus', ali *vidi* i kod 2. golijen), u *Belinu* (erus' 837*), u *Bjelostjenčevu* (golen, noga od kolena do gležña ,erus'), u *Jambrešićevu* (golen ,erus'), u *Volttigjinu* (gamba' ,fussbein'), u *Stulićevu* (erus'), u *Vukovu* (das schienbein' ,tibia'). Žudiji uzmo-liše Pilata, da bi jim se goline pribile... Naj prvomu stanovito pribiše golini i drugomu... Tada ne pribiše golini negovih. Bernardin 89. joann. 19, 81—88. Golini pribiše razbojnikom obim. M. Marulić 189. Učiniše nim prebiti go-

leni. Korizm. 97^b. Oteče mu desna golin. A. Kanižlić, bogoljubn. 440. Skrše onijem raspotenicim golijeni. S. Rosa 161^b. Začudio se prebijenoj golijeni! (Kaže se radi uroka kad se čok čemu začudi). Nar. posl. vuk. 87. Hoćeš dobro? Neću! Hoćeš zlo? Objeručki! — Sad sviraj u golijen. Nar. posl. stoj. 224. Oguli desnu nogu s golijeni do šesice. S. Ćubiša, prip. 91.

2. GOLIJEŃ, m. *vidi* 1. golijen. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu: moso od golijena, od gnata, sura' 113^a, i u Stulićevu s dodatkom da dolazi u Gundulića (?)*. Da prebiju noge i goline raspotim. B. Kašić, is. 71. Da bi se prebili golini njih. rit. 130. Nisu pribili njegove goline. I. Velikanović, uput. 1, 62.

GOLIJEŃAK, golijēnka, m. a) *dem.* 2. golijen. — *u Belinu rječniku* (crusculum' 337^b) i *u Stulićevu* (crusculum'). — b) *vidi* golijenka. — *u Voltigijinu rječniku* (gambiera, gambale, armatura di gamba', beinharnisch').

GOLIJEŃČAC, golijēnčca, m. *dem.* golijenak. — *u Stulićevu rječniku* (crusculum'). — *slabo pouzdano.*

GOLIJEŃČIĆ, m. *dem.* golijenak. — *Samo u Stulićevu rječniku* (crusculum').

GOLIJEŃČINA, f. *augm.* golijen. — *U Stulićevu rječniku* (ingens crus'). — *nepouzđano.*

GOLIJEŃKA, f. ocrea, oklop što brani golijen. — *U Belinu rječniku* (gambiera, gambale', tibiale' 357^b) i *u Stulićevu* (gambiera, armatura di gamba', tibiale').

GOLIJEŃO, n. *vidi* 1. golijen. — *U Belinu rječniku* (crus' 337^a), *u Voltigijinu* (kod golijen), *u Stulićevu*.

GOLIJEŃSKI, adj. koji pripada golijeni ili golijenima. — *Samo u Stulićevu rječniku* (ad crus spectans').

GOLIJEŠTICA, f. selo u Bosni blizu Osova. Goliješćica. Schem. bosn. 1864. 59.

GOLIJEŠKI, adj. koji pripada Goliji (*vidi* 2. Golija, a)). — *U narodnoj pjesmi našega vremena* (pisano Golinski). S. Golinskoga polja širokoga. Ogled. sr. 152.

GOLIJSKI, adj. koji pripada Goliji (*vidi* 2. Golija, b)). Oba se (dva izvora rijeke Morave) sastaju u jedno korito pod planinom Golijom, a odatle do pod selo Jasenovicu zovu se 'Goliska Reka'. M. Đ. Milićević, srb. 580.

GOLIK, m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 11.

GOLILO, n. *vidi* golotina. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Lazara ki bi u gladu i golilu s nemilošće bogatoga. J. Kavašin 518^a.

1. GOLINA, f. *vidi* golotina i goloća (ovo i radi akcenta). — *xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Stulićevu*. Čića koga trpiš tu golinu? F. Vrančić, živ. 105. Da naših otac golinu bilim ruhom odije. 22. U zimi, golini, u mukah i trudih. A. Georgiceo, nasl. 84. Lazar nosi ovi križ, to jest potrebe od glada, goline, uboštva i nemoći. I. Ančić, vrat. 186.

2. GOLINA, f. ime mjesta u Srbiji. a) *vis u kneževačkom okrugu*. Glasn. 19, 297. — b) *u okrugu smederevskom*. Livada u Golini. Sr. nov. 1878. 768.

GOLINCI, Golinaca, m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj. Pregled. 101.

1. GOLINA, f. *vidi* golotina. — *U dva pisca xvii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (nu-

ditas'). Kožice kozličeve obastri rukam njegovim i vrata goliinu obvi. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 16. Goliinu pokriti. A. Georgiceo, nasl. 354.

2. GOLINA, f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12.

GOLINEVO, n. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 204.

GOLIŃ OGLAVAK, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Golom Oglavku. Sr. nov. 1875. 799.

GOLIŠ, goliša, m. uprav onaj koji je go, ali dolazi s osobitijem značenjima. — *Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. golišu, goliši.*

a. *uopće koji je bez dlaka (o čeljadetu i o životini?)*. — *U Belinu rječniku*: 'spelato, senza peli' 'glaber' 697^a.

b. *mladić još bez brade*. — *U jednoga pisca xvii vijeka i u Belinu rječniku*: 'chi ancora non ha barba' 'imberbis' 128^b. Pokle konušnice goliš mlad ostavih. I. T. Mrnavić, osm. 142.

c. *vidi* golić, a. — *Od xviii vijeka*. A u grad zlotvor ki obsijeda, znan bi goliš, zapovijeda. J. Kavašin 66^b. To su ti sve goliši, dopuzi. M. Pavlinović, razl. spis. 310. Jer svrvili šiši i goliši. Osvetn. 6, 79.

d. *vidi* golac, b. — *U Mikašinu rječniku* (ptić bez perja) i *u Stulićevu* (iz Mikašina).

e. Grammitis Sw., vrsta paprati. Flora croat. 1307.

f. ime mjesta. a) brdo u Lovčenu. — *u Vukovu rječniku*. — b) karaula u okrugu čačanskom u Srbiji. M. Đ. Milićević, srb. 725.

GOLIŠA, f. u narodnoj poslovici našega vremena: golo (siromašno) čelade? gola (bez dlaka) životina? Podigle se šuša i goliša, kuka i motika. Nar. posl. stoj. 194.

GOLIŠAK, *vidi* golešak.

GOLIŠAN, u zagoneci, kao da je d.m. go. ne zna se jeli supstantiv ili adjektiv. Moj otac golišan (bardak). Nar. zag. nov. 5.

GOLIŠAV, adj. *dem.* go. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('nudas', cf. go). Muhamed ... golišav (siromašan?) tumara po bužaci ada. J. Rajić, boj. 9. Ja sam golišav bez brade. 121. Ne zabavljaju težaci ranoj ručonoši, nego golišavoj (jadnoj, siromašnoj) čorbi. Nar. posl. stoj. 49.

GOLIŠAVAC, golišavca, m. golo (golišavo), siromašno dijete. — *U narodnoj poslovici našega vremena*. Golišavci biće poletarci. (Kaže se o siromašnoj djeci, koja odrastavši, ako su vrijedna i voljana, mogu steći imanje, dostojanstvo, čast i slavu). Nar. posl. stoj. 72.

GOLIŠEVO, n. u Daničićevu rječniku: Od četiri uljanika što ih je Stefan Nemaša dao Hilandaru jedan je bio u Goliševu (Mon. serb. 6 god. 1198—1199). 1, 216.

GOLIŠNAD, f. coll. golići, djeca gola, siromašćad. J. Grupković.

GOLIŠTE, n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Nivu u Golištu. Sr. nov. 1875. 392.

GOLITI, goliim, impf. nudare, činiti da što (objekat) bude golo. — *Od xvii vijeka* (*vidi* b)) a između rječnika u Bjelostjencevu (golim, gola ali naga činim, izlaćim, nudo, denudo, nudum facio') i u Stulićevu (nudare, denudare, spoliare'). a) *uopće*. — *u primjerima je refleksivno ili pasivno*. Drugih žila koje idu doli nek s' od semlje nijedna ne goli. J. S. Rajković 258. List opada

i goli se drvo. 872. Eno kuke i gojene ruke. Osvetn. 6, 24. — *b*) *brijati* (vidi *go*, 1, c, e)). — *u pisca Ančica*. T. Maretić.

GOLĀ VĪS, *m. šuma u Srbiji u okrugu užičkom*. L. V. Stojanović.

GOLĀ VRH, *m. ime mjestima. a) u Hrvatskoj. aa) tri seoca u podžupaniji karlovačkoj*. Pregled. 27. 28. 29. — *bb) dva seoca u podžupaniji jastrebarskoj*. 34. 36. — *cc) seoce u podžupaniji križevačkoj*. 69. — *b) brdo u Srbiji. aa) u okrugu kneževačkom*. Glasn. 19, 299. — *bb) u okrugu crnoriječkom*. M. Đ. Miličević, srb. 871.

GOLKLAS, *m. ime muško i prezime. — xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Golsklass). Dēds imā Golsklass. Deč. hris. 23. 91. Iz Livadija Petra Golsklass. Mon. serb. 264. (1389—1405).

GOLNICA, *f. selu Bañi blizu Štipa* (vidi *baña*, 3, i)) *išla je međa nadš Obleševo u Golnicu (gručskom Ugolnicu)*. Glasn. 24, 269. (1388).

GOLOBAT, *m. vrelo u Lici*. J. Bogdanović.

GOLOBOČKI, *adj. koji pripada Goloboku*. Golobočka (opština). K. Jovanović 149.

GOLOBOK, *m. selo u Srbiji u okrugu smederevskom*. K. Jovanović 149.

GOLOBOS, *adj. složeno: go i bos, ali ne znam, znači li: go i bos, ili samo bos. — U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena*. Već imao do devet divojaka: jedna biše brez svilnoga pasa, druga mu je golobosa bila, treća mu je vodu donášala. Nar. pjes. istr. 1, 42.

GOLOBRAČAC, *golobračca, m. dem. golobrađac. — U Stuličevu rječniku* (golobrađac). — *slabo pouzdano*.

GOLOBRAČE, *golobračeta, n. golobrado momče, uprav deminutiv. — Postaje od golobrađ nastavkom -č-; d ispred č ispada. — U naše vrijeme*. Mlado momče golobrače. Nar. pjes. vuk. kovč. 89. Momče golobrače. B. Mušicki.

GOLOBRAČIĆ, *m. dem. golobrađac. — U Stuličevu rječniku* (golobrađić).

GOLOBRAD, *adj. imberbis, gole brade* (vidi *brada*, 2), *bez brade* (vidi *brada*, 1), *kaže se samo o mladiću kome još nije iznikla brada. — Od xv vijeka, i u svijem rječnicima, osim Daničičeva*. Evo sam golobrađ u naj lipju mladost. M. Marulić 151. Ne oca ja vidih mlada, golobrađa. H. Lucić 256. Dite mlado, još budući golobrado. Đ. Baraković, jar. 69. Onda po zlu jur svit radi, kad su sudci golobrađi. P. Vitezović, cvit. 109. Još budući dite mlado u obrazu golobrado. S. Margitić, ispov. 155. On svakoga na mejdan zoviše, al' mu niko izać ne smidaše, nego jedno momče golobrado. And. Kačić, razg. 85^a. Neću stara ni bradata, veće mlada golobrađa. Nar. pjes. vuk. 1, 295. Da ne ljubim bradata junaka, već junaka mlada golobrađa. 2, 337. I poskoči dete golobrado. Nar. pjes. istr. 2, 70.

GOLOBRADAČ, *golobračca, m. vidi golobrađica. — U Belinu rječniku* 292^b *i u Stuličevu; u naše vrijeme u Sulekovu: „gauch; glatbart“*.

GOLOBRADAN, *golobrađna, adj. vidi golobrađ. — Samo u Stuličevu rječniku*.

GOLOBRADAST, *adj. vidi golobrađ. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Tu ne ima nijednog junaka, osim jednog crna Bugarina, i to mlado još golobrađasto. Nar. pjes. vuk. 2, 158.

GOLOBRADICA, *m. golobrađ mladić. — ispredi golobrađac. — U Vukovu rječniku*.

GOLOBRAZ, *adj. u Stuličevu rječniku: v. golobrađ. — nepouzđano*.

GOLOBRCI, *Golobrdaca, m. pl. ime dvjema seocima u Slavoniji u podžupaniji požeškoj*. Pregled. 90. 93.

GOLOBRČE, *golobrčeta, n. golobrko momče, ispredi golobrače. — U naše vrijeme*. Momče mlado golobrče. Pjev. crn. 218^b. To dočulo momče golobrče. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

GOLŌ BRĀDO, *n. ime mjestima. a) blizu Pri-zrena. — xiv vijeka. — u Daničičevu rječniku: „Golo Brādo“, blizu sela Stražnika: „ulijaniku na Slatinš“ išla je međa, otš Stražnika u Golo Brādo ... otš Gologa Brāda po dēlu do patkovskoga brāda“* (Glasn. 15, 283 god. 1348?). 3, 577. — *b) tri sela u Bosni: jedno u okrugu Doñe Tuzle*. Statist. bosn. 126; *druga dva u okrugu travničkom*. 180. 198. — *c) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj*. Pregled. 91. — *d) nekoliko mjesta u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom*. Glasn. 19, 137. Niva u Golom Brdu. Sr. nov. 1863. 200. — *bb) u okrugu kragujevačkom*. Sr. nov. 1872. 136. 1873. 3. — *cc) u okrugu požarevačkom*. 1866. 615. — *dd) u okrugu smederevskom*. 1861. 113.

GOLOBRĀDE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 228.

GOLOBRIJA, *f. (čorda) koja brije do gola. — U jednoga pisca našega vremena*. Golobrije sijevnuše čorde. Osvetn. 2, 119.

GOLOBRK, *adj. bez brka (u jedinom primjeru o staru čovjeku). ispredi golobrkat. — U jednoga pisca našega vremena*. Bio kao ovca, golobrk, a pale mu čupine niz ramena. S. Ćubiša, prip. 132.

GOLOBRKAT, *adj. vidi golobrk (o mladiću još bez brka). — U naše vrijeme*. Tu dolazi mlado momče golobrkato. Nar. pjes. herc. vuk. 246.

GOLŌCIJEVKA, *f. puška gole cijevi. — U naše vrijeme*. Čist kao flinta. (Goo, siromah. Vajda se ovde misli na pušku „golocijevku“). Nar. posl. vuk. 348. Golocivka, puška neopasana, cijevi ne prekrivene oklopom. M. Pavlinović.

GOLOČEK, *m. Leontodon taraxacum L., divlja žučnica, maslačak*. K. Crnogorac, bot. 85.

GOLŌ ČELO, *n. dva sela u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 118. — *b) u okrugu šabačkom*. 177.

GOLOČELSKI, *adj. koji pripada Golom Čelu*. Goločelska (opština). K. Jovanović 118.

GOLOČELJANIN, *m. čovjek iz Gologa Čela. — plur. Goldčeljšani*. Podmirili se kmetovi Gradoevića i Goločeljana. Glasn. 11, 1, 10. (1808).

GOLOČA, *f. nuditas, stane onoga što je golo. — vidi golotiña. — Akc. se mijēna u dat. sing. gōloči, u acc. sing. gōloču, u voc. sing. gōločo, u nom., acc., voc. pl. gōloće, u gen. pl. gōločā. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kod nagost), u Belinu 515^b, u Stuličevu. a) s praviem, apstraktnijem značenjem*. U studeni i u goloči. N. Bañina 35^a. paul. 2cor. 11, 27. Gladom, žejom, goločom. Nauk brn. 53. Bosoču, goloču, glad i žedu trpje. M. Divković, nauk. 19^a. Taka goloča, taka studen i taki plač. M. Jerković 28. Goloča apostola. P. Radovčić, nač. 88. Isukrst svoje apoštole izkušā goločom i bosočom. S. Margitić, fal. 152. Isus na križu trpi stid goloče. J. Filipović 1, 91^b. Nije li podnosio zimu, vrućinu, glad, žedu, goloču, bosoču. F. Lastrić, ned. 204. U goloči i bosoci zazva duha paklenoga na pomoć. A. Kanižlić, utoč. 67. Pogrdi e goloča, u koju tada stavjen bi, prilikoyana su u goloči Noevoj. E. Pavić, ogl. 22. Nega često šiba glad, goloča i potriba. V. Došen 149^a. Trpim

glad i žedu, goloću i gad. M. A. Rejković, sabr. 67. Siromau gladnu, žednu koji svoj život u gladu, žedi, goloći i bosoći provodi. Đ. Rapić 54. Tilesne nevoje jesu glad, žeda, goloća, umor, bolest, sužanstvo i smrt. B. Leaković, gov. 138. i u *Šulekovu rječniku*: „nacktheit“. — *b) golo tijelo, go dio tijela*. I goloću od vrata zastri. Bernardin 41. gen. 27, 16. Goloću obavi. Đ. Baraković, jar. 13. Alinam goloću pokrivamo. S. Margitić, fal. 186. Pokazati ću goloću tvoju narodom. J. Banovac, pred. 4. S kojom bi goloću svoju pokrio. B. Leaković, gov. 229.

GOLOČINA, *f. vidi goloća i golotinja*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Navlastito nas je smutio rasap i goločina od crikav. M. Bijanković 80.

GOLODLAK, *adj. bez dlaka, go od dlaka*. — *U Stulićevu rječniku* („absque pilis“). — *slabo pouzdano*.

GOLOGLAV, *adj. gole glave*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* („calvo, quelli, che ha buona parte del capo senza capelli“ 160b), u *Bjelostjencu* (v. plešiv), u *Voltigijinu* („calvo, e testa scoperta“, kahl, u. blossköpfig), u *Stuliću* („detecto capite, calvus“), u *Vukovu* („mit entblösstem haupte“, „capite nudo“).

a. *adj. a) capite detecto, nepokrivene glave, bez kape, bez klobuka*. Podoh gologlav. Š. Menčetić 289. Ili jest podobno da žena gologlava Boga moli. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 39. 1cor. 11, 13. Gologlav i na obiju kolini klečec. Š. Budinić, ispr. 18. Isukrst hodi u prjeprostoju hajnici, gologlav i bos. M. Divković, bes. 96b. Budući crn vas, bosonog, gologlav. A. Vitalić, ost. 405. Ispovijedamo grijehe gologlavi. J. Matović 251. Otišla je gologlava po ovoj sunčanoj žestini. I. Velikanović, prik. 85. Ja sam moga odprtila brata, gologlava mlada bez oglavja. Nar. pjes. app. 261. Izići ću mlada gologlava, gologlava, kose raspleteno. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Pa ga slugu rujnim vinom služe, i za to su gologlave slugu. 1, 607. A stražarče doleće sa straže, gologlavo bješe, bez obuće. 4, 179. Kome vašar kapu kupuje, onaj gologlav ide. Nar. posl. vuk. 147. Ne trguj s onim s kim češ se gologlav esapiti. 210. — *preneseno na crkvu (bez zvona)*. Eto nam zja crkva gologlava. S. Lubiša, prip. 191. — *b) čelav*. — *samo u nekim rječnicima*.

b. *adv. gològlavo, gole glave, s golom glavom*. — *isporedi gologlavke*. — *U Belinu rječniku* („col cappello in mano“, „aperto capite“ 171a).

GOLOGLAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Livada u Gologlavi. Sr. nov. 1875. 111.

GOLOGLAVAC, gològlávca, *m. gologlav čovjek*. — *U narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata, a između rječnika u Stuliću*. Volila bi tebe čisto gologlavca nego tvoga brata u svilnom škraku. Jačke. 159.

GOLOGLAVAN, gològlávna, *adj. vidi gologlav*. — *U Stuliću rječniku*.

GOLOGLAVICA, *f. Taraxacum officinale* Wig., maslačak, popina pogačica, popino gumno. u Srbiji u šabačkom okrugu. V. M. Jovanović, javor 1878. 1890. Kad s ploda opadne pernica, izgleda loža kao gola glava, za to se zove gologlavica. V. Arsenjević.

GOLOGLAVITI, gologlavim, *impf. u Stuliću rječniku* (v. čelaviti). — *nepouzđano*.

GOLOGLÁVKA, *f. a) neka pšenica* (ova će biti „vardarka“ na svu priliku). u *Leskovcu*. M. Đurović. — *b) pita* (u varošima jajčanak): kad

se u tepsiju metne samo jedna kora (obga, juvka) ozgo, pa se u tu koru nameće brašno zameteno s jajima, mlekom, sirom, skorupom itd. i sa strane se krajevi od podmetnute kore malo unutra posuvrate, a ozgo se ne metne više ništa, već smesa od brašna i jaja stoji gola, te otuda valda i jeste „gologlavka“. u *Leskovcu*. M. Đurović.

GOLOGLÁVKĚ, *adv. capite detecto, gole glave, s golom glavom*. — *isporedi gologlavo kod gologlav, b*. — *U Vukovu rječniku*: n. p. stoji, t. j. gologlav s dodatkom da se govori u Risnu.

GOLOGLAVLAHAN, gologlavlahna, *adj. dem. gologlav*. — *U Stuliću rječniku* (gologlavjahan) gdje ima i gologlavjašan (gologlavjašan) s istijem značenjem. — *oboje slabo pouzdano*.

GOLOGLAVLAŠAN, gologlavjašana, *adj. vidi gologlavjahan*.

GOLOGLÁVNĚK, *m. nešto jelo zgotovljeno od brašna, zeća, sira, jaja*. — *U Srbiji u okrugu kneževačkom*. M. Đ. Milićević, srb. 856. — *isporedi gologlavka, b*.

GOLOGLÁVNŌST, gològlávnosti, *f. vidi gologlavost*. — *U Belinu rječniku* (gologlavnos „calvitium“ 160b).

GOLOGLAVŌST, gològlavosti, *f. stane onoga što je gologlav*. — *isporedi gologlavnost*. — *U Stuliću rječniku* („calvities“) gdje ima i gologlavstvo s istijem značenjem.

GOLOGLAVOVIĆ, *m. prezime*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Zvahu neke turske poglavice: sadno Bišća Ogojenovića, poprijeko Gologlavovića. Nar. pjes. vuk. 3, 274.

GOLOGLAVSKI, *adj. koji pripada selu Golaj Glavi*. Gologlavska (opština). K. Jovanović 101.

GOLOGLÁVSTVO, *n. vidi gologlavost*.

GOLOGORICA, *m. vidi Gologoričanin*.

GOLOGORIČANIN, *m. čovjek iz sela Gole Gorice*. — *pl. Gologoričani*. — *xiii vijeka*. Meju Gologoričani. Mon. croat. 9. (1275). — *U narodnoj istarskoj pjesmi našega vremena ima s istim značenjem Gologričan(in) i Gologorica*. Divojčice, koga biš ubrala, biš li tela Gologričana? Gologričana nikad ni jenega: Gologorice oholice. Nar. pjes. istr. 2, 165.

GOLOGRČAN(IN), *m. vidi Gologoričanin*.

1. GOLOGUZ, *adj. nudis natibus, prostačka riječ, kaže se u šali ili s preziranjem o siromašnom i droňavom čeladetu*. isporodi golotrb. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuliću* („absque foemoralibus“), u *Vukovu* („nackt am hintern“, „ano nudo“ s primjerom: „Gologuza sijevala, golo maslo slijevala, a Radiču trop“ nekakva uzjahala gola na vratilo, pa vraćala da joj se hvata debeo skorup). Nijesi mi sramotu donio!? neg doveo Ture gologuzo. Pjev. crn. 318a.

2. GÖLOGŪZ, *m. 1) brijeg u Visočici, više Mamca (kod dohne Lapca); 2) brijeg više Corovog dola u Zrmaći*. Na oba ova brijega nema ni malo drveća. M. Medić.

GOLOGUZA, *f. ime nívama u erdevičkom hataru*. M. Medić.

GOLOGUZAC, gològusca, *m. vidi gologuzan*. — *U Stuliću rječniku*.

GOLOGŪZÂN, gologuzána, *m. gologuz čovjek*. — *U Vukovu rječniku*: čovjek koji nema ništa „der habenichts“, „omnium rorum inops“, cf. praznov, pangaloz, golov.

GOLOIGRA, *m. i f. u Vukovu rječniku*: kao vjetreňak „der windbeutel“, „vanus, gloriosus“ s dodatkom da se govori u Srijemu.

GOLOJAHATI, golojašem, *impf. jahati na голу košu*. — *U Stulićevu rječniku* (nudo equo insidere) gdje ima s istim značenjem i golojezditi. — oboje nepouzđano.

GOLOJE, m. ime muško. — xiv vijeka. Doč. hris. 60.

GOLOJEZDITI, golojezdim, *impf. vidi golojahati*.

GOLOJUH, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 228.

GOLOK, m. vidi glavoč. — *U Boci kotorskoj*. Čas. čas. muz. 1854. 185. — *Vaša da mj. golook, gola oka*.

GOLÒKAPICA, f. u *Vukovu rječniku*: kapa bez ikake šare kao što nose mlado djevojčice s dodatkom da se govori oko Siña.

GOLÒKRAK, adj. nudis cruribus, *golijeh noga do koljena*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (golijeh golijeni). Boga vami, lijepo djevojke! uzgrnite koše povisoko, povisoko do svileni pasa, oko Rade golokrake skač'te. Nar. pjes. marj. 114.

GOLÒKRIL, adj. golijeh krila. — *U Šulekovu rječniku*: golokrili, kahlfügelig'.

GOLÒKUD, m. Zea mays L., kukuruz. — *Postane nije jasno. Daničić je mislio da je složeno od osnove gol (vidi go) i od tuđe kud (vidi kuda)*. osn. 48; *poslije da je drugi dio osnova kod kudjela*. kor. 282. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (granturco, sorte di formento', granum indicum' 886*), u *Voltigijinu*, u *Stulićevu* (frumentum indicum, fagopyrum'), u *Vukovu* (s dodatkom da se govori u Dubrovniku i u Bosni). Golokud, grano indiano (u starijem rukopisima), granturco (Della Bella), formentone (Skurla), 1. Zea mays L. (u Dubrovniku, Vodopić); 2. Polygonum fagopyrum L. (Alsinger). B. Šulek, im. 98. ovo zadnje značenje (hejda) nije pouzđano; *biće po Stulićevu rječniku*, gdje se *jamačno pod lat. fagopyrum misli na kukuruz*.

GOLÒKUDAN, golòkudna, adj. koji pripada golokudu, koji je načinjen od golokuda (n. p. kruh). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu* (golokudni, vide kukuruzni). Mosur golokudan, panicanla fagopyri'; golokudna košula, opna, opnica, fagopyri spica'. J. Stulli, rječ. 1, 188b.

GOLÒKUDINA, f. golokudna slama. — *U Vukovu rječniku*: vide kukuruzovina.

GOLÒKUDNICA, f. golokudni hleb. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu*: vide kukuruznica.

GOLÒKUDNIŠTE, n. poše gdje se sije golokud, mjesto gdje se hrani golokud. — *U Stulićevu rječniku*: ,ager, vel locus pro fagopyro (serendo vel conservando)'. — slabo pouzđano.

GOLOKUDNIŠTVO, n. vidi golokudnište. — *U Stulićevu rječniku*. — sasma nepouzđano.

GOLÒKUR, adj. nudo pene, gnusna riječ, upotrebljava se kao gologuz, ali samo o muškom. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (1818): ,ohne hosen', nuda mentula'. Golokur kaže se za čovjeka bez gaća. I. Pavlović. Kad muško dijete izraste iz košuljice, pa mu se vidi ,život', kaže mu se da je ,golokuro'. u Dobroselu. M. Medić.

GOLOLEDAC, gololeća, m. Gymnotus, neka riba. — *U Šulekovu rječniku*: ,nacktrücken' (Gymnotus').

GOLOMOV, adj. (koji pripada Golomu? ime Golom nije potvrđeno) u *Daničićevu rječniku*: ,Golomov', u *Vincehu* je bila ,Niva Golomova'

koja je pripadala crkvi treskavačkoj (Glasn. 18, 874 god. 1856—1867), cf. ,Golemovića'. 1, 217.

GOLÒMRAZICA, f. vrijeme kad je mraz, a nema kiše ni snijega. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*. Nadisasmo se hladnoga jutra, ščvrtnusmo se na golomrazici. M. P. Šapčanin 1, 106.

GOLÒNOG, adj. golijeh nogu, kod čega se više misli na golijeni, te se razlikuje od bos (ali vidi i bos, c) tijekom što ne znači: bez crevača (čizama, papuča, opanaka itd.), već da pod ovima nema ništa vunena ili prtena (bječava, čarapa, tozluka itd.). u rječnicima je slo tumačeno kao da je isto što bos. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (golonog, bosonog ,anypodatos') i u *Voltigijinu* (scalzato', blossfüssig'). Ako budeš u svako vrime golonog odit, to jest u škarp(h) z dva kaiša priko poplata, gole još gñate imadući. P. Filipović 88. Golonog, bez bječava. M. Pavlinović.

GOLONOŽITI, golonožim, *impf. u Stulićevu rječniku* (v. bosonožiti). — sasma nepouzđano.

GOLONA, f. vidi 2. galoña. — *U Stulićevu rječniku* (nubes opaca). — nepouzđano.

GOLOPENDA, m. vidi golić, a i goło (kao da je augmentativ). — *U jednoga pisca našega vremena*. Napustili na puste temeje Arbanasi golopende i tu se udomazetili. S. Lubiša, prič. 52.

GOLOPER, m. u *Šulekovu imeniku*: Goloper (oko Skradina u Dalmaciji), v. kaloper. 98.

GOLOPERKA, f. u *Šulekovu imeniku*: Goloperka, nekakva bilja (Sabljar). 98.

GOLÒPIZD, adj. nudo cunno, (gnusna riječ), samo u ženskom rodu, kaže se o ženskom čeljadetu, kao golokur o muškome. — *U naše vrijeme u Lici*.

GOLÒPRSA, golòprsa, adj. golijeh prsi. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Tako snaša goloprana. V. Došen 105b.

GOLOPUD, adj. golobrad (?), gole pūti (?). — *U jednoga pisca našega vremena*. Momak biti saman u zabiti, a jur makò golopuda doba i na mrke ponikao brke. Osvein. 4, 8.

GOLOPUZAST, adj. golobradast, časast. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji*. Golopuzast, koji nema ni brade ni brkova: Bog te oslobodio golopuzasta čovika, i ruñave žene. (poslovica). M. Pavlinović.

1. GOLÒREP, adj. gola repa. — *U Stulićevu rječniku* (caudam nudam ferens'). — *U jednoga pisca našega vremena rep je s drugim značenjem* (nates'), isporodi gologuz. Ženake strane golorepe, a u ognju pobijesnile, već se od čoeke ne libe. S. Lubiša, prič. 51.

2. GOLÒREP, m. Nardus aristata L., neka bilja. B. Šulek, im. 98.

GOLÒREPAC, golòrepa, m. onaj koji je gola repu. — *U Stulićevu rječniku*.

GOLOREPKA, f. Pagurus Bernhardus, vrsta raka. — *U Šulekovu rječniku*: ,nacktschwanz, nacktschweif'.

GOLORUK, adj. golijeh ruku; praznijeh ruku. — *Od xviii vijeka (vidi kod b) aa)*, a između rječnika u Belinu (sbracciato', nudatis brachiis' 298b) i u Stulićevu (nudatis brachiis'). a) golijeh (u pravom smislu) ruku (ne samo šaka već do lakata ili do ramena). Goloruka Turci savezaše. Nar. pjes. juk. 388. Žena je goloruka, kad uz ruku uzgrne rukave. M. Pavlinović. — b) praznijeh ruku (vidi go, 1, a, c) pri kraju. aa) koji je praznijeh ruku, jer ne prima mita (metaforički, o pravdi). — na jednom mjestu xviii vi-

jeka. O čestita indi puka! gdi je pravda goloruka. V. Došen 70a. — *bb) bez oružja ili oruđa.* — *u naše vrijeme.* Al' oštro mu srce je od muka, pa ga nuka na boj goloruka. Osvetn. 1, 62. Goloruk, ko nema oružja u ruku: oni oružani, a mi goloruki. M. Pavlinović. 'Bogme ga nadovata lueki, još ja goloruk, a on s kočinom u ruci'. J. Bogdanović.

GOLOŠJEMENI, *adj.* gola sjemena (o bilci). — *U Šulekovu rječniku:* 'nachtsamig'.

GOLOŠKRG, *adj.* golijeh (nepokrivenijeh) škrga (o ribi). — *U jednoga pisca našega vremena.* Gološkrga 'nudibranchia'. J. Pančić, rib. 160.

GOLOT, *f.* crystallus, *vidi* kristalad, *ispoređi* bijur. — *Riječ je stara, ispoređi stslav. golotъ, led, glъtъnъ, 'crystalli'.* — *Nepoznata postađa.* — *Dolazi (rjetko) kod pisaca xvii (u prvom je primjeru muškoga roda) i xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu ('cristallo', 'kristal') i u Stulićevu.* Šalet golot sfoj kako hlib. M. Alberti 75. psal. 147, 6. Tudi je (u raju) svijeti kon uljezi jasna golot od planine... Golot slaga prage srne, a šavat jih ljepše veze. J. Kavačin 488a. Golot, kroz koju svitlost prolazi, prije ju razbiva, a pak ju masti. A. d. Bella, razg. 148b.

GOLOTA, *f.* *vidi* goloca (i radi akcenta) i golotina. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu.* Ubogi jedan, napol razdrt, golotu kažući svoju. F. Glavinčić, cvit. 369a. Ov nebavac što je imi' neg' jedan glad i golotu. J. Kavačin 892b. Ne bojte se gladi ni golote. Nar. pjes. marj. 159. 'Golota, glada i suvota'. u Dobroselu. M. Medić.

GOLOTAN, golotna, *adj.* crystallinus, *od goloti, koji pripada goloti (vidi golot).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (golotni, 'cristallino', 'kristalisch') i u Stulićevu.* Zrcalo jes naravi golotne, to jes kristaline. A. d. Bella, razg. 130a. Kako prolazi zrak sunčani kroz sud golotni. Đ. Bašić 195b.

GOLOTINA, *f.* *vidi* golotina. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (golotina, nagost, 'nuditās') gdje naj prije dolazi, i u Bjelostjenčevu (kod golota).* Bezstidno odkri golotinu. J. Kavačin 26a. Kako siromasi prosjaci, koji očima gledaju, usta ne otvoraju, a otkrivaju golotinu. I. A. Nenadić, nauk. 208. Diže s sebe haljine plemenita gospodičića i pokriva s njima golotinu jednoga neboga. Đ. Bašić 218a. Da se smiju golotini oca. D. E. Bogdanić 8.

GOLOTINAC, Golotinja, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Sr. nov. 1875. 358.

GOLOTINOST, *f.* *vidi* golotina i golotina. — *U Stulićevu rječniku gdje ima i golotinstvo s istim značenjem.* — *obuje slabo pouzdano.*

GOLOTINSTVO, *n.* *vidi* golotinstvo.

GOLOTIŃA, *f.* nuditas, *stađe onogu što je golo.* — *ispoređi* golotina, golota, goloca, golocina, golina, golotina, golotinstvo, golotinstvo, golilo. — *Postaje od golota nastavkom ina.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 515b, u Stulićevu u Vukovu ('die nacktheit, mangel an kleidung', 'nuditās'). a) u pravom, apstraktnom smislu; kod toga često se shvata go sa značenjem pod 1, b. Glad ali golotina.* B. Gradić, djev. 180. Sveći... Gospodinu su služili u... golotini. B. Kašić, nasl. 29. Kô da ne zna ženu i djecu gladom i golotinom umorene. B. Zuzeri 95a. Oli glad, oli žeda, oli golotina. V. M. Gučetić 25. Josip podnese svaku tugu i nevoju,

golotinu i svako progonstvo. And. Kačić, kor. 40. Tilo muče s golotinom i s bosotinom. I. J. P. Lučić, razg. 29. Patila je gladu i golotinom da bi je samo kakogod sa sveta nestalo. Nar. prip. vuk. 178. Putovao sam u zimi i golotini. Vuk, pavi. 2kor. 11, 27. U naj višoj mojoj nevoji, gladotini, bosotini i golotini. S. Ćubiša, prip. 178. — *b) konkretno, golo tijelo ili go dio tijela.* Da se dostojiš moju izliječiti nemoć, ... obući golotinu. B. Kašić, zrc. 169. Š čim ćeš pokriti tvoju golotinu. M. Rađnić 852b. Pokrili negovu golotinu. A. Kalić 839. Golotine oca svojega ni golotine matere svoje ne otkrij. Đ. Daničić, 3mojs. 18, 7. i *metaforički:* Pokrit tužnu moje duše golotinu. B. Zuzeri 192b. — *c) za kolektivno značenje: gola čelad, nema potvrde.* — *d) u narodnoj pjesmi našega vremena (Nar. pjes. marj. 117—120) nekakav je Turčin prozvan Golotina Use, jer je drohav, vidi:* Na nem ništa od odiče nema, neg' na nogu šajakli tozluci, nemu prsti kroz njih propadali; i na nemu zelena dolama, i kroz nu mu ramena propala itd. Nar. pjes. marj. 117.

GOLOTNIK, *m.* go čovjek, golo čelade. — *Postaje od adj. golatan kojemu nema potvrde s ovim značenjem.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (rei familiaris penuria nudus'). Zaludu odijevate golotnike.* Đ. Bašić 99a. — *u drugom primjeru nema t, jamačno stamparskom griješkom:* Da obuče priko godišta veće nego jednoga 'golonika', i da utješi veće nego jednoga gladnika. 134a.

GOLOTŃVATI, golotujēm, *impf.* biti go (patiti golotom). — *U naše vrijeme.* Pri štedni i golotuje i gladuje. V. Vrčević, niz. 10.

GOLOTŃBA, *adj.* nudo ventre, gola trbuha. — *U naše vrijeme (ali vidi i golotrbac) i u Vukovu rječniku. a) o golu (vidi go, 1, b), drohavu, siromašnu čeladetu, ispoređi gologuz i druge ovakove riječi.* Slušaće čovjeka bezkućnika i golotrbu. M. Pavlinović, rad. 170. Kô što je mrsko gledati golotrbu gdi se razmeće kao tobož nekakov velikaš. razl. spis. 18. — *u narodnoj pjesmi našega vremena (Nar. pjes. vuk. 3, 94—102) i u Vukovu rječniku ima (Golotrb kao nadimak drohavu junaku: Golotrb Ivo; vidi:* Na nemu je čudno odijelo: kroz čakšire propala koljena, kroz rukave propali laktovi, kroz kapu mu perčin propadnuo itd. Nar. pjes. vuk. 3, 94. — *b) u prenesenom smislu o golu sabli (čordi), o golom nožu.* Golotrbu čorde povadiše. Nar. pjes. marj. 81. Vati s' Stojan golotrbu čorde. Nar. pjes. kras. 1, 52. Po crlenoj kapi ostruljici i po lutu golotrbu nožu. Osvetn. 2, 6. Udri junak i on gvoždem sa golotrbijem. 3, 104.

GOLOTŃBAC, golotrpca, *m.* golotrb čovjek. — *Kao psovka na jednom mjestu xviii vijeka.* Ova rič 'racha' zlamenuje ukor od pomankaña naravni, na priliku kad u srčbi za pogrdu rečeš iskrñemu: ugursuse, golotrbče, uši gladna, slugo, prosjače etc. F. Lastrić, ned. 140a.

GOLOTŃPKA, *f.* *vidi* golocijevka (uprav puška gola trbuha). — *U naše vrijeme.* Sr. nov. 1873. 712.

GOLOTURA, *f.* Colchicum autumnale L., *neka biljka.* B. Šulek, im. 93.

GOLOUŠA, *f.* zaselak u Srbiji u okrugu ušićkom. K. Jovanović 152.

GOLŃV, golŃva, *m.* (kao psovka) golom (siromašnom) čovjeku. — *U Vukovu rječniku:* 'der habenichts', 'omnium rerum inops', 'ef. praznov, s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

GOLOVATI, golujēm, *impf.* biti go, šioleti u

golotini. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gđolvāh, u impf. gđlūj, u ger. praes. gđoljući; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. gđolvā i part. praet. act. gđolvao, gđolvāla.* — xvii i xviii vijeka. Meu velikijem obiljem gladovati i meu velikom odjećom golovati. M. Divković, bes. 89^a. Ki nit' skrbi nit' posluje, rad gladuje i goluje. P. Vitezović, cvit. 98. Jer prosjake ne čujuć i ne videć ki goluju. J. Kavačin 10^b.

GOLOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* I sa nime pope Goloviću. Nar. pjes. vuk. 4, 484. A uvati popa Golovića. 4, 492.

GOLOVINA, f. vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 93.

GOLOVODA, f. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 129.

GOLÓVRAN, m. vidí galovran, od čega je postalo (u narodnijem pjesmama) po pučkoj etimologiji. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* 1. valja da je 'gavran' s primjerom iz narodne pjesme: I pred nima tica golovrane. (Nar. pjes. vuk. 3, 12). 2. u pjesmama prezime nekakoga četovode: Pobratime Luko Golovrane (vidi kod galovran). — *I kao ime mjesta (u Srbiji u okrugu požarevačkom).* Sr. nov. 1875. 1218.

GOLÓVRAT, adj. nudo collo, gola vrata. — *U Stuličevu rječniku* (nudo collo, lacertis apertis) i u *Vukovu*.

GOLÓVRATAC, golóvraca, m. čovjek gola vrata. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GOLÓVRATAN, golóvratna, adj. vidí golovrat. — *U Stuličevu rječniku.*

GOLÓVRH, m. u Daničičevu rječniku: 'Golovrh', u Homolu selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičnoj u Ždrijelu braničevskom (Mon. serb. 194 god. 1880). tu stoji 'Golovrsk', ali u prijepis koji je mjesto originala i iz kojega je prvi put štampano stoji 'Golovrh'. 1, 216.

GOLÓZIĆ, GOLÓZLIĆ, vidí Goloznić.

GOLÓZLOV, adj. koji pripada Golozlu (ovome imenu nema potvrde, ali vidí i Golozlović). — *xiv vijeka.* Kako dohodi potok pod Golozlov mlin. Deč. hris. 67.

GOLÓZLOVIĆ, m. prezime (vidí i Golozlov). — *xiv i xv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Golozlović). Kako dohodi Ogoršlčski potok za Golozlovića kuće. Deč. hris. 67. Kneze Dragić Golozlović. Mon. serb. 278. (1409).

GOLÓZNIĆ, m. prezime. — *U dva spomenika xvi vijeka (u poznijem prijepisu).* Franac Goloznić. Mon. croat. 191. (1508). Martinuš Goloznić. 202. (1512). — *U druga dva spomenika istoga vijeka (također u poznijem prijepisu) pisano je Golozlić i Golozlić.* Martinuš (G)olozlića. 187. (1504). Franka Golozlića. 188. (1504).

GOLŪB, m. columba, vrsta ptice, vidí: Ptice spadajuće u ovaj red (u golubove) kljuna su omešana i skoro kruglasta, nad nozdrama imaju naduvenu mesnatu kožicu, kljun im je nešto zavišen, noge okratke sa četiri prstaka od kojih 8 stoje sprida, a 1 straga. J. Ettinger 165. *narod ovako zove svaku posnatu vrstu ovoga roda, osim grlice.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. golŭbā, a može se mijenjati i u dat., instr., loc. pl.: golŭbima (i golŭbima); mijenja se također u cijeloj množini, kad se umće ov: golubovi, golubŭbā, golubŭvima (golubovima?), golubove.* — *u- stoji mjesto negdašnjega a.* — *Riječ je praslavenska, ispoređi stolov. golāb, rus. голуб, češ. holub, polj. golāb; ispoređi i lit. gulbė, labud, let. gulbis.*

— *Nije jasno postanje: osnova kao da je očito ista što u lat. columba, u grč. κόλυμβος, ronac, κόλυμβός, κόλυβίς, vrsta patke, ali je čudnovato s jedne strane što prvo slovo (g) nije isto kao u latinskom i u grčkom, a s druge što se u značenju slaže s latinskim koje po svoj prilici nije starije. mučno je opet pomisliti da je riječ uzeta iz latinskoga.* — *U svijem je rječnicima osim Daničičeva.*

a. sa značenjem kazanjem sprijeda. a) bez obzira jeli muško ili žensko. Na zelenoj kiti masline, ku prnese golub. Korizm. 61^b. Budite razumni kako zmije i priprosti kako golubi. N. Rašina 205^a. mat. 10, 16. 'Tko ti veli da je ljepša šoja neg' golub pribijeli? I. Gundulić 137. U Duri bijahu mlogi golubovi. F. Lastrić, ned. 305. Golubove, jarebice. V. Došen 151^a. Udri Orun iz gore zelene kano vuče u bijele ovce, sivi soko u bile golube. And. Kačić, razg. 75^a. Ko oće da mu je kuća čista, nek ne drži golubi ni kokošiju. N. Palikuća 82. Na ruci mu zlatan golub guče. Nar. pjes. vuk. 1, 56. I po rpi palo jato golubova. 1, 102. Polećela dva bijela goluba. 1, 358. Kad udari u katane Marko, kako soko među golubove. 2, 250. Još razgoni Turke na bujke, kao soko tice golubove. 2, 294. Kad govori, k'o da golub guče. 3, 257. Kao da je golub zrno po zrno birao. (Kad se za šenicu hoće da kaže da je vrlo čista). Nar. posl. vuk. 129. — *radi različenijeh vrsta vidí:* Golub pitomi, 'columbus'; golub divji, 'palumbus'; golub ni divji ni pitomi, 'columba miscella'; golub kućni, 'columba domestica, cellaris'. J. Mikaja, rječ. Golub pitomi, ali golubica, 'columbus, columba'. 2. golub hižni, kućni, 'columba cellaris, columba domestica, peristera'. 3. golub divji, grlač, grimač, grimiž, 'palumbus, torquatus', divji prosti, 'columba agrestis, columba livia'. 4. golub nit' divji nit' pitomi, 'columba miscella'. I. Bjelostjenac, rječ. Golub kostel, 'columbus miscellus'. J. Stulli, rječ. Divji su golubovi dvojaki: jedni su veći i zovu se 'grivnaši', i ovi se legu u gnijezdu na drvetu kao i grlice, a drugi su manji koji se zovu 'duplaši', jer se legu u duplama. oni se i po gukanju razlikuju: kad grivnaš guče ljudi kažu da govori: 'Šta ti ti činiš prokleti pōpe kod tūđ žēnē kod tūđ dēcē', a duplaš kažu da govori: 'Sij luk, sij luk, sij luk', t. j. da je već vrijeme sijati luk kad on u proleće doleti i stane gukati. Vuk, rječ. 93^b. Golub grivnaš, 'Columba palumbus', 'die ringeltaube'. J. Ettinger 166. Golub šuplaš ili duplaš, 'Columba oenas', 'die hohлтаube'. Strnački golub, 'Columba livia', 'die feldtaube'. 167. Golub seleći se, 'Columba migratoria'. J. Pančić, zoolog. 115. Golub jamar, 'Columba migratoria. Golub srednji, 'Columba livia. Slovinac. 1880. 31^b. — b) samo muško (a žensko je golubica koje vidí). Duh sveti je narejen po golubu ali po golubici. Korizm. 61^b. Golub na ku letne hvoju, golubicu gleda uza se. I. Gundulić 353. Svi golubi guču, golubica neče; pitao je golub svoje golubice: ... Govori golubu svome golubica: ... Nar. pjes. vuk. 1, 102. Dva unuka, dva zlatna goluba, oni lete od stene do stene. 1, 126. — c) u nekim slučajevima golub u jednini ne stoji za jednu ciglu pticu, nego za cijelu vrstu, te po tome može značiti množivo goluba, kao da je kolektivni supstantiv (ispoređi ovakovo značenje kod riječi cvijet u primjerima: Nar. pjes. vuk. 1, 53. 2, 184. 2, 581. 3, 864. 3, 480. 1, 838. 2, 167. vidí kod cvijet, 1, a; vidí i kod pčela itd.). Kad dođu na jedno poje a tu golub prekrilio poje. onda zapita andeo srednjega brata: 'Šta bi ti sad želeo?' A on mu odgovori: 'Da su

to sve ovce, pa da su moje'. Andeo prekrsti poje štapom, a to sve mesto golubova ovce. Nar. prip. vuk. 101. — *d) zove se golubovi u nekim narodnijem pjesmama pjena što koni baca iz usta.* Glavom dorat strašno uzmahe, pa Nikolu pjenom prebacuje, sve po polu golubove gradi. Nar. pjes. juk. 217. Na alatu grive do kopita; jah, kakvi je, sile ga ubile! preko njea pjenu prebacuje, preko njea do trećega druga, ti bi reko i bi se zakleo, sve bijeli golubovi leću. 345. Dobar mu se malin pomamio, sve pod nime zečki poskakuje, a junaka pjenom prebacuje, pak mu pada pjena po ledini, sve za sobom golubove gradi. 431. — *e) metaforički, dojka.* 'Sultanija, drago dite moje, kamo će mi žute kose tvoje, kamo će mi dva goluba tvoja?' 'Žuta kosa niz pleća junačka, dva goluba niz oba pazuva'. Nar. pjes. istr. 1, 10—11. Kad je mlada Dunav priplivala, onda vadi žutu kosu svoju, dva goluba od oba pazuva. 1, 13.

b. ime nekim domaćim životinjama. a) konu. Istom oni u riječi bili, kad s' pomoli Smilanić Ilija na golubu konu krilatome. Nar. pjes. kras. 1, 64. Sedlajmo si dva naj boja konja: meni vilu a tebi goluba. Nar. pjes. istr. 1, 8. Pod kočijam dva konja goluba. Nar. pjes. juk. 501. — *b) volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. D. Trstenjak.

c. neke vrste ribe. — i u rječnicima: u Mikaljinu (golub, riba, 'pesce palombo', mustellus levis'), *u Bjelostjencu* (golub, riba morska, mustellus levis, palumbus marinus'), *u Stulićevu* (sorta di pesce'). *a) Myliobatis noctula* Bp. Đ. Kolombatović, pesc. 27. G. L. Faber 186. A. Ostojić. — *b) Myliobatis aquila* Cuv. Đ. Kolombatović. Čas. čes. muz. 1854. 185. G. L. Faber 185. 186. — *c) Raja rostellata* R. Čas. čes. muz. 1854. 185.

d. ime muško. — Od xiv vijeka. Golubs. Deč. hris. 42. 47 i još na nekoliko mjesta. S. Novaković, pom. 56. Pos'ječe ga Knežević Golube. Ogled. sr. 185. Golub Mladenović. Golub Velković. D. Avramović 246.

e. ime nekakvoj planini. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Na Golubu visokoj planini. Nar. pjes. petr. 2, 242. 3, 408.

GOLUBA, f. ime domaćim životinjama. a) kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. D. Trstenjak. — *b) kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

1. GOLUBAC, golupca, m. vidi golubak. — U naše vrijeme i u Stulićevu rječniku. Pojala je dva golupca. Nar. pjes. istr. 3, 9. Da sam golupce pojila. Jačke. 240.

2. GOLUBAC, Golupca, m. ime mjestima. — Od xv vijeka (vidi a) i b)), a između rječnika u Vukovu: 1. u požarevačkoj nahiji jedan stari grad na Dunavu (Srbi pripovijedaju da ga je zidala Đurđeva Jerina radi golubova — kao golubišak —). 2. selo kod toga grada: od Golupca se već dođe počinu planine pored Dunava i iz srpske strane, i u *Danićevu*: 'Golubci', grad u Branićevu; grad u Bosni. *a) u Srbiji. aa) (prije grad, sad) selo u okrugu požarevačkom (vidi u Vukovu i u Danićevu rječniku).* K. Jovanović 141. 1428 otvrsze se Jeremija u Golubeu, i dade se Turcem, i pleniše Branićevo. Okáz. pam. šaf. 76. 79. I Pojezda od Golupca grada. Nar. pjes. vuk. 2, 500. — *bb) selo u okrugu vaševskom.* K. Jovanović 102. — *cc) gradić u okrugu kragujevačkom.* Golubac ili Goluban, gradić još dosta dobro održan, na jednom visu, kod sela Viševaca. M. Đ. Miličević, srb. 282. — *dd) mjesto u okrugu biogradskom.* Livađa u Golupcu. Sr. nov. 1868. 671.

— *b) negda grad u Bosni (vidi u Danićevu rječniku).* 1464 carz priimi Golubci i Jajce i ine gradove bosnske. Okáz. pam. šaf. 80.

GOLUBAČA, f. Tricholoma russula Schaff, vrsta gljive. Golubača, slov. golobica, rus. rolybacz (Agaricus violaceus), pol. gołabek (Agaricus cinnamomeus), češ. holubička, holubek, holubinka, holubka, Tricholoma russula Schaff. (Janda, Sabljar). Golubača crljena, vrst gljive (Sabljar, Goljak). Golubača divja ili stekla, vrst gljive (Sabljar). Golubača-sivka, vrst gljive (Sabljar, Zagorje). B. Šulek, im. 94.

GOLUBAČKI, adj. koji pripada Golupcu. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (golubačka muha). Golubačka (opština). K. Jovanović 141. Golubačka muha (mušica), vidi kod muha.

GOLUBAK, golupka, m. dem. golub. — isporodi golubac. a) s pravijem značenjem. — od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kajkavski golubek kod golubič), u Stulićevu, u Vukovu. Golubak taj bijeli svjedočit može toj. M. Vetranić 2, 219. Kakono je golubak prjeprost. M. Divković, bes. 463b. — *b) neka vodena ptica,* Fuligula ferina Steph. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 44. — *c) ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. GOLUBAN, gôlûbna, adj. koji pripada golubu ili golubima. — U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (golubni, columbinus' 201a) *i u Stulićevu* (gdje ima i adv. golubno, v. golubično). Golubni celov da ustima mojima. D. Rašina 75a.

2. GOLUBAN, m. a) ine muško. — u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku. Golubane, moja vjerna slugo! Nar. pjes. vuk. 2, 292. Ode Marko na carevu vojsku sa svojijem slugom Golubanom. 2, 364. — *i kao prezime (pisano Goloban) u spomeniku xvi vijeka.* Ive Golobana. Mon. croat. 308. (1598). — *b) ime mjestu, vidi 2. Golubac, a) cc).*

GOLUBAR, golubára, m. a) columbarius, čovjek (sluga) što hrani golube. — u Belinu rječniku 201a, u Jambrešićevu, u Stulićevu. — b) pridjev uz ime neke vrste sokola. Soko golubar, Falco nisus. Slovinae. 1880. 90a.

GOLUBARA, f. potok u Srijemu. Regul. sav. 195.

GOLUBARKA, f. vidi golubača. Golubarka, Tricholoma russula Schaeff. (u Hrvata u Ugarskoj). B. Šulek, im. 484.

GOLUBARSTVO, n. golubarev posao, odgajanje golubâ. — U Šulekovu rječniku: 'tauben-zucht'.

GOLUBAST, adj. boje kao golub. — U Vukovu rječniku ('taubenfärbig', 'colore palumbis, columbinus').

GOLUBAŠ, golubaša, m. vrsta sokola. Prosti kobac, golubaš, 'Falco peregrinus', 'der tauben-falke'. J. Ettinger 71. — *I u zagoneci:* Trista i šeset vrapčića, dvanest golubaša, pred nima orao gunaš. odgonetaj: dani, mjeseci, godina. Nar. zag. nov. 82.

GOLUBICA, f. columba, golub ženski. — Riječ je praslavenska, isporodi stálov. golábica, rus. голубица, češ. holubice, pol. gołębica. — U srpskim rječnicima, osim Vrančićeva i Danićeva.

a. sa značenjem kazaniem sprijeda. a) u pravom smislu. Duh sveti je narejen po golubu ali po golubici. Korizm. 61b. Golub na ku letne hvoju, golubicu gleda uza se. I. Gundulić 858. Zapovijedje, da se mlogi golubovi i golubice po-

fataju. F. Lastrić, ned. 305. Svi golubi guću, golubica neće; pitao je golub svoje golubice: 'Oj tako ti Boga, moja golubice!...' Govori golubu svome golubica: ... Nar. pjes. vuk. 1, 102.

— *b) često i golubica se upotrebljava, kao golub, bez obzira, jeli muško ili žensko.* Ja sam vidil duh sveti kako golubicu shodeći s neba. Bernardin 16. joann. 1, 32. Pride jedna golubica s nebes. Korizm. 61^a. Gledaš slatke pjete slavicu i celivat se golubice. G. Palmotić 2, 415. Tuke, patke, golubice. J. Kavanin 21^a. Budite razumni kako zmijs, i priprostiti kako golubice. F. Lastrić, ned. 353. Golubica u noktih jastroba. A. Kanizlić, utoč. 63. Junak misli da je golubica. Nar. pjes. vuk. 1, 348. — *c) s golubicom se (radi krotke čudi a i bjeloće perja) isporučuje krotko, prostodušno, nekrivo i nedužno, pravedno čelade (vidi: Priprost kako golubica. A. Badić 160. U čistoći pravoj kano golubica. A. J. Knezović 216). s toga čistu (u moralnom smislu) i pravednu dušu često pisci zovu golubicom.* Okreni se, golubice, k Isusu Isukrstu, kakono pravoj korabli Noevoj, u otajnosti tvoga srca. M. Radnić 279^b. Pričista hodi golubice nebeske sa mnom uživat sladkosti. A. Vitalić, ost. 396. Čujete li, usta paklena, da s vašim poganim ričma činite, bile golubice da su crni gavranovi? J. Banovac, razg. 64. Idi, pravedna golubice, idi u bilo krilo tvoga miloga zaručnika. A. Tomiković, gov. 216. — *d) od mila se zove žensko čelade golubicom; tako n. p. muški zove ljubeno žensko čelade kod pisaca po svetome pismu: Prijateljice moja, golubice moja. N. Račina 186^a. I. Bandulavić 213^a. cant. 2, 10. a i kod naroda: Bila golubice imena slatkoga, zvezdo i danice, žejo srca moga. Nar. pjes. istr. 2, 133. i žensko može zvati tako drugo žensko, kao n. p. snaha koju djevojku u kući, vidi u Vukovu rječniku kod zlatoje.*

b. ime žensko. — U Vukovu rječniku.

c. ime domaću životinu. a) kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53. V. Arsenijević. M. Medić. — *b) kozi.* u Vukovu rječniku. F. Kurelac, dom. živ. 38. J. Bogdanović. — *c) ovci.* u gornjoj krajini. V. Arsenijević.

d. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Golubici. Sr. nov. 1873. 547.

GOLUBIČAN, golubična, *adj. koji pripada golubici. — Na jednom mjestu xviii vijeka i u Stuličevu rječniku (v. goluban) gdje ima i adv. golubično, columbatim.* Ovo je gnijezdo golubično. I. M. Mattei 101.

GOLUBIČICA, f. dem. golubica. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu, u Belinu 201^a, u Bjelostjencevu, u Stuličevu, u Vukovu.* Moja golubičice, moj medni celovu. M. Držić 155. Udovičice, golubičice, ne roni suze, ne kvari lice. Nar. pjes. vuk. 1, 231.

GOLUBIČIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* D. Avramović 262. — *U Stuličevu rječniku stoji kao dem. golub što nije pouzdano.*

GOLUBIČIJI, *adj. koji pripada golubici. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kod golubinski). Priporučuje krotčinu golubičiju.* F. Lastrić, ned. 354.

GOLUBIČ, m. mladi golub, uprav dem. golub. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikafinu, u Belinu 201^a. 562^b, u Bjelostjencevu, u Voltigijinu (grješkom golubič i golubič), u Stuličevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* I da prikažu sfetilišće ... dvi grlice ali dva golubića. Bernardin 149. luc. 2, 24. Dva ptica golubića. P. Posilović, nasl. 181^b. U kući gdi se sved jedu golubići, lačni ostaju djetici. (D). Poslov. danič.

140. Nisu oni trgovci ni prodavali tada ondi svašta, nego samo jaice, golubiće i druga. F. Lastrić, ned. 818. Ne brojeći kokošiju, tuka, golubića ni letućih ostalih. And. Kacić, kor. 224. Pasla Mare pauniće i bijele golubiće. Nar. pjes. vuk. 1, 54. — *b) Golubič, vrst luka (Sablar, na Pagu).* B. Šulek, im. 94. — *c) golubići, mali valušci koji se uz post kuhaju u rasolu. u Srijemu. — u Vukovu rječniku. — d) prezime. — xvi vijeka.* Jandri Golubič. Mon. croat. 804. (1597). *i u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 261. — *e) im: mjestima. aa) dva sela u Bosni u okrugu bihačkom: Golubič katolički i Golubič turski.* Statist. bosn. 102. — *bb) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 238. — *cc) dva sela u Dalmaciji: jedno u kotaru denkovačkom.* Repert. 1872. 6, drugo u kninskom. 16. ovo se pominje od xviii vijeka. Kapetana Raškovića iz Golubića u Dalmaciji. D. Obradović, basn. 207. Budući ovo mjesto blizu Bosne, okuže se neke kuće u Golubiću. 329. — *dd) selo se ovoga imena (može biti koje od predašnjih) pominje prije našega vremena.* Golubič. S. Novaković, pom. 130.

GOLUBIČI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 26.

GOLUBIJI, *adj. vidi golubi.*

GOLUBILO, n. boja kao u goluba. — *U Šulekovu rječniku: taubenfarbe.*

GOLUBINA, f. augm. golub. — *U Stuličevu rječniku (vilis columba).* — *I vrsta grožđa.* Golubina, suvrst vinove loze crna grožđa (u hrvatskom primorju), v. kosovina. B. Šulek, im. 94.

GOLUBINAC, golubina, m. *a) vidi golubiñak. — u Mikafinu rječniku (kod golubñak) i u Stuličevu (iz Mikafina). — b) vidi golub, c. — u Vukovu rječniku: nekaka morska velika riba (ital. colombo). — c) ime mjestima. aa) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 242. — *bb) pustara u Slavoniji u podžupaniji rumskoj.* Pregled. 119. — *cc) Neki Vrananci pričaju da se varoš Vraña nekad zvala 'Golubinac' ili 'Golubiñe' po vlastelinu 'Golubu' koji je, vele, zidao grad među Plačevicom i Krstilovicom. sada se taj stari gradić zove 'Markovo Kale' (Markov grad), i misli se da ga je gradio Krajević Marko. M. D. Miličević, kraj. srb. 296.*

GOLUBINAČKI, *adj. koji pripada selu Golubincima.* V. Arsenijević.

GOLUBINCI, Golubinac, m. pl. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom. Razdijel. kr. 15.

GOLUBINČANIN, m. čovjek iz Golubinaca. V. Arsenijević.

GOLUBINI, *adj. vidi golubiñi. — U Bjelostjencevu rječniku (kod golubinski).*

GOLUBINICA, f. selo u Ratu u Dalmaciji. Schem. ragus. 1876. 43.

GOLUBINIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka.* Nadgrobica Petra Golubinića, Hvarskaoga vlastelina. H. Lucić 291.

GOLUBINKIJA, f. žensko čelade iz Golubina. V. Arsenijević.

GOLUBINSKI, *adj. vidi golubiñi. — Na dva mjesta xvi i xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Stuličevu (iz Habdeliceva).* Ivan kako biše golubinske puritadi sramežljivo odgovori. Ivan trog. 2. Jer Isukrst od svoji pravovirni sluga iziskuje ne samo mudrost zmijinsku, veće još i priprostnost golubinsku. E. Pavić, ogl. 456.

GOLUBINAK, *m.* columbarium, *mjesto gdje se hrane golubi*. — *isporedi* golubnak, golubinac, golubnik, golubište. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 201^a, u Bjelostjencevu, u Jam-brešićevu, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu.* Nad ribnjakom od zgor golubinač oni. P. Hektorović 85. Da budu držali svoje golubove zatvorene u golubinači. F. Lastrić, ned. 305. Ali ja u ono doba naj radije gledah na visoki golubinač u sred stana na golemom brvnu. M. P. Šapčanin 1, 135. — *b) ime mjestima. aa) selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj.* Pregled. 96. — *bb) planinski vrh u Srbiji u okrugu kneževačkom.* M. Đ. Miličević, srb. 825.

GOLUBINE, *n. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 210. — *b) u Srbiji. aa) selo u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124. — *bb) vidi golubinac, c) cc).* Neki dodaju da se taj grad (Markovo Kale u okrugu vranjskom) zvao 'Golubine'; ali ovo treba uzimati s predohranom do bojeđa objašnjenja. M. Đ. Miličević, kraj, srb. 283.

GOLUBINI, *adj.* columbarum, columbinus, *koji pripada golubima*. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (columbinus), u Belinu 201^a, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu (golubina).* Duh svetyj zrakom golubišem s hodešće. Domentijan^b 167. Krotkost golubiha. Š. Budinić, sum. 161^a. Tvoje oči jesu golubihe. M. Radnić 484^a. Da svakomu činimo viditi priprostitost golubiha. P. Knežević, osm. 278. Od guguta od golubihega. Nar. pjes. petr. 2, 591. Ko bi mi dao krila golubiha? Đ. Daničić, psal. 55, 6.

GOLUBINSKI, *adj.* koji pripada Golubini. Golubińska (opština). K. Jovanović 124.

GOLUBIŠTE, *n. vidi golubinač*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu i u Stulićevu.* Ali golubica ne umi se diliti od svoga golubišta. A. d. Bella, razg. 215^b.

GOLUBIŠTVO, *n. vidi golubište*. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdana.*

GOLUBITI SE, golúbim se, *impf. (o nebu) pokrivati se malo po malo stinjem oblacima kao golubima*. — *U naše vrijeme.* Kad se na nebu poput rebara ukažu bijeli oblaci (u visini), vele: 'Nebo se golubi' u Dobroselu. M. Medić. Veli se da se golubi (vrijeme) kad se počne oblačiti. na Braču. A. Ostojić.

GOLUBJEN, *adj. vidi golubihi*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Ko će mi dat krila golubjena za odleće(t) put nebasa? Đ. Bašić 45^b. — *nepouzdana.*

GOLUBJE, *n. coll. golubi*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Po doj popalo sivo golubje. Nar. pjes. vuk. 1, 60.

GOLUBJI, *adj. koji pripada golubima*. — *Od xviii vijeka (ali samo sa starijim oblicima golubiji, golubji), a između rječnika u Stulićevu (golubiji).* Prikazaše za svoga sinčića dvi grlice ili dva ptica golubija. F. Lastrić, od' 301. Priporučuje nam Gospodin golubiju priprostitost. ned. 353. — *Kod imena nekih biljaka.* Golubja guša (prema nem. taubenkropf), Corydalis cava Dec. (Sablar). B. Šulek, im. 94. — *Golubja noga, Geranium columbinum L. (u starom rukopisu).* 94. — *Stupalo golubje (strupalo golubje), absinthium marinum (u starom rukopisu, valda pomethom mjesto pes columbinus, što za tim slijedi), Geranium columbinum L.* 380.

GOLUBNIK, *m. vidi golubinač*. — *U Bjelostjencevu rječniku (kod golubinač) i u Stulićevu.*

GOLUBNAČA, *f. jama u zemlji što se u nju kupe golubovi*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku:* jama u zemlji s dodatkom da se govori u Dalmaciji. Golubnača, jama u zemlji u kojoj se nalaze golubovi. kad se u ovaku jamu otisne kamen, suknu golubovi van. u Dobroselu. M. Medić.

1. **GOLUBNAČ**, *m. vidi golubinač. a) u pravom smislu.* — *u Mikajinu rječniku (golubnač, golubnac, columbarium), u Belinu 201^a, u Voltigijinu, u Stulićevu.* — *b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu šabačkom.* Niva u Golubnaku. Sr. nov. 1866. 81. — *bb) voda u okrugu vaševskom.* Zemlja kod vode Golubnaka. 1875. 737.

2. **GOLUBNAČ**, golubnača, *m. ime nekijem biljaka*. — *U Vukovu rječniku:* golubnač grah, art erbsen, 'pisi genus s dodatkom da se govori u Dalmaciji'. Kažu da ljudi ohronu kad mnogo jedu ovoga graha; od nje se i hleb mijesi. i u Sulekovu imeniku: Golubnač, rus. голубичникъ (Rhododendron), 1. Quercus sessiliflora columbaria (Ettinger); 2. grah-golubnač, vrst graška (Vuk). 94.

GOLUBNI, *adj. vidi golubihi*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (columbaris, columbinus) gdje naj prije dolazi, i u Stulićevu (goluba).* Prikaza jaganca i ptica golubnaga. A. Kanižlić, utoč. 534.

GOLUBOV, *adj. columbae, koji pripada golubu*. — *U Vukovu rječniku.*

1. **GOLUBOVAC**, golúbôvca (Golubovac, Golúbôvca), *m. ime mjestima. a) u Srbiji. aa) selo u okrugu čuprijskom.* K. Jovanović 179. — *bb) selo u okrugu kruševačkom.* 131. — *cc) rijeka u okrugu podrinskom.* J. V. Stojanović. — *b) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijel. kr. 11. — *c) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj (kajkavski) Golubovec.* Pregled. 60. — *d) nekakvo mjesto na skadarskom jezeru.* Liman-paša od Skadra bijela uveze se blatu širokome, izveze se selu Golubovcu. Pjev. crn. 142^b.

2. **GOLUBOVAC**, golubovca, *m. vidi prndej*. — *U Sulekovu rječniku:* 'taubenschwanz' (Macroglossa stellatarum).

GOLUBOVAČKI, *adj. koji pripada Golubovima*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (golubovčskyj' 3, 577).* Voznikom golubovčskym ... Golubovčsky puti. Glasn. 15, 293. (1848?).

GOLUBOVCI, Golubovaca, *m. pl. ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku:* 'Golubovci', katun koji je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Pri-zrenu; 'Golubovci', meda je 'Golubovcem' išla, ota Jelišanića' (Glasn. 15, 292, 293 god. 1848?). 3, 577. — *b) selo u Doňoj Zeti ne daleko od Podgorice.* F. Jukić, zeml. 60.

GOLUBOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme.* Soko sivi Golubović Vuko. Nar. pjes. 4, 507. Dva sestrića, dva Golubovića. Nar. pjes. juk. 542. Golubović. D. Avramović 189. Šem. srb. 1882. 203.

GOLUBOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 46.

GOLUBOVINA, *f. golubihe meso*. — *U Sulekovu rječniku:* 'taubenfleisch'.

GOLUBUŠA, *f. ime kozi*. — *U gornjoj krajini.* V. Arsenijević.

GOLUFANE, *n. nejasna riječ*. — *isporedi gaľuf*. — *U Mikajinu rječniku:* golufanje, vidi zasida, a iz nje u Stulićevu: v. zazida (sic).

GOLUMBAČA, *f. vidi golubača*. B. Šulek, im. 94.

GOLUPČAC, golupčca, *m. dem.* golubak. — *U Stuličevu rječniku* (golubčac). — *nepouzđano.*

GOLUPČE, golupčeta, *n. vidi* golubić. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Prinesi mi grlicu i golupče. Đ. Daničić, *Imojs.* 15. 9. Gukalo iz početka ko golupče. M. Pavlinović, *razi.* spis. 815.

GOLUPČIĆ, *m. dem.* golubak. — *Samo u Stuličevu rječniku* (golubčić).

1. GOLUŠ, *m. u Daničićevu rječniku:* 'Goluš', meda je 'Kostrcu' išla, 'u rti' Goluša, tere po vršku Goluša na Lolajini dol' (Glasn. 15, 295 god. 1848?). selu je Vojnici išla meda, 'na Obradov' dol' među Goluša' (277). 3, 577.

2. GOLUŠ, *m. golo čefade.* — *U Šulekovu rječniku:* 'eine nackte Gestalt' kod 'nackt'.

GOLUŠAV, *adj. dem. go. a* o ostrženoj ovci. — *u jednoga pisca xviii vijeka.* Mlogi travnom ovci vunu dižu, al' sa strahom k tom vrime pristihu, jerbo ona golušava zebe. J. S. Relković 229. — *b* bez perja (o mladom pticu). — *u Vukovu rječniku:* 'ungefedert', 'glaber'. — *isporedi* golušav, goluždrav, goluždrav.

GOLUŠAVAC, golušavca, *m. golušav ptic.* — *U Šulekovu rječniku:* 'nesthocker'.

GOLUŠAVKA, *f. a* Golušavka, suvrst breskve (u Virovitici), *v. golica.* B. Šulek, *im.* 94. — *b* vrsta bubice. — *u Šulekovu rječniku:* 'nacktfliège' ('Psila rosae').

GOLUŽAV, *adj. vidi* golušav, *b*). — *U naše vrijeme.* Dok su ptici golužavi bili. Nar. pjes. juk. 420. 'Našao sam tičije gnijezdo, ali su još tići u nem golužavi'. u *Lici.* J. Bogdanović.

GOLUŽDRAV, *adj. vidi* golušav, *b*). — *U Vukovu rječniku.*

1. GOLA, *m. vidi* gojo.

2. GOLA, *m. prezime.* — *xiv vijeka.* Bogoje Goja. Deč. hris. 69.

GOJACI, Gojaka, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. (kajkavski)* Gojaki. Pregled. 26.

GOJAHAN, gojahn, *adj. dem. go.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu.* Neka veće cvile jer leže gojahn u tvojoj zemlji. I. Zanotti, *skaz.* 24. — *Kod većine našega naroda (što ne izgovara h) glasi* gojan. Gojan biše, ko rođen od majke. Nar. pjes. juk. 206. Biti siti i nigda gojani. Osvetn. 5, 115.

GOLJAK, goljaka, *m. nešto golo (samo s osobitijem značenjima o pšenici, o grožđu, o mjestima).*
a. vrsta pšenice, *vidi* 1. golica, d. Gojak, *Triticum hibernum* L. (Sabjar, na Braču), *v. golica.* B. Šulek, *im.* 93.

b. vrsta grožđa. Gojak crni, blauer burgunder (u Zagrebu). B. Šulek, *im.* 93.

c. ime mjestima. a) u Hrvatskoj. aa) seoce u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 18. — bb) seoce u podžupaniji jastrebarskoj. 35. — cc) seoce u podžupaniji krapinsko-topličkoj. 56. — b) mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Vinograd u Gojaku. Sr. nov. 1872. 292. — c) rät na zapadnoj strani otoka Krka.

1. GOJAN, *adj. vidi* gojahan.

2. GOJAN, *m. a* ime muško. — *u narodnoj pjesmi našega vremena.* Po imenu Vlahović Gojane. Pjev. crn. 51a. — *b* mjesto na granici Srbije. M. Đ. Miličević, *srb.* 723.

GOJAŠAN, gojašna, *adj. vidi* gojahan. — *U Stuličevu rječniku.*

GOJAŠEVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Vinograd u Gojaševici. Sr. nov. 1875. 565.

GOLECVIĆ (?), *m. ime nekakvom mjestu.* — *Prije našega vremena.* Golčevišće. S. Novaković, *pom.* 130.

GOLJENICA, *f. vidi* golijen. — *U naše vrijeme samo s istočnijem oblikom* golenica i *u Vukovu rječniku:* golenica s dodatkom da se govori u Srijemu. I noga ima 3 dela a to su bedro, golenica ... K. Crnogorac, *zool.* 7.

GOLJENACA, *f. vidi* golenica i golijen. — *U jednoga pisca našega vremena (s istočnijem oblikom).* Goleňača, 'tibia'. J. Pančić, *zoolog.* 98.

GOLEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

GOJIN, *adj. koji pripada goji (vidi kod gojo).* — *Kod mjesmijeh imena u naše vrijeme.* Gojin izvor, voda u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 137. Gojino brdo, mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. 137.

GOLJO, *m. vidi* golić, *a.* — *Akc. se mijenja u voc. gojo.* — *U Vukovu rječniku.* — *Vaja da se gdje gdje govori i goja, te od toga oblika postaje adj. gojin.*

GOLOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 181. 411.

GOLUŽDRAV, *adj. vidi* golušav. — *U Vukovu rječniku.*

GOLUŽDRENE, *n. djelo kojijem se ko goluždr.* — *U Vukovu rječniku.*

GOLUŽDRITI SE, goluždržim se, *impf. vikati, derati se.* — *U Vukovu rječniku:* 'schreien', 'clamo', *cf. derati se.*

1. GOMBA, *f. vidi* gombaše. — *U Stuličevu rječniku s dodatkom da dolazi u Lastriča (?).*

2. GOMBA, *f. puce, mačar. gomb.* — *isporedi gumb.* — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka.* Na pleći mu zeleni kajasi same svile, na nim zlatne gombe. M. Katančić 69.

GOMBALIŠTE, *n. mjesto gdje se gombaju.* — *U Stuličevu rječniku (v. jačilište).* — *I u pisaca našega vremena.* Uz svaku pučku školu mora biti gombalište. Zbirk. zak. 1, 241. — *vidi što je kazano kod gombati se pri kraju.*

GOMBANE, *n. djelo kojijem se ko gomba.* — *Stariji je oblik* gombanje. — *U Mikašinu rječniku (gombanje), u Belinu (palaestra, lucta' 444a, vidi što je kazano kod gombati se pri kraju), u Stuličevu.*

GOMBAR, *m. čovjek što gradi puceta (gombe).* — *isporedi* gumbar. — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (der knopfmacher', 'textor globulorum fibulorum' s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Uplašise zlatare, gombare. I. Zaničić 133. Kipodilci, gombari, iglari. M. A. Relković, *sat.* K8b.

GOMBAREV, *adj. koji pripada gobaru.* — *U Vukovu rječniku gdje ima i gobarov s istijem značenjem.*

GOMBAROV, *adj. vidi* gombarev.

GOMBATELAN, gombatejan, *adj. u Stuličevu rječniku (v. jačiteljan).* — *vidi što je kazano kod gombati se pri kraju.*

GOMBATI SE, gombâm se, *impf. rixari, glaziti se, koškati se.* — *Postaje od goniti (kao deminutiv? frekventativ?) nastavkom* ba, *pred kojijem se n mijenja na m.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (gombati se, karati se, al-*

tercor, facere altercationem, commutare verba, habere altercationem, i kod svaditi se) gdje naj prije dolazi, u Belinu (luctor 444^a. vidi dale pri kraju), u Stuličevu (contendere, certare, litigare, altercari). Svi se upeću, gomba'u, sjaju svjetom kim se opiraju. J. Kavašin 376^b. Gombati se, v. kombati se. M. Pavlinović. „Neka se gombaju kako ih voja“, t. j. neka se pogode, neka se miješaju kako im drago. na Rijeci. F. Pilapić. u Šulekovu rječniku: „hadern“. — U Parčićevu rječniku ima značenje „lottare“ (gačati se, jačiti se, nositi se, rvati se) i ovako se upotrebljava sad u Zagrebu; ali, ako je ovo značenje osnovano samo na Belinu rječniku i na Stuličevu (ne kod gombati se, već kod gombalište i gombatelj), to je posve nepouzdanost: oni su pisci svojevrijedno dali ono značenje.

GOMBÔC, m. (običnije u množini: gömböci), vaľuška (nem. kloss, knödel), mađar. gombóc. — U naše vrijeme u Bačkoj. B. Mušicki; ovako govore svi hrvatski vojnici. F. Hefele.

GOMEĽA, f. ime manastiru u Bosni. — U narodnoj pjesmi našega vremena i u Vukovu rječniku: namastir u Bosni (može biti da je sad i pust?) s primjerom: Ozren crkvu nasred Bosne slavne i Gomeľu na granici suvoj. (Nar. pjes. vuk. 2, 103).

GOMERJE, vidi Gomirje.

GOMILA, f. acervus lapidum; acervus, congeries, velika vrpa kamenja, pa i uopće svaka vrpa, svako mnoštvo stvari zajedno skupljenijeh. — Akc. se mijena u gen. pl. gömilä. — Postaje premještanjem slova od praslavenskoga mogyla, vrpa kamenja nad grobom, isporodi stslav. mogyla, rus. могъла, češ. mohyla, polj. mogiła, i lit. mogila. — Od xiv vijeka (ali vidi i gomilica), a između rječnika u Mikalčinu (gomila, međa, maceria, maceries; gomila velika, rpa kamenja, moles lapidum, acervus lapidum), u Belinu (acervus lapidum 449^a, 501^b; rudera 175^a; congeries 501^b), u Bjelostjenčevu (gomila, gomuľa, gromila, nakup, nalog, vrpa, congeries, moles, et acervus lapidum). 2. gomila, suhi zid z kamenja prez vapna i morda, kak pri morju načinjažu okolu tršja, ograda kamena (maceria, maceries), u Voltigijinu (mucchio di rottami o di scopatura, steinhaufe, misthaufe), u Stuličevu (maceria, mucchio de' sassi, muriccia, maceria, acervus, cumulus), u Vukovu (der haufe, cumulus, cf. gromila, hrpa, kamara, rhaga), u Daničičevu (collis, ali vidi što je kazano kod prvijeh primjera pod a) aa)). a) acervus lapidum, naj starije je značenje u našem jeziku: velika vrpa kamenja. aa) uopće. Selu je Dečanima išla međa, ođt Črvenoga Bręga na Gomilu u rēku (Mon. serb. 92 god. 1330). Đ. Daničić, rječ. 1, 217. Selu je Vojnicu išla međa, u gomilu, i ođt gomile potokom u dubč (Glasn. 15, 277 god. 1348?). i selu je Sakatu išla međa, na gomilu (287). i „Jančičtem“ je išla međa, uz dēls u gomilu (292). i Golubovcima je išla međa, u gomilu (293). 2, 577—578. Selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici međa je išla, ođt grooblica na gomilu (Sr. let. 1847. 4, 53 god. 1381). 1, 217. (kod ovijeh primjera Daničić tumači „collis“, ali to nije potrebno). Nos' kamenje ko je kon vrat, dokla izneseš svu gomilu. M. Marulić 266. Srijed gomile kamenite jošte rastu daj dva busa. M. Vetranić 1, 14. što se vrpe kamenja, koje se još nahode nad grobovima od starina (vidi Magaz. 1866. 60; S. Novaković, obl. 20—21), ovako zovu, to je po ovome značenju, a ne po praslavenskoj riječi mogyla. — bb) rudera, bez promjene zna-

čenja, zovu se ovako razvaline kuća, gradova itd., kad su takove da ne ostaje kamen na kamenu. Uznosite naše sgrade obratiti u gomilu. P. Kanašević, iv. 152. Strašne trešnje prijeka sila od svijeh zgrada svega grada gomilu je učinila. B. Bettera, dubr. 20. Iz gomile od zida razrušena pojavi kazinsku opatiju. I. Đorđić, ben. 117. U sagrađenju kuće na pržini brez poduminte koja, kad kiša nađe i počmu vitri puhati, sara se u gomilu. M. Zoričić, osm. 23. Od mečeta i turske gamije napravismo prokletu gomilu neka stoji za uklin narodu. P. Petrović, gor. vijen. 107. Gomile razorenijeh gradića Haja i Nehaja. S. Ľubiša, prip. 67. po ovome se u Dubrovniku zove gomila mjesto gdje su razvaline od kuća što su pale od velikoga potresa. P. Budmani. može biti i da se s ovoga zove Gomila jedan kraj grada Rijeke gdje je bio stari grad. (Đ. Daničić). — cc) maceria, široki a ne visoki zid od sama kamena bez klaka; međa je (vidi kod međa) uža. — po primorju (vidi i u rječnicima). Ritko iz gomile dvi stine iskoče da se stinja sila za nima ne toče. I. T. Mrnavić, osm. 140. Ni putnik sminje ima obaliti njihove ovake gomile ili ograde od kamenja učinene u njihovih vinogradih. A. Vitalić, ist. 515. — dd) kad je (u Dubrovniku) blizu kuće gomila, na nju se baca što (sudovi, pokućstvo) veće ne vrijedi. Ti, gospo, koliko imaš navezenijeh carigradskih mahramica, koliko svilnijeh dolamica? Imam ih puno, hvala Bogu. Dosta ti ih je i polovica: metni dakle sve ostale na gomilu... Mjedi, biser i prateži drage i lijepi ne meću se po gomilah i u smetlišće. B. Zuzeri 26^b. — ee) kad se ko kamenjuje, kamenje što se na nęga nabaca. Na n gomilu navalije. J. Kavašin 306^a. Volija sam počti pod gomilu. P. Petrović, gor. vijen. 89. Nego kazuj al' češ pod gomilu. 90. Ti nemoj lagati dok nisi ovdje ostao pod gomilu (ostati pod gomilu = kamenovan biti). Pravdonoša. 1852. 1. Bacite nas pod gomilu, ako uzlažemo. S. Ľubiša, prip. 106. Bilo su i druge gomile koje su se zvale „pametne“ ili „primetne“ gomile, a to su bile ovako: kad bi kakav knez ili drugi starješina bio zao u svome predjelu ili selu, pa bi Ľudima dotuživao svojom zloćom, onda bi se svi Ľudi skupili na nęga, te bi ga opušili, a on bi bjeżao pred nima, i đe bi ga stigli, tu bi ga ubili kamenima, i tada na nęga bi navalili veliku gomilu, i tu bi se prokleli: koji gođ bi tada prošao, svak svaki put da baci na tu primetnu gomilu po kamen, po dva. Magazin. 1866. 61. i metaforički, dići (prokletu) gomilu, grajati na koga, proklinati. I imaju razlog Crnogorci na nas dići prokletu gomilu. P. Petrović, gor. vijen. 11. — b) kao vrpa uopće, skup stvari koje bez reda staje jedne uz druge, ili jedne na drugijem. — u starijim primjerima samo u prenesenom i metaforičkom smislu, ali se u naše vrijeme ovo značenje shvata kao da je u pravom smislu. aa) o tjelesnijem, neživijem stvarima koje leže jedne uz druge i jedne na drugijem kao kamenje u gomili. Obziruć se na gomile kosti, ke svud leže okoli. I. Gundulić 322. Dokli se rva vrh gomile od pobijenijeh neprijatelja. 327. Od oružja stoje gomile, ke kraj vitez zide i doni. 431. Da od njih glava niz gomilu svaliće se mǎ, kad pade. 505. I od mrtaca oda svudi podigla se gomila je. 524. Grob unutra sklapa gomilu crni(h) gñata. I. J. P. Lučić, razg. 67. I potrpa na gomile blagu. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Mnogo zrna gomilu načine. Nar. posl. vuk. 181. Te će voda koja teče ozgo stati u gomilu. Đ. Daničić, is. nav. 3, 13. Leži truple jedno na drugomu, a junačke na gomile glave. Osvetn. 2, 164. — bb) skup živijeh

stvari (čeladi, životinja) što stoje jedne uz druge bez ikakva reda. — u naše vrijeme. A kad lane puška u gomili, pobiše se luti Kolašinci. Nar. pjes. vuk. 4, 323. Tu zaosta Miloš s vojvodama, da iskupi robje na gomilu. 4, 352. Što pogibe šeset na gomilu. 4, 504. Tu gomilu ljudi prodemo. Pjev. crn. 97^a. Imajući oko sebe gomilu svjedoka. Vuk, pavl. jevr. 12, 1. I zemlja otvorivši usta svoja proždrije njih i Koreja, i izgibe ta gomila, i spali ih ogañ dvjesta i pedeset ljudi. Đ. Daničić, 4mojs. 26, 10. Za nima je išla ona gusta gomila svakojakoga sveta. M. Đ. Miličević, zim. već. 273. — *cc) mnoštvo umnijeh stvari. — u naše vrijeme.* Za tebe je već on mrtav, kad glave ne obrnu na tebe ovaliku gomilu godina. Pravdonoša. 1852. 28. To nam pjesme gomilama potvrđuju. V. Bogišić, zbor. 211. — *dd) mjesto gdje se đubre, gnoj nalazi pa i ne bilo nagomilano (isporedi a) dd)). — u naše vrijeme u hrvatskom primorju (vidi i u Voltigijinu rječniku).* — *c) psovka ljenju čeladetu (biće po b) dd)). — u naše vrijeme u hrvatskom primorju.*

GOMILÁČ, gomiláča, *m. čovjek koji gomila. — U Šulekovu rječniku: „häufer“.*

GOMILAN, gòmílna, *adj. koji pripada gomili, gomilama. — Od xv do xviii vijeka.* Golubice moja u utlinah kamenih, u puñkah gomilnih. Bernardin 155. cant. 2, 14. U utlinah kamena i u spilah gomilnih. I. Bandulavić 213^b. Iz klisur šupljih, škuj gomilnih. J. Kavañin 512^a.

GOMILÁNE, *n. djelo kojim ko ili što gomila, ili se što gomila. — U Vukovu rječniku* (1. „das aufhäufen“, „cumulatio“. 2. „das gepolter, wenn etwas aufgehäuftes einstürzt“, „strepitus“).

GOMILÁR, *m. čovjek iz Gomile (na Rijeci, vidi gomila, a) bb)).* Đ. Daničić.

GOMILATI, gomilám, *impf. cumulare, kupiti na gomilu. — Akc. se mjenja u praes. 1 i 2 pl. gomilámo, gomiláte, u aor. 2 i 3 sing. gòmílaš, u part. praet. act. gòmílaš, gòmílaš, u part. praet. pass. gòmílán. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku: „aufhäufen“, „cumulo“.*

a. aktivno, sa značenjem kasvanjem sprijeda. K Aleksincu silu gomilali. Osvetn. 5, 72. i u prenesenom smislu s objektom riječi. I ja bih mogao govoriti kao vi, gomilati na vas riječi i mahati glavom na vas. Đ. Daničić, jov. 16, 4.

b. sa se, refleksivno, bućati (o gomili što se ori). — *U Vukovu rječniku: gomilati se „poltern“, „strepo“.*

GOMILE, *f. pl.* Na levoj strani Morave, 1¹/₄ sata na jugoistok od Aleksinca, na putu od Prčilovice k Supovcu, u sred krasne ravni, imaju neke velike umke koje narod zove „Gomile“. M. Đ. Miličević, srb. 789.

GOMILICA, *f. dem. gomila. — (Kao ime mjestu) od xiii vijeka.* Obično bi posedali na gomilice i razgovarali bi se. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 37. — *Kao ime mjesta.* *a) u Daničičevu rječniku:* Selima Guglavi i Kruševicama, što je kralj Vladislav dao sv. Nikoli Vranjinskom, išla je međa „kako puta grede na Gomilycu, pravo s Gomylice niz Bačevu“ (Mon. serb. 26 god. 1234—1240). 1, 217. — *b) selo u Kaštelima blizu Spleta.* Schem. spal. 1862. 6.

GOMILICE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gomilicama. Sr. nov. 1875. 789.

GOMILNAČA, *f. vidi crkvina, b), drijenak, c).* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* Gomilnača, *Parietaria officinalis* L. (Lambl). B. Šulek, im. 94.

GOMILANI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 256. — *Mjesto s ovijem imenom pomine se i xv vijeka.* Filip z Gomiljan. Mon. croat. 133. (1487).

GOMILAST, *adj. pun gomile, ili na kojem ima gòmíla. — U naše vrijeme.* Kad su došli blizu sela, svrate s puta blizu jedne gomilaste glavice. Nar. prip. vrč. 148.

GOMILČEVIĆ, *m. prezime. — Pomine se xviii vijeka.* Nadod. 78.

GOMIONICA, *f. postaje od osnove adjektiva gomilan nastavkom ica. — -o- stoji mj. l. a) kuća zidana bez vapna. — na jednom mjestu xv vijeka.* Kuća ča bi gomionica, slamom pokrivena, toj se ino ne more reći nego da je rič gibuća. Stat. pol. ark. 5, 260. (1485). — *b) (biška) u koje cvijće raste na gomile. — u Šulekovu rječniku: gomionice „gehäuftblütige (pflanzen)“ („Aggregatae“).* — *c) manastir, selo, rijeka u Bosni u okrugu sarajevskom. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (1. rijeka u Bosni. 2. namastir kod te rijeke). Gomionica, selo krstjansko i ristjansko, koji ovdje imaju samostan; na rijeci Gomionici imade nekoliko gvozdenih majdana. F. Jukić, zeml. 47. Gomionica, selo gde pravoslavni Srbi imaju manastir, koga je, kao što seljaci pripovedaju, Marcarica zidala, a ina reći tog imena ima više majdana gvozda. T. Kovačević, bosn. 70. Gomionica, selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 32.

GOMIRAC, Gomirca, *m. čovjek iz Gomirja.* V. Arsenijević. — *I prezime, u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević. vidi i Glasn. 17, 316.

GOMIRJE, *n. selo (i manastir) u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom.* Razdijel. kr. 8. i u Vukovu rječniku („ein kloster in Kroatien“, „nomen monasterii“). — *S ovijem oblikom dolazi od xvii vijeka.* Lenković general dopela Vlahe iz Korenice koje nastani u Gomirju. P. Vitezović, kron. 180. — *Stariji je oblik Gomerje* (Mon. croat. 126 god. 1486), a još stariji Gojmerje, kojemu je potvrđen samo adjektiv gojmerski (koje vidi).

GOMIRKA, *f. žensko čelade iz Gomirja.* V. Arsenijević.

GOMIRSKÍ, *adj. koji pripada manastiru Gomirju.* V. Arsenijević.

GOMLAČINA, *f. vidi gomilnača.* Gomjačina, gomlačina (u rukopisu ovoga vijeka), *Parietaria officinalis* L. (Visiani). B. Šulek, im. 94. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50.

GOMN-, *vidi govni-*.

GOMOLICA, *f. neka bilka, vidi krestušac.* Gomolice, češ. homulice (Telephium), Polygala vulgaris L. (u Istri). B. Šulek, im. 94.

1. **GOMOĻ**, *m. bulbus, vidi glava, i, i glavica, c).* — *Radi postana vidi gomoļa. — U Stuličevu rječniku („caepa herbarum“).*

2. **GOMOĻ**, *m. u Daničičevu rječniku: „Gomoļ“, selu „Jelenišci“ crkve treskavačke išla je međa „na Gomoļ“ (Glasn. 13, 371 god. 1856—1867).* 1, 218.

GOMOĻA, *f. gruda (sira). — U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus. гомола „masse“, češ. homole „pyramis, conus“, pol. gomołka, sirac. — I u primjeru iz narodne istarske pjesme, ali s drugijem značenjem (gomoļika?).* Imala san ľuba, vele dobro moje, on se je zadavil jedući gomoje. Nar. pjes. istr. 2, 79.

GOMOŁAK, gomolka, m. *vidi* gomolika, a). Gomoljak, gomolica (Skurla), tartuffi (u *starijim rukopisima*), Tuber cibarium Sibth. B. Šulek, im. 94. — U *Stuličevu rječniku* znači što i 1. gomolj.

GOMOLICA, f. *vidi* 1. gomolj. — U *Stuličevu rječniku* (globi in aliquarum herbarum radicibus).

GOMOLIKA, f. *postaje* od gomolja. a) Tuber cibarium Sibth., *vrsta gljive vrlo cijenjene kao jelo, jakoga mirisa*. — u *Mikašinu rječniku* (gomolika ili gñiva, tartuffolo, tuber, 723b), u *Belinu* (tartuffolo, frutto noto, tuber, 723b), u *Stuličevu* (iz *Mikašina*), i u *Šulekovu imeniku* (iz *Belina rječnika*). 94. — b) Scabiosa L., *neka biljka*. — u *Šulekovu imeniku*. Gomolika, češ. homolika (Tuber cib.), 1. Scabiosa L. (u *starom rukopisu*); Gomolika veća, (Centauria) Scabiosa L. (u *starom rukopisu*). B. Šulek, im. 94. — i u *jednoga pisca xviii vijeka može biti da je ovo značene*. Vari travu gomoliku. J. Vladimirović 10. Napoti noge sokom od gomoljike. 27.

GOMUŁA, f. *vidi* gomila. — U *Bjelostjenčevu rječniku* kod gomila.

GOMULICA, f. biljka? gljiva? *isporedi* gomolj, gomoljica, gomoljika. Ima glavicu u zemlji ride boje; jede se prijesna i slatka je. u *trebiškoj nahiji*. N. Dučić.

1. GON, m. ime muško. — xiv vijeka i *poslije*, a *između rječnika u Daničičevu* (Gons). Gons. Deč. hris. 16. 28. i još na *nekoliko mjesta*. Gons. Glasn. 15. 270. (1348?). Na selište Gona Bëloga. 286. Gons. S. Novaković, pom. 56.

2. GÖN, m. koliko se u jedan put može goniti konj ili vo. — U *naše vrijeme*. a) u *Vukovu rječniku*: vide potkralište s primjerom: Tri ga gona zemlje ponijela. — b) *postat* kod orača. u *trebiškoj nahiji*. N. Dučić.

GONAC, Gonca, m. ime muško. — *isporedi* 1. Gon. — xiv vijeka i u *Daničičevu rječniku* (Gонъ). Gонъ Arbanasins. Glasn. 15. 289. (1348?).

GONAKÂNE, n. *djelo kojijem se ko gonaka*. Ta ostavite se toga vašeg vavjekašneg gonakača. J. Bogdanović.

GONAKATI SE, gonakâm se, *impf. prepirati se*, *uprav dem. gonati se*, *isporedi* i gombati se. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur. gonakâmo, gonakâte, u aor. 2 i 3 sing. gônakâ, u part. praet. act. gônakao, gônakâla*. — U *naše vrijeme u Lici*. Ta se dvojica vavijek za nešto kao dva pijevca gonakaju. Za svaku se i naj manju stvar gonakaju i porenu. Živu na kući dobro, ali im nikad nije pravo, vavijek se za nešto gonakaju. J. Bogdanović.

GONÂNE, n. *djelo kojijem se gonu*. — U *Vukovu rječniku*.

GONATI, gônâm, *impf. vidi* goniti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. gónajû, u aor. gónah, u ger. praes. gónajûti, u ger. praet. gónâvši, u part. praet. act. gónao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — U *naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (verfolgen, persequi).

a. *aktivno*. Kad si mene po planini gon'o, da si mene onda uvatio, kojom bi me smrću umorio? Nar. pjes. vuk. 1, 545. Veće ima tri godine dana da ja gonam na Udbinu vrana. Nar. pjes. marj. 71. Šavrdalo šavrdalo po planini i brdu, dvojica ga gonaju, a dvojica čekaju. *odgonetljaj: zec, dva psu, lovac i puška*. Nar. zag. nov. 61.

b. *sa se, refleksivno*. a) *prepirati se*. Onda se možeš s ñom (ženom) gonati i ñu dobiti govo-

reć joj: „Jest ja, tako je baš kao i boca“. Nar. prip. bos. 1, 70. Ja sam se predala i namijenila majci Božijoj koja me primila u svoju kćer, pak ćete se vas dva š ñom oko mene gonati! S. Lu-biša, prič. 67. — b) *nositi se, jačiti se*. Dva se k kraju isturila druga, ter se grle po pleća jun- načka, gonaju se po ledini ravnoj. Osvetn. 2, 139.

GONAVICA, f. *vidi* blihaie, protoč. J. Grup-ković.

GONČATI SE, gončam se, *impf. vidi* goniti se *kod* goniti, 3, c, b) (o paščadi). Psi se gončaju. F. Kurelac, dom. živ. 45. — *uprav je dem. goniti se*.

GONČIN, m. u *Vukovu rječniku*: koji goni trgovačku stoku s dodatkom da se govori u Lici.

GONDELIĆ, m. *vidi* Gundulić.

GONDOLA, f. *plitka lađica, tal. gondola*. — U *Bjelostjenčevu rječniku* (cymba, linter, phaselus).

GONDOLICA, f. *dem. gondola*. — U *Bjelostjenčevu rječniku* kod gondola.

GONDOLIĆ, m. *vidi* Gundulić.

GONEČICA, f. *dem. gonetka*. — U *Stuličevu rječniku* (gonetčica, levis divinatio).

GONENUTI, gônênêm, *pf. vidi* zagonenuti. — *Uprav je perfektivni glagol prema gonetati; postaje od osnove gonet nastavkom na u inf., n u praes., pred kojijem t ispada*. — Od xvi vijeka u aor. *refleksivnom kad se kaže kakva zagonetka, a između rječnika u Vukovu* (vide zagonenuti s dodatkom da se govori u Risnu). Što mi se gonenu? M. Držić 32. 397. Što mi ti se nenu gonenu? (U Crnoj Gori. gledaj: Što mi ti je za što?) Nar. posl. vuk. 358.

GONEŠIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Petra Gonešića. Mon. croat. 175. (1499).

GONET, m. *vidi* goneta. — U *jednoga pisca xviii vijeka koji upotrebljava ovu riječ s različitim značenjima; kao proročanstvo*: Goned bo je od proroka: „Za zvijezdami mjesec past će...“ (d na kraju stoji po svoj prilici radi b u riječi koja sljedi). J. Kavašin 214b. — *kao proročanstvo po astrologiji*: Kralj od Španje veli Filip u svo'e vrijeme gonet prilip razdri Adama zvjezdenika, htijuć ukazat svijem očito da vjerovat kraljem nij' to. 470b. — *kao djelovanje zvjezdanoga neba na našu zemlju (po nekadašnjoj astronomiji)*: Da negova (neba zvjezdanoga) nije goneta, ne bi se udo, ni list kreta'. 477a. — *kao misao duboka, trudna, zamršena*: Da i kmet priče toj tlapiti, i u gonete take zađe, hteć svû ñivu sjemeniti. 18a.

GONĖTA, f. *vidi* gonetva. — U *Vukovu rječniku*: vide zagonetka s dodatkom da se govori u Risnu.

GONĖTALAC, gonĖtaoca, m. *čovjek koji goneće*. — *Drugo -a- (mj. negdašnega ñ) ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. gonĖtalâc; u ostalijem padežima l se mijenja (kod štokavaca) na o*. — Od xvii vijeka, a *između rječnika u Mikašinu kod gonetnik, u Belinu* (augur' 120a; conjector' 190b; divinator' 275a; gonetalac na sreću, sortilegus' 689b), u *Bjelostjenčevu kod gonotnik, u Voltigijinu* (gonetalac, gonetalca, indovino, augure', wahrsager'), u *Stuličevu* (gonetalac i grješkom gonetaoc, vates, divinus, hariolus). a) *vidi* gonetati, a. Vilenici, gonetaoci. B. Kašić, rit. 61. Zapovijeda da se dovedu gonetoci, da istomače pismo od ruke ostavljeno na miru. Đ. Bašić 52a. i u *rječnicima*. — b) *koji izmišlja zagonetke*. — u *Šulekovu rječniku*: rāthseldichter'.

GONÉTALICA, *f.* a) žensko čelade što goneće. — *U Belinu rječniku* (divinatric' 279^a) i *u Stuličevu rječniku* (vates, fatidica'). — *b) u Vukovu rječniku* (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori): 1. vide zagonetka. 2. igra u kojoj se prsten krije u ruke.

GONETALIŠTE, *n.* mjesto gdje se goneće. — *U Stuličevu rječniku* (auguraculum'). — *slabo pouzdano.*

GONETALIŠTVO, *n.* *vidi* gonetalište. — *U Stuličevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

GONÉTAN, gonétna, *adj.* koji pripada gonetašu, koji treba gonetati. — *U Belinu rječniku* (gonetni, aenigmaticus') gdje ima i *adv.* gonétno, aenigmatice' 288^b. — *U Stuličevu je rječniku s drugim (mañe pouzđanijem) značenjem* (v. gonetav), ali i u njemu ima *adv.* gonetno sa značenjem: 'enigmaticamente', 'arcanes'.

GONÉTANE, *n.* djelo kojijem se goneće. — *Stariji je oblik* gonetanje. — *Između rječnika u Mikafinu* (gonetanje), *u Belinu* (gonetanje), *u Bjelostjenčevu*, *u Voltigijinu*, *u Stuličevu*, *u Vukovu*. Čini smrtni grijeh od gonetanja. B. Kašić, zrc. 40. Paziti gonetanja koja se čine s majstorijom djavaoskom, grijeh jest. S. Matijević 47. Ovo je gonetane jednoga gatoca. D. Bašić 87^b. Koji bi gatao po glasu ptica ili gonetaña iliti navištena od došastih stvari činio. I. Velikanović, uput. 3, 104. Bila su slaba gonetaña. A. Tomić-ković, gov. 18.

GONÉTAONICA, *f.* *vidi* gonetalica, a). — *U Stuličevu rječniku* (v. gonetalica).

GONÉTAONÍK, *m.* *vidi* gonetalac. — *U Stuličevu rječniku.*

GONETATELAN, gonetatejna, *adj.* u Stuličevu rječniku (v. gonetav). — *nepouzđano.*

GONÉTATI, gonécém i gonétám, *impf.* *vidi* gataati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. drugoga oblika* gonétajú (ali gonécú), *u aor. gonétah*, *u impf. prvoga oblika* gonéti (ali gonétaj), *u ger. praes. gonécúci* i gonétajúci, *u ger. praet. gonétávši*, *u part. praet. act. gonétao*; *u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Postane nije dosta jasno; po svoj prilici ispred n ispalo je d, te je srodno s goditi i gadati (vidi kod gataati); isporedi i stslav. ugoniti i ganati, novoslav. ugoniti, rus. угонѣть. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (gonetati, slutiti, prorokovati, vaticinor, divino, praesagio, praesentio, auguror, auguro, auspicor, auriolor', i kod domišljati se), *u Belinu* (gonetati, gonetam, 'divino' 279^a; 'portendo' 119^b; 'praecino' 580^a; 'praedico' 590^b; gonetati po pticah, travah etc. 'omino' 119^b; gonetaše mi srce, animus mihi praesagiebat' 82^b; 'conicio' 198^b), *u Bjelostjenčevu* (gonetam, vaticinor, divino, auguror, praesagio, praesentio, auriolor'), *u Stuličevu* (gonetati, gonećem i gonetam, divinare, hariolari, futura praedicere'), *u Vukovu*: gonetati, gonećem, zagonetati s dodatkom da se govori u Risnu. a) *vidi* gataati, a). Svak gonetaj da pozna tko je taj. M. Vetranić 2, 200. 'Što će biti?' svak upraša, svak goneta djela vrla. I. Gundulić 569. Ako istina ovo bude što ma trudna svijes goneta. G. Palmotić 1, 352. Igrati se prstima gonetajúc koliko ih će biti, 'giuocar alla morra'. J. Mikala, rječ. 138. Gonetam što možete rijeti. A. d. Bella, razg. 79^a. Ja ne umijem gonetati, niti mogu znati što je. A. Boškovićeva 19. Grešni gradi izgorješe ružno stremi u pepeo... Gdje mi jednu uspomenu tih mrzećijeh mira znamo, gdje mi od mjesta samu sjenu, gdje su bili, gonetamo. N. Marči 29. Stadoše među se gonetati i raz-

gadati, ko je lupež. S. Lubiša, prip. 188. — *b) kao imperfektivni glagol prema ugonenuti.* Vladimir: Da kaž mi tvoja dika, koga mladost tva obira za dragoga vjerenika; jeda slavna Gradimira? Captislava: Gonetaš ga, braće mili, osude su prave tvoje. G. Palmotić 2, 196. — *c) vidi* gataati, b). Po djavlu vračaju, gonetaju. M. Divković, nauk. 181^a. Udarahu ga govoreći: Gonetaj, tko je udrio. B. Kašić, is. 52. Svijes mi trne, srce stine, što mi neko zlo goneta. G. Palmotić 1, 10. Koji iz ruku stvari došaste gonetaju. A. Kanižlić, utoč. 117. Goneta k'o Jedupak sinovim. (Z). Poslov. danić. 24. Goneta li po glasu od živine, ptice oli po kojemu drugomu biligu. Ant. Kadčić 248. Napiru da goneta ko ga udara. A. Kalić 445. Od plodiva gonetaju ovo navlastito, da koliko dana prid minom je vočka prisijana, do toliko godina će plodit. J. S. Rejković 147. — *d) kazati zagonetke.* — *u Vukovu rječniku.*

GONETAV, *adj.* koji može gonetati. — *Na jednom mjestu xviii vijeka i u Stuličevu rječniku* (divinans, divinandi virtute praeditus'). Gonetavi i Jejupei nisu l' sunce i udesa (klačali)? J. Kavanin 443^a. — *nije pouzdano.*

GONETAVAC, gonétáva, *m.* *vidi* gonetalac. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* 'Zovite udiše sve moje zvjezdoznance, sve čarovnike, sve gonetavce'... Ali među svijem gonetavcima nije ijedan ugonenuo. B. Zuzeri 184^a.

GONÉTKA, *f.* aenigma, praesagium, ono što se goneće. — *isporedi* gonetva, goneta, gonet. — *U gen. množ. umeće se a: gonétáká. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* (jamačno stamparskom griješkom gonitka, aenigma'), *u Mikafinu* (gonetka, gonetanje, proročanstvo, effatum, praesagium, praesagium, praesentio, divinatio, vaticinium; aenigma, obscuritas, scrupus'), *u Belinu* (aenigma' 288^b), *u Bjelostjenčevu* (v. gonetka), *u Voltigijinu* (enigma, indovinello', räthsel'), *u Stuličevu* (v. gonetane). a) *vidi* zagonetka. Ugoneni mi ovu gonetku. M. Držić 407. Gonetka sfinje. M. Bunić 4. U gonetkah ne drži me i u tančinah ke nahodiš. G. Palmotić 2, 215. Vrsta otajne gonetke. S. Rosa 48^b. Kojim Samsun zagonenu ovu gonetku. And. Kačić, kor. 135. — *na mjestu kod pisaca kaže se kao s preziranjem o nejasnijem, tamnijem čijim riječima.* I druge gonetke i svoje sne faleši. A. Bačić 457. Nisu, krstjani, ovo sni, nisu gonetke, nego je ovo istina krstjanska. J. Filipović 1, 33^a. Kiige pune naj strahovitijih psostiju, gonetak i taština. M. Pavišić 22. — *b) kao gonetane* (*vidi* gonetati, b)). *u Mikafinu rječniku.*

GONETKINA, *f.* augm. gonetka. — *U Stuličevu rječniku* (v. gatkina). — *nepouzđano.*

GONÉTĹIV, *adj.* koji treba gonetati (jer se lako ne razumije). — *U Šulekovu rječniku*: 'orakelhaft'.

GONÉTNIKA, *f.* *vidi* gonetalica, a). — *U Mikafinu rječniku* (auspica, saga') i *u Stuličevu* (v. gonetalica).

GONÉTNIK, *m.* *vidi* gonetalac. — *U Mikafinu rječniku* (gonetnik, gonetalac, augur, aruspex, auspex, vates fatidicus, ariolus, divinator, augurator'), *u Belinu*, *u Voltigijinu* (indovinatore, enigmatista', der enträthsler'), *u Stuličevu* (v. gonetalac).

GONETNIŠTE, *n.* *u Stuličevu rječniku*: v. gonetalište. — *nepouzđano.*

GONÉTVA, *f.* *vidi* gonetka. — *Gen. množ. gonétáva. — U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* Koji ugonenuše negovu gonetvu. D. Bašić 8^b. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GONGA, m. i f. u *nekijem narodnijem pjesmama našega vremena pridjev uz ime muško ili žensko, kao da znači: mlad, lijep. vidi gonge*. Kolika je duga Foča kleta, s kraja na kraj puna devojaka, sve to ljubi Gongá Mehmed aga. Nar. pjes. herc. vuk. 84. Gongá Ane sa mnom sjede... Gongu Anu dovedosmo. 258.

GONGE, gongeta, n. ruža koja se još nije ras-cvjetala nego tek napupila, pers. ghunga, tur. gonče. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima. Nemu služi momče, na ruci mu gonge; zadrijema momče, pa ispusti gonge. Nar. pjes. vuk. 1, 492. — *preneseno, o mladoj krasnoj djevojci*. Bre didijo, bi l' ti milo bilo, da ti 'vako gonge u dvor dođe? Nar. pjes. vil. 1866. 801.

GONGELALE, f. ime žensko (sastavljeno gonge i lale). — U narodnoj pjesmi našega vremena. U meani tri devojke: jednoj ime Lubičica, drugoj ime Grličica, trećoj ime Gongelale. Nar. pjes. vuk. 1, 454.

GONGE-SÊLO, n. u Podgori zidine. M. Pa-
vlinović.

GONGIZATI, gongizam, *impf. pypčiti. vidi gonge od čega postaje*. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Uz put rasla rumena ružica, što rumena, to su mladi momci, što gongiza, mlade devojčice, štono capti, mlade nevjestice, što otpada, ono puštenice. Nar. pjes. herc. vuk. 118.

GONIDBA, f. vidi goñeñe. — *Postaje od goniti nastavkom ba; t pred b mijena se na d*. — U Šulekovu rječniku: 'treiben; rammelzeit, ranzzeit'.

GONILAC, gonioca, m. vidi gonitel. — -a- (mj. *negdašnjega* i) ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. gonićaci; u ostalijem se padežima l (kod štokavaca) mijena na o. — U jednoga pisca našega vremena (griješkom gonioc). Jedan goni, drugi dočekiva, gonioc je pritjero k duharu. Osvetn. 3, 33.

GONILO, n. (tjelesna stvar, n. p. motka, ili umna stvar, n. p. sila) čim se goni. — U Šulekovu rječniku: 'treibmittel; treibstange; triebkraft', gdje ima i množina gonila, 'treibwerk'.

GONIMIR, m. ime muško. — ix vijeka u latinskom spomeniku pisano 'Gonimer'. Doc. hist. rač. 333. (850—896).

GONITEL, m. čovjek što goni, progoni. — *isporodi gonilac*. — Riječ je staroslovenska, ali je upotrebljavaju pisci našega vremena (Vuk je broji među riječi staroslovenske koje se u našem narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. nov. zav. 1847. v). — *Između rječnika u Stuličevu* ('qui compellit; persecutor'). Koji sam prije bio hulnik i gonitel i silegija. Vuk, pavl. 1tim. 1, 13. On postade naj krutijim kršćanskim gonitelem. S. Lubiša, prip. 87. Časna krsta goneć gonitelje. Osvetn. 3, 116.

GONITELICA, f. žensko čelade (ili što se kao žensko čelade misli) koje goni. vidi i gonitel. — U jednoga pisca xviii vijeka: Pjesan Davidova je gonitelica od hudoba. I. Đorđić, salt. xvii. i u Šulekovu rječniku: 'verfolgerin'.

GONITI, gōnim, *impf. agere, pellere*. — Akc. *kaki je u praes. taki je u impf. gōñah, u aor. 2 i 3 sing. gōni, u ger. praes. gōñēci, u part. praet. pass. gōñen; u ostalijem je oblicima onaki* *kaki je u inf.* — Po postanu je iterativni glagol

prema gnati; te postaje od osnove gen (vidi kod gnati), *tijem što se ojačanjem e mijena na o, i nastavkom i*. — Riječ je praslavenska, isporodi staslov. goniti, rus. praes. гоню, češ. honiti, pol. gonić. — *Između rječnika u Belinu* ('cacciare innanzi, come si fa ad una mandra o huomini vili', 'compello' 154a; goniti na pašu 'ducere ad pascua' 480a; 'carreggiar, portar robbe con bestie da soma', 'bestiis viterinis (sic) vehere' 174a; 'ad-vehere' 33b), u Bjelostjencevu ('depesco; pecus deduco, mino, pello'), u Voltigijinu ('condurre, cacciare innanzi', 'führen, jagen, treiben'), u Stuličevu ('pellere, ejicere; persequi'), u Vukovu ('treiben, jagen', 'agito'), u Daničićevu ('persequi').

1. aktivno.

a. *činiti da što (objekat) ne ostane na mjestu nego da se miče nekijem smjerom po voji subjekta, i to prateći tiskanjem, turañem, i, kad je objekat što živo, udarcima i vikom. a) objekat je životinja*. Tovare goniti i vodit zle žene, s mahnici obćiti, muke su paklene. M. Držić 95. Niki junce pejaše, niki telce goñaše. F. Glavinčić, cvit. 384a. Boje osla gonit' neg sam breme nosit'. (D). Poslov. danić. 8. Kad ne mož' gonit' vola, a ti goni osla. (D). 42. Govorite, goneći vaše imañe u pašu i vraćajući. F. Lastrić, od' 362. Goni Limun hiladu volova. Nar. pjes. vuk. 3, 451. Oni gone plijen od Sovjaka: sedam hilad bijelih ovaca, pet hilad crvenijeh koza... 4, 186. Uzima nam krave i volove, i goni ih Gacku i Lipniku. 4, 485. Gone blaga pedeset masakah. Pjev. crn. 45a. — b) objekat je čelade. Goneći na jata sužne u želize. M. Marulić 8. Al' eto ti Ljutice Bogdana, de on goni Reju i Miloša, obojici savezao ruke. Nar. pjes. vuk. 2, 221. Uze Demo tri tovara blaga, goni Marka bijelu Zvečanu. 2, 414. Pješke nega pored koña gone. 4, 263. Goni ga do plota, ama preko plota nemoj. Pravdonoša. 1852. 14. — c) *mješte životinje, shvata se kao objekat breme što životinja nosi*. Na posleniku fratri goñahu drva za mojstir. Živ. jer. star. 1, 231. Raja goni koñe i komore. Nar. pjes. vuk. 4, 280. On mu goni iz primorja vina. Nar. pjes. juk. 533. Vračali se s pazara otac i sin, čerajući pred sobom jedno magare, na komu su gonili bili drva. Nar. prip. vrč. 75. Driñaci gonili vunu u Dubrovnik. 107. Gonio Hero lonce u vrećama na kobili. 217. po tome u okolici dubrovačkoj seljak koji prati i vodi koga što jaše na negovu koñu, kad se pita kamo ide, kaže: gonim gospara. — d) objekat mogu biti kola i drugo što vuku životinje. Silni Turci načerali raju, ona goni kola i volove, da čeraju iz Slivja kameñe. Nar. pjes. vuk. 4, 43. Nego kupi po Gabeli čose, da mu gone kola i kočije. 4, 438. — e) objekat je što neživo (rijetko). Bješe ona (zvijezda) jedan grumen ognja jasna pod nebom u aeru sagnana u priliku zvijezde od andela koji nom vladāše (!) i goñaše (!) ju. S. Rosa 36a. tako se po nešto u prenesenom smislu kaže da vjetar goni lađu. Ali od vjetar plasiñ sila goneći mu brze plavi. I. Gundulić 55. — f) u prenesenom, metaforičkom smislu, može biti subjekat i što umno; a shvata se kao micanje i kad se objekat nutka ili siluje da što radi. (Grih) ki no voju krivim putem goni. M. Marulić 87. Koja me ovo goni sila? G. Palmotić 2, 69. Zaludu ga tko svituje, uči, kara, goni. V. Došen 212b. — radna, na koju se nutka, siluje objekat, shvata se kao kraj, cilj micanju, te se izriče ili akuzativom s prijedlogom na: Nače goniti i silovati na takova prikazališća. Živ. kat. star. 1, 218. Uboštvo ga na to goni. Korizm. 3b. Hudobe vas slipe i na blud gone. F. Vrančić, živ. 8.

Kućnik muške na to dilo goni. J. S. Relković 90. ili *akusativom s prijedlogom* u: Slasti su svitovne, ke od nas odgone kriposti duhovne, ter nas u zlo gone. M. Marulić 256. ili *dativom s prijedlogom* k: Nere ih goni i tiri k ovém svetém redom nastojanje. Š. Budinić, sum. 106^a. ili *podložnom rečenicom* s da: Koje svoja dužnost goni, da poštebe božje brane. V. Došen 225^a. Sve nas goni da poznamo stvoritelja. 263^a.

b. *kaže se (u naše vrijeme) da goni koña i ko jaše na nemu*. Goni vranca Biogradu mome. Nar. pjes. vuk. 2, 602. Svoje dobre koñe uzjašiše, otjeraše na ravnu Kladušu, pravo gone k Mujaginoj kuli. Nar. pjes. juk. 510. Gonim Šaru preko polja ravna. Nar. pjes. marj. 2.

c. *u širem smislu, ne puštati da objekt ostane na nekom mjestu, već ga djelom ili glasom siliti da se udaji*. a) *u pravom smislu, subjekat i objekt oboje je što živo*. Kad jaše goniti da jure pojdu van. M. Marulić 88. Činaše mu se da ga dèva Marija goñaše is crikve. Mirakuli. 16. Nega je čes vesela za vaše čestite koristi donijela, a vi ga gonite. G. Palmotić 1, 68. Tu s prestola čačka tvoga goniti ćeš i ti one ki sad tebe bez razloga iz čačkova dvora gone. P. Kanavelić, iv. 232. Evo vuka pred tvoj dvor. Goni vuka od kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Na oćaku tice sagledala, goni tice svaćim na svijetu, a naj više drvjem i kameñem... sve ih goni, očerati ne može. 4, 502. Crnogorci su mogli među njih dolaziti kad je kome volja, i Turci ih ondje nijesu smjeli goniti. Vuk, nar. pjes. 4, 458. Pašo gospodare! il' nas goni ispod carskog skuta... Osvetn. 4, 55.

— b) *pravi je smisao i ovdje gdje su neživi i subjekat i objekt*: Čavao se družijem jačijem čavlom goni. B. Gradić, djev. 109. i *ovdje gdje je neživ objekt*: Rijem onda luk iz zemlje goni. J. S. Relković 814. — c) *u prenesenom smislu, subjekat ili objekt ili oboje je što umno*. Tisi vitri hladom goñahu toplinu. M. Marulić 195. Zač se već ne mogah s tijem sankom rvati od sebe ki goñah. M. Vetranić 2, 166. Ljuven plam kripas mi svu goni. M. Držić 73. A krv ova od guštera sve nemoći goni iz nutra, tko se maže ñome iz jutra. Jedupka. 238. Na istoku još čim stoji bijela zora noć goneći. I. Gundulić 84. Jaoh, svak me je ostavio sred pustoši sej kamene; pače gola i kami oni studeni me svojom goni. 219. Pače sluteć to za isto, ne ima mira u životu; goni ljubav srce čisto od svih želja na sramotu. 333. Proz oči mu suza teče, goni mu je skrovna silos. 569. Ispovijest goni grijehe od duše. I. Držić 329. Ja mislim da je sve dobro i krasno, i da to nijedno ne treba goniti iz jezika našega. Vuk, pism. 38. — d) *amo može spadati i ovaj primjer (po nem. blätter treiben)*: Onda one (voćke i trava) list i cviće gone. J. S. Relković 149.

d. *insequi, kad se subjekat miće, trči sa objektom koji bježi, ali ne kao kod a, već da ga uhvati*. 2 neprijatelja goñahu ga hotèć ga ubiti. Korizm. 21^b. Jegože bežèća goníše Rimljane oružijem. Š. Kožičić 26. Daj mi, ljubò, koñe i kočije, da ga gonim lutiću Bogdana. Nar. pjes. vuk. 1, 545. Pa on goni Ivan-kapetana; malo goni, al' ga stiže brzo. 3, 241. Prod' se vraga, ne goni mu traga! Nar. pjes. petr. 2, 289. Mogli bi goneći lisicu nabasati na vuka. S. Lubiša, prip. 178. Turci usmakòše, a goni ih nakomice Mirko. Osvetn. 8, 127.

e. *vexare, pragoniti*. Žestosrdno goniti hoću Turke ratiju. Š. Kožičić 82^b. (Domicijan) prvi po Nerunu Krstijane goni. 35^a. Da sam odviše gonio crkvu Božiju. Vuk, pavl. gal. 1, 19. I

Hrista su goniti počeli na današnji danak protivnici. Osvetn. 3, 99.

f. *goniti sudom znači: tužiti pred sudom, zvati na pravdu*. Hoćemo li lupeže sudom goniti ili zvono prekrasti? S. Lubiša, prip. 192. Sudom ćemo te goniti. 207.

g. *od značenja kod d prenosi se na značenje: vršiti, izvršivati (objekat je ono što se vrši, te se shvata kao da subjekat za onijem ide i hoće da ono uhvati)*. Bez radñe ne možeš ni naj prostiji zanat goniti po zakonu. M. Pavlinović, rad. 41. Bizantinski carevi, da gone svoje težñe. razg. 90. Jednijem je u zakonu dano, poraz dina gonit dušmanina. Osvetn. 3, 82. može i ne biti objekta. Goni brate po žlobu. (Kad se kmetu hoće da kaže da sudi pravo. U Krivošijama). Nar. posl. vuk. 43. — *amo spada po svoj prilici i ovo*: Da (zvisde) plod zemlji, ljudma sriću gone. J. S. Relković 9. i *ovo*: Po koliko (oka rakije) goníš? t. j. po koliko oka iz jednoga kazana hvataš? što se mañe goni to je boja rakija. Vuk, rječ. 94^b.

h. *bez objekta, o vrlo brzom i silovitom micanju kojijem se javlja kakva (osobito neživa) sila, n. p. vjetar*. Bura goni, vrag se ženi. (U primorju). Nar. posl. vuk. 90. Buzdovan zauji više kuće, a Stojša brže istrči pred kuću pa mu ne dadne ni na zemlju pasti nego ga dočeka u ruke pa ga zavitla preko zmaja čak na drugi hatar. Kad zmaj to vidi, začudi se: „Kakva to sila goni od mojega dvora!“ Nar. prip. vuk. 86. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu se goniti shvata kao neprelazni glagol*: A dim goni u oči Turčina. P. Petrović, kula. 30.

2. *pasivno*. a) *vidi 1, c*. Od kih (arhijereov) prokletstvom goñen je. Š. Kožičić 52^b. Od žena i od ljudi goñen si svuda ti, a moju svak žudi prijazan imati. I. Gundulić 187. Da ne bude već goñen iz gradova. S. Rosa 62^a. — b) *vidi 1, d*. Gonimago istu postignuti, i želajemago nasladiti se. Mon. serb. 567. (1889—1405). — c) *vidi 1, e*. Žena jedna gonima duhom nečistim. Pril. jag. ark. 9, 97. (1468). Svi koji hoće pobožno da žive biće goñeni. Vuk, pavl. 2tim. 3, 12.

3. *sa se*.

a. *pasivno*. Gone se hudoabe s voñom od posvetilišta. I. Držić 56.

b. *refleksivno, u jednom primjeru gdje je značenje, kao postajati, mijenati se (ispoređi 1, f)*. Kad misec na punost se goni. J. S. Relković 94.

c. *recipročno, kod prvoga značenja (1, a) ističe se tiskanje, guranje, i uopće silovanje, s toga dobiva osobito značenje: rvati se, iz kojega se i druga razvijaju*. a) *kao rvati se, biti se uopće*. I mlogo se biše i goníše. Nar. pjes. vuk. 3, 560. Dvije vojske stale te gledale, de s' junaci po mejdanu gone. 4, 239. Dva se parca okupila bojna, pa se gone što im šake daju. Osvetn. 2, 140. — *dañjem širenjem smisla znači i uopće prepirati se, svadati se, boriti se*. Kad se ko s kime goni i prepire. Vuk, poslov. 40. Naši cari zakon pogaziše, počèše se krvnički goniti. P. Petrović, gor. vijen. 8. *u osobitom smislu: prepirati se pred sudom (ispoređi 1, f)*. Za koje se dobro gonila ñegova tetka imenom Marija. Glasn. 11, 1, 88. (1806). — *a može značiti što i jačiti se, oglédati se*. Progovara Krajević Andrija: O moj brate, Krajeviću Marko, sutra ćemo rano uraniti, dobre ćemo koñe uzjašiti, otić ćemo u polje prilipako, pa ćemo se čordom oglédati! Nemu Marko tiho odgovara: „Da mi sutra tako učinimo, hoće nam se narugati svako, gdje se gone do dva brata mlada.“ Nar. pjes. juk. 45. i *s genitivom (kao igrati se)*: Hajde, zete, polju u širine, da s'

gonimo na polju gilita, da ja vidim, jesti l' bihe-gija. 282. — *b)* coire; coitum appetere, o nekijem životinama. — *isporedi* gončati se. u *Rjelostjenčevu rječniku*: gonim se, de canibus etc., dum maritari appetunt, dicitur; u *Stuličevu*: goniti se, luxuriari (de avibus), equire (de equis); u *Vukovu*: gone se zecovi, die hasen rammeln', coeunt lepores'. — Krava se goni. na Krku.

GONIV, *adj.* koji se može goniti. — *Samo u Stuličevu rječniku gdje ima i aktivno značenje: koji goni* (ejciens, expulsu facilis').

GONIZANE, *n.* prepiranje, isporodi goniti pod 3, c, a). Bilo je među njima gonizaña. M. Pavlinović. — *Ne znam, ima li prema ovome glagol gonizati se.*

GONOMA, *m.* ime muško (?) i prezime. — *xiv vijeka*. Gonoma. Deč. hris. 55. Dmitru Gonoma. Spom. sr. 1, 26. 27. (1899). odavle i u *Daničičevu rječniku*.

GONOTATI, *gonotam*, *impf.* vidi gonetati. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gonotam, v. ugajam i ostala), i iz nega u *Stuličevu*.

GONOTKA, *f.* vidi gonetka. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gonotka, zagonka, gonetañe, pritič, ænigma, quaestio obscura, scrupus, obscuritas'), u *Jambrešičevu* (gonotka, zagonka, ænigma'), u *Stuličevu* (iz *Bjelostjenčeva*).

GONOTNIK, *m.* vidi gonetnik. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (gonotnik, gonetalac, t. j. koji ugaja, augur' itd. po *Mikašinu* gonetnik) i u *Jambrešičevu* (augur, ariolus').

GONOV, *adj.* koji pripada Gonu (vidi 1. Gon). — *xiii vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gonov'). Dobroslav, Gonovъ synъ. Mon. serb. 62. (1298—1302).

GONOVCI, *m. pl.* u *Daničičevu rječniku*: Gonovci, katun koji je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu (Glasn. 15, 278 god. 1848?). 9, 578.

GONOVIC, *m.* prezime po ocu Gonu. — *xiv vijeka*. Brata Gonovič. Deč. hris. 57.

GONŠA, vidi Gonšin.

GONŠIN, *adj.* koji pripada Gonši, ali imenu Gonša nema potvrde. — *xiv vijeka i u Daničičevu rječniku* (Gonšins). 3, 578. Kosta, Gonšinsъ zety. Glasn. 15, 309. (1848?).

GONTUNAR, *gontunára*, *m.* u *Vukovu rječniku*: kila ili guka koja se kome na tijelu ispeñe pa se od ñe umre, za to ima i kletva: Gontunar te pređro s dodatkom da se govori u Grblu. Gontunar te pređro! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 43. — *Kao da je riječ talijanska, ali ne znam koja.*

GON, *m.* u *Stuličevu rječniku*: luxuriari, subst. (de avibus), equire, subst. (de equis). *isporedi* goniti, 3, c, b). — *nije dosta pouzdano.*

GONÁČ, *gonáča*, *m.* vidi gonitel, i s osobitijem značenjem, vidi kirigija. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. gónáču, gónáči.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (carreggiatore', vector' 174a; vetturale, vetturino', qui vecturis vivit' 768b) i u *Stuličevu* (auriga, mulio'). Kralj visoki Carigrada goñač predñi ima izaći. J. Kavañin 214b. Neko je upozorio goñača, da lagje naslaña smotaj suda. M. Pavlinović, rad. 27. Goñač, masgar, voda. Slovinac. 1880. 889.

GOÑAJ, *m.* nejasna riječ na jednom mjestu *xvi vijeka*. Goñaja ni lihu mekote vidit neć(eš),

gdi dubja cvatihu pod voćem se krćeć. P. Zoranić 57.

GONATI, *gónám*, *impf.* vidi goniti i gonati. — *Od xviii vijeka*. Priužganom ljubavju Marije djavli goñaju se i tiraju se. J. Filipović 1, 425a(?). Kako soko prepelicu goña. Nar. pjes. herc. vuk. 128. Jer ga goña pope Riðanine. Nar. pjes. juk. 150. Goñaju se po polju gilita. 233. Goñaju se čašom na okolo. 443. Goñaju ga i tamo i amo. Nar. pjes. petr. 2, 44. Ta vas stanu goñat na buñuke. 297. Turci se primicali, a Bošnjaci se među sobom goñali. M. Pavlinović, razg. 36.

GONBA, *f.* vidi goñeñe i gonidba. — *U jednoga pisca našega vremena*. I u Srbiji bilo je velike goñbe. M. Pavlinović, razg. 87. Nova ta goñba odvraća razumniju mladež od obrtnosti. rad. 147.

GONĖNE, *n.* djelo kojijem se goni. — *Stariji su oblici* goñenije i goñenje. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (griješkom gonjenje, il cacciare', compello' 154a; il cacciare', ejicio' 154b; gonjenje, l'addurre, inteso di cose, che si portano con vettura', advehere' 93b), u *Stuličevu* (griješkom goñeñe), u *Vukovu* (l. das treiben', agitatio'. 2. das rammeln der hasen', coitus leporum'), u *Daničičevu* (goñenije). — *U primjerima znati progoneñe, pragonstvo, vidi* goniti, 1, l. Pred strahom ñih gonjenja bežali smo. Mon. croat. 13. (1325). Vszdvigše na Hristijany goñenije. Okáz. pam. šaf. 55. (1503). Podigoše goñeñe na Pavla. Vuk, djel. ap. 13, 50.

GONEVA, *f.* selo u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj. Pregled. 36.

GONNIK (gonik?), *m.* put po kojemu se goni i vozi. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. A ča je u selu gonnik (sic) taj ima biti širok da mogu ñim hoditi dva vola u jarymu. Stat. pol. ark. 5, 292. (1482).

GONUH, *m.* nejasna riječ na jednom mjestu *xviii vijeka*. Gdi meu lude od poštenja nij' goñuha paripćenja. J. Kavañin 154a.

GOO, vidi go.

GOPA, *f.* kukol. — *U Šulekovu imeniku*: Gopa, Agrostemma githago L. (Sablar po Begryu). 94.

GOPČEVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. S. Gopčevićem i Marinovićem. Nar. pjes. vuk. 5, 34. Svog sestrića Gopčevića Špira. 5, 45.

GOPICEVIĆ, *m.* prezime. — *xvi vijeka*. Šimun (Go)pićević. Mon. croat. 230. (1527).

1. **GÖR**, *adv.* okriñeno 1. gore, koje vidi. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. goru). Gor oči uzdvigne. Đ. Baraković, vil. 79. Ku uzvisit želim gor pored zvizdami. M. Gazarović 17. Kako ajerske gor s višine kad se nagli vjetar javi. A. Vitalić, ost. 2a. Krjepos ima grebe sruđu zvijezda gor na nebe. J. Kavañin 30b. U bistrom prima krilu gor rečenu čistu vilu. 196b. Gor je odreñno, moj cesare, da s tvě slave ubiñ care. 220b. Kom' je dano gor letiti okol sunca. 226a. Koja su gor na nebesi(h). F. Lastrić, test. 208b. Ako gor pogledamo. 233a. Gor rečena mista izginuše. Nadod. 43. Od mrazova gor ići ne smije. J. S. Rejković 42. Svi ovi gor rečeni. B. Leaković, nauk. 810. Da bi se mi naučili imati gor na nebesah srce naše uzdignuto. 416.

2. **GÖR**, *m.* vidi ugor. — *U naše vrijeme*. Gor, Anguilla vulgaris Flem. G. L. Faber 226.

1. **GÖRA**, *f.* mons; silva. — *Akc. se mjenja u dat. sing. göri, u acc. sing. göru, u voc. sing. göro, u nom., acc., voc. pl. göre, u gen. pl. góra.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gora,*

rus. ropa, češ. hora, hůra, polj. gora. — *Korijen je indoevropski ger, isporodi snskrt. giri. — U svijem je rječnicima: u Vrančičevu (mons'), u Mikašinu (gora, šuma, dubrava, sylva, nemus, saltus'; gora, planina (mons, collis'), u Belinu (mons' 495b; silva' 666a), u Bjelostjencu (gora, planina (mons'), u Jambrešičevu (mons'), u Voltičijinu (montagna, alpe', gebirg'), u Stuličevu (mons, silva'), u Vukovu: 1. 'das gebirge' (mons'. 2. (oko Imoskoga) 'der wald' (silva', cf. šuma s primjerom: Biokova je puna gore; u Daničičevu (mons; silva').*

a. mons, brdo. ovo je starije značenje. a) u pravom smislu. Kako drže goru vrh Be-loma. Mon. serb. 88. (1259). Kako putu grede uz goru u Košutu. 96. (1330). S polji i z gorami. 449. (1451). Vrh ostre gore. Živ. jer. star. 1. 280. Obitateji sut Kaukaza gori. Š. Kojičić 49a. Gora se z gorome nikadar ne staje. N. Dimitrović 19. Uputismo se uz goru kamenitu i strmenitu. P. Zoranić 8a. O vi, gore kamenite, kijem po vr-sijeh vjetri plasi čine zle studeni vjekovite. I. Gundulić 98—99. Gora sveta, od starijih Atos ka je bila u davna zvana ljeta. 367. Ono je, ono, štit mu pasi, na komu je plam ognjeni, gdi iz snježane gore izlazi. 440. Križa, koga Helena na goru Kalvarije položi. F. Glavinjić, cvit. 307b. Put po ostrih gorah iz Nazareta do Žudije. P. Ra-dovčić, nač. 411. Jošte nijedan vrh od gora zrak sunčanih ne vidaše. P. Kanavelić, dubr. 6. Ako gora neće k tebi, a ti k ņoj. (D). Poslov. danič. 1. Ravna polja, tvrde gore. A. Vitičić, ost. 6. Sva se ognjena gora strese, jaz zatutna i razdrije se. J. Kavanin 461b. Brda i gore kamenite veselo se kite. I. Đorđić, salt. 237. On će izaći na goru maslinisku. F. Lastrić, ned. 4. Pobigoše na goru Libanu. A. Kanižlić, kam. 851. Ko snijeg na gori. (Z). Poslov. danič. 45. Shodeći š nima niz goru. S. Rosa 100b. U visokoj Etni gori vatra gori. V. Došen 88a. A vila ga s gore gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Pak je posla za goru na vodu. 1, 163. Viša je gora od gore, nai viša Lovćen-planina. 1, 190. Prilog nose Svetoj gori slavnoj. 2, 100. Pod visokom gorom Bogorovom. 2, 212. Odziv daju gore crnogorske. 5, 445. Gora se s gorom ne sastaje, a čoeak s čoeokom vazda. Nar. posl. vuk. 44. Između prevelikih kamenitih gora. Vuk, poslov. xv. Ja na goru, a na goru sunce. Osvetn. 2, 97. — b) u prenesenom smislu (iper-bolički). aa) kao vrpa, gomila. A od unuk se carskijeh hrane kosti gore neukopane. I. Gundulić 234. Vidje poje svim široko, ko car prikri vojskom prije, gdje na svaku diže stranu tur-skijeh kosti gore gori. 320. On sam turskoj vojsci odoli, i od nas mrtvijeh gore uzdiže. 323. Vrh ņega je gora od ljudi. 546. Da on od zlata ima gore, da je gospodar samu na svijeti. G. Palmotić 1, 300. Koje gore mrtvijeh ljudi uzra-stješe. P. Kanavelić, iv. 241. Uzdignu se gora jedna od kamenja razorena. dubr. 10. Bjehu uzdigli zlatne gore i obogatili. I. Đorđić, ben. 122. — bb) morski val. Valov žitke gore do neba dvignuti. I. T. Mrnavić, ist. 183. Pokli oholo gnevno more zloga kraja ne dostignu, va-lovite za sve gore suprotiva ņemu dignu. G. Palmotić 1, 12. Treskovitjem gromovima nebo sipluć česte plame među goram vodenijema otkrivaše jasne jame. 1, 19. — cc) u ovom primjeru kao saštita. Ne ište se grada ina gdje Vladislav slavni posta, za što gora i planina on sam svoj je vojsci dosta. I. Gundulić 323. — e) u jednoga pisca xviii vijeka ovako je prevedeno talijansko monte di pietà, salobionica. Smiju se suprotiviti gori od milostivosti, rečenoj: 'monte di pietà', iz

koje se daju pinezi u dug svakome koji ima po-tribu. Ant. Kadžić 296.

b. silva, šuma; ovo je postalo od predašnjega značenja, i zamjenjuje ga često već od xiv vijeka, i to ne samo u Imoskome (vidi u Vukovu rječ-niku) nego i po svemu primorju, i još dale. ne može se svagda razabrati jedno značenje od dru-goga. a) šuma uopće. Što posēče, onu zemlju da ne teži, tekmo da stoji pusta, da raste gora. Zak. duš. pam. šaf. 44. Nošaše ņim drva iz gore. Transit. 13. Pokli sam sad sam ja, i nitko da mene čut' može, ner dubja sej gore zelene. D. Rašina 129b. Žive vode prisaħoše, sunce i mjesec potamniše, zvijezde svjetlos izgubiše, listja od gora opadoħe. Jedupka. 239. Veseli se, svak ve-seli, lis na dubu, dub u gori. I. Gundulić 72. Za me plamen iz krekmena, drvo iz gore vadi zima. 245. Lis od gore mi smo iste, što se na nas rasrčiste? G. Palmotić 1, 187. Ni se lis na gori kreće. V. Andrijašević, put. 195. Ku želudom žiri gora. P. Kanavelić, iv. 124. I u crnoj gori dobro je imat' prijateja. (D). Poslov. danič. 30. Kad lijen u goru pode, svu goru posiječe. (D). 42. Kolike su kapje u vodi, morem pijeski, go-rom listi. J. Kavanin 439b. Mlijeko iz brda, med iz gore. I. Đorđić, uzd. 136. Toliko iljad godina, koliko je lista na gori. J. Banovac, prip. 213. Što mi ti je što? mrtav živa iz gore isteħe. (od-gonetljaj: češalj). S. Budmani 428a. Braćo moja, vi jeste plemeniti list slavne ilirijanske gore. A. Kanižlić, kam. x. Lasno koliko listu z gore pasti. M. Zoričić, osm. 56. Jer su kopja kao gora. V. Došen 227b. Blizu polja gusta gora biše. And. Kačić, razg. 90b. Oko grada tilesa leħahu kano gora kad je posieħena. 134b. A po gradu biše narešla trava i gora, kako no u pustiħi. kor. 323. Šta se sjaji kroz goru zelenu? Nar. pjes. vuk. 1, 13. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je. 1, 58. Kad su bili nasred gore čarne. 1, 126. Tamo kaħu goru javorovu. 1, 153. Jer od jada gora vehne. 1, 174. Lijlan goro lijanova, der po-digni lijan listak. 1, 366. Ima dosta gore ne-sjeħene. 1, 376. Što je nebo, da je list artije; što je gora, da su kalemovi; što je more, da je crn murecep. 1, 401. Soko gnezdo vije u jelovoj gori. 1, 487. Pa ode pravo u goru, kroz Brljan goru zelenu. 1, 590. U zelenoj gori Garevici. 2, 77. Bojna kopja kao čarna gora. 2, 313. Vije kolom kao vijor gorom. 2, 564. O jelova goro! Nar. pjes. petr. 1, 90. Vješt goru lomi, a ne-vješta gora (lomi). (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 36. I on je od naše gore list. 104. Ni gore (svo) posijeci, ni bez drva doma doħi. 213. Od ne-vješta i gora plače. (Gledaj: Vješt goru lomi —). 234. Oni nosijaše mušket i sjekiru za sjeħi marvi svojoj goru manastirsku. G. Zelić 272. Tek se gora lišćem obuče. S. Lubiša, prip. 126. Drvarice sijeku našu goru. 159. Vita kopja kano gora gusta. Osvetn. 2, 111. Tamo negdje gore javo-rove. 3, 4. Gora se poznaje po listu. M. Pavli-nović, razg. 64. Gora se ne miče bez vjetra a trava ne niħe, ako nema što u ņoj. V. Bogišić, zbor. 586. Gora, šuma, u hrvatskom primorju. — b) grane odsjeħeno i pruče. — od xviii vi-jeka. Nose grede, daske opaklene, sijeno, slamu, goru svakojaku. And. Kačić, razg. 145b. Pokrio ga i s gorom i s travom. Nar. pjes. vuk. 5, 141. 'Gora' je drveće za građu i za gorivo. Često se i sama gotova grada zove 'gora'. (u okrugu pi-rotskom). M. Đ. Milićević, s dun. 52.

c. ili samo ili s pridjevom, ime velikoga broja manijeh i većijeh mjesta; na primjer: a) tri sela u Bosni: dva u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 12. 52; jedno u okrugu travničkom. 210. — b)

nekoliko sela u Hrvatskoj. aa) u podžupaniji krapinsko-topličkoj: Gora, Gora družkovačka (družkovečka), G. desinička, G. mala, G. velika. Pregled. 54. — bb) Gora vetrnička u podžupaniji zlatarskoj. 60. — c) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12. može biti i u množini: Gore. Schem. zagr. 1875. 18. s tijem oblikom dolazi već xiii vijeka (u latinskom spomeniku): „In comitatu Gorre“. Mon. ep. zagr. tkač. 1, 21. (1209). i xvi (kao grad). Dužni gradu Goram služiti. Mon. croat. 830. (1565). U našem gradu Gorah. 830. itd. — Vidi i Bijela Gora, Crna Gora, Krajevska Gora, Zla Gora itd.

2. GORA, f. cruciatus (?); epilepsia. — Akc. kao kod 1. gora. — Vaja da od praslavenskoga supstantiva srednjega roda gorje, isporodi stslav. gorje, slo, rus. rope, žalost, češ. hoře; vidi što o tom piše T. Maretić. rad. 60, 126—127. — Potvrđeno od xviii vijeka.

a. cruciatus, muka. — Samo u jednom primjeru xviii vijeka, gdje se čini da je ovo značenje. U dno ada gdje stoji s djavli tko zlo umire; nu mudrosti ni'e ti cvijeta, ki bi skazao zle nemire, i razabrat ki bi smio čudnijih muka stoti dio, s kima duše izgubljene u ognju se silnom vare, ko od bolesti zapañene veće za se malo mare; pače kunu u onoj gori sebe i Boga. J. Kavañin 890b.

b. epilepsia, bolest od koje čelade (a i neke životinje) pada iz nemada u nesvijest i praća se i pjeni na usta, padavica. isporodi 2. gorica, i gorska bolest (kpđ bolest, 1, a, α) b) ff) ccc). — Postane je po svoj prilici kao što je kazano sprijeda: od širega značenja (zlo, žalost) ograničilo se na tjelesnu bolest, i to na jednu osobitu xar' λζοχήν; ali kao da narod shvata (kao što se vidi po prvom primjeru i po Vukovu rječniku gdje ne stoji napose od 1. gora) da je ovo značenje postalo od značenja kod 1. gora, a. — U Vukovu rječniku: Gora, B. „die fallsucht“, epilepsia: pada od gore, cf. gorica, gorska bolest. — Koga malakaduk iliti velika bolest (što niki reku z gore pada) fata. F. Lastrić, svet. 43b. Kao što sam u govoru slušao: „Pada od gore“ ili „od gorske bolesti“. Vuk, nar. pjes. 1, 578.

1. GORAC, gorca, m. goranin. — Kao da je ovo značenje u jednom primjeru xviii vijeka. Crnogorci, Turkom uvijek strašni gorci, er sve ih mlade, pak u stine i za klanice sakriveni, bit ne mogu predobljeni. J. Kavañin 135b.

2. GORAC, gorca, m. vidi gorač. — U Stuličevu rječniku (hypericon) i u Sulekovu imeniku: Gorac, hypericon (iz staroga rukopisa), Hypericum perforatum L. B. Sulek, im. 94.

GORAČ, m. Hypericum perforatum L., neka trava, pljuskavica, ivančica. — U Sulekovu imeniku: Gorač, češ. horyč (Pieris), androsæum, Hypericum perforatum L. (Alschinger, Visiani). B. Sulek, im. 94.

GORAČA, f. u zagoneci (vidi 1. gora, b): Gora, gora, gorača, pod goraču poľana, pod poľanu sopota, pod sopotu provala. odgonet[aj]: kosa, čelo, nozdrve, usta. Nar. zag. nov. 100.

GORAČEVO, n. u Daničićevu rječniku: Pašištu Sabićevu, koje je kralj Milutin dao Hilandaru, išla je međa u gornje čelo Goračeva na putu, kako grede putu posrēd Goračeva u Ľubižnu (Mon. serb. 61 god. 1293). tri čovjeka, na Goračevu dao je isti kralj, piragu hilandarskom, da budutu ulijarije (62). 1, 218.

GORAČI, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 14.

GORAČICA, f. trava (gorač? kozalac?) koja raste po livama, od koje hleb gorači, n. p. „Ovaj leb gorači, ima u nemu goračice“. Ž. Radoñić. — isporodi goračiti.

GORAČIĆI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 168. — Pomine se prije našega vremena. S. Novaković, pom. 130.

GORAČIN LUG, m. u Daničićevu rječniku: „Goračin Lug“, selima Slamodraži, Dobrodolajima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa na Goračin Lug (Mon. serb. 86—87 god. 1827).

GORAČITI, gorači, impf. goraknuti? paliti, papriti? vidi kod goračica.

GORAĦ, m. Castanea vesca Grtn., kesten. — u Baniji. V. Arsenijević.

1. GORAK, gorka, adj. amarus, vidi 1. grk, od čega se razlikuje tijekom što se često upotrebljava u prenesenom smislu. — -a- ostaje samo u nom. sing. m. i u akusativu kad je jednak s nominativom; ali kod nekijeh pisaca Dubrovčana ima i oblik gork (uz gorak), n. p. Š. Menčetić 35. 47. 120. 181. 241. 296; M. Vetranić 1, 445; N. Dimitrović 31. 35. 39. 44. 46. 58; N. Nalešković 2, 36; M. Držić 9; F. Lukarević 224; D. Rašina 1a. 84b. 84a. 103a. 104a. 160b; S. Bobalević 219; M. Bunić 6; D. Zlatarić 2b. 6a; I. Gundulić 26. 127. 217; G. Palmotić 3, 128b; S. Rosa 151b; N. Marči 97, jamačno za to što su pisci mislili na grk. — Akc. se mijenja u svoj složenoj deklinaciji: gorki. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gorkaz, rus. ropkik, češ. hořký, pol. gorzki. — Postaje po svoj prilici od osnove od koje je i 2. gora, a može biti od korijena glagola gorjeti. — Imedu rječnika u Mikajinu (gorki, amarus, amarulentus; adv. gorko, acerbe, amare), u Belinu (gorak, amarus 70a; gork, amaritudine affectus 69b), u Rjelostjencevu (gorki, kajkavski gork, amarus, amarulentus; gorki, rastužen, nevoljen, miser, afflictus, etc.; adv. gorko, amare, acerbe. 2. misere), u Jambrešićevu (gorki, amarus; adv. gorko, amare), u Voltigijinu (gorak, amaro; ardente, bitter; heiss; gorki, amaro; tristo, misero, bitter; elend; adv. gorko, amaramente; ardentemente, bitterlich; inbrünstig), u Stuličevu (gorak, gork, amarus, afflictus), u Vukovu (bitter, amarus, cf. grk; adv. gorko, bitter, schmerzlich, acerbe s primjerom iz narodne pjesme: Gorko cvili sedam godinica), u Daničićevu (gorki, amarus). — Naj stariji komparativ vaja da je gōri (kaje vidi), ali pošto ovaj ima sad drugo značenje, nastavak ak ostaje u mlađijem oblicima, koji postaju: a) nastatkom j, te se kj mijenja na č: gōrčī. od xvi vijeka: gōrči. Š. Menčetić 4. 188. 379; G. Držić 879. 436; Š. Menčetić—G. Držić 518; M. Vetranić 1, 374. 2, 452. 427; N. Dimitrović 35; D. Rašina 38a. 47a; D. Zlatarić 95b; F. Lastrić, test. 116b; gōrča. (D). Poslov. danič. 45; A. Tomiković, gov. 61; gōrče. M. Vetranić 1, 68. 173. 2, 72. u naše je vrijeme ovaj oblik naj običniji (stoji sam u Vukovu rječniku). — b) s nastavkom i(j), pred kojijem se k mijenja na č: gōrčijī. ovaj se oblik nalazi već od xv vijeka i kod pisaca još češće nego prvi, n. p. gōrčiji. M. Vetranić 1, 76. 2, 116; P. Zoranić 9a; D. Rašina 19a; M. Bunić 7; D. Zlatarić 95b; A. d. Bella, rječ. 70a; F. Lastrić, test. 112a; A. Kanizlić, uzr. 115; gōrčija. M. Marulić 186; Š. Menčetić 6; H. Lučić 286; D. Rašina 96b; D. Zlatarić 63a; D. Baraković, vil. 77. 272; M. Radnić 258a; S. Margitić, fal. 122; I. Đorđić, uzd. 78; salt. 445; J. Banovac, pred. 107; prip. 73; J. Filipović

1, 494^b; F. Lastrić, svet. 12^a; test. 97^b; A. Kanižlić, fran. 220; Blago turl. 2, 809, *ist.* i u *pisaca našega vremena*, n. p. gorčiju. Osvetn. 4, 69. — c) s *istijem nastavkom* i(j), ali k *ostaje nepromijenjeno*: gorkiji. *vrlo rjetko*: gorkija. S. Menčetić 6 (*nepouzdana varijanta*); J. Matović 50; gorkiju. A. Vitaljić, ist. 186^b; J. Matović 50; gorkijom. J. Matović 110.

1. adj.

a. *grk.* u *pravom smislu*. Ne bi našal gorke žuti. H. Lucić 274. Prije će gork biti med. N. Dimitrović 46. Svakoje trave, gorčije koje su, prije ozdrave. 50. Skroven je u među gork nalip. D. Rašina 1^a. Pelina gorka bus. Đ. Baraković, vil. 268. Na neznanjoj gorkoj travi. P. Kanavelić, iv. 468. Kalina je vidjet' lijepa, nu je gorča od nalipa. (D). Poslov. danić. 45. Mira je trava gorčija od pelina. S. Margitić, fal. 122. Likariju naj gorčiju uzima. 161. I čini se gorko more naj bistrija slađa rika. J. Kavašin 42^b. Živje o gorkoj travi i zeļu. I. Đorđić, ben. 210. Kakve li se gorke likarije uzimaju za uzdržati život vrmeniti? F. Lastrić, ned. 878. Budući da je ova pomast u okušaju gorka. test. 66^a. Gorku vodu na slatku obrati. A. Kanižlić, fran. 58. Il' kad gorko što medimo. V. Došen 104^a. Od toga vino gorko i baš odurno postane. I. Jablanci, prir. 207. Gorku žućom zvir koru ne traži. J. S. Belković 400. Metaće ti gorke čemerike, dan da jedeš, a dva da boluješ. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Tuda seja gorkom vodom poji. 3, 296. Vkus jest gorak. P. Bolić, vinodjel. 2, 24. Gorka so, bitter-salz, sal amarum. G. Lazić 181. Farm. 118. — *pravo je značenje i u nekih imena od biljaka*: Gorka metva, *vidi kod metva*. — Gorka djetelina, *Trifolium fibrinum*. Farm. 101. — Gorke jabuke, *coloquinten*. 101. — Gorki komorač, *Ammi majus L.* (*po rukopisu XVIII vijeka*). B. Šulek, im. 95. — Gorki korijen, *Gentiana L., lincura, u Jambrešićevu rječniku* (supplem.) i u *Šulekovu imeniku*: Gorki koren (prema nem. bitterwurz), *Gentiana L.*, v. goreč, gorčica. 95. Ekstrakt od lincure (gorkog korena), *extractum gentianae*. Farm. 98. — Gorko zeće, *Erythraea centaurium Pers.* Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. B. Šulek, im. 95. — *pravo je značenje i u jednom mjesnom imenu*: Selima Slamodraži, Dobrodoljanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je meda, ota Kostreca uzi dila na Gorku Črešnju' (Mon. serb. 87 god. 1827). Đ. Daničić, rječ. 1, 220.

b. u *metaforičkom* ili u *prenesenom smislu*, *nemio, lut, jadan, žalostan*.

a) u *metaforičkom* je smislu, *ili kad se govori o čemu umnom, duhovnom* (n. p. o *duhovnom osjećanju*) *metaforički kao o nečemu što se jede ili pije*: Nijedan hip nesrećna ma duša čemer, jad i nalip gorčiji ne kuša. D. Rašina 19^a. Ti znaš gorku čašu, koja me poji. B. Krnarutić 82. Gorka likarija od obrizovanja. F. Lastrić, test. 88^b. Ova čaša gorka bijaše za popiti se našem spasiteљу. 108^a. Kako god je čaša od njegova razstavljana bila mlogo gorča za njegovo srce. A. Tomiković, gov. 61. To bi mu imenovanje možda gorkim urodilo plodom! Osvetn. 4, viii. — *ili kad se što umno ili duhovno isporučuje s hranom ili s pićem*: Nu kol je vidjet' lijep ovi svijet nami sad, gorči je neg nalipje. N. Dimitrović 85. Usta bi žuci bila mi gorčija. I. Ivanišević 271. Nasladjenja što ti se u životu činiše slađa od meda na smrti će ti bit gorčija od pelina. Blago turl. 2, 809. — *ili kad se kaže da mu je suprotno sladak*: Luvene sladosti, sladosti gorke. F. Lukarević 69. Bit će sladko čut kadgodi, sve što nam se gorko sgodi. J. Kavašin 168^b. Ako ti

je slatka voļa Božja kad si zdrav, a gorka ti je kad si bolestan, nisi prava srca. J. Filipović 1, 406^b. Kako ti čini sve događaje gorke, da su ti slatki. M. Zoričić, osm. 104.

β) u *prenesenom smislu*. a) *nemio, lut, o čemu što je već po sebi takovo, ističući jače ovo značenje*. aa) o *neugodnom osjećanju uopće*, n. p. o *boli, bolesti, jadu, muci, tuzi, vaju, u tjelesnom i u duhovnom smislu*. Ščekuju cviljenja i gorke bolesti. S. Menčetić 7. Slišiti gorku boljezan. M. Vetranić 1, 41. I gorku čutiti u srcu svom boles. N. Dimitrović 58. Podnesti sve muke, sve trude, sve gorke bolesti. N. Najlašević 1, 841. Držati u srcu uspomenu od gorkijeh boljezni. A. Gučetić, roz. jez. 211. S velikom i gorkom bolestju, i u velicij mukah. A. Komulović 64. Gorka je boles opet smeta. I. Gundulić 892. Ko se ukaza smion toli, da me u gorke stavi boli. G. Palmotić 1, 185. Boles gorku srca moga. P. Kanavelić, iv. 190. Er nebeska urešenja po gorkoj se boli imaju. A. Vitaljić, ost. 16. Srjed bolesti gorke. J. Kavašin 408^a. — Gorki će jad biti. M. Marulić 116. U kih je gorki jad. S. Menčetić 166. Gorki jad mene svudi tjera. S. Menčetić—G. Držić 488. Tko gorča jadove strpeno probavlja. M. Vetranić 1, 178. Radosti ter moje i jošte njegove obrnu (*smrti*), gospoje, u gorke jadove. N. Najlašević 2, 127. Nu vele prije od svijeh (*bolesni*), ke nam jad gork čine. I. Gundulić 26. Čutim gork jad i skončanje. G. Palmotić 3, 128^b. Nu ti možeš sloboditi mene od sega gorka jada. A. Vitaljić, ost. 299. Uhiti ga tako gork jad. S. Rosa 151^b. Nu vesele malo od časa u gorki se jad obrati. P. Soroković 580^b. — Gorku muku prija. M. Marulić 102. Hoću ga mučiti mukom gorkom. Zborn. 80^b. Razmišljajući muku njegovu gorku. B. Kašić, nač. 57. Gorka muko puna smeće, ku me srce čuti u sebi. I. Gundulić 26. U strahu ja ledenu lutu i gorku čutim muku. G. Palmotić 1, 240. Neharnikom ovim prosti, ki mi daju gorku muku. P. Hektorović (?) 157. Zadaje mu muku gorčiju nego li oni, koji ga propeše. F. Lastrić, ned. 278. Trpila bi drage voļe gorke muke i nevoļe. V. Došen 142^a. Šta ću, majko, od gorkije muka? Nar. pjes. vuk. 1, 552. — Ciječ gorke tužice. S. Menčetić 10. Gorka je još tuga. M. Vetranić 1, 187. Reci mi, ružice, tko mi te posila. — U gorke tužice ka te je stavila. N. Najlašević 2, 91. Gorkom tugom jedna bolest svoju kaže. I. T. Mrnavić, ist. 188. Ne mogu bit na sviti gorčije tuge ni bolesti. G. Palmotić 2, 40. Sred tuge naj gorčije. I. Đorđić, salt. 298. Gorke su, sinci, istina je, tuge i žalosti i suprotivštine. F. Lastrić, od' 158. Nit' se kuša već stvar druga, koja nije gorka tuga. V. Došen 48^b. — Gorki vaj. S. Menčetić 152. Gork vaj naviješta ne (*zviježde*) zlamen. D. Zlatarić 2^b. U gorkom se tope vaju. P. Kanavelić, iv. 408. — o *žalosti, dreselju, goresti*. Tuj moje radosti sve mi se svrnuše u gorke žalosti i boles. N. Najlašević 1, 816. Još na pamet staviste li čine, ke mu drugi ukaza: gorku žalos, jad dreseli, i uzrok svoga vas poraza? I. Gundulić 84. Duša čuti gorku žalos, jad nemio. G. Palmotić 2, 49. Il' su gorčije žalosti majke pod križem. F. Lastrić, svet. 80^b. — Gorko dreselje. M. Držić 7. — Gorest gorka i čemerna. Arkiv. 9, 188. (1468). — o *smeći*. I da nijedna zla nesreća ne ima u sebi take moći, da vik može s gorkijeh smeća tvoj kreposti vrha doći. I. Gundulić 270. Er došastje moje neće razvrć' vaše tance i pjesni, ni donijet' vam gorke smeće. 885. Množ velika izgubljenih, gorkom smećom umorenih. J. Kavašin 407^a. Nu izdane

cijeć ljubavi sved' češ kušat' gorke smeće. P. Sorkočević 582^a. — *o nemiru, nepokoju*. Pateći gork nemir. N. Dimitrović 53. Gorki nemir. P. Kanavelić, iv. 412. Nek ti on gorke me nemire i moj grozni plać svjedoči. P. Sorkočević 577^a. — Gorčiji nepokoj ne očutih do danas. M. Vetranić 1, 76. I ne čin' ovakoj za tebe da venu kroz gorki nepokoj i želju juvenu. N. Najšković 2, 66. Vojaše prije umrijeti u gorkomu nepokoju. G. Palmotić 2, 241. Pokoru vršim moju u gorkomu nepokoju. N. Marči 56. — *o nesreći, nevoji, potrebi, teškoći, trudu, brizi*. Ter ufah, ni smeće, ni nemoć, ni tuga, ni gorke nesreće, ni nijedna stvar druga učinit' neće moć. N. Najšković 2, 49. O gorke nesreće! J. Rajić, pouč. 1, 142. — Gorke nevoje. Š. Menčetić—G. Držić 487. U tako gorkoj nevoji. A. Vitaljić, ist. 254. Potribe i nevoje koje uza se nosi uboštvo jesu gorke i oštre iliti tvrde. F. Lastrić, od' 221. — Teškoć na pleća gorčija naliga. B. Krnarutić 29. Teškoća gorki(h) trista. V. Došen 18^a. — Doč' će, da gork trud rasladi kon uresa tvoga slavna i Milijenko pastijer mladi. I. Gundulić 127. Ki me (griješ) u gorku drži trudu. G. Palmotić 2, 34. Turska i polska zemlja neka svrše svoje gorke trude. P. Sorkočević 593^a. — Kā ga mori gorka briga. J. Kavašin 411^b. — *o kajađu*. A. kajanje gorko čuti. G. Palmotić 3, 25^b. — *o smućenju srca*: (Riči) rečene z gorkim smućenjem srca. P. Radovič, nač. 588. — *amo spada i ovo*: Hladna vodo, moja gorka žedi! Nar. pjes. evl. 1868. 295. — *bb*) *o onome čim se pokazuje neugodno unutrinje osjećanje*. *aaa*) *o plaću, suzama (vrlo često)*. Od nevoje i plaća gorkoga. Transit. 118. Meni se obrati u gork plać vas moj vik. Š. Menčetić 47. O smrti nemila, gorki ti dijeliš plać! N. Dimitrović 34. S gorkim plaćem i uzdasi jadovima. P. Zoranić 1^a. Gorki će se plać začuti. A. Komulović 78. Gdi je (u paklu) vaj smrtni, ki sved' koje, gorci plaći, trudi živi. I. Gundulić 236. Uzrok gorka plaća i cvila. G. Palmotić 2, 36. Plać gorki ne da mi sad pisat ni peti. I. Ivanišević 327. A mal odveće gorak plać mi 'e na očiju. J. Kavašin 370^a. Gorak plać činahu. M. Lekusić 137. Plać gork. N. Marči 97. — I drugi prijati bude jad i gork cvil. N. Dimitrović 31. Er da mož' ti sada vidit' moj gorki cvil. N. Najšković 2, 101. Ucvijena tužna pjesni, sad uzmnōži gorke cvile. I. Gundulić 272. S koga uzroka, z zgode koje tač ne redno smućeno je gorkijem cvilom lice tvoje. P. Sorkočević 576^a. — Gorčije neg nalip suzice roneći. N. Dimitrović 57. Dijelam se, krunice, od tvoje ljeposti, roneći suzice gorke cijeć žalosti. N. Najšković 2, 80. Često roneć gorke suze. J. Kavašin 65^a. Proz suze ga naj gorčije pazi. I. Đorđić, uzd. 62. Nepomuka s gorkima suzama plakaše. A. J. Knezović 238. Lijeva gorke suze vrhu svojijeh zala. L. Radić 6. To izusti, gorke suze pusti. Nar. pjes. juk. 78. Gorka mu se suza otisnula. Osvetn. 3, 97. — *bbb*) *o uzdahu, uzdisađu*. Gork uzdih. Š. Menčetić 296. Evo još i sada cić gorkih uzdah. H. Lucić 218. Pokli gorko dni strajeni, grozne suze, gorki uzdasi ne mogoše činit', da si milostiva tužnu meni. S. Bobalević 223. Srce gorcimi uzdasi podriti. I. Ivanišević 327. Naše gorko uzdisaše. I. Đorđić, uzd. 194. Ovo je uzrok, koji me miče i probuđuje na gorko uzdisaše i suze krvave. F. Lastrić, ned. 368. Za tvoju ljubav cvileći gorke ču uzdahne podirati. V. M. Mattei 325. Nije vrijeme od lakrdisaša, već od gorka, vilo, uzdisaša. Osvetn. 3, 153. — *ccc*) *o tuženju*. Gorka tuženja. M. Marulić 116. — *cc*) *o smrti*. Umor gorak nam

jur ne bi. M. Marulić 65. Da me gorka smrt ne rani. 321. Koga mi je vzela gorka i luta smrt. Transit. 144. Zoviše smrt gorku. Š. Menčetić 295. I u cvijet tve dobi gorku smrt primiti. N. Dimitrović 25. Imat vas je nemir pravi, a smrt gorka izgubiti. G. Palmotić 2, 22. Na smrt gorku dajući svete apostole. A. Vitaljić, ist. 12. Čaša ... od smrti tako pogrdne i gorke. F. Lastrić, test. 155^b. *amo spada i ovo*: Gorský čas smrti. Mon. serb. 86. (1827). *i ovo*: Zavjet daste, al' ga ne držaste, s tog vas istor gone tužbe grube i na gorku izgubio snube! Osvetn. 4, 56. — *dd*) *o rani (u pravom i u prenesenom smislu)*. Ma rana skrovita zledi se gorčija. Đ. Baraković, vil. 272. Ja odredih prsi moje šipu kopja, gorkoj rani. I. V. Bunić, mand. 25. Rane gorke boliznive. I. Ivanišević 51. Koliko vrh inijeh gorka je rana bit uvrijeđen od svojijeh! I. Đorđić, uzd. 151. — *ee*) *o pedepsu, pokori*. Cvit ki miriše gorkim pedepsanjem. I. Ivanišević 108. Udari gorke pedepse na onijeh. S. Rosa 19^b. Biti mučeni s gorkijom pedepsom boljesti. J. Matović 110. — Dvor gorke od pokore (pakao). V. Došen 197^a. — *ff*) *o strahu*. U gorkom dočijem strahu puni smeće i bljedila neizbrojna čeljad stahu. G. Palmotić 1, 26. U strahu i u gorkom predanju. V. Andrijašević, put. 135. — *gg*) *o zlu uopće*. Ova toliko zled mi je gorčija. H. Lucić 236. U zlu gorkomu. A. Vitaljić, ist. 213. I kad srijedu gorčije zledi, i većemu grijehu pače. J. Kavašin 148^a. Priveo nas u žudjeni raj iz gorke zledi od svijeta. I. Đorđić, ben. 209. — *amo može spadati i ovo*: Srce mi gork poraz i tuga obide. N. Dimitrović 39. Ljubavi, zašto me u poraz ovako gork stavi? D. Rašina 34^b. — *hh*) *o moralnom zlu*. To je vaša gorčija opačina. J. Banovac, pred. 107. — *ii*) *o stanju ili o događaju što je po sebi sam neugodan*. U robstvu gorku. B. Bettera, or. 8. U gorkomu sužanstvu. A. Vitaljić, ist. 217. Boj nam gorki spravlja opeta. G. Palmotić 3, 9^b. — *kk*) *o neugodnom duševnom stanju ili osjećanju, ali o takovom da se kod nje ističe da je neugodno i drugome*. Kako ja, koga su nesreće satrile, i gork gniv. D. Rašina 160^b. Nemilijeh potičeš na gork gñiv proč tebi. D. Zlatarić 6^a. Tvoja osveta naj gorčija. I. Đorđić, salt. 445. Ukaže se gorka srditost. J. Banovac, pred. 3. — *b*) *nemio, fut, o čemu (tjelesnom a i umnom) što je ili što može biti uzrok tjelesne ili duševne bolesti*. *aa*) *o oružju ili o drugom čemu što može raniti ili drukčije zadati tjelesnu bol ili muku, n. p. o maču*: O gorka mača! o oštre sulice! F. Lastrić, test. 161^b. Mač saviše gorak i oštar. 165^a. — *o strijeli*: Strila preotrovna, gorka i usila. J. Kavašin 569^b. *i o luku*: Gorki luk k noj (zviri) rastegne. Š. Menčetić 20. — *o čavlu*: Pribiše i noge tvrdimi, debelimi i gorkimi cavlji. B. Kašić, is. 64. — *o drači*: Zašto je glava Isusova vele oštrom i gorkom dračom okružena. M. Divković, bes. 350^b. *i o trnovoj kruni*: Isukrsta kruniše krunom trnovom vele oštrom i gorkom. M. Divković, nauk. 145^a. — *o križu*: Držati u sreću uspomenu od gorkoga križa tvoga. A. Gučetić, roz. jez. 211. Umoriše (ga) pripogrdnom smrtnu na prigorkomu križu. M. Divković, bes. 3^b. Umirući na gorkomu križu za naš otkup. V. M. Gučetić 206. — *bb*) *o tamnici*. Bijau u vrlo gorke tavnice bačeni. G. Pešalić 190. — *cc*) *i tama može biti po sebi uzrok muci a i propasti (kao u prvom primjeru cvijetu)*. Cvit ... od gorke tamnosti svenul je. Š. Menčetić—G. Držić 460. Kad me običu gorke tmine. A. Vitaljić, ist. 94^a. — *dd*) *o čemu što nije po sebi takovo da može svagda zadati tje-*

lesnu ili duševnu bolest, nego takovo biva u ne-
 kojem slučajevima, n. p. aaa) o riječima koje su
 neugodne čuti ili po namjeri onoga što govori
 ili i bez toga. Slatka riječ rasrge čovjeka iz-
 bavi, a gorka u srgebe veće ga postavi. N. Dimi-
 trović 14. Odgovor gork i jut. M. Bunić 6.
 Gorki glas od tvoje smrti. D. Zlatarić 69b. Ni
 se ričmi gorčijimi razjada. B. Kašić, nasl. 218.
 I božicam donositi gorke glase, pune smeće. G.
 Palmotić 1, 115. Sva se učini od mramora pri
 govoru gorkom tomu. 1, 372. Ah, gorkoga ukora!
 I. P. Marki 68. Kad se zgodi do tijesna glavi,
 il' obrazu žar od riječi gorke. Osvetn. 1, 31. Pa
 da komu proromoniš gorku (riječ). 2, 52. — bbb)
 o neugodnijem mislima. Sred svijeh gorciijeh
 uspomena. G. Palmotić 1, 15. I gore sumne i
 gorčije ja se strašim. 2, 24. O smrti, koliko je
 gorka uspomena tvoja! J. Banovac, prip. 7. Udari
 u gorke sumne. S. Rosa 90b. — ccc) o mjestu.
 Po mni se uhodi u naj gorčiji stan. P. Zoranić
 9. A ti tvrdi od mramora na cviljenje me i jade,
 izdaviš me bježiš sade priko strašna gorka mora.
 S. Bobajević 227. Ah vrtlu Getsemani, vrtlu
 gorki! F. Lastrić, test. 152b. Da ne upadu u
 ono gorko mjesto. S. Rosa 117b. Kad sam moral
 proiti v tuju zemlju gorku. Jačke. 105. — ddd)
 o vremenu. Čekajući toga dne tako strašna i
 gorka i juta. Transit. 57. Ki traje gorke dni.
 D. Zlatarić 7b. Oni danak plačni, tužni, gorki
 i žalosni, u koji imamo umrijeti. M. Divković,
 bes. 8b. Da će biti vele gorak i čemeran dan.
 P. Radović, ist. 76. Branitel' moj budi u ovo
 gorko vrijeme. I. Đorđić, salt. 282. Posli gorke
 noći dan mu osvanu još gorčiji. F. Lastrić, test.
 112a. — eee) o stanju uopće, o životu. I što više
 (tko) ima, to je njegovo stanje gorčije. J. Ba-
 novac, razg. 112. — Živote slabi, lažni, gorki,
 zasiñeni. Transit. 97. Gorči je život moj. Š. Men-
 četić 188. Život se moj čini gorčiji od smrti.
 D. Zlatarić 95b. — fff) o događaju uopće. O
 zgodo gorka! F. Lukarević 116. — ggg) uopće
 o čemu mu drago umnom ili tjelesnom. Ja jesm
 gorkoje ime, ja sam smrt. Pril. jag. ark. 9, 91.
 (1468.) Ovo je gork osud. Š. Menčetić 35. Ah
 gorka je moja srjeća! G. Držić 418. Boje bi
 gorki sud učinit od mene. Š. Menčetić—G. Držić
 465. Gorčije bi ti bile od čemera sve stvari svje-
 toвне. A. Gučetić, roz. mar. 250. Ne nahodim
 prikazanja gorčijega. M. Jerković 64. Sve stvari
 meni budu žuke, gorke i usilne pri ljubavi tvojoj.
 87. Razdijenje duše od tila jest mnogo gorko. P.
 Radović, ist. 49. Sad je brijeme, spjevaj sada
 gorki uzrok. P. Kanavelić, dubr. 17. Koja je
 stvar gorčija nego svijet? M. Radnić 258a. Stvar
 tač gorka i sramotna da se gorčija ne dogaja.
 J. Kavañin 562b. Ovo će biti gorka promina.
 J. Banovac, pred. 8. Ovi toliko žestok i gorak
 sakramenat (od obrisanja). F. Lastrić, test. 88b.
 Istina je da je stvar gorka biti nesrićan. od' 328.
 O trublo, gorka trublo! Đ. Rapić 12. O gorka
 komedijo! 216. Isaak je išao mirnije, buduć da
 je sam Abram znao gorku svrhu ñiovoga putova-
 ña. A. Tomiković, gov. 69. — hhh) dativom
 se može isticati kome je ono gorko (neugodno,
 nemilo). Meni gorke noći, meni su gorci dni.
 H. Lucić 281. Tada mu težak jest i gorak vas
 svijet. B. Kašić, nasl. 41. Zapovijedi malo gorke
 našemu tijelu. V. M. Gučetić 55. Mnogo se
 gorko učini ovo naređenje čoviku nenasitljivu.
 Ant. Kadčić 261. Gorki su mi puti tvoji. Nar.
 pjes. istr. 2, 71. — amo spadaju i ovi primjeri,
 u kojima se govori o nečemu što je po sebi, po
 svojoj naravi neugodno, jer se shvata da je ova-
 kovo ne s toga nego radi kajijeh osobitijeh uzroka.

Smrt jest grešniku za mlogo uzroka gorka. I.
 Grlčić 258. Zašto dake smrt mi izlazi tako
 gorka, tako nemila? B. Zuzeri 380a. Gorčija će
 biti smrt njegova srcu tvomu. F. Lastrić, svet.
 12a. Il' će nam suprotivštine svitovñe sve biti
 gorčije. od' 159. Il' su tebi teži, il' gorči meni
 grisi od svita test. 116b. — ee) kad se kaže o
 čefadetu, mogu biti rasličita značenja (vidi i c)
 aa)). aaa) može značiti kao zao, žestok. Najdoh
 gorka i žestoka suprotivnika. Mon. croat. 107.
 (1470). Pokle je ovaj vil gorčija nere mač. Š.
 Menčetić 6. Človjek zao... gorči je ner djavao.
 M. Vetranić 1, 374. A ti, ka s' razložna, koliko
 veće ja ljubim te, toliko kažeš se gorčija. D. Ra-
 ñina 96b. Turaškoga gorka cara samsilju rad-
 loženi. J. Kavañin 276a. Našao sam da je žena
 gorčija nego smrt. J. Filipović 1, 494b. Zatekoh
 gorčiju od smrti ženu. Blago turl. 2, 165. Vi
 nemojte raji gorki biti, veće raji vrlo dobri
 bud'te. Nar. pjes. vuk. 4, 184. — bbb) kao jutić,
 srdit. Ljubite vaše žene i nemojte biti gorki
 suprot ñim. Kateh. 1561. 54. (paul. coloss. 3, 19).
 Ljubite žene vaše i nemojte im gorki biti. M.
 Divković, bes. 787b. Slavo, divić divo lijepa,
 nemoj meni jur bit gorka. nauk. 118b. — ccc)
 neugodan, nemio u kakvu osobitom slučaju, kao
 što je u ovom primjeru glasnik koji donosi ale
 glase: Ne bi vam rad bio ja s ovog mista biti
 toliko zao glasnik i gorak. F. Lastrić, od' 61. —
 ddd) sa značenjem kao kod aaa) i bbb) kaže se i
 o ljudskom srcu. Onda htih da pođu za gorko
 srce tja. Š. Menčetić 254. Iziti će još izvan
 mora to jest od gorkoga srca. M. Orbin 78. A
 pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je.
 J. Kavañin 85a. (Zavidnik) nemilo truje svuda
 srcem gorkijem. 57b. i o prsima. Ako vri krv
 od srditosti i prsa gorka jesu od nenavidosti. Đ.
 Rapić 55. i o naravi. Tko je gorčije naravi ner
 djaval pakleni? M. Vetranić 1, 374. — c) žalostan,
 pun žalosti, koji osjeća, ne koji zadaje žalost.
 aa) o čefadetu. Sada ćete gorci biti i u go-
 rušćem paklu vriti. M. Marulić 281. Ozriv se
 jak jelin ter ončas pođe tja, ter gorči ner pelin
 i čemer ostah ja. Š. Menčetić 4. Gorak pokorom
 i kajanjem svojijeh grijeha. M. Divković, bes.
 74a. Križu, sinka mi povrati, ja te molim, gorka
 mati. plač. 58. Vazda biše tužna, vazda gorka
 i nevojna. M. Jerković 80. Tužna ti je i gorka
 majka nad sve majke. 71. Koja zemlja hoće mene
 prijat il more gorka sada? I. Zanotti, en. 8. Ako
 ja sagriših, da ča je učinil prigrici sinak moj,
 ki se je prem rodil? Oliva. 38. Kamo sinko
 gremo, gorka majka tvoja! 89. — bb) o duši.
 Gorka je duša ma. M. Marulić 182. — cc) o
 pjesmi. Tada će početi pjevati onu pjesan vele
 gorku i čemeranu. M. Divković, bes. 86b. — dd)
 o glasu. Zacići nikim gorkim glasom. F. Lastrić,
 ned. 866. — d) vrlo vruć, goruć; kod toga se
 misli na postanje od gorjeti, te se može shvatiti
 kao druga riječ: aa) o suncu, ognju, plamenu (i
 u prenesenom smislu). Začuh u meni na srcu
 gork plamen. Š. Menčetić 120. Stapla se kako
 led na gorko sunašće. 158. Gork ogañ. 181. Gorko
 sunce kad sve spraiži. M. Vetranić 1, 15. Dokli
 me srsašće kon bebe stojaše, gorko mi sunašće
 vas dragi dan sjaše. N. Naješćković 2, 55. Gorko
 me s istoči sunašće ne obsja, neg rajске tve oči
 kad sgledam, kruno, ja. 2, 104. Tač tva slas
 vesele i mile ljubavi plamen gork u srce u moje
 postavi. D. Rañina 84a. Koliko je vruć, koliko
 je gorak, koliko je žestok ovi plamen ognja pa-
 klenoga. M. Divković, bes. 180b. — bb) gorak,
 prevruć (govoreći o jelu). na Rijeci. F. Pilepić.
 — cc) u prenesenom smislu, o ljubavi. U kom se

nazira plam gorke ljubavi. Ć. Držić 400. Rekal bih mom srcu, da se sve postavi u plamen privrući od gorke ljubavi. D. Rašina 90^a. — *ne znam, spadaju li amo ili pod b) ovi i ovaki primjeri:* I to je lijek pravi, tko trpi nevoje od gorke ljubavi. N. Najlašćević 1, 190. Vaj gorka ljubavi, tko godi većma sad dvori te i slavi, taj pati veći jad. 2, 88.

2. *adv.* gôrko, amare, acerbe. — *Komp.* gôrčê, gôrčijê.

a. u pravom smislu, vrlo rijetko. Iz pelena b' vodu izvijala, te bi tebe, lice, umivala, kad star jubi, neka mu je gorko. Nar. pjes. vuk. 1, 290.

b. u prenesenom smislu. a) *uz glagole koji znače tjelesnu ili duševnu bolest, daje veću silu značenju.* Ima ih vele gorko i čemerno duša zaboljeti. M. Divković, bes. 316^a. I smrt ista, koja gorko sad se kaje, jer ovako bez milosti mile umori tve uresu. I. Gundulić 267. Veoma se gorko smuti i ražali priko mjere. Ć. Palmotić 1, 365. Bi tač gorko uvrijedjena 1, 399. Tad se smetam gorko dosti. I. Ivanišević 59. Vele gorko tugujući. 88. Gorko š ne češ se opariti. J. Kavašin 8^a. S plača, kim neutišno raj izgubljen gorko žali. 414^a. Gorko ražalen. I. Đorđić, ben. 168. Gorko tugova pod svoju starost. F. Lastrić, test. 178^a. Il' se barem gorko muči. V. Došen 202^a. Čića griha za koje spasitelj toliko gorko trpi. Ant. Kadčić 104. Gine riječ joj na ustima, i gorko se prinemože. P. Sorkočević 580^b. Majki svojoj gorko tugovaše. Nar. pjes. istr. 3, 8. Pa se braći sažalilo gorko. Osvetn. 2, 106. — i s *adjektivom.* Veomi gorko boležljiva teške misli mislit sjede. Ć. Palmotić 1, 115. — b) *podaje veću silu i glagolima koji pokazuju strah.* I ustrašen gorko predam. Ć. Palmotić 110^b. Strašao se gorko od istih muka. A. Vitalić, ist. 64. S česa gorko gasnut Izaija obrnu se. S. Rosa 7^a. — c) *žalosno, jadno, žestoko, s glagolima što znače djelo kojim se pokazuje žalost, kao što su plakati, cvijeti, uzdisati, ječati, vapiti itd.* Suzami lica gorko umi. M. Marulić 47. Tako gorko plakaše. Naručn. 89^b. Plakaše gorko svojih grihov. Mirakuli. 35. Ter gorče prosuzih neg ništor na svijet saj. M. Vetranić 2, 91. Tilo njegovo gorko oplakaše. Aleks. jag. star. 3, 296. Ma vilo, nečeš ti toj, što bih ja hotil od tebe imati za čin't mi gorčije sve suze lijevati. D. Rašina 74^b. Nemoj, da plač gorko dile, sa svijem srcem ki te lube. Jedupka. 236. Velo grozno i vele gorko plačući, reče. M. Divković, nauk. 17^b. Gorko plačem grozne suze. I. Gundulić 217. Izašadši vanka Petar gorko se uzplaka. P. Radovčić, nač. 35. Gorko cvilih smrt i muke. J. Kavašin 304^a. David gorko proplaka. I. Đorđić, salt. xii. Da ga nije gorko plakala. J. Banovac, pred. 114. O grišnici, ... gorko ne zaplaćete. F. Lastrić, test. 99^b. Zacvili gorko. A. Kanižlić, utoč. 404. Gorko cvili sužan Vladimire. And. Kačić, razg. 83^a. Koji izajde izvan zaplaka se gorko. J. Matović 505. Nad kojima sam tako gorko plakao. D. Obradović, živ. 89. Gorko jest plakao Josip na smrti poljubljenoga oca svoga Jakoba. Đ. Rapić 77. Gorko cvili devet godinica. Nar. pjes. vuk. 3, 403. Franova majčica gorko se plakala. Nar. pjes. istr. 2, 22. Moje srce gorko cvili, da uvredih tebe, Boga. 6, 26. Izišavši na poje plaka gorko. Vuk, mat. 26, 75. — Gorko uzdihaše. M. Marulić 81. Gorko uzdisati. 256. Gorko uzdišući i tužno plakaje. N. Dimitrović 38. Ova luta zgoda uzdisat me gorko sili. Ć. Palmotić 2, 441. Gorko uzdišući. I. Ivanišević 29. Gorko, ali kasno uzdisaše. A. Kanižlić, kam. 420. Ona često gorko

uzdisaše. Nar. pjes. juk. 380. — U uzah gorko ječe. A. Vitalić, ist. 257. — A iz dubina čujahu se druzi gorko prem vapiti. B. Bettera, dubr. 22. Još gorčije vapijahu. F. Lastrić, svet. 92^b. — Ter porēd ne gorko tuži, suzeč, kažuć jad čemerni. Ć. Palmotić 3, 184^b. — d) *kad glagol znači da se drugome zadaje bolest, gorko znači: nemilo, žestoko.* Ka vas gorko svih sad skluka. M. Marulić 297. Gorko ga prostrili s porazom juvenim. Ć. Držić 353. Gorko me s' ranila. 411. Gorče me rascvijeli. M. Vetranić 2, 129. Vojnike ptice gorčije izrane ner lute sulice. 1, 137. Spomena ga prijeka i sramna gorko mori. Ć. Palmotić 3, 77^a. Da gorčije tebe izrani. I. Ivanišević 93. Gorko ucvili i ožalosti čačka i sinka. P. Kanavelić, iv. 4. Toliko me gorko rvaše ovi moji neprijatelji. A. Vitalić, ist. 428^b. Trnje i dračje, koje nas gorko bode. S. Margitić, fal. 168. I kad Bogu ne prostiše, Bog ih truje gorko odviše. J. Kavašin 449^a. Pozna boles car skrovenu ka joj gorko srce mori. P. Sorkočević 576^a. — e) *nemilo, jadno, žalosno s glagolima koji znače umirati:* Gorko izdahnu. M. Divković, nauk. 235. Svi svršše gorko i nemilostivo. M. Radnić 386^a. a i *živjeti:* Pokli gorko dni strajeni, grozne suze, gorki uzdasi ne moguše činit, da si milostiva tužnu mani. S. Bobajević 223. — f) *žestoko, jako, s glagolom ražljutiti.* Gorko ga razljutiše. A. Vitalić 248^a. — *ljutito, nemilo u ovom primjeru (isporedi 1, b, β) b) dd) aaa):* Stjepan nemu gorko odgovori: „Idi, dužde, izgubio glavu!“ Nar. pjes. vuk. 2, 335. — *ljutito, po svoj prilici i u ovome:* Kad to biše kneže gorko opazio da nevirom Mlečić grdo ga prevari. Nar. pjes. istr. 2, 3. — *žestoko, jako, nemilo, i s glagolom tužiti se.* Oni mi se gorko pritužiše, da jih Focio progoni. A. Kanižlić, kam. 113. On se gorko suproti Fociu tužaoše. 423. — g) *kao teško, s glagolima što znače platiti.* Neće pak bogačem sve naplatit gorko odveće. J. Kavašin 230^b. Tu se paka gorko plati. 437^a. I pita ga, tko ga je stvorio, tko li jedna gorko odkupio. M. A. Rejković, sat. C7^b. — h) *biti gorko, kao biti neugodno, nedrago, nemilo, ali s većom silom.* I gorko mu bi začuti, da se drugi kraj rodio. Ć. Palmotić 3, 108^b. Gorko biti tkomu „displaceo“. A. d. Bella, rječ. 267^b. Da vide i poznađu, kako je zlo i gorko ostaviti Boga; da vide i poznađu, kako je tužno i žalostno pokoru odvlačiti. A. Kanižlić, utoč. 187. Nuto indi gledaj i poznaj, koliko je gorko izgubiti po grihu Boga. Đ. Rapić 74. — i) *u jednom primjeru kao da znači oruće.* Gorko ju ražeži tva iskra juvena. M. Marulić 192.

2. GORAK, *adj.* vruć, vidi 1. gorak, 1, b, β) d).

3. GORAK, Gorka, *m.* u *Daničičevu rječniku:* „Gorski“, zemlje koje je crkva treskavačka imala blizu Prilipa išle su „putem pod Gorki, i ota tuđe slazešte na putu dušnički, koji grede u Mramorane“ (Glasn. 13, 370 god. 1356—1367). u istom mjestu, „u Gorsčē“, bjehu sadovi crkve treskavačke (Glasn. 11, 133).

GORAKNUTI, gōraknē, *impf.* vidi grknuti. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Ako li je (vino) srednje pokvareno i gorakne. Z. Orfelin, podr. 475.

GORAN, *m.* vidi goranin. — U *Belinu rječniku* („rusticus“ 221^b), u *Stuličevu* (v. goranin), u *Vukovu* (vide goranin s primjerom: trči kao goran s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), gdje ima da je u *Crnoj Gori* i *muški nadimak*.

1. GORANAC, gōranca, *m. dem.* goran, goranin. — U *Stuličevu rječniku* („parvus monti-

cola^a) gdje ima i gorančac, gorančić, goranić s istijem značenjem. — Sve slabo pouzdano.

2. GORANAC, Goranca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. (kajkavski) Goranec. Pregled. 48.

GORANCI, m. pl. ime mjesta. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 220. — b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 28.

GORANČAC, gorančca, m. vidi goranac.

GORANČICA, f. dem. goranka. — U Stuličevu rječniku: 'parva monticola (mulier)', gdje ima i goranica s istijem značenjem.

GORANČIĆ, m. vidi goranac.

GORANĀGA, f. Arausio, grad u Francuskoj (Orange) i prezime plemenite porodice. — Od francuske riječi, mozebiti preko talijanskoga oblika Orangia. — U pjesmama od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'Oranien', 'Arausio' s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme: Eto na te vojske nebrojene: sedam kralja od sedam zemalja, i devotka englijska kraljica s Dukom zetom od zemlje Gorange (Nar. pjes. vuk. 1824. 1, 11). Za nima je Vištica kraljica sa Jovanom zetom od Gorange. Nar. pjes. bog. 819.

GORANI, m. pl. ime mjesta, uprav plur. goranin. a) selo što je kralj Stefan Dečanski dao manastiru Dečanima. Selo Gorane (stariji oblik). Deč. hris. 90. — b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 54. — c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. 284.

1. GORANICA, f. vidi gorančica.

2. GORANICA, f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 28.

GORANIĆ, m. vidi goranac.

GORANIN, m. monticola, čovjek (sefak) koji živi u gorama. — isporodi goran, gorjanik. — plur. gorani. — Akc. se mijena u gen. pl. gōrānā. — Postaje od gora nastavkom jan(in), te r stoji mješte negdašnjega rj. — Riječ je stara (ispoređi rus. горанинъ); u našem se jeziku javlja plur. gorani (koje vidi) kao ime mjesta od xiv vijeka. — Između rječnika u Belinu (montanus⁴ 495^b; 'rusticus' 221^b), u Voltigijinu (montagnuolo, montanaro 'bergbewohner'), u Stuličevu (monticola'), u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme: Ajd' otole goranine vuče. Djed goranin spleto od hrasta kućaricu, gdje pribiva. I. Gundulić 304. Straže mu su psi uzdani, a pastiri i gorani prijatelji naj uzumnozni. 377. Hlap = zemljak, goranin, 'villano'. I. Đorđić, uzd. 206. Urese Bog od naravi poda svakomu jeziku, jošte goraninu. V. M. Gučetić 8.

1. GORANKA, f. žensko čelade (sefakiña) što živi u gorama. — isporodi gorankiña. — Vidi goranin od čega postaje nastavkom ka. — Akc. se mijena u gen. pl. gōrānāka. — U Belinu rječniku (montana⁴ 495^b) i u Stuličevu (monticola').

2. GORANKA, f. ime kravi. u Dobroselu. M. Medić.

GORANKIŃA, f. vidi 1. goranka. — U Stuličevu rječniku.

GORANOV, m. prezime. — U naše vrijeme. I s nim dođe Goranov Mihajlo. Nar. pjes. vuk. 4, 485. Od Bjelica Goranov Mihajle. Ogled. sr. 896.

GORANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Goranović iz sela Vrbiće. Nar. pjes. vuk. 4, 486.

GORANSKI, adj. koji pripada goranima. —

Od xviii vijeka. — U prvom primjeru znači: koji pripada gori ili gorama. Digni se još gori ti, goranski zidu! A. Kanižlić, rođ. 55. A suštiže i četa goranska. Osvećen. 2, 57.

GORÂNSKÔ, n. selo u Pivi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Kako mi je pao na Goransko. Nar. pjes. vuk. 4, 380. Durmitora zdravo prijedoš, na Goransko selo doodiše. 4, 382.

GORANI, vidi gornji. — U jednoga pisca čakavca xv vijeka, i u Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski) goreña, gorña 'superiora'. Urehu ufanja vazmi još na sebi, ko goraña stanja pripravit će tebi. M. Marulić 99. Anđel govori Panuciju: Vični Bog na nebi z gorae sveltosti posla mene tebi. 274. — Nejasna je riječ gorae na jednom mjestu xvi vijeka: Neću t' reći, za ke pravi goranje ti (goranjeti) braću obrati. M. Pelegrinović 171.

GORARINA, f. globa što se plaća za kvar u šumi (gori). — U Liči. J. Bogdanović. M. Medić.

GORAST, adj. po kajemu su gore, pun gora. — U Jambrešičevu rječniku (montosus'), i u Stuličevu (montuosus, montosus').

1. GORÂŠ, m. muški nadimak. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. GORAŠ, m. vrsta leptira. Goraš, Doritis apollo L. K. Crnogorac, zool. 146.

3. GORÂŠ, gorāša, m. kesten, koji se jede. — Glina. Čemernica. D. Trsteňak.

GORATI, goram, impf. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena. Pijentuli pjevaju, a lepiri goraju, a anđeli govoraју. M. Pavlinović.

GORAV, adj. vidi gorast. — U Stuličevu rječniku (montuosus, montosus').

GORAVA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GORAVCI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 184.

GORAŽDA, f. ime mjesta. a) u Daničićevu rječniku: selo u Hvosnu koje je kralj Stefan prvovjenčani dao Žiti (Mon. srb. 11 god. 1222—1228). mislim da će teško biti sadašnje 'Goražde' koje vidi; trebalo bi da je gdjogod bliže Peći. 1, 218. 'Goražda' dodaj: na Kipertovoj karti od Srbije blizu Novoga Pazara. 3, 578. — b) vidi Goražde. — c) voda (u Crnoj gori? u Boci kotorskoj?). S nom otide put Kotora grada, dok na vodu na Goraždu dođe. Pjev. crn. 71^b.

GORAŽDE, n. varoš u Hercegovini. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu: varoš u Hercegovini s primjerom iz narodne pjesme: Dok je meni soko Sinan-paša u Goraždu na Hercegovini, i u Daničićevu. U vašem (Sandafjevu) trgu u Goraždu. Spom. sr. 1, 130. (1415). Od Goražda do dva Sijerčica. Nar. pjes. vuk. 3, 565. Iz Goražda sa Hercegovine. 4, 206. — Nalazi se pisano i Goražda. Statist. bosn. 18; i Goražde. F. Jukić, zeml. 9; T. Kovačević, bosn. 11. 99; i (mozebiti štamparskom griješkom) Gorađe. F. Jukić, zeml. 59. 71.

GORČAC, (gorčca, gorčaca?), m. vidi gorač. — U Stuličevu rječniku (gorčac, gorčca, 'chamaedrys'), i u Sulekovu imeniku: Gorčac, chamaedrio (S. Budmani, Stulli), trisagine (po rukopisu xvi vijeka), hypericon (po starom rukopisu), Hypericum perforatum L., v. gorac, gorač. 94.

GORČAK, m. Matricaria chamomilla L., neka trava, kokornak, komomila. Gorčak, rus. рорчак, češ. hořčák (Polygonum hydropiper), Matricaria chamomilla L. (u Slavoniji). B. Sulek, im. 94.

GORČANE, *n.* *djelo kojijem se gorča.* — *U Stuličevu rječniku* (v. gorčebe).

GORČAST, *adj. dem.* *gorak.* — *U naše vrijeme.* Gorčast vkus. P. Bolić, vinodjel. 2, 186. Kiseo i gorčast! Đ. Popović, poznav. rob. 98.

GORČATI, *gorčām, impf. postajati gorak, bivati sve to gorči.* — *Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (gorčati, ogorčati, amaresco, amarus fio') i *u Stuličevu* (dolere, moerere, angi'). Ti dake, vilo, si moj čemer i moj med ... taj mi med ne čini čemerom gorčati. H. Lucić 205. Usta moja gorčaju, zašto su usta stvoritelja moga žuči i octa napuñena. M. Divković, bes. 350b. Uzm i pojidi, i ona će ti u utrobi gorčati. E. Pavić, ogl. 677.

GORČENE, *n.* *djelo kojijem se gorči.* — *U Stuličevu rječniku* (amaritudo, tristitia').

1. **GORČICA**, *f. a)* *ime nekijem biljkama.* Gorčica, 1. genciana (*u starom rukopisu*), Gentiana lutea L.; 2. egilope secunda (*u starom rukopisu*), Aegilops ovata L.; 3. Erythraea centaurium Pers. (*na Cresu*). B. Šulek, im. 94. — *b)* *gorki badem.* na Braču. A. Ostojić.

2. **GORČICA**, *f.* *vidi* žgaravica (*u grlu*). Tko jede orahe i pije žganicu dobije obično gorčicu. U Prigorju. F. Hefele.

3. **GORČICA**, *f.* *nejasna riječ na jednom mjestu xv vijeka.* Majku već zaboli od tuge gorčica, ona pade doli, mnoge suze proli. M. Marulić 185.

4. **GORČICA**, *f.* *vidi* gorčika, *b).* — *U Šulekovu rječniku* (bittererde').

GORČIK, *m. a)* *ime nekijem biljkama.* Gorčik, 1. Rhagadiolus stellatus Grtn.; 2. Zacyntna verucosa Grtn. (Lamb.); 3. Serratula radiata Bbst. (Lamb.). B. Šulek, im. 94. — *b)* *magnesium, kovina, koja kad izgori postaje gorčika* (*vidi* gorčika, *b).*) — *u Šulekovu rječniku:* 'magnesium'.

GORČIKA, *f. a)* *Sonchus oleraceus L., neka trava, čepčezak, krlj.* — *u Vukovu rječniku* (die milchdistel', 'Sonchus oleraceus' L.) *s dodatkom da se govori u Slavoniji, i iz nega u Šulekovu imeniku.* 95. — *b)* *magnesia, magnezija, vrsta bijele zemlje slične vapnu.* — *riječ je načinjena od gorak po nem. bittererde.* — *ispoređi* 4. gorčica. — *u Šulekovu rječniku:* 'magnesia'.

GORČIKOV, *adj. koji pripada gorčiku* (*vidi* gorčik, *b).*) *ili gorčici* (*vidi* gorčika, *b).*) — *U Šulekovu rječniku:* gorčikova sol 'magnesiumsalz'; gorčikov kis 'magnesiumoxyd'.

GORČILE, *m. u Vukovu rječniku:* muški nadimak (tako naj više prozovu onoga koji se rodi u planini kod stoke). — *Misli se da postaje od gora.*

1. **GORČILO**, *n.* *vidi* gorčina i grčilo. — *Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (amaritudo' 69b) i *u Stuličevu* (*vidi* gorčebe) *s dodatkom da se nalazi u Gundulića* (?). Gorčilo ali pak i slados kakva je. M. Vetranić 1, 480. Kad čemer probavam i tužno gorčilo. 1, 466. A uzdah tako zlo me cvili, er ni' srca tač nemila, ki začuvs i ma gorčila, neče sa mnom da plač dili. D. Rašina 111b. Nu s gorčilom prem neugodnijem drža na ustijeh zlu lutinu. G. Palmotić 3, 190b. Svim gorčilom tvoja čaša ureda ima napojiti. J. Kavašin 888b. Boje je podniti malo gorčila u ustiju nego li muku vičnu. I. J. P. Lučić, razg. 49. I često gorčilom napija ljudem. M. Pavlinović, razl. spis. 4.

2. **GORČILO**, *m.* tako zove narod iz pizme eksekutora. P. J. Marković.

GORČILOVAC, Gorčilovca, *m.* *mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom.* M. Đ. Miličević, srb. 721.

1. **GORČIN**, *m.* *ime muško.* — *U naše vrijeme.* Od Gorčina Lešanina. Pjev. crn. 46a. 810b. A junaka Šakića Gorčina. Oglad. sr. 429.

2. **GORČIN**, *m.* *mjesto u Srbiji u okrugu krajevačkom.* Zemlja u Gorčinu. Sr. nov. 1867. 584.

1. **GORČINA**, *f.* *amaritudo, osobina onoga što je gorko.* — *Akc. se mijēna u dat. sing.* gorčini, *u acc. sing.* gorčinu, *u voc. sing.* gorčino, *u nom., acc., voc. pl.* gorčine, *u gen. pl.* gorčina. — *Od xv vijeka* (*vidi* kod c)), *a između rječnika u Belinu* 69b, *u Voltigijinu* (gorčina, grčina, grčilo 'amarezza', 'bitterkeit'), *u Stuličevu* (*vidi* gorčebe *s dodatkom da se nalazi u Đorđića*), *u Vukovu. a)* *u pravom smislu. aa)* *s apstraktnijem značenjem što je kazano sprjeda.* Voda ku ne more od gorčine piti. M. Marulić 23. Kada se prisađuje jedna voćka, prisađuje se da ostavivši lutinu i gorčinu staroga paña slatkost ugodnu plodi onoga. F. Lastrić, ned. 261. Usuo je sol u vodu i gorčinu digao. A. Kanižlić, kam. 229. Voda, koja se čića gorčine piti ne mogaše. And. Kačić, kor. 74. Kako god jesu tmine protivne svitlosti, voda vatri, gorčina slatkosti, smrt životu, tako su grišnici protivni dobrima. Đ. Rapić 90. Gorušica ima srca sitna, koja, kada se stuku i pokvase, onda gorčinu i lutinu pokazuju. B. Lea-ković, gov. 51. — *bb)* *s konkretnijem značenjem: gorka hrana, gorko piće.* Usta napajahu ostom ter gorčinom. M. Marulić 169. Gledajte ova usta gorčinom napojena. J. Banovac, razg. 164. Davaše mu pit octa s gorčinom smišana. J. Filipović 1, 99b. Usta napojiše se gorčine. B. Lea-ković, nauk. 60. — *b)* *u metaforičkom smislu, vid i 1. gorak, 1, b, c).* Rič slaju nere med meću u gorčinu. M. Marulić 185. Nenavide zali, gorčinu a ne elast ki nose v žvali. Transit. 282. Sve svita slatko gorčina mu će bit. A. Komulović 78. Niova gospodstva, niova veličanstva i bogastva, koja im se toliko slatka činahu, u jedan čas u gorčinu obratiše im se. J. Filipović 1, 479a. Gorčinu one likarije od obrizovanja. F. Lastrić, test. 44b. — *c)* *u prenesenom smislu, tuga, žalost, vid i 1. gorak, 1, b, β) a).* Pusti ju, zač duša neje u gorčini jest. Bernardin 57. 4 reg. 4, 27. Ki mnogu gorčinu pritrpi za ovu. H. Lucić 227. Jere čutim mnogu s gorčinom nevoju, i grihov nalogu. P. Hektorović 58. Trud, muka i žalost i tuga s gorčinom. P. Zoranić 8a. Dostoji li tvoja mladost, tvoja vera, tva lipota tuj gorčinu od života? A. Čubranović 146. Zato učini na me dobi mnoge tuge i gorčine. I. Ivanišević 28. Neka tako duša gorčine puna misli i drži. P. Radovčić, nač. 206. Htio je dušu ne probiti mač žestokijeh od gorčina. A. Vitaljić, ost. 17. Zdrave jesu i korisne grješnim ljudem sve gorčine. J. Kavašin 510a. Svi snate i vidite, kakav je ovi svit, i da na nem ne ima izvan tuga i nevoja, gorčina i pogibli. J. Banovac, razg. 112. Uzrok gorčine Isusove u vrtlu duhovni iliti diloredni. F. Lastrić, test. 154a. Eto mu žalost, tuga i gorčina u arcu. ned. 968. Da bude promišljao nesrične godine u gorčini duše svoje. A. Kanižlić, kam. 260.

2. **GORČINA**, *f.* *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Gorčini. Sr. nov. 1874. 357.

GORČINCI, *Gorčināci, m. pl. selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 286.

GORČINOV, *m. prezime* (*po ocu Gorčinu*). — *U naše vrijeme.* A pred četom Gorčinov Šabane. Nar. pjes. vuk. 4, 517. Naš starina Markiša Gorčinov. V. Vrčević, niz. 55.

GORČINOVIĆ, *m. prezime, vidi* Gorčinov. — *U naše vrijeme.* Ma govori Gorčinović Đuro. Pjev. crn. 265^a.

GORČITI, gorčim, *impf. činiti da što bude gorko.* — *U pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (s dodatkom da stoji u brevi-jaru):* affigere, amarum reddere. 2. v. gorčati (*ovo zadnje značenje nije pouzdano*). — *U primjerima stoji samo u prenesenom smislu, i znači mučiti.* Tijelo sveder gorčiti i pokoriti. V. M. Gučetić 185. Prem to sve većma dušu nam gorči. Štit. 19. Koji gorče i razvijaju moje srce. I. M. Mattei 108.

GORD, *adj. mnogi pisci već od prošloga vijeka upotrebljavaju ovu riječ sa značenjem: oho, ponosit; ali pošto je ovo sama riječ grđ (koju vidi) s ruskijem oblikom i značenjem, treba je se čuvati kao barbarizma, tako i od riječi koje od ove postaju, kao n. p. gordejiv, gordost.*

GORDA, *f. hyp.* Gordana. — *Akc. se mijenja u voc. Gôrdo.* — *U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), ali s drugim oblikom i akcentom po crnogorskom govoru: Gôrde.*

GORDANA, *f. ime žensko, vidi* Gordijana. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Ti si optužen da si ranio Gordanu Perišinu. Pravdonoša. 1852. 9.

GORDICA, *f. dem.* Gordana. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

GORDIJANA, *f. ime žensko po svoj prilici iz grčkoga prema muškome imenu Γορδιανός.* — *U Vukovu rječniku.*

GORDUĀ, *f. ženski nadimak, isporodi* Gordana i Gorda. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

1. GÖRE, *adv. supra; sursum, pokazuje mjesto visočije od drugoga.* — *suprotno je dole.* — *Starji je oblik bio gorē, i uprav je lokativ supstantiva gora, te bi prvo značenje bilo: na gori (isporedi dole); po istočnom govoru glasi gōre, po zapadnom gōri, a po južnom bi glasilo gōrje (kao što se i govori u Hercegovini), te se tako i nahodi na mnogo mjesta, n. p. N. Ražina 141^a; Zborn. 118^a. 172^a; M. Vetranić 1, 490. 2, 69; N. Dimitrović 75. 91; N. Nalešković 1, 945; J. Matović 246; Nar. pjes. vuk. 4, 456. 4, 479; Nar. pjes. herc. vuk. 41; ali obično j iza r ispada (vidi kod more): gore, a čuje se (n. p. u Dubrovniku) i oblik gori (vidi kod dole). — Riječ je stara, može biti i praslavenska, isporodi stsl. gorē, slovački hore, gornolužički hoře. — Od istoga supstantiva gora postaju padežnijem nastavcima i drugi mjesni adverbii: gora (samo s prijedlozima), goru (vidi napose). — Na kraju se gdje gdje (osobito kod čakavaca) dodaje slog ka koji ne mijenja značenje: gorika (od xv vijeka: Mon. croat. 67 god. 1447; Bernardin 102). — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu (gori, *supra*'), u Mikajlinu (gori, *uzgor, sursum, in sublime*); gori, kad se razumi stati *supra*'), u Belinu (gori, *supra*; *desuper* 687^b; *super* 714^b), u Bjelostjencevu (gore, *sursum, supra*; gori, *v. gore*), u Jambrešićevu (gore, *sursum*'), u Voltigjinu (gore, *su, insū, sopra*; *oben; hinauf*; gori, *v. gore*), u Stuličevu (gori, gorika, *sursum, in sublime*); gorje, *sopra, col moto*; *super* s dodatkom da se nalazi u mislu), u Vukovu: gore (u Hercegovini govori se *gorje*'), 1. *oben*'), *supra*'), 2. *hinauf*'), *sursum*'), u Daničičevu: gorē, *supra*'), a) *pokazuje mjesto stajanja, ovo je starije značenje, kao što se po obliku (lokativu) poznaje. aa) uopće.* Teke čujem gori besjedit. M. Držić 163. Od pasa gori*

človik a niže pasa doli koñ. Aleks. jag. star. 3, 286. Velnozi su to oholi, doli ribe, gori žene. J. Kavañin 409^b. Zato gori držiš glavu, da nebesku išteš slavu. V. Došen 147^a. Kada rđa sidi gori, kljuse valja da umori. 149^a. Eto gore na bijeloj kuli, onde ima dvojé Latinčadi. Nar. pjes. vuk. 2, 475. — *bb) na nebu, u raj.* Išćite ona ka su gorika, gdi je Isukrst na desnu Božju sideći. Ka su na nebesih gorika jišćite, a ne ka su na zemlji. Bernardin 102. pavl. coloss. 3, 1—2. Dokle su dolika, na dobro nukaju, pak mole gorika za ljudi u raj. Đ. Baraković, vil. 118. Zato međ nimi jest gorika, u prvom koru od Serafinov položen. F. Glavinic, cvit. 337^b. Daj mi suze tvoje, da i ja nađem, ko ti nađe Boga i vidim gori u slavi. I. V. Bunić, mand. 89. Po zvijezde se pune ureasa kunem, gori koje sjaju. G. Palmotić 2, 457. Neka gori mi stećemo vičnu slavu, kad umremo. P. Hektorović (?) 123. Gorika u slavi negovoj. A. Vitalić, ost. xi. Dat će mu se svekoliko gori, baš moj otac u nebeskih korih. M. A. Rejković, sat. E6^a. — *cc) na napisanom listu gore naznačuje mjesto bliže vrha (gdje se počinje pisati) nego dna, pa otale uopće u knizi ono što se prije pisalo.* Kako smo gori rekli v tom listu. Mon. serb. 280. (1416). U ovijeh grijesijeh gori rečenijeh. S. Matijević 63. Od kojih gori prigovarasmo se. A. Kanižlić, kam. 195. Broj se razumi kao je gori rečeno. V. Došen viii. Koje gori istumjećismo. Ant. Kadčić 252. Od koga gori više zadosta bi rečeno. J. Matović 524. Potvrđujem sve kako je gori upisano. Pravdonoša. 1852. 2. Sve devet gorepomenutih odveznu. S. Ľubiša, prip. 117. — *dd) kod velike dašine, shvata se gdje kad kao da je ono što je daleko na visočijem mjestu (isporedi 1. dole, a) cc) i ee)). osobito često narod kaže da je 'gore' ono što je na istoku.* Gori od mora hvalinskoga tja do Bijele Zore grada razlika su društva mnoga od naroda, kojijeh vlada. I. Gundulić 390. Nudi nas, da bi im poslanike poslali gore u Beču. Glasn. ii, 3, 59. (1706). Kad na Lemno Turci udariše podaleko gori u levantu. And. Kačić, razg. 165^a. — *ee) u prenesenom smislu.* Tko bi gori, eto je doli; a tko doli, gori ustaje. I. Gundulić 285. — *ff) može biti i pridjev uz supstantiv, kao da je adjektiv.* Da ne možemo razgovora na ovemu doli i na onemu gori životu imati. A. Gučetić, roz. mar. 194. U Konavli i u svemu gore primorju. Vuk, nar. pjes. 1, 29. — *b) pokazuje mjesto ka kojemu je upravljeno micanje ili protezanje.* — *od xiv vijeka. aa) uopće. (Međa ide) gorē* už brido. Mon. serb. 68. (1305—1307). (Međa) ishodi gorē na delani kami zabodeni. 127. (1347). Vzbudi ga govoreći: vstani brzo gorika. Korizm. 57^b. Postaviše gori križ. 97^a. Dvignu gorje obraz. Zborn. 118^a. Grube, skoči gori. M. Držić 171. Bjehomo otišli gori u taracu obhodit kuću. 411. Otijašo s nimi gorika. Mon. croat. 216. (1526). Uzađe gore. A. Gučetić, roz. mar. 138. A dlake mu gori srše kako ježu. Đ. Baraković, vil. 61. Koje su prignutije k nemu ići nego ogtu gori a kamenu doli. J. Banovac, pred. 127. Kada golubica zoblje, kako koje zrno uzme, gori pogleda. J. Filipović 1, 429^b. Popevši se on gori. E. Pavić, ogl. 129. Ako se nahodi sideći, nigda se ne podiže gori. M. Zoričić, osm. 134. Zato l' čovik gleda gori, da... tilu dvori? V. Došen 147^a. Peñe se gori na toran. M. A. Rejković, sat. A1^b. Ako brazda gori ide. I. Jablanci 52. Slabim voćkam, koje neće gori. J. S. Rejković 273. Ustaj gore, naša neve, saba zora je. Nar. pjes. vuk. 1, 72. Oj višño, višñice, digni gore

grane. 1, 111. Ide ona gori u čardake. 1, 248. Odvede je gore na drumove. 1, 617. Te otide gore pod planinu. 2, 88. Doje leže, gore ne ustade. 2, 448. Pa odoše gorje uz planinu. 4, 479. — *ovakovo značenje (us brdo) može biti i s glagolom što pokazuje stajanje*. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza nju čovik hodi, kaže mu se da je tako, da on visi naopako: voda laže i potvori, da on s nogam stoji gori. V. Došen 182^a. — *bb*) gore doje, *vidi* 1. doje, *b*) *aa*) *na kraju*. — *o brdilima na razboju (u šali)*. Čunak *vidi*, pak se čudi: „Kakvo j' ovo prometalo!“ a brdila (*štam-parskom griješkom* brojila) kad vidila: „Šta je ovo gore-dole?“ Nar. pjes. vil. 1868. 545. — *cc*) *slično kao gore doje, u jednoga pisca ima gori dnom*. Tvoj stijeg krstjanski gori dnom obrati. M. Vetranić 1, 48. Moja sva rados svrnu se gori dnom. 1, 62. — *dd*) *na nebo, u raj*. Od svijeti ako me prem danas ne bi ht'il' vazeti uznožna tvoja vlas i gorje privesti. N. Dimitrović 91. Prislavnu ne gizmu i ures gizdavi svrnuvši u zvzdavu gorje ju postavi. N. Najlašević 1, 845. Diže bo ih svđm milosti k sebi gori na nebasa. J. Kavašin 512^b. Vaskrsoše gore na nebasa. Nar. pjes. vuk. 2, 89. — *ee*) *u prenesenom smislu*. Tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje. I. Gundulić 285. Ustani, ustani gori sada, dokle jesi mlad. P. Posilović, nasl. 5^a. Njeki u peru snagu kaže, njeki trgov gore skače. J. Kavašin 105^a. A nizko se tko pokori, da se ima dignut gori. V. Došen 28^b. Koga pleme gori digne. 29^a. — *c*) *s nekijem prijedlozima*. *aa*) *uz, vidi uzgore*. — *bb*) *do*. Crkve Bogu posvećene sve ostaše obraćene vrhom do dna, dnom do gori. P. Kanavelić, dubr. 9.

2. GÖRE, *f. pl. ime mjestu, vidi* 1. gora, *c*, *e*).

3. GORE, *interj. vae! teško! jaoh se! s dativom*. — *Uprav je praslavenski supstantiv gorje, slo, žalost, vidi kod* 2. gora. — *Samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Daničičevu (gorje)*. Gorje tomu! Mon. serb. 81. (1802—1821). Gore tomu! 336. (1427). Gore tebe, ubogaja duše moja! Danilo 129. O gorš mani! zabivah grēhi moje ispovēdati. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). O gore tebi, Ejipte! Aleks. jag. star. 3, 222.

GOREČ, *m. Gentiana lutea L., vidi* srčenič. — *U Šulekovu imeniku po starom rukopisu*. Goreč (gorech), rus. ropчaзka (Gentiana), ropчъ, ropлeчъ (Polygonum bistorta), češ. hořec, pol. gorycz, goryczka: genciana, Gentiana lutea L. B. Šulek, im. 95.

1. GORENAC, Gorenca, *m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj (kajkavski)* Gorenec veliki i mali. Pregled. 48.

2. GORENAC, Gorenca, *m. prezime u naše vrijeme u Hrvatskoj (kajkavski)* Gorenec. Schem. zagr. 1875. 261.

3. GORENAC, gorenca, *m. Orphilus Er., vrsta bubice*. — *U jednoga pisca našega vremena*. J. K. Šloser, faun. kor 1, 321. 828.

GORENCI, *m. pl. tri sela u Hrvatskoj, jedno u podžupaniji zagrebačkoj*. Pregled. 18, dva u karlovačkoj. 30. 31.

GÖRÊNE, *n. djelo kojijem se gori*. — *Stari je oblik gorēnije, mlađi su gorjenje, gorenje, gorene (po zapadnom govoru i gorinje, gorihe)*. — *Između rječnika u Vrančičevu (gorenje, 'flagrantia'), u Mikašinu (gorenje), u Belinu (gorjenje), u Bjelostjencu, u Voltigijinu (gorene i gorjenje), u Stuličevu (gorene i gorjenje), u Vukovu, u Daničičevu (gorēnije, 'ardor')*. S. v. sa-

kym gorēnijem; duše i želanijem; središca tiste se. Glasn. 15, 268. (1848?). U duhu od vrućina gorinja. Bernardin 100. isai. 4, 4. Toliko da sminja je imam, gospoje, koliko gorinje. D. Rašina 75^a. Ogrēno gorinje. Aleks. jag. star. 8, 815. Gorenje i napredak naš svaki dan bi imao rasti. B. Kašić, nasl. 18. Ah juveno providjenje! ah! pomoći, mila čuti, staro ogrēno sve gorjenje novim plamom podunuti! I. Gundulić 54. Kad vide dim goreña nesina. Vuk, otkr. 18, 9.

GOREST, *f. vidi* gorkost. — *Postaje od osnovе gorj (vidi gorak) nastavkom osti (o se mijēna na e radi mekanoga rj)*. — *Riječ je stara; isporēdi stolov. gorjesta*. — *Samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Stuličevu (gorijest, 'amaritudo') i u Daničičevu ('amarities')*. V. posljednj goresti središca. Domentijan^b 18. Med kapjet iz ust jej, a poslēd obrētā se gorēst gorka i čemerna. Pril. jag. ark. 9, 188. (1468). Stah sam pln goresti. Transit. 7. Upomenu tebi vsa lēta moja u gorēsti duše moje. Š. Budinić, sum. 89^a. Ko nije nikada čustvovao gorest skorbi. D. Obradović, basn. 147.

GOREŠNIK, *m.*

a. Ajuga genevensis L., *neka bilka*. J. Pančić, flor. biog.² 451. — Ajuga pyramidalis L. K. Crnogorac, bot. 80.

b. *vidi* krijes. U Paraćinskoj kresove zovu: 'gorešnici' i varuju ih o sv. Iliji. M. Đ. Miličević, živ. serb. 1, 29.

GÖRETI, *vidi* gorjeti.

GORETIĆ, *m. prezime*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. K dem priteče Goreticu Pavle. Nar. pjes. vuk. 2, 555.

GORETIN, *m. mjesto u Istri*. — *xiii vijeka*. Mon. croat. 9. (1275).

GOREVIĆI, *m. pl. mjesto u Crnoj Gori*. Potrčase preko Gorevičah. Nar. pjes. vuk. 4, 118.

GOREVNICA, *f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu rudničkom*. Gornā i donā Gorevnica. K. Jovanović 147. 148.

GORGONA, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Janko Gorgona. Rat. 92.

GORGUS, *m. u Daničičevu rječniku*: 'Gorgus', crkva je treskavačka imala, u Vinceh's' divu, Golomovu pri Gorgusē' (Glasn. 18, 374 god. 1347—1856).

1. GÖRĬ, *adj. comp. pejor, deterior, komparativ sa zao (rdav, loš)*. — *Osnova je praslavenska gorš; ali je š ispalo u nom. sing. m. i n. (isporedi stolov. gorij, gorje, češ. horší, hůř, pol. gorszy, gorze), a u našem jeziku u svijem oblicima već od prvijeh vremena (osnova sa š nahodi se samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, n. p. goršeje. Sava, tip. hil. glasn. 24, 187; goršī. Mon. serb. 89 god. 1890; gorši. Naručn. 96; Transit. 72; gorša. Korizm. 97^b; posve je nepouzdano gorše u jednom primjeru xviii vijeka, gdje treba po svoj prilici čitati gorše: Gorka svejer ima biti, zasve posli gorše daju. J. Kavašin 172^a); od rj postalo je mekanō r koje se poslije u našem jeziku pomiješalo s tvrdijem, ali se nalazi rj: a) jedan put u rukopisu xvi vijeka: Od sad ne zgriješī, da gorje tebe što godijer ne pride. N. Rašina 48^a. joann. 5, 14. ovo je prepisano po svoj prilici iz starijega rukopisa (glagolškoga?); — b) nekoliko puta u pisca Kavašina (vrlo slo naštampana u naše vrijeme); — c) dva puta u*

pisca J. Filipovića: gorjemu. 1, 438^a; gorji. 1, 439^b; — d) često u dva Rejkovića (iz Slavonije). samo su zadnji primjeri (kod d)) pouzdani (u Filipovića koji obično piše ovu osnovu bez j na ona dva mjesta može biti štamparska pogreška), te se po njima vidi da su XVIII vijeka oblici s rj bili u običaju po Slavoniji (može biti da su došli iz kajkavskoga govora, vidi u Bjelostjencevu i u Jambrešićevu rječniku). što u naše vrijeme mnogi pisci upotrebljavaju ove oblike, to nije svagda s toga što su ih čuli od naroda nego što misle da je ovako tobože bolje. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu (pejor⁴), u Mikafinu (gori, zločestiji, pejor, deterior⁴; adv. gore, pejus, deterius⁴), u Belinu (pejor⁴ 550^a; ,deterior⁴ 252^b; adv. gore, ,pejus⁴ 550^a), u Bjelostjencevu (gorji; adv. gorje), u Jambrešićevu (adv. gorje), u Volčigjinu (adv. gorje), u Stulićevu (gori; adv. gore), u Vukovu (gori, comp. v. zao; adv. gore), u Daničićevu (gorij, ,deterior⁴).

1. adj.

a) u moralnom smislu, prema pozitivu zao. a) o čeladetu i o onome što se kao čelade misli. Goriši nevrnyht javiše se. Mon. serb. 89. (1330). Vasme s sobom sedam jinih duhof gorih od sebe. Bernardin 81. mat. 12, 45. Gori je od jednoga djavla. Korizm. 103^b. Gori jesam nego li lupež. Zborn. 111^b. Vijeknik gorji zloga kralja. J. Kavašin 860^a. Nenavidnik gori od sotone. V. Došen v. Da u zloči nisi gori neg u crnoj zvirad gori. 43^b. Tko godir ne uči svojih podložnika on je gorji i od nevrih. M. A. Rejković, sat. E5^b. On se gorji od nevirnog znade. J. S. Rejković 16. Zlu svekruv, a svekra gorega. Nar. pjes. vuk. 1, 805. Od zla oca a od gore majke. Oglad. sr. 465. Gori je od Turčina. Nar. posl. vuk. 44. — amo spada i ovo: Da se tskogod ne obrati goroj družbi, koja bi ji izšetila. J. Kavašin 76^a. — i ovaj primjer gdje se kaže o duši: Grešnika i naj goru čeka dušu na pokoru. N. Marči 81. — prema kome je ko zao, može biti izrečeno dativom. Bit će gori još obćini. V. Došen 235^a. Kome ja bolji ta mene gori. (Kad se kome dobro vraća zlijem. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 147. — b) o živinčetu. Zo je medvjed i lav smjni, gorji kaplan jedoviti. J. Kavašin 45^b. Lav, medvjed, panter, zmije, Irkanija i Afrika gorih nema od čovika. 76^b. Pas naj gori koji ne laje. V. Došen vi. Trista vuka gori od gorega. Osvetn. 2, 186. — c) o čemu umnom, osobito o djelu, djelovanju. aa) ono o čem se govori po sebi je svagda zlo. Nijedna zloča nije gora nego li nepoznanje. Zborn. 11^a. I koliko huda i gora zloba ne je prije bila. I. V. Bunić, mand. 8. Dugle i gorje pomažkanje nosi. J. Kavašin 480^b. Što je gore vragovanje nego ljudsko bogovanje? V. Došen 80^a. I lupežtvo gore čini on očitio svoj obćini nego lupež. 121^a. Dali mi se laž još čini gora. 137^a. — bb) ono o čem se govori nije zlo po sebi, nego u onom slučaju. Gore prima i zle odluke. J. Kavašin 172^a. Da ne bi po goremu putu pokornik otišao. M. Dobretić 79. Pa se krvna okaniše čina, zar gorijem da ga djelom mijene. Osvetn. 1, 48. Zao zajam vraćajuć gorijem. 1, 73. — d) o stvari tjelesnoj kojom se zlo radi. Znaše da su naj vrljega i naj gorega jezika. Zborn. 10^a. Gori jezik jes od mača. S. Menčetić 167. Gori je ženski jezik no turska sabla. Nar. posl. vuk. 44. — Za da me gori stril ne rani u tebi. I. Ivanišević 271.

b) u materijalnom smislu. a) prema pozitivu loš, rdav, kaže se o čemu čim se maše dokučuje ono na što je namješeno (ispoređi 2. dobar, I, 2, a—c). aa) o kojoj mu drago stvari (tjelesnoj

ili umnoj). Svaki človik naj prvo dobro vino postavi, a kada pijani budu, tada onoj ko gore jest. Bernardin 16. joann. 2, 10. Svaki dan jidihi gorega obida. Đ. Baraković, jar. 76. I dopada gore cine. V. Došen 22^b. Eto, beže, dva mača zelena, ti izberi koga tebi drago, uzmi boljeg, ostavi gorega. Nar. pjes. vuk. 3, 468. Ništa nije gore od debela buka na rdava trupa. Nar. posl. vuk. 225. Od inata nema gorega zanata. 233. — bb) o čeladetu. aaa) može značiti da uopće maše vrijedi od drugoga. Da se drugom on pokori, kan' da b' od neg' bio gori. V. Došen 41^b. Da se ženi muž pokori, i od žene bude gori. 107^b. Pak što bi ja gorjega slušala? M. A. Rejković, sat. I6^b. Gori nam se, brate, posmijaše, i gori se od nas izeniše. Nar. pjes. vuk. 2, 227. Najmio se zao u gorega: žlje ga hrani, a gore mu radi. Nar. posl. vuk. 187. — bbb) značenje je ograničeno tjem što se kaže da je u nečemu čelade maše vrijedno. ovo se može izreći supstantivom s prijedlozima u ili na: Na kući i odori od drugi je mnogo gori. V. Došen 60^b. Bivši i ja u ratu z ostalima ni prvi ni zadnji, ni naj bolji ni naj gorji, nego u polak. M. A. Rejković, sat. A 3^a. — ili tjem što se čelade imenuje imenom kojijem se kaže što je, te se naziva ,gorijem' po osobini što je u onom imenu: ako osobina nije zla, značenje je da mu maše pripada: Drugi biše mlađan kapetane, po imenu Devčiću Stipane, ne bi gori junak od babajka. And. Kačić, razg. 279^b. Srijem zemlja steč' će gospodara il' bolega, ili će gorega. Nar. pjes. vuk. 2, 576. Tebe vale da si dobar junak, ti si zao, da gorega nema! nit' si junak, niti od junaka! 3, 386. ako osobina nije dobra, značenje je da mu više pripada: Pod barjake pokupi junake, sve bekriju goreg od gorega, a junaka boljeg od bolega. Nar. pjes. vuk. 4, 856. — b) u nekijem primjerima znači: maše zdrav, bolesniji (ispoređi 2. dobar, I, 2, g, b) cc)). tu uprav stoji adjektiv na mjesto adverb. Tomasa Bajona posli ... prižestocijeh bolesti po sfemu tijelu ... jednu noć toliko bi gora da bihu dozvali već oca duhovnoga. B. Kašić, in. 96. Kako indi nije gori od onoga kog' smrt mori? V. Došen 190^a. — c) prema značenju pozitivnoga adjektiva (zao, loš, rdav) kad je ono: neugodan, nemio, težak, nesnosan. aa) o čemu što je po sebi zlo (tjelesno ili umno). to može biti zlo uopće. Ki je u zlu naj gorem provodio svoje dni. F. Lukarević 157. Zlo ti je doma gore i huđe. G. Palmotić 1, 171. Gorega zla ne može mi se zgoditi. A. Vitalić, ist. 295. — jad. Al' da vidiš jada još gorijeh! Nar. pjes. vuk. 3, 284. Bog zna, jesi u golemu jadu. Kirigija, ti si u goremu. Vuk, rječ. 95^a. — muka. Gore muke nije na svijeti. G. Palmotić 1, 866. Zli Židovi i Krstjani trpe muke gore u svemu. J. Kavašin 452^b. — nesreća. Tako 'e gora nam nesreća. J. Kavašin 427^b. — tuga. More li igda bit na sviti gora tuga? M. Držić 112. U ovo isto doba eto tuge i još gore. B. Zuzeri 399^a. — nevođa. Kako nam se do nevođe kaže, a u gorjoj već bit ne možemo. Osvetn. 2, 75. — nepokoj. Čutila bih veću tugu, bila u gorem nepokoju. G. Palmotić 1, 297. — smeća. Zgodi mi se nega sresti što se može huđe i gore puna smeća. 1, 353. — pedepsa. Pedepsu on do stoji goru nego zli Paride. 1, 168. — šteta. To j' him gora šteta. B. Kašić, zrc. 138. — smrt. Ta ne znam smrt goru neg rađen gdi tone. Đ. Baraković, vil. 130. Žudije ga umoriše naj gorom smrtju. I. Ančić, svit. 211. — rana (i u prenesenom smislu). Zadr su zle rane ke gore mogu bit. Đ. Baraković, vil. 57. Al' su takve gore

rane. V. Došen 115^b. — *tjelesna bolest*. Kuga lina od svi naj gora. V. Došen v. Otrov tilu bludne druge, od pogane goru kuge. 112^b. Gora je odvala nego povala. (Gore je kad se čoeak pridigne, pak se po drugi put razboli, nego prva bolest). Nar. posl. vuk. 43—44. — *starost*. Naj gorja je starost. M. A. Relković, sabr. 10. — *što je neugodno tjelesnomu osjećanju, n. p. tmina, buka, smrad*. Otac goru tminu primi. J. Kavašin 286^a. Nije naći goreg' smrada, neg' kad smrdi što od smrada. V. Došen 81^a. Tu se tutañ čini gori. 157^a. — *svaki događaj koji je po sebi neugodan ili štetan*. Požar biva sve to gori. V. Došen 89^b. Što učini vior gori u varošu, kad što gori. 97^b. — *stare po sebi neugodno, kao n. p. ropstvo*. Jel' se robstvo naći more od vladanja gore. V. Došen 25^b. — *i tužba jer se nom javlja zlo*. Gora vik jaoch tužba ne bi mi s ljubavi. D. Rašina 19^a. — *bb) o čemu što je zlo u onom slučaju, n. p. sreća*. Čija sreća gora bude, pusti lijepu djevojčicu. G. Palmotić 1, 329. Naša čes je bila huđa i gora vele u sebi nego ista smrt. 2, 70. Nije tako! biva gora srića. V. Došen 178^b. — *stane*. U gorjumu bi se stanu našao. J. Filipović 1, 498^a. Jer bi inako biskup u goremu stanu i biću bio. Ant. Kadčić 272. U goremu se bitju nahoditi, peggiorare, riferito a qualche ammaloato, ingravesco. A. d. Bella, rječ. 550^a. — *misao, uspomena*. Meni ne može gora uspomena bit. M. Držić 182. — *dan i noć (u svijem primjerima s dativom)*. Zao ti dan a gora mrkla noć. M. Vetranić 2, 124. Da vidu komu će gora doć ova noć. N. Nalešković 1, 252. Tko u ogrtu ležat mora, noć mu neg dan biva gora. V. Došen 88^b. — *cc) o čemu što nije dale izrečeno što je*. Da čto gore tebi ne zgodit se. Korizm. 57^b. Vidih gora, trpim ova. J. Kavašin 468^a. Što od smrti biva gore. V. Došen 189^b. Što je naj gorje na svitu? M. A. Relković, sabr. 9. *vidi i kod e) i f)*. — *d) uz neke supstantive značenje je: nesrećan, zloslutan*. U z'o čas sam roda potražio, a u gori doš'o do Budima! Nar. pjes. vuk. 2, 69. Zlo ti vino, a gore ti bilo! 2, 251. Zlo ti vino, a gora rakija! 2, 504. — *e) n. gôrê kao supstantiv vrijeđi kao komparativ prema zlo: više zlo. aa) u moralnom smislu*. Nego jih veći gñiv na gore potiće. Đ. Baraković, jar. 110. Ke je čudo dikla mlada iz zla u gore da upada. I. V. Bunić, mand. 7. — *bb) u materijalnom smislu*. Za moje te gore svezah, za moje gore rugah se tobom. M. Držić 140. Ili je ono za gore ili za boje duše nih. M. Divković, bes. 88^a. Što je bolje i ja vidim i razumijem, al' tu tako moje gore bijedan slidim. J. Kavašin 39^b. Na zlo po junake, gore po devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Na zlo, Pavle, seju milovao! na gore joj milost donosio! 2, 15. Ko zlo čini, gore dočeka. Nar. posl. vuk. 187. Ko ište boje, nahodi gore. 189. Jamačno iz zla može se izleći gore. M. Pavlinović, razg. 100. Ter tko osta da se gorem nada. Osvetn. 1, 14. *vidi i*: Nije s gorega, neće biti s gorega, wird nicht schaden. Vuk, rječ. 95^a. i Ne primi za gore (*vidi kod zlo*). Đ. Baraković, vil. 20. — *često se kaže: ići itd. na gore, o kvarenu u kojem nu drago smislu*. Vas Adam prođe na gore i na hudiše. Š. Budinić, sum. 182^a. Ako ne bi (*stvar*) na gore došla iznutrñim oli izvanskim načinom. M. Dobretić 484. *osobito kad se govori o zdravju*: Ili na gore, peggiorare, riferito a qualche ammaloato, ingravesco. A. d. Bella, rječ. 550^a. Nemoć idjaše sved na gore. B. Zuzeri 56^b. *naj češće gore u ovakovijem rečenicama stoji uz zlo*: Er se zlo umnaža i hodi na gore. Š. Menčetić—G. Držić 175. Sve trude slijedeći oda zla na gore.

M. Vetranić 2, 175. Hoditi sa zla na gore. A. Gučetić, roz. jez. 47. Kraljevstva gredihu oda zla na gore. Đ. Baraković, jar. 64. I učine od zla gore. V. Došen 264^b. Življeše koje svak čas sa zla spada na gore. A. Kalić 170. Živu sa zla na gore. A. Tomiković, gov. 233. Sa zla na gore (udariti). Nar. posl. vuk. 274. — *f) i f. gôrê upotrebljava se kao supstantiv, kod čega se ima u pameti riječ, stvar. aa) gora riječ, vijest*. Još vam ču rijet' goru, er ona ista me čini stat' na dvoru za vratmi od jame. N. Nalešković 1, 159. Čut čete još goru. 1, 250. — *bb) gora sreća*. S kijem vojujuć imah goru. I. Gundulić 565. Ti bi izgubio s obje strane, ili goru carstvo primi, u dobiti ili ostane. 502. Kad devojka vide zlu i goru. Nar. prip. vuk. 181. A on videći zlu i goru, poruči gostima da ne dolaze. 259.

2. adv. gôrê.

a. u moralnom smislu. Zli i opaci krstjani tisuću tisuća puta gore i opačije čine nego li učiniše bratja Josipova i Čiputi. M. Divković, bes. 4^a. A još gore griješi. B. Kašić, zrc. 57. Ništanemañe vi gore činite Bogu kad sagrišujete. J. Banovac, razg. 155. I sada ovaki(h) ima, koji govore: 'Volim se poturčit nego se Rimljanin učiniti', i što je još gore, govori se, da jim ovo ñiovi pastiri duša pripovijaju. J. Filipović 1, 167^b. Ne samo od zviradi srdit čovik gore radi. V. Došen 199^a.

b. u materijalnom smislu. a) *uz glagol može značiti da se mañe vrši radña koju pokazuje glagol, ta još da se dokučuje nešto sasna suprotno onoj radñi*. Tko ne može predobiti sebe, gore će pridobiti inijeh. Zborn. 10^a. Videći se od ñega zlo gledan, a gore štovan. And. Kačić, razg. 52. Da ne kuješ ni boje ni gore. Nar. pjes. vuk. 2, 406. Najmio se zao u gorega: žlje ga rani a gore mu radi. Nar. posl. vuk. 187. — *b) pozitivno je značenje: neugodno, nemilo, nesnosno, štetno. aa) upće*. Ako ne more tko miran umrijeti, jeli mu dvaš gore? N. Nalešković 1, 182. Ne more gore stvar proč neg je prošla. M. Držić 265. Još im se gore događa. J. Filipović 1, 250^a. Biće posli gore po n. N. Palikuća 9. Zlo je poći, a gore ne poći. Nar. pjes. vuk. 2, 392. Mučno mu je ići bez oružja, a još gore ne poslušat' majke. 2, 411. Ne guli kore, ne čini gore. Nar. posl. vuk. 197. — *bb) neugodnost, nemilost, nesnosnost, šteta već se nahodi u značenju glagola ili druge riječi uz koju je gore, te ovo uprav znači: više, veće, jače*. Gospoju gore posli psuje nego slugu. B. Kašić, per. 98. Neka bi ga ondi gore i vrlije izružili. is. 56. A car gore smeten buduć s te poruke u kratke mu odgovore skaza svē odluke. I. Gundulić 492—493. Jer će gore onemoćati. I. Ančić, vrat. 65. Liječnici kad se utine, gore truju. J. Kavašin 360^a. Ovo će ji gore unutra klat nego da sve vipere u sebi imadu. J. Filipović 1, 237^a. Glad ga mori sve to gore. V. Došen 84^b. I zaludit još i gore (*more čovik*). 141^a. Tko poginut ikad gore od čovika takvog' more? 189^b. Hajduk težko ikad more privariti koga gore. 239^b. Ali Božji nevirnici Turci smamiše se gore nego vuci. And. Kačić, razg. 18^b. Gorje svačem dosadneg' buhe. J. S. Relković 237. Ja ču tebe gore kleti. Nar. pjes. vuk. 1, 178. Ono nekoliko vojvoda gore se boji naroda nego Turaka. Vuk, građ. 54. — *c) pozitivno je značenje: nesrećno, zloslutno*. Zlo je mene izelo iz leba, a gore me iz vina popilo. Nar. pjes. vuk. 2, 484. Zlo si leg'o, a gore ustao! 2, 508.

2. GORI, na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena stoji mj. godi. može biti da nije

štamparaska pogreška. Kad su gori putem putovali od milosti ruho mijenali. Nar. pjes. vil. 1867. 458.

1. GORICA, *f. dem.* 1. gora. — *Akc. se mijenja u gen. pl. goričā.* — *Od xi vijeka (kao ime mjesta, vidi c) aa), a između rječnika u Mikafinu (collis, monticulus'), u Belinu (monticulus' 495b), u Bjelostjencevu (monticulus, collis'), u Jambrešićevu (monticulus'), u Stulićevu (monticulus'), u Vukovu (dem. gora), u Daničićevu (vidi kod c) bb), cc), gg)). a) vidi 1. gora, a. Pogreben bist na vatikanskoj gorici. Š. Kožičić 4b. Jerusolim, iže postavljen je na visoki gorici. 25a. — b) vidi 1. gora, b. Oni jezdu jedijahu goricom zelenome. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 29. Molim da se prođe siromaha Mjelovana, koji ne misli zla ni tičici u gorici. And. Kačić, razg. 317. Gorica listom listala. Nar. pjes. vuk. 1, 212. U jelovoj gorici. 1, 366. Sjaju mu se toke kroz brkove kao jarko kroz goricu sunce. 2, 518. — c) *preveliko mnoštvo mjesta zove se Gorica (samo ili s kojijem pridjevom) po svemu našem narodu, n. p. aa) dva sela u Dalmaciji u okrugu zadarskom.* Repert. dalm. 1872. 85. 87; *drugo (blizu Biograda) pominje se od xi vijeka u latinskom spomeniku: 'Goričā'. Doc. hist. rač. 162. (1059).* — *bb) 'Goričā', mjesto u kom je bila crkva sv. Đurđa, kojoj je Jelena udovica vojvode Sandala dala olova za 200 dukata da se pokrije: 'u Gorice' (Mon. serb. 416 god. 1442).* isto rekao bih da je mjesto u kom je ista Jelena sazidala crkvu Bogorodici za svoj grob: 'u Gorici' (Mon. serb. 416. Spom. sr. 2, 122 god. 1442). pa je naštampano 'u' mjesto, i' rekao bih za to što je prepisivač rdavo pročitao skraćenu riječ, a i na više je mjesta naštampano u istom spomeniku, 'u' mjesto i'; rekao bih da je to sadašnja Gorica kod Podgorice; ako li obje pomenute ne bi bile jedna, onda bi ona prva s crkvom sv. Đurđa mogla biti sadašnja Gorica na Bojani blizu Skadra, jer blizu ne i sada ima crkva sv. Đurđa (na karti Koračajevoj); a jamačno onu drugu s crkvom Bogorodičinom kod Podgorice pominje i Ivan Crnojević: što je imala 'crkva komska i Gorica, koje su obě crkve sagradili roditelji' Ivana Crnojevića, 'u' ime prečistije, pa su zastupjele, to je Ivan priložio crkvi Bogorodičnoj na Cetinu (Mon. serb. 533 god. 1485). Đ. Daničić, rječ. 1, 219. — cc) *tri sela u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 236. 244. 254. *jedno se od njih pominje od xv vijeka.* Pominje se selo 'Goričā' i u župi trebiškoj koje je kralj mađarski Matija dao fratrū Aleksandru dubrovčaninu (Mon. serb. 494 god. 1465). to je bez sumnje sadašnje seoce Gorica blizu Stona kod sela Ošja (*popravi: Ošlega*). Schem. rhag. 1862. 37. Đ. Daničić, rječ. 1, 219. — dd) *četiri sela u Bosni, jedno u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 114, *tri u okrugu travničkom.* 196. 198. 208. — ee) *nekoliko sela u Hrvatskoj i Slavoniji.* Pregled. 12. 21. 28. 34. 37. 40. 48. 58. 65. 72. 100. — ff) *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom.* Razdijel. kr. 10. — gg) *selo crkve sv. Andrije koju je zidao Andrijaš sin kralja Vukašina blizu Skoplja (Glasn. 8, 142).* Đ. Daničić, rječ. 1, 219. — hh) *planinski ogranak u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Miličević, kralj. serb. 80. — ii) *u pjesmama se i Crna Gora zove Crna Gorica.* I doleće u Goricu Crnu. Nar. pjes. vuk. 4, 452. Glavarom od Gorice Crne. Pjev. crn. 4a. Suprot Brdan i Gorice Crne. Ogled. sr. 223. i *Fruška Gora Fruška Gorica.* Ona pada na Frušku Goricu. Nar. pjes. vuk. 1, 497. — itd. — vidi i Gorice.*

2. GORICA, *f. vidi* 2. gora, b. — *Akc. je kao*

kod 1. gorica. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku.* Ana j' moja od gorice bona. Nar. pjes. vuk. 1, 578.

3. GORICA, *f. ime kazi.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

GORICE, *f. pl. ime mjestima.* — a) *selo u Bosni u okrugu Dohe Tuzle.* Statist. bosn. 182. — b) *s. lo u hrvatskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijel. kr. 13. *ovo se po svoj prilici pominje od xvi vijeka.* Benšići z Gorice. Mon. croat. 183. (1501). — c) *selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 25. — d) *prije (do 1862) zaselak u Srbiji u okrugu podrinskom.* K. Jovanović 88.

GORIČANAC, Goričanca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj.* (kajkavski) Goričanec. Pregled. 22.

GORIČANI, *m. pl. ime mjestima.* a) Goričani, mjesto u kojem je udovica Sandaleva Jelena pisala testamenat, i kojemu ime u spomeniku ima 'u' mjesto, i' poslije 'r' (of. 'Gorica'): 'u Gorčaneh' (Mon. serb. 417 god. 1442). 'u Gorčaneh' (Mon. serb. 415. Spom. sr. 2, 121. 123 god. 1442). mislim da je sadašnje selo Goričani na Morači blizu Žablaka. Đ. Daničić, rječ. 1, 219—220. — b) *selo u Srbiji u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 167.

GORIČANOVAC, Goričanovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj.* (kajkavski) Goričanovec. Pregled. 52.

GORIČANSKI, *adj. koji pripada selu Goričanima.* Goričanska (opština). K. Jovanović 167. — Goričanska Ada, *mjesto u okrugu čačanskom.* Niva u Adi Goričanskoj. Sr. nov. 1865. 509.

GORIČICA, *f. dem. gorica.* — *I kao ime selu u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 40. — vidi i Goričice.

GORIČICE, *f. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom.* Razdijel. kr. 8.

GORIČIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Sr. nov. 1868. 79.

GORIČINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj.* Pregled. 7.

GORIČKA, *f. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijel. kr. 11.

GORIČKI, *adj. koji pripada gorici (Gorici).* — *Od xiv vijeka.* Sluga gospodina kneza goričkoga. Mon. croat. 4. (1325).

GORIČKO, *n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kopriivničkoj.* Pregled. 72.

1. GORIČ, *m. u zagoneci: Žuti goriči po moru plivaju (kupuš u kaci).* Nar. zag. nov. 108.

2. GORIČ, *m. zaselak u Srbiji u okrugu vaļevskom.* K. Jovanović 101.

GORI-GUZICA POLSKA, *f. Matricaria chamomilla L., kokornak, komomila.* — *U Šulekovu imeniku po rukopisu xviii vijeka.* Gori-guzica polska, cotula fetida (Dur.), Matricaria chamomilla L. 95.

GORIЈENAC, goriјenca, *m. vidi* goranin. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. — *ije- stoji po južnom govoru.* — *Kod naroda je potvrđen samo zapadni oblik gorinac i to s osobitijem značenjem: Gorinac, ovako zovu Krčani Hrvate na hrvatskom kontinentu. I. Milčetić. može biti da amo spada i ovo: Još Gorinci, Dolci ki kuhaju žabu v lonci.* Nar. pjes. istr. 4, 15. — *i kao ime mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena.* Skupit hoću triest harambaša: Marka Vuka iza Dubrovnika, Zečevića iznad Gorinaca, Malog Radu iz ravnih kotara. Nar. pjes. juk. 568.

GORIJET, *f.* u *Stuličevu rječniku*: v. gorjetina.
 GORIJEVAC, Gorijevca, *m.* mjesto 2½ sahata od Bišća prema Petrovcu. M. Medić.

GORILA, *f.* nejasna riječ (ime mjestu?) u *jednoga pisca xviii vijeka*. Kamena valaha s planine z gorile vrh koga gradjahu visok zid od gñile. Đ. Baraković, vil. 57.

GORINA, *f.* selo u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 122. — *xiv se vijeka* *zvalo* Gorino. Juga priloži u Glibočici selo Gorino. Glasn. 24, 274. (1895). *vidi* 1. Dubočica, a) aa).

GORINČIN, *adj.* koji pripada Gorinci (*vidi* Gorinka). — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. To začula braća Gorinčina. Nar. pjes. vuk. 1, 365.

GORINDA, *f.* ime žensko. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 56. — *isporedi* Gorinka.

GORINKA, *f.* ime žensko. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Boga moli Gorinka devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 369. — *isporedi* Gorinda.

GORINO, *n.* *vidi* Gorina.

GORIŃA, *f.* selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 108.

GORIŃE, *n.* ime mjestu negdje blizu Skadra. — *xiv vijeka*. Glasn. 15, 288. (1848?). i u *Daničičevu rječniku* 3, 578.

GORIŃI, *adj.* *vidi* goriŃi. — *U pisaca čakavaca do xviii vijeka, a u naše vrijeme u ugarskih Hrvata*. Ta kola deru i rižu goriŃom stranom. Živ. kat. star. 1, 222. V goriŃem polji. Mon. croat. 116. (1476). Put, ki gre k goriŃim hižam. 140. (1490). Jest dvoj žrnov, jedan je goriŃi, to je gori dvižuć. Naručn. 49b. Blaženstvo svih goriŃih grajan. Transit. 124. Of moj mukal glas nedostojan prit u goriŃu vlas. P. Zoranić 50a. I kraljućih na nebesih odluči mu crkvu goriŃu. F. Glavinčić, cvit. 439b. Ztekla 'e vod' z Dunaja i z goriŃega kraja. Jačke. 45.

GORIŠ, *m.* selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom. Repert. dalm. 1872. 41.

1. GORIŠTE, *n.* postaje od korijena glagola gorjeti. a) *vidi* garište. — u *narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Stuličevu* (incendii locus). Stara majka na gorištu plaće. Nar. pjes. marj. 36. — b) *vidi* nosac, žižak. — kao *tehnička riječ načinjeno u naše vrijeme*. Gorište (žižak), 'brenner', tal. 'becco (di lampana)', fr. 'bec', engl. 'burner'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. 365.

2. GORIŠTE, *n.* postaje od gora. — Na *jednom mjestu u pisca našega vremena*. — Kao da znači: *gorovito mjesto*. Vlasnik od seoske gore i vode, pasišta i gorišta, brda i dolina. V. Vrčević, niz. 224.

GORIŠTVO, *n.* *vidi* 1. gorište, a). — *U Stuličevu rječniku*. — *sama nepouzđano*.

GORITELAN, goritelna, *adj.* *vidi* gorljiv. — *Samo u Stuličevu rječniku* (qui ardere potest, aptus ad arandum).

GORIUSTAJATI, goriustajem, *impf.* goriustati. — *Samo u Stuličevu rječniku* (v. goriustati).

GORIUSTANE, *n.* djelo kojim se goriustane. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GORIUSTATI, goriustanem, *pf.* resurgere, uskrsnuti (neprelazno). — *U Stuličevu rječniku* (resurgere, ad vitam redire' s dodatkom da se nalazi u brevijaru).

GORIV, *adj.* *vidi* gorljiv. — *U Stuličevu rječniku* (qui facile accendi potest).

GORIŃVO, *n.* alimenta ignis, što lako gori pa se zato i *upotrebljava za gorivo* (n. p. drva, ugaš itd.), *kollektivni supstantiv*. — *U pisca našega vremena* (može biti da je narodna riječ). Ne *vidi* drva za gorivo. M. Pavlinović, rad. 51. Sve se jari što je za goriva. Osvetn. 8, 90. i u *Šulekovu rječniku znanstvenoga naziva* (kao *tehnička riječ*): Gorivo, 'brennmaterial, brennstoff'; fr. 'combustible'; engl. 'fuel, combustible'. 365.

GORJAK, *m.* *vidi* goranin. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Gdi gospodstvo prutom vlada, puk i narod, zemlju i mora, sad ostanom vole obada gorjak orač preko dvora. J. Kavašin 249a.

GORJAKOVO, *n.* ime dojema mjestima u *Hrvatskoj u podžupanji krapinsko-topličkoj*. a) selo. Pregled. 53. — b) seoce. Sohem. zagr. 1875. 104.

GORJAN, *m.* selo u Slavoniji u *podžupanji đakovačkoj*. Pregled. 105.

GORJANA, *f.* ime žensko. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 56.

GORJANCI, Gorjanaca, *m. pl.* gore između *Hrvatske i Krajske, zovu se* i Žumberačka Gora, niem. 'Usokengebirge'. P. Matković. rad. 49, 152.

GORJANI, *m. pl.* ime mjestima. a) selo u *Hrvatskoj u podžupanji krapinsko-topličkoj*. Pregled. 51. — b) selo u Srbiji u *okrugu ušićkom*. K. Jovanović 157.

GORIŃANIK, *m.* *vidi* goranin. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (s primjerom: vuče gorjanice!). Ponesi nam našeg gorjanika koga no smo u gori rodili. Nar. pjes. petr. 1, 287.

GORJANIKA, *f.* ime nekijem vrstama jabuke. — *U Šulekovu imeniku*: Gorjanika, rus. горняка (Epimedium), češ. hořanka (Phaca), 1. velika kisela crjenkasta na režnjeve jabuka (zato se zove i prutuļa) u *Slavoniji*; 2. tvrdokora, zagasito zelena, crvenkastimi prugami izšarana jabuka (*Vuka*). 95.

GORJANOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 257.

1. GORIJE, *n.* collect. gora. — *Postaje od osnove gor nastavkom* (i)je. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (montana' 495b) i u *Stuličevu* (le montagne', montana'). Marija pojde u gorje potežeći se u grad žudijski. I. Bandulavić 5a. luc. 1, 19. Na gorja strmoga piñaju se pleći. A. Kanižlić, rož. 52. Hodi mi ti, Ive, za gorje po yodu. Nar. pjes. istr. 2, 61. Gorje, 'gebirge'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. 365.

2. GORIJE, *vidi* 1. gore.

GORIJETI, goriŃim, *impf.* ardere; urere. — *jestoji po južnom govoru u infinitivu i u oblicima od iste osnove mj. negdašnjega ē, ali po istom govoru j može i ispasti: gōreti; po istočnom govoru stoji e: gōreti, po zapadnom i: gōriti*. — *Akc. se mijēna u praes. 1 i 2 pl.: gorimo, gorite, i u nominalnijem oblicima (osim nom. sing. m.) participa praet. pass.: gōren (gorjen), gōrena, gōreno, gōrēni* (*vidi* Đ. Daničić. rad. 6, 85.). — *Riječ je praslavenska, isporedi stsl. gorēti, rus. горѣть, češ. hořeti, polj. gorzeć, vidí i lit. garas, para. korijen gor postaje ojačanem od ger, indoevropski gher, isporedi staroirski gorim, griem* (K. Brugmann, grundriss der vergleich. grammatik der indogerm. sprachen, 1, 76). *isporedi i žerava, žar, grijati*. — *Između rječnika u Vrančićevu* (flagrare'), u *Mikajinu* (goriti, gorjeti, ardeo, ardesco, exardesco, flagro, conflagro, cremo, uro, comburo'), u *Belinu* (ardeo' 9a. 99a), (cremo' 9a), u *Bjelostjenčevu* (gorim, goriti, flagro, ardeo, ardesco, uror'), u *Jambrešičevu* (gorim, ardeo'),

u *Voltagijinu* (goriti i gorjeti, bruciare, ardere, brennen), u *Stuličevu* (goriti i gorjeti, ardere, incendi, inflammari, libidinibus vel cupiditatibus flagrare), u *Vukovu* (gorjeti, brennen, ardeo).

1. neprelazno, ardere, raščinati se, raspadati se, ili uopće mijenjati oblik, kad se uz to javlja (velika) vrućina i svjetlost (ogaň).

1. u pravom smislu.

a. uopće. a) subjekat je ono što je načineno za goreňe, ili što se uopće misli da je tome namijeneno, da bi se dobila vrućina (za grijaňe i druge potrebe) ili svjetlost, n. p. drva, ugaľ, zubľa, svijeta itd. Najdoše da mu gorahu dva duplira pri glavi. Mirakuli. 61. Svijecu ... nijesu htile pronositi u fenere, neg' opazne zatvoriv ju, neka gori. J. Kavaňin 868b. Nisam drvo, da na vatri gorim. Nar. pjes. vuk. 2, 822. Koľe je suho, slatko bi gorilo. M. Pavlinović, rad. 23. Pa ĉim trojna voštanica gori. Osvetn. 1, 44. — b) subjekat moľe biti koja druga tjeľesna stvar, znaĉenje se ne mijenja, ali se kod nje moľe jaĉe isticati (kao u drugom primjeru, Matoviĉevu) svjetlost i vrućina, ili samo uništene (osobito kad je subjekat nešto korisno, uništene ĉega biva na štetu, kao n. p. kuća, grad, brod itd.). Di je šambek sve ufaše tvoje? — Ono gori na siňemu moru. And. Kaĉić, razg. 804b. Kupjena, koju vidje Mojses gorjeti. J. Matović 40. Kada istom ona (rakija) tako gori. M. A. Reľković, sat. G5b. Što se ono Travnik zamagľo? ili gori, il' ga kuga mori? Nar. pjes. vuk. 1, 485. Goreľa je gora tri dni i tri noći. 1, 487. Al' mu Sovľak ognem gorijaše. 4, 183. Kad kuća gori, barem da se ĉoek ogrije. Nar. posl. vuk. 118. — c) subjekat moľe biti ĉeľade, ali treba razlikovati, govori li se o ľudskom tijelu ili o duši. aa) u prvom se sluĉaju znaĉenje ne mijenja, ali se moľe isticati muka koju podnosi živo ĉeľade u ognu. Redovnik drugi oĉitova, da u peći priľ bi gorio. J. Kavaňin 411a. Da bismo imali umriti goreći na ognu za naše spaseňe, imali bismo dobrovoljno podniti. J. Banovac, razg. 88. Ali voliš na vatri goreti? Nar. pjes. vuk. 2, 921. — bb) subjekat je ľudska duša (postije smrti u pakľu), i tad se shvata kao da je znaĉenje u pravom smislu (o duši se govori kao i o tijelu, te se pominu n. p. ruke, noge itd.), ali ne kao uništene, već se pišće kao muka. Zli ĉe pasti u ponore dno pakľenih crnih jama, da tu u vijeku vijeka gore sred ųestocih straňnih plama. I. Gundulić 85. I pošavši vidi iz daleka jednu raľeľenu peć i u ųoj nesriĉnu svoju mater gdi goraše. J. Banovac, razg. 94. U srid vatre od pokore gdi bludnicih uvijek gore. V. Došen 89b. Al' tri druga po pakľu šetaju: jednom drugu noga gorijaše, a drugome ruka do ramena, a trećemu glava gorijaše. Nar. pjes. vuk. 2, 11. ųojzi gore i noge i ruke, i gori joj kosa navrh glave. 2, 18. — u ovom se primjeru shvata goreňe u prenesenom smislu (ispoređi kod 3): Videći (Bog) duh moj, od ništa ki stvori, u puti jaoh mojoj u grijesiľeh gdi gori. N. Dimitrović 61.

b. subjekat moľe biti ogaň, vatra, plamen itd. kod znaĉenja se misli samo na javľane svjetlosti i vrućine. Većekrat na gori vidu ogaň goriti, nu zľedi ne moľe viku mi stvoriti. D. Raňina 96a. Gdi ogaň vik gori, i sve dni trud mori. S. Bobaľević 212. Ogaň pakľeni sve gori a ništa ne zgara. I. Anĉić, vrat. 186. Gorjet ne more ogaň bez drva. (Z). Poslov. danić. 24. U visokoj Etni gori uvijek straňna vatra gori. V. Došen 88a. Vidili su velike vatre goriti. A. Tomiković, ųiv. 195. — amo spadaju i ovi primjeri (radi instrumentalnoga ognem, vatrom vidi c, a)). A sve zvizde i krjeposti gor nebesne ognem gore ĉiĉ ne (zemľe)

gizde. J. Kavaňin 7b. Sunce uvijek vatrom gori. V. Došen 260a. i ovaj primjer: Pakal goreći ognem. Korizm. 17b.

c. radi veće sile dodaju se rijeĉi ogaň, vatra i druge kao da se nima pokaľe naĉin kojijem što gori. ovakove rijeĉi mogu biti: a) u instr. Ja cijenim da ĉovjek odsľuľiti ne moľe da ognem gori vijek. N. Naľešković 1, 153. More i sve vode tada ĉe se uľeći i gorjeti ognem ųivijem. M. Divković, bes. 26a. U jezeru gorećemu ognem i sumporom. 172b. Kad hrast tvrdi vatrom gori. V. Došen 89b. Nima je dijel u jezeru što gori ognem i sumporom. Vuk, otkr. 21, 8. griľeškom s priľedlogom s. Kao kad Etna s ognĩ gori. J. Kavaňin 414b. — b) u loc. s priľedlogom u. Svu snigom goru ja vidil sam skrovenu, iz nutra ka gori u plamu ognĩenu. D. Raňina 104a. — c) u gen. s priľedlogom od. Djavao bi baĉen u lokvu, koja od vatre i sumpora goraše. E. Pavić, ogl. 689.

2. iperboliĉki, biti vruću, osjećati vrućinu. a) o neľivoj stvari. Pustiňa goraše od velike toplino od sunca. ųiv. jer. star. 1, 229. Veće mi si, hrabre, sladak, nego slatki san pri zori, il' kad naj već sunce gori, oni tihi litĩni hladak. M. Peglirinović 183. Koňsko dubre, jerbo vrlo gori... J. S. Reľković 88. — amo moľe spadati i ovo (o ľetnom mjesecu): Lavskom febrmom veoma gori mjesec ĉartak srpaň vrući. J. Kavaňin 478a. — b) o ĉeľadetu. o spoľašňoj ili unutrašňoj vrućini. aa) o cijelom tijelu. Oĉi imam, a sľijep gredu, zrak se obrati u tamnosti, gorim stojeć vas u ledu. S. Bobaľević 222. Kopni, uzdiše, stine, gori, ĉiĉi, plaĉe... I. Gundulić 457. Gorjeti od vrućine, jestuo'. A. d. Bella, rjeĉ. 159b. Što god više vode pije, to unutra većma gori. V. Došen 74b. Goriš i trpiš kao i oni. M. A. Reľković, sabr. 37. Ko ľeti gori, zimi godi. Nar. posl. vuk. 146. I izjednaĉi ih s nama koji smo se ĉitav dan mućili i gorjeli. Vuk, mat. 20, 12. — bb) o dijelu ľudskoga tijela. Pluće mi sve gore. M. Vetranić 2, 928. Oĉi gore, ųivot stine. I. Ivanišević 169. Gori mi glava uĉiniti ovo. (D). Poslov. danić. 24. Gori obraz, dimi glava. J. Kavaňin 57a. Nešto meni desni obraz gori. Nar. pjes. vuk. 1, 606. Da mu lice ne gori od sunca. 2, 155. Ako kalpak na oĉi namićem, ĉelo gori. 2, 482. Gori mu glava kao Futoškom knezu. (U Baĉkoj). Nar. posl. vuk. 44. — o obrazu kaľe se da 'gori' od srama, od stida. Rumeno od stida liće joj goraše. H. Lucić 252. ĉiĉ griha mi lice gori. A. Komulović 77. Ne gori obraz od sunca, već od poštenijeh ľudi. Nar. posl. vuk. 197.

3. u prenesenom se smislu kaľe o boju, rati, smutĩni itd. a) subjekat je mjesto gdje je raľ. Sva ostala mora gore u ognu straňna boja. G. Palmotić 2, 8. Gori Evropa svakolika i sve Azije strane u boju. 2, 430. Ono kraľeľstvo tada u neskladu bojom i vojskama gorijaše. F. Lastrić, svet. 139a. — b) subjekat je boj, rat itd. Goraše veće neg ikadar ratenje u Lombardiji. B. Kašić, in. 30. Gdi nemili boj gorjeti ne pristaje. G. Palmotić 2, 4. Boj u ognu ki goraše. P. Kanaľelić, iv. 554. Smutĩna, koja se u istoku uľeľe i još dan današĩni gori. A. Kaniľlić, kam. vi. Boj ognĩeni tri saľata gorje. Pjev. crn. 89a.

4. u prenesenom smislu, o jakom duševnom osjećanju (po tome što se javľa tjeľesnom vrućinom).

a. subjekat je ĉeľade ili drugo što u ĉemu je osjećane. a) naj ĉešće o ľubavi meľu muškom i ųenskom stranom, bludnosti. aa) uopće. aaa) subjekat je ĉeľade. Ovoliko ter goril ne bih sada ľuveno. S. Menĉetić 326. Koji (tvoj) ures ľu-

veni) sad za svu moć vrhu sve ja želim, goreći dan i noć, pravo ti toj velim. N. Najšković 2, 48. Rođen sam tužan ja da gorit vik budu. F. Lukarević 18. Tako gorim vas u sebi, nu moj ogañ skroven stoji. I. Gundulić 260. Za čudo se ne govori, da iz kamena ogañ skaće, a čudo će bit', da gori ko je mladahan! 464. Ona većma gori izrañena po životu neg krajević ki ju dvori. G. Palmotić 1, 251. Gorim, sva sam ogañ živi, ne imam mira ni pokoja. 1, 271. Još bi mañe bile krive (žene), tako goreć, glavne žive. V. Došen 101^b. — *bbb*) *subjekat je srce, jer se misli kao da u njemu stoji naj veće osjećanje*. Za kijem (vidi cc) *aaa*) gori srce me noć i dan. F. Lukarević 22. O zvijezde, vidjeste li vi gorjet' u ognju lijepu toli dva srdaćca lijepa ovako? I. Gundulić 58. Ne spavam noću, srce mi gori, muka me mori, umreti oću za tobom dušo. Nar. pjes. vuk. 1, 419. *isto se kaže i o prsimu*. Nu ljubav, kom gore me prsi. D. Rañina 110^a. — *ccc*) *subjekat je ljudsko tijelo, koje se shvata kao da je raspañeno od bludnosti*. Da za vrime gori tilo i da ište smrarno pilo, da se vaļa u mladosti, dok je vatra u naglosti, još bi mañe čudo bilo... V. Došen 88^a. — *ddd*) *subjekat je koji dño ljudskoga tijela kojijem se pokazuje metonimički čelade*. Još i sijeda brada gori užezna u ljubavi. J. Krmpotić, kat. 120. — *eee*) *subjekat je živinće*. Ptić oni, po gori ki lita pojući, rekao bi da gori svu dragu zovući. F. Lukarević 10. — *fff*) *subjekat je neživa stvar koja se u pjesmi shvata kao da je živa*. Sve dubrave i sve gore od radošti rek' bi gore cijec ljubavi ove sade. N. Najšković 1, 172. Nebo, zemļa i more, može se pravo reć, ljubavi da gore. F. Lukarević 10. Vidješe se u ljubavi tad nebesa sva gdi gore. I. Gundulić 58. Eto s plamom mojim gore sunce i Neptun. J. Kavañin 6^b. — *bb*) *unutrašnje osjećanje (ljubav, bludnost) može se izreći, i to uprav (ljubav itd.) ili metaforički (ogañ, plamen itd.)*. *aaa*) u instr. Ako bludom gorit mogli su i stari. M. Marulić 95. Jere goriš ljubvom. 101. I scijenim u meni, odslužit nije moć da gorim plameni i u dan i u noć. N. Najšković 2, 21. Da on tebe vik sloveći i ljubavi tvom goreći vas otide u plam živi. A. Čubranović 159–160. Ljuvenim ki njekad goril si plamenom. D. Rañina 61^b. Morebit slobodno smio bih izriti moj ogañ, kim svakčas ja gorim na sviti. 75^b. Od sile kom sva gori u ovi način usta otvori. I. Gundulić 461. Pero moje ne bud' lino, ljubvom leti, kojom gorim. J. Kavañin 819^b. Pram plamenom sumpora smrdljivoga od bludnosti, kojim gore. F. Lastrić, ned. 806. Bludnom vatrom većma gore. V. Došen 101^b. — *bbb*) u loc. s *prijedlogom* u. U pohotinju putenoga griha gorah. Živ. jer. star. 1, 229. Ljuven plam, u komu goreći dogorjet š him imam. N. Najšković 2, 34. Od ljubvenoga plamika u kom srce goraše. P. Zoranić 66^b. Gdi tać zlo u mucu ljuvenoj goraše. D. Rañina 12^a. Svjetlje oči Zorke moje, kim' srdaćce me otvori, da u vječnom ognju gori. I. Gundulić 19. Er kletva nije toj, ljubovnik ku tvori mladici gizdavo, u bludu čim gori. 23. Ta će biti naj milija i u ljubavi sva gorjeti. G. Palmotić 2, 366. — *ccc*) *shvaćeno je osjećanje kao uzrok goreñu, te stoji u gen. s prijedlogom* s. Gorjeće oba dva s jednoga plamena. I. Gundulić 11. Kako gorim s tve ljubavi. G. Palmotić 1, 358. Ali i mrtav s draga plama gorit imam, ma ljubavi. J. Kavañin 39^b. — *cc*) *može se izreći koje je ljubljeno čelade, te ovo stoji: aaa*) u instr. s *prijedlogom* za. Za ñom gori dan i noć. M. Držić 8. Nega primile trojanske vile sve ljubko

dvore, sve za ñim gore. G. Palmotić 1, 247. Gorjeti za kijem ,amo'. A. d. Bella, rječ. 406^b. Za mladiceñ goraše. A. Kanižlić, uzr. 7. — u *jednom primjeru stoji za acc.*: Da svak za ñe (žene) vazda gori. N. Najšković 1, 156. — *bbb*) u gen. s *prijedlozima* s, radi (kao uzrok). Da koji, hoć li ti, umrli na svijeti s tve rajske ljeposti uzbude gorjeti? I. Gundulić 6. Jesi li se ti kadgodi, da š ñe goriš, ñoj odkrio? G. Palmotić 2, 192. — Nu ako u uzi izrañeni sluga sad i gori i suzi veselo tebe rad. H. Lucić 207. Kako ovo sada gori, tako ona, ka me mori, u ljubavi radi mene goreći vene. N. Najšković 1, 190. — *ccc*) s *prijedlogom* prema. Jakov nije tolikom ljubavu gorio pram Bakelom. F. Lastrić, test. ad. 59^a. — *ddd*) u acc. s *prijedlogom* kroz (na dva mjesta). Jes odi pastir jedan, kroz koga željno gori mlados moja. N. Najšković 1, 204. Da ljubav tajati razum je naj veći i znat' se vladati kroz vilu goreći. V. Vodopić u N. Najšković 1, 347. — *b*) o drugoj ljubavi, n. p. o Božjoj (ljudi prema Bogu, Boga prema ljudima). *subjekat, osjećanje itd. kao kod a*). A jar mu goraše srce ljubavu od duše. B. Kašić, in. 88. Kada ću vaskolik užgan biti i goriti u ljubavi tvojoj? M. Jerković 22. Druga jošće srca prez broja koja bi gorili u prečistoj ljubavi. P. Radovčić, nač. 120. Koji tako gorje u Božijoj ljubavi. V. Andrijašević, put. 172. Naša srca hoće da ovim ognjem gore. J. Filipović 1, 170^a. Onu (sulicu) od ljubavi, kojom goreći odkupitelj. F. Lastrić, test. 162^a. Okoliš zemaljski ne gorijaše ljubavu Božijom. 247^a. Dominik gori u ljubavi prema Bogu. V. M. Gućetić 109. Toliko pako goraše od ljubavi pram Isukrstu. A. Kanižlić, uzr. 136. Sve udiļ goriš od ljubavi Marijine. uoč. 224. Ljubavu Božjom srce ñегоvo goraše. fran. 201. Tako gorijahu od prave i čiste ljubavi. J. Matović 222. Ogañ lijepje ljubavi, kojijem gori u plame Jezusovo srce. I. M. Mattei 228. Zarućnice trudnu u vaju tve, Jezuse, ognjem gore. 293. — *c*) o želj. Ne ugašuje mu žeļe i lakomosti kojom gori u srcu. M. Divković, bes. 473^a. Žeļa kojom vazda goraše i goriš za ploditi u kriposti. I. Ivanišević 191. Sumñom mrzih, žeļom gorih. J. Kavañin 88^a. Goriti žeļom ,ardere cupiditate'. A. d. Bella, rječ. 251^b. Stineš sumñom, žeļom goriš. I. Đorđić, uzd. 95. Ona gorijaše prinaglom žeļom pozdravljati majku Božju. F. Lastrić, od' 48. Tko ne gori od požude koristi, nego od naslade. J. Matović 417. Gorimo s naglijom žudbom od koje stvari. 420. — *d*) o lutini. Srčba ni'e mu po razlogu, gori ognjem nesvijesnime. J. Kavañin 56^b. Gorjeti od ijeda, od srčbe ,ardere ira'. A. della Bella, rječ. 200^a. Tolikom zlobom goraše suproč crkovnacima. I. Đorđić, ben. 138. Tko godi gori plamenom od srčbe. F. Lastrić, test. 258^b. Otac vas goreći od lutine. ad. 57^b. Petar gori u srčbi protiva Pavlu. Ant. Kadžić 448. Karlo goreći od lutine protiva Moskovom. A. Tomiković, živ. 202. — *e*) o čemu drugome (rjeđe). Poniženstva pun slavnoga od djetinstva kojijem gori. P. Kanavelić, iv. 37. David, ki svetoga ognjem duha svoj goraše. A. Vitalić, ost. 68. Zašto grišnici gore zloćam? F. Lastrić, test. 258^b. *b. subjekat je samo osjećanje koje se izriče pravijem imenom ili metaforički rijećima ogañ, plamen itd. (ispoređi 1, b). a) vidi a, a)*. Plamen taj goreći vrućinom zalihom suze moje teći ne pušća pospihom. H. Lucić 207. Ke (pjesni) na svit hvalene dotle će, mñu, biti, dokle plam ljuveni uzbude goriti. D. Rañina 139^b. Tim u meni sved goreći taku plam je stek'o krepos. I. Gundulić 259. Da tu bludna vatra gori. V. Došen

97a. — b) *vidi a, b).* Imaš sina pram kojemu ljubav tvoja veoma gori. A. Vitalić, ost. 20. Ljubav gori u majci prema sinu. V. M. Gučetić 144. Ljubav Božja u njemu goraše. And. Kačić, razg. 18b. — c) *vidi a, c).* Zarad priveličke one žeje koja u srcu goraše. A. Kanižlić, fran. 222. — d) *vidi a, d).* Gđino srčba gori, a ne more da dogori. V. Došen 203b.

5. *fulgere, ne misli se na vrućinu, već samo na svjetlost, po tome se gdje gdje upotrebljava u prenesenom smislu sa značenjem: sjati, blistati se, svijetliti se.* Taj carev tabor sam kad se otvori jaki no živi plam vas sine i gori. M. Vetranić 1. 60. Ka (*trava*) u cvijetju goraše. 2, 114. Blago, ko već svitli i gori, ner da ko u noj (*u gori*) ogañ niti. M. Pelegrinović 186. Gorjeti, 'splendeo'. A. d. Bella, rječ. 626a. Gore joj oči kao u čengije. Nar. posl. vuk. 44. — *način ili uzrok svjetlosti može se izreći instrumentalom.* Ar zlatom sve (*kose*) gore. Š. Menčetić 29. Ugledah na gori nesmirni višinom od zlata gdi gori jakubka svitlinom. H. Lucić 216. Bijela oklopja plamom gore. I. Gundulić 345. Ka se (*gora*) okolo snijegom bijeli, a vrsi joj cvijećem gore. G. Palmotić 2, 415. Golubica, kojoj gore zlatom krila. I. Dordić, salt. 218. Zlato kojijem gori dobar dio njegovijeh zida. ben. 40. Bijela crkva, s hr̄st kralčen sjajnim gori žarom. Osvetn. 2, 16. *ili lokativom s prijedlogom u.* Ručica mu sva kolika u kamenju dragom gori. I. Gundulić 455. — *u ova dva primjera može biti da se ističe crvena boja kao svjetlija od drugih ili kao ona što se često vidi kod ognja.* Tvoje usnice kako koral gore. Nar. pjes. istr. 2, 18. Skerlet gori u zlaćenu sjaju. Osvetn. 4, 51. — *u ovijem se primjerima daje prenosi smisao na što umno, duhovno.* Pokloni se umiljeno, i ako od oči ne svjetlosti gñevno, srčno, nesmiljeno vidiš gorjet nemilosti. I. Gundulić 255. Jer u plamu gorjet svaki od istine goraše mu. P. Kanavelić, iv. 25. Bijae u srcu njegovu svitlost nika goruća kojom gorijaše na zagrljenje od kripotati. F. Lastrić, test. ad. 102b.

II. *prelasko, urere, činiti da što gori (u neprelaskom smislu), žeci.* — od xvi vijeka, ali, kao što se čini po primjerima, samo po zapadnijem krajevima.

1. aktivno.

a. *u pravom smislu.* a) *subjekat je ogañ.* I popri su i kraljeze metale se u ogañ nice, da jih s dragim pored gori. M. Pelegrinović 190. Za sve da ogañ mene (*svijeću*) gori. J. Kavañin 62a. Ogañ žeže, gori haline. V. M. Gučetić 114. Pa ih (*žude*) Bože sunce izgorelo, gorelo ih tri godine dana. (*iz Crne Gore*). Nar. pjes. vuk. 2, 5. Koji ogañ selo gori. Nar. pjes. herc. vuk. 291. — b) *subjekat je čelade; značenje je kausalno prema predlaženju (kod a)).* aa) *uopće.* objekat može biti sve ono što je subjekat kod I, 1, a, a) — c). Mući, gori, sveži, smeći... ovo moje tijelo. B. Kašić, per. 40. Gdi primorsku trišju gore dokle prođe noć sumñiva. G. Palmotić 3, 54b. Ki svoje rani, gori, nori. J. Kavañin 248b. Stoñske dere on lincule, svijeće a gori osalaćke. (Z). Poslov. danić. 18. Bjez' iz kule, da te ne gorimo. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Ne gor', Marko, žutu kosu moju. Nar. pjes. istr. 1, 70. Na Franu gorite sviću. 2, 23. Gori drva, jji i puši. Nar. prip. mikul. 48. — *može se izreći i način goreña (isporedi I, 1, c), kao u ovijem primjerima, instrumentalom:* Sveta Stoša koju Flori ilirski zapovjednik Diokletjanov plamom gori. J. Kavañin 305b. Pravda svitovña tu priopaku čelad ognem gori. Ant. Kadčić 533. Ali voliš da te koñem

gazim, ali voliš da te vatrom gorim? Nar. pjes. marj. 128. — *drukčiji je instrumental u ovom primjeru, u kojemu se shvata 'slama i sijeno' kao oruđe kod goreña.* Bijahu ne (*nas*) drvlem i kameñem, i gorahu slamom i sijenom, i palahu prahom i barutom. Nar. pjes. vuk. 5, 466. — bb) *u ovom primjeru s objektom đumur osobito je značenje: goreñem činiti, načinati, napravljati.* Blago vama, moja braćo! vi radite vaš zanat, vi berete i gorite đumur. Nar. prip. vrc. 40.

b. *u iperboličkom smislu: žestoko grijati (isporedi I, 2).* *subjekat je ono što je uzrok grijahu.* Svak bo, ognica koga gori... J. Kavañin 324a. Veće puta u njemu se užeže jedna ognica, ter ga gori, mući i sažiže. J. Banovac, prip. 180. Tu ih letše gorijaše sunce i davlahu kiše i vremena. P. Petrović, gor. vijen. 58.

c. *u prenesenom smislu, vidi I, 8. subjekat je ime koje znači duševno osjećanje u pravom smislu ili metaforički.* Čić ke plam ljubveni me gori. P. Zoranić 14b. Toli ga (*Salamuna*) juvena zlo iskra goraše, seam stotin da žena u dvornu držaše. D. Rašina 13a. Na glas lijepo sve ljubavi ka mu slatko dušu gori vjeran vitez koña ustavi i ovako odgovori. I. Gundulić 339. — U nescjeni (*je*) bog juveni, gdi ohola hlepña od časti srca gori svojom vlasti. I. Gundulić 36. — Ni ga od srčbe ogañ gori. P. Kanavelić, iv. 155.

2. *pasivno.* Kako slavna otačbina moja gorena bi grčkom rukom. I. Zanotti, en. 2, 4. Ali ovim (*ognem*), lele meni! kō slama smo svi gorani. J. Kavañin 397b. Sviče biau (*bijahu*) koliko i negorena. I. J. P. Lučić, izk. 24.

3. *sa se, pasivno.* Koji, ako li su vrući, gorfi se (*sic*). J. Matović 525.

GORJETINA, f. *vidi palevina, paletina.* — U *Stulićevu rječniku* ('res ambusta'). — *isporedi gorijet.*

GORKAST, adj. *vidi grkast.* — U *Stulićevu rječniku.*

GORKAV, adj. *vidi grkav.* — U *Stulićevu rječniku.*

GORKJAHAN, gorkjahna, adj. *dem. gorak.* — U *Stulićevu rječniku* ('amarulus') gdje ima i gorkjašan s istim značenjem. — *oboje sasna nepozudano.*

GORKJAŠAN, gorkjašna, adj. *vidi gorkjahan.*

GORKNUTI, gorknem, impf. *vidi grknuti.* — U *Stulićevu rječniku* s dodatkom da je riječ ruska.

GORKOČA, f. *vidi gorčina (i radi akcenta).* — U *Bjelostjencevu rječniku* (kod gorkost) i u *Stulićevu* (kod gorko).

GORKOSLAD, m. Solanum dulcamara L., *vidi rashodnik.* — *Biće načineno po latinskome imenu (kad se žvače drvo, isprva je grko, a poslije slatko).* — Od xviii vijeka. Gorkoslād, dulcamara. Z. Orfelin, podr. 489. Gorkoslād, polj. sladkogorz, Solanum dulcamara L. (*u Zagrebačkoj okolici i u Dalmaciji*). B. Šulek, im. 95.

GORKOST, f. *vidi gorčina.* — Od xv vijeka, a između rječnika u *Mikafinu* ('amaritudo, amarities'), u *Belinu* 69b, u *Bjelostjencevu*, u *Vol-tigijinu* ('amarezza', 'bitterkeit'), u *Stulićevu*. a) *u pravom smislu.* aa) *s apstraktnijem značenjem.* Slaja mu bi meda, da gorkost će žerati. M. Marulić 46. Marija našijem jezikom po jedan način hoće rijeti čistoca, a po drugi gorkost. M. Divković, bes. 74a. Uplavljeni u gorkost njegovije voda. M. Radnić 184a. Tko se ovije pelinom ne čuje njegove gorkosti. S. Margitić, fal. 183. Često al' lijek je u gorkosti i u plaču

utješjenje. J. Kavanin 104^b. Zaradi slanosti i gorkosti. A. Bačić 436. Što jedem i pijem, sve na gorkost pada. A. J. Knezović 101. Voda umajava gorkost hmeja. Z. Orfelin, podr. 9. — *bb) s konkretnijem značenjem*. Octa i žuč ner smiješaje, ter pritrudne te gorkosti iz spenge mu piti daše. M. Vetranić 1, 340. Da me osladi, gorkos pije. A. Vitalić, ost. 136. Žuč i ocat pomišaše, pak tu gorkost piti daše. P. Knežević, muk. 46. — *b) u metaforičkom smislu*. Li gorkost i neslast neprava sujenja. M. Marulić 86. Dobro sad vidim, čoeaka slas čestita koli je velicim gorkosti polita. D. Rašina 130^b. Plod moje milosti za tebe hoće bit čemer zle gorkosti. F. Lukarević 66. Slast božanstvene ljubavi udili meni, od koje svaka gorkost meni u slatkost obrati se. P. Radović, nač. 99. Slas s kojom su sve gorkosti. P. Kanavelić, iv. 59. Promini gorkost u slatkost. S. Margitić, fal. 68. Jer se s vrmenom gorkost osladuje. J. Banovac, pred. 46. Ne slatkost kolikim gorkostima mene napuni. F. Lastrić, test. 203^a. U gorkosti bo žuči i zavezai zloće vidim da si ti. I. Velikanović, uput. 3, 171. — *c) u prenesenom smislu*. Sam sidjah, za č bih pun gorkosti. Živ. jer. star. 1, 228. Jesam govoril v gorkosti duše moje. Transit. 113. Ne vidiš li suza mojih i gorkosti moje? Zborn. 26^a. Ki gorkos podniše za starijih rodjak grijeh. N. Dimitrović 74. I vas mi ovi trud i ove gorkosti čine se juven blud i njeke radosti. N. Naješković 1, 203. Čin' da zna s gorkosti, što je vlas juvene kriposti. M. Držić 129. Srce s' mi zranila, pak u jad stavila od tvoje gorkosti. P. Zoranić 4^a. Po ovemu rozariju, koje je izmiješano s ružama i z dračama i gorkosti. A. Gučetić, roz. jez. 18. Promišljajući muku, rane i gorkost Isusovu. M. Divković, nauk. 25^b. Da ima gorkost i mrzost za svoje grijeha. 183^a. Pozna s. divica žalost, tugu i gorkost od srca pridragoga svoga virenika. B. Kašić, is. 92. Ako za te danke svoje sad provodi u gorkosti. I. Gundulić 84. Ta kruna od bolesti i gorkosti. M. Jerković 57. Muka je juta i trudna tajat smrtno zle gorkosti. G. Palmotić 2, 51. On pun gorkosti primi ju s dresejem. B. Krnarutić 40. Ne vidim ja dragoga još, da piše me gorkosti. P. Kanavelić, dubr. 16. Ako kadgodir čovik i dođe na ovo promišljanje, čini ga s velikom gorkosti i žalostju od sebe. P. Posilović, nasl. 26^b. Kad vavične u gorkosti duše klete vrže. A. Vitalić, ist. 14^b. Na veliku gorkost postaviše duh njegov. 371. Smiluj se meni u gorkosti srca moga. S. Margitić, ispov. 58. Imaš tako misliti, a s gorkosti duše tvoje. K. Mažarović 100. Tim u srcu smućen svomu zapovrnu pun gorkosti. J. Kavanin 894^b. Jedno drugom zadaje gorkosti. L. Ljubiški 27. U trudijeh i u gorkosti Mandalijena čestita. I. Đorđić, uzd. 60. Gine sva spomena prednje gorkosti. 182. Poražena jednim nožem od gorkosti. M. Lekušić 57. Pakla bi se sva gorkost razpala. T. Babić 7. Namisto što biste smaňkavali uzmožite gorkost u oni čas od žalosti. J. Banovac, prip. 7. David za sinom svojim tolikom se gorkostju napuni. F. Lastrić, test. 162^b. Da nije vičnosti ne bi u paklu bilo gorkosti tolike. ned. 408. Majku u gorkosti ostavljaj. svet. 31^a. Tolika se gorkost i žalost u njegovo srdce sali. A. Kanižlić, uzr. 97. Jer je gorkosti napunio mene svemoguću. And. Kacić, kor. 141. Nije maže čutila gorkost muke. J. Matović 43. Magle vaja i gorkosti ti rastjeraj s našijeh dana. A. G. Paoli u I. M. Mattei 372. Radi one gorkosti muke tvoje, koju si podnio na križu. T. Ivanović 108. Promišlja godišća svoja u gor-

kosti duše svoje. I. J. P. Lučić, nar. 18. Onda toprva žalost, gorkost i strahotu nesričnosti svoje poznadoše. Đ. Rapić 139. Prišal mi je moj drag pun jada, čemera i svake gorkosti. Nar. pjes. istr. 2, 108.

GORKOVAC, Gorkovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. (kajkavski) Gorkovec. Pregled. 56.

GORKULA, f. mjesto u Srbiji u okrugu ušićkom. I. V. Stojanović.

GORKUN, m. Quassia amara L., biljka u Americi u koje je drvo vrlo grko. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku ('quassia').

GORKUNOV, adj. koji pripada gorkunu. — U Šulekovu rječniku: gorkunova kora, 'quassienrinde'.

GORKUNOVINA, f. gorkunovo drvo, vidi gorkun. — U Šulekovu rječniku: 'quassienholz'.

GORKUNOVKE, f. pl. (bot.) Simarubaeae, ime porodici biljaka među kojima je gorkun (vidi gorkun). Gorkunovke (pl.), bot. lat. Simarubaeae. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 365^b.

GORLETATI SE, gorlētām se, impf. smucati se. M. Pavlinović.

GORLIV, adj. a) igni concipiendo aptus, koji lako gori. — isporodi goriv. — u naše vrijeme kao tehnička riječ. Gorljiv, chem. brennbar, tal. combustibile, frc. engl. combustible. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 365. — b) ardens, studiosus, pun ognja, pun vatre, samo u prenesenom smislu, koji žestoko na što nastoji. — u pisaca našega vremena. A. kadija gorljiv na turče a još vruci na ženske namige. Osvetn. 5, 12. i u Šulekovu rječniku: 'eifrig'; gorljiv u službi, 'dienstbeftissen'. — i adv. gorljivo. Gorljivo je i neumorno vjeru pripovijedao. M. Pavlinović, rad. 92.

GORLIVAC, gorljivca, m. gorljiv (vidi gorljiv, b)) čovjek. — U Šulekovu rječniku: 'eiferer'.

GORLIVOST, f. osobina onoga što je gorljivo. a) vidi gorljiv, a). Gorljivost, chem. brennbarkeit, tal. combustibilität. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 365. — b) vidi gorljiv, b). — u Šulekovu rječniku: 'eifer'; službena gorljivost, gorljivost u službi, 'dienstleister'.

GÖRNAT, adj. vidi gorovit. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

1. GÖRNĀ, adj. vidi goriti. — U Voltigijinu rječniku ('superiore, alto', 'oben'). — nepouzvano.

2. GÖRNĀ, adj. uprav koji pripada gori, gorama, ali se u Hrvatskoj i Slavoniji upotrebljava s osobitijem značenjem: koji pripada zemlji za koju se plaća gornica (vidi 2. gornica). Ako krčevine budu poprimile narav gornog zemljišta (Berggrund). Zborn. zak. 1853. 176. i u Šulekovu rječniku: gorno pravo, 'bergrecht (von weinbergen)'. — vidi i gorno.

1. GÖRNICA, f. gorna soba, isporodi gornica. — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stuličevu (v. gornica s dodatkom da je useto iz Habsburičeva). Gornica, soba na podu odnosno na tavanu. Ova soba služi za uspremu mnogijeh stvari osobito nečista praňa ili rublja. J. Bogdanović.

2. GORNICA, f. što plaća kmet gospodaru za njegovu zemlju (vinograd). — U Hrvatskoj i Slavoniji od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu ('jus montanum') gdje naj prije dolazi, i u Jambresicevu ('jus montanum'). Dohodak od gornice (Bergzins). Zborn. zak. 3, 94. Kod gornice i ostalih danaka gorničkog prava. 3, 728. i u Šulekovu rječniku: 'bergrecht (abgabe)'.

3. GORNICA (Gornica?), *f. ime mjestu*. — U *Daničičevu rječniku*: 'Gornica', zemlja crkve sv. Đurđa, na selišti Srbašori' išla je meda, na Gornicu' (Mon. serb. 64 god. 1293—1302). 1, 64.

GORNICI, *m. pl. dva seoca u Hrvatskoj, kajkavski Gorniki: a) u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 14. — b) u podžupaniji jastrebarskoj* 36.

GORNIČKI, *adj. koji pripada gornici, vidi 2. gornica. — U naše vrijeme*. Kod danaka gorničkoga prava (Bergrechtsgabe). Zborn. zak. 3, 723.

GORNIK, *m. prezime. — U naše vrijeme*. Schem. zag. 1875. 261.

GORNINCI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena*. Gornininci. S. Novaković, pom. 130.

GORNO, *n. vidi 2. gornica. — U Bjelostjencu rječniku kod gornica*.

GORŃAC, *gornica, m. vidi gornak, g. — U jednoga pisca xviii vijeka*. Nek ti gornac puše. A. Kanižlić, rož. 2.

GORŃA CERA, *f. seoce u Konavlima blizu Dubrovnika*. Schem. ragus. 1876. 35.

GORŃACI, *m. pl. ime mjestima u Hrvatskoj, kajkavski Gornaki. a) selo u podžupaniji zlatarskoj. Pregled. 61. — b) seoce u podžupaniji križevačkoj*. 65.

GORŃA CRVIVICA, *f. ime mjestu, vidi i Crvivica. — Prije našega vremena (pisano s č mj. c po crkvenom jeziku)*. GorŃa Crvivica. S. Novaković, pom. 130.

GORŃAČKI, *adj. koji pripada gornaku, gornacima. — U naše vrijeme*. Uz šibeničku kapu gornjački peškir. M. Pavlinović, razl. spis. 122. — s osobitijem značenjem: koji pripada manastiru Gornaku (vidi Gornak, h, a)). Mlava ulazi u onu dugačku i tesnu, gornjačku klisuru... Klisura gornjačka koja se zove i 'Ždrelo'... M. D. Miličević, serb. 1021.

GORŃA GREDA, *f. zemlja pod livadama u Srbiji u okrugu biogradskom, isporodi DoŃa Greda*. Livada u Gornjoj Gredi. Sr. nov. 1875. 690.

GORŃAK, *gornjaka, m. uopće onaj koji je gornji, ali dolazi s osobitijem značenjem. — Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom) i voc.: gornjače, gornjaci. — Postaje od gornji nastavkom akz'. — Od xviii vijeka (naj prije u Bjelostjencu rječniku, vidi a i b).*

a. čovjek iz gornjega sela. — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Bjelostjencu (2. gornak, t. j. koji prebiva vu gore, 'montanus'), u *Voltigijinu* ('montanaro', 'bergbewohner'), u *Stulićevu* (v. goranin). Obično ljudi ispod Velebita (Podvelebićani) zovu ljude gornjih sela (Pribojčane) 'Gornjacima': 'Luti brate gornjaci kao vuci'; a žene zovu 'Gornjakinama' i 'gornhanskijem ženama'. J. Bogdanović.

b. u Hrvatskoj i Slavoniji težak, kmet koji drži gospodarevu zemlju (vinograd) i plaća mu za nju gornicu (vidi 2. gornica). — U naše vrijeme, a između rječnika u Bjelostjencu ('montanista') i u *Jambričevu* ('montanista'). Zemlje gornje jesu one, koje su u vrijeme terezijanske regulacije bile u posjedu gornjaka. Zborn. zak. 1853. 176. i u *Sulekovu rječniku*: 'bergholde; bergrechts-holde'.

c. *Dianthus Latr., neka bubica. — U jednoga pisca našega vremena*. J. K. Šloser, faun. kor. 431.

d. u kartama kod igre, druga (po vrijednosti)

od onijeh na kojijem se vidi čelade, nem. der obere, dame, franc. dame, tal. cavallo. — Načineno po nemačkome. — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima našega naroda i u Vukovu rječniku. — isporodi doŃak, b.

e. catillus, gornji kamen kod vodenice. — U Vukovu rječniku. — isporodi doŃak, a.

f. gornje snopje hrane u kamari ili u desetaku. B. Mušicki.

g. zapadni vjetar. — U *Stulićevu rječniku* (griješkom gornak, gornjka, 1. 'ventus'. 2. 'zephyrus, ventus occidentalis' i u Vukovu 'der westwind', 'favonius'). — isporodi gornac.

h. ime mjestima. a) manastir u Srbiji u okrugu požarevačkom. Uz vodu (Mlavu) manastirić Gornak. M. D. Miličević, serb. 1032. Ispod tih ognjenih a tajanstvenih zrakova sunca, koje se praštaše s Homojem nahodi se manastir Gornak uz kršnu stenu a na obali brujne Mlave. Glasn. 43, 290. vidi Glasn. 21, 56—58. — b) kraj u Crnoj Gori u riječkoj nahiji. Po bratstvima Cekline se (vidi Ceklin) dijeli na dvoje. Glasn. 40, 19.

GORŃAKIŃA, *f. žensko čelade iz gornjega sela, vidi kod gornak, a.*

GORŃAKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme*. Janko Gornaković. Rat. 347.

GORŃANI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu krajskom*. K. Jovanović 124.

GORŃANSKI, *adj. koji pripada a) selu Gornanima. Gornanska (opština)*. K. Jovanović 124. — b) gornjacima, vidi gornak, a.

GORŃAŠ, *gornjaša, m. vidi gornak, a. J. Grupković*.

GORŃEMORAČANIN, *m. čovjek iz gornje Morace. — U naše vrijeme*. Š njima vojska Gornjemoračani. Nar. pjes. vuk. 5, 385.

GORŃEVAC, *Gornjevac, m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Sr. nov. 1867. 307.

GORŃI, *adj. superior, koji je gore, koji je na višem mjestu, suprotno doŃi. svagda se upotrebljava da se ono o čem se kaže razlikuje od čega drugoga s čim se isporođuje, i što se obično naznačuje istijem imenom (ali vidi kod a) aa)) ili je dio iste stvari. — isporodi goraŃi, 1. gorni. — Postaje od osnove gor supstantiva gora nastavkom Ńi. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gorŃŃ, rus. gorŃŃ, češ. horni, hurni. — Između rječnika u Vrančićevu ('superior'; 'superus'), u Mikičinu, u Belinu ('supermus' 688a; 'superus' 718b), u Bjelostjencu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničičevu ('gorŃŃ'). — Pošto je značenje kao kod komparativa, može se načiniti i superlativ: naj gornji. a) o onome što stoji nad čim drugim, te pokriva ovo. aa) uopće. Gornje i doŃe nebo. V. M. Gučetić 181. Zrake sunčane obasjaju gornje lice zemlje. M. A. Rejković, sat. L5b. Plitica od srebra pozlaćena s gornje strane. Ant. Kadčić 88. Kad se više prednjih gornjih zuba jezik metne. Vuk, poslov. 167. Sjedio patrijara na gornjem podu. S. Lubiša, prip. 146. Na gornjem dnu (od bačve) tri prsta daleko ot duga buše rupu. P. Bolić, vinodj. 2, 338. Tko bijahu te dvije guje lute, dva rvača i delije krute? za doljnega neka pita majka, a gornjega Lovćen zna junaka. Osvetn. 2, 140. — u ovijem se primjerima zove 'gornji' dio od kuće koji stoji nad ostalijem dijelima, ako se ovi i ne zovu istijem imenom: Ode Emka na gornje čardake. Nar. pjes. vuk. 1, 479. Što je pao gornji kanat crkve. 3, 73. Brže strće sa gornjeg čardaka. 3, 371. — bb) o nebu, raju (jer stoji nad nama), i o onome što je na nebu, u raju, pa često i u prenesenom*

smislu, kao nebeski, rajski. Ki s' u gornjem raju. M. Marulić 27. Bog nam poslao dobru čes iz gornjih visina. M. Držić 426. Za toj s neba pride na zemlju i nami se sličan učini, neka nas on isti ovdj na zemlji po putu i načinu od življenja, koji se onoj gornjoj državi pristoji, uputi. B. Gradić, dj. 18. Bog je nepoznato vrlo dobro, gornim dano. J. Kavašin 426^a. Gornja pravda sad me meće s Tantalom. 444^a. Nije misli krjeposnije, neg razbirat gornju staju. 465^a. Stanovito 'e gornje stanja, smrt usilna gdi ne kosi. 487^a. Nek raj gornji drugi cine; držaću se ja živine. V. Došen 201^a. Na izgled gornjih i nebeskih gradana. J. Matović 462. Slava Bogu na visini naj gornjoj nebeskoj. I. M. Mattei 122. Da vam se ond' podpuno vaša pamet svitlostju gornjom napuni. Đ. Rapić 25. — *b)* o onome što pokriva drugo s čim se isporučuje, ako i nije na visočijem mjestu. Gornja hajina, amictus, vestis exterior. J. Mikaja, rječ. 114^b. Gornja mu je kabanica sva moškovskih od lisica lijepijem kožam postavljena. J. Palmotić 301. — *c)* o čemu što je na visočijem mjestu, ali nije nad onijem s čim se isporučuje i ne pokriva ovo. aa) uopće. Ods gornjega studenca. Starine. 13, 209. (1185). Od gornjega ribnika. Mon. serb. 563. (1322). Se mede Tréblici u gornjem gradu. Deč. hris. 45. A mede imz od Rilkovine u gornje čelo kazniča stlupa. 49. A mede mu od gornje česte. 113. Od gornjih planina gizdava vila. M. Držić 88. U isto vrime dili se iz gornjih strana od sivera neizbrojeno mnoštvo naroda. And. Kačić, razg. 19. Mi smo šetale u gornje polje. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Bogdan uze gornji kraj od grada. 2, 626. Izlijeće na gornju kapiju. 4, 244. Dođe selo muhe izgorješe, a na gornje čavke popadaše. Ogled. sr. 433. — *bb)* o dijelu trpeze (začetu) gdje je veća čast sidjeti, a može i ne biti na višem mjestu. Zašto je vazda običaj ljepše i čistije jezbine u gornje čelo stavljati nego li u dole. M. Divković, bes. 227^a. One mećeš u gornju trpezu. Nar. pjes. vuk. 2, 356. Od popova i od kaludera, koji na častima po naj više sjede u gornjem čelu i počinu napijati. Vuk, nar. pjes. 1, 79. — *cc)* gornji je dio lista s kojega se počinje pisati i čitati, te se uopće 'gornje' zove ono što se prije pisalo i čitalo, vidi 1. gore, a) cc) i doći, c) cc). Vi-djevši gornje prigledanje dopušta se da se može stampati. u M. Divković, bes. xiv. Da svak prime gornje moje oporuke. J. Kavašin 51^a. Kara-lipej... dostojan je gornjim trojem. 128^b. U gornjem redu spominu milosrđe Božje. A. Kanižlić, utoč. 353. Drži se dakle ovi član gornjega člana. J. Matović 83. Ova pjesmica ne ide sa svijem među ove gornje. Vuk, nar. pjes. 1, 195. Jedni mjesto gornje četiri vrste ovako pjevaju. 4, 21. Ponovi su štoriju gornju. Nar. prip. mikul. 31. — *dd)* vrlo često stoji uz imena gradova, zemalja, krajeva, da se razlikuju od drugoga dijela istoga mjesta ili od drugoga mjesta kojemu je isto ime. vidi doći, c) dd). Na među gornje Livoče. Mon. serb. 264. (1389—1405). Gornji Dragovetić. S. Novaković, pom. 130. Gornji Glamocki. 130. Stjepan, gornje kralj Mezije. J. Kavašin 259^a. Gornje Francije biskupi. A. Kanižlić, kam. 806. U gornjoj Galileji. S. Rosa 52^b. Sve pobježa u Moraču gornju. Nar. pjes. vuk. 4, 367. Kupi dođe Cuce svekolike, ja ću gornje brzo okupiti. 4, 521. Kod kojijeh (pjesama) stoji: iz gornjega primorja, one sam gdje-koje ja pisao po Paštrovićima i na Stahevićima od žena iz Pobora i iz Maina. Vuk, nar. pjes. 1, vii. Južna i gornja Bosna, prozvana Hercegovina. F. Jukić, zemljop. 52. — *vidi drugih*

prinjera kod doći, c) dd) i kod imena napose. — radi gospoda gornja vidi doći, c) dd) na kraju. — *d)* u prenesenom smislu, o čemu što više vrijedi, što je više cijeneno. Triba da sam tvoj konac naj gornji. A. Georgiceo, nasl. 140. S neba rinu kletu oholas gornja sila. P. Kanavelić, iv. 220. Moglo bi biti da imat budeš vratiti razlog naj gornjemu (stamparskom grijeskom 'gorgjemu') sudcu. M. Radnić 107^b. — *amo spada i ovo:* Sabor sastojati će iz dvije kuće: gornje i dolje. Zborn. zak. 1, 15. Gornja zbornica 'oberhaus'. Jur. pol. terminol. 371. Gornja sabornica 'oberhaus'. u Šulekovu rječniku.

GORŃI BROD, m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva na Gornjem Brodu. Sr. nov. 1866. 200.

GORŃICA, f. a) gornji dio od kuće, gornji pod. — u Stulićevu rječniku ('pars domus superior') i iz njea u Šulekovu rječniku znanstvenoga naziva: Gornica, arch. (gornji pod i sprat), 'obergeschoss, oberstock', tal. piano superiore'. — *b)* vidi vrnčanica. — u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u 'rčnici.

GORŃI DUBOVİK, m. nekakvo selo. vidi Dubovik. — Prije našega vremena. Gornji Dubovik. S. Novaković, pom. 130.

GORŃIK, m. (andeo, svetac) koji je na nebesima, u raju, vidi gornji, a) bb). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Vičnega Boga, divice Marije i svih nebeskih gornjika. J. Banovac, blagos. 273.

GORŃIŠTE, n. a) vidi gornica, a). — samo u Stulićevu rječniku, gdje ima s istim značenjem i gorništo što je sasma nepouzdan. — *b)* kućni krov. — u jednoga pisca xviii vijeka. Koja krov od kuće bješe zvana gornište. S. Rosa 62^b. Ako li se uznađe na gorništu i pokrovi svoje kuće. 137^b. — *c)* nebo, raj, isporodi doništ. — u istoga pisca. Tad reče im Isus: 'Vi odizdala ste, ja sam od gornjšta; vi ste od ovoga svijeta, ja nisam od svijeta ovoga'. S. Rosa 120^b.

GORŃIŠTVO, n. vidi gornište, a).

GORŃOKRAJAC, gornjokrajca, m. čovjek iz gornjega kraja. — U Stulićevu rječniku (v. istokokrajac, vidi 1. gore, a) dd)).

GORŃOSELAC, gornjoseoka, m. isporodi doňoselac. a) čovjek iz gornjih sela. — u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — *b)* koji je na gornjoj strani od sela. M. Pavlinović.

GORŃOSELANIN, m. vidi gornjoselac, a). isporodi doňoselanin. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GORŃOSELANKA, f. vidi gornjoseoka. isporodi doňoselanka. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GORŃOSEOKA, f. žensko čelade iz gornjih sela. — gen. pl.: gornjoseokā. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GORŃOTREŠŃIČKI, adj. koji pripada Gornjoj Trešnici. Gornjotrešnička rijeka, voda u Srbiji u okrugu podrinskom. Gornjotrešnička reka dolazi ispod visoravna Košaja, teče 6 sata, i sliva se u Drinu između Drlača i Bačevaca. M. Đ. Miličević, serb. 520.

GORŃOZEMAC, gornjôzemca, m. čovjek iz gornje zemlje. isporodi doňozemac. — U Vukovu rječniku ('der oberländer', 'incola terrae superioris').

GORŃOZEMICA, f. vidi gornjôzemka. — u Šulekovu rječniku: 'oberländerin'.

GORŃOZEMKA, f. žensko čelade iz gornje zemlje.

— *isporedi gorŃozemica*. — *Nije potvrđeno, ali je bez sumnje narodna riječ kao što je i doŃozemka koje vidi*.

GORŃOZEMSKŃ, *adj.* iz gornje zemlje. — *U Vukovu rječniku* (oberlândisch 'a parte superiori').

GORO, *m. hyp.* Gorčile. — *Akc. se mijenja u voc.* Gôro. — *U Vukovu rječniku*.

GOROBILE, *n. selo u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 19.

GOROBILSKI, *adj. koji pripada Gorobišu*. Gorobiljsko polje. Sr. nov. 1861. 50. Gorobiljska (opština). K. Jovanović 157.

GOROCVIJEĆE, *n. vidi* 1. gorocvijet.

1. GOROCVIJET, *m. ime nekijem biljkama*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* (gorocvijet, gorocvijeće 'frühlingsadonis' 'adonis vernalis', cf. zečij mak, cf. sasa?). Pod javorje gusto, tiho sama k meni pridi, gdi dva venca gorocvita, zlatom svita hraču. D. Rašina 106^a. Gorocvet (Pančić), Gorocvijeće (Vuk), v. Gorocvijet. Gorocvijet, rus. ropouçtpe, češ. hořikvět, pol. gorzykwiat (Adonis), narcisso, testiculi canis (po rukopisu xvi vijeka), 1. Orchis morio L., Orchis fusca Grtn., Orchis provincialis Balb. (Vodopić); 2. Adonis vernalis L. (Vuk). Gorocvit, 1. ranuncolo (po starijem rukopisu), ranuncolo primo (po starom rukopisu), Ranunculus acris L. (Visiani); 2. Orchis L. (Visiani, Lambl), v. gorocvijet. B. Šulek, im. 95.

2. GOROCVIJET, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Gorocvêts Bratič. Deč. hris. 17. 85.

3. GOROCVIJET, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom*. Zemlja u Gorocvetu. Sr. nov. 1875. 1019.

GOROGAŠE, *n. ? ili f. pl. ? selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 252.

GOROGAŠLIV, *adj. vidi* gašlikov. — *U Vukovu rječniku*.

GOROGOZAN, gorôgozna, *adj.* o drvu, koje rdavo gori. M. Ružičić.

GOROGRAĐAC, gorogračca, *m. vidi* Staropazinac. — *U Istri* (čakavski s j mj. d). Kega biš ubrala, biš li tela Gorograjca (Gorograjci = Staropazinci)?, Gorograjca nikad ni jenaga, Gorograjci su olitari'. Nar. pjes. istr. 2, 164.

GOROHODAC, gorôhoca, *m. čovjek koji hodi po gorama*. — *Samo u Stuličevu rječniku* ('montivagus').

GOROJE, *m. muški nadimak*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*.

GOROJEVIĆ, *m. prezime*. — *xviii vijeka*. Atanacko Gorojević Trebišnjac. Glasn. II, 242. (1710).

GOROKÂZ, *m. geografička karta, mapa, na kojoj su zabilježene gore*. — *isporedi* gorovid. — *Naciñeno u naše vrijeme*. Gorokaz, geogr. (mapa gôrâ), 'gebirgskarte', tal. 'carta di montagne'. B. Šulek, rječ. znanst. naz.

GOROMIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Gorominu. Sr. nov. 1866. 527.

GOROMIŃANIN, *m. čovjek iz Gorominja Doca*. Đ. Daničić. — *plur.*: GoromiŃani.

GOROMIŃ DOLAC, *m. seoce u Dalmaciji blizu Staroga Grada*. — *Griješkom* Aromin dolac. Repert. dalm. 1872. 39. — Đ. Daničić.

GOROŃA, *m. ime volu*. — *U Lici*. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. GÖROPÂD, *f. epilepsia; furor*. — *Složeno od osnova gor i pad, te je pravo značenje: padanje od gore* (vidi 2. gora, b). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vidi kod b)). a) epilepsia, gora, gorica, gorska bolest, padavica. Bernardin ... mlogo godina imadijaše goropad iliti padavicu. ... Poznade da veće nikakve goropadi nejma. A. Kanižlić, bogoljubn. 440. Nemoćnici ozdravljeni od slipote, drtavice, goropadi ... fran. 70. — *na jednom je mjestu muškoga roda*: Od goropada, od groznice jesu oslobođeni. A. Kanižlić, uoč. xviii. — b) furor, bjesnoća, mahovitost. — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: 'die raserei (personifizirt)' 'furor' s primjerom: Ustaj mati, ustaj goropadi! Nar. pjes. vuk. 1, 638. vidi i goropadnost na kraju.

2. GÖROPÂD, *m. vidi* 1. goropad, a) na kraju.

GOROPADAN, goropadna, *adj. koji pripada goropadi; koji boluje od goropadi*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vidi kod a, b)).

a. *adj.* a) vidi 1. goropad, a). Ozdravi kćer krajevu koja bijaše goropadna. F. Lastrić, svet. 142^b. Divojka jedna od goropadne bolesti mučena. A. Kanižlić, uoč. xx. Ako bi pak bio goropadan i padao od malkaduka. M. Dobretić 478. Zašto se od takoga nečista sastanka rađaju dica nakazna i goropadna. 541. Po tomu čovik mogao bi se otrovati i dijete nakazno i goropadno može se začeti. B. Leaković, nauk. 257. 'Ana j' moja od gorice bona', t. j. goropadna, kao što sam i u govoru slušao: 'pada od gore', ili 'gorske bolesti'. Vuk, nar. pjes. 1, 578. — b) vidi 1. goropad, b). — *u naše vrijeme i u Vukovu rječniku* ('rasend, ungestüm', 'furiosus'). To moja narav goropadna ne bi nikako snositi mogla. S. Ľubiša, prip. 183.

b. *adv.* goropadno. — *U jednom primjeru xviii vijeka* (gdje stoji i perbolički, kao žestoko, naprasito). I velike boge i male moli, upi goropadno. J. Krmpotić, kat. 28.

GOROPADITI SE, goropâditi se, *impf.* bolovati od goropadi (padati od gore; bjesniti). — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* goropâdâh; u ostaljem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. gôrôpâdi. — *U Vukovu rječniku* ('rasen', 'furere').

GOROPADNICA, *f. goropadno žensko čeľade*. — *U Vukovu rječniku* ('die rasende', 'furiosa').

GOROPADNĖK, *m. goropadan čovjek*. — *isporedi* goropadniak. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vidi b)). a) vidi goropadan, a, a). I zašto bo je goropadniak bio, kada bi ga uzela ona bolest, iz usta pina išla. I. Velikanović, uput. 1, 280. — b) vidi goropadan, a, b). — *u Vukovu rječniku*: 'der rasende', 'furiosus'.

GOROPADNOST, *f. stanje onoga koji je goropadan, vidi* 1. goropad. — *U jednoga pisca xviii vijeka* (vidi 1. goropad, a)). Pak se prinemazete, da na vas strašne ne pošaje bolesti, kakono ti kamen, ... živinu ali goropadnost. Đ. Rapić 186. — i u Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja (vidi 1. goropad, b)). Goropad, goropadnost, phil. (smušenost, granovitost), 'tobsucht', tal. 'frenesia'.

GOROPADŃAČA, *f. Lathraea squamosa L., neka biljka, potajnica*. — *U Šulekovu imeniku*: GoropadŃača, squamaria, dentaria (I. Sabjar), Lathraea squamaria L. 95.

GOROPADŃÂK, *m. vidi* goropadniak. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

GOROPÂĐENJE, *n. djelo kojijem se ko goropadi*. — *U Vukovu rječniku*: 'das rasen', 'furor'.

GOROPAŠTINA, *f.* *vidi* 1. goropad. — *U naše vrijeme u Bosni.* Goropaština, padavica, morbus caducus, epilepsia. G. Martić.

GOROPIS, *m.* (geogr.) orographia, *dio geografske nauke, gdje se uči položaj, visina, dužina itd. gorā.* — *Naćineno u naše vrijeme.* Goropis, gebirgsbeschreibung; orographie. B. Šulek, rječ. Goropis, geogr. lat. orographia, orographie. rječ. znanstv. naz.

GOROPISAC, goropisca, *m.* čovjek što se bavi goropisom. — *U Šulekovu rječniku:* gebirgsbeschreiber; orograph.

GOROPOŠKI, *adj.* koji pripada Gornjem Poju. Od Onogošta ide put ravnicom Nikšićskom a za tim južnozapadnom stranom Gornjega Poja ka Goropolskoj Reci. Glasn. 21, 306.

GOROPUST, *m.* (?) ime nekakvu mjestu. — *Prije našega vremena.* Goropust. S. Novaković, pom. 180.

GOROSKITALAC, goroskitaoac, *m.* čovjek koji se skita po gorama. — *isporedi gorohodac.* — *U Belinu rječniku* (montivagus 750*) i *u Stulićevu* (griješkom goroskitaoac, v. gorohodac).

GOROSLAV, *m.* ime muško. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ban Goroslav ... P. Kanavelić, iv. 86.

GOROSLOVLJE, *n.* nauka o gorama. — *U Šulekovu rječniku:* goroslovje, gebirgslehre.

GOROST, *f.* *vidi* gorest. — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Ere ne može stati od gorosti srca svoga. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520).

GOROSTAK, *m.* *vidi* gorštak. — *U Stulićevu rječniku* (monticola) s dodatkom da dolazi u pisca Đorđića (?). — *sasma nepouzđano.*

GOROSTANIK, *m.* a) goranin, gorštak. — *u Belinu rječniku* (montanus 495b) i *u Stulićevu.* — b) *vidi* gorostas. — *u Voltigijinu rječniku* (gigante, riese). *nepouzđano.*

GOROSTANKA, *f.* goranka. — *Samo u Stulićevu rječniku gdje ima i gorostankina s istim značenjem.*

GOROSTANKINA, *f.* *vidi* gorostanka.

GOROSTAS, *m.* gigas, *div.* — *U naše vrijeme naćineno po adjektivu gorostasani.* Gorostas, hūno; riese. B. Šulek, rječ. — *preneseno na visoko drvo.* Al' u ņoj mu ništa raslo nije, osim vita cera gorostasa. Osvetn. 2, 63.

GOROSTASA, *f.* colossus, *kip gorostasne višine.* — *U Belinu rječniku* 202* i *u Stulićevu.*

GOROSTASAN, gorostasna, *adj.* immanis, (o ćeladetu ili o onome što se kao ćelade misli) prekonaravne velićine (stasa kao gora). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (gigantens 344*), *u Voltigijinu* (griješkom gorostazni, gorostazan, gigantesco, riesenmässig), *u Stulićevu*, *u Vukovu* (sehr gross, ingens s dodatkom da se govori u Boci). Riječ je, kō se bjeħu ļudi gorostasni jur popeli pod oružjem u požudi, da bi nebo Jovu oteli. I. Gundulić 368. Vidio bi ... Polifeme, Gerijone vrlovite, gorostasne. G. Palmotić 3, 8a. Zemļa od prije kraljevana gorostasnijem gigantima. 3, 56b. David Goliju gorostasna slomi. I. Đorđić, uzd. 46. Ti David, da slomiješ gorostasnoga Goliju! A. Kalić 438. Gorostasani bez prilike, grbavi ozad, grub osprijeda, svak čas grde kaže slike. I. Marć 60. — *u prenesenom smislu, o ćemu drugome što nije ćelade.* Gdje gruhnūše puške i lubarde, a jeknuše gore gorostasne. Osvetn. 7, 65. — *na dva mjesta sa s mj. drugoga s, jamaćno pisarskom ili štam-*

parskom griješkom. Gorostašnom zlom Tarašu glavu odsijeće dikla mlada. G. Palmotić 2, 167. Pogledaj na kip gorostašni Danijelov. P. Knežević, osm. 302.

GOROSTASINA, *m.* augm. gorostas. — *U Stulićevu rječniku* (ingens gigas).

GOROSTASNICA, *f.* gorostasno žensko ćelade. — *U Stulićevu rječniku* (immanis foemina).

GOROSTASNIČKI, *adj.* koji pripada gorostasnicima. — *U Stulićevu rječniku* (v. gorostasani) gdje ima i adv. gorostasnički, gigantum more.

GOROSTASNIK, *m.* *vidi* gorostas. — *U Belinu rječniku* (gigas 344*) i *u Stulićevu.*

GOROSTASOVATI, gorostasujem, *impf.* raditi kao gorostas. — *U Stulićevu rječniku* (gigantum more se gerere, gigantem agere). — *slabo pouzđano.*

GOROSTAŠAN, *vidi* gorostasani.

GOROSTAK, *m.* *vidi* gorštak, od ćega je slo naćineno. — *U Stulićevu rječniku* (v. gorostak). i *u jednoga pisca našega vremena.* Da udaviš ovu šaku gorostaka. S. Ľubiša, prip. 120.

GOROV, *adj.* *vidi* gorovit. — *U Stulićevu rječniku* (montuosus, alpestris, montanus). — *nepouzđano.*

GOROVA, *f.* ime kravi. J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GOROV-CVLJET, *m.* *vidi* 1. gorocvijet. Gorocvijet, satirione (u starijem rukopisu, Skurla), leporino, testiculus vulpis (Kuzmić, u starijem rukopisu), Orchis morio L., v. gorocvijet. B. Šulek, im. 95.

GOROVEZ, *m.* Usnea florida L., vrsta mahovine. — *U Šulekovu imeniku:* Gorovez, Usnea florida L. (Marinković). 95. i *u negovu rječniku:* haarflechte.

GOROVIĆ, *m.* selo u Srbiji u okrugu kragujevaćkom. K. Jovanović 121.

GOROVIĆ, *m.* selo u Dalmaciji u kotaru kotarskom. Repert. dalm. 1872. 10.

GOROVIĆI, *m.* pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 10.

GOROVID, *m.* *vidi* gorokaz. — *U Šulekovu rječniku:* gebirgskarte.

GOROVINA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževaćkom. Sr. nov. 1872. 546.

GOROVIT, *adj.* montuosus, po kajemu su gore, pun gora. — *isporedi* gorov, gorast, gorav, gornat. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Zemļa hridna i gorovita. I. Đorđić, salt. 281. Zavrnila mlada belo krilo, potekla va goru gorovitu. Nar. pjes. istr. 2, 158.

GOROVITOST, *f.* osobina onoga što je gorovito. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivļa.* Gorovitost, geogr. gebirgige beschaffenheit, tal. montuosità.

GOROVLEVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Rat. 91.

GOROZNANAC, gorōznānca, *m.* čovjek što se bavi goroznanstvom. — *U Šulekovu rječniku:* gebirgskennar.

GOROZNANSTVO, *n.* *vidi* goroslovje. — *U Šulekovu rječniku:* gebirgskunde.

GOROŽUPE, *f.* pl. u Danićićevu rječniku: Solu je Tmavi crkve arhandelove u Prizrenu išla meda, dēlomē kako se kamy vali medu Tmavu i medu Gorožupe (Glasn. 15, 283 god. 1348?).

3, 578. — *vidi i*: Među medama (*u hrisovuši Dušanovoj Arhandelu Prizrenskom*) pominje se „Gorožupa“, koja među imenima sela nahije dakovičke (Milojević, putopis 3, 125) dolazi danas poarbanasena kao „Gražup“. S. Novaković, zeml. 62.

GORSKÂ BŎLEST, *f. vidi* 2. gora, b i 2. gorica. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (die fallsucht, epilepsia, cf. gora). „Pada od gore“ ili „od gorske bolesti“. Vuk, nar. pjes. 1, 578.

GORSKÂC, gorskâca, m. Castanea vesca Grtn., *kestena*. — *u Baniji*. V. Arsenijević.

GORSKÂ RŬŽA, *f. u Vukovu rječniku* (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori): bijel planinski cvijet, koji se zove i „dokolena“ i „Turčin-cvijet“. *iz njea u Šulekovu imeniku*. 95.

GORSKÂ ŽŬPA, *f. u Daničičevu rječniku*: „Gorska župa“, kralj je Stefan Prvovjenčani dao Žiti „u Gorskoj župi Golič“ (Mon. serb. 12 god. 1222—1228). tu se ona pominje poslije priloga u Zeti, po tome valja misliti da je bila negdje na onoj strani. — „Gorschu Zuppu“, može biti drugu, dao je ili na novo potvrdio kralj bosanski Ostoja vojvodi Đurđu i knezu Vukiću („Vuchichiu“) (Mon. serb. 386 god. 1422—1435). a braća Jurjevići, bez sumnje sinovi toga vojvode Đurđa, vojvoda Pavao i knez Nikola i knez Vlatko, i bez sumnje sin onoga kneza Vukića, knez Vuk Vukićević imahu zemlju „u Gorskoj župi“ koje im bješe uzeo vojvoda Sandal, a vojvoda mu Juraj Vojisalić sinovac hercega Hrvoja povratio 1434 (Mon. serb. 378). u njoj ili blizu ne bjehu sela Draglan, Kozica, Hraštani, Vrhodol, Zahodani, Živogošta, Makar, Bast, od kojih su neka i sad u Dalmaciji blizu Omiša i Makarske, po tom je ta Gorska župa bila ondje. — *vidi i* S. Novaković, obl. 15.

GORSKÎ, *adj.* montanus; silvestris, koji pripada gori, gorama; nije svagda razgovijetno, treba li kod toga misliti na prvo (mons) ili na drugo značenje (silva) riječi gora. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gorska, rus. ropckii, češ. horský, polj. gorski*. — *Između rječnika* (u svjetlu je prvo značenje) u Vrančićevu (montanus), u Belinu (montanus 495b), u Jam-brešičevu (montanus), u Voltigijinu (montano, bergicht), u Stulićevu (v. gorovit), u Vukovu (gebirgs-, montanus), u Daničičevu (gorasky, montanus). a) montanus, brdski, *vidi* 1. gora, a. Gorskaa sela. Glasn. 15, 305. (1848?). Ovce ne ktješe gorski vuk zaklati. M. Vetranić 1, 9. I na to ubranu travu gorske paše ličminom vezanu, da se ribe straše. P. Hektorović 5. Pod visine gorske i pod dubine morske prošadši. P. Zoranić 34a. Brigat, ki stanova u gorskoj dubravi, zakona cić nova staroga ne ostavi. I. Gundulić 149. Kri' se u jame gorskih hridi: smrt svuda te slidom slidi. 233. Ne rodi je medvjedica, ni se u gorskoj goji luti. 464. Bog gorske visine gleda pod sobom. I. Đorđić, salt. 325. Vaskolik gorski vrh obsinu plamenito. ben. 49. Brzi kakono srne gorske. And. Kačić, kor. 179. Uzmi dva lota gorske stipse. Z. Orfelin, podr. 230. Bijele su kako gorski snijeg. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Tko bi gorskog upustio vuka? 4, 145. Gorsko brašno „bergmilch, mondmilch“, lac lunae. G. Lazić 176. — b) silvestris, šumski, *vidi* 1. gora, b. Gdi poju sve gorski slavici. Š. Menčetić 57. U prasca gorskoga daj da ga stvorimo. M. Vetranić 2, 101. Nu listje od gora i zvijeri sve gorske. N. Dimitrović 44. Ko pticu da štite gorske me zeleni. I. Đorđić, salt. 28. Postao sam gorski harambaša. Nar. pjes. vuk. 3, 449. On upita dva gorska hajduka. 3, 497. — c) ne zna se, jeli prvo ili drugo značenje. Koje

bi gorskoga umoril' još lava, a neg nejakoga meno. P. Hektorović 71. Prije će imat gorska zvir u vodah stanak svoj. N. Dimitrović 17. O guste dubrave, o gorski satiri, o vile gizdave. N. Najlašević 1, 192. Nađ' mu gorsku vilu. M. Držić 35. Upazih gorsku vil gdi gola i bosa poje tač idase s vijencome vrh kosa. D. Rahina 91a. Pod', gorsko zvijerenje u gorah zagluš'. I. Gundulić 138. Nu će ruke sad me ove prikijem vilam ukazati, s golijem prsim što je mužove gorskim ženam prigrabiti. 161. Glas iz luga jedan začu gdi se uz gorske dipli sklada. 352. O jelene, šumsko gorsko zvere! Nar. pjes. vuk. 1, 274. Eto otud do tri gorske vile. 2, 51. Iznosiće punu kupu vina, do po vina, do po gorska jeda. Nar. pjes. vil. 1863. 729.

GORSTAK, m. *vidi* gorštak. — *U Stulićevu rječniku*: v. gorštak s dodatkom da dolazi u Menčetića (?). — *sama nepouzdan*.

GORSTVO, n. više gora združenijeh među sobom koje se shvataju kao nešto cijelo po sebi. — *Načineno po češkome horstvo u naše vrijeme kao tehnička riječ za geografiju*. Gorstvo č. (češki), geogr. stat. „bergssystem, gebirgssystem“. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GORŠATI, goršam, *impf.* a) činiti da što bude gore; bivati sve to gore. — *u Stulićevu rječniku* (v. pogoršati). — *nepouzdan*. — b) *vidi* goršiti. — *na jednom mjestu u rukopisu xvi vijeka*. Človik brižan vazda gorša i ozlovoljuje duh sveti, ki mu je od Boga dan. Nauk brn. 14a.

GORŠETI, m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 12.

GORŠINA, *f.* nejasna riječ u rukopisu xvi vijeka. Kada pride narodjaj, da se ima dati goršina u grad. Mon. croat. 236. (1534).

GORŠTACI, m. pl. dva seoca u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj, kajkavski Gorščaki. Pregled. 27. 28.

GORŠTAČICA, *f.* *vidi* 1. goranka. — *U Belinu rječniku* 495b i *u Stulićevu*.

GORŠTAK, gorštaka, m. *vidi* goranin. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: gorštāce, gorštāci*. — *Postaje od osnove adjektiva gorski nastavkom jak:* skj mjeña se na šć, šć, št. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (montanus 495b; „agrestis“ 54a; „rusticus“ 221b), *u Stulićevu, u Vukovu* (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Voju bit meu take vas moj vijek u robstvu, neg meu zle gorštake u slavnom kraljestvu. G. Držić 406. Djedi mi su svi očini cari istočni privisoci, smerni gorštaci u planini matere su moje oci. I. Gundulić 304. Njeci gorštaci ugledaše Benedikta. I. Đorđić, ben. 24. Jeli igdje koji gorštak, koji seljanin naj ubožiji, da se rodi u ovakomu siromaštvu bez utjehe? B. Zuzeri 281a. Sve gorštake bezumne junake. Pjev. crn. 103b. Gorštacima je hrana varivo i sočivo. S. Lubiša, prip. 7. Gorštaci koji žive po planinama i halagama. V. Bogišić, zbor. 13.

GORŠTICA, *f.* na jednom mjestu xvi vijeka (sa s mj. š: gorstica, jamačno pisarskom griješkom), kao da znači: goranka, i kao da je načineno od gorštak. Vile mi tuj kažu i lombre gorstice (valja da „gorštice“. Đ. Daničić). M. Vetranić 2, 262.

GORŠTINA, *f.* (kajkavski gorščina), ime praznom mjestu oko vinograda u Prigorju. F. Hefe.

GORU, *adv.* *vidi* 1. gore. — *Mislim da je postalo po analogiji prema dolu*. — *Od xvi vijeka*

(i staroslovenski primjeri kao da nijesu stariji, vidi F. Miklošić, lex.³ kod goru do xviii, a između rječnika u Belinu („super“; goru poč, sursum ferri 714b) i u Stuličevu („super“). a) za micanje, vidi 1. gore, b) aa) uopće. Dviže se goru. N. Rašina 145^a. luc. 4, 39. Družice, stan' goru. N. Najlašević 1, 196. Pače bahtom vazda uzteci, kad god možeš, da ga vidiš, ili ležiš, ili sidiš, ter mu sunce goru izteci. A. Čubranović 155. Goru podite. D. Zlatarić 31^a. Poj ti h templu vašem goru. M. Gazarović 43. Iz kuće ushodjaše se goru. S. Rosa 68^a. — bb) na nebo, u raj, vidi 1. gore, b) dd). Da ti mož' poč' goru, blaženi gdi stoje. N. Najlašević 1, 111. Mnili bi se jur meni, da gredu goru u raj. D. Rašina 95^b. Zemlja t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši. A. Čubranović 164. — b) za stajanje, vidi 1. gore, a) aa) uopće. Što je vidit' zrak danice sjajuć goru sa prozora pri svitlosti ne pozora? A. Čubranović 157. Na hem s čudnijeh devet kruga dolu i goru svud okoli ljubjenijeh se Božijeh sluga izredjeni paze stoli. G. Palmotić 3, 174^a. Ili tak ili lih, i dolu i goru bih. (Z). Poslov. danić. 32. — bb) na nebu, u raju, vidi 1. gore, a) bb). Ti siđe zgar s nebi za dat' nam raj goru. N. Najlašević 1, 148. Da sve ovoj Bog na nebu prosti goru. 1, 152. Ni' na nebu goru svitile zvizde zriti. D. Rašina 139^b. Protiviti rič je luda, što godi se goru odluči. A. Čubranović 156. Er ne lube, znaj, oholas ni neharstvo sveti goru u svojem slavu koru. Jedupka. 235. Bog naj veći ki je goru, on pomozi svemu dvoru. M. Divković, kat. 107. Isukrst budući goru na nebesijeh. M. Orbin 100. Po nebesijeh eto goru jasne zvijezde svijete milo. I. Gundulić 20. Pod pristojem Božijem stoji goru pravda neockvrnena. 38. — cc) vidi 1. gore, a) cc). Irud čuvši nekoliko od goru rečenih stvari. B. Kašić, is. 17. Koliko smo goru rekli. fran. 170. Zvonimira imenovah goru jednom. J. Kavašin 804^a. Koje napomenusmo goru. S. Rosa 41^a. Kako smo goru u ovomu poglavju propovijdili. 106^b. — dd) vidi 1. gore, a) dd). Odkupim il' Dančula il' Eleasa pri' neg mi ih saprodaju tamo goru u zamore. A. Čubranović 162. — c) s prijedlogom s čim se pokazuje odati, kao da je genitiv (i u naj starijim staroslovenskim primjerima, vidi F. Miklošić, lex.³). Drugoga češ (sina) vidit' banom od jezika od svih naju, gdi stoluje na Dunaju po milosti s goru danom. A. Čubranović 144.

GORUĆICA, f. vidi gorušica. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Zrno od goručiće. Anton Dalm., nov. tešt. 113^b. luc. 17, 6.

GORUĆ, adj. ardens, fervens, koji gori. — Uprav je particip praes. glagola gorjeti, ali ne postaje od osnove gori nego od korijena gor. da nije, kao što je mislio Daničić (istor. obl. 367), ovo neorganični oblik što su ga pisci (tobože istom od xvi vijeka) načinili, vidi se ne samo po tome što vrlo često dolazi (dok su drugi ovakovi oblici koje Daničić nabroja, kao hotući, držući, kipući itd. vrlo rijetki), nego i po tome što se oblici od osnove gorajst nalaze već u naj starijim staroslovenskim rukopisima (vidi F. Miklošić, lex.³ kod gorēti, i vergl. gramm. 3², 114), te je bez sumnje osnova gorontj praslavenska, isporodi i češ. horouci, polj. goracy, doño-srp. goruci. čudnovato je da uz goruć ima i oblik gorušt (koje vidi) i to kod pisaca što ne miješaju crkveni jezik s narodnjem. isporodi i letušti. — Između rječnika u Vrančićevu (gorući ugljen „pruna“), u Mikajinu (goruć, užežen „ardens, flagrans, ignitus, inflammatus“; goruć, ražežen kako gvozđje „candens,

ignitus“), u Belinu (gorući „ardens“ 99^a; „candens“ 401^a; „accensus“ 14^a; „calefactorius“ 625^a), u Bjelostjenčevu (gorući), u Jambrešičevu (goruća vrućina „ardor“), u Stuličevu.

1. adj. — Komp.: gorući (J. Matović 338. 367. 525. i u Stuličevu rječniku).

a. u pravom smislu. a) o čemu što je načineno za goreće, ili što se uopće misli da je tome namijeeno, kao drva, ugaļ, zubla, svijeta itd. Oni dolac biše ugljevja goruća pun. Tondal. star. 4, 111. 1 svitnak gorući i obilni božastvene rose. Transit. 23. Biše vsakomu dan jedan dupler gorući. Mirakuli. 52. Ne kako vode da kako goruća pakla. P. Zoranić 9^b. Čini rassipati na ne goruća ugljevja. F. Vrančić, živ. 45. Noseći sviće goruće. A. Kanižlić, kam. 146. Držite svijee goruće u rukama vašijema. J. Matović 111. — amo mogu spadati i ovi primjeri, u kojima se kaže o mjestu načinenu za goreće, n. p. o peći: Jedna peč važgana goruća. Transit. 252. Cesar . . . povelj ga u jednu goruću porinuti japnenu. F. Glavinčić, cvit. 103^a. Kako u jednoj peći gorući. F. Lastrić, test. ad. 77^b. Mladićima vrženijema u peč goruću. J. Matović 522. — b) o kojoj drugoj tjelesnoj stvari. Pak čavli gorući križu ga pribiše. M. Marulić 186. Dones' bić gorući. F. Lukarević 219. Da si od ognja sva goruća, nijesi mnoštvu neprijatelja jedna odoliti ti moguća. I. Gundulić 356. Učini nebo goruće. F. Glavinčić, cvit. 2^a. U jezeru ognem gorućemu i sumporom. A. Bačić 106. Biće u jezeru gorućemu ognem i sumporom. F. Lastrić, ned. 92. Cvrče Turci u kuli gorući. Osvetn. 1, 74. — c) o zmaju, jer se misli da na usta baca ogañ. Zli će pasti u ponore dno pakljenih crnih jama, gdi zmije otrovne, zmaji gorući . . . vrlo huđe jade, nemir lući daju kletim. I. Gundulić 236. — d) o ognju, vatri, plamenu itd. Budući potom stavljena u plamen gorući. Mirakuli. 10. Plamnik gorući. Korizm. 4^b. On ogañ gorući. 19^a. Da će plamom njih gorućim sažgat. J. Kavašin 561^a. Jezero vatre goruće, koja žeže a ne sažiže. F. Lastrić, ned. 391. More od vatre i gorućeg plamena digne se. M. A. Rejković, sat. 15^b. — amo spada i ovaj primjer: Kako čovik kad zagledan u goruće sunce stane. Đ. Baraković, vil. 171. Ako slavnik Gozue čini, da goruća svjetlost stane. J. Kavašin 436^a. i ova dva (metaforički): Dan je, ali iza oblaka od kamenja ledonoga proć goruća na dvor zraka vik ne može sunca moga. I. Gundulić 351. Dosti 'e rijet, da (je) žena sama . . . užeženje svim goruće. J. Kavašin 45^a.

b. iperbolički, vruć. Očima, ke goruće tako ima, er led isti nima užije. S. Bobalević 232. Ljeto u noj jes goruće. M. Orbin 26. Koga u jedan kotal pun ulja gorućega položihu. F. Glavinčić, cvit. 424^b.

c. u prenesenom smislu. a) o jakom dušecnom osjećanju, isporodi gorjeti, I, 4. aa) o ljubavi među muškom i ženskom stranom, bludnosti. Ja i ljubav, nitko veće ni domišli, ni se stavi od goruće nu mućeće i otajne me ljubavi. I. Gundulić 260. Ugasi u mojem kipu svu potać goruće bludnosti. P. Radović, nač. 470. — amo spada i ovo: Ljubav: Od goruća plama u sebi i od mogućijeh ovijeh strila čini što hoć, majko mila. I. Gundulić 10. — bb) o drugoj ljubavi. Ljubimo ga . . . s gorućom naglostju od bogoljubnosti naše. A. Gučetić, roz. mar. 14. Plodi od negove goruće ljubavi. B. Kašić, fran. 110. O goruća ina ljubavi, o nebeski vjerenice. I. V. Bunić, mand. 34. Promišljajući ljubav goruću sina Božijega. F. Lastrić, test. 329^b. I pokaza goruću ljubav svoju pram Isusom. ned. 361. Da se ljubav naša bude uči-

niti gorućija prema nemu. J. Matović 367. Z gorućom ljubavju u srcu prema Isusu. M. Dobretić 61. — *cc*) o *žeti*. Zoja gorućeje ošće pohoti buduć muža pojat. Š. Kožičić 46^a. Moju goruću žedu ugasiti. A. Gučetić, roz. mar. 277. Goruće pohotjenje duše. B. Kašić, nasl. 107. Dokle se gorući moj pohlep utiši. Đ. Baraković, vil. 22. Veliko i goruće biše zelenje onih svetih otac. F. Glavinić, cvit. 81^a. Goruće pun požude za ne rajsku milos steći. Ć. Palmotić 1, 305. Goruće žele moje. L. Radić 24. Ganut od goruće žeje. I. J. P. Lučić, izk. 6. — *dd*) o *vjeri*. Čić ne goruće vjere. I. Đorđić, uzd. III. — *ee*) o *pomni*, *nastojanju*. Da bismo željeli s gorućom pomniom. J. Matović 424. S kršćanskim gorućim nastojanjem. I. J. P. Lučić, nar. 66. — *ff*) o *gnevu*, *lutini*. U gorući svoj gnijev i jed. P. Kanavelić, iv. 7. Moj gnev gorući. I. Đorđić, uzd. 41. — *b*) o *molitvi*. Gorućom molitvom prosi obranu u Boga. I. Đorđić, salt. 232. Bog usliši goruće molbe svoga Dominika. V. M. Gučetić 122. Da bi bila goruća i krepstna molitva. J. Matović 448. — *amo spada i ovaj primjer*: Mojaše s. Francisko gorućim načinom u celi svojoj. F. Glavinić, cvit. 253^a. — *c*) o *rati itd.* U ovoj gorućoj sadašnjoj rati. I. Zanotti, en. 2, 3. Nu sred smeće tej goruće vrljih vitez pomna sva bi... I. Gundulić 559. — *amo spada i ovaj primjer u kojem plam znači: buna*. Care svesmogući, prosti, ako rob tvoj smije odkrit' strašni plam gorući ki oko glave tve se vije. I. Gundulić 492. — *d*) o *onome (uzdasi, suzama, riječima itd.)*, čim se pokazuje žestoko unutrine osjećanje. Ter gorućijeh sred zdaha tako slatke tužbe čini. I. Gundulić 39. Na goruće ove uzdahe. P. Kanavelić, iv. 53. Kroz goruće uzdisahe uzdigoh dušu k tebi. I. Đorđić, salt. 73. — Suze vele goruće joj teciha iz očiju. Živ. jer. star. 1, 234. — Oni jezici govorena goruća izučuju. J. Filipović 1, 170^b. — *e*) o *čeladetu u kojemu je unutrine osjećanje. aa*) *uopće*. Ti, ki s' gorući i bogati. J. Kavašin 66^a. Ona 'e studen duh bjegujući, ja ustavan i gorući. 405^b. Gorući zamah ruke svete digni na njih, Bože. I. Đorđić, salt. 26. Oni stojeći prid Bogom, po biću bogoljubstva i vjere činu se gorućiji. J. Matović 525. — *bb*) *izrečeno je unutrine osjećanje: aaa*) *instrumentalom*. O Pavle ljubavju gorući. Korizm. 77^a. Vas gorući duhovnome ljubvom ka istoj. Š. Budinić, sum. 24^b. Budući ona bila ljubavju Božijom goruća. F. Lastrić, test. 355^a. — *drukčije je u ovom primjeru u kojemu se instrumentalom kaže gdje čelade gori*: Da bude vazda duhom gorući. L. Terzić (B. Pavlović) 143. — *bbb*) *lokativom s prijedlogom* u. Gorući u ljubavi Božjoj kako Elija. F. Glavinić, cvit. 337^b. Ka u ognju sva goruća za nim vene, čezne, blidi. I. Gundulić 8. I svak takoj u požudi većma i većma gorući budi. A. Paoli u I. M. Mattei 367. — *ccc*) *genitivom s prijedlogom* od. Gorući od požude. J. Matović 121. 432. — *ddd*) *osjećanje je shvaćeno kao cilj ka kojemu je upravljeno nastojanje onoga što gori*. K ljubavi veće gorući. Š. Budinić, sum. 85^b. Mañe je gorući na krjeposti. B. Kašić, nasl. 56. — *eee*) *osjećanje se izriče imenom kojim se kaže što je čelade*. Tvrdla u nas nije kuća, da od sile prihude bludnika goruća ocu kćer zablude. I. Gundulić 128. Gorući ljubite! naroda ljudskoga. Štit. 28. — *f*) o *ludskome srcu*. Ne biše li naše srcu goruće? A. Vitajić, ost. VIII. Što s gorućim srceni želaju (želahu). I. J. P. Lučić, razg. 24. — *g*) o *jeziku kojim se govore goruće riječi (vidi d)*. Niove jezike učini u govorena goruće. J. Filipović 1, 170^a.

d. kao *svijetlo, sjajan, vidi* gorjeti, I, 5. ne znam, *spadaju li amo ovi primjeri ili pod c, e*. Ljubljen od gorućijeh sferašina. V. Andrijašević, put. 23. Vi gorući šerafini. P. Knežević, pism. 18.

2. *adv. goruće*. — *Komp.*: gorućijē (B. Kašić, nač. 14; J. Matović 431. 479 i u *Stuličevu rječniku*). — *Između rječnika u Mikalčinu* (goruće, vruće, ardenter, vehementer, ardenti studio), u *Belinu* (ardenter' 14^a; vehementer' 99^a; fervide' 311^b; studiose' 783^b), u *Bjelostjencevu* (ardenter'), u *Jambrešićevu* (ardenter'), u *Stuličevu* (ardenter, flagranter, ardenti studio, acri animo ac studio, vehementer'). — *Svгда* u goruće moliti stvorca svesmogoga. P. Hektorović 64. Ter tač rotno i goruće na n se tvoje liće gñivi, kako ne kteć već da živi. A. Čubranović 153. 154. Da ga gorućeje ljubim. B. Kašić, nač. 14. S besjede moguće usilen na to biť: uzdisat' goruće i s tijem se svim dijelit'. I. Gundulić 35. Tvoj sveti zakon uči, er goruće sasima ljudi. I. V. Bunić, mand. 30. Da jih ljubih goruće odveće. I. Ivanišević 292. Lovrinca, ki goruće ljudi Boga. P. Hektorović (?) 117. Da ti goruće služim. P. Knežević, osm. 56. Iko koji bi gorućeje želio. J. Matović 479.

GORUĆAHAN, gōrućahna, *adj. dem. goruće*. — *Samo u Stuličevu rječniku gdje ima i gorućašan s istim značenjem*.

GORUĆAN, gōrūčna, *adj. vidi* gorući, *od čega postaje nastavkom* нъ. — *xviii vijeka. a*) *adj.* Vidivši, da Saverija jest vas gorućna žela. A. Kanižlić, fran. 221. — *b*) *adv.* gōrūčno. Papa gorućno želi. A. Kanižlić, kam. 382. Gorućno ljubiti. T. Ivanović 75.

GORUĆAŠAN, gōrućašna, *adj. vidi* gorućahan.

1. GORUĆICA, *f. vidi* savat. — *U Helinu rječniku*: smalto, materia vitrea, attā a dipingere, encaustum'. — *Sam će pisac biti načinio po latinskoj riječi*.

2. GORUĆICA, *f. vidi* 1. gorušica, *a*). — *U Bjelostjencevu rječniku*.

GORUĆNOST, *f. fervor, zelus, osobina onoga koji je gorući, gorućan (a-n-o u prenesenom smislu)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Ali odkud ova za poštehe Saverije u Slavoniji gorućnost vaša? A. Kanižlić, fran. 5. Kude negovu gorućnost u poslovi. kam. 626. Ova će ti misao gorućnost požuda ugasiti. bogoljubn. 477. U njoj ona od ljubavi gorućnost. uzr. 198.

GORUĆOŽELNOST, *f. zelus, goruća žeja*. — *Na jednom mjestu u pisca xviii vijeka koji je sam ovu riječ i načinio*. Zašto bo gorućoželnost kuće tvoje izilo je (*sic*) mene. I. Velikanović, uput. 1, 173.

GORUĆSTVO, *n. osobina onoga koji je gorući, vidi* gorućnost. — *xvii i xviii vijeka a između rječnika u Stuličevu* (fervor, calor, ardor, studium). Gorućstvo od zle žeje. B. Kašić, rit. 122. Užgan od gorućstva ljubavi bistvene Božje. M. Radnić 404^b. Bartuo sveti gorućstvom od ljubavi sebe istoga dobrovoljno dađe na muku. S. Margitić, fal. 72. Evo ti moga srca, koje k tebi leti gorućstvom, koje me muči. I. M. Mattei 18. Razmišljaj gorućstvo te ljubavi. 193. Kako nas on ljudi gorućstvom srca svoga prisvetoga. 334. Bog pazi pohlepu i gorućstvo srca. A. Kalić 301.

GORUĆKATI, gōrūčēm i gōrūkām, *impf. dem. gorjeti*. — *Samo u Stuličevu rječniku* (debilitar ardere).

GORUĀAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Livada u GoruĀaru. Sr. nov. 1861. 774.

1. GORUN, goruna, m. *Quercus pedunculata* Ehrh., vrsta hrasta, vidi lužnik, lužnak. — U naše vrijeme. J. Pančić, glasn. 80, 253. flor. biogr.³ 451. i u *Sulekovu imensku* (po Pančiću). 95. — I kao ime *mjestima u Srbiji: u okrugu aleksi-načkom*. Niva kod Goruna. Sr. nov. 1863. 22. — u *okrugu crnoriječkom*. Niva kod Goruna. 1875. 805. — Šupli Gorun, *mjesto na granici kruševačkoga i kneževačkoga okruga*. M. Đ. Miličević, srb. 725. 824.

2. GORUN, m. ime muško. — U naše vrijeme. Za to začu Gorune vojvoda. Nar. pjes. juk. 90.

GORUNOV, adj. koji pripada Gorunu. — U naše vrijeme. Ako odeš Gorunovoj kuli. Nar. pjes. juk. 91. — I kod mjesnijeh imena u Srbiji. Gorunov dio, vrh u okrugu kneževačkom. (po istočnom govoru) Gorunov del. Glasn. 19, 298. M. Đ. Miličević, srb. 825. — Gorunov rtañ, *mjesto u okrugu požarevačkom*. Sr. nov. 1865. 55.

GORUNE, n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu čuprijskom. Niva u Gorunu. Sr. nov. 1873. 500. — b) vrh u okrugu crnoriječkom. M. Đ. Miličević, srb. 878.

GORUP, adj. vidi gorak. — U Bjelostjencevu rječniku.

GORUPAC, Gorupca, m. ime muško. — xvi vijeka. Gorupъъ. Deč. hris. 6. 60.

GORUPAN, gorupna, adj. vidi gorup. 'Gorupna usta' kao nekako žuka, slana. Bolesniku vele, da su mu usta 'gorupna'. Dubašnica na Krku.

GORUPČIĆ, m. prezime po ocu Gorupcu. — xiv vijeka. Gorupčičъ Ranko. Deč. hris. 6.

GORUPITI, gorupim, impf. gorčiti, ogorčavati. — Postaje od gorup. — U jednoga pisca xvii vijeka. Jad nam stan gorupi, guja srce kine. Đ. Baraković, vil. 951. Kih no bisan ogar Farauu gorupi. jar. 43.

GORUSTASAN, gorustasna, adj. vidi gorostasas. — U jednoga pisca xviii vijeka (zlo naštampano u naše vrijeme) u kojega ima s istim značenjem i gorustast i gorustasan; sve troje nepouzđano. Ko svakoga ni od kamena gorustasna kipja jaka. J. Kavañin 205^a. Gorustasna dva tjelesa Jova Olimpija u Elidi. 486^a. — Ima udi gorustaste. 413^b. — Ko Encelad gorustasan, složiv goru vrhu gore. 421^b.

GORUSTAST, adj. vidi gorustasan.

GORUSTAŠAN, gorustašna, adj. vidi gorustasan.

GORUŠA, f. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 180.

GORUŠAÑE, n. sijeвање bez grmljavine. — U jednoga pisca našega vremena. Gorušañe, geogr. (bljškavica), 'wetterleuchten', tal. 'lampeggiamento', balenamento', fr. 'éclair de chaleur', engl. 'lightning'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GORUŠEÑAK, m. seoce u Hrvatskoj u podžupanji varaždinskoj. Pregled. 46.

1. GORUŠICA, f. naj češće biljka *Sinapis arvensis* L., vidi i slačica, i sjeme nezino (koje se upotrebljava kao začina kod hrane, oblog itd.), a zovu se tako i neke druge biljke (koje kao da gore usta kad se jedu). — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (gorušica, slatčica, 'sinapis'; gorušica, trava dobra za salatu, 'rucola, ruchetta', 'eruca'), u *Belinu* ('sinapis' 667^a), u *Bjelostjencevu* (v. muštarda), u *Voltiđijinu* ('mostarda, senapa', 'senf'), u *Stuličevu* ('sinapis, sinapi'), u *Vukovu* ('der senf', 'sinapis', cf. slačica).

a) *Sinapis arvensis* L. Zrno od gorušice. I. Ančić, vrat. 5. Gorušica razmučena s ostrom. P. Posilović, nasl. 129^a. Prilično je krajestvo nebesko zrnu gorušice. F. Lastrić, od' 181. Ako budete imati vjeru, kako zrno gorušice. J. Matović 21. Obvjetovanje srcu svetomu Jezusovu, prilično iz početka i za mnogo doba sitnomu jednemu sjemenku gorušice (*štamparskom griješkom* gorušice), velikijem napokon stabrom stvori se. I. M. Mattei 223. Gorušica, vidi slačica, sinapis. Z. Orfelin, podr. 489. Hoti Isukrat crkvu svoju gorušici prilikovati. B. Leaković, gov. 51. Gorušica, goruštica (Lamb), slovački gorčica, goršica, horččen, horščen, crkvaslav. goruha, gorušica, rus. ropчича, češ. hořčice, pol. gorczyca, luž. gurrac (Sinapis), senape, senauro, rucula, sinapis (po starijem rukopisu), 1. Sinapis arvensis L. (Visiani, Pančić). B. Šulek, im. 96. — b) druge biljke. Gorušica, 2. Brassica sinapis Vis. (Visiani); 3. Raphanus raphanistrum L. (Marinković). — Gorušica divlja, thlaspi (Kuzmić), *Sisymbrium officinale* Scop. (Sladović). Gorušica vodena, *Nasturtium officinale* RBr. (Visiani). B. Šulek, im. 96. — *Eruca sativa* L., rikula, vidi u *Mikašinu rječniku*.

2. GORUŠICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva na Gorušici. Sr. nov. 1875. 43.

GORUŠIČAN, gorušična, adj. koji pripada gorušici (vidi 1. gorušica, a)). — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* ('ex sinapi') i u *Vukovu* (gorušični). Zrno gorušično. I. Ančić, ogl. 172. Prikladno jest krajestvo nebesko zrnu gorušičnu. S. Margetić, fal. 157. U prvoj priliku krajestvo nebesko jednom zrnu gorušičnomu. F. Lastrić, od' 181. Prilično je zrnu gorušičnu. S. Rosa 87^a. Carstvo je nebesko kao zrno gorušično. Vuk, mat. 13, 31.

GORUŠINA, f. vidi 1. gorušica, a). Gorušina (po starom rukopisu), gorušnica, senape (Frañ?), Sinapis L. B. Šulek, im. 96.

GORUŠNICA, f. vidi gorušina.

GORUŠT, adj. vidi goruč. — -šč- mj. -št- nazlaži se rijetko i kod pisaca čakavaca: goruščem. M. Marulić 281; gorušče. J. Kavañin 455^b. — Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (gorušt, 'ardens' 99^a) i u *Stuličevu* (v. goruč). — Ima na jednom mjestu (G. Palmotić 3, 118^b) zlo načinen oblik za srednji rod gorušto mj. gorušte, vidi i kod 2.

1. adj.

a. u pravom smislu. U goruščem paklu vriti. M. Marulić 281. Danice gorušta. Š. Menčetić 228. Nas drokun iz usti goruštijeh uze svijeh. N. Dimitrović 36. Premda biše ogañ gorušt i žestoki. B. Kašić, fran. 56. Nego stavne sve poglede u gorušto sunce upire. G. Palmotić 3, 118^b. Neg ognene spusti oblake i gorušt i daž s nebesa. 3, 51^a. U dnu prosjednomu od gorušće ove peći. J. Kavañin 455^b. Zvijezd goruštijeh strašna traka. 467^a. Goruštijem se kolon vrti. I. Đorđić, salt. 340.

b. u iperboličkom smislu. Pušta dva prama od kosi niz ličca gorušta. Š. Menčetić 18. Gorušte sunce i palevito ljetu. M. Držić 240.

c. u prenesenom smislu. a) o unutrnem osjećanju. Ne bih patil sad gorušte ljubzni ... tvoj ured razgoril mene jes goruštom ljubavi. Š. Menčetić 165. S goruštom ljubavi ... moju. M. Vetranić 1, 73. I ovo izpušta iz sebe on vrući od ognja gorušta uzdah. H. Lucić 201. Ljubavi gorušta, što s' toli nemila? N. Najeković 1, 195. Jes u misti u ovomu jedan, za te ki umire cić gorušte ljudi i vire, ku t' u srcu nosi svomu.

A. Čubranović 158. Na put od gorušte ljubavi djela moja uputiti. A. Gučetić, roz. jez. 82. Pake pun tutako gorušta duha. B. Kašić, fran. 148. Sfejer veće gorušte pomrzenje od samoga sebe. in. 23. Dode mu gorušta požuda. 27. Od žalosti ne razbire u vaju se žestokomu cić gorušte lubi i vire. I. Gundulić 465. Goruštu ću žedu moju tvojom krvim ugasi. G. Palmotić 1, 51. S goruštome vjerom. 3, 14b. U goruštoj toj požudi razlike ga stvari pita. 3, 162b. Gorušta silna zloba. I. Đorđić, salt. 124. I tjerajući u brzini gorušte me žele sila, žestočina ne učini da mi steče i kož krila. P. Sorkočević 587a. — b) o molitvi. Goruštini moljenji. Š. Budinić, sum. 17a. Bivši se priporučio prije Bogu goruštijemi molitvami. B. Kašić, in. 31. — c) o čeladetu, vidi goru, 1, c, e). Božo gorušti (Kupido). M. Držić 123. Bi svejer posobito gorušti ljubovnjik (sic). B. Kašić, in. 86. Dostojne su tve ljeposti prem gorušta ljubovnika. G. Palmotić 1, 279.

2. adv. gorušte. Moleći ga ljubveno i gorušte. B. Kašić, per. 36. — Sa zlo načinjenjem oblikom gorušto na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Belinu i u Stulićevu. Uzdišući ter gorušto voljaše opet ove u glase. G. Palmotić 3, 65a.

GORUŠTICA, f. vidi 1. gorušica, a). — U naše vrijeme u Dalmaciji (i sa šć). Goruštica, goruščica, Sinapis arvensis L. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50.

GORUŠTVO, n. vidi goruštvo. — Postaje nastatkom lstvo od gorušt, kao goruštvo od gorušt; st ispada iza št. — xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (fervor 311b) i u Stulićevu (v. goruštvo). a) u pravom smislu. Ustegnuše plami svoje goruštvo. A. Kalić 418. — b) u prenesenom smislu. Od naglosti goruštva puče joj jedna žila. P. Knežević, osm. 287. Čini se dostojan, da se ljubav, koja je početak od njegova djelovanja uzmaža u nemu, koliko se uzmaža goruštvo s kojim djeluje. Đ. Bašić 226ab. Ovomu sreću, koje ih zalubi goruštvo mlilikijem. I. M. Mattei 10. U istinu pun goruštva ustah. A. Kalić 94. Goruštvo uzdašha. 487. Goruštvo duha vašega. 528.

GORUŽDA, f. a) vidi kutao. nepoznata postana. — b) pogrda zlu čovjeku. može biti načinjeno od gori. — U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori): 1. vide kutao. 2. „als schimpfwort für einen schlechten menschen“, conviciium in hominem.

GÓSA, m. hyp. gospodar. — Akc. se mijena u voc. gōso, gōse. — Po sjevernijem krajevima sa značenjem: gospodar, vlasnik, gazda. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u vojvodstvu), der herr (als eigenthümer), dominus, cf. gazda, s primjerima: Znaćeš ti za gosu (t. j. zlo će ti biti). Leti kao pas bez gose. (Nar. posl. vuk. 168). Koji krađe i svog gosu vara. M. A. Reljković, sat. D4a. Što god raste, svomu vlastitomu gosi raste. B. Lea-ković, nauk. 347. Magarac služao u jednog baščovana, i videći mu se odveć teško zaželi promeniti gosu. D. Obradović, basn. 65. Gosa ti se repom nakitio! (Kao psotka ili kletva tuđem psetetu u vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 44. Lu-tijem gvoždem koža dokvaćiva, a ni gosi nije prazno bilo. Osvetn. 3, 49. Danas znajte cara gosu sama. 3, 60. — i s nom. sing. gōso. Josip služi pravo Putifara, goso nega nikad ne pokara. M. A. Reljković, sat. D3b. K tomu vađa da goso priglada. J. S. Reljković 55.

GÓSIN, adj. koji pripada gosi. — U naše

vrijeme i u Vukovu rječniku. Gosino mu tane! (Psaju obično Bačvani. Pripovijeda se da je u Pešti nekakav Bačvanin ne gledajući preda se nagazio na veliko tane od kamena koje je pred nečijom kućom stajalo, i padnuvši preko nega, opsovao gosino tane, i od toga da je ostala ova psovka). Nar. posl. vuk. 44.

GÓSINICA, f. gosina žena. — U Vukovu rječniku: „die frau eines“ gosa, „hera“.

GOSKOVO, n. mjesto u Srbiji u okrugu crnogorijekom. Zabran u Goskovu. Sr. nov. 1863. 556.

GOSLAV, m. ime muško, biće isto što Gojslav. — xiv vijeka. Goslava. Dec. hris. 92.

GÖSLIĆ, m. selo u Goliji. V. Leskovac.

GÓSO, m. vidi gosa.

1. GÓSPA, f. domina, vidi gospoda. — Akc. se mijena u voc.: gōspo, gōspe. — Po obliku i po akcentu kao da je hyp. gospoda, ali tome ne odgovara značenje koje je isto kao kod gospoda, ta još gdjekad se shvata kao augmentativ (vidi kod a) na kraju i d)) s toga može i biti da je postalo sažimanjem od gospoda ili od gospoja, isporedi gospar. — Po zapadnijem krajevima može biti nom. i gōspe (M. Divković, plač. 11; Radojević Gizdelin 52; P. Knežević, muk. 12; And. Kačić, razg. 257b; M. Pavlinović, razl. spis. 66), i voc. gōspe (M. Marulić 210; S. Bobalević 205; M. Pelegrinović 170; F. Glavinčić, cvijet. 376a; J. Banovac, prisp. obit. skaz. 51; M. Zoričić, zrc. 37; And. Kačić, razg. 304a; Nar. pjes. marj. 115). — Od kraja xiv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikafinu (gospa, gospoja, domina, hera; gospa, baba, mati očeva al' materina, avia), u Belinu (signora, donna, e padrona, domina, 677a; madonna, nome d'onore che si dà a donna, domina, 450a; matrona, 466a; virgo mater, 450a; avia, 518a), u Bjelostjencu (domina, hera; Dei mater), u Jambresićevu (domina), u Voltigijinu (signora, gentildonna, frau, edelfrau), u Stulićevu (domina, Virgo Deipara), u Vukovu (hyp. v. gospoda, die frau, dame, domina), u Daničićevu (domina hyp.). a) glavno žensko čelade u kući (prema služinčadi), gospodarica, domaćica. Milica: Ah gospo, čudno ti uljudno stoji sad (kuplica)! N. Najlašević 1, 258. Umiju gospi odgovarat. M. Držić 34. Teško onoj kužini de gospa ne ulazi. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 316. u Dubrovniku kad ima više ženskijeh (gospodarica) u kući, sama se naj starija zove gospa, ostale su gospe. — b) žensko čelade plemenita roda, ili uopće višega staleža. Učinil si množem grčkim gospatm vđovstvo. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Ne znaše od ke gospe govoraše. Mirakuli. 87. Jedna gospa plemenita, žena jednoga viteza. Korizm. 25b. Marcelo povelj Priscili, gospi rimskoj. F. Glavinčić, cvit. 13b. Koga gospa nika bogata i plemenita izabra. 144a. Eto ti jedne gospe po vodu. Nar. prip. vuk. 40. — amo spadaju i oni primjeri u kojima uz gospa ima i drugi supstantiv kojim se kaže što je ono žensko čelade: Gospi materi mojoj Olimpijadi carici. Aleks. jag. star. 3, 275. Dva slavuja svu noć prepevaše na penđeru gospe banovice. Nar. pjes. vuk. 1, 481. Sluga kaza caru čestitome, a car gospi carici Milici. 2, 260. Knigu piše gospa cesarica. 3, 46. — često uz žensko ime. Njegova žena gospa Margarita. Mon. croat. 92. (1463). Plemenita gospa Jelena. 179. (1500). Gospa Orsola. 258. (1556). Žalosno cvijenje u smrt gospe Marije Kalandrice. I. Gundulić 263. Domaćica, gospa Dome, Jove Alberta uzvišena. J. Kavačini 86b. Oj Boga mi, gospo Anđelija!

Nar. pjes. vuk. 2, 574. A kad vid'la moskovska kraljica, po imenu gospa Jelisavka. 3, 564. — *često u vokativu (od poštovanja i uljudnosti)*. Gospi! Spom. sr. 1, 28. (1400). Gospo, dobra došla! N. Najšković 1, 242. Od onih smo, gospo, strana, od kud žarko sunce izađe. A. Čubranović 141. Ti, gospo, koliko imaš navezenijeh carigradskih mahramica? B. Zuzeri 26^b. Al' govori sluga Milutine: 'Skin' me, gospo, sa koña viteza! Nar. pjes. vuk. 2, 293. Slušaj, gospo, velike žalosti. 4, 11. Boli li te, gospe moja draga? Nar. pjes. marj. 115. — c) *žena u čovjeka plemenitoga roda ili uopće višega staleža zove se gdje gdje i prema njemu gospa*. Slišavki njegova gospa tolik bahat po kiži. Mirakuli 140. K gospi svojoj pultenim pristupi načinom. F. Glavinčić, cvit. 144^a. Tad govori mlad gospodari svojoj gospodi: 'Čuješ, gospo, čuješ, dušo, ptice što vele?' Nar. pjes. vuk. 1, 270. Noj govori srpski knez Lazare: 'Gospo moja, carice Milice!' 2, 289. Oj Boga mi, Komnen-gospodaru! tvoja gospa vjerovati neće. 2, 457. Oj Boga mi, Komnenova gospi! ti ne pitaj za Komnena tvoga! 2, 457. Al' ne može slavan despot Đurđu svojoj gospi atar da pokvari. 2, 493. Znamo svakog, gospo Kulinova. 4, 206. — d) *očeva ili materina mati, babu, ovo značenje dolazi po onome što je kazano kod a na kraju*. — u Mikafinu i Belinu rječniku. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — e) *Bogorodica*. Pokli, Gospi, imaš ime, da si majka od milosti. N. Najšković 1, 116. Gospi od milosrdja! M. Držić 194. Andeo Gavrio navješćujući Gospi reče joj: 'Evo ćeš začeti'. M. Divković, bes. 4^b. Spomeni se, Gospi, prid Bogom od našijeh nevojnijeh duša. I. Držić 86. Koji se knuu Isukrstom, njegovom mukom, križom, Gospom. J. Banovac, razg. 173. Tada Gospe doma stane. P. Knežević, muk. 12. Spominjala Boga i Gospu. F. Lastrić, ned. 324. Gospa od milosti. A. J. Knežević, nep. 20. Ako Bog da, daće i Gospa. (Z). Poslov. danić. 1. Na božić se sve ovo dogodi, kad no Gospa Isusa porodi. And. Kačić, razg. 900^a. Drugom reče: 'Primi, Gospe, dušu'. 304^a. Petar Gospi poručuje: 'Pošli, Gospo, sinka tvoga, uza ņ pošli sve anđele'. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Kad ozvoni zvono pozdrav Gospi. Nar. pjes. marj. 140. — *često i Blažena Gospa*. Ukaži mi moju gosposju, blaženu Gospu. M. Divković, zlam. 54^b. Blažena Gospa, 'virgo mater'. A. d. Bella, rječ. 450^a. 'Dei mater'. 277^b. Blažena Gospa Marija. V. M. Gućetić 125. (Tilo sveto) bi ukopano u crkvi blažene Gospe. And. Kačić, razg. 93. Uzdignuvši crkvu blažene Gospe od slavedobitja. I. J. P. Lučić, izk. 10. — *dođaju se druge riječi da se naznače različni dani posvećeni Bogorodici preko godine*. Mala gospa, 'natalis beatae Virginis dies'. A. d. Bella, rječ. 346^a. Gospa mala, 'dies Deiparae natalitius'. 506^b. Među malom Gospom i Mihojom. I. Jablanci 66. A treći put laćaju se toga k maloj Gospi. J. S. Reljković 281. Sime male od Gospe se diva u zemlju. 348. Gospa od trgaña, Gospa mala, 'dies natalitius Deiparae'. J. Stulli, rječ. 1, 186^a. — Jedan dan na veliku Gospu. B. Kašić, in. 47. Gospa velika, 'assumptio Deiparae Virginis in coelum'. A. d. Bella, rječ. 113^b. Osam dana štuje se svetkovina Gospe velike. I. Dordić, ben. 75. Dan Gospe velike. Misli. 81. — Na Gospu od začetja. J. Banovac, razg. xi. — Na Gospu od anđela. F. Lastrić, svet. 125. — Da i ti od snijega Gospu reso. J. Kavanin 332^a. — Gospa od svijeca, 'dies purificationis Deiparae'. J. Stulli, rječ. 1, 186^a. Na Gospu kandaluru. J. Banovac, pred. 72. — *dođaju se riječi kojima se pokazuje*

gdje je kuja crkva Gospi posvećena. Poći kad godijer bosonog u Gospe izvan Mantue. M. Orbin, zrc. 112. Gospa mañeg' od zvonika. J. Kavanin 323^b. Gospa od Loreta, 'Deipara Lauretana'. A. d. Bella, rječ. 450^a. Osta mrtvih trideset iljada turske vojske, Gospe siñska posve ji obori. And. Kačić, razg. 257^b. Odvešću je Gospi na Omlovo, meni će je Gospa ozdraviti. Nar. pjes. vuk. 1, 579. i sama crkva. Er ju si vidio u Gospi brže dvaš, kad ju je vodio. N. Najšković 1, 294.

2. GOSPÄ, f. ime ovci. u gornjoj Krajini. V. Arsenijević.

3. GOSPÄ, f. a) vrsta gljive. — u Vukovu rječniku: 'eine gattung schwamm, der heilkräfte zugeschrieben werden, sonst' kneginja, 'fungi genus', i u Šulekovu imeniku: Gospa, vrst gljive (Sablar). 96. — b) Clematis integrifolia L. u Srijemu. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1889.

GOSPÄR, gospära, m. gospodar, gospodin. — Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: göspäru (rjeđe göspäre), göspäri. — *Postalo je od gospodar tijekom što je (u brzom govoru) d ispalo a zatijem se o a saželo u a, isporodi gospar, gospon*. — U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu ('padrone, colui che ha dominio', 'dominus' 534^b; 'signore, colui che ha dominio', 'dominus' 677^a), u Stulićevu (v. gospodar), u Vukovu (vide gospodar s dodatkom da se govori u Dubrovniku). a) gospodar, domaćin. aa) uopće. Gospar odvođi gospodu... N. Najšković 1, 251. Gdi nije gospara, i miši su gospari. (Z). Poslov. danić. 23. Teško kući de nije gospara, a baštini de nije pudara! (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 315. — bb) osobito prema slugama, robovima, kmetima itd. Gospar svaki slugu svoga bez bojazni smije udriti. I. Gundulić 487. Veseo gospar, kmet veseo. P. Kanavelić, iv. 28. Učiniti volju njegova gospara. V. Magarović 41. Ufa'uć, dobri gospar plaće da izpune darovat će. J. Kavanin 83^a. Ne more se nikakore dvim gosparom ugoditi. 379^a. Gospari se tuže od sluge, sluge a mrze na gospara. 486^a. Rob (lubi) slobodu, gospar slavu. I. Dordić, uzd. 97. Kad bi sve ono šenica bila, i kmet i gospar rado bi se. B. Zuzeri 12^a. Gospare, kmete, vladaoce, službenike. 63^b. Kad si se ti njemu ku vlastitomu gosparu poklonio? A. Kačić 128. Otišo je u nekoga usiona gospara. Misli. 60. — u prenesenom smislu. Naše srce služiti ne može dvojemu gosparu. I. M. Mattei 151. — s dativom. Znam ga, gospodine, bi mi gospar u onom viku. J. Kavanin 61^b. — s prijedlogom vrhu. Inoga gospara vrh sebe neće da spozna. A. Kačić 1. i u prenesenom smislu. Car ki svijetom ovijem vrti, ki je gospar vrhu smrti. J. Palmotić 342. — cc) i prema domaćijem životinjama. Blag i vjeran kućić teče, ter gosparu svomu noge ljubko veže i obtječe. G. Palmotić 3, 14^b. Jak pas vjeran koga vodi bogat gospar lovne u trude. 3, 106^b. Vrh gospara leži svoga koñ ubijen. P. Kanavelić, iv. 176. Dobri gospari iztjeruju pse nemile. J. Kavanin 31^a. — dd) prema neživoj stvari (što se u pjesmi shvata kao da je živa). Britki maće, moje krvi sad napij se, tvoñ gosparu probij prsi. G. Palmotić 1, 229. — ee) prema svojoj ženi (u narodnijem pjesmama iz Hercegovine). Ona (snaša) budi svoga gospodara... gospar snaši tiho progo vara. Nar. pjes. herc. vuk. 124. A Mara Pavlu govori: 'Ne boj se Pavle gosparu!' 240. — b) vlasnik. obično se izriče što je u njegovoj vlasti: aa) genetivom. Gospar samovlastiti svega svijeta. B. Zuzeri 23^a. Bog je svega toga gospar. I. M.

Mattei 78. i u prnecnom smislu. Ja ću činit, da si gospar ne liposti. G. Palmotić 2, 325. — *bb) genetivom s prijedlogom* od. Imam veliku potrebu od susjedove kuće, i gospar od ne može mi ju prodati. B. Kašić, zrc. 78. Gospar od drijeva. in. 23. Od svega stvorenja gospar. V. Andrijašević, dev. 14. Bog koji je gospar od smrti i od života umrljih. D. Bašić 5^a. — *cc) dativom*. A ti gospar blagu istemu. J. Kavašin 381^a. Dobar dužnik tudemu je tobocu gospar. (Db⁷). Poslov. danič. 17. — *c) vladalac, nije svagda lako razlučiti ovo značenje od predašnjega. aa) uopće*. Da se veće zvaše cesar i gospar Masimijan. B. Kašić, per. 144. Malatesta svijetli gospar u Riminu. J. Kavašin 194^a. Kralji, bani i gospari. 270^b. — *i o Bogu*. Bog i gospar, ki nas vlada. I. Akvili 13. — *bb) ono čim vlada može biti: aaa) u genetivu*. Svet Gaudencij gospar grada ki tu leži. J. Kavašin 148^a. — *bbb) u genetivu s prijedlogom* od. Vjerivši se za gospara od neba i od zemlje. B. Kašić, per. 25. Darim se vlada svijet na volji i sudi, dar pravi može rijet' gospar se od judi. I. Gundulić 154. Stjepan gdi je Crnovića, gospar od Žabjaka. J. Kavašin 283^b. Prvi gospar ki bi od Klisa. 289^b. Bi učinjen gospar od Rima. I. Đorđić, ben. 128. Svijetli vladika, haran gospar od gorštaka harnih. Osvetn. 1, 10. — *u prnecnom smislu*. Bi on gospar od unutrašnjih ganuća. B. Kašić, in. 90. — *ccc) u adjektivu posesivnom*. Gospar Hvarski i Karpenja. J. Kavašin 281^a. — *d) plemić ili uopće čovjek višega staleža*. Ono je gospar pravi, koga razum svoj ponosi. J. Kavašin 360^b. Od gospara gospar tko je. I. Đorđić, uzd. 202. — gospar čovjek u Dubrovniku znači: čovjek koji se može dičiti ne samo svojijem rodom i stanem u društvu nego i (poštenijem) mišljenem i djelovanjem, gotovo kao engl. gentleman. Stojim kao gospar čovjek. M. Držić 290. i u naše vrijeme. 'Baš je bio u svemu gospar čovjek'. 'O nemu se može uprav rijet da je gospar čovjek'. P. Budmani. — *e) kao gospodin (franc. monsieur, engl. Mr.)*, kaže se kao od štovanja, ali samo pred imenom muškijem ili prezimenom: Arijadna, spjevana po gosparu Givu Frana Gundule. I. Gundulić 1. 'Lubovnik sramežljiv gospara Giva Frana Gundulića. 253. Nega drugovi zvahu gosparom Vlahom. M. Pavlinović, razg. 8. Budi i to vlasteostvo gospara Nikše. razl. spis. 69. ili s imenom koje pokazuje koja je čast (vidi čast, 2) u onoga o kome ili s kijem se govori: Da nema gospara paroka i prijatelja... M. Vodopić, tužn. jel. 188. Gosparu parče! 197. — s ovijem značenjem gospar bez jednoga ili drugoga imena govore samo služinčad, kmeti itd. gospodaru, i sefaci župniku: Po misi pristupi k popu, ... i reče mu: 'Evo, gosparu, novci u kapi, uzmite'. Nar. prip. vrč. 65. — *f) djed*. — *isporedi* 1. gospa, d). P. Budmani.

GOSPAREV, adj. koji pripada gosparu. — *Kaže se i gosparov*. — *Između rječnika u Belinu* 534^b. Iđaše po stupajijih gosparevijeh. I. Đorđić, ben. 171. Gospareva kapuna ne može or'o odnijeti. (Z). Gosparevo oko koña pretili. (Z). Poslov. danič. 24. Raspremitel svega gospareva imanja. S. Rosa 139^a. Sreću gosparevu. A. Kalić 397.

GOSPARIĆ, m. dem. gospar. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

GOSPÁROV, adj. *vidi* gosparev. Mahom vi-knuh gospareve slugu, jer gospodar kasno usta-jaše. Osvetn. 6, 56.

GOSPÁRSTVO, n. *načineno od gospar, kao gospodarstvo (koje vidi) od gospodar*. — *U je-*

dnoga pisca xviii vijeka. Da on gosparstvo sam uzdrži svijeh u općeno. J. Kavašin 11^b. (Bog) u gosparstvu ni'e se dego. 539^b.

GOSPAVA, f. *ine žensko*. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu*. Gospava. S. Novaković, pom. 56. Od Gospave Moračke djevojke. Pjev. crn. 282^a. — *i u zagoneci (o pčeli)*: Navrh brda golijen, na golijen košara, u noj sjedi gospava. *odgonetlaj; košnica*. Nar. zag. nov. 102.

GOSPAVIĆ, m. *prezime (vidi Gospava)*. — *U naše vrijeme*. Ľ. Stojanović.

GOSPICA, f. *dem. gospa*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu i u Stuličevu (puella, adolescentula s dodatkom da je uzeto iz Habeličeva)*. Darovati jednu Gospicu (*malu Gospinu sliku*). H. Bonačić 124. Otac ti je gospodin, majka ti je gospica. Nar. pjes. istr. 4, 7.

1. **GOSPIĆ**, m. *varoš u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom*. Razdijel. kr. 7.

2. **GOSPIĆ**, m. *prezime*. — *U naše vrijeme*. Rat. 357.

GOSPIĆANIN, m. *čovjek iz Gospića*. V. Arsenijević. — *plur.*: Góspićáni.

GOSPIĆANKA, f. *žensko čelade iz Gospića*. V. Arsenijević.

GOSPIĆKI, adj. *koji pripada Gospiću*. V. Arsenijević.

GOSPILOVAC, Gospilovca, m. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Sr. nov. 1867. 438.

GOSPIN, adj. *koji pripada gospi*. — *Između rječnika u Belinu* 466^a, u *Voltičginu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*. — *U svijem primjerima znači: Bogorodičin. a) uopće*. Od pričište krvi Gospino. M. Divković, nauk. 102^b. Krunica Gospina. I. Grlićić 117. Sotijer od Gospinijeh pozdrava. I. Đorđić, ben. 71. Predika na začće Gospino. J. Banovac, pred. 50. Jedna divojka običavaše u oči svake svetkovine Gospine reći iljadu zdravomarija. J. Filipović 1, 288^b. Ovo je prva svetkovina od sviju Gospinije. F. Lastrić, od' 379. Ivan pod obrambu Gospinu se priporuča. A. J. Knezović 183. Pivajući Gospine litanije. M. A. Rejković, sabr. 34. Oficije božanstveno, oli Gospino. M. Dobretić 388. Gospin pozdrav, salutatio angelica. J. Stulli, rječ. 186^a. — *b) u imenima nekijeh biljaka. aa) Gospin cvijet, vidi cvijet, 1, d) ff)*. — *bb) Gospina drača, Eryngium amethystinum L. (Vodopić)*. B. Šulek, im. 96 — *cc) Gospina jagodića, Physalis Alkekengi L. (Visiani, Sablar)*. B. Šulek, im. 96. — *dd) Gospina ljubica, Viola tricolor L. (Sablar, Dubr. u Dubrovniku?)*. B. Šulek, im. 96. — *ee) Gospina pogača, Opuntia ficus indica Mill. (na Hvaru)*. B. Šulek, im. 96. — *ff) Gospina ručica, rus. богородицына ручка (Botrychium Lun.), Hypericum perforatum L. (Visiani)*. B. Šulek, im. 96. — *gg) Gospina rukavica (prema lat. divae Mariae chirotheca; nem. unser frauenhandschuh), baccharis (I. Sablar), 1. Baccharis L.; 2. Inula conyza Dec. B. Šulek, im. 96. — hh) Gospina ruža, neka vrsta divlje ruže. Čas. čes. muz. 1852. 2, 60. — ii) Gospina salata, Lactuca scariola, augustana, saligna. Čas. čes. muz. 1852. 2, 60. — kk) Gospina steja (prema nem. unser frauenbettstroh), Galium verum L. (I. Sablar). B. Šulek, im. 96. — ll) Gospina trava, perfoliata (Bartulović), Hypericum perforatum L. B. Šulek, im. 96. — mm) Gospina vlas, Gospini vlas. vidi tt). — nn) Gospino biće. aaa) vidi biće, 1, c) bb). — bbb) Stipa pennata L., koviće. u Srbiji u bio-*

gradskom okrugu V. Arsenijević. — oo) Gospino cvijeće, *vidi* cvijeće, b) ff). — pp) Gospino mljeko, *ne zna se koja je biljka*. Gospino mljeko (Vujičić). B. Šulek, im. 96. — qq) Gospino zeće. Gospino cvitje *ili* zeće, trava, hypericon'. J. Stulli, rječ. 1, 187^a. Góspino zēje, 'die feldcypresse', hypericon' (s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Vuk, rječ. 95^b. Gospino zelje, perforata, scopa regis, androsemo (Pizzelli), 1. Hypericum L. (Stulli, Vuk); Hypericum perforatum L. (Lambl), v. Gospina trava; 2. Glycyrrhiza glabra L. (Visiani), v. Gospino bije. B. Šulek, im. 96. — rr) Gospin plašt (frauenmantel) (I. Sabljar), Alchemilla vulgaris L. B. Šulek, im. 96. — ss) Gospin prostirač (I. Sabljar), *vidi* Gospina stolja (kod kk)). B. Šulek, im. 96. — tt) Gospin vlas, adiantum'. J. Stulli, rječ. 1, 187^a. Gospin vlas, frauenhaar', adiantum capillus veneris L. Vuk, rječ. Gospin vlas, capello venere (Stulli), Adiantum capillus Veneris L. B. Šulek, im. 96. i Gospina vlas. Farm. 103. i Gospini vlasi, Capil. Veneris, Adiantum. Z. Orfelin, podr. 489. Farm. 139.

GÓSPINAC, Góspínca, m. vrelo u Lici. J. Bogdanović.

GŌSPOCKĬ, *vidi* gospodski.

GOSPŌCTVO, *vidi* gospodstvo.

GŌSPŌD, gŏspoda, m. *vidi* gospodin. — Akc. *kaki je u genetivu taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing.* — Rječ je praslavenska, *ispoređi stslav. gospodъ, rus. роцподъ (u ostalijem je jezicima oblik s nastavkom inъ, vidu gospodin, izagnao starije gospodъ).* — Postoje od indoevropske osnove għospoti (*ispoređi lat. hospes, na snskrt. gāpati, gospodar, ne treba misliti, jer prema snskrt. g u nas ne može biti g*) kod čega se t promijenilo na d. indoevropska je osnova složena od għost(i) (*vidi kod gost*) kod čega je ispalo t između s i p (K. Brugmann, grundr. der vergleich. grammatik der indogermanischen sprachen, 1, 74. 475) i od poti, *gospodar (ispoređi lit. patis, muž, snskrt. pati, gospodar, muž, grč. πάσις, muž, lat. potis, got. fathis, gospodar).* — Između rječnika u Stuličevu (*dominus' s dodatkom da je uzeto iz misala*), u Vukovu: (*samo se kaže Bogu*) 'der Herr', 'Dominus', u Daničičevu (*gospodъ, dominus*). — U našem se jeziku već od prvijeh vremena mijenja kao i drugi supstantivi muškoga roda: gen. gospoda, dat. gospodu itd. (*vidi naj prve primjere kod a) bb*); ali se i stariji oblici (gen. gospodi, dat. gospodi, gospodevi itd.) nalaze u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom. među ovakijem oblicima ima ih i zlo načinnijeh od pisaca: to su ne samo dat. gospodeve: Ispovēm na me bezakonje moje Gospodeve. Š. Budinić, sum. 90^a. nego u istoga pisca i gospodove kao instr.: Je gože uzlija na nas obilno Isukrstom gospodove našim. 70^a, i gospodeve kao loc. u drugoga: U Aleksandriji zaspā u Gospodeve. F. Glavinić, cvit. 128^a. i još na nekoliko mjesta, a jedan put i gospodove: Zaspā u Gospodove. 281^a. — množina se rijetko nalazi: gen. gospod. F. Vrančić, živ. 83. P. Radovčić, ist. 148; gospodovs. Mon. serb. 26. (1234—1240); dat. gospodems. Mon. serb. 88. (1890); gospodom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117^b; acc. gospode. Mon. croat. 3. (1275); voc. gospodije (po crkvenom jeziku). Mon. serb. 81. (1302—1321). — u nekijem je primjerima gospod Bog shvaćeno kao jedna riječ, te gospod ostaje nepromijenjeno (*vidi a) aa*) na kraju. — Po tome što se u naše vrijeme gospod kaže samo o Bogu, mislim da nije prava narodna riječ, već da je primljena iz crkvenoga jezika. a) o Bogu.

u naše vrijeme samo s ovijem značenjem. aa) uz ime Bog. Po izvoleniju gospodi Boga. Mon. serb. 562. (1322). Načehn zdati domъ gospodevi Bogu mojemu. Deč. hris. 3. Ot gospoda Boga vse-držičaja. 66. Gospodu Bogu da pokloniš se. Š. Budinić, ispr. 52. Blagosovjen Bog izraelski gospod bio. I. Đorđić, uzd. 190. S vama došla svaka sreća i sam gospod Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Slava i sila Boga gospoda. 1, 77. Zapovedi gospod Bog dvema trima anđelom. 1, 127. Spasi, Bože gospode! 1, 136. Slava gospodu Bogu u vijek! Pravdonoša. 1851. 26. Ne ja, ne dao mi gospod Bog! 1852. 31. — uz drugo ime Božije. Gospoda našega Isu Hrista. Mon. serb. 35. (1253). Ivanu će Ristos gospodu platit'. Nar. pjes. vuk. 4, 203. Jedan barjak gospod Isus Ristos. Pjev. crn. 304^a. — gospod Bog shvata se kao jedna riječ. Koji dužan jes prinositi vsemogućemu gospod Bogu. Š. Budinić, sum. 60^b. Hvala gospod Bogu! A. Čubranović 143. M. Pelgrinović 169. 187. — bb) Gospod već samo po sebi znači: Bog. A moju se Gospoda radi vsēhn vāmъ. Sava, tip. stud. glas. 40, 176. Odъ vsēhn tvorčca i Gospoda. Mon. serb. 5. (1198—1199). Da ne smiliti se Gospodevi jako i Sodomu i Gomoru. Deč. hris. 66. Gospod na sud pridet. Korizm. 16^b. Gospod otac, Gospod sin, Gospod duh sveti. Kateh. 1561. E1^b. Svemoguću trine Gospode krasosti. P. Zoranić 50^b. Višni Gospod, gospodičeh, čestitijem vas vncem kruni! A. Čubranović 141. Blagoslovim Gospoda u svako vrime. F. Glavinić, cvit. 102^b. Radujte se u Gospodeve. 161^a. Prilikova Gospod vjeru zrnū gorušičnomu. M. Radnić 455^a. Zakon, nima koji stavi na bremena Gospod pravi. J. Kavašin 441^v. Gospod od nebesa. I. Đorđić, uzd. 85. Reče Gospod Gospodu momu. S. Rosa 135^a. Eno Gospod na istočna vrata! Nar. pjes. vuk. 1, 123. Pa (anđeli) kazuju Gospodu, kako j' bilo na zemlji... Ono Gospod boje zna. 1, 132. I tako vam Gospod dao! 1, 143. Gospod mi vam zdravle dao! 1, 146. A poleće Jovan na nebasa, pred Gospodom te je izlazio. 2, 82. Gospod ga minuo, a anđeli ga ne susreli. (Kad se kome reče 'gospodin', koji to ne zaslužuje). Nar. posl. vuk. 44. Gospode, izbavi nas! Vuk, mat. 8, 25. Mili Gospod nek vam duše spasi! Osvetn. 2, 178. — b) na jednom mjestu o svecu. Gospodi moj sveti Đeordije pobēdonosičce. Mon. serb. 540. (1495). — c) kao uopće gospodin, o čeladetu. — do xviii vijeka (rijetko u knjigama pisanima narodnjem jezikom). Zapovēdъ gospodi i otkca svojego. Stefan. pam. šaf. 19. Upisanija gospodovъ mi i roditeļi. Mon. serb. 26. (1234—1240). Vas, gospodije, prošu i moju. 81. (1302—1321). Prosi vse gospode, ki se behu spravili v Pazin. Mon. croat. 3. (1275). Carъ caremъ i gospodъ gospodemъ. Mon. serb. 88. (1890). Gospoda Kostadinъ. 212. (1888). Va vrēme gospoda Ivana Rahumbergara... i takoje va vrēme gospoda Ermana... ka dva više rečena gospoda. Mon. croat. 46. (1895). Mnogo naročitago i velikago gospoda amirъ-sultana Mahemets-bega. Mon. serb. 409. (1442). Gospod mesta toga doveden v Rim. Š. Kožičić 33^a. Kralju vični i gospod gospodine. F. Vrančić, živ. 83. Gospodina od svih gospod. P. Radovčić, ist. 148. Kijem vidit će gdi stoluje Maurilio gospod kleti. I. Dražić 17. Sve što rekla djevojka, sve je Turčin učinio, moj dragi gospode! Nar. pjes. mikl. beitr. 54.

GOSPŌDA, f. coll. domini (*plur. za gospod i gospodin*). — Akc. se mijenja u dat. sing. gŏspodi, u acc. sing. gŏspodu, u voc. sing. gŏspodo. — Postaje od osnove supstantiva gospod i gospodin

nastavkom a. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gospoda, rus. господа, (češ. hospoda, polj. gospoda s drugim značenjem). — Uprav nema množine, ali se nalaze i neki oblici za množinu i to u prva vremena: dat. gospodam. Aleks. jag. star. 3, 220. 235; instr. gospodami. Mon. serb. 201. (1382); loc. gospodah. 243. (1389—1399); amo stavlam po Daničicu (rječ. 1, 221) i gen. gospod. Mon. serb. 71. (1275—1321). 180. (1370), premda bi mogao biti gen plur. od nom. sing. gospod (vidi kod ovoga); dat. gospom. Mon. serb. 69. (1273—1314) Daničić misli da može biti u pisanju skraćeno od gospodam, a moglo bi biti i od gospodem, te bi onda spadalo pod gospod. — u jednom primjeru našega vremena ima i dual gospode (uz četiri): Ja imadem i druga četiri, sva četiri gospode Turčina. Nar. pjes. vuk. 4, 199. — Atribut i predikat nominalni stoje u jednini ženskoga roda (s padežima što imaju nastavak množine, u množini); predikat verbalni stoje u jednini ili u množini (vidi primjere); ta i u istom primjeru može biti i jednina i množina: Kad to vide gospoda latinska, uvatiše vojvodu Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 213. — Između rječnika u Mikašinu (gospoda, vlasteli, domini), u Belinu (signoria, cioè magistrato supremo di repubblica, domini 677^b), u Bjelostjencevu (domini 2, optimates, primates, magnates, proceres 3, magistratus civilis, patricii), u Voltigijinu (signoria, signori, magnati, herrn, magnaten, patrizier pl.), u Stuličevu (optimates, praesides, principes, primates, proceres), u Vukovu (die herrn, domini), u Daničičevu (domini). — Radi potađe razlike u značenju vidi gospodin; ovdje će se istaknuti razlika kolektivnoga supstantiva i prave množine, ali često to nije lako. a) značenje je kolektivno, kad se gospoda shvata kao nešto cijelo, osobito to biva kad znači: vlada, aristokracija, inteligencija itd. Vse gospode deželjske. Mon. croat. 3. (1275). Kako je zakon bio među gospodom bosanskom. Mon. serb. 102. (1332). Plemnita i mudra gospodo uzmožita (vlasteli dubrovačkoj). 542. (1498). Našoj gospodi prisvetloj. Stat. polj. ark. 5, 263. Idoše i tudije oddaše ju gospodi (sudu). Mirakuli. 9. Što će svijetla rijet gospoda? (i. Palmotić 1, 31. Krajevi i gospoda od Surije. I. Dordić, salt. 5. Seljani dignu se protiv gospodi a gospoda protiv seljanom. J. Filipović 1, 191^b. Al' očisti sve tvoje oružje, da se na te gospodi ne tuže. M. A. Relković, sat. E4^b. Koji sjede sprema gospode crkovne. Nar. pjes. vuk. 1, 79. Svu gospodu na sveca sazvao. 2, 93. Tada se car dohvati za bradu i obrnuvši se svojoj gospodi zapita ih. Nar. prip. vuk. 134. tako je i ovdje gdje ima u apoziciji supstantiv u jednini: Sliši, gospodo kapitule. Mon. croat. 227. (1527). — predikat verbalni stoje u jednini: Keh ta gospoda izibra. Mon. croat. 4. (1275). Znajući se da ova prisvijetla gospoda jest ostala s željom i drugi put čuti... u čemu prisvijetla gospoda nije se privarena našla. R. Gamašić 2^b. S gospodom carstva, koja se je onda nahodila u Petroburgu. A. Tomiković, živ. 262. U glas viknu gospoda riščanska. Nar. pjes. vuk. 2, 102. I tu dođe sva srpska gospoda. 2, 131. Kod nje se sva gospoda sastala. 2, 187. Skupi mu se sva srpska gospoda. 2, 198. Nasmija se sva gospoda naša, a šapatom zbori sirotiha. 2, 542. Pa ga sakri nemačka gospoda. 4, 208. Sva gospoda pogleda na kňažev prestol. Nar. pjes. vuk. 5, 454. Sva gospoda na kuli bijaše. Nar. pjes. petr. 2, 28. Sudi pravdu šibenska gospoda. Nar. pjes. istr. 2, 64. Kad Gazda-Smijko dolazi u Beograd,

svakad pohodi gospodu koja je u vlasti. M. Đ. Milicević, zim. već. 101. Stambolije silne i gospoda što Stambolom sudi. Osvetn. 2, 181. — predikat verbalni stoje u množini. Gospoda ka se behu spravila. Mon. croat. 3. (1275). Za gospodu ki nas vladaju. I. Akvilini 345. Slidi popijevka od gospode presvijetle dubrovačke, kako razbiše i isjekoše Turke. And. Kačić, razg. 177. Divno ti je pod noć pogledati, da gospoda piju vino ladno. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Al' besede gospoda riščanska. 2, 93. Gospoda se jesu zavadiła. 2, 193. Pak se vale latinska gospoda. 2, 211. Kad viđeše siješka gospoda. 3, 191. Al' ne daše moskovska gospoda. 3, 566. — b) kad se ne shvata kao nešto cijelo, prava je množina prema (gospod i) gospodin. Gospom dubrovačkim Mihojlu Benčuliću i Petru Bogdaniću. Mon. serb. 69. (1273—1314). Světiht gospod roditelj mojih. 71. (1275—1321). Zakoni prědže bivših gospod. 180. (1370). Prěstol mojih prěroditelj, gospode srabske. 187. (1378). Dubrovniki ima zakone stare sa vsěmi raškimi gospodami, da u primorju ne bude nigđere postavljene novi trg. 201. (1382). Krěpka ruka Gospodna vs vseh gospodah zemljnih krěpka i slavna pokaza te. 243. (1389—1399). Zovući mnogu gospodu i viteze. Mirakuli. 80. Ni to bez uzroka, gospodo moja. Korizm. 6^b. Pokazati hoće sebe gospodina gospode. Š. Budinić, sum. 6^a. A blago svijem vami, ki ončas s poroda slobodni i sami sebi ste gospoda. I. Gundulić 129. Cesar nijemški, kralj franački, i gospoda sva od svijeta istu plemu suprot sebi cijec poroda. 305. Svi bo, u njih (slikah) ki se vide, plemići su i gospoda. 441. Bojne kraje i gospodu grabšam vrijodat mudro nije. G. Palmotić 1, 243. Cvili, plaše, pače rika, ni ju sram je od vladika ni gospode od naj više. I. V. Bunić, mand. 9. Grad veliki da imade i gospode svitile dosti. V. Došen 81^b. Lipu sreću ter ne kuni, jer plemići i gospode gradovi su tvoji puni. And. Kačić, razg. 8^a. Posiće deset ilada gospode. Norini 24. Ima dosta gore nesječene i gospode mlade neplubene. Nar. pjes. vuk. 1, 376. ovako je osobito, kad je u apoziciji supstantiv u množini. Hrabre gospoje i gospodo moja grajane. Korizm. 80^a. Svi gospoda vitezovi. J. Kavašin 232^a. Na nim' sjede gospoda svekrovi. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Pa on kupi gospodu svatove. 1, 532. O gospodu dvanajest vladika! Nar. pjes. petr. 2, 89. — u naše vrijeme gospoda znači što i franc. messieurs, engl. gentlemen, nem. herren (meine herren!). — predikat verbalni stoje u množini. Gdje je mnogo gospode, koji ljube veće zle nego dobre. Zborn. 2^a. Gospoda stavljaju na očito stvari bogate. M. Radnić 370^a. Mlaja ma gospodo, što nesvjesno mrtvarite? J. Kavašin 105^b. Gospoda duge ruke imaju. (Z). Poslov. danić. 24. Gledaj veće ti gospodo, što god čine... V. Došen 26^a. Nek gospoda živu u dici, mi u tužnom (sic) kućarici. N. Marči 23. A vele mu gospoda svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 580. U opancima kojijeh turska gospoda ne nose nikako. Vuk, nar. pjes. 3, 533. — predikat verbalni stoje u jednini. Ki cvijet slavnijeh krajevića, ka gospoda plemenita dođe. G. Palmotić 2, 314. Kod nje je gospoda izbrana. Nar. pjes. vuk. 5, 282. U mog Ive puno roda ima, puno roda a sve je gospoda. Nar. pjes. bos. prij. 1, 36.

GOSPODAN, gospodna, adj. vidi gospodski. — U Belinu rječniku (gospodni imperiosus 384^b) i u Stuličevu (imperiosus, herilis, nobilis, illustris, splendidus, magnificus). — Adv. gospodno, u Belinu rječniku (imperiose 384^b), u Voltigijinu

(imperiosamente' ,gebieterisch'), u Stuličevu (v. gospodično).

GOSPODAN, gōspodna, *adj.* domini, koji pripada gospodu. — -a- ostaje samo u nominalnom. *sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom.* — *Postaje od gospod nastavkom -n-.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gospodnъ, rus. господа, čes. hospodni.* — *Na dva mjesta xv vijeka omekšanje s њ prelazi na d što se tijekom mijenja na đ; ali se ne može poznati, ostaje li meko њ, ili se mijenja na n: Križu Gospodnu (господну).* Mon. serb. 401. (1439). Kristu gospodnu (господну). 468. (1454). — *Između rječnika u Stuličevu (uz gospodan) i u Daničičevu (gospodnъ, 'domini').* — *Nominalni se oblici javljaju samo do xvi vijeka. a) koji pripada Gospodu (vidi gospod, a), Bogu, Božji.* — *u svijem primjerima, osim jednoga (kod b)).* Kto dovoljno izglađolati sili Gospodnъ? ... V. zapovjedi Gospodnъ. Mon. serb. 9. (1222—1228). Čestny životvorešti krstъ Gospodnъ. 24. (1234—1240). Vznosenija Gospodna. 72. (1275—1321). Leto Gospodne. 294. (1419). Na lit Gospodnih 357. Duklanin 2. Tri dni pred vznosenjem Gospodnim. Naručn. 69a. Od stada Gospodna. 99a. Budi ime Gospodne blagosloveno. Korizm. 79a. Angel gospodan. Anton Dalm., nov. tešt. 177b. act. ap. 5, 19. Jaram Gospodan jest nim blag. Š. Budinić, sum. 112a. U buli večere Gospodne. ispr. 11. Pohoditi greb Gospodan. 45. Počinaju nedjele od došastja Gospodnoga. M. Divković, bes. 2b. Podaj mi Gospodnoga tila i krvi ne samo prijati svetbu nere jošće stvar i kripot svetbe. M. Alberti 402. Zašto izvedoste crkvu Gospodnu u pustinu? I. Ančić, vrat. 92. Evo službenica Gospodna. I. Grlić 185. Sveti Pāvō prije sa svojima ilirsku crkvu sgradi, i svojim mnogim čudesima tu Gospodni sad posadi. J. Kavašin 295b. Smrt Gospodnu navištujemo. A. Bačić 317. Mesece prvoga dan 14 u večer ima se svetkovati svetkovina Gospodna. J. Banovac, razg. 222. Andeo Gospodni navisti Mariji. F. Lastrić, od' 86. Pripravljajte put Gospodni. ned. 24. Počinuti će svrhu nega duh Gospodni. A. Kanižlić, uoč. 501. Svi sv. učenici Gospodni. bogoljubn. 374. Prid očima Gospodnima. E. Pavić, ogl. 253. Primivši Gospodnu zapovijed. 269. Pravda Gospodna prava veseleći srca. I. Velikanović, uput. 1, 244. Kada slavi svetkovinu navištena i začetja Gospodnoga? 1, 477. Ako ne hotio budeš slušati glas Gospodni. I. J. P. Lučić, bit. 54. Nevridna i nečista u srcu pribireš koja strahoviti smrad izdišu i iznose prid oči Gospodne. 64 U kući Gospodnoj. razg. 63. Prid obrazom Gospodnim. izk. 11. Rič Gospodna po predikaturu razglasila jest spasešće duše. Đ. Rapić 98. Molitva Gospodna. B. Leaković, nauk. 411. Na prijestol Gospodni. Nar. pjes. vuk. 1, 79. Iziđe u crkvu Gospodnu da kadi. Vuk, luk. 1, 9. Zašto dovedoste zbor Gospodni u ovu pustinju? Đ. Daničić, 4mojs. 20, 4. — *u ovijem primjerima stoji mješte genetiva objektivnoga: V strahu Gospodnem. Kateh. 1561. D4b. Strah Gospodni. I. Velikanović, uput. 3, 36.* — *b) gospodski, uopće.* — *u jednom primjeru xii vijeka. Za poveljenije gospodnъ Nikule biskupa hvarškoga. Starine. 13, 210. (1185).*

GOSPŌDĀR, gospodāra, *m.* dominus, čovjek koji ima nešto kao svoje, te od onoga može činiti što hoće; ali naj starije značenje vidi kod a). — *isporodi gospar, gospodin.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: gōspodārni i gōspodāre, gōspodāri.* — *Riječ*

je praslavenska, isporodi stslav. gospodari, rus. господа, čes. hospodār, pol. gospodarz; ima i lit. gaspadorius, ali ovo može biti prešlo iz slavenskoga jezika. — *Postaje nastatkom arjz od osnove supstantiva gospoda kod kojega ne treba misliti na kolektivno značenje nego na ono što je u sjevernijem jezicima (gostionica), po čemu bi prvo značenje ove riječi bilo: gazda (gostioničar), kao što i jest u sjevernijem jezicima i u lit. gaspadorius.* — *-r- je negda bilo mekano i u našem jeziku, te je tome trag ostao u oblicima vokativa sing. gospodaru i instrumentalu sing. gospodarem koji su se uzdržali uz mlađe oblike gospodaro i gospodarom.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: ,herus; paterfamilias'; u Mikajinu: gospodar, gospodin ,herus, dominus'; u Belinu: ,padrone', ,dominus' 534b; ,signore', ,dominus' 677a; u Rjelostjenčevu: gospodar, t. j. obitelji, družine, otac od kuće, kućnik ,paterfamilias, dominus domus, hospes'. 2. gospodar goščoča, archiposion, symposiarchen, praepositus, praefectus convivii'; u Jambrešičevu: gospodar hižni ,hospes'; u Voltigijinu: ,padrone', ,herr'; u Stuličevu: ,dominus, herus'; u Vukovu: ,herr (eigenthümer)', ,dominus' 680b; u primjerima: ja sam gospodar od toga; ti nijesi nada mnoom gospodar; u Daničičevu: gospodar, ,dominus', cf. gospodine. a) paterfamilias, herus, dominus, gazda, domaćin. — premda je ovo po svoj prilici naj starije značenje (vidi što je kazano kod postaja), ipak da se razlikuje od sadašnjega običnoga, treba često dodati koju riječ, kao kućni, od kuće itd. Kto zlo učinite, brate ili syni ili rodimi, koji su u jedinju kušti, vse da plati gospodars kuštny, ili da dajete koji je zlo učinili. Zak. duš. pam. šaf. 35. Recite gospodaru od kuće. Korizm. 91b. Bdite, zašto ne znate kada će gospodar od kuće doći. N. Rašina 219b. marc. 13, 35. Vsaki verni bogoljubni gospodar i otac ot obitelji. Postila. 14a. Gospodar kuće ,herus'. A. d. Bella, rječ. 534b. Gospodar od gostionice. A. Kanižlić, kam. 523. Ja gospodar a ti moja žena. M. A. Rejković, sat. G2b. Gospodar oli podložnik od obitelji. M. Dobretić 79. Stražite dakle, jer ne znate kad će doći gospodar od kuće. Vuk, mark. 13, 35. — b) prema slugama, kmetima, robovima itd. gospodar' je onaj kojega služe. U koga se obrće luđi otroci, tere što komu ispakosti, da u tome gospodara ne ištu, ne da sništu krivca. Mon. serb. 52. (1240—1272). Jeliko se nahode luđije u crkve te, da ga slušaju kako i vsakoga gospodarja igumena. 116. (1342). Luđije vlastel(s)ci, koji sādets po crkovnyih selih i po katunih, da pohodi vsak k svojemu gospodaru. Zak. duš. pam. šaf. 31. Kmetiću prvi sud negov gospodar. Stat. pol. ark. 5, 246. Ako li je kmetić komu dužan, tada negov gospodar ima š nega pravdu učiniti. 276. Ne da pokore mlajšem, cić ke bi bila ka škoda gospodarstvu. Naručn. 100b. Gospodar moj uzimaj pristavstvo od mene. N. Rašina 152b. luc. 16, 3. Kim načinom gospodari družinu učiti imaju. Kateh. 1561. C5b. Kako se imaju držati gospodari slugami svojimi. E5a. Ima osamdeset i dva godišta, da služim ovoga gospodina i gospodara. J. Banovac, prip. 59. I pofali gospodar dvornika nepravde. F. Lastrić, od' 251. Sin poštuje oca, a sluga gospodara svoga. J. Matović 341. Slušala ga tanana robiña, pa je nemu tijo besedila: ,Gospodaru, Radanović-Lazo!' Nar. pjes. vuk. 2, 23. Ne izlazi sluga ni slušniča, gospodaru koña da privati. 2, 156. Gospodara slugu poslušase. 2, 262. Al' besedi sluga Vaistina: ,Gospodaru, Krajeviću Marko!" 2, 434. Upadoše*

Todorove slugo: 'Na milosti, Todor-gospodaru!' 2, 494—495. Vjerna sluga sluša gospodara. 2, 612. Veži koña gdje (ti) gospodar zapovijeda. Nar. posl. vuk. 33. De nije mačke, tu su i miši gospodari. 76. Kako gospodar svira, onako mladi igra. 125. Ko ne drži brata za brata, on će tudina za gospodara. 149. Popejluha zaprosi gospodari, da bi malo i nu pustili na bal. Nar. prip. mikul. 25. Nema svoje kuće, nego služi drugoga, pa gdje mu je gospodar, ondje mu je i kuća. Vuk, nar. pjes. 1, 261. A pristav od kuće reče u sebi: 'Šta ću činiti? gospodar moj uzima od mene upravljanje kuće'. luk. 16, 3. Tko meni gospodar, ja nemu sluga. M. Pavlinović, razl. spis. 204. Gospodar, dienstherr', padrone'. B. Petranović, ruč. kn. 57. — c) žena *gdjegdje zove muža 'gospodarem', po tome može značiti i muž, isporodi domaćin, c)* I ti s nami slavi Boga sa svijem srcem, gospo Sara, pokle t' sinka jedinoga (*Izaka*) i staroga gospodara (*Abrama*) po milosti Božjoj zgara posrjed stana sad vidimo. M. Držić 479. (*Krunoslava*) u dvor hodi cesarova poklisara s mnogom željom da oslobodi ljubnoga gospodara (*Korevskoga*). I. Gundulić 358. Ali rados veću i dražu i veselje bez prilike u pogledijeh svojijeh kažu turske ljudi sve kolike, er nije veće čeznut' nima, da ih ne bi razdijelila s gospodarim ljubnima poljačkoga boja sila. 457. Koja je (*plemenita gospoja*) poslije smrti gospodara svoga osiromašila. A. Kanižlić, utoč. 51. Ali uze nevjesta gospodaru govoriti. Nar. pjes. bog. 23. Bila jest Marija starija i dostojnija od Josipa, ipak nije se stidila njea gospodarem nazvati. Đ. Rapić 85. No zafali višnem Bogu koji ti je ud'jelio mlada rabra gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 6. 'Što me gledaš, draga dušo moja?' 'Ja te gledam, suden gospodaru, kakav ćeš mi sada nauk dati, kako ću ti majci ugoveti'. 1, 60. Pod nom sedi mlad gospodar i s nim gospoda. 1, 270. Nevjesta se bani i veoma fali, da j' pošteno hrani ne gospodar dragi. 1, 355. Dočeka ga ljub pred dvorovi: 'Od' ovamo, gospodar Nikola'. 1, 358. Ne mogu se po dvaput venčati za života gospodara moga. 2, 497. — d) onaj koji ima što kao svoje, koji može od onoga činiti što hoće, vlasnik. aa) uopće. Da se ima oda svake davati dohodak gospodaru. St. pol. ark. 5, 258. Da vrati je gospodaru, ako ga zna. P. Posilović, nasl. 180a. Niti te more odršiti, dok tuda ne povratiš il' ne obećaš koliko prije uzmoreš povratiti, već ako bi stvar bila mala, da gospodar za ono i ne mari. F. Lastrić, ned. 166. Vratiti pravomu i vlastitomu gospodaru. Ant. Kadčić 257. Rabotnik da ima dati gospodaru polovicu roda. Pravdonoša. 1851. 32. Gospodar, merc. 'eigenthümer', tal. 'padrone'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. 366. — bb) ono, što gospodar ima kao svoje, domaća je životinja. Ošja smrt gospodaru šteta, a selu smijeh. (D). Poslov. danič. 91. Spomiña se živina svoga gospodara. A. Bačić 469. A kod sudca kad koñ stoji, gospodar se nek ne boji. V. Došen 64b. Oj dorate grive pozlaćene, jeli ti se gospodar ženio? Nar. pjes. vuk. 1, 299. Ali Markov soko junonica, kao što je i njegov gospodar. 2, 427. Koñ se srđi na gospodara. Vuk, nar. pjes. 1, 276. — cc) što je *'gospodarevo'* može se izreći: aa) *genetivom*. Gospodars sela togo. Zak. duš. pam. šaf. 41. Reče gospodar vinograda. N. Rašina 34a. mat. 20, 8. Pojde dakle k gospodaru gore one. F. Glavinčić, cvit. 52a. Braća su Mimbeli gospodari 20 naj većih brodova. M. Pavlinović, rad. 113. Gospodar broda, lade 'rheder, herr des schiffes'. Jur. pol. terminol. 423. — često s *genetivom* ima *prijedlog*

od, osobito kad je u genetivu jedna sama riječ (*vidi kod od*). Kad vama kokod dađe od svoje dobre voje jednu baštinu koja prija nije bila vaša, posli darovštine jest tako vaša, da ste vi od nje osobiti gospodari. J. Banovac, prip. 13. Budući on gospodar od svoga blaga. F. Lastrić, od' 185. Nećete biti gospodari od muke i truda vašega. And. Kačić, kor. 146. Došavši gospodar od krave. M. A. Relković, sabr. 57. Reče gospodar od vinograda. Vuk, mat. 20, 8. — bbb) *posesivnijem adjektivom*. Svaka stvar svoga gospodara ište. J. Banovac, prip. 177. Zemaljski gospodar. Nar. pjes. mikl. beitr. 31. (*Novci*) imaju svoga gospodara. M. A. Relković, sabr. 48. Gospodar zemaljski 'grundherr'. Zborn. zak. 1853. 9. — ccc) *dativom*. On jest gospodar blagu svojemu. Š. Budinić, ispr. 68. On se diči što mu slava liči: bit gospodar plijenu dobivenu. Osvetn. 2, 107. — e) onaj koji ima oblast nad čim ili nad kim, koji zapovijeda, vlada. često znači što i vladalac (car, kralj itd.). aa) uopće. Ako mi Bog da i budu gospodari, kako sume byls. Mon. serb. 19. (1234). Ja veliki gospodari i veliki amira sultan Amurat begu. 362. (1430). Kralj kralja sviju i gospodara. F. Lastrić, test. 64b. To kazuje despot-gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 398. Kad me pitaš, kralju gospodaru. 1, 443. Kad ne mogu kroz Loznicu proći od gospodarstva Ante gospodara, od negovi mladje vojnika. 1, 501. Poklana se bane do zemlje, pa mu ode smjerno govoriti; 'Gospodaru, silan car-Stjepane!' 2, 173. Jedna zemlja, a dva gospodara. 2, 309. Srijem zemlja steć će gospodara. 2, 576. Ne, za Boga, care gospodare! 2, 609. Naši stari uzeše dužda za gospodara. S. Lubiša, prip. 180. Gospodar je svak u dvoru svomu. Osvetn. 3, 22. Da se Luka prođe odmetaña i da cara pozna gospodara. 3, 59. Svi vijećnici paše po divanu: 'Amin! care sjajan gospodaro!' 3, 64. — s osobitijem značenjem: *zapovjednik na brodu, kapetan (isporodi naj zadni primjer kod bb) aaa)*. Vješta, znana i umjena pomorskoga gospodara. J. Kavašin 259a. — bb) kad je izrečeno čim (zemljom, ljudima) vlada, ono može biti: aaa) u genetivu. Kak gospodar i vladalac svega stvorenja. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 7. Luidi, Flavij ko cesari, kralji i svijeta gospodari. J. Kavašin 244b. Imamo poznavati našega Boga i nemu se klanati, kao gospodinu i gospodaru osobitom' svega okoliša. J. Banovac, razg. 72. — češće s *prijedlogom* od (*vidi kod od*). Činiti se gospodar od toliko različitijeh država. D. Zlatarić iii. Budući ti gospodar od neba i od zemlje. A. Gučetić, roz. jez. 107. Biti gospodar od svega ovoga svijeta. A. Komulović 32. I od svete zemlje gospodari učinihu se. F. Glavinčić, cvit. 105a. Nismo od nas gospodari, dal' stražani. V. Došen 180a. Gospodaru od obćine! 239a. Znam da će mi se narugati svita poglavice, gdi jedan gospodar od svaga ide protivu jednomu baniću. And. Kačić, razg. 99. Oni nisu gospodari ni od sebe ni od sinova. M. Dobretić 36. — amo spada i ovaj primjer u kojem gospodar znači: *zapovjednik (vidi naj zadni primjer kod aa)*. Gospodar od broda, patrun 'navarchus'. J. Mikala, rječ. — bbb) u *posesivnom adjektivu* o zemlji. Gospodars zetsky Ivan Crnojeviću. Mon. serb. 534. (1485). Da se ne bi prisilila raja poći iskat brdska gospodara. Osvetn. 1, 17. o ljudima. Presvitloga vladavca i gospodara našega gospodina Franciška Fuškari. Mon. croat. 61. (1427). Vladalac od viteštva kralja od Sirije bješe čovjek uznužan prijed gospodarom svojijem. N. Rašina 60a. 4 reg. 5, 1. Da bude otišao k neprijateljom od onoga kralja svoga gospodara. M. Orbin 64. Bog jest naš prvi i naj

veći gospodar. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 15. Car-Memede, turski gospodar! Nar. pjes. vuk. 2, 502. — *nešto je osobito u ovom primjeru gdje se gospodar kao vladalačko ime, čast, razlikuje od drugih takovijeh imena, kao što su herceg, vojvoda, knez: Mi gospodina Stěpaně, Božijom milostju hercega od svetoga Save, gospodari humski i primorski i veliki vojvoda rusaga bosanskoga, knez drinski i k tomu.* Mon. serb. 441. (1450). — *ccc u dativu: o zemlji.* Budu gospodars ovojzi zemlji primorskoj. Mon. serb. 184. (1373). Gospodina despota Đurda, gospodara srpskoj zemlji. 406. (1441). Aleksendar vojvoda gospodari zemlji moldovskoj. 556. (1566). Svitlu sam gospodar. Š. Menčetić 283. Eto si gospodar državi ti ovoj. N. Najlašević 1, 220. Da me si učinio gospodarom svemu svijeti. G. Palmotić 1, 396. Karaog ga kralj Matijaš zemlji gospodar. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Ao bane, zemlji gospodar! 2, 639. Aman pašo, Bosni gospodare! Pjev. crn. 90b. o ljudima. Kći mnogo slavnoga sveto počivšago kneza Lazara, gospodara Srbljema. Mon. serb. 386. (1436). Budi gospodar bratji tvojoj. N. Rašina 57b. gen. 27, 29. — *ddd u instr. s prijedlogom nad.* Gospodar on bijaše nad svakijem stvorom. I. M. Mattei 177. Ivanbeg će mu pokloniti Crmnicu, da je nad nom gospodar. S. Ćubisa, prip. 228. — *eee u gen. s prijedlogom vrhu, svrhu.* Ja im riječ: 'Meu nami odi jes gospodar vrhu svijeh'. N. Najlašević 1, 216. Da isti človik pozna vrhu sebe imat gospodara. F. Glavinić, cvit. 408a. Da je Bog ... gospodar svrhu svakoga stvorenja. J. Banovac, razg. 74. — *f) Bog, vidi gospod i gospodin.* — *u dva primjera našega vremena uz Bog.* Razgovarali se jednom Turci i raja hercegovačka: 'Ma hvala da je gospodaru Bogu! za što je ovako naša Hercegovina brdovita?' Nar. prip. vrh. 75. Hvala da je gospodaru Bogu! 156. — *g) svetac kojemu je posvećena crkva ili koji je parac, odvjetnik kojega grada.* Od svetoga Dujma gospodara i odvinitika od ovoga grada. M. Bijanković 20. Ako je gospodar crkve svoti Mihovil. I. Kraljić 75. — *h) čovjek plemenitoga roda, ili bogat, ili mogućan, i uopće koji pripada višemu staležu.* Bješe jedan gospodar koji bješe namuran. Zborn. 17a. Ovi gospodar drže je sveder prid očima dušu i pravdu, a nigda vlastitu svoju koris. B. Zuzeri 10a. On (Josip) postade veliki gospodar i još kraljev nad žitom haznadar. M. A. Rejković, sat. D4a. Gospodar sjedi u zlatnu stolu. Nar. pjes. vuk. 1, 55. A car Stěpan ladno vino služi, gospodarom redom čašu daje. 2, 93. Što su bili stari gospodari, pa su svoju aznu izgubili, one mečeš u dođu trpezu; a koji su novi gospodari i od skora aznu zametnuli, one mečeš u gornju trpezu. 2, 356. Donesi mi svoga sokola, eda bi nam utvu uvatio, eda bi nam obraz osvetlao na jezeru među gospodari. 2, 451. Ja sam slušao od oca jednoga velikog gospodara. Vuk, nar. pjes. 2, 316. — *to je značenje u ovom primjeru i kod gospodar čovjek: Koga gospodar čovik uzme za sina i on će biti gospodičić.* S. Margitić, fal. 122. — *i) u čije ime ili bez ovoga, osobito kad se s kim govori, kao od štovana. u naše je vrijeme običnije gospodin (koje vidi), ali je svakako gospodar nešto više od ovoga te pokazuje veće štovanje (kako gospodin odgovara francuskomie monsieur, engleskome sir, Mr., gospodar moglo bi odgovarati franc. seigneur, monseigneur, engl. my lord).* Prisvijetlomu gospodinu i gospodaru mojemu. M. Držić 63. Pripoštovani gospodine i gospodaru opate! J. Banovac, razg. v. Ne čudim se dakle, gospodine i gospo-

daru, ova u vama promišljajuć dostojanstva. vii. Poštovani otče i gospodar! priv. obit. skaz. 3. Poslušajte me, gospoje i gospodari! F. Lastrić. test. 23a. Sudi pravo, pašo gospodare! Nar. pjes. vuk. 1, 564. Čauši se pokloniše Marku: 'Božja t' pomoć, gospodar Marko!' 2, 192. Gospoštine što je u Kruševcu, dosadiše jutrom i večerom moleći se silnu Jug-Bogdanu: 'Gospodaru, silan Jug-Bogdane!' 2, 264. Braneć, gospo, svoga gospodara, gospodara slavnog knez-Lazara. (prvo gospodara spada pod e)). 2, 294. Pokloni se lijepa devojk, pa govori Kraljeviću Marku: 'Gospodaru, Kraljeviću Marko!' 2, 338. Gospodare beže Radulbeže! Nar. pjes. petr. 2, 614. U Srbiji do 1804 godine samo su Turke (i to begove i spahije) zvali gospodarima (kao i sad po Bosni i po Hercegovini); a od onda su zvali gospodarom Crnoga Đordija, i ostale poglavare i vojvode, koji su vlast u rukama imali. Tako se ova riječ govorila u Srbiji i za vladana Miloša Obrenovića prvijeh godina, ali poslije on zapovjedi da se gospodar ne zove niko osim noga, i tako na ostale starješine prijede ime gospodin. po tome se u Srbiji i danas samo Aleksandar Karađorđijević zove gospodar. U Srijemu pak i u ostalijem njemačkim državama zovu i naj manega trgovčica gospodarom. U Srbiji su otprije znatnije Srbe, kao sviđarske trgovce, zvali 'gazdama'. Vuk, rječ. 95—96. — *k) u prenesnom smislu, osobito sa značenjima kod b), d), e), kad je ono što je u čijoj vlasti nešto umno, ili što tjelesno što se shvata u prenesenom smislu kao umno, duševno.* Ni od šta nismo toliko gospodari, koliko od našega spaseña. J. Banovac, razg. 88. — Ako ja gospodar ostah ove rati. Đ. Baraković, jar. 58. — Zove, da se sasma k njemu obratimo i poznamo ga kakono pravoga gospodina, gospodara i stvoriteja duše naše. L. Terzić 2. — Ja dragoga Menelaa držim sada gospodarom srca moga. G. Palmotić 1, 258. Ja sam tvoja službenica, ti gospodar srca moga. 1, 292. — Nije gospodar od svoga života. B. Kašić, zrc. 61. Gospodar si od života moga. Nar. pjes. petr. 2, 175. — Posli vinčana nije već čovik gospodar od svoga tila, nego žena, ni žena od svoga, nego muž. J. Banovac, razg. 104. — Kako je on gospodar od svoga jezika, takoj jesam ja gospodar od mojijeh usiju. Zborn. 10b. — Koji je podao sve zakone i koji je gospodar vrhu njih. A. Gučetić, roz. jez. 116. — Ja sam gospodar suboti. S. Rosa 67a. Jer je gospodar i od subote sin čovječij. Vuk, mat. 12, 8. — Nije brodar vjetru gospodar. (D). Poslov. danić. 81. — Kad razlog gospodar bude nam vrh voje. N. Najlašević 1, 331. — Gospodar od sebe, padron di se, che raffrena le sue voglie, 'potens sui'. A. d. Bella, rječ. 534b. — Minutoj slobodi da budeš gospodar. M. Vetranić 2, 157. — Što obećaš, izvrši; bud' riječi gospodar. N. Dimitrović 19. Tko ni gospodar od svoje beside sramotan prime dar. Đ. Baraković, vil. 345. Neće biti gospodar od rici. And. Kačić, kor. 174. — Ti si gospodar za štiti i ne štiti (pjesme). I. Đorđić, uzd. vii.

GOSPODARAN, gospodarna, adj. koji pripada gospodaru, gospodarima. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (herilis, nobilis, illustris, splendidus). Nadarje gospodarno. A. d. Costa 1, 40. Osvin oblasti gospodarne išće se jošcer privolenje gospodara. 1, 44. Od dobar gospodarni. 1, 176. — U Šulekovu rječniku s drugim značenjem (wirthschaftlich): koji pripada gospodarstvu, vili gospodarstven, i gospodarstvo pod b).

GOSPODAREŇE, *n.* *djelo kojijem se gospodari.* — *Između rječnika u Stuličevu i u Vukovu.* — *I u Sulekovu rječniku znanstvenoga naziva:* GospodareŇe, stat. ‚wirthschaftsbetrieb, bewirthschaftung‘; način gospodareŇa ‚wirthschafts-methode‘; merc. (upravljaŇe) ‚gebahrung‘; tal. ‚maneggiamento‘.

GOSPODAREV, *adj. koji pripada gospodaru.* — *isporedi gospodarov.* — *Između rječnika u Belinu 534^b, u Stuličevu, u Vukovu, u Daničičevu (gospodarev).* Do zabéla gospodarova. Mon. serb. 199. (1881). Krajišniku gospodarovu. 460. (1458). Znajući da je gospodarovo ono. B. Kašić, zrc. 72. Gospodareve oči koŇa goje. Nar. posl. vuk. 44.

GOSPODAREVIĆ, *m. prezime.* — *xvii vijeka.* Starine. 11, 98. (oko 1655).

GOSPODARICA, *f. domina, hera, žensko čelade kao gospodar; gospodarica žena.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (hera; materfamilias‘), u Belinu (‘padrona‘, ‘domina‘ 534^b; ‘signora, donna, e padrona‘, ‘domina‘ 677^a; ‘gospodarica od kuće, hera‘ 534^b), u Bjelostjencevu (‘materfamilias, hospita‘. 2. ‘hera‘. 3. v. gospa), u Jambrešičevu (‘hospita), u Voltigijinu (‘padrona, signora‘, ‘frau‘), u Stuličevu (‘domina, hera, matrona‘), u Vukovu (‘die frau, herrin‘, ‘domina‘, cf. gospoda). Blagom gospodarice vdove. Š. Kožičić 42^b. Znaj da sam ja gospodarica vode ove. P. Zoranić 2^b. Kako je mene zadovolil s mojom gospodaricom. Mon. croat. 298. (1592). Kako oči rabe u rukn gospodarice svoje. M. Alberti 801. Neka žena ne bude gospodarica. P. Radovčić, ist. 25. Andeoska gospodarico! P. Posilović, nasl. 82^b. Molimo dakle sve pastire od duš, da priporuče gospodarom i gospodaricam. M. Bijanković 8. Gospoe i gospodarice pričestita. F. Parčić 3. Dvica Marija jest kraljica i gospodarica svrhu svake oblasti zemajske. J. Filipović 1, 518^b. Gospodarica i kraljica sve zemlje. V. M. Gučetić 74. Kroz opaku želju vlastite svoje gospodarice. E. Pavić, ogl. 81. Jedna službenica uvridi mnogo svoju gospodaricu. M. Zoričić, zrc. 57. Poče pogrdivati Saru, gospodaricu svoju. And. Kačić, kor. 17. Ako bi gospodari i gospodarice zapovidali štogod službi suprotivno zakonu Božjemu. Blago turl. 2, 116. Koja (oblast) jest vlastita gospodarica od života i smrti. A. d. Costa 2, 157. Nisam gospodarica otirati slugu. M. Dobretić 103. Hotijuci biti ne samo dionica veće gospodarica od vladanja. A. Tomiković, živ. 26.*

GOSPODARIČICA, *f. dem. gospodarica.* — *U Stuličevu rječniku.*

GOSPODARIČIN, *adj. koji pripada gospodarici.* — *U Stuličevu rječniku.*

GOSPODARIČITI, *gospodaričim, impf. raditi kao gospodarica.* — *U Stuličevu rječniku (instar dominae jussa dare, jubendo dominam imitari‘).* — *nije dosta pouzdano.*

GOSPODARIĆ, *m. dem. gospodar.* — *Samo u Stuličevu rječniku (juvenis dominus‘).*

GOSPODARITEĽ, *m. čovjek koji gospodari.* — *Samo u Stuličevu rječniku (‘dominator, dominus‘).*

GOSPODARITELICA, *f. žensko čelade koje gospodari.* — *Samo u Stuličevu rječniku (‘dominatrix, domina‘).*

GOSPODARITI, *gospodārim, impf. raditi kao gospodar.* — *Ako kaka je u praes. taki je u impf. gospodārāh; u ostalijem je oblicima onaki kaka*

je u inf. osim aor. 2 i 3 sing. gōspodāri. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (gospodarim ‚rem domesticam administro, rei domesticae et familiaris sedulam curam goro, oeconomiae insto, oeconomizo‘. 2. ‚hospitor‘), u Voltigijinu (‘padroneggiare, far da padrone‘, ‚herrschen‘), u Stuličevu (‘dominari‘), u Vukovu (‘be-fehlen, herrschen‘, ‘dominari‘).*

a. *aktivno. a) uopće.* V punoj hiži, v mnogoj stvari lahko vsaki gospodari. P. Vitezović, cvit. 43. Blažen je oni vladalac, koji sam u svojoj državi gospodari. E. Pavić, ogl. 266. A ne da se red pokvari, i da žena gospodari. V. Došen 68^a. Koji Ňu uživa, kraljuje, koji u Ňoj pribiva, gospodari. B. Leaković, gov. 145. Rijetko umije dobro gospodariti, koji nije nigda služio. Nar. posl. vuk. 272. Dok je naša ruka gospodarila. Š. Ľubiša, prip. 131. Red je puku gospodariti, a ne robovati. 256. — *ako je izrečeno prema kome subjekat radi kao gospodar, stoji: ili u instr. s prijedlogom nad.* Gledao je upravo nad Milošem da gospodari. Vuk, grad. 46. Nenavidnici njihovi stadoše gospodariti nad Ľima. Ľ. Daničić, psal. 106, 41. Bogat gospodari nad siromasima. prič. 22, 7. *ili u gen. s prijedlogom svrhu.* Svrhu svita stvār radi da sam gospodari. V. Došen 79^b. On kraljuje i gospodari svrhu nas. B. Leaković, nauk. 418. *ili u dativu.* Isukrat ustavši od mrtvih već ne umira, smrt Ňemu više ne gospodari. B. Leaković, gov. 96. Da bi imao hilađu svitova i Ľima svima po sve vike gospodario. 144. Da im samo gospodari i da se uzveličaje svrhu Ľih. 409. Da mu je gospodarila pobuda tilesna. A. Tomiković, živ. 374. Komu ganutja nutriŇa i poŇude gospodare. gov. 127. — b) *s osobitijem značenem: upravljati imatiem, novcima, dohocima.* — *po sjevernijem krajevima.* Gre po svitu da se navadi gospodarit. Nar. prip. mikul. 116. Gospodariti, merc. (upravljati), ‚gebahren (mit einkünften, mit geld)‘, tal. ‚maneggiare (i denari)‘. B. Sulek, jrjeć. znanstv. naz. i u Sulekovu rječniku: ‚wirthschaften‘. *vidi i u Bjelostjencevu rječniku.*

b. *sa se, refleksivno. a) ne razlikuje se u značenju od aktivnoga. u Belinu rječniku: ‘padroneggiare, esser padrone‘, ‘dominor‘ 534^b.* — b) *načinati se gospodarem na tudemu.* M. Pavlinović. i u Stuličevu rječniku (‘potiri‘).

GOSPODAROV, *adj. vidi gospodarov.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Jambrešičevu (‘hospitalis‘), u Stuličevu, u Vukovu.* Prizvavši svakoga dužnika gospodarova. N. RaŇina 152^b. luc. 16, 5. Čuvati onu pratež gospodarovu. B. Kašić, zrc. 75. Suprotiva hotinju gospodarovu. I. T. Mrnavić, ist. 102. Brez štete gospodarove. A. Bačić 76. Jest protivu pravdi, jer se uzima stvar tuda priko voje gospodarove. J. Banovac, razg. 104. Obuče se u gospodarovu odiću. J. Banovac, pred. 26. Oči gospodarove koŇa goje. Nar. posl. vuk. 244.

GOSPODAROVATI, *gospodarujem, impf. vidi gospodariti, a, a).* — *xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. gospodariti).* Ovdi (u raj zemajski) Bog metnu čovika da ... gospodaruje svemu stvorenju zemajskomu. F. Lastrić, test. 41^b. Pošaji nam jaganca koji ima gospodarovati zemlji ... 149^b. Sin kneza Lazara, budući ujac Balšin ne može podnit da Mlečani gospodaruju u državi svoga netjaka. And. Kačić, razg. 60. VoĽa slobodno u čoviku gospodaruje. I. J. P. Lučić, razg. 35. Dokle god grih u nama gospodaruje. Ľ. Rapić 437.

GOSPODARSKI, *adj. koji pripada gospoda-*

rima, koji je kao što biva u gospodarā. — Od xvi vijeka (vidi b)), a između rječnika u Stuličevu (v. gospodan, s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu.

a. adj. a) uopće sa značenjem sprijeda kazanim. Zapovest gospodarska tako nam je javila. Protok. pis. nenad. 80. — b) vidi gospodan, a) na kraju, i gospodar, f). Začelo prēmudrosti strah. Gospodarski. Starine. 4, 72. (xvi vijek). — c) koji pripada upravljanu ima. — u Šulekovu rječniku: „wirthschaftlich“.

b. adv. gospodarski, kao gospodar. Ciganski se vaļa pogađati, a gospodarski plaćati. Nar. posl. vuk. 344. Zapovijedati gospodarski. Vuk, dan. 3, 216. i u Stuličevu rječniku.

GOSPŌDĀRSKĪ PŪT, m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasn. 19, 138. Sr. nov. 1867. 144.

GOSPŌDĀRSTVEN, adj. koji pripada gospodarstvu. — U naše vrijeme kod pisaca, i u Šulekovu rječniku: gospodarstven ured, „wirthschaftsamt“; gospodarstven urednik (činovnik), „wirthschaftsbeamte“; gospodarstvena zgrada, „wirthschaftsgebäude“; gospodarstveno znanje, „wirthschaftskenntnisse“; gospodarstveni savjetnik, „wirthschaftsrath“; Zastupstvo imovne općine ima, izabrav odbor pod predsjedništvom predsjednika, postaviti gospodarstveni ured kao i potrebno osobe za šumski nadzor. Zbirka zak. 1, 338. Uzeti će se obzir na cijenu gospodarstvenih proizvoda. 2, 44. Gospodarstvena politika obijema onu djelatnost državne vlasti, kojom će ista stvarati, podupirati i promicati materijalno dobro i blagostanje naroda i kojom će postupati u vlastitih svojih poslovih. M. Mikulić, encicloped. prav. znan. 2, 26.

GOSPŌDĀRSTVENICA, f. gospodarstveni ured. — U Šulekovu rječniku: „wirthschaftsamt“.

GOSPŌDĀRSTVO, n. osobina, stanje onoga što je gospodar. — isporodi gospodstvo. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod gospodstvo) gdje naj prije dolazi, u Belinu („signoreggiamento“, il signoreggiare, „dominatus“ 677*), u Voltičijinu („padronanza“, „herrschaft“), u Stuličevu (štamparskom griješkom gospodastvo, dominatio, dominatus, ditio, dominium, imperium, patronatus, iurisdiction, nobilitas, principatus). a) uopće. može značiti što i oblast. Određujemo i istumačijemo, da nami sahranena jest podpuna oblast i gospodarstvo. M. Bijanković 161. Gospodarstvo i ljubav druga ne hoće. (D). Poslov. danić. 24. Zato molimo i prosimo vaše gospodarstvo. Glasn. 11, 3, 133. (1709). Tvoj muž gospodarstvo da u ruke meni. P. Vuletić 24. Sada nastoji, da Bogu smańka gospodarstvo. J. Banovac, prip. 141. Imat vlastito gospodarstvo vrhu ni. P. Filipović 7. Da je on primio od oca gospodarstvo sviju naroda. F. Lastrić, test. 64*. Noju dakle i sinovima dađe vladu vrhu ni i gospodarstvo, da ji mogu ubiti. E. Pavić, ogl. 19. Budući Gojko i Ivaniš pošli s ovoga svita, gospodarstvo od Zente na Balši ostade. And. Kačić, razg. 60. Negova izvrsnoga gospodarstva vrhu života i smrti svoga stvorenja. Ant. Kadčić 61. Svlači se od gospodarstva stvari zajmene. 264. Otac vikovićni razdilio je s jednim čovikom gospodarstvo svrhu sina svoga. A. Tomiković, gov. 33. Što god je tko u većem bogastvu, gospodarstvu i dostojanstvu to je većoj podložan neavidosti. G. Peštalić 82. Boj na Skadru oživi trgovinu i gospodarstvo na moru. S. Lubiša, prip. 64. Mleci bolje pritvrde svoje gospodarstvo nad zeckim primorjem. 101. Propade ni gospo-

darstvo a uza h i vjera. 108. Sjeverna se Amerika otrgne od engleskoga gospodarstva. M. Pavlinović, rad. 13. — b) s osobitijem značenjem: upravljanje imanjem, dobrima (osobito seoskijem). — po sjevernijem krajevima od xviii vijeka. Niki pišu ... od kućnoga gospodarstva. M. A. Relković, sat. B1^b. Mlogi otac preda svomu sinu gospodarstvo i kućnu družinu. 12*. Gospodarstvo, stat. merc. „wirthschaft“, tal. „economia“; (ratarstvo) „landwirthschaft“, tal. „economia rurale“; gospodarstvo uz izmjenu „wechselwirthschaft“; dohod gospodarstva „wirthschafts-ertragniss“; ggr. stat. (selište) „landwirthschaftliche besitzung“, tal. „economia“; državno gospodarstvo i kućanstvo „staats-haushalt“, tal. „economia di stato“; političko gospodarstvo „politische ökonomie“, tal. „economia politica“; narodno gospodarstvo „volkswirthschaft“, national-ökonomie, tal. „economia nazionale“; nauk o narodnom gospodarstvu „volkswirthschaftslehre“, tal. „scienza della economia nazionale“. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

GOSPŌDĀRSTVOVATI, gospodarstvujem, impf. u Stuličevu rječniku: v. gospodariti s dodatkom da je riječ ruska.

GOSPŌDĀRŠTINA, f. vidi gospodarstvo, a). — xvii i xviii vijeka (u pisaca čakavaca sa šć mj. št: gospodarsčina), a između rječnika u Belinu („padronanza“, „dominium“ 534^b) i u Stuličevu (v. gospodarstvo). Da ostane uhićen gospodarsčina od mnogo plodne zemlje. P. Radović, nač. 330. Neka uživajte sa mnomo ... onu gospodarsčinu. ist. 147. Svaka gospodarsčina vaša hoće se od vas odniti. A. Vitalić, ist. 269. Baline imajući oblast i gospodarsčinu nad svimi ostalimi ribami. 354. Da Bog hoće za sebe svu našu ljubav i da u ovoj gospodarsčini neće družine. Blago turl. 2, 6. Koji ima razlog gospodarsčine vrhu jednoga dohodka crkvenoga. Ant. Kadčić 287. Koji gospodarsčinu imade vrhu crkve. I. J. P. Lučić, nar. 71.

1. GOSPŌDATI, gospodam, impf. vidi gospoditi. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Osvim Talije, Lombardije, dvora Julia taj gospoda ... J. Kavašin 281*. — nepouzđano.

2. GOSPŌDATI, gospŌdām, impf. vikati: „Gospode, pomiluj!“ U naše vrijeme. U Šumadiji se samo gospoda, t. j. više se: „Gospode pomiluj!“ M. Đ. Miličević, slav. 65. Tako idu po polju od zapisa do zapisa gospodajući sve dva i dva u glas: „Gospode pomiluj!“ živ. srb. 1, 24.

GOSPODEV, adj. vidi Gospodov. — xv vijeka u spomeniku pisanom miješanim jezikom. Častni služitelji Gospodevi. Mon. croat. 156. (1493).

GOSPŌDIČAN, gospŌdična, adj. gospodski. — Vaļa da nije narodna riječ, n-go načinenā od pisaca. — Postaje nastavkom eni. osnova gospodič nije dosta jasna; može biti da se kod ne misliło na gospodičić, gospodična. — Dolazi samo u nekih pisaca Dubrovačana xvii i xviii vijeka i u jednoga xviii vijeka iz sjeverne Dalmacije, a između rječnika u Belinu („signorile, signorevole, aggett. da signore“, „domineus“ 677*, „imperiosus“ 384^b) i u Stuličevu (v. gospodan).

a. adj. a) uopće. Grčkih cara i despota raških kćeri gospodične, rajska bješe kijeħ ljepota, bjeħu carom ljuđi slične. I. Gundulić 306. Pogleda su sve razbludna, a oblića gospodična. 426. Tu kraljevske svoje mire grad prisveti, nebu slični, visi, šira i prostire Jeruzalem gospodični. G. Palmotić 3, 57^b. Tomu je izgled Mandalijena gospodična djevojčica. I. V. Bunić, mand. 17. Urešen gospodičnijem grimizom od mučenika.

I. Đorđić, ben. 42. Obra dušu Benediktovu za svoj dvor gospodični. 65. Jedna lijepa i gospodična djevojčica na zaručnice odredjena s kraljevskim gospodarom. B. Zuzeri 144^a. Do pod oči kraljevske gospodične kćeri Faraunove. B. Zuzeri 227^a. Kamo tvoja gospodična uznositos? 271^a. Ova (riječ) hoće rijeti što i u franačkomu jeziku madama a u latinskomu izgovara se domina, što rekli bismo slovinski: ženska glava gospodična, oli ti gospoja. S. Rosa 191^a. Nadarja nika jesu slobodna a nika oblasna gospodična: ... oblasna gospodična jesu ona koja su podijeljena onima koji su bili prikazani od vlastiti(h) gospodari, i ovo oblasno gospodično nadarje od tri vrsti nahodi se: svitovno, crkavno, svitovno i crkavno ujedno. A. d. Costa 1, 215. — b) *s osobitijem značenjem: koji zapovijeda, vlada*. Bratućed Benediktov gospodičan nad inijem bješe. I. Đorđić, ben. 159. Krepos koja prihodi ine kreposti zove se gospodična aliti predominante ... Sve kreposti u Benediktu biše poglavite, osobite i gospodične. 97. Pripravedna rijet se može gospodična tvā šibika. salt. 145. Onu gospodičnu silu svoje putenosti kušo je. A. Kalić 115. Dotrčeo je sv. pastijer, ulezo unutra, s gospodičnom zapovijedi tištio i tjero ogañ. 225. Zna da je ljubav mama gospodična od ljubavi. 236. Da prikažem gospodičnu oblas Dominikovu vrh svega stvoreña. 486. — c) *Gospodiñi, koji pripada Gospodu. samo na jednom mjestu*. Rijet gospodična ,vox Domini'. A. Kalić 529.

b. *adv.*: gospodično. — *Između rječnika u Belinu* (imperiose' 884^b) i *u Stuličevu* (splendide, magnifice, magnifico ac splendide apparatu'). a) *gospodski, uopće*. Osobitijem slavom gospodično narešen. I. Đorđić, ben. 70. Zapovijede jednomu da se gospodično odije. 119. Vidje vrh dva pristola gospodično posadjene sina Božjega i pristu majku njegovu. 181. — b) *zapovijedu, kao onaj koji zapovijeda, vidi a, b)*. Gospodično izbiti iz nega duha nečistoga. I. Đorđić, ben. 189.

GOSPODIČNE, n. u *Stuličevu rječniku*: v. gospodareña. — *Kao da je verbalni supstantiv od gospodičiti, ali ovaj glagol nije potvrđen*.

GOSPODIČICA, f. vidi gospodična. — *U Stuličevu rječniku* (juvenis domina').

GOSPODIČIĆ, m. dem. gospod, gospodin. — *Postaje nastavkom ić (itja) od osnove gospod ali se još za ovom umeće nastavak ic, te se o pred i mijena na č, isporedi djeveričić*. — *Od xiii vijeka (vidi kod b))*, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (herulus'), u *Jambrešićevu* (domicellus'), u *Stuličevu* (juvenis dominus'); u *Vukovu*: ,der junge herr, domicellus (?), filius domini (herilis filius)'; u *Daničičevu* (gospodičić, dominulus'). a) *mladi gospodin, mladi gospodar*. Od više rečenijeh poklada što pristojaje sinovima gospodina vojvode Stepana u našu komuni u Dubrovniku s voljom gospodina vojvode Stepana gospodičićem a sinovima rečenoga vojvode gospodina Stepana, knezu Vladisavu i knezu Vlatku, naj prvo jedan (n)a desete tisuća... a pod ovi uveta, da zgora rečeni poklad ima stojati u komuni dubrovački do togaj vrsjmena do koje dođe knez Vladisav i knez Vlatko svaki njih na vrme (vrijeme) od 14 godišta od svoga rojenja...; nu li bi, šta Bog ne daj, tere se zgodilo komu zgodom do togaj vrsjmena od segaj svijeta priminutje više rečenijeh gospodičić... Mon. serb. 394. (1438). vidi i u *rječnicima*. — b) *kao obična prezimena na ovic i ic, postaje patronimičko ime, te po prvom značenju: gospodinov sin, znači uopće: plemić, bez obzira*

na dob. gotovo u svijem primjerima. Gospodičići s Pazina. Mon. croat. 4. (1275). Ot koga oružja vsi gospodičići mlče, ne smjēne ga prositi. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Šikuru čini pobiti 22 gospodičića. Š. Kožić 54^b. Gospodičić otide mnogo pristrašen. Zborn. 17^b. Niki milostni bližni Darijev gospodičić. Aleksandr. jag. star. 3, 264. Koji je gospodičić plemenit. B. Kašić, per. 35. Kako prem gospodičiću se takomu pristoji. I. Gundulić 2. Od koljena je plemenita gospodičić jedan ono, ki pogrdi slavu od svita. 437. Budite dobro došli, gospodičići moji. P. Radovčić, nač. 263. Bijaše jedan čovik gospodičić. P. Posilović, cvijet. 129. Svi gospodičići glave izgubiše. I. Zanotti, skaz. 23. Prisivjetlijem gospodičićem i plemenitoj braći. I. Akvilini 3. Koga gospodar čovik uzme za sina i on će biti gospodičić. S. Margitić, fal. 122. Otac (bi) pri bogat gospodičić. I. Đorđić, ben. 34. Ako nećete da se izgubi duša i tilo, kako se dogodi onom' gospodičiću Pelivanu kralju... J. Banovac, razg. 102. Jedan gospodičić u Malti od svitla roda. prip. 154. Jedan velik gospodičić dođe k jednomu redovniku. J. Filipović 1, 14^a. Jedan gospodičić budući napre mlogo primljen kod Adrijana cesara, skrivivši ništo izgubi njegovu milost. F. Lastrić, ned. 68. Neka štije starih gospodičića podpise. And. Kašić, kor. 459. Gospodičić Hofden, svitnik kraljice Elizabete. Blago turl. 2, 80. Da gospodičić uzima seljanku. M. Dobretić 486. Sve plemići i gospodičići. J. Krmpotić, mal. 19. Žena jednoga gospodičića. I. J. P. Lučić, izk. 32. O junaci i gospodičići! Nar. pjes. vuk. 1, 314. Po noj pasu dva gospodska koña, čuvala ih dva gospodičića: ban Stijepo i kapetan Jovo. 1, 440. Svu gospodu za sofru sjedao, svu gospodu i gospodičića. 2, 310. Prošetaje dva gospodičića: jedno paša Omer Čehajić a drugo je Čuprilijć-vezire. 3, 66. Dobro jutro, svekre babo gospodičiću! Nar. pjes. herc. vuk. 300. Onde su divojki se za gospodičići. Nar. pjes. istr. 2, 147. Da se od nas ne rađaju sredi ljudi, no junaci i gospodičići. Nar. prip. vrč. 37. Pitali mrava: ,Za što si tako presmičav pro pasa?' ,Gospodičić sam'. 217. Fala ti kao gospodičiću, stara kućo i gospodska lozo! Pravdonoša. 1831. 21. Stevan je kućić i gospodičić. S. Lubiša, prip. 43.

GOSPODIČKI, adj. gospodski. — *Načineno nastavkom iska od iste osnove od koje je i gospodičan (koje vidi)*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka*. Er je roda gospodičkoga. B. Zuzeri 77^a. Množ mladica plemenitijeh, gospodičkih, kraljevskih. 78^a. Mladić hitre čudi, hrabrena srca i načina gospodičkih. 178^a. Prateži od kuće pometnute sobom se nose, a koje su lijepe, nove i gospodičke, drže se u gradu zatvorene. 370^b.

GOSPODIČNA, f. dem. gospoda. — *Postaje kao gospodičić nastavkom na*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (gospodična, gospoja ,domina, hera'), u *Bjelostjenčevu* (domicella, herula'), u *Jambrešićevu* (domicella'), u *Voltigijinu* (donzella, domina', fraulein'), u *Stuličevu* (v. gospodičića s dodatkom da je uzeto iz *Habdeličeva*), u *Daničičevu* (gospodična ,dominula'). a) *mlada gospoda*. Gospodične Katalene (vidi u *Daničičevu rječniku* kod Katalena i Katarina) obotci. Mon. serb. 415. (1442). Gospodične, divičice, jeli gdi ka duša? M. Držić 168. Život svete Kristine djevice i mučenice, rimske gospodične. B. Kašić, per. 103. Gospodične ke su lene redko kad su dobre žene. P. Vitezović, cvit. 165. Rekle bi ženske glave: ,I mi smo bile

mlade i gospodične, al' je u nama sjala poniznost. F. Lastrić, ned. 369. Ali ide četa divojaka, pred njima je Jele gospodična. Nar. pjes. bog. 327. Moj gospodin otac, moja gospoja mati, moja gospodična sestra. M. A. Reljković, sabr. 2. A mladici s gospodičnam šecu. J. Krmpotić, mal. 17. u *Sulekovu rječniku*: „edeldirne; fräulein“. u naše je vrijeme običaj zvati od ufučnosti *gospodičnima* samo djevojke (udate su i udovice *gospođe*) prema nem. fräulein, franc. mademoiselle. *isporedi* gospodica. — b) kao *patronimsko ime*, kao i gospodičić, znači: *gospodska kći, pa plemenito žensko čelade, i uopće gospođa*. Koji plemenitu gospodičnu ostavlja, a rabinu hrani. Pril. jag. ark. 9, 141. (1468). Višni Gospod, gospodična, čestitjem vas vncem kruni! A. Čubranović 141. Uboštvo, u kojemu Mandalijena s ostalijema gospodičnicu tebe hranaše. A. Gučetić, roz. jez. 149. Grkičina gospodična, rad ke Troje ni ostalo. Đ. Baraković, vil. 178. Sveti Proto i Jacinto bihu komorniki nike gospodične. F. Glavinčić, cvit. 306^a. Živi ugarska gospodična amazona od Dunaja. G. Palmotić 2, 315. Lipota gospodične Judite. F. Lastrić, test. 354^b. Koja se (*riječ*) tomači u latinskom *domina* a u našem slovinskomu *gospodična*. V. M. Gučetić 74. Gospodična Teodora njegova majka. 143.

GOSPIDIČNÂK, m. augustus, avgust, koloroz (jer je ovoga mjeseca praznik Velika Gospa). — *isporedi* gospodinjak. — *Postaje* od gospodična nastavkom jakz. — U jednoga pisca xvii vijeka. Kolovoz ili gospodičnak. M. Alberti xxxviii.

GOSPIDIČTVO, n. samo u jednoga pisca xviii vijeka koji je ovu riječ načinio da tumači latinsku hierarchia (anđeoski red). Naučitelji redove iliti šerege angeoske u tri hierarchiae iliti gospodičtva raslučuju, to jest u naj više, srednje i naj niže, i u svakomu gospodičtvu govore da su tri kora. A. Bačić 482.

GOSPIDIČ, m. vidi gospodičić. — xvii i xviii vijeka. Udanu za plemenita i prisvijetla gospodiča. B. Kačić, per. 27. Gospodičić i junaci. J. Kavanin 885^b. Sveta Cecilija jednemu Rimljanu gospodiču odgovori. A. Kanižlić, uzr. 24. I zarobi dva gospodiča. And. Kačić, kor. 471. Niki gospodičić hodeć u lov. Blago turl. 2, 28.

GOSPIDIJA, f. ime što ga nova mlāda nađene kom ženskom u kući. u *Ljevercu*. Javor. 1880. 689.

GOSPODIN, m. dominus, vidi gospodar, od čega se gospodin još od prvijeh vremena razlikuje tijem što mu je značenje jače ograničeno, te se kaže obično da je ko gospodin samo prema ljudima, čeladi, a ne prema stvarima. — *Postaje* od gospod nastavkom inz. — *Riječ* je praslavenska, *isporedi* stslav. gospodinъ, rus. господинъ, češ. hospodin. — Zamjenjuje ga u mnogim kolektivnim supstantiv gospođa (što vidi), ali se (vrlo rijetko) nalaze i neki oblici za množinu: gen. gospođina. J. Filipović 1, 355^a; dat. gospodinom. I. Bandulavić 145^b; A. Bačić 96; J. Banovac, razg. 27; acc. gospodine. M. Bijanković 49. — U svijem je rječnicima: u *Vrančićevu* (gospodin, knez „dominus“), u *Mikašinu* (kod gospodar), u *Belinu* (signore, colui che ha dominio, „dominus“ 677^a; „padrone, colui che ha dominio“ „dominus“ 534^b), u *Bjelostjenčevu* („dominus“), u *Jambresičevu* („dominus“), u *Volčigjinu* („gentiluomo“, „edelherr“), u *Stuličevu* („dominus“), u *Vukovu* („der herr“, „dominus“), u *Daničevu* (gospodin, „dominus“). a) državni starješina, vladalac, *isporedi* gospodar, e). ovo značenje dolazi u naj starijim primjerima. vidi i

kod e) aa). aa) uopće. Imaju kraju davati treći dil dohotka, da ga poznaju za gospodina. Dukljanin 20. Edip koji bi gospodin u Tebi. M. Bunić 11. — bb) *kud je izrečeno čim vlada, ovo može biti: aaa) u genetivu, o državi*. Azu grēšni Stěfani, velij kralj, naměstnyj gospodinъ vse srbske zemlje. Mon. serb. 9. (1222—1228). Tebe, gospodinu kraju vsēh raških zemje (sic) i pomorskih Vladislavu. 22. (1234—1240). Stěfani 2 Uroš gospodinъ vse srbskije zemje i pomorskije. 73. (1273—1321). Velikomu caru Aleksandru vsega svita gospodinu. Aleks. jag. star. 3, 245. Budući neba i zemlje gospodin. I. Bandulavić 229^b. act. ap. 17, 24. Biše ondi gospodin grada, imenom Emilijan. F. Glavinčić, cvit. 232^b. Stvoritelj i gospodin svih stvari. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 8. Isukrsta Božja sina, neba i zemje gospodina. P. Hektorović (?) 119. Imamo poznati našega Boga, i nemu se klanati, kao gospodinu i gospodaru osobitom svega okoliša. J. Banovac, razg. 72. Mi, Aleksandro... svita tja od istoka sunca do zapada, od podneva tja do sivera gospodin. And. Kačić, razg. iv. — o ljudima. Budi gospodin bratje tvoje. Bernardin 41. gen. 27, 29. Gospodina gospođinъ zovemo našim otcem. J. Filipović 1, 355^a. — amo spada i ovo: Gospodina svete krune ugrske. Mon. serb. 357. (1429). — bbb) u gen. s prijedlogom od. Bješe gospodin od svega svijeta. N. Rašina 27^b. paul. gal. 4, 1. Gospodin od Zrinja. B. Krnarutić 17. — ccc) u dativu, o državi. Blagi Bogu jako cara i vladiku postavi me gospodina vsemu stežaniju otica mogoga. Mon. serb. 90. (1330). Gospodina bana Stepana, gospodina svemu zemljam bosanscem i humscem. 102. (1332). Gospodina Kanin i Avlonu. 178. (1368). Samodržavni gospodinъ Đurđi vsoj zetskoj i pomorskoj zemli. 203. (1386). Gospodinъ vsoj zemli srbskoj i pomoriji i podunajskym stranam. despota Stěfani. 269. (1405). Svemu gospodin. M. Marulić 102. Ter se mrim gospodin svemu što sunce sja. Š. Menčetić 210. Filipa likara reče Aleksandar gospodina Ejuptu postaviti. Aleks. jag. star. 3, 254. Ako li ja tebe ubiju, po pravdi gospodin Indiji da budu. 294. — o ljudima. Samodržavnyj gospodinъ Srbijem i Podunaviju Stěfani knez Lazar. Mon. serb. 195. (1380). Gospodinъ Srbijemъ Đurđi. 352. (1427). Ponudi se ti misto mene inoga Macedonom gospodina učiniti. Aleks. jag. star. 3, 267. — ddd) u adjektivu posesivnom. Gospodina turskoga ali zamorskoga ali bosanskoga. Mon. serb. 357. (1429). V vrime gospodina našega gospodina Lovrinca Verebija. Mon. croat. 61. (1437). Moli se za kralja ki je gospodin segasvitni. Naručn. 39^b. Grajane (su dužni na posluh) svomu gospodinu. Korizm. 35^b. Mlogi će se tada podložnik u visini svome gospodinu zemalskome nasmiјati. Đ. Rapić 9. — eee) u istr. s prijedlogom nad. Nad svimi da si gospodin ti. M. Marulić 36. Podložnikov od svi mojih, gospodin si nada svima. P. Vuletić 39. — fff) u gen. s prijedlogom svrhu. Koji je gospodin i kralj svrhu svih krajeva. M. Divković, bes. 5^b. — cc) čudnovato je što u jednom spomeniku xv vijeka stoji gospodin s ovijem značenjem o ženskom čeladetu. Mi gospodinъ gospoja hercežica Cicilija... Menje gospodinu gospoje hercežici Cicilije. Mon. serb. 501. (1467). — b) prema slugama, kmetima itd., vidi gospodar, b). A kmetić naj pri da se ima tužiti prid gospodinom čigov je čovik. Stat. pol. ark. 5, 246. (Kmetić) ima prizvati svoga gospodara, ter mu reći: „Gospodine, to je sve Božo i tvojo“. 283. Za č sluga ne zna ča čini gospodin negof. Ber-

nardin 164. joann. 15, 15. Strah podložni, kako je sluga gospodinu. Korizm. 29^a. Vrativši se sluga navijesti ovoj gospodinu svomu. N. Rašina 147^a. luc. 14, 21. Sluge, podložni budite u svakomu strahu gospodinom. I. Bandulavić 145^b. 1 petr. 2, 18. Podložan jest kmet gospodinu. S. Matijević 63. Sluge, podložni budite u svakomu bojazu gospodinom. A. Bačić 96. Čuju se one sluge i službenice, gdi se kunu krivo svojim gospodinom, ona žena svome mužu. J. Banovac, razg. 27. Sreća mu je i godina kriva kod svog gospodina. V. Došen 56^b. Ugleda ga Arapova straža, pa kazuje crnu Arapinu: „Gospodine, Araprekomorče!“ Nar. pjes. vuk. 2, 421. — c) muž, vidi gospodar, c). Da ju čini jesti gospodinu Adamu. Zborn. 16^a. Velim ti ja tako, stavi me, on gdi je, gospodin ter ako uzrači da mi je, ja ću po načinu pravoga zakona verna Derenčinu biti do okona. H. Lucić 248. Brala je Mara nevjesta ... drugu je kitu nabrala: „Ova mi kita ružice Jovanu mom gospodinu, neka me Jovane bije!“ Marija Jovi govori: „Jovane, moj gospodine!“ Nar. pjes. petr. 1, 57. — d) čovjek plemenitoga roda, ili bogat, ili mogućan, i uopće koji pripada višem staležu, isporodi gospodar, h). Videći ju jedan knez ki biše velik gospodin. Mirakuli. 127. Jedan velik gospodin. Pril. jag. ark. 9, 69. (1520). Učinjen gospodin „nobilitato, fatto nobile“, „nobilitatus“. A. d. Bella, rječ. 511^b. Premda bijaše gospodin velik i vladalac. F. Lastrić, ned. 402. Jer gospodin tko se broji, gospodstvo ga mnogo stoji. V. Došen 66^b. Budući gospodin i gosposke krvi. M. Dobretić 501. Nameri se na jednoga gospodina. Nar. prip. mikul. 11. — e) uz ime ili uz supstantiv kojijem se kaže što je onaj o kome ili s kime se govori, a često i bez toga, da mu se pokaže stovanje, kod toga se misli da je onaj gospodin prema onome koji govori. u prva se vremena kaže gotovo samo o vladalcima i crkvenijem glavarima, a u naše se vrijeme može kazati svakome. vidi i u Vukovu rječniku: U Srbiji samo cara i kralja (u pjesmama), pašu (u pjesmama, a u govoru mi kažu: „čestiti pašo!“), vladiku, arhimandrita, igumana (u pjesmama, a u govoru: „oče igumne!“), protu i učitelja (i žene gdjejkoga djetića u kući: svekra ili djevera) zovu gospodinom; a u Srijemu i u ostalijem nemačkijem državama gospodin znači ono što je u Srbiji za vremena Karađorđijeva značio gospodar. 96^a. aa) o vladalcima. Slavni vlastelin gospodin Maršili Đeordi, knez dubrovački. Mon. serb. 39. (1258). Gospodin župan Radoslav. 45. (1254). Gospodina bana Stepana, gospodina svem zemljama bosanscem i hunscem. 102. (1332). Gospodine caru! 158. (1357). Poveljenijem gospodina Đurđa (Balšića). 184. (1373). Gospodina vojvode Hrvoja. 237. (1399). Gospodinu Pavlu Radišiću. 252. (1404). V vrime gospodina našega gospodina Lovrinca Verebija. Mon. croat. 61. (1437). Velikoga gospodara gospodina cara turskoga Mehmet-bega. Mon. serb. 468. (1454). Gospodine kralju. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520). Bane gospodine! P. Vitezović, odil. 36. Moli, sinko, bana gospodina. Ard. Kačić, razg. 30^a. Sud mi čini, care gospodine. 64^a. A kad vidi care gospodine. Nar. pjes. vuk. 1, 160. Govori joj bane gospodine. 1, 482. Sultan-care, mili gospodine! 1, 570. Selamaleć, pašo gospodine! 1, 598. Već besjedi paši gospodinu. 1, 601. Gospodine, kralju Vuksašine! 2, 106. Ne brini se, care gospodine! 2, 150. Hoću, care, dragi gospodine! 2, 133. Gospodine, srpski car-Stjepane! 2, 151. Gospodine, od Ledana kralju! 2, 152. Gospodine, slavni knez-

Lazare! 2, 198. Gospodine, care od Stambola! 2, 387. Podiže se gospodine kralju od prekrasne od Mačedonije. 2, 481. Gospodine, pašo Drenopoljski! 3, 88. Gospodine, bane Zadrane! 3, 403. u ovakijem primjerima znače se razlikuje od značenja kod a) tijem što kao da se misli da je onaj gospodin osobito prema onome koji govori. to se i ističe u ovijem primjerima dativom mi: Stefan Uroš, po milosti Božijej kralje, unuku gospodina mi kralja Stefana, sina gospodina mi kralja Uroša, viděvs stvorenije gospodina dēda mi kralja Stefana ... Mon. serb. 71. (1275—1321). Priložiht monastiru gospodina mi svetago Savy. 334. (1405—1427). Po zapovēd prěsvětloga i uzmožnoga gospodina gospodina mi hercega Stěpana upisa Božidar dijakt. 460. (1453). Upisa Branoš djakt po zapovēdi gospodina mi gospodina kralja Stipana. 488. (1461). Pisha jaa Marinko dijakt po zapovēdi gospodina gospodina mi kneza i vlasteo dubrovačijeh. 497. (1466). ali pošto je postao običaj da se ovakovijem imenima dodaje gospodin, na ono se često i ne misli, te n. p. vladaoi i same sebe i svoje sinove zovu „gospodinom“. Jaa gospodin Vlakt (Branković) obeštavam se i davam vėru moju gospodsku. Mon. serb. 231. (1389—1398). Ja gospodin Grigurs i gospodin Đurđ (Branković). 269. (1405). Sa vazljubljenim sinom kraljevatva mi, gospodinom Stipanom. 272. (1409). Mi gospodin vojevoda Sandal Hranic. 288. (1419). Mi gospodin vojevoda Radosav ... sin gospodina kneza Pavla. 387. (1437). Moju i zaklinam gospodina mi sina vojevodu. 416. (1442). amo spada i ovo: Pak dozivlj bega gospodina: „O moj sine, beže gospodine!“ Nar. pjes. vuk. 1, 611. — bb) o crkvenijem glavarima i uopće o svećenstvu (vidi u Vukovu rječniku). Gospodina mi prěosveštenago aršijepiskupa. Mon. serb. 26. (1234—1240). St blagoslovenijem gospodina mi i oca aršijepiskopa Danila. Deč. hris. 3. Da nēst vızbrano gospodinom i otcem našim patriarhom. Mon. serb. 139. (1348). Gospodin starac Dmitar. 251. (1403). V dni jepiskupstva gospodina dēda Radomēra. 253. (1404). Misa za sve gospodine arkibiskupe. M. Bijanković 49. Gospodin „monsignore, titolo de' prelati“, „dominus“. A. d. Bella, rječ. 495^b. Gospodin biskup. I. A. Nenadić, nauk. 102. Gospodine, oče igumane! Nar. pjes. vuk. 2, 65. Gospodine igumane stari! Nar. pjes. petr. 2, 64. — cc) o čovjeku višega staleža. u naše se vrijeme može kazati svakome, kao franc. monsieur, engl. sir, Mr. Gospoda, ka se behu spravila, žlahtna i zmožna: ondi behu naj prvo četiri sluge kneza Albrehta: naj prvo gospodin Rudolf, gospodin Bilam, gospodin Martin i gospodin Panšpetal. Mon. croat. 3. (1275). Ja kralj Stefan Dabiša s mojim vlasteli prēmismo razlog od našega sluge a našega građanina gospodina protovistijara Žorete. Spom. sr. 2, 37. (1392). Dubrovnik, pjesan gospodina Petra Kanavelića. P. Kanavelić, dubr. 6. Zvati gospodinom ili gosparom „dar del signore“, „dominum appellare“. A. d. Bella, rječ. 677^a. Mnogo poštovanom gospodinu. J. Banovac, uboj. 3. Privijēče gospodine, dobro došao! ... Barjaktaru gospodine, dobro došao! ... Stari svate gospodine, dobro došao! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Domaćine, gospodine, puštaj nas doma. 1, 173. Arap sedi, pije vino ladno, Rožju pomoć nazivao Marko: „Božja pomoć, dragi gospodine!“ 2, 423. G(ospodin) Teodor Petranović. Vuk, nar. pjes. 3, 142. u Šulekovu rječniku: gospodine!, „mein herr!“ kod „herr“. — dd) nešto je osobito u ovijem primjerima: u prvom se zove „gospodinom“ kapituo, u drugom

grad. Sliši dobro, gospodine kapitule i ti čoviche! Mon. croat. 200. (1512). Dubrovniče, gospodine, vazda Spijet se tebi klanja. J. Kavašin 175^b. — *f*) o Bogu, *isporedi* gospod, *a*) i gospodinu, *f*) *aa*) uz Bog ili drugo ime Božje. U gospodina Boga vsedržitelja. Mon. serb. 80. (1243). U gospodina Boga našega Isu-Hrista. 82. (1249). Da je prokleti od gospodina Boga vsedržitelja. 105. (1338). Ime gospodina Isusa Hrista. 252. (1404). Gospodine Isukrste, stvoritelju nebeski i anjelski. Živ. kat. star. 1, 228. Gospodina Isukrsta. Zborn. 19^a. Pridružnica gospodina Boga. 154^b. Svemoguću gospodinu Bog. A. Gučetić, roz. jez. 235. Ja sam gospodin Bog. S. Margitić, fal. 263. Da moliš za mene gospodina Boga. isp. 26. Gospodin Isus. F. Lastrić, od' 287. Tako si reko ti, gospodine Bože. I. A. Nenadić, nauk. 38. Gospodin Bog. A. Kanižlić, bogoljubn. 112. Prama Bogu gospodinu. V. Došen 257^t. I ova svitlost bijaše gospodin Isukrst. M. A. Relković, sabr. 25. Ako bi se spomenuo od one besjede Jesukrsta gospodina. J. Matović 507. Susrela te dobra sreća i gospodin Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 32. Što ostalo, to se pokajalo, gospodina Boga vjerovalo. 2, 8. Gospodine Bože moj! Nar. pjes. herc. vuk. 332. Radi, pa ću ti i ja pomoći, veli gospodin Bog. Nar. posl. vuk. 268. Zovne gospodin Bog sve stvarke preda se. Nar. prip. vil. 1868. 502. To je bil gospodin Bog. Nar. prip. mikul. 75. — *isporedi* gospodini. — *bb*) *samo po sebi znači*: Bog. Gospodin blagosovi! Pril. jag. ark. 9, 137. (1468). Kako nim Gospodin priti govoreći. Naručn. 99^a. Zašto je on Gospodin, ki s nebes pride. M. Držić 456. Augustin porodi se leto Gospodina 355. F. Glavinčić, cvit. 293—294. Čini, sladki Gospodine, da ju slijedom u pokori. I. V. Bunić, mand. 13. Duše sveti, milosrdni Gospodine! M. Jerković 87. Velik je Gospodin. S. Margitić, fal. 93. Pred tvoje oči, Gospodine, nose plaću sluge tvoje svekolike njih krivine. J. Kavašin 293^b. Jedan Gospodin, jedna vira, jedno krštenje. A. Kanižlić, kam. 1. Privičnoga Gospodina. V. Došen 225^a. Kada zemlju ljubiti poče gdi Gospodin propet biše. And. Kačić, razg. 16^b. — *g*) o *sveću*, *isporedi* gospod, *b*) i gospodar, *g*). Od monastira gospodina svetoga Nikole od Vranine. Mon. serb. 463. (1454). Sa pečatju velikom gospodina svetoga Marka. 465. 1454. — *h*) *vlasnik*, *isporedi* gospodar, *d*). — *rijetko*. Ostavil to je svoga ereda i gospodina nad vsm. Korizm. 21^a. Gospodin vinograda. N. Rašina 56^a. mat. 21, 40. Kada si gospodin svega ovoga blaga. A. Kanižlić, bogoljubn. 486.

GOSPODINI, *vidi* gospodin, *f*) *aa*), *shvaća se kao adjektiv*, i kaže se samo s Bog: gospodini Bog. *postalo je od toga što se shvatilo kao da je gospodin pred Bog adjektiv, a ne od Gospodin i Bog čemu nema potvrde*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (gospodini Bog). Pred gospodinim Bogom. M. Radnić 55^a. Ako bi se gospodini Bog smilovao. Norini 48. Da ih pomože gospodini Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 78. Da ni gospodin Bog pomože našega duhovnika! 1, 79.

GOSPODINOV, *adj.* domini, *koji pripada gospodinu*. — *Između rječnika u Mikašinu* (molitva Gospodinova kod očenaš, a napose nema), u *Belinu* 534^b, u *Bjelostjenčevu* (kod gosponov), u *Voltigijinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*, u *Daničevu* (gospodinovi). — *U svijem primjerima osim jednoga (prvoga Relkovičeva) znači*: Božji (*vidi* gospodin, *f*) *bb*). Rožastva Gospodinova. Spom. sr. 2, 112. (1447). Učineno jest govorenje Gospodinovo Pilji Težbičaninu. Bernardin 36. 3reg. 17, 18. Napuni nega duh straha Gospo-

dinova. N. Rašina 16^b. isai. 11, 13. U prèbivanje blagyh ovac, gđino glasi Gospodinov slyšiti se. Mon. serb. 559. (1618). Ka jest ta molitva Gospodinova? Š. Budinić, sum. 18^a. Kamenjem se metaše na priliku Gospodinovu. M. Divković, zlam. 58^b. Razgledajući ljubveno neki križ Gospodinov. B. Kašić, in. 17. Po zapovidi Gospodinovoj. A. Bačić 164. Neće se vojnik Gospodinov bojat' svoji neprijatelja, ako bude na molitvi stat. J. Banovac, razg. 21. Zato latinski se zove dan Gospodinov, a naši zovemo nedija. F. Lastrić, ned. 124. Na uspomenu uskersnutja Gospodinova. A. Kanižlić, kam. 205. To je isti gospodinov sluga. M. A. Relković, sat. D2^b. Istina Gospodinova obstatu u vike. sabr. 51. U dan Gospodinov. Đ. Rapić 11.

GOSPODINSKI, *adj.* koji pripada gospodinu, *gospodi*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Gospodinska prošna vsaka zapovidi jest jednaka. P. Vitezović, cvit. 137.

GOSPODINSTVO, *n.* osobina onoga koji je *gospodin*, *vidi* gospodstvo. — *U Stuličevu rječniku* (v. gospodstvo) s dodatkom da se *nahodi u pisca Muliha*.

GOSPODINŠTAK, *m.* *vidi* gospodičnak. — *U dvije poslovice xvii vijeka*. Ilijntak zori (cori) a gospodinštak bere. (D). Poslov. danič. 32. Lijen vrše gospodinštaka. (D). 55.

GOSPODIŃ, *adj.* domini, *koji pripada gospodinu*. — *Postaje od gospodin nastavkom jz*. — *Riječ je stara, isporedi stslav. gospodiŃ. u nas se javlja od xviii vijeka*. — *Između rječnika u Stuličevu* (domini, dominicus) i u *Daničevu* (gospodiŃ, domini). — *Nominalni se oblici nahode od xvii vijeka (naj posljedni put u Đ. Baraković, vil. 170)*. — *U svijem primjerima (osim Barakovičeva gdje smisao nije razgovijetan) znači*: Božji, *vidi* gospodin, *f*) *bb*), *isporedi* i gospodaŃ. Va lito GospodiŃe. Spom. sr. 2, 66. (1419). Rotismo se i zakleamo na častnomu i životvoreštemu krsti GospodiŃi. Mon. serb. 290. (1419). Rotismo se na svetomj jevandjeliju GospodiŃi. 305. (1420). Objavi se moj anjel GospodiŃi. Živ. kat. star. 1, 221. Pripravite put GospodiŃ. Bernardin 2. joann. 1, 23. Budu plakati popove službenici GospodiŃi. Bernardin 23—24. joel. 2, 17. Ja sam nedostojna raba GospodiŃa. M. Marulić 168. Oni će vidjeti slavu GospodiŃu. N. Rašina 17^a. isai. 35, 2. Pomnu stavlja na stvari GospodiŃe. B. Gradić, djev. 26. Čića imena GospodiŃa. Nauk brn. 9^a. Jer ga nitkor već ne ljubi, nima glasa gospodiŃa. Đ. Baraković, vil. 170. Kada pride GospodiŃa ruka. A. Georgiceo, nasl. 42. Istumačenje molitve GospodiŃe. I. T. Mrnavić, ist. 48. Hotiše sveti apostoli izreći ime majke GospodiŃe. P. Radovčić, ist. 45. Dan večere GospodiŃe slavan danas jur počinje. L. Terzić 338. Zlimi djeli GospodiŃi dan čineći hudoobiŃi. J. Kavašin 172^a. Tad taj GospodiŃi posvećen žaleći njih. I. Đorđić, ben. 144. Tomačenje molitve GospodiŃe. I. M. Mattei 78.

GOSPODIŃA, *f.* *vidi* gospoda. — *Postaje od gospod nastavkom yŃa*. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. gospodynŃa, rus. господыня, češ. hospodynŃe, pol. gospodyni; ali je u našem jeziku rijetka. između rječnika u Stuličevu* (domina, patrona) s dodatkom da je *uzeto iz brevijara* i u *Daničevu* (gospodynŃa, domina). Zene da ne obležu u crkvi, razlve gospodynŃa (carica) i kraljica. Zak. duš. pam. šaf. 50. Boga dobra jest vlahiŃa neg zločesta gospodiŃa. P. Vitezović, cvit. 107. Obično je domaćinova žena gospodiŃom. V. Bogišić, zborn. 57.

GOSPODIŃAK, *m. u jednoga pisca xviii vijeka, koji ovako prevodi lat. dominicale*. Ženske glave primaše i one na dlan tilo Isukrstovo, ali radi poniznosti i većega štovanja ruku pokrivaše s maramicom, koja se „gospodiŃak“ zvaše. I. Velikanović, uput. 3, 459.

GOSPÓDINEV, *adj. vidi gospodiŃ i gospodinov, od koja je dva oblika i postalo. — U jednoga pisca čakavca xv vijeka*. Kada svršiše fsaka po zakonu GospodiŃevu. Bernardin 13. luc. 2, 39. Skrinicu u koj biše zakon GospodiŃev. 100. deuter. 31, 25.

GOSPÓDIT, *adj. vidi gospodski. — U tri pisca xvi i xvii vijeka*. Pomisli jošć, traga tko ni gospodita, bi li smil, za draga da mi se namita. H. Lucić 242. Prohodeći Skenderiju, čuh reć muža gospodita, da svi ljudi sve umiju. M. Pegelinović 172. Dva plemića gospodita u toj družbi suncem sjaju. J. Palmotić 165. Otkle bješe poč naj bliže k gospoditom Drenopolju. 238. Gospodita lijepa stasa, vedra čela, pun miline, blage čudi, svijetla obraza vidaše se nad sve ine. 272.

GOSPÓDITEĽ, *m. dominator, čovjek koji gospodi. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (dominus' 677^a; dominator' 677^b), u Bjelostjenčevu (kajkavski gospoditel, dominator'), u Voltigijinu (dominatore, reggitore', beherrscher'), u Stuličevu (dominator'). Gospoditelj Gospodin približa se. B. Kašić, rit. 371. O gospoditelju od svekolike zemlje. nasl. 143. Priti hoće k crkvi svetoj svojoj gospoditelj. I. Bandulavić 196^a. malach. 3, 1. Pošali gospoditelja od zemlje. S. Margitić, fal. 58. Veliki Rim gospoditelj od svijeta. I. Đorđić, salt. 223. Fale tebi uzdajemo, pridobrostiti gospoditelju. B. Pavlović 52. Doće gospoditelj toga raba. S. Rosa 112^a. Pošali jaganca, Gospodine, gospoditelja zemlje. I. Velikanović, uput. 1, 39.*

GOSPÓDITEĽICA, *f. dominatrix, žensko čelade koje gospodi. — U Belinu rječniku 677^b i u Bjelostjenčevu (kajkavski gospoditelica).*

GOSPÓDITI, *gospódim, impf. vidi gospodovati, ali može biti da je kod gospoditi starije prelazno značenje. — Postaje od gospod nastavkom i. — Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 677^a, u Bjelostjenčevu (gospodim, gospoditi kod gospodujem), u Stuličevu (v. gospodariti).*

a. prelazno, imati u svojoj vlasti kao gospodin, gospodar, vladati. objektat može biti država, zemlja ili čelade.

a) aktivno. aa) u pravom smislu. Da ja vas saj svit gospodim. Š. Menčetić 50. Ustani ter zapad s istokom gospodi. 290. Ki tolike župe gospodi i vladanja. P. Zoranić 39^b. Ja scijenah dvorove gospodske časne nač i u njih da plove od svijeta dobro sve i da ih gospode razumni ti ljudi. F. Lukarević 158. Zlato nadimlje čovjeka, želeći cijenen bit i druge toga rad na svijetu gospodit. 260. Da bih radija, moja kruno, biti tebi sve dni sluga neg gospodit' svit na puno. S. Bobalević 205. Na kraljevstvo od koljena od sto kralja kralj te rodi, ki sjeverna nebrojena mjesta vlada i gospodi. I. Gundulić 316. Tere caru, ki ih (narode) gospodi, množ viteza na boj daju. 574. Pradjedi su moji bili svijetli bani, mnoge građe gospodili. G. Palmotić 1, 822. S neumrljem življenjem puštava mu da gospodi zemlju s inijem svijem stvorenlom. 3, 25^b. Nisam došao segaj svita vlasti umrle da gospodim, zasvo od roda plemenita glasovitijeh kralja izhodim. 3, 78^b. Ki gospodi žitorodnijeh množ baština. 3, 188^a. Mandalijena ka se rodi slavna od bana plemenita koji Magdal grad gospodi. I. V. Bunić,

mand. 4. Kralj Pleurat, ki Dalmaciju svu gospodi. J. Kavašin 243^a. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. (Vil ova) mene gospodi i moje srdačce. Š. Menčetić 25. Tezijem ću ljubav ja gospodit na svijetu godišta sva moja. F. Lukarević 97. Ah ljepoto, ti nevješte mladce vodiš mrtvijem plamom zavezane; pogledom ih ti gospodiš i u srcu stvaraš rane. I. Gundulić 280. Gdi (su) razumni s riječi blagom ki daždjahu med z besjede, gospodeći srca umrla? 234. Pozna dobro (Ljubav), da na sviti, kad jedine nije ljepote, nije joj naprijed gospoditi naša srca i živote. 264. Jedna duša da gospodi moj kip i ne. M. Gazarović 30. Okom strijela, riječi milom srca veže i gospodi. G. Palmotić 1, 245. Blagom čudi Ektora nadhodi, čijem stječe čas svudi, čijem srca gospodi. 2, 91. Rados prava sad gospodi srce tvoje. 2, 291. Morska polja i širine blazi vjetri gospodijahu. 3, 24^b. S Bogom, smrt i život ki gospodi. 3, 77^a. Neka zvijeri svekolike ponositi lav gospodi. 3, 101^a. S teške muko ka nom vlada, ka sve misli ne gospodi. 3, 183^a. Zlobni udes nas gospodi. J. Kavašin 283^a. (Sunce) svjetlosti svom gospodi more i zemlje krug prostrane. P. Sorkočević 585^a.*

b) sa se. aa) pasivno. Po kom se gospodi i vlada država sva ova. F. Lukarević 106. Bojaće se tve slave kralji, od kih se svit gospodi. I. Gundulić 204. — *bb) refleksivno, samo u jednom primjeru sa značenjem: činiti se gospodinom s prijedlogom nad. Tvoju staros pogrđuju i gospodo se nad tobom. M. Držić 229.*

b. neprelazno, biti gospodin, zapovijedati, vladati. a) uopće. Nije uzde koja vlas tu moćnu uzteže od žeje koja nas gospodit' priteže. M. Bunić 9. Da naj višijeh sred ne kruna visoka se kruna umjesti, ka gospodi slave puna s mnogom srećom. I. Gundulić 276. Er u robstvu, nije pravom, svezan uzom da sad hodi tko slobodan s mnogom slavom rodio se da gospodi. 349. Stari tvoji tko su bili? rec' slobodno bez ozira: jesu li oni gospodili? 386. Odkad je Bog, i gospodi. J. Kavašin 539^b. Plijenim, vladam i gospodim. I. Đorđić, uzd. 40. Gospodite dake, gospodite vi, koji taku moć i podobnos imate. A. Kalić 376. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Sada noć mučeca gospodi. G. Palmotić 1, 336. — *b) ono (stvar, država, zemlja, čelade), čega je subjekat gospodin, čemu zapovijeda, čim vlada, može biti izrečeno: aa) dativom.* Kralj je sam gospodar zakonom jur svima, a nemu nijedna stvar gospodit ne ima. F. Lukarević 225. Upravlja put na Šio, ki do skoro u slobodi sam je sebi gospodio. I. Gundulić 364. Nije došo da vam kraj porazi ni da vam gospodi. G. Palmotić 1, 67. Gospoditi narodu ljudskomu. P. Bogašinić 4. Juraj ki raškomu svemu puku zapovijeda i gospodi. J. Kavašin 234^a. Ilirskoj ki poljani sa svih strana gospodihu. 259^b. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Čemu da sam ja gospoja, ako je u robstvu duša moja, ka životu mom gospodi? I. Gundulić 351. I mom srcu zapovijeda i hotjeću mom gospodi. G. Palmotić 1, 84. Oni videć nega znanje znanja umrla gdi nadhodi i do riječi da naj maše svetijem knjigam svijem gospodi. 3, 115^b. Ah, hudobna vlasti veće ne gospodi srcu ovomu. B. Betera, čut. 16. Ne gospodi vik smrt tebi. 77. Sreco plemenito i kraljim gospodi. (Z). Poslov. danić. 113. Tko sebi gospodi, kraljeve nadhodi. (Z). 133. — *bb) instrumentalom.* Slavna Troja, ka je svime njegda istokom gospodila. I. Gundulić 362. Kada gospodijaše nom (Bosnom) hrabri kralj Ostoja. G. Palmotić 1, 289. Da gospodi svakijem stvorom.

J. Kavašin 13^a. Budi na čas kralju, koji mnomo gospodi. I. Đorđić, salt. 144. Ko gospodi nebom, zemljom. I. M. Mattei 874. Koji svijem svijetom gospodi. A. Kalić 276. — u *prenesenom* ili u *metaforičkom* smislu. Zdržene uporeda s plasi-jem vjetrim morske vode nom (*plavi*) valaju i gospode. G. Palmotić 3, 12^a. Ľubav nim gospodi, vlada nima. I. Đorđić, uzd. 91. Ovo čudo neharstva koje gospodi srcem naj većega mnoštva umrljih. I. M. Mattei 118. Da od sad srce tvoje božanstveno stavno i svršeno uzvlada i uzgospodi mojijem. 163. Ľalos, Ľubav, gñev, osveta isto u vrijeme mnomo gospoda. P. Sorkoćević 591^{ab}. — *griješkom* s *prijedlogom* s. Koji s tobom Bog gospodi. P. Kanavelić, iv. 57. Države s kim' češ vazda gospoditi. J. Kavašin 217^b. — *cc*) *instrumentalom* s *prijedlogom* nad. Pluton: ... nad mrtvijeme da gospodim. I. Gundulić 68. On gospodi sam nad nami. A. Vitalić, ist. 218^a. Gdje gospodi nad inima kraljica pčela. J. Kavašin 80^b. — *dd*) *genetivom* s *prijedlozima* vrhu (*vrh*), više. Vrh raškoga svega puka nakon svekra ki gospodi. I. Gundulić 386. Kad bi vrh ne (*carske vlasti*) gospodila voja od puka rogoborna. 492. Jes ko našijeh vrhu dila cijeni zvijezde da gospode. G. Palmotić 1, 133. Stvar nijedna ne gospodi vrh čovjeka kako žena. 2, 508. Ti gospodiš vrhu sreće, česti, dike, vrh blaženstva. B. Betera, čut. 58. — Gdi je pod nogam od krvnika, ko više nih svijeh gospodi. I. Gundulić 547. — *ee*) *amo pripadaju* i *primjeri* u kojima je izrečeno mjesto gdje subjekat gospodi. Svu bosansku kraljevinu, i gdi je herceg gospodio vlas poda se turska ukinu. I. Gundulić 390. Pod imenom ti od cara da gospodiš sve do skora s hvalinskoga od izgora do njemškoga doli mora. 454. Mirni u nemu (*gradu*) gospodite. G. Palmotić 1, 109. Da to li će klete Troje ovdj narod gospoditi? 2, 79. Komu mjesto, gdje gospodi, Posidarje ime poda. P. Kanavelić, iv. 340. Slovinskoga ja jezika kraljica sam, srijed slavnoga Dubrovnika ka kraljuje i gospodi. dubr. 7. On ki je kralj od slave, ki gospodi gor i doli. A. Vitalić, ost. 40. I oslo-gonac u Špilanu gospodi. (Z). Poslov. danić. 30. Bijelog mora i ledenog jur ih jakost pere valom a gospodstvo svrhu crnog razširit će vječnom slavom, po nemu će gospoditi i zakone po svijetu pune snage pripisati. J. Krmpotić, kat. 52. Gospodit češ carstvu u momu kako prava Ľubi moja. P. Sorkoćević 588^b. — u *prenesenom* ili u *metaforičkom* smislu. Ľubav u misli vašoj gospoditi dopustite. P. Zoranić 67. Razum tuj ne stoji u svojoj slobodi, gdi Ľubav gospodi. F. Ľukarević 88. Ovo je more, gdi veseo mir pribiva i gospodi. G. Palmotić 2, 3. Zakon, joh, puteni, u svakomu ki gospodi, gospoduje i u meni. I. Ivanišević 31. Pravda i milos gdje gospodi. P. Kanavelić, iv. 596. Da tvoj mir uzgospodi i uzraduje se u našem srću. I. M. Mattei 804. Jeli doslek gospodila u vami bludnost, nek odslek gospodit bude čistoa. A. Kalić 182. Gdje sila gospodi, s razlogom ne hodi. (F). Poslov. danić. 23.

GOSPODIVATI, gospodivam i gospodujem, *impf. iterativni glagol* za gospoditi. — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Smrt veće neće nemu gospodivati. J. Matović 61. — *nepouzđano*.

GOSPODNETIĆ, m. *prezime*. — xvii vijeka. Pop Dominik Gospodnetić Braćanin. I. Ivanišević 12. 85. 319.

GOSPODNICA, f. *vidi* gospoda i gospoditeljica. — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Gospodnica dĽavala, rasipaonica tmina (*Bogorodica*). J. Banovac, blag. 71. 163. 226.

GOSPODNIK, m. *gospodin*. — Na dva mjestu xviii vijeka. Knezi, bani, gospodnici. J. Kavašin 568^b. Bio je čovjek gospodnik. S. Rosa 139^a.

GOSPODNIT, adj. *vidi* gospodit. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Čelnik Antivara, ki svej čuva skot gospodnit. J. Kavašin 158^b.

GOSPODOV, adj. *koji pripada gospodu (Bogu)*. — *Stariji* je oblik *gospodev koji vidi*. — U naše vrijeme. Na ovo će Gospodovo pitañe odgovoriti svaka stvarka. Nar. prip. vil. 1878. 502.

GOSPODOVALAC, gospodovaoca, m. *vidi* gospodovatelj. — U *Stulićevu rječniku* (v. gospoditelj) i *griješkom* gospodovaoc.

GOSPODOVALICA, f. *vidi* gospodovateljica. — U *Stulićevu rječniku* (*dominatrix*).

GOSPODOVĀNE, n. *djelo kojijem se gospoduje*. — *Stariji* je oblik gospodovanje. — *Između rječnika u Belinu* (gospodovanje, imperium' 884^b; dominatus' 677^a), u *Bjelosjencevu* (*kajkavski* gospoduvañe), u *Jambrešićevu* (gospoduvañe), u *Voltigijinu*, u *Stulićevu*, u *Vukovu*. (*Selo*) sa vsim radovanjem, uživanjem i gospodovanjem. Mon. croat. 172. (1499). Pompeja velikago gospodovanja radi pobi. Š. Kožićić 34^a. Koji nim imaše razoriti i uzoti gospostvo i gospodovanje. B. Kašić, is. 19. Da blaženstvo staše u gospodovanju i mogućstvu. M. Orbin 300. Ovo gospodovañe (*svoje vole*) vidi se u zauzdañu ustrpljenja. M. Radnić 276^a. Voja stvoritelja od svije voja ima gospodovañe. 395^a. Gospodovanje Isukrsta Gospodina svrh sve zemlje. A. Vitalić, ist. 70. Tako češ nad svimi uzeti gospodovanje. 394. Papa imadijaše srdce na gospodovañe pohlepno. A. Kanižlić, kam. 79. A za naše čisto turkovañe, turkovañe i gospodovañe. Osvetn. 2, 49.

GOSPODOVATEĽ, m. dominator, čovjek koji gospoduje. — *isporedi* gospodovalac. — Na dva mjesta xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. gospoditelj). O gospodovatelju nebes i zemlje. Korizm. 103^b. Boga ki je sam gospodovatelj. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 164^b. jud. 4.

GOSPODOVATEĽICA, f. *žensko čelade koje gospoduje*. — U *Stulićevu rječniku* (v. gospodovalica).

GOSPODOVATI, gospodujem, *impf. biti gospodin, žinjeti kao gospodin; imati u svojaj vlasti, zapovijedati, vladati*. — *isporedi* gospoditi. — *Akc. kiki je u inf. taki je u aor. osim 2 i 3 sing.*: gospodvāh, i u *ger. praet.* gospodvāvši; *mijena se u 2 i 3 sing. aor.*: gōspodovā, i u *part. praet. act.* gōspodovao, gōspodovāla, gōspodovāli; u *ostaliem je oblicima onaki kiki je u praes.*: *impf.* gospodvāh, *impt.* gospodūj, *ger. praes.* gospodūjūci. — *Postaje od gospod nastavkom ova u inf., u u praes.* — Na jednom mjestu radi stiha ima gospodvati mješte gospodovati: Pravedna će sva skupščina pravo vrh nih gospodvati. A. Vitalić, ist. 149^b. — Od xiii vijeka, a u svijem je rječnicima: u *Vrančićevu*: 'dominari'; u *Mikašinu*: 'dominor, dominatum teneo, dominatum premo'; u *Belinu*: 'dominor' 534^b. 677^a; u *Bjelosjencevu*: gospodujem, *kajkavski* gospoduvati, gospodim, gospoditi, stolujem, dominor, dominium teneo, dominatum teneo, jus et imperium in rem aliquam habeo'. 2. late dominor'; u *Jambrešićevu*: gospodujem, 'dominor'; u *Voltigijinu*: 'dominare, signoreggiare', 'beherrschen'; u *Stulićevu*: v. gospodariti s *primjerom*: Hoću da gospodnješ polovinu kraljevstva moga; u *Vukovu*: 'leben wie ein herr', 'splendidam vitam dego'; u *Daničićevu*: 'dominari'.

a. *neprelazno, biti gospodin, živjeti kao gospodin, raditi kao gospodin. a) uopće. aa) u pracom smislu.* V to vrime gospodujuću knezu Albrehtu. Mon. croat. 3. (1275). Vsa ina gospoda koja su gospodovala do mene. Mon. serb. 236. (1399). Osta na njegovu mjestu gospodovati sin njegov Silimir. Duklanin 7. Gospodovaše tada jedan cesar. Mirakuli. 19. Prédal se biše dijavlu gospodovati željuć. Š. Kožičić 22^a. Kada jedan car umre, drugi gospoduje. Aleks. jag. star. 3. 266. Kada gospodovaše cesar Alesandro. B. Kašić, per. 1. Oni tko bude za mnom gospodovat, reče Trajan. M. Orbin 146. Tko miruje, gospoduje i svakoja dobra uživa. G. Palmotić 2, 100. Kada sluga gospoduje. P. Posilović, cvijet. 114. Gospodovat i da neće, nego, kliče, stati u robstvo. J. Kavašin 26^a. Svatko znađe, koliko je mučno obiknuti službu onom, koji se naučio gospodovati. F. Lastrić, od' 142. Hoću tebe, slugo, pokloniti u državu zemlju Bosnu slavnu, da banuješ i da gospoduješ. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Mi pijemo i gospodujemo. 2, 203. Već je za nas vino i rakija, i gospodstvo, da gospodujemo. 2, 482. Tu hoćemo, braćo, zapašiti baš mogega brata Ibrahima, da pašuje i da gospoduje. 4, 69. Tu ću vrći brata Ibrahima da kraljuje i da gospoduje. 4, 79. Gospoduje a gladuje. Gospoduje a lipuje. Nar. posl. vuk. 44. Tako je Milan gospodovao i zapovedao. Vuk, građ. 45. Onda su vredne žene izdirale a leže gospodovale. M. Đ. Milčević, zlosel. 281. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* I mišca njegova hoće gospodovati. Bernardin 5. isai. 40, 10. N. Rašina 17^b. Gospodujući potop, to jest dokle je potop. J. Matović 88. — *b) može biti izrečeno prema čemu je subjekat gospodin, što je njegovo, čim vlada, kome zapovijeda. ovo se izriče: aa) dativom (prema zapovijedati).* Ki rečenoj zemlji budu gospodovati. Mon. croat. 181. (1500). Gospodujte pticam. Zborn. 25^a. On će gospodovat tebi. B. Gradić, djev. 42. Isukrst cesaruje i gospoduje takojer i nečistivim, nepodobnim i zalim. Š. Budinić, sum. 6^a. Biti ćeš pod oblastju muža tvoga i on će ti gospodovati. M. Divković, bes. 825^a. Svaki od njih čudnijem redom gospoduje rodnom gradu. G. Palmotić 1, 343. Svemu će stvorenju gospodovati i zapovijedati. V. Andrijašević, put. 241. Koji živim i mrtvim zajedno gospoduješ. I. Ančić, svit. 119. Mnogo puta gospoduje jedan čovik drugomu. M. Radnić 44^a. Gospodovat meni neće. A. Vitaljić, ist. 59^a. Đurdevića pleme dvim otokom gospodova. J. Kavašin 141^b. Učiti ženami ne dopuštam ni gospodovati čoviku. A. Bačić 275. Jere će gospodovati tebi, koji učini tebe. J. Matović 471. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Ki gospoduje smrći i životu. B. Gradić, djev. 163. Djavao gospoduje grješniku. M. Divković, nauk. 190^a. Da bi duša tilu mogla gospodovat. A. Georgiceo, nasl. 167. Da mu neće već u vike vikova smrt gospodovati. I. Ančić, svit. 245. Zač se pušćaš da ti gospoduju tašća želinja? ist. 181. Gospoduj samomu sebi. M. Radnić 405^b. Komu (životu) svakčas smrt opaka nesmiljena gospoduje. B. Betera, čut. 20. Istijem zvijezdani gospoduješ. I. Đorđić, uzd. 156. Uskrsnu pridobivši smrt da mu veće ne može gospodovat ni nauditi. J. Filipović 1, 110^a. Vazda će mu grisi gospodovati. F. Lastrić, ned. 212. Ti ne gospoduješ Božjoj milosti. V. M. Gučetić 181. Da ne bi gospodovala meni svaka nepravda. J. Matović 479. — *bb) instrumentalom (prema vladati).* Kada gospodovaše Zetoju. Mon. serb. 112. (1321—1386). Knez gospodovaše vrbaskim gra-

dom. Mon. croat. 82. (1455). Hoteći da gospoduje svim svitom. M. Marulić 6. Mogući zapovidati i gospodovati stvorenjem. P. Radović, nač. 155. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Neka (Bog) dar ovi nam daruje, da duša vasa zgar tilom gospoduje. P. Hektorović 47. Ov gréh gospoduje človékom prazdnjućim. Š. Budinić, sum. 124^b. Kad ne gospoduje šćetna narav duhom. I. T. Mrnavić, ist. 187. Ljubav samoga sebe gospoduje i vlada grješnikom u svijem njegovijem štetami. M. Radnić 395^a. Tko svojim duhom gospoduje. J. Kavašin 349^b. Nije, ne, već ikako moje ovo srce: tvoje je sa svijem i svršeno hime gospoduj. I. M. Mattei 146. Gospodova i daždom i vedrinom. A. Kalić 514. — *grješkom s prijedlogom s.* Pamet s plasijem požudami po razlogu gospoduje. G. Palmotić 1, 175. Gospodujući z drugijem narodi. A. Bačić 31. Gospodujte i vladajte s ribam morskim. M. Zoričić, osm. 17. — *cc) instrumentalom s prijedlogom nad.* Hotijući gospodovati nad družimi. Korizm. 49^a. Koji nad živimi gospoduješ. B. Kašić, rit. 97. Nad svim svitom gospoduje. A. Vitaljić, ist. 192^a. Kao da bi ona nad him gospodovala. A. Kanižlić, utoč. 16. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Ženi ne dopuščam gospodovati nad mužem. Anton Dalm., nov. test. 2, 106^b. paul. 1tim. 2, 12. Istina gospoduje nad lažju. B. Kašić, per. 172. Da na blagdan od slobode jes tko zlatu još robuje, i da sila s prike zgode nad zakonom gospoduje. I. Gundulić 164. Opaka prigutja nad dušama gospoduju. I. Đorđić, salt. xvii. — *dd) genitivom s prijedlozima vrhu (vrh), više.* Gospoduje svrhu zvijezda. B. Kašić, zrc. 41. Ti gospoduješ vrh vlasti od mora. nasl. 173. Koji svrh mora gospoduješ. A. Georgiceo, nasl. 206. Naslađujete se gospodovat svrhu mnoštva. I. Držić 270. Da Trojani gospoduju vrh Latina. G. Palmotić 2, 132. Počne gospodovati svrhu duše. S. Margitić, fal. 110. Čovik ne ima biti starešina olosti za gospodovati svrhu žene. J. Banovac, razg. 83. Djavao griom istočnim gospoduje svrhu duše. F. Lastrić, test. 348^a. — Pridat mu ončas naše srce, da više nega gospoduje. B. Zuzeri 128^b. Gospoduju više svijeh naroda. L. Radić 89. — *ee) na jednom mjestu xvi vijeka genitivom s prijedlogom od; ali je to pogreška sama pisca koji je tako htio prevesti latinski genitiv.* Vladaoci naroda gospodujut od njih (Scitis quia principes gentium dominantur eorum). N. Rašina 53^b. mat. 20, 25. — *ff) amo spadaju i primjeri u kojima se izriče mjesto gdje subjekat gospoduje.* Ki svaka zna i svud gospoduje. M. Marulić 9. Arkadij pokle gospodova u Carigrade. Š. Kožičić 40^b. Kandarkusa vam poslah vernoga moga u zemlji vašoj gospodovati i vojsku vašu k mani posilati. Aleks. jag. star. 3, 235. Koji po onomu kraljestvu gospodovahu žestokom silom. B. Kašić, is. 19. Svud gospoduje, svud vlada, svud zapovida. A. Vitaljić, ist. 343. Tako ćeš gospodovati posrid protivnikov tvojih. 894. Od mora baltiskoga gospodova do jonskoga. J. Kavašin 274^b. U gradu kraj Akis gospodovaše. I. Đorđić, salt. x. Gdi Bog ne gospoduje, onde neka se i ne moli. J. Filipović 1, 810^b. Kad ćeš gospodovati u svijem narodim? L. Radić 25. — *u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Grijev na sfijetu gospodovaše. B. Gradić, djev. 27. Ljubav tvoja gospoduje u dušah našijeh. B. Kašić, nač. 41. Zakon, joh, puteni u svakomu ki gospodi, gospoduje i u meni. I. Ivanišević 81. Zlato gdi gospoduje, razlog se ne čuje. (D). Poslov. danić. 157. Ostadoše starosidna poželjena u srdcu momu gospodujući. A. Kanižlić, utoč. 682.

b. *prelazno, imati u svojaj vlasti, kao svoje, vladati.*

a) *aktivno. aa) u pravom smislu.* Da su voljni gospodovati građu i župu. Mon. serb. 218. (1891). Ne budemo moći uživati i gospodovati rečenu župu. 295. (1420). Gospodovati budete onih, ki vekši i jači od vas jesu. Bernardin 98. deuteron. 11, 28. Hotiti gospodovati jedan drugoga. Transit. 181. Žena poslušna gospoduje muža svoga. Zborn. 12^b. Ter taj svijet u slavi gospoduj na volju. M. Vetranić 1, 120. Volim se sluga zvati tvoj neg svit gospodovat. M. Držić 79. Gospoduj zemlju svoju, a mani vojsku davaj. Aleks. jag. star. 3, 294. Gospodovat puke uzumnožne i kraljevstva i države djelo je vječne dike i slave. G. Palmotić 2, 187. Od kraljevstva ki srbskoga gospoduju bližne strane. 2, 203. Oni koji gospodovaše zemlje od istoka. P. Posilović, cvijet. 53. Gospodujuć kupno i more. J. Kavašin 217^a. — *bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu.* Da budu gospodovati dan i noć. N. Rahina 114^a. gen. 1, 18. Bogastvo gospoduje današnji dan sve ostale krjeposti. M. Držić 899. Da ti sam gospoduješ i uzdržiš dušu moju. A. Gučetić, roz. jez. 111. Koji gospoduje volju i srce svoje. I. Držić 275. S tvojom čercom koje dike gospoduju srce meni. G. Palmotić 2, 289. Pridavam joj ti duh, da ga braniš, vodiš, gospoduješ. I. Đorđić, salt. 92. Bože, koji gospoduješ bojne sreće. 274.

b) *pasivno.* Ako nećeš biti gospodovan od sotone. M. Radnić 35^b. Neustrpljiv je gospodovan od svoje srčbe. 276^a. Gospodovan biti, esser signoreggiato, dominor. A. d. Bella, rječ. 677^b.

GOSPODSKI, *adj. koji pripada gospodi (a i gospodu, gospodinu).* — *Postaje od gospod nastavkom iskaz.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. gospodskaz, rus. rocnockij (čes. hospodský postaje od gospoda).* — *Nominalni se oblici nahode samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (n. p. gospodskz. Sava, tip. stud. glasn. 40, 160), i (rijetko) u narodnijem pjesmama našega vremena radi stiha: gen. m. sing. gospodska. Nar. pjes. vuk. 1, 891. 2, 418; dat. m. sing. gospodsku. 2, 490. 3, 511. — Pošto ds glasi c, nahodi se tako i pisano (naj stariji primjeri: gospocku. Mon. serb. 489 god. 1461; gospockomz. 501 god. 1466—1500); u jednom primjeru po krivome shvaćanju umetnuto je t pred c: gospotcke. Mon. serb. 285. (1419 u poznijem prijepisu). može i d ispasti ispred s: gosposki; naj stariji primjeri: gospockoj. Mon. serb. 255. (1405); gosposkim. Mon. croat. 195. (1510). — Između rječnika u Mikaljinu (gosposki život, urbanitas), u Belinu (signorile, signorevole, dominicus 677^b; signoreg-gievole, cioè imperiosus, imperiosus 677^a; splendido, magnifico, splendidus 701^b), u Jambresićevu (gospocki, basilicus), u Voltigijinu (gospodski, signorile, nobile, herrlich, prächtig), u Stulićevu (gospodski, v. gospodan), u Vukovu (gospodski, dominorum; gosposki, vide gospodski), u Daničićevu (gospodskij, dominicus).*

1. *adj.*

a. *kao pravi posesivni adjektiv.* a) *koji pripada gospodi uopće ili nekoj gospodi. adjektiv zamjenjuje genitiv posesivni uopće.* Da daju dohodak gospodski. Mon. serb. 41. (1258). Na tržje gospodske. 41. (1258). Sija vsa darovanja svietomu i božestvenomu ti hramu osvobodismo otu vsaših rabota i podanik gospodskih. 192. (1879). Dasmo joj naše selo gospodsko. 225. (1895). Na viri mu (mju) uzeto na gosposkoj. 255. (1405). Da su gospotcke polace. 285. (1419 u poznijem prijepisu). Stvorismo im

inilost našu gospocku. Mon. croat. 66. (1446). Liber od vsake gospodske službe. 88. (1460). Dabz moju rečz gospocku. Mon. serb. 488—489. (1461). Soo koju si mi uzeo na gospockomz moru i u gospockomz drėvu. 501. (1466—1500). Službu služiti gospodsku. Stat. krč. ark. 2, 293. Gospocki podložnik. Stat. polj. ark. 5, 291. Pade v nenavidost jednoga gospodskoga sina. Š. Kozitić 48^a. Pride pristav s gosposkim č(ovje)kom. Mon. croat. 195. (1510). Ako nisu na puno placali gabele gospodske. Š. Budinić, ispr. 90. Nu da još gine svit, i u rasap sve grede, imaju slavne bit' gospodske besjede. I. Gundulić 119. Dohajahu k nemu i gospodski sini. F. Glavinić, cvit. 77^b. Straža spravna gospodskomu dvoru i vijeću. G. Palmotić 1, 101. Gospodska mi je tva riječ sama krepak bijeg, svjedok pravi tvoje od vjere. 1, 136. Tijem gospodska djevojčica ime stoe. I. V. Bunić, mand. 7. Brez oblasti gosposke. I. Grlić 56. Zapovijed svojim vojnikom da pobiju svu dičicu u Betlemu, niti gledajući gosposke ni siromaške. F. Lastrić, od' 391. Niki subaše doodke od desetoga gosposkoga siromahom težakom krivo zabilježaju i uzimaju. F. Lastrić, ned. 385. Križ gospodski i siromaški. V. Došen v. (Crvi) koji bi se nakotili od gospodskog negda tila. 30^a. Otečemo polja i livade i gosposka sela i varoše. And. Kačić, razg. 62^a. Povlači se po gospodski domovi. J. Rajić, pouč. 2, 26. Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Po noj pasu dva gosposka koña. 1, 440. Jed'te, pijte, gospodski sinovi. 2, 356. Gospodski su puti i drumovi, a hajdučki tijesni bogazi. 4, 281. Gospodskome smijehu i vedru nebu ne valja vjerovati, jer se za čas promijene. Nar. posl. vuk. 44. Ko se u gospodskom poslu prekine, ne valja mu zvoniti. (Gospodski se dakle posao radi kao od bijede!). 156. Podaj popu popovsko, a gospodi gospodsko. 250. Pristaše i od žena gospodskih. Vuk, djel. ap. 17, 4. Svaka sudbena vlast izlazi od države, u buduće ne imaju opstojati nikakovi gospodski sudovi. Zborn. zak. 1, 24. — u ovom primjeru stoji mješte genitiva objektivnoga: Proklet budi ki hrani gospockoga ubojicu. Aleks. jag. star. 3, 275. — b) *koji se sastoji iz gospode.* Ter kad hrabren plemić dojde gospodskoga po srjed zbora. A. Vitalić, ost. 211. U gospodsko vijeće uveden po dobroti mojih građana. J. Kavašin 84^a. Bog gospodsko grdi vijeće. I. Đorđić, salt. 100. — može biti da amo spada i ovaj primjer (ako ne pod b, d): Vesela je pred ni išetala i gospodsko kolo izvodila. Nar. pjes. vuk. 2, 243. — c) *koji pripada Gospodu (Bogu).* — vrlo rijetko. U prazdnikz Gospodski. Sava, tip. stud. glasn. 40, 160. Gospodsko zaprštenije bystr, ne razlučaty se mužu otz žene i ženš otz muža. Mon. serb. 14. (1222—1228). Daj meni tila Gospodskoga prijati svetiđu. A. Georgiceo, nasl. 354. I Gospodsko dare dijeliše, što je nima Gospod poklonio. Nar. pjes. vuk. 2, 4. — d) *do-daje se, kao od štovana, i bez potrebe, uz supstantiv kojijem se pokazuje nešto što pripada gospodinu ili gospodi. kao da znači: kaonoti u gospodina ili u gospode.* Sva siromaš molimo za vaše gospodsko zdravlje. Glasn. II, 3, 169. (1712). Kako se od vašijeh gosposkijeh obraza ne stidi. Pravdonoša. 1852. 1. amo spada i ovaj primjer: Prima majku na gosposke ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 172. i ovaj u kome subjekat (s ponosom) o samom sebi govori: Ja sam tebe othranio uz moje gospodsko koljeno. Nar. pjes. bog. 41.

b. *znači: onaki kao što biva u gospode. svagda se shvaća kao pohvala, isporodi plemenit. uz ovo*

značenje može ostati i posesivno (kod a), b), c)) ili ga može nestati (kod d)). — Kao ovakovi ad-jektiv, gospodski može imati i komparativ: gos-podskiji (gospokije. J. Matović 121). a) kao krasan, a ujedno i ponosit, uzvišen, veličanstven. aa) o ljudskom licu, tijelu. Dijete gosposkoga oblića. I. Đorđić, ben. 16. Odića se hoće lipa rad gosposkog' svakog' kipa. V. Došen 66^b. Gosposkoga sred čela veličanstvo rodno sjaje. P. Sorkočević 584^a. Proli suze niz gosposko lice. Nar. pjes. vuk. 2, 73. Ne mogu se doviti Latini gosposkome na obrazu licu i gosposkom oku junačkome. 2, 536. Ban je lubi po gosposkom licu. 2, 639. Svatovima oči zasjenile od gosposkog lica i ođela. 3, 518. — bb) o pogledu. Krasna ti si stasa i uzrasta, rumenila, gosposka pogleda! Nar. pjes. vuk. 2, 418. — cc) o govoru, riječi. I gosposke razgovore odi čine. P. Kanavelić, iv. 6. Imao bi s kime piti vino i gosposku riječ progovoriti! Nar. pjes. vuk. 2, 224. Zač si, dušo, lipa dvora, gosposkoga razgovora. Nar. pjes. istr. 2, 72. — dd) u prenesenom smislu, o čudi, srcu, vidi plemenit. Za sve da su Turci hudi gospostvu mu staro oteli, gosposke se kaže čudi. I. Gundulić 376. Neka uzbudiš tvoje gosposko srce. I. T. Mrnavić, osm. 4. A gosposke tko je čudi i čas ište s vrijednijem dili. G. Palmotić 1, 387. A i naj liše gosposkoga veličina srca sjaje. P. Sorkočević 585^b. — b) kao plemenit u pravom smislu (ali s većom silom u značenju), n. p.: aa) naj češće o rodu, košenu, krvi, kući itd. I poznajući ga roda gosposkoga, držahu ga s razlučitim načinom. J. Banovac, razg. 185. Porodi se s Rok u Franci od gosposkoga i plemenitoga roda. F. Lastrić, svet. 137^b. Ako si roda od starine gosposkoga, vi-težkoga oli junačkoga. And. Kačić, razg. 1. Ti si, starče, roda gosposkoga. J. Krmpotić, mal. 3. A ja sam roda gosposka. Nar. pjes. vuk. 1, 391. Jer je Bogdan roda gosposkoga. 2, 182. — Slave se Mazovi gosposkim plemenom. I. T. Mrnavić, osm. 38. A i mi smo od plemena gosposkoga. G. Palmotić 1, 308. Poznaajući tvoje gosposko pleme. F. Radman 13. — Er mi bješe on Stjepan od kolena gosposkoga. Nar. pjes. mikl. Beitr. 50. Od roda je od velika, kolena je gosposkoga. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Fala tebe, gosposko koleno! 2, 557. — Mladi Uroš soja gosposkoga. 2, 188. A devojka soja gosposkoga. 3, 267. — Od koje kuće gosposke toliki sinovi u različita vrmena u kripostima i izvrstiti' skali-ni' vladaju biše. J. Banovac, razg. vi. Od ve-like, gosposke kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 154. — Pridruži sebi gosposkije krvi človika. Š. Ko-žićić 46^a. Od smederskijeh da knezova staro iz-lazi njih koleno i gosposka krv njihova. G. Pal-motić 2, 183. Budući gospodin i gosposke krvi. M. Dobretić 501. — Fala ti, kao gospodičiću, stara kućo i gosposka lozo! Pravdonoša. 1851. 21. — bb) o čeladetu. A šurhaje gosposke gosposde. Nar. pjes. vuk. 2, 267. — c) onakav kakav treba za gosposku, n. p. o odijelu. Ona se gosposkijem grimizom odijeva. I. Đorđić, uzd. 179. — o jelu: Jednu ticu prepelicu, ticu gosposku. Nar. pjes. vuk. 1, 523. — o pokuštvu: Poredati gosposke stolove. Nar. pjes. vuk. 3, 522. — d) magnificus, splendidus, predašnje značenje širi se dalje, te znači uopće: ujedno krasan i skupocjen, s čega se uz krasotu misli svagda i na veličinu, n. p. o jelu (naj češće). Učinivši se zaručenje i pir gosposki. F. Lastrić, test. ad. 14^a. Nego čini pripraviti objed gosposki. Nar. pjes. bog. 35. Sjedaše za trpezu veoma obilnu i gosposku. Đ. Bašić 28^a. Učinivši sobet gosposki. And. Kačić, kor. 30.

Spremiti gosposki ručak. D. Obradović, basu. 336. I donose gosposke ponude: šećer s mora, smokve iz Mostara... Nar. pjes. vuk. 1, 284. Gosposku ti večer' večerasmo! 1, 299. Gotovi mu to gosposko jelo. 2, 106. Ugosti ga vinom i rakijom i gosposkom svakom dakonijom. 2, 114. Večeraše gosposku večeru. 2, 118. Prođe vreme gosposkoga ručka. 2, 119. Latini ga divno do-čekaše i gosposkom časti ugostiše. 2, 211. Opravi mu gosposku užinu. 2, 259. — o kući, dvoru. Divojčice odrađene u mekšini i gospostvu u gosposki dvori. F. Lastrić, od' 882. Vino pije care Kostadine u svojem dvoru gosposkome. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Odnese ga u gosposke dvore. 2, 157. — o konaku. Gotovi mi gosposka ko-naka. Nar. pjes. vuk. 3, 16. — o pokuštvu. Kada doma na postelji gosposkoj ležaše. A. Kanižlić, uzr. 58. — o odijelu. Gosposko za gospoje ure-šeće pristojno je. I. Đorđić, uzd. 19. Gospodičica gosposkom odicom nakićena. F. Lastrić, test. ad. 105^a. Izvadi mi gosposko odelo. Nar. pjes. vuk. 2, 224. Razloži mu gosposko haćine. 2, 224. On s' obuće u ruho gosposko. 2, 388. — o oružju. Po čardaku mlogi čiviluci de se vjoša gosposko oruže. 2, 231. — o čibuku. Gosposki mu čibuk zapalio. 4, 471. — o daru. Oli čekaj svate vite-zove i pripravljaj gosposke darove. And. Kačić, razg. 103^b. I oprema gosposke darove. Nar. pjes. vuk. 2, 41. — o prathu. Digoše se dakle s gosposkom prathom, noseći uza se darove kra-levske. F. Lastrić, od' 296. — o košu. Nigda jašuć priko gore na gosposkom košu. I. Iva-nišević 192. Vrh koša gosposkoga. P. Kana-velić, iv. 79. — o životu (kod kojega se uživa i živi kao gospodin). To je pravi i gosposki život. M. Držić 261. — uopće. Vsaka tučna i gosposka su zginula od tebe (omnia pinguis et praeclara perierunt a te). Anton Dalm., nov. test. 2, 200^b. apoc. 18, 14. — u ovom primjeru misli se na krasotu i veličinu, a ne na skupocjenost: Što se može prostranije i gosposkije misliti od neba? J. Matović 121. — Gosposki, stil. ,herrlich, prächtig', tal. ,magnifico, splendido'; (prikladan) ,elegant (von menschen)', tal. ,elegante'. B. Šulek, rječ. znanstv. naz. po ovome zadnjemu kao da se u naše vrijeme ne misli svagda na skupocjenost i veličinu nego samo na dobar ukus. — e) na gosposku, magnifice, splendide, gosposkijem na-činom, gosposki, adv. vidi b. Na gosposku ,signorilmente, alla signorile', dominico more'. A. d. Bella, rječ. 677^b. Jedan konik obučen na gosposku. M. Zoričić, zrc. 91. Na gosposku, v. gospodično. J. Stulli, rječ. 1, 188^a.

2. adv. gosposki (gosposki, gosposkijem na-činom, kao gospoda, kao gospodin. odgovara zna-čenima adjektiva kod b. — Komp.: gosposkijē. — Imedu rječnika u Mikajinu (gosposki, vla-stelski, urbane'), u Belinu (dominico more' 677^b; ,nobiliter' 511^b; ,ample' 76^a; ,magnifice' 452^b; ,splendide' 701^b), u Stulićevu (gosposki, v. gos-podično), u Vukovu. Pri svomu poslu gosposki se ostavljaju. M. Držić 202. Blaga ne znadu gosposki živući. I. T. Mrnavić, osm. 91. Blago-vati dobro, gosposki ,laute, opipare, apparate co-medere'. J. Mikala, rječ. 19^a. Kako herceg gosposki opravan. B. Krnarutić 11. Gosposki živiti, odivati se... F. Lastrić, svet. 149^a. Gospoda gosposki. (Z). Poslov. danić. 24. Budući gosposki blagovali. And. Kačić, kor. 48. Crkve bile su i gosposki sagrađene. I. Velikanović, uput. 8, 296. Koji su gosposki živili. D. Obradović, živ. 105. U slast ondi gosposki se jide. J. S. Reljković 353. Pa gosposki sebe nakitio. Nar. pjes. vuk. 3, 499.

GÖSPODSKĪ PÒTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Livada u Gospodskom Potoku. Sr. nov. 1864. 111.

GÖSPODSKÖ SÈLO, *n. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj*. Pregled. 5.

GOSPODSTV-, *vidi* gospodstv-.

GOSPÖDŠTINA, *vidi* gospoština.

GOSPODVATI, *vidi* gospodovati.

GÖSPODA, *f. domina, žensko čelade kao gospodin (gospodar); gospodinova (gospodareva) žena*. — *Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku. u Dubrovniku je drukčiji: gospōda, i mijeña se u dat. sing. gōspōdi, u acc. sing. gōspōdu, u voc. sing. gōspōdo, u nom., acc., voc. pl. gōspōde, u gen. pl. gōspōdā; ovo je jamačno stariji akc. (po rus. rocнодā), te je mlađi postao po svoj prilici od vokativa*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gospōdā, rus. rocнодā, polj. gospodza, grnsrp. hospoza*. — *Postaje od gospod nastabkom ja: dj u štokavaca mijeña se na d, u čakavaca na j: gospoja*. — *Oblik gospoja nahodi se i u štokavaca po zapadnijem i sjevernijem krajevima, te je sva prilika da su ga primili od čakavaca; ali bi moglo biti i to, da je, kao što je d ispalo u brzom govoru kod gospodar i gospodin (vidi gospar i gospon), i d ispalo u gospoda, pa da je od gospoa postalo gospoja i gospa*. — *osim ova dva oblika ima i treći: gospōdā koji vidi*. — *Stariji su oblici vokativa: gospode i gospoje; prvi dolazi do xviii vijeka (naj posljedni put u L. Radića 118); drugi do u naše vrijeme kod čakavaca (Nar. pjes. istr. 2, 82), mlađi su oblici gospodo i gospojo potvrđeni od xvii vijeka (gospojo. B. Kašić, is. vi; gospodo. P. Posilović, nasl. 67a). u naše vrijeme, uz gospodo i gospojo, čuje se gdje gdje i oblik nominativa, ali obično kad je s kajijem drugim supstantivom, n. p. Oj Boga ti, gospoda banice! Nar. pjes. vuk. 1, 442. Oj gospoda Budimska kraljice! 2, 592. Naj to tebi, gospoja kraljice! 2, 598. u Dubrovniku svagda sa ženskim imenima: gospōda Māre, gospōda Kāte. i služinčad zove gospodu: gospōda (voc.). — Imedu rječnika u Mikašinu (gospoja, vidi gospa), u Belinu (gospoda 190a. 277b. 450a. 466a. 584b. 677a; gospoja 120a. 450a. 466a. 511b. 677a), u Voltigijinu (gospoja, signora, gentildonna, edelfrau), u Stuličevu (gospoda i gospoja), u Vukovu (gospoda, die frau, dame, domina; gospoja, vide gospoda s dodatkom da se govori u vojvodstvu), u Daničičevu (gospoda i gospoja). a) materfamilias, domina, hera, domaćica, gazdarica, naj češće kao gospodareva žena. vidi gospodar, a). Gospoja od kuće, materfamilias. J. Mikaš, rječ. Gospoda, donna, patrona di casa, domina. A. d. Bella, rječ. 277b; padrona, domina. 584b. Hoćeš poći za me Hasanagu? pak ćeš biti u dvoru gospoda. Nar. pjes. vuk. 3, 477. — b) prema slugama itd. vidi gospodar, b) i gospodin, b). Djevojčicu malahnu koja bješe u službi žene Namanove, koja reče gospodi svojoj. N. Rašina 60a. 4reg. 5, 2—3. Budući im gospoda na posjedu. N. Naješković 1, 240. Bih gospoda, bit ću sužna. I. V. Bunić, mand. 12. Kadno sluškinja na gospodu ne ustaje. J. Rajić, pouč. 1, 75. Gospoda si ti, mlađi smo ti mi. Nar. pjes. vuk. 1, 86. Ma je sluga izgubit ne dadu, no se mole caru čestitome, te gospodu svoju izmoliše. 2, 26. — gospoja. Pride Marija raba Raština i dala je bēše gospoja visega svojega četvrtu čest. Starine. 13, 208. (1185). Jedan sin, hōi, rab i rabiña, kad jesu svomu otcu, materi, gospodarom i gospojam verni, vojni i pokorni. Postila. m1b. Ne moleći, nego zapovida-*

jući, kao gospoja a ne kao službenica. J. Banovac, razg. 7. Jozipom koga gospoja na nepoštenje navlačaše. F. Lastrić, ned. 14. Tko je gospoja, tko li sluškinja. D. Rapić 297. — u pjesmi, prema konju. Mol' mi Boga, konju, dobro moje! da ti budem u dvor za gospodu. Nar. pjes. vuk. 1, 800. — c) žensko čelade kao državni starješina, ili žena državnoga starješine, ako ona i ne vlada. vidi gospodin, a). Tu sam (u paklu) kćercu tvu (Prozerpinu) vidila, nu gospodom vječne tmasti. I. Gundulić 94. Budimska gospoda. Nar. pjes. mikl. Beitr. 81. Može l' biti za cara carica, može l' biti svoj zemlji gospoda? Nar. pjes. vuk. 2, 133. Da' Bog dobro, gospodo Erdejska! 2, 610. — gospoja. Pače volim tvoja raba kupovita biti, neg gospoja svim krajem od svita. H. Lucić 219. Čemu je, da sam ja gospoja podunavskim nad narodi, ako je u robstvu duša moja? I. Gundulić 351. Uzmnožita gospoja aliti česarica, augusta. A. d. Bella, rječ. 120a. Carica Prokopija ponosna gospoja. A. Kanižlić, kam. 2. — d) žensko čelade plemenita roda ili uopće višega staleža. vidi gospodin, d). može biti gospodinova žena, ali se često kaže i o djevojci. Kako je polača pravo bila gospode Filipe našo vladike. Mon. serb. 238. (1399). Kazlar-aga u kom mistu gospode mu lijepe izbira (Osmanu). I. Gundulić 361. Gospoda, baronessa, donna principale d'una città, mulier primaria. A. d. Bella, rječ. 130a. Pake mi ti taj gospoda tuj divojku darovali, lijepu gospodu. Nar. pjes. mikl. Beitr. 83. Svekrve kneginje, devere levere, jetrve gospode. Nar. pjes. vuk. 1, 109. Oženi se siroma, uze momu od doma, ... jeste gospoda. 1, 514. Kad to vide gospoda devojka. 2, 162. Za te tražim gospodu devojku i za mene dobra prijateja. 2, 182. A šurnaje gospodske gospode. 2, 267. Sretoše ga dvjē gospode mlade: jedno lūba Bijelič-vojvode, a drugo je Zlatokosić-Pavla. 2, 499. — gospoja. Time zlom bolio (sam) radi plemenite gospoja mlajhte. H. Lucić 245. Meu dvorkinjami i plemenitim gospojama. P. Zoranić 8b. Deset tisuć indijskih gospoj s plaćem velikim tilo negovo sritoše. Aleks. jag. star. 3, 296. Kada budeš, majko, tamo među ugrskim gospojama, tužna majko. misli samo, ke ćeš hvala podat' nami. I. Gundulić 888. Na polače sbira svoje sad gospodu, sad gospoje. J. Kavažin 85a. Manastiri od gospoja, časnī, vrijedni. 386a. Gospoja, donna nobile. A. d. Bella, rječ. 511b. Da vidite jednu gospoju doći k jednom principu bludnu ... Gospoja i princip jesu Judita i Oloferno. J. Banovac, prip. 156. Gospoja jedna razboli se na smrt. A. Kanižlić, utoč. xxi. Već odimo k Splitu bijelome: u nēmu su bogati trgovci i gospoda puno plemenita, a gospoje kano Talijanke lipa struka i u pasu tanke. And. Kačić, razg. 213—214. Koja biše učinila sobet svim naj većim kraljevstva gospojam. kor. 305. Dopusti Pavao V gospoji od Londey u Franci. Ant. Kadčić 160. Jedna divojka gospoja u pogibili od potopa. M. Dobretić 558. Pa ga vodi gospoji divojki. Nar. pjes. vuk. 2, 618. Da ja vidu gospoju devojku. Nar. pjes. petr. 2, 655. I same hristjanske gospoje bogmaju se! M. Pavlinović, razg. 28. — c) gospodareva ili gospodinova žena i prema samome mužu. isporodi gospa, c). Šta ste poiskali od vojevode Radosava, kako vam se je on zakleo i (s) svojom gospodom. Mon. serb. 402. (1439 u poznijem prijelazu). Gospoda gospodina despota. Spom. sr. 2, 100. (1441). Za č je prisegao svojoj gospodi krivo u matrimoni čisto uzdržati. Tondal. star. 4, 116. Gospode svoje ne odпусти od sebe. Zborn. 3b. Abram: Gospoda te Sara u

Boga isprou. M. Držić 469. Pluton: Vрати se opeta na svjetlos, s ke dode, mu (nu) rados ne smeta' ni moje gospode (*Prozerpine*). I. Gundulić 110. Tad govori mlad gospodar svojoj gospodi. Nar. pjes. vuk. 1, 270. Do sad si se Markovica zvala, a od sad si Minina gospoda. 2, 372. Te je venča sebe za gospodu. 2, 643. — gospoja. Prijamuš kraj imēše gospoju svoju imenom Ćkupu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Upitavši nastojnim zakonom od gospoje i ditce svoje. Mirakuli. 29. (*Ja ću tebe*) u rodene zemlje odvesti za mu ĳubi i gospoju. Ć. Palmotić 1, 261. Nimauć svom gospojom sina od srca. J. Kavaĳin 130*. Ćuvši ovo negova gospoja koja ga veoma milovaše i ĳublaše. F. Lastrić, ned. 107. Dao bi ti ja lepu devojkju što bi bila za tebe gospoja. Nar. pjes. vuk. 2, 571. Ide aga kući pjevajući, slušala ga negova gospoja. Nar. pjes. marj. 111. Ja imam doma sán svoju gospoju i svoju dićicu. Nar. pjes. istr. 2, 60. — f) *uz ime ili uz supstantiv kojijem se kaže što je žensko ĉefade o kome ili s kojijem se govori, a dosta ĉesto i bez togi, da mu se pokaže štovanje, vidi gospodin, e). u prva vremena o ženama vladalaca, o plemenitijem ženskijem, u naše vrijeme uopće (sad samo o udatijem, prema franc. madame, a djevojkama se kaže gospodica i gospodićna)*. Zla da ti ne učinimo nikogare ni tebe samomu gospodinu (*Štefanu Vladislavu, srpskom kralju*) ni gospodi ženē tvojoj. Mon. serb. 22. (1234—1240). Gospoda mi mati kraljica Jelena. 68. (1305—1307). Gospodinu Vlku Brankoviću i gospodi Marē i ĳih. sinovoma. 215. (1390). U roditelja gospodstva mi, svetago kneza Lazara, i sveto poćivše gospode i majke mi, kira Jefrosiny. 268. (1405). Gospode banice Anke. Spom. sr. 2, 49. (1406). Vidi va zapisanije gospode prisvitke gospode kraljice Jelina. Mon. serb. 281. (1418). Na ĳim sjede gospoda svekrovi i banice gospode svekrve. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Ne šće ĉekat caricu gospodu. 1, 474. Da s' nazoveš banica gospoda. 1, 550. Poruĉuje carica gospoda: „Oj kaduna, Mamut-pašinice! ti si veća od mene gospoda?“ 1, 568. Oj gospodo, Jelićina majko! 1, 606. Krilo nosi gospodi kraljici. 2, 53. Osta sama carica gospoda. 2, 72. Rani ĉedo carica gospoda. 2, 157. Al' eto ti slavnoga Lazara, kada vide gospodu Milicu, udriše mu suze niz obraze. 2, 292. Oj gospodo, Turkiño devojko! 2, 30. Dušo moja! gospodo devojko! 2, 492. Kad to ĉula Jerina gospoda, ode brže na divana Đurdu. 2, 493. O Jelice, gospodo razumna! 2, 505. Mitar sluša dvoru na penĳeru što govori gospoda snašica. 2, 636. Božja t' pomoć, gospodo nevesto! 3, 35. O gospodo, Krsmanova ĳubo! 4, 166. O gospodo Đaja-pašinice! 4, 342. — gospoja. S' gospojom kraljicom kira Dorotijom... Gospoja kraljica. Mon. serb. 189. (1378). Rećene mi ĳatere gospoje banice Anke. 274. (1410). Za našu mater gospoju Dorotiju. Mon. croat. 62. (1440). Ćhrabre gospoje i gospodo moja. Korizm. 80*. Gospoja Kašandra vsa jelika o 'Troji stvorije se, proreće. Aleks. jag. star. 3, 249. Gospoje Eufrašija, ĳubiš li nas? F. Vrančić, živ. 82. Govoreći: „Dobro došle, dobro došle, gospoje moje!“ F. Glavinić, cvit. 347*. Prisvilita gospo'e knegiĳo, gospo'e i gospodarice prićestita. F. Parčić 3. Plemenita gospoju knegiĳo. 5. Gospoja, madonna, nome d'onore, che si dà a donna, 'domina'. A. d. Bella, rjeĉ. 450*. Ti, gospojo, mlideš, da je tvoja ĉor poštena. M. Zorićić, zrc. 141. Nije ono crna kukavica, već je ono Jaćinta gospoja. And. Kačić, razg. 39*. De što veliš, lipa gospojo zarućnice? Đ. Rapić 80. Već je ono Jelina gospoja. Nar. pjes. vuk. 1, 578. A veli mu gospoja

kraljica. 1, 443. — g) *Bogorodica, isporodi gospa, e)*. Ikonica s. obrazom Gospode prćestite. Spom. sr. 2, 50. (1406). Pokli, Gospode, dostoja da rodiš Jezusa. N. Najlašćković 1, 114. Ah, sveta Gospode! M. Držić 208. O gospode andeoska. I. Akvilini 162. Molim te, gospode sveta Marija. 334. Naša Gospoda „Nostra donna“, „Dei mater“. A. d. Bella, rjeĉ. 277*. Dopusti nam, Gospode naša. I. A. Nenadić, nauk. 245. Pošetala prćista Gospoda, ona zemjom i svijetom šeta, a na ruke nosi sina svoga, sina svoga Isusa Hristosa. Nar. pjes. vuk. 1, 122. „I ti, sveta Gospodo, ne pokaraj me, što te više nikad slaviti neću!“ Vuk, nar. pjes. 4, 94. Pred crkvom svete Gospode. Vuk, poslov. x. — gospoja. Sažali se presvetoj Gospoj. Pril. jag. ark. 9, 111. (1468). ĳubvom preslavne Gospoje naše dive Marije. Mon. croat. 143. (1490). Reće tada Gospoja djavlu. Mirakuli. 3. Po plaćah naše Gospoje premilostive devo Marije. 10. O Marije... gospoje anjel! Korizm. 28*. O prislavna, mila i milostiva Gospoje. M. Jerković 14. Gospoje moja sveta Marije. P. Radovčić, nać. 98. Gospojo, usliši molitvu moju! P. Posilović, nasl. 80*. O prislavna Gospoj! F. Parčić 91. Djeva majka i gospoja, odvjetnica crkve svete. J. Kavaĳin 221*. B. D. Marije Gospoje naše. J. Banovac, blag. 318. Na dan uznešena naše Gospoje. Ant. Kačić 21. San usnula prćista Gospoja. Nar. pjes. petr. 1, 31. — Velika i mala Gospoda „der kleine und grosse frauentag“, festum assumptionis et natale B. M. V.'. Vuk, rjeĉ. 96*. To je bilo o maloj Gospoj. Nar. pjes. vuk. 5, 36. Jednom pred malu Gospodu. Vuk, nar. pjes. 4, 93. *po tome se kaže između Gospoda (od velike 15 avgusta do male Gospode 8 septembra)*: Među boćićim stāt' u Gružu a među Gospodam u gradu. (Z). Poslov. danić. 60. ĳutit kao zmija između Gospoda (uz međudnevnicu, kad se vaja da sprema da odlazi sa zemlje). Nar. posl. vuk. 173. Zmiju krilaticu uhvaćenu između Gospoda. Nar. prip. vuk. 2, 262. — i *crkva se tako zove*. Givo: Onamo je crkva od svetoga Petra. Pera: Jeli velika kako i sveta Gospoda? M. Držić 266. — h) *pisci xvi i xvii vijeka zovu ĉesto gospodom ĳubfeno žensko ĉefade*. Daj mi se za milos, gospode, viditi. Š. Menćetić 5. Ja ti ću služit' rad, gospode, do groba. N. Najlašćković 1, 179. Da vazda mnom vlada tvoj ures, gospode. 2, 21. Ja služim gospodu sletjelu iz raja. I. Gundulić 181. Endimijon (*Dijani*): Gospode gizdava. 184. — gospoja. Pri bih znal, sunaće kad zađe gdi stoji, nego li srdaće mojojzi gospoj. Š. Menćetić 8. Pustil bih pri s mojom razstaviti se glavom nego li z gospojom toliko gizdavom. H. Lucić 188—189. Ruke li bi moje, buduć u životu, pustiti, gospoje, mogle tvu lipotu? 189. Evo mi moje vil. Gospoje, dobar dan! N. Najlašćković 1, 176. Vidjet' su tve druge pri tebi, gospoje, kako no da sluge s gospojom gdi stoje. 178. Gospoje, ti si mi raj jedini. M. Držić 5. Sad od mene u priljepe me gospoje tkoja stvar se maña može od ĳubavi pitat' moje? I. Gundulić 256. Vjerenicom i gospojom u pjesnih ju klikovaše. 535. A ti draga ma gospoje, vjerenice moja mila. Ć. Palmotić 1, 108. — i) *žensko ĉefade što ima nešto kao svoje, u svojoj vlasti, vidi gospodar, d) i gospodin, h)*. Žena mužata, osven prćije, ima kojigod posobak ili darovan ili dobiven; može li ona od toga ĉiniti lemozinu? „Gdje nije posobna zakona da budu take stvari općene mužu i ženi, može, erbo je od ĳih ona gospoja“. B. Kačić, zrc. 115. Osta ona slobodna i gospoja od sebe i od svoga blaga. per. 207. — k) *biti gospoda s inf. znaći da subjekat (žensko ĉefade) ima vlast nešto*

učiniti, slobodno je nešto učiniti, ono mu se ne može zabraniti. Ako bi se kadgod na mo rasrdio i mene od sebe očerao da sam gospoda uzeti iz tvoga dvora ono što mi je naj milije. Nar. prip. vuk. 185. — *l)* u prenesenom ili u metaforičkom smislu s kojijem od predašnjih značenja. gospoja. Koja se (*Roda*) pravjaše gospoja gradom svijem. M. Vetranić 1, 47. Ali ako biti prem bude rat koja, Troja će dobiti, i ostat gospoja. H. Lucić 199. Crkvu rimsku žele imati za gospoju, mater i meštricu svoju. A. Kanižlić, kam. 483. Nazivajući crkvu carigradsku materom i gospojom sviju crkva. 809. — Tim smrti, gospoje od svijeta koja si, smili se na moje cvijeće s uzdasi. S. Bobalević 210. — Ona je srcu mom gospoja. G. Palmotić 1, 31. — Kada je voja gospoja. M. Radnić 326^a. — Bješe sebi i svjetnica i gospoja. I. Đorđić, uzd. 19. Ja nisam gospoja duše moje nego čuvarica. A. J. Knezović 94. Da si tilu ti gospoja. V. Došen 86^b. — Da nije gospoda mužu (*Eva*). J. Matović 815.

GOSPOĐAK, m. Argynnis paphia L., vrsta lepira. K. Crnogorac, zool. 145.

GOSPOĐAN, gōspodna, adj. vidi gospodin. — Samo u Stuličevu rječniku i s j mj. d: gospojan. — slabo pouzdano.

GOSPOĐEN, adj.

a. vidi gospodin. — Samo s oblikom gospojen u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a iz njega u Stuličevu rječniku. Glasom zaupih prid obraz gospojen: „Anđelsko sunačce, reci mi ti tko si?“ Š. Menčetić 57. Za rados ku nadoh va on dar gospojen. 280.

b. pisano gospodjen (kao da je part. praet. pass. od gospoditi) nahodi se dva puta xviii i xviii vijeka; na oba dva mjesta kao da znači što i gospodski. Ke Grečija gospodjene šle viteze. G. Palmotić 2, 300. Abraam imo je od Sare svoje gospodjene žene jednoga sina. S. Rosa 5^a.

GOSPOĐENE, n. djelo kojijem se gospodi. U tvoj zemlji (*Gospodin*) čini čuti svojijeh usta besjedenje, po koj hoće da se očuti brzo svoje gospodjenje. I. Akvilini 101.

GOSPOĐICA, f. dem. gospoda. — U Dubrovniku je drukčiji akcenat: gōspōdica, vidi kod gospoda; ovaj akc. ima i u Vukovu rječniku za nešto osobito značenje (vidi kod b)). — Uz gospodica ima i gōspojica kao dem. gospoja. — Od xviii vijeka (gospojica kod c)), a između rječnika u Stuličevu (gospodica, v. gospodičica) i u Vukovu (gōspodica i gōspojica; gōspōdica, cf. zlatoje). a) o udataj ženi, osobito o mladoj; ali se može kazati kao od mila, i ako nije mlada. Gospodice, Radul-begovice! Nar. pjes. vuk. 1, 229. Robiña je brže poslušala, i otide u rosne livade, pak je Ramu tiho besjedila: „Pozdrav tebe, čelebija Ramo, od kaduno moje gospodice“. 1, 460 Pak besjedi svojoj vjernoj lubi: „O Milice, draga gospodice“. 2, 636. Kad ću biti Anđi robiñica, volim biti Vuku gospodica. 3, 381. Gospodice gospodo carice. Nar. pjes. petr. 2, 166. Gospodica carica Milica. 2, 268. Gospodici rusiskoj kraljici. 2, 571. Domaćice gospodice, koledo! Nar. pjes. vuk, živ. 8. Slava i čas da je na čas gospodici. 9. — gospojica. O Milice draga gospojice! Nar. pjes. u M. A. Relković, sat. 18^a. Vino pije kralju od Budima a s kraljicom svojom gospojicom. Nar. pjes. vuk. 1, 443. Ja carice! moja gospojice. Nar. pjes. juk. 414. I kraljica stara gospojica. Nar. pjes. petr. 2, 522. Gospojice rusijska kraljice. 2, 577. — b) o djevojci. (*Nova mlada zove*) djevojke (u muževoj kući) ubavicom, lepoticom, sekom, gōspōdicom. Vuk, rječ. kod

zlatoje. — gospojica. Gospojica nika iz prozora upade i u jednu jamu propade. Potekoše odmah k jami i divojčicu živu i zdravu najdoše. A. Kanižlić, utoč. 266. Odbavši sebi za zaručnicu jednu gospojicu od kuće Sabarovski. A. Tomiković, živ. 24. — u naše se vrijeme kaže samo kad se govori s neudatom ženskom, kao nem. fräulein, franc. mademoiselle. isporedi gospodična, b). — c) *Bogorodica*, gospojica. Zaštićenje ove prijake gospojice Marije divica. F. Lastrić, od' 362. Gospojice prečista Marijo! Nar. pjes. petr. 1, 31. — d) u jednoj narodnoj pjesmi o ptici. gospojica. Gospojice tice sokolice! Nar. pjes. petr. 1, 113. — e) ime nekijem životinjama. aa) vrsta zmije. Gospodica, zmija, Elaps domesticus. J. Pančić, zool. 218. — bb) libellula, neke bubice duga i tanka tijela i dugijeh prozračnijeh krila. u Šulekovu rječniku: „wasserjungfer“, libellula; i u njegovu rječniku znanstv. naz. Gospodice (pl.), zool. lat. libellulina, „wasserjungfer“, franc. demoiselles. — po nemačkoj i francuskoj riječi.

GOSPOĐIN, adj. koji pripada gospođi. — U Vukovu je rječniku drukčiji akcenat u gōspōdin dān. — Ima i oblik gōspojin, koji pripada gospoji. — Između rječnika u Stuličevu (gospodin), u Vukovu (gōspodin i gōspojin), u Daničićevu (gospodins). — U svijem primjerima znači: *Bogorodica*, vidi gospoda, g). Do Gospodina dne. Spom. sr. 1, 104. (1411). U Gospodine posto. Glasn. 17, 315. (1707). Kod bijele Gospodine crkve. Nar. pjes. vuk. 4, 478. Gospodin dān, vide gospoda 2. Vuk, rječ. 96^a. O malome Gospodinu dne. S. Lubiša, prip. 105. — gōspojin. Post Gospojinu dne. M. Divković, nauk. ix. Malo Gospojino. x. Gospojino veliko, to jest uzneseње na nebesa divice Marije. 131^b. Post k velikomu Gospojinu. 133^a. Obsluževati svetkovine tako Gospodinove kako no Gospojine. I. T. Mrnavić, ist. 92. U seoskom mjestu od Kozara ima ikone Gospojine. J. Kavašin 318^a. Danas da ste u Dubicu sjahli, šokcem sjutri dan Gospojin mali. Osvetn. 4, 45. — vidi i gospojina.

GOSPOĐINA, f. vidi gospoda. — Samo na jednom mjestu xiii vijeka i otale u Daničićevu rječniku. Bude ti priti u naš grad ili gospodini kraljici. Mon. serb. 47. (1254—1256). — Opet s oblikom gospojina dolazi u jednoga pisca xviii vijeka sa značenjem: *Bogorodica*. Ovi i naše Gospojine u slovinsku 'e obratio riječ oficij. J. Kavašin 87^b. Za parčicu svoga grada Spljet dakle ima Gospojinu. 320^a. — vidi i gospojina.

GOSPOĐINCI, m. pl. varoš u Bačkoj. Šem. prav. 1878. 27.

GOSPOĐINOV, adj. vidi gospodin. — Samo u imenu neke crkve xiv vijeka: Gospodinovo Polje. Crkva u Velbužu, rekoma Gospodino Polje (Mon. serb. 191 god. 1379). Đ. Daničić, rječ.

GOSPOĐINSKI, adj. koji pripada gospođama. — U Stuličevu rječniku (matronalis). — nepouzđano.

GOSPOĐINSTVO, n. osobina one koja je gospođa, gospođino stanje. — Samo u Stuličevu rječniku (matronatus^a).

GOSPODIN VIR, m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Sr. nov. 1864. 281.

GOSPODINAČA, f. vrsta jabuke. — U Šulekovu rječniku: „marienapfel“. — isporedi gospojinača.

GOSPOJ-, vidi gospod-.

GOSPOJICA, f. vrsta kruške. — isporedi go-

spojnjača. Gospojčice, suvrst kruške (Sabjar, u Zagrebu). B. Šulek, im. 97.

GOSPOJEVIĆ, m. prezime. — *Ovoga vijeka.* Jovo Gospojević. Glasn. II, 1, 34. 118. (1808).

GOSPOJČICA, f. vidi češlikar. — *U naše vrijeme.* Gospojčica, *Fringilla carduelis.* D. Trstenjak.

GOSPOJINA, f. ovako se zovu dva blagdana Bogorodičina (vidi gospoda, g). — *Jamačno je isprva bio adjektiv poseivni (imalo se u misli svečanost, svetkovina?), ali se to zaboravilo, te je sad supstantiv i znači što i Bogorodica, isporodi i gospodina.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Gospojina velika i mala, vide gospoda 2 (vidi gospoda g) pri kraju), s dodatkom da se govori u vojvodstvu. a) Velika Gospojina (uznesene), 15 avgusta. Gospojina velika. I. Ančić, vrat. XIV. Na veliku Gospojinu. A. Bacić 199. F. Lastrić, od 354; svet. 133; test. bil. 985. Blagdan od uznesenja B. D. Marije iliti velike Gospojine, petnaesti dan miseca kolovoza iliti avgusta. A. Kanižlić, uoč. XXXII. O veloj Gospojini. A. d. Costa 2, 55. Manastir posvećen b. d. Mariji, to jest velikoj Gospojini. Norini 46. — *misli se na ovaj blagdan, i bez riječi velika.* Na uznesenje B. D. Marije, na Gospojinu. S. Margitić, fal. 68. Od naj posljednje isposvjedi korizmene do Gospojine. F. Lastrić, ned. 97. Po trista ji na dan umirale, po toliko iz vojske bižale a u oči Gospojine slavne biže Turci iz Cetine ravne. And. Kačić, razg. 257b. — b) Mala Gospojina (rođenje), 8 septembra. Na malu Gospojinu. F. Lastrić, svet. 144. Blagdan male Gospojine iliti narodeña Blažene Dvice Marije, osmi dan miseca rujna iliti septembra. A. Kanižlić, uoč. XXXII. — c) oba blagdana. U velike oni svetkovine o božiću i na Gospojine prosvitlene ovo ugledaše. Nadod. 77. Kada bude među Gospojine. Nar. pjes. vuk. 3, 46.

GOSPOJINSKI, adj. koji pripada Gospojinama, koji biva među Gospojinama. — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Gospojinska fajena su jaja. J. S. Reljković 341.

GOSPOJINČA, f. vrsta kruške, isporodi gospodinača i gospojčica. Gospojinača, suvrst kruške (Orahovac). B. Šulek, im. 97. Gospojinača, neka kruška. Zemjak. 1871. 2.

GOSPOJINARA, f. vrsta jabuke. — *isporodi gospodinača.* Gospojinara, suvrst jabuke (u Slavoniji), v. šarenika. B. Šulek, im. 97.

GOSPOJSTVO, n. vidi gospostvo. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka.* Meju vaša vim gospojstva. J. Kavašin 206a.

GOSPOJŠTAK, m. vidi gospodičnak, gospodinštak. — *Samo u Stuličevu rječniku (angustus), ali sa zlo načinjenijem genitivom gospojštka.*

GOSPON, m. vidi gospodin od čega postaje tijem što je d pa i ispalo. — *Od XVII vijeka (gospo).* M. Držić 64 bez sumnje ili je skraćeno ili je pisarska pogreška kod kajakavca i sjevernijeh čakavaca, a između rječnika u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu. Budi gospon al' budi kmet, dugi lasi kratka pamet. P. Vitezović, cvit. 106. Belkiarok turski gospon. kron. 79. Sam gospon, sam sluga. M. Kuhačević 59. Od gospona Boga. 90. Ive vitez i vojvoda njihov gospon sam. Jačke. 43.

GOSPONOV, adj. koji pripada gosponu. — *U Bjelostjenčevu rječniku.*

GOSPORODICA, f. u Stuličevu rječniku (mater Domini) za koji će biti i načineno.

GOSPOSTAR, m. u Belinu rječniku: Gospostar od broda, padron di nave, navarchus. 584b. *mislim da je štamparska pogreška i da treba čitati gospodar.*

GOSPOSTVEN, adj. koji pripada gospostvu. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka (s ds, vidi kol gospostvo).* Ja bi vam i više za svašto avizao (javio) što čujem ovde u Beču po dvoru gospodstvenome. Glasn. II, 3, 108. (1708).

GOSPOSTVO, n. dominatus, dominatio, sobina, stane onoga što je gospodin. — *Riječ je stara, isporodi stslav. gospodinstvo, rus. ронодство.* — *Postaje od gospod nastavkom istvo, te su stariji oblici gospodinstvo, gospodstvo; ovaj se uzdržao i do današnjega dana. pošto ds glasi ts što je isto što c, nalazi se pisano i s ts (Bernardin 39; M. Divković, bes. 55b; nauk. 80a) i s c: gospoctvo (Mon. serb. 218 god. 1891; 248 god. 1400; 317 god. 1421; Mon. croat. 66 god. 1446; Mon. serb. 442 okolo 1450; 462 god. 1458; 481 god. 1458; Aleks. jag. star. 3, 232. 239. 240; M. Vetranić 1, 44. 359; M. Držić 228. 241; B. Gradić, djev. 22; A. Gučetić, roz. jez. 2. 4; I. Držić 210 i u Jambrešićevu rječniku); po krivom shvaćanju neki pišu i d pred c: gospodetvo (Zborn. 2a. 18b. 43a; Pril. jag. ark. 9, 71 iz istoga Zbornika), i na jednom mjestu t: gospoteva (jamačno grješkom nj. gospotetva). Mon. serb. 385. (1495). u naše vrijeme običnije d ispada ispred s: gospostvo. ovaj je oblik pouzdano potvrđen od XVI vijeka; naj stariji su primjeri: Živ. kat. star. 1, 218 (po rukopisu XV ili XVI vijeka?); N. Nalešković 1, 220 (po rukopisu prošloga vijeka). 2, 15. 2, 20. 2, 340 (po rukopisu?); F. Lukarević 87 (po rukopisu XVII ili XVIII vijeka); D. Rafina 43a. na jednom mjestu prošloga vijeka ima (radi slika) gen. gosposta: osta... gosposta. J. Kavašin 498a. gospoststva u M. Divković, bes. 71a. jamačno je štamparska pogreška. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu gospostvo, dominium; u Mikafinu: gospostvo, vlasteostvo, nobilitas; gospostvo, veličanstvo, dignitas, amplitudo, auctoritas, claritas, splendor; gospostvo, vladanstvo, država, ditio, imperium, potestas; gospostvo, vladanstvo svrh svijeh, monarchia; gospostvo, cesarstvo, imperium; gospostvo, cesarstvo rimsko, imperium romanum; gospostvo, cesarstvo tursko, imperium Turcarum; gospostvo, gospodarstvo, principatus, dominatus, magistratus, dominatio; u Belinu: gospostvo, imperio cioè dominio sopra gl' altri, imperium 384b; grandezza, maestà, amplitudo 355b; gospodstvo, padronanza, dominium 584b; signoraggio o signoria, dominium 677a; signoria, stato di signore, ditio 677b; u Bjelostjenčevu: gospostvo, gospoduвање, dominatio, dominatus. 2. gospostvo veliko, veličanstvo, dignitas, dignitas celsissima, dominatio amplissima, auctoritas, amplitudo etc. 3. gospostvo, ladañe, gospodarstvo, dominium, possessio. 4. v. gospoduвање; u Jambrešićevu: gospostvo, ladañe, dominium, possessio; u Voltigijinu: gospostvo, signoria, maggioranza, herlichkeit; u Stuličevu: gospostvo, dominatio; u Vukovu: gospostvo, vide gospostvo; gospostvo, das herrenthum, dominatus; u Daničeviću: gospostvo, dominium.*

a. sa značenjem kazanjem sprieda. a) prema značenju riječi gospodin kod a) i b) može značiti isto što vlast. Budući mi se milostiju Božijev u mojem gospostvê. Mon. serb. 20. (1284). Prêje gospostvo seje zemlje blagovêrnyj kralj Vlkasins. 182. (1371—1395). Podubiti pod gospostvo i oblasti dubrovačku. 218. (1891). Jegida Gospodь Богь prêniče sa višnjago go-

spoctva svojego na mene raba svojego. Glasn. 23, 50. (1400). Imenom i gospodstvom knezi krčki. Mon. croat. 92. (1463). Zigna van kneza z negova gospodstva. 128. (1486). Jeda kralj naš hoćeš biti, ali ćemo biti podloženi gospodstvu tvojemu? Bernardin 39. gen. 37, 8. Djaval zgubi gospodstvo. Korizm. 61^b. Pokle (*Dioklicijan*) od gospodstva otstupi. Š. Kožičić 39^a. Hoć' li biti velik i imati gospodstvo od puka, sinovom, ni ženi ni bratji ni prijatelju ne daj gospodstva svrhu tebe. Zborn. 18^b. Ter veće sad nije na saj svijet gospodstvo ikomu milije, neg meni sej robstvo. N. Nalešković 2, 20. Da iz gospodstva izagnu ljudi nazbilj. M. Držić 241. Oblast gospodstva ili vlasti koju Latin govori jurisdikcion'. Š. Budinić, ispr. 10. Kada no koji kralj ide uzeti svoje kraljevstvo, sjesti na pristolu svoga gospodstva. M. Divković, bes. 184^a. Koji nim imaše razoriti i uzeti gospodstvo i gospodovanje. B. Kašić, is. 19. Tijem teško nam svime, i lele vrh svega pod jarmom teškime gospodstva tuđega. L. Gundulić 129. Gospodstvo mi vječno poda (*Bog*) vrh stvorenja svoga u slavi. 244. Stari tvoji tko su bili? jesu li oni gospodili, i iz gospodstva ko ih istira? 386. Mač na pasu, a u desnici od gospodstva stoji šibika. 442. Nu čestokrat usred krvi, ku prolju neprijatelji, početak se stavno prvi od gospodstva utemelji. 495. Uzvišeno gospodstvo Božije. I. Držić 210. Bog kraljeve svijetu odredi i gospodstvo poda njima. G. Palmotić 1, 268. Ki sjedite u gospodstvu i vladaju. 2, 101. Blag s podložnijem pukom biti gospodstvo je vele jače. 2, 187. Ki će se (*Česar i Pompej*) vojevostvu u svomu rvati o rimskom gospodstvu građanskom u rati. 2, 479. Mnogu u gospodstvu lome se oolostju. S. Margitić, fal. 186. Tko gospodstvo nezahodno ima u ruci. I. Đorđić, salt. 400. U gospodstvu ostah sama nad obilnijem državama. uzd. 18. Kad jedan uzide na koje gospodstvo. J. Banovac, pred. 34. Grci izgubiše cesarstvo i gospodstvo. J. Filipović 1, 167^a. Na gospodstvo stupiše. 1, 301^a. Niki nadmeću su imati gospodstvo ne gledajući na svoju nevrindnost i nedostojanstvo. F. Lastrić, ned. 335. Na veliko gospodstvo uzvišen. A. Kanižlić, utoč. 104. Što mu je prudila kruna, mogustvo, gospodstvo? A. J. Knezović 184. Da je njemu kraljevstvo i gospodstvo Budima. Nar. pjes. mikl. beitr. 45. Požuda od gospodstva. M. Zoričić, osm. 25. Ali za malo to jado gospodstvo uživa. And. Kačić, razg. 36. Gospodstvo su na sabli dobili. 162^b. Ti si kralj kraja i tebi je dao Bog veliko gospodstvo svrhu zemlje. kor. 289. Besedi mu Kraljeviću Marko: „Ja, Turčino, ja sam dobar junak, ali ti si od mene stariji, jer je vaše gospodstvo i carstvo“. Nar. pjes. vuk. 2, 360. Ti si gaba gospodstvo dobio. 4, 250. Hajde da radimo, da se ti u gospodstvu uzdržiš. S. Lubiša, prip. 137. Ko je na upravi i gospodstvu vaju da otvori oči. 229. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima znači što i vladati*: Drugonadeste lito gospodstva svoga umri. Dukljanin 7. Do propasti carstva i gospodstva srpskoga. Vuk, nar. pjes. 1, xiv. — *u prenesenom smislu*. Jest utvrđeno i sikuro gospodstvo uzdržati i stisnuti odluku od srca. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Ljubav gdi vlada gospodstvo drugo tuj nije vidit ikada. F. Lukarević 37. Nu sreća ne ima vik gospodstva nad time, dariva što človik prijateljom svojime. D. Rašina 43^a. Uzme njeko gospodstvo svrhu tamnoga grešnika. M. Divković, bes. 292^{ab}. Pisan od gospodstva milosti Božje u sreih naših. A. Georgiceo, pril. 59. Človik jema gospodstvo svrhu živin. P. Kadovčić, ist. 138. — *b) radi značenja* vidi gospodin, d). Ča su nam vridna naša bo-

gatastva, skrovišća i stađe i gospodstvo. Korizm. 46^a. I mati ne doteče zabivši svoje gospodstvo. F. Vrančić, živ. 77. Tada u istinu ni će pomoći gospodstvo ni mudro govorenje. M. Divković, bes. 31^a. Da je jedan gospodin a drugo sluga, učiniće isto dobro dilo, većma se ima platiti gospodinu radi gospodstva nego sluzi. I. Ančić, svit. 43. Jer vas izvrstito među ostalim nahodim dostojne, i u gospodstvu roda i plemena još od vrimena stari' uzvišene. J. Banovac, razg. v. Oboje plemenito toliko dobrotom i svetiňom života, koliko gospodstvom od roda i plemena. F. Lastrić, od' 360. Nejma cine gospodstvo i bogastvo. A. Kanižlić, istoč. 303. Jer gospodin tko se broji, gospodstvo ga mnogo stoji. V. Došen 66^b. Dobra tilesna možemo od Boga pitat, kao zdravje, bogastvo, gospodstvo. L. Vladimirović 62. Odkuda češ poznat da je ovo bila kuća ne samo od uzvišenoga gospodstva. And. Kačić, razg. 182. Ako je od velika bogastva, gospodstva i plemena. M. Dobretić 442. Odviše velika roda i gospodstva. 552. Skupi mu se sva srpska gospoda, pa je redom u sovri posadi po gospodstvu i po starješinstvu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Ako ću je napit' po gospodstvu, napiću je Vuku Brankoviću. 2, 310. E ti jesi gospodstvom naj star'ji. 4, 280. Za nas nije vika ni skakañe, već je za nas vino i rakija, i gospodstvo da gospodujemo. 2, 482. Nema gospodstva de mu ga kuća ne daje. Nar. posl. vuk. 202. — *c) dignitas, munus, vidi čast, 2. Budući ne otac uzvišen u gospodstvo od konsulata*. B. Kačić, per. 1. Bojeći se, da mu gospodstvo poglavito od vladanja vojske ne uzme. And. Kačić, kor. 187. Drugi se po sriči pripre na koju čest i gospodstvo. M. A. Belković, sabr. 30. Koliko je plemenstvo i gospodstvo ovoga odabranja. J. Matović 235. Patrijarko ne bjehu svi jednaci u gospodstvu. 298. Koji se ne imaju primiti na gospodstvo od redovništva. 301. — *d) superbia, insolentia, ko je u gospodstvu može o sebi odveć visoko misliti i cijeniti se više nego vrijedi, pa prema tome i raditi; s toga gospodstvo može dobiti i značenje u zlu smislu: oholost, nadutost, objest*. Gospodstvo u glavi njeko nose s oholasti. M. Držić 228. Kad ne mogu kroz Loznicu proći od gospodstva Ante gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 501. Smrdi gospodstvom. (Kad se ko ponosi preko mjere). Nar. posl. vuk. 290.

b. prenosi se na čelade u kojega je gospodstvo kao osobina. a) kao kolektivno ime znači čelad koja ujedno vladaju. U ruke gospodstva dubročkoga. Spom. sr. 1, 109. (1411). Uvite koje su imali u povelah sa gospodstvom raškima i srpskima. Mon. serb. 317. (1421). Po zapovijedi gospodstva dubrovačkoga. 385. (1435). Poveljaše je v Carigrad i postaviše je v ruke gospodstva jer ino gospodstvo ne biše tu blizu ko bi moglo učiniti krv. Transit. 232. Slavno vijeće i gospodstvo posred Bnećijeh pravdom cvate. J. Kavañin 207^a. — *b) u jednoga pisca xviii vijeka nahodi se plur. gospodstva sa značenjem: gospoda*. Druzi vlasteli i gospodstva. J. Kavañin 207^b. Sva gospodstva i ubozi hvale Gospodina. 524^b. — *c) s posesivnom zamjenicom stoji mješte gospodin. aa) vladaoći sami sebe nazivlju svojijem gospodstvom*. Milost stvori gospodstvo mi dubrovačkima tržišnikoms. Mon. serb. 16. (1195—1228). Moliše gospodstvo mi. 205. (1887). Kako (je) došla prid gospodstvo naše plemenita gospoja. Mon. croat. 66. (1446). Kada gospodstvo ni grede našoms glavoms na koju vojsku. Mon. serb. 481. (1458). — *bb) čelade s kojijem se govori zove se od štovañia: tvoje ili vaše gospodstvo*. Molimo ti gospodstvo. Spom. sr. 1, 109. (1411). Molimo veli-

košta gospodstva ti. 1, 109. (1411). Što će govoriti vašemu gospodstvu. Mon. serb. 442. (okolo 1450). Vašega gospodstva sluga Nikola Nalešković. N. Nalešković 1, 940. Vašemu prisvijetlomu i pripočovanomu gospodstvu. M. Divković, bes. xv. Pjesni pokorne Davida kralja minutijeh ljeta od mene u jezik naški prinesene, u začetju tvomu gospodstvu narečene. I. Gundulić 192. Tvojega prisvitloga gospodstva poniženi sluga. I. Zanotti, en. 8. Da jesam gospodstva vašega prisvitloga naj mañi sviju sluga. J. Banovac, razg. viii. Vaše gospodstvo toga doisto ne traži. L. Vladimirović 5. Lipo poklonim se, pak rekнем: službenica vašega gospodstva. I. Velikanović, prik. 17. Kako to, gospojo, tvoje uznosito gospodstvo to li je učinilo? I. J. P. Lučić, razg. 50. Gospodaru, silan Jug-Bogdane! ljubimo ti svilenoga skutu, nu potruđi čudo i gospodstvo, i povedi mila zeta svoga. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Hvala tebe i gospodstvu tvome. Ogled. sr. 467. Vaše je gospodstvo do kasna spalvalo. M. Pavlinović, rad. 108.

c. *neki pisci xvii i xviii vijeka zovu gospodstvima' neke anđele po lat. dominationes*. Anđeli, arkanđeli, pristolja, gospostva, poglavja, oblasti. P. Radović, nač. 481. Serafinā red viši osta, pak prijestolji, pak gosposta. J. Kavañin 449a. Gospodstvo, 'dominatione, uno delli ordinu angelici' 'dominatio'. A. d. Bella, rječ. 276b. Dominationes iliti gospodstva. A. Bačić 482. U drugoj naredbi u prvomu koru jesu gospostva, 'dominationes'. J. Filipović 1, 66b. Gospodstva, 'dominationes, chorus angelicus'. J. Stulli, rječ. 1, 188.

d. *u konkretnom smislu, zemlja kojoj je ko gospodin*. a) *prema značenju riječi gospodin pod a), zemlje što su pod čijim vladanjem, država*. I s oovej i s oonej strane Neretvā vsega gospodstva mooga. Mon. serb. 458. (1458). Da im' hoću za mooga života raspraviti i razrediti pravoo na poli gospodstvo moje. 461—462. (1458). Tere bismo ne mogli osloboditi srb'skoga gospodstva. 481. (1458). Masencij, rimski cesar, zapovidi učini svim, ki u gospodstvu ñegovu pribivaju. Živ. kat. star. 1, 218. Ne nahodi se nijedno gospodstvo, gdi se ne štjuje ime Jezusovo. A. Gučetić, roz. jez. 2. Meć vaš naostren na macedonijsko gospodstvo, danas zatupi se od macedonijskih ruk. Aleks. jag. star. 3, 282. Aleksandar vojku svoju napuniv u redi (i) u gospodstvo afinsko dojde, i pod gradom sta i posla svoga u grad posla. 240. Po svemu vladanju i državi rimskoga gospodstva. M. Divković, bes. 71a. Po razlicijeh mjestijeh gospodstva Bnetačkoga. B. Kašić, in. 57. Držeći od gospodstva rimskoga vladanje sve jedan sam gospodar. is. 5. Dičeći se (ja) dundom tako vrijednijem ..., u našem samovlaštitomu gospodstvu na kneštvo i na sve naj veće časti večerkat dostojno uzvišenjem. I. Gundulić 216. Mnoge crnce tim sjedini, da pođu iskat' ljepos novu po bosanskoj kraljevini i gospodstvu hercegovu. 378. Gospodstvo i cesarstvo ovoga nebeskoga kralja ima biti mnogo prostrano. A. Vitajić, ist. 221. Sve rodjake čini k sebi privesti, koje zagrlji i svakomu ranu ukaza, davši jim gospodstva. And. Kašić, razg. 41. — b) *prema značenju riječi gospodin pod b), zemlje što su čije kao ñegovo vlastito, imanje, dobra*. Obeca nam, da vsaki kmet ki bi hotel priti na 'no selo ž ñega gospodstva, da mu neće kratiti. Mon. croat. 71. (1448). Mi otićući poboljšanju našega gospodstva, a to jest kada se plni gospodstvo dobrimi ludi. 88. (1457).

GOSPOSTVOVATI, gospodstvom, *impf. vidj* gospodovati. — *Postaje od gospodstvo kao gospodovati od gospod*. — *Dolazi s oblikom gospodstvivati i gospodstvivati (na jednom mjestu*

*gospodstvivati) u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom od prvijeh vremena do xvi vijeka (ali vidi i na kraju), a između rječnika u Stulićevu (gospodstvivati, v. gospodariti s dodatkom da je uzeto iz brvujara) i u Daničićevu (gospodstvivati, 'dominari'). Svetiteljma i gospodstvivajućima ... Na vlastelēh i na vojnicēh, da uzemljute na njih osluhe gospodstvivajućih. a ježe sutu ubozii u župaht ke su pod oblastju arhijepiskupije, da uzimljete arhijepiskupija, a pod oblastju inēh jepiskupijeh ašte obrēštete se takovi, to da uzima jepiskupija jedn volu, a drugi da uzima gospodstvivajućih. ašte ko svatvicu prē(z) zakonu uzme, ašte budete otz vlastelē ili otz vojnika da uzimajete osluhu gospodstvivaj po 2 voli. Mon. serb. 15. (1222—1228). Mnē s Bogom gospodstvivajućumu togda kralju. 72. (1275—1821). Da mu se nikima ne uzme ni od gospodstvivajućih ni od igumena. Deč. hris. 68. Všem kojih Bog izvolē gospodstvivati kraljevstvu srb'skim po mnē. Mon. serb. 104. (1833). Gospodstvivajuću vstoćnim stranam Dariju. Aleks. jag. star. 3, 218. — U jednoga pisca xvii vijeka ima gospodostovati, *vafa da stoji štamparskom griješkom mj. gospodstvivati*: On će tebi gospodostovati. M. Divković, bes. 163a.*

GOSPOŠA, f. ime kosi. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

GOSPOŠTINA, f. pravo je značenje: ono što je gospodsko, iz čega su se razvila neka osobita značenja. — *Postaje od gospodski nastavkom ina: sk pred i mijenja se na šč, št kod štokavaca a kod čakavaca šč: gospoščina*. — -d- ispred š ispada, ali se nalazi ustavo (a mođe biti da se još isgovaralo xvii i xviii vijeka, ako i ne svuda). bez d je već pisano u naj starijem (Marulićevu) primjeru. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu ('das herrenthum', 'dominatus'). a) *vidi* gospodstvo, a. Pa ta put ti za istinu uze meni gospoštinu, i po tvojoj ti oblasti prignu mene na sve lasti. M. Marulić (?) 319 (po rukopisu xvi vijeka). Od svih gospoj, ke su godi, gospoščina ñoj se prosi. H. Lucić 211. Kralj nijedan u istoku ne ima taku gospoštinu. M. Divković, kat. 110. Bagdatske arabske gospoščine skрати. I. T. Mrnavić, osm. 21. Sama gospoščina silom se dobavlja. 81. Rasprostrañenje gospoščine osmanske. 101. Za koliko bi pošteñe i gospoština koju imaše Šenakerib. M. Radnić 128a. Ne ima li Bog toliko gospoštine svrhu nas? 160b. Gospoštine uzoholaju. 248a. Mane prođe moja gospoština i država moja kraljevina. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Gospoština nije do vijeka. Nar. pjes. vil. 1868. 447. Srpska vlada i gospoština bježe na zemlju mađarsku. S. Ľubiša, prip. 17. — b) *vidi* gospodstvo, b, a) i b). Bože, koji protivne gospoščine jakosti ustavljaš. I. Bandulović 284b. L. Terzić 366. J. Banovac, blagos. 360. Ne da, da ga vlasti oblađe kih svjetovnih gospoština. J. Kavañin 221a. Gospoštine što je u Kruševcu, dosadiše jutrom i večerom moleći se silnom Jug-Bogdanu. Nar. pjes. vuk. 2, 264. On je uživao kod one gospoštine (mletačke republike) veliki upliv. S. Ľubiša, prip. 49. Slijepci pjevaju pogibiju srpske gospoštine. 105. Ako je pak u službi kod gospoštine (vlastelina) kojoj je pripadala ñegova zadruga. V. Bogišić, zborn. 86. Gdje se je jedno tako zemljište prisvojila negdašña gospoština (vlastelin). Gospoščina na tome pustu mjestu naselila je opet novu familiju. 356. Ili mole gospoštinu, t. j. zemaljskoga vlastelina. 401. — c) *nešto onakovo kao što biva u gospode, n. p. gospodsko pokućstvo, gospodsko jelo itd.* Tu s'

začudi Marko i zastide, kad u Leke sagleda čardake i Lekinu vide gosposhtinu. Nar. pjes. vuk. 2, 231. Dosta bješe vina izobila i u sovrnu svake gosposhtine i od mlogu ruku đakonije. 2, 232. Aga naredi da i čipčiji donesu kavu govoreći: 'Hajde de, neka i vlah obide jednom što je gosposhtina'. Nar. prip. vrč. 71. Dok se nađu u jednoj odaji punanoj svake gosposhtine. 155. — *d) poreznici (raja da je prvo značenje ono što se plaća gosposdi, a za tjem oni što plaćaju). Skuriña. F. Pilepić. — e) vidi gospostvo, d). Općina, država, ali kuća, ali gosposhtina, gdi su neskladi i osobštine, jest gore nego pakao. M. Radnić 244b. Pregleduje na gradu topove, pregleduje svoju gosposhtinu, pregleduje, brate, carevinu. Nar. pjes. vuk. 2, 538. — f) selo u Boci kotorskoj. Sem. bokkot. 1875. 27.*

GOSPOŠTINSKI, adj. koji pripada gosposhtini. — U naše vrijeme s osobitijem značenjem (vidi gosposhtina, b) na kraju). Gosposhtinske knjige, zemske table, landtafeln', tavole provinciali'. B. Petranović, ruč. knj. 84.

GOSPOŽDA, f. vidi gospođa. — Oblik je staroslovenski, iz dolazi samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom, a u naše vrijeme i u naroda, ali samo u molitvi (po crkvenome jeziku). — Između rječnika u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto iz misala), u Vukovu (s dodatkom da je stajala riječ), u Daničičevu. Prševetj gosposdi Bogorodici. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ss gosposdoms materiju mi kralicom Jelenom. 60. (1298—1302). Pomozi gosposdo živa Bogorodice! (kad se mole Bogu). Vuk, rječ.

GOSPOŽDIN, adj. koji pripada gosposdi. — Između rječnika u Daničičevu (gosposhdins). U Gosposhdinu crkvs. Glasn. 15, 271. (1348?).

GÖSPR, za šalu načinjeno od gospodar. — U Vukovu rječniku: 'scherweise verkürzt von' gospodar.

GÖST, gōsta, m. hospes. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., gen. pl. gōstī, gōstijū, gōstā, dat. pl. gōstima. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gōstz, rus. гостъ, češ. host, polj. gość. — Postoje od indoevropske osnove ghosti, isporodi lat. hostis, got. gasts. — Nalaze se gdje gdje u prva vremena neki stariji oblici: gen. sing. gōsti. Spom. sr. 2, 126. (1466); dat. pl. gōstems. Mon. serb. 25. god. 1234—1240 (mlađi instr. sing. gōstoms već od xiv vijeka. Glasn. 24, 263 god. 1382). a neki su ostali do dana današnjega: gen. pl. gōstī i (s nastavkom duala) gōstijū; (gōstā je rijetko. Đ. Bašić 85a. 90a; u ugarskih Hrvata ima i gostov. Jačke. 153); acc. pl. gōsti dosta često us goste. — na jednom mjestu xviii vijeka ima voc. sing. gōstu (S. Margitić, isp. 70). — U svijem je rječnicima.

a. čovjek koji neko vrijeme živi u tuđoj kući (ili u tuđoj zemlji). a) čovjek (osobito iz drugoga mjesta) koji je primljen od gasde u kuću da prebiva i hrani se. Ašte li budets gosts manastyrsky. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. Nikada bez gosta ništa ne okusi u domu svomu. Pril. jag. ark. 9, 86. (1520). Došad, ugledasmo nepoznane gosti. P. Hektorović 7. Na sebi kako spuž nosim dom, gdi sam gos. M. Držić 52. Muž, koji rad priimje i drži gosti. Kateh. 1561. C8b. I ti, goste, rači nas pojuci posladiti. P. Zoranić 14a. Gdje se gostu u slobodi drži vjera svim velika. I. Gundulić 389. Nevjerni gos Paride štetnom plijenom na dvor stupi. G. Palmotić 1, 214. Gosta ne hteć al' uboga. J. Gavašin 19b. Jesi li se gostima nadala? Nar. pjes. vuk. 3, 438. Koše

vode u podrumu doše, mile goste na bijelu kulu. 3, 517. Gost je za tri dana. Gost mrzi na gosta, a domaćin na obadva. Gost će biti pak i otići, ali će domaćin ostati. Nar. posl. vuk. 44. Dode gost pa razori post. (Osobito govore kaluđeri po manastirima u vojvodstvu). 62. Ne zna gost što je post. 198. Najmilijeg gosta tri dana je dosta. 187. Svaki će domaćin primiti rado na konak svakoga putnika, ugostića ga kao najbojeg svoga prijatelja i poznanika, n. p. ako se dogodi da domaćin nema u kući rakije ili drugo što, a on otiđe svome susjedu ili čak u drugo selo te uzme u zajam i časti gosta. U gdje kojim gazdinskim kućama gotovo svaki dan ima gostiju. Vuk, živ. 262. Mnogi begovi po Bosni imaju uz kuću osobiti konak gdje dočekuju goste. 263. i u grad može čovjek biti primljen kao gost. Carigradani plemenite rimske goste pozdraviše. A. Kanižlić, kam. 95. — u ovijem se primjerima zove gostom čovjek koji prosi da ga prime kao gosta: Gostom bih i vi prijaste mene. Bernardin 28. mat. 25, 35. Kada fratri vidiše strašnu zvir lava, svi se pristrašiše i pobogoše, a Jerolim pojde k lavu kako gostu. Živ. jer. star. 1, 231. Bih gost i vi mene primiste. M. Divković, nauk. 67a. Nije prijet gost, lačni ne napitan. B. Krnarutić 37. — b) čovjek koji je pozvan na objed, ručak, večeru itd. (na gozbu). — isporodi zvanica. — može biti da koji primjer ne spada amo nego pod a). — između rječnika u Belinu (banchettato, invitato al banchetto, conviva' 127a), u Bjelostjencu (2. gost, gostenik, gostica, plur. gosti, gostenici, gostice, conviva, plur. convivae, hospites'), u Voltićinu (commensale, convitato, gast'). Kad je u kući gost, sva je kuća gos'. (D). Poslov. danić. 41. Kad su gosti u kući, svetac je. (D). 43. Ni da 'e svijetlom gostu temu napravio objed ljepi. A. Vitalić, ost. 66. Bijaše priprazio u svomu dvoru jednu večeru priobilnu, ter zasva na nju mnoge goste. Đ. Bašić 89a. Kad nahrani i napoji, dok gost gosta ne razumi. V. Došen 150a. Site goste da poplaše. 151a. Pijte vino, gosti naši! Nar. pjes. vuk. 1, 61. Vrn' se natrag, stara majko, evo su ti gosti došli, dobri gosti, koledani. 1, 116. Domaćinu dobri gosti dodoše. 1, 317. Sazvala je goste i zvanice. 2, 99. Ako ne budu gosti bijesni, neće biti kuća tijejna. Nar. posl. vuk. 6. Nezvanu gostu mjesto za vratima. 198. — plur. gosti može značiti: gozba. Kad su bili jedan put veli gosti i saki na ne mogal doći. Nar. prip. mikul. 106. — c) ići, doći itd. u gosti ili u goste znači: ići, doći itd. ka kome kao gost (sa značenjem kod a) ili b)). Nek dode kraju on sutra u gosti. A. J. Knezović 143. Moli ga da mu u gosti dode. D. Obradović, basn. 33. Mislim doga koña umoriti i u gosti, deco, odlaziti. Nar. pjes. vuk. 2, 262. Pozdravio te zet da mu i ti ideš u goste. Nar. prip. vuk. 111. Eto ti Fočića u gosti. M. Nenadović, mem. 57. Došao mi patrika u goste. S. Lubiša, prip. 183. Kao da mu je dužde u gosti došao. 229. — d) čovjek koji prebiva i hrani se za plaću u gostionici. — u Mikafinu rječniku (diversor'), u Belinu (albergato, quegli che è ricevuto in albergo, hospes' 59a), u Bjelostjencu (diversor'). — e) gost (kod a) i gasda ostaju jedan prema drugome u nekoj svesi ljubavi i prijateljstva, po tome može značiti gotovo što i prijatelj. Ja Stefana Vladislava, kralj vsheh raskih zemlj obećavaju se vam (Dubrovčanima) gostems dedinems mi i očinems i mojims. Mon. serb. 25. (1234—1240). Što se budu učinile koje lubo čete a ili slobe ili krvi u sijuzi ratu od Dubrovnika s carstvoms mi a ili s knezoms Vojslavoms i š hegovams

judima, kto godê gostu a ili niht prijatel' kto bude nimu pomagati, tozi vse da jesti prosto. 170. (1862). Da im ne imaju na mañe prèjti ni za jednoga ÷loveka segaj svata volju ... ni za blago tako graðanina našegô kako gosta ÷loveka, ali bi našegô gospodina ... kraja ugarskoga ali gospodara turskoga. 432. (1445 u *pozñijem prijepisu*). I vse tvoje vazam gosta mene i prijatelja imij. Aloks. jag. star. 8, 301. — *amo spadaju i ovi primjeri*: Ti uèini nevjernika kraja kraju, gosta gostu. G. Palmotić 1, 285. Nit' se smile, niti prostu s ñe kraj kraju ni gost gostu. J. Kavañin 45^a. — *f*) po znaèenju kod *e*) postaje kao ime kojijem se ko nazivlje kao od štovana. po tome su se bogumilski svećenici zvali 'gostima'. isporedi djed, starac, strojnik. Gospodinomê dèdomê crkve bosnske i 12 strojnikoma, meðu kojijemi strojnicij bude gospodinê gosta Radinê. Mon. serb. 459. (1458). Naši mnogo poèteni strojnicij gospodinê gosti Radosavê Bradijević i gospodinê staracê Radosavê unuk. 472. (1454). Smi-šljajuèe pravdu i ljubav koju je k namê vezde pokazivali i pokazuje gospodinê Radinê gosti ... ošte mu obètovamo i obètujemo, da za koliko bi prèstali meðu nami, da ne bude usilovan od nikogar iziti iz vère koju vèruje. 473. (1455 u *pozñijem prijepisu*). Osi redovnikovê mojihê gospodina gosti Radina i gospodina mitropolita Davida. Spom. sr. 2, 126. (1466). *vidi*: Poslije, episkupa, djeda' alijedio je 'gost' kano drugi, za tije'm 'starac' kano treći u redu bosanskoga svećenstva. F. Rački, bogumili i patareni. rad. 10, 183. Ako ove èine u redu bosanskoga svećenstva sarnvimo s navedenima kod lat. Patarena, to 'djed, episkup' odgovara 'episcopo', 'gost' 'presbytero' inaèe 'filio (majori et minori)', sinu naime biskupa, 'starac' 'diacono', a starac i gost dolaze pod skupnim imenom 'strojnicij', 'magistri'. 184—185. *vidi i ostalo što je ondje kazano*. — *g*) u *nekijem spomenicima xv vijeka ljudi što dolaze za svoje-doke zovu se 'gostima'*. i to èe nazivati biti kao od štovana (spomenici su iz istijeh krajeva i istoga vremena što i predašnji kod *f*). Prizvaše na ovo naši poklisarije gosti ljudi, i biše im semuj zaapisu svedoci po običaju. Mon. serb. 398. (1489). Prizvaše naši poklisarije prèdš vlastele dubrovaèke gosti ljudi i biše im svèdoci po običaju. 399. (1489). Naši vlastele prizvaše po običaju gostje ljudi za svèdoèbu. 429. (1445). Tomuj biše niže imenovani upisani gostê svèdoci. 508. (1470). Tomuj biše gosti ljudi je svèdoci odsedô imenovani moljeni od naših poklisara, da budu svemu više reèenomu svèdoci. 511. (1470). — *h*) *uopće stranac, tudinac*. Kada si pojde onzi gost, da mu prèda stanjaninê vse što mu bude prijelê. Zak. duš. pam. šaf. 39. Ko(ji) se je Dubrovčaninê zabaštiniš u Novomu Br(sdu), tzi da zide grad i da èuva; koji li su gostije i nesu se zabaštiniš, da im je na volji što imê gode. Mon. serb. 206. (1887). Gostu i siroti i udovici ne uèinite vaštine. Bernardin 47. jer. 7, 6. Donošahu gosti svake trgovine. Đ. Baraković, vil. 44. Ne samo graðjani, dal' jošèe i gosti. 112. Istoène slatkosti ta likar imiše, èa mu niki gosti Židovi doniše. 268. I da ja kakono gost i putnik uzdišem vazda za grad vièni. P. Posilović, nasl. 69^b. Svi smo gosti, svi putnici. A. Vitajić, ist. 119^b. Priznavši da su gosti i došljaci na zemlji. Vuk, pavl. jevr. 11, 18. — *i*) rani gost, *vidi* krcan, krekalo. Krokala zovu i 'ranim gostom', i ñega doèekaju sa grajom: 'Evo krekala! evo našeg ranog gosta!' Vuk, živ. 306. — *k*) *može se kazati i o ženskom èefadetu, isporedi gošca*. Da ti u ovi dom više povratka ne bude, već ako gostom kad dođeš!

(*blagoslivlja otac kcer nevjestu*). Vuk, nar. pjes 1, xiii. — *l*) u *prenesenom smislu*. *aa*) *ironièki, o neprijatelju*. Al' nenadna pred kuću mu sjaha silna èeta gosti neopranih. Osvotn. 1, 19. Druzi pošli da pohode prime, pa primiše svoje goste krute. 8, 92. — *bb*) u *duševnom smislu*. Isuse, poľubljeni gostu duše moje! S. Margitić, isp. 70. Duša je, o tilo, tvoj gost plemenitiji. J. Filipović 1, 138^b. Tužnih li mi gostov na mojem srdahci! Jaèke. 153.

b. rijetko se ovako zove gazda, domaćin prema onome koga je primio u kuću. Tegnuto u èas gosta moga, ki me primi u sve dvore, krivina je teška i mnoga. G. Palmotić 1, 150. Potajno se s blagom srecom stanih u stan blaga gosta. 1, 399. Gostu je u gosta vazda jutro. (Rekao Hercegovac primorec, kad je u ñega zaiskao poslije podne rakije i kafe, a onaj mu kazao da se to u jutro pije). Nar. posl. vuk. 45. (*isporedi a, e*) *pri kraju*).

1. GOSTAN, gosna, adj. *a*) koji pripada gostima, gosbi. — *b*) koji rado prima goste. — U jednoga pisca xviii vijeka (s nejasnijem znaèenjem), a između rjeènika u Belinu (gostni 'di banchetto o convito', 'convivalis' 127^a; 'chi alberga volon-tieri', 'hospitalis' 59^a) i u Stulièevu ('hospitalis, convivalis, epularis'). Ivan, porod Gostumila, gosna kraja Dalmatina. J. Kavañin 305^b. — s drugijem znaèenjem u naše vrijeme u Sulekovu rjeèniku: 'gastfrei'.

2. GOSTAN, m. ime muško. — xiv vijeka. Gostan. Deè. hris. 25. 94.

GOSTANKA, f. ime nekijem travama. *a*) crni, crnievac. Gostanka, Brunella vulgaris. Èas. èes. muz. 1852. 2, 50. — *b*) *vidi* veliki pelin kod pelin. Gostanka, Phlomis Tourn. Flora croat. 586.

GOSTANIĆ, m. prezime. — xvii vijeka. Meni skaza tve vridnosti Gostanić dom Julij èastni. M. Gazarović 181^b.

GOSTARA, f. lagoena vitrea, stakleni sud širok ozdo a gore (gdje je grliè) uzak. — isporedi sklenica, staklo, boca, botuľa (uprav botiľa). — *Akc. se mijena u gen. pl. gostarâ*. — Od novogrè. γαστράρα s istijem znaèenjem. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rjeènika u Mikafinu ('phiala'), u Belinu ('ampulla' 77^a; 'phiala' 177^a), u Voltigijinu (gostara, gostarica, 'ampolla, caraffa, caraffina', 'karaffine'), u Stulièevu ('phiala vitrea, ampulla'), u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku: staklo što se u ñemu drži vino ili rakija, što se sad po naj više zove botuľa). Gostare kimi napijahu. M. Marulić 255. Gdje se trinka u vrijeme svako s nami lanci kompañuni bez vodice vince slatko gostarami i fraskuni. M. Vetranić 1, 250. Poj, vazmi gostaru, bud da se toj znaje, al' novu, al' staru. P. Hektorović 14. Bez gostare se mir u nas ne èini. M. Držić 249. Ali gledao bijelac od jaja u gostari. B. Kašić, zrc. 85. Tako mu ukaza se andeo s gostarom vode. I. Anèić, vrat. 155. Koji kažu smiješne slike voske i jajne u gostari. J. Kavañin 470^a. Arkidijakon gostaru uľa primitu od podijakona stavi na trpezu. I. Velikanović, uput. 3, 475. Ko cvijet u gostari. V. Vrèević, niz. 169. — i sud što nje od stakla. Gostare zlatne, pune voña. N. Rašina 299^a. apoc. 5, 8.

GOSTARAR, m. èovjek što gradi gostare. — Samo u Stulièevu rjeèniku ('ampullarius').

GOSTARICA, f. dem. gostara. — Od xvi vijeka, a između rjeènika u Mikafinu, u Belinu 172^a, u Voltigijinu (kod gostara), u Stulièevu, u Vukovu. U gostarici vodice. M. Držić 132. Pak

uzima oboje gostarice rečenoga ulja. B. Kačić, rit. 49. Gostarice s vinom i s vodom za misu. A. Bačić 405. Izvadišvi gostaricu ulja, izli je na glavu negovu. And. Kačić, kor. 258. Gostarice pune vina i vode za posvetilište. Ant. Kadčić 35. Gostarica, staklen sudič u kom se nosi voda i vino svešteniku kad služi. M. Pavlinović.

GOSTARIČAR, m. čovjek koji gradi gostarice. — *Samo u Belinu rječniku*: 'ampollajo, facitor d'ampolle', 'ampullarius' 77^a.

GOSTARIČICA, f. dem. gostarica. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (77^a. 172^a) gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu*. Ovo sam ti jedna donijela mrvicu kafe i cukara, dva tri kunčica kruha tvrda i gostaričicu ulja. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 188.

GOSTARIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka*. Mon. croat. 183. (1501).

GOSTARINA, f. augm. gostara. — *U Belinu rječniku 77^a i u Stuličevu*.

GOSTB-, *vidi gozb-*.

GOSTEĽA, f. selo između srpske suhe granice, Drine i Višegrada; u njemu žive i Srbi i Turci. Ľ. V. Stojanović.

GOSTENICA, f.

a. žensko čelade kao gostionik. — *U Belinu rječniku* ('hostessa', 'tabernaria' 372^a), u *Voltiđijinu* ('ostessa', 'wirthin'), u *Stuličevu* ('albergatrice', 'hospita').

b. *vidi gošća*. — *U Bjelostjencevu rječniku (kod gost)*.

c. mjesto, kuća gdje se primaju gosti (bolesnici). — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Sagrađi gostionicu za bolesnike. M. Zoričić, zrc. 103.

GOSTENIK, m.

a. čovjek koji prima goste. — *U Mikašinu rječniku* (gostenik, koji prima goste 'hospes'; gostenik općenski, koji prima za plaću 'caupo, pandocheus, vel pando'), u *Belinu* ('chi fa il banchetto', 'convittor' 127^a), u *Bjelostjencevu* (v. oštarijaš), u *Voltiđijinu* ('oste, convittatore', 'wirth'), u *Stuličevu* ('albergatore', 'hospes').

b. plur. gostenici, gosti. — *U Belinu rječniku* ('forestieri, ospiti', 'hospites' 824^a), u *Bjelostjencevu (kod gost)*, u *Voltiđijinu* ('ospiti, convitati', 'gäste'), u *Stuličevu* ('hospites, advenae, peregrini').

GOSTICA, f. *vidi gošća*. — *xvii vijeka a između rječnika u Mikašinu* (gostica, žena primljena 'hospita') gdje naj prije dolazi, u *Belinu* ('ospite, fem.', 'hospes' 531^a), u *Bjelostjencevu (kod gost)*, u *Stuličevu s osobitijem značenjem: gostova žena* ('hospitis uxor'). Otišla si u Edipat, gdi si stala sedam godišta gostica i uboga. P. Posilović, nasl. 70^a.

GOSTIČAJ, m. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 28.

GOSTIĆ, m. dem. gost (?). — *U narodnoj pjesmi čakavskoj našega vremena*. Kada peteh zapoje, Mat Mariju zazove: Stante gori, Mat Marija! gostići van gredu. Ča su to gostići? Angelići Božji. Nar. pjes. istr. 6, 25.

GOSTIDBA, f. gošćenje. — *Postaje od gostiti nastavkom ba. t pred b mijenja se na d*. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (gostitba, v. gostitva). Promisli gostidbe nebeske izvrstost. A. Georgiceo, pril. 85. Krvju, od koje urešen jest sveti Jeruzolim gostidbom. J. Banovac, blagos. 307.

GOSTIDRAG, m. ime muško. — *ix vijeka u*

latinskom spomeniku. 'Gostidrago'. Doc. hist. rač. 383. (850—896).

GOSTIJEVIĆI, m. pl. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj. Glasn. 40, 19.

GOSTILA, f. u *Daničičevu rječniku*: Selu je 'Kupelniku' išla međa, u kamenu is koga je izrasla Gostila' (Glasn. 15, 287 god. 1848?). 3, 578. — *vidi S. Novaković, zeml. 49—51; obl. 15*.

GOSTILICA, f. *vidi gostenica, a*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Ja sam pokraden, reče on gostilici. A. T. Blagojević, khin. 54.

GOSTILIŠTE, n. velika soba gdje se primaju gosti, gdje blaguju gosti. — *U Šulekovu rječniku*: 'gastsaal'.

GOSTILN-, *vidi goston-*.

1. GOSTILO, m. ime muško. — *ix vijeka u latinskom spomeniku i xiii, a između rječnika u Daničičevu*. 'Gostilo'. Doc. hist. rač. 5. (852). Gostilo. Mon. serb. 12. 13. (1222—1228).

2. GOSTILO, n. u *Daničičevu rječniku*: Crkvi sv. Nikole Vrahinskoga dao je sv. Sava zemlje, u Plavnici gde stoji krst, kude su tegovišta nis Plavnicu i onamo u Leskovcu, koji potok ot. Gostila teče' (Mon. serb. 18 god. 1233). cf. 'Plavnica'. — *vidi Gostila*.

GOSTILOVAC, Gostilovca, m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu smederevskom. Niva u Gostilovcu. Sr. nov. 1867. 705. — b) u okrugu požarevačkom. Vinograd na Gostilovcu. Sr. nov. 1872. 362.

GOSTILJ, Gostilja, m. ime mjestima u Bosni. a) selo u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 154. — b) planina. F. Jukić, zemljop. 22.

1. GOSTILJA, f. *vidi gostenica, a*. — *U Šulekovu rječniku*: 'gastfrau'.

2. GOSTILJA, f. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom: Gostilja mala i Gostilja velika. Statist. bosn. 64.

GOSTILJAC, Gostilca, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Rat. 409.

GOSTILJE, n. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 164. — *pomiče se prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 130.

GOSTILSKI, adj. koji pripada Gostilju. Gostiljska (opština). K. Jovanović 164.

GOSTIMICE, adv. kao gost, kao gosti. — *U Šulekovu rječniku*: 'gastweise'.

GOSTIMIR, m. ime muško. — *Od xi (u latinskom spomeniku) do xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Gostimir). 'Gostimer'. Doc. hist. rač. 89. (1071). Gostimir. Mon. serb. 12. 13. (1222—1228). 59. (1293—1802). Glasn. 15, 299. (1848?).

1. GOSTINAC, Gostinca, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Rat. 169.

2. GOSTINAC, gostinca, m. dar, plaća što gost daje gazdi. — *U naše vrijeme*. On mi odgovori da im svaki putnik daruje po nešto gostinca. G. Zelić 244.

GOSTINICA, f. hospitium; hospitum frequentia; hospita. — *Negdašnji je oblik bio gostinica; pošto je nestalo i, od dva n ostalo je jedno*. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikašinu (kod krvasarija i oštarija; držati gostinicu, tenere cauponam' 57^b), u Stuličevu (diversorium, hospita'), u Vukovu (vidi kod b), u Daničičevu (gostinica, cauponium')*.

a. mjesto gdje se primaju gosti. a) kod manastira. — *do xvii vijeka*. Ith že radi gostinicu

ota hristoljubivago nekogjeo obraza isprosviše sordahom. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. V. gostinnicu priness, i... v. crskov. vynosits. Domentijan^b 98. Namini oni stan za običajnu gostinnicu otaca od reda našega. B. Kašić, fran. 25. Neka ne dopuščaju ulaziti ženam u svoje gostinice. M. Bijanković 137. — b) deversorium, caupona, *vidi* gostionica, a, a). — od xv do xviii vijeka. Ne biše njemu mesta u gostinici. Bernardin 8. luc. 2, 7. Kadi je gostinica kadi imam jisti? Korizm. 91^b. I postavi ga v jasli, zašto ne biše njim mesta u gostinici. Postila. C2b. Kako porodi divica Isusa u gostinici. F. Parčić 45. Gostinica bi mu spila. J. Kavašin 888^b. — c) *soba gdje se blaguje*. — na dva mjesta xv i xvii vijeka. A on vam ukaže gostinicu veliku napravljenu. Bernardin 81. luc. 22, 12. On će vam ukazati gostinicu veliku prostirtu. I. Bandulavić 90^b. — d) *soba u koju se primaju ili u kojoj prebivaju (spavaju) gosti*. — na jednom mjestu xvii vijeka. Mnoge gostinice naprafne imaju, lithe osinice gdi gosti primaju. D. Baraković, vil. 121. — *može biti da amo spada i ovaj primjer u kojemu gostinica stoji metaforički (o ljudskom tijelu kod pričešća)*: Gospodina od anđela u gostinicu imam primiti. B. Kašić, nasl. 243. — e) *kuća gdje se primaju ubogi, bolesnici*. — u jednoga pisca xviii vijeka. Učini od svoje baštine jednu gostinicu. M. Zoričić, zrc. 60. Gospodar posla ga u gostinicu, oliti kuću općenu, gdi se primaju bolesnici. 176.

b. *kad je mnogo gostiju u čijoj kući*. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (zufluss von gästen, 'hospites frequentes' s primjerom iz narodne pjesme: Sedam kuća jednu kozu muze, još se vale da se dobro rane: da im nije mloge gostinice, od sira bi čuprije zidali, na suruci b' vodenice mjele). U dvoru mu mloga gostinica. Nar. pjes. vuk. 3, 257. Ako ti dosaduje gostinica, ti načini pored manastira mehanu. Vuk, živ. 90.

c. *vidi* gostenica, a. — Samo u Stuličevu rječniku.

d. *selo u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 158.

GOSTINIČICA, f. dem. gostinica. — U Stuličevu rječniku (v. gostilničica).

GOSTINIČKI, adj. koji pripada gostinici, gostinicama. — U Stuličevu rječniku (v. gostan; gostinički razgovori, sermones convivales) u kojemu ima i adv. gostinički, advenarum instar.

GOSTINIK, m. *vidi* gostionik. — Negdašnji je oblik bio gostinnik; pošto je nestalo i, od dva n ostalo je jedno. — Riječ je stara, isporodi stislov. gostinnik; u našem jeziku nalazi xvi i xvii vijeka. — Između rječnika u Mikaljinu (kod oštir), u Stuličevu (v. gostenik s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Daničičevu (gostinnik, 'caupo'). Pride va gostinicu... i vazvėsti gostiniku. Glasn. 10, 232. (xvi vijek?). Preporučiti ga stanaru gostinniku. Naručen. 46^b. Iznamiš dva pineza i da je gostiniku. Anton Dalm., nov. tešt. 101^b. luc. 10, 35. Izvadi dva pineza i dađe gostiniku. I. Bandulavić 170^b.

GOSTINSKI, adj. koji pripada gostima. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu ('hospitum'). — U tri najstarija primjera znači: tuđinski, stranaški (*vidi* gost, a, h)). Da se nimaju pasti ovni gostinske prazi s našimi ovni prazi. Stat. krč. ark. 2, 292. (1875). Ki god imaju ku živinu gostinsku. 287. (1484). Gdi brodi gostinski pristaju. D. Baraković, vil. 339. Vi ćete spavati u gostinskoj sobi. M. A. Rejković, sabr. 39. Za

gostinsku sovru. M. D. Miličević, jur. 17. Treći dan (*slave krsnoga imena*) zove se. gostinski dan. živ. srb. 1, 43. Ja odoh s domaćinom u gostinsku sobu. M. P. Šapčanin 1, 102.

GOSTINSTVO, n. *vidi* gošćenje. — xviii vijeka. Koja biše prijala gostinstvom one uhode. A. Vitičić, ist. 288. Gostinstvo ne obslužuje. A. d. Costa 1, 234. Spomeni se on da je dao putnikom sto puta pošteno gostinstvo iliiti konak. A. T. Blagojević, khin. 23.

1. GOSTINA, f. *vidi* gozba. — U jednoga pisca xvii vijeka (*metaforički o pričešći*). Ti me na gostinu tvoju dragu nudiš, ti meni nebesku hoćeš pitću dati. A. Georgeco, nasl. 292. Na gostini tvojoj se veselit, koju si pripravil u slatkosti tvojoj ubogu človiku, o Bože slatki moj. 294.

2. GOSTINA, f. *ime livadi u Karlovcu*. D. Trstenjak.

GOSTINE, n. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj*. Pregled. 57.

GOSTINI, adj. koji pripada gostima, koji je onaki kao što je u gostiju. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Zač svite gostine čestite človika. D. Baraković, vil. 37.

GOSTINICA, f. *vidi* gostinica i gostionica. — Od xvi do xviii vijeka. a) *vidi* gostionica, a, a). Ne bješe njemu mjesta u gostinici. N. Rašina 21^a. luc. 2, 7. Gdi jest gostinica, gdi vazam s učenicima mojim jidem? M. Alberti 484. U gostinici meu živinicom biti rānen nisi se žalostio. L. Terzić 228. — b) *vidi* gostionica, a, b). On vam bude pokazati gostinicu veliku. N. Rašina 96^b. marc. 14, 15. I on vam pokažet gostinicu veliku postiljanu. M. Alberti 471. — c) *vidi* gostionica, a, c). Ponese ga u gostinicu, gdje on pribivaše. N. Rašina 76^b. 3reg. 17, 20.

GOSTINJIV, adj. *dočekljiv, vidu* gostoljub, gostorad. — U jednoga pisca xviii vijeka. Gostinljiv s inostrancima. A. T. Blagojević, khin. 57.

GOSTINSTVO, n. sa značenjem: *prebivanje u tuđoj zemlji, na jednom mjestu xvii vijeka*. Vaj meni, zašto gostinstvo moje udalilo se jest. M. Alberti 54. psal. 119, 4.

GOSTIONA, f. *vidi* gostionica, a, a). — Upotreblava se često u naše vrijeme, ali je riječ slo načinena od gostionica (što se krivo shvaća kao da je diminutiv).

GOSTIONICA, f. hospitium; hospita. — isporodi gostinica. — Stariji je oblik gostilnica: i se promijenilo na o u štokavaca, ali ostaje još u čakavaca. — Postaje nastavkom ica od nepotvrđenoga a. g. gostil(a) n koji opet postaje od part. praet. act. gostilz glagola gostiti nastavkom i. n. pravo bi značenje bilo: mjesto gdje se ko gosti. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (gostilnica, 'caupona; diversorium; hospitium') gdje naj prije dolazi, u Mikaljinu (gostilnica, gdi se primaju gosti, hospitium, diversorium, taberna diversoria, pandochium; gostilnica, gdi se daje jesti i piti za plaću, 'caupona, taberna'), u Belinu ('hosteria', 'caupona' 872^a; 'albergo, alloggiamento', 'diversorium', 'proprio hosteria' 59^a; 'forestaria' cioè stanza u luogo dove si mettono ad alloggiare i forastieri, 'hospitium' 824^a), u Bjelostjencevu (gostilnica, v. oštarija), u Voltićijinu (gostilnica i gostionica, svratište, locanda, albergo, osteria, 'herberge'), u Stuličevu (gostilnica, hospitium, diversorium, caupona; gostionica, v. gostinica), u Vukovu ('das gasthaus', 'diversorium' (po namastirima tako se zove ona soba gdje gosti spavaju), cf. strana.

a. *mjesto gdje se primaju gosti.* a) *deversorium, caupona, kuća gdje putnici prebivaju i hrane se za platu.* Zašto se (*Isukrst*) ne rodi u polači, ni u dvoru, nego u tujoj gostionici. M. Divković, bes. 114^a. Kako se običaji za malo vremena stali u jednoj gostionici. P. Posilović, nasl. 37^a. Prvo se blaguje u gostionici, pak se plaća ono što je izjedeno. M. Radnić 107^b. Jer se porodi u jednoj gostionici siromašnoj. J. Banovac, prip. 93. Ne mogući naći konaka ni u gostionici općeni ni u kući ničijoj. F. Lastrić, od' 384. Ne najde u nijednoj kući i gostionici mista. A. Kanižlić, utoč. 525. Oberstlieutenant baron Beck iz Bogičevaca načini prvu gostionicu. M. A. Relković, sat. B4b. Dojde u gostionicu broda zlatnoga. Blago turl. 2, 93. Jisti i piti u gostionici općenskoj. Ant. Kadžić 8. Ne našavši mista u gostionici. I. Velikanović, uput. 1, 131. Uniđe u prvu gostionicu koju on najde. A. T. Blagojević, khin. 30. Mjesto gdje bi gostionica. A. Kalić 550. Došavši u jednu mehanu iliti gostionicu na konak. Đ. Rapić 228. Nađe sebi konak u jednoj gostionici. Nar. prip. vrč. 115. Nekakav putnik uleze gladan u jednu gostionicu. 180. Jer im ne bijaše mjesta u gostionici. Vuk, luk. 2, 7. Gdje je gostionica gdje ću jesti pashu? 22, 11. — u *metaforičkom smislu.* O blaženo svratište, o blažena gostionice, o prislatki i pridragi Isuse! M. Lekušić 32. Gostionica Božja (*Bogorodica*). J. Banovac, blagos. 71. 168. Ručat u opaćini, obidovat u gostionici krivovirstva, večerat u kući ateinstva a leć u paklu. Blago turl. 2, 29. — b) *soba, mjesto u kući gdje se blaguje.* Gostionice (*ovako je preveo pisac lat. cenacula, ne shvativši dobro značenje*) i prigradišta učiniti hoćeš u njoj (*korabli*). I. Bandulavić 116^a. gen. 6, 16. Našli su gostionicu prostrtu i gotovu. A. Kanižlić, kam. 523. Budući da i Juda iz gostionice izmaknu se. I. J. P. Lučić, doct. 43. — u *metaforičkom smislu.* (*Isus*) hoće srdce naše cilo i čisto, da pripravi u njemu gostionicu veliku prostrtu, da učini kod nas vazam. J. Banovac, blagos. 193. — c) (*velika*) *soba gdje se gosti primaju, pa i uopće svaka soba.* Vi odpočivate, kakoti u vlastitoj gostionici. P. Posilović, nasl. 187^a. Naredi gostilnice knjižnicama. J. Kavašin 299^a. Zapovida da mu se gostionica pripravi te jošter u palacu Filemona. Đ. Rapić 54. — u *metaforičkom smislu.* Neka bude kuća naša gostionica Isukrstova. J. Filipović 8, 331^a. — d) *kuća gdje se primaju bez plate putnici, gdje se hrane siromasi, bolesnici.* po lat. hospitale, tal. ospitale, ospedale. Hošpital aliti gostilnica. P. Vitezović, kron. 172. Posla ga u gostionicu iliti u kuću općenu, gdi se primaju bolesnici. J. Filipović 1, 70^a. U gostionici' od bolesnije. F. Lastrić, test. ad. 108^a. Ti idi u gostionicu bolesničku, te živi od lemozina kako i drugi siromasi. ned. 170. Ne bi se u drugu kuću svraćao, nego u gostionicu od nemoćnih i ubozih. A. Kanižlić, fran. 149. Osobitu ljubav ukaza prama nemoćnikom u ubozih kućarcih i općinskih za bolesnike gostionica. 211. Vladavci dobara crkvenih, gostionica za nemoćnike i ostalih mista zadužbine. Blago turl. 2, 172. U ove gostionice primali bi se stari i bolesni. A. d. Costa 1, 51. — e) *u manastira mjesto gdje stoje gosti (vidi i u Vukovu rječniku).* Stanište ili gostionica manastira Studinskoga. A. Kanižlić, kam. 61. b. *žensko čelade koje prima goste, koje ima nekoga kao gosta.* a) *uopće.* Koračka gostionica. I. Gundulić 4. Koračka: Pogrditi nemoj, mila, moga svjeta razgovorna, ako sam ti verna i dvorna gostionica do sad bila. 50—51. Eližeo upita svoje

gostionice imadijaše li prositi koju stvar u kraja. M. Radnić 284^b. — b) *gospodarica od gostionice (kod a, a).* Gostilnica se počeo smijati. A. T. Blagojević, khin. 54.

GOSTIONIČAR, m. *gostionik, vidi* gostionica, a, a). — *isporedi* gostioničarica. — *U naše vrijeme.*

GOSTIONIČARICA, f. *gazdarica (u gostionici, vidi* gostionica, a, a)). — *isporedi* gostioničar. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Nije brez misli gostioničarica za pisati sve ono što se blaguje. M. Radnić 107^b.

GOSTIONIČAST, adj. *u kojemu ima mnogo gostionica.* — *U Stuličevu rječniku:* gostilničast, 'hospitiis plenus', *gdje ima s istijem značenjem i* gostilničav. — *oboje nepouzđano.*

GOSTIONIČAV, adj. *vidi* gostioničast.

GOSTIONIČICA, f. *dem. gostionica.* — *U Belinu rječniku* (alberghetto, albergo piccolo 'diversoriorium' 59^b) i *u Stuličevu* (gostilničica, 'hospitiolum, diversiorium').

GOSTIONIČITI, *gostioničim, impf. biti* gostionik. — *U Šulekovu rječniku:* 'gasten'.

GOSTIONIČKI, adj.

a. *koji pripada gostionici, gostionicama.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (di albergo 'diversorius' 59^a). Kakono bukare, sudovi i ostalo kućno pokuće gostioničko, da budući putnik svršio blagovati... M. Radnić 358^a. Sjede hima i vrste od jestojake i broj čaša i razgovore gostioničke pripovijedati. I. Đorđić, ben. 125. Gostionički sluga, postavljajući da ručam, kaza mi. M. Đ. Milčević, zim. već. 192.

b. *koji pripada gostionicama.* — *U Belinu rječniku* (di hoste 'cauponus' 872^a) i *u Stuličevu* (cauponum, ad caupones spectans).

GOSTIONIČ, m. *gasda (u gostionici, vidi* gostionica, a, a)). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (albergatore, colui che alberga 'hospes' 59^a; 'hoste' 'caupo' 872^a; 'refettoriere, colui che tiene cura del refettorio' 'coenaculi curator' 609^b) i *u Voltičijinu* (gostionik, gostitel', oste, albergatore; convitatore 'wirth, einlader').

a) *sa značenjem kasanjem sprijeđa.* Gostionici daju naj bolje što imaju u kući putnikom. M. Radnić 265^b. Donese ga u gostionicu, priporuči vi ga gostioniku. E. Pavić, ogl. 569. Povijeda La Grù, da je blagosov Vinčencov gostioniku praznu pohranu napunio. A. Kalić 545. Iznesse gostionik goluba pečena. Nar. prip. vrč. 115. — b) *u manastiru, čovjek koji se misli za gostionicu (vidi* gostionica, a, e)). — *u Belinu rječniku.* — c) *čovjek koji od milosti prima siromahe kao goste.* — *na jednom mjestu xviii vijeka.* Svetoga Samsona gostionika (Sancti Sampsonis pauperum exceptoris'. Martyrolog. rom. 1609. 358). A. Tomiković, živ. 234.

GOSTIONIŠTE, n. *vidi* gostionica, a. — *Samo u Stuličevu rječniku* (gostilnište, gostionište, 'hospitium, tricladium').

1. GOSTIONIŠTVO, n. *stanište onoga što je gostionik, gostionikov posao.* — *-š- stoji pred t mj. č.* — *xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (arte o esercitio di hoste 'cauponia' 872^a) *gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu* ('hospitis munus'). Ostavili bi gostioništvo djelovati. I. J. P. Lučić, nar. 87.

2. GOSTIONIŠTVO, *vidi* gostionište. — *U Stuličevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

GOSTIONITI, *gostionim, impf. biti* gostionik. — *Samo u Belinu rječniku* (esser l'hoste o far

l'hosteria' ,cauponor' 872a) i u *Stulićevu* (cauponari').

GOSTIONKA, f. *vidi* gostioničarica. — U *Šulekovu rječniku*: ,gastwirthin'. — *Riječ slo načinena*, *vidi* kod *gostionstvo*.

GOSTIONSTVO, n. u *Belinu rječniku* (hospitalitas' 872a), *za koji će biti i načineno*, a u *naše vrijeme u Šulekovu*: ,gastwirthschaft'. — *Riječ slo načinena od gostionik: osnova je gostiln*, a l, *pošto nije na kraju sloga ne može se promijeniti na o. isporedi* *gostionka*.

GOSTIRADIĆI, m. pl. *zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom*. K. Jovanović 171.

GOSTIŠA, m. ime muško. — XIII i XIV vijeka, i u *Danićevu rječniku*. Gostiša. Mon. serb. 12. (1222—1228). Dēds imz Gostiša. Deč. hris. 96. — *Istoga vijeka dolazi kao prezime u latinskom spomenicima*. Goste de Gostissa. Mon. ragus. 1, 24. (1818). 202. (1845). — *prezime je i u naše vrijeme*.

GOSTIŠINCI, m. pl. ime nekakvu *njestu*. — *Prije našega vremena*. Gostišinci. S. Novaković, pom. 180.

GOSTIŠTE, n. u *Stulićevu rječniku* (v. *gostionšte*). — *nije dosta pouzdano*.

GOSTITEL, m. čovjek koji gosti. — U *Belinu rječniku* (albergatore, colui che alberga' 59a; ,chi fa il banchetto' ,convitator' 127a), u *Bjelostjencu* (kajkavski *gostitel*, *častitel*, *gostenik*, ,convivator' t. j. koji pripravlja gošćenje i gosti, v. oštarijaš), u *Voltigijinu* (kod *gostionik*), u *Stulićevu* (v. *gostenik*). — u *naše vrijeme u Šulekovu*: ,gastherr'.

GOSTITELJICA, f. žensko *čelade koje gosti*. — U *Mikašinu rječniku* (*gostiteljica*, koja prima goste ,hospita'), u *Belinu* (albergatrice, colui che alberga' ,hospita' 59a; ,hostessa' ,tabernaria' 372a), u *Stulićevu* (v. *gostenica*).

GOSTITI, *gostim*, *impf.* hospitio excipere, recipere; convivio accipere, *dočekivati kao gosta*, *hraniti kao gosta*. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.*: *gostimo*, *gostite*, u *aor. 2 i 3 sing.*: *gosti*, u *part. praet. pass.* *gošćen* (gošten). — *Postaje od gost nastavkom i.* — *Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi stslav. gostiti, čes. hostiti. u našem jeziku javlja od XV vijeka (vidi Marulićev primjer kod a, b) bb).*

a. *aktivno*. — *između rječnika u Mikašinu* (*gostiti*, *gozbu činiti*, *convivium celebrare*, vel *apparare convivium*, *instituere*, *parare*, *ornare*, *instruere*, *convivor*, *epulor*, *agere*, *concelebrare convivium*), u *Belinu* (albergare e alloggiare, ricevere nell'albergo' ,hospitio excipere' 58a; ,banchettare, far un banchetto ad uno' ,convivio aliquem excipere' 126b; ,trattare, inteso del modo con cui uno tratta nel vitto se ed altri' ,tracto' 743a), u *Bjelostjencu* (*gostim*, *častim*, *štujem*, *convivio excipio*, *epulum praebeo*, *convivium celebroy*, do, *administro*, *apparo*, *institut*, *cibariis tracto*), u *Voltigijinu* (trattare, banchettare' ,bewirthen'), u *Stulićevu* (*instruere* vel *dare epulas*, *convivia agitare*, *hospitio vel tacto excipere*), u *Vukovu* (bewirthen' ,convivium praebeo'). a) *uopće. ne može se svagda razlikovati od značena kod b).* Gostiti putnike. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 24. Jes' vidjela, s kom radosti na svoj ga, je dvor primila, s kom ljubavi nega gosti? G. Palmotić 1, 251. Eto lubi tvoja mila krajevića slavna gosti. 1, 274. Lijepo ga bane dočeka, gostio ga za petnaest dana. Nar. pjes. vuk. 2, 577. — u *metaforičkom smislu*. S no-

vijem gizdam i napravam *gostim*, dvorim *boju sreću*. I. Gundulić 228. Poslušaj prigodu cvet ove radosti, pak po njoj bugari i tvô srce gosti. M. Kuhačević 140. Koje je ikad čudo da toliko zlo gostišt Isusa! I. J. P. Lučić, bit. 62. — b) *hraniti (jelom i pićem) kao gosta. aa) uopće*. Prijaše u stan svoj i gostiše anđeli. Š. Budinić, sum. 155b. Putnika je ubijio, meso solio, tijem je inijeh *gostio*. A. Kalić 550. — bb) *osobito do- brijem jelom i pićem hraniti (gosta, zvanicu), častiti*. Sjutra te budem lijepo *gostit*. M. Držić 54. Onoga će doma povesti, da ga *gosti*. 247. Tu ga *gostiše* mnogo i *častnima darmit* darovaše. Aleks. jag. star. 8, 311. Nu tko se hitrosti moj (mom') stavlja, nije toga; er *častim i gostim i čitam* svakoga. I. Gundulić 149. U velikoj svijeh radosti kraj Kazimir čita i *gosti*. G. Palmotić 2, 221. Pritustijem jestojaskami *gostit me će*. I. Đorđić, salt. 195. Premda ih je žitom sitio i *gostio* medom. salt. 280. Gosti Vuče do dva pobratima. Ogled. sr. 78. Gosti Ivo dva Despotovića. Nar. pjes. stojad. 1, 166. — u *metaforičkom smislu*. Napast kad te bude *gostit*, a ti veće počmi *postit*. M. Marulić 271. Posilna mu 'e pravda a *gosti* milostije sâm po sebi. J. Kavašin 588a. S nime on dušu *gosti*, živi, goji. A. Kalić 189.

b. *pasivno. obično je part. praet. pass. gošćen*. Zvan kao *gošćen*. Nar. posl. vuk. 88. — u *Belinu rječniku* *pisano je* *goštjen* 59a, i *gostjen* 748a, u *Stulićevu* *gostjen*; u *jednoga pisca XVIII vijeka* ima *gošten*, ali *nije pouzdano, jer je dosta slo naštampan u naše vrijeme (pošto je čakavac, još bi veća prilika bila da stoji gošćen)*. Gdi od vas *gošten* bi u plaho. J. Kavašin 191a. Lijepo *gošten* puk potjeran, opet Ugrom bi *nevjeran*. 291b.

c. *sa se, reflektivno*. — *između rječnika u Belinu* (banchettare, star a banchetto o convito' ,convivor' 127a), u *Bjelostjencu* (*gostim se*, *častim se*, *epulor*, *convivo et comessor*, *celebro convivium*), u *Jambrešićevu* (epulor'), u *Stulićevu* (epulari'), u *Vukovu* (gastmahlen' ,convivor'). a) *uopće jesti (objed, ručak itd.) s drugima, blagovati*. Tad mlađahnijem jagačima *pospiješno se goste i štiju*. G. Palmotić 8, 47a. Gosti se na svačije oči s haračarim. S. Rosa 65b. — b) *dobro jesti i piti gdje na časti, pa i dobro jesti i piti uopće*. Kako obiknu' je s prijateljem prijatelj se *gostit*. A. Georgiceo, nasl. 330. Jednom *gosteći se s razlikom gospodom*. I. Đorđić, ben. 32. Tko ide na pir, drago se *gosti*. (Z). Poslov. danič. 128. Neka ih stavi za trpezu, da se *goste* negovi *gosti*. D. Bašić 30b. *Gostiše se za tri bila danka*. J. Krmpotić, mal. 29. Još su se dugo dana *gostili i veselili*. Nar. prip. vuk. 114. *Goste se gosti i piju*. Nar. prip. mikul. 8. Ali *kletve radi i onijah koji se goščahu s nim*, zapovjedi joj dati. Vuk, mat. 14, 9. Praznovaše taj dan *gosteći se i veseleći se*. D. Daničić, jest. 9, 17. — *ako je izrečeno jelo ili piće, stoji u instr.* Gosti se oboritom ribom, po dosta glava za dinar. (Z). Poslov. danič. 24. Ter se počne *gostit* onom jestojkom. D. Bašić 31a. Knez se *prasicom* *gostio i božić oslavio*. S. Lubiša, prip. 220. — u *metaforičkom smislu*. Pisma od slatkosti *milosti Božje*, kojom se na nebu *gosti duša blažena*. A. Georgiceo, pril. 88. Ja se s *postom* *gostim*, *kripim*. A. Kanižlić, rož. 58. Dušo, jedi, *ispijaj*, *gosti se*. S. Rosa 111a. *Blagujmo i gostimo se ne u kvasu staromu*. M. Dobretić 353. — c) u *jednoga pisca XVIII vijeka o marvi: uopće hraniti se*. Kad se *marva* u večer dotira, slabo vime njoj *mliko napira*, jer il' *vasdan* gdi u toru

posti, alo ili se praznim pojem gosti. J. S. Rejković 155.

GOSTITVA, *f.* u *Stuličevu rječniku*: 'hospitalitas' s dodatkom da je riječ ruska.

GOSTIV, *adj.*

a. *dočekliv*, *vidi* gostoljub, gostorad. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Trizmen, gostiv, blag. I. J. P. Lučić, izk. 27. — *isporedi* gostljiv.

b. *koji se može jesti ili piti na gozbi*. — *U Stuličevu rječniku*: 'quod gustari potest, vel quod inter epulas communiter bibitur (de vino)'. — *nepouzđano*.

GOSTIVÂR, Gostivâra, *m.* u *Vukovu rječniku*: varošica u nahiji Tetovskoj na Vardaru. Turci u Gostivâru govore turski i arnautski, a Hrišćani srpski, i to malo bolje nego u Krčavi. — *pomiñe se u letopisu xv vijeka (vidi gostivarski)*.

GOSTIVÂRSKI, *adj.* koji pripada Gostivâru. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (gostivarskyj)*. Města igumenomъ srbьskimi: 1. studeničkyj ... 11. gostivarskyj ... Okáz. pam. šaf. 55. (1458). Danas se zove Gornji Polog nahija gostivarska. S. Novaković, zeml. 61.

GOSTIVNICA, *f.* *vidi* gostionica. — *xvii (u Mikašinu rječniku) i xviii vijeka*. — *rijetko*. a) *vidi* gostionica, n, c). — *u Mikašinu rječniku* (gostivnica, oni dio kuće gdi se primaju gosti 'hospitalium') i *u Stuličevu* (v. gostionište s dodatkom da je uzeto iz Mikašina). — b) *vidi* gostionica, a, b) i trpezarija. — *na jednom mjestu xviii vijeka, i u Belinu rječniku* (refettorio, luogo dove si mangia', coenaculum' 609b). O koliko će obilna biti plaća redovnika onoga koji bude pedipaivao, umrtvivao i morio tilo svoje u koru, u čeli, u gostivnici. P. Knežević, osm. 272.

GOSTIVNIČKI, *adj.* samo u *Stuličevu rječniku* (v. gostan). — *Značenje bi bilo: koji pripada gostivnici, gostivnicama, ili gostivnicima*.

GOSTIVNIK, *m.* *vidi* gostionik. — *Samo u Stuličevu rječniku* (v. gostenik).

GOSTLIV, *adj.* *dočekliv*, *vidi* gostoljub i gostorad. — *U nekih pisaca xvii i xviii vijeka*. — *Da je živa riječ, glasila bi gosliv, gošliv*. (Budite) gostljivi meu sobom. I. Bandulavić 150^a. 1petr. 4, 9. Narešen, gostljiv, postidan. I. Ančić, svit. 71. Imenijem čovika trizmena, čista, gostljiva. I. J. P. Lučić, izk. 27.

GOSTLIVOST, *f.* osobina onoga koji je gostliv (koje *vidi*). — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Zaklinem vas svetom gostljivošću. J. Banovac, blagos. 57.

GOSTMIL, *m.* ime muško izmišljeno od jednoga pisca xvi vijeka. — *isporedi* Gostumil. Reče Gostmil. P. Zoranić 56^a.

1. **GOSTOLUB**, *adj.* hospitalis, koji rado prima goste (koji *ljubi* gosta), *dočekliv*. — *isporedi* gostoluban, gostolubiv, gostorad. — *U Belinu rječniku* 59^a i *u Stuličevu*. — *u naše vrijeme u Šulekovu*: 'gastfrei (gern bewirthend)'. — *vidi* i gostolupstvo.

2. **GOSTOLUB**, *m.* *vidi* gostolubac. — *U Šulekovu rječniku*: 'ein gastfreier mann' kod 'gastfrei'.

GOSTOLUBAC, gostolupca, *m.* gostolub čovjek. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Koji gostolubci radi gostenja bēše Bogu ugodni. Š. Buđinić, sum. 155^b.

GOSTOLUBAN, gostolubna, *adj.* *vidi* 1. gostoljub. — *U jednoga pisca našega vremena*. To je narod gostoluban, koji utok štuje kao svetiñu. S. Ľubiša, prip. 102.

GOSTOLUBIV, *adj.* *vidi* gostoljub. — *Nalazi se u rukopisu xvi vijeka pisanom crkvenijem jezikom* (F. Miklošić, lex. palaeosl.); *u naše je vrijeme Vuk upotrebio u prijevodu Novoga Zavjeta, ali kod toga kaže da nije narodna riječ (vidi dafe)*. Vladika treba da je ... gostolubiv. Vuk, pavl. 1tim. 8, 2. 'Gostolubiv' i 'gostolubije' vala da su načinili naši kniževnici, jer ih ni u jednom rječniku nijesam mogao naći. 'gostolubiv' može se pomiješati među naše riječi, ali 'gostolubije' nema društva među njima, za to sam ja načinio 'gostolubivost'. nov. zav. 1847. vii. — *u pisaca našega vremena ima i adv.*: gostolubivo. Zeleći dočekati svakog činovnika sviju država gostolubivo. Nov. sr. 1884. 81.

GOSTOLUBIVOST, gostolubivosti, *f.* hospitalitas, osobina onoga koji je gostolubiv. — *isporedi* gostolubivstvo. — *Vuk je načinio ovu riječ u prijevodu Novoga Zavjeta (vidi kod gostolubiv)*. Gostolubivosti ne zaboravljajte. Vuk, pavl. jevr. 18, 2.

GOSTOLUBIVSTVO, *n.* *vidi* gostolubivost. — *xvi vijeka u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom*. F. Miklošić, lex. palaeosl. (gostolubivstvo).

GOSTOLUBLE, *n.* *vidi* gostolubivost. — *U Šulekovu rječniku*: gostolubje 'gastfreiheit'. — *O starijemu obliku gostolubije* *vidi* kod gostolubiv što Vuk kaže.

GOSTOLUPSTVO, *n.* hospitalitas, osobina onoga koji je gostolub. — *vidi* gostolubivost. — *xvi vijeka u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom*. F. Miklošić, lex. palaeosl. (gostolubstvo).

GOSTOPRIMSTVO, *n.* hospitalitas, *primanje* gosta, *vidi* gostolubivost. — *Načineno u naše vrijeme po ruskomе гостеприимство*. Neće Crnogorci plunuti na gostoprimitvo ni prevjeriti utok. S. Ľubiša, prip. 120. Gazim gostoprimitvo i vjeru. 189. Gostoprimitvo se je uopće izgubilo. V. Bogišić, zborn. 891.

1. **GOSTORAD**, *adj.* (koji je rad gostu), *vidi* gostoljub. — *U Belinu rječniku* 59^a, i *u Stuličevu*. — *u naše vrijeme u Šulekovu*: 'gastfrei (gern bewirthend)'.

2. **GOSTORAD**, *m.* gostorad čovjek. — *U Šulekovu rječniku*: 'ein gastfreier mann' kod 'gastfrei'.

GOSTOV, *adj.* koji pripada (nekome) gostu. — *Između rječnika u Stuličevu i u Vukovu*. U gostov ću stan otiti. G. Palmotić 1, 888.

GOSTOVÂNE, *n.* djelo kojijem ko gostuje, ili kojijem se ko gostuje. — *Stariji je oblik gostovanje*. a) s prvijem značenjem (aktivnijem). — *između rječnika u Stuličevu* (v. gostjeñe). Od ovoga gostovanja i na stan povlađanja, koje jest Marta i Marija, Lazara sestre, Isusu naredile. Postila. 113^a. — b) s drugijem značenjem (refleksivnijem). — *između rječnika u Vukovu* ('das gastmahlen', 'convivatio'). Dobroga vina holbica, to mi je gostovañe. Jačke. 269.

GOSTOVATI, *gostujēm, impf. gostiti; gostiti se*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor. osim 2 i 8 sing.*: gostovah, i u *ger. praet.* gostovāvši; *mijēna se u 2 i 8 sing. aor.*: gōstovā, u *part. praet. act.* gōstovao, gōstovāla, gōstovāli, u *part. praet. pass.* gōstovān; u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.*: *impf.* gōstovāh, *impt.* gōstūj, *ger. praes.* gōstujūci. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. gostiti) i *u Vukovu* ('gastmahlen', 'convivor'. cf. gostiti se, častiti se, *vidi* i kod 1, b).

1. *prelasko, vid* gostiti.

a. *aktivno*. I onih koji tako od njih govore gostuju i radi pri sebe imaju i drže. Postila.

Gg1b. Pripovida se jevanjelije, kako dvi sestre jesu Isusa Hrista gostovale. Ii2b. Gostovati putnike. I. T. Mrnavić, ist. 157.

b. *pasivno*. Zvan gostovan. (U Crnoj Gori. gledaj: Kuma nudena kao i čašćena). Nar. posl. vuk. 88. i u *Vukovu rječniku ima part. praet. pass.* gostovan 'bewirthe' 'convivio exceptus' s istom posloviceom kao primjerom.

c. sa se, *refleksivno*. Kad Isus Hrist blaguje kruh s fariseji ž njegovimi neprijatelji, š nima se gostuje i opći. Postila. n1b.

2. *neprelazno, biti gost, gostiti se* (u *Vukovu je rječniku samo drugo značenje, ali u primjerima može biti i prvo i drugo*). Gostovaše gospodin u kući Martinoj. M. Radnić 99b. Neću tebe, pobro, na čardake, nemam kade, pobro, gostovati. Nar. pjes. vuk. 2, 226. Pozadugo bane gostovao, pozadugo bane začamao. 2, 264. Beše joj žao, što tako malo gostova tako mio gost. M. Đ. Miličević, jur. 28.

GOSTOVIĆ, m. a) prezime. iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. i sada u Bačkoj. V. Arsenijević. — b) ime mjestima. aa) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 236. — bb) dva sela: Gostović pravoslavni i Gostović turski u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. 148. — cc) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 68.

GOSTOVINA, f. gozba. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Zločesta je gostovina gdi ni kruha, gdi ni vina. P. Vitezović, cvit. 4.

GOSTOVITOST, f. *vidi* gostoljubivost. — U Šulekovu rječniku: 'gastfreiheit'. — Uprav osobina onoga koji je gostovit, ali ove riječi nijesam našao.

GOSTOVO PÖLE, n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slušskom. Razdijel. kr. 8.

GOSTUMIL, m. ime muško. — Na dva mjesta xvii i xviii vijeka. Gostumila kraja hrvatskoga porodica mila, Ivan momče priko. I. T. Mrnavić, mand. 54. Ivan, porod Gostumila, gostna kraja Dalmatina. J. Kavašin 305b.

GOSTUR, m. u zagoneci: Gostur grad (usta sa subima). *vidi* kod gledura.

GOSTUŠA, f. ime mjestima. a) selo u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 235. — b) seoce u Hercegovini. Schem. herceg. 1878. 88.

GOSTVA, f. gozba (?). — U jednoga pisca xviii vijeka. Marković vlastelom čini gostvu, nek mu ugodit nijesu kasni. J. Kavašin 109b. Eto šlem vam časnou gostvu za ... vaše brašno. 449b.

1. GOŠA, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 250.

2. GOŠA, f. ime žensko, hyp. Gospava ili od drugoga imena koje počinje slogom go. — Akc. se mijenja u voc. Gōšo. — U južnoj Hercegovini. P. Budmani.

GOŠĆA, f. žensko čelade kao gost. — Postaje od gost nastavkom ija, te je stariji oblik bio gostija. — Riječ je stara, isporodi stslav. gostija, rus. гостыя. — U našem jeziku dolazi jedan put u starijem rukopisu sa starijem oblikom gostija, pa s mlađijem oblikom u naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* ('der weibliche gast' 'hospes, hospita'). Priide k nj gostija jeje. Stefanit. star. 2, 276. Kad se gošća nakloni na hajvar a grahu ni mukaet, onda domaćica reče. Vuk, poslov. 95. Svečari belu postavili trpezu za

goste pred kućom u voću, a za gošće pod streškom. M. Đ. Miličević, jur. 17.

GOŠĆENIČKI, adj. koji pripada gošćenicama. — Samo u *Jambrešićevu rječniku* (gošćenički, gosteni 'hospitalis').

GOŠĆENIK, m.

a. *gošćen čovjek, gost*. — U *Jambrešićevu rječniku* ('conviva') i u *Stuličevu* (gostjenik 'hospes, conviva').

b. *vidi* gostionik. — U *Voltiđijinu rječniku* (gostjenik).

GOŠĆENE, n. djelo kojijem ko gosti, ili se ko gosti. — Stariji je oblik gošćenje. — *Nalazi se pisano mj. šć: štj, stj, št, (griješkom) st i stć.* — *Između rječnika u Mikajinu* (gostenje 'epulatio'), u *Belinu* (gostenje 'albergamento, l'arbergare', 'receptio hospitalis' 58b; goštenje 'tratamento, inteso il modo, con cui uno tratta se o gli altri', 'tractatio' 743a; gostjenje 'il banchettare', 'epulatio' 127a), u *Bjelostjencevu* (gošćehe, gozba, častehe, gostbina), u *Jambrešićevu* (gošćehe 'convivium'), u *Voltiđijinu* (gostjenje 'tratamento, banchettamento', 'bewirthung'), u *Stuličevu* (gostehe, gostjenje, gošćehe, goštehe s dodatkom da je riječ ruska 'convivium, compotatio, comessatio, epulum, epulae'), u *Vukovu* (gošćehe 'das gastiren', 'convivatio'). a) s prvijem značenjem (aktivnijem). Radi gostenja bēše Bogu ugodni. Š. Budinić, sum. 155b. Potribam svetih podiljujući, gostinje (po zapadnom govoru) naslidujuć. I. Bandulavić 21a. paul. rom. 12, 18. Ne rasipaj kroz često gostenje; med ljudma je ovo govorene: Kad tko često prijatele časti, on će i sam u potribu pasti. M. A. Relković, sat. L8a. Pak se onda okrene k gospodi doma govoreći: 'Kako ja vidim, ja sam vas s mojom besedom u nevesele doveo ... za čast i goštehe, činim lude nevesele'. D. Obradović, živ. 46. — b) s drugijem značenjem (refleksivnijem), gozba. Ufam se, da ćeš me pozvati na gostćehe. A. Kanižlić, utoč. 654. Brezmirno arčiti u jizbine i gostenja. A. d. Costa, 1, 248. On moraše ići na jedno majstorsko gošćehe. A. T. Blagojević, khin. 26. Vrnū se doma na gošćehe, na pir. Nar. prip. mikul. 8.

1. GOŠĆICA, f. bukoč koji u noći videći vatru, mauče, vreći. G. Martić.

2. GOŠĆICA, f. *vidi* gošćica.

GOŠĆIN, adj. koji pripada (nekaj) gošći. — U *Vukovu rječniku*.

GOŠĆINA, f. gozba. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Počel je gošćine velike spravljati. Jačke. 177. Neg mi je počel gošćinu spravljati. 182.

GOŠEV DO, m. mjesto negdje blizu rijeke Bregalnice. — xiv vijeka. Na Gošev dolē 8 hivy. Glasn. 27, 298. (1847).

GOŠIĆ, m. a) prezime. — u naše vrijeme. Rat. 44. — b) ime selima u Dalmaciji. aa) u kotaru kotarskom. Repert. dalm. 1872. 9. — bb) u kotaru šibenskom. 25. — isporodi Gošići.

GOŠIĆI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 990.

GOŠNA, f. nadimak ženski. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*. Moja maja Gošna i sestra Ridana. Nar. prip. vrč. 124. Evo mu žene Gošne. V. Vrčević, niz. 116.

GOŠNA, f. gošćehe, gozba. — U *Šulekovu rječniku*: 'gasterei'.

GOŠO, m. nadimak muški. — Akc. se mijenja u voc. Gōšo. — U *Vukovu rječniku*.

GOŠTAC, Gôšca, m. planina u Crnoj Gori. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (planina između Hercegovine i Crne Gore s primjerom iz narodne pjesme: Ode s nima niz Rudine ravne, dok izađe uz Goštac planinu, baš u Goštac navrh gomilice). Da udari od Gošca planine. Nar. pjes. vuk. 4, 521. Goštac više Ponikvica i Bročanca. Glasn. 40, 27.

GOŠTICA, f. Brachypodium Beauv., neka trava. — Po zapadnom govoru goščica. — U naše vrijeme. Goščica, Brachypodium Beauv. (Lambl). cf. gaštir. B. Šulek, im. 97. Goštjica, Brachypodium cespitosum R. S. — 2. B. pinnatum P. B. Čas. čas. muz. 1852, 2, 50.

GÔT, m. Gothus, čovjek iz nekoga negdašnjega germanskoga naroda. — vidi i Gotin. — Od xv vijeka. Ot vrime Tatarov i Gotov. Mon. croat. 155. (1498). Ki (Stridon) davno od Gotov razoren bi. Transit. 1. Koji bjehu pridobili plemenite vojske od Gotova. B. Kašić, per. 144. (Belizario) onda u Rimu proti Gotom vojevaše. F. Glavinčić, cvit. 198b. Navlaš Solin grad razsuli da su Slavi, a ne Goti. J. Kavašin 114b. Biše Goti, biše Oštrogoti. M. A. Rejković, sat. K7b. — i u Šulekovu rječniku: „Gothē“.

GOTAL, m. prezime. — U latinskom spomeniku xvi vijeka. „Nicolai Gotalh“. Starine. 5, 146. (1507). — isporodi Gotalovac, Gotalovo.

GOTALOVAC, Gotalovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj (kajkavski) Gatalovec. Pregled. 61. — Postaje od Gotal.

GOTALOVO, n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kopriwničkoj. Pregled. 72. — Postaje od Gotal.

GOTÁVLATI, gôtávlâm, impf. iterativni glagol prema gotoviti. — U naše vrijeme i u Stuličevu rječniku (parare, apparare, praeparare). Odjeću gotavljati. V. Bogišić, zborn. 118. — rjetko.

GOTIČKI, adj. vidi gotski. — U Šulekovu rječniku: „gothisch“.

GOTIČ, m. prezime. — U pisca xviii vijeka. Gotiča Elija i Ivanca. J. Kavašin 178a.

GOTLJSKI, adj. vidi gotski. — U jednoga pisca xviii vijeka. Manša se učinila (polaća) gotljaskoga radi mača. J. Kavašin 82b.

GOTIN, m. vidi Got (ali sa drugi narod, vidi u Daničičevu rječniku). — plur.: Goti. — Od xiii do xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu („Gotins“, „Gotthus“, tako se u našim spomenicima zovu stari pravi Bugari). Oš togožde plemene Goti (Гоѣи), narekomago blagariskago. Stefan, sim. pam. šaf. 22. Bē i tē Gotins (Гоѣиъ). Domentijan^b 104. O onom polē rēky Dunava živuštih Gotē (Гоѣъ). Glasn. 11, 71. (xv vijek).

GOTIN BOR, m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Vinograd u Gotinom Boru. Sr. nov. 1874. 927.

GÔTIVNO, adv. u gegavačkom jeziku. — U jednoga pisca našega vremena i u Vukovu rječniku (idi brzo, glāj gôtivno; moliti, gôtivno rēdati kod gegavački). Glāj gotivno! (Idi brzo, žuri se!) M. Đ. Miličević, jur. 25.

1. GÔTOV, adj. perfectus, absolutus; paratus, promptus. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gotovъ, rus. готовый, češ. hotový, polj. gotowy. — Nejasna postać, isporodi arb. gati, gotov, gataugh, gotovim, rum. gata, gotov, got. gataujan, činiti (lit. gatavas i let. gatavs misli se da je uzeto iz slavenskih jezika). — Između rječnika u Vrančičevu (promptus), u Mikajinu (gotov,

spravan, instructus, paratus, ornatus, expeditus, promptus), u Belinu (paratus 582a. 739b), u Bjelostjencevu (gotov, spraven, promptus, instructus et expeditus, solutus et expeditus. v. pripraven 2), u Voltigijinu (pronto, lesto, bereit, fertig), u Stuličevu (paratus, praeparatus, instructus, expeditus, proximus, coctus), u Vukovu (bereit, paratus), u Daničičevu (gotov, paratus). — Komp.: gotoviji (Š. Budinić, ispr. 27; A. Georgiceo, nasl. 41).

1. adj.

a. perfectus, absolutus, dovršen, svršen, učinjen, načinjen (o čemu čega prije nije bilo). a) uopće. Gotova je foldra od žbilina. M. Držić 312. Zemlja gotovom pogodom plodi prez težačke muke. P. Zoranić 42b. I nek ghiju u gotovoj rupi. J. S. Rejković 29. Lاسno je gotovu detetu otac biti. Nar. posl. vuk. 166. Čovek odmah naruči mrtvački sanduk, i kad bude gotov, metne ga pred kuću. Nar. prip. vuk. 17. Kad sve tri knjige budu gotove. Vuk, nar. pjes. 1, v. Gotov bi dom. Đ. Daničić, 2dnev. 8, 16. — i o umnoj stvari, n. p. o poslu. Gotov posao. Vuk, nar. pjes. vuk. 1, 427. Pola je posla gotovo. (Kazao Ciganin kad se spremao da prosi u cara devojku, t. j. on hoće, samo još ako devojka hoće neġa). Nar. posl. vuk. 258. — b) o vremenu, prispio. Tada im reče Isus: „Vrijeme moje još nije došlo, a vrijeme je vaše svagda gotovo“. Vuk, jov. 7, 6. Bila je već gotova noć. S. Ćubiša, prip. 141. — c) o čeladetu ili o čemu što se kao čefade misli (u drugom primjeru o gradu), propao, kojemu nema pomoći, spaseņa (kod toga se shvaća kao da je namjera kod radnje: uništiti). Gotov, to jest na zlo doġo, actum est de illo. J. Mikajla, rječ. 118b. En' uteče gradska poglavica, od Loznice Bogičević Anto: sad jurišom hajte na Loznicu, gotova je bijela Loznica. Nar. pjes. vuk. 4, 256. — d) u šali kaže se o pijanu čeladetu. jamačno preneseno od značenja kod c). — u Belinu rječniku (imbriacato, inebriatus 878b), i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — e) u prenesenom smislu, kao pravi, istiniti. Za kraja gotova jur ga svi dvorahu. Đ. Baraković, jar. 55. U miru gotovu i pokoj uživa. vil. 111. Istina je sve gotova rajska dikla što govori. Ć. Palmotić 8, 93b. — f) od stvari srsene prenosi se na onoga koji je srsio. — u naše vrijeme. Krava stane kuġelu u usta uzimati i žvatati a devojka na uho neġino žicu izvlačiti i motati, i odmah budu gotove. Nar. prip. vuk. 158. i u Šulekovu rječniku: Gotov sam, ich bin mit der arbeit fertig, kod, fertig. — može biti da je ovo značenje uzeto iz nemačkoga jezika.

b. paratus, promptus, o čemu što je prije bilo, kad se s onijem učini sve što treba da ono bude nečemu podobno. isporodi spravan, spreman. a) uopće. aa) o tjelesnoj stvari. Priložiht polē vino-graġa, da se daje vina gotova polovina crskvy oš svake ljetine. Mon. serb. 531. (1485). Da preda žito gotovo u monastyrē. 531. (1485). Sve je spravno, sve gotovo u čas dobar veselje ovo. I. Gundulić 173. U kojoj ču (spremi) svaġ gotovu mu napravu moć hraniti. Ć. Palmotić 1, 164. Spravni su i gotovi obilni darovi. I. Đorġić, salt. 218. Mañi sebi i rad veći(h) sve moraju trudno steći; veći, kad je sve gotovo, samo vele: „Meni ovo“. V. Došen 258a. — bb) o jelu (ručku, objedu, večeri itd.). da ovo značenje amo spada, a ne pod a, vidi se po tome što se u ovakovijem primjerima gotov može zamijeniti riječima spreman, spravan, a ne dovršen, svršen, učinjen, načinjen (vidi i osobito značenje kod b) aa)). Milice, jeli večera gotova? M. Držić 395. Znaġe sisti sa

gotovo jilo. M. A. Reljković, sat. 14^a. Dok ručak bude gotov. sabr. 11. Najde ručak gotov. Nar. prip. mikul. 4. Sjedni, pašo, gotovo je jelo. Osvetn. 4, 41. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Našli su gostionici prostrtu i gotovu. A. Kanižlić, kam. 528. Kod gotove sovre zasjede. Nar. pjes. vuk. 2, 268. Dopru doma na gotovu trpezu. S. Lubiša, prip. 97. — i ovi: Tad pi i blagova ča biše opravila Abra i gotova prida nu stavila. M. Marulić 47. Da dodu, jere je sve gotovo. N. Rašina 147^a. luc. 14, 17. Jedan sve radio a drugi jednako besposličio i gotovo jeo i pio. Nar. prip. vuk. 89. — *cc) o konju*. Pa gotove koše posidoše. Nar. pjes. vuk. 2, 619. Čudan adet bješe u Turaka: gotovi im koši pod sedlima. 8, 126. Na gotova usjede vrančica. Pjev. crn. 50^a. — *dd) o stvari umnoj*. Tim sklopjena i gotova s milosti se carske veli i sloboda vitezova i Lubičin pir veseli. I. Gundulić 465. Gotovu pomoć odbacivaše. A. Kanižlić, kam. 188. — *b) značenje može biti čim ograničeno, ili osobito. aa) o jelu, varen, kuhan*. Gotov, varen, coctus^a. J. Mikaja, rječ. 118^b. i u Stuličevu rječniku. ovako je i u naše vrijeme u Dubrovniku, n. p. Meso je gotovo. P. Budmani. može biti da amo spada i ovaj primjer: Domaćica nastavi graha, i kad bude gotov, iznese na trpezu. Nar. prip. vrč. 14. — *bb) o novcima*, (nummi) praesentes, numerati, kad su pri ruci, kad se mogu odmah predati, te onaj koji treba da ih dade ne ostaje dužan. po tome se zovu gotovi^a pravi novci (slatni, srebrni, mjedeni) kojima se što plaća, kad se ne zamjenjuju čim drugijem, n. p. pismom kojijem dužnik pripoznaje svoj dug ili bankama; ali u naše vrijeme pošto banke zamjenjuju često novce gotovijem novcima^a zovu se i banke. — od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (gotovi pjenazi, nummi numerati, pecunia numerata^a; gotovim pjenazima kupiti, emere praesentis pecunia^a), u Voltigijinu (gotovi pinez, danaro contante, efectivo^a, baares geld^a), u Stuličevu (gotovi pjenazi), u Vukovu: ,baar (geld)^a, praesens, paratus^a. Pinezi gotovimi. Mon. croat. 69. (1447). Dal sam zlatih 20 vse gotovih dobre mere. 75. (1450). Ovaj oba stupa zemlji, kada su mene založili, i ja im dao gotove dinare moje. Mon. serb. 532. (1486). Prijel je gotovih dukat 28. Mon. croat. 289. (1588). Koji draže prodaju na veresiju ali ti na vjeru, nego li na gotovo. M. Divković, bes. 702^b. Kupe na gotove dinare. I. Držić 808. Boje je golem prijatelj neg gotova jaspri. (Z). Poslov. danič. 8. Kad se ne daje za gotove novce. I. Grlić 64. Kad bi bilo za gotove jaspri, dali bi je (robu) za niže. M. Zoričić, aritm. 108. Ostavi polovicu gotovih novaca za svoju potribu. M. A. Reljković, sabr. 17. II^a gotovu na plaću pristanu. J. S. Reljković 156. To su gotovi novci kao u vosku (jer se vosak svagda može lasno prodati, a pokvariti se ni o da šta osim od vatre). Toči puno za gotovo. (Evo novaca, daj da se pije). Nar. posl. vuk. 819. Nikov otac donese pismo od prodaje a moj pogodene pare, te pošto bude zdravo za gotovo, da jedan drugome halali. V. Vrčević, niz. 182—189. Sedam tovar srebra gotovoga. Osvetn. 8, 108. Jer će svašto plaćat gotovijem što gođ od vas bude poiskano. 6, 20. ,Bi li mi dao ovo na odugu? ,Ne dam bez gotova ni preko praga prenijeti; znaš, što vele: novo za gotovo^a. u Dobroselu. M. Medić. Gotov, ,baar^a, frc. ,comptant^a, tal. ,contante, pronto^a; u gotovom, ,comptant^a, tal. ,contante^a; ,baar, aufgezählt^a, fr. ,per comptant^a, tal. ,in contanti^a; trošak u gotovom, ,baarauslagen^a; gotov novac (gotovina), ,baares geld, das contant^a, frc. ,argent

comptant^a, tal. ,contanti, danari contanti^a; platiti gotovim novcem, ,baar zahlen^a, tal. ,pagare in contanti^a; trgovina za gotovo, ,comptantes geschäft^a; prodaja za gotove novce, ,comptanter verkauf^a; platež gotovim, ,comptante zahlung^a. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *cc) o riječima i o onom što se kaže riječima, kad ih ko može odmah govoriti, a ne treba mu dafe misliti*. Komu uprošenju gotov i prpravan jes odgovor. Š. Budinić, sum. 178^a. Dati razlog Isukrstu sudcu s razlozi gotovimi. P. Radovčić, nač. 350. Odgovora cijeb gotova dvignuo bješe plaćno lice. A. Vitajić, ost. 132. — *dd) o čeljadetu (vidi i c))*. *aaa) s optčijem značenjem, kad je čeljade učinilo sve što treba, da bude k nečemu podobno*. Po tom mu povida kako jima veliku želju viditi i govoriti sa S. Katarinom, a da nikor ne znađe. a on odgovori: ,Hoću, gospoje, učiniti što veliš, budi samo gotova^a. F. Vrančić, živ. 12. Svi budimo spravni i gotovi. Ogled. sr. 26. Na gotove Turke nabasali. Osvetn. 5, 46. — *amo spada i ovo*: Sa armatu žinvisku jaže gotova biše v Civiti Veći. Š. Kojičić 28^a. — *bbb) preneseno, u duševnom smislu*. Da gotovi i pripralni razmišlamo dobrotvorja Božja. Š. Budinić, sum. 34^b. Kako pripralni i gotovi umbramo. 175^a. Duh jest gotov ali je tijelo bolesno. M. Radnić 589^b. Ako je Bog hotio neha prignuti na molitvu, jest ga gotova našao. A. Tomiković, gov. 261. — *ccc) koji je na svom mjestu i ne može pobjeći. kao da je ovako značenje u ovom primjeru*: A oni su prijednuli klanca, da gotova ulove hajduka. Osvetn. 2, 55. — *ee) imminens, o događaju (osobito o neugodnome, nesretnome), koji će do malo biti, koji može domalo ili lasno biti, koji prijeti, koji čeka, kojemu se je nadati. ime onoga kojemu se može ono dogoditi može biti izrečeno dativom*. Caru bi veće tug pripilo gotovih. Đ. Baraković, vil. 16. Gdi znaš, da je smrt gotova. G. Palmotić 2, 61. Sagriješio sam i gotovu vidim strašnu smrt vrh mene. P. Kanavelić, iv. 570. U gotovijeh njihovijeh potrebah i nevojah. I. Đorđić, salt. 369. Videći David svoje gotovo poginuće. 479. Znađu dobro da bijaše s nebasa objavljeno slavnomu Benediktu jur gotovo svoje priminuće. ben. 44. Vjerova jur gotovo došašće od dana sudnoga. 118. Što od lana marva jide ova ono hoj je gotova otrova. J. S. Reljković 817. — *često o čemu što se može dogoditi, ako se prije nešto ispuni (ušet)*. Ako s vama sagrišim, smrt je meni gotova. J. Filipović 1, 866^a. Ko takvijem mačem vojuje, pobjeda mu je gotova. S. Lubiša, prip. 278. Jednom daji, a ne daji drugom, gotova ti u domu je smeća. Osvetn. 6, 84. u poslovcima je često uvjet kao gramatični subjekat, a ono što se može dogoditi kao predikat. I zdraffe prez pinez jest nemoć gotova. Đ. Baraković, vil. 154. Duga bolest smrt gotova. Nar. posl. vuk. 71. Zla usprema šteta gotova. 91. Kratke glavne gotovi ugarci, pozna deca gotove sirote. 160. Siromah čoeć gotov davo. 285. Ubog muž gotova laža. 325. Brza osveta gotova sramota. S. Lubiša, prip. 194. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu mješte događaja ima mjesto kamo se ide ako se ispuni uvjet*: Zadosta je biti od našega zakona, raj ti je gotov. I. Ančić, ogi. 164. — *c) može se izreći čemu je podobno ono što je gotovo: aa) dativom. o čeljadetu koje po svojoj naravi ili po svojoj voji hoće ili želi da ono čini*. Vazda budite gotovi pravomu posluhu. Transit. 49. Na svako zlo hrla, svijem štetam gotova. G. Palmotić 1, 54. — *bb) dativom s prijedlogom k. aaa) uopće, vidi a) aa)*. Da svako čeljade alat k poslu svom gotov

imade. J. S. Reljković 429. — *bbb*) *vidi aa*). I dani i gotovi jesu k jadenju i pitju. Š. Budinić, sum. 150^a. Ako jesu koji pokornici gotoviji k ljubavi. ispr. 27. Ona gotova k nečistoti. Z. Orfelin, podr. 13. — *cc*) *akuzativom s prijedlogom na. aaa*) *vidi a*) *cc*). Koñs gotova na brans. Domentijan^b 111. — *bbb*) *vidi b*) *dd*) *aaa*). Gotov budi na boj. Aleks. jag. star. 3, 266. Na boj gotovi neprijatelja dočekaju. A. Kanižlić, utoč. 85. — *ccc*) *vidi aa*). Tko je gotov na besideñe brzo prođe mjeru od govoreña. M. Radnić 432^b. Gotov na svako zločinstvo. A. Kanižlić, kam. 88. Gotov k'o baba na karñu. (Z). Poslov. danić. 25. Jeli potriha bila u kraljestvu činiti pravdu, Stipan bio je gotov na ovu oštroću. A. Tomiković, gov. 265. Gotov kao baba na kar. Nar. posl. vuk. 45. Na podsmijeh gotov. Vuk, prav. sov. 88. — *dd*) *akuzativom s prijedlogom u. samo u jednom primjeru, i u nemu zato što se ima u misli glagol (ići itd.) što znači micanje. — značenje je kao kod aa*). Gotov kao bos u trñe. Nar. posl. vuk. 45. — *ee*) *akuzativom s prijedlogom za. aaa*) *uopće*. Zasnjeđočiše koliko teška plata gotova je za progoniteļa od reda Benediktova. I. Đorđić, ben. 175. — *bbb*) *u jednom primjeru kao da znači: podoban*. Svibñna vrime ugodno je ovo i čoviku za zdravje gotovo. J. S. Reljković 250. — *ff*) *infinitivom. aaa*) *vidi aa*). Da bi bil gotov umriti za ljubav Isusovu. Transit. 68. Gotova sam učiniti tvoju voļu. Mirakuli. 47. Jere sam gotov služiti mu. F. Vrančić, živ. 12. Tko je gotov besiditi, veoma brzo proći će omjeru od govoreña. M. Radnić 424^b. Divojka prije gotova umrti nego divičanstvo svoje oskvrnuti. A. Kanižlić, utoč. 62. Pripravna i gotova tebe zagrliti. 468. Što ja zakletvom potvrditi jesam gotov. kam. 276. Gotov sam moju krv proliti za svetu viru. Ant. Kadčić 382. S tobom gotov sam u tamnicu i na smrt ići. Vuk, luk. 22, 83. Pomoć smo vazda gotovi dati iskrñemu. S. Lubiša, prip. 75. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je preneseno na nežive i umne stvari*: Da budut (*uši moji*) gotove razumit i slišati rič tvoju. Transit. 157. Ki grih je naj veće gotov učiniti pasti duñu. 251. Gotova i pripravna voļa dati se onim stvarim. A. Kanižlić, utoč. 107. — *bbb*) gotov biti *kaže se kao se vrlo malo hoće da se dogodi subjektu ono što je isrečeno infinitivom, isporedi 2, b. o čeladetu*. Tuže su nas teške stisle, gotovi smo sasma past. G. Palmotić 3, 79^b. U tom putu ktje mi biti, kako u trudijeh svijeh, družica, jur gotova poroditi, moja lijepa vjerenica. 3, 99^a. Gotov bijah umrijet od žeđi. Pjev. crn. 62^a. Tako mi je dosadilo da sam već gotov umrijeti. Vuk, posl. 69. Jer sam gotov past. Đ. Daničić, psal. 38, 17. Newton je bio gotov crknuti od muke. M. Pavlinović, rad. 44. i o *onome što čelade hoće da uradi*. Gotov (*gotov*^u *možebiti stamparskom grijeshkom*) bješe u grad uskočiti. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Dimitriji Jaña dotužila, gotova ga Jaña oboriti. Nar. pjes. petr. 2, 648. — o *živinctu*. Vidi bednu liscu gotovu utopiti se. D. Obradović, basn. 188. Krmača gotova oprasiti se. 195. Koja (*kokoš*) već je siditi gotova. J. S. Reljković 157. — o *neživjoj ili o umnoj stvari*. U obraz se luto namrdio, gotove mu suze udariti. Nar. pjes. vuk. 2, 267. Dode već vreme da vidim moju kesu gotovu isprazniti se. D. Obradović, basn. 355. Ljeta jur moja dospjet su gotova. G. Palmotić 1, 337. — *gg*) *infinitivom sa za. po tuđijem jericima. aaa*) *vidi b*) *dd*) *aaa*). Drži vojsku gotovu za udariti na Carigrad. A. Kanižlić, kam. 607. — *bbb*) *vidi aa*). Božanstveno pomilovanje jest veoma gotovo

za pomoći takove žeje. M. Radnić 401^a. Vazda imaju biti gotovi za pomoći svoja duhovna stada. Ant. Kadčić 240. — *ccc*) *vidi ff*) *bbb*). Nemoćnik, kad govori da se čuti dobro a s dvora je hladan, gotov je za umriti. A. d. Bella, razgov. 17. Stau bješe gotov za past. I. Đorđić, ben. 186. — *hh*) *podložnom rečenicom u kojoj je da aaa*) *vidi b*) *dd*) *aaa*). Stoje gotovi s vojskom, da udare na ñega. A. Kanižlić, kam. 622. — *bbb*) *vidi aa*). Dužde je gotov da se osvati Furlanom i da mu preda gospostvo. S. Lubiša, prip. 12. Vlada je gotova, da te potpomože novcem, pa i svjetom. 229. — *d*) po gotovu, *adv. kao doista, za cijelo, pokrepljuje potvrđivanje. naj češće stoji u rečenici kojom se nešto tvrdi pod ñekijem uvjetom (isporedi b*) *ee*). Pokle Bog pomaže tebi, po gotovu i vedi pomagaju ti. Aleks. jag. star. 3, 232. Nih pobivše grad po gotovu prijati hoćemo. 241. Dokle Gospa naricaše, sva dovrvi po gotovu vojska dvoru Pilatovu. P. Knežević, muk. 26. Videći mladi gdi stariji zlo govore i zlo čine, doisto i oni će po gotovu isto govoriti, isto činiti. B. Leaković, gov. 239. Tuđa pomoć po gotovu j' nemoć. Pjev. crn. 329^b. Velike gospode molba po gotovu zapovijest. Nar. posl. vuk. 83. Trplen spasen po gotovu blažen. 321. U velikim narodima geniju se gn'jezdo vije, ovde mu je po gotovu materijal k slavnom djelu. P. Petrović, gor. vijen. 111. Jer po gotovu celo selo bilo mu je svoje. M. P. Šapčanin 1, 134. — *u jednom primjeru ima ni po gotovu kod poricanja*: Ako li bi odgovorio da 'e više i više puta obećao a nije nikad obslužio, tot ni po gotovu ne more ga odrišiti ni po što. M. Dobretić 97. — *u ovom primjeru kao da znači: sasma, mnogo*: Ima i sada koji se na drugih sofrah i prez poklada pokladu a onda i po gotovu. M. A. Reljković, sat. A5^b.

2. adv. gotovo.

a. *uopće, prema značenju adjektiva*. — *Samo u Mikiñinu rječniku* (gotovo, spravno, parate, instructe), u *Bjelostjenčevu* (v. spravno), u *Stuličevu* (expedite, in promptu).

b. *paene, fere, prema značenju kod 1, b (osobito kod b) ee*) *ističe se da je nešto samo spravno da ñekako bude a da još onako nije; po tome slabi riječ uz koju stoji i znači da vrlo se malo hoće da bude onako kao što ona riječ znači a da opet onako nije. isporedi omalo i vidi kod mao*. — *U naše vrijeme (ali vidi i 3. gotov), a između rječnika u Stuličevu (quasi) i u Vukovu* (beinahe, fast, 'fere'). — *Može stajati u svaku vrstu riječi, a naj češće uz glagole*: Bježi Marko, a čera ga kralju, gotovo ga bješe sustigao. Nar. pjes. vuk. 2, 196. Odo čerat' po mejdanu Vuka, gotovo ga nadvladao bješe. 2, 585. Prepade se Banović Sekule, gotovo je natrag pobjegnulo. Pjev. crn. 293^a. Gotovo bi se moglo reći. Vuk, nar. pjes. 1, 555. Ovdje 'vesela' znači gotovo 'žalosna'. 2, 235. i *uz brojeve i riječi koje znače uopće broj, mnoštvo (u naj širem smislu, po tome i ništa, niko itd.)*: 'Nema gotovo ni jednoga'. 'Gotovo ne zna ništa'. Vuk, rječ. 96^b. Biće ih gotovo toliko. Vuk, nar. pjes. 1, xiv. Peraštani su gotovo svi zakona rimskoga. 1, 84. Već prođe gotovo tri mjeseca dana, kako sam vam obećao. pism. 3. Svaki gotovo, i najveća neznačica misli, da zna upravo kao što treba. 53. Gotovo ne minu (*misli se: jednoga*) dana, da ne dode na poklon. S. Lubiša, prip. 100. U Bosni imamo gotovo polovicu naroda turskoga. M. Pavlinović, razg. 48. Nisam mogao da razberem gotovo ništa. M. Đ. Miličević, zlosel. 8. *uz druge riječi*: Da ne spomiñemo h, h i gotovo bez

nevoje načiniheno s, koja slova gotovo svi pišu. Vuk, pism. 5.

2. GOTOV, *f. samo u Stulićevu rječniku*: v. gotovina.

3. GOTOV, *adv. vidi 1. gotov, 2, b. — uprav je okruženo gotovo. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu*: „prope, quasi“ s dodatkom da se nahodi u Palmotića(?). Sva je mladež bludnostju gotov pobudalila. F. Lastrić, test. 332b. Pa gotov se bjesmo zaratili. Osvetn. 2, 50. Nije hrane osim kruha suha i neg bili gotov dožulali. 7, 87.

GOTOVAC, gòtòvca, m.

a. što je gotovo za jelo. — U naše vrijeme. Ja raki je ne tražim da mi goni zaloga je, ali moja baba gleda da moj gotovac bude onakav kakav treba za moje godine. M. Đ. Milićević, zlosel. 291. Sad se više brinu o ručku šta će zgotoviti i više ima gotovca. V. Bogišić, zborn. 120.

b. prezime. — U naše vrijeme. Schem. siben. 1875. 26.

c. selo u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 170.

GOTOVAN, gotovna, *adj. gotov. — Nije dovoljno potvrđena riječ, jer se nalazi samo nom. sing. m. (koji bi mogao biti i part. praet. pass. od gotovati) u jednom primjeru XVII vijeka*: Ako hoćeš imat dobitak gotovan. A. Georgiceo, nasl. 165. i *adv. gotovno u Belinu rječniku* (in promptu 590b) i u Stulićevu (uz gotovo). — istina da od ovoga adjektivna postaje gotovnost koje vidi.

GOTOVANE, n. djelo kojijem se gotova. — Samo u Belinu rječniku (gotovanje „apparatus“ 581b) i u Stulićevu (v. gotovina).

GOTOVATI, gotovam, *impf. gotovati. — Riječ je stara, isporodi stslav. gotovati (poj. gotować, gotuję); u našem se jeziku javlja samo u nekijem spomenicima XIV i XVI vijeka pisanima crkvenijem ili miješanjem jezikom (ali vidi i kod gotovan), a između rječnika u Stulićevu v. gotovati s dodatkom da je riječ ruska, i u Daničićevu. Gotovaje nam vñesć carstva nebesnago. Mon. serb. 99. (1880). Deč. hris. 64. To čineći Aleksandar na boj gotovaše se. Aleks. jag. star. 3, 235. Ejupćane protu nemu na boj gotovahu se. 257.*

GOTOVCIT, *adj. augm. gotov. — U Šulekovu rječniku*: gotov gotovcit, nadelbereit'.

GOTOVILAC, gòtovioca, m. čovjek koji gotovi. — U Šulekovu rječniku: fertiger'.

GOTOVINA, *f. uprav ono što je gotovo, ali obično dolazi samo s osobitijem značenjima. — U naše vrijeme.*

a. uopće. — Samo u Stulićevu rječniku (prae-paratio, apparatus, res jam instructae et compositae').

b. gotovi novci, vidi 1. gotov, 1, b, b) bb). — *Između rječnika u Vukovu* („die baarschaft“ „pecunia numerata“). U hajduka malo gotovine. Pjev. crn. 124a. Što li žališ gotovine blaga? Nar. pjes. juk. 185. I poharčih blago gotovinu. 380. Gotovinu, kao i pop Kosto (n. p. hoće, ište). Nar. posl. vuk. 45. Prodam trgovinu za gotovinu. S. Ćubiša, prip. 13. Neće doći gotovine trista dukata. 140. Na gotovinu spadaju i one javne vjerovne artije, koje u prometu urednom prolaze za gotov novac. Građ. zakon. 2, 103. Gotovina, merc, „baares geld, baarschaft, das content“, fr. „argent comptant“, tal. „contanti, danari contanti, moneta effettiva“, platiti gotovinom „baar zahlen“, tal. „pagar in contanti, sborsare“;

za gotovinu, „gegen baar“, fr. „per comptant“, tal. „a danari contanti“; platež gotovinom, „baar-zahlung“, tal. „pronto pagamento, pronti contanti, pagamento in contanti“; trgovina gotovinom, „cassageschäft, komptantes geschäft“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. snijeg sa zemlje: „Diže vjetar samu gotovinu“. M. Pavlinović.

GOTOVITI, gòtovim, *impf. conficere; parare, činiti da nešto (objekat) bude gotovo. — Akc. se mijeka u aor. 2 i 3 sing.: gòtovi. — Postaje od gotov nastavkom i. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gotoviti, rus. rorobiti, češ. hotoviti, poj. gotowić. — Između rječnika u Vrančićevu* („parare“), u Mikajinu (gotoviti, spravljati, appar, instruo, adorno, comparo'), u Belinu (gotoviti gozbu „instruere convivium“ 90a; „machinor“ 739b), u Bjelostjenčevu (gotovim, zgotavljam, zvršujem „paro, appar, instruo, praeparo, adorno, adorno et instruo“ v. pripravjam), u Voltigijinu („apparecchiare, apprestare“ „bereiten“), u Stulićevu („parare, apparare, praeparare, instruere, coquere“), u Vukovu (n. p. večeru, ručak „bereiten“ „paro“), u Daničićevu („parare“).

a. *aktivno. a)* conficere, vidi 1. gotov, 1, a, graditi, načiniti, napravljati. aa) *objekat je stvar tjelesna*. Moriškimi slovi toj hti upisati (meštari, pri ner ga (pehar) gotovi, i zlatom pozlati. P. Hektorović 26. Od sveg' boji sa neg su kupovi (lončar ove na pazar gotovi). J. S. Relković 247. Gotovlaju mast od tih mirisa. Đ. Daničić, 1dnev. 9, 90. Pozva ga, da mu gotovi nacrti i kalupe. M. Pavlinović, rad. 68. — bb) *objekat je stvar umna*. On završe govor ovi znajući djela kleta i huda i zlo izdanje ke gotovi suproč nemu krvni Juda. G. Palmotić 3, 65a. Vaš mir ovi združen s grijehom male vire tešku štetu vam gotovi i žestoke prem nemire. 3, 163b. — b) parare, vidi 1. gotov, 1, b, spravljati, spremati. aa) *uopće*. Gotove i pripravljaju ovo tlo kako jedan sud čist. Š. Budinić, sum. 15a. Ova bolest upravlja i gotovi nas na prijatelj odrišenja grhōv. 89b. Opraviše i gotoviše tad po običaju večeru. P. Zoranić 19a. Vodih za mu stražu ovih, gozbe obilne nim gotovih. I. Gundulić 225. Žena negova hleb mesi i večeru gotovi. D. Obradović, basn. 408. Gotovi mu to gospodsko jelo. Nar. pjes. vuk. 2, 106. No ostani kod bijela dvora, te gotovi gospodsku večeru. 2, 182. Gotovi mi gospodska konaka. 3, 16. Gotov', more, gosposku večeru. 4, 104. Ond se najmi u vojvode, da mu gotovi jelo. Vuk, dan. 1, 70. — bb) s osobitijem značenjem: variti, kuhati, vidi 1. gotov, 1, b, b) aa). Gotoviti, variti „coquo“. J. Mikaja, rječ. 118b. i u Stulićevu rječniku. može biti da amo spada i ovaj primjer: I kuha onu stvar po način po ovi, staviv joj pokriv zgar, da ju pri gotovi. P. Hektorović 15. — cc) u jednoga pisca XVIII vijeka znači: slagati, polagati (ondje gdje treba da stoji), isporodi spremati. I debele sastavlja snopove koje drugi u krstje gotove. J. S. Relković 299. Koji litinu za zimu gotove. 346.

b. sa se.

a) *pasivno*. Kupe se svatovi, spravja se nevjesta, pir se od svud gotovi naj ljepši od mjesta. I. Gundulić 148. Od tog svega đubre se gotovi. J. S. Relković 210. Sva kositbi gotovi se sprava. 256. Sada rekoh ta se sitva novi, pram misec u zemlju gotovi (vidi a, b) cc). 265. Da se štogod u otajnu gotovi protivu općenomu miru. A. Tomiković, živ. 28. Vidi da niti ko dolazi ni se šta gotovi. Vuk, poslov. 199. Gotovljaše se svaki dan po jedno goveće. Đ. Daničić, nemij. 5, 18.

b) *refleksivno, spravljati se, spremati se.* — *Između rječnika u Vukovu* (sich bereiten, parare se, cf. spremati se). Gotovi se v. srštenije jego. Stefan, sim. pam. šaf. 20. K. him se kupe i gotove čestijeh ljudi mnoštva vela. A. Vitalić, ost. 2. Zmaj se luti gotovi s orli vojevati. J. Rajčić, boj. 3. Muja ... gotovi se k brani. 22. Gotov'te se, kičeni svatovi. Nar. pjes. petr. 1, 80.

GOTOVLJENE, n. *djelo kojijem se gotovi.* — *U Vukovu rječniku* (das bereiten, praeparatio).

GOTOVNOST, f. *osobina, stanje onoga što je gotovo, vidi gotovost, a.* — *Od XVIII vijeka.* I u gotovnosti držati. Z. Orfelin, podr. 99. Čisto kao da su i očekivala taku gotovnost na prelazak iz ovoga sveta u onaj. M. Đ. Miličević, zlosel. 302.

GOTOVOST, f. *osobina, stanje onoga što je gotovo.* — *ispoređi gotovstvo, gotovnost.* — *Od XVIII vijeka.*

a. *sa značenjem sprieda kazaniem.* — *Između rječnika u Stuličevu* (alacritas, celeritas). Gotovost posluha. A. Georgiceo, nasl. 58. Zloba je postojani običaj i gotovost. D. Obradović, sav. 76. Gotovost svoju na rat s Engleskom izjavio. Nov. srb. 1834. 57.

b. *s konkretnijem značenjem: gotovi novci, vidi 1. gotov, 1, b, b) bb) i gotovina.* — *U Vukovu rječniku:* vide gotovina s primjerom: „Ima li što gotovosti?“

GOTOVSTVO, n. *vidi gotovost, a.* — *Samo u Stuličevu rječniku* (v. gotovina).

GOTOVŠTINA, f. *gotovina, gotovi novci.* — *U naše vrijeme u Laci.* J. Bogdanović.

GOTSKI, adj. *koji pripada Gotima.* — *ispoređi gotički, gotijski.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (goticus). Totila, to svak znaje, bijaše gotski vojevoda. J. Kavašin 114^b. Mnogi građani bješe od gotskih sabala posječeni. I. Đorđić, ben. 123. — *U naše vrijeme kao tehnička riječ kod graditeljstva.* Gotski, arch. hist. „gothisch“, tal. „gotico“, fr. „gotique“, engl. „gothic“, gotski luk, obluk, fr. „ogive, arcaigu“, engl. „pointed arch“, spitzbogen, tal. „arco acuto“, gotski svod, „spitzbogengewölbe“, fr. „voûte gothique“, tal. „volta gotica“, gotski slog, „gothischer stil“, tal. „stile gotico“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *zovu se ovako i latinska slova s nekim osobitijem oblikom.*

GOVAN, Govna, m. *ime selu.* — *Krajem XIII vijeka sa starijem oblikom Govъnъ.* — *U Daničeviću rječniku:* „Govъnъ“, selo „Govъnъ“ dao je Hilandaru kralj Milutin (Mon. serb. 58 god. 1293—1302). bilo je blizu Drsnika i Petrča.

GOVANCE, govānca i govānceta, n. *dem. govno.* — *Između rječnika u Stuličevu s gen. govānca i s osobitijem (nepouzdanijem) značenjem:* „stercus liquidum, foria“, i u *Vukovu* (govance, govānceta). — *U Dubrovniku djeca zovu ovako malu vrpicu vlažna pušcanoga praha što načine za igru i napale s vrha pa malo po malo izgori bacajući iskre.* P. Budmani.

GOVAN, m. *Salvia silvestris* L., plavetnik. u pirotskom okrugu. — Veliki govan, *Salvia sclarea* L., meće uho, skrletak, ivaško zeje. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 122.

GOVČIN MOST, m. *mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Livada u Govčinom Mostu. Sr. nov. 1872. 636.

GOVEČACA, f. *coll. dem. goveda* (ili, po tome što ostaje u jednini, goved). — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Ima dvoje, troje govečaca.

GOVEČE, govečeta, n. *dem. govedo, obično znači isto što govedo, te ga zamjenjuje u jednini.* — *Nema množine.* — *Postaje od goved nastavkom c (ili k) -et; d se ispred č ne čuje, ali se gdje gdje nalazi pisano.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* (govedče, „bos“ 151^a) gdje naj prije dclazi, u *Stuličevu* (govedče, „bos“), u *Vukovu:* „ein rind (im weitesten sinne)“, „bos, vacca, vitulus“. Nabukodonozora obrati Bog u goveče i s govedi pase travu. F. Lastrić, ned. 174. Car zapovidi, da se crvi govečeta po obrazu izbije. A. Kanizlić, kam. 621. Da je grlo vam krmčeta, da je trbuh govečeta. V. Došen 173^a. Kud se rani sviñe i goveče. J. S. Rajković 15. Koñ mu nije kakvino su koñi, veće šaren kako i goveče. Nar. pjes. vuk. 2, 249. Oči su mu ka' u govečeta. Nar. pjes. kras. 1, 8. Kao goveče bez rogova (što osobito; mimo ostale lude). Nar. posl. vuk. 129. Rđavo goveče sve trogoče. 270. Kad goveče riče noću, nije na dobro. M. Đ. Miličević, živ. 2, 67.

GOVEČEŠĆE, n. *dem. goveče, vrlo malo i malo vrijedno goveče.* „Gonim ovo govečešće na prodaju.“ u *Dobroselu.* M. Medić.

GOVEČI, adj. *vidi govedi.* — *U Stuličevu rječniku* (govedči). — *sasma nepouzđano.*

GOVEĆI, adj. *vidi govedi.* — *U Stuličevu rječniku* (govedči). — *nepouzđano.*

GOVED, f. *coll. goveče i govedo.* — *Potvrđen je samo gen. govedi i instr. govedu.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* I stotinu koña i govedi. Nar. pjes. vuk. 4, 524. Take Vilip šale za govedu. Pjev. crn. 161^b. Trista glavah koñah i govedi. 241^a. I pedaset koñah i govedi. Ogled. sr. 9. I stotinu koñah i govedi. 12. — *Prema svijem ovijem primjerima jamačno je griješkom pisano na jednom mjestu govedih kao da je gen. pl.: I stotinu koñah i govedih.* Nar. pjes. vuk. 5, 499.

GOVEDALAC, govedaoca, m. *vidi govedar.* — *U Stuličevu rječniku* (govedalac i griješkom govedaoc). — *slabo pouzdano.*

GOVEDAONIK, m. *vidi govedar.* — *U Stuličevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

GOVEDAR, govedara, m. *bubulcus, čovjek koji čuva goveda.* — *Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: govedaru i govedare, govedari.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikalinu gdje naj prije dolazi, u Belinu 141^a, u Bjelostjencu, u Jambresičevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu.*

a. *s pravijem značenjem kasaniem sprieda.* Jedan govedar u (i') tudioj kući. Starine. 11, 119. (oko 1667). Objubi srdcem govedara koga. A. Kanizlić, uzr. 29. Ni govedo pod sedlo, ni govedara nad sedlo. (Z). Poslov. danić. 79. Ne druguju z govedarima. B. Leaković, gov. 119. Tvoj govedar kod goveda. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Ludom mužu i govedari ženu puštaju, a mudrom ne može ni vladika. Nar. posl. vuk. 171. Imao je svoga ovčara, govedara, koñušara, sviñara. Nar. prip. vuk. 15. — *i kao pasovka.* Izvrće se Durutović Mejo ter dozivlje Stipurinovića: „Ne meći se, vlaški govedaru!“ And. Kačić, razg. 239^b. Nit' su ovo vlaški govedari. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Ajd' otrole, jedan govedaru! Pjev. crn. 196^b.

b. *Cobitis taenia* L., vrsta male ribe. J. Pančić, ribe. 189. — *i u Vukovu rječniku (u dodatku):* vide brkica s dodatkom da se govori u Jasenici.

c. *ime mjesta u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlje u Govedaru. Sr. nov. 1871. 722.

GOVEDARČE, govedarčeta, *n. dem.* govelar. — *U Vukovu rječniku* (bubulcus juvenis').

GOVEDARČIĆ, *n. dem.* govedar. „Pokisao mi je govedarčić moj.“ *u Dobroselu*. M. Medić.

GOVEDARČINA, *m. i f. augm.* govedar. „Čija je to govedarčina tu?“ *u Dobroselu*. M. Medić.

GOVEDARĖNE, *n. djelo* kojijem se govedari. — *U Stulićevu rječniku*.

GOVEDAREV, *adj.* bubulci, koji pripada (nekome) govedaru. — *isporedi* govedarov. — *U Vukovu rječniku*.

GOVEDAREVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Rat. 140.

1. GOVEDARICA, *f.*
a. žensko čelade koje čuva goveda. — *U naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu*. Ja ne mogu tebe oženiti svišaricom ni govedaricom, za te tražim gospodu devojkju. Nar. pjes. vuk. 181—182. — *može* značiti i govedarevu ženu.
b. *vidi* govedarka, b. D. Trsteňak.

c. pojata u kojoj se goveda spraćaju. M. Pavlinović.

2. GOVEDARICA, *m. prezime*. — *Isto je što predašna riječ koja je postala muški nadimak. — U naše vrijeme*. Milutin Govedarica sveštenik. Nar. pjes. petr. 1, 356 (među predbrajnicima).

GOVEDARINA, *f.*
a. *vidi* govedarstvo. — *U Belinu rječniku* („l'arte del bifolco“, bubulcitar' 141b) i *u Stulićevu*. — *nepouzđano*.

b. plaća govedaru. — *U Vukovu rječniku*: „das rindgeld (die bezahlung des rinderhirten)“, merces bubulci'.

c. porez na goveda. — *Samo u Stulićevu rječniku*: „vectigal pecuarium“.

GOVEDARITI, govedārīf, *impf.* biti govedar, raditi kao govedar. — *Samo u Belinu rječniku* („far l'arte del bifolco“, bubulcitor' 141b) i *u Stulićevu* (bubulcitare, bubulcitar').

GOVEDARIVICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom*. Zemlja u Govedarivici. Sr. nov. 1867. 225.

GOVEDARKA, *f.*
a. *vidi* govedarica, a. — *U Vukovu rječniku*.
b. Motacilla alba L., vrsta ptice. — *isporedi* govedarica, b. govedaruša, b. migavica, potočarka. — *U Vukovu rječniku*: „die weisse bachstelze“, motacilla alba, cf. pliska.

GOVEDARNICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Niva u Govedarnici. Sr. nov. 1870. 551.

GOVEDARNĖK, *m.*
a. *vidi* govedar, a. — *U Stulićevu rječniku*. — *slabo pouzdano*.

b. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu čačanskom. Niva u Govedarniku. Sr. nov. 1865. 895. — b) u okrugu kneževačkom. Livada na Govedarniku. 1872. 328.

GOVEDAROV, *adj. vidi* govedarev. — *U Vukovu rječniku*.

GOVEDAROVAC, Govedarōvca, *m. predašne ime sela Glogonja u Banatu*. Javor. 1880. 143.

GOVEDARSKI, *adj. koji pripada govedarima*. — *U naše vrijeme* i *u Vukovu rječniku*. Kako bi on carski sin uzeo govedarsku kćer. Nar. prip. vuk. 219. A ovaj što him govori narod da je samo svišarski i govedarski jezik. Vuk, pism. 87.

GOVEDARSTVO, *n. osobina, posao onoga koji je govedar*. — *Samo u Belinu rječniku* („l'arte del bifolco“, bubulcitar' 141b) i *u Stulićevu* („ars

bucolica“). — *U naše vrijeme kod pisaca sa značenjem: odgajanje gōvêdâ*. Govedarstvo, stat. „rindviehzucht“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GOVEDARSTVOVATI, govedarstvujem, *impf.* *vidi* govedariti. — *U Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GOVEDARUŠA, *f.*
a. *vidi* govedarica, a. — *U Vukovu rječniku*.
b. *vidi* govedarka, b. D. Trsteňak.

GŖVEDIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 228.

1. GŖVEDINA, *f. goveđe meso*. — *isporedi* govedina. — *Riječ je praslavenska, isporedi rus. говядина, češ. hovédina. — Između rječnika u Mikaljinu, u Belinu 173b, u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu*. Pijat se sam promeni, pa dojde drugi s govedinun. Nar. prip. mikul. 2.

2. GŖVEDINA, *f. augm.* govedo. — *U Belinu rječniku* („bos vastus“ 150b) i *u Stulićevu* („bos immanis, bos vilis“).

GOVEDINIĆ, *m. prezime*. — xv vijeka. — *U Daničićevu rječniku*: „Govedinić“, vojvoda „Vukosav“ Govedinić 1456 (Okaz. pam. šaf. 79).

GŖVEDIŠTE, *n. mjesto gdje se hrane goveda*. — *Samo u Stulićevu rječniku* („bubile“).

GOVEDIŠTVO, *n. vidi* govedište. — *U Stulićevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

GOVEDITEĽAN, govediteĽna, *adj. u Stulićevu rječniku gdje se tumači*: „bucolicus“. — *nepouzđano*.

GŖVEDITI, gŖvedīm, *impf.* raditi kao goveđe. — *U Bjelostjencevu rječniku* (govedim, kak govedo, vol ali krava činim „bovinor“) za koji će biti i načineno.

GŖVEDNĀK, *m. nekakva bolest u čeladeta*: otekne meso ma na kom mestu, pa može da raste po godinu dana. Leći se peskom ili belom zemljom iz hladne vode, ili privijaju izribanu crnu cveklu, ili mandarij s mlekom. Pod tim se pre provali i splasne. P. J. Marković.

GŖVEDO, *n. bos, ime opće za bika, vola, kravu, tele*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gŖvêdâ*. — *e-stoji mj. negdašnjega g.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. govêdo, rus. говядо, češ. hovado. — Postaje rijetkijem nastavkom endo od osnove gov, indoeurop. gŖnou, isporedi let. gŖvâs, snskrt. gav, germ. kov, grč. βοῦς, starogr. bŭ, stŭnem. chuo. — Naj veće se govori u množini; u naše ga vrijeme u jednini zamjenjuje goveđe (koje vidi) ali se gđjegđje čuje i govedo (vidi primjer iz Nar. posl. vuk. kod b)). — Na dva mjesta xiv i xvii vijeka ima gen. sing. govedeta od osnove govedet (isporedi goveđe): Izdava pristavu: oty govedeta 4 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 88. (na drugom mjestu u istom spomeniku: oty goveda. 50). Rikanje od govedeta. J. Mikala, rječ. 563a. — Pošto se goveda shvaća kao množina za goveđe, uza ņ mogu biti kolektivni brojevi srednjega roda dvoje, troje, četvero itd., vidi dvoje, a, a). Domaćin mu pokloni petoro goveda. Nar. prip. vuk. 98. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu („pecus“), u Mikaljinu („hic et haec bos“), u Belinu (govedo „bos“ 151a; goveda „pecus bubulum“ 139b), u Bjelostjencevu (govedo, plur. goveda), u Jambrešićevu („pecus“), u Voltigijinu („manso, bove“, „ochs“), u Stulićevu (v. govedŭe), u Vukovu: plur. goveda, coll. „das rindvieh“, „armenta, boves“. cf. govedo; govedo (rijetko se govori), vidi goveđe; u Daničićevu („bos“). a) u pravom smislu. Od svakoga goveda soldini 5.*

Zak. vinod. 71. Od goved velikih. 71. Ili ko-
byle ili ovce ili koze ili goveda. Mon. serb. 80.
(1802—1821). Da dava travinu ota 100 goveda.
govedo. Zak. duš. pam. šaf. 50. Nit' bješe po-
znalo govedo u te dni ni jaram ni ralo. M. Ve-
tranić 1, 7. Ovce i koze, goveda i krave. 1, 305.
Govedi trgujem. M. Držić 49. Goveda pasući.
417. Vajaše mu paziti goveda. K. Pejkić 14.
Bog nije raj učinio za goveda nego za Jude. J.
Filipović 1, 271^a. Nabukodonozora obrati Bog
u goveče i s govedi pase travu. F. Lastrić, ned.
174. Divojke u tabor kao goveda odagnaše. A.
Kanižlić, kam. 830. Govedo gosparevo ne može
u štetu ujestiti. (Z). Poslov. danič. 25. Ni go-
vedo pod sedlo, ni govedara nad sedlo. (Z). 79.
Ovce, koze, goveda i koši. Andr. Kačić, kor. 31.
Babi neću čuvati goveda. Nar. pjes. vuk. 1, 159.
A ja imah hiljadu ovaca, tri stotine koša i go-
veda. 4, 88. Čeraj, pope, šarena goveda. 4, 407.
U bogata vlahu i goveda su pametna (jer mu
se laska. U Dalmaciji). Nar. posl. vuk. 825. Nijesu
se mogli drukčije hraniti nego se on najmi da
čuva seoska goveda. Nar. prip. vuk. 219. Siječe
govedima glave u oplkad. S. Ćubiša, prip. 105.
— *b*) kao psovka nepametnu, nespretnu čjadetu.
— u *Belinu rječniku*: govedo, buaccio, per me-
tafora si dice d'un huomo da niente, 'homo nihil'.
150^b. *amo može spadati i ovo*: Sa svim je go-
vedo, još da ima rep. Nar. posl. vuk. 275.

GOVEDOVATI, govēdujēm, *impf.* *vidi* gove-
dariti. — U *Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GOVEDOVIĆ, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu
sarajevskom. Statist. bosn. 12.

GOVEDOVINA, *f.* goveđa koža. — *Samo u*
Stuličevu rječniku (pellis bubula').

GOVEDSKI, *adj.* *vidi* govedi. — *xviii vijeka*
(*samo u dva Relkovića*), a *između rječnika u*
Belinu (na govodsku 'a modo di bue', 'bovatim'
151^b), u *Byelostjencevu* (meso govodsko kod go-
vedina), u *Jambrešićevu* (govecki), u *Stuličevu*.
Brašno kradu i govodske masti. M. A. Relković,
sat. C4^b. Mesar tuži jezikom govodskim. E1^a.
U proljeće govodske jahije. J. S. Relković 353.
— U *Belinu rječniku* ima i *adv.* govodski 'a
modo di bue', 'bovatim'. 157^b.

GOVEĐAČA, *f.*

a. Orobancha L., *neka parasitna biljka, vodnača,*
vodovodac. — U *naše vrijeme*. J. Pančić, flor.
beogr. 353. Goveđača, Orobancha major L. (Vu-
kasović). B. Šulek, im. 97.

b. *vrsta jabuke*. — U *Srbiji u jagodinskom*
okrugu. M. Đ. Miličević, serb. 209.

c. *vrsta šljive*. — U *Srbiji u podrinskom okrugu*.
M. Đ. Miličević, serb. 567.

GOVEĐA JARUGA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu
biogradskom. Sr. nov. 1873. 315.

GOVEĐAJKA, *f. dem.* (*s prezirañem*) govedo.
— *Samo gen. plur.* govēdajākā u *naše vrijeme*
u *Lici*. 'Imaš li ti što blaga?' 'Imam nekoliko
govēdajaka' (razumije se: kao malenijeh i mrša-
vijeh i rdavijeh). J. Bogdanović.

GOVEĐAĀK, *m.* goveđa balega. F. Kurelac, im.
živ. 23.

GOVEĐARI, *m. pl.* selo u Dalmaciji na otoku
Mletu u kotaru dubrovačkom. Repert. dalm.
1872. 24.

GOVEĐE BRDO, *n.* ime mjestu u Srbiji u
okrugu vaševskom. Zemlja na Govedem Brdu. Sr.
nov. 1867. 215.

GOVEĐE PÖLE, *n.* selo u Slavoniji u pod-
županiji pakračkoj. Pregled. 97.

GOVEĐI, *adj.* bubulus, *kaji pripada govedima*.
— *Postalo je u praslavensko doba od osnove*
govod nastavkom jъ, isporedi stslav. goveđiъ,
rus. говѣжѣ, češ. hovězi. — *Nalazi se (krivo)*
pisano i s dj: govedi. — *Obični su samo složeni*
oblici; rijetko se nalaze nominalni: Ne kup' go-
veda mesa. M. Držić 133. Orlovo pero na go-
vedu govnu. (D). Poslov. danič. 91. — *Između*
rječnika u Mikajinu (govēdji), u *Belinu* 146^a, u
Byelostjencevu (meso govede kod govedina), u
Voltigijinu (govēdje stado), u *Stuličevu* (govēdji
i govēdi), u *Vukovu*, u *Daničičevu* (govēdъ, bovis'
3, 577). Kože govede. Glasn. 15, 308. (1848?).
Mesa govedega librica. Stat. krč. ark. 2, 292. Od
govēdoga mesa. M. Držić 290. Goveda se pleća
peku. 429. Grizući opanke i govede kože. I.
Zanotti, skaz. 21. Govedom žilom sto udaraca
dati. J. Banovac, prip. 185. Kupila sam četir'
noge ma su govede. Nar. pjes. herc. vuk. 267.
Hleb skuhan u govēdoj čorbi. Vuk, poslov. 151.
Blago je došlo u čaprama govēdijema. S. Ćubiša,
prip. 144.

GOVEĐI BRŌD, *m.* u *Daničičevu rječniku*:
'Govedij Brodъ', selu je Dabru manastira Rava-
nice bila međa 'Govedi Brodъ' (Mon. serb. 199
god. 1381).

GOVEĐINA, *f.* *vidi* 1. govedina. — *Može biti*
praslavenska riječ, isporedi češ. hovězina. — U
Vukovu rječniku.

GOVENA DRAGA, *f.* *starije ime selu u Hr-*
vatskoj što se sad obično zove Goheva (koje vidi).
Schem. zagr. 1875. 199. M. Sabljar 116. — *Po*
svoj prilici -e- stoji mj. negdašnjega ē, te bi gla-
silo po južnom govoru Govjena Draga.

GOVERNATŪR, governatūra, *m. tal.* gover-
natore, vladar. — U *dva pisca xviii vijeka iz*
Dalmacije. Svoga sina učini za gubernatura aliti
upravlaoa od Jeruzolima. And. Kačić, kor. 355.
Gospodin knez i gubernatur Ivan Vladimirovič.
Norini 83. i u *naše vrijeme u Dubrovniku*. P.
Budmani.

GOVEŠKO LICE, *n.* visoka ravnina u Srbiji
u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraļ. serb.
167.

GOVILE, *f. pl.* mjesto u Srbiji u okrugu ušić-
kom. Niva u Govilama. Sr. nov. 1875. 428.

GOVITAN, govitna, *adj.* povodljiv čovek, koji
popušta. U *Ljevcu*. V. Đorđević. — *može biti*
da je srodno s govjeti.

GOVJETI, govijēm (govim?), *impf.* obtempe-
rare, ugađati. — *Akc. kao kod umjeti*. — *-je-*
i -ije- stoje po južnom govoru mješte negdašnjega ē,
a po istočnom e: govēti, govēm, po zapadnom
i: goviti, govīm. — *Riječ je praslavenska, ispo-*
redi stslav. govēti, govējā i govļā, religiose ve-
rerī, venerari, rus. говѣтъ, говѣти, vivere, esse,
venerari, jejunare, češ. hověti, indulgere, colere,
obtemperare, parcere. — *Nejasna postaja*. Mi-
klošić misli da je uzeto iz germanskoga jezika
(stvnēm. gawihjan, blagosloviti); ali može biti da
je od indoevropskoga korijena gheu, isporedi
jermenski govem, hvalim, lat. foveo. — U *naše*
vrijeme živi samo u zapadnom govoru s praes.
govem; jeli prema tome u južnom govoru bio
praes. govijem, ili je bio govim, ne može se po-
znati po rijetkijem primjerima: govī u prvom
od ova dva primjera jamačno jest impt., a u
drugome može biti, te u oba dva ne zna se treba
li čitati govij (prema govijem) ili govī (prema
govim): Govi kako kokošica, budi pura kako go-
lubica, ĵubi draga svoga kako grličica, poj kako
slavić: sve zaludu; a mi ĥim krive, a mi ne-

srječne. M. Držić 146. Govi k'o nevjesta. (Z). Poslov. danič. 25. — *Između rječnika samo u Stuličevu gdje je uzeto iz ruskoga sa značenjem: 'rispettare', 'colere'.*

a. neprelazno, s dativom (ovako je i u ostalijem jezicima). Govela im što je bolje mogla. M. Đ. Miličević, jur. 73. Mladiću! ta je cigara zla gospoda! kajaleš se što si se najmio nu da služiš! tebi se čini da ona gove tebi, a ti sve daješ, noj da ugoveš! des. par. 62. amo spadaju po svoj prilici i dva primjera (M. Držića i iz Poslov. danič.) *sprijeda kazana.*

b. prelazno. samo u jednom primjeru xv vijeka. značenje može biti kao predašne (ili uživati?). Samo nas učeći ne iskat svita čast, da Boga hvaleći govit njegovu slast. M. Marulić 200.

GOVNAČ, m. vidi govnoval. — U Šulekovu rječniku: 'mistkäfer' (Scarabaeus stercorarius').

GOVNAČKA, f. Lestris, neki rod vodenijeh ptica. — U Šulekovu rječniku: 'mewenbüttel' (Larus parasiticus); 'raubmöve' (Lestris').

GOVNANE, n. djelo kojijem se govna. — U Vukovu rječniku.

GOVNAR, govna, m. foricarum purgator; scarabaeus stercorarius. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim voc.: govna, govna, govna. — U naše vrijeme.

a. čovjek koji čisti zahode i druga mjesta iznoseći odande gnusobu. — U naše vrijeme u Dubrovniku (po dubrovačkom govoru gomnar). a) sa značenjem *sprijeda kazanim.* — između rječnika u Stuličevu. — b) zovu se u Dubrovniku gomnari i muška djeca (osobito siromaška) što se bez posla skitaju po gradskim ulicama (franc. gamins, tal. monelli, birichini, nem. gassenjungen, gassenbuben), isporodi uličar, uličnak. — c) kao psovka muškome djetetu i čefadetu. P. Budmani. b. vidi govnoval. na Braču. A. Ostojić. — i u Dubrovniku s istijem značenjem kaže se pop gomnar (vidi kod pop).

GOVNARA, f.

a. vidi govnoval. — U Vukovu rječniku.

b. brdo u Lici. J. Bogdanović.

GOVNARANE, n. djelo kojijem se govna. P. Budmani.

GOVNARATI, govna, m. impf. podnositi se kao govna (vidi govna, a, b). — U naše vrijeme u Dubrovniku (gomnarati). 'Nemoj gomnarati po ulicam s dječetinom'. P. Budmani.

GOVNAREV, adj. koji pripada (nekome) govna. — isporodi govna. — U Stuličevu rječniku.

GOVNARICA, f. psovka ženskome djetetu i čefadetu (vidi govna, a, b i c). — U naše vrijeme u Dubrovniku (gomnarica). P. Budmani.

GOVNARIĆ, m. dem. govna (koje vidi kod a, b i c). — U naše vrijeme u Dubrovniku (gomnarić). P. Budmani.

GOVNARIJE, f. pl. nugae, putine i rutine, ludorije, trice. — U Vukovu rječniku ('die drecker', 'nugae').

GOVNAROV, adj. vidi govna. P. Budmani.

GOVNARSKI, adj. koji pripada govna. — U Stuličevu rječniku.

GOVNATI, govna, m. impf. dosadno i bez razloga prigovarati i opirati se (u prenesenom smislu i prostaci, kao da ono što se govori vrijedi samo koliko govna). — isporodi govno. — U Vukovu rječniku: 'lästig und ohne grund wider-sprechen', 'objurgare inique et moleste' s pri-

merom: 'Idi ne govna tu' (otac reče sinu, n. p. kad sin više što na očinu uredbu).

GOVNAV, adj. vidi govna. — U Vukovu rječniku.

GOVNEČIJE, m. pl. između ljudi koje je kraj Stefan Dečanski dao Dečanima bili su i vlasi Govnečije. Deč. hris. 59.

GOVNEN, adj. merdosus, izmrjan govna. — isporodi govna. — U Belinu rječniku 708a, u Bjelostjencu, u Stuličevu, u Vukovu. — Ima i adv. govna. — U Stuličevu rječniku (v. gnusno).

GOVNENICA, f. putina, ludorija. — isporodi govna. — U Vukovu rječniku: 'eine schlechte (dreckige) sache', 'nugae'.

GOVNEŠ, m. psovka. — U Vukovu rječniku s primjerom: Govna jedan!

GOVNITI, govna, m. impf. merda inquinare; cacare. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. govna, govna, govna. u aor. 2 i 3 sing. govna, u part. praet. pass. govna; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.

a. gnusiti, prlati govna. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu 680b, u Stuličevu, u Vukovu (vidi daj). a) aktivno. Ne govna loja. (D). Poslov. danič. 72. — u prenesenom smislu, zametati kavgu. u Vukovu rječniku ('stänkern', 'rixam movere'). — b) sa se, refleksivno. u Vukovu rječniku ('merda inquinari').

b. cacare. — Samo u Voltigijinu rječniku (govna, srati).

GOVNO, n. merda, stercus (prostačka riječ, kao i sve riječi što od ove postaju). — Akc. se mijenja u voc. sing. govno, i u svoj množini: govna, govna, govna. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. govno, rus. govno, češ. hovno, polj. govno. — Postaje nastavkom eno od osnove gov; ova može biti da je jači oblik indoevropskoga korijena gu, isporodi snskrt. gu, cacare. — Po dubrovačkom se govoru vn mijenja na mn: gomno (ali gen. pl. govna), vidi P. Budmani, dubrov. dij. rad. 65, 158. — Između rječnika u Mikajinu, u Belinu 708a, u Bjelostjencu (govno i gomno), u Voltigijinu, u Stuličevu (govno i gomno), u Vukovu s primjerom: Bez govna nema ni govna ('düngen ist nöthig'). a) u pravom smislu. Smok da prase ubijeno a ni govna izgubljeno. P. Vitezović, cvit. 187. U fortuni i govno uz jabuku plije. (D). Poslov. danič. 140. Privij govno od praseta. J. Vladimirović 36. Zarekla se sviha da ne izije g...o, pa devetome vrh odgrizla. Nar. posl. vuk. 86. Pis maco (na kiselo g...o!). (Kad kihne dijete). 248. 'Ne jedi govna tu!' (ne dosadaj riječima! ne zameći kave! isporodi govno. govna). 'Govno ti je na nosu' (da ne bude uroka, kad se ko čemu začudi). u dubrovačkoj oklici. P. Budmani. — b) u prenesenom smislu. aa) kad se ko nada velikoj dobiti, pa ne dobije ništa ili dobije vrlo malo. Strašivu trgovcu govno u tobocu. (D). Poslov. danič. 116. Nar. posl. vuk. 296. Meni pogača a čosi g...o. Nar. prip. vuk. 205. — bb) i govna dodaje se drugijem riječima, kad se hoće ukazati preziraše prema onome što one znače. Kaki uskoci, kaki vlasi i govna! Vuk, nar. pjes. 4, 462. — cc) čefade koje nije ni za što, koje ništa ne vrijedi. I govna li ovoga mislite ženiti? M. Držić 31. — dd) govna može značiti: nepri- lika, nevođa. Vidi li u koja govna sam upao? N. Najlašević 1, 274. — c) govno od dupina, govno od medvjeda, neke vrste resufe (Medusa). na Braču. A. Ostojić.

GOVNOGRIZANJE, *n.* djelo kojim se govno-griza. — *U Vukovu rječniku.*

GOVNOGRIZATI, govno-grizâm, *impf.* vidi govmati. — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Ne govno-grizaj.

GOVNOŠA, *m.* čovjek koji nosi govna. — *Za šalu u pripovijeci.* — *U Vukovu rječniku* („qui portat stercus“: vodonosa govnonosa „in der anecdote vom gefoppten wasserträger“).

GOVNOV, *adj.* koji pripada govnu (u šali, kao da je govno čelade). „Prdac je govnov poliklar“. P. Budmani.

GOVNOVAJ, *m.* ovako se zovu one vrste buba s tvrdom korom i s tvrdijem gornjim krilima koje valaju loptice načinene od gnoja. — isporedi govnač, govnar, b, govna, gundova]. — Riječ je praslavenska, isporedi češ. hovníval, pol. gównował. — Između rječnika u Belinu (scarabaeus 649a), u Bjelostjencevu (kajkavski govnoval i gomnoval, volvox, scarabaeus pilularis, melolontha, cantharis), u Voltigijinu (scarafaggio, „käfer“), u Stulićevu (govnoval i gomnoval, v. gundova], u Vukovu (Scarabaeus stercorarius L.). Mene jesu i bolji prosili, bumbarovi baše i hačije, govnovali kirigije stare. Nar. pjes. sm. 40. (govnoval, der rosskäfer, Scarabaeus stercorarius. G. Lazić 82. Govnoval, više vrsti „ateuchus“ (nem. „mistpillenkäfer“). na Braču. A. Ostojić.

GOVNOVIĆ, *m.* ime izmišljeno za šalu (govnov sin). — *U Vukovu rječniku:* „ein komischer name (von govno, q. d. Stercutus)“ s primjerom: „Jest on neki govnović, jest!“

GOVNAK, govňak, *m.* načinjeno za šalu od burag. — *U Vukovu rječniku:* „ein komischer name statt burag: sto govňaka masla (u pripovijeci).“

GOVNARIJA, *f.* vidi govnarije. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GOVNENAC, govñenca, *m.* samo nom. pl. govñenci na jednom mjestu xviii vijeka. može biti da znači crjeva. Da ne ostaše njihovu gladu ni očasi ni govñenci. J. Kavačin 154b.

GOVNUŠE, *f. pl.* vrsta gljive (u Istri). B. Šulek, im. 97.

GOVŌR, govōra, *m.* sermo, ono što se govori, način kojim se govori, djelo kojim se govori. — isporedi govorene. — *Akc.* kati je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. govōru, i može biti gen. pl. govōrā (ili govōrā?), dat., instr., loc. pl. govōrima (ili govōrima?). — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. govōr, buka, vika, rus. robopt s istim značenjem, češ. hovor, govor. — Nejasna postaja; može biti od indoevr. korijena gʷou, isporedi lit. gauju, vijem (kao vuk), snskrt. gu, gav, zvečati, vikati, grč. βο(ρ)ή, vika, γό(ρ)ος. gaul. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu („sermo“), u Mikaljinu (govor, govorenje, besjedenje, locutio, loquela, loquentia, colloquium, sermo, oratio), u Belinu („parlare, nome, cioè favella“, locutio 542a), u Bjelostjencevu (govor, beseda, besede, sermo, loquella, locutio, colloquium), u Jambrešićevu (vidi kod a, e), u Voltigijinu („ragionamento, parlamento“, redo), u Stulićevu („sermo, verbum, locutio“), u Vukovu („sermo“), u Daničićevu: „govor“, colloquium: „koje se zgode na samrtni mojoj devojke, da ima se da prisičja, koliko se može, z govoroim, kako da se udome“ (Mon. serb. 416 god. 1442), ali mislim da je pogriješka što je tako naštampano i da bi trebalo „zgovoroim“.

a. ono što se govori. a) uopće što ko u kojoj

prigodi govori. A na govor taj juveni Krunoslava opet kliknu. I. Gundulić 462. Jedva izreče sej govore, a Akile dode. G. Palmotić 192. U pjesmicama koje se s govorom jednoga lica počinu. Vuk, nar. pjes. 1, ix. Za to su se preda mnom u ovome govoru čuvali toga. 1, 78. Uze batinu, pa po nemu, t. j. bez ikakoga govora, odmah. Vuk, poslov. 222. — b) oratio, contio, što ko poduje vrijeme govori pred skupom čeladi, pred svijetom, osobito u kojoj svečanoj prigodi. Ovdje paša dobjesedi, i na govor svoj (negov) naređan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454. Svršiti govor „perorare, concludere“, orationem finire. A. d. Bella, rječ. 556a. Razlučit ću ovi govor u tri besjede. D. Bašić 158a. — c) sermo, colloquium, što dvoje ili više čeladi među sobom govore. isporedi razgovor. aa) uopće. U ljubavi i milu govoru. P. Zoranić 27b. On završe govor ovi. G. Palmotić 3, 65a. Govor „parlamento, ragionamento“, sermo. 541a. Doći na govor, na razgovor „venir a ragionamento“, in congressum venire. 604b. U tom oni dok govoru bili. Nar. pjes. juk. 81. Živ mi Todor da se čini govor. (Kad se što govori u bezposlicu). Nar. posl. vuk. 81. Lukavi Mlečić zavede govor o turskomu ratu. S. Lubiša, prip. 51. Začne Bujović govor o Ščepanu. 111. — bb) o tome je govor, o tome se govori, o tome govorimo, razgovaramo se. isporedi riječ. — o tome ni govora nema znači da je o onome zaludu govoriti i razgovarati se, ili po tome što je stvar već svršena i ne može se promijeniti niti joj se može što dodati, ili je nešto što nikako ne može biti. P. Budmani. — cc) scena, u drami jedan od manijeh dijelova. — isporedi prizor, skazađe. — u jednoga pisca xvii vijeka. Čin drugi, govor prvi. M. Gazarović 18. — d) fama, rumor, što svijet, ljudi o čemu govore. isporedi glas, e, a). — između rječnika u Mikaljinu (govor optenski „sermo vulgaris“), u Belinu 542a, u Stulićevu (dati govora puku). Od koga čušaše velik govor. B. Kašić, in. 59. Podizat se glas počina, raste govor, svak besjedi, da od Poljaka do Turčina mir žuđeni veće slijedi. I. Gundulić 456. Čuje se nekakav govor. Vuk, rječ. 91b. Govor svega Izraja dođe do cara. D. Daničić, 2sam. 19, 11. — e) oraculum, responsum oraculi, gataše. — samo u Jambrešićevu rječniku: govor božanski, govor mudri, glasoviti „oraculum“. — slično je i u ovom primjeru (o proročanstvu): Ovo narečeno je u govoru proročanstva koji veli... S. Rosa 18b.

b. način kako se govori. a) kao osobina po kojoj se jedno čelade razlikuje od drugoga, i to po glasu, po izgovaranu a i po onome što obično govori i po načinu (kretanju itd.) kojim govori. Poznajem ga po govoru. Vuk, rječ. 91b. — b) amo može spadati govor i kad znači ono što se govori, ali kad se kod toga ne ističu toliko misli što se izriču koliko riječi, red i uopće način kojim se izriču. i ovo značenje može spadati pod a), po tome što se čelade i ovako može obično od drugoga razlikovati. Ulise: Sladak govor moj primjeni sad koristan budi meni. G. Palmotić 1, 212. Čovjek neslana govora „chi parla sciocamente“. A. d. Bella, rječ. 541b. Ali neke (knjige) sasve da su složene urednospisanim i izvrsnijem govorom. I. A. Nenadić, nauk. 7. U ovijeh mojih knjigah nijesam se hotio služiti davnijem načinima u govorenju ni riječima u rijetko čuvenijem, neg govorom običajnijem. D. Bašić vi. Onaj govor, ono lice, onakvi pogled nema do u cara. S. Lubiša, prip. 100. — c) sermo, lingua, što je osobina naroda, plemena kad go-

vori, te ga razlikuje od drugoga naroda, plemena. razlikuje se od jezika tjem što se govori samo može kazati o onome što se govori a ne o onome što se piše, i što se jezik boje kaže o cijelome narodu, a govor samo o plemenu. — isporedi narječje. Govor jidioma cioè linguaggio jidioma. A. d. Bella, rječ. 974^a. Tako se slobodno može reći da su ono gotovo sve prave hercegovačke pjesme koje su gdješto po primorske načine u govoru okrenute. Vuk, nar. pjes. 1, vi. Po narodnome govoru 'kavga' se ne može 'zavadići', nego se 'zametne, učini...' 2, 986. Samo se za stare Grke ne zna, da su od koga primili gdje koje riječi i načine govora. pism. 31. To se mora iz narodnoga govora naučiti. 56. — d) prosa oratio, kao način kojim se obično govori (a ne pjeva se) ističe se kao suprotno pjesmi. U pjesni i u govoru blagorijetstvo kad tko čuje Petrovića. J. Kavašin 181^a. Kao što se i u govoru može čuti 'žimi' mjesto 'živ mi'. Vuk, nar. pjes. 1, 18. 'Pojaz' mjesto 'pojas' onuda se samo u pjesmama čuje, a u govoru se kaže 'pās'. 1, 98. Starac Milija ove riječi (sjetno) u govoru nije poznavao niti joj je znao pravoga značenja, nego ju je pjevao i uz 'veselo' i uz 'neveselo'. 2, 527. Mjesto 'plesti ču' u govoru bi se kazalo 'plešču'. 2, 635.

c. djelo kojim se govori. a) uopće. Sidmoj govor moj prikršiv reče. P. Zoranić 19^a. Presta Jezus sve govore. I. V. Bunić, mand. 10. Muk čini i zalihu gozbinu lasno probavjat', a zališni govor i malahnu na grlo vraćat'. (Z). Poslov. danić. 65. Obrativši govor k puku. S. Rosa 136^b. Budući zabranio mnogi govor. J. Matović 447. Obratiću moj govor onijem, koji dohode, stoje i slušaju. A. Kalić 28. Kad se ko kakvoga imena ili drugoga čega u govoru ne može da sjeti. Vuk, poslov. 254. — b) sermonis usus, stane onoga koji može govoriti. Povraći mu govor i dušu. Nar. prip. vuk. 130. — amo može spadati i ovaj primjer gdje stoji u prenesenom smislu: Pun nemira, smeće i jada, daće tužbam govor taki. I. Gundulić 304.

d. govor i razgovor, od mila se zove čelade s kojim je mlo govoriti i razgovarati se (vidi i razgovor). Ah lepi moj govoru i razgovoru, sestro moja. Nar. pjes. istr. 5, 15.

GOVORAJKO, m. nadimak muškome govorljivu. M. Pavlinović.

GOVORAJKA, f. a) nadimak ženskomu koje mnogo govori. b) šajva pripovijetka. M. Pavlinović.

1. GOVÓRAK, govórka, m. dem. govor. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (mudar govorak 'massima o assioma, propos. commune mente ricevuta', 'axioma' 465^a) i u Stulićevu (mali govor). Sve ovo zadržaje se u ovomu mudrom govorku apostolovu: 'Ovo čutite u vami što i u Isukrstu'. I. Velikanović, uput. 1, 212.

2. GOVORAK, govorka, m. vidi govorko. — U Stulićevu rječniku (blatero, loquax, garrulus, verbusus).

GOVÓRAN, govórna, adj.

a. vidi govorljiv. — U Belinu rječniku (govorni 'loquax' 443^b), u Bjelostjenčevu (mnogo govorni kod govorljiv), u Voltigijinu (govorni us govorljiv), u Stulićevu (v. govoričan). — Adv. govórno u Belinu rječniku (loquaciter' 443^b), u Bjelostjenčevu (mnogo govorno kod govorljivo), u Jambrešićevu (dobro i složno govorno, 'oratorie'), u Stulićevu (loquaciter).

b. verbalis, koji pripada govrcu, koji se govori. — U jednoga pisca xviii vijeka. Moliti

ga s većom pomnom molitvom govornom. I. A. Nenadić, nauk. 57.

GOVÓRÂNCIJA, f. predug i zaludan govor. — Načineno od govor talijanskijem nastavkom anza. — U naše vrijeme u Dalmaciji. Sva ta govorancija ne vrijedi boba. M. Pavlinović, rad. 96. Oštro ukori i njegove govorancije. razl. spis. 40.

GOVORATI, govoram, impf. na jednom mjestu xvii vijeka sa značenjem: ogovarati, izgovarati. Da Adam ne bude sagrišio i govorao svojega grijeha, ne bi bio izagnan iz raja, ali braneć se uzrastu svoje pomaćkanje. M. Radnić 39^a. — nije dosta pouzdano.

GOVORČAC, govoreća, m. dem. 1. govorkak. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdan.

GOVORČIĆ, m. dem. 1. govorkak. — Samo u Stulićevu rječniku.

GOVORČIJA, m. vidi govorčija. — U jednoga pisca xviii vijeka. Pripovijedac, govorčija... J. Kavašin 205^b.

GOVORČIN, m. orator, advocatus, govornik, odvjetnik. — isporidi govorećina. — Kao da je složeno od govor i od osnove glagola činiti. — Od xvi do xviii vijeka u nekih pisaca čakavaca, a između rječnika u Vrančićevu (advocatus; orator) gdje naj prije dolazi. Tote odvjetnici krivi govorećini. Đ. Baraković, vil. 313. Znamo dobro govorećine, mnogo vele, malo čine. P. Vitezović, cvit. 23. Ondi proklineju suca, govorećina. M. Kuhačević 38. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku (der redelustige) s drugim značenjem: govorkivac.

GOVORČINA, m. vidi govorećin. — Samo na jednom mjestu xvi vijeka, a otale u Stulićevu rječniku (locutor, orator). Sudci, odvjetnici, dragomani, govorećine i ostali takovi. Š. Budinić, sum. 39^b.

GOVORČINOVIĆ, m. prezime u Mitrovici. M. Medić.

GOVOREŇE, n. djelo kojim se govori. — vidi govor. — Stariji su oblici govorenije, govorenje. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu, Mikašinu, Belinu govorenje, u Daničićevu govorenije.

a. sa značenjem sprijeda kazanim. isporidi govor, c. a) uopće. Učineno jest govorenje Gospodinovo Iliji. Bernardin 36. 3reg. 17, 8. Jedva Izak biše govorenje svršil. 41. gen. 27, 30. Vrzimo tja za pleći govorenje dugo. M. Držić 440. Po čestu mise svete govorenju. A. Georgiceo, nasl. 390. Govorenjem tim i nukanjem užez srce svim. B. Krnarutić 34. Gdi je vnogo govorenja, tu veliko ni čitjenja. P. Vitezović, cvit. 23. Jere sam mnogo sagriješio... govorenjem. S. Margitić, isp. 12. Jednom posred govoreña zgrabiše ga i odvedoše. B. Zuzeri 179^b. Car pritrže Ivana govoreña. A. Kanižlić, kam. 754. Govoreña u razlike jezike. Grgur iz Vareša 60. Ako ti je na srcu pomišlehe kao što govoreña, sad će jagne tu biti. Vuk, živ. 226. Cika Juta mješte govoreña. Osvetn. 2, 62. — b) vidi govor, c. b). Ki da oslici Balamovi govorenje. Naručn. 2^b. Nijemijem govorenje dajući. A. Gučetić, roz. jez. 206. — amo spadaju i ovi primjeri u kojima znači: oblast da se može govoriti. Pristupivše prid nas isprosiše govorenje od nas. Mon. croat. 147. (1492). U sinodu kralj isti imadijaše govoreña. A. Kanižlić, kam. 182.

b. ono što se govori, vidi govor, a. a) uopće što ko jedan put govori. Slišeci knez njih govorenje. Mon. croat. 2. (1809). Ja videva njegovo dobro govorenje. Mon. serb. 202. (1885). Da se

napuni govorenje ko jest on sam rekal. Bernardin 87. joann. 18, 9. Da moje govorenje ti upamtiš. Zborn. 63^a. Gustao sam njegovo govorenje. M. Držić 220. Da naše uši ne budu slušati isprazna govorenja. A. Gučetić, roz. jez. 129. Odmetno si govorenja moja natrag. M. Divković, bes. 31^a. Veliki je grijeh govorenje Božje mučati. 461^b. Suprot kojim od sve ove pisni govorenje upravljeno jest. A. Vitalić, ist. 49. Car ovim govorenjem stisnut, zastiden učini. A. Kanižlić, kam. 335. Samo moje govorenje isporučite. M. A. Relković, sabr. 38. Pa desnijem smijehnuo se brkom i bruka se taštu govorenju. Osvetn. 2, 62. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima govorenje je znači: uopće govori se, a ne kao govor je kod govor, a, c) bb*). Od ovoga ćemo govoriti obilnije kad bude govorenje od srditosti. F. Lastrić, ned. 186. Od ovih kanona od kojih je govorenje da su primljeni. A. Kanižlić, kam. 116. — *b) što se često ili više puta govori (prema iterativnom značenju glagola govoriti)*. Neka se govorenjem punijem nenavidnosti ukažu. M. Držić 242. Ki dežeje svoje razlikim i narešenim govorenjem ča već mogu hvala. P. Zoranić III. Koliko ti, moj sinko, moje veliko govorenje. Nar. pjes. mikl. Beitr. 97. Zaludu ti moje govorenje. Nar. pjes. vuk. 1, 322. — *c) oratio, contio, vidi govor, a, b)*. Slišali smo tvoje slatko naučeno govorenje. Živ. kat. star. 1, 220. V nediju cvitnu govorenje vele lipo. Korizm. 78^b. Umrilim govorenje. D. Rašina 148^a. Da u nediju dojde na prediku, ter govorenje slišati bude. F. Glavinić, cvit. 317^b. U prvomu (*dilu*) uzdrži se govorenje od priprave na dobru smrt. P. Radovčić, nač. 2. Jesu u ovih knigah sto i deset govorenja koja su svrhu vire i ufaña. J. Filipović I, x. Zaklapam moje govorenje ričma svet. pisma. F. Lastrić, ned. 199. Koji je duhovna govorenja Nicete u latinski jezik prinio. A. Kanižlić, kam. 55. Čineći jednom jedno govorenje svojim redovnikom. M. Zoričić, osm. 73. Kojemu (*puku*) pak sudac kratko govorenje učini. M. A. Relković, sabr. 55. Pet komada kniga, u kojima se uzdrži sto sedamdeset i osam govorenja. Grgur iz Vareša 13. — *d) sermo, colloquium, vidi govor, a, d). aa) uopće*. Imasmo govorenje svrhu toga. Mon. croat. 93. (1463). Togaj bi govorenja i pisma mnogoo biloo. Mon. serb. 500. (1466—1500). U raskošu i glumljivu govorenju. P. Zoranić 8^b. Ni s materom hotijaše govorenje razkladati. I. J. P. Lučić, razg. 72. — *bb) u jednoga pisca xvi vijeka drama, komedija, isporodi govor, a, c) cc)*. I takoj svrši ovoj govorenje. N. Naješković 1, 222. Ovo govorenje bit će razdijeljeno u tri ata. 1, 276. — *e) vidi govor, a, d)*. Mrmnjanje je jedno govorenje ko ishodi od zavidošći. Korizm. 52^a. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima se govori samo o malom mnoštvu čeladi*: Izajde tada govorenje meu bratjom da učenik oni ne umira. Bernardin 11. joann. 21, 23. Izajde dakle govorenje ovo meu bratjom, da učenik oni ne umira. I. Bandulavić 14^a.

c. način kako se govori. a) uopće, vidi govor, b, a) i b). Te knige bilu narešene lipim i gizdavam govorenjem. Živ. jer. star. 1, 226. Sveto pismo mrsko mu biše, zač ne biše slatkim govorenjem urešeno. 1, 226. Milostivim i slatkim govorenjem ima nega pripelat. Naručn. 84^a. Radi obličija i lepa govorenja. Š. Kožićić 54^b. Koji slatkijem govorenjem iste ispovijedi upiše i prikaže. S. Matijević 4. Mali učimo retoriku to jest govorenje urešeno. I. Ančić, ogl. 180. Što ne činiš slatkostju tvoga govorenja? J. Banovac, uboj. 3. Mladić vele pristao po govorenju i dr-

žanju. A. Kanižlić, kam. 255. — *b) sermo, lingua, vidi govor, b, c)*. Ki iz židovskoga na grčko prinesu ju (*bibliju*) govorenje. F. Glavinić, cvit. 43^b. (*Ti*) govorenje š nim (*s krajevstvom*) slovinsko na pet mora prostrije u jedno. G. Palmotić 2, 275. Ugoditi pismo s načinom dubrovačkoga govorenja. I. Đorđić, uzd. v. Svi jednako ne govorimo, dali imadu različita govorenja i u slovima i u ričima. M. Dobretić vi. Naj bolji latinskoga govorenja naučitel. J. S. Relković xvi. — *c) prosa oratio, vidi govor, b, d)*. Ovu istu pet atih u prostu govorenju. P. Radovčić, nač. 575. Prosto govorenje ,prosa, favellare sciolto differente dal verso', ,prosa'. A. d. Bella, rječ. 592^a. Razdriješeno i prosto govorenje. I. Đorđić, uzd. vii.

GOVORENICE, n. dem. govorenje. — *U Jambrešićevu rječniku (oratiuncula) za koji može biti i da je načineno*.

GOVORGĀJA, m. vidi govorljivac. — *isporodi govorčija. — Postaje od govor turskijem nastavkom ġi. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Neka se učini porez na govorčije. D. Obradović, basn. 124. — *S drugijem značenjem: čovjek koji mnogo i dobro umije govoriti*. Oba mudra, govorčije i mirotvori. S. Ćubiša, prip. 156.

GOVORIČ, m. čelade koje rado govori zlo o drugome. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Ustegnuti zločeste jezike opacijem govoričima. K. Mađarović 21.

GOVORILAC, govorioca, m. čovjek koji govori (nekom prigodom), čovjek koji umije mnogo i dobro govoriti, vidi govornik. — *isporodi govoritelj. — U Mikašinu rječniku (govorilac, govornik ,orator, locutor, loquens, eloquens) i u Stulićevu (govorilac i grijeshom govorioc, v. govoritelj)*.

GOVORILICA, f. žensko čelade kao govorilac. — *U Stulićevu rječniku (v. govoriteljica) za koji će biti i načineno*.

GOVORILIŠTE, n. mjesto gdje se govori. — *Samo u Stulićevu rječniku (,forum')*.

GOVORILIŠTVO, n. vidi govorilište. — *U Stulićevu rječniku. — sasma nepouzđano*.

GOVORILO, n. ono (u grlu i ustima) čim se govori. — *Naćineno u naše vrijeme*. Govorilo, phys. ,sprechorgan, sprachwerkzeug', tal. ,organo della favella'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GOVORIONICA, f. soba gdje se govori. — *Naćineno u naše vrijeme*. Govorionica ,redezimmer'. Jur. pol. terminol. 420.

GOVORITEL, m. vidi govorilac. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (,parlatore', ,locutor' 542^a) gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencu (kajkavski govoritelj, govornik, besednik ,sermocinator, locutor, loquens'), u Jambrešićevu (govoritelj ,sermocinator'), u Voltigijinu (,parlatore, oratore', ,redner'), u Stulićevu (,locutor, orator')*. Želim te dilovnikom a ne govoriteljom. Ant. Kadčić, predg. 1.

GOVORITELICA, f. žensko čelade kao govoritelj. — *U Bjelostjencu rječniku (kajkavski govoriteljica ,sermocinatrix, locutrix, loquens'), u Jambrešićevu (govoriteljica ,sermocinatrix'), u Voltigijinu (govoriteljica ,parlatrice, oratrice', ,rednerin'), u Stulićevu (,quae loquitur')*.

GOVORITI, govorim, *impf.* fari, loqui, dicere, inquam, *javljati misao riječima*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor. govorih, osim 2 i 3 sing., u impt. govori, u ger. govoriš, u part. praet. act. govorio; kaki je u praes. taki je u impf. govorâh, u ger. praes. govoreći, u part.*

praet. pass. govoren; *miĝena se* u 2 i 8 *sing. aor.* govori. — *Postaje od govor nastavkom i.* — *Rijeĉ je stara, isporedi stslav. govoriti, rus. говорить, moĝebiti i praslavenska, isporedi ĉeš. hovoriti.* — *Radi obliĉka, treba pomenuti da starji oblik 1 sing. praes. govoru zamjeĝuje mlaĉi govorim ne samo u prva vremena nego i kasnije, sve do xviii vijeka, i u pisaca koji ne miješaju crkveni jezik s narodnijem; taj se oblik nalazi n. p. xv vijeka: Bernardin 1. 2; xvi: N. Raĝina 13^b; Zborn. 125^b; Ark. 9, 85. (1520); Š. Manĉetiĉ 161. 328; P. Hektoroviĉ 48; N. Najleškoviĉ 1, 136; 2, 95. 128; xvi: M. Divkoviĉ, nauk. 7^a. 46^a; B. Kašić, is. 68; nasl. 35. 155; Đ. Barakoviĉ, vil. 66; M. Orbin 10; M. Radniĉ 815^b; xviii: J. Banovac, prip. 8. *uz to nalazi se i govorim (naj prije xvi vijeka. N. Raĝina 13^b, vidi Đ. Daniĉiĉ, obl. 265).* — 8 *plur. praes. govori stoji griješkomo mj. govore jedan put u Kavaĝina (487^b) i obično u Matoviĉa; ima i ger. praes. govoruĉi jedan put u Lastriĉa (test. 17^a).* — u dva pisca Bošnjaka *ima impf. 1 pl. govoraĝmo (govorašmo). J. Filipoviĉ 1, 271^b; F. Lastriĉ, test. 13^a. 390^a.* — *kod nekijeh ĉakavaca glasi ovaj glagol govoreti, kao da je nastavak ě: govoreti. Nar. pjes. mikl. Beitr. 15. 16; govore (mj. govorel). Nar. pjes. istr. 1, 49. 2, 7; govorela. Nar. pjes. mikul. 166.* — *U svijem je rjeĉnicima: u Vranĉiĉevu, fari; loqui; obtrectare; sermocinari; u Miĉaĝinu: govoriti, besjediti dico, narro, ajo, loquor, commemoro, profero; u Belinu: ,dico' 259^b; ,parlare, favellare, o proferir parole', loquor' 541^a; u Rjelostjenĉevu: govorim, besedim, loquor, sermocinor, for, affor; u Jambrešićevu: govorim, loquor, sermocinor; u Voltiĝjinu: ,parlare, ragionare', reden, sprechen; u Stuliĉevu: ,fari, effari, loqui, sermocinari etc.; u Vukovu: ,sprechen', loquor'; u Daniĉiĉevu: loqui'. — Znaĉenje moĝe biti ne samo imperfektivno nego i iterativno; ali to nije svagda lako raspoznati.**

I. aktivno.

1. neprelazno.

a. *misli se na naĉin kojijem se misao javlja, a ne na samu misao.*

a) u naj širem smislu, *glas ispuštati na taki naĉin da postaju rijeĉi. kod toga se obično misli da se rijeĉima javlja misao, ali to nije svagda potrebno, tako se kaže da ,govore' ili da ,mogu govoriti' i životine (n. p. ěke ptice) koje mogu ispuštati glas sliĉno kao ĉeljadeta tako da i u njih postaju rijeĉi što su ĉule od ĉeljadeta (tako se kaže i o ĉeljadetu da ,govori' i kad mu rijeĉi nemaju nikakva smisla, n. p. kad ,bunca' izvan sebe ili u snu). drugo je kad se u narodnijem priĉama i basnama pripovijeda da životine ,govore' (vidi primjer kod e) na kraju); ondje se misli na pravi govor kao u ĉeljadeta. — s ovijem je znaĉenjem govoriti iterativni glagol, jer pokazuje upravo obično stanje u ĉeljadeta; suprotno je stanje u njima ĉeljadeta ili u takovoga (n. p. u malahna djeteta) koje nije još uspjelo nauĉiti se na govor. (Otac i mati) bili su ěga (djeteta) meštri nauĉiti ga govoriti. Korizm. 49^b. — amo mogu spadati i ovakovi primjeri u kojima je rijeĉ o neobiĉnom stanju kod ĉeljadeta koje umije i obično moĝe govoriti: Majka plaĉe, ne moĝ da govori, jedva plaĉuĉ' ovo probesedi. Nar. pjes. vuk. 1, 124.*

b) *uopće, ne muĉati. — tijem što je suprotni glagol muĉati, razlikuje se od znaĉenja kod a) (gdje je suprotno znaĉenje biti nijem ili uopće ne moĉi ili ne umjeti govoriti). Oholas sniĝi tvu prida mnom govoreĉ. I. Gunduliĉ 105. Ajde, više ne govori, majko! Nar. pjes. vuk. 1, 472.*

Jošte ĉaše Gojko govoriti, al' ne dade Vukašine kraju. 2, 120. Bit' ne moĝe, govoriti hoću. 2, 199. Još mu ĉaše duĝde govoriti, al' ne dade Krajeviĉu Marko. 2, 239. Marka zove, Marko ne govori, već on sjedi, pije mrko vino. 2, 348. Kada doda dubrovaĉki kraju, vi šutite, ja ĉu govoriti. 2, 475. Govori, za popom govorio! (bolestan na ispovijesti?). Govori, za popom govorila! (Reĉe se devojci, i misli se da bi za popom govorila na vjenĉaĝu). Nar. posl. vuk. 43. — u ovijem je primjerima iterativni glagol: One (ĝene) uvijek govoriti znadu. M. A. Reljkoviĉ, sat. D4^b. Kada hodi, kako vetar veje; kad govori, kako sablom seĉe. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Kad govori, gromovi pucaju; kad pogleda, muĉe sijevaju. 1, 552.

c) *kod javlaĝa misli istiĉe se da to biva rijeĉima i naĉinom (jezikom) kao što je kod kojega naroda. — glagol je iterativni kad je znaĉenje da subjekat u svakoj prigodi moĝe, umije javlajati misli onijem jezikom. aa) nije izreĉeno, koji je jezik. u ovijem primjerima misli se na materinski: Osim toga, Slavonijo moja, jedna ima još falinga tvoja, jer u tebi još ludi imade koji dobro govori ne znade. M. A. Reljkoviĉ, sat. B8^b. Pa ĉitatelji neka ga (slovó h) ĉitaju kako ko i govori. Vuk, nar. pjes. 1, v. — bb) jezik se izriĉe: aaa) instrumentalom. Govorahu jezici i prorokovahu. N. Raĝina 138^a. act. ap. 19, 6. Hoĉete imati oblast svimi jezici govoriti. F. Glaviniĉ, cvit. 157^b. ĉubeĝljivo svijeh usli, slovinskiem da jezikom u naprijed bi govorili. G. Palmotiĉ 2, 162. Jezicj, kojijem razlici narodi i puci ĉucki govore. R. Gamaĉiĉ 4. Koji našijem jezikom govore. M. Radniĉ vi. U ime moje djavle ĉe izgoniti, jezicim ĉe novim govoriti, zmije ĉe uzimati. J. Banovac, razg. 67. Kako da ĝiovim jezikom govori. F. Lastriĉ, test. ad. 102^a. Poĉeše govoriti razliĉiti jezici. A. Kaniĝliĉ, fran. 49. Ovo uĉinio jesam za sluĝbu oni(h) ludi koji izvan slovinski, drugim jezikom govoriti ne znadu. And. Kaĉiĉ, razg. 317. — griješkomo s prijedlogom s: Kako jur govore z našimi jazici? F. Glaviniĉ, cvit. 161^b. — bbb) akuzativom s prijedlogom u. Ne stide se Grci ni Latini govoreĉi u jezike ĝiove... Nemoj se dakle stiditi u tvoj slavni jezik govoreĉi. And. Kaĉiĉ, kor. 12. Da u šest jezika govoriše i stade jih vika. M. A. Reljkoviĉ, sat. K7^a. — ccc) adverbom. — naj običnije. To lipo ĝidovski govoraše. Živ. jer. star. 1, 227. Govoriti djaĉki, latine loqui'. A. d. Bella, rjeĉ. 541^b. Ja ĉu poĉi duci od Lorene posrid vojske cara silenoga, govoriĉu turski i arapski. And. Kaĉiĉ, razg. 220^a. Al' po duši naški govoreĉi. M. A. Reljkoviĉ, sat. B8^b. I kaldejski onda govoriše. K6^b. On otide grĉki govoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 449. — amo spada i ovo (vidi kod kršćanski): Gdje mi krstjanski govore, gdje nas razumiju. M. Drĝiĉ 254. — ddd) nekolicinom rijeĉi što vrijedi kao adverb. (Morovlasi) po stari rimski običaj govorit. Š. Koĝiĉiĉ 35^a. Govoriti po knizi, latine loqui'. A. d. Bella, rjeĉ. 541^b. — cc) moĝe se govoriti i ne pravijem narodnijem jezikom, nego govorom što samo ěneka ĉeljad umiju i razumiju, tako se moĝe kazati n. p. govoriti gegavaĉki, kozarski, mutavĝijski itd. — amo spada i ovo: Govorit iz zuba, ,parlar in gergo'. A. d. Bella, rjeĉ. 249^b.*

d) *obiĉnijem glasom i naĉinom javlajati misli, kao suprotno glagolima vikati, šaptati, pjevati, jaukati itd., n. p. Ne pjevaj, govori.*

e) *moĝe se izreĉi ĉim se govori, n. p. jezikom: Govori (griješkomo) s jezikom a ne rukami. (D). Poslov. daniĉ. 25. Kamo jezik? ĝim ne govorio! Nar. pjes. vuk. 2, 239. — ili ustima: Premda*

ustima govorim. M. Dobretić 507. — i s osobitijem značenjem: Govoriti na usta, na riječ, coram loqui'. A. d. Bella, rječ. 541^a, gdje se ističe da se govori shvaća u pravom smislu; tako je i ovdje: Kad su živinice ričmi govorile. P. Hektorović 37.

f) adverbom ili nekočinom riječi što stoji kao adverb može se izreći kako se govori (sa spošasnega obzira, n. p. kakvijem glasom, izgovaranem riječi, micanem tijela itd. bez obzira na ono što se govori). Govoriti jako, elate loqui'; govori polako, submisso loqui'. A. d. Bella, rječ. 541^a. Tako oni tijo govoreći, čedo malo pade na zemlju. Nar. pjes. vuk. 1, 623. — Govoriti iza zuba, parlar tra'denti, cioè imperfettamente, 'mussare'. A. d. Bella, rječ. 541^b. Govori kao bez vilica. Govori kao iz badna. Govori kao čekalo. (Kad dijete ne može odmah — na vrijeme — da progovori, onda žene zamijese kolačič čekalom, pa mu dadu, te izjede, da bi počelo onako brzo govoriti kao što čekalo odskače od kamena i zveči). Nar. posl. vuk. 48. I govori š nim (s krajem) s kōlīnā. V. Došen 104^b. — Govoriti na uho, in aurem dicere'. A. d. Bella, rječ. 260^b.

g) može se izreći na koga je upravljen govor: aa) instrumentalom s prijedlogom s, naj običnije. kod toga govoriti može gdje gdje dobiti recipročno značenje kao razgovarati se. Zašto govoriš ti š nim? Zbor. 10^b. Ribaođe jedan, još imaš oči s nami govorit? M. Držić 353. I u besjedu blagu obra s poklisarom da govori. I. Gundulić 348. Š nim besidiš i govoriš. M. Jerković 78. Govorim s tobom, dico a te', tecum loquor'. A. d. Bella, rječ. 260^b. S kamenom govorim. F. Lastrić, ned. 345. Još htijaše Milošu s punicom govoriti. Nar. pjes. bog. 12. Za tri danka ni s kim ne govori. And. Kačić, razg. 104^b. A Mojsija s Bogom govoraše. M. A. Reljković, sat. 68^a. Da nejma sama (s) samim slugom govoriti. M. Dobretić 103. Sa mnom mladom ne govori. Nar. pjes. vuk. 1, 490. Ko gođ stane s nama govoriti. 2, 269. Da on vidi ko govori s Vukom. 2, 586. 'Jesi l' ga ti vide' ali s nim govore?' 'Nit' sam ti ga vide' nit sam s nim govore'. Nar. pjes. istr. 2, 7. Mati negova i braća stajahu na polju i čekahu da govore s nime. Vuk, mat. 12, 46. u ovijem je primjerima iterativno: Tri tereta imam od švalera: ... drugi mi je, ne govorim š nime. Nar. pjes. vuk. 1, 637. Zazor mene u te pogledati, a kamo li s tobom govoriti. 2, 198. — prema ovome, kad čelade govori u glas ne s drugim nego obraćajući k samome sebi riječ, kaže se da govori samo (s) sobom'. — bb) dativom. Mati negova i bratja stahu izvanka ištuci govoriti nemu. I. Bandulavić 37^b. mat. 12, 46. Bivši izišla duša iz tijela ne čuješ ga (prijetela), ni mu govoriš. I. Držić, nauk. 79. Govorim tebi, dico a te', tecum loquor'. A. d. Bella, rječ. 260^b. Koliko da drvu il' kamenu govorim. F. Lastrić, ned. 345. — u ovom je primjeru značenje recipročno, kao kod razgovarati se: I lipo pošteno jedni drugim govorili kako imaju dobri ljudi a dobrim ljudem. Mon. croat. 262. (1567). — cc) dativom s prijedlogom k. Dok on još govoraše k ljudima. Vuk, mat. 12, 46. — dd) zajedno govoriti, recipročno, kao razgovarati se. Neće da zajedno govore. J. Banovac, prip. 115.

h) u nepravom smislu. aa) javljati misli ne riječima, nego čim što zamjenjuje riječi. Josef z Zakarijom na prste govoreći, zašto Zakarija mutast biše. F. Glavinic, cvit. 210^b. — bb) govoriti rukama u ovom primjeru znači: biti, tući:

Govori s jezikom, a ne rukami. (D). Poslov. danič. 25.

b. kod značenja ima se obzira na ono što se govori (riječi i misli).

a) adverbima ili drugim riječima koje zamjenjuju adverb kaže se kako se govori, t. j. kakvijem riječima ili kakve se misli javljaju, nije svagda lako jedno od drugoga razlikovati, tako n. p. zlo govoriti može imati prvo značenje i značiti: ne umjeti govoriti (ne nalaziti riječi koje dobro odgovaraju misli itd.), ili drugo i značiti: govoriti zle misli. Človiku naučenu i mudru tanko i knjižno govorila jesam. Živ. kat. star. 1, 219. Ako nemoćnik čisto i upravno govori, podoban je g životu; da ... ako jurve počina govoriti na stranu, bojat mu se smrti. M. Divković, bes. 411^b. Govoriti šaljivo jocos dicere'. A. d. Bella, rječ. 299^b. Govoriti dvostruko, zavodno, ambigue loqui'. 289^b. Govoriti sputno, skladno, podobno, dire a proposito', apte dicere'. 260^b. Govoriti oblo, dire a lettere di scatola, cioè chiaramente, 'clare dicere'. 260^a. Ti si bio uzrok, da ono čelade psuje, kune, zlo govori, krivo se kune, mormora. J. Banovac, razg. 169. Ne smim govoriti na sva usta. F. Lastrić, ned. 188. Tu mudraci tanko govoriše. And. Kačić, razg. 155^a. Gdi čovik svekolike falinke protrese, ali ne govoreći baš onako blizu da se tkogod ne ositi. M. A. Reljković, sat. 44^b. Ako bi to tako bilo kako ti govoriš. A8^b. Obćenim načinom govoreći. M. Dobretić, predg. v. Tvoja majka, prava žena, pravo govori. Nar. pjes. vuk. 1, 613. Nemoj, sine, govoriti krivo ni po babu, ni po stričevima. 2, 193. Al' se šure tebe nasmijaše, u jegleni ružno govoriše? 2, 267. Govori kao Bog s nama. (Tako ludo, kao da nije pri sebi, da mu se mora reći: Bog s nama!). Govori kao da nije sinoć večerao. Nar. posl. vuk. 43. Ko mudro muči lijepo govori. 148. — adverbom ovako i druge riječi koje ga zamjenjuju stoje kad se hoće izreći i sam govor, ispoređi 2, a, a). Kad bi koji Turčin bolovao, ovako bi u snu govorio: ... And. Kačić, razg. 278^a. Tad Bog zmiji govori ovako: ... M. A. Reljković, sat. F6^a. Ovako u kniga od mudrosti na poglavju 6. nima govori: ... M. Dobretić 1. I ovako nemu govorahu: ... Nar. pjes. juk. 73. — Govoraše Mardoceo s onijem riječima: ... J. Matović 469. Poče mu andeo govoriti s ovim ričma: ... M. Dobretić 2. — amo mogu spadati i ovi primjeri: A jeda ja tvojim ustima govorim? N. Najlašević 1, 255. Govorim po usta sv. Tome. M. Dobretić 235. — u nekim slučajevima (kao n. p. kod govoriti zlo) može se shvatiti da riječ što stoji uz glagol nije adverb nego adjektiv (kao supstantiv) u akuzativu srednjega roda jednine. onda primjeri, kod kojih bi taka bila namjera pisaca u pisanju, spadaju pod 2. vidi 2, c, b) aa).

b) izrečeno je o čemu se javljaju misli govoreći (a uz to može se kazati i kako se javljaju i koje su misli, kao kod a)). aa) s prijedlogom o u loc. (naj češće). Ove dni govorio jest nam o sinu. N. Rašina 22^a. paul. hebr. 1, 2. Ne govoraše o drugomu nego o Bogu. B. Kačić, in. 24. Ne govordimo o tomu, omittamus haec'. A. d. Bella, rječ. 79^a. Nije nijedna stvar do ove, o kojoj nam je toliko trijeba u ovom skupu bogoljubnomu češće i pomnivije govoriti. B. Zuzeri 3^a. Govorim ja o Grblju a on o Mrkanu. (Z). Poslov. danič. 25. O drugome da govore, dok ga rane i obore. V. Došen 118^b. Muči, draga, o tom ne govori. M. A. Reljković, sat. D1^b. Neće o zlu misliti ni govoriti. M. Dobretić 102. Sad su ljudi đavoli, o svačemu govore, po naj više o

nama. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Da on sluša što koja govori, govori li svaka o svojem, govori li draga i o nemu. 1, 492—493. Ne govori'te o mom roditelju. 2, 101. Dobri ljudi o zlu govoriše. 2, 431. Al' o tome neću govoriti. 2, 556. Jer sam ja govorio o jeziku upućeno. Vuk, pism. 18. — bb) u gen. s prijedlogom od (često kod nekijeh pisaca, rjeđe kod naroda, vidi kod od). Da jedan od drugoga zlo ne govori. Naručn. 34b. Od koga govori ovaj? od sebe li ali od koga drugoga? N. Rašina 128a. act. ap. 8, 84. Neka se govori't' svud more od toga, kako si umorit činila jednoga. N. Nalešković 2, 93. Koji od nas zlo govore. M. Držić 123. Ima hvaliti onoga od koga je zlo govorio. A. Komulović 9. Ne govoru od ovijeh stvari. B. Kašić, nasl. 155. Kad mi odizgara govorahote od zlamenja od suda. M. Orbin 221. Neka se mi učimo, od nijednoga zlo ne govoriti. F. Glavinčić, cvit. 84b. Budući jurve govorili od onoga što se ima virovati. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 9. Dosle smo govorili od ovoga slova, c'. R. Gamašić 10b. Mrmleći od starišina i govoreći zlo od mlađijeh. P. Posilović, nasl. 8b. Govorio sam od Splječana ki su bili, ki su sada. J. Kavašin 156b. Ondi od dobrih Isukrst govori a ne od zlijeh. A. Bačić 144. U ovome miru, od koga danas mislim govoriti. J. Banovac, prip. 113. Apoštoli govoreći naj pri od oca, pak od sina, pak od duha svetoga, kažu nam, da imamo virovat u svetu crkvu. J. Filipović 1, 177b. Nego su sami sebi obirali pokore i činili take, da je strahota od ni govoriti. F. Lastrić, ned. 80. Govoreći od kakvi mu drago griha. 166. Tko od Boga govori. A. Kanižlić, bogoljubn. 452. Od kojih bi dugo bilo govoriti. M. A. Reljković, sat. A2b. Govoreći od spaseña naroda čovičanskoga. M. Dobretić 1. Što se dotiče vire, mogli ste dosta razumiti, kada sam od ne govorio. B. Leaković, nauk. 259. — cc) u gen. s prijedlozima vrh (vrhu, svrhu), više. Hoti većom pomnoć vrhu zakona š' nim govoriti. F. Glavinčić, cvit. 137b. Druge smo pute svrhu ovoga govorili. F. Lastrić, od' 228. Govoreći svrhu sna kraja Nabukodonozora. M. Dobretić 1. Svrhu čega spasitel' opet govori. B. Leaković, nauk. 365. Da si obro ti danaske više toga govoriti. B. Zuzeri 39a. Stavljate se svi bez sumnje, da je veliki Eudenio oni vitez, više koga govorim vam. 140b. Koji puku govori više posala i potreba općine. A. Kalić 29. Što išteš doradit više tvoga iskrnoga zlo govoreć. 87. — dd) u gen. s prijedlogom do, vidi 1. do, I, 10. — ee) s prijedlogom za. aaa) u acc. Dođe k' mně poklisijars Mate Žurugović od grada Dubrovnika i govori mi za rabote i za trgovce i za slobodu i za povele gospodina mi i brata mi Đurda i moje. Mon. serb. 202. (1885). — s ovijem prijedlogom može govoriti dobiti osobito značenje u dobrom smislu, te govoriti za koga može značiti: braniti ga ili preporučivati ga (vidi kod za). Ja ću još večeras za te kraju govoriti. G. Zelić 176. — bbb) u instrumentalu govoriti za kim znači uprav govoriti za čijim leđima, kad je okrenuo leđa, kad je otišao ča, te kad ne sluša što se o nemu govori; od toga postaje značenje u zlu smislu, kao govoriti zlo o kome. Mormoraše jest ubojstvo tuđega pošteña govoreći za nim lažno, ili odkrivajuć njegova pomañkaña skrovita. J. Banovac, razg. 116. Jedan mormorajući tri duše ubija; svoju, nepravedno govoreći za drugim; ubija onoga, prid kim govori... 119. Kako ne bismo radi bili ni da tko za nama govori. I. A. Nenadić, nauk. 141. Gdi nas stoji vika i gdi žene za drugim govore. M. A. Reljković, sat. D5a.

Za tobom će ljudi govoriti. M1b. Ljudi će me protresati i za mnom govoriti. A. Tomiković, gov. 102. Teško vuku za kime ne laju, i junaku za kim ne govore! Nar. posl. vuk. 313. — radi veće jasnoće, dodaje se i zlo. Koji druge glasi i za nim zlo govori. M. Divković, nauk. 124a. Za kim zlo govorite. I. Ančić, vrat. 60. Za kojim je zlo govorio. I. Grlićić 71. Jer se u današnja vremena ne može dvoje sastati, da ne govori zlo za trećim. J. Banovac, prip. 148. — može se kazati i u dobrom smislu, ali to treba da bude izrijeckom kazano. Kad stanu svi dobro govoriti za vama. Vuk, luk. 6, 26. — ff) s prijedlogom na u acc. značenje je: potvoriti, tužiti, ili uopće zlo govoriti (vidi kod na). Tada je voljan ovi priti ga i na n govoriti. Stat. pol. ark. 5, 251. Vidiš li koliko (in quantis) oni na te govore? N. Rašina 98b. marc. 15, 4. Popi su sami toj što na me govore. M. Vetranić 2, 371. Ti krivi jeziki, ki na me govoru. Jačke. 95. — može se izrijeckom kazati: zlo govoriti. Zlo govoriti na starišine. Š. Budinić, ispr. 145. Da tvojih ne budeš sramotit, govoreć zlo na njih. D. Zlatarić 12b. Tko god na njih zlo govori. G. Palmotić 1, 332. On govori zlo na te. I. Ivanišević 334. Zlo na iskrnih govoraše. A. Vitaljić, ist. 154a. Na me zlo govore. I. Đorđić, salt. 226. — rijetko dolazi s protivnjem značenjem (u dobrom smislu), i kod toga treba da bude izrijeckom kazano dobro. Nu, hteć dobro da govori svak na tebe, diko moja, izbavi me zla pokoja. D. Rašina 111b. — gg) s prijedlogom protiv (suprot, suprotiva itd.) u gen. ili u dat. (u ovijem je primjerima u dat.), vidi kod samijeh prijedloga. Suprotiva tebi govorahu. J. Banovac, privs. obit. 31. Suprot meni govorahu koji sidahu na vrati. F. Lastrić, test. 112a. Poslušamo Boga, i suprotiva ne govorimo. J. Matović 205. — hh) u dativu. prema latinskom maledicere alicui. Premda ovi ne govoru zlo iskrnemu. J. Matović 410.

c. u više ili manje nepravom smislu, ili po tome što se uprav prenosi na drugo značenje ili što se kaže o nepravom subjektu. u ostalom vrijedi što je kazano kod a i b.

a) subjekat je jezik, usta, glagol je u pravom smislu. Što mi veće naš jezik ustežemo, to će (štamparskom griješkom se) on većma nami zlo govorit', kao Žudije za našim Isusom. J. Banovac, razg. 115. O onom usta govore. F. Lastrić, ned. 304.

b) subjekat je besjeda. glagol je kao kod a). Jer čim su se uputile da postupe noge moje, o meni su zlo svakoje njih besjede govorile. I. Gundulić 198.

c) subjekat je kolektivno ime što se shvaća kao jedno čelade. Nijesu od toga govorili sabori. A. Bačić 27.

d) kaže se o piscu (koji može biti i davno umro) da govori' (u sadašnjem vremenu), i misli se na ono što je ostavio upisano. Kako govori Aristotil v knjigah. Korizm. 1b. Kako poje Salomun v Kantiki govoreći od nature. 1b. Kako govori s. Ciprijan. J. Matović 517.

e) subjekat je nešto pisano ili kazano, rečeno, te se u prenesenom smislu kaže da ono govori' nešto što u onom sma. Zakon koji govori od sužan. Stat. pol. ark. 5, 284. Pismo vidih ko u pamet povrativ tako govoraše. P. Zoranić 2b. Koju (pjesan) rič po rič iz njege svu ize, ka tako govori: ... D. Rašina VIIIb. Knjiga govoraše tako: ... Aleks. jag. star. 3, 267. Kako govore sveti kanoni crkovni. S. Matijević 16. Kakono se dogodi onim od koji govori današnja pištola. F. Lastrić, ned. 246. Kako teštamenat oliti opo-

ruka govori. M. Dobretić 381. — *amo spada i ovo*: Orlu na prsah slova, ka govorahu tako: Aleksandar nasar... Aleks. jag. star. 3, 311. i *ovo*: Ove riječi imaju se razumjeti po prilici a ne kako slovo govori. M. Orbin 224. Pismo sveto važa razumiti pravo, ne kako vazda slova govore. M. Dobretić 29.

f) *kad ko nadahnut što govori, kaže se da u njemu (ili iz nega) Bog, duh itd. govori*. Duh, koji govoraše u Stjepanu. N. Rašina 23^a. act. ap. 6, 10. — *tako se često i u običnom govoru kaže, kad se hoće reći da je dobro što ko govori*. Bog u tebi govori. (Z). Poslov. danič. 7. Bog iz tebe govori. Audio govori, dijete, iz tebe. u Dubrovniku. — *i s protivnim značenjem*: Vrag iz tebe govori. P. Budmani.

g) *slično je predašnjemu, ali posve u prenesenom smislu, kad se kaže da u pijana čeljadeta rakija govori*. Jel' čemu rakija? Dobra, brate, ništa ne govori... Al ne mari, bude govorila. M. A. Relković, sat. G5^b. Kad se malo ponapiše vina, te im vince uniđe u lice, a rakija govori pođe. Nar. pjes. vuk. 1, 541. Dok se rujna ponapiše vina, doke vince uleže u lice, a rakija stade govoriti. 2, 54.

h) *metaforički se kaže o neživoj i o umnoj stvari da govori, kad se po njoj nešto može promisliti*. Nu za me govorit poja će i gore. F. Lukarević 12. A dukati kad govore, opraviti se svašto more. V. Došen 62^a. Sve krjeposti za n govore. J. Kavašin 268^a. Kako događaj govori. M. Dobretić 58.

i) *govoriti u sebi, sebi, sa sobom u prenesenom smislu znači što i misliti (drugo je kod a, g) aa) pri kraju*. Ovako u sebi govoreći... M. A. Relković, sat. A1^a. Poče ovako razgovarati se s istim sobom ili sam sebi govoriti. F. Lastrić, ned. 292.

2. *prelazno, dicere, inquam. uopće vrijedi kao imperfektivni glagol prema reći (koje vidi). isporedi i kazati. u ostalom se obično slaže s onijem što je kazano kod 1.*

a. *mješte objekta stoje riječi što se govore onako kao što se govore (oratio recta).*

a) *govoriti stoji prije riječi što se govore i nije među ovu umetnuto. aa) uopće*. Uspomenuše carstvu mi za Mlěts govoreće: 'Gospodine caru, Mlěts jest carstva ti'. Mon. serb. 158. (1857). Pride pred nas Petar govore: 'Suče i vi purgari!...' Mon. croat. 17. (1451). Jere govore u pucih: 'A gdi je Bog njih?' Bernardin 24. joel. 2, 17. Tuj ti se Židovi zamjerno smetoše govore: ... N. Najlašević 1, 121. Govoraše rečeni Matak Talković: 'Gospodo i pravdo!...' Mon. croat. 289. (1581). Tribun glasom zakriča velikim govoreć: ... F. Glavinić, cvit. 366^a. I bijući ni govore: 'Vozi, meso ti prodano!...' V. Došen 55^a. Uzmetni vance, pa beži, do posle da ne govoriš: 'Prevara što me prevari!' Nar. pjes. vuk. 1, 5. Al' govori lepota devojka: 'Ne luti se, moj mili devere!' 1, 23. Tu je rasla brekiña, k njoj dohode čobani, podsješkoše brekiñu, od ne prave svirale, u svirale govore: 'Predi, momo, darove!' 1, 167. Djevojka je tiho govorila: 'Daj mi, Bože, diziju dukata!' 1, 264. Govorile drugarice: 'Jer ga nisi razgledala?' 1, 374. Ne govore Bogu po zakonu, već govore caru po hateru: 'Kruno naša, care Kostadine!' 2, 90. Oštro hode, a oštro govore: 'O naš brate, Vlašiću Radule!...' 2, 528. — *bb) s dativom, vidi I, 1, a, g) bb)*. *naj češće*. Govoraše Isus narodu židovskom: ... 'Ovo ja posilam k vam proroke...' N. Rašina 23^a. mat. 23, 34. Poče Isus govoriti narodom od Ivana: 'Što ste izlježli u pustinju

vidjeti?... 14^a. mat. 11, 7. Ali nasta Svilojević silnu caru govoriti: ... Nar. pjes. mikl. beitr. 15. Stali sinu govoriti majci: 'Naša majko, naše porugače!' Nar. pjes. vuk. 1, 125. Đurađ koñu govorio: 'Vrisni, koñu, dobro moje!' 1, 198. Sestrica bratu govori: 'Zašto mi, brate, ne dođeš?' 1, 212. Nisam li ti, Mijo, govorila: 'Ne pij vode, ne ljub' udovice!' 1, 228. Djevojka je đulu govorila: 'A moj đule, ne kruni se na me!' 1, 288. Devojka je licu govorila: 'Davor' lice! davor' brigo moja!' 1, 290. Latinski mu govori, arbanaski zanosi: 'Lubi mene, Leventa!' 1, 417. Ali begu momci govorahu: 'Prod' se, bego, barjaktar-devojke!' 1, 420. Njoi beže govorio bio: 'Ajde, majko, u selo na prelo!' 1, 612. Pa mu ode smjerno govoriti: 'Gospodaru, silan car - Stevane!...' 2, 173. Tad Milošu bio govorio: 'Vala tebe, vojvoda Milošu!' 2, 201. Pak mu poče tiho govoriti: 'O moj brate, Boško Jugoviću!...' 2, 290. On devojci bješe govorio: 'Sjedi dole, lijepa devojko!' 2, 338. Novak Marku tiho govorio: 'Eto sablje, a eto nakovnja!' 2, 405. Kralj Stojanu tiho govoraše: 'O moj zete, Popović-Stojane!...' 2, 514. Pa družini bješe govorio: 'O družino, moja braco draga!...' 2, 602. Pa je Mitru ona govorila: 'Što je tebi, Mitre dite mlado?' 2, 618. — *cc) s prijedlogom k, vidi I, a, g) cc)*. Učenici k Isusu govoreći: 'Gdi očeš da pravimo tebi blagovati vazam?' J. Banovac, razg. 223. — *dd) s prijedlogom s (s instrumentalom), vidi I, a, g) aa)*. *rjetko*. Ode š nome bego govoriti: 'O ču li me, moja vjerna ljub!' Nar. pjes. vuk. 2, 446. — *ee) s prijedlogom na (s akuzativom), vidi I, b, b) ff)*. Zena tašta i svevojna govori na onu krotku i dobru sama u sebi: 'Jaoh crna, koji je život one gospođe!' B. Zuzeri 195^a. — *ff) s prijedlogom protiv (proti, suprotiva), vidi I, b, b) gg)*. Govori s. Jerolim suprotiva Vigilanciju: ... J. Matović xx^b. — *gg) recipročno. ovo se značenje poznaje po riječima što se dodaju, n. p.: aaa)* među sobom. Počeše govoriti među sobom: 'Tko jest ovi...?' N. Rašina 85^b. luc. 7, 49. Pastiri govorahu meū sobom: 'Pojdimo do Betleema...' I. Bandulavić 11^b. luc. 2, 15. Kad su tuda svati izodili, među sobom oni govorili: 'Lipa dana, milom Bogu fala!' Nar. pjes. vuk. 1, 243. Otud idu tri devojke, među sobom govorile: 'Što bi koja naj volija?' 1, 326. — *bbb) jedno drugom*. Jedno drugom na rastanku govori: 'Podi, dušo, podi, srce, u napred!' Nar. pjes. vuk. 1, 402. — *hh) subjekat je životinja ili neživa stvar. kaže se u pravom smislu, ili za to što se misli da je istina, ili u basni i narodnoj pripovijeci (i pjesmi). drugo je kod mm)*. Lav govoraše svojim jezikom: ... F. Lastrić, test. 207^b. Govori sivi sokole: 'Nemoj me, Petro, plašiti!' Nar. pjes. vuk. 1, 11. Mađurana govorila: 'Silu mene naberite!' 1, 174. Sanak Jovu govoraše: 'Hodi, Jovo, u bešiku!' 1, 192. Govori riba iz vode: 'Djevojko, luda budalo!' 1, 196. Al' joj ruža govorila: 'Istina je, ljubice!' 1, 226. Sad dojde žabica kćer, pa govori: 'Majko! vidin, da ste stari!' Nar. prip. mikul. 15. — *ii) subjekat je glas, isporedi I, c, a) i b)*. Budući molitvu svršila dojde glas z neba govoreći njoj: ... Živ. kat. star. 1, 224. Ču se glas s neba govoreći: 'Ti si sin moj ljubazni!' Vuk, luk. 3, 22. — *kk) vidi I, c, d)*. Solomon mudri u knjigah svojih govori: 'Muž mudar skrovišće...' Aleks. jag. star. 3, 281. Liran tomačeći ovo pismo govori veoma mudro: ... B. Zuzeri 360^a. Svrhu što govori Teodoreto: 'Per totam noctem...' J. Banovac, razg. 100. Ovako i u kniga mudrosti mudri Bogu govori: 'Viće tvoje tko će znat?' J. Filipović 1, 161^a. A u knigi Fati govoraše:

„Da si brže na Rakitno ravno!“ Nar. pjes. vuk. 1, 564. — *amo može spadati i ovo (gdje nije riječ o piscu)*: Isukrst govori nam bistro: „Ego sum via...“ B. Zuzeri 34^b. — *li) vidi 1, c, e*. Za č govori sveto pismo:... Živ. jer. star. 1, 229. U listu koga početak govori:... A. Gučetić, roz. mar. 80. — *nn) subjekat je što neživo ili umno. u metaforičkom smislu, dakle drukčije nego kod hh*. vidi 1, c, h). Govoraše ne gizdavi pod-smijeh: daj mi srce tvoje. I. Gundulić 221. — *nn)* govoriti sam, sebi, u sebi, (sa) sobom *itd.*, vidi 1, a, g) aa) na kraju, i c, i). Djevojka sjedi kraj mora, pak sama sebi govori: „Ah, mili Bože i dragi!...“ Nar. pjes. vuk. 1, 196. Sam govori, a sam odgovara: „Šada će mi moje zlato reći...“ 1, 255. A sam sobom bio govorio: „Avaj, Mitre, glavu izgubio!“ 2, 606. — Poče govoriti samoj sebi: „Ako želim...“ B. Zuzeri 288^a. Govoreći u srcu svomu:... M. Dobretić 312.

b) inquam, umetnuto je poslije prvijeh riječi što se govore. Kada glas iz gore čuh, da mi navisti: „Kamo se, govore, tučeš brez koristi?“ H. Lucić 218. Ljubiti, ljubiti, govorim, stvoritelja. J. Matović 322. — *tako je i ovo*: „Eh oče!“ (držim da prisijecate moju besjedu, sami u sebi govoreći) „tu pripovijes ili si je ti iz tvoje glave izhitrio...“ B. Zuzeri 261^{ab}. „No, govori stari va sebe, da me ni ocen zazval...“ Nar. prip. mikul. 47. — *amo može spadati i kad stoji poslije riječi što se govore (kad je ovijeh malo)*. „Neće tebe“, ti mu još govoriš... M. A. Relković, sat. C2^b.

c) *amo spadaju i primjeri u kojima se kaže da se samo jedna riječ govori, ali kod toga treba razlikovati tri slučaja. aa) riječ sama vrijedi kao cijela rečenica, te je značenje kao kod a) i b) (u ovom je primjeru govoriti iterativno)*. Ne govori: neka! prije nego vidiš na trpezi. (Ne govori da se ne daje ili ne donosi ono što još ne vidiš). Nar. posl. vuk. 197. — *bb) kod riječi što stoji uz govoriti ističe se oblik, te je značenje da onu riječ onako izgovara subjekat (neko čeljad, čeljad u nekom mjestu, cijeli narod)*. govoriti je tad iterativni glagol. Paštrovići obično govore „ge“ mjesto „de“. Vuk, nar. pjes. 1, 78. Gdje koji (Hrvati) uzmu naše „u“ za njihovo „v“, pa govore, n. p. „vubiti, vu Zagreb“ itd. 1, 400. Koji Srbi govore „dijete“ oni u ovakijem događajima vole kazati „dite“ nego „dete“. 2, 251. — *cc) značenje je da riječju što je uz govoriti ko nešto zove. ovo (što se zove) stoji u dativu. isporodi d, b)*. Oni ovim govorahu: Inacijani, a ovi drugi nima: šizmatici. S. Badrić, ukaz. 33. Brašnenici govori „zaira“, kada gladan ne imade mira. M. A. Relković, sat. B8^b. Litnom žitu govore jericca. J. S. Relković 40.

b. riječi što govori subjekat ne izriču se posve onijem istim načinom kako ih on govori, nego samo po smislu (oratio obliqua, vidi kod 1. da, I, B, 1).

a) u podložnoj rečenici s kojom konjunkcijom. aa) s konjunkcijom da, vidi 1. da kod I, A, 2, a, a, a) b) ff) i kod I, B, 1, a, a). aaa) uopće. U istinu govoru vam, da ne mine narod ovi dokle se fsaka ne svrše. Bernardin 1. luc. 21, 32. Kolikrat govoru, ali sve za mani, da... N. Najlašević 2, 95. Razlozi nam svi govore, da se družba nač nastoji, ku zanese priko more. G. Palmotić 1, 35. U istinu govoru vam da vas ne poznajem. M. Radnić 315^b. Cesar govori, da oprave kolce olovne. P. Hektorović(?) 138. Govore naučitelji naravni, da ima nika majstorija otrovati sve voće. F. Lastrić, ned. 259. Koji s ustima govore da se obećaju za vinčane, a nemaju prave misli. Ant. Kadčić 391. Ako bi koji suprotiva

govorio, da je crkvi zadosta jedan glavlar. J. Matović 89. U istinu ja govorim vami, da sirota bit će uvijek s vami. M. A. Relković, sat. D6^a. Meni moja stara majka govori, da uranim svako jutro na vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 386. Danas misle i govore ljudi, da tri boja ne ima junaka. 2, 221. Jesam li ti, bolan, govorila da ne činiš u nedeju kavge? 2, 409. Jošte kraju mene govorio, da ne vodim Srba u svatove. 2, 515. A ja, braćo, jesam govorio da lošega neće bit' junaka. 2, 545. — *amo spadaju i primjeri u kojima subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao ono o čem se govori (vidi 1, b, b))*; nije isto kod bbb). Od kojijeh govoraše, da pasijahu sebe istijeh. J. Matović 286. — *bbb) subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao objekat u akuzativu. u nekih pisaca. (Ilija) koga govore da žive očće v raji. Korizm. 28^a. Drugi grih se zove lakomost, koga govore doktori da ni ino nego jednu voļu prezrednu imiti. 64^a. Govore liscu da je znana do mjere. N. Dimitrović 17. I ka je ono stvar, ku mudri govore da na svit nikadar ljubiti se ne more? D. Rašina 68^a. Ku ribu malu onu u moru govore, na jedru velju plav utažit' da more? 120^b. Sve pohvale, ke govore da u djedijeh tvojijeh sjaju, kako rijeke sve u more u samom se tebi 'staju. I. Gundulić 278. Treću govorimo i da se pristoji kreposti i da je sakramenat. J. Matović 234. — u ovijem primjerima stoji u glavnoj rečenici (prema latinskome originalu) kao objekat ne subjekat podložne rečenice nego njegov predikat: Koga ljudi govore da je sin človičaski? (quem dicunt homines esse filium hominis?). Bernardin 154. mat. 16, 13. Koga ljudi govore da je sin čovičanski? I. Bandulavić 190^a. — *bb) s konjunkcijom a da, vidi 1. da, I, E, 1, d. Jere govorite a da nē zledi. Mon. serb. 42. (1253). — cc) što zamjenjuje da. — u jednom primjeru u knizi pisanoj miješanim jezikom. Govoru tebi, što takovih postati pred nim ne mogu. Aleks. jag. star. 3, 310. — dd) s konjunkcijom neka. Reci mome sinu, neka za me čini misa govoriti. J. Banovac, razg. 36.**

b) glagol podložne rečenice stoji u infinitivu, prema latinskome jeziku. aa) subjekat podložne rečenice stoji u akuzativu. — u jednom primjeru xvi vijeka. Nošaše propelo jęgože slziti govoraše gręh človičaskih radi. Š. Kožičić 90^b. — *bb) subjekat je isti u glavnoj i u podložnoj rečenici. — u jednom primjeru xviii vijeka. Učenicu koji s tobom svud idau i za t' umrit' govorau. P. Knežević, muk. 18.*

c) cijelu podložnu rečenicu zamjenjuje sam akuzativ. smisao je da se govori da, jest, biva, ima' ono što stoji u akuzativu. Trešne mi velike još tamo govore. M. Vetranić 2, 266. Za sve da govore tuj propas veliku. N. Najlašević 1, 139. Kažu, sine, i govore ljudi u Turčina treću vojsku silnu. Nar. pjes. vuk. 2, 266.

c. ono što se govori kaže se imenom što stoji u akuzativu i pravi je objekat.

a) objekat je supstantiv što znači riječi kojima se javlja misao. aa) uopće objekat je riječ, riječi, ili drugi supstantiv istoga ili sličnoga značenja. Grube riječi govori. M. Držić 170. Koji mnoge i neizbrojene riječi kako u vjetar govore. M. Divković, bes. 100^b. Govoreći na me svake riči hude i opake. A. Vitajić, ist. 103^a. Svakojake riči nepoštene suprot nemu govorahu. F. Lastrić, test. 112^a. Il' rič jednu da govori. V. Došen 181^b. Neg se počmeš sam š nime igrati i sramotne riči govoriti. M. A. Relković, sat. C2^b. Govore li riči neprikladne. Ant. Kadčić 245. Ako riči zastaviteja govoriti budu. A. d. Costa 1, 224.

Govoreći riči krštena. M. Dobretić 97. Riči pogane govoriti. 108. Kad govori pjesnik riječi zlatousne. J. Krmpotić, kat. 115. — Ovo biše pisan ku ja govoriti. M. Marulić 62. Ki slatke vuhleno pismi govoriše, u kojih pridragom krunom te zovihu. H. Lucić 241. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima osim nominalnoga objekta kaže se izriječkom što se govori (kao kod a ili b)*. Jeste mlada riječ govorila: 'Fala Bogu, čuda velikoga!...' Nar. pjes. vuk. 1, 157. Jesi sinoć riječ govorio, da pogubiš provizur-Mijajla. 2, 192. — Govore priteču, ere priklonnu glavu oštar meč ne siče. Aleks. jag. star. 3, 289. — *bb) vrlo često je objekat molitva uopće ili koja osobita, i ono što se čita kod crkvenoga obreda*. Grediše govoriti svoje devote molitve Bogu. Mirakuli. 143. Bogobjubno molitvu govoriti. A. Gučetić, roz. jez. 23. Kada ovu molitvu govorimo. I. Zanotti, 1 ned. priš. 90. Svaki ima govoriti svaki dan molitvu Gospodinovu. J. Matović 492. Iz knige ja noćnu govorah običajno molitvu. M. Katančić 55. *amo spada i ovaj primjer u kojemu osim nominalnoga objekta molitvu kaže se izriječkom što je ta molitva (kao kod a)*: Sada Astories molitvu govori: ... P. Hektorović(?) 95. — Potribito je svaki dan uteći se divici Mariji govoreći po tri oćenaša. J. Banovac, razg. 188. — Blaženici se priporučujem, korunicu govorim. M. Držić 184. Koji budu govoriti rečenu korunicu. A. Gučetić, roz. jez. 320. Krunicu govoriti. J. Banovac, pripov. 254. Sveti rusar govoriti. A. Vitaljić, ost. 399. Da ovo sveto rozarijo duhovno govoriš. A. Gučetić, roz. jez. 12. — Litanije i niše govoriti obikujet crikav. Š. Kožićić 17^b. — U ono što govorahu oficijo i molitve svrhu negova tijela mrtva. M. Orbin 97. Koji ne govori oficija božastvenoga, mogući, griješi. S. Matijević 51. Križostom misnik govoreći oficije s ostalim u koru. M. Dobretić 157. — Nekakav dak prvi put govorio apostol. Nar. prip. vrč. 121. — Kad redovnici jutrenju govoraju. M. Zoričić, zrc. 49. — U svojih kućah jesu liturgiju govorili. A. Kanižlić, kam. 580. — On ki govori misu. Naručn. 26^a. Ki ne govore misu. Š. Budinić, sum. 81^b. Tako je običaj u onu noć govoriti misu. B. Kašić, is. 12. Ondeka skrovito misu govorahu. F. Glavinčić, cvit. 145^b. Redovnik govori misu. P. Radovčić, ist. 81. Koji za nu govoraše mise. I. Ančić, svit. 3. Misnik ne može veće od jedne mise na dan govoriti. A. Bačić 343. I na misi, koju je papa govorio. J. Banovac, izkaz. 18. U drvenim kaleži misu govorahu zlatni misnici. F. Lastrić, test. ad. 21^b. Kada misu govori biskup. A. Kanižlić, kam. 556. Da slavonski vam govore misu. M. A. Reljković, sat. B6^a. Kad s mitrom misu govore. Anti. Kadčić 87. Tko bogobjubno sluša ali govori misu. L. Radić 71. Neću više govorit danas mise. M. Dobretić 8. Otišao jest ovaj licem na duhove u jedno selo s. misu govoriti. Đ. Rapić 331. — *govoriti može kod ovoga imati ograničeno značenje, kao suprotno glagolu pjevati, vidi 1, a, d)*. Da drugi govore ili pivaju mise. I. J. P. Lucić, nar. 112. — *cc) objekat je supstantiv što znači jednu riječ*. Imena ne ne govori. S. Rosa 83^b.

b) objekat je supstantiv kojijem se više ili manje kaže misao što se javlja riječima. aa) supstantivom što je objekat kaže se misao tijem što se sudi, jeli istinita ili nije, jeli dobra ili zla. Istinu govoru tebi. B. Kašić, is. 68. Govorim ti svu istinu. And. Kačić, razg. 17^a. Jer ti istinu govorimo. M. Dobretić, predg. v. Jer je vila istinu vidila, pa istinu i govori vijekom. Osvetn. 3, 160. — Uzdrži jezik svoj oda zla i usne svoje da ne

govore himbe. I. Bandulavić 165^a. 1petr. 3, 10. Da laž s lažem on govori. V. Došen 141^a. — Ne imadu ni za nim zla govoriti. I. Ančić, svit. 67. *(ispoređi 1, b, a) na kraju)*. — *mogao bi spadati amo i ovaj primjer*: Koji govore mijer s iskrnijem svojijem, a zla su u istinu u srceh njih (qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus suis). psal. 27, 3). M. Divković, bes. 288^b. — *bb) supstantivom što je objekat kaže se na što se smjera onijem što se govori*. Ter će svak svoj razlog prid starcem govorit. N. Naješćević 1, 223. Ne govori krivo svidočanstvo suprot iskrnoga. M. A. Reljković, sabr. 38. — *cc) objekat je događaj, uopće nešto što je bilo, prema objektu govoriti može dobiti osobito značenje. aaa) u ovom primjeru govoriti znači pripovijedati*: Smina ne stvorenja hoću govoriti. M. Marulić 7. — *bbb) u ovijem primjerima znači ispovijedati*: Moj grijeh govorim. M. Vetranić 1, 431. Govorim moj grijeh. A. Komulović 12. — *dd) objekat je uopće stvar*. Stvari koje govorahu protiva Isusu. M. Divković, bes. 376^b. Na mene su tašte stvari govorili. I. Gundulić 198. Ne govoraše nijednu stvar. M. Lekušić 78. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu riječ ima starije značenje: stvar*. Govori i čini grube riječi. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520).

c) objekat je zamjenica ili adjektiv srednjega roda kojijem se uopće kaže što se govori. Što govorahote idući? M. Divković, nauk. 223^b. O devojko, dušo moja! što govori majka tvoja? hoće li te mene dati? Nar. pjes. vuk. 1, 315. Jeli prosto, malo da poslušam, što će dvoje dece govoriti? 1, 608. Što govori kralju Mijailo? 2, 134. Dok čujemo, šta će govoriti. 2, 521. — Kada još bih s vami ovaj vam govorah. N. Rašina 19^a. paul. 2thess. 2, 5. Mi toj govorivši, lantinu svrnuše. P. Hektorović 36. I premda toga s rijeju ne govore, s dilom pokazuju. J. Banovac, razg. 181. Promisli ko to iz tebe govori. M. Zoričić, osm. 15. To nenavidost iz tebe govori. M. A. Reljković, sat. B1^b. To govori vojvoda Momčilo, to govori, a s dušom se bori. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Svak bi morao pomisliti, da on to govori protiv mene. Vuk, pism. 28. — Odgovori oni isti: 'Ništo govorimo od duša'. F. Lastrić, ned. 332. Kad mu pravda što govori. V. Došen 247^b. Ako što naj mađe od koga govoriti čuju. M. A. Reljković, sat. A5^a. Kraljica te zove, nešto tebe ima govoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 67. — Kad čiek umre onda je lasno za nim svašta govoriti. Nar. posl. vuk. 122. — Od ni ništa ne govorim. V. Došen ix. Ali Omer ništa ne govori, već on leži mrtav na zemlji. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Ture muči, ništa ne govori. 1, 583. Šuti Marko, ništa ne govori. 2, 195. — Što bih hotěls k vami govoriti, ne mogu toga vsegga ispisati. Mon. serb. 42. (1253). Ali je taščina ča slišah govore. P. Hektorović 10. Ne zna tužna što govori. I. V. Bunić, mand. 37. On će ukazati ča pisan govori. A. Vitaljić, ist. 9. Što god Ture pjano govorilo, to trijezno bješe učinilo. Nar. pjes. vuk. 2, 401. Todoru je pravo kazivao što govori Zvijezdić Ivane. 2, 601. Ne znadu šta govore. Vuk, pism. 83. Slušajući što govori zakon. Đ. Daničić, nemij. 8, 9. — Ako bih hotio govoriti ali ispisati što si ti mnogo kratk učinio protiv mene. Mon. serb. 500. (1466—1500). Govoru ovo vam što bih ja činio. N. Naješćević 2, 123. Ne govori što neć da se govori. (D). Poslov. danić. 72. Ľudi od našega reda ne imaju prid svojim kraljem govoriti ono što nije istina. M. A. Reljković, sabr. 9. Govor! dušo, što god ti je drago. Nar. pjes. vuk. 2, 635. — Na n mu počneš go-

voriti sto krat veće neg je istina. I. Ivanišević 187. — I bi s v. milosti govorili ne ino. Mon. croat. 263. (1567). Govoriti sad jedno sad drugo 'contradirsi', 'pugnancia loqui'. A. d. Bella, rječ. 224^a. Govoriti sve jedno 'dir l'istesso', 'cantilenam eandem canere'. 260^b. Od ovoga se u drugomu govorenju besidilo, za to drugo nije sada potribe od ovoga govorit. J. Filipović 1, 160^b. To isto govorila mi je i moja žena. M. A. Reljković, sabr. 19. Isto govori i običajnik oliti ritual rimski. M. Dobretić 41. Što reko od otaca, to isto govorim i od svijui starešina. B. Leaković, nauk. 811. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima osim ovakoga objekta kaže se izričkom što se govori (kao kod a ili b)*. Još lakomi to govori: 'Sve što imam to potroše'. V. Došen 59^b. I na oči to govori, da si, družu, ti poluči. 66^a.

d) *objekat je jezik (govor)*. Kojih nitkor sbrojiti ne more svih jezika, ki ovd' govore. J. Kavašin 524^a. Jezik naj prvo uredno govoriti. A. T. Blagojević, khin. x. Veći je onaj koji prorokuje, nego li onaj koji govori jezike. Vuk, pavl. Ikor. 14, 5. Čudne li ti djevojke, govori tri jezika. M. Pavlinović, razg. 14.

e) *u ovom je primjeru govoriti isto što i značiti*: Isto govori, 'po' što zlamenuje, 'od'. S. Badrić, ukaz. 86.

f) *vidi b, c*.

d. *uz govoriti su dva akuzativa: jedan je objekat, a drugi njegov predikat*.

a) *predikatom se kaže što je ili kakav je objekat*. Da vi koga mene govorite? Bernardin 154. matth. 16, 15. Brže obra ugodi Bogu nego mariti ča ju govore ludu. Transit. 239. Ako ki prime utišenje, govore da je lakom, ako je ki miran, govore ga strašliva. Korizm. 52^b. Moju sad mladost blaženju govoru. Š. Menčetić 328. Dvoje narodenje Isusovo govorimo: jedno večno od oca prez matere na nebesih... F. Glavinić, cvit. 434^b. Blaženu će mene govoriti svi narodi. A. Kanižlić, utoč. 348. Koji govorite zlo dobro, a dobro zlo. J. Matović 475.

b) *predikatom se kaže kako se zove objekat*. Vlast koju Latin govori 'jurisdikcijom'. Š. Budinić, ispr. 10. Druga šupljina neka je misto, koje govore od sakrarija. M. Bijanković 28. — *isporedi a, c) cc*).

II. *sa se*.

1. *refleksivno, u svijem primjerima osim subjekta ima i predikat. smisao je da subjekat tordi o sebi da je on ono što znači predikat (vidi I, 2, d, a))*. Krati dati dohodak cesaru i sam se govori kraj. Korizm. 94^b. Odkli se govorih sluga tve krjeposti. Š. Menčetić 187. Vidjeti tada mož' tko se ja govoru. 161. I dokli otvorit bude se meni grob, ne se ču govorit vazdakrat vjerni rob. N. Naješković 2, 80. Ljubovnik se svak spovijeda, ljubovnik se svak govori, i nije tega, tko s pogleda draga u ognu tvom ne gori. I. Gundulić 135.

2. *pasivno*.

a. *sa subjektom. subjekat je ono što je objekat kod I, 2, c i d*.

a) *vidi I, 2, c, a)*. U pjevađu svakoga se stiha posljedna stopa ovako po dvaput govori. Vuk, nar. pjes. 1, 180. Ovako se svaka vrsta govori po drugi put, kad se pjeva. I, 339. — Za nega se ne govore molitve ni liturgije. A. Kanižlić, kam. 632. Ova se molitva u misi glasom govori. Ant. Kadčić 101. — Papa zapovidi da se ima govoriti ofcij po svoj veri krstjanskoj. Živ. jer. star. 1, 231. — Vrijeme se polunočne govori na uspomenu muke Isukrstove. M. Divković, bes. 504^b. — Ako se za njih mise govore. Naručn. 1^a.

Kako se misa govori. M. Divković, nauk. 118^b. U kih se misa govori. I. T. Mrnavić, ist. 86. Svaki dan govore se tolike mise. J. Filipović 1, 196^a. Ni se u Pragu zvona zazvonilo ni po crikvah maše govorilo. Nar. pjes. istr. 1, 40. — Nijesam znao, dali se ova sušt. imena i bez ovijeh prilagatelnijeh govore. Vuk, nar. pjes. 1, ix. — *s osobitijem značenjem, vidi I, 1, a, d)*. Ja ću ovdje postaviti naj prije od svake zdravice molitvu koja se govori, pa onda pripjev koji se pjeva. Vuk, nar. pjes. 1, 77.

b) *vidi I, 2, c, b)*. Vam se slika ta govori. V. Došen 146^a. Osudu koja će se govoriti. J. Matović 72. — Ova stvar svaki dan se govori na Božijoj riječi. B. Zuzeri 153^b.

c) *vidi I, 2, c, c)*. Sve će se što t' rijeh, govorit u pjesan. M. Držić 67. Slavna od ne govoru se. J. Kavašin 437^b. Kad se kome što govori i za zloču kad se kori. V. Došen 253^b. Što se govori na Stipana papu. M. Dobretić 20. Ovo se ovako govori. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Kad bi se što na novo govorilo, moralo bi se ono sve opet kazati i jošte što dodati. pism. 59.

d) *subjekat je isti što je u podložnoj rečenici s konjunkcijom da, vidi I, 2, b, a) aa) bbb)*. — *po latinskom jeziku*. — *u jednoga pisca xviii vijeka*. Drugi se pak govoru da primaju sveto pričešće. J. Matović 219. Koji se govori da se zakliše u sudu? 346. Govoru se da griješe protivu svojijema telesima. 389.

e) *uz subjekat ima i predikat. aa) o subjektu se kaže da je ono što znači predikat, vidi I, 2, d, a)*. Ljubav se govori nikoji čudan san. Š. Menčetić 124. Isukrst govori se i jes nam posvetilišće krvavo. Š. Budinić, sum. 80^b. Ljubav ka močna se toliko govori. D. Rašina 99^a. Zvijerma zemlja, nebo gori vječni stan se moj govori. I. Gundulić 247. Tri (sakramenta)... govoru se potrebitija izvan ostalih. J. Matović 135. — *bb) kaže se da se subjekat onako zove kao što je predikat, vidi I, 2, d, b)*. Ko pomažkanje Latinim jezikom govorit se reciduum. Š. Budinić, ispr. 40. Latinskim jezikom fratri se govore. Đ. Baraković, vil. 117. Ka se (vrata) zovu i govore carska vrata. I. Gundulić 533. Djaval govori se živinče. F. Glavinić, posl. 5. Isti narod koji se jošte narod žudijski govori. A. Vitalić, ist. 405. Stvoritelju duše koji govoriš se utišitej, privisoki dar Boga.... Š. Badrić, prav. nač. 8. Dan užašastja našega spasitela pravo se negov dan govori. J. Filipović 1, 118^b. Fons naški govori se vrutak. 8, 20^a. Kako se on govori sunce pravde. F. Lastrić, test. 392^a. Kada koji zdiže se od kardinali za poslan biti poklisar govori se uzet od tila. A. d. Costa 1, 83. Govori se u naš slavni jezik kum po običaju. M. Dobretić 40.

b. *bez subjekta. glagol govoriti se pasivan je prema neprelaznome govoriti (kod I, 1) ili prema prelaznome kod I, 2, a i b*.

a) *ne misli se ni na koje osobito čelade koje bi govorilo: govori se znači: svijet govori, ljudi govore, glas je opći itd. glagol je svagda iterativan*. I ako pričuh u ke doba, da se o meni zlo govori, nenavidos, rijeh, i zloba sve uzroči ovo i tvori. I. Gundulić 225. Ako hoćeš da se o tebi govori dobro, nikom ne govori zlo. (D). Poslov. danić. 2. I o Bogu se govori. (D). 29. Govori se, 'si dice', 'fama est'. A. d. Bella, rječ. 260^b. 301^a. Govori se da u noj (golubici) žuči ne ima. J. Filipović 1, 168^a. Govori se, da neki mudrac grčkoga naroda imenom Platon običavaše često Bogu zafaživati da je rođen Grk a ne poganin. F. Lastrić, ned. 258. Evo postavljen

jest ovi za zlameće komu se bude protiva govoriti. I. Velikanović, uput. 1, 209. Još se pokazuje jedna kuća, za koju se govori, da je na onome mjestu. Vuk, nar. pjes. 2, 214. Govori se, man sagt', dicitur'. Vuk, rječ. 91^b. Da joj se svuda na suprot govori. djel. ap. 28, 22. Žena je, govori se, svaka dugokosa a kratkoumna. Pravdo- noša. 1852. 1.

b) *misli se da netko (jedno ili nekoliko) govori, a ne svak ili ko mu drago, kao kod a).* ko govori poznaje se po smislu. glagol može biti i iterativan. Kako se u zapisu govori. Mon. serb. 105. (1839). „Deo gratias' tako se govori za svakom pištolom. I. Bandulavić 1^a. I caru se za očima govori. (D). Poslov. danič. 28. Do sada se govorilo s roditeljima, a sada vaša govoriti s dicom. J. Banovac, pripov. 254. Ovo je ona golubica, ona zaručnica Isusova, od koje u knjiga pivača govori se. J. Filipović 1, 184^a. Čuvši učenici, da se s nebesa govori, da je Isukrst pravi sin Božji, sve trojica padoše na zemlju. F. Lastrić, od' 197. A kada se govori od obslužena zakona i zapovijedi Božije i sve im je oštro, gorko, mučno i teško. ned. 876. Celo gori s carem se govori. Nar. pjes. vuk. 2, 432. U pravome predgovoru više će se govoriti... o pomagačima u skupljanu pjesama. Vuk, nar. pjes. 1, vii. Po „pjesmama' se govori da su današnje Bušatlije od Ivanbegovića. 2, 567. U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdo noša. 1852. 10.

c) *vidi I, 2, a, c) bb) i cc).* Tako se onuda govori i „seldo' mjesto, sedlo'. Vuk, nar. pjes. 1, 14. Mjesto „potrgale' govori se i „pomorile'. 1, 226. „Pokrstiti' govori se za onoga koji je kakve druge vjere. 2, 64. Za „staklo' se govori „udario u' pengere. 2, 385. Da se u Perastu govori „sjeta', i znači „žalost'. 2, 527. — Prodah drugu svoju zemlju, koj se govori Pričnica. Mon. croat. 59. (1436).

GOVORIV, *adj. vidi govorljiv*. — *Samo u Stuličevu rječniku* („sermocinans').

GOVORKA, *f.*

a. *govorljivo žensko čelade, vidi govorko*. — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Stuličevu rječniku* („ciansciatrice' „garrula'). Žene koje su duge u ispovidi, govorka veće neg je potriha. Ant. Kadčić 292.

b. *vidi govor, a, b).* — *U jednoga pisca našega vremena*. Negova se piše naprijeda i u vijeću bileži govorka. Osvetn. 2, 102.

GOVORKAŃE, *n. djelo kojim se govorka*. — *Između rječnika u Vukovu*. Nek nam nije više govorkaŃa. Osvetn. 3, 145.

GOVORKATI, *govorkâm, impf. dem. govoriti*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. govorkâ*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. govorukati) i *u Vukovu*. Počutaše malko, pa tek stadoše jedan drugome nešto govorkati. M. Đ. Miličević, zim. već. 297.

GOVORKIŃA, *f. vidi govoruša*. — *isporedi govorka, a*. — *U naše vrijeme*. NovkiŃe su brze govorkiŃe. Nar. pjes. herc. vuk. 53. A NovkiŃu brzu govorkiŃu. 71.

GOVORKO, *m.*

a. *govorljivac*. — *U Belinu rječniku* („blatero' 191^b), *u Bjelostjenčevu* (kod klafura), *u Stuličevu* (v. govoriko kod govoruša, a napose nema). i *u naše vrijeme u Dubrovniku* (češće se kaže djetetu: „Koji si ti govorko!'). P. Budmani.

b. *čovjek koji umije mnogo i lijepo govoriti*. — *xviii vijeka*. Govorko „eloquento'. S. Budmani 417^b.

GOVORKOVIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Juraj Govorković. Mon. croat. 284. (1581).

GOVORLIV, *adj. loquax, koji rado i mnogo govori (obično kao prijekor, ali može biti i pohvala, vidi kod b) i u rječnicima)*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* („verbosus' gdje naj prije dolazi, *u Bjelostjenčevu* (govorljiv, mnogo govorni „verbosus, dicax, architectus verborum'), *u Jambrešićevu* (govorljiv vno go „verbosus'; govorljiv dobro i složno „oratorius'), *u Voltigijinu* („verboso, ciarliero, loquace', „weitläufig, geschwätzig'), *u Stuličevu* (v. govoriv), *u Vukovu* („der gerne spricht' „loquax').

a. *adj. a) sa značenjem sprijeda kazanim.* aa) *o čeladetu*. Niti budi govorljiv u očitju. M. Radnić 522^a. Ima takvi žena, koje se vide da su govorljive i jezične. Đ. Rapić 96. Bi... potribito bilo mlogima i mlogima mnogo govorljivima jezike zavezati. 388. Kaže se govorljivoj ženi. Vuk, poslov. 16. Bio je ne samo govorljiv nego rječit. prav. sov. 76. — bb) *o jeziku*. Nije jezika toliko govorljiva da... P. B. Bakšić 95. Koji jest jezik toliko obilat i govorljiv. M. Lekušić 106. — cc) *u prenesenom smislu, o stvari umnoj*. Radost biva mnogo govorljiva. J. Rajić, pouč. 3, 11. — b) *kaj umije mnogo (i lijepo) govoriti*. Bokal je ozbiljan, govorljiv i pun ponosa. S. Lubiša, prip. 8. Tanović lijepi i govorljivi Srb. 93.

b. *adv. govorljivo, mnogijem rječima*. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (govorljivo, mnogo govorno „verboso, dicaciter'), *u Jambrešićevu* (govorljivo vno go „verboso'), *u Stuličevu* („verboso').

GOVORLIVAC, *govorljivca, m. govorljiv čovjek*. a) *vidi govorljiv, a, a).* — *u Vukovu rječniku*. — b) *vidi govorljiv, a, b).* — *u jednoga pisca xviii vijeka*. Ako procinili budu s velikim onim govorljivcem Cicerom što će prijateljstvo reći. A. T. Blagojević, khin. iii.

GOVORLIVICA, *f. govorljivo žensko čelade*. — *U Vukovu rječniku*.

GOVORLIVOST, *f. osobina onoga koji je govorljiv*. — *U Jambrešićevu rječniku* (govorljivost vno go „verbositas'). — *I u pisaca našega vremena*. Govornik obiljeva udivljene slušatele valovima svoje govorljivosti. M. Pavlinović, rad. 155. i *u Šulekovu rječniku*: „redelust'.

GOVORŃICA, *f. žensko čelade kao govornik*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. govoriteljica). Koja će biti tvoja milostiva govornica i verna pomoćnica. M. Jerković 9.

GOVORNIČKI, *adj. koji pripada govornicima*. — *U Stuličevu rječniku* („oratorius').

GOVORNIK, *m. čovjek koji govori (s osobitim značenjima); knjiga u kojoj su govori*.

a. *čovjek koji govori*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (kod besjeditel' i govorilac), *u Belinu* („locutor' 542^a), *u Voltigijinu* („parlatore, oratore', „redner'), *u Stuličevu* (v. govoritelj). a) *uopće*. Usta govornika, ušesa slishega. Naručn. 1^a. Kako nezadovoljni i kako nerazumni i nedostižni govornik reku. Transit. 27. Zli govornici jesu gori nego lupeži. Korizm. 52^a. Ustegnuti zločeste jezike ovacijem govornikom. P. Posilović, cvijet. 35. Gdi ste sada, o zlo govornici? T. Babić, pism. 29. — b) *orator, čovjek koji po naravi ili učenjem i vježbanjem umije mnogo i lijepo govoriti*. Da bi bil govornik od svita naj veći. H. Lucić 278. Pedeset govornikov k nebu uputi, kih krstjanskih slovor naukom zakrnuti. Živ. kat. star. 1, 220. Ivan biše lip govornik. Ivan trog. 4. Da bi svi govornici ovoga svita i svi

vridni naučitelji stavili svu svoju moć i uminje, ne bi mogli prociniti ni izreči zadovoljno ovu stvar. P. Radović, nač. 16. Mojsije bijaše veoma mudar i govornik. M. Radnić 156^a. Jedan retorik aliti govornik. S. Margitić, fal. 14. Ivan Petar vrl vitija i govornik preuredni. J. Kavašin 85^b. Tijeh izvrsnih govornika slavoriječje. 209^b. Mudri i lijepi govornici, s pripovijedi vrijedni ki su. 365^b. Sladke i lijepe govornike. 873^b. Tulij meju govornici. 563^b. Sheridan, sjajni govornik. M. Pavlinović, rad. 158. Prispodoba nuda pjesniku i govorniku živih slika. razg. 15. — c) čovjek koji vodi ugovore i dogovore među dvije strane. — na jednom mjestu xvi vijeka. Govornici med nima postavljeni to su dokončali. Mon. croat. 253. (1552). — d) čovjek koji pred zborom ili u kojoj svečanaj prigodi (poduše) govori. — u naše vrijeme. Biti obaviješteni o osobah govornika i predložitelja. Zbir. zak. 1. 328. — e) u drami čelade (glumac) što govori. — na dva mjesta xvii vijeka. I. T. Mrnavić, osm. 14. P. Hektorović (?) 79. — f) čovjek koji rado i mnogo govori, govorljivac. — xvii vijeka. Čovik govornik neće biti nigdar poľubjen. P. Posilović, cvijet. 208. Danguban i brezposlen čini se nedostojan, i govornik darova nebeskije stoji nemjeran. M. Radnić 249^a.

b. kniga u kojoj je skupljeno nekoliko govora (vidi govor, a, b)). — na jednom mjestu xvii vijeka. Koji rabi (sic) tvomu nedostojnomu da složiti ovi govornik. M. Divković, bes. 893^b.

GOVORNOST, f. osobina onoga koji je govoran. — U Belinu rječniku (govornos, loquacitas' 448^b) i u Stuličevu (v. govor). — U naše vrijeme kod pisaca s drugim značenem: moć kojom se može govoriti, vid. govor, c, b). Govornost, gr. 'sprachvermögen', tal. 'facoltà di favella'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GOVOROTINE, f. pl. prazne riječi. — U naše vrijeme u Lici. 'Ne slušaj ti, što on govori, negove su riječi samo govorotine'. 'A da znaš, šta o njemu sve selo govori'. — 'Muči, beno, ne treba na selo paziti, to su samo govorotine'. J. Bogdanović.

GOVORSTVO, n. u Stuličevu rječniku (v. govor). — nepouzđano.

GOVORUČA, f. vidi govoruša. — Samo u Voltigijinu rječniku: (govorusca', može biti da je štamparska pogreška mj. 'govorusca' = govoruša), 'ciantatrice, ciarliera', 'schwätzerin'.

GOVORUKATI, govōrūkām, impf. dem. govoriti, vidi govorcati. — U Belinu rječniku ('blatero' 191^b; 'parlar spesso', 'loquitor' 541^a), u Voltigijinu ('ciarlare, cicalare', 'plaudern, plauschen'), u Stuličevu ('parlar spesso' 'in ore aliquid habere').

GOVORUŠ, m. govorljivac. — U Stuličevu rječniku (v. govorko).

GOVORUŠA, f. žensko čelade koje rado i mnogo govori. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('nugatrix, garrula' 191^b), u Stuličevu (v. govorka), u Vukovu. (Zla je žena) govoruša, rasap, tuga. M. Orbin 26. (Starice) imaju bit ... ne skandaluše, brontoluše, govoruše. I. Držić 289. Žena srdita, govoruša, ohola. J. Filipović 3, 240^b. Oću l' vodit' Jelicu devojkū? Ne š' voditi Jelice devojkē: vodićemo govorušu Janu. Nar. pjes. kras. 1, 106.

GOVORUŠAHAN, govorušanah, adj. dem. govorušan. — U Stuličevu rječniku gdje ima i govorušan s istim značenem. — oboje nepouzđano.

GOVORUŠAN, govorušana, adj. govorljiv. — U Stuličevu rječniku ('garrulus, loquax'). — nepouzđano.

GOVORUŠAŠAN, govorušašana, adj. vidi govorušan.

GOVZA, f. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 26.

GOZBA, f. convivium, objed ili večera na koju su pozvani gosti, kod čega se svagda misli da je jelo i piće obilno i dobro. — Postaje od osnove glagola gostiti nastavkom ba, te je naj stariji oblik gostība; t ispada između s i b, pa se s ispred b mijenja na z. — Riječ je stara, ispredi stslav. gostība, gozba, rus. ročtība, ročsba. — Nalazi se pisano i po etimologiji gostba i gosba, a u dvojice pisaca xvii vijeka i gozdba: gozdba. B. Kašić, rit. 63; gozdbu. nasl. 249; gozdbi. M. Radnić 232^b; ali se po tome ne može reći da je i d glasilo. — Između rječnika u Mikajinu ('convivium, epulum, epulae, accubatio epularis'), u Belinu ('convivium' 127^a), u Bjelostjencu (v. gošće), u Voltigijinu ('trattamento, banchetto', 'gastmahl, bewirthung'), u Stuličevu ('epulum, epulae, compositio, convivium etc.'), u Vukovu (gozba, čast, 'die gasterei', 'convivium'), u Daničičevu (gostība, 'convivium'). a) sa značenem kazanim sprieda. I mnogo bogatiju gostību stvori jgo radi. Starine. 10, 54. (xv vijek). Gozbu stvori sego radi. Glasn. 10, 259. (xvi vijek). Zapovijed, da se bude jedna obilna gozba učiniti. A. Gučetić, roz. jez. 160. Vjeraju se i jedine dva naj ljepša, ki se žele, i od pira gozbe čine obilne se i vesele. I. Gundulić 126. Gozbe časte družba mila i pastiri stada pase streniteľa turskijeh sila popijevahu u sve glase. 287. Gdi vještice podno oraha na gozbe se strašne staju. 301. Ter nam gozbe smeta i smuća, s kijeh je družba svud vesela. 485. Lijepom gozdom nad sve ine kralj gospodu svu počita. G. Palmotić 1, 305. Mnogo tlastotnu gostību stvori. Glasn. 32, 250. (1684). Gozbu činiti, gostiti. Spraviti gozbu. J. Mikaj, rječ. 118. Čine goleme gozbe. M. Radnić 116^a. Umrije u jednoj gozdbi. 232^b. Da nitkore ne ima pristupiti na njihove svetkovine, gostbe, ali pire. M. Bijanković 5. Neka se uklanjaju od gostbi. 105. Mudri jedu gozbu, ku ludi čine. (D). Poslov. danić. 64. Trudno tijelo da se njemu milom gozdom jur pokripi. A. Vitajić, ost. 66. Kad obilne gostbe slave. J. Kavašin 26^b. Jeda nam će gozbu sredit sred pustiñe. I. Đorđić, salt. 261. Kada bi zvao prijatelja na gozbu. V. M. Gučetić 30. Pozvavši na čast iliti gostbu. A. Kanižlić, kam. 419. Jer je prez njih pir i gostba gluha. M. A. Belković, sat. F2^a. Tratne nepotribne kako n. p. u gozbe, u igre i u druge taštine. Ant. Kadžić 257. Vrh prikoředni(h) gozba. I. J. P. Lučić, nar. 102. U Kani od Galileje na gozbi. A. Kalić 455. Da donese na tu gozbu glavu Joanovu. J. Rajić, pouč. 3, 92. Primiti koga na gozbu, 'convivio aliquem excipere'. Sidjeti na gozbi, 'častiti gozbu, 'epulari'. J. Stulli, rječ. 1, 190^b. Za ten su slavili gozbu. Nar. prip. mikul. 68. O krsnijem imenima i na ostalijem velikijem gozbama. Vuk, nar. pjes. 1, 77. Učini gozbu svijem knezovima svojim. Đ. Daničić, jest. 1, 3. — b) samo jelo i piće. Neg sve gošbe i jizbine ljepše sebi pripravljajuć. J. Kavašin 19^a. Pitje sladko, gošbe uľudne pribirajuć. 20^b. Na trepezi gozbe slavne. I. Đorđić, uzd. 123. Da je prid tobom pripravio trpezu lijepu i na trpezi obilnu gozbu. B. Zuzeri 42^a. — c) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. Sveta gozdba na koj se Isukrst uzima. B. Kašić,

rit. 63. O prisveta gozbo, na kojoj se Isukrst uzima. L. Terzić 7. I. A. Nenadić, nauk. 278. Pripravio si nam duhovnu gostbu. A. Kanižlić, bogoljubn. 162. Prije neg pristupiš na gozbu andiosku. L. Radić 11. Sveta gostba tila Gospodnēga. I. Velikanović, uput. 3, 41.

GOZBARINA, *f.* što se plaća kod gozbe. — *Riječ natičena u naše vrijeme.* Gostbarina, zechauslagon für essen und trinken. Jur. pol. terminol. 658.

GOZBEN, *adj.* u pisaca našega vremena. *a)* koji pripada gozbi. Gozbeni svečari. M. Đ. Milčević, jur. 16. — *b)* *vidi* gostoljubiv, 1. gostoljub. Obotnica gozbena (gostoljubna) a meka srca. S. Ľubiša, prič. 55. Da nas hvale da smo gozbeni, vjerni i iskreni. 79.

GOZBENIK, *m.* samo u *Stuličevu rječniku* (v. svat).

GOZBENIŠTVO, *n.* *vidi* gozba. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji piše gozdbeništvo (vidi kod gozba).* Spravi meni gozdbeništvo veliko. B. Kašić, nasl. 280.

GOZBENIT, *adj.* na jednom mjestu xviii vijeka; značenje nije dosta jasno: koji je pri gozbi? (čovjek, gost? jelo?). Što 'e prije doba, ali s mora, gosbenitum smaž otvora. J. Kavašin 21^b.

GOZBENSTVO, *n.* *vidi* gozba. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji piše gozdbenstvo (vidi kod gozba).* Koliko ugodno gozdbenstvo. B. Kašić, nasl. 249.

GOZBICA, *f.* dem. gozba. — *Akc. se mijēna u gen. pl. gōzbicā.* — *U Stuličevu rječniku* (parvum epulum).

GOZBIJA, *f.* *vidi* gozba. — *Akc. se mijēna u gen. pl. gōzbijā.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boči kotorskoj.* Koja ti je na dvore gozbija, al' vesele, ali žalost teška, tere goniš dva tovara vina? Pjev. crn. 182^a. Nije kum mislio na naše gozbije i pića. S. Ľubiša, prip. 28. (Šćepan) nade lijepu gozbiju i doček. 92.

GOZBIN, *adj.* koji pripada gozbi. — *Samo u Stuličevu rječniku* (symposiacus).

GOZBINA, *f.* *vidi* gozba. — *Akc. se mijēna u gen. pl. gōzbina.* — *Nalazi se pisano i* gostbina, gosbina, *i u jednoga pisca xviii vijeka (Pavića)* gozdbina (*vidi* kod gozba). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (gostbina, 'convivium') gdje naj prije dolazi, u Belinu ('epulatio' 127^a), u Voltigijinu (il trattare, banchetto, 'gastmahl, bewirthung'), u *Stuličevu* (v. gostje) s dodatkom da dolazi u *Gundulića* (?), u *Vukovu* (*vide* gozba). Amon umrije na gosbini Abšalona. M. Radnić 116^b. Vojnikom gozbinu činahu. J. Banovac, pred. 70. Tada Estera udij priokrenu veselu gozdbinu u žalost. E. Pavić, ogl. 383. Kraļ koji za dan pirski svoga sina učini poštnu čast i gozdbinu. 597. Muk čini i zalihu gozbinu lasno probavjat, a zališni govor i malahnu na grlo povraćat'. (Z). Poslov. danič. 65. Gdje je tebi ruho od gostbine? A. Kalić 197. Kraļ od gozbine nedostojnijem ne da okusit. 200. Mi smo dužni oplakivati one gozbine i časti koje su u čibaj uvedene. J. Rajić, pouč. 2, 82. Ne varajte duše vaše, neće se k vama na gostbinu ditešce Bog uvratiti. Đ. Rapić 57. U domu vlastitomu š nima gozbinu činio. G. Peštalčić 73. Oj gospodo, Jeličina majko! tebe Kružić u gozbinu zove, u Jele se muško čedo našlo. Nar. pjes. vuk. 1, 606.

GOZBITEĽAN, gozbiteĽna, *adj.* koji pripada gozbi. — *U Stuličevu rječniku* (pertinente al convito, 'repotialis'). — *nepouzđano.*

GOZBITI, gozbim, *impf.* *vidi* gostiti. *a)* *aktivno.* — *na jednom mjestu xviii vijeka.* A dan jedan ne hti postit, neg sve štovat, gozbit, gostit. J. Kavašin 19^b. — *b)* *sa se, refleksivno.* — *na jednom mjestu xviii vijeka (pisano gozdbiti, vidu kod gozba).* Kakono običaji prijatelj s prijateljem gozdbiti se. B. Kašić, nasl. 283.

GOZBNIK, *m.* čovjek koji gosti (pri gozbi). — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Kratak objed iza duga čekanja ni hvali gosta ni gozbnika. (Z). Poslov. danič. 50.

GOZBOVĀNE, *n.* djelo kojijem se gozbuje. — *U Vukovu rječniku.*

GOZBOVATI, gozbujēm, *impf.* biti pri gozbi (kao gost), jesti i piti kod gozbe. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gōzbovāh, u impf. gōzbūj, u ger. praes. gōzbujūći; kaki je u inf. taki je u aor. (osim 2 i 3 sing.) gōzbovāh i u ger. praet. gōzbovāvši; mijēna se u aor. 2 i 3 sing. gōzbovā, u part. praet. act. gōzbovao, gōzbovāla, u part. praet. pass. gōzbovān.* — *U Vukovu rječniku* ('bei einer gasterei sein', 'convivor') s primjerom: Otišla je da gozbu gozbuje.

GOZD, GOZD-, *vidi* gvozđ.

GOZNA GLAVA, *f.* u *Daničićevu rječniku*: selo Istinići imalo je planinu 'Plěš do Gozne Glave' (Mon. serb. 92 god. 1830). 1, 215.

GOZOPOR, *m.* mjesto na otoku Krku. — xv vijeka. Kadi se govori Gozopor. Mon. croat. 97. (1465).

GOŽD-, *vidi* gvozđ.

GOŽUL, *m.* izvor u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 17.

1. GRĀ, interj. *vidi* frk. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (*vide* frk s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) s primjerom iz narodne pjesme: Ne kće Ture ni čašu ni vino, no Jelenu za bijelu ruku, gr je baci za sobom na vrana.

2. GR, *m.* *vidi* ger. — *U Šulekovu imeniku*: Šulek ovako ovdje čita u dvojice pisaca riječ koju na drugom mjestu čita (mislim, bofe) ger. Gr (ger Lambl, gher Visiani), Erythraea centaureum L. (Visiani, Lambl), v. grčica. B. Šulek, im. 97.

GRĀ, *vidi* grah.

1. GRĀB, *m.* Carpinus betulus L., nešto drvo. — *isporedi* gabar, grabar. — *Mislim da je postalo od lat. carp-inus, te da je starija praslavenska osnova (promjenom glasova k i p na g i b) bila garb; ali pošto po osobini slavenskoga izgovora r nije moglo ostati pred b, da se je pre-mjestilo, i tako su postale osnove grab i gabr, isporedi stslav. grabъ, novoslov. gaber, rus. ррабъ, češ. habr, slovački hrab i habr, pol. grab; gdje su se sretale obje osnove, postala je i treća: grabr.* — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (carpinus'), u *Belinu* 174^a, u *Bjelostjenčevu* (v. graber), u *Stuličevu*, u *Vukovu*, u *Daničićevu* (grabъ). *a)* s pravijem značenjem. Otv. Kostreca uz dēlt na Gorku Črešnu u rslv. graba. Mon. serb. 87. (1827). Rekao bih da je samo to ('carpinus') i ovdje: selu Brčelima meda, sь Lěsskovьca na grabъ, sь graba na Babьcъ' (Mon. serb. 114 god. 1821–1836). Đ. Daničić, rječ. 1, 229. Meda je Kostreću išla, u vrslv. graba kostrečkoga i u vinišorski grabъ' (Glasn. 15, 295 god. 1848?). Đ. Daničić, rječ. 3, 579. Pri stupu od vrijesa, graba i topole. M. Vetranić 2, 284. Po tom upita onu što ima grabovu grančicu, šta joj je u nedrima, a ona joj odgovori: 'Grab, da grabe i mene i tebe i tu što

gleda pro tebe' (vidi kod grabiti). Vuk, rječ. 151a. živ. 29. Grab (grabr, gabr, gabrovac, grabrika), rus. грабъ, грабѣна, češ. hrab, hrabina, habr, pol. luž. grab, 1. carpino (Kuzmič), *Carpinus betulus* L. (Pančić). B. Šulek, im. 97. — zove se i bijeli grab da se razlikuje od crnoga. — crni grab, ili mačji grab druga je vrsta istoga roda: *Carpinus duinensis* Scop. (*Carpinus orientalis* Lam.). isporodi crnograb, crnograbić. Crni grab, *Carpinus duinensis*. Čas. čes. muz. 1852. 2, 48. Grab bijeli, *Carpinus betulus* L. (Pančić). Grab crni, grab mačji (Pančić), *Carpinus duinensis* Scop. (Visiani, Pančić), v. crnograb. B. Šulek, im. 97. crni (črni) grab dolazi od xiv vijeka. Međa je selu „Jančistemu“ išla „preko dola u črni grab“. Glasn. 15, 292. (1348?). — b) *Ostrya carpinifolia* Scop., druga vrsta, crnograb, crnograbić, rgova. Grab, *Ostrya carpinifolia*. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. Grab, 2. *Ostrya carpinifolia* Scop. (Visiani, Vodopić). B. Šulek, im. 97. — c) ime mjesta. aa) u Hercegovini dva sela u okrugu mostarskome. Statist. bosn. 242. 258. — bb) u Bosni. aaa) selo u okrugu Dođe Tuzle. 142. — bbb) Tarčin grab, selo u okrugu sarajevskom. 10. — cc) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom. Razdijel. kr. 7. — dd) selo u Dalmaciji u kotaru sinjskom. Repert. dalm. 1872. 28. — ee) u Srbiji. aaa) selo u okrugu čačanskom. K. Jovanović 163. — bbb) mjesto u okrugu vaševskom. Sr. nov. 1872. 88. — ccc) mjesto u okrugu smederevskom. Livada u Grabu. Sr. nov. 1874. 375. — ddd) dva mjesta u okrugu biogradskom. Glasn. 15, 139. — ff) ovako se zove jedno oko u skadarskom blatu. V. Bogišić, zborn. 495. (može biti da nije od istoga postaća).

2. GRĀB, m. ime muško. — U latinskom spomenicima xi i xii vijeka. „Semegiensi comite Grab“. Doc. hist. rač. 158. (1093—1095). Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 1. (1134).

3. GRĀB, m. brijeg u Bosni. Nisko predbrežje Grab. Glasnik. 22, 5. Grāb, vis. 22, 52.

1. GRĀBA, f. fossa, prokop, jarak (i onuda kud rijeka teče, vidi u rječnicima), srednjem. grabe. — Po sjeverozapadnijem krajevima od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (graba, prokop, fossa, fossatum, fossa et agger, vallum et fossa). 2. graba potočna, prokop od potoka, fossa fluviatilis, alveus, v. žleb) i u Jambrešiću (fossa; graba potočna, alveus). Koj zemlji počinu meje od Kupe grabom na put pod dragu. Mon. croat. 170. (1498). Potom toga čuli smo da nemarljivo pomažete Dravicu navraćati v grabu. 303. (1596). Utonu u varaždinskoj grabi. P. Vitezović, kron. 188. Da se jedna graba ili jarak iskopa. I. Jablanci 89. Svak šanac z grabami. M. Kuhačević 132. Grad okolo koga mloge zidove, mloge grabe i mloge šamce načinaju. Đ. Rapić 419.

2. GRĀBA, f. vidi robija. — U Vukovu rječniku: vide robija s dodatkom da se govori u Hrvatskoj i s primjerom: umro na grabi. — Jeli ista riječ što 1. graba, ili je (kao što Daničić misli, vidi osn. 18, kor. 61) od korijena glagola grabiti?

1. GRĀBAC, grāpca, m. čovjek koji grabi. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Bog grabce i hlepce pači i smeta. J. Kavašin 262b.

2. GRĀBAC, grāpca, m. u Vukovu rječniku: n. p. danas je sa drvima grabac (t. j. grabe se ljudi oko njih), das raffien, reissen', rapina'. cf. grabilo, grabus.

3. GRABAC, Grapca, m. ime mjesta. — Po-

staje od 1. grab. a) u Daničićevu rječniku: „Grabac“, selu „Jelišani“ koje je car Lazar dao bolnici Hilendarskoj bio je zaselak „Grabac“ (Mon. serb. 195. Glasn. 11, 139 god. 1880). — b) Grabac. S. Novaković, pom. 180. — c) mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Sr. nov. 1866. 766.

4. GRĀBAC, grāpca, m. vidi vrbac. D. Trstenjak.

GRABAČA, f. u Šulekovu imeniku: Grabača, nekakva trava (Vujičić), cf. grbača. 97.

GRABĀDINOVAČ, Grabādinovca, m. vrelo u Lici. J. Bogdanović.

GRABAK, m. ime mjesta u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom. Niva u Grabaku. Sr. nov. 1861. 556. — b) u okrugu jagodinskom. Šljivik u Grabaku. 1873. 1127.

GRĀBĀLE, n. grabova gorica: Teško ti je Klisu na kamenu, a Zadvarju jer je na grabalu, a Vrgorcju jer je na udarcu. M. Pavlinović.

GRABAN, grabna, adj. u jednoga pisca xviii vijeka. a) aktivno, koji grabi. Ipak car grabni gonetati htje. J. Kavašin 200b. Vuka da iztočnoga grabna i brida svak se učuva. 293b. Grabni a kragul kad razmakne mrežna oka. 344a. — b) pasivno, grabljen. Istom siti da razbludu, nek jačnice grabne budu. J. Kavašin 216a.

GRABANAT, grabanta, m. vidi barabanat. — isporodi grabanta. — Na jednom mjestu xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (grabant, drabant, satelles) i u Jambrešiću (grabant, satelles). Ubiše grabante i porkulaba. Mon. croat. 242. (1543).

GRABANCIJA, f. nauka u grabancijaša. — Postaje od stare talijanske riječi gramanzia (koja je postala od lat. necromantia), može biti preko srednjem. gramazie, kramansen, vidi V. Jagić u archiv für slav. philologie 2, 451—452. 456. — Samo u Bjelostjencu rječniku u latinskom dijelu kod „necromantia“.

GRABANCIJĀŠ, grabancijaša, m. magus, po narodnom vjerovanju u sjevernijem krajevima, osobito u Hrvatskoj, dak (zato se obično i kaže u Hrvatskoj grabancijaš dijak) koji svršivši dvanaest (bogoslovnijeh) škola nauči i trinaestu (vileničku), te može zapovijedati vragovima, jahati na zmaju, voditi oblake itd. vidi daše u Vukovu rječniku (kod vrzino kolo) i osobito što o tome u dugo piše V. Jagić u archiv für slavische philologie 2, 437—481. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: grābancijāšu, grābancijāši (ili grābancijāšu, grābancijāši?, vidi Đ. Daničić. glasn. 8, 54). — Postaje od grabancija nastavkom aš. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (u latinskom dijelu kod „necromantes“) i u Vukovu: cf. vrzino kolo. Kao grabancijaš (n. p. poderan. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 129. Srbi pripovijedaju da neki daci, kad izuče dvanaest škola, otidu (nih 12 mora biti) na „vrzino kolo“ (da dovrše sa svijem i da se zakunu), i ondje nekakvu osobitu knjigu čateći nestane jednoga između njih dvanaest (odnesu ga đavoli ili vile), ali oni ne mogu poznati koga je nestalo. Takovi daci poslije zovu se „grabancijaši“, i idu sa đavolima i sa vilama, i vode oblake u vrijeme grmljave, oluje i tuče. Grabancijaši su svi izdrpani („kakav je izdrpan, kao grabancijaš“). Vuk, rječn. kod vrzino kolo.

GRABANCIJĀŠKĪ, adj. koji pripada grabancijašima (u primjeru znači: izdrpan, vidi kod grabancijaš). — U Vukovu rječniku: „hexen-

meisterisch', veneficorum' s primjerom: uzeo ono svoje grabancijaško japunge.

1. GRABANTA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 198.

2. GRABANTA, *m. (u plur. f.)*, *vidi grabanat*. — *U dva pisca xviii vijeka*. Pisaoči, grabante, gelati. A. Bačić 202. Zapovidi svojima grabantama ili dvornima vojakom. E. Pavić, ogl. 245. Zatim počeo grabante vojničke pogrdivati ga. 613.

GRABANTIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 186.

GRABAŃE, *n. djelo kojim se graba*. — *U Bjelostjencevu rječniku i u Jambrešićevu*.

1. GRABAR, *grabra, m. vidi 1. grab*. — *Posjevernijem krajevima od xiii vijeka (vidi primjere iz latinskih spomenika), a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski graber, carpinus), u Jambrešićevu (graber), u Vukovu (s dodatkom da se govori u Slavoniji)*. „Ad arborem graber“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 96. (1252). „Juxta arbores piri et graber“. 1, 135. (1266). Grabar, carpinus (Bjelostjenac), Carpinus betulus L. (u Križevcima). Grabar crni, Carpinus duinensis Scop. (Sabljar, Grobnik). Grabr (Bjelostjenac, Cres), v. grabar. B. Šulek, im. 97. — *može biti i kao ime mjesta, vidi 8. grabar, a*.

2. GRABAR, *m. čovjek koji graba*. — *U Bjelostjencevu rječniku (fossor, fossor valli) i u Jambrešićevu (fossor)*.

3. GRABAR, *m. ime mjestima*. a) *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom*. Razdijel. kr. 10. — *ako je gen. sing. grabra, spada pod 1. grabar*. — b) *mjesto u Srbiji*. aa) *u okrugu požarevačkom*. Niva u Grabaru. Sr. nov. 1873. 895. — bb) *u okrugu krajinskom*. Branik u Grabaru. 1875. 428. — cc) *u okrugu kragujevačkom*. Zemlja u Grabaru. 1875. 91.

GRABARAC (?), Grabarca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj (kajkavski) Grabarec*. Pregled. 86.

GRABARAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj*. Pregled. 84.

GRABÂRJE, *n. ime mjestima*. a) *selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj*. Pregled. 91. — *pomiće se od xv vijeka kao plemićko prezime*. Nobilium de Grabarya. Starine. 5, 111. (1422). — b) *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodomskom*. Razdijel. kr. 13. — *Može biti da amo spadaju i dva sela što se (kajkavski?) zovu Graberje*: c) Graberje, *seoce u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj*. 84. — d) Graberje, *selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom*. Razdijel. kr. 12.

GRABARSKI, *adj. Grabarska gora blizu grada Ribnika*. — *xvi vijeka*. V gori grabarskoj. Mon. croat. 277. (1576).

GRABAŠNICA, *f. selo u Bosni u okrugu bačulčkom*. Statist. bosn. 80.

GRABATI, *grabam, impf. kopati jarak (grabu)*, *нем. graben*. — *U Bjelostjencevu rječniku (grabam, prokapam, fossam facio, fossa cingo, fodio) i u Jambrešićevu (grabam, fodio)*.

GRABAV, *adj. vidi hravap*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Al' eto ti iznenada od grabave ču se riječi glas prid holim vratim grada. J. Krmpotić, kat. 24.

GRABAVAC, grabavca, *m. vidi grabilac*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a iz nega u Stulićevu rječniku (v. grabilac)*. Lupeže zove ih da su i grabavci. I. Garašin 26.

GRABE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj*. Pregled. 60.

GRABÊĆ, *adj. rapax, grabežliv*. — *Uprav je part. praes. act. glagola grabiti, ali se kod pisaca upotrebljava posve kao adjektiv*. — *Između rječnika u Belinu (rapax' 159^a. 606^a) i u Stulićevu (rapiens, abripiens)*. — *Komp.*: grabećiji, *u Belinu rječniku 606^a*. Kralj grabeć, kralj lakom. M. Vetranić 2, 392. Ubi, shara zle gusare i grabeće. G. Palmotić 1, 57. Da grabeća po noj Troja bude strona. 1, 166. Od grabeće ruke. P. Kanavelić, iv. 305. Grabeće im da požude... zajaze se. 584. Na grabeći način, rapaciter'. A. d. Bella, rječ. 606^a. Da je ne stisne svojim noktima grabećimi. I. Dordić, salt. 158. Ljudi himbeni i grabeći. 80. Od grabećijih vukova. ben. 182. Grabeći zubi, dentes raptatorii. J. Pančić, rib. 160. — *Adv.* grabeć *vidi kod grabiti, I, 1, b, a*.

GRABERJE, *vidi kod Grabarje*.

GRABEŠKI, *adj. vidi grabežliv*. — *Postaje od grabež nastavkom iskr.*. — *Samo u Stulićevu rječniku (rapax') gdje ima i adv. grabeški, rapacemente'*.

1. GRABEŽ, *m. vidi grablje*. — *ispoređi 2. grabež*. — *Riječ je stara, ispoređi stslav. grabež, rus. грабѣжъ; u našem se jeziku javlja od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. grabša) s dodatkom da je riječ ruska, i u Vukovu (der raub', rapina')*. Lav i oro ne smišljaju na grabež. A. d. Bella, razg. 94^a. Za što se ne bi ti (vuk) jednom okanio trpeža i grabeža. Nar. prip. vrč. 188. Čistite spoja čašu i zdjelu a iznutra su pune grabeža. Vuk, mat. 23, 25. Grabež djevojački biva u Boci često. S. Lubiša, prip. 8. To bi po zakonu bio grabež. 72. Ko grabežem živi u starosti cvili. V. Bogišić, zbor. 607. Minulo je mnogo vremena kako nije prolio krv i kako izgleda na grabež kao gladna zver. M. D. Šapčanin 1, 122. — *I ime brjegu u Bosni*. Glasnik. 20, 298.

2. GRABEŽ, *f. vidi 1. grabež*. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme*. Da ga od grabeži sačuva. V. Bogišić, zborn. 406.

GRABEŽAN, grabežna, *adj. vidi grabežliv*. — *U naše vrijeme kod pisaca*. Grabežne ptice (Accipitres). G. Lazić 49. Po okončanju grabežnog ninog pohoda. Sr. nov. 1834. 82. Grabežno umorstvo, koje se učini s nakanom pribaviti si pomično tuđe dobro silom, upotrebjenom suprot osobi. Kazn. zakon. 58.

GRABEŽLIV, *adj. koji se bavi grabežem, koji živi grabežem, koji grabi*. — *Od xviii vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod b)*.

a. *adj.* — *između rječnika u Stulićevu (v. grabeški) i u Vukovu (raub', rapax')*. Vukovi grabežlivi nasrću na nega. Đ. Bašić 55^a. Vidi u noj sjenu od kragulja ali jastreba grabežliva. 215^a. Koji love zmije grabežlive. Pjev. crn. 320^b. Ogled. sr. 225. A šahin je što i soko sivi, oba ravno strvni, grabežlivi. Osvetn. 1, 16.

b. *adv.* grabežljivo. — *u Belinu rječniku: (jamačno griješkom) grabežljivo, rapaciter' 606^a i u Stulićevu: v. grabeški*.

GRABEŽLIVAC, grabežlivca, *m. onaj koji je grabežliv*. — *U pisaca našega vremena*. a) *čovjek*. Kad bi mu ko ugrabio čelade, trebalo bi grabežlivcu urezati desno uho. S. Lubiša, prip. 72. — b) *životinje*. Grabežlivci, zool. zvjerad, lat. ferae, carnivori', raubthiere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Grabežlivci (fam. staphylinidae). J. K. Šloser, faun. kor. 1, 118.

GRABEŽLIVICA, *f.* (ptica) koja grabi, koja živi grabežem. — *Načineno u naše vrijeme.* Grabežljivica, zool. (ptice), lat. 'rapaces', 'raubvögel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *isporedi grabilica, b).*

GRABEŽLIVOST, *f.* osobina onoga koji je grabežljiv. — *U Stuličevu rječniku* ('rapacitas'), a u naše vrijeme u Šulekovu: 'raubgier'.

GRABEŽLIVSTVO, *n.* vidi grabežljivost. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GRABEŽNICE, *f. pl.* vrste osa što grabe druge dubice. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'raubwespen' ('rapientia'). — *isporedi grabilica, b).*

GRABICA, *f. dem.* graba. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu gdje naj prije dolazi i u Jambrešićevu.* Vala opet od strana maše grabice kopati. I. Jablanci 89. Grabice za pol cipele duboke. 175.

GRABIČANI, *m. pl.* dva sela: Grabičani mali i Grabičani veliki u Hrvatskoj u podžupaniji kopriivničkoj. Pregled. 73. 74.

1. **GRABIĆ**, *m. dem.* grab. — *U Vukovu rječniku* ('eine junge weissbuche'). — *I kao ime mjesta.* a) naseobina u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj. Pregled. 111. — b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva na Grabiću. Sr. nov. 1870. 451.

2. **GRABIĆ**, *m. ime psu.* F. Kurelac, dom. živ. 45. — *Postaje od grabiti.* — *I načineno od iste osnove za neke dubice u jednoga pisca našega vremena.* Grabić, Staphylinus L. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 128. 162.

3. **GRABIĆ**, *m. prezime.* — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Umni Grabić od Nozdrona. J. Kavašin 123a. — *U istoga pisca ima na drugom mjestu prezime (možebiti isto) pisano Grabiić, po čemu bi pravi oblik bio Grabijić (isporedi Grabija):* Ferizola, Petris, Grabiić. 150a.

GRABIJA, *m. prezime.* — *XI vijeka.* Beneto Grabija. Mon. croat. 316. (1100).

GRABIJIĆ, *m.* vidi kod 8. grabić.

GRABIĆ, grabika, *m.* grabova šuma. — *Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: grābīča, grābīci.* — *U Stuličevu rječniku* ('silva carpinea') i u Vukovu. — *I kao ime mjesta u Srbiji.* a) u okrugu jagodinskom. Livada u Grabiku. Sr. nov. 1870. 597. — b) u okrugu ušičkom. Lj. V. Stojanović.

GRABIKAPA, *f.* vidi čulaše. — *U Vukovu rječniku:* (u Crnoj Gori) igra koja se u Lici zove 'čulaše'.

GRABILAC, grābioca, *m.* raptor, čovjek koji grabi. — *isporedi grabitelj.* — *Postaje od osnove grabil part. praet. act. glagola grabiti nastavkom ьъ. prvo ь u nom. sing. i u gen. pl. (grābilācā) postaje a, u drugijem padežima ispada, i l na kraju sloga mijenja se na o.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu* ('raptor' 422b. 608b; 'rapax' 606a) i u Stuličevu. Nisam kako ostali ljudi: grabioci, nepravednici... I. Bandulavić 169a. luc. 18, 11. Da nijedno ime od određenja bude učuvati grabioce od nepravedna uživanja. M. Bijanković 148. Gavran je prilika grabioca. J. Banovac, prip. 172. Grabioci neće posidovati kraljevstva Božjega. 175. Ni lupeži, ni proklinaoci, ni grabioci. J. Matović 396. Ne suprotive se lupežom, grabiocem, općenih novaca kradljivcem. I. Velikanović, uput. 1, 459. Ne more se ženidba učiniti među grabiocem i ugrabljenom. I. J. P. Lučić, nar. 50. Kamatnici nepravdni jesu pravi kradljivci dapače grabioci. B. Leaković, nauk. 848.

— *kod pisaca se nalaze i nevaljali oblici:* grabioc za nom. sing. i grabioca za gen. pl. Dobri redovnik jest usvistnik a ne grabioc. P. Knežević, osm. 221. Koliko se danas grabioca na svitu naodi. I. J. P. Lučić, razg. 30. Želiš da se ne nazoveš grabioc i kradljivac. B. Leaković, gov. 10. Ako bi očitnik ili grabioc digod učinio se. G. Peštalić 67.

GRABILICA, *f.* ona koja grabi. a) žensko čelade. — *u Stuličevu rječniku* (v. grabiteljica). — b) ptica, osa, a i što nečivo (n. p. noga) što je ženskoga roda. — *načineno u naše vrijeme.* Grabilice, zool. 'raub- (in zus.)'; noge grabilice, (kvačalice), 'greiffüsse'; grabilice (ose), lat. 'rapientia', 'raubwespen'; ptice grabilice, (grabežljivice), lat. 'rapaces', 'raubvögel'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

1. **GRABILO**, *n.* u narodnom vraćanju riječ načinena od grabiti prema vratilo. — *U Vukovu rječniku* 'das rafften, reissen', 'rapina', cf. grabac, gdje je i ovaj primjer: Ove godine na vratilo, a do godine na grabilo. (Govori devojka uzjahavši na vratilo da bi se stali 'grabiti' oko nje i da bi se udala). Nar. posl. vuk. 230.

2. **GRABILO**, *n.* sprava kojom se crpe (grabi) voda. — *Načineno u naše vrijeme.* Grabilo, mech. (crpilo), 'schöpfwerk' tal. 'noria'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRABIONICA, *f.* u Stuličevu rječniku (v. grabiteljica). — *nepousdano.*

GRABIONIK, *m.* vidi grabitelj. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GRABISLAV, *m.* ime muško. — *U jednoga pisca XVII vijeka.* G. Palmotić 2, 302.

GRABIŠTE, *n.* vidi grableše. — *U jednoga pisca XVIII vijeka* (s čakavskim oblikom grabišće). I. J. Kavašin 292b. I. J. Kavašin 292b. I. J. Kavašin 292b.

GRABITEĻ, *m.* čovjek koji grabi, *isporedi* grabilac. — *U rječnicima:* u Mikajinu ('raptor'), u Bjelostjencevu (kajkavski grabitelj, raptor), u Jambrešićevu (grabitelj), u Voltigijinu ('saccheggiatore', 'rapitore', 'plünderer'), u Stuličevu ('raptor, ereptor'). — *U Voltigijinu rječniku i s osobitijem značenjem:* 'rastellatore', 'recher'. — *vidi grabljar.*

GRABITEĻICA, *f.* žensko čelade koje grabi, *isporedi* grabilica. — *U Stuličevu rječniku* ('quae rapit, diripit').

GRABITI, grābīm, *impf.* rapere, naj starije bi značenje bilo: potezati k sebi raširenom rukom (gršću) tako da svaki prst poteže, ili oruđem sličnijem grsti; iz ovoga su se već u praslavensko doba razvila dva glavna značenja: silom otimati i kupiti (n. p. sijeno) osobitijem oruđem (grabljama). — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 8 sing. grābi). — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav. grabiti, rus. rpaби́ть, češ. hrabiti, polj. grabić. — *Nejasna postaća. može biti da je korijen grab postao ojačanim od korijena grēb (isporedi* lazi, sadi) kojemu nema potvrde, ali može biti propao, *isporedi* lit. grebti s istim značenjem. Korijen će indoevropski biti grēbh ili grebh, *isporedi* snskr. grabh, grah, rapere. — *U svijem je rječnicima osim Daničićeva:* u Vrančićevu, 'rapere', u Mikajinu: grabiti, otimati, uzeti silom, 'rapio, abripio, aufero', u Belinu: 'rapio' 608b, u Bjelostjencevu: 'rapio, abripio, per vim et cum festinatione accipio, diripio, harpago'. 2. vodu, 'haurio, extraho, educo aquam'. 3. žitek, pesek etc. 'exhaurio, exinanio frumentum, arenam etc.'. 4. seno, 'foenum rastris logo, traho rastris foenum', u Jambrešićevu: grabim, 'rapio', u Voltigijinu:

,anggrappare, saccheggiare, rapire', ,rauben, plündern', u *Štuličevu*: 1. ,rapere, abripere, auferre'. 2. v. grebsti, u *Vukovu*: 1. ,greifen, raff'en', ,rapio'. 2. n. p. sijeno ,pectine colligo foenum'. 3. ,schöpfen', ,haurio'.

I. *aktivno*.

1. *prelazno*.

a. *silom uzimati protiv voje onoga u kojega je objekat, silom otimati. perf.: ugrabiti. ako je izrečeno u koga je ono što se grabi, stoji u gen. s prijedlogom od (Kad sednu večerati, sve je grabilo jedno od drugoga. Nar. prip. vuk. 92). a) u užem smislu, silom uzimati samijem rukama (nešto što se može tako uzeti i odnijeti). aa) namjera je subjekta ne vraćati ono što grabi nego držati kao svoje. Ni mi su oružja ni kape grabili. N. Naješković 1, 298. Er čim lip ja nosim na ruci dra(g) kami; čini se sve meni u sumnji bez reda, da mi ga svak grabi, tko god na n pogleda. D. Rahina 94^b. Ko mi grabi sablju s pasa? I. Gundulić 562. Već mu grabi kičeno odijelo. Nar. pjes. juk. 329. Vještice grabe kokoši s ložnika i s lijege. S. Ćubiša, prip. 203. Oni neće mrtva ni živoga, grabe hljeba i mesa pečena. Osvetn. 4, 93. — bb) nije u subjekta namjera držati kao svoje ono što grabi. Vidiš ove pet stotin momčadi? ka' se grada vješto izigraše? kako hitro grablahu kapice? (vidi grabikapa i čulaše). P. Petrović, gor. vijen. 5. — b) u širem smislu, silom uzimati, otimati, prisvajati tuđe. kod toga se ističe značenje da subjekat tako radi, da ono što je tuđe ostane u njegovoj oblasti protiv voje vlasnika, a ne misli se osobito na način kako to biva (radi li subjekat svojijem rukama, ili on sam, ili preko drugoga). aa) u pravom smislu, prema objektu može biti razlika u značenju s toga što ono što se grabi kod toga mijenja mjesto (nosi se, vozi se, ili se goni), ili ga ne može mijenjati i ne mijenja ga. objekat može biti n. p. pokućstvo. Grabe jim pokućstvo. A. Kanižlić, kam. 895. Zlotvori ti pokućstvo i siromaštvo tvoje razvlače i grabe. uoč. 37. — stado. Prestade Spljetska trti polja, grabit stada. J. Kavašin 91^a. Ta oba stada pase i grabit niti ne pušta. 181^a. — blago. Ki blago grabe. F. Glavinić, svitl. 117. Da podjamuo s nim ne šara, niti grabi nega blago. J. Kavašin 74^a. A grabe im na snosove blago. Oglad. sr. 44. — imane, dobra. Tirali ih, ter imanja grabili njihova. F. Glavinić, cvit. xv. Koji dobra ista odnašaju ili muče krađu ih ili silom grabeći ih. B. Zuzeri 942^a. — dohodak. Ki dohodke crikve rimske grabe. F. Glavinić, svitl. 114. — zemlje, gradovi, države. Grabiš postave i zemlje. M. Radnić 100^b. Što gradove sad laganom grabi mukom. V. Došen 227^b. Počeše tada grabiti mista, sela, gradove i države, čineći se vlastiti gospodari svaki od svoga sela, grada oli država. And. Kačić, razg. 51. — posao, mlika. Jest dostojan pokaraña tko grabi posao tudinski. M. Radnić 441^b. Grabeći tuđu muku. J. Banovac, prip. 172. — objekat je uopće izrečen riječju tuđe. Silom tuje uzimati i grabiti. A. Vitalić, ist. 181. Ne ima za vas raja, o lupeži, o kamatnici i koji tuđe grabite. J. Banovac, prip. 175. O koliko i sada ima Akaba, koji tuđe grabe a ne povraćaju! razg. 84. Svakome svoje dati a tudega ne grabiti. V. Došen 282^b. ili *posebnijem adjektivom*. Ovako vapiju suze sirotinske i siromaške protiv lupežom i tko njihovo grabi, uzima, prid pristojem Božjim pitajući od nega osvetu. J. Banovac, prip. 174. Scini da će siromahe daviti, uzdržeci tuđe, grabeći siromaško i sirotinaško. razg. 90. ili *zamenicom ili relativnom rečenicom*. Sve što izji,*

uze, grabi. J. Kavašin 280^b. Dal' kad grabe priko reda što pravica nima ne da. V. Došen 78^a. — bb) u prenesenom smislu. obično je objekat (a može biti i subjekat) stvar umna ili dušerna ili stvar tjelesna u duševnom, umnom smislu. Veselo tve liče grabi mi srdačce. M. Držić 186. Oni ga (kraljevstvo nebesko) samo vitezovi grabe. B. Gradić, djev. 34. Sreća taj puziva grabi im san i noć. F. Lukarević 307. Razdijeljen sam s dragom vilom, što grdobu ne porazim ka mi život grabi silom? I. Gundulić 165. I za to mi grabi iz ruka dvakrat carstvo oca moga. 557. Tko sad grabi bez razloga slavu vašu, slavu moju, slavu carstva otmanskoga? 568. Ništo grabi moju misal. M. Gazarović 81. Da djavli poštenje grabe Božje. F. Glavinić, cvit. 384^a. Kraljevstvo nebesko silu trpi i silniki grabe ga. 448^a. Koje košem sunčanime svetlos grabe. P. Kanavelić, iv. 81. Meni istu vlas grabite. 144. Koja uresom svoga lica svijem grabi ures gospodami. 188. Ter mu iz ruku oblas grabi. 317. Ke čas grabe premaliću. 372. Nevoja moja kleta grablaše mi svako ufanje. 459. Sram ufanje grablaše mi. 578. Koji grabiš svu slavu i poštehe Božje. M. Radnić 32^a. Grabi život i prigode svijem smrt jedna na odhoda. J. Kavašin 2^b. Pamet, razum, osobite grabi jaba i pitje dare. 26^a. Meso izpustit, grabit sjene. 340^b. Glad mojim kostima jakos grabi. I. Đorđić, salt. 93. Tmina, ka dan grabi. 465. Nami strasi naši grabe rados. uzd. 24. Vrag grabi Vištemu duše. bev. 25. O Bože, sve se svitu daje, kojino je naš očiti neprijatelj, djavlu, koji grabi sva vaša dobra. J. Banovac, razg. 154. Koliko veće Ivan radi, sve to veće srce Venceslava grabi. A. J. Knezović 73. Da im udijeli život vječni, kad su vam grabili život vremeniti. Đ. Bašić 101^a. Koji pod silu oli pod strah grabe odrišene od proklestva. Ant. Kadžić 804. Kraljevstvo Božje silu trpi, i usilni grabe nega. J. Matović 473. — amo spadaju i primjeri u kojima je objekat stvar tjelesna a subjekat stvar umna. Lakomos ... tuđe grabi, sebe mori. N. Marči 66. — c) kad je objekat čefade, sila je u tome što se grabi ili protiv njegove voje ili protiv voje čefadeta u kojega je, čije je. aa) u pravom smislu, značenje može biti kao kod a) ili kao kod b). Ulise i Dijomede meću hajine od trgovaca i grabe Akila. G. Palmotić 1, 163. Grabe siročce od dojke. Đ. Daničić, jov. 24, 9. — Odrveća Ananija Gospodinu: ,Slišah zlobu od vnogih človiaka onoga i kako svih tvojih nastori vernih, i na to u Damašk, da ih grabi, došal je. F. Glavinić, cvit. 35^a. Na putu k Damašku hodeći da grabi verne. 205^b. — naj češće je objekat žensko čefade. Ali Ćubdrag u sljepilu, čuvši grabit' kćercu milu, uhiti se za sjedine, i ... zaupi u glas pun žalosti: ,... Jaoh, tko mi te grabi sada? I. Gundulić 391. Ki po sili koludricu iz klostra van grabi. F. Glavinić, svitl. 117. Vodi Parid gos grabeći lijepu Elenu. G. Palmotić 1, 115. Ko kraljevske grabi žene. 1, 282. Naučeni su grabiti oni i varati tuđe žene. 2, 114. Grabit lijepe vjerenice čas je i dika Slovinima. 2, 175. S bojnijem mačem sred desnice čas je vrijednim vitozima grabit mlade vjerenice. 2, 252. Meju vašim Slovinima grabit mlade vjerenice. J. Kavašin 237^a. Koji umaknivaju oli grabe silom žene. Ant. Kadžić 805. S tijem su išli pr'o bijela svijeta, inorodke grabili djevojke. Osvetn. 3, 32. još je gdje gdje kod našega naroda običaj da mladić grabi djevojku koja mu poslije bude žena. to biva n. p. u Konavlima blisu Dubrovniku, a to može biti i po nezinj voji a protiv voje nećine porodice, ili protiv nesine voje a po voji porodice (koja je želi za onoga čovjeka udati),

ili po voji svake strane (n. p. jer se hoće štedjeti veliki troškovi što su kod običnoga vjenčanja). po tome i djevojke vraćaju da ih grabe (vidi i 1. grabilo). U Boci se sastanu po tri djevojke koje su već sa udaju, pa na Đurđev dan rano otidu na vodu, noseći jedna u ruci prosa, a druga u nadržima grabovu grančicu, pa jedna od ove dvije zapita onu treću: „Kuda ćeš?“ a ona odgovori: „Idem na vodu, da vode i mene i tebe i tu što gleda pro tebe“. onda ona zapita onu što nosi proso: „Šta ti je u ruci?“ a ona joj odgovori: „Proso, da prose i mene i tebe i tu što gleda pro tebe“. po tom upita onu što ima grabovu grančicu, što joj je u nadržima, a ona joj odgovori: „Grab, da grabe i mene i tebe i tu što gleda pro tebe“. Vuk, rječ. kod Đurđev dan. vidi T. Maretić, studije iz pučkoga vjerovača i pričača u Hrvata i Srba. rad. 60, 150. — bb) u prenesenom smislu. aaa) o čeljadetu koje umire. subjekat je smrt, grob itd. Groznijem susam proplatište, ljubovnici ucvijeni, dragu diklu, ku dvorite, sad vam grabi grob studeni. I. Gundulić 264. Tako smrt sve narode dobre i zle grabi zajedno. F. Glavinić, cvit. 395a. — amo spada i ovaj primjer u kojemu je subjekat čest: Tebe sla čes grabi meni. G. Palmotić 1, 375. — i ovaj u kojemu je subjekat smrtni san, a znači smrt (isprboliki). Srce mi vaze ples kako lav zakovan, ali kad is teles duša se dili van; grabi me smrtni san. Đ. Baraković, vil. 80. — bbb) o čeljadetu kojega je nestalo, koje se ođalečilo. subjekat je čest. Ah nemila česti prika, ... vjerenika sad miloga nemilosno grabiš meni. G. Palmotić 1, 61. — ccc) u ovom primjeru grabiti znači: ne dati (kao zaručnicu, ženu). Andrijanu mi grabe, život mi uzimlju. M. Držić 201. — d) subjekat je zvijer, ili uopće živinče. aa) obično je objekat što živo (čeljade ili živinče), a subjekat je živinče što se hrani mesom. može biti da koji primjer spada pod b, a) (kad bi perfektni glagol bio zgrabiti). sila može biti i ovdje na dva načina kao kod c). Vući jedan i drugi spol grabeći požirahu. F. Glavinić, cvit. 114b. Drakun ljudi i živinu, ke grabiti mogaše, požirahu. 150b. Kako vuk ovcu grabi. posl. xiv^a. Medvidi u moje se ovce zalicašu grabeći jih. And. Kačić, korab. 162. — bb) nešto je osobito u ovom primjeru u kojem je značenje gotovo kao kod a). A iz magle zmije izlećahu, grablahu nam sa glavah kapice. Ogled. sr. 46. — c) diripere, objekat nije ono što se uzimlje, otmilje, nego mjesto, zemlja gdje se silom uzimlje, isporedi plijeniti, harati. u Voltigijinu rječniku. može biti da amo spada i ovaj primjer (ako ne pod b)): Grabi Matijaš ban Gatsku. Mon. croat. 321. (1489). — f) grabiti očima, u prenesenom smislu, pohlepno gledati, tražiti očima. — u jednom primjeru našega vremena. Lakomo grabi očima sve naokolo sakupljene Jude. V. Vrčević, niz. 40.

b. brzo, hitno uzimati, hvatati. sila je u samom mišlju, a ne da se radi protivu čije voje. perf.: zgrabiti. a) u pravom smislu. Onda didi, onda babe smrzu čorbu sladko grabe. V. Došen 165a. Suda smokve grabi, misli nam ih dati. Nar. pjes. istr. 8, 19. — po ovome značenju ima u Jambrešićevu rječniku ger. praes. grabeć kao ade. sa značenjem: brzo, hitno (raptim'). — b) u prenesenom smislu. aa) i subjekat i objekat stvari su tjelesne, ali se kod toga misli na subjekat kao na nešto živo. Listu koga vitar grabi. B. Kačić, rit. 202. Sava sve vode od Ilirika grabeći. F. Glavinić, cvit. xv. — bb) subjekat je što umno što se shvaća kao da je čeljade. Lakomost blago kupi, k sebi grabi i priteže. M. Divković,

bes. 846. — cc) grabiti vrijeme znači: kad se nema mnogo vremena za kakav posao, upotrebiti za onaj svaki čas koji je slobodan od drugoga posla. Imaše on tolike posle druge ..., i ništa: nemaše grablaše on vrijeme. B. Kačić, fran. 105. — dd) objekat je što umno. U velikom gradu i ti velik hvale grabiš. J. Kavašin 162a. Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hjunu. 866a. Ko rano rani dvije sreće grabi. Nar. posl. vuk. 152. — ee) grabiti put, hoditi brzo kao da se put hvata nogama. Kljuse frižkog jer od sijena slabi i linije put pod noge grabi. J. S. Relković 289.

c. pectine colligere, kúpiti (grabljama), n. p. sijeno. — U Bjelostjencevu, u Stulićevu, u Vukovu rječniku.

d. kad je objekat voda ili uopće što žitko, znači: crpati, vaditi. Vodu živu i tekuću, koja premda ju ljudi zacrpľuju i grabe. A. Kanižlić, uzr. 14. Sve divojke ladnu grabe vodu. Nar. pjes. bog. 328. Mi ranimo te vodu grabimo. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Vino u čabrove grabiti. P. Bolić, vinodjel. 2, 207. — i kad je objekat što sitno, kao žito, pijesak. u Bjelostjencevu rječniku.

2. neprelazno. — u mnogijem slučajevima nije uprav neprelazni glagol nego je izostao objekat.

a) vidi 1, a, a) i b). Vsi nastoje potezati k sebi, vsaki grabi. Korizm. 64b. Tlačih zakon, neprav živih, tlapih, mamih, grabih, kradoh. I. Gundulić 224. Ki grabe proti zapovidi, vazda u uboštvu budut. F. Glavinić, cvit. 5a. Car bo družijem vijek ne grabi, povratio opet da bi. J. Kavašin 284b. Dignite se da robite, prignite se da grabite. V. Došen 58a. K sebi grabit vazda žele, i grabeć se razvesele. 252b. Grablje bo su, a ne vile; radi grabe, a ne dile. 252b.

b) vidi 1, a, c) bb) aaa). (Smrt) ne gladi, nego grabi. Nar. pjes. istr. 6, 8.

c) vidi 1, a, d). Vuk grabi, ovčica s mirom stoji. M. Držić 307. Srdita zvijer teče i grabi i hita. I. Gundulić 128. Hrti i vući razdiriti, koji grabe bez razbora. J. Kavašin 10b. Lav reži, grabi i plijeni. I. Đorđić, salt. 64. Ali zvire samo biti, koje ne zna neg grabiti... V. Došen 72a.

d) vidi 1, b, b) cc). „Grabiti“ znači upotrebljavati časove kad je vjetar ugodniji i tako postizati cilj (isporedi dobivati, 1, a, d)). L. Zore, rib. ark. 10, 227.

e) grabiti može značiti: hoditi brzo, vidi 1, b, b) ee). Napred grabi od Stijene dizdare. Nar. pjes. juk. 264. Grabi momak što mu noge daju. Osvetn. 1, 57. Snađoše se, povratioše duše, ter u klanac grabe natraguše (natraške). 4, 85.

f) vidi 1, c. Kosu nosi da pokosi nome, ruke grablje da grabi za nome. Osvetn. 2, 178.

g) vidi 1, d. Vidimo da kad iz ambara često grabimo a ne prisipamo, da se izgubi i nestane žita. B. Leaković, gov. 25.

II. sa se.

1. pasivno. Grabi mi se s danom bijelim sve poštenje, sva čas moja, nesrećnija te se velim od svijeh, ke su bez pokoja. I. Gundulić 76. Teža sila da ne posta, od ke nam se grabe djeca. 864. S prijetnom smrtna, jaoch, poraza carstvo mi se grabi silom. 565. Ti naredi, da od Krstjana sinovi se grabe mladi, i vojnica da su izbrana. 578. Ali vjera dosti nije kad se hara i grablje (!). J. Kavašin 319b.

2. recipročno, kad jedno drugome grabi; obično se kaže, kad ono što se grabi ne pripada ni jednome ni drugome, a i jedno i drugo hoće ono sa se, te grabe i zavađaju se među sobom. — Između rječnika u Mikaljinu (grabiti se, drpiti se, certare, contendere ad rapiendum, diripio),

u *Belinu* (certare ad rapiendum' 837^b), u *Stulićevu* (v. drpiti se), u *Vukovu* (oko čega, um etwas raffien', arripere'). Narodi da od svih strana krstnici se grabu mali. J. Kavašin 288^a. E se grabu mladi Crnogorci, ko će prede nega uhvatiti. Ogled. sr. 1. — *Ono što se grabi stoji s prijedlogom oko ili o*. Kako s' grabe o to pusto blago. Pjev. crn. 150^a. Govori devojka da bi se stali grabiti oko ne i da bi se udala. Vuk, poslov. 280. Do se srpski momci grabe oko glavah i oružja. P. Petrović, gor. vijen. 77. Oko duše grabiti će se i pregoniti bjesovi. S. Lubiša, prip. 223. — *ili s prijedlogom na u loc. (u jedinom primjeru stoji acc. mj. lokativa po crnogorskom govoru)*. Ka' se momci grabe na oružje. Ogled. sr. 64.

GRABLA, f. a) *vidi* grabež, grapša. — *riječ je stara, isporodi staslov. grabla*. — u *jednoga pisca xviii vijeka*. Petar Bažej ki korablom svom jedreći put zapada, kada začu, mužar (?) grabljom da veliki sva popada ... J. Kavašin 189^b. Dobila si tvojom grabljom, da i tebe drugi svuku. 285^b. — b) *vidi* 1. grable.

GRABLAČ, grablača, m. *čovjek koji grabi*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padelima, osim nom. sing. i voc.: grablaču, grablači*. — *Ne samo po značenju nego i po postanju može biti da su dvije različite riječi, vidi kod a i b*.

a. *čovjek koji grabi (vidi grabiti, I, 1, a)*. — U *jednoga pisca xviii vijeka koji je po svoj prilici sam načinio ovu riječ od grabiti*. Grablači tu s' him su ini, ki s kamatam' otimaše. J. Kavašin 451^a. — *amo mislim da spada i ovaj primjer, premda bi značenje moglo biti i kao kod b (u prenesenom smislu)*: Er nastojeć ti grabjači i u kup guma noke umišat, zli lupeži, ne težaci nazvaše se. 878^a.

b. *čovjek koji grabi (grablama, vidi grabiti, I, 1, c), grabla*. — *isporodi grablar*. — *Prije nego od grabiti, postaje od grablati ili od grable*. — U *naše vrijeme u hrvatskoj krajini*. V. Arsenijević. — i u *Šulekovu rječniku*: 'recher'.

GRABLAČA, f. sud za tečnost. Zemjak. 1871. 2.

GRABLAČICA, f. *žensko čelade, koje grabi (grablama)*. — *vidi* grablač, b. — U *naše vrijeme u hrvatskoj krajini*. V. Arsenijević.

GRABLAK, m. *ime mjesta u Srbiji u okrugu kruševačkom*. — Od 1. grab ili od 2. grable. Sr. nov. 1878. 988.

GRABLAN, m. *nadimak čovjeku koji sve sebi grabi. vidi kod 1. grable u Dobroselu*. M. Medić.

GRABLANICA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Livada u Grablanici. Sr. nov. 1868. 550.

GRABLAR, m. *vidi* grablač, b. — U *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

GRABLATI, grabljam (i grablem, *vidi u Bjelostjencu rječniku*), pectine verrere, occare, raditi grablama: kípiti, grabiti (grablama, n. p. sijeno, *vidi* grabiti, I, 1, c), ravniti zemlju čupajući travurinu, razbijajući grumeće. — U *jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (grablam, zubačim, rastria, rastellis stipulos erado, vello, glebas contundo, comminuo, festucas tollo'. 2. grablem, v. vlačim. 3. v. zubačim), u *Voltigijinu* (rastellare', rechen'), u *Stulićevu* (kod grabiti). Sije ridko za drvetje novo, grablat more, da istom pokrije. J. S. Relković 268. II' sam grablaš razore uzduže. 855. List po šumi izpod drvja jame, sve na hrpu grablaju i beru. 411. — U *naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: 'harken'.

1. GRABLE, grablja, f. pl. pecten, irpex, *težako oruđe (motka s nekoliko dreenijeh ili gvozdenijeh šifaka na jednom kraju) kojijem se što kúpi, grabi, n. p. sijeno, ili se ravni zemlja, čupajući travurinu, razbijajući grumeće*. — *Postaje od grabiti nastavkom ja*. — *Rječ je praslavenska, isporedi rus. рѣблѣ, češ. hrabě, polj. grabia*. — *Između rječnika u Vrandićevu* (rastrum'), u *Mikašinu* (rastrum, trirastellum'; grable velike koje se vuku po sidbi, sarculum'), u *Bjelostjencu* (grable, zubače, zubci, grebula, greble, rastrum, rastelum, trirastellum'), u *Jambrešićevu* (grable, zubače, rastrum'), u *Voltigijinu* (rastello, rastoro', rechen'), u *Vukovu* (der rechen', pecten foenarius' s primjerom: Sve su grable, nema vila, es sind lauter egoisten', nonnisi sibi favent'. cf. grabule). Zapovida Barbaru želimizmi grabljami grebsti. F. Vrandić, živ. 114. Da slama pod grable ne pada tolika. Đ. Baraković, vil. 847. Grablama k sebi potežući. F. Lastrić, ned. 824. Zame on kosu, grabli i vili. Nar. prip. mikul. 89. Kosu nosi da pokosi nòme, ruke grable da grabi za nòme. Osvetn. 2, 173. — *kaše se (kao u šali) o čeladetu koje rado grabi*. Grable bo su a ne vile, radi grabe a ne dile. V. Došen 252^b. Sve su grable, nema vila. (Svak sebi grabi, a niko neće da uspremi što i da ostavi za društvo ili opštinu). Nar. posl. vuk. 281. *vidi i u Vukovu rječniku*. — U *jednoga pisca xviii vijeka u jednini grabla*. Sapne se jedna grabla koja imade držalo, s kojim čovik i valja i ovu grablju kormaniti može. I. Jablanci 56.

2. GRABLE, n. carpini, coll. grab. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (griješkom, carpinus') i u *Vukovu*. Viša je gora od gore, naj viša Lovćen planina, u njoj je trnje i grable. Nar. pjes. vuk. 1, 190. — I kao ime *mjestima*. a) u *Srbiji*. aa) *zaselak u okrugu vafevskom*. K. Jovanović. 101. — bb) *mjesto u okrugu požarevačkom*. Niva u Grablju. Sr. nov. 1875. 1067. — cc) *mjesto u okrugu šabačkom*. Niva u Grablju. 1864. 537. — b) *selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 176. — c) *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. 240. — d) *selo u Dalmaciji na otoku Hvaru*. (Grabje). Repert. dalm. 1872. 18.

GRABLEN, adj. *pri kojemu su grable*. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Ječma valjalo bi s sropom požeti ili barem s onakvom kosom koja grablju imade, ali ni po što s golom ili prostom... Zob valjade po svuda s onakvom prije pokazatom grabljenom kosom kositi. I. Jablanci 79—80.

GRABLENE, n. *djelo kojijem se grabi*. — *Stariji su oblici grabljenije, grabljenje*. — *Između rječnika u Vrandićevu* (grabljenje, rapacitas'), u *Mikašinu* (grabljenje), u *Belinu* (grabljenje 606^b), u *Bjelostjencu*, u *Jambrešićevu* (grabeñe), u *Stulićevu*, u *Vukovu*, u *Daničićevu* (grabljenje). Ako ostanu na grabljenije. Zak. duš. pam. šaf. 45. Od usionijeh grabljenja. B. Kašić, zrc. 70. Jer grableñe od takve je zloče. M. A. Relković, sat. M1^a. Lakomac nikada ne može zadosti učiniti nezasiťivomu grableñu svoga proždrloga srdca. A. Tomiković, gov. 128. A što bijele ruke sa grleña, to mu kuke za grozna grableña. Osvetn. 2, 62. — S osobitijem snačenem: *djelo kojijem se grabla, u Voltigijinu rječniku* (rastellamento', das rechen') i u *Stulićevu* (v. grebulaže). *jamačno su sami ovi pisci načinili od grablati*.

1. GRABLICE, f. pl. dem. 1. grable. — U *Jambrešićevu rječniku* (rastellum').

2. GRABLICE, n. sing. ili f. pl. (?) *ime mjesta u Srbiji u okrugu vafevskom*. Sr. nov. 1868. 228.

GRABLIĆ, m. *presime*. — xv vijeka. Pred Bartolom Grablićem. Mon. croat. 111. (1472).

GRABLIŠTE, n. *držak u grabaša*. — U Vukovu rječniku.

GRABLJIV, adj. *vidi* grabežljiv. — xviii vijeka u Jambrešićevu rječniku (rapax'), a našega u Vukovu (reissend, raub-' rapax'). Vuoi grabljivi. Vuk, mat. 7, 15. — Čudnovato je da Vuk u predgovoru k prijevodu Novoga zavjeta (1847. vii) broji ovu riječ među one koje je sam načinio.

GRABLJIVAC, grabljivca, m. *grabljiv covjek*. — xviii vijeka u Bjelostjencevu rječniku (kajkavski grablvicee rapo' v. grabitel), a u naše vrijeme u Daničića: Grabljivca polivačuje. psal. 10, 3.

GRABLJIVICA, f. Grabljivice (ptice), rapaces, red ptica. J. Pančić, zoolog. 204. — *isporedi* grabežljivice, grabilice.

GRABLJIVOST, f. *osobina onoga koji je grabljiv*. — U Šulekovu rječniku: 'raubgier'.

GRABNIN, m. *mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom*. Zabran u Grabninu. Sr. nov. 1872. 865.

GRABOGLUŠAK, grabogluška, m. Monticola saxatilis L., vrsta ptice slične kosu i drozgu, *isporedi* stjenjak. — U Stulićevu rječniku (graboglušk inerula saxatilis). — *slabo pouzdano*.

GRABONICA, *vidi* Grabovnica, a) aa) i bb).

GRABONOS, m. (onaj što grabi i nosi?) u Vukovu rječniku: grabonos, grabonosac, (u Crnoj Gori) nekaka debela zmija za koju se govori da joj koje puška ne može probiti, cf. beča.

GRABONOSAC, grabonosca, m. *vidi* grabonos.

GRABOŃA, m. *presime*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Od vlasteoskih ki su hiža... Kluvat, Jista, Luk, GraboŃa. J. Kavašin 138b.

GRABOR, m. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Graboru. Sr. nov. 1875. 562.

GRABOŠTANI, m. pl. *selo u hrvatskoj krajini u okrugu danskom*. Razdijel. kr. 11.

GRABOV, adj. *koji pripada grabu (cijeljoj vrsti)*. — Imeđu rječnika u Mikišinu (carpineus'), u Belinu 174a, u Stulićevu, u Vukovu. Ostrkne mu se pod motikom jedna grabova jnska. S. Ćubiša, prip. 245. Pa mi kaži, česovi se brdom miču momci proz kameŃe i grabovo graŃe. Osvetn. 1, 55.

GRABOVA, f. *općina u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 172.

GRABOVA BĀRA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Sr. nov. 1867. 248.

1. GRABOVAC (Grabovac), Grăbôvca (Grăbôvca), m. *ime mnogijem mjestima, n. p. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 298. — b) u hrvatsko-slavonskoj krajini. aa) tri sela u okrugu ogulinsko-slunskom. Razdijel. kr. 8. 9. 10. — bb) dva sela: Novi i Stari Grabovac u okrugu gradiškom. 12. — cc) selo u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12. — c) selo u Dalmaciji u kotaru imotskom. Repert. dalm. 1872. 14. — d) u Srbiji. aa) selo u okrugu jagodinskom. K. Jovanović 111. — bb) selo u okrugu kragujevačkom. 118. — cc) selo u okrugu vafevskom. 104. — dd) selo u okrugu čuprijskom. 180. — ee) *mjesto u okrugu biogradskom*. Livada u Grabovcu. Sr. nov. 1870. 45. — ff) *mjesto u okrugu crnoriječkom*. Sr. nov. 1872. 849. — gg) *mjesto u okrugu šabackom*. Zemlja u Grabovcu. Sr. nov. 1878. 1015. — hh) *manastir u okrugu vafevskom*. — prije našega vremena. U celomž prědělú vafevskomž osta u Pauniji crkva i mon. Grabovacs. Starine.

10, 269. — *može biti da je isto i ovo*: Grabovacs (belija). Grabovacs. S. Novaković, pom. 180. — e) *manastir u budimskoj eparhiji*. Sem. prav. 1878. 84. — pomine se prošloga vijeka. Glasnik. 20, 4. — f) *ime nekijem izvorima u Lici*. J. Bogdanović.

2. GRABOVAC, Grăbôvca, m. *presime*. — Pomine se od xviii vijeka. Ante Grabovac. And. Kačić, korab. 487. Serdar Grabovac. Norini 86. 'Franciscus Grabovac'. Schem. bosn. 1864. x.

GRABOVAČKI (grabovački), adj. *koji pripada mjestu Grabovcu*. V. Arsenijević. Grabovačka (opština). K. Jovanović 104. 111. 180. — Grabovački Potok, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Livada u Grabovačkom Potoku. Sr. nov. 1868. 79.

GRABOVA DRĀGA, f. *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 220.

GRABOVA HŮMKA, f. *selo više Vakupa*. J. Wessely, kars. 205.

GRABOV BŮNĀR, m. *izvor u Srbiji u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 189.

GRABOVCI, m. pl. *ime mjestima. a) u Daničićevu rječniku*: 'Grabovci', selo u Srijemu koje je Jovan despot dao Krušedolu (Mon. serb. 541 god. 1496). — b) *selo u slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom*. Razdijel. kr. 14. biće isto što kod a). — c) *selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom*. Repert. dalm. 1872. 25.

GRABOVČANIN, m. *čovjek iz Grăbôvca (u hrvatskoj krajini)*. V. Arsenijević.

GRABOVČANKA, f. *žensko čelade iz Grăbôvca (u hrvatskoj krajini)*. V. Arsenijević.

GRABOV GĀJ, m. *selo u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle*. Statist. bosn. 140.

GRABOVI, m. pl. *šuma u Begajici (u Srbiji u okrugu biogradskom)*. Ć. Stojanović.

GRABOVICA, f. *ime mnogijem mjestima, n. p. a) selo i općina u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 246. — b) u Bosni. aa) općina u okrugu travničkom. 198. — bb) selo i općina u okrugu travničkom. 214. — cc) selo i općina u okrugu DoŃe Tuzle. 158. — dd) selo u okrugu travničkom. 212. — ee) selo u okrugu DoŃe Tuzle. 122. — ff) dva sela u okrugu sarajevskom. 44. 20. — gg) planina. F. Jukić, zeml. 55. — c) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 11. — d) u Srbiji. aa) selo u okrugu čuprijskom. K. Jovanović 181. — bb) selo u okrugu krajinskom. 123. — cc) selo u okrugu podrinskom. 39. — dd) selo u okrugu rudničkom. 146. — ee) selo u okrugu vafevskom. 99. — ff) *mjesto u okrugu biogradskom*. Zemlja u Grabovici. Sr. nov. 1864. 494. — gg) rijeka u okrugu rudničkom. Grabovica reka i selo ima i sad u crnogorskom srezu rudničkoga okruga. S. Novaković, oblač. rad. 86. — prije se zvala Grabovnica, *vidi* Grabovnica, a) dd). — e) u Crnoj Gori. aa) selo u Drobnjacima. Glasn. 40, 22. — bb) voda. Na studenu vodu Grabovicu. Pjev. crn. 75b.

GRABOVIČKI, adj. *koji pripada Grabovici*. Grabovička (opština). K. Jovanović 99. 123. 146. 181.

GRABOVI DO, m. *seoce u Hercegovini blizu Ravna*. Schem. ragus. 1876. 59.

GRABOVĪK, m. *ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 244. — b) dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom. 18. 86. — c) u Srbiji. aa) *zaselak u okrugu čačanskom*. K. Jovanović 178. — bb) *mjesto u okrugu*

kragujevačkom. Livada u Graboviku. Sr. nov. 1865. 617. — *d*) *nekakvo mjesto*. — *prije našega vremena*. Graboviki. S. Novaković, pom. 180.

GRABOVINA, *f. lignum carpineum, grabovo drvo*. — *Od xviii vijeka, između rječnika u Belinu 174^a, u Stulićevu (lignum carpineum'), u Vukovu*. Grabovina, *Carpinus (betulus) L.* (Durante). B. Šulek, im. 97. — *I ime seocu u Hercegovini blizu Gabele*. Schem. herceg. 1878. 112.

GRABOVIŠTE, *n. mjesto gdje raste grablje*. — *U Stulićevu rječniku (locus carpinis abundans')*. — *slabo pouzdano*.

GRABOVIŠTVO, *n. vidi grabovište*. — *U Stulićevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

GRABOVNICA, *f. ime mjesta*. *a)* u Srbiji. *aa)* u okrugu niškom. 'Grabovnica', Hilandar je imao u srpskoj zemlji između ostalog, 'selo Vidénje sa Petračem i sa Grabovnicom' (Mon. serb. 141 god. 1848). sad ima blizu Leskovca rijeka i selo Grabonica. (Hahn, reise. 184. 145); kako se u spomeniku spominje uz Leskovac, mislim da će biti ta. Đ. Daničić, rječ. Velika Grabovnica. M. Đ. Miličević, kralj. serb. 122. Mala Grabovnica. 128. — *bb)* u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kralj. serb. 390. i ovo se selo zove također i Grabonica. Sr. nov. 1879. 176. — *cc)* u okrugu kruševačkom. Grabovnica velika, selo; Grabovnica, zaselak. K. Jovanović 126. — *dd)* rijeka u okrugu rudničkom, sada Grabovica. xv vijeka. vidi S. Novaković, oblač. rad. 36. — *b)* selo u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj. Pregled. 85.

GRABOVNIČKI, *adj. koji pripada Grabovnici*. Grabovnička rijeka. S leve strane prima Medveda u se Gazdarsku Reku koja se zove i Grabovnička, jer protiče i kroz selo Grabovnicu. M. Đ. Miličević, kralj. serb. 9. Grabovnička kosa. Rat. 115. Na prednje Grabovničke visove. 116.

GRABOVNIK, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 242.

GRABOVO, *n. ime mjesta*. *a)* selo i pustara u Slavoniji u podžupaniji vukovarskoj. Pregled. 116. — *b)* u Srbiji. *aa)* selo u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 91. — *bb)* mjesto u okrugu biogradskom. Sr. nov. 1864. 48. — *cc)* mjesto u okrugu rudničkom. Zemlja u Grabovu. Sr. nov. 1875. 68. — *dd)* mjesto u okrugu smederevskom. Niva u Grabovu. Sr. nov. 1874. 91.

GRABOVSKI, *adj. vidi grabov*. — *Samo u Stulićevu rječniku (carpineus')*.

GRABRAK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj*. Schem. segn. 1871. 66. — *Na drugom je mjestu pisano Grabrk*. Pregled. 81.

GRABRIĆ, *m. dem. grabar*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Gdi grabriće, gdi vrbe, gdi trnje koji meću. J. S. Rejković 123. — *I ime seocu u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj*. Pregled. 69.

GRABRIK, *grabrika, m. vidi grabik*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji*.

GRABRK, *vidi Grabrak*.

GRABRO, *n. vidi grab, grabar*. — *U ugarskih Hrvata*. Grabro, *Carpinus betulus L.* (Braković). B. Šulek, im. 484.

GRABROV, *adj. vidi grabrov*. — *U Bjelostjencu rječniku, u Jambrešićevu, u Vukovu*.

GRABROVAC, *Grabrovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj (kajkavski)* Grabrovec. Pregled. 55.

GRABROVICE, *f. pl. mjesto na otoku Krku*. — *xv vijeka*. Stat. krč. ark. 2. 295. (1448).

GRABROVIK, *m. mjesto na otoku Krku*. — *xv vijeka*. Nad Grabrovik (poli japnenice). Stat. krč. ark. 2, 295. (1448).

GRABROVNICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj*. Pregled. 82.

GRABROVNIK, *m. ime mjesta*. *a)* selo negdje blizu Sena. — *xv vijeka*. Mon. croat. 179. (1500). — *b)* selo u Međumurju. Schem. zagr. 1875. 144. V. Sabjar 128.

GRABROVO KALO, *n. mjesto u hrvatskom primorju*. — *xiv vijeka*. Ki put teče skozi Bukov Dol meu Grabrovo Kalo. Mon. croat. 2. (1309).

GRABROV POTOK, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj*. Pregled. 86.

GRABRŠČAK, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj*. Pregled. 65.

GRABUŽE, *f. pl. vidi grablje*. — *Akc. se mijenja u gen. grabūljā*. — *U Vukovu rječniku*.

GRABŪNAČA, *f. stara gumnarska metla, kad se oprluga ili oprca u Dobroselu*. M. Medić.

GRABURA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Graburi. Sr. nov. 1875. 741.

1. GRABŪS, *m. grablje (samo u nekijem rečenicama)*. — *Postaje od grabiti rijetkijem nastavkom us*. — *U Mikašinu rječniku (u grabus, certatim') i u Vukovu: (u Crnoj Gori) učiniše grabus; a oni onda grabus! t. j. pograbiše, razgrabiše, 'das raffien', 'rapina'*.

2. GRABUS, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Ivana Grabusa. Mon. croat. 328. (1568).

GRABUSIĆ, *m. prezime*. — *isporedi Grabus*. — *xvi vijeka*. Grabusića Petra. Mon. croat. 187. (1504).

GRABUŠIĆ, *m. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom*. Razdijel. kr. 7.

GRABUŠIĆANIN, *m. čorjek iz Grabušića*. V. Arsenijević. — *plur.*: Grabušićani.

GRABUŠIČKI, *adj. koji pripada selu Grabušiću*. V. Arsenijević.

GRABUŠIČKIŃA, *f. žensko čeljade iz Grabušića*. V. Arsenijević.

GRABŽA, *f. vidi grabša*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Gizdave himbeno plemke su vile sve, grabža su i plijeno ljeposti njihove. I. Gundulić 144.

GRABŽELIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Šimun Grabželić. Mon. croat. 286. (1583).

GRÂC, *m. nem. Gratz, vidi gradac, d) nn*. — *U Mikašinu i u Bjelostjencu rječniku*.

GRACANE, *n. vidi grakaŃe*. — *Samo u Belinu rječniku: gracanje, 'crocitatus' 228^b, gdje nemu glagola gracati, s čega nije sasma pouzdana riječ*.

GRÂCI, Grâđâcâ, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihačkom*. Statist. bosn. 106. — *Uprav plur. gradac*.

GRÂCIJA, *f. gratia, tal. grazia, a) milost*. — *od xv vijeka kod sjevernijeh čakavaca*. Imaju služiti jednu (misu)... prikladajuć drugu o graciju sv. križa. Mon. croat. 88. (1460). Ma to j' bila jedna gracija Božja! Nar. prip. mikul. 94. — *b)* ime žensko. Tuj djevu da najdem punu sve radosti, Gracijom ku zovu. M. Vetranić 2, 33. Blažen Adam, Maren, Gracija. J. Kavašin 814^a. — *c)* Gracije, tri Venerine kćeri i drugarice (grč. Χάριτες). Muze i Gracije. J. Kavašin 194^b. Da s tvojih triju glavica djeve Gracije tebi uzprosu. 225^b.

GRACIJOLA, *f.* Gratiola officinalis L., *neka trava, mjesecnik, tal. graziola.* — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka.* Uzmi gracijole trave. J. Vladimirović 16.

GRACKĪ, *vidi* gradski.

GRÄCNUTI, *gräcnēm, pf. malo ogrepsti.* — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing.: gräcnū, part. pract. pass. gräcnūt).* — *Nejasna postaja: jamačno je denominativni glagol, i postaje nastavkom c, može biti od korijena grab glagola grabiti.* — *U Vukovu rječniku* (corvus): Dok se gdje malo gracnem, odmah se da na zlo.

GRAČ, *m.* Corvus corone L., *vrsta vrane, gačić.* — *Kurijen je što i u grakati.* — *U naše vrijeme i u Stuličevu rječniku* (corvus). Grač, Corvus corone. D. Trstaniak.

GRAČAC, *gračaca, i grāčca, m. dem. gradac, ali dolazi gotovo samo kao ime mjesta.* — *Akc. je onaki i u ostalijem padežima kako je u gen., n. p. dat. Gračacu i Grāčcu itd.* — *Postaje od osnovne gradac nastavkom č, pred kojim se c mijenja na č: grāčičes. prvo b ispada, a d se ispred č ne čuje, ali se gdje gdje nalazi pisano. mješte drugoga b svagda je a u nom. i acc. sing., a može biti i u ostalijem padežima, jer je č tvrdo i mučno izgovoriti. a) u pravom značenju kao dem. gradac. može biti na ovom mjestu: Ni me već slajše gračca plemenita razbluda. P. Zoranić 2a. — b) varoš u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom. Razdijel. kr. 7. — od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (oin städtehen in Kroatien). Sutra ćemo preko Velebita, da idemo pod Gračac u goru. Nar. pjes. vuk. 3, 424. — s umetnutijem a. Pije vino Sehanin Juriša... u zdravje onoga junaka koji će poći do Gračaca grada... And. Katić, razg. 291b. A oblači sužanske haljine, pak otide do Gračaca grada. 292a. A udari od Gračaca Panga. Nar. pjes. vuk. 3, 497. Dokle Luka do Gračaca dođe. Nar. pjes. marj. 74. Gradčaca. J. Wessely, das karstgebiet. 221. u And. Katića ima nom. Graččac zlo načinjen po gen. Graččaca. Kada Rade u Graččac dođe. razg. 292a. — bez a. Vučko sedi Gračcu na kapiji. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Zdravo ode Gračcu bijelome. 3, 428. — c) selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom. Repert. dalm. 1872. 25. — d) u Hrvatskoj. aa) seoce u podžupaniji jastrebarskoj. Pregled. 35. — bb) (kajkavski) Gračec, selo u podžupaniji zagrebačkoj. 23. — e) selo u Srbiji u okrugu čačanskome. K. Jovanović 170. prije se zvalo Kurilovo. 87.*

GRAČAČAC, *vidi* kod Gračac, a).

GRAČAČKĪ, *adj. koji pripada Gračacu.* V. Arsenijević. — *Od xviii vijeka.* Dobra koža boga graččkoga. And. Katić, razg. 291b. Graččka (opština). K. Jovanović 170.

GRAČAČKIŃA, *f. vidí* Gračanka. J. Bogdanović.

GRAČANI, *Grāčānā, m. pl. ime mjesta.* — *Uprav plur. Gračanin.* a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Gračani (Šarići). Statist. bosn. 176. — b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. Schem. zagr. 1875. 62. (griješkom) Gračan. Pregled. 18.

1. GRAČANICA, *f. ime mjesta.* — *Postaje od osnovne riječi gračanin nastavkom ica.* — *Nalazi se pisano i s d: Gradčanica.* — *Od xiii vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Gradčanica i Gračanica). a) rijeka, selo, manastir i crkva. biskupija (vidi kod Lipan) blizu Prištine. — u Daničićevu rječniku: 'Gračanica', selo koje je kralj Milutin dao crkvi

'Bogorodice gradčanskoye' blizu Prištine (Mon. serb. 562 god. 1322). i sama se ta crkva s manastirom zove 'Gračanica': u Gračanić sv. Sava postavi episkopiju (Okáz. pam. šaf. 59. 69). cf. 'Bogorodica, Gradčanica, gradčanskij, gradčanskij'. među ljudima koji su po zapovijesti carice Milice pokazivali među konušku bila su dvojica 'od Gračanić', jamačno iste (Mon. serb. 264 god. 1389—1405 gdje bez sumnje griješkom stoji 'Grahanić'); i u Vukovu: u pjesmama nekaka crkva s primjerom: Zbor zborila gospoda riščanska kod bijele crkve Gračanice. (Nar. pjes. vuk. 2, 101. 102). Jepiskupiji Gradčani(c). Mon. serb. 564. (1322). U Gradčanici. Glasnik. 49, 362. (1326). V. mitropoliji novobrodskoj Gračanici. Glasn. 22, 229. (xvii vijek). Sagradiše mnoge manastire: ... Gračanicu u Kosovu ravnom. Nar. pjes. vuk. 2, 199. Na reci Gračanici. S. Novaković, nov. brd. 48. — b) 'Gračanica', selo koje je kralj Stefan Prvovjenčani dao Žiđi: 'Gračanica' (Mon. serb. 11 god. 1222—1228). pominje se među selima koja su i sad oko Žiže, za to mislim da je bila u onom kraju. Đ. Daničić, rječ. 1, 234. — c) u Bosni. aa) grad u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 136. i u Vukovu rječniku: varoš u Bosni s primjerom iz narodne pjesme: I kasabu ravnu Gračanicu. — bb) općina u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 50. — cc) selo i općina u okrugu travničkom. 180. — dd) selo u okrugu sarajevskom. 12. — ee) selo u okrugu travničkom. 210. — ff) selo u okrugu Dođe Tuzle. 124. — gg) rijeka. F. Jukić, zemlj. 41. — d) u Hercegovini dva sela: Gračanica mala i Gračanica velika u okrugu mostarskom. 230. — e) voda koja teče kroz župu Nikšićku, od čega se zove i župa Gračanica. Vuk, rječ. Glasnik. 40, 34. Na krvavu župu Gračanicu. Nar. pjes. vuk. 5, 204. Iz pitome župe Gračanice. Pjev. crn. 213a. Doklen vodi Gračanici dođe. Ogled. sr. 499. — f) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12. — g) selo u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 184.

2. GRAČANICA, *m. u pjesmi našega vremena stoji mj. Gračanin.* Pogubi ih Panga Gračanica. Nar. pjes. petr. 1, 310.

GRAČANIČKĪ, *adj. koji pripada Gračanici.* — *ispoređi* gračanski. Crkva blagovještenija prěsvetyje Bogorodice jaže jepiskopija gradčaničska. Danilo 188. Crkvu gračaničku. S. Novaković, nov. brd. 12.

GRAČANIN, *m. čovjek iz Gračaca.* — *plur.: Gračani.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. Grāčānā.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu.* Vučko sedi Gračcu na kapiji, te on pije ono vilo ladno s pobratimom Gračaninom Markom. Nar. pjes. vuk. 3, 425. Zdravo ode Gračcu bijelome, Gračani ga divno dočekāše. 3, 428. Otići će jeka Velebitom, to će čuti Panga Gračanine. Nar. pjes. marj. 43.

GRAČANKA, *f. žensko čelade iz Gračaca.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Grāčānākā.*

GRAČANSKĪ, *adj. koji pripada Gračanici (vidi 1. Gračanica, a)). — ispoređi* gračanički. — *Između rječnika u Daničićevu: gradčanskij, riš Gradčanica; gračanskij, riš Gračanica (kod Prištine), cf. gradčanskij, gradčanskij. Jas... Stefan kralj Uroš vtorij... viděti razdruženije i padenije hrama svetije Bogorodice gradčanskije, jepiskupije lipanjskije... Hrisovuje stvoreni praroditelji i roditeļmi svetēj Bogorodice gradčanskioj. Mon. serb. 562. (1322). Među selima crkve Gračanice išla je, pravo u reku Grad-*

čansku'. 562. (1822). Međa je košuška išla, do međe gračanjske na tri mramorš' (Mon. serb. 264 god. 1889—1405). Đ. Daničić, rječ. 1, 285. Jepiskopiju gračanjsku. Okáz. pam. šaf. 70. — na jednom je mjestu umetnuto a među d i č. Jepiskopija gradačanska. Okáz. pam. šaf. 53.

GRAČANANIN, m. čovjek iz Gračanice (vidi 1. Gračanica, a)). — plur.: Gračanani. — Na jednom mjestu xiv vijeka i u Daničičevu rječniku (Gradiččanin, čovjek manastira Gračanice). Što su Gradiččanani (Градиччанини) odspreni od Olivera. Mon. serb. 568. (1822).

GRAČANE, n. djelo kojijem se grača. — U Stuličevu rječniku. — Na jednom mjestu xviii vijeka kao da znači: govoreće. U potežnom pokajanju i stvoreni grijeh se ubije ne odmiču u gračanju: sutra, sutra, neg' udije. J. Kavašin 426b.

GRAČATI, gračam (gračem u Stuličevu rječniku), impf. kreketati. — isporodi grakati, grakati. — U Mikašinu rječniku (gračati kako žaba, coazo') i iz nega u Stuličevu (gračem i gračam, coazare').

GRAČENICA, f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kriškoj. Pregled. 86. — Može biti da je isto što se pominje xiii vijeka u latinskom spomeniku. Terra Gracheniza'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1211).

GRAČENE, n. u Stuličevu rječniku (kod gračane). — nepouzđano.

GRAČEVINE, f. pl. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 171.

GRAČICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu vaševskom. Zemlja ornica u Gračici. Sr. nov. 1868. 117.

GRĂČIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GRAČINA, f. (uprav augm. gradac, te se nalazi pisano i Gradčina) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Pregled. 67. — Biće isto što se pominje xv vijeka. Na vrhu zovući se Gradčina. Mon. croat. 141. (1490).

GRAČIŠČANIN, m. čovjek iz Gračišća. — plur.: Gračiščani. — U pjesmi čakavskoj našega vremena gdje je i u jednini oblik Gračiščan. Koga biš ubrala, biš li tela Gračiščana? Gračiščana nikad ni jenega: Gračiščani su gospoda. Nar. pjes. istr. 2, 165.

GRAČIŠĆE, n. ime mjestima. — Postaje od gradac uprav nastavkom ište, ali se i kod štokavaca u ovoj riječi kaže šć mj. št (vidi c)). a) varoš u Istri (tal. Gallignana). — od xiii vijeka. Petar Slovenanin z Gračišća. Mon. croat. 4. (1275). — b) mjesto na Braču. — xii vijeka. Starine. 13, 209. (1185). — c) selo u Konavlima blizu Dubrovnika. Schem. ragus. 1876. 85.

GRAČKA, f. vidi građanka. — Postaje od grad nastavkom jzka; dj se mijenja na đ, a ovo ispred k na č, ali se nalazi pisano i đ. — U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (gračka i građka). Meu lipim gračkami svijetle se njih lica. M. Držić 65. O žene i građke ljubima. D. Zlatarić 28b. — Sad se u Dubrovniku govori grājka (č se promijenilo na j, vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 159. br. 29).

GRAČSKĀ, adj. vidi gradski. — Postaje kao gradski od osnove grad nastavkom sk pred kojijem se d mijenja kod štokavaca na đ a ovo ispred s na č, a kod čakavaca na j: grājski. — Od xv vijeka u čakavaca (s j) i u Dubrovčana (s č, ali vidi na kraju). I kada pride na vrata

grajska. Bernardin 86. 8reg. 17, 10. I grad i grajski stan vele krat ostavjam. P. Hektorović 4. Dali sad sela gračsku čud imaju? D. Zlatarić 51a. Oborivaše i mire i turne grajske. Ivan trog. 6. Po svih zatvorih oklada grajskoga. I. T. Mrnavić, osm. 175. Korist duše, korist tijela, korist grajska i crkvena. J. Kavašin 98a. Pitagorci bježeć grajske sve razkoše. 856a. — U Dubrovniku se promijenilo u naše vrijeme č na j: grājski (vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 159. br. 29).

GRAČŠTAK, m. vidi grajšćak.

1. GRĂD, m. locus munitus, arx, urbs, civitas, munimentum, aedificatio, proo je značenje: ili mjesto okojeno zidom, plotom itd. ili sam zid, plot itd. što okolava kakvo mjesto. iz ovoga su se razvila osobita značenja. — isporodi 5. grad. — Akc. se mijenja u loc. sing. grădu, u gen. pl. grădă, i u svoj množini, kad se umeće ov: grădovi, grădovă, grădovima i grădovima, grădove. — Rječ je praslavenska (od osnove gord), isporodi stsl. gradъ, murus, hortus, stabulum, civitas, rus. городъ, češ. hrad, arx, castrum, polj. gród. — Postaje nije dosta jasno: prema lit. gardas, tor, obor, got. gards, dvor, dom, (isporodi i zend. geredha, pečina, arban. gerd, plot) osnova je ghardh ili ghordh; drugačija je osnova kod grč. χωρτος, obor, krma (za živinu), lat. hortus, staroir. gort, žito, lit. žardis, ogradena paša za konje (prema ovome bi trebalo da je u nas z mj. g). neki misle da je uzeto iz germanskoga jezika. — U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: arx; castrum; civitas; oppidum; urbs; u Mikašinu: grad, mjesto, urbs, civitas, oppidum; grad, tvrda, tvrđava, arx, castrum; u Belinu: urbs' 196a; grad samovlastiti, civitas libera' 196a; u Bjelostjenčevu: 2. grad, tvrda, arx, castrum. 3. kaj Slovenci i Horvati imenuju grad, to Dalmatini i Primorci zovu i drže za varaš, kaj ti se u nutre grade, tak imenuju grad, kaštel. 4. grad utvrđen zidni, arx, civitas muris armata et munita etc.; u Jambrešičevu: arx; u Voltigijinu: città, stadt; u Stuličevu: civitas, urbs; u Vukovu: die festung, arx; u Daničičevu: gradъ, locus munitus, urbs, munimentum; zamjenjuje se nim radna kojom postaje (vidi i kod 5. grad).

a. locus munitus, arx, castrum, urbs munita, oppidum munitum, urbs, mjesto okojeno zidom i drukčije utvrđeno da se može braniti od neprijatelja. a) arx, castrum, takovo mjesto koje je obzidano da brani zemlju naokolo ili prijelaz preko nje, te u nemu mogu živjeti samo oni koji ga mogu braniti ili kojijeh uopće treba za obranu. ovakovo mjesto može biti i ono gdje vladalac obično živi. — isporodi tvrda, tvrđava, kula. Zupu Konavalsku i gradъ Sokolъ koji je u doj. Mon. serb. 217. (1891). Gradъ Sokolъ ki je u Konavlah. 293. (1419). U našem gradu v Ozlju. Mon. croat. 59. (1437). Arhijerej podašeden dlgo v grade svetago anjela. Š. Kožičić 24a. Zide grad biskupski zagrebački. P. Vitezović, kron. 195. Na vrh kuka sjedi grad Jovanov. S. Lubiša, prip. 5. A što raja bijele gradi crkve, nisu crkve nego gradi tvrđi. Osvetn. 3, 16. — amo spada može biti i ovaj primjer: Vijor dolom duje, gradom poljuje, na gradu devojka vikom podvikuje. Nar. pjes. vuk. 1, 207. i ovaj: Grad gradila bjela vila, ni na nebo ni na zemlju, no na granu od oblaka. 1, 151—152. — b) značenje se razlikuje od predašnjega u tome što u gradu žive i čeljad koja njemu ondje za obranu mjesta, te je po tome obično grad mjesto već nusefeno koje je poslije obzidano i utvrđeno. aa)

grad je dio nasejena mjesta koji je obsidan i uturđen; suprotno je varoš (ali vidi i kod bb)), kao neobsidani dio istoga mjesta. Grad. Ključ i varoš Podsključ. Mon. serb. 439. (1446). Od grada se (*Zabljaka*) Turci odmakao te u varoš opet ulegao. Oglad. sr. 458. Jajce, grad... U gradu stanuju sami Turci; oko grada su: Varoš, Kozluk, Pijavice gdje Krstijani stanuju većinom. F. Jukić, zemljop. 24. Sarajevo, varoš... imade grad dosta golem al' slab. 81. I grad beogradski i varoš Beograd. M. Đ. Milićević, srb. 23. Užice, varoš pod nekadašnjim gradom Užicom. 611. Niš, grad i varoš; grad na desnoj a varoš na levoj obali reke Nišave. kraj. srb. 86. — bb) urbs, obsidano veliko mjesto gdje mnogo naroda zajedno živi, koje se u čemu samo vlada (ako i ima nad tim druga vlada). suprotno: selo. kod ovoga značenja misli se često ne samo na zidove i sgrade iz kojih se sastoji nego i na narod što u njemu živi (isporedi i b)). — jedan dio našega naroda zove gradom' ovako mjesto samo ako je obsidano, a drukčije kaže varoš (vidi primjere kod aa)), a drugi (na zapadu) nema obzira na to, nego zove gradom' ovakovo mjesto i kad nije obsidano (vidi osobito: Grad koji nije ograden s bedeni ne more odoliti svome neprijatelju. M. Zoričić, osm. 47). isporodi franc. cité i ville, engl. city i town, špañ. ciudad i villa itd. U Prizrenu u grada. Mon. serb. 55. (1289). Masencij mnoge Krstijane pogubiti biše u gradu Aleksandrijskomu. Ziv. kat. star. 1, 218. V strani franačkoj v gradu Parizu. Mirakuli. 181a. Vsi gačufi toga grada. Korism. 8b. Idijehu svi napisati se svaki u svoj grad. N. Rašina 21a. luc. 2, 8. Grci smo odveće ubozi, rit češ tad, ovdje kuća veće neg u nas ima grad. H. Lucić 190—191. Beli grade Siverine, moj divni grade. Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Osvitliše pjesnima svoj grad. M. Držić 18. Darij uteče u Persipol, u stolni grad svoj. Aleks. jag. star. 3, 262. Jeruzolima koje mjesto bješe grad redovnički i kraljevski. M. Divković, bes. 53a. Bješe velik, lijep i plemenit grad vele umnožen pukom. 69a. Kada se jedan grad razaspe i oprazni. 521—522. Da će mučat' grad Atene slavne dobiti i hrabrene. I. Gundulić 13. Jer Gospodin sazid'o je vas Sionski grad pristveti. 204. Mru kraljevstva, mru gradovi, i njih plemstvo trava krije. 234. Dvorili su kitni zlata jednjih plemići usred grada; družijem grad je bio pojata. 305. Poharana grada zide s desna ostavi Turčin kraja. 320. S gradovima je znanje palo i sva slava, ka bi prije. 869. Ah, da bi u vik jakno sade živio miran i slobodan, Dubrovniče bijeli grade. 890. Mandalenu grad Mandalo dopade na dil. F. Glavinić, cvit. 248a. Kijem se arbska pokrajina i bosanski rese gradi. G. Palmotić 2, 299. Mandalijena ka se rodi slavna od bana plemenita koji Magdal grad gospodi. I. V. Bunčić, mand. 4. Svud mi je osto na obrani slavni bojnik, da sačuva, da obrani grad posvećen davno sebi. dubr. 4. O Budiću, hvalo od Hvarskoga grada. I. Ivanišević 383. Po ulicam svega grada vidjeh puke. P. Kanavelić, dubr. 9. Strašne trešbe prijeka sila od svih zgrada svega grada gomilu je učinila. B. Bettera, pjes. 20. Tvrd žestoka Sparte grada. J. Kavašin 6b. U Splitu rodnom gradu poglavitu. 90b. Čivalelić biskupiju Skradinskome gradu vrati. 95a. Da nij' Solin grad bogati bio, neg Rim da ga sgradi. 116a. Srjed Madrida grada. 129b. Zaštitnici rodna grada vavijek bit će. 192b. Dok se pao grad sgradio nije. 198a. Spljet svih je prem ohola naših gradov prvostola. 168b. Smaknu grad poglavni Tebe. 242b. Grad glavni, poglaviti, prvostolni, metro-

polis'. A. d. Bella, rječ. 196a. Kamo toliki gradovi poglaviti, u kojim su Krstijani Boga falili? J. Banovac, razg. 29. U gradu Londinu. A. Kanižlić, kam. 14. Sv. Pavao u grad atenijski pripovijdati dođe. A. Kanižlić, utoč. 574. Koliko ima godišta od kada je ta i ta grad uzet. M. Zoričić, aritm. 19. Pođe na grad svoj Nazaret. S. Rosa 187b. Al' nek ti je domovina grad izvrsni od starina. V. Došen 32b. I započe Salem grad zidati. M. A. Rejković, sat. K7a. Žive gradove od nega (*ogña*) čini (*Bog*) prokuditi. Ant. Kadčić 585. Glavni grad. D. E. Bogdanić 29. Po svim crkvam grada Makarskoga. I. J. P. Lučić, izk. 29. Valpovo grad bijeli vidimo. M. Katantić 42. Što se sjaje preko Budvo grada? Nar. pjes. vuk. 1, 56. Popova brada tri grada valja. 1, 56. Dva se grada vrlo bijelahu. 1, 165. Gradovi ti opustjeli! 1, 348. Nema lepšeg grada od Budima. 1, 869. Otkide se lađa od Budimskog grada. 1, 406. U men' ima devet grad i deseti Beograd. 1, 417. Udari ližbu u grada. 1, 419. On mi pusti po gradu telala. 1, 598. Niže Skadra grada bijeloga. 1, 600. Pa on ode od grada do grada. 2, 72. Kod Prizrena grada bijeloga. 2, 212. Valja sabla tri careva grada. 2, 340. Beču grade, ne beči se na me! 3, 50. Grad se plijeni, a baba se češlja. (Kad se ko zabavlja kakijem besposlicama kad bi trebalo što mnogo preče raditi). Nar. posl. vuk. 45. Dojdu va jedan zakleti grad. Nar. prip. mikul. 81. Osim primorskijeh gradova i ostrva. Vuk, pism. 86. I donese knihu našaraju od Mostara od kamena grada. Osvetn. 3, 86. Svetom ocu Piju papi u vječnomu gradu. 3, 94. Ufajuc se u bijeg prsnut stražu, jer u gradih smionu su Turci. 4, 83. — u grad stoji njegovo ime u istom padežu (u apoziciji), ili (u pjesmama) u *adjektivu posesivnome* (vidi *predašnje primjere*); a kod pisaca dolazi i u *gen. po takijanskom jeziku*: Dano u gradu novomu Aleksandrije. F. Glavinić, cvit. xv. Po meni grad Katanee jest proglašen. 412a. Pri gradu Sigeta. B. Krnarutić 5. U grad Hvara zrim. J. Kavašin 158a. Ki od cara utvrdi i obrani grad preteški Novobrd. 185a. Ivo oblada grad visoki Biograda. 186b. Ni Sparta, ni grad Rima hih mudrije ljudi ni ima. 205b. i s *prijedlogom* od: Dođ' se usudi najposlije u dubravu gustu, više grada od tvrde Varšovije. I. Gundulić 896. Grad pritvrdi od Kaniže. 567. — u ovom primjeru stoji množina *mj. jednine*: Kad je došla pred careve grade (= pred carev grad). Nar. pjes. istr. 1, 26. — u ovijem primjerima misli se osobito na zidove: Gdi top bojni s grada dere. V. Došen 35b. Kad izide pred grad na salangak. Nar. pjes. vuk. 1, 965. Mirko joj se s grada baca zlatnom jabukom. 1, 420. Ja sam Rada iza grada gizdareva čer. 1, 427. Gledale ih sa grada devojke. 1, 495. Otidoše pod grad u ružicu. 1, 596. Triput skoči, do grada doskoči, ali gradu vrata zatvorena. 2, 112. Kad pogledaš s grada iznad sebe... Kad pogledaš strmo ispod grada... Kad pogledaš brdu iznad grada... 2, 105. Otidoše na grad na Bojanu. 2, 119. Da me mladu u grad uzidaju. 2, 123. I tako je u grad ugradiše. 2, 124. Al' povika sa grada Latince: ... Eto doje pod gradom Ledanom... 2, 144. Kad su bili malo iza grada. 2, 151. Slijevače u tope dulove, te će naše razbijat' gradove. 2, 201. Pred gradom je osjedao dora. 2, 206. A kad bio pojem ispod grada. 2, 225. I vrata se otvore na gradu. 2, 289. Nije šala na gradu topovi. 2, 544. Na gradov'ma otvorio vrata. 4, 150. — *ističe se grad kao suprotno, selu (mjestu)*. Va gradoh i mjestoh popove postavljati. Š. Budinić, sum. 101b. U razlićijem poglavitićem mjestim i

gradovim. R. Gamašić 2^b. To 'est baštine, gradi i sela. J. Kavašin 385^b. Ni u selu ni u gradu. F. Lastrić, ned. 218. Ti prelaziš sela i gradove. Nar. pjes. vuk. 1, 578. Jer sudavi u selu mu nema a kamo li u bijelu gradu. Osvetn. 2, 12. i *zemlji (polju, državi, župi' itd.)* Priobrštoha od morske zemlje Zetu i sa gradovy. Mon. serb. 4. (1198—1199). Da si gradu Dubrovčani s trgoma i s kuplova svobodno po zemlji i po gradoveha carstva mi i po trgovaha. 157. (1857). Zavadila zemlju i gradove. Nar. pjes. vuk. 1, 588. Nek prodaje zemlje i gradove. 2, 382. Hoće zemlju, hoće i gradove. 2, 480. Nu lovenstvo svoje kaza i pod gradim i na polju. J. Kavašin 86^b. Vrh gradije i država. 506^a. Župa i grada tōko mnoštvo. 165^a. — *gdje se grad uzimlje u širem značenju (bez zida), ondje varoš, kao suprotno, dobiva drugo značenje: nešto manje od grada a veće od sela (vidi dalje kod varoš) to je bez sumnje u ovijem primjerima:* I da varoš lijep kada je, ljepost grada još ljepša je. J. Kavašin 479^a. Ako selo posiduje, daću mu varoš; ako varoš ima, daću mu grad; ako grad, daću mu vladanje (si villam posidet, dabo pagum; si urbem, regionem). Đ. Rapić 170. *tako je u Konavlima blizu Dubrovnika grad Dubrovnik, a varoš Hercegovni (premda je i ovaj obzidan i utvrđen), slično je tome, i kad varoš znači podgrađe (isporedi aa).* Gdi od Varšova bijela grada u varoše lijepe ulazi. I. Gundulić 424. — *u pjesmi se gdje gdje zove grad i mjesto manje od grada. I preleće preko Risna grada.* Nar. pjes. vuk. 1, 9. — *u prenesenom, metaforičkom smislu, o nebu.* Grad prestolni od nebasa. J. Kavašin 479^b. Nije od stijenja mlohavoga sazdan Božji grad žestoki. 482^b. Na bodenu Božjeg grada. V. Došen 248^b. — *kao stan, uopće.* Kog' iznese iz svog' grada (iz utrobe), kad izađe smrad iz smrada. V. Došen 35^a.

b. civitas, cives, od značenja kod a, b) bb) *prelazi na čelad što su u gradu'. a) civitas, ljudi što žive u gradu shvaćeni kao nešto cijelo po tome što imaju što opće među sobom, osim mjesta življenja, osobito vladu, upravu.* Knež grada Dubrovnika i vñse sudije i većnici i općina vñsa praslavsnoga grada našega Djubrovnika. Mon. serb. 85. (1253). Stvori milost krajevstvo mi gradu dubrovčskomu, što su držali zemlje u gospodina mi sveto poživšega oćca mi... da si drže i u krajevstva mi. 55. (1289). Reči gradom židovskim. N. Rašina 17^b. isai. 40, 9. Lijepu slobod grčkih gradov uzoriti. J. Kavašin 241^b. Papa pisa vladocu grada kapuanskoga. A. Kanižlić, kam. 382. Te kušaju sve vere i sve redom gradove, svaki znade za Boga, Nar. pjes. vuk. 1, 128. Mi smo kadri upraviti gradom, oko grada sirotišom rajom. 4, 136. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima riječju grad prevedena je lat. civitas, država.* Od grada Božja (de civitate Dei). Korizm. 79^b. U libro od grada Dubjegja. J. Matović 108. — *b) uopće čelad što su u gradu'.* Grad se je skupio vas za čudo ter sluša. N. Najlašević 1, 269. Bi ljubovca svega grada. V. Došen 122^a. Petar se gradu falio. Nar. pjes. vuk. 1, 64. Pak se vali gradu Beogradu što si junak danas zadobio. 1, 599.

c. munimentum, zid i drugo čim je okoloeno i utvrđeno mjesto da se može braniti od neprijatelja (vidi i 5. grad). a) u pravom smislu. Stzdahe pirat veliki i tvrđi sa gradom okolo. Mon. serb. 74. (1802—1811). Gde se gradi oboriti ili kula, da ga naprave graždane. Zak. duš. pam. šaf. 40. Neretve na kraju ods drva su grad sazidali. Mon. serb. 515. (1471). Zadru grada dil razbiše. Đ. Baraković (1682) 89. Da smo

grada Dubrovnika drugijem gradim ogradili. Nar. pjes. bog. 228. — *b) u prenesenom, metaforičkom smislu, kao obrana uopće.* Ona je (moja kći) sad moj grad, slava i čas sad moja. M. Vetranić 2, 419. I krajevstvo sve propada, gdi od vojske nejma grada. V. Došen 125^a. Sestra bratu kao grad, brat je sestri kao vrag. u Dobroselu. M. Medić.

d. kao apstraktni supstantiv, djelo kojijem se gradi. — *Samo XIII i XIV vijeka. (Trgovci dubrovački po srpskoj zemlji)* grada da ne rabotaju ni ga bludu. Mon. serb. 52. (1270—1272). Krajevstvo mi oslobodi (jude dane crkvi) oć malih i velikih rabota, da im nēst ni grada ni pozoba... 68. (1298—1302). Osvobodi je carstvo mi... oć vojske, oć psara i oć pokliarja, oć grada, oć vinograda, oć sēnokōše... 188. (1348).

e. ime mjestima (naj češće po značenju kod a, a)). a) Selo 'Gradi' u Plavi koje je kraj Stefan Dečanski dao Dečanima, a međa mu je išla od goršehga Grada posrēdi Medivēde Glave u dubu, i kako dēlt spada u baru, i kako bara pristaje u Limi' (Mon. serb. 94 god. 1380). a zaselak je tom 'Gradu' bio 'Jare' (94). Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — *b) u Bosni. aa)* Na Kuprisu imade nješto tvrde 'Grad' zvane, zidine opale te drvenim di-recim utvrđene. F. Jukić, zemljop. 28. — *bb) zaselak kod Bišća.* Schem. bosn. 1864. 72. — *c) u Hercegovini. ovako se zove most u Mostaru s kulama.* Schem. herceg. 1878. 117. — *d) u Srbiji. aa)* zaselak u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 20. — *bb)* mjesto u okrugu kneževačkom. Branik u Gradu. Sr. nov. 1870. 245. — *cc)* mjesto u okrugu vafevskom. Niva na Gradu. 1861. 784. Vinograd u Gradu. 1872. 418. — *vidi i Novi Grad, Stari Grad, Ivangrad, Susjedgrad itd.*

2. GRĀD, m. u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) igrati se grada, t. j. lopte koja se umijesi od govede dlake. *vidi i:* Ka' se grada vješto izigraše. P. Petrović, gor. vijen. 5. — *Ako je igra taka da jedni udaraju kao na grad a drugi se brane kao da su u gradu, uprav se ne bi tako zvala lopta nego sama igra, i riječ bi bila ista što 1. grad.*

3. GRĀD, m. gradus, tal. grado, prečaga u stuba (u prenesenom smislu), isporodi stepen. — *U dva pisca XVII vijeka.* Koja su uzlazišta od krvi ili gradi od konsangvinitadi. B. Kašić, rit. 240. Drugo uzašastje, visina ali grad jest ne samo podnijeti sramočena... M. Radnić 278^a.

4. GRĀD, m. grando, oblasti komadići leda što padaju kao dažd. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gradъ, rus. рраръ, češ. hrád, pol. grad. — Ispoređuje se sa snskr. hrāduni, grč. ῥάλας, lat. grando, ali kod svih tih riječi ima što nejasno: u prvaj h prema kojemu bi trebalo da je u nas z a ne g, u grčkoj l mj. r, u latinskoj n. — U svijem je rječnicima (u Daničićevu gradu). a) s pravijem značenjem.* Gradom odzdiva. Domentijan^b 155. Grad mi će pobiti vinograd. M. Marulić 17. Grad potuciše žito. Korizm. 9^a. Grad me bije sprijeda a grad iz zada. Zborn. 147^b. Biše pal velik daž i grad. Mon. croat. 234. (:529). Ni da t' na n (vinograd) pada grad ni rda na tebe. N. Najlašević 1, 211. U trjeskovijeh, u gradu oba (oblaka) crni ostanu, stamue svi se. I. Gundulić 445. Ne s tolikom nemilosti grad s nebasa ljetni pada. G. Palmotić 2, 53. Za tijem uze prem neredan grad udarat na svu silu. P. Kanavelić, iv. 34. Kad zla naglos grada ohola lijepo grozdje doj potuče. A. Vitaljić, ost. 271. Ako dojde grad, jaučemo. S. Mar-gitić, fal. 168. Zakletve protivu gradu, groinu i

krupi. L. Terzić 826. Bog pobi gradom lose. I. Đorđić, salt. 264. Čini mu sve poje da grad obije. J. Banovac, prip. 259. Kada grad i zlo vrime razaspe vaše sjetve. F. Lastrić, od' 168. Mak ti ne rodio, neka ti ga svega grad s vitrom povali. A. Kanižlić, rož. 84. Velika krupa istuče Rim pristašnim gradom. M. Pavičić 21. Što je od krupe oliti grada ostalo. And. Kačić, korab. 68. Od grada istučena i satrta jesu. I. Jablanci 76. Evo ga s velikom stražom od grmljavine i gromova, muha, strila i plamena, grada i mečave. Đ. Rapić 15. Grad je ka' i vojska. (Nekud udari, a nekud i ne udari). Nar. posl. vuk. 45. Kad pada grad, mnogi iznesu pred kuću siniju s kašikama, gdje koji i stolicu izvrtnutu, gdje koji (u Grblju) zapalenu granu lovorike ili lopatu žeravice bace na poje, a gdje koji i pušku izbace, i to se sve čini da bi grad prestao. Vuk, rječ. 97b. Hoće letinu da pobije gradom. Vuk, poslov. 28. Grmilo je i grad bio u Grahovcu ravnu. Osvetn. 2, 149. — *kod pisaca često u množini*. Gradi s nebasa tolici dodoše. Zborn. 72a. Iz koga (oblaka) padaju dažji, snizi i gradi. P. Hektorović 15. Većali su s morem vitri, dažji, snizi, gradi, gromi. M. Pelegrinović 192. Podvižu zlu godinu i grade. M. Orbin 7. Zaludu bliskavice, gradi, gromi, triskavice. A. Georgiceo, prilike. 67. Zemlju tuku gradi jaci. G. Palmotić 2, 810. Ova tvrđost je lekarija protiva oblaci i gradma. M. Radnić 496b. Da od baština, vinogradi i od stabil ovi svake grade i godine zle na daleko odagnati, razvrći i u ništar obratiti dostojiš se. L. Terzić 825. Vjetri, gradi, gromi, trusi. J. Kavašin 557b. Ove grade u vodu naravsku dažditi činite. J. Banovac, blagosov. 249. — *isporuđuje se s gradom kad se hoće kazati da čega (terda, teška) mnogo pada*. Cokule lete kako grad po kućah. M. Držić 138. Kamenje pada kano grad. S. Margitić, fal. 55. Među kamenem kanoti među gradom prigustim dušicu puštaše. A. Kanižlić, uoč. 164. — *b) o čemu drugom što pada iz neba, iz oblaka kao grad*. Daždeći grad od kamenja. B. Kašić, fran. 119. Zli će pasti u ponore dno pakljenih crnih jama, ... gdi ore potop teških sila daždi od ognja, gradi od strila. I. Gundulić 286. Od gromova, trjeskova i grada ognjenoga. I. Đorđić, salt. 44. — *c) u prenesenom smislu, iperbolički, kad čega leti, pada veliko mnoštvo, vidi dažd, c)*. Oblaci se strijela dižu, grad ognjenijeh pada zrna. I. Gundulić 445. Stijenja grad ga udara. 521. Vrh u oružja gvozdo-lita gradi udorac teških se ore. 589. Grad udorac silnih ore. J. Kavašin 279a. Daždi od ogañ, gradi od strijela. I. Đorđić, uzd. 18. Iz niovi ruku grad kameña prosipaše se svrhu glave njegove. F. Lastrić, svet. 190a. — *d) u prenesenom smislu, kao nesreća uopće*. Svak presnečen na tle pada i boji se toga grada (hudoga čovjeka). J. Kavašin 54b. Djeca su suhi grad. (Siromahu su čoku decu tako na dosadu kako god da ga naj veći grad — suhi, t. j. čist, sam, bez kiše — bije. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 58—59.

5. GRAD, *f.* vidi 1. grad, c. — *Na dva mjesta xiv i xvi vijeka*. Zabiljeu je u Slatini crkve arhangelove u Prizrenu išla meda, pod careve gradi do luga' (Glasn. 15, 283 god. 1348?). tu će biti 'sepes, stabulum', i može biti ženskoga roda. Đ. Daničić, rječ. 3, 580. Filip reče gvozdeni grad utiniti. Aleks. jag. star. 3, 229.

GRADAC, graca, *m. dem.* grad. — *Drugo -a (negdašnje) ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.; u ostalijem se padašima d ispred c i č ne čuje, ali se gđjegdje nalazi pisano.* —

Akc. se mijenja u noc.: grāče, grāci, i u gen. pl. grādācā. — Riječ je stara, isporodi stalov. gradac. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (cittadella, città piccola, civitacula' 196a; castelletto e castelluccio, castello piccolo, quantità di case circondate di mura', castrum' 176a), u *Stuličevu* (parva urbs'), u *Vukovu*, u *Daničičevu* (Gradac kao ime mjestima). a) mali grad. aa) vidi 1. grad, a, a) i b) aa). I ako je moj mali gradac, ali sam ja u nemu dizdarac. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 94. — bb) vidi 1. grad, a, b) bb). Betlem gradac mao. M. Vetranić 1, 310. Betlem je malahan gradac. S. Rosa 37b. — b) mjesto obzidano i utvrđeno (naj češće na visini) gdje su srednjega vijeka i poslije živjela gospoda, nem. burg, schloss, tal. castello, franc. château. — isporodi kašteo, kaštio, zamak. Jedan put dođe u jedan gradac jedne gospoje. M. Divković, bes. 183b. Čovjek jedan imaše kašteo kako jedan gradac, i tko godi onuda prohodaaše, svakoga plijenaše. zlam. 51b. U Uglitz, kasteo, to jest, gradac u kraljevstvu Kasan. A. Tomiković, živ. 11. — c) nešto maleno načinjeno poput maloga grada. Ni sunčeni nisu dvori, ke Ovidij toko uzvisi, pri ovih (nebeskih) skotski nego tori, nego gradci, kē omisi dijete od kala za svo'e danje neuzdržno zabavljanje. J. Kavašin 485b. — kod igre tako se zove erpa načinjena od oraha, badema, jaja itd. Jedan od igrača položi tri oraha jedan uz drugi, a četvrti vrh njih. ovako namještena 4 oraha u Boki zove se 'kuba', a ovde u Hercegovini 'gradac'. V. Vrčević, igre. 27. Na gradac. Popere se tri jaja jedno uz drugo, a vrh ova tri jedno četvrtu. 65. — d) ime vrlo mnogijem mjestima, n. p. aa) 'Gradac', između gradova što ih je Stefan Nemaña osvojio od Grka i raskopao bio je i 'grad'. Gradac' (Stefan, sim. pam. šaf. 8. Okáz. pam. šaf. 69). mislim da je bio ondje gdje se poslije podigla Gračanica. kralj je Uroš otac kralja Milutina zidaio crkvi velikiye, Sopoćani i Gradac' (Okáz. pam. šaf. 52). i tu bih rekao da se misli Gračanica, premda je još za kralja Prvovjencanoga bila jedan od četiri manastira kraljevska. cf. 'Bogorodica, Gračanica, gradčani'skyj, gradč'skyj'. Đ. Daničić, rječ. 1, 232. vidi S. Novaković, zeml. 53—57. — bb) 'Gradac', manastir na Moravi (jamačno srpskoj) koji je zidaio brat Stefana Nemaña Sracimir, siza crkove Bogorodici Gradac' pri rječ Moravac' (Okáz. pam. šaf. 59). 'igumen morav'skago Gradca' (55). Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — cc) Selu 'Trébaci' manastira Dečana išla je meda sa selom Dosudem 'uz dole' među Gradca' (Mon. serb. 95 god. 1390). vađa da su bila dva. Đ. Daničić, rječ. 1, 232. — dd) u Srbiji. aaa) Gradac, selo i Doñi Gradac, zaselak u okrugu čačanskom. K. Jovanović 178. vidi S. Novaković, zeml. 15. 19. — bbb) selo u okrugu kragujevačkom. 121. — ccc) zaselak u okrugu užičkom. 154. — ddd) zaselak u okrugu valjevskom. 99. — eee) U Jadru više sela Cikota zidine navrh jedne glavice, a to se ondje zove 'veliki gradac', a 'mali' je glavica više sela Šurica, na kojoj kažu sad da ima livada. Vuk, rječ. 97b. — fff) u okrugu niškom. Gradac. na zapad od sela Siceva, na brdu koje se i samo zove 'Gradac', stoje ostaci od nekog starog gradica kome se ni ime nije zapamtio. Gradac, u hataru sela Malče, na brdu više sela Vrežine, stara opala gradina. M. Đ. Milčević, kr. srb. 17. Ispod Vlasotinaca, na desnom bregu reke Vlasine, kod konopničke crkve, ima breg kao kakva divovska humka. taj se breg zove 'Gradac'. 18. — ggg) selo u okrugu topličkom. 390. — hhh) voda u okrugu Vajevskom. — xviii vijeka. Blizu

varoši Vajevo kod v. vode Graca. Starine. 10, 268. — *ee*) *selo u Bosni u okrugu banolučkom*. Statist. bosn. 84. — *ff*) *u Hercegovini četiri sela u mostarskom okrugu*. *aaa*) *u kotaru lubuškom*. Statist. bosn. 244. — *bbb*) *u kotaru stolačkom*. 252. — *ccc*) *u kotaru koničkom*: Gradac doh i gornji. 286. — *vidi*: 'Gradec', mjesto gdje je ban bosanski imao trg: 'Gradec' (Spom. sr. 2, 22 god. 1854—1862). ovo bi mogao biti sadašnji Gradac u Hercegovini blizu Imotice. Đ. Daničić, rječ. 1, 282. — *gg*) *četiri sela u Crnoj Gori*. Glasnik. 40, 20. — *hh*) *u Dalmaciji*. *aaa*) *selo u kotaru kninskom*. Repert. dalm. 1872. 15. — *bbb*) *selo u kotaru makaranskom*. 19. — *ccc*) *više mjesta blizu Dubrovnika, vidi n. p. Epidauru grad*: Posred Graca i Spilana jedni mirne dni borave; čestitija družijeh strana lijepe uživa sve dubrave (Dubrovnik). G. Palmotić 1, 8. — *ii*) *u Hrvatskoj*. *aaa*) *selo u podžupaniji riječkoj*. Pregled. 8. — *bbb*) *selo u podžupaniji jastrebarskoj*. 37. — *ccc*) *selo u podžupaniji karlovačkoj*. 26. — *ddd*) (kajkavski Gradec) *selo u podžupaniji križevačkoj*. 68. — *neka se mjesta pomiku od XIII vijeka*. 'Ad montem Graden'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 14. (1201). 'Ad locum Gradec'. 1, 41. (1217). *vidi i u Bjelostjencu rječniku*: Gradec slovenski, kaštel i mesto biškupije zagrebečke 'Gradecium'. — *kk*) *u Slavoniji*. *aaa*) *selo u podžupaniji požeškoj*. Pregled. 90. — *bbb*) *selo u podžupaniji đakovačkoj*. 106. — *ccc*) *selo i (Gradac stari) pustara u podžupaniji virovitičkoj*. 109. — *ll*) *dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu banskom*: Mali i Veliki Gradac. Razdijel. kr. 12. — *mm*) 'Gradec', još jedno mjesto kao da je u Banatu: 1685, uzeše Nemci Gradec i Lipovu, i Herceglj osvojijše' (Okáz. pam. šaf. 86). Đ. Daničić, rječ. 1, 288. — *nn*) *dva grada u Stajerskoj*. *aaa*) (Nemački) Gradac, nem. Graz, Grätz, u Bjelostjencu rječniku: kajkavski Gradec nemački, nemački Gradac, ali Grad u Stajeru, Graecium Stiriae, Savoria', i u Voltigijinu: 'Graz, città', 'Gratz', a u naše vrijeme u Šulekovu. isporodi Grad. — *bbb*) Slovenski Gradac, nem. Windischgrätz. — u Šulekovu rječniku.

GRADAČAC, gradačca i gradašca, m. dem. gradac. — Pošto je teško izgovoriti č ispred c, obično se mijenja na š. — U naše vrijeme. a) s pravijem značenjem. Čudan junak Radojica Rade! jur je danas devet godin dan, da je sužan va gradašcu Jajcu. Nar. pjes. istr. 1, 86. — b) grad u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 138. Hoću ići ka Gradašcu b'jelu. Nar. pjes. vuk. 3, 228. I sidiše ka Gradašcu Turci. 3, 289. Uteče im od Gradačca Dedo. 4, 207. Iz Gradačca iz bijela grada. 4, 264. Iz Gradačca grada. Osvetn. 6, 58. i u Vukovu rječniku: Gradačac, Gradačca (Gradašca), grad i varoš u Bosni.

GRADAČANSKI, adj. vidi gračanski.

GRADAČKÎ, adj.

a. koji pripada Gracu. — Postaje od gradac (gradec) nastavkom *skz*, pred kojijem se c mijenja na č, a za ovijem *ks* ispada a pred *nm* se *z* mijenja na a. u starijim spomenicima pisano je i s -dičesk-, -dičsk-, -dičk-. 'Gradačskijj', *zov* 'Gradec': za kralja Prvovjencanoga između četiri manastira kraljevska bješe, sveta Bogorodica gradačeska' (Mon. serb. 14 god. 1222—1228). to je jamačno ista koja se poslije pisala 'gradičanska', cf. 'gradičanskijj'. selu je Vrmoši manastira Dečana išla međa, uz brdo među Benčju s gradičkom međom' (95 god. 1330). tako i Komima, do gradičškoga hrusovula' (96). i na ta oba mjesta držim da se misle međe zemljama

manastira Gračanice. tako i 'episkops gradačkj' (Okáz. pam. šaf. 54). 'igumen gradačkj' (55). drugi osim igumna, moravskoga Gradca'. Đ. Daničić, rječ. 1, 288. Među Benčju s gradičskom međom. Deč. hris. 48. Vše što je ostalo za hrusovljem svetogorskim i gradičkim. ... S međami svetogorskim i gradičkim. 55. Do hrusovlja svetostefanskoga i gradičškoga i svetogorskoga. 56. Gradačka (opština). K. Jovanović 178.

b. koji pripada Gradašcu. Gradačka nahija. F. Jukić, zeml. 41. i u Vukovu rječniku: (von Gradačac').

1. GRADAN, grādna, adj. koji pripada gradu, gradski. — Od XIII do XVIII vijeka (rjetko), a između rječnika u Stuličevu (v. gradjanski s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničičevu (gradn, urbis'). Po stignami gradnyim. Stefan, sim. pam. šaf. 22. Osvobodi ih kraljevstvo mi ot pozoba, ... gradnyh rabots, vojske. Mon. serb. 123. (1396—1847). Gradnyj put. 194. (1880). Kada jur nastupi na gradne zaklopi. M. Marulić 88. Gradna gospa reče Olivi naj prija. Oliva. 19. Dika ruke naše skoči izvrh gradnijeh mira. J. Kavašin 247b. — Na jednom mjestu XVIII vijeka kao da znači: na kojem su gradovi. Za tim alijedi zemlja gradna. J. Kavašin 60b.

2. GRADAN, grādna, adj. koji pripada gradu. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Belinu ('grandinoso', 'grandinosus' 855b), u Stuličevu (v. gradjanski), u Daničičevu (gradn, grandinis'). Kamenija gradnago. Domentijan 156. Naklad kamenija gradnago. Starine. 10, 84. (xv vijek). Gradno kamenije. Glasn. 22, 231. (xvii vijek). — U naše je vrijeme upotrebio ovu riječ Daničić: Riznice gradne jesi li vidio? jov. 98, 22. Više ih izgibe od kamenja gradnoga, nego što ih pobiše sinovi Izrailjevi mačem. is. nav. 10, 11.

3. GRADAN, m. ime muško. — xiv vijeka. Gradan Vlaković. Deč. hris. 46. 98.

GRADANIK, vidi Gradjenik.

GRADANOVIĆ, m. prezime. — Pomiče se XVIII vijeka. And. Kačić, korab. 454.

GRADANSTVEN, adj. vješt gradskijem poslima. — U Stuličevu rječniku (negotiorum publicorum expertus). — nepouzdan.

GRADAR, m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom. Niva u Gradaru. Sr. nov. 1875. 249.

GRADAŠČEVIĆ, m. u narodnijem pjesmama našega vremena i u Vukovu rječniku: tako se zove kapetan Gradački (od Gradašca). Od Gradašca dva Gradaševića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. 565.

GRADAŠE, f. pl. vidi gardaše. F. Afrić.

GRADAŠNICA, f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu niškom. M. Đ. Milčević, kr. serb. 120. — b) selo u okrugu pirotskom. 238. — c) mjesto u okrugu aleksinačkom. Niva u Gradašnici. Sr. nov. 1861. 412. — d) rijeka u okrugu pirotskom. M. Đ. Milčević, kraj. serb. 172.

GRADBA, f. uprav djelo kojijem se gradi, građenje, ali dolazi i s konkretnijem značenjem: ono što se gradi. — U dva pisca XVIII vijeka. a) građenje. Što je u gradbah od palača sipat zlata ko pržine. J. Kavašin 28a. — b) zgrada. Kolom vala i velike gradbe vlasti i plemeni. 214a. — c) ograda, plot. Za tu gradbu tribuje ti pruča. J. S. Belković 49. Nek livadi gradba bude gušća. 74. Od njih gradbom zabranio koe. 215.

1. GRADE, Gradeta, m. ime muško. — U spomenicima dolazi samo nominativ, ali da je osnova

gradet poznaje se po adjektivima Gradetin, Gradev, i po prezimenu Gradić. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (3, 579). Tolislavu bratane Grade. Deč. hris. 48. 100. Grade. 51. 52. 58. Grade s pašenogom si Radom. Glasnik. 27, 292. (1847). Grade prēmiciurs i sinovi Prēdislavs Gradić s dētiiju i brati mu Smiļs i Dmitrs. 15, 297. Grade z dētiiju. 298. (1848?).

2. GRADE (?), gradeta, n. (?) dem. grad. — Na jednom mjestu xviii vijeka ima instr. gradetom. Pod gradetom Budimskim Tabani. Glasnik. II, 8, 168. (1712).

GRADELA, f. roštilj; rešetka; tal. gratella, mlet. gradela. — Akc. se mijenja u gen. pl. grādēla. a) gvozdena sprava na kojoj se peče, roštilj. — isporodi gradele, gradile, gradej. — od xv vijeka po zapadnijem krajevima. Ležahu komostre, gradele. M. Marulić 255. Položiti ga zapovida na jednu gradelu. F. Glavinčić, cvit. 81a. Gradelu jednu povelu ukovati, vrhu ke čini Lavrenca položiti. 270b. Ova učini slatku gradelu svetomu Lovrincu. M. Radnić 298a. — običnije se kaže u množini (za jedno). Sveti Lovrin na gradela pekuć se. I. Ančić, svit. 19. Mogu se prilikovati njegove gradele gvozdena... S. Margitić, fal. 64. S. Lovrinac pečen je na gradela. S. Badrić, prav. nač. 28. Ispekoše ga polako okrećući na gradela i vatru podgrćući. F. Lastrić, od' 352. Vidi da vrazi meću ņu na gradele, a drugi podmeću vatru. M. Zoričić, zrc. 131. — u naše vrijeme u Lici: gradela. V. Arsenijević; gradele. J. Bogdanović; i u Dubrovniku: gradele. P. Budmani. — b) rešetka. — na jednom mjestu xviii vijeka. Ova zapovied ne zabranjuje svako pristupište, kako k vratam, gradelam i mistom izvanskim manastirā imenovani koludrica. P. Filipović 19.

GRADELIN, gradelina, m. češljikar, staglin, tal. cardellino, mlet. gardelin. — isporodi gardelac, gardelić. — U naše vrijeme u Boci kotorskoj. Zametnuli u gori soju od gradelina. Nar. prip. vrč. 151.

GRADEL, m. vidi gradela, a). — U Bjelostjenčevu rječniku: gradej, v. rošter.

GRADELE, f. pl. vidi gradela, a). — U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka. S. Lovrincem, koji stavljen na gradele. J. Banovac, blagosov. 121. Stavljen bi na gradele. 152.

GRADEN, m. ime muško. — xiv vijeka. Gradens. Deč. hris. 28. 84.

GRADENIĆ, m. prezime. — xiii vijeka. Jurislav Gradenić. Zak. vinod. 55.

GRADENOVIC, m. prezime po ocu Gradenu. — xiv vijeka. Bogoslav i Hranislav Gradenvi. Deč. hris. 8. — na drugom mjestu s š. Bogoslav i Hranislav Gradēnovi. 75.

GRADEŠ, m. mjesto u Srbiji u okrugu rudniškom. Livada u Gradešu. Sr. nov. 1874. 87.

GRADETEV, adj. vidi Gradetin. — xiv vijeka. Grade... a Gradetevi sin (sic) Vitomir i Bogoslav. Deč. hris. 48.

GRADETIĆ, m. prezime po ocu Gradetu, vidi kod Grade. — U Daničićevu rječniku (Gradić 3, 579).

GRADEVIN, m. koji pripada Gradetu. — isporodi Gradev. — xiv vijeka i u Daničićevu rječniku (Gradetin 3, 579). Stanimir i Radoslav, sestričića Gradetina. Glasnik. 15, 298. (1848?).

GRADEŽ, m. vidi 1. grad, d. — xiv vijeka. Osvobodi ih carstvo mi od priselice i dimine...

i psara i pozoba i ponosa i pomistra i travnine i gradeža koga libo i grada zidanija. Glasnik. 24, 240. (oko 1850).

GRADICA, f. voda u Hrvatskoj. — xiii vijeka u latinskijem spomenicima. 'Rivulus Gradica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 79. (1242). 'In fluvium Gradicha'. 1, 198. (1278).

GRADIČEŠTINA, f. niva u Srbiji u okrugu vafevskom. Sr. nov. 1878. 968.

1. GRADIĆ i GRADIĆ, m. dem. 1. grad. — isporodi gradac. — Kod gradić akc. se mijenja u gen. pl. grādīć; kod gradić u svojim padažima (osim acc. sing.): gradica, gradiću i tako u ostalijem padažima (gen. pl. grādīć), osim voc. grādīću, grādīći. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (gradić, mali grad, arcula) i u Vukovu. a) mali grad, vidi 1. grad, a. Vidičes... gradove, gradiće, krajevstva. M. Radnić 132a. Po veloj milosti, ku joj poda diva, k jednomu gradiću priplava još živa. Oliva. 18. Zadar, Solin kad se znao, buduć jedan gradić mali. J. Kavašin 164b. Dođe pod Betuliju, gradić obronoga puka Izraelakoga. F. Lastrić, ned. 186. U gradiću Betlehemu. A. Kanižlić, uoč. 526. Privatni dostojas se u malom gradiću od Nazareta. M. Zoričić, osm. 40. On uzida gradić plemeniti. Nadod. 196. Kušlat je mali gradić na jednoj stijeni između Zvornika i Sarajeva. Vuk, nar. pjes. 1, 509. Na moru je mali gradić Budva. poslov. xviii. Radio je u gradiću Saintes. M. Pavlinović, rad. 21. — b) vidi gradac, b). Nahodaše se u jednomu kaštelu iliti gradiću jedan vojnik. J. Filipović 1, 469b. — c) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu kneževačkom. Niva kod Gradića. Sr. nov. 1878. 968. — bb) u okrugu niškom. Gradić, više Knez-sela, na jednom visu, stara zidina koju seljaci zovu 'Latinski Gradić'. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 17.

2. GRADIĆ, m. prezime dubrovačke vlasteoske porodice, tal. Grede, Grade, Gradi. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Gradić). Ki drže dobitek svete Bogorodice: Paska Gradić, Vali Proklećić. Mon. serb. 89. (1259). Žužić Gradić. Mon. serb. 187. (1878). Matko Gradić. Mon. serb. 240. 266. 269. 423. Spom. sr. 1, 75. (1899—1422). Žonko Gradić. Mon. serb. 431. (1445). Uze u primoriju veće veliko stadi ljudem Gradića. 449. (oko 1450). Vaš kako brat dum Bazilijo Gradić. B. Gradić, djev. 7. Gradić, Čubran i Gučetić. J. Kavašin 127b.

1. GRADIĆI, m. pl. stuba. — Postaje nastavkom ica (kao diminutiv) od lat. gradus, tal. grado, isporodi i 8. grad. — U Bjelostjenčevu rječniku (gradići, štange, skale, gradus).

2. GRADIĆI, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj. Pregled. 40. — vidi 1. gradić.

GRADIDBA, f. vidi gradba. — Postaje od graditi nastavkom b pred kojim se t mijenja na d. — U jednoga pisca xviii vijeka. a) vidi gradba, a). Er bi imao blisu gaje i paklinje za gradidbe. J. Kavašin 828b. — b) vidi gradba, b). I da Zadar kē gradidbe kaže, kē su od starine. 164b.

GRADIHNA, m. ime muško. — xiv vijeka. Dēds im Gradihna. Deč. hris. 26. 89. Gradihna. 95.

GRADIJA, m. ime muško. — xiv vijeka. Deč. hris. 28.

GRADIKOLE, f. pl. vidi gradikule. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Riba stavljena na gradikole da se peče. Zborn. 119b.

GRADIKULE, *f. pl. tal. graticola, roštilj, vidi i gradela, a).* — *isporedi gradikola, gradikule, gratikula.* — *U dva pisca xvii vijeka (u prvoga u jednini).* Nisu li gorili svrhu jedne gradikule? P. Posilović, nasl. 127^a. Kako Valerijan sveže na gradikule Lovrinca. P. Hektorović (?) 162. Z gradikul te gredem sneti. 168.

GRADIKULE, *f. pl. vidi gradikule.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRADILA, *n. pl. (oruđe) čim se gradi.* — *Akc. se mijenja u gen. grādila.* — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga naslova:* Gradila (pl.), arch. (građevno oruđe), baugeräthe, baugeschirr.

GRADILAC, *gradioca, m. čovjek koji gradi, vidi graditelj.* — *Drugo -a- ostaje u nom. sing. i u gen. pl. grādilāc; u ostalijem ga padažima nema, a l na kraju sloga mijenja se na o.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gradilac i grješkomo gradioc, v. graditelj).* Gradioci torana Babelskoga. M. Radnić 190^b. Kamen koga odvrgoše gradioci. S. Rosa 183^b. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga naslova ima osobito značenje: onaj čijim se troškom gradi (vidi 1. graditi, 1, a, a) cc).* Gradilac, arch. (gospodar građevine), 'bauherr', tal. 'il padrone della fabbrica'. — *a u drugoj knizi našega vremena značenje je kao kod graditelja u Šuleka.* Gradilac, 'bauführer'. Jur. pol. terminol. 58.

GRADILE, *f. pl. vidi gradela, a).* — *U tri pisca Bošnjaka xvii i xviii vijeka.* Pečena svrhu gradila. P. Posilović, nasl. 129^a. Neka donese Lovrinac gradile. S. Margitić, fal. 51. Na gradila usijani kano na mekoj ložnici uživao. 65. Stavivši ga na jedne goleme gradile. F. Lastrić, svet. 131^b.

GRADILICA, *f. žensko čelade koje gradi.* — *Samo u Stulićevu rječniku (v. graditeljica).*

GRADILINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 240.

GRADILIŠTE, *n. a) na jednom mjestu xvii vijeka kao da je augm. grad. isporodi gradište.* V. nekomej hudem gradilišti v. velice stani zovom Lestvica, v. podkriliju gory Ovčara i Kablara na rječ Morav. Vuk, dan. 1, 14. (1636). — *otale u Daničićevu rječniku ('castrum').* — *b) u Stulićevu rječniku: 'locus coaedificatus'.* — *c) mjesto gdje se gradi (stida).* — *u naše vrijeme kod pisaca.* Gradilište, stat. arch. 'bauarea, bauplatz, baustätte', tal. 'platea, area'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Gradilište, 'baustätte'. Jur. pol. terminol. 58.

GRADILIŠTVO, *n. vidi gradilište, b).* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

1. **GRADILO**, *m. ime muško.* — *xiv vijeka.* Deč. hris. 51.

2. **GRADILO**, *n. vidi gradela, a).* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Brašno u tavi ili na gradilu peče se. I. Velikanović, uput. 3, 317.

GRADILOVIĆ, *m. prezime po ocu Gradilu.* — *xiv vijeka i u Daničićevu rječniku (Gradilović 8, 579).* Prave Gradilovića. Glasnik. 15, 299. (1848?).

GRADIMIR, *m. ime muško.* — *xiv vijeka.* Gradimir. Deč. hris. 28. 108. — *I u jednoga pisca xvii vijeka.* Gradimir, sin kraja ugarskoga. G. Palmotić 2, 160.

1. **GRADIN**, *gradina, m. vidi 3. grad, tal. gradino.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Ima se upisati gradin od svojte od krvi. B. Kašić, rit. 89.

2. **GRADIN**, *m. nekakvo selo.* — *Prije našega vremena.* Gradina (selo). S. Novaković, pom. 130.

1. **GRADINA**, *f. horti; septum; augm. 1. grad.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. grādinā.* — *Postaje od grad nastavkom ina; uprav bi trebalo razlikovati dva nastavka ina: jedan augmentativni kod c, drugi (kao i kod dolina, ledina, godina itd.) kod a i b, koji znači ili uopće da je riječ u nekoj svezi s onom od koje postaje ili je ističe kao jedno prema kolektivnomu značenju riječi od koje postaje itd.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. gradina, 'hortus, dumetum', bug. gradina, 'hortus'.*

a. horti, kao nem. garten, blumengarten, tal. giardino, franc. jardin, mjesto (obridano ili drukčije ograđeno) u kojemu je posađeno cvijeće ili drveće što čini hlad (a i voćke, vidi primjere na kraju), a ne povrće, te se sa li i goji za uživanje cvijeća, hlada, za šetanje itd. isporodi bašta, dultistan, gardin, žardin. drugo je vrt (hortus, nem. gemüsegarten, küchengarten, tal. orto, franc. potager). — *U našem se jeziku javlja od xiv vijeka a između rječnika u Vukovu ('der garten', 'hortus', cf. vrt) i u Daničićevu ('hortus').* S hivi-jem, z gradinom. Glasnik. 18, 872. (1856—1867).

Priloži gradinu pod manastyremu konj gradine što kupi vojvoda od Semana. Glasnik. 24, 269. (1888). Ivan skaza majci sve one stvari koje meštar bijaše učinio, i način koji bijaše držao na večeri, a to jest kako on kaza poprije da ga Juda imaše izdati, ... kako ga združise u gradinu. P. B. Bakšić 194. Sedi moma u gradini, brazdu brazdi, vodu mami, da namami u gradinu, da zaliva rano cveće. Nar. pjes. vuk. 1, 390. Stvor' se, dušo, u gradini ružom. 1, 354. Vodi te ga, te ga obesite u gradini o suvoj davini. 2, 162. — *s voćkama, isporodi šljivik, voćnak.* Vezak vezle tri djevojke u gradini pod slatkim bademom. Nar. pjes. vuk. 1, 452. Kao sjonica u gradini od krasavaca. Đ. Daničić, isai. 1, 8. Natreću ti ih (trešanja) puna nedra u gradini našoj. M. P. Šapćanin 1, 59.

b. septum, s-pes, vidi ograda. — *Između rječnika u Mikajinu (gradina, ograda, septum, sepi-mentum) gdje se naj prije javlja u našem jeziku, u Stulićevu ('vallum, septum, septic, munimentum'), u Vukovu (1. 'der zaun', 'sepes').* mislim da amo spada ovaj primjer: Ispod žita otići (tajom, uteći — kao krajem gradine kud su žita posijana). Vuk, poslov. 105.

c. *augm. grad (vidi 1. grad, a).* — *U naše vrijeme (ali vidi i d), a između rječnika u Stulićevu ('arx magna vetus') i u Vukovu.* Tu mu sud obeća tristo forinti, ako bude va njihovoj gradine prespal... i večer projde tamo. ne projde spat... projde pod dimnjak i tu sede. Nar. prip. mikul. 12. Ej! Nikšiću, ukleta gradino! Osvetn. 3, 34. — *po ovome znači i rasvaline grada.* Layard raskapa strašne gradine Babilona. M. Pavlinović, rad. 18. Gradina, hist. ('burg'-ruine', tal. 'rovine (di castello)'; gradine (pl.), 'ruinen-gruppe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. *ime mjestima (većjem će dijelom biti po značenju kod c).* a) u Hercegovini. aa) dva sela u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 256. 292. — bb) selo u okrugu sarajevskom. 26. — b) u Bosni. aa) četiri sela u okrugu banolučkom. Statist. bosn. 72. 80. 84. — bb) selo u okrugu bihaćkom. 104. — cc) selo u okrugu sarajevskom. 34. — dd) selo u okrugu travničkom. 174. — ee) selo u okrugu Donje Tuzle. 158. — c) u Srbiji. aa) dva zaseoka u okrugu utičkom. K. Jovanović 152. 161. — bb) rasvaline u okrugu biogradskom. M. Đ. Milicević, srb. 65. — cc) mjesto u okrugu puš-
revackom. Vinograd u Gradini. Sr. nov. 1873. 831.

— *dd*) Doña Gradina, *mjesto u okrugu vafevskom*. Sr. nov. 1872. 500. — *d*) *selo i pustara u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj*. Pregled. 109. — *e*) *selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom*. Repert. dalm. 1872. 27. — *f*) *selo u Istri, tal. Giroidia*. Schem. paren. 1876. 12. — *biće isto što se pomije XIII vijeka*. Od strani svoje vasi Gradina. Mon. croat. 10. (1275).

2. GRADINA, *m. ime muško*. — *XI vijeka u latinskom spomeniku*. 'Gradinna'. Doc. hist. rač. 134. (1080). — *ispoređi Gradihna*.

GRADINAST, *adj. sličan gradini (vidi 1. gradina, c pri kraju), razvalinama*. — *Nučineno u naše vrijeme*. Gradina, min. (razvalit), ruinenförmig, tal. 'ruinforme'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRADIN DIJEL, *m. u Daničičevu rječniku*: 'Gradin's dēls', selima je crkve Bogorodičine u Arhilevici išla međa 'na Gradin's dēls' (Mon. serb. 144 god. 1849).

GRADINE (grāđine), *f. pl. ime mjestima u Srbiji*. — *vidi gradina*. a) *u okrugu kragujevačkom*. Niva u Gradinama. Sr. nov. 1871. 7. — b) *u okrugu biogradskom (Grāđine)*. Glasnik. 19, 189.

GRADINICA, *f. dem. 1. gradina*. a) *s pravijem značenjem u Vukovu rječniku*. — b) *ime mjestima u Srbiji*. aa) *u okrugu smederevskom*. Livada u Gradnici. Sr. nov. 1874. 409. — bb) *u okrugu niškom*. Nego se spuste na Gradnicu, kraj Morave, i sklone se u veliki dedobarski han. M. Đ. Miličević, sim. već. 156.

GRADINIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Gradiništu. Sr. nov. 1868. 243.

GRADINOVAC, Gradinovca, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj (kajkavski) Gradinovec*. Pregled. 52.

GRADINE, *n. coll. 1. gradina, a*. — *Na jednom mjestu XIV vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*: 'Gradinije', coll. hort. Manastir je Treskavac imao stasi vs Krivogaštanehs kupenica ods argiropula s gradinijem's (Glasnik. 11, 182 god. 1886—1846).

GRADIONICA, *f. vidi graditeljica*. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzdano*.

GRADIONIK, *m. vidi graditelj, gradilac*. — *U Stuličevu rječniku*. — *slabo pouzdano*.

GRADISALIĆ, *m. vidi Gradislalić*. — *XIV vijeka i u Daničičevu rječniku (Gradislalić)*. Čepina Gradislalić. Mon. serb. 229. (1897).

GRADISLAJ, *adj. koji pripada Gradislavu*. — *Postaje od Gradislav nastavkom jz; j postije v mijeka se na j, a zatijem v ispada*. — *Na jednom mjestu XIV vijeka*. Međa je Vlasima Ratiševcima išla na Gradislaju crkve. Deč. hris. 49.

GRADISLALIĆ, *m. prezime po ocu Gradislavu*. — *Radi postaja vidi Gradislaj*. — *XIV vijeka i u Daničičevu rječniku (Gradislalić 3, 579)*. Bratomil's Gradislalić. Deč. hris. 51. Gradman's Gradislalić. Glasn. 15, 294. (1848?).

GRADISLAV, *m. ime muško*. — *XIV vijeka i u Daničičevu rječniku (Gradislav's)*. Gradislav's. Deč. hris. 18. 21. i još na mnogo mjesta. Vojvoda Gradislav's. Mon. serb. 104. (1888). (Sjelište Béla Vodica što priloži tepci Gradislav's. Glasnik. 11, 186. (1886—1846). Selo Jelsčanica Gradislava tepačije (griješkom Selo Jelčanicu, Gradislavo, Tepjačije. Mon. serb. 195). Glasn. 11, 189. (1890).

GRADIŠA, *m. ime muško*. — *XIII i XIV vijeka, i u Daničičevu rječniku*. Gradiša Hodimirišta.

Mon. serb. 88. (1247). Dēds mu Gradiša. Deč. hris. 88.

GRADIŠČANAC, Gradiščanca, *m. vidi Gradiščanin*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Sto i pedaset Gradiščanaca. I. Zaničić 212. S Gradiščanci na noga nasrnu. 219.

GRADIŠČANIN, *m. čovjek iz Gradiške*. — *plur.*: Gradiščani. — *ispoređi Gradiščanac, Gradiščanac*. — *Od XVII vijeka*. Što mi pišete zaradi Đure Gradiščanina. Starine. 11, 189. (oko 1681). Svakomu po malo iliti predike nedilne... po P. F. Đuri Rapić ('Rapics') Gradiščaninu. Đ. Rapić i.

GRADIŠČAK, *m. selo u Međumurju*. M. Sabjar 125. Schem. zagr. 1875. 148.

GRADIŠĆE, *n. vidi gradište*.

GRADIŠIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 28.

GRADIŠKA, *f. ime mjestima*. — *Akc. je bi-ježen kao što je u Vukovu rječniku; drugako je (za Gradišku bosansku): Gradiškā. Glasnik. 22, 52. po ovome (ako je pouzdano, ali opet ima: u Gradiški. T. Kovačević, bosn. 66) Gradiška ne bi bio supstantiv nego adjektiv. to bi se potvrdilo i Relkovićevijem primjerom (kod b)) za slavonsku Gradišku i tijem što se i slavonska i bosanska Gradiška zamjenjuju oblicima Gradiški i Gradiško (vidi kod oboga)*. — *Po postanju biće adjektiv koji postaje od gradište nastavkom iskz.* a) *Gradiška bosanska, grad u Bosni u okrugu bañolučkom*. Statist. bosn. 76. — *može biti da je ova Gradiška što se pomije XVIII vijeka*. Kš na harač htiše opraviti pod Gradišku i inada. J. Kavašin 105^a. — b) *Stara Gradiška, tvrđa, i Nova Gradiška, trgoviste u slavonskoj krajini u okrugu gradiškom*. Razdijel. kr. 18. M. Sabjar 125. 126. — *od XVIII vijeka i u Vukovu rječniku: Gradiška (nova i stara) 'stadt in der slawonischen grenze'*. Manastire takojer imadeš: jednog ima i Virovitica, drugog ima u staroj Gradiškoj. M. A. Relković, sat. 189^a. U Novoj Gradišci. Šem. prav. 1878. 80.

GRADIŠKÂ ČÜKA, *f. brtjez u Srbiji u kneževačkom okrugu*. Glasnik. 19, 298.

GRADIŠKANAC, Gradiškanca, *m. vidi Gradiščanin*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Jošt Brođanin i š him Gradiškanac. S. Štefanac 89.

GRADIŠKANSKI, *adj. koji pripada Gradiškanima ili Gradišci*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Jer krajinu svu prosytili Salko, gradiškansko ono sunce žarko. S. Štefanac 18.

GRADIŠKI, *adj.*

a. *koji pripada gradištu*. — *Postaje od osnove gradišt nastavkom iskz; tss ispada*. Velikogradiška i malogradiška (opština). K. Jovanović 189. 140.

b. *koji pripada Gradišci (bosanskoj i slavonskoj)*. a) *bosanskoj*. — *od XVII vijeka*. Od nas Ibrahim Ireisa Karalića gr(a)da gradiškoga. Starine. 11, 118. (oko 1670). Ni u našem gradu ni u gradiškome. 11, 147. (oko 1686). — i *Gradiški u muškom rodu kao supstantiv upotrebljava se XVII vijeka mj. Gradiška*. Išao sam u Gradiški. Starine. 11, 127. (1679). amo će spadati i ovo: Od mene Husein-čehaje iz Gradiškoga. 100. (oko 1655). i ovo (ako ne pod Gradišku). Pelivani Savu preletješe, u petak su Gradiškome došli. Nar. pjes. vuk. 1, 445. — b) *slavonskoj*. — *od XVIII vijeka*. Vitezovi gradiški vojnici. S. Štefanac 5. Poslanik dvorski primi na ovom polju gradišku krajinu u oblast. M. A. Relković, sat. B2^b. Gradiška regimenta. B6^a. U gradiškoj regimenti. J. S. Relković 219.

GRADIŠKŌ, n. vidi Gradiška i gradiški. — *Od XVIII vijeka. a) Gradiška bosanska.* Gradiško je poldrug dan od Koštanice. Starine. 11, 104. (1662). *vidi i kod* Gradiški, b, a) *naj zadnji primjer.* — *b) Gradiška slavonska.* Po tebi se bijele gradovi Brod, Gradiško, Osik i Varadin. M. A. Rejković, sat. B2b. Ovo ti je ono Novo-gradiško od kojega ime svoje ima gradiška regimenta. B6a. — *Ne znam jeli prvo ili drugo u ovom primjeru:* Drugi biše toga istog vika otac Bono roda od Gradiška. Nadod. 102. (u ovom je primjeru Gradiško shvaćeno kao supst. a ne kao adj.).

GRADIŠNICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Niva u Gradišnici. Sr. nov. 1870. 586.

1. **GRADIŠTA, n. pl. u Daničičevu rječniku:** 'Gradišta', među selima koja je kralj bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića bilo je 'selo Gradišta' (Mon. serb. 439 god. 1446). biće negdje u Hercegovini u primorju blizu Neretve, jer ondje imaju druga sela koja je isti kralj dao istima. — Okolina neka u istom kraju: isti je kralj istima dao 'selo u Gradištih' ne imenujući ga. (Mon. serb. 440). — Mjesto na Savi kod Broda: 'na Gradištih' je 'na Brodu savskom' dao kralj mađarski Matija diplomu fratru Aleksandru Dubrovčaninu (Mon. serb. 494 god. 1465). — *pomiñe se i XIII vijeka u latinskom spomeniku:* 'Terra Gradišta'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 115. (1257).

GRADIŠTANAC, Gradištanca, m. prezime (čovjek iz Gradišta). — *U naše vrijeme.* Pavle Gradištanac. Rat. 179. Mihajlo Gradištanac. 422.

GRADIŠTE, n. ime vrlo mnogijem mjestima. — *Kod čakavaca i kajkavaca i u zapadnom govoru kod štokavaca sa -šč- mj. -št-.* — *Postaje od grad nastavkom iste; mislim da je uprav augm. građ, što se potvrđuje akcentom; i sa značenjem: rasvaline (n. p. kod c) ff)) biće augmentativ, a ne: mjesto gdje je bio grad.* a) 'Gradište', pašištu Dabićevu koje je dao Hilandaru kralj Milutin išla je međa 'na Veli Vrh' prežs Ponora na Gradište' (Mon. serb. 61 god. 1298—1302). a selu Lojanu koje je isti kralj dao Hilandaru s crkvom bio je zaselak 'Gradište' bez sumnje drugo (64). Jedno blizu Dečana može biti ono prvo; selu Strijelcu koje je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima išla je međa 'na Bogojevo selište, na tri orahe i u rēku i na Gradište' (Mon. serb. 92 god. 1380). isto se bez sumnje misli i ovdje, gdje se još više kaže gdje je bilo: selu Zerevu koje je kralj Dečanski dao Dečanima išla je međa 'sa Postelakaki posrēde Gradišta u Drimi' (96). Đ. Daničić, rječ. 1, 280. *vidi i* Deč. hris. 9. 24 i još na nekoliko mjesta. — b) Blizu Prizrena: selu kojemu je ime 'Sēhani' išla je međa 'u Gradište' i zabjelu Kruščici 'ots Vrañe Stēne u Gradište, a ots Okovane u Pčelinu Stēnu na Gradište, ots Gradišta na Ravnu Glavu' (Glasnik. 15, 276 god. 1948?). i selu je Riječanima išla međa 'ots Gradišta' (277). Domovićima i Tatarinu išla je međa 'u Gradište i ots Gradišta nis potoks planinskij, kako spada dolu u Drim' (288). selu je Brijazima išla međa 'ots Gradišta' (284). Kostrenu je išla međa 'uz Gradište' (295). Đ. Daničić, rječ. 8, 579—580. — c) u Srbiji. aa) u okrugu pošarevačkom: Veliko Gradište, varošica. K. Jovanović 189. i u Vukovu rječniku: 'ein städtchen an der Donau, zwischen Ram und Golubac, mit ruinen'. — Malo Gradište, selo. K. Jovanović 140. — *jedno se od ovo dvoje pomiñe od XIV vijeka.* Još jedno ('Gradište') na Dunavu: selu Ravanici u Peku koje je car Lazar

dao Ravanici išla je međa 'ots Dunava i ots Gradišta na jazvine' (Sr. letop. 1847. 4, 52 god. 1881). na isto je 'Gradište' išla međa i selu Vojnicima, koje je isti car dao istom manastiru (52). Đ. Daničić, rječ. 1, 280. — bb) u okrugu kneževačkom: selo. K. Jovanović 114. i brdo. Glasn. 19, 296. — cc) selo u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kralj. serb. 118. — dd) selo u okrugu pirotskom. 284. — ee) selo u okrugu topličkom. 383. ovo se isto pomiñe XVIII vijeka. Ot Gradište (jamačno nominativ: u istom spomeniku ima: ot gornje Crnatovo, ot doñe Crnatovo) Stepan. Glasnik. 49, 12. (1734). — ff) ostaci grada. aaa) u okrugu biogradskom. M. Đ. Miličević, serb. 65. — bbb) u okrugu niškom. kralj. serb. 18. 24. 28. — ccc) u okrugu pirotskom. 179. 180. — ddd) u okrugu vranškom. 283. — eee) u okrugu topličkom. 356. — gg) mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 189. — hh) mjesto u okrugu čuprijakom. Nivu u Gradištu. Sr. nov. 1875. 249. — d) Gradište, selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 210. — e) u Hrvatskoj (Gradišće). aa) seoce u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 30. — bb) seoce u podžupaniji varaždinskoj. 46. — f) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj. Pregled. 91. — g) selo u slavonskoj krajini u okrugu brošskom. Razdijel. kr. 14. — h) u Dalmaciji u kotaru kotorskom: manastir i pravoslavna parohija u protopresviteratu budvañskom. Šem. bokokot. 1857. 18. 27. — biće isto mjesto što se pomiñe XIV vijeka. Još jedno ('Gradište') blizu manastira Bogorodice rtačke: selima koja je kraljica Jelena dala tome manastiru išla je međa 'ots Prēsške u Gradište' (Mon. serb. 68 god. 1805—1807). Đ. Daničić, rječ. 1, 280.

GRADITEL, m. čovjek koji gradi. — *isporedi* gradilac. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (graditel, zidač, coementarius, faber coementarius, aedificator, opifex; tko je svrh građe majstor, architectus, machinator'), u Belinu (*vidi kod d*), u Voltigijinu (muratore, mauerer'), u Stuličevu (fabricator, aedificator'). a) *čovjek koji gradi u naj užem smislu* (*vidi i* graditi, 1, a, a) aa)). — *isporedi* zidar. Kami koga su odvrgli graditelji. B. Kašić, rit. 138. Kšpit žumu, sjeći drva, peč opeke i u krošnah nositi što je potrebno graditeljim od gradova. I. Đorđić, salt. 281. — b) architectus, čovjek koji upravlja kod građenja i kaže kako će se graditi (*vidi i* graditi, 1, a, a) bb)). — u Mikašinu rječniku, i u naše vrijeme u Sulekovu rječniku *znanstvenoga nazivla:* Graditel, arch. 'baumeister, architekt, baukünstler, frc. 'architecte', engl. 'architect', tal. 'architetto', i za brodove: Graditelj brodova, lađa, 'schiffbaumeister', tal. 'costruttore di navi'. — c) *čovjek po čijoj volji, čijim troškom gradi se* (*vidi i* graditi, 1, a, a) cc)). Krak se za nīm pak udjeļa; drži u rukah grad i ovi Kraka svoga graditeļa, ki imenom i sad slovi. I. Gundulić 427. Tko god građe ohole uzvišava pod rodnom svojom obiležom sred stavna mramora udjeļanom zapišiva svoje ime, neka lice isto stvora ponositoga pripovijeda svijem narodim dohodnijem blagodarnost graditeļa. B. Zuzeri 8a. — d) *vidi i* graditi, 1, a, b). — u Belinu rječniku: Graditel od ključa 'chiavaro e chiavaro, chi fa le chiavi o serrature', artifex claustrarius'. 189b. — e) *vidi i* graditi, 1, a, e) bb)). Od mnoštva jekikopopraviteļa i graditeļa književnoga jezika. Vuk, pism. 87.

GRADITELICA, f. žensko čefade kao graditelj. — U Stuličevu rječniku (quae fabricat etc.).

GRADITELSKI, adj. koji pripada graditeļima, pa po tome i građenju. — *Načineno u naše vri-*

jeme. Graditeljski, arch. ,bau- (in zus.); graditeljski vještak, ,bauverständiger'; graditeljska akademija, ,bauakademie'. B. Šulek, im. znanstv. naz. Graditeljska oblast, ,baubehörde'. Zborn. zak. 2, 686.

GRADITELSTVEN, adj. koji pripada graditelstvu. — *Načineno u naše vrijeme.* Graditelstven, arch. ,architectur- (in zus.)', tal. ,architettónico'; graditelstveno slikarstvo, ,architektur-malerei'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Graditelstvena oblast, ,baubehörde'. Zbornik zak. 2, 99. Graditelstveni urednik, ,baubeamter'. 2, 101.

GRADITELSTVO, n. osobina, posao onoga koji je graditelj (vidi graditelj, b)). — *Načineno u naše vrijeme.* Graditelstvo, arch. lat. ,architectura', ,architektur, baukunst', tal. ,architettura', fr. engl. ,architecture'; građsko graditelstvo, ,stadtbaukunst', tal. ,architettura civica'; pozemno graditelstvo, ,landbaukunst'; vodno graditelstvo, ,wasserbaukunst'; svjetovno graditelstvo, ,profan-architektur'; nauk o graditelstvu, lat. ,architectonica', ,architektonik'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. u istoj knjiži i s drugim značenjem: *građenje i što građenju pripada:* (građenstvo), ,bauwesen' i *graditeljski ured:* (građevni ured), ,bauamt', tal. ,ufficio edile'.

1. GRADITI, grādim, impf. sepire, munire; aedificare, praslavensko je značenje oklojavati zidom, plotom itd. (gradom, vidi 1. grad, osobito pod c); iz ovoga se razvilo drugo već u staro doba (vidi u staroslovenskom i ruskom jeziku): *raditi da postane grad i sve ono što je oklojeno, utvrđeno zidom (dakle i kuća itd.). ovo je zadnje značenje preotelo mah u našem jeziku i duže se raširilo.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grāđāh, u aor. 2 i 3 sing. grādi, u part. praet. pass. grāden.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. graditi, aedificare', rus. родити, sepire, aedificare', a češ. hraditi i polj. grodzić, sepire'.* — *Nekadašnji oblik za praes. 1 sing. građu nalazi se još xvi vijeka (vidi drugi primjer kod I, 1, a, a) aa)).* — *U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: ,fabricare'; u Mikaljinu: graditi, zidati, aedifico, exaedifico, exstruo, construo'; graditi drijeva, brode, exstruere, construere, aedificare navigia'; u Belinu: aedifico' 298a; u Bjelostjencu: gradim, sepio, consepio, cingo', kakti gradim plotom, sepio, cingo sepe'. 2. gradim, upravljam, aedifico'. v. načinam; u Jambrešičevu: gradim, sepio'; u Volligijinu: ,fabbicare, murare, assiepare', bauen; zäunen'; u Stuličevu: ,fabricare, fabricari, aedificare, construere, fundare'; u Vukovu: ,machen, verfertigen', condo', n. p. opanke, kuću, crkvu, most, gusle, gadje, sedlo itd.; u Daničičevu: aedificare'.*

1. aktivno.

a. aedificare, condere, fabricari, facere, *raditi da postane nešto oklojeno zidom, kao grad, kuća itd. ovo se značenje daje širi tako da može značiti i: činiti uopće.* — *ono iz čega se sastoji ono što se gradi (građa) obično stoji u gen. s prijedlogom od, rjeđe u instr. (n. p. Graditi kamenjem udjeljanjem, quadrato saxo aedificare'. A. d. Bella, rječ. 298b). a) objekat je nešto oklojeno zidom: grad, kuća, crkva, kula itd. ili dio takovoga čega, kao zid, vrata itd. kod toga se obično misli da je radnja takova da objekat postaje tijekom što se stavlja i utvrđuje kamen na kamen i uz kamen. s toga što se ima u misli samo takovo značenje može biti objekat i što nije oklojeno zidom i što nije dio takovoga mjesta, n. p. zid uopće (i koji ne oklojava), most, put itd. u širem smislu grada čega može i ne biti kamen nego što drugo; n. p. drvo, zemlja, gvožđe itd.*

po ocume može biti objekat i drugo što doslije nekazano, ali srodno po značenju s onijem, jer je naokolo zatvoreno i u onome ko (čelade ili životinja) prebiva, n. p. lađa, gnijezdo, ulište, (po nešto u prenesenom smislu) grob itd. aa) subjekat sam radi (svojim tijelom, n. p. čelade rukama) kod građenja. Jaghila da grade. Glasn. 15, 310. (1348?). Tim za tve ja dike u gori zeleni građu sad kraj rike ovi grob kameni. D. Rašina 55a. Majstore, koji građahu jednu crkvu. M. Divković, bes. 316b. Koji građahu Jeruzolim. M. Radnić 57a. Građahu zid. 318a. Ako kuću Bog ne gradi, zaman trude ki ju grade. A. Vitalić, ist. 461a. Drivodije, ki vrst plavja mnozijekh građu. J. Kavašin 142b. Grad gradila bjela vila ni na nebo ni na zemlju, no na granu od oblaka. Nar. pjes. vuk. 1, 151. Na grad gradi troje vrata. 1, 152. Pa on gradi lučevu čeliju. 2, 92. Te gradove raja načinila, gradila ih po devet godina. 4, 150. On je za tim mlinica gradio. M. Pavlinović, rad. 166. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Ptica gnuzdo gradi. Đ. Baraković, vil. 91. Črni gavran svoje gnezdo gradi, gradil ga je dvajset i tri leta. Nar. pjes. istr. 1, 88. — *i ovi u kojima je izostavljen objekat:* Da je voljan na svomu graditi. Stat. polj. ark. 5, 289. Zašto je ovo njih oficijio i skupsti i sadit i orit i gradit. I. Držić 252. — *i ovi u kojima je glagol u prenesenom smislu, jer je subjekat stvar umna (mogli bi spadati i pod cc)).* Ubožstvo gradi gradove. M. Radnić 554a. Vreme gradi niz kotare kule, vreme gradi, vreme razgrađuje. Nar. posl. vuk. 39. Vrijeme grad gradi pa ga vrijeme i razgradi. 40. — *bb) subjekat ne radi tijelom kao kod aa), nego upravlja građenjem, kaže drugima kako će raditi.* Jaghe moje, Rade neimare! gradiš li mi Ravanicu crkvu? Nar. pjes. vuk. 2, 207. — *cc) subjekat je onaj po čijoj voji i zapovijedi i o čijem trošku drugi grade. značenje je kausalno prema aa).* U monastire u Svetu Goru, što su naši prēdēdi i roditeji gradili. Mon. serb. 521. (1497). I onamo pošadši, crkve grajaše. F. Glavinčić, cvit. 202b. Grade polače nove od velike seine. P. Radovčić, nač. 15. Odluči graditi mojstir početi. A. Vitalić, ost. 412. Arsana glasovita, gdi sve gradiš plavi nove. J. Kavašin 218a. U skvarne crkve stare gradimo opet nove otare. 225a. Neću da mi ti templo gradiš. I. Đorđić, salt. xiv. Bi im dopušteno da po svemu krajevstvu grade manastire. Norini 11. Asan gradi nove bezistene. Nar. pjes. vuk. 596. Ostalo je blago poharčio zidajući po kalu kaldrme i gradeći po vodam' čuprije. 2, 104. Grad gradila tri brata rođena... grad gradili Skadar na Bojani, grad gradili tri godine dana. 2, 115. Hoću gradit' crkvu Ravanicu. 2, 200. Kulu gradi crni Arapine. 2, 385. Kad Jerina Smederevo gradi. 3, 1. Gradiću ti dvore u Stambolu. 3, 61. Imam blaga koliko mi drago, gradio bi deset manastira. 3, 174. To je paši vrlo milo bilo, pa on gradi orahove šajke. 4, 241. Gradi kuću u svakom mjestu. (Pripovijeda se da je nekakav otac na samrti kazao sinu i mislio je da bi se sin starao u svakome mjestu da steče prijatelja). Nar. posl. vuk. 45. Česme i čuprije koje su njihovi stari prije stotine godina gradili. Vuk, rječ. kod zadužbina. Počne Šćepan graditi put s Rijeke u Crmnicu. S. Lubiša, prip. 127. Kad gradiš novu kuću. Đ. Daničić, 5mojs. 22, 8. — *amo spadaju i ovi primjeri s objektom zadužbina:* Već je babo poharčio blago sve gradeći mloge zadužbine: dok je Svetu Goru podigao i Vilindar crkvu načinio... Nar. pjes. vuk. 2, 103. Ne trpaše na gomile blago, no gradiše s njime zadužbine, sagrađiše

mloge manastire. 2, 199. Svojijem mnogijem prihodom zadužbine gradio. S. Ľubiša, prip. 87. *vidi*: Naj veća je zadužbina načiniti namastir ili crkvu, kao što su srpski carevi i kraljevi gradili; po tom je zadužbina načiniti ćupriju na kakoj vodi ili preko bare, kaldrmu po rđavu putu, vodu donesti i načiniti blizu puta (i to se kaže „graditi“ i „načiniti“ — sebi — zadužbinu), usaditi ili nakalamiti voćku blizu puta, gladnog nahriniti, žednog napojiti, golog odjesti (i ovo se kaže „činiti“ i „učiniti“ zadužbinu) itd. Turci i današnji dan grade i čine sve take zadužbine. Vuk, rječ. *kod* zadužbina. i *ovaj primjer bez objekta*: Namjerava graditi „er hat einen bau vor“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) značenje se daje širi, te graditi znači obrađivati nešto (građu) da dobije neki oblik (objekat)*. aa) *građa su dijelovi, komadi iz kojih se sastoji objekat, kao kod a)*. razlika je u tome što je drukčiji objekat. Od ćedra križ priteški grade i djeļu. G. Palmotić 3, 172^a. Graditi sate „favos fingere“. A. d. Bella, rječ. 806^b. U ćeliji je remeta koji gradi rešeta i zlaćena vretena. (Z). Poslov. danić. 189. O tamburo, o dangubo moja! izdangubih dane i godine, dangubio ko te je gradio! Nar. pjes. hero. vuk. 205. Srbini opanke sam sebi gradi (moglo bi spadati i pod bb)). Vuk, dan. 2, 102. Kad ko vidi u koga dobru baćvu, on ide k onome koji ju je gradio da i sebi naruči. poslov. 284. Dok je Jakob Watt gradio glazbila. M. Pavlinović, rad. 157. — *amo spada i ovaj primjer bez objekta*: Olovar, koji gradi od olova. J. Mikaja, rječ. *kod* olovar. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu se „koji“ shvaćaju kao komadi ili dijelovi (građa) iz kojih se sastoji „meteris“*. Za koše se nisu zaklañali, ni od koña meteriz gradili, no su oni činili juriša. Nar. pjes. vuk. 3, 262. — *može biti da amo spada i ovaj primjer*: Dvije su seko braca ne imale, već ga grade od bijele svile. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. — *bb) i građa i radña drukčije su nego kod aa)*, n. p.: *građa može biti što sitno (n. p. mlika, zemlja itd.) što radñom (n. p. pečćem) može otvrdnuti*. Već mu gradi šećerli kolaće. Nar. pjes. vuk. 2, 331. Gradite opeke. Đ. Daničić, 2mojs. 5, 16. *građa može biti što žitko ćemu se daje neki oblik lijevajući u osobiti kalup, koji oblik ostane kad građa otvrdne*. Livenih bogova ne gradi sebe. Đ. Daničić, 2mojs. 84, 17. *od građe se odusimje dok dobije oblik što je objekat*. Od kopla ti gradili nosila, a od štita grobu poklopice! (moglo bi spadati i pod f)). Nar. pjes. vuk. 2, 558. Gradi ražan, a zec u šumi. Nar. posl. vuk. 45. Kad je svoje proće gradio. Glasnik. 11, 1, 83. (1808). *po ovome se može kazati da se od cijeloga komadi grade*. Koga Marko sabljom udaraše, po dvojicu od jednog gradaše. Nar. pjes. vuk. 2, 252. Te udara Arnaut-Osmama, od jednoga dva komata gradi. 3, 215. (mogla bi i ova dva primjera spadati pod f)). — *amo spada i ovaj primjer*: Za imati jednoga boga dihoj debeloj pameti slična gradiše ga sami sebi svojim rukama. A. d. Bella, razgov. 223. — *cc) uopće. amo spadaju ovaki primjeri u kojima ili nema objekta ili je objekat zamjenica*: Nikakav majstor ne radi svoga zanata, ne znajući šta gradi ni kako gradi. Vuk, pism. 66. Ni radeći ni gradeći, nego po Božjoj volji, napadoh nehovice na lupeže. S. Ľubiša, prip. 190. Graditi, stat. techn. (praviti), „verfertigen“, tal. „fabbricare, preparare“; (tvoriti), „fabriciren“, tal. „fabbricare“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *c) daljijem širenjem značenja može značiti: raditi da postane što mu drago tjelesno. građa kod ovake radñe mijenja*

lice i narav (miješajući se s ćim ili bez toga) dok postane ono što je objekat. (Ćele) mjeseci i gradeći med i vosak. B. Zuzeri 209^b. Med, koga grade i ćine pćelice. V. M. Gućetić 31. Da ti tražim od mora ćime, da ti gradim mekane meleme? Nar. pjes. vuk. 2, 512. Graditi barut. Sr. nov. 1835. 142. Ja sam gradio pivo. M. Pavlinović, rad. 97. Graditi (n. p. sir), „erzeugen“ (z. b. kase), tal. „fabbricare, formare, fare“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *d) objekat je ime apstraktno koje znači što tjelesno. aa) kad je objekat konak, večera, vesele itd., znači što i spravljati, spremati*. I gradi mi konak u Prizrenu. Nar. pjes. vuk. 4, 214. I da konak s ortacima gradi. Ogled. sr. 121. Al' Đordija dva veseļa gradi: brata ženi a sestru udaje. Nar. pjes. vuk. 4, 155. Gradi svadbu za petnaes danah. Pjev. crn. 219^b. Otpri vrata i večeru gradi. Osvetn. 4, 51. — *bb) s ćekijem drugijem objektima što i činiti uopće*. Kad okrene niz ćesarovinu, da mu mjesto generali grade. Osvetn. 2, 101. *prema predlaććemu primjeru amo spada i ovaj*: Kad su ñega zapazili Turci, ulicu mu proz okole grade. 2, 116. — *e) metaforićki o umnoj radñi. aa) objekat je kniga (u prvom primjeru „liber“, u ostalijem „epistola“)*. radña je ujedno umna i tjelesna. I na pero ruku stavi ter protivne knige gradi. J. Armolušić 7. Donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu knigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Gradi knige na ćetiri strane. 2, 516. Brže gradi knigu na koljenu. 3, 106. — *bb) objekat je jezik („sermo“)*. radña je samo umna. značenje je po nešto ironićki shvaćeno. Jer bismo inaće na aramotu umu Ľuckome kvarili svoj jezik i protiv ñegova svojstva i blagoglašija gradili drugi. Vuk, pism. 29. Onda bi nam se upravo moglo reći, da gradimo jezik. 33. Nov jezik graditi bez ikakvijeh pravila. 67. — *f) činiti da nešto što već jest bude u ćemu drugako. ono ovako promijeneno shvaća se kao objekat, a kakvo je prije bilo kao građa i stoji u gen. s prijedlogom od. imam samo jedan primjer*: Dovede je u bijelu crkvu, od Hajkune gradi Anđeliju (pokrstivši je i promijenivši joj ime). Nar. pjes. vuk. 3, 863; ali isporodi i primjere Nar. pjes. vuk. 2, 558. 2, 252. 3, 215 kod b) bb)). *po tome bi se moglo kazati: od crkve graditi gamiju (Od gamija crkve pogradiše. Nar. pjes. vuk. u Daniććevoj srpskoj sintaksi 248) itd. i u prenesenom smislu: od lupeža graditi junaka (govoriti o lupežu kao da je junak) itd. — isporodi i b. — g) objekat je stvar umna (dušćevna, rjeđe tjelesna). u prenesenom smislu. aa) kao činiti (vidi činiti, I, 1, b). može se dativom kazati na ćiju je korist ili štetu objekat*. Sam sebi smeću gradi, tko ište smeće i zavade. G. Palmotić 2, 129. Ka te zla ćes potakla je graditi mi sej nemire? 2, 348. Kada kaže, da te žudi, tad ti gradi poraz hudi. 2, 33. Tko družijeh ćas uvrijedi i sam sebi gradi štetu i onemu tko ga slijedi. 3, 53^a. Izgubljenje gradi sebi. P. Kanavelić, iv. 20. Sami sebi svoju nesreću gradili po nerazboru. A. d. Bella, razgov. 26. Koju li veću pogubu vam istim možete graditi? 192. Oni nama svake jade grade. Pjev. crn. 244^b. Vilo, ne gradi mi prije smrti mlika. Osvetn. 2, 81. Već se svatko kć za glavu brani i vojvodi zlo ufañe gradi. 2, 136. — Graditi sebi sreću „felicitatem sibi parare“. A. d. Bella, rječ. 326^a. Mir i skladovañe, štono sreću gradi naraštaju. Osvetn. 6, 19. — Drug se drugu svojom srećom hvali, da mu veće zadovoljstva gradi. Osvetn. 1, 45. Tako tiho besjedio Mirko i svom srcu zadovoljstvo gradi. 2, 151. — (Protivnici) bi reći mu prijateljstvo grade. 3, 18. — A nitko se

na nega ne tuži, jer nikomu ne gradi nasija. 2, 86. A ne šaju zagrabilje glave po selijeh, da zulume grade. 2, 112. — Zašto Srbam prijevare gradiš? Pjev. crn. 126^a. — Okom grihe gradi. Đ. Baraković, jar. 118. Da njegova djela pokazu, kako je zlo gradio i šta je dočekao. Djelovod. prot 3. — Al' čim pravdu pravdojubi grade, himba pravdi pospiješe krade. Osvetn. 5, 8. — Blago onima koji mir grade. Vuk, mat. 5, 9. — Uspomenu gradit slavnu. P. Kanavelić, iv. 169. — Čas neumrlu sebi gradi i svom gradu rođenomu. G. Palmotić 2, 381. — Nađi sveca koji još nije počeo da čuda gradi. S. Ćubiša, prip. 248. — Kako radost i vesele gradi. Nar. pjes. vuk. 5, 295. Javili se iz šikarja Turci, pukli puške, da vesele grade. Osvetn. 7, 85. — Po tom savjet sa po usta gradi. 4, 14. — Ter s duhanom razgovore grade. 2, 72. — I družini gadan smijeh gradi. 1, 70. Turi vrelo u nedra mu jaje, prži jaje, sužan poigraje, pržen nenu sladak smijeh gradi. 4, 16. — Graditi, phil. (tvoriti, smišljati), '(einen begriff) construiren', tal. 'costruire'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *mješte dativa nalazi se i gen. s od, jer se češade kojemu se radi koje zlo, shvaća kao građa onaj radni. isporodi i f).* Od Turakah mnogi jada gradi. Nar. pjes. vuk. 4, 88. Pa što bi vam dale povijedao, kakva rugla od sužanja gradi. Osvetn. 1, 28. Što od jednog protivnika grade. 2, 112. — *u ovom se primjeru instr. shvaća kao oruđe a ne kao građa:* Sebi gradiš, siromaše, tudijem raspoz poraz. P. Kanavelić, iv. 227. *ovdje je nejasno značenje:* Otole se hajduci podigli, opet pošli u Rusten planinu, da se hlade i zlo dobrom grade. Pjev. crn. 233^b. — *bb) u ovijem primjerima graditi znači: načinati (mišiti i riječima u prvom primjeru, riječima u ostalijem) kao da jest nešto čega nema.* Muk koji se kuša u vandelimu o životu i smrti Jozefovoj nije stvar za stavjat se ni za više ne graditi otajstava. S. Rosa 51^a. Zašto, braćo, ako Boga znate! bez nevoje jer gradit' nevoju? Nar. pjes. vuk. 2, 137. Što nevoju gradiš bez nevoje? Ogled. sr. 503. — *h) u ovijem primjerima u kojima je mješte objekta infinitiv ili podložna rečenica, značenje je preneseno: lukavo misliti, lukavo izmišljati.* Zlobnici oni gradijahu u svojijem pamećima... učiniti ga dužna glavom prid Pilatom. S. Rosa 134^a. Uza što gradite u pameti kako ćete mi smrt zadati? 121^b.

b. objekat nije ono što postaje radnom nego ono što se obrađuje da postane nešto drugo (predikat). — samo u prenesenom smislu sa značenjem: kazati govorom i drugim načinom da je objekat nešto (predikat) što nije. objekat je češade. predikat je u instr. Što ti Turke gradiš kaurima? Nar. pjes. vuk. 3, 179. Gradimo ga lažom. Vuk, 1jov. 1, 10. Vi Mijata mučenikom gradite u oči lakovjerna puka. S. Ćubiša, prip. 255. *vidi dafe kod 3, b.*

c. značenje je kao kod a s razlikom da je građa subjekat. Da ti kuću kamen gradi. A. Vitalić, ost. 9. Ona pak (planinska) grana ide k istoku, pak se onde opet razdvaja na dvije grane, od koji se desna vraća k jugu te gradi Rudničke planine. Vuk, dan. 2, 31.

d. objekat je građa; značenje je: namještat i jedno na drugo, n. p. kamen na kamen, orahe, jaja u gradac (vidi gradac, c)). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — *Amo spada i ovaj primjer u kojem stoji u prenesenom smislu s objektom umnijem:* Grih svrh griha graditi. A. Vitalić, ist. 114.

e. ograđivati. mislim da ovo nije staro značenje (može biti u prvom primjeru, ako amo spada)

kazano iz početka, nego da je postalo od ograđiti tijekom što je ovo izgubilo prijedlog da postane imperfektivno. Da onzi vinogradi sami grade i teže (može biti da spada pod f). Glasnik. 15, 276. (1848?). Imamo voća... grajom graditi. M. Gazarović iv. I tabore tvrde gradim (fossas munimine cingo'. Ovid. metamorph. 13, 212). G. Palmotić 1, 216. Živim plotom i dračama vrt i lijeru svoje gradu. J. Kavašin 368^b. Tko pak stalno dubrište načina, zidom gradi i mista ne miha. J. S. Relković 44. *vidi i u Bjelostjenčevu, u Jambresičevu, u Voltigijinu rječniku.* — *U ovom je primjeru impf. zagradi:* Kod vode studene ku lista sen gradi od zrake sunčene. Đ. Baraković, vil. 181.

f. colere, raditi kao težak, težiti (može biti da se mislilo na vinograd). — U jednoga pisca xviii vijeka (ali vidi i prvi primjer kod e). Poje sije i bostane gradi. J. S. Relković 6. Miran težak koji ob lito radi svoju brižno i litinu gradi. 7. *g. kititi, resiti, vidi 2, c). isporodi i 3, b, b).*

2. pasivno. a) vidi 1, a. Gradjen, aedificatus. A. d. Bella, rječ. 298^b. U njima su dva grada građena. Nar. pjes. vuk. 1, 166. — *b) vidi 1, e.* Moji rani vinogradi ni rađeni ni građeni. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Ti ćeš naći jednu bašću građenu. 1, 402. — *c) građen, iskićen, izvezen, izrešen.* J. Grupković.

3. sa se.

a. pasivno. Da se ne gradi novo selo. Stat. pol. ark. 5, 265. Sagrađa se bez podumijente gradit ne more. B. Gradiš, djev. 69. Jerusolime, koji se gradiš kakono grad. M. Divković, bes. 338^a. Kada se gradjaše korabja. I. Bandulavić 142^b. 1petr. 3, 20. Da u život mu se ime sveti, a po smrti crkve grade. I. Gundulić 572. Gdje se grade s dvjema crkvama tvrđi stani. G. Palmotić 1, 99. Vidim, gdi se diže i gradi put nebesa tvrda grada. 1, 102. Kolonija... začu se graditi. P. Vitezović, kron. 9. Kamehe i klačina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. U kojoj se gradahu brodovi. P. Petrović, gor. vijen. 57. Nova se peć gradi. M. Pavlinović, rad. 22. — Tarana se od tijesta gradi. Nar. pjes. herc. vuk. 219. Uz bijelu nedjeļu grade se južanske. Vuk, živ. 18. Osem glavne sveće, na nekim mestima gradi se više manjih svećica. M. Đ. Milčević, slav. 24. I ti, vuče, svoju kožu svuče, dosta si ih sadro sa jaradi, tek od tvoje nek se stela gradi. Osvetn. 4, 25. — Kako se gradi melem za ranu. M. Đ. Milčević, živ. 2, 54. — Tu se koje, tu se jadi rade, tu dvojica od jednoga grade. Osvetn. 3, 127. — Mladići među iz pušaka i vesele se gradi. Pravdonoša. 1852. 9. S čijem imaju tijekom se oružaju, pa se kršno zavjerehe gradi. Osvetn. 3, 148. Da se nova pobratimstva grade. 6, 30.

b. refleksivno. a) subjekat radi da nešto (predikat) uprav (isporedi b)) postane. u jedinom je primjeru predikat u nominativu. A kako se gradite vještice? P. Petrović, gor. vijen. 87. — *b) naj češće kao pretvarati se, kad ko hoće da se kaže u čemu ili u svemu drukčiji nego uprav jest. isporodi činiti se kod II, 1 (gdje nije istaknuto da je ovako značenje). — u naše vrijeme (ali može biti da amo spada i ovaj primjer iz xvi vijeka:* Selo, na kom se jur biše kmet počel graditi. Mon. croat. 258 god. 1556), i u Vukovu rječniku: 'sich zu etwas machen, es spielen', 'simulare': gradi se da je učen. — *predikat (kakav, ko hoće subjekat da se pokaže) isriče se na više načina: aa) nominativom.* Kad to čuo paša Seidime, sve mislio, na jedno mislio, pa on ode mladu berberinu, te je svoju obrijao bradu, pa

se gradi od Pazara Rađe. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Graditi se gospodar, zapovijedati. Vuk, poslov. 270. Ko se ti sam gradiš? jov. 8, 58. Kad se građahu mudri. pavl. rim. 1, 22. Što se sam građaše pravedniji od Boga. Đ. Daničić, jov. 32, 2. Ko se gradi bogat a nema ništa. prič. 18, 7. Koji se gradi prorok. jer. 29, 26. — *bb) instrumentalom.* Oni ga obezume, da se gradi carem. S. Lubiša, prip. 108. — *cc) podložnom rečenicom s konjukcijom da.* Čoeku koji nije ništa a gradi se da je što veliko. Vuk, poslov. 84. Kad se ko gradi da je s kime rod a nije. 355. — *dd) s adverbom kako, kao s kojijem stoji predikat u nominativu:* Oni kojim posli naopako prođu, obično se grade kao pravednici potrvjeni. M. Pavlinović, rad. 105. *ili podložna rečenica kao kod cc):* Poslaše vrebace, koji se građahu kao da su pobožni. Vuk, luk. 20, 20. — *c) bijeliti i rumeniti se, čersati se. — isporodi b), i 1, g, i 2, c).* — u *Vukovu rječniku kod graditi se:* Nije lijepa nego se gradi, t. j. bijeli se i rumeni se.

2. GRADITI, grādm, *impf. vidi gargašati. — Radi postaća isporodi gradaše i gargašati. — U Dobroselu.* M. Medić.

3. GRADITI, grādm, *impf. postaje od grād nastatkom i.* — Na dva mjesta xviii vijeka. a) *biti (bijem) kao građ (u prenesenom smislu: harati, uništavati).* I šit meju mutna boja plijeni kuće, gradi polja. J. Kavašin 292b. — b) *padati kao građ (i ovdje u prenesenom smislu o pucanju zrnima).* Nastrniva u jutom boju gdje naj jače zrna grade oghenita. B. Zuzeri 8.

GRADIV, *adj. koji se može graditi. — Samo u Stulićevu rječniku:* ,qui etc. fabricari potest'.

GRADIVO, *n. a) od čega se gradi, vidi grada. — u naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Stulićevu (materia aedificii construedis parata').* Koliko je drva za goriva i kamena za tvrda gradiva. Osvetn. 2, 92. Gradivo ,bau-material'. Jur. pol. terminol. 58. Gradivo za mostove. Zborn. zak. 3, 580. — i u *prenesenom smislu:* Nabrao je gradivo za svoj Razgovor ugodni. M. Pavlinović, rad. 57. On bijaše od gradiva od kojega postaju umjetnici. 67. Jadna, vilo, za pjesme gradiva! Osvetn. 3, 91. — *vidi i:* Gradivo, mech. phys. phil. ,materia', ,materie, material', frc. ,matière', engl. ,matter', tal. ,materiale'; gradivo tvorničko, ,fabrikationstoff', tal. ,materia di fabbricazione', arch. stil. v. grada. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — b) *vidi gradaše. — u Dubrovniku u naše vrijeme.* Zabavljeni gradivom plavčica i brodova. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 178.

GRADJENIK, *m. prezime vlasteoske porodice mletačke, tal. Gradenigo. — xiv vijeka (pisano Gradēnik i Gradanik), i u Daničićevu rječniku (Daničić misleći da je narodno prezime piše Gradanić i Gradēnić).* Knezu dubrovčkomu Vartolomeju Gradēniku. Spom. sr. 2, 2. (1820). Vartolomej Gradaniku knezu dubrovničkomu. 2, 1. (1818).

GRADLIKA, *f. u Vukovu rječniku:* jedan komad od grade s primjerom: od toga drveta ne može biti nikakva gradlika. — *otale:* Gradlika, arch. ,baulholz (einzelnes stück)'; sklop, sklapanje gradlika, ,holzverband, zimmerverband', frc. ,assemblage des bois', engl. ,construction of a timber-work'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Akc. se mjeña u gen. pl. grādlīkā.*

GRADLIV, *adj. u Stulićevu rječniku:* v. gradoban. — *nepouzđano.*

GRADNA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji sugrebačkoj. Pregled. 20. — Kao voda pomiñe se*

xiii vijeka u latinskom spomeniku. ,In aquam .. Gradna'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 41. (1217).

GRADNIČI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 220.*

GRADNIK, *m. zapovjednik (ili čuvar?) od grada. — Na jednom mjestu xvii vijeka.* Onizijem koje zovu obdan u grad, kada je spušten most, otvore im i ulizu s oblastju gradnika. M. Radnić, pogr. 175a.

GRADŃA, *f.*

a. *djelo kojijem se gradi, građenje; ono što se gradi, građevina, zgrada. — Načineno u naše vrijeme.* GradŃa, arch. (građenje), ,erbauung, erichtung, bau', frc. ,bâtisse, construction', engl. ,building', tal. ,fabbricazione'; (građevina), ,baute'; gradŃa povrh tla, ,hochbau', frc. ,construction au dessus du sol', engl. ,masonry above crown of formation'; gornja i nadzemna gradŃa, ,oberbau, bahnoberbau', frc. ,superstructure, voie permanente', engl. ,permanent way'; cf. nadgrađivanje; gradŃa u vodi, ,wasserbau'; riječka gradŃa, gradŃa u rijeci, ,flussbau'; ravnaše gradŃe, ,bauleitung'; upravljanje i vođenje gradŃe, ,bauführung'; novci za gradŃu, ,baugeld'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — u *prenesenom smislu (kao tehnička riječ u gramatici): način kako se riječi slažu jedna s drugom u govoru. u istoj knizi:* GradŃa, stil. gr. lat. ,constructio', ,construction', tal. ,costruzione'; participijalna gradŃa, ,participial-construction'.

b. *selo u Srbiji u okrugu vraškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 803.*

GRADŃAST, *adj. vidi gradŃi. — Samo u Stulićevu rječniku.*

GRADŃAV, *adj. vidi gradŃi. — Samo u Stulićevu rječniku.*

GRADŃI, *adj. vidi 2. gradan. — U Mikajinu rječniku (gradŃi, pun grāda ,grandinosus') i u Stulićevu (gradŃi, pun grada ,grandinosus').*

GRADOBAN, gradobna, *adj. u Stulićevu rječniku:* gradom pobjen. — *nepouzđano.*

GRADOBIĆE, *n. djelo kojijem se gradobije (od gradobiti). — U Belinu rječniku sa starijim oblikom:* gradobitje ,il grandinare', ,grandinis casus' 358b. — *sasma nepouzđano (jer bi od gradobiti supstantiv verbalni bio gradobijeñe).*

1. GRADOBIT, *m. vidi gradobitina. — Na jednom mjestu xviii vijeka.* Od po badŃa gradobita čini čudno, da izaje vina vele. J. Kavašin 32a.

2. GRADOBIT, *u istoga pisca u kojega ima i 1. gradobit; kao da je adjektiv (ili bofe part. praet. pass. glagola gradobiti); značenje može biti: posut kao građom (dragijem kamenjem).* Tri srebrna polutila napletena zlatni cviti ima 'oš crkva bogumila svakim stinjem gradobiti, kroz (s)klo lupje puk prozira Dujma, Staša i Arnira. J. Kavašin 321a. S kih izmiču gradobiti svi kamenci dragoviti. 488a. — *na trećem je mjestu u istoga pisca s oblikom gradobitit (radi slika):* Doklecijan, ki prije preče ruhostijehen gradobitit, i ki sebe bogom reče, hteć ga oholo pripohitit... 454a.

GRADOBITAN, gradobitna, *adj. u Stulićevu rječniku:* gradom pobjen. — *slabo pouzđano.*

GRADOBITI, gradobijem, *impf. padati, dađjeti (o gradu). — Samo u Belinu rječniku:* ,grandinare', ,grandinat' 355b; u *Voltigijinu:* ,grandinare, tempestare', ,hageln'; u *Stulićevu:* grad dađditi. — *ali vidi i 2. gradobit.*

GRADOBITINA, *f. ono što je tukao građ. — isporodi gradobitna. — Od xviii vijeka a ismeđu rječnika u Vukovu.* Protirevati zle godine, krupe

i gradobitine (gradobisine' jamačno štamparskom griješkom). A. d. Costa, zak. 1, 184. Gradobitina, što je otučeno od grada: skupio sam ono malo nesiritne gradobitine. M. Pavlinović. i u Šulekovu rječniku: 'hagelschaden'.

GRADOBITNA, f. vidi gradobitina. — U Belinu rječniku: 'frutti, uva o altro, battuti dalla grandine', uva grandine percussa' 855b, i u Stulićevu: 'uva aliique fructus grandine percussi, calamitas grandinis'. — Može biti da je u Belinu rječniku štamparskom griješkom ispalo i, a da je iz nega prepisano u Stulićevu; onda bi upravo glasilo gradobitina.

GRADOBLUĐENJE, n. čuvanje grada, vidi blusti. — xiv vijeka u knizi pisanoj miješanjem jezika i otale u Daničićevu rječniku (gradobludenije, custodia urbis'). Sija vasa darovanja Božjstvu hramu osvobodismo otk. vséht raboté gospodskih, da imé nê gradozidenija ni gradobludenija. Mon. serb. 192. (1879).

GRADOBRANA, f. vojska što stoji u gradu da ga brani od neprijatelja, vidi posada. — U Stulićevu rječniku (praesidium). — nepouzdano.

GRADOBRANITEL, m. vojnik koji brani grad, vidi gradobrana. — U Stulićevu rječniku: 'urbis custos, defensor'. — nepouzdano.

GRADOBRANITELJAN, gradobraniteljna, adj. koji pripada gradobraniteljima. — U Stulićevu rječniku: 'praesidarius'. — nepouzdano.

GRADOČELNIK, m. zapovjednik (koji je na čelu) u gradu. — isporodi gradonačelnik. — U Belinu rječniku: 'barone, dicesi d' huomo principale d' una città', baro' 180a, i u Stulićevu: v. gradonačelnik s dodatkom da je uzeto iz Belina. — Jamačno je Dellabella načinio ovu riječ po riječi načelnik koju je on shvatio kao da postaje od na čelu.

GRADOČUVALAC, gradočuvaoca, m. u Stulićevu rječniku: griješkom gradočuvaoc, v. gradobranitelj. — nepouzdano.

GRADODRŽAC, gradodržca, m. gospodar od grada, zapovjednik u gradu (čovjek koji drži grad). — U jednoga pisca xvi vijeka. Biše jedan vladavac i gradodržac. P. Zoranić 8a. Ne od nizoka, da od plemenitih i nigda gradodržac izašal jesam. 19a.

GRADOGRADAČKI, adj. koji pripada gradu (?) Gracu. — Na jednom mjestu xiv vijeka. A Komoma međa do gradogradačeskoga hrisovuja. Deč. hris. 45. isporodi primjer iz Mon. serb. 96 kod gradački, a.

GRADOIZDAVČIJA, m. vidi kod izdavčija.

GRADOJE, m. ime muško. — xiv vijeka i poslije, a između rječnika u Daničićevu. Gradoje. Mon. serb. 97. (1830). Deč. hris. 6. 8 i još na vrlo mnogim mjestima. Županъ Gradoje. Mon. serb. 219. (1891). Gradoje. S. Novaković, pom. 56.

GRADOJEVIĆ, m. prezime po ocu Gradoju. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Gradojević 3, 580). Milošъ Gradojević. Deč. hris. 21. 89. Krajensъ Gradojević. 100. Bogoje Gradojević. Glasnik. 15, 308. (1848?). Miloje Gradojević. Rat. 887. — I ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom. K. Jovanović 147.

GRADOJEVIĆANIN, m. čovjek iz sela Gradojevića. — plur.: Gradojevićani. Ali pronašlo se, da su Gradojevićani okružili. Glasn. ii, 1, 10. (1808).

GRADOJEVIČKI, adj. koji pripada selu Gradojeviću. Na tromedu Galovičsku, Bukorsku i Gradojevičku. Glasnik. ii, 1, 195. (1808).

GRADONAČELNIK, m. gradski načelnik. — Samo u Stulićevu rječniku (kod gradočelnik ima v. gradonačelnik, a napose ima samo gradonačelnik s dodatkom da je riječ ruska) gdje je načinjeno iz ruskoga jezika (градоначальник). — isporodi gradočelnik.

GRADONOSAN, gradonosna, adj. koji nosi (donosi) grād. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Belinu (gradonosni, grandinosus' 855b) i u Stulićevu (v. gradnast). I smučani oblak gradonosni. P. Petrović, gor. vijen. 29.

GRADOŃA, muški nadimak ili prezime. — U naše vrijeme. Platili gotovi para: Mihajlo GradoŃa groša 5. Glasnik. ii, 1, 48. (1808).

GRADOPUD, m. sprava koja odbija grād. — Načineno u naše vrijeme od osnova grad i puditi. — U Šulekovu rječniku: 'hagelableiter'.

GRADORODAN, gradorodna, adj. vidi gradonosan (upravo koji rađa grād). — Samo u Belinu rječniku: gradorodni, grandinosus' 855b, i u Stulićevu: v. gradnast.

GRADOSTANICA, m. i f. čelade što živi (kojemu je stan) u gradu. — isporodi gradostanik. — Samo u Belinu rječniku: 'habitatore o habitatrice di città', urbanus, -a, -um' 196a, i u Stulićevu: 'urbis incola'.

GRADOSTANIK, m. vidi gradostanica. — Samo u Belinu rječniku: 'habitatore o habitatrice di città', urbanus, -a, -um' 196a, i u Stulićevu: 'urbis incola'.

GRADOV, adj. koji pripada gradu. — Samo u Stulićevu rječniku: v. gradnast.

GRADOVAN, gradovna, adj. koji pripada gradu. — U dva pisca xvi i xvii vijeka. Da ga ote oda službe gradovne osloboditi. Mon. croat. 258. (1556). Budući pustihi već prignut nego halavanjam gradovnim. F. Glavinč, cvit. 186b. — Kod ovoga pisca ima i gradovni kao supstantiv s osobitim značenjem: gradski zapovjednik (?). Kako ono u vladanju svitovnoga kraja deset vrsti podložnikov nahodi se: prvi jesu komorniki, drugi vičnici... osmi gradovni... tako polag svih krajev kraja u nebeskih visinah deset jest vrst pribivajućih: prvi jesu 'serafini' ki na priliku komornikov u ljubavi naj bliže služe Bogu... osmi 'archangeli' ki na priliku gradovnih državama vladaju... 854a. — s tijem je svezi i ovo: Učineno bi, da začé gospa gradovna (žena gradovnoga). 232b.

1. GRADOVINA, f. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom. Repert. dalm. 1872. 41. — Postaje od 1. grad.

2. GRADOVINA, f. vidi gradobitina. — U Belinu rječniku: 'frutti, uva o altro, battuti dalla grandine', uva grandine percussa' 855b, i u Stulićevu: v. gradobitna. — I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'hagelschlag'.

1. GRADOVIT, adj. koji je kao grād. — U naše vrijeme u Dalmaciji. 'Nije ovo misto gradovito ni moguće'. J. Grupković.

2. GRADOVIT, adj. koji pripada gradu. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. gradnast). 8 gradovita ognâ učinu životinam doć na maše. I. Đorđić, salt. 265. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'hagel'.

GRADOVLADALAC, gradovladaoca, m. čovjek koji vlada gradom. — Samo u Stulićevu rječniku: gradovladalac i griješkom gradovladaoc, urbis praefectus'.

GRADOVLADAN, gradovladna, *adj. koji vlada grădom ili koji pripada gradskoj vladi*. — *Samo na jednom mjestu xvi vijeka*. Besjednici prid sobornim skupom gradovladne gospode njih besjede činahu bez nijednoga uresa. D. Rahina vii.

GRADOVLADATEL, *m. vidi gradovladalac*. — *Samo u Stulićevu rječniku*.

GRADOVRH, *m. brijeg u Bosni blizu Tuzle*. U Soli dolhoj, Soli gorhoj i Gradovrhu, brijegu među spomenuta dva varoša. F. Jukić, zeml. 42. — *na njemu su i rasvaline s istijem imenom*. Schem. bosn. 1864. 23.

GRADOZIDANJE, *n. zidanje grada*. — *xv vijeka sa starijem oblikom gradozidanije u spomeniku pisanome miješanim jezikom i otale u Daničićevu rječniku (gradozidanije, munitio)*. Stvorih milost selom tām, jako pet godina da im je svoboda ota vsēh rabota gospodstva mi, i ota vojnice i ota gradozidanija. Mon. serb. 834. (1405—1427).

GRADSKÂ, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 118.

GRADSKA GLAMA, *f. brdo u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Glasnik. 19, 297.

GRADSKÂ RIJEKA, *f. voda u Srbiji u okrugu niškom (Gracka reka)*. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 7.

GRADSKI, *adj. koji pripada grădu, gradovima*. — *Imeđu rječnika u Vrančićevu (civilis; urbanus; gradski zidi, moenia), u Belinu (civilitas, civicus' 196a; ,patrius' 547b; na gradsku, cittadinoamente, cittadinescamente, civiliter' 196a), u Bjelostjencevu (arcensis), u Voltigijinu (cittadinesco, civile, ,bürgerlich'), u Stulićevu (v. gradjanski), u Vukovu (n. p. vrata, festungs-, arcis), u Daničićevu (gradskyj)*. Knezu dubrovačkomu i gradskoj o(p)s(b)in. Mon. serb. 7. (1100—1200). Gradska zemlja. Zak. duš. pam. šaf. 89. Ako gradski načelnik i veli arhijerej potvrdili bi ga. Š. Kožić 14b. Pride pred gradska vrata. 24a. Čto odlučuje zakon gradski. Š. Budinić, ispr. 116. Rodni grade moj i gradski bogovi. D. Zlatarić 8a. Zavadam gradskima na svrhu doč ima vlas puka rimskoga. G. Palmotić 2, 479. Priko reda da se daju gradske časti. 2, 481. Izgled i nauk svakoga načina, kijem se vlada puk i gradska obćina. 2, 487. Raskinuli bi gradsko življenje od gospodštine. M. Radnić 382b. Zakon gradski koji izhodi od oblasti svitovne. A. d. Costa 1, 7. Na gradska je vrata prikovali. Nar. pjes. vuk. 1, 408. Momčetu vaļa večera i gradska meka postelja. 1, 415. Nagna koņa niz gradske sokake. 2, 606. En' uteče gradska poglavica. 4, 255. Krańsko zvono i arbanaska žena i gradsko magara, to su naj veći mućenici na ovome svijetu. (U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 160. Gradsko pravo, stadtrecht'. Jur. pol. terminol. 478. Gradski načelnik i pridijeljeni mu činovnici sačinjavaju gradsko poglavarstvo. Zbirka zak. 1, 116. u *nekijem pjesmama iz Crne Gore gradski znači: nikšićki*. Tu sam gradske ugledao ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Udrićemo na gradsku planinu. 4, 417. Jer je momak skoro uskočio od Trebjesa od gradske krajine, on poznava sve gradske to-rine. 4, 418. — *pošto se d ispred s mijeņa na t, a ts glasi c, pisano je i s c*. Selce u grackoj meji zagrebskoj buduće postavljeno. Mon. croat. 258. (1562). Vinograd jedan, ki je prvo gracki bil. 277. (1576). Po ulicah hodeće grackih. Aleks. jag. star. 8, 242. Proklet da je, ki hrani grackoga izdajicu. 275. Dokli u gracka vrata ujah. I. Gundulić 425. Van vrata gracki. I. Ančić, ogl. 188. Derviš-aga gracki tainġija. Nar. pjes.

vuk. 4, 182. Jedno bješe gracka buľubaša. 4, 518. Sve za gracke potrebe da izdadu. Djelovod. prot. 64. — *griješkom pred c piše se opet d*. O rabotah gradskih. Mon. serb. 168. (1860). ili t. Gracke polaće. Mon. serb. 240. (1899). — *u nekijem krajevima d ispred s ispada*. Kad je došla do gracke straži. Nar. prip. mikul. 17. Pazite da vas ľudi graski ne prevare. 28. — *na jednom mjestu xiii vijeka gdje se k ispred i promijenilo na c, ispred ovoga je ispalo s (vidi kod prasac)*. Prvci gradski. Mon. serb. 89. (1258). — *U Bjelostjencevu rječniku ima i adv. gradski: gradski, po gradsko ,more arcensium'*.

GRADSTVO, *n. osobina grada (vidi 1. grad, a, b) bb)*. — *Načineno u naše vrijeme*. Gradstvo, stat. hist. ,stadtewesen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRADŠČIK, *m. vidi graščik*.

GRADŠTAK, *m. kao da znači: čovjek (vojnik) koji živi u grădu (vidi 1. grad, a, a))*. — *Postaje od gradski nastavkom jak; skj mijeņa se na sč, šč, št (štokavski)*. — *Da je živa riječ, glasila bi graštak*. — *U jednom spomeniku xv vijeka, a otale u Daničićevu rječniku (gradštaks, ,miles praesidiarius')*. Branko iz Sokola s gradištaci učiniše kvar i priroki knezu našemu na Konavli... Kako ćemo moći s mirom od tēh gradištaks ondē stojati. Spom. sr. 1, 164—165. (1422).

1. **GRADUAL**, *adj. gradualis, ovako se zovu neki psalmi, mozebiti s toga što su ih Jevreji pjevali na crkvenijem stubama*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Govoriti će psalme graduale. B. Kašić, rit. 145.

2. **GRADUAL**, *m. neke molitve što se čite na misi poslije epistole, lat. graduale*. — *U pisaca xvii i xviii vijeka*. Gradual ali stupajnik. I. T. Mrnavić, ist. 183. Za to se govori pistola... koju slidi molitva rečena gradual, to jest skale po koji se ide k Bogu, al'ti iz kriptosti na kriptost se grede. I. Ančić, svit. 126—127. Stupnik oliti gradual. Ant. Kadžić 99. Posli pištote slidi gradual oliti postupnik, koji se običavaše pivat na skalini oliti postupaji od otara. M. Dobretić 408. Skalinik, to je gradual. I. Velikanović, uput. 3, 376.

GRADUL, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka i otale u Daničićevu rječniku (Gradul, 8, 580)*. Gradul Šarbanović. Glasnik. 15, 294. (1848?).

GRADUSA, *f. ime trima selima: Gradusa, Mala i Velika Gradusa u hrvatskoj krajini u okrugu banskom*. Razdijel. kr. 11.

GRADUŠKA, *f. sitan grăd kao cigantići*. V. Ilić (iz Srbije). Kad se (krilato dete) bije s alom, uzme grede i odmah alu ustavi, i graduška prestane. S. I. Pelivanović, javor. 1880. 1535.

1. **GRĀDA**, *f. supstantiv verbalni (s pasivnijem i aktivnijem značenjem) od graditi*. — *Postaje od osnove glagola graditi nastavkom ja*. — *Sa značenjem: ograda, riječ je praslavenska, isporodi rus. (u đijal.) ropoka, češ. hráze, polj. grodza*. — *Mješte d, u čakavaca je j: grāja; neki pišu i gradja, ali se tako vaļa da nije nigda govorilo*. — *Imeđu rječnika u Mikafinu (aedificium, aedificatio), u Belinu (fratta, siepe, ,sepes' 829a; ,aedificium' 297b), u Bjelostjencevu (graja, ograja, ograda, ,septum, sepimentum'. 2. graja, ,aedificium, aedificatio, extructio'), u Jambrešićevu (graja, ,septum, sepimentum'), u Voltigijinu (gradja i grada, ,edifizio', ,gebäude'), u Stulićevu (gradja i grada i graja, 1. ,aedificium, aedificatio, con-*

structio'. 2. v. gradivo), u *Vukovu* (1. coll. 'das baumaterial', 'materia'. 2. u pjesmi mjesto građevina. 3. čovjek slabe građe, 'die leibesbeschaffenheit', 'corporis constitutio'. 4. (u Dalmaciji) vide ograda. 5. (u Lici) šara na zubunima u naokolo. 6. opta na opancima), u *Daničičevu*: Selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici bili su, hatari: po srđđu Gušterova poja u jezera i grada (ррараа) ss niže Turova' (Sr. let. 1847. 4, 54 god. 1881).

a. *ograda, zagrada*. Imej biti graja podobna. Stat. krč. ark. 2, 288. Ne ište se grada ina, gdje Vladislav slavni posti. I. Gundulić 928. Imamo voća... grajom graditi. M. Gazarović iv. Razgledahu... metereze, naspe, gradje. I. Zanotti, en. 6. Veće koristi ne more težak učiniti vinnogradu svomu ili vrtlu za uzdržati u nemu plod, nego ga dobrom gradom i jakom ograditi. F. Lastrić, ned. 875. I na grade ubojne topove i u grade od boja pandure. Ogled. sr. 89. Graja, grada, plot, živica. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. — u *prenesenom* ili u *metaforičkom* smislu. Pod gvozdjenjem buzdohani šes tisuć se ovijeh nađe, i stražnici oni izabrani i carskijeh su vrata grade. I. Gundulić 928. Da taj grada sva kolika (*Janičari*) na istoga cara pada. 573. Ogradi se gradom Božje od ljubavi. P. Kanavelić, iv. 448.

b. *aedificium, ono što je sgrađeno, zgrada*. a) *uopće*. Sve će se grade oboriti, gradovi, kuće, polaće i sve ostale grade. M. Divković, bes. 27^a. Neka budu vrženi u zahodnu i zametenu gradu od laberinta za jestojsku vrlo i strašivoj nakazni. I. Gundulić 8. Na mramornijeh stupijeh sva kolika nasloheni grada stoji. 426—427. Što će tvrde grade, što će silne vojske oružane? G. Palmotić 2, 187. Slavne Troje i čestite bijele dvore, grade ohole. 1, 240. Lastavice hježe od grade slo utemeljene. M. Radnić 807^b. Užga gradu bilu. P. Vitezović, odil. 88. Sviijeh je tja priteko kralj Salamon u veličini i uresu grada, dvora. B. Zuzeri 179. Planine se rastvorioše, grade mnoge oborioše. P. Knežević, muk. 48. Zlamenuje crkvu, ne zidove i gradu gdi se Bog moli, nego svu skupštinu. F. Lastrić, ned. 98. Razorene grade ponovite. S. Rosa 13^b. Ne znam jeste li se igđa namjerili kad se djeca igraju na kraj mora: što ne čine i što ne grade na pržini? i one grade zovu trnje, zovu gradove, zovu kraljevstva. Đ. Bašić 98^a. Jere se (*crkva*) naziva kuća i grada Božja. J. Matović 84. To su slavne grade Nemanica. Nar. pjes. vuk. 5, 508. Grade vodene, 'wasserwerke', 'hidraulicne opere'. B. Petranović, ruč. kn. 40. — i u *prenesenom* smislu. Kao da oborit pripravlja se na tle gradja sva nebeska. G. Palmotić 8, 227^a. Pravedni se postavljaju u gradu nebesku. I. Ančić, svit. 148. Govorenje od čudnovate grade mudrosti. F. Lastrić, test. 845^a. Da sagrađiš po mojoj dñvi visoke gradje od svetišne. Đ. Bašić 218. Pakla i bude sloboditi a uzvisit rajске u grade. I. M. Mattei 97. — i *lada, brođ*. Ponavljati počni opeta i ploveće grade tvoje. G. Palmotić 2, 6. Šambek strahoviti, gradu priveliku. I. A. Nenadić, šambek. 84. — b) *s osobitijem značenjem*. Grada, zove se još na četiri sohe naciñena od pruća kao neka jesa na vodi, de se sjedi i riba. L. Stojanović. — c) *kao sprava uopće*. Zapovidi da se učini jedna velika graja od četirijeh kola punijeh čavala i noža ostrijeh. B. Kašić, per. 176.

c. *značenje se razlikuje od predašnjega tñjem što se misli: ono što se gradi (dok se gradi)*. a) *uopće*. Vidim, gdje se od mramora gradi svijetla grada ljepa dvora. G. Palmotić 1, 101. Kami podu-

minteni od sve grade. I. Ančić, ogl. 48. Uznijeti kamenje i drvje na visoku gradu. S. Margitić, fal. 35. Gradu naredjuje, diže, sastavlja i uzvisuje. A. Kanižlić, uzr. 187. Gradu digav i pokrivši krova. J. S. Rejković 246. Gradu gradi tri godine dana, b'jelu kulu i tanku avliju. Nar. pjes. vuk, rječn. *kođ* grada. — u *prenesenom* smislu. Ljubav jest grada pađe dovršene i potpunost grade svekolike. F. Lastrić, od' 50. Majstor nebeski napre nebo ili ti pokrov gradi svita ovoga učini, pak stavi temelj. ned. 353. Grada, 'baulichkeit'. Jur. pol. terminol. 59. — b) *mislim da amo spada i ovo osobito značenje*: Vjenčanice, grede, rogovi i žioвке jesu grada. grada se dijeli na debelu i na tanku. 'Hvala Bogu, kad sam gradu digao, ako potraje još koji dan lijepo vrijeme, biće mi kuća suva pod krovom'. u *Dobroselu*. M. Medić.

d. *djelo kojijem se gradi, građenje*. Da imz nešto gradozidanija, ni bigle, ni povoza, ni ponosa, ni grade. Glasnik. 24, 275. (1895). Dokle godi gradi crkvu i o gradi se zabavlja. M. Divković, bes. 264^b. Bijaje meštar u gradi od pribivalista. M. Radnić 252^a. Zpunilo se biše leto od svetoga narojenja svrh sedamnajst stotin treto: a od gradje grada Seña, zvrh dvih tisuć dvisto više i dvajst i šest, kot se piše. P. Vitezović, sejnč. 2. Stavi dake kralj ončas ruke za prikupit u puno ljeta i spremiti sve što je mogo porad grade namišljene. B. Zuzeri 244. Tko pravo ne platća kad je vjerno služen na priliku u baštine, u grade, u službi. I. A. Nenadić, nauk. 136. Poveja Čira nije upravljena na gradu Jeruzalema, neg na samo ponovjenje templa. S. Rosa 17^a.

e. *način kako je što građeno*. Razgledaju široke graje od crkva. B. Kašić, nasl. 244. Čudetim se gradi crkve prorokova. A. Kanižlić, kam. 516. Grada gora, 'gebirgsbau', tal. 'struttura della montagna'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kođ* grada. — u *prenesenom* smislu. S tančinom od pameti promisliti svu gradu od svijeta. M. Radnić 467^a. Viditi čudnovatiju gradu nebesku. F. Lastrić, test. 866^b. Grada (tijela), zool. 'constitution, beschaffenheit des leibes', tal. 'costruzione, costruzione'; čovjek slabe grade, 'ein mensch von schwacher constitution' (vidi u *Vukovu rječniku*); (struttura), 'structur, gefüge (der sprache, des satzes)', tal. 'struttura, compagine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kođ* grada.

f. *materia, ono od čega se gradi, naj običnije značenje u naše vrijeme*. — *ispoređi* gradivo. Od loze ne može biti nijedna grada. M. Divković, bes. 540^a. Da je od ove grade vaskoliki sagrađen. F. Lastrić, svet. 166^b. Biti će grada zida negova od dragoga kameña. ned. 422. To je zlamene da ti nisi ni grade pripravio, a kamo li da si temelj stavio. od' 104. Zčina iliti grada i japija. 106. Novu gradu iznesosmo, belu crkvu sagrađismo. Nar. pjes. vuk. 1, 118. Oj na d'jelu na golemu mnoga grada savezena, sveta crkva sagrađena. 1, 118. Od jednoga drveta nikakva grada ne biva. Nar. posl. vuk. 238. Srbi sami gradu sijeku. Vuk, dan. 2, 102. Jer zna gradu našu, opomiñe se da smo prah. Đ. Daničić, psal. 108, 14. Grada, mech. arch. stil. (gradivo), 'material', 'materialien'; frc. 'matériaux', tal. 'materiali'; 'baumaterialien, baustoffe', frc. 'matériaux de construction', engl. 'buildings material', tal. 'materiali'; drvena grada, drva za gradu, 'bauholz', frc. 'bois de construction', engl. 'timber', tal. 'legname da costruzione'; 'zimmerholz', frc. 'bois de charpente, maisonnage', engl. 'timber, store-timber, stuff'; kamen za gradu, (coll.) kameñe za gradu, 'bausteine', tal. 'pietre di fab-

brica'; tech. (lijes), 'nutzholz'; drvena građa, 'holzwerk', tal. 'legname'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. i u širem smislu. Građe od njih (opeka) učinene jesu od zemlje kritke. M. Radnić 9b. Vela, zastori i pokrovi od svile i kadife ili od druge građe navezene i nakičene. F. Lastrić, ned. 272. Tvornička građa, stat. merc. 'fabrikationsstoff', tal. 'materia di fabbricazione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod grada. — u prenesenom smislu. Zašto stvorena (duša) od stvari i od građe duhovne. M. Divković, bes. 441^a. Pokajanje i naj posli cilovito izkazanje griha jesu građa i japija, brez koje se ovi sakramenat učiniti ne more. F. Lastrić, od' 64. Sagrađivati dvor nebeski gradom od kriposti krstjanski. ned. 422. Građa (predmet), lat. 'fabula', 'fabel', 'stoff', sujet (eines drama usw.), tal. 'favola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod grada.

g. šara na zubunima u naokolo. — U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Lici).

h. oputa na opancima. — U Vukovu rječniku.

2. GRAĐA, m. ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 56.

GRAĐAN, građna, adj. koji pripada građi. — Samo u Stuličevu rječniku (građjan, ad aedificium spectans).

GRAĐANAC, Građanca, m. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva u Građancu. Sr. nov. 1872. 77.

GRAĐANČÂD, vidi kod građanče.

GRAĐANČE, građančeta, n. dem. građanin. — Prave množine nema; može biti da mj. množine ima coll. građančâd, f. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku ('ein junger festungsbewohner' 'juvenis ex arce'). Ono je momče građanče. Nar. pjes. vuk. 1, 415.

GRAĐÂNI, m. pl. ime plemenu, bratstvu, selu u Crnoj Gori u riječkoj nahiji. Glasnik. 40, 19. — Od prije našega vremena: Građani. S. Novaković, pom. 180. a može biti i od x vijeka: Radi toga što je u Konstantina (Porfirogenita) oblik ῥαδῆται, ja bih radije mislio na Građane kojim se imenom zove čitavo jedno pleme u Riječkoj nahiji. S. Novaković, obl. 17. — Dobrljani i š. nima Građani. Nar. pjes. vuk. 5, 210. Patrijaru koji je sjedio u Građanima u Crmnici. S. Lubiša, prip. 116.

GRAĐANICA, f. vidi građanka. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Od svete Kjare njegove građanice. A. d. Costa 1, 97.

GRAĐANIĆ, m. dem. građanin. — U Stuličevu rječniku (građjanić, 'abjectus, vilis civis'). — nepouzđano.

GRAĐANIN, m. incola urbis, civis, čovjek iz grada, čovjek što živi u gradu. — Plur.: grādāni (stariji oblik građane dolazi do xviii vijeka. Oliva. 41. 43. 58; građani se javlja od xv vijeka. M. Marulić 26. 29. 247), grādānā, grādānime, grādāne (radi dat. građam i loc. građah vidi F. Miklošić, vergl. gramm. 3^a, 15—16; D. Daničić, ist. obl. 95. 185). — Pogreška je jednina bez in (gen. sing. građana. G. Palmotić 1, 109; građjana. D. E. Bogdanić xiii; nom. sing. građjan. xiii), i množina s in (gen. pl. građanina. E. Pavić, ogl. 594). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grāždaninъ, rus. горожанинъ, polj. grodzanin (mlađe grodzianin). — Postaje od grad nastavkom jan(inъ); dj već u praslavensko doba slilo se u jedan glas, koji je postao kod štokavaca d a kod čakavaca j; ali se često kod pisaca nalazi pisano s -dj-; u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom piše se i sa -žd-: grāždaninъ.

— Između rječnika u Vrančićevu ('gragyanin' 'civis'; građjanin, oppidanus'), u Mikajinu (građanin iz grada, urbanus, oppidanus'; građjanin od našega grada, 'civis, conterraneus, municeps, popularis, oppidanus'), u Belinu (građjanin, 'cittadino, huomo capace degli honori e gradi di città', 'civis' 196^a), u Voltigijinu (građjanin, 'cittadino', 'bürger'), u Stuličevu (građjanin i građanin, 'civis'), u Vukovu ('der festungsbewohner'). U Crnoj Gori svi Turci Nikšićani zovu se građani, u Daničićevu (građanin i građanin, 'civis'). a) incola urbis, sa značenjem kasanim prijeđa, uopće. I pojde i pritisku se k jednomu građjaninu od onoga vladanja. Bernardin 42. luc. 15, 15. Odkla mu glavu nožem njegovim, stavi ju na grad, vojske se pristašiše, građjane jih tiraše. M. Marulić 5. Z drugu stran građjani ne misli da leže. H. Lucić 272. Blago vami, o pastiri, ... a mi, jaoh, vazda svudi mi građani na svit samo život zao prem imamo. D. Rašina 50^a—52^a. Građjane ob tom stuži(v)še, brzo građu vrata otvoriše. Aleks. jag. star. 3, 241. Nabuñivat jedni staše hoću i crkav redovnike ... družu bojne jañičare, i ostale vojničare, pridžoše i građjane. I. Gundulić 481. Da bi odi dobro bilo jedan lijep grad sazidati, od koga bih učinio, draga družbo, vas građjane. G. Palmotić 1, 35. Građjani i okolo stojeći. A. Bačić 114. Gospoda, siromasi, majstori, građjani, naseoci, svi se lažuju služu. F. Lastrić, ned. 414. Obrati u pepeo gradove s građjanima. D. Bačić 150^a. Građjani i varošani ovoga grada. D. Rapić 307. Trči Đorđe od grada do grada, i građjane svagde dovikuje: 'Čujete li, vi Turci građjani!' Nar. pjes. vuk. 4, 150. U Dalmaciji građjani i varošani zovu, vlahom' svakoga seljaka sa suho zemlje. Vuk, nar. pjes. 1, 3. Primorski građjani i ostrvljani. pism. 86. Saćuka se pratnja poiskana od seljana i gladnih građana. Osvetn. 4, 23. — i s osobitijem značenjem: čovjek iz grada Nikšića, vidi u Vukovu rječniku. Evo li ti Amze kapešana i sa hime četrdest građana. Nar. pjes. vuk. 4, 38. Hajde s vojskom na Slivje Nikšićko, te mi Slivje od građana čuvaj. 4, 417. Okupi mi žestoke građjane, pa ih vodi u pleme Drobñake. 4, 490. — b) civis, čovjek koji pripada skupu ljudi što žive u gradu tako da se vlada istim zakonima i da ima iste oblasti, a u tome se razlikuje od tuđinca i od drugoga čeladeta što živi u gradu a nema iste oblasti. u širem smislu (kao lat. civis) može značiti čovjeka koji pripada državi. Vrsēmi građam Dubrovčam. Mon. serb. 1. (1189). Koga građanina (Dubrovčanina) osudi obći ('obsky') sud, da podajemo jegovъ dobytъ. 48. (1254—1256). Gde se građj oboriti, da ga naprave građjane toga grada. Zak. duš. pam. šaf. 40. Građane grada Kotora. Mon. serb. 150. (1851). Na Captatâ pri mori jestъ bilъ građj stari Dubrovnikъ ..., i kada se onъ stari građj rasu i opustâ, ... tada građjane pojdoše u tvrdo mēsto i zidaše građj Dubrovnikъ. 217. (1891). S. Fabijan, sin Fabija rimskoga građjanina. F. Glavinčić, cvit. 28^a. Baruni, vitezi i inî dvorane, i slavni građjane. Oliva. 58. Pravda slavna 'e krjepos državnika i građjana. J. Kavañin 345^a. Neka Kačić bude u Splitu građjaninom sa izgleda. 450^b. Jozip od Arimatee, građjanin u Jeruzolimu. A. Kanižlić, utoč. 566. Za to su i zakoni uvedeni, da imaju građjani upravu. D. E. Bogdanić xii. Ako svaki građjan ne nastoji svojevoljno ispuniti sve ono što vodi na općenu čest grada ... Koliko je općena čest slučena s česti svakoga građjana. xiii. — može se isticati i prema vlastelin, kao različito (isporedi kod pućanin). Ili gospodinъ ili vlastelinъ ili grāždaninъ ili ljudje.

Mon. serb. 106. (1883 u *posnijem prijepisu*). Pjesan gospodina Bara Betere, građanina dubrovačkoga. B. Betera, pjes. 19. — *po značenju u predašnjijem primjerima građanin' se razlikuje i od sanatlje; drukčije se shvaća u naše vrijeme po gjevernijem krajevima (prema nem. bürger) gdje se kod toga i naj veće misli na sanatlje. vidi: Građanin, stat. 'bürger, stadtbürger', tal. cittadino, borghese'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — c) u prenesenom smislu, po prvome ili po drugome predašnjem značenju zovu se anđeli, sveci i sam Bog nebeski, rajski, gori i tđ. građani. Blaženstvo svih gorišnjih grajan. Transl. 124. Imajući brzo bit zajedno s njima grajani nebeski. M. Orbin 131. Ove građane nebeske imaš nasliđovati. M. Radnić 283b. Sveti je Luka... građanin nebeski. S. Margitić, fal. 90. Budući (Bog) građanin nebeski. J. Banovac, razg. 186. Učinice se dostojni građani rajski. F. Lastrić, od' 251. Građani onoga (krajevstva) jesu svi anđeli. svet. 84b. Uzrok si od većega uživanja i smirena onijem blaženijem građanima. I. A. Nenadić, nauk. 264. Na izgled gorišnjih i nebeskih građana. J. Matović 462. Hristijani nijesu gradova zemaljskijeh građjani, jesu nebeskoga Jeruzalema, grada rajskog. I. M. Mattei 149. Vi i građani srećni raja. 295. — d) civis, s genitivom ili s adjectivom posesivijem, čovjek koji s kim živi u istom gradu. u ostalom je značenje kao kod a) ili b). Knezi, vlastele i vsa općina grada Dubrovnika primiše i zapisase mene, kneza Pavla Radinovića, za svojega brata i građanina. Mon. serb. 229. (1897). Ovi listi naši udasmo vašemu gospodstvu po Grubaču Junakoviću i po Vokoti Milutinoviću i po Milaku Ostojiću po vašijeh građah. Spom. sr. 2, 98. (1486). Ne spomeni se od psoiti građanina tvoga. N. Rašina 83b. levit. 19, 18. I njegovi građani hotće ga počtiti. D. Rašina vb. Obadva med svojimi grajani časni. F. Glavinic, cvit. 146. Primita me s česti blagom za građana, ne za kralja. G. Palmotić 1, 109. Po dobroti mojih građana. J. Kavašin 84a. Ne traži osvete, ni se spominaj nepravde građana svojih. A. Bačić 103. Marko Koriolan bi od Rimljana svoji građana prognat. J. Banovac, razg. 9. Zamoli ji da dobru rič dađu za nega kod Efrona poglavitijega građanina njegovoga. E. Pavić, ogl. 50. — e) prezime. — u naše vrijeme. Nikodije Građanin. Rat. 180.*

GRAĐANITI, građanim, impf. činiti koga građaninom (vidi građanin, b)). — U Stuličevu rječniku: gradjaniti, civibus adscribere, civitate aliquem donare. — nepouzdanost.

GRAĐANKA, f. žensko čelade kao građanin. — isporodi građankina. — Akc. se mijena u gen. pl. građankâ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (građjanka, 'civis' 196a), u Voltigijinu (građjanka, 'cittadina', 'bürgerin'), u Stuličevu (građjanka, 'civis'), u Vukovu ('einwohnerin der festung', 'femina ex arce'). I grajanke i vladike meju mudrostih htješe sivat. J. Kavašin 206a. Naša je duša izašla od Boga, i premda pribiva na zemlji, jest građanka nebeska. J. Banovac, razg. 99. Stara, znaš ju, građjanka priminu. M. Katančić 56. Lepa ti je lepa Ana građanka! Nar. pjes. vil. 1867. 13. — I kao ime žensko. — prije našega vremena. Građankka. S. Novaković, pom. 56.

GRAĐANKIŃA, f. vidi građanka. — U Stuličevu rječniku (građjankiŃa).

GRADANOVAC, Građanovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Vinograd u Gradnovcu. Sr. nov. 1873.

GRAĐANSKI, adj. civilis, koji pripada građanima, koji je onako kao što je u građana, u gradu. — Ismeđu rječnika u Voltigijinu (građjanski, 'cittadinesco', 'bürgerlich'), u Stuličevu (građjanski, 'civitatis, civilis'), u Vukovu: 'festungs-', 'arcis'.

a. adj. a) sa značenjem sprijeda kasanijem, uopće. Građanskoga od života. G. Palmotić 2, 378. Ki će se rvati građanskom u rati. 2, 479. Na svijetu među narodom građanskijem i poštenijem drži se za stvar ružnu govoriti riječi nepoštene. M. Radnić 426b. Prikazati ga pripovidaocem građanskim. F. Lastrić, ned. iii. Poznade, da lasnoće građanske, mekšine domaće u kući oćinoj razasipahu pamet njegovu. od' 304. Građjanske i varoške igre. M. A. Relković, sat. L7a. Imao sam pod mojim upravljenijem različnu decu, građansku i seljansku. D. Obradović, živ. 5. — b) koji pripada gradu u užem smislu, gradski. — samo u jednom primjeru xviii vijeka. Neka otide na okolo kod svijeh zida građanskijeh. B. Zuzeri 44. — c) prema lat. civilis, upotrebljava se kod pisaca sa značenjem: koji pripada državi, vladaniu, u koliko ovo uređuje zakonima življene građana među sobom. Bez uredba građjanskih. D. E. Bogdanić 11. Građanski, stat. hist. 'bürgerlich', tal. 'civile'; v. građanstven. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — s ovijem se značenjem ističe kao različito od 'crkvenoga'. Bog zapovida da opsovnici imali bi biti kamenovani od svega puka kakono jošije zakoni građanski pedipsaju smrtju opsovniike. I. T. Mrnavić, ist. 89. Ostavljam također zakone luske i građanske sviju naroda. F. Lastrić, ned. 58. Što građanska i crkvena pravica sobom donosi. E. Pavić, ogl. 419. Vlas građansku i crkovnu. S. Rosa 14a. Građansko pravo, 'civil-recht'. Jur. pol. terminol. 110. amo spada i ovo (građanska slova po ruskomu гражданская служба): Poslovice su štampane većim (i budući da građanskijeh drugih onde za sad nije bilo) crkvenim slovima. Vuk, poslov. ix. — i kao različito od 'vojničkoga'. Spravljaše svakom časti i građanskom i vojničkom i cesarskom primit svoga vojevodu. B. Zuzeri 140. Ob ustanovah za prelas iz vojne u građansku upravu. Zbirka zak. 1, 66. — d) koji pripada mjestu Građanima. Drugu hrabru popu građanskome. Ogled. sr. 460.

b. adv. građanski. — Na jednom mjestu xviii vijeka i u Stuličevu rječniku ('urbane'). Gdje se žive plemenito građanski. M. Radnić 230b.

GRAĐANSTVEN, adj. koji pripada građanstvu. — isporodi građanski, b). — Načineno u naše vrijeme. Građanstven, stil. 'civil', tal. 'civile'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐANSTVO, n.

a. osobina, stanje onoga koji je građanin. — U Mikajinu rječniku: građanstvo, pučanstvo, munus civile, adscriptio civitatis, civitas; u Belinu: građanstvo, 'cittadinanza', ordine o grado di cittadino, 'civitatis ius' 196a; u Stuličevu: građanstvo, 'urbanitas'. Građanstvo, hist. 'bürgerstand', tal. 'ordine de' cittadini'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod građanstvo.

b. coll. građanin. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu: građanstvo, 'cittadinanza', 'bürgerschaft', i u Stuličevu: građanstvo, 'civitas, cives, civium coetus'. Vlas više crkve i više građanstva. S. Rosa 17b. Vojvoda tješi i sokoli oglednhelo i ožednhelo građanstvo. S. Lubiša, prip. 62. Građanstvo, hist. građani, 'bürgerschaft', tal. 'la cittadinanza, ceto de' cittadini'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐARNICA, *f. zagrada (?)*. — *U nekih pisaca našega vremena*. Odmah bi mogli i građarnicu lađa podići. Nov. sr. 1884. 50. Smatraju Švajcarsku upravo za građarnicu zli svoji namjerjenija protiv rečeni država. 56.

GRAĐE, *n. coll. građ.* — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Er ga hrani Božja pomja, i brani ga gradja i gromja. J. Kavašin 539^b.

GRAĐENICA, *f. rakija koja nije od šliva ispečena; osobito onu od špirita načinenu zovu tako. u Dobroselu. M. Medić.*

GRAĐENIK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom*. Niva u Građeniku. Sr. nov. 1861. 418.

GRAĐENOVAC, Građenovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom*. Niva u Građenovcu. Sr. nov. 1872. 358.

GRAĐENSTVO, *n. vidi građenje*. — *U Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano. iz nega: Građenstvo*, arch. ,baufach, bauwesen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐEŃE, *n. djelo kojijem se gradi (vidi 1. graditi)*. — *Stariji su oblici građenije, građenje*. — *Kod pisaca i s dj. mj. đ.* — *Između rječnika u Mikajinu (građenje), u Stulićevu, u Vukovu (das machen, confectio), u Danićićevu (građenje, aedificatio)*. Osvobodih otz rabotz gospodstva mi, otz građenija kućz i dvorovz. Mon. serb. 571. (1403—1405). Daj gradjenju tvomu napretke nebeske. B. Kašić, rit. 278. Ča jema to gradjenje činjenja s svetiñom kršćjanina. P. Radovčić, nač. 15. Što se tiče građeña kniževnoga jezika. Vuk, pism. 84. Fabrika za građenje šećera od bele repe. Nov. sr. 1835. 182. Građenje, arch. (građña), ,bau', frc. ,bâtisse, construction', engl. ,building'; ugovor o građenju, ,bauaccord'; način građeña, ,bauart', frc. ,structure, façon de bâtir, ordonnance', tal. ,struttura'; građenje u vodi, ,wasserbau', tal. ,fabbrica in, sull'acqua'; stat. tech. (tvoreñe, pravleñe), ,fabrikation', tal. ,fabbricazione'; phil. (tvoreñe), lat. ,constructio', ,construction eines begriffes', tal. ,costruzione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐEVAN, građevna, *adj. koji pripada građi, građenju*. — *Načineno u naše vrijeme*. Građevni, arch. ,bau- (in zus.)'; građevni ugovor, ,bauaccord'; građevni proračun, ,baukostenüberschlag, bauanschlag, bauvoranschlag, kostenanschlag, voranschlag', frc. ,devis de bâtiment', engl. ,account, valuation for buildings-costs, builder's estimation, device', tal. ,valutazione'; građevna koliba, ,bauhütte', frc. ,loge maçonniqne', engl. ,mason's lodge'; građevni ured, ,bauamt', tal. ,ufficio edile'; građevna osnova, ,baulanlage, entwurf'; građevni nacrt, nacrt građevine, ,bauplan, bauriss, bauzeichnung', frc. engl. ,plan', tal. ,piano, pianta'; građevni red, zakon o građevinah, ,bauordnung, baureglement'; građevna dotacija, ,bauetat', frc. ,budget des ouvrages', engl. ,budget of works'; građevno oruđe, ,baugerätze, baugeschirr'; građevni novci, ,baugeld'; građevni račun, račun o građevini, ,baurechnung'; građevni slog, ,baustyl', tal. ,ordine d'architettura'; građevno stolarstvo, ,bautischlerei', frc. ,menuiserie en bâtiment, m. en bâtisse'; građevno slikarstvo, ,architekturmalerei'; građevni odbor, građevno povjerenstvo, ,baucommission'; građevno ravnateljstvo, ,baudirection'; građevna osnova izrađena, ,baubelaborat'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRAĐEVINA, *f. ono što se gradi, ono što je zgrađeno*. — *ispoređi grada*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 1. ,das gebäude', ,aedificium', cf. zgrada. 2. vunena pređa obojena.

a) sa značenjem sprijeda kasnijem, vidi grada, b i c, i zgrada. I niove slavne građevine. Nar. pjes. vuk. 5, 503. Da mi sretnu vermaš građevinu. Pjev. crn. 37^b. I vidio turske građevine. Ogled. sr. 89. Ravanica stara građevina. Nar. pjes. petr. 2, 580. U narodu se našemu i sad pripovijeda da se nikakva velika građevina ne može načiniti dok se u ñu kakvo ćelade ne uzida. Vuk, nar. pjes. 2, 124. Građevina, arch. ,baugegenstand, baubject', frc. ,bâtiment', engl. ,building', tal. ,fabbrica', ,bauwerk', frc. ,bâtiment, édifice, fabrique'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — b) vidi građenje. Građevina, ,bau, baute', frc. ,structure, construction', engl. ,structure'; javne građevine, stat. ,öffentliche arbeiten', tal. opere pubbliche'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — c) u jednom primjeru kao da znači: način kako je uređena zgrada. Po kuli mu ćudna građevina, po kuli su srebrni stolovi, po kuli su pisani prozori. Pjev. crn. 168^a. — d) vunena pređa obojena. — u Vukovu rječniku.

GRAĐEVINARSTVO, *n. vidi graditeljstvo*. — *U jednoga pisca našega vremena*. (Crkva) bejaše iz prvog perioda osaćanskog građevinarstva. M. P. Šapćanin 1, 43.

GRAĐEVINSKI, *adj. koji pripada građevini, građevinama*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Posle se dugo zadržavaju oko crkve razgledajući krasne građevinske oblike. M. Đ. Milicević, zlosel. 309.

GRADICA, *f. dem. grada*. — *U rječnicima: u Mikajinu, u Belinu 298^b, u Stulićevu*. — *I ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskom*. Sr. nov. 1867. 676.

GRADINOVAC, Gradinovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprijskom*. Vinograd u Gradinovcu. Sr. nov. 1872. 77.

1. **GRĀF**, *m. vidi grof, ñem. graf*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Danićićevu (grafs)*. Tožde leto (1690) uhiiti Tekeli grafz Aizera podz Vrašovomz. Okáz. pam. šaf. 87. (1699). I veliki grafi izabrani. Nar. pjes. vuk. 5, 291.

2. **GRĀF**, *m. nokat, panja, tal. graffio, kvaka, kuka*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. (Vrag) s grafi od orla i od ćaple bije, lupa. J. Kavašin 414^a.

1. **GRAG**, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Bratz mu Ozrilo i Gratz i Bratuj i Priboje. Deć. hris. 13. 80.

2. **GRĀG**, *vidi grah*.

GRAGĀNATI, gragāñām, *impf. u Stulićevu rječniku (unguibus aliquem lacerare)*. vidi zgragāñati.

GRĀH, *m. legumen; Phaseolus vulgaris L.; Pisum sativum L.* — *Rijeć je praslavenska (gorhъ, ispoređi stslav. grahъ, faba', i rus. ropoxъ, ćes. hrách, pol. groch, legumen, Pisum sativum L.)* — *Radi postaña ispoređuje se s lit. garšva, Aegopodium podagaria'*. — *Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara h, ovo ispada bez traga: grā, grāa (grā), grāu itd., a u Hercegovini se mijena i na g i k: grāg, grāk.*

a. legumen, varivo uopće, ali gotovo svagda uz grah ima druga rijeć, supstantiv ili adjektiv, kojom se ograničuje značenje tako da znači ñeku osobitu vrstu variva. — *S ovijem značenjem između rječnika u Stulićevu (legumen')*. a) Grah bijeli, 1. fagioli (Siñ), Phaseolus vulgaris L.; 2. Cicer arietinum L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 98. vrst graha u Dalmaciji (Goldoni), v. grah jari. 484. Kuma kumi graha bijeloga. Nar. pjes.

vuk. 1, 538. — b) Grah bijeli slani, cicer album (Dellabella), Cicer arietinum L. B. Šulek, im. 98. — c) Grah crjeni, 'cece rosso', cicer vene-reum'. A. d. Bella, rječn. 182^b. Slanoga gra crjenoga prži. J. Vladimirović 22. Grah crjeni, vrst graha u Dalmaciji (Goldoni). B. Šulek, im. 484. — d) Grah orni, Pisum arvense L. (Novak). B. Šulek, im. 98. na Hvaru. — e) Grah divji, rus. дикий горохъ (Lathyrus silvestris), climenio (po starijem rukopisu), cece salvatica (Bartulović), Lathyrus latifolius L. B. Šulek, im. 98. — f) Grah golubihi, vecchia (u rukopisu xviii vijeka), Vicia sativa L., v. grah golubnak. B. Šulek, im. 98. — g) Grah golubnak, vrst graha (Vuk, u Dalmaciji), v. grah golubihi. B. Šulek, im. 98. — h) Grah gorski, Orobus L. (Alschinger), Orobus vernus L. (Lambl). B. Šulek, im. 98. — i) Grah gospodski, Pisum sativum L. (Novak). B. Šulek, im. 98. na Hvaru. — k) Grah hromac, vecchia (rukopis xvii vijeka), v. grah prćak. B. Šulek, im. 98. — l) Grah jari, cicerula, cicer arietinum'. J. Mikaja, rječ. Grah jari, cicerchia (Stulli), Lathyrus sativus L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. vrst graha u Dalmaciji (Goldoni), v. grah bijeli. 484. — m) Grah jarić, cicerchia, legume noto', cicerula'. A. d. Bella, rječ. 192^b. Grah jarić, grah poljak, cicerchie', cicerula'. J. Stulli, rječ. 192^a. Grah jarić, cicerchie, cicerula (Stulli), Lathyrus sativus L. B. Šulek, im. 98. — n) Grah koński, aphaca (Kuzmić, stari rukopis), Lathyrus aphaca L. 98. — o) Grah lećnak, Lathyrus aphaca L. (Skurla). B. Šulek, im. 98. — p) Grah loznac, 'pisum'. J. Mikaja, rječ. A. d. Bella, rječn. 567^b. J. Stulli, rječ. 192^a. Vuk, rječ. (s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Grah loznac, piselli (po starijem rukopisu), pisum (Stulli), Pisum sativum L. B. Šulek, im. 98. — q) Grah loznač, Pisum sativum. Čas. čes. muz. 1852. 2, 50. — r) Grah loznak (u starom rukopisu, 'grach-lose-gnach'), pisa, Pisum sativum L., v. grah-loznac. B. Šulek, im. 98. — s) Grah mali, 'cece piccola', cicer minutum'. A. d. Bella, rječ. 182^b. — t) Grah opaki, smilace degli orti (rukopis xvii vijeka), Phaseolus vulgaris L. B. Šulek, im. 98. — u) Grah ozimac ili oševac, vrst graha za to tako zvana, jer se oševa, kad ga čovjek vrća jede (Goldoni). B. Šulek, im. 484. — v) Grah poljak, cicerula (Stulli), cicera (Vujičić), araco nero (u starijem rukopisu), Lathyrus sativus L. (u Dubrovniku, Vodopić, Visiani). B. Šulek, im. 99. — x) Grah pošan, 'fagioli', phaseolus, dolichus, smilax hortensis'. J. Mikaja, rječ. Grah pošan (sic), 'fagioli', phaseolus, phaseolus'. J. Stulli, rječ. — y) Grah prćak, Pisum arvense L. B. Šulek, im. 99. 'Lud si kako grah prćak'. u Dubrovniku. P. Budmani. — z) Grah rogačić, lupinus sativus'. J. Mikajina, rječ. Grah rogačić, grah (pasu) u mahunama s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Vuk, rječ. Grah rogačić, grah rožnak, ervum (u starom rukopisu), phaseolus cum cortice (Stulli), Phaseolus vulgaris L. (Vodopić). B. Šulek, im. 99. — a') Grah siromaški, Pisum arvense L. (Novak). B. Šulek, im. 98. na Hvaru. — b') Grah slani, cicer'. F. Vrančić, rječ. J. Mikaja, rječ. A. d. Bella, rječ. 182^b. J. Stulli, rječ. Grah slani, ceci (Siñ, Bartulović), cicer (Stulli), Cicer arietinum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 98. Vari slani grah. J. Vladimirović 45. — c') Grah slanutak, Cicer arietinum L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. — d') Grah slijepi (Vujičić), v. grah slani. B. Šulek, im. 98. — e') Grah s očima, neka vrsta graha (pasu) u Dubrovniku. P. Budmani. — f') Grah šošnak, trava, afaca, erba, 'herbae species'. J. Stulli, rječ. Grah

šošnak, afaca, Lathyrus aphaca L. (Lambl). B. Šulek, im. 99. — g') Grah viš, piselli, pisum (Stulli), Pisum sativum L. B. Šulek, im. 99. — h') Grah vučjak. Gra vučjak (u starom rukopisu), lupino salvatico, Lupinus albus L. (Visiani). B. Šulek, im. 101. — i') Grah vučji, Lupinus albus L. (Visiani). B. Šulek, im. 98. — k') Grah zajčak, Pisum sativum L., vidi zečak. — u jednoga pisca iz Slavonije xviii vijeka. Grašak ili grah zajčak. I. Jablanci 81. — l') Grah zavrč, piselli salvatici, pisum silvestre (Stulli), Lathyrus aphaca L. (Alschinger). B. Šulek, im. 99. — m') Grah žudivski, lupini (Kuzmić; stari rukopis), fava d'Egitto, fava lupina, Arum colocasia L. B. Šulek, im. 98. b. bez adjektiva ili drugoga supstantiva znači obično samo neku osobitu vrstu variva, i to naj češće Phaseolus vulgaris L. (isporedi pasu) a po sjeverozapadnijem krajevima Pisum sativum L. (isporedi grašak, loznac). — Između rječnika u Vrančićevu ('pisum'), u Belinu (grah izlušten, 'piselli scafati', pisa siliquis deglubita' 567^b), u Bjelostjencevu ('pisum, plur. pisa', u Jambrešičevu ('pisum'), u Voltigijinu ('pisello', 'erbse'), u Vukovu: (u Hercegovini i, 'grag') 1. 'die fasole', Phaseolus vulgaris Linn., cf. pasu). 2. (po jugo-zapadnijem (?) krajevima) vide grašak. Grah, 1. fagioli (Skurla), Phaseolus vulgaris L. (Vujičić, Vuk); 2. (grašak) pisum (Bjelostjencan), Pisum sativum L. (Sabjar, u Krajevici; Zoričić, oko Briña). B. Šulek, im. 98. Pisum sativum L. (Brić). 484. Grak, Pisum sativum L. (Lambl, u Dubrovniku; Skurla), v. grah. B. Šulek, im. 99. Grah, Phaseolus L. J. Pančić, bot. 298. Grah ili pasu, Phaseolus L. Flora croat. 104. tako je i u Dubrovniku kad se uz ovu druga riječ ne kaže. P. Budmani. — S prvim je značenjem jamačno u ovijem primjerima: Ako vidiš (u snu) da grah siješ, toj prilikuje napast i skandao. Zborn. 140^a. Da nam grah i leću i poklone skupi. N. Najlašević 265. Grah (u talijanskom originalu: i fagioli) kad se vari. N. Palikuća 5. Pa čišćase zeleni grah. Nar. prip. vrč. 19. Postavila kuma kumi čanak graha i malo hajvara. Vuk, posl. 95. Obično prosti ljudi račune u grah i u kukuruz. 198. — U ovijem primjerima ne znam koje je značenje: Ali sam se bolan privario, grah u loncu brez ognja vario. I. Zaničić 155. Tamo dole puli mora grah se zeleni. Nar. pjes. istr. 2, 48. Suze bi joj 'zpane kot grah iz komoške. Jačka. 104. — u jednoga pisca xviii vijeka svariti grah kome u prenesenom smislu znači: učiniti mu što na štetu. Josip: Znajte da ću mu se osvetiti. Katarina: Kako? Josip: Kada ovamo dojde u svoje selo, svariću mu grah. I. Velikanović, prik. 29. Mitar: Hotio bi da se sdržimo na jednu osvetu; što govorite? Josip: Ja sam sa svim pripravan, i baš čekao sam ga da mu grah svarim. 42.

c. u dva primjera ima plur. grāhovi, a u oba ne znam, znači li jednu od one dvije vrste (kod b), ili varivo uopće kao kod a: Nasititi se mohuna od grahova. M. Radnić 115^a. Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani? Osvetn. 4, 84.

GRAHAĆ, m. Coccothraustes vulgaris Pall., neka ptica, batokfun. D. Trsteňak.

GRAHANICA, f. selo u Srbiji u okrug u niškom. Sr. nov. 1879. 175.

GRAHASTA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53. — vidi kod grahorast.

GRAHIĆ (ili Grahic?), m. prezime. — xvii vijeka u spomeniku u kojemu se ne razlikuje od c. Tri krvave knjige od Grahica... Doklam je Grahica u Šišku gradu... Starine. 11, 105. (1662).

GRAHLICA, f. ime kokoši, koja je po perju puna bijelih tačaka. u Prigorju. F. Hefele. — *vidi* kod grahorast.

GRAHLICA, f. *Querquedula circea* Stef., *nieka ptica, patka pupčanica*. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 44.

GRAHNA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53. — *vidi* grahorast.

GRÁHO, m. hyp. Grahić (*koje vidi*). Hoće pojti nega Graho iskat. Star. 11, 105. (1662.) — *Na drugom je mjestu gen. Gráhě*. Od mene Grahe. 99. (oko 1655).

GRAHÒBERAC, grahòbërca, m. čovjek koji bere grah. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Grah poljačić (*sic*) imenom ti kaže, kuda nega grahorberci traže. J. S. Relković 79.

GRAHOLIKA, f. *Lathyrus* L. Flora croat. 94. — *isporedi* grah, grahor.

GRĀHOR, m. ovako se zovu neke vrste divjega i pitomoga variva (gdjegdje i kukol), naj češće *Vicia* L. (*vidi* u Šulekovu imeniku pri kraju). — *isporedi* grahorica, grahorika, grahovina. — *Postaje od grah nastavkom orb.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* ('cece selvaggio', 'astragalus'), u *Belinu* 182b (kao u *Mikašinu*), u *Bjelostjenčevu* (grahor, grahorica, grahorika, astragalus, vicia, aphaca, orobus, os mundi'), u *Jambrešičevu* ('vicia'), u *Volčigijinu* ('veccia, cece selvaggio', 'wicke'), u *Stuličevu* ('orbo, ervum'), u *Vukovu* (*vide* grahorica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Zob i grahor. I. Jablanci 63. Uzmi brašna od grahora. Z. Orfelin, podr. 269. Grahor, die wicke, valjana rana za marvu, osobito za krave. J. S. Relković 114. Grahor ljudi u pšenici neće. 122. Grahor, *Vicia* L. Flora croat. 78. Grahor 'Orobis vernus'. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. Grahor (gracor u *starom rukopisu*), češ. grachor (*Lathyrus*), cicerula, latiron, orobi, orbo, ervum, astragalus, vicia, aphaca, orobus, 1. *Vicia sativa* L. (Sabjar); 2. *Orobis vernus* L. (Lambl); 3. *Vicia sepium* L. (Fapković); 4. *Vicia tenuifolia* Rth. (u Istri); 5. (gravor), *Agrostemma githago* L. (Visiani). B. Šulek, im. 98—99. Gravor, *Agrostemma githago* L. (Visiani, Sabjar, Dalnacija), v. grahor. 101. — Grahor-djetelina, vrsta djeteline. u jednoga pisca xviii vijeka. Turska druga grahor-djetelina. J. S. Relković 126.

GRĀHORAST, adj. šaren, šarovit (naj češće o domaćim životinjama, ali i o čemu drugome, n. p. o očima), ili kao posut grahom, ili po tome što su šarena zrna u nekih vrsta graha. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: graorast, n. p. kokoš, oči 'buntscheckig', 'varius'. I djevojku sa šarenijem očima zovu 'graorastom'. 'Ona graorasta ali je đavolasta'. u *Lici*. J. Bogdanović. Dika crna, al' je milokrvna; graorasta, al' je đavolasta. Nar. pjes. vuk. 1, 687.

GRAHORAT, adj. o nekoj vrsti djeteline. — *isporedi* grahor-djetelina kod grahor na kraju. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Turska grahorata (djetelina). J. S. Relković 126.

GRAHORATI, grahoram, impf. grohotati (kao grah u vreći, u sudu?). — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Ja ću biti u orasi, orasi će grahorati, po grahotu hajde k meni. Nar. pjes. javor. 1880. 428.

GRĀHORICA, f. *vidi* grahor. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kod grahor), u *Stuličevu* (uz grahor), u *Vukovu*: 'die wicke', 'vicia', cf. grahovina, grahor. Grahorica, astragalus, vicia, aphaca, orobus (Bjelostjenac), ceci salvatichi (u *starom rukopisu*), orobo, ervum

(Mikaš?), cicerchia (Vujičić), 1. *Lathyrus sativus* L. (Lambl, Visiani); 2. *Vicia sepium* L. (Fapković). B. Šulek, im. 99. Graorica velika, fava salvatica (u *starom rukopisu*), *Vicia narbonensis* L. 100. Graorica, 'platterbse' sitna je i okrugla. Đ. Popović, poznav. robe. 845. Graorica, *Vicia sativa* L. J. Pančić, flora beogr. 128.

GRAHORIK, m. *Lathyrus* L. (u *Zagrebu*). B. Šulek, im. 99.

GRĀHORIKA, f. *vidi* grahor. Grahorika, 1. *Vicia* L. (I. Sabjar); 2. ima široke mohunice, ne valja za jelo (u Istri), *Lathyrus purpureus* Desf.? Grahorika rupna, *Lathyrus sepium* L. (u Istri). B. Šulek, im. 99. Grahorika (grahorka), 'Onobrychis sativa'. Narodnik. 1877. 136.

GRĀHORINA, f. a) *vidi* grahor. — *ismeđu rječnika u Vukovu*: vide grahorica (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Mi smo vada zvali leću, grah i grahorinu varivom. S. Lubiša, prip. 26. Grahorina, 1. *Vicia cracca*, hybrida et tenuifolia L. (Vodopić); 2. *Lathyrus pratensis* L. (u Skradinu). Grahorina velika, *Vicia narbonensis* L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. Graorina divja, *Astragalus* (cicer) L. (u *starom rukopisu*). 100. — b) *vidi* grahorovina, a. — u naše vrijeme u hrvatskoj krajini. Graorina. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić.

GRĀHORITI SE, grāhorim se, impf. grohotom se smijati. — na Braču. A. Ostojić. — *isporedi* grahorati.

GRĀHORKA, f.

a. *vidi* grahor. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kod grahor) gdje naj prije dolazi. Grahorika, astragalus, vicia, aphaca, orobus (Bjelostjenac), *Vicia sativa* L. (Vujičić). B. Šulek, im. 99. Grahorika (grahorika), 'Onobrychis sativa'. Narodnik. 1877. 136. Grahorika, *Onobrychis* L. Flora croat. 111.

b. *Lanius collurio* L., *niekaka ptica, svračak*. Gravorka. D. Trsteňak.

GRĀHORNICA, f. hleb od grahora. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'panis ex ervo confectus'.

GRAHOROVARA, f.

a. *grahova slama*. — *U Vukovu rječniku* ('stramen phaseoli').

b. *vidi* grahor. Grahorovina, *Lathyrus latifolius* L. (Lazić). B. Šulek, im. 99. Graorovina, *Vicia tenuifolia* Roth (Srpski arkiv). 100.

GRĀHORSKI, adj. *vidi* grahorat. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Turska ili grahorska djetelina. I. Jablanci 98.

GRAHOT, m. *vidi* grohot, *isporedi* grahorati. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Ja ću biti u orasi, orasi će grahorati, po grahotu hajde k meni. Nar. pjes. javor. 1888. 428.

GRĀHOV, adj. koji pripada grahu. — *U Vukovu rječniku*: n. p. list, čorba, 'fasolen-', 'faseolinus' (?)

GRĀHOVAC, Grāhòvca, m.

a. ime mjesta u Crnoj Gori. a) kraj blizu Grahova. U Grahovcu polju širokome. Nar. pjes. vuk. 5, 327. I sad mu je care udario na Grahovac na polje široko. 5, 374. — i *nieka voda na istom mjestu*. Do studene Grahovca rijeke. 5, 328. — b) selo u Grahovcu (u Crnoj Gori). Sa Grahovca Milovića Toma. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Al' sidiše u Grahovac Turci na pogledu polja grahovskoga. 5, 816.

b. prezime. — *U naše vrijeme*. Todoru Graovcu iz Glušaca. Glasnik. II, 1, 116. (1808). Graovac, prezime. u Lici. J. Bogdanović.

GRAHŌVCI, Grāhōvācā, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 10. — *Ne znam, jeli isto što se pominje prije našega vremena*. Grahovci. S. Novaković, pom. 180.

GRAHŌVČICA, *f. ime ovc.* — *U gornjoj krajin.* Graovčica. V. Arsenijević. — *vidi grahorast*.

GRAHOVČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 172. — *Na drugom mjestu (boje)*: Grahovčići. Schem. bosn. 1864. 80.

GRAHOVICA, *f.*

a. *gora u Bosni*. Hum i Grahovica idu između Bogače i Miljacke zapadno i okružavaju ravnicu Sarajeva (Poljane) na severoistočnoj strani. Glasnik. 20, 282.

b. *vidi grahor*. — *U Vukovu rječniku*: vide grahorica s dodatkom da se govori u Barani. — Graovica ili graorica, 'platterbse' sitna je i okrugla. Đ. Popović, poznav. robe. 345.

GRAHOVIK, *m. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 172.

GRAHOVINA, *f.*

a. *vidi grahor*. — *U Vukovu rječniku*: cf. grahovica s primjerom iz narodne pjesme: Oko mora nikad ništa nemja posle jedna trava grahovina. i u Šulekovu imeniku: Grahovina, nekakva biljka (Sabljar). 99.

b. *vidi grahorovina*, a. — *U hrvatskoj krajin.* V. Arsenijević.

GRAHOVIŠTA, *n. pl. ime mjestu*. — *U Daničevu rječniku*: među selima koja je kralj Stefan Prvojenčani dao Žiži bila su, Grahovišta vsa' (Mon. serb. 11 god. 1222—1228).

GRAHOVIŠTE, *n. niva u kojoj je negda bio posijan grah*. — *U Vukovu rječniku*: 'ager olim faseolo consitus'. — *I ime mjestima u Srbiji*: Graovište: u okrugu čačanskom. M. Đ. Miličević, serb. 649. — *u okrugu kneževackom*. Niva u Graovištu. Sr. nov. 1867. 557. *id.*

GRAHOVLĀNI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj*. Pregled. 96.

GRAHOVLĀNIN, *m. čovjek iz Grahova*. — *plur.*: Grāhovlāni. — *U naše vrijeme*. Haj pomagaj, dragi gospodar, na Jakova i na Grahovljane. Nar. pjes. vuk. 4, 485.

GRAHOVNICA, *f. vidi grahornica*. — *U Šulekovu rječniku*: 'servenbrod'.

GRAHOVŃAK, *m. Mamestra pisi, vrsta lepira*. — *U Šulekovu rječniku za koji je načineno*: 'erbseneule'.

GRAHOVO, *n. ime mjestima*. — *Uprav je adj. grahov u srednjem rodu; po svoj prilici kazalo se iz prva Grahovo polje (vidi u primjerima)*. — *Pominje se prije našega vremena, ali ne znam za koje mjesto*. Grahovo. S. Novaković, pom. 180. a) *kraj u Crnoj Gori*. — *od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu*: 1. komad zemlje (kao knežina) između Hercegovine i Crne Gore na zapadnoj granici. Na ravno Grahovo polje. Nar. pjes. bog. 163. Prelećeše župu Korjenicku, prelećeše Grahovo i Zvržno. Nar. pjes. vuk. 4, 6. Pro Nikšića i preko Grahova. 4, 80. I posla ih u polje Grahovo a na ruke Daković-Jakovu. 4, 488. *vidi* i F. Jukić, zemlj. 58; Glasnik. 40, 17. — b) *kraj u Bosni*. — *od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu*: nekako mjesto tako se zove i u Bosni kod Lijevna. Kamo knezi od Grahova? J. Kavašin 231b. A kada se vojske udariše na Graovu polju širokomu. And. Katić, razg. 242. Vино pije tridešt kapetana u bijelu gradu Šibeniku, među nima Jeriniću Vuče, ... A kad začu Jeriniću Vuče, on uzima divit i hartiju, te na-

pravi jednu sitnu kntigu u Udbiću u tursku krajinu, po imenu Zukan-barjaktaru: 'O Zukane, turska poglavico! ... hodi meni na mejdan junački u Grahovo u polje široko'. Nar. pjes. vuk. 24—25. Pije vino Milan Despotović u ravnome bosanskom Grahovu. Nar. pjes. kras. 1, 189. *vidi* F. Jukić, zemlj. 80. — c) *selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom*. Repert. dalm. 1872. 25. — d) *selo u Srbiji u okrugu niškom*. Graovo. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 122. — e) *seoce u hrvatskom primorju blizu Rijeke*. Schem. segn. 1871. 80.

GRAHOVSKI, *adj. koji pripada Grahovu*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme*: Pa otote uz grahovske strane. a) *vidi Grahovo*, a). Odmetau se Daković Jakove od široka polja grahovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 433. A klikuje grahovske ovčare i Bačane što su bliže bili. 4, 517. Pa otote na polje grahovsko. 5, 77. Grahovsko polje. Glasnik. 40, 26. — b) *vidi Grahovo*, b). Grahovsko polje. F. Jukić, zemlj. 2.

GRAHUŃAK, grahunāka, *m. nešto divlje varivo*. Grahunak, araco nero (po starijem rukopisu), Lathyrus ochrus Dec. B. Šulek, im. 99.

GRAISATI, grāišēm, *impf. u Stuličevu rječniku*: v. ograisati. — *Biće za sam rječnik načineno od ograisati*.

1. **GRAJA**, *f. vidi 1. grajaše*. — *Od XVIII vijeka (ne samo u Crnoj Gori), a između rječnika u Vukovu*: (u Crnoj Gori) 'das gekrächze', 'crotitus'. Što je graja, postala na lijepu Muhačevu. Nar. pjes. bog. 70. Čudne graje oko našeg dvora! Nar. pjes. vuk. 1, 535. Kad je bilo noći u ponoći, stade graja kule na visinu. 2, 59. Krokala zovu i 'ranim gostom' i nega dočekaju sa grajom: 'Evo krokala! evo našeg ranog gosta'. Vuk (?), živ. 806. U društvu (se) načini graja i smeja. Nar. igre. vil. 1868. 760. E ćemo ih grajom zaglušiti. P. Petrović, gor. vijen. 83. Sve u smijeh i u graju. 85. Stoji graja na obadva kraja. Osvetn. 1, 32. Prestane graja i čoljad polijegaju. S. Lubiša, prip. 196.

2. **GRAJA**, *f. vidi 2. grajaše*. — *U Vukovu rječniku*: (u krajinu Negotinskog i u Crnoj Rijeci) vide govor s primjerom iz narodne pjesme: Stade graja iza raja.

GRAJANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 50.

1. **GRĀJĀNE**, *n. djelo kojijem se graje*. — *isporedi 1. graja*. — *Između rječnika u Vukovu (u Crnoj Gori)*. Vika mrnārā, grajaše djece. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 177.

2. **GRĀJĀNE**, *n. djelo kojijem se graji*. — *U Vukovu rječniku*.

1. **GRĀJATI**, grājēm, *impf. vidi grakati*. — *Ako se ne mijena (aor. 2 i 3 sing.: grājā)*. — *Može biti stara riječ, isporedi rus. грать*. — *I po postauu je srodno s grakati; Miklošić (etym. wörterb.) ispoređuje lit. groti, groju, i stvñem. chrāan, i indoevropski korijen gar, zvati*. — *U našem se jeziku javlja istom u naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. grakati) i u Vukovu*: vide graktati s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. a) o gavranima. Još su tice dvije poleće, obje tice, dva zlosretna vrana, ... jedan graje, drugi progovara. Nar. pjes. vuk. 4, 508. Graje vrāne, vije mrki vuče. Nar. pjes. vuk, rječ. 98a. i o drugoj ptici. Kad videše dva sokola siva, jedan graje, drugi progovara. Nar. pjes. vuk, kovč. 91. — b) o čefadi. Što grajete, koji su vi jadi! P. Petrović, gor. vijen. 7. Svi igrači

okolo naga trče, graju. V. Vrčević, igr. 69. Raja graje, što se ima daje. Osvetn. 4, 9.

2. GRÁJATI, grájim, *impf. govoriti*. — *Mislim da je ista riječ što i 1. grajati, te da je postala tijekom što je ova (samo u nekim krajevima, vidi u Vukovu rječniku kod 2. graja) promijenivši značenje promijenila i akcenat i oblike sadašnjega vremena*. — U Vukovu rječniku (vide govoriti).

GRAJEVAC, Grajevca, *m. selo u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kr. arb. 120. — *na drugom mjestu stoji Grajevci*. Sr. nov. 1879. 175.

GRAJEVO, *n. izmišljeno ime mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena*. Ti se vrati gradu na Grajevo. Nar. pjes. kras. 1, 74.

GRAJISALIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 26.

GRAJMANIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Martina Grajmanića. Mon. croat. 308. (1598).

GRAJŠČAK, *m. čovjek koji vlada gradom (?)*. — *Čakavski je oblik: j i šć stoje mj. štokavskih glasova d i št. — isporodi gradštak*. — *xv vijeka*. Da ostaje našem gospodinu grajščaku. Mon. croat. 59. (1486). Poslasmo našega grajščaka s Ozla. 60. (1487).

GRĀKA, *f. vidi grakaše i 1. graja*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. I gavrani graču u zlokočni graci. P. Zoranić 57^a. i u naše vrijeme u Lici. „Stala ih graka kao vrana“. J. Bogdanović.

GRĀKĀNE, *n. djelo kojijem se graće*. — *Starji je oblik grakanje*. — *Između rječnika u Mikajinu (grakanje), u Belinu (grakanje 228^b, 229^a), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu*. Poznaše se do dva pobratima po grakanu i po zavijaču. Ogled. sr. 189.

GRAKĀTĒŽ, grakatēža, *m. vidi gratakež*.

GRĀKATI, grāčēm (grākām), *impf. crocitare, pušćati iz sebe glas (gra) kao gavran*. — *isporodi graktati i 1. grajati*. — *Akc. kaki je u praes. 1 sing. taki je u impf. grākāh, u impf. prema praes. grākām: grākāj; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf. (i u praes. 3 pl. prema 1 sing. grākājū)*. — *Postaje od onomatopeje gra nastavkom k, isporodi bukati i druge ovakove glagole*. — *Praes. grakam i oblici što od naga postaju rjeđi su nego praes. gračem; vidi u rječnicima i u primjerima kod a) na kraju*. — *Od xv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikajinu (graktati kako vrana, 'cornicor'; graktati kako gravran, 'crocito'), u Belinu (graktati, gračem, 'crocito' 228^b), u Bjelostjencevu (graćem i grakam, v. kvačem. 2. krumpam), u Voltigijinu (graktati, griješkom gračem, 'gracchiare, cornacchiare', 'krāhen, krāchzen'), u Stuličevu (graktati, gračem i grakam, 'crocitare, garrire'), u Vukovu: 1. vide graktati. 2. (u Crnoj Gori) 'schreien', 'clamo', 'cf. vikati. a) sa značenjem kazanjem sprieda; kaže se o gavranu i o drugijem pticama istoga roda, a i o čeladetu kad glasom čini kao gavran*. Vranak na vrh stijena graće. M. Vetranić 1, 22. Grješniče, ne grači jakino crni vran. 1, 270. Satanas, takoj ne grači. 2, 207. Er čuju graće vran, ne more dobro bit. M. Držić 468. I gavrani graču u zlokočni graci. P. Zoranić 57^a. Poče (vran) smledživati i ne jesti ni grakat. I. Držić 208. Slavic poje a čavka graće. (D). Poslov. danič. 112. Gdje gavrani gladni graču. J. Kavašin 13^b. Side vran graktati. I. Đorđić, ben. 88. Kad to čule dvije tice crne, jedna graće, u oblake skače. Nar. pjes. vuk. 4, 390. Gavranovi graču i biju se, cijene će brzo mesa biti. P. Petrović, gor. vijen. 86. — *s praes. grakam*.

Iz duba grakajuć čolka na livu stran. P. Zoranić 57^a. Gdi muha med pčelu može učit' zbirati, ali vran grakaje slavica spijevati? D. Rašina 119^b. Vran graka. B. Kašić, zrc. 40. Kroču vrani i grakaju. I. A. Nenadić, šambek. 11. — *b) preneseno na ljudski glas, znači: vikati*. Boga hvalač grači, imaš lipji žardin. M. Marulić 79. — *naj češće kad mnogo čeladi zajedno više tako da se ne može raspoznati jedan glas od drugoga*. I da na me mnozi graču. J. Kavašin 153^b. Graču momčad kako sokolovi. Ogled. sr. 171.

GRĀKNUTI, grāknēm, *pf. pustiti iz sebe glas (gra) kao gavran, perfektivni glagol prema graktati koje vidi*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostaliem oblicima, osim presenta*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 1. 'aufkrächzen', 'crocito' s primjerom iz narodne pjesme: Prvi graknu, drugi progovara. 2. povikati na koga 'losschreien', 'conclamo'. a) u pravom značenju, vidi graktati, a). Jedan (gavran) graknu, drugi progovara. Ogled. sr. 394. U ta doba graknušo gavrani. Osvetn. 8, 151. A gdje sojka graknula za nime. 7, 85. — b) vidi graktati, b). Graknu Turčin kako gavran crni. Ogled. sr. 189. Graknuše (na naga) kao na bijelu vranu. Nar. posl. vuk. 45. Grakne sva skupština. P. M. Nenađević, mem. 43. Na to svijet graknu ujedino: „Svodi koža iz podruma Dumo!“ Osvetn. 5, 45. Znao je, da će na h graknuti. M. Pavlinović, rad. 58. — c) u Vukovu rječniku: graknu mu srce od radosti (n. p. kad ga ugleda), 'er erfreuete sich', 'gaudere'. — nije mi jasno značenje.*

GRĀKTĀNE, *n. djelo kojijem se grakće*. — *Između rječnika u Vukovu*. Za to svak kad to graktane začuje valja da reče... M. Đ. Miličević, živ. 1, 119.

GRĀKTATI, grāktēm, *impf. vidi graktati, od čega postaje nastavkom t s kojega je značenje ujedno deminutivno i frekventativno, isporodi dahtati*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grāktāh i u ger. praes. grāktūci; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'krächzen', 'crocito' s primjerom iz narodne pjesme: Ne vij, vuče, ne grakči, gavrane, ne plaši mi po gori junaka. Grakču, hroču, skvrče, kriješće. I. Gundulić 473. Mnogstvo vranova, da oblijetaju i grakču. A. Kalić 555. Dolećeše dva vrana gavrana i padoše na bijelu kulu, jedan grakče, drugi progovara. Nar. pjes. vuk. 2, 292. Reku gavranu, kad ga čuju gdje grakče. Vuk, poslov. 323. Grakču vrani, oni droba traže. Osvetn. 1, 11. Kad gavran grakče iznad kuće, hoće smrt u kuću. M. Đ. Miličević, živ. 2, 67.*

GRALIĆ, *m. Chelidon urbica L., neka ptica, pifak*. Đ. Kolombatović, progr. spal. 1890. 17.

GRĀM, *m. metrička mjera za težinu: koliko teži kubični centimetar prekaplane (pečene) vode*. — *Grč. γράμμα preko zapadnih evropskih jezika (franc. gramme, nem. gramm, tal. grammo)*. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku znanstvenoga naziva*.

GRAMĀDA, *f. cumulus, gomila*. — *Riječ je praslavenska nejasna postana (isporodi i lit. grumadas, društvo); prvi slog glasi gra samo na jugu (ali vidi i grmada), a u ostaliem jezicima ima o mj. a (Miklošić, etym. wörterb. isporođuje s istom promjenom u riječe raz), isporodi stslav., bug., slov. gramada, rus., pol., donosr. gromada, malorus., bjelorus., češ., gornosr. hromada*. — *U našem jeziku dolazi jedan put xiv vijeka (u pravom smislu? kao ime mjestu?), za tjem u*

knjizi pisanaj crkvenijem jezikom, a u naše vrijeme samo kao ime mjesta; između rječnika u Vukovu (nekako mjesto u Srbiji iza Paraćina) i u Daničičevu (cumulus). Mjestu je Livadi išla meda, na veliku gramadu i po niže na hridi na drugu gramadu (Mon. serb. 127 god. 1847). Đ. Daničić, rječ. 1, 233—234. Ašte po malu vzmets (stijena), innoguju gramadu vž skorē prnesets. Konstantin filos. star. 1, 30. Gramada, mjesto u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. arb. 4, 70. 87. Gramada, vis u Srbiji u kneževačkom okrugu. Glasnik. 19, 299.

GRAMAĐA, f. granična straža u Srbiji u okrugu vranškom. M. D. Miličević, kraj. arb. 272. — isporedi gramada.

GRAMAĽ, m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 12.

GRAMANDIO, gramandjela, m. gvozdeno oruđe nakrivljeno na jednom kraju kojijem se otvara brava bez ključa, tal. grimaldello. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Sve brave gramandjelom otvaraju. M. Vetranić 1, 19.

GRAMATA, f. rus. rpamota, rpamata (od grč. γραμματα), carsko pismo rusko. — U pisaca našega vremena. Gramatu mu dade za knažestvo, sa carskom je rukom potpisao. Nar. pjes. vuk. 5, 34 (spjevao S. Martinović). Poslan od Rusije s gramatom diversije radi protiv Turaka. S. Milutinović, pjev. crn. 4a. Vojnović pročita gramatu carice Jekaterine. S. Ľubiša, prip. 124.

GRAMATIČAN, gramatična, adj. koji pripada gramatici. — isporedi gramatički. — U pisaca našega vremena. Gramatična pogrješka. Vuk, pism. 49. — Adv. gramatično već prošloga vijeka u Belinu rječniku: 'grammaticae' 354b.

GRAMATIČKI, adj. vidi gramatičan. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'grammaticsch'.

GRAMATIG, m. vidi gramatik, a. — xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (gramatig, 'grammaticus, notarius'). Desoje gramatiga bana Ninoslava velijega bosnskoga. Mon. serb. 24. (1284—1240). Stepan Benčulić gramatig općine dubrovačke. 103. (1892).

GRAMATIK, m. γραμματικός, grammaticus. a. pisar, isporedi dak. c. po (srednjem) grčkome γραμματικός. — xv vijeka (a prije toga gramatig, koje vidi), između rječnika u Daničičevu (gramatiki, gledaj gramatigu). Marinko gramatiki dubrovački. Spom. sr. 2, 118. (1462). Až gramatiki stani (?) ja (ž?) pisaha. Glasnik. 24, 292. (1492).

b. grammaticus, čovjek koji se bavi gramatikom. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 354b. Neka prilika ku zovu gramatici metonimija. Naručen. 25a. Da je dobar gramatik i retorik. I. Ančić, svit. 82. Boje je da pokaraju nas gramatici nego da ne razumiju puci. J. Matović v. Po svojoj prilici će mu biti i to popravio kakav gramatik. Vuk, nar. pjes. 3, 531.

GRAMATIKA, f. grammatica, znanje i nauka o zakonima u jezika i knjiga u kojoj se ono uči. po latinskoj i talijanskoj riječi. — isporedi slovnica. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalčinu, u Belinu 354b, u Stuličevu. I počeh ga učiti gramatici crkvoj. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). S jednjem meštrodom od gramatike. B. Kažić, in. 82. Gdi svršivši gramatiku. F. Glavinčić, cvit. 245b. Da se meće pleme neutro u gramatici. I. Ančić, svit. 180. Fratri poslija gramatike uče tri godine filozofiju. vrat. 124. Složi gramatiku i rječnaka. J. Kavašin 126a. Dru-goga učeći gramatiku. J. Filipović 3, 840b. Ne

znađući po gramatici jezika latinskoga. M. Dobretić 49. Gramatika drvena motika. (Vaļa da za to što je suha i opora. U Srijemu). Nar. posl. vuk. 45. Neke lude koji su znali slavensku gramatiku. Vuk, nar. pjes. 3, 530.

GRAMBATA, f. vrsta raka. — na Hvaru. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

GRAMFA, f. kanja, čakak, tal. granfia. — isporedi granaf. — U jednoga pisca Dubrovačina xvi vijeka. Sova svraku gdje leti u gramfu uhvati, gramfom ju zadavi. M. Vetranić 2, 86.

GRAMOTATI, gramotam (?), impf. Kadgod se dogodi da riba ugleda mrežu ako je dan ili mjesecina, te se poplaš; to zovu odbiti se od mreže. Kad se to zbije, običaju ribari privezat na konop kano i bijelo kojekakvo platno, te takim strašilom bucati u moru s one strane s koje riba bježi. to strašiti ribu zovu: 'gramotati'. L. Zore, rib. ark. 10, 351.

GRAMZITI, gramsim, impf. hlepjeti. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: gramzimo, gramzite, i u aor. 2 i 3 sing. grāmzi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Srijemu) za čim 'lechzen', 'cupere'. Noć je posestrima grešnicima koji gramze za blagom i krvlju. M. P. Šapčanin 1, 121. Neka zasluže časti za kojima gramze. M. Pavlinović, razl. spis. 291.

GRAMZĽIV, adj. koji gramsi. — U naše vrijeme u Liči. 'Ali je pusto gramzĽiv za tuđom mukom'. 'GramzĽiv i proždrljiv kao vuk'. J. Bogdanović.

GRAMŽEŇE, n. djelo kojijem se gramsi. — U Vukovu rječniku.

1. GRAN, m. vidi 1. grana. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Ivan granov od driva i kamenja učini prida se doniti. F. Glavinčić, cvit. 425a. — nepouzđano.

2. GRÁN, m. mjera za težinu (koliko teži zrno pšenice). — Lat. granum preko zapadnijeh evropskijeh jezika. Gran, merc. (zrno), 'grán, gran', tal. 'grano'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

3. GRAN, adj. u nekim pjesmama prošloga vijeka samo o svili. može biti da znači: crven (vidi 2. grana). drukčije tumati Bogišić: Gran, nepoznata i riječ i amisao. ali kako u 23 stihu te iste (38) pjesmo dolazi 'čiste svile', tako možda i znači: svijetle, bijele, čiste. izreku 'grana et seta' nadazresmo u dubrovačkome statutu (libr. vii, cap. 89). gledaj u Daničića s. h. v. a usporedi i ruski glagol grainъ. (nar. pjes. 356—357). Na nemu su obučene kavade od grane svile. Nar. pjes. bog. 59. A on bješe kupio sto dukata grane svile. 102.

1. GRÁNA, f. ramus, naj običnije je značenje: u drveta dic koji ishodi iz paña i pruža se na dafje, tako da se drvo (više zemlje) sastoji iz paña i grana. — Akc. se mijenja u dat. sing. gráni, u acc. sing. gránu, u voc. sing. gráno, u nom., acc., voc. pl. gráne, u dat., instr., loc. pl. gránama. — Tamna postanja po tome što se nahodi samo u našem i u novoslovenskom jeziku (ali ima i malorus. hranok, i moravski hraň s istim značenjem); može biti da je ista riječ što i praslavenska granъ (a i grana, vidi u češkome i u gornjoserpskom jeziku), kut, ugao, kraj, meda, obod, isporedi stslav. granъ, rus. грань, češ. hrana (moravski hraň, lomača, grana), gornjoser. hraň, hrana. značenje: obod biće se promijenilo na ono iz čega se sastoji obod u drveta, ili značenje: kut, ugao na ono što strži u drveta. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka ima gen. plur. gránf: Zaš osta kako paň prez grani sred

poja. Đ. Baraković, vil. 80. *ali kod toga nije potrebno pomisliti na nom. sing. drukčiji nego je grana.*

a. *sa značenjem kasnijem sprijeda. prema nije naj starije ovo značenje, stoji ovdje naj proo po tome što je naj običnije.* — *Od xv vijeka (vidi i kod c), a u svijem je rječnicima, osim Jambrišićeva i Daničićeva. a) u pravom smislu.* Izreći će koren negof kripak, a grane njegove izidut kako od Libana. Bernardin 186. osea. 14, 6. Kamenju i granam kažem grozni plač. M. Držić 74. Kot stablu pribjenu sve grane upale. P. Zoranić 73b. I žazal taj zenu i pusti granu van. D. Zlatarić 10a. Grana od svoga stabla odlomljena. M. Divković, bes. 90b. Vidiš oni dub, gdi kitne grane svoje svud prostira? G. Palmotić 1, 87. Oni koren grane pušća i zeleni. I. Ivanišević 82. Razšir' grane, mla dubravo, svejer veće. J. Kavašin 200b. A priprosni od naroda kitne grane svi nošahu. P. Knežević, živ. 19. Ne žute se po granam naranče. And. Katić, razg. 172. Grana zelena na vratu od konobe daje nam na znahe... Ant. Kadžić 108. Dva ti dila otidu u grane. J. S. Rejković 149. Odbi se grana od jergovana. Nar. pjes. vuk. 1, 88. Rasla jabuka Ranku pred dvorom, srebrno stablo, zlatene grane. 1, 60. O narančo, vojko plemenita! vjetar puva, grane ti podvija. 1, 74. Oj višio, višnice, digni gore grane. 1, 111. Pa on ide od jela do jela, kako ptica od grane do grane. 1, 160. Vezah koňa za jelu zelenu, a sokola za jelovu granu. 1, 317. Te se pope jablanu na grane. 1, 369. Muška glava i šušnata grana: udri granom po zelenoj travi, list opadne a grana ostane. 1, 388. Nad nim maše granom bosilkovom. 2, 162. Od gore je granu otkinuo. 4, 55. Kurjak se ne plaši šušnatom granom. Nar. posl. vuk. 164. — *metaforički u nekim poslovicama, n. p.* Jere sam skoro na dolje spao grane. Đ. Rapić 878. Pao je na sniske grane sa svoje lude glave. Nar. posl. stojan. 19. Metnuti đevojci granu na put. (Smesti je čim da se ne može udati). Nar. posl. vuk. 178. Seljaci, pored inače tanke hrane a velika rada popadaju bolesti kao granom pobijeni. M. Đ. Miličević, živ. 1, 80. Što to pomaže, da amo: mile, lale, šimširove grane? M. Pavlinović, razg. 18. — *b) nešto slično pravoj grani kao nakit, ili građeno ili vezeno (vidi i c).* Vidi granu sitnoga bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Na ramenu vezenu maramu, na nojzi su grane svakojake. 1, 271. Koliko je na rukavu grana, tol'ko bilo na Jovanu rana! koliko je po granama kuka, tol'ko bilo na Jovanu muka! 1, 271. Ana od bisera grana. 1, 828. Tvoji vezi sićani zlatnom granom kićeni. Nar. pjes. petr. 1, 180. — *c) metaforički, o čemu (i o umnoj stvari) što ishodi iz čega i dijeli se kao grane iz paňa u drveta. aa) kad se voda, rijeka dijeli na nekoliko manjih voda, svaka je od ovijeh grana. isporodi otoka.* — *između rječnika u Vukovu: „der arm eines fusses“, „cornu“ (s dodatkom da se govori u Boci).* Potok niz livadu mrmajući teciše, grana ga grediše vojena po brigu, ter vode nesiše tad gradu po sridu. M. Marulić 29. Među dvi grane rike Neretve. Norini 84. Tu se ladna voda ustavila, pušta grane na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 4, 449. Što su vode raspuštile grane, moja lubo, na četiri strane. 4, 451. — *slično je i u ovom primjeru gdje se tako govori o rudi:* Svaka ruda ide kroz zemlju tamo i amo na grane. M. Zoričić, zrc. 198. — *bb) rosi u jelena.* — *na jednom mjestu xvii vijeka.* Plahi jeljen vrhu glave tu visoko grane atere. I. Gundulić 554. — *cc) potomci svakoga djeteta istoga oca shvaćaju se kao grane što*

ishode iz istoga paňa (oca). Kaogrosović sve tri grane... J. Kavašin 105b. Stabar koljena Davidova grana se u dvije grane. S. Rosa 28b. — *dd) kod poslovaňa ili nauke svaki se dio napose može zvati grana, isporodi struka.* — *u naše vrijeme.* Na sve struke naroda i na sve grane pravljenija. Nov. sr. 1885. 180. Za posebne grane poslovaňa postaviće se oblasti. Zbornik zak. 2, 145. Predane su magistratu slijedeće grane redarstva. 2, 869. Grana, struka, „zweig“. Jur. pol. terminol. 682. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu skakati na drugu granu znači: domišljati se nečega drugoga.* Na ovo ne znajući odgovoriti, skaču na drugu granu, dovode lažjive svidoke. A. Kanižlić, kam. 119. — *d) u ljudske noge gornja strana od gležna do prsta (po tome što ishodi iz noge kao grana iz paňa).* isporodi splet. u Vukovu rječniku: u noge: ozdo je taban, a ozgo grana „obere fläche des fusses“, „pars pedis superior“ s primjerom: Boli ga noga baš na grani. — *može biti da amo spada i ovaj primjer u kojemu kao da grana stoji metonimički mj. noga:* Onog žena bogata je lanom, onog nejma kud povući granom. J. S. Rejković 388. — *vidi (sa širijem značenjem):* Grana, zool. (splet), „mittelfuss“, tal. „metatarso“; kosti od grane (spleta), „mittelfussknochen“; grana noge, lat. „dorsum pedis“, „fussrücken“; (u ptica), lat. „tarsus“, „lauf“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *e) preneseno na dio od oblaka.* — *u narodnjem pjesmama iz Crne Gore.* Grad gradila b'jela vila ni na nebo ni na zemlju no na granu od oblaka. Nar. pjes. vuk. 1, 151—152. Pjev. crnog. 8a. — *f) 10—12 hlebića bijela kruha što se jedan do drugoga u dva reda drži.* U Samoboru. F. Hefele. — *g) ime vijencu od iskara na rakiji.* Rakija je jaka, jer drži lijepu granu. u Prigorju. F. Hefele.

b. *finis, kraj, međa, vidi 1. granica. ovo se naj starije značenje nalazi samo na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku: „margo“.* Člověci najahalcu da prijmute kazna, kako pišete vs zakoně svetih otce, vs gradekyh granah da mučete se jako i volny ubijca. Zak. duš. pam. šaf. 87.

c. *na jednom mjestu xv vijeka o nekakvom nakitu:* Brokete dvě srebrne sč četiri kameni ciklieni i sč šest grane okrugle srebrne. Spom. sr. 2, 50. (1402). *Daničić (u rječniku) tumači: „maeander“ (u vezu, kao da je to), ali mislim da bi se moglo shvatiti i u naj običnijem smislu (ramus), isporodi a, b).*

d. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj.* Pregled. 46.

2. GRÂNÁ, f. Rhamnus infectoria fructus L., *zrno (plod) na nekoj bilci iz kojega se vadi crvena mast. srlat. grana, tal. grana, plod (kao zrno) na nekim bijkama i crvac (coccum) iz kojih se vadi crvena mast, osobito tal. grana d'Avignone.* — *U naše vrijeme.* Grana (franc. grain d'Avignon), Rhamnus infectoria fructus L. (Visiani). B. Šulek, im. 99. — *isporodi 3. grana.*

3. GRANA, f. *nekakvo tkanje, po svoj prilici crveno, vidi 3. gran i 2. grana.* — *U poslovici xviii vijeka.* Pod' u Levant i skroj dolamu od grane, vrati se s atom u grad, pučke ti ne brane. (Z). Poslov. danić. 97.

GRANAC, granca, m. *nejasna riječ na jednom mjestu xviii vijeka.* Nij' Latina ali Grka granca spijevca ki ih ne vrka. J. Kavašin 278a.

GRANAF, granfa, m. *čapak, panja, tal. granfia.* — *isporodi granfa, gramfa.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* S nokti od orla, granfi od čaple. I. Gundulić 475.

GRANAJLIJA, *f.* puška po kojoj su grane izvezene. — *ispoređi* granalija. — *Postaje* od 1. grana *turskijem* nastavkom *li*. — *U naše vrijeme*, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. Granajlije puške dohva-tiše. Oglad. sr. 255. Hajde, vuče, ne ujedaj koňa, a gavrane, ne grdi mi lica, dok j' u mene duge granajlije, oba ću vas sada pogubiti. Nar. pjes. kras. 1, 111.

GRANAK, granka, *adj.* gorak, *grk.* — *U jed-noga pisca čakavca xviii vijeka*, a između rječ-nika u Bjelostjencevu (kajkavski granek, v. gorek) i iz nega u Stuličevu (granek). Granka vina naša jesu. J. Kavašin 22^a. — *U Bjelostjencevu rječniku ima i adv.* granko (v. gorko).

GRANALIJA, *f.* *vidi* granajlija. Zavrgli se dugim granalijam. Nar. pjes. juk. 602. A ostavi dugu granaliju. Nar. pjes. petr. 3, 603.

GRANAR, granára, *m.* žitnica, *lat.* granarium. — *xv i xvi vijeka*. Pšenicu skupite u moj granar. Bernardin 19. N. Rašina 33^b. mat. 13, 30.

GRANARIC, *m.* *vidi* granariz.

GRANARIZ, *m.* Oryza sativa L., *oriz*, *pirinač*. — *Složeno* od *tal.* grano, *srno*, *žito*, i *riso*, *oriz* (može biti od gran di riso, *srno* oriza). — *Od xviii vijeka (vidi na kraju) samo (kako mislim) u Dubrovniku*, a između rječnika u Belinu 625^b i u Voltigijinu. Granariz (*tal.* grano riso), riso (u starom rukopisu), 1. Oryza sativa L. (Sablar). B. Šulek, im. 99. — *i druga se biljka tako zove, jer ioj je lišće slično orizu*. 2. Sedum dasphyllum L. (Vodopić). 99. — *U jednoga pisca xviii vijeka stoji c mj. s, može biti po tome što je pisac, koji nije bio Dubrovčanin a nastajao je pisati dubro-vačkim govorom, riječ zlo zapamtio*. Od pirinča ili granarica. B. Kašić, fran. 58. Promijeňje od običajnoga kruha pšeničnoga u sami čisti granaric. 59. Zrna od granarica. 60.

GRANAST, *adj.* *vidi* granat. — *U rječnicima: u Mikajinu, u Belinu 605^b, u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Stuličevu*.

1. **GRANAT**, *adj.* ramosus, na kojemu su grane. — *ispoređi* granast, granav. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 605^b, u Stuličevu, u Vukovu*. Drvo ako jest ravno granato i listato. F. Glavinić, posl. 7. Stablo granato. F. Lastrić, od' 189. Oko nega su granati borovi. svet. 53^b. Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršjav. A. Kalić 246. Od tratora granatoga. Nar. pjes. vuk. 1, 234. Pade bijeli golub na granati dub. Nar. zag. novak. 213. — *i metaforički*. Človik 'qui est arbor versa', ki jest drvo obraćeno, ili granat u oblasti, listat u bogatstvu. F. Glavinić, posl. 7.

2. **GRANAT**, *m.* Punica granatum L., *vidi* šipak, mogañ, *tal.* granato, *ñem.* granat(apfel). — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Zaručnik u pismama učinio je jedno podpuno izpisañe od lipote svoje lubeznive i mile. kakve i koliko lipe prilike za slikovati ju nije on uzeo od zore, od miseca, od sunca, od potočića, od studenca, od granata, od cedra ... A. Tomiković, gov. 309.

3. **GRANAT**, granát, *m.* dragi kamen crvene boje kao crno vino, *ñem.* granat, *tal.* granato. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu: 'der granat (stein)', 'lapis granatus'*. Na vratu maramu i nešto granata od dinduha. M. Đ. Mi-ličević, živ. srb. 1, 70. — Granat, *min.* 'granat', *fr.* 'grenat', *engl.* 'prawn, garnet', *tal.* 'granato'; češki granat, 'böhmischer granat'; drag granat, 'edler granat, orientalischer granat', *fr.* 'grenat almandin ou oriental', *engl.* 'precious garnet'. —

Granat-dragac, *min.* dragi granat, 'edler granat'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. **GRANATA**, *f.* *gvozdeno poveće* srno šuplje što se napuni praħa (baruta) i pošto se zapali, baca se na neprijatelja. sad nije više u običaju. *tal.* granata. — *xviii vijeka*. Biju Turke praom i olovom, teškim bumbam, ognjenim granatam. And. Kačić, razg. 166. S tim bumbе, granate, balote karkāše kot z oblaka krupi po gradu pa-daše. M. Kuhačević 110.

2. **GRANATA**, *f.* *vidi* 3. granat. *tal.* granata. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

3. **GRANATA**, *f.* grad i država u Španolskoj. — *Kod našijeh pisaca od xv vijeka, a između rječnika u Belinu 355^a*. Pokol Granate vlast Bog mu je dal dobit. M. Marulić 242. Iz Grana-te. I. Držić 19.

GRANATAN, granatna, *adj.* *vidi* 1. granat. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Na vrutak vođeni polag sebe granatnu i listatu imijući palmu. F. Glavinić, cvit. 18^b.

GRANATI, *vidi* granati se.

GRANATIJER, granatijera, *m.* *vidi* granatir.

GRANATIR, granatira, *m.* u pješackoj vojsci ovako su se zvali vojnici što su kod sebe imali i bacali na neprijatelja granate (*vidi* 1. granata). sad se tako zovu pješaci izabrani po visokome stasu. *tal.* granatiere. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: grānatīru ili grānatīre, grānatīri*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der grenadier' s dodatkom da se govori u vojvodstvu)*. Koje njeki od granata granatiere zovu. I. Zaničić 103. U gradu ji vojska dočekala, granatiri s ognje-nim granatam. And. Kačić, razg. 219. Poslao je jednoga tisućnika i šest granatira. A. Tomi-ković, živ. 196. Za putnika i vojnika, za pastira, granatira. Nar. pjes. vuk. 1, 189. Za orača i kopača, za pastira, granatira. 1, 142. — *U Du-brovniku i u Boci kotorskoj s ije mj. i (ispoređi kod pastir): granatijer, granatijera*. Granatjere prema delijam. Nar. pjes. bog. 324.

GRANATIRKA, *f.* ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. Skoroteča. 1844. 249. — *uprav žensko čefade kao granatir*.

GRANATIRSKĀ, *adj.* koji pripada granati-rima. — *U naše vrijeme*. Dogodio se, da je soldat od granatirske regimente gromom udaren. Nov. sr. 2, 23.

GRANATI SE, grānām se, *impf.* diffundi ramis, *dijeliti se u grane, ispuštati iz sebe grane*. — *Akc. se mijeña u pracs. 1 i 2 pl.: grānāmo, grā-nāte, i u aor. 2 i 3 sing. grānā*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (ramos facere, producere)*, gdje ima s istijem značenem i neobični aktivni oblik granati. Ta se voćka grana. J. S. Rejković 400. Koren se duji i grana. J. Pančić, bot. 45. — *u metaforičkom ili u pre-nesenom smislu*. Stabar koljena Davidova grana se u dvije grane. S. Rosa 13^b. Varijacije, koje se i u ovoj vrsti narodnih umotvorina granaju. V. Vrčević, nar. prip. xi. Jer vitlaju srde iz oblaka, i na sedam granaju se traka. Osvetn. 5, 67.

GRANAT-JABUKA, *f.* *vidi* 2. granat. — *Po ñemačkom granatapfel*. Narov cvet, dobiva se od nara, Punica granatum L., a srpski se kaže i granatjabuka i šipak u Dalmaciji. Đ. Popović, poznav. robe. 262.

GRANAV, *adj.* *vidi* 1. granat. — *Samo u Stu-ličevu rječniku*.

GRANAVA, *f. ime kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

GRANCEOLA, *f. Maja squinado L., vrsta rakovice, tal. mlet. granzevola, granzeola. — isporredi grancipula. — U jednoga pisca Dalmatinca XVIII vijeka. Da su rak i granceola prijatelji bili veliki. N. Palikuća 40. Rak ide natrag, a granceola napopriko. 42.*

GRANCIJA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena. Grančija. S. Novaković, pom. 56.*

GRANČIPULA, *f. vidi granceola, istoga postaňa ili od tal. granciporro. Slovinac. 1882. 187.*

GRANČAREVO, *n. dva sela (Grančarevo dođe i gorbe) i općina u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 256.*

GRANČARI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 21.*

GRANČAŃE, *n. djelo kojijem se granča. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

GRANČATI, *grančām, impf. grepsti. — Riječ bez sumnje romanska, isporredi tal. grancio, nekakvo zakučasto oruđe. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

GRANČICA, *f. dem. grana (uprav dem. granka). — Akc. se mijenja u gen. pl. grančica. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu 828b, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom, ili u metaforičkom i prenesenom smislu. Golubica donese grančicu masline zelene. S. Margitić, fal. 190. Na svakoj grančici lijana biše upisano: Isus, Marija. J. Filipović 1, 558b. Tilesa posipati cvitjem i zelenim grančicama. F. Lastrić, test. 887b. Trak iliti grančica velike žile od srca se pruža. A. Kanižlić, utoč. 114. Noseći u klunu grančicu masline zelene. And. Kačić, kor. 9. I kod kuće učile se prestii i grančice po rukavih vesti. M. A. Rejković, sat. C6a. Niki priliku imaše svitnaka Moisijsjeva imajući kano veće grančica iz jednoga trupa izhodećih. I. Velikanović, uput. 1, 495. Listje kad uztrepti, grančica kad se vije. M. Katančić 40. U široke grančice se plode. J. S. Rejković 196. Čobanin se naslonio na grančicu oraovu. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Momčić ide strančicom, nakiti se grančicom. 1, 344. Soko sjedi na grančici. 1, 497. Dosta mu je ponijeti grančicu cvijeća. S. Lubiša, prip. 248. — b) Liliun martagon L., *neki cvijet, vidi zlatan, zlatoglav, zlatna glavica. Grančica, giglio salvatico secondo (u starijem rukopisima), hemerocalle (u starom rukopisu), Liliun martagon L. (Vodopić, Sablar, u Dubrovniku), v. granica. Grančica divja bruna, Liliun martagon L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 99. — c) od mila se kaže i čefadetu. Sine moj, sinko moj, grančice moja, hći moja. Nar. pjes. istr. 5, 3.**

GRANČIĆ, *m. prezime. — Od XVIII vijeka. Grančić, Kašić, Rajkoviću. J. Kavašin 184b.*

GRANČIK, *m. a) vilast gvozđ kojim se vadi drop iz rakijinskoga kotla. M. Pavlinović. — b) malo sidro, šeput (na grane). M. Pavlinović. — Od tal. grancio (vidi kod grančati).*

GRANČINA, *f. augm. grana. u Lici. V. Arsenijević.*

GRANDATI, *grandam, impf. (?) nepoznata značenja i postaňa (od tal. grande, velik?). — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. A kamo li, Gano kapetane! da ne granda da te razveseli za veliku radost i vesele, za novoga crnogorskoga krlaza, meder Turci, vi se prekrstiste. Nar. pjes. vuk. 5, 519.*

GRANDIĆ-BRIJEG, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji jastrebarskoj. (Grandićbreg). Pregled. 85.*

GRANEŠA, *f. ime kozi. J. Bogdanović.*

GRANEŠINA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj. Pregled. 17.*

GRANFA, *f. vidi granaf i gramfa. — U Stulićevu rječniku: 'artiglio, uguna dell'uccello o d'altro animale', 'unguis' s dodatkom da se nalazi u Gundulića, ali u ovoga ima samo granaf.*

GRANFATI, *granfām, impf. grepsti, tal. graf-fare. — U Stulićevu rječniku: 'unguibus dilacerare'.*

1. GRANICA, *f. finis, confinium, terminus, mjesto dokle se proteže nešto prostrano (naj češće zemlja, država), pa po tome i mjesto gdje se onakovo što dotiče s drugim čim; uprav bi bila linija bez debljine, ali se gdje gdje ovako zove i dio (zemlje, države) koji je pri (pravoj) granici. — isporredi međa, kraj, krajina. — Akc. se mijenja u gen. pl. granica. — Riječ je praslavenska, isporredi stslav. rus., polj. granica, češ. hranice. — Po svoj prilici postaje od grans (vidi kod 1. grana) nastavkom ica (nem. grenze useto je iz slavenskoga jezika). — Između rječnika u Belinu (terminus' 214b. 729a; granice, confini, luoghi confinanti' finis' 214b), u Voltigijinu (frontiera, confine' granze'), u Stulićevu (granica, to jest krajina, terminus, finis, limes, confinium'), u Vukovu (grenze' finis, limes, cf. krajina), u Daničićevu (terminus'). a) finis, terminus, kraj čijoj zemlji, mjesto gdje se dijeli od tuđe zemlje; zove se gdje gdje granica i znak kojijem je biježen onaj kraj. Selu je Trbunčić išla međa u granicu uz dol'. (Mon. serb. 95 god. 1890). Selu je Prošioncima bila međa, granica šarbanova' (198 god. 1881). Selu je Lenitkovcima išla međa na vitu granicu' (199 god. 1881). Đ. Daničić, rječ. 1, 234. Vse granice koje su stalene, vse to obljubismo i pravimo da su dobre i prave granice. Mon. serb. 242. (1899). Da rečeni mlin ostane slobodan... manastiru... sa svjemi njegovijemi razlozi i z granicami. 464. (1454). Vsi idosmo h granici, ka se zove v nuglu. Mon. croat. 204. (1513). Sela, koja imaju kotare svoje oddione i odesite po granicah. Stat. polj. ark. 5, 264. Granice se od ljudi ne bjehu zabile, ni mjerom sve svudi otišlo na dile. I. Gundulić 148. Mjesto od granica i mrgiđa. B. Zuzeri 298. Kako čete granice od vašijeh vinograda razprostraniti. Đ. Bašić 181. Gdi crkve ne imadu zabilježene granice. I. J. P. Lučić, nar. 70. Seoske granice, koje dijele selo od sela, na povećim liticama usijeku krst, i to zovu granica. V. Bogišić, zborn. 433. To je grehota i sramota za onoga koji priore tuđu zemlju ili primakne granicu. 435. — b) finis, confinium, kraj u države, mjesto gdje se jedna država dotiče s drugom; i u množini; često se zove granica i zemlja (država) što je pri samom kraju. isporredi krajina. Vse što pristoji župě konavalskoj i sa vsjemi mejami i granicami... do meje i granice dračevičke... Do svojih meja i granica. Mon. serb. 218. (1891). Ako oni ljudi hote doći na granici voja ostati domom. Spom. sr. 1, 6. (1899). Kraj prostrane Bogdanije i granica od Podoja. I. Gundulić 434. Gora od Libana sjedi na granicah evrijenske zemlje. I. Đorđić, salt. 88. Dojdrishe do granica kraljevstva Parles. B. Zuzeri 400. Do granica zemlje Jedupa. Đ. Bašić 97. Među granicam jedne države. I. J. P. Lučić, nar. 122. I Gomeju na granici suvoj. Nar. pjes. vuk. 2, 103. Da idemo s četom na granice. 4, 125. Te čuvahu carevu granicu. 4, 433. Na granicu tursku i kaursku. Nar. pjes. juk. 253.*

Oba su mi na vojnicu prošli, na vojnicu na tursku granicu. Nar. pjes. istr. 2, 54. Granice oblasti njihove teže je naznačiti. Vuk, kovč. 17. — c) *prema lat. fines može značiti i cijelu državu*. Po granicah Betlemskih. S. Rosa 37^b. Čujte kraji i naučite sudci granica zemajscijeh. Đ. Bašić 28. — *može biti da amo spada i ovaj primjer*: No bješe ni saj svijet razdijelen na mnogo granica. M. Vetranić 1, 7. — d) *kraj, međa kod čega mu drago*. More naduto nije priskoćilo svoje granice. Đ. Bašić 49. Tko bi imao smionstvo domjeriti (Boga), i postaviti među granice kojega mjesta? J. Matović 459. — e) *u prenesenom smislu, kod čega umnoga ili duševnoga*. Ovo 'e krjepos od krjeposti i mejašna njih granica. J. Kavašin 848^b. Koji dan sedmi do granica od života doveo ga je. B. Zuzeri 428. Koja izlaze izvan granice pošteha naravskoga. Ant. Kadčić 501. Ova krepost ako se uzdržuje u svoje svrhe i granice. J. Matović 419. Požuda naravska koja ne probodi svrhe i granice svoje. 420. Ufajući od tvoje ljubavi, od pomilovanja tvoga, koje granica ne pozna. I. M. Mattei 60. Žive požude njegove bježu bez kraja, bez granice. 184. — f) *amo spadaju po svoj prilici i mjesna imena. vidi i Granice*. a) u Hercegovini u okrugu mostarskom: aa) selo. Statist. bosn. 228. — bb) selo i općina. 226. — b) u Srbiji. aa) selo u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. 886. — bb) zaselak u okrugu užičkom. K. Jovanović 160. — cc) mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 140. — dd) mjesto u okrugu šabačkom. Niva na Granici. Sr. nov. 1866. 15. — ee) mjesto u okrugu vafevskom. Niva u Granici. 1875. 721. — c) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj. Pregled. 92. — d) brdo u Crnoj Gori kod Cetina. — u Vukovu rječniku.

2. GRANIČA, f. dem. 1. grana. — Akc. se mijenja u gen. pl. graničica. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (granica, mala grana), u Belinu (ramulus' 605^b; ramunculus' 328^b), u Bjelostjenčevu (mala grana), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. a) s pravijem značenjem. Isopa granicom okropi ti mene. M. Vetranić 1, 436. Dohitah na voćci prignute granice. D. Zlatarić 44^b. S granicama od maslina i od palama. B. Kašić, is. 40. Leteć z grane na granicu. M. Gazarović 61. Po granicama dubja obljet (gohubica). G. Palmotić 2, 292. Iz granic od javora. I. Ivanišević 208. Od korena pañ izhodi, a oba daju njih granicu. J. Kavašin 592^a. Zlatni prami dugačijih plavijih kosa mahom tijeka i vjetarcem razpršani oko šume od granica spuštenijeh saviše mu se i zamršiše. B. Zuzeri 52. Ptice uzdohode i ustaju po njegovijem granicama. S. Rosa 87^a. Usnula djevojka drenku na kor'enku, lozi na granici. Nar. pjes. vuk. 1, 410. Porasla je granica čemina. Nar. pjes. herc. vuk. 225. Kukavica na zelenoj granici. S. Lubiša, prip. 228. — b) nekoliko (naj češće 18) snopova žita zajedno. Kada žetoci jednu nivu žita požanu, a veziozi za nima ne dospiju to žito odnosno snopje u koje ili u kladnu podjeti, onda to snopje metnu u granice; t. j. po jedno dvadeset snopova sadiju nasokriž u granice, te sjutra dan dođu, i te granice onda prediju u koje ili u kladu; jer u koje ili u kladu žito sadjeveno može duže vremena na nivi stati, a u granicama ne smije dale jednog dana. zato i vele ljudi: 'Granica gotova gnojanica'. u Lici. J. Bogdanović. Kad se požane žito, dede se u koje, stogove i u granice. ako uhvati vrijeme ili nije koje usječeno i podoštreno, dede se u granice: tri reda po 4 snopa, jedan s vrh drugoga, a tri-

naesti snop dođe osgo po nima. jer granica lako zakisne, osobito kad je vjetar povali, za to i vele: 'Granica gnojanica'. u Dobroselu. M. Medić. Ako mu daje pod kiriju koña za vršidbu, onaj mora mu dati od svake granice (18 snopa) po tri oke zrna. V. Bogišić, zborn. 480. Granica ozimice, bagla sastavljena od trideset i pet ručica. M. Pavlinović. — i od sijena. Granica trave jali sijena, bagla od prilike do pedaset oka težine. M. Pavlinović. — c) ime nekijem bičkama (mislim da amo spada). aa) vrsta hrasta. — u naše vrijeme (ali isporodi i bugarski granica, grānica), a između rječnika u Vukovu (sine art eiche' quercus genus'). Granica, 1. Quercus conferta WK. (Pancić); 2. Quercus pubescens Willd. (Vuk). Granica sitna, Quercus pubescens Willd. (Pancić). Granica slatka, Quercus conferta WKit. (Pancić). B. Šulek, im. 100. — bb) vidi graničica. Granica) Hemerocallis L. (Kuzmić). Granica divja, (Lilium, martagon L. (Kuzmić). B. Šulek, im. 100.

3. GRANICA, f. oris. pirinač, isporodi granariz. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Granica, orica (pirinč). A. T. Blagojević, khin. 9. Ufati on dvi divje kose koje njegovu granicu iliti pirinča jedoše. 17. Khinki potrebovaše jednoga lonca za kuvati svoju granicu. 86.

GRANIČE, f. pl. ime mjestima, vidi 1. granica, f). a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 92. — b) selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 19. — c) u Srbiji. aa) selo u okrugu smederevskom. K. Jovanović 150. — bb) mjesto u okrugu vafevskom. Zemlja u Granicama. Sr. nov. 1874. 25.

GRANIČ, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Sr. nov. 1867. 577.

GRANIČAK, Granička, m. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva u Graničku. Sr. nov. 1875. 1208.

1. GRANIČAN, granična, adj. koji pripada granici (vidi 1. granica). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (grānitimus' finitimus' 214^b) i u Stuličevu (limitaneus, finitimus', s dodatkom da je riječ ruska). Gdi graničnica Mapa dili lijepu Aziju od Libije. G. Palmotić 3, 111^a. Dok dođoše u Brda kamena, na granično mjesto crnogorsko. Nar. pjes. vuk. 4, 368. Granične vode. Vuk, dan. 2, 34.

2. GRANIČAN, granična, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. granast.

GRANIČAR, m. čovjek s granice (vidi 1. granica, b)). — isporodi krajišnik. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (finitimus' 195^b; conterminus' 214^b), u Voltigijinu (confinante, limitrofo' grānzer'), u Stuličevu (finitimus, confinis, conterminus'), u Vukovu: (u Srijemu i u Banatu) der grenzer', miles limitaneus', cf. krajišnik. A spahojan mjesto čeka česelbaške graničare. I. Gundulić 518.

GRANIČAR, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (štamparskom griješkom) Graničari. Pregled. 59.

1. GRANIČAST, adj. na kojemu su granice (vidi 2. granica). — U Belinu rječniku (ramulosus' 605^b) i u Stuličevu (v. granast).

2. GRANIČAST, adj. nepoznata značenja, može biti da znači: crven, vidi 8. gran i 2. i 8. grana. — U Vukovu rječniku bez značenja s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj i s primjerom iz narodne pjesme: Za počasom od zlata kudeja, pri kudeji svila graničasta.

GRANIČATI, graničam, impf. slagati snopje u granice. — U Šulekovu rječniku: 'hocken'.

GRANIČAV, *adj.* *vidi* 1. graničast. — *U Mi-kašinu rječniku (kod granasti) i u Stuličevu.*

GRANIČEŃE, *n.* *djelo kojijem se graniči.* — *U Vukovu rječniku.*

GRANIČEV, *adj.* *koji pripada granici (vidi 2. granica, c) aa)) kao vrsti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (n. p. drvo, žir).* Naseće se cerovih ili graničevih izdanaka. M. Đ. Miličević, let. već. 266.

GRANIČEVAC, Graničevca, *m.* *mjesto u Srbiji u okrugu vačevskom.* Niva u Graničevcu. Sr. nov. 1876. 105.

GRANIČEVINA, *f.* *graničevo drvo (lignum).* — *U Vukovu rječniku.*

GRANIČICA, *f. dem.* 2. granica. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (ramulus' 605^b) i u Stuličevu. a) u pravom smislu. I ja bih graničice od masline nakitila. A. Boškovičeva 44. — b) metaforički. Visimo na veoma tankoj graničici od života. B. Zuzeri 204. — c) Graničica, hemerocalle (u starom rukopisu), Hemerocallis L., v. granica, graničica. B. Šulek, im. 100.*

GRANIČITI, graničim, *impf.* finitimum esse, (*o zemlji*) *imati istu granicu (vidi 1. granica) što drugo što, doticati se na granici s drugim čim. ono drugo stoji u instr. s prijedlogom s.* — *Od xviii vijeka (vidi na kraju) a između rječnika u Vukovu: 'grenzen', finitimus sum', cf. mediti. To graniči s gradom Kolašinom. Nar. pjes. vuk. 5, 398. Onaj komad zemlje koji od jugozapada graniči s morem... Vuk, poslov. xviii. — U jednoga pisca xviii vijeka refleksivni je glagol a mješte prijedloga s stoji do. Iturea... graniči se do Čelosirije. S. Rosa 44.*

GRANIČKI, *adj.* *koji pripada granici (vidi 1. granica).* Granička voda, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Livada u Graničkoj vodi. Sr. nov. 1867. 10.

GRANIČNOKOLAN, graničnokolna, *adj.* *vidi kod graničnokolo.*

GRANIČNOKOLO, *n.* horizon, finiens circulus, *vidi* obzor. — *U Stuličevu rječniku (orizon') gdje ima i adj. graničnokolan (orizzontale', orizonti circulo respondens ad libellam'), i adv. graničnokolno (orizzontalmente', ad orizontem'). — Jamčno je sve to načinjeno za sam rječnik po grčkoj ili po latinskoj riječi, i sasma je nepouzvano.*

GRANIĆ, *m. prezime.* — *Od xviii vijeka. And. Kačić, kor. 454. Schem. spatat. 1862. 28.*

GRANIK, *m. vidi* 2. granica, c). Granik, 1. Quercus pubescens Willd. (Vuk); 2. Quercus conferta WKit. (Pančić), v. granica. B. Šulek, im. 100.

GRANIČKULA, *f.* Ranunculus asiaticus L., *neka biljka, cvijet, isporodi novčić.* — *Od latinske riječi ili od tal. ranuncolo. Granikula, (= lat.) Ranunculus asiaticus L. (Vodopić, Sabjar, u Dubrovniku). B. Šulek, im. 100.*

GRANINA, *f. augm.* 1. grana. — *U Vukovu rječniku s primjerom: kao graninom pomlaćeno (kad gdje boluje mnogo čeljadi).*

GRANI PLOD, *m. vidi* čempres. Grani plod (I. Sabjar), v. kupres. B. Šulek, im. 100.

GRANIĆ, granira, *m.* ošlingan ili opleten u formi polukruga ogrjak, koji ženske oko vrata nose; tako i za podlaticu široko platno ošlingano, ili od pamuka opleteno, ozdo na kiklu prišiveno, zovu granirom. *u Lici. J. Bogdanović.*

1. GRANIT, *adj.* *nepoznata značenja u sago-*

neci. Zaklokota klota sa visoka plota; čak se čula klota u Indiju zemlju u granito poje. odgovor: grmljavina. Nar. zag. nov. 84.

2. GRANIĆ, *m.* granites lapis, vrlo tvrdi kamen, grahamast (bio i crn, a gdje gdje i crven). — *Is zapadnijeh evropskih jezika u pisaca našega vremena. Granit, min. 'granit', tal. 'granito', fr. engl. 'granite'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

GRANIĆAN, granićna, *adj.* *koji pripada granitu, koji se sastoji iz granita.* — *U pisaca našega vremena. On se sastoji iz granitnog stolpa od doričeskoga reda. Nov. sr. 1834. 159.*

GRANITI, granim, *impf.* *vidi* graniti se. — *Na jednom mjestu xvii vijeka (u prenesenom smislu), a između rječnika u Stuličevu (v. graniti). Izmed čuda ditića, kojim je granila, ni li Karlovića hranila? P. Vitezović, odil. 65.*

GRANKA, *f. dem.* 1. grana. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (ali vidi i kod graničica). Moj mužak (slavu) sida do me na granci. M. Katančić 73.*

GRANONOS, *adj.* *koji nosi grane.* — *U Bjelostjencevu rječniku (granunos, kaj grane donša, ali je raja, 'frondifer, frondes forens'), za koji će biti i načinjeno.*

GRANONOŠA, *m. ili f.* onaj (ona) što nosi (rađa) grane. — *U jednoga pisca našega vremena. Pupojci granonoše, gemmae ramiparae'. J. Pančić, bot. 54.*

GRANOTA (grānota), *m. ime volu.* — *U Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.*

GRANOVA, *f. ime kravi.* — *U Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 24.*

GRANOVKA, *f. ime ovci.* — *U Lici. J. Bogdanović.*

GRANUĆE, *n.* *bilo bi uprav djelo kojijem se grane, ali na jedinom mjestu (xvii vijeka) gdje se nalazi (sa starijim oblikom granutje) jamčno je štamparska pogreška i treba čitati ganutje. Kazati njih (anđela) razlikos, njih krenutja i granutja. M. Orbin 5—6.*

GRANULA, *f.* Delphinium staphysagria L., *neka biljka, vidi* ušljivac, ušljivica. Granula, Delphinium staphysagria L. (Visiani). B. Šulek, im. 100.

GRANUT, *adj.* *sulud.* — *U Dubrovniku je drugi akc.: grānūt. — U naše vrijeme. Ne zna nikakva posla, rekao bi da je granuta, kan da je s gorske strane. V. Bogišić, zborn. 175. 'Taj je čojk lijepo nešto granut'. 'Ona je vavijek granuta'. u Lici. J. Bogdanović. 'Ovaj čovjek mora da je malo granut, kad ono čini'. u Dobrosetu. M. Medić. — Može biti da je uprav part. praet. pass. od 2. granuti.*

1. GRANUTI, grānēm, *pf.* illucescere, o čemu svijetlu (naj češće o suncu na ishodu, a može se kazati i o čemu drugome, n. p. o zori), pokazati se, javiti se i tako rastjerati tmine, zasvijetliti se, zasjati se. — *Akc. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing. grānū; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Korijen je po svoj prilici isti što u grijati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (auroram, solem, lunam oriri') i u Vukovu: 1. hervorstrahlen (von der sonne), 'effulgeo'. a) u pravom smislu. — o suncu. Er kad naj jasne (sic) sunce grane, sva će (cvijta) činit sela (?) opasti. M. Pelegrinović 190. Vo-dice ke od sunca brane visoci jasenci, kada žarko grane na litnoj pripeci. D. Baraković, vil. 46.*

Granuvši sunce, zvezde uklanjaju se. P. Knežević, osm. 344. Durmitore, visoka planino! iz tebe mi tri sunca granuše. Nar. pjes. vuk. 1, 47. Dok ne svane j sunce ne grane. 2, 160. Grani, sunce, da ogrijem ruke. (Govore djeca na oblačnu vremenu). Nar. posl. vuk. 46. — o zori. Kô kad grane zora iza mora. Osvetn. 1, 10. — b) u prenesenom smislu. — u Vukovu rječniku: Sad mi je malo granulo, 'ist mir leichter geworden', 'levatus sum', sad mi je lakše, odahnuo sam (u tjelesnom i duševnom smislu).

2. GRĀNUTI, grānēm, pf. poludjeti, isporedi šenuti. — Akc. je biježen po današnjemu dubrovačkom govoru, ali vidi i granut. — Mislím da postaje od 1. grana, isporedi tal.: ha un ramo ili rametto (di pazzia), sulud je, riječ po riječ: ima granu ili granicu (ludosti). — U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka (ali vidi dafe kod refleksivnoga glagola). Bi sciježen da je pametim granuo. S. Rosa 84^a. — I u naše se vrijeme u Dubrovniku govori: 'Malo je granuo' (s pameti, instr.). P. Budmani. — Sa se, refleksivno s istijem značenjem u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Er ne bih vazela da meni rod reče: granu se Kamprela, u goru uteče, gora ju zamami, zelen ju zatravi. M. Vetranić 2, 285. Da me rod na stanu i svojta ne kori: Grlica se granu, viluje po gori, svojte se odreče i dobra plemena, i u pustôš uteče kako zvijer manena. 2, 293. — isporedi granut.

3. GRANUTI, granem, pf. grknuti. — Postaje od osnove od koje je i granak. Brašno grani (kajkavski), grkne, grko je, žukne. Brašno kad je na vlažnom mjestu hoće granuti. U Prigorju. F. Hefe.

GRĀNE, n. coll. 1. grana. — Stariji je oblik granje. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (granje .rami' 605^b), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. a) u pravom smislu. Kako no ti korijen kako usahne tako i granje usahne tudije. M. Divković, nauk. 45^a. Mjesto pusto, gdi strašivo sjenu svoju spušta dubja granje gusto. I. Gundulić 186. Ako je korijen zdrav, granje i cvijetje stoji dobro. M. Radnić 825^a. A drugi odlamahu grāne od dubja i polagahu po putu. F. Lastrić, od' 209. Prorok legavši u kolibicu, koju on sam sebi spravi od grāna. E. Pavić, ogl. 429. Brže vilajet nakupi suha grāna. M. A. Rejković, sabr. 54. Da se grāne na vočki ne kvari. J. S. Rejković 47. Pokrijte se grañem jelovijem. Nar. pjes. vuk. 3, 196. Pa zatrpa u jelovo grāne. 3, 290. Sjaju mu se toke kroz brkove, kao mjesec kroz jelovo grāne. 3, 348. — b) u prenesenom ili metaforičkom smislu. Gdi nemoć pruži granje. P. B. Bakšić 221. M. Lekušić 160. Koren je grijeh, a bolest je grāne. J. Rajić, pouč. 1, 78—74. — c) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 60. — bb) seoce u Slavoniji u podžupaniji požeškoj. Pregled. 92.

GRĀNEŃE, n. vidi grāne. — Po obliku kao da je verbalni supstantiv od glagola graniti. — Samo na dva mjesta xvii i xviii vijeka u pisaca čakavaca. Vitar grañenje krušvi jest ugnuo. I. T. Mrnavić, osm. 134. Po grañenju čuži i gñizda mnogijeh ptica. J. Kavañin 195^a.

GRĀNICA, f. kod djece četiri oraha, ješñaka itd. u hrvatskom primorju.

GRĀNIVATI, grānivām ili grāñujēm, impf. 1. granuti. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (grānivati, grāñiva, auroram, solem, lunam oriri). 'Leti sunce grāñiva iza Osječanice, a zimi iza Ivañovače'. u Dobroselu. M. Medić.

GRAO-, vidi graho-.

GRĀPČINA, f. ime planinskoj grani u Srbiji. Od rečaka, a sa Bejanice, odbija se jedna grana niz Resavu na zapad kao Grabova strana ili Grapčina. Glasnik. 43, 284.

GRĀPLJŪN, grapijūna, m. Cyprinus, ñeka riba, krap, tal. carpione. — U Stuličevu rječniku (cyprinus).

GRAPIN, m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Zabran u Grapinu. Sr. nov. 1875. 127.

GRAPKO, m. ime muško, naćineno od glagola grabiti ili od supstantiva grab. — U jednoga pisca xvi vijeka (Grabko). Pastir jedan Grabko zvan. P. Zoranić 42^a.

GRAPSKA, f. dva sela: Grapska pravoslavna i Grapska turska u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 186.

GRAPSKI, adj. vidi grabov. — Samo u Stuličevu rječniku: grabski, v. grabovski.

GRĀPŠA, f. grabež, grabljeñe. — Postaje od osnove glagola grabiti nastavkom ša; b pred š mijenja se na p, ali se svagda nahodi pisano. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (grabša (sic), lupeština silom ućinena .rapina'), u Belinu (grabša, rapacitas; raptum' 606^b), u Stuličevu (grabša, rapina, direptio, injusta occupatio'). a) djelo kajijem se grabi. Ke su (ptice) od grabše. M. Vetranić 1, 286. Ne ima nokte oštre, ni od grabše. A. Gućetić, roz. jez. 142. Arpije ptice od grabše. I. Držić 278. Mnoge guse ki smetaju silnijem grabšam ove vode. G. Palmotić 1, 101. I zasve se među Slavim silnom grabšom i ljubavim stječe dikla lijepa i mlada. 2, 218. Na grapšu od Trogira staviše se. P. Kanavelić, iv. 582. Njeki neuprav kude ñega, da na grabše bio je davan. J. Kavañin 249^b. Kijeh neprave ruke napuñiva grabša i mito. I. Đorđić, salt. 79. Progoneći svaku državu silom, krvi, grabšom. ben. 117. Stavi se poražena mati od grabše vućje. 197. Zato dobit nepravedna, zato grabše i lupeštine u naćin plahe poplavice svu su ćejad potopile. B. Zuzeri 6. Grabša i privara. S. Rosa 110^a. — b) ono što je ugrabljeno, plijen. Rastrkane plijahu grabše od oğña pograbljene. B. Bettera, or. 27.

GRĀPŠAT, adj. grabežliv, vidi grapša. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Pak s ñima udri na grabšate (sic) Omišane. J. Kavañin 229^b.

GRĀPŠTVO, n. vidi grapša. — U Stuličevu rječniku (grabštvo). — nepouzđano.

GRASICA, f. Verbascum blattaria L., ñeka bilka, isporedi divizma, mrkovina. Grasic, Verbascum blattaria L. J. Panćić, flor. beogr. 191.

GRASJANA, f. mjesto u Srbiji u okrugu biograđskom. Livada u Grasjani. Sr. nov. 1873. 567.

GRASKA, f. (uprav adj.) mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Vinograd u Graskoj. Sr. nov. 1873. 607.

GRĀSTA, f. semljani sud: a) gdje se sadi i goji cvijeće; b) gdje se rasplai i hrani žerava. — Tal. grasta. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (grasta, fogun, 'prunarium') gdje naj prije dolazi i u Stuličevu (.vas pro floribus'). Prežiš kako maćka ispod grasto. (D). Poslov. danić. 100. u naše vrijeme u Dubrovniku: grasta od cvijeća, grasta cvijeća; grasta od oğña, grasta oğña. P. Budmani.

GRĀSTICA, f. dem. grasta. — Od xviii vijeka. U Pavića (1761) odgonetljaj upravo glasi: .oripac s vatrom iliti grastica'. Nar. zag. nov. 284. u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GRASULJ, grastulja, m. riječ načinena za šalu od grah i pasulj u narodnoj pripovijeci našega vremena: Čigani, kad ga upitaju hoće li graha ali pasulja, odgovori: 'grasula' (da hoće jedno i drugo). — U Vukovu rječniku.

1. GRAŠA, f. a) ime ovci, vidi grahorast. — uprav je ipokoristik. — akc. se mijenja u voc. grāšo. — u naše vrijeme u Lici. Graša, ime grašastoj ovci. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. D. Trstenjak. F. Kurelac, dom. živ. 82. ime ovci koja je crna i bijela po glavi. u Dobroselu. M. Medić. — b) ime pušci koja ima grane po kapici. u Dobroselu. M. Medić.

2. GRAŠA, f. hyp. grah. — Akc. se mijenja u voc. grāšo. — U Vukovu rječniku s primjerom: 'Da ti da majka graše' (žene govore djeci). — I s osobitijem značenjem: vrsta graha. Graša, vrst krupna pasulja (Sabljar). B. Šulek, im. 100.

3. GRAŠA, f. tal. grascia, salo, obife, hrana (uopće a osobito žito). — U dva pisca xvi i xviii vijeka sa značenjem: obife (hrane). u Dubrovniku je bila uprava nad hranom što se svela graša, koja je dijelila žito u gladne godine. Ja ću kapetan od vitovale bit, grašu ću mantešat. M. Držić 210. Bog bo ne hti, graša očita da produži prjeko lita. J. Kavanin 90.

GRAŠAC, grāšca, m. dem. grah. — isporedi grašak. — Od xvii vijeka (vidi kod b)). a) u pravom smislu. — u Vukovu rječniku s primjerom: 'Daj mi malo grašca'. — b) neke vrste variva. — između rječnika u Mikašinu (grašac, mali grah, 'occi piccoli', 'ciceroula') gdje naj prije dolazi i u Stulićevu (kao u Mikašinu). Grašac, 'die walderbse', 'Orobis vernus'. G. Lazić 145. Grašac ili orešac, Orobis L. Flora croat. 100. — c) Cuminum cyminum L., isporedi pitomi komin. Grašac, ciminio domesticco (Kuzmić), Cuminum cyminum. B. Šulek, im. 100. — d) neke vrste grošča. — između rječnika u Vukovu: 2. (u Srijemu) nekako grošče: crni grašac, 'schwarze raifler', bijeli jungferntraube'. Crni grašac, 'schwarze raifler'. Žuti grašac, 'weisse honigweinbeere'. Beli grašac, 'weisse jungferntraube'. G. Lazić 114. Grašac, suvrst vinove loze (u Srijemu). Grašac crni, schwarzer raifler (u Srijemu). Grašac žuti, weisse honigweinbeere (u Srijemu). B. Šulek, im. 100.

GRAŠAK, grāška, m. dem. grah, ali znači samo neke vrste variva i druge biljke. — isporedi grašac. — Riječ je praslavenska, isporedi rus. ropomekz, češ. hrášek, pol. groszek. a) Pisum sativum L., isporedi grah loznac, oblić, zečak. — između rječnika u Stulićevu (v. loznac) i u Vukovu ('die erbse', 'pisum', cf. grah, oblić). Grašak (grāška), slovački grašek, grāšca, rus. ropomekz, pol. groszek, češ. hrášek, lat. cuminum (Vujičić, Sabljar), vecchia (rukopis u Sinu), orobo, ervo (Kuzmić; stari rukopis; Bartulović), ailer montano (Kuzmić), 1. Pisum sativum L. (Sabljar, Vuk). B. Šulek, im. 100. — ne znam, spadaju li amo svi ovi primjeri: Poče mokriti grašak tvrdo kao mramor. J. Banovac, pred. 149. S Karlovačani kad ćupriju kvari, i grašak jim suhoparni vari (vidi kod 1. grah, b na kraju). S. Štefanac 29. Uzmi jednu holbu graška beloga. Z. Orfelin, podr. 252. Bob i grašak sad vrime dobiva. J. S. Belković 78. — b) Vicia sativa L., isporedi grahor, grahorica itd. — između rječnika u Belinu ('vicia' 755b). Grašak, Vicia sativa L. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. Grašak, Vicia sativa L. (Visiani, Vodopić). Grašak divji, vecchia (Kuzmić; stari rukopis), Vicia sativa L. B. Šulek, im. 100. — c) kukoj. — u Stulićevu rječniku. — nije pouzdano (Stulli je po

svoj prilici pomiješao sa značenjem kod b)). — d) vrsta vinove loze bijela grošča (u Primorju). B. Šulek, im. 100.

GRAŠALIKA, f. Caragana Lam., vrsta biljke. Flora croat. 70. — postaje od grah.

GRAŠAN, grāšna, adj. koji pripada grahu. — U jednoga pisca našega vremena. Otle jašu, niz polanu mašu, gñeli loze tikvene i grašne. Osvetn. 4, 21.

GRAŠAR, grāšara, m.

a. Coronilla varia L., vrsta divjega variva. Grašar, Coronilla varia L. (u Slavoniji). B. Šulek, im. 100.

b. posni triod, iz koga se za vrijeme časnoga posta poje u crkvi; kiselicar. Zovu ga popovi i učitelji u šali tako, jer se u to doba naj više jede grah. — U gornjoj krajini. V. Arsenijević.

GRAŠARA, f. riječ načinena za šalu. — U Vukovu rječniku: '(komisch) die bohnenflinte, d. i. der hintere', 'telum fabis plenum, i. e. podex crepitum edens'.

GRAŠAST, adj. pjegav. — U Lici. V. Arsenijević. — vidi grahorast.

GRAŠČICA, f. dem. grāška. — U Vukova rječniku.

GRAŠČAKOVIĆ, m. presime. — xvi vijeka. Petrom Grašćakovićem. Mon. croat. 299. (1595).

GRAŠČIK, m. občinski pandur. — U hrvatskom primorju. — Oblik je čakavski jer stoji šć mj. štokavskoga št. ispred šć ispalo je d. isporedi gradštak. — S istijem oblikom (u naj starijim primjerima s d) dolazi od xi vijeka; značenje može biti da nije isto. 'Pribigoy gradscio'. Doc. hist. rač. 82. (1070). 'Zaron gradskich'. 96. (1070—1073). A to takojde od satnika i graščika. Zak. vinod. 63.

GRAŠENICA, f. grašen hleb. Kad se parče hladna hleba rasiječe po sredini, pa sredina pri-grije dobro uz vatru da dobro porumeni. S. Agić u Trsteniku. — isporedi grašiti.

GRAŠEŠA, f. ime kozi. J. Bogdanović.

GRAŠEVAC, Graševca, m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 126.

GRAŠEVINA, f. vrsta grošča i vino što se od nega čini. Graševina, riessling (Schama, Banat). B. Šulek, im. 100.

1. GRAŠICA, f. neke vrste variva, vidi grahor, Grašica, Vicia cracca L. (u Zagrebu). Grašica crvena, Lathyrus tuberosus L. (Gospić). Grašica divja, Lotus corniculatus L. (u Severinskoj okolići). Grašica divja sitna, Vicia cracca L. (Sladović). Grašica divja vela, Vicia sepium L. ? (Sladović). Grašica mala, Vicia cracca L. (u Severinskoj okolići). B. Šulek, im. 100. — I preneseno: tuča, građ. na Rijeci. F. Pilepić.

2. GRAŠICA, f. ime domaćijem životinjama, vidi grahorast. a) ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 82. — b) ime kosi. 88. — c) ime mački. 50. — d) ime kokoši. 53.

GRAŠIČAV, adj. slanina je grašičava, kad se išteti, upali. M. Pavlinović.

GRAŠIKA, f. ime nekim biljkama, isporedi 1. grašica. Grašika, 1. (Coronilla) securidaca L. (u starom rukopisu); 2. Lathyrus aphaca (u istom rukopisu). B. Šulek, im. 100.

GRAŠIN, m. ime ovcu crnu i bijelu po glavi. u Lici. J. Bogdanović. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 82. — vidi grahorast.

GRAŠINA, f. augm. grah. — U Vukovu rječniku. — I s osobitijem značenjem: Grašina, vrst pasulja (L. Sabljar). B. Šulek, im. 101.

GRAŠITI, grašim, *impf. vidi kod grašenica*. Skorašnji hleb ne vađa se grašiti. S. Agić u Trsteniku.

GRAŠITI SE, grašim se, *impf. grušati se*: gora se graši kad teke počne pupati. — *isporedi nagrašiti*.

1. GRAŠKA, *f. srno graha*. — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku*: 'ein fasolenkorn', granum faseoli'. Znoj kao graške izbija mu po čelu. M. Đ. Miličević, letn. već. 126. — *I ime nekijem biškama*. Graška potočna mala, Melilotus palustris Rohb. Graška potočna vela, Genista sibirica L. (u Istri). B. Šulek, im. 101.

2. GRAŠKA, *f. ime ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 82. — *vidi grahorast*.

GRAŠKAR, *m. Bruchus L. neka dubica*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Graškar (žičak, šiška), Bruchus L. J. K. Šloser, faun. kor. 619. 620.

GRAŠKOV, *adj. koji pripada grašku (kao vrsti)*. — *Od xviii vijeka*. Uzmi... prosegjana brašna graškova. Z. Orfelin, podr. 286. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: 'erbsen'.

GRAŠKOVAC, graškovec, *m. pisolithus, vrsta kamena što se sastoji iz srna sličnijih grašku*. — *Načineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: 'erbsenstein'.

GRAŠKOVICA, *f. Pisidium, vrsta školjke*. — *Načineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: 'erbsenmuschel'.

1. GRAŠKOVINA, *f. pustara u Slavoniji u podšupaniji osiječkoj*. Pregled. 99.

2. GRAŠKOVINA, *f. graškova slama*. — *U Šulekovu rječniku*: 'erbsenstroh'.

GRAŠLIV, *adj. žito u kom ima mnogo graška*. 'Ove mi je godine ječam čist, nije grašliv kao lašaki'. u Dobroslu. M. Medić.

GRAŠNAK, *m. Lathyrus cicera L., vrsta variva*. — *vidi grah*. Grašnak, orobo di Candia (Sabljar), orvala (Kuzmić), aracus (u starom rukopisu), Lathyrus cicera L. B. Šulek, im. 101.

GRAŠO, *m. ime ovnu*. F. Kurelac, dom. živ. 82. — *vidi grahorast*.

GRAŠÔKA, *f. ime ovci*. — *U Lici*. V. Arsenijević. — *vidi grahorast*.

GRAŠOR, *m. ime biškama*. — *isporedi grahor*. Grašor, hedisar (Kuzmić), Onobrychis sativa Lam. Grašor crljeni, hedisaro, securidaca (u rukopisima xvi i xvii vijeka), Coronilla securidaca L. B. Šulek, im. 101.

GRAŠOROTA, *f. ime ovci*. — *u gornjoj kraljini*. V. Arsenijević. — *vidi grahorast*.

GRAŠTÊNE, *n. djelo kojim se grašti*. — *U Vukovu rječniku*.

GRAŠTITI, graštím, *impf. vidi grabiti*, I, 1, b. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur. graštimo, graštíte, u aor. 2 i 3 sing. grašti, u part. praet. pass. grašten*. — *Postaje od grāt nastavkom i; r ojačanjem mijenja se na ra, a st na št (isporedi pregršt)*. — *U Vukovu rječniku*.

1. GRÂTA, *f. šesa, tal. grata, rešetka*. — *U Mikajinu rječniku*: grata, lisa, 'crates'. — *U naše vrijeme u Dubrovniku znači: rešetka*.

2. GRATA, *m. (?) ime muško (ili žensko?)*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka*. Grata i Georgica i Budans. Dec. hris. 55.

GRATAKÊŽ, gratakêža, *m. trenica, tal. gratta-cacia*. — *Od xvii vijeka*. S. povrćenim gratakežom ili mrežicom. B. Kašić, rit. 51. — *U Du-*

brovniku se u naše vrijeme govori gratakež i grakâtêž. P. Budmani.

GRÂTIKULA, *f. vidi gradikule*. — *U Mikajinu rječniku*: gratikula za peći ribu, 'craticula, cratis ferrea'.

GRÂTKIŃA, *f. građanka*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Žena mi se u crkvi izgđa spored prvijeh gratkîŃa. S. Ľubiša, prip. 260.

GRATOŠIJA, *f. vrsta loze i grožđa*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Posadene su na vrijeme dračkîŃa, uhvata i gratošija, pitome loze. S. Ľubiša, prič. 129.

GRÂVAĽA, *f. u Vukovu rječniku*: (u Boči) volika tigla što se meće po šlěmenu i po ostalijem mjestima gdje su tigle onako sastavljene.

GRÂVRÂN, *m. vidi gavran*. — *Od xvi vijeka (naj više kod čakavaca), a između rječnika u Vrančičevu ('corvus'), u Mikajinu, u Belinu 228b, u Voltigijinu, u Stuličevu*. Gravrani ga (svetoga Ilju) hraniše. Živ. jer. star. 1, 229. Crne kako gravran. Nauk brn. 42b. Na grafrana skoči gravran ter lepeće, dal' gravranu oči gravran zbosti neće. Đ. Baraković, vil. 164. Za smok vitezovi gravranom naj boji. I. T. Mrnavić, osm. 36. On živini veloj hranu i gravranom malim daje. A. Vitalić, ist. 523a. — *I s drugim sličnim u naše vrijeme*: Corvus corone. D. Trstenjak.

GRÂVRANAC, grâvrânac, *m. dem. gravran*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Moj črni gravranče. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vil. 200.

GRAVRANČAC, gravrančca, *m. dem. gravranac*. — *U Stuličevu rječniku*. — *slabo pouzdano*.

GRAVRANČIĆ, *m. dem. gravranac*. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GRÂVRANIĆ, *m. dem. gravran*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu*. On jest koji hrani male gravraniče. A. Vitalić, ist. 524.

GRÂVRANSKI, *adj. koji pripada gravranima*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('corbinus' 228b) i u Stuličevu*. Vojske ostavljeno za gravranski braci. I. T. Mrnavić, osm. 87.

GRAŽA, *m. presime*. — *U pisca xviii vijeka*. Mihoj Graža liječnik slavni. J. Kavašin 140a.

GRAŽDANIN, *m. vidi građanin*.

1. GRB, *m. leđa*. — *isporedi grba*. — *Riječ je praslavenska (gerb), isporedi stslav. grbъ, leđa, i rus. ropъ, češ. hrb, pol. garb, grba*. — *Samo na jednom mjestu xvi ili xvii vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom*. Endrops jestъ vъ mori vojevoda ribamъ vasemъ, jestъ vъzorzъ jeho jako i koňъ, i imatъ koňsku grivu i opašъ, a po grbъu jako i riba i jestъ. Physiol. nov. star. 11, 195.

2. GRB, *m. insigne, slika što je kao snak porodici, čeladetu, drčavi, optini, te se meće na štít, na zastavu, na pečat, na kuću itd.* — *isporedi bijeg, 2, cimer, 2, a), arma*. — *Načineno od rus. repъ (a ovo je preko pol. herb i češ. herb, erb od nem. erbe, baština), u naše vrijeme*. Na kape su grbi svi od zlata. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Na pečatu na kome su bili grbovi Srbije i Trivalije. Vuk, pravit. sov. serb. 2. To je mač despota Stijanovića, eto mu grb na jabuci. S. Ľubiša, prip. 87. Grb, 'wappen', 'stemma'. B. Petranović, ručn. knjig. 82. Grb, hist. lat. 'insignia', fr. 'armes', 'wappen', tal. 'armi (gentilizie)', fr. 'marque, signe', egl. 'badge'; grb porodice, hist. 'familienwappen'; tumačiti grb, fr. 'blasonner', tal. 'blasonare', 'blasonnieren'. B. Šulek, rječn. snanstv. naz.

8. GRB, *m. nieke vrste ribe u Spjetu*. Grb, Umbrina Cirrhosa L. Sciaena Aquila Lac. Đ. Kolombatović, pesci. 9. G. L. Faber 193. 194. Grb (quasi branzin). L. Zore, rib. ark. 10, 340.

GRBA, *f. gibber, što je israslo na leđima u čeladeta s toga što se iskrivio kralješ (kičmenica); može takova israstao biti i na prsima. — isporodi gura, goba. — Postaje od 1. grb. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (gibbus'), u Mikašinu (gibbus'), u Belinu (gibbus' 851b), u Bjelostjenčevu (curvitas, gibbus, gibba, solidus in dorso, pectore et alibi tumor, gibber'), u Jambrešičevu (gibbus'), u Voltigijinu (gobba, curvezza' 'buckel'), u Stuličevu (gibbus, gibba, gibber'), u Vukovu (gibbus'). a) sa značenjem sprijeda kazanim. Među ramena grbu mu pristavi. M. Vetranić 2, 110. Nut ovoga s nosom i z grbom. M. Držić 307. Smradljiv Lazar grob ostavlja, žena od stare grbe ozdravlja. J. Kavašini 63b. — b) u širem smislu sve što je slično pravoj grbi, n. p. u kamile. Kamilama na grbama. Đ. Daničić, isai. 30, 6. Grba, zool. lat. 'tuber, protuberantia, tuberositas', 'höcker'; bot. (žvoruga), lat. 'gibber'; ggr. 'bodenerhebung', tal. 'gobba', fr. 'rideau', egl. 'rising ground, undulation of ground'; mech. arch. 'kropf (am mauerwerk)'; tech. 'bosse, bossen, buckel', lat. 'nodus', fr. 'bosse', egl. 'boss', tal. 'gobba'. Grbe (pl.), ggr. 'bodenerhebung', tal. 'rilievi del terreno'. cf. grbice. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — c) prezime. Šem. prav. 1878. 58. 66.*

GRBAC, *grpca, m. vidi grbavac. — Sano u Stuličevu rječniku s primjerom: Grbac grbu tuđu vidi, a svoju ne vidi.*

GRBAČ, *vidi kod grbač.*

1. GRBAČA, *f. leđa, vidi 1. grb i grba. — Akc. se mijenja u gen. plur. grbāčā. — U Vukovu rječniku: vide leđa. — U naše vrijeme daju mu i uže značenje (kičmenica, kralješ). Grbača, zool. v. grbina. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

2. GRBAČA, *f. vidi garbač. Grbača, grbaja, nasturzio aquatico (po starom rukopisu), Nasturtium offic. RBr. B. Šulek, im. 101. — radi r vidi što je kazano kod grbač.*

GRBAČ, *m. vidi garbač. — U Šulekovu imeniku po rukopisu xvi vijeka gdje je pisano garbach, a može biti da treba čitati garbač, i u Stuličevu rječniku gdje stoji (bez sumnje griješkom) grbač. Grbač (garbach AB.), nasturtium (Stulli), canicularis agrestis (AB.), 1. Nasturtium officinale RBr. (Alschinger); 2. Nasturtium silvestre RBr. (Alschinger), v. garbač, grbak, grboč. B. Šulek, im. 101. Grbač ili grbica, Lepidium L. Flora croat. 263.*

GRBAJA, *f. vidi 2. grbača.*

GRBAK, *m. vidi garbač. — U Šulekovu imeniku po starijem rukopisima. Grbak (garbak), nasturzio (Skurla, Missirola), Nasturtium offic. RBr. (Visiani). Grbak vođeni, vidi garbač, garboč, grbač, grbača, grbaja, grbaš. Grbak vrtni, grbaš (garbagn), nasturzio ortense (po starijem rukopisima), Lepidium sativum L. B. Šulek, im. 101. — radi r vidi što je kazano kod grbač.*

1. GRBAJ, *gfbja, m. ime mjesta. a) komad zemlje između Kotora i Budve, tal. Zuppa (Župa). Repert. dalm. 1872. 10. — Biće isto što se u Dukljanina zove Gripli, vidi I. Črnić u Dukljanin 39 i S. Novaković, srp. obl. 14. — Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu (Grbja). Kotoru i svoj. obštini kotorskoj blagoslovismo i potvrdismo vyše rečenu župu Gerbaja, doñi i gornij. Mon. serb. 151. (1851 prepisano u naše*

vrijeme). Iz Grbja. Starine. 10, 37. (1781). U lijepu Grbju pitomome. Pjev. crn. 58b. I ravni ču Grba pregaziti. 72b. Između Kotora i Budve onaj komad zemlje zove se 'Grba', u kome su četiri knežine: 'Lazarevići, Bojkovići, Tujkovići' i 'Lubanovići'. Vuk, poslov. xviii. — može biti da je isto i ovo: Grbja. S. Novaković, pom. 130. — b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 11.

2. GRBAJ, *gfbja, m. svađa, tal. garbuglio. — isporodi grbu. — U naše vrijeme u Dalmaciji. S toga smo još u grbju i u napasti'. M. Pavlinović.*

GRBAJSKI, *adj. koji pripada Grbju, vidi 1. Grba, a). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Knezovi i glavari komunitadi grbajske (garbaiske'). Starine. 10, 37. (1781). Na dno grbajškoga polja. Vuk, kovč. 34. Ovo se zlo svakog grbajškog obraza taknulo. V. Vrčević, niz. 202.*

GRBA MALA, *f. vidi garbač. Grba mala, Nasturtium officinale RBr. (Lambl). B. Šulek, im. 101. — nije sasvim pouzdano.*

GRBÂN, *m. ime ovnu. — u Lici. J. Bogdanović.*

GRBANOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 28.*

GRBAŇ, *grbha, vidi kod grbak.*

GRBÂNE, *n. djelo kojim se ko grba. — U Vukovu rječniku.*

GRBAS, *m. ime muško. — xiv vijeka. Grbas. Glasnik. 27, 292. (1851).*

GRBASOV, *adj. koji pripada Grbasu. Do Grbasoveh. Glasnik. 24, 270. (1888).*

GRBASOVIĆ, *m. prezime. — Na jednom mjestu xiv vijeka, vađa da griješkom pisano s n među s i o. Miho i Nêgoslav Grbasovnići. Glasnik. 27, 292. (1888).*

GRBAST, *adj. vidi grbav. — U Voltigijinu rječniku.*

GRBAŠEVAC, *Grbaševca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kopriwničkoj. (kajkavski) Grbaševac. Pregled. 72.*

GRBAŠTICA, *f. Lepidium sativum L., neka bilka. — isporodi garbač. K. Crnogorac, bot. 115.*

GRBAT, *m. Amomum cardamomum L., neka bilka, isporodi srdiš. Grbat, cardamomum (Pizzelli, Kuzmić, u rukopisu xvi vijeka), Amomum cardamomum L. B. Šulek, im. 101.*

GRBATI SE, *gfbâm se, impf. pregibati se, klanati se (tako da leđa budu kao grbava). — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 plur. gfbajû, u aor. gfbah, u ger. praes. gfbajûći, u ger. praet. gfbâvši, u part. praet. act. grbao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — U Vukovu rječniku: 'sich bücken', 'se demittere', cf. klanati se s primjerom iz narodne pjesme: Kapu skida, po zemji se grba.*

GRBAV, *adj. gibber, gibbus, u kojega je grba. — Od xiv vijeka (vidi naj prvi primjer kod a. d), a između rječnika u Mikašinu, u Belinu 351b, u Bjelostjenčevu, u Jambrešičevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu, u Daničićevu (grbav). a. adj. a) o čeladetu i o ljudskom tijelu. Ti... grbavih ispravi. M. Marulić 169. Trijebi je da (putnik) grbav svoj život provodi. M. Vetranić 2, 110. Ner ki su mrdavi, neslani i tromi, al' ki su grbavi i klasi i hromi. P. Hektorović 30. Ni će tko biti hrom, ni klasi, ni čorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398b. Telo grbavo*

od pokore. F. Glavinić, cvit. 224^a. Grbava je, hroma i kriva. G. Palmotić 2, 60. Mladica bi-jaše grda, grbava i neskladna. I. Đorđić, ben. 25. Onda će se sva kolika (*tilea*) učiniti lipa, premda niko čoravo, a nikako klakavo i grbavo bilo. Đ. Rapić 3. — b) o leđima, plećima. S grbavimi pleći stari zakon svez noseći. A. Vitaljić, ist. 209^a. Koji s grbavimi pleći hode. 211. A dolami na pleći grbave. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Mor dolamu na grbava leđa. 1, 528. — c) o živinčetu. A kamo škarpine i trigle grbave? M. Vetranić 2, 388. Grbavoj toj kozi (kao psovka čovjeku)? A prem za nju mraše njeka godišnica. M. Držić 91. Grbavi Andro, kvakač, 'Ardea nycticorax'. D. Trstenjak. — tako se može kazati i o kamili, devi, da je grbava. — d) o kojoj mu drago tjelesnoj stvari, kad je u ne nešto kao grba, ili uopće kad je kriva. Selu je Vilskoje išla međa, na Grbavu Krušku, ota Grbave Kruške preko podu goru Novicu' (Mon. serb. 144 god. 1849). Đ. Daničić, rječn. 1, 239. Vaja da mu je toran grbav? M. A. Reljković, sat. A1^a. Načinili bi sebi... grbave nosove, rogove, brado. A5^b. Po-radi grbavih putova... H4^b. Kriva hoće biti jednaka, a grbava upravna. Đ. Rapić 50. Od njih (*testera*) ima različita sprava: uz grbavu ima nika prava. J. S. Reljković 51. Nož grbavi jedva se podmeće. 216. Neće odmah spravna biti svaka (*lajana svijeća*), za to prsti grbave ispravi. 391. Nameće se kao kila na grbavo drvo. Nar. posl. vuk. 189. Grbav, bot. 'holperig', tal. 'bernocoluto', bitorzolato'; (čvorugav), lat. 'gibbosus, gibbus'; grbavi obručak, tech. 'krummeisen', engl. 'hollowing knife'; arch. 'uneben, holperig', fr. 'rabo-teux', egl. 'rough, uneven'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — e) u prenesenom (metaforičkom) smislu, o stvari tjelesnoj ili umnoj koja nije kao što treba da je, u koje ima nekijeh mahana. O svite grbavi! I. T. Mrnavić, osm. 154. K Božjemu obećanju upravimo se, jere bijahomo prvo grbavi. I. Zanotti, i ned. priš. 29. Srican ja, ako oni poviču: 'Mi načinismo Satira', jer volim da su ga i oni načinili nego da vilajet ostane onako grbav. M. A. Reljković, sat. A4^a.

b. adv. grbavo. — Između rječnika u Bjelostjencu (*accline, declive, declivum, pendulum, deorsum, jacens, humile*). Rep vaja da mu.. grbavo stoji. I. Jablanci 118. A dublinu svaka kaže žila, drago rasti noj grbavo nije. J. S. Reljković 181. — i u prenesenom smislu (kao kod a, e)). Grbavo će biti za mene, n. p. ako ti toliko platim, t. j. nepravo. Vuk, rječ. 99^a.

GRBAVAC, grbavca, m.

a. grbav čovjek. — U rječnicima: u Mikajinu, u Belinu 351^b, u Bjelostjencu (kajkavski grbavec), u Voltigijinu, u Stulićevu. — I kao prezime. — u naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xxii.

b. Cyphon Pauk., neka bubica. — U jednoga pisca našega vremena. J. K. Šloser, faun. kor. 439. 441.

c. ime mjestima. a) selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom. Repert. dalm. 1872. 22. — b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj. Pregled. 80. — c) selo u Kosovu. — xiv vijeka. Selo Grbavica. Glasnik. 24, 255 (oko 1880).

GRBAVAČKI, adj. koji pripada Grbavci. Grbavačka (opština). K. Jovanović 112. — a može značiti i: koji pripada Grbavcu i Grbavcima.

GRBAVCI, m. pl. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu bašpolučkom. Statist. bosn. 76. — b) u okrugu Dođe Tuzle. 164.

GRBAVČA, f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom. K. Jovanović 112.

GRBAVČAC, grbavčca, m. dem. grbavac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

1. GRBAVČIĆ, m. dem. grbavac. — Samo u Stulićevu rječniku.

2. GRBAVČIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Hranislav Grbavčičić. Deč. hris. 12. 80.

GRBAVICA, f.

a. grbavo žensko čelade. — U rječnicima: u Belinu 351^b, u Bjelostjencu, u Voltigijinu, u Stulićevu.

b. ime mjestima. a) u Bosni. aa) selo i općina u okrugu travničkom. Statist. bosn. 194. — bb) selo u okrugu Dođe Tuzle. 132. — cc) rijeka. F. Jukić, zemljop. 58. 54. — b) mjesto u Srbiji u okrugu užičkom. Lj. V. Stojanović.

GRBAVINA, f. niski brežuljak, niska glavica. isporodi kod grba, b). — U naše vrijeme. Grbavina, Trd. ggr. 'unebenheit (des bodens)', tal. 'gobba, greppo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRBAVITI, grbavim, impf. činiti da što (objekat) bude grbavo, krivo, kriviti.

a. aktivno. samo u rječnicima: u Bjelostjencu (kajkavski grbavem, 'acclino, declino, inflecto, flecto, torqueo') i u Stulićevu (grbaviti koga, 'gibbum reddere aliquem').

b. sa se, refleksivno, postajati grbav, videti i grbati se i grbavjeti. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (ingobarsi, incurvarsi', 'buckelicht werden, sich krümmen') i u Stulićevu (1. 'gibbum fieri'. 2. 'declinare'). Evo u prahu prid tobom i sad ovi crvak grbavi se. G. Peštaljić 218. Evo prid tobom grbaveći se suze ronim. 214.

GRBAVJETI, grbavim, impf. videti grbaviti se kod grbaviti, b). — U Bjelostjencu rječniku: grbavem, grbaveti, grbavem se, grbim se, 'curvesco, gibbosus fio', i u Stulićevu: grbaviti ko, 'sensim gibbum fieri'.

GRBĀVKA, f.

a. videti grbavica, a. — U Bjelostjencu rječniku (kod grbavica).

b. grbavka voňava, Plesanthus graveolens DC., neka biška. — U jednoga pisca našega vremena. Đ. Popović, poznav. robe. 282.

GRBAVLAHAN, grbavlahna, adj. dem. grbav. — Samo u Stulićevu rječniku: (grbavlahan i grbavlahan) gdje ima i grbavlašan (grbavlašan) s istim značenjem.

GRBAVLAŠAN, grbavlašna, adj. videti grbavlahan.

GRBAVLENE, n. djelo kojim se ko grbavi. — U Šulekovu rječniku: 'auswachsung'.

GRBE, f. pl.

a. mjesto u Dalmaciji (na otoku Šolti?). — xv vijeka. Jedno trsje v Grbah na zemlji stgo (skraćeno) Mikule. Mon. croat. 76. (1450).

b. Phalaenida, neka porodica lepira. — U naše se vrijeme dalo ovo značenje. Grbe, zool. (pedlaši), lat. 'Phalaenida, Phalaenidea', 'spanner'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRBEREZI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 204. — na drugom je mjestu pisano: Grborezi. Schem. bosn. 1864. 67.

GRBEŠI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 252. Glasnik. 22, 52.

GRBEŠIĆ, m. prezime. — xiv vijeka i u Daničićevu rječniku (Grbešić). Hrane Grbešić. Mon. serb. 564. (1822).

GRBETA, f. selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 180.

1. GRBICA, *f. dem. grba*. — *U Stuličevu rječniku*. — *I kao ime mjesta: dva sela (Grbica gornja i doña) u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 116.

2. GRBICA, *f. Lepidium RBr.*, *vidi garbač i grbač*. Flora croat. 263.

3. GRBICA, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Rat. 27.

GRBIČIĆ, *m. prezime*. — *Od xvi vijeka*. Vrbani Grbičić. Mon. croat. 244. (1544). Glavom sina Zana Grbičića (*vidi Grbličić*). P. Petrović, gor. vijen. 57.

GRBIČKI, *adj. koji pripada selu Grbici*. Grbička (*opština*). K. Jovanović 116.

GRBIĆ, *m.*

a. *neka riba*. Pagellus bogaraveo C. V. Đ. Kolombatović, pesci. 7. G. L. Faber 192.; Pagellus acarne C. V. G. L. Faber 231. — *U Spjetu*.

b. *neke vrste vinove loze*. Grbić, suvrsti vinove loze bijela i crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 101.

c. *prezime*. — *Od xviii vijeka*. Glasnik. II, 1, 132. (1808). Nar. pjes. vuk. 3, 582 (*među prenumerantima*). D. Avramović 260. J. Bogdanović.

GRBIĆI, *m. pl. ime mjestima, vidi grbić, c.*
a) *selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 48. — b) *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 152. — c) *seoce u Dalmaciji u Ratu blizu Janine*. (Grbić). Schem. ragus. 1876. 44.

GRBI DJED, *m. Pyrrhula vulgaris, neka ptica, antunac, ćuturin, zimnica*. D. Trsteňak.

GRBÎN, *grbina, m. vidi garbin*. — *Dolazi poznato samo na jednom mjestu xvi vijeka (vidi treći primjer); prvi primjer nije iz originalnoga rukopisa nego iz vrlo kasnijega prijevoda iz drugoga jezika; u ostalijem primjerima može biti da treba čitati ar mj. r. i u Mikalinu je rječniku (pisano gherbin, što jamačno ne treba čitati gerbin nego grbin), ali treba dodati da u istoj knizi nije pisano s rri (kako Mikala piše silabično r)*. Od dola od grbina do Hobdenoga. Mon. croat. 315. (1100). Grbin hlopom hlidi a zvižju konopi. M. Marulić 81. I meji i kumfni s trmuntane..., z loštra..., z grbina... Mon. croat. 186. (1504). S oštrinom grbini uzmutiše more. P. Hektorović 72.

GRBINA, *f. augm. grba, upotrebljava se sa značenjem: leđa, ali s nekim preziranjem*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. grbinâ*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: vide leđa*. Na kožu se držao kao da je prirastao za kožsku grbinu. M. Đ. Miličević, zim. već. 40. — *I kod imena mjesta*. Kozja Grbina. M. Đ. Miličević, s dun. 92. — *U naše vrijeme neki pisci daju i uže značenje: kičmenica, kralješ*. Grbina, grbnača, zool. (grbača, greben, hrptenica, kičma, povor), lat. 'columna vertebralis', 'wirbelsäule, rückgrat', tal. 'spina dorsale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRBINA GLAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Niva u Grbinj Glavi. Sr. nov. 1873. 319.

GRBINIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Paval Grbinić. Mon. croat. 324. (1552).

GRBISKA (?), *f. ime mjesta*. — *Prije našega vremena*. Grbiska (moglo bi se čitati i, Gribiska). S. Novaković, pom. 180.

GRBITI SE, *grbim se, impf. vidi grbavjeti i grbaviti se kod grbaviti*. — *U jednoga pisca čačavca xvii vijeka, a između rječnika u Mikalinu*

(gibbosus fio') gdje naj prije dolasi, u Bjelostjenčevu (*vidi kod grbavjeti*), u Stuličevu (v. grbaviti se). Srican koji nima skrbi, nit' se stara, nit' se grbi. P. Vitezović, cvit. 75.

GRBIVATI SE, *grbivam se, impf. iterativni glagol prema grbiti se*. — *Samo u Voltigijinu rječniku (praes. grbivam se kod grbaviti se)*.

GRBLAHAN, *grblahna, adj. vidi grbavlahan*. — *U Stuličevu rječniku (grbjahan, grblahan)*. — *nepouzdan*.

GRBLANIN, *m. čovjek iz Grblja*. — *plur.: Gfblāni*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Jovo Grblanin. D. Obradović, basn. 362. Okolo stotinu oružanih Grbljana. V. Vrčević, niz. 199.

GRBLANKA, *f. žensko čelade iz Grblja*. — *Akc. se mijenja u voc.: Gfblānko, Gfblānke, i u gen. plur. Gfblanākā*. — *U Vukovu rječniku*.

GRBLANOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 70. — *vidi i Hrebejanović*.

GRBLAVA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom*. Schem. ragus. 1876. 27.

GRBLIČIĆ, *m. prezime*. — *U Crnoj Gori xviii vijeka (u narodnoj pjesmi našega vremena)*. — *ispoređi Grbličić*. Već na kulu Zana Grbličića. Nar. pjes. vuk. 4, 6.

GRBNAČA, *f. kičmenica, kralješ*. — *Načineno u naše vrijeme, vidi grbina na kraju*.

GRBNAK, *m. vidi brojnice*. — *U Stuličevu rječniku*. — *Ne znam, gdje je Stulli ovu riječ našao; može biti da je pomiješao dva značenja riječi kralješ*.

GRBONOS, *adj. u kojega je grba na nosu*. — *U Šulekovu rječniku: 'höckernasig'*.

GRBOREZI, *vidi Grberezi*.

GRBOSLOVAN, *grboslovna, adj. koji pripada grboslovu*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Godilo mu rezbaše orolava i sličnih grboslovnih prikaza. M. Pavlinović, rad. 64. — *U Šulekovu rječniku s drugim značenjem: vješt grbovima, nauči o grbovima, 'wappenkundig'*.

GRBOSLOVLJE, *n. znanje, nauka o grbovima*. — *Načineno u naše vrijeme*. Grboslovje, hist. heraldik, wappenkunde, tal. 'araldica', franc. science héraldique, blason, egl. 'blazon, heroldry'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRBOŠA, *f. u zagoneci (vidi bjeloša), i otale u Vukovu rječniku (u zagoneci, cf. tolaš)*.

GRBOVAC, *Grbovac, m. ime mjesta, ispoređi Grbovoi*. — *Prije našega vremena*. Grb(o)vac. S. Novaković, pom. 180.

GRBOVAČA, *f. gora u Srbiji*. Na spram Krepolina Rađonin vrh, Grbovača i Bujinac. Glasnik. 43, 308.

GRBOVAN, *grbovna, adj. koji pripada grbu (vidi 2 grb)*. — *Načineno u naše vrijeme*. Grbovni, hist. wappen- (in zus.). B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Grbovni list, wappen-brief. Jur. pol. terminol. 630. Grbovna poprava, wappen-verbesserung. 630.

GRBOVCI, *m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 386. — *ispoređi Grbovac*.

GRBOVICA, *f. u Vukovu rječniku: Dunavska otoka koja se odvaja prema Biogradu i utječe u Tamiš*.

GRBOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Dok pogubim kneza Grbovića iz lijepa sela Mratišića. Nar. pjes. vuk. 4, 140. Otv mene Nikole kneza

Grbovića. Glasnik. 17, 314. (1804). *vidi* M. Đ. Milićević, pomenik. 105—108.

GRBŌZNANAC, grbŏznānca, *m.* čovjek kojemu je posao nauka o grbovima (grboslovŏ). — *Naćineno u naše vrijeme.* Grboznanać, hist. ‚wappen-könig, herold‘, tal. ‚araldo‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Jur. pol. terminol. 680.

GRBUĆ, *m.* u *Daničićevu rječniku*: ‚Grbuće‘, selu je Tmavi crkve arhandelove u Prizrenu išla meda ‚u Grbuće i ota Grbuća u Rutove‘ (Glasnik. 15, 289 god. 1848?). 3, 581.

GRBULOVICA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u Grbulovici. Sr. nov. 1875. 705.

GRBUĽ, *m.* tal. garbuglio, darmar, metež, smutnja. — *ispoređi* 2. grbaĽ. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka* (može biti da treba čitati ar mj. r). Kći ti tezoro ni ja nijesmo nijedno uzeli, i nemo' nam te grbuĽe nametat. M. Držić 285. Koje tezoro? Što su ti turski grbuĽi? u mene nijednoga tvoga tezora nije. 286.

GRBURA, *f.* nekakva riba. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* A slađene grbure su i morune, ke su s dvora. J. Kavašin 22a.

GRCA, *m.* (ili *f.*?), ime muško (ili žensko?). — *ispoređi* Grčin. — *Prvje našega vremena.* Grca. S. Novaković, pom. 57.

GRČAŃE, *n.* djelo kojijem se grčā (*vidi* 1. grcati). — *U Vukovu rječniku* (incessus ut per altas nives).

1. GRČATI, grčām, *impf.* po svoj prilici *de-*minutivni glagol od korijena grt, *vidi* kod grtati. — *ispoređi* nagrcati se. — *Akc.* se mijēna u *praes.* 1 i 2 *plur.*: grčāmo, grčāte, i u *aor.* 2 i 3 *sing.*: grčā. — *U naše vrijeme.* a) *gazit* po smijegu. — u *Vukovu rječniku*: ‚waten (im hohen schnee)‘, incedo ut per altas nives s *primjerom*: Grca po svijetu. cf. gacati. — b) (o nekoliko subjekata) *hoditi* s nekoliko strana na isto mjesto, *ispoređi* grnuti. — u *jednoga pisca našega vremena.* Sa svih strana grcale su gomile naoružanih seljaka. M. Đ. Milićević, jur. 46. Sve to grca na sabor. zim. već. 42. Kako grca živa trgovina velikim državnim drumom. 289.

2. GRČATI, grčām, *impf.* (prema perfektivnom zagrcnuti se), kaže se kad subjekat ne proguta dobro hranu, te mu zapadne u grkljan. — *ispoređi* i polegnuti. — *Akc.* se ne mijēna (*aor.* 2 i 3 *sing.*: grčā). — *Postaje* po svoj prilici od iste osnove od koje je i grkljan, *ispoređi* i bug. grolun, grkljan. — *U Vukovu rječniku*: kad se čovjek zagrcne s *primjerom*: Grcaše što si poio. — *S istijem se značenjem može upotrebiti i refleksivno impersonalno*: grcati se, kod čega stoji u *dat.* ono što je subjekat kod aktivnoga glagola. Grca mu se, hoće da bljuje. Vuk, rječ. Zgrizi, Steva, prije nego progućaš, jer će ti se inače grcati. M. Pavlinović, razg. 59. — *Mislim da amo spada* (boje nego pod 3) i ovaj *primjer*, u kojemu se grcati kaže o glasu, i jamačno znači, da je glas slab i hrpav kao u čeljadeta što grca: Spasa počē govoriti, a glas mu grcaše u grlu. M. Đ. Milićević, let. već. 53.

3. GRČATI, *vidi* grkati.

GRCLJA, *f.* Grčka (zemlja), tal. Grecia. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kako se nahodi u Greciji. A. d. Costa 1, 42.

GRČKATI, grčkām, *impf.* grekati ispod zuba, kad se što jede pa puckara. M. Pavlinović. — *ispoređi* hrskati.

1. GRČ, grča, *m.* spasmus, rigor nervorum, bolesno stanje, kad se kome bez njegove voje skupi, stegne mišica, gušter, ili udo, ili utroba, ili cijelo tijelo, obično s velikijem bolom. — *Akc.* kaka je u *gen. sing.* taki je i u ostalijem padežima (i u množini, kad se umeće ev: grčēvi, grčēvā itd.), osim *nom.* i *acc. sing.* i *voc. grču, grči* (ali grčēvi), tako i u *gen. pl.* bez umetka: grčā. — *Praslavenska je osnova* kŕčŕŕ (od korijena kŕrk), *ispoređi* slov. krč, rus. корчъ, češ. křeč, slovački krč, polj. kurcz; k se promijenilo na g samo u našem i u bugarskom jeziku, *ispoređi* bug. grča, bora, mrska. — *Javlja se* od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (spasmo, granfo, ‚spasma, spasmus, attractio sive rigor nervi seu distentio‘), u *Belinu* (contractus musculorum 855a), u *Vol-tiğişinu* (granchio, ‚krampf‘), u *Stulićevu* (musculorum distensio, convulsio, vel contractio, spasma), u *Vukovu* (der krampf, ‚spasmus‘ s *primjerom*: Uhvatio mi grč nogu). A sad što se u jedan lokañ spustih malo, u ruke mi grč udari. D. Rašina 49a. Grču likarija. J. Vladimirović 19. Skupi mu grč sva criva u hrpu. M. A. Reļković, sabr. 36. Grč vas uhvatio! V. Vrčević, niz. 58. Spopan u ga muka iza muke, grči, protezavica i ropña. S. Ľubiša, prip. 276. Koga uhvati grč, neka reče: ... pa će grč pustiti. M. Đ. Milićević, živ. 1, 112. — *može biti da amo spada i ovaj primjer* (koji bi bio naj stariji) gdje kao da je u prenesenom smislu o duševnom bolu: Razumij sad me cvilenje, jada naj veće grče. Ğ. Držić 397.

2. GRČ, grča, *m.* operculum, poklopac na nekijem morskiem spuštima (u nekijeh vrsta porodice Trochidae). — *Akc.* kao kod 1. grč. — *Nepoznata postaća*: zar isto što 1. grč? (narod misli da je lijek od grča); a *vidi* i grča i grčo čemu je po nešto sličan. — *U naše vrijeme* u *Dubrovniku*. P. Budmani.

3. GRČ, grča, *m.* u nekijem krajevima kao da znači: kaučuk (ono što se grči?). — *Akc.* kao kod 1. grč. — *U naše vrijeme.* Grč, one dinđuhe nanizane na ‚lastiš‘. ‚Imate li grčeva?‘ L. Lazarević. Grč, guma elastika, u Mačvi u ovakome primjeru: ‚Kupio mi belenzuke od grča‘.

GRČA, *f.* čvor u drvetu. na Rijeci. F. Pilepić. — *ispoređi* grčo.

GRČAC, grčca, *m.* dem. 1. grč. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

GRČAD, *f. coll.* *vidi* kod Grče. — *U Vukovu rječniku.*

GRČADIJA, *f. coll.* Greci, grčki narod. — *ispoređi* Grčad od čega postaje. — *U Vukovu rječniku.*

GRČAK, *m.* selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 125.

GRČANAC, Grčānca, *m.* čovjek iz sela Grka u Srijemu. V. Arsenijević.

GRČANIN, *m.* čovjek iz sela Grčica. — *plur.*: Grčani. — *U pismu ovoga vijeka.* Grčani Košljanima zagrađe oko Ľiva izobarali, Ľive izotimali. Golubica. 5, 191. (1812).

GRČANKIŃA, *f.* žensko čeljade iz sela Grka. V. Arsenijević.

GRČANSKI, *adj.* koji pripada selu Grku. V. Arsenijević.

GRČAŃAK, grčāñka, *m.* *vidi* grkljan. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski grčāñek, ‚gurgulio, jugulum, gula, jugulus‘. 2. ‚aspera arteria‘, trachea, trachia, arteria pulmonis, spiritalis fistula, i u *Jambrešićevu*: grčāñek, ‚gurgulio‘.

GRČATI, *vidi* grkati.

GRČAVA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu crno-rječkom*. Sr. nov. 1875. 828.

GRČE, *Grčeta, n. dem. Grk (kao s preziračem)*. — *Nema mnoštine; mješte mnoštine upotrebljava se coll.* Grčad. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Jedno Grče, jedan čovičac. A. Kanižlić, kam. 79. Otud idu tri momčeta, sva tri Grčeta. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Al' se Grče štitom zaštitilo. 8, 80. Jadno Grče pade zemlji čarnoj. 8, 507. Te Grčetu odrešio ruke. 8, 508. Jeli mlogo u Grčeta svata? Nar. pjes. petr. 8, 588.

GRČENIK, *m. nekakvo mjesto (u Dalmaciji?)*. — *Pomiše se u knizi xviii vijeka*. Četvrta (kuća plemena Kačića) Pećarevića dođe u Brist iz Grčenika. And. Kačić, kor. 472.

1. GRČEŃE, *n. djelo kojijem se grči (vidi 1. grčiti)*. — *U Vukovu rječniku (contractio)*.

2. GRČEŃE, *n. djelo kojijem se grči (vidi 8. grčiti)*. — *U Vukovu rječniku (mutatio in Graecum)*.

GRČEVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 84.

1. GRČICA (grčica), *f. ime nekim travama*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. grčiča*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (trava) i u Vukovu (nekaka trava s dodatkom da se govori u Dubrovniku)*. a) od 1. grk. Grčica, nekakva trava (Vuk), condrilla (Skurla), 1. Centaurea punctata (Visiani); 2. Centaurea amara L. (Vodopić); 3. Erythraea centaurium Pers. (Visiani), v. gr. B. Šulek, im. 101. — b) drugoga postana. Grčica, (u trebiškoj nahiji) trava od koje se grade metle u leto. N. Dučić. Grčica (od grčkati), obla mala zdrava (a ne rubinasta) rodakva, što grčka pod zubima. M. Pavlinović.

2. GRČICA, *f. ime nekim životinjama*. a) mala riba u Trebišnici. N. Dučić. — b) crv (vidi ličinka) iz kojega se razvija šljivarka (Melolontha vulgaris). — u Šulekovu rječniku: „engerling, larve des maikäfers“.

3. GRČICA, *f. mjesto u Bosni blizu Brčkoga*. Schem. bosn. 1864. 26.

1. GRČIĆ, *m. dem. 1. grč*. — *U Stuličevu rječniku*.

2. GRČIĆ, *m. dem. 2. Grk*. — *U Jambrešićevu rječniku*.

3. GRČIĆ, *m. prezime*. — *Od xvi vijeka*. Luka Grčić. Mon. croat. 191. (1508). Grgura Grčića. 268. (1569). Kavalir pop Grčić. Norini 86. Ilija Grčić. M. Đ. Miličević, srb. 430. — *U narodnjem se pjesmama često pomiše Grčić Manojlo, ali u nega prezime znači da je Grk*. Ako l' odu grčki govoriti, govoriče Grčiću Manojlo. Nar. pjes. vuk. 2, 448. Pa ti idi u Sofiju ravnu, te uvodi Grkove svatove, kake svate Grčiću sabira; ako bere Grke i Bugare... 3, 24. Te udari Grčića Manojla, pade Grče u zelenu travu. 8, 84. Grčki zbori Grčiću Manojlu. 3, 848. *vidi i što o nemu piše I. Ruvarac u Glasniku* 49, 45.

4. GRČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 193. — *može biti da je isto što se pomiše prije našega vremena*. Grčičić (selo). Š. Novaković, pom. 181.

GRČIĆI, *m. pl. u Bosni selo u doñem Skoplju*. T. Kovačević, bos. 84.

GRČIG, *m. vidi* krčag. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. O gospodine Bože ki bēše vaoružil Acēliša, da ne bē 1 mal krčizъъ nega popelom

pln... o sila i slovo (!) Acēliševo koliko v mal grčig (sic!) vlēze! Pril. jag. ark. 9, 132. (1468).

GRČIJA, *f. Grčka (zemlja)*. — *isporedi* Grecija. — *Postaje od Grk nastavkom ija (može biti prema tal. Grecia)*. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Obujamši (Turci) vsu Grčiju i Bulgariju. Mon. croat. 155. (1493).

GRČILO, *n. vidi 1. gorčina*. — *isporedi* gorčilo. — *Od xvi vijeka (vidi kod c)) u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu (amaritudo^{69b}) i u Stuličevu (amarities, amaritudo, amaror, afflictio⁶)*. a) u pravom smislu. aa) osobina onoga što je grko. Grčilo i slados kušanje razbira. V. Andrijašević, put. 345. Za ono grčilo od žuci i od octa. devot. 155. Ja za tvoju ljubav prvi sam obišo grčilo od lijeka. B. Zuzeri 25. Ter se slados u grčilo obratila. A. Kalić 133. i u naše vrijeme u Dubrovniku. „Sve mi je grčilo u ustima“. P. Budmani. — bb) s konkretnijem značenjem, ono što je grko. Koja grčila piješ? V. Andrijašević, put. 250. Istu zdravle od nalipa, radost od žalosti, slados od grčila. I. M. Mattei 983. — b) u metaforičkom smislu, vidi 1. gorčina, b). Na slatku tvu rados zlo pride grčilo koje te potamni odveće nemilo. D. Rašina 91a. Svit mi da zao poraz, izvnu nemilo svu moju mednu slas u juto grčilo. 142a. Ostavljajući svijem nauk strašan, koje grčilo donosi na onem času i svetijem ljudem svaka slados priko reda i zakona u životu okušena. B. Zuzeri 55. Ulio si u moju času grčilo mutno ovijeh muka. 190. Razmišljaj kako srce Jezusovo... i onada kad napojeno bijaše naj lutiijem grčilom u pokoju bivaše primirnomu. I. M. Mattei 150. Noredna slados grčilom zaplaćena. A. Kalić 180. — c) u prenesenom smislu, vidi 1. gorčina, c). Trud, grčilo i zlovoja u pokoj (će se obratiti). B. Gradić, djev. 40. Nije radosti bez grčila. V. Andrijašević, put. 43. Grčilo od muka pakljenijeh trpjeti. 292. Ufaše od dobra prem velika jest u sebi zamiješanje jedno čudno od slabosti i grčila. B. Zuzeri 298. Obrati mi sve zemajske stvari u grčilo. L. Radić 16. Volio bih telesne bolesti i tjeskoče pri duhovnijem smućom i grčilu, koje me muči. I. M. Mattei 93. Da sve ine stvari izvan Božije ljubavi uzbudu mu muke i juto grčilo. 176.

GRČIN, *m. vidi 2. Grk, od čega postaje tijekom što mu se dodaje (samo u jednini) nastavak in-*. — *Oblik je praslavenski, isporodi stslav. Grčinzъ, rus. Гречинъ, pol. Greczyn*. — *U knizi pisanoj xii vijeka crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (Grčini)*. Mihaila Grčina. Stefan, sim. pam. šaf. 25. — *I ime muško*. Grčiniъ (dva puta). Mon. serb. 62. (1298—1302).

1. GRČINA, *f. amaritudo, osobina onoga što je grko, vidi 1. gorčina*. — *isporedi* grčilo. — *Akc. se mijenja kao kod 1. gorčina*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 69b, u Stuličevu, u Vukovu*. Rasladit grčinu vodnu. Đ. Bašić 31. Njegova dobra nejmaju nego dvorñe lice, a unutra su puna grčine. 32. Da ne uzraste kakav korijen grčine. Vuk, pavl. jevr. 12, 15.

2. GRČINA, *m. i f. augm. Grk*. — *Od xviii vijeka, a može biti i od xi (vidi na kraju), između rječnika u Vukovu*. Sjetna! Grčine! M. Držić 171. — *I kao prezime, biće s istijem značenjem (isprva kao nadimak)*. — *xi vijeka u latinskijem spomenicima*. „Fuscus Grigina“. Doc. hist. rač. 40. (1030). „Fusci Grizzine“. 45. (1040).

GRČINOVAC, *Grčinovca, m. vrela u Lici*. J. Bogdanović.

GRČITI, grčim, *impf.* contrahere, činiti da se skupi, stegne što je pruženo, rastegnuto. — *Akc.* se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing.: grčī). — Postaje od 1. grč. — Od xvi vijeka (vidi grčiti sq. F. Miklošič, lex. palaeosl.²).

a. *aktivno.* a) *uopće.* — u *Mikašinu rječniku*: grčiti, zgrčiti, 'contraho', i u *Vukovu*: n. p. noge, 'einziehen', 'contraho, corrugo'. — b) rugare, corrugare, skupiti što glatko (n. p. hartiju, tkanje) tako da na onome postanu (i ostanu) bore, isporedi gužvati, gužvelati. — u *Stuličevu rječniku*: 'aliquid ita manu plicare, ut polituram amittat', i u naše vrijeme u *Dubrovniku*: grčiti knjigu (hartiju), grčiti košulu utijanu, pa se po tome kaže i o drugome, n. p. grčiti čelo. P. Budmani.

b. sa se, *refleksivno.* kaže se o čeladetu i životinji i kad ih grč uhvati. — *Između rječnika u Mikašinu* ('contrahere se, contrahor'), u *Belinu* (praes. grčim se uz inf. zgrčiti se, 'contrahor' 51*), u *Voltigijinu* ('contrarsi, aggranchiarsi', 'sich zusammenziehen'), u *Stuličevu* ('contrahi'), u *Vukovu* ('zusammenschrumpfen', 'corrugor'). Srca bolestju se grčim. A. Georgiceo, nasl. 301. Grčemu se prsti od boli. A. Vitalić, ost. 231. Tako ga izlupa da se je već počeo grčiti po vreći. Nar. prip. bos. 1, 67. Ako stoka na Ilin dan iz jutra leži opružena i otegnutih nogu biće zima blaga i topla; ako li se grči a noge skupla, biće zima jaka. M. Đ. Miličević, živ. 2, 15.

2. GRČITI, grčim, *impf.* činiti da što (objekat) bude grko. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Grčec sve što slatko mi je. B. Betera, čut. 24.

3. GRČITI, grčim, *impf.* činiti da ko (objekat) postane Grkom, obraćati u Grka. — U *Vukovu rječniku*: 'grācisiren', 'facio graecum'. — I sa se, *refleksivno.* — u *Vukovu rječniku*: 'sich zum Griechen machen', 'simulo Graecum'.

GRČKĀ, f. uprav. adj., vidi grčki.

a. (zemlja). a) Graecia, češće se nahodi u pisaca grčka zemlja, vidi kod grčki. — Od xviii vijeka. Vrh Talije, Ilirika, Grčke... J. Kavašin 281b. Žudije rođeni u Grčkoj. A. Kanižlić, kam. 554. — b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Sr. nov. 1875. 737.

b. (din), Citrullus vulgaris Schrad., lubenica, vidi din, a. — U *Bjelostjencu rječniku*: grčka, lubenica, melo, melopepon', i u *Jambrešićevu*: 'melopeon' (u dodatku, 'anguria'), i u naše vrijeme u *Zagrebu*. Grčka, anguria (Jambrešić), Cucumis citrullus L. (u Zagrebu), v. din grčka. B. Šulek, im. 101.

GRČKĀ ČUKA, f. vidi kod 3. čuka, a).

GRČKĀ MĀLA, f. mjesto u Srbiji u Požarevcu. Sr. nov. 1863. 416.

GRČKĀ RŪPA, f. mjesto u Srbiji u Smederevu. Sr. nov. 1863. 450.

GRČKĀ, adj. graecus, koji pripada Grcima. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grčesky, rus. rpeveski, češ. řecký, pol. grecki. — Postaje od grk (kod 2. Grk) nastavkom ьsk pred kojim se k mijenja na č, a sa tim s ispada; ali na dva mjesta (u spomeniku xiv vijeka i u pisca našega vremena koji je načinio taj oblik prema stslavenskome i ruskome) mješte ь umeće se a s čega ostaje i s: grčescii. Zak. duš. pam. saf. 45; grčaskoga. S. Milutinović, pjev. crnog. 85a. osim toga nahodi se gdje gdje u knjigama pisanim crkvenijem jezikom s uz ь, n. p. grčesko. Mon. serb. 4. (1198—1199), ali opet u istom spomeniku grčeskoga. 5. u *Dubrovniku* (vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 159) i još gdje gdje po zapadnijem krajevima č pred k mijenja se na

š; to je potvrđeno od xvi vijeka: grčki. N. Rašina 110b; grčijem. 105a. — *Između rječnika u Mikašinu* (grčka zemlja), u *Belinu* (grčka zemlja 358b), u *Bjelostjencu*, u *Jambrešićevu*, u *Voltigijinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*, u *Daničičevu* (grčeskyj, grčeskyj).

a. *adj.* a) *uopće.* Od grčeske zemlje. Mon. serb. 4. (1198—1199). Cara grčeskoga. 5. Gradove grčescii. Zak. duš. pam. saf. 45. Zemlji srbskoj i grčkoj. Mon. serb. 161. (1357). Napísano slovimi grčkim. Bernardin 84. matt. 23, 38. Imate priliku od uboge grčke zemlje i od Bosne. Korizm. 46a. Pisano slovimi grčijem. N. Rašina 105a. matt. 23, 38. O grčko cesarstvo. M. Vetranić 1, 46. Mesto u grčkoj zemlji. F. Glavinic, cvit. 341a. Imenom grčkim. I. T. Mrnavić, ist. 124. Tako i njegda Troja pade grčijem ognjem izgorjena. P. Kanavalić, dubr. 11. Iz grčkoga u latinsko riječ obranom još preobratiti. J. Kavašin 180b. Kao grčki ogañ, koji kad se stavi u vodu žešće gori (vidi kod ogañ). J. Banovac, prip. 233. Kad na moru Turke pridobiše pod Atenom u grčkoj državi. And. Kačić, razg. 303. Već car grčki propustio Turke. Nar. pjes. petr. 2, 271. — i uz imena nekih bijaka, vidi kod diña, grožde, kopriva, sjeme itd. — b) koji pripada hrišćanskoj crkvi pravoslavnoj, istočnoj. — samo u pisaca. Duhovnici svetoga Bazilija episkopa aliti vladike sliedna grčkoga. And. Kačić, razg. 206. Katoličanska jedna a druga grčkoga zakona. M. A. Rejković, sat. B5b. Krsteći na grčku. M. Dobretić 27. Vinčani su bili od sveštenika grčkoga. A. Tomiković, živ. 254. Zovu 'vlasima' braću svoju zakona grčkoga. Vuk, nar. pjes. 1, 3. Jedna četvrt od ovoga biće zakona rimskoga, a ostalo je sve grčkoga. poslov. xix. b. *adv.* grčki. — *Između rječnika u Mikašinu* ('graece'; umiti grčki, 'nosse graece'), u *Belinu* ('grecamente, alla greca', 'graece' 358b), u *Bjelostjencu* ('graece'), u *Jambrešićevu* (po grčki), u *Stuličevu* (grčki, na grčku, 'graece, graecorum more'). u *svijem primjerima o jeziku, govoru*. Bješe pisano jevrijski, grčki i latinski. N. Rašina 110b. joann. 19, 20. I biše napisano žudijski, grčki ('garxki') i latinski. M. Alberti 508. Život svetih izpisan grčki, latinski... F. Glavinic, cvit. xix. Popove, što grčki zlamenuje starca. J. Matović 295. Treći grčki ciglu zapovida. M. A. Rejković, sat. K5a. On otide grčki govoriti, no Manojlo grčki razabrao. Nar. pjes. vuk. 2, 449.

GRČKĀ KRĀJ, m. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. U Grčkom Kraju. Sr. nov. 1870. 31.

GRČKŌ GRŌBLJE, n. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Sr. nov. 1874. 426.

GRČKŌ PŌLJE, n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Grčkom Poљу. Sr. nov. 1861. 496.

GRČO, n. čvor na drvetu. — U *Mikašinu rječniku*: 'ghrriccjo', frž u drvu 'nodus', i u *Stuličevu*: 'gāresco', 'nodo nel legno', 'nodus'. — Oblik je ove riječi vrlo čudnovat, te može biti da je onako pisana u *Mikašinu rječniku* samo štamarskom griješkom, a *Stulli* je jamačno uzeo iz nje. trebalo bi tad čitati grč (vidi 2. grč) ili grča (koje vidi).

1. GRD, adj. superbus; terribilis; deformis, turpis. — *Akc.* kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki je u svijem složenijem oblicima: grđi, grđa, grđo, grđoga itd.; a u svijem se nominalnijem oblicima (osim acc. sing. m. kad je jednak s nominativom) mijenja: grđa, grđo, grđe itd. u *Dubrovniku* (vidi P. Budmani, dubr. dij. rad.

65, 156 br. 7 i 172 br. 82) gdje je r kratko, *akc. se mijenja samo u instr. sing. grđijem, grđôm, u gen. pl. grđijeh, u dat., instr., loc. pl. grđijem, u nom. pl. n. grđa, u jednini ženskoga roda: grđa, grđê, grđôj, osim acc. grđu; u svijem je ostalijem oblicima onaki kakij je u nominalnom nom. sing. m. (grđ, grđi itd.). — S prvijem je značenem (superbus) riječ praslavenska, isporodi stslav. grđъ, rus. ropъ, češ. hrdý. — U svijem je rječnicima, osim Vukova: u Vrančičevu ,obscenus; teter; turpis, deformis'; u Mikišinu (samo adv.); u Belinu: ,deformis' 150b. 224b; ,indecorus, deformis' 675b; u Bjelostjencu: ,turpis, foedus, spurcus, pollutus, inquinatus, teter, deformis'; u Voltigijinu: ,brutto, sformato, laido', ,garstij, wild'; u Stuličevu: ,deformis, turpis'; u Daničićevu: grđa, ,superbus; horrendus'. — Komparativ: a) grđi, ,čakavski grđi, potvrđen od xv vijeka. grđe (adv.). Spom. sr. 1, 167. (1422). — b) grđiji, vrlo rijetko. grđije (adv.). M. Vetranić 2, 129 (i u Stuličevu rječniku); grđ'je. M. Pelegrinović 171; grđiji. B. Kašić u M. Orbin III; grđijega. B. Kašić, nač. 43; grđije. J. Kavašin 178; može biti da amo spadaju i ovi primjeri ovoga zadnjega pisca: grđja. 4b; grđje. 35b. 68b. — U naše vrijeme kod većine našega naroda obična je ova riječ samo u komparativu grđi, a zamjenjuje je grdan; ali se uzdržala po zapadnijem krajevima.*

1. adj.

a. *superbus, oho, naj starije i praslavensko značenje (vidi sprijeda).* — samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom. Jako grđi uprazni se. Mon. serb. 83. (1275—1321). Grđuju viju. Domentijan^b 113. O človiče mekki, o stvorene grdo... čini se krotak, o oholi! Korizm. 54b. Ustati ima jednorogi kozal i porene vse parduse zapadne, grde i ponosne. Aleks. jag. star. 3, 245.

b. *terribilis, strašan. ovo se značenje razvilo iz predašnjega već u staroslovenskom i nahodi se u našem jeziku u prva vremena do xvi vijeka.* Kto strpiti grdoje a strašnoje sudište jeho. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Strašnago i grđago sudiju. K muki pripravan je cesarov mač grdi. Živ. kat. star. 1, 219. Čas grdi i strašni. Zborn. 174b. Niste lav grdi. G. Držić 403. Ludi divji najdoše grde nikako i strašne gledanjem. Aleks. jag. star. 3, 278.

c. *deformis, turpis, koji je takoga oblika da uzrokuje neugodno osjećanje kad se gleda (od gledanja može se širiti, kao i druge ovakove i suprotne riječi, vidi ružan, grub, lijep, krasan, i na čuvene i drugo tjelesno osjećanje). suprotno: lijep, krasan. ovo se značenje razvija iz predašnjega (kod b), te i dan današnji grđ i grdan razlikuje se od ružan, grub, u kojem što se običnije kaže o čemu veliku i strašnu nego o malenu i smiješnu. a) u pravom smislu.* Poželismo ga ogrubljena i naj grđega človiaka. Bernardin 80. isai. 53, 2—3. Zač ti pišeš tu toliko lipu, a mene pišeš toliko grda? Mirakuli. 18. Kda mu se učini grđ obraz. Korizm. 53b. Dva dijavola pridôše paklena, crna i vele grđa bjehu. Zborn. 157b. Drugi grđ i grub vidil sam ljubiti. G. Držić 492. Bez smijeha tko pazit' sad ludos može tvu, grđ satir pribratit' u vil se gizdavu? I. Gundulić 162. Zaman se čini sve, i lijepe, i maže, grđoča s naprave grđa se ukaže. 162. Ljubav, vjera, služba, lipos i običaji i zakoni, sve bi zaman, jaču kripas grđa u zlatu neman doni. 165. Nu kô malo razabra se i pogleda, tere vidi strašne i grde crnce uza se, opet vene, čezne, blidi. 392. Zbavljen crnac grđ saviše. 459. Što

je grdo po naravi, zaludu se resi i maže. 459. Srde, nakazni i nemani, i sve što igda ukaza se vrla i grđa u koj strani, u paklenom vijeću sta se. 474. Strašniji od svijeh, vrli i grđi sjedi silnik gorostašni. 474. Pristraš' grde gadeline i ostale skote ine. A. Georgiceo, pril. 31. Silni drokun grđa stvara. G. Palmotić 1, 23. Sve što uresno vidiš odi, sve viliha stvori sila, grdi pako sve porodi. 2, 33. Stari i grđi obraz oni. 2, 43. Od zlostari tamne i grde stavjene su straže tvrde. 2, 45. Cijenjaše se nam do sada, da paklena ova srđa gizdava je, lijepa i mlada, a ona tamo stara i grđa. 2, 60. Ova divja pustošina kako i prije grđa ostani. 2, 69. Od nakazni grde i klete, silna zmaja. 2, 169. Grđa ptica s gar visine zalete se. 2, 292. Volim ostat sred dubina dunavskih ukopana, neg grđoga Tatarina ljubovnica bit nazvana. 2, 338. Hude vojske! skupa grđa plasišeh lava i medvjeda! 2, 420. Čineč lipo ča bi grdo. A. Vitajić, ist. 7a. Dvi ima kćeri blaga žudnos od ostalih draže al grđje. J. Kavašin 35b. Grde sove i sejne. 248b. Grde šile, smradne Arpije. 460b. Ako mu je čelo bez ureda od oči, jest grđa nakazan. A. d. Bella, razgov. 68. Mladica bijaše grđa, grbava i neskladna. I. Đorđić, ben. 25. Tjelesa grđa, zgrčena, ružna, klasta. B. Zuzeri 78. Grđ jesi i ružan. A. Kanižlić, rož. 82. Što sam ovako crna i grđa. Đ. Bašić 248. Ah! prigrđa vidjenja! I. M. Mattei 329. Koliko si grđi, toliko mi si miliji. 387. Ovo lice ako nije lijepo i uredno, ali nije ni toliko grdo. A. Kalić 71. Grđi oblama medvjed noće. N. Martić 19. Svakčas grde kaže slike. 60. Kod tih rijeka stoje blizu grde srde i nemani. 65. — b) *širenem značenja može značiti što i gadan.* Da kako ova današnja žena i divojka imijaše grde, nečiste i smrtno bolesni i betege. Postila. r4b. Ako vnide ubogi v grđoj sviti. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 160. jac. 2, 2. Otrova ne desnu sisu grdi kankar. B. Kašić, per. 31. Skupivši u ustijeh grđu pluvotinu. fran. 99. Obraz vas poplujan grđimi slinama. is. 46. Koja stvar jest veće ponižena i grđa od jednoga jaslja? M. Jerković 28. Pun vaskolik grđih ran. P. Radovčić, nač. 507. Odjeća ka se omrļa s grde skvrne. J. Kavašin 562a. Pristupiše na jedno blato sasma kalovito i grdo pogledu. I. Đorđić, ben. 172. — c) *u metaforičkom smislu, o duši i o čeljadu s obzirom samo na dušu.* Grešnici grđiji od iste grdobe. B. Kašić u M. Orbin III. Ka (duša) ostaje s grijeha toga grđja od djavla paklenoga. J. Kavašin 4b. Gadni i grđi grubom od griha. A. d. Bella, razg. 38. — d) *preneseno na značenje: zao, loš, rđav. aa) u moralnom smislu.* Otijući učiniti grđ i porugan grih. Mirakuli. 60. Po tom nevolnom i grdom grihu. Transit. 82. Zabiv škodno bitje, pak češ miran sisti, a grdo dobitje vasa će te gristi. P. Hektorović 38. Kad paki našu konsenciju hoteć i volno z grđimi i nečistimi grihi oskvrnimo. Postila. A4a. Nih krivo, grdo i nepočteno dijanje. X4a. Jesu zle, grde misli. Anton Dalm., ap. d4a. Da ne poželiju grđa dobitka. Kateh. 1561. D1a. Koji toliko zloban i grđ grijeh satvaraju. A. Gučetić, roz. jez. 40. Ako bi se prigodilo, da bi mu vrag grde misli u pamet postavil. A. Georgiceo, pril. 9. Nete past u dilo grdo. J. Armolušić 17. Život grdi i pogani od bogatca. J. Kavašin 1b. Smjeh u grđu zloču upasti. I. Đorđić, salt. 165. Na nepravdu mrsim, jak na djelo grdo i kletu. 426. Vaj! čuda još grđega, naše nehari! I. M. Mattei 254. Nagledat češ se grđijeh bezakona. 319. Grđi je nevjernik nego krivokletnik. Nar. posl. vuk. 46. — bb) *komp. grđi znači što i 1. gori, 1, b, a) bb) aaa).*

Da se s puta ne maknem grđemu. Nar. pjes. vuk. 2, 616. O Osmane, grđi od devojke! 4, 156. To nijesu bile muške glave, no su grđi od svake devojke. 4, 157. Boje se s bolim ružiti no s grđim družiti. Nar. posl. vuk. 26. Ko se žene boji, taj je grđi od ne. 158. Nijesam grđi ni grđević od tebe. (Svaki Crnogorac rekne i prvome starješini). 217. — c) *neugodan, nemio, štetan*. Iz okola siva, gruba (grda) vi je sprava. (Z). Poslov. danič. 84. — *češće komp.* grđi, *vidi* 1. gori, 1, b, c). Smrt križa hti podnit, jer grje ne biše. M. Marulić 198. Za to grđ'je na svit stvari po mom sudu bit' ne može, ner kada te tko primože u ljubavi il' u hari. M. Pelegrinović 171. Grde muke jesu u Turaka. Nar. pjes. vuk. 8, 177. Grđi zulum posle paše radi. 8, 927. Grda je glad od kuge. Grda je glad od smrti. Nar. posl. vuk. 46. Prijekor je grđi od smrti. 262. Našlo te čudo grde od smrti! Pravdonoša. 1852. 88. Ko zlo čini grde će dočekati. V. Bogišić, zborn. 601. — s ovijem se značenjem nahodi i f. grda i grda a ima se u misli riječ, besjeda. Ne pristajše nigda z lipimi, a nigda z grđimi nukati ga. F. Glavinčić, cvit. 188b. Julijan, ne mogući ju ni z lipimi ni z grđimi od stalnosti vere odvratiti. 897b. Ja sam mu grđu besjedila. Pjev. crn. 162b.

2. *adv.* grdo. — *Između rječnika u Mikašinu* (deforme, turpiter), u *Bjelostjenčevu* (turpe, foede, tetre, indecore, turpiter), u *Stuličevu* (turpiter, foede). — *Komp.*: grđa, rijetko grđijē (*vidi* *sprjeda*). a) u *telesnom smislu*, *vidi* 1, c, a) i b). Na moje lice vele grdo pluju. M. Marulić 175. Još bi zlatne vlase sve grdo rastrgla. G. Držić 379. Videći, gdi vlase zlate sam iztrgla, i grdo niza se pustivši razvrgla. H. Lucić 287. Izrani ga vele grdo. P. Hektorović (?) 166. Ostaše mu... jedno oko i sva usta grdo i nesgrovno iskrivljena. I. Đorđić, ben. 170. — b) u *prenesenom smislu*, *vidi* 1, c, d). Ošte vi hoću i grde učiniti. Spom. sr. 1, 167. (1422). Ako se pritužan grđije obruži. M. Vetranić 2, 129. Dobro mi toj ne daš: grje mi još tvori; neč' da me pogledaš, neč' da mi govoriš. H. Lucić 208. Mužu grdo jest ako vlasi goji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 89. paul. Icor. 11, 14. I za to bi grdo da bi ti u dilu tako svetu lin bil. A. Georgiceo, nasl. 70. Ko te grdo tako umori? P. Hektorović (?) 168. Ča mogu grđ'je i gore na mo'u dušu zlo govore. A. Vitalić, ist. 888b. David Filistee grdo razbi u boju. I. Đorđić, salt. 197. Tad junaku grde žao bilo. Nar. pjes. vuk. 2, 122. Nevirom Mlečić grdo ga prevari. Nar. pjes. istr. 2, 8. Junaki mladi grdo mene (*ružu*) trgaju. 2, 163. Kad mu je žle, neka mu je grde. Nar. posl. vuk. 119. Sad on opazi kako je bil grdo prevaren. Nar. prip. mikul. 67.

2. GRD, m. ime muško. — XIII i XIV vijeka, a *između rječnika u Daničičevu* (kod grđa). Grđa knež. Mon. serb. 12. (1222—1228). Grđa (triput). 59. (1298—1802). Našega podknežina Grda z Bužan. Mon. croat. 45. (1898).

1. GRDA, f. *vidi* grđe. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*, a *između rječnika u Stuličevu* (v. nagrada). Dok Moskovma grda dodijala. Pjev. crn. 94a.

2. GRDA, f. *psovka ženskome čeladetu*. — *Akc.* se *miješa u voc.* grdo. — U *naše vrijeme u Crnoj Gori*; po *crnogorskom je govoru nom. i voc.* grđe. — U *Vukovu rječniku* (grđe) s *primjerom*: „Grde jedna!“

3. GRDA, f. Eruca sativa Lam., *vidi* rikula. — *isporedi* garda. Grda (ghaerda), rus. ropъ,

гордина (Viburnum lantana), mastrozo, ruca, eruca (po *rukopisu XVIII vijeka*), Eruca sativa Lam. B. Šulek, im. 101.

GRDAC, grca, m. grđ čovjek. — U *Šulekovu rječniku*: „hassel“.

1. GRDAK, grtka, adj. *vidi* 1. grd. — U *nekijeh pisaca čakavaca od xv do xvii vijeka*. Mogahu se zvati grobi bili izvan, iznutra imati ki budu grdak stan. M. Marulić 79—80. Bihu pokrivena jednim ručnikom vele grtkim... On ručnik toliko je grdak. Mirakuli. 180. Govoreći grtku i opsovanu stvar. 183. Čihaše strašna zlamenija i grtka. 144. Minošan grdak, star, kusorep, glavorog. Đ. Baraković, vil. 304.

2. GRDAK, m.

a. *presime*. — *xvi vijeka u latinskijem spomenicima*. „Johannes Gerdak de Fylethyncz“. Starine. 5, 280. (1525). 253. (1526).

b. *seoce u Hrvatskoj u podžupaniji kopriwničkoj*. Pregled. 78.

1. GRĐAN, grdna, adj. *vidi* 1. grd, od čega postaje nastavkom *mr.* pošto je grdan mlađe od grd, nema najstarijega značenja (superbus), ali se opet kod nega razvilo koje značenje kakva nema kod grd. — *Akc.* je kao kod grd, osim nominalnoga nom. sing. m.; ali i u ovome obliku i u svijem drugijem može biti *akc.* i: grđan, grđna itd. (u *Dubrovniku* je isti *akc.* kao u grđ: grđan, f. grđna itd.). — Od *xvi vijeka* (može biti i od xv, *vidi* *primjer iz Živ. kat. kod h) bb)*), a *između rječnika u Belinu* („deformis“ 224a. 679a; „monstruosus“ 500b), u *Voltiđijinu* („brutto, sfigurato“, „garstig, wild“), u *Stuličevu*, u *Vukovu* („hasslich“, „deformis, foedus“, „auch beständiges epitheton der wunden“). — *Komp.*: grđniji, u *Vukovu rječniku* samo grđi, ali se i grđnji nahodi dosta često, n. p. grđnijiš. S. Budinić, ispr. 41; grđnji u *Belinu rječniku* 224b; P. Macukat 25; Blago turl. 2, 186; grđnije (*gen. sing. f.*). T. Babić 87; (*nom. sing. n.*) A. d. Costa 1, 104; M. Dobretić 225; (*adv.*) u *Stuličevu rječniku*; i u *samijem narodnijem pjesmama*: grđnjijega. Nar. pjes. vuk. 2, 528 (*dvaput*). 529. 545.

a. *adj.* a) *vidi* 1. grd, c, a). S obličjem grdnijem i neprikladnijem. M. Radnić 71b. Obućen svilom i zlatom jest grdan poslije smrti. 857b. Grdnom paklu odslahomo mnoge. I. Zanotti, en. 27. *Vidi* čovika onaka grdna. P. Macukat 19. Srda, vragov i nakazna tmasta obraza, grdnijeh slika. J. Kavašin 404a. Nije zviri grdnije u gori. T. Babić, pism. 87. Budući je djavao grdan zaradi griha. J. Filipović 3, 9b. Dvi žabe zapuče mnogo grdne. M. Zoričić, zrc. 189. Da umijem moje belo lice, da ne idem grdna međ' devere. Nar. pjes. vuk. 1, 586. Iza krasta lice pocrhelo, pocrhelo i odrpavilo; grdnijega u hiladi nema od Maksima sina Ivanova. 2, 528. A on dade sinu Ivanovu grdnu zemlju Skadar na Bojani, a u kome nikad ništa nema, no se legu žabe i bivoli. 2, 567. Bješe, brate, dosta lijepijeh a grdnijeh deset puta više. P. Petrović, gor. vijen. 55. — b) *metaforički*, *vidi* 1. grd, c, c). Grdni putenici, pravda Božja kih ustavi. J. Kavašin 457b. Grdan sam i usudujem se tebe pozdraviti. J. Filipović 1, 514a. Čini dušu službenicu đavaosku, čini je grubu i grdnu kako vraga. I. A. Nenadić, nauk. 166. — c) *nagrden, osakaćen, i uopće kad se što kome dogodi (bolest, a i nesreća uopće) što mu promijeni lice*. Pa vas može s košem pregaziti i grdnijeh, deco, ostaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 226. Osta Rosa grdna kukajući. 2, 242. A da Draško jadan brate dragi! što će sade ova sestra grdna, što izgubi brata ovakvoga?

4, 64. Dočeka ga crnogorski kralj, pos'ječe ga vojske pet stotinah, otolen se grđan povratio. 4, 112. Brđani ih grđne zavrnuše, dvadest i pet glava ugrabise. 4, 117. Okide mu iza šake ruku ... opravi ga grđna na dvorove. 4, 119. Od jada ga zabojeła glava, a od glave uvati groznica ... razbjen, grđan u družinu dođe. 4, 511. Grđni Turci bježe put Nikšića. Ogled. sr. 284. Kad sveti Arandel dođe onako rađen pred Boga, onda zaplače: 'Što ću, Bože, ovako grđan?' Nar. prip. vuk. 116. — d) *prema značenju kod c), kaže se vrlo često (osobito u pjesmi) o rani, jer nagrađuje čejade (vidi i u Vukovu rječniku). može se kod toga pomisliti i na značenje kod f).* (Zmija) koja grđne daje rane. V. Došen 68^b. Da mi lečiš moje grđne rane. Nar. pjes. vuk. 1, 851. Grđnijeh sam rana dopadnuo. 2, 347. I grđne mu rane zarastoše. 2, 368. Jao Jovo, moje rane grđne! 2, 576. Čarapiću Vaso, grđna rano! ludo tim i na gradu pogibe! 4, 298. Da ne zebu moje rane grđne. Pjev. crn. 136^a. I drugu je grđnu ranu prebolio. M. Pavlinović, rad. 178. — e) *po značenju kod c), u prenesenom smislu može značiti i nesrećan (koji je drugome na nesreću).* Grđne li ćeš danke dočekati! Nar. pjes. vuk. 5, 506. Iša! vrani obilježje grđno! de padate, dobra biti neće. Ogled. sr. 393. Grđni dane, da te Bog ubije, koji si me dao na svijetu! P. Petrović, gor. vijen. 3. — *mislim da amo spadaju i ovi primjeri:* Oči sklopili, grđan sanak videli. Nar. pjes. vuk. 2, 540. Ture je grđan san vidjelo. Pjev. crn. 142^a. — f) *strašan, isporodi 1. grđ, 1, b; ali kod grđan ne može se tvrditi da je ovo starije značenje kao što je kod grđ, nego se rasvilo kao nešto osobito iz općega značenja (deformis, turpis). isporodi i što je kazano kod 1. grđ, 1, c o razlici između grđ i ružan, grub. Aman z grđnom smrtju dađe svrhu svomu životu. M. Radnić 375^b. Smrt grđnu hoti on (Isus) podneti. A. J. Knezović 79. Evo imaš grđna dušmanina. Nar. pjes. vuk. 2, 349. Čekaj, ujo, onda jade grđne. 2, 541. Od ni grđne počinise jade. 4, 851. Oba, brate, krvi zapjenila od grđnoga truda i umora. Pjev. crn. 6^b. — g) *vrlo velik, golem. ovo značenje postaje od predašnjega kod f).* Kršna i grđna rabota. Pravdonoša. 1852. 23. Svud okolo vojska poredana, grđni topi zijevaju s vana. Osvećen. 4, 60. Beč je grđno natrpaše kuća. M. Pavlinović, razl. spis. 412. La! grđan li je! u Lici. J. Bogdanović. Ala je grđan snijeg zapao! u Dobroselu. M. Medić. — h) *u prenesenom smislu, sramotan, prijekoran. ovo značenje postaje od značenja kod c).* aa) *o čejadetu.* Ovaki se svadijau očitnici i toliko grđni kod pravovirnije da im ne bijaše dopušteno općiti s njima. F. Lastrić, od' 143. A sa jedne grđne kopiline. Nar. pjes. vuk. 2, 240. Da potražim dušmanina moga a careva grđna hainina. 2, 268. Da uvati grđna zlosretnika. 2, 559. Gledaj da ne ostanemo grđni pred pukom, a grešni pred Bogom. S. Ćubiša, prip. 137. — bb) *o drugom čemu.* Zapovida slugam, da ju grđnim načinom uhite. Živ. kat. star. 1, 223. Nečistive i grđne pesni. Š. Budinić, ispr. 53. Grđna glasa, crnoga obraza? Ogled. sr. 64. Pi, serdare, grđna razgovora! P. Petrović, gor. vijen. 38. Nemojte me za ovu moju grđnu sramotu pitati. Pravdonoša. 1852. 1. Beg stane bručiti protopopa na grđni način. S. Ćubiša, prip. 121. — i) *o riječi, značenje je: prijekoran, ali ne kao kod h), nego aktivno: koji ruži, sramoti.* No mu grđnu riječ progovara: 'A tu li si? jedan kopilane!' Nar. pjes. vuk. 2, 281. Grđnu Rosa riječ započela. 2, 298. Grđnim ukorom podviknu svoj rod. Pravdonoša.*

1851. 21. Ako bi (mladi) kome riječ presjekao, grđnim ukorom da bude zastiden. 28. — k) *sao, u moralnom smislu, vidi 1. grđ, 1, c, d) aa). može biti da je u kojem primjeru bliže značenju kod h) bb).* U grisih vekših i grđnijih. Š. Budinić, ispr. 41. Ko ne čini zlo, ako je gnusni satir grđnih dila smio doč' krijuć slike svoje među vile, kako vila? I. Gundulić 161. Grđno jest djelo koje ima početak razložiti a svrhu od očučena. M. Radnić 518^a. Ne gledati moje grihe velike i grđne. L. Terzić 72. Zaradi grđnog dobitka kogagodi vrimenitoga. F. Lastrić, ned. iii. Grđno to jest ružno jest dilo. M. Zoričić, osm. 129. Grisi grđni ili mali. V. Došen 189^a. Svako drugo grđno zločinstvo. Ant. Kadčić 29. Takovo združene ima se ciniti vele grđne od priľubodinstva. A. d. Costa 1, 104. Po komu dilo čovičansko čini se da bude veće i grđnije. M. Dobretić 225. — l) *u jednom primjeru iz narodne pjesme našega vremena kao da znači: čudan.* U Turčina grđan hadet bješo: kail svaki zaspal' na uranku. Nar. pjes. vuk. 2, 279.

b. *adv. grđno. — Komp.: grđnijš. — Ismeđu rječnika u Belinu (turpiter' 150^b) i u Stulićevu. Pluvotinami grđno poplivan. L. Terzić 86. Branislava grđno izsiječe rukam' svojima. J. Kavašin 182^a. Na čejust mu grđno pada (nos). 413^b. Zaradi griha veliki s kojim je grđno Boga uvridio. M. Dobretić 79. Koji grđno i smutljivo živu. I. J. P. Lučić, nar. 71. Al' mu kniga dosta grđno kaže, kniga kaže da ga kune majka. Nar. pjes. vuk. 2, 264. A što huće, a što grđno tuće! 2, 266. Te u piću grđno progovaraš i Turčina zoveš kaurinom. 2, 273. Hoćeš doći, al' ćeš grđno proći. 2, 277. Kako grđno reče gospodar: 'Gospodaru, da od Boga nađeš!'... 2, 530. No je čelo grđno namrdio. 2, 588. A devojka grđno progovori: 'O Maksime, nemala te majka!' 2, 557. Tad se Turci grđno prepadoše. 3, 189. De li su vas prevarili Turci, te vas tako grđno izranili? 3, 497. Tu se vojske grđno pozdraviše. 5, 330. Grđno s glave danas pogibosmo. 5, 471. Da grđno li mene izdadoste. Pjev. crn. 923^a. Te mu grđno i žalosno bilo. Ogled. sr. 252. Tu se odmah pomutismo grđno. P. Petrović, gor. vijen. 16.*

2. GRĐAN, m. ime muško. — Od XIII vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu (Grđans). Grđans. Mon. serb. 12. (1222—1228). Grđan. Mon. croat. 316. (1230). Grđans. Dec. hris. 34. 53. Glasnik. 15, 298. (1848?). Dali, oh jao, za Grđana, naj grđega od pastijera, ma Dubravka segaj dana naj ljepša se vila vijera? I. Gundulić 165. Pogubiše Grđan Mustaf-agn. Nar. pjes. kras. 1, 10.

GRĐANA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. Grđana. S. Novaković, pom. 57.

GRĐANAC, Grđanca, m. prezime. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Grđанъсь). Dragić Grđanacъ. Mon. serb. 383. (1435).

GRĐANICA, f. selo u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 120.

GRĐANOV, adj. koji pripada Grđanu. — Između rječnika u Daničićevu (Grđanovъ). Čabiću je išla međa na dēls i pod Grđanovu livu. Mon. serb. 94 god. 1330. Dec. hris. 57. Iz ruka se tako ote Grđanovijeh lijepa vila. I. Gundulić 171.

GRĐANOVCI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 114.

GRĐANCI, m. pl. seoce u Hrvatskaj u podžupaniji zagrebačkaj. Pregled. 20.

GRDAŠ, *m. ime muško*. — xv vijeka. Grdaš i sini negovi. Mon. croat. 69. (1447).

GRDAŠA, *f. vuna iskosmana*, koja se kao takva prede. u Dubašnici na Krku. — radi postanja vidi gardaše, gardašati.

GRDAŠIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 261.

GRDATI SE, grda se, *impf. vidi grstiti se*. — U jednoga pisca Bošnjaka xviii vijeka. Kojim se grda na onu jizbinu božanstvenu. F. Lastrić, test. 309^a. Valja da mu ona stvar omrzne i da mu se grda na nu. ned. 62. Pokazat nama grstinu, kojom se nemu grda na ovi smrad. 399.

GRĐAV, *f. vidi grđha*. Grđavi ta i psovke kao kod njih zimus nigde nije bilo. u Dobroselu. M. Medić.

1. GRDE, *m. ime muško*. — isporedi 2. Grdan. — xv vijeka. Nega sin Grde. Mon. croat. 91. (1461). Grde Brajanić. 114. (1475).

2. GRĐE, *f. vidi 2. grda*.

GRDEJINA, *m. ime muško*. — isporedi 2. Grdan i 1. Grde. — xiii vijeka. Sudac Andrej i Grdejina. Mon. croat. 29. (1275).

GRDELIV, *adj. vidi 1. grđ, prema čemu kao da je deminutiv*. — Riječ je stara, isporedi rus. горделивый. — Samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, i u dva pisca xviii vijeka; u primjerima nije dosta razgovijetno značenje. Malu bo pobědu srazstavljajete grdelivi. Stefanit. star. 2, 298. Od sjevera medvjedica, grdeljiva i oštra lica. J. Kavašin 449^a. S bludnom ženom i ne svoje dijete razsječ grdeljivo (*adv.?*). 457^a. Grdeljivi ljudi. J. Rajić, pouč. 1, 18. — u ovom primjeru kao da je ime muško: I Branislav i Sebeslav i Cepimir veome slav, 'Gardejlivi' na suprote. J. Kavašin 245^b.

GRDENCI, *m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj*. Pregled. 51.

GRĐESLJA, *f. a) vidi grdobina; b) što nepodobno veliko*. M. Pavlinović. — isporedi grdosija.

GRDEŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom*. Livada u Grdešu. Sr. nov. 1870. 734.

GRDICA, *f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom*. K. Jovanović 170.

GRDIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 261.

GRDIJEVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 28.

GRDILAC, grdioca, *m. vidi grditej*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Grdioci Boga nebeskoga. L. Ćubuški 30.

GRDILICA, *f. selo u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 118.

GRDILIČANIN, *m. čovjek iz Grdiliće*. — plur.: Grdiličani. Oko sebe imao je nekoliko Grdiličana. M. Đ. Miličević, zim. već. 157.

GRDILIČKI, *adj. koji pripada Grdilići*. Grdilička klišura. Grdilička rijeka. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 282.

GRĐILO, *n. osobina onoga što je grdo; sramota, sramotno djelo*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. grđilā*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (*der gräuel*, 'res atrox' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). a) osobina onoga što je grdo, vidi grdoba, grdoča. — u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka. Kad se ovdje u svoje vrijeme sastanemo, nećeš mi grijehe pozlaćivat kako sadar, neg njihovo sve grdilo metnut ćeš mi sred obraza. B. Zuzeri 86. — b) sramota,

ništo čega se treba sramiti (*uprav ono što grdi*), obično o djelu, radnji. — u naše vrijeme u Crnoj Gori. Nemam ti što do grdila kazat'. Nar. pjes. vuk. 3, 321. A tako joj jada i grdila! 4, 85. Kad tu bruku videh i grdilo. 5, 511. Da nevjero našu prebijemo koju su nam Turci učinili za njihovu bruku i grdilo. Ogled. sr. 446. Da ti obraz od grdila čuva. Nar. pjes. petr. 2, 289. Grdilo je i bruka brat i sestra. Nar. posl. vuk. 46. Nenadno te grdilo našlo! (U Crnoj Gori). 207. Tako se od mene grdilo ne dogodilo da se čudi malo i veje! 310. A dali ne čujete, čulo vas grdilo! Nar. prip. vrč. 150. Neka ide čudo za grdilo. 211. Takve bruke, takvih grdila nigde niko još vidio nije. P. Petrović, gor. vijen. 61. Omrzlo mu je živjeti, pak radi, da se grdilom ovjekovječi. S. Ćubiša, prip. 15. Pade na nas čudo i grdilo mimo Jude. 150. Čini grdilo s mnogima. Đ. Daničić, jer. 11, 15. Da se po grdilu pozna. Pravdonoša 1851. 85. Narod batine drži za sramotnije, i grdilo na onome, ko ih primi, na vijeke ostaje. V. Bogišić, zborn. 575. Ali je grdilo po narod. M. Pavlinović, razl. spis. 41.

GRDIMIR, *m. ime muško*. — xiii vijeka u latinskijem spomenicima. 'Gerdimer'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 62. (1227). 1, 83. (1245).

GRDIN, *m. ime muško*. — xiii vijeka. Pokazaše Grdina i Čagli s Trviža. Mon. croat. 6. (1275).

GRDINA, *f. prvo bi značenje bilo: osobina onoga koji je grđ*. — *Akc. je po svoj prilici kao u ostalih ovakovijeh supstantiva s nastavkom ina, te se mijenja u dat. sing. grđini, u acc. sing. grđinu, u voc. sing. grđino, u nom., acc., voc. pl. grđine, (u gen. pl. grđinā)*. — xv i xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (*superbia* s dodatkom da je uzeto iz brevijara). a) *superbia*, vidi 1. grđ, 1, a. — u knjiži pisanaj miješanijem jezikom. O neizrečene grdine i oholosti tvoje, Dariju, bogom takmiši se a ni čovikom ne moreš biti. Aleks. jag. star. 3, 293. — isto značenje kao da je i u ovijem primjerima: I puk tvoj grdinu da ne skaže k meni, ne bi mu jačinu kušali tužbeni. M. Marulić 42. Bože, kolikih sil, kolika grdina, kolikih slava dil i hvale visina, koli ured izlića pribiv se na poli! 58. — b) u ovom primjeru značenje je: zavist: Ne htij se ponosit odićom zalihom, jer češ raspravljat bit grdinom velikom (*invidiam nimio cultu vitare memento*). M. Marulić 134. — može biti i u ovome: Ćubav ljubvom platit, ljubvom i grdinu, za zlih Bogu vapij da jim da dobrinu. 61. — c) *djelo koje vrijeđa, koje je na sramotu (drugome)*. — u jednom primjeru. Pri volij podniti psovku i vašćinu, neg ti učiniti komugod grdinu. P. Hektorović 48.

GRDINĀL, grdināla, *m. vidi kardināo*. — xvi vijeka. Ako me hoćeš ponesti k papi i grdinalom. Mirakuli. 54. Drhtī, o papa, drhēite, o grdinali! Korizm. 17^b.

GRDIŃA, *f. osobina onoga koji je grđ*. — *i-stoji mjesto negdašnjega y*. — Riječ je stara, isporedi stslav. grdyŋi, grdyŋa, rus. гордыня. — Između rječnika u Vukovu (sve što je nagredeno 'das scheusal', 'abominamentum') i u Daničevu (*grdyŋa*, 'superbia'). a) *superbia*, vidi 1. grđ, 1, a. — u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom. Grdyŋeju rykaje. Domentijan^b 107. Za grdiŋu veliku i za oholost na njih Bog rasrdi se. Aleks. jag. star. 3, 304. — b) u jednom primjeru xv vijeka kao da znači: gad, gadnost (*vidi 1. grđ, 1, c, b)*), ali u prenesenom, duševnom smislu. Vij (*vidi*), jel' umrla tuj čast

i doprla tamnost i grdiŃa, ka je oto svrzla da je vitez sviŃa. M. Marulić 49. — c) u konkretnom smislu, ono što je grdo, gadno itd. — u naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku). Kad se čovjek ne očeošja i ne osnaži, reče mu se: GrdiŃo jedna! cf. grdoba. Vuk, rječ.

GRDISLAV, m. ime muško. — XIII vijeka u latinskom spomeniku. 'Filii Gerdyszlai'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 222. (1288).

GRDITELJ, m. čovjek koji grdi. — isporodi grdilac. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu ('vituperator' 140^b) gdje naj prije dolazi i u Stulićevu ('contemptor'). Upanuli bismo u veće (grjehe) ... kako psovaoci i grditelji duha svetoga. J. Matović 268. Dakle svi psovači i Božji grditelji nisu drugo, nego ulaci i apoštoli antikrstovi. Đ. Rapić 478.

GRDITELICA, f. žensko čelade koje grdi. — U Stulićevu rječniku: 'contemptrix'.

1. GRDITI, grđim, impf. deformare; laedere; contemnere, prvo je značenje: činiti da što (objekat) bude grdo. — Akc. kaka je u praes. taki je u impf. grđāh, u aor. 2 i 3 sing. grđi, u part. praet. pass. grđen; u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf. — Postaje od grd nastavkom i. — Od XV vijeka (vidi Marulićev primjer kod 1, b, a) bb)), a između rječnika u Belinu ('deformo' 674^a; 'injuriouse tractare' 711^b; 'alicui conviciium dicere' 404^a; 'vitupero' 140^b; 'contemno' 268^a), u Volčijinu ('bruttare, sformare; biasimare' 'wild machen, entstalten; verachten'), u Stulićevu ('contemnere, spernere, despiciere etc.'), u Vukovu (1. što 'garstig machen, verunstalten', 'foedere'. 2. koga 'schimpfen', 'convicium facere', cf. ružiti, psovati). — vidi i 2. grdjeti.

1. aktivno.

a. deformare, turpare, činiti da što (objekat) bude grdo, grdno. a) uopće. aa) u pravom smislu. objekat može biti n. p. lice, obraz. Tvoj obraz nemilo grdi njeki smrtni poraz i njeki smrtni plač. M. Držić 115. Što drugo mislit vi umijete neg svakčas nečistom napravi grdit vaš lijep obraz? F. Lukarević 28. Nije dostojno, da tva dika plačnijem suzom grdi lice. G. Palmotić 2, 56. Suho lice, blijedo i tmasto zaguŃasta grdi brada. P. Sorkočević 580^a. — tijelo. Smradno blato tilo grdi. V. Došen 209^a. — čelade. Kih guba grjaše čistih jih ostavi. M. Marulić 170. Bi li se tad iznašla mladica jedna da bi se igda pouzdala ... među pukom ukazat se što se ne bi prije kojoj drugarici ukazala, da joj reče, ... stoji li joj što neušesno, da je grdi? B. Zuzeri 148. — stvar umna, kao n. p. jezik. U nas, gdje književnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znaŃu ... jednako kvare i grde. Vuk, pism. 14. — bb) u prenesenom, metaforičkom smislu. objekat je obično stvar umna ili duševna. Nesrića i ljubav.. mladost mi svu grde. G. Držić 365. Od srca nemilos dali će grditi anđelsku tvu lipos? M. Držić 74. Nemoj toku lipost nemilostju grdit. P. Zoranić 14^b. Koja (guba) vam... dušu ckvrni i grdi. B. Gradić, djev. 101. Ah, ter jedan zrak na sviti tamna lica umroga lijepu svjetlos od razloga moć' će dotle zasjeniti, da krajstvo i čas tvoju zaboraviš ti neredno za željenje tašto jedno čud visoku grdeć svoju? I. Gundulić 25. Nečasnu kroz prevaru svo'e junačko grdiš ime. J. KavaŃin 286^a. Kako su dvi vrste od griha, koje grde dušu, oblaćaju i grube. F. Lastrić, ned. 144. Nek si roda od vridnosti, ne grdi ga po holosti. V. Došen 29^a. — amo spada i ovaj pri-

mjer, premda je objekat lice: Ki su oko tebe, što ti grde svijetla lica? F. Lukarević 297. — b) dilaniare, lacerare, s osobitijem značenjem, kao imperfektivni glagol prema nagrditi, noktima, zubima, nožem itd. grebuci, grizući, ranjujući činiti da objekat (što živo, ili dio tijela) bude grd, nagrđen. subjekat može biti čelade ili životinja. Lav kad košutu grdi jadovito. G. Držić 417. Da (lav) stvar grdit već ne smide, koja smrtnom na megdanu primila je vičnu ranu. V. Došen 129^b. Već ga podaj crnim gavranov'ma, nek mu oni crne oči piju, oči piju, belo lice grde. Nar. pjes. vuk. 2, 507. Pero Andrin koji me grdaše nožem. Pravdonoša. 1852. 8. — naj češće se kaže grditi lice o ženskima, kad od žalosti grebu noktima svoje lice, kao što je običaj u našega naroda. S očiju suze tre grdeći sva lica. F. Lukarević 293. Rodjaci ih i rodice skubuć vlase, grdeć lice do samoga slijede kraja. I. Gundulić 365. Poče grdit drago lice. I. V. Bunić, mand. 10. Grditi lice 'lacerare genas'. A. d. Bella, rječn. 422^a. Žute kose trgase, b'jelo lišće grdi jaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 38. Prsi bije, grdi lica. N. Marči 58. Lice grdi, a lice izrasta. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Ona trči svome gospodaru kukajući i lice grdeći. 2, 16. — vidi i ovo: On lice grdi, sokola rani; on suze roni, sokola poji. Nar. pjes. vuk. 1, 476. — c) u ovom primjeru grditi lice, kao da znači: sramotiti. Pušti Jelu, ne grdi joj lice! Nar. pjes. vuk. 4, 160. ovako može biti da je i u ovom primjeru: Nemoj joj, nemoj lice grditi, nego je lubi kako se lubi. 1, 86. — d) može biti da amo spada i ovaj primjer u kojemu grditi stoji u prenesenom smislu: Grdi, Bože, imaš i koga! (Kad se kakome čoeuku kakvo zlo dogodi za koje se misli da ga je zaslužio. U Budvi). Nar. posl. vuk. 46.

b. laedere, violare, u prenesenom smislu, raditi što kome (objektu) na nečast, na sramotu, vrijeđati. a) uopće. aa) objekat je čelade ili što se kao čelade misli (često Bog). Pače nije nigdi nitko komu dala nis' zabave, kako da je vlah s Krbave, grdeći ga jedno i bitko. M. Pelegrinović 190. Pljuvotinam sad ga grde. G. Palmotić 3, 167^b. Tako zlo da grdi zlo stvorenje stvorca Boga. A. Vitaljić, ost. 110. Tomu i Marka samo grdi, izvrstnije pisce naše. J. KavaŃin 114^b. Tko vas sluša mene sluša, a tko vas grdi mene grdi. F. Lastrić, ned. 849. Za lažčinu, koji smrdi, i nebeskog' kraja grdi. V. Došen 142^b. Nemoj, pobre, nabijat kabljača, ni grditi slovinski plemića. And. Kačić, razg. 162. Nega (Boga) sramoti i grdi lažući. J. Matović 414. Imajući Isukrsta u tvojih prsiju toliko ga veoma grdiš! I. J. P. Lučić, bit. 62. Er ga je puk od Karkasone psovčam, pljuvotinam i na sto inijeh načina ružio i grdio. A. Kalić 491. — bb) objekat je zakon, oblast itd., ili što se u zakonu zapovijeda. značenje je da se ne vrši zapovjed ili da se radi što je naj protivno. Zakon grditi. M. Marulić 248. Tko Božju grdi oblast? V. Došen 4^a. Tijem dan svečani grdjahu. S. Rosa 64^b. — b) amo spada i ovaj primjer, u kojemu je objekat cvijet, a misli se na djevojku: More bit (Tirena) u rukah nemilih Satiru, morebit oni cvit sad grdi. M. Držić 95. — c) probris et maledictis vexare, riječima, isporodi psovati, ružiti. može biti i bez objekta. Ki Ńegovu viru štuju, a naš zakon grde i psuju. P. Hektorović (?) 107. A ti mene grdiš s psujem, er vaš zakon obslužujem. J. KavaŃin 237^a. Bi ga, psova i grdi ga. P. Knežević, živ. 6. Psuje, grdi. I. A. Nenadić, šambek. 17. Čiči, ječi, pak oda zla plače, kune, grdi i po kući skače. M. A. Rejković, sat. G1^b. Ne-

mojte reći, da ju brez uzroka grdim i psujem. I. Velikanović, prik. 11. Ako ih je potvoro, grdio... Misli. 29. Grde i ruže Boga. I. J. P. Lučić, razg. 111. Koliko više tare i maže toliko ga većma grdi i ruži. D. Obradović, basn. 186. A pod naj mažom protivštinom udil grdiš, ružiš i psuješ. D. Rapić 228. Čemu grde ovake ovčare? Nar. pjes. vuk. 4, 510. Stane ženu grditi. Nar. prip. vuk. 105. Tukla je i grdila od kud je god išla. 178. Počela ju grditi i špotati. Nar. prip. mikul. 22.

c. *contemnere, prezirati. može biti da postaje od predašnjega (kod b): što se ondje djelima i riječima, ovdje se misli radi. — isporodi pogrditi.* Sva može reći može izreći ne umi t' pobožje kôko je cić koga grdi svit. M. Marulić 92. Človik pokoran grdi i mrzi grihe. Š. Budinić, ispr. 4. Da ništo se na me srdi ter mi mladost kruto grdi govoreći da sam gruba. M. Divković, kat. 128. Grdahote vi sva blaga i sva plemstva, razmi ono šta dobije sablja. I. Gundulić 289. Mojijem robom kad te uhiću, grdeć blaga sva od svita na nemu te promijeniću. 342. Nu smrt grde sluge prave, s čistijem srcem koje lube. 557. Grdili bi svaku nasladu. Misli. 68. Erbo drži srce ovo sveto ko blago naj veće pri komu svako bogastvo grdi i cijeni kako smetište. I. M. Mattei 69. Spoznam vas, grdim vas i mrzim na vas. 836. Ne znam nedostojnos tvoju, rad koje te grdi. A. Kalić 448.

2. *pasivno. — Ismeđu rječnika u Belinu* (grdjen, 'strapazato', 'conculcatu' 711b). To bijaše jedino radi grijeha, kojijem Bog grdjen bijaše. I. M. Mattei 86. — *u naše vrijeme grden znači gđjgdje što i grdan.* 'Jao, to su moje grdene rane!' u Lici. J. Bogdanović.

8. *sa se.*

a. *pasivno.* Da se (ime moje) ne grdi prid narodna. F. Lastrić, test. III. Ali prazno još bogmahe Boga grdi štogod mahe, neg se grdi, kad tko laže. V. Došen 140b. Zarad toga i Bog se razirdi što se nemu svetkovina grdi. M. A. Relković, sat. E7a.

b. *refleksivno.* Sve se grdeći, i sebe držeći za jedan izmet. P. Knežević, živ. 56. i *u Vukovu rječniku:* 'sich hässlich machen, verunstalten', 'foedare se'.

c. *recipročno. — U Vukovu rječniku:* 'einander schimpfen', 'conviciare se invicem' *s primjerima:* Grdi se s nime. Nih se dvoje grde.

2. GRDITI (?), grdim, *impf. vidi* gurikati, guritati. — *U dva primjera našega vremena gdje ima samo praes., te ne znam, jeli inf. grditi ili grdjeti. — Riječ je po svoj prilici onomatopejska.* Kad sviñe dotrče valovu, grde, obilaze oko nega. Nar. prip. vuk. 104. Gde ovce ne bleje, gde sviñe ne grde, gde petli ne poju. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 98.

GRDIV, *adj. koji se može grditi (prezirati).* — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'contemptibilis'.

1. GRDJETI, gđđim, *impf. postajati grđ, grđiti se. — Samo u jednom primjeru xv vijeka.* Kako tilo umre tako tudije grdi. M. Marulić 152.

2. GRDJETI, gđđim, *impf. vidi* 1. grditi, *mješte čega stoji grijeskom u jednoga pisca xviii vijeka (jamačno je sam I. M. Mattei napisao i Stit).* Suze istinito pokorne na zasvjedočenje jutoga kajanja i na kojegodi zaplatjenje svijeh krivina, kojijem si ga ružno grdjela. I. M. Mattei 28. Nege grdjeti. 289. Nijesmo mi sami grdjeli svete hrame tvoje i otare. Stit. 19.

8. GRDJETI, *vidi* 2. grditi.

GRDLIV, *adj. u Stuličevu rječniku* ('superbus' s dodatkom da je uzeto iz *brevijara*) gdje ima i *adv. grdlivo*, 'superbe'. — *Može biti da je Stulli zlo pročitao riječ grdeljiv.*

GRDMAN, *m. ime muško. — isporodi* Grdoman. — *xiv vijeka i u Daničevu rječniku* (Grđmanъ 3, 581). Grđmanъ Gradislajić. Glasnik. 15, 294. (1848?).

GRDNOĆA, *f. osobina onoga što je grđno, vidi* grdoća. — *U dva pisca xviii vijeka.* Isto reci od svakoga uđa pomankana koje nosi grdnoću životu čovičanskomu. Ant. Kadčić 25. M. Dragičević 49.

GRDNOS, *m. ime muško. — Na jednom mjestu* *xiv vijeka.* Dēds imъ Grđnosъ. Deč. hris. 85.

GRDNOST, *f. osobina onoga što je grđno. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (grdnos, 'bruttezza, bruttura, laidezza', 'sordes' 150b) *i u Stuličevu.* U sebi toliku nakazitost i grdnost uzdrži. A. d. Costa 1, 147.

GRDŃA, *f. riječ kajom se grđi (vidi* 1. grditi, 1, b, b)). — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* ('der schimpf', 'convicium'). Kad si se pustio na odvrtaće grđna i kleveta. M. Pavlinović, razl. spis. 808. Grđna 'schmähung', 'ingiuria'; 'beschimpfung', 'insulto'. B. Petranović, ručn. knig. 44. 45.

GRDO, *m. grđ čovjek (kao psotka). — Akc. se mijenja u voc. grdo. — U Šulekovu rječniku:* 'hässel, hässling'.

GRDOBA, *f. naj prvo je značenje: osobina onoga što je grdo. — vidi* grdoća. — *Akc. je kao kod* grdoća. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* ('foeditas', 'turpitudō', 'labes'), *u Mitašinu* ('deformitas', 'turpitudō'), *u Belinu* (*vidi kod b*)), *u Bjelostjencu, u Voltigijinu, u Stuličevu* ('deformitas', 'turpitudō', 'foeditas', 'superbia etc.'). *u Vukovu* ('die hässlichkeit', 'turpitudō', cf. grđna). a) *kao što je kazano sprijeda, za svako značenje riječi* 1. grđ. Tako sobom hizne ovoga grdoba, kad ju pouzdvigne vesirska hudoba. M. Marulić 25. Ona bi poznala grdobu od njih bića duhovnoga. B. Kašić, per. 85. Grešnici grđiji od iste grdobe. B. Kašić u M. Orbin III. Što možeš, grdobu stvorja griševnoga? I. T. Mrnavić, ist. 184. Ako bi grdobu grihov tvojih poznala. A. Georgiceo, pril. 82. Tako Alčina čara i rabi da grdobe ne paklene zapañeni drže i cijene ko božanstvo od nebesa. G. Palmotić 2, 61. Gledaj na grdobu u koju ima svršiti sva ta lipota. M. Radnić 11a. Ostavi (jih) Bog u grdobi od njihovije nasladeña. 270a. Puteni grijeh jest vatra, koje plamen jest grdoba. 361b. Oprati grdobe nečisti grihov. L. Terzić 124. Vid grdobom, a voñ smradom, zli zaglušniñ ranañ jadom. J. Kavañin 408a. Zašto bo nas vira ući, da je velika grdoba griha. A. Kanižlić, bogoľubn. 128. Pak češ se užasnuti koja je rugoba i grdoba. D. Obradović, sav. 62. Ali gresneš i sam od pomami, kad ugledaš grdobu nemani. Osvetn. 1, 47. — b) *u konkretnom smislu, nešto (djelo, riječ) grdo.* aa) *grđa riječ, prijekor.* Bre kojom grdobom slave naše koriš? I. T. Mrnavić, osm. 86. — bb) *vrijeđanje, sramota.* Svake trpim ja grdobe. A. Vitalić, ist. 207a. — cc) *šteta.* Gdi bi se zgodilo, da bi živo koje umorio drugo živo, ali mu ku grdobu učinilo. Stat. pol. ark. 5, 295. (1788). — c) *u konkretnom smislu, grdo čelade.* Hoće, da uzmem na moju sramotu neku grdobu. M. Držić 405. Razdijelen sam s dragom vilom; što grdobu ne porazim, ka mi život grabi silom? I. Gundulić 165. Tim negovu smrt istinu sa

mnom od sad plači i cvili, misleć, kako pastir mili cić grdobe zlatne izgину. 168. Grdoba, brutto, laido, deforme'. A. d. Bella, rječ. 150^a. Razgledajući se na zrcalu vidi na njem sebe istu u prilici nakazne i strahovite grdobe. I. J. P. Lučić, bit. 48.

GRDOBAN, grdobna (grdòbna), *adj.* *vidi* 1. grd, 1, c, *uprav: u kojega je grdoba*. — *Postaje od grdoba nastavkom* *снъ*. — *U jednoga pisca xviii vijeka ima oblik grdobane (radi slika):* Cin' da život vas se obrati grozne u suze neprestane, jeda bi mi moć oprati mo'e sagrjehe grdobane. J. Kavašin 445^a. — *Od xvi vijeka (može biti i od xv, vidi prvi primjer kod b), a između rječnika u Belinu (grdobni, deformis' 678^b) i u Stulićevu*. — *Komp.: grdobniji*. I. P. Marki 18; A. Kanižlić, utoč. 870; bogoljubn. 124; A. Tomiković, gov. 118. 325, i u *Stulićevu rječniku*.

a. *adj.* Svaku nakazan grdobnu gledaju. M. Vetranić 1, 161. Zač nije moć izreći grdobni taj poraz. 2, 18. Srjed gore zelene grdobna i ružna navede čes mene. 2, 116. Ukloniti se od grdobne smrti. Š. Budinić, sum. 7^a. Grěsi nečistivi, grdobni i nepodobni. 87^a. Odbjegni od tebe grdobni sotona. B. Kašić, nač. 103. Grdobni, kosmati, omrazni. Đ. Baraković, jar. 118. Učiniše grih vele grdoban. P. Radovčić, ist. 52. Sastavljati stvari grdobne. M. Radnić 518^a. Grdobne im glave bihu. S. Margitić, ispov. 262. Nagal, silan, lut, grdoban, nij' oni ogañ. J. Kavašin 398^a. Vrag grdobni pun himbena jeda. 417^b. Iznade jednu vele grdobnu laž. A. Kanižlić, kam. 35. Pogano i grdobno tilo. 106. Lasno je bilo na negovome sudu naj grdobnije krivine oprati. 378. Izpovidnik koji je grdobnije grihe čuo. bogoljubn. 124. Ogledalo svakoga ili lipa ili grdobna prilikuje. utoč. 116. U jedno oka trenutje očistiti može duše naj grdobnije. A. Tomiković, gov. 118. Nasrnuli su naj grdobnijom hukom crni talasi. 325. Grdoban, stil, 'unformlich', tal. 'difforme, sformato'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv.* grdobno. — *Između rječnika u Belinu (inepte' 675^b)*. Napokom grdobno smućen. Živ. kat. star. 1, 221. Kad vaše sve kosti u smradu budu leć grdobno. M. Vetranić 1, 290. Pokle je Isus tako grdobno... obučen. Michelangelo. 33. Lica grdobno popljučana. 48. Grdobno ga svak psovaše. I. Zanotti, en. 8. Grdobno je odstupiti od svete crkve. A. Kanižlić, kam. 583. Grdobno i mlogostruko laže. 663. Koji te izтира grdobno. utoč. 678. Danas uređenje naravi, razuma i svake pravice, vidi se grdobno priobratito. Đ. Rapić 19.

GRDOBINA, *f.* *uprav augm.* grdoba. — *Od xviii vijeka. a) grdoba u apstraktnom smislu, vidi grdoba, a). Ako toli 'e jedan (vrag) moguć, i jednoga 'e grdobina...* J. Kavašin 411^b. — *b) u konkretnom smislu. aa) grdo čelade, vidi grdoba, c). Grdobina, grdno čelade, tal. 'mostro'.* M. Pavlinović. — *bb) Lophius piscatorius L., neka riba. u Spletu. G. L. Faber 199. Đ. Kolombatović, pesci. 13. na Braču. Grdobina, Lophius piscatorius L. na otoku Hvaru ista se riba zove 'divlja škarpina' (Brusina). A. Ostojić. u Dubrovniku. Grdobina (roso di mare). L. Zore, rib. ark. 10, 341. — i druga vrsta (u Spletu): Lophius budegassa. Đ. Kolombatović, pesci. 13.*

GRDOBNOST, *f.* *osobina onoga što je grdobno*. — *U jednoga pisca xviii vijeka a između rječnika u Belinu (grdobnos, 'deformitas' 673^b; 'turpitudò' 675^b)*. Grdobnost, sramnogovor i tupoca pameti. I. Velikanović, uput. 1, 351.

GRDOBOST, *f.* *grdoba*. — *Načineno od grdoba nastavkom* *остъ*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka. Pismo otvara grdobost i smrad ovoga grěha.* Š. Budinić, sum. 138^b.

GRDOBRAZAN, grdobrazna, *adj.* *grda obrasa*. — *U Stulićevu rječniku (v. grdoban)*. — *nepouzdanò*.

GRDOČA, *f.* deformitas, turpitudò, *osobina onoga što je grdo (vidi* 1. grd, 1, c). — *ispoređi grdota, grdina, grdiña, grdost, grdoba, grdopština*. — *Akc. se mijēna u dat. sing. grdoči, u acc. sing. grdoču, u voc. sing. grdočo, u nom., acc., voc. pl. grdoče, (u gen. pl. grdoča).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('deformitas' 150; 'monstruositas' 500^b), u Voltigijinu (griješkom grdoča i grdoča kod grdoba), u Stulićevu. a) sa značenjem kazanijem sprijeda. aa) u tjelesnom smislu.* Ti strašiš, a ja ne s grdoče nemile od ove sve strane pastire i vile. I. Gundulić 187. Zaman se čini sve i lijepi i maže, grdoča s naprave grda se ukaže. 162. Ne, pristajuć priprijevati do vik vika tvu grdoču. G. Palmotić 2, 62. U koju cijēč nereda i grdoče od stana mogu rijeti da se živ ukopa. I. Đorđić, ben. 15. Prikazujući grdoču svojih rana. J. Banovac, pripov. 33. Mućnije je jednom otcu viditi grdoču u svomu sinu nego li u tudemu. P. Knežević, osm. 94. U nih vidi grdoču svoga obraza. A. Kalić 32. — *bb) u umnom, duhovnom smislu.* Ah grdočo mē krivine! I. Đorđić, uzd. 9. Radi grdoče istijeh griha. A. Bačić 384. Ozdraviti od duševne grdoče i priuzeti lipotu prilike Božje. J. Banovac, pripov. 203. Vaļa da ga (grišnika) jako ponukuješ, donoseći mu prid oči grdoču griha i pedipsije. razg. 248. Pogledajte sam grijeh oprostivi, načete u njemu veliku grdoču i tegotu. Đ. Bačić 162. Neka uzdrži grdoču svi(h) zloća. I. J. P. Lučić, razg. 34. Razmišljajući grdoču i tegotu grješna djela. A. Kalić 308. Ne ima stvari veće grdoče, nego viditi ļude u ono doba line. Đ. Rapić 148. — *b) konkretno, ono što je grdo, naj češće u umnom ili duševnom smislu.* Što grdoče i opačina umije pako izmisliti. P. Kanavelić, iv. 583. Činiti jednu grdoču, na koju živina nerazložita mrzi. J. Banovac, pripov. 186. Imademo ga moliti, da s krvlju svojom neprocijenom sve grdoče grišne s našu duša pomrsi. I. J. P. Lučić, doct. 46.

GRDOČAN, grdočna, *adj.* *grd, u kojega je grdoča, ispoređi grdoban*. — *Samo u Stulićevu rječniku*.

GRDOKOBAN, grdokobna, *adj.* *u Stulićevu rječniku: 'mirio, vultu turpis, deformis'*. — *nepouzdanò*.

GRDOKOBNIK, *m.* *grdokoban čovjek*. — *U Stulićevu rječniku (uz grdokoban)*. — *nepouzdanò*.

GRDOLIK, *adj.* *grd (grda lika)*. — *ispoređi grdolikast*. — *U Šulekovu rječniku: 'hässlich'*.

GRDOLIKAST, *adj.* *vidi grdolik*. — *Samo u Stulićevu rječniku (uz grdokoban)*.

GRDOMAJČIĆ, *m.* u *Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) kao uok ili poruga, i vaļa da znači: kojemu je majka bila grdna*.

GRDOMAN, *m.* *ime muško*. — *ispoređi Grdman i Grdomani*. — *xiv vijeka. Grsdomanъ. Deč. hris. 71.*

GRDOMANI, *m. pl.* *selo u Crnoj Gori u Bjelopavličima. Glasnik. 40, 20. — vidi Grdoman*.

GRDOMIL, *m.* *ime muško*. — *xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Grdomils). Kazньъ Grsdomils. Mon. serb. 33. (1249). Grsdomils. Deč. hris. 44.*

GRDOŃ, *m.* *vidi* 2. grdoŃa.

1. GRDOŃA, *m.* *grd* čovjek, *isporedi* grdac, grdo. — *U Sulekovu rječniku*: 'hassel'. — *Kao ime muško*, XIII vijeka u latinskom spomeniku. 'Gerdona'. Mon. op. zag. tkalč. 1, 188. (1245).

2. GRDOŃA, *f.* brdo u Bosni. Na vrlo strmom mestu obronka GrdoŃe, severno od Sarajeva. Glasnik. 21, 925. Dolina sarajevska ograničena je severno obroncima GrdoŃe (*štamparskom griješkom* GodoŃe), Huma i Grahovice. 20, 353. Pod GrdoŃom brdom grdosnijem. Osvetn. 7, 48. — *Kao da može biti i muškoga roda*. GfdoŃ. Glasnik. 22, 52. Kad je rovit po GrdoŃu stijena. Osvetn. 6, 8. Sivu na GrdoŃu vojsku. 7, 45.

GRDOPSTVO, *n.* *vidi* grdoba, od čega je *naci-*
čineno nastavkom stvo. — *Samo u Stuličevu*
rječniku.

GRDOPŠTINA, *f.* *augm.* grdoba. — *Postaje*
od grdoba nastavkom št (sk, šč)-ina; b *ispred* š
glasi p, *ali se nalazi pisano*. — *Od XVII vijeka*
(vidi b) aa) aaa), a *između rječnika u Belinu*
(deformitas' 678b; 'monstruositas' 500b) i u Stu-
ličevu (grdobština, homo deformis, informis, igno-
miniosus). — *Pošto je augmentativ, značenje je*
silnije nego u grdoba. a) *s apstraktnijem zna-*
čenjem, vidi grdoba. a). — *samo u Belinu rječ-*
niku. — b) *s konkretnijem značenjem: nešto vrlo*
grdo. aa) *u pravom, tjelesnom smislu*. aaa) *vrlo*
grdo čelade (ili što se kao čelade misli). S mo-
gućega on prstena, tko si, što si, već obazna,
grdobština (griješkom grdobštino) nevidjena, sta-
režina (griješkom starežino) bezobrazna. G. Pal-
motić 2, 62. Sve što je vrazijeh grdobština, pu-
stolovic, uzma, mora, vukodlaka, upirina. 3, 8b.
Grdobne su grdobštine (vragovi), posred oči smrt
im staše. J. Palmotić 53. Grdopština 'gräuel-
gestalt' u *Sulekovu rječniku*. — bbb) o čemu
drugom. Kakono u zrcalu sve svoje grdobštine gle-
daju. A. d. Bella, razg. 243. Grdopština, grdosija,
stil. 'das ungeheure', tal. 'mostro, portento'. B.
Sulek, rječn. znanstv. naz. — bb) *u prenesenom,*
moralnom smislu. Učiše isti nauk oslobađajući
zemlju od jedne grdobštine (*štamparskom gri-*
ješkom grdobopštine). A. T. Blagojević, khin. 58.
Jeda li se čudi i sněbiva s toliko neharne ne-
ljubavi i nakazne grdobštine? I. M. Mattei 318.

GRDOSAN, grdosna, *adj.* *vidi* 1. grdan, a, g).
— *Postaje od grdosija*. — *U jednoga pisca na-*
šega vremena. Pod GrdoŃom brdom grdosnijem.
Osvetn. 7, 48.

GRDOSELO, *n.* selo u Istri. Schem. terg.
1876. 39. — *Od XIII vijeka*. Sluga z Grdosela.
Mon. croat. 3. (1275).

GRDOSELANIN, *m.* čovjek iz Grdosela. —
plur.: Grdosejani. — *U narodnoj pjesmi istarskoj*
našega vremena gdje je i u jedini bez nastavka
in. 'Divojčice, kega biš ubrala, biš li tela Grdo-
sejana?' 'Grdosejana nikad ni jenega; Grdosejani
su oputari'. Nar. pjes. istr. 2, 167.

GRDOSLJA, *f.* nešto grdno (*vidi* osobito 1.
grdan, a, g)), strašno. — *Kao da je augmentativ;*
postaje nje jasno, može se pomisliti na turski
nastavak sy (kojijem postaju adjektivi što znače:
koji čemu pripada). vidi i silesija. — *U Vukovu*
rječniku: što veliko. — *vidi i kod grdobština,*
b) aa) bbb).

GRDOSLAV, *m.* ime muško. — XIII vijeka u
latinskom spomeniku. 'Filii Gerdozlaii'. Mon. ep.
zagr. tkalč. 1, 222. (1288).

GRDOST, grdosti, *f.* osobina onoga što je grdo,
vidi grdoča. — *Rijec je praslavenska, isporodi*

stislov. grdosts, rus. ropцocrь, češ. hrdost. —
Između rječnika u Stuličevu (v. grdoba s do-
datkom da je uzeto iz brevijara) i *u Daničičevu*
(grdosts, 'superbia'). a) *superbia, vidi* 1. grd,
1, a. — *do XVI vijeka, osobito u knjigama pisa-*
nima crkvenijem ili miješanim jezikom. Ot-
vrgše vsaku grdosts. Sava, tip. hil. glasn. 24,
175. Ti učin' odsiči njegove grdosti mečem
kim posiči priti tve svetosti ('fac, Domine, ut
gladio proprio ejus superbia amputetur'). M. Ma-
rulić 36. Dvorskih grdosti divne vstegnu. Š. Ko-
žičić 39a. Darij car nad car, veliki i silni gr-
dostju i zemajskom slavom. Aleks. jag. star. 3, 252.
Grdostju nepravde posilih se. 305. Razbiše je-
govu silu i grdosts. Okáz. pam. šaf. 86. — b)
vidi grdoča, a). Da tej grdosti vidit ne budemo.
G. Držić 862. Toj mi dosle nije nitkor tej gr-
boče bio prikor, ni uzbježe moje mladosti cijed
gruboče ni grdosti. M. Divković, kat. 128. Sta-
rosti, grdosti, posljedna žalosti. (D). Poslov. danič.
114. — c) *u moralnom smislu, vidi* 1. grd, 1, c,
d) aa). Griha grdosti veće se uklanja. M. Ma-
rulić 79. Obaroval bi ga od tolike nečistoće i
grdosti. Mirakuli. 185. Kada ne umiješ uživati
blaga i muke svoje, to je grdost od samoga sebe.
Zborn. 167b. Radi velike grdosti griha. Š. Bu-
dinić, ispr. 16. — *može biti da amo spada i ovaj*
primjer: Ona je u milosti kraja nebeskoga, vi-
ste u grdosti djavla paklenoga. M. Marulić 61.
— d) *zlo, u materijalnom smislu, vidi* 1. grd,
1, c, d) bb). Posla Gospodin na zemlju 10 na-
kazni i veliku grdost, i privrati rijeke na krv.
Pril. jag. ark. 9, 120. (1520). Usne primrsko se
zgnusiše vilom gorke grdosti (*može biti da je*
pisac htio napisati grde gorkosti). I. T. Mrnavić,
osm. 151.

GRDOŠ, *m.* ime muško. — XIII i XIV vijeka,
a *između rječnika u Daničičevu* (Grdoš). Gr-
doš (dva puta). Mon. serb. 12. (1222—1228).
Meju Grdošem i Matijem. Mon. croat. 133. (1487).

GRDOŠA, *m.* ime muško. — *vidi* Grdoš. —
XIII vijeka u latinskom spomeniku. 'Gerdosa'.
Mon. ep. zag. tkalč. 1, 88. (1245).

GRDOTA, *f.* *vidi* grdoča. — *Na jednom mjestu*
XVIII vijeka. Ondi jest lipota prez grdote. F. Gla-
vinić, posl. 83.

GRDOVČAK, *m.* seoce u Hrvatskoj u podžu-
paniji sisačkoj. Pregled. 42.

GRDOVIĆ, *m.* prezime. — XIII i XVI vijeka, a
između rječnika u Daničičevu (Grdovič). Desi-
slav Grdovič. Mon. serb. 59. (1223—1802).
Jurja Grdoviča. Mon. croat. 205. (1514).

GRDOVIĆI, *m.* pl. selo u Srbiji u okrugu
užičkom. K. Jovanović 162.

GRDOVO, *n.* selo u Bosni u okrugu travničkom.
Statist. bosn. 192.

GRDOVSTVO, *n.* u Stuličevu rječniku: v. gr-
doba s dodatkom da je uzeto iz brevijara. —
nepouzdanost.

GRDUĽA, *f.* grdo žensko čelade (naj češće kao
psovka). — *Acc. se mijēna u gen. pl. grdūĽā*. —
u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u
Crnoj Gori. — *U naše vrijeme upotrebljavaju*
pisaci o nekijem ribama. GrduĽe, zool. (morske
žabe), 'froschfische'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.
GRDUĽINA, *f.* *augm.* grduĽa. — *U Vukovu*
rječniku.

GRDUN, *m.* selo u Hrvatskoj u podžupaniji
karlovačkoj. Pregled. 30.

GRDUS, *m.* ime muško. — XIII vijeka i u Da-
ničičevu rječniku (Grdus). Grdus. Mon. serb.
59. (1298—1802).

GRDUSOVIĆ, *m. prezime po ocu Grdusu*. — *xiv vijeka*. Dragoslav Grdusović. Dec. hris. 41.

GRĐE, *n. grđost, grđoća*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka u knisi pisanoj miješanijem jezikom s naj starijim oblikom grđije i sa značenjem: oholost. Někotože po tom ne nadmet se grđijem ili oholostiju. Š. Budinić, sum. 54a.*

GRĐENSTVO, *n. vidi grđe*. — *U Stuličevu rječniku: grđenstvo, contemptio, despectio etc.* — *nepouzđano.*

GRĐENE, *n. djelo kojim se grđi*. — *Stariji je oblik grđenje*. — *U Belinu rječniku: grđenje, conculcatio' 711b; vituperatio' 141; blasphematio' 189a; u Stuličevu: grđenje; u Vukovu.*

GRĐEVAC, Grđevca, *m. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 54. — b) dva sela u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj: Grđevac veliki i mali. Pregled. 80.*

GRĐEVICA, *f. seoce u Slavoniji u podžupaniji pakračkoj. Pregled. 96.*

1. GRĐEVIĆ, *m. grđega (čovjeka) sin*. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu: Naj siromašniji Crnogorac do sad je mogao svakome glavaru i naj većemu bogatunu kazati: 'Nit' sam grđi ni grđević od tebe'. vidi i Nar. posl. vuk. 217. Ni grđević ni grđi od bega. Pjev. crn. 80a. Ogleđ. sr. 178. — Kako se vidi po primjerima, shvaća se kao da je pravi komparativ.*

2. GRĐEVIĆ, *m. seoce u Hercegovini blizu Stoca. Schem. ragus. 1876. 57.*

1. GRĚB, grěba, *m. vidi grob*. — *ispoređi š. greb*. — *Akc. je kao kod grob*. — *Od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vrančićevu (sepulcrum'), u Mikašinu, u Belinu (119b. 495b. 669a), u Bjelostjencu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku i po primorju). Nađe Lazara mrtva imijuće jure četiri dni u grebu. Bernardin 59. joann. 11, 17. Stavi ga u greb. N. Rašina 100a. marc. 15, 46. Otvoriće se tadaj grebovi. Zborn. 28b. I primi svaki dar, koji se postavi na tvojem grebu zgar. P. Hektorović 62. Za što mi sred greba mrtvu duh povrati... N. Naješćević 2, 69. Misto greba njegova gorkimi suzami perući. P. Zoranić 6a. I paka vrh greba njegova postavi. D. Rašina 1yb. Ugodno mu bi pokopanu biti u tuju grebu. Š. Budinić, sum. 7a. Anjel biše odvratit' kami iz greba. Živ. jer. star. 1, 284. Žudiji pitaju u Pilata, da se čuva greb. A. Komulović 69. Ležaše tada u grebu mrtvo tilo. B. Kašić, is. 101. Sve pade do greba. Đ. Baraković, vil. 71. Premda kip zemlja stre u grebu dolika. 353. Tilo njegovo ležaše u grebu. I. T. Mrnavić, ist. 24. Koga biše ostavila mrtva u grebu. M. Jerković 78. Kada izađe iz greba ne razbivši ni podvignuvši kamik kin se greb zatvaraše. P. Radović, ist. 43. Ukopaše ga svoji u greb. I. Ančić, svit. 21. Prije smrti greb mi otvara. P. Kanavelić, iv. 160. U crkvah parokijalih neka su grebovi naponase za redovnike i dieu. M. Bijanković 75. Grebi neka su duboko izdubeni. 77. Učinivši pomjivo iziskovanje od grebih. 155. Dube sebi greb. (Z). Poslov. danič. 20. Greb pripraviše svakim poniženjem. A. Vitalić, ost. 397. Dospivši molitvu, nosi se tilo k grebu. L. Terzić 159. Ukopa ga u jedan greb novi. P. Macukat 84. Moje tilo da pogrebe Osip u izdjelane svoje grebe. J. Kavašin 49b. Do odra mrtačkoga i do greba. B. Zuzeri 4. Što čini oni greb na svijetu veće? 12. Prid slavnim grebom s. Nikole. S. Badrić, ukaz. 51. Otvorivši*

sakristan crkvu, ugleda ono mrtvo tilo isvan greba zinulo. J. Banovac, razg. 181. Za tri dni puna bi triba držati tilo van greba. P. Knežević, živ. 59. Uskrsnutje D. Marije iz greba. F. Lastrić, test. 390b. Postavljen u greb. od' 130. Koje vrlo rano iđoše k Isukrstovu grebu. A. Kanižlić, bogoljubn. 83. Na ovi strahoviti zuk brže brže otvoriće se grebi. M. Zoričić, osm. 85. Kad se nađe s jednom nogom više greba. Đ. Bašić 187. Miošići i Aleksići, koji na drugom mistu nejmađu svoji greba od starine. And. Kačić, razg. 209. Ako ima koji greb od svoje kuće. Ant. Kadčić 861. Kad sm' ovuda jučer proodili, ovog greba ovdi nije bilo... Ovo je greb pobratima moga. Nar. pjes. vuk. 1, 248. A treći bi na greb došla. Nar. pjes. petr. 1, 178. Ne vjeruj letini dok je ne metneš u ambar, ni ženi dok je ne metneš u greb. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 196. Svi ga radnici do greba sprovedoše. M. Pavlinović, rad. 85. Pa pusti nam Dedu u pohode, neka bába greb obađe svoga. Osvetn. 2, 82.

2. GRĚB, *m. vidi sugreb*. — *U Bjelostjencu rječniku: 'grěb' kokošij, pasij, čepčanje, scalptio gallinarum etc.* — *Može biti da bi e po južnom govoru glasilo ije*. — *Ne znam, spada li amo: Greb, mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Zemlja u Grebu. Sr. nov. 1871. 230.*

3. GRĚB, *f. vidi 1. greb*. — *U trojice pisaca čakavaca xv i xvii vijeka. Odnam zatvor grebi nosa će odklonit. M. Marulić 84. Staše sakriven u grebi (grebij') svetih mučenikov. F. Vrančić, živ. 17. Van ki su u grebi. Đ. Baraković, vil. 42. Učer iz povitka a sjutra u grebi. 157. I premda u grebi ostaše telesa. 245.*

GREBAC, grěpca, *m. dem. 1. greb*. — *vidi 1. grebak*. — *Od xviii vijeka. a) uopće. Grebac mu gdjeod iznadite u skrovitoj kojoj škrapici. B. Zuzeri 226. — b) mjesto u otaru gdje stoji svete moći. — u Dubrovniku. P. Budmani. — c) grob što se načini u crkvi o velikoj nedjelji obično: 'Božji grebac'. Slovinac. 1880. 86. — na Korčuli.*

GREBAČA, *f. u Vukovu rječniku: vide ogreb*. — *Akc. se mijeña u gen. pl. grěbáčā.*

GREBAČNIK, *m. mjesto u Dalmaciji*. — *Samo na jednom mjestu xvii vijeka. Pitajte Grebačnik stanovi zapušćen. Đ. Baraković, vil. 348.*

GREBAJA, žensko čelade koje grebe (iz kakve posude što). Grebaja peraja. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević.

1. GRĚBAK, grěpka, *m. dem. 1. greb*. — *ispoređi grebac*. — *-a- ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl., u ostalijem se padežima b ispred k mijeña na p. — Akc. se mijeña u voc. grěpče, grěpci, i u gen. pl. grebákā (ili grěbákā?). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Tu mu lipi grebak iskopaše. Nar. pjes. vuk. 1, 244. S dordam' Pavlu grebak iskopaše. 1, 580. Čij to grebak od nova sagrađen? Nar. pjes. istr. 1, 15.*

2. GRĚBAK, grěpka, *m. u naše vrijeme u Lici: Na grepku žene ogrebju vlas; naliči na greben, samo što su zupci taži i na gušće posadeni i što je na dugu dršku nasaden, na koji držak žena sjede i sjedeći pritisne ga i tako vlas ogrebje. J. Bogdanović.*

GREBĀKATI, grěbākām, *impf. ovijem glagolom, da se ne reče gnusna riječ, zamjenjuje se često u govoru drugi glagol u kojega ima j mj. gr. u okolici dubrovačkoj. P. Budmani.*

GREBALO, *n. žarač, žarilo*. — *ispoređi greblja*. — *U Bjelostjencu rječniku (kod greblja)*

i u *Stuličevu* (rutabulum' s dodatkom da je useto iz *Bjelostjenčeva*). — S drugim značenjem (vidi grable, grebule) u *Sulekovu rječniku*: 'harke'.

GREBALJ, grebja, m. prezime. — xvi vijeka. Simuna Grebja. Mon. croat. 321. (1523).

GREBAN, grěbna, adj.

a. koji pripada grebu. — U *Stuličevu rječniku*: v. groban, i u *Daničičevu*: 'grebani', selu je Sloviću išla međa, do stila grebnoga vyše Dobrotina' (Mon. serb. 122 god. 1336—1347). vađa da je 'sepulcri'. 1, 235. 'Grebani', dodaj 'sepulcri': selu je Riječanima išla međa, na grebni kamy' (Glasnik. 15, 280 god. 1348?). 3, 580.

b. grebenast, kamenit, tal. dirupato. M. Pavlinović.

GREBANICA, f. u *Vukovu rječniku*: vide ogrebine s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*.

GREBANIĆI, m. pl. bilo je selo u Srbiji u okrugu užičkom. M. Đ. Miličević, srb. 624.

GREBASTICE (?), f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru šibenskom. Grebastice (mislim da bi trebalo čitati Grebaštice). Repert. 1872. 41.

1. GREBATI, greblem i grebam, impf.

a. zakopavati (u greb), ukopavati. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'tumulare, tumulo contegere'.

b. vid. grepsti. — U naše vrijeme. Budna bula rukam' maha, da ga nebi buha spati smela, a gdje štine noktima ga greba. Osvetn. 4, 17.

2. GRĚBATI, grěbēm, vidi kod grepsti.

GREBAVA, f. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva na Grebavi. Sr. nov. 1875. 627.

GREBEDJED, m. Upupa epops L., neka ptica, pupavac. D. Trsteňak.

GREBELAC, grebelca, m. u *Stuličevu rječniku*: v. grebenac. — nepouzđano.

GREBELANOVIĆ, m. po nekijem starijim rukopisima bilo bi prezime kneza Lazara. Glasnik. 47, 201. vidi Hrebelanović. — vidi i Knez Lazar Grebelanović. P. Vitezović, kron. 107.

GREBELAV, adj. u *Stuličevu rječniku*: v. grebenit. — nepouzđano.

1. GRĚBĚN, grěbēna, m. carmen, sprava s gvozdenijem ili mjedenijem zupcima kojom se češja vuna, lan itd. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u svijem padažima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. grebēnu (i grěbēnu. Vuk), može biti i gen. pl. grěbēnā (ili grěbēnā?) i dat., instr., loc. pl. grěbēnima (ili grěbēnima?). — Postaje od korijena greb glagola grepsti nastavkom eni. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grebeni, rus. greben', češ. hřeben, pol. grzebien. u praslavensko je doba značenje bilo: češal, ali se u našem jeziku izgubilo (ali vidi u *Bjelostjenčevu rječniku*). — U našem jeziku češće stoji u množini bez promjene značenja, a često je ženskoga roda (vidi 2. greben). ovdje su i primjeri za koje se ne može znati kojega su roda. a) sa značenjem kazanjem sprijeda. aa) u jedini. — između rječnika u *Bjelostjenčevu* (m. greben, češal, pecten'. 2. greben, na kojem se lan miče, pecten, vel hamus ferreus, pecten pro purgando lino'. 3. greben, na kojem se vuna češe, lanarius vel lanaris'. 4. greben, na kojem se glavice lana rihljaju, pecten ligneus'), u *Jambrešičevu* (m. greben kalečki etc., pecten'), u *Stuličevu* (m. i f., pecten'), u *Vukovu* (m., 'die krämpel', carmen'). Vide greben na policu: 'Ovo mi je talov češal čim mi tale bradu češja?' Nar. pjes. vuk. 518. — bb) u množini. aaa) u pravom smislu. — između rječnika u *Mikašinu* (grebeni za lan, za predivo; grebeni za vunu, gardaše). Zube kakono grebeni. Zborn.

257b. Ispor babi grebeni. (D). Poslov. danič. 86. Da mi doneseš grebene s čim žene vunu vlaču. M. Zoričić, zrc. 226. Velika jest različnost među vunom i lanom, jere premda lan iz zemlje raste, ali dok prođe kroz stupu, trlicu, grebene ... lipo očisti se. Đ. Rapić 56. Uzrok babi grebeni (da ne može ići na grebenaše). Nar. posl. vuk. 381. Grebeni (gradaše), sprava kojom se vuna drma da se u postel meče. F. Afrić. — bbb) sprava za mučenje, kojom se na češadetu raskida koža i meso. Gvozdenimi grebeni razdirajte ne bedra. F. Vrančić, živ. 62. Čini da joj gvozdenimi grebenimi sve tijelo izrazdiraju. B. Kašić, per. 104. Grebeni želznimi čini ga razdirati. F. Glavinčić, cvit. 289a. Biše mu grebeni derana mesa. P. Posilović, nasl. 128a. Bi joj razdrto tilo grebenmi. 129a. S grebeni ču tilo ja tvoje raztrči. A. J. Knezović 154. Druge su raztezali i s gvozdenima grebeni nemilo meso odadirali. A. Tomiković, gov. 340. — b) rupes, scopulus, veliki kamen, hrid (osobito u vodi). preneseno od predašnjega značenja jer po ovakome kamenu budu oštri šilci kao na pravome grebenu. aa) u jedini. — između rječnika u *Belinu* (scoglio, sasso elevato in mare, 'scopulus' 656a), u *Bjelostjenčevu* (greben, oštro i okorno kameše, oštre pećine, kras, grič; stene ili pećine oštre u moru), u *Jambrešičevu* (greben ili pećina vu vode, 'scopulus'), u *Voltigijinu* (m. 'scoglio, sasso elevato', felsen'), u *Stuličevu* (m. i f. 'rupes, brevia, scopulus'), u *Vukovu* (m. 'der hervorragende theil eines steilen felsen', 'promontorium', 'wie bei' Poreč). Greben i razdor podmorski. I. Garaščin 22. Jali sura na grebenu orla. Osvetn. 2, 98. — bb) u množini (u nekijem primjerima može biti da stoji množina jer ih ima više). — između rječnika u *Vrančićevu* (cautes; salebrae'), u *Mikašinu* (grebeni, seke, stijene u moru, 'scopulus, syrtas'; udriti u grebene, u stijene, 'appellere ad scopulos, offendere scopulum'). U hridju meu grebeni mnoštvo raste od čeplasa. M. Vetranić 1, 18. Ako te vitri od napasti već na stine i grebene oštre odnose. B. Kašić, is. 114. Posječe mu kupus na grebenijeh (vidi 2. greben, b) bb) na kraju). (Z). Poslov. danič. 98. Ako upadeš meju grebene nevoja, pogledaj zvizdu, zasnivaj Mariju. Blago turl. 2, 167. Ter su oko ne sve grebeni, sve litice, sve kameni. N. Marči 78. Dvi galije naarnule su na grebene kamenite. A. Tomiković, živ. 329. Drugi mu krak (*Liškovcu*) ide k severu, i svršava se na Dunavu kao greben, koji Dunav jako sužava. Glasnik. 43, 268. — c) u pijetla, kokoši hober, huhor. — isporodi nem. kamm, engl. comb. — u *Bjelostjenčevu rječniku* (greben, roža ko(ko)tova etc., 'crista seu conus galli gallinae vel gallinae etc.'). Greben, kresta, ober (u Užičkom) u pevca ili kokoške na glavi. Govori se u Leskovcu. M. Đurović. — d) u koša (po *Bjelostjencu* i u vola i u druge životinje) mjesto među plećima gdje je naj visotiji hrbat. preneseno od značenja kod a) ili može biti kod b). — između rječnika u *Bjelostjenčevu* (greben koški, volovski etc., 'dicitur enim eminentia illa inter scapulas, jubam seu collum et dorsum; pecten dorsualis equi, bovis etc.', a na gamili bolje se reče giba, 'gibus' nego greben), i u *Vukovu* ('die schultern des pferdes', 'humeri equini' s primjerom: Popeo mu se na greben). Pod sedlom od zdol visok greben izvel. B. Krnarutić 7. Uzduž koški povor, a na plećima greben, a sapi su nada stegnima. M. Pavlinović. — e) po značenju kod a) ili kod b) upotrebljavaju neki pisci u naše vrijeme za mjesto (kost ili kosti) u ljudskom ili u živinskom tijelu što se podiže kao

greben. Greben lopatični, spina scapulae. J. Pančić, zoolog. 96. Greben, zool. (kičma, hrptenica, grbina), lat. columna vertebralis, tal. spina del dorso; greben kobilice, brustbeinkamm. B. Sulek, rječn. znanstv. naz. — f) ime mjestima (po značenju kod b)). aa) u *Daničevu rječniku*: Grebens, mjesto koje je car Lazar dao crkvi Bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom; Vira više Poreča i Grebens (Mon. serb. 194 god. 1880). — bb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 66. — cc) u *Vukovu rječniku*: zidina od stare kule više Spljeta sa zapadne strane Klisa. — dd) Vraha, nasred Dunava, prema Grebenu (Greben je tvrda stena od crvenoga mramora). M. Đ. Miličević, serb. 952.

2. **GREBĚN**, grēbeni, f. vidi 1. greben. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. grebēni, gen. pl. grebēni, dat., instr., loc. pl. grebēnima.* a) vidi 1. greben, a). u *primjerima samo u množini u jednini samo u Stuličevu rječniku* (vidi kod 1. greben). — od xviii vijeka (jamačno amo spada, a ne pod 1. greben, Zuserićev primjeri prema b)). Eulalija bi od vrh glave do dno pota grebenima gvozdenijem razorana i razdrpljena. B. Zuseri 82. Bjen bičima gvozdenijem i subatnijem grebenima. 880. Ovo su moje grebeni. u Dobroselu. M. Medić. — *nejasan je ovaj primjer u kojem je joj kao da je greben u jednini*: Otpor babi grebeni da su joj zupci mjedeni. Nar. posl. vuk. 244. — b) vidi 1. greben, b). aa) u jednini. — *između rječnika u Stuličevu* (vidi kod 1. greben). Ovu spilu aliti puklinu od grebeni za svoj stan obra. I. Đorđić, ben. 16. Metnuvši ga po strmenitoj grebeni. 194. — bb) u množini (u nekijem primjerima stoji množina jer ih je više). — *između rječnika u Belinu* (podmorske grebeni, secche, luoghi nel mare per iscarsazza di acque pericolosi, syrtas 663b). Čujahu se kršiti niz grebeni vepri. I. Đorđić, uzd. 60. U kamenite grebeni strahovito stahu prosjedene. ben. 82. Grebeni po sred mora, koje sveđ mlatjene valovima razarčenijem sve ostaju nemaknivo posadjene. B. Zuseri 108. Ne izginu nam novijerni žali ni privare od grebeni podvodnijeh. 395. Nahode se u moru potajne grebeni iliti pećine. A. Kanižlić, utoč. 409. — *ovako se zovu neke gole hridi* (tal. Pettini) *što isviruju iz mora blizu Gruša, vidi M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 177. 246.* „Jeli ti rodilo žito na Grebenima?“ *kaže se u rugu čeljadetu što nema svoje zemlje.* P. Budmani. vidi i *primjer iz Poslov. danič. kod 1. greben, b) bb).*

1. **GREBĚNAC**, grebēnca, m. dem. 1. greben, ali obično znači što i greben kod a). — *Češće se govori u množini*: grebēnci, grebēncā, grebēncima itd. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (scardasso, pottine da lana, lino, pecten). U paklu jesu grebenici za parat boke. A. d. Bella, razg. 83. Prilijepiše se ne rukami grebenici. Mieli. 84.

2. **GREBĚNAC**, grebēnca, m. ono što ostaje na ogreblu kad se ogreblje kudjeļa ili lan. — *U Vukovu rječniku*: vide ogreb s dodatkom da se govori u Srijemu.

GREBĚNALAC, grebēnaoca, m. čovjek što grebena. — *U Sulekovu rječniku*: kāmmer.

GREBĚNĀLA, f. žensko čeljade što grebena. — *U Vukovu rječniku*: die krämplerin, carminatrix.

GREBĚNĀNE, n. djelo kajijem se grebena. — *Između rječnika u Vukovu.* Da ne može ići na grebenaše. Vuk, poslov. 831.

GREBĚNĀR, grebenāra, m. čovjek što gradi grebene. — *Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. grēbenāru i grēbenāre, grēbenāri.* — *U Vukovu rječniku, ali je adj. grebenarev (koji vidi) potvrđen već xiv vijeka.*

GREBĚNĀREV, adj. koji pripada grebenaru. — *U Daničevu rječniku*: grebenarev, manastir je Treskavac imao grebenarevo dvorište v. Bredivēnehi (Glasnik. 11, 131 god. 1336—1346; 13, 874).

GREBĚNAROVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Šem. kraj. serb. 1882. 203.

GREBĚNAST, adj. koji je kao greben. — *U pisaca našega vremena.* Grebenasti zubi, dentes cristati. J. Pančić, rib. 160.

GREBĚNATI, grebēnām, impf. češfati grebenima. — *Akc. se mijēna u praes. 1 i 2 plur.: grebenāmo, grebenāte, u aor. 2 i 3 sing. grēbenā, u part. praet. act. grēbenao, grēbenāla, u part. praet. pass. grēbenān.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (scardassare, carminare, carmine lanam trahere) i *u Vukovu* (krämpeln, carmino, cf. rediti). Lan tare se, grebena se. A. Tomiković, gov. 92. Ono što ostane na ogreblu i na perajici, zove se „svlak“ i poslije se „grebena grebenima“, i od nje biva „vlas“ (mali i veliki); a što ostane na grebenima ono su već „kućine“. Vuk, rječ. kod rediti.

GREBĚNČAC, grebēnčca, m. dem. 1. greben, b). — *U Stuličevu rječniku*: „piccola secca“. — nepouzđano.

GREBĚNČANIN, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Šem. kraj. serb. 1882. 203.

GREBĚNČIĆ, m. dem. 1. greben, b). — *Samo u Stuličevu rječniku* (piccola secca).

1. **GREBĚNICA**, f. propago, mergus, vidi položnica, rasklad. — *Od glagola grepsti (kopati).* — *Od xvi vijeka po nekijem zapadnijem i sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu* (mergus, tradux, rupi, candosocus, propages, propago). Tu su v mojem vinogradu vse moje grebenice popukali. Mon. croat. 309. (1598). Vsaki trsak po vidricu vina, grebenica po tri, po četiri. Jačke. 295. Grebenica, tal. „propagine“. na Braču. A. Ostojić.

2. **GREBENICA**, f. čim se miješa žito u pržnici. — *U Lici.* D. Trstenač.

GREBĚNIČAST, adj. vidi grebenit. — *Samo u Stuličevu rječniku* (us grebenit).

1. **GREBĚNIČATI**, grebeničam, impf. vidi grebeničiti. — *U Bjelostjencu rječniku*: grebeničam, grebenice pokapam.

2. **GREBENIČATI**, grebeničam, impf. vidi grebenati. — *Samo u Voltigjinu rječniku*: „cardare, scardare“, „krämpeln“.

GREBĚNIČAV, adj. vidi grebenit. — *Samo u Stuličevu rječniku* (us grebenit).

GREBĚNIČITI, grebeničim, impf. polagati loze (grebenice). — *ispoređi 1. grebeničati.* — *U naše vrijeme na Braču.* A. Ostojić.

GREBENIČ, m. dem. 1. greben, b). — *Samo u Stuličevu rječniku* (piccola secca).

GREBĚNIK, Grebenika, m. — *U Vukovu rječniku*: kamenita strana između Bjelopavlića i Rovaca.

GREBĚNIŠTE, n. drvo na koje je greben nasaden ili prikovan. — *Akc. se mijēna u cijeloj množini*: grebeništa, grebeništa, grebeništima. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*

gdje je onako tumačeno. Kad ovo Ciganče u carevu dvoru odraste i kao carević stane s gospodom ići po lovu, često je u šumi govorio: „Lijepijeh drva za grebeništa!“ Vuk, rječ. *kođ grebenište.*

GREBENIT, *adj. po kojemu su grebeni* (vidi 1. greben, b)). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (salebrosus¹) *gdje naj prije dolazi, u Mikafinu* (grebenit, kamenit, pun stijena, scopulosus²), *u Belinu* (alpestro e alpestre, significa aspro, rigido³, silvestris⁴ 66b; saxeus⁵ 648a; scopulosus⁶ 656a), *u Bjelostjencevu* (scopulosus, salebrosus⁷), *u Voltigijinu* (alpestre, sassoso, scoglioso⁸, felsicht⁹), *u Stuličevu* (scopulosus¹⁰, met. difficilis¹¹). Grebenite izpod luti. Zgode. 12.

GREBENITOST, *f. osobina onoga što je grebenito.* — *ispoređi grebenitstvo.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* „rupes, brevia“.

GREBENITSTVO, *n. vidi grebenitost.* — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzđano.*

GREBENKA, *f. vidi 1. gladiš, a i gladiševina.* Grebenka, Ononis spinosa L. (I. Sabjar). B. Šulek, im. 101.

GREBENUŠA, *f. vidi 1. badej.* Grebenuša, češ. hřebenčik, pol. grzebiesznik, rus. грѣбеникъ (Tamarix gallica), Carduus fullonum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 101.

1. **GRĚBĚNE**, *n. djelo kojijem se grebe.* — *U Voltigijinu rječniku:* „cardatura“, „das krämpeln“, *u Vukovu:* 1. „das krallen“, „rasura“. 2. vide grebenaše.

2. **GRĚBĚNE**, *n. coll. grebeni* (vidi 1. greben, b)). — *Sa starijim oblikom grebenje na jednom mjestu xvi vijeka:* Oštro grebenje je svuda po gori. M. Vetranić 2, 284. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* „geklippe“.

GRĚBEŠKI, *adj. samo u pjesmama kao pridjev supstantivu gvožđe, te grebeško gvožđe znači što i grebeštak.* — *Tamna postaša; Miklošić* (vogl. gramm. 2, 279) *misli na greben, narod (po pučkoj etimologiji) misli na greposti* (vidi drugi primjer kod grebeštak). — *U Vukovu rječniku:* grebeško gvožđe, cf. grebeštak s dodatkom *da je stajaca riječ i s primjerom iz narodne pjesme:* Sve u luto u grebeško gvožđe.

GRĚBEŠTAK, grebeštaka, *m. u pjesmama uz mač* (mač uopće ili kakav osobiti mač?). — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. grebeštace, grēbeštáci.* — *Postaje od osnove adj. grebeški nastavkom jakz; škj mijenja se na šč, št.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* t. j. mač s dodatkom *da je stajaca riječ.* Sijevaju mači grebeštaci, i junačke polijeću glave. Nar. pjes. vuk. 4, 25. Eto grebu mači grebeštaci, ev' škruguć kosti od junaka. 4, 258.

GRĚBICE, *f. pl.*

a. *u Vukovu rječniku:* vide ostružine.

b. *mjesto u Rudinama.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku s primjerima iz narodnijeh pjesama:* Na Grebice vojska počinula (Ogled. sr. 429). U Grebice da se grebu majke. — Na Grebice nasred od Rudina. Nar. pjes. vuk. 4, 519.

GRĚBIKÔTLE, *m. nadimak djetetu koje grebe kotao; ali se među sobom rugaju tijekom djeca, samo da ne bi više grebli kotao, osobito kad ih ima više u kući, koji to rado rade.* u Dobroselu. M. Medić. — *Ili se ne mijenja po padežima, ili dolazi samo u voc. sing.*

GRĚBINA, *f. augm. greb.* — *Akc. se mijenja u gen. plur. grēbinā.* — *U naše vrijeme.* Gre-

bina, veliki stari greb. M. Pavlinović. — *Kaže se (kao s preziračem) o čemu mu drago staru.* Ala, junaci! uprite, uprite dobro, neka ovo grebine (stari brod) istegnemo jutros na kraj! M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 178. i o staru čeljadetu. Stara grebina, staro čeljade. M. Pavlinović. i u Dubrovniku. P. Budmani.

GREBIŠTA, *n. pl. ime mjesta.* — *xiv vijeka.* a) „Vlasima Ratiševcima“ išla je međa na pasiji potoka na Grebišta. Deč. hris. 49. — b) *u Daničićevu rječniku:* „Grebišta“, planina katuna Dragolevaca: „međa Grebištema“ (Glasnik. 15, 800 god. 1848?), cf. Grebište. 3, 580.

GRĚBIŠTE, *n. vidi greble.* — *Kao ime mjesta od xiv vijeka* (vidi u Daničićevu rječniku i Grebišta). — *U rječnicima:* u Stuličevu: v. grobište; u Vukovu: vide greble s dodatkom *da se govori u Dubrovniku; u Daničićevu* (kao ime mjesta): međa je planinama katuna Dragolevaca išla, po vrhu na Grebište (Glasnik. 15, 801 god. 1848?). mislim da je isto koje se piše i „Grebišta“. 3, 580.

GREBLICA, *vidi greblja.*

GRĚBLO, *n. lopata za izgrtaše pepela iz furune.* — *u Srbiji u okrugu užičkom.* I. Stojanović. — *U Mikafinu rječniku ima:* „grebbo“, čim se vadi žerava iz peći „rutabulum“ pa isto i *u Stuličevu* (gdje se dodaje da je uzeto iz Mikafina). mislim da je „grebbo“ sama štamparska pogreška i da treba čitati greblo; ako je ovako, ova riječ sa značenjem: žarač, žarilo, dolazi već xvii vijeka.

GRĚBLJA, *f. mala jaruga što se iskopa u vrtlu, da se posadi lutika, kapula, luk, krumpir itd.; a grah, dihe, tikve sade se na kućice.* M. Pavlinović. — *Premda nije potvrđena prije našega vremena, može biti mnogo starija riječ, vidi 2. greblja.*

GREBLJANOVIĆ, *m. prezime, vidi Grebljanović, Hrebljanović.* Lazar Grebljanović, despot oliti poglavica od Rašije. And. Katić, razg. 53. Nemanica i Grebljanovića. Nar. pjes. vuk. 5, 503.

GREBLJATI, grebljam, *impf. samo u Stuličevu rječniku:* v. grebuljati.

1. **GRĚBLJE**, *n. coll. vidi greb i greble.* — *Od xviii vijeka (sa starijim oblikom greble), a između rječnika u Vukovu* (vide greble s dodatkom *da se govori u primorju.*) U grebju židovskom. L. Terzić 242. U mistu posvećenom, kako je crkva i grebje. F. Lastrić, od' 66. Prije poli' skrušenima suzami srdce tvoje, nego svetom vodicom grebje. A. Kanižlić, fran. 254. U grebju oli u drugomu mistu svetu. M. Dobretić 226. Da ja vidim moga brata greble. Nar. pjes. juk. 294. U onome grebju trebiškom. Nar. pjes. petr. 2, 644. U Dubrovniku se kaže „greb“ m. „grob“, i „greble“ m. „grobje“. Vuk, poslov. xlviii.

2. **GRĚBLJE**, *f. pl. vidi greble, grebulja.* — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (greble, f. pl. „rastello e rastoro, stromento dentato per diversi usi“, „rastrum“ 608a) *gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu* (v. grebulja) *gdje stoji da je srednjega roda, ali griješkom, jer sam pisac kaže da je uzeo ovu riječ iz Belina rječnika.* Vajade zubačom onaj mohl od zemle oderati, pak oderanoga s grebljama cijelo skupiti i iz čajire odnijeti. I. Jablanci 98.

1. **GREBLICA**, *f. a) žarač, žarilo, ispoređi grebalo.* — *nalazi se pisano greblica, ali pošto živi samo u kajkavaca, mislim da bi po štokavskom govoru trebalo kasati grebljica.* — *u Hrvatskoj od xviii vijeka, a između rječnika u*

Bjelostjenčevu (greblica, grebalo, prunarium, rutabulum, est illud instrumentum quo pruna ex fornace extrahuntur) gdje naj prije dolazi, u *Jambrešičevu* (rutabulum), u *Stuličevu*: v. grebalo (jamačno iz *Bjelostjenčeva*, premda nije kazano). Špota se greblica lopati a obedve u peć idu (u *Stubičkoj župi* i *hrvatskom Zagorju*). V. Bogišić, zborn. 555. — može biti da amo spada i ovo (u *ugarskih Hrvata*). S razni, s noži, s greblicama. Jačke. 260. — b) greblica, grujuška, grujuške, kojom se žito u pržnici miješa, da tim žito na jednom kraju ne izgori. u *Lici*. D. Trstenač.

2. GREBLICA, f. areola, lijeha, uprav dem. grebla. — Na jednom mjestu xvi vijeka (pisano greblica, jamačno griješkom). Nevistac v. pismi od pisan govori: 'Poljubljeni moj sa(j)de u vrtal svoj na 'greblicu' mirisi' (dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum'. cant. cant. 6, 1). Nauk brn. 69b.

GREBLICE, n. u *Stuličevu rječniku*: v. grebula. — nepouzđano.

GREBLIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Mon. croat. 321. (1529).

GREBNICA, f. vidi grobnica. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu*: v. grobnica. Vidičeš tvoju grebnicu. M. Radnić 107b.

GREBNICE, f. pl. selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 142.

1. GREBNIK, m. ime mjestu. u *Daničičevu rječniku*: 'Grebnik', među selima u srpskoj zemlji koja je kralj Milutin dao Hilandaru a car Stefan na novo potvrdio bilo je 'i Grebnik' (Mon. serb. 58 god. 1293—1302. 141 god. 1348).

2. GREBNIK, m. grebnik žuti, Geum urbanum L., neka biljka, blaženak, mitrovica, garanfilača. — U jednoga pisca našega vremena. Grebnikov koren, dobiva se od grebnika žuta, Geum urbanum L. Đ. Popović, poznav. robe. 224.

GREBNIKOV, adj. koji pripada (2.) grebniku (vrsti). vidi kod 2. grebnik.

GREBŃA, f. grebeće. — U *Šulekovu rječniku*: 'gekralle'.

GREBŃAK, m. ploča na grobu (grebu). — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji. J. Grupković.

GREBO, vidi kod greblo.

GREBÖDER, m. vespillo, čovjek koji nosi mrtvace do groba i ukopava ih. — Složeno od osnovu greb i der (od derati), te je pravo značenje: čovjek koji dere (krade) grob, ili koji svlači mrtvaca; isprva je bila psotka ili poruga, isporodi franc. croquemort, tal. beccamorto. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu*, u *Belinu* 134b, u *Bjelostjenčevu*, u *Stuličevu* (v. groboder), u *Vukovu* (gdje se dodaje da se govori u *Dubrovniku*). Sretoše greboderi svetoga Frančeska sa svom množi. B. Kašić, fran. 124. i u naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GREBÖSTRLEK, m. riječ složena od korijena greb glagola grepsti i od strijek (strēkz, vidi štrk i strijeka). — xiv vijeka kao muški nadimak, a u naše vrijeme kao ukor. Novaka rekomaago Grebostreka (vala da prvo è stoji griješkom mj. e). Danilo 147. Grebostreč (drugo e po istočnom govoru) kažu nestašnu muškarcu po Srijemu. 'Ej ti, grebostreče, gde si bio?' M. Medić.

GREBOTINA, f. što je ogrebeno. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (unguibus laceratio). a) mjesto ogrebeno na tijelu, rana što postaje od grebeća. Ukaza rane i grebotine.

Zborn. 117a. Grebotina, ono što se poznaje kud je ko ogreben. 'Od kud tebi te grebotine, s kim si se grebao?' u Dobroselu. M. Medić. — b) vidi sugreb. u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GREBOVAN, grebovna, adj. koji pripada grebu. — Samo u *Stuličevu rječniku*: v. groban.

GREBOVIŠTE, n. groble. — Samo u *Stuličevu rječniku*: v. grobovište.

GREBUĽA, f. postaje od osnove glagola grepsti nastavkom uĽa. — Akc. se mijēna u gen. pl. grēbūĽa. a) vidi 1. grabĽe. — često u množini: grebūĽe. — od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (grebūĽa, rastello e rastro, stromento dentato per diversi usi, 'rasturum' 608a) gdje naj prije dolazi, u *Voltigijinu* (grebūĽe, v. grabĽe), u *Stuličevu* (grebūĽa i grebūĽe, 'rasturum'), u *Vukovu* (grebūĽa i grebūĽe, vide grabĽe s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*). — preneseno, o ružnu pismu (u šali). Daskale, objesiv o nos naočare napiše grebūĽama i potpiraćama... (starinska pismena, kao grebūĽe i potpiraće, ružni rukopis). S. Ľubiša, prič. 86. — b) čim se žeravka vadi iz peći. u Dubašnici na Krku. vidi grebalo, žarač, žarilo.

GREBUĽALAC, grebūĽaoca, m. čovjek što grebūĽa. — U *Stuličevu rječniku*: grebūĽalac i griješkom grebūĽaoc, 1. 'scalpens, sculpturiens'. 2. 'radens, abradens'. 3. 'pectinans'. — nepouzđano.

GREBUĽAŃE, n. djeio kojijem se grebūĽa. — U *Stuličevu rječniku*. — nepouzđano.

GREBUĽATI, grebūĽam, impf. u *Stuličevu rječniku*: v. grebsti. — nepouzđano. — U *Šulekovu rječniku* s užiijem značenjem: raditi grebūĽama (rechen').

GREBUĽAV, adj. u zagoneci: Baba grebūĽava rodi sina jespūškasta, a unuka sumanita. odgonetĽaj: vinova loza; grozd; vino, rakija. Nar. zag. nov. 116.

GREBUĽE, f. pl. vidi grebūĽa.

GREBUĽICA, f. dem. grebūĽa. — U *Stuličevu rječniku*: 'rastrellum'.

GREĆATI, grēcām, impf. dem. grepsti. — vidi i grecnuti. — Postaje od okriēna korijena gre nastavkom c. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Lan, konopĽu, što još nivoj stoji, čupaj, grecaj i sebi osvoji. J. S. ReĽković 826. — U *Šulekovu rječniku* s osobitijem značenjem (vidi grabĽati): 'harken'.

GREĆIJA, f. Grčka (zemĽa), tal. Grecia. — Od xvii vijeka, vidi i Grečija. Andrej (ide) u Greciju. F. Glavinić, evit. 221a. Ognēm od Grecije izgorjena. P. Kanavelić, iv. 521. Izašle su sve krjeposti iz Grecije. J. Kavašin 290a. Greciju od Peršijana oslobodio. J. Banovac, pred. 88. Sedam naučitelj od Grecije odlučiša. A. d. Costa 1, 111. — U primjerima Kanavelića i Kavašina (osobito u prvoga) može biti da treba čitati Grečija, koje vidi.

GREĆNUTI, grēcēm, pf. dem. grepsti, vidi grecati i gracnuti. — U naše vrijeme u *Lici*. 'Poreza li se? ili posiječe li se?' 'Nijesam ne, nego se samo malo grecnu(h)''. J. Bogdanović.

GREĆANIN, m. muško ime ili nadimak ili prezime. — xvii vijeka. Polak (dugovanj) osta na Grećaninu; a za Grećanina je poruk ovde Ferenač...; a za Grećanina je dugovanje četvrti poruk Vuk... Starine. 11, 84. (oko 1648).

GREĆANITI, grećanīm, impf. mlatiti (?) (lan). — isporodi grecati. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Kada ležeć (lan) provene, grećanī

se ili mlati, ako su glavičice suve... Za nediju kad dana (tan) poleži, onda stigav u snopje ga veži, vozi kući, grečani il' mlati. J. S. Reljković 253.

GREČLIJA, *f. Grčka (zemlja), tal. Grecia.* — *ispoređi Grecija.* — U *Dubrovniku od xvi vijeka.* Kojim se tač slavi Grečija prislavna. D. Zlatarić 16*. — *jamačno i u ovijem primjerima treba čitati Grečija a ne Grecija:* U slavnojzi, dim, Greciji nije noj, mlu, prilike. Š. Menčetić 78. Arbanije i Grecije. M. Vetranić 1, 238. Ere sam se ja rodila u poljih od Grecije. I. Gundulić 91. Grecija se svakolika na himbenu spravlja Troju. G. Palmotić 1, 117. Od Grecije vitezovi i despoti. 2, 220.

GREČKI, *adj. grčki.* — U *knizi prošloga vijeka, ali, pošto je ova premnogijem štamparskijem pogreškama nagršena, treba jamačno čitati grčki.* 'Ch' hakom pridišući na grečku ima se izustiti. S. Rosa VIII.

GRĚD, *m. transitus, prolaz, mimohod, samo u instr. grĚdom (ali vidi i mimogred i uzgred), kao adverb sa značenjem, da nešto biva mimo, uz nešto drugo.* — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (jim vorbeigehen, in transitu, cf. mimogred, uzgred). Dignuće gredom Podgoricu. Pjev. crn. 75b. Gredom Ruža pušku napunila, al' u strahu nije potprašila. Nar. pjes. vil. 1866. 487.

1. GRĚDA, *f. tignum, trabs, dugi i debeli (ali je dužina mnogo veća nego deblina) pravi komad drveta (pañ ili velika grana) više ili manje otesan, što naj češće služi za gradnju.* — *e- stoji mj. negdašnjega e.* — *Akc. se mijenja u dat. sing. grĚdi, u acc. sing. grĚdu, u voc. sing. grĚdo, u nom., acc., voc. plur. grĚde, u dat., instr., loc. pl. grĚdama.* — *Rječ je praslavenska, isporodi stslav. grĚda, rus. грѣда, češ. hřada, polj. grzęda, a i lit. granda, grindis, daska.* — U *svijem je rječnicima osim Daničičeva. a) sa značenjem kazanjem sprijeđa.* Vid, kakovo osnovanja, kakove stĚne i kakovi stłpi i kakove gredi. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Biše obisil jedno užice na gredu. Transit. 12. Greda ili ini les jimiže crikve sazidane bile sut. Š. Kožičić 6b. Gredu ka je va oku tvojem vlašćem ne čutiš. Anton Dalm., nov. tešt. 92*. luc. 6, 41. Počeše oni tad oda svih tih strana udarat zlo na grad, a naši činit nim sa mira gredami što mogu i ogrnim i brzim strjelami. M. Bunić 55. Obisi sam sebe niz jednu gredu od kuće svoje. B. Katić, in. 37. Mni se greda ča je slama. Đ. Baraković, vil. 172. Nu da voli gredu vuku nigda listjem ka jih hrani. I. Ivanišević 239. Vidiš strašne grede one duba od davnijeh usječene. P. Kanavelić, iv. 88. Bojne uzdignu grede uzgori. 150. Ne vidiš gredu da stoji priprĚčena u oćiju tvojiye. M. Radnić 24*. Čoek podpunan jest kakono jedna greda kućna. 225*. U tudu oku slamu, a u svom ni greda. (D). Poslov. danić. 143. Prut kriv dat će krivu gredu. J. Kavašin 75*. Noseći kamenje, grede i što god zgrabiti mogadijau. A. Kanižlić, kam. 818. Grede koje se počmu gristi i crvati. M. Zoričić, osm. 28. Izgubit život na onoj istoj gredi, koju on bijaše pripravio za Mardokea. Đ. Bašić 64. Dljati daske, grede i druge lipe stvari od čedra načinati. And. Katić, kor. 216. Vidje gdje mu naprtiše tešku gredu na ramena. N. Marči 52. Zato kuću po svaki dan meti, paučina nek gredom ne leti. J. S. Reljković 71. Gredu od dlake učiniti, ex cloaca arcem facere. J. Stulli, rječ. 1, 193b. Na sred gore sagradiću crkvu, temelj ću joj od mermerkamena, a grede ću drvo šimširovo. Nar. pjes.

vuk. 1, 159. Pet'o peva na gredi, te on budi snašicu. 1, 520. U kući ti kriva greda. Nar. pjes. herc. vuk. 251. Nar. pjes. petr. 1, 168. Viš' popa na gredi (pa u popa gled). Odgovori se u šali, kad ko zapita: 'de ću ja sjesti?'. Nar. posl. vuk. 36. Od dlake do grede. (Od naj manega do naj većega). 282. U tuđem oku vidi slamku, a u svome grede ne vidi. 387. — u *pluga.* Ovi nož kroz plužnu gredu ide. J. S. Reljković 20. — u *vafuge.* Klini nek su razdijeni redom svi od gvozđja, zaobljenom gredom. 28. — *b) često se ovako zove i što mu drago drugo jer je slično pravoj gredi (n. p. spomišem se da su u moje djetinstvo repatu svježede god. 1843 u Dubrovniku naj češće svali: greda; može biti da u ovom primjeru greda znači zraku: A sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoljući meni grede u oči udiraše. P. Zoranić 7a). aa) u vodi ili ritu duž suhe zemlje. u Vukovu rječniku (gdje je ovako tumačeno s dodatkom da se govori u Srijemu).* — *bb) velika stijena ili kosa od kamena.* — u *naše vrijeme i u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima iz narodnjih pjesama:* Skače bijesno od grede do grede. Nekolika žive ufatiše, a ostalo niz grede slomiše. — Nad ponorima vise grede i klisure oštre i ropave. S. Ľubiša, prip. 4. Preko Pive i Grahova bojna, pa odatle niz moračke grede. Osvetn. 1, 9. Greda, pravac brdom: 'Onom gredom sve moreš do u Metkoviće'. M. Pavlinović. — *cc) amo spada i ovo:* U podrumih prid svetog Mihaļa nasap pravit od piskulje vaļa i lipo ga uredit na greda. J. S. Reljković 855. — *dd) u botanici.* — u *naše vrijeme u jednoga pisca.* Oplođnici su još osobito svojstvene grede i brazde; 'grede' (juga) su pupčaste žioke pružene pravilno niz perikarpiju. J. Pančić, bot. 78. — *ee) u anatomiji.* — u *jednoga pisca našega vremena.* Greda moždana ili telo žuljevito, corpus callosum ili 'trabs cerebri'. J. Pančić, zoolog. 60. — *ff) u mineralogiji.* — u *jednoga pisca našega vremena.* Rudna greda, min. gl. 'erzgang', tal. 'filone', frc. 'filon, veine', egl. 'lode, course, vein'; kamena greda, 'gesteingang', frc. 'faille, crain', egl. 'dyke channel'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz. kod greda. — *c) ime mjestima. aa) dea sela u Bosni. aaa) u okrugu bañolućkom.* Statist. bosn. 76. — *bbb) u okrugu travnićkom.* 194. — *bb) selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* Razdijel. kr. 11. — *cc) u Hrvatskoj. aaa) selo u podžupaniji kriškoj.* Pregled. 85. — *bbb) selo u podžupaniji varaždinskoj.* 47. — *ccc) dva seoca:* Greda gornja i doña u podžupaniji zagrebačkoj. 29. — *ddd) selo u podžupaniji sisačkoj.* 39. — *dd) pustara u Slavoniji u podžupaniji virovitičkoj.* 111. — *ee) mjesta u Srbiji. aaa) u okrugu biogradskom.* Livada u Gredi. Sp. nov. 1864. 86. — *bbb) u okrugu požarevaćkom.* Niva na Gredi. 1875. 178. — *ccc) u okrugu šabaćkom.* Niva u Gredi. 1866. 250. — *ddd) Mlačina Greda, u okrugu biogradskom.* Livada na Mlačinoj Gredi. 1875. 889. — *eee) Nikolićina Greda, u okrugu biogradskom.* Livada u Nikolićinoj Gredi. 1875. 71. — *ff) Greda od Pješevca (Pješevca?), seoce u Hercegovini blizu Stoca.* Schem. ragus. 1876. 57.

2. GREDA, *f. lijeha.* — U *Bjelostjenčevu rječniku:* grĚda, slog 'porca, pulvinus, lyra, lectus, lectica', najti 'greda' na vrtu, a 'slog' na polju govori se, i u *Jambresičevu:* greda, gredica, 'areola'. — *Rječ je praslavenska i može biti ista što i 1. greda, isporodi novoslov. greda, rus. грѣда, češ. hřada, polj. grzęda. ovdje je napose pisana jer je po akcentu kako je sabiježen u Bjelostjenčevu rječniku e kratko.*

8. GRĚDA, *f.* malo, sitno kameše. „Dones' de mi greda, da zatrpam ovu lokvicu.“ u Dobroselu. M. Medić.

GREĐAN, *gredna, adj. koji pripada* (1.) *gredi, gredama.* — U Stulićevu rječniku: „trabalis' gdje ima i čaval gredni, clavus trabalis“.

GREĐAR, *m.* Falco lithofalco Gmel., vrsta sokola. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 9.

GRĚDATI SE, *grĚdām se, impf.* tući se kamešem, gredama (vidi 8. greda). „Eno ih gde se gredaju, neće li se psi pokrviti.“ u Dobroselu. M. Medić.

1. GRĚDE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Gredama. Sr. nov. 1863. 484. Glasnik. 19, 140.

2. GRĚDE, *vidi kod gresti.*

GRĚDEL, *m.* temo aratri, dugi komad drva što sastavlja prednji dio pluga (kola) sa zadnjem (gdje je lemeš). — -e- stoji mj. negdašnjega e, isporodi 1. greda. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. градаль, češ. hřidel, polj. grządziel. ista riječ ima i u germanskijem jezicima, isporodi anglosaks. grindel, stvñem. grintil, crintil, novovñem. grindel, grendel, ne zna se jeli isprva riječ slavenska ili germanska (F. Miklošić, etym. wörterb. 77–78). a) u pravom smislu. — u Vukovu rječniku: „der pflugbalken (der grendel)“, temo“. — b) planina u Hercegovini. u Vukovu rječniku. — c) prezime. — u naše vrijeme. V. Arsenijević. Šem. prav. 1878. 68. 72.

GREĐEĽA, *m. prezime, vidi kod 2. Gređelica.*

1. GREĐELICA, *f. veriga na gređefu.* — U Šulekovu rječniku: „grendelkette“.

2. GREĐELICA, *m. prezime.* — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. A to dobro gledaše Gređelica Radosave. Nar. pjes. bog. 41. — na drugom mjestu u istoj pjesmi isto je prezime pisano Gređela. Neka bi se Gređela o Barbari zabavio. 41.

GREĐEN, *adj. vidi gredan.* — U jednoga pisca xviii vijeka. Zavezan žilam govedijem pak privitijem konopima i svojijem istijem kosami oko čavla gredenoga. B. Zuzeri 218.

GRĚĐENE, *n. djelo kojijem se grede.* — Stariji je oblik gredenje. — Imeđu rječnika u Belinu (gredenje „itio“ 79a) i u Stulićevu. Gredenjem od vrmena sve misečine 14 uskrne bile bi se zapustile. B. Kašić, rit. 15a.

GREĐETIN, *m. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* K. Jovanović 94.

GREĐETINSKI, *adj. koji pripada Gredetinu.* Gredetinska (opština). K. Jovanović 94.

1. GRĚDICA, *f. dem. 1. greda.* — Akc. se mi-je-na u gen. pl. grĚdičā. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (tignus“) gdje naj prije dolazi, u Mikafinu (gredica, čabrun), u Belinu 744a, u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu. Za jednu pivnicu zadosta su bud kakve gredice. M. Radnić 225a. Gornja plužna gredica. I. Jablanci 40. Ako se u štali među koše gredice postave. 115. U uglu dizaše se zelena peč po gotovu do gredice, na kojoj, u jesenje doba, višahu rumene jabuke s grančicama i grožđe. M. P. Šapćanin 1, 187. Kod prostijih drvarskih saonica stupci se u krive ukopaju; a komad drveta lijepo u četvrt otesan veže te stupce poprijeko na krive; i taj komad zovu „gredicom“; i na tu gredicu drva se slažu; ako li na saonicama idu u mlin, ili ako voze po snijegu đubar na nivu, onda na te gredice metnu pod od dasaka. u Lici. J. Bogdanović.

2. GRĚDICA, *f. dem. 2. greda.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu gdje naj prije dolazi, i u Jambrešićevu (kod greda). Na vrtilj je sada dosti po gustih gredicah. Jačke. 245. „Posadio sam četiri gredice luka i dvije kapulice.“ u Dobroselu. M. Medić.

8. GREDICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu crnoriječkom.* Livada na Gredici. Sr. nov. 1873. 827. — b) u okrugu krajinskom. Livada na Gredici. 1875. 307.

GRĚDICE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 130. — b) selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 56. — pomiče se xvi vijeka u latinskom spomeniku. „In curia mea nobilitari Gredycze“. Mon. croat. 289. (1587).

GRĚDIČITI, *grĚdičīm, impf.* praviti gredice (vidi 2. gredica). u Dobroselu. M. Medić.

GRĚDINA, *f. augm. 1. greda.* — Akc. se mi-je-na u gen. pl. grĚdiñā. — U naše vrijeme u zagoneci. Ture ide gredinom... Nar. zag. nov. 88. — I ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 186.

GRĚDIÑAK, *m.* mjesto gdje je mnogo greda; obično se kaže tako oranici u kojoj je mnogo greda i litica. „Lako ću uzorati i požeti, kad je sve sam grediñak.“ u Dobroselu. M. Medić.

GREĐITEĽAN, *gređiteĽna, adj. vidi gredan.* — U Stulićevu rječniku: „tignarius“. — nepouz-
dano.

GREĐNIK, *m. u Stulićevu rječniku: v. gredni* čaval (vidi kod gredan). — nepouz-
dano.

GRĚDOM, *vidi kod gred.*

GRĚĐOVIT, *adj. po kojemu ima mnogo greda* (vidi 1. greda, b) bb)). — U Vukovu rječniku: „uneben, holperig“, „salebroas“. „Ova je zemlja gredovita.“ u Dobroselu. M. Medić.

GRĚĐUKATI, *grĚđūkām, impf. dem. gresti.* — Samo u Stulićevu rječniku: v. hodukati.

GRĚĐURINA, *f. augm. 1. greda.* — U Vukovu rječniku.

GRĚĐANI, *m. pl. ime dvojema selima u hr-
vatskoj krajini. a) u okrugu Nove Gradiške.* Razdij. kr. 13. — b) u okrugu banskom. 12.

GRĚĐANIN, *m. prezime ili muški nadimak* (valja da je čovjek iz Greda ili iz Gređana). — xvii vijeka. Pišeta radi nevernoga „Grganina“. Starine. 11. 104. (1662). Išću Turci „Grganina“. 105.

GREGORAC, *gregorca, m.* Gasteosteus pun-
gitius L., neka riba. J. Pančić, ribe. 72. zool. 237. K. Crnogorac, zool. 118.

GREGORIЈANAC, *Gregorijanca, m. prezime.* — xvi vijeka, naj prije u latinskom spomeniku. „Georgium Gregorjancz“. Starine. 5, 284. (1518). Stefana Gregorijanca. Mon. croat. 284. (1581).

GRĚGORIЈE, *m. Gregorius, vidi Grgur.* — U jednoga pisca xvii vijeka. Gregorije Nazijanzen bogoslovac. Š. Budinić, sum. 24b.

GREGORINČIĆ, *m. prezime.* — U naše vri-
jeme. Schem. zag. 1875. 228.

GREGUR, *m. vidi Grgur.* — U dva pisca xvi i xviii vijeka. Gregur papa petnadesti. F. Glavinčić, cvit. 251a. Papu Gregura apoštolom prozvaše. A. Kanižlić, kam. 78. — Ima još u je-
dnoga pisca xviii vijeka, ali jamačno štam-
parskom griješkom mj. Grgur (vidi kod grečki):
Sveti Gregur piše ovako. S. Rosa 104a.

GREGUREVCI, *vidi Grgurevci.*

GREGURIĆ, *m. prezime*. — xvi vijeka. Jurića Gregurića. Mon. croat. 264. (1569).

GREGURIĆ-BRIJEG, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zagrebačkoj*. (Gregurić breg). Pregled. 20.

GREGURIĆEVIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. (grješkomi) Gregurićević. Schem. diac. 1877. 22. 68.

GREGUROVAC, Gregurovca, *m. ime mjestima u Hrvatskoj. (kajkavski) Gregurovec. a) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj*. Pregled. 53. — *b) selo u podžupaniji slatarskoj*. 60. — *c) selo u podžupaniji križevačkoj*. 65.

GREHOLUBIV, *adj. koji lubi grijehe*. — Samo u knigama pisanim crkvenjem jezikom (grēholubiv). O duše grēholubivaja! Danilo (?).

GREHOPADAŃE, *n. grijeh (djelo kojijem se pada u grjeh)*. — *ispoređi* grehopadaŃe. — *Samo u knigama pisanim crkvenjem ili miješanim jezikom (vidi i F. Miklošić, lex. palaeosl.³ kod grēhopadanije)*. Jeli upal u kojegod grihopadanje ili kaz od onih? Š. Budinić, ispr. 9. Koji jesu oni kazi i ona grihopadanja. 127.

GREHOPADENE, *n. grijeh (djelo kojijem se padne u grjeh)*. — *ispoređi* grehopadaŃe. — U rukopisu xiv vijeka pisanu crkvenjem jezikom. F. Miklošić, lex. palaeosl.² kod grēhopadenije.

GREHOST, *f. grijeh*. — U jednoga pisca xviii vijeka (grjehost). Kad se obratiš i grjehosti na stran baciš. J. Kavašin 390^a.

1. GREHOTA, *f. viđi grijeh*. — *Akc. se mi jeŃa u dat. sing. grēhoti, u acc. sing. grēhotu, u voc. sing. grēhoto, u nom., acc., voc. pl. grēhote*. — *Postaje od grijeh nastavkom ota; ije (ē) skrativši se mi jeŃa se po južnom govoru na je, ali i j poslije r ispada, te uprav dan današni u južnom govoru glasi, kao i u istočnom grehota (grjehota samo u nekih starijih pisaca), a u zapadnom grihota. kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara h, glasi po južnome govoru greota, a još češće, kao i po zapadnome, griota, grijota (ē pred vokalom mi jeŃa se na i), po istočnom greota. Vuk (i mnogi današnji pisci za nim) piše grjehota, ali je on sam ovaj oblik načinio po analogiji prema grješan (vidi kod grešan); u narodnijem pjesmama i u prvom negovu rječniku za južni govor ima samo grijota. — Od xvi vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Belinu (grjehota, 'crimen' 202^a; 'peccatum' 549^a), u Stulićevu (grjehota, v. grijeh), u Vukovu (grjehota, grijota, južn.; greota, grehota, ist.; grihota, zap. vide grijeh). a) grijeh uopće, naj češće se upotrebljava kad se kaže o kakvu djelu, jeli ili nije grijeh. Grihota je ne muočiti, kadano nije potrebe govoriti. M. Divković, bes. 481^b. Lagak je put na grihote, ali težak na dobrote. P. Vitezović, cvit. 157. Počehu iti v grihotu kriposti. odil. 45. Jer lagat je tu grjehota. J. Kavašin 61^b. Niti 'e zabrađeno ni grihota. F. Lastrić, ned. 287. Da jeli grjehota ufati da je jedan dan srećniji od drugoga? I. A. Nenadić, nauk. 112. Dobit 'tkoju' razložito mogah imati bez grehote drugijem načinom. 184. Takve običaje obsluživati nije grihota. A. Kanižlić, kam. 151. On mu je oprošteŃe od velike grihote udilio. 618. Koji nepravdu iliti grihotu poznaje. uoč. 171. Promatrajući nevoje, koje se gradu rad griota građanina imadoše dogoditi. E. Pavić, ogl. 594. Bog bijaše lipo uredio i grihoti stida naredio. M. A. Rejković, sat. C8^a. Jeli grihota pljunuti posli pričeŃeŃa? Ant. Kadčić 168. Pristupiti oli ne obslužiti rečene zapovidi jest gri-*

hota. M. Dobretić 161. Ne držeći da je to griota. 563. Čisteć tijelo od gnusobe čisti dušu od grehota. A. Kalić 189. Ubit ju je griota. M. Kantčić 74. Izprazna je ona pokora, koju slideća grihota omrja. B. Leaković, nauk. 126. Ako uvene struk ruzmarina, tvoja sramota, naša greota. Nar. pjes. vuk. 1, 38. Greota je mene proći, mene slepu i nevolnu. 1, 146. Od ljudi je zazor i sramota, a od Boga velika grijota. 1, 256. Greota je tebe pogubiti, jer si teke na svet nastanuo. 3, 395. Grijota je udrit' na svatove i devojci sreću ukinuti. 3, 458. Svakojake b'jede iznosismo, i na raju globu navalismo, i grijotu Bogu učinismo. 4, 135. Grehota je ljubiti djevojke, polubiti pak ih ostaviti. Nar. pjes. u Dubrovniku. P. Budmani. Što je sramota to je i grjehota. Vuk, poslov. 74. Grehota je o tom i misliti. P. Petrović, gor. vijen. 44. Ne primi mi, Bože, za grehotu. 101. Grehota je i sramota kršiti i pokolebavati zvorske odluke. S. Lubiša, prip. 35. Ako se pogodimo bez prijevera i grehota. 250. Mogu se bez greote zakleti. Pravdonoša. 1851. 81. Da se mrška smutŃa ne ogradi, na sramotu i grjehotu velu. Osvetn. 3, 82. — *b) šteta, škoda*. Zašto je grjehota u gnusnu da stoji taj tvoja ljepota. M. Vetranić 1, 80. Zašto je grjehota, od ove duhrave u zaman ljepota da stoji i slave. N. Najlašević 1, 225. Nije li grehota, da se da satrti krjeposna ljepota toj strijeli od smrti? 2, 125. Grijota je poginuti, a sramota pobjegnuti. Nar. pjes. vuk. 1, 365. — u Dubrovniku se u naše vrijeme kaže: grehota! (nem. schade!, franc. quel dommage!, tal. peccato!) kad se žali što se dogodila kakva šteta ili nesreća, osobito kad se čejađe moglo dobru nadati, ili što se ko uzalud trudio, ili što se što uzalud potrošilo itd. isporodi škoda, šteta, žali bože, žali bog kod bog, 1, b, h). P. Budmani.

2. GREHOTA, *f. ime ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 82.

GREHOTAN, grehotna, *adj. samo u Stulićevu rječniku: grjehotan, v. griješan*.

GREHOTVORAC, grehotvorca, *m. čovjek koji tvori grijehe, grešnik*. — U knizi xvi vijeka, u kojoj je jezik miješan s crkvenjem. Ostali vsi grehotvorci smrtni. Š. Budinić, sum. 192^b.

GREHOTVORAN, grehotvorna, *adj. koji tvori, čini grijehe*. — U jednoga pisca xviii vijeka (grjehotvoran). Ludi osorne i neharne, grjehotvorne. J. Kavašin 538^b.

GREHOTVOREŃE, *n. djelo kojijem se tvore (čine) griješi*. — U knizi xvi vijeka (grihotvorenje). Ne boji se od pogibili grihotvorenja i prigrišenja. Š. Budinić, ispr. 69.

GREHOVAN, grehovna, *adj. koji pripada grijehu*. — *Riječ je stara (vidi F. Miklošić, lex. palaeosl.⁴ kod grēhovnъ), i dolazi do xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (grjehovan, 'crimins, ad crimen spectans' s dodatkom da se nahodi u pisca Budinića) i u Daničićevu (grēhovnъ, 'peccati')*. Tihoje pristanište vlsŃajemym bureju grēhovnoju. Mon. serb. 58. (1298—1802). Od grube službe grihovne. Naručn. 55^b. Predobivamo djavle i pogibeli grēhovne. Š. Budinić, sum. 97^a. Iz nasliđja grihovnoga. ispr. 163. — Vuk je upotrebio ovu riječ u Novom Zavjetu. U obličju tijela grjehovnoga. pavl. riml. 8, 3. a broji grjehovni (radi je viđi kod grešan) među riječi slavenske koje se u našem narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. Nov. zav. 1847. v—vi.

GREHÓVĀNE, *n.* djelo kojijem se grehuje. — *U Stulićevu rječniku*: grjehovaŇe, *v.* griješene, i *u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme*: Evo ću se tebe ispovijedit' da ti svako grjehovaŇe kaŇem.

GREHÓVATI, grěhujěm, *impf.* grjěšiti. — *Akc.* kaka je *u praes.* taki je *u impf.* grěhovāh, *u ger. praes.* grěhujūci, *u impf.* grěhūj; *u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf., osim aor.* 2 i 3 *sing.* grěhovā i *part. praet. act.* grěhovao, grěhovāla. — *Od xiv vijeka* (vidi F. Miklošić, *lex. palaeoslov.*² kod grěhovati), a *između rječnika u Stulićevu* (grjehovati, *v.* griješiti) i *u Vukovu* (1. raditi na praznik. 2. „sündigen“, „peccare“). *a) grjěšiti uopće.* Da bi ti i raj još poznati, nek ne bi htio grjehovati. J. KavaŇin 464b. Živi ne bismo u slobodi i u obili grjehovali. 570a. — *amo spada jamačno i ovaj primjer gdje vaŇa da stoji grjehućem mj. grjehujućem (part. praes.):* Kad ne bratu, sebi sličnu, pored vama i grjehućem imate izreć sve. 562b. — *b) raditi u praznik. u Vukovu rječniku.*

GREHÓVIT, *adj.* grešan. — *U jednoga pisca xviii vijeka* (grjehovit). Žene i bludne grjehovite. J. KavaŇin 560b.

GREHOVNICA, *f.* u narodnoj pjesmi našega vremena (grjehovnica) stoji uz kniga, te bi bila kniga (kao što narod misli) u kojoj su napisani čiji grijesi. Pa govori plemenita Mara: „Uzmi Jovo knigu grjehovnicu, pa ti vidi što ti kniga kaŇe, kakvi su ti naj veći grjehovi“. Uze Jovo knigu grjehovnicu, pa on uči što mu kniga kaŇe: jedan grijeh: ti ne slušaš majku... Nar. pjes. herv. vuk. 1.

GREHOVNIK, *m.* grešnik. — *U jednoga pisca xviii vijeka* (grjehovnik). Lako 'e svakom' tu srnuti ne zagasnom' grjehovniku. J. KavaŇin 463b.

1. GRĚJ, grēja, *m.* vidi grijeh.

2. GRĚJ, *m.* 32gi dio aršina. S. Novaković.

GREJ-, vidi grij-.

GREJAČ, *m.* selo u Srbiji u okrugu aleksi-načkom. K. Jovanović 94. — *moŇe biti da bi po juŇnom govoru glasilo* Grijač.

GREJAČKI, *adj.* koji pripada Grejaču. Grejačka (opština). K. Jovanović 94. Vinograd u Brdu Grejačkom. Sr. nov. 1875. 907.

1. GRĚK, vidi grijeh.

2. GREK, *m.* Grk. — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Oci Greci i Latini istočne i zapadne crkve. Š. Budinić, sum. 11a. — *ima također i u jednoj knizi xviii vijeka, ali jamačno štamparskom griješkom mj. Grci (vidi kod grečki).* Greci izgovaraju Christos. S. Rosa 4a.

GREKŠA, *m.* prezime. — *xvi vijeka.* Tomas Grekša. Mon. croat. 290. (1589).

GRELITI, grejim, *impf.* ići, hoditi, zar od gresti? — *U jednoga pisca našega vremena.* Šokcem sju-tridan Gospojin mali i vi poti kud misari greŇe. Osvetn. 4, 45. Druga (vajska) s nime u Derventu greŇi. 7, 20.

GRĚMIK, *m.* vrst dretve za šivanje čizama, koja je napravljena od bravŇe koŇe. Punat na Krku.

GRĚČARSKI, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 44.

GREO-, vidi greho-.

GREPCI, Grebaca, *m. pl.* (uprav pl. grebac), selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. (Grebci). Statist. bosn. 252. — *moŇe biti da je isto što se*

pomiŇe xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku „Grebci“, mjesto u župi Hlijevnu: „z Grebaca“ (Mon. serb. 248 god. 1400).

GREPČIĆ, *m.* prezime. — *xv vijeka* (pisano Grebčić). Sin Valeta Grebčića. Mon. croat. 91. (1461).

GREPKATI, grepkam, *impf. dem.* grepsti. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Osta sestrić nogom grepkajući. Nar. pjes. stojad. 2, 16.

GRĚPSTI, grěbēm, *impf.* scalpere, lacerare, scabere, radere, vaŇa da je naj starije značenje: čim oštrijem dupeti po čemu, a iz ovoga su se razvila ostala: koŇu noktima derati, česati, kopati, strugati itd. — *Akc. se miŇeŇa u praes.* 1 i 2 *pl.*: grěbemo, grěbēte, *u aor.* 2 i 3 *sing.* grěbe, *u part. praet. act. m. sing.* grěbao (ali grěbla, grěblo, grěbli itd.), *u part. praet. pass. (osim nominalnoga nom. sing. m. grěben i svojih sloŇenijeh oblika: grěbeni, grěbenā itd.):* grěbēna, grěbēno, grěbēni itd. — *Rječ je praslavenska, isporodi sislov.* greti „scabere, pectere, remigare“, rus. рречти, рречти, grnuti, veslati, poŇ. grzeć, kopati, ukopavati, a i lit. grępti, grębiu, grnuti. — *Osnova je indoevropska po svoj prilici* greb, isporodi grč. γράφω (vidi G. Meyer, *griechische grammatik.*¹ 27). — *U infinitivu među korijen greb i nastavak ti umeće se s, pred kojijem b glasi p, ali se nalazi pisano; stariji je oblik u inf. bio gresti, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.*² kod greti. gdje gdje se govori u inf. i grěbati (u prvome Vukovu rječniku: grebati, grebem, vide grepsti, i grebati se, grebem se, vide grepsti se, ali u drugome nema), i moŇe biti da će se prema tome govoriti i u aor. grěbah, grěbā, grěbasmo itd. — *Između rječnika u MikaŇinu* (grebsti, ogrebsti, scalpo, frico, scabo), u Belinu (grebsti „graffiare, sgraffiare“ 354b), u Bjelostjencevu (grebem, čeprkjam, čeprijam, scalpo, scabo), u Vol-tigijinu (grebsti „graffiare“, raspare, razzolare, kratzen; scharren), u Stulićevu (grebsti, 1. scalpere, sculpturare. 2. radere, abradere. 3. pectinare), u Vukovu (1. kratzen, krallen, scabo. 2. lan, kudjelu „krämpeln“, carminare, cf. grebenati. 3. n. p. kotao, pošto se u Ňemu mlijeke uzvari „schaben“, radere).

a. aktivno. a) (unguibus etc.) lacerare, dilaniare, (noktima ili drugijem čim oštrijem) derati koŇu i meso. KoŇa je opora ka grebe ne maŇe neg mačka od mora, kad gladiš koŇu Ňe. N. Na-ješković 1, 342. Počeše... čripima glave Ňe grebsti. F. Vrančić, živ. 113. Zapovida Barbaru Ňeliznimi grablami grebsti. 114. Plaču... strigući kose, grebući lica. M. Radnić 161a. Čineć duhe iti z pakla, da me grebu. P. Vitezović, odil. 80. Gristi će svoje meso, grebsti će svoja lica. A. d. Bella, razgov. 35. Premda kose prospe, trga, lice grebe. A. Kanižlić, roŇ. 50. Eto grebu maći grebeštaci. Nar. pjes. vuk. 4, 258. — b) česati. — samo u rječnicima. — c) čeprkati, čepriati, ne samo o kokoši, nego i o drugoj životini. Kokoš kadkad svoju bolest ima, ... pusti krila il' kostruši perje, niti grebe drvnikom iverje. J. S. Bejković 279. KoŇic grebe, ništa ne ka-ziva. Osvetn. 3, 9. — d) kopati (zemŇu). ovo se značenje ne da potvrditi primjerima, ali da je Ňegda bilo (dajbudi u praslavensko doba, vidi sprijeda) potvrđuje se rječima koje postaju od grepsti, kao glagolom pogrepsti, supstantivom grob itd. — e) radere, čim oštrijem tri po čemu (objektu), da se ono očisti od čega što je k onome prionulo; objekat moŇe biti kotao, sđjela itd. isporodi strugati. Po dnu grebeš. (D). Poslov. danič. 96. Dadoše mu kotle grepsti. Nar. pjes.

vuk. 1, 522. Poznajem te, lonče, i prije sam te grebao. Nar. posl. vuk. 252. I sve pojede kao metlom, pa počne grespi tavu. Nar. prip. vrč. 18. Rekao nekakav gost grebući želju. Vuk, poslov. 127. *vidi u Vukovu rječniku gdje se i ovo dodaje:* Naj više žene daju djeci te grebu kotao; gdje koji kažu da će onome koji grebe kotao ili drugi kakav sud u ovakom događaju, ići kiša kad se stane ženiti ili (ako je žensko) udavati. — f) *vidi grebenati.* — u *Vukovu rječniku.* Baba baba grebla lan, da joj zamañ prođe dan. Nar. posl. vuk. 10. — g) *kao hitjeti, trčati, bježati. preneseno od predašnjih značenja (osobito kod e)) jer ko trči kao da grebe zemlju. isporodi strugati.* Bogu se moli, ali k brijegu grebi. Nar. posl. vuk. 20. — *kao da je ovo značenje, ali u prenesenom smislu (o želji), u ovijem primjerima:* Jer je junak dušu namjestio, a srce mu grebe u planinu. Osvetn. 2, 28. A jako im grebu srca strvna, da im Bog da putovaña krvna. 2, 185. — h) *kad se pripovijeda kako je ko psovao, da se ne reče gnusna riječ, ovijem se glagolom zamjenjuje drugi u kojega je j mj. gr, i tad se upotrebljava u inf. grebati.*

b. *pasivno (u oba je primjera značenje prema a, a)).* Onda bi grebena nohti od nečistih djavlov. Tondal. star. 4, 112. Blaž bi bijen i greben češći gvozdenim. P. Posilović, nasl. 128^b.

c. *sa se.*

a) *refleksivno, grespi sama sebe (u svijem je primjerima značenje prema a, a)). — između rječnika u Vukovu:* „sich kratzen“ „se scabere“. A kad oni u Grebice dođe, u Grebice da se grebu majke. Pjev. crn. 70^a. Iznesu pokojnika odjelo i oružje pred pokajnice i nad ñim biju se i grebu. Vuk, živ. 189. Otac se stane grespi to obrazu i u vas glas lelekat. S. Ľubiša, prip. 168.

b) *s refleksivnijem oblikom značenje ostaje aktivno kao kod a, a) ali bez objekta.* — U *Vukovu rječniku:* grespi se „krallen“, „scabo“ s primjerom: grebe se mačka „die katze krallt“.

c) *recipročno, o dvoma što jedno drugo grebe.* — U *Vukovu rječniku:* „einander kratzen“, „scabere invicem“.

GRESITI SE, gresim se, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. sumñiti. Stulli ne kaže odakle mu je ova riječ, ali je bez sumñe uzeo iz Bjelostjenčeva rječnika gdje stoji grešim se („gresimsze“) „suspicio“ (*vidi griješiti*), te je Stulli zlo pročitao.

GREŠTA, f. bijeli ili crni luk opleten kao gužva ili vijenac. u trebiñskoj nahiji. N. Dučić. — tal. cresta.

GREŠTI, grédēm i grēm, *impf. ići, hoditi.* — -e *stoji mj. negdašnjega e.* — *Akc. je u Vukovu rječniku* grēsti, grédēm, *te sam po tome i ja u svojoj Grammatica della lingua serbo-croata tako bifežio. Daničić koji je isprva u svojoj Grammatici i u Oblicima pisao grēsti (po Vuku) a grédēm (valja da je od koga čuo), poslije po Vuku i meni tobože popravi grédēm (vidi Rad. 6, 52); ja sam ovdje zabifežio akc. (sprijeda i kod I) kao što sam ga čuo u sjevernoj Dalmaciji.* — *Riječ je jamačno praslavenska, ako se i ne da potvrditi u zapadnijem jezicima, isporodi staslov. gresiti, novoslov. gredem i grem, rus. на-грѣ-ху-ть „irruere“.* — *Korijen je indoevropski ghredh, isporodi lat. gradior, got. gridi-, korak. u osnovi za sadašnje vrijeme (isporodi kod leći, sjesti) umetnulo se poslije e n, te se en promijenilo na e (O. Wiedemann u Archiv für slavische philologie 10, 652), isporodi i staroir. in-grennim, pragonim.* — U naše vrijeme govori se kod čakavaca i kod štokavaca u zapadnijem krajevima (ne u Dubrov-

niku). između rječnika u Vrančićevu (gredem, eo^o), u Mikišinu (gredem), u Belinu (odkle gredeš ili greš?, unde venis? 758^a), u Bjelostjenčevu (gredem), u Voltigijinu (gredem, grem), u Stulićevu (griješkom gredsti, gredem, i gresti, grem i gredem), u Vukovu: grēsti, grédēm (gdjēsto i grēm) s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima (*vidi i:* „Gre“, kao i poslije u stihu 40 i 65 „grede“, to je čakavački, ali se čuje i u Crnoj Gori. Vuk, nar. pjes. 3, 529); u Daničićevu (gresti, gredu).

I. *oblici. gresti je defektivni glagol, te ima samo oblike sadašnjega vremena i imperfekat (aor. greh i part. praet. act. greo u ovijem primjerima po svoj prilici nijesu narodni oblici:* A greše gavrani uz nezine uz vrle poglede. Osvetn. 1, 54. Greli momci, kō u jatv vuci. 2, 92. Pa je lako robje putovalo, noću gremo, danu danovalo. 5, 83). i *inf. gresti nahodi se samo u rječnicima i u gramatikama. a) praes. aa) postaje redovno od osnove gred:* grédēm, grédēs, grédē, grédēmo, grédēte, grédū. *svi se ovi oblici (osim 2 plur. gredete) nalaze od prvijeh do našijeh vremena. treba dodati da za 1 sing. ima i stariji oblik gredū do xvi vijeka (N. Rašina 51^b. 127^a; Zborn. 38^a; Š. Menčetić 177; N. Najšković 1, 216; D. Rašina 104^b; S. Bobačević 222); za 3 sing. i plur. stariji oblici gredet i gredut nalaze se samo u knjigama pisanim crkvenijem ili mišesanim jezikom (gredetb. Zak. duš. pam. šaf. 34; gredut. Pril. jag. ark. 9, 115 god. 1466).* — *bb) može biti po analogiji prema glagolu dati postali su kraći oblici:* grēm, grēs, grē, grēmo, grēte, (3 plur. samo gredū). *ovi su kod čakavaca potvrđeni od xiii vijeka (naj stariji su primjeri:* gre. Mon. croat. 15 god. 1275. 3 god. 1821. 46 god. 1895; Zak. vinod. 57 itd.; grem. Bernardin 36; grete. M. Marulić 299; greš. Korizm. 14^a. 60^a; gremo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 144). u jednoga pisca čakavca xvi vijeka ima 2 plur. greste (po svoj prilici prema daste). Anton Dalm., nov. tešt. 157^b; u istoga pisca (195 i još na nekoliko mjesta) ima i 3 dual gresta što se nalazi i u rukopisu xv vijeka (Pril. jag. ark. 9, 126 god. 1468). — *b) impf. aa) grédijāh dosta često i u štokavaca i u čakavaca (naj stariji primjeri:* gredijaše. Š. Kozličić 28^b; B. Gradić, duh. 19; gredijahu. A. Gučetić, roz. jaz. 328; u naše vrijeme: gredijahu. Nar. pjes. 1, 861). — *bb) grédēh: po južnom govoru gredijeh, po zapadnom gredih; naj češće (osobito u mlađe doba) u čakavaca (naj stariji primjeri: gredēhu. Spom. sr. 1, 68 god. 1405; gredīše. Mon. croat. 93 god. 1463; Bernardin 14; gredēše. Pril. jag. ark. 9, 123 god. 1468; gredihu. Bernardin 8; naj mlađi: gredīše. A. Vitalić, ost. 93; L. Terzić (B. Pavlović) 164; gredihu. P. Vuletić 66). — c) impt.: grédi, grédimo, grédite, dosta rijetko. gredi. M. Radnić 45^b. Nadod. 91; gredite. V. M. Gučetić 12. — d) ger. praes. i part. praes. act. aa) ger. praes.: grédūci (grédūć); naj stariji primjer: gredūci. Bernardin 1, 21; part. praes. act.: grédūć. naj stariji primjeri: vrime gredūće. Naručen. 82^a; gredūćega griha. 93^a; naj mlađi: Noja gredūćega. L. Terzić (B. Pavlović) 194. radi značenja ovoga particippa *vidi II, 14. — bb) ger.: grēde, *vidi II, 15. — cc) neki pisci upotrebljavaju griješkom oblik gredēci. B. Kašić, nasl. 108; V. M. Gučetić 115; S. Rosa 104^b; gredēc. S. Rosa 88^b. — dd) u dva pisca ima i oblik greći zlo načinen po praes. grem. V. M. Gučetić 26; Osvetn. 5, 4; greć. Osvetn. 1, 47.***

II. *značenje je posve kao kod glagola ići, a može biti i iterativno kao kod hoditi.*

1. *kao ići (i hoditi) u pravom smislu.*

a. *subjekat je čelade ili što se kao čelade misli.*
 a) *izrečeno je mjesto ka kojemu ili od kojega se ide.* Gredemo u Kotor. Mon. serb. 246. (1800—1400). Da gredeti na sud. Zak. duš. pam. šaf. 84. Vsaki grad, v ki on gre. Zak. vinod. 57. Menelauš gre na vojsku. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). I on sliša kako 2 cara grešta pod Troju. 126. Kamo ja grem, vi ne morete dojt. Bernardin 86. joann. 8, 21. Gospoda velika od gradov pram nemu gredihu. M. Marulić 18. Iz Jerusolima v Jerihu gredući. Naručn. 46a. Nika žena z daleka gredući pristupi k nemu. 100a. Duša nevojna grede va večne muke. Transit. 62. Jedan putnik ki grediše v Rim. Mirakuli. 53. Sin Božji gredući na zemlju. Korizm. 11a. Gredijaše Jezus u grad koji se zvaše Naim i gredijahu s nim učenici negovi. N. Rašina 76a. luc. 7, 11. Približajući se kostjelu komu gredijahu. 125a. luc. 24, 28. Gospoju i ko'e ti sad greš. N. Nalešković 2, 14. K Suletu gredihu. P. Hektorović 17. Ka mni greš. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 4. Kud greš sada? M. Divković, plač. 14. Mnozi gredijahu u Jeruzalem. B. Kašić, is. 104. Pisaše mu da put strane carigradske naglo grede. I. Gundulić 894. I ovo grem k tebi, koga ljubih. F. Glavinić, cvit. 29b. Od kuda greš?... grem iz nebes... Michelangelo. 6. Kako jedni psi vi mrete, ter u vične muke grete. P. Hektorović (?) 103. Na nebasa pak da gremo. S. Margitić, isp. 154. Veselo gredite put ave-toga otara. V. M. Gučetić 12. Trijeba je natrag da gredemo, evo pomoć gradu iz nova. Nar. pjes. bog. 217. Grem k onomu koji me je poslo. S. Rosa 119b. Gospodine, a kamo gredeš? 147b. U crkvu sutra odma gredi pak misicu za mene naredi. Nadod. 91. Da gre s nime majci u n-trage. Nar. pjes. vuk. 3, 259. S nime grede dvoru bijelome. 3, 530. Brže grede svaki put divana. Pjev. crn. 84a. Marko grede na bile barkune. Nar. pjes. istr. 1, 9. Gre Sekula staroj svojoj majki. 1, 48. — *metaforički.* Vazda gre z griha v grih. Transit. 47. I prem zašli ste u godišta, mukom grete put spaseha. J. Kavašin 501a. Gremo put rajske slave. V. M. Gučetić 28. — b) *nije izrečeno mjesto ka kojemu ni od kojega se ide.* Koji kupci gredu mimo Brskovo. Mon. serb. 53. (1240—1272). Tizi naši trgovci gredihu s trzmi. Spom. sr. 1, 63. (1405). Tko hodi u tammosti, ne vidi kuda grede. N. Rašina 88a. joann. 12, 85. Naprijed gredijahu. Zborn. 1b. Ti, koji putem greš, za mal čas nu postoj. N. Dimitrović 33. Misleći vrh moga trudnoga žitka gredih. P. Zoranić 2a. Kad zagorjem gredu (ja) s tobom, stado moje pase, tere vrgu na te oko, i ti gledaš na me. D. Rašina 104b. Koji za nim gredu i koji ga druže. Š. Budinić, ispr. 70. Koje gredijahu za nim. B. Kašić, is. 62. Pazi opeta družbu ognenu, ka za nima gre smiono, s puškam dugim na ramenu, Pomoranci sve su ono. I. Gundulić 438. Gleda', oružan vas ogneno gdi Sajdački gre prid nima. 444. Proz sto vrata i zaklopa s Krunoslavom paša grede. 471. Bi uprošen od onih, ki s nim gredihu. F. Glavinić, cvit. 103b. Hod'mo, gredem dobre voje. G. Palmotić 2, 121. Po svem dvoru grem i hodim. 2, 246. Ne grediše polagahno. P. Radovčić, ist. 66. Gredi ti i sliđice te tvoji. M. Radnić 45b. I mi gredemo s tobom. L. Terzić 281. Zva ih, neka za nim gredu. J. Kavašin 17b. Oni koji gre za nami. B. Zuzeri 239. On prid nima gredijaše. P. Knežević, muk. 11. Putnik grede po putu. V. M. Gučetić 4. Dva učenika greći s Isukrstom. 26. Izlazi van i grede veselo. 173. On i Petar gredu po skorupu mora. S. Rosa 92a.

Gredu sužni, ne haju za ure. Osvetn. 1, 31. — c) *iterativno, kao hoditi.* Da gredu s trsgom u zemlju kraljevstva mi. Mon. serb. 16. (1222—1223). Otroci koji s igumnom na putu gredu. Deč. hris. 61—62. Gredući učite sve ljudi. Kateh. 1561. B8b. Oči imam, a slijep gredu. S. Bobalević 222. Svako godišta gredijaše iz Nazareta. Gospodin s roditelj svojimi u Jeruzalem. B. Kašić, is. 20. I po dnevnu i po noći grediše po hižah, špilah. F. Glavinić, cvit. 256a. Gre po svijetu dikla znana. G. Palmotić 2, 175. Smrt sliđi nas kamo godir gremo. P. Posilović, nasl. 14b. Bog lako gre, ali brzo stigne. (D). Poslov. danič. 6. Koja žena vele grede, malo prede. (D). 47. Ako stoji s mijerom ili grede. M. Radnić 546a. Dica, koja gredu na skulu. M. Bijanković 38. Gredu u crkvu barem svaku nediju. A. d. Bella, rasgov. 47. Petnajst dan gre (v) školu i već zna više od meštra. Nar. prip. mikul. 11. — *metaforički.* Po ovom putu gredijaše David. B. Gradić, duh. 19. Njeki prida mnomo pravo ne gredu. B. Kašić, nasl. 104. Da sveudil Božjim gremo putem virmim. M. Alberti 382. Da gredeš po putu zapovidih k nebeskomu Jerusolimu. P. Radovčić, ist. 175. Gredući stari putem od kriptosti, gredu i mlađi. M. Radnić 45b. Uputi me, da drumovim grem pravima. I. Đorđić, salt. 82. Taj ne grede čistijem putom. 406. U tom puku, koji u čistoći žive, po dobrih greć otaca putih. Osvetn. 1, 47. — d) *izrečena je namjera s kojom se ide:* aa) *podložnom rečenicom* s da. I gredihu sfi da se popišu. Bernardin 8. luc. 2, 8. (Papa) po Italiji gredijaše, stvoril da bi mir. Š. Kožićić 28b. I takovom svijecom grede, milost Božju da uhvati. J. Kavašin 64b. — bb) *infinitivom.* Kada se ti greš spovidati. Korizm. 60a. Gredemo pokloniti se nemu. N. Rašina 28b. matth. 2, 2. Večer kada greš leći. Kateh. 1561. C6a. Az gredem ugotoviti vam mjesto. Š. Budinić, sum. 9a. Tamo gdi greš stolovati u privrednoj velikosti. I. Gundulić 37. Ja grem vidjet, što će biti. G. Palmotić 1, 208. Da se gredu pričestiti. P. Radovčić, ist. 70. Al' kad grete dat pomoći kom' krstjanstvu u nemoći. J. Kavašin 203b. Care grede bili lov loviti. Nar. pjes. istr. 1, 17. Oni gredu večer večerati. 1, 20. Gren iskat dobroga gospodara. Nar. prip. mikul. 11. — cc) *infinitivom s prijedlogom za (po talijanskom jeziku).* N-prijatelj zlobni grede za kraljevat Slovinima. G. Palmotić 1, 13. S plavim lijepom grete za zla-čeni run dobiti. 2, 980. — dd) *rečenicom što nije podložna nego je vezana s gresiti konjunkcijom i.* Da prvo grem i zakopam oca. Anton Dalm., nov. tešt. 100. — ee) *supstantivom s kojijem prijedlogom.* aaa) *supstantiv je apstraktno ime i stoji u acc. s prijedlogom na.* K Dariju na boj ne grem. Aleks. jag. star. 3, 255. Kad gredu na ispovid. P. Radovčić, ist. 185. Gremo na pogibil. H. Bonačić 110. — *metaforički.* Ki na zlo gre hrlo. Đ. Baraković, vil. 318. Tako naglo na grijeh gredu ljudi. Osvetn. 1, 63. — bbb) *supstantiv je apstraktno ime i stoji u acc. s prijedlogom u.* Gospodin negov u lov grediše. Duklanin 28. Neka ne gredu s nima u četu. M. Bijanković 107. Da u boj ne greš svaki danak. J. Kavašin 468b. — ccc) *u acc. je s prijedlogom po riječ što znači čelade koje se hoće da se pozove, dovede (vidi kod po).* Svate kupi, grede po djevojku. Nar. pjes. vuk. 3, 532. — ddd) *u loc. s prijedlogom po stoji apstraktni supstantiv što znači radnju.* Kto samy grede po crkvennoj rabotě. Mon. serb. 98. (1830). Deč. hris. 62. — eee) *u acc. s prijedlogom za stoji supstantiv kojijem se kaže što hoće subjekat da postane.* Sedlaj mi

koňa na junačku, da ja gredem za te za soldata. Nar. pjes. istr. 1, 10. Ona grede caru za soldata. 1, 11. — *fff* osobito je značenje s *nekijem prijedlozima kojima se pokazuje neprijateljska namjera, to je s prijedlogom na s acc.* Koji s dva-tisti tisuća grede na n. N. Rašina 209^a. luc. 14, 81. Da se na Beč ne gre, reče. P. Bogašinović 15. Ki gredu bez uzroka na me. I. Đorđić, salt. 7. Skupljena vojstva i puci na nas gredu. 221. *amo spada i ovaj primjer:* S matalom gre na hobotnice (*u lov*). (Z). Poslov. danič. 108. — *s prijedlogom protiv.* Pokle tako protiv nam gre činite ju gladom da mre. M. Divković, kat. 167. — *ggg* s *prijedlogom za s instr. znači što i slijediti, ali u prenesenom, metaforičkom smislu (nastojati, želiti).* Za gospodstvom vas svijet grede. G. Palmotić 1, 297. Bojnika moja mila, čijem za vječnom slavom grede, život mi je sahranila. 2, 190. — *e* venire, *nije izrečeno mjesto ka kojemu subjekat ide, ali se ima u misli da ide put onoga koji govori.* Tada hote viditi sina Božjega gredući u oblaku. Bernardin 1. luc. 21, 27. Govorahu: „Evo sanjivac grede“. 39. gen. 37, 18. Blagoslofjen je ki grede u jime Gospodiñe. 67. joann. 12, 13. Múčimo, zašto Bernardin gre. F. Glavinčić, cvit. 146^a. Jedva ga bijaše svršio, eto gre Samuel. A. d. Bella, razgov. 50. Malo bilo, eto drugo (*monice*) grede. Nar. pjes. vuk. 4, 88. — *f* abire, *ići ča, odlaziti.* Ja gredem i jišćete mene. Bernardin 36. joann. 8, 21. (*Bog*) gre od nas. Korizm. 78^b. — *g* *gresti može značiti micane uopće, ako čelade i ne ide svojijem nogama.* Vrgo(h) se u more, i pokle vidiše da plovom tako grem... Đ. Baraković, vil. 335. Ja s vam zajedno priko mora veselo gredijah. G. Palmotić 1, 18. Ter da gredu s galijami. I. Zanotti, skaz. 4. Gredu mladiti na konjih. Nar. prip. mikul. 22. *b. subjekat je životina.* Zvijere kad umre... u crnu zemlju gre (*uprav spada pod 2, a*). M. Vetranić 1, 91. Pri stadnoj nevoji gdi godi grediše, naj verni(ji) i bolji svih pasa ti biše. D. Rašina 55^a. I kako vi, jaki volovi, čim grete, pritvrdi zemlju tu za drugih orete. 99^{ab}. Vidimo, da ovce ujedno gredu. M. Divković, bes. 465^a. Ali i ovan vitorogi za ovcom jednom ne gre u stadu. I. Gundulić 136. Zašto niko pčele naredi da gredu po cvijet. P. Posilović, cvijet. 106. *amo spadaju i ovi primjeri:* Što je od gore, tako i grede u goru. (D). Poslov. danič. 122. Što gre, leti, plove u vodi. J. Kavašin 23^b.

2. *neživa stvar (tjelesna i umna).* a) *uopće, kad se tako stvar miče svojom ili tuđom silom.* Do potoka koji grede is ploče. Deč. hris. 93. Greděše samo kamenije i zidaše se. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Zvizda prid nimi grediše. Bernardin 14. matth. 2, 9. I ke s vitrom gredu krupe će tebe tlić. M. Marulić 236. Kuhanje krvi, ko gre k arcu. Korizm. 47^b. I da iz zapada sunačce grede van. H. Lucić 220. Kad vočke gredihu, pustiv porivoje. P. Hektorović 37. Da vide s svijeh strana gdi niza n krv grede. N. Najesković 1, 135. Bez tvoga uresa, za kojim sunačce prisvijetlo gre svudi. 2, 55. U temu ja čuju, gdi tih gre daž s nebi. 2, 61. Ja samo družbu bižeći po kraju u ki od gor more gredući busa. P. Zoranić 2^a. Trava, i cvitje... iz zemlje grede van. D. Rašina 3^a. Života čim konac našega se prede, okoliš od sreće u okole sve grede. 97^a. Plav morskā svaki čas po moru koja gre, istom je jedan dan val morskā proždere. 97^a. Zašto gre uz gori plam ognā ki peče, zašto li voda pak niz doli sve teče? 121^a. Kadi mu gre (*zastava*) kud ruka vodi mah. Đ. Baraković, vil. 18. Obilno grediše med kako iz vruje. 44.

Studenac ki ne gre van svoga temelja. 131. Prut pod sobom gledaj riku do tja, gdi opet Nester grede. I. Gundulić 822. Pina mu (*koñu*) gre iz ust. B. Krnarutić 8. Pridragi kamici, s kih plamici ognjeni gredihu. 10. Valovi morskā... divižući se kako no gore gredu vrhu ñega. P. Radović, nač. 27. Pare steplene gredu zgor. ist. 68. Ni klas s drača gre mu u skute, niti on vino s trna pije. A. Vitalić, ost. 278. S nebasa no grede oni ogañ. A. d. Bella, razgov. 73. Nu niz obraz razvedreni tihijeh suza još vir grede. P. Sorkočević 578^b. Iz nosa mu modar plamen grede. Pjev. crn. 146^b. Al' već Marku bijele pjene gredu. Nar. pjes. istr. 1, 70. Pa mu itanto gredu kola. Nar. prip. mikul. 44. — *amo spadaju i ovi primjeri:* Gospodi reci: „Grede ti dobar glas“. M. Držić 476. Često glasi gredijahu. Nar. pjes. vuk. 1, 861. Česti paši muštuluci gredu: „Evo vode čobana Mihata“. 3, 428. — *b* o *vremenu.* Nu navečerje božića prvoga ki grede. Mon. croat. 62. (1437). Grede vrijeme da se proslavi sin člo-vječanski. N. Rašina 87^b. joann. 12, 23. Ovoj gre pet godin, er sam ñe sluga ja. S. Menčetić 210. S vremenom grede zgoda. M. Vetranić 1, 337. V nediju prvu ka grede. Mon. croat. 246. (1545). Grede ura. Anton Dalm., nov. tešt. 138. joann. 5, 25. Neka čim tja gredu dni kratke mladosti, me vrijeme provedu u slatkoj radosti. D. Rašina 47^b. Gre dan za noći. D. Zlatarić 66^b. Zna-dući da grede vrime ñegovo. S. Margitić, fal. 294. U nedeju koja prva grede. Pjev. crn. 187^a. — *c* *subjekat je supstantiv što znači mjesto (naj češće put).* *gresti znači: protezati se, pružati se.* Kako puts grede na Gomilycu. Mon. serb. 26. (1234—1240). Put, ki gre va Brod. Mon. croat. 15. (1275). Děloms koji grede među Štitaricu... Deč. hris. 25. U čestu koja grede ot Radojeva... 96. Prva meja počinje na ka-štelu i gre k drivu jagñedu. Mon. croat. 169. (1498). Misto mnogo razkošno i u krug vele široko sve na niže gredući. P. Zoranić 9^a. Ka-žite mi put, ki k makaronskim otokom grede. Aleks. jag. star. 3, 282.

3. *gresti za muža (u starije vrijeme za muž, vidi kod za), udavati se.* Popovice, ke gredut za muž po umrti popovh. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). Prvo nego gre (*žena*) za muž. Naručn. 67^a. Sele ti je priko mora dana, ļubi sutra za drugoga grede. Nar. pjes. istr. 1, 9. Za koga mi moja ļubi grede? 1, 10.

4. *u pisaca od xvi do xviii vijeka često stoji s kojom drugom riječi (adjektivom, gerundijem, adverbom itd.) kojom se pokazuje način, te ondu se značenje prenosi od micana na trajanje, ši-vljenje, i znači: trajati, živjeti, pa i uopće biti (budem), bivati. biće po talijanskom jeziku (andar felice, andar dicendo itd.). a) s adjektivom ili s participom praet. pass.* Sve odkle grem dresel, vapije razum moj. S. Menčetić 38. To li t' sam u čem kriv... ne čini da grem živ. 149. Za toj grem uhijen cijec tvoje mladosti. 180. I ohol što idah, umijen sada grem. N. Dimitrović 58. U javi i u sni tužan grem. M. Držić 5. Evo Nefele, ļubovce prve me, kaže se da vele srčna gre sobome. F. Lukarević 224. Nemoj tega mnit, er ja sad tužna grem, da češ ti veselo it. 225. Jošte živa grem, nu život ovo ni' nego smrt. 265. Sad žudim jednu stvar, za drugom sad grem vruć. D. Rašina 89^a. Ko je put pogriješil, vrati se na drum prav, ko li gre sve nezdrav, ljeakare pod' išti. 108^b. Činit' mu ču, da ļubavi čestit u vijek mojom grede. S. Bobalević 280. — *b* s *gerundijem.* Po vas dan grem tuže. N. Najesković 1, 182. Ako greš ištuci ļubmira.

M. Držić 71. A greš sad već neg vik plačuci svaki čas. D. Rašina 92^a. Ka lipše pod nebi gre tance izvodeć. Đ. Baraković, vil. 363. Duša gre dobijući novu sminost i jakost. P. Radovčić, nač. 72. Irud na način bisna psa gredijaše istući tvoga sinka Isukrsta. P. Posilović, nasl. 70^a. — c) *s adverbom ili s drugim riječima što vrijede kao adverb*. Cijeć toga tvoj ured ohvaono ako gre. Š. Menčetić 56. Čin' mladost još moju da ne gre bez lika. 155. Koji gredu u linosti produžujući i protežući od dne do dne poupravljenje. Š. Budinić, ispr. 72. Kako predemo, tako gredemo. (D). Poslov. danić. 44. Duple misli nisu u čemu, niti grede s dvom odlukom. J. Kavašin 81^b. Ter pokorom gre naprijeda i ufanju ne praznuje. 64^b.

5. *parare, s infinitivom kojega glagola (isporedi a, d) bb) može značiti: kaniti se, biti spreman*. Koje se udavit za želju gre ljubav. Š. Menčetić 9. Za te se moliti gredijaše s razbludom. 271. Grem tvoje hrabrosti, Anjele, pomolit. Đ. Baraković, vil. 18. Istinu reć ti grem. 295. A ovčarica s svijeta glavom hoć' da radat' care grede? I. Gundulić 305. Biskupa njih Jakova grede klanat pero moje. J. Kavašin 120^a. Ne gren se hvalećat, ni luđen pravećat da imam rožicu. Nar. pjes. istr. 2, 77.

6. *subjekat je što umno ili duševno, u glagola je u metaforičkom smislu koje od predašnjih znače*. S počenjem lipota u jedan grede drum. Š. Menčetić 220. Oh dobro sad vidim da mi gre skončanje. G. Držić 364. Besjede gredu okolo po redu i na te toj pada. M. Držić 430. O usti, o kosi, o slatki pogledu, za kime me misli u slasti sve gredu. D. Rašina 84^a. Da sam uzdržan od ljubavi gredeći vrh mene. B. Kašić, nasl. 108. Tu slavu nij' ukre' (ukrao), ni vaze' himbeno, pride mu kako gre dostojnim. Đ. Baraković, vil. 7. Zač mudrost velika vrmenu ne gre sprid. 7. Za trudom gre pokoj, za plaćem vesele. 84. Ah, kô svijes ma grede u miru s veseljem, s razumne besjede, s hrabrena srca prem. I. Gundulić 25. Srce moje strjelovito, koje svakčas bježi od mene, ter k'o u mjesto sve vlašito put ljeposti gre ljubjene. 255. Gredu ukup pomnivim načinom ove dvi božanstvene sile. F. Glavinić, posl. 43. Kada jim po misli gredu riči svoje. A. Georgiceo, nasl. 28. Priprostost ka Bogu grede i putuje. 82. Dotle gredu me požude i ne ištem proč naprijeda. G. Palmotić 1, 330. Kada gre napridujući nemot. P. Radovčić, nač. 111. I leden mu strah grediše posred srca žalostnoga. A. Vitalić, ost. 93.

7. *subjekat je stvar, posao ili ga nema, uz gresti ima adverb načina, znače je, da je kome dobro ili zlo ili bivati uopće (isporedi 4, c))*. a) *sa subjektom*. Tako stvar grede taj. D. Zlatarić 21^b. Dobro gredu posli naši. G. Palmotić 3, 82^b. Sve stvari Abela svoga brata gredijau napričano. P. Posilović, cvijet. 45. Da stvari hode inako, nego gredu. I. P. Marki 65. Tako gredu stvari od svita, tko prije sjedi, sad se skita. J. Kavašin 291^a. — b) *impersonalno*. Trudno gre samomu proz gore, bez dobre družbe proč. M. Vetranić 1, 382. Ridko ti ovo gre, vladavac, ki dere, starosti da dopre. P. Hektorović 28—29. Neka gre kako gre. u sjevernoj Dalmaciji. P. Budmani.

8. *kad što postaje boje ili gore, kad kome ili čemu biva boje ili gore nego je prije bilo, shvaća se u prenesenom smislu kao micanje*. a) *uz gresti stoji (od dobra) na boje, (oda zla) na gore*. aa) *sa subjektom*. I dokle biše poslušan Bogu plk ijudejski i vsaki dan gredihu od dobra na boje. Korizm. 34^{ab}. Gre u zavidosti oda zla na gore.

Đ. Baraković, vil. 41. Svak, kô može, gre na boje. J. Kavašin 289^a. — bb) *impersonalno s dativom*. Ne svinši da mi gre na boje. Š. Menčetić 284. — b) *uz gresti stoji na mahe, na ništa, u štetu*. Na mahe snaga gre. D. Baraković, vil. 279. Slas, ka brzo gre na mahe. I. Đorđić, uzd. 38. — Iz tebe svejer u ništa gredoš i brzo padaš. B. Kašić, nasl. 104. Na ništar svejer gredem. 181. — Zelenja hranica da u štetu ne gre man. M. Vetranić 2, 169. — *amo može spadati i ovaj primjer: Što je vidit' zrak danice sjajuć goru sa prozora pri svitlosti ne pozora, prid kim sunce grede nice?* A. Čubranović 157. — c) *uz gresti stoji naprijed (na boje), nazad (na gore)*. I plamen luveni kolik se od iskre od male učini, ki svak čas naprijed gre. N. Najlašević 2, 12. S kojih kralstva često gredu na nazadke vilno uredu. J. Kavašin 258^a. — *impersonalno*. Er mi gre sve nazad i sa zla na gore. N. Najlašević 1, 299.

9. *od micanja u prenesenom smislu postaje znače: pripadati, pa i pristojati se, trebati*. a) *u ovijem primjerima ostaje još znače micanja*. Besjeda gre na te, k družbi se obrati. M. Držić 438. Med prve gredu pogani, ki nisu kršćeni. F. Glavinić, cvit. 17^a. — b) *kao pripadati uopće*. aa) *s dativom*. Po moj semrti da gre crikva mojim parentam. Mon. croat. 3. (1821). Desećinom, ka nam grediše s toga sela. 93. (1463). Ako li plemenščinu ima, gre bližjemu. Stat. pol. ark. 5, 247. Toj gre onoj glavi. 250. Ar velja meni čas s ljubavi tvoje gre. D. Rašina 8^b. Nut' prikor pogledaj, ki meni gre s tebe. D. Zlatarić 23^b. Prvi mi gre dio, er sam ja kraj. I. Đorđić, uzd. 150. — bb) *s akuzativom*. Govori, da ga gre sedam sat dukatov. Mon. croat. 225. (1527). Od kih ga ne gre dil. Đ. Baraković, vil. 132. Ili braću kijeh po redu i po pravijem zakonima sva-kolika dobra gredu. J. Palmotić 251. — cc) *s prijedlogom u s acc.* A imanje gre u općinu. Stat. pol. ark. 5, 247. — dd) *nije izrečeno kome pripada nego (u gen. s prijedlogom od) kô treba da dade ono što pripada*. Za tu daću, ka gre od ovih naših ubozih ljudi. Mon. croat. 262. (1567). — ee) *moglo bi amo spadati i ovo gdje gresti (uz prijedlog po s acc.) znači: prodavati se (valja da pripadati kupcu)*. Narediš da gre kojegja mesa i govedjegja librica po pet vrnici. Stat. krč. ark. 2, 292. — c) *pristojati se, trebati*. aa) *s prijedlogom za s acc., subjekat je ono što treba za nešto platiti*. Za misu gre plaća libar 8. Mon. croat. 185. (1487). Tada grede naj pri za ranu po zakonu libar 8. Stat. pol. ark. 5, 253. — bb) *s adverbom gdje, kojijem se pokazuje mjesto gdje treba da se subjekat namjesti*. Ustav se spravismo, jer vrime minuje, gdi ča gre, stavismo. P. Hektorović 16. — cc) *impersonalno, kao trebati, pristojati se uopće*. Dostojnih proslavit po redu kako gre. Đ. Baraković, vil. 119. Vesalca od svih ruk namistih kako gre. 277. Viteza u shranu spraviše kako gre. 853.

10. *s riječima od voje, po volji, sreću znači: biti ugodan, militi se*. Vrime blagovati bogatu naj boje jest..., kad mu gre od voje. P. Hektorović 31. Ako nam gre štit od voje. Đ. Baraković, jar. 8. — Mhadihu da mu po volji grede. F. Vrančić, živ. 36. — „Hod' me služit, Silvisoho, jedno leto dan: dati ću ti koke moje, da jih buš imel' „Koke imam, lube nimam, srou mi ne gre'... „Hod' me služit: dati ću ti samu sebe, da me buš imel' „Sve to imam, luhu imam, sad mi sru gre' Nar. pjes. istr. 2, 39—40.

11. *gresti o što, impersonalno, raditi se o čemu*. Jer da im gre o svit, dosta bi bilo toj. Š. Menčetić 191. Jer to gre o glavu. N. Dimitrović 11.

12. gresti od ruke, *vidi kod ruka*. Ne grede mu od ruke učiniti. Zborn. 56^b.

13. *sa se, upotrebljava se impersonalno kao iti*. Bez trudenja ne grede se k pokaju. B. Kašić, nasl. 189. Ké put kažu tebi i meni, kud se grede na nebasa. J. Kavašin 105^a. Da se k svetom gradu grede putem poniženstva. 478^a. Tvoj božanstveni nauk pravi je drum po komu se k Bogu grede. A. d. Bella, razgov. 120.

14. *part. praes. act. gredući upotrebljavaju pisci*: a) *za sadašnje vrijeme: koji grede, ide*. Od posla gredućega u tminah. B. Kašić, rit. 111. Učini Bog živinu greduću i plazuću vrhu lica zemaljskoga u razlikah svojih. F. Glavinčić, cvit. 3^a. Tomasa u Francu z dvimi fratri gredućega. 67^b. Noja gredućega u potopu vodenomu. L. Terzić (B. Pavlović) 194. — b) *za buduće vrijeme: koji će doći; po značenju: koji dolazi (ali još nije došao)*. Va vrime greduće oće imiti. Naručn. 82^a. Zadovoljščina ima biti za likariju griha mimošastnoga a učuvatelja gredućega griha. 93^a. Ne samo na ovom svitu, nego i na gredućem. Anton Dalm., ap. 78^b. Čekaju... život gredućega veka. Kateh. 1561. D8^b. Čekam... život gredućega vika. I. Bandulavić 184^a.

15. *ger. praes. grede: a) može uzdržati svoje značenje (gredući)*. Gdi ona (s) sunađcem upored grede sja. Š. Menčetić 58. Tere se bojahu da grede ne umre. N. Nalešković 1, 138. Ter grede brahomo cvjetice za vijence. 1, 217. Poče grede... suze prolivati. M. Dvkočić, plač. 10. Strašne i čudne stvari sa mnom grede vidit češ. P. Zoranić 7^b. Sretoše grede nepoznana starca. I. Đorđić, ben. 198. Grede namijera se na Filipa. S. Rosa 49^b. — *amo spada i ovaj primjer u kojemu grede stoji impersonalno (kad se grede)*: Ne tilo položise u njihovu babščinu ne daleko od Rima grede putem Numentanskim. F. Vrančić, živ. 38. — b) *kao adverb znači što i gredom. isporodi mimogrede, uzgrede*. Pišuć djela apostola istom he ime grede spomiñe. S. Rosa 195^a. *između rječnika u Voltigijinu*: grede govoriti, *dire alla sfuggita, di passaggio*, 'im vorbeigehen sagen', i u *Stulićevu*, 'di passaggio', 'in transitu'.

GREŠTINOVIĆ, m. *presime*. — xvi vijeka. Ivanuš Grestinović. Mon. croat. 185. (1504).

GREŠTVA, f. *vidi greš*. — Od xviii vijeka. Masturika oli sok od grestve. Kadčić 58. M. Dragičević 102. Sok od grestve nije još vino učinjeno. M. Dragičević 102. Grestva, agrišta, nezrelo grožde. Slovinac. 1882. 186.

GREŠ, grěša, m. *grožde koje ucvati docnije od ostaloga grožđa i za to gotovo nigda ne može sazreti, a što bi tobože i sazrelo, svagda je sitnije od ostaloga grožđa, tal. agresto*. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostaliem padežima osim nom. i acc. sing., i voc. grěšu*. — U *Mikašinu rječniku* (greš, ogresta, uva acris vel acerba), u *Stulićevu* (uva omphacia), u *Vukovu* gdje je onako tumačeno s primjerom: Zeleno grožde kao greš. — U *Sulekovu imeniku* ima i drugo značenje (isporodi šmañak). Greš, 1. uva acerba; 2. Ribes grossularia L. v. grěšika. 102.

GREŠ-, *vidi griješ*.

GREŠAC, grěšca, m. u *Sulekovu imeniku*: Grešac (grěšac?), Orobis vernus L. (Lambl). B. Šulek, im. 102.

GREŠAN, grěšana, adj. qui peccavit, qui peccat; peccati, peccatorum. — *Postaje od grijeh (grěhs) nastavkom ѣнъ; h pred ѣ mijenja se na š, a é (obično) postaje kratko, te riječ glasi u istočnom govoru grěšan, u zapadnom grışan, u južnom j poslije r ispada te glasi grěšan kao u istočnom;*

to je potvrđeno već od xvi vijeka, ali može biti da bi se kod starijih pisaca našlo i grješan (vidi daše); ovako (s je) i Vuk piše i može biti da gđjegdje i narod govori, ali je to jamačno po crkvenom jeziku, isporodi grehota, grěšnik, grěšnica i druge riječi što postaju od grijeh. é može ostati i dugo te po južnom govoru riječ glasi grješan, grěšna itd. ovaki se oblici nalaze u jednoga pisca našega vremena (V. Vrčevića), a osim toga samo u narodnijem pjesmama kad treba jedan slog veće (tako i u istočnom govoru, vidi: Jedna duša grěšna. Nar. pjes. vuk. 1, 135. Jao tužna! grěšnu ti reko! 1, 314), pa po tome i u Vukovu rječniku (grěšnu. Nar. pjes. vuk. 3, 124 moglo bi biti i stamparska pogreška). ima li prema ovome dugo e ili dugo i u istočnom i u zapadnom govoru, ne znam (u Vukovu je rječniku samo kratko). u pisaca Dubrovčana prije našega vremena kad se nalazi pisano s je ili s ie, ne zna se treba li čitati je ili ije, jer oni (osim može biti jedinoga D. Rašina) ne razlikuju ovo u pismu, samo u Stulićevu rječniku stoji bez sumnje grješan (pisano grěšcan). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grěšnъ, rus. грѣшныѣ, češ. hřišný, polj. grzeszny. — Između rječnika u Belinu (grěšni 'peccaminosus' 548^b), u Bjelostjencevu (kajkavski grěšni, grěšen 'peccaminosus'), u Stulićevu (grješan, criminosus'; adv. grěšno 'vitiosae'), u Vukovu (grěšan ist., grışan zap., grjšan i grjšan južn., sundig' peccatorius, improbus'), u Daničićevu (grěšnъ, 'peccans').

a. adj. — *Komp.: grěšniji (naj grěšnija. Nar. pjes. vuk. 1, 135). a) koji je sagriješio, koji griješ, o čeladetu, duši, srcu, ljudskom tijelu, dijelu ili udu ljudskoga tijela itd. Mene grěšnago. Mon. serb. 4. (1198—1199). Az grěšni Stefan, velij kralj. 9. (1222—1228). Az grěšni i nedostojni rabj Hristu Stefanu Urošj tretij. Deč. hris. 65. Az mnogo grěšni pop. Mon. croat. 156. (1498). Grišni smo, Bože, mi. M. Marulić 21. Ako je grışan, otpustit se ñemu. Naručn. 57^b. Ako bismo rekli, da nismo grišni mi. 71^b. (Motive) ke se ne podobaju človiuku grišnu govoriti. 39^a. Duša grišana. Korizm. 23^a. Tko da se spomene od grěšna vaj mene. N. Dimitrović 89. Ter kad se od mene grěšni duh razluči. 46. O dušo pritužna, o grěšno tijelo mđ. 83. Ja mñah da se biju po grěšnu dušicu. N. Nalešković 1, 269. Grišana j' naša slabost. P. Zoranić 59^b. O višni oće moj, kriposti velika, ka ľubi tolikoj grěšnoga človiaka! D. Rašina 146^b. Za nas neharo i grěšno stvorenje. A. Gučetić, roz. jez. 50. Puk od Ninive, u svem grěšni. 178. Razdijenje grišne duše i tila. M. Jerković 88. Na zemlji da primajuć grěšne u prsi svetbe tvoje. J. Kavašin 69^a. I on ti se do malo s grěšnom dušom razd'jelio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 37. Duša grišana mrcina. V. Došen iv. Tako i ti, dragi zaručnice i Adamov grišni nasljedniče. M. A. Rejković, sat. F7^b. Da bi izprosilo milost obratjenja i pokajanja srcem nevijernijem i grěšnjijem. I. M. Mattei 46. Grěšni gradi izgorješe. N. Marči 29. Jer je grışan tko brezposlen leži. J. S. Rejković 35. I nas grěšne na zemlji. (ist.). Nar. pjes. vuk. 1, 136. Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grěšna duša? (ist.) 3, 37. Kojizi mole Boga za nas grěšne... koji mole Boga za nas grěšne. (Nar. zdravica u Paštrovićima). 1, 79. Koliko znala toliko grěšna bila! Nar. posl. vuk. 145. Tako mi grěšne duše! 301. Grđni pred pukom, a grěšni pred Bogom. S. Ľubiša, prip. 137. — grješan. Jedna duša grješna kuma na sud vodila, druga duša grješna s komšijom se mrazila, treća duša naj grěšnija devojkju je skudila. (ist.). Nar.*

pjes. vuk. 1, 185. Svatovi, griješni li ste! Nar. pjes. herc. vuk. 256. Vezak vezla griješna devojka. 818. Da pričeste to griješno tijelo. Nar. pjes. petr. 2, 449. Nekakvome lakomu i griješnu čovjeku dode davu. Nar. prip. vrč. 6. Što se oni griješni narod smijaše kad se ti zaplaka. 120. — *ne zna se, jeli s je ili s ije*. I na vječna tva veselja grješnu dušu mli odvedi. N. Dimitrović 23. Griješno srce me prosvijetli i pamet. 44. Otvori usne me i griješne me usti. 68. Ovo griješne ruke, hoti' jih doseći. 87. Da bih ja moj pustil grješni duh nemiran! N. Najlašević 2, 117. Nije pri Bogu grišan. S. Matijević 18. Bože, vid' gdje lupam griješne prsi. I. V. Bunić, mand. 12. Boje smjernim pokajanjem bješe lupat griješne prsi. J. Kavašin 63b. Omekčaju s svetih stine, griješna a srca tvrda čine. 321a. Da ja pustim moju grješnu dušu! Nar. pjes. vuk. 3, 124. — *b) u grešnu dijete po Vukovu rječniku* (griješno dijete, 'unschuldig', 'innocens') *grešan značilo bi: bez grijeha, što je jako čudnovato. po svoj prilici grešan je ovdje isprova značilo: začeti u grijehu, po grijehu (vidi kod grijeh), i kazalo se o djetetu prije nego je kršteno. drugako je u nekoj narodnoj pjesmi*: Sinoć majka porodila sina, a jutros joj sinak preminuo; ode čedo raju na vratima: 'Otvor' vrata, rajski kapigija.' 'Hajd' otola, čedo prenejako! ti si čedo ludo i griješno'. A čedo mu ludo progovara: 'Ludo jesam, griješno nijesam, sinoć me je porodila majka, a jutros sam rano preminuo; u gori me porodila majka, da ne bješe ni popa ni kuma'. Nar. pjes. herc. vuk. 908. — *c) u kojemu je grijeh, pri kojemu je grijeh, o djelu, misli, riječi itd.* Zle misli nisu grišne. J. Banovac, pred. 18. Kakvo li ćeš imat gor' ufahe za takovo grišno dilovahe. M. A. Rejković, sat. C3b. Svako dilo, koje se učini suprot zakona, jest grišno. sabr. 64. Da su priubodinstva, otimastva, usilovaña i grišne bludnosti. M. Dobretić 495. Kušat djelo jeli grešno. A. Kalić 472. Trgovina je mimo ikakve grešna i prijevarena. S. Ľubiša, prip. 248. — *griješan*. Pitali popa: 'Ima li kakva dva zla, a da nijesu griješna?' Nar. prip. vrč. 216. — *ne zna se, jeli s je ili s ije*. I take ostale griješne psovke govoreći. A. Gučetić, roz. jez. 84. Želi skriti sebe i svā grišna djela. I. V. Bunić, mand. 20. Ne bi sva mā griješna dila tim se izpuno očistila. J. Kavašin 431b. — *ima spada i ovaj primjer u kojem uz griješnu amo se u misli riječ: Jao tužna! griješnu ti reko! (ist.)*. Nar. pjes. vuk. 1, 314. — *d) koji pripada grijehu, grijesima*. Blago grišno ne Ľubite. M. Marulić 383. Po grešnoj naravi. M. Držić 17. Jadovite jesu rane grišne. Š. Budinić, ispr. 27. Čisti od svake grišne nečistoće. B. Kašić, is. 28. Kada je stvar grešna malahna. zrc. 24. Da rastrgne sve uzle grišne. L. Terzić 113. Bižite od svake grišne prigode. J. Banovac, pred. 124. Čuvajući se od griha i od prigodbi grišni. F. Lastrić, test. 189b. Stupa po grešnomu drumu. V. M. Gučetić 10. Neka očisti duše naše od svakoga oskvrneha grešnoga. I. A. Nenadić, nauk. 237. Mučila ga je negova grišna svijest. A. Kanižlić, kam. 141. Nastojeći da običaje grišne izkoreniš. stoč. 299. Da slast grišna sva pristane. V. Došen 79a. Od sveg grišnog gada. 81a. Da biži od grišnih prigoda. M. Dobretić 67. — *ne zna se, jeli s je ili s ije*. Čisto griješno bez otrovi srce u meni stvori i stavi. I. Gundulić 200. Od Marije, u koj madež griješni nije. J. Kavašin 519a.

b. adv. grešno (grješno, grješno) po južnom govoru, grešno po istočnom, grišno po zapadnom. — Komp.: grešnjiš. — Između rječnika u Stu-

licevu (vidi sprijeda). To bi mrsko bilo i grišno. Naručn. 68b. — *griješno*. O devojko, griješno ti reče! Nar. pjes. herc. vuk. 102. Nar. pjes. petr. 1, 4. Što sinoć griješno i bespametno rekoh: 'Ja hoću, pa Bog htio ne htio'. Nar. prip. vrč. 10. — *ne zna se jeli s je ili s ije*. Griješno živjahu i zlobno zadosti. N. Dimitrović 74.

GREŠANSTVO, n. stanje onoga koji je grešan. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom sa starijim oblikom grešanstvo. Kako aži grešanj vā neudobā ostavlju tolikyje milosti jago i Ľubišznaja ućenija jeliko kš mojemu grešanstvu. Danilo 105.

GREŠČEVINA, f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji varaždinskoj. Pregled. 45.

GREŠETIN, f. augm. grijeh. — U jednoga pisca xviii vijeka. Kakva će dakle biti sramota očitovati one rane koje živina toči i grize od onih grišetina likaru duhovnomu? Đ. Rapić 46.

GREŠEVAN, greševna, adj. vidi grešan. — (Samo sa zapadnijem oblikom) u dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Štuličevu (griševan, v. griješan). Ushoditi od stanja griševnoga. I. T. Mrnavić, ist. 153. Što možeš, grdobu stvorja griševnoga? 184. Prociñivahe težkoće griševne. M. Zoričić, osm. 185.

GREŠEVATI, grešujem, impf. vidi griješiti. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Smrtno grešuju. M. Divković, nauk. 129a. Grišujući po priubodinstvu. Ant. Kadžić 428.

GREŠEVINA, f. vidi greš. — U Šulekovu rječniku: 'agrest'.

GREŠIĆ, m. dem. grijeh. — Može biti da bi se po južnom govoru kazalo i grješić. Žele isprazne, koje niti su grih ni grišić. F. Lastrić, ned. 157. Trpe zarad niki mali grišića priteške muke. M. Zoričić, osm. 79. Zlo govorit, opsovat čovika nije grija, niti je grišića. And. Kačić, razg. 153b. Ukrasti, prevariti itd. ni grijeha ni grješića! F. Jukić, zemj. 21.

GREŠIKA, f. vidi greš. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide greš s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). *a) sa značenjem kazanjem sprijeda*. Tko bude zobati grešiku utnuće mu zubi. M. Radnić 115a. Zato Bog prokle vinograd, i učini grešiku. S. Margitić, fal. 239. Grešika ima priliku od grožda, ali ne ima slasti. 239. Grešika, nedozrelo grožde (u Slavoniji). B. Šulek, im. 102. — *b) divlja losa, viñaga, loznica. — u Vukovu rječniku* (vide viñaga s dodatkom da se govori u Lici) i u Šulekovu imeniku: Grešika, omphacum, agresto (u rukopisu xviii vijeka), Vitis vinifera silvestris L. (Sabjar). 102. — *c) vrsta grožđa*. Grešika, grüner ortlieber (u Glini). B. Šulek, im. 102.

GREŠINA, f. augm. grijeh. — Akc. se mijēna u gen. pl. grēšinā. — Od xvii vijeka. S opačinama mojim, grēšinama i životom neredovničkim. F. Lastrić, test. 122b. Oni koji se boje, istina je, grēšina onije nikije pogrdnije, koji se, bari među pravim krstjani, malo i događaju. ned. 50.

GREŠJE, n. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Grešju. Sr. nov. 1875. 820.

1. *GREŠLIKA, f. nem. (avstrijski) grōschel, srebrni novčić što je vrijedio tri stare krajcare. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Ti mu ne bi dao ni prebijenu 'grešliku'. D. Obradović, živ. 64. Neće više ni 'grešlike'. sav. 20.

2. *GREŠLIKA, f. vidi grešika. — U Vukovu rječniku: vide grešika s dodatkom da se govori u Hrvatskoj*.

GREŠLIV, *adj.* *vidi* grešan, *c.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Da sržba ne bude grišljiva barem smrtno. M. Dobretić 205.

GREŠNICA, *f.* peccatrix, *grešno žensko čelade.* — *ispoređi* grešnica. — *Postaje od grešan nastavkom* ica. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. grěšnica, rus. грѣшница, češ. hříšnice, pol. grzesznica.* — *Po istočnom govoru* grešnica, *po zapadnom grěšnica, po južnom grěšnica (radi grěšnica* *vidi kod grešan i grešnik); u jednom primjeru iz narodne pjesme ima griješnica:* Griješnica j' krčmarica bila, u vino je vodu prispala. Nar. pjes. vuk. 2, 12, ali bi i radi stiha *bofe bilo:* grešnica je. — *Između rječnika u Mikafinu, u Belinu (peccatrix' 549^b), u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (grešnica ist., grěšnica zap., grješnica južn.). a) uopće.* Grišnik ali grěšnica. Naručn. 79^a. O žene grišnice! Korizm. 38^a. Milostiv budi mani grišnici. 75^a. Žena koja bješe u gradu grješnica... Jere grešnica jest. N. Rašina 85^a. luc. 7, 37... 39. Videći da svaki grešnik i grešnica ne počne dobro činit pokoru. A. Gučetić, roz. jez. 49. Koji razumni sud grešnicu oslobodi 295. O grešnice, ne straši se. I. V. Bunić, mand. 19. Tko zna ovu zlu grešnicu? 12. Meće nam prid oči crkva svetkovinu jedne grišnice ali zajedno i pokornice. F. Lastrić, od' 346. Grišnice i grišnico! ned. 184. Koji za me grišnicu na ramenih križ nosio. A. Kanižlić, bogoljubn. 273. Oprosti ženu grešnicu. S. Rosa 81^a. Ona grešnica, koja dava zo izgled životom. D. Bašić 67. Jest još ona žena grešnica. J. Matović 443. Nepokorni grišnice, grišnice nepokorna! I. J. P. Lučić, razg. 19. Imade lipa prilika velike prvo grišnice, a posli glasovite pokornice i sveteo Margarite. doct. 20. Čuj, grešnico! A. Kalić 601. Prosto ti bilo od Boga i od mene grešnice! Nar. prip. vuk. 143. Nego i grešnice žene. Nar. prip. vrč. 120. Gle žena u gradu koja bješe grješnica. Vuk, luk. 7, 37. — *b) o duši (kao pridjev).* Gledajući dušu grišnicu. Transit. 205. Duše grešnice crne su nego li je ugljeve. M. Divković, nauk. 270^a. Koju podnosi jedna duša grešnica. 301^a. Ti se stavi, ti ukoreni u grešnicu dušu moju. A. Vitačić, ost. 173. Od duša grešnica. I. Đorđić, salt. 158. Rani ovu dušu moju grišnicu. B. Pavlović 57. — *c) meretrix, u govoru se često ovom riječi zamjenjuje kurva (kao neprikladna riječ), ispoređi* bludnica. — *između rječnika u Belinu (meretrix' 482^b); u Vukovu rječniku ima:* grješnica (u Dubrovniku) koja zatrudni bez muža, *ali se baš u Dubrovniku upotrebljava često ova riječ (grešnica) sa značenjem gore kazanjim, vidi i primjer iz Vukova rječnika (na kraju) gdje grješnica očito znači:* meretrix. Dvije žene grješnice podoše kraju. N. Rašina 70^b. 3reg. 3, 16. Da grišnicom obćina ju zazivaše. F. Glavinčić, cvit. 281^a. Tijem gospodaka djevojčica za svoj prijekor ime steče u svem gradu, da grešnica od svakoga zva se i reče. I. V. Bunić, mand. 7. Kadno se neote susrte s Pelagijom očitom grišnicom. J. Banovac, razg. 101. Mandalina očitna grěšnica. A. J. Knezović 209. Dubrovčanin se u kakoj velikoj nevoji zavjetuje da će naj veću grješnicu uzeti za ženu, ako ga Bog izbavi, i to učini poslije. Vuk, rječ. kod grješnica.

GREŠNIČ, *adj.* *grešnikov.* — *Postaje od grešnik nastavkom* jz; *kj mijenja se na č.* — *Na dva mjesta xv vijeka.* To pisa ruka grěšniča. Mon. croat. 94. (1463). Ni ih pisala ruka sveta na ruka grišniča. 129. (1486).

GREŠNIČAN, *grešnična, adj.* *u Stuličevu rječniku:* v. griješan. — *nepouzđano.*

GREŠNIČKI, *adj.* peccatorum, *koji pripada grešnicima.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (peccatoris' 549^a); peccaminosus' 548^b), u Bjelostjenčevu (peccatoris'), u Stuličevu (peccatorum').* Uši sada slušaju pogrde grešničke. M. Divković, bes. 358^a. Vrime razkine prijateljstvo grišničko. M. Radnić 28^a. Neće uzeti u svoja usta imena grišnička. 66^a. Zove na vratije od duša grešničkije. 215^a. Govori Bog i veli da će se utješiti pokarañem grěšničkijem. 539^b. Ne dajte primoci grěšničkoj silnosti. I. Đorđić, salt. 282. B. D. Marije, ... krajice nebeske, cesarice andeoske, i grišničke odvinitice. J. Banovac, razg. 7. Plakaše ovu nesrićnu slipoću grišničku oni sveti čovik Nono onda. 101. Bio je zao život grišnički, biće gora i smrt. 130. Videći pak grišničko brezobrazstvo toliko i otvrdnutje. F. Lastrić, ned. 12. Žela grišnička poginuće. svet. 4^b. Budući da pakao naj poslidni grob grišnički jeste. E. Pavić, ogl. 34. Kamenita srca grišnička. D. Rapić 22. Na putu grješničkom ne stoji. D. Daničić, psal. 1, 1.

GREŠNIK, *m.* peccator, *grešan čovjek.* — *ispoređi* grešnik. — *Postaje od grešan nastavkom* ick. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. grěšnikъ, rus. грѣшникъ, češ. hříšnik, pol. grzesznik.* — *Između rječnika u Mikafinu (grešnik i grješnik), u Belinu 549^a, u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu (grešnik, grišnik, grješnik), u Vukovu (grešnik ist., grješnik južn.), u Daničičevu (grěšnik).* Ne pridohz prizivati pravednika nę grěšnikъ vę pokajanije. Mon. serb. 5. (1198—1199). Grěšnici v adę pod zemļu, a pravednici v raji. Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). — *po istočnom govoru* grěšnik, *po zapadnom* grěšnik. Ki vsi biše veliki grišnici. Naručn. 84^b. Ubogi grišnik sam sebe karam. Kateh. 1561. C3^a. Daleko od grišnikov spasenje. F. Glavinčić, cvit. 12^b. Izajdi od mene, zašto čovik grišnik jesam, Gospodine. L. Terzić 263. Sin čovičanski pridaje se u ruke grišnikov. J. Banovac, pred. 132. Zarad, sinko, tvoje gorke muke... nu se smiluj ter grišnikom prosti. And. Kačić, razg. 257^b. Da se krstjanin grišnik s Bogom smiri. Ant. Kadčić 222. Grišnici koji su običajni grišiti svaki dan. M. Dobretić 146. — *po južnom govoru* grěšnik (*vidi kod grešan*), *ali se u starijih pisaca nalazi i* grěšnik; *ovako i Vuk piše, i može biti da gđegđje i narod govori, ali je to po crkvenom jeziku.* grješnik. Takoj veselje bude na nebu svrhu jednoga grješnika kade pokoru učini. N. Rašina 149^a. luc. 15, 7. Nadoše grješnika. Zborn. 44^b. A neg li grješnik ja. N. Najlašević 1, 113. Prim' ove grješnike. 1, 143. Grješnika me ne odreni izpred svijetla lica tvoga. I. Gundulić 201. Pokora siluje grješnika svaka dobrovoljno podnijeti. J. Matović 242. Pa u paklu grješničke gledaše. Nar. pjes. herc. vuk. 311. Griješ ti kažem, ali grješnika neću. Nar. posl. vuk. 46. Šta ištete od mene grješnika? Vuk, kovč. 75. — *grešnik.* Meni grijeh oprosti, tvom hudom grešniku. N. Dimitrović 83. Ter grešnik toga dil iz pakla hoće rit. 35. To jes, milos tvoju, od grešnik utjehu. 40. Grěšnici prid Bogom proštenje mogu steć. N. Najlašević 1, 322. Moju te sad za tvu tu ljubav veliku, meni zled nepravu hti' prosti grešniku. D. Rašina 146^b. Način kako se grešnik ima izeti iz običanijeh kletava. A. Gučetić, roz. jez. 46. Molim tebe, da i mene tužnoga grešnika... iz ovijeh tmina od grijeha budeš izvaditi. 221. Za nas

grešnike tamne. M. Divković, nauk. 12^a. Ti mišljaše o meni čovjeku grešniku. 14^a. (Pjesni) pokorne, koje skrušena grešnika mogu dovesti u zemlju od obećanja. I. Gundulić 192. Ki grešniku rekao jesi podat' život, da ne izgine. 207. Tijem ufanje ne izgubi nijedan grešnik zloba cijeca. I. V. Bunić, mand. 4. Grešnike pedepše. I. Đorđić, ben. 106. Taki grešnici mogu se strahiti. I. A. Nenadić, nauk. 168. Milost, koju čini pokornijem grešnicima. 178. Potom grešnik sagriješi, izgubi ončas milos Božiju. Đ. Bašić 50. Izit će anđeli ter će razlučit grešnike od pravednika. 176. Radost na nebu svrhu jednoga grešnika. J. Matović 931. Pogubiti ću sve grešnike zemlje. 878. Pop grešnika za grehove pita. P. Petrović, gor. vijen. 90. A ti grijehe, duhovniče, karaš, grijehe karaš, grešnike ne varaš. Osvetn. 2, 19.

GREŠNIKOV, *adj.* peccatoris, koji pripada grešniku. — *Između rječnika u Stulićevu.* Ali je volja moja smrt grišnikova? Bernardin 92. ezech. 19, 28. Neću smrti ni pogubljenja grešnikova. V. Andrijašević, put. 40. U kući grešnikovoj ne pribiva mir. Đ. Bašić 68.

GREŠNICA, *f.* *vidi* grešnica. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Nije sumnje, toj grešnici (u prvom izdanju) smrt dostojna da se ne da. G. Palmotić, krist. 78.

GREŠNIK, *m.* *vidi* grešnik. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* S očitima grišnici. A. d. Costa 2, 198.

GREŠPA, *f.* bora (na licu i na tkañu), *tal.* grespa. — *U Dubrovniku od xvii vijeka i u Crnoj Gori.* a) na licu. Ona (pakljena nakazan) sva je učinenjena same od kosti koju krije koža u grespah pokupljena. J. Palmotić 955. Meso izpod perja dviže grešpe s obraza. (D). Poslov. danić. 60. — b) na tkañu. — *u Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), gdje stoji:* vide šupjika, česma, prijeplet. mislim da ovako nije dobro tumačeno, i da će i u Crnoj Gori biti značenje (bora, pa ili koja postaje gužvañem ili koja se načini švenem ili vzeñem) isto što i u Dubrovniku.

GREŠPATI, *grēšpām*, *impf.* načiniati grešpe na tkañu. — *ispoređi* grežbati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U Stulićevu rječniku stoji* grišpati (v. nagrišpati) što se u Dubrovniku ne govori.

GREŠPIN, *grēšpina*, *m.* Ribes grossularia L., šmañak, *tal.* crespino, *ispoređi* greš, grošika. Grešpin (= crespino), uva spina (u rukopisu xviii vijeka), Ribes grossularia L. B. Šulek, im. 102.

GREŠTA, *f.* *vidi* greš, *tal.* agresta. — *Od xvi vijeka.* a) sa značenjem kazaniem sprijeda. Octom ali greštu ne more se služiti (misa). Naručn. 20b. Ocat sa vinom i grešta imaju suprotivne kriposti. 20b. Sve mora u kuse, bud grozje al grešta. M. Kuhačević 108. Grešta, nezrelo grožđe. u hrvatskom primorju. — b) *vidi* garbać. Grešta, greštun (*tal.* crescione), Nasturtium officinale R.Br. (Sabjar, Klie). B. Šulek, im. 102.

GREŠTUN, *m.* *vidi* grešta, b).

GREVA, *f.* selo što je Stefan Dečanski dao manastiru Dečanima. Selo Greva. Deč. hris. 84.

GREVCI, *m. pl.* selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 21.

GREVIĆI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 208.

1. GREZ, *m.* kao, glib, blato. — -e- stoji mj.

negdašnjega e. — *Korijen je isti što kod greznuti.* — *Riječ može biti praslavenska, isporodi rus.* ррѣсъ (f.), *pol.* grąz. — *U Bjelostjencu rječniku* (grés, blato mehko od vod nanošeno, limus vel limum, coenum¹, v. kal), u Jambrešićevu (coenum²), u Stulićevu (coenum³ iz Habelićeva). Grez, 'schlamm'. Zbornik zak. 8, 686. Grěz, glib u moru, 'melma argillosa'. L. Zore.

2. GREŽ, *adj.* grub, *tal.* grezzo. — *U Vukovu rječniku:* 'grob', 'crassus' s dodatkom da se govori u Boci.

GREZAN, *grezna*, *adj.* gnio (pun greza, *vidi* 1. grez). — *U Sulekovu rječniku:* moderig¹.

GREZANSKA RIJEKA, *f.* voda u Srbiji u okrugu kneževačkom. Grezanska reka. Glasn. 19, 291.

GREŽATI, *grēžām*, *impf.* propadati u snijegu. — *vidi* greznuti. — *U naše vrijeme u Lici i u Crnoj Gori.* Kada se snijeg naglo ili od vjetra ili od kiše ili od sunca kopni, da se lako po hem ići ne može, reku onda: 'Greza se, ne mo'š po snijegu ići'. 'Tako se po snijegu iduć greza, da ti odma u oči prsne i voda i snijeg'. J. Bogdanović. Noge se grezaju kad upadaju u suhi snijeg. Pita se: 'Greza li se? Grezaše li ti se?' = Jesu li ti noge propadale? U Crnoj Gori. S. Matavul. U Crnoj Gori govori se samo o snegu: 'greza li?' = propadaju li noge u sneg? I. Nenadović.

GREZINA, *f.* seoce u hrvatskoj krajini blizu Kutereva. Schem. segn. 1871. 27.

GREZNA, *f.* selo u Srbiji u okrugu kneževačkom. K. Jovanović 118.

GREZNUĆE, *n.* djelo kojijem se grezne. — *Stariji je oblik* greznutje. — *Između rječnika u Belinu* (greznutje, 'inzupparsi' 419^a) i u Stulićevu (greznutje).

1. GREZNUTI, *grēznēm*, *impf.* biti, stajati pod vodom (ili uopće pod čim žitkijem) ili pod kalom, biti vas pokriven vodom, kalom. — -e- stoji mješte negdašnjega e. — *Akc. se ne mijēna* (aor. 2 i 3 sing.: grēznū). — *Riječ je praslavenska, isporodi rus.* ррѣсътъ, češ. hřeznouti, hřiznouti, *pol.* grzęnąć, grząsnąć, *greznąć*, *grąsnąć*. — *Radi korijena isporodi lit.* grimzti. — *Oblici prošloga vremena mogu postajati i od samoga korijena grez; po tome je aor.* grēznuh i grēzoh, *ger.* praet. grēznūvši i grēzāvši, *part. praet. act.* grēznuo i grēzao. — a) sa značenjem kazaniem sprijeda. ili s prijedlogom u i loc., ili s instrumentalom. — *između rječnika u Mikajinu* (greznuti, ogreznuti, mergor, submergor, obruor, demergor), u Belinu (attuffarsi, mettersi sotto acqua¹, 'mergor' 118^b), u Bjelostjencu (jimpingo, incido in limum, coenum, descendo magis vel profundius in coenum, mergor in limo, absorbeor a coeno²). aa) u pravom smislu. Ter mi se mni medom da grezne vas si svit. Š. Menčetić 61. Greznāše strana svaka daždom. I. Đorđić, uzd. 85. — često kod pisaca iperbolički. Sve u krvi grezne tvoje tijelo. M. Vetranić 1, 324. Meč rukami stressajući, ki jur grezne vas u krvi. D. Zlatarić 83^a. Gdi grezne travica u krvi pravednoj. Đ. Baraković, jar. 14. S tebe zemlja krvju grezne. 23. Ne ustavlja se, boćom lupa, i u zlotvorskoj grezne krvi. I. Gundulić 341. Vas joj obraz suzam grezne. G. Palmotić 3, 185^b. U ovoj dolini koja bez pristanka jekti uzdasima a grezne suzama. I. M. Mattei 238. — bb) metaforički. Tko u zloćah grezne i tone. I. Đorđić, salt. 322. Svaku uživa ugodnost, grezne slasti, tone u radosti božanstvenoj. I. M. Mattei 214. — b) napajati se, bu-

jati (kao *impf.* prema nabubriti), *n. p.* *sunder*, *hřeb*, *tkane* itd. kad se skvasi. *aa*) u pravom smislu. — između rječnika u *Belinu* (*insupparsi* 'ebibo' 419^a). Čudnoviti oni znoj krvavi, kojijem grezne njegova odjeća. I. M. Mattei 80. U krvi grezne odjeća. A. Kalić 497. — *bb*) u prenesenom smislu i o onome što nije skvašeno, bujati (*n. p.* o *tijestu* što *kisne*), pa i uopće rasti (*ne samo u dušinu*) o čemu mu drago. — između rječnika u *Stuličevu* (*crescere* o gonfijarsi per motivo di amido o di fermento, 'tumesferi, tumescere'). Greznuti, 'aumentarsi'. S. Budmani 417^a. Ko dava siromahu, temu ili grezne biće ili ne ide nazada. A. Kalić 269. Mržna na očigled kao kvas grezne. V. Vrčević, niz. 279. — *c*) u *Voltigijinu* je rječniku tumačeno: 'sommeregere, attuffare', 'einsinken, eintauchen', po čemu bi (dajbudi po talijanskom tumačenju) značenje bilo kauzalno: *umakati, zamakati*, ali mislim da to nije pouzdano; jednako je nepouzdan i u *Belinu* rječniku: greznut, 'attuffato', 'mersus' 118^b.

2. GRĚZNUTI, grěznēm, *pf.* poplaviti (kao kauzalno značenje prema 1. greznuti). — U *Vukovu* rječniku: greznula voda po polju, t. j. poplavila 'überschwemmen', 'inundo' s dodatkom da se govori u *Bjelopavličima*. — U rukopisu xiv vijeka pisanom crkvenijem jezikom ima: greznu dēžd (F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod grěznuti) gdje bi se moglo ovako razumjeti; Miklošić tumači cadere.

GRĚŽBĀNE, *n.* djelo kojijem se grežba. J. Bogdanović.

GRĚŽBATI, grěžbām, *impf.* vidi grešpati. — U naše vrijeme u *Lici*. 'Nemoj arte grežbati, vidiš da se onda na toj ne može pisati'. 'Ta i ta djevojka lijepo umije rukave od košulje grežbati'. J. Bogdanović.

GRĚG, Grga, *m.* vidi 2. Grk. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Ki bi bio s štete svim Grgom vam. M. Vetranić 2, 482.

GRĚGA, *m.* vidi Grgo. — Od xiii vijeka (naj prije u latinskom spomeniku), a između rječnika u *Voltigijinu* (kod Grgur). 'Castrenses de Glau-nicha: Gurga'. Mon. ep. zag. tkalč. 1, 154. (1270). Grga Sutlić. Mon. croat. 202. (1518). Selo Grge Erdejca. 271. (1572). Zdrav mi bio, fala, striče Grga! M. A. Belković, sat. G5b. Ufatile Grgu od Kotorskog. Nar. pjes. juk. 577.

GRGAC, Grka, *m.* hyp. Grgur. — xv vijeka. Grgac i Martin. Mon. croat. 128. (1486).

GRĚGANE, *n.* djelo kojijem se grga. — U *Vukovu* rječniku.

GRGAŃICA, *f.* seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 81.

GRGAT, *m.* ime muško (Grgur?). — xvi vijeka. Grgat z Novoga Sela. Mon. croat. 196. (1510).

GRĚGATI, grġām, *impf.* čačkati (*sube*). — U *Vukovu* rječniku s dodatkom da se govori u *Budvi*.

GRGATOVIČINO, *n.* mjesto u Bakru (isporodi Grgat). — xvi vijeka. Mestišće ili hižišće (u) varošu našem Bakru, ko se zove Grgatovičino. Mon. croat. 285. (1585).

GRĚGE, *m.* vidi Grga i Grgo. — Od xiii vijeka (naj prije u latinskom spomeniku). 'Gerge filio Tribizlo ab altera parte'. Mon. ep. zag. tkalč. 1, 192. (1278). Grge Vrbanić. Mon. croat. 288. (1585).

GRĚGEČ (grġeč), grġeča (grġeča), *m.* Perca fluviatilis L., neka riba, mađar. gőrgőcse, Co-

bitis (Miklošić sumnja o postanju iz mađarskoga, etym. wörterb. 81. 425). — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*. Kесеge mu kolo vode, a grgeči glade. Nar. pjes. vuk. 1, 518. Grgeč, Perca fluviatilis. G. Lazić 77. J. Pančić, zoolog. 287. Barski grgeč, Perca fluviatilis L. J. Pančić, ribe. 62. — Bijeli grgeč, druga vrsta. Beli grgeč, Acerina Schraitzer Cuv. J. Pančić, ribe. 67. Beli grgeč, Perca cernua L. K. Crnogorac, zool. 118.

GRGESINA, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Schem. zag. 1875. 261.

GRĚTEG, *m.* selo u Slavoniji u podžupaniji rumskoj. Pregled. 120.

GRĚTEŠKĪ, *adj.* koji pripada Grgetegu. V. Arsenijević.

GRGETIĆI, *m. pl.* selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunskom. Razdijel. kr. 10.

GRGIĆ, *m.* prezime. — Od xviii vijeka. Luka Grgić. I. Zaničić 192. Grgić. Schem. zag. 1875. 210.

GRGIČEVICA, *f.* vrsta vinove loze bijela grožđa. — isporodi grgičević. — U naše vrijeme u Dalmaciji. (griješkom) grgičevica. B. Šulek, im. 102.

GRGIČEVIĆ, *m.* vrsta vinove loze bijela grožđa. — isporodi grgičevica. — U naše vrijeme u Dalmaciji. (griješkom) grgičević. B. Šulek, im. 102.

GRGIĆI, *m. pl.* seoce u Bosni blizu Pećina. Schem. bosn. 1864. 88.

1. GRĚGIN, *m.* koji pripada Grgi. Grginoj se uvratio kuli. Nar. pjes. juk. 577.

2. GRĚGIN, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 55.

GRGINA, *m.* ime muško, augm. Grga. — xvi vijeka. Grgina Jurićev, kmet. Mon. croat. 276. (1575).

GRGINAC, Grginca, *m.* selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj. Pregled. 77.

GRGINČEVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Schem. diac. 1877. 67.

GRGLANKA, *f.* Prunella L., vidi crnec, crnoglav, c), križao. Flora croat. 589.

GRGLATI, grġlam, *impf.* vidi grgočati. — U *Bjelostjenčevu* rječniku (grġlam kod grgram).

GRĚGO, *m.* hyp. Grgur. — isporodi Grga, Grga. — Akc. se mijenja u voc. Grgo. — Od xv vijeka. Imenujući sudca Grga Bodolića. Mon. croat. 97. (1465). Kavalir Grgo Radnić. And. Katić, kor. 487. Za sokola Despotović-Grga. Nar. pjes. petr. 2, 498. Grgo mi se na vojnicu spravja. Nar. pjes. istr. 2, 90. Grgo Martić. Nar. pjes. petr. 1, 849 (među predbrojnicima).

GRGOČA, *f.* voda ili drugo što žitko čim se grgoče. — U *Belinu* rječniku: 'gargarismo, acqua artificiale colla quale si gargarizza', 'gargarismus' 388^a; u *Voltigijinu*: (griješkom) grgoča 'gargarizzamento', 'das gurgeln'; u *Stuličevu*: 'gargarismo', 'gargarismatium'.

GRGOČANE, *n.* djelo kojijem se grgoče. — Stariji je oblik grgočanje. — U *Mikajinu* rječniku (grgočanje), u *Belinu* (grgočanje 38^a), u *Bjelostjenčevu* (kod grgrane), u *Stuličevu*.

1. GRGOČATI, grgočem, *impf.* gargarizare, plakati grlo (u ustima). — U *Mikajinu* rječniku, u *Belinu* 388^a, u *Bjelostjenčevu* (grgočem kod grgram), u *Voltigijinu* (gargočati i griješkom gargočati, gargočem), u *Stuličevu* (grgočati gdje ima i grgotati s istim značenjem, ali je ovo bez sumnje načinjeno od sama pisca).

2. GRGOČATI, grgočem, *impf.* vidi grgotati. — U *Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GRGOTATI, grgočem, *impf.* vidi grgotati. — *isporedi* 2. grgočati. — U *Stuličevu rječniku*. — *slabo pouzđano*.

GRGOV, *adj.* koji pripada Grgu. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (Grgov, Gregorii). Prijesimo od svega više pisannoga poklada treći deo Grgov. Mon. serb. 479. (1457).

GRGOVCI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 206.

GRGRANE, *n.* djelo kojijem se grgra. — U *Bjelostjencevu* i u *Jambrešičevu rječniku*.

GRGRATI, grgram, *impf.* vidi 1. grgočati. — U *Bjelostjencevu rječniku*: grgram, grglam, grgočem, t. j. grlo izpiram, gargarizo, fauces colluo, i u *Jambrešičevu*: grgram.

GRGUL, *m.* ime muško, Grgur. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*. Poranio slijepac Grgule. Nar. pjes. vil. 1867. 454.

GRGUĻAV, *adj.* u zagoneci, vidi kod grgulica.

GRGUĻICA, *f.* u zagoneci. Radojica, grgulica, u grguĻavom kožušiću, u dubokom potociću. *odgonetaj*: orah. Nar. zag. nov. 155.

GRĠŮR, *m.* Γρηγόριος, Gregorius, ime muško. — *isporedi* Grgul, Gregorije, Grigorije, Gligorije itd. — *Akc.* je zabižen kao što je u *Vukovu rječniku*; u *Dubrovniku* je drukčije: ĠġŮr, Grgura, *akc.* kaka je u *gen.* taki je u *ostaliem padežima*, osim *nom.* i *voc.* ĠġŮre. — *Krajne se r.* shvaća kao da je negda bilo mekano (rj), po tome je *instr.*: Grgurem (i Grgurom, *isporedi* kod gospodar), *adj.* posesivni: Grgurev (i Grgurov), ali je *voc.* samo Grgure. — Od xiii vijeka, a između rječnika u *Voltigijinu*, u *Vukovu*, u *Daničičevu* (Grgur). Grgur. Mon. serb. 13. (1222—1228). Grgur. 32. (1247). 172. (1365). 215. (1413). Pred Grgurom. Mon. croat. 53. (1429). Pop Grgur Kovačić. 140. (1490). Papa Grgur. Naručn. 15^b. Štampanje po meštru Grguru Seňaninu. Korizm. 104^b. Sveti Grgur papa. B. Gradić, djev. 189. Pismo Grgura trinadestoga vrh novoga kalendara. B. Kašić, rit. xxvii. Ja jesam, Grgure, trgovac oni. F. Glavinić, cvit. 73^a. Razgovor xvii na svetoga Grgura. J. Banovca, razg. 104. S. Grgure, moli za nega. T. Ivanović 109. Niki siju na svetog Grgura. J. S. Relković 113. Sa negova dva vrijedna sina: sa Stjepanom a i sa Grgurom. Nar. pjes. vuk. 3, 53.

GRGURE, vidi Grguri.

GRĠŮREV (Grgúrev), *adj.* koji pripada Grguru. — *isporedi* Grgurov. Do Grgureva plot. Deč. hris. 59. Žena Grgureva. Mon. croat. 61. (1437). O vlahiño, ĵubo Grgureva. Nar. pjes. petr. 2, 510. — Grgurevo, *n.* znači: Grgurev dan, dan svetoga Grgura. U oči Grgureva. A. Kanižlić, fran. 102. Ta ćeš (simena) oko Grgureva sijat. J. S. Relković 126.

GRGUREVCI, *m. pl.* selo u Slavoniji u podžupaniji rumskoj. Pregled. 119. pisano i Grgurevci. Šem. prav. 1878. 12.

GRĠŮREVIĆ (Grgúrević), *m.* prezime po ocu Grguru. — *isporedi* Grgurović. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (Grgurević). Markoo Grgurević. Mon. serb. 468. (1454). Antunu Grgureviću Bošnjaninu iz Sarajeva. M. Divković, nauk. xxv. A za home Grgurević Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 479. Do dva brata dva Grgurevića. Nar. pjes. petr. 2, 505. i u naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GRGUREVSKI, *adj.* gregorianus, koji pripada Grguru, kaže se o onome što je po naredbi Grgura (ili svetoga ili xiii) pape. — Od xv vijeka. Mise grgurevske. Mon. croat. 114. (1475). Za mrtvih 36 mis služiti, ke se zovu grgurevske. F. Glavinić, cvit. 72^b. Mise zvane grgurevske, iliti svetoga Grgura, to jest trideset koje se za mrtve običaju govoriti... Zovu se ove mise svetoga Grgura, zašto ji 'e on naredio. A. Bačić 344. Voda ova zove se grgurevska, zašto bo nu naredio je sveti Grgur Veliki šestoga vika. I. Velikanović, uput. 3, 497. Ovaj jest na meni ostavio, da grgurevske platim mise. Đ. Rapić 369. 30 maja po staromu svetodaniku, što bi bilo po grgurevskomu deveti dan juna. A. Tomiković, živ. 26.

GRGURI, *m. pl.* ime dujema selima u Srbiji u okrugu topličkom. Gorbi i Doñi Grguri (i Grgure). M. Đ. Miličević, kraj. serb. 395. 414.

GRĠURICA, *m. dem.* Grgur, kao muški nadimak. — U naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GRĠURICIC, *m.* prezime po ocu Grgurici. — *Pominje se* xviii vijeka. And. Kašić, kor. 451.

GRĠURIC, *m.* prezime. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (Grguric). Brajan Grguric. Mon. serb. 79. (1406). Ivaniša Grgurica. Mon. croat. 56. (1431). Grguric. And. Kašić, kor. 460. u naše vrijeme u *Lici*. J. Bogdanović.

GRĠURICEVIC, *m.* prezime. — xvi vijeka. Matij Grguricević. Mon. croat. 191. (1508).

GRĠURICI, *m. pl.* ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 206. — b) selo kod Šlanoga u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom. Schem. ragus. 1876. 88.

GRĠŮROV (Grgúrov), *adj.* vidi Grgurev. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (Grgurov). Treći deo Grgurov knez i vlastele udružase u sebe. Mon. serb. 477. (1457). Od kalendara Grgurova. B. Kašić, rit. 1^a. Po molitvah Grgurovih. J. Kavanin 462^b. Da donesu čedo Grgurovo. Nar. pjes. petr. 2, 511. Jubi mene Grgurova juba. Nar. pjes. istr. 2, 90. i kao prezime u naše vrijeme. Nar. pjes. vuk. 2, 656 (među prenumerantima).

GRGUROVAC, Grgurovca, *m.* selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 386.

GRĠŮROVIĆ (Grgúrović), *m.* prezime. — *isporedi* Grgurević. — Od xii vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (Grgurović). Balde Grgurović. Mon. serb. 7. (xii vijek). Grgurović. D. Avramović 274.

GRGUROVSKI, *adj.* vidi grgurevski. Koje se (mise) grgurovske zovu. B. Gradić, djev. 140.

GRĠŮRSKI (gġŮrski), *adj.* a) vidi Grgurev i grgurevski. Po svetodaniku grgurskomu. A. Tomiković, živ. 234. — b) koji pripada selu Grgurima. Toplica teče pored Krčmara, ... Baca, gde prima u se s leva Grgursku reku koja se ovde zove 'Backa' (u Srbiji u okrugu topličkom). M. Đ. Miličević, kraj. serb. 346.

GRĠŮTANE, *n.* djelo kojijem se grguće. — U *Vukovu rječniku*.

GRĠŮTATI, gġŮtēm, *impf.* gemere, gukati (o grlici, kao grlica). — *pf.*: grgutnuti. — *Akc.* kaka je u praes. taki je u *impf.* gġŮtāh; u *ostaliem* je oblicima onaki kaka je u *inf.* — Po postanu je riječ onomatopajska. — U *Vukovu rječ-*

niku: 'girren' 'gemo' s primjerom iz narodne pjesme: Grličica grgutala prema luci na jabuci.

GRGÚTNUTI, grġŭtnġm, pf. grgutati. — Akc. kako je u inf. tako je u ostalijem oblicima, osim prezenta. — U Vukovu rječniku.

GRGUZ, vidi kod Grguzov.

GRGUZOV, adj. koji pripada Grguzu (?), ali ovoj riječi nema potvrde. — U imenu mjesta u Srbiji u okrugu užičkom. Niva u brdu zvanom Grguzovom. Sr. nov. 1868. 181.

1. GRIB, m. vrsta mreže za lovljenje ribe, grč. γρίπος, isporodi grip. — Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku; na drugom je mjestu drukčiji. — U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu: (u Crnoj Gori) velika mreža kojom se po blatu skadarskome hvata riba. — Dok se još nije opći grīb bacio u vodu. V. Bogišić, zborn. 495.

2. GRIB, m. vrsta gline. — U Šulekovu rječniku (gdje je useto iz drugih slavenskih jezika, isporodi rus. грибо, čes. hřib, pol. grzyb): 'pilz' (Boletus); preraszgrañen grib 'haselbock' (Boletus ramosissimus).

GRIBAJA, f. ime mjesta. — Prije našega vremena. Gribaja (u Sprěči). S. Novaković, pom. 190.

GRIBATI, gribġem, impf. iterativni glagol prema grepsti. — U Stulićevu rječniku (gribati, bez praes.) v. gargašati, i u narodnoj pjesmi našega vremena: Sve mu dogo crnu zemlju gribġe, a ušima vedro nebo striže. A. Ostojić iz nar. pjes.

GRIBE, f. pl. ime mjesta. a) zaselak selu Jelšanici. — u spomeniku xiv vijeka pisanom crkvenijem jezikom gdje stoji Gryby, a između rječnika u Daničićevu (Griby). Dahs (govori car Lazar) obitāli prěsvetyje Bogorodice hilandarskije selo Jelšanicu ġurda Nenišića... i selo Jelšanica Gradislava tepačije... i zaselaksu mu Gryby... Glasnik. 11, 199. (1880). — b) mjesto negdje u Hrvatskoj. — xv i xvi vijeka. Filip z Grib. Mon. croat. 193. (1487). Matijac Krznarić z Grib. 191. (1508).

GRIBIC, m. tal. ghiribizzo, hira. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Koji su to tvoji gribici? M. Držić 255.

GRIBITI, grġbġm, impf. gribom hvatati ribu. — Akc. kako je u praes. tako je u impf. grġbġāh, u aor. 2 i 8 sing. grġbġi, u part. praes. pass. grġbġen, u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

GRIBġA, f. sulcus, brazda. — Od korijena greb glagola grepsti, gdje se duženem e promijenilo na i. — U rječnicima: u Vrančićevu ('sulcus'), u Mikajinu (gribġa, brazda), u Bjelostjencevu (gribġa, t. j. jarek kojega plug čini. v. razgon. 2. v. jarek), u Stulićevu ('sulcus').

GRIBġANE, n. djelo kojijem se gribġa. — U Stulićevu rječniku.

GRIBġAR, m. čovjek koji gribġa. — Samo u Stulićevu rječniku: 'sulcator'.

GRIBġATI, gribġem, impf. sulcare, brazditi, graditi gribġe. — U rječnicima: u Vrančićevu ('sulcare'), u Mikajinu (gribġati, brazdati), u Bjelostjencevu (gribġam, v. brazdim), u Stulićevu (gribġati, gribġem i gribġam 'sulcare').

GRIBġENE, n. djelo kojijem se gribi. — U Vukovu rječniku.

GRIBġICA, f. dem. gribġa. — Samo u Stulićevu rječniku.

1. GRġĲ, m. brežuljak, glavica. — Nepoznata postać, Miklošić (etym. wörterb. 78) isporodi je arban. grġĲ, vrh. — Po sjeverozapadnijem krajevima od xiii vijeka (nalazi se i u slovenskom jeziku), a između rječnika u Bjelostjencevu (v. greben), u Stulićevu ('colliculus caries plenus'), u Vukovu (velika vrlet 'die steile' 'declivitas' s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). a) sa značenjem kazanijem sprijeda. — u rječnicima značenja nijesu posve jednaka: po Bjelostjencevu bio bi goli kamen, po Stulićevu brežuljak obrastao šašem, po Vukovu vrlet; po svoj je prilici naj pouzdanije u Bjelostjencevu, radi Stulićeva isporodi značenje kod b). Na veli grġĲ (može biti i ime mjesta). Mon. croat. 8. (1275). — b) kad u nanosu, koji voda nanese po lukama riječnim, izraste ili jedno drvo ili šibljika ili više njih ujedno, kao neki žbun, onda se sve to (drвета ili šib s onom humčićom zemlje naokolo) zove 'grġĲ'. u bosanskoj Posavini. M. Đurović. — c) divlje kamene. u Lici. D. Trstenjak. — d) ime mjesta. aa) gornji grad u Zagrebu. — od xiii vijeka (u latinskom spomeniku gdje je pisano e mj. i). 'Sub monte Grech'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 161. (1271). — bb) selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. Razdij. kr. 10. — cc) brdo u Dobroselu ispod Zaglavka i velikog Lisca. M. Medić. — dd) mjesto u gornjem Lapcu, gdje se u jednoj dokici sahrañuju ġudi iz tog sela. M. Medić.

2. GRĲĲ, m. nekakva ptičica. — U ugarskijeh Hrvata. GrĲĲi i cajzeli po ñem su rovali. Jačke. 182.

GRĲĲA, f. ime nekakvu mjestu blizu Ribnika u hrvatskoj krajini. — xvi vijeka. U ladanju grada Ribnika, u sudbije GrĲĲi ('zudchie Grichij') zvanog... Mon. croat. 273. (1573).

GRĲĲE, f. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 28.

GRĲĲEVIT, adj. u Bjelostjencevu rječniku: v. grebenit.

GRĲF, m. γρίψ, gryps, izmišljen zvijer (sprijeda orao, straga lav) u grčkoj mitologiji, tal. grifo. — isporodi grifon. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (grĲf, zvijer, griphex, griphus) gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencevu, u Jam-brešićevu. Obstri na sve strane v gñizdu grifa moga. P. Vitezović, odil. 52. GrĲĲci se brane polag grifa svog. 52. Minotavri, grĲĲi... J. Kavañin 460^b. Na banknoti od 5 for. je grb u štitu, koji drže dva grifa. Zborn. zak. 2, 988.

GRĲĲĲ, m. dem. grif. — Na jednom mjestu xvii vijeka. GrĲĲĲci se brane polag grifa svog. P. Vitezović, odil. 52.

GRĲFON, m. vidi grif, tal. grifone. — U je-dnoga pisca xvi vijeka. Grifone i zmije.. videći. M. Vetranić 1, 160. Grifone smo još vidjeli. 1, 234.

GRIGOREVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 21.

GRIGORIJ, m. vidi Grigorije. — U spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku. Čest-nġjšij vñ inocġhs starcs kġrs (γρίρη) Grigorij i sñ svojimi inoky. Mon. serb. 212. (1876—1889). Starcs kġrs Grigoriju sinajitu i jegovym kalu-derom, starcs kġrs Grigorij... 213 (ova su dva primjera pomġešana u Daničićevu rječniku).

GRIGORIJA, m. vidi Grigorije. — xviii vijeka. Naj gorji je bio Grigorija arġiepiskop. A. Ka-nižlić, kam. 20. Bratu svomu Grigoriji. A. To-miković, živ. 7.

GRIGORIJE, m. ime muško, *Grgur*, naj češće u kaluđeru, grč. Γρηγόριος. — Od XIII vijeka, a između rječnika u Daničičevu. Jepiskup raski Grigorije vstori. Mon. serb. 88. (1275—1821). Igumen hylandarsky kirž (кѣръ) Grigorije. 262. (1889—1405).

GRIGORIJEV, adj. koji pripada Grigoriju. — *Između rječnika u Daničičevu* (Grigorijev). Grigorijevi obyteli Kalistrat ijeromonahs. Mon. serb. 127. (1847). Bratija Grigorijeva. 214. (1876—1889).

GRIGORIJEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Proku Grigorijevića. Glasnik. II, 1, 42. (1808). Grigorijević. Šem. prav. 1878. 44.

GRIJAJČ, grijajča, m. čovjek koji grije. — U jednoga pisca našega vremena: A hiljadu žari se vatara, a grijajča tko zna koliko je. Osvetn. 2, 86. i u Šulekovu rječniku: 'heizer; wärmer'.

1. GRIJAJČICA, f. a) Uđare se četiri sove i na njih se ozgo metnu dva koca; svrh kolaca namjesti se torna leša, a na lešu se metnu konopje u snopovima i pokriju poňavom. ozdo se iskopa jama, u kojoj se naloži vatra. na grijajčici se konopje griju, da se lakše nabijaju, jer postanu krte. u Lici. V. Arsenijević. Kad konopje nabijaju, moraju ih prije ugrijati, da pozder lakše opada. radi toga nađu zaklonak i udare dvije sošice, a šjemena naslone na gust plot ili ih udare u zid; ozgo metnu lešu tornu, a po noj ručice od konopaja, pa da se bolje ugriju, pokriju ih kopertom ili poňavom. M. Medić. — b) Kad tkaju, mažu žice voskom da se ne trgaju; a da vosak ne stvrdne se, drže ozdo erbinu i u noj vatre. i ovo se zove grijajčica. u Dobroselu. M. Medić.

2. GRIJAJČICA, f. žensko čelade što grije. — U Šulekovu rječniku: '(ofen)heizerin'.

GRIJAJČINA, f. novci što se plaćaju za grijanje kod vatre (n. p. u Turskoj po hanovima). — U Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno. — U Šulekovu rječniku sa značenjem: trošak za grijanje, 'feuerungskosten'.

GRJAJČI, adj. koji pripada grijanju. — Načinieno prema spavači. — U Šulekovu rječniku: 'wärm'.

GRJAJČ, m. ime muško. — Od korijena glagola grijati. — Od prije našega vremena: Grējaks. S. Novaković, pom. 57. a u naše vrijeme u Vukovu rječniku (Grijak).

GRJAJALAC, grijaloca, m. čovjek (a i drugo) što grije. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (grialac i griješkom grialoc). Što t' će papar grijalac, kad ti je crni pjevalac? (Z). Poslov. danić. 124.

GRJAJALICA, f. a) žensko čelade što grije. — u Stuličevu rječniku ('quae calefacit'). — b) vidi grijalonica. — u Stuličevu rječniku ('vas igniferum'). — c) u združnijeh ljudi pored kuće osobita zgrada gdje se djeca zimi griju i gdje se suše slanina (da ih u kući Turci ne bi vidjeli) itd. u Vukovu rječniku. po ovome i u Šulekovu rječniku: 'wärmkammer'.

GRJAJALIŠTE, n. mjesto za grijanje. — isporodi grijalica, c). — Samo u Stuličevu rječniku: 'locus calefactioni destinatus', gdje ima s istijem značenjem i grijalištvo što je sasna nepouzđano.

GRJAJALIŠTVO, n. vidi kod grijalište.

GRJAJALO, n. zemljani sud pun žerave, isporodi grasta. — U Šulekovu rječniku: 'feuertopf'.

GRJAJKA, f. staklenica (ili uopće sud) puna

vrūce vode kojom se naj češće griju noge. — U Šulekovu rječniku: 'wärmflasche'.

GRJAJANICA, f. vidi grijalonica. — U Stuličevu rječniku: v. grionica. — nepouzđano.

GRJAJĀNE, n. djelo kojim ko grije ili se ko grije. — Stariji je oblik grijanje. — *Između rječnika u Mikajinu* (grijanje), u Jambrešičevu (kajkavski greene), u Stuličevu, u Vukovu. Ni mu pomaže ni odjeća ni grijanje. M. Divković, nauk. 72b. 268a. A Bogu se moli, pa mu hvali sunčovo grijanje. Osvetn. 2, 24. Kako im je na domu samijem, imaju li drva za grijanja. 2, 38.

GRJAJANICA, f. zemljani ili mješani sud sa žeravom kojim se griju ruke ili noge; veliki mješani sud sa žeravom kojim se grije soba (vidi mangal); sprava u kojoj se pogrijeva hrana. — U rječnicima: u Belinu: (po dubrovačkom govoru) grionica od zemlje, od srebra, od mjeda, 'laveggio', vazo di terra cotta, dove si tiene il fuoco per iscaldarsi', 'loculus fictilis' 429a; 'bragiere', vazo di tener brage', 'focus' 147a; trpezna grionica, 'scaldaminestra', stromento da scaldar le vivande in tavola', 'foculus mensarius' 647a; u Voltigijinu: grionica, 'bragiere, scaldino; scaldavivande', 'feuerkessel'; u Stuličevu: grionica, 'scaldino', 'vas igniferum'. — Drukčije u Šulekovu rječniku (vidi grijalica, c): 'wärmstube'.

GRJAJATEL, m. čovjek što grije. — U Stuličevu rječniku.

GRJAJATELAN, grijateljna, adj. koji treba grijati. — U Stuličevu rječniku: 'calefaciendus'. — nepouzđano.

GRJAJATELICA, f. žensko čelade što grije. — U Stuličevu rječniku.

GRJAJATI, grijēm, impf. calefacere, činiti da što (objekat) bude vruće. — Akc. se mijeña u impf.: grij, grijmo, grijte, (aor. 2 i 3 sing. grjā). — i- stoji u južnom i zapadnom govoru mj. negdašnjega ž; u istočnom je e: grējati, grējēm. rijetko se nalazi je u južnom (grjeje. M. Držić 29). — Riječ je praslavenska, isporodi stolov. grēti i grējati, novoslov. grēti, rus. грѣть, češ. hrāti, hřiti, pol. grzać. — Korijen je indoevropski gher, isporodi snskr. ghṛ, topiti, grijati, gharma, vruć, grč. ζέω, žeto, ζεωός, vruć, lat. formus, got. varmjān, grijati, stvēm. warm, vruć, itd. isporodi gorjeti, žar, žerava. — Na jednom mjestu XVIII vijeka (A. Badić 309) ima grihati mj. grijati, jer pisac koji nije znao, gdje treba isgovoriti h, mislio je da mu je ovdje mjesto. isporodi čuhati. — *Između rječnika*: u Vrančićevu ('focillare'), u Mikajinu (grijati, topliti, 'calefacio, calfacio, foveo, refoveo'), u Belinu ('calefacio' 625a. 647a), u Bjelostjencēvu (kajkavski grejem i greem), u Jambrešičevu (greem), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (grijati ist., grijati južn. i zap. 'wärmen', 'calefacio').

1. aktivno.

a. s objektom.

a) subjekat je nešto što iz sebe ispušta vrućinu (uprav ili se tako misli) koju prima objekat. aa) subjekat je sunce, ogañ, žeto itd. Gdi okolo sunce oholo s dragim zracim zemlju grije. G. Palmotić 2, 155. Ni'e mu stana na svjetlini, da ga lijepo sunce grije. J. Kavañin 57b. Ove dvi velike svitlosti ne samo imadu nebo resiti i zemlji svitliti, dali jošte živine i lude grijati. J. Banovac, pripov. 238. Sunce svitli svim i grije svekolike i zle i dobre. J. Filipović 1, 518a. Da nam sunce dvore grije. Nar. pjes. petr. 1, 50. — Vatra koja ozebla grije. F. Lastrić, test. 254b. Koga grije vatra. J. S. Rejković 85. — Na boj

ide svak pod silu; grije ga ljeto, zima mu udi. I. Gundulić 290. — *amo ide i ovaj primjer u kojemu je (ironički ili u antifrazi) subjekat* led: Plam da ledi, led da grije. J. Kavanin 80^a. — *bb) subjekat je čelade*. Ne bi naprijeda uza me plakala grijav peču leda. M. Držić 58. Gri' zmiju, da te uije. 807. Gospa je Isusa grijala. M. Divković, bes. 119^b. Malim sudom more prazni, zmiju grije, lava blazni, vjeru i ljubav tko god scijeni u nekrepkoj naći ženi. I. Gundulić 226. Grije zmiju u skutu. (Z). Poslov. danić. 25. — *cc) subjekat je živinče*. Jeda bi ga grijali volak i magarčić. I. Ančić, svit. 82. (Jesusa) griju priproste dvije živine. I. Đorđić, uzd. 188. Magarac i vol parom ga griju i tope. A. Kanižlić, utoč. 526. — *dd) subjekat je hajina, pokrivač (na postelji) itd.* Ona uz dobar kožu, koji 'e grije. M. Držić 166. S razbludnom te družbom grije meka odveće sad pernica. G. Palmotić 1, 125. — *ee) subjekat je hrana ili piće*. Što 'e papar ki grjeje? M. Držić 29. Vino ima jakost grihati. A. Bačić 909. — *ff) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. aaa) subjekat je stvar umna ili duševna*. Koja ovo nova žela moje srce veže i strijela i ledenu miso grije? G. Palmotić 1, 40. Lidska srca ljubav grije. J. Palmotić 154. — *bbb) subjekat je čelade ili što se misli kao čelade*. Bože, ... pošli na pomoć moju svetoga Mihajla arkandela ... da me grije u tvojoj ljubavi. V. Andrijašević, put. 168. Ter slabosti me studene grij, upravi, vladaj, kripti. A. Vitalić, ost. 1. Tako i Marija svojim mogućstvom svakoga pomaže i š ljubavu kao sunce grije. J. Banovac, razg. 7. — *prema lat. fovere*. Tko grije u srcu rasrću na brata. S. Rosa 71^a. — *ccc) subjekat je i objekat čelade, glagol je u prenesenom smislu*. Da glavu otkrije (Suzana) riše (dva starca), vidit hteći, ča no jih još grije. M. Marulić 85.

b) prema predašnjemu značenje je kauzalno: subjekat je čelade koje ne svojom vrućinom nego ognjem ili čim drugijem čini da objekat postane vruć. Mrazna (me) grijasto, naga odisto. J. Kavanin 572^a. U mene je zadosta gebane: da ložimo tri mjeseca dana, da ložimo, vojsku bi grijali. Nar. pjes. vuk. 4, 248. — *objekat može biti i tijelo samoga subjekta, isporodi 2, a, a)*. Svaki svoje tijelo hrani, grije, čuva i pazi. M. Divković, nauk. 254^b. Da (linac) na noj (luli) grije sebe da mu barem nos ne zebe. V. Došen 207^a.

c) u prenesenom smislu (ironički) kaže se u Dubrovniku s objektom što znači kakvo mjesto, te je značenje: stajati svagda na onom mjestu. može biti da je ovako i u ovom primjeru: Bojemu se svak čas nadaj, a od zla se ne mar' ništa, ni gri' vazda svoga ogništa, ni u dub jedan sih pokladaj. M. Pelegrinović 188. *tako se kaže i: grijati koga sa značenjem: biti svagda s nim, ne ostavljati ga*. P. Budmani.

d) nejasno je u ovom primjeru gdje kao da je grijati isto što i grijati se: Tko j' ognja želuć grijat, hod' k meni. P. Zoranić 49^a. *ali može biti da mj. j' treba čitati s'*; genitiv ognja mogao bi tad stajati kao uz nagrijati se.

b. bez objekta.

a) značenje je kao kod a, a) aa). Staro je i sunce topi, ali dobro grije. M. Držić 102. Ogañ koji grije, voda koja pere. M. Divković, nauk. 88^a. Gdi kraljuju mrazi jaci, gdi zrak sunčan vik ne grije. G. Palmotić 2, 858.

b) kao gñati, svjetliti (samo o suncu i mjesecu). — *u ovom primjeru ne zna se pouzdano, jeli ovako značenje, te je ovo upravo potvrđeno samo u naše vrijeme; između rječnika u Vukovu*

(sunce grije 'scheint' 'sol lucet'). Sunce grije, i drugim svitlinu podaje. F. Glavinčić, cvit. 8^b. Mesec greje caru na večeru. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Na glavi joj alem kamen dragi pri kome se hoditi vidaše usred tavnje noći bez mjeseca kako u dan, kada grije sunce. 3, 78. Da nije sirota, ne bi sunce grijalo. Nar. posl. vuk. 53. Zbog takijeh sunce grije. (Reče se za dobra i bezazlena čoeke). 88. Tu je noć grijao mjesec kao dan. Nar. prip. vrč. 154. Grejaše mesečina. M. Đ. Miličević, let. već. 838.

2. pasivno. Neg u sobi il' grijanoj zgradi. J. S. Reljković 91.

3. sa se. — *Između rječnika u Mikalinu* ('calesco, calefio'), u *Bjelostjencu* (grijem se), u *Jambrešićevu*, u *Voltičijinu*, u *Stulićevu*, u *Vukovu*.

a. refleksivno. a) prema značenju kod 1, a, b). Sjediše (s) slugami i grijaše se pri ognju. N. Rašina 98^a. marc. 14, 54. Siñora se grije u onoj kamari na kominati. M. Držić 291. Pri žeravi gdje griju se. P. Kanavelić, iv. 414. Grije se majci pod skutom. (Z). Poslov. danić. 25. Na suncu grejati se. J. Rajčić, pouč. 1, 81. Đeca nijesu mogla pristupiti da se griju. Vuk, poslov. 8. I grija' se mirno sprama sunca. P. Petrović, gor. vijen. 6. *vidi i: Kako se griješ? t. j. kako se drvariš?* Vuk, rječ. kod grijati se. — *b) impersonalno*, ne grijati se kome u *Dubrovniku se kaže kad ko (osobito od objesti) neće da stoji na nekom mjestu, nemiran je*. Ne grije mu se ondi. Nide mu se baš ne grije. P. Budmani.

b. pasivno. U tvom krilu grijala se zmija prika. G. Palmotić 1, 280. Kad se prije nad palenom griju. J. S. Reljković 182. — *i vopće sa značenjem: postajati vruć*. Drušku su se već počela grijati uha. S. Lubiša, prip. 265. Vaļa, da se dlani griju. M. Pavlinović, rad. 188.

GR LJAV, adj. koji grije. — U *Stulićevu rječniku*: 'calefaciens'. — *nepouzđano*.

GR LJED, m. vidi gred. — *Samo na jednom mjestu xvi vijeka*. I zmiju priblijeđu punu svijeh otrova, ka mnokrat u grijedu peći me iz krova. M. Vetranić 1, 110.

GR LJEH, grijeha, m. peccatum, vaļa da je isprva značenje bilo: što zlo, krivo čovjek učini ne baš zlom namjerom nego nehotice ili jer se u svom sudu prevari (isporodi grijehška, pogreška); ali se već od naj starijih vremena u svijem slavenskim jezicima shvaća u teološkom smislu, kao ono što se učini protiva Božjega zakona. — *ije- stoji po južnom govoru mj. negdašnjega ē, u istočnom govoru glasi grēh, grēha, u zapadnom grīh, grīha*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.: grīješe, grījesi; po jugozapadnijem krajevima miēna se i u cijelaj množini, kad se umeće ov: grēhovi (j ispada iza r), grēhová i grēhová, grēhovima i grēhóvima*. — *Osnova je (grēh) praslavenska, isporodi stslav. grēhъ, rus. грѣхъ, češ. hřích, polj. grzech*. — *Postaње je tamno: ako je prvo značenje kao što je kazano sprijeda, osnova ne može biti sročna s gorak, gori, ni s lit. garszus, zao; ne može ni korijen biti isti što kod grijati, gorjeti; značenje (ono što grije, pali dušu?) do kojega bi se tjem došlo, moglo bi postati samo u hrišćansko a ne u starije doba*. — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara h, ovo može: a) otpasti bez traga: grīje, grē, grī (samo u nom. i acc. sing.); b) promijeniti se na j: grēj, grīj, a i po južnom govoru grīj (š pred j postaje i), te ovako i u ostaliem padežima, ako se h ne miēna na s ili š*

(*vidi kod mijeh*); c) *promijeniti se na k*: grijek, grék, *te k ostaje u svijem padežima gdje nema s ili š*. — U svijem je rječnicima: u Vrančičevu (grih, 'crimen'; erratum; delictum; peccatum'), u Mikišinu (grih, grijeh), u Belinu ('colpa, difetto, errore', 'crimen' 202a, 'errore, fallo', 'erratum' 290a, 'peccatum' 549a), u Rjelostjenčevu (greh), u Jambrešičevu (greh), u Voltigijinu (greh, grih, grijeh), u Stuličevu (greh, grih, grijeh), u Vukovu (grêj ist., grék u Srijemu, grlje, grijeh južn., grih zap.), u Daničičevu (grêhs). a) s prvijem značenjem kazanjem sprijeda (*što se zlo, krivo čini bez zle namjere*) rijetko dolazi adverbijalno grijehom, po grijehu; značenje može biti i: *po nesreći, za nesreću*. Ako se po nekojema grêhu nanese pogorêti manastyrju. Mon. serb. 98. (1330). Deč. hris. 62. Ašte kto popaset žito grêhom (invitus' Daničić). Zak. duš. pam. šaf. 35. 49. Ako li bi grihom ubio Poličanin Poličanina. Stat. polj. ark. 5, 253. Grijehom od zgode kad bi svijet od zgar pao pod slane te vode. M. Vetranić 1, 126. Ako ti po grijehu prišlo, da zloba ljudska korimene, pusti ju da prohodi. F. Lukarević 3. — u ovom primjeru stoji grijeh prema grč. ἀμαρτία i lat. peccatum: Ovo ime 'grih' more se razumiti občno govoreći svako pomañkañe u stvarma naravnim, ljudskim i božanstvenim. tako kad se čovik po naravi rodi nakazan, na priliku imajući tri ruke, oli dvi glave, zove se grih oli pomañkañe od naravi ('monstrum peccatum naturae dicitur...'). Kad čovik pomañka u svomu zanatu oli dilovañu, na priliku, kad učini zlo jednu alinu, jedan sud, jednu priliku etc. protiva zanatu i načinom od istoga zove se grih oli pomañkañe ljudsko u stvarma od zanata (error in imagine vel aliquo artificio dicitur peccatum artis...). M. Dobretić 194. — b) po teologičnom smislu, što se učini protiva Božjega zakona. aa) uopće. Vise što bude bez grêha, vise sm' rad učiniti. Spom. sr. 1, 121. (1414). Poznavši svoje teške grihe. Korizm. 61b. O griše prokleti! 55b. Veći je grijeh tanac voditi nego orati i kopati. Zborn. 164a. Griha i zle sreće svak ima na sviti. M. Držić 90. Kći ti se namrije glada, nije li ti grijeh? 193. Oto nas naš grijeh dovede u ove strane. 819. Upadati z grijeha na grijeh i sa zla na gore. M. Divković, bes. 292b. Grih mi se j' utopit. Đ. Baraković, vil. 390. Jaoh, i duh moj z grijeha prika nad mnom cića u žalosti. I. Gundulić 207. Gisi i zlobe moje. M. Jerković 12. Ako hoćeš, Gospodine, pedipsati mene za ispuñenje grihov mojih. 100. Zloće ke ju smrtno more i grijeh ki joj dušu rije. I. V. Bunić, mand. 10. Grišniku krcatu grdobnih grihov. P. Radovčić, nač. 168. Poznat gdi je grije. I. Ančić, svit. xiii. Grijeh jednoga sve selo plaća. (D). Poslov. danić. 25. O nenavidosti, griše prokleti! J. Banovac, pripov. 234. Boga uvrediti grijom. F. Lastrić, ned. 209. Grijeh naj mañi zlo je naj veće. (Z). Poslov. danić. 25. Da sam ga tolicijem grijesima uvrijedio. Misl. 17. Ako ti kažem grijeh, neću grješnika. Nar. posl. vuk. 9. Grijeh ide iz usta, a ne u usta. Grijeh kaže, a u grijeh laže. (U Crnoj Gorj). 46. Koliko znao toliko grija imao! 145. Negov grej na negov vrat. Prilozi za ist. golub. 5, 133. (1804). Pop grešnika za grehove pita. P. Petrović, gor. vijen. 30. Blago zakopano koje se može bez grijeha prisvojiti. V. Bogišić, zborn. 408. Što je viši grijeh, dičnije je oprošteñe. S. Lubiša, prip. 259. — bb) različite su vrste grijeha. aaa) istočni. Budući on otrovan grihom istočnim. P. Radovčić, nač. 213. Upast ne mogaše u zlo grijeha istočnoga. J. Kavañin 519a. Grijeh istočni, labes

originalis'. A. d. Bella, rječ. 549a. Od slabosti naše naravi, koja je po istočnom grihu rañena. J. Banovac, razg. 22. Istočni grih zove se oni u komu se rađamo svi kolici. M. Dobretić 194. — Ne ima' uće grijeha ni od iztoke. J. Kavañin 518b. — Zašto grih narodni s krstom opira se. F. Glavinić, cvit. 14a. Poškropljenje jest uzmožno od griha narodnoga očistiti. 103a. — Po grihu bo Adamovu zaslužismo muku ovu. V. Došen 42b. — bbb) po veličini. Veliki grijeh, delictum ingens'. A. d. Bella, rječ. 549a. Pri-lubodinstvo nije samo velik grih u sebi... J. Banovac, razg. 105. Drugi grisi svi ostali, bud' veliki, budi mali. V. Došen 135a. Teški grijeh, delictum ingens'. A. d. Bella, rječ. 549a. Po-činu 7 smrtnijeh grijeha. Zborn. 166a. Sa svijeh sedam smrtnijeh grijeha svoju naprti dušu hudu. J. Kavañin 53a. Ah prokleti griše smrtni! F. Lastrić, ned. 83. Smrtni i pogane grihe. M. Dobretić 72. Potop... radi griha umrlih na ovi svit bi propušćen. F. Glavinić, cvit. xiii. Od svijeh sedam mrtvijeh grijeha. J. Kavañin 59a. Grijeh pogubni, 'crimen lethale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Od poglavnijeh grijeha sedam. J. Kavañin 417a. Sedam griha poglavnih. Ant. Kadčić 229. Sablast griha na sedam glavni griha razdijelena. V. Došen 1. Grijesi poglaviti oliti smrtni. J. Matović 247. Koji jesu podložni grijesima poglavitijema. 255. — Opušćenje malih grihov. Naručn. 35b. Mali grijeh, 'crimen veniale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Tko se ne čuva od griha maloga, mal' po malo pada u veliki. J. Banovac, razg. 194. Opušćenje grijeha maloga i grijeha smrtnoga. J. Matović 501. Koji čini ove grihe venijale, ne pogrduje Boga š hima. J. Banovac, razg. 194. Hodotajni ili mali grihi. F. Glavinić, cvit. 14b. Oni ki grih hodotajni učinihu. 16b. Drugo jer se ovi grisi čine lagani, lako se oprašćaju. J. Banovac, razg. 193. Mućnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga. 193. Ovi sakramenat očisti dušu od griha laki. 230. Grijeh prostni, 'crimen veniale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Ispovijajte se u često ne samo od griha smrtnih, dali i prosnih. J. Banovac, razg. 195. Nije grih smrtni nego prostni. F. Lastrić, ned. 115. Prošćenje griha svakdañih oliti prostnih. Ant. Kadčić 156. Ni na oprostne grijehe lesto nemoj vada spravan biti. J. Kavañin 5a. Grijesi mañi i oprostivi. J. Matović 217. Grih mali oli ti opuštljivi. M. Zoričić, osm. 26. — ccc) po načinu kako se griješi. Ne bi ih tegnuo nigda pote-nijem (!) grijehom. Pril. jag. ark. 9, 72. (1520). Poteži se u niku zločestu oñnicu griha putenoga. J. Banovac, razg. 104. Grih puteni potamñiva razum. M. Zoričić, osm. 111. Sa svim da ju ispovidnik pita i od griha puteni. M. Dobretić 76. Grih mesovni oli ti puteni. Ant. Kadčić 281. Ne učini grijeh bludni. N. Rañina 62b. exod. 20, 14. Bludni grijeh, 'libido'. A. d. Bella, rječ. 437b. Učinio sam grih bludni s ženskom glavom. Ant. Kadčić 196. Učini jedan grih od bluda. P. Radovčić, nač. 510. To je grijeh kleti od razblude. J. Kavañin 6a. Ne učini nečisti grijeh. N. Rañina 32a. paul. rom. 13, 9. Od griha nečistoga svake vrste. Ant. Kadčić 43. Vrh toga je obađena nepoštenijem grijehom kriva. G. Pal-motić 1, 363. Grih sodomski. Stat. polj. ark. 5, 284. Koji čine priveliki i smrdeći grijeh su-protiva naravi. M. Orbin 256. — Svetogrdnijeh al' s grjehova poslije toga dogodi se. J. Kavañin 230. — To je grih suprot osme zapovidi. M. A. Rejković, sabr. 88. — ddd) po drugijem rasli-kama. Grijeh običajni, 'peccatum habituale'. A. d. Bella, rječ. 549a. Djelotvorni grijeh; grijeh

djelom učinjen; grijeh sadašnji, peccato attuale, peccatum actionis'. A. d. Bella, rječ. 549^a. Grijeh sadašnji. I. A. Nenadić, nauk. 86. — (*Grih*) razdičuje se u grih naravni i u grih bogoslovni: grih naravni zove se oni koji je protivu zakonu naravnomu... i zove se peccatum philosophicum; grih bogoslovni jest oni koji je protivu zakonu Božijemu... i zove se od naučitelja, peccatum theologicum'. M. Dobretić 197. — Milost Boga, koja se gubi grijesmi telesnijema. A. Gučetić, roz. jez. 12. Griha telesni sotona ne čini. V. Došen iv. — Grijeh uzdržan, zadržan; grijeh ustavljen odriješnju biskupovu, papinu etc. casus reservatus'. A. d. Bella, rječ. 175^b. — cc) *postane grijeha. aaa) grijeh se čini, tvori, griješi itd.* Ako bi š nu učinil grih. Naručn. 88^a. Smrtni grih učinit za ništor ne imaš. P. Hektorović 40. Koji čine takovi grehove. Š. Budinić, sum. 137^b. Tko troj grijeh učini. J. Kavašin 430^b. Čine grihe i svake opacine. J. Banovac, razg. 81. Ne učinivši nikakova griha. F. Lastrić, test. 89^a. Zato tko grih činit hoće. V. Došen 145^a. Da si sam one grihe činio. M. A. Rejković, sat. A8^b. Ovih griha nije učinio za dva miseca. M. Dobretić 107. Jesam težak grije učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 90. — Mnoge ine grēhe stvori. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Koji (*grieh*) sam satvoril. N. Dimitrović 34. Na sto načina proc' nemu (*Bogu*) tvorih grih. 81. Od onijeh ki hoće pri' umrijet nego taj stvorit grijeh. N. Naješćković 2, 34. Lupež taj, koga rih, da uboga pokrade, stvori li koji grih? D. Rašina 67^b. Pokli tolik grih nam stvori, da sakletvom tempal sori. P. Hektorović (?) 106. Grijeh stvaramo u slobodi. J. Kavašin 426^b. Tvorih grijehe, mislih zlobe. 444^a. — Grijehe koje svaki dan ljudi griješe. M. Orbin 85. Al' ga nisam pitao za carstvo, već za grije što je sagriješio. Nar. pjes. vuk. 2, 191—192. — Začeti grijeh peccare, commettere o far peccato, pecco'. A. d. Bella, rječ. 549^a. — Koji druge grihe slide. V. Došen 73^a. — bbb) *u grijeih se pada, upada, čelade se u grijeih zapleće, grijehom se oskvrnjuje itd.* Veće ču cić ovijeh večeras upasti u trista smrtnijeh grieh. N. Naješćković 1, 254. Ako je mnogo puta upao u isti grijeh. S. Matijević 22. U svaki grih lasno upade. I. Grličić xvi. Čuvajte se od nepošteni' razgovori, jer čete pasti u grih. J. Banovac, razg. 65. Tko želi u grihe ne upadati, zovi Isusa u pomoć. 70. Zašto po pristupjenju zapovidi upada u grih. 200. Ne daj mi u grih padnut. J. Filipović 1, 158^a. U kakove grijehe običaje upletati se. S. Matijević 29. U grijeh se zaplesti, largiter peccare'. A. d. Bella, rječ. 549^a. — Ne povratiti se u napridak na grih. Ant. Kadčić 230. — Ockvrniti se grijehom, pecco'. A. d. Bella, rječ. 549^a. — Podjarmiti dušu grijehom, pecco'. 549^a. — S toga na se grijehe prti. J. Kavašin 434^a. — Da teškim htiše grihom sagrišiti. A. Vitalić, ost. 397. Griši li on grihom od nenavidosti. M. Dobretić 210. — Da se ili grisim smradi. V. Došen 9^a. — dd) *čelade se na grijeih navodi, dovodi, potiče itd.* Na grijeih navodeći. M. Divković, bes. 27^b. Riči nepostene koje mogu drugoga na grih navesti. J. Banovac, razg. 64. — Koje su ga (*prigode*) mogle dovesti na grih. Ant. Kadčić 249. — Djavaosko poticanje na grih puteni. 316. — Prignuti na bludnost ali na grijeih puteni. S. Matijević 14. — Napastovati na grih u svetoj ispovidi. Ant. Kadčić 334. — Rinujući nas u grih bez našega ositeña. 205. — ee) *grešnik je u grijeihu, stoji, živi itd. u grijeihu.* Ako je (*memočnik*) u grisih, odpustiti će mu se. I. Bandulavić 264^a. jac. 5, 15. Ma što ti je ono mučno, da kada znaš, da si u grihu

smrtnom, nećeš da se ispovidiš. J. Banovac, razg. 101. Da je u kakvima grisima smrtnima. B. Leaković, nauk. 206. — Paval u grihu staše nevere. F. Glavinić, cvit. 86^a. — Pribivati, stati u smrtnomu grijeihu, mortali peccato teneri'. A. d. Bella, rječ. 549^a. — Ako bi se tko naša u grihu nepodobnu. Stat. pol. ark. 5, 284. — Živjeti u grijeihu, mortali peccato teneri'. A. d. Bella, rječ. 549^a. — Vazda bih ležal u smradu i u grihu. M. Jerković 38. — Toli se ma pamet u grijesih zaplela. N. Dimitrović 37. U grijesih ere sam zapleten oda svud. N. Naješćković 1, 114. — Lupež, koji s Isukrstom bi propet, premda vas u grihi biše ogriznuo. J. Banovac, razg. 18. — Jere smo jak kami otvrdnul' u grijesih. N. Dimitrović 35. — *naprčen je, pritisnut grijesima, ima grijeh na sebi itd.* Ljudi, ki nisu obrimeñeni grisi. Aleks. jag. star. 3, 256. Od tužnoga stanja srca grisi naprčena. A. Georgiceo, pril. 15. — I pritisnut od grjeihova. J. Kavašin 19^a. — Koga veruga grihov stiska. L. Terzić (B. Pavlović) 2. — Misnik scineći, da na sebi imadiše koji težak grih. J. Banovac, razg. 63. Imajući na duši jedan grih. Ant. Kadčić 268. — *grieh prebiva u duši itd.* Ako u hoj (*duši*) grih pribiva. V. Došen 28^a. — ff) *tudi se grieh može uzeti na svoju dušu.* Vas taj grih ja ču sam vazeti vrh sebe. H. Lucić 197. Uzimje na svoju dušu niove grihe. M. Dobretić 99. — gg) *čonjek ispovijeda grieh, ispovijeda se od grieha, na ispovijedi ga kaže, otkriva, javlja, očituje itd.* Svaki svoje ispovijedi grije. And. Kačić, razg. 159^a. Pristupi i ispovijedaj grehove, koje si učinio. S. Lubiša, prip. 222. — Od ovoga se grija neću ispovijediti. M. Divković, nauk. 281^b. Da se ispovidi od svoga tamnoga griha. Ant. Kadčić 157. — Da mu, sinko, sve grehove kažeš. Pjev. crn. 64^b. Izređi pravo i čisto svoj grih. Ant. Kadčić 194. — Poče Grujo da svoj grijeh otkriva. S. Lubiša, prip. 145. — Svaki grih istanovice objaviti. Ant. Kadčić 215. — Da očituje grije na ispovidi. M. Zoričić, osm. 86. Očitova grije opake. And. Kačić, kor. 37. — Kad pokornik svoje grihe otvara ispovidniku. Ant. Kadčić 330. — hh) *čelade se kaje (od) grieha, čini pokoru za grieh, plače, žali grieh itd.* Koji se kaju svojije griova. M. Divković, nauk. 281^b. Tu da od grieha mojih se kaju. J. Kavašin 311^b. Da se svaki kaje od grieha učinjenijeh. J. Matović 161. — Sveti život provede, čineći pokoru žestoku za svoje grihe. And. Kačić, razg. 65. — Da pokorni sve budemo grih plakati. P. Knežević, živ. 21. Plakati grihe prošaste. M. Dobretić 108. — Pokajna grijehe žali svojim suzama. J. Kavašin 181^b. — ii) *čelade ostavja, pušta grieh, uklanja se od grieha itd.* U koje godi vrijeme i u koji godi čas mi ostavimo grijehe. M. Divković, bes. 7^b. Ostav' grijehe i nesklade. J. Kavašin 168^b. — Da budem puštiti svršeno grjeihove. N. Naješćković 1, 149. Čovječe, pusti grieh. I. Đorđić, salt. 440. — Kriposti sliditi i od grihov uklonit se. F. Glavinić, cvit. xvii. — kk) *grieh se prašta, oprašta, otpušta, odnosi, pere, tare itd.* Milosti prose i proštenije grēhom. Mon. serb. 67. (1305—1307). Gdi se onamo praščaju grihi? F. Glavinić, cvit. 14^a. Moj Jesuse, grijeh mi oprosti. J. R. Gučetić 15. Opraštaju se grijesi mađi i oprostivi. J. Matović 217. I Bog će mi greha oprostiti. Nar. pjes. vuk. 2, 8. Te je caru greke oprostio. 2, 95. Bog grieh! (ili:) Bog grjeihove a car dugove! (Odgovori se kad ko reče kome za što: oprosti! U Boci i u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 17. Dug neplaćen, grieh neoprostien. 71. — Bog ti odpusti grēhi. Mon. croat. 94. (1463). Komu od-

pustite grijehe, da mu su odušteni, a komu zavežete, da mu su zavezani. M. Divković, bes. 6ab. Da mu odpusti grihe. P. Radovčić, nač. 178. — **▼** Odnese Bog grihe tvoje. A. Georgiceo, pril. 42. Koji odnosi grijeh od svijeta. S. Rosa 49a. — Evo jahač Božji, evo koji odnima grijehe svijeta. M. Divković, bes. 13b. — U krv mi oprati grijehe naše. J. Matović 102. — Grisi zatriveni po tvomu oduštenju. I. Bandulavić 124b. Kajte se i obratite se, da se potaru grisi vaši. 141a. act. ap. 8, 19. — Jerbo je Isukrst platio dug za njih smrtni njih grijehe. M. Orbin 80. Pomrsi plemenitom krvju tvojom sve grihe moje. P. Radovčić, nač. 270. Pomrsiti grihe mrzeći na te. Ant. Kadžić 182. — S nom stari otci sva vršise, pučke i grihe pomrčiše. J. Kavašin 337a. — Na uzdah srce mē pospiješ, jeda mi se grijeh odriješ. J. Kavašin 88b. Mandaline nij' li Isus grijeh odrišio? 337a. — Može bit bi pravo bilo, da se grijeh ne već ne liječi. I. V. Bunić, mand. 8. — Pa da poje kaluderi za te, nebi tvoga grijeha otkajali. Osvetn. 2, 188. — *čelade se oprasta, ostoji, čisti itd. (od) grijeha.* Simeun se grija oprostio. Nar. pjes. vuk. 2, 70. Onda ćeš se greka oprostiti. 2, 74. — Ne bih li se grija ostavio. Nar. pjes. vuk. 1, 612. Tako ćeš se grija ostajati. 2, 91. — Opranje tila zlamenuje očišćenje duše od griha istočnoga. J. Banovac, razg. 198. Ovako čineć, od grija ćeš bit očišćen. J. Filipović, prip. 1, 158a. Kršćenje čisti dušu od griha istočnoga. T. Ivanović 78. — Isukrste, za čovjeka sloboditi ti od grija huda. J. R. Gučetić 12. Oslobojen od grjebovi. J. Kavašin 484a. Jeda bi se od grija oslobodili. M. Zoričić, osm. viii. — Spasen učinice puok svoj od griha njih. N. Rašina 20b. matth. 1, 21. — *amo može spadati i ovo:* Bogu posla svoga jedinagoo sina, da svoje izbavi iz grija. Mon. serb. 465. (1454). — *II) čeladetu se što prima za grijeh, usimje, stavfa, upisuje u grijeh.* Ne primi ovo himi za grih. I. Bandulavić 18a. act. ap. 7, 59. Ne prim' to za grih. Đ. Baraković, vil. 164. — Otpravjenicima u grijeh uzeće. S. Rosa 189b. — Ne stavfa im u grijeh. 74b. — Da Bog u grijeh ne upiše! Nar. posl. vuk. 48. Bože mi ne upiši u grijeh. S. Lubiša, prip. 217. — *nm) čelade je dušno što činiti pod grijeh (vidi kod pod).* (Korizmu) svaki verni kršćenik pod smrtni grih postiti ima. F. Glavinić, cvit. 60a. Naučitelj ponukuju, da muž i žena uzdrže se u blagdane i postove, ne pod smrtni grih, već ako se može. J. Banovac, razg. 81. Nikoji su odgovori ne pod grih zadužujući. A. Kanižlić, kam. 151. Svak je dužan pod grijeh, da svoje posle pregleda. M. Pavlinović, rad. 121. — *nn) naš narod shvaća uživanje između muške i ženske strane, i kad je dopušteno i zakonito, kao grijeh, te po tome se kaže po grijehu otac, sin itd. o zakonitome ocu, sinu.* Ni po greku stara roditelja. (Po greku (po grijehu) roditelj znači 'pravi otac'. Ovdje se pokazuje znak narodnoga mišljenja, da je grijeh i 'ženiti se'. Ja sam slušao od oca jednoga velikog gospodara gdje govori za svoga sina: 'On je moj po grijehu sin, ali ga meni sad vađa slušati'. Vuk). Nar. pjes. vuk. 2, 316. Oj Stojane, moj po gr'jehu sine! Ni po grijehu stare roditelje. Poočime, bez grijeha babo! V. Bogišić, zborn. 207. Moj po grijehu brate. V. Vrčević, niz. 68. — *u ovom primjeru sin bez grijeha može biti da nasuprot znači: zakoniti, ali može biti da znači: nedužni, pravedni.* Zaklinam tebe, gospodina i sina mi bez grēha (grēha) vojevodu Stepana. Mon. serb. 417. (1442). — *c) nalazi se gdje gdje grijeh kao*

ono čim se vrijeđa i čelade (ne samo Bog). Jeda li satvorih proč tebi do danas naj mañi koji grijeh? N. Najšćković 2, 121. Što su pali u ovake grijehe protiv naroda svojega. Vuk, kovč. 14. — *d) vrag, đavo (da mu se ne reče pravo ime).* Kada su me na te nanесли grijesi. Pril. jag. ark. 9, 129. (1468). Ki te hudi grijeh potače za gusara vjerat mene? G. Palmotić 2, 113. Podi, griješe, (od mene)! (Kad koga nađe kaka bijeda). Nar. posl. vuk. 252. Podi, griješe, od mene i od moje duše! u *Dubrovcniku*. P. Budmani. (U Boci) kad kako čelade pobjesni, kaže se: 'grijeh je u nemu', t. j. đavo. Vuk, rječ. kod grijeh. Nanese me neki grijeh, da ovdje ludo poginem. S. Lubiša, prip. 20. Šćepanu ne dađe grijeh da mući. 109. 'Prodi se, griješe, da te anatema!' odgovori Vuk Arbanasu. 175. Donese grijeh Brđanina u selo. 199. Prelasti me grijeh da poslušam kneza. 205.

GRIJEHA, f. *vidi* grijeh. — *Samo na jednom mjestu xv vijeka (griha), ali može biti da ne treba shvatiti kao nom. sing. nego kao gen. sing.; tad bi spadalo pod grijeh.* Hit čarati griha je velika. M. Marulić 184.

GRIJEŠAC, griješca, m. dem. grijeh. — *U Stulićevu rječniku.*

GRIJEŠAK, griješka, m. dem. grijeh. — *Na jednom mjestu xviii vijeka:* Za ovi griješak i neurednos tako malu primio je dvije pedepse. B. Zuzeri 145.

GRIJEŠAN, griješna, adj. *vidi* grešan.

GRIJEŠATI, griješam, *impf.* griješiti. — *Od xvi vijeka (vidi a, b)), a između rječnika u Stulićevu: grišati, griješati, v. griješiti s dodatkom da je useto iz misala.*

a. *neprelazno.* a) *vidi* griješiti, 1. a. Koja dobro puškom strijelaju, strijelaju a ne griješaju. Pjev. crn. 262b. — b) *vidi* griješiti, 1, b. U kih (skladanjih) ako grišam, jer liće gizdavo tvoje ne uzvišam, koliko jest pravo. H. Lucić 212. Smrtno griješaš pijanstvom. B. Kašić, zrc. 120. Ne daj mi u napridak grišati. I. T. Mrnavić, nauk krat. 1702. 80. Bože, koga providjenje u svojoj naredbi ne griša. L. Terzić 284.

b. *prelazno.*

a) *aktivno, vidi* griješiti, 2, a, a). A rana skrovita mo'e srce ne griša. Đ. Baraković, vil. 85. Nikogar ne griša ki mu je protiva. 37.

b) *sa se, vidi* griješiti, 2, b. Da im uzroka da kunu, proklinjaju i tako da se griješaju. I. A. Nenadić, nauk. 128.

GRIJEŠENE, n. *djelo kojijem se griješi.* — *Stariji je oblik griješenje.* — *Između rječnika u Stulićevu i u Vukovu.* Na iskupljenje njih griješenja. N. Rašina 80a. paul. hebr. 9, 15. Tko da se Bogu pomoli za griješenje svoje? N. Dimitrović 35. Oduštenje od svih grišenja. B. Kašić, rit. 289. Koji s' očitniku grišenja sva prostil. A. Georgiceo, nasl. 346.

GRIJEŠILAC, griješioica, m. *čovjek koji griješi.* — *U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje stoji griješkom griješioic).* Niti grišilac može oženit se one bludnice materju. I. Ančić, ogl. 174.

GRIJEŠILO, n. *grijev.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Skiniti grišilo s dušica. Nadod. 66.

GRIJEŠIONICA, f. *žensko čelade što griješi.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdan.*

GRIJEŠIONIK, m. *vidi* griješilac. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdan.*

GRIJEŠITI, griješim, *impf.* errare, peccare,

činiti grijeh, činiti grijehe. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. griješah, u aor. 2 i 3 sing. griješi, u part. praet. pass. griješen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf. — -ije- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega š; u istočnom je e (é prema ije: grěšiti; â prema lje: grěšim), u zapadnom i (i prema ije: grěšiti; i prema lje: grěšim). — Rječ je praslavenska, isporodi stslav. grěšiti, rus. грѣшѣть, češ. hřešiti, polj. grzeszyć. — Između rječnika u Vrančičevu (errare; peccare), u Mikašinu (griješiti, privariti se, erro, praevericor); griješiti, zlo učiniti, pecco, delinquo' itd.), u Belinu (pecco' 548b), u Bjelostjencu (pecco, delinquo' itd.), u Voltigijinu (peccare, trasgredire', sündigen'), u Stuličevu (peccare, errare, delinquere), u Vukovu (sündigen', peccare'), u Daničićevu (grěšiti peccare; peccatis onerare').*

1. neprelazno.

a. errare, non ferire, labi, ne pogađati, ne zgađati u ono na što se smjera, promašati, isporedi grijeh, a). — *pf.*: pogriješiti. a) u pravom smislu. Oh lipo ti biše meni pogledati, kad riba ploviše, gdi ju on zamlati... čudo sam vidio prohodeć oni kraj, jednom je grišio, ne veće, večer taj. P. Hektorović 48. Kapitan kamen u Kandida piti, i griši, ter sudca u obraz udri. F. Glavinčić, cvit. 70^b. — b) u prenesenom smislu. aa) ne pogađati u mišljenju, u suđenju, u gataju itd. Čul si, ča nahode po zvizdah ki znaju, ki potop od vode u skori pravljaju... jaoh, ako njih sudi ne griše u temu, imanje čto prudi? trudimo se čemu? H. Lucić 269. — bb) kao zaći, zalutati u prenesenom (i moralnom) smislu. Kde zajde jedane dobarz i razumanz človekz, zajde i grěši u mnogu. Spom. sr. 1, 168. (1422). — cc) u ovom primjeru kao da ne griješiti znači: ići za rukom. I videć da mu stvor van djela ne griješi. D. Rahina 22^a.

b. peccare, činiti grijeh, grijehe, upadati u grijeh, u grijehe, viditi grijeh, b). a) uopće. Da taj griješi od nevjerstva. M. Orbin 173. Da griši puteno svetom kraljicom. I. Ančić, svit. 28. Zakon zapovida: ne ubij, ne griši bludno. J. Banovac, rzg. 89. Već nećemo sagrišiti kako dosad grišili smo. P. Knežević, živ. 22. Grišiti poče. And. Kačić, kor. 101. A grišiti neka bude lako. M. A. Belković, sat. C8^a. Grišnici koji su običajni grišit svaki dan. M. Dobretić 146. I sveti su griješili, pa su se opet svetili (jer su se kajali). Nar. posl. vuk. 104. Ko se suda boji a od suda straši, taj i ne griješi. Pravdonoša. 1852. 10. — b) često o bludnom griješenju i kad se ne dodaje adv. bludno, te onda obično uz prijedlog s s instr. Opake djevice i oni koji su s nima zajedno griješili. M. Orbin 254. Jedan, premda mu znadijaše žena, grišase s drugom ženom. M. Zoričić, zrc. 58. Drži službenicu u kući s kojom griši. M. Dobretić 78. Ne samo što je griješio s drugima, nego se i prvoj ženi povraća. Vuk, dan. 1, 93. — c) način (grijež, djelo) kojijem se griješi može biti u instr. Ko ne griješiš zlim djelima. J. Kavačin 169^b. Griši li on grihom od nenavidosti? M. Dobretić 210. Grijesima svojim, kojim griješahu, dražiše ga. Đ. Daničić, lcar. 14, 22. — d) kad se izriče, ko (Bog, čelade) ili što (zakon) vrijeđa se griješenjem, ono može biti: aa) u dat. Oni Bogu smrtno griješe. V. M. Gučetić 68. Ko kriva žali, pravom griješi. Nar. posl. vuk. 144. — bb) s prijedlogom prema. Griješi li prema zapovijedi Božjoj? I. A. Nenadić, nauk. 119. Prema ovomu zakonu ne griješi. J. Matović 424. Bog jest oni prema komu se griješi. 499. — cc) s prijedlogom protiv (protiva, proć). Svaki čas proć tebi griješeći, Bože moj.

N. Dimitrović 40. Griješeći po svak čas protiva višemumu. 105. — dd) u acc. s prijedlogom o. Griješiše o tvoje zakone. Đ. Daničić, nemij. 9, 29. — nešto je drugo ovdje loc. s o: Ne imate ob čem živiti a imate o čem grišiti. J. Banovac, pred. 108. — ee) u acc. s prijedlogom u (samo na jednom mjestu). Nisam li vam rekao, da ne grišite u brata? E. Pavić, ogl. 87.

2. prelazno.

a. aktivno.

a) ne pogađati, promašati, isporedi 1, a. aa) u pravom smislu. Čistosrid hitaje cokulom dovrže, ne griši mu boka. M. Marulić 255. Toli je (zvije) griješiti uzbuđe stril tvoja... D. Rahina 19^b. Tako strijahu, da ništor rukami svojimi ne grišahu. Aleks. jag. star. 3, 286. — u ovom primjeru metaforički (sa značenjem: izostaviti, ne spominati?). Malo da hiteći ne griših dar oni naj lipši, naj veći, ki t' Venus pokloni. H. Lucić 289. — bb) od značenja promašati preneseno na mimolaziti (u širem smislu). Tuj muku nitkore ne more grišiti razmi obrani. Tondal. star. 4, 112. Ne može nas tog griješiti. Zborn. 28^a. Pripravan budući da me znoj ne griši, doklo se gorući moj pohlep utiši. Đ. Baraković, vil. 22. On vesel zač ga gost tač slavan ne griši. jar. 62. Grišnika ne griši za grih pakal doli, grišnik ne uzkrisi nikadar odtoli. 112. — cc) s objektom put: saći s puta, zalutati. Puta ne griši. Đ. Baraković, vil. 104. Pravi put griši. jar. 64. Mnogi griše pravi put raja. S. Badrić, ukaz. 65. b) griješiti stvar, griješiti grijeh isto je što činiti grijeh. Nu cijenim, da nigdar, odkli sam tvoj bio, nećeš nač', jednu stvar da ti sam griješio. N. Najlašćević 2, 114. Grijehe koje svaki dan ljudi griješe. M. Orbin 35. Koje (grijehe) ljudi običaj imaju griješiti i činiti očito. J. Matović 257.

c) vrijeđati. aa) objekat je čelade. Nu vrijeme što prješi i hrli leteći, nitkor ga ne griješi, krivi sud čineći, zač vrijeme nije uzrok... ako je kratak rok našega života. M. Vetranić 1, 269. — bb) objekat je zakon, zapovijed itd. Pazi da ne griši zapovjed razliku. Đ. Baraković, vil. 59.

d) griješiti dušu (naprtiti na nju grijeh) često se upotrebljava sa značenjem: griješiti uopće, a osobito kad se s kim nepravdežno radi. Molimo, budi ti milost, ne grěšiti dušu. Spom. sr. 1, 129. (1415). Togaj rad, gospoje, ne griješi dušice, srdašce er moje puno je tužice. N. Najlašćević 2, 77. Ne griješi tvu dušu o meni. M. Držić 88. Griješiti dušu, animam suam laedere'. A. d. Bella, rječ. 521^b. Ne govor'te o mom roditelju, ne govor'te, ne griješ'te duše. Nar. pjes. vuk. 2, 101. Ne vješaj se, ne griješi duše. 3, 200. Griješiti dušu: nije tako, brate, ne griješi duše (kad se misli da ko govori što krivo). Vuk, rječn. kod griješiti. — slično je ovome i griješiti ruku. Da na tebe ne griješim ruke. Pjev. crn. 44^b. Eda m' nije desnicu griješiti ruku. 198^a.

e) u jednom primjeru znači: činiti grešnijem, ali po subjektu i objektu drukčije nego kod d): Jizbine, ako nisu zabranene, ne grišo čovika. I. Ančić, vrat. 65. — amo može biti da spada i ovaj primjer: No jesu l' se bule preobule, da ne skaču bose po kamenju da Pipere jutros ne griješe? Oglad. sr. 236.

b. sa se, refleksivno. značenje je kao kod griješiti (1, b). — Između rječnika u Bjelostjencu (grešim se, suspicor'), u Jambrešičevu (grešim se na koga, suspicor, suspicio'), u Vukovu (1, sündigen', peccare'. 2. o koga, gegen jemand sündigen', peccare erga aliquem'). a) uopće. A i da hoćeš, ne dam ti se ja griješiti. Pravdonoša.

1852. 3. Ne daj da se griješi zemlja. D. Daničić, 5 mojs. 24, 4. — b) može se isreći, ko se vrijeđa grijehom: aa) dativom. I da se on hoj ne griješi. Nar. prip. vrč. 110. — bb) instrumentalom. Što se mrtvim griješiš hajdukom? Pjev. crn. 92b. — cc) akuzativom s prijedlogom o. Kad se griješite o braću, o Hrista se griješite. Vuk, pavl. 1kor. 8, 12. Nemojte se griješiti o dijete. D. Daničić, 1mojs. 42, 22. *vidi i u Vukovu rječniku.* — dd) instrumentalom s prijedlogom s. Ja se s tobom neću griješiti na so i hleb. S. Lubiša, prip. 44. Nijesam ja od udaje, no se sa mnom ne griješite. 79.

GRJEŠKA, f. ono što se pogriješi. — S ovakijem značenjem uopće u jednom primjeru xvi vijeka: Ako kakova greška za profont vojske bude, hoće vaš uzrok i krivica biti. Mon. croat. 294. (1592). *sa opće značenje u naše vrijeme dolazi samo instrumental adverbijalno, vidi u Vukovu rječniku:* griješkom, vide nehotice. Daničić (a i ja za nim) u ovome rječniku upotrebljava griješkom i sa značenjem: krivo, nepravo, protiv zakona, zlo; tako i štamparskom griješkom. — U svijem padežima dolazi u naše vrijeme samo s nekim osobitijem značenjem, vidi u Vukovu rječniku: griješka, kad se uvodeći u brdo preskoči jedan zubac.

GRJEVO (ili Grevo?, isporodi Greva), *n. ime selu.* — Prije našega vremena. Grêvo (selo). S. Novaković, pom. 181.

GRJNUTI, grijnem, pf. grijati. — isporodi 1. granuti. — U ugarskih Hrvata. Sunce je grijnulo. Jačke. 18.

GRILE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Griju. Sr. nov. 1869. 588.

GRIMA, f. vrsta male ribe. isporodi grimica. a) vrsta srdjela. u Mikajinu rječniku (ghrrimme' što bi trebalo čitati grme, ali će drugo r biti štamparskom griješkom) kod olige, i u Stuličevu, alicie, sorta di sardella', alicé'. — b) mala, sitna riba uopće. Grima (la marida). Na Šipanu. Razumije se i po sebi da se može rijeti gerica, srdjelica, ako malu vrstu hoće se tijekom naznačiti. L. Zore, rib. ark. 10, 840.

GRIMAČA, f. vidi Grmača.

GRIMÂR, m. ribar što lovi grime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. L. Zore, rib. ark. 10, 859.

GRIMČEVIĆ, m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Za nim Ture Grimčević Osmane. Pjev. crn. 142a. — U drugoj pjesmi Grinčević. Jedno bješe Grinčević Osmane. 151b.

GRIMICA, f. dem. grima. — a) naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu: mala grima. — dolazi već u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka gdje se kaže čeladetu kao od mila. Mrve, moja grimice, od kojih se prikle čine. M. Držić 411. — b) u Vukovu rječniku: vide griznica s dodatkom da se govori na Korčuli.

GRIMIS, m. vidi grimiz. — Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (porpora; coccola per tingere in rosso', purpurfarbe'). Nima voñi ni grimisa. B. Armolušić 8.

GRIMISAN, grimisna, adj. vidi grimizan. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (grimisani, porporino', purpurfarbig'). Grimisnu apostolsku odiću nositi počeo. A. d. Costa 1, 24.

1. **GRIMIZ, m.** purpura, sukno vrlo živahne crvene boje (uprav s kojom je i malo modre pomiješano; drugo je skerlet). — Od arap. qermes,

skerlet, ali preko romanskijeh jezika, isporodi tal. chermisi, cremisi, crven, šitkov, franc. cramoisi. — Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu (purpura' 573b. 649b), u Bjelostjencevu (v. baršun), u Stuličevu (purpura, purpurea vestis'), u Daničičevu (grimiz, purpura', ital. 'cremisi'). Klobuk jedana crvena grimiza. Mon. serb. 498. (1466). Šuba calina (crjena?) grimiza. Spom. sr. 2, 125. (1466). Gdi čista grimiza toli se dobavi. Š. Menčetić 63. Ako ja sam oni isti sad u sebi, jaoh, da gdi je sviono ruho, grimiz čisti, plemenito ki me odije? I. Gundulić 219. Pod bogatim odjećami od crjena sja grimiza. 397. U grimizu rumenomu slavno oni se odjeli su. J. Palmotić 219. Koji grimiz oblačahu. I. Akvilini 4. I grizlica u grimizu okoti se, a što je drugo nego crv potišteni? B. Zuzeri 342. Grimiz nosi tko grimiz ne čini. (Z). Poslov. danič. 25. Ter ga ogrnivaju jednom hajinom razdrtom od grimiza. Đ. Bašić 56. Razmišlja kako jedan čovik vrstan, odiven grimizom, stoji ponižen. Blago turl. 2, 63. Praviše staklo, grimiz. D. E. Bogdanić 65. Ako budu grisi vaši kako grimiz (skerlet) crveni. I. Velikanović, uput. 3, 325. — Može značiti i samu boju: Obraz od sniga slit, ne ki je sasvim bil, da s kim bi smišan bit grimiza niki dil. M. Marulić 76. Ljepotom se gizardu, grimizom jak zapad. M. Držić 65. *vidi i u Belinu rječniku:* grimiz, grana, nome di certe coccole con le quali si tingono i panni in rosso', 'coccum'. 355a.

2. **GRIMIZ, adj.** vidi grimizan. — Na jednom mjestu xv vijeka. A na njih do toli pokrovci grimizi. M. Marulić 14.

GRIMIZAN, grimizna, adj. postaje od grimiz nastavkom ннъ. — isporodi 2. grimiz. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (grimisni, 'coccineus' 355a; 'purpureus' 578b. 597a; 'ostrinus' 649b) i u Stuličevu (purpureus, coccineus). a) boje kao grimiz. Grimizna svilice. Š. Menčetić 278. Svili grimiznoj skratil vlas, Bože moj. M. Vetranić 1, 11. Na grimiznoj svili. I. Đorđić, uzd. 42. — b) natičen od grimiza (sukna). Oklopja se zlatna od zgora pod grimiznim plaštom rese. I. Gundulić 442. Iz grimizna skuta svoga. P. Kanavelić, iv. 275. Izvadiše ruho zlatno i grimizno. B. Zuzeri 350. Diže s ramena plaš grimizni. Đ. Bašić 70. — c) odjeven u grimizu. Grimizni poglavica svete crkve. I. Đorđić, ben. 65.

GRIMIZITI, grimizim, impf. mastiti grimiznom bojom. — U Stuličevu rječniku: 'purpurare', gdje ima i refleksivno grimiziti se, 'purpurascere'.

GRIMIZNIK, m. čovjek odjeven grimizom. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Isti se grimiznik stiska i postavljajuć na stranu oholost... Blago turl. 2, 69.

GRIN, m. grina (?), vidi 1. grina. — Na otoku Cresu. 'Grin te zel!' uzela te strijela! odnio te vrag!

GRINA, f. vidi grivna, 2. grina. — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Crni banu Mihoile (darova joj) grinu bijela bisera. Nar. pjes. bog. 64.

GRINČEVIĆ, vidi Grimčević.

GRINGLIN, m. Ligurinus chloris L., neka ptica, zelenac, zelendur, nem. grünling. — U Bjelostjencevu rječniku: 'chloris, chlorion, luteola', i u Jambrešičevu: 'chloris'.

GRINTA, f. porrgo, naj češće neka bolest na koži cd glave, kraste, ali gdje gdje znači i koju drugu bolest na koži, svrbenem. grint, norovnem. grind. — Od xvii vijeka (ali vidi 1. grintav, grintavac, grintavica), a između rječnika u Mi-

kašinu (grinta, guba od glave, alopecia, porrigo) gdje naj prije dolazi, u *Belinu* (porrigo 781b), u *Bjelostjencevu* (porrigo, alopecia, achores capitis, scabies capitis ulcerosa); grinte srbeće, scabies capitis, psora s dodatkom da se govori u *Dalmaciji*, u *Jambrešićevu* (porrigo, psora), u *Voltigijinu* (grinta, krasta, tigna, brosa, grind), u *Stulićevu* (tigna, achores), u *Vukovu*: (u Risnu) vide živina 1. (bolest) s primjerom: Tako me grinta ne jela! (Nar. posl. 298). ovo zadnje značenje nije dosta pouzdano (u istoj se poslovice kaže i guba mj. grinta). Grinta je neka bolijest po koži kao guba. S. Ćubiša, prič. 50. — U *Dubrovniku* se češće kaže u množini: grinte sa značenjem kazanjem sprjeda (porrigo). P. Budmani. — I u prenesenom smislu kao psovka (isporedi 1. grintavac). Grinta, prvobitno znamenovanje, guba, zatim kada se čovjeku kaže grinta, znači nevažanac, izmet. U hrvatskom primorju.

GRINTAL, grintla (?), m. vidi gringlin. — U *ugarskih Hrvata*. Črjen staglič, zelen grintal. Jačke. 224.

1. **GRINTĀNE**, n. djelo kojim se grinta (vidi 1. grintati). — xiv vijeka u pisca *Dubrovčanina*. Grintanje ti i tužbe ne dodijevaju. V. Andrijašević, put. 295.

2. **GRINTĀNE**, n. djelo kojim se grinta (vidi 2. grintati). J. Bogdanović.

GRINTAST, adj. vidi 1. grintav. — U *Stulićevu rječniku*.

1. **GRINTATI**, grintām, impf. često se lutiti i karati (kao što se misli da biva u grintava čeladeta). — U naše vrijeme (ali može biti i starija riječ, vidi 1. grintahe) u *Dubrovniku*. „Nemoj mi vazdan grintati!“ P. Budmani.

2. **GRINTATI**, grintām, impf. nespretno hoditi u prodrtim opancima i rasparanjem čarapama. — U naše vrijeme u *Lici*. J. Bogdanović. — isporodi dogrintati.

1. **GRINTAV**, adj. kojemu je grinta. — isporodi grintast. — Od xvi vijeka (vidi naj zadnji primjer), a između rječnika u *Belinu* (porriginosus 781b), u *Bjelostjencevu* (kajkavski grintau, grintavec, grintavka), u *Jambrešićevu*, u *Voltigijinu*, u *Stulićevu*. Ako j' bos i grintav čovjek, kad je pošten još je dobar. P. Vitezović, cvit. 156. i kao muški nadimak: Koje bi blago platilo majku devet Jugovića, a vi bi je sad cijenili u po Rada Grintavoga. S. Ćubiša, prič. 48. Ovaj Rado Grintavi morao je biti kakva ljudska nakaza, tek ostane da se pominje i dan današnji. 50. — preneseno, može značiti i: nevažao uopće. Sve što Tripče govori, sve je pjano, sve je grintavo. M. Držić 180.

2. **GRINTAV**, adj. koji grinta (vidi 2. grintati). — U naše vrijeme u *Lici*. J. Bogdanović.

GRINTAVAC, grintāvac, m. grintav (vidi 1. grintav) čovjek. — Od xvi vijeka (kao psovka), a između rječnika u *Mikašinu* (alopeus, porriginosus), u *Belinu* 781b, u *Bjelostjencevu* (kajkavski grintavec kod grintau), u *Stulićevu*. Na dvor, grintavci bez dinara! M. Držić 272.

GRINTAVAN, grintāvana, adj. vidi 1. grintav. — Samo u *Stulićevu rječniku*.

GRINTAVICA, f. grintavo žensko čelade. — Od xvi vijeka (kao psovka), a između rječnika u *Stulićevu*. Nut riječi od one gube, nut grintavice! M. Držić 412.

GRINTAVITI, grintāvim, impf. obolijevati od grinte. — U *Voltigijinu rječniku*: „intignosire, diventar tignoso“, „grindig werden“, i u *Stulićevu*:

grintaviti i grintaviti se „achoribus sensim inficio“. — Vajda da bi (dajbudi u aktivnom obliku) boje bilo grintavjeti.

GRINTĀVKA, f. vidi grintavica. — U *Bjelostjencevu rječniku* (kod grintau).

GRINTAVLAHAN, grintavlahna, adj. dem. 1. grintav. — Samo u *Stulićevu rječniku* (grintavjahan) gdje ima i grintavlašan (grintavjašan) s istim značenjem.

GRINTAVLAŠAN, grintavlašna, adj. vidi grintavlahan.

GRINTEŠA, m. grintav (vidi 2. grintav) čovjek. — U naše vrijeme u *Lici*. J. Bogdanović.

GRINUTI, grinēm, pf. naj starije je značenje: pasti, oboriti se. — Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing.: grinū). — *Nepoznata postana*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stulićevu* (cadere, ruere), u *Vukovu* (losstürzen, irruere, cf. poletjeti s primjerom iz narodne pjesme: Tade grinu čekme Hasan-aga, Milovana da ufati živa). a) sa značenjem sprjeda kazanjem. aa) u pravom smislu. Da se gdi primim kej gore kamene, gora bi taj čas, mnim, grinula vrh mene. G. Držić 381. Koliko viša bude (sagrada) toliko će ružnije grinuti. B. Gradić, dj. 71. Potrebuje da se svakolika sagrađa obori i grine. 126. Da ne sustane i na putu ne grine. M. Alberti III. — metaforički. Tutako bih sljezao pače grinu u pakao. B. Gradić, duh. 23. Takoj svrh gore ka jest Bog ukinuši se u dolinu i propas ovoga nevolnoga sfijeta padamo i grinem. 39. — bb) u prenesenom smislu, propasti. U rasap grinuše paklene krjeposti. M. Vetranić 1, 813. Za toj bržek toliko sramotno grinu (Salamun). B. Gradić, dj. 159. — b) oslabiti od nemoći ili od kakve druge nevoje. u naše vrijeme na *Korčuli*. Slovinac. 1881. 417. — isporodi a) bb). — c) navaliti, udariti, poletjeti. u *Vukovu rječniku*. — biće preneseno od značenja kod a) aa).

1. **GRİŃA**, f. tineas, moljac, grislaca. — *Nepoznata postana*; vajda da neće biti u svezi s glagolom grinuti. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stulićevu* (grīna samo s primjerom: tude grīne tresti, protresati, virus omne in aliquem evomere, vidi dafje) i u *Vukovu* (vide moljac s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*). Toj vam grizu crne grīne. M. Vetranić 1, 86. Kako od hajina grīna se zameće. N. Dimitrović 16. Hajina koja se izida od grīne. B. Kašić, rit. 202. Kako od hajina rađa se mrmljac aliti grīna, tako od žena rađa se nepravda. K. Mažarović 22. Kako crv grize drvo i mrmjac aliti grīna hajine. 25. Grīna, tineas. J. Pančić, zool. 261. i metaforički. Ne bi uboštvo kako grīna konsumavalo građane. M. Držić 219. Grīne su zle žene. 319. Bižati od tašte slave, koja je grīna od svetihe. B. Kašić, ih. 82. Sama se je nima suprotivila neprijateljska zavidost i nenačelnost, grīne časnihi djela. is. vi. također metaforički može značiti: mahana, slabost, grijeh. Otkrile se su njegove grīne (griješkom, grigijine), usaznala sam njegove sekrete. M. Držić 182. Ako bih kose skrio, kašal grīne odava. 199. s ovijem značenjem dolazi osobito često: protresati (tresti, protresati) tude grīne, govoriti slo o kome. Počesmo družih grīne tresti. M. Držić 91. Ter kad se začine i u pjesnijeh svak hvali, tude smo mi grīne protresat' ustali! I. Gundulić 147. Tresti grīne. (D). Poslov. danić. 137. Primeće stare grīne. (Z). 102. Drugi protresaju grīne sad ovomu sad onomu. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 211. — Okolo Trebiņa grīna je moljac samo u mesu i u siru. N. Dučić.

2. GRİŃA, *f.* *vidi* grivna. — *VaŃa da je stariji oblik bio grivna, pa da je v ispalo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Boci) 1. *die schnur* (z. b. perlen) 'linea margaritarum' cf. niz. 2. n. p. smokava, oraha, ein kranz (z. b. nüsse) 'corona (nucum)', cf. grotnja, grivna. — Na glavi joj zlatna kruna, dvije grīne od bisera. Nar. pjes. u Vuk, kovč. 92.

GRİŃAC, grīca, *m.* Columba palumbus L., golub grivnaš. D. Trstehak. Slovinac. 1880. 81b.

GRİŃATI, grīnam, *impf.* gristi se, crvati se. — *Postaje od 1. grīna.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Lipovina grīna. S. Ľubiša, prič. 40.

GRİŃAV, *adj.* pun grīna, izgrizen od grīna. — *U Šulekovu rječniku:* 'mottenfrässig'.

GRİŃAVAC, grīŃavca, *m.* Conium maculatum L., vrsta otrovnoga kosaoca, glavobola, trubeŃika. na Braču (V. Tomić). A. Ostojić. GrīŃavac otrovni, Conium maculatum L. (Lambl). B. Šulek, im. 102.

GRİŃE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1878. 959.

GRİŃICA, *f.* *dem.* 2. grīna. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u gornjem primorju).* Pa mi se hoće darovi, svakome svatu grīnica. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Svakim dobrom ispuštena, i ružicom od proleta i grīnicom od bisera. 1, 53.

GRIP, *m.* *vidi* grib. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (v. mreža).

GRİPE, *f.* *pl.* *vidi* šabaka. — *isporedi* gripicu. — *Radi postaja vidi* grib. — *U hrvatskom primorju.* Ovu vrst (šabaku) mreža zovu u hrv. primorju oko Selaca i Crikvenice gripe i gripice. Dodatak redakcije u L. Zore, rib. ark. 10, 356.

GRİPEL-ZEĽE, *n.* *vidi* gripel.

GRİPEĽ, *m.* Spiraea filipendula L., *vidi* grīžel. Gripel, filipendola (Danilo), v. gripel-zele. Gripel-zele, (Spiraea) filipendula L. (Danilo), v. gripel, grīžel. B. Šulek, im. 102.

GRİPICA, *f.* gospodaka fina lijepa kola. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

GRİPICE, *f.* *pl.* *dem.* gripe, koje vidi.

GRİPINA, *f.* Gyps fulvus G. R. Gray, vrsta jastreba, tal. grifone, *isporedi* grif. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 5.

GRİPLA, *f.* *vidi* gavitio. — *U Šulekovu rječniku:* 'ankerboje'.

GRİPON, *m.* ime muško (možebiti rumunsko). — *xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Gripone). Gripone (vlah). Mon. serb. 18. (1222—1228).

GRİPOS, *m.* γρίψ, *vidi* grif. — *Na jednom mjestu u rukopisu xvi vijeka.* Sokol i griposov izvodnih. Aleks. jag. star. 3, 276. — *Na drugom mjestu ima adj. posestivni* gripsov, kao da je osnova grips. Krila gripsova, zlata i črna. 224.

GRİPSOV, *adj.* *vidi* kod gripos.

GRİSKA, *f.* u Vukovu rječniku: vide rskavica s dodatkom da se govori u Slavoniji.

GRİSKÂNE, *n.* djelo kojijem se griska. — *U Vukovu rječniku.*

GRİSKATI, grīskām, *impf.* *dem.* gristi. — *-z ispred k mijena se na s.* — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing.: grīskā).* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* ('leviter rodere') i u Vukovu. Slatko je griskati medene tve usti. D. Rašina 21*. Žarka kaplja dobra vina nebeska je mana istina, sred Ľjuvena slatka piva češe

griska' i celiva'. I. Gundulić 172. Pobiću mu krše zube da me ne griska. Nar. pjes. herc. vuk. 238. Na, evo ti mrva sira, griskaj i miruj. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 186.

GRİSKAVICA, *f.* rskavica. — u Banatu. V. Arsenijević. — *isporedi* griska.

GRİSTALAD, gristaoda, *m.* κρύσταλλος, crystallus, crystallum, maŃe cijenjen dragi kamen bijele boje. — *isporedi* kristalad, kristal, golot, bijur. — *Postalo je od grčke ili od latinske riječi.* — *Drugo -a- ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl.* gristalāda, u ostalijem padežima 1 (na kraju sloga) mijena se kasnije na o (a so u dubrovačkom govoru sažimlje se na ô: gristōda, gristōdu itd., vidi na kraju). — *U Dubrovniku od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (gristalada, 'crystallus'). Dve kupe z gristaldoma srebrsne, dvije žilice z gristaldoma srebrnoma. Mon. serb. 408. (1441). Noža 6 otz gristalda i jedana piruna otz gristalda... soko jedana otz gristalda načinem (sic) srebrnoma i s zmaldoma. 498. (1466). Obraz hegov kako gristalad učini se. Zborn. 72*. Jak čisti gristalad. M. Vetranić 1, 294. Ostaše obje dvije svijetle u njih tijelu kako gristalad. I. Držić 192. Učinila se je peča mesa na način od jednoga gristoda umetena u kao. 168. i u naše vrijeme u Dubrovniku: gristalad, gristoda.

GRİSTI, grizēm, *impf.* mordere, rodere. — *i stoji mj. negdašnjega y.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grizijāh, u impt. grizi, u ger. praes. grizūci; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.: grize.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grysti, rus. грызть, češ. hrýzt, pol. gryźć, a i lit. graušti, graužiu, glodati. korijen bi indoevropski bio gr-ugh.* — *U inf. z ispred t mijena se na s, ali se (rjetko) nalazi pisano.* — *U Dubrovniku se govori griješkom u infinitivu* gristiti, gristit (P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 175), i to od prošloga vijeka: gristiti. S. Rosa 111b. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu:* 'mordere; rodere'; u Mikajinu: 'rodo, erodo, corrodo'; gristi, pečaliti, 'erucio, mordeo'; u Belinu: 'rodo'; 680b; u Bjelostjenčevu: grizem; u Jambrešičevu: grizem; u Voltigijinu: gristi, grizem i grizam (!); u Stuličevu: 'corrodere, rodere, derodere, arrodere, aliquem dolore afficere, mordere'; u Vukovu: 'beissen', 'mordeo'; u Daničićevu: grysti, 'mordere'.

1. aktivno.

a. mordere, stiskivati što (objekat) zubima tako da se u ono zubi udubu ili da se komad onoga otkine; subjekat je čeŃade ili životinja, te grize ili da se hrani ili da obrani objekat. a) uopće. Grizem, žvem, ijem. M. Držić 29. Dva jo(j) psa ruke grizijahu. M. Divković, bes. 184*. A ti češ ga sve za petu gristi. M. A. Rejković, sat. F6*. Ne grizeš ti mene uši; veće onaj što se vije iznad mene. (Kazao zec žabi kad mu je grizla uši, a on od orla nije smio da se makne). Nar. posl. vuk. 197. — b) čeŃade grize svoje same usne od ijeda ili uopće s kojega duševnoga rasdraženja. I usne grizuć s ijeda mnoga u nesvijasne prasnju riječi. I. Gundulić 475. Trepje nogom, grize usne. J. KavaŃin 412*. — i jezik. Jezik će svoj gristi. M. Divković, nauk. 25*. — c) metaforički, kad je subjekat u metaforičkom smislu. Kose, ke zvah zlatom prije, poznam, da su Ľute zmije, ke sad srce moje grizu. I. Gundulić 231. Što Ľemu guja srce grize. Osvetn. 1, 28. — d) u prenesenom, metaforičkom smislu kazivati kome (objektu) što mu je neugodno čuti, što ga vrijeđa. Nemoj me v tom čemernim jasićkom gristi.

Naručn. 47^a. Zašto bih krivila nesreću i sebe, a ne bih gnjivila ni grizla sad tebe. Š. Menčetić 250. Ako jedan drugoga grizete. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 75^b. paul. gal. 5, 15. (Žena) kuću krede, muče trati, sine kune, bratju dili, muža grize, svojih rati. I. Ivanišević 174. — e) *kaže se u metaforičkom smislu, o čeljadetu gristi sama sebe sa snačenom: mučiti se, viditi i 8, a, b*. Ni' človik na svit saj, bez misli vidi se, da kro(z) svoj kigod vaj svo'e srce ne grize. D. Rašina 45^b. Da sam sebe grize živa, raj živinski kad uživa. V. Došen 202^a. — f) *kao jesti uopće, i o čeljadetu, ali naj češće o domaćijem životinjama*. Ćusky sočivnyje vs prahu izbirajušte i ty gryzšahu. Danilo 848. Er nađu, koži što grizu. G. Držić 485. Bi postajen u jasaoce, gdi živine piću grizu. M. Divković, bes. 114^b. Onda bi bolji grist neg drugo vrime kruh. Đ. Baraković, vil. 381. Gdi pet let cilih posteti, moleći, korenje grizući, telo pokoraše svoje. F. Glavinić, cvit. 370^b. Ako je koza i malo grizla, nije malu štetu učinila. (D). Poslov. danić. 2. Plod grizu svoga voća. A. Vitaljić, ist. 25^b. I oko neg već grm grizu (koze). V. Došen 128^a. Nikada od obisti neće ovca vune gristi. 149^b. Junca grizućega sijenjo. J. Matović 384. Već glad tira (ovce), da po sitvah grizu. J. S. Rejković 97. One žadu travu svakojaku, po naj više trave djeteline, pa je meću pred koža bratina: 'Grizi, pasi, ti bratin kožicu!' Nar. pjes. vuk. 1, 10. A gristi ću zeleniku jabuku. 1, 448. A ja kožic žedan, gladan, kopam zemlju do kolena, grizem travu do korena. 1, 454. Neka koza pelin grize. Nar. pjes. petr. 1, 287. Ako i živimo u pojamu, ne grizemo (ni mi) slamu. Nar. posl. vuk. 2. 'Čuj de vidi, jesu li koži pogrizli sijenjo'. 'Bobme nijesu, eno još grizu'. M. Medić. — g) *kao glodati, kad je objekat nešto što se ne može jesti*. Kosti grize, mozg izpije. J. Kavašin 55^a. On zubi štap grize. F. Lastrić, ned. 215. Uzdu grizući. A. Kanižlić, kam. 268. Urjava vuka, kad od gladi grize trulež s paña. Osvetn. 2, 35. — amo može spadati i ovo: Starac Foto podavio bradu, pa je b'jelu sa zubima grize. Nar. pjes. vuk. 4, 136. — h) *preneseno na tjelesno ogječanje koje napominje grizeće. samo u Belinu rječniku (o ukusu): gristi, piccare, il mordere del vino, e simile', mordero'; grizući, 'piccante, agg., che picca', mordera' 562^b*.

b. rodere, subjekat je mala, sitna životinja koja zubima (ili ustima uopće) jednako otkida male komadiće od objekta, te ga tako malo po malo umanjuje i uništjuje. a) u pravom smislu. aa) subjekat je miš. Ugleda oko žila onega dubka jednoga crna miša, drugoga bijela, koji ga grizu i kose bez pristanka. B. Zuzeri 204. Neka miši sedlo grizu. Nar. pjes. petr. 1, 288. — bb) subjekat su crvi, molci itd. Gdi rda ni molci ne grizu. N. Rašina 38^a. matth. 6, 20. Tvoje tijelo crvi grizu. Zborn. 28^b. Kako sam po sebi u drivu stvoren crvak vlastito drivo grize i ji. P. Zoranić 2^a. Crv grizaše mu meso i kosti. P. Kanavelić, iv. 196. Crv grize i kvari stablo. M. Radnić 111^a. Iz nega (mrtvaca) crvi izhodahu i živa ga grizijahu. J. Banovac, pred. 92. Molji počeo ovu knjigu gristi. A. Kanižlić, kam. 8. — amo mogu spadati i ovi primjeri: Krpe smrde, uši grizu. V. Došen 209^a. Ja ću s' stvorit u bela leptira, pa ću pasti na rumenu ružu; reći ćedu izokola ljudi, da ja grizem u gradini ružu. Nar. pjes. vuk. 1, 354. — b) metaforički, kad je subjekat u metaforičkom smislu. Unutra u sebi crva od svijesti, koji ju grize. A. Gučetić, roz. jez. 298. Grize ga crv od konjšencije. A. Komulović 29. Nenavideca črv pakleni bude gristi.

F. Glavinić, cvit. 148^a. Crv od svijesti ga grizijaše iznutra. F. Lastrić, ned. 75. Ovi crv hiov ne umira, nego će vazda i brez pristanka gristi i mučiti razum i pamet hiovu. 392. Grize te i mori nutarni crv duševnoga spoznaña. A. Kanižlić, utoč. 38. — c) u prenesenom smislu, o neživjoi stvari koja malo po malo uništjuje objekat (n. p. rđa gvožđe). Gvozd rja ji, grize. M. Marulić 223. Da ga (blago) rđa sve grize. D. Rašina 7^a. Nit' ga (blago) grize rja ni crvotočina. A. Vitaljić, ost. 384. Gristi 'consumare', 'exedo'. A. d. Bella, rječ. 221^a. — Sirda svoje bure naj više grize. Nar. posl. vuk. 285. — Da ne bi masne i kisele vatrene pare kotao lizale i grizle. P. Bolić, vinodj. 2, 896. — tako i neke bolesti grizu tijelo (u pravom i prenesenom smislu). Koja vam (guba) i tijelo grize i dušu ckvrni. B. Gradić, djev. 101. Tako me živina ne grizla! Nar. posl. vuk. 298. — u prenesenom smislu. Vrime grize žalost sfaku. M. Gasarović 84. — d) metaforički, o duševnom bolu i mučenju; objekat je čeljade ili srce (u prenesenom smislu). aa) subjekat je uopće tuga ili nešto što je usrok bolu a ne stoji u samome objektu. Malo t' me grizije taj škoda takova. P. Hektorović 26. (Tuge) grizu jadovno srce me. F. Lukarević 146. Lipost ona i mlajahna srdačca tvrdost i pram meni nemilost vazda mi srdačce griziše. P. Zoranić 2^a. Ta me tuga smrtno grize. Đ. Baraković, vil. 234. Vična smrt će ih gristi. A. Vitaljić, ist. 149^b. Misli, brige, puci, stanje sve te tuku, sve te grizu. J. Kavašin 355^b. — bb) subjekat je misao ili duševno ogječanje (naj češće nenavidost) u samome objektu. Misal ma vele me grize i ji. M. Marulić 10. Nenavidost grize srce. Š. Budinić, ispr. 95. Germanu opeta poče nenavidost gristi. F. Vrančić, živ. 91. Nenavidosti, ka naj prvo onoga, u kom jest, grizo. F. Glavinić, cvit. 421^b. Krvnu čotu smutne grizu vrh Isusa lijepe svite. A. Vitaljić, ost. 294. Zloba i nenavidost muči i na srdcu grize neprijatele naše. M. A. Rejković, sabr. 2. — cc) duševni bol postaje od uspomena grijeha učinjena (ispoređi b)). aaa) subjekat je svijest (savjest, znanje), duša. Zašto se ovo zgada, ne cijeta da grijesi bolest ne uzrokuju i da svijes ne grize. A. Gučetić, roz. jez. 151. Mnogi se običaje rijeti: duša me boli, a drugi običaje rijeti: konjšineva me grize. M. Divković, bes. 314^{ab}. Grize mene znanje moje. I. Ivanišević 136. Grizla ga je svijest, da mu je oca umorio. S. Ćubiša, prip. 51. Grizla ga je savjest, a mučila misao. 268. — Unutra duša koja ih grize, zdvora svijet koji gori. M. Divković, bes. 28^b. Poče ga duša gristi. J. Banovac, pred. 21. Grizijaše li u staro doba duša biskupe da bi tkogod umro po hiovoj krivini ne krizmavši se? Blago turl. 2, 221. — bbb) subjekat je grijeh, slo djelo. Zabiv škodno bitje, pak ćeš miran sisti, a grdo dobitje vasda će te gristi. P. Hektorović 88. Grih grizijaše dušu. J. Banovac, pripov. 3. Sve ono grihe koji ga naj veće bodu i grizu. Ant. Kadžić 217. Udij kako grih dušu gristi počme. I. Velikanović, uput. 3, 68. — dd) impersonalno, kao mučiti uopće. Tere me sve grize kakono kad jedan crv u dub zalize gristi ga noć i dan. N. Najlašćković 1, 302. Ali ga naj posle stane mučiti i gristi gde ne sme nikome da kaže. Nar. prip. vuk. 190. — e) metaforički, govoriti zlo o kome. objekat je čeljade, njegovo djelo, njegov dobar glas. Skončava dušu i telo i grize glas i poštenje. Korizm. 87^b. Kad s hulbam ludima tva pamet pobjesni, oštrim ti zubima sve grizeš me pjesni. D. Rašina 64^b. Uhati Mido sli, Zoile prokleti, ni' li ti zadosta čim pamet tva bjesni,

da zubim oštrima sve grizeš me pjesni? 119^b. Za velike mormoracioni kojijema je grizao život, dobre glasove i časti od družijeh. I. Držić 180. Da otrovni jezik digno, žive rānit nejma dosti, dal' i mrtvim grize kosti. V. Došen 129^a.

2. *pasivno*. Grizeni od črva konšijencije. Korizm. 26^b. Grizen, jiden ,erosus, corrosus, rosus'. J. Mikalja, rječ. Grizen u duši, grizen od duše ,conscientia morsus'. A. d. Bella, rječ. 621^b.

3. *sa se*.

a. *refleksivno*. a) kaže se o subjektu (tkanu, drvu itd.) da se grize, kad su u njemu crvi, molci itd. što ga grizu. premda bi ovako značenje bilo upravo pasivno prema 1, b, a) aa), shvaća se kao *refleksivno*, jer se uopće misli kao da se iz samoga drva, tkana itd. one životinice rađaju, dakle da je u samom subjektu sila što ga uništuje. — između rječnika u Belinu (tarlare, consumarsi dal tarlo', cariem sentire' 723^a), i u Stulićevu (tarlarsi', carie corrodi, terenide corrodi'). Grede koje se počmu gristi i crvati. M. Zoričić, osm. 28. Sukno se grize kad u nj grizica ulize. M. Pavlinović. — b) mučiti se (u sebi) od žalosti, od ijeda, radi uspomene grijeha učinena itd. — između rječnika u Mikaljinu (gristi se od jida ,crucior iracundia, exardesco iracundia'; gristi se u srcu ,conficior, crucior, angor'; gristi se u duši, imat nemir u duši ,morderi conscientia, scrupulis vexari vel exagitari'), u Belinu (gristi se u sebi ,accorarsi, ricever affanno', angor' 20^b; gristi se u pečali ,anxium esse' 40^b; gristi se u srcu ,consumarsi', conterere se' 221^b; gristi se od ijeda, aliti od zlobe ,tacita ira aestuare' 680^b; gristi se u duši ,conscientia morderi' 218^a; 621^b), u Bjelostjenčevu (grizem se vu srcu ,angor, conficior, crucior in corde'. 2. grizem se od srditosti ,crucior iracundia, exardesco iracundia'. 3. grizem se, nemir imam duše ,mordeor conscientia, scrupulis conscientiae exagitor, verror'. 4. gristi se od črva dušnoga spoznaña ,morderi conscientia'), u Voltigijinu (accorarsi, affannarsi', sich grämen, sich ängstigen'), u Stulićevu (gristi se od ijeda, od zlobe ,rodersi, aver gran collera', ira aestuare'; gristi se u sebi ,animo angri'). Od bolesti svaki od njih griziješe se. Zborn. 58^a. Velika je stanovito mahnitost gristi se za jednu šurku. B. Gradić, djev. 102. Ni mi se grizite ni zlovoljni stojte. 162. Čim s ovaga dijete oholo pečali se, grize i mori, misleć, da svijet vas okolo tuđom hvalom noga kori. I. Gundulić 287. Zavidnik grize se i skončaje se. I. T. Mrnavić, ist. 170. Progonitelji svetoga Stjepana se grizijahu i skončavahu od srčbe sami u sebi. M. Radnić 218^a. Ovo čini da se grize u sebi, da kopni. A. d. Bella, razgov. 54. Saul se od nenavidosti u srcu grizijaje. J. Banovac, pripov. 229. Mučno će ju izkorijeniti tako, da nenavidljivac, kad vidi dobro i napridak svoga iskrnoga ne napuni se žalostju, da se ne grize u sebi. F. Lastrić, ned. 361. Jer smo te uvrđili, grizemo se sam' u sebi. P. Knežević, pism. 88. Bolim se, grizem se i kajem se od svega srca moga. Ant. Kadčić 385. U jadu se grize i koje. J. Krmpotić, kat. 56. Od ovuda jest bilo, da se je Hrud bojao, mučio se je i grizao u sam sebi. A. Tomiković, gov. 21. Čelade se grize, kad se n. p. brine ili tuži. M. Pavlinović.

b. *recipročno*. a) u pravom smislu. Ako se (živine) grizu mej sobu. Korizm. 51^a. — b) u prenesenom smislu, mučiti, progoniti jedno drugo. Ako se među sobom kojete i grizete. M. Radnić 245^b. Krstjani se među sobom grizu, jedan drugomu otimlje, psuje, slobi. J. Banovac, razg. 40. Ondi se međ sobom rod i pleme grize. M. Ku-

hačević 88. — vidi i: Usta nek se jube, a kee nek se grizu. Nar. posl. u Dobraselu. M. Medić.

GRISAC, Grišca, m. prezime. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Po imenu Grišac Osman-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 61. Sa Turčina Grišac-Osman-aga. 4, 65. — u istoj pjesmi zove se i Griščević. A kad vide Griščević-Osmane. 4, 62. Pobratime Griščević-Osmane! 4, 68.

GRISČEVIĆ, m. vidi Grišac.

GRISJEVIĆ, m. prezime. — isporodi Griščević. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Ta Turčinu Grišević-Alji. Nar. pjes. vuk. 4, 88.

GRISKA, f. vidi grizlica. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Posvećene i na skrate pada griška ter ih kosi. J. Kavašin 380^a. — Na drugom mjestu stoji griješkom griška (metaforički). Da sve u svijesti griška im bit će. 429^b.

GRISNIKI, m. pl. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 81. — U južnom govoru vađa da bi glasilo Grešnici.

GRISPATI, vidi kod grešpati.

GRISTA, f. selo u Crnoj Gori u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 19.

GRISULA, vidi Grižula.

1. GRIVA, f. juba, duge dlake (strune) na vratu u koña, pa i u drugih životina. — Rječ je praslavenska, isporodi stslav. griva, rus. грива, češ. hřiva, polj. grzywa. — Indoevropska je osnova grivā, vrat, isporodi snskr. grivā, vrat, zend. griva. — U svijem je rječnicima, osim Daničićeva. a) u koña. A koñi maščeni po rep i po grivi. M. Marulić 14. Aleksandar pohiti Buci-fala za grivu. Aleks. jag. star. 8, 327. Biše izatkana od struna grive koñake. B. Kašić, in. 12. Koñ grive tanke. B. Krnarutić 7. A kada mi na um pane na tvoje prebjelo grlo, Sekulova sestro, za kojijem sam se držao ko za grivu od koña moga. Nar. pjes. bog. 55. Krvave mu ruke od ramena, šarcu koñu griva do strimena. And. Kašić, razg. 116^a. Oj dorate grive pozlaćene! Nar. pjes. vuk. 1, 299. Dobru koñu griva ne opala! 2, 76. Čor-beg sjaši, Mustaj-beg uzjaši, dok doratu grive otpadoše. Nar. posl. vuk. 324. Koñ mu dađe jednu dlaku iz grive. Nar. prip. bos. 116. — b) u druge životine. Jendrops... imate koñsku grivu i opaš. Starine. 11, 195. Lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. I. Gundulić 555. Zvijer stasom i grivom koñu prikladna. I. Đorđić, salt. 68. Rožarijo lavu na vrat metnu, i njegove grive gladeći, radostnim licem reče. A. Kanižlić, utoč. 267. A siv guñac od kozlovih griva niz pleća mu do koljena siva. Osvetn. 6, 9. Na glavi (u ptica) perje... ili je od okolnog perja duže i takova veća ili ma čim odlična pera kažu se... ,griva' ako se pružaju niz vrat. J. Pančić, ptice. 5—6. — c) kose u čeladeta. Nagne kunu kapu pod široko pleće, pušća rudu grivu međ dvi črni oči. Jačka. 155. — d) preneseno, u sabje na ručici kita i naprava. M. Pavlinović. — e) koñska griva, Eupatorium cannabinum L., neka bijka, grozničnica, meka. Griva koñska, rus. грива коњская, Eupatorium cannabinum L. (Med.) B. Šulek, im. 702.

2. GRIVA, f. ime ovci grivastoj. — Uprav je ipokoristik. — Akc. se mijenja u voc. grivo. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 92.

3. GRIVA, f. samo u Bjelostjenčevu rječniku gđje je tumačeno: međa među vinogradima, s dodatkom da se govori u Dalmaciji.

4. GRIVA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Sr. nov. 1875. 717.

1. GRIVAC, grivca, *m.* a) ime psu, vidi grivov. F. Kurelac, dom. živ. 45. — b) ime košu (grivastu). — u narodnijem pjesmama našega vremena. Pa oprema grivca doru svoga. Nar. pjes. juk. 121.

2. GRIVAC, Grivca, *m.* selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 118.

1. GRIVAN, grivna, *adj.* u kojega je (1.) griva. — U Stuličevu rječniku: 'crinito', 'crinalis'. — slabo pouzdano.

2. GRIVÂN, *m.* ime grivastoj domaćoj životinji muškoj (psu, ovnu, jarcu). — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GRIVANICA, *f.* ime grivastoj kosi. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GRIVAST, *adj.* a) jubatus, u kojega je griva. — u Rjelostjenčevu rječniku, u Voltigijinu, u Stuličevu. — b) u kojega je bio vrat (o domaćoj životinji). — u Stuličevu rječniku: 'animal alborum crinium in collo, nigrorum in reliquo corpore', i u Vukovu: n. p. pas 'weiss um den hals', 'collo albo'. — i ovo postaje od griva, ali vafa da narod misli veće na grivna nego na griva. — po ovome ima i supstantiv m. grivasti, kao ime psu, i f. grivasta, kao ime kučki. F. Kurelac, dom. živ. 45. — c) tamne boje kao olovo. — u Stuličevu rječniku: 'plumbi coloris'. — ovo značenje nije dosta pouzdano.

GRIVAS, *m.* vidi grivnaš. J. Pančić, ptice. 54.

GRIVCI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 46.

GRIVEŠ, *m.* vidi grivov. — U Stuličevu rječniku: 'canis niger albo collo'. i u naše vrijeme u Lici. V. Arsenijević. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GRIVEŠA, *f.* ime grivastoj kosi. — U gornjoj krajini. V. Arsenijević.

1. GRIVICA, *f. dem.* 1. griva. Ona će mi sidat košu na grivicu. Jačke. 171.

2. GRIVICA, *f.* ime grivastoj ovcu. F. Kurelac, dom. živ. 82.

GRIVICE, *f. pl.* selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Grivice (Ivović). Statist. bosn. 124.

GRIVIČIĆ, *m. presime.* — Od xv vijeka. Andrij Grivičić. Mon. croat. 81. (1455). — i u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GRIVIĆI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 8.

GRIVILO, *m.* ime grivastu ovnu. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GRIVIN, *m.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18.

GRIVINA, *f.* vidi kod grivna, b.

GRIVINO SELO, *n.* mjesto u Hercegovini. Nov. sr. 1884. 37.

GRIVLA, *f.* lijeha. — U Dalmaciji. I. Nena-dović.

GRIVNA, *f.* monile, naj starije je značenje bez sumnje: ogrlica. — isporedi 2. grina, grina. — Akc. se mijenja u gen. pl. grivnâ. — Postaje od griva nastavkom na. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. grivna, rus. гривна, češ. hřivna, polj. grzywna.

a. naj starije je značenje u našem jeziku ostalo, ili se raširilo u dva smjera, kao nis ili kao kolut. a) ogrlica, đerdan. — između rječnika u Stuličevu (torquis, torques) s dodatkom da je useto

iz brevijara. — u naše vrijeme u dalmatinskom zagorju na ženskom vratu niz kolajne i sve ogrlje. M. Pavlinović. — b) line, niz (smokava, oraha itd. a i bisera, vidi grivnica). — od xvi vijeka (ali vidi i grivnica), a između rječnika u Vukovu: niz, n. p. oraha, lešnika, oskoruša itd., cf. grina, grotula (s dodatkom da se govori u Hercegovini). Dvije grivne smokava. M. Vetranić 2, 251. Košestrić pun jaja i grivna smokava. M. Držić 441. Ja bih volij sad grivnu oraha. P. Petrović, gor. vijen. 92. — c) orbis, anulus, kolut, karika. — u naše vrijeme (značenje kod gg) naj maše od xvi vijeka, vidi F. Miklošić, lex. palaeosl.² kod grivna). aa) uopće. Tada joj metnuh grivnu oko čela i narukvice na ruke. Đ. Daničić, Imojs. 24, 47. Dvije grivne zlatne načini na naprsnik, i metni dvije grivne na dva kraja naprsnika. 2mojs. 28, 28. Još im reče Gedeon: 'Jedno ću iskati od vas: da mi dade svaki grivnu od plijena svojega'. A grivne imaju zlatne, jer bjehu Ismailci. sud. 8, 24. — bb) gvozdena karika što drži kosu za kosište. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno. — cc) na pušci karika što drži cijev za jalmân. — u Vukovu rječniku: 'der ring der den flintenlauf an den schaft fest hält' cf. karika, pavta, s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — dd) na okovanim kolima ona karika što se meće iznutra i s poja oko trupine do palaca. 'Zar nijesi vidio, kad ti je spala grivna s desnoga kola stražnoga?' M. Medić. F. Hefele. — u Lici. — ee) gvožđe poput kolačice, što se meće u zid da se o n vežu koši ol' brodovi. M. Pavlinović. — ff) jači gvozden kolut u vinskih tiskovih, kojim se pašu tiskarski oinovu da ne prsnu. M. Pavlinović. — gg) narukvica (vidi grivnica). — u Vukovu rječniku: narukvica (srebrna, zlatna ili od pirinča). — hh) neda (ne daj?) grivnu, nekakva igra (ples). Zaigrasmo i mačvanku i oro i Neda grivnu. M. P. Šapčanin 1, 104.

b. neki novac. — ovo je značenje postalo već u praslavensko doba (u češkom i u poljskom jeziku jedino je značenje: mjera za težinu, novac, što odgovara nem. mark), ili po tome (kao što misli Miklošić, etym. wörterb. kod griva) što su neki narodi (kao što Cesar kaže o Britanima) upotrebljavali kolute kao novac, ali bi tad trebalo da je već u praslavensko doba griva dobila značenje: kolut, ili po tome što su se novci i druge dragocijenene stvari vješale o vrat kao ogrlica. — xiv i xvi vijeka u glagolskom spomenicima. Pod penu grivan 20. Mon. croat. 45. (1898). Dvi grivni srebra. 258. (1556). na jednom mjestu (možebiti pisarskom griješkom) grivina: Dužni su mu davati jednu grivinu čes lito. 256. (1553). — i u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka koji ovako prevodi lat. talentum u jevanđelju. Propovide pritčicu kralja koji... prizva prida se deset svojijeh službenika, njih svakomu davaju po jednu grivnu piněza. S. Rosa 128^b. — u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'mark (geld)', i u rječniku znanstvenoga nazivlja: Grivna, merc. (marka), 'mark', tal. 'marca, marco'.

GRIVNAT, *adj.* jubatus, u kojega je griva. — U Šulekovu rječniku: 'mähnig'.

GRIVNICA, *f. dem.* grivna. — xv vijeku, a između rječnika u Daničićevu (grivnica, 'collare'). Dvije grivnice mašega bisera... dvoje grivnice biserne... Mon. serb. 386. (1486).

GRIVNO, *m.* ime muško. — Prije našega vremena. Grivno. S. Novaković, pom. 56.

GRIVNOČ, *m.* vidi grivnaš. — U jednoga pisca xviii vijeka. Uzmi krvi od goluba grivnoča. J.

Vladimirović 8. Ona koža od želuca od svakoga goluba, ma je naj bolja od grivnoča. 38.

GRIVNUTI, grivnem, pf. u *Stuličevu rječniku*: v. griniti s dodatkom da se nalazi u pisca Gradića, ali u ovoga te riječi nema.

GRIVNĀŠ, grivnāša, m. golub grivnāš, Columba palumbus L., naj veća vrsta goluba u našijem krajevima; ovako se zove jer ima bijelu prućicu oko vrata, kao grivnu. — isporodi grivaš, grivnoč, grivoč, grinač. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: grivnāšu, grivnāši. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (grivnāš, t. j. golub, 'die grössere art der holztauben', 'palumbes', cf. golub). Golub grivnāš, Columba palumbus, die ringeltaube. Ovo je naj veći golub... vrat prilijevajući se na crvenkasto ili rumenčasto a s kraja bijela ogrličica... J. Ettinger 166.

GRĪVO, m. ime psu bijela vrata, uprav hyp. grivov. — Akc. se mijenja u voc. grīvo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Oš grivo! tuđe je mlivo. Nar. posl. vuk. 245. Stari grivo, ne kuni se krivo. 294.

GRIVOČ, m. a) vidi grivnāš. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 32. — b) vidi jarebica. Jareb grivoč, *Pardix graeca* Briss. 84.

GRĪVONĀ, m. ime grivastu volu. — u Lici. V. Arsenijević.

GRIVOŠ, m. vidi grivov. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GRĪVŌV, grivova, m. ime grivastu psu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Grbju. Imam dva (psa), jednoga vabim: zelove, a drugoga: grivove. V. Vrčević, niz. 51.

GRIVSKA, f. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 162.

GRIVUĻA, f. ime grivastaj ovci. F. Kurelac, dom. živ. 82.

GRĪVUŠA, f. ime grivastaj kučki. — u Lici. V. Arsenijević.

GRĪZ, m.
a. morsus, grizenje. a) u pravom smislu. — od XVIII vijeka, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* gdje naj prije dolazi, u *Jambrešičevu*, u *Voltiđjinu*, u *Stuličevu*. Zmijsa nezin koren otrovnim svojim grizom prigrize. A. Kanižlić, utoč. 490. — b) trboboja, srdoboja (jer je bol takovi kao da nešto grize u trbuhu). — u *Bjelostjenčevu rječniku*: griz čreu (crijeva), *corrosio*, tormina intestinorum, colica, vermina ventris, tormina', v. griza; griz želuca, *cardialgia*, *cardiogmos*; u *Jambrešičevu*: griz črev, *corrosio*; griz želuca, *cardialgia*; u *Voltiđjinu*: *colica*; u *Stuličevu*: *tormina*'. — c) živina (bolest koja grize). Griz, rak, bolest. M. Pavlinović. — d) peccati dolor, nemirnoća, bolest u duši radi grijeha, vidi gristi, 1, b, d) cc). — od XVII vijeka, a između rječnika u *Bjelostjenčevu*: griz, nemirnost duše, *morsus conscientiae*, *conscientiae cruciatus*, *conscientiae pondus*; u *Voltiđjinu*: *rimorso di coscienza*; u *Stuličevu*: *conscientiae stimulus*'. Črv ili griz visti. F. Glavinic, posl. 48. Krst, griz duše i skrušenstvo. J. Kavašin 61*. Strah i griz duhovni srдца posli griha učinena. A. Kanižlić, utoč. 416.

b. nešto grizeno. a) uopće. — u *Stuličevu rječniku*: *res dentibus confecta*'. — b) trava, sijeno prvi put žvatano, u lapacima preživalaca. — od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (*das halbverdaute futter im magen*, z. b. *des ochsen'*, *pabulum indigestum*). Žga nu svu (kravu), to

jest kožu, meso, krv i sva nutarna zajedno s grizom. I. Velikanović, uput. 3, 816. 'Htio bih je (kravu) ubiti, ali bih želio da znam, ko će što od ne kupiti, no kaznjte'. Onda počne s jednoga kraja pitati redom: 'Šta ćeš ti kupiti?' Svaki mu odgovori, n. p.: 'Ja ću glavu, ja drob, ja meso, ja griz...' V. Vrčević, igre. 20. — c) *chymus*, hrana probavljena kiselijem sokom u želucu. — u naše vrijeme u *Dubrovniku*. 'Došo mi je (od ijeda) griz na grlo'. P. Budmani. i u *Šulekovu rječniku*: *chymus*'. — d) *stercus*, kao pristojnija riječ. — u jednoga pisca našega vremena. Udari iz nega, da oprostiš, lijavica, a ja ne bih lijen no mu podmetni u griz (nečistoća iz droba) jegulicu iz trske. S. Ćubiša, prič. 8. — e) vrazji griz, *Succisa pratensis* Mnch., neka biljka, piskavac, praskoč. Griz vrazji, *Succisa pratensis* Mnch. (Alschinger), v. vrazji griz. B. Šulek, im. 102.

c. vidi grizlica. — Samo u *Stuličevu rječniku*: *tarlo'*, *caries*'.

d. što otpada kad se drvo testeriše. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.

GRIZA, f. vidi griz, a, d). — Od XVIII vijeka. I nih grize ne prestaju. J. Kavašin 407b. Od bacivši svišti svoje grizu. I. Velikanović, uput. 1, 10. Sažiža se sasvim posvetnica s krvju i grizom nutarnom. 8, 326. Da se grize (savjesne muke) otresem. S. Ćubiša, prič. 68.

GRIZAC, grisca, m. dem. griz. — U *Jambrešičevu rječniku*: (kajkavski) grizec, *morsiuuncula*'.

GRIZAK, griska, adj. koji grize. — U *Šulekovu rječniku*: *anfressend*'.

GRIZALAC, grizaoca, m. onaj koji griza. — Samo u *Stuličevu rječniku*: *grizalac* i *griješkom* *grizaoc*.

GRĪZALO, n. grizenje. — Samo u poslovici, a iz ne u Vukovu rječniku (*das nagen*, *morsus*'). Ako što ne bi u kusalo, ne bi u grizalo. Nar. posl. vuk. 9.

GRĪZATI, grizam, impf. gristi. — Na jednom mjestu XVI vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (*mordere*' s dodatkom da je uzeto iz brevijara). Otac mu u gradu govno griza. M. Držić 276. po svoj prilici treba čitati govno-griza, vidi govno-grizati.

GRIZBA, f. grizenje (u duševnom smislu). — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Poslije neće živiti u miru, ili imati grizbu i nenavidosti. A. Bačić 428.

GRIZEČSTVO, n. zelus, vidi gorljivost. — U *Stuličevu rječniku*: *zelo*' *studium*, *sollicitudo*, *cura*' s primjerom: Tamo ga pritezaše grizečstvo od spašena (pisca Palikuće).

GRĪZĒNE, n. djelo kojijem se grize. — Stariji je oblik grizenje. — Između rječnika u *Mikašinu* (grizenje), u *Belinu* (grizenje 221b. 562a. 630b), u *Bjelostjenčevu*, u *Voltiđjinu*, u *Stuličevu*, u Vukovu. Nima grizenja od koga koli griha. Naručn. 71b. Kada nima grizenja konšijencije. 78b. Njeko grizenje ali ti ujedanje duše. M. Divković, bes. 315a.

GRĪZICA, f.
a. mofac, grina, isporodi grizlica. — Od XVI vijeka (vidi naj zadnji primjer), a između rječnika u *Vrančičevu* (*blatta*; *tinea*'), u *Mikašinu* (grizica u svjetah *tinea*, *blattra*); grizica od žita (*curculio*, *gurgulio*'), u *Belinu* (*tarmo*, *tignuola*, *verme*, *che rode le vesti*', *tinea*' 723a; *verme*, *che rode i libri*', *blatta*' 761; *gorgoglione*, *val verme o baco che consuma i legumi o grano*' *curculio*' 858b), u *Bjelostjenčevu* (v. črv), u Vol-

tigijinu (kod grizlica), u *Stuličevu* (v. grizlica), u *Vukovu*: vide moljac s dodatkom da se govori u *Dubrovniku* (?). I kako hajina, ka se isaptaje od grizice. M. Alberti 271. Da ne grizu ni (*šitnice*) grizice. P. Knežević, pism. 116. Ne plaši se grizice ni moja. M. Pavlinović, razl. spis. 194. — *metaforički*. Zavidost grizica duše. Nauk brn. 45b. Tko se ženskoj da oblasti grizice ga vazda grizu. I. Ivanišević 189.

b. *vidi* griz, a, b). — U *Vrančićevu rječniku* (tormina') i u *Bjelostjenčevu* (tormina').

c. *vidi* griz, a, d). — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Ne izhodeći to ponavlaše od zloće, neg od velike grizice u duši. Ant. Kadžić 198. Jeli čutio (*grisišnik*) koju unutrašnju grizicu. 217. Mnogo me grizica u duši mori. 487.

d. *vrsta zmije*. Grizica (zmija), šaruja (zmija), te preneseno o ženi koja uvijek grize muža, zadirkuje ga, neda mu mira. na Braču. A. Ostojić.

e. Grizica, rus. ррѣса (Brassica oleracea), raste po barah (Vujičić), Spiraea filipendula L. (Janda), v. grizej. B. Šulek, im. 102.

GRIZILO, m. ime muško (onaj što grize). — *Ismišljeno za šalu na jednom mjestu* xv vijeka. Ubi fra Posturađ... šakom tad viteza Grizila. M. Marulić 254.

GRIZIMIJEH, m. Cerambyx heros L., *vrsta bube*. — U *naše vrijeme na Braču*. (Po zapadnom govoru) grizimih, mihar, lejlan, Cerambyx heros. A. Ostojić.

GRIZINA, f. augm. griz (vidi osobito griz, b, b) i c)). — Od xviii vijeka, a *ismeđu rječnika u Vukovu*. Al' kad svrše već grizinu (*šivad*). V. Došen 88a. Pak od vina i grizine po svoj kući blato čine. 157a. Da težina od grizine tebi u grob glavu rine. 179b. Crn galona na vrh kuće grize, grizine mu u kuću padaju. *odgonetljaj: sordao*. Nar. zag. nov. 208.

GRIZIV, adj. koji grize. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a *ismeđu rječnika u Stuličevu*, 'corrosivo', 'erodens'. Odovle dolazi, da jih uznemiraju tisuća sumne grizive. Blago turl. 2, 98.

GRIZIVINO, m. pijanac, pijunica. — U *jednoga pisca* xvi vijeka kao muško ime *ismišljeno od šale*, a *ismeđu rječnika u Belinu* 878b i u *Stuličevu*. Ja sam Grizivino, a nijesam Vukodlak; uklon' se svak meni knezu Grizivinu. M. Držić 29.

GRIZLICA, f. *vidi* grizica. — Od xvii vijeka, a *ismeđu rječnika u Belinu* (tinea' 728a; ,teredo' 761b; ,gorgoglione, val verme o baco, che consuma i legumi o grano', ,curculio' 858b), u *Bjelostjenčevu* (v. črv), u *Voltigijinu* (grizlica, grizica ,tarma, tignuola' ,schabe'), u *Stuličevu* (teredo, conscientiae stimulum'), u *Vukovu* (vide moljac s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*). Kako grizlica jede meso. M. Radnić 124b. A grizlica oštra tanka toči unutra bez prestanka. J. Kavašin 4b. I grizlica u grmizu okoti se, a što je drugo nego crv potišteni? B. Zuzeri 842. Razgovori s krivovircima jesu kakono otrovna grizlica, tkoja se malo po malo ugospodari od svega čovika. Blago turl. 2, 32. Na sridi žena nemoj pribivat, od odiča bo izlazi grizlica, i od žene nepravdnost čovika. 2, 166. Grizlica, Attagenus Latr. J. K. Šloser, faun. kor. 1, 821. 824. — kao *kollektivno ime*. Hajine se čuvaju od praha i od grizlice. Đ. Bašić 168.

GRIZLIČAST, adj. *vidi* grizličav.

GRIZLIČAV, adj. pun grizlica, *isjeden od grizlica*. — Samo u *Stuličevu rječniku* gdje stoji gri-

ješkom grizlicav i grizlicast (što bi trebalo popraviti grizličast), ,teredinibus plenus'.

GRIZLICA, f. *vidi* grizlica. — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Ili vam se grizlice razplode po kućah. Đ. Bašić 98. — *metaforički*, *vidi* griz, a, d). Ne očutito grizlicu u duši, niti čujete glas unutrašnji. 81. Nastojah podužiti unutrašnju jednu grizlicu. 198.

GRIZLIV, adj. a) u *pasivnom smislu*, koji se grize (vidi gristi, 8, a, a)). — u *jednoga pisca* xviii vijeka (pisano grizliv). Sklopio ga je od drva sejene veoma drage, er u sebi negrizliva, kako su čedri od Libana. B. Zuzeri 174. — b) *aktivno*, koji grize (u *prenesenom smislu*). — od xviii vijeka, a *ismeđu rječnika u Jambrešičevu* (,mordax' gdje naj prije dolazi, i u *Stuličevu* (,molestus, taediosus, fastidiosus, importunus, mordax'). To je oni crv ,grizlivi' ki grešnika grize. N. Marči 48.

GRIZNICA, f. *vidi* grizica i grizlica. — U *Vukovu rječniku*: vide moljac s dodatkom da se govori u *Dubrovniku* (?).

GRIZNUTI, griznēm, pf. *vidi* zagriznuti, ugriznuti. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 3 sing. griznū). — Od xvii vijeka, a *ismeđu rječnika u Stuličevu* (v. ugriznuti). Ako li štene štene grizne, jedan ča(s) se skoju. M. Divković, bes. 655a. Da ga kogodir otrovnim svojim nenavidosti zubom griznu. M. Alberti III. On ga grizni a on se raskrivi. Pjev. crn. 288a.

GRIZŃA, *vidi* grizŃa.

GRIZODUŠJE, n. *vidi* griz, a, d). — Od xviii vijeka u *pisaca*. Ako ne opravimo udije ono što nami govori naše grizodušje (*stamparskom griješkom griznodužje*). A. d. Bella, razgov. 88. Biti će u paklu... grizodušje neumrlo. P. Knežević, osm. 163. Poznao je sebe krivica po grizodušju svomu. A. Kanižlić, kam. 109. Stegnut od grizodušja kleče na zemlju i počeo vapiti k Bogu. And. Kačić, kor. 215. Mir duše, u kojoj sveder ostaje niki prioštri trŃ grizodušja. I. J. P. Lučić, doct. 18. Grizodušje u sebi osićeše. G. Pešalić 74. I nega ne para grizodušje. M. Pavlinović, razl. spis. 196. Ko nema grizodušja... V. Bogišić, zborn. 418.

GRIZOTINA, f. a) *mjesto ugriseno na ljudskom ili živinskom tijelu*. ,Kakva je ovo rana?' ,Ovo je grizotina'. — b) *komad ogrisen*. ,Pa da ja ijem tvoje grizotine!' — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

GRIZŖV, grizŖva, m. ime *psu*. F. Kurelac, dom. živ. 45.

GRIZŖKATI, grizŖkām, impf. dem. gristi. — *ispoređi* griskati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 8 pl. grizŖkajū, u aor. grizŖkah, u ger. praes. grizŖkajūči, u ger. praet. grizŖkāvši, u part. praet. act. grizŖkao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — U *naše vrijeme u Dubrovniku* (P. Budmani) a *ismeđu rječnika u Stuličevu*.

1. GRIZŖA, f. a) *vidi* griz, a, a). — u *Mikalinu rječniku*: grizŖa, grizenje ,corrosio, rosio'; u *Bjelostjenčevu*: v. griz; u *Stuličevu*: v. grizeŃe. Druge su u vriću s otrovnima zmijama sveživali i u more bacali, da tako u tiskoći od grize otrovnih zmija svrše život. A. Tomiković, gov. 840. — b) *vidi* griz, a, b). — od xvi vijeka, a *ismeđu rječnika u Belinu* (diarrhoea' 254a), u *Bjelostjenčevu* (grizŖa, srdoboja ,dysenteria, corrosio, tormina alvei, vermina, graece scorophos, dolor ventris'), u *Jambrešičevu* (grizŖa s krvjum

„dysenteria“; griža prez krvi („diarrhoea“), u *Vol-tigijinu* („dissenteria“ „ruhr“), u *Stuličevu* (griža od utrobe, „dissenteria“, „tormina“), u *Vukovu* („das bauchgrimmen“ „tormina“). Imate v gradu kugu, grižu. Korizam. 4b. Umri ot griže. Š. Kožičić 55a. S ognjenicu i z grižu bolan ležao. Anton Dalm., nov. tešt. 218. act. ap. 28, 8. Četiri sina u taboru od griže pomriše. P. Vitezović, kron. 89. Griža te smela! H. Bonačić 71. Griža te izjela! Nar. posl. vuk. 46. — c) *vidi* griz, a, d). — *od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (griža od duše, „conscientiae cruciatus, conscientiae pondus“). Na kom (*križu*) dug naš plati i našu svu grižu u rados obrati. N. Dimitrović 94. Griža svisti mlove vazda će ni mučiti. I. Velikanović, uput. 1, 825. Lijepo bi bilo, kad tko ne bi imao grižu u duši svojoj pored kakvih griha. B. Lea-ković, gov. 102. — d) *u narodnoj poslovici našega vremena*: Ni muže, ni griže, ni dobre večere. (Niti ima brige, ni kakva dobra). Nar. posl. vuk. 221 *nije dosta jasno značenje*: *Vuk shvaća kao da je isto što briga, a u rječniku ne tumači već dodaje*: cf. briga; *može biti da kao suprotno „muži“ (hrani što se muze, mlijeku) znači: hrana što se grize*. — e) *rasporak, promaha (na gaćama)*. — *u naše vrijeme na Braču*. Griža, *vidi* promaj, tal. „separato delle brache“, nem: „hosen-schlitz“. A. Ostojić.

2. **GRIŽA**, f. *stijena, kamen, vaša da od nem. griess (sandstein)*. — *U naše vrijeme u hrvatskom primorju*. Ov ti se zove Grižar, aš on svaku grižu, ako j' ona još veća, prevrne. Nar. prip. mikul. 111. Griža, stijena. 170. Griža, kamen od vode izlisan. Skrijevo. F. Pilepić.

GRIŽANI, m. pl. *selo u Hrvatskoj u podžupanji riječkoj. obično se govori sa starijim oblikom: Grižane*. Pregled. 7. — *Mjesto se zove uprav Griže (koje vidi)*. — *Grižani su ljudi iz Griža*. — *Od xv vijeka*. Z. Grižan Ľuban i Petar popovi. Zak. vinod. 55. Grada našega Grižan. Mon. croat. 267. (1572). Zakoni grada Grižan. 889. (1596).

GRIŽAR, m. *ime psu (načinjeno od 2. griža, u narodnoj pripovijeci)*. Ovi svići te ti bit od pomoći. viš, ov ti se zove Grižar, aš on saku grižu prevrne. Nar. prip. mikul. 111.

GRIŽAV, adj. *kajemu je griža (vidi 1. griža, b))*. — *U Bjelostjencu rječniku: kajkavski grižau „dysenteriacus, dysentericus, torminosus“; grižau sem, grižu trpim, od griže se trapim, verminor, ventris torminibus vexor, dysenteriam patior, dysenteria crucior“; u Jambrešićevu: „dysentericus“; u Voltigijinu: „ein ruhrkranker“*.

GRIŽBA, f. *vidi* grižna, griz. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Iskini iz mene grižbu sržbenu. I. Ivanišević 181.

GRIŽE, f. pl. *vidi* Grižani. — *Od xiii vijeka*. Idoše ravno po Grižah... Z. Griž... Mon. croat. 12. (1275). (*Gospodujući*) Bribirom, Grižami. 82. (1455). Živuo i v. Grižah. 118. (1474).

GRIŽEL, m. *vidi* gripeļ. Grižeļ (grifeļ u rukopisu xviii vijeka, gripeļ Alschinger), oenanthe (Durante), Spiraea filipendula L. (Petter, Visiani). B. Šulek, im. 102.

GRIŽICA, f. *vidi* grizica. — *U Voltigijinu rječniku: grizica, grizlica „gorgoglione, verme che consuma le erbe“, „schottenwurm“*.

GRIŽLICA, f. *vidi* grizlica.

GRIŽLIV, adj. *vidi* grizliv, b). — *U dva pisca xviii vijeka*. Grižlivi i rjeski djelčići od soli. I. Jablanci 29. Tako će vino... kiselo i griž-

livo biti. 199. Boje je stajati u zemlji pusto, nego s ženom grizljivom i Ľutom. Đ. Rapić 95.

GRIŽNA, f. *vidi* griz, grizeње. — *Postaje od osnove griz glagola gristi nastavkom žna; s ispred n mijena se na ž, ali se nalazi nekoliko puta napisano, n. p. B. Gradić, djev. 100. 111; A. Vitalić, ost. 888; Blago turl. 9. 80. 125. 126. 246, te se ne zna, treba li na tjem mjestima čitati z ili ž*. — *Od xvi vijeka (vidi kod b))*. a) *u pravom smislu*. Apolonije zub djevice griznom svraća bludne žlice. J. Kavašin 830b. Žvalo grize, žvače, griznom zube tupi. A. Kanižlić, rož. 84. — b) *duševna muka, duševno mučenje, naj češće radi uspomene učinena grijeha, vidi* griz, a, d). — *između rječnika u Belinu (grizna duše „rimorso di coscienza“, „conscientiae morsus“ 218a. 621b) i u Stuličevu („conscientiae stimulus“)*. Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj, on sebi do-teče griznu i nepokoj. P. Hektorović 43. Od manastira ne tamnice nego li pakao tom griznom činite. B. Gradić, djev. 100. Griznu duši daju. 111. Radi grizne od njih konšijencija. M. Orbin 233. Da ona steć u zlobi, muke i grizne nima u sebi. A. Vitalić, ost. 888. Čuteći Ľute grizne svoje zlobne svisti. A. d. Bella, razgov. 78. Sli-jedio je živjeti sedam cijelih Ľjeta bez ikakve grizne u duši od zlotvorstva tako nemila. B. Zu-zeri 829. Kako od grizne, koju imaju u duši. J. Banovac, izkaz. 81. Da su Ľudi imali toliku i griznu od svoje svijesti u srcu i duši svojoj. F. Lastrić, ned. 76. Nenavidost jest žalost, tuga i grizna u srcu suprot dobru i napridku iskr-nega. 860. Ne mogući podnesti ovu nemirnu nutarnu griznu. A. Kanižlić, utoč. 64. Grižna duše govori i vam: vratite tude. Đ. Bašić 166. Tko ne samo ne čuti ikakovu griznu od krivine smrtne. Blago turl. 2, 9. Sržba, srditost, nena-vidost i grizna. 2, 125. Bog običajan jest pe-dipsivat ubojice na ovomu svitu griznom duše nepristanom. 2, 126. Ipak ja u mojoj duši ne čutim ikakovu griznu. Đ. Rapić 277. Grižna, kad se čovjek od kake brige grize. „Grižna mi je velika od toga“. M. Pavlinović. — c) *vidi* gristi, 1, a, e) i 8, b, b). Da je poslušati u nikim kućam, čule bi se svagdaše smutne i grizne među braćom. J. Banovac, razg. 182. Job odoli grizni i nagovaraću ženskomu. E. Pavić, ogl. 887. „Uvik su u grizni“. M. Pavlinović.

GRIŽULA, m. *ime muško*. — *U komediji xvi vijeka*. — *Ne zna se, treba li čitati* Grižula ili Grišula. Grižula (Grišula). M. Držić 123 i daļe.

GRJE-, *vidi* gre-.

GRJEŠITEĽ, m. *čovjek koji griješi*. — *U Stu-ličevu rječniku*.

GRJEŠITEĽICA, f. *žensko čelade koje griješi*. — *U Stuličevu rječniku*.

GRJOCE, *vidi* groce.

1. **GRK**, grka, adj. *amarus, o hrani i o dru-gome što se ima u ustima, kad usrokuje nešto osobito neugodno osjećanje (ukus), kao što je n. p. pelin. suprotno je sladak*. — *ispoređi 1. gorak*. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem nomi-nalnjem oblicima (grko, grkē, grku, grkōj itd.), osim nom. sing. m. i akuzativa kad je jednak s nominativom; u svijem je složenijem oblicima onaki kaki je u nominalnom nom. sing. m. (grkā, grkō, grkōga, grkē itd.). u dubrovačkoj okolici akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. ostaje u svijem nominalnjem padežima jednine (osim instrumentalu) muškoga i srednjega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f.; u složenijem padežima može biti i drukčiji akc.: grkī, grkā,*

grkô, grkôga *ist.* vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 172. br. 82. 84. *isti* je akc. i u Dubrovniku, ali je r *svagda* kratko. 156. br. 7. — *Postaje od osnove* gork (vidi 1. gorak) *tijem što se u našem jeziku u ovoj* *od promijenilo na i*; Miklošić (etym. wörterb. 78^a) misli da je ono najprije bilo u grknuti i isporođuje gornjor. hierknyč. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalčinu* (grk, gorak, amarus, amarulentus), u Belinu 70^a, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu. — *Komparativ postaje:* a) nastavkom j; kj mijenja se na č: grčī. ovo je najobičniji oblik. potvrđen je od xvi vijeka, a između rječnika nalazi se u Mikalčinu i u Vukovu. vidi i Š. Menčetić 109; B. Gradić, djev. 18; D. Rašina 88^a; D. Zlatarić 15^b; B. Zuzeri 382; (Z). Poslov. danič. 112; Nar. zag. nov. 269. — b) nastavkom i(j) pred kojim se k mijenja na č: grčijī. rijetko. od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu. M. Orbin 40; G. Palmotić 1, 150; V. Andrijašević, put. 294; Osvetn. 4, 86. — c) u Stulićevu rječniku ima i nevaljali oblik grkijī.

a. adj. a) u pravom smislu. aa) o hrani i piću ili uopće o onome što se ima u ustima. Davahu mu piti grka vina. N. Rašina 99^b. marc. 15, 28. S ločikami grojemi. 108^a. exod. 12, 8. Jedan zalagaj sladak stoterim grojemi plaćaju. B. Gradić, djev. 107. Vik grka nije žila slatku travu iz sebe pustila. F. Lukarević 86. Grka žuč negovo bi piće na križu. D. Rašina 148^b. Ova trava među svjema naj grčija je. M. Orbin 40. Voće toliko luto i grko. I. Držić 5. Ako hoć slatko, podnosi i grko. (D). Poslov. danič. 1. Krepos trava naj grčijeh raztapa se na ognju tihu u malo kapaj tanke vode. B. Zuzeri 382. Sladi od meda, grči od jeda. (Z). Poslov. danič. 112. Pravo i samo more prigrko. I. M. Mattei 210. Pa s Turcima pije grku kafu. Nar. pjes. vuk. 5, 155. Grko kao čemer. Nar. posl. vuk. 46. Kalina je lijepa gledati, al' je grka zobati. 128. Što je grko nije slatko. 356. Što je grče od žuči, a slade od meda? Nar. zag. nov. 269. Izjedi je; i grka će biti u trbuhu tvojemu. Vuk, otkr. 6, 9. vidi i grka trava, grki lopuh. — bb) o ustima. Znaj, voće nezrelo jedući ki traju, usta im nemilo zlo grka ostaju. D. Rašina 27^a. Tko ima grka usta, ne može slatko pluvati. (D). Poslov. danič. 129. Dokle ne okusi negovu slas, imat će sved grka usta. Đ. Bašić 31. — b) u metaforičnom smislu, vidi 1. gorak, 1, b, α). Da zajedno s Evom sladosti sffjetovne grče od ijeda okusit ne mogu. B. Gradić, djev. 18. Ah, osladi srce grko! F. Lukarević 257. Grči sam nego jad i čemer i nalip. D. Rašina 88^a. Velika je nesvijes jezika grčega od jada. D. Zlatarić 15^b. Ti grke učini vesele ne slasti. 51^b. Grčije od čemera budu držat teške trude. G. Palmotić 1, 150. Grku riječ proždrijeti. V. Andrijašević, put. 296. Istina za sve jer je grka proždere se. (D). Poslov. danič. 38. Iz pušaka grkije krušaka. Nar. pjes. vuk. 5, 38. — c) u prenesenom smislu, vidi 1. gorak, 1, b, β). grk se u ovom smislu mnogo rjeđe govori nego gorak. Da ne govoriš grko i nemilostivo govorenje. Zborn. 28^a. Koliko je grka tvoja uspomena. 68^b. Grku muku podnijeti. B. Gradić, djev. 184. Da su grke i oštre nedragosti. V. Andrijašević, dev. 5. Od kreposti ostalih, koje narav naša ištjetjena kako grke od sebe odmeće. B. Zuzeri 25. Kad čujete grku riječ. Đ. Bašić 307. Ako sam zapisao koju svoju grku (ima se u misli riječ). M. Pavlinović, razg. 113. Kiko vraća još grčije psosti. Osvetn. 4, 86.

b. adv. grko. — Komp. grčš (rjeđe grčijš, a

u Stulićevu rječniku grješkom i grkijš). Grko je i usiono neprijatelja ljubiti. V. Andrijašević, put. 38.

2. GRK, m. Graecus, narodno ime, postaje od latinske riječi. — isporodi Grčin. — Po Vukovu se rječniku akc. ne mijenja (gen. pl. Gfka); ali je u jugozapadnijem krajevima akc. u gen. sing. Grka, i taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: Gfče, Gfci (gen. pl. Gfka). — Riječ je praslavenska, ali s i samo u južnijem jezicima, isporodi stslav. Grkъ, slov. Grk, bug. Grak; u sjevernijem je jezicima re, isporodi rus. Грекъ, češ. Řek, polj. Грек. — U svijem je rječnicima (u Daničićevu Grkъ, gledaj Grčiny). a) u pravom smislu. Utvrđi Grske caremi. Mon. serb. 4. (1198—1199). Samodržecъ Srbljemъ i Grskomъ Stefanъ царъ. 125. (1847). Patrijarhomъ Srbljemъ i Grskomъ, kirъ (кѣръ) Savomъ. 143. (1848). Ili Grkъ ili Srblinъ. Zak. duš. pam. šaf. 48. Toli vješ ne budeš, inako t' ni' mniti, od mene č' starih Grk pokoru primiti. D. Rašina 122^a. Jimala jest oca Dioskora Grka. F. Vrandić, živ. 112. Smlati Ugre, Grke, Turke golem bojniki. J. Kavašin 244^b. Latini boga zovu deus, Grci, theos. M. A. Belković, sabr. 56. Oni voze Grke i Bugare. Nar. pjes. vuk. 2, 824. Vama će se Grci radovati. 2, 370. — b) Grci može značiti: Grčka (zemlja). Koje si je iz Grk dovels. Mon. serb. 59. (1298—1302). Va gradi Melnič u Grčije. 135. (1848 u poznijem prijepisu). — c) čovjek koji pripada istočnoj (pravoslavnoj) crkvi. samo u pisaca. Takoje se raduje istočna crkav o narejenji Grkov svojih. Mon. croat. 108. (1470). Jedan način kim se krste Grci, a drugim Latini. Naručn. 6^b. Latina žena ne ima sludit običaja muža Grka. I. Ančić, vrat. 219. Govore Grci da posvećenje, koje Latini čine, da nije dobro. J. Banovac, razg. 222. Rimljanin posvećujući u kruhu kvasnomu i Grk u kruhu prisnomu. M. Dragičević 99. — d) u Bačkoj po selima zove se grk' svaki čovjek koji drži dućan. u Vukovu rječniku s primjerom: Gle, u ovome selu Čivutin grk! — od xviii vijeka. Od trgovca grka ili kalačije. I. Jablanci 168. U sremskim selima svaki se trgovac zove grk, bio on Srbim, Nemač, Jevrejim. M. P. Šapčanin 1, 77. — e) ime muško. — xiv vijeka. Grkъ Bogdanovičъ. Deč. hris. 4. 70. — u naše vrijeme kao prezime. Jove Grka iz Bradarica. Vuk, živ. 17. Grk, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević. — f) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu bačulučkom. Statist. bosn. 86. — bb) selo u slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom. Razdijel. kr. 14. — g) sjeveroistočni vjetar, isporodi 2. bura. od tal. greco. — u Mikalčinu rječniku: grk, vjetar, greco, vento, Hellespontus, caecias; grk s istočnakom, greco-levante, vulturus; u Rjelostjenčevu: caecias; u Stulićevu: caurus, corus. — h) neke vrste vinove loze i od njih vino. — od xviii vijeka u Dalmaciji. Grk, vinum graecum. A. d. Bella, rječ. 767^b. Grk, suvrsti vinove loze bijela i crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 102.

3. GRK, m. vidi ugrk.

GRKA, m. i f. vidi 2. Grk. — Nekolika puta (samo nom. pl. Grke) u jednoga pisca xvii vijeka i jedan put (dat. sing. Grci) u jednoga pisca xviii vijeka. Al' se Grke drivu u ovom sakrivaju. I. Zanotti, en. 7. Otiti htihu radi truda Grke duga boja siti. 11. Grke koža usnovaše. 15. Mnoge Grke u grad dolazahu. 24. Virovat Grci Fociju? ... J. Filipović 1, 186^a.

GRKANAC, Grkanca, m. u jednoga pisca xviii vijeka koji ovako prevodi grč. Ἑλληνοστῆς. Žu-

,dysenteria'; griža prez krvi ,diarrhoea'), u *Vol-tigijinu* (dysenteria', ruhr'), u *Stuličevu* (griža od utrobe ,dysenteria, tormina'), u *Vukovu* (das bauchgrimmen', tormina'). Imate v gradu kugu, grižu. Korizm. 4b. Umri ot griže. Š. Kožičić 55a. S ognjenicu i s grižu bolan ležase. Anton Dalm., nov. tešt. 218. act. ap. 28, 8. Četiri sina u taboru od griže pomriše. P. Vitezović, kron. 89. Griža te smela! H. Bonačić 71. Griža te izjela! Nar. posl. vuk. 46. — c) *vidi* griz, a, d). — *od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (griža od duše ,conscientiae cruciatus, conscientiae pondus'). Na kom (*križu*) dug naš plat i našu svu grižu u rados obrati. N. Dimitrović 94. Griža svisti niove vazda će ti mučiti. I. Velikanović, uput. 1, 825. Lijepo bi bilo, kad tko ne bi imao grižu u duši svojoj pored kakvih griha. B. Lea-ković, gov. 102. — d) u *narodnoj poslovici našega vremena*: Ni muže, ni griže, ni dobre večere. (Niti ima brige, ni kakva dobra). Nar. posl. vuk. 221 *nije dosta jasno značenje*: Vuk shvaća kao da je isto što briga, a u rječniku ne tumači već dodaje: cf. briga; može biti da kao suprotno ,muš' (hrani što se muze, mlijeku) znači: hrana što se grize. — e) *rasporak, promaha (na gačama)*. — u *naše vrijeme na Braču*. Griža, *vidi* promaj, tal. ,sparato delle brache', nem. ,hosen-schlitz'. A. Ostojčić.

2. **GRIŽA**, f. *stijena, kamen, vaļa da od nem. griess (sandstein)*. — U *naše vrijeme u hrvatskom primorju*. Ov ti se zove Grižar, aš on svaku grižu, ako j' ona još veća, prevrne. Nar. prip. mikul. 111. Griža, stijena. 170. Griža, kamen od vode izlizan. Skrijevo. F. Pilepić.

GRIŽANI, m. pl. *selo u Hrvatskoj u podžupaniji rječkoj, obično se govori sa starijim oblikom: Grižane*. Pregled. 7. — *Mjesto se zove uprav Griže (koje vidi), a Grižani su ljudi iz Griža*. — *Od xv vijeka*. Z. Grižan Ľuban i Petar popovi. Zak. vinod. 55. Grada našega Grižan. Mon. croat. 267. (1572). Zakoni grada Grižan. 889. (1596).

GRIŽAR, m. ime *psu (načineno od 2. griža, u narodnoj pripovijeci)*. Ovi sviči te ti bit od pomoći. viš, ov ti se zove Grižar, aš on saku grižu prevrne. Nar. prip. mikul. 111.

GRIŽAV, adj. *kojemu je griža (vidi 1. griža, b))*. — U *Bjelostjenskomu rječniku: kajkavski grižau, dysenteriacus, dysentericus, torminosus*; grižau sem, grižu trpim, od griže se trapim ,verminor, ventris torminibus vexor, dysenteriam patior, dysenteria crucior'; u *Jambrešićevu: dysentericus*; u *Voltićijinu: ein ruhrkranker*.

GRIŽBA, f. *vidi* grižna, griz. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Iskini iz mene grižbu sržbenu. I. Ivanišević 131.

GRIŽE, f. pl. *vidi* Grižani. — *Od xiii vijeka*. Idoše ravno po Grižah... Z. Griž... Mon. croat. 12. (1275). (*Gospodujući*) Bribirom, Grižami. 82. (1455). Živudi v Grižah. 113. (1474).

GRIŽEL, m. *vidi* gripeļ. Grižeļ (gripeļ u rukopisu xviii vijeka, gripeļ Alschinger), oenanthe (Durante), Spiraea filipendula L. (Petter, Visiani). B. Šulek, im. 102.

GRIŽICA, f. *vidi* grizica. — U *Voltićijinu rječniku: grizica, grizlica ,gorgoglione, verme che consuma le erbe', ,schottenwurm*.

GRIŽLICA, f. *vidi* grizica.

GRIŽLIV, adj. *vidi* grizljiv, b). — U *dva pisca xviii vijeka*. Grižljivi i rjeski djelčići od soli. I. Jablanci 29. Tako će vino... kiselo i griž-

livo biti. 199. Boje je stajati u zemli pusto, nego s ženom grizljivom i lutom. Đ. Rapić 95.

GRIŽNA, f. *vidi* griz, grizeње. — *Postaje od osnove griz glagola gristi nastavkom zha; s ispred n mijenja se na ž, ali se nalazi nekoliko puta napisano, n. p. B. Gradić, djev. 100. 111; A. Vitalić, ost. 388; Blago turl. 9. 90. 125. 126. 246, te se ne zna, treba li na tije mjestima čitati z ili ž. — Od xvi vijeka (vidi kod b)). a) u pravom smislu. Apolonije zub djevice griznom svraća bludne žlice. J. Kavanin 890b. Žvalo grize, žvače, griznom zube tupi. A. Kanalić, rož. 84. — b) *duševna muka, duševno mučenje, naj češće radi uspomene učinena grijeha, vidi* griz, a, d). — *između rječnika u Belinu* (grizna duše ,rimorso di coscienza', ,conscientiae morsus' 218a. 621b) i u *Stuličevu* (conscientiae stimulus'). Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj, on sebi do-teče griznu i nepokoj. P. Hektorović 43. Od manastira ne tamnice nego li pakao tom griznom činite. B. Gradić, djev. 100. Griznu duši daju. 111. Radi grizne od njih konšijencija. M. Orbin 233. Da ona steć u zlobi, muke i grizne nima u sebi. A. Vitalić, ost. 388. Čuteći lute grizne svoje zlobne svisti. A. d. Bella, razgov. 73. Sli-jedio je živjeti sedam cijelijeh ljeta bez ikakve grizne u duši od zlotvorstva tako nemila. B. Zu-zeri 829. Kako od grizne, koju imaju u duši. J. Banovac, izkaz. 81. Da su ljudi imali toliku i griznu od svoje svijesti u srcu i duši svojoj. F. Lastrić, ned. 76. Nenavidost jest žalost, tuga i grizna u srcu suprot dobru i napridku iskr-nega. 860. Ne mogući podnesti ovu nemirnu nutarnu griznu. A. Kanižlić, utoč. 64. Grizna duše govori i vam: vratite tuđe. Đ. Bačić 166. Tko ne samo ne čuti ikakovu griznu od krivine smrtne. Blago turl. 2, 9. Sržba, arditost, nena-vidost i grizna. 2, 125. Bog običajan jest pe-dipsivat ubojice na ovomu svitu griznom duše nepristanom. 2, 126. Ipak ja u mojoj duši ne čutim ikakovu griznu. Đ. Rapić 277. Grizna, kad se čovjek od kake brige grize. ,Grizna mi je velika od toga'. M. Pavlinović. — c) *vidi* gristi, 1, a, e) i 8, b, b). Da je poslušati u nikim kućam, čule bi se svagdašne smutne i grizne među bratjom. J. Banovac, razg. 182. Job odoli grizni i nagovaraću ženskomu. E. Pavić, ogl. 387. ,Uvuk su u grizni'. M. Pavlinović.*

GRIŽULA, m. ime *muško*. — U *komediji xvi vijeka*. — *Ne zna se, treba li čitati* Grižula ili Grišula. (Grišula). M. Držić 123 i daj.

GRJE, *vidi* gre.

GRJEŠITEĻ, m. *čovjek koji griješi*. — U *Stu-ličevu rječniku*.

GRJEŠITEĻICA, f. *žensko čelade koje griješi*. — U *Stuličevu rječniku*.

GRJOCE, *vidi* groce.

1. **GRK**, grka, adj. *amarus, o hrani i o dru-gome što se ima u ustima, kad usrokuje nebo osobito neugodno osjećanje (ukus), kao što je n. p. pelin. suprotno je sladak. — isporodi 1. gorak. — Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem nomi-nalnijem oblicima (grko, grkē, grku, grkōj itd.), osim nom. sing. m. i akuzativa kad je jednak s nominativom; u svijem je složenijem oblicima onaki kaka je u nominalnom nom. sing. m. (grkē, grkō, grkōga, grkē itd.). u dubrovačkoj okolić akc. kaka je u nominalnom nom. sing. m. ostaje u svijem nominalnijem padežima jednine (osim instrumental) muškoga i srednjega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f.; u složenijem padežima može biti i drukčiji akc.: grki, grkē,*

grkô, grkôga *itd.* *vidi* P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 172. br. 82. 84. *isti je akc. i u Dubrovniku, ali je r svagda kratko.* 156. br. 7. — *Postaje od osnove gork (vidi 1. gorak) tjem što se u našem jeziku u ovoj or promijenilo na r; Miklošić (etym. wörterb. 79^a) misli da je ono najprije bilo u grknuti i isporođuje gornar. hierknyč. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (grk, gorak, amarus, amarulentus¹), u Belinu 70^a, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. — Komparativ postaje: a) nastavkom j; kj mijena se na č: grčfi. ovo je naj običniji oblik. potvrđen je od xvi vijeka, a između rječnika nalazi se u Mikalčinu i u Vukovu. *vidi* i Š. Menčetić 109; B. Gradić, djev. 18; D. Rašina 88^a; D. Zlatarić 15b; B. Zuzeri 332; (Z). Poslov. danič. 112; Nar. zag. nov. 269. — b) nastavkom i(j) pred kojijem se k mijena na č: grčiji. *rjetko.* od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu. M. Orbin 40; G. Palmotić 1, 150; V. Andrijašević, put. 294; Osvetn. 4, 86. — c) u Stuličevu rječniku ima i nevaljali oblik grkiji.*

a. *adj.* a) u pravom smislu. aa) o hrani i piću ili uopće o onome što se ima u ustima. Davahu mu piti grka vina. D. Rašina 99b. marc. 15, 23. S ločikami grejemi. 108^a. exod. 12, 8. Jedan zalogaj sladak stoterim greijem plačaju. B. Gradić, djev. 107. Vik grka nije žila slatku travu iz sebe pustila. F. Lukarević 86. Grka žuč njegovo bi pitje na križu. D. Rašina 148b. Ova trava meju svjema naj grčija je. M. Orbin 40. Voće toliko luto i grko. I. Držić 5. Ako hoć slatko, podnosi i grko. (D). Poslov. danič. 1. Krepos trava naj grčijeh raztapa se na ognju tihu u malo kapal tanke vode. B. Zuzeri 332. Sladi od meda, grči od jeda. (Z). Poslov. danič. 112. Pravo i samo more prigrko. I. M. Mattei 210. Pa s Turcima pije grku kafu. Nar. pjes. vuk. 5, 155. Grko kao čemer. Nar. posl. vuk. 46. Kalina je lijepa gledati, al' je grka zobati. 128. Što je grko nije slatko. 356. Što je grče od žuči, a slade od meda? Nar. zag. nov. 269. Izjedi je; i grka će biti u truhu tvojemu. Vuk, otkr. 6, 9. *vidi* i grka trava, grki lopuh. — bb) o ustima. Znaj, voće nezrelo jedući ki traju, usta im nemilo slo grka ostaju. D. Rašina 27^a. Tko ima grka usta, ne može slatko pluvati. (D). Poslov. danič. 129. Dokle ne okusi negovu slas, imat će sved grka usta. D. Bašić 81. — b) u metaforičnom smislu, *vidi* 1. gorak, 1, b, c). Da zajedno s Evom sladosti sjetovne grče od ijeda okusit ne mogu. B. Gradić, djev. 18. Ah, osladi srce grko! F. Lukarević 257. Grči sam nego jad i čemer i nalip. D. Rašina 38^a. Velika je nesvijes jezika grčega od jada. D. Zlatarić 15b. Ti grke učini vesele ne slasti. 51b. Grčije od čemera budu držat teške trude. G. Palmotić 1, 150. Grku riječ proždrijeti. V. Andrijašević, put. 296. Istina za sve jer je grka proždere se. (D). Poslov. danič. 33. Iz pušaka grkije krušaka. Nar. pjes. vuk. 5, 88. — c) u prenesenom smislu, *vidi* 1. gorak, 1, b, c). grk se u ovom smislu mnogo rjeđe govori nego gorak. Da ne govoriš grko i nemilostivo govorenje. Zborn. 23^a. Koliko je grka tvoja uspomena. 68b. Grku muku podnijeti. B. Gradić, djev. 134. Da su grke i oštre nedragosti. V. Andrijašević, dev. 5. Od kreposti ostalih, koje narav naša ištjetjena kako grke od sebe odmeće. B. Zuzeri 25. Kad čujete grku riječ. D. Bašić 307. Ako sam zapisao koju svoju grku (ima se u misli riječ). M. Pavlinović, razg. 118. Kiko vraća još grčije psosti. Osvetn. 4, 86.

b. *adv.* grko. — *Komp.* grčô (rjeđe grčijê, a

u Stuličevu rječniku grješkom i grkijê). Grko je i usiono neprijatelja ljubiti. V. Andrijašević, put. 33.

2. GRK, m. Graecus, narodno ime, postaje od latinske riječi. — *ispoređi* Grčin. — *Po Vukovu se rječniku akc. ne mijena (gen. pl. Gfkâ); ali je u jugozapadnijem krajevima akc. u gen. sing. Grka, i taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: Gfče, Gfci (gen. pl. Gfkâ).* — *Riječ je praslavenska, ali s i samo u južnijem jezicima, isporođi stslav. Grkz, slov. Grk, bug. Grzk; u sjevernijem je jezicima re, isporođi rus. Грекъ, češ. Řek, pol. Grek. — U svijem je rječnicima (u Daničevu Grskz, gledaj Grčini).* a) u pravom smislu. Utvrdi Grske carimi. Mon. serb. 4. (1198—1199). Samodržac Srbljem i Grskom Stefana car. 125. (1847). Patrijarhom Srbljem i Grskom, kirz (κρη) Savomz. 143. (1848). Ili Grkz ili Srblins. Zak. duš. pam. šaf. 48. Toli vješ ne budeš, inako t' ni' mniti, od mene č' starih Grk pokoru primiti. D. Rašina 122^a. Jimala jest oca Dioskora Grka. F. Vrančić, živ. 112. Smlati Ugre, Grke, Turke golem bojniki. J. Kavanin 244b. Latini boga zovu 'deus', Grci, theos'. M. A. Belković, sabr. 56. Oni voze Grke i Bugare. Nar. pjes. vuk. 2, 324. Vama će se Grci radovati. 2, 370. — b) Grci može značiti: Grčka (zemlja). Koje si je iz Grkz dovels. Mon. serb. 59. (1298—1302). Va gradi Melnič u Grčijehz. 135. (1848 u poznijem prijevusu). — c) čovjek koji pripada istočnoj (pravoslavnoj) crkvi. samo u pisaca. Takoje se raduje istočna crkav o narejenji Grkov svojih. Mon. croat. 108. (1470). Jedan način kim se krste Grci, a drugim Latini. Naručn. 6b. Latina žena ne ima sludit običaja muža Grka. I. Ančić, vrat. 219. Govore Grci da posvećenje, koje Latini čine, da nije dobro. J. Banovac, razg. 222. Rimljanin posvećujući u kruhu kvasnomu i Grk u kruhu prisnomu. M. Dragičević 99. — d) u Bačkoj po selima zove se 'grk' svaki čovjek koji drži dućan. u Vukovu rječniku s primjerom: Gle, u ovome selu Civutin grk! — od xvii vijeka. Od trgovca grka ili kalagije. I. Jablanci 168. U sremakim selima svaki se trgovac zove grk, bio on Srbin, Nemač, Jevrejin. M. P. Šapčanin 1, 77. — e) ime muško. — xiv vijeka. Grkz Bogdanovič. Deč. hris. 4. 70. — u naše vrijeme kao prezime. Jove Grka iz Bradarica. Vuk, živ. 17. Grk, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević. — f) ime mjestima. aa) selo u Bosni u okrugu bašolučkom. Statist. bosn. 86. — bb) selo u slavonskoj krajini u okrugu petrovaradinskom. Razdijel. kr. 14. — g) sjeveroistočni vjetar, isporođi 2. bura. od tal. greco. — u Mikalčinu rječniku: grk, vjetar, greco, vento¹, Hellespontus, caecias¹; grk s istočnakom, grecolevante¹, vulturnus¹; u Bjelostjencu: 'caecias¹'; u Stuličevu: 'caurus, corus¹'. — h) neke vrste vinove loze i od njih vino. — od xvii vijeka u Dalmaciji. Grk 'vinum graecum'. A. d. Bella, rječ. 767b. Grk, suvrsti vinove loze bijela i crna grožda (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 102.

8. GRK, m. *vidi* ugrk.

GRKA, m. i f. *vidi* 2. Grk. — *Nekolika puta (samo nom. pl. Grke) u jednoga pisca xvii vijeka i jedan put (dat. sing. Grci) u jednoga pisca xviii vijeka.* Al' se Grke drivu u ovom sakrivanju. I. Zanotti, en. 7. Otiti htihu radi truda Grke duga boja siti. 11. Grke koña usnovaše. 15. Mnoge Grke u grad dolazahu. 24. Virovat Grci Fociju? ... J. Filipović 1, 186^a.

GRKANAC, Grkanca, m. u jednoga pisca xviii vijeka koji ovako prevodi grč. Έλληνοστής. Zu-

dije koji rođeni u Grčkoj ili odhrañeni u ñoj, govora u grčki, i za to ne bijau zvani Grci nego Grkanci. A. Kanižlić, kam. 554.

GRKAÑE, n. *djelo kojijem se grće*. — S naj starijim oblikom grkanije u spomeniku xiv vijeka pisanom crkvenijem jezikom, i otale u Danićevu rječniku (grčkanije, *gemitus turturis*). Jakože i grlica grkanijem svojim oglašajet ðbri. Mon. serb. 65. (1802).

GRKAO, grkla, adj. grk. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. U tavnici stati mrkloj, tere u kući vele grkloj. P. Posilović, nasl. 202^b. A. J. Knezović 28^b. Koja će biti mrkla kuća ta jadovna, koja je vele grkla. A. J. Knezović 178.

GRKAST, adj. dem. 1. grk. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu: *amarus, amarulentus*. Svako jestivo, što ne bude grkasto ili ðutkasto. M. Pavlinović, razl. spis. 802.

GRKATI, grčem (grkam), impf. riječ onomatopejska za glasove ñekijeh ptica. — Riječ je stara, a može biti i praslavenska, isporodi stslav. grčkati, grgutati, češ. hrkati, pucati, praskati itd. — Praes. grkam (grkaju) nalazi se samo u naj starijem primjeru pisanom crkvenijem jezikom. a) gemere, o glasu u grlice, vidi grgutati. ovo je starije značenje. Ašte jedine ot ñih (grlica) pogibneti, muž ili žena, zañujet jedine drugago do samrti, ni grkajet, ni na sirovo drvo sedajet. Physiol. nov. star. 11, 194. Grličica grče. Nar. pjes. herc. vuk. 258. Nar. pjes. marj. 205. Grlica grče. Nar. pjes. petr. 1, 291. A grlica milo grče. Jačke. 225. — b) o glasu u gavrana, vidi grakati. — od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. grakati). Obslužuju ... gavrana kada grče. I. Ančić, vrat. 27. Gavran grče. J. Banovac, pripov. 192. Vuci viju, a gavrani grču. Nar. pjes. juk. 295. Vuci viju, gavrani grču. Nar. pjes. bos. prij. 1, 46. Na svakome po vran gavrana grče. Nar. pjes. petr. 1, 810. — Iz prezenta je gdje gdje ð prešlo u inf.: grčati, graktati. na Braču. Pristadoše tada glasom grčat. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

GRKĀ TRĀVA, f. *Erythraea centaurium* L., vidi kitica, kićica. Grka (ghirka, Visiani) trava, *Erythraea centaurium* L. (Visiani), v. gr, grčica. B. Šulek, im. 102.

GRKAV, adj. dem. 1. grk. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GRKAVAC, Gřkāvca, m. prezime. — U naše vrijeme u Hercegovini (u selu Grkavcima). P. Budmani.

GRKĀVCI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 254. — uprav plur. Grkavac.

GRKAVICA, f. grk zalogaj (u metaforičkom smislu). — U naše vrijeme u Lici. Obično žena tužeći se na svoga zločesta muža, reče: 'Bože moj! da je kome znati, šta sam ja š ñime grkavica proždri!' i opet: 'Žalosne ja š ñime grkavice proždirem!'. 'Trebalo je grkavica sit najesti, ko će da mu je pod starost dobro i lako'. J. Bogdanović.

GRKČE SELO, m. ime selu (pisano Grgče selo) xvi vijeka. Selo jedno u purgariji ribničkoj, ko se zove Grgče Selo. Mon. croat. 264. (1569).

GRKIĆ, m. vidi Grčić. — U jednoga pisca xviii vijeka. Kako su nikoji Grkići lukave čudi. A. Kanižlić, kam. 94.

GRKĪ LOPŪH, m. ñekakva bilka. Grki lopuh, lappa inversa (Pizzelli). B. Šulek, im. 102.

GRKIÑA, f. mulier graeca, žensko čeñade grčko,

iz Grčke. — -i- stoji mj. ñegdašnjega y. — Riječ je stara, može biti i praslavenska, isporodi stslav. Grčkyña, češ. Rekyně, pol. Grekinia. — Između rječnika u Belinu 858^b, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu. Druga vila starija biše tuj s imenom Grkiña. P. Zoranić 69^a. Stav ih se učini Hrvacku Grkiñu Elektru. D. Zlatarić vi. Odmetna je ona Grkiña. I. Gundulić 301. Žene Grkiñe. I. Ančić, vrat. 219. Nit' me zovu gospojom Grkiñom. And. Kačić, razg. 160^a. Jedno jeste tanana Grkiña, a drugo je bijela Vlahiña. Nar. pjes. vuk. 2, 19. — b) u Bačkoj po selima žena koja drži dućan. u Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: U Vrbasu grkiña na glasu: čam duvana, lula okovana. — isporodi 2. grk, d). — c) ime žensko. — prije našega vremena. Grčkyña. S. Novaković, pom. 57. — d) selo u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 120.

GRKIÑICA, f. dem. Grkiña. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz Grkiña). Mlada moma Grkiñica. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vil. 201. Al' naj poslije nada svime dvije odabra Grkiñice. P. Sorkočević 579^b.

GRKIÑIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. I. povede Grkiñića Đorđa. Nar. pjes. vuk. 4, 265.

GRKIÑIN, adj. koji pripada (ñekoj) Grkiñi. Stanilo Grkiñin zet. Glasnik. 27, 292. (1947).

GRKIÑKA, f. Grkiña. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GRKIÑKIÑA, f. Grkiña. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GRKĪŠ, grkiša, m. grki bađem. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: grkišu, grkiši. — U naše vrijeme u Dubrovniku (mijendeo grkiš, mijenduo grkiš). Grkiš, bittermandel, Amygdalus amara L. (Vodopić). B. Šulek, im. 102.

GRKJAHAN, grkjahna, adj. dem. grk. — U Stulićevu rječniku (*subamarus*) gdje ima i grkjašan s istim značenjem. — oboje nepouzđano.

GRKJAŠAN, grkjašana, adj. vidi grkjahan.

GRKĻAN, m. arteria aspera, cijev u grlu (u čeñadeta i u višijeh životiña) kroz koju se diše. — Akc. se mijenja u gen. plur. grkĻanā. — Nalazi se samo u našem jeziku i u bugarskom (grkĻan); po svoj prilici postalo je od praslavenskoga grĻtan, isporodi stslav. grĻtan, rus. горлан, češ. hrťan, pol. krtań. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (*gurgulio*), u Mikalínu (*guttur*), u Belinu (*arteria aspera* 165^b), *guttur* 852^b), u Bjelostjencevu (*garkĻan*, v. grčañek), u Vol-tigijinu (*garkĻan*, *canarozzo*, *gorgozza*, *schlund*), *gerkĻan*, *esofago*, *schlund*), u Stulićevu (*arteria aspera*, *gula*, *guttur*, *jungulus*, *jugulum*), u Vukovu (*aspera arteria*). a) sa značenjem kazanićem sprijeda. (Oloferne) izdaše, ne bi jak, grkĻanom sica krv. M. Marulić 51. Nimaju glasa u grkĻanu. V. Vrančić, živ. 118. Uznošenja Božja u grkĻan ih njihovih M. Alberti 119. Jezik nam prirasto pri grkĻanu. I. Dordić, salt. 461. Čuvaj se da ti krajićini grkĻan ne prisijeku. I. Zaničić 46. Jerbo mu u hiti nije bio grkĻan sasvim prerizan. M. A. Rejković, sabr. 41. Svaka utrobica o svom grkĻanu visi. Nar. posl. vuk. 277. Sad vi je, gospodo, sud u rukama, duša o grkĻanu. Pravdoñoša. 1852. 23. — b) gdje gdje narod i pisci misle da je ista cijev kroz koju prolazi hrana i vazduh (vidi primjer iz narodnih poslovice kod a) gdje se misli na pravi grkĻan, a smisao je da se hranom uzdržava tijelo), ču s toga grkĻan znači gdje gdje što i jednak. isporodi 2. dušnik kod čega također

ovako biva. Kad je Źeļa vječnosti zadovoljstvo grkĴana pobediti kadra. D. Obradović, sav. 67. GrkĴan ĉuje slast a trbuh mast. Nar. posl. vuk. 46. Kad kurjaku Źto u grkĴan upadne, teŹko je iŹĉupati. 118. — c) u *Źirem smislu, grlo.* Kada ju udarac od maĉa u priĉisti i pribijeli ne grkĴan rani. B. KaŹić, per. 22. Udri u grkĴan sprijed Jakupa. I. Gundulić 525. Bi ga objema rukama stisnuo za grkĴan. D. Obradović, Źiv. 1, 80. Nabasa (*Turĉin*) na nekakvoga nesretnoga raju, pa za prsi jednom rukom, a drugom za grkĴan. Nar. prip. vrĉ. 78. Dogna bitvu do grkĴana Źĉepanova. S. ĴubiŹa, prip. 129. U zagoneci o vuĉiji: Vodu pije, a grkĴan ne preĴiĉe. M. Medić.

GRKĴANĀNE, n. *djelo kojijem se ko grkĴana, vidi kod grkĴanati se.*

GRKĴANATI SE, grkĴanām se, *impf. (reciproĉno) svaĉati se, psovati se, vikati (biĉe prvo znaĉenje: vikati is svega grkĴana).* — U naŹe vrijeme u Lici. Gdje ĉojk i Źena zlo i nesporezumno meĉu sobom Źivu, danomice se psuju, tuku, viĉu i larmaju itd., reĉe narod: 'To i to dvoje Źivu, brate, kao pas i maĉka, svaki se dan grkĴanaju, ne moŹ veĉ u komŹiluku niova grkĴana podnositi'. ĉuvaj se, ako te za grŹu ĉapim, bome ĉeŹ grkĴanati'. J. Bogdanović.

GRKĴANI, m. pl. *selo u Srbiji u okrugu kruŹevaĉkom.* K. Jovanović 128.

GRKĴANINA, f. *augm. grkĴan.* — Samo u *Stuliĉevu rjeĉniku:* 'immanis gula'.

GRKNUĉE, n. *djelo kojijem se grkne (vidi 1. grknuti).* — Stariji je oblik grknutje. — U *Stuliĉevu rjeĉniku:* grknutje.

1. GRKNUTI, grknēm, *impf. postajati grk; biti malo grk.* — U *rjeĉnicima:* u *Belinu:* 'amareggiare, divenir amaro', 'amaresco' 69^b; u *Voltigijinu:* 'amareggiare, divenir amaro', 'bitter werden'; u *Stuliĉevu:* 'divenir amaro', 'amarescere'; u *Vukovu:* 'etwas bitter sein', 'subamarus sum' s *prijerom:* grkne malo.

2. GRKNUTI, grknem, *pf. grkati, b).* *vidi* graknuti. Gavran grknu jeli u ograncim. Nar. pjes. juk. 575. A i vi, BoŹnaci, svi grknuste iz jednoga glasa. Osvetn. 8, 27. Eto crni grknuŹe gavrani. 8, 158.

3. GRKNUTI, grknem, *pf. u primjeru:* 'Meni je grknulo oko na onoga koŹa', t. j. zapelo. M. Pavlinović.

GRKOCVLJET, m. *Hyacinthus orientalis* L., *neki cvijet, careviĉ, zumbul.* — Znaĉenje ĉe biti grĉki (a ne grki) cvijet. Grkocvijet, iacinto (Kuzmiĉ), *Hyacinthus orientalis* L. B. Sulek, im. 102.

GRKŹŹA, f. *osobina onoga Źto je grko, vidi* grĉina i gorĉina (i radi akcenta). — Od xvi vijeka, a izmeĉu *rjeĉnika u Stuliĉevu.* Prikazanja grĉeŹnikov grkoĉe su (trebalo bi grĉoĉe su, *vidi* Bernardin 170, prema lat. abominaciones) Gospodinu. N. RaŹina 210^b. prov. 15, 8. Za onu grkoĉu, koju... na kriŹu podnese... za te bolesti i grkoĉe molim te. V. AndrijaŹević, dev. 131.

GRKOLATINSKI, *adj. grĉki i latinski.* — U *jednoga pisca xvii vijeka koji je ovako preveo graecolatinus.* Krug devetnaestni zvani grkolatinski, *ciclus decemnoventalis*. B. KaŹić, rit. 3^a.

GRKOST, f. *osobina onoga Źto je grko, vidi* gorkost. — Od xvi vijeka, a izmeĉu *rjeĉnika u Mikajinu, u Belinu* (grkos 69^b), u *Voltigijinu, u Stuliĉevu.* Jer mi se sva grkos u sladost zamuti. Ź. Menĉetiĉ 94. Voja mi paraŹe slatka a sad se u grkos obrnula. M. Drĉić 297. Veĉe gr-

kosti za sobom nego li slasti sobom nose. B. Gradiĉ, djev. 115. Viĉ srca sva Ĵudska, ki Źivuĉ dni traju, u sebi sva svoju slas i grkos imaju. D. RaŹina 97^a. Da ga budem iskati s grkostju od skruŹenja. A. Guĉetiĉ, roz. mar. 172. Za platu od muka, bolesti i grkosti. I. Drĉić 991. Obikni se... Ĵutiki, grkosti. M. Pavlinović, razl. spis. 302.

GRKOV (Grĉkov), *adj. koji pripada (nekome) Grku.* Te uvodi Grkove svatove. Nar. pjes. vuk. 8, 24. Grĉe pade, a Novak dopade, te Grkovu osijeĉe glavu. 8, 84. *vidi* i Grkovo.

GRKOVIĉ (Grĉković), m. *presime.* — xiv vijeka i u *Daniĉiĉevu rjeĉniku* (Grĉković' 3, 581). *Drajiĉu Grĉkoviĉa.* Glasnik. 15, 802. (1848?). — i u *naŹe vrijeme.* Ovaj ju je (*pjesmu*) nauĉio od nekog slijepca Grkoviĉa iz Kostića. Nar. pjes. kras. 1, ix. Grĉković, prezime u Takovu u Źrijemu. M. Medić. Grĉković, *presime u Lici.* J. Bogdanović.

GRKOVIĉA ĴISNICI, m. pl. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 140.

GRKOVIĉEV KLĀDENAC, m. *izvor u Srbiji u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 141.

GRKOVINA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu uŹiĉkom.* Sr. nov. 1864. 160.

GRKOVI POTOK, m. u *Daniĉiĉevu rjeĉniku:* 'Grĉkovyĉ Potok', meĉa je 'Blatcu' iŹla 'u Grĉkovi Potok' (Glasnik. 15, 802 god. 1848?). 3, 581.

GRKOVO, n. a) *kraj blizu Gabrova (moŹe biti i muŹkoga roda: Grkov).* — xiv vijeka. NiŹe crkve do Grĉkova. Glasnik. 24, 239. (1850). — b) *kraj u KolaŹinu u Crnoj Gori.* — u *naŹe vrijeme.* Dok sidoŹe u Grkovo ravno, u Grkovo Turke ugledaŹe. Nar. pjes. vuk. 4, 326—327. Na Grkovu zelenoj planini. 4, 330. ĉeraj mala na Grkovo ravno, a s Grkova preko Potrkova. 4, 402.

GRKŹIĉ, m. *presime.* — xvi vijeka. Petra GrkŹiĉa. Mon. croat. 267. (1572).

GRKTATI, grĉĉem, *impf. vidi* graktati i grkati. — Od xviii vijeka. Gavrani grĉĉuĉi. S. Margitiĉ, fal. 2. ĉesto grĉĉu, ali leŹa nejma. Nar. pjes. juk. 83. Po Źoj grĉĉu gavranovi crni. Nar. pjes. petr. 2, 260. Vuci viju, a grĉĉu gavrani. Osvetn. 1, 11.

GRKUŹ, m. *izvor u Hercegovini.* Schem. herceg. 1873. 17.

GRKUŹTI, *adj. grk, nagr.* — Na *jednom mjestu xvi vijeka.* Ne bi mu odsolio grkuŹte slanosti. M. Vetraniĉ 1, 122.

1. GRĴA, f. *hyp. grlica.* — *isporedi* grle, grĴa. — *Akc. se mijena u voc. gĴo.* — U *naŹe vrijeme.* Daj mi, grlo, jedno zrno. Nar. pjes. petr. 1, 281.

2. GRĴA, f. *ime ovci, uprav ipokoristik.* — *Akc. se mijena u voc. gĴo.* — u *gornjoj krajini.* V. Arsenijević.

3. GRĴA, f. *diphtheritis, bolest u grlu od koje se ĉesto umire.* — *isporedi* grlovica. — U *naŹe vrijeme na Braĉu.* A. Ostojiĉ.

GRLACI, m. pl. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 48.

GRLAJCE, n. *dem. grlo.* — U *istarskijeh ĉakavaca.* Vadi noŹe iza pasa ter ih meĉe braĉi u grljaja... Kad to vidi mlada Mandalina, vadi braĉi noŹe iz grljaja... Pak joj vadi noŹe iz srđaja i meĉe jih sebi u grljaja. Nar. pjes. istr. 1, 24.

GRLAN, grlna, *adj. koji pripada grlu.* — U *rukopisu xv vijeka pisanom crkvenijem jezikom.* O bolēzni grlnaj. Źredovj. Ĵek. star. 10, 105.

GRLAŠ, *m. ime nekijem pticama.* a) Falco subbuteo L., *vrsta sokola.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 9. D. Trstehak. — b) *čiova bijela.* Cypselus melba Illig., kosir grlaš. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 17.

GRLAŠCE (gřlašce), *n. dem. grlo.* — U Vukovu rječniku: vide gřoce.

GRLAT, *adj. koji jako viče, vidi grlo.* — U Vukovu rječniku: ‚der schreihals‘, ‚clamosus‘.

GR LATO, *grlo, vidi kod đerdato i glavato.* Da ti vidim grlato. Nar. pjes. herc. vuk. 293.

GR LAVICA, *f. vidi grlovice.* — U Bjelostjencvu rječniku.

GRLE, *f. vidi 1. grla.* — *Akc. se mijena u voc. grle.* — Po zapadnijem krajevima. Grlica je proso brala, k noj dohodi druga grle: ‚Daj mi, grle, jedno zrno‘. ‚Ne dam, grle, ni jednoga‘. Nar. pjes. vuk. 1, 478. Men' će grle soli dati. Nar. pjes. marj. 205.

GRLEŠA, *f. ime kozi.* — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GRLETINAC, Grletinca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. kajkavski Grletinec.* Pregled. 54.

GRLETKA, *f. vidi kretka.* — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kajpa). Izmetnu po stabli tri ili četiri grletke. Đ. Rapić 62.

1. GR LICA, *f. Columba turtur L., ptica slična golubu, od kojega se među ostalijem razlikuje crnijem i bijelijem prugama po vratu (grlu).* — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grlica, rus. гopлицa, češ. hrdlice, polj. garlica (‚kropftaube‘). — Postaje od grlo (s toga što na grlu ima bijele) nastavkom ica. — U svijem je rječnicima (u Daničičevu grlica). a) u pravom smislu. Podobe se pustynelubznej grlici. Mon. serb. 65. (1802). Može se primjeriti čistoća ka grlici. Zborn. 16b. Naj liše ti, mila, reci mi, grlice, jesi li čutila ovake tužice, kad te su od tvoga miloga odijelili. N. Najekšević 2, 131—182. Da budeš u templu od tvojijeh roditelja prikazan, koji radi tebe prikazaše dvije grlice. A. Gučetić, roz. jez. 138. Tuži jak grlica, ka u gori s dragijem se svim razdruži. I. Gundulić 457. Darova Marija dvi grlici. F. Glavinić, ovit. 45a. Slovo za grlicu. Physiol. star. 11, 194. Narav joj je od grlice, muža za mnom er ne prosi. J. Kavašin 85a. Zašto vrebao našao je sebi kuću, i grlica gnizdo sebi. B. Pavlović 6. Kao kad na polju grlicu su stisli jastrebi. A. Kanizlić, rož. 123. Živine, kakono teoci, janci, golubići, grlice. M. Dobretić 840. Grlica kad tuži, kad li kosić fićuka. M. Katančić 40. Bogu prikaže jednu grlicu i jednu golubicu. I. J. P. Lučić, razg. 62. Grlica je proso brala. Nar. pjes. vuk. 1, 498. Sedela tužna grlica. Nar. pjes. istr. 2, 48. Grlica, columba turtur, die turteltaube. Dugačka je 11 palaca ... na strani po vratu bijele i crne prugice ... J. Ettinger 168. Grlica, Peristera turtur Boje. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 33. Grlica, Columba turtur L. J. Pančić, ptice. 54. — b) kaže se ženskome čeladetu kao pohvala (osobito radi čistoće u moralnom smislu), i od mila. Naša mila i draga milosnice, grlice lipa! M. Jerković 98. Uluđne dvije grlice (dvije djevojke). J. Kavašin 104a. — c) ime žensko. M. Vetranić 2, 236. Grlica. S. Novaković, pom. 57. — d) ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53. — e) ime ovci. J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 32. — f) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 8.

2. GR LICA, *f. vidi 3. grla. na Braču.* A. Ostojić.

3. GR LICA, *f. konop što drži ‚lantinu‘ pri jamboru, za to da je vjetar od nje ne udaljuje, tal. ‚ventrozza‘. na Braču.* A. Ostojić. — isporodi 3. grlin.

GR LICA, *gřlica, adj. vidi grlići.* — U jednoga pisca xviii vijeka. Duhom, ufam, da ćeš pribivati u grličnoj spilici. I. M. Mattei 184.

GR LICA, *m. Machetes pugnax G. Cuv., vrsta ptice.* Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 38.

GR LICA, *gřlica, pf. (?) grlo blagosloviti komu (objektu) na dan sv. Blaža.* M. Pavlinović. — grličati se, primiti blagoslov na grlu: ‚Nisam se ni grličao‘. M. Pavlinović.

GR LICA, *f. dem. 1. grlica.* — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 786b, u Stuličevu, u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme: Grličica grgutala). a) u pravom smislu. Jedna grličica júbka i mila. P. Zoranić 81b. Kako bolestiva grličica učini tvoje gnizdo. Michelangelo. 15. Grličica grće. Nar. pjes. herc. vuk. 258. Pojala je nevestica jednu grličicu. Nar. pjes. istr. 3, 9. — b) kaže se od mila ženskome čeladetu. Lubičice, lubi mene! grličice, grli mene! Nar. pjes. vuk. 1, 454.

GR LICA, *m. mlada grlica muška, uprav deminutiv.* — U Vukovu rječniku: ‚das junge der turteltaube‘, ‚pullus turturis‘. — Od xv vijeka kao presime. Jurja Grličica. Mon. croat. 103. (1471). Nauk krstjanski istomačen po D. Ivanu Grličiću župniku djakovačkomu. I. Grličić 1. Grličić župnik teški. K. Kavašin 127a.

GR LICA, *adj. koji pripada grlici, grlicama.* A se mede zemlj crskvenoj svetago Nikoly, ot brda pršišćeskoga pod gradom prako brda pod grad na grličins kami; i ot grličina kamena vse niz Pršišću do Ratilca. Glasnik. 24, 244. (1858). Glas grličin. Đ. Daničić, pjes. 2, 12.

GR LICA, *adj. koji pripada grlicama.* — U Vukovu rječniku.

1. GR LICA, *gřlica, m. uprav. dem. grlo, ali samo s osobitijem značenjem: cijev koja stoji (kao grlo) pri nečemu i od ovoga je uša.* — *Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: grliču, grličici.* — Od xvi vijeka. a) u staklenice, gostare. — između rječnika u Belinu (phialae collum 200b), u Stuličevu (phialae collum), u Vukovu (u stakla, ‚der hals der flasche‘, ‚collum lagenae‘). Tere joj (gostari) svruci dno, pak grlič postaviv u vidro vodeno ... P. Hektorović 14. Iz vode strčahu grlič od stakala, hlade se vina. M. Đ. Milčević, zim. već. 94. — b) u tikve. Ili tikva brez grliča. V. Došen 38a. — c) u mijeha. Dohvati mijeh za grlič. S. Lubiša, prip. 244. — d) u puške, gornji kraj od cijevi. — u Vukovu rječniku (u puške ‚das ende des flintenlaufes‘, ‚extremum canalis ignivomi‘). Za grlič turskije pušaka. Nar. pjes. vuk. 5, 221. Ugleda mu grlič od šišhane. Pjev. crn. 207b. Pohvataše puške za grlič. Ogled. sr. 479. Mi ti nijesmo zabili prst u grliču gvrđara da ne pališ. S. Lubiša, prip. 167. — e) u bječve. u Vukovu rječniku: grlo u čarape ‚die röhre vom strumpf‘, ‚fistula, canalis tibialis‘ s dodatkom da se govori u Dalmaciji. i u Bosni: nadpetni dio navlačka, priglavka, boravca. G. Martić. — f) u studenca: grlo bunara. u hrvatskom primorju.

2. GR LICA, *m. presime.* — Od xvi vijeka. Marka Grliča. Mon. croat. 267. (1572). Grlič. Schem. bosn. 1864. iv. xxvii. — I kao ime mjesta: Grlič,

selo u Bjelopavličima. Glasnik. 40, 20. Osman-aga Grlić opalio. Pjev. crn. 801b.

1. GRĹĹIN, grlina, m. *vidi* 1. grlić (u tikve). — *U Vukovu rječniku*: n. p. u tikve 'der hals der flasche', collum lagenae'. cf. grlić, grlo, s *do-datkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. GRĹĹIN, m. *ime muško.* — *xiv vijeka. Grslins. Deč. hris. 82.*

3. GRĹĹIN, grlina, m. *debelo uže, ali mañe de-belo od čela i gumine, tal. gherlino.* — *Pomorska riječ u primorju. P. Budmani.*

GRĹĹISKI, adj. *koji pripada Grlištu. Rijeka Grliška, voda u okrugu crnoriječkom. Niva kod Reke, Grliške. Sr. nov. 1874. 409. Grliška (op-ština). K. Jovanović 165.*

GRĹĹIŠTE, n. *selo u Srbiji u okrugu crno-riječkom. K. Jovanović 165.*

GRĹĹITEĹ, m. *čovjek koji grli.* — *U Stulićevu rječniku.*

GRĹĹITEĹICA, f. *žensko čefade koje grli.* — *U Stulićevu rječniku.*

GRĹĹITI, grlim, impf. amplexari, complecti, *kad čefade (subjekat) pritiškuje koga (objekat) k svojijem prsima metnuvši mu ruke oko grla namjerom da ga cjeliva, ili uopće u snak ljubavi i milovañu.* — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. grli).* — *Postaje od grlo nastavkom i.* — *Vađa da nije riječ praslavenska, premda u češkome jesiku ima hrdliti, daviti.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (amplector 8a), u Bjelostjencevu (grlim, amplexor, amplexor). 2. grlim, davim, gutim, dušim (suffoco), u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu.*

1. *aktivno. a) u pravom smislu. grli se u snak svake ljubavi, očinske, sinovlje, prijateljstva, ljubavi između muške i ženske strane (u ovom slučaju gdje gdje se upotrebljava grliti kao pristojnija riječ de concubitu) itd. u kojem primjeru može se shva-titi u prenesenom smislu, kao ljubiti, pasiti, ili kao pokazivati ljubav. aa) sa značenjem sprijeda kazanijem, u uštem smislu. Ako li kad grlim ne ljepos gisdavu. Š. Menčetić 25. Amfitriju vil svu milu Neptun grli posred mora. I. Gundulić 68. Eto dode želno vrijeme, lijepi raju duše moje, da snijeg puti rajske tvoje grlim rukam' ognje-nijeme. 174. I kralj slavni slavnina sina rado prima, mlo grli. 422. Poče grlit u radosti i ñu i zeta. G. Palmotić 1, 198. Tva gospoda, ko sinove kijeñ on grli. 2, 258. Desnom mojom grlit te ću. J. Kavañin 511b. Grleći ga i ljubeći s ñegovijem suzam umiješa ujedno i svoje suze. B. Zuseri 818. Jer brat brata grli i celiva. T. Babić, pism. 8. Kada grli, davi. A. Kanizlić, rož. 79. On ga celivaše, on ga grlaše. Đ. Bašić 202. Ja ću sva-koga grliti i milovati. And. Kačić, kor. 221. Da ti uzmeš krilata junaka, da ga grliš, i da se po-nosiš. Nar. pjes. vuk. 2, 237. Grli, lubi Kraje-vića Marka. 2, 861. Bane grli dva nejaka sina. 3, 418. Kad to vide lijepa devojka, od radosti grli ga rukama, polubi ga u oba obraza. 3, 542. — bb) *objekat može biti* grlo, vrat. Blažen, tko joj bude grlit grlo i vrat bil i gladak. H. Lucić 211. Grlit bili vrat. M. Držić 14. Ovo ti oni vrat, grliti ki si ti žudio veće krat. F. Lukarević 17. Majka tva grli vrat bijeli tvoj. 253. — cc) *u širem se smislu može reći da se grli što drugo, osim vrata. aaa) može se grliti koji drugi dio ili udo ljudskoga tijela, n. p. noge ili koljena (naj češće).* Ova ja-kosna koljena tvoja grlim ja. F. Lukarević 65. Umòli se, čačko, sinku tvomu u žalosti, ki ti prostir po tleh doli grleć noge vapije: prosti! I. Gundulić 250. Pade caru, ki je izbavi, grlit'*

noge i koljena. P. Sorkočević 578b. Hitaše ruke ñegove i želom materinom grlaše ih. M. Lekušić 187. — bbb) *objekat može ne biti čefade, ni ljudsko tijelo. Pak se k svetom križu obrati, drago grlit ki poteče. I. V. Bunić, mand. 35. U objesti grli i ogañ pun nesvijesti. J. Kavañin 88b. Grlim drvo. A. Kanizlić, rož. 67. Kada zmiju bludne žeje k srcu grli za vesele. V. Došen 85a. Šarca koña i grli i lubi. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Nek lešinu vojna svog obide i grli mu kosti u truh-losti. Osvetn. 1, 70. — dd) *subjekat mogu biti* ruke. B'jele ruke, što me ne grliti? Nar. pjes. vuk. 8, 496. — ee) *uopće obuhvaćati što rukama, ne od milovañu, nego n. p. kađ se hoće nositi. Pa oruže grli u naruče, u naruču nosi na čar-dake. Nar. pjes. vuk. 2, 527. — b) u prenesenom smislu. aa) *objekat je stvar umna, duševna. zna-čenje je: laćati se (objekta) s velikom ljubavi i nastojanjem. Nauk Isukratov srčeno prijamje, grli. Š. Budinić, sum. 2b. U mladuhna svoja lita svaka od vas, lijepe moje, grli rados, ljubav hita', žeje ispuñaj. I. Gundulić 382. Nu smrt grle sluge prave, s čistijem srcem koje lube. 557. Svijetlo sunce svete vire Šestopelek prvi grli. G. Pal-motić 2, 518. Poniženje dakle sveto i nebesku ljubav grli. A. Vitaljić, ost. 39. Ne budući tvoj običaj odmetati molbu poniženom nego ališati ju i grliti. ist. 295. Neka putom Božje voje svak svo'e grli potištenstvo. J. Kavañin 70b. Višñu riječ grli htijenjem, srcem sreća. I. Đorđić, salt. 411. Naučite od mene ne bježat od patjenja, neg grlit dobrovoljno križe i suprotive. Đ. Bašić 240. Tjera strašne, a vesele misli grli u zabavi. N. Marči 17. — bb) *subjekat je neživa tjelesna stvar koja obuhvaća, okolaća objekat. u nekim primjerima metaforički o ljubavi i milovañu. Kako brštan stabla, dubi grli, a golub golubice lubi... M. Pelegrinović 191. Brza ju (dubravu) rijeka grli doli, a tih vjetric zgar celiva. I. Gundulić 402. Miri, ki grad od svud grle. J. Kavañin 484b. Da ga grle ñegve do koljena, i likuju lisi-ćine ruke. Osvetn. 5, 7. — cc) *subjekat je što umno. značenje je obuhvaćati, osvajati. Jaoh kamo veselje, koje me jur grli! Š. Menčetić—G. Držić 518. Grli me zli nemir. M. Vetranić 2, 432. Grijeh otrovni, ki ga grli ljuvenito. J. Kavañin 500b. — c) *daviti (ispoređi češ. hrdliti).* — *samo u Bjelostjencevu rječniku (vidi sprijeda).******

2. *sa se.*

a. *refleksivno, grliti se kome oko grla, grliti koga.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka. I drag sinak grlaše se ñoj lijepoga oko grla. J. Pal-motić 48.*

b. *pasivno. Toli se od ñih (krajeva) pravda grli i pedepsa ne uzmiče, silnici se zovu vrli. I. Gundulić 482.*

c. *recipročno, grliti jedno drugo.* — *Između rječniku u Vukovu (sich umarmen', invicem se amplecti'). A brštan se grli i veže s dubom svacijem u dubravi. I. Gundulić 136. I večeras ja paziti imam celivat se i grliti s ñom hotima. G. Palmotić 1, 334. Rukovati se, grliti se, ljubiti se... A. Bačić 196. U vrime, koje se s otcem grlaše. And. Kačić, kor. 277. Ljubismo se i gr-lismo do zore. Nar. pjes. vuk. 1, 332. Ruke šire, u grla se grle. 2, 195. Sjedi dole, moja mila kumo, da s' grlimo i da s' milujemo. 2, 336.*

GRĹĹIV, adj. *koji se može grliti.* — *ispoređi grliv.* — *U Stulićevu rječniku: 'amplexabilis'. — nepouzđano.*

GRĹĹO, n. *guttur, predña strana od vrata u kojoj je grkljan i jednak.* — *Riječ je praslavenska, u jugoistočnijem jesicima ispred i ispalo je d,*

koje je ostalo u sjeverozapadnima, isporodi stolov. grlo, rus. гopло, češ. hrdlo, polj. gardło. — *Postaje nastankom dlo od indoevropskoga korijena ger, gutati, isporodi smskr. gr. gutati, grč. βιβρώσκω, jedem. βρώσις, hrana, lit. gerti, piti, gerkle, grlo. vidi i žderati, ždrijelo. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu: ,gula; guttur'; u Mikajinu: ,fauces, jugula, gula, gumia'; u Belinu: ,gola di fuori' ,jugulus' 852^b; u Bjelostjenčevu: grlo, gut, cev od guta, guttur, fauces; frumen'; u Jambrešićevu: ,guttur'; u Voltigijinu: garlo i gerlo ,gola', ,hals'; gerlo ,gola, esofago', ,kehle, schlund'; u Stuličevu: ,gula, guttur'; u Vukovu: 1. ,der hals', ,collum'. 2. ,die gurgel', ,guttur' s primjerom: nešto me boli u grlu; u Daničićevu: grlo, guttur'.*

a. sa značenjem sprijeda kazanim. Hoteći raniti v grlo arhibiskupa. Transit. 221. Da mu grlo prikoje. Zborn. 1^a. Što smami želno me srdačce grlom i kosami. Š. Menčetić 9. Do suz me ucijla ne grlo od sniga. 20. A niki prez haše do grla ugazi. Đ. Baraković, vil. 55. A nemilo i neredno Vitoslavu prikla grlo. I. Gundulić 410. Kojizih grla s nimi budu taknuta. L. Terzić 207. Belim grlom vino piješ. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Pa se sagnu, derdan dofatila, pod grlo ga mlada zapučila. 1, 201. Grlo joj se bijeli. 1, 412. Svog ti Muja za grlo uvati, u nokti mu grlo išćupao. 1, 546. Za bila se grla dovatiše. 2, 284. Te raspori Musu kesegiju od učkura do bijela grla. 2, 409. Dok Turčina za grlo dokuči. 8, 382. Kada pije vodu oli vino, vidi joj se kroz grlo bijelo. 8, 429. Stade da kuka i da se pod grlo zamiče. S. Lubiša, prip. 234. Naoružani do grla. M. P. Šapčanin 1, 122. — *metaforički*. Koga vječni san za grlo uhvati. M. Vetranić 2, 66. Smrt mu stoji na grlu. M. Orbin 74. Tko ne vidi, da prostrla viteška se samovola ne do našijeh samo grla, danu tvoga do pristoja? I. Gundulić 495.

b. u užem smislu, kao ono odakle glas izlazi (grkljan). a) uopće. Niki privrtahu grlom začinići. M. Marulić 12. Grlo ozloglasiteja je jedan grob. Korizm. 58^a. Ja sam lagala v moje grlo. 81^b. Jerbo glas dohodi iz grla. M. Orbin 284. Otvori se grlo njegovo, ter jezik oprosti se, i govoraše čisto. F. Glavinici, cvit. 197^a. Muć, pomukni, zete Vuće, zamuklo ti grlo tanko. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Al' je Turčin klikuje mladahu iz tanka grla. 54. Na sve grlo podvikuju, da se k trećem selu čuju. V. Došen 155^b. Pak je vila pokliknula iz ne tanka b'jela grla. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Mući, vilo, grlo te bolelo! 1, 572. Poje Jovan iz grla bijela. 2, 36. A zapjeva grlom bijelijem. 2, 66. On podviknu iz grla junačkog. 2, 623. Pa procijele iz grla bijela. 4, 245. A zavika što mu grlo daje. 4, 423. Zaupila iza svega glasa tankovitim grlom divojačkim. Nar. pjes. istr. 1, 60. Kao da mu je grlo vratilom provaljeno (n. p. govori). Nar. posl. vuk. 180. Vavek mi malo grlo hrapa. Nar. prip. mikul. 102. Mane j' od pripovedanja već grlo suho. 109. Zavezao se Gruji jezik, presahlo grlo. S. Lubiša, prip. 141. Sto grla u tripit viknu: Amin. 245. Puška dreknu iz kamena luta, još za home nekoliko grla. Osvetn. 2, 108. — b) preneseno, može značiti sam glas. ne može se svagda raspoznati ovo zvučenje od predašnjega. — između rječnika u Vukovu: ,die stimme', ,vox' s primjerom: ima lijepo grlo (vidi i Zoričićev primjer). Svak da se opoji ne grlom medenim jak slavlja. H. Lucić 289. Medena usta i grlo prislatko. L. Terzić 87. Imadijaše lipo grlo, zato mu se mnoge pute zapovidaše da tako piva. M. Zoričić, zrc. 68. Svi u jedno grlo pište. V. Došen 166^a. Ču

li mene, slavuj grlo jasno! da j' u mene tako grlo jasno, dvije tri bih pjesne ispjevao. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Miloš peva, vila mu otpeva, lepše grlo u Miloša carsko. 2, 216. Ko imaše grlo pouzdano, popijeva svatake poskočice. 2, 544. Grlom viče Jakšiću Todore. 2, 604. Gleda paša, pa se grlom smije. 3, 75. Sa tavnice grlom dovikuje. 3, 122. Svi u jedno grlo zaplakaše. 3, 358. Sve iz jednog grla procijeleše. 4, 198. Ti zaviči grlom i avazom. Pjev. crn. 149^b.

c. u užem smislu, kao cijev kroz koju hrana prolazi (jednak). a) u pravom smislu. Tač se zadosti do grla napi sit. M. Vetranić 2, 117. Do grla pun trbuh naj bočega vina. M. Držić 96. Gdi ga (vince) njeki grlom toči, a njekomu nosom skače. S. Bobajević 216. Strašnih riba jata vrlo, hrlim plovom doletite, tijelom hudim da punite jazovitih ponor grla. I. Gundulić 47. Er mogaše (druku) volom cijelim zajaziti jazno grlo. G. Palmotić 1, 23. Jedni grlom krv bljujući. B. Bettera, or. 26. Da se nikakva jezina ne spusti kroz grlo. A. Bačić 179. I plod njegov sladak grlu momu. F. Lastrić, test. iv. Ere se posti samijem grlom za običaj, a ne srcem. I. A. Nenadić, nauk. 205. I gdi godi što vidiše, sve u grlo otiskoše. V. Došen 167^a. Hrče rigajući mu krv na grlo. M. A. Belković, sabr. 41. Kad je jizbina u ustih oli u grlu. Ant. Kadžić 167. Da ja ne živim kano jedno u valovu do grla nagrčano živinče. G. Peštalčić 200. Koliko ga lako udario, tri mu guba u grlo sasuo. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Grlu ne može se naći dno, ako kad (čoe)k umre. (Živ čoe)k ne može se nasititi. U Grblju. Nar. posl. vuk. 46. S golim grlom u jagode (poći ili dignuti se. kad ko pođe kud nesprenjen, kao što treba — kao da bi čovjek pošao da bere jagode, a ne ponio suda nikakvoga). 283. To mu je kost u grlu. (To ga vrlo mrzi i muči). 319. Zakameni se Mirčeti zalogaj u grlu. S. Lubiša, prip. 168. — b) preneseno od predašnjega, znači i: proždrljivost, sladokusnost. u nekih pisaca može biti da je ovo prema lat. gula i tal. gola. ne može se svagda dobro raspoznati ovo značenje od predašnjega. Toj su bili naučeni filosofi, da grlu se daše. M. Marulić 70. Dvigni, Gospodine, od mene pohot grla. Transit. 156. Grlo jest načinnno pohotjenje od jedenja i od pitja. Zborn. 15^b. Tko se često čtjuje, hteć grlu zgajati, ou život skraćuje. P. Hektorović 37. Tko bude zle žene i grlo ljubiti, sam sebe prožene. N. Dimitrović 13. Od grla ili požlosti. Š. Budinić, ispr. 70. U grlu i opijaņu šteti se i tijelo i duša. M. Radnić 118^a. — c) kad se broje čeljad ili životine (osobito one koje treba hraniti) kaže se grlo za svaki komad. vidi glava pod a, β) a) i b, d). — između rječnika u Vukovu (ein stück', ,caput' s primjerom: ima deset grla goveda). (Dijele) hranu po grlima, koliko ih ima da jedu. V. Bogišić, zborn. 335. Hranim sedmero grla na kupci i mreži. S. Lubiša, prip. 254. Crna Gora puna bjegunaca, šta li sebi, šta li dobjeplijem, šaka žita grlu pojedinu. Osvetn. 5, 35.

d. u širem smislu, cijeli vrat (prednja i stražna strana). ali se i kod ovoga često jače ističe prednja strana, te n. p. visjeti o grlu, metnuti na grlo (ogrlicu itd.) kaže se kad što visi s prednje strane. Staviše mu jedan konopac na grlo. Korizm. 98^a. Brat jago za grlo se obisi. Š. Kožičić 89^b. Pri-tekši pade na grlo njegovo. N. Rašina 58^b. luc. 15, 20. Da mu se naveže mljen ošli na grlo njegovo. N. Rašina 196^b. matth. 16, 6. Stavi mu jedne verige na grlo. Zborn. 44^b. Niz bijelo ter grlo kosice sve prosu. Š. Menčetić 4. Na grlu i rukah zlati vez noseći. M. Vetranić 2, 127. Od

bisera venčac na grlo da stavi. H. Lucić 208. Jur me vodi svezana za grlo. M. Držić 162. Same sebi zantčicu na grlo kladete. B. Gradić, djev. 100. Kad no me ljubjaše, i na me grlo kad tve ruke stavjaše. D. Rašina 25^a. Poslenik s konopcem na grlu. Živ. jer. star. 1, 232. Dokle ne bi hodili nagi i bos i s konopom na grlu. A. Gućetić, roz. jez. 34. Darova mu svetac jedan kraljš koji s grla dignu. B. Kašić, fran. 145. Nošaše svejer na grlu jedan potpis ot knige negove. 184. Marijo, koja svrhu grla negova, dokle nošaše križ, u putu upala si. P. Posilović, nasl. 183^a. Verugami nega hrlo svež'te kako psa za grlo. P. Hektorović (?) 185. Za grlo nas silnik potezaše. I. Đorđić, uzd. 184. Za grlo joj vežite to studeno kameše. Nar. pjes. vuk. 1, 132. Biser mi treba lubi na grlo. 1, 215. Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. 1, 378. Eda Bog da te se obesio o zlu drvu, o mom belu grlu. 1, 382. I bijele ruke Anetine oko gojna grla Ivanova. 1, 465. Zmija joj se oko grla vije. 1, 553. Ruke šire, u grla se grle. 2, 195. A na grlo singir gvožđe teško. 2, 413. Objesi se Marku oko grla. 2, 564. — *metaforički*. Kunovica, grlo od svijeta ka verigom dugom veže, i plauina stara opeta prostire mu se i proteže. I. Gundulić 317. Svržmo s grla jaram ovi. 516. I svoj vojsci jedno grlo prikla i carstvu svom neredno. 517. Smrt svakom o grlu visi. V. Došen vii.

e. dati koga po grlu, dati se po grlu u ova dva primjera kao da znači: *dati koga u ropstvo, podati se kao rob*. Ako ne ima čims platiti, da se da sam po grslu. Mon. serb. 31. (1247). Ili onoga samoga građanina damo po grslu. 32. — *vajda da je slično značenje i u ovom primjeru*: Po srijedu je svoga grla dužan svu štetu naplatiti. M. Divković, bes. 786^a.

f. u prenesenom smislu. a) *vidi* 1. grlič. aa) u staklenice. — *između rječnika u Belinu* (grlo od gostare etc. 'phialae collum' 200^b). Kako je .. mogao ući u onu bocu na ono tšno grlo. J. Banovac, pred. 9. Vinski sosud sa širokim i prostranim grlom. P. Bolić, vinodjel. 2, 66. Grlo od ploske. na Rijeci. F. Pilepić. — *bb*) u puške, topa. — *između rječnika u Vukovu* (grlo u puške 'die mündung', 'ostium'). Al' ga (top) nabi' čak u grlo. V. Došen 175^a. Pa dovati tanku primorkinu od dva grla, od zrna četiri. Nar. pjes. vuk. 3, 197. Za pojas mu sedam samokresa, sedam grla, četrnaest zrna. 4, 159. Puško moja od dva mila grla! u tebi mi dva srebrna zrna. Nar. pjes. istr. 1, 64. Šest topova grla velikoga. Osvetn. 5, 82. — *cc*) u bječve. u Vukovu rječniku: grlo u čarape 'die röhre vom strumpf', 'fistula', 'canalis tibialis'. — *b*) ušće u jame. Obastru grlo od jame. K. Mažarović 103. Široko je grlo jami. V. Došen 229^b. — *c*) gudura, klanac. Kad su bili grlu Semojevu, u Semojsku goru ugaziše. Nar. pjes. vuk. 4, 325. — *d*) fretum, mjesto gdje je na moru usak prolaz između dva kraja, tjesno. — *samo na jednom mjestu xviii vijeka, a može biti da stoji i metaforički*. Svak nek na cara ognem riga i grlo mu Dardanelske stisne. J. Kavanin 213^b. — *e*) u Skadarskom jezeru oko gdje se riba hvata. — *između rječnika u Vukovu* (oko gdje se riba hvata s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). A kad bio na grlu Peaka. Pjev. crn. 79^a.

GRLOBOL, m. ili f. (?), *vidi* grloboja. — U Stuličevu rječniku: v. grlovica. — Na jednom mjestu xviii vijeka ima grloboj s istim značenjem: Grloboj ili grlovica. I. Jablanci 145.

GRLOBOJA, f. *vidi* grlovica. — *isporedi* grlobol. — U jednoga pisca xviii vijeka. Nezin vrat tako je od grloboje bio otekao, da ni prisveti sakramenat nije mogla uzeti. Đ. Rapić 190. — i u Šulekovu rječniku: 'halsweh'.

GRLOLIKA, f. Gnaphalium L., *neka biljka, isporedi* smile, peteroprstac. Grlolika (?), gnafalio (po rukopisu u Šišu), Gnaphalium L. B. Šulek, im. 103.

GRLOVAN, grlovna, adj. koji pripada grlu. — U Stuličevu rječniku: 'ad jugulum pertinens, jugularis'. — *nepouzđano*.

GRLOVICA, f. angina, *neka bolest u grlu*. — *isporedi* grlavica, grloboja. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencu, u Stuličevu. Grloboj ili grlovica. I. Jablanci 145.

1. GRĹA, f. hyp. grlica. — *isporedi* 1. grla. — *Akc. se mijena u voc. grlo*. — Po zapadnijem krajevima nom. je grlje, a voc. grlje. — U Vukovu rječniku: grlja i grlje (pisano grlje s crnogorskim akcentom; s primjerom iz narodne pjesme: K noj dohodi druga grlje).

2. GRĹA, m. prezime. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (GrĹa). Plisijasta GrĹa. Glasnik. 13, 375. 11, 131. (1336—1346).

GRĹAČA, f. tikva. — Radi postaja (od grlo) *vidi* grlo, f, a) i grlič. Grļača, rus. горлянка, zuccone (Lamb), Cucurbita lagenaria L. B. Šulek, im. 103.

1. GRĹAK, m. vrsta gljive. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikišinu (fungus, boletus) gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu (fungus, boletus). GrĹak, Agaricus campestris L. (Sabjar). B. Šulek, im. 103.

2. GRĹAK, m. ime muško. — Prije našega vremena od xiv vijeka. GrĹak. Doč. hris. 14. 82. S. Novaković, pom. 57.

3. GRĹAK, m. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Zemlja kod GrĹaka. Sr. nov. 1870. 235.

4. GRĹAK, grĹka, m. *vidi* 1. grlič. — Od xviii vijeka. Kad povrativši se ktide uzet sudić, nazri gdi mu iz grĹka klisi jedna zmija. Blago turl. 2, 170. Svaka tikva o svom grĹku visi. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. GrĹak, grlo u suda. M. Pavlinović. 'Ne piješ vina na oči, a pijan si'. 'Ja od svake boce otpijem grĹak, t. j. onoliko koliko stane u n'. u Dobroselu. M. Medić.

5. GRĹAK, m. od užeta kao zamka kroz koju je provučeno veslo, *isporedi* štrop. T. Babić.

GRĹAN, m. a) ime muško. — u spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (GrĹan). GrĹan Dobričinović. Glasnik. 15, 293. (1348?). — b) selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom. K. Jovanović 165.

GRĹANSKI, adj. koji pripada selu GrĹanu. GrĹanska (opština). K. Jovanović 165.

GRĹAŃE, n. djelo kojim se grĹa. — U Stuličevu rječniku. — *nepouzđano*.

GRĹAPÂNE, n. djelo kojim se grĹapa. J. Bogdanović.

GRĹAPATI, grĹapâm, impf. *vidi* drĹapati. J. Bogdanović.

GRĹAŠ, grĹaša, m. *vidi* grivnaš. — U Vukovu rječniku (u dodatku).

GRĹAT, adj. *vidi* grivast. — U Vukovu rječniku (u dodatku).

GRĹATI, grĹam, impf. grĹiti. — U Stuličevu

koje je ostalo u sjeverozapadnima, isporodi stslav. grlo, rus. гopло, češ. hrdlo, pol. gardło. — *Postaje nastavkom dlo od indoevropskoga korijena ger, gutati, isporodi snskr. gr. gutati, grč. βιβρωσκω, jedem. βῆσσις, hrana, lit. gerti, piti, gerkle, grlo. vidi i žderati, ždjrielo. — U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: „gula, guttur“; u Mikaljinu: „fauces, jugula, gula, gumia“; u Belinu: „gola di fuori“ „jugulus“ 352^b; u Bjelostjenčevu: „grlo, gut, cev od guta „guttur, fauces; frumen“; u Jambrešičevu: „guttur“; u Voltigijinu: „garlo i gerlo „gola“ „hals“; „gerlo „gola, esofago“ „kehle, schlund“; u Stuličevu: „gula, guttur“; u Vukovu: 1. „der hals“ „collum“ 2. „die gurgel“ „guttur“ s primjerom: nešto me boli u grlu; u Daničičevu: „grlo, guttur“.*

a. sa značenjem sprijeda kazanim. Hoteći raniti v grlo arhibiskupa. Transit. 221. Da mu grlo prijeko. Zborn. 1^a. Što smami željno me sručeće grlom i kosami. Š. Menčetić 9. Do suz me ucijlja ne grlo od sniga. 20. A niki prez haše do grla ugazi. Đ. Baraković, vil. 55. A nemilo i neredno Vitoslavu prikla grlo. I. Gundulić 410. Kojizih grla s nima budu taknuta. L. Terzić 207. Bolim grlom vino piješ. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Pa se sagnu, derdan dofatila, pod grlo ga mlada zapučila. 1, 201. Grlo joj se bijeli. 1, 412. Svog ti Muja za grlo uvati, u nokti mu grlo iščupao. 1, 546. Za bila se grla dovatiše. 2, 284. Te raspori Musu kesegiju od uškura do bijela grla. 2, 409. Dok Turčina za grlo dokuči. 8, 382. Kada pije vodu oli vino, vidi joj se kroz grlo bijelo. 3, 429. Stade da kuka i da se pod grlo zamiče. S. Lubiša, prip. 234. Naoružan do grla. M. P. Šapčanin 1, 122. — *metaforički*. Koga vječni san za grlo uhvati. M. Vetranić 2, 66. Smrt mu stoji na grlu. M. Orbin 74. Tko ne vidi, da prostrla viteška se samovolja ne do našijeh samo grla, danu tvoga do pristoja? I. Gundulić 495.

b. u užem smislu, kao ono odakle glas izlazi (grkljan). a) uopće. Niki privrtahu grlom začiniči. M. Marulić 12. Grlo ozloglasiteja je jedan grob. Korizm. 58^a. Ja sam lagala v moje grlo. 81^b. Jerbo glas dohodi iz grla. M. Orbin 284. Otvori se grlo njegovo, ter jezik oprosti se, i govoraše čisto. F. Glavinić, cvit. 197^a. Muč, pomukni, zete Vuče, zamuklo ti grlo tanko. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Al' je Turčin klikuje mladnu iz tanka grla. 54. Na sve grlo podvikuju, da se k trećem selu čuju. V. Došen 155^b. Pak je vila pokliknula iz ne tanka bjela grla. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Muči, vilo, grlo te bolelo! 1, 572. Poje Jovan iz grla bijela. 2, 86. A zapjeva grlom bijelijem. 2, 66. On podviknu iz grla junačkog. 2, 628. Pa procivilje iz grla bijela. 4, 245. A zavika što mu grlo daje. 4, 423. Zupila iza svega glasa tankovitim grlom divojačkim. Nar. pjes. istr. 1, 60. Kao da mu je grlo vratilom provaljeno (n. p. govori). Nar. posl. vuk. 130. Vavek mi malo grlo hrpa. Nar. prip. mikul. 102. Mane j' od pripovedanja voć grlo suho. 109. Zavezao se Gruji jezik, presahlo grlo. S. Lubiša, prip. 141. Sto grla u triput viknu: Amin. 245. Puška dreknu iz kamena luta, još za noma nekoliko grla. Osvetn. 2, 108. — b) preneseno, može značiti sam glas. ne može se svagda raspoznati ovo zvučenje od predašnjega. — između rječnika u Vukovu: „die stimme“, „vox“ s primjerom: ima lijepo grlo (vidi i Zoričićev primjer). Svak da se opoji ne grlom medenim jak slavlja. H. Lucić 289. Medena usta i grlo prislakto. L. Terzić 87. Imadijaše lipo grlo, zato mu se mnoge pute zapovidaše da tako piva. M. Zoričić, zrc. 68. Svi u jedno grlo pište. V. Došen 166^a. Ču

li mene, slavuj grlo jasno! da j' u mene tako grlo jasno, dvije tri bih pjesme ispjevao. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Miloš pava, vila mu opeva, lepše grlo u Miloša carsko. 2, 216. Ko imaše grlo pouzdano, popijeva svatske poskočice. 2, 544. Grlom viče Jakšiću Todore. 2, 604. Gleda paša, pa se grlom smije. 3, 75. Sa tavnice grlom dovikuje. 3, 122. Svi u jedno grlo zaplakaše. 3, 358. Sve iz jednog grla procivilješe. 4, 198. Ti zaviči grlom i avazom. Pjev. crn. 149^b.

c. u užem smislu, kao cijev kroz koju hrana prolazi (jednak). a) u pravom smislu. Tač se zadosti do grla napi sit. M. Vetranić 2, 117. Do grla pun trbuh naj bolega vina. M. Držić 96. Gdi ga (vince) njeki grlom toči, a njekomu nosom skače. S. Bobalević 216. Strašnih riba jata vrlo, hrlim plovom doletite, tijelom hudim da punite jazovitih ponor grla. I. Gundulić 47. Er mogaše (druku) volom cijelim zajaziti jazno grlo. G. Palmotić 1, 23. Jedni grlom krv bljujući. B. Bettera, or. 26. Da se nikakva jezibina ne spusti kroz grlo. A. Bačić 179. I plod njegov sladak grlu momu. F. Lastrić, test. iv. Ere se posti samijem grlom za običaj, a ne srcem. I. A. Nenadić, nauk. 205. I gdi godi što vidiše, sve u grlo otiskoše. V. Došen 167^a. Hrče rigajući mu krv na grlo. M. A. Rejković, sabr. 41. Kad je jizbina u ustih oli u grlu. Ant. Kadčić 167. Da ja ne živim kano jedno u valovu do grla nagrčano živinče. G. Peštalj 200. Koliko ga lako udario, tri mu zuba u grlo sasuo. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Grlu ne može se naći dno, ako kad (čoeak) umre. (Živ čoeak ne može se nasititi. U Grblju). Nar. posl. vuk. 46. S golim grlom u jagode (poči ili dignuti se. kad ko pođe kud nesprenjen, kao što treba — kao da bi čovjek pošao da bere jagode, a ne ponio suda nikakvoga). 233. To mu je kost u grlu. (To ga vrlo mrzi i muči). 319. Zakameni se Mirčeti zalogaj u grlu. S. Lubiša, prip. 168. — b) preneseno od predašnjega, znači: proždrljivost, sladokusnost. u nekih pisaca može biti da je ovo prema lat. gula i tal. gola. ne može se svagda dobro raspoznati ovo značenje od predašnjega. Toj su bili naučeni filozofi, da grlu se daše. M. Marulić 70. Dvigni, Gospodine, od mene pohot grla. Transit. 156. Grlo jest ne načinno pohotjenje od jedenja i od pitja. Zborn. 15^b. Tko se često čtuje, hteć grlu zgajati, on život skraćuje. P. Hektorović 37. Tko bude sle žene i grlo ljubiti, sam sebe prožene. N. Dimitrović 13. Od grla ili požrlosti. Š. Budinić, ispr. 70. U grlu i opijaštu šteti se i tijelo i duša. M. Radnić 118^a. — c) kad se braje čeljad ili životine (osobito one koje treba hraniti) kaže se grlo za svaki komad. vidi glava pod a, β) a) i b, d). — između rječnika u Vukovu (ein stück, caput s primjerom: ima deset grla goveda). (Dijele) hranu po grlima, koliko ih ima da jedu. V. Bogišić, zborn. 335. Hranim sedmero grla na kupci i mreži. S. Lubiša, prip. 254. Crna Gora puna bjegunaca, šta li sebi, šta li dobjeplijem, šaka žita grlu pojedinu. Osvetn. 5, 35.

d. u širem smislu, cijeli vrat (prednja i stražnja strana). ali se i kod ovoga često jače ističe prednja strana, te n. p. visjeti o grlu, metnuti na grlo (ogrlicu itd.) kaže se kad što visi s prednje strane. Stavio mu jedan konopac na grlo. Korizm. 93^a. Brat jega za grlo se obisi. Š. Kojičić 39^b. Pritekši pade na grlo njegovo. N. Rašina 58^b. luc. 15, 20. Da mu se naveže mljen ošlj na grlo njegovo. N. Rašina 196^b. matth. 18, 6. Stavi mu jedne verige na grlo. Zborn. 44^b. Niz bijelo ter grlo kosice sve prosu. Š. Menčetić 4. Na grlu i rukah zlati vez noseći. M. Vetranić 2, 127. Od

bisera venčac na grlo da stavi. H. Lucić 208. Jur me vodi svezana za grlo. M. Držić 162. Same sebi zaniču na grlo kladete. B. Gradić, djev. 100. Kad no me ljublaše, i na me grlo kad tve ruke stavjaše. D. Rašina 25*. Poslenik s konopcem na grlu. Živ. jer. star. 1, 232. Dokle ne bi hodili nagi i bosi s konopom na grlu. A. Gučetić, roz. jez. 34. Darova mu svetac jedan krališ koji s grla dignu. B. Kašić, fran. 145. Nošaše svejer na grlu jedan potpis ot knige njegova. 184. Marijo, koja svrhu grla njegova, dokle nošaše križ, u putu upala si. P. Posilović, nasl. 183*. Verugami noga hrlo svež'te kako psa za grlo. P. Hektorović (?) 135. Za grlo nas silnik potezaše. I. Đorđić, uzid. 184. Za grlo joj vežite to studeno kameha. Nar. pjes. vuk. 1, 132. Biser mi treba lubi na grlo. 1, 215. Maleno je zrno biserovo, al' se nosi na gospodskom grlu. 1, 378. Eda Bog da te se obesio o zlu drvu, o mom belu grlu. 1, 382. I bijele ruke Anetine oko gojna grla Ivanova. 1, 465. Zmija joj se oko grla vije. 1, 553. Ruke šire, u grla se grle. 2, 195. A na grlo singir gvožđe teško. 2, 413. Objesi se Marku oko grla. 2, 564. — *metaforički*. Kunovica, grlo od svijeta ka verigom dugom veže, i plašina stara opeta prostire mu se i proteže. I. Gundulić 317. Svrž'mo s grla jaram ovi. 516. I svoj vojsci jedno grlo prikla i carstvu svom neredno. 517. Smrt svakom o grlu visi. V. Došen vii.

e. dati koga po grlu, dati se po grlu u ova dva primjera kao da znači: *dati koga u ropstvo, podati se kao rob*. Ako ne ima čim platiti, da se da sam po grlu. Mon. serb. 31. (1247). Ili onoga samoga gradanina damo po grlu. 82. — *vajda da je slično značenje i u ovom primjeru*: Po srijedu je svoga grla dužan svu štetu naplatiti. M. Divković, bes. 736*.

f. u prenesenom smislu. a) *vidi* 1. grlič. aa) *u staklenice*. — *između rječnika u Belinu* (grlo od gostare etc., phialae collum? 200b). Kako je .. mogao ući u onu bocu na ono tšno grlo. J. Banovac, pred. 9. Vinski sosud sa širokim i prostranim grlom. P. Bolić, vinodjel. 2, 66. Grlo od ploske. na Rijeci. F. Pilepić. — *bb) u puške, topa*. — *između rječnika u Vukovu* (grlo u puške, 'die mündung', 'ostium'). Al' ga (*top*) nabi' čak u grlo. V. Došen 175*. Pa dovati tanku primorkinu od dva grla, od zrna četiri. Nar. pjes. vuk. 3, 197. Za pojas mu sedam samokresa, sedam grla, četrnaest zrna. 4, 159. Puško moja od dva mila grla! u tebi mi dva srebrna zrna. Nar. pjes. istr. 1, 64. Šest topova grla velikoga. Osvetn. 5, 82. — *cc) u bječve*. u *Vukovu rječniku*: grlo u čarape, 'die röhre vom strumpf', 'fistula, canalis tibialis'. — *b) ušće u jame*. Obastru grlo od jame. K. Mađarović 103. Široko je grlo jami. V. Došen 229*. — *c) gudura, klanac*. Kad su bili grlu Semojevu, u Semojsku goru ugaziše. Nar. pjes. vuk. 4, 325. — *d) fretum, mjesto gdje je na moru usak prolaz između dvu kraja, tjesno*. — *samo na jednom mjestu xviii vijeka, a može biti da stoji i metaforički*. Svak nek na cara ognem riga i grlo mu Dardanela stisane. J. Kavašin 213*. — *e) u Skadarskom jezeru oko gdje se riba hvata*. — *između rječnika u Vukovu* (oko gdje se riba hvata s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). A kad bio na grlu Peaka. Pjev. crn. 79*.

GRLOBOL, m. ili f. (?), *vidi* grloboja. — *U Stuličevu rječniku*: v. grlovica. — *Na jednom mjestu xviii vijeka ima grloboj s istim značenjem*: Grloboj ili grlovica. I. Jablanci 145.

GRLOBOJA, f. *vidi* grlovica. — *isporedi* grlobol. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Nezin vrat tako je od grloboje bio otekao, da ni prisveti sakramenat nije mogla uzeti. Đ. Rapić 190. — *i u Šulekovu rječniku*: 'halsweh'.

GRLOLIKA, f. Gnaphalium L., *neka biljka, isporedi* smile, peteroprstac. Grlolika (?), gnafalio (po rukopisu u Sinu), Gnaphalium L. B. Šulek, im. 103.

GRLOVAN, grlovna, adj. *koji pripada grlu*. — *U Stuličevu rječniku*: 'ad jugulum pertinens, jugularis'. — *nepouzđano*.

GRLOVICA, f. angina, *neka bolest u grlu*. — *isporedi* grlavica, grloboja. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencevu, u Stuličevu*. Grloboj ili grlovica. I. Jablanci 145.

1. GRĀLA, f. hyp. grlica. — *isporedi* 1. grla. — *Akc. se mijenja u voc. grlo*. — *Po zapadnijem krajevima nom. je grlje, a voc. grlje*. — *U Vukovu rječniku*: grlja i grlje (pisano grlje s crnogorskim akcentom; s primjerom iz narodne pjesme: K hoj dohodi druga grlje).

2. GRĀLA, m. prezime. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (GrĀja). Plisijasta GrĀja. Glasnik. 13, 375. 11, 131. (1336—1346).

GRĀLAČA, f. tikva. — *Radi postaňa (od grlo) vidi* grlo, f, a) i grlič. GrĀlača, rus. горлянка, zuccone (Lambl), Cucurbita lagenaria L. B. Šulek, im. 103.

1. GRĀLAK, m. vrstu glive. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (fungus, boletus) gdje naj prije dolazi, i u *Stuličevu* (fungus, boletus). GrĀjak, Agaricus campestris L. (SabĀar). B. Šulek, im. 103.

2. GRĀLAK, m. ime muško. — *Prije našega vremena od xiv vijeka*. GrĀjaks. Doč. hris. 14. 82. S. Novaković, pom. 57.

3. GRĀLAK, m. mjesto u Srbiji u okrugu vaŀevskom. ZemĀa kod GrĀjaka. Sr. nov. 1870. 235.

4. GRĀLAK, grĀka, m. *vidi* 1. grlič. — *Od xviii vijeka*. Kad povrativši se ktide uzet sudić, nazri gdi mu iz grĀka klisi jedna zmija. Blago turl. 2, 170. Svaka tikva o svom grĀku visi. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. GrĀjak, grlo u suda. M. Pavlinović. 'Ne pijesh vina na oči, a pijan si'. 'Ja od svake boce otpijem grĀjak, t. j. onoliko koliko stane u ņ'. u Dobroselu. M. Medić.

5. GRĀLAK, m. od užeta kao zamka kroz koju je provučeno veslo, *isporedi* štrop. T. Babić.

GRĀLAN, m. a) ime muško. — *u spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (GrĀlan). GrĀlan Dobrščinović. Glasnik. 15, 293. (1348?). — *b) selo u Srbiji u okrugu crnorijekom*. K. Jovanović 165.

GRĀLANSKI, adj. *koji pripada selu GrĀlanu*. GrĀlanska (opština). K. Jovanović 165.

GRĀLAŃE, n. djelo kojijem se grĀja. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GRĀLAPÂŃE, n. djelo kajijem se grĀapa. J. Bogdanović.

GRĀLAPATI, grĀpām, impf. *vidi* drĀpati. J. Bogdanović.

GRĀLAŠ, grĀša, m. *vidi* grivnaš. — *U Vukovu rječniku (u dodatku)*.

GRĀLAT, adj. *vidi* grivast. — *U Vukovu rječniku (u dodatku)*.

GRĀLATI, grĀlam, impf. *grliti*. — *U Stuličevu*

rječniku s dodatkom da je useto iz Belina gdje ove riječi nema. — nepouzđano.

GRĻAV, adj. u Stulićevu rječniku: v. grliv. — sasna nepouzđano.

GRĻE, vidi 1. grļa.

GRĻENICA, f. grļeno žensko čelade. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzđano.

GRĻENIK, m. grļen čovjek. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzđano.

GRĻENOST, f. vidi grļeše. — U Stulićevu rječniku gdje ima grļenost i grļenstvo uz grļeše. — obaje nepouzđano.

GRĻENSTVO, n. vidi grļenost.

GRĻENE, n. djelo kojijem ko grli ili kojijem se dvoje grli. — Stariji je oblik grļenje. — Izmđu rječnika u Vrančićevu (amplexus; complexus), u Belinu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu. Milovanje, ljubjenje, grļenje i celivanje. M. Jerković 24. Lubeznivim grļenjem zagrlite ga. A. Vitačić, ist. 147. Zabrañuje se svako nečisto grļenje. A. Bačić 105. Puštaš mene na priugodna grļeña tvoja. P. Knežević, osm. 80. Bez celiva i grļeña. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Prod' se, momče, grļeña. Nar. pjes. herc. vuk. 229.

GRĻEVIĆI, m. pl. seoce u Hercegovini blizu Čerina. Schem. herceg. 1878. 98.

GRĻIŠKI, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 214.

GRĻIV, adj. vidi grliv. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

GRĻUKATI, grļućem, impf. pjevati (kao slavuj). — U jednoga pisca xviii vijeka. Kad u jutro rano žuberi, grļuće (slavić). A. Kanizlić, rož. 60.

GRĻUŠITI, grļušim, impf. vidi ogrļušiti. — Samo u Stulićevu rječniku.

1. GRM, grma, m. frutex, fruticetum. — isporedi grmen. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima (i u množini kad se umeće ov: grmovi, grmōva itd.), osim nom. i acc. sing., i voc.: grme, grmi. — U staroslovenskom i ruskom jeziku (grmъ, gromъ) dolazi od xiii vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod grmъ); u našem od xiv (kao ime mjesta, vidi kod e aa)). — Izmđu rječnika u Mikaljinu: ramulus, sarculus, germen, turio; u Belinu: frasca, ramicelli, arbuscelli, arbustum 328^b; u Bjelostjenčevu: dumus; u Jambrešićevu: dumus; u Voltigijinu: cespuglio, gebüsch; u Stulićevu: ramulus, sarculus; u Vukovu: das gebüsch, fruticetum, cf. grmen s dodatkom da ima ovo značenje po jugozapadnijem krajevima; u Daničićevu: Grmъ kao ime mjesta (vidi kod e aa)). a) frutex, bijka veća od trave a maña od drveta, u koje su drvene grane, ali nije visoka i naj doñe joj grane ishode nad samom zemljom. — kao da amo pripadaju ovi primjeri: Ni duba ni napokom grma. P. Zoranić 14. Kako mu je Bog iz grmu govoril. Anton Dalm., nov. tešt. 69^b. marc. 12, 26. Angela, ki mu se biše v grmu prikazal. 181. act. ap. 7, 95. Ukaza mu se Bog iz jednoga grma. E. Pavić, ogl. 102. Junačtvo filistejsko ostade za grmom. 208. Pa preskače od trna do trna, privlači se od grma do grma. Nar. pjes. vuk. 3, 406. U ravnome polju širokome, ðe ne ima ni trna ni grma. 4, 266. Lasno je iza grma strijelati. Nar. posl. vuk. 166. Ni o trn ni o grm, već na pometno gumno! (Kažu da rekne vještica pošto se namaže neakom masti i pode da poleti k svojim drugama na sastanak.) 221. Ni trna ni grma (n. p. nema. kad se hoće za kakvu

zemlju da kaže da je goletna). 224. Neće da pišu, nego iza grma strijelaju, t. j. viču na spisatele i kude ih, privatno recenzirajući. Vuk, pism. 61. — b) fruticetum, kolektivno prema predašnjemu značenju, dakle šuma ili šumica od onakovijeh bijaka, ili uopće nekoliko ih ujedno. isporedi grmlje. — neki primjeri može biti da spadaju pod a). Grm, ki se govori Rakitov grm. Mon. croat. 170. (1498). Čerera ralom grm privrati. M. Vetranić 1, 9. Sve se stado rasteće po grmu daleče i udari u goru. M. Držić 431. Skrit ću se gdje godi unutra u grm ja. F. Lukarević 30. Sad sve u grmu i u travi stijenje obraslo usred voda. I. Gundulić 367. Jašuć cesar po jednomu grmu. K. Mađarović 52. Vas pohlepan za lijepijem plijenom bez obsira u gaj zapleten šumom, grmom umeće se. B. Zuzeri 269. Grm i dubje. A. Kalić 110. Tužni gaji, doli, gore, grmi, luzi potajni. M. Katančić 54. Po gori se ne igrala, u grm glave ne verala. Nar. pjes. vuk. 1, 498. — c) vrsta hrasta, duba. u naše vrijeme po istočnijem krajevima. — u Vukovu rječniku: 'eine art eiche', quercus genus' i može biti u ovom primjeru: Dode u jednu veliku šumu i idući kroz űu nađe jednu sedu matoru devojčuru pod jednim grmom gde spava. Nar. prip. vuk. 91. — d) grana, granica. u Mikaljinu, Belinu, Stulićevu rječniku (vidi sprijeda). — e) ime mjestima. aa) u Daničićevu rječniku: Selo 'Grma' koje je bilo u Mačvi i car ga Lazar dao Ravanici (Sr. letop. 1847. 4, 58 god. 1881). — bb) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 54. — cc) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 141. — dd) Debeli Grm, mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Debelom Grmu. Sr. nov. 1875. 95. — ee) Lijep Grm, mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Čair kod Lepa Grma. Sr. nov. 1875. 621.

2. GRM, m. grebljica od platine ili drva sa držalicom čim se kože po lugu miješaju. u Sisku. F. Hefele.

3. GRM, m. vidi grom. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: tonitru.

GRMA, vidi kod grima.

1. GRMAC, grmac (?), m. vidi grom. — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji. Grmac, kad jednom zagrmi. M. Pavlinović. Na mlado leto grmac, na tri kraja kiša (nar. posl. na Braču). A. Ostojić.

2. GRMAC, m. zar dem. 1. grm? — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. U Tiležkom selu čudo je grmacov, kade je zavijte svih mladih junakov. Jačke. 19.

1. GRMAČA, f. mjesto na otoku Braču xii vijeka. — pisano je i Grimača. U Grmači dva (dolca) pri puti jedine na jugu Grimače tože Těšenъ dolъcъ. Starine. 13, 207. (1185).

2. GRMAČA, f. vrsta gljive, isporedi grmovača. Grmača, Agaricus melleus Vahl. (Sabljar), v. grmovača. B. Šulek, im. 108.

GRMAČITI, grmačim, impf. vidi grnuti, 2. — U naše vrijeme. U toliko turska vojaka sa svake strane u dobrom redu grmači. Magaz. 1868. 80. Grmačiti, jurnuti negleđuš. I. Pavlović.

GRMADA, f. vidi gromada. — Od xvii vijeka po sjeverozapadnijem krajevima; izmđu rječnika u Bjelostjenčevu (rogus), i u Jambrešićevu (rogus). Baba koja cuprat znađe, vsaka vridna jest grmade. P. Vitezović, cvit. 124.

GRMAK, grmka, m. dem. 1. grm. — Od xvi vijeka. Kadi grmak ali bus Anite usgojen bijaše. P. Zoranić 60^b. Vijaše posvećena izopa

grmke. 68^b. Putnici leti našadši koji grmak ustave se. M. Radnić 142^b. Sidiš mi na arci kot ptica na grmci. Jačke. 80.

GRMAJ, m. Eriphia Spinifrons Desm., vrsta raka morskoga. G. L. Faber 252.

1. GRMAN, grmna, adj. koji pripada (1.) grmu, koji se sastoji iz grmla. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (ex ramis). Odstupaju u mista pustošna i osamnjena, ili u grmne dubrave. Grgur iz Vareša 98. — i u Šulekovu rječniku: 'gebüschreich'.

2. GRMAN, grmna, adj. koji grmi. — Samo na jednom mjestu XVIII vijeka. Tu visok grmni Jove ima i zibke i grobove. J. Kavašin 292^b.

GRMANOVO, n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinjskom. Livada u Grmanovu. Sr. nov. 1874. 209.

GRMAN, m. mjesto u Srbiji: a) u okrugu krajinjskom. Branik u Grmažu. Sr. nov. 1861. 95. — b) u okrugu požarevačkom. Niva u Grmažu. 1868. 235.

GRMAR, m. vidi grmjani. — U Stuličevu rječniku: v. grmjani. — slabo pouzdano.

GRMARICA, f. vidi grmjanka. — U Stuličevu rječniku: v. grmjanka. — slabo pouzdano.

GRMAST, adj. po kojemu je poraslo grmlje, pun grmla. — Samo u Stuličevu rječniku: 'frutetosus', gdje ima s istim značenjem i grmav.

GRMAV, adj. vidi grmast.

GRMAVAC, grmavca, m. u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena s nejasnijem značenjem: ili je oblak koji grmi, ili je nekakvo živo stvorenje što iz oblaka grmi. Hod'te tamo k Iliji i recite Iliji, da sakupi oblake i z oblaki grmavce i z grmavci vragove. Nar. pjes. istr. 6, 44.

GRMČICA, f. Salsola tragus L., neka biljka, isporodi štipavac. — U starijem rukopisu. Grmčica, tragus (Durante), Salsola tragus L. B. Šulek, im. 103.

GRMČIĆ, m. dem. grmak. — XVIII vijeka. Po svakomu grmčiću. P. Macukat 41. Gledajte jedan grmčić ružice, nije li on pun trnja? F. Lastrić, od' 221.

GRMČEĆ, Grmčca, m. planina u Bosni. F. Jukić, zeml. 49. Sad nam sitna knjiga dolećela iz Grmčca visoke planine. Nar. pjes. kras. 1, 176.

GRMČČAK, grmččka, m. dem. 1. grm. u Dobroselu. M. Medić.

GRMEČI, m. pl. ime mjestu što je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima. — XIV vijeka. Lazi u Grmečiću. Deč. hris. 59.

1. GRMEN, adj. vidi 1. grman. — Samo u Stuličevu rječniku.

2. GRMĚN, grmena, m. vidi 1. grm. — Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. (i gen. pl. grmēnā). — U naše vrijeme (ali vidi i grmeše), a između rječnika u Vukovu ('das gebüsch', 'fruticetum', cf. grm, česta s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Svezan... baš za grmen od jele zelene. Pjev. crn. 322^b. Nije tu grmena iz kojega će vuk izići. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 219. Loveći on po dubokijem alugama i gustijem grmenima. Nar. prip. vuk. 192.

GRMEN-ČUKA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. Nov. sr. 1884. 84.

GRMENOVAC, Grmenovca, m. u Daničićevu rječniku: 'Grmenovъ', gledaj kod Trmenovъ.

GRMĚNE, n. coll. grmen. — isporodi grmlje. — Stariji je oblik grmenje. — Od XVII vijeka,

a između rječnika u Belinu (grmenje, 'nemus' 145^b) i u Stuličevu (nemus, saltus, fruticetum). (Srna) teče gusto kroz grmenje. I. Gundulić 554. Uniše u gusto grmeše po želud. S. Lubiša, prič. 64.

GRMIC, m. vidi grmić. — Na jednom mjestu XVIII vijeka (ako nije štamparska pogreška). Vidi čaš zelene dubrave i grmice. M. Radnić 289^b.

GRMIĆ, m. dem. 1. grm. — Akc. je biježen kako je u Vukovu rječniku; drugako je u Dubrovniku: grmić, grmića, i akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. grmiću, grmići. ovaki je akc. po svoj prilici i u primjeru iz narodnjih zagonetaka kod a). — Od XVI vijeka, a između rječnika u Vukovu. a) u pravom smislu. Potulih se u njekom grmiću (pisarskom grješkomo grmeću). M. Držić 415. Tičica je grmić spletala, nutra mlade gojila. Nar. pjes. istr. 2, 78. Siću piću stoji na grmiću, otud ide alabura (svinja). Nar. zag. nov. 202. — b) granica (naj češće od masline) što se zabode u zemlju kao da je malo drvo, a na njoj su nasade (cjevčicama) šipčice s lijepom (veskom) za hvatanje ptica. — u Dubrovniku. P. Budmani. — c) mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Sr. nov. 1875. 859.

GRMIČI, m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Zemlja u Grmičima. Sr. nov. 1872. 728.

GRMIK, grmika, m. šuma gdje su grmovi (vidi 1. grm, c). — Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. grmiće, grmići. — U naše vrijeme po istočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu: 'der eichenwald', 'quercetum'. — I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom. Niva kod Grmika. Sr. nov. 1866. 15.

GRMIKA, f. ime nekijem biljkama, isporodi 1. bušina. — U naše vrijeme. Grmika, Inula salicina et squarrosa L. (Vukasović, Sablar, Vujić). B. Šulek, im. 103. Grmika ili bušina, Conyza L. Flora croat. 793.

GRMIKOŽE, f. pl. zasetak u Srbiji u okrugu vafevskom. K. Jovanović 103.

1. GRMILO, n. vidi grmljavina. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Zemlja svoj plod taji, zrak radja grmilo. M. Kuhačević 99.

2. GRMILO, m. ime jarcu. u Lici. V. Arsenijević.

GRMINA, f. augm. 1. grm. — Akc. se mijena u gen. pl. grminā. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Od bilje se podižu grmine. S. Milutinović u Pjev. crn. 327^a.

GRMITELJAN, grmitelja, adj. u Stuličevu rječniku: v. gromoviteljan. — nepouzdano.

1. GRMITI, grmim, impf. pokrivati grmom. — Samo u Stuličevu rječniku: grmiti, to jest grmom pokriti, v. ugrmiti.

2. GRMITI, vidi grmjati.

1. GRMJELA, f. dinđuha. — isporodi grmjelica. — Akc. se mijena u gen. pl. grmjělā. — Radi postanja vidi mrdela. — U Dubrovniku XVI i XVII vijeka (u oba dva primjera znači srno na kralješu, korunici). Koje se (zdrave Marije) u malijeh grmjelah zdrže, a sedam grmjela povećijeh... A. Gučetić, roz. mar. 292. Po nemu jesu njeke grmjelje i medaljice. I. Držić 343.

2. GRMJELA, f. u nekijem rukopisima kao da znači: trstika. Grmjela (trstika), fruttiglia (Pizzelli, Kuzmić). B. Šulek, im. 103.

GRMJELICA, f. den. grmjela. — U Dubrov-

niku od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (avemaria, cioè pallottolina della corona della beata vergine, 'globus precarius minor' 119b; grmjelica velika, paternostro, pallottola maggiore della corona, 'globulus precarius major' 547a), u Stuličevu (avemaria, pallottolina della corona della B. V. M., 'globus minor fundendis ad Deum precibus'), u Vukovu (mala dinduha s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Ako bi bile grmjelice od proštenja. A. Gučetić, roz. jez. 333. I uzdobiva se proštenje s kojijema grmjelicami ali medaljami. I. Držić 62. U svaku grmjelicu, u koju se govore zdrave Marije. 377. u rječnicima (osim Vukova) i u primjerima ima osobito značenje: zrno na kralješu, korunici, ali u naše vrijeme u Dubrovniku upotrebljava se sa značenjem: dindušica uopće, kao što je u Vukovu rječniku. P. Budmani.

GRMJETI, gr̃m̃im, impf. tonare, bućati, o buci (gromu) što se čuje uz sijevanje i muću. — -je-stoji mj. negdašnjega è po južnom govoru u jugozapadnijem krajevima, češće se j poslije m mijenja na j: grmjjeti; u istočnom je govoru e: grmeti (i grmiti), u zapadnom i: grmiti. — Akc. se mijenja u praes. i i 2 pl.: grmimo, grmite, i u ger. praes. grmīči. — Riječ je praslavenska (gr̃m̃ēti), isporodi stslav. gr̃m̃ēti, rus. грѣмѣть, češ. hřmětí, polj. grzmieć. — Korijen gr̃m̃ postaje od indoevropskoga korijena ghrem, isporodi gr̃c. χρεμετίζω, ržem, bućim, lat. fremere, frendere, i lit. grumėti, grmjėti. — Između rječnika u Vrančićevu (grmiti, tonare), u Mikaljinu (grmiti), u Belinu 734b, u Bjelostjenčevu (grmim, grmeti), u Jambrišićevu (grmim), u Volligijinu (grmiti, grmjjeti), u Stuličevu (grmiti, grmjjeti), u Vukovu (grmeti ist., grmiti zap., grmjjeti jugozap., grmjjeti juž.).

a. impersonalno, bez subjekta. svagda u pravom smislu. Budući grmjelo i muća sjecala. M. Orbin 25. Grmi i sijeva, panuće godina. (Z). Grmi iz vedra neba. (Z). Poslov. danič. 25. Ili grmi, il' se zemlja tresse? niti grmi, nit' se zemlja tresse. Nar. pjes. vuk. 2, 245. Grmi, siva, a krv se proliva. Nar. pjes. juk. 182. Iz oblaka grmi. Nar. posl. vuk. 100. Kad grmi, svak se sebe boji. 116. Kad naj više grmi, naj manje kiše pada. 119.

b. personalno. a) u pravom smislu. aa) subjekat je ono iz čega izlazi ili se misli da izlazi grmljavina. Ne grmite, o nebesa. Đ. Bašić 57. Još ne grmi aer, još trjaskovi ne pucaju. L. Radić 7. — bb) subjekat je ono što se misli kao čeljad po čijoj voľi biva grmljavina. U narodu se našem misli i govori da sveti Ilija grmi (gdjekoji još kažu da trči po nebu na kolima, pa od one lupe postaje grmljava). Vuk, rječn. kod grmjjeti. — b) o buci kakaj i sličnoj grmljavini. aa) subjekat je puška ili top. Čim junaške puške grme. J. Palmotić 355. Ječe topi a grme kumbare. Pjev. crn. 89a. Grme puške, nebo se prolama. Ogled. sr. 64. Oko tebe puške grmijahu. P. Petrović, gor. vijen. 68. Jedni (topovi) grme i ognem se dave. Osvetn. 2, 130. — amo može spadati i ovo: Grmi ogañ iz malih pušaka. 3, 136. — bb) subjekat je buka, glas itd. može biti i u metaforičkom smislu. Gdi ne grmi širom buka na sva usta svega puka. V. Došen 234a. — Na slavu Isukrstovu glasi grme po oblacih. B. Kašić, rit. 309. Glas strašni Boga grmi suprotiva vami. J. Banovac, blagos. 250. Glasovi Boži grme a ti ne čuješ. F. Lastrić, ned. 344. — u ovom primjeru sa subjektom riječ stoji u metaforičkom smislu: Grmi mi u ušiju rič ona strahovita. A. Kanižlić, utoč. 658. — c) o razlijevanju; subjekat nije ono odakle ishodi buka

nego mjesto kud se razliježe. Eto grme pogan-skima trubljam poja. I. Dordić, salt. 283. Grme brda, pusto poľe ječi. Osvetn. 1, 32. Pod nogam im zemlja grmi stojna. 2, 159. — d) u prenesenom i metaforičkom smislu, u riječima koje je strašno slušati. aa) subjekat je onaj što govori. Onda će govoriti grmeći. J. Banovac, pred. 5. Na koja grmi s. prorok okruñeni. F. Lastrić, ned. 72. Grmi s. Pavao govoreći: 'Ako tko ne ľubi Isusa Isukrsta proklestvo mu bilo!' 269. Grmeći po kući, psujući, proklinajuću... B. Lea-ković, nauk. 390. — s ovakovijem značenjem grmjjeti može postati i prelazni glagol (objekat su riječi). Strahovitim glasom grmi (Bog): 'Porazit ću'... F. Lastrić, test. 99a. Ne mogu ne navistiti mu poruke Božije, koji po Isaiji proroku ovako grmi strahovito: 'Neće viditi slave Božije'. ned. 347. — bb) subjekat može biti ono u čemu su riječi, kao n. p. kniga. i ovako grmjjeti može biti prelazno (kao što je u prvom primjeru). Poslušajte, što nam ss. listovi grme. F. Lastrić, test. ad. 20a. Car razjiden pisao je suproti Marinu grmeću knigu. A. Kanižlić, kam. 418. — amo spada i ovo: Zapovijedaš, Gospodine, da grme vrh mene sudi tvoji. B. Kašić, nasl. 123.

GRMKA, f. vidi grmljanka. — Samo u Stuličevu rječniku: grmka, grmkina, v. grmjanka. — nepouzdanost.

GRMKINA, f. vidi grmljanka. — Samo u Stuličevu rječniku (kod grmka). — nepouzdanost.

GRMLAK, m. grmlje (?). — U ugarskijeh Hrvata. Po strñaku, po grmljaku. Jačke. 221.

GRMLAN, m. vidi grmljanin. — U Stuličevu rječniku (grmjnan uz grmjnanin). — sasma nepouzdanost.

GRMLANI, m. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u kotaru mostarskom. Statist. bosn. 242. — pominje se od xv vijeka. u Daničićevu rječniku: 'Grmlane', u Popovu selo koje je kralj mađarski Matija dao fratrū Aleksandru Dubrovčaninu: 'Gurmlane' (Mon. serb. 294 god. 1465). grijoškom stoji 'u' kao 'duržati' u istom spomeniku. 1, 241—242. — b) zaselak selu Brodu crkve arhandelove u Prizrenu: 'sa zaselkom Grmlani' (Glasnik. 15, 232 god. 1848?). 3, 581.

GRMLANIN, m. seľak, težak. — plur.: grmljani. — U Stuličevu rječniku: grmjnanin, rusticus, villicus, paganus. — slabo pouzdano. — isporodi grmljan, grmar.

GRMLANKA, f. seľakina. — U Stuličevu rječniku: grmjanka, rustica etc. — slabo pouzdano. — isporodi grmlankina, grmarica.

GRMLANKINA, f. vidi grmljanka. — U Stuličevu rječniku: grmjankina uz grmjanka. — nepouzdanost.

GRMLANA, f. vidi grmljavina. — Na jednom mjestu xvii vijeka (grmljanja). Utažila se šetna grmljanja. B. Kašić, rit. 428. — nije dosta pouzdano.

GRMLAVA, f. vidi grmljavina. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Da se Nemci plaše od njegove grmljave. J. Rajić, boj. 64. Zove se grabancijaš, i ide s davalima i s vilama, te vodi oblake u vrijeme grmljave i oluje i tučo. Vuk, živ. 220. Svud se čuje jeka i grmljava. P. Petrović, gor. vijen. 6. Da ne pñče Božja puška teška proz grmljavu muña iz oblaka. Osvetn. 7, 27. — gđejgje mj. i ima ñ. 1801 anuari 14 u oči svetoga Save arbskoga bi tutañ mnogi i grmljava. Rad. 1, 180.

GRMĀVICA, *f.* vidi grmljavina. — Samo u *Bjelostjencevu rječniku* (kod grom, ali napose nema).

GRMĀVINA, *f.* grmljenje, buka od gromova, coll. grom. — Postaje od grm korijena glagola grmjati nastavkom jav-ina; starija je riječ nego grmljava i nije od ove postala. — U jednoga pisca XVIII vijeka (Banovca, vidi dalje među primjerima) ima oblik grmhavina uz grmljavina. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikalčinu, u Belinu 784^b, u Jambrešićevu, u Stulićevu, u Vukovu. a) u pravom smislu. Da bi ova grmljavina koje štete ne učinila. M. Divković, zlam. 62^b. Grmljavina sliha se strašna. F. Glavinić, cvit. 425^b. Viditi češ u primalitije grmljavine, muhe i oblakova. M. Radnić 181^a. Grmljavinom nebo prasknu. I. Zanotti, en. 45. Da nimate vi svi dusi prokleti koji stojite niže neba misečnoga grmljavine, gromovine, strile... ućiniti. L. Terzić 328. Kada uzdignuti otijaše Gospodin Iliju z grmljavinom u nebo. A. Bačić 499. Svaki duh grmljavine. J. Banovca, blagos. 26. Zaklihem vas grmhavine. 86. 161. Zaklihašna od grmljavina. 204. Prognati grmhavinu. 205. Grmljavina brzo se u kišu obrati, tako i nepravедно stečene brzo ga nestane. razg. 33. More, ogañ, grmljavina, gromovi. J. Filipović 1, 17^a. Strlice sa strašnom grmljavinom padaju na zemlju. F. Lastrić, svet. 80^b. Sviče blagosovljene koristne su proti grmljavini. A. Kanižlić, utoč. 308. Ućini se zlo vrime, grmljavina i sivaña. M. Zoričić, zrc. 210. Čini pristati grmljavinu i muhe. And. Kačić, kor. 68. Nego ću doći... u oblacih i u grmljavini. M. A. Relković, sabr. 32—33. Usrid vatara, sivañu muña, strašnu glasu grmljavine i gromova. I. Velikanović, uput. 1, 505. Grmljavina sa sjeverne strane. Nar. pjes. herc. vuk. 5, 481. Koja je grmljavina, i ne bi mnogo kiše. Nar. posl. vuk. 189. — b) u prenesenom snislu. Čujemo grmljavine od njegove pritke. J. Banovca, pred. 105. Od velike vike turske, grmljavine topova i pušaka ništa se čuti ne mogaše. And. Kačić, razg. 106. Grmljavina šiba i pušaka. Nar. pjes. juk. 149.

GRMĀJE, *n.* coll. 1. grm. — Stariji su oblici grmije, grmje (koji je gdje gdje ostao do dana današnjega). — Između rječnika u Daničićevu (grmije^a). I s pašami i z drvmi i z dubravami i z grmjemj (grmheme^a) i sa svakim inim dostojanjim. Mon. serb. 234. (1899). Z grmjemj. 289. (1419). 840. (1427). S grmjemj. 301. (1420). Z grmjemj. 846. (1427). Meu guste i spletene redine i grmje uliši. P. Zoranić 8^a. Pod gusto grmje počinut leći hoće. 38^a. K špilnici grmja radi težak budući prihod. F. Glavinić, cvit. 134^a. Sedam vrtića u trsku i u grmje baciše. A. Kanižlić, kam. 260. Koji s rogovi u grmlju zapet stajaše. E. Pavić, ogl. 49. Pa mu hvali sunčevo grijanje, i ptičica u grmlju pjevaše. Osvetn. 2, 24. — I kao ime mjestu (u Srbiji u okrugu požarevačkom). Niva u Grmlju. Sr. nov. 1868. 411. pisano i Grmhje. Niva u Grmlju. Sr. nov. 1878. 863.

GRMĀJE, *n.* djelo kojim grmi, kojim se grmi. — isporodi grmljavina. — Stariji je oblik grmljenje. — Između rječnika u Belinu (grmljenje 734^b) i u Stulićevu. Ućini se tot grmljenje. M. Gazarović 39. Kad grmljenjem strašnim gori nebo sjajne zvizde strese. A. Vitajić, ist. 545^a. — I s oblikom grmljenje na jednom mjestu XVIII vijeka (isporodi kod grmljava, grmljavina): A od grmljenja podvratile kočije nim se sve bijahu. A. Vitajić, ist. 241^a.

GRMŃA, *f.* vidi grmljavina. — Na jednom

mjestu XVIII vijeka. Začuše se grmhje i gromi. I. Đorđić, pjesn. 249.

GRMOČEL, *m.* u Daničićevu rječniku: 'Grmočels', selo koje je dao Dečanima kralj Stefan Dečanski, a 'Grmočeln' je išla međa, s. Divljan i s. Drvodolom u Jelšanicu' (Mon. serb. 93. 97 god. 1890). i sada ima to selo blizu Dečana. A. Глѣѣ. Рус. Бес. 1858. IV, samo što mu se tu griješkom kaže ime Грмучель.

GRMOTRN, *m.* vidi 1. gladiš, a. — Grmotrn, v. gladiš. J. Pantić, flor. beogr. 496. — I ime mjestu (u Srbiji u okrugu aleksinačkom). Livada u Grmotrn. Sr. nov. 1875. 815.

GRMOTUČAC, grmotučca, *m.* vidi grmotučak. — U Stulićevu rječniku. — nepouzdan.

GRMOTUČAK, grmotučka, *m.* jagñe što već ne sisa (vaļa da koje se otuca o grm). — isporodi grmotučac, travoberće. — U Belinu rječniku (agnus a lacte depulsus 53^b) i u Stulićevu.

GRMOV, *adj.* koji pripada grmu (vidi 1. grm, c)). — U Vukovu rječniku: 'der eiche, eichen', 'quercinus'.

GRMOVAČA, *f.* vidi grmača. Grmovača, *Agaricus melleus* Vahl. (Sablar), v. grmača. B. Šulek, im. 103. — Ima i dem.: grmovačica. Grmovačica, vrst gñive (Sablar). B. Šulek, im. 108.

GRMOVAČICA, *f.* vidi kod grmovača.

GRMOVATA, *f.* u Daničićevu rječniku: 'Grmovata', selu je 'Mešutištem' bila međa, oti Selca planina Grmovata' (Glasnik. 15, 278 god. 1848?). 3, 581.

GRMOVATICA, *f.* u Daničićevu rječniku: 'Grmovatica', selu je Vrančićima išla međa, u Grmovaticu do mešutičke međe' (Glasnik. 15, 278 god. 1848?). 3, 581.

GRMOVI, *m. pl.* mjesto u Srbiji u okrugu bio-gradskom. Glasnik. 19, 141. Niva u Grmovima. Sr. nov. 1872. 434.

GRMOVINA, *f.* grmovo drvo. — U Vukovu rječniku: 'das eichenholz', 'lignum quercinum'.

GRMŃVNICA, *f.* mala rijeka u Bosni. Glasnik. 20, 287.

GRMOVO, *n.* ime mjestu prije našega vremena. Grmovo. S. Novaković, pom. 180.

GRMOŽUR, *m.* ostrvo u skadarskom jezeru. Glasnik. 40, 88.

GRMUŠA, *f.* postaje od 1. grm nastavkom uša. — *Atk. se mijena u gen. pl. grmūšā.*

a. Sylvia L., neka ptičica. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (ficedula^a), u Belinu (ficedula^a 184^b), u Bjelostjencevu (ficedula^a), u Voltigijinu (germuša, v. garmuša, ali ove riječi nema), u Stulićevu (ficedula^a), u Vukovu (neka mala tica 'die feigenschneppf', Motacilla ficedula L.' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Kako grmuša strepti prid kragujem. M. Vetranić 2, 247. Na slavicu je glas, a kad godi grmuša i ljepše poje. (D). Poslov. danić. 66. Pod', puha' grmuše. (Z). 97. Nije ovo šuša ni grmuša. (Nije ovo šala ili besposalica. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 216. Grmuša (smokvarica), Sylvia hortensis, Sylvia cinerea. Grmuša muharica, Sylvia atricapilla. Slovinac. 1880. 31^a. Grmuša, Sylvia cinerea. D. Trstenjak.

b. selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 102.

GRMUŠAN, grmušana, *adj.* koji pripada grmušama. — Samo u Stulićevu rječniku: 'ficedulensis'.

GRMUŠANI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 11.*

GRMUŠICA, *f. dem. grmuša (pod a). — U Jam-brešićevu rječniku (s drugim značenjem: šljuka): grmušica, ptica, šljuka, scolopax, i u Stulićevu: parva ficedula.*

GRN, *m. na dugačko drvo nasadena daščica, kojom se vatra u peći grće; grñača. u Lici. V. Arsenijević. sprava što se dom žerava iz krušne peći vadi i grne; daska u formi polukruga nasadena na podugačak štap; ova daska može biti i od gvožđa. J. Bogdanović. na držak nasadi se daščica nalik na po elipse (kad se razreže po dužoj osovini), i tijekom grnom grne se vatra iz krušne peći, kad je dosta ugrijana. u Dobroselu. M. Modić.*

GRNA, *f. u zagoneci: Grna grne, zvona zvone, zlatne ptice u grad leto. odgonetlaj: pčele. Nar. zag. nov. 187—188.*

GRNAC, *grnca, m. lonac. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. grñaća. — Riječ je praslavenska (grñьсь, vaja da kao dem. grñьь, isporodi stslav. grñьь, rus. горнь, isporodi stslav. grñьь, rus. горнец, češ. hrnec, polj. grzniec. — Tamna postaja. — U naše se vrijeme uzdržalo samo po nekim istočnijem krajevima. — Između rječnika u Mikašinu (grnac, lonac, olla), u Stulićevu (cacabus, testa, olla iz Mikašina), u Vukovu (der topf, olla, cf. lonac s dodatkom da se govori doje preko Morave), u Daničićevu (grñьсь). Vloži vь grñьсь. Sredovj. lek. jag. star. 10, 112. Postavi vь kota ili vь golemь grñьсь. Starine. 10, 94. (xvii vijek). U Grnčari niko i ne zna šta je grnac. Vuk, pism. 80.*

GRNAČ, *m. vidi grnac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.*

GRNALO, *n. a) daska nasadena na drvo kao grablje, te se žito grće na gumnu. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno s dodatkom da se govori a Bačkoj. — b) vidi grn, u Slavoniji. F. Hefele. M. Medić.*

GRNAO, *grnala, m. vidi granar. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Ono djevstvo žne i u nebeske grnale kupi. B. Gradić, djev. 20.*

GRNČAC, *grnčca, m. dem. grnac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.*

GRNČAN, *adj. koji pripada grncima. — Samo u Stulićevu rječniku: grnčani, ollaris.*

GRNČAR, *m. a) čovjek što gradi grnce, isporodi lončar. — može biti praslavenska riječ, isporodi rus. горчарь, polj. garnczarz. — u našem je jeziku potvrđeno od xiv vijeka, a između rječnika u Mikašinu (grnčar, lončar), u Stulićevu, u Daničićevu (grñьчарь). Lěsь grñьчарь. Glasn. 15, 270. (1848?). Kolačari i grnčari pazariše. M. P. Šapčanin 1, 66. — b) ime mjesta u Srbiji. aa) selo u okrugu pirotskom. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 286. — bb) vis u okrugu kneževačkom. M. Đ. Milićević, srb. 825. — cc) mjesto u okrugu čuprijskom. Branik u Grnčaru. Sr. nov. 1861. 840. i Mali Grnčar. Livada s branikom u Malom Grnčaru. Sr. nov. 1869. 430.*

GRNČARA, *f. a) zemlja od koje se grade grnci. Lončarska zemlja ili grnčara ili gñila. Đ. Popović, poznav. rob. 168. — b) selo u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 136. i u Vukovu rječniku: Grnčara (doña i gorna) dva sela u Jadru. višo tih sela na jednom brdu (koje se zove 'Gñila' — 'Sreo sam ga kod Gñile') kopa se lončarska zemlja, a lonci se sad grade u drugom*

selu (u Koreniti) više Grnčare. u toj okolini sad ne zna niko što je 'grnac', nego svi govore 'lonac'. — c) mjesto (kuća) gdje se grade grnci. — u jednoga pisca našega vremena. Do dućana mutavđinica, a iza ne grnčara gde se prave lonci i drugi zemljani sudi. M. Đ. Milićević, let. već. 57.

GRNČAREVAC, *Grnčarevca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Grnčarevcu. Sr. nov. 1872. 629.*

GRNČAREVA GLAMA, *f. brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu. Glasnik. 19, 297.*

GRNČAREVIĆ, *m. prezime (po ocu grnčaru). — xiv vijeka. Prijak Grnčarević. Deč. hris. 22. 90.*

GRNČAREV KLAĐENAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Grnčarevom Klādencu. Sr. nov. 1875. 781.*

GRNČAREVO, *n. u Daničićevu rječniku: 'Grnčarevo', selo koje je dao Dečanima kralj Stefan Dečanski, meda mu je išla, s Dosudem i z Gusinomu od Peći u Litu Stenu u Kamene Struge, niz Volšku u Bělji Potok posrěd Godyle, niz Vrmušu, u Trnovšticu' (Mon. serb. 95. 97 god. 1390).*

GRNČAREVSKI, *adj. u Daničićevu rječniku: 'grnčarevskyj' što pripada Grnčarevu: 'do planine grnčarevske' išla je meda 'Dobroj Rěcě od Lima' (Mon. serb. 96 god. 1390).*

GRNČARICA, *f. ime mjesta u Srbiji. a) mali manastir u okrugu kragujevačkom. M. Đ. Milićević, man. glasn. 21, 29—30. — b) visoravan u okrugu biogradskom. M. Đ. Milićević, srb. 68. — c) mjesto u okrugu čuprijskom. Niva u Grnčarici. Sr. nov. 1875. 790.*

GRNČARNICA, *f. vidi grnčara, c). — U Stulićevu rječniku: 'bottega del vasajo', figulina, i u jednoga pisca našega vremena. Hita u grnčarnicu. M. Đ. Milićević, let. već. 68.*

GRNČARSKI, *adj. koji pripada selu Grnčari. Grnčarska (opština). K. Jovanović 136.*

GRNČARSTVO, *n. posao kojim se bavi grnčar. — Samo u Stulićevu rječniku: v. lončarstvo.*

GRNČEVAC, *Grnčevca, m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Grnčevcu. Sr. nov. 1872. 292.*

GRNČIĆ, *m. dem. grnac. — U Mikašinu i u Stulićevu rječniku.*

GRNČINA, *f. augm. grnac. — U Stulićevu rječniku: 'vilis olla'.*

GRŇE, *grñeta, n. dem. grnac. — U Vukovu rječniku.*

GRNENCE, *grnenceta, n. dem. grnac. — U zagoneci. Maleno grnence, slatko varivce, nit' se kuva, nit' se vari, sav svet hrani. odgonetlaj: materino mljeko. Nar. zag. nov. 132.*

GRNICA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 182.*

GRNIL, *m. grnac (?), peč (?). — U rukopisu xvii vijeka pisanom crkvenijem jezikom (grñnil). Stavi vь grñnil, i dimaj da se grjětje brže... izsipli iz grñnila vь vodu. Glasnik. 25, 34. (1654—1656).*

GRŇIVO, *n. ono što se grne. — U jednoga pisca našega vremena. Grnivo obora. Dubrovnik. 1870. 19.*

GRNO, *n. u naše vrijeme u Bosni sa značenjem: popret ugla u kovačnici u komu se gvožđe grije. G. Martić. — A taj gñijev kao vatra živa, iz svakoga ko iz grna sijeva. Osvetn. 8, 90. —*

ovako značenje važa da je i u jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka. Grno vruće čisti zlato. M. Divković, bes. 672^b. — *Postaje od grnuti.*

GRNUTI, gñēm, pf. i impf. corradere, greduti kupiti što sitno (naj češće žeravu) na jedno mjesto. — Riječ je praslavenska (grñati), isporodi malorus. hornuti, češ. hrnouti, pol. garnąć. — *Postaje od korijena gñt (ispoređi grtati), t je ispalo ispred n.* — Aor. se može načiniti i od sama korijena bez nastavka nu (nā): grtoh, grte itd. (nije potvrđeno u primjerima, ali vidi kod ogrnuti, zagrnuti itd.). — Akc. kaka je u praes. taki je u impf. gñāh, i u part. praet. pass. gñūt; u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf., osim aorista, kad postaje od sama korijena: grtoh, grto itd. (ali gñuh, gñnu itd.). — Između rječnika u Belinu (grnuti, grnem, 'ammassare, adunare, metter insieme', 'congoro' 79^b), u Stuličevu (grnuti, grnem, 'accumulare, colligere etc.'), u Vukovu ('zusammenscharren', 'corrado'). — Po Vukovu je rječniku perfektni glagol; po drugijem je rječnicima imperfektivan; u primjerima je jedno i drugo (kod većine primjera ne može se razabrati što je).

1. prelazno.

a. *aktivno.* a) sa značenjem kazanijem sprijeda. Hoćeš ugledje ognjeno grnuti svrhu njegove glave. Bernardin 17. paul. rom. 12, 20. Ugledje ognjeno grnuti hoćeš na glavu njegovu. Anton Dalm., nov. test. 2, 17. Neka vitez žerjavice grnu podu jn. F. Glavinić, cvit. 270—271. A tko k vatri vatru grne. V. Došen 195^b. Grnuo bi vatru rukama. (Kad se kaže za koga od mlađijeh da je poslušan). Nar. posl. vuk. 46. — b) po nešto u prenesenom smislu, s objektom: novci, blago itd., o lakomju čeladetu. Ki držeći osobke i grnušči hahojke ovi zavjet od uboštva pristupaju. B. Gradić, djev. 136. Ne gledaše, krivo li, pravo li pineze steći i grnuti. A. d. Bella, razgov. 59. Da je iznašo pod zemljom gdje god skroveno blago i da iz nega zlato grne. B. Zuzeri 241. Orlov vlada i blago grne. S. Lubiša, prip. 93. Gdje radi i novac grne. prič. 109.

b. *sa se, pasivno.* Ta lopatu prosi čim se japno grne. Đ. Baraković, vil. 55. Za što med se i iz njih ne grne. J. S. Relković 165. Nek se stari list ispod njih grne. 203. — u ovom primjeru u širem smislu (o vinu): S bilim (vinom) more to činiti isto, ter koje se sada ne privrne već se licem rumenitvi grne, ono će mu tako i ostati. J. S. Relković 250.

2. *neprelazno, o mnoštvu čeladi ili životinja što skupa kamogod brzo idu, trče, isporodi vrjeti.* — ili je postalo od grnuti se (kupiti se na jedno mjesto), ili je metaforički uzeto od grnuti (nogama zemlju kad se brzo ide). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('strömen', 'effundi' s primjerima: Grnuše ljudi. Grnuše svihe čoporom). Od ovuda gačuć vrānā oblak grne. A. Kanizlić, rož. 6. Grne malo i veliko prid svatove svekoliko. V. Došen 154^b. S vatrom naglom srditoga grne vojska brez razloga. 193^a. Sve širimce k njemu jest grnulo. Nadod. 105. Grne sav narod u crkvu. P. M. Nenadović, mem. 23. Grnu svi Turci na kapiju. 134. Divjaci su grnuli oko mene. G. Zelić 240. Dva posijeku, a dvajest ih grne. Osvetn. 2, 130.

GRŇAČA, f. vidi grn.

GRŇAJKA, f. sud od zemlje, u kome se drži surutka ili sirište. u Kragujevcu.

GRŇENE, n. djelo kojijem se grne. — U Stuličevu rječniku. — nepouzdana riječ, trebalo bi da glasi grnuće.

GRŇEŠEVCI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bañolućkom. Statist. bosn. 80.

GROB, grōba, m. sepulcrum, naj starije je značenje jamačno bilo: jama u zemlji, ali već u praslavensko doba postalo je uše: jama ili uopće mjesto gdje se sahranjuje, ukopava mrtvo tijelo. — Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. grōbe, grōbi (gen. pl. grōbā). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grobъ, rus. гробъ, češ. hrob, pol. grób. — *Postaje od korijena greb glagola grepsti, te se ojačanjem e pretvara na o; uz grob ima u našem jeziku i greb (koje vidi).* — Između rječnika u Mikaljinu, u Belinu 495^b. 669^a, u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu, u Daničićevu (grobъ, 'sepulcrum').

a) *mjesto (jama) gdje se sahranjuje mrtvo tijelo.* Jemuže otačstvo grobъ a bogatstvo grēsi. Mon. serb. 84. (1824). Ludi koje si vltchovstvoma izimaju iz grobova. Zak. duš. pam. šaf. 31. Grobu prđati tēlesa naša. Doč. hris. 66. Komu je zemlja mat, a otačstvo grob. Mon. croat. 98. (1468). Naredi sveti Jerolim svoj grob va ustāh pećine. Transit. 17. Kosti koje budu u grobovijeh. Zborn. 53^b. Pripravan do groba biti boj. M. Vetranić 1, 148. Ja ti ću služiti rad, gospode, do groba. N. Nalešković 1, 179. Neka nas mrtvijeh u jedan grob stave. 1, 193. Tve dike, kojijem ću biti rob, do koli budu leć u oni tamni grob. 2, 30. I dokli otvorit bude se meni grob, ne se ću govorit vazdakat vijerni rob. 2, 80. I gdi mi otvaraš živ grob prije roka, zašto me potvaraš bez moga uzroka. 2, 117. Vino ne piješ, spravi grob kad ti drago. M. Držić 221. Veće sam ja otišao, veće mene pokri grob. 245. Suzamni polivam mramorni grob ovi. D. Rašina 61^b. Od cvijetja vijenac svi' na grob mu kameni. 62^a. Tada mrtvi od grobov ustanu. Aleks. jag. star. 3, 815. Ležalo jest u grobu tilo mrtvo. B. Kašić, is. 77. Groznijem suzam proplačite, ljubovnici ucviļoni, drugu diklu ku dvorite sad vam grabi grob studenti. I. Gundulić 264. Sad mrkli te grob zatvora, čim ti žalos život skрати. 271. Mać pojački smrt svim poda, a grob ova zemlja kleta. 322. Plemenitom pomazavši ga mastjom, u grob nov položi ga. F. Glavinić, cvit. 86^a. Rekši svetu misu, čini grob Petrov otvoriti. 132^b. Svakolika (vilenica) grobom dahne. G. Palmotić 2, 60. Tko će odvaliti sada nami ploču s groba? I. V. Bunić, mand. 36. Otvorito, tužni umrli, grobove i grobuice. P. Posilović, nasl. 13^a. Grob slobodi sazidati. P. Kanavelić, iv. 152. Kada se dojde nad grob. L. Terzić 159. Mrtva tēlesa do greba prate i u grob postavljaju. J. Banovac, pred. 126. Grobi drže u sebi tēlesa izdanuta. pripov. 149. Kada te u grob metnu. F. Lastrić, test. ad. 80^b. Zašto se samo mrtva tēlesa stavljaju u grob i kopaju. od' 130. Veće bi davno po momu grobu trava narasla. M. A. Relković, sabr. 30. Kad me stanu tužnu do groba nositi. Nar. pjes. vuk. 1, 439. Nem'o dobra, nit' kod crkve groba! 1, 635. Hitro idu dva Božja andela do bijela groba Jovanova. 2, 40. Ti nemaš groba ni poroda! 2, 197. Ni će imat groba ni ukopa, ni će s' Marku groba opojati. 2, 238. Robom ikad, a grobom nikada. 3, 398. Boje u grob no bit rob. Nar. posl. vuk. 27. Grob nepojan (kaže se staru čovjeku koji je gotovo umro). 46. Mramorje koje je udarano na grobovima onijeh ljudi. Vuk, nar. pjes. 4, 94. Vi-djeti češ gdje će se Turcima grob iskopati. S. Lubiša, prip. 115. U grob si Mijata složio prije reda i vremena. 241. — b) u nekijem primjerima kao da znači poklopac na grobu. Dokole život

GRMUŠANI, *m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 11.*

GRMUŠICA, *f. dem. grmuša (pod a). — U Jam-brešićevu rječniku (s drugim značenjem: šljuka): grmušica, ptica, šljuka, scolopax, i u Stulićevu: parva ficedula'.*

GRN, *m. na dugačko drvo nasadena daščica, kojom se vatra u peći grće; grnjača. u Lici. V. Arsenijević. sprava što se nom žerava iz krušne peći vadi i grne; daska u formi polukruga nasadena na podugačak štap; ova daska može biti i od gvožđa. J. Bogdanović. na držak nasadi se daščica nalik na po elipse (kad se razreže po dužoj osovini), i tijekom grnom grne se vatra iz krušne peći, kad je dosta ugrijana. u Dobroselu. M. Medić.*

GRNA, *f. u zagoneci: Grna grne, zvona zvone, zlatne ptice u grad leto. odgonetljaj: pčele. Nar. zag. nov. 187—188.*

GRNAC, *grnca, m. lonac. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. grnjača. — Riječ je praslavenska (grъnъcъ, vafa da kao dem. grъnъcъ, isporodi stslav. grъnъcъ, rus. горнъцъ), isporodi stslav. grъnъcъ, rus. горненьцъ, češ. hrnec, polj. grzniec. — Tamna postana. — U naše se vrijeme uzdržalo samo po nekijem istočnijem krajevima. — Između rječnika u Mikaljinu (grnac, lonac, olla), u Stulićevu (cacabus, testa, olla' iz Mikaljina), u Vukovu (der topf, olla', cf. lonac s dodatkom da se govori doje preko Morave), u Daničićevu (grъnъcъ). Vloži vs grъnъcъ. Sredovj. jek. jag. star. 10, 112. Postavi vs kota ili vs golemъ grъnъcъ. Starine. 10, 94. (xvii vijek). U Grnčari niko i ne zna šta je grnac. Vuk, pism. 80.*

GRNAČ, *m. vidi grnac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.*

GRNALO, *n. a) daska nasadena na drvo kao grable, te se žito grće na gumnu. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno s dodatkom da se govori a Bačkoj. — b) vidi grn, u Slavoniji. F. Hefele. M. Medić.*

GRNAO, *grnala, m. vidi granar. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Ono djevstvo žne i u nebeske grnale kupi. B. Gradić, dj. 20.*

GRNČAC, *grnčca, m. dem. grnac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.*

GRNČAN, *adj. koji pripada grncima. — Samo u Stulićevu rječniku: grnčani, ollaris'.*

GRNČAR, *m. a) čovjek što gradi grnce, isporodi lončar. — može biti praslavenska riječ, isporodi rus. горчаръ, polj. garnczarz. — u našem je jeziku potvrđeno od xiv vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (grnčar, lončar), u Stulićevu, u Daničićevu (grъnъcъrъ). Lōzъ grъnъcъrъ. Glasn. 15, 270. (1848?). Kolačari i grnčari pazariše. M. P. Šapčanin 1, 66. — b) ime mjesta u Srbiji. an) selo u okrugu pirotskom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 286. — bb) vis u okrugu kneževačkom. M. Đ. Milićević, srb. 825. — cc) mjesto u okrugu čuprijskom. Branik u Grnčaru. Sr. nov. 1861. 340. i Mali Grnčar. Livada s branikom u Malom Grnčaru. Sr. nov. 1869. 480.*

GRNČARA, *f. a) zemlja od koje se grade grnci. Lončarska zemlja ili grnčara ili gñila. Đ. Popović, poznav. rob. 168. — b) selo u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 136. i u Vukovu rječniku: Grnčara (doha i gornja) dva sela u Jadru. višo tih sela na jednom brdu (koje se zove 'Gñila' — 'Sreo sam ga kod Gñile') kopa se lončarska zemlja, a lonci se sad grade u drugom*

selu (u Koreniti) više Grnčara. u toj okolini sad ne zna niko što je 'grnac', nego svi govore 'lonac'. — c) mjesto (kuća) gdje se grade grnci. — u jednoga pisca našega vremena. Do dućana mutavgñica, a iza ne grnčara gde se prave lonci i drugi zemljani sudi. M. Đ. Milićević, let. već. 57.

GRNČAREVAC, *Grnčarevca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Grnčarevcu. Sr. nov. 1872. 629.*

GRNČAREVA GLAMA, *f. brdo u Srbiji u kneževačkom okrugu. Glasnik. 19, 297.*

GRNČAREVIĆ, *m. prezime (po ocu grnčaru). — xiv vijeka. Prijatelj Grnčarevića. Deč. hris. 22. 90.*

GRNČAREV KLADENAC, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Grnčarevom Kladencu. Sr. nov. 1875. 781.*

GRNČAREVO, *n. u Daničićevu rječniku: 'Grnčarevo', selo koje je dao Dečanima kralj Stefan Dečanski, međa mu je išla „s Dosudama i z. Gusinoma od Peći u Litu Stěnu u Kamene Struge, niz Volaku u Bělij Potoku posrědъ Godyle, nizъ Vrimošu, u Trъnovšticu' (Mon. serb. 95. 97 god. 1830).*

GRNČAREVSKI, *adj. u Daničićevu rječniku: 'grnčarevskij' što pripada Grnčarevu: „do planine grъnъcъrevske' išla je međa „Dobroј Rěč odъ Lima' (Mon. serb. 96 god. 1830).*

GRNČARICA, *f. ime mjesta u Srbiji. a) mali manastir u okrugu krugujevačkom. M. Đ. Milićević, man. glasn. 21, 29—30. — b) visoravan u okrugu biogradskom. M. Đ. Milićević, srb. 68. — c) mjesto u okrugu čuprijskom. Niva u Grnčarici. Sr. nov. 1875. 790.*

GRNČARNICA, *f. vidi grnčara, c). — U Stulićevu rječniku: „bottega del vasaјo', figulina', i u jednoga pisca našega vremena. Hita u grnčarnicu. M. Đ. Milićević, let. već. 63.*

GRNČARSKI, *adj. koji pripada selu Grnčari. Grnčarska (opština). K. Jovanović 136.*

GRNČARSTVO, *n. posao kojim se bavi grnčar. — Samo u Stulićevu rječniku: v. lončarstvo.*

GRNČEVAC, *Grnčevca, m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Grnčevcu. Sr. nov. 1872. 292.*

GRNČIĆ, *m. dem. grnac. — U Mikaljinu i u Stulićevu rječniku.*

GRNČINA, *f. augm. grnac. — U Stulićevu rječniku: „vilis olla'.*

GRŃE, *grñota, n. dem. grnac. — U Vukovu rječniku.*

GRNENCE, *grnenceta, n. dem. grnac. — U zagoneci. Maleno grnence, slatko varivce, nit' se kuva, nit' se vari, sav svet hrani. odgonetljaj: materino mlijeko. Nar. zag. nov. 182.*

GRNICA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 182.*

GRNIL, *m. grnac (?), peć (?). — U rukopisu xvii vijeka pisanom crkvenijem jezikom (grñnils). Stavi vs grñnils, i dimaj da se grējets brŃe... izsipli iz grñnila vs vodu. Glasnik. 25, 34. (1654—1656).*

GRŃIVO, *n. ono što se grne. — U jednoga pisca našega vremena. Grnivo obora. Dubrovnik. 1870. 19.*

GRNO, *n. u naše vrijeme u Bosni sa značenjem: popret ugla u kovačnici u komu se gvožđe grije. G. Martić. — A taj gñijev kao vatra živa, u svakoga ko iz grna sijeva. Osvetn. 8, 90. —*

ovako značenje važa da je i u jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka. Grno vruće čisti zlato. M. Divković, bes. 672^b. — *Postaje od grnuti.*

GRNUTI, grnĕm, pf. i impf. corradere, greduci kupiti što sitno (naj češće žeravu) na jedno mjesto. — *Riječ je praslavenska (grnati), isporodi malorus. hornuty, češ. hrnouti, polj. garnąć.* — *Postaje od korijena grt (isporodi grtati), t je ispalo ispred n.* — *Aor. se može načiniti i od sama korijena bez nastavka nu (na): grtoh, grte itd. (nije potvrđeno u primjerima, ali vidi kod ogrnuti, zagrnuti itd.).* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grnāh, i u part. praet. pass. grnūt; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aorista, kad postaje od sama korijena: grtoh, grto itd. (ali grnūh, grnu itd.).* — *Između rječnika u Belinu (grnuti, grnem, ammassare, adunare, metter insieme, congero 78^b), u Stuličevu (grnuti, grnem, accumulare, colligere etc.), u Vukovu (zusammenscharren, corrado).* — *Po Vukovu je rječniku perfektivni glagol; po drugijem je rječnicima imperfektivni; u primjerima je jedno i drugo (kod većine primjera ne može se razabrati što je).*

1. prelazno.

a. *aktivno. a) sa značenjem kazanjem sprijeda.* Hoćeš ugleđe ognu grnuti svrhu nogove glave. Bernardin 17. paul. rom. 12, 20. Ugleđe ognu grnuti hoćeš na glavu negovu. Anton Dalm. nov. tešt. 2, 17. Neka vitezi žerjavice grnu podaj. F. Glavinić, cvit. 270—271. A tko k vatru vatru grne. V. Došen 195^b. Grnuo bi vatru rukama. (Kad se kaže za koga od mlađijeh da je poslušan). Nar. posl. vuk. 46. — *b) po nešto u prenesenom smislu, s obječtom: novci, blago itd., u lakonom čefadetu.* Ki držeći osobke i grnufši hahojke ovi zavjet od uboštva pristupaju. B. Gradić, djev. 136. Ne gledaše, krivo li, pravo li pineze steći i grnuti. A. d. Bella, razgov. 59. Da je iznašo pod zemljom gdje god skroveno blago i da iz noga zlato grne. B. Zuzeri 241. Orlov vlada i blago grne. S. Lubiša, prip. 98. Gdje radi i novac grne. prič. 109.

b. *sa se, pasivno.* Ta lopatu prosi čim se japnu grne. D. Baraković, vil. 55. Za što med se i iz njih ne grne. J. S. Relković 165. Nek se stari list ispod njih grne. 203. — *u ovom primjeru u širem smislu (o vinu):* S bilim (vinom) more to činiti isto, ter koje se sada ne privrno već se licem rumenitim grne, ono će mu tako i ostati. J. S. Relković 250.

2. *neprelazno, o mnoštvu čeladi ili životinja što skupa kamogod brzo idu, trče, isporodi vr-vjeti.* — *ili je postalo od grnuti se (kupiti se na jedno mjesto), ili je metaforički uzeto od grnuti (nogama zemlju kad se brzo ide).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (strömen, effundi s primjerima: Grnuše ljudi. Grnuše svihe čoporom).* Od ovuda gaču vršna oblak grne. A. Kanizlić, rož. 6. Grne malo i veliko prid svatove svekoliko. V. Došen 154^b. S vatrom naglom arditoga grne vojska brez razloga. 193^a. Sve širimce k nemu jest grnulo. Nadod. 105. Grne sav narod u crkvu. P. M. Nenadović, mem. 23. Grnu svi Turci na kapiju. 134. Divjaci su grnuli oko mene. G. Zelić 240. Dva posijeku, a dvajest ih grne. Osvetn. 2, 130.

GRNĀČA, f. vidi grn.

GRNĀJKA, f. sud od zemlje, u kome se drži surutka ili siriste. u Kragujevcu.

GRNEŃE, n. djelo kojijem se grne. — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzdana riječ, trebalo bi da glasi grnuće.*

GRNEŠEVCI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bačulučkom. Statist. bosn. 80.

GRÖB, grōba, m. sepulcrum, naj starije je značenje jamačno bilo: jama u zemlji, ali već u praslavensko doba postalo je uže: jama ili uopće mjesto gdje se sahranjuje, ukopava mrtvo tijelo. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. grōbe, grōbi (gen. pl. grōbā).* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. grobъ, rus. rpoбъ, češ. hrob, polj. grób.* — *Postaje od korijena greb glagola gresiti, te se ojačanjem e pretvara na o; uz grob ima u našem jeziku i greb (koje vidi).* — *Između rječnika u Mikašinu, u Belinu 495^b. 669^a, u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu, u Daničićevu (grobъ, sepulcrum).* a) *mjesto (jama) gdje se sahranjuje mrtvo tijelo.* Jemuže otačstvo grobъ a bogatstvo grēsi. Mon. serb. 84. (1824). Ljudi koje se vishovjstvom izimaju iz grobova. Zak. duš. pam. šaf. 31. Grobu prđati tēlesa naša. Doč. hris. 66. Komu je zemlja mat, a otačstvo grob. Mon. croat. 98. (1468). Naredi svoti Jerolim svoj grob va ustēh pećine. Transit. 17. Kosti koje budu u grobovijeh. Zborn. 53^b. Pripravan do groba biti boj. M. Vetranić 1, 148. Ja ti ću služiti rad, gospode, do groba. N. Najlašević 1, 179. Neka nas mrtvijeh u jedan grob stave. 1, 193. Tve dike, kojijem ću biti rob, do koli budu leć u oni tamni grob. 2, 30. I dokli otvorit bude se meni grob, ne se ću govorit vazdakat vijerni rob. 2, 80. I gdi mi otvaraš živ grob prije roka, zašto me potvaraš bez moga uzroka. 2, 117. Vино ne piješ, spravi grob kad ti drago. M. Držić 221. Veće sam ja otišao, veće mone pokri grob. 245. Suzami polivam mramorni grob ovi. D. Rašina 61^b. Od cvijetja vijenac svi na grob mu kameni. 62^a. Tada mrtvi od grobov ustanu. Aleks. jag. star. 3, 815. Ležalo jest u grobu tilo mrtvo. B. Kašić, is. 77. Grozniljem suzom proplačite, ljubovnici uciviljeni, dragu diklu ku dvorite sad vam grabi grob student. I. Gundulić 264. Sad mrkli te grob zatvora, čim ti žalos život skрати. 271. Mač poljački smrt svim poda, a grob ova zemlja kleta. 322. Plemenitom pomazavši ga mastjion, u grob nov položi ga. F. Glavinić, cvit. 86^a. Rekši svetu misu, čini grob Petrov otvoriti. 132^b. Svakolika (vilenica) grobom dahne. G. Palmotić 2, 60. Tko će odvaliti sada nami ploču s groba? I. V. Bunić, mand. 36. Otvorite, tužni umrli, grobove i grobnice. P. Posilović, nasl. 13^a. Grob slobodi sazidati. P. Kanavelić, iv. 152. Kada se dojde nad grob. L. Terzić 159. Mrtva tēlesa do greba prate i u grob postavljaju. J. Banovac, pred. 126. Grobi drže u sebi tēlesa izdanuta. pripov. 149. Kada te u grob matuu. F. Lastrić, test. ad. 80^b. Zašto se samo mrtva tēlesa stavljaju u grob i kopaju. od' 130. Veće bi davno po momu grobu trava narasla. M. A. Relković, sabr. 30. Kad me stanu tužnu do groba nositi. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Nem'o dobra, nit' kod crkve groba! 1, 635. Hitro idu dva Božja andela do bijela groba Jovanova. 2, 40. Ti nemo groba ni poroda! 2, 197. Ni će imat groba ni ukopa, ni će s' Marku groba opojati. 2, 238. Robom ikad, a grobom nikada. 3, 398. Boje u grob no bit rob. Nar. posl. vuk. 27. Grob nepoajan (kaže se staru čovjeku koji je gotovo umro). 46. Mramorje koje je udarano na grobovima onijeh ljudi. Vuk, nar. pjes. 4, 94. Vidi te čēš gdje će se Turcima grob iskopati. S. Lubiša, prip. 115. U grob si Mijata složio prije reda i vremena. 241. — *b) u nekijem primjerima kao da znači poklopac na grobu.* Dokole život

moj zaklopi smrtni grob. P. Zoranić 12^a. Dokle god pod grobom ostanu me kosti. Đ. Baraković, vil. 16. Zač mnozim pod grobom ostaše telesa. 88. — c) fovea, fossa, jama ili jarak. kao da je to snačene u nekijem primjerima xiv vijeka. — u *Danićevu rječniku*: grob, fossa: selu Strijelcu međa, na Kosmiće laze u planinu do groba međnoga (Mon. serb. 92 god. 1830). to može biti i ovdje: selu Vilskoj međa, pod goru Novicu upravo nad Druzetin grob, otz Druzetina groba u na pogors u réku' (144 god. 1849). selu Prilepnici međa, na putz kš Pančelu upravo na Turčinovz grob' (198 god. 1881). — d) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu smederevskom. Livada u Grobu. Sr. nov. 1875. 597. — bb) Babin Grob, u okrugu jagodinskom. 1875. 401. — cc) Bojanov Grob, u okrugu kneževačkom. Nivu n Bojanov Grob. 1875. 779. — dd) Markov Grob, u okrugu biogradskom. Voćnak kod Markova Groba. 1875. 811.

GROBA, f. ime nekijem biljkama. — U *Stulićevu rječniku*: 'artemisia major', i u *Šulekovu imeniku*: Groba, rus. rpođa (Vinca minor), artemisia major (Stulli), bothrys (Vujičić), 1. Artemisia vulgaris L.; 2. Chenopodium botrys L. 103.

GROBAC, grōpca, m. dem. grob. — U *Šulekovu rječniku*: 'gräbchen'.

1. GROBAK, grōpka, m. dem. grob. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu*. Otvarivši grobak. A. Kanižlić, fran. 61. A na Mičin grobak donosio. Nar. pjes. vuk. 4, 286. Ovi grobaki skoro ne bijaše. Nar. pjes. petr. 2, 625.

2. GROBAK, m. mjesto u Srbiji u okrugu kruževačkom. Niva u Grobaku. Sr. nov. 1875. 827.

GROBAN, grōbna, adj. koji pripada grobu. — *Riječ je stara, isporodi stlov. grobna, rus. rpo6no6.* — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (grobni), u *Voltiđijinu* (grobni), u *Stulićevu*, u *Vukovu* (grobni), u *Danićevu* (grobna). Grobno je položeniye čytnym moštemy jego. Sava, sim. pam. šaf. 14. Ja pastir rañeni na grobni tvoj kami propisam sve cvitje. D. Rašina 63b. Kad u grobnoj budeš sjeni. J. Kavašin 437b. Ne dopane grobnog' smrada. V. Došen 88b. Odvalit kamen s vrata grobnijeh. S. Rosa 166a. Tako mi grobne zemlje! Nar. posl. vuk. 801. Ko će nam odvaliti kamen od vrata grobnijeh? Vuk, mar. 16, 8.

1. GROBAR, m. vidi greboder. — U *Jambrišćevu rječniku*: (vespillo) i u *Stulićevu* (v. greboder s dodatkom da je riječ češka). — U *pisaca našega vremena zove se tako neka bubica*. Grobar, Necrophorus vespillo L. J. Pančić, zoolog. 114. K. Crnogorac, zool. 135.

2. GROBAR, m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Grobaru. Sr. nov. 1871. 20.

GROBARSKI NASIP, m. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Sr. nov. 1866. 996.

GROBATI, grobam, impf. u *Bjelostjencevu rječniku*: grobam, grebenice sadim, v. grebeničati.

GRŌBIĆ, m. dem. grob. — Od xviii vijeka. Pečat koji zatvara grobić od svetih kosti. Ant. Kadžić 90. Ki bi bil meni to rekal, da ću ja tebe do grobića sprovadjat, hej moja! Nar. pjes. istr. 5, 13.

GRŌBINA, f. augm. grob. — *Akc. se mijena u gen. pl. grōbina*. Ako bi tko stavio u jednu grobinu tisuću tjelesa. M. Divković, bes. 400a. Tako stare već grobine smrad rigaju iz dubine. V. Došen 165b. Psovaocima usta zjaju kako smrdjiva grobina. I. J. P. Lučić, razg. 85.

GROBIŠKI POTOK, m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Branik u Grobiškom Potoku. Sr. nov. 1872. 645.

GRŌBIŠTE, n. vidi groblje, b). — Na jednom mjestu xiv vijeka (možebiti kao ime mjestu), a između rječnika u *Stulićevu* (sepulcretum, coemeterium). Od Vidostiništa međ: ot Šipkove na gñilu na mogilu na grobišta... Glasnik. 27, 292. (1847). — Rusalna Grobišta, mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Nivu u Rusalna Grobišta. Sr. nov. 1875. 779.

GROBIŠTVO, n. vidi grobište. — U *Stulićevu rječniku*. — sasma nepouzđano.

GROBITI, grobim, impf. stavljati u grob, sahranivati, ukopavati. — U *Stulićevu rječniku*: 'tumulare, tumolare contegere'. — nepouzđano.

GRŌBLJE, n. coll. grob. — Naj stariji je oblik groblje, stariji groblje. — Od xiv vijeka, a između rječnika u *Mikašinu*, u *Belinu* 194a. 669a, u *Bjelostjencevu*, u *Jambrišćevu*, u *Voltiđijinu* (kod grobovište), u *Stulićevu*, u *Vukovu*. u svima s oblikom groblje (osim *Vukova*) i sa značenjem kao kod b). a) uopće. Stranno groblje že jesti tēh radi slydano. Sava, tip. stud. glas. 40, 176. Po groblju podi malo da živ vidiš svoju sliku i jadovno ogledalo. M. Vetranić 1, 80. Jao vam koji zideite groblje. N. Rašina 229b. luc. 11, 47. Potom toga će se svekoliko groblje otvoriti po svemu svijetu i kosti mrtvih stajati će ozgore svrhu groblja svoga. M. Divković, bes. 29a. Al' kod crkve mnogo novo groblje. Nar. pjes. vuk. 2, 42. Na pored im groblje izkopaše. Nar. pjes. juk. 89. Iguman se prošeta niz polanu, gdje je prosuto mrtvačko groblje. S. Ľubiša, prip. 259. — b) s osobitijem značenjem: sepulcretum, coemeterium, mjesto (polje) određeno na to da se ondje kopaju i zidu grobovi. Ukopa ĩu na cimeteriju ili groblju. B. Kašić, per. 162. A sada mimo groblje pro(ho)dite, ni Bog mu dao život vīčni ne rekavši. F. Lastrić, ned. 412. Kad Omera na groblje doneše, tada Meru od dvora poneše; kad Omera u raku spustiše, tada Meru na groblje doneše. Nar. pjes. vuk. 1, 247. Kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo groblje. 2, 23. I sada se tursko groblje zove. 4, 527. Prolazi kao mimo tursko groblje. (neće ni da pogleda na...). Nar. posl. vuk. 264. Ima fondova i od grobaja. M. Đ. Milčević, opšt. 51. — c) mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Groblju. Sr. nov. 1873. 543.

GROBLICE, f. pl. a) u *Danićevu rječniku*: može biti da su samo 'foveae': selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa, između Vlasenica i između Đurezina na groblje, i ot groblja na gomilu'. (Sr. letop. 1847. 4, 53 god. 1881). — b) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Grobljicama. Sr. nov. 1873. 918.

GROBLIŠTE, n. ime mjestima u Srbiji. — isporodi groblje i grobište. a) u okrugu aleksinačkom. Niva u Groblištu. Sr. nov. 1867. 183. — b) u okrugu krajinskom. Šjivar na Groblištu. Sr. nov. 1866. 224.

GROBNA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena*. Grobna. S. Novaković, pom. 56.

GRŌBNICA, f. vidi grob, od čega se (po *Vukovu rječniku*) razlikuje tijem što se kod grobnica misli samo na jamu (unutřni dio od groba) a ne na spolašni dio (ploču itd.); ali se ova razlika dovoljno ne potvrđuje u primjerima. — Postaje od grob nastavkom -nica. — Riječ je praslavenska, isporodi stlov. grobnica, rus. rpo6ница, češ. hrobnice. — Između rječnika u *Vol-*

tičijinu ('sepoltura', 'grab, begräbnis'), u *Stuličevu* ('caverna, grotta', 'crypta'), u *Vukovu* ('die grabhöhle', 'sepulcrum', cf. raka), u *Daničevu* (grobnica, 'sepulcrum'). a) *uopće*. A para, kad hodi, grobnicu da isto. N. Najlašević 1, 342. Kosti koje zajedno s Ivanovoj grobnici bjehu postavljene. A. Gučetić, roz. jez. 69. Ploču od mramora postavivši na grobnicu. B. Kašić, per. 44. I ljubljenjem sinovima, da moj život spravlat' ima i kolijepke i grobnice. I. Gundulić 891. Moja usta... jedna grobnica otvorena. I. Držić 359. Znam da ištete vi Jezusa raspetoga: grobnice mu evo svete. I. V. Bunić, mand. 36. Zlovoštvo jest grobnica od čovika. P. Posilović, cvijet. 51. Mrtac jest sakriven u grobnicu. M. Radnić 257a. U razgradam i mirima, ki se oda svud raskidaju, grobnice se pripravlaju. B. Bettera, or. 2. Tijelo ne bi stavljeno u grobnicu. S. Margitić, fal. 105. Pri kolijevci grobnica je. J. Kavašin 80a. Grobnica očita jest grlo niovo. A. Bačić 101. Miluješ i gojiš tu smrdljivu tvoju tilesinu, koja će danas sutra u grobnicu. J. Banovac, pripov. 20. Kralj s pristolja u grobnicu padaju. 148. Otvorivši sakristan crkvu, vidi da iz grobnice rečenoga ditešca biše izresta' jedan prilipi lijan. razg. 71—72. On će se uvući pod postelju, pače čak pod ploču u grobnicu mrtvije. F. Lastrić, ned. 418. Seini da je posluh grobnica svoje vlastite voje. P. Knežević, osm. 214. U mramornoj grobnici saraniše tilo. A. Kanizlić, kam. 875. Zakle ga, da mrtvo tilo njegovo sarani u grobnici očnoj. E. Pavić, ogl. 95. Grobnicu mu bijaše dundo Janko učinio. Nar. pjes. mikl. beitr. 38. Da će obratiti Jeruzolim u jednu grobnicu žudinsku. And. Kačić, kor. 330. Od onda se psovat naučiše viru, dušu, dasku i grobnicu. M. A. Relković, sat. B7b. Za to tolika starost i vika za groblje i grobnice. D. Obradović, basn. 872. Posli smrti Sare s. patrijarka Abraham iskaše dvi grobnice da se učine. D. Rapić 28. Gdje će videt Petrovu grobnicu. Nar. pjes. vuk. 5, 13. Sile turske nesita grobnica. P. Petrović, gor. vijen. 11. Ukopa ga u domaću grobnicu. S. Lubiša, prip. 236. Kod ova crkvine (sv. Nikole u selu Repištu u okrugu vranjskom u Srbiji) ima ispod zemlje velika pećina koju narod zove 'Grobница'. M. D. Miličević, kralj. srb. 285. — b) *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Livada u Grobnici. Sr. nov. 1875. 55.

GROBNICE, f. pl. *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Sr. nov. 1863. 322.

GROBNİČKĀ, adj. *koji pripada Grobniku (pod a))*. — *Od xviii vijeka*. 1241 Sehani... udrise na Tatare u Grobničkom polju. P. Vitezović, kron. 98. Na polju Grobničkomu. And. Kačić, kor. 428.

GROBNİK, m. *ime mjesta*. a) *selo u Hrvatskoj u podžupaniji riječkoj*. Pregled. 5. — b) *selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-služkom*. Razdijel. kr. 9. — *Prvo se pominje od xv vijeka*. Bakar i Grobnik. Mon. croat. 81. (1455).

GROBODER, m. *vidi* groboder. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GROBODERATI, groboderem, *impf. biti groboder*. — *U Stuličevu rječniku*: 'vespillonis munus exercere'. — *sasma nepouzđano*.

GROBODEREV, adj. *vidi* groboderov. — *U Stuličevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

GROBODEROV, adj. *koji pripada groboderu*. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GROBODERSKĀ, adj. *koji pripada groboderima*. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

GROBODERSTVO, n. *posao, zanat u grobo-*

dera. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'vespillonis munus'.

GROBODERSTVOVATI, groboderstvujem, *impf. u Stuličevu rječniku*: v. groboderati. — *sasma nepouzđano*.

GROBODIRALAC, grobodiraoca, m. *čovjek koji dere (krađe) grobove*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'che per guadagno spoglia i sepoleri', 'bustirapus'.

GROBOV, adj. *koji pripada grobu*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. 8 povoji grobovima. Anton Dalm., nov. tešt. 151. joann. 11, 44.

GROBOVAN, grobovna, adj. *vidi* groban. — *U Stuličevu rječniku*.

GROBOVI, m. pl. *ime mjesta u Srbiji*. a) *u okrugu biogradskom*. Niva u Grobovima. Sr. nov. 1873. 295. — b) *u okrugu požarevačkom*. Niva na Grobovima. 1875. 158. — c) *u okrugu smederevskom*. Niva u Grobovima. 1866. 199.

GROBOVICA, f. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Grobovici. Sr. nov. 1861. 774.

GROBOVİŠTE, n. *vidi* groblje, b). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('coemeterium' 194a), u *Bjelosijencu* (kod cintorom), u *Voltičijinu* (grobovište, groblje), u *Stuličevu*. Mustafu zatvara smrtno grobovišće. I. T. Mrnavić, osm. 77. Da se i šimatorije oliti grobovišta razumi pod ime od crkve. Ant. Kadčić 867.

GROBŌVĽE, n. *vidi* groblje. — *Stariji je oblik grobovje*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide groblje s dodatkom da se govori u Crmnici). Odkud to grobovje? P. Vitezović, odil. 57.

GROCA, m. *ime muško*. — *xviii vijeka*. Pozdravlj od mene Groce oca... Glasnik. 11, 3, 49. (1706).

GROCE, n. *dem. grlo*. — *Postaje od grlo nastavkom lce, te se kod grlo l na kraju sloga pretvara na o, ali kod toga r ostaje vokal*. — *U primjerima iz xviii vijeka umetnuto je j među i i o*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Fataše se majci o grjocu. And. Kačić, razg. 87. Sinu lice kano jarko sunce, a groce kano mesečina. Nar. pjes. vuk. 1, 126. Zlatno puce pod grocem. 1, 341. Da ga među sebi pod groca. 1, 432. I staću mu nogom pod groce. 2, 312. Već zakolu koha ja sokola, napiju se krvi od groca. 2, 414. Vidi mu se vince kroz groce. 3, 512. Al' drhće joj glas groca bijela. Osvetn. 1, 53. — *U jednom primjeru xviii vijeka mj. o ima a (vaša da nije štamparskom griješkom)*: Od grjaca (gerjaca) visi mi tkanica. J. Krmpotić, mal. 9.

GROCKĀ, f. (adj.) *varošica u Srbiji u okrugu biogradskom*. K. Jovanović 98. — *Pominje se od xviii vijeka*. Konak 20 u Grockoj... Turci zovu Isargik. Glasnik. 31, 810. (1704). Izpodi Grocke. Glasnik. 20, 13. (xviii vijek). I u Grockoj nega pogubiše. Nar. pjes. vuk. 4, 143. — *I potok što kroz nu teče*. — *isporedi* Gročica. — *U Vukovu rječniku*: 1. 'städtchen an der Donau zwischen Belgrad und Smederevo'. 2. 'bach der es durchfließt'.

GROČA, m. *prezime*. — *xviii vijeka*. Mihašo Groča Gročanin. Glasnik. 11, 3, 248. (1710—1720).

GROČANIN, m. *čovjek iz Grocke*. — *plur.*: Gročani (gen. Gročānā). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Nikola Kalajtović Gročanin. Glasnik. 11, 3, 249. (1710—1720). *vidi i kod* Groča.

GROČANSKI, *adj. koji pripada Gročanima i Grockoj*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (von Grocka). Gročanska (opština). K. Jovanović 98.

GROČICA, *f. rječica koja teče kroz Grocku i niže ne utječe u Dunavo*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u dodatku). Gročica dolazi od Zaklopače i od Begaljice, i odmah ispod Grocke utiče u Dunavo. M. Đ. Miličević, srb. 60.

1. **GROČIĆ**, *m. vjedarce kojim se što oblijeva, kao što ojetke u tiskaču maslina, brod u prahu*. M. Pavlinović.

2. **GROČIĆ**, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Milan Gročić. Rat. 345.

GRODAN, *Grodna, m. ime muško*. — U jednoga pisca xvii vijeka. Mahom jednijem jedna ruka Grodna u Vitku vrže glavu. P. Kanavelić, iv. 183.

GRODINIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Sr. nov. 1871. 892.

GRODOVCI, *m. pl. ime mjestu*. — Prije našega vremena. Grodovci. S. Novaković, pom. 130.

GROĐANOVAC, *Grođanovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom*. Vinograd u Grođanovcu. Sr. nov. 1875. 765.

GROF, *m. comes, nem. graf, mađ. gróf*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (grof, knez) i u Jambrešiću. Knez aliti grof Justinianus. K. Pejkić 16. Grofa Androke kćer. J. Kavašin 149^a. Po nastojanju grofa Jankovića. M. A. Rejković, sat. H4^a. Bijaše jedan grof u jednom selu od Burgundije. D. Rapić 61. Ni po drugih mistih sami baruni ili grofovi onamo ne idu. B. Leaković, nauk. 308. Govore grofi i trgovci. Nar. pjes. kras. 1, 101. Bil je jedan grof. Nar. prip. mikul. 180.

GROFICA, *f. grofova žena*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu gdje naj prije dolazi. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'grašin'.

GROFIJA, *f. grofovska čast*. — U Šulekovu rječniku: 'grafenstand; grafenwürde'. — Na drugijem mjestima znači što i grofovina. Izim poknežene grofije Tirolske i Voralberga. Zbornik zak. 1853. 11. i u Šulekovu rječniku znanstvenoga naziva: Grofja, hist. stat. 'grafschaft', tal. 'contea'.

GROFOVINA, *f. grofovska država*. — U Šulekovu rječniku: 'grafschaft'. — isporodi grofija.

GROFOVSKI, *adj. koji pripada grofovima*. — U Šulekovu rječniku: 'grafen-, gräflich'.

GROGOT, u *Daničičevu rječniku*: 'grogot', mislim da je pogrješka mjesto 'grohot': u grohotu' (Glasnik. 15, 276 god. 1848?). 3, 580.

GROGOTATI, *grogotem, impf. titrati*. Nek se zlato sjajuska, dragi kamen grogoće, suvi biser trepeće. M. Pavlinović.

GROH, *m. vidi grohot*. — U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.

GROHAT, *m. vidi grohot*. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Gdi krušve grohatom vidimo padati. I. T. Mrnavić, osm. 134. Napuni kosti (vrću), pak isto takni u ru, koliki češ čuti grohat. F. Lastrić, test. 207^a. Grohat i maknutje među onim kostma učini se. ad. 12^b.

GROHATATI, *grohaćem, impf. vidi grohotati*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Muči, ne grohaće (vrća napućena zemlje). F. Lastrić, test. 207^a. vidi i grohatuša.

GROHATUŠA, *f. vrsta jabuke*. — U naše vrijeme u Slavoniji (s v. mj. h). Grovatuša, češ. slatka

jabuka, dozrijeva oko Petrova, sjeme grovaće (Stojanović), schlotterapfel. B. Šulek, im. 108.

GROHČENE, *n. djelo kojijem se ko grohti*. — Stariji je oblik grohćenje. — U Belinu rječniku: grohtjenje 'vacillatio, nutatio' 737^b; u Stuličevu rječniku ima s istim značenjem grohtjenje, ali po tome što sam pisac dodaje da je uzeto iz Belina, vidi se da je on ovu riječ zlo prepisao.

GROHITÂNE, *n. djelo kojijem se grohiće*. — U Vukovu rječniku: groitañe i grohitañe.

GROHITATI, *grōhićem, impf. vidi grohotati*. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grōhītāh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara h ovo ispada bez traga: groitati, grōičem. — U Vukovu rječniku: groitati i grohitati s primjerom: grohiću orasi 'rasseln', 'concrepito'.

GROHNUTI, *grohnuem, pf. pasti s lupom*. — U Vukovu rječniku akc.: grōnuti, grōnēm, te kaki je u inf. taki je u aor. grōhnuh (osim 2 i 3 sing.: grōhūū), u impf. grōhni, u ger. praet. grōhnūvši, u part. praet. act. grōhnuo; ali je u Dubrovniku (P. Budmani) i u Srbiji (S. Novaković) drukčiji: grōhnuti, grōhnēm, te se ne mišlja u ostalijem oblicima. — Postaje od korijenu groh (vidi kod grohot). — Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara h ovo ispada bez traga: gronuti, gronēm. — U Dubrovniku part. praet. act. može biti grōhnula i grōhla, grōhnulo i grōhlo, grōhnuili i grōhli itd. (ali samo grōhnuo). P. Budmani. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: grōnuti, grōnēm, 'herabstürzen (vom regen, thränen, herabgeschütteltem obst)' 'defluo'. a) u pravom smislu nije potvrđeno kod pisaca, već samo u Vukovu rječniku gdje stoji s nekim osobitim značenjem (o situacijama stvarima: o kiši, suzama, voću s drveta, isporodi grohot). u Dubrovniku se čuje dosta često: 'Popuzo sam se pa sam grohnuo kolik sam dug i širok'. P. Budmani. — b) u prenesenom smislu: propasti, naj češće oslabiti (od starosti, bolesti). I s otmanstvom mahomestvo hoće grohnut stidnom u jedu. J. Kavašin 215^a. Da svi (slovatori) nice grohnu doli. 223^b. Vidito da sam gronuo od starosti. V. Vrčević, niz. 217. Mletačka vlada iznemogla i grohnuła od truleži. S. Lubiša, prip. 155. Stari Radun gronuo i ohvećao. 274. Po Ivanovoj smrti živio Vuk već star i grohnuo u dvorima Đurda Crnojevića. prič. 3. Za nom će i lutorstvo gronuti. M. Pavlinović, razl. spis. 94. Pa se već mogao proricati dan, kad će gronuti prijesto bizantinski. razg. 98. Ali ne znaš da smo vrsnice? i ja ti sam, sestro, baš grohnuła: prekodan čantram po kući, ali u večer amo preko krsta nešto me šine da ti se jedva mogu pružiti kad sjedem. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 237. Kaže se još (od starosti) grōnuti'. S. Novaković.

GROHŃA, **GROHŃICA**, *vidi grohna, grohnica*.

GROHOT, *m. buka, lupa, uprav kad se prosipje što teško i ne sasma sitno (n. p. kamenje, orasi)*. — Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku, u Dubrovniku je drukčije u nom. i acc. sing.: grōhōt. P. Budmani. — Riječ je stara, isporodi stslav. grohotъ, rus. (u dijalektu) rpoхотъ. — Postaje nastavkom otr od korijena groh (isporodi i grohnuti) koji je po svoj prilici onomatopeja. — Kod onoga dijela našega naroda koji ne izgovara h, ovo ispada: groot, a dva o mogu se sažeti u jedno: grōt. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu: 'cachinnus'; u Mikalčinu: grohot, zvuk, tutnjenje 'strepitus, sonitus', a kod grohotati se ima smijati se s grohotom; u Be-

linu: 'cachinnatio' 618^b; u *Rjelostjenčevu*: 'cachinnus, cachinnatio, risus solutus' itd. 2. 'strepitus, susurrus, murmur, sonitus, strepitus et fremitus'; u *Jambrešićevu*: 'cachinnus'; u *Voltingijinu*: 'strepito, risacchiamento', das aus vollem halse lachen'; u *Stuličevu*: 'strepitus, sonitus, cachinnus'; u *Vukovu*: 'groot, grot, grohot, lautes lachen', 'cachinnus' s primjerom: Nasmija se grohotom ili u sav grohot; u *Daničićevu* (vidi kod d)). a) sa značenjem kuzanijem sprijeda. Da daleko odstupi grohot grāda, udarac groinov. I. Bandulavić 295^b. Sraženiju byvššu, toliko zveki i grohoty bysty i jako i potresti se mēstu. Glasnik. 21, 163. (xvii vijek). Kad grohotom niz litice sve što sadru meću u more (poplavice). J. Kavašin 48^a. Stade grohot na grlu bisera. Nar. pjes. petr. 1, 209. Kako puška pukne na Cetiše, grohota će biti na sve strane. P. Petrović, gor. vijen. 98. — b) po sličnosti kaže se često o smijehu, kad se čefade jdko i u glase smije (vidi i u rječnicima). Posta tolik smijeh i grohot od ruga. M. Vetranić 2, 111. Neg druži smih smiju grohotom za radost. H. Lucić 207. Velikim grohotom rugahu se nīmi. F. Vrančić, živ. 25. Nemojte se grohotom smijati. I. Đorđić, ben. 99. Visoko smijati se ili s grohotom. P. Knežević, osm. 315. Sav puk grohotom se nasmija. M. A. Relković, sabr. 54. Grootom se smeje. Nar. pjes. vuk. 1, 427. Grotom se mlada nasmeja. 1, 591. Grohotom se Marko nasmijao. 2, 235. Grohotom se derviš osmjenuo. 2, 278. Al' se Ivo u grot nasmeja. 3, 174. Pa se počne u vas grohot smijati. Nar. prip. vrč. 18. — c) nejasno je u ovom primjeru gdje kao da znači plač: Grozno pruziše grohotom lubenim. Đ. Baraković, vil. 268. — d) kameñe sitno i krupno, kao n. p. što je u potocima ili niz gore kud voda dere. (od zvuka preneseno na uzrok sama zvuka). — od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu*: vide kameñak, stijena s dodatkom da se govori u *Boci* (nije dosta jasno tumačeno); ima i u *Daničićevu* (koji je krivo shvatio ovo značenje po *Vukovu rječniku*): 'grohoty', selu je Velikoj išla međa s Ržanicom, do hrisovula svetostefanskoga i do gvozda u Grohoty' (Mon. serb. 95 god. 1830). mislim da nije ništa više nego što je i danas, 'saxum'. 1, 287. selu je Radeši išla međa, u běli grohoty' (Glasnik. 15, 281 god. 1848?). 3, 580. Grōhōt, rovinazza de' monti o siano sassi mediocri e piccolli'. S. Budmani 416^b. Ja usadih vitu jelu u kamenu u grohotu. Nar. pjes. herc. vuk. 249. Prosuo se biser po grohotu. Nar. pjes. vuk. kovč. 104. Zeleno-zagašena šuma lovorike nikla u grohotu. S. Lubiša, prip. 4. Grohotom grob naspe. 289. Grōt, šjunak. u niškom okrugu. S. Pelivanović. Grohot, zemlja šuplasta i stjenliva. M. Pavlinović. — e) po značenju kod d) ime mjestima. aa) seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 54. — bb) vidi (kod d)) u *Daničićevu rječniku*.

GRŌHOTA, f. vidi grohot, d). — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji gdje glasi grot: Grōta, zemlja grotliva, prepuna meka stijena. M. Pavlinović.

GRŌHOTAN, grōhotna, adj. koji pripada grohotu, koji grohoće. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (strepens, perstrepens'). Udari u svu zemlju trešna grohotna. S. Rosa 161^a. Grōtan, grozan, krupan: Knigu štije, grotne suze lije. M. Pavlinović. — Adv.: grōhotno. — između rječnika u *Stuličevu* ('cachinnis'). Na nū se je grōtno nasmijao. M. Pavlinović.

GROHŌTĀNE, n. djelo kojim ko grohoće ili

se ko grohoće. — Stariji je oblik grohotanje. — U rječnicima: u *Mikašinu* (grohotanje), u *Belinu* (grohotanje 59^a. 618^b), u *Rjelostjenčevu* (kod grohot), u *Voltingijinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*.

GROHŌTATI, grōhoćem, impf. zvečati, ali samo o takome zveku koji postaje kad se zajedno stresaju i udaraju jedna u drugu mnoge ne vrlo sitne stvari, kao n. p. orasi, kosti, kameñe. — isporodi grohitati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grōhotāh i u ger. praes. grōhoćūci; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.: grōhotā. — Riječ je stara, i može biti praslavenska; isporodi stslav. grohotati, češ. hrochotati. — Postaje od grohot

a. aktivno. a) sa značenjem kuzanijem sprijeda. — između rječnika u *Mikašinu* (strepo, constrepo, concrepo'), u *Stuličevu* (strepere' gdje ima za inf. i oblik grohoćati načinem po prezentu), u *Vukovu* (grohoću kosti, orasi u vroci, rasseln', 'concrepo' s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*). U starca kosti grohoću. Nar. pjes. herc. vuk. 270. V. Vrčević, niz. 923. V. Bogišić, zboru. 122. — b) značenje: zvoniti zvonceom ili praporcem, u *Stuličevu rječniku* (tintinnabulo sonum edere') nije pouzdano (vidi i grohotuša, b)). — c) cachinnare, vidi b, b)). — u jednoga pisca xviii vijeka i u *Vrančićevu rječniku* ('cachinnari'). Gdje smijehom veselijem po vas dan grohoću. B. Zuzeri 29. — d) nije jasno značenje u ovijem primjerima: Kafu pije, grohotom se smije, moja duša s negvom grohotala! Nar. pjes. herc. vuk. 206. Tako tvoja duša grohotala k'o grohoće u dobra junaka kad on laže lijepoj djevojci. Nar. pjes. petr. 1, 304.

b. sa se, refleksivno. a) samo u jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* ('agitari' 53^a). na oba mjesta nije jasno, jeli značenje kao kod a, a), ili kao kod glagola grohtjeti se (koji vidi). Grohoću se strašnim tresom na glas negov noćne jame. J. Kavašin 414^b. — b) smijati se jako, u glas (grohotom, u grohot, vidi grohot, c)). — između rječnika u *Mikašinu* (grohotati se, smijati se s grohotom), u *Rjelostjenčevu* (grohoćem se, smejem se grohotom), u *Voltingijinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu* s primjerom (isporodi daf): Kaluder se grohoće, jad g' ubio, što hoće? — Takovo veselje ne grohoće se zalihim smihom. Nauk brn. 66^b. Kaluder se grohoće, jad ga naša'! što hoće? Nar. prip. vrč. 18.

GROHOTE, f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru spšetskom na otoku Šolti. Repert. 1872. 38.

GROHOTJETI, grohotim, impf. u *Stuličevu rječniku*: v. grohotati. — nepouzđano (vidi i kod grohćeñe).

GROHŌTLIKA, f. pjeskovita zemlja (vidi grohot, d)). — U *Vukovu rječniku*.

GROHŌTLIV, adj. koji je s grohotom, isporodi grohotan. — Potvrđen je u naše vrijeme: a) adj. sa značenjem: pun grohota (vidi grohot, d)). Zemlja gro(ho)tliva. M. Pavlinović. — b) adv. grohōtlivo, grohotom, u grohot. Pa se potljen grohotlivo smije. Nar. pjes. vuk. 2, 86.

GROHOTNICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu čačanskom. — Kod naroda glasi Grotnica. Tarci Magare potuku tako da je na tom mestu dugo posle ležala gomila kostiju, koju su onda zvali 'grot kostiju'. to se mesto prozove posle 'Grot-nica'. M. Đ. Milićević, serb. 675.

GROHOTŪKATI, grōhōtūćem i grōhōtūkām, impf. često grohotati. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'fare sovente strepito', 'obstrepitare'. — Uprav je deminutiv.

GROHOTUĻA, *f. nis oraha ili lešnika na koncu.* — U naše vrijeme: čuje se samo s oblikom grótuĵa, ali to kod onoga dijela našega naroda koji ne isgovara h, te je bez sumnje pravi oblik grohotuĵa (od grohot; na grotlo ne treba pomisliti). — Između rječnika u Vukovu (grótuĵa, kao brojenice od oraha ili od lešnika). Grotuĵa, nazivani orasi na koncu. u Srbiji u okrugu užičkom. — I u prenesenom smislu. Ne pođe im za rukom, jer se carstvo to latinsko razdrobilo u grotuĵu malenih knežija. M. Pavlinović, razg. 99.

GROHOTUĴAST, *adj. moniliformis, koji je kao grohotuĵa.* — U pisaca našega vremena (s oblikom grotuĵast). Grotuĵast, moniliformis. J. Pančić, bot. 27. Grotuĵast, bot. lat. 'moniliformis', 'rosenkrantzformig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GROHOTUŠA, *f. nešto što grohoće.* a) sprava kojom se mame neke ptice (kao kutijica od drva ili od hartije u kojoj su zrna, n. p. kamički, grah, sačma, te grohoću, kad se stresa). daje se i maloj djeci za zabavu. — u Dubrovniku od xvi vijeka. Kao svrački na grohotušu skupiše se lupeži. M. Držić 210. — b) u Stuličevu rječniku tumačeno je i 'tintinnabulum'. ne znam jeli kod toga pisac mislio uopće na zvonce ili na praporac, ili na klepetušu, ili na značenje kazano kod a). prvo značenje (zvonce ili praporac) svakako nije pouzdano, a drugo (klepetuša) može biti (čini mi se da sam u Dubrovniku čuo kazati grohotuša mj. klepetuša). — c) ime nekijem biljkama (s toga što se sjeme ne drži osušena ploda nego u njemu grohoće kad se stresa). — između rječnika u Stuličevu ('foenum graecum') i u Vukovu (nekakva trava s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Grohotuša, češ. hrkláč (Rhinantus), l. colutea vesicaria (Kuzmić), Colutea arborescens L. (Vodopić, Vuk); 2. fien greco (Kuzmić, Stulli, Vujičić), Trigonella foenum graecum L. B. Šulek, im. 108.

GROHOTUŠAR, *m. čovjek koji gradi grohotuše (vidi grohotuša, b)).* — Samo u Stuličevu rječniku: 'tintinnabulorum opifex'.

GROHOTUŠICA, *f. dem. grohotuša.* — U Stuličevu rječniku.

GROHOVO, *n. Ilex aquifolium L., neku biljka.* — U naše vrijeme u hrvatskom primorju. B. Šulek, im. 108.

GROHTJETI (ili grohtiti?), *grohtim, impf. zar režati? ili hrkati?* — Na jednom mjestu xvii vijeka. Uzjeketa i zahuka samodržac vječne muke, paz zarezati i zamuka trjeskovite u jauke, i izmećući krvne pjene vuku sličnijih iz čeljusti otrovima zamučene, grohteć ove riječe izusti. P. Kanavelić, iv. 560.

GROHTJETI SE, *grohtim se, impf. šufati se, tresti se (o čemu što ne može ili jedva može stati dupke).* — U dva pisca Dubrovčanina xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (agitar' 53a; 'traballare, non potersi tener in piedi', 'nuto' 788a), u Voltigijinu (traballare, non reggersi in piedi', 'wanken, taumeln'), u Stuličevu (gdje stoji v. grohotati, ali griješkom, jer sam pisac pomiješao Gundulićev primjer što je ovdje stavjen). Cokoću se, grohte i tresu noćne spile iz dubine, u gromovitu urnebesu razliječaju se slijepe tmine. I Gundulić 473. Bacaju se, grohte i ore, samosilnik gdje stoluje. N. Marčić 64.

GRÓJA, *f. hyp. groznica.* — Akc. se mijenja u voc. grjó. — U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku. Ľuta bi te ufatila groja. Pjov. crn. 206b.

GRÓKĆENE, *n. vidi groktaće.*

GROKNUTI, *groknem, pf. vidi graknuti.* — U narodnoj pjesmi našega vremena, ali može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati graknu. No da vidiš dvije tice vrane, jedna groknu, druga progovara. Nar. pjes. 4, 343.

GRÓKTÂNE, *n. djelo kojijem se grokće.* — Između rječnika u Vukovu. — U Lici se kaže mjesto groktaće i grokćeće: 'Lijepo pjeva, ali mu ne vaja grokćeće'. J. Bogdanović.

GRÓKTATI, *grókcēm, impf. riječ onomatopajska.* — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gróktāh i u ger. praes. grókcūci. — U naše vrijeme. a) vidi graktati. — u Vukovu rječniku. — b) vibrissare, vocem crispare, pjevajući ili svirajući mjenjati brzo i neprestano dva glasa, te se čini kao da se glas trese. — između rječnika u Vukovu ('trillern', 'vibriss', cf. potresati). 'Ali ga lijepo taj i taj pjevajući grokće'. u Lici. J. Bogdanović. — c) vidi guritati, hrocati. Ne kvi-juću (praščići): vui, vui, nego grokću: ja, ja, ja. Nar. prip. vrč. 156.

GRŌM, *grōma, m. tonitrus, fulmen, upravo buka što se čuje uz muñu, ali naš narod i samu muñu zove gromom, ipak s tom razlikom da se češće o gromu kaže da puca, udara itd., a o muñi da sijeva, pali itd.* — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima (gen. pl. grōmā i grōmōvā), osim nom. i acc. sing., i voc.: grōme, grōmi (ali grōmovi). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. gromъ, rus. громъ, češ. hrom, polj. grom. — Postaje ojačanjem od korijena grъm (vidi kod grmjeti). — Između rječnika u Vrančićevu ('tonitru'), u Mikašinu (grom, gromovina), u Belinu 735a, u Bjelostjencevu (v. grmljavica. 2, 'fulmen', v. tresk), u Voltigijinu, u Stuličevu ('tonitru, tonitrus, tonitrum, fulmen'), u Vukovu, u Daničićevu (groma). a) tonitrus, buka uz muñu. Slišah jedan velik grom. Korizm. 69a. Iz debela oblaka veće puta sijevaju muoñe, pucaju gromovi. M. Divković, bes. 528. K'o kad pukne grom iz koga s urnebesom trijesi udare. I. Gundulić 515. Tvoja kripot svaka more, gromom stresa zemlju i gore. P. Hektorović (?) 85. Krivca smionoga svojim' gromovi kadgod kara. J. Kavašin 538a. Prije groma trijes me udara. I. Đorđić, uzd. 9. Na ta čas pukne grom, i s nim dode plamen. M. Zoričić, zrc. 54. Gromovi pristanu pucati. M. A. Rešković, sat. L5b. Kad govori, gromovi pucaju. Nar. pjes. vuk. 1, 552. Grom zagrmi na svetoga Savu. 4, 181. Dok grom puče, a sinuše muñe. 4, 500. — metaforički. Na begovijeh grom besjeda. P. Kanavelić, iv. 176. A grom puče s begovijeh usti. Osvetn. 4, 22. — preneseno, o pušci. Skide mu se sa ramena dijka ... pa grom ubi pod junakom petu. Osvetn. 6, 79. — b) fulmen, muña. Opačenje muñe, uvridjenje groma. I. Bandulavić 275b. Z gromom nebeskim iznenada ubijen. S. Badrić, ukaz. 16. Prija na me pošali tvoje gromove, nego da se nečaj na grišnike smilovati. J. Banovac, razg. 141. Niova glavara grom ubi. J. Filipović 1, 308b. O andeli, ... kako mogoste gledati, a muña i gromova ne spuščati na ove drakune? F. Lastrić, test. 112a. Da ga ne samo muña upali, nego da ga i grom udari. A. Kanižlić, kam. 84. Rosijani štovali su boga svoga Triska iliti Groma. 475. I grom strašni iz oblaka hitro sleti u nizinu. V. Došen 192b. Niti spušta s nebesa strile i gromove. Đ. Rapić 11. Srdite gromove raspipaš. G. Peštalić 185. Sama sjedi, pogledujući se muña s gromom igra ... muña groma nadigrala. Nar. pjes. vuk. 1, 152. Udri gromom, gromovit Ilija. 1, 168. Grom ga ud'rio! 1, 270.

Ilija ih gromovima gađa. 2, 5. A grom puče iz vedroga noba, pa u naše udario dvore. 2, 45. Ni Iliju koji gromom bije, ni Mariju koja muñom pali. 2, 206. Puče šarka kao i grom siñi. 8, 423. Sijevaju muñe i gromovi. 4, 8. Grom udari u poje Kosovo. Nar. pjes. petr. 2, 271. Tako me grom ne ubio, a vi svi zdravo i veselo! Nar. posl. vuk. 298. Kad grom udara, onda kažu da sveti Ilija po zapovijesti Božijoj gađa đavole (uzvrdao se kao đavo ispred groma); za to govore da se ne vaļa krstiti kad grom puca, da ne bi đavo u nevoļi pobjegao pod krst, u koji grom neće udariti. što je u puške i u topa tane, ono je u groma „strjelica“... Vuk, rječn. kod grmljeti. Udrio grom i upalio ġebanu tursku. S. Ĺubiša, prip. 122. Boje je, da je grom spržio deset domaćina. 188. — *kao da i ovo amo spada*: Jak kako grom. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 222. — *metaforički*. Da ga papa crkvenim gromom ne udari. A. Kanižlić, kam. 28. — Svi su izbrani vitezovi, neprijateljski strah u boju, vihri, gromovi i treskovi. I. Gundulić 444. Wellington (*bijaše*) grom u boju. M. Pavlinović, rad. 86. — *c* ne zna se, jeli buka ili muña, ili oboje. Mlynje i gromy velici. Domentijan^b 155. Pride natrat tolika sila groma, triska i dažja. Š. Kožićić 35^b. Muž oni nijesam ja mrtvoga, znaj, doma, ki kad psokfu prija, ni trijeska ni groma. D. Rašina 68^a. Ćuti ne moŹ trijes ogneni, grom kad praska iz oblaka. M. Pelegrinović 198. O gromovi, o treskovi, urnebes se vaš obali. I. Gundulić 768. Zaludu bliskavice, grādi, gromi, triskavice... A. Georgiceo, pril. 67. Vjetri, grādi, gromi, truši... J. Kavañin 557^b. Evo ga s velikom straŹom od grmljavine i gromova, muña, strila. Đ. Rapić 15. A Ilija muñe i gromove. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Moj pokojni otac vazda se od suda kao od groma bojao. Pravdonoša. 1852. 3.

GROMAC, gromca, *m.* *vidi* gromovnik. — *U Stulićevu rječniku*: „Jupiter, deus tonans“. — *nepouzđano*.

GROMAČA, *f.* *vidi* gomila. — *Akc. se mijeña u gen. pl. grōmāča*. — *Nejasna postaća; moŹe biti da postaje od korijena riječi gramada, a da se je a promijenilo na o prema gomila i grom (vidi i gomila)*. — *Od xiii vijeka (u naše vrijeme samo kao mjesno ime), a između rječnika u Belinu (acervus lapidum^a 449^a. 501^b), u Bjelostjenčevu (v. gomila), u Voltiġijinu („nucchio di sassi, di rottami“, steinhaufe^c), u Stulićevu (v. gomila), u Danićićevu (kao ime mjestu, *vidi* b)). a) uopće*. Pred ñim jest jedna gromača, a zdola ñive. Mon. croat. 19. (1275). Ondě je gromača drugo zlameně; od gromače dražicu... 46. (1395). Da nisu (*teles*) pod onom gromačom nego malo više. F. Glavinić, cvit. 258^a. Suhe kosti i gromače, to se rado vse namače. P. Vitezović, cvit. 30. — *b) selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom*. Repert. 1872. 21. — *od xiv vijeka*. Osalniki, ĹubaacŹ, Gromača, OrašaacŹ... Mon. serb. 294. (1899).

GROMAČNIK, *m.* *selo u hrvatskoj krajini u okrugu brodskom*. Razdijel. kr. 13.

GROMADA, *f.* *u Stulićevu rječniku*: „cumulus, congeries, acervus“ s dodatkom da je riječ ruska. *vidi* gramada.

GROMADAN, gromadna, *adj.* *u Stulićevu rječniku*: „acervatus“ s dodatkom da je riječ ruska. — *U istom rječniku ima i adv. gromadno, acervativim*. — *vidi* gromada.

GROMADITI, gromadim, *impf.* *u Stulićevu rječniku*: „acervare, congregare, accumulare“. — *Riječ natičnena od gromada, i sato nepouzđana*.

GRŌMAK, grōmka, *adj.* *vidi* gromovit, *rus. громкѣй, jaki (o glasu)*. — *Od xviii vijeka u ñekijeh pisaca*.

a. adj. Ostaviti o sebi gromku slavu. J. Rajić, pouč. 1, 46. Na glas gromki kŹ grād iz oblaka. Osvetn. 4, 45. Odjekuje graja ko oluja, gromka graja stara i nejaka, ko kad drobi krupa iz oblaka. 5, 28. I sa sjaja gromcih ġeverdara. 5, 77.

b. adv. grōmko. Baterije zagudiše gromko. J. Rajić, boj. 74. Tomu se je gromko nasmjehao. S. Milutinović u Pjev. crn. 88^a.

GROMAN, gromna, *adj.* *vidi* gromovan. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu*. S oblaka gromna buk. Đ. Baraković, jar. 93. Ćuju od mora gromne glase. B. Betera, or. 28. Prorokova prikorenja toliko biše teška i gromna da Saul pripaden vapi... A. d. Bella, razgov. 86. Ali će tvrde... biti ĉuti oni gromni glas. P. KneŹević, osm. 257. Mili BoŹe, kada puče kula kano gromna puška iz oblaka... Osvetn. 2, 95.

GROMĖKATI, grōmĖkām i grōmĖĉĉm, *impf.* ĉeške zvati grom, kleti gromom: „Oĉe, gromekala sam, đavlekala sam“ (govorila sam: grom te ubio! đava' te odnio!). M. Pavlinović.

GRŌMILA, *f.* *vidi* gomila. — *isporedi* gromiļa. — *Akc. se mijeña u gen. pl. grōmilā*. — *Postaje od gomila moŹebiti po pučkoj etimologiji, jer se misli na grom (kako se znaĉenje s ovijem slaŹe *vidi* kod grohot). isporēdi i gromača*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Koji baca jedan kamen u gromilu Merkuriovu. M. Radnić 186^a. Sgradu i bilu svu razĉini u gromilu. J. Kavañin 428^b. Sedam su mi Kuĉah izgubili, to na jednu hrpu i gromilu. Pjev. crn. 245^a. Gromila novaca. P. M. Nenadović, mem. 132. Kod nas krĉe oranice, jer nema ni jedne bez kamena; taj kamen meću na jednu hrpu, i hrpa kamena zove se „gromila“. te gromile nađu se na ñekim ñivama veĉ odavno, pa su obraslo trñem i lijeskom, a ko moŹe izvozi ih u voderine ili jaruge. ĉuje se i u posloviĉi: Bojim te se kao i gromila kiše. u Dobroselu. M. Medić.

GROMILĀNE, *n.* *djelo kojijem što gromila, ili se gromila*. — *U Vukovu rječniku*.

GROMILATI, gromilām, *impf.* *vidi* gomilati. — *U Stulićevu rječniku*: „acervare, congregare, accumulare“ s dodatkom da je uzeto iz bukvara, i u Vukovu: vide gomilati; gromilati se, vide gomilati se.

GROMILCE, *adv.* acervatim, catervatim, *kao gromila, gromilama, na gromile, skupa*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka (u svijem primjerima samo o ĉeġadi)*. Filisteji na ñega gromilce nagnuli bili. E. Pavić, ogl. 259. Navali vas narod gromilce na ñega. 515. Svi gromilce za ñim poletiše. Nadod. 171.

GROMILE, *f. pl. ime selima u Bosni*: a) u okrugu travničkom. Statist. bosn. 200. — b) u okrugu sarajevskom. 40.

GRŌMILICE, *f. pl. ime seocima u Bosni*: a) blizu Osove. Schem. bosn. 1864. 59. — b) blizu Crkvice. 84.

GRŌMIĹA, *f.* *vidi* gromila. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Stade svrhu gromiļe velike suhi(h) kosti. F. Lastrić, test. ad. 12^a.

GROMIŃAK, gromiñka, *m.* *nejasna riječ u tri primjera xviii vijeka*. a) na jednom mjestu moŹe biti da znaĉi što i grohot kod d) (isporedi gromiñati se). (*GrabeŹivci u paklu*) sil' gromiñak strahoviti prinašaju k smradnim ustom, kad ñi'e

cijeŃen ni po beća. J. KavaŃin 451^a. — b) u dvije poslovice kao da znači što grom ili gromovnik. DaŃdi mu kad hoće, dobavio se je gromiŃka. (Z). Poslov. danić. 15. Jes' i nad gromiŃkom gromiŃak. (Z). 40.

GROMIŃAŃE, n. djelo kojijem se što gromiŃa. — U Stulićevu rječniku.

GROMIŃATI SE, gromiŃam se, *impf.* padati s lupom. — Jamaćno riječ onomatopejska, kod koje se mislilo i na grom. — U pisaca Dubrovčana xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (ruere' 156^b; in praeceps ruere' 579^a) i u Stulićevu (ruere'). Iz smrknutih gustijeh magla jazovite u ponore strahoća se jata nagla gromiŃaju, droŃde i ore. I. Gundulić 473. (Anđeli kleti) prilićni vihru plahom, ki kroz puste dme planine, gromiŃahu s lednijem strahom nebeske se niz visine. G. Palmotić 178^b. — U jednoga pisca (Spļecanina) xviii vijeka stoji na jednom mjestu bez se u ne dosta razgovijetnom znaćeu: I zli dusi u onom vaju droŃde, motre, gromiŃaju. J. KavaŃin 414^b. — U jednoga pisca (Slavonca) stoji bez se (kao što se čini) u znaćeu kazanom sprijeda. Pogledaj, Gospodine! i vidi ovi okrug zemaŃski koga ti meni za pribivalište odredi: vidi, evo ovdj gromiŃa, jedna na druga gromiŃa nevoŃa. G. Peštalić 173. — U naše se vrijeme u Dubrovniku govori takoder bez se sa znaćem: zvećati duboko, grohotati. P. Budmani.

GROMITEĽAN, gromiteĽna, *adj.* u Stulićevu rječniku: v. gromoviteĽan. — nepouzđano.

GROMITI, *vidi* gromjeti.

GROMIV, *adj.* u Stulićevu rječniku: v. gromoviteĽan. — nepouzđano.

GROMJETI, gromim, *impf.* grmjati. — (I sa zapadnijem oblikom gromiti) dolazi u tri pisca Dubrovčanina xvi vijeka, i u četertoga (Spļecanina) xviii, a između rječnika u Belinu (gromiti, tonov' 734^b), u Voltigijinu (gromiti i tuonare' donnern'), u Stulićevu (gromiti i gromjeti, tonare, tonescere, resonare, strepitum edere'). Od sabaĽ i od Ńtita trjeskovi gromĽahu. M. Vetranić 1, 55. Jak gromi da grome. 1, 85. Kad poćnu gromjeti lumbarde ognene. 1, 86. Činaše gromiti. 2, 173. MuŃe mi sjecaju, gromovi sve grome, vihiri se svijaju, ter dubĽa sva lome. N. Nalešković 2, 55. Kad gromi s neba zgar daŃ od svud lijevaje. D. RaŃina 71^a. Okom sika' uć, glasom gromeć. J. KavaŃin 263^b.

GROMĽATI, gromĽam, *impf.* *vidi* gromjeti, grmjati. — U Stulićevu rječniku: gromjati uz gromĽeti s dodatkom da je useto iz brevijara. — nepouzđano.

GROMĽE, n. coll. grom, grmĽavina. — Na jednom mjestu xviii vijeka (pisano gromje). Er ga hrani BoŃja pomja, i brani ga gradja i gromja. J. KavaŃin 539^b.

GROMNA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. GromĽna. S. Novaković, pom. 56.

1. GROMNICA, f. ime nekakvu mjestu u Dalmaciji. — xv vijeka. U Dujma na Gromnici. Mon. croat. 110. (172).

2. GRÖMNICA, f. *vidi* grobnica, od čega postaje tijem što se b ispred n (asimilacijom) pretvara na m. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ukopaše ga u gromnicu općenu. M. Zoričić, zre. 182. Nadoše njegovo tilo izvan gromnice. 132.

GROMNIŠĆICA, f. ime nekoj biĽci. Gromnišćica, Tagetes patula L. (SabĽar). B. Šulek, im. 108.

GROMNA, f. *vidi* grmĽavina. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Na doŃastje Milijenkovo prista treŃna, gromĽna umuknu. I. Gundulić 170.

GROMO, m. ime muŃko. — U pisca našega vremena. Neki Gromo iz Opaljenika. M. Đ. Milević, srb. 611.

GROMODERAN, gromoderana, *adj.* vaĽa da koji se dere (*vidi* derati se kod derati, 1. b, b) cc) kao grom, gromoglasan. — U jednoga pisca našega vremena. Kad se vatra prosu gromoderana iz topova s brda debeloga. Osvetu. 5, 99. A to li je tuklo (zrnie iz topova) gromoderano, reć bi, da se i planine svaĽe. 7, 47.

GROMODERINA, f. one copke drveta koje je grom rascepio naziva naš narod 'gromoderinom' i s jedne i s druge strane Save. Đ. Popović, poznav. rob. 50.

GROMOĽĽASAN, gromoĽĽasna, *adj.* u kojega je glas kao grom. — Od prvijeh vremena (*vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod gromoglasny) ali jamaćno samo kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu (tonitru vocem habens' s dodatkom da je riječ ruska) i u Danićićevu (gromoglasny, vocem tonitru simile habens').

a. *adj.* Gromoglasnym plaćem. Domentijan^b 122. Gromoglasnom trubom viće. J. Rajić, pouč. 3, 63.

b. *adv.* gromoĽĽasno. Gromoglasnije podvikuje. J. Rajić, pouč. 1, 6. A onda gromoglasno zaviće. Nar. prip. vrć. 113.

GROMONOSAC, gromonosca, m. onaj koji nosi grom. — U jednoga pisca xviii vijeka koji je sam ovu riječ načinio. Jakob i Ivan, dva brata, sinovi Zebedeovi, i prizimenovani od istoga Gospodina 'boanerges' to jest trjesnuteĽi, ratonosci, gromonosci. S. Rosa 68^b.

GROMOR, m. rumor, strepitus, buka, lupa. — Postaje od grom rijetkijem nastavkom or, može biti prema Ńamor, Ńubor. — Od xv do xvii vijeka. Staše gromor, svi bo se čuĽiše. M. Marulić 52. Po vojsci sta gromor. 55. Gromor tuj mnokrat jes, nemoj se pripasti. N. Nalešković 1, 189. Gromor kamika budući sliŃio. I. T. Mrnavić, osm. 156.

GROMORADAN, gromoradna, *adj.* ingens, immanis, vrlo velik, straŃne velićine. — isporodi gromoran. — Bez sumŃe sloŃena riječ: prvi je dio grom (ono što je straŃno shvaća se kao da je i veliko), ali je nejasno postane kod drugoga dijela: od raditi (koji radi grom)? od rad (koji je rad gromu)? ili se stariji oblik (n. p. gromorodan? gromoratan?) pokvario pošto se zaboravilo znaćenje? — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (veliki, nezgrapan, sehr gross, 'ingens', cf. gorostasas s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Izađe iz groba jedan čoek sredovjećan, no gromoradna stasa. Nar. prip. vuk. 123. BoŃe moj, jeli ovo protivno tvojoj voĽi da od ovako male vrijeŃi bude ovako veliki rod, a na ovaj gromoradni dub Ńelud maŃi od jeŃnika? Nar. prip. vrć. 92. Pitali momci deda: 'Od kakve se Ńene treba čuvati?' 'Od mlade udovice i gromoradne planinke'. 220.

GRÖMÖRAN, grömörna, *adj.* *vidi* gromoradan od čega je jamaćno postalo skraćivanem i saŃi-manem. — U Vukovu rječniku.

GRÖMÖT, m. buka, lupa. — isporodi gromor. — U naše vrijeme. Stađe gromot, stađe tropot oko dvora Vidojeva. Nar. pjes. u vuk, živ. 7. Izid' Ľubo, te pogledaj, Ńta je gromot, Ńta je tropot oko dvora Vidojeva. 8.

GRŌMŌTAN, grŏmŏtna, *adj.* koji je s gromotom, jaki (o glasu). — U *Vukovu rječniku*: 'schallend', 'sonorus', gdje ima i *adv.* grŏmŏtno: Gromotno govori.

GROMOTUJA, f. Alyssum L., *neka biljka*, kamenita trava. Gromotuja, češ. hromek (Asparagus), Alyssum L. (Sladović). B. Šulek, im. 103.

1. **GRŌMOV**, *adj.* koji pripada gromu (kao čefadetu). — Od prvijeh vremena kod nekih pisaca koji ovu riječ upotrebljavaju prevodeći u jevanđelu riječ βαρυγῆς, i u naše vrijeme u Vuka; između rječnika u Daničičevu (gromov, tonitrus). Bogodolnovenu organu synu gromovu. Danilo 198. Jakože reče Joann gromov. Glasnik. 11, 167. (xv vijek). Nadjede im imena Boanerges, koje znači: sinovi gromovi. Vuk, mar. 8, 17.

2. **GROMOV**, m. *vidi* grom. — U jednoga pisca xvi vijeka (ali samo u poznijem rukopisu). Od pušak kad gromov taj počne bućati. M. Vetranić 1, 86.

GRŌMŌVAN (grŏmovan), *adj.* *vidi* gromovit. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stuličevu: 'ad tonitru spectans'; u Vukovu: grŏmŏvni (grŏmovni), n. p. strijela 'der donnerkeil', 'fulmen', u Daničičevu (gromovans, 'tonitrualis'). Gromovnym plačemy. Domentijanb 155. Koji je Jupiteru gromovne strele kovao. J. Rajić, boj. 29. Muhi gromovnoj. D. Daničić, jov. 28, 26. Od gromovnoga glasa tvogega teku. psal. 104, 7. Gusti oblaci prosu strijele i gromovne trijese. Osvetn. 8, 161. Druško dava zavjete gromovnome Iliji. S. Ćubiša, prip. 268.

GRŌMOVIĆ, m. gromov sin. — U jednoga pisca našega vremena. Kad pod Bečom zemlja zatutnala, pitalo je i velo i malo: 'Što je tebi, moj bijeli Beče, il pod tobom gromović se šeće il se ore kule cesarovo?' Osvetn. 7, 13. — U Dubrovniku u naše vrijeme kao prezime. P. Budmani.

GROMOVILAC, gromovioca, m. u Stuličevu rječniku: v. gromovite. — *nepouzđano*.

GROMOVINA, f. grmljavina. — U tri pisca xvi i xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kod grom), u Voltigijinu, u Stuličevu. Zapovij ti Bože vjetrom i gromovinam. B. Kašić, naal. 151. Od muhe i od gromovine. rit. 93. Da nimate vi svi duši prokleti koji stojite niže neba misecnoga grmljavine, gromovine, strile... učiniti. L. Terzić 328. Mogu se rečene zakletve i molitve veće puti reći, dokle pristane gromovina. 332. Da ne imate oblasti vrhu puka proliti gromovinu. J. Banovac, blagosov. 326. Osloboditi nas od gromovina. 345.

GROMŌVIT, *adj.* koji je kao grom; koji pripada gromu. — *ispoređi* gromovan, groman. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('tonans, resonans').

a. *adj.* a) koji je kao grom. aa) naj češće o glasu (u širem smislu), zveku: jaki. U gromovitu urnebesu razliječaju se slijepe tmine. I. Gundulić 478. Gromovitijem... zove glasom. P. Kanavelić, iv. 357. A pako se vas uzbuđi kroz jektanje gromovito. J. Kavašin 392b. Neka trubja gromoviti zvek prostira. I. Đorđić, salt. 495. S glasom gromovitim vapijaše. I. J. P. Lučić, razg. 24. Vikne s gromovitim glasom. D. Obradović, živ. 95. S rogoborom tmaste spilo gromovitijem razliježu se. N. Marči 57b. Progovori gromovitim glasom. Nar. pjes. vuk. 8, 248. Zvona svojijem gromovitijem svukom navijeste svetkovinu. S. Ćubiša, prip. 268. — *metaforički*:

strašan (o prijetnji). Vrlo se strašahu podložnici kralja Artaserša i njegova gromovita govorenja. J. Banovac, razg. 138. — bb) o drugom čemu, n. p. o pogledu. Gromovitim pogledom. G. Peštalić 184. — b) koji pripada gromu. Utroba gromovitijeh trijesa. B. Bettera, or. 16. — amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima uprav znači: koji grmi: U dan suda osobita pred Višnjega gromovita. J. Kavašin 491b. Jedan oblak gromovit Ilija. Nar. pjes. vuk. 1, 168.

b. *adv.* gromovito, kao grom. Jektijaše šupla procijep gromovito. I. Đorđić, uzd. 61. Čuše gromovito gruhn timeribivalište. ben. 186. U prošaste vikove gromovito Bog svitu besidaše. J. Banovac, razg. 138. Oh da bi poklisari gromovito zavapili! I. J. P. Lučić, razg. 114. A podviknu jedro, gromovito. Nar. pjes. juk. 189.

GROMOVITEJ, m. *vidi* gromovnik. — U Stuličevu rječniku: 'tonans'. — *nepouzđano*.

GROMOVITEJAN, gromovitejna, *adj.* koji pripada gromu. — U Stuličevu rječniku: 'tonitrualis'. — *nepouzđano*.

GROMOVITI, gromovim, *impf.* u Stuličevu rječniku: v. gromiti. — *nepouzđano*.

GROMOVIV, *adj.* u Stuličevu rječniku: v. gromovitejan. — *nepouzđano*.

GROMOVNICA, f. strijela gromovnica, strijela koja je u gromu. — U jednoga pisca našega vremena. Pa čim godir poganica vine, za čom strijela gromovnica sine. Osvetn. 2, 175.

GRŌMOVNĪK, m.

a. βαρυτολόγος, knjiga u kojoj su biležili, kako se može tobože poznati po gromovima vrijeme i drugo što će biti. — Od xv vijeka. Skazanje o gromovnici. Sredovj. jek. jag. star. 10, 121. Čislo gromovniku i životinam. 119. (1500—1501). Gromovnik 'almanacco'. S. Budmani 416a. Sveštenik je čitao knjigu gromovnik, govoreći: 'Izadi, nečisti duše, izadi!' M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 66.

b. onaj koji grmi (Sveti Ilija). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gromovnik Ilija 'der Donner Elias', 'Elias tonans'). Nu mi pita gromovnik Ilija. Nar. pjes. vuk. 2, 1. Navrh sofre gromovnik Ilija. 2, 100. U narodu se našem misli i govori da sveti Ilija grmi (gdjekoji još kažu da trči po nebu na kolima, pa od one lupe postaje grmljava); za to se on i zove u narodnijem pjesmama 'gromovnik Ilija'. kad grom udara, onda kažu da sveti Ilija po zapovijesti Božijoj gađa davole. Vuk, rječ. kod grmljeti.

GROMOVSKI, *adj.* koji pripada gromovinu. — U jednoga pisca našega vremena. Al' silničke odjekuju cijevi, s gromovskim se nadameću trijesom. Osvetn. 1, 20.

GROMSKI, *adj.* gromovit. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Sam upali tope haberdare, gromski tutaš ode niz kotare. Pjev. crn. 312b.

GROMŪLA, m. u Vukovu rječniku: gromoradan čovjek.

GROMUJLAŠ, m. Andrachne L., *neka biljka*. Flora croat. 1024.

GROMUJICA, f. papilla, kao vrlo sitna bradavičica, kojijeh ima mnogo na jeziku, te se kroz njih osjeća ukus u hrane. — U jednoga pisca našega vremena. Jezik je po ledima gromujica, t. j. pun 'gromujica' (papillae); gromujice su pune nerva za okušavanje i opažanje. K. Ornogorac, zool. 18.

GROMUČAV, *adj.* pun gromuči, vidi kod gromuči.

GRONA, *f.* ponuda mobi iza večere iza braña voća, luštidbe kukuruza o čemu je onaj dan radila. G. Martić.

GRONAR, gronára, *m.* vidi granar. — xvi vijeka. A pšenicu skupite u moj gronar. Bernardin (1549). 13^a. matth. 18, 80. Ni kupi u gronarih. Nauk brn. 53^a.

GRONČA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Gronči. Sr. nov. 1878. 295.

GRONČINA, *f.* augm. gronik. 'Kolika mu je grončina!' U Srijemu. M. Medić.

GRONČUR, *m.* nađičkan plod na grani. u Srbiji u okrugu užičkom.

GRONDA, *f.* zar čelo namršteno? vidi gronditi se, nagronditi se. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Krvi oči zamučene ispod gronde podvuku. P. Kanavelić, iv. 341.

GRONDITI SE, gróndim se, *impf.* u Stuličevu rječniku: v. nakostrečiti se. — vidi nagronditi se.

GRONICA (gronica), *f.* bolest u grlu. — Postaje od grlo nastavkom -ica; 1 na kraju sloga mijenja se na o, te bi stariji oblik bio gronica, ali većina naroda govori grónica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (morbus gutturis quo sues saepe laborant) i u Vukovu: (v. grlo) 'die bräune (bei schweinen)' 'angina'. a) u čeladeta. Mlogi utiču se k s. Blažu za ne upasti u bolest od gronice. F. Lastrić, od' 305. Gronica, grloboja. Gronica te udavila! kletva u Lici. reče se djetetu. V. Arsenijević. — b) u svinje. često u naše vrijeme (vidi i u rječnicima). Gronica vas pomorila! (Kletva svinjama). Nar. posl. vuk. 46. — c) gronica i trava od gronice, Lepidium rudemale L., neka bijka. J. Pančić, flor. arb. 153. B. Šulek, im. 103. — d) Gronica, voda u Bosni. F. Jukić, zemljop. bosn. 22.

GRONICAČAV, *adj.* kojemu je gronica. — U Stuličevu rječniku i u Vukovu (samo o svinjama).

GRONIK, gronika, *m.* u Vukovu rječniku: gronik (po naj više se govori pl. gronici), u svih četa meso ispod grla, cf. naraslica. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: gróniče, grónici. — Radi postaća vidi gronica.

GRONSKI, *adj.* na jednom mjestu xviii vijeka, stoji po svoj prilici mj. gromski radi slika. Gdi kralj Filip macedonski, ... Aleksandar sin mu gronski... J. Kavašin 241^b.

GRONTUĽA, *f.* vidi grohotuĽa. — U Vukovu rječniku: vide grotuĽa.

GRONUTI, vidi grohnuti.

GRONJA, *f.* granica u trešne puna voća. — Nejasna postać: ili je srodno s pol. grono, malorus. hrono, grozd, ili je možebiti (ako se čuje samo kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara h) pravi oblik grohña (od grohnuti). — U Vukovu rječniku: 'ein fruchtzweig der kirsche', 'ramulus cerasi plenus fructu'. — U naše vrijeme pisci upotrebljavaju ovu riječ u ne posve istijem značenju, n. p. a) u botanici prema lat. corymbos: 'Grohña' čini kao neku smešu između ove (ambrela) i sledejuće cvasti (grozda), t. j. peteljke stižu na blizu do jedne visine, ali polaze s različitih mesta od stabla. J. Pančić, flor. beogr. 41. — b) kita voća kao nakit (osobito kod sgrade). Grohña, art. (grotuĽa), ξυμπερος, lat. 'encarpus', fruchtgehänge, fruchtschnur', franc. 'broye, fruitage',

tal. 'encarpi, penzolo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

GRONAST, *adj.* (bot.) corymbosus, koji je kao grohña, sličan grohñi. J. Pančić, bot. 28.

GRONICA, *f.* dem. grohña. — U Vukovu rječniku.

GROOT-, vidi grohot-

GRÖP, *m.* uzao, tal. groppo. — U jednoga pisca Dalmatinca xv vijeka. Gradi u istinu zdrišo straha grop. M. Marulić 58. Nimam pinez pun grop. 155. — i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GROPŠIĆ, *m.* prezime. — xiv vijeka (Grobšić). Grobšić Radoslav. Deč. hris. 46. 98.

GROBUČKA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu vavskom. Zabran u Grodučki. Sr. nov. 1878. 843.

1. **GRÖŠ**, grōša, *m.* nummus, denarius, novac od neke osobite vrijednosti, srlat. grossus (vidi kod 1. dinar, a), od čega je i nem. groschen (vidi kod b)) i turski ghuruš (vidi kod a)). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima (gen. pl. grōšā), osim nom. i acc. sing. i voc. grōšu, grōši. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu 119 gdje se naj prije javlja, u Stuličevu (vrsta pjenaza kod Nijemaca i Turaka), u Vukovu: 'der piaster (von 40 para)', 'monetae turcicae genus'. a) kod većine naroda, prema turskome ghuruš (isprva koliko forinta, a sad 10 novčića, vidi primjer iz Vukova rječnika). u pojedinijem primjerima ne može se snati vrijednost, u naše vrijeme znači uopće avstrijski srebrni novac (desetak, deseticu) što vrijedi 10 novčića. može biti da koji primjer spada pod b) (n. p. prva dva). Dve jezere grōša. Starine. 11, 96. (oko 1655). Podrugo sto grōša. 147. (oko 1686). U dukatu od zlata ima krepnosno po grōša ili grōš. M. Radnić 484^b. Rob aliti robiña za grōš možaše se uzet. S. Margitić, fal. 204. Petar ukrade šest grōša. J. Banovac, uboj. 11. Svitom koje je aršin po pet ili po šest grōša. P. Filipović 85. Grōš 'reale'. M. Zoričić, aritm. 13. Moli junak Turke jañičare, još jim daje grōše i dukate. And. Kačić, razg. 163^b. Kud se dede car-Nemañe blago, sedam kula grōša i dukata? Nar. pjes. vuk. 2, 101. Da se nemu po bijel grōš dade. 2, 205. Beli grōša i žuti dukata. 3, 493. I pokupi grōše i harače. 4, 464. Da se nije pridesilo kome sitna grōša al' žuta dukata. Oglad. sr. 489. Grōše daje, a zolote prima. Nar. posl. vuk. 204. Ni su blago grōši ni dukati. 213. U posljednji turski i nemački rat grōš i forinta srebrna bili su sve jedno (tako je turska para bila krajcara i po); na svršetku xvii vijeka bio je grōš dvije cvanice (dakle para i krajcara sve jedno); po tom turski novci stanu sve rdaviji bivati, i malo po malo tako spadnu, da današnji grōš ne vrijedi više od pet srebrnijih krajcara. Vuk, rječ. Glavu Đura Tripkova (prebiše) 120 cekina, grōš i paru. Pravdonoša. 1851. 21. Grōš, t. j. 40 kar(antana). 21. — b) po gjeverozapadnjem krajevima, prema nemačkome groschen (srebrni novac što je vrijedio tri stare krajcare). u naše vrijeme vrijedi uopće 5 novčića. Ako bi ukral malu stvar koliko jedan grōš. F. Glavinić, svitl. 67. Već mi vaĽa grōš u potribi neg cekin gda ni mi tribi. P. Vitežović, cvit. 54. (Troši) po pet, po šest i po deset grōši. M. A. Relković, sat. 12^a. Za dva plava ne bi grōša dala. Nar. pjes. vuk. 1, 814. Tri stotine grōši. Nar. pjes. istr. 1, 82. Da se prodavac daje tako svani sretni grōš. V. Bogišić, zborn. 465. — c) neki pisci precode ovako lat. denarius, isporodi 1. dinar,

b, a). Da se zapiše i plati jedan groš srebrn, koji vajaše deset dinara. M. Divković, bes. 71b. Juda prodade za triest groša Isukresta. S. Margitić, isпов. 42. Odgovori Filip, da ni 200 groša nebi dosta bilo za dati im isto po malo svakomu. F. Lastrić, od' 202. Oka žita biti će po groš. E. Pavić, ogl. 670. — d) kao novac uopće. Koločep i Mijet na groše neizbrojne dotekoše. J. Kavašin 189a. Pet milijuna ingleskih groša. Osvetn. 3, 164. Mi ćemo se sa vezirom klati, a ti hrupi, skupe groše kupi. 4, 40.

2. GROŠ, m. ime (možebiti grošastu) psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.

3. GROŠ, u Vukovu rječniku: groš! reče se kad kome slaže puška. — Ili ironički kao da je dobio groš, ili onomatopeja.

GROŠAREV BRANIK, m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1878. 947.

GROŠAST, adj. u Vukovu rječniku: n. p. koň, t. j. šaren na grošve, 'apfelschimmel', 'equus scutulatus', cf. pulat. — *Kaše se i o čeljadetu.* Kad čeljadetu od zime ili česa drugoga izađu modre pjegе po licu, rekne mu se da je grošasto. u Srijemu. M. Medić.

GROŠČAC, groščca, m. dem. grozdak. — U Stuličevu rječniku: grozđac. — nije dosta poznato.

GROŠČIĆ, m. dem. grozdak. — U Stuličevu rječniku: grozđić.

GROŠETA, m. prezime u Dubrovniku (možebiti nadimak po tal. grossetto, groš). P. Budmani. — Od XVIII vijeka (vidi Grošetin).

GROŠETIN, adj. koji pripada Grošeti. — U narodnoj pjesmi XVIII vijeka f. Grošetina kao prezime ženskome čeljadetu čijemu je ocu ili mužu prezime Grošeta. Kata Grošetina. Nar. pjes. bog. 387.

GROŠEVO BLATO, n. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Sr. nov. 1863. 196.

GROŠIĆ, m. dem. 1. groš. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Voligijinu (griješkom grošić, grossetto, traero', groschen') i u Vukovu: 'der (deutsche) groschen', 'grossus (monetae germanicae genus)'. a) uopće znači što 1. groš pod b). Hoću, veli, ako grošić dađeš. M. A. Relković, sat. 13b. Za grošić rdavog smrdljivog zejtina. I. Jablanci 168. Ja kažem da imam tri grošića. D. Obradović, živ. 75. Ustani, krajcara, nek sedne grošić. (Kad veći diže manega, osobito deca kad se igraju. U Srijem). Nar. posl. vuk. 336. — b) pl. grošići, novci na upletnjaku u djevojaka. u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regementi. — c) jedan pisac XVIII vijeka prevodi onako lat. denarius, isporodi 1. groš, c). Tri oke ječma biti će također po grošić. E. Pavić, ogl. 670. (vidi apocal. 6, 6). — d) Glechoma hederaceum L., neka biljka, dobričava trava. B. Šulek, im. 103. — e) prezime (valja da je isprva bio nadimak). — XVIII vijeka. Gospodina Alibega Grošića. Starine. 12, 38. (1719).

GROŠIČAR, m. u Vukovu rječniku: koji radi što na grošić (n. p. kupuje trgovcima žito pa mu se plati od vagana grošić), 'unterhändler der kaufleute, mäkler', 'pararius'. — isporodi samsar, mešetar. Grošičar, 'mäkler'. Zbornik zak. 2, 329. Grošičar, žitni mešetar, 'mäkler (bei den getreidehändlern)'. Jur. pol. terminol. 333.

GROŠIČARENE, n. djelo kojijem se grošičari. — U Vukovu rječniku.

GROŠIČARLIJA, f. grošičarev posao, grošičarene. — U Šulekovu rječniku: 'getreidemäklerai'.

GROŠIČARINA, f. što se plaća grošičaru. — U pisaca našega vremena. Grošičarina, 'mäklergebühr'. Jur. pol. terminol. 333.

GROŠIČARITI, grošičarim, impf. raditi kao grošičar, biti grošičar. — Akc. kako je u praes. tako je u impf. grošičaräh; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.: grošičari. — U Vukovu rječniku: 'mäkeln', 'sum pararius'.

GROŠNICA, f. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 118.

GROŠNIČKI, adj. koji pripada Grošnici. Grošnička Rijeka. Vodenica na Grošničkoj Reci. Sr. nov. 1867. 876. — Grošnička (opština). K. Jovanović 118.

GROŠNĀK, m. uprav hleb što stoji groš. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('pagnotta d' un grosso', 'panis trium crucigerorum'). Grošnak, kruh što se kupuje u tržnice t. j. u one koja ga peče za prodaju. na Braču. V. Tomić.

GROŠO, m. nadimak djetetu koje mati nakiti grošićima po pasu, po kapi, ili po prednacima od prslučica. i kad odraste, zovu ga tako. u Dobroselu. M. Medić. — Akc. se mijenja u voc. grōšo.

GROŠTICA, f. ime nekakvu selu XVIII vijeka. I v to lěto (1762) priide (u manastir Vojavču) Dimitrije Arsenijević brat Aleksijevz otz sela Groštici. Rad. 1, 183.

GRÔT, m. catillus, u mlina sud u kojem stoji žito te se iz nęga malo po malo prosipje i pada u mlin. — Riječ stara, isporodi stslav. grotvъ, čaša, malorus. hrot, koš u mlinu. — Nejasna postanja. Miklošić (etym. wörterb. 79) isporođuje stvñem. grant, krant, sud; a može biti da je srodno s korijenom grъ (vidi kod grlo), isporodi grotlo. — U našem je jeziku potvrđeno od XVI vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu ('catillus, catillum') i u Vukovu (u vodenica koš gdje se žito sasipa s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). Naglo vuciše i u grot spravjaše. P. Zoranić 75a. Grot, ime posudi u koju se žito zasipje da iz nę pod žrvañ curi (sipi). u Prigorju. F. Hefele.

GROT-, vidi grohot.

1. GRÔTA, f. tal. grotta, pećina. — Od XVIII vijeka u Dalmaciji. Putnici kad ugledaju onu grotu ili spiļu od Betlema gdi se biše Isus porodio. J. Banovac, razg. 44.

2. GRÔTA, f. vidi grehota. — U naše vrijeme u Lici. 'Veliku si grotu sperio, što si to i to učinio'. J. Bogdanović.

GROTATI, groćem, impf. o glasu (?) u purana. — Na jednom mjestu u pisca čakavca XVIII vijeka. Dignu glavu kot kad groće puran. M. Kuhačević 100.

GRÔTLO (gròtlo), n. žvalo u pravom i u prenesenom smislu (klanac). — Valja da je srodno s grot. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (1. 'der schlund', 'faucēs'. 2. 'der engpass', 'faucēs', cf. ždrijelo, klanac, bogaz). Lojnička vodica bila je vrlo veliko grotlo, iz koga je silna voda kuhala. Nar. prip. vil. 1868. 502. — U botanici upotrebljavaju pisci ovu riječ prema lat. faux za neki dio u cvijeta. Grotlo je mesto gde se obod i cev stižu. J. Pančić, flor. beogr. 81.

GRÖV, m. vidi grof. — Na jednom mjestu XVI vijeka. Ovaj list da se ima dati gospodinu grovu. Mon. croat. 235. (1580).

GROZ, m. *vidi* groza. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka i u štokavca našega vremena.* Drhat, strah, groz, srh, jad ... Đ. Baraković, vil. 805. Rasprostrla zima groz. L. Milovanov 80.

GROZA, f. horror, jeza, ježna. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. groza, rus. psoa, češ. hrůza, pol. groza. — Nejasna postać. — Između rječnika u Mikašinu* (groza, naježenje od straha, horror'), *u Stuličevu* (1. horror'. 2. tremor frigoris ante febrim' s dodatkom da je uzeto iz brevijara), *u Vukovu* (der schauder', horror' cf. jeza). a) *uopće. groza postaje s fizičnih uzroka, kao što je zima (izvanska ili što čelade osjeća radi bolesti, vidi groznica), ili s duševnijih, kao što su strah, gad, užas.* Muky neshrpimye i grozy neshrpimye i tmy. Danilo 308. Studen i groza. Zborn. 161a. Zač srce od vile sve staše u grozi. Š. Menčetić 255. Dan i noć ne odahnem suzeći s grozami. G. Držić 865. Groza bo biše ga obašla i svih koji s ním bihu radi lova od rib, kih bihu uhitili. Postila. 12b. Strah i groza ih biše objela. Anton Dalm., nov. tešt. 77b. mar. 16, 8. Projdoše me s grozom vune jak da srce strila probi. Đ. Baraković, vil. 204. Groza poduzima tijelo moje. Đ. Daničić, jov. 21, 6. Kad mu priča jade od katana, groze su mu pale na srdašce. Osvetn. 7, 25. i *u Sulekovu rječniku:* groza me hvata, mich ergreift ein schauder' (kod schauder); groze su me prolazile, ein schauer befiel mich' (kod schauer). — b) *vidi* groznica. — *na jednom mjestu xvi vijeka.* Jak bolan nemoćnik od groze boleći. M. Vetranić 1, 446.

1. GROZAN, grōzna, adj. *koji je s grozom. — Akc. je zabilježen kako je u Vukovu rječniku; gdje kaže je drukčiji: grōzan. — S aktivnijem značenjem riječ je praslavenska, isporodi stslav. grozъnъ, rus. грозный, češ. hrozný, pol. groźny. — Između rječnika u Mikašinu* (grozni plač, al' grozne suze, amarus fletus, amarae lacrymae'), *u Bjelostjencu* (grozne suze, v. tužne; grozni plač, v. tužni), *u Voltigijinu* (grozni plač, pianto amaro', bitteres weinen'), *u Stuličevu* (horribilis, formidabilis, deformis' s dodatkom da je uzeto iz brevijara; amarus, miser, miserabilis': grozni plač, grozne suze, 'luctus amarus'; minax' s dodatkom da je uzeto iz rječnika ruskoga), *u Vukovu* (grozne suze, beständiges epitheton der thränen'; grozna kiša, t. j. krupna, heftig', vehements' s dodatkom da je stajala riječ), *u Daničićevu* (grozъnъ, horribilis').

a. adj. a) *u aktivnom značenju, koji čini da se ko grozi. aa) u naj užemu, tjelesnom smislu.* Tad me grozni tres naskoči. Đ. Baraković, vil. 219. Leto prođe, grozna zima dođe. Nar. pjes. vuk. 8, 368. — bb) *koji čini da se ko grozi od straha, strašan.* Groznaago ispitanija. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Što cvijeliš i jadaš u groznom dreselju? M. Vetranić 1, 97. Da nas na velike, grozne, nečiste grihe ne zapelaju. Kateh. 1561. B7b. Srdita i grozna obraza. Đ. Rapić 9. No se grozne jatimile zvijeri. Osvetn. 2, 61. Grozna ruka groznu pizmu vrši. 4, 47. — cc) *jamačno u istom značenju kao kod bb) kaže se i o kiši, daždju, ali može biti da se i to shvaća dan današnji kao kod b) aa).* Magluština slaba biše rodna majka grozne kiše. V. Došen 260b. Vedro nebo, grozna kiša pada! Nar. pjes. vuk. 1, 369. Kano grozna kiša iz oblaka. 4, 257. Pusti groznu kišu. Nar. prip. vil. 1867. 655. *vidi i u Vukovu rječniku. — b) u pasivnom značenju. aa) o suzama, plaču; čelade plačući kao da se grozi od duševne bolesti. ovo je bez sumnje starije značenje, ali u naše vrijeme može biti i da se misli da je*

grozan isto što grozdan, jer da (mnoge) suze padaju kao grozd. — od xviii vijeka, vrlo često (u naše vrijeme samo u pjesmama). Procvijele spravivši grozni plač. M. Vetranić 1, 129. I čine tvoje uze da lijevaju grozne suze svu noć. N. Najlašević 1, 204. Grozni plač. M. Držić 9. I cij guse, od ke ritij ne dadu mi grozne suze. A. Čubranović 142. Nih uzdasi i grozne suze pristaje. A. Gučetić, roz. jez. 94. Grozne budem lival suze. M. Alberti 410. Ter ću od suza groznijeh vire za nepravdu, ka me trudi, oko mene lijevat' svudi i bez svrhe i bez mire. I. Gundulić 198—194. Sladak ti si, i toj pozna svaka duža k tebi idući, ako jedna suza grozna probije nebo i izdvoji milosrdje tvoje. 251. Tko zna, da ju ne primože nijemo pismo na smiljenje, što učinit' vijek ne može grozno i tužno me cvilenje? 255. Nu što žalos ta pomaga i plač grozni sad na sviti, ako umrije vila draga, i nije moć' je povratiti? 267—268. Tad toliko plakat' uze tužni starac, da ga suze oslijepiše s grozna cvila. 378. Po rumenom licu prosu drobní biser groznijeh suza. 586—587. Ne moguć mnoge od muke ustaviti grozne suze. G. Palmotić 1, 178. A oči srjed kije suze nosi bješe groznim suzom poštrapa. P. Kanavelić, dubr. 6. Oslijepiše oči moje moga plača cijeh groznoga. I. Akvilini 263. On prije toga uzdah daje, grozne 'e suze pak točio. A. Vitalić, ost. 18. Vapeć s rijekom plača grozna. I. Đorđić, uzd. 76. Oplakati suzom groznim. F. Lastrić, test. 97a. Premda svaki dan udarajući u oči bogoljubnih duša grozne suze izbija. A. Kanižlić, uzr. 15. Kada bi Mariju s groznimi suzami na pomoć zazivao. utoč. 48. Grozne suze proljeva niz svoje niz b'jelo lišće. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Po dolini grozni(h) suza. V. Došen 202b. Putem iduć' grozne suze roni. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Kihu čita, grozne suze roni. 1, 251. Kihu štije, grozne suze lije. 1, 257. Grozne suze niz obraze lije. 8, 298. Groznijem se suzom oprlalo. 4, 179. Sva se svača zemljom posipala, mlad Milošu groznim suzicama. Nar. pjes. istr. 1, 16. Šavak šije, grozne suze roni. 1, 28. — i o biseru (u prenesenom smislu mj. suza, vidi biser, e). *u Stuličevu rječniku:* grozni biser, 'lacryma'. — bb) o (hladnom) znoju. — *na jednom mjestu xviii vijeka.* Vidi da se groznim znojom rve sa smrtnom tvojom. A. Kanižlić, utoč. 24. — cc) o očima, vafa da je preneseno od suza (vidi aa) na oči iz kojih se lijevaju. — *na jednom mjestu xvii vijeka.* Pozrite, gledajte groznimi očima, suze prolivajte potocmi obima. I. T. Mrnavić, ist. 182. — dd) o srcu, vafa da znači: jadan, tužan. — *u pisaca xvi vijeka.* Zmija mi te udari u grozno srdašce s čemerom. M. Vetranić 2, 813. Zacapi juven stril u grozno srdašce. M. Držić 434.

b. adv. grōzno (grōzno). — *Između rječnika u Mikašinu* (grozno, tužno, amare, misere'), *u Belinu* (grozno cviliti, piangere dirottamente', ubertim flere' 561a), *u Bjelostjencu* (grozno, v. tužno), *u Stuličevu* (grozno, v. prijetno s dodatkom da je uzeto iz ruskoga rječnika; effuse, misere, amare'; grozno cviliti, v. roniti vire suza). a) *strašno, vidi a, a) bb).* *na nekim mjestima znači: jaderno, žalosno.* Pa jih će derati tere luti vuci, ... zmije jidovite grozno ujidati. M. Marulić 116. Mlađos i moje srdašce s ranicom grozno združiti. Š. Menčetić 21. Kleh grozno. 274. Smrt prijeka grozno strijelja, grozno cvijeli. M. Vetranić 1, 84. Da se vsi grozno ćujahu. Anton Dalm., nov. tešt. 51. mar. 2, 12. Za sve da mi grozno u prsijeh srce lupa. G. Palmotić 2, 11. Grozno mu je Ive besedio: 'Stani

malo, crni Arapine, stani malo, pobrojimo rane'. Nar. pjes. istr. 1, 42. Grozno klikne, tužnim cikom cikne. Osvešt. 4, 60. — b) vrlo često s *glagolom* plakati i s *drugim glagolima istoga značenja*, vidi a, b) aa). Zaplaka grozno. N. Rašina 92a. matth. 26, 75. Da grozno ne cvili mē želno srdačce. Š. Menčetić 8. Mnim da bi mramorno srdačce toj bilo, da ne bi jadovno i grozno cvililo. M. Vetranić 1, 3. Grozno me rasplaka. 1, 52. Jošte mi posluži, da grozno ne grozim. 2, 172. A meni u vike grozno jes plakati, kad rajske tve dike ne budu gledati. N. Najlašćević 2, 103. Vidiše človika vele grozno plačuci. Tondal. star. 4, 118. Vele grozno i vele gorko plačuci. M. Divković, nauk. 17b. Grozno suzim gork plač sada. I. Gundulić 217. Tad s uzdasim daždeć grozno suza rijeke, pismo, tvoje tužno skazanje i žalosno od ljubavi rijet' češ moje. 257. Kroz to grozno sved plačite, oči naše boležljive. 272. Grozno u srou svom proplaka. 835. Ko bih grozno ja cvilila, kad bih mrtvu nū vidjela. G. Palmotić 1, 871. Ona cijeneć vrtar da je, veli grozno procivleći... I. V. Bunić, mand. 37. Ja se vele grozno kajem. P. Radovčić, nač. 166. Grozno grijeih svoj plačuci. V. Andrijašević, put. 802. Veoma grozno proplaka. I. Ančić, svit. 80. Grozno plačuci mrtva Boga. I. Đorđić, uzd. 65. Poče grozno suze roniti svrhu nēga i plakati. F. Lastrić, od' 254. Da svi grozno zaplakaše. E. Pavić, ogl. 358. Kad bi tko radi srčene iznutrene bolesti skrušeña jošte i grozno plakao. I. J. P. Lučić, doct. 12. Ako prošaste opačine grozno ne usplačemo. A. Kalić 597. Moj dilbare, grozno ću te plakati. Nar. pjes. herc. vuk. 274. Kod majke se grozno naplakala. Nar. pjes. juk. 466. — *prema ovome stoji i sa sličnijem glagolima kao što su: usdišati i tužiti*. Grozno vzdihaje tako govoraše. Transit. 288. Er ni' pravo, da tko verno sve dvoreći služi, da svoj život svak čas gubeć grozno i jedno tuži. D. Rašina 105b. — c) s *glagolom* tresti se. U žestoku strahu i trudu počesmo se grozno tresti. G. Palmotić 3, 133a. Puni straha kō porazna grozno će se prid nīm tresti. 3, 153b.

2. GRÔZAN, vidi 1. grozdan.

GROZB, m. u *Stuličevu rječniku*: 'terror' s dodatkom da je useto iz brevijara. — *Riječ sasma nepouzdana*.

GROZBOJA, f. *Phytolacca decandra* L., *neka biljka (što se miješa u vino da bude crvenije)*. — *Riječ sastavljena od grozd i boja; d se ne čuje između z i b, ali se često nalazi pisano*. Grozd-boja, die *kermesbeere*, *Phytolacca decandra*. G. Lazić 129. J. Pančić, flor. knež. srb. 588. Grozd-boja, *Phytolacca decandra* L. (Lazić, Pančić), vidi karaboj. B. Šulek, im. 104. S jagodama grozboje vino svoje crnim prave. P. Bolić, vino-djel. 2, 145.

1. GRÔZD, m. *uva, plodovi (uprav na vinovoj lozi, ali se kaže i o drugim plodovima što su ovijem slični, vidi kod b)) što se sastoje iz zrna nasadenijeh oko jedne te iste petlje*. — *Akc. se mijenja u loc. sing. grôzdu, u gen. pl. grôzdā, i u cijeloj množini kad se umeće ov: grôzdovi, grôzdvā, grôzdovima, grôzdove. (ovako je akc. po Vuku i Daničiću. drukčije je u Dubrovniku, gdje je gen. sing. grôzda i grôzda, te je tako i u ostaliem padežima jednine, osim nom. i acc. gdje je svagda grôzd, voc. gdje je svagda grôzde, loc. gdje je svagda grôzdu. u množini bez ov akc. je u svijem padežima kao u loc. sing.: grôzdi, grôzdā, grôzdima, grôzde, a kad se umeće ov, mislim da se obično kaže: grôzdovi, grôzdvā*

itd.). — *Riječ je stara, isporodi stslav. grozdъ, rus. rposъ. — Tamna postaja: mj. o nalazi se i e, isporodi stslav. grezdъ (F. Miklošić, etym. wörterb. kod grozdъ) i greznъ, rus. greznъ, (i mađ. gerezd); d a ni z ne pripadaju korištenju, isporodi stslav. groznъ i greznъ, malorus. hrozn i hrozlo, češ. hrozen, polj. grono, malorus. hrono. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu (acinus!; racemus!), u Mikajinu (grappo o graspo d' uva', botrus, racemus, botryon'), u Belinu (racemus' 856b), u Bjelostjencu, u Jambrešićevu, u Voltićijinu (grappolo' traubenkamm, traube'), u Stuličevu, u Vukovu. a) u pravom smislu, plod vinove loze. U grozdih je dužna kokoš glavom. Stat. polj. ark. 5, 262. Ima vezati psa da ne zoble grozdov. 286. Ako bi ga tko zastao u svojih grozdih. 286. Povidaše nemu koliko malo grozdov od njegovih vinogradi bihu donesli. Ivan trog. 4b. Tolik plod imiše (loza), da jedva dvima človikoma ponesti jedan grozd. Aleks. jag. star. 8, 306. Donesoše jedan velik grozd grozđa. M. Radnić 47a. Svaki utrigne po jedan grozd. J. Banovac, uboj. 86. Donesoše na motki jedan veliki grozd. A. Kanižlić, utoč. 471. Vино od mnogijeh grozdova. J. Matović 198. Motri brižno na grozdu jagode. J. S. Rejković 875. Biti će prsa tvoja kakono grozdovi vinograda. A. Tomić, gov. 28. I naranču s listima i lozicu s grozdima. Nar. pjes. vuk. 1, 287. Toliki ti rodili grozdovi u pitomoj tvojoj Đakovici! 2, 142. Od loze grozd, a od trna kupina (n. p. biva). Nar. posl. vuk. 284. — b) plod i cvijeće onako kao kod a) ali na drugoj bilji. 'Grozd' se kaže, kad cvetovi stoje na peteljka malne jedne dužine, poređanim oko podugačkog vretena, kao u ribizle, đurđica i dr. J. Pančić, flor. boegr. 41. — c) preneseno na što drugo skupljeno zajedno kao grozd, n. p. aa) mnoštvo čeljadi. Pastiri Abramovi u grozdu. M. Vetranić 2, 286. Putnici su svojijem pleći stisnuli se veomi jako, da ih udriti i posjeći od sad moći nije nikako: srnu kako tvrda četa, iz grozda se ne odjeluju. J. Palmotić 202. — bb) raj pčela, osa. Groz (po dubrovačkom govoru) pčela; groz osa, examen'. A. d. Bella, rječ. 654a. — cc) mnogo kuća zajedno. Među grozdom kuća a spletom ulica. S. Ćubiša, prič. 17.*

2. GROZD, m. vidi drozak, drozd. — isporodi grozdavac, grozdovica. — U naše vrijeme, i u Stuličevu rječniku (merula'). Grozd, *Turdus musicus*. D. Trsteňak.

3. GROZD, m. ime ovnu. F. Kurelac, dom. živ. 82.

1. GRÓZDA, f. hyp. Grozdana. — *Akc. se mijenja u voc. Grôzdo. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu*. Grozda. S. Novaković, pom. 56. Bog mi dade sina iznenađa, mojoj Grozdi braca rođenoga, moja Grozda vrlo brata želna. Nar. pjes. vuk. 2, 156.

2. GROZDA, f. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

GRÓZDAC, grósca, m. dem. grozd. a) u pravom smislu. — u Stuličevu rječniku. — b) *Chenopodium botrys* L., *neka biljka*. Grozdac, češ. hroznová bylina: botride (rukopis u Siñu), botrys (Durante), *Chenopodium botrys* L. B. Šulek, im. 104.

GRÓZDAK, gróska, m. dem. grozd. — -a (negdašnje z) ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl., u ostaliem padežima d između z i k ispada, a z ispred k mijenja se na s. — *Akc. se mijenja u voc. grôšće (grósku), grôsci, i u gen. pl. grôz-*

dākā. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalčinu, u Belinu 356b, u Bjelostjencevu (kajkavski grozdek), u Voltigijinu (grozdek i grozdek), u Stuličevu, u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme: Svaka ti loza grozdek rodila). Malo grozdek doma ponesoše. Ivan trog. 4b. Jedna nosi grozdek od lozice. Nar. pjes. herc. vuk. 396.*

1. GRÔZDAN, grôzna, adj. u kojega su (mnogi) grozdovi, pun grozdova. — -a- (nekadašnje i) ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom; u ostalijem oblicima d ispada između z i n, te se u naše vrijeme po ovijem oblicima načinio i nom. sing. m. grôzan bez d. sa svega ovoga pometa se ova riječ s l. grozan (koje vidi pod a, a) cc) i a, b) aa)). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu: grozan i grozdan (s dodatkom da je stajala riječ) 'traubenreich', 'uvifer'. Kad zadaždje s groznijeh loza rujna i zlatna pića ugodna. I. Gundulić 396. Kad zadaždi s groznijeh loza vino sladko. J. Kavačin 170b. Sve porasle smokve i masline i još oni grozni vinogradi. Nar. pjes. vuk. 2, 105. Pa on lomi grozna vinograda. 2, 219. A osvoji grozne vinograde. 5, 419.*

2. GROZDAN, m. ime muško. — *Od prije našega vremena. Grozdans. S. Novaković, pom. 56. Sr. nov. 1861. 354.*

GRÔZDANA, f. ime žensko. — *isporedi Grozdjena. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu. Grozdana. S. Novaković, pom. 56. Ter mi stade Grozdana Mladjeu besjedovati. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Ti Momira držiš i Grozdanu, rodenoga brata i sestricu. Nar. pjes. vuk. 2, 161. Posveti se Momir i Grozdana. 2, 167. Podiže se Grozdana devojka. Nar. pjes. petr. 2, 149.*

GRÔZDANIĆ, m. prezime. — *isporedi Grozdanović. — U naše vrijeme. J. Bogdanović. Kosta Grozdanić. Rat. 145.*

GROZDANOVIĆ, m. prezime. — *isporedi Grozdanić. — U naše vrijeme. Simeun Grozdanić iz Sovjaka. Glasnik. 11, 1. 161. (1808).*

GRÔZDÂR, grozdâra, m. čovjek koji rado grožde jede. — *U Šulekovu rječniku: 'traubenfreund; traubenlecker'.*

GRÔZDAST, adj. sličan grozdu; pun grozdova. — *U rječnicima: u Belinu: 'grappoloso', 'racemosus'; u Bjelostjencevu: 'racemosus'; u Voltigijinu: 'grappoloso', 'traubicht'; u Stuličevu: 'racemis plenus' (s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva). Grozdast, 'traubenartig'. B. Šulek, rječn. Grozdast, 'traubenförmig'. rječn. znanstv. naz.*

GROZDAV, adj. vidi grozdan. — *Samo u Stuličevu rječniku (uz grozdast).*

GROZDAVAC, grozdavca, m. vidi 2. grozd. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'merula'.*

GROZDEKAŃA, f. augm. 1. grozd. B. Mušicki.

GRÔZDEN, adj. koji pripada grozdu. — *U Bjelostjencevu rječniku: grozdene pečke, i u Stuličevu (v. grozdov). — U naše vrijeme kod pisaca. Grozden, chem. 'trauben- (in zus.)'; grozden slad, 'traubenzucker', tal. 'zucchero di uva'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

GROZDENKA, f. vrsta kruške. Grozdenka, žuta lijepa kruška, dozrijeva o berbi (u Križevcima). B. Šulek, im. 104.

GROZDEŃAČA, f. vrsta pšenice. GrozdeŃača (pšenica), glockenweisen (Sabjar, na Braču). B. Šulek, im. 104.

GROZDETINA, f. augm. 1. grozd. — *U Stuličevu rječniku.*

1. GRÔZDIĆ, m. dem. 1. grozd. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu 356b, u Stuličevu, u Vukovu. a) u pravom smislu. Ostavljaju grozdice u vinogradima obranijem. M. Radnić 459b. Pruživši ruku s grozdićem da mu dade. J. Banovac, pred. 144. Da ima nemu tri zreli grozdići donest. Nar. prip. mikul. 56. — b) Ribes L., šmaŃak, isporedi grozdice. Flora croat. 404.*

2. GRÔZDIĆ, m. prezime u Mandelosu u Srijemu. M. Medić.

GROZDIĆE, n. dem. grožde (samo o suhom). — *U Bjelostjencevu rječniku: grozdice kramarsko suho, zibib mali 'passulae', i u Jambrešićevu: grozdice latinsko 'passula'.*

GROZDIJÂŃKA, f. ime žensko, vidi Grozdana. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu. Momir ljubi sestru Grozdijanku. Nar. pjes. vuk. 2, 159. Grozdijanka, šćeri moja draga. Nar. pjes. petr. 2, 150.*

GROZDIKA, f. vrsta jabuke. Grozdika, suvrst jabuke (u Varaždinu, Valjavac). B. Šulek, im. 104.

GRÔZDINA, f. augm. grozd. U Srijemu. M. Medić.

GRÔZDITI, grôzdim, impf. rađati grozdove, pa u prenesenom smislu (o kokoši) nositi mnogo jaja. — *U Stuličevu rječniku: 'far i grappoli, si dico ancora delle galline quando fanno molte ova' 1. 'racemos producere', 2. 'multa ova parere', i (po svoj prilici iz nega) u jednoga pisca našega vremena. Kokoši nose i snesu (a puno li snesu, onda) grozde jaja. F. Kurelac, dom. živ. 52.*

GROZDIV, adj. u Stuličevu rječniku: v. grozdovat. — *nije dosta pouzdano.*

GROZDJENA, f. ime žensko, vidi Grozdana. — *'je- po južnom govoru (pisano je è, i e po istočnom govoru). — Prije našega vremena. Grozdêna, acc. Grozdenu, Grozêdenu. S. Novaković, pom. 56.*

GROZDLIV, adj. u Stuličevu rječniku: v. grozdovat s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva u kojemu ove riječi nema.

GROZDOBËRAC, grozdôbërca, m. čovjek koji bere grozdove, grožde. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'uvas legens'.*

GROZDOBOJA, f. vidi vinoboja.

GROZDOJE, m. ime muško. — *Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 56.*

GROZDOLIK, adj. sličan grozdu. — *U Šulekovu rječniku i u njegovu rječniku znanstvenoga nazivlja: 'traubenartig'.*

GROZDÔNOSAN, grozdônosna, adj. koji nosi grozdove, grožde. — *U Šulekovu rječniku: 'traubenträgend'.*

GROZDÔNOŠA, m. čovjek koji nosi grozdove, grožde. — *U Šulekovu rječniku: 'traubenträger'.*

GROZDÔPLODAN, grozdôplodna, adj. vidi grozdorodan. — *Samo u Stuličevu rječniku: v. grozdovat.*

GROZDÔRODAN, grozdôrodna, adj. koji rađa grozdove, grožde. — *Samo u Stuličevu rječniku: v. grozdovat.*

GRÔZDOV, adj. koji pripada grozdu. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stuličevu (s drugim smatranjem: 'racematus' s dodatkom da je riječ ruska). Ako skožuranu suhu jagodu grozdovu prekineš, onda ćeš ispod kožurice sahar viditi. P. Bolić, vinod. 1, 88.*

GROZDOVAT, *adj.* koji rađa grozdove, *pun grozdova*. — U Stuličevu rječniku: racemosus, racemifer, racemis onustus' s dodatkom da je riječ ruska.

GROZDOVICA, *f.* *vidi* 2. grozd. Turdus musicus. D. Trsteňak.

GROZDOVINA, *f.* *vidi* hustolina. — U rječnicima: u Mikišinu, u Belinu 856b. 781b, u Stuličevu (racemus nudus'). — S drugim značenjima u Sulekovu rječniku (šećer iz grožđa): 'traubenzucker', i u Sulekovu rječniku znanstvenoga naziva (kiselina iz grožđa): Grozdovina, chem. 'traubensäure, paraweinsäure', tal. 'acido uvico', fr. 'acide racémique', egl. 'racemic acid'; smudna grozdovina, 'brenztraubensäure'.

GROZDOVIT, *adj.* u Stuličevu rječniku: v. grozdovat. — A u naše vrijeme u Sulekovu: 'traubenreich; traubenvoll'.

GROZDOVLE, *n. coll.* 1. grozd. — Na jednom mjestu xvi vijeka (sa starijim oblikom grozdovje). Riži grozdovje. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. apoc. 14, 18.

GROZDOUJA, *f.* kokoš koja mnogo jaja nosi (koja grozdi). — U Stuličevu rječniku: 'gallina saepe pariens', i (po svoj prilici iz nega) u jednoga pisca našega vremena. Grozduja, kokoš (koja puno snese). F. Kurelac, dom. živ. 52.

GROZICA, *f. dem.* groza (može biti da znači: groznica). — U jednoga pisca xvi vijeka. A toj ljubavi od želje grozice i ne znah kad savi taj lijepe kosice. Š. Menčetić 110. Milosti kih žeje vazme me grozica. 111.

GROZITEL, *m.* čovjek koji se groši (prjeti). — U rječnicima: u Bjelostjencu: kajkavski grozitel, ki se nagraža, pritnik, minax, minitans'; u Voltigijinu: 'minacciatore', 'bedroher'; u Stuličevu: v. prjetite s dodatkom da je riječ ruska.

GROZITI, *grōzim, impf.* minari; horrere; flere. — Postaje od korijena od kojega je i groza. — *Akc.* se mijeña u praes. 1 i 2 pl.: grozimo, grozite, u aor. 2 i 3 sing.: grōzi, u part. praet. pass. grōžen. — Riječ je praslavenska, isporodi st. slov. groziti, 'minari', groziti se, 'horrere', rus. грозить, грозиться, 'minari', češ. hroziti, 'minari', hroziti se, 'horrere', pol. grozić, grozić się, 'minari'.

1. *aktivno.*

a. *neprelazno.*

a) minari, prijetiti. po svoj je prilici bio isprva *kausalni glagol* (činiti da objekta spopada groza, da se objekat grozi), ali već od praslavenskoga doba nije prelasni glagol. — Premda je ovo značenje praslavensko, u našem je jeziku potvrđeno samo u Vrančičevu rječniku ('minari').

b) horrere, horrescere, *vidi* 2, a. — Samo u jednom primjeru xvi vijeka (ali *vidi* i c)) gdje ima osobito značenje: bolovati od groznice. Ter blaga želeći jak bolan ki grozi u vodi žedneći intačno pit prosi. M. Vetranić 1, 120.

c) flere, plakati (grozno). — Čini se (*vidi* i b, d)) da je ovo značenje u ovijem primjerima dviju pisaca xvi i xviii vijeka (ali može biti da koji primjer, ako ne svi, spada pod b)). ovo je značenje ušeto od 1. grozan (koje *vidi* kod a, b) aa)). — Imeđu rječnika u Stuličevu ('illaerymari, flere, deflere, lacrymas effundere, profundere'). Djevice... jehte li i groze? M. Vetranić 1, 180. I ja vas povenem i srce mē grozi. 1, 180. Gdje tudijer u tijeli grozeći procvijeli. 1, 308. Plačno ja grozim. 1, 383. Uzdišem grozeći. 1, 463. Jošte mi posluži, da grozno ne grozim. 2, 172. Čić

štete Božje, *vidi*, sve uzdiše, grozi i blidi. J. Kavašin 430a.

b. *prelazno.*

a) *kausalno*, činiti da se objekat groši (*vidi* 2, a). — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka. Ne prai pribile, koje me još cvile, koje me još groze, za kojim umiru. Š. Menčetić 254. Grozi me jožen srh. Đ. Baraković, vil. 332.

b) s objektom suze, lijevati (grozne suze), isporedi a, c). — Na jednom mjestu xvi vijeka. Tijem suze grozimo s velikom žalosti. M. Vetranić 1, 185.

2. *sa se, refleksivno.*

a. horrere, horrescere, osjećati grozu, ujedno tresti se i ježiti se od zime itd., a u prenesenom smislu, gaditi se, grstiti se, bojati se, mrziti. — Dosta često kod većine naroda, a između rječnika u Mikišinu (groziti se, grstiti se, 'nauseo, fastidio'), u Belinu ('horresco' 371b; groziti se na koga, 'exhorreo' 7a), u Voltigijinu ('abhorrire', 'verabscheuen'), u Stuličevu ('horrere, abhorrire, exhorrire'), u Vukovu ('schaudern', 'horreo'). a) *uopće*. Isus grozeći se u sebi, pride k grebu. I. Bandulavić 68a. joann. 11, 38. — b) s prijedlogom od. Da se grožahu od sinova Izraeljevih. Đ. Daničić, 2mojs. 1, 12. Nego se gadi na ti i grozi se od nega. 5mojs. 7, 26. — c) s *infinitivom* znači: bojati se. Niki se grozi k nim pojti, nego za misečne pinezi. Mon. croat. 231. (1527). — d) *impersonalno*, groziti se kome. Meni bi se grozilo i samoj misli k srcu mojemu vhod dopustiti. D. Obradović, basn. 318.

b. minari, prijetiti, isporodi 1, a, a). s *dativom*. — Samo po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu (grozim se, pretim, zaprečujem, 'minor, insequor minis' itd.), u Jambrešičevu (grozim se, 'minor, comminor'), u Voltigijinu ('minacciare', 'drohen'), u Stuličevu ('minari' s dodatkom da je uzeto iz rječnika ruskoga), u Vukovu (kome 'drohen', 'minari', cf. prijetiti, s dodatkom da se govori u Hrvatskoj i s primjerom: Groze se ljudi da tuže). Z golimi grožahu mu se meči, da ga hote rasići. F. Glavinčić, cvit. 93b. Što je nego oblačina kom je crni mrak začina? koji sad se gromom grozi kan' da megdan dile bozi. V. Došen 31a.

GROZIV, *adj.* *vidi* 1. grozan. — Na jednom mjestu xviii vijeka. I grozive prepun smuti. J. Kavašin 481b.

GROZJE, *n.* *vidi* grožđe. — Od xviii vijeka u nekih čakavaca: postalo je od groz (bez d) nastavkom je (po svoj prilici prema lozje, isporodi ložde). — Imeđu rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori na Korčuli. Navlaš kadno bogu od lozja šljemo čaše cijela grozja. J. Kavašin 25b. Ne u grozju dali u vinu. A. d. Costa 1, 207. V jenoj ruki nosi grozje. Nar. pjes. istr. 2, 103. V jednoj ruki grozje nosi. Jačke. 51. Jeli vrba grozje, jeli sinak došal. 156. Treći pobiraju zrelo grozje i smokvi. Nar. prip. mikul. 56.

GROZNICA, *f.* febris, bolesno stanje u čeladeta (a i u živinčeta), kad krv teče po tijelu s većom silom i brzinom, tijelo je mnogo vruće nego je obično (ali isprva može biti mnogo hladnije), nema žeje za hranom itd. osobito se ovako zove ono stanje što počinje osjećanjem take zime da se tijelo grozi i trese, a poslije se osjeća žestoka vrućina dok se tijelo oznaji, te onda ga pušta groznica i povraća se svaki drugi dan (f. tertiana) ili rjeđe svaki treći dan (f. quartana). — isporodi ogañ, ognica, vrućica. — *Akc.* se mijeña u gen. pl. grōznica. — Postaje od grozan nastavkom ica. — Od xiv ili od xv vijeka, a između rječnika u Mikišinu ('febris'; groznica

koja dohodi svaki treći dan ,tertiana febris'; groznica koja dohodi svaki četvrti dan ,quartana febris'; groznica svakdana ,quotidiana febris'), u *Belinu* (febris horrida 807a; febris tertiana 807a. 729b), u *Belostjencu* (v. zimlica), u *Volitićinu* (febbre, feber), u *Stulićevu* (tertiana febris), u *Vukovu* (feber, febris, cf. ogañ, ognica), u *Danićevu* (groznica, febris). a) *uopće*. Otz groznice. Sredovj. lek. jag. star. 10, 101. U kom me uhvati' groznica kvartana. N. Dimitrović 99. Jimaše četverodañu groznicu. F. Vrančić, živ. 74. Bolestan od groznice. J. Banovac, pred. 145. Od groznice i od ostalih nevoja jesu oslobođeni. A. Kanižlić, uoč. xviii. Protiva groznici svakdañoj. A. Kanižlić, bogoljubn. 481. Što groznicu mrzlu rodi. V. Došen 174b. U Kani sina kralja od ognice, to jest, groznice ozdravio. I. Velikanović, uput. 1, 141. Ali te je zabolila glava od groznice bola velikoga? And. Kačić, razg. 45a. Naklapa kao baba u groznici. Nar. posl. vuk. 188. Prazna kesa gotova groznica. 259. Ne tresem s tebe rosicu nego s mene groznicu. M. Đ. Milicević, živ. srb. 2, 37. — b) *čelade se razbaļa od groznice, groznica ga hvata, spopada, navajaše na n itđ*. Razbolim se od groznice. D. Obradović, basn. 329. Razboli se mlajahan junače od groznice bola velikoga. Nar. pjes. istr. 2, 128. — Vira moja, Plavša arambaša, ti me danas ufatiti nećeš, jer me nije groznica fatala. And. Kačić, razg. 293b. Kada uiti groznica. J. Vladimirović 15. Koga drugi treći dan ogañ oliti groznica fata. M. Dobretić 118. Preodan je groznica vatala. Nar. pjes. vuk. 2, 613. Od jada ga zaboljela glava, a od glave uvati groznica. 4, 511. U onaj isti dan kad mene prvi put uhvati strašna groznica. Vuk, odg. na laži. 23. Taštu Simonovu bješe uhvatila groznica. luk. 4, 38. Kad ova glavica prokljajala onda i mene groznica uvatila. M. Đ. Milicević, živ. srb. 2, 37. — Groznica ga popade. J. Rajić, boj. 107. Tako me groznica ne spopala! Nar. posl. vuk. 298. Šćepana je taj dan spopala groznica. S. Ľubiša, prip. 93. — Kad navali srdoboļa na čovika, al' groznica. M. Lekušić, razm. 160. — c) *kad čelade boluje od groznice, kaže se i da se trese od groznice ili da ga groznica trese*. Tresti se od groznice ,tertiana laborare'. A. d. Bella, rječ. 780a. — Trešjaše punicu groznica. S. Ľubiša, prip. 200. A u ruke nemoj sam mu ići, ako te je kad groznica tresla. Osvetn. 1, 80. — d) *kad čelade ozdravi od groznice, može se kazati i da ga groznica pusti, ostavi*. Da je ozdravio od groznice. F. Lastrić, svet. 43b. — Zapovijedje groznici, udij ju pusti. ned. 836. Pusti je groznica odmah. Vuk, mar. 1, 81. Na tom mestu izade sklopac koji se posle osuši i groznica pusti. M. Đ. Milicević, živ. srb. 2, 86. — Dok ga ostavi groznica. S. Ľubiša, prip. 98. — e) *u užem smislu ono prvo tjelesno stane kad se osjeća zima prije nego nastane ogañ*. Daće ti ogañ, groznicu, vrućinu i studen. I. Ančić, ogl. 159. Groznica mu je prolazila na ogañ. S. Ľubiša, prip. 94. — f) *iperbolički (a gdje gdje i u pravom smislu) kaže se da koga hvata groznica od kakva duševnoga uzroka, naj češće od straha*. Da ja ondi unidom, ufatilo bi me 600 groznica. F. Lastrić, svet. 44a. Kad ja smotrih, groznica me sape. M. A. Relković, sat. Elb. Da je vidiš, razbolio bi se da je Ľubiš bolan od groznice. Nar. pjes. vuk. 1, 458. Kad ugleda Kraljevića Marka, troletna je uvati groznica. 2, 249. Od stra' nēga uvati groznica. 2, 261. Efendiju popadne groznica gledajući šestoper pozlaćen. 2, 359. Al' sve Turke povata

groznica od Markova strašna buzdovana. 2, 437. Kad sagleda Petra Mrkonića, ufati ga drhat i groznica. 8, 305. Od jada ga ufati groznica. Pjev. crn. 259a. Oba Turkom zadaju groznicu. Oglad. sr. 228. Svako mi čelade dohvati trostruka groznica. S. Ľubiša, prip. 240. — *kaže se i čifutska groznica, vidi čifutski kod c*. — g) *muški nadimak. u Srijemu*. M. Medić. — h) *ime nekakvu mjestu*. — xv vijeka. Juraj sin Mikulin z Groznice. Mon. croat. 58. (1484).

GROZNIČAN, grōzničana, *adj. koji pripada groznici, vidi i grozničav*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz grozničav)*. Od ognja grozničnoga. B. Kačić, fran. 58. Mjesto groznično. u *Stulićevu rječniku*.

GROZNIČAR, m. *grozničav čovjek*. — *U jednom primjeru xviii vijeka (gdje stoji u prenesenom smislu s ne vele jasnijem značenjem), i u Stulićevu rječniku*. O koliko i koliko duša pogine samo po jednoj nečistoj groznici iliti nečistomu grozničaru. Đ. Rapić 448.

GROZNIČARICA, f. *grozničavo žensko čelade*. — *Samo u Stulićevu rječniku*.

GRŌZNIČARKA, f. *Lathraea squamaria* L., *neka biljka, isporodi 2. grozničavica, potajnica, goropadnača*. Grozničarka, *Lathraea squamaria* L. (Sabjar). B. Šulek, im. 104. Grozničarka, *Lathraea* L. Flora croat. 696.

GRŌZNIČAV, *adj. koji pripada groznici*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (tertiana laborans; mjesto groznično, grozničavo, locus, aer, cibus tertianam ciens) i u Vukovu (1. feberhaft, febriculosus. 2. feber verursachend, febrifer, z. b. voda)*. a) *uopće*. Oboren teškom zledi grozničavom. B. Zuzeri 184. Grozničavom prinaglicom traži ogñilo. S. Ľubiša, prip. 270. — b) *bolesan od groznice*. Želje stvari i Hipokrat grozničavim kratki mnokrat. J. Kavanin 55a. Kadano ga dozvaše nad Petrovu punicu grozničavu. F. Lastrić, ned. 336. Premda grozničav, tri ure pripovidaše. A. Kanižlić, uoč. x. U sobi kod mene grozničava. Vuk, odg. na laži. 23. Zaljevato grozničavijema vode s Morače. S. Ľubiša, prip. 26. Grozničav proseče struk od kopri na jednom kraju. M. Đ. Milicević, živ. srb. 1, 95. — c) *s kojega biva groznica*. Jer je voda svaka grozničava. Nar. pjes. vuk. 1, 228. Da je Srijem zemlja grozničava. Pjev. crn. 261a. Bunar voda svaka grozničava, udovica svaka samovoljna. Nar. posl. vuk. 30. — i *neka voda u Srbiji u okrugu užičkom zove se Grozničava Voda*. Sr. nov. 1866. 177.

GRŌZNIČAVAC, grōzničavca, m. *grozničav čovjek*. — *U Stulićevu rječniku*.

1. **GRŌZNIČAVICA**, f. *grozničavo žensko čelade*. — *U Stulićevu rječniku*.

2. **GROZNIČAVICA**, f. *Lathraea squamaria* L. u Srbiji. V. Arsenijević. — *vidi grozničarka*.

GROZNIČAVITI, grozničavim, *impf. bolovati od groznice*. — *U Stulićevu rječniku: tertiana laborare. — nije dosta pouzdano*.

GRŌZNIČAVKA, f. *Erythraea centaurium* Pers., *neka biljka, kitica, kičica*. Grozničavka (prema nem. feberkraut) (I. Sabjar), *Erythraea centaurium* Pers. B. Šulek, im. 104. Grozničavka, *Erythraea Centaurium* Pers. u Nišu. S. I. Pelivanović. Grozničavka, *Erythraea pulchella* Tr. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

GROZNIČETINA, f. *augm. groznica*. „Napovrzla mi se na dijete neka grozničetina“.

GRŌZNIČINA, f. *augm. groznica*. V. Ilić ni

Srbije. Ne bi nam zar ni dopao te opake grozničine. M. P. Šapćanin 1, 68.

GROZNIČNICA, *f. ime nekim biljkama.* — *Ismedu rječnika u Stuličevu* (grozničnica, trava). Grozničnica, 1. *Scutellaria galericulata* L. (Orfelin); 2. *herbae genus* (Stulli), *Eupatorium cannabinum* L. (Visiani, Alschinger). B. Šulek, im. 105.

GROZNIK, *m. rino (kao u šali).* — *Postaje od grozdan nastavkom ikz.* — *Na jednom mjestu u pisca xvii vijeka, koji može biti da je sam načinio ovu riječ.* Gdi žarka kaplica groznika vesela kaže mi sva lica rumena i bijela. I. Gundulić 158.

GROZNITI, *grōznīm, impf. postalo je prema groziti od grozan.*

a. *aktivno, vidi* groziti, 1, a, b). — *U jednom primjeru xvi vijeka.* Deru ... gladnike ki gladne grozneći. M. Vetranić 1, 220.

b. *sa se, vidi* groziti, 2, a. — *U Mikašinu rječniku:* grozniti se, ježiti se od straha 'horresco', i u *Stuličevu:* 'horrere, perhorrescere'.

GROZNOĆA, *f. uprav: osobina onoga što je grozno, ali na jedinom mjestu (xvii vijeka) gdje se nalazi ova riječ, smisao je nejasan.* Živine od naravi mokre jesu toliko boje koliko su daje od saanutja, kako se vidi u mesu bravijemu. tako bogoljubni i ponizni po suzami od groznoće, koliko su daje od mlijeka, slatkosti ovoga utješena tjelesnoga, toliko većma oslađuju slatkost utješena vječnoga. M. Radnić 298b.

GROZNOPLODAN, *groznōplodna, adj. vidi* 1. grozan, a, b) aa) (uprav: u kojega je grozan plod). — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Žestokom vodom tvojih groznoplodni suza. Đ. Rapić 279.

GROZNOT, *f. osobina onoga što je grozno.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ne čuje li, zimo, zmaju! groznost tvoja marve rik? L. Milovanov 79.

GROZNOTVORAN, *groznōtvorna, adj. vidi* grozan, a, a). — *U Stuličevu rječniku:* 'horribilis, horrendus, horridus, horrificus'. — *nepouzdan.*

GROZO, *m. ime muško, vaša da je ipokoristik.* — *Na jednom mjestu xiii vijeka, a ostale u Daničičevu rječniku.* Grozo, Dragobratov's syns. Mon. serb. 62. (1299—1302).

GROZOVIT, *adj. grozan, strašan.* — *U tri pisca čakavca xvi vijeka.*

a. *adj.* Tako on neće onda počutiti o njegovom srcu i o njegovoj konsijenciji toga grozovita srda Božjega. Postila. O8a. Ča jest greh i v kakovu strašnu i grozovitu nesriću jest človička vavel. Anton Dalm., ap. d2a. — *I u naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* 'grässlich'.

b. *adv. grozovito.* Iz ovoga svaki razumi, kako grozovito i strašno ljudi sagrišaju. Postila. K2b. Grozovito se prestrašilo. Anton Dalm., nov. test. 56b. mar. 5, 42. Imamo se grozovito bojati gniva Božjega. Kateh. 1561. B2a.

GROZOVITOST, *f. osobina onoga što je grozovito.* — *U Šulekovu rječniku:* 'grässlichkeit'.

GROŽDAK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Niva u Groždaku. Sr. nov. 1868. 982.

GROŽDE, *n. uva, uvae, uprav coll. grozd, upotrebljava se sa snačenjem: voće na vinovoj lozi.* — *Postaje od grozd nastavkom ije: naj stariji je oblik grozdije, stariji grozde; pošto se dj promijenilo na d, z ispred ovoga mijenja se na ž. oblik je grožde potvrđen naj prije xviii vijeka; kod čakavaca se još govori grozde (i grozje koje*

vidi). — *Riječ je stara, isporodi rus. rposajio, rposajje.* — *Može imati i množinu.* Grozdja su taj slatka. M. Vetranić 2, 278. u *gornjem primorju postaje množina nastavkom ija: groždija (različite vrste grožđa).* Kako u Dubrovniku i gore po Boci, tako i po primorju ispod Dubrovnika (k sjeveru) dekoja sušt. imena srednjega roda imaju mn. broj koji se svršuje na 'ija', n. p. ... 'groždija' (od 'grožde') ... Vuk, poslov. xxxvi—xxxvii. *vidi* i P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 170 (br. 65). — *U svijem je rječnicima: u Vukovu grožde, u Daničičevu grozdije, u ostalijem grozdje. a) uopće.* Da štete ne budu činiti u grozđaju. Spom. sr. 1, 148—149. (1420). Oti su naši zobali grozđje kiselo. Bernardin 81. czech. 18, 2. Vse grozđje i žito pojiše črvi. Korizm. 26a. Ako vidiš (u snu) punu lozu grozđja, toj prilikuje radost i veselje. Zborn. 139b. Ter su moj dvorni vinograd obrali vsega i odpejali grozđje kamo su hoteli. Mon. croat. 809. (oko 1598). U zavijaču izciduje se grozđje. M. Radnić 22a. Kada se izažme vino iz grozđja nesrila. A. Bačić 809. Nive i poja težakom harni su žitom, također vinogradi slatkim grozđjem. F. Lastrić, ned. 387. Donosavši mu loza grozđje. E. Pavić, ogl. 21. Da mu grožde krađu. V. Došen 91a. Erbo kad se grožde tiješti, toči se vino. Đ. Bašić 82. Donili brašno, smokve, grozđje. And. Kačić, kor. 189. Grožde od koga se čini vino. M. Dobretić 190. Grozde zrelo. Z. Orfelin, podr. 92. Vinovo grozđje. G. Peštaljić 167. S mora smokve, iz Mostara grožde. Nar. pjes. vuk. 1, 288. A grožde sam s tobom izobala. 1, 390. Brala bi grožđa, ljubila bi Đorda. 1, 629. Kā je god grozđja zobala. Jačke. 147. Kad vrba groždem rodi. (Nikad). Nar. posl. vuk. 116. Kiselo grožde, ne vaju, trnu zubi od nje. (Kazala lisica kad nije mogla da ga dohvati). 188. — *grožde se (osobito neke vrste) tje i osušeno.* Grozđje suho, uva passa'. A. d. Bella, rječ. 781b. Pet zavezaji grozđja suha. And. Kačić, kor. 176. Grožđa ni novoga ni suhoga. Đ. Daničić, 4mojs. 6, 8. *neke vrste suhoga grožđa zovu se i 'morsko grožđe' (jer dolaze preko mora, naj veće s istoka), drugo je kod d) ff).* Uzmi dve funte morskoga grozda. Z. Orfelin, podr. 246. Suho (morsko) grožde (krupno i sitno), rosine, zibebe (zwebebe), rosina'. Vuk, rječ. kod grožde. — *b) suho grožde u prenesenom smislu može značiti i: propast (uprav po svoj prilici: stercus, metaforički i kao pristojnija riječ, isporodi smokva).* Opremio ga u suvo grožde, 'hat ihn zu grund gerichtet', 'ad internecionem adduxit'. Vuk, rječ. kod grožde. Opremio ga u suho grožde. (Upropastio ga). Nar. posl. vuk. 240. *i u igri banašu:* Kad umaši, onda mu trlja uzme štap i baci u 'suvo grožde' (t. j. na stranu) ... onda trlja kupi sve štapove iz suvoga grožđa ... Vuk, rječ. kod banati se. — *c) s nekim pridjevima naenčaju se različite vrste. aa) uopće se razlikuje 'bijelo' i 'crno' grožde:* Bijelo grozđje ... grozđje crno. Zborn. 139b; a i 'crfeno'. A. d. Bella, rječ. 781b. — *bb) grožde bimerovo i bimer-grožde (vidi bimer i bimerovo).* Niti hoće piva ni jestiva, nego ište grožđa bimerova iz careva nova vinograda. Nar. pjes. vuk. 285—286. L'jepi će ti rod roditi, ... a lozica bimer-groždem. 1, 150. i bimer-grožde i bimerovo grožde ima i u Vukovu rječniku (to nije zabilježeno u ovom rječniku kod onijeh riječi) sa snačenjem: 'eine art weintraube', 'uvae genus'. radi drugoga značenja vidi d) aa). — *cc) Grožde čakavo (u Srijemu), v. čakavica.* B. Šulek, im. 105. — *dd) divlje grožde, labrusca, u rječnicima: u Belinu (divlje grozđje, lambrusca, vitis lambruscae uva,*

428^a. 781^b), u *Bjelostjencevu* (grozdje divje, vinika, labrusca'), u *Voltigijinu* (grozdje divje, labrusca', wilde traube'), u *Stuličevu* (grozdje divje, labrusca'). — *ee*) Grozdje grčko, Vitis corinthia L. (Lazić). B. Šulek, im. 105. — *ff*) opolito grozdje, koje čini mnogo vina. Grozdje opolito, uva mustifera (Della Bella), mosttraube. B. Šulek, im. 104. — *gg*) Grozdje pčeline, uva muscatella (Della Bella), muskatellertraube. 104. — *hh*) Grozdje pozno, uva serotina'. A. d. Bella, rječ. 781^b. — *ii*) Pravo belo grozdje, zuckerweinbeere'. G. Lazić 114. — *kk*) Pravo crno grozdje, schlehschwarze traube'. G. Lazić 114. — *ll*) Grozdje rano, uva lugliatica, che viene il mese luglio', uva julia'. A. d. Bella, rječ. 781^b. — *mm*) Grozdje tursko, vrst vinove loze crna grozda (u primorju). B. Šulek, im. 105. — *nn*) Grozdje tvrdo, uvae duracinae'. J. Mikala, rječ. 128^a. A. d. Bella, rječ. 781^b. — *oo*) Grozdje vinovo, uva che fa molto mosto', uva mustifera'. A. d. Bella, rječ. 781^b. — *d*) s *nekijem pridjevima može značiti i neke druge biljke i njihovo voće*. *aa*) Grozdje (grozdie) bimbérovo, Ribes rubrum L. (Visiani), v. bimbérgrozdje. B. Šulek, im. 105. — *isporedi c*) *bb*). — *bb*) Grozdje ivańsko (prema nem. johannisbeere), Ribes rubrum L. (Sabjar). B. Šulek, im. 104. — *cc*) Grozdje kozino, Ligustrum vulgare L. (Vukasović). 105. Grozdje kozje (Vujić), v. grozdje kozino. 104. — *dd*) Grozdje kumrino (Vuk), v. kumrino grozdje. 105. — *ee*) Grozdje medvidje, ribes vulgaris (Durante), Ribes rubrum L. (Sabjar). 104. Grozdje medvide, ribes volgare (rukopis u Sińu), Ribes rubrum L. 105. — *ff*) Grozdje morsko, Ribes grossularia L. (Lazić). 105. — *gg*) grozdje na drači, u *Mikańinu rječniku*: grozdje na drači, uva crispa'. — *hh*) Grozdje pasje, Lonicera xylostem L. B. Šulek, im. 105. — *ii*) Grozdje petrovsko, Ribes rubrum L. (u Istri). 104. Grozdje petrovsko (u Srijemu), v. grozdje petrovsko. 105. — *kk*) Grozdje svetog Ivana, Ribes rubrum L. (Grobńnik, Sabjar). 104. — *ll*) Grozdje vašćije, Lonicera xylostem L. (Lazić). 105. — *e*) u *nekoj prći* (u rukopisu xvii vijeka) pripovijeda se nešto o *Grozdńu*, kao da je živo ćefade. Priidń radostno blaženńj Grozdije. Starine. 2, 311. — *f*) *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Grozdńu. Sr. nov. 1867. 135.

GROŽĐICE, n. dem. grozdje. *a*) u *pravom smislu*. Na Erzi ovatu rožice, raste na Pavlu grozdice: ki je god k rožam pridahnul, s mesta je mrtav i ostal; kń je god grozdje zobala, s mesta je mrtva ostala. — *b*) *šmańak*. — u *Stuličevu rječniku*: grozdjice, leptorax', i u *Šulekovu imeńiku*: Grozdice, leptorax (Stulli), Ribes rubrum L. (u Lici, Sabjar). 104. — *i* s *nekijem pridjevima osobite vrste*: Grozdice divje, Ribes alpinum (Sabjar). B. Šulek, im. 104. — Grozdice primorsko, Ribes uva crispa L. (Sabjar, u Lici). 104. — *c*) Grozdice zmijino, Physalis Alkekengi L. (u Severinskoj okolici). B. Šulek, im. 104.

GROŽĐENE, n. djelo kojijem ko grozi ili se grozi. — *Stariji je oblik* groženje. — *Između rječnika u Stuličevu* (groženje, v. prijeteńe s *dobatkom da je riječ* ruska, i *grješkom* groženje, horror'), i u *Vukovu* (1. 'das schaudern', horror'. 2. 'das drohen', minae', cf. prijećeńe). Dohajahu kńoj dvorani s obećanjem i groženjem. F. Glavinić, cvit. 21^b.

GROŽIV, adj. *vidi* grozdan. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Kadmov unuk Bak groživ. J. Kavańin 167^a. — *riječ vrlo nepouzdana*.

GROŽLIV, adj. *koji se grozi (prijeti)*. — *Samo u rječnicima (pisano grozljiv)*: u *Bjelostjencevu*

(*samo adv. grozljivo, prćljivo, s prćnom* 'minaciter, minanter' itd.), u *Voltigijinu* ('minaccioso, minacciovole', 'drohend'), u *Stuličevu* (v. prjetiv).

GROŽNANSKI, adj. *ovako se zove neka općina u Istri xiii vijeka*. Komunu bujskomu i grožnanskomu. Mon. croat. 33. (1275).

GROŽŃA, f. *djelo kojijem se ko grozi (prijeti), prijetńa*. — *Od xvi vijeka po sjeverozapadńjem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu* ('mina, denunciatio'), u *Jambrešćevu* ('commination'), u *Stuličevu* (grožńa, v. groženje s *dobatkom da je uzeto iz Habelićeva*), u *Vukovu* ('die drohung', minae', cf. prijetńa s *dobatkom da se govori u Hrvatskoj*). Pobigal bih pred velikom grožńom tja. Mon. croat. 219. (1527). Divojke s oružjem ter grožńom nimaju se strašiti. F. Glavinić, cvit. 156^a. Grožńu i priteńe on u nemar meće. A. J. Knezović, nep. 160. Kada grožńu strańnu čini. V. Došen 111^a. Ako jim ne poviš, grožńa od muk prati. M. Kuhaćević 53.

GRPĆIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka*. Jurko Grpćić. Mon. croat. 185. (1504).

GRPITI, grpm, impf. (*zar šamparskom pogreškom mj. drpiti*) na jednom mjestu xviii vijeka. Psuje, grpi i tuži. Đ. Rapić 286.

GRSAK (ili grstak?), grska, adj. u *naše vrijeme, ali samo adv.*: grsko, otužno, neprijatno (o ukusu). I. Pavlović. — *pravo bi znaćeńe bilo: gađan, na koji se ćefadetu grsti*.

GRSLIV, *vidi* gršliv.

GRSNICA, f. konopla. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 122.

GRSNIK, m. *samo na jednom mjestu u piscu ćakavca xvii vijeka (pisano grstnik) sa znaćenem: oružje (uopće ili koje osobito?)*. — *Postaje bes sumńe od 1. grst (te bi pravo znaćeńe bilo: ono što se može zgrabiti šakom, gršču)*. Nih grstnikom brant hćiše ('auxilio subeuntem et tela ferentem'). I. Zanotti, en. 17.

1. GRST, f. vola manus; pugillus. — *isporedi šaka*. — *Akc. se mińeńa u loc. sing. grsti, u gen. pl. grstí, u dat., instr., loc. pl. grstima*. — *Rijeć je praslavenska (grstń)*, *isporedi stalov. grstń, rus. ropcń, ćeš. hrst, poľ. gorć*. — *Postaje od korijena grńt (vidi grńuti) nastavkom tń pred kojijem se tń mińeńa na s*. — *Između rječnika u Vukovu*: 'die hohle hand (zum fassen hingenhalten)', 'manus concava', cf. pregrští, s *dobatkom da se govori u Boci, i u Daniććevu* (grstń, 'pugillus'). *a*) *ruka od sgloba do prstń*. On ima pokaza grst i brgišće i reće: 'Obereta si mej sěmi: to su doli, ko vama godń'. Pril. jag. ark. 9, 123 (1468). Agustine, misliš li vas svit u grsti stisnuti? Živ. jer. star. 1, 236. Grstńa otń ruki. Glasnik. 10, 224. (xvi vijek). Desne ruke prsti diffega ćlovika ke biše do grsti prihitro otsika. Đ. Baraković, vil. 262. Vidih mu desnu grst kom biše obhiti' debelu praznu trst. 289. Napah jim tada grst i pleća obratih; stisnutje petih prst, tu jim ćast odvratih. 336. Premda su dvi ruke jednake do grsti, nisu nńh odluke sve skladne ni prsti. (1682). 118. U vratu grstju udiranje, u plećih bići. Michelangelo. 27. — *b*) *onoliko koliko se može držati u grsti (šaci)*. Koliko je grsti vode v mori? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Boja je jedna grst u miru nego obje grsti s trudom i mukom. Đ. Danićć, prop. 4, 6. Skvrńite me kod naroda mojega za grst jećma. jezek. 13, 19. — *plur. grsti znaći: koliko se može nositi u obje šake sastavńene, vidi pregršt. u Vu-*

kovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. GRST, *f.* nausea, neugodno tjelesno osjećanje, kad se kome grsti, kad hoće da bljuje. — isporedi 3. grst. — Nejasna postaša: ili je korijen grs prema lit. grasus, gadan, ili grs prema lit. gristi, dosaditi (objekat subjektu), vidi V. Jagić u Archiv für slav. philol. 2, 896; ili je postalo od grd nastavkom t^h pred kojijem se d promijenilo na s, vidi F. Miklošić, vergl. gramm. 2, 444; über den ursprung der worte von der form aslov. trst. 16; ili od osnove glagola grustiti, vidi F. Miklošić, vergl. gramm. 1^a, 169; etymol. wörterb. 80^a. — Na dva mjesta xv i xvi vijeka. I od toke grsti zavrti očima. M. Marulić 22. Tko li grst usadi u grlu da čuje, što je sladko da sladi a gorko da pljuje? M. Vetranić 1, 358.

8. GRST, *m.* vidi 2. grst. — Samo na jednom mjestu xviii vijeka. Ako ovim nis' u grstu, ne mož' bit drag Isukrstu. J. Kavañin 99^a.

GRSTAN, *grsna*, *adj.* koji čini da se kome grsti, gadan. — xviii vijeka. Sopolina i bale prigristne. Blago turl. 2, 180. Grstni i grubi grističie! D. Rapić 102. Da si tvojoi tu dužnosti vrstan, nit' kom' pićem nit nemirom grstan. J. S. Reljković 169.

GRSTATI SE, grstam se, *impf.* vidi grstiti. — Samo u Voltigijinu rječniku: 'nauseare', 'eckeln'.

GRSTILO, *n.* vidi 2. grst. — U jednoga pisca našega vremena. Uzvrije ti do grstila. M. Pavlinović, razl. spis. 400.

GRSTINA, *f.* vidi 2. grst. — Na dva mjesta xvii i xviii vijeka. a) u pravom smislu. Za pokazati nama grstinu kojom se nemu grda na ovi smrad. F. Lastrić, ned. 899. — b) u konkretnom smislu, ono na što se kome grsti. Kolika grstina stoji pokrivena pod onijem kipom. M. Radnić 70^b.

GRSTITI, grstām, *impf.* nauseare; fastidiare; nauseam facere. — isporedi grštiti, grštati, grstati. — *Akc.* se mijēna u *praes.* 1 i 2 *pl.*: grstimo, grstite, u *aor.* 2 i 8 *sing.* grstī, u *part. praet. pass.* gršten. — Radi postaša vidi 2. grst, od čega jamačno postaje kao častiti od čast, mastiti od mast. — Od xvii vijeka (vidi kod 2, b, c).

1. aktivno, rijetko. — Između rječnika u Mikafinu: stvar koja čini grstiti 'nauseosus' 105^a (nema napose), u Voltigijinu (nejasno): 'nauseare, ributtare', 'verabscheuen', u Stulićevu (nejasno): grstiti koga, 'stomachari, aversari'.

a. neprelazno, kad subjekat ima neugodno osjećanje da će bljuvati, kad mu se gadi. — U jednom primjeru xviii vijeka i u Mikafinu rječniku. Ako gane s usnama, čini grstiti onoga, koji ju gleda. D. Rapić 180.

b. prelazno.

a) gadići se čemu (objektu). — U jednom primjeru xviii vijeka. Prikazem ga (griješ), da ga vidiš, da ko luta zmaja grstiš, i od neg' se sveder krstiš. J. Kavañin 9^b.

b) gadići koga, činiti da mu se hoće bljuvati. — na jednom mjestu xviii vijeka. Pijanstvo čini da se sopolina cidi iz glave, kašal da gñusnim plnvanjem grsti. Blago turl. 2, 147.

2. sa se, reflektivno.

a. personalno, imati neugodno osjećanje kao što je prije bljuvača, ili uopće gadići se. — U tri primjera xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (grstiti se 'nauseo, stomachor' i kod groziti se). a) vidi b, c). Neka se poklonu prsvetoj hostiji i neka se ne grste sadružiti ju.

M. Bijanković 42. — b) vidi b, b) aa). Grstim se na sve grihe mojega prošastnoga života. L. Terzić 78. Grstim se na sve ono što sam do sad zlo i opako činio. 82.

b. impersonalno, značenje je kao kod a; što je ondje subjekat, ovdje stoji u dativu. — Od xvii vijeka (vidi kod c) dosta često, a između rječnika u Stulićevu (grstiti se komu 'stomachari, aversari') i u Vukovu (grstiti se, grstī mi se, 'eckeln', 'nauseare': 'grsti mi se, hoću da bljujem'. cf. guviti se, zgrštiti se). a) uopće. Mi se, nesrični, linimo poći na misu, kad i podemo, ako je malo duga, grsti nam se. J. Banovac, pripov. 245. Milujete li ubožstvo il' vam se grsti? F. Lastrić, test. ad. 59^b. Čudi se, stresa joj se i grsti. ned. 198. Plemenit je jedek, ali je pogana zdelica, zato mi se grsti. A. Kanižlić, utoč. 109. — b) uzrok s kojega se grsti izriče se imenom što stoji: aa) u *acc.* s prijedlogom na (naj češće). Jeda vam se grsti na njihove ajine? J. Banovac, pred. 40. Grsti vam se na onu čeljad. 98. Bogu na tvoje molitve grsti se. J. Filipović 1, 291^a. Krstjaninu samo na hranu duhovnu grsti se. 1, 489^b. Prikaza mu jedno pitje plemenito u jednomu sudu sasvim poganu, na koji se gršćaše rečenomu mladiću. 1, 515^a. Ne samo ne padaše u one grihe telesne, nego mu se na ne gršćaše. 1, 525^b. Mučno je koju (likariju) nač, da se na nu bolestniku ne grsti. 1, 527^a. Nama se grsti na tu jizbinu od ništa. F. Lastrić, test. 309^a. Da jedan čovik uniđe u kuću vašu u odići z dvora toliko smrdljivoj i otrovnoj da vam se grsti na nu. od' 250. Zašto se grsti Bogu na holost. 257. Toliko se grda i grsti Bogu na smrdljivi grih od bludnosti. ned. 147. Koliko mu se pak grsti na neharmonost toliko se naslađuje u harnosti. 889. Lipe su i meni tvoje molitve i drage, ali mi se na ne grsti, jer izlaze iz suda nečista. M. Zoričić, zrc. 70. Da bi ti bio studen ili vruć, ne bi žalio, ali jero si mlak, ne mogu te viditi, grsti mi se na tebe. D. Rapić 80. — bb) u *instr.* s prijedlogom nad. jedan put. Ili ako izmetnu se vrsti na zlu dižu, nad kojom se grsti. J. S. Reljković 181. — cc) u *gen.* s prijedlogom svrhu. jedan put. Grsti se Bogu svrhu pijanca. D. Rapić 266. — dd) u *gen.* s prijedlogom porad. jedan put. Dali mu se grstijaše porad toga gubavca. Blago turl. 2, 119. — c) *infinitivom* se izriče uzrok grštenju, ako je ovaj koje djelo što subjekat neće da učini jer mu se gadi. Ne grsti joj se doticati se rana. M. Radnić 483^b. Jer je danguba temelj od linosti, koja čini da se grsti našim udom dobro dilovati. J. Banovac, pripov. 242. Kako mu se ne grsti unići u usta. F. Lastrić, ned. 266. Svakomu poštenu grsti se ne samo viditi, nego slišat i govorit od ne. 899. Kada mu se grsti smrdljiva pomankaña puka svoga zagristi. D. Rapić 251.

GRSTIV, *adj.* vidi gršljiv. — Samo u Stulićevu rječniku: 'nauseosus, nausea plenus'.

GRSTLIV, vidi gršljiv.

GRSTOČA, *f.* vidi grstina, a). — Na jednom mjestu xvii vijeka. Crvi koji grizu puot usmrdeni mrca i njegovo vlastito rassutje pokazuju istočaj od njegova izhoda, koji jest usmrđenje i grstoca. M. Radnić 162^a.

GRŠA, *f.* hyp. grlo ili grkljan. — *Akc.* se mijēna u *voc.*: gršo, grše. — U Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno s primjerima: Već mi je do grše došlo njegovo zlo. Dokopao ga za gršu. — U Lici znači osobito jabučicu u grlu: Grša 'adamsapfel'. u šali reku: 'Ako te za gršu čapim, sve češ zvijezde na nebu prebrojiti'. 'Nemoj me

za gršu ćapavati, jer tu sam naj škakljiviji'. J. Bogdanović.

GRŠAK, grška, m. kao rešetka u krčagu kud voda ulazi i islazi. — U Vukovu rječniku gdje je onako tumačeno.

GRŠČAKI, m. pl. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-sluškom. Pregled. 10. — Po štokavskom govoru glasilo bi Grštaci.

GRŠKO, m. ime muško. — xv vijeka. Pred sudcem Grškom. Mon. croat. 74. (1450). Pop Juraj sin sudca Grška. 119. (1482).

GRŠKOVIĆ, m. prezime (po ocu Gršku). — U naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 107. Schem. jadert. 1876. 52.

GRŠLIV, adj. foedus, na kojega se grsti, gadan. — isporodi grstiv, grstan, grštan, grsak. — Nalazi se pisano samo grstliv, ali kod izgovaranja t ispada između s i l, a s ispred l mijenja se obično (rjeđe ostaje nepromijenjeno: grsliv) na š. — Od xvij vijeka. — Komp.: gršljiviji. Ovo su guba naj grstljivija, koja more opoganiti dušu. F. Lastrić, od' 898. — Ostati će grstljivo i ružno sve ono. M. Radnić 70*. Koliko ružan i grstljiv imaš stajati u grobnici. 170*. One prigrstljive kraste s tijela njegova otpadoše. F. Lastrić, od' 898. Ako želimo da duše naše prid očima Božim ne budu krastave i grstljive, imajmo naj veću pomlju držati ih čiste. 898. Budući da je ova zloca Bogu toliko mrska i grstljiva. ned. 400. I zavode ih k nekoj grstljivoj samovoji. M. Pavlinović, razl. spis. 422.

GRŠTACI, vidi Grščaki.

GRŠTAN, gršna, vidi gršliv. — Samo u Šulekovu rječniku: 'eckelerregend'.

GRŠTATI SE, gršta se, impf. vidi grstiti, 2, b. — U Šulekovu rječniku: gršta mu se na jekarije, 'er hat einen ekel vor arzneien' kod 'ekel'.

1. GRŠTENE, n. djelo kojijem se grsti. — Stariji je oblik grštenje. — U rječnicima (u svijem stoji griješkom s mj. š): u Mikašinu (grštenje, nausea), u Voltigijinu (nausea, ribrezzo, 'abscheur'), u Stuličevu (fastidium, satietas, nausea).

2. GRŠTENE, n. djelo kojijem se gršti. — U Vukovu rječniku.

GRŠTITI SE, gršti se, impf. vidi grstiti, 2, b. — Postalo je od grstiti se od čega se razlikuje i akcentom. — U Vukovu rječniku: grštitu se, gršti mi se, 'anekeln', 'nauseare'.

GRŠTAČ, grštača, m. greblo, lopata za izgrtaše pepela iz furuna. I. Stojanović.

GR TAN, m. vidi grkljan što ga zamjenjuje u našem jeziku. — Samo (grštane) u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom. Petlova grštane. Sredovj. jek. jag. star. 10, 102.

GRŠTANE, n. djelo kojijem se grće. — U Vukovu rječniku.

GRŠTATI, grštem, impf. vidi grnuti. — Nije stara riječ, već je postala od složenijeh glagola kao što su izgrtati, zgrtati itd. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. grnuti) i u Vukovu ('zusammenscharren', 'corrado'). Grće Marko u gepove rukom. Nar. pjes. vuk. 2, 437. Naide na jednu ženu da grće vatru. Nar. prip. vil. 1868. 849. Mnokrat blijesak gola imena sobom grće silno ljudstvo. M. Pavlinović, razl. spis. 186.

GR TKOST, f. osobina onoga što je grtko (vidi 1. grdak). — Na jednom mjestu u pisca čakavca xvi vijeka. Učiniti toliku grdkost i nečistoću. Mirakuli. 41.

GR TLAN, m. vidi grkljan. — Nije postalo od grtan nego od grkljan tjem što se k ispred l promijenilo na t. — U dva pisca Bošnjaka xvii i našega vijeka. Prikide grtlan djetetu. M. Divković, zlam. 9*. Ondje dva se za grtlane vlače. Osvetn. 2, 138.

GETOVAC, Grtovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski) Gertovec. Pregled. 61.

GRUB, gruba, adj. crassus, agrestis, rusticus; deformis, turpis. — Akc. kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki je u složenijem oblicima: grubi, gruba, grubo, gruboga itd.; kaki je u nominalnom gen. sing. m. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima: grubo, grubě, grubu, grubój itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom. u Dubrovniku kaki je u nominalnom nom. sing. m. taki ostaje u svijem nominalnijem oblicima jednine (osim instrumental) muškoga i srednjega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f., vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 172 br. 82.

— Riječ je praslavenska (s prvijem značenjem), isporodi stslav. grabъ, novoslav. grōb, grub, rus. гробы, češ. hrubý, polj. gruby. očito su ovdje dvije osnove: jedna (po stslavenskom grabъ; kod bugarskoga lice grubit važa da je osnova uzeta iz našega jezika) gromb i ta je praslavenska, isporodi lit. grumbu, grupti 'holperig werden', let. grumbu, grumbt 'runzlig werden'; druga je (grub, po poljačkom gruby) jamačno uzeta iz nemačkoga grob ili po ovome preinačena. radi toga ne može se znati, jeli u u našem jeziku postalo od negdašnjega a ili od u. — nejasno je i postane značenja (vidi 1, a): može biti da je u našem jeziku starija osnova (u = a) već u prva vremena (dajbudi po zapadnijem krajevima) dobila drugo značenje (deformis), a da je (istom od prošloga vijeka) primljena druga osnova is nemačkoga sa značenjem što ima u ovom jeziku koje je isto kao što je bilo i praslavensko. — Između rječnika u Vrančićevu (deformis; turpis), u Mikašinu (grub, nepristali, deformis, turpis, inelegans, foedus, deformatus'), u Belinu (brutto, laido, deforme' 150b), u Bjelostjencevu (grub, nepristal, deformis, turpis, foedus, tetor', v. grd), u Voltigijinu (brutto, sporco', garstig, schmutzig'), u Stuličevu (deformis, turpis etc.), u Vukovu: 1. 'grob', 'crassus'. 2. (u Dubrovniku) vide ružan s primjerom: nije gruba; u Daničićevu (grub, 'inurbanus', vidi kod 1, a). — Komparativ postaje na tri načina: a) nastavkom š pred kojijem se b mijenja na p: grūpši (pisano i grubši). — u Dubrovniku od xvi vijeka (naj stariji su primjeri: grubša. M. Vetranić 2, 54; M. Držić 101; grubšo. M. Vetranić 1, 10; grubšu. 2, 18. 141) do današnjega dana, vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 17 br. 86; u dva pisca Bošnjaka xvii vijeka: grupšega. M. Divković, bes. 803; grubšu. I. Ančić, ogl. 27; u dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka: grubšega. Š. Budinić, ispr. 16; grubši. I. Ivanišević 169. — b) nastavkom j: grūbjl. — u sjevernoj Dalmaciji od xvi vijeka: grubji. Transit. 270; Ant. Kadžić 184; grubje. Nauk brn. 20*; Đ. Baraković, vil. 805; J. Kavašin 447*; grublega. Đ. Baraković, jar. 78; grubljem. S. Matijević 40; grublja. I. J. P. Lučić, doct. 1. — c) nastavkom i(j): grūbijl. — u tri pisca xvii i xviii vijeka (jedan je iz Bosne, drugi iz Boke, treći iz Slavonije): grubiju. I. Ančić, svit. 20; grubija. J. Matović 44. 876. 414; Đ. Rapić 100. 267. — sva su tri oblika i u Stuličevu rječniku.

1. adj.

a. crassus, agrestis, rusticus, inurbanus, debec (vidi debeo, 2, h), krupan, hrapav; suprotno je

tanak, sitan, fin. u prenesenom smislu o čeljadetu, neotesan, divlji (vidi divlji, a, a)), koji svojijem riječima i uopće svojijem postupanjem vrijeđa i nehotu drugu čeljad, i o takovijem riječima; suprotno je uludan, fin. ovo je značenje do duše starije, jer je praslavensko, ali se prije prošloga vijeka javlja samo u jednom primjeru (iz dubrovačkoga spomenika): U naše dni od nédnoga gospodina rusaškoga takova gruba lista ne primismo. Spom. sr. 135. (1416). *Daničić (u rječniku) tumači inurbanus, što je dobro prema smislu, ali pošto (dajbudi od xvi vijeka) ova riječ u Dubrovniku i po ostalijem zapadnijem krajevima nigdje (ali vidi i primjer iz Olive) nema toga značenja, sva je prilika da i ovdje grub znači: grd. tako mislim da je i u ovom primjeru, premda bi po smislu moglo značiti: debeo: Odi se u svite sve crne i grube. Oliva. 46. — samo u nekim primjerima od kraja xviii vijeka nije sumnjivo značenje: Nije bilo nijedna tako gruba naroda. J. Rajić, pouč. 1, 174. Pravi spisatelj kaže u predgovoru da će njemu biti mila svaka recenzija bila gruba ili učitiva. Vuk, pism. 68. — po svemu tome ne znam, jeli se ovo značenje uzdržalo od starijih vremena po istočnijem krajevima, ili je u novije vrijeme prešlo iz nemačkoga; treba primijetiti da ga nema u narodnijem pjesmama.*

b. deformis, turpis, vidi 1. grd, 1. c. — Od xvi vijeka (ili još od prije, vidi kod a) po zapadnijem krajevima (vidi i u rječnicima). a) u pravom smislu. aa) o čeljadetu i o onome što se kao čeljade misli. Jere si ti mnogo lijepa a ja sam mnogo grub. Zborn. 88b. Pril. jag. ark. 9, 84. Ako grubu najde ženu. P. Hektorović 31. U zao čas, gruba je (*Petruša*), tko bi k njoj pošao? N. Nalešković 1, 241. Današnji dan tko je ubog grub je i star. M. Držić 402. Nije grubša od tebe gizdava Prehvala. D. Zlatarić 40b. Ako je tko bogat, velik, moguć, lijep, samovoljan, odjeven i obujen, ne ima nikako pogrđevati ubožijega, manjega, nejačega, grupšega, hudega, golijega, gladnijega i žednijega. M. Divković, bes. 808b. Stari, mladi, grubi, lijepi. M. Divković, nauk. 82b. Vidih za tim ženu grubu. Đ. Baraković, vil. 216. Vidje ga mrtva crna i gruba kako vruga. I. Držić 157. Sva se iskubla, sva je krvava, danu s tega gruba nije. I. V. Bunić, mand. 10. A hčer grubu kada odati dobro išće. I. Ivanišević 174. Naj ljepšoj nevjesti pir čine kako i naj grubšoj. (D). Poslov. danić. 68. Babajka koji ljube sve svoje sine, ako i grube. J. Kavačin 208b. Lin u hodu, grub u licu, lud rilom. A. d. Bella, razgov. 143. Koliko se i od grube žene čuvati imamo. I. Đorđić, ben. 25. Veći i manji, ljepši i grubši. B. Zuzeri 266. Vidiće se tada na livo gizdavih i ponosnije, a na desno grubih i poniznije. F. Lastrić, ned. 7. Bliže je gruba lijep neg gveroka slijep. (Z). Poslov. danić. 6. Lijep slijep, grub rug; zlo ono, huđe ovo. (Z). 55. Tko ima mjeti nije grub. (Z). 129. Kad zaručnik misli da rukuje jednu divicu, oli lipu, oli plemenitu, oli dobru, a on rukuje ockvrhenu, grubu, neplemenitu, oli zločudnu. Ant. Kadčić 483. Budalasti, grubi i pogrđni u tilu. M. Dobretić 308. Grbav osad, grub ospijeda. N. Marči 60. Nije meni Lakezis, niti skrivila gruba Medusa. M. Katančić 56. Ma se Niko momče obrtaše: 'Jadna Mara, činiš mi se gruba!' Ma li Mare njemu odgovara: 'Nit' sam mlađa, ni odveće stara, nego moma od naj ljvšeg doba: kad su Turci Novi poharali, imala sam trideset godina, od tadar su trideset i sedam'. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Osta cura gruba i krezuba. Nar. pjes. juk. 408. — bb) o ljudskom tijelu (kipu, pri-

lici), obrazu, licu, udu. Ostane obraz grub. N. Nalešković 1, 342. Ne pokaže pokorniku grubšega obraza. Š. Budinić, ispr. 16. (*Višnji*) nigda dušu vrijednu u grub hip ne stavlja. D. Rašina 5a. Bio grube prilike, zlo obučen. 27a. Grubljega obraza ne rodi, mñu, mati. Đ. Baraković, jar. 78. Iz kosijera slike grube nos nezgromni na kljun pada. I. Gundulić 474. Obrazom grubijem i strahovitijem. I. Držić 164. (*Jid*) čini te brižnu blidu, grubši obraz da ti izhodi. I. Ivanišević 169. Nihovi grubi i strašni obrazi. A. d. Bella, razgov. 34. Tlesa nepravedni biće sasvim pogrđna i gruba. J. Filipović 1, 223b. A ona mi gruba lica hoće bit još lpa? A. Kanizlić, rož. 31. Ukaza mu se divica licem postaranim i grubim. A. Kanizlić, utoč. 119. — Ako vidiš (*u snu*) da ti su ruke grube ali kaone, toj prilikuje štetu ali grijeh. Zborn. 184b. Čovik, koji ima lip obraz, zove se gizdav, ako će udo i imati koje grubo. F. Lastrić, od' 145. — cc) o životinji. Zvijeri grube. M. Vetranić 1, 184. Tako j' medvid grubi kada se okoti. Đ. Baraković, vil. 91. Prikaza se drugi pas crni i grubši. I. Držić 216. Naj ljepša mojemuća gruba je. (D). Poslov. danić. 68. — i o dijelu, udu životinskoga tijela. Od prasca zube videći strahotne i grube. M. Vetranić 2, 141. — dd) o neživoj stvari. Bio sam dub od fjerle zelene, njegda lijep, njegda grub. M. Vetranić 2, 145. I trava je gruba nika. Đ. Baraković, jar. 24. Otok ovi od lijepa se grub učini. G. Palmotić 2, 75. I crna noć strašiva grubijem mrakom gdi se obstire. A. Vitalić, ost. 162. Voće ni lipo ni grubo. I. J. P. Lučić, razg. 10. Što je došao oni vlah u gruboj robi? Nar. prip. vuk. 208. Dva se mrka povila oblaka, oba gruba i na kob jednaka. Osvetn. 5, 64. — ee) o čemu umnom. Zlamen na taj svit zadosti grub ima. Š. Menčetić 222. I razlicijeh jošter ptica od plemenata lijepa i gruba. J. Palmotić 316. — ff) uopće, uz stvar, ili u srednjem rodu bez substantiva, ili s kojom zamjenicom srednjega roda. U riječeh negovijeh stvari grube ukrotio je (*in verbis suis monstra placavit*). N. Rašina 215b. ecclesiastic. 45, 2. Ne vidjeh grubšu stvar ner hješe moj obraz. M. Vetranić 2, 141. Ne može ikadar namislit ljudaka svijes od žene grubšu stvar, koja no stara jes. F. Lukarević 89. U ruho naj lipše obući grubu stvar, nikako bit lipa ne može nikadar. D. Rašina 106b. Satirić sam čudno prist'o, stvari u mene grube nije. I. Gundulić 136. — Ča naprid u duble mñ pamet zahodi sve gore i grublje u paklu nahodi. Đ. Baraković, vil. 305. — A što no samo sobom jest lipo, u što hoć da obučeš, grubo sa svim biti ne more. H. Lučić 185. Što je grubo, lijepo se zvati ne može. (Z). Poslov. danić. 122. Na svitu nije se narodilo išto grubije i poganije od gubavca. Đ. Rapić 100. — gg) o onome što je neugodno ne vidu nego kojemu drugom tjelesnom osjećanju. Od tolikoj gruba smrada. Zborn. 7b. Što no je gruba stvar usima ališati, nije trijebi toj nigdar u pisma slagati. N. Nalešković 2, 122. Čiñaše se gruba veoma po sve kraje treska i vika. G. Palmotić 3, 21b. — hh) u širem smislu, o onome što je neugodno ne samo tjelesnom osjećanju nego i umu. Bez kojegodi feste ili lijepe ili grube. M. Držić 242. I lijepa komedija kazat vam se će gruba. 244. Bihu saće grube. Đ. Baraković, vil. 61. — b) u metaforičkom smislu, o duši i o čeljadetu s obzirom samo na dušu. Človik učini se grubli od skota po grsih. Transit. 270. Kano spovijeda s. Grgur papa od jedne sjene grube i gnusne od jednoga lupeža. M. Orbin 120. Pokli sebe u ad klade, i grješnike sobom grablje.

J. Kavašin 447^a. Čini dušu službenicu djavaosku, čini je grubu i grdnu. I. A. Nenadić, nauk. 166. Duša ostaje grublja nego jedno mrtvo tilo. I. J. P. Lučić, doct. 1. Duše grube i nakazne brez uresa milosti Božje. razg. 78. Grstni i grubi grišniče. D. Rapić 102. — c) *preneseno, u moralnom smislu, kao zao, ali obično ujedno kao i gadan, sramotan, nepristojan, vidi i d*. aa) *nasnačuje kao zlo nešto (djelo, misao, čud, običaj, nauku itd.) što po sebi nije zlo*. U mnogo lipo složenih besidah grube nauke ka (*kniga*) uzdrži. H. Lucić 185. On človik, koji drugoga himbenim naukom, z grubimi nesramnimi besedami navede i obrati od prave vere na krivu. Postila. 1^a. Koli je gruba dđ lijepu stvar sakrivat. D. Rana 7^a. Grub pitam dobitak. M. Bunić 72. Koji drži tijelo svoje čisto od gruba i nepoštene činjenja. M. Divković, bes. 112^b. Budi grubijeh misli jako i krepko odagnanje. nauk. 103^a. Prognanje od grubijeh misli. B. Kašić, zrc. 169. Sve raskoše svjetovne ili su grube ili su tašte. nasl. 88. Ta je grube čudi. Đ. Baraković, jar. 27. Čutjet u svomu tijelu taka gruba pokrenutja. I. Držić 113. S odlukom grubom. 166. Bježat veoma od zle i grube običaji. 227. Da mu nije bojne dike potamnila gruba osveta. G. Palmotić 2, 520. Nerazložne misli grube, koje leže u čoviku, vječnu dušu more i gube. 3, 31^a. Grubo djelo, turpiter factum, foedum facinus, res turpis. J. Mikala, rječ. 124^a. Nasladivat se grubijem mislima. Misli. 29. — i *uopće uz stvar (i riječ u starijem smislu), ili uz zamjenicu srednjega roda*. Govori i čini grube riječi. Zborn. 10^b. Pril. jag. ark. 9, 74. Zašto je gruba stvar da leži bez straže ovako gospodar. N. Naješćović 1, 203. Ako si pogledao kojegod stvari grube i nepoštene. B. Kašić, zrc. 64. Premda ova (*stvar*) nije od sebe gruba ni potičiva na bludnost. Ant. Kadčić 523. — Ništa ni grublje nego kar meu redovnici. Nauk brn. 20^b. Ovo je vele grubo prid svijetom. M. Divković, nauk. 16^b. Ako se čuju oskvrnjeni od griha smrtnoga (što je u redovniku, a navlastito u pastiru od duš prigruho). M. Bijanković 25. Koji pazi na poštehe ništa grubo i nepoštene ne diluje. B. Leaković, nauk. 476. — bb) *o čemu što je zlo po sebi, n. p. o grijehu*. Radi družijeh grubšijeh grijeha ozloglasen. B. Kašić, zrc. 95. Svjedočiše dugo smjenstvo gruba grijeha i opaka. J. Kavašin 61^a. I grijeh grubi i grijeh mnogi gore bije. 490^a. Grijeha tamne i grube ne drž' u spomeni. I. Dordić, salt. 271. Gospodin prašta grešniku naj veće i naj grubše grijeha. D. Bašić 823. Čini se (*grih*) težji i grubji. Ant. Kadčić 184. — Od grube službe grihovne. Naručn. 55^b. — Koliko je nepristojna i gruba ova opačina. B. Kašić, rit. 293. Gruba bo je opačina bit slijep za sebe. S. Rosa 78^b. — Zato u većoj ona staše gruba bluda pogibili. A. Vitalić, ost. 43. Solin veli pade s nemilošće, s gruba bluda. J. Kavašin 243^a. — S neskladnosti bijesne i grube. G. Palmotić 2, 3. Nepristojnost vele gruba. M. Bijanković 79. — Ona toli grubu i priku učinila jes sramotu. G. Palmotić 1, 385. — d) *također u moralnom smislu, ali posve kao gadan, sramotan, nepristojan*. Ter grubšo nije ništor ner človjek pjan. M. Vetranić 1, 10. Jeli ka grubša stvar na sviti neg starca bes srama viditi? M. Držić 101. Gdi su veće s grubijem bijegom odmetnici hudi u smeći prid čestitijem vernijem stijegom obratili sasma pleći. G. Palmotić 3, 178^b. U gruboj smeći od smrti se pripadahu. 3, 228^b. Što je grubije od pijane žene? D. Rapić 267. — često o nepristojnijem riječima. Nu joj riječ ne smjesmo grubu rijet

od srama. N. Naješćović 1, 281. Grube riječi govori. M. Držić 170. Govorio jest reči grube, bludne. Š. Budinić, sum. 37^b. Ako si govorio riječi... grube. B. Kašić, zrc. 65. Jeli govorilo grube riječi. D. Bašić 822. — e) *prema značenju kod c) i d), u jednom primjeru znači: kriv, dužan*. Ako kadgod tko zabludi, nije s toga crkva gruba. J. Kavašin 380^b. — f) *u prenesenom smislu, o riječima i načinu kojijem se drugi vrijeđa. premda je ovo slično značenju kod a, ne treba ga s onijem pomiješati*. Psovati i reći družimi riječi grube veoma suprot časti, grijeh je. A. Komulović 20. Za ljubav Božiju i za svoje spasenje ni grube riječi neće dobrovoljno podnijeti. M. Divković, bes. 342^a. Pače ne ostah za osvetit tej prikore sasma grube. I. Gundulić 292. Ki mu malo prvo biše rekali vele grube psosti. P. Radović, nač. 177. Zovući ga s jednim grubimi riječi luda i smamna. 456. U grube psovke prike grubo su se prominili. A. Vitalić, ost. 269. Zavjet daste, al' ga ne držaste, s tog vas istor gone tužbe grube. Osvetn. 4, 56. Na te riječi grube i smione smrknule se na junaku vede. 7, 80. — Gruba ruga glas prostiru. A. Vitalić, ost. 109. — u *Dubrovniku se govori: govoriti s grubijem načinom, imat grub način (možebiti prema tal. brutte maniere)*. P. Budmani. — amo spada i ovaj primjer: Ubozim ne htiše ukazat obraz grub. Đ. Baraković, vil. 6. — g) *u prenesenom smislu, uopće neugodan, nemio, štetan, strašan (u prvijem primjerima možebiti i sramotan)*. Umrijeh vele grubom i pogrdnom smrtju. M. Divković, bes. 47^a. Dostojan je grube smrti. plač. 13. Život pridade na smrt naj grubšu. I. Ančić, ogl. 27. Promišljajuć naj grubiju smrt. svit. 20. — Grub poraz. F. Lukarević 42. Satrt češ grišnih zube od propasti nihe grube. A. Vitalić, ist. 15^b. — I djetlujuć sve za platu život vodi grub i tužan. G. Palmotić 2, 498. Sve u grubomu bitju stoji. A. Vitalić, ost. 268. — Spravljajući se svrhu ne jedna gruba godina. I. Držić 161. — U ovome grubu vratolomju, šta je pustim gradom zavitalo. Osvetn. 6, 28. — Grubom ranom uho desno robu oholu on osiječe. G. Palmotić 3, 71^a. — Zapovidi da oca ufate: il' ufate ili da pogube, da učine jednu od dvi grube. Nadod. 147.

2. *adv. grūbo*. — *Između rječnika u Vrančiću* (turpiter), u *Mikalinu* (grubo, grdo, foede, turpe, turpiter, flagitiose), u *Belinu* (turpiter 150^b), u *Hjelostjenčevu* (grubo, nepristalo, foede, turpe, turpiter, v. grdo), u *Stuličevu* (turpiter, deformiter, turpe, foede). — *Komp.*: grūpšć, grūbjē, grūbijē (*vidi sprijeda*).

a. *vidi* 1, a. Car Tataran odgovori joj vrlo grubo i nepristojno, govoreći da nezina očevina zaista jest u nje, ali da joj je ne da. Vuk, nar. pjes. 3, 84. Da ih ne psuje onako grubo. Djelovod. prot. 86.

b. *vidi* 1, b. Noe svoju sramost otkrivši grubo spa. M. Marulić 47. Grubo je viditi redovnik sa svima dug jazik imiti. 108. Grubo ljubiti, dvoja su prikora. G. Držić 420. Grubše je čut, da se je Zlatikum star vjerio neg Kamilo mlad. M. Držić 229. Ka se skrovno čine od teh, grubo jest i reći. Anton Dalm., nov. tošt. 2, 82. paul. ephes. 5, 12. Kraļ Irud vele grubo i prigruho, teško i priteško učini i sagriješi prid Bogom. M. Divković, bes. 103^a. Vele grubo i pogrdno sami sebe osuđuju. nauk. 7^b. Grubo ti si vas izrađen. plač. 58. I tako je vele grubo, da si ti toliko lin u ovijeh. B. Kašić, nasl. 59. Za jedan pjenez kadgod se grubo pravdaju ljudi. 100. Toj grubo stoji. M. Gazarović 107. Padu toliko grubo.

I. Držić 185. Veoma grubo bude (*grad*) pridobiti od onoga, ki ne može zle požude pridobiti srca svoga. G. Palmotić 2, 494. Grubo Petar i ledeno na riječ se ovu trese i ježi. 8, 76^a. Kako grubo jest neskladno u jedan jezik govoriti. R. Gamašić 44^b. Grubo je, da jedan Kršćjanin otima se to učiniti. P. Radović, nač. 104. Koš dvojicu ne može nositi', i kad bi nosio, grubo je vidjet'. (D). Poslov. danič. 48. Kad ga vrijedjaš grubo dosti, kad mu ljubav neč' nositi. A. Vitalić, ost. 4. U kô blato da ne bi se omrljali grubo odviše. J. Kavašin 856^a. Riječca, 'morieris' grubo zveči na ušiju od mnozijeh. B. Zuzeri 877. Kruha, sira i vina, ako je grubo ušima, ali je dobro ustima. (Z). Poslov. danič. 51. Grubo, grdo, ružno. u hrvatskom primorju.

2. GRŪB, m. gruboća. — *Samo u narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata*. Tvoja ti je mati starom ostarila, tvoja ti je ljubav grubom ogrubila. Jačke. 808.

GRUBA, f. ime žensko, po svoj prilici ipokristik, *vidi* i 1. Grube. — *Od xiv do xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu*. Grubi kraljici bosanskoj. Spom. sr. 1, 18. (1899). Kraljica Gruba. 2, 43. (1899). Gruba. M. Marulić 258. M. Držić 123. 190.

1. GRŪBAC, Grŭpca, m. ime muško. — *Od xiv vijeka* (Grubac), a *između rječnika u Vukovu*. Sinu mu Grubac. Deč. hris. 21. 89. Grubac. S. Novaković, pom. 57. A sestra Grubac-Osmangu. Nar. pjes. vuk. 3, 216.

2. GRUBAC, grubca, m. onaj koji je grub? — *Na jednom mjestu xvi vijeka; može biti da je sam pisac ovu riječ izmislio radi slika*. Čin', človekoljubac da premili sin tvoj grêha, ki jest grubac, obvaruje duh moj. Š. Budinić, sum. 25^a.

GRUBAČ, Grubač, m. ime muško. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu* (Grubač). Grubač Dabčič Lušticašin. Spom. sr. 1, 48. (1403). Prêjeda Grubačema dijakom. Mon. serb. 299. (1420). Upisa Grubača dijak. 804. (1420). Po Grubaču Junakoviću. Spom. sr. 2, 98. (1436). — *U naše vrijeme i kao prezime*. Šem. prav. 1878. 83.

GRUBAČEVIĆ, m. prezime po ocu Grubaču. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubačević). Božidaru Grubačeviću. Mon. serb. 506. (1468). Grubačević. And. Kačić, kor. 454.

GRUBAČIN GÂJ, m. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom. I. Stojanović.

GRUBAHAN, grubahna, adj. dem. grub. — *ispoređi grubašan*. — *Akc. (u Dubrovniku) kaki je kod grubahan onaki je u ostalijem padežima jednine muškoga i srednjega roda, osim instrumentalu, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. za sva tri roda, i u cijeloj složenoj deklinaciji; u ostalijem je oblicima onaki kao što je kod grubahna. u Vukovu je rječniku griješkom drukčije zabižen akc.* — *U Belinu rječniku* (turpiculus' 150^b), u *Stulićevu* (turpiculus), u *Vukovu*: grubahan (gdje stoji da se govori u Dubrovniku s dodatkom: osobito se kaže za žene).

1. GRŪBAN, m. ime muško. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu*. Gruban. Deč. hris. 44. S. Novaković, pom. 57.

2. GRUBAN, grubna, adj. *vidi* grub. — *Od xviii vijeka*. Od grubna stvorenja učinimo se lijepi. S. Margitić, isprav. 4. Da budu grubnom i sramotnom smrtju umoreni. M. Dobretić 282. Nežina lipota nebeska prihodi u grubnu ružnost, pristaje biti raj nebeskoga naslađenja. Đ. Rapić

50. Ti si grubno budalo. Jačke. 281. — *Komp.*: grubniji. Kako je koje dilo teže i grubnije. M. Dobretić 198.

GRŪBANA, f. ime žensko. — *Od prije našega vremena*. Grubana. S. Novaković, pom. 57. Grubana, ime žensko ali samo u ovoj poslovice: 'Dovde moje, dovde Grubanino'. ima i jedna priča o tome kako je ova poslovice postala. I. Stojanović.

GRUBANAC, Grubanca, m. ime muško. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Grubanec). Grubanac Hlapčić (Imočanin. Mon. serb. 219. (1891).

GRŪBANIN, adj. koji pripada Grubani, *vidi* kod Grubana.

GRUBANOVCI, m. pl. u Daničićevu rječniku: 'Grubanovci', selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici bili su 'hatari među Velojevci i među Grubanovci' (Sr. letop. 1847. 4, 54 god. 1881).

GRŪBANOVIĆ, m. prezime po ocu Grubanu. — *U naše vrijeme*. Toša Grubanović. Rat. 417.

GRUBAŠ, m. ime muško. — *Prije našega vremena*. Grubaš. S. Novaković, pom. 57.

GRŪBAŠAN, grubášna, adj. *vidi* grubahan. — *U Stulićevu rječniku i u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

GRUBAV, f. *vidi* gruboća. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka*. Neće biti pomljiv oprati grubav od griha, koji grubi dušu. P. Posilović, nasl. 34^a. I da će tebi postaviti u pamet sve raskuše i grubavi od tijela i grihe tlesne, koje ti jesi učinio. 120^b. Tol'ka bo je grubav toga (vraga). J. Kavašin 411^a. S straha muka da ovih mrzim grubav svih grjehovi. 445^a.

1. GRŪBE, f. *vidi* Gruba, *uprav je hyp*. Grubana ili kojega drugoga ovakoga imena ženskoga. — *Akc. se mijenja u voc*. Grube. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Grube lijepa ne gruba, oprosti mi. M. Držić 126.

2. GRUBE, m. *vidi* Grubeta.

GRUBEŃA, m. ime muško. — *U spomeniku xii vijeka ima samo adj*. GrubeŃin. Desislav, sin GrubeŃin. Starine. 13, 207. (1185).

GRUBEŃIN, adj. koji pripada GrubeŃi, *vidi* GrubeŃa.

GRŪBEŠA, m. ime muško. — *Od xiii vijeka pisano* Grubeša i Grubêša; u *naše vrijeme glasi samo* Grubeša, *između rječnika u Vukovu* (Grubeša) i *u Daničićevu* (Grubeša i Grubêša). a) Grubêša i Grubješa. Grubêša peharznik. Mon. serb. 83. (1249). Pridoše Zrazu i Grubêša. 54. (1281). Grubješa. M. Držić 438. — b) Grubeša. Grubeša Gudulić. Mon. serb. 39. (1253).

GRUBEŠIĆ, m. prezime po ocu Grubeši. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubešić). Piro Grubešić. Mon. serb. 117. (1345). Grubešić. Boca 5. — *xiv vijeka dolazi i s oblikom* Grubêšić (*vidi* Grubeša, *ispoređi* i Grubješević). Stanko Grubêšić. Deč. hris. 21. 89.

GRŪBETA, m. ime muško. — *U Vukovu rječniku*. — *Od xiv do xvii vijeka (vidi* Rad. 16, 165) *dolazi s nominativom* Grube (gen. Grubeto); *između rječnika u Daničićevu* (Grube, Grubeto). S. Grubetems. Spom. sr. 2, 8. (1326). Dêds imê Grube. Deč. hris. 37. Grube Bistetić. Mon. serb. 150. (1351 *prepisano u naše vrijeme*).

GRŪBETIĆ, m. prezime po ocu Grubeti. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Grubetić). Vladoje Grubetić. Deč. hris. 53.

Brajanj Grubetić. Glasnik. 15, 294. (1848?). Nikša Grubetić. Mon. serb. 241. (1899). Prěds. gospodina kneza Nikšu Grubetića. Spom. sr. 1, 106. (1411). Vlahuša Grubetić. Mon. serb. 428. (1442). Dimko Grubetić. 431. (1445). Grubetić. Boca 8.

GRUBIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. u Bačkoj. V. Arsenijević. Stevo Grubić iz Sjovice. u Nar. pjes. kras. 1, 1x. Petar Grubić. Rat. 820. Grubić. Boca. 19. 25.

GRUBIJAN, grubijana, m. grub (vidi grub, 1, a) čovjek, nem. grobian. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: grubijsane, grubijsani. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u vojvodstvu. — i u hrvatskom primorju: Grubijan, neotesanac, neujudhak. u hrvatskom primorju.

GRUBIJANSTVO, n. osobina onoga koji je grubijan. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (die grobheit, rusticitas). Grubijanstvom ljudma bi pokazivali se. Glasnik. 11, 3, 28. (1695).

GRUBIJANŠTINA, f. vidi grubijanstvo. — U Šulekovu rječniku: 'grobheit'.

GRUBIJAS, m. pogrđna riječ. Skoroteča. 1844. 249. — vidi grubijan.

1. GRUBINA, f. vidi gruboća (i radi akcenta). — U jednoga pisca xvii vijeka (s konkretnijem značenjem: ono što je grubo), a između rječnika u Stulićevu (deformitas, turpitude, foeditas). I tako se daje na sve načistoće i grubine. P. Posilović, nasl. 38^a. I ostale sve grubine otići će u dubine. 198^b.

2. GRUBINA, m. ime muško. — U dva latinska spomenika xi vijeka. 'Grubina'. Doc. hist. rač. 59. (1060). 99. (1075). — vidi i Grubinić.

GRUBINIĆ, m. prezime po ocu Grubini. — xiv vijeka. Bogoje Grubinić. Deč. hris. 90.

GRUBIŠA, m. ime muško. — Od xi vijeka (naj prije u latinskim spomenicima) a između rječnika u Vukovu. 'Tempore Grubise prioris'. Doc. hist. rač. 48. (1056). 'Coram priore vestro Grubissa'. 50. Grubiša Veselković. Mon. croat. 183. (1487). Kralj Grubiša i Dragiña. J. Kavašin 251^a. Na 1115 vladao je u slovinskim državam kralj Jure, koji bi svržen, i Grubiša njegov sinovac za kralja učinjen. And. Kačić, kor. 420.

GRUBIŠIĆ, m. prezime po ocu Grubiši. — Od xvi vijeka (naj prije u komediji). Draško Grubišić Krikanin mo(j) je otac. M. Držić 184. Grubišići na Makarskoj. And. Kačić, kor. 454. Paskal Grubišić. Norini 66. Grubišić. Schem. bosn. 1864. v. xxvii. J. Bogdanović. V. Arsenijević.

GRUBIŠNOPOLJE, n. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj. Pregled. 80.

GRUBITI, grubi, impf. deformare, činiti da što (objekat) bude grubo (vidi 1. grub, 1, b). isporodi 1. grđiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grubišh, u aor. 2 i 3 sing. grubi, u part. praet. pass. grubišen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikafinu (grubiti, gnusiti, deformatio, foedo), u Belinu ('contemno' 268^a), u Stulićevu (deforme aliquid reddere).

1. aktivno.

a. sa značenjem kazaniem sprijeda, vidi 1. grđiti, 1, a. a) u pravom smislu. Ku (ljepotu) ona prije reda ne grubi napravom. F. Lukarević 58. Zubi hotio bi (prasac) život moj da dere i grubi. 299. — b) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. Zli dobroga glas grube. M. Marulić 158. Još

nije dobro svijet vidjela kagod lijepa djevojčica, počnu joj bez milosti ljudi iskat grubit tej ljeposti. F. Lukarević 249. Ni'e li zloba velja vaša, da gizdave tej ljeposti vi grubite s nemilosti? S. Bobalević 229. Nemoj da plač gorko dile sa svijem srcem ki te lube, ni da ljepos tvoju grube plaćem, suzam', cvilom cvile. Jedupka nezn. pjes. 236. Veli sveti Pavao: 'Tko kurvarstvo čini u svoje tijelo sagrašuje'; to jest, svoje isto tijelo i poštenje grubi i pogrđuje. M. Divković, bes. 44^b. I blago i glavu boje jest zgubiti ner li viru pravu nevirstvom grubiti. I. T. Mrnavić, osm. 165. Propni ovaga i pogubi, uzmi život zlom grešniku, ki nepravijem djelim grubi ovu zemlju svu koliku. G. Palmotić 3, 77^b. Neće biti pomjiv oprati grubav od griha, koji grubi dušu. P. Posilović, nasl. 34^a. Kako su dvi vrste od griha, koje grđe dušu, oblaćaju i grube. F. Lastrić, ned. 144.

b. contemnere, prezirati, vidi 1. grđiti, 1, c. Ča t' je potrebno uzdrži a ne grub'. M. Marulić 142. Samo Boga lubi dikla sveta, a sva ina mrzi i grubi. I. V. Bunić, mand. 28. Ta je smrt Bogu vele mraska, ter njegovu voļu grubi. P. B. Bakšić 224.

2. sa se.

a. pasivno. Obraz svjetliji od sunca slinama se žudejskijem grubu i pogrđuje. M. Divković, bes. 358^a.

b. refleksivno. u jedinom primjeru stoji s dativom sa značenjem: činiti se prema kome grub, u prenesenom smislu kao odmetati se. Uboštvo ću ljubiti, posluh ter čistoću, svitu ću se grubiti, tebe slidit hoću. M. Marulić 194.

GRUBJEŠEVIĆ, m. prezime. — U jednoga pisca xviii vijeka. And. Kačić, kor. 454.

GRUBJETI, grubi, imp. postajati grub (vidi 1. grub, 1, b). — -je- stoji u jušnom govoru mj. negdašnjega š, u zapadnom govoru stoji i: grđiti, a u istočnom bi stajalo e: grđeti. po jušnom govoru običnije je grubjeti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (grubiti tko, deformem evadere). Sunce i misec prid nim grubi i svjetlost svoju gubi. M. Divković, kat. 128. Za kim i za koga skrbna dosad grubih. P. Vitezović, odil. 54. Isus sunce kô ne grubi. J. Kavašin 483^b.

GRUBLAHAN, grublahna, adj. vidi grubahan. — Samo u Stulićevu rječniku (grubjahan).

GRUBOBRAZAN, grubobrazna, adj. gruba obraza. — U Stulićevu rječniku: v. grdobrazan. — nepouzđano.

GRUBOČA, f. deformitas, turpitude; crassitudo, rusticitas, osobina onoga što je grubo. — isporodi grubota, grubina, grubost. — Akc. se mijenja u dat. sing. grubići, u acc. sing. grubiću, u voc. sing. grubiću, u nom., acc., voc. pl. grubiće, u gen. pl. grubiću. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (gruboća, grđoba), u Belinu (deformitas' 150^b. 673^b), u Bjelostjenčevu (gruboća, grubota, nepristalnost, deformitas, foeditas, turpitude, v. grđoba), u Voltigijinu (bruttezza, sporchezza, 'garstigkeit, schmutzigkeit'), u Stulićevu (v. grubina), u Vukovu (die grobheit, rusticitas).

a. vidi 1. grub, 1, b. a) u pravom smislu. Dva dijavola pridôše paklena; crna i vele grđa bjehu, koje gruboće nije ni bi je svi jezici mogli izreći. Zborn. 157^b. Što li hoće tolika gruboća od lica čovječanskih rijet? M. Držić 240. Uskranuti će tjelesa svetije bez nikakova pomaňkanja, bez nikakove gruboće, bez nikakova razrušenja. M. Divković, bes. 399^a. Pokriti kojugod gruboću

od obraza. B. Kašić, zrc. 110. Sva se ljepota obraća u toliku gruboću. M. Orbin 78. Ne gruboća tolika je, takoga je hoda i čina, da bi pozno prava da je vukodlačka upirina. G. Palmotić 2, 60. Ako su koje (*prilike*) zlamenitom gruboćom nepristojne. M. Bijanković 88. I pod nebom nitko neće moć izreći te gruboće. S. Margitić, ispov. 261. Da se u njegovu kipu gruboće naći ne mogae. And. Kačić, kor. 210. Očišćeni od svake gruboće puti. Grgur iz Vareša 125. Svjetloća svijetlakova bolje odkriva gruboću crvičevu. M. Pavlinović, rad. 128. — *b*) u *prenešenom smislu*. Da odivši se nikom svitom od vridnosti ne upadeš u gruboću duše. Nauk brn. 11. Da procijeni gruboću i pogrdu od grijeha. M. Divković, nauk. 184^b. Ako se počneš topiti radi gruboće duše tvoje. B. Kašić, is. 114. Nije veće gruboće nego li duša u grijehu. I. Držić 38. Koliko je velika gruboća duše grišne. P. Radovčić, ist. 176. Da bi ljudi poznavali gruboću od ovoga griha. S. Margitić, fal. 186. Koliko je veća gruboća duhovna od griha! F. Lastrić, test. ad. 14^b. Svu gruboću duše promiňujući u biloću pokornu. I. J. P. Lučić, razg. 198. Stavi grihe tvoje i promiňaj grubotju i pogrdu ñiovu. B. Leaković, gov. 79.

b. *vidi* 1. grub, a. — u *Vukovu rječniku*.

GRUBOČSTVO, n. *vidi* gruboća. — U *Stuličevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

GRUBOJE, m. *ime muško*. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u *Danićičevu rječniku*. Gruboj. Mon. serb. 179. (1868).

GRUBOJEVIĆI, m. *pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 291.

GRUBOR, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 67. J. Bogdanović.

GRUBOROVIC, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 59. 74.

GRUBOST, f. *vidi* gruboća. — Od xiii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (grubos, 'deformitas' 150^b), u *Stuličevu* (v. grubina), u *Danićičevu* (grubost, 'rusticitas').

a. *vidi* 1. grub, 1. a. — Na jednom mjestu u *spomeniku xiii vijeka u kojemu je jezik pomiješan s crkvenjem*. Ašte što budets vñ ñihñ (u *knigama*) pogrđeno ili grubostiju ili nedoumñijemñ mogeo bezumija. Mon. serb. 84. (1234).

b. *vidi* 1. grub, 1. b. — Od xvi vijeka. Otajna grubosti. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 51^b. paul. 2 cor. 4, 2. Ne bude tada (u *raju*) liposti ni grubosti telesna. Aleks. jag. star. 8, 818. Nijedna se nečistoća ne ima imenovati meu vami, ali ti grubost, ali ti ludo govorenje. M. Divković, bes. 129^b. Prignuti na bludnost ali na grijeh puteni ili ti na prilične take grubosti. S. Matijević 14. Gledajući taku grubost, tko će učinit igdar ludost. P. Posilović, nasl. 199^b. Vatra koje pepeo jest grubost. M. Radnić 861^b. Kako će ostati zlamenja od rana brez grubosti. F. Lastrić, ned. 189. Telesa neće priuzeti grubost. J. Matović 109. Čistimo svako ockvrñene i grubost grijeha. 125.

GRUBOTA, f. *vidi* gruboća (i radi akcenta). — Od xv vijeka, a između rječnika u *Vrančićevu* ('deformitas'), u *Bjelostjenčevu* (kod gruboća), u *Voltigijinu* ('bruttezza, turpezza', 'garstigkeit, schmutzigkeit'), u *Stuličevu* (v. grubina). Plaćnije grubote ni takmene meni. M. Marulić 187. Gdi bi odsiđen nos, tada grede naj pri za ranu po zakonu libar 7 (?), a za ogрубljenja obraza tolikoje neka je libar 100. i tako se ima rasumiti oda svakoga uđa, ako bi bila grubota i rana. Stat.

poj. ark. 5, 258. Da suprotivnici i neprijatelji slova Božjega ne budu mogli po istini ko zlo ili grubotu ot ñih govoriti. Postila. Ol^b. Vsake vrste grubote, sablazni, šteta. Š. Budinić, sum. 120^b. Dobivaju žitak s nečistive grubote i bludnoga življenja tujega. 180^a. Čića grubote duše grišne. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1708. 35. Sin Božji ni bi porođjen grubotom pohotinja. ist. 13. Kada od ognja vaše svete ljubavi biti će očišćena ova duša moja od nečistije ockvrña i tolikije svojije grubota? P. Posilović, nasl. 186^b. Tvu grubotu s grijeha tvoga ja podnijeti nijesam htio. A. Vitalić, ost. 141. Oprati grubotu grihov. F. Parčić 50. S ovim pokazati mu ima grubotu griha. Ant. Kadčić 245. Čića svih imenovanih nemoći i grubota. 408. Nitko nije dužan otkriti svoju grubotu. 517. Nemoć koja daje grubotu života. M. Dragičević 49.

GRUBOVAC, Grubovca, m. *vrelo u Lici*. J. Bogdanović.

GRUČAST, m. *debeo čovjek, a nespođoban*. Barilović. D. Trsteñak.

GRUČENIK, m. *zaselak u Dalmaciji u kotaru makaranskom*. Repert. dalm. 1888. 66.

GRUČIN, m. *ime mjestu*. — *Prije našega vremena*. Gručine. S. Novaković, pom. 180.

GRUČKA, f. *žensko čelade s Grude (u Konavlima)*. — *Postaje od osmoe grud nastavkom* jka: dj mijena se na ð, a ovo ispred k glasi č. u *Dubrovníku se ovo opet mijena na j* (P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 159 br. 29): Grujka.

1. GRUĐA, f. *gleba, vrpica, komad, kad se što mekano, kao n. p. sir, snijeg, zemlja, složiti zajedno, ali kako mu drago i ne u kojem osobitom obličju*. — *isporedi* grudva, grudva, grumen, grun. — *Akc. je u gen. pl. grudā*. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. gruda, rus. гpyдa, češ. hruda, polj. gruda*. — *Radi postana isporedi lit. grudas, eruo, staroisl. graut, stvñem. gruzzi, kaša, bungur, stvñem. grioz, anglosaks. griot, pijesak*. — *Između rječnika u Vrančićevu* (gleba'), u *Mikafinu* (gruda, grumen zemlje, glebba, cespes'), u *Bjelostjenčevu* (gleba, gleba terrae, frustum terrae'. 2. gruda zelena, cespes'. 3. gruda soli, grumus salis'), u *Jambrešičevu* (gleba'; gruda zelena, cespes'), u *Voltigijinu* (zolla, gleba', erdschölle'), u *Stuličevu* (gleba, cespes'), u *Vukovu*: 1. gruda sira (odmah kad se izvadi iz surutke dok se isiječe i posoli), 'der klumpen', gleba'. 2. gruda snijega, 'der schneeball', glebula nivis', cf. grudica. a) u *pravom smislu*. gruda sira (*vidi u Vukovu rječniku*). Vi na voļu vazda imate grude sira, masla, mlika. D. Rañina 51^a. Volij' su ti kokoš ali jaje nego ovna ali grudu sira. P. Petrović, gor. vijen. 65. Gruda sira. M. Đ. Milićević, zim. već. 250. *tako je i u ovijem primjerima gdje se izrijekom ne kaže sira*: Neka svak obira masoca i grude. M. Vetranić 2, 252. Da peču ukrala ne budem od gruda. N. Najlašević 1, 259. Ovdí će bit i sira i grude, što ćemo priložit, da ljepša čas bude. M. Držić 441. Šilaću ti grude i jagañce. Ogled. sr. 185. — *snijega*. Sniga grudo bila. M. Gazarović 199^b. Crn ti obraz bio kao gruda snega! Nar. pjes. vuk. 1, 109. Kako s' topi ona gruda snijega. 402. Kako kopni ona gruda snežana. 408. Podignu se momci po sokaci grudati se grudam od snijega, ubace mi jednu grudu snijega. Nar. pjes. kras. 1, 12. — *semfe*. Jer dok lemeš isprivaća grude. J. S. Belković 22. Hiti grudu semfe na me. Jačke. 117. Grude zemljane. Đ. Daničić, jov. 7, 5. — *čega drugoga*. Jelici sestrici neg tri grude

voska. Jačke. 152. Ne bi iznijeli onu grudu tuča (zvono). S. Lubiša, prip. 194. Donesite grudu suhih smokava. Đ. Daničić, 2car. 20, 7. Dvjestu grudu suhih smokava. 1sam. 25, 18. — b) *ime mjesta (vidi i Grude). aa) u Dalmaciji. aaa) selo u kotaru dubrovačkom (u Konavlima).* Repert. dalm. 1888. 88. — bbb) *zaselak u kotaru korčulanskom u Ratu.* 43. — ccc) *zaselak u kotaru dubrovačkom na otoku Koločepu.* 83. — ddd) *zaselak a kotaru dubrovačkom u Postranu.* 85. — bb) *mjesto u Crnoj Gori.* Podgorice i Zete prostrano, i s tim Grude brdo ubojito. Ogled. sr. 475. Podu u Grudu. S. Lubiša, prič. 46. — cc) *planina u Srbiji u okrugu užičkom.* M. Đ. Miličević, srb. 577. — c) *ime žensko. — u naše vrijeme u Lici.* V. Arsenijević. *može biti da dolazi i prije našega vremena (ako nije ime muško, vidi 3. Gruda).* Gruda. S. Novaković, pom. 57. — *radi postana vidi:* Gruda, nadimak ženskom djetetu koje je bijelo kao gruda snijega. „Ne znam, kud mi je Gruda pristala, sad je tu bila s djecom“. u Dobroselu. M. Medić. — d) *ime ovcu, koja je bijela kao snijeg. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

2. GRŪDA, f. sternum, kost sred prsi, gdje se sastaju rebra. — na Braču. V. Tomić. A. Ostojić.

3. GRUDA, m. prezime (ili ime muško?). — U naše vrijeme (ali kao ime muško može biti i prije našega vremena, vidi 1. gruda, c)). Do samoga Grude barjaktara. Nar. pjes. vuk. 4, 365. Na torinu Grude Omer-age. 4, 420. Omer Gruda su tri svoja sina. 4, 430. Tri stotine Grude Krajičnoga. Ogled. sr. 459. A za Begom Gruda barjaktare. 459.

GRUDAC, Gruca, m. zaselak u Dalmaciji na otoku Hvaru. Repert. dalm. 1888. 60.

1. GRUDAN, grudna, adj. koji pripada grudima. — U naše vrijeme kod pisaca. Grudni, zool. „brust- (im zus.)“; grudna duplja, (prsje), „brusthöhle“, tal. „cavità di torace“; grudna kost, „brustbein, brustknochen“, tal. „sterno“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Grudne peraje „pinnae pectorales“. J. Pančić, rib. 160.

2. GRUDAN, m. ime prsatu kožu. u Dobroselu. M. Medić. i kao prezime. J. Bogdanović.

3. GRUDAN, grudna, m. december, decembar. — U Hrvatskoj od prošloga vijeka. — Samo u rječnicima (u svijem s kajkavskim oblikom grudon): u Bjelostjencu, u Jambrešiću, u Volčijinu, u Stuličevu.

GRŪDANE, n. djelo kojijem se ko gruda. — U Vukovu rječniku.

GRUDARICA, f. u narodnoj pjesmi našega vremena: ne znam, jeli gruda (sira), ili je žensko čelade što siri. Jes' izišle na stan stanarice? sire li nam meke grudarice? Nar. pjes. stojad. 2, 106.

GRUDAST, adj. koji je pun gruda (n. p. zemlja). — U Bjelostjencu rječniku: „glebosus“, i u Stuličevu: „glebosus“.

GRUDAŠ, m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. Sr. nov. 1879. 176.

GRUDAŠEVIĆ, m. prezime. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničiću rječniku (Grudašević 3, 581). Hrana Grudašević. Glasnik. 15, 294. (1848?).

GRŪDATI SE, grūdām se, impf. igrati se bacajući se jedno na drugo grudama snijega. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. grūdā). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Zimi bi se grudale devojke, probace mi po grudu

snijega. Nar. pjes. vuk. 2, 377. Podignu se momci po sokaci grudati se grudam od snijega. Nar. pjes. kras. 1, 12.

GRUDAV, adj. vidi grudast. — Samo u Stuličevu rječniku.

GRŪDE, f. pl. ime mjesta. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 244. — b) zaselak u Dalmaciji u kotaru imoskom. Repert. dalm. 1888. 50. — c) arnautsko pleme blizu Crne Gore. — u Vukovu rječniku.

GRUDEŠ, m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. 383.

GRŪDEŠA, f. ime kozi. u Dobroselu. M. Medić. — isporedi 1. gruda, d).

GRŪDI, f. pl. prsi; po zapadnijem krajevima samo u domaće životinje što se koje, osobito u govečeta. — Akc. se mijenja u gen. grūdi, i u dat., instr., loc. grūdima. — Riječ je praslavenska (grond), isporedi rus. ррѣдъ, češ. hrudi, polj. grędzi. — U nekijeh pisaca našega vremena acc je grude, kao da je muškoga roda, vidi kod a). — Između rječnika u Mikašinu (grudi, prsi, pectus), u Bjelostjencu (grudi, prsi, pectus, thorax, thoracia), u Jambrešiću (pectus), u Stuličevu (pectus bovillum' s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu (vide prsi), u Daničiću (pectus). a) u čeladeta. Pobilite grudmi. Lesekörn. šaf. 129. Do grudej. Glasnik. 11, 88. Te se gospe zagledale u moje bele grude. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 1. A ti putnik ne išće mu ine, no se bije u široke grudi. Osvetn. 2, 22. Al' su vrele u junaka grudi. 2, 44. A mesne će zaboliti lude, kad im jut nož zarone u grude. 2, 129. Moje grudi moji miri hudi. 3, 7. A Arapa sa kobile svali, pa ga dernu bavanom u grude. 3, 141. Jer ga skoro hitilo se vlašje, niže grudi kud se pasom paše. 4, 89. Pa ga svijest ujede za grude. 5, 44. — b) u životinje. Iskat' grudi u zadnem kvartijeru. (D). Poslov. danić. 33. Donio bih ja i plečku u grudi, ali ne dađu ljudi (u pripovijeci). Vuk, rječ. kod grudi. Tako češ osvetiti grudi od žrtve obrtane. Đ. Daničić, 2 mojs. 29, 27. U životinje su grudi, a u ljudi prsi (tako se drži po Dalmaciji). M. Pavlinović. — c) grudast brežulak: „Na onim grudim bilo je pokopišće“. M. Pavlinović.

GRŪDICA, f. dem. 1. gruda. — Između rječnika u Belinu („caseus recens 155b), u Bjelostjencu („glebula“, u Stuličevu („caseus recens; casei recentis frustulum; glebula“), u Vukovu. Tržak sam donio: kozlece, grudicu. M. Držić 49. Ovo ti na čas grudica, umijesi prjesnačić. 136.

GRUDIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Božlins Grudić. Deč. hris. 79. — I u jednoga pisca našega vremena. Sa Živanom Grudićem. M. Đ. Miličević, zim. več. 276.

GRŪDINA, f. augm. 1. gruda. — Dolazi s osobitijem značenjem (gomila). a) ime mjestu. u Daničiću rječniku: međa je katunu Pinušincima išla „na Grudinu“ (Glasnik. 15, 294 god. 1848?). 3, 581. — vidi i Grudine. — b) gomila stijena. M. Pavlinović.

GRUDINE, f. pl. staro groblje u Bročnu u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 103.

GRUDITI, grudim, impf. u Stuličevu rječniku: 1. „glacem in frusta secare, frangere“. 2. v. riti. — nepouzdano.

GRUDJA, vidi gruda.

GRŪDNĀK, grudnika, m. vidi grudnāk. u Banatu. V. Arsenijević.

GRUDNIŠNIK, *m.* *Althaea rosea* L., *trandrofil*, *crveni sjez*. — *U Stulićevu rječniku*: grudništnik, trava, malva hortensis, i u Šulekovu imeniku: Grudnišnik (iz rus. груднишникъ, malva), *Althaea rosea* L. (Visiani). 105.

1. **GRUĐNAČA**, *f.* ono prteno cjedilo u koje se sir iz surutke vadi, te se gruda načini. — u Vukovu rječniku gdje je ovako tumačeno.

2. **GRUĐNAČA**, *f.* torba sa dvije uzice, ali su krajevi svake uzice utvrđeni za jedan gornji i jedan donji ugao, pa kad se torba zaturi na leđa, uzice se ukrste na grudima, te su ruke slobodne i teret se lakše podnosi. I. Pavlović.

GRUĐNAK, *grudnaka*, *m.* kožuh kao prsluk. u Banatu. V. Arsenijević. Grudnak, mali kožuh bez rukava. I. Kršnavi, list. 91. — *isporedi* grudnik.

GRUĐNANKA, *f.* *Pulmonaria* L., *neka biljka*. — *U Stulićevu rječniku*: trava lijočna, 'pulmonaria gallica', i iz nje u Šulekovu imeniku: Grudnanka, rus. грудница, грудника (Abutilon Avicennae), polmonaria gallica (Stulli), *Pulmonaria* L. 105.

GRUDOBRAN, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Sr. nov. 1872. 540.

GRUĐSKÎ, *adj.* koji pripada Grudi, Grudama. — *U naše vrijeme* i u Vukovu rječniku (von Grude) s primjerom: Šaban Đeka grudski vojvoda. Nar. pjes. vuk. 4, 115. — Grudsko vrelo, ime vrele u Hercegovini. (po zapadnom govoru) Grudsko vrilo. Schem. herceg. 1873. 17.

GRUĐVA, *f.* *vidi* 1. gruda. — *Od XVIII vijeka*, a između rječnika u Vukovu. Nose grudve crne zemlje. D. Obradović, živ. 125. Uzme grudvu zemlje gdje bili da bili pa je preda kupcu rekavši: 'Da je alal'. V. Bogišić, zborn. 425.

GRUĐA, *f.* *vidi* 1. gruda. — *U jednoga pisca XVIII vijeka* (pisano grudja). Pod nom grudja svaka u prah biva. J. S. Rejković 17. Nemu vaju da se sitno ore, jer iz grudja izrasti ne more. 79.

GRUĐANIN, *m.* čovjek s Grude (*vidi* 1. gruda, b) aa) aaa), iz Grude (*vidi* 1. gruda, b) bb)). — *plur.*: Gruđani. — Gruđanin, čovjek s Grude (kod Dubrovnika). Đ. Daničić. — Gdje je bijahu Gruđani kradom poredili. S. Lubiša, prič. 131. Vi ste, Gruđani, zgriješili. 135.

GRUĐE, *n. coll.* 1. gruda. — *U naše vrijeme*. Žene nakašaju grude oranicom. V. Bogišić, zborn. 119.

GRUĐVA, *f.* *vidi* 1. gruda. — *U jednoga pisca XVIII vijeka* i u Stulićevu rječniku (v. gvala). Srca su im postala kano grudva leđa. A. J. Knezović 127.

GRUG, *m.* *vidi* gruj. — *isporedi* gruh. Grug, gruh, v. ugor. Čas. čas. muz. 1854. 185.

1. **GRUĤ**, *m.* kamenje sitno, stučeno. Dubašnica na Krku. — *vidi* 1. gruhati. — *Upotrebljava se i s osobitijem značenjem*: kamenje stučeno, kojijem se posipju puti, ceste. Gruh, arch. (strassenb.), knack, knacko, tal. 'battuda', fr. 'pierres cassées, pierrailles', egl. 'broken stones', 'gemüll', tal. 'rot-tami'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. **GRUH**, *vidi* grug.

GRUĤAČ, *gruĥača*, *m.* u Leskovcu (govori se gruač). Gruĥč, šjunak, belutak veličine jajeta, oraha pa i lešnika, te nime lebari nabijaju svoje peći, da im bolje peku. M. Đurović.

GRUĤAŃE, *n.* djelo kojijem se gruĥa. — *Između rječnika u Vukovu*: gruvaše i gruhaše. Turke iznenadi gruhaše topova s leđa. S. Lu-

biša, prip. 83. A kad topi udunu gruhaše. Osvetn. 2, 122.

1. **GRUĤATI**, *gruĥâm*, *impf.* lupati, udarati s bukom. — *perf.*: gruhnuti. — *Akc.* *kaki je u inf.* *taki je u praes.* 3 pl. gruĥajû, u *aor.* gruĥah, u *ger. praes.* gruĥajûci, u *ger. praet.* gruĥâvši, u *part. praet. act.* gruĥhao; u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 sing. — *Riječ je onomatopejska*, može biti praslavenska, *isporedi* rus. рыхнуться, *pasti s lupom*, *malorus.* gruhnuty, *kloparati*, *grohotati*, *poł.* gruchać, *gukati*, *bućati*, *zvećati*, *gruchnać*, *uduriti*; *isporedi* i *grohotati*, *grohnuti*. — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara h*, *mješte ovoga glasa čuje se v*: *gruvati*. — *U našem je jeziku potvrđeno od XVII vijeka* (*vidi* 1, b), a između rječnika u Stulićevu (1. 'siliqua spoliare'. 2. 'percutere, pulsare'), u Vukovu (*gruvati* i *gruhati*, 1. 'krachen wie die kanonen', 'tono' s primjerom: Gruhaju topovi. 2. 'schlagen mit krachen', 'percutio cum sonitu' s primjerom: Šta gruhaš to dijete? 3. *gruhati* kukuruze, t. j. u čardaku na lješ tući klipove majom, da zrnevje propada kroz lješ, a okomei ostaju gore 'abschlagen', 'decutio', cf. obijati. 4. *gruhati* ječam, kad hoće da se meje, t. j. tući da bi se očistio od osja, cf. grušiti).

1. *prelasno*.

a. *aktivno*. a) *sa značenjem kazanjem sprijeda*. *vidi u Vukovu rječniku*. *amo spada i ovaj primjer (bez objekta)*: Vižo laje, koñ kopitom gruha. Osvetn. 8, 8. — b) *s osobitijem značenjima*. aa) *mlatiti kukuruz*, ječam, *vidi u Vukovu rječniku*. *Kod nas ječam urede prije nego ga u mlin pošlju, a gruvaju ga još na guvnu kad su slamu izgrabili. ne gruvaju ga ljudi kakvim oruđem, nego okrenu koñe nekoliko puta po hamu. u Dobroselu. M. Medić. Gruvati, kad koñi na guvnu žito ubijaju da ga rastave od košulica ili osja. A. Kuzmanić. nar. list. 1879. 98. — bb) mijesiti kruh*. 'Što ti radi mati?' 'Gruva kruh'. u Lici. D. Trstenjak. — cc) *vidi* gruškati. Gruvati, ispirati rukama prañe. A. Kuzmanić. nar. list. 1879. 98. — dd) *gurati (laktom)*. Drugu svoju laktom gruha (baka): 'Gledaj drugo!' V. Došen 118^b. Sergio ga laktom gruha, polagano tiho kaže, na oba mu šaple uha, progovorit pripomaže. J. Krmpotić, kat. 28.

b. *sa se, refleksivno*. Plaču ... gruhajući se u prse. M. Radnić 161^a.

2. *neprelasno*, *bućati*, *grmjeti* (o topovima). *vidi i u Vukovu rječniku*. A gruhaju trideset topovah. Nar. pjes. vuk. 5, 201. Kad zrna od topova gruhaju. S. Lubiša, prip. 1. Počnu topovi da gruhaju s galije. 77. Al' topovi ne slušaju bubna, već gruhaju kô gromovi sami. Osvetn. 2, 129. Biju topi, gruhaju lubarde. 3, 182.

2. **GRUĤATI**, *gruĥâm*, *impf.* quassare, *drmati*, *stresati*. — *Akc. se ne mijenja* (*aor.* 2 i 3 sing. gruĥâ). — *Vađa da je ista riječ što* 1. gruhati, *premda se razlikuje u značenju i u akcentu*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. a) *prelasno*. 'Ovi me koñ, ova me karoca nemilo gruha'. — b) *neprelasno*. *ono što je kod a) objekt izriče se instrumentalom*. 'Ne gruhaj tijem košicom, da se jaja ne razbiju'. 'Gruhati orasima u vreći'. P. Budmani.

GRUĤNUĆE, *n.* djelo kojijem se gruhne. — *U Stulićevu rječniku*: v. grubeñe.

GRUĤNUTI, *gruĥnêm*, *pf.* 1. gruhati. — *Akc. se ne mijenja* (*aor.* 2 i 3 sing. gruĥnû). — *Kod onoga dijela našega naroda što ne izgovara h ovo ispada: grunuti*. — *Od XVIII vijeka* (*vidi* b, b)), a između rječnika u Belinu (cadere alta-

mente, cioè da luogo alto 'alte cadere'; ,cader con furia' ,ruo' 156a; ,cader con impeto' ,ruere' 156b), u *Stuličevu* (ruere'), u *Vukovu* (grunuti i gruhnuti, 1. ,erkrachen' ,concrepo'. 2. ,mit krachen schlagen' ,cum strepitu percutio' s primjerom: Gruhnuo ga u leda. u *Vukovu rječniku*, jamačno griješkom, stoji da je imperfektivni glagol).

a. *prelazno*, lupnuti, udariti s bukom. vidi u *Vukovu rječniku*. Da ga protivnik ne grune. M. Pavlinović, razl. spis. 289.

b. *neprelazno*. a) *zabučati*, *zagrmjeti* (o *topovima*). S bijela Skadra gruhnuse lubarda. Osvetn. 3, 163. Gdje gruhnuse puške i lubarde. 7, 65. — b) *pasti s bukom*, *isporedi* grohnuti. Zid po sili paklenoj jednijem mahom gruhn. I. Đorđić, ben. 110. Čuše gromovito gruhnut pribivalište. 186. Grunuti iz visine ružno. V. Došen iv. Kad nad jamom drvo trune, kamo nego u nu grune? 229b.

c) *proliti se* (o *suzama*). po *predašnjemu snačenju* (kod b)). Starcu grunuše suze niz obraze. M. Đ. Miličević, let. već. 249. Iz oka joj grunuše suze. M. P. Šapčanin 1, 11. — d) *navaliti*, *udariti*. Stanko Golubov sa Ljubotinjanima kao lav sa strane na Turke grune. Magaz. 1868. 81. Gdje gruhnuse čete niz sokake, a svirale zaglušiše mahle. Osvetn. 7, 86.

GRŮJ, m. *Conger communis* Cuv., *morska riba* slična jeguži. — *isporedi* grug, 2. gruh, 2. grum, ugor. — *Vaša da je tuđa riječ* (po svoj prilici od tal. grongo). — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (gdje naj prije dolazi): grŷj ,bronco, pesce senza scaglia di color e di forma simile all'anguilla (proprio de' bronchi del mare)', ,congrus' 149b; grŷj ,grongo, pesce', ,congrus' 359b; u *Bjelostjencu*: gruj, riba morska, ugor, ,congrus', v. grum; u *Voltiđijinu*: ,bronco, grongo, pesce', ,meeraal'; u *Stuličevu*: ,congruus, conger', u *Vukovu*: ,der meeraal', ,conger' s dodatkom da se govori u *Dubrovniku* (u *Vuka* je krivo zabilježen akc.: grŷj; u *Dubrovniku* je onaki kako je zabilježen *sprijeda* i kako je u *Belinu rječniku*) Lovim omecem gruje i krŷe. S. Lubiša, prip. 266. Gruj, grongo, Progr. gimn. karl. 1878. 41. Gruj, grongo, v. ugor. Čas. čas. muz. 1854. 185. — i *jeguža se ovako gdje zove* (?). Gruj, Anguilla vulgaris Flem. G. L. Faber 226.

GRŮJA, m. vidi Grujo. — *Akc. se mijena u voc.* Grŷjo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (s dodatkom da je po istočnom govoru). Gruja. S. Novaković, pom. 57. Šator peše Novaković Gruja. Nar. pjes. vuk. 3, 34. Ražali se Novaković-Gruji. 3, 45.

GRUJAC, Grujca, m. ime muško, dem. Grujo. — *Prije našega vremena*. Grujac. S. Novaković, pom. 57.

GRUJAN, m. ime muško, vidi Grujo. — *Prije našega vremena*. Grujan. S. Novaković, pom. 57.

GRUJANAC, Grujanca, m. prezime. — *U naše vrijeme* Rat. 176. 409.

GRŮJATI, grŷjâm, impf. Voda gruja (šumi, kad naglo teče). U Lici. D. Trsteňak.

1. GRŮJICA, f. ime mjestina. a) *stijena u moru u Dalmaciji blizu otoka Premude*. Repert. dalm. 1888. 149. — b) *mjesto u Platu* (u župi blizu *Dubrovniku*). P. Budmani.

2. GRŮJICA, m. ime muško, dem. Gruja. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu*. Grujica. S. Novaković, pom. 57. Grujica Žeravica. And. Kačić, kor. 49. Kad to začu Starina Novače, on pogleda na Grujicu svoga, a Grujica ne će ni na koga. 2, 476. S Radi-

vajem dijete Grujica, sa Grujicom deli *Tatomire*. 8, 10. — *I prezime u naše vrijeme*. D. Avramović 190.

GRŮJČIĆ, m. prezime (po ocu Grujici). — *U naše vrijeme*. A do Đoka Grujičiću Joka. Nar. pjes. vuk. 5, 411. Pantelijom Grujičićem. Glasnik. 11, 1, 102. (1808). Grujičić. D. Avramović 260. Rat. 134. 189.

GRŮJČIN, adj. koji pripada Grujici. O gospodu, Grujičina ljub! Nar. pjes. vuk. 3, 35. Hajdemo porobit mu kulu i odvesti Grujičinu ljub. Nar. pjes. kras. 1, 27. — *I kao prezime*. I sardara Grujičina Joka. Nar. pjes. vuk. 5, 414. A na ime Grujičin *Kezune*. Ogl. sr. 471.

GRŮJIC, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Glasnik. 11, 1, 64. (1808). D. Avramović 187. 214. 258. 272. Nar. pjes. vuk. 2, 660 (među *prenumrantima*). Šem. prav. 1878. 21.

GRŮJICEV, adj. koji pripada Grujicu. Iznad Grujičeve nŷve. Glasnik. 11, 1, 195. (1808).

GRŮJIN, adj. koji pripada Gruji. I Grujina nekak Stevana, i Grujinu Maksimiju ljub. Nar. pjes. vuk. 3, 39. Grujina kula *Vrmga*. M. Đ. Miličević, let. već. 41. — Grujina bara, *izvor u Srbiji u okrugu podrinskom*. L. Stojanović. — Grujina Stijena, *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Zemlja na Grujinoj Steni. Sr. nov. 1871. 808. — Grujina Strana, *brijeg u Srbiji u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 141.

GRUJINAC, Grujinca, m. ime mjestima u *Srbiji*. a) u *okrugu biogradskom*. Nŷva u Grujincu. Sr. nov. 1868. 174. — b) u *okrugu krajinskom*. Nŷva u Grujincu. 1875. 252.

GRUJINICA, f. Grujina žena. Volem biti mlada Grujinica nego mlada *terzi-bašnica*: volem s Grujom po gori hoditi nego s Grkom po zelenoj svili. Nar. pjes. stojad. 1, 132.

GRUJINIĆ, m. prezime. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Pa iskoči Grujiniću Tomo. Ogled. sr. 384.

GRŮJKA, f. vidi Gručka.

GRŮJO, m. ime muško, uprav ipokoristik kojega imena od osnove grub. — *isporedi* Gruja. — *Akc. se mijena u voc* Grŷjo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (s dodatkom da je po južnom govoru). Grujo. S. Novaković, pom. 57. Glasnik. 11, 3, 71. 72. (1706—1707). Kuma kumi Debelić-Novaka, a prikumka Novaković-Gruja. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Te ih dade čelebiji Gruju. 3, 22.

GRUJOVIĆ, m. prezime po ocu Gruju. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 185. 225.

GRUJUŠKA, f. i plur.: grujuške, grebljica, kojom se žito u prŷnici miješa, da tim žito na jednom kraju ne izgori. U Lici. D. Trsteňak.

GRUKA, f. vidi Crljena Gruka.

1. GRŮM, m. vidi grumen (*isporedi* kam, plam, pram prema kamen, plamen, pramen). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (gleba'). ,Kako si?' ,Ka' i grum zemlje'. Nar. posl. vuk. 127.

2. GRUM, m. vidi gruj. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* (grum, riba morska ,conger, congrus, congrum') gdje naj prije dolazi Grum, *Conger vulgaris* Cuv. (u *hrvatskom primorju*) G. L. Faber 226. i u *Šulekovu rječniku*: ,aalschlange', ,Muraena conger'.

GRUMAC, grumca, m. Grumac, *Capparis rupestris* Sm. (u *Bakru*). B. Šulek, im. 105. — *isporedi* kapara.

GRUMAK, grúmka, *m. dem.* grum. — *Akc. se mijenja u voc.* grúmče, grúmci, i *u gen. pl.* grúmka. — *U naše vrijeme.* Dva grumka tamjana. V. Vrčević, niz. 204.

GRUMČIĆ, *m. dem.* grumak. — *U naše vrijeme.* S pamukom i grumčičem tamjana. V. Vrčević, niz. 315.

GRUMČAK, grumčeka, *m. dem.* grumen. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić.

1. GRUMEN, grūmena, *m.* gleba, *vidi* 1. gruda, *od čega se razlikuje* *tijem*, što se grumen češće kaže o čemu *tvrdome* (*n. p.* grumen soli, šećera *itd.* a i zemlje). — *ispoređi* grum, grun. — *Akc. kakti je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing. (i gen. pl. grūmenā).* — *Nejasna postaja:* Miklošić misli da postaje od gruda; Matzenauer da je došlo od srlat. gruminus, grumus; ovo se i *tijem potvrđuje* što se *pokazuje u više oblika:* grumen, grum, grun. — *Za množinu upotrebljava se često coll. grumeño koje vidi.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (grumen zemlje, *vidi* gruda; grumen soli, grumus'), *u Belinu* (zolla, pezzo di terra, gleba' 784^b), *u Stuličevu* (gleba'), *u Vukovu* (*n. p.* soli, zemlje, der klumpen', gleba'). Koja bi stvorena u grumen od soli. M. Vetrančić 1, 173. Grumen od kala. 1, 176. Ofidi se utisne pet grumenof tamjana. Bernardin (1548) 63^b. Potom toga blagoslovi pet grumeni tamjana. I. Bandulavić 111^a. U grumenijeh valjaju se u prilici kravošaca. J. Palmotić 411. Ne bi smio nega zamijeniti za upingani grumen kala. J. Kavašin 82^a. Kano grumen od zemlje. A. Kanižlić, uzr. 18. Bješe ona jedan grumen ognja. S. Rosa 36^a. Vriča smrada nepodnosna i grumen crvi. Ant. Kadčić 255. Zemljene grumene sitno razdrobiti. I. Jablanci 203. Grumen soli u zajimač meči. J. S. Rejković 408. Nekoliko grumenova tamjana. M. Đ. Miličević, jur. 17. Grumen sira, grumen cukra, grumen zemlje. *u Lici.* J. Bogdanović.

2. GRUMEN, *adj.* grumenast. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Kus sam kala grumenoga, blato, a zlato ne. J. Kavašin 403^b.

GRUMENAC, grumenca, *m. dem.* grumen. — *U Stuličevu rječniku:* v. grumen.

GRUMENAK, grumenka, *m. dem.* grumen. — *U Stuličevu rječniku:* v. grumen.

GRUMENAST, *adj.* pun grumeña. — *ispoređi* grumeñast, grumenav, 2. grumen, grumenit, grumeniv. — *U Mikajinu rječniku:* grumenasti, pun gruda, glebosus'; *u Belinu:* pieno, abbondante di zolle', glebosus' 784^b; *u Stuličevu:* glebosus'.

GRUMENAV, *adj.* *vidi* grumenast. — *Samo u Stuličevu rječniku:* glebosus'.

GRUMENČAC, grumenčca, *m. dem.* grumenak. *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzđano.*

GRUMENČAK, grumenčeka, *m. dem.* grumenak. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Jedan nevaljali od zemlje grumenčak. A. Kanižlić, uzr. 47.

GRUMENČIĆ, *m. dem.* grumenak. — *U Belinu rječniku* 184^b, *u Stuličevu*, *u Vukovu.*

GRUMENIĆ, *m. dem.* grumen. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GRUMENIT, *adj.* *vidi* grumenast. — *U Belinu rječniku* 784^b i *u Stuličevu.*

GRUMENIV, *adj.* *vidi* grumenast. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GRUMENAST, *adj.* *vidi* grumenast. — *U jednoga pisca našega vremena.* U pokožičnim se čelijama kadšto naslaže podosta grumeñaste materije. J. Pančić, bot. 19.

GRUMENE, *n. coll.* grumen. — *Stariji je oblik* grumenje. — *Postaje od grumen, kao kameñe od kamen, prsteñe od prsten itd.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (grumenje kod grumen) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* (razbiti grumenje, occo' 518^a), *u Vukovu.* S onim zemljenim grumeñem. I. Jablanci 192. Dakle ne potavnuju svitile zrake sunca kada i(h) pruža i udara blatno grumeñe ñiva? A. Tomiković, gov. 198.

GRUMIČAK, grumičeka, *m. dem.* grumen (uprav dem. grumik, ali sa ovaj oblik nema poterde). — *Postaje od grumen kao kamičak od kamen.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* I baci tamo grumičak soli. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 38. Grumičak tamjana. slav. 28.

GRUMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. GRUN, *m.* *vidi* grumen. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (grun, grumen, *vidi* gruda) i *u Stuličevu* (v. grumenčac). Život mi porazi kako svijet grun leda kada ga ispraži. Š. Menčetić—G. Držić 482. — i *u naše vrijeme u Dubrovniku:* grun soli, grun cukara, grun zemlje. P. Budmani.

2. GRUN, *m.* ime muško. — *Prije našega vremena.* Grun. S. Novaković, pom. 57.

GRUNA, *f.* draga, pola, kosa, greda (?). M. Pavlinović.

GRUNAC, grunca, *m. dem.* 1. grun. — *U Mikajinu rječniku* (kod kusac) i *u Stuličevu.*

GRUNAK, grunka, *m. dem.* grun. — *U Stuličevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GRUNAT, *vidi* grunt.

GRUNČAC, grunčca, *m. dem.* grunak. — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzđano.*

GRUNČEVAC, Grunčevca, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Grunčevcu. Sr. nov. 1872. 590.

GRUNČIĆ, *m. dem.* grunak. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu.* Stane oberučke da miješa čorbu, kako bi se svaki grunčić (otrova) rastopio. S. Ćubiša, prip. 274.

GRUNDA, *f.* *vidi* gronda. — *Na jednom mjestu xv vijeka.* Spustiv grundu, strašne oči. M. Marulić 263. mislim da ovako (kao acc. od grunda) treba shvatiti ovu riječ, a ne kao dat. od grund (nem. grund). *ispoređi* grundast.

GRUNDAST, *adj.* namršten, *vidi* grunda. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Grundasto je tuj čelo. I. T. Mrnavić, osm. 146.

GRUNES, *m.* nekakvo voće? ili varivo? (granat? korun? ali ovo zadnja riječ neće biti dosta stara). — *Na jednom mjestu u basni cara Gđunija i blaženoga Grozdijā* (*vidi* Gđunije i grožđe pod e)) *u rukopisu xvii vijeka u kojemu je jesik pomiješan s crkvenijem.* može biti da je krivo napisano. Kirš orahovca onogo klopotnika, i migdala žlta ostronosca, i lešnika zlopištnago, grunesa slatka krušavca, fasula mlekipištna črnoka, i slanudkoša tvrdožilokrepičaja... Starine. 2, 311.

GRUNOVIĆ, *m. prezime.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Nadod. 72.

GRUNT, *m.* fundus, praedium, nem. grund, zemlja, baština, imañe, dobro. — *Po sjevernijem krajevima od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (fundus', v. baščina) *gdje naj prije dolazi, u Jambresječevu* (fundus'), *u Stuličevu*

(fundamentum, fundus). Da se ne bi smeo usuditi niko bez znanja magistrata prodati kuću i vinograd, livadu i red vođenični i svakoga grunta zemlju. Glasn. II, 1, 33. (1808). Među nepokretnine spadaju: livade, nive, vinogradi, pašnaci, šume, šljivici, voćnaci i zove se sve: 'grunt' (u gradiškoj i brodskoj pukovnici). V. Bogišić, zborn. 22. Svi ostali grunti i zdanja moraju se u knjigu uvesti. Zborn. zak. 1, 210.

GRÜNTÖVAN, grüntövana, adj. koji pripada gruntu. — U naše vrijeme kod pisaca. Svakomu vlasniku, koji je u gruntovnicu unešen, izdaje se za dokaz njegove svojine gruntovno pismo. Zborn. zak. 1, 216. Ima ju u jednom primjerku dostaviti gruntovnoj oblasti. 1, 224.

GRUNTOVNICA, f. knjiga u koju se biježi, imanja (gruntovi) čija su. — U naše vrijeme kod pisaca. Makar da mu je posjed unešen u gruntovnicu kao zadruga. Zbir. zak. 1, 227.

GRUNTOVNIČAN, gruntovnična, adj. vidi gruntovnički. Svekolike prošne za gruntovnično upisivanje ili brisanje stvarnih prava. Zborn. zak. 1853. 158.

GRUNTOVNIČKI, adj. koji pripada gruntovnici, gruntovnicama. — isporodi gruntovničan. Kojim se s toga dotični porezni i gruntovnički spisi imadu predati. Zbir. zak. 1, 76.

GRUŃ, m. vidi gruj. — U naše vrijeme kod sjevernijih čakavaca. GruŃ, Conger Vulgaris Cuv. G. L. Faber 226.

GRŮNE, n. coll. 1. grun. — U dva pisca XVII i XVIII vijeka sa starijim oblikom grunje. Od krilatijeh krivosaca, iz kojeh kužni ogni pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. Za sjedilo sebi sbruba i umlati grunje otrovno i nemilo. J. Kavašin 414^b.

GRUNEVA MATI, f. Motella tricurata Bl, neka riba. — U naše vrijeme. G. L. Faber 213.

GRUNICA, f. samo u Stulićevu rječniku gdje je tumačeno 'talentum'. — Riječ vrlo nepouzdana.

GRUPČA, f. mjesto na otoku Krku. — xv vijeka (pisano Grubča). Na Gačcah (poli Dunače) v Grubči. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

GRŮPKO, m. ime muško. — Postaje od grub nastavkom žko. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Grubsko). Slugu našega, dijete ukućije Grupka... po rečenom Grupku... Mon. serb. 329. (1423). Ja Grupko Dobricević sluga vojvode Sandaža. Spom. sr. 2, 69. (1423). Ja Grupko pisah mojomy rukomy. Mon. serb. 359. (1436).

GRŮPKOVIĆ, m. prezime po ocu Grupku. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Grubsković). Taj list udah po Radiću Grupkoviću. Spom. sr. 2, 103—104. (1443). Ja Radiću Grupković upisah po zapovedi gospodina vojvode Stipana. 111. (1447). Po ruke Radića Grubkovića. Mon. serb. 506. (1468). Po knezu Radiću Grubkoviću. 508. 509. (1470). Vid Grubković. Mon. croat. 210. (1521). Schem. jadert. 1876. 52.

GRUPSKI, adj. Grad Grupski, nekakvo mjesto u hrvatskom primorju. — xv vijeka. Kneza Turak-Mihala od Čandrpaval, držateja Grada Grupskoga. Mon. croat. 179. (1500).

GRUPŠA, m. ime muško. — Postaje od grub nastavkom lša. — XIII i XIV vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Grubša). Grubša. Mon. serb. 60. 62. Grubša 61. (1298—1302). Deč. hris. 52. 100.

GRUPŠIĆ, m. prezime po ocu Grupši. — XIV vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Grubšić). Stanko Grubšić. Mon. serb. 97. (1330). Kostadin Grubšić. Glasnik. 15, 295. (1348?).

GRUPŠIN, adj. koji pripada Grupši. — U Daničićevu rječniku: Grubšins, selu je Koretinu u Topolnici' išla međa, od Grupšina jejevca' (Mon. serb. 565 god. 1322).

GRUSI, m. pl. selo u Dalmaciji u kotaru zadarskom, tal. Grue. Repert. dalm. 1888. 144.

GRUSIĆI, m. pl. zaselak u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom (u Konavlima). Repert. dalm. 1888. 88.

GRŮSKAVICA, f. rskavica. u Banatu. V. Arsenijević.

1. GRUSTA, f. djelo kojijem se grusti, gruste. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (1, 802^b kod nausea). A za grustom porada se i mriskoća i omraza. J. Kavašin 41^a. Er Splječane ne dostoje grustu. 154^a.

2. GRUSTA, f. mjesto (voda?) u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva preko Gruste. Sr. nov. 1868. 257.

GRUSTAN, grusna, adj. kojemu se grusti; s kojega se grusti. — Postaje od osnove grust nastavkom љнъ; а(ъ) ostaje samo u nom. sing. m. i u acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u ostalijem oblicima t ispada između s i n, ali se nalazi pisano. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski grusten, molestus, gravis, odiosus, qui alicui officit, nec sinit eum quiescere^a) i u Stulićevu (iz Bjelostjenčeva: grusten, v. dosadiv).

a. adj. a) kojemu se grusti, dosaduje. Dobro čineći ne budimo grustni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 46. paul. gal. 6, 9. — b) s kojega se grusti, dosadan, gadan. Grustne žabe, skakavice. J. Kavašin 536^a. Kiselica ti ni grusna. Jačke. 266.

b. adv. grusno. — U Bjelostjenčevu rječniku: grustno, 'molesto, graviter, aegre'.

GRUSTATI SE, grusta se, impf. vidi grustiti se, 2, b. — Na jednom mjestu XVII vijeka. Jer se umrit meni ne grusta za mojega Isukrata. P. Hektorović (?) 127.

GRUSTINA, f. osobina onoga što se grusti, vidi grusta. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Bit će im puna sitost bez grustine. J. Kavašin 514^b.

GRUSTITI, grustum, impf. fastidire; taedere. — isporodi grstiti. — -u- po Miklošiću ne postaje od negdašnjega a (isporedi stsl. grastъrъ, grastokъ, saevus, molestus^a), nego od u, isporodi stsl. sgrustiti se, 'aegre ferre' (ali u ruskijem rukopisima), novoslov. grusti se mi. riječ je stara, isporodi i rus. ррустить, 'žalosnu biti. — Nejasna postaja. Miklošić (etym. wörterb.) isporoduje lit. grūdzu, grusti, stampfen; das gemüth durch ermahnung zu rühren suchen'. — Po zapadnijem krajevima.

1. aktivno. — rijetko. — isporodi grstiti, 1. a. mrziti. a) prelazno. aa) s pravijem objektom u acc. — samo u jednoga pisca XVIII vijeka. Bratoubjstvo Bog ki grusti. J. Kavašin 251^a. Kosara lubi mila pire druge grusteć. 256^b. I premda si dosle grustio moje zlobe neizrečene. 475^b. — bb) mješte objekta ima inf. — u jednom primjeru XVII vijeka. Zdvigni pamet moju pritisnutu grisi, i svu na nebeska mđ želju zavis, da bi okusivši slatkosti nebeske grustila misliti na stvari zemaljske. A. Georgiceo, nasl. 186. —

b) neprelazno; ono što je kod a) aa) objekat stoji u acc. s prijedlogom na. — samo u jednoga pisca XVIII vijeka. Pravda 'e, da i on na te grusti. J. Kavašin 425a.

b. biči mrsku, dosadnu, gadnu. — u jednomo primjeru XVII vijeka, i u jednoga pisca XVIII. a) sa subjektom. Goruća gvozda kus ne pali toliko, ni grusti oštar brus tarući po priko. Đ. Baraković, jar. 118. Grusti i meso ko se daje svakom' lako na prodaje. J. Kavašin 41a. — i s dativom. Svim nam gruste vlaški siri. J. Kavašin 21b. — b) mješte subjekta ima inf. A čas kratak grusti klečat, kamo li se u molbi uzječit. J. Kavašin 20a. Ne grusti li veoma vidit glave narav? 166b.

c. s kausalnijem značenjem prema a, dosađivati kome (objektu). — Samo u jednom primjeru XVIII vijeka. Štioca moga da ne grustim, neka ih ište daj da pustim. J. Kavašin 266a.

d. s kausalnijem značenjem prema b, činiti da što (objekat) bude mrsko, gadno. — Samo u jednom primjeru XVIII vijeka. Neke budu sej prikaze grustiti svjetne sve obraze. J. Kavašin 498a.

2. sa se, refleksivno.

a. groziti se, vidit grstiti, 2, a. — U jednoga pisca XVIII vijeka. To se ona veće oholi, bježi, otima, grusti i jedi. J. Kavašin 88a. i u naše vrijeme u Lici. Kada se što neugodno pripovijeda, ili što neugodno i nesretno čuje, štoono čovjeka od pete do glave potrese, reku: 'Čojk se mora to slušajući uprav grustiti'. 'Na takovo gadno delo mora se čojk grustiti'. J. Bogdanović.

b. biti mrsku, dosađivati, grstiti se; s dativom. — Od xv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vrančićevu ('taedet'), u Bjelostjencu (grusti mi se, 'taedet, piget me, pertaedeo, taedio afficio'; grusti se, 'taedet'), u Jambrešićevu (grusti mi se, 'taedet, piget'), u Voltigijinu (grustiti se, grusti se, 'rincrescere, rincresce', 'leid thun'; grusti mi se, 'mi rincresce, sono pigro', 'es ist mir verdüsslich'), u Stulićevu (grustiti se komu, 'taedio corripit, affici'). a) sa subjektom. — u jednoga pisca xvi vijeka. Komu grusti se i do omraze jest dobro dilovanje. Š. Budinić, ispr. 70. Kojemu se grusti i mrzi ov život. 71. — b) mješte subjekta ima inf. A da dugo molit tebi se ne grusti. M. Marulić 207. Priča govoriti: 'I nam ti se grusti veće dni gubiti'. P. Hektorović 48. Da mu se ne grusti k nim prit. Anton Dalm., nov. tešt. 186. act. ap. 9, 88. Sunce tako prikaše, da puku poslušati kruto se gruščaše. F. Glavinić, cvit. 111b. Grusti mi se dost krat mnogo štiti. A. Georgiceo, nasal. 7. Tada mu se grusti na svit dugle život. 23. Mikula lubić ne, ko ti se ne grusti, hoditi k Dunaju. Nar. pjes. istr. 2, 10. Nikola lubić moj, ne grusti ti se poč doli do Turčije? 2, 11. — c) bez subjekta. Nut' čuda velika, meni se ne grusti, makar me do vika plač i plam ne pusti. H. Lucić 207. Ako t' se ne grusti, što je toj, i nam rec'. P. Hektorović 10. Da nam se ne grusti, ali pojmo ali glumno besidimo. P. Zoranić 56a. Grusteti mu se dokle ona uzresta. F. Vrančić, živ. 81. Meni se ne grusti. Đ. Baraković, vil. 257. 'Ko ti se ne grusti, hodi ti k Dunaju. Nar. pjes. istr. 2, 10. 'Dok samo pomislim, odma mi se grusti'. (u Lici). J. Bogdanović.

GRUSTIV, adj. vidi grustan, b). — Na jednom mjestu XVIII vijeka. (Vragovi) svi ljlanska nose krila na ramenih ostru odviše, grustiva nas svih srozuju, bodežljiva probuzuju. J. Kavašin 410a.

GRUŠAC, grušca, m. kamenita so što se prodaje po Bosni. 'Dajte mi soli grušca'. M. Medić.

GRUŠALINA, f. vidi gruševina. — U naše

vrijeme u Lici. J. Bogdanović. M. Medić. — S osobitijem značenjem u sjevernoj Dalmaciji: ugrušano mlijeko prvih dana kad žena rodi; i to se ne smije davati djetetu, nego treba dobaviti odrasliju djecu da posu. M. Pavlinović.

GRUŠALINE, f. pl. u Vukovu rječniku: vrijeme na izmaku babina: došao na grušaline, reče se kao podsmijeha radi, cf. gruševina. — isporedi grušalina.

GRUŠANE, n. djelo kojijem se što (mlijeko) gruš. — U Vukovu rječniku.

GRUŠATI SE, grušam se, impf. coagulari, n. p. o mlijeku, kad se ono što je u nem tvrdo (sir, maslo) skupi sajedno i odijeli od onoga što je šitko. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur.: grušamo, grušate, u aor. 2 i 3 sing. grušā, u part. praet. pass. grušān. — Korijen gruh vađa da je isti što i kod 1. i 2. gruhati. — U Vukovu rječniku: grušati se, gruš se, t. j. mlijeko 'gerinnen', coagulari'.

GRUŠAVINA, f. vidi gruševina. — U Vukovu rječniku: 1. (u Dubrovniku) vide gruševina. 2. (u Grblju) jelo od jaja i mlijeka. — po ovome u crnogorskoj pjesmi našega vremena u prenesenom, iperboličkom smislu (o smoždenijem ljudskijem tjelesima): Skoči Novo su sedam momaka, te obali s pećine kamehe na rašene i na mrtve Turke, učini se strašna grušavina. Nar. pjes. vuk. 5, 121.

GRUŠČA, vidi grušta.

GRUŠČE, n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 240.

1. GRUŠENE, n. djelo kojijem se grušī (vidi 1. grušiti). — U Stulićevu rječniku: 'casus praeceps'.

2. GRUŠENE, n. djelo kojijem se grušī (vidi 2. grušiti). — U Vukovu rječniku.

GRUŠEVAC, Gruševca, m. vidi Kruševac. — Prije našega vremena. Gruševac (grad). S. Novaković, pom. 130.

GRUŠEVINA, f. u Vukovu rječniku: ugrušano slatko mlijeko koje se osobito pravi prvijeh dana kad se krava oteli. — isporedi grušavina, grušalina. — Radi postanja vidi grušati se.

GRUŠIĆ, m.

a. prezime. — U naše vrijeme. Vuk, nar. pjes. 2, 654.

b. selo u Srbiji u okrugu šabačkom. K. Jovanović 175.

GRUŠINCI, m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena. Grušinici. S. Novaković, pom. 180.

1. GRUŠITI, grušim, impf. padati s bukom, vidi gruhnuti, b, b), s kojijem je istoga postanja. — U Belinu rječniku ('cadere con impeto', 'ruere' 156b) i u Stulićevu ('cadere precipitosamente di cose grandi', 'ruere' s dodatkom da je riječ ruska).

2. GRUŠITI, grušim, impf. u Vukovu rječniku: 1. n. p. so, t. j. utući, ali da ne bude vrlo sitna, 'stossen', 'tundo'. 2. ječam, kad hoće da se meje, cf. gruhati. — Uprav je dem. 1. gruhati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. grušāh, u aor. 2 i 3 sing. grušī, u part. praet. pass. grušēn.

GRUŠKA, f. žensko čelade is Gruša. P. Budmani.

GRUŠKANE, n. djelo kojijem se gruška. — U Vukovu rječniku.

GRUŠKATI, gruškam, impf. u Vukovu rječniku: n. p. košulu, perući je držeći jedan kraj

u rukama lupati dole o kamen ili o dasku na čemu se pere. — *isporedi* 1. gruhati, 1, a, b) cc). — *Uprav je dem. gruhati.*

GRUŠKI, *adj. koji pripada Gružu.* — *Od xviii vijeka.* Prate se k'o gruški kumovi. (Z). Poslov. danič. 99. Povijest gruška. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 178. U gruškijem kućama. 199.

GRUŠTA, *f. grusteńe, dosada.* — *Od xvi vijeka, samo s čakavskim oblikom grušća, a između rječnika u Vrančićevu (grušća, 'taedium') gdje naj prije dolazi, u Bjelostjenčevu (grušća, 'taedium, fastidium'), u Jambresičevu (grušća, 'taedium'), u Stuličevu (pisano gruseja, v. dosada).* Izradi grušće i linosti duševnoga dobra zapusti se dosti. A. Georgiceo, nasl. 39. Ni brez koje grušće ni bolesti koje možemo protegnut mi naše življenje. 54.

GRUŠTEŃE, *n. djelo kojijem se što grusti.* — *Od xviii vijeka (griješkom grusteńe).* Imamo linosti i grusteńu odoliti. A. Kanižlić, utoč. 380.

GRUZ, *m. samo u Stuličevu rječniku: 'casus praeceps'.*

GRUZNUTI, *gruznem, pf. samo u Stuličevu rječniku: v. grušiti.*

GRUŽ, *Grūža, m. pristanište i varoš kod Dubrovnika, lat. Gravosium, Gravosia, tal. Gravosa.* — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. — Nejasna postaja. po svoj je prilici tuđa riječ. jeli postala od osnove koja je u latinskoj i talijanskoj riječi? ili je od lat. crux (boje od romanskoga oblika cruce), jer se i sad zove talijanski ne samo Gravosa, nego i Santa Croce (vidi i u Mikašinu rječniku)? istina da se crkva od koje prima to ime ne zove Križ nego Krst. ako bi ovo bilo pravo postaje, oblici bi latinski i talijanski postali od našega. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu (Gravosium, portus Sanctae Crucis'), u Belinu (Gravosa o vero porto S. Croce nel Raguseo', 'Gravosium' 358b), u Vukovu, u Daničičevu (Gruž'). U Gružu. Mon. serb. 505. (1467). Eto sam poslao po ribu tja u Gruž. N. Najeskić 1, 285. Gruž nije sa svakoga. (Z). Poslov. danič. 25. vidi Repert. dalm. 1888. 86.*

GRUŽA, *f. voda i knežina u Srbiji u okrugu kragujevačkom, vidi M. Đ. Miličević, serb. 227.* — *Između rječnika u Vukovu (1. voda u Srbiji u nahiji kragujevačkoj. 2. knežina oko te vode).* Odmetnuše Gružu i Moravu. Nar. pjes. vuk. 4, 354.

GRUŽANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Rat. 886.

1. **GRUŽANIN**, *m. čovjek iz Gruže.* — *plur.: Gružani.* — *U Vukovu rječniku.*

2. **GRUŽANIN**, *m. čovjek iz Gruža.* — *plur. Gružani.* Oj Gružani! amo na pomoć! M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 207.

GRUŽANSKI, *adj. koji pripada Gruži ili Gružanima.* — *U Vukovu rječniku.*

GRUŽJE, *n. vidi Gruž.* — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka.* Bel uzglasni ki iz Rima prista u Gružje. J. Kavašin 246a.

GRZA, *f. voda u Srbiji u okrugu čuprijskom.* M. Đ. Miličević, serb. 1092.

GRZIMLJEH, *m. ime mjestu.* — *Prije našega vremena (po istočnom govoru s e mj. južnoga ije).* Grzi meh. S. Novaković, pom. 130.

GRZOVO, *n. seoce u Bosni.* F. Jukić, zemljop. 26.

GRŽA, *f. ime mjestu.* — *Prije našega vremena.* Grža. S. Novaković, pom. 130.

GRŽAN, *m. ime muško, biće hyp.* Grgur. — *xv i xvi vijeka (vidi i Gržanov).* Ja pop Gržan. Mon. croat. 119. (1488). Gržan žakan Santic. 247. (1545). — *U naše vrijeme kao prezime u Lici.* J. Bogdanović.

GRŽANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* **GRŽANOV**, *adj. koji pripada Gržanu.* — *xv vijeka.* Tri vinogradi: prvi Jurčin, drugi Stipanov, treći Gržanov. Mon. croat. 81. (1445).

GRŽIČIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 107.

GRŽIĆ, *m. prezime.* — *Od xvi vijeka.* Pai Gržića sin. Mon. croat. 209. (1521). Gržić. Schem. bosn. 1864. xi. xxvii.

GRŽIN, *m. prezime.* — *xv vijeka.* Jakova Gržina. Mon. croat. 166. (1497).

GŮ, *glas kojijem se zovu golubi (slično golubinemu glasu, isporodi gukati, gugutati).* — *U Stuličevu rječniku: gugu, vox qua alliciuntur columbi'.*

1. **GUB**, *m. labud, vidi kuf.* — *U Stuličevu rječniku ('olor') s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?).* — *neposudano.*

2. **GŮB**, *m. gobius, vrsta ribe.* Đ. Kolombatović.

1. **GŮBA**, *f. fungus, agaricum, spongia; lepra, porrigio; coccus, naj starije je značenje: izrastao, uopće što na čemu izraste te tako ono nagrđuje; po tome što biva na drvu ili na ljudskom tijelu, postaju tri glavna značenja.* — *-u- stoji mj. negdašnjega g.* — *Riječ je praslavenska (gomba), isporodi stslav. gąba, 'spongia', rus. ryba, 'fungus' (u dijalektima), češ. houba, 'spongia, fungus', pol. gąbka, gąbka, 'spongia', a i lit. gumbas, 'izrastao.*

a. *fungus, agaricum; spongia.* — *značenje praslavensko. a) gljiva, osobito na drvu.* — *između rječnika u Bjelostjenčevu (fungus, clavus, patella'), u Jambresičevu (guba na drvu, 'fungus'), u Stuličevu ('fungus arborum' s dodatkom da je useto iz Habeličeva). Belu vunu i drvenu gubu. Sredovj. jek. jag. star. 13, 124. (xiv ili xv vijek). Rodilo kao guba (n. p. šljiva, kruška, jabuka) t. j. vrlo. Vuk, rječn. Jelova guba, Agaricus albus, raste i na deblu i na granama i na kvr-gama stari jela. Đ. Popović, poznav. robe. 350. Guba, slov. goba, celav. gąba (spongia), rus. ryba (polyporus), češ. houba (fungus), pol. gąbka, (agaricus piper), Polyporus Lam. (Sablar). B. Šulek, im. 105. Guba hrastova (Sablar). 105. Guba cerova, brezova, borova itd. Polyporus L. (Brlić). 485. — b) vidi trud, trut. — *po vjevernijem krajevima od xviii vijeka.* Zapalivši gubu na luli. M. A. Relković, sabr. 54. — c) spongia, sunder, spuga. — *rijetko.* Skvašaj gubu morsku. Sredovj. jek. jag. star. 10, 107. Podade gubu punu octa. P. B. Bakšić 162. Gubom obriši kotao. P. Bolić, vinodj. 2, 439.*

b. *bolest na koži. ovo je značenje staro (vidi kod gubavac), ali nije praslavensko, u našem jeziku naj češće dolazi. a) lepra, strašna bolest (sad rijetka, ali prije, osobito srednjega vijeka, dosta česta) s koje neka mjesta na ljudskom tijelu otjeću, koža se na nima suši i gnije, a gdje gdje se i cijela uda suše i otpadaju.* — *između rječnika u Vrančićevu (lepra'), u Mikašinu (guba, nemoć, elephantia, lepra'), u Belinu (lepra' 430a), u Bjelostjenčevu (guba, krasta, betog, lepra, elephantia, elephantiasis'), u Jambresičevu (guba na telu, lepra, elephantia'), u Voltigijinu (lepra', aussatz'), u Stuličevu (leprae'), u Vukovu (lepra').*

aa) u pravom smislu. I tudje očišćena bi guba negova. Bernardin 17. matth. 8, 8. Marija gubu poražena. Naručn. 102b. O ženo manena, ti bi poražena od gub. Korim. 56b. Guba ili prokaženje tēlesno. Š. Budinić, sum. 87a. Očistjen bi od pogane gube. A. Gučetić, roz. jez. 184. Vele ružnom i grubom gubom ogubavjeti. M. Divković, bes. 256b. Veliki Konstantin cesar upade u beteg od gube. F. Glavinić, cvit. 480b. Bječva lijepa gube ne liječi. (D). Poslov. danić. 6. Kako da bi jur oholo na n (obraz) skočila gnusna guba. A. Vitajić, ost. 185. Zašto ga od gube ozdravi. S. Margitić, fal. 80. Naman blaga pripun što' e, kad guba nega cijepa? J. Kavašin 486a. Kako su u staromu zakonu misnici imali oblast suditi puk izraelski, i ozdravljati gube tlesne. J. Banovac, razg. 249. Ustrpjani Job pokriven gubom od vrh glave do stupaja. Đ. Bašić 188. Vidi je punu gube, aliti gubavu svukoliku. And. Kačić, kor. 64. Koja na polak od gube izidena biše. 85. Guba, koja se drugda rašira na porod. Ant. Kadžić 403. Kada bludno grišiš, guba i šuga na te ne dolaze. Đ. Rapić 76. Tako gubom ne smrdio! Nar. posl. vuk. 297. Tako me guba ne jela! 298. Guba ga razgubala! Vuk, rječn. Guba otide s nega, i osta čist. Vuk, mar. 1, 42. I odmah guba spade s nega. luk. 5, 18. Kad je guba na čovjeku. Đ. Daničić, Smoja. 18, 9. — bb) u prenesenom, metaforičkom smislu. aaa) o grijehu, kao o duševnoj bolesti. Znaju razumiti od gube do gube, to je od griha do griha. Naručn. 2b. Lāk protāvu vsakoj gubi grēha. Š. Budinić, sm. 142a. Grih jest grdobniji od svih gub. P. Radovčić, nač. 807. Pokora je lokva zdrava, ka od grijeha gubu liječi. J. Kavašin 68b. Grih jest guba naj nečistija. A. d. Bella, razgov. 87. Ma što zlamenuje duhovno guba nego grihe koji su guba i otrov duše? F. Lastrić, ned. 350. Očistiti dušu od nakazne gube grija. I. J. P. Lučić, razg. 87. Ama punan gube i lukavstva. P. Petrović, gor. vijen. 75. — bbb) kao psotka čeljadetu. Što ktijaše ona mala guba u mojoj kući? M. Držić 193. Nut' riječi od one gube, nut' grintavice! 412. Jere nisu jaci toliko tej gube koliko ih nici sciñuju. I. T. Mrnavić, osm. 56. Miči se, gubo, dosta sam te pustio da laješ. S. Ľubiša, prip. 74. — b) porrigo, krate na glavi, isporedi grinta. — u rječnicima: u Mikafinu (guba, grinta, nemoć od glave, 'tigna', alopecia, porrigo'), u Belinu (tigna, male che viene nella cotenna del capo, propriam. lepra', porrigo' 781b), u Bjelostjencevu (guba glavna, v. grinta), u Voltigijinu (tigna'). — c) bolest na domaćem životinama, isporedi šuga. — od xvii vijeka (vidi kod bb)). aa) u pravom smislu. Blagoslov koji se čini svrhu ovaca, kada su bone od gube. L. Terzić 225. Guba vas pomorila! (kletva kozama). Nar. posl. vuk. 46. Kud će guba nego na jare? 163. — bb) u prenesenom, metaforičkom smislu. Neka sačuvamo stado nami virovano od gube od poluvirstva. M. Bijanković 4. Ovčice gubave, trčite k ovoj vašoj pastirci, da vas ona očisti od gube t. j. od griha. J. Banovac, pripov. 183. Trijebimo gubu iz torine. P. Petrović, gor. vijen. 25.

c. Coccus, Lecanium, Aspidiotus, neke vrste šivnica što stoje na drveću (osobito na voćkama) i kvare ga; vidjeti su kao male čibučice izrasle iz kore drveta. — u naše vrijeme. — takova guba biva na šlivi, na glogu, na rogaču itd. Ľ. Stojanović, na smokvi. P. Budmani.

2. GUBA, f. vidi 1. gubica. — Samo u Voltigijinu rječniku (guba, gubica, 'grugno, griffo', 'rüssel').

8. GUBA, f. bijel, čebe, mađar. guba. — isporedi guber, gubera, guberica. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrandićevu (cento; lodix'), u Mikafinu (guba, guberica, 'schiavina', cento, lodex, gausape, centunculus'), u Bjelostjencevu (tegmen, lodix, cento, stragulum, gausape, teges', v. guh'), u Voltigijinu (schiavina', 'eine art kleidung der sklaven'), u Stulićevu (schiavina', cento, centunculus' s dodatkom da je uzeto iz Mikafina). — I kao odijelo. Vidi jednoga popa projeti, u gubu obučena, kakono pelegrina. Tondal. star. 4, 112. Guba, guñac od sura sukna za kišu. u Banatu. Javor. 1880. 405.

1. GUBAC, gupca, m. vidi gubavac. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Slijepce, gubce zdravio ni'e li? J. Kavašin 897a. — Može biti da amo spada i ovo: Gūbac, kaže se mršavu junetu. u Dobroselu. M. Medić.

2. GÜBAC, gūpca, m. vidi 1. gubica. — U Bjelostjencevu rječniku (kajkavski gubec, gubica, rilo, trubica, turin zverinski, 'rictus'. 2. gubec svinjski, 'rostrum porcini', proboscis porcina'. 8. gubec pasij, 'rostrum canis') i u Jambrešićevu (gubec svinjski, 'proboscis'; gubec drugoga velikoga zverja, 'rictus'). — U Vukovu je rječniku drugo značenje: naj prednji kraj u lađe: 'die äusserste spitze des vordertheiles des schiffs', 'extrema pars prorae', cf. gubica. — I kao prezime xvi vijeka (kajkavski Gubec). Matej Gubec. P. Vitezović, kron. 160.

3. GÜBAC, gūpca, m. vidi gubilac. — U Stulićevu rječniku: 'perditor'.

GUBAČ, m. galla, šiška, šišarica. Gubač, knopper, gallapfel (u Slavoniji). B. Šulek, im. 105. — mag. gubacs, a ovo je od našega guba.

GÜBĀĽ, m. gubav (šugav) koñ. — U Vukovu rječniku: 'die grindmähre', equus porriginosus'.

GUBAN, gubna, adj. u jednom primjeru xvii vijeka. bez sumnje je natičeno od glagola gubiti, ali ne znam, jeli značenje: rasipan, ili: koji je izgubio pamet. Sofoka (sic) mudroga kućna hudala je obitil prid sudom kadno ga Atenskim osvadi kakono gubnoga, da ga z vlasti zvadi. I. Tonković u Đ. Baraković, vil. 869.

GÜBĀNE, n. djelo kojijem se ko guba. — U Vukovu rječniku: 1. 'das aussätzig werden', lepra, contagium leprae'. 2. 'das kratzen', 'frietio'.

GÜBĀR, m. koji po šumi kupi gubu (gljive), pa poslije prodaje. (u Fužini). Đ. Daničić.

GÜBAST, adj. vidi gubav. — U Belinu rječniku (gubas, 'porriginosus') i u Stulićevu (us gubav).

GUBAŠ, m. vrsta kadife. — Postaje od 8. guba. — U Bjelostjencevu rječniku: gubaš baršun, velut rudast, holosericum vilosum, hirsutum'.

GUBAŠEVO, n. selo u Hrvatskoj u podšupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 55.

GÜBATI, gūbām, impf.

a. aktivno. kao da je značenje: činiti da ko bude gubav. — U naše vrijeme, gotovo samo u kletvama. — Između rječnika u Vukovu (n. p. guba ga gubala! 'soll über ihn kommen', 'corripit ipsum!'). Što je ovo? vino te gubalo! Nar. pjes. vuk. 4, 91. No djevojko! tako ti vjenčaha i tako te ono ne gubalo! Nar. pjes. herc. vuk. 4. Tako mi što smo zajedno izjeli i popili, i tako me ne gubalo! (Prijetnja). Nar. posl. vuk. 307. Ko osvetu prati dušu gubi, kolijevku guba. S. Ľubiša, prip. 149. Gubalo te ovih sisa ml'jeko! ... na rane ti ml'jeko izlazilo a gubalo na krila

držaše! V. Bogišić, zborn. 197. Gubalo te mlijeko majčino ili očina hrana! 300.

b. *sa se, refleksivno.*

a) *obolijevati od gube, postajati gubav.* — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku ('aussätzig werden', 'lepra corripit'). Tako se ne gubao kao žaba gubavica, a prav se Bogu ne ukleo! Nar. posl. vuk. 809.

b) *česati se (kao gubavac).* — U Vukovu rječniku: 'sich kratzen (schimpflich, als wenn man aussätzig wäre)', 'fricari' s primjerom: Što se gubaš?

GUBAV, adj. *na kojemu je guba, pun gube.* — Od xv vijeka (gubavac od xiv); a između rječnika u Vrančićevu ('leprosus'), u Mikafinu (gubavi kod gubavac), u Belinu ('leprosus' 490^a), u Bjelostjencevu ('leprosus, elephantiacus, elephantiasis laborans'. 2. v. grintav), u Jambrešićevu ('leprosus, elephantiosus'), u Stulićevu ('lepris affectus, laborans'), u Vukovu ('leprosus'). a) leprosus, *vidi* 1. guba, b, a). aa) u pravom smislu. aaa) o čeljadetu. I biše človik jaki i bogat, da gubaf. Bernardin 44. 4reg. 5, 1. A mi ga mñahomo kakono gubava. 80. isai. 58, 4. Ako bude gubav ali paralizik. Naručn. 60^a. Naman budući gubav. A. Gučetić, roz. jes. 183. Lazar gubav, šugav, nemoćan i pun rana. M. Divković, bes. 175^b. On ozdravi gubave, hrome, slipe. P. Radovčić, nač. 204. Gubavi osta čis u puti. P. Kanavelić, iv. 518. U kući Šimuna gubavoga. S. Margitić, fal. 44. Žao mu bi na ono devet gubavi. 125. Izade deset ljudi i svi siromasi gubavi od glave do petu. F. Lastrić, od' 264. Gubavac do god je gubav, stoji izvan ostaliye sam. ned. 350. Bilo je mnogo gubave čeljadi. S. Rosa 59^a. Marija sva ostade gubava. And. Kačić, kor. 85. Čelavi, gubavi, šugavi... M. Dobretić 808. Vas gubav i nakazan u tilu. I. J. P. Lučić, razg. 17. Koji bolestnike jest ozdravio, šugave i gubave očistio. Đ. Rapić 283. U onoga kraja što mu bješe ščer gubava. Nar. prip. vuk. 108. Sretoše ga deset gubavijeh ljudi. Vuk, luk. 17, 12. — bbb) o ljudskom tijelu, koži. Tilo biše kako gubavo od velike pokore. Živ. jer. star. 1, 235. Gubavo telo moglo bi dušu ogubaviti. F. Glavinčić, svitl. 5. Duša premda je u tilu gubavu, ona gubava ne može bit. J. Filipović 1, 368^a. Sad je gubava moja koža, gubava moja put, ostale su gole moje kosti. Đ. Bašić 61. — bb) u metaforičkom smislu, *vidi* 1. guba, b, a) bb) aaa). Premda smo nehnarni i grihom gubavi. M. Marulić 124. Smrtni grijeh čini čovjeka gubava i šugava u duši i u tijelu. M. Divković, bes. 44^a. — b) porriginosus, *vidi* 1. guba, b, b). — u Bjelostjencevu rječniku. — c) o domaćoj životini, *vidi* 1. guba, b, c). Gubavu ćemo kozu izvrć iz stada. M. Držić 180. Šaje vanka jednu ovu gubavu. I. T. Mrnavić, ist. 40. Kako ovce gubave. P. Radovčić, ist. 95. Ma ji (ovce pastir) veoma čuva od mista gdi su metili i od drugoga stada, koje je mukavo ili gubavo, za da se ne otruju. J. Banovac, razg. 191. Ovčice gubave, trčite k ovoj vašoj pastirici. pripov. 183. Gubava jedna ovca sve stado razgubavi. (Z). Poslov. danič. 25. Gubavoj životini lik. J. Vladimirović 17. Od jedne ovce kužne, otrovne i gubave. M. Dobretić 125. A ima jedan u bugaku koñ kao da je gubav, tako se čini. Nar. prip. vuk. 27. Kad je koza gubava, rada bi svako da je gubav. Nar. posl. vuk. 117. — d) o voćki, *vidi* 1. guba, c. Gdjekoji ugnenom od badñaka mažu gubave smokve. Vuk, živ. 6. — e) o žabi (krastavici), jer je gadna vidjeti, kao da je gubava. — isporodi i 1. gubavica, c). A ti, kad zamuko još

nijesi, potrči, gubava žabo, u kò, a ovdí ne kvrči. I. Gundulić 189. Odnese u te strane sobom žabe sve gubave. J. Palmotić 339. — f) o čemu mu drago, s prezirañem, kao malo vrijedno. Jedan gubavi (pašaluk) ne hti meni dati. I. T. Mrnavić, osm. 80.

GUBAVAC, gūbāvca, m. gubav čovjek. — Akc. *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. gūbavācā.* — Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikafinu (gubavac, gubavi, ex elephant laborans, leprosus'; gubavac, grintavac, koji ima nemoć od glave, alopecus, porriginosus'), u Belinu ('leprosus' 490^a; 'porriginosus' 731^b), u Voltigijinu ('tignoso, leproso', 'aussätzig'), u Stulićevu (uz gubav), u Vukovu ('leprosus'), u Daničićevu (gubavčes, 'leprosus'). a) *vidi* gubav, a). Bogdana gubavčica. Glasnik. 15, 272 (1948^p). I mnogi gubavci biliu u Izraelu pod Elizejem prorokom. Bernardin 45. luc. 4, 27. Kada desetim gubavcem zapovida. Naručn. 3^b. Gubavci ki ništar ne mogu strpiti. Korism. 49^a. Dvanajste gubavaca dođoše. Zborn. 71^a. Kako je Isus jednoga gubavca i jednoga poganskoga kapitana raba ozdravil. Postila. F3^a. Ja budući u kipu jednoga gubavca. M. Divković, bes. 533^b. Mnogi gubavci okupavši se ozdraviše. B. Kašić, is. 23. Da ne sudi misnik gubavca. M. Radnić 25^b. Pri je bio ospidal s. Lazara i svete Marije Mandaline za gubavce. M. Bijanković 151. Gubavac uz'o bi da su svi gubavi. (D). Poslov. danič. 25. Kakono si drtavca oslobodio, gubavca ozdravio. L. Terzić 197. Svi oni gubavci dođoše k proroku s odlukom da ozdrave. J. Banovac, pripov. 128. Izade prid ñega jedan gubavac. F. Lastrić, od' 175. Kakono učini pram devet gubavaca današñi. 265. Razgovori se, gubavčo, slatka ti je krasta. (Z). Poslov. danič. 106. U gubavca pomasti pita. (Z). 140. Stavja usta na ranu jednoga gubavca i ozdravlja ga. Đ. Bašić 281. Očisti Isus deset gubavaca. M. A. Relković, sabr. 30. Gubavci, padavci, oliti koji zavracaju. Ant. Kadčić 25. Ukazuje spasitelj dragu voju na ozdravljenje gubavca, a gubavac nastojaje i pomju k tome prilaze. Đ. Rapić 98. Od ñega se izlegli gubavci. P. Petrović, gor. vijen. 99. Gubavac na kom je ta bolest. Đ. Daničić, 3mojs. 13, 45. — b) *vidi* gubav, b). — u Mikafinu, u Belinu, u Voltigijinu rječniku. — c) čovjek iz mjesta Gubavaca, *vidi* Gubavci, a). — xv vijeka. Gubavca Algrita, starišinu ot Gubavac. Mon. croat. 61. (1487). — d) Helix setigera Ziegler, vrsta spuža. G. L. Faber 246.

GUBAVAC, gubavča, adj. koji pripada gubavcu. — xiv vijeka samo kod mjesnih imena u starom obliku gubavčes, a između rječnika u Daničićevu (gubavčes). Čabiću je sa Štitaricom išla meda, odš. Gubavčes potoka' (Mon. serb. 93 god. 1890). A Štitarici, z. Đurđevikom u Gubavčes potoku koji dohodi iz Jazvine' (Mon. serb. 94). Dušan je dao pirgu Hilandaraskom, pols. vinograda Gubavčes u Suhogralš'. (Mon. serb. 123 god. 1896—1847). Đ. Daničić, rječn. 1, 243.

GUBAVAN, gubavna, adj. gubav. — Samo u Stulićevu rječniku.

GUBAVCI, gūbavācā, m. pl. ime mjesta. a) mjesto u Dalmaciji, isporodi gubavac, c). — xv vijeka. Gubavca Algrita, starišinu ot Gubavac, ki bude v tom mestu staiti (sic) (v) Gubavci. Mon. croat. 61. (1487). — b) selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 386.

1. GUBAVICA, f. žensko gubavo. — Od xvii vijeka, *vidi* kod c). a) gubavo žensko čelade. —

samo u *Vukovu rječniku* (eine aussätzige, leprosa) s primjerom iz narodne pjesme: Ja mljah da je gubavica; ovaj je primjer jamačno isti što: Pod nom sjedi udovica, ja mljah da je gubavica. Nar. pjes. vuk. 1, 347, ali mislim da ovdje gubavica spada pod c). — b) gubava koza. — u *Vukovu rječniku*: schimpfwort für ziege, conviciu in capram. — c) uz žaba, bufo, žaba krastavica, vidi gubav, e). — između rječnika u *Belinu* (rospetto, bufunculus 682b) gdje je shvaćeno kao da je deminutiv, u *Stulićevu* (gubavica, zvijer, bufo), u *Vukovu* (žaba gubavica, die kröte, bufo s dodatkom da se govori po jugo-zapadnijem krajevima). Kozju sliku njeko nosi, njeko žabe gubavice. J. Palmotić 53. U stasu je vidjet prava gubavica žaba odrta. 886. Žabi zapuhači aliti gubavici. K. Mađarović 44. Tako potruške ne hodio kao žaba gubavica! Tako se ne gubao kao žaba gubavica! Nar. posl. vuk. 309. Gubavica, Bufo viridis. Slovinc. 1880. 129b. — d) zapuštena zemlja, na kojoj neće ni trava da raste. Imaš li koliko ti zemlje i kakva ti je? Imam zemlje dosta, ali naj više nesretne gubavice, koja mi ništa ne daje; da je blaga i dubra bila bi dobra. — u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

2. GÜBAVICA, f. ime mjestima, naj češće vodama. — Nejasna postaja, ne znam, jeli u svezi s 1. gubavica. a) ovako se zovu tri slapa u Dalmaciji. — u *Vukovu rječniku*: drei wasserfälle in Dalmazien: jedna je Gubavica u Krei više Kriha, a u Cetini su niže Zavarja dvije: velika i mala Gubavica. vađa da je jedna od ovijeh što se pominu xvii vijeka: Niz Cetinu, Takala, Mostine, Perućica, Gubavica. Stat. pol. ark. 5, 314. (1665). — b) rijeka u Srbiji u okrugu vafeskom. Gubavica reka. Sr. nov. 1868. 687. — c) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 222. — d) brdo u Bosni. Glasnik. 22, 53.

GÜBAVIČINA, f. augm. 1. gubavica, c). — U *Belinu rječniku* (bufo magnus 632b).

GÜBAVITI SE, gubavim se, impf. obolijevati od gube, postajati gubav. — U *Stulićevu rječniku* (lepras sensim contrahere) gdje ima s istijem značenjem i aktivno gubaviti, ali bi ovo, da je pouzdano, glasilo gubavjeti. — I u prenesenom smislu: moliti onoga koji nije dostojan naše molbe. (V. Tomić). na Braču. A. Ostojić.

GÜBAVLAHAN, gubavlahna, adj. dem. gubav. — Samo u *Stulićevu rječniku* (gubavlahan) gdje ima s istijem značenjem i gubavlašan (pisano gubavlašan).

GÜBAVLAŠAN, gubavlašna, adj. vidi gubavlahan.

GUBAVOST, f. osobina onoga koji je gubav. — U *Sulekovu rječniku*: räudigkeit.

GÜBE, f. pl. soece u Bosni u okrugu baño-lučkom. Schem. bosn. 1864. 73.

1. GUBER, m. ime muško. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Deč. hris. 16.

2. GÜBER, m. bijel, čebe, vidi 8. guba. isporodi gubera. — Jamačno od 8. guba, ali je nejasno postanje nastavkom er. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* (v. guba, 8) gdje naj prije dolazi, i u *Vukovu* (guber, pokrivač od vune, kao čebe, eine grosse bettdecke, stragulum. Gubere žene same ču kod kuće). Ne pružaj se dale od gubera. Nar. posl. vuk. 208. Prema guberu vađa se pružati. 261. Guber ili po-ňava pokrivača. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 72.

3. GUBER, m. općina u Bosni u okrugu travničkom i dva sela u njoj: Guber mali i Guber veliki. Statist. bosn. 204.

GUBERA, f. vidi 2. guber. — U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u *Belinu* (schia-vina, sorte di coperta, cento 652b) i u *Stulićevu* (v. guba). Radat: Na t' ovu guberu, ino sad ne imam. Starica: Hvala ti, sinko; ah prem mi će valati, prem guber ne imah. N. Naješćković 1, 191.

1. GUBERAŠ, m. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 248. — b) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kragujevačkom. Sr. nov. 1870. 89. — bb) mjesto u okrugu smederevskom. Niva u Guberašu. Sr. nov. 1878. 1180.

2. GUBERAŠ, m. snijeg pokrupan u proleće: Gle guberaša!, viču djeca. V. Ilić iz Srbije. — od 2. guber.

GUBEREVAC, Gubérévca, m.

a. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 199.

b. ime selima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom. K. Jovanović 96. — b) u okrugu kragujevačkom. 117. — c) u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 122.

GUBEREVAČKI, adj. koji pripada selu Guberevcu. P. Đorđević.

GUBERÉVCI, m. pl. ime selima u Srbiji. a) u okrugu čačanskom. K. Jovanović 168. — b) u okrugu kragujevačkom. 120.

GUBERÉVČANIN, m. čovjek iz Guberevca. — plur. Guberévčani. P. Đorđević.

GUBERÉVČANKA, f. žensko čelade iz Guberevca. P. Đorđević.

GUBERICA, f. dem. gubera. — U *Mikašinu rječniku* (kod guba) i u *Stulićevu* (v. guba s dodatkom da je uzeto iz *Mikašina*).

GUBERIŠ, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Guberišu. Sr. nov. 1875. 708.

GUBERNATI, gubernām, perf. (?), spraviti, lat. gubernare, vladati. — Na jednom mjestu xv vijeka. Daše popu, da on guberni i spravi obet rečenoga oltara. Mon. croat. 165. (1496).

GUBERNATOR, m. vidi gubernatur. — U naše vrijeme u Crnoj Gori iz ruskoga jezika (губернаторъ). Gubernator Vuko Radošić Neguš, gubernator Joko Radošić. Nar. pjes. vuk. 5, 531.

GUBERNATŪR, gubernatūra, m. vidi gubernatur, lat. gubernator. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Cesar Valentinijan za gubernatura ili vladavca od Milana učini ga. F. Glavinić, cvit. 404b.

GUBERŃAČA, f. nekakva kapa što nose ženske u nekim mjestima našega naroda. — Postaje od 2. guber. — U *Vukovu rječniku*: art kopfbedeckung der frauen, vitta genus s primjerom iz narodne pjesme: Đvojkama kape guberňače.

GUBEŠ, m. nadimak nevaljalu čovjeku: Pravi si gubeš. M. Pavlinović. — Od gubiti ili od guba?

GUBETIN, m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 383. — Od xviii vijeka. Ot Gubetina Živko. Glasnik. 49, 12. (1734).

1. GÜBICA, f. os, rostrum, usta (osobito u životinje). isporodi 2. gubac. — -u- stoji mj. negdašnjega a. — Uprav je dem. guba (vidi 2. guba), a ovo je riječ praslavenska, isporodi rus. ryba, usna, češ. huba, usta, pol. gęba, i let. gembas, usta. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (gubica od zvirčeta, rictus; gubica od

prasca, rilica od krmka; gubica od psa), u *Belinu*: (proprio delle bestie) bocca, os' 148^a; ,ceffo, muso d'animale', rictus' 183^a; ,muso o ceffo, propriamente la testa del cane ecc. dagli occhi all'estremità delle labra', rostrum' 508^b; ,facies canina' 165^a; ,grugno, grifo', rostrum suillum' 360^a; u *Bjelostjencevu* (kod gubec), u *Voltigjinu* (kod guba), u *Stuličevu* (os'), u *Vukovu* (der theil des thiergesichtes, an dem die nase und der mund befindlich', os animalium, nempe bovis, equi, ovis, caprae, canis'). a) *usta u životine, i onaj dio životinskoga lica na kojemu su usta i nos, turin, rilo itd.* Satri mu (*prascu*) gubicu. M. Vetranić 1, 456. Ima nos od pedi a gubicu od miša. M. Držić 54. U njekijeh su prašča rila, vučju čelus tko razglaba, a tko gubice ima i krila od lila i od žaba. I. Gundulić 473. I tako ga (*medvjeda*) ujide u gubicu. P. Posilović, cvijet. 60. Gdi (*krmče*) postavi noge ondi i gubicu. S. Margitić, fal. 294. (*Vragovi*) ki gubicom vučjom prite. J. Kavašin 409^a. Od gubice (u *zmaja*) pine vise. A. Kanižlić, rož. 85. Ripu, repice i zeše krava sladko med gubicom meje. J. S. Rejković 98. Ote! kožu, pust ostao! Strelaca te ustrelila kroz zdjicu u gubicu! Nar. pjes. vuk. 1, 178. Brlicu na gubicu! (Čuti! jezik za zube!). Nar. posl. vuk. 80. Pogledaj mu na gubicu, pa ga vodi na muzlicu. 250. On (*farac*) odgovori: ,Ona mi natakla gužvu na gubicu...'. Nar. prip. vuk. 245. — b) *usta u čeladeta, s prezirašem, ali gdje gdje i bez toga.* Kada se malo ožežemo, ali u ruku, ali u gubicu, suze nam skoče. S. Margitić, fal. 275. Ožeo mu je gubicu. (Z). Poslov. danič. 98. Krute glave ozad boka stave, a lulice djenu u gubice. Osvetn. 4, 64. Daću ti po gubici (*saušnicu*). u *Dubrovniku*. P. Budmani. — c) *usna.* Sveti otac Franceško, kada bi ga spomenuo, od tolike sladkosti gubice svoje za mnogo vrijeme lizaše. S. Margitić, fal. 6. Koji ne mogu ustmi govoriti ni činit se razumiti zaradi pomažkađa od gubica oli jezika. M. Dobretić 170. ,Otekle su mi gubice'. u Dobroselu. M. Medić. i plur. gubice za jednu usnu. Dojše gubice (u *Nasradina*) višaju (*višahu*) mu kaono paripčetu. N. Palikuća 8.

2. GUBICA, f. dem. 1. guba. a) plur. gubice, vrsta gljive, vidi 1. guba, a, a). Gubice, rus. ryčka (Polyporus), vrst gljive (u *Istri*). Gubice leškove, vrst gljive (u *Karlovu*). B. Šulek, im. 105. — b) vidi 1. guba, a, c). Koren niče iz klice, koja je u semenu i tera docnije žile i žilice koje na vrhovima imaju gubice ili bradavice (spongiola radicalis'). K. Crnogorac, bot. 28. — c) vidi 1. guba, b, a). — u *Stuličevu rječniku*: ,parvae leprae'.

3. GUBICA, f. dem. 3. guba. — Od xv vijeka kod čakavaca. Meka biše posteljica, a od maha blazišnica; pod gubicom flandriotom vrat mi moka biše potom. M. Marulić 265. Gubica (s čakavskim akcentom), bijel. Slovinac. 1882. 187.

GUBICE, f. pl. vidi 2. gubica, a).

GUBIČAN, gubična, m. nadimak čovjeku koji ima debele gubice. u Dobroselu. M. Medić.

GUBIČATI SE, gubičam se, pf. uhvatiti se za gubicu, potući se (prostački). M. Pavlinović.

GUBIČICA, f. dem. 1. gubica. — U *Belinu rječniku* (rostrellum' 360^a) i u *Stuličevu*.

GUBIČINA, f. augm. 1. gubica. — U *Stuličevu rječniku* i u *Vukovu*.

GUBIDAR, m. čovjek koji gubi dar (kojemu se ne zahvaljuje na daru). — U jednoga pisca xv vijeka koji je sam složio ovu riječ. On će t'

inako imat na časti malu har, a ti se hoćeš zvati imenom: gubidar (ne nomen subeas, quod dicitur, officiperdi'). M. Marulić 148.

GUBIJI, adj. u *Stuličevu rječniku*: gubii, v. usnast. — nepouzdan.

GUBILAC, gubioca, m. čovjek koji gubi, isporodi gubite. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u *Stuličevu* (gubilac i griješkom gubioc). A živi se kručje pokajani: gubioi, da su dužni bili. Osvetn. 2, 150.

GUBILIŠTE, n. mjesto gdje se strate (pogube) krivci osuđeni na smrt. — U pisaca našega vremena. Gubilište, richtplatz-stätte. Jur. pol. terminol. 434.

GUBIN, m. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 204.

1. GUBINA, f. vidi 1. dubina. — Do xvi vijeka pisano glubina, glbina u knjigama u kojijeh je crkveni ili miješani jezik, a između rječnika u *Daničičevu* (glubina). Božija milosrdija glbině otkrvenije. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Izvedla me iz glubiny rova prispodnago. Mon. serb. 112. (1921—1936). Velik je takoj (Jerolim) v glbini i v mnogoj mudrosti. Transit. 160. Ni visočina ni glbina. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 12. paul. rom. 8, 39. Jere sam stanovit, da ni glbina... neće nas moći odlučiti od ljubave Božje. ap. 12.

2. GUBINA, f. augm. 1. guba. a) vidi 1. guba, a. Gubina, agarico (Siñ, Durante), Polyporus ignarius L., v. guba. B. Šulek, im. 105. — b) vidi 1. guba, b. u prenesenom, moralnom smislu, nešto gadno. — u jednom primjeru xvi vijeka, i po njemu u *Belinu rječniku* (sordes' 692^a) i u *Stuličevu* (sordes'). Nije bo gospoje, zatoj se gubine tuj čine svakoj. M. Držić 84.

3. GUBINA, m. ime muško. — xv vijeka. Sin sudca Gubini. Mon. croat. 50. (1419).

GUBIN DO, m. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 158.

GUBINO, n. gubitak, gubiš, šteta. — xvii i xviii vijeka gotovo samo u pisaca Bošnjaka. Kako ču gubino i štetu koja mu se bješe zgodila. M. Divković, bes. 114^b. Kadano Bog svemogućdi pošle nemoć, ubošto, glad, gubino, prgonstvo i ostale tuge. 120^b. Ili je moć ili je nemoć, ili je dobitak ili je gubino. 121^a. Čini da brez gubina nikakova nadeš sve tvoje blago. M. Radnić 91^b. Posli toga sve se boji gubina i smrti. S. Margitić, fal. 139. Želeć komu smrt, gubino, štetu il' drugo zlo. F. Lastrić, od' 74. Nikim poslije napridaka događaju se gubina, štete i nesriće. 265. Da usdignete toliki nesklad, psovke, prokletstva, zakletve, gubina. 378. Po siromaštvu, po prgonstvu i gubinu. svet. 64^b. Neplodnost godine, gubina, bolesti. 164^b. Da nije nikomu na putu, ni na smetnji, ni na šteti, ni gubinu, i da nikomu ne da usroka. M. Dobretić 67.

GUBINE, n. gubitak, gubino. — U jednoga pisca Bošnjaka xviii vijeka (gubinje). Nego radi gubinja svitovnega. S. Margitić, isp. 16. — Može biti da stoji griješkom mj. gublenja.

1. GUBIŠ, gubiša, m. gubitak, šteta. — Može biti i ženskoga roda, isporodi 3. gubiš. — U *Dubrovniku* od xvii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (uz gubitak). U brijeme i na mjestu gubiš je dobit. (D). Poslov. danič. 139. Ali nije ni bolesti, još da i z gubiša naj draže stvari, koja bi se mogla u pored staviti s lutom bolesti, koja mi po tvojoj milosti srce kida, što sam tvoje prijateljstvo izgubio. I. M. Mattei 58. Reko bi

da nije išta dobiti slijedeći njegove stupaje pomhivo, nego da se još čini veliki gubiš. 208. U nemu je gubiš pravi i cjeloviti. A. Kalić 72.

2. GUBIŠ, m. u *Stulićevu rječniku*: v. gubac. — nepousdano.

3. GUBIŠ, gubiši, f. vidi 1. gubiš. Nije štete, da nije gubiši. A. Kalić 269.

GUBITAČAN, gubitačna, adj. štetan. — *Naćineno od gubitak*. — U jednoga pisca našega vremena. Koliko bi bilo gubitačno, na Ćubović i Goricu samu, a kamo li u bedene zači. Osvetn. 5, 129.

GUBITAK, gubitka, m. djelo kojijem se gubi, i ono što se gubi, vidi šteta. — *isporedi* gubino, 1. i 8. gubiš. — *Akc. se mijenja u voc. gubiče (ili gubiče), gubići (ili gubići), i u gen. pl. gubitakš.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikišinu (gubitak, šteta, jactura, damnus) gdje naj prije dolazi, u Bjelostjencu (kajkavski gubitek, v. kvar, 1), u Voltigijinu (perdita, svantaggio, 'verluster'), u Stulićevu, u Vukovu (der verlust, jactura).* Poštediti te suze za višijem gubitkom. S. Ćubiša, prip. 68. Dosta je muke i gubitka propatila Crna Gora. 130. Naj maši gubitak vremena teška je nesreća. M. Pavlinović, rad. 56.

GUBITAN, gubitna, adj. koji pripada gubitku. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka.* Er ni malo gubitnoga bi zlamenja. J. Kavašin 428^a. — *Adv. gubitno sa značenjem: štetno, samo u Stulićevu rječniku: 'damnose, perniciosae'.*

GUBITEĽ, m. čovjek koji gubi. — *Riječ je praslavenska, isporodi stalo. gubitelj, rus. губитель, češ. hubitel, pol. gubiciel, te se nahodi od prvijeh vremen a u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (vidi gubiti, 1, a), n. p. Na sđdališti gubitelj ne sđde. Domentijan^a 282. — U naše vrijeme u Stulićevu rječniku (v. gubac).*

GUBITEĽAN, gubiteljna, adj. koji gubi (vidi gubiti, 1, a). — U *Stulićevu rječniku: 'destruens, pestifer, perniciosus, damnosus' gdje ima i adv. gubiteljno, 'pestifere'.*

GUBITEĽICA, f. žensko čefade što gubi. — U *Stulićevu rječniku.*

GUBITEĽNOST, f. osobina onoga što je gubiteljno. — U *Stulićevu rječniku: 'pestis, damnus, ruina, pernicies'.*

GUBITEĽSKI, adj. (koji pripada gubiteljima), štetan. — U *knjizi xiii vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (adv.), i otale u Daničičevu rječniku (gubiteljskyj, 'perniciosus').* Ne gubiteljski n. spasnđ. Domentijan^b 182.

GUBITEĽSTVO, n. osobina onoga koji je gubitelj. — U *jednoj knjizi xvi vijeka u kojoj je jezik miješan s crkvenijem, a između rječnika u Stulićevu (uz gubiteljnost).* Na sđdališti gubiteljstva ne sđde. Š. Budinić, sum. 125^a.

GUBITI, gubim, impf. perdere, *kauzalni glagol prema ginuti*. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: gubim, gubite, u aor. 2 i 3 sing. gubi, u part. praet. pass. gubljen.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stalo. gubiti, rus. губить, češ. hubiti, pol. gubić.* — *gub postaje ojačanjem od gyb (vidi kod ginuti).* — *Između rječnika u Mikišinu (gubiti, izgubiti, perdo, amitto, jacturam facio; gubiti vrijeme, trajati vrijeme, 'absumere, terere, conterere tempus'), u Belinu ('perdo; gubiti vrijeme, 'tempus terere' 554^a), u Bjelostjencu (gubim, štetim, amitto, perdo, v. pogublam. 2. gubim vreme, tratim vrime zaludo, dan gubim, 'absumo, tero, contero tempus'. 3. gubim koga,*

t. j. umarjam, 'decido, e vivis tollo'), u *Jambrešićevu (gubim, 'perdo, amitto; gubim človeka, 'occido'), u Voltigijinu ('perdere, svantaggiare, 'verlieren'), u Stulićevu, u Vukovu (1. 'verlieren, 'perdo'. 2. 'hinrichten lassen', 'interficio').*

1. *aktivno.*

a. *činiti da što (objekat) pogine. pf.: pogubiti. a) objekat je čefade (i kolektivno ime, kao puk, vojska' itd.). aa) činiti da objekat umre, ubijati.* Kada ovijeh našijeh vremena ni muče, ni progone, ni gube ĳudi. M. Divković, bes. 87^a. Slavni care, tač jedino vas trag gubit svoj ne srni. I. Gundulić 907. Pravda je Božja ĳutom kugom sve na blizu gubila. A. Kanižlić, utoč. 845. Da junaci među sobom zavezana da me gube. Nar. pjes. mikl. Beitr. 16. Ne gubite nevoljnoga sužna svoga. V. Došen 128^b. Ne gubi me u dvoru tvojemu, ... već me gubi gdi s' gube junaci. Nar. pjes. vuk. 1, 598—599. Bogom brate, Kraljeviću Marko, ne gubi mi Vuče ĳenerala! 2, 258. Da ne gubim mlađane junake, da ne cv'jelam žalostive majke. 3, 491. Da vi caru vojsku ne gubite. 5, 887. Pa će poći i gora da gleda de car cara gubi. Nar. prip. vuk. 197. — *bb) značenje je kauzalno prema au): činiti da objekat bude ubijen, po tome postaje i osobito značenje: činiti da se smakne onaj što je osuđen na smrt, vidi u Vukovu rječniku. amo spada i ovaj primjer: Mila sudca kad ne gubi! V. Došen 70^b. — cc) u širem smislu činiti da objekat propane, upropašćivati. može biti da koji primjer spada pod aa).* Ter ga ričju maže a misalju gubi. M. Marulić 104. Odi jedan, gospo mila, ki umira cijeca tebe, i ki gubi plaćem sebe, videć tvoja slavna dila. Jedupka nezn. pjesn. 236. Ako mu se ulazuješ, gubiš samoga sebe. M. Radnić 239^a. Dojdoh, vidih, sebe gubih. J. Kavašin 200^a. Žderolub sam sebe gubi. V. Došen vii. Koga tamna linost rani, gubi sebi puk pridani. 245^b. Da se glavama ne igraju i naroda da ne gube. Vuk, građ. 60. — *b) objekat je životina. značenje je: ubijati.* Tko rad lika zmiju gubi. V. Došen 115^b. — *c) objekat je što mu drago drugo. značenje je: uništavati, upropašćivati.* Ki živote svačije gubi, i bez reda nepravedno carstvo ote. I. Gundulić 564. Psa paklenog do sad zube pogledasmo kako gube. V. Došen 135^b. Nek metne prst u zube, te nek kaže: ovi gube. 174^b. Da na zemli što god dube, sve udarci smrtni gube. 229^a. Česti pohodi celiv gube. Česti celivi gube ĳubav. Nar. posl. vuk. 846.

b. *ne imati veće nešto (dobro, ugodno), što se do onda imalo (a i što se mislilo da će se imati).* pf.: izgubiti. a) *ili slučajno ili s nepomnje subjekat nema već objekta, te to istom opazi pošto ovoga nestane. suprotno (korelativno): nahoditi, nalaziti. n. p. čefade hodeći 'gubi' novce ili drugo što ima usa se i nosi, ili 'gubi' druga u tisci itd. amo spada ovaj primjer (bez objekta): Nahodim a gubim, i tonu a plivam. M. Vetranić 1, 481. — u prenesenom smislu kaže se da se gubi n. p. put, trag. Koje (oko) lasno bez vodca razuma zahodi i gubi put nepoznan. Ant. Kadčić, predg. xl. Nu ne gubi ovog traga. V. Došen 77^b. — b) subjekat može znati da mu nestaje objekta, ali neće ili ne može da ga uzdrži. suprotno (korelativno): dobivati. aa) objekat je koje mu drago materijalno dobro, imaće, imovina (novac, hrana, odijelo, kuća, baština itd.). I negovu plaću gubiš, i izgubiti glavu ĳubiš. V. Došen 257^b. Gubi svaki dohodak i časnost crkvenu. Ant. Kadčić 265. — ima se često u misli ovakovi objekat i kad se ne izriče. Tko z Bogom ne teče, ne teče nego gubi i rasipa. M. Divković,*

nauk. 92^a. Ne dobivaju ništa i velekrat gube. B. Kašić, zrc. 77. Vi niki kad igrate i na igram gubite. J. Banovac, pripov. 57. — *amo spadaju i primjeri u kojima objekat nije ono što subjekat već ima nego što bi mogao imati, dobiti*. Kada radi zajma ja imam štetu, ali gubim dobit. I. A. Nenadić, nauk. 134. — *bb) objekat je čežade, ali takovo (kako se poznaje po imenu kojijem se naznačuje) da je ono za subjekat nešto dobro*. Al' to čini da ne gubi prijatelja, koga ljubi. V. Došen 120^b. *tako se može kazati*: gubiti oca, sina, brata, muža, druga, pomoćnika, slugu *itd.* — *cc) kad je subjekat čežade, objekat može biti koje tjelesno stanje ili tjelesna osobina što se shvaća kao dobro, n. p. zdravlje*. Od šta zdravije svoje gubi. V. Došen 8^a. Tko se diže u holosti, zdravije gubi od naglosti. 8^b. — *snaga*. Gubi snagu mučeć svude. J. Kavašin 55^b. — *oči, vid*. Ti ne plači, ne gubi očiju. Nar. pjes. petr. 1, 317. Moja majko, ne cvijeli i ne gubi vida. Osvetn. 3, 140. — *san*. Jakov gubljaše san zarad pokoja. M. Radnić 49^a. Čeznu, preda'u i sne gube. J. Kavašin 56^a. — *smijeh*. Tko ju (*smrt*) vidi, gubi veselje i smijeh. Pril. jag. ark. 9, 81. (1520). — *život, glava (vidi glava, a, β))*. Da narodi svi s ljubavi gube za to njih živote. I. Gundulić 571. I život su gubili. S. Margitić, fal. 134. Oli gubimo život. J. Matović 487. Šaši kjuče a ne gubi glave. And. Kačić, razg. 162^b. Danas majci suden danak glavu gubiti. Nar. pjes. vuk. 1, 613. — *dd) subjekat je čežade, objekat je duševna osobina što se shvaća kao dobro, n. p. vjera*. Sveto pismo učite da vjere ne gubite. M. Pavlinović, razg. 56. — *ufaše*. Gubjaše uzdancu. B. Kašić, is. 117. Pusti gorko tve skončanje i ne gubi sasna ufaše. G. Palmotić 1, 376. Ne velim nikomu da gubi ufanje od milosrdja Božjega. S. Margitić, fal. 143. A ufanje vijek ne gubi, Bog bo vidi svijeh od zgara. J. Kavašin 73^a. Ne gubimo ufaše, nego se k majci utesimo. A. Kanižlić, utoč. 87. Ali ufaše od spaseña još ne gubjaše. M. Zoričić, zrc. 88. Gubi ufaše u milosrđe Božje. I. J. P. Lučić, razg. 43. Zabuñeni smo, ali ne gubimo nada. Vuk, pavl. 2kor. 4, 8. — *svijest, razlog*. Jur gubim svijes moju. M. Vetranić 1, 10. Sržbenik ne čini se sluga Božji već vražji, jerbo u sržbi razlog gubi. J. Banovac, pripov. 201. — *ustrpljenje*. Da ne gubi ustrpljeña. M. A. Rejković, sat. 61^a. — *srce*. Neka se nitko ne pripada i gubi srce. B. Kašić, is. 24. Tim da smjennstvo lovac gubi, ki ga (*vepra*) tjerat' naj prije poče. I. Gundulić 542. — *radost*. Nu radost ni s tega ma duša ne gubi. A. Boškovića u I. M. Mattei 357. — *amo može spadati i ovo*: Gubite priliku Božju i činite se prilični živini nerazložitoj. J. Banovac, pripov. 204. — *ee) objekat je sreća*. Jeda haje, da ona djeva cica ñega sreću gubi? J. Kavašin 59^b. U kom (*lupeštvu*) sriću svu gubite. V. Došen 108^b. — *ff) objekat je duševno dobro*. Gube ljubav Božiju. Transit. 87. Gubi milos ñegovu. A. Gučetić, roz. jez. 48. — *vrlo često je objekat duša (vidi duša, d, d) bb))*. Ne viruje tko u n' poni, dušu s tilom gubi oni. P. Hektorović (?) 91. Zlo nahodi, dušu gubi, i vaviječna dobra mnoga. A. Vitalić, ost. 3. Grišnici grišeći i dušu gubeći. A. Kanižlić, utoč. 92. Ne gubite dakle duše. M. A. Rejković, sabr. 60. Kamatnik dušu gubi. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 128. Gubeći duše sramotnoga dobitka radi. D. Daničić, jezek. 22, 27. Gubim dušu, a topim sreću. S. Lubiša, prip. 139. Ko osvetu prati, dušu gubi. 149. — *gg) objekat je vlast, oblast*. Gubi svu svoju dužnost i oblast koju imadijaše prvo prama zaručniku. M. Do-

bretić 428. Koji gubjaše prvorodeña. Vuk, pavl. jevr. 11, 28. — *hh) objekat je pošteña, slava, čast, ime itd.* Kurvari gube obraz i poštenje prid družinom. M. Divković, bes. 44^b. Dobro ime gube. V. Došen 6^a. Ne gubi bo sova slave rad goleme svoje glave. 34^b. Al' da čovik ozloglašen samo gubi glasa cinu. 117^b. Ostaje sramotan oli ti gubi glas i pošteña. Ant. Kadčić 264. Povrati rodu djevojku čistu, niti ona za to naroka gubi. S. Lubiša, prip. 8. — *amo spadaju i ovi primjeri*: Razložnoga ime sina po zakonijeh svijeta gubi. G. Palmotić 1, 285. — S kom zlato gubi čes. Š. Menčetić 212. Za ljubav i znanje i kripis svakoja s načinom kada nije, svu vridnos gubi tja. N. Najlašković 1, 331. Ne gubi cijene. (Reče se u šali onome koji se nakašlje, i znači da ne gubi cijene kao 'kon'). Nar. posl. vuk. 197. Šupja para cijenu gubi. 361. Tko nisko o sebi misli, gubi cijenu kod drugih. M. Pavlinović, rad. 145. — Tu žena vrime gubi, gubi tu pošteña divojka. M. Katanić 58. — *ii) objekat je sama narav, ili osobina u kojoj je sva ili gotovo sva vrijednost subjekta*. Oči moje vid gube. M. Divković, bes. 350^b. Cvijet ljudske od mladosti časom gubi sve ljeposti. G. Palmotić 2, 16. Zvizde plam gublahu. P. Kanavelić, iv. 440. Kad gube blagoslov odiče svete. Ant. Kadčić 87. Zašto ne gubi (*voda*) svoje naravi ni bivstva. M. Dobretić 24. Nado vremenom gubi svoj kal. M. Pavlinović, rad. 150. — *kk) kao trošiti uzalud*. *aaa) objekat je vrijeme, dan, dani, isporodi dan-gubiti*. Vele vrimena gubiš. Mirakuli 98. Vrime svak gubi tko gleda visoko. Š. Menčetić 6. I nam ti se grusti veće dni gubiti. P. Hektorović 48. Tko svoje dni ne gubi i nigdar ne tuži. N. Dimitrović 3. Ne gubimo bremena. M. Držić 156. Zaman u trudu služeći dni gubi. D. Rahina 1^a. Svirale ne sviri, ni u to dni gubi. I. Gundulić 137. Ne gubimo man vremena. 530. A zašto vrime ubah ne gubjaše, zato poče moliti. F. Glavinčić, cvit. 373^a. Videći da ž ñom vrime gubi odluči joj glavu odsići. 399^a. Ah! ne samo vrijeme gubi, nego na smrt gre nemilu, tko neharnu diklu gubi. G. Palmotić 1, 354. Nemojte dni gubit, nemojte bit lijene. 2, 334. Za č li u tašće dni gubimo? A. Vitalić, ist. 360^b. Mlados svo'u gubi, tko ljublen ne ljubi. I. Đorđić, uzd. 177. Zašto pitajući me gubite vrime? A. Kanižlić, kam. 809. U grišnom razgovoru vrime gubeći. utoč. 286. Ne kti kasniti ni vrimena gubiti. And. Kačić, kor. 326. Ja ovdri vrime gubim brojeći. I. J. P. Lučić, razg. 5. Ne vaje vreme gubiti. D. Obradović, živ. 79. Sve se ljubi i vrome ne gubi. Nar. pjes. vuk. 1, 396. Vreme gubiš, a mene ne ljubiš. 1, 396. Ko staro ljubi, danke gubi. Nar. posl. vuk. 156. — *amo može spadati i ovaj primjer (mogao bi spadati i pod a))*: Da ne gubiš prigode. Ant. Kadčić, predg. 1. — *bbb) objekat je trud*. Gubi vrijeme i trud. M. Pavlinović, rad. 57. — *ccc) objekat je riječi*. Što riječi gubimo? M. Vetranić 2, 129. Grih bo je, medene tve riči da gubiš, visoko hteć mene dvići, koga ljubiš. H. Lucić 233. Što riječi tej gubiš? N. Najlašković 1, 136. Veće ne gubi riječi. M. Držić 142. Ali ma svijes čemu u dugo razložeći riječi gubi? njetko jedno, njetko drugo, svak na ovemu svijetu ljubi. I. Gundulić 195. — *ll) kao suprotno glagolu dobivati (vidi dobivati, 2, i dobiti, II, 2), može značiti: pokazivati se gori, slabiji od drugoga*. *aaa) bez objekta, isporodi dobiti, II, 2, c, i dobivati, 2, c*. On, ki se bori v svitah z drugim nagim, gubi. Transit. 81. Mo'e dijete, svak gubi, tko se rve s ñime. M. Držić 103. Vi-deći da filozof gubjaše zapovidi ostalijem da ga

pomogu. B. Kašić, per. 171. Gubiti od svoga razloga 'decedere de suo jure'. J. Mikaja, rječn. Na vojsci tlesnoj pobignut jest sramota i tko biži oni gubi. F. Lastrić, ned. 351. Bulgari koji se biju naučili vazda dobivati, a nigda gubiti. And. Kašić, razg. 78. Al' kud godijer okrenemo home (vojskom), sve gubimo a ne dobivamo. Osvetn. 8, 18. — *bbb*) *objekat je supstantiv (n. p. pravda) kojijem se pokazuje natjecanje, isporodi dobiti, II, 2, b, i dobivati, 2, b. Ako ne pride na treći pozov, da gubi pravdu. Stat. pol. ark. 5, 247. Tada gubi pravdu. 276. Gubiti razlog, cadere causa'. J. Mikaja, rječn. Nejačica pravdu gubi. Nar. posl. vuk. 200.*

c. *značenje je kausalan prema b, b): činiti da ko (ako je isrečeno, stoji u dat.) što (objekat) izgubi. — Od xvi vijeka. Među slas gubiš. Š. Menčetić 66. Zač svojoj mladosti i mojoj dni gubi? 176. Pišeš mi čudnu zled, koja mir tvoj gubi kroz jedne vil' pogled. N. Naješković 1, 331. Život nam neharost gubi. F. Vrančić, živ. 20. Ni mi obilno tvoje imaše ni tve blago srca gubi. G. Palmotić 1, 328. U svemu vuhovite dušu, život, svijes vam gube. 2, 41. Amo prve zapadaju ovce, koje gube kućaninu novce. J. S. Rajković 158. Inat babi dušu gubi. Nar. posl. vuk. 104. Ma devojci sreću gubi. (U Risnu). 173.*

2. *sa se.*

a. *pasivno. — između rječnika u Vukovu (sich verlieren, 'perdi'). a) vidi 1, a. I što, er se većma lubi, trudnije se na smrt gubi. J. Kavašin 55a. Ono cesarstvo se gubljaše od Turčina. K. Pejkić 61. O mladežu! nu pogledaj! te se gubit ludo ne daj. V. Došen 109b. Već me gubi gdi s' gube junaci. Nar. pjes. vuk. 1, 539. Pa te ruse gdje će ići glave, da se gube i da se krvave. Osvetn. 3, 148. — b) vidi 1, b. Gubi se snaga i dan hodeći za nima. M. Držić 96. Pođ ga ću blazniti, neka se riječ gubi. F. Lukarević 22. S taci mi se vrime gubi. Š. Budinić, ispr. 22. Koja se dobra radi rečenoga grijeha gube. A. Komulović 3. Vid se gubi, uši ne čuju. M. Oršin 78. Da se vrijeme već ne gubi, ja ću poći. G. Palmotić 2, 255. Raste bolest a manjkaju jakosti i gubi se kripost. P. Posilović, nasl. 141a. S nemarenja tako našeg dari s' gube naših ljudi. J. Kavašin 126b. Što 'e vela bit sultana, kad se duša ima gubit? 238a. Što se podaje Bogu, ne gubi se nikadare. I. P. Marki 59. Kad se dobitak koga bi mogao imati gubi. A. Bačić 125. Po kojoj se srića gubi. V. Došen 8a. Gube se po nemu svaka dobra. B. Leaković, nauk. 463. Ne lube im se pokušaji, kojima se gubi novac. M. Pavlinović, rad. 22.*

b. *refleksivno. a) prema značenju kod 1, b, a), kaže se o čeladetu što je izgubilo put da se ono samo gubi (u pravom i u prenesenom smislu). Gubimo se po stranputicama. D. Obradović, živ. 13. — b) prema značenju kod 1, b, b). aa) uopće propadati, nestajati. U vjetar sve ide i sve se gubi. M. Držić 4. Kraljevstva naj veća gube se i zatiru. G. Palmotić 1, 203. Znaju me i lube plemenite vile ke se za mnomo gube da bi me ljubile. I. Ivanišević 315. i kvariti se. Jak sunčanoj pri svjetlosti slabe se oči gube i bliješte. G. Palmotić 3, 92a. — bb) značenje je kao kod aa), ali se kod toga ističe da propadanje, nestajanje biva malo po malo. subjekat može biti i što umno. nestajanje može biti samo relativno prema našem osjećanju tjelesnome i duševnome, n. p. što ne vidimo radi dafine, može se kazati da se gubi u dafini'. Vrijeme, koje tu topi se, i u neizmjernos tu gubi se. J. Kavašin 437a. Voda kš protječe, ter se brzo gubi u moru. I. Đorđić,*

salt. 186. Što su sjeverni krajevi crnogorski bliže k Hercegovini, to se, h' maše čuje; ali k istoku ne gubi se tako odmah. Vuk, poslov. xxii. Množija naraštaja, koja se gubi u magli više hiljada godina. M. Pavlinović, rad. 162. — cc) kod isporođivanja dvoga, kaže se o onome što je gore, slabije, da se gubi prema drugome'. Ko se gube sve svjetlosti, gdi prisvijetlo sunce siva. G. Palmotić 2, 180. Ljepotom se mlada resi, da se gubi prid ne slikom isto sunce. 2, 283. — dd) s lokativom ili s akuzativom uz prijedlog u, znači da subjekat (čelade) baveći se nečim trati u ono bez koristi vrijeme i svoje sile. Neg' se u taštu ljubav gubi. J. Kavašin 341a. Nek se slipo u noj (slipoci) gubi. V. Došen 267a. — ee) gubiti dušu, gubiti duševno spaseње, isporodi 1, b, b) ff). Nego se vi gubite, vaše krive nasliđujući balvana. F. Glavinić, cvit. 25b. Koji neće virovati sami se od sebe gube. I. Ančić, svit. 120. U Korintu jedan priubodivnik bijaše, i toliko s. Pavao plakaše, kolik da se vas grad gubljaše. J. Banovac, pripov. 186. Varate se ako cijenite, da su sami potištenici i izmet od puka, koji se gube. Đ. Bašić 229. U ovomu se siromasi varaju i gube. M. Dobretić 246. Gubi se i gine tko god izvan crkve umira. I. Velikanović, uput. 1, 244. Ima se groznima suzama plakati nevoja od nesrićnika tolikih i tolikih, koji i poslije izkušanja njihovih duša, gube se i osuđuju, tajeći nlike grihe. Đ. Rapić 45. — ff) u duševnom smislu, deficere animo, kad čelade kod kakve nesreće nema već duševne snage da se od ne brani. isporodi klonuti duhom kod klonuti. — između rječnika u Belinu (animo deficere' 554a). Ja se ne gubim, imam veliko animo. M. Držić 334. Ne gubeći se u srcu ništar. B. Kašić, fran. 9. Sokolica nu viteška ne gubi se, što sama osta. I. Gundulić 409. S tolikoga dara sva se paši, gubi, smeta i stidi. 413. Ni se ohole na čes blagu, u protivah ni se gube. G. Palmotić 1, 343. I buduć ga tuge stisli, ni se gubi ni snebiva. P. Kanavelić, iv. 19. Što će ovdj nebog David, videći se zasjedjen od svud, da nije igdje ubjegnuća ni utjehe? Sa svijem težijem ne gubi se. B. Zuzeri 124. Ako mu to ne može srićno izaći u jedan put, nek se ne gubi. Ant. Kadžić 232. Ne straši se, ne predaj, ne gubi se. I. J. P. Lučić, razg. 20. — u ovom je primjeru subjekat srce: Onda od mene prem pozna se, plemenita srca da se vik ne gube u nesreći. G. Palmotić 2, 166. — gg) u tjelesnom smislu, mršavjeti. — u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (mager werden, 'macresco' s primjerom: Gubi se čovjek u licu). Te se počne gubiti i venuti. Nar. prip. vuk. 190. — hh) u jednom primjeru xvii vijeka značenje je kao da je aktivni glagol, a ono što bi kod ovoga bio objekat stoji u gen. s prijedlogom od. po svoj je prilici kod ovoga pisac mislio na značenje kod ee). O među svijem tužni i pritužni starci, koji za ostaviti svoje sinove bogate od stvari tlesnije, ostavljaju sebe priubozijem od stvari duhovni; i za bogatiti njih od dobara zemaljskije, oni se gube od dobara vićnije. P. Posilović, nasl. 8b.

GUBIV, adj. vidi gubljev. — Samo u Stuličevu rječniku: 'caducus'.

GUBLJEŇE, n. djelo kojijem se gubi. — Stariji je oblik gubljenje. — Između rječnika u Mikajinu (gubljenje), u Bjelostjenčevu (kajkavski gubljenje), u Jambrešićevu (gubljenje), u Voltigijinu, u Vukovu. Sve ostalo jest velika ispraznost i gubljenje. M. Radnić 7a. Ovo ostaje sahraneno u svijem gubljenima. 213a. Al' mu pišu latinska

gospoda na prevarstvo, na gubljenje glave. Nar. pjes. istr. 1, 47.

GUBLIV, adj. koji se gubi, koji se može gubiti. — isporodi gubiv. — U jednom primjeru xvii vijeka. Ostavi kraljestvo gubljivo. B. Kašić, per. 102.

GUBO, m. hyp. gubavac. — Akc. se mijena u voc. gūbo. — U Vukovu rječniku: vide gubavac.

GUBOČANI, m. pl. vidi Dubočani. — xiv vijeka, pisano Glibočani. — U Daničičevu rječniku: 'Glibočani', crkvi je treskavačkoj pripadalo, 'selišta Glibočani' (Glasnik. 18, 871 god. 1856—1867).

GUBOČICA, f. vidi 1. Dubočica. — U Daničičevu rječniku: 'Glibočica', dodaj: selo kod sela Radeše, do ne bjehu i Oračuša i Brod: črni gvozda da sēku u općinu Orčjuša i Glibočica i Brod: (Glasnik. 15, 282 god. 1848?). 3, 576.

GUBODUŠNICA, f. u Vukovu rječniku: kaže se kao u šali za dukat, 'scherzhafte benennung eines dukaten', aureus (q. d. animam perdens).

GUBOK, adj. vidi dubok. — u- stoji mješte negdašnjega l, a ovo se nalazi pisano u knjigama u kojijeh je crkveni ili miješani jezik. — U naše vrijeme samo u sjevernijeh čakavaca. — Imeđu rječnika u Daničičevu (glibok). Guboka rano moja. Nar. pjes. istr. 5, 11. — Adv. guboko. Gliboko na večeri zaklšnēvšim. Domentijan^b 15. — Vidi i Guboka, Guboko, Guboki Do, Guboki Potok.

GUBOKA, f. mjesto u hrvatskom primorju, isporodi Guboko, vidi Duboka. — Na jednom mjestu xv vijeka (Gliboka). Vinograd ki je na Glibokoj. Mon. croat. 104—105. (1470).

GUBOKI DO, m. vidi Duboki Do. a) u knizi xiv vijeka pisanoj crkvenijem jezikom. U Glibokij Dol. . . uz Glibokij Dol. Deč. hris. 93—94. — b) u Daničičevu rječniku: 'Glibokij Dol', dodaj: selu je Ošnavi išla međa, kako upada Glibokij Dol u Drimz' (Glasnik. 15, 275 god. 1848?). 3, 576.

GUBOKI POTOK, m. vidi Duboki Potok.

GUBOKO, n. mjesto u hrvatskom primorju blizu Brbira, vidi Duboko. — isporodi Guboka. — Na jednom mjestu xiv vijeka (Gliboko). Počaniš od Glibokoga v Branišin. Mon. croat. 2. (1809).

GUBOST, f. vidi dubost. — S oblikom glibosti u knizi pisanoj xiv vijeka crkvenijem jezikom i otale u Daničičevu rječniku (glibosti). Molitvy od glibosti srydca k Bogu prēdla-gajet. Domentijan^b 23.

GUBERNATUR, m. vidi gubernatur. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Razdeliše vsa gospodstvija jakože gubernaturi. Š. Kožičić 56^a.

GÜCĀJ, m. koliko se jednom može gucnuti, gutljaj. — U Mikašinu rječniku ('haustus, sorbitio') a iz nēga u Stuličevu. — U naše vrijeme u Dalmaciji. M. Pavlinović.

GÜCĀNE, n. djelo kojijem se guca. — Stariji je oblik gucanje. — U Belinu rječniku (gucanje 740^a) i u Vukovu.

GÜCATI, gūcām, impf. dem. gutati. — perf.: gucnuti. — Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing.: gūcā, part. praet. pass. gūcān). — Postaje od gutati nastavkom c pred kojijem se t ne čuje. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('devoro' 740^a), u Stuličevu ('sorbillare'), u Vukovu ('hinunterschlingen', 'devoro'). Koji odišući s aerom zajedno gucaju mušicu. I. J. P. Lučić, doct. 29. Da se ovde gucalo, ne bi se ovde pu-

calo. (Kazala Ciganka, kad su je prekorili što je izjela skorup koji je iskala da namaže ispucane usne). Nar. posl. vuk. 55.

GUCI, m. pl. ime selima u Hrvatskoj. a) u podžupaniji karlovačkoj. Pregled. 26. — b) (pisano Gudci) u podžupaniji sisačkoj. 41.

GÜCKATI, gūckām, impf. dem. gucati. — U jednoga pisca našega vremena. Guckaju gutljaj po gutljaj toga ječmenoga nektara. M. Đ. Miličević, des.čpar. 21.

GUCNIV, adj. koji se može gucnuti. — U Mikašinu rječniku ('sorbilis') i u Stuličevu.

GUCNIVATI, gucnujem i gucnivam, impf. gucnuti. — U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.

GÜCNUTI, gūcnēm, pf. gucati, od čega postaje. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu ('sorbeo'), u Stuličevu, u Vukovu ('hinunterschlingen', 'devoro'). Ortak ti je smrt nemila, sve je k sebi prigrabila, al' se jošter ne zasiti, dal' sve preži, kad će biti naredeni čas od Boga, najposlidi vika tvoga, da i onog' gucne sebi. V. Došen 46^b.

1. **GUČA**, f. selo u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 169. Ono jeste proto Milutine ta od Guče sela pitomoga. Nar. pjes. vuk. 4, 177.

2. **GUČA**, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 58.

GUČAJ, m. vidi gucaj. — U Bjelostjencu rječniku ('topsus (?)', 'haustus') i u Jambrešićevu ('sorbitio').

GUČANI, m. pl. ime mjestima. a) selo u Slavoniji u podžupaniji požeškoj. Pregled. 89. — b) (vaša da je) župa u Bosni blizu Travnika, gdje je selo Gučja Gora. — isporodi gučanski. Što ga (Travnik) sa dva mjesta od Gučana i Bukovice mogu topovi rušiti. F. Jukić, zeml. 22.

GUČANIN, m. čovjek iz Guče. — plur.: Gučani. — U naše vrijeme. Prota Gučanin. M. Đ. Miličević, pom. 116.

GUČANSKI, adj. koji pripada Gučanima (vidi Gučani, b)). U tri župe: Dolačkoj, Gučanskoj i Oraškoj. F. Jukić, zeml. 22.

1. **GUČE**, gučeta, n. dem. gudin, gudo. — U Stuličevu rječniku: gudče, v. gude. — nepouzđano.

2. **GUČE**, f. pl. vrsta mreže za hvatanje ribe. Pri žvalu vreće (u šabake) drže se komadi mreže rastvorenijeg oka a podebljega konca i zovu se 'goče' ili 'guče'. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

1. **GUČENE**, n. djelo kojijem se gūč. — U Vukovu rječniku.

2. **GUČENE**, n. vidi 1. gukahe. — U Bjelostjencu i Stuličevu rječniku.

3. **GUČENE**, n. coll. guče. — U Stuličevu rječniku: gudčehe v. gudač. — sasna nepouzđano.

GÜČETIĆ, m. prezime vlasteoske porodice dubrovačke, tal. Gozza. — Potvrđeno je s ovijem oblikom od xiv vijeka; drugi je oblik Gočetić, koji može biti stariji, ali se kasnije izgubio. isporodi i Goci. — Imeđu rječnika u Daničičevu (Gučetić i Gočetić). Klime Gočetić. Mon. serb. 104. (1333). Paske Gučetić. 117. (1345). Klime Gučetić. 215. (1390). Klime Gočetić. 240. (1399). Rafailom Gočetićem. 287. (1419). Aluviz Gočetić. 347. (1427). Vladisava Gučetića. Spom. sr. 2, 127. (1466). Vladisava Gočetić. 2, 129. Mandalijeni Gučetić i Pavli Gradić. B. Gradić, duh. 3. Po pripovijedaocu ocn fra Arkandelu Gučetiću Dubrovčaninu. A. Gučetić, roz. jez. 1. Gradić, Čubran i Gučetić. J. Kašanin 127^b.

GUČEVO, *n. ime mjesta*. a) *brdo u Srbiji u okrugu podrinskom*. — između rječnika u Vukovu (ein gebirge am rechten ufer der Drina, ober Loznica). Dobro čuvaj brda i Gučeva, uteći će u planinu Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 258. Smrdljiva bara pod Gučevom između Drine i Loznice. Vuk, dan. 2, 29. — b) *selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 46.

GUČICA, *f. dem.* 1. guka. — U Stuličevu rječniku: 'tuberculum'.

1. GUČITI, *gūčim, impf. (uprav činiti guke, činiti da postanu guke), vid. gutojiti*. — U Vukovu rječniku: vide gutojiti.

2. GUČITI, *gūčim, impf. vid. gukati*. — U naše vrijeme. Nego rastu dva goluba, jedan muči, drugi guči. Nar. pjes. herc. vuk. 296. Kad živi muči, kad mrtvi guči? — Kad se duva u gajde. Nar. zag. nov. 249.

GUČJA GORA, *f. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 172.

GUČJE SELO, *n. selo u Hrvatskoj kod Kužela*. Schem. segn. 1871. 72.

GUČKI, *adj. koji pripada Guči*. Gučka (opština). K. Jovanović 169.

GUČKO, *m. ime muško*. — U jednoga pisca xvi vijeka. On joj prid Radmilom pravlaše i Gučkom ki su od ljubavi hitri učitelji. D. Zlatarić 42b.

GUČNUTI, *gučnem, pf. vid. guenuti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Što god gučnu, to udije izajde im kroz propade. J. Kavašin 460b.

GUČULA, *f. apoplexia, vid. kap, kapla, tal. goccia*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (gučula, kapla, nemoć, apoplexia, resolutio nervorum) i u Stuličevu (apoplexia). Sada ču puknuti, pade mi gučula. N. Najlašević 1, 269. Tamo te gučula zadavila! M. Držić 374. Bivši hoj za više pala kapla ili gučula. B. Kašić, in. 98. — U naše vrijeme u Dubrovniku je drugo značenje: guša, tal. gozzo. P. Budmani.

GUČULAV, *adj. kojemu je gučula*. — Samo u Stuličevu rječniku: 'apoplexia laborans'.

GUČULAVAC, *gūčulávca, m. gučulav čovjek*. — Samo u Stuličevu rječniku (uz gučulav).

GUČULAVICA, *f. gučulavo žensko čelade*. — Samo u Stuličevu rječniku (uz gučulav).

GUČ, *glas kojim se vabe i gone svinje (slično glasu same svinje)*. — isporodi 2. gud. — U naše vrijeme u okolini dubrovačkaj. P. Budmani.

1. GUD, *m. vid. gudehe*. — Od xviii vijeka. A gudi strašan gud u srcu od zemlje. Đ. Baraković, vil. 832. Tebi se guda mni, a meni smrt godi. (D). Poslov. danič. 125.

2. GUD, *vidi gud.* — U Stuličevu rječniku: gudgud, vox qua porci alliciuntur.

1. GUDA, *f. krmača, prasića*. isporodi gudin. — U Vukovu rječniku: vide krmača s dodatkom da se govori u Dubrovniku. — S istijem značenjem i u Bosni. G. Martić. — Mlada svinja, na Braču. F. Kurelac, dom. živ. 41. — Nekakva igra (isporodi krmača). G. Martić.

2. GUDA, *f. hyp.* 1. guda. — U naše vrijeme u Dubrovniku, ali s nom. sing. gūde i s voc. sing. gūde. P. Budmani.

1. GUDAC, *guca, m. onaj koji gudi*. — Akc. se mijenja u voc. gūče, gūci, i u gen. pl. gūdāčā. — a- (b) ostaje u nom. sing. i u gen. pl.; u ostaliem ga padežima nema, a d se ispred c ne čuje, ali se nalazi pisano. — Od xvi vijeka,

a između rječnika u Vrančićevu (citharoedus; fidicen') gdje najprije dolazi, u Belinu (fidicen' 838b), u Bjelostjenčevu (fidicen' itd.), u Stuličevu (1. 'lyristes'. 2. 'lusor fraudolentus, dolosus').

a. *čovjek koji gudi*. Naš gudač kraj David. P. B. Bakšić 199. Gudci gude, sviralice svire. J. Krmpotić, mal. 17. Kad gudač gudaše. Đ. Daničić, 2car. 3, 15.

b. *vidi gundej (jer mu je glas kao da gudi)*. Neka učuvaju naše poje, vinograde, sidbe, od skorovaž, mušic, svinak, zavijač, skakavic, gudač, miši... L. Terzić 286. Od skorovača, zavijača, mušica, skakavica, gudača, miša... J. Banovac, blagos. 49. Ne imate uzdržati na sebi... ni miša, ni gudača, ni skakavca. 80. Gudač, vrst roda 'Cetonia' (na Braču). A. Ostojić.

c. u Stuličevu rječniku ima značenje: *čovjek koji vara i krađe kod igre*. — sasma nepouzdan.

2. GUDAC, *guca m. vid. gudin*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. GUDÁČ, *gudača, m. čovjek koji gudi*. — isporodi 1. gudač, a. — Akc. kākī je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. i voc.: gūdāčū, gūdāči. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der geiger' 'citharoedus'); u Novom Zavjetu' (1847) vii Vuk meče ovu riječ među one što nije čuo u narodu nego ih je sam načinio. Od naga se narodiše gudači i svirači. Đ. Daničić, 1mojs. 4, 21.

2. GUDAČ, *m. nekakvo mjesto u hrvatskom primorju*. — xiv vijeka. Mon. croat. 2. (1309).

GUDAČA, *f. vid. 1. guda*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUDAČICA, *f. žensko čelade koje gudi, isporodi 1. gudač*. — U Belinu rječniku (fidicina' 686b) i u Stuličevu (fidicina').

GUDAD, *f. coll.* 1. gude. — Samo u Stuličevu rječniku: 'porcorum turba'.

GUDALAC, *gūdaoca, m. gudač, gudač*. — U jednoga pisca našega vremena. Ako gudačac zagudne, da ti se duša od mila iz prsiju tisne. M. Pavlinović, rad. 155.

GUDALO, *n. kao luk na kojem je tetiva od konjskih struna, te se nim gudi, vukući konjske strune po žicama na guslama*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'der fidelbogen', 'plectrum (?)' s primjerima: Ni gudi ni gudača vadi! 'sei still (fange nichts an)'. Gusle javorove i gudalo od jadicovine. — Ded mi sada privuci gudalo. I. Zaničić 247. Daču nenu gusle i gudalo. Nar. pjes. juk. 80. I gudalo, drvo jadicovo. Nar. pjes. petr. 2, 492. Ko istinu gudi, gudačom ga po prstima biju. Nar. posl. vuk. 139. Krivo kao gudalo. 160. Ni gudi ni gudača vadi. (Ne pomišni ništa za to). 213. Obrati gudačom napako (stane protivno govoriti). S. Lubiša, prip. 271. Vini mi se na gudalo, vilo! Osvetn. 1, 1.

GUDALOV, *adj. koji pripada gudaču*. — U jednoga pisca našega vremena. Pa naperi drvo gudačovo. Osvetn. 3, 9.

GUDAN, *m. ime muško*. — Potvrđen je xiv vijeka samo adjektiv Gudanov u imenu nekakva mjesta blizu Gabrova. Prěsz Gudanovu nivu. Glasnik. 24, 289. (oko 1350).

GUDANOV, *adj. koji pripada Gudanu, vid. Gudan*.

GUDAŠ, *m. vid. gudin*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUDATI, *gudam, impf. vid. gudjeti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Nemoj gudati ali mrmošiti. K. Mađarović 41.

GUDAVAC, Gudavca, m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 108.

GUDBA, f. *vidi* guđe. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: „geigenspiel“.

GUDBARA, f. (ili gudbar, m.?) *top ili takovo što*. — Može biti da je riječ lubarda ili lumbarda preinačena po pučkoj etimologiji prema gudjeti. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. I vezira u grad zaklopili, pa ga biju topom i gudbarom. Pjev. crn. 102b.

GUDE, gudeta, n. dem. gudin. — *isporedi* gudad. — U zagoneci našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (porcus, sus¹). Jedno gude sve poje pokosi (odgonet¹aj: srp). Nar. zag. nov. 214.

GUDELIĆ, m. prezime dubrovačko xv vijeka (neće biti isto što Gundulić). — Između rječnika u Daničićevu (Gudelić). Cvětka Gudelić... Cvětka Dubrovčanina... Spom. sr. 1, 145. (1419).

GUDEĻ, gudelja, m. *vidi* gundel. — Od xviii vijeka. a) Cetonia, pop zlatar, zlatni pop. Na njem bihu zelene aljine, ter ga za to Gudeļem prozvaše, i od tada, dragi pobratime, Radići se Gudeļi prozvaše. And. Kačić, razg. 275a. Ne može trn da daje grožđa, ko što ne može gudel da daje meda. M. Pavlinović, razl. spis. 10. — b) muški nadimak (*vidi* prvi primjer kod a)) i prezime, *vidi* i Gudeļević. Simun Gudeļ. Norini 65. — c) selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 28.

GUDEĻEVIĆ, m. prezime. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Gudeļević). Miladina Gudeļevića. Spom. sr. 2, 110. (1444).

GUDEĻEVO, *vidi* Tudeļevo.

GUDĚNE, n. djelo kojijem se gude (*vidi* gusti). *isporedi* guđe. — Stariji je oblik gudenje. — Između rječnika u Mikafinu (u kojega nema gusti): gudenje ‚bombilatio‘; gudenje od pčela ‚bombus‘, i u Stulićevu (iz Mikafina). Nasladaju se v gudenju organa. Š. Budinić, sum. 178a.

1. GUDILO, n. *vidi* gudalo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (*vide* gudalo s dodatkom da se govori u Srijemu). Kad egeduš pravdu svira, gudilo ga po nosu bije. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 116.

2. GUDILO, m. *vidi* gudad, c. — U Stulićevu rječniku: ‚chi usa collusionone, o con gli altri se la intende a danno d'un terzo‘ ‚collusor‘. — ne-pouzđano.

GUDIĻ, m. *vidi* gudač. — Na jednom mjestu u pisca našega vremena. Carskoj u palati zlobno koji vrag vrebo bi te (popka) udiĻ, ali ovde gudiĻ ti si meni drag. L. Milovanov 52.

GUDĬN, gudina, m. prasac (kao pristojnija riječ). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.: gūdīne, gūdīni. — Vajda da je postalo po glasu same životinje, *isporedi* gud, guć, gudjeti pod d. — U naše vrijeme u Dubrovniku i u bližnoj Hercegovini, a između rječnika u Stulićevu (v. gude) i u Vukovu (*vide* prase s dodatkom da se govori u Dubrovniku). — I na Braču. F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUDINČE, gudinčeta, n. dem. gudin. — Samo u Stulićevu rječniku.

GUDINIĆ, m. dem. gudin. — U Vukovu rječniku.

GUDJETI, gūdīm, impf. fidibus canere; sonare. — *je* stoji mješte negdašnjega ē u južnom govoru (u Hercegovini, Crnoj Gori itd. gūdeti); u istočnom govoru inf. glasi gūdeti, u zapadnom gūditi. — Postaje od starijega gusti (koje *vidi*). — Pouzdano od xvii vijeka (stariji primjeri, kao

impt. gudi, impf. gūdšh, u kojima se po obliku ne poznaje, jeli im inf. gudjeti ili gusti, pripadaju jamačno k ovome zadnjemu, *vidi* kod gusti). između rječnika u Mikafinu (guditi ‚murmurare, far strepito‘ ‚bombilo‘; guditi u gusle ‚sonar di lira‘ ‚fidibus canere‘), u Belinu (‚fidibus canere‘ 441a), u Bjelostjenčevu (guditi u cetru ‚citharizo, cithara cano, citharam pulso‘, v. guslam), u Stulićevu (guditi ‚edere strepitum, bombitationem, murmurare‘; guditi u gusli, v. gusliti), u Vukovu (južn. gudjeti i gūdeti, ist. gūdeti, zap. guditi, 1. ‚geigen‘ ‚fidibus cano‘. 2. ‚dumpschallen‘ ‚resono, murmuro‘, n. p. kad se iz daleka čuje pucnava topova).

a. tarući gudaalom (strunama gudala) žice na guslama, činiti da postane glas. uprav se ne kaže za jedan sam ovaki glas, nego kad ih nekoliko različitijeh postaje jedan sa drugim, te je cijelo mañe ili više ugodno uhu onoga koji sluša. a) u pravom smislu. Kako glas guslarov gudećih u gusle svoje. I. Bandulavić 14a. apoc. 14, 2. Ustani pak mi gudi. I. Zaničić 246. Prstma gudiš trima. 248. Gudci gude, sviralice svire. J. Krmpotić, mal. 17. Razumna je uma i pameti, guslara joj u svijetu nema, ne bi li me gudet naučila. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Ko poslije slijepi, lepše gudi. Nar. posl. vuk. 151. Slijepac popivši rakiju, opet poče gūdeti i pjevati. Vuk, poslov. 324. Miloš je neobično lepo gudio u gusle. M. Đ. Milićević, zim. već. 40. — b) u metaforičkom smislu. Nikomu zla ne gudi, ali ga ne žudi, da ti na glavu ne pade. (D). Poslov. danić. 84. Kako koji slijepi, onako crñe gudi, ognj nunzio porta peggiore nove. S. Budmani 423b. Vaja tancat kako nov gospodar gudi. M. Kuhačević 151. Ko istinu gudi, gudaalom ga po prstima biju. Nar. posl. vuk. 139. Ni gudi, ni gudala vadi (ne pomini ništa za to). 213.

b. značenje se razlikuje od predašnjega u tome što su gusle subjekat. Gusle gude, junak ništ' ne laže. I. Zaničić 246. Veće gude gusle Gr-gurove. Nar. pjes. petr. 2, 507.

c. bućati, zvećati, osobito o dubokom glasu. Tote glas od Ļudi, plač, uzdah, jad i skuk, tim poje sve gudi već neg da vije vuk. Đ. Baraković, vil. 74. Puške prašte a topovi gude. Nar. pjes. vuk. 4, 251. Grmilo je, sijevale su muñe i gūdila jugovina dahom. Osvetn. 2, 149. Gūdili su topi nezaglušni i gūšli po pećinam vuke. 7, 90.

d. u jednoj zagoneci kao da znači: guriti. *isporedi* gudin. Baba sedi na zasedi, sviñe gude na zaguđi... (odgonet¹aj: rasboj). Nar. zag. nov. 190.

GUDĻAVINA, f. buka, *vidi* gudjeti, c. — U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka. Čovjek može tjelesno oguhnuti, kadano mu velika gudĻavina i lupanja stoji na ušiju. M. Divković, bes. 720b. Drvo koje je šuplje i bačva koja je prazna, malahno pokuca(j), velik zvek i veliku gudĻavinu učine. nauk. 87a.

GUDNICA, f. *vidi* gusle. — Samo u Stulićevu rječniku (v. gusli), i u jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena. Uzdahne jekom, rako bi vjetric priko utegnute tanke žice obješene gudnice. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 149.

GUDNIČINA, f. dem. gudnica. — Samo u Stulićevu rječniku: v. gusline.

GUDŊA, f. *vidi* guđe. — *isporedi* gudinava. — Od xvii vijeka. a) *vidi* gudjeti, c. Kako u mlinu z gūdñom od vode ne čuje mlinar. M. Radnić 87a. — b) *vidi* gudjeti, a i b. Gudña l' kolik uzigrava srca! S. Milutinović u Pjev. crn. 827a.

GUDŃAVA, *f.* *vidi* gudŃa. — *U Vukovu rječniku*: 1. 'der ton der (serbischen) rosshärenen geige', 'sonus fidium'. 2. 'ein dumper schall z. b. entfernter kanonen': stoji gudŃava topova.

GÚDO, *m. hyp.* gudin. — *Akc. se miĵena u voc. gúdo.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GUĐOVAC, Gudovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj.* Pregled. 77.

GUĐOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 242.

GUĐREČI, *m. pl. ime selu.* — *U Daniĉićevu rječniku*: 'Guđreĉi', selo u Peku koje je car Lazar dao Ravanici (Sr. letop. 1847. 4, 52 god. 1881). biće bez sumnje sadašnji Kudreš (ako ga danas dobro pišu) u Zviždnu, jer je taj Kudreš sada jedna opština sa Žitkovicom, a u spomeniku 'Guđreĉi' idu iza Žitkovice.

GUĐULIĆ, *vidi* Gundulić.

GÚDURA, *f. duboka i uska dolina.* — *Akc. se miĵena u gen. pl. gūdūrā.* — *Nejasna postaĵa; Matzenauer misli na maĵ. gúgyor.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('ein enges und tiefes thal', 'vallis angusta'). Od jednoga kraja do drugoga ove meĊe ima prijekijem putem oko ĉetiri dana hoda; ali kad bi se išlo preko gudura i litica pored Ċe, bilo bi mnogo više. Vuk, živ. 225. Ne trpe da im ko (*po zemlji*) ruje, izim da su kakve vrtaĉe ili gudure. V. Bogišĉić, zborn. 409. — *I kao ime mjestu: selo u hrvatskoj krajini u okrugu liĉko-otoĉkom.* Schem. segn. 1871. 38.

GÚDURE, *f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Zemlja u Gudurama. Sr. nov. 1867. 254.

GÚDURIĆ, *m. prezime.* iz diptiha manastira Gomirja. iz prošloga vijeka. i sad u Srijemu. V. Arsenijević.

GÚĐĚNE, *n. djelo kojijem se guĊi.* — *Stariji je oblik guĊenje.* — *U Mikašinu rječniku* (guĊenje kod rumon od vode, a napoše ima samo guĊenje) i u Vukovu.

GUF, *m. labud, vidi* kuf. — *U Mikašinu rječniku*: guf, labut, i u Stulićevu: 'olor'.

GUGA, *f. svilen buba.* — *U poslovici našega vremena.* Mudra guga (buba) svilu prede, a ne pauĉinu. Nar. posl. stoj. 117.

GUGAL, Gugla, *m. selo u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 156. — *Biće isto koje se pominje xv vijeka.* 'Gugla', u Moravicama je sela 'dva Guglia' dao Stefan despot Mileševi (Mon. serb. 834 god. 1405—1427). biće sadašnje selo Gugal u srezu moraviĉkom (*nije nego u srezu požeškom*) u Srbiji. Đ. Daniĉić, rječn. 1, 243.

GUGAN, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

GUGLAVA, *f. u Daniĉićevu rječniku*: 'Guglava', crkvi je sv. Nikole Vraninskoga dao kralj Vladislav, 'Guglavu' u Kruševici' kojima je meĊa išla, u Virs u Besz' (Mon. serb. 26 god. 1234—1240).

GUGOL, *m. vidi* kukoĳ. Gugoĳ, rus. rygolz (Stachys palustris), senesi, xifio, gladiolo (*u starom rukopisu*), gith (Pizzelli), 1. Agrostemma githago L.; 2. Gladiolus L. B. Šulek, im. 106.

GUGOTA, *m. ime muško.* — *xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daniĉićevu.* Gugota (*vlah*). Mon. serb. 12. (1222—1228). Gugota (*vlah*) a sinz mu Nikola. Deĉ. hris. 50.

GUGÚCATI, *vidi* gugutati.

GÚGÚT, *m. gugutaĵe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 'das girren', 'gemitus (columbarum)' s primjerom: Od guguta tvoji golubova. — *Stade gugut bijelih golubova.* Nar. pjes. petr. 2, 575. Od guguta od golubiĉega. 591.

GUGÚTA, *f. vidi* kukuta. — *U Vukovu rječniku*: vide kukuta s dodatkom da se govori u Baraći, i u Šulekovu imeniku: Guguta (lat. cicuta Miklošić), v. gugutva. 106.

GUGÚTĀNE, *n. djelo kojijem se guguĉe.* — *U Vukovu rječniku.*

GUGÚTATI, gūgūĉēm, *impf. ĉiniti glasom, gu gu'.* — *Akc. kaka je u praes. taki je u impf. gūgūĉāh, u ostaliĵem je oblicima onaka kaka je u inf.* — *Po juĉnijem krajevima ĉ iz praes. prelazi u inf.*: guguĉati (*vidi neke primjere kod b) i c)*). — *U naše vrijeme. a) o glasu u goluba, isporedi* gukati, grgutati. — *između rječnika u Vukovu* ('girren', 'gemo', cf. gukati). Bijel golub guguĉe kroz bijelo bukviĉe, kad goĉ golub guguĉe, tad su bukve sve gušĉe. *odgonetĵaj: ĉunak (za tkaće).* Nar. zag. nov. 241. — *b) o glasu u jeĵine.* Ċe guguĉe s vrh one stugline ka' jeĵina s vrh trule bukvine. P. Petroviĉ, gor. vijen. 36. Kukavica je vila, jeĵina guguĉala. S. Ľubiša, prip. 277. — *c) o Ľudskom glasu (s preziranjem).* Danas bi hoĉa na Cetićnu guguĉa. S. Ľubiša, prip. 183.

GUGUTINA, *f. neka bilka, bobe, pasika, trudovnik, isporedi* guguta. Gugutina, Scrophularia nodosa L. (Lambl). B. Šulek, im. 106.

GÚGUTKA, *f. vidi* kumrija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* ('uccello simile alla tortora', 'avis turturis species') i u Vukovu (*bez znaĉeća*). Gugutka, Columba risoria L., kumrija, kumrikuša. u Nišu. S. I. Pelivanoviĉ. javor. 1880. 1531.

GUGÚTNUTI, gūgūtnēm, *pf. gugutati.* — *U Šulekovu rječniku*: 'girren'.

GUGUTVA, *f. vidi* kumrija. Gugutva, Cicuta L. (Siĉ, Durante), v. kukuta, guguta. B. Šulek, im. 106.

GÚGA, *f. vidi* buĉa, a) i krmaĉa. — *U Vukovu rječniku*: U Šumadiji gdješto krmaĉa se u ovoj igri zove i 'buĉa' a gdješto i 'gúga' kod krmaĉa, a otale u Vuk, živ. 281 (*gdje je griĉeškom preštampano buca i guca*), i u dodatku.

GÚGĀNE, *n. djelo kojijem se ko guĉa.* — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

GÚGATI SE, gūgām se, *impf. igrati se guĉe.* — *isporedi* buĉati se. — *U Vukovu rječniku (u dodatku).*

1. **GÚJA**, *f. serpens; ascaris, lumbricus.* — *Akc. se miĵena u voc. sing. gūjo, u nom., acc., voc. pl. gūje, u dat., instr., loc. pl. gūjama.* — *Nejasna postaća. po obliku kao da je ipokoristik: prema znaĉenju kod a) moglo bi biti hyp. gušter; prema znaĉenju kod b) i c) moglo bi biti hyp. gušenica.* — *Od xvi vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Mikašinu* (guja, gujina, zmija, 'anguis, serpens, coluber'), u Belinu (*'vermi che nascono negl' intestini'*, 'ventris animalia' 761b), u Bjelostjencevu (*v. glista*), u Stulićevu (guja, crv koji se leĉe u ĉovjeku, 'lumbricus'), u Vukovu: 1. 'die schlange', 'serpens', cf. zmija. 2. (*po zapadnijem krajevima*) vide glista. a) *zmija.* Za to kraje izbjeguju kako jednu lutu guju. M. Divkoviĉ, kat. 123. Guja sedmoglava. Đ. Barakoviĉ, vil. 39. Mudar kako guja. B. Krnarutiĉ 25. Obrani od uĵidenja guj. L. Terziĉ 226. Zmaj, gušĉeri i guje ine. J. Kavaĉin 248b. Uĵide ga guja. M. A. Reĳkoviĉ, sabr. 54. Da koja sam guja

nego kaluder? D. Obradović, basn. 227. Drugi vele: lutka kao guja. Nar. pjes. vuk. 1, 88. Dok je našla guju otrovnicu. 1, 215. Đeno leži voda do koljena, i po vodi guje i jakrepi. 2, 69. Niti gmižu guje i jakrepi. 2, 70. Pa se sazda u šarenu guju. 2, 511. A u vodi guje i akrepi, guje piju, a akrepi iju. 3, 344. Od žalosti pisnu kao guja. 1, 574. Ona ciknu kako lutka guja. 2, 112. Cvili Miloš kako lutka guja. 2, 245. Guje mu se oko srca vile! 1, 88. Guje mu se na srce savile! 1, 276. Što je, Kumro? ujela te guja! 3, 406. Još je Marku guja govorila. 2, 409. U zubima guje šestokrile. 2, 511. Prevari se Uma, ujede je guja. 1, 446. Prevari se, ujede ga guja. 2, 257. Nemoj koga da uije guja, nemoj koji pišku da isturi! 3, 307. Dvije su se zavadile guje, dvije guje, dva brata rođena. 2, 445. Što je vajda, e dobra djevojka, kad je guja jeste zaprosila, lutka guja Grčiću Manojlo? 2, 24. Ono su ti sve braća rođena, ono su ti pod kamenom guje. 3, 156. Žešćih guja u primorju nema; ono su ti guje prisojkihe. 3, 157. Ali Vuksan lutka guja bješe, te se Turkom varat ne dad'jaše. 4, 22. Sve to Petar i sluša i gleda, al' se lutka guja ne čušaše. 4, 58. Od kako je gavran pocrnio, nije zmija guju dočekala kao Čupić Memedkapetana. 4, 198. Lutka mu je u družini guja Mutaf Lazo od vode Morave. 4, 294. Na lutu je guju nagazio, lutu guju u zelenoj travi, na Turčina Husović Jašara. 4, 404. Će su tebe guje iz potaje? 2, 409. Na siniji opletena guja. 2, 392. Po azdiji ispletene guje. 2, 598. Da ve lutka ne udari guja. Nar. pjes. herc. vuk. 857. Šarena te poljubila guja! Ogled. sr. 205. Šuti, kćeri, ujela te guja! Nar. pjes. juk. 127. Vije se kao guja u procijepu. (Kad koga što boli, pa se previja i premeće). Nar. posl. vuk. 34. Guju za rep ne bi izvukao (tako je šibljak). 46. Krije kao guja noge. (Pripovijeda se da guja ima noge koje samo onda pokaže kad se u procijepu pripeče k vatри; ali ko ih god vidi onaj mora odmah umrijeti). 161. Bio je namolovat go starac koga su guje opasale. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — b) vidi glista, b), vidi u rječniku. — u naše vrijeme u Dubrovniku, vidi: U Srbiji 'guja' znači što i 'zmija', a u Dubrovniku se 'guja' zove glista. Vuk, poslov. xlvii. — c) vidi glista, a). — u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Scijsenahu imat što činit s ovijem zemaljskijem gujami. M. Držić 268. — ovako je značene u naše vrijeme u gjevernoj Dalmaciji, gdje mislim da se kaže i u širem smislu o svakom crvu.

2. GÚJA, f. hyp. guzica. — U Lici. V. Arsenijević.

GÚJANA, f. vidi guja, b) i c). — U Vukovu rječniku: vide gujavica (glista) s dodatkom da se govori u Lici.

GÚJANICA, f. Lumbricus terrestris L., gujana, glista. u Lici. V. Arsenijević.

GUJAST, adj. u Stuličevu rječniku: 'lumbricis plenus'. — nepouzđano.

GUJAV, adj. u Stuličevu rječniku us gujast. — nepouzđano.

GÚJAVICA, f. a) vidi guja, b) i c). — u Vukovu rječniku: 'der spulwurm, regenwurm', 'lumbricus', cf. glista. — b) Petromyzon fluviatilis L., neka riba, isporodi zmijulica. J. Pančić, rib. 158.

1. GUJBA, f. a) čim je vezan plug s jarmom; b) vidi dubač, 2. dupka. — U Stuličevu rječniku: 'vincolo con cui è legato l'aratro al giogo, cesello', 'viriculum'. — nije pouzđano. — Iz Stuli-

čeva rječnika prešlo je s drugim značenjem u Šulekov: 'grabstichel; radireisen'.

2. GUJBA, f. rani list, bukvića. Guiba (gujba?), Betonica L. (Vujičić). B. Šulek, im. 106.

GUJBATI, gujbam, impf. raditi gujbom. — U Stuličevu rječniku: 'cesellare, lavorare col cesello', 'viriculo exculpere'. — nepouzđano.

GUJBICA, f. dem. 1. gujba. — U Stuličevu rječniku 'cesellino', 'parvum viriculum'. — nepouzđano.

GUJCAK (?), f. ime prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. GÚJIC, m. dem. guja, smijica. — U Vukovu rječniku.

2. GUJIC, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. viii. xxvii.

GUJILE, f. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 28.

GÚJIN, adj. koji pripada guji, gujama. Miho skida gujine haljine. Nar. pjes. juk. 125. Skide guja gujinu košulu. Nar. pjes. petr. 2, 30. — Gújin česal, vidi kod 1. česal, c).

GÚJINA, f. augm. 1. guja, često se u značenju ne razlikuje od guja. — Akc. se miješa u gen. pl. gújinā. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kod guja i napose: gujina, glista, koja se leže u čovjeka 'lumbricus'), u Stuličevu (us guja iz Mikafina), u Vukovu (augm. v. guja). a) vidi 1. guja, a). Gdi sprida i zada plazeće gujine svaka se izbada da otrov prokine. Đ. Baraković, vil. 257. Mrtav jest od ujidenja otrovne gujine. F. Glavinčić, cvit. 207*. Lasno je poznane gujine poklati. I. T. Mrnavić, osm. 76. Prut Mojzesa u gujinu... J. Kavašin 68b. — b) vidi 1. guja, b). Od crvi ili gujina u dici maloj. L. Terzić (B. Pavlović) 314. Dici lik od gujina. J. Vladimirović 11. — c) vidi 1. guja, c). Kaza joj da mi gujine štetu čine u vrtlu. M. Zoričić, zrc. 164.

GÚJINĀ, adj. koji pripada gujama. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('schlangen-', 'serpentum'). Gujina košula. F. Lastrić, ned. 354. A Turci su gnezda gujihega. Nar. pjes. vuk. 2, 512. Jezik gujihi. Đ. Daničić, jov. 20, 16.

GÚJSKI, adj. vidi gujihi. — U poslovici našega vremena. To je gujsko (zmijsko) gnijezdo. Nar. posl. stoj. 67.

1. GŮK, m. vidi gukahe. — U Vukovu rječniku s primjerom: Svi golubi gukom gukahu. Svi joj golubi gukom gukau, gukom gukau, biser sobau, a jedan golub gukom ne guče, gukom ne guče, biser ne zoble. Nar. pjes. vuk. 1, 60.

2. GUK, m. (ili guka, f.?) samo acc. pl. guke na jednom mjestu u pisca xviii vijeka. kao da znači: molitva. može biti da postaje od praslavenskoga gŭkŭ, buka (stslav. glŭkŭ, rus. глѣкъ, češ. hluk, polj. gielk). A Kosara lubi mila, ko grlica, pire druge grusteč, veće nij' ih htila, neg prikaza guke duge u jednomu manastiru Bogu i svojem' Vladimiru. J. Kavašin 256b.

1. GŮKA, f. gibber; gleba. — Akc. je u gen. plur. gŭkŭ. — Nejasna postanja; ako amo spada prvi primjer kod c) u stoji mj. negdašnjega ls. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (guka, cvrjak, 'tumor, inflatio'), u Belinu ('gonfiamiento, tumore', 'tumor' 353a; 'tumore, enfiatura', 'tumor' 748a; 'natta, specie di tumore', 'tumor' 506b; 'tencone, enfiatura nell' anguinaglia', 'bubo' 727a), u Stuličevu ('enfiatura, gonfiamiento, gonfiatura, glandole, mal interno al collo', 'tumor'

inflatio, inflatus, glandula'), u *Vukovu* (2. 'auswuchs am leibe', 'gibbus'. 8. guka truda, zlata, 'der klumpen', 'massa'), u *Daničićevu* (Glska' 8, 577 kao ime mjestu). a) što je na čemu *izraslo* ili *priraslo*, uopće što se na čemu *nadiše* te s toga ono nije ravno; n. p. na ljudskom tijelu kakav otok: Bivši mu uzrasla jedna na glavi guka veća od iste glave. B. Kašić, fran. 216. Svud joj modre vidiš guke ustarana oko vrata. G. Palmotić 2, 60. Ako poskaču guke ispod ušiju, privijaju nastrojana rena. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 49. tako može biti na drvetu (n. p. čvor) i na čemu mu drago drugome. — b) kao grumen, gruda. Tuda muka vražja guka. Nar. posl. vuk. 321. Ili zar lončar nema vlasti nad kalom da od jedne guke načini jedan sud? Vuk, pavl. riml. 9, 21. — c) ime *mjestima*. aa) Katunu je Dragojevcima išla meda, 'na Glsku' (Glasnik. 15, 300 god. 1318?). Đ. Daničić, rječn. 8, 577. — bb) *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Konoplište u Guki. Sr. nov. 1863. 286.

2. GÜKA, f. *vidi* gukaše. — U *Vukovu rječniku*: 1. 'das girren der taube', 'gemitus columbae'.

1. GÜKÂNE, n. *djelo kojijem se guče*. — *Između rječnika u Belinu* ('vagitus' 750^a), u *Bjelostjenčevu* (guče, gukaše goluba, grlice), u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Ki (golub) slatkim gukanjem laskajuć celiva pridragu svoju drugu. D. Zlatarić 41b. Ono slatko i nežno gukaše goluba i golubice. M. P. Šapčanin 1, 135.

2. GUKAÑE, n. *djelo kojijem se guka* (*vidi* 2. gukati). — U *Bjelostjenčevu rječniku*: 'sorbitio'.

3. GÜKÂNE, n. *djelo kojijem se ko guka* (*vidi* gukati se). — U *Vukovu rječniku*.

GÜKAST, adj. *na kojemu su guke, pun guka*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'tuberosus, glandulosus'.

1. GÜKATI, gükem i gükâm, impf. *činiti glasom, 'gu' gû'*. — Akc. *kaki je u inf. taki je u praes. 8 pl. gükajû* (ali gükû), u aor. gükah, u impt. gükû (ali gükâj), u ger. praes. gükûći i gükajûći, u ger. praet. gükâvši, u part. praet. act. gükao; u ostalijem je oblicima onaki *kaki je u praes. 1 sing.* — *Postaje od onomatopije gu nastavkom k.* — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Belinu* (gukati, gukam, 'far la voce del colombo', 'gemo' 201^a; 'vagire, proprio de' bambini in fascia', 'vagio' 750^a), u *Bjelostjenčevu* (gučem, gukam kot golub ali grlica, 'gemo'), u *Voltičijinu* (gukati, gukam, 'gemere, piangolare', 'weinen, winseln'), u *Stuličevu* (gukati, gučem i gukam, 1. 'vagire'. 2. 'columbae gemitum edere'), u *Vukovu* (gukati, gučem, 'girren', 'gemo'). a) o golubu (i o grlici). *isprva je običniji bio praes. gukam, a sad je gučem*. Gukaju grlice. M. Držić 428. Slatko gukajuć grličica. P. Zoranić 85b. Bile golubičice gukajući. 68b. Kako grličice glasom gukajući. Đ. Baraković, vil. 243. Ondi guče golub. G. Peštalčić 168. Na ruci mu zlatan golub guče. Nar. pjes. vuk. 1, 56. Svi joj golubi gukom gukau, gukom gukan, biser zobau, a jedan golub gukom ne guče, gukom ne guče, biser ne zoblo. 1, 60. Kad govori, k'o da golub guče. 8, 257. — b) *vagire, o malome djetetu, kad istom počine puštati is sebe prve glasove (kao gû)*. običniji je praes. gukam. Porod vječni gdino guka (o Isusu u jaslama). I. Dražić 49. — c) *polagahno govoriti kome na uho*. — u *Vukovu rječniku*: 'raunen (einander in die ohren)', 'in aurem dico, murmuro' s primjerom: Nešto ljudi guču. — d) u *Voltičijinu rječniku* ima značenje: *jaukati plakati*. — nije dosta pouzdano.

2. GUKATI, gukam, impf. *vidi* gutati. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: gukam, požiram, 'glutio, sorbeo', i u *Jambrešičevu*.

GÜKATI SE, gükâm se, impf. u *Vukovu rječniku*: vide grudati se s dodatkom da se govori u *Crnoj gori*. — *Postaje od 1. guka*.

GÜKAV, adj. *vidi* gukast. — U *Stuličevu rječniku* (uz gukast).

1. GÜKNUTI, gükâm, pf. 1. gukati. — Akc. *kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima osim presenta*. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku* (1. 'girren', 'ingemo'. 2. 'ins ohr raunen', 'murmuro in aurem'). Golub guče, golubica neče. 'Gukni de mi, moja golubice!' Nar. pjes. marj. 178.

2. GÜKNUTI, guknem, pf. koga po ledima udariti. u *hrvatskom primorju*.

GÜKOŠI, m. pl. *selo u Srbiji u okrugu rudničkom*. K. Jovanović 145.

GÜKTATI, gükem, impf. o glasu(?) u *guštera*(!). — U *zagoneci*. Gušter gukće uvrh kuće (odgonetljaj: dim). Nar. zag. nov. 42.

GÜKUKATI, gükudem i gükukam, impf. *dem*. 1. gukati (kod b)). — U *Stuličevu rječniku*: 'vagitare'. — *slabo pouzdano*.

GÜKUTATI, gükudem, impf. *vidi* gugutati i 1. gukati. — U *zagoneci*. Zlatan golubak ispod zemlje gukuće, raduju mu se svi iz kuće. (odgonetljaj: raonik). Nar. zag. nov. 192.

1. GULA, f. grlo, lat. gula, tal. gola. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Kad vino uliješ u tvoju gulu. M. Držić 180.

2. GULA, f. *košunica gdje se odgajaju mladi koki*. — u Prigorju. F. Hefe. — *mađ. gula, govode stado*.

GÜLAF, gúlfa, m. *vidi* kulaf. — U *Mikašinu rječniku*: gulaf, jedan dio mora, 'golfo', 'sinus'.

GULDIN, m. *vidi* forinta, nem. gulden. — Od xvii vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (kod forint, a napose nema). Dugovanje za 100 guldina. Starine. 12, 19. (1696—1708). Sto dvadeset i šest zdravih guldina. 29. (1708).

GULEŽ, m. *vidi* guleše. — U *Šulekovu rječniku*: 'erpressung'.

GULICA, f. *suvrst breakve* (Valjavac, u Varaždinu). B. Šulek, im. 106.

1. GULIĆ, m. *prezime*. — xiii vijeka. Sudac Gulić. Mon. croat. 18. (1275).

2. GULIĆ, m. *Gobius paganellus L., neka riba*. G. L. Faber 202.

GÜLIDBA, f. *guleše (kukuruz)*. — *ispoređi komušane*. — U naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*: 'die ausschälung (des kukurutz)', 'decorticiatio', cf. komidba. Drugi rod mobe je gulidba: lušte kukuruze. V. Bogišić, zborn. 486.

GULIJAN, m. *selo u Srbiji u okrugu kneževačkom*. K. Jovanović 112.

GULIJANSKI, adj. *koji pripada selu Gulijanu*. Gulijanska (opština). K. Jovanović 112.

GÜLIKOŽA, m. i f. *onaj koji (ona koja) guli kožu, u prenesenom smislu o čeladetu koje drugoga malo po malo, prijevaram itd. odere (u prenesenom smislu)*. — *ispoređi gulikoža*. — U *Šulekovu rječniku*: 'aussaugen'.

GULISAV, m. *ime muško*. — U jednoga pisca xvi vijeka. Gulisav Hrvat. M. Držić 333.

GULIŠIĆ, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Od sokola Tripka Gulišića. Pjev. crn. 302^b.

1. GŪLITI, gŭlīm, *impf.* (pellem, corticem etc.) detrahēre; vellere. — *Akc. kākī je u praes. takī je u impf. gŭlāh, u aor. 2 i 3 sing. gŭlī, u part. praet. pass. gŭljen; u ostaliem je oblicima onakī kākī je u inf.* — *Nepoznata postana.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (vellere'), *u Mikaljinu* (guliti, izguliti, vello, evello, stirpitus extraho'; gulići vlase, glabro, deglabro'), *u Belinu* (scorzare, levare la corteccia grossa degli alberi, decortico'; scorzare fichi, brugne o simili', corticem detrahēre' 660a; mondare cosa che ha scorza, come pomi, orzo ecc.' folliculis purgare' 494b; carpire, svellere herbe, radiche e simili', vello' 174a; svellere l'herbe da qualche luogo', exherbo' 868a; aradicare', radicibus extirpare' 704b; spiantare, tor via la pianta', explanto' 699a; spelare', depilo' 697a; pelare, svellere i peli, pilos detrahēre' 550a), *u Bjelostjencevu* (gulim koru iz dreva, belim drevo, delibro, glubo, decortico, corticem e ligno detraho, cortice denudo, corticem eximo. 2. gulim, derem marhu, excorio'. 3. evello, vello, stirpitus, radicitus extraho', v. plevem. 4. plevem. 5. gulim, skubem lasi, dlake, glabro, deglabro'), *u Jambrešićevu* (gulim drevo, decortico'; gulim marše, excorio'), *u Voltigijinu* (guliti, izguliti, aradicare, sbarbicare; pelare; scorticare', auswurzeln, ausrotten; schinden'), *u Stuličevu* (1. delibrare'. 2. pellem detrahēre'. 3. aradicare, extirpare'; gulići vlase, v. kose skupsti, čupati, *u Vukovu*: 1. schinden', pellem detrahēre'. 2. ausschälen (den kukurutz)', decortico'. 3. abrinden (den baum)', decortico'. 4. (u Dubrovniku) n. p. travu, vide čupati: Gule brade, a o jadu rade, e ne znadu što će i kako će.

1. *aktivno.*

a. *silom odjeljivati od čega ono što na onome dosta čvrsto stoji i ono pokriva, kao što je n. p. kora na drvetu, koža na tijelu itd. pf.: oguliti.* — *ispoređi derati. a) objekat je ono što se odjeljuje (kora, koža itd.).* Gulahu mu kožu i meso zvrkovma gvozdenim i kućicama. F. Lastrić, test. 118b. Gulio bi boru koru. Nar. pjes. petr. 1, 170. Ne guli kore, ne čini gore. Nar. posl. vuk. 197. — *b) objekat je ono (drvo, tijelo itd.) od čega se odjeljuje. aa) u pravom smislu.* Kad budeš gdi sjesti s dobrome družinom na novom Parnasu, pripijevaje s vinom, guleći kobasu. N. Dimitrović 102. Siše i guli cabla. A. d. Costa 2, 146. Šlive guli, kad vrime dospiva. J. S. Reljković 368. — *bb) u prenesenom smislu, vidi derati, 1, a, e).* Jednim zlicam, koje bez pristanka sve nastoje, da ga gule, da ga deru. A. Čubranović 145–146. Nevolne siromahe guliš, dereš za sebe ođiti. A. d. Bella, razgov. 127. Koji rasipju, pale, gule, popasuju i tlače litine. A. d. Costa 1, 181. On začē podložne guliti. Nadod. 179. Ako jedan forint dobijem, dva ili tri vaju da izdadem, svaki me vrag muze, svaki čupa i guli. D. Rapić 192. Da uzapti Brdsku sirotinju, da ih guli i bez mila smudi. Pjev. crn. 42a. Kofa voda, a hajduke guli. Nar. pjes. juk. 299. Ne paraju sad, već na mijeh gule. Nar. posl. vuk. 208. Mleci gule i gneče Srbe i Hrvate. S. Lubiša, prip. 101. Knez nas, kmetiče, guli i timari u gospodarevo ime. 199. — *c) bez objekta, u prenesenom smislu, o lađi što brzo jedri (kao da prednom stranom guli more).* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* Aj što guli! P. Budmani. b. *silom vaditi iz čega što se onoga čvrsto drži, jer je u ono spustilo korijen, žile, kao što je n. p. trava na zemlji, dlaka na tijelu itd. pf.: izguliti.* — *ispoređi čupati. a) objekat je ono što se vadi (trava, dlaka itd.) aa) u pravom smislu.* Nikoiji ono što ne biše dobro sa korenom gulahu. F.

Vrančić, živ. 25. Vinograd okopavati i travu guliti. M. Divković, bes. 213b. Njeki kose i bradu skubijahu i gulahu. 969b. Jedni vlase gule, jedni svetu bradu silno skubu. A. Vitaljić, ost. 171. I žile od stabla guljaše. 411. Guleći ju i kukol izguličete i pšenicu. F. Lastrić, od' 179. Poče plakati, kose guleći. ned. 107. Kad je Murat glase razumio, od žalosti rusu bradu guli. And. Katić, razg. 94a. I od muke ruse kose guli. Nar. pjes. juk. 414. I da bi ti rodilo predivo, i da bi ga gulile djevojke. 421. 'Guliti' onde (u Dubrovniku) znači, 'čupati' (n. p. travu po vrtu). Vuk, poslov. xlv. Guliti konopljē, čupati. u Lici. V. Arsenijević. — *u prenesenom smislu (metaforički).* Da guli tamnosti i zlobščine svake, a sije kriposti hrabrene i jake. P. Hektorović 42. — *bb) kao vaditi uopće.* — *u naše vrijeme u Bosni.* Al' on guli od bedrice čordu. Nar. pjes. juk. 298. Jedan drugom gvožđem dušu guli. Osvetn. 2, 66. Borci gule stijene iz brijege. 2, 140. — *b) objekat je ono iz čega se vadi.* — *u dva primjera xvi i xviii vijeka. (Govori Mlecima:)* Zač ležiš u bludu, za toj te svak huli, a glavu i kudu (mletačkome lavu) slavan ti car guli. M. Vetranić 1, 50. Ovece više gule nego ostržu. I. Jablanci 187.

c. *biti, tući, lupati.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Prišal je mlad junak i s tiha ju budi, a žezina majka s preslicom ga guli. 'Ne guli ga, mat moja, srce mi ga žubi'. Nar. pjes. istr. 2, 41.

2. *pasivno.* Nije gulena (trava). A. Vitaljić, ist. 466b. Boje jilo od guljenih (šliva) biva. J. S. Reljković 368.

3. *sa se.* — *Imeđu rječnika u Mikaljinu* (guliti se, to jest opadati vlase al' dlake, glabreo, glabresco'), *u Bjelostjencevu* (gulim se, derem se, deglubor, excorior, glubor'. 2. gulim se, belim se, decortico'), *u Vukovu* (vidi kod b, b)).

a. *pasivno.* Tu se jagma čini, gule kike. V. Došen 166a. Sa drvja se već ne guli kora. J. S. Reljković 274.

b. *refleksivno. a) vidi 1, a, b).* Gdi se meni, vajmeh, starcu sve do kosti gule ruke izvlačēći moju plavcu. M. Vetranić 1, 17. — *b) vidi derati, 1, b, b) cc).* — *u Vukovu rječniku:* 'plāren', 'plorare' s primjerom: Šta se guliš? (kaže mati djetetu kad mnogo plače).

2. GŪLITI, gŭlīm, *impf. piti* (mnogo). — *Akc. je kao kod 1. guliti.* — *Vađa da nije ista riječ što 1. guliti; Matzenauer ispoređuje s lat. gula, gulo i s novogrč. γούλλα, gul'aj, γούλα, gula'.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (saufen', poto' s primjerom: Što guliš toliku vođurinu?). Još ću laglje onda guli i va se livat. Jačke. 248.

GULIV, *adj. koji se lako guli.* — *U Stuličevu rječniku:* 'qui facile delibratur, pelle denudatur, evellitur'. — *nepouzđano.*

GULOŠKA, f. Guloška, suvrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji). B. Šulek, im. 106. — *Po svoj je prilici postalo od osnove tuđe riječi gulozan*

GŪLŌZAN, gŭlŏzna, *adj. vidi sladokus, tal. goloso.* — *U naše vrijeme i u Vukovu rječniku* (gdje je krivo sabiježen *akc. gŭlŏzan*): 'gefrässig', 'gulosus' (s dodatkom da se govori u primorju). Gulozan kao bređa žena. (U Boci). Nar. posl. vuk. 46.

GULSAR, m. *vidi gusar.* — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Ali mi se Radiću gulsarom drago mojaše. Nar. pjes. bog. 126.

GUĽ, m. *Gobius ophiocephalus* Pall., *neka riba*. — *U hrvatskom primorju*. G. L. Faber 202. — GuĽ od blata, *Gobius Jozo* L. 202.

1. GUĽA, f. *stado goveđe, mađ. gulya*. — *U Slavoniji*. F. Kurelac, dom. živ. 23. — *Od xviii vijeka*. Ali ga (*bika*) ne valja duje nego šest ili sedam godina kod guĽe ostaviti. I. Jablanci 118.

2. GÜĽA, f. kuka drvena što se podmeće pod plast, kad se hoće da vuče. Ľ. V. Stojanović.

3. GÜĽA, f. *pyramis, obeliscus, kameni spomenik šifast na vrhu, tal. guglia*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (guĽa, stup od kamena, pyramis, obeliscus)*. Ko može viditi ne čudeći se palače, crikve, grade, fortice, anfiteatre, piramide, guĽe? P. Radović, ist. 162.

GUĽAČINA, f. *vidi deračina*. M. Medić. — *Od 1. guliti (koje vidi kod 1, a, b) bb*).

GUĽAK, m. a) grkljan; b) kapak zaklopca u sudih. M. Pavlinović. — *Od lat. gula*.

GUĽANSKA RIJEKA, f. *voda u Srbiji u okrugu kneževačkom*. GuĽanska reka. Glasnik. 19, 289.

GÜĽENE, n. *djelo kojijem ko guli ili se ko guli*. — *Stariji je oblik guljenje*. — *Između rječnika u Belinu (guljenje 494b), u Bjelostjencu (kajkavski gulse), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (1. 'das schinden' 'detractio pellis'. 2. 'ausschälen, abrinden' 'decorticatio'. 3. vide ču-pane. 4. 'das plärren' 'ploratio')*.

GUĽEREVIĆ, m. *presime*. — *U Dubrovniku xii i xiii vijeka (u drugom primjeru GuĽerivić), a između rječnika u Daničiću (Gulerivić i Gülerivić)*. Znanj GuĽerević (*Dubrovčanin*). Mon. serb. 7. (xii vijek). Marstols Gulerivić ban od kneza djubrovčkoga i od vsse općine grada djubrovččkoga. 40. (1259).

GUĽERIVIĆ, *vidi* GuĽerević.

GUĽEŠTRITI, guĽeštrim, *impf. kao da znači: biti, tući, lupati*. *isporedi 1. guliti, 1, c*. — *Na jednom mjestu u pisca Bošnjaka našega vremena*. Neki s kraka guĽeštri kurjaka. Osvetn. 4, 25.

GUĽEVAC, Guļevca, m. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Livada u Guļevcu. Sr. nov. 1875. 1089.

GÜĽEVINA, f. *vuna koja sama opada s ovce ili koja se s mješine očupa a ne striže*. u Lici. V. Arsenijević. Kada u jesen ljudi koĽu ovce za pastvu, t. j. za suše, onda one mješine s vunom deko odma za kožuhe proda, a deko metne ih odma u vreće u kojima se nekoliko dana pare pa kada se dobro upare, izvade se, i vuna se š ni onda lako oguli, i takovu vunu žene zovu 'guļevinom'. u Lici. J. Bogdanović. Guļevina, vuna jal' kostrijet nestrižena sa živa, nego guļena jal' brivena s oderane kože; gora vrsta vune i kostrijeti. u *Dalmaciji*. M. Pavlinović.

GÜĽIKOŽA, m. *vidi globaĽija*. P. J. Marković. — *isporedi gulikoža*.

GÜĽITI, gūĽim, *impf. vidi 1. guliti*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Al' koru ne guĽi. J. S. Rejković 148. Dale briske od kosti se guĽe. 147.

GÜĽOTINE, f. *kad se gule krompiri, onda se ono gūĽeno zove 'guļotine'*. u Dobroselu. M. Medić.

GÜMALAC, gūmaoca, m. *čovjek koji guma*. — *Samo u Stuličevu rječniku (gumalac i griješkom gumaoc 'vorans')*.

GÜMALICA, f. *žensko čelade što guma*. — *Samo u Stuličevu rječniku (us gumalac)*.

GUMANAC, gumanca, m. *nekakva ruda gvožđa*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Dusinsko gvožđe ne daje se topiti, dok mu se druga ruda 'gumanac' ne pridoda. F. Jukić, zemljop. 36.

GUMANCE, n. *dem. gumno*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničiću (gumance, arsola)*. Selu je Ľubižni crkve arhanelove u Prizrenu išla međa 'na gumance' (Glasnik. 15, 278 god. 1848?) Đ. Daničić, rječ. 3, 581. Gumance, neka malena poljana na putu gdje se obično starci nedjelom kupe i razgovaraju. Slovinac. 1882. 187. — *Popovo gumance, neka biĽka, maslačak, milosavka*. Gumance popovo, rus. попово рыменце, Leontodon taraxacum L. (Alschinger). B. Šulek, im. 106.

GUMANCI, m. *pl. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom*. M. Đ. Milićević, serb. 724.

GÜMĀNE, n. *djelo kojijem se guma*. — *Stariji je oblik gumanje*. — *U Mikašinu rječniku (gumanje), u Stuličevu, u Vukovu*.

GÜMATI, gūmām, *impf. naglo jesti*. — *Akc. kaka je u inf. taki je u praes. 1 i 2 pl.: gumāmo, gumāte; u ostaliĽem je oblicima onaki kaka je u praes. 1 sing., osim aor. 2 i 8 sing. gūmā i part. praet. pass. gūmān*. — *Nepoznata postaja*. — *U Mikašinu rječniku: gumati, Źerati, Źderati 'voru, devoro, helluor'; u Stuličevu: 'vorare, devorare' (iz Mikašina); u Vukovu: jesti naglo, gierig fressen 'voru'*.

GUMATITI, gumatim, *impf. vidi gumati*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Nego Źrtvom, bludom kletim da gumati meso gñilo. J. KavaĽin 68*. — *nije dosta pouzdao*.

GUMB, m. *puce; usao, zamka, mađ. gomb, puce*. — *isporedi 2. gomba*. — *U Bjelostjencu rječniku: gumb, puce, 'nodus, globolus'*. 2. gumb, vazel na kojem se vuĽe zadrgne, gda se potegne 'capulum', i u *Jambrešičevu: 'nodus'*.

GUMBAR, m. *čovjek što gradi gumb*. — *U Bjelostjencu rječniku: gumbar, koji gumb* plete, šnore etc. 'nodifex', i u *Jambrešičevu: 'nodifex'*.

GUMBARA, f. *vidi gudbara*. — *U dva pisca Slavonca xviii vijeka*. Bacajući gumbare i klupke ognene. A. KaniŹlić, fran. 69. Da svrhu kuća naši gumbare počmu grmiti. Đ. Rapić 414.

GUMBELIJA, f. *vidi đurđica*. — *U Bjelostjencu rječniku: gumbelija, dragolub, drobni beli lilium, đurđic, đunden cvet, lilium convallium, ephemeron, iris sylvestris, i u Šulekovu imeniku: Gumbelija, Gumbelium (SabĽar), lilium convallium (Bjelostjenac), Convallaria majalis L. (Vukasović)*. 106.

GÜMBUR, m. *vidi bungur*. — *U naše vrijeme u Srbiji*. Gumbur (bungur), ječam stučen u stupi, skuvan i začinen skorupom. M. Đ. Milićević, slav. 30.

GUMERIŠTE, n. *selo u Srbiji u okrugu vrašskom*. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 805.

GUMERŠANOVIĆ, m. *presime*. Mustafa Gumeršanoviću. Starine. 12, 28. (oko 1696—1708).

GUMILICA, f. *vidi gumelija (?) ili komomila (?)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Nek se sime laneno, gumilice i crni slez u mliku kuha. G. Pešalić 248.

GÜMINA, f. *rudens, vrlo debelo uše kojijem se veĽu velike lađe, tal. gōmena*. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikašinu (gumina od drijeva, čelo 'rudens'; gu-*

mina od sjedra 'funis anchorarius' i u *Stuličevu* ('rudens'). Odrješit gumine. M. Vetranić 1, 172. Gumine i čela... tanka i debela shranit mi bud' spravan. 1, 174. Spaše svejer na jednoj kojgod gumini na tleh u drijevu protegnutoj ili u krug sagnutoj. B. Kašić, fran. 54. Gumina vezana bi na njegovo grlo. J. Banovac, blagos. 121. Uzmi to i od toga imaš učiniti guminu i jedra sva. Nar. prip. vuk. 133. Ov svič će saku guminu, bila ona još debļa, pregrist. Nar. prip. mikul. 111.

GUMINAR, m. u narodnoj pripovijeci načineno od gmina. Ov drugi svič se zove Guminar, aš će saku guminu pregrist. Nar. prip. mikul. 111.

GUMNAC, m. čovjek koji radi na gumnu. — isporedi gumnar. — U *Mikašinu rječniku*: gumnac, koji posluje na guvno 'areator'; u *Bjelostjencevu*: 'areator'; u *Stuličevu*.

GUMNAR, m. vidi gumnac. — U *Stuličevu rječniku* (uz gumnac), a u naše vrijeme u *Sulekovu*: 'scheunknecht'.

GUMNICA, f. dem. gumno. — U *Belinu rječniku*: 'parva area' 56*, i u *Stuličevu*: 'areola'. — nepouzdano.

GUMNIĆ, m. dem. gumno. — U *Stuličevu rječniku*: 'areola'. — nepouzdano.

GUMNIŠTE, n. ime mjestima; vaļa da je pravo značenje: mjesto gdje je bilo gumno. a) u *Srbiji u okrugu aleksinačkom*. Niva u Gumništu. Sr. nov. 1868. 688. — b) u *Srbiji u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 142. — c) u *Srbiji u okrugu požarevačkom*. Sr. nov. 1868. 23. — d) plur. Gumništa. u *Daničičevu rječniku*: 'Gumništa', selu je Viļskoj išla međa na Česta Gumništa' (Mon. serb. 144 god. 1849). — Manastir je Treskavac imao nivu, vñ Gumništehi', a to kao da je bilo, vñ Hlerinā' (Glasnik. 11, 185. 13, 873).

GUMNITI, gumnim, impf. samo u *Stuličevu rječniku*: 1. gumno sgraditi 'aream construere'. 2. rukovete po gumnu sterati 'manipulos per aream extendere'.

GUMNO, n. area, mjesto na kojem se vrše ili mlati žito; oblo je i ravno i postavljeno zbijenom zemljom ili kamenjem, a može biti i okolojeno kalamaćom. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. gumno, rus. гѹмно, češ. humno, pol. gumno. — Nepoznata postać. — Kod većine naroda često se kaže i guvno. — Izmđu rječnika u *Vrančičevu* ('area'), u *Mikašinu* (gumno i guvno), u *Belinu* 56*, u *Bjelostjencevu* (gumno i guvno), u *Volgičijinu* (gumno i guvno), u *Stuličevu*, u *Vukovu* (gumno i guvno), u *Daničičevu* (gumno). Selo u Kapišće do gumna. Starine. 13, 207. (1175). Voļa na gumnu žito. Zak. vinod. 59. Od zemaļ i od guman. 61. Ašte užezeti kuću ili gumno. Zak. duš. pam. šaf. 37. Selu je Priļpnici išla međa na Ušojovo gumno. Mon. serb. 198. (1881). Čistiti gumno. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3b. Volu vršećemu na gumni. Kateh. 1561. D1b. Blagoslov gumna gdi se vrše pšenica i svako žito. L. Terzić 392. Na gumnu gdje se žito izmlatilo. B. Zuzeri 11. Otac nebeski... očistio bi gumno crkve. J. Matović 471. Igrah se zlatnom jabukom po polju po mjedenome, po gumnu po srebrnome. Nar. pjes. vuk, rječn. kod gumno. Ja ću gumno načiniti. Nar. prip. vuk. 221. Ni o trn, ni o grm, već na pomotno gumno! (Kažu da rekne vještica pošto se namaže nekakom masti i pođe da poleti k svojim drugama na sestanak). Nar. posl. vuk. 221. U Crnoj Gori i onuda po primorju gumna su postavljena i okolo maćena kamenom, onamo se po naj više na gumnima i igra (jer su mnoge kuće po takovoj vr-

leti da vaļa tražiti mjesto gdje se može igrati), a i ļudi po kolomatu njihovome sjede i dogovaraju se za različne stvari. Vuk, rječn. kod gumno. Pred ovijem zidinama (crkve Svetoga Spasa kod Budve) bilo je upravo za ovaj dan načineno veliko gumno, koje se i danas, premda je već razvaļeno, zove 'Vilino gumno'. Vuk, nar. pjes. 1, 188. — vidi i guvno.

GUMUKATI, gumučem i gumukam, impf. dem. gumati. — U *Stuličevu rječniku*: 'frequentur vorare'. — nepouzdano.

GUNAR, m. gusak, maļ. gunār. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Muškarac ili gunar za guske dobar jest vođa. I. Jablanci 147.

GUNCACANIN, m. čovjek is Guncata. P. Đorđević. — plur.: Guncacāni.

GUNCACANKA, f. žensko čelade is Guncata. P. Đorđević.

GUNCATI, m. pl. ime mjestima. a) u *Daničičevu rječniku*: 'Guncati', katun koji je car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizreni: 'Guncati' (Glasnik. 15, 290 god. 1848?). međa je 'Guncatom's' bila, z Bañom's' (291). 3, 582. — b) selo u *Srbiji u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 118. — c) zaselak u *Srbiji u okrugu biogradskom*. 95.

GUNCATLIJA, m. muļki nadimak. — U *Kragujevcu*. P. Đorđević. — isporedi Guncacānin.

GUNCATSKI, adj. koji pripada Guncatima. P. Đorđević. Guncatska (opština). K. Jovanović 118.

GUNDAČA, f. obična trnošļiva. — U Hrvatskoj. V. Arsenijević.

GUNDATI, gundam, impf. vrndati, presti (o maćki). — Biće srodno s gudjeti. — U narodnoj pjesmi našega vremena ugarskih Hrvata. Maćka sidi v pepeli, sama sebi gunda. Jaćke. 217.

GUNDELIĆ, vidi Gundulić.

GUNDEĹ, gundēļa, m. Cetonia, vidi pop zlatar, zlatni pop. — isporedi gudel'. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padeļima, osim nom. sing. i voc. gūndelju, gūndelji, (gen. pl. gūndelja). u *Vukovu* je rječniku (jamaćno griješkomo) drukćje zabiļežen akcenat: gūndel'. — Po postaću je srodno s glagolom gudjeti (vidi gusti). — U naše vrijeme, a izmđu rječnika u *Vukovu* (der mai-kāfer', scarabaeus melolontha'. cf. pop zlatar, zlatni pop, kokica s dodatkom da se govori u *Hercegovini*). Gūndel', vrst roda Cetonia (a ni po što 'govnovaļ'). na Braću. A. Ostojić. Gundel', Melolontha vulgaris. J. Panćić, zool. 247. K. Crnogorac, zool. 133.

GUNDEVĹĹ, gundevāļa, m. gundel'; govnovaļ. — isporedi gundovaļ, gundovaj. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padeļima, osim nom. sing. i voc.: gūndevāļju, gūndevāļji. — Po svoj je prilici postalo tļjem što se pomijesalo gundel' i govnovaļ. — U naše vrijeme. Gundevāļ', vrst roda Cetonia. na Braću. A. Ostojić. Gundevāļ', Ateuchus Web. J. K. Šloser, faun. kor. 344. u *Sulekovu rječniku*: 'dreckkāfer' (Scarabaeus stercorarius').

GUNDINCI, m. pl. selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom. Razdijel. kr. 14.

GUNDO, m. hyp. gundel'. — Akc. se mijena u voc. gūndo. — U *Vukovu rječniku* s dodatkom da se govori u *Hercegovini* i s primjerom: Pani, gūndo, padoše ti gaće.

GUNDOLOVIĆ, vidi Gundulić.

GUNDOREŇE, n. djelo kojijem se gundori. — U *Vukovu rječniku*.

GÜNDORITI, gūndorīm, *impf. popijevati nešto u sebi tako da se ne razumije što je.* — *Bide srodno s gundeļ i gudjeti.* — *U Vukovu rječniku:* „unverständlich dahersummen“, „cantillo“.

GUNDOVAJ, *m. vidi gundevaļ.* — *U Belinu rječniku:* „scarabaeus“ 649^a.

GUNDOVAļ, *m. vidi gundevaļ.* — *U Stuličevu rječniku:* „scarabaeus“.

GUNDUL, *m. vidi Gundulič.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Blagi Gundul, čim im pravja Radmilovu tužbu. J. Kavašin 176^b. Jakov Gundul, Maro Bunič. 185^a.

1. GÜNDULA, *f. vidi gondola.* — *U Mikašinu rječniku:* „gundula, plav, gondola“, „cymba, phaselus“, i u *Bjelostjenčevu*.

2. GÜNDULA, *m. vidi Gundulič.* Arijadna, spjevana po gosparu Givu Frana Gundule. I. Gundulič 1.

GÜNDULICA, *f. dem. 1. gundula.* — *U Mikašinu rječniku i u Bjelostjenčevu.*

GÜNDULIČ, *m. prezime vlasteoske porodice dubrovačke, lat. Gundula, tal. Gondola.* — *U spomenicima pisanima našijem jezikom od xiv vijeka s različitim oblicima:* Gundulič, Gudulič, Gundelič, Gundolović, Gondelič, Gondolič. *isporedi* Gundula i Gundul. — *između rječnika u Daničićevu* (Gunsdulič, Gudulič, Gundselič, Gundsolovič, Gundsulovič, Gonsdelič, Gonsdolič). Grubeša Gudulič. Mon. serb. 89. (1253). Žive Nikole Gundolovića sins. 157. (1857). Žive Nikole Gundolovića. 158. (1857). Give (Čive) Nikole Gundsulića sins. 159. (1857). Nikolu Gundulića i Jakova Bavželića. 205. (1887). Nikolu Gundelića i Jakova Bavžilića. 207. (1887). Jaketa Gundulića. 486. (1461). S^z poklisari Benko Gondoličom i Stepkom Sokorovičem (u ovom spomeniku stoji na nekoliko mjesta o mj. u). 543. (1512). Jakota Gondelića (u istom spomeniku dolazi o mj. u). 549. (1513). Trojanz Gundulič imao je štampariju u Biogradu god. 1552. Vuk, primj. 19. Gospodin Franu Gundulič, prijatelju svomu. D. Rašina 80^b. Prisvijetlomu gospodinu Jeru Giva Gundulića od vladalaca grada Dubrovnika dundu svomu Givo Frana Gundulića P. I. P. I. Gundulič 216. Gunduliču plemeniti. P. Bogašinović 30. Vidim jošter u životu Gunduliča. J. Kavašin 176^a. Kih hrabrenu pravi obranu mio Gundulič u Osmanu. 263^b.

GUNDULOVIC, *vidi Gundulič.*

GÜNDURICA, *f. vidi kundurica.* Neki rastrizhači i gundurice nediklice tumače nam otrovne knige. M. Pavlinović, rad. 165.

GÜNDĀNE, *n. djelo kojijem se gundā.* Selaci poslušaju ali s javnim gundānem. M. Đ. Miličević, zim. već. 810.

GÜNDATI, gūndām, *impf. vidi guñdati.* Hm! hm! hm! gunda kaluder. M. Đ. Miličević, let. već. 12. Jaglika bi, slušajući to, vrtila glavom i gundala za sebe: „Kuda ti šiješ ja već pošivam“. 91. Gūndati, govoriti kroza zube i u nedra da ga je mučno razumjeti. „Ne znam šta momak (aluga) nešto gunda, da mu nije što nepravo“. u Dobroselu. M. Medič.

GUNEŠIČ, *m. prezime.* — *isporedi Gonešić.* — *xv vijeka.* Petra Gunešića is Čahović. Mon. croat. 177. (1499).

GUNETIČ, *m. prezime.* — *xiii vijeka, i u Daničićevu rječniku* (Gunetič). Domaslav Gunetič. Mon. serb. 88. (1249).

GUNGA, *f. nadimak ženskom koje sved žepka, zagrizajući ispod glasa govori.* M. Pavlinović.

GUNGIC, *m. nadimak muškom što izgriza po malo govoreć iz nosa.* M. Pavlinović.

1. GUNGUL, *m. ime košu.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I svojega zakroči gungula. Pjev. crn. 162^b.

2. GUNGUL, *m. u zagoneci:* Poručuje Jana iz saktijana po đakonu daku pobratimu Stanku: „Dva gungula guču te povoja suču“. *odgonetljaj:* vatra, čobaša, kazan i tabarka, para i rakija. Nar. zag. nov. 80.

3. GUNGUL, *m. vidi gungula.* M. Pavlinović.

GUNGŪLA, *f. tumultus, vika, buka, kad je zajedno nekoliko svijeta, tur. gulgule.* — *isporedi buna (od čega je ovo nešto slabije).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* („der tumult, das getöse“, „vociferatio“). Dođe u Jerusolim s mloštvom vojaka za potišiti gungulu. E. Pavić, ogl. 485. Gdi bi mogo biti smij, gungula i porugaše. M. Dobretić 486. Čim se viša gungula u skupštini rodi. V. Vrčević, igre. 96.

GUNGULAČA, *f. ime nekakvoj sabli.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No je Vilip junak u kovača, te on kuje sablu gungulaču. Pjev. crn. 161^a. Pripasuje sablu gungulaču. 162^b.

GUNIVA, *f. u Stuličevu rječniku:* v. nokatac, kokotac s dodatkom da je riječ ruska; pa iz nje u jednoga pisca našega vremena (Visiani). Stulli je jamačno krivo prepisao rus. гунѣа. Guniva, melilotus (Stulli iz rus. гунѣа), Melilotus offic. Tourn. (Visiani). B. Šulek, im. 106.

GÜNTURA, *f. kada se komu za uhom ili pod vilicom nadigne, reku:* „Gle! kolika mu se guntura nadigla!“ — *U Lici.* J. Bogdanović. — *isporedi* gunturač, gontunar.

GÜNTURĀČ, gunturāča, *m. u Vukovu rječniku (u dodatku):* bolest u kónš kad im ide gnoj na nos. — *isporedi* guntura.

1. GÜNUTI, gunem, *impf. vidi* grnuti, 2, vrjeti. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka.* Pak iz mora blune svakojaka riba ka u mriže gune s otoka Oliba. Đ. Baraković, vil. 44. Ogaš se (u paklu) jur dune, pod silom nima har, tolika množ gune poslana odazgar. 346.

2. GÜNUTI, gūnēm, *pf. gutati, od čega postaje (t je ispalo ispred n).* — *U Vukovu rječniku:* „einen schluck thun“, „devoro“.

GÜŇ, gūña, *m. neka hašina (vidi primjer iz Vukova rječnika).* u nekijem je rječnicima i primjerima značenje: bijelj, čebe. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* gūñu, gūñi. — *Riječ je tuđa, isporedi* srgč. гоува, козух, сриат. gunna (istoga je postaća češ. houně, bijelj, polj. gunia, bijelj, rus. гуна, krpina). — *Od xiv vijeka a između rječnika u Mikašinu* (guñ, guñina, tunica, vestis vilis, rusticana^a), u *Belinu* (gonnella usata da villane^a, palla rustica^a 353^b), u *Bjelostjenčevu* („cento, coopertorium“, v. guba), u *Jambrešičevu* („cento“), u *Volttigijinu* („schiavina, centone“, „kõpernick“), u *Stuličevu* (vestis rusticana^a), u *Vukovu* („eine art oberkleid“, pallii genus), u *Daničićevu* (guñs „vestis quaedam“). 10 guñs i 10 kožuhs. Mon. serb. 189. (1849). Da se daje... mesečina i guñi i klašhe. Glasnik. 15, 808. (1843). Ako vidiš (u snu) da imaš guñ crjen, prilikuje krv. Zborn. 187^b. Ti imaš modrine, brhane i guñe. N. Najlašćović 1, 261. Iz guña se svuku u svitu. M. Držić 815. Onda ste pak obećali da hoćete taki po starom božiću poslati soli i guñev. Starine. 11, 89—90. (oko 1651). (isporedi:

Hoćemo vam još po starom božiću radit uslat bija i soli. 88 oko 1650). Šest guŃev i četiri abe. 11, 94. (oko 1655). U Srbiji je „guŃ“ od crna sukna ili (kupovni) od krpe, koja se donosi iz Pazargika, i po naj više je s rukavima i dugačak do niže koljena; a ima, osobito po varošima, i kratkijih guŃeva do pojasa; a ima ih bez rukava i dugačkijih (kao n. p. u nahiji Rudničkoj) i kratkijih (osobito u Bosni dole pored Drine na ženama i djevojkama). u Crnoj Gori zove se „gŃŃ“ i „bjelača“ tijesna i duga do više koljena suknena bijela hašina s rukavima, koja se u Brdima zove „guŃina“, a u Srbiji „hašina“. u Srbiji se guŃ oblači svrh svih ostalih hašina, i zato se po njemu ne opasuje, a u Crnoj Gori i po ostalijem onamo krajevima naj više se oblači svrh košulje, i po njemu se opasuje. zato su u guŃeva u Srbiji rukavi mnogo prostraniji. Vuk, rječn. 107. GorŃa sela risanska nose guŃ, dokolenice, struku, opanke. S. Ľubiša, prip. 8.

1. GUŃA, f. *vidi* 1. duŃa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. a) voće. Žute guŃe u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 284. Pa se baca guŃom i jabukom. 1, 469. — b) drvo. Nasadila guŃe i jabuke. 1, 13. Gdi je zemlja pukla, tu je guŃa nikla. 1, 492.

2. GUŃA, f. *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu brodskom.* Razdijel. kr. 14.

3. GUŃA, m. *ime muško.* — Na jednom mjestu xiii vijeka, i otale u Danićićevu rječniku. GuŃa (vlah). Mon. serb. 13. (1222—1228).

GUŃAC, guŃca, m. *vidi* guŃ. — *uprav je diminutiv.* — Akc. se mijena u voc. gŃŃce, gŃŃci, i u gen. pl. gŃŃčać. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz guŃ) i u Vukovu (vide guŃ). Slavonci krasni momci, prem ako u guŃci. I. Zaničić 180. Što Ń dim stečeš, ne Ń prominit guŃca. J. S. Bejković 191. Japunge, prosti domaći guŃac, debeli, omašteni u boji, te se zimi nosi, malo duže od pasa. Nar. prip. vrč. 225. A siv guŃac od kozlovih griva niz pleća mu do koljena siva. OsveŃn. 6, 9.

GUŃACI, m. pl. *selo u Srbiji u okrugu po-drinskom.* K. Jovanović 184.

GUŃAČA, f. GuŃača, vrst smokve (nalik na guŃu?) u Dalmaciji (Goldoni). B. Šulek, im. 485.

GUŃAČIĆI, m. pl. *selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 82.

GUŃĀK, m. *mjesto u Srbiji u okrugu bio-gradskom.* Glasnik. 19, 142.

GUŃANI, m. pl. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 88.

GUŃAST, adj. *vidi* guŃav. — Samo u Stulićevu rječniku (uz guŃav).

GUŃASTITI, guŃastim, impf. u Stulićevu rječniku: v. guŃaviti. — *nepouzđano.*

GUŃAŠ, m. u *zagoneci.* Trista i Ńeset vrapčića, dvanest golubaša, pred njima orao guŃaš. *odgo-netljaj: godina.* Nar. zag. nov. 82.

GUŃAT, adj. *kao guŃ? od guŃa?* — U jednoga pisca našega vremena. Kratki guŃati ogrŃač. S. Ľubiša, prip. 25.

GUŃAV, adj. *dlakav, nakostriješen (kao guŃ).* — *isporedi* guŃast. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu („hirsutus, villosus“). Kā guŃava sapuštana (brada). J. KavaŃin 410^a.

GUŃAVJETI, guŃavim, impf. *postajati guŃav.* — U Belinu rječniku (guŃaviti „hirsutus fio“ 369^a) i u Stulićevu (guŃaviti iz Belina).

GUŃČE, guŃčeta, n. *dem.* guŃ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. GuŃče, čak-šire i koporan od vrana sukna. M. Đ. Milićević, zim. već. 209.

GUŃČIĆ, m. *dem.* guŃac. M. Medić.

GUŃČINA, f. *augm.* guŃac. M. Medić.

GUŃĐĀNE, n. *djelo kojijem se guŃđa.* — U Vukovu rječniku.

GUŃĐATI, guŃđam, impf. *mrmljati.* — *isporedi* gundati. — Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.: guŃđamo, guŃđate, u aor. 2 i 3 sing. guŃđā. — Po postanju može biti srodno s gudjeti i gusti, *isporedi* gundati, gundel. — U Vukovu rječniku: „murren“ „murmuro“, cf. mrmĽati.

GUŃETINA, f. *selo u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kralj. serb. 118.

GUŃEVAC, GuŃevca, m. *selo u Srbiji u okrugu vafevskom.* K. Jovanović 105.

GUŃEVAČA, f. *vinu od guŃa naćineno.* — *isporedi* guŃevik. — U Šulekovu rječniku: „quittenwein“.

GUŃEVCI, m. pl. *ime mjestima.* a) *selo u Bosni u okrugu baŃolućkom.* Statist. bosn. 80. — b) *selo u hrvatsko-slavonskoj krajini u okrugu gradiškom.* Razdijel. kr. 13.

GUŃEVIĆI, m. pl. *selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 22.

GUŃEVİK, m. *vidi* guŃevaca. — U Šulekovu rječniku: „quittenwein“.

GUŃEVINA, f. *drvo (vidi* drvo, a) *od* guŃe. — U Šulekovu rječniku: „quittenholz“.

GUŃICA, f. u Vukovu rječniku: nekakva trava. GuŃica, Medicago lupulina L. (Vuk). cf. duŃica. B. Šulek, im. 106. — *isporedi* duŃica.

GUŃICE, f. pl. *selo u Srbiji u okrugu vafevskom.* K. Jovanović 103.

GUŃIĆ, m. *dem.* guŃ. — U Vukovu rječniku.

1. GUŃINA, f. *augm.* guŃ. — Akc. se mijena u gen. pl. guŃinā. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikićinu (kod guŃ) gdje naj prije dolazi, u Stulićevu (v. guŃ), u Vukovu: 1. *augm.* v. guŃ. 2. (u Bjelopavlićima) suknena bijela hašina s rukavima (i ženska i muška), cf. guŃ, hašina. Kad se oblači, guŃinu privlaći. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Ema ne kće leći na guŃinu. Oglad. sr. 118. Bliža je košulja tijelu nego guŃina. V. Bogišić, zborn. 465.

2. GUŃINA, f. *seoce u Konavlima (u Dalmaciji u kotaru dubrovaćkom).* Schem. ragus. 1876. 33.

GUŃSKĀ, adj. *koji pripada guŃu, guŃima.* — U Vukovu rječniku: n. p. krpa.

GUPČEV, adj. *koji pripada Gupcu (vidi* 2. gubac na kraju). Gubčeva puntarija. P. Vitezović, kron. 160. Naslednike Gubčeve pomoriše. 161.

GUPČIĆ, m. *prezime.* — Postaje od gubac te je zato pisano Gubčić. — xv vijeka. Juraj Gubčić. Mon. croat. 133. (1487).

GŪR, m. na dugački drzak nasadi se podebelo drvo, koje je dugaćko oko dvije rogušice i s obje strane zašiljeno je; to se zove „gŭr“. kad se pravi meĽta (malter), onda njime mute klak i s pržinom miješaju, dok ne bude mutionica puna i dobra. u Dobroselu. M. Medić.

GŪRA, f. *vidi* grba. — *Nepoznata postanja, može biti srodno s* grba. — U Vukovu rječniku.

GURĀBIJA, f. *mali kolaćić od meda i brašna koji se obićno i na put nosi, tur. kurabije, slatki*

kolač s bademima. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno. Peku pite i svakakve slasti, gurabije i peksemetiće. M. A. Rejković, sat. C2b. Šećer s mora, smokve iz Mostara, gurabije na suncu pečene. Nar. pjes. vuk. 1, 284—285. 'Kako vi ono mesite gurabije?' 'Natrem brašno dobro mašću i medom pa gotov posao. posle samo zaoblite svako parče pa pritisnite palcem'. M. P. Šapčanin 1, 89.

GURAC, m. čovjek koji gura. — U Šulekovu rječniku: 'ausstosser'.

GURAN, m. mjesto u Istri. — XIII vijeka. Iz zemlje i kuntradi meju vami i Guranom. Mon. croat. 20. (1275).

GURANSKI, adj. koji pripada Guranu. Od zemlje i kuntradi guranake. Mon. croat. 20. (1275).

GURAN, gurnā, m. motka kojom se gura riba ispod kameha u rijeci. G. Martić.

GURĀNE, n. djelo kojijem se gura. — U Vukovu rječniku.

GURATI, gūrām, impf. trudere, turati, tiskati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. gūrājū, u aor. gūrah, u ger. praes. gūrājūti, u ger. praet. gūrāvši, u part. praet. act. gūrah; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('stossen', 'trudo').

a. aktivno. Gurajući kohe mamuzama. Nar. pjes. juk. 482. Nagal Kiko hitac u cijev gura. Osvetn. 4, 48.

b. sa se, refleksivno: kroz mnogo čeladi, svijeta prokrčivati sebi put gurajući druge. — i u Vukovu rječniku: ('stossen', 'trudo' s primjerom: ne guraj se). Kroz taj svet gura se jednom knežev sekretar. M. Đ. Miličević, jur. 96.

GURAV, adj. vidi grbav. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu ('höckerig, gekrümmt', 'gibbosus, incurvus') s primjerom (zagonetkom): Guravo prase sve pole popase (srp). Žena grbava ili gurava. J. Bajić, pouč. 2, 145.

GURBE, gūrbeta, n. vidi gurbeče. B. Mušicki.

GURBEČAD, f. coll. gurbeče. — U Vukovu rječniku.

GURBEČE, gūrbēčeta, n. dem. gurbet. — Mješte plurala upotrebljava se kolektivni supstantiv gurbetad. — U Vukovu rječniku.

GURBET, m. Ciganin skitač, arap. tur. ghurbet, iselavanje. — isporodi gurbetaš, gurbetin. — U Vukovu rječniku: 'der nomadische Zigeuner', 'Zingarus nomadicus'.

GURBETĀŠ, gurbetāša, m. vidi gurbet. — Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padažima osim nom. sing. i voc.: gūrbetāšu, gūrbetāši. — U Vukovu rječniku. — I ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom. Niva u Gurbetašu. Sr. nov. 1878. 924.

GURBETIN, m. vidi gurbet. — U Vukovu rječniku.

GURBETKA, f. Ciganka skitačica, vidi gurbet. — U Vukovu rječniku.

GURBETSKI, adj. koji pripada Gurbetima. — U Vukovu rječniku: 'nomadisch wie die Zigeuner', 'vagus more Zingarorum'.

GURDEL, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva na Gurdelju. Sr. nov. 1875. 15.

GURDEŠ, m. ime muško. — XIV vijeka. Dēds imi Gursdeš. Deč. hris. 56.

GURDIĆ, m. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 146. — b)

vrelo i ponor pred Kotorom. S. Lubiša, prič. 116. 117.

GURDJELA, f. vidi kurdjela. — U naše vrijeme u Boci kotorskoj (gurdela). Gurdela (pančijka). Vuk, kovč. 51. Malijem djevojčicama od kuće i rodbine crvene gurdele... 90.

GUREMA, f. kad mnozina plaćaju po jednako: 'platimo po guremi'. V. Vrčević, nar. prip. 228. — tur. gurama 'concur'.

GURĒNE, n. djelo kojijem se guri. — U Vukovu rječniku.

GUREVICA, f. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srp. 890.

GURGUSOVAC, Gurgusovca, prijašnje ime varoši Kneževca (Knaževca) u Srbiji. K. Jovanović 87. Kraj Timoka više Gurgusovca. Nar. pjes. vuk. 4, 529. 'Kneževac', zvanični 'Knaževac', nekadašnji 'Gurgusovac'... Narodno verovao tvrdi da je to ime došlo od imena 'Gurga', naj starijeg sina 'Đurda Brankovića' a brata 'Despota Lazara'... M. Đ. Miličević, srp. 841. Za Turaka Gurgusovac se u svojoj okolini naj više zvao 'Timoka Palanka'. to mu se ime može da čuje još i danas. 842. Godine 1859 januara 17 knez Miloš, u prolasku svome iz Vlaške za Beograd, naredi te se zapali Kula Gurgusovačka, a samu varoš (Gurgusovac) nazove 'Kneževac' mesto dotadašnjeg imena nezinog. 843.

GURGUSOVAČKI, adj. koji pripada Gurgusovcu: Kula Gurgusovačka, vidi kod Gurgusovac.

GURIBRADIĆ, m. prezime. — XIV vijeka. Hlapč Guribradić. Deč. hris. 21.

GURIKALO, m. jamačno onaj što guriče, prasac. — U Vukovu rječniku bez značenja.

GURIKĀNE, n. djelo kojijem se guriče. — U Vukovu rječniku.

GURIKATI, gūrikātm, impf. vidi guritati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gūrikāh, u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku.

GURIMICÊ, adv. gurajući, gurnuvši. — U Vukovu rječniku: n. p. udario ga gurimice, t. j. gurnuvši, 'gab ihm einen stoss', 'trudendo'.

GURİŞ, m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GURIŠEVCI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu rudničkom. K. Jovanović 144.

GURIŠTE, n. granična straža u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srp. 836.

GURİT, m. vidi guritahe. — U Vukovu rječniku: glas praseći.

GURITĀNE, n. djelo kojijem se guriče. — U Vukovu rječniku.

GURITATI, gūrikātm, impf. grunnire, (o svihi) puštati glas. — isporodi gurikati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gūritāh i u ger. praes. gūritāti; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 8 sing. gūritā. — Korijen gur po svoj je prilici onomatopojic. ne zna se, zašto je u oblicima sadašnjega vremena osnova gurik, a u inf. i u oblicima prošloga vremena gurit; može biti da je prva starija a da je druga postala nastavkom t pred kojijem je ispalo k. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('grunzen', 'grunnio' cf. gurikati: guriču prasci). I po koje prasence guriče (ako je akc. gūrikā; ako li je gūrikā, inf. je gurikati). M. P. Šapčanin 1, 88.

GURITI SE, gūrim se, impf. kupiti se, grčiti

se (o čeladetu, n. p. od sime). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: „sich zusammenziehen (z. b. vor Kälte)“, „contrahi“. Dok se mi gurimo u ovim kratkim gučićima, oni ti navuku... M. P. Šapčanin 1, 76.

GURITNUTI, gŭritnēm, pf. guritati. — U Vukovu rječniku.

GURIVREĆA, f. u Vukovu rječniku bez značenja.

GURKÂNE, n. djelo kojijem se gurka. — Starji je oblik gurkanje. — U Belinu rječniku (gurkanje 155a), u Stulićevu, u Vukovu.

GURKATI, gŭrkām, impf. dem. gurati. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu („cacciar dentro d'un buco ferro, legno o simili“, „instrudo“ 155a) gdje naj prije dolazi, u Stulićevu („cacciar dentro legno, ferro o simili“, „intrudere“), u Vukovu (dem. v. gurati; gurkati se, dem. v. gurati se). Kad smo u crkvi na bogomoji uvek gurkami drugove. M. Đ. Milićević, des. par. 61. — U Belinu i Stulićevu rječniku osobito je značenje, vidi prgurkati.

GURKO, m. u spomeniku xiv vijeka kao ime muško. Glasnik. 35, 122. može biti da treba čitati Đurko.

GURMAN, m. ime muško. — xiv vijeka. Bratz mu Gursmans. Deč. hris. 98.

GURMIČÂNE, n. djelo kojijem se gurmica ili se ko gurmica. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GURMIČATI, gŭrmičām, impf. postaje od gurati (kao dem.?). — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

a. aktivno, kada u seoskoj kući više njih okolo vatre na ognjištu sjedi, nađe se jedan, te iz nestrpivosti i dokonije vavijek ugarko i cjepanice na vatri spotiče i gura, te mu onda ostali reku: „Miruj, šta vavijek ugarko gurmicaš“.

b. sa se, refleksivno, vidi gañigati se, i kad daci sjedeći u klupi guraju se ramenima i zadnicama, reče im se: „Šta se vavijek gurmicate, s mirom sjedite“.

GURNA GABA, f. riva u Srbiji u okrugu vaļevskom. Sr. nov. 1861. 418.

GURNÂTŪR, gurnatūra, m. vidi gubernatur. — U naše vrijeme u Crnoj Gori. I obadva gurnatura, i vojvodah i serdarah. Nar. pjes. vuk. 5, 461.

GŪRNUTI, gŭrnēm, pf. gurati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („anstossen“, „offendo“). O što me onda ne gurnuše u vodu, nego me ostaviše da živim s ovim nečovekom! M. Đ. Milićević, let. već. 151. „Za tebe nema oprostaja!“ reče starac pa ga gurnu od sebe. M. P. Šapčanin 1, 124.

GŪRO, m. hyp. gurav. — Akc. se mijena u voc. gŭro. — U Vukovu rječniku.

GURSAR, m. vidi gusar. — U rukopisu xvi vijeka pisanom crkvenijem jezikom. Město zapustěvšeje oť bezbožnyih gursars. Domentijan^a 166.

GŪRSUZ, m. vidi ugursuz. Ja vidjevši da je jedan gursuz, okara ga. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 77. To je velik gursuz. Nar. posl. stoj. 70.

GURSŪZLUK, m. vidi ugursuzluk. Pun je gursuzluka kao Motavica lista. Nar. posl. stoj. 70.

GŪS, glas kojijem se tjeraju guske. — Postaje od guska. — U Vukovu rječniku: „ein laut die gänse wegzujagen“, „sonus abigendis anseribus“.

1. GUSA, f. praedatio, incursio, insidiae,

manus praedonum, četovanje, četa. — isporedi 2. gusa, od čega se ne da svagda lako razlikovati. — Riječ je romanska (od srlat. cursa), isporedi tal. corso „piratica“, novogrč. κοῦρσος, četovanje. vidi i 1. gusar. — Od xiii do xviii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (manus praedatoria, incursio^a, srlat. „cursa“, cf. kurasa). Zemlji tvojoj i gradom^a tvojim^a da ne pakostimo ni plěnom^a ni gusov^a. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ako ime htěti kralj poslati vojsku na Dubrovnik^a ili gusu, da je od^a mene vėděníje u gradě. 69. (1273—1314). Obeštava se kraljevstvo mi da imam^a nihs vladanije blŭsti i obvarovati od^a guse, od^a tadšbe. 188. (1378). Kude idu Dubrovčane po zemlji gospodstva mi s trgoma, gde ga ubije gusa ili ako ga pok(rad)u u sele, da im^a plaća okolina što im^a uzme gusa i što im^a se ukrade. 206. (1387). Ako je gusa noćna, to je jedna stvar, ča je na čelo kako lupeštvo; a ča je gusa oćita, kako vojska. Stat. pol. ark. 5, 290. (1492). Gredući dubravom na gusu nastupih. M. Marulić 158. Kako da je turska gusa. M. Vetranić 1, 19. Istino reć mogu, da dite jošće bih, gusu kada mnogo potukoh i pobih. H. Lucić 198. Imah sinke do četiri, svaki biše kako rusa, Dančula mi odni gusa ka me u sanku jošće tiri. A. Čubranović 142. Tva vojska i gusa. Đ. Baraković, jar. 101. Iz korabja tvojih s' uze siha mora sloboditi od turačke klete guse. I. Gundulić 280. Od šes tisuć množ se ubusi Karamana ... pute odiru, živu u gusi. 328—329. Od njih (Kozaka) guse neizrečeni strah u arcu svom oćuti. 422. Zač iz Sigeta u gusu grediše. B. Krnarutić 5. Iz čovjeka duša, a u imanje gusa. (D). Poslov. danić. 84. On prgoni i objesi guse škodne razbojnika. J. Kavañin 271a. Čelad obiknuta u gusi putnike odirati. I. Đorđić, salt. 431.

2. GŪSA, m. (u plur. f.), vidi gusar. — Po svoj je prilici ista riječ što 1. gusa. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu („praedator“ 250b, 580a; „pirata“ 232b), u Stulićevu („pirata“), u Vukovu (vide gusar). Donije drugi (ulak), kō je veseo kraj i š nime puk vas ini, da je Vladislav slavni oteo, kleti gusa što zaplini. I. Gundulić 416. Mnoge guse, ki smetaju silnijem grabšam ove vode. G. Palmotić 1, 101. Umorit me htijahu guse nesmiljene. 1, 304. Protiva morskim gusarima i lupežom ... razumiju se ove guse kad to čine izvan prigode od boja pravednoga, i kad su počeli otimati i robiti. Ant. Kadčić 283.

3. GŪSA, f. hyp. guska. — Akc. se mijena u voc. gŭso. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (osobito kad vabe guske: gusa, gusa, gusa!). Ja bih gusu podranila, o ti gusko, šigo migo! Nar. pjes. herc. vuk. 287.

1. GŪSAK, gŭska, m. guska muška. — isporedi 2. gusak. — Akc. se mijena u voc. gŭšće, gŭsci, u gen. pl. gŭsākā. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Lećela su dva pečena guska. Nar. pjes. herc. vuk. 151. Gusak po običaju svome digne glavu i stane šikati. Vuk, poslov. 1.

2. GUSAK, m. ista je riječ što 1. gusak, samo što a ostaje u svijem padažima. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Deset dvanajst gusaka jednomu daj gusaku. J. S. Reljković 159.

GUSAKOVAC, Gusakovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. kajkavski Gusakovec. Pregled. 62.

GŪSÂN, gusána, m. vidi 1. gusak. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Slavoniji.

GUSAONIK, m. vidi guslar. — Pisano gusalnik i guslnik u pisaca čakavaca xvi vijeka. Glas ki

slišah biše kako gusalnik gudućih v gusli svoje. Korizm. 69b. Běše guslnik i guděše i greděše samo kamenje. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468).

1. GÜSÂR, m. pirata; praedo. — *isporedi* 2. gusa, gusarin, gursar, gulsar, kursar. — *Riječ je romanska (od srlat. cursarius), isporodi tal. corsaro, novogrč. γουσαράς. — Od XIII vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (grassator; praedator; praedo), u Mikalčinu (gusar, lupež moreški, pirata, praedo), u Belinu (pirata 232b; grassator 111a; praedator 250b. 580a), u Bjelostjencevu (v. razbojnik), u Voltigijinu (assassino, malandrino, masnadiere; corsaro, strassenräuber; seeräuber), u Stuličevu (v. gusa), u Vukovu (1. der räuber, latro cf. hajduk s primjerima iz narodnijeh pjesama: Sokolu dolaze iz gore gusari. Koča vodim da ti ga napojim, a sokola da me rasgovara, bitku sablu, bojim se gusara, a gusara oko vode ladne. 2. gusari od mora, die seeräuber, pirata), u Daničićevu (gusar, praedo, srl. cursarius). a) pirata, jedan od ljudi što u lađama po moru četuju, navaľuju na druge (po moru i po suhu) te grabe. Bezbožnii gusarije mnoštvo katrę sbravšę više puti jemu zastupiše. Domentijana 299. Štatuje po moru jęst bystę bezbožnyimi gusary. 819. Vješto morski gusari ovi lećahu uz mir k'o dvije ptice. I. Gundulić 522. Svijem gusarom i silnikom adrijanskoga siha mora. G. Palmotić 1, 101. Morskomu po prostoru zli gusari što robiše. J. Kavašin 90a. Protiva morskim gusarima i lupežom. Ant. Kadžić 283. — b) praedo, latro, uopće čovjek koji oružan dočekuje i navaľuje na druge i grabi, isporodi hajduk, razbojnik. Da se klęne tzi trgovca samę drugi, ere ga (koča) jęstę kupils u tudej zemľi i ne zna tati i gusara. Mon. serb. 147. (1349). Da istuť u gusare i tati. Zak. duš. pam. šaf. 46. Da postavio straže po vsehъ putehъ, i čefalijama da prädade putove, da pažę stražama da koga gusari ne ubiju. 46. Gusari koji hodi iz tude zemľe, paky čto uzme u carevoj zemľi, kojimę je putemę došlo taj gusar i ođšao plęnivši, tę država i sela da plate više. 49. Gusar u gori zelenoj. M. Vetranić 1, 69. I kad mu vrha doć ne bude ništore, ni žalos ni tuga, ni gusar od gore. N. Najlašević 1, 341. Nadoh mlaca, gdi ležase u dubravi gusti, izraňena tr(o)vnom strilom, ku zao gusar pusti. D. Raňina 104b. Ugrabi me, jaoč, silniku; uzde ustegni, koče ustavi zlom' gusaru, crnu i priku. I. Gundulić 77. Jednoga gola ne mogu sto gusara odrijeti. (D). Poslov. danić. 39. Da ne bude razbojnika i gusara, koji drumove zasjeda putnicima. I. Đorđić, salt. 289. Svjetlos ľubi putnik, gusar tminu. uzd. 98. A kad na te napadu gusari u crnoj gori. Nar. pjes. mikl. Beitr. 11. Sokolu dolaze iz gore gusari. Nar. pjes. vuk. 1, 487. 'Gusar' u našim se krajevima samo u pjesmama može čuti, a u Dobroti i u govoru znači hajduk ili junak. Vuk, poslov. L.*

2. GUSAR, m. gušar. — U Bjelostjencevu rječniku: anserarius, anserum pastor, custos etc.; u Jambrešićevu: anserarius; u Stuličevu: v. guskar s dodatkom da je riječ ruska.

GUSABA, f. vidi gusarina. — U narodnoj pjesmi XVIII vijeka. Otkud ti je, moj pobre, tanahna ta b'jela košula? ali si je, moj pobre, na gusari ugrabio? Nar. pjes. bog. 139.

1. GUSAREŇE, n. djelo kojijem se gusari. — Stariji je oblik gusarenje. — U Belinu rječniku (gusarenje) i u Stuličevu.

2. GUSAREŇE, n. posao onoga što je gusar (vidi 2. gusar), čuvačę gusaka. — U Stuličevu

rječniku: il custodire le oche, anserum custodia. — Riječ je načinjena kao da je verbalni supstantiv od gusariti, ali ovoga glagola s ovakijem značenem (biti 2. gusar) nema ni u samome Stuličevu rječniku.

GUSAREVATI, gusarujem, impf. vidi gusariti. — U jednoga pisca XVII vijeka. K Bjelindolu gdje nekada zli Begsadić Omer aga gusareva, grabi i krađe Dubrovčanom mnogo blaga. J. Palmotić 172.

1. GUSARICA, f. postaje od gusar nastavkom ica. — Od XVII vijeka.

a. žensko čelade kao gusar; gusarova žena. — između rječnika u Stuličevu (piratae uxor). Kô će činit jače plijene gusarica bez milosti. I. V. Bunić, mand. 5. Gusarica bez milosti istom pali, plijeni dosti. J. Kavašin 37b.

b. galija gusarica, gusarska galija, galija na kojoj su gusari. — između rječnika u Mikalčinu (galija gusarica, navis piratica) i u Stuličevu (navis piratica). Pade raňen i š nım pade sve junaštvo, tere uteče sadružen s trojema samijem gusaricam. B. Zuzeri 401.

2. GUSARICA, f. žensko čelade što čuva guske, isporodi 2. gusar. — U Bjelostjencevu rječniku: pastrix anserum, anseraria, i u Stuličevu: quae anseres custodit.

GUSARIN, m. vidi 1. gusar. — U dva pisca XVI i XVII vijeka. Ni blago odnesi gusarin ni lupež. H. Lucić 265. Glas ovaki oči oslijepi gusarina nemiloga. J. Palmotić 191.

GUSARINA, f. vidi gusareňe. — U Stuličevu rječniku: impiego di corsaro, piratica, i u Vukovu: die seeräuberi, piratica s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom: otišao u gusarinu.

GUSARIŠTE, n. mjesto gdje žive, gdje se kupe gusari. — U Stuličevu rječniku: piratarum receptaculum. — nije dosta pouzdano.

GUSARIŠTVO, n. vidi gusarište. — U Stuličevu rječniku (uz gusarište). — sasma nepouzđano.

GUSARITI, gusarim, impf. raditi kao gusar, biti gusar. — XVII i XVIII vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (gusariti, biti gusar, far il corsale, facere piraticam), u Belinu (praedor 579b), u Bjelostjencevu (gusarim, v. razbijam), u Voltigijinu (assassinare, corseggiare, pirateggiare, rauben), u Stuličevu (piraticam exercere). Premda se dogodi da gusar gusari, ter Zadar obhodi, on za to ne mari. Đ. Baraković, vil. 81. Priko morske koji vode gusariti i plijeniti hode. G. Palmotić 2, 890. Jedna lađa od Novľana bješe izišla oružana da gusari ľuto i priko. J. Palmotić 356. Lavi reže za gusarit. I. Đorđić, salt. 851. — i s akuzativom (mjesta). Nu čim ona (lađa) nu gusari siha mora dubrovačka, iznenadke na tui udari oružana plav mletačka. J. Palmotić 357.

GUSARLIV, adj. gdje ima gusara, pun gusara. — U Vukovu rječniku: n. p. gora wo sich die räuber aufhalten, latronum s primjerom iz narodne pjesme: Da je ova gora gusarľiva (vidi F. M. Appendini, not. ist.-crit. 2, 259).

GUSARNICA, f. vidi gušćak. — U Bjelostjencevu rječniku: chenoboscion, v. guskin, u Jambrešićevu, u Stuličevu (iz Haddeličeva).

GUSAROVAŇE, n. djelo kojijem se gusaruje. — Stariji je oblik gusarovanje. — U Belinu rječniku (gusarovanje 110b), u Voltigijinu, u Stuličevu.

GUSAROVATI, gusarujem, *impf. vidi gusariti*. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u *Volitićinu* i u *Stulićevu*. Za junaka gusarovat nije ukradom. I. Gundulić 587. I ovi drugi (bojnici) ... otidoše gusarovat, plijenit, krasti. J. Palmotić 269. Odluči po Benediktovijeh zemljah gusarovat i plijenit. I. Đorđić, ben. 175.

GÜSÄRSKĪ, *adj. koji pripada gusarima*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu* 111^a i u *Stulićevu* ('piraticus'). Porinu ih za onijemi drijevijemi gusarskijemi. B. Kašić, fran. 141. Što ju ostavljaš, kraju oholi, u gusarskijeh rukah samu? I. Gundulić 540. U otoku rike Njeper-šćice shrañuju dotoku gusarske vojnice. I. T. Mrnavić, osm. 40. Hotio je ... sve tvoje redovnike između ... gusarskoga samosila sahraniti. I. Đorđić, ben. 117. — *Adv. gūsarski, kao što biva u gusarā*. — u *Stulićevu rječniku*: 'piratico more'.

GÜSÄRSTVO, *n. osobina onoga koji je gusar; gusarska radnja*. — Od xiv vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* ('piratica'), u *Belinu* ('grassatura' 111^a), u *Stulićevu*, u *Danićićevu* (gusarstvo, praeda'). Čto se učini u pustoši, ili gusarstvo ili krađa ili koje zlo. Zak. duš. pam. šaf. 46. Većkrat hodiše k Turkom gusarstva cić. B. Krnarutić 17. Na gusarstvo sve nastoje. I. Zanotti, skaz. 8. Oni uztežu, svrta'u, lome svā gusarstva odveć smina. J. Kavañin 503^a. Jer vitežki biše vojevao u sve vrime svojega gusarstva. And. Kačić, razg. 303^a.

GUSARSTVOVANE, *n. djelo kojijem se gusarstvuje*. — U *Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GUSARSTVOVATI, gusarstvujem, *impf. vidi gusariti*. — U *Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GUSE, guseta, *n. dem. guska*. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: gusa, v. gušćica; u *Stulićevu*: guse, gusa (!), *n. v. gušćić s dodatkom da je uzeto iz Haddelićeva*.

GÜSĒN, u *brojenicama*: Od Dunava do Dunava od dva cara carevina, gusen gusenica, palipuska palipan. Vuk, rječn. kod pipavica. M. Đ. Milićević, živ. srb. 3, 95. glasn. 45, 327. i u *Vukovu rječniku* (cf. pipavica).

1. **GUSIĆ**, *m. prezime*. — Od xv do xvii vijeka. Gusić Ivan. Mon. croat. 128. (1436). S Matijcem Gusićem. 187. (1487). Ivan Gusić. 271. (1572). Jandru Gusića ... razbiše Turci. P. Vitezović, kron. 194. Nije Gusić dao vire za Markove poruke. Starine. 12, 12. (oko 1700). Franc Karli Gusiću. 14. (oko 1700). Gdi Gusići? J. Kavañin 281^a.

2. **GUSIĆ**, *m. mjesto u Crnoj Gori*. Više manastira Pive na četvrt sata u mestu Gusiću izvire reka Sijac. S. Novaković, obl. 71.

GUSIĆEV, *adj. koji pripada (1.) Gusiću*. Na viru Gusićevu. Starine. 12, 12. (oko 1700).

1. **GUSIN**, *m. ime muško*. — U *Danićićevu rječniku*: 'Gusin'; ime sinu despota Olivera (Glasnik. 19, 294).

2. **GUSIN**, *adj. koji pripada guskama*. — U *Šulekovu rječniku*: 'gānso-'.
GUSINA, *vidi Gusina* i *gusjena*.

GUSINAC, gusinca, *m. gušćje jaje*. — U *Šulekovu rječniku*: 'gānsei'.

GUSINSKI, *adj. koji pripada guskama*. — Samo u *Jambrešićevu rječniku*: 'anserinus' i u *Stulićevu*.

GUSIN, *m. vidi Gusine*. S. Lubiša, prič. 96.

1. **GUSINA**, *f. u Danićićevu rječniku*: 'Gusina',

mjesto s kojim je medilo Grnčarevo, selo manastira Dečana: 'z. Gusinom' (Mon. serb. 95 god. 1830. Deč. hris. 42). dolazi samo u toj formi, a i ona može biti da glasi Gusinom, i tada bi bio nom. 'Gusiña'. biće sadašnje Gusine blizu Vasojevića.

2. **GUSINA**, *f. guska?, gušćje meso?* — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. Kad im nosu govede, toga nigdor neče; kad im nosu gusiñu, onda opet vsi kihnu. Jačke. 237.

GUSINAK, *m. vidi guščak*. — U *Bjelostjenčevu rječniku* (kod guskin). — U naše vrijeme u Posavini. F. Hefele.

GÜSINÄNIN, *m. čovjek iz Gusina*. — *plur.*: Gusiñāni. — U *Vukovu rječniku*.

GÜSINE, *n. varoš i planina u Staroj Srbiji*. a) *varoš, vidi* 1. Gusina. — između rječnika u *Vukovu* (mjesto u južnoj Srbiji). I od Peći, Asa i Gusina. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Od Gusina i od Kolašina. 4, 83. Od Gusina grada bijeloga. 4, 211. I Đul-bego iz Gusina ravnog. 4, 294. Te je šije bijelu Gusinu. Pjev. crn. 103^b. — b) *planina*. F. Jukić, zemljop. 2. 8. 53. Pro planine Plava i Gusina. Pjev. crn. 99^a.

GÜSINSKĪ, *adj. koji pripada Gusinu*. — Između rječnika u *Vukovu*. I nabiju gusiñsku uzeo. Nar. pjes. vuk. 5, 541. Na nekakva bega gusiñskoga. Ogled. sr. 105.

GUSITI, gusim, *impf. grabiti, otimati u gusi, kao gusar*. — Od xiv vijeka (vidi b i c), a između rječnika u *Belinu* ('praedor' 110^b), u *Stulićevu*, u *Danićićevu*.

a. *aktivno*. Toliko je čudi prike da družine sobom neče, neg li same kamatnike i lupeže sve grabeće; s nima vijeca zbori svoja, s nima opći po sve vrijeme, s nima gusi sred pokoja; zla lakomost ne je ime. J. Palmotić 386.

b. *pasivno*. Onogazi koña ako uhvati i reče: ukraden mi je ili gušens. Mon. serb. 205. (1387). 270. (1405).

c. *sa se, pasivno*. Čto se gusi ili ukrade. Zak. duš. pam. šaf. 49.

GUSJAK, *m. vidi bezanica, bezanka, petorika*. Gusjak, rus. гусеняца, češ. husí mydlo, Potentilla anserina L. (Sabjar). B. Šulek, im. 106.

GUSJA NOGA, **GUSJA RUŽICA**, **GUSJA TRAVA**, *vidi kod gusji*.

GÜSJENA, *f. vidi gusjenica, od čega postaje*. — Od xviii vijeka u sjevernoj Dalmaciji, u Bosni, u hrvatskom primorju. Zakliñam vas skorovaže, gusine... L. Terzić 819. Blagoslov gusin koje svilu čine. 207. Gusine i drugi crvi iz vrtla ne pobignu. J. Filipović 3, 265^a. Natuñili u Gusine Turci ko gusjene u kupusno lišće. Osvetn. 5, 136. Al' napre hoće na čitabe ko gusjene na kupusno zeje. 6, 71. Gusena, gusenica. u hrvatskom primorju.

GÜSJENICA, *f. eruca, crv iz kojega se kasnije razvije leptir, a osobito crv na kupusu iz kojega se razvije bijeli leptir (Pieris brassicae)*. — isporedi gusjena, gusjenka. — -je- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega ā, u istočnom govoru glasi gūsēnica, u zapadnom gūsīnica. u stoji mj. negdašnjega ā. — Riječ je praslavenska, isporedi rus. гусеняца, češ. húsēnicē, polj. gąsienica. — Postaje nije jasno, u praslavensko doba bio je s istijem značenjem drugi oblik bez g, isporedi usjenica, novoslov. vōsenca (i gōsenca), bug. vzsēnica (i gzsēnica), malorus. usenyčca (i husenyčca), polj. vąsienica. po tome bi korijen bio ās (ās, brk), te bi prvo značenje bilo: rutavo žvonce; ali je

svakako čudnovato, kako je došlo g. može biti da se (još u praslavensko doba) nije svagda imalo na pameti pravo postanje, te da se po pučkoj etimologiji mislilo na gusj (guska). — *Između rječnika u Vrančičevu* (campus', griješkom mj. campe'), u *Mikašinu* (bruco', campe'; gusjenica od kupusa, eruca'), u *Belinu* (ruga, e ruca, verme che mangia i cavoli', eruca' 684b), u *Bjelostjencevu* (gusenica, campe'. 2. gusenica koja zeje kvari, eruca'. 8. gusenica ka se vu listje zavija, volvulus'. 4. scolopendra, multipeda, centipeda'), u *Jambrešičevu* (gusenica, eruca; volvox; scolopendra'), u *Voltičijinu* (gusenica, usenica, gusjenica, bruco, brucio', raupe'), u *Stuličevu* (gusenica, gusnica, gusenica, v. gusjenka), u *Vukovu* (gusjenica (juž.), gusenica (ist.), gusnica (zap.) die raupe', eruca'). a) uopće crv koji se postije razvije u leptira, naj češće se misli na škodljive. Sve škodljivo zvjeriše, a to su: gusenice, skačci, črvi... V. Jagić, sredovj. liječ. star. 10, 115. Vnoge smrdljive gusenice. P. Vitezović, kron. 172. Vnogo gusinic i kebrov. 199. U zakletvi oblakova, gusnica. A. Bačić 68. Progonstvo od gusnica trpmo. J. Banovac, blagos. 17. Lovci udicu prikrju perom, gusjenicom il' čimgod drugim za ufatiti ribu. F. Lastrić, ned. 362. Da će im povratiti ona godišta, koja su im izjeli rđa, gusjenice i prugovi. Đ. Bačić 258. Gdi god ima od jeseni lista kom na vočki veće nije mista, u kom često zamiču se crvi, il' iz nje ga gusjenica vrvi. J. S. Rejković 47. Crna gusenica, die schwarze winterraupe', Bombyx chrysothoea'. G. Lazić 86. Dodoše skakavci i gusjenice nebrojene. Đ. Daničić, psal. 105, 34. — b) na kupusu. Od guse je do gusenice koliko od Jedupka do kupusa. (Z). Poslov. danič. 88. — c) svileni buba. — u jednom primjeru XVII vijeka. Gusnica vije svilu okol sebe. Đ. Baraković, vil. b 118. — d) stonoga, češal'. — samo u *Bjelostjencevu* i *Jambrešičevu* rječniku.

GUSJENIČAN, gusjenična, adj. koji pripada gusjenicama. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Moram dakle i ja svući moj gusjenični povoj, ovo slabo tilo. G. Pešalić 214.

GUSJENIČAR, m. načineno u naše vrijeme. a) čovjek koji kupi gusjenice. — u *Sulekovu* rječniku: raupenleser'. — b) neke bubice što ubijaju gusjenice. Gusjeničar, Calosoma sycophanta L. K. Crnogorac, zool. 188. Gusjeničar, raupentödter', Pteromalus pupparum' u *Sulekovu* rječniku.

GUSJENIČARKA, f. neka bubica. — U *Sulekovu* rječniku: raupenfliege', Tachina'.

GUSJENIČAST, adj. vidi gusjeničav. — U *Stuličevu* rječniku.

GUSJENIČAV, adj. pun gusjenica. — isporodi gusjeničast. — U *Stuličevu* rječniku (erucis plenus') i u *Vukovu* (n. p. voče, voll raupen', erucis plenus').

GUSJENIČKI, adj. koji pripada gusjenicama. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Alat kojim se mogu gusjenički zavoji s voća skidati. J. S. Rejković 415. Zubce koji se gor' viju u zavijač gusjenički diju. 415.

GUSJENKA, f. vidi gusjenica. — Samo u *Stuličevu* rječniku: eruca, campe'.

GUSJEŃAK, m. gusjeničko gnijezdo. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Ako sičhem zakasnivši nisi s voća obrao gdi gusiŃak visi. J. S. Rejković 88. — i u *Sulekovu* rječniku: gusjeŃak, raupenest'.

GUSJI, adj. vidi gušćji. — U *Stuličevu* rječniku. — I kod imena nekih diŃaka. Gusja noga

(prema lat per anserinus, nem. gänsefuss), rus. гусыни лапки (Potent. ans.), češ. husí nůžka (Alchemilla), pol. gęsie łapki, gęsia stopa (Leonurus Card.), Chenopodium L. (I. Sabjar). — Gusja ružica (prema nem. gänseblume), Bellis perennis L. (Sabjar). — Gusja trava (prema lat. anserina, nem. gänsekraut), Potentilla anserina L. — Gusje rutice (I. Sabjar). B. Šulek, im. 106.

GÜSKA, f. anser, neka vodena ptica, pitoma i divlja. — u- stoji mj. negdašnjega g. — S nastavkom ka riječ je stara u južnijih Slavena, isporodi stslav. gaska, novoslov. gòska, bug. guska. osnova je praslavenska gass, isporodi stslav. gass, rus. гусь, češ. hus, pol. gęś. — *Indoevropska je osnova ghāns- ili ghans-, isporodi lit. žasia, snskrt. haṣa, grč. χήν, lat. anser, stnem. gans; prema litavskome i sanskrtskome obliku trebalo bi da je u slavenskoj osnovi z a ne g; po tome se čini kao da je slavenska osnova useta iz germanskoja jezika. Miklošić misli da je bila i druga indoevropska osnova s gh. — U svijem je rječnicima. a) u pravom smislu. Ako vidiš (u snu) guske, toj prilikuje poštenje. Zborn. 136b. Rac i gusak nebrojna vnožina. P. Vitezović, kron. 170. Jaje od guske. P. Macukat 41. Guske, patke i kozliče. V. Došen 151a. Il' za jegeč suvu gusku skida. J. S. Rejković 68. Rano podoh na pazar, kupih gusku za dinar. Nar. pjes. vuk. 1, 506. Šest ovnova, pet gusaka. 1, 524. Guska prase, svak nek gleda za se. (Svak neka gleda svoj posao, a u tuđ neka se ne miješa). Nar. posl. vuk. 46. I guska katkad na ledu posrne. 95. Naudiće mu kao vrabac guski. 192. Tri žene i jedna guska čine vašar. (U vojvodstvu). 320. Divja guska, Anser cinereus', die wilde gans'. J. Ettinger 228. Crnonoga guska ili ligarica, Anser segetum', die saatgans'. 229. Guska divlja, Anser cinereus vel segetum. Slovinac. 1880. 32a. Guska krļa, Anser silvestris. Guska vlasuļa, Anser cinereus. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43. — b) kao psotka budalastu čeladetu. Oružje ti 'e ugrabila ona opurena guska! M. Držić 372. Često u naše vrijeme ženskom čeladetu u sjevernijem krajevima (po nemačkome). — c) hleb s nekim osobitijem (produgijem) oblikom. — u *Vukovu* rječniku: eine grosse längliche semmel', panis genus'. — d) zemljana posuda, u kojoj se peče pečenka. oduga je, a na jednom je kraju sužena u kljun, da se laglje mast ocijedi. u Dugojesi. D. Trstenjak. — e) guska duhana, umotak duhana. — na Braču. A. Ostojić. — f) guske, neka igru. Kad se igra uste ili gusaka, onda svi drže po jednu turu na određenom mjestu i zovni se 'guske'... M. Đ. Miličević, živ. srb. 3, 99. glasnik. 45, 381. — b) m. prezime. u Dubrovniku. P. Budmani.*

GÜSKAR, m. gušćar. — U *Belinu* rječniku i u *Stuličevu*, a u naše vrijeme u *Sulekovu*: gänsehirt, gänsetreiber'.

GUSKARNICA, f. gušćak. — Samo u *Stuličevu* rječniku: v. gusarnica.

1. **GÜSKIN**, adj. vidi gušćji. — U *Belinu* rječniku, u *Bjelostjencevu*, u *Stuličevu*. — Guskina noga, a) vidi gusja noga (kod gusji). — u *Bjelostjencevu* rječniku: chenopus, pes anserinus'. — b) Asteriscus membranaceus M. Tr., vrsta morske zvijezde. G. L. Faber 256.

2. **GUSKIN**, m. gušćak. — Samo u *Bjelostjencevu* rječniku: chenoboscium'.

GÜSKINA, f. augm. guska. — Samo u *Stuličevu* rječniku.

GUSKIŃAK, m. gušćak. — Samo u *Stuličevu* rječniku: v. gusarnica.

GUSKOVAČA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Guskovači. Sr. nov. 1878. 443.*

GÜSKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

GUSKOVIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 32.*

GUSKOVINA, *f. gušče meso. — U Stulićevu rječniku: 'caro anserina'. — nije dosta pouzdano.*

GÜSLA, *f. vidi guslo. — Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (violino 'geige'). U ko godi vrime čuti budete glas trublje, surle, gusle... Bernardin 101. dan. 3, 15. A ti, guslo, ozoja zuči tužnu žicu. P. Zoranić 64^a. Glas trublje, surle, gusle, trstenice... I. Bandulavić 125^a. dan. 3, 15. Drže surlu i guslu. M. Radnić 120^b. A on s guslom u slatkosti gor' vičnega slavi. A. Vitičić, ist. 2^a.*

GÜSLAČ, *guslača, m. guslar. — U pisaca našega vremena. Arne posta guslač na glas. M. Pavlinović, rad. 74. Mejdanima Smilanića, Jankovića, Šćanića itd. ... još ratoljubivi guslač boravi. G. Martić u Nar. pjes. juk. x.*

GÜSLANE, *n. djelo kojim se gusla. — U Vukovu rječniku.*

GÜSLAR, *m. čovjek koji gudi u gusle (i koji uz to pjeva). pisci upotrebljavaju ovu riječ i u širem smislu za čovjeka koji udara u kakvu mu drago muzikalnu spravu sa žicama. — Postaje od gusle (gusli) nastavkom ar, a ne od glagola guslati. — Može biti riječ praslavenska, isporodi češ. houslár. u našem se jeziku javlja od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (lyricen'), u Mikišinu (fidicen, lyricen, lyristes, cytharedus, cytharista'), u Belinu (psaltes' 686^b), u Bjelostjenčevu (guslar, koji u gusle igra, u egede ili hegede koji igra, fidicen, panduristes', v. gudec), u Jambrešićevu (fidicen'), u Voltigijinu (violinista', geiger'), u Stulićevu (citharaedus'). Govoraše guslar David v psalmi. Korizm. 46^b. Pivac i guslar David. 98^a. Kako glas guslarov, gudećih u gusle svoje. I. Bandulavić 14^a. apoc. 14, 2. Na Polišu ni'e guslara sjeverskom al' kolovoje. J. Kavašin 471^b. Priprosti guslar. A. Tomić, živ. 20. Guslara još u svijetu nema, ne bi li me gudet naučila. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Eto je Milija Milošević naj bolji pevač i naj bolji guslar. M. Đ. Miličević, zlosel. 286.*

GÜSLARICA, *f. žensko čelade kao guslar. — U Mikišinu rječniku: 'cytharista'; u Belinu: 'fidicina' 686^b; u Bjelostjenčevu: 'fidicina, citharistria'; u Jambrešićevu: 'fidicina'; u Stulićevu: 'citharistria'.*

GUSLAROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. Guslarović Gliša. M. Đ. Miličević, pom. 114—115.*

GÜSLARSKI, *adj. koji pripada guslarima. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (lyricus' 441^a) i u Stulićevu (citharaedicus'). Kako glas guslarski. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 194. apoc. 14, 2. Jer nam se važniji proizvodi guslarski nego li tamburaški čine. G. Martić u Nar. pjes. juk. xiii.*

GÜSLARSTVO, *n. osobina, posao, zanat onoga koji je guslar. — U Stulićevu rječniku: 'ars citharaedica'.*

GÜSLAŠ, *m. vidi guslar. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Slepí slipci slavonski guslaši. A. T. Blagojević, pjesnik. 60.*

GÜSLATI, *güslām, impf. gudi u gusle (kod pisaca u širem smislu). — Akc. se mijenja u praes. i 2 pl.: guslāmo, guslāte, u aor. 2 i 3 sing.*

güslā, u part. praet. pass. güslān. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (guslam, fidibus ludo, fides tango, fidicino, pandurizo', v. gudem), u Voltigijinu (violinare, suonar violino', geigen'), u Stulićevu (v. gusliti), u Vukovu (geigen', fidibus cano'). Hitrima rukami ja guslat junak mlad. Đ. Baraković, vil. 342. Kada no si noćas kod kazana svu noć guslo. I. Zaničić 248. Počela je lipo guslat, faruglat i igrat. Jačke. 141.

GÜSLE, *güslā, f. pl. muzikalna sprava narodna za gudeње s dubokijem glasom, u koje ima nekoliko košćikih struna zajedno kao jedna žica. u gusle se gudi pjevajući junačke pjesme. — Postaje od starijega oblika gusli (koji vidi), te je od ovoga u naše vrijeme običnije. rijetko se upotrebljava u jednini (vidi gusla). — Od xvi vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vrančićevu (cithara; lyra'), u Mikišinu (udarati u gusle, fidibus canere', i kod egede), u Belinu (lyra' 441^a), u Bjelostjenčevu (gusle ili gusli, egede, hegede, fides, pandura'), u Jambrešićevu (fides'), u Stulićevu (v. gusli), u Vukovu: 'die (serbische) geige', fides' s primjerima iz narodnijeh pjesama: Gudi te gusle Milošu za dušu. Što su moje gusle odvagnule. a) sa značenjem sprjeda kazanim. Ak' no zna u gusle, a ti daj mu talambas. (Z). Poslov. danić. 3. Kadno lani prode niz kotare i pronesse gusle javorove, ter zapjeva pjesmu od junáká. And. Kačić, razg. 1^b. Izvadiću crne oči tvoje, i daću ti gusle javorove, ter otidi od grada do grada, od nemila, pobre, do nedraga. 52^a. Mjelovane, zlo vino popio i u gusle mukle udario! 225^a. Slipci ne ga uz gusle pivaju. 281^a. Daću hemu gusle i gudalo. Nar. pjes. juk. 80. Narodna je muzika srpska 'gadje' uz koje se igra i 'gusle' uz koje se pjevaju junačke pjesme... gusle, osobito po brdovitim mjestima k Bosni i k Ercegovini, imaju gotovo u svakoj kući po jednu. Vuk, dan. 2, 106. Slijepac Filip Višnić, kad je čuo u Srijemu ove klahalice, podsmijevao se govoreći: 'Vaši slijepci ne znadu ništa da pjevaju nego samo bogorade uz gusle'. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — b) u pisaca se upotrebljava za koju mu drago muzikalnu spravu sa žicama. Tuj ti mu zvonahu gusle s leutaši. M. Marulić 18. Kako jedan glas gusal. Korizm. 69^a. Ništar mahe, ka prez duše jesu dajući glas, ili svirale ili gusle. Anton Dalm., ap. 42. Sredivši tiho zuk od gusal. P. Zoranić 12^b. Glas guslarov gudećih u gusle svoje. I. Bandulavić 14^a. apoc. 14, 2. Niki... u gusle udire. Đ. Baraković, vil.^b 75. Zvone gusle i citara. A. Georgeco, pril. 71. Ima nauk i običaj zvoniti gusle. I. T. Mrnavić, ist. 145. Merkurijs najde gusle. P. Vitezović, kron. 6. Gusle udara svom desnicom. A. Vitičić, ist. 2^b. Žicom od citare aliti gusal. S. Margitić, fal. 26. Jubal, koji iznađe gusle, tamburu, svirale. And. Kačić, kor. 5. Udaraju bubni i svirale, gusle male, srebrene citare. J. Krmpotić, mal. 12. u naše vrijeme pisci upotrebljavaju za svaku muzikalnu spravu u koju se gudi (vijolin, vijolu, vijoloncel, kontrabas). u Šulekovu rječniku: 'geige; viola; violoncell'.*

GÜSLEN, *adj. koji pripada guslama. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (gusleni navuk, fidicinius ludus') i u Stulićevu (gusleni, v. guslarski). Kako da bi se lukom guslenim žica dotakla. P. Knežević, osm. 314. i u Šulekovu rječniku: 'geigen'.*

GÜSLI, *güslī, f. pl. vidi gusle. — -u- stoji mj. negdašnjega g. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. guslī, rus. гусль, češ. housle, pol. gęśl. — Postaje od korijena gūd (vidi kod gusli)*

nastavkom sl. pred kojijem d ispada. — U naše vrijeme češće se govori gusle; ali se još u nekim krajevima čuje nom. i acc. guali, i češće gen. gusli. — Imeđu rječnika u Mikašinu (fides, lyra, cythara), u Belinu (gusli jednožične 'monocordo, strumento musicale d'una corda sola', 'monocordium' 495b), u Bjelostjenčevu (kod gusle), u Stuličevu (lyra, fides, cithara'), u Daničičevu (cithara'). Timpani i gusli mi jako običaj samodržcem blagorodnyh vesejaše. Domentijanb 122. Séděše u šatorě svojem i guděše v gusli. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468). Gusli i svirali čine slatko svirenje. Zborn. 28a. Željno uzdišu... gdi tvoj buk uslišu jak gusli gdi gudu. M. Vetranić 1, 66. Da su gusli, uz gusli bih drugu rekao. M. Držić 278. Ki pod gusli prem velike pripjevahu u glas vrli dubrovačke slave i dike i grad uvijek neumrlu. J. Palmotić 176. Zajedno radni začinate u guslima. I. Akvilini 155. U mlinu gusli ne trebaju. (D). Poslov. danič. 141. Muče gusli, zamuknu cimbalu. A. d. Bella, razg. 185. Kola pelješka a gusli primorske. (Z). Poslov. danič. 47. Pa uzeše gusli javorove. Pjev. crn. 51a.

GÜSLICA, f. dem. gusla, *vidi* guslice. — U Mikašinu rječniku: guslica, egeđe 'rebichina', pandura'; u Voltigijinu; u Stuličevu.

GÜSLICE, f. pl. dem. gusle (u naše vrijeme kod pisaca naj manja sprava za gude u orhestru: vijolin, vijolina). — *isporedi* guslica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (violino, diminutivo del monocordo rustico', 'fidicula' 768b) gdje naj prije dolazi, u Jambrešičevu, u Stuličevu, u Vukovu. Sadeļajte guslice od suvoga javora. Nar. pjes. vuk. 1, 128. Načinao je guslice, svirale i drugih glazbila. M. Pavlinović, rad. 81. Jedne guslice, u koje je nešto udarao. 77. u Šulekovu rječniku: 'geige; violine'.

GUSLILAC, guslioca, m. čovjek koji gusli, *vidi* gudač. — U jednoga pisca xviii vijeka. Tu su dipli... gusle i guslioci. J. Kavašin 498b.

GÜSLINA, f. i **GÜSLINE**, f. pl., augm. gusla i gusle. — U Šulekovu rječniku s osobitijem značenjem (vijola, kontrabas): guslina, 'altgeige, bratsche; violon'; gusline, 'bratsche'.

GUSLITELJ, m. čovjek koji gusli. — Samo u Stuličevu rječniku: v. guslar.

GUSLITELJAN, gusliteljna, adj. koji pripada gusliteljima. — U Stuličevu rječniku: 'citharedicus'. — *nepouzđano*.

GÜSLITI, guslīm, impf. *vidi* guslati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (fidibus ludere). Gusli su gusle javorove, budile su Jovana čobana, u narodnoj pjesmi u Lici. J. Bogdanović. 'Šta radiš?' 'guslim'. Kako gusliš, onako ćeš i pevati. P. J. Marković. Kad dijete plače, pa naide ko, zapitaće: 'Šta ovaj gusli?' M. Medić.

GUSNIVATI, *vidi* gušnivati.

GUSNUĆE, n. djelo kojijem se gusne. — Samo u Stuličevu rječniku: (sa starijim oblikom) gusnutje.

GUSNUTI, gusnem, pf. učiniti da što bude gusto. — Samo u Voltigijinu rječniku: 'spessire, condensare', 'verdicken', i u Stuličevu: 'coagulare, condensare' gdje ima i *refleksivno*: gusnuti se, coagulari, coire, condensari'.

GUSNIVATI, *vidi* gušnivati.

GÜSOMAČA, f. Capsella bursa pastoris Mnch., neka bička, *isporedi* gusomak, gusumača. — U Mikašinu rječniku (bursa pastoris'), u Belinu (bursa

pastoris' 145a), u Stuličevu (herbae species'), u Vukovu (nekaka trava koja raste po barama i jede se uz gladne godine s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). i u Šulekovu imeniku: Gusomača (gusomača u starom rukopisu), bursa pastoris (u starom rukopisu i u Belinu rječniku), herba sanguinis (u starom rukopisu), herbae species (Mikaja), bursa di pastore (Pizzelli, Kuzmić, Vuk), Capsella bursa pastoris Mnch. (Vodopić), v. gusumača, rusomača. 106. Gusomača crjena, sanguinaria, poligono maschio (u starom rukopisu), Polygonum aviculare L. 107. Gusomača (vratika), Tanacetum vulgare. Capsella bursa pastoris, mošnjak. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50.

GUSOMAK, m. virgi gusomača. — U Šulekovu imeniku: Gusomak, verga di pastore (u starom rukopisu), virga pastoris (u rukopisu xviii vijeka), bursa pastoris, herba cancri (u rukopisu xviii vijeka), Capsella bursa pastoris Mnch. B. Šulek, im. 107.

GUSOVATI, gusujem, impf. *vidi* gusariti. — xviii vijeka. Bezobrazno da gusuje i da hitro vara često svih... J. Palmotić 399. Ni trguje ni gusuje, neg se govni zakusuje. (D). Poslov. danič. 80.

GUSOVICA, f. selo u Bosni u okrugu Tuzle Dođe. Statist. bosn. 126.

GUSOVRAŽJI, adj. nejasna riječ, složena od gus(?) i vrag. — U knizi xviii vijeka zlo naštampanoj u naše vrijeme, s čega se i ne zna treba li ovako čitati. Gusovražjih od jidija otrovani zmajski rodi. J. Kavašin 415a.

1. **GÜST**, gūsta, adj. densus. — -u- stoji mj. *negdašnjega* a. — *Akc. kaka je u nominalnom nom. sing. m. taki je u složenijem oblicima: gūstī, gūstā, gūstō, gūstōga itd.; kaka je u nominalnom gen. sing. m. taki je u ostalijem nominalnijem oblicima: gūsto, gūstē, gūstu, gūstōj itd., osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom. u Dubrovniku kaka je u nominalnom nom. sing. m. taki ostaje u svijem nominalnijem oblicima jednine (osim instrumentalu) muškoga i sračdnega roda, u acc. sing. f., u nom. i acc. pl. m. i f.; može biti drukčiji akc. i u složenijem oblicima: gūstī, gūstā, gūstō, gūstōga itd., vidi P. Budmani, dubr. dijal. rad. 65, 172 br. 82. 84. — Riječ je praslavenska, *isporedi* stslav. gъstъ, rus. rycroŭ, češ. hustý, pol. gęsty. — Imeđu rječnika u Vrančićevu (densus; spissus'), u Mikašinu (densus, confertus'), u Belinu (densus' 821b. 698b), u Bjelostjenčevu (densus, spissus'. 2. 'creber, frequens, assiduus, diligens, navus, gnavus', v. marjiv), u Jambrešičevu (densus, spissus'), u Voltigijinu (denso, inspessato, condensato', 'verdickt'), u Stuličevu (densus, spissus etc.), u Vukovu: 1. n. p. jelo, 'dick (von flüssigkeiten)', 'deus'. 2. n. p. šuma, t. j. česta, 'dicht', 'densus'. 3. (u Dalmaciji) vide čest (n. p. gusto platno). — *Komp. postaje nastavkom j; tj mijenja se na č, a pred ovijem se s mijenja na š (ali se gdje gdje nalazi pisano s: gusli): gūstī; u pisaca se nalazi i gūstijī: u Belinu rječniku 821b. Mjesto od dubrav naj gustije. I. Đorđić, salt. 87. Naj gustije tmine. A. Kalić 149.**

a. adj. a) o čemu žitkom, kad u ovome ima mnogo sitnijih tvrdijih čestica, te je s toga manje žitko i manje prozirno. Kiselo mlako gusto. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 109. U popa je juha do dna gusta. (D). Poslov. danič. 141. Nameće suprot sebi gusti glijb. J. Matović 896. (Vino) razgoñava debelu i gustu sjunu. Z. Orfelin, podr. 48. Što je više jaja to je gušća čorba. Nar. posl. vuk. 855. Uje je u Boci gusto a tanko. S. Ľubiša, prip. 7. O vinu slatkom i gustom.

P. Bolić, vinodj. 2, 7. Gust sok. 2, 126. — b) *kad su u čega dijelovi blizu jedan drugoga*. — *isporedi* 2. čest. aa) o cijelome. to može biti n. p.: aaa) šuma, dubrava, gaj, gora, planina itd., sve ono kod čega su dijelovi drveća ili grmova, te se o cijelome kaže da je gusto za to što su dijelovi blizu jedan drugoga i što u samijeh ovijeh djelova niži su dijelovi (grane, lišće) blizu jedan drugoga. V jedan gvozdec gust. Korizm. 28^a. Po gorah naj liše, gđino su ravnine i stine naj više i guste planine. P. Hektorović 15. Ptičice poju tuj blizu u gori po gustoj dubravi. N. Našćković 2, 70. 71. Divji prasci u gustih lujih hitro privarajući. P. Zoranić 30^b. Čes silom svojome što hoće sve čini, jak vihar od listja u gustoj planini. D. Rašina 97^a. Nađoh mlaca, gđi le-žaše u dubravi gusti. 104^b. Tako gusti gaj sred gora lijep se i zelen s dvor zamjeri. I. Gundulić 298. Krunoslava pokli upazi sred guste se avim dubrave. 350. (Mjesto) gustom kitom čestijeh bora odjeveno i povito. G. Palmotić 1, 240. Sred gusta se bismo gaja mi stanili. 1, 301. Bježeći proz gustu dubravu. I. Đorđić, salt. xv. Gđje se savi vihar vitar iz one guste planine. Nar. pjes. mikl. Beitr. 55. Zemlje ima dosta puste i šikare dosta guste. V. Došen 213^a. Jeda se za- bijet u koju gustu goru ali zapuštenu. D. Bašić 48. Pade mrtvih iljadu Turaka ... kao gusta isičena gora. And. Kačić, razg. 211^b. Plemenita šuma i tako gusta da ne bi zmiju iz nje za rep izvukao. M. A. Relković, sat. G8^b. Zvirje biži u šume i guste dubrave. L5^b. U kovača gusta bašča. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Kao soko vrh guste planine. Nar. pjes. herc. vuk. 103. Šćegova gora naj gušća. Nar. pjes. istr. 2, 153. Planina gusta (bez hajduka) nije pusta. Nar. posl. vuk. 249. Šuma sve gušća. Nar. prip. vuk. 168. Planina se sva prosula docima optočenijema gustijem brežuljcima. S. Lubiša, prip. 29. — bbb) o drvetu. Pod gustom planikom. D. Baraković, jar. 4. Gusti javor, brijest široki. J. Kavašin 195^a. Sio pod sjenu gusta duba. D. Bašić 5. Uzmnožio Bog take plemenite blagocudne mladike oko tebe da gusti bus objede. I. M. Mattei ix. Sjednu pod jedan gusti i široki jablan. S. Lubiša, prip. 158. — ccc) o cvijetu. Dušek bi mu naslagala ruže, vezen jastuk gustog karanfila. Nar. pjes. vil. 1868. 645. Oj Marica, klinčac gusti! Jačke. 4. — ddd) o travi. Dobra je svud paša, trava je svud gusta. M. Držić 428. — eee) o bradi, kosi, obrvama. Oči sijere kijeh je obrva oštra i gusta. G. Palmotić 2, 60. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44^b. Podižući nategom glavu i guste obrve. S. Lubiša, prip. 35. U božića gusta brada, puna sira i ko- mađa. u Dobroselu. M. Medić. — fff) o vijencu. Ter od listja vijenac gusti oko nage stere puti. G. Palmotić 3, 25^b. — ggg) o kiti. A iz fesa svilen-kita gusta. Nar. pjes. herc. vuk. 164. — hhh) o češlju. Ritkim prije češljom posli gustim na razdiok dilim (kose). A. Kanižlić, rož. 40. — iii) o platnu, mreži (vidi i u Vukovu rječniku). U dugačku kesu od negusta platna. Z. Orfelin, podr. 150. Gusto platno, leinwand von dichtem gewebe. A. Hajdenak, naziv. 22. Gusta mreža, ein netz mit engen Maschen. 84. — kkk) o ledu (grādu). Kao gusti led u vinograd usrnuvši. A. Kanižlić, kam. 166. — llj) o mnoštvu čeladi. U sred gusta mnoštva čeladi. A. d. Bella, razgov. 189. — mmm) u jednom primjeru o zemlji na kojoj je mnogo čeladi. Sad s narodom zemlja gusta, tad bi, strah me, bila pusta. V. Došen 188^a. — nnn) o redu. Al' češ hrpit neg po guščem redu. J. S. Relković 89. — ooo) uopće. Što je gusto nije pusto. Nar. posl. vuk. 356. — bb) o

dijelovima koji su blizu jedan drugoga, n. p. o drvetima. Čuh gđi buka mukla izlazi, kako vibri kada plasi proč' ne mogu guste dube. I. Gundulić 81. Gustijem borim gaj spleteni. G. Palmotić 1, 33. — o granama. Okleni, bistri, tih Dunaju, koga s obi strane sjene borja i javorja guste lipe grane. D. Rašina 105^a. — o lišću. Kitje drijeva gustoga listja. N. Rašina 162^b. — o strelama. Strile guste padati. And. Kačić, kor. 19. — o zubima. Zubići su drobnji, gusti, kako biser ki se sklada. H. Lucić 210. — amo spa- daju i ovi primjeri: Gusti istočnici slatke vode istikahu. Aleks. jag. star. 3, 282. I po nima (gorama) jame guste. V. Došen 15^b. Od neg' guste krpe leta. 188^a. — cc) na nekim mjestima osobito kod kolektivnijeh supstantiva, ne zna se, kaže li se o cijelome ili o dijelovima. Vode stu- dense daju hranu gustomu dubju. M. Držić 240. Meu guste i spletene redine i grnje uliši. P. Zoranić 8^a. Kada stado usplanduje pod javorje gusto, tiho sama k meni pridi! D. Rašina 106^a. Ali kad se na planini među dubje vihar svijje, velmi zbitno i gusto gđi je. S. Bobalević 213. Mjesto ... pusto, gđi strašivo sjenu svoju spušta dubja granje gusto. I. Gundulić 186. Da me tmaste združje sjeni, ke prostira dubje gusto. 350. Teče gusto kroz grmenje ... 554. Jer kad vočka gusto građe ima. J. S. Relković 142. Lo- veći on po dubokijem alugama i gustijem grme- nima. Nar. prip. vuk. 192. — c) preneseno od značenja kod aa) na značenje: taman. u nekim primjerima kod aa) misli se na značenje kod b). aa) o oblacima, magli. Rad gustih oblaka. G. Držić 376. Izza oblaka gustijeh viri. J. Kavašin 473^b. Jankovića krilo pozlaćeno, di mu pobre za kalpakom siva kano muña iz gusta oblaka. And. Kačić, razg. 237^b. Mjesto obkruži ... s gu- stijem oblacima. J. Matović 321. 322. Gorsku vilu u gustu oblaku. Nar. pjes. petr. 3, 293. Ja ću doći k tebi u gustom oblaku. D. Daničić, 2mojs. 19, 9. — Iz smrknutih gustijeh magla jazovite u ponore strahoća se jata nagla gromi- naju, drožde, ore. I. Gundulić 473. Guste magle, česti oblaci. P. Kanavelić, iv. 41. Sunce razčiha guste stisnute magle. V. M. Gučetić 155. Gusta magla vidi se svu planinu pokriti. And. Kačić, kor. 77. Gusta magla iz morskijeh vala. Osvetn. 1, 20. — i o dimu. U gustome dimu od pušaka. Ogled. sr. 425. — bb) o tminama, mraku. Tma tako gusta da se more ruku taknuti. Korizm. 26^a. Tma tolikoj gusta. Zborn. 162^a. Tmine tolike i tako guste. P. Zoranić 8^a. Toliko će biti gusta tamnost u paklu, da će se moći rukom taknuti. M. Divković, bes. 192^b. Sve noćne tmine nisu zadosta guste. I. P. Marki 74. Bijahu tmine toliko guste ... F. Lastrić, test. 231^b. Tmine ve- like i guste. And. Kačić, kor. 69. Pregusti mrak. J. Rajić, pouč. 8, 14. Priguste tmine. B. Lea- ković, nauk. 378. — i u jednom primjeru o noći: Kad je tvrda već noć gusta. V. Došen 155^a. — d) od značenja kod b) bb) preneseno na vrijeme, o događajima kojijeh je mnogo i jedan je blizu drugoga, isporodi 2. čest. b). — u čakavacu. Budi (ispovijed) priprošća, umijena ... i časta, ča je gusta. Naručn. 80^b. Molitva gusta za mrtvih. Korizm. 21^b. Radi gustih tvojih nemoći. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 109. paul. 1tim. 5, 23. Gusto i živo spomiñanje od smrti. P. Radovčić, nač. 22. — e) na gusto stoji adverbijalno i znači što adv. gusto pod b, a). — u jednoga pisca xviii vijeka. Na artiji razridit češ sime, jer ne valja kad na gusto leži, jedna buba kad viš' druge teži. J. S. Relković 200. I motri je (bube) jesu li na gusto. 248. — f) n. gusto u nekim rečenicama

znači što i nevoja. metafora je po svoj prilici uzeta od guste šume iz koje se ne može pobjeći (ili od guste vode, kala, odakle se ne može isplivati?). naj češće je ovo značenje s prijedlogom do: dō gūsta. Indi neće na sva usta vapiti svagdi, već do gūsta. V. Došen 234^a. Došlo do gūsta (do nevoje). Nar. posl. vuk. 69. Kad dođe do gūsta (do nevoje). 116. i u Vukovu rječniku: kad dođe dō gūsta, t. j. kad dođe do nevoje, 'aufs äusserste', ubi res agitur'. — u jednom primjeru xviii vijeka ū gūstu: Nađe se tada u gustu kralj i malo ne pogibe. E. Pavić, ogl. 314. — g) f. pl. gūste, s prijedlogom u: ū gūste u jednom primjeru našega vremena sa značenjem: veoma, žestoko. Bila nekakva baba srdita, a imala unučad opaku, te se s nima u jedan dan u gūste zainadi. Nar. prip. vrč. 69.

b. adv. gūsto. — Komp.: gūščē. — Između rječnika u Bjelostjencu (gusto, gustokrat, često, čestokrat, velekkrat, mnogo puta, crebro, frequenter, assidue, saepe, saepenumero'. 2. gusto i vno go krat, 'assidue et saepissime'. 3. gusto ili često cirkve pohađam, 'frequentio ecclesias'. 4. 'dense, spisse') i u Stulićevu (dense). a) vidi a, b). O dubje zeleno, spletoste vi grane gūsto tač na sviti, da meni sve brane sunce ne viditi. D. Rašina 41^{ab}. Šatore razpeše gūsto. B. Krnarutić 29. Ako bi bila (zob) veoma gūsto rodna. I. Jablanci 80. Naslaži lepo u levak runske metle gūsto. Z. Orfelin, podr. 121. — b) saepe, često, vidi a, d). — u čakavaca. Ki gūsto priseže. Transit. 92. Prosimo Boga gūsto. Korizm. 7^b. Gūsto gūsto činaše mnoga dobra. 32^a. Malo krat vidimo da nisku kuću trisne, a visoku gūsto. 37^b. Človik ki se gūsto rasijuje. 48^b. Ti vidiš jednoga gūsto spovidajući se. 52^a. To isto gūsto čtite. Postila. Gg^{2b}. Ako gūsto ruke ne umivaju. Anton Dalm., nov. tešt. 59^b. marc. 7, 3. Za ku stvar ga gūsto prizivaše k sebi. 212. act. ap. 24, 26. Imamo gūsto hoditi k pravim pridikam. Kateh. 1561. A7^b. Zapovidi malo drže i gūsto prelamljaju. Mon. croat. 292. (1589). Knjižice ove gūsto ili često krat neka u rukah budu tvojih. F. Glavinčić, svitl. 134. Govoreći mu gūsto. P. Radović, nač. 262. Ča naj gūšće moremo. ist. 188. A kojemu jest potriba, gūsto zdiše, plaća zgiba. P. Vitezović, cvit. 2. Čim se gūščo koji seli, s tim mu je vse maše v zdeli. 55. Junak ju je gūsto pohajso. Nar. pjes. istr. 2, 109. — i s gen. pl. puti. isporedi gustokrat. Gūsto puti Mare na okno hodila. Nar. pjes. istr. 2, 17.

2. GŪST, m. ušivanje, raskoša, tal. gūsto. — Od xvii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu (der gūsto, geschmack' gūstus' s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Što (su) gūsti i plakijeri? V. Andrijašević, put. 43. Moja bogastva, gūsti, pjačeri, raskoše. 234. Ko god ima gūsta ima i dizgusta. (Od prilike: ko se veseli vaļa da se i sneveseli. u Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 137. Nemam gūsta, nije me gus, nije me voja. P. Budmani.

GŪSTĀ ČĚSTA, f. šuma u Begalici (u okrugu biogradskom u Srbiji). L. Stojanović.

GUSTAČIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Martin Gustačić. Mon. croat. 183. (1501).

GŪSTĀ KRŪŠKA, f. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Sr. nov. 1872. 414.

GUSTAN, gusna, adj. vidi 1. gūst. — U Stulićevu rječniku s dodatkom da dolazi u pisca Gundulića (?). — nepouzdano.

GŪSTARICA, f. vidi gostarica. — U jednoga pisca xvii vijeka. Misanik uzme obidvi gutarice

ulja krštenja. I. Bandulavić 129^a. — U naše vrijeme na Braču: gūstārica (s čakavskim akcentom). 'Ni za gūstāricu, ni za bukaricu'. Nar. poslovice. A. Ostojić.

GŪSTĀ ŠŪMA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Gustoj Šumi. Sr. nov. 1872. 9.

1. GŪSTATI, gūstām, impf. placere, militi se, biti ugodnu, tal. gustare. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Gūsta li te ovo?' 'Kako te ovo gūsta?' 'Gūsta me puno'. 'Ne gūsta me ni malo'. P. Budmani.

2. GUSTATI, gūstām, impf. stajati, vrjediti, tal. costare. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Kraljestvo Božje toliko gūsta, koliko imaš: Bog neće o(d) tebe ner ča ti je dao. Nauk. brn. 8.

GUSTAVSTAN, m. pustara u Slavoniji u podžupaniji osiječkoj. Pregled. 102.

GŪSTERICA, f. vidi gostarica. — U jednoga pisca xviii vijeka. Biskup pak rečenu krv u gusterice od krištala sarani. od ove se krvi nalazi jedna gusterica u Rimu u crkvi s. Salvatura. M. Zoričić, zrc. 24.

GUSTERNA, f. vidi gūstijerna. — U pisca čakavaca xv i xvi vijeka, i u jednoga pisca štokavca (zapadnoga govora) xviii. I vzmimo ga u gūsternu staru. Bernardin 89. gen. 87, 20. Z gūsternan izide jure i vlažina. M. Marulić 80. Biše zlata dvanadeste gūstern punih. Aleks. jag. star. 3, 276. Doniti vode iz gūsterne od Betlema. J. Banovac, pripov. 19. Bi postavljen u gūsternu suhu. blagosov. 153.

GUSTERŅA, f. vidi gūstijerna. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Tot gūsterŅa biše jena, ona da mu razumiti da j' tot blaga sakri-vena. J. Armolušić 49.

GUSTE ZIDINE, f. pl. seoce blizu Prizne u hrvatskoj krajini u okrugu ličko-otočkom. Schem. segn. 1871. 23.

GUSTEŽ, f. vidi gūstiš. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ne mogu izvuć svojih iz gūsteži nogu. J. S. Relković 65. Praznu slamu od gūsteži žecoš. 115.

GŪSTI, gūdēm, impf. vidi gūdjeti. — -u- stoji mj. negdašnjega a. — Rječ je praslavenska, isporodi stsl. gasti, malorus. husty, češ. housti, polj. gašč. — Može biti da je korijen gond bio isprva onomatopeja. — Do xviii vijeka (u naše ga vrijeme zanjehuje gūdjeti), a između rječnika u Belinu (gūsti u gusle, 'fidibus canere' 441^a) i u Stulićevu (gūsti i griješkom gūdati, 1. 'fraudolenter ludere'. 2. v. gusliti). a) vidi gūdjeti, a. Běše Nebuš gūslnik i gūdēše i gredēše samo kamenje. Pril. jag. ark. 9, 123. (1488). Sēdēše u satorē svojem i gūdēše v gusli. 180. Glas ki slišah biše kako gūsalnik gūdućih v gusli svoje. Korizm. 69^a. Vele ih znaš, nije laž; moja budi, tuj ne gudi. M. Držić 275. Čto se sviri ili gude. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 42. paul. 1cor. 14, 7. Ja gūdući moj poj tad dospih ū slaveč. P. Zoranić 15^a. Slijepac ne gude bez mjedi. (D). Poslov. danič. 112. Svoju gūsti. (D). 120. Gūdu i pivaju prid kapelanom. F. Lastrić, od' 78. — b) vidi gūdjeti, b. Jak gūslu gdi gūdu. M. Vetranić 1, 66. U plačne boljezni moj leut gude. 1, 72. — c) vidi gūdjeti, c. Sud koji je pun ne zveči i ni gude, nego samo tutni. M. Divković 410^a. Te mu crvljiv mozak gude, da iz blata zlato bude. V. Došen 287^b. — d) u Stulićevu rječniku: krasti kod igre, isporodi 1. gūdac, c i 2. gūdilo. — nepouzdano.

GUSTICA, *f. o (gustoj) gori, u zagonetkama, i u Vukovu rječniku (gdje se samo dodaje: u zagoneci).* Idem gorom gustom, ubrah krušku žuticu, oči bečih, usta kečih, proždrijet ne mogoh. *odgonetlaj: oskоруша.* Nar. zag. nov. 156. Proдох goru gasticu, nadoh krušku žuticu. *odgonetlaj: sunce.* 219.

GUSTIGRAB, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 32.

GUSTI HRĀST, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Niva u Gustom Rastu. Sr. nov. 1875. 769.

GUSTIJER, *m. ne znam što je, vaļa da je nešto što se čini od mlijeka. — U naše vrijeme u Bosni.* Mlijeko vare i kupe sir, maslo, skorup, u jesen grade i gustijer ali samo za poklone, rijetko za sebo. V. Bogišić, zborn. 121. (u Sarajevu i u okolini).

GUSTIJERNA, *f. cisterna, jama ogradena i pokrivena (svodom) u kojoj se hrani i iz koje se crpe voda, osobito kišna. — isporodi guštijerna, gusterňa, guštarna, bistijerna. — Akc. se mijenja u gen. plur. guštjeranã. — -ije- stoji po južnom govoru kao da je negda bilo è, a po zapadnom i: guštirna. — Riječ je romanska od lat. cisterna: g je uzdržalo grleni glas (vidi P. Budmani, dubr. dijale. rad. 65, 161. br. 41); nejasno je u, prema sgrč. xivstjeva vaļa da stoji mj. negdašnega a. — Od xvi vijeka po zapadnjem krajevima, a između rječnika u Mikajinu (gustirna, cisterna), u Belinu 195b, u Bjelostjencu (vidi guštarna), u Voltigijinu, u Stuličevu. Tuj bješe jedna gustijerna i vrže mladicu u gustijernu. Zborn. 43b. Taj hvaljena mista paka obhodismo ... ki se zeleñaše vrtal, i gustirnu ... P. Hektorović 89. Studenac vrtala, gustijerna voda živije. M. Divković, bes. 230a. Ubijmo ñega i vrzimo u gustirnu staru. I. Bandulavić 46a. gen. 87, 20. Neka ne zatvori gustijerna svrhu mene usta svoja. M. Radnić 40a. („Neque urgeat super me puteus os suum“, psal. 68, 16). Tko stoji u jednoj jami dubokoj ali u jednoj gustijerni vidi zvijezde u po podne. 854a. Da t' gustirnu daž napuni. A. Vitajić, ost. 9. Blagoslov gustirne ali bunara. L. Torzić 240. Ah da mi tko donese jedan sud vode iz gustijerne! B. Zuzeri 369. Naravska voda, to jest ili je voda od mora, ili od rijeke, ili od blata, ili od jezera, ili od gustijerne, ili od točka. I. A. Nenadić, nauk. 99. Timotea našavši sakrivena u jednoj gustirni, izvadi. And. Kačić, kor. 332. Zaproši napitak vode iz gustirne, koja se naodaše u Bečlemu. I. J. P. Lučić, razg. 21. Dake umetnuše ga u duboku prisušenu gustijernu. A. Kalić 800. Gustijernu ili čatrnju (jama pokrivena kamenim svodom). V. Bogišić, zborn. 441. — U ovom primjeru znači: jama uopće. Danijel stajaše među lavima u gustijerni. M. Radnić 119a.*

GUSTIJERNI, *adj. koji pripada gustijerni. — U jednom primjeru xvii vijeka.* Kofa dokle je u vodi gustijernoj čini se da nije teška. M. Radnić 971a.

GUSTIJERNICA, *f. dem. gustijerna. — U Belinu rječniku 195b.*

GUSTIJERNSKI, *adj. koji pripada gustijerni. — U Belinu rječniku: „cisterninus“ 195b. — sasma nepouzdan.*

GUSTI LĀZ, *m. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj.* Pregled. 11.

GUSTILO, *n. vidi guštiš. — U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* Čini joj se (u snu) da je ugazila u more, ali ne topi se, pod

nogom joj je more nešto kako kaša, kako tijesto. po tomu gustilu gazi gazi. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 191.

1. **GUSTINA**, *f. densitas, osobina onoga što je gusto, često i u konkretnom smislu: ono što je gusto. — isporodi guščina, gustoća, gustota, gustost. — Akc. se mijenja u dat. sing. guštini, u acc. sing. guštinu, u voc. sing. guštino, u nom., acc., voc. plur. guštine, (u gen. plur. guštinã). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (gustina, gustost, densitas, condensatio), u Belinu 698b, u Bjelostjencu (kod guščina), u Stuličevu, u Vukovu. (Grm) gustinom od listja svoga ... P. Zoranić 88b. Gustinom od grana dubrava zakriva, da zraka sunčana travu i cvit ne obsiva. I. Gundulić 153. Koja su pokrivena gustinom od listja. A. Vitajić, ist. 86. Imahu sve vrijeme potrebnito za mirno na onu gustinu broda i ljudi smetenijeh zatrijeskat i svijem topovim. B. Zuzeri 401. Iz gustine tmina ... F. Lastrić, test. iv. Dim kojega gustina mene zagušuje. J. Rajić, pouč. 2, 67. Ostavi da gustina na dno padne. Z. Orfelin, podr. 375. Ne mogahu puta razaznati od gustine rane mağurane. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Ot gustine ukuvanog masta. P. Bolić, vinodj. 2, 319. — S konkretnijem značenjem često znači što i gušta, česta. U tojzi gustini živini nije priroda. M. Vetranić 2, 264. Poću se među ovu skrit sada gustinu od dubja. F. Lukarević 124. Dodoh u čudnu gustinu od dubja. D. Zlatarić 64b. Nut', gdje onamo srod gustine slavic poje u dubravi. I. Gundulić 71. Iznade se u gustini među huditim zlijem gusari. J. Palmotić 104. Zajedno su se uputili u gustinu jedne dubrave. B. Zuzeri 403. Kud bježiš u gustinu gore i dubja? A. Kalić 254.*

2. **GUSTINA**, *m. nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenjević.

GUSTI RASTOK, *m. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Livada u Gustom Rastoku. Sr. nov. 1872. 558.

GUSTIŠ, *gustiša, m. nešto gusto. — Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. guštišu, guštiši. — Od xviii vijeka (vidi kod b)). a) vidi 1. gust, a, a), uopće. — u Vukovu rječniku: „ein dichtes ding“, res (cibus) densa, solida. — b) vidi 1. gust, a, a). s osobitijem značenjem: gušta, česta. On otide u guštiš te šumo zeleno. J. Rajić, boj. 114. Guštiš, mjesto koje je tako obraslo sa srednjim drvećem da se ne može kroza n prolaziti. u hrvatskom primorju.*

GUSTI ŠIB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Sr. nov. 1861. 87.

GUSTITI, *guštiti, impf. densare, činiti da što (objekat) bude gusto. — Akc. kako je u praes. tako je u impf. guščah, u aor. 2 i 3 sing. gušti, u part. praet. pass. gušćen. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (densare; spissare) gdje naj prije dolazi, u Mikajinu (gustiti, agustiti, denso, condenseo), u Bjelostjencu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu.*

a. *aktivno.* Sitvu ne gusti, kada sije. J. S. Reljković 112. Kad već znađe i skretat i spustit i jednake koračaje gustit. 234.

b. *sa se, refleksivno. — Između rječnika u Mikajinu (gustit se, činit se gust, spissesco, increbesco), u Bjelostjencu (denseo, coeo, spissesco, conjungor, contrahor, coagulator, condenseo, increbesco), u Stuličevu.* Nek se dubre ovim redom gusti. J. S. Reljković 89. Cviće ridko il' koje se gusti. 225.

GUSTIŽA, *f.* *vidi* gustiž, *a).* — *U narodnoj pripovijeci našega vremena.* Kad vinograd treće godine rodi i pokaže se vrlo lijepo grožđe, onda se sastanu da opet biraju šta koji voli. sad sveti Sava upita đavola: 'Što voliš, ortače, ili čorbu ili gustižu?' a đavo odgovori: 'Vala ja ću gustižu, a tebi gaba čorba'. kad vinograd sazri, onda sveti Sava obere grožđe, metne u kacu pa posle istoči vino, a đavolu ostane gibra. *Nar. prip. vuk. 277.*

GUSTJETI, *gústim, impf. gustiti se.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. gusnuti se). Sada već murvaci guste. *M. Pavlinović, razl. spis. 425.*

GUSTO, *m. ime muško.* — *xiv vijeka.* Popr Gusto. *Glasnik. 24, 270. (1888).*

GUSTOČLEN, *m. Gustočen, gustošen, suvrst* vinove loze bijela grožđa (*u hrvatskom primorju*). *B. Šulek, im. 107.*

GUSTOČA, *f. vidi 1. gustina (i radi akcenta).* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (*densitas' 698b*), *u Bjelostjencu* (*gustoča, čestoca, crebritas, crebritudo, assiduitas, celeritas; 2, frequentia*), *u Voltigijinu* (*griješkom gustoča i gustoča*), *u Stuličevu.* Gustoča njegova (*müsta*) teško se more očistiti. *Naručn. 20b.* Niki prima-ju samo ... kruh gustoče i tegote. *Đ. Rapić 440.*

GUSTOKRAT, *adv. saepe, vidi 1. gust, b, b).* — *ispoređi* čestokrat kod 2. čest, c) *bb).* — *Stavljeno je od adv. gusto i gen. plur. krat, te se može pisati i razdijeljeno.* — *xvi i xvii vijeka u pisaca čakavaca, a između rječnika u Mikašinu* (*gustokrat, čestokrat*), *u Bjelostjencu* (*gusto, gustokrat, često, čestokrat, vele krat, mnogo puta, crebro, frequenter' itd.*), *u Jambrešićevu, u Voltigijinu, u Stuličevu* (v. često). Služeći gustokrat misu. *Mirakuli. 62.* Gustokrat prihojaše i ne nahajaše. *Korizm. 43a.* U njihovih pametih gustokrat preštimaavajući. *Mon. croat. 278. (1576).* Gustokrat tužna oca i mater slijaše. *F. Glavinic, cvit. 224b.* Valerijo, ki gustokrat fratre one pohajaše. *269a.* — *i u komparativu.* A naj guščekrat Paval apoštoł (*dohajaše*). *57a.*

GUSTOKRVAN, *gustokrvna, adj. kojemu je gusta krv.* — *U Šulekovu rječniku: gustokrvni, dickblütig'.*

GUSTOKRVNOST, *f. osobina onoga koji je gustokrvan.* — *U Šulekovu rječniku: dickblütigkeit'.*

GUSTOMJER, *m. sprava kojom se mjeri gustina.* — *U Šulekovu rječniku: dichtigkeitsmesser'.*

GUSTOPERJAN, *adj. gusta perja.* — *U jednoga pisca xviii vijeka, koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Među pticam gustoperjanima. *T. Babić, pism. 47.*

GUSTOPUPAC, *gustopupca, m. Gustopupac, vrst* vinove loze crna grožđa (*Dalmacija, Danilo*). *B. Šulek, im. 107.*

GUSTOPUPICA, *f. Gustopupica, vrst* vinove loze crna grožđa (*Dalmacija, Danilo*). *B. Šulek, im. 107.*

GUSTORAN, *adj. koji je kao gusta rana.* — *U jednoga pisca xvii vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio.* Gustoranim rizom uda razglobljena. *I. T. Mrnavić, ist. 182.*

GUSTORUN, *adj. s gustijem runom.* — *U Šulekovu rječniku: dichtbewachsen'.*

GUSTOSRANICA, *f. diarrhoea, vidi često-*

sernica. — *U Bjelostjencu rječniku: ventris fluxio, diarhea'.*

GUSTOST, *f. vidi gustina.* — *U Mikašinu rječniku (kod gustina), u Bjelostjencu* (v. guščina), *u Voltigijinu, u Stuličevu.*

GUSTOŠ, *f. vidi gustiž, b), gušta.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Obraše kupinu, gustoš ni oda šta i tršavu. *M. Radnić 42b.* Priči priko jedne gustoši. *88b.*

GUSTOŠLEN, *m. vidi gustočen.* Gustošlen mali, suvrst vinove loze bijela grožđa (*u hrvatskom primorju*). *B. Šulek, im. 107.*

GUSTOTA, *f. vidi gustina (i radi akcenta).* — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu.* Kuvaj sa stučenim šećerom do gustote mažuna. *Z. Orfalin, podr. 168.*

GUSTOVARA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* *Statist. bosn. 200.*

GUŠUMAČA, *f. vidi gusomača.* Gusumača, Capsella bursa pastoris Mnch. (*Vodopić*), v. gusomača. *B. Šulek, im. 107.*

GUŠ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Gušu. *Sr. nov. 1875. 657.*

1. **GUŠA**, *f. ingluvies; turgidum guttur; guttur, u ptica u grlu mjesto gdje se jako širi jedinak kao vreća, te u nemu ostaje nešto vrijeme hrana prije nego prođe u želudac, i ondje po nešto omekša, ispoređi voja; u neke čeladi guka na grlu što postaje s narasle neke žlijezde (glandula thyroidea); grlo uopće.* — *U našem jeziku javlja istom od xviii vijeka, ali može biti starija riječ, ispoređi bug. guša.* — *Imeđu rječnika u Mikašinu* (*guša, voje od ptice ingluvies*) gdje naj prije dolazi, *u Voltigijinu* (*gozzo', kropf*), *u Stuličevu* (*ingluvies*), *u Vukovu* (1. *der kropf der vögel', guttur*), 2. *der kropf der menschen', struma*). 8. *die kehle' jugulum*: uhvatio ga za gušu, cf. grlo). Da se puranu ... u gušu utiskaju. *I. Jablanci 158.* U planinskim krajevima našim od Loznice do Supovca nije retka, volica' ili, guša' u ljudi. *M. Đ. Miličević, srb. 768.* — *Guša golubja* (prema nem. taubenkropf), fumaria (*Sabljar*), *Corybalis bulbosa* Dec. *B. Šulek, im. 107.*

2. **GUŠA**, *f. a) ime gušastaj kokoši. u Lici.* *V. Arsenijević.* — *b) Gallinula chloropus.* *Đ. Kolombatović, progr. spal. 1880. 40.*

3. **GUŠA**, *f. a) jabučica u grlu, vidi grša.* — *u naše vrijeme u Lici.* *J. Bogdanović.* — *b) duša, u šali.* *M. Pavlinović.* — *Ispoređi 1. guša.*

4. **GUŠA**, *f. gušava žena, ipokoristik.* — *Akc. se mijena u voc. gušo.* — *U Vukovu rječniku.*

5. **GUŠA**, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Guši. *Sr. nov. 1872. 787.*

6. **GUŠA**, *m. vidi gušo.* — *Akc. se mijena u voc. gušo.* — *U Vukovu rječniku gdje se dodaje da je ovo po istočnom govoru.*

7. **GUŠA**, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Ondi sreće Gušu barjaktara. *Pjev. orn. 176a.*

GUŠAK, *m. selo u Bosni u okrugu bašniškom.* *Statist. bosn. 92.*

GUŠAN, *gušana, m. vrsta goluba s velikom gušom.* — *Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc. gušane, gušani.* — *U Vukovu rječniku: gušan, t. j. golub, die kropftaube, der kropfer', columba gutturosa Linn.'*

GUŠANAC, *Gušanca, m. muški nadimak ili prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Da vidimo ... Halijla Gušanca. *Pjev. orn. 104b.*

GUŠAŃE, *n.* *djelo kojijem se guša.* Posle gušaŃa, koje trajaše čitav sahat, Turci beže. Rat. 48.

GUŠAST, *adj.* *n. p.* kokoš koja ima na obrazima duže perje, i čovjek koji ima velike solupe. — U Lici. V. Arsenijević.

GUŠATI, *gūšām, impf. vidi* gušiti. — *U naše vrijeme.* B. Mušicki. I stanu se (Turci) gušati i klati sa Srbima. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 77.

GUŠAV, *adj.* *o* čeladetu s gušom. — *U naše vrijeme, i u Vukovu rječniku:* 'kropfig', 'strumosus'. Jedan od njih bio je lepši, ali gušav, a drugi ružniji, ali bez guše. M. Đ. Miličević, srb. 768. — *U prenesenom smislu, o* pnatnu. Gušav postav, nejednak, rdavo tkan. M. Pavlinović.

GUŠAVAC, *gūšāvca, m.* *gušav čovjek.* — *isporedi* gušo. — *U naše vrijeme. a) u pravom smislu.* Onaj bez guše šćopa gušavca za onu gušu na grlu i otkine mu je. M. Đ. Miličević, srb. 768. — *b) prezime u Lici.* J. Bogdanović. — *c) izvor kod Loznice (na lijevom brijegu rijeke Štire).* — *u Vukovu rječniku.*

GUŠAVICA, *f.* *neka trava.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('aufgeblasener taubenkropf', 'Cucubalus behen?', cf. od uroka trava). Gušavica, *Cucubalus baccifer* L. (Pančić). B. Šulek, im. 107.

GUŠČAC, *guščca, m.* *mladi gusak.* — *U Stuličevu rječniku:* 'anserculus'. — *nije dosta pouzdano.*

GUŠČAD, *f. coll. vidi* kod gušče. — *Od xviii vijeka.* Ili guščad ili pačice bile. J. S. Relković 99. I s tim guščad postajao je bolja. 282.

GUŠČAK, *guščaka, m.* *mjesto gdje se hrane guske.* — *Akc. kako je u gen. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: guščāče, guščāci.* — *U Vukovu rječniku:* 'der gänsestall', 'cella anserum', cf. kočak s dodatkom da se govori u Srijemu.

GUŠČAR, *m.* *čovjek što čuva guske.* — *U Vukovu rječniku:* 'der gänsehirt', 'custos anserum', gdje ima i ovo: Tako se u šali zove (u Srijemu) muž dok mu ženi ne prođe četrdeset dana poslije porođaja.

GUŠČARČE, *gūščārčeta, n. dem.* *guščar.* Guščarče, dijete koje čuva guske. u Lici. V. Arsenijević.

GUŠČARICA, *f.* *žensko čelade, koje čuva guske.* u Lici. V. Arsenijević.

GUŠČE, *gūščeta, n. dem.* *guska, mlada guska.* — *Mješte plurala ima guščići ili kolektivno ime guščad.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Gušče za pečenku vridi. J. S. Relković 159. Od kojih se mnogo gušče tuži. 237.

GUŠČETINA, *f. augm.* *guska.* — *U Vukovu rječniku.*

GUŠČEVINA, *f.* *guščji gnoj.* — *U Vukovu rječniku:* 'gänsekoth', 'stercus anserum'.

GUŠČI, *adj. vidi* guščji.

GUŠČICA, *f. dem.* *guska.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu 517b, u Bjelostjencevu, u Jambrešićevu, u Vukovu.* Primeće u pliticu sad kapunića sad guščicu. M. Držić 263. Tako nom se guščice nasite. J. S. Relković 160.

GUŠČIĆ, *m. dem.* *gusak.* — *U jednini se rijetko govori, češće u množini gdje vrijedi kao plur. guščo.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (guščić, mala guska, 'anserinus, anserculus') gdje naj prije dolazi, u *Stuličevu, u Vukovu* (guščići 'junge gänse', 'anserouli'). Takvi dobro čuvaše guščiče. J. S. Rel-

ković 159. Na guščiče nek se dobro gleda. 296. Šest gusaka s guščičima. V. Vrčević, igre. 98.

GUŠČIJĀ TRĀVA, *f. vrsta šfesa.* — *U naše vrijeme.* Guščija trava, *Malva silvestris* L. (Pančić). B. Šulek, im. 107. Guščija trava, *f. crni sjez.* J. Pančić, flora biogr.² 452.

GUŠČIJĀ, *adj. vidi* guščji.

GUŠČIN, *adj. vidi* guščji. — *U Mikašinu rječniku:* guščino, od guske 'anserinus', i iz nje u *Stuličevu.*

GUŠČINAK, *m. vidi* guščak. — *Samo u Stuličevu rječniku:* v. gusarnica.

GUŠČIŠTE, *n. mjesto gdje guske pasu.* — *U Stuličevu rječniku:* 'locus pascuus pro anseribus'. — *nepouzđano.*

GUŠČJĀ, *adj. anserinus, koji pripada guskama.* — *Uz guščji nahodi se i guščiji i guščići.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (guščja jaja, 'ova anserina'), u *Belinu* (guščji 517b), u *Stuličevu* (guščjiji), u *Vukovu* (guščjji). Kamen koliko guščo jaje. Aleks. jag. star. 8, 286. Guščo salo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 103. 106. Guščije salo. 107. Istucaju koprivu, posole je dobro i pomešaju još malo guščo pogani. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 49.

GUŠČAD, *f.* *šuma gusta.* M. Pavlinović. — *isporedi* gušta.

GUŠČAR, *f. bolest u grlu.* — *U Jambrešićevu rječniku:* 'angina'.

GUŠČAVINA, *f. vidi* gušta. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Nadoh pod hrastom u guščavini brštanovi jednoga satira. M. Držić 415.

GUŠČE, *n. vidi* gušta. — *isporedi* gušta. — *Od xviii vijeka. a) u pravom smislu.* Ov u krvi plava, on se lovi guščo. M. Kuhačević 121. — *b) ime mjestima. aa) selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisačkoj.* Pregled. 40. — *bb) mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom.* Niva u Gušču. Sr. nov. 1865. 408.

GUŠČEROVAC, *vidi* Guščerovac.

GUŠČINA, *f. vidi* 1. gustina. — *U dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (guščina, gustina), u *Jambrešićevu, u Stuličevu.* Toliku guščinu da Božja milost vlasom ne. F. Vrančić, živ. 86. U hladnoj guščini ne znadu ptičara. I. T. Mrnavić, osm. 167. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji sa snačenem:* gusta šuma. M. Pavlinović.

GUŠE, *f. pl.* kad se konople grebenaju, izvlače se naj tañi vlasi, pa se gore zavežu kao uzao, da se ne bi mrsili. to su 'guše'. guše se vezuju uzlom za preslicu i od njih se uzima potka za platno od vlasi. — U Lici. V. Arsenijević.

GUŠĖNE, *n. djelo kojijem se guši.* — *U Vukovu rječniku.*

GUŠEVA, *f. izvor u Srbiji u okrugu rudničkom.* M. Đ. Miličević, srb. 314.

GUŠEVAC, *Gušēvca, m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom.* K. Jovanović 112.

GUŠEVAČKĀ, *adj. koji pripada Guševcu.* Guševačka (opština). K. Jovanović 112. Guševački potok u Srbiji u okrugu rudničkom. M. Đ. Miličević, srb. 308.

1. GUŠICA, *f. dem.* 1. guša. — *U Vukovu rječniku.*

2. GUŠICA, *f. samo u Mikašinu rječniku:* gušica, guščica, mala djevojka, 'pupa, pupula, puella', a iz nje u *Stuličevu* (gdje je pisano: guščica): v. djevojčica. — *Tamna postaja.*

GUŠIČICA, *f. dem.* 2. gušica. — *U Mikašinu rječniku (us gušica).*

GUŠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Da plati Aćim Gušić. Glasnik. II, 1, 22. (1908).

GUŠITI, gušim, *impf.* daviti, dušiti. — *Akc.* *kaki je u praes. taki je u impf. gušāh, u aor. 2 i 8 sing. guši, u part. praet. pass. gušen; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Postaje od 1. guša prema dušiti.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (suffocare, strangolare, 'ersticken') i u Vukovu (u prvom izdanu: gušiti, 'ersticken', 'suffocor'; gušiti se, 'ersticken', 'suffocor'; u drugom izdanu griješkom samo: gušiti, 'ersticken', 'suffocor').* Kao i sada mnogi čine i vrime guše. J. Banovac, pripov. 240. Kad se Srbi stadoše gušiti. Nar. pjes. vuk. 4, 285. Po toj planini guši te miris devesija i sanoveti. S. Lubiša, prip. 6.

GUŠIVAC, Gušivca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Livada u Gušivcu. Sr. nov. 1866. 292.

GUŠLENE, *n. djelo kojijem se gusi.* — *U Lici se kaže gušlēne.* J. Bogdanović.

GUŠMIR, *m. ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Gušmira hoću pogubiti. Pjev. crn. 244b.

GUŠNAK, *m. ravnicu u Begašici u okrugu biogradskom u Srbiji.* J. Stojanović.

GUŠNIVATI, gušnujem i gušnivām, *impf.* *vidi gusnuti.* — *U Voltigijinu rječniku: gusnivam kod gusnuti, i u Stuličevu: gusnivati, gusnivam, v. gusnuti.* — *nije dosta pouzdano.*

GUŠO, *m. hyp.* gušavac. — *ispoređi 2. guša.* — *Akc. se mijēna u voc. gušo.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da je po južnom govoru.*

GUŠOBOJA, *f. bolest u grlu (u guši).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Drže bogomoju od detinje bolesti gušobole. M. Đ. Miličević, slave. 70. Ima pečuraka kņega, za koje svet drži da leče od gušobole. arb. 629.

GUŠOŃA, *m. ime volu.* — *U Lici.* J. Bogdanović.

GUŠOVAC, Gušovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Gušovcu. Sr. nov. 1872. 864.

GUŠTA, *f. mjesto gdje je grmlje gusto poraslo.* — *ispoređi česta.* — *Postaje od gust nastavkom ja: tj se mijēna na č, a sč na šč kod čakavaca, na št kod štokavaca.* — *Od XVII vijeka (u naj starijem primjeru s čakavskim oblikom gušća), a između rječnika u Vukovu (vide česta).* Gušće travne naglostju povali (godina). I. T. Mrnavić, osm. 169. Ugleđaše kroz jednu guštu gdi k nima idaše lomeći i sviždući jedan strahoviti zmaj. J. Banovac, pripov. 209. Dal' ostave i zapušte na priliku sputne gušte. V. Došen 287b. Kad mu gušta stabarja ne smeta. J. S. Belković 79. Gušte obrisuju se. 895.

GUŠTARA, *f. vidi gušta.* — *Akc. se mijēna u gen. plur. guštārā.* — *U Vukovu rječniku: vide česta s dodatkom da se govori u Srijemu.*

GUŠTATI, guštam, *impf.* *vidi 2. gustati.* — *Od xv vijeka u sjevernijeh čakavaca.* Ko selo gušta zlatih 7. Mon. crnat. 91. (1461). Na doj je pašaman, gušta me cekina. Nar. pjes. istr. 2, 119. Ima jako lipeh hrubaš, ale puno guštaju, saka 50 forinti. Nar. prip. mikul. 42.

GUŠTE, *n. ime mjestima.* — *ispoređi gušće.* a) selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 182. — b) seoce blizu Trnovca u hrvatskoj krajini. Schem. segn. 1871. 85.

GUŠTELNICA, *f. selo u Hrvatskoj u podžupaniji sisackoj.* Pregled. 41.

GUŠTER, guštera, *m. lacerta, opće ime za životinice (duge do 2 dcm.) s crvenom a hladnom krvi, pokrivene luskama, s četiri noge; u (zapadnijem) krajevima gdje sa ove životinice ima rječ gušterica, gušter se upotrebljava sa veću (selenu, preko 8 dcm. dugu) vrstu (vidi zelembač).* — *št- (od stj) staji u štokavaca, a u čakavaca (i sapađnijeh štokavaca) šč: guščer.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. i acc. kad je jednak s nominativom, i gen. pl. guštérā. u Dubrovniku je nom. sing. gušter, a gen. pl. guštārā.* — *Na jugu je stara riječ, isporodi bug. gušter, novoslov. gušcar (ali ima i kašupski gušter, jeseter), te zamjenjuje stariju riječ jašter (vidi kod jašterica). jeli od ove postala i kako, nije jasno.* — *U našem se jesiku javlja od xvi vijeka (vidi i F. Miklošić, lex. palaeosl.³ kod gušterz), a adj. gušterov već od xiv; između rječnika u Mikašinu (gušter seleni, zelembak, 'lacertus, lacerta viridis'; vidi i kod b)), u Belinu ('lacerta grandis' 445a; 'lacertus viridis' 602b), u Bjelostjencu (gušter ili kušcer, 'lacertus, lacerta major viridis'), u Voltigijinu (gušter, gušcer, 'lacertola', 'eidechse'), u Stuličevu (1. 'musculus'. 2. v. gušterica), u Vukovu: 1. 'die eidechse', 'lacerta'. 2. (u Crnoj Gori) vide zelembač. 3. (u Crnoj Gori) 'die muskel', 'musculus'. 4. vidi kod c). a) sa značenjem sprijeda kasanjem. A krv ova od guštera sve nemoći goni iz nutra. Jedupka nezn. pjesn. 288. Dva prirovnata guštera glavu ne zajedno grizijahu. M. Divković, bes. 184a. Imaše u mjesto od kosa guštera. I. Držić 289. Družina svjereña i guštera. M. Radnić 64b. Pomiliše zmije, žabe i gušteri. Glasnik. 81, 298. (1704). Ne vidi se ondi drugo nego crvi, gušteri, žabe. I. Grličić 128. Plazna koja izvan kože noge imaju kako gušteri. A. Bačić 449. Ako listom gušter šuška. V. Došen 128a. Kan' da su vas zmije pile, zmije pile i gušteri. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Gušterima koži sazadani. Nar. pjes. petr. 8, 8. Da se legu guje i gušteri. Nar. pjes. srijem. 8. Koga su zmije klale i guštera se boji. Nar. posl. vuk. 186. — i s osobitijem značenima. Vodeni gušter, 'der wassermolch', 'lacerta lacustris'. G. Lazić 71. Gušter morski, 'Scincus officinalis'. J. Pančić, zoolog. 218. — b) musculus, u prenesenom smislu, vidi mišica, isporodi i ribić, i lat. lacertus. Mišica od ruke, gušter, 'lacertus'. J. Mikala, rječn. (vidi i u Bjelostjencu, Stuličevu, Vukovu rječniku). Postavi mu u tilo kao stupe i podpore 818 kosti izvan sastavaka, sridinu i mekanost, što se zovu gušteri brojem 529. J. Banovac, pripov. 200. Neopazive žilice, gušteri, zgloboi. M. Pavlinović, razl. spis. 402. — i s osobitijem značenjem: list (u noge), but. Meso od buta (guštera). Nar. prip. magaz. 1868. 57. ovako je i u Dubrovniku. P. Budmani. — c) gvošće u noža među kamzama. — u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — d) plur.: gušteri, bolest u grlu. — u Bjelostjencu rječniku: guščeri, bol grla. — u naše vrijeme u Šulekovu: 'mandelbräune'. — e) plur.: Gušteri, selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 164.*

GUŠTERAČA, *f. pancreas, žlijezda u trbuhu koja napravlja nešto slično slini* — *U jednoga pisca našega vremena.* J. Pančić, rib. 160.

GUŠTERAST, *adj. jakijeh guštera (vidi gušter, b)).* — *U Stuličevu rječniku: 'musculosus'. — nepouzdano.*

GUŠTERATI SE, gušterām se, *impf.* savi-

jati se, uvijati se, viti se (kao gušter). L. Đorđević.

GUŠTERAV, adj. *vidi gušterast*. — *U Stuličevu rječniku (uz gušterast)*. — *nepouzdano*.

GUŠTERI, m. pl. *vidi gušter, d) i e)*.

GUŠTERICA, f. *vidi gušter, od čega se razlikuje tijem što znači manje vrste i što se govori može biti samo po zapadnijem krojevima*. — *Nije potrebno misliti da postaje od gušter nego može biti od jašterica, kao gušter od jašter*. — *Radi oblika gušterica vidi kod gušter*. — *Od XIII vijeka (vidi kod c) cc)*, a između rječnika u Vrančićevu (gušterica, 'lacerta'), u Mikišinu (lacerta'), u Belinu (lacerta' 445b), u Bjelostjencu (gušterica), u Voltigijinu (gusterica, 'lucertola', 'eidechse'), u Stuličevu, u Vukovu (die eidechse, 'lacerta', cf. gušter s dodatkom da se govori u Crnoj Gori s primjerom: Koga je zmija klala i od gušterica ga je strah), u Daničićevu (plur.: Gušterice kao ime mjestu, vidi kod c) cc). a) u pravom smislu. Kudi laze gušterice. M. Vetranić 1, 13. Koga uji zmija toliko se splaši, da se pak poslija gušterice straši. Đ. Baraković, vil. b 119. Koga zmija uije i gušterice se boji. A. d. Bella, rječn. 445a. Poslov. danič. 47. Cikonija, kad uhiti guštericu ili zmiyu. J. Banovac, pripov. 151. Mnoge prigradne gušterice na mjesto kose bijau joj na glavi. Blago turl. 2, 168. Biju došli u kraljevstvo od skakavica, pak pridoše u ono od gušterica. N. Palikuća 40. Guja mu se oko srca vila, gušterice oko gigerice. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. A previja kajno gušterica. Nar. pjes. petr. 3, 307. Pa tako ti gnijezdo ne plakalo od lasica i od gušterica. Osvešt. 2, 84. Gušterica, Lacerta muralis. Đ. Kolombatović, pesci. 29. — *naj veći top u Dubrovniku (sad je u Beču) zvao se gušterica*. P. Budmani. — b) s nekim pridjevima može značiti druge životinje slične pravoj gušterici. aa) u Mikišinu rječniku: gušterica krastava, 'tarantola', 'stellio', 'phalangium' (u Voltigijinu rječniku stoji griješkom: gusterica krastava, 'tarantola', 'tarantel', 'erdspinnne' s toga što je Voltiggi u Mikišu ili u koga drugoga krivo razumio tal. 'tarantola'). — bb) gušterica vodarica, Triton taeniat. Đ. Kolombatović, pesci. 28. — c) ime mjestima. aa) planina u Srbiji u okrugu ušičkom. L. V. Stojanović. — bb) dva sela: Gušterica gornja i doña blizu Prištine, vidi kod Gusterice. — cc) plur.: Gušterice, zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 172. — *pomiše se od XIII vijeka*: 'Gušterice', među su zemljama manastira Studenice išle, na Gušterice' (Mon. serb. 8 god. 1222—1228). sada zaselak sela Brezove u srezu studeničkom u Srbiji. Đ. Daničić, rječn.

GUŠTERIČE, n. ime mjestu (uprav koje pripada gušterici ili guštericama). u Daničićevu rječniku: 'Gušteriće', selu je Slovinu išla meda, otu Gušteryča putem koji grede po delu među Gušteryčem i među Slovyňem ... i pod crkvu koja jest vyše Gušteryča po srédě Dola' (Mon. serb. 122 god. 1836—1847). na isto je mjesto išla meda selima Gračanici, Sušici i Selcu: 'od Ostroga Vrhna na Veletěnu među Sušicu i među Gušteriču po delu' (Mon. serb. 563 god. 1822). to su sadašnja ova sela blizu Prištine Gušterica gornja i doña (Hahn, reise. 83. 165).

GUŠTERIČICA, f. dem. gušterica. — *U Belinu rječniku 445a i u Stuličevu*.

GUŠTERINA, f. augm. gušter. — *U Stuličevu rječniku*.

GUŠTERNA, f. *vidi gustijerna*. — *U jednoga pisca čakavca XVI vijeka, a između rječnika u*

Bjelostjencu (v. vodoshrana). Pij vodu iz tvoje gušterne. Postila. h8a.

GUŠTEROV, adj. koji pripada gušteru, gušterima. — XIV vijeka u mjesnom imenu u Daničićevu rječniku: 'Gušterovo Polje', selima u Bitvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je meda, po srédě Gušterova Polja' (Sr. let. 1847. 4, 54 god. 1881).

GUŠTEROVAC, Gušterovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. Gušterovac. Pregled. 66.

GUŠTIRNA, f. *vidi gustijerna*. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka*. Uđile uzletiše iz guštirne na pokoje vječne i mirne. J. Kavačin 805a.

GUŠVA, f. klinac kojijem se sastavlja plug s jarmom. — *S ovakijem značenjem u Stuličevu rječniku (clavus quo aratrum jugo necitur)*. — *nepouzdano*. — *isporedi gušva*.

1. **GŮT**, m. grlo; gutljaj. — -u- stoji mj. negdašnjega l. — *Riječ je praslavenska (glъtъ), isporodi stslav. glъtъ, rus. глотъ, češ. hlt. — Radi postana isporodi lat. glutire. a) grlo. — u jednoga pisca čakavca XVII vijeka, a u naše vrijeme u ugarskih Hrvata; između rječnika u Bjelostjencu (guttur, v. grlo). Juraj kopjom srčeno kroz gut probode ga (drakuna). F. Glavinčić, cvit. 101a. Nikomu glavom obrnuhu, nikomu gut stiskahu. 427b. Luca neza zgrabi pod gut. Jačke. 238. — b) gut, gutljaj. 'Is pio čašu na jedan gut' u gornjoj krajini. V. Arsenijević. — može biti da nije stara riječ, nego da je postala kasnije od gutati.*

2. **GUT**, m. vidi 1. guta. — *U jednom primjeru XVI vijeka (može biti da je gen. pl. od guta, tad ove riječi ne bi bilo)*. Gut je bol od boka. Korizm. 2b.

1. **GŮTA**, f. podagra, chiragra; apoplexia. — *Riječ romanska od lat. gutta, isporodi tal. gotta, ulozu*. — *Od XV vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (podagra'), u Mikišinu (guta, nemoc od člana, morbus articularis; guta od noga, 'podagra' itd.; guta od rukuh, 'chyragra'), u Belinu (chiragra' 190b), u Bjelostjencu (apoplexia, apoplexis' itd. 2. v. vulog), u Jambrešićevu (apoplexia'), u Stuličevu (chiragra, podagra'), u Vukovu: 1. 'ein auswuchs am leibe', 'gibbus', cf. guka. 2. (u Dubrovniku) bolest u kojoj oteku zgjavci u nogu i u ruku; u Daničićevu: (plur.) 'guty', 'podagra'. a) ulozu. aa) u jedini. Ašte li ottečeta guta po članovéh i zglobéh. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 112. Od gute skučase, od fibre, od bocih. M. Marulić 152. Gut gospodina Petra Hektorovića ... Vaj guto prokleta! da bi se skončal vijek tvojijeh dan i ljeta! N. Naješćević 1, 834. Biše za četiri godišta mučena sfaki misec od gute. B. Kašić, in. 97. Kad navali na čovika guta u nogah. P. B. Bakšić 221. Pokli od gute zle nemoci ozdravi me s višnom moći. I. Akvilini 7. Gutom zauzet i osidran u jednom odru. B. Zuzeri 164. Guta u nogah. M. Lekušić 160. Bolestan od gute. S. Badrić, ukas. 74. Gut druga likarija. J. Vladimirović 18. — bb) plur.: gute ima isto značenje što i jednina. Ašte kto imat gute ili kseropone ježe pršhoditi po članovéh i boliti. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 111. Bol glavna ali zub ali gute. Korizm. 19a. Molbe ... protivu bolestim od gute. I. Ančić, svit. 100. Mukavici oliti gutam lik. J. Vladimirović 27. Gutam oliti podagri likarija. 18. — b) u opće svaka guka na ljudskom tijelu. — u Vukovu rječniku. — c) kapla, kap, isporodi gučula. — u Bjelostjencu i Jambrešićevu rječniku,*

i (kao da je ovo snačene) u naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Mila moja mila, guta te ubila! Jačke. 85. 110.

2. GUTA, f. ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 44. — b) mjesto u Ugarskoj. Šem. pravosl. 1878. 86.

GUTAC, gúca, m. gutljaj. — U Fušini. Đ. Daničić.

GUTALO, n. grlo (od part. praet. act. glagola gutati). — U jednom primjeru xvi vijeka (sa starijim 1 mj. u). Gtalo nih jest grob otvoren. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 4b. paul. rom. 8, 18.

GUTĀNE, n. djelo kojijem se guta. — U Vukovu rječniku.

GUTATI, gutām, impf. devorare, spuštati, slati (hranu a i drugo što) niz grlo, proždirati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur.: gutāmo, gutāte, u aor. 2 i 8 sing. gūtā, u part. praet. pass. gūtān. — Osnova je ista što i kod gut (koje vidi). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. glstati, rus. глотать, češ. hltati. — U našem se jeziku javlja istom od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (gutām, požiram, 'deglutio') gdje naj prije dolazi, i u Vukovu ('schlingen', 'devoro'). On ne žvače nego guta samo. D. Obradović, sav. 89. — i u prenesenom smislu. Ja sam ne čitao kako se čita, nego sa svim grlom gutao i proždírao. D. Obradović, živ. 89. Kroz divjačne tmuše azijske, gutajuć ih vatrenim očima. P. Petrović, gor. vijen. 10.

GŪTAV, adj. koji boluje od gute. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančiću ('podagricus'), u Bjelostjencu (gutav, gutavac, 'apoplecticus, apoplexia tactus' itd. 2. v. vuloživ), u Jambrešiću ('apoplecticus'), u Stuliću ('chiragra vel podagra laborans'), u Vukovu (vidi kod c). a) vidi 1. guta, a). Budući gutav postaviše ga (leđ) pod noge za ohlađenje. Korizm. 22a. — b) vidi 1. guta, c). — u Bjelostjencu i Jambrešiću rječniku. — c) po kojemu su gute (vidi 1. guta, b)), guke. — u naše vrijeme i u Vukovu rječniku: 'mit auswüchsen behaftet', 'excrementis affectus' s primjerom iz narodne pjesme: Teško kapi na čelavoj glavi, a dolami na pleći grbave i kopčama na noge gutave! (kao da bi boje spadalo pod a)). Slijepo ili kojemu je što slomljeno ili odbijeno, ni gutavo, ni krastavo... Đ. Daničić, 8mojs. 22, 22.

1. GŪTAVAC, gūtāvca, m. gutav čovjek. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu, u Bjelostjencu (kod gutav), u Stuliću (uz gutavac). Kô se smuča rađen čovjek al' gutavac u svom jidu. J. Kavašin 408a. To bi bilo kô gutavca stoteroljetna oružati da boj bije. B. Zuzeri 897.

2. GUTAVAC, gutavca, m. vrsta kruške, velika arapka. — U Srbiji u aleksinačkom okrugu. M. Đ. Miličević, srb. 814.

GUTAVAN, gutavna, adj. vidi gutav. — Samo u Stuliću rječniku.

GŪTEŠA, m. prezime. — U naše vrijeme. J. Bogdanović.

GŪTEŠIN VRH, m. brijeg blizu Bruvna u Lici. M. Medić.

GUTI, u zagoneci, vidi suti.

GŪTIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. viii. xix. xxvii. Schem. rag. 1876. 64.

GŪTLA, f. guka, guta (vidi 1. guta, b)). M. Medić.

GŪTLEŠA, m. koji ima gute oko vrata. — U Lici. V. Arsenijević.

GŪTLĀJ, m. sorsus, haustus, što se jednom proguta. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Srknu od vina makar po gutljaj. M. Đ. Miličević, slav. 41. Guckaju gutljaj po gutljaj toga ječmenoga nektara. des. par. 21.

GŪTNUTI, gŭtnēm, pf. vidi 2. gunuti. — U naše vrijeme. Mati gutne malo vina. V. Bogišić, zborn. 225.

GŪTO, m. hyp. gutavac. — Akc. se mijenja u voc. gŭto. — U Vukovu rječniku: 'einer der mit auswüchsen behaftet ist', 'excrementis affectus'.

GŪTOLENE, n. djelo kojijem se gutofi. — U Vukovu rječniku.

GŪTOĹITI, gŭtoĹim, impf. u Vukovu rječniku: savijati što u guku ili pod skut, 'an seinem leibe etwas verbergen so dass dadurch eine' guka, 'entsteht', 'in sinum condo', cf. gučiti. — Radi postana isporodi 1. guta, b). — S malom promjenom u značenju, znači što i tuloĹiti. M. Medić.

GUTULOVO BRDO, n. mjesto u Srbiji u okrugu užičkom. Livada u Gutulovom Brdu. Sr. nov. 1875. 24.

GUTUNAR, m. bolest u koña, vidi gunturać. — U Stuliću rječniku: 'bolsina, bolsino, tosse di cavallo', 'dyspnaea, anhelitus'.

GUTUNATI, gutunam, impf. proždirati (?). — Radi postana vidi gutunija. — Na jednom mjestu xviii vijeka. S tih svojih pjenez veći dio gutunajuć zli bogati. J. Kavašin 19b.

GUTUNIJA, f. proždrlivost. — Riječ je romanska, od nekakve riječi glutonia što se ne da potvrditi (isporodi tal. ghiottoneria) a postaje od lat. glutio. očito je od romanskoga lu u našem jeziku postalo 1 koje se poslije promijenilo na u. — U nekih pisaca čakavaca xvi i xvii vijeka. Gutunija ili obžarstvo. Š. Budinić, sum. 120b. Gutunija (žrlatvo). M. Marulić 224. (iz glagolskoga rukopisa god. 1618). Ovdj postavljam gutuniju i požrlost moju. Michelangelo. 62.

GUTURAČA, f. vidi gunturać. — U naše vrijeme. Na koñe i na ždrebad (pojavi se) guturača. V. Vrčević, niz. 295.

GUTUVAC, Gutuvca, m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Gutuvcu. Sr. nov. 1875. 145.

GUTVATI, gutvam, impf. vidi gutati. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Nastoji gutvati, žerati i opijati se. Š. Budinić, sum. 128b.

GUTVUNIJA, f. vidi gutunija, isporodi i gutvati. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Uzdržanje protěvu gutvuniji ili požrlosti. Š. Budinić, sum. 121a.

GŪVERAN, gŭvērna, m. vlada, vladanje, tal. governo. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima. V duhovnom krajevstvu i guvernu. Anton Dalm., ap. b2b. Ove napasti izlaze od guverna, naredbe. I. Držić 118. Ne nastoji na guveran od kuće... bivši dobar guveran muževni. 160.

GUVERNADŪR, guvernadūra, m. vidi guvernatur. — U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u primorju i s primjerom iz narodne pjesme: Tad se diže guvernadur Vuko). A na ruke guvernadur-Vuku. Pjev. crn. 71b.

GŪVERNALAC, guvērnaoca, m. čovjek koji guverna, vidi guvernatur. — U rukopisu dubrovačkom xvi vijeka. Od Jeruzalema guvernaoci. Zborn. 78b.

GUVERNANDŪR, guvermandūra, m. vidi guvernadur i guvernatur. — U naše vrijeme u Crnoj

Gori. Na Neguša guvermandur-Vuku. Ogled. sr. 408.

GUVERNÂNE, *n. djelo kajjem se guverna*. — *Stariji je oblik* guvernanje. Guvernanje sv. matere crkve. Korizm. 88^b. Oč' li guvernanje od nebes? 70^a.

GUVERNATI, guvernam, *impf. vladati, tal. governare*. — *Od xv vijeka po zapadnijem krajevima*.

a. *aktivno*. Ako bi otila ditića vzeti i guvernat. Mon. croat. 87. (1460). Ki budu guvernali crikav rečenu. 146. (1492). Prez razloga stvar svu guvernujući. M. Marulić 142. Ki nas hrani mnogo i guverna. Naručn. 55^a. Duša je jedno sučastvo natelesno ko guverna telo. Korizm. 70^a. Pilat ki guvernaše Jerusolim. 94^b. Da se uče vlašći dom guvernat. Anton Dalm., nov. tošt. 2, 108^b. paul. 1tim. 5, 4. Vladaj i guvernaj i čuvaj me vazda. I. Držić 18. Hoće ona guvernat i zapovijedat. 160. A dite činite dobro guvernat. Oliva. 38.

b. *pasivno*. Srditost neguvernana od pravde. Korizm. 48^b.

c. *sa se*. a) *refleksivno, vladati se, može snaditi i: čuvati se*. Tko se zlo guverna, često se svjetuje. Zborn. 8^b. Varenoga vina čijem se mi guvernamo. M. Držić 188. Guvernaj se, kako smo govorile. 175. — b) *pasivno*. Vsa stvođenja imaju kikoli red, po kom se guvernuju. Korizm. 44^b.

GUVERNATŪR, guvernatūra, *m. vladar, tal. governatore*. — *ispoređi* guvernatur, gurnatur, guvernadur, guvermandur. — *Od xv vijeka po zapadnijem krajevima*. Tolde i Amerije guvernatur. Mon. croat. 107. (1470). O guvernaturu od nebesa! Zborn. 69^a. Učinit velike prelate, guvernatore, sudce. I. Držić 267.

GŪVITI, gŭvim, *impf. lakomo sakupljati, stjecati blago*. — *U naše vrijeme u Lici*. Guviti, sabirati bogatstva i rukama i nogama. „Ali ga taj i taj guvi (t. j. sabira i stječe, i oće, kao da se udavi sabirajući i stječući) i krivo i svakako, i vidićeš, da mu guvjenje neće izdobreći“. — „Neprestano i vavijek guvi a žedan i gladan i ustaje i liježe“. J. Bogdanović.

GŪVITI SE, gŭvi se, *impf. vidi grstiti se*. — *U Vukovu rječniku*: „ekeln“, „nauseare“: guvi mi se, hoću da blujem, cf. grstiti se, stuživati se.

GŪVLÊNE, *n. djelo kajjem se guvi (vidi guviti)*.

GUVNA, *n. pl. ime mjestima (vidi gumno)*. a) *dva sela u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 178. 186. — b) *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva kod Guvana. Sr. nov. 1878. 439.

GUVNÂRSKÎ, *adj. koji pripada guvnarima (gumnarima) i guvnu (gumnu), n. p. guvnarska metla*. M. Medić.

GŪVNÎŠTE, *n. vidi gumnište*. — *i ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović 182.

GŪVNO, *n. vidi gumno*. Na guvni. Stat. krš. ark. 2, 284. Kada se obrše na guvnu žitni klas. M. Vetranić 1, 987. Na guvnu se igrajući dođe vuk. M. Divković, zlam. 18^b. Koji vrše pšenicu na guvnu. I. Ančić, vrat. 126. Na guvnu slama stoji svrhu žita. M. Radnić 344^b. Na praznu guvnu nije mravi. (D). Poslov. danič. 66. Vola kad urenu u guvno. S. Margitić, fal. 174. Mista ljudi već nimahu, u šće žita usipati, na guvnih ga ostavljahu. P. Vuletić 42. Kako je na guvnu veće slame. J. Banovac, pred. 112. Prilikova

on svoju crkvu guvnu. J. Filipović 1, 189^b. Kakono se obodi oko stožera na guvnu za obrijeći žito. F. Lastrić, ned. 858. Na guvnu jest vršeno. Blago turl. 2, 287. Kod popova dvora guvno prerovjeno, zlatom popleteno, na guvnu je rpa, rpa od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Do ravnoga Vukanova guvna. 4, 124. Pod nom ima za trista guvana. Nar. pjes. juk. 288. Unose s guvana žito. V. Vrčević, niz. 188.

GŪZ, *m. nates; natis*. — *u- stoji mj. negdašnjega a*. — *Riječ je (ili dajbudi osnova) stara, ispoređi bug. gŭz, novoslov. goza, gozec, rus. rŭšno, rŭska; polj. guzica (u ptica) vafa da amo ne spada (postaje od guz, otók, guka)*. — *Postahe nije jasno; može biti da postaje od 8. guza (ispoređi frc. fesse)*. a) *nates, vidi guzica*. — *između rječnika u Stuličevu (v. zadnica)*. aa) *u pravom smislu*. Što umuz to u guz. (Što umuze to pojede, a ne ostavlja ništa za poslije). Nar. posl. vuk. 861. — bb) *tubasti kraj od jaja oko uskrsa tucaju se jajima, kako pogode, ali obično vrh o vrh, a guz o guz*. M. Medić. — cc) *od popržena kukuruza (ploda) onaj deblji kraj kojim je bio prirastao za trstiku, kad se prepolovi, kad se kukuruz iz tiha poprži, pa se sav izbula, rijetko ga cijela poije onaj što ga je pržio, već ga dijeli na dvoje i na troje, u oba slučaja deblji kraj je guz, a tañi vrh, ali pri dijeleñu na troje ono iz sredine (između tñih) to je „kõllice“*. M. Medić. — b) *natis, jedna pola od gusice*. — *u Vukovu rječniku*: „der hinterbacken“, „clunis“ s primjerom: Premeće se s guza na guz (kad se hoće za koga da kaže da ne radi ništa, nego da živi sjedeći besposlen).

1. GŪZA, *f. hyp. guzica*. — *Atk. se mijenja u voc. gŭzo*. — *U Dubrovniku i u sjevernoj Dalmaciji nom. je gŭze, a voc. gŭze*. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu*. Jeza parala, g...a plačala. (Kad koga biju za rdave riječi). Nar. posl. vuk. 118. Ko ne umali g...i taj ne ugodi druži. 150. Hajde g...o da putujemo. (Kad se ko digne da putuje bez posla, ili nespremjen kao što treba). 339. Jaze guzu bije (nar. posl. na Braču). A. Ostojić.

2. GŪZA, *f. psovka ženskome čeljadetu debele gusice*. J. Bogdanović. M. Medić.

3. GUZA, *f. bora*. — *Riječ je stara, ispoređi rus. rŭsa s istim značenjem, vidi i guz*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: guza, fraska, brasgotina, gib „ruga“, i *u Stuličevu*: v. vraska.

1. GŪZAN, gŭzna, *adj. koji pripada guzu, gusici*. — *U Stuličevu rječniku*: guznocrijevo „intestinum rectum“, i *u Vukovu*: gŭznŭ, n. p. kost. Gŭznŭ crijevo „der mastdarm“, „intestinum rectum“.

2. GŪZAN, *m. vidi guzoña*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

GUZANE, *n. djelo kajjem se guza (vidi 1. guzati)*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*.

GUZARA, *f. Guzara, suvrst kruške (Vaļavac, Virovitice)*. B. Šulek, im. 107.

GŪZAT, *adj. s velikom gusicom*. — *U Vukovu rječniku*: „mit grossen hinterbacken“, „clunibus magnis praeditus“.

1. GUZATI, guzam, *impf. gušvati, grčiti*. — *Postaje od 8. guza*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: guzam, fraskam „rugo, corrugo, crispo, capero“, i *u Stuličevu*: 1. „corrugare“. 2. „contrahere, arctare“.

2. GUZATI, guzam, *impf. nejasna riječ u knizi xviii vijeka (ako treba ovako čitati): gu-tati?, gledati?, bojati se?* Srijedu Save i Dunave srijemsko polje Bakunt moći, neka jelen stire

trave i vodice hladne loži, er pohlepan guza smije, cijeca kojih ožedni' je, smaj i jelen u pri- lika' kažu mudrost s ke dopade ljudem u boj pripast mrika. J. Kavađin 286b.

GUZAVAC, guzavca, m. Actitis hypoleucos, *rieka vodena ptica*. Đ. Kolombatović. progr. spal. 1880. 98.

GŪZE, *vidi* 1. guza.

GŪZEL, m. buntovni žamor. „Stade guze! kod naših kuća“. M. Pavlinović.

GUZEVLJE, n. *selo u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 802.

GŪZICA, f. nates, clunes, *nepristajna riječ (kao i ostale što su joj srodne), pristajnije je: stražnica, sadnica*. — *Akc. se mijeka u gen. pl. gŭsica*. — *Radi postanja vili guz*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* („podex“ 240b), *u Bjelostjencu* (v. rit), *u Voltigijinu, u Stulićevu* („podex, anus, culus“), *u Vukovu*. Ako vidiš (u *snu*) da si krv izgubio, toj prilikuje bolest od guzice. Zborn. 188a. Slaba j' hvala s lipih lici, ako ni šta na guzici. P. Vitezović, cvit. 150. Udrila je Radna o guzicu dlanma. (D). Poslov. danič. 145. Ja kovač budi, ja guzice ne mrļaj, „age quod agis“. S. Budmani 428a. Vrti g....om kao vodeni kos (kad ko nemirno sjedi ili ide). Nar. posl. vuk. 40. Ko ne skvasi g....ice ne uhvati ribice. 150. Ponosi se kao svitac guzicom. 255.

GUZIČAR, m. paedico. — *U Stulićevu rječniku*. — *nije dosta pouzdano*.

GUZIČETINA, f. augm. guzica. — *U Vukovu rječniku*.

GŪZIČICA, f. dem. guzica. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu*.

GŪZIČINA, f. augm. guzica. — *U Stulićevu rječniku i u Vukovu*.

GŪZIČŃAK, m. guzno crijevo (*vidi* 1. guzan). — *U Belinu rječniku* („budello gentile“ „homason“ 151a) i *u Stulićevu* („budello gentile“ „omasum“).

GŪZIC, m. dem. guz, a) bb). M. Medić.

GŪZIJAN, m. nadimak čovjeka koji mnogo ne razumije, u Dobroselu. M. Medić.

GUZIN, m. *vidi* guzoŃa. G. Martić.

GŪZINA, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Ilija Guzina. Osvetn. 5, 29.

GŪZIŠŃAK, m. *vidi* gusičŃak. na Braču. (V. Tomić). A. Ostojić.

GUZITI, guziti, *impf. vidi* guzati. — *U Stulićevu rječniku*: v. naguziti. — *nepouzđano*.

GŪZITI SE, gŭzim se, *impf. pregibati se tako da se guzica diže u vis*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gŭžŃh, i u aor. 2 i 3 sing. gŭzi; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U Vukovu rječniku*: „sich bücken dass der hintere oben erscheint“, „monstrare clunes“.

GUZLEŠA, m. *vidi* guzoŃa. G. Martić.

GŪZŃIK, guznika, m. na amu onaj deo što stoji koŃu na g..... kojim spušta kola niz brdo. B. Mušicki.

GŪZOBĀD, m. vrsta sijena oštra i kratka. M. Pavlinović.

GUZOBOLA, f. bol na guzici. — *U Vukovu rječniku*: n. p. da ja dangubim (ili plaćam) za tuđu guzobolu, t. j. u čemu ja ni malo nijesam kriv niti me tiče (uprav dok drugi ništa ne radi nego sjedi dok ga zaboli guzica).

GUZOLUBINE, f. pl. hrana što je kome omi- ĩela (što mu guzica ľubi, u šali i s preziraŃem). „Što će meni tvoje guzolubine“. J. Grupković.

GUZOMAN, m. u *zagoneci*. Uhvatih cara guzo- mana, te ga bacih u ognen grad (misi se kad se baci u vatru). *odgonetļaj*: uš. Nar. zag. nov. 229.

GUZONIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Anđelko Guzonić. Rat. 357.

GŪZOŃA, m. čovjek s velikom gusicom. — *U Vukovu rječniku*: „grossarsch“, „ampli podicis“. — *Akc. može biti drukčiji: gŭzoŃa*. B. Mušicki. M. Medić. — *I kao prezime*. Dok pogubim Đordija GuzoŃu. Nar. pjes. 4, 188. GuzoŃa Đorde. M. Đ. Miličević, pom. 112.

GŪZOŃIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Jovan Guzonić. Glasnik. II, 1, 48. (1808).

GŪZOŃIN, adj. koji pripada GuzoŃi. Guzo- Ńina Češma. M. Đ. Miličević, srb. 88.

GŪZOŃSKI JĖNDEK, m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 141.

GUZOV, m. u *Stulićevu rječniku*: v. guzica. — *nepouzđano*.

GUZOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Matija Guzović. Rat. 97.

GUŽ, m. vrsta neotrovne zmije. — *u- stoji mj. negdašŃega a, isporedi novoslov. gŭž*. — *Bez g riječ je praslavenska, isporedi novoslov. vŭž, rus. уѣзъ, pol. wąż*. — *Letoslavenska je osnova ong, isporedi lit. angis; Miklošić misli da je ista što indoevropska egh, isporedi snaskrt. ahi, grč. ἔγχις*. — *Po Ńekijem krajevima, a između rječ- nika u Bjelostjencu* (guž, slepić, gad, zmija „boa, bova“), *u Jambrešićevu* (guž, slepić „boa, bova“), *u Voltigijinu* („corvone“, „otter“). Anguis fragilis L., užak, užić, šļepić, sļļepac, šļļepak, vretenica. u *pirotskom okrugu*. S. I. Pelivanović. Javor. 1880. 1581. — *i u Ńiškrom okrugu*. S. I. Pelivanović. — *u Šulekovu rječniku*: „natter“. — *xiv vijeka kao prezime*. Mata Guž zŃ bratijomŃ. Deč. hris. 55.

GUŽATI, gužam, *impf. u Stulićevu rječniku*: v. krtjeti, gdje ima i iterat. gužavati. — *oboje nepouzđano*.

GUŽAVATI, gužavam, *impf. vidi* gužati.

GŪŽBA, f. *vidi* gužva. — *U naše vrijeme u Hercegovini i Bosi kotorskoj*. Sve selo ode da ľušte liku, a sjutri dan opletu predugu gužbu pa okoliše glavicu, i svak pođe te počnu potezat. Nar. prip. vrč. 148. Ladaru pršte gužba na veslu. 198.

GUŽBALO, m. *vidi* gužbavac.

GUŽBAŃE, n. djelo kojijem se gužba. — *U Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GUŽBATI, gužbam, *impf. biti vrlo tvrd, la- komu*. — *U Stulićevu rječniku*: „avaritia hiare, summa avaritia laborare“. — *nepouzđano*.

GUŽBAV, adj. vrlo tvrd, lakom. — *U Stulićevu rječniku*: „summa avaritia laborans“. — *nepouzđano*.

GUŽBAVAC, gužbavca, m. gužbav čovjek. — *U Stulićevu rječniku gdje s istijem značŃenŃem ima i gužbalo*. — *oboje nepouzđano*.

GUŽBAVICA, f. gužbavo Ńensko čeľade. — *U Stulićevu rječniku*. — *nepouzđano*.

GUŽDELI, m. pl. selo u Bosni u okrugu sa- rajevskom. Statist. bosn. 46.

GŪŽĖNE, n. djelo kajijem se ko guzi. — *U Vukovu rječniku*.

GUŽEVAC, guževca, m. *vidi* guž. — *U Šule- kovu rječniku*: sļļepić guževac „natterschlange“.

GUŽEVINA, *f.* u snopu hrane iznad uža je klasje, a ispod uža guževina. B. Mušicki.

GUŽNAK, *m.* *vidi* gužniak. — U *Šulekovu rječniku*: 'mastdarm'.

GUŽVA, *f.* pletenica ili uže spleteno ili zapredeno od gipkoga pruča ili od lika. — *isporedi* gužba. — *-u-* *stoji mj. negdašnjega ž.* — *Postaje od istoga korijena od kojega je i uzao i vezati (koje vidi); g se dodalo već u praslavensko doba, isporodi stslav. gažvica, rus. рыжъ, uže, češ. houž, houžev, polj. gažwa.* — U našem se jeziku javlja od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (gužva, trta, hvoja, vez, vezovina, 'viminala'. 2. gužva i vsaka žiba kum se veže 'vimen'), u Jambresićevu ('vimen'), u Stulićevu (v. hvoja), u Vukovu (1. 'flechte aus schlanken reissern', vimen'. 2. gužva oračica, cf. oračica). a) sa značenjem *sprijeda kazaniem*. Rjav tup nož nerad reže, suha gužva slabo veže. P. Vitezović, *ovit.* 106. Nova gužva čvršće veže. 147. Kad se gužva raztrgne. M. A. Reljković, *sat.* L3b. Neka zna čalma šta pati gužva. (Vozedi čok veslom pukne mu gužva, a on skine s glave svoje čalmu pak mjesto gužve sveže.) Nar. posl. vuk. 200. Ona mi natakla gužvu na gubicu. Nar. prip. vuk. 245. Pukne mu gužva na veslu. Nar. prip. vrč. 165. Da me svežu u sedam gužava sirovijeh neosušenijeh. Đ. Daničić, *sud.* 16, 7. Da mu vjenča vjenčanicu pravu bez vijenca i brestove gužve. Osvetn. 2, 88. — *može biti spletena ili zapredena i od čega drugoga.* (Stuhači) imaju na nogama gužve od ljudskih žila da im se noge ne klizaju po strani i po kamenju; kad se kome prekine gužva, a on uhvati čovjeka i izvuče mu žile iz nogu, te načini drugu. Vuk, *rječn. kod stuhač.* — b) kad se klupko mota, onda ono što se obmota jedno preko drugoga zove se gužva. a gužva jedna preko druge tvori klupko. u Dobroselu. M. Medić. — c) gužva oračica. Oračica (gužva), nekaka gužva na plugu. Vuk, *rječn.* 467b. Kako je tanka (košula), kroz prsten bi prošla, da je prsten gužva oračica, pa da dva vuku a četiri tuku. Nar. posl. vuk. 161. — *isporedi* gušva. — d) *m. prezime.* — xviii vijeka. Ilija Gužva. Glasnik. II, 3, 79. (1706). 226. (1710).

GUŽVAČA, *f.* vrsta pite (jer su po njoj kao gužve). — *isporedi* gužvara. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gužvačša.* — U *Vukovu rječniku*: t. j. pita, der strudel (eine speise von gewickeltem teig).

GUŽVĀNE, *n.* djelo kojijem se gužva. — U *Vukovu rječniku*.

GUŽVARA, *f.* *vidi* gužvača. — *Akc. se mijenja u gen. pl. gužvārā.* — U *Vukovu rječniku*.

GUŽVATI, gužvām, *impf.* činiti da na čemu postanu bore, *isporedi* grčiti, a, b). — *isporedi* gužvelati. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur.: gužvāmo, gužvāte, u aor. 2 i 3 sing. gužvā, u part. praet. pass. gužvān.* — *Postaje od gužva.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (falten bringen in ein kleid, es zerknicken' plicas inferre vesti').

a. *aktivno.* a) sa značenjem *kazaniem sprijeda.* Onu hartiju stade gužvati u ruci. M. Đ. Milićević, *let. već.* 197. — b) činiti gužvu, uvijati. M. Pavlinović.

b. sa se, *refleksivno.* a) o smiji, uvijati se. Baba vreči, a dolina ječi, za nom crne gužvaju se guje. Osvetn. 2, 174. — b) o mnoštvu čeladi što se brzo promiču jedno uz drugo. Ljudi su se pred kućom oko nečega gužvali. M. Đ. Milićević, *let. već.* 272.

GUŽVELĀNE, *n.* djelo kojijem se gužvelja. — U *Vukovu rječniku*.

GUŽVELĀTI, gužvelām, *impf.* *vidi* gužvati. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: gužvelāmo, gužvelāte, u aor. 2 i 3 sing. gužvelā, u part. praet. act. gužvelao, gužvelāla, u part. praet. pass. gužvelān.* — U *Vukovu rječniku*.

GUŽVICA, *f. dem.* gužva. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku. Lipa kot rožica, tanka kot gužvica. Jačke. 22.

GUŽVIĆ, *m. prezime.* — U naše vrijeme. D. Avramović 205.

GUŽVIĆI, *m. pl. saselak u Srbiji u okrugu ušickom.* K. Jovanović 154.

GUŽVINA, *m.* nadimak u Boričevcu. Jure Gužvina. M. Medić.

GUŽVINAC, Gužvinca, *m. prezime.* — U naše vrijeme. Schem. *zagr.* 1875. 228.

GVAČA, *f.* vaļa da je isto što 1. guša, od tal. gozzo (*vidi* L. Zore u progr. kot. 1876. 12). Na jednom mjestu xvi vijeka u pisca čakavca. Kako vinograd gust, kad je voće zrilo, koga ne bude bljut pudar ni pudilo, jato ga pokrilo ovrjak, grozd ne ojde, kad se je najilo, s punom gvačom pojde. M. Marulić 57.

GVALA, *f.* massa, gruda, grumen, guka. — Riječ je jamačno tuđa, ali odakle je ne znam. — Od xviii vijeka u Slavoniji, a između rječnika u Stulićevu (s osobitijem značenjem: gruda snijega): 'gvala', 'palla di neve', 'pila nivea'. Piše apošto u knizi prvoj Korintijanom na pogl. 5. v. 6. i Galatom na pogl. 5. v. 9: 'modicum fermentum totam massam corrupti' malo kvasa svu gvalu pokvari. A. Bačić 303. Piše apošto u knizi prvoj Korintijanom na pogl. 5.: malo kvasa svu gvalu pokvari. J. Banovac, *razg.* 224. Jerbo vlaga tekuća od štale sve izgrize i rasipa gvale koje ti su od dubreta zbite. J. S. Reljković 30. Kvasu ure pripisane nisu ... neka budu kao kokoške jaje, tako sušit neg' bolje pristaje, gvale nosi na daske na poje da je sunce usušuje bolje. 348. Kosu metnu kao gvalu također u obliku kugle u vrećicu zamotanu (u Biscovcu u Slavoniji). V. Bogišić, *zborn.* 127.

GVALICA, *f. dem.* gvala. Onda meļ se u gvalice stvara. J. S. Reljković 348.

GVĀNTIJERA, *f. tal.* quantiera, slušaonik, podnos. — U Dubrovniku (P. Budmani) i u Boci kotorskoj. I u dvore sofre postavio, a na sofre zlatne gvantijere. Nar. pjes. u vuk, kovč. 98.

GVARANE, *n.* djelo kojijem se gvara. — Stariji je oblik gvaranje. Ono utješenje koje ti (sveti Josefe) ima, rajsko blago rukam tvojijem pomoći povijati i razvijati, na tvojijem rukami nositi, držati, na prsi tvoje i na obras prinositi, gvaranje njegovo uživati i s tvojom blagosti pokrenivati da te njegovijem prisvetijem ručicam zagrlj. V. Andrijašević, *put.* 154.

GVARATI, gvaram, *impf.* bacakati se, praćakati se (o malome djetetu kad se razvije). — Nepoznata postaja. — xvii vijeka u Dubrovniku (*vidi* guaraše), a u naše vrijeme u Boci kotorskoj. Kad majka razvije dijete pa pušta malko u bešici da gvara. u Boci. T. K. Popović.

GVĀRDIJA, *f. tal.* guardia, straža. — Od xvi vijeka u Dubrovniku. Ja ću na gvardiju od vrata ostat. M. Držić 181.

GVARDIJAN, gvardijana, *m.* čuvar, strašar, tal. guardiano. — Od xvii vijeka (*vidi* kod b)), a između rječnika u Bjelostjencu (guardianus').

a) *uopće*. Prvi gvardijan groba sveta. J. Kavašin 182b. Osrednji lučki i pomorsko-zdravstveni uredi dobiće potrebiti broj nadzirajućih gvardijana... Zbornik zak. 2, 720. — b) *starešina nad manastir* *reda svetoga Frana*. (Sv. Anton) opomeni svoga gvardijana. F. Glavinić, cvit. 182a. Uteci se tvojim starišinam, kako ministru, gvardijanu. P. Filipović 12. Što je tebi, oče gvardijane? Nar. pjes. bog. 280. Kad vidiše vitezovi Turci da manastir osvojiti ne mogu, digoše se izpod manastira... al' zavika Ture silovito: „Ostaj s Bogom starče gvardijane!“ And. Kačić, razg. 288a. Oli biskupu oli drugomu starišini kako opatu, generalu, provincijalu, gvardijanu etc. M. Dobretić 278.

GVARDIJANSTVO, n. osobina onoga koji je gvardijan. — U jednoga pisca xvii vijeka. Hiže ku ja u momu gvardijanstvu činih protegnuti. F. Glavinić, cvit. 141a.

GVARDITI, u Vukovu rječniku stoji: gvarditi, gvardim, v. impf. (u Risnu) ‚bewahren‘ ‚servare‘, cf. gledati, čuvati s primjerom: Kad se što ima, ne govori se: gvardi me, nego: maži me (vidi i Nar. posl. vuk. 121). ali u ovom primjeru rečenica: gvardi me nije u našem jeziku nego u talijanskom (gvardime, čuvaj me, u mletačkom dijalektu) isto kao i poslije maži me (magnime, jedi me). dakle ovoga glagola nema u našem jeziku.

GVAZITI, gvasim, impf. vidi kvasiti. — Nije dosta pouzdano, jer ima samo na jednom mjestu xvi vijeka praes. 3 sing. gvazi, i tu može biti da treba čitati kvasi (ali isporodi i tal. guazzare, gasiti, kvasiti se). I ka se stvar ono na svitu sve pasi, u vodi ka stojeć viku se ne gvazi? D. Rašina 121b.

GVĖRA, f. tal. guerra, boj, rat. — U naše vrijeme po nekijem zapadnijem krajevima. Čini mi se da će biti gvere. Pjev. crn. 88b. Vi ste mene s ljubom v gveru postavili. Nar. pjes. istr. 2, 21.

GVĖRIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 196.

GVĖRIN, m. ime muško, tal. Guerrino ili Quirino. — xvi vijeka. Gverin Tihić. Mon. croat. 248. (1546).

GVĖRITI, gverim, impf. gledati kao gverok. — U Stuličevu rječniku: ‚obliquis oculis adspicere‘. — nije dosta pouzdano.

GVĖROČAC, gveročca, m. dem. gverok. — U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.

GVĖROČICA, f. žensko čelade gveroko. — Samo u Stuličevu rječniku: ‚mulier quae habet oculos distortos‘.

GVĖROČIĆ, m. dem. gverok. — Samo u Stuličevu rječniku.

GVĖROČITI, gveročim, impf. vidi gveriti. — U Stuličevu rječniku. — nije dosta pouzdano.

GVĖRÔK, adj. razrok, strangled. — Postane nije dosta jasno. po svoj je prilici složena riječ: drugi je dio jamačno osnova supstantiva oko; s prvijem dijelom Miklošić isporođuje tal. guercio, razrok i stonem. twer, quer, poprijeko. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (gverok, bijok, koji gleda na krivo ‚strabo‘) gdje naj prije dolazi, u Belinu (‚losco‘ ‚cocles‘ 448b), u Voltigijinu (‚guercio‘ ‚blödsichtig‘), u Stuličevu (‚strabo‘). — U primjerima znači i: koji vidi samo jednjem okom. Tko s čovjekom gverokijem ima što činiti, trebaje mu obje oči otvoriti. (D). Poslov. danić. 132. Prigodi se, da jednom čovjeku srednje vrste gveroku lijevijem okom bi udarcem desno oko

isvadjeno. B. Zuzeri 198. Tko ima jedno oko samo, kad i ovo izvadiš mu, sljep ostaje; tko li oba, kadar jedno izbije mu se, izostaje gverok samo. 198. Bliže je gruba lijep neg gveroka sljep. (Z). Poslov. danić. 6.

GVĖROVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u dubrovačkom primorju. P. Budmani.

GVĖRÂNE, n. djelo kojijem se gvara. — U Vukovu rječniku (v. gvirehe).

GVĖRATI, gvirâm, impf. a) u Mikajinu rječniku: gvirati, kako slip hoditi al' iskati ‚caecutiendo quærere vel ambulare‘. — b) u Vukovu: vide gviriti.

GVĖRÊNE, n. djelo kojijem se gviiri. — U Vukovu rječniku.

GVĖRITI, gvirim, impf. upirati oči u što. — isporodi gvirati. — Može biti srodno s gverok. — U Vukovu rječniku: ‚die augen worauf fest heften‘ ‚oculus defigere‘ s primjerom: Čitav dan gviiri u knihu.

GVOČANICA, f. u Daničićevu rječniku: ‚Gvočanica‘, između sela koja je kraj Stefan Prvojenčani dao Žiči jedno je bilo (Gvočanica s Pupačnicima) (Mon. serb. 11 god. 1222—1228).

GVÔJIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

GVORČAT, adj. nejasna riječ na jednom mjestu xvi vijeka. Taj mi med ne čini čemerom gorčati, moj zlati jedini prstenče gvorčati. H. Lucić 205.

GVORILO, n. vidi: Žene nose... i fesove; no fesovi su veći od devojačkih. za njih se napravi gvorilo — obod — nalik na sito pa se na to fes natuče. (u ljubovijskom i asbukovačkom srezu i okrugu podrinskom u Srbiji). V. Bogišić, zborn. 130.

1. GVOZD, m. clavus; ferrum. — isporodi 8. gvozd. — S prvijem je značenjem riječ praslavenska (gvozdz), isporodi stislov. gvozdz, rus. rvozd, polj. gwozd'. — Kao množina vrijedio je i kolektiv gvozde koji je uopće nekoliko promijenio staro značenje (vidi napose) u Belinu rječniku ima i plur.: gvozdlja ‚ferramenta‘ 810b. — Između rječnika u Vrančićevu (‚ferrum‘), u Stuličevu (‚ferrum; clavus‘ s dodatkom kod ovoga značenja da je iz ruskoga), u Daničićevu (gvozdz ‚clavus‘). a) klinac, čavao. — ovo se pravo, naj starije značenje nahodi samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom. Obretoše častije gvozdi. Glasnik. 10, 240. (u rukopisu xvi vijeka). — b) u Vukovu rječniku: u planini kamen izrastao u visinu, cf. stanac s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — ovo je značenje po svoj prilici preneseno od predašnjega, ali može biti da se kod toga pomiješalo i značenje što je kod 2. gvozdz. — c) gvozde, željezo. — ovo značenje mislim da nije narodno: valja da su pisci mislili da će značenje u jedini biti isto što i u coll. gvozde. — od xv do xviii vijeka. Gvozd rja ji, grise. M. Marulić 228. Cesar zapovidi da ostrimi gvozdimi ostro bijena bude. Živ. kat. star. 1, 222. Svezan tvrdo bi gvozdimi i konopi. Zborn. 88b. Na nas ove pogledajte vi robove, gdi u gvozdijsih klopocemo. N. Nalešković 1, 161—162. Ne prudi nijedna likarija rani, u koj je jošće gvozd. Nauk brn. 54. Goruća gvozda kus. Đ. Baraković, jar. 113. Ni nad Bogom gospodara, nije druga vrhu brata, nije gvozda vrhu zlata, nije ovita vrh rozara. 140. Neka križ po aridu dvigne se i bilo bi pristojno, da je od gvozda. M. Bijanković 77. Al' je trijeba opet sada da ga udara gvozd žestoki.

A. Vitalić, ost. 28. Kako da bi bili od gvozda ili od mramora. ist. 49. Porazi ih dosti vele ognjem, drijevom, gvozdom, stinom. J. Kavašin 818b. Gvozdimu oštrijem razdrplena. B. Zuzeri 88. Mnogo ne mala gvozdimu razžarenijem oklopljena. 888. Gdje no leži bolan u gvozdimu teškim. Nar. pjes. bog. 292. Kako se s gvozdimu proki-daju otečene rane. J. Matović 245.

2. GVOZD, *m.* silva, šuma. — *Riječ praslavenska, isporodi novoslov.* gozd, gojzd, češ. hvod. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (silva antiqua et densa) i u *Daničičevu* (gvozdi, silva). — *U štokavaca dolazi do xiv vijeka, ali kao ime planini (u Bosni) i u naše vrijeme.* Selu je Velikoj išla međa do hrisovula svetostefanskoga i do gvozda u Grohotu^a (Mon. serb. 95 god. 1880) a Vrhoši, uz brdo među Benčju . . . po delu kroz gvozdi^a (95). D. Daničić, rječn. 1, 204. Drugi kami konz gvozda. Glasnik. 15, 274 (1848?). Rašinski put, kako ispada iz gvozda. 280. Črni gvozdi . . . da sēku. 282. Putem prizrenskym vyše gvozda. 301. Gvozj je zapadni deo visoke kose, koja naj pre kao Varda, a posle kao Čabula rastući istočno ide. Glasnik. 20, 811—812. — *U čakavaca do xvi vijeka.* Od modruškoga gvozda. Mon. orot. 47. (1895). Z Gvozda modruškoga. 78. (1451). Va 'vom gvozdi tmēnom. Korizm. 1b. Iz gvozda libanskoga. 11b. Ki stoje v pustih gvozdih. 84b. Da dubrave, da gvozdi, da planine, da lusi. P. Zoranić 54b. — *U jednom primjeru xvi vijeka ima coll.* gvozdje. U gvozdu nikom od gora tih mnogo žen divjih na Aleksandra ustaše. Aleks. jag. star. 8, 246.

8. GVOZD, *f.* *vidi* 1. gvozdi i gvozde. — *U sagonici.* Sablja bez gvozdi, junak bez kosti, više učini zla no hajduka dva. *odgonetljaj: jesik.* Nar. zag. nov. 78.

GVOZDA, *f.* *ime žensko.* — *isporodi* Gvozdana. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 55.

1. GVOZDAC, *gvošca, m.* fibula, *dem.* 1. gvozdi, s osobitijem značenjem: predica, preglica. — *a-* (mj. negdašnjega s) ostaje u nom. i acc. sing. i u gen. pl., u ostalijem ga padežima nema, te se d ispred o ne čuje, a pred ovijem se z mijēna na s (u voc. sing. pred č na š). — *Akc. se mijēna u voc.:* gvoščē, gvošci, i u gen. pl. gvozdačā. — *U naše vrijeme a ismeđu rječnika u Vukovu* (die schnalle^a fibula^a, cf. predica 2. s dodatkom da se govori u Lici). Gvozdac, karika na remenu. u Krajini. D. Trstenjak.

2. GVOZDAC, *gvošca, m.* *dem.* 2. gvozdi. — *Postaje od 2. gvozdi kao 1. gvozda od 1. gvozdi.* — *xvi vijeka u pisca čakavca.* Ptica vlize v 1 gvozda gust. Korizm. 28^a. Pojde v jedan gvozda. 35^a. — *kao ime mjestima do u naše vrijeme.* Gvozdač (selo). Gvozdač. S. Novaković, pom. 129. — *Gvozdač:* a) *selo u Srbiji u okrugu ušičkom.* K. Jovanović 162. — b) *zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* 180.

8. GVOZDAC, *gvozdač, m.* *vidi* 1. gvozdač. Obično je gvozdač u saponima od opanaka i na kajšu. Nemam gvozdača, pa mi svaki čas opanci spadaju^a. M. Medić. — *Ima i acc. pl. gvozdače u narodnoj pjesmi bosanske našega vremena kao dem. 1. gvozdi; ali može biti da ono ne treba shvatiti kao acc. pl. muškoga roda, nego kao acc. sing. srednjega; onda bi gvozdače bilo dem. gvozde.* Pa se peše i kroz prozor kuca. očutila Fata plemenita . . . opet ona tiho progovara: „Der mi pruži ruku kroz gvozdač^a.“ Nar. pjes. juk. 380.

GVOZDACE, *n.* *vidi* kod 3. gvozdač.

GVOZDAN, *gvozna, adj. gvozden.* — *Samo u Stuličevu rječniku.*

GVOZDANA, *f.* *ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 55. Gvozdana, žensko ime. iz diptiha manastira Gomiřja. iz prošloga vijeka. V. Arsenijević.

GVŌZDANIĆ, *m.* *presime.* J. Bogdanović.

GVOZDANOVIĆ, *m.* *presime.* — *Od xviii vijeka.* Gvozdanović Vide. Š. Stefanac 29. Gvozdanović. Nar. pjes. vuk. 2, 652. (među prenumerantima).

GVOZDANSKA, *f.* *selo u Slavoniji u podupaniji virovitičkoj.* Pregled. 110.

GVOZDANSKI, *adj. koji pripada mjestu Gvozdanškome.* — *xviii vijeka.* Tomaš Lukšić gvozdanški vojvoda. P. Vitezović, kron. 150. — *vidi i Gvozdanško pod a).*

GVOZDANSKO, *n.* *dva sela u hrvatskoj krajini u okrugu banskom.* a) *u rujevačkoj općini.* Razdijel. kr. 11. — *na drugom mjestu Gvozdanški.* Sem. pravosl. 1878. 74. — b) *u klasničkoj općini.* Sem. pravosl. 1878. 72. — *Jedno se od njih pomiēe xvii vijeka kao grad.* Gvozdanško, grad. P. Vitezović, kron. 163.

GVŌZDĀR, *gvozdar, m.* *gvoždar, kovač.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Drvodjelac i gvozdar provodi noć kako no i dan. M. Radnić 467^a.

GVŌZDARA, *f.* *vidi* gvoždara. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Gvozdar, gvozdarica, werk(eisen-)ofen^a. Jur. pol. terminol. 688. Gvozdar, hammerwerk^a. Zbornik zak. 2, 831.

GVŌZDARNICA, *f.* *vidi* gvozdar.

1. GVŌZDEN, *adj.* ferreus, *od gvožda; koji pripada gvoždu.* — *Akc. se obično ne mijēna; ali se može promijeniti u složenijem oblicima:* gvŏzdeni i gvŏzdeni. — *Postaje od gvozdi (vidi 1. gvozdi) nastatkom ēn, kod kojega se u našem jeziku ē promijenilo na e; oblik gvozdenz (s ē) dolazi samo u knjigama pisanima crkvenijem ili mijēsanijem jezikom (vidi prve primjere kod a), i 2. Gvozden, Gvozdena, Gvozdenija). isporodi i gvozden.* — *U nekijem se mjestima izgovara bez v, već od xvii vijeka(?).* Nu gozdēna cijev razdrije se. I. Gundulić 544. — *Od xiv vijeka, a ismeđu rječnika u Vrančićevu* (ferreus^a), u *Mikašinu* (gvozden, od gvozda, ferreus^a), u *Belinu* (ferreus; ferratus; catafractus^a 811^a), u *Volitićinu* (ferro, di ferro^a, eisern^a), u *Stuličevu* (ferreus^a), u *Vukovu* (ferreus^a), u *Daničičevu* (gvozdenz, ferreus^a). a) (učinen, natinen) od gvožda. aa) *u pravom smislu.* Kovača Rudla s kolom gvozdenym. Glasnik. 15, 802. (1848?). Zapoveda gvozdenu kožušnicu sgraditi jemu. Aleks. nov. 18. Noža 12 gvozdenijeh. Mon. serb. 498. (1466). Vrata gvozdena hoću potrti, i položaje gvozdena hoću razbiti. Bernardin 5. isai. 45, 2. Sva (kola) bihu gvozdena. M. Marulić 13. Nošahu u rukah gvozdena svjetionike. Zborn. 157b. Brave s gvozdenijem zapor. M. Vetranić 2, 201. Tako da jim smo ostali svim veće nego gvozdenimi verugami vikovim načinom obezani. P. Hektorović 53. Davši ruke i noge tvoje gvozdenijem čavli probiti. A. Gučetić, roz. jez. 207. Noseći kuke gvozdena i mene se hitahu da bi me dokučili. M. Divković, bes. 185b. Pod gvozdenijem buzdohani šes tisuć se ovijeh nada. I. Gundulić 323. Sudac čini ih tepati, češji gvozdenimi razdirati. F. Glavinčić, cvit. 22b. Vas oklopim gvozdenima on oružan strašno sjaše. G. Palmotić 2, 180. Gvozdenijeh posred šita. 2, 315. Oštri mač gvozdeni. 2, 456. Oslobođi Petra iz tamnice i uza gvozdeni. I. Antić, ogl. 8. Kršiš naj jače gvozdena zatvora. V. Andrijašević, put.

228. Crikve neka su odasvud obkružene mirima i mrižami gvozdenima. M. Bijanković 82. Ali u zatvoru gvozdenomu, drvenomu. L. Terzić 242. Grebeni gvozdeni. I. Grlić 128. Koš gvozdenu uzdigo je petu na me. I. Đorđić, salt. 133. Katancima gvozdenijem kuće bismo suprotč nemu zatvorali. B. Zuzeri 847. Bjen bičima gvozdenijem i subatnijem grebenima. 880. Bio je položen na gvozdenu jednu ljesu živijem ognjem razžarenu. 880. Svezan na jedne građe goleme, kao na posteju gvozdenu. F. Lastrić, od' 852. Okovavši ga na težak gvozden lanac. E. Pavić, ogl. 848. Imadijaše velike gvozdeno zube. 411. Mnogožto žudija bi ubiveno batinam gvozdenim. M. Pavišić 16. Još da bi poluge gvozdeno daždjele. (Z). Poslov. danič. 40. Obučen u gvozdeno oružje. Đ. Bašić 29. Ne mogući više podnositi taku sramotu, počeo z glavom udarati o gvozdenu gabiju. And. Kačić, razg. 55. Kopjem gvozdenim u ruci hodeći po gradu. Blago turl. 2, 64. I vojvodić glavu izgubi, ke izmetnu cijev gvozdena olovno ga zrno ubi. Zgode. 6. Ključ gvozden. J. Rajić, pouč. 8, 81. Od jarma gvozdenoga koga uzdrži još zlamenja, i od duga je satren svoga u sužanstvu zlopatjenja. P. Sorkočević 590a. Oko kule gvozdeno čengele. Nar. pjes. vuk. 2, 401. Gvozdena se otvorile vrata. 2, 571. Pa opali gvozdenu prangiju. Nar. pjes. juk. 188. Kao da ga je s gvozdenim štapom (po svijetu) tražio. Nar. posl. vuk. 129. Dok ne podere gvozdeno opanke i ne satre gvozden štap. Vuk, nar. pjes. 2, 60. — Gvozdeni put, *vidi* željeznica. Gvozdeni put iti će kroz Moravu u Lvov. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 74. — *bb*) u *prenesenom, metaforičkom smislu*. *aaa*) *znači što i jak, silan*. Nije stvari tako tvrde, ni tako gvozdeno... V. Andrijašević, put. 11. — *Ista* mramorna tvrdoš, mramorna jakos. A. d. Bella, razg. 5. — Svezan bijah... s mojom gvozdenom voljom. J. Banovac, pred. 10. — Te protežu iznenanski k sebi srca i gvozdena. J. Kavašin 356a. Vaša prsa gvozdena služiti imadu na msto zidova. And. Kačić, razg. 106. Nemu je gvozdeno u prsima srce. D. Obradović, živ. 85. — Gvozden je mozak tvoj. S. Margitić, fal. 162. — Jošt takvih oči gvozdenijeh ja ne videh u jednoga momka. P. Petrović, gor. vjen. 80. — Spahojana pak vojnika bješe skrla mjesta dala, kih gvozdena sved desnica, što dostiza, rva i vaja. I. Gundulić 824. U Boga su vunene noge a gvozdeno ruke (ne čuje se kad dolazi, ali se dobro osjeća kad udari). Nar. posl. vuk. 825. Nam se hoće gvozdena ruka da upravlja narodom. S. Lubiša, prip. 126. Jer je njima znano zaufano, da ih tamo veće čeka muka od osvetnih gvozdenijeh ruka. Osvetn. 1, 74. — Gvozdeno pedepsanje mača. I. Đorđić, salt. 204. — Da... gvozden glas tko imo bi. J. Kavašin 485a. — *bbb*) dni gvozdeni, vijek gvozdeni, aetas ferrea, *po grčkoj mitologiji u pisaca*. Svrhu imaju dni gvozdeni, a vraća se mir zlaćen. G. Palmotić 2, 485. Vek gvozdeni. J. Rajić, pouč. 8, 12. — *ccc*) gvozdeno ovce. Da taj rečeni majstor i arendaš gospodinu od štada svagdar onuliko ovaca opet morao povratiti, koliko u broju on pod arendu bijaše primio, i što god ovaca pod arendom iz kakvoga godir događaja bilo pokravallo, to nikada ne bijaše šteta gospodinova nego vazdar arendaša i otuda ovakvima ovacama nadijevaše ime: „gvozdeno ovce“. I. Jablanci 124. — *b*) koji pripada gvozdu, n. p. ruda. (Oganj) od rude gvozdeno učini gvozdje. M. Divković, bes. 556a. — *između rječnika u Belinu*: gvozdena ruda, „metalli fodina“ 485a, i u *Vukovu*: gvozdeni (gvozdeni), n. p. majdan, ruda „eisen“, „ferri“.

2. GVŮZDEN, m. ime muško. — *Ista je riječ što 1. gvozden*. — *Od prije našega vremena (najmaše od xviii vijeka)*. Gvozdena, Gvozdena, Gvozdena (ovo posljednje svega tri puta). S. Novaković, pom. 55. Sužan Gvozden. Starine. 12, 7. (1699). I Gvozden je umro. (*misli se na značenje*). (D). Poslov. danič. 28. i u *naše vrijeme*. Zemljak. 1871. 2. — *I prezime*. Gvozden. D. Avramović 221. V. Arsenijević.

GVOZDENA, f. ime žensko, *vidi* 1. i 2. gvozden. — *Prije našega vremena*. Gvozdena, acc. Gvozdenu. S. Novaković, pom. 55.

GVŮZDĚŃCICA, f. (dem. gvozdenka) mala gvozdena šerpa. B. Mušicki.

GVŮZDENĬ, m. prezime ili muški nadimak. — *ispoređi* 2. gvozden. — *xviii vijeka*. Đurađ Gvozdeni. Glasnik. 11, 8, 77. (1707).

GVOZDENICA, f. a) *gvozdeni oklop*; b) *gvozdena kutija*. — *U Belinu rječniku*: „giacco, camicia di maglia“, „lorica“ 843a; „stuccio“, theca ferramentaria“ 714a, i u *Stulićevu*: „lorica, theca ferramentaria“.

GVOZDENIČICA, f. dem. gvozdenica. — *U Belinu rječniku*: „thecula ferramentaria“ 714a.

GVOZDENIJA, f. ime žensko, *ispoređi* Gvozdena. — *Prije našega vremena*. Gvozdenija, acc. Gvozdeniju. S. Novaković, pom. 55.

GVOZDENIK, m. *vidi* gvozđar. — *U Stulićevu rječniku*: „qui metallicis operibus operam navat“. — *nepouzđano*.

GVOZDENITI, gvozdenim, *impf. činiti da što (objekat) postane gvozdeno*. — *U jednoga pisca našega vremena*. To je tamjan sveti junacima, to gvozdeni srca u momcima. P. Petrović, gor. vjen. 4.

GVŮZDĚŃKA, f. *gvozdena peraica*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: (u Srijemu) vide peraica gvozdena. Gvozdenka, u ne su zupci kao ekseri; a kad je malona, zove se ručna peraica. U Srijemu. M. Medić.

GVOZDENOKLOPLĚN, *vidi* gvozdokloplĚn.

GVŮZDENOV, adj. koji pripada Gvozdenu. Gvozdenovo dugovaše. Starine. 12, 7. (1699). Gvozdenove livade, brdo u Begajci (u Srbiji u okrugu biogradskom). L. Stojanović.

GVOZDĚNOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Nikola Gvozdenović iz sela Pernivora. Glasnik. 11, 2. (1803). I š njima je Gvozdenović Mićo. Nar. pjes. vuk. 5, 130. — *I ime selu u Srbiji u okrugu valjevskom*. K. Jovanović 105.

GVOZDĚNZUBA, f. u *Vukovu rječniku*: u Srijemu gvozdenzubom plaše djecu, a osobito male prele, govoreći da ona nosi u loncu žara i da će spaliti prste onima koje dobro ne prednu, cf. baba korizna, baba ruga.

GVOZDĚŃAK, gvozdenāka, m. kakvo oruđe načineno od gvozda, s osobitijem značenjima. — *Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padžima, osim nom. i acc. sing. i voc.*: gvozdenāče, gvozdenāci. — *U naše vrijeme*. a) *kotao od gvozda*. — u *Vukovu rječniku*. Za čas je plamtala pred kolibom velika vatra, čiji hitri plamen lizaše kotao gvozdenak. Glasnik. 43, 298. — b) *gvozdeni bat*. — u *Vukovu rječniku*: gvozden buzdovan s primjerom: uze kadija gvozdenak, cf. oklicnuti. — c) *gvozdeni pištolj*. Ali mu se ipak u pojasu pomala jabuka od pištolja gvozdenāka. M. Đ. Milićević, let. već. 161. — d) *ožeg* (u ognjištu). Slovinac. 1884. 95. — e) *gvozden čovjek*, u *prenesenom smislu* (u ovom primjeru bez

v): On je bio gozdeŃak i dušom i tijelom. M. Pavlinović, rad. 87. — f) *ime mjestima*. aa) *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Livada u GvozdeŃaku. Sr. nov. 1875. 652. — bb) *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u GvozdeŃaku. Sr. nov. 1874. 299. — cc) *brijeg kod Erdevika*. M. Medić.

GVOZDĚTINE, f. pl. *vidi* gvoždšina. — U *Stulićevu rječniku*: v. željezina. — *nije dosta pouzdano*.

GVOZDEVIĆ, m. *selo u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle*. Statist. bosn. 120.

GVOZDEVIT, adj. *vidi* 1. gvozden. — U *jednom primjeru* xviii vijeka. Gvozdevitijem majem vrata teško udara. N. Marči 58.

GVOZDICE, n. dem. gvožde (*vidi* gvožde, b) i c). — *Postaje nastavkom ice od starijega oblika gvozdje, te bi upravo glasilo gvozdjice*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Belinu* (ferrum minutum 311*), i u *Stulićevu* (exiguum ferrum); plur.: gvozдика, 1. venatica instrumenta. 2. v. gvozdja). Skrimo ova gvozдика. M. Držić 48. Kad joj ulomih njeko gvozдика. 188. Mjesto... pogibiono za ticati ga gvozdicu. B. Kašić, fran. 16. Puštavajući mu ju (krv)... Bog zna kojijem gvozdicem. 197. Udari, Gospodine, ovu mnogo otvrdnutu pamet moju milim i silnim gvozdicem ljubavi tvoje. M. Alberti 410. i u naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

GVOZDIĆ, m. *presime*. — U *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

1. GVOZDIJ, m. *vidi* 1. gvozđ. — U *Daničićevu rječniku*: 'gvozdij' i 'gvozdije', 'clavus' s primjerima iz *knjiga pisanih crkvenijem ili miješanim jezikom*: Da stavi vsakoj vođnici gvozdije i kamy jedins. Mon. serb. 568. (1822). Dva gvozdija vž grstani vñuziti. Glasnik. 11, 88. (xv vijek). Kamenije i gvozdija i žleby i kolo i pokrov i proča orudija (sa vođenicu). Mon. serb. 559. (1618). — U prvom primjeru mislim da je gvozdije coll. gvozđ (s mlađijem oblikom: gvožde); prema trećemu jamačno je nom. sing.: gvozdije što bi bilo srednjega roda, a to može biti i u drugome; sa svega toga oblik gvozdij nije potvrđen.

2. GVOZDIJ, m. *ime muško*. — xiv vijeka. Gvozdi a otsč mu Vlskoslav. Deč. hris. 72.

GVOZDIJE, n. *vidi* 1. gvozdij i gvožde.

GVOZDISLAV, m. *ime muško*. — U *jednoga pisca* xvii vijeka. Rimskoga vedra cara mlad Gvozdislav rod jedini. G. Palmotić 2, 318.

GVOZDITI, gvozdim, impf. u *Rjelostjenčevu rječniku*: 'cuneo', v. zagvaždam, i u *Stulićevu*: v. prigvozđiti.

GVOZDIVA, n. pl. *vidi* gvožđa kod gvožde. Pobacaju gvozđiva i koce. S. Ľubiša, prip. 245. Sputaju u gvozđiva. prič. 12. Gvozđiva, gvozđena oruđa. Slovinac. 1884. 143.

GVOZDNICA, *vidi* Gvoznica.

GVOZDO, n. (?) *vidi* gvožde, kao da je ipokoristik. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Vidih Domisiju gdi se gvozdo vari. I. T. Mrnavić, osm. 142.

GVOZDOBIT, adj. *kao da je značenje: kovan od gvožđa, od kovanoga gvožđa*. — *ispoređi gvozdolit*. — U *jednoga pisca* xvii vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio. Vrh oružja gvozdobita gradi udorac teških se ore. I. Gundulić 845. 589 (s var. gvozdolita).

GVOZDOKLOPLEN, adj. (*uprav part. praet.*

pass. glagola kojega nema) u *gvozdenom oklopu*. — U *Stulićevu rječniku*: gvozdokloplen, 'cataphractus', gdje ima i gvozdenokloplen (*pisano gvozdenokloplen*) s istijem značenjem. — oboje nepouzđano.

GVOZDOKLOPLENIK, m. *gvozđokloplen čovjek*. — U *Stulićevu rječniku* (gvozdoklopljenik). — *nepouzđano*.

GVOZDOKOSITERAN, gvozdokositerna, adj. *od gvozdokositernice*. — U *Belinu rječniku*: gvozdokositerni, 'di latta', 'e lamina stamnoferrea' 427*, i u *Stulićevu*: 'di latta', 'ex lamina ferrea'. — *nepouzđano*.

GVOZDOKOSITERNICA, f. lim. — U *Belinu rječniku*: 'latta', 'lamina stamnoferrea' 427*; u *Voltigijinu*: 'latta', 'weissblech'; u *Stulićevu*: 'latta', 'lamina ferrea'. — *nepouzđano*.

GVOZDOLIT, adj. *lit od gvožđa, od gvožđa lita*. — *ispoređi gvozdobit*. — U *jednoga pisca* xvii vijeka koji će biti sam ovu riječ načinio. Vrh oružja gvozdolita (var. gvozdobita, gvozdovita) gradi udorac teških se ore. I. Gundulić 589.

GVOZDOLOVAC, gvozdolovca, m. *čovjek koji lovi (?) gvožde (o kiklopu), sumnjiva riječ na jednom mjestu xvii vijeka*. Gvozdolovci jednokasti. G. Palmotić 2, 367.

GVOZDOPLODAN, gvozdoplodna, adj. *gdje je mnogo gvožđa*. — U *Stulićevu rječniku*: 'metallifer'. — *nije dosta pouzdano*.

GVOZDOSHRANA, f. torba gdje se hrane gvožđa. — U *Stulićevu rječniku*: 'ferriara, tasca piena dei strumenti di ferro', 'ferraria theca', sa koji je načineno.

GVOZDOTĚG, m. magnes, ruda što priteže gvožde. — *Načineno od pisaca koji su složili osnove supstantiva gvozdje i glagola (pri)tegnuti*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (calamita, pietra, specie di pietra nota 'magnes' 157b) gdje naj prije dolazi, u *Voltigijinu* (calamita 'magnet'), u *Stulićevu* (magnes). Koliko je veći gvozdoteč, toliko ima veću krepos sa pritegnut k sebi gvozdje. Đ. Bašić 814. Stavljene su poslije kosti u gvozdenu škrihu, koja sama o sebi u zraku visi i drži se od jednoga velika gvozdoteča. I. Velikanović 1, 281. u *naše vrijeme u Šulekovu rječniku* ('magnet'). — i *metaforički*. Gvozdoteč ljubavi ljubav jest. P. Knežević, osm. 352. Može se rijeti, da je dobro jedan gvozdoteč, koji priteže k sebi ljubav našega srca. Đ. Bašić 814. Biser kakono gvozdoteč privlači srdca čovičanska. A. Tomiković, gov. 357.

GVOZDOTEKAN, gvozdotečna, adj. *koji pripada gvozdoteču*. — U *Belinu rječniku*: gvozdotečni, 'di calamita', 'magneticus' 157b, i u *Stulićevu*: 'magneticus'. — *nepouzđano*.

GVOZDOTEKNUTI, gvozdotečnem, pf. *potrži gvožde gvozdotečom (da postane gvozdoteč)*. — U *Stulićevu rječniku*: 'calamitare', 'magnete ferrum perfricare'. — *sasma nepouzđano*.

GVOZDOTEZATI, gvozdotečem, impf. *gvozdotečnuti*. — U *Stulićevu rječniku* (*samo praca gvozdotečem kod gvozdotečnuti*). — *sasma nepouzđano*.

GVOZDOVAN, gvozdovna, adj. u *Stulićevu rječniku*: 'metallifer'. — *ispoređi gvozdoplodan*. — *nepouzđano*.

GVOZDOVICA, f. gvozđena ruda. — U *jednom primjeru* xviii vijeka. Verug svijeta, Kunovica, rodno mjesto Martu e bila, gdi je vječna gvo-

zdocica ka se u pukle gore sbila, grad nazvani Samokovo gdi 'e u gvozden stan stanovo. J. Kavašin 274^a.

GVOZDOVIT, adj. gvozden; okovan gvožđem. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (*ferratus*; *catafractus* 811^a), u Voltigijinu (*ferrato* 'eisen'), u Stulićevu (*metallifer*). Vrh oružja gvozdovita (vidi gvozdobit, gvozdoilit) gradi udorac teških se ore. I. Gundulić 589. Al' nakovan gvozdoviti, česti udarci koga biju. J. Kavašin 184^b. Gvozdovitijem škripe kolim. I. Đorđić, salt. 58. On će spraziti štite gvozdovite. 150. Mučen pod teškima gvozdovitijem okovima. 857. Ter čim lupi silnijem mahom gvozdovitijeh zatvor vrata, sva protgnu lednijem strahom. P. Sorokočević 579^b.

GVOZDOŽER, m. (čovjek, svijer) što ždere gvožđe. — U jednoga pisca xviii vijeka. Nenasitni krvopivci, gvozdožeri i gavrani. J. Kavašin 456^a.

GVOZDUŠINA, f. vidi gvožđušina. — U Mikaljinu rječniku (nema napose nego kod trg: trg od gvozdušina), u Belinu (*plur.*: gvozdušine 811^a), u Voltigijinu: štamparskom grješkom gvozdučina (*gvozducina* 'mj. gvozducina'), *ferravecchi* 'altas eisen'; u Stulićevu (gvozdušine, *ferravecchi* 'scruta'). i u Šulekovu rječniku: 'eisenkram'.

GVOZDUŠINAR, m. čovjek koji trguje gvozdušinama. — Samo u Stulićevu rječniku: v. starežar.

GVOZNICA, f. ime mjestima. — Postaje od gvozda, te d' ispada između z i n, ali se nalazi pisano na jednom mjestu. a) u Daničićevu rječniku: 'Gvoznica', dva sela koja je kraj bosanski Tomaš Ostojić 1446 dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Ključem: 'Gvoznicu i drugu Gvoznicu' (Mon. serb. 439). — b) mjesto u Hrvatskoj. — xv i xvi vijeka. Tomaš Satnik z Gvoznice. Mon. croat. 120. (1484). Petar Satničić z Gvoznice. 129. (1487). Tomaš Satnik z Gvoznice. 188. (1501).

GVŌŽDE, n. vidi gvožđe. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Luk su obrve, oči strile, jaka mreža drago lice, a gvožđa su i putile bijela stegna i mišice. J. Kavašin 199^a. (može biti da treba čitati gvožđa).

GVŌŽDEN, adj. vidi gvozden i gvožđen. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Zasve gvožđen da sadi je vijek i gvožđen narodima. J. Kavašin 158^b.

GVOŽDANI, m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 34.

GVŌŽĐAR, gvožđara, m. čovjek koji trguje gvožđem, gvoždima (u Stulićevu rječniku ima i manje pouzdano značenje: kovač). — isporodi gvožđarnik. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: gvožđaru i gvožđare, gvožđari. — U Stulićevu rječniku: gvozđjar, 1. 'faber ferrarius'. 2. 'ferrum vendens', i u Vukovu: 'der eisenhändler', 'mercator ferrarius'.

GVŌŽĐARA, f. vidi gvožđarnica. — Akc. se mijenja u gen. pl. gvožđarā. — U Vukovu rječniku: 'der eisenladen', 'taberna ferraria'.

GVOŽĐARIJA, f. gvožđa, nekoliko gvozdenijeh stvari. — U naše vrijeme. Kad ko nosi što skovana ili ima gdje na gomili skovanih stvari, pita se: 'Kakva je to gvožđarija?'. u Dobroselu. M. Medić. — i u Šulekovu rječniku: 'eisenzeug'.

GVOŽĐARINA, f. vidi gvožđarija. Različne gvožđarine za 2500 talira. Đ. Popović, poznav. rob. 188.

GVOŽĐARITI, gvožđarim, *impf.* raditi kao gvožđar. — Samo u Stulićevu rječniku: gvozđjariti, *ferrariam artem exercere*'.

1. **GVŌŽĐARNICA**, f. dućan gdje se trguje gvožđem (u Stulićevu rječniku ima i manje pouzdano značenje: kovačnica). — isporodi gvožđara. — U Stulićevu rječniku: gvozđjarnica, 1. 'officina ferraria'. 2. 'ferraria'; i u Vukovu: 'der eisenladen', 'taberna ferraria'.

2. **GVOŽĐARNICA**, f. žensko čelade što trguje gvožđem. — U Šulekovu rječniku: 'eisenhändlerin'.

GVOŽĐARNIK, m. vidi gvožđar. — U Šulekovu rječniku: 'eisenhändler'.

GVŌŽĐARSKI, adj. koji pripada gvožđarima. — U Vukovu rječniku: 'eisenhändlerisch', 'ferrarium'.

GVŌŽĐE, n. ferrum, *uprav coll.* gvozda, te je prvo značenje bilo: klinac, čavil, ali je kod našega naroda dobilo značenje: ono (željezo) od čega se kuju klinac, te je svod zamijenilo starije željezo koje se uzdržalo samo na istočnijem i sjeverozapadnijem granicama. — Akc. se mijenja u množini: gvožđa, gvoždima, (gen. gvožđa). u Dubrovniku je o kratko i u jedini: gvožđe. — Postaje od gvozda nastavkom ije: gvozdijs (vidi prvi primjer kod a)), kasnije je: gvozdijs; zdj se mijenalo na žd po svoj prilici već xviii vijeka, ali se xviii obično nalazi pisano gvozdijs. — Radi plur. gvoždija, vidi kod a) na kraju. — Po nekim se zapadnijem krajevima gdje se izostavlja v: gožđe. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (gvozdijs, željezo 'ferrum'), u Belinu (gvozdijs 811^a), u Bjelostjencu (gvozdijs, v. željezo), u Voltigijinu (gvozdijs i vukozje 'ferro', 'eisen'), u Stulićevu (gvozdijs), u Vukovu. a) kao materijalni supstantiv, uopće, nema se obzira, dijeli li se na komade, ima li jedan ili više komada, jeli izrađeno, nije li. aa) ferrum, s pravim značenjem. Da uzimaju na vsako godišće u Gluhov Vsi po 50 nadz gvozdijs. Deč. hris. 61. Ako vidiš (u snu) da gvozdijs kuješ, toj prilikuje nemoć. Zborn. 180^b. Kami ki gvozdijs priteza. Š. Menčetić 195. Gvozdijs se bit ima, dokole jes vruće. N. Dimitrović 9. Ja sam rđa od vetha gvozdijs. M. Držić 203. Gvozdijs toj tvrdo sve k sebi poteže. D. Rašina 13^b. Omeškaj srce tvoje tvrde, neg je gvozdijs i kami. A. Čubranović 156. Bijaše se usjao kakono ti privruće gvozdijs. M. Divković, bes. 186^b. Brijeme hara stanac kami, i žestoko gvozdijs izjeda. I. Gundulić 235. Na dno tamne jame stoji u okovijeh gvozdijs teška. 464. Otrovanu ranu lutu gvozdijs i ogañ samo liječi. 498. Sudac zapovida po nem gvozdijs posipati, ter svetu divicu na nega položiti. F. Glavinčić, cvit. 48^a. Tko je od tvrda gvozdijs i stijene, da vas nebe za ljubjene i za drage vjerenice? G. Palmotić 2, 404. Gvozdijs tare se družijem gvozdijs. P. Posilović, cvijet. 63. Kakono gvozdijs usijano i ugrijano od tvrda, studena i crna kakono bijaše, stavljeno u vatru, jest učineno svijetlo, vruće i meko. M. Radnić 880^b. Izran'te vele luto bići, ki su svih stran puni jitka gvozdijs i karbuni. P. Hektorović (?) 188. Kad nije gvozdijs, bit' nakovan. (D). Poslov. danić. 42. Kako počivaste na postela od gvozdijs vruća. S. Margitić, fal. 2. Svijet ne bijaše još iz bata rude od gvozdijs i od zlata. J. Kavašin 257^a. Stegna od mjeda, noge od gvozdijs. B. Zuzeri 247. Zlato, tuč, gvozdijs. A. Bačić 447. Krunu od draže morske, koje su oštre, a tvrde veoma kako gvozdijs. M. Lekušić 82. Gvozdijs koje se sa svim u ogañ orljeno učinilo vidi se da je veće ogañ nego gvozdijs premda je u svomu

bivstvu gvozdje. J. Filipović 1, 290^b. Čekić ne more više gvozdja raspleskati, nego oće kovač. F. Lastrić, ned. 214. Odluči služiti se usjanim gvozdjem. A. Kanižlić, kam. 84. Da je žezin posa prodavati gvozdje. M. Zoričić, zrc. 129. Gvozdja hita se rđa. S. Rosa 77^a. Bi živ ufačen i u gabiju od gvozdja postavljen. And. Kačić, razg. 55. Gvozdje, žice gvozdene, kositer, maziju, olovo i svaku vrstu rude. Ant. Kadžić 284. Zgrij malo vrućim gvoždjem. J. Vladimirović 41. Konac od gvozdja, od svile, od vune. M. Dobretić 898. Dokle godi ogañ, kojijem ovo srce gori prema Bogu i umrljem, ne priuzme te i ne ražeže kako gvozdje u peći. I. M. Mattei 248. Vrata od tuća a ključanice od gvozdja. Đ. Rapić 289. Koja, klin od gvozdja prima. J. S. Reljković 22. Četrdeset oka ladna gvožđa, dvaest oka lepa čista srebra. Nar. pjes. vuk. 2, 486. Drvo, kamen i studeno gvožđe. 2, 502. Više zlata nego juta gvožđa. 8, 119. Gvožđe vaļa kovati dok je vruće. Nar. posl. vuk. 41. Lasno je tuđim rukama za vruće gvožđe hvatati. 167. Poznaje rđa (svoje) gvožđe. 252. Metnuli ga u gvožđe, mit eisen beschlagen^a, ferratus^a. Vuk, rječn. *kođ* gvožđe. *s nekijem pridjevima dobiva osobito značenje: nado, čelik, u Mikašinu i u Stuličevu rječniku: gvozdje tvrdo, bliznica, 'calybs'; u Belinu: izvrano gvozdje, izbrano gvozdje, 'chalybs' 16^a; u Volitičijinu: gvozdje izbrano, 'acciajo', 'stahl'. vidi i: Čelik, juto gvožđe. V. Vrčević, nar. prip. 229. — s ovijem značenjem rijetko dolazi u množini; u gornjem primorju i u Barani oblik je množine s ovijem značenjem: gvoždja (gvožđa znači što i kođ ostaloga naroda). Kako u Dubrovniku i gore po Boci, tako i po primorju ispod Dubrovnika (k sjeveru) dekoja sušt. imena srednjega roda imaju mn. broj koji se svršuje na, 'lja', n. p. 'selija' (od, 'selo')... 'gvoždja' (od, 'gvozde')... Vuk, poslov. xxxvii. 'Selija, vinija, gvoždja' (mn. broj od, 'selo, vino, gvožđe') u Dubrovniku; a sve se ove riječi mogu čuti i u Barani. pism. 86. vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 85, 170 br. 65. — bb) metallum, rijetko se nalazi sa značenjem: sve ono što se može kovati. Gvozdje, metallo, come oro, argento ecc.; plodan gvozdjem, metallifer^a. A. d. Bella, rječn. 485^a. Zlato izgubilo bi svoje štimahe koje ima svrhu drugoga gvozdja, da se na svakom brdašcu porađa. A. Tomiković, gov. 145. — b) o komadu neke veličine, koji je obično izrađen kao oruđe ili oružje. aa) stoji u jednini i znači jedan komad. aaa) uopće koji god komad. Jest lipa prilika u jednomu gvozdju, koje se sagrijalo. P. Posilović, nasl. 175^b. Kako jedno gvozdje zavareno puno je ogañ i čini se da je ogañ. A. d. Bella, razgov. 183. Užeži na kakvu gvožđu. J. Vladimirović, lik. 41. — bbb) metonimički se kaže o kakvom gvozdjenom oruđu ili oružju za koje ima i drugo, osobito ime, n. p. o nožu, maču, sabli i o svakom oružju koje rani bodući ili sječući ili režući. Ako vidiš (u snu) da si rañen gvozdjem, toj prilikuje da si od svakoga ostavljen. Zborn. 139^b. Put mi će gvozdje ovoj ukazat k tebi sad. M. Držić 75. Deset tisuć hajžam konjskih po kih gvozdje sići ne more. Aleks. jag. star. 3, 263. Ničije krvi još ne popi jedne kaplje gvozdje britko. I. Gundulić 845. Koji nožem ali gvozdjem rani. S. Matijević 88. U čas jedan hara i plijeni jedno gvozdje sto života. G. Palmotić 2, 53. Z desnicom britkijem gvozdjem oružanom. B. Zuzeri 143. Oštro gvožđe u tvoje srce da usadi. A. Kalić 48. Pa je oštru sablju zagledao, pa govori Kraljeviću Marko: 'Mili Bože, čuda velikoga! dobra gvožđa u loša junaka!' Nar. pjes. vuk.*

2, 854. Zn oštro se gvožđe privatiše, među Turke juriš učiniše. 3, 98. Na juto se gvožđe udariše. 4, 409. Sunu junak Mataniću Đoko, sa golijem u desnici gvoždjem. Osvetn. 3, 103. — o sjeckiri. O huda dubravo, ... zlo gvozdje vidjela na tvom tom korijenu! D. Rašina 41^b. Tako za rvač^a dub u gori s gvozdjem sječac naj prije teče. I. Gundulić 498. — o pušcanoj cijevi. I iz šupla gvozdja tište zrno ogañeno. I. Gundulić 544. — o sidru. Gvozdje ono naj teže koje ufancu zovu u more spuste. V. Andrijašević, put. 410. — o kluču (ili bravi). Na zvek gvozdja zaklopoga propas jaza dubokoga sva se zdrhta strašnom bukom. P. Sorkočević 590^a. — o udiči. Kao riba nevišta, u moru ka plije, it' opći za gvozdjem, ko pića zakrije. D. Rašina 103^b. — amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima gvožđe stoji kao aposicija uz drugi supstantiv: Na Turčinu oklop gvožđe ima. Nar. pjes. vuk. 2, 586. No se junak titra s buzdohanom, uz buzdohan gvožđe popijeva. 3, 908. — ccc) o nekijem gvozdjenjem oruđima kaže se u uštem smislu kao pravo ime (kođ kojega može biti i drugo, osobito ime); n. p. aa) o oruđu za kovčenje kosa. Kose gvozdjem zarudjene i mirisim izmazane. G. Palmotić 2, 121. Grijem gvozdje, kosa muku, da ne š nime vijem. A. Kanižlić, rož. 40. — ββ) o žigu. Goruđijem gvozdjem jesik probadati. A. Gučetić, roz. jez. 34. S vrućim gvozdjem na čelu zapečatit. J. Banovac, pripov. 63. — γγ) orno gvožđe, raonik. Orno gvozdje, il ferro dell'aratro, cioè il vomero^a, 'vomere'. A. d. Bella, rječn. 96^b. — δδ) gvozdje od mača, lama^a, 'ensis lamina'. 423^a. — εε) gvozdjeni vrh, šifak na strijeli. Druge (strijele) ulazahu s gvozdjem do mesa. I. Držić 182. On uze klet gvozdje na strijeli. I. Đorđić, uzd. 151. — bb) stoji u jednini, ali je značenje kolektivno. aaa) vrijedi kao množina prema značenju kođ aa) bbb) i ccc), n. p. uopće kao množina oruđa. Gvozdje, 'ferramenta'. A. d. Bella, rječn. 310^b. More se kovaču samliti nekoliko priko reda, zač i u kovačnici mliħakomu gvožđu red je neto dojde. Stat. polj. ark. 5, 297. — kao množina oružja. Sad ga strašno i oholo gvozdje i ogañ svega obstore. I. Gundulić 520. No dušmansku snagu dočekati i na gvožđe i na rane jute. Osvetn. 3, 75. — čavli. Da me čekat ne pristaje, (Jezus) gvozdjem (čavlima) pribi svo'e stupaje. I. Đorđić, uzd. 56. — gvozdjeni oklop. Ruka do ramena biše gvozdjem oklopljena. P. Knežević, muk. 20. — bbb) s osobitijem značenjem, okovi, verige, puti, lisice itd. čim se okuje sužan. isporodi cc) bbb). Otac Franciska u gvozdje okova u hiži svojoj. F. Glavinić, cvit. 334^b. Sveza ih gvozdjem turska sila. B. Betera, or. 1. U gvozdje okovana metnuo je u tavnicu. A. Kanižlić, kam. 57. Galijska na hiljade na galijam gvozdjem apeti(h). V. Došen 121^a. Metnuvsi ga u gvozdje. M. A. Reljković, sabr. 24. Danas vidimo, da je po zapovidi Hiruda prokletoga u gvozdju stegnut potavnio. Đ. Rapić 20. Čini mi se singir-gvožđe na grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Da ufate alajbega Jergeče, da mu metnu teško gvožđe na noge. 1, 386. U gvožđe me postaviše s jednom nogom uz djevojku, s drugom nogom uz šašnicu. 1, 510. Pa neka me u gvožđe okuje. 2, 380. U želez ga gvožđe okuj teško. 2, 381. Okova ga sve u gvožđe juto: a na noge dvoje bukagije, a na ruke dvoje belenzuke, a na grlo singir-gvožđe teško. 2, 418. Pa svom pobru gvožđe otvaraše, a na Đema Marko udaraše, kad udari singir-gvožđe teško... 2, 416. I na Luku meće gvožđe juto. 4, 90. Iz teška ga gvožđa isvadio. Nar. pjes. juk. 118. — cc) plur.: gvožđa kao množina

prema aa) i s osobitijem značenjima. aaa) kao množina prema aa), n. p. više komada u naj širem smislu. Ogajni sviti u domu, čisti od rje, združuje gvozđja. F. Glavinčić, cvit. 162^a. — oruđa, alati uopće. Na svijetu ne bijaše roditelj se još nitkor, skovati da umiješe motiku ni kosor, ni gvozđja ostala koja su zadala težaku krvni znoj. M. Vetranić 1, 7. Gvozđja, halat, irudje, 'feramenta'. J. Mikala, rječn. — noževi, mačevi, sablje, oruđa uopće, oklop itd. Jahačari sila i spahij još diju, kojih gvozđja cila do podplat odiju. H. Lucić 271. Ako su nosili nevrnikom, Turkom, poganom gvozđja, oružja, oklop, pukš, sabla, mačef... Š. Budinić, ispr. 90. Tiska jedan proč drugomu oštra gvozđja bez milosti. I. Gundulić 546. Da junakom svijem učini spravna na boj gvozđja pasti. Ġ. Palmotić 1, 188. Gvozđja u bojih vam su obrane, riječi u sborih. J. Kavašin 209^b. Svud okolo vojska poredana, gvozđja zveče, Arnauti dreče. Osvetn. 4, 60. — potkovi. Gvozđja od koňa, potkove, ploče. J. Mikala, rječn. — gvozđeni alati kod ognjšta. Gvozđja od ognjšta, 'capifuochi', 'tripodes foculares, hippopyrium'. J. Mikala, rječ. — na pušci. Gvozđja puščana, 'das schloss am feuergewehr', 'claustrum', cf. tabanđe. Vuk, rječn. — na plugu. Sve što se od gvozđja kuje za plug, zove se gvozđja. Idem kovaču, da mi skuje gvozđja. U Dobroselu. M. Medić. — bbb) s osobitijem značenjem, vidi bb) bbb). Gledat kako se trataju tamničari, stavljajući im gvozđja zališna. I. Držić 801. Gvozđja, okove, 'compedes, pedicae'; gvozđja od rukuh, okove od rukuh, 'manicae'. J. Mikala, rječn. Gvozđja, 'ceppi, instrumento che si mette a' piedi de' carcerati accio non fuggano', 'compedes'. A. d. Bella, rječn. 185^a. Gvozđja, 'manette, legami da legar le mani', 'manicae'. 458^a. Zavezan sam. Čijem zavezan? Ne gvozđjima neg ostaranom običaji opake tvoje voje. B. Zuzeri 293. Mučno mi je u tavnici stat, u gvozđjih primučno. J. Filipović 1, 157^a. Da skinu

s nęga gvozđja. M. Zoričić, src. 188. Metnuše na n gvozđja. 201. Da jih zakuje u gvozđja. And. Kačić, kor. 45. Budući nęga u gvozđja postavio. 346. Gvozđja, 'ceppi', 'eisenband'. J. Voltiggi, rječn. — ccc) s osobitijem značenjem, pedica, gvozđena sprava u koju se love poveće (osobito škodne) životinje. Sakrivena su gvozđja nęgova u zemli i zamčica nęgova na stasi. J. Filipović 1, 489^a. Za privarit i ufatit ribu pokriju udicu perom il' gusjenicom, a lisici il' vuku gvozđja šušnem. F. Lastrić, ned. 111. Kuna stara ne krvavi gvozđja. (Z). Poslov. danić. 52. Po drugi se put lisica ne hvata u gvozđja. Nar. posl. vuk. 251. Nađe lisicu gde se uhvatila u gvozđja. Nar. prip. vuk. 26. Naišla lisica na sapeta gvozđja u kojima je stajao za mamu jedan komad sira. Nar. prip. vrč. 180. Gvozđja, 'die falle', 'laquei'. Vuk, rječn.

GVOŽĐEN, adj. vidi gvozđen. — Nije stari oblik gvozđen, nego je kasnije načinjeno od gvozđja. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (gvozđen, 'metallicus' 484^b) i u Voltigijinu (gvozđen, 'metallico', 'metallisch'); i u primjerima pisano je gvozđen. Gvozđjena vrata zlatna ruka razbija. (D). Poslov. danić. 25. Sa 20 gvozđjenih klina. M. A. Rejković, sat. L8^a.

GVOŽĐICE, dem. gvozđe. — isporedi gvozđice. — U Mikaljinu rječniku s osobitijem značenjima: gvozđjice od žužđe, 'puntale di stringa', 'acicula'; gvozđjice za pustiti krv, 'scalprum chirurgium'.

GVOŽĐURINA, f. vidi gvozđušina. — U naše vrijeme. Nego je trgovao u staru gvozđučinu. S. Lubiša, prič. 116.

GVOŽĐUŠINA, f. augm. gvozđe, staro gvozđe. — isporedi gvozđušina, gvozđučina. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. I ona je (kriva vaga) maše cine, nego komad gvozđušine. V. Došen 186^a.

Ġ

Ġ, slovo.

a. glasi dž i stoji prema đ kao č prema ć. ko god u izgovoru ne razlikuje č od ć, onaj ne razlikuje ni ġ od đ.

b. stoji: a) u romanskijem riječima gdje je u talijanskom jeziku nebnno ġ, n. p. generao, mag; rjeđe gdje je tal. z: rađa. — b) u turskijem riječima, gdje je tur. ġ, n. p. gamija, hoga. — c) u našijem riječima mješte č pred glasnijem slovom, n. p. svjedogba, gban. — d) rijetko zamjenjuje ž, n. p. u gasnuti se, guberiti, gebrak, ġak.

c. u čakavaca i u nekih zapadnih štokavaca nema ovoga glasa, te ga zamjenjuje ž. s toga riječi koje amo spadaju treba tražiti i kod ž.

d. očito je da ovoga glasa nije svagda bilo u našem jeziku. nastao je onda kad je ġ ispalo u riječima svēdočba, čbun itd., i kad su se počele primati romanske riječi.

e. s toga što rijetko dohodi, nije se svagda pisao ovaj glas osobitijem slovima, nego se je miješao sa ž, č, đ. u starijem spomenicima pisanjem ćirilovskijem slovima pisan je slovom ž. da je ovo slovo, kad je zamjenivalo ġ (kao u Zamanović, Žan, Žani, Živan, Žive, Živinijez, Živko, Živulin, Žonko, Žore, Žoreta, Žuho, Žuljan, Žuž) upravo i glasilo kao ġ, potvrđuje se njem što se ne može pomisliti da bi talijansko nebnno

ġ isprova dobilo u našem jeziku glas ž pa da bi se kasnije približilo svojemu pravomu glasu, i što je gdje gdje zamijeneno slovom č (Čive, Čorži, isporedi i čenar, Činuvijez), i što i u turskoj riječi (vidi gumaz-el-ahir) pisano je ž za ġ. kasnije neki pisci (n. p. Divković, Ančić, And. Kačić, J. Vladimirović) pišu č, drugi (n. p. Dubrovčani) ne razlikuju od đ (od ovijeh koji razlikuju, kao D. Rašina, pišu ġ, gi za ġ, a gh, ghi, ghj za đ). vidi o tome: Ima se staviti na pamet da Latini izricaju ovo slovo, 'g' s ovijem slovima, 'e, i' razlicijem načinom, zašto Toškani izgovaraju ga, 'ge, gi' na način kojim mi ove riječi izgovaramo: 'Givo, Giva, ġil'; Lumbardi ne tako neg kako mi izgovaramo ove riječi: 'sveder, nađe, nađi, dođi' (pisano, 'svegheer, naghe, naghi, doghi')... Potrebno je na pamet staviti da na oni način kako Toškani izgovaraju 'ge, gi', mi ga nigda ne izgovaramo, zašto ne imamo riječi koje u našem jeziku izricaju se onijem izricanjem, izvan kada uzimamo kojegodi njih riječi, kako to 'Givo, ġardin, ġil', koje riječi, ne budući naše, ne imaju se na naš način, neg na njih, i pisati i izgovarati. i ako tkogodi suprotiva ovomu uzbude rijeti da se nahode riječi u našem jeziku koje se izgovaraju i izricaju onijem izricanjem kojim ga Toškani izricaju, kako to

ove: ,rasrgba, svjedogba, vjeġbati', neka stavi pamet da se tako ne ima pisati ni izgovarati s ovijem slovom ,ġ' neg s ovijem ,ċ': ,rasrċba, svjedotċba', koje riječi izlaze od ovijeh: ,rasrċiti, svjedotċiti' koje se pišu s ,ċ' ne s ,ġ'; a ona tretja riječ ima se pisati ovako: ,vjeġbati' što hoće rijeti ,učiniti vješta', tako da nigda ,ġ' ne izgovaramo na način od Toškana u našem jeziku, kada je sastavljen s ovijem slovima ,e, i'. B. Gamañić B5^b—B6^b. *ñeki pisci iz Slavonije razlikuju ġ pišući cz. u naše je vrijeme Vuk useo za ovaj glas rumunsko slovo ȣ; po Gajevoj ortografiji piše se dž, ali često pisci upotrebljavaju ġ, te se ne zna, jesu li htjeli napisati ġ ili dž. i kod isdavanja starijih dubrovačkih pisaca nalazi se često krivo zabilježen glas ġ sad kao d (Gjivo, Gjono, Gjore itd.), sad kao g (n. p. ġil).*

ĠABA, adv. na dar, na ċast, prosto, makte, badava, tur. gaba. — *ispoređi gabe. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu.* Ti si ġaba gospostvo dobio. Nar. pjes. vuk. 4, 250. Mora ġa ġaba hraniti. Nar. prip. bos. 1, 65. — *naj ċeše se kaċe ġaba ti, na ċast ti, prosto ti, te ono što se daruje stoji u nominativu.* A prodi se kavgje i đavola, ġaba tebe porez od Soluna. Nar. pjes. vuk. 2, 466. Lagat nemoj, veće pravo kaži, a ġaba ti život na megdanu. 3, 116. Daj mi tiċa, ġaba ti gnijezdo. V. Bogišić, zborn. 209. Ġaba ti (ġaba mu) to, t. j. na ċast ti to ,ich schenke dirs'. Vuk, rječn. — *u ovom je primjeru mješte nominativa genetiv:* Usodnem na koña, pa s Bogom Kosmaju, ġaba ti stoke, ġaba ti belaja! M. P. Šapćanin 1, 88—89. — *Shvaća se kao da je supstantiv ženskoga roda u rečenici:* dati ġabu. u Vukovu rječniku: dati ġabu. Kod Turaka je običaj da ġġjekoji kad doċe u kavanu zapovjedi kaveġiji te da kavu svima koji se nađu u kavani, pa on sam plati. kad koji plati ġabu, onda kaveġija viċe ,ġaba!' kad daje ljudima filġane s kavom, a onome koji je platio da naj pošlje, i reċe mu ,vala' (a ne ġaba).

ĠABAISATI, ġabaišem, pf. dati ġaba, na dar, pokloniti. — *Akc. se mijena u aor. 2 i 3 sing.* ġabaisa. — *U Vukovu rječniku:* ,schenken' ,dono', cf. pokloniti.

ĠABE, adv. vidi ġaba. Vrlo je rad pojediti ġabe kakav sladak zalogaj. M. Đ. Milićević, jur. 8.

ĠABIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Šem. arb. 1882. 74.

ĠAĠIĆ, m. dem. 1. ġak. — *U Vukovu rječniku.*

ĠADA, f. drum, tur. ġade. — *U naše vrijeme.* Na Evropu ġadom putujući. Nar. pjes. vuk. 5, 853. I na suvu ġadu naturiše. 5, 855. Sve je moje ġade zatvorio. Nar. pjes. juk. 536. Koji pozna sve ... ġade i ċenare. V. Bogišić, zborn. 612.

ĠADIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Pavle Ġadić. Rat. 408.

ĠAFER, m. tursko (arapsko) ime muško. — *Od xvii vijeka.* A Ġafera i Selima ... poli iz magle crna dima goruċ katram, i sve ispri. I. Gundulić 521. Vodi roba, Ġafer-begovica. Nar. pjes. vuk. 8, 5. Svome pobri, Kopċić Ġafer-begu. Nar. pjes. juk. 582. — *i s v mj. f.* Govori mu Ġaver-begovica. Nar. pjes. vuk. 1, 609.

ĠAFRAN, m. vidi ċafran. — *U Mihaljinu rječniku (nema napose):* maat kako od ġafrana ,color croceus, crocinus'.

ĠAGARA, f. škola (u manastiru). — *Akc. se mijena u gen. pl.* ġāġārā. — *Od turskoga ,ġagr*

ġugur', larmati. Đ. Popović, tur. reċ. glasn. 59, 257. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ,die schule (in den klöstern), das schulzimmer', ,schola', cf. škola. — Skupili bi se (daci) u kaku sobu (koja se u Tronoši zvala ,ġagara') te bi im kakav kaluċer ili dakon pokazivao da uċe ,ċatiti'. Vuk, rječn. kod škola.

ĠĠATI, ġāġām, impf. vidi ġakati. Đ. Popović, tur. rijeċ. glasn. 59, 257.

ĠĠGOR, m. buka, treska, vidi ġagara. — *U Vukovu rječniku:* ,der lärm', ,strepitus'.

ĠĠGORENE, n. djelo kojijem se ġagori. — *U Vukovu rječniku.*

ĠĠGORITI, ġāġorim, impf. buċati, vidi ġagor. — *ispoređi ġagati, ġakati. — U Vukovu rječniku:* vido ġakati.

ĠĠGIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Đ. Avramović 250. Mladen Ġagić. Rat. 206. Stevan Ġagić iz Beograda. I. Stojanović.

ĠĠHNUTI SE, ġāhnēm se, pf. vidi ġasnuti se. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* Premetajući rukama tegne u nešto glatko i studeno; ġahne se, uċij uzmakne ruku. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 284. Isti meštari Miho, spa-metna pomorska mrkijenta, ġahne se malahno. 245.

ĠAIZ, adv. pristojno, arap. ġāiz, tur. ġajyz, dopušteno. — *U naše vrijeme.* Nije ġaiz, moj zete i bane, da ovako prelijepo odijelo crnom krvcom bude poštapano. Nar. pjes. juk. 59.

ĠĠJA, m. prezime. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *Krivo se piše Đaja.* Šem. srb. 1882. 47.

ĠĠJEVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* L. Đorđević.

ĠĠJICI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Ġaići. Statist. bosn. 238.

ĠĠJINE BARE, f. pl. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 256. Niva u Ġajinim Barama. Sr. nov. 1875. 675. — *i u jednini.* Niva u Ġajinoj Bari. Sr. nov. 1861. 417.

1. **ĠĠK**, ġāka, m. prtena vreća, pa otale s osobitijem znaċenjem i: mjera od 40 oka, maġ. zsāk. — *Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: ġāċe, ġāci.* — *Od xviii vijeka (naj prije u pisca Slavonca), a između rječnika u Vukovu (1. prtena vreća. 2. mjera od 40 oka. cf. vreća).* U ġak i u strunu jesu se obukli. A. J. Knezović 61. Kapom tira vitra, stignutog u ġak da moġe spraviti. 117. U jednim je ġakovima pirinaċ. M. Đ. Milićević, jur. 89.

2. **ĠAK**, m. tal. giaco, oklop spleten od gozdenje žice. — *U jednoga pisca Dubrovċanina xvi vijeka.* Neg sve toj pustih tja, utekoh jedva go u ġaku naj brže. N. Najlašćković 1, 290.

ĠĠKA, f. buka, ġakañe. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ali baš tu ċuje u kući neku ġaku. M. Đ. Milićević, let. već. 150. Na daċama nikad nema velike ġake i živa razgovora. živ. srb. 1, 129.

ĠĠKANE, n. djelo kojijem se ġaka. — *U Vukovu rječniku:* ,das lärmen der kinder', ,strepitus'.

ĠĠKATI, ġākām, impf. buċati, vikati (osobito kad je mnogo djece zajedno, vidi ġakañe). — *ispoređi ġagati i ġagoriti. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (lärmen', ,strepo').* Ja zapita stražmeštara: ,Šta rade tu te devojke te tu ġakaju?' S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 41.

ĠAKOVIĆ, *m. presime*. — *U naše vrijeme*. Te udari Suja Ġakovića. Nar. pjes. vuk. 4, 127. Delija Suja Ġakoviću. Pjev. crn. 79b.

ĠAKULA, *m. presime*. — *U naše vrijeme*. Mane Ġakula rodnom iz Rujnice. u Nar. pjes. kras. 1, x.

ĠAKULE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Dohe Tusle*. Statist. bosn. 186.

ĠAKUĠA, *f. augm. 1. Ġak*. — *Ako se mijeña u gen. pl. Ġākūġa*. — *U Vukovu rječniku*.

ĠALA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva na Gali. Sr. nov. 1861. 780.

ĠAM, *m. staklo, pers. tur. ġam, ċaša*. — *U naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu* (vide staklo). Zupcaše ġami i ċoškovi. Pjev. crn. 816b. Dok on vodi i jezeru pride, zatrova je ġamom i sićanom. Nar. pjes. petr. 8, 19. Na pengeru ġame otvorilo. 3, 886.

ĠAMĠDAN, *m. neka premitača, arap. tur. ġam'edān, torba*. — *ispoređi ġemadan*. — *U naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu* (eine weste, tunicae genus, praecipue Albanorum). Obukla je svrh košnje zlatna ġamadana. Pjev. crn. 190b. Ostaviše ... ġamadane, ċurke i biñiše. 249a.

ĠAMANOVIĆ, *m. presime vlasteoske porodice dubrovačke, kasnije Ġamañić (koje vidi), tal. Giamagno, kasnije Zamagna*. — *xiv i xv vijeka* (snagda pisano sa ž), *a ismeđu rječnika u Daničićevu* (Žamanovića). Ohaty Žamanovića. Mon. serb. 241. (1899). Orise Žamanovića. 259. (1405). Marštolomj Žamanovića. 320. (1428). Stipko Žamanovića. 419. (1442). Mihoća Žamanovića. Spom. sr. 2, 117. (1462).

ĠAMANIĆ, *m. vidi Ġamanović*. — *Od xvii vijeka*. Rajmundo Ġamañić. B. Ġamañić A3b. Ġamañić plemeniti. J. Palmotić 268. Ġamañić Dubrovčanin. I. Đorđić, nrd. v.

ĠAMARA, *m. presime*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ĠAMARIJA, *m. ime muško (Ivan Marija), tal. Giammaria*. — *xviii vijeka u Dubrovniku*. Ġamarija (Giammaria) Mattei. I. M. Mattei v.

ĠAMBĠS, ġambġsa, *m. ċovjek koji igra na ušet; ċovjek vješt koñma, pers. ġanbġz (kaji se igra dušom, koji meće glavu u torbu), tur. ġambaz, ċovjek koji igra na ušet, at ġambasy, ċovjek vješt koñma*. — *S prvijem značenjem na jednom mjestu xvii vijeka; s drugim u Vukovu rječniku* (der pferdekennner, peritus equorum). Ali i ta slava svrši, za kom paka ġambas dođe po konopjem da se krši i da na ġe igrat pođe. J. Palmotić 226. — *I kao presime u naše vrijeme*. Milun Ġambas. Rat. 264.

ĠAMBURŌVIT, *adj. kaže se za put neravan, na kom ostane buseñe od blata*. S. Novaković.

ĠAMĠIJA, *m. staklar, tur. ġamġy*. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 258.

ĠAMIJA, *f. turska crkva, arap. tur. ġami', velika turska crkva*. — *Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Vukovu* (die mosches, die kirche der Türken, templum turcicum). Uzdigo je ... na ġamijah križ prisveti. B. Zuzeri 140. Već ne štaje crkve ni otare, neg ġamiye i tarske munare. And. Katić, razg. 160b. I od crkvi načini ġamiye. M. A. Rejković, sat. B7a. Kad ja podem u ġamiju klanati. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Turci vieu na ġamiji. 1, 846. Na ġamiji trideset munara. 8, 88. Od ġamija crkve pogradiše. 4, 241.

ĠAMIJSKI, *adj. koji pripada ġamiji, ġamijama*. — *ispoređi ġaminski*. — *U naše vrijeme*. Car turski namjerava plaću ġamijjski činovnika

poziviti. Nov. sr. 1895. 105. — Ġamijjski Kluč, *m. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom*. Niva u Ġamiskom Kluču. Sr. nov. 1870. 708.

ĠAMINSKI, *adj. vidi ġamijjski*. — *Prvo i stoji m. iji*. — *U naše vrijeme*. Zauštavi se pred ġaminska vrata pa se prekrsti. Nar. prip. vrč. 60.

ĠAMLI, *adj. staklen, tur. ġamly*. — *vidi ġam*. — *Ne mijeña se po padežima*. — *U narodnjem pjesmama našega vremena*. Sa ċardaka sa ġamli pengera. Nar. pjes. petr. 3, 518.

ĠAMOĠĠADIJA, *f. kao da je coll. ġamoglan, ali se kod toga misli i na glad*. Ima dosta ġamogladije na vratu, t. j. da ih hrani. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 257.

ĠAMOĠĠAN, *m. vidi azamoglan (kod ċega treba popraviti da oglany nije arapska nego turska riječ)*. — *Samo plur.: ġamogłani u Vukovu rječniku*: 'in der redensart': navališe kao ġamogłani.

ĠAMOR, *m. vidi žamor, ispoređi i ċamoreñe*. — *Od xviii vijeka*. Buka ali ġamor. S. Margitić, fal. 168. Ġdje su se skupili i nekav ġamor spravili. Nar. prip. bos. 1, 96.

ĠAMPIĆ, *m. presime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 196.

ĠAMUTRA, *m. mladoženja (valda ċe biti ciganski)*. u Dibri i Tetovu. M. Đurović.

1. ĠAN, *m. Joannes, ime muško, tal. Gioanni, Gianni*. — *ispoređi Ġani*, 1. Ġano. — *Od xii vijeka* (u starijem spomenicima pisano sa ž), *a ismeđu rječnika u Daničićevu* (Žans). Žans Ġulěrević. Mon. serb. 7. (xii vijek). Žans Danđolu. 24. (1284—1240). Žans Mihoils. 80. (1248). Žans Kurinu. 49. (1265). Ġan ban Ġanu banu govori. (Z). Poslov. danić. 28.

2. ĠAN, *m. duša, pers. tur. ġan*. — *U Bosni*. D. Popović, tur. reč. glasn. 59, 258.

1. ĠANA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva na Gani. Sr. nov. 1865. 485.

2. ĠANA, *f. vidi ġanarika*. — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*.

ĠANAK, ġanka, *m. vidi ġeñak*. Tu s Turcima ġanak započeše, od meġdana rata otvoriše. Nar. pjes. vuk. 5, 816. Mi s Turcima ġanak učinismo, od meġdana rata otvorismo. 5, 816. Vi možete šajke dočekati i s Turcima ġanak saturiti. 5, 415.

ĠANARIKA, *f. vrsta oble šlive, tur. ġan eriji*. — *ispoređi 2. ġana, ġenarika*. — *U Vukovu rječniku*: 'art runder pflaumen', 'pruni genus'.

ĠANBĠTISTA, *m. ime muško, Ivan Krstiteļ, tal. Giambattista*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. U smrt Ġanbatiste Marije. D. Rašina 126b.

ĠANDĠR, *m. vidi žandar*.

ĠANDRLJA, *f. pogrdna riječ*. Skoroteča. 1844. 250. — *ispoređi ġandrļiv*.

ĠANDRLIV, *adj. vidi ċandrļiv*. — *Dolazi od turskoga 'dar ġanli', onaj koji je tesne duše* ('dar' = tesno, 'ġan' = duša), pa u nas meta-tezom načinilo se ġandrļiv. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 258. *ako je ovo pravo postaje kod ove riječi, onda je i kod ċandrļiv, te ovo ne postaje od ċantrati*. — *U naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu* ('zänkisch', 'rixosus', cf. ċandrļiv). Svaka je baba ġandrļiva. Nar. posl. stoj. 82. Siromah, ġandrļiv, a dužan, pa se trista sijasete ċini od ġega. M. Đ. Milićević, let. već. 144.

ĠANDĠV, *vidi đandav*.

ĠANGA, *m. ime muško (tursko)*. Od Mostara Ġangu buļubašu. Nar. pjes. vuk. 3, 256.

ĠANĠAV, *vidi* đandav.

ĠANI, *m. vedi* 1. Ġan. — *xiii vijeka (pisano sa ž), a između rječnika u Daničičevu (Žani).* Asz. Žani Dančdols. Mon. serb. 22. (1234—1240).

ĠANIĆ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 232.

ĠANIKOLA, *m. muško ime, Ivan Nikola, tal.* Giannicola. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. ĠANO, *m. hyp.* Ġanikola, Ġanbatista, i drugih ovakvih imena. — *isporedi* 1. Ġan. — *Akc. se mijenja u voc.* Ġano. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. ĠANO, *vidi* Ġanum. Živa mi, Ġano, bila! Nar. pjes. vuk. 1, 357.

ĠANOM, *vidi* Ġanum. Ġanom, drago, ne ponosi mi se! Nar. pjes. herc. vuk. 107. Otur Ġanom, kud ste ushitali? Pjev. crn. 54a.

ĠANOVIĆA, *f. vrsta smokve.* — *isporedi* Ġonovica. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠANUM, *tur.* Ġanym, *dušo moja!* — *isporedi* Ġanum, 2. Ġano. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (srce).* Ja sam Dedo ašik derviš ki ti izrađen padam prid dvor, izid', Ġanum, da me vidiš. S. Gučetić, derv. star. pjesn. kuk. 1, 105. Benum Ġanum, čin'mo hesap. 107. S očiju sam svemu rodu draga, po naj više Ġanum Osman-agi. Nar. pjes. vuk. 1, 371. Otur Ġanum, kud si ushitalo? Pjev. crn. 54a.

ĠAŃEVAĆKI, *adj. koji pripada ĠaŃevu.* ĠaŃevačka (opština). K. Jovanović 123.

ĠANEVO, *n. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 123.

ĠAPATI SE, Ġapam se, *impf.* braniti se (?). — *U jednoga pisca našega vremena.* Ali za kog znamo, da će se Ġapati, mi ga (hajduci) oštrije i sretamo. M. Đ. Miličević, zim. već. 187.

ĠARA, *f. veliki zemljani sud, tal.* giara, giarra, a ovo je od arap. Ġarra. — *U naše vrijeme u gornjem primorju, a između rječnika u Vukovu (sud zemljani za maslo, ulje, okvaru itd. s dodatkom da se govori u Boci).* Pa će ti se otvoriti obla jedna Ġara sa zlatnijem zaklopom puna aspri. Nar. prip. vuk. 124.

ĠARAĠIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Da je vjera ĠaraĠiću Vulu. Nar. pjes. vuk. 4, 447.

ĠARDIN, *gardina, m. gradina, cvjetnjak, vrt sa cvijeće, tal.* giardino. — *isporedi* Ġardin. — *Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (vide vrt s dodatkom da se govori u primorju).* Ulažase Suzana za poći u Ġardin muža svoga. N. Rašina 67a. dan. 18, 7. Kud ide? u koje dubrave, u koje lugove, u koje li Ġardine? B. Gradić, djev. 177. Govori otac Eugenio Pretelli u svomu Ġardinu duovnomu. I. Antić, svit. 8. Ġardin, al'ti Ġardin, al'ti vrtao ili cvitjak. vrat. 99. Tja u Mirunov Ġardin. (D). Poslov. danić. 127. Najdoše one Ġardin alitu cvitjak. S. Margitić, fal. 5. Čjem cu haštrit naranče po Ġardinu braca moga. Nar. pjes. bog. 15. Svrnuh juž se u Ġardin, potgrah joj dalsamin. Nar. pjes. vuk. 1, 287. U vinogradu Ġardini a u Ġardinu naranča. 1, 333. Skoči Jovo u Ġardin. Nar. pjes. herc. vuk. 243. Ispred dvora i Ġardina. Nar. prip. vuk. 230.

ĠAREVAC, Ġarevca, *m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu košarevačkom.* Sr. nov. 1872. 899. — *b) u okrugu požarevačkom.* Niva u Ġarevcu. Sr. nov. 1872. 452.

ĠARICA, *f. dem.* Ġara. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ĠARIZ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja u Ġarizu. Sr. nov. 1875. 641.

ĠARKULA, *f. vedi* žarkula. I na mene postavih Petrove svilene haljine i njegovu Ġarkulu na moju na rusu glavu. Nar. pjes. bog. 124. Na glavi mu bijaše Ġarkula od suha zlata. 125. Ġarkula mu poleće sa njegove ruse glave. 219.

ĠAS, *m. strah, vedi* Ġasnuća, žacaŃe. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (intrinsecus animi affectus).* Čudno li te vlašće prepanulo! od Ńega si Ġasa zadobila, kad t' odvedem gradu Jedrenetu, ban će ti se i onde prizirat! Nar. pjes. vuk. 2, 280.

ĠASITI, Ġasim, *impf.* činiti da se ko Ġasne. — *U jednom primjeru xviii vijeka.* Nek suze pristanu ljubnog kim smo dugo Martina Ġasili. M. Katanić 61.

ĠASNIVATI, *vidi* ĠašŃivati.

ĠASNUĆE, *n. djelo kojijem se ko Ġasne.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, i u Stuličevu rječniku: (sa starijim oblikom) Ġasnutje (uz Ġas).* Ponkroti njihove misli i Ġasnuća njihova srca. S. Rosa 54b.

ĠASNUTI SE, ĠašŃem se, *pf.* expavescere, prepasti se, *vidi* žahnuti se, žacnuti se. — *isporedi* Ġahnuti se. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (gdje griješkom stoji aktivni oblik):* Ġasnuti, Ġasnujem, commoversi all'improvviso o a sdegnò o a timore o ad altro affetto per qualche nuova o simil impensato accidente', repente, inopinato commoveri', i u Vukovu (erschrecken', expavescer'). Ġasnu se u sebi. S. Rosa 109b. Ġasnuše se svi oni. 131b. — *U jednom primjeru ima part. pass.* Ġasnut: S česa gorko Ġasnut Izaija obrnu se. S. Rosa 7a.

ĠAŠŃIVATI SE, ĠašŃŃujem se i ĠašŃivam se, *impf.* Ġasnuti. — *U jednom primjeru xviii vijeka (sa sn mj. šŃ).* i u Stuličevu rječniku (praes. Ġasnujem mj. ĠašŃŃujem kod Ġasnuti). Ġasniva se blažena Marija. S. Rosa 50a.

ĠATIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Pavle Ġatić. Rat. 177.

ĠAVER, *m. vedi* Ġafer.

ĠAVERICA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Trifun Ġaverica. Rat. 250.

ĠAVINAC, Ġavinca, *m. niva u Srbiji u okrugu vaševskom.* Sr. nov. 1875. 721.

ĠBAGAŃE, *n. djelo kojijem se Ġbaga.* — *U Vukovu rječniku (bez značenja).*

ĠBAGATI, ĠbagaŃ, *impf.* u Vukovu rječniku, ali nije napisano značenje.

ĠBÂN, *m. kaca.* — *isporedi* žban, čvan, čobaŃa. — *Ġ koji mj. č koje se ovako promijenilo ispred b kad je između njih ispalo Ń.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav.* čbanaŃ, rus. žbanaŃ, češ. čbân, žbân, polj. dzban, zban. — *Nepoznata postać, jeli srodno s čabar?* — *U Vukovu rječniku:* 'die wanne, kufe', 'cupa', cf. žban, kaca.

ĠBANICA, *f. mali Ġban.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Čiviluci, čupe i Ġbanice. M. P. Šapćanin 1, 83.

ĠBŢN, *m. frutex, vedi* 1. grm, a). — *isporedi* žbun. — *Nepoznata postać.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der strauch', frutex).* Mnogo puta zec u onakovom Ġbunu leži, de ne bi niko ni pomislio. Nar. posl. vuk. 181. Svaki Ġbun u livadama. M. Đ. Miličević, zlosel. 216.

GBUNIC, *m. dem.* gbun. P. Bolić, vinod. 1, 189.

GEBA, *f. lorica, oklop, pers. tur. gebe.* — *ispoređi gebe.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu bez značenja i s primjerom:* Što Momčilu taman geba bila, Vukašinu s' aršin zemljom vuče. (Nar. pjes. vuk. 2, 114). — *Na drugom je mjestu značenje kao kod gebe:* Na jednoj su (dečermi) toke i ilike a na drugoj gebe pozlaćene. Nar. pjes. kras. 1, 50.

GEBAHANA, *f. vidi gebana.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* Da čekaju tursku gebahanu. Ogled. sr. 168.

GEBA, *f. prah, olovo, taneta itd., a i hrana, uopće ono što treba u borbu, pers. tur. gebe-hâne, geb-hâne, kuća, mjesto, gdje se hrani oružje ili prah.* — *ispoređi gebahana, gebehana, gephana, gefana.* — *Od XVIII vijeka (ali vidi i gephana), a između rječnika u Vukovu* (die munition, kriegsvorrath). Evo brate i gore žalosti, gebanu mu Turci upališe. And. Kačić, razg. 170b. A u kule nabavlja gebanu. Nar. pjes. vuk. 4, 141. Dosta zlata, al' gebane nema. 4, 173.

GEBE, *gèbèta, n. ploče na ječermi, koje stoje isnad ilika pod grlom.* — *Istoga postala kao i geba koje vidi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno s dodatkom da se govori u Cetini.* Sinuše mu toke i gebeta. Nar. pjes. juk. 247. Po doj meće toke i gebeta. 257.

GEBEHANA, *f. vidi gebana.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori (i bez h), a između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme:* Gebahanu vaju ugrabiše. — *Savo moju gebeanu hrani.* Nar. pjes. vuk. 5, 231. Oduzeše carsku gebeanu. 5, 375.

GEBELIJA, *f. zatočnik, tur. gebeli, u oklopu.* — *U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena.* Jesi l' našo za se gebeliju? Nar. pjes. petr. 8, 83. Izidi mi na mejdan junački, ja opremi za se gebeliju. 8, 634.

GEBEL, *m. brdo u okolini badlevačkoj. I. Đorđević.* — *arap. tur. gebel, gora, brdo.*

GEBIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 88.

GEBRAČITI, *gèbračim, impf. vidi gebrati.* — *Postaje od gebrak nastankom i.* — *Od XVIII vijeka.* Ne kao da gebrati, nego baš kao da nešto deli i razdaje. D. Obradović, basn. 337. Tumarao po selu i gebratio od kuće do kuće. M. Đ. Miličević, opšt. 17.

GEBRAČKI, *adj. prosjački, koji pripada gebracima.* — *Adv. gèbrački.* Kako je to gebrački. M. Đ. Miličević, jur. 4.

GEBRÂK, *m. projak, vidi gebrati.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da se govori u vojvodstvu).* Gebraci i projac. D. Obradović, basn. 240.

GEBRÂNE, *n. djelo kojim se gebrata.* — *U Vukovu rječniku.*

GEBRATI, *gèbrām, impf. prositi, projačiti.* — *Sa ž (mj. g) nahodi se ova riječ u zapadnijeh Slavena, isporodi češ. žebati, polj. zebrać, a i novoslov. žebati, moliti se Bogu. k nama je (kao i srodno gebrak) došlo možebiti iz slovačkoga.* — *U Vukovu rječniku.*

GEENEM, *vidi gehenem.*

GEFANA, *f. vidi gebana.* — *Postaje od gephana tjem što se ph promijenilo na f.* — *U narodnoj pjesmi XVIII vijeka.* Ugrabiću careve topove i gefanu cara čestitoga. Nar. pjes. bog. 312.

GEFENDÂR, *m. vidi geferdar.* Neko isvadi ledenicu, neko srebrni nož, neko gefendar. Pravdomoša. 1851. br. 21. Gefendar, puška dimiškiña, 'telum damascenum'. br. 21.

GEFÊRDÂN, *m. vidi geferdar.*

a. *u pravom smislu.* — *S f. Komnen navi tanka geferdana.* Nar. pjes. vuk. 8, 185. Kako puče puška geferdane. 8, 187. Iz svojega bistra geferdana. 4, 482. Svi četrdest vjeru uhvatiše na geferdan Nikca od Rovina da će ubiti' pašu pod šatorom. Ogled. sr. 125. — *S v. između rječnika u Vukovu.* Pa dovat i laka geverdana. Nar. pjes. vuk. 3, 12. I geverdani obliven u zlato. 3, 317. Na ramenu nose geverdane. 4, 509. Geverdani živu vatru dade. 4, 348. Preko krila drži geverdani. Pjev. crn. 28b. Jedna rana puške geverdani, druga rana iz ruke kamena. Nar. pjes. vil. 1866. 501. — *U jednoga pisca XVIII vijeka s č mj. g.* I sad mu se odora naodi... svitla sablja, čeverdan srebrni. And. Kačić, razg. 249a. Čeverdani srebrnom navezeni. 303a.

b. *preneseno na bišku (s v).* Geverdani, vrst javora (Sabljari, Lika). B. Šulek, im. 80.

GEFÊRDAO, *geferdála, m. vidi geferdar.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku (u pjesmama i pripovijetkama) u obliku gefêrd.* P. Budmani. — *Da se nahodi i u Nar. pjes. bog. (dakle prošloga vijeka) svjedoči Miklošić u türk. elem. 1, 54, ali ne znam gdje.*

GEFÊRDÂR, *geferdára, m. puška s cijevi od isarana nada (vidi dimišcija), pers. gauherdâr, turs. gevherdar, dimišcija, a ovo je od arap. gauhar, dragi kamen. tur. -vh- sljéva se u f: geferdar, ili h ispada: geverdard.* — *ispoređi geferdan, geferdao, gefendar, geverlija, geveruša.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: gèferdâre, gèferdâri.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (geferdar i geverdard, 'die damaszenerflinte', 'telum damascenum').* — *S f. Izmetnuše te puške i geferdare.* Nar. pjes. bog. 174. Geferdare kova mletačkoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319. I pod ruku uze geferdara. 4, 90. I u moga bistra geferdara. Ogled. sr. 78. — *S v. Hoće dati sedam geverdara.* Nar. pjes. vuk. 4, 1. Ne palite puške geverdara. 4, 4. Nemoj mene gadat' geverdardom. 4, 430. Pa na noga sprete geverdara. Pjev. crn. 28b. — *Pisano s vh. I inese bistra gevherdara.* Nar. pjes. juk. 491. — *Griješkom pisano s hv.* Po crlenoj kapi ostružici, i po sjajnu dugu gevherdaru. Osvetn. 2, 6. — *U narodnijem pjesmama XVIII vijeka pisano s č mj. g.* Kad vidješe mladi Peraštani, čeferdaru daše ogañ živi. Nar. pjes. bog. 155. Izvrgoše puške čeferdare. 208.

GEĞA, *f. nekakva ženska kapa.* — *ispoređi geğa.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (u Srijemu) ženska kapa, cf. konda. — *Gosti ga (cveće) zadržavaju sebi za pojas, a žene za uho, ili za geğu.* M. Đ. Miličević, slava. 51.

GEĞA, *f. vidi geğa.* U selu Aibling prvi put vidio sam bajersku kapiću ili geğu u žene. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 75.

GEGERAC, *Geğerca, m. selo u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

GEĞERAČKI, *adj. koji pripada Geğercu. Geğeračka (opština).* K. Jovanović 124.

GEHENEM, *m. pakao (kod onijeh koji su turske vjere), arap. tur. gehenem.* — *Većina naroda ne izgovara h: geenem, a tad se ee može sašeti u jedno e: genem.* Na gehenem naslonila grane. Nar. pjes. petr. 1, 27. A ona će gorjet

u *genemu*. 1, 28. Nek te pravo u *geenem* svuču. 8, 207.

GEKELE, *n. selo*, *vidi* Gukela.

GEKO, *m. hyp.* geferdar. — *Akc. se mijenja u voc. gēko.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu (gdje je akc. zabilježen po crnogorskom govoru: gēko) s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.* Sabja mu se po dolini vuče, a geko mu po kamešu tuče. Pjev. crn. 203^b. A divno sam geke napunio, u n sam vrga dva brata bliznaka. Ogled. sr. 78. Već dohvati geke po kaišu. 188.

GEKRIN, *m. mjesto*, *u Srbiji u okrugu kra-jinskom.* Vinograd u Gekrinu. Sr. nov. 1861. 95.

GEŁADIN, *m. tursko ime muško, arap.* Gėlād-din. Po imenu pašu Geladina. Nar. pjes. vuk. 4, 866.

GEŁAJLIJA, *m. presime*, *vidi* Gelalija. — *U naše vrijeme.* Mihail Gelajlija. Šem. prav. 1878. 79.

GEŁALIJA, *m. presime, uprav tursko ime* Gėlaly. — *xviii vijeka.* Gelalija Petar, rodio se u selu Bijeli u Boci kotorskoj Godine 1768 turska fregata ... zarobi ga ... M. Đ. Miličević, pom. 848—844.

GEŁĀT, *gelāta, m. carnifex, čovjek kojemu je posao ubijati čeljad osuđenu na smrt, arap. tur.* gellād. — *ispoređi* geletin, cocan, hahar, boja, manigodo. — *Akc. kati je u gen. sing. taki je u ostaljem padežima, osim nom. sing., i voc.: gēlāte, gēlāti.* — *Po zapadnjem krajevima želat (vidi primjere And. Kačića).* — *Od xviii vijeka (ali vidi i čeletin), a između rječnika u Vukovu.* Naj poslije zapovidio je gelatu da ubije na misi papu. A. Bačić 246. Zaziva kralj gelate za svezat Ivana. A. J. Knezović 136. Brzo bješe dozvao te gelate slugu svojega. Nar. pjes. mikl. beitr. 57. Pak primače svojega gelata ('exelata'), manu čordom, odače mu glavu. And. Kačić, razg. 810^a. (*u istoga pisca i želat: Jer je poslao oni ubojica želate, da mi glavu odsiku. korab. 256. Naređi želatu, da ga posiče. 370.*) Ne imadoše za tada ondi gelata koji bi onoga obisio krvoliju. Đ. Rapić 120. U čas, u komu se je gelat pripravlao dati mu udesni udarac. A. Tomiković, živ. 358. Na gelata okom namignuo, tere Muju oda-s'ječe glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 565. Gelati su, al' su milostivi. 2, 168. Krvav gelat pred tavnicu dode. Ogled. sr. 491.

GEŁĀTOV, *adj. koji pripada gelatu.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kada glavu izgubiš od mača gelatova. Đ. Rapić 94.

GEŁATOVIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. diac. 1877. 67.

GELEBĠIĆ, *m. presime (po ocu gelebĠiji), uprav* Gelebgijić. — *U naše vrijeme.* Bogosav Gelebgijić. Rat. 98.

GELEBĠIJA, *m. čovjek što trguje volovima, tur. gelepgi, gelepči, vidi gelep.* — *ispoređi* gelepcija, gelepija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der ochsenhändler 'negotiator boarius').* Kad ja bijah morski gelebĠija. Nar. pjes. vuk. 3, 449.

GELEBĠIJIN, *adj. koji pripada gelebĠiji.* — *U Vukovu rječniku.*

GELEP, *m. armentum, stado volova, arap. geleb, tur. gelep.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Hjelostjenčevu (gyelep', t. j. jato volov) gdje naj prije dolazi, i u Vukovu (eine herde ochsen 'armentum').* Što ne više k gelepu pri-bira, to drtine sve k mesari zbira. J. S. Rej-

ković 435. Hajduci napadaju... na gelepe vo-lova. V. Bogišić, zborn. 609.

GELEPČIĆ, *m. presime, vidi* Gelebgijić. — *U naše vrijeme.* Bogosav Geleptić. Rat. 244.

GELEPČIJA, *m. vidi* gelebĠija. — *Između rječnika u Vukovu.* I sakupi mlade gelepčije. Nar. pjes. juk. 475.

GELEPČIJIN, *adj. koji pripada gelepčiji.*

GELEPI, *m. pl. zaselat u Srbiji u okrugu* čatanskom. K. Jovanović 171.

GELEPLJA, *m. vidi* gelebĠija. — *U Belinu rječniku: 'negotiator boarius' s dodatkom da je riječ turska.* — *nepousdano.*

GELEPIŠTE, *n. ime nekakvu mjestu.* — *Pos-taje od gelep.* — *U naše vrijeme.* Od Gruji-čeve rive preko Gelepišta, od Gelepišta na brazu. Glasnik. II, 1, 195. (1808).

GELETIN, *m. vidi* gelat. — *plur.:* geleti. — *U jednoga pisca xvii vijeka (pisano s č).* Jedan je čeletin ubijen... Vodeći čeletina svezana... M. Divković, zlam. 38^b. Manigodi ali ti čeleti. bes. 384—385.

GELETINOV, *adj. koji pripada geletinu.* Duša čeletinova. M. Divković, zlam. 38^b.

GELIKHAN, *m. selo u Bosni u okrugu* Dođe Tuzle. Statist. bosn. 140.

GEILOVAC, *Gelilovca, m. selo u Bosni blizu* Orašja. Schem. bosn. 1864. 82.

1. **GEŁOZIJA**, *f. zelotypia, tal. gelosia, vidi* ljubomornost. — *Od xvii vijeka u Dubrovniku.* Ne imaju dat mjesto sumnjama, gelozijama i rije-čima. I. Držić 284. Imat gelozije zališne. 313.

2. **GEŁOZIJA**, *f. prozor s drvenom rešetkom kroz koju čelade s poľa ne može vidjeti ko je na prozoru, tal. gelosia.* — *ispoređi* gęlosija. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GEŁTRŪDA, *f. tal. Geltrude, ime žensko, niem.* Gertraud. — *ispoređi* Gertruda. — *Od xvii vijeka u pisca iz zapadnjih krajeva.* Kano bi očitovano Geltrudi. I. Ančić, svit. 88. Ne porod dobro-srećni Gertruda. I. Đorđić, ban. 54. — *I s nom.* Geltrude. Sveta Geltrude. Misli. 81.

GEŁIN GROB, *m. mjesto u Srbiji u okrugu* vafevskom. Niva na Gełinom Grobu. Sr. nov. 1872. 588.

GEM, *m. samo acc. pl. gēme (ali može biti da je i acc. sing. od gēme, gēmeta srednjega roda) na jednom mjestu xviii vijeka u pisca* Slavonca. *po značenju* vaľa da je arap. tur. gem, množina, društvo. Ja mislim da bi čovik ove noćne fašin-gare prije batinom nego ričma ukinuo, ali jerbo se više puta i kojigod plemić u gēme usmiša, a plemića ne smije čovik udarit... M. A. Rej-ković, sat. A7^b.

GEMĀDAN, *m. vidi* gamadan. V. Ilić *is* Sr-bije.

GEMĀT, *gēmāta, m. općina, arap. tur. gema'at.* — *U naše vrijeme.* 'Gemeinde' (gemat), općini (gematu). Statist. bosn. 8. — *I kao osobito ime nekoj općini u Bosni u okrugu* Dođe Tuzle. Statist. bosn. 158.

GEMATİLE, *tur. gemaat ile, s društvom, s općinom.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Al' da vidiš Vusejn-kapetana! na konaku longu pokupio, gematile dovu izučio, jedan drugom Bođu vjeru daju. Pjev. crn. 101^a.

GEME, *gēmēta, n. vidi* gem.

GEMILIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu* bašo-lučkom. Statist. bosn. 96.

GENABET, *m. nečisti čovjek, poganin (kao psovka), arap, tur. genâbet, pollutio involuntaria.* — *U naše vrijeme.* A kadija oduši na agu: „Genabete jedan, kako možeš ti potvoriti bigair hak fukaru raju da ti je kravu izio?“ Nar. prip. vrč. 85. Oni genabeti kmetovi. M. Đ. Miličević, zim. već. 88.

GENÂR, *genára, m. januarus, januar, svječani, tal. gennaro. — isporodi denar, denvar. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima (isprova pisano s č, vidi čenar).* Koji preminu na dan svetoga Mavra opata na 15 genara 1576. N. Naješković 1, 843. Prvi dan mjeseca genara. A. Gučetić, roz. jes. 25. Sičaň, genar, ima dana 81. B. Kašić, rit. 58^a. Na 1 genara 1654. V. Andrijašević, dev. iv. Priminu na petnes genara. I. Đorđić, ben. 82. I budući da je današnji dan prvi od sična ili genara. J. Banovac, razg. 66. Nije glada do genara. (Z). Poslov. danič. 82. Bio je kršten na šes genara. S. Rosa 47^a.

GENARIKA, *f. vidi ganarika. — U Vukovu rječniku.*

GENDÂR, *m. vidi žandar.* A naj potlje gendari svijeh pohvataju i sudu ih predadu. Nar. prip. vrč. 105.

GENEM, *vidi gehenem.*

1. **GENERÂL**, *m. vidi generao.*

2. **GENERÂL**, *adj. opći, tal. generale. — Od xvi vijeka u nekijeh piscu iz zapadnijeh krajeva.* U kapitolu generalu. A. Gučetić, roz. mar. 84. Za optenu ili generalu ispovijest. B. Kašić, zrc. 128. Učinivši jednu ispovijes generalu. I. Držić 151. Lektur i riči božije generali predikatur, to jest općeni pripovidalac I. Anđić, ogl. i. Od naredba ministra generaloga. svit. 78. Devocijoni... složene po... Andrijaševiću... predikocu generalomu. V. Andrijašević, dev. i. Po štioću generalomu. M. Radnić i. Putujući u Španju kuštodom na kapito generali. iii. Ovo je izpovijed generala velika. S. Margitić, isp. 8. Korijolan... sdruži se s neprijatelji rimski, i učiniše ga kapitanom generalim prid vojskom. J. Banovac, razg. 140. I očisti svoju dušu s jednom generalom ispovijdu. 186. Imat jednoga za generaloga ministra. P. Filipović 26. Imadu se skupit na kapitano generali. 27. Antun Milanković koji bi difinitur generali. Norini 56. Drži za obćeni nauk i način ali za regulu generalu. M. Dobretić 224. — *U nekijem je primjerima shvaćeno kao supstantiv.* I u malo poznavši njegovu vridnost, učiniše ga kapetanom generalom od sve vojake. J. Banovac, razg. 9. Ministar generao. P. Filipović 22. 27.

GENERALICA, *f. generalova žena. — isporodi generalovica. — U Vukovu rječniku: 'die generalin', uxor summi ducis'.*

GENERALOV, *adj. koji pripada generalu. — U Vukovu rječniku.*

GENERALOVICA, *f. vidi generalica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Knihu piše generalovica. Nar. pjes. vuk. 2, 253. Ne boj mi se, generalovice! 2, 254.

GENERALSKI, *adj. koji pripada generalima. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Generalska kuća sama vrh cesarskijeh nije hrama. J. Kavašin 164^a.

GENERALSTVO, *n. generalska čast. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Za Antino veliko junaštvo nemu dade dužde generalstvo. And. Kašić, razg. 165^b. Komu David biše generalstvo dao. korab. 212.

GENERÂN, *generána, m. vidi generao. — U narodnoj pjesmi crnogorakoj našega vremena.* Generan češ kod uja mi biti. Pjev. crn. 294^a.

GENERAO, *generála, m. vojvoda, tal. generale (u novije doba po istočnijem krajevima može biti i od tur. general).* — *isporodi generan, gerenao, general, deneral, jeneral. — Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: gēnerále, gēneráli. — U nom. sing. na kraju stoji o mj. l, ali ovo može ostati i u naše vrijeme: genêrâl. ao se u Dubrovniku sačinje u o: genêrô, a u sjevernoj Dalmaciji u a: genêrâ. — Od xvi vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu (general i generao, der general, summus belli dux'). a) sa značenjem kasnijem sprijeda. I genero dođe u vrime strašni ogaň kad se ugasi da svojijima bojnicima i s vojštanim u n ulasi. J. Palmotić 275. Oloferna hologa učini generalom. S. Margitić, fal. 20. Gdi su i naši generali, i Sinovčić i Fanfoha? J. Kavašin 181^a. Generalu ne ukaza neg' pomñive stavi straže. Nar. pjes. bog. 215. Kad genero knihu prolegajo. 282. Zove mlađa Sibihnanin-Janka, ter je nemu lipo besidio: „Generale dasno krilo moje!“ And. Kašić, razg. 189^a. Dode arambaša Miše Vučković gospodinu preuzvišenomu generalu Kornercu. 194. Joab, genera Davidov. korab. 198. I bi general od sve vojske Davidove. 218. Genera Bakide. 840. Okrenuvši se genera (generaa')... I. J. P. Lučić, izk. 13. I četiri moraka generala. Nar. pjes. vuk. 2, 218. Uvati me Vuča generale. 2, 246. I trideset i tri generala. 8, 94. I njih nekako uvatio Vuča general. Vuk, nar. pjes. 2, 253. — b) poglavica crkovnoga reda. Po naredbi i vlasti generala i glave od svega reda od predikatura. A. Gučetić, roz. jez. 26. Sfeti Iñacijo bi učinen glavni starišina ili genero. B. Kašić, in. 64. Generali od redova I. Anđić, vrat. 90. Da ga generao učini pripovidaoćem. ogl. 69. Raimondo, koji bi generao frataru. P. Posilović, nasl. 98^a. Starišini, kako opatu, generalu, provincijalu, gvardijanu... M. Dobretić 278. — c) vidi kod 2. general pri kraju.*

GENET, *m. raj (kod onijeh koji su turskoga zakona), arap, tur. gennet. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Svi ćemo te danas poslušati pa da ćemo listom izginuti, barem ćemo genet naseliti. Nar. pjes. kras. 1, 201. Tri štapa i četvrto čitap iz genetja je izišlo. (kažu Bošnjaci zakona turskoga. Vaja da: štapovima da se neposlušni biju i na pravi put gone, a iz čitapa da se uči kako treba pravo raditi i Bogu se moliti. gledaj: Leskovina je iz raja izišla). Nar. posl. vuk. 819—820.

GENETIĆ, *m. presime. — U narodnoj pjesmi turskoj našega vremena.* Gledao je Genetiću Ibro. Nar. pjes. vuk. 1, 865.

GENGEFIL, *m. nekakav cvijet. — Po svoj je prilici riječ grčka koja je preko turskoga došla u naš jezik, isporodi karanfil. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* I četiri struka gengefila. Nar. pjes. hero. vuk. 207.

GENOVA, *f. vidi Genua, tal. Genova. — Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima.* Sad korabje sve upravi proč Bnetčanom za Genova. J. Kavašin 184^a.

GENOVÊŠKI, *adj. koji pripada Genovezima, Genovi. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 840^b.* Barjak genoveški. J. Kavašin 281^a.

GENOVÊZ, *Genovêza, m. čovjek iz Genove, tal. Genovese. — isporodi Ginuvijez, Givinijez. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GENTIL, *m. gentilis, nesnabožac, nevjernik, tal. gentile*. — *isporedi poganin*. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka*. (Pilat) bijaše gentil brez Boga a use mito. I. Anđić, svit. 160. Premda Trajan bijaše gentil. 205. Mrtva glava jednoga gentila. L. Ljubuški 46.

GENTILA, *f. žensko čelade kao gentil*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Ona biše grišnica, gentila. I. Anđić, vrat. 206.

GENTILJANIN, *m. vidi gentil*. — *plur.: gentilijani*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Nikijem plemenitijem Ismaelitanom koji bijahu od sebe zločesti reče Esekijel: „Tvoj otac jest Amoreanin, a tvoja mati jest Getea“, prilikova i(h) g gentiljanom ... M. Radnić 75^a.

GENTILSKI, *adj. koji pripada gentilima*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Prikaza tamjan idolom gentilskim. I. Anđić, ogl. 25. Pomami se za jednom kćerju sakonoše gentilakoga. 168.

GĖNUA, *f. vidi Genua, tal. Genua*. — *U jednoga pisca xviii vijeka i u Belinu rječniku 840b*. Genua, Toleda, i Osona tajne i prijeke svim zasade. J. Kavašin 213^a.

GĖN (ili deñ?), *m. na jednom mjestu xvii vijeka znači: očišta bolest, šlepota; u ostalom nepoznata riječ i ne sma se uprav kako glasi*. Andeo Rafael reče Tobiji: „Raspaj ribu i uzmi žuč, zašto je dobra zaradi gēna (gegna)“, tako ti svijet i promisli gorkost koja stoji sakrivena pod negovijem zločami i grijesima, zašto ovo pomaže neka otvorivši oči požnadeš zloču i mrekost od svijeta. M. Radnić 185^a.

GĖNAK, *gēnka, m. boj, pers. tur. genk*. — *isporedi ganak*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide boj). E se boje gēnka od Brđana. Nar. pjes. vuk. 4, 420. A s Turcima gēnak zametnuše. 4, 456. Na Bañi su gēnak zađenući. Pjev. crn. 101b. Dokle š nime gēnak razdvojiše. 288^a. Gēnak bio tri debela sata. Nar. pjes. juk. 182.

GEOMETRIJA, *f. vidi geometrija, tal. geometria*. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka*. Geometrija brez nēga (nauka od broja) ostaje brez nogu i brez ruku. M. Zoričić, arit. predg. 9.

GĖP, *gēpa, m. čpag, špag, arap. gaib, tur. gep*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: gēpe, gēpi (ali gēpovi), (gen. pl. gēpā, gēpōvā)*. — *U naj starijemu je primjeru pisano s č.* — *Od xviii vijeka (ali vidi i žep), a između rječnika u Belinu* („sacoccino“, „sacculus“ 686^a) *gdje naj prije dolazi, i u Vukovu* (vide čpag). Drugi 'e po isti način ukrao 10 groša komugod iz čepa u crkvi. F. Lastrić, ned. 54. Saverija pruživši ruku u gēp ništa ne nađe. A. Kanižlić, fran. 56. Niste li vi imali ključa u vašemu gēpu? A. T. Blagojević, khin. 54. Ponese čekič u gēpu. D. Obradović, baan. 281. U gēpu jali čemeru. G. Peštalić 241. On se maši rukom u gēpove. Nar. pjes. vuk. 2, 46. Pak se maši u gēpe svilene. 2, 429. Onda trže divit od pojasa a iz gēpa knige bez jazije. 2, 442. Nakupio žutijeh dukata u gēpove i u čizme žute. 8, 8. Koji nose svilu i kadivu i gēpove s obadvije strane. 8, 25. Jednu ruku u gēpove tura. 8, 124. Koji nose u gēpov'ma ruke. Nar. pjes. petr. 2, 660. Mali gēp brzo se napuni. Nar. posl. vuk. 174.

GEPA, *f. selo u Srbiji u okrugu oraškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 808.

GEPE, *f. pl. ime mjestima. a) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 286.

— *b) zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović 182.

GĖPHANA, *f. vidi gēbana*. — *Od xvii vijeka (u dva naj starija primjera pisano je s č mj. g i s h među b i a, te jamačno treba čitati gēbana)*. Da ne bi iznijeli blago, lumbarde i čebhanu. Starine. 11, 116. (1678). Dali smo 84 čoveka vući lađe sa topovi i čebhanom. Glasnik. 11, 3, 62. (1707). Uzeše od Turak gēphanu. Pjev. crn. 24^b.

GĖPIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. xx.

GĖPNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu topličkom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 398.

GĖRĖNAO, *gērenāla, m. vidi gērenao*. — *Od xviii vijeka*. Neki je stotnik, a neki pridstavnik. to jest gērenao. J. Matović 287. Ište paša Orla gērenala, a gērenal pašu. Pjev. crn. 304^a.

GĖRGIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Glasnik. 19, 294.

GĖRIMA, *f. globa, arap. tur. gerime*. — *U naše vrijeme*. „E, pošto je tako“ reče kadija „ti si, vlaš, dužan platiti gērime po groba begu“. Nar. prip. vrč. 89. Da skinem, kmeta, ovu gērimu s vrata. M. Đ. Miličević, zim. već. 275.

GĖRMANIJA, *f. Nemačka, tal. Germania*. — *Od xvii vijeka u pisaca iz zapadnijeh krajeva*. Kada onuda prohojaše iz Germanije. B. Kačić, in. 105. Kraljicu od Germanije. V. Andrijašević, put. 109. Luter i Kalvin užgaše u Germaniji tolike rate i tolike nenavidosti. J. Filipović, 1, 191^b. Germanija aliti nimačka zemlja. Norini 9.

GĖROVAC, *Gerovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Vinograd u Gerovcu. Sr. nov. 1875. 756.

GĖRTRŪDA, *f. vidi Geltruda*. Venceslavi, i Hedviže i Geltruda. J. Kavašin 261^a.

GĖSTOK, *adj. vidi žestok*. — *Samo u jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka*. U naj gēstokijem bolestim. V. Andrijašević, put. 185. One gēstoke zavesaje. 190. Da tvoji uzli gēstoci raskinu uzle od mojijeh sakrivenja. 192.

GĖŠĖLA, *f. vidi žešļa*. Gēšļa, v. žešlika. B. Šulek, im. 80.

GĖVĖHIR, *m. drago kameće, arap. gēvāhir (pl. gāuhar, vidi gēver), tur. gēvahir*. — *U naše vrijeme (i bez h)*. I da vidiš vlaške gēvahire. Pjev. crn. 815^b. A po nēmu gēvajir kameće. Nar. pjes. petr. 2, 568.

GĖVĖP, *gēvāpa, m. odgovor, arap. gēwāb, tur. gēvap*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: gēvāpe, gēvāpi*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide odgovor, „red“ und antwort). Tvoj sevap naš gēvap. (Baku ljudi pod turskom vladom — kad kakvoga rđava čoeaka predađu sudiji da se pogubi). Nar. posl. vuk. 812. — *Često se kaže dati (učiniti) gēvap kavzi, te znači kao smiriti*. Pak je teško gēvap dati kavzi. Nar. pjes. vuk. 2, 184. Nečeš kavzi gēvap učiniti. 2, 470. Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kavzi gēvap dati. Nar. posl. vuk. 166.

GĖVĖPITI, *gēvāpim, impf. odgovarati, vidi gēvap od čega je postalo*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. gēvāpīlāh: u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. gēvāpī*. — *U Vukovu rječniku: „verantworten“, vide odgovarati*.

GĖVĖPLĖNE, *n. djelo kajijem se gēvapi*. — *U Vukovu rječniku*.

GEVAR, *m. nejasna (turska) riječ u narodnoj pjesmi našega vremena.* Uč-gevara od Zapada grada (uč u turskome jeziku znači 'tri', ali 'gevar' ne znam šta je. Vuk). Nar. pjes. vuk. 8, 45.

GEVER, *m. arap. gauhar, tur. gevhər, dragi kamen; od čega je što učineno. — U naše vrijeme.* a) išarano (damaštansko) nado, vidi dimišija. — u Vukovu rječniku: 'damaszenerstahl', 'ferrum damascenum'. — isporodi geferdar. — b) pokazao gever, t. j. pokazao se kakav je (da je rđav). Vuk, rječn. Pokazao gever (pokazao se da je šaren. — Vuk misli na prvo značenje, ali to ne treba, vidi drugo značenje u turske riječi). Nar. posl. vuk. 252. — c) mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Zemlja u Geveru. Sr. nov. 1875. 47.

GEVERD, *m. vidi geferd.*

GEVERLIJA, *f. vidi geferdar, tur. gevhərli, nakićen dragijem kamenem. — U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: On pripali svoju geverliju.*

GEVEROVAC, Geverovca, *m. mjesto u Srbiji u okrugu smeđerevskom.* Niva u Geverovcu. Sr. nov. 1878. 748.

GEVERUŠA, *f. vidi geferdar i geverlija. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Risnu.*

GEVRIN, *m. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u Gevrinu. Sr. nov. 1872. 240.

GEVRLEISATI, gevrleišem, *impf. šarati (?), vidi gever, geverlija, geferdar. — Samo part. praet. pass. na jednom mjestu xviii vijeka.* Višje puta (trisač) razbije i pocipa stečevo drvo tako u prapule, da ne ostane na pađu nego same u nebo gledeće strije, kojega paña čovičja ruka sa 20 gvozđenih klina onakvog gevrleisana ('ex-verleisana') ne bi pocipati mogla. M. A. Reljković, sat. L8a.

GEZAJ, *m. globa, arap. tur. geza, pedepsa. — U naše vrijeme.* Gezaj, globa, kad pozvani (u sud) ne dođe. V. Bogišić, zborn. 546.

GEZMA, *f. imbrik za kavu.* M. Pavlinović. — vidi gezva.

GEZVA, *f. mali ibrik za kavu, tur. geze. — isporodi gezma, ibričić. — U naše vrijeme.* Pet struka kućme neka se skupa u gezvi od 8 kave pa neka se na gladno srce pije. M. Đ. Milčević, živ. arb. 2, 87. Nalije iz ibrika u gezvu vrele vode. zlosel. 12.

GGARIJA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* Livada u Ggariji. Sr. nov. 1878. 108.

ĞIBRA, *f. komine, drop, tur. ğibre. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'der satz (von brantwein, wachs), die trebern', 'faeces'. Istoči vino a đavolu ostane ğibra.* Nar. prip. vuk. 277.

ĞIDA, *f. kopje, tur. ğida. — U naj starijem primjeru pisano s ğ. — Od xviii vijeka (ali vidi i žida), a između rječnika u Vukovu (vide kopje).* Ugledane bijau i sabje i čide svitleće se. E. Pavić, ogl. 435. Uže ğidu, hotijući onoga nepoznanoga mladica na zemlji ležečega probosti, ali ga ne pogodi. Đ. Rapić 183. Svaki nosi ğidu na ramenu. Nar. pjes. vuk. 3, 12. Mećući se ğide i lobuda. 8, 52. Pa on uze ğidu ubojitu. Nar. pjes. petr. 2, 223. I ponese ğidu koštanicu. 2, 414.

ĞIDI, *m. tursko ime muško. — Ne mjenja se po padežima. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Rusten-bega Ğidi Begovića. Ogled. sr. 88.

ĞIDIĆ, *m. prezime (tursko). — U naše vrijeme.* Kakav li je Ğidiću Agane. Nar. pjes. vuk. 4, 87. Tanku pušku Ğidića Osmana. Pjev. crn. 88a. Kao što je Ğidiću Hasane. 240b.

ĞIDIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 188.

ĞIDIJA, *f. selo u Srbiji u okrugu čuprijskom, vidi Židijs.* U mestu Židiji ili Ğidiji. M. Đ. Milčević, arb. 1094.

ĞIDOVANE, *m. verbalni supstantiv od nepotvrđenoga glagola ğidovati ili ğidovati se. nahodi se samo u jednoga pisca xviii vijeka, te bez sumnje znači: igra (što je često bivala srednjega vijeka i poslije) u kojoj se ljudi na konima biju kopljima, franc. tournoi, tal. torneo, giostra, nem. turnier, isporodi obduja. pisano je ğidovane ('ğiddovagne'), ali, pošto jamačno postaje od ğida, treba čitati č kao ğ.* Gospa zapovida da se jedan ukopa u simatorije, koji poginu na igri od ğidovaña. M. Zoričić, zrc. 65. Knez na igri od ğidovaña ostade mrtav. 66.

ĞIDOVIĆ, *m. prezime (tursko). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* A Turčina Dedu Ğidovića. Nar. pjes. petr. 2, 589.

ĞIDOVINA, *m. prezime (tursko). — U narodnijem pjesmama našega vremena.* Od junaka Mine Ğidovine. Pjev. crn. 56a. Zulumčara Ğidovinu Neda. Nar. pjes. petr. 2, 477.

ĞIDOVKA, *f. vidi Židovka. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad to čula Ğidovka divojka, vrteno je podignula na me i čide me udariti s nime... ja potekoh u crkvu uteći. kad vidila Ğidovka divojka, da ću junak uteći u crkvu, vrtenom se za mnom jest hitila. Nar. pjes. marj. 80.

ĞIDOVO BRDO, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom.* Livada u Ğidovom Brdu. Sr. nov. 1867. 105.

ĞIFUT, ĞIFUTIN, *vidi Čivutin. — Samo u Bjelostjencevu rječniku: 'Gyiffut, Gyiffutin', v. Židov.*

ĞIGALEVAC, Ğigalevca, *m. selo u Bosni blizu Stare Rijeke.* Schem. bosn. 1864. 89.

ĞIGALUŠA, *f. selo u Bosni blizu Šurkovca.* Schem. bosn. 1864. 88.

ĞIGANAT, ğigānta, *m. ğigas, div, tal. gigante. — Drugo se a umeće samo u nom. sing. (bez a u dva primjera) i u gen. pl. ğiganātā. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajovima, a između rječnika u Mikalčinu (ğiganat, velnog, čovjek priveliki 'ğigas') i u Belinu 844a. Ğiganti tadaj bjehu na zemlji. N. Rašina 114b—115a. gen. 6, 4. David pridobitelj strašnoga Golije gigante. A. Gučetić, roz. mar. 228. Oboriti... strahovitoga ğiganta, cara od svita. B. Kašić, is. 26. Golija ğigant. P. Bogašinić 10. Kao ğiganat u jakosti vas veseo zadržao se. I. Akvilini 19. Kada bijaše oni ğigant pristašio kralja Šaula. S. Margitić, fal. 68. Ğiganat, oli, kako drugi izgovaraju, žiganat. And. Kačić, kor. 161.*

ĞIGANTOV, *adj. koji pripada gigantu.* Ğigantovoj sili vrha doći. P. Bogašinić 11.

ĞIGARA, *f. vidi ğigerica. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Marko za him topusinu turi, udari ga u pleća junačka, na prsi mu ğigaru izbio. Nar. pjes. marj. 13.

ĞIGARICA, *f. vidi ğigerica. — U jednoga pisca xviii vijeka (pisano s ğ).* Usmi od kojega brava bile ğigarice. J. Vladimirović 7.

ĞIGER, *m. vidi ğigerica. — U jednoga pisca Dubročanina xvi vijeka (govori Turčin).* Zlatnom

strijelom ... kojom ğiger sved' moj raniš. S. Gučetić, derviš. star. pjesn. kuk. 1, 106.

ĞIGERICA, f. jetra. — Postaje nastavkom ica od pers. ğiger (isporedi *enskr't. jaktt, grč. ğnap, lat. jecur*), tur. ğiger, ğijer. vidi i žigerica. — isporodi ğiger, ğigara, ğigarica, ğigirica. — Kaše se i u množini bez promjene značenja, vidi neke primjere iz narodnih pjesama. — Od xvii vijeka (naj prije u Mikajinu rječniku, vidi kod b)). a) bez pridjeva, značenje je uopće kao što je kasano sprijeda. Mozak, ğigerica, srce etc. A. Bačić 470. Beče mu tada andeo, da ju raspori i da srce, žuč, i ğigericu postavi kano stvari potribite za likariju. E. Pavić, ogl. 867. Strila udari Ahaba među ğigericu i utrobu. 384. Igra koña komar momče mlado pokraj čoška kozje ğigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. — da se boje razlikuje od 'bjele' (vidi b)), kaže se i crna ğigerica, tur. kara ğijer. između rječnika u Vukovu (ğigerica, 1. crna, 'die leber' jecur', cf. jetra). A po srcu sablje dovatile, ispale su crne ğigerice. Nar. pjes. vuk. 2, 563. Čorda sinu, a pazuhu zinu, a crna se ğigerica sminu. Osvetn. 2, 144. — b) bijela ğigerica, pluća, tur. ak ğijer. između rječnika u Mikajinu (bila ğigerica kod pluća) i u Vukovu (ğigerica, 2. bijela, 'die lunge', 'pulmo', cf. pluća. cf. utrobica). Vita su mu rebra izlomljena, vide mu se ğigerice bele. Nar. pjes. vuk. 2, 815. Dva mu vita rebra presjekao, vide mu se ğigerice crne, vide mu se i crne i bjele. 3, 81. Na drugu mu proteruje stranu sa zrnima ğigericu balu. 3, 185. Na pleći mu zrno izlazilo, i junačko srce iznijelo, i bijele komad ğigerice. 3, 272.

ĞIGERIČAR, m. u Vukovu rječniku: čovjek koji jede ğigerice, a ne može mesa da kupi.

ĞIGERIČNAK, m. ime nektijem biljkama. Ğigeričnak, Agrimonia eupatoria L. (Sablar), v. ğigiričnak, žigerišnak. — Ğigeričnak plemeniti (prema lat. hepatica nobilis), trifolium magnum vel aureum (Sablar), Hepatica triloba Dec. B. Šulek, im. 80. isporodi ğigiričnak.

ĞIGERNI, adj. koji pripada ğigerici, koji je natičen od ğigerice. — U Vukovu rječniku: n. p. kobasica, 'leber' jecinoris, e jecinore'.

ĞIGERNAČA (ğigérnača), f. a) ğigerna kobasica. — u Vukovu rječniku: 'die leberwurst', 'farcimen hepaticum'. — b) neka biljka. Ğiger-nača, pulmonaria arborea et terrestris (Vujičić), Sticta pulmonacea Achar. B. Šulek, im. 80.

ĞIGIRICA, f. vidi ğigerica. — U jednoga pisca xviii vijeka (u obadva primjera može biti da znači: pluća). Koja (ovca) neće žvakat jehovine, noj unutra ğigirica gine. J. S. Relković 60. Koprive jim (goveđima) ğigiricu liče. 229.

ĞIGIRIČNAK, m. ime biljkama. Ğigiričnak (I. Sablar), v. ğigeričnak. — Ğigiričnak vođeni (I. Sablar), Marchantia polymorpha L. — Ğigiričnak zvizdati (I. Sablar), v. zvizdac. B. Šulek, im. 80. isporodi ğigeričnak.

ĞIGOL, m. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 412.

1. ĞIGA, f. crepovi i drugo što kao dječja igračka što svekeće, tur. ğigi. — U Vukovu rječniku: 'klingendes spielzeug (scherben) für kinder', 'crepundia'.

2. ĞIGA, f. djevojka, tur. ğige, tetka, isporodi 1. bula. — U narodnoj pjesmi našega vremena. I viditi ğigu Andeliju. Nar. pjes. juk. 510. Ne bi l' lijepu ğigu u jagmili, Anđu kóerou karlovačkog bana. 511.

ĞIGALO, n. raboš na kom se bileži koliko kome treba dati mlijeka u jedan put za svagda kad se sva seoska stoka (ovce i koze) pomiješaju. S. Pelivanović.

ĞIHANIĆ, m. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 188.

ĞIK, m. presime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ĞIKELA, m. vidi dikela. B. Mušicki.

ĞIKIĆ, m. presime. — U naše vrijeme. Milan Ğikić. Rat. 90.

ĞILDET, m. vidi ğilit. — U Belinu rječniku: 'hasta da tirare', 'hasta missilis' 166b.

ĞILDIT, m. vidi ğilit. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka. Tere jedan na drugoga iz viteške sve desnice sred junaštva hrabrenoga teške meće drenovice ... Turci ovako vojevanje igru zovu od ğildita. J. Palmotić 226.

ĞILE, f. pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tusle. Statist. bosn. 158.

ĞILEP, m. vidi širap, tal. giulebbe. — U Belinu rječniku: 'gileppe' julapum' 844a; u Rjelostjenčevu: v. julip; u Stuličevu: 'giulebbo', 'dual-cicola potio'. u Bjelostjenčevu i u Stuličevu pisano je 'gilep' jamačno jer su oba slo pročitala 'gilep' u Belinu gdje g stoji za glas ğ.

ĞILET, m. vidi ğilit. — U Belinu rječniku: 'sagaglia, sorte d' arme in hasta', 'framea' 782a.

ĞILIČIJA, m. čovjek koji se vješto baca ğilita, tur. ğiridči. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Biće u svatim ğiličija Luka. Nar. pjes. juk. 515.

ĞILIT, m. kopje bez šilka kojijem se Arapi i Turci bacaju i gađaju za igru, arap. ğirid, tur. ğirid, ğilid. — isporodi ğilet, ğildit, ğildet. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der wurfstab', 'baculus missilis'). Cari se ğilitom (a Jedupci kamenom (kukom) umeću. (Z). Poslov. danič. 11. I dica se sad ğilitom šale. J. S. Relković 209. Ko imaše koña od megdana, okreće ga po polju ğilita. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Od kopla je ğilit načinio. 2, 560. Da s' gonimo na polju ğilita. Nar. pjes. juk. 292.

ĞILITANE, n. djelo kojijem se ko ğilita. — U Vukovu rječniku.

ĞILITATI SE, ğilitam se, impf. bacati se ğilita (u igri). — Akc. se mjeña u praes. 1 i 2 pl.: ğilitamo, ğilitáte, u aor. 2 i 3 sing. ğilita, u part. praet. act. ğilitao, ğilitála. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('den wurfstab werfen', 'ludo baculo missili'). ğilit se uzme po sredini pa se baci tako da ide upravo kao strijela. Turci se obično ğilitaju s koña, t. j. uzme svaki po jedan ğilit pa uzjašu na koñe, pa onda bacaju jedan za drugim i biju se a djeca se ğilitaju pjesice, i gledaju koje će dalje baciti). — U prenesenom smislu, o zmijama, bacati se u risinu, skakati. A po noj se ğilitaju guje. Nar. pjes. petr. 2, 68. 864. 3, 117. 403.

ĞILITICE, adv. vidi ğilitimičke. — U naše vrijeme. Pa se za nim ğilitice baci. Nar. pjes. petr. 2, 642.

ĞILITIMIČKE, adv. kao ğilitom. — isporodi ğilitice. — U Vukovu rječniku: t. j. baciti 'pfeilartig', 'more sagittae'.

ĞILITNUTI SE, ğilitnem se, pf. ğilitati se. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim presenta i aor. 2 i 3 sing. ğilitnā. — U Vukovu rječniku: 'einmal den ğilit werfen', 'mitto baculum'.

GILOVIN, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Gilovin Nedo. M. Đ. Miličević, slave. 16.

GIŁTIMICE, *adv. vidi* ğıvtimice. 'Odmah pivać oči ğıltimice iskapat'. M. Pavlinović.

GIŁ, *m. lijan, lijer, bogorodično cvijete, tal. giglio*. — *Od xvi vijeka u Dubrovniku*. Hoće procaftit kako ğil. N. Bašina 17^a. isai. 85, 1. Ismijesa s ružom ğil. S. Menčetić 16. Moj ğilu ğisdavi. 17. Dosta je tu razlićijeh ğila kolura svakoga. M. Vetranić 2, 267. Ljepša si neg trator i neg ğil rumeni. N. Dimitrović 45. Donasi i meni, draga ve družice, jedan ğil rumeni. N. Nalešković 1, 175. A kad se od mene, ğilu moj pribili, tve dike ľvene i ures odili. 2, 53. Ğisdava njeka vil, ne vil neg božica, kako ğil procavtil i bijela ružica. F. Lukarović 7. Kada uzimľemo kojegodi njih (*Toškana*) rijeći, kako to: Givo, ğardin, ğil. R. Gamašić B6^a. — *U naše je vrijeme drugo značenje: trandofil, crveni šez*. Ğil, *Althaea rosea* L. (Vodopić). B. Šulek, im. 69.

GIŁAK, *ğilka, m. dem. ğil*. — *xvi vijeka*. Ke su (*ruke*) snig dobile bjeloćom i ğilak. Š. Menčetić 83. Ružica i ğilak poveni. S. Menčetić—G. Držić 468.

GIŁOZ, *adj. koji jako mari za čim, koji s velikom pomnom čuva što, tal. geloso*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka*. Predikaoci su ľudi... ğilozni od časti Božije. I. Držić, nauk. 257. — *Komp.*: ğilozijľ. Ima dat svoj glas naj dostojnijoj i ğilozijoj od oblaženja dumanskoga. 265.

GIŁOZIJA, *f. vidi* 2. ğelozija. — *U rukopisu dubrovaćkom xvi vijeka*. Gledajući po fuhestrah i provirujući proz ğilozije. N. Bašina 186^a. cant. 2, 9.

GIŁIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Ĵ. Stojanović. D. Avramović 186.

GIŁRIJA, *m. i f. tvrdica, tur. gimri, siromašan, tvrd*. — *Akc. se mijena u gen. pl. ğimrija*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (*der geizhals' ,avarus', cf. tvrdica*). Da je tko ğimrija, skup i lakom za blagom. Đ. Rapić 261. Doći ćeš ti meni na sğodu, ğimrijo prokleta! M. Đ. Miličević, let. već. 91.

GIŁRJE, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 48.

GIŁ, *m. nekakav duh (vidi duh, 2, f) ili prekonaravno ćelade, ni anđeo ni đavo, kao vila ali muškoga spola, čeće slo nego dobro (u Vukovu je rječniku isto što div), arap. (uprav plur.) ğinn, tur. ğin*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 'der riese', 'ğigas' (fr. le géant'), cf. din (*vajla da je štamparska pogreška i da treba čitati div*) s primjerom iz narodne pjesme: A da su ti ğini kalauzi. — 'Pobratime, ğine od Latina'... Više ğine upitati neće... Pa od ğina odsijeće glavu (*u ovaj se pjesmi o ğinu kaže isprva samo da je junak, ali mu vino služi iz gorice vila*). Nar. pjes. vuk. 2, 519. Ne bi ğini klance pogodili. Pjev. crn. 115^a. Beli jesu ğini iz planina? Nar. pjes. juk. 378. Ğin baška, šaitan baška. (Ovo je upravo turski, ali se u Srbiji, osobito po varošima, može čuti i od našijeh ľudi, i znači: 'drugo je div, a drugo đavo'). Nar. posl. vuk. 351. Kaži mi se, ali si Božje stvoreće, ali si gorski ğin? Nar. prip. vrč. 106. I Hağibeg usudio se na prijateljstvo, svoje pismo alati meni kao tajno, u kojemu spomiľe podzemne ğine. Protok. nenad. 61. Ğin, vrag, đavo. u Nar. pjes. juk. 618.

GIŁ-ALLJA, *m. tursko ime muško*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. Pred ğome je paša Ğinalija. Nar. pjes. vuk. 4, 816. Lov lovio paša Ğin-Alija. Pjev. crn. 131^a.

GIŁDIĆ, *m. dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 48. 52.

GIŁGAFA, *f. u Vukovu rječniku: poľedina od lisićje kože (kod ćurćija)*. — *Od turskoga ğil-gafa*. Đ. Popović, tur. reć. glasn. 59, 261.

GIŁGARIJA, *f. isvesna boja u šamijama; od persijsko-turskoga ,ğengari'*. Đ. Popović, tur. reć. glasn. 59, 261.

GIŁ-ĜAGA, *m. tursko ime muško*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Beg Ğinĝ-aga iz doňe krajine. Nar. pjes. vuk. 4, 448. — *Pisano je i s ć mj. prvoga ğ*. Beg Ğinĝ-agu careva ğasiju. 4, 444.

GIŁINA GLĜVICA, *f. livada u Zaovinama (u Srbiji u okrugu ušićkom)*. Ĵ. V. Stojanović.

1. **GIŁNOV**, *adj. koji pripada ğinu*. — *Imeđu rječnika u Vukovu*. Da je na ğinovu trpezu nastupila. V. Vrćević, niz. 283.

2. **GIŁNOV**, *m. prezime*. D. Avramović 248.

GIŁNOVA MĜHALA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 248.

GIŁNOV DŖ, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Ğinov Dol. Statist. bosn. 248.

GIŁNOVIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u rijećkoj nahiji*. Glasnik. 40, 19.

GIŁNOVINA, *f. mjesto u Zbojćici (u Srbiji u okrugu ušićkom)*. Ĵ. Stojanović.

GIŁNOVITA STIŁENA, *f. brežufak u Srbiji u okrugu podrinskom*. M. Đ. Miličević, srb. 519.

GIŁNOVSKI, *adj. koji pripada ğinovima*. Na ğinovsko davno rivalište. Pjev. crn. 175^a.

GIŁ-PLANINA, *f. nekakva planina*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Ğin-planina i Anadolija. Nar. pjes. vuk. 8, 70.

GIŁUVIŁEZ, *m. vidi* Ğinuvijez. *jamaćno ć stoji sa glas ğ*.

GIŁ, *vidi* ğip kod ğipiti. — *U jednoga pisca našega vremena*. Ona (*muľa*) ğip na ćelo. S. ľubiša, prip. 82.

GIŁI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 42.

GIŁOVI, *m. pl. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom*. Niva na Ğipovima. Sr. nov. 1868. 687.

GIŁAFA, *f. vidi* ğirafa, tal. giraffa. — *U Mikaljinu rječniku*: 'camaleopardalis'.

GIŁANA, *f. ime žensko*. Ğirana (*is novijega doba*). S. Novaković, pom. 122.

GIŁASŖL, *m. vidi* suncokret, tal. girasole. — *U naše vrijeme u Dalmaciji*. Ğirasol (tal. girasole), *Helianthus annuus* L. (Lambl). B. Šulek, im. 80.

GIŁMUDA, *m. vidi* Ğiľmuda.

1. **GIŁA**, *f. ime žensko, Ivana, uprav augmentativ, vidi* Givo. — *U Dubrovniku i u okolini dubrovaćkoj od xvi vijeka*. Na naćin kojijem mi ove rijeći izgovaramo: Givo, Giva, ğil. R. Gamašić B6^a.

2. **GIŁA**, *f. ime žensko, Ivana, uprav ipokoristit, vidi* Givo. — *U naše vrijeme (ali vidi i Ğivin) u Dubrovniku i u dubrovaćkoj okolini ğaje nom. glasi* Give, a voc. Ğive. O Give Mihova! jesi li doma? M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 179.

8. **ĠIVA**, *f. aline, bale* (obično one koje kaplju iz nosa). U *Leskovcu*. M. Đurović.

ĠIVAN, *m. Joannes, ime muško, Ivan, tal.* Giovanni (*može biti da se kod toga isprva mislilo i na narodno ime Živan*). — *isporedi* Ġivo, 1. Ġive, Ġivko. — *xv i xvi vijeka. xv je vijeka pisano svagda sa ž, ali u svijem primjerima ovo stoji mj. g, po tome što su sve imena Dubrovčana (osim jednoga, Silvestrovića, koji je može biti Italijanac), između rječnika u Daničićevu (Živans). Živans Goč(eti)ć. Mon. serb. 287. (1419). Živanomz Gočetićemz. 320. (1428). Za Živana za Žuñeva sina. Spom. sr. 2, 81. (1424). Živanz Tamarićz... Živan Menčetićz. Mon. serb. 419. (1442). Ja Živan Silvestrović od duža iz Bnetak proglašeni po carskoj vlasti notar i notar bnetaki i kanžilijer općine kotorske. 465. (1454). Živanz Žoretićz. 515. (1472). Gospodinu Ġivanu Parožiću. N. Najlašević 1, 382.*

ĠIVANOVIĆ, *m. prezime (i patronimičko ime) po ocu Ġivanu*. — *xv vijeka u Dubrovniku (pisano sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Živanovića). Maroje Živanovića (vlastelin dubrovački). Mon. serb. 419. (1442). S knezom Bartolomz Živanovićemz Gočetićemz. Spom. sr. 2, 126. (1466). Prědz knezomz Bartolomz Živanovićemz. Mon. serb. 544. (xv vijek). — i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

ĠIVAR, *Ġivara, m. arap. tur. Ġivār, okolina*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: Ġivāre i Ġivāru, Ġivāri. a) u Vukovu rječniku: u Srbiji pod vladom turskom osobito u naj novija vremena zvao se 'Ġivar' kad krivinu ne plaća samo ono mjesto gdje je krv učinena nego (da bi više izišlo) i sva okolna sela. — b) knežina nahije trebiñske. u Vukovu rječniku.*

1. **ĠIVE**, *Ġiveta (Ġivete) m. hyp. Ġivan*. — *xiv i xv vijeka u Dubrovniku (pisano sa ž, u jednom spomeniku s č, vidi Ġive), a između rječnika u Daničićevu (Žive). Žive Pasketićz (na istoj strani tal. 'Give de Pasqua'). Spom. sr. 2, 19. (1349). Živě Črěvićz. Mon. serb. 146. (1849). Žive Črěvićz. 158. (1847—1856). Žive Nikole Gundulovića. 157. (1857). Žive Žursgovića i Žive Pucića. Spom. sr. 2, 26. (1869—1876). Žive Vlučevićz... Žive Lučićz. Mon. serb. 240. (1899). Žive Vuočinićz. 259. (1495). Živeta Vlkčevićz. Spom. sr. 1, 105. (1411). Kneza Živeta Menčetića. 1, 109. (1411). Kneza Živete Vlkčevićz. 2, 61. (1414—1428). Kneza Nikole Živete Pucića. 2, 83. (1426).*

2. **ĠIVE**, *f. vidi 2. Ġiva*.

ĠIVĠIBARA, *f. seoce u Srbiji u okrugu aleksi-načkom. M. Đ. Milićević, serb. 808.*

ĠIVĠIBARSKI, *adj. koji pripada ĠivĠibari. Niva u Plandištu ĠivĠibarskom. Sr. nov. 1867. 870.*

1. **ĠIVIN**, *adj. koji pripada (1.) Ġivi*. — *U obadva primjera ne spa se kako je akcenat, te mogu spadati pod 2. Ġivin. Ġivina sreća miran muž a yrijedna sluga. (Z). Poslov. danić. 28. Prinos Ġivin. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 189.*

2. **ĠIVIN**, *adj. koji pripada (2.) Ġivi. vidi 1. Ġivin*.

ĠIVINIJEZ, *m. vidi Ġinuvijez i Ġenovez*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka (pisano sa ž sa g i s š sa ije), i otale u Daničićevu rječniku (Živiněz). Bnetci, Živinězi i vsi jezici. Spom. sr. 1, 10. (1897).*

ĠIVKO, *m. hyp. Ġivan*. — *xiv i xv vijeka u Dubrovniku (sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Živko). Živka Dlačića (Dubrovčanina). Spom. sr. 2, 25. (1869—1876). Živko Menčetićz. Mon. serb. 259. (1405). Živko Gundulićz. Spom. sr. 1, 101. (1411). Živku Miloviću. 105. (1411). Živko Črěvićz. 108. (1411). Našz vlastelin Živko Vlahovićz. 110. 111. (1412). Za Živka Ligatića (Dubrovčanina). 128. (1415). Živko Brodarovićz. Dubrovčanin. 186. (1417). Živko Jaketićz. Mon. serb. 876. (1438). Živko Cigulićz. 428. (1442).*

ĠIVO, *m. hyp. Ġivan*. — *isporedi 1. Ġive, Ġivko*. — *Akc. se mijenja u voc. Ġivo*. — *Od xvi vijeka u Dubrovniku. Ja neću, nu Ġivo toj vas će pitati. N. Najlašević 1, 244. Zato sam odlučio poslati ovo moje pismo ocu Ġivu Držić. B. Kašić, in. 4. Prisvijetlomu gospodinu Jeru Ġiva Gundulića... Ġivo Frana Gundulića P. I. P. I. Gundulić 216. Gospodinu Mihlu Ġiva Sorgo. V. Andrijašević, prav. III.*

ĠIVOJE, *m. prezime*. — *U naše vrijeme na Lastovu. P. Budmani.*

ĠIVŌVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

ĠIVULIN, *Ġivulina, m. ime muško, dem. Ġivan*. — *Od xv vijeka u Dubrovniku (isprva pisano sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Živulins). Živulins Stanišićz našz Dubrovčanin. Spom. sr. 1, 74. (1405). Ġivulin Lopudanin. M. Držić 265.*

ĠIZER, *m. vidi ciz*. — *U Mikajinu rječniku (nema napose, nego kod ciz).*

ĠIZMUNDO, *m. ime muško, vidi Šišman, Šiško, tal. Gismondo*. — *isporedi Ġišmuda, Ġizmundz*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka Ġismundo, što s' viditi? Š. Menčetić 194. i kao akrostih: 'Ġismundo' 229. vidi V. Jagić u archiv für slav. philol. 5, 87 (gdje stoji štamparskom griješkom Gsismundo).*

ĠIŽMUDA, **ĠIŽMUNDA**, *m. vidi Ġismondo*. — *xv vijeka (pisano sa ž) u Dubrovniku. isto ime u istoga čeladeta nalazi se pisano i Žišmuda (Ġišmuda) i Šišmunda*. — *Imeđu rječnika u Daničićevu (Žižmuda, Žižmunzda, Žišmuda, Šišmunzda). Žižmuda Žuñevićz. Mon. serb. 419. (1442). Žižmuda Žuñevićz. 424. (1442). Žižmunda Žuñevićz. 431. (1445). Prědz gospodina kneza dubrovačkoga kneza Šišmundu Žuñevićz. Spom. sr. 2, 118. (oko 1462). Šišmundu Žuñevićz. 2, 126. 127. (1466).*

ĠODA, *m. muški nadimak i prezime*. — *U naše vrijeme. Ġoda Petar Đorđević pominje se češće od godine 1807 do 1818. M. Đ. Milićević, pom. 845.*

ĠODIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme. L. Đorđević. Tako je sa Karađorđijeva vremena bio vojvoda Petar 'Ġoda', a njegov sin čini mi se da se zove sad 'Ġodić'. Vuk, rječn. 572*.*

ĠODINO BRĀDO, *n. glavica u Srbiji u okrugu požarevačkom. Glasnik. 43, 818.*

ĠOGA, *f. vidi gogaña, isporodi čoga*. — *U Vukovu rječniku.*

ĠOGAÑA, *f. gola kost od gnata u vola ili u koña, može biti od tur. čevkan*. — *isporedi goga, gogov, čoga, čoglan*. — *U Vukovu rječniku: 'ein bein von einem zerfressenen ohsen, pferde', 'os, nudum carnisbus, equi aut bovis dilaniati'.*

ĠOGOV, *m. vidi gogaña*. — *U Vukovu rječniku.*

ĠOJIC, *m. prezime*. — *U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xx.*

ĠOKA, *f. vidi čoha*. — *Dolasi u naše vri-*

jeme s osobitijem snaćenima. a) malen lagan prsluk sapet od grla do pasa. M. Pavlinović. Šumadinka ima: košulu, čarape, ... Ġoku (to je prsak od sukna). M. Đ. Milićević, živ. serb. 1, 70. — b) rđava haljina: 'Natalančio onu Ġoku na se'. V. Ilić is Srbije. može biti da amo spada i ovo: Kad je prvi put, u svojoj beloĠi Ġoki, došao u selo Rakovac, nije imao više od sto groša svojih novaca. M. Đ. Milićević, let. već. 59.

ĠOKIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 140.

ĠOLĀP, f. noga (s presirañem). — U Vukovu rječniku: '(verächtlich) der fuss', 'pes' s primjerom: Pere svoje Ġolapi gdje Ġudi vođu piju.

ĠOMBA, f. u Vukovu rječniku: Ġbun site ili šaša u bari ili u ritu 'ein rohrgelbäusch', 'arundinetum'.

ĠOMBOS, m. u Vukovu rječniku gdje se tumači: propast, ponor, 'der abgrund', 'profundum' s dodatkom da se govori u Risnu i s primjerom: Tako se od mene Ġombos ne činio! (Nar. posl. vuk. 810). ali mi se čini da bi baš po smislu u ovom primjeru trebalo shvatiti Ġombos da je isto što Ġumbus, koje bi ovdje značilo: smijeh, rug.

ĠOMBŌVIT, adj. u Vukovu rječniku: n. p. put, vide čačkovit.

ĠONKO, m. ime muško, hyp. 1. Ġuñ. — isporodi Ġono, Ġunko. — xv vijeka (i xvi, vidi Ġonkov) u Dubrovniku (pisano sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Žonko). Žonku Gunduliću. Spom. sr. 1, 108. (1411). Žonko Bunić. Mon. serb. 320. (1423). Žonko Kalićević. 419. (1442). Žonko Gradić. 481. (1445). Žonku Cinculoviću. 506. (1469).

ĠONKOV, adj. Ġoku pripada Ġonku. U smrt gospode Kate Ġonkove Ruljić. D. Zlatarić 100b.

ĠONLIJA, m. turska riječ nepoznata (zar Ġevan, vidi aĠuvan, s nastavkom li?). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Bjehu u četi toj ujedno sve Ġonlije i delije. J. Palmotić 78.

ĠONO, m. hyp. 1. Ġuñ. — isporodi Ġonko. — Akc. se mijenja u voc. ĠĠno. — Od xvi vijeka u Dubrovniku. Gospodinu Ġonu sinu Mata Gradića. F. Lukarević 2. U hvalu prisvitiĠoga Ġona (Ġiona) Palmotića vlastelina dubrovačkoga. u Ġ. Palmotić, christ. xxxiii. I sina mu viju Ġona, J. Kavañin 176b. Kako ih jur istomači Ġono Ġore Palmotić. I. Đorđić, ben. 209. još ovoga vijeka poznati latinski pisac Ġono Resti (Rastić). P. Budmani.

ĠONŌVICA, f. vidi Ġanovica. (grješkomo) Ġonovica, suvrst smokve (Vodopić). B. Šulek, im. 69.

ĠONŌVIĆ, m. presime. — Od xvi vijeka u Dubrovniku. Gospodi Mari Ġonović ženi svojoj. D. Zlatarić 97b.

ĠONTA, f. tal. giunta, priložak. ovako se zove selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom kao da je priložak selu Dolima, tal. Giunta di Doli (vidi Repert. dalm. 1872. 24). — Od xvi vijeka. U Ġonti ja imam kmeticu jednu tuj. N. Najšćković 1, 262. u naše vrijeme kaže se i Ġunta. Schem. ragus. 1876. 37. — Nejasno je značenje u dubrovačkoj poslovići xvii vijeka: S Ġontom na partušu. (D). Poslov. danić. 108. može biti da znači priložak mesa.

ĠONĀNE, n. djelo kojijem se Ġona. — U Vukovu rječniku.

ĠONATI, Ġonām, impf. čekati sjedeći i drije-majući. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 8 pl. Ġonājū, u aor. Ġonah, u ger. praes. Ġonā-

jūci, u ger. praet. Ġonāhvī, u part. praet. act. Ġonao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — U Vukovu rječniku: 'sitzend und halb schlafend erwarten', 'expecto dormitans in sella'.

ĠORA, f. mršava sviña (kao psovka), tur. Ġevre, mršav. — U Vukovu rječniku: '(schimpfwort) ein mageres schwein', 'sus macra'.

ĠORAST, adj. vrlo mršav, vidi Ġora od čega postaje. — U Vukovu rječniku: 'dürr', 'macie torridus': Ġoraste ruke, cf. mršav.

1. **ĠORE**, Ġorete, m. Ġuro, hyp. tal. Giorgio. — isporodi 2. Ġore i Ġoreta. — xiv i xv vijeka u Dubrovniku (pisano sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Žore). Žore Crni (Dubrovčanin). Spom. sr. 2, 26. (1869—1876). Protovistijar Žore. 85. (1892). Odi našega sluga a vašega graždantina gospodina protovistijara Žorete. 87. (1892). Gospodine Žore Dubrovčanine naš protovistijar. 89. (1898). Protovistiar Žoreti. 40. (1897). S protovistijarima Žoretoma. 41. (1898). Polaču s mistoma u Dubrovniku koja je bila protovisara Žorete. Mon. serb. 844. (1427). (ovome je, protovistijaru Žoreti' pisano ime latinski Zore de Bochsa. Spom. sr. 2, 87. Zorre de Bochsa. 89; po tome Daničić misli da mu je bilo prezime u našem jeziku 'Bogšić', ali tome prezimenu, kao dubrovačkome, nema drugdje potvrde). Žore. Palmotić. 287. (1419). 847. (1427). Kneza Žorete Palmotića. Spom. sr. 2, 91. (1480).

2. **ĠORE**, Ġorā, m. vidi 1. Ġore. — Od xvi vijeka (naj prije često u akrostihu među pjesmama Ġ. Držića, pisano Ġore. n. p. u pjesmi 1, 18 itd., vidi V. Jagić u Archiv für slav. philol. 5, 89—90). I Ġore gizdavi toj reče u pjesni. V. Vodopić u N. Najšćković 1, 847. Nadgrobje Ġore Držića. D. Rañina 68a. Spijevalac Ġore ovdje leži. 68b. Kako ih jur istomači Ġono Ġore Palmotić. I. Đorđić, ben. 209. i u naše vrijeme u Dubrovniku, n. p. Ġore Betera. P. Budmani.

ĠORETA, m. vidi 1. Ġore. — U dva primjera xiv vijeka ima akuzativ (pisan sa ž) Žoretu, i otale u Daničićevu rječniku: Žoreta. Žoretu našega vjernoga slugu i protobisjara. Mon. serb. 280. (1897). Za protovistjara Žoretu. Spom. sr. 1, 16. (1898). moglo bi biti da je i prema ovome akuzativu nominativ Ġore; ali je nom. Ġoreta potvrđen xvi vijeka, jer dolazi kao akrostih u pjesmama Ġ. Držića, n. p. u pjesmi 3, 22 itd., vidi V. Jagić u Archiv für slav. philol. 5, 90.

ĠORETIĆ, m. patronimičko ime po ocu Ġoreti. — xv vijeka u Dubrovniku (sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Žoretić). Živani Žoretić. Mon. serb. 515. (1472). Po Nikše Žoretiću. 517. (1473). kod ovoga zadnoga pisano je na jednom mjestu Žuretić. Nikša Žuretić i Frenčesko Pucić. Mon. serb. 514. (1471) (u dodatku pisanom talijanski ima: per Nicola de Palmota et per Franc. de Pozza, odakle se vidi da mu je prezime bilo Palmotić).

ĠORIN, adj. koji pripada (2). Ġori. Jednomu ki pjesni Šišćkove i Gorine svojaše. D. Rañina 88b.

ĠORINO POJATIŠTE, n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Gorinom Pojatištu. Sr. nov. 1872. 826.

ĠORLIĆ, m. presime. — U naše vrijeme. Vlakjo Ġorlić. Rat. 409.

ĠORNĀTA, f. dan radne; nadnica, tal. gior-nata. — Od xvii vijeka u gornjem primorju. Ako platu od Ġornate skoĠaju. I. Držić 807. U Hercegovini i Crnoj Ġori obična je riječ, 'nadnica',

a u kotorskom okružju 'gornata'. V. Bogišić, zborn. 479. Fatigati na gornatu, dobiti gornatu, platiti gornatu u Dubrovniku i u dubrovačkoj okolini. P. Budmani.

1. GÓVE, *f.* ime žensko, Ivana, vidi 1. Govo. — *Akc. se mijenja u voc.* Góve. — *xvi vijeka u Dubrovniku.* M. Držić 181.

2. GÓVE, *m.* Juppiter, glavni bog rimski (i grčki), *tal.* Giove. — *Od xvi vijeka kod pisaca, a između rječnika u Belinu 847^a.* Gove se sa-tvori sad orlom, sad volom, sad daždom od slata... Govom tim s neba zgar me bitje ne bih htio promijenit nikadar. D. Rašina 79^a. A s vami stoji Gove. J. Kavašin 219^a. — *Mijenja se po padežima obično kao muški supstantiv:* Gorustasna dva tjelesa Gova Olimpija u Elidi. J. Kavašin 486^b. Slave Gova laživoga i Netuna vodna boga. N. Marči 18. u jednom primjeru kao ženski: Ako se odrečeš od tvoje vjere i Govi bogu našem pokloniš se. B. Zuzeri 888.

GÓVO, *m.* uprav hyp. *tal.* Giovanni, Ivan (isporodi 1. Gove), ali se upotrebljava samo kao psovka i snaci: budala. — *Akc. se mijenja u voc.* góvo. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

GÜBA, *f.* u *Vukovu rječniku:* polana u Hercegovini kod Korenića. — *isporodi 2. Gupa.*

GÜBE, gūbeta, *n.* gornja haljina duga bez rukava, arap. gubbet, tur. gūbet, gūpe. — *isporodi gup, gupa, gupet.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (ein langes oberkleid ohne ärmel, togae genus). U zelenu gubetu. M. Đ. Miličević, zim. već. 86. Pupa skinuo gube, pa nakrivio kapu. M. P. Šapčanin 1, 104. Gube... čurak, neka haljina bez rukava ili s kratkim rukavima, što se nosila ispod velikoga čurka ili ogrtača, koji se zove biniš. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 261.

GÜBER, *m.* vidi žuber. — *U Stuličevu rječniku:* 'avium cantus'.

GÜBERENE, *n.* djelo kojim se guberi. — *Stariji je oblik guberenje.* — *U Mikašinu rječniku:* guberenje od ptica, i u Stuličevu.

GÜBERITI, gūberim, *impf.* vidi žuberiti. — *U Mikašinu rječniku:* pojiti kakoti ptica, i iz njea u Stuličevu.

GUFAN, *m.* vidi čafran. *isporodi* čafran. — *U Mikašinu rječniku* (ne napose, nego kod čafran i šafran).

GÜGAN, *m.* kolac, motka. u bosanskoj Krajini. M. Ružičić. — *tur.* đukam.

GÜGEL, *m.* divlja mačka, tur. güge, malo živinče. Slovinac. 1880. 127^a.

GUGOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* A za Markom Tomo Gugoviću. Nar. pjes. vuk. 5, 189. Drugo mi je Tomo Gugoviću. 5, 236.

GUGULA, *f.* čičimak, *tal.* giuggiola. (griješkom) Đudule (tal. giuggioli), Zizyphus vulgaris, fructus Lam. B. Šulek, im. 69.

GÜHO, *m.* ime muško, bez sumnje ipokoristik, Daničić kaže da je 'Joannes', i tako je po svoj prilici. — *Akc. se mijenja u voc.* Gūho. — *Od xv vijeka (pisano sa ž) do xvii u Dubrovniku, a između rječnika u Daničićevu* (Žuho, 'Joannes'). Žuho Gočetića. Spom. sr. 1, 181. (1415). Žuho Gočetića. Mon. serb. 428. (1442). Prêds kneza Žuha Đuretića. Spom. sr. 2, 117. (1462). Guho Krpeta. M. Držić 897. Gospodinu Guhu Rašini. D. Rašina 57^a. Gospodi Mari Zamaña Guha Gozsi. V. Andrijašević, put. 8.

1. GÜKELA, *f.* pogrđna riječ za psa. — *U*

Vukovu rječniku: 'schimpfwort auf einen hund', 'convicium in canem', cf. kalaštura. vidi i: Gukela, kao pogrđa za psoto ocmojeno ili za ragu (pa i za čoveka). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 262.

2. GÜKELA, *f.* selo u Srbiji u okrugu topličkom. zove se i Gekele. M. Đ. Miličević, kraj. arb. 398.

GÜLA, *f.* ovako se zove mala rijeka Dobra (vidi 6. Dobra, a) blizu Ogulina. Dobra dolazi iz građanske Hrvatske te ponire uz nekadašnji Frangepanski grad pri Ogulinu, gdje prozvana Gulom (vele da se Dobra ondje s toga zove Gulom što se je ondje neka grofica Jula Frangepanka s ljubovnih muka niz one strašne vrleti u Dobru strmoglavlila) struji među stjenami. J. Wessely, kras. 206.

GÜLIJAN, *m.* vidi Gulijana. — *xiii vijeka (pisano sa ž).* — *U Daničićevu rječniku:* 'Žulijans', selima na Krkru (Daničić je ovdje slo rasumio, vidi kod Krkar) koja je kraj Stefan Prvovjenčani dao crkvi bogorodičnoj na Mjestu bješe međa, Žulijans ovi mora do mora' (Mon. serb. 10 god. 1222—1228). i sada ima to mjesto 'Giuliana'.

GÜLIJANA, *f.* selo u Stonskom Ratu. — *isporodi* Gulijan. — *S mlađijem oblikom od xviii vijeka.* Nad pšeničnjem nije kruha, nad ruželom nije žita, nad Gulijanom nije vina, nad mamin'jem nije sina, nad vlaškimjem nije lonca, nad riješk'jem nije konca. (Z). Poslov. danič. 67.

GÜLUMOVO, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Niva u Gulumovu. Sr. nov. 1874. 299.

GÜLUPOVIĆ, *m.* prezime (tursko). — *U naše vrijeme.* Gulupović Uša i Abdiju. Ogled. sr. 245.

GÜLÜS, gulüsa, *m.* u *Vukovu rječniku:* lisica (t. j. lisičja koža), čarape i nešto novaca što su Turci (do 1804) od svake crkve uzimali. — *Od arap. geläs, tur. gülüs, stupane na prijesto, pa po svoj prilici nešto što se tom prigodom plaćalo turskoj vladi.* ovako tumači Đ. Popović u glasn. 59, 262, i valja da pravo; samo ondje stoji da Vuk tumači ovu riječ sa lisica, a to nije istina; Vuk tumači: lisica, čarape itd.

GÜMA, *f.* petak (u Turaka), arap. gum'a, tur. güm'a. — *isporodi* gumah. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 262.

GÜMAH, *m.* vidi guma. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* No ti muvle do prvog gumaha. Pjev. crn. 102^a.

GÜMAZ-EL-AHIR, *m.* mjesečni mjesec muslimanski, arap. gemâd el-âher (drugi), tur. gumazi-jül-ahir. — *Na jednom mjestu xv vijeka pisano sa ž mj. g, i otale u Daničićevu rječniku* (žumazels ahirs). Na 18 dan žumazels ahira. Mon. serb. 484. (24 marta 1461). — *Na drugom je mjestu istoga vijeka nominativ žumazi als ahirs (u Daničićevu rječniku).* Pisa se meseca žumazi els ahira. Mon. serb. 515. (25 nov.—4 dec. 1471).

GÜMBA, *f.* kao da je riječ turska sa značenjem: kesa, tobolac. — *isporodi* gūzdan. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* Gumba ti se prosipala kud gođ hodio, mi ti pare nahodile. V. Vrčević, igra. 44.

GÜMBORENE, *n.* djelo kojim se gumbori. — *U Bjelostjencu rječniku.*

GÜMBORITI, gumborim, *impf.* vidi žuboriti. — *U Bjelostjencu rječniku:* 'gyumborim', žumborim, 'ganitido, modulator, concino more avicularum'.

GÜMBUS, *m.* veselo u društvu, smijeh, graja, per. gūmbiš, tur. gūmbüş. — *isporodi* gombos.

Da je viši smijeh koji se ovđe u Hercegovini zove 'gumbus' (turska riječ: vesele). V. Vrčević, igre. 84. Gumbus, graja veselog društva. V. Vrčević, nar. prip. 290.

GUMBUŠLIJA, m. šaljivčina. Zemljak. 1871. 4. — *vidi* gumbus.

GÜMLE, *adv.* svi zajedno, skupa, tur. gümlle. ,Odoše gümlle k nemu'. V. Ilić iz Srbije.

GUMRIJA, *vidi* gimrija. a) sitna lakomija: ,Vas je izvisio od gumrije'. — b) nadimak lakomcu. M. Pavlinović.

GÜNAK, gúnka, m. *vidi* čunak, b). — U Stuličevu rječniku: ,navicula texitrina'. — *nije dosta pouzdano.*

GUNIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Velko Gunić. Rat. 98.

GUNKO, m. *hyp.* 1. Guñ (kao da bi trebalo da glasi Guñko, ali na oba mjesta gdje dolazi nema *z* poslije *n*, isporodi i Gonko). — xv vijeka (pisano sa ž) kao ime dubrovačkome vlastelinu Buniću na dva mjesta, a između rječnika u Daničićevu (Žunsko) gdje se dodaje: gledaj, Budačić, Bunić', ali kod prvoga presimena u samome Daničićevu rječniku nema ovoga imena. može biti da je Žunsko na ona dva mjesta pisarska pogreška, i da treba čitati Žonko. Žunsko Bunić. Mon. serb. 347. (1427). 419. (1442).

GÜNTA, f. *vidi* Gonta.

1. GÜŇ, m. Junius, ime muško, tal. Giunio, Giugno. — isporodi Gono, Gonko. — Od xii do xv vijeka u Dubrovniku (pisano sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Žuñ). Žuñ Sestraževa. Mon. serb. 6. (xii vijek). Petar Žuñ Bogdanić, Žuñ Rañenić... Žuñ Črević, Žuñ Zrzić, Žuñ Boleslavić, ... Žuñ Pikurarević, ... Žuñ Bolčević, Žuñ Gledić. 39. 40. (1258). Petar Žuñ Bogdanić. 41. (1258). Žuñ Vlkasović u Žuñu Džiću i Žuñu Lukareviću. 85. (1926). Žuñ Gradić. 197. (1878). Žuñ Žurugović. 347. (1427).

2. GÜŇ, m. junius, junij, lipan, tal. giugno. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima (isprija pisano sa ž), a između rječnika u Mikašinu (guñ, mjesec lipjan junius) i u Daničićevu (žuñ). Mjesec žuñ. Spom. sr. 1, 111. (1412). 2, 88. (1426). Žuñ. Mon. serb. 556. (1566). Dan xxix guña mjeseca. A. Gučetić, roz. mar. 84. Na 28 guña. B. Kašić, per. 100. Na 3. guña. S. Badrić, ukaz. 86.

GÜNEV, *adj.* koji pripada Guñu, *vidi* 1. Guñ. — Ismeđu rječnika u Daničićevu (Žuñev). Za Živana za Žuñeva sina. Spom. sr. 2, 81. (1424).

GÜNEVIĆ, m. prezime vlasteoskoj porodici dubrovačkoj (po ocu Guñu). — xv vijeka (pisano

sa ž), a između rječnika u Daničićevu (Žuñević). Ž(uñ?) Žuñević. Mon. serb. 262. (1405). Žuñ Žuñević. Spom. sr. 1, 117. (1418). Maroja Žuñević. Mon. serb. 405. (1441). Žišmuda Žuñević. 419. (1442). Damijan Žuñević. 477. (1457). Aloviza Žuñević. Spom. sr. 2, 117. (1482).

GÜŇKO, *vidi* Guñko.

GÜP, m. *vidi* gube. — U Vukovu rječniku: gup (gube?) s primjerom iz narodne pjesme: Na njih crne kape i gupove.

1. GÜPA, f. u Vukovu rječniku gdje je tumačeno: vunena košula ženska s dodatkom da se govori u Hercegovini i u Crnoj Gori. — *vidi* gube.

2. GÜPA, f. *vidi* župa. u Crnoj se Gori ovako zove Župa Nikšićka. I glavari od krvave Gupe. Nar. pjes. vuk. 5, 495. I u Gupu i još na Lukovo. 5, 503. Nego smo im prihvatili Gupu Nikšićku, Lukovo, Rudine... 5, 540.

GÜPANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

GÜPELETA, f. *vidi* 1. gupa. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u nahiji riječkoj i ješanskoj.

GÜPET, m. nekakvo žensko odijelo, *vidi* gube. — xvii vijeka u dubrovačkoj poslovi, i u Vukovu rječniku: ,art frauenkleid' ,vestis genus'. cf. gube, gupa s dodatkom da se govori u Risnu. Svuč se u gupet (po ovome bi bila doña ženska hašina, *vidi* skutici). (D.) Poslov. danić. 120.

GÜRETIĆ, *vidi* Goretić.

GÜSTO, *adv.* pravo, uprav, zbiša, tal. giusto. — Od xvi vijeka u gornjem primorju. Ne, nego toj mene toka, gusto znam. N. Najlašević 1, 249. Jes gusto, bi li ga? a što je nov bio? 1, 249. Gusto se sastavlja prem odi lozica. 1, 257. Kaži mi kako to tebe gusto, a mene su škrbi? Nar. prip. vrh. 186.

GÜZDAN, m. kesa za novce, pers. guzdan, tur. guzdan, uprav česa gdje se hrane listovi, nem. brieftasche, franc. portefeuille. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu: cf. srma-guzdan (*vidi* dafe). Odnese mi guzdan iz nedara. Nar. pjes. herc. vuk. 114. I ukrala guzdan iz nedara, u guzdanu stotinu dukata. Nar. pjes. petr. 1, 188. Guzdan, novčana kesa. 848. — Može biti i od srebra, te se kaže srma-guzdan. u Vukovu rječniku: kao kesica od srebra, i ovdje se misli u čemu se zapis nosi (a baš u samome primjeru stoji da se novci nose): Ja se dragom u nedra savila, u nedrima srma-guzdan bila gdjeno stoje groši i dukati (Nar. pjes. vuk. 1, 287). U nedrima srma-guzdan bila, a u veće dukat u guzdanu bila. Nar. pjes. petr. 1, 280.

H

1. H, slovo.

a. pravi je glas kao nem. ch u ach, woche, novogrč. χ u χαρμόν, δέχουαι, španolski j u viejo, ojalá, i s toga se ćirilovskim slovima piše x, a latinskim u sjeverozapadnijem jezicima ch. ovaj je glas kod većine naroda oslabio ili ga je posve nestalo.

a) u štokavaca. aa) ovaj se glas čuje svugda na svom mjestu samo u Dubrovniku. — bb) u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj izgovara se dobro na kraju riječi, slabije u srijedi, a na početku

se obično ne izgovara (lad, oću mj. hlad, hoću). — cc) Turci Bošnjaci izgovaraju slabijim glasom od prilike kao nem. h u haben; ovaj se izgovor nekoliko pruža preko sjeverozapadnijeh krajeva. — dd) ostali štokavci ne izgovaraju ovoga glasa nikako, n. p. ora, orau, smlje, lād, oću, ili ga zamjenjuju glasom v (poslije u): sāv, māv, kāvati; glasom j: směj, osobito poslije i: dijati, grija (mj. grijeha); glasom g i k gdje gdje u Hercegovini: drag i orak, nādog i nādok (k i kod ostaloga naroda u ženik, duk itd.).

b) u čakavaca se obično čuje pravi glas, bez sumnje u južnijeh (ali vidi kod hotjeti).

b. kod štokavaca se naj prije nahodi da se h gubi xvii vijeka i to u pisca Diokovića koji ga izostavlja gdje treba, a opet ga piše gdje ne treba (vidi n. p.: Od himbenijo, nepoštenije, osvjetlivije i nenavidljivije mislih. bes. 128b). to još biva u nega dosta rijetko a naj više na kraju gen. pl. adjektiva i zamjenica. češće biva to u mlađijeh pisaca istoga vijeka, kao u Posilovića, Radnića, a osobito u Ančića, u kojijeh se izostavlja i piše h bez razbora i na početku riječi i u sriedi. čudnovato je da se h gubi mnogo prije u nekim oblicima glagola hotjeti kod čakavaca (vidi kod hotjeti).

c. kod onoga dijela našega naroda, koji ne izostavlja u govoru h, ovaj se glas izgovara u nekim slučajevima i kad po etimologiji ne bi trebalo, n. p.: a) u riječi turskijeh što počinu glasom a, ispred ovoga izgovara se h, tako Dubrovačani n. p. kažu: Harapin, hat, haždaja (vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 158 br. 25). — b) između štokavaca neki Crnogorci, neki Bokeži i neki Rčani, i mnogi čakavci (svi južni) u gen. pl. kod supstantiva dodaju h na kraju: konah, ženah, ljudih itd. Crnogorci ga dodaju i u nekim drugim riječima, n. p. u lanih. — c) kajkavci kod svojeh riječi što treba da počinu samoglasnijem r, kao n. p. rda, rzati, dodaju u govoru h na početku: hrda, hrzati, i mnogi pisci u naše vrijeme ne poznajući etimologiju ovijeh riječi i pravi izgovor slova h, pišu ovako, premda im je namjera pisati štokavski. — d) vidi lak i mek.

d. neizgovaranje ovoga glasa bilo je uzrok i nekim drugim promjenama kod riječi, n. p. a) dva a, između kojijeh je ispalo h, mogu se sažeti u jedno (dugo) a, n. p. jāti mj. jāhati, jāti, vidi i: Istina da se ove riječi muškoga roda u rodit. jed. (oraa, praa, graa, straa) tako izgovaraju, kao da bi bilo jedno dugačko a (ā), ali su u pjesmama svuda dva sloga. Vuk, rječn. xxxiii. — b) gdje je u južnom govoru h ispalo poslije ije (ē), ovo nahodeći se pred vokalom, mijenja se na i(j), n. p. grija, mlja mj. grijeha, mljeha. — c) gdje gdje je vokal dugi pošto je za nim ispalo h postao kratak, vidi kod duh, prah. — d) vidi hv. — e) obično i kod onoga dijela našega naroda kod kojega se h ne izgovara, ostaju od starine glasovi (s i š) na koje se ono u nekim slučajevima mijenja, tako isti ljudi koji govore Vlah, jāti ili jāti, vto (mj. vrhoh), kažu opet Vlaše, Vlasi, jašem, vršem, vrsi; ali kod nekih riječi kao da se ono zaboravilo, te se n. p. od gluv, suv čini komparativ: gluvji, suvji.

e. neki pisci koji nijesu znali za pravi glas ovoga slova upotrebljavali su ga kao ortografski znak. a) neki su ga u romanskom riječima pisali po latinskoj i (staroj) talijanskoj ortografiji, n. p. habit, historija, hura, ali kod toga nijesu htjeli da bižete ikakav glas, jer ga nema ni u talijanskom jeziku iz kojega su crpli one riječi. i u naše vrijeme mnogi pišu (i izgovaraju) h prema lat. i nem. h i grč. ἥ, n. p. historija, Hektor, Holandija, Horacij, hijena (za nem. h ima h i u nekim narodnijem riječima: herceg, Hercegovina). — b) u Slavoniji su pisali, kao u nemačkom jeziku, h poslije dugoga vocala kao znak njegove dužine. ovo se i u naše vrijeme bilo primilo kao zakon kod krajnjega a ili i u gen. pl. u supstantiva, osobito kad se obaznalo da je ondje h i po crnogorskom govoru.

2. H, praep. vidi k.

HĀ, interj. vidi a, I (kod čega je bez sumnje u

mного primjera a sato što pisac nije izgovarao glasa h; ali opet i u nekim primjerima gdje je ha, može biti da je h samo ortografski znak i da nije namjera pišćeva bila da se izgovori kao pravi glas) i ah. — Od xvi vijeka (vidi kod a, g), a između rječnika u Mikajinu (vidi kod b), u Stulićevu (vidi kod b), u Vukovu (ha! "eheu").

a. uopće glas koji se izusti kad se naiđe (tijelom ili umom) na što drukčije od onoga što je dole bilo. a) u čudu, us koje može biti i drugo duševno osjećanje, n. p. strah. Ha ha, pravdo Božija, koliko si strašna! I. Ančić, ogl. 127. ili rug (ironički). Ha! brži od repa! (Kaže se kad ko rđavo trči na rđavu košu). Nar. posl. vuk. 399. — b) u žalosti. Ha prokleta aždajo nemila, teško ti si mene ucivilila! F. Radman 80. Duša, koja brez pristanka i pokoja jest vapila: ha ranita jesam! Đ. Rapić 75. Ha žalosti, jedna li ti jesi! Pjev. crn. 80b. — c) u radosti. Ha blago mene, evo mi je! Nar. prip. vuk. 142. — d) kad se ne pristaje na nešto što je drugi kasao (reče se po više puta). 'Ha, ha, ha!' opet veli Sima, 'ti Milija govoriš ka' dete'. M. Đ. Miličević, zlosel. 269. — e) kao u razmišljanu. Ako se ne obratite i ne učinite se kakono malani, nećete unići u kraljevstvo nebesko. Ha! sad ja ovdje imam dosta odgovarat, jer će mlogi pomisliti: kako bi ja, bivši zrio čovik, čitav čovik i star čovik, naj posli postao jedno dijete? to ne može biti. B. Leaković, gov. 161—162. — f) u hrabrenju, sujetovanju, zapovijedanju. Ha nu hodi, moja mila majko! Nar. pjes. vuk. 2, 63. Ha sad, braćo, za vjeru Hristovu! 3, 277. Ha naprijed, kurvino kopile! 4, 114. Ha udrite, ubila ve muha! 4, 124. Ha na noge, dva sokola siva! 5, 325. Ha sad, Turci moja braćo draga! Ogled. sr. 119. Ha ne boj se, ogo Huseine! 487. Ha braćo! za Boga jutros al' ikad! Pravdonoša. 1851. br. 31. — g) u prijetnji. Ha, jeda te kad na Igalo dobra srjeća donese! M. Držić 370. Ha crne ptice moje, danas ću vas do jednoga poslati na onaj svet! M. P. Šapčanin 1, 122.

b. udvojeno i više puta, glas što se izusti kod smijeha. — Između rječnika u Mikajinu (ha ha, ho ho, glas od smiha) gdje naj prije dolazi i u Stulićevu. Ona se pak nasmeje: ha ha ha ha! Nar. prip. mikul. 62. Ha ha ha ha! neka se jadu nasmiem. V. Vrčević, niz. 146. u Dubrovniku kad se u rugu kaže kako se ko smijao izgovara se s drugim akcentom: hā hā. 'Hā hā! on se na to sit ismijo'. P. Budmani.

1. HABA, f. šteta, kvar, vidi habiti. — Na jednom mjestu xiii vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (noxa). Da hode vlasi svobodno bez vse habe i zledi. Mon. serb. 24. (1234—1240).

2. HĀBA, f. vidi aba.

HABAD, habda, m. vidi habat. — U Bjelostjenčevu rječniku kod (kajkavskoga oblika) hebed, i u naše vrijeme. Habad, habd, abd, Sambucus ebulus. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. Habad (habat, habatija, hapat, hapta, haptan, haptovina, habdovina, obad, abad, apta, aptovina, avta, avtika), slov. hebed, hobat, hobed, hbat, rus. бозз, бѣзна, бѣзюкѣ, češ. chebd, chebz, chbeza, chabada, slovač. gbez, pol. gebd, chebd, hebzina, Sambucus ebulus L. B. Sulek, im. 107.

HABAHIJA, f. vidi abajija.

HABAJ, m. seoce u Međumurju. Schem. sagr. 1875. 144.

HABAJLIJA, m. vidi abajlija.

HABAŇE, n. djelo kojijem se haba. — U Vukovu rječniku.

HĀBAR, hābra, *m. vidi haber.* — *Od xviii vijeka.* Abar nosi i sam zapovida. S. Štefanac 7. Te opali dvije danickiše, habar dađe u svoju družinu. Nar. pjes. vuk. 8, 21. Od vas pravi abar očekujemo. M. Nenadović, protok. 7. Nisam mogao sobom otći u Baurić za uzrok kojekakvi abrova za Turke. 84.

HĀBAT, hāpta (hābata?), *m. Sambucus ebulus L., basa, zova, bzova.* — *ispoređi habad, abad, apta itd.* — *Oba a stoje mj. praslavenskoga z. drugo a ostaje samo u nom. i acc. sing. (i u gen. pl. habata?); mislim da je pogreška što u Stuličevu i u Vukovu rječniku stoji da a ne ispada u ostalijem padežima: vaša da je Vuku onako kasao kakav Dubrovčanin po Stuličevu rječniku. gdje a ispada, b se ispred t mijenja na p.* — *Riječ je praslavenska, isporodi češ. chebdi, pol. chebd.* — *Nejasna postaja; Matzenauer (kod apta) i Miklošić (etym. wörterb. kod apta) misle da može biti od grč. ἀττία, ἀττή.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (ebulum?) gdje naj prije dolazi, u Mikišinu (habat, trava, ebulus?), u Belinu 282b, u Bjelostjencu (habat, hebed, habad, abad, ebulus, ebulum?), u Voltigijinu (ebbio, ebulo, erba, attich?), u Stuličevu, u Vukovu (s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Habat (Dellabella), habatija, habatina (Visiani), habdovina, podagraria (Kuzmić), Sambucus ebulus L. (Kuzmić), v. habad. B. Šulek, im. 107.

1. **HĀBATI**, hābām, *impf. vidi habiti.* — *U naše vrijeme.* a) *nošenem derati (hašinu).* isporodi hamati. — *u Vukovu rječniku: n. p. hašinu, abtragen, strapaziren, 'detero pannum'.* — b) *kvariti uopće.* — *u jednoga pisca Bošnjaka našega vremena.* Vjeru tvrdu, koju živa ne poriču usta, a ni srce ne haba junačko. Osvetn. 8, 114. Kad mu prahne šćuka kapetane, vidjet ni ne pravde i krivine, prebrat sobje, zavirit berate, pa sve nade ničim nehabate. 4, 14. — c) *kao da snači kuditi.* — *u Crnoj Gori.* Što ti habaš mlade Crnogorce, a fališ mi od Nikšića Turke? Nar. pjes. vuk. 4, 87. — *amo može biti da spada i ovaj primjer (sa se, pasivno).* Vjera turska podnijet ne može da se haba dokle glava skoči. P. Petrović, gor. vijen. 89.

2. **HĀBATI**, habam, *impf. pasiti, slušati.* Habat, čuje se na Krku i po susjednijem krajevima, a znači: 'sudit geben'. I. Mičetić. 'Habaj' = slušaj. u Vrbniku i Krku. K. Kulišić. — *Biće isti glagol što i habati se.*

HABATLJA, *f. vidi habad i habat.*

HABATINA, *f. vidi habat.*

HABATI SE, habam se, *impf. čuvati se.* — *ispoređi 2. habati.* — *Osnova je stara, isporodi stslav. habiti se.* — *Od xviii vijeka kod kajkavaca, kod ugarskih Hrvata i u Slavoniji, a između rječnika u Bjelostjencu (habam se, čuvam se, pazim se, zadržavam se, uzdržavam se, caveo, praeceveo, vito, devito, evito, abstineo?) gdje naj prije dolazi, u Jambričevu (habam se, caveo, abstineo?), u Stuličevu (habati se, čuvati se iz Haddeličeva).* Oh da se vsaki kot sraba vse grišne prilike haba. Jačke. 280. Dobro se je jogunca (h)abati. (u Bizovcu u Slavoniji). V. Bogišić, zborn. 182.

HABATITI, *vidi abatiti.*

HĀBATOVINA, *f. vino zdravo, ali slabo, netočno.* na Braču. A. Ostojić. — *vidi haptovina.*

HĀBAV, *adj. postaje od 1. habati i habiti.* a) *prljav, gnusan.* — *u Stuličevu rječniku: sordidus, foedus, immundus, spurcus, luridus, impurus.* —

b) *abav, nespretan(?), reče se o hašini, vaša da poderan, pohaban.* M. Pavlinović. — c) *abav, rohav, hrapav (Dragačvo).* ova se reč nahodila i u onom letopisu, koji preveđe Pejačević na latinski, i koji je štampan u Arhivu 8, 11: 'indiderunt ei abavi seu hrapavi kral'. Lj. Kovačević iz Srbije.

HĀBAVAC, hābāvca, *m. a) habav (prljav, gnusan) čovjek.* — *u Stuličevu rječniku (uz habav).* — b) *kukuruz u kog su zrna na vrhu uvela u okruglu čačanskom.* Lj. Kovačević.

HĀBAVICA, *f. žensko čelade habavo (prljavo, gnusno).* — *U Stuličevu rječniku (uz habav).*

HĀBAVITI, hābavīm, *impf. činiti da što bude habavo (prljavo), prljati, gnusiti.* — *U Stuličevu rječniku: 'inquinare, foedare, contaminare'.*

HĀBAVÔST, *f. osobina onoga što je habavo (prljavo).* — *ispoređi habavstvo.* — *U Stuličevu rječniku: 'spurcitia, foeditas, sordes, inquinamentum, impuritas'.*

HĀBĀVSTVO, *n. vidi habavost.* — *Samo u Stuličevu rječniku.*

HABD, *m. vidi habad.*

HABDEN, *adj. koji pripada habdu; na kojem rastu habdi.* — *U Bjelostjencu rječniku: (n.) habdeno, v. hebdeno; hebden, abrov, ebulosus, kakti: hebdeno mesto, locus ebulosus, ebulo abundans.*

HABDOVINA, *f. vidi habad i habat.*

HĀBER, *m. nuncius, vidi glas, f. arap. tur. chaber.* — *ispoređi habar.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 1. 'nachricht', 'nuncius' cf. glas. 2. nema (za to) ni habera, t. j. nije mu ni brige.* a) *sa snačenem sprijeđa kazanijem.* Vele nēmu omiška gospoda: 'Koji aber bila kniga kaže?' And. Kačić, razg. 267b. Sinoć meni kara haber dođe, kara haber, a u kara doba. Nar. pjes. vuk. 1, 394. Ne šće čekat caricu gospodu dok s haberom iz livade dođe. 1, 474. Kad je Janu haber dopanuo. 2, 85. Ode haber od usta do usta. 2, 228. Neka puknu stari bajemezi, haber podaj polu u svatove. 2, 548. A opali dvije puške male, podaj haber Sešu bijelome. 3, 194. Već izide na visoku kulu, pa privali četiri glasnika, haber daje na četiri strane. 8, 259. Prati haber, list knige bijele, prati haber Rosniću Stevanu. 8, 800. Od kule su haber uvatili. 3, 485. Kada Zeki taki haber dođe. 4, 276. Skoči Ture, te ga poslušalo, haber čini Kolašinu gradu. 4, 816. Mi nijesmo pali zloradice, no smo air aber donijeli. 4, 842. Da i nima air aber kaže. 4, 848. Te barjake gore podigoše, a na svoje koše posjedoše, srpskoj vojsci aber učiniše. 4, 850. Da ja mogu dobar haber čuti. 4, 478. Da da haber Mirku i Novici, da s' izašli na Mletičak Turci. 4, 477. Obećao jaku sogbinu i evo do danas nikakva abera. Pravdonoša. 1851. br. 81. Šalemo aber da je vojna. Djelovod. prot. 199. — b) *nemati (za što) ni habera, ne mariti.* Za to Fate ni habera nema, nego veze za derdefom veza. Nar. pjes. vuk. 1, 563. Al' je sestra moja samovoljna, ne boji se nikoga do Boga, a za brata ni habera nema. 2, 284. Al' ne čuješ, al' habera nemaš? 4, 442. — *amo spada i ovo: Pak se tište put Perasta mjesta bez nikakva straha ni abera.* Nar. pjes. bog. 185.

HĀBERDĀK, haberdāka, *m. vidi haberdar, od čega postaje tijem što mu se daje običniji nastavak ak.* — *U Vukovu rječniku: vide habernik s primjerom iz narodne pjesme: I pripali topa haberdaka.*

HABERDÁL, haberdála, *m. vidi* haberdar. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pak izbaci puške haberdale. Pjev. crn. 100^b.

HABERDÂR, haberdára, *m. vidi* glasnik, *c).* pers. chaber-dâr (koji ima haber), tur. haberdar. — *isporedi* haberdal, haberdak, habernik. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide habernik s primjerom iz narodne pjesme: Pa on meće pušku haberdara. Sam upali tope haberdare. Pjev. crn. 812^b. Te ti pališ topa haberdara. Nar. pjes. juk. 202.

HABERNÍK, haberníka, *m. vidi* glasnik, *c).* — *isporedi* haberdar, habernača. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. haberníče, haberníci.* — *Postaje od haber nastavkom -ník-.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* t. j. top ili puška (što se meće na glas). Te izbaci pušku haberníka. Nar. pjes. vuk. 3, 126. I isturi pušku haberníka, podaj haber po našoj Udbini. 3, 829. Da on pali topa haberníka. Ogled. sr. 201.

HABERŇAČA, *f. vidi* habernik. — *Postaje od haber nastavkom -ňača.* — *U Vukovu rječniku.*

HABIB, *m. ime tursko (arapsko).* — *xvii vijeka.* Starine. 11, 108 (oko 1662).

HĀBIT, *m. vidi* abít (ne ábit nego ábit). — *h se ne izgovara, pisano je po latinskoj ili (staroj) talijanskoj ortografiji.* — *Od xv vijeka.* Sestre koje naj prija jesu obučene u sveti habit. Starine. 1, 225. (xv vijek). Habit koludriški. Nauk brn. 68^b. Obuče ju u habit monastirski. F. Vrančić, živ. 88. Ki ostavi habit ili odiću crikvenu. P. Radović, nač. 492. (Redovnik) najde ufatitu sinicu, ali ne imade kafeza, u koga bi mogao pometati, dakle pometa u habit za nidra. Đ. Rapić 62.

HABITEL, *m. čovjek koji habi.* — *U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) habitel, corruptor; u Voltigijinu: 'corruptore', 'verderber'; u Stulićevu (iz Bjelostjenceva).*

HABITI, habim, *impf. kvariti.* — *isporedi* habati što je od istoga korijena. — *Rječ je praslavenska, isporedi* stslav. habiti, kvariti, rus. похабитъ, размасити, češ. ochabiti, oslabiti.

a. *aktivno.* a) sa značenjem sprijeda kazanjem. — *u jednom primjeru xiii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (habim, kvarim, izštetiavam, ozločestujem, corrupmo, vitio, vitio et corrupmo, deterius reddo, depravo), u Voltigijinu (corrompere, deteriorare, viziare, verderben, verschlimmen), u Stulićevu (depravare, corrumperem), u Daničićevu (damnum inferre). Ako bi hoteli habiti ili bi ishabili nam. Mon. serb. 86. (1259). — b) *vidi* b. — *u Stulićevu rječniku:* ,cacare, ventrem exonerare'.

b. *sa se, refleksivno, ventrem exonerare.* — *isporedi* a, b). — *u Stulićevu rječniku:* v. pohabití se.

HABJANOVAC, Habjanovca, *m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji kriševačkoj. kajkavski* Habjanovec. Pregled. 70.

HABJANOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled. 100.

HABLEŇE, *n. djelo kojim se habi.* — *U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) hableŇe, depravatio, corruptio'.*

HABLIV, *adj. koji se može habiti.* — *U Bjelostjencevu rječniku: 'corruptibilis'.*

HABNOST, *f. vidi* 1. haba. — *Na jednom*

mjestu xvii vijeka. Habnosti, štete i nepravnosti zakonov. I. Zanotti, i ned. priš. 20.

HABRŇOŠA, *m. čovjek koji nosi habar, vidi* stokućanin. *isporedi* glasonoša. — *U Vukovu rječniku: 'der postenträger', 'famigerator'.*

HACKO, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Petar Hacko. Mon. croat. 323. (1550).

1. **HAČA**, *f. mjesto u Metohiji.* I on usta sabirati vojsku, Đakovicu Arnaut-pazara, sve od Hače i od Oraovca, još on kupi podgor Metoije. Pjev. crn. 105^a.

2. **HAČA**, **HAČE**, *vidi* kod ače.

HAČIĆ, *vidi* ačik.

HAČLJA, *m. čovjek koji sbija šalu, isporedi* čauš pod b). — *Samo u Belinu rječniku: 'buf-fone, huomo, che fa profession di trattener altri col dir ciancio', 'scurra'.* — *može biti da je ista riječ što hajija.*

HAČIK, *vidi* ačik.

HAČINA, *m. onaj koji često izuštuje: ha, ha.* — *U Belinu rječniku: 'chi fa spesso ha ha'.* 965^a. — *nije dosta pouzdano.*

HAČIZMO, *n. (koński) pokrovac.* — *Riječ tuđa nepoznata postaja.* — *U rukopisu xvi vijeka.* Vsaki dan meštri Aleksandrovi oružavahu u cilo oružje četiri sta ljudi, i svih vitezi oklopi na lavovih kožah predstavljahu (i) hačizma farizem u korkodilovih kožah činahu. Aleks. jag. star. 8, 235. — *U istom je rukopisu pisano i hajizmo (haizmo).* Haizmo njegovo ko biše učinano od ribje kože. 250. Deset tisuć haizam koňskih ne bihu od ribe. 268. — *u drugijem rukopisima pisano je* hakizmo i halkizmo, *vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov. hač hakizmo, i čepazmo koje vidi.

HADA, *f. vidi* ada.

HADANA, *f. ime žensko, vidi* Hajdana. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HADAR, Hadra, *m. ime tursko, vidi* Hajdar. — *U spomeniku xv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (Hadr).* Da vide sadz Hamza beg svoga človeka imenom Hadra a Ajaz beg ovogaj... Mon. serb. 513. (1470). i u latinskom spomeniku xvi vijeka. 'Hadar wayvode'. Starine. 5, 141. (1503).

HADET, *m. vidi* adet.

HADIĐAR, *m. vidi* adidar.

HADMAN, *m. ime tursko.* — *xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hadman).* Hadman paša (1552). Okaz. pam. šaf. 84.

HADNAČ, *m. vidi* hadnač. — *U jednoga pisca našega vremena.* Hadnač iliti poručik. S. Tekelija. let. 119, 8.

HADNAĐ, *m. vidi* adnađ. — *U Bjelostjencevu rječniku: 'strategus'.*

HADOM, *m. tursko ime muško, vidi* hadum. — *xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hadom).* Hadom baša (1441—1474). Okaz. pam. šaf. 77. 78. 81.

HADRICA, *f. muška kratka hašina bez rukava što se nosi više koreta, obično od selene neisvrsene kadife.* — *U dubrovačkoj okolini.* P. Budmani.

HADROVCI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu baňolučkom i u bihaćkom.* Statist. bosn. 72. 116. — *isporedi* Adrovac.

HADROVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210. 261.

HADROVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 42.

HADUM, *m.* eunuchus, spado, *škoplenak*, *arap. tur.* chādym. — *isporedi* hadumac, hadun. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (hadum, uškoplen, eunucus), *u Belinu* (spado¹ 176b), *u Bjelostjenčevu* (hadun ili hadum, v. skoplenec), *u Stuličevu* (eviratus, eunuchus), *u Vukovu* (expers pudendorum). Jesu hadumi ki se su takoj rodili iz utrobe matere svoje, i jesu hadumi ki su učinjeni od ljudi, i jesu hadumi ki su sami sebe uškopili radi krajevstva nebeskoga. B. Gradić, djev. 25. Evnuci iliti hadumi. Š. Budinić, sum. 111b. I evo čovik Etiopjanin hadum, moguć Kandace kraljice Etiopije. I. Bandulavić 141b. act. ap. 8, 27. I hadumu od saraja bijelijeh vila crnoj glavi. I. Gundulić 296. S nikimi travami učinahu se hadumi. P. Radović, nač. 504. Dva sina negova učini hadume. A. Kanižlić, kam. 2. Gluvi, adumi, dvospolci. A. d. Costa 1, 82. Adumi koji su tako rođeni il' od judi uštrojeni il' ti uškopleni. M. Dobretić 567. Jesam adum, sultanije čuam. Pjev. orn. 209a.

HADUMAC, hādūmca, *m.* *vidi* hadum. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (us hadum). Ja mu kažem: adumac sam, a on pita koliko deće imam! Nar. posl. vuk. 108.

HADUMČAC, hadumčca, *m.* *vidi* hadumčić. — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzdan.*

HADUMČIĆ, *m.* dem. hadumac. — *isporedi* hadumčac. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

HADUMICA, *f.* uškopleno žensko čelade, *vidi* hadum. — *U Vukovu rječniku:* mulier expers pudendorum.

HADUMIĆ, *m.* dem. hadum. — *U Belinu rječniku:* eunuchulus² 297b.

HADUN, *m.* *vidi* hadum. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (*vidi* kod hadum).

HADATI, hadam, *impf.* *vidi* hoditi, *prema čemu je iterativni glagol.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* hadati i grješkomo hadjati, v. hoditi.

HADER, *m.* selo u hrvatskoj krajini u okrugu banskom. Razdijel. kr. 12.

HAE, *vidi* ae. Hae, macoña, zekoña! Nar. prip. bos. 1, 56.

HAER, *vidi* hair. Kod Boga joj haer dova bila. Nar. pjes. juk. 150. Aer care, naša debletijo, eto tebi Kraljevića Marka (narodna pjesma). M. Pavlinović.

HAĀF, *m.* *vidi* af.

HAĀFIZ, *m.* arap. hāfiz, tur. hafyz, čuvar, koji je na izust naučio cijeli kuran. — *U naše vrijeme.* Besjede mu oge i afizi. Nar. pjes. petr. 2, 459.

HAGA, *m.* *vidi* aga.

HAGAN, Hagña, *m.* selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski) Hageñ. Pregled. 69.

HAGAJLIĆ (uprav HaĀajlijić), *m.* *presime* tursko. — *isporedi* HaĀajlin. — *U naše vrijeme.* Turčin... po imenu HaĀajlića Mujo. Pjev. orn. 825a. I pred vojskom HaĀajliću Mujo. Ogled. sr. 206.

HAGAJLIN, *m.* (uprav HaĀajlijin), *vidi* HaĀajlić. Te pogodi HaĀajlina Muja. Ogled. sr. 209.

HAGI, *vidi* haĀija. — *Stoji pred muškijem imenima i ne mijenja se po padežima.* — *Od xvii vijeka* (isprva sa ž. mj. g), *a između rječnika u Vukovu* (*vidi* kod haĀija) i *u Daničićevu* (haĀi). HaĀi Mojseju. Mon. serb. 558. (1618). HaĀi Maksima. Vuk, dan. 1, 9. Dok pogubim do dva igumana, AĀi-Deru i AĀi-Ruvima. Nar. pjes. vuk. 4, 189. AĀi-Mosto na mah obumrije. 4, 207.

Knigu piše HaĀi-Musić Duro. Pjev. orn. 86a. — *U jednom primjeru stoji ispred* pop: Sabor čini haĀi pope Jove. Pjev. orn. 15b.

HAGI-AVDINA LIVADA, *f.* *mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom.* Sr. nov. 1867. 815.

HAGIBEGOVAC, HaĀibegōvca, *m.* dva sela u Srbiji u okrugu smederevskom: Stari i Novi HaĀibegovac (grješkomo AĀbegovac). K. Jovanović 150.

HAGIBEGOVAČKI, *adj.* koji pripada HaĀibegovcu. Staro-haĀibegovačka (opština), grješkomo AĀbegovačka. K. Jovanović 150.

HAGIĆ, (uprav HaĀijić, pisano i HaĀijć), *m.* *presime* po ocu haĀiji. — *U naše vrijeme.* Sa HaĀijća dva bega HaĀijća. Nar. pjes. vuk. 3, 565. I AĀijća kneza iz Lisine. 4, 381. Od Bileća Ahmeta HaĀijća. 4, 486. U AĀijća malo bješe blaga. Nar. pjes. herc. vuk. 183. Jovan HaĀić. Nar. pjes. vuk. 2, 647 (među prenumerantima). — *I kao ime mjestima: dva sela u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 292. — *isporedi* HaĀići.

HAGIĆI, *m.* pl. ime mjestima, *vidi* HaĀić. — *Ismeđu rječnika u Vukovu:* HaĀijći, nekako mjesto s primjerom (*vidi* kod HaĀić): Sa HaĀijća dva bega HaĀijća. ovako se zove pet sela u Bosni: a) u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 106. — b) u okrugu Donje Tuzle. 162. — c) dva sela u okrugu sarajevskom. 8. — d) u okrugu travničkom. 172.

HAĀIJA, *m.* arap. hāĀi, tur. haĀy, uprav Turčin koji je pohodio čabu, pa se kaže i o Hrišćaninu koji je pohodio Jerusalem (*vidi* u Vukovu rječniku). — *isporedi* haĀi. — *Akc. se mijenja u gen. pl. haĀijja.* — *Od xvii vijeka* (isprva sa ž. mj. g, *vidi* kod b)), *a između rječnika u Vukovu* (haĀi i haĀija, peregrinus religionis ergo). Koji Hrišćanin otide na Jerusalem a Turčin na Meku, onaj se poslije zove i piše haĀija dok je živ; pred kršteno ime dodaje haĀi, n. p. HaĀi-Prodan, HaĀi-Osman; a kad se kršteno ime ne govori, onda se kaže haĀija), i u Daničićevu (haĀija, qui in loca sacra migrat). a) o Turčinu. Još nagoniš oge i aĀije da i oni s tobom piju vino. Nar. pjes. vuk. 2, 481. I haĀije i rodom muktije. 3, 59. Neka kupi hoĀe i haĀije i derviše turske kniževnike. 3, 62. Kad haĀije na čabu polaze. 3, 84. — b) o Hrišćaninu. Pržvitera Joana haĀiju. Mon. serb. 558. (1618). Kod igumna Gagović-aĀije. Nar. pjes. vuk. 4, 883. — c) kao nadimak samječuje pravo ime. (o Turčinu) Kad se ženi Rišnanin HaĀija. Nar. pjes. vuk. 3, 450. Ode haber Rišnanin-HaĀiji. 3, 458.

HAGIJC, **HAGIJCİ**, **HAGLIJC**, **HAGLIJCİ**, *vidi* HaĀić, HaĀići.

HAGIJIN, *adj.* koji pripada haĀiji. — *U Vukovu rječniku.* — *I u mjesnijem imenima* (i s i mj. iji). HaĀijina Bara, mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u AĀinoj Bari. Sr. nov. 1873. 1027. — HaĀijina (AĀina) Niva, mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom. Sr. nov. 1866. 128. — HaĀijin (HaĀin) Brod, mjesto u Srbiji u okrugu užičkom. M. Đ. Miličević, serb. 610. — HaĀijine Nive, mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u AĀinim Nivama. Sr. nov. 1873. 991. — HaĀijin (HaĀin) Grob, vrh u Srbiji u kneževackom okrugu. Glasnik. 19, 295. — HaĀijini Brestovi, mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 98. — HaĀijino (HaĀino) Brdo, selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 193.

HAGIJIN, *vidi* haĀin.

HAGIJK (rijetko haĀika), *f.* *vidi* haĀinica, a) i b). Ā. Kovačević.

HAĞIJN-, *vidi* haġin-.

HAĞIJSKI, *adj. koji pripada haġijama. — isporodi haġinski. — U Vukovu rječniku. — I u mjesnom imenu. Haġijsko Polje, mjesto u Srbiji u okrugu kneževackom. Niva u Aġiskom Polju. Sr. nov. 1871. 82.*

HAĞILER, *stoji pred supstantivom kao da znači haġijski, uprav turski plur. haġi (haġija). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Spasov danak i aġiler bajram. Nar. pjes. herc. vuk. 27.*

HAĞILUK, *m. putovanje na sveta mjesta (na Meku za Turke, na Jerusalem za Hrišćane), tur. haġylyk. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die pilgerschaft, pilgerreise, peregrinatio religionis ergo: otišao na haġiluk; bio na haġiluku). Otiđe na aġiluk. Vuk, dan. 4, 9.*

HAĞIMANIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme. I dolamu Aġimanić-Dura. Pjev. orn. 83^a. I pogodi Haġimanić-Ibra. 84^b. Druge toke Haġimanić-Dura. Ogled. sr. 143.*

HAĞIMETIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu baŋo-lučkom. Statist. bosn. 88.*

HAĞIN, *vidi* haġijin.

HAĞINAC (*uprav* Haġijinac), Haġinca, *m. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 98.*

HAĞINEDOMAK, *m. (u rugu) čovjek koji je otišao na haġiluk i vratio se, a nije došav do svetoga mjesta. — U Vukovu rječniku: (komisch) ein pilger der aber nicht bis an das ziel seiner wallfahrt gegangen, peregrinator sacer imperfectus, mendax.*

HAĞINICA (*uprav* haġijinica), *f. a) haġijina žena. — u Vukovu rječniku. — b) žensko čelade kao haġija. Do godine moja snaha bila, a do druge i sina rodila, a do treće haġinica bila! Nar. pjes. herc. vuk. 214. — c) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Aġinici. Sr. nov. 1878. 807.*

HAĞINSKI (*uprav* haġijinski), *adj. vidi haġijski. — U naše vrijeme i u Vukovu rječniku (haġijinski). Petrov danak i barjam haġijinski. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Jal' aġiju, jal' aġinskog sina. Nar. pjes. petr. 1, 221.*

HAĞO, *m. hyp. haġija. — Akc. se mijenja u voc. haġo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Knigu piše Pivlanine Bajo, te je šale u primorje ravno, a Turčinu Rišaninu Haġu: 'Mož' li znati, Rišanine Haġo...?' Nar. pjes. vuk. 8, 448—449. Kad to vida ostarili haġo. Nar. pjes. marj. 108. Pitali haġiju: 'Haġo! kako ti bi tamo na čabi?' Nar. prip. vrš. 219. Jedan aġo stoji pred ŋom. Nar. prip. bos. 1, 101.*

HAH, *interj. vidi* ha, a. — *Na jednom mjestu xvi vijeka. Hah! da bi reć smogal ča sam lubeć prijal, trud i jad ki sam sal. P. Zoranić 25.*

HĀHĀNE, *n. djelo kojijem se haha. — U Stuličevu rječniku.*

HAHAR, *m. vidi* ġelat. — *Od srvnem. hahære (Miklošić). — Od xvi vijeka u sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjencu (carnifex, tortor), u Jambrešićevu (carnifex), u Stuličevu (iz Haddeličeva). Po tom je Isus Hrist ž neġa vznesenjem na nebesa ove naše zale neprijatele, drobante i hahare, smrt i dijavle pobital, svezal i ovu našu uzu sobom va uzu uvel. Postila. Ec1^b. Poslavši hahare usiće glavu Ivanovu. Anton Dalm., nov. tešt. 21^b. mat. 14, 10. Sudac posla hahara glavu joj odsići. F. Glavinici, cvit. 380^a. Zločesto se človik smije*

komu hahar bradu brije. P. Vitezović, cvit. 46. Prvo neg je hahar na neġa zamahnul, iz smrt-noga stolca 'vako je zakriknul. Jačke. 215.

HAHARICA, *f. žensko čelade kao hahar. — Samo u Jambrešićevu rječniku: 'carnifer'.*

HAHARIJA, *f. haharov posao, čim se davi hahar. — isporodi haharstvo. — U Bjelostjencu rječniku: haharija, haharstvo (štamparskom grješkomo haharstvo), carnificina, carnificium, carnificinae exercitium, i u Jambrešićevu: 'carnificina'.*

HAHARINA, *f. nejasna riječ na jednom mjestu xvii vijeka; zar: plata haharu? otkup iz haharovijeh ruku? ili prvo h ne glasi, te postaje od ahar i znači: što treba za ahar? Eto poslasmo od Mustafine cene šest guñev i četiri abe i četiri beluka. I eto tu haharinu, ako čete ju primiti, primi, ako li nećete, a vi' u po prvom sužnu pošaljite. Starine. 11, 94. (oko 1655).*

HAHARITI, *haharim, impf. raditi kao hahar. — U Bjelostjencu rječniku: haharim, mućim, krv prolivam, carnifico, excarnifico, torqueo, carnificinam exerceo, gdje ima i refleksivno: hahariti se, mućiti se: haharim se, mućim se, carnifico, excarnifico; i u Jambrešićevu: 'carnifico'.*

HAHARNICA, *f. mjesto gdje se osuđeni ubijaju ili muče, vidi* hahar *od čega postaje. — U Bjelostjencu rječniku: 'carnificina, locus publicus in quo homines justificantur vel torquentur', i u Stuličevu: v. krvnište.*

HAHAROV, *adj. koji pripada haharu. — U Bjelostjencu i u Jambrešićevu rječniku, u oba: haharov sluga, 'lorarius'.*

HAHARSKI, *adj. koji pripada haharima. — U Bjelostjencu rječniku: 'carnificius', i u Stuličevu: v. krvnički. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Haharski se sluga vjelel pripravi, ino v avoje ruke vjelel ga prijeli. Jačke. 181.*

HAHARSTVO, *n. vidi* haharija. — *U Bjelostjencu rječniku (kod haharija), i u Stuličevu (iz Haddeličeva): v. krvarnica.*

HĀHATI, hāhām, *impf. vidi* hahati. — *U Stuličevu rječniku ima hahāne i hahnuti, a na mjestu gdje bi trebalo po alfabetičkom redu da je hahati stoji hahati, hahem ili haham; ali mi se čini da se u Dubrovniku kaže i hahati.*

HĀHNUTI, hāhnēm, *pf. hahati. — U Stuličevu rječniku, 'halitare'.*

HĀHOJAK, hāhōjka, *m. peculium, mala novčana glavica što se štednjom sakupi malo po malo, osobito kad samo jedno čelade zu sebe to radi. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. hāhōjākā. — Nepoznata postaja. — Od xvi vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu (pecunia etc. furtim cumulatam insciis parentibus, domino etc.). Izamši iz tecina (griješkom tecina) hahojka trista dukata. M. Držić 244. Ki držeći osobke i grnušji hahojke ovi zavjet od uboštva pristupaju. B. Gradić, djev. 136. Ona preko četrdeset godina za nekakva golobrada gradskoga mušteriju koji će joj opaliti hahojak, pa onda sluga, brodaru! M. Vodopić, tužn. jel. dubrov. 1868. 211. — i u prenesenom, metaforičkom smislu. Protiva ovomu Božijem sluzi koji je držo tako drag duhovni oni hahojak, nu drugoga pristavimo. B. Zuzeri 389.*

HĀHOJITI, hāhōjin, *impf. činiti hahojak. — Samo u Stuličevu rječniku: 'pecuniam etc. furtim cumulare insciis parentibus, domino etc.'.*

HAHUĽATI, hahuĽam, *impf.* u *Bjelostjenčevu rječniku*: hahuĽam, ginem, venem, 'languesco', v. *sterto*, a *iz neĝa u Stuličevu*.

HAĬLA, *f. planina u Vasojevićima*. M. Đ. Mičević. *glasn.* 22, 68.

HAIN, *m. arap. tur. chain, nevjernan čovjek, nesahvalan čovjek, izdajica; u nas se upotrebljava kao psovka (u nekim primjerima kao da je psovka za neprijateljske vojnike)*. — *isporedi hainin*. — *Od xvii vijeka (vidi i hainski)*. Kozaci haini sve nas nasrtaše. I. T. Mrnavić, *osm.* 61. Vojevasko jauraki haini. 86. I jini haini sfaki dan se rode. J. Armolušić 65. Hain haina zove: 'Čuva'mo se od ove!' (Z). Poalov. danič. 25. Psi laju, hain je na šteti. (Z). 104. Ti li si se care učinio da ti držiš careve haine! Nar. pjes. vuk. 8, 352. A izlazi, carevi haine! 3, 353. Aj pomagaj ... od haina Petra Boškovića. Pjev. crn. 66b. Hain, uncut, lopov, psozna riječ za nepoštena čovjeka. 'Ti si pravi ain'. 'Odlazi tamo, aine!' u *Lici*. J. Bogdanović. Hain znači zloban. u *Sisku*. F. Hefele.

HAİNA, *f. planina u Crnoj Gori (može biti da treba čitati Haila)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Pa pogleda Hainom planinom. Nar. pjes. vuk. 4, 364.

HAININ, *m. (samo u jednini) vidi hain*. — *U naše vrijeme*. A careva grdna hainina koji mi je robe zarobio. Nar. pjes. vuk. 2, 268. Kopilane, carev hainine! 2, 281. Nu pogledaj, more hainine! 3, 354. Nosi vodo jednog ainina! Nar. pjes. petr. 1, 280. Ainin, laskatelj. u Nar. pjes. petr. 1, 341.

HAINSKI, *adj. koji pripada hainima*. — *Od xvii vijeka*. Šator uz njih paša obstrije od vezena platna lijepa, od hainske Mangarije i obilnoga od Alepa. I. Gundulić 828. Nemojte se prepašt od Moskova ... roda hainskoga. Pjev. crn. 84b.

HAİNSTVO, *n. osobina onoga što je hain*. — *U Vukovu rječniku bez snačenja s primjerom iz narodne pjesme*: Ti ne kupi svate po hainstvu, no pokupi svate po delijstvu, po odelu i dobru oružju, oĝaklije i oĝakoviće, a sve suvrst od dvadeset godina.

HAİB, *arap. chair, tur. hair, hajyr, dobro, ne*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 1. vide zadužbina s primjerom iz narodne pjesme: Pa ću Ćemu hair učiniti. 2. hair! 'nein', 'non'; 'daher aus 1 und 2 das wortspiel': A. (n. p.) Jesi li ga video? B. Hair. A. Hair je na Višegradu čuprija.

a. *m. a) dobro*. Ja ću Ćemu hair učiniti: daću Ćemu sićana fermana, neka sudi kao ja što sudim. Nar. pjes. vuk. 3, 65. Od evlada ne imao haira! Nar. pjes. juk. 155. Air meni, ali nije tebi. Nar. pjes. petr. 1, 255. Bio mu hair i beričet! Nar. zdravica u Nar. pjes. herc. vuk. 852. Hair, beričet, izobijele. 859. Hair, sreća, napredak, uspijeh. u Nar. pjes. juk. 619. — b) *ime čupriji*. Hair je na Višegradu čuprija. Nar. posl. vuk. 389. *vidi u Vukovu rječniku*.

b. *adj. dobar*. Kad kaduna tice saslušala, air dovu Bogu učinila. Nar. pjes. vuk. 4, 343. Miralaj mu hair dovu dava: 'Hajde s Bogom, aga Smail-aga!' 4, 471. Mi nijesmo pali zloradice, ne smo air aber donijeli. 4, 342. — *ne miješa se po padežima*.

c. *adv. ne, nije (u odgovoru)*. — *vidi u Vukovu rječniku*.

HAİRALĀ, *koje dobro? (vidi 1. dobro, b, c), tur. hair ola! dobro bilo!* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('wie? was ist?', 'quid

ita' koje dobro? s primjerom iz narodne pjesme: Hairala, kukavico siña! što si tako rano dolećela?) Te susrela pobratima svoga: 'Airala, pobratime Đuro! đe si bio? šta si zadobio? Nar. pjes. vuk. 4, 45. Hairala, moja slugo vijerna! Nar. pjes. juk. 62. Ja joj velim: 'Airala, draga!' Nar. pjes. petr. 1, 255. Hairala, sretno da je! kao što običajemo mi rijet: Koje je dobro? mjesto: Šta je? šta si došao? u Nar. pjes. juk. 619.

HAİRGĬJA, *m. tur. hairgi, koji čini dobro*. — *U Vukovu rječniku*: vađa da onaj koji čini hair (zadužbine) s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori* i s primjerom: Hairgi je niti šicargije. (Ogled. sr. 495).

HAİRLI, *adv. srećno, čestito, tur. hairli, vidi hair*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('glücklich', 'prospere', cf. srećno). Da Bog dađe, hairli ti bilo! Nar. pjes. vuk. 8, 281. Kad si kader, airli ti bilo! Nar. pjes. herc. vuk. 85. Vlast im daje, airli vam bilo! Nar. pjes. petr. 2, 278. — *U jednom je primjeru kao adjektiv sa snačenom: lijep, i ne miješa se po padežima*. U mahali hairli devojka, u mahali sve momke smamila. Nar. pjes. herc. vuk. 158.

HAİROVIĆ, *m. prezime tursko*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. S Ćime ide Airović Ibro. Nar. pjes. vuk. 4, 384.

1. HĀJ, *m. Paštrovski pust grad blizu Željeznice*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno*. Čak do starijih gradova srpskih Haja i Nehaja. S. Ćubiša. *dubr.* 1868. 134. u *Dubrovniku, kad se uzdahne (uzdahom se gdje izreče uzvik haj), često se reče*: Haj, Nehaj, dva grada careva. P. Budmani.

2. HAJ, *m. vidi hajaše*. — *U Stuličevu rječniku*: 'cura, sollicitudo'. — *Kao da je ovako značenje i u jednom primjeru xv vijeka*: Ukaži da si haj ufajućih u te, ukaži da s' nehaj ufajućih u se. M. Marulić 27.

3. HAJ, *m. žalost, nevoja*. — *Može biti da je 4. haj shvaćeno kao supstantiv*. — *U nekim pisača čakavaca od xvi do xviii vijeka*. A meni ju i haj i jauk ostavi. Z. Zoranić 11b. Mej duše zabrane pustif svitofni haj, duh u gorhe strane golubica j' u raj. 72b. Gorki jut haj. M. Gazarović 32. Albert žive prem vlastesi ... a, Frano brat mu teški da ne umraše, brz bi u haju, suha zlata primiv dosti od negove nasljednosti. J. Kavašin 101a.

4. HĀJ, *interj. vidi aj*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (haj haj 'oh, oh, ah, ah', *vidi kod c*)), u *Voltigijinu* (haj, haj! 'ai, ai! shi!' 'ah! ey!'), u *Stuličevu* (hajhaj, v. hoho, *vidi i kod h*)), u *Vukovu* ('holla', 'heus'). a) u *ukoru*. Laž ova, haj starče nećisti ...! M. Marulić 90. Haj haj, ali toko smiste lagati vi. 91. Haj luda sudca! F. Vrančić, živ. 80. Haj, sinovče, vele ti zli pode s te tvoje skitih. M. Divković, zlam. 84a. Haj devojko, žalosna ti majka! mladu li te majka udavala! Nar. pjes. vuk. 8, 16. — b) u *odobravanju, pohvali*. Ćrkulin: Kućivrate, junaci junački oružje dobivaju. Kućivrat: Haj! haj! vrijedni gospodaru! M. Držić 874. Haj, kako si dobro učinio! P. B. Bakšić 69. Haj aferim, od Orašca Tale! jesi dobra roba zarobio. Nar. pjes. vuk. 8, 267. — c) u *žalosti*. Haj, sada reći smim da si ti, ljubavi, pitala me gorkim jadom u sni i u javi. P. Zoranić 4a. Haj! pomoći želim. 22b. Haj sričo opaka! B. Krnarutić 32. Haj haj u kakove nevoje opali smo! 'oh oh, ad quales miseriae incidimus! ah ah, quod miseriarum devenimus!' I. Bjelostjenac, *rječn.* 2, 125b.

— d) *kad se pita pomoć*. Haj pomagaj, dragi gospodare! Nar. pjes. vuk. 4, 438. Haj pomagaj, pašo gospodare, od krvnika Petra Boškovića! Ogled. sr. 59. — e) u *hrabrenu*. Haj na noge, Ćuboviću beže! Ogled. sr. 91. Haj na noge, braćo naša jedna! 434. Haj more udrite otuda! Vuk, živ. 270. — f) *kao uzvik kojijem se ko pozivje da pazi na onoga koji govori ili na ono što govori*. Haj brate Antone, 60 let svaki dan po pol hliba nosi mi (*kavran*). F. Glavinić, cvit. 11^b. Haj more, šta je to? Vuk, živ. 270. Kad bi on negovim gromovitim grlom podviknuo: Haj, haj, čvoro! M. P. Šapčanin 1, 136. Haj, Sekula, doma da idemo! Nar. pjes. vuk. 3, 222. Haj Mijate... a da vidiš Baja u planinu! Pjev. crn. 46^a. Haj čujte i počujte, taka je od vesira zapovest. P. M. Nenadović, mem. 89. i *kad se uopće ko zove*. Haj de si mi, Popović Ivane! Nar. pjes. vuk. 4, 9. On klikuje dva sina nekaka: Haj Mušela de si i Jovane! 4, 515. — g) *kod odnosa*. Obrad: Tko li te dovede, zla naplato ovdj! Pribat: Haj! Obrad: Ali me ne poznaš, vuhvino? Pribat: Ne, brate. M. Držić 21. — h) u *pitaju (iza izrečena pitanja)*, vidi aj, 2. u *Stulićevu rječniku*: 'particella che si appone all'interrogazione in fine, od equivale a dire: parla, narra', loquere, narra'. — i) *kad poslije razmišljanja nešto padne na um (udvojeno)*. Knez: Danu promisli, ostade li što dužan tvojemu bratu Cetku, kaži mi. Mićun (po dugo promisli pa reče): Hajhaj, jesam, kako da ne? V. Vrčević, niz. 4. — k) *vidi ae, hae*. Haj volovi! Nar. prip. vuk. 138.

HAJA, f. vidi 2. haj i hajaše. — U *Stulićevu rječniku* (uz haj). — nepouzđano.

HAJALET, m. arap. tur. ejālet, država, pokrajina. — Na jednom mjestu xvij vijeka. Da ga učini serasčerom svijem hajaletom bosanskijem i dođom krajinom. Starine. 11, 115. (1678).

HAJAN, hajna, adj. koji haje. — Samo u *Stulićevu rječniku*: 'sollicitus, anxius, cupidus', gdje ima i adv. hajno 'sollicite, diligenter'.

HĀJĀNE, n. djelo kojijem ko haje ili se ko haje. — Starji je oblik hajanje. — Između rječnika u *Mikajinu* (hajanje), u *Bjelostjenčevu*, u *Voltićjinu*, u *Stulićevu*, u *Vukovu*. Hajanje ima od nega. N. Rašina 155^b, luk. 10, 34. Imajući veću mar i veće hajanje od službe. Š. Budinić, sum. 153^b. Po neznanju ali malu hajanju. I. Držić 148.

HĀJĀT, hajāta, m. kljjet, arap. tur. hajāt, trijem (pred kućom). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. hājāte, hājāti. — Od xvij vijeka, a između rječnika u *Vukovu* ('die kammer', 'cella', cf. kljjet, ajat, vajat). Drugo vrime spava po hajatih. M. A. Relković, sat. 11^b. Tumara kao pijan po praznom hajatu. Nar. posl. vuk. 322.

HĀJATI, hājēm, impf. curare, misliti o čemu želeći da bude dobro i uznemirujući se da ne bude zlo, brinuti se, mariti. češće nego u afirmativnome upotrebljava se u negativnom značenju, i to ili s pravom negacijom ne ili s riječju (n. p. malo) koja slabi afirmativno značenje. — Akc. se mijena u impf. hāj, hājmo, hājte, (aor. 2 i 3 sing. hājā, part. praet. pass. hājān). — Može biti da je ovaj glagol u našem jeziku postao kao imperfektivni glagol prema drugome dijelu (hati) praslavenskoga glagola nehati, pustiti, isporučiti stslav. nehati, rus. nezhat, pustiti, češ. nechati, polj. niechać. ako je nehati sastavljeno od ne i hati, ovome je glagolu, kao afirmativnu, jamačno bilo

značenje suprotno negativnome ne hati, dakle 'mariti'; ako li je nehati postalo od ne nastankom ha, moglo se ipak kod našega naroda shvatiti hati po pučkoj etimologiji kao glagol s onakijem značenjem, osobito je moglo hajati postati od impf. nehaj, pustiti, ne mariti, prije nego se ovaj oblik izgubio (vidi neka). — Od xv vijeka (vidi kod 1, a, α) b)), rječničke vidi dalje.

1. aktivno. — Između rječnika u *Belinu* ('desidero' 251^b), u *Voltićjinu* ('abbadare, importare, aver premura', 'sorgen, sich bekümmern, acht geben'), u *Stulićevu* ('studere, conari, contendere, laborare, sollicitum esse'), u *Vukovu* (za koga ili za što, sich kümmern', 'curo', cf. mariti), u *Danićevu* ('curare').

a. prelasno. objektat je ono o čemu se misli. a) objektat je supstantiv; ako znači čelade, može gdje gdje glagol značiti: cijeniti. a) afirmativno. Koga li ja haju, kad si ti kon mene? Š. Menčetić 206. Čul sam da tri daje blagoslov koristi tomu ki to haje. P. Hektorović 11. Da cesara ti onoga sad za muža uzmeš tvoga, koga kraji mnogi haju i dohotke nemu daju. M. Divković, kat. 117. Tako život ovi onoga nad životom svojim haje. I. Gundulić 527. Neke poznaju dobro njih svakoje da građani haju kako dobro svoja. I. T. Mrnavić, osm. 26. Nješto haj, a nješto ne haj. (D). Poslov. danić. 85. Ćubav hajte i za pravdu znajte. Osvetn. 4, 35. — b) negativno: ne hajati. objektat stoji obično u genetivu, ali u nekim primjerima i u akusativu. Ne brāgući ni hajući vaas svojega gospodina zapovēdi ni naše dvorno i počteno pisanije. Spom. sr. 1, 168. (1422). Sami nas ne haju. M. Marulić 22. Bi od veće ran obrañen, ke ne hajuće pade s koñā. Duklanin 6. Tada vsi oni vzboje se tebe, ki te sada ne haju. Transit. 123. Da tko ne umi sam, i drugih ne haje, on ti sebi i nam nevrđan ostaje. P. Hektorović 41. Tko godi ne haje ljudskoga hvaljenja, on miran ostaje ališeć pogtjenja. 42. Tihu ne daš pokoj, na vrime moleći, ne hajuć mraz ni snoj, tegom se moreći. 57. Ni Ćubav ni službe ni naše nemire ne haja. N. Nalešković 1, 287. Tko ne haje truda. M. Držić 67. Usta ka u sebi ku nemoć imaju jestojeku ne haju. F. Lukarević 99. Nauči se sada svaka ne hajati. B. Kašić, nasl. 48. Proglasilo se je da ti bogove ne haješ. per. 84. Ništa ona ne haješe Ćute bolesti. 51. Pri slobodi smrt ne haje. I. Gundulić 412. Zato straha ni obećanja ne haješe tvoga. F. Glavinić, cvit. 47^a. Roda i plemena svoga ne haješe. I. T. Mrnavić, mand. 41. Ja ne hajem tih zlih duha ko ni moj koñ bodnih muha. J. Kavañin 79^a. Otvrđnuta jak živ kami Božji zakon ne haješe. 893^a. Blago onijem, ki bezumnu laž ne haju. I. Đorđić, salt. 129. Ne haju, ne, moja jadikovaña. M. Pavlinović, rad. 42. i ovaj primjer amo spada (drugo je kod γ) c)): Kralj niše ne haja ča mu reče mati. Oliva. 27. — u nekim se primjerima shvaća kao da je ne složeno s glagolom: I ja bih ovi život nehajal. F. Vrančić, živ. 27. Kolika si dobra djela nehajao. B. Kašić, nasl. 105. Dvrši sva dobra koja sam nehajao. nač. 65. Naša molenja nemoj nehajati. M. Alberti 87. A da su ih nehajali! I. P. Marki 27. — c) s adverbom malo (mañe) značenje je negativno, ako i jest oblik afirmativan. Na vike naučan vuk planinom šetaje, sve što mu već vikaš, sve mañe toj haje. D. Rašina 102^b. Vlasteli i grañani bogoljubnost malo haju. J. Kavañin 173^a. — β) mješte objekta ima infinitiv. a) afirmativno. aa) ako se infinitivom izriče radnja koja biva ili ne biva i bez voje subjektove, hajati znači gotovo što i želeći.

Slijed' me ko god živjet' haje. I. Gundulić 519. Tko god znati haje. I. Đorđić, uzd. 92. — bb) *ako se infinitivom izriče radnja kojoj vršene stoji u voji subjektovoj*, hajati znači gotovo što i nastojati. Hrlim potezom dojt si hajala. M. Marulić 48. Ti u Livornu gradu haja strijet' po vodah građe nove. I. Gundulić 280. Ako štedjet' blago hajju, od lakomijeh stječu ime. 482. Utvrdit sfe haja po svoj onoj župi. J. Armolušić 53. Nije tko pravdu činit haje. I. Đorđić, uzd. 185. No slodača nagla nagnala je da se Turčin s Vlasi bratit haje. Osvetn. 4, 7. — cc) u jednom primjeru hajati znači što i htjeti: Sloboda ugodna, uzdahe, plač i vaj od mene slobodna na tvu čas primit' haj. I. Gundulić 176. — b) *negativno (ili afirmativno s adverbom malo)*. aa) *protivno je značenju kod a) aa)*, dakle gotovo kao ne željeti (nije u svakom primjeru lako razabrati, jeli ovo značenje, ili je značenje kod bb)). Ako se ne haješ biti utješen izvahe. B. Kašić, nasl. 65. Nemoj hajati biti ugodan svijetu. M. Radnić 192b. Nemoj hajati znati tko te je uvrijedio. 284a. Ne haju bit dobrijem svjetom na krepos privedeni. I. Đorđić, salt. 185. On ne haje na ovomu svitu kraljevat. J. Filipović 1, 882a. Kad ne bih hajo sahranit dušu. V. M. Gučetić 172. — bb) *protivno je značenju kod a) bb)*, dakle gotovo kao ne nastojati. Tvoje dobre čudi brojit se ne haju, koje vridni ljudi hvalom uznašaju. P. Hektorović 56. Za č nisi hajal zapovid moju učiniti? Ivan trog. 12. Ne hajuci ni odgovoriti mu. B. Kašić, in. 16. Ah, nevoljna još li dajem mjesto ufanju izdanomu, juven ogañ ter u momu srcu ugasiť još ne hajem? I. Gundulić 48. Nijesu hajali ni nauk od dobra pisanja dati. B. Gamanić A3a. Ne hajah riječ po riječ prinositi. I. Đorđić, salt. 1. Zemlje ima i polja i ne haje nasadit ih. B. Zuzeri 857. Čuvajte se, da vas sotona ne privari, donoseći u pamet onim koji su iskrnoga uvridili, da se ne haju pomiriti. J. Banovac, razg. 57. Ne mari niti haje obistiti se. F. Lastrić, od' 176. Ne hajuci dati kraju Antijoku trista talenta srebrnih, bi iz oblasti svučen. And. Kačić, kor. 828. Koji u vrime zakonito nije haja dobiti sveto blago. Ant. Kadžić 379. Koji ne haju ovo isto učiniti. J. Matović 888. Da ne uzhajem izpuniti dobre moje odluke. I. M. Mattei 2. — cc) *suprotno je značenju kod a) cc)*, dakle znači: ne htjeti (ne hajati što raditi = hajati što ne raditi). Za to t' grihu tomu pristati ne haju. M. Marulić 82. Mišati ne haju s ribom mrsne stvari. P. Hektorović 8. Sad ga vidiš plač da tvori, sad u smijehu dni da traje, sad riječ jednu rijet' ne haje, a sad opet sved govori. S. Bobalević 282. — dd) *infinitivom se izriče radnja koja ako se izvrši, to bi trebalo da nije po voji ili po dužnosti subjekta. u tom slučaju ne hajati ostaje pri pravom svom značenju (da se subjekat ne uzne-miruje diva li ili ne biva ona radnja)*. Umrijeti ne haju. M. Vetranić 2, 155. Ne razmišljamo bitje od ovoga grijeha, ne hajuci u n upadati. A. Gučetić, roz. jez. 82. Svoj otkriti sram ne haje, ča je grubo i sramota sablenuf se ne poznaje. Đ. Baraković, vil. 218. Natojevac sve puškara bilo šesot tisuća je, svaki je vjeran i za cara sto života dat' ne haje. I. Gundulić 328. Ne hajete gledat svak čas smrt prid očima. A. Kalić 268. — tako je i u ovom primjeru gdje mješte negativnoga glagola stoji afirmativni s malo: Ne bi tako malo hajao izgubiti ga. J. Filipović 8, 10b. — γ) *mješte objekta ima podložna rečenica: a) s da. aa) afirmativno. radi da vidi 1. da, I, A, 2, α, a, α a)*. kod hajati je značenje kao pod β) a) bb)). I tko od starih naših

haja ikad ovo da pristupi, po šteti se zaman kaja, na svoj pjenez rasap kupi. I. Gundulić 448. Zašto ako tva vlas haje, da im se ispuni žela prika, taj čas samo carstvo ostaje bez uzdanijeh svojih svjetnika. 499. Ah! čudesa! volak haje da pogrije Boga svoga vrhu sena sledenoga. I. Dražić, prosl. 47. — bb) *negativno. aaa) kod ne hajati je značenje kao kod β) b) aa)*. U zle se mi ne impačamo; tizijem ne hajemo da smo drazi. M. Držić 244. Ter ne haješ u toliko, da gospoju tvu prijemleš. J. Kavañin 106a. — bbb) *kod ne hajati je značenje kao kod β) b) dd)*. Jeda haje, da ona djeva cića nega sreću gubi? J. Kavañin 59b. Epolunu ki gojaše meso gñilo a ne haja da duh skvrni. 890b. Ne haješ da moja sestra ostavila me je? S. Rosa 106b. amo spada i ovaj primjer: Malo hajem da sam suđen ali pofajen od ljudi. M. Radnić 817b. — b) s konjunkcijom što. Do sad malo sam se strašio tebi se omraziti i malo hajo što sam ti se omrazio. I. M. Mattei 179. — c) u podložnoj je rečenici nepravo pitanje. Ne hajuci ča će ljudi reći. P. Radovčić, nač. 37. Ne haju kud će pasti. I. Đorđić, uzd. 101. Ne bi već hajo što te može namiriti. I. M. Mattei 85.

b. *neprelasko (u naše vrijeme običnije nego prelasko)*.

α) *sa značenjem kazanjem sprijeda. a) o čemu se misli razumije se po onome što je prije kazano, a ne kaže se isrijekom uz hajati. aa) afirmativno*. Jedan pađe tamo, neki amo, i hajasmo, ali ne kajasmo. Osvetn. 4, 45. — bb) *negativno*. Nađoše jednoga koña mrtva koji smrđaše mnogo tvrdo, tadaj remeta poče zatiskovati nos a andeo ne haješe ni scijeñuše ništa. Zborn. 7b. Ako mi je sada umriti, ne haju. Aleka. jag. star. 3, 226. Ali Isukrstov vitez ništar ne haješe. F. Glavinic, cvit. 19a. To li prostiđ, ne hajemo. J. Kavañin 294b. Veće je nehajstvo misliti a ne hajati. A. d. Bella, razg. 151. Čuje psovke suproć sebi i ne haje ko da je stup kameniti. B. Zuzeri 41. Ona mlada djevojka ne slušaše, ni haješe. Nar. pjes. mikl. Beitr. 54. Majka čuje, al' ne haje. Nar. pjes. vuk. 1, 198. Al' ne čuješ, il' ne aješ, bego? 4, 298. A ja neću ni hajati, Mujo. Nar. pjes. herc. vuk. 205. Čuje, al' ne haje. Nar. posl. vuk. 350. — cc) *s adverbom malo*. Rodbina i ne gledaju, a ostali malo haju. P. Posilović, nasl. 198b. — dd) haje i ne haje znači što i malo haje. često u narodnjem pjesmama. Kad mi sasu vatra u nedarca, onda, majko, aja i ne aja; kad mi metnu zmiju u nedarca, ja ti, majko, nimalo ne aja. Nar. pjes. vuk. 1, 554. isporodi b) aa) ddd). — b) o čemu se misli izrečeno je supstantivom ili zamjenicom što stoji: aa) u acc. s prijedlogom za. naj običnije. aaa) *afirmativno*. Ja za ovu samo hajem, sama je ona moja draga. I. Gundulić 222. Za raj ljepi samo haje. P. Kanavelić, iv. 410. Haje koliko vrana za bro-dara. (D). Poslov. danič. 25. Tko za žene vrlo aje. P. Macukat 89. Hajem koliko pas za petu nogu. A. d. Bella, rječn. 164b. Hajem za n koliko za lanski snijeg. 510a. Tko za svijet haje, Boga ti ne pozna. (Z). Poslov. danič. 185. Jerbo za te oni vrlo haju. M. A. Rejković, sat. H5b. Samo zna i haje za život vremeniti. A. Kalić 863. A u ruke kape dovatiše, kapam mole a Bogom ih kume, da im pušte korjeničke Turke. a ovčari za Boga haješe, puštiše im korjeničke Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 517—518. Hoćeš li mi ti za suze hajati? Nar. pjes. herc. vuk. 8. Ona teško za Boga haješe. Nar. pjes. petr. 3, 121. Kad te vide, neka haju za me. Osvetn. 2, 170. — bbb) *negativno*. Za raj nis' hajala. M. Marulić

287. Videći da ona za ništare ne haje. Živ. kat. star. 1, 222. Koludrice staše s Kapitula ne hajući za riči ne. Transit. 289. Nemoj hajati za toj vikanje. Zborn. 81^a. Ne hajem za taj svijet; hoć me se ostati? N. Najlašćković 1, 184. On za me ne haje. D. Zlatarić 5^a. Ko za život svoj ne haje, smrt sved nađe, kad ju ište. I. Gundulić 50. Djevice kē za mladce nič ne haju. J. Kavašin 196^b. Ne haju za dila, koja su držani ispuniti. A. d. Bella, razgov. 70. Ne haju za dobra vjekovita. I. Dordić, salt. 33. Za te plahos ma ne haja. uzd. 43. Za milos negovu i za ljubav ne hajući. B. Zuzeri 98. Ali za to on junak jošter ništa ne hajaše. Nar. pjes. mikl. beitr. 23. Nit' za drugo dobro haje. V. Došen 88^a. Radoslave mili gospodare, oli ne znaš ol' ne haješ za me? And. Kačić, razg. 89^a. Ne hajući za klevetaše od puka. Ant. Kadčić 252. A nije hajo ni mario za to. M. Dobretić 62. Za prošete zloče tvoje ne haješ, ne mariš se od izgubljena tvoga. I. J. P. Lučić, razg. 120. Za to neve i ne haje, što je majci ž'o. Nar. pjes. vuk. 1, 85. Moje srce već ne haje za te. 1, 266. I reci će da ne hajem za nja, a ja hajem i dušicu dajem. 1, 877. Il' ne čuješ il' ne haješ za me? 2, 246. Dal' ne znadeš, dal' za se ne haješ? 4, 224. — u ovom je primjeru ne slo-ženo s hajati: Da bi čovik nehajal za stvari vrimenite. A. Georgiceo, pril. 4. — ccc) s malo. Nu ti za me malo haje, pokli ovako hotje uteći. S. Bobačević 227. Da za život malo haje. I. Gundulić 457. Tko za svoj interes malo haje. V. Andrijašević, put. 250. Malo haju za svoj život a maše za tuj. A. d. Bella, razgov. 21. Malo za raj hajući, prodaju ga ko za ništa. B. Zuzeri 323. Za njegove riječi malo mare, malo haju. V. M. Gučetić 214. Tvrdi malo za to haje, da se nemu kuća sjaje. V. Došen 60^b. — ddd) haje i ne haje, vidi a) dd). Za to Mujo haje i ne haje. Nar. pjes. vuk. 3, 166. Za to Marko haje i ne haje, neg sakupi mnogo lepu svatju. Nar. pjes. istr. 2, 71. — bb) u instr. s prijedlogom za. samo u jednom primjeru xviii vijeka. Za kojim sada grišnik malo haje i mari. A. Kanižlić, bogoljubn. 39. — cc) u loc. s prijedlogom o (ob) rijetko. Darij ob tom ne haje Klitouša posla u Macedoniju. Aleks. jag. star. 3, 237. Sadržuju oti ako ne haju i ne pečale se o sinoveh. Š. Budinić, sum. 85^b. Tim vrat' se tvoj lubi, Di-vjače, ne divjaj, vlašitita ne gubi, a o tudem malo haj. I. Gundulić 145. — dd) u gen. s prijedlogom od. samo u dva primjera xvii i xviii vijeka. isporodi 2, α, a, a) cc). Od rečenja ovizije ne valja hajati. M. Radnić 19^a. Ni od života svojih sinova hajući. A. d. Bella, razgov. 59. — ee) u acc. s prijedlogom na. rijetko. Nijesi na ništa hajo. Čestitosti. 47. Na to Marko haje i ne haje. Nar. pjes. istr. 1, 20. — ff) u gen. s prijedlogom zaradi. u jednom primjeru xvii vijeka. Zaradi mene ništa se ne marite i ne ajte. I. Ančić, vrat. 78. — gg) u instr. bez prijedloga. samo u jednom primjeru xv vijeka. A ti ne haješ tim. M. Marulić 280.

β) ne haje, malo haje u dva primjera xvii vijeka dobiva značenje kao pasivno prema glavnome: ne vrijedi, ne koristi, sve je jedno (ne haje se za subjekat, ne treba za subjekat hajati). Ili je posvećena ili nije posvećena, to ništa ne haje. M. Divković, nauk. 142^b. Prociniti jošte, da umriti mlad ali star malo haje za spasenje od duše, i da je tada čovik star kada dođe smrt. P. Posilović, nasl. 141^a.

2. a se.

a. refleksivno. značenje je kao kod aktivnoga

neprelasnoga glagola kod 1, b, α). — Ismeđu rječnika u Mikašinu (hajati se, mariti se, 'curo'; ne hajati se, ne mariti se, 'non curare, parum curare'), u Bjelostjenčevu, u Stuličevu (hajati se koje stvari uz hajati), u Daničićevu ('curare'). a) o čemu se misli razumije se po smislu, te nije izrijekom kazano uz hajati se. aa) afirmativno. Proklet nauk: što se haješ? J. Kavašin 346^a. — bb) negativno. Koji ne slušaju, da ih pokarate; ako li neć se hajati, da im do vrha dođete. Mon. serb. 529. (1483). Ako li je laž onoj, ne haj se ništa. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520). Vuk davi stado, a ti se ne haješ. M. Držić 86. Zač ki se ne haju oni su pogani. Đ. Baraković, jar. 125. Li živu veselo kako no da bi se Bog ne haja'. I. T. Mrnavić, ist. 78. — b) o čemu se misli izrečeno je supstantivom ili zamjenicom: aa) u acc. s prijedlogom za, isporodi 1, b, α) b) aa). aaa) afirmativno. Ki se (bozi) za nas vazda haju. M. Divković, kat. 111. — bbb) negativno. Za grišnike se ne haje. Transit. 39. Naši Dubrovčani za toj se ne haju. N. Dimitrović 102. Siñore se ne haju za brikunanje tudeško. M. Držić 256. Ali se ne haja za djecu otac hud. D. Zlatarić 13^b. Ne hajem se za tvoje te riči. F. Vrančić, ziv. 95. Nu se za to malo hajem, kad se ispuni moja odluka. G. Palmotić 1, 355. Ne ajuc se za prokletstvo. I. Ančić, ogl. 185. Blažen tko se Boga haje i od nje preda. I. Dordić, salt. 887. — u ovom je primjeru ne slo-ženo s hajati: Za Isukrsta si se nehajala. A. Georgiceo, pril. 20. — ccc) s malo. Za zle se maše haju i mare. M. Divković, bes. 263^a. I za jedno i za drugo malo se hajaše. F. Glavinić, cvit. 861^b. Da se malo haju i malo mare za život vični svoj. P. Radović, nač. 40. Maše se za moju ljubav hajete. A. d. Bella, razg. 208. — bb) u gen. bez prijedloga. aaa) negativno. Muke ne hajem se. M. Marulić 229. Tebe se ne haje a mene potlača. Š. Menčetić 44. Sala-mandra... žerave ni plama ništar se ne haje. M. Vetranić 1, 276. Niti se haja ponukovanja. M. Divković, nauk. 268^b. Tko se straha Božjega ne haje. B. Kašić, nasl. 54. Osao gladan bata se ne haje. (D). Poslov. danič. 91. Toliko smo držani nastojati u ovom životu za naše spasenje, da tko se nje ne haje, nije dostojan... Misli. 3. — bbb) s malo. Djeca se čače malo haju. M. Držić 142. amo može spadati i ovo: Nećeš se vele hajati pogrde od ljudi. B. Kašić, nasl. 63. — cc) u gen. s prijedlogom od. aaa) afirmativno. Plata zlomu strah daje, da se od ne naprijeda i blude i haje i svoga zla svida. F. Lukarević 221. — bbb) negativno. Od sad se ja uvik ne haju od zledi. Š. Menčetić 218. Koji se ne haju ništa od svjetovnih posala. B. Kašić, nasl. 49. Od sebe ništa se ne hajući. fran. 55. Da... od nijedne ne bude se hajal časti. M. Alberti 407. Ne hajat se od ubozijeh. I. Držić 300. Zlobnici od toga se ne haju. A. Vitalić, ist. 311. — ccc) s malo. Koji se i malo haje od hvala i pogrda. B. Kašić, nasl. 73. Pilat se od prve stvari malo hajaše. is. 53. Maše se haje od onoga veličan-stva. I. Držić 141. Bolezniva majka malo se od toga hajaše. M. Lekušić 14. — dd) u gen. s prijedlogom cijec. u jednom primjeru xvi vijeka. Cio toga nikt se ne haje. N. Najlašćković 1, 815. — c) o čem se misli izrečeno je infinitivom, isporodi 1, a, β). aa) afirmativno. radi značenja vidi 1, a, β) a) bb). Toliko mali hajahu se iskati kraljestvo nebesko. B. Kašić, nasl. 136. Ili bi se ohaj'o i od mene htio otić, il' bi se nać haj'o, što ćemo jesti i pit'. I. Gundulić 152. Za sve da se čine hudi, učinit' se zaman haju da od puti nijesu

judi. 569. — *bb) negativno. aaa) vidi 1, a, β) b) aa).* Zač je on u raju, toj pravo mogu rit', odkli se ne haju povratit na saj svit. N. Naješković 2, 125. Nisi se hajao znati. Ant. Kadčić 15. — *bbb) vidi 1, a, β) b) bb).* Jer se ne haja priti kad ju zoviše. M. Marulić 69. Nit' se haje lovit ni sve vile kupit. P. Zoranić 59^a. Ne hajuci se vladati pomhivo s kućom. Ant. Kadčić 505. — *ccc) vidi 1, a, β) b) cc).* Jer njih (*bogova*) zbor bogati sve dike od raja tebi da, ke dati drugim se ne haja. H. Lucić 290. — *ddd) vidi 1, a, β) b) dd).* I da se ne haju za nega umrijeti. N. Naješković 1, 127. — *d) o čemu se misli isrečeno je podložnom rečenicom: aa) s da. vidi 1, a, γ) a) bb) bbb).* Ne haješ li se, da je sestra moja ostavila mene samu služiti? I. Bandulavić 221^b. luc. 10, 40. Ako se paka pokornik ne haje da se odkriju. Ant. Kadčić 821. — *bb) s konjunkcijom što. — isporedi 1, a, γ) b).* Ni jih mori, ni se haju što toliko dug put čine. B. Betera, čut. 90. Nit se more, nit se haju što dugovit put učine. J. Kavašin 20^a. — *cc) nepraviljem pitanjem. — isporedi 1, a, γ) c).* Nećeš se hajati, što od tebe judi govore. B. Kašić, nasl. 73.

b. *pasivno.*

a) *sa subjektom, prema prelasnom značenju kod 1, a.* Ne haju se prem ništare tvoje pritne, o cesare. P. Hektorović (?) 127. I što doistine mene straši, jest ono, što maše se haje, ere prem malo se razumi. A. d. Bella, razgov. 85.

b) *bez subjekta. aa) uopće.* Za koje se (*običaje*) još i danas haje. M. A. Relković, sat. B8^a. — *bb) haje mi se = hajem.* A hoj se ne haje videći ne ljepos gdi željno skončaje život moj i krjepos. N. Naješković 2, 7. Nu meni toga rad, tamniče hudi moj, malo se haje sad hoteć mi zlo za toj. D. Rašina 98^b. Ter ti se ne haje ovaki žitak oć? D. Zlatarić 9b. Ali se vam veće ne haje živjeti. 80^b. Meni se ne haje da brijeme ali smrt ranu ovu, koja je u srcu, bude strt'. I. Gundulić 26. Ere mi se tvrdo haje, da pravednijem pedepsa je cijet inijeh huda tvora. 92. Toj mi ne haje ništar se. I. Ivanišević 292. Meni se ne haje uživati na njihovijeh gozbah. I. Đorđić, salt. 40. Odgovori, da za ti odkup ne haje mu se. B. Zuzeri 188. Kažu, da im se malo haje i za Boga i za dušu. 958. Erbo se baštinicim ne haješe za negovo mrtvo tijelo, nego za negova dobra. Đ. Bašić 46. Čujem ja, ali mi s' ne haje. Jačke. 108.

8. *pasivno, prema 1, a.* Rič Božja pogrđena, sveti sakramenti nehajani. A. d. Bella, razgov. 12. Moja karaña jubežljiva pometnuta su bila i nehajana. B. Zuzeri 67.

1. HAJBA, *f. vidi gajba. — U Belinu rječniku* (*cavea* 835^a) i u *Stuličevu*.

2. HAJBA, *f. hajanje. — U Stuličevu rječniku:* cura, diligentia, sollicitudo. — *nije dosta pouzdano.*

1. HAJDA, *f. ime žensko, po svoj prilici tursko. — isporedi Hajdana. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

2. HAJDA, *f. vidi hajda, nem. heidekorn, heiden. — U Voltičijinu rječniku:* hajda, hajdina (*saraceno* 'heidekorn'. i u *Sulekovu imeniku:* Hajda, Polygonum fagopyrum L. (*u ugarskijeh Hrvata*). 485.

HAJDÂC, *ođe* (*kad se pripovijeda da je ko brso ili ismenada otišao*). — *Postaje od hajde nastavkom ac kojijem kao da se hoće pokazati brsina. — U Vukovu rječniku:* 'davon!' 'abii!'

HAJDAMAK, *m. vidi ajdamak.*

HAJDANA, *f. ime žensko, vidi 2.* Hajda. — *isporedi Ajdana. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 110.

HAJDAR, *m. tursko (arapsko) ime muško. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (Ajdar).* Hajdar sin kraja od Persije. I. Gundulić 585. Dobro ti je Ajdaru u hladu! nit' ga koju muhe ni obadi, samo mu je pomučno od gladi. Nar. posl. vuk. 61.

HAJDARA, *f. pogrđna riječ. Skoroteča. 1844. 250. (pisano 'ajdara').*

HAJDAROVIĆ, *m. prezime (po ocu Hajdaru). — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne kup' ruho, Ajdarović! Ajko. Nar. pjes. herc. vuk. 29. *u istoj se pjesmi ista ženska zove i Ajka Ajrovića.*

HAJDE, *shvaća se kao impt. 2 sing. i znači: idi, hodi, tur. hajde (tal. mlet. aida po svoj je prilici uzeto iz našega jezika, a to može biti i rum. aide, aidatzi, ako nije uprav iz turskoga). ima i plur. hajdemo, hajdete. — Akc. je zabilježen po Vukovu rječniku, u Dubrovniku je drukčiji: hãjde, hãjdemo, hãjdetje. — Često se kaže i okrnjeno: hajd', hajd'mo i hajjmo, haj'te. u sjevernijeh se čakavaca kaže i hajdi, vidi: Hajdi, Ante, lipu Pragu gradu. Nar. pjes. istr. 1, 44, ako ovo nije štamparska pogreška. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (hajde i hajd 'apage' s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića) i u Vukovu: hajde, hajdemo, hajdete 'gehen wir' (fr. 'allons'), 'eamus'. a) i, kao impt. glagola idi u pravom smislu. Ajde, reče, s Bogom. J. Banovac, pred. 80. Ajde putem tvojim. P. Knežević, osm. 290. Hajde po ulica od grada pak sve siromahe dovedi na moju trpezu. F. Lastrić, od' 285. Hajd' odatle! test. 28^a. Uzmi postelj tu svoju i ajde. ned. 886. Sinod te zove na sud: ajde udij. A. Kanižlić, kam. 97. Ajdete sveštenikom našim. 884. Ajdemo k majci. utoč. 54. Zaradi imena Isusova ajde u miru. M. Zoričić, zrc. 4. Ajde u tvoju čelu opočivati. 28. Ajdemo dakle naprida. aritm. 80. Povrati mi tri burme od zlata, s ti ajde za koga ti drago. And. Kačić, razg. 148^b. Jer zavika malo i veliko: 'Ajde na dvor, ljudska nepriliko!' 156^a. Ajde slobodno, jer ćeš ga lasno dobiti. korab. 288. Ajde doma. F. Radman 18. Ajdemo u crkvu. 19. Ajdete i vratite se. N. Palikuća 86. Ajdemo indi nadaje u ime oca, i sina, i duha svetoga. Đ. Rapić 2. pristupi indi sada k meni, da se ujedino, pak ajde prid sudca strašnoga. 3. Ajd' iz dvora, prvijenče, brijeme ti je. Nar. pjes. vuk. 1, 14. Ajte, slugo, do vode studene. 1, 157. Ajdemo tam' dole u to zlatno polje. 1, 171. Ajd' u kolo, sejo moja! 1, 175. Ajde Duka, ajde Leka, na vojsku. 1, 208. Ajdemo sudiji. 1, 422. Ajde meni za goru na vodu, donesi mi vode iza gore. 1, 598. Ajde, ajde, lepa Jaño, sterat' ložnicu. 1, 612. Ajdemote (*vidi kod te*) đakonovom dvoru. 2, 8. Pa ti hajde u lov u planinu. 2, 44. Ti pokupi kičene svatove, š nima hajde u Požegu ravnu. 2, 171. Bije nega oštrom bakarlijom: 'Ajde, vranče, živ te Bog ubio!' 2, 459. Hajde tamo na saraje dođe. 2, 611. Prodi me se, hajde putem s mirom! 3, 8. A ti hajde upravo k devojci. 3, 258. Hajd' otrole, kurvino kopile! 3, 852. Hajde s Bogom, pošto u dobri čas! 3, 489. Ajdete mi do biloga Siña. 3, 550. Već ajdete na Miletin-vodu, vi ajdete, ma mudro ajdete. 3, 550. No hajdemo u Dođe Lugove. 4, 126. Pa ajdemo pravo među Turke. 4, 185. Jaš'te koše, hajte u Lešnicu. 4, 251. Pa ti hajde prosiť po svijetu. Nar. pjes. herc. vuk. 100. Hajde s vojskom*

Spužu na krajinu. Ogleđ. sr. 465. Pa otolen hajde na Stubicu. 502. Hajte od mene, bule i divojke. Nar. pjes. istr. 1, 86. Pošli luda na put pa hajde za dim uput. Nar. posl. vuk. 257. Vi hajte ča. Nar. prip. vuk. 140. Onda hajd' k onoj strani. 178. Hajd' odatle! 'apage!' Vuk, rječn. — b) veni, kao impt. glagola doći ili hoditi, kad se ovijem pokazuje primicanje onome koji govori. Hajde amo sa mnom. A. Kanižlić, kam. 7. Ajd' ovamo, moj Jovane kume! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ne roni suze, ne kvari lice, već ajde za mnom u moju zemlju. 1, 281. Ako i' mi se pokloniti nećeš, a ti hajde na mejdan junački. 2, 988. Hajde mene, kume, u svatove, da ti vjenčaš mene i devojkju. 2, 581. Hajte sa mnom malo pod planinu. 3, 806. Ajte sa mnom, kako koji može. 4, 187. Hajde k nama, kad je tebe drago. 4, 370. — c) hajde se može upotrebiti kod pripovijedača, kao impt. 2 sing. *svakoga glagola*. Zame on hajde kosu, grablj i vili, pa hajd na sinokošu i počme kosit. Nar. prip. mikul. 89. — d) age, agite, kad se kome zapovijeda ili kad se ko nutka, hrabri da što uradi. aa) hajde. aaa) nutka se onaj s kojijem se govori da nešto sam uradi. ova se radna pokazuje glagolom koji može biti u impt. 2 sing. i stajati iza hajde bez ikakve konjunkcije (ako se ovijem glagolom pokazuje micanje, kao što je n. p. u prvom primjeru, hajde se može shvatiti u pravom značenju kao kod a) i b)): Ajde biži iz ovoga grada. J. Filipović 3, 829^b. Ajde, veli, nastoj srično... F. Lastrić, test. 898^a. Ajde dakle ne boj se. And. Kačić, kor. 64. Hajde uzmi onu divojku. B. Leaković 82. Frano, pripravi se, pak ajde kuću moju popravi. Đ. Rapić 308. Ajde snimi zlato sa konica. Nar. pjes. vuk. 1, 254. Hajde, brate, zovi naše slugu. 2, 45. Delibaša, ajde meći strele. 2, 360. Hajde uzmi koža i oružje. 2, 681. Hajde kupi mlogu silnu vojsku. 4, 355. Hajde uzmi tri četiri druga. 4, 419. Hajde bježi korjeničkoj župi. 4, 511. Hajd' iznesi alaj krstaš barjak. Nar. pjes. juk. 185. Nego hajde kaži da si mi sestra. Đ. Daničić, Imojs. 12, 13. Hajde ostani još noćas. sud. 19, 6. ili među hajde i glagolom ima konj. i: Ajde dakle i zakuni se. A. Kanižlić, kam. 327. Ajde i obadi svu zemlju. And. Kačić, kor. 16. ili glagol može biti u praes. s konjunkcijom da: Hajde da nas vodiš tvojoj kući. Vuk, poslov. 229. — bbb) nutka se onaj s kojijem se govori da uradi nešto ujedno s onijem što govori. ova se radna obično pokazuje glagolom u praes. 1 pl. s konjunkcijom da: Ajde da se napijemo. F. Lastrić, ned. 332. Hajde, veli, da se podilimo. M. A. Relković, sat. 16^a. Ajde dakle da ta izvidimo. Nadod. 5. Ajde, brate, da lovak delimo. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Ajde, dušo, da se milujemo. 1, 353. Hajde malo da izostanemo. 2, 141. Hajde, brate, da se rastanemo. 2, 621. Hajd', Šćepane, u lov da idemo. 2, 629. Hajd', Harane, da ga pričekamo. 3, 321. Nego hajde da se sastanemo na ročištu o Đurđevu danu. 3, 374. Nego hajde da se pomirimo. 3, 466. Rekne nemu žena: 'Hajde, čoveče, da mi ovu tvoju devojkju pošlemo u svet'. Nar. prip. vuk. 167. Hajde sada da ga ubijemo. Đ. Daničić, Imojs. 87, 20. Hajde da radimo, da se ti u gospodstvu uzdržiš. S. Lubiša, prip. 137. Hajde da idemo. Vuk, rječn. (amo spadaju i ovi primjeri: Ajd' na mejdan, da s' nadstrelujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 357. Nego hajde na noge lagane, da idemo agi na Pošćenje. 4, 495). rjeđe bez da u impt. 1 pl.: Hajde radimo, prijatelje. A. T. Blagojević, khin. xiii. — ccc) nutka se onaj kojemu se govori da pristane na radnju

onoga koji govori ili da mu kod ne pomogne: Ajd', Omere rano materina, ajde, rano, da te ženi majka. Nar. pjes. vuk. 1, 252. — ddd) onaj koji govori nutka sama sebe na radnju. Hajde da ja isvađim! Nar. prip. vuk. 182. — eee) nutka se na radnju više od jednoga. Ajd', gelati, te ga obesite. Nar. pjes. vuk. 2, 164. More, društvo, ajd' da putujemo. 2, 436. — bb) hajdemo, kad se nutka onaj kojemu se govori (ili oni kojima se govori) da urade što sajedno s onijem koji govori (ili s onima koji govore). ova se radna isriče glagolom koji može biti u inf.: Ajdemo malo stat veselo. J. Filipović 1, 489^b. Ajdemo ga ubiti. And. Kačić, kor. 178. Jedan rekne: 'Hajdemo orati'. M. A. Relković, sat. 66^b. Hajd'mo dići zemlju Arbaniju. Nar. pjes. vuk. 4, 69. ili u praes. s da: Hajdemo, da svaka razgovetno vidimo. Đ. Rapić 26. No hajdemo da mu pomognemo. Nar. pjes. vuk. 3, 12. ili u impt.: Ajdemo dakle i uživajmo dobra ovoga svita. M. Zoričić, osm. 16. — cc) hajdete. aaa) nutkaju se oni kojima se govori, da što sami urade, isporedi aa) aaa). Ajdete i donesite menduše. And. Kačić, kor. 79. Ajte, braćo, mene poslušajte. Nar. pjes. vuk. 5, 380. — bbb) nutkaju se oni kojima se govori da što urade ujedno s onijem koji govori (ili s onima koji govore), isporedi aa) bbb). Ajte, braćo, da delimo blago. Nar. pjes. vuk. 2, 76. Haj'te, Turci, da brže idemo. 3, 259. No hajdete da se povrtnemo. 3, 341. Hajte, braćo, da ga potražimo. 3, 374. Haj'te, braćo, da mi putujemo. 3, 522. Hajte brže vojsku da kupimo. 4, 505. Ali doma hajte da idemo. P. Petrović, gor. vijen. 16. — e) prema značenju kod d) au) ddd) kaže se hajde kad se pristaje na vođu onoga koji govori, te se hoće uraditi ono što on želi. 'Ne boji se tebe Job zaludu' odgovori mu Sotona, budući ga ti obogatio... ma da hoćeš malo krenuti u njegovo imanje, ta' bi i vidio ko je Job'. 'Ajde, dajem ti oblast svrhu svega imanja negova...' reče mu Gospodin Bog. And. Kačić, kor. 57. Ajde, ajde, kad je tako pravica Božja odsudila, dati ću ja opet život tebi. Đ. Rapić 4. Hajde neka bude tako kako ti veliš. Vuk, rječn. — često i hajde de!: Onda reče sveti Arandel: 'De da ronimo, da gledamo koji može dublje'. A' davo mu odgovori: 'Hajde de!'. Nar. prip. vuk. 115. Čoso reče detetu: '... hajde da lažemo, pa koji koga nadlaže onaj neka nosi svu pogaču'. Dijete... reče: 'Hajde de! počni ti!'. 202. — f) značenje kod e) širi se daje, te hajde, gotovo kao doista, do duše, ističe da nešto biva premda se ne bi mislilo da može biti, ili premda ujedno biva i nešto suprotno. Niki, hajde, i u sobu vodi. M. A. Relković, sat. 18^a. Počel on plakat i žalostit se, da kako će on to učiniti, tuliku sinokošu pa ju u jedan dan pokosit, pa još k tomu seno spraviti! to ni moguće!... Jutro zame on hajde kosu, grablj i vili... Nar. prip. mikul. 89. Hajde topi ne uzmiću rika, al' boriija zanijem svirka. Osvetn. 2, 128. — g) pošto se kaže hajde kad se ko gonica, u prenesenom smislu može se reći kao s preziračem, kad se hoće pokazati kome da se ne pazi na njegove riječi. Govorio Umi: 'Udaji se, Umo, udaji se, Umo, ti ne čekaj mene'. Govorila Uma: 'Ajde, ajde, Mujo! sad na tebi, Mujo, zelena dolama, do dan do dva, Mujo, zelena travica!'. Nar. pjes. vuk. 1, 446. — h) kad je subjekat svaki, koji god, itd. može se upotrebiti hajde i sa treće gramatičko lice. Hajde svaki kako koji može, a ja idem kako konic može. Nar. pjes. vuk. 3, 522. Hajde tko će na dvor da poviri. Osvetn. 1, 20. Još kaurin Jakov besjedio: 'Hajde

svaki na svoja selišća'. 1, 68. — i) gdje se dodaje na kraju r: hajder, vidi r. Mani se zloga posla već hajder brani se. I. Zaničić 99. Hajder meni u svatove podi. Nar. pjes. kras. 1, 78.

HAJDENICA, f. *hleb od hajde, vidi 2. hajda.* — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Hajdenica dobar kruh, malo popij, pun trbuh. Vijenac. 1878. br. 48, 692.

HAJDER, m. vidi Hajdar. — U jednoga pisca xviii vijeka kao varijanta. Hajder sin kralja od Persije. I. Gundulić 585.

HAJDEROVIĆ, m. pl. selo u Bosni u okrugu bašolučkom. Statist. bosn. 88.

HAJDEROVIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Dohe Tuzle. Statist. bosn. 148.

HAJDIN, m. prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

HAJDINA, f. vidi 2 hajda. — U Bjelostjencu i u Voltigijinu rječniku.

HAJDINI, m. pl. selo u Hrvatskoj u podžupaniji dioničkoj. Pregled. 18.

HAJDINOVIĆ, m. prezime. Boca 17.

HAJDIR, m. vidi Hajdar. — U jednoga pisca xvii vijeka kao varijanta. Nu napokon Hajdir rani Dilaveru lakat lijevi. I. Gundulić 589.

HAJDUČE, n. djelo kojim se ko hajduči. — U Vukovu rječniku.

HAJDUČICA, f.

a. žensko česade kao hajduk. — U Vukovu rječniku: 'die räuberin', praedatrix'.

b. neka trava, isporodi hajdučka trava kod hajdučki, c) bb), i hajduk-trava. Ajdučica, Lactuca muralis L. J. Pančić, flora okol. beog. 174. Ajdučica, 1. Agrostemma coronaria L. (Srp. ark. za celok. lek.); 2. Prenantes muralis L. (Pančić). B. Šulek, im. 2. Hajdučica, hajduk-trava, Lychnis coronaria L. (Srp. ark. za celok. lek.), v. ajdučica, ajduk-trava (Srp. ark. tvrdi da ovo nije Lactuca muralis). 108.

HAJDUČIJA, f.

a. coll. hajduk. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die heidenen, hajduci). Hajdučija od te Gore Crne. Osvetn. 2, 182.

b. vidi 1. hajdučina. — U naše vrijeme. Najidu se, piju se i prođu van po hajdučije. Nar. prip. mikul. 98. Još drzovitiji u hajdučiji. M. Pavlinović, razg. 84.

1. HAJDUČINA, f. posao onoga koji je hajduk. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (das räuberhandwerk, latrocinium). Ako pojdem u hajdučinu. Stat. pol. ark. 5, 812. (1862). Nema ko Crnogorice voditi na plijenove i hajdučinu protiv nekrstu. S. Lubiša, prip. 95.

2. HAJDUČINA, m. augm. hajduk. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Zajedno s ajdučinami i kurvarim. I. Ančić, ogl. 145. Kad je koje od njih pijanica, skitničina, hajdučina, nevaljalina. V. Bogišić, zborn. 288.

HAJDUČITI, hajdučim, impf. vidi hajdukovati. — Samo u Stuličevu rječniku: v. haramiti.

HAJDUČITI SE, hajdučim se, impf. podnositi se kao hajduk (i ko nije hajduk). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hajdučāh; s ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. hajduči. — U Vukovu rječniku: 'sich als hajduk stellen', 'simulo rōv hajduk' s primjerom is narodne pjesme: On je mlađi, zašto se hajduči.

HAJDUČKI, adj. koji pripada hajducima. — Po nekijem zapadnijem krajevima mj. č čuje se š, vidi primjere And. Kačića i A. d. Coste. —

U jednom primjeru u narodnoj pjesmi našega vremena ima oblik po nominalnoj deklinaciji: Al' je dete kolena ajdučka. Nar. pjes. vuk. 8, 41. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu i u Vukovu.

a. adj. a) uopće. Dil gusarov staše hajdučkih s sabljama. I. T. Mrnavić, osm. 45. To su malo boje mobe, neg hajdučke kada robe. V. Došen 61^a. Pak pripasa sablju na ajdušku. And. Kačić, razg. 165^a. Ajduško kradljivo otimanje. A. d. Costa 2, 149. Kupi mi crvene ajdučke opanke. D. Obradović, basn. 819. Al' se bojim hajdučke Maltije. Nar. pjes. vuk. 8, 84. Te naranče ribe primorkine lijepijem hajdučijem mesom. 8, 861. A da ti je, družo, poslušati, ka' hajdučke puške zapucaše! 8, 447. Iz Lijevča gn'jezda hajdučkoga. 4, 138. Gospodski su puti i drumovi, a hajdučki tijesni bogazi. 4, 281. Đurdev danak hajdučki sastanak, Mitrov danak hajdučki rastanak. Nar. posl. vuk. 78. Hajdučke kuće nema. Hajdučkog sela nema. Hajdučkoj majci po oboru trne raste. (U Risnu). 840. Srpski se narod spusti u hajdučke borbe za slobodu. S. Lubiša, prip. 116. Hajdučka glava o koncu visi. V. Bogišić, zborn. 597. — b) kod mjesnih imena. aa) Hajdučka Crkva, rasvaline u Srbiji u okrugu vranjskom. M. Đ. Milićević, kraj. arb. 286. — bb) Hajdučka Česma, u Vukovu rječniku: izvor kod Topčidera (oko jednoga sahata od Biograda). — cc) Hajdučka Glavica, mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Niva u Hajdučkoj Glavici. Sr. nov. 1869. 48. — dd) Hajdučka Ograda, mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Ajdučkoj Ogradi. Sr. nov. 1866. 850. — ee) Hajdučka Padina, mjesto u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. arb. 14. — ff) Hajdučka voda, u Srbiji u okrugu vajevskom. Niva kod Ajdučke Vode. Sr. nov. 1865. 85. — gg) Hajdučke Gore, u Srbiji. Ajdučke gore. Glasnik. 43, 287. — hh) Hajdučki Kladenac, u Srbiji. aaa) u okrugu vranjskom. M. Đ. Milićević, kraj. arb. 272. — bbb) u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 289. — ii) Hajdučki Potok, u Srbiji. aaa) u okrugu smederevskom. Zemlja u Ajdučkom Potoku. Sr. nov. 1865. 565. — bbb) u okrugu kneževačkom. Niva u Ajdučkom Potoku. Sr. nov. 1872. 970. — kk) Hajdučki Rt, u Srbiji. Zemlja izgleda da je utonula, pa se od odrobine planinske naslagao Ajdučki (grješkom) Hrt. Glasnik. 43, 295. — ll) Hajdučko brdo, zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 153. — c) kod imena bijaka. aa) hajdučka oputa, vidi ličac. Hajdučka oputa, ličac, vučja lika, Daphne mezereum L. J. Pančić, glas. 30, 240. — bb) hajdučka trava, isporodi hajdučica, hajduk-trava. u Vukovu rječniku: vide sporiš. kad se strla među dlanima kažu da je dobra na svaku ranu; za to se zove i 'hajdučka' što se rañeni hajduci naj više home liječe. Ajdučka trava, Lactuca muralis L. J. Pančić, flor. sr. 457. Hajdučka trava (meće se i u krasstavce. Vuk). cf. hajdučica. B. Šulek, im. 108.

b. adv. hajdučki. Da se ne usude u Tursku pregaziti, niti koga ajdučki slati. Djelovod. protokol. 11.

HAJDUČLIV, adj. a) o mjestu, gdje ima hajduka, gdje je dobro za njih. M. Pavlinović. — b) o vremenu, kad ima mnogo hajduka. Koje leto služih za oružje, ono leto hajdučljivo beše. Nar. pjes. vil. 1868. 14.

HAJDŪK, hajduka, m. latro; apparitor. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padažima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom, kao kod f), i voc.: hajddče, hajduci.

— *Po svoj prilici dolazi od mađ. hajdú, čovjek iz nekoga mađarskoga plemena, vojnik pješak, sluga kod suda (od čega će biti i rus. ра́дчик i polj. hajduk), a ne od tur. hajdud, mađarski pješacki vojnik, koje je također došlo iz mađarskoga.* — *Gdjegdje se dodaje kao pridjev imenu muškome i ne mijena se po padežima.* Uvatio hajduk-Vukosava. Nar. pjes. vuk. 3, 349. Ljuba hajduk-Vukosava. Vuk, nar. pjes. 3, 348. — *Od xvi vijeka (naj prije kao prezime, vidi e), a između rječnika u Bjelostjenčevu (hajduk, plur.: hajduci, v. tolvaj), u Voltigijinu (assassino, ladrone, strassenräuber), u Stuličevu (latro, praedo), u Vukovu (der strassenräuber, 'latro', (in diesem lande weniger abscheulich, und näher dem heldenthume); otišao u hajduke, 'er ist ein räuber geworden', inter latrones abiit.*

a. latro, čovjek koji oružan dočekuje na drumu putnike i silom im grabi imanje, isporedi razbojnik, koji su ljudi kod našega naroda postali hajduci radi turske sile i nepravde shvaćaju se kao junaci i pjevaju se u narodnijem pjesmama (vidi primjer iz Vukova rječnika kod a). a) uopće. Ogñenima žvali martolose vodi, hajduke pečali ne daf jim slabodi. Đ. Baraković, vil. 351. Lupeži, ajduci, razbojnici. I. Ančić, svit. 211. Dati jednemu hajduku da bi učinio osvetu svoga oca. P. Posilović, svijet. 110. Martulosi aliti hajduki. P. Vitezović, kron. 143. Čini doći k sebi jednoga ajduka koji u onih strana bijaše i sva ga se ona krajina bojaše. J. Banovac, prip. 121. K nemu dođe jedan ajduk ol'ti lupež. M. Zoričić, zrc. 26. I što biše sad vojnici brez glave su već hajduci. V. Došen 264^b. Namira ga namirila biše na dva vuka dva mlada ajduka. And. Kačić, razg. 140^b. Prodaju nas gore nego Turci, a robe nas kano i ajduci. 296^a. Izgoriše Krtjani i Turci, Peraštani i morski ajduci. 300^b. Ugledaše ajduke aliti pustaije. kor. 265. Lakom hajduk bješe na dukate. Nar. pjes. vuk. 3, 8. U hajduke juriš otišao. 3, 11. Tu će biti šičar za hajduke. 3, 25. Gledaju ga iz gore hajduci. 3, 26. No su lake noge pod hajdukom. 3, 29. Pozna Hajka sešskoga hajduka. 3, 184. Za hajdukom u goru ne idi. 3, 187. Već te prose Turci i hajduci. 3, 246. A u glavu Sehanin-Tadije i negovih trideset hajduka. 3, 289. Očeraše trojica hajduka, očeraše trideset Turaka. 3, 291. Hajduku je kuća kabanica. 3, 439. Sve uskoke i gorske hajduke. 4, 368. To je bilo dvanajst hajduki i trinajest arambaša. Nar. prip. mikul. 104. Narod naš misli i pjeva da su u nas hajduci postali od turske sile i nepravde. da rečemo da gdje koji otiđe u hajduke i bez nevoje da se iznosi halina i oružja po svojoj volji ili kome da se osveti, ali je i to cijela istina da što je god vlada turska boja i čovječnija to je i hajduka u zemlji mañe, a što je gora i nepravdnija to ih je više. i za to je među hajducima bivalo kašto naj poštenijih ljudi, a u početku vlade turske jamačno ih je bilo i od prve gospode i plemića. istina da mnogi ljudi ne odu u hajduke da čine zlo, ali kad se čovjek (osobito prost) jedan put otpadi od ljudskoga društva i oprosti se svake vlasti, on počne osobito jedan uz drugoga i zlo činiti; tako i hajduci čine zlo i narodu svome koji ih prema Turcima ljubi i žali, ali se i danas čini hajduku naj veća sramota i poruga kad mu se reče da je lopov i pržibaba. Vuk, rječn. kod hajduk (vidi dafje ondje i M. Đ. Miličević, zim. već. 149—243). — b) kaže se: otići u hajduke, pobjeći u hajduke itd. = pohajdučiti se. On nije ni za koga u vojnu otišao, niti se je za koga naimao u ajduke. Glasnik. II, 3, 204. (1717). I pribeže gori u ajduke. Nar.

pjes. vuk. 2, 75. Sa šta, brate, ode u hajduke? 3, 1. S tom li sabljom ideš u hajduke? 3, 29. Što odvrže tebe u hajduke? 3, 430. Pa ću odbječ' gori u hajduke. 4, 274. Pobjegao u hajduke. Vuk, nar. pjes. 4, 189. Evo sam se Bogu zarekao da ću ići u goru zelenu i odmetnut u hajduke glavu. Osvetn. 2, 19. Odmetnuti se u hajduka. V. Bogišić, zborn. 609. — *slično je tome i ovo:* Vrat lomiti, po gori hoditi, po hajduci(h), po lošu zanatu. Nar. pjes. vuk. 3, 1. — c) bijeli hajduk, vidi bjelac. — d) u igri. Hajduka (goniti). Jedan sve trči naokolo, držeći zavijenu turu u rukama, vičući neprestano: 'Goni hajduka, goni hajduka!' V. Vrčević, igre. 46.

b. sluga kod suda u Ugarskoj i u Srijemu. — U Vukovu rječniku (der gerichtshelduck in Ungern, Sirmien, hajduco, haiducus, lictor). Dva hajduka devet kapetana. (hajduci ovdje znače panduri ili četnici, kao što se obično u vojvodstvu govori). Nar. posl. vuk. 57. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. (ovdje hajduk znači pandur ili četnik, kao što se obično u vojvodstvu govori). 164. — *Amo spada i ovaj primjer xviii vijeka, ako ne spada pod c:* Da bi upisali po redu... što smo hajdukom gdi što davali. Glasnik. II, 3, 142. (oko 1709).

c. ugarski pješacki vojnik. — u rukopisu xviii vijeka. Počeše kavgu Nemci s Turčinoma... mnogi pleni dobiše katane i ajduci. Glasnik. 20, 12. (1764).

d. pješacki vojnik u Poljskoj. — na jednom mjestu xvii vijeka (uprav je riječ poljska hajduk). Nu kó paša... na velika dođe vrata dvora svijetla i visoka (u Varšovu)... tvrdi stražu od hajduka pod ogñenim puškam pazi. I. Gundulić 481.

e. prezime. Matijaš Hajduk. Mon. croat. 307. (1598).

f. vidi natega. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u požeškoj nahiji.

HAJDUKA, f. mjesto u Srbiji u okrugu krajinskom. Vinograd u Ajduki. Sr. nov. 1867. 254.

HAJDUKLUK, m. postaje od hajduk turskijem nastavkom luk. — U naše vrijeme. a) ono što dobije hajduk grabeci. Da mi se je s time ogleđati, hajdukluk bih hajduk prigorio. (Nar. pjes.) A. Ostojić. — b) hajduštvo, hajdukovanje, hajdučina. Nu nema slobode, nema sigurnosti, nema dobra, već je onde pustailuk i ajdukluk. P. M. Nenadović, mem. 296.

HAJDUKOV, adj. koji pripada hajduku. — Između rječnika u Vukovu. Krajeva hčer hajdukova žena. Nar. prip. mikul. 94. Rad ste znati nujno boravljenje hajdukova doma. Osvetn. 2, 28.

HAJDUKOVAC, Hajdukovca, m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu biogradskom. Vinograd u Ajdukovcu. Sr. nov. 1872. 849. — b) u okrugu užičkom. Vrbak u Ajdukovcu. Sr. nov. 1869. 366.

HAJDUKOVÂNE, n. djelo kojim se hajdukuje. — Između rječnika u Vukovu. Od onda počeo svaka nesrića, lupeštva, uboštva, ajdukovanje. J. Banovac, prip. 242. Kad se hajduk nasiti hajdukovanja. Vuk, živ. 269. Već povrzi. pope, popovaše, hajde sa mnom u hajdukovanje. Osvetn. 2, 98.

HAJDUKOVATI, hajdukujem, impf. biti hajduk, živjeti, raditi kao hajduk. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. hajdukovâh, u imp. hajdukáj, u ger. praes. hajdukujući; kako je u inf. tako je u aor. hajdukováh (osim 2 i 3 sing. hajduková) i u ger. praet. hajdukovávši; drukčiji je u part. praet. act. hajdukovao, hajdukovála. — U naše*

vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ich bin ein hajduk 'latrocinor'). Da s' naodi i da ajdukuje u zelenoj gori Garevici. Nar. pjes. vuk. 2, 77. Hajdukova tri godine dana. 8, 828. Četa ... četovala i hajdukovala. Pjev. crn. 47^b. Niko mu ne smije spomenuti za ono što je hajdukujući učinio. Vuk, živ. 269. On je leti s podosta društva hajdukovao ili četovao protiv Turaka. nar. pjes. 8, 448. Ako hajduk hajdukuje, a 'no jadi i gladuje. V. Bogišić, zborn. 597.

HAJDŮKOVIĆ, *m. presime (uprav hajdukov sin)*. — *Od prije našega vremena*. Hajdukovića. S. Novaković, pom. 110. Ajduković. D. Avramović 196. — *U ovom primjeru kao da znači: hajdukov sin ili hajduk*: Bog t' ubio, ostarjela majko, jer me dađe u goru zelenu baš u goru za ajdukovića. sinoć ajduk iz gore došao i donese zelenu dolamu... Nar. pjes. petr. 1, 224.

HAJDŮK-TRÁVA, *f. neka biljka, isporodi hajdučica, b, i hajdučka trava kod hajdučki, c) bb*). Ajduk-trava, Agrostemma coronaria L. (Srp. ark. za celok. lek.). B. Šulek, im. 2.

HAJDŮŠTVO, *n. osobina onoga koji je hajduk, hajdučina*. — *Postaje od hajduk nastavkom istvo, ispred kojega se k mijena na č a isa ovoga s ispada, te se č ispred t mijena na š* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die räuberei 'latrocinium' s primjerima iz narodnih pjesama: Od ka' smo se dali u hajduštvo. Prođite se vruga i hajduštva). Jer sam bio devet godin dana u hajduštvu s Tomića Mijatom. Nar. pjes. juk. 607.

HĀJDIDI, *interj. kad se ko čemu divi i ono hvali*. — *Sastavljeno haj i didi*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (herrlich, wunderschön 'praeclarus', cf. didi). Hajdidi kupus! Nar. posl. vuk. 840.

HAJEKATI, *hajčem, impf. vikati: hae (goveđima)*. — *isporodi hajkati*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Sami (volovi) oru ko Davoru svomu, nit' ih tkogod više ni hajče. Osvetn. 2, 65.

1. **HĀJER**, *vidi hair*. Hajer, fajda, korist. V. Vrčević, nar. prip. 229.

2. **HĀJER**, *vidi ajer*.

HAJEVO, *n. ime mjestu*. — *xiv vijeka*. I jošte priložismo u Petroči... selište Hajevo. Glasnik. 24, 254. (1380).

HĀJĠIR, *m. vidí ajgir*.

HĀJĠAN, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 87.

HAJIZMO, *vidi hačizmo*.

1. **HĀJKA**, *f. lov četveronožnijeh zvijeri, kod kojega jedni, vičući: haj, gone zvjerad na mjesto (zasjedu, busiju) gdje je drugi dočekuju i ubijaju*. — *Postaje od haj nastavkom ħka, isporodi hajkati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die treibjagd 'venatio, qua excitatae a servis feras, in bivis trivis que a venatoribus excipiuntur' s primjerom: Ni moja hajka, ni moja zasjeda, t. j. nijesam započeo, neću ni raspravljati, *vidi dajfe*). Ti zametni hajku u planini, pa ti kreni zvijera arslana, svoga brata metni na busiju, otkuda će arslan udariti. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Pa naj pošle hajku zametnuše. 2, 47. Ni moja hajka ni moja zasjeda. (za tijem nije mi stalo). Nar. posl. vuk. 221. Taj se lov zove *hakañe* ili *hajka*; jer jedni idu u goru, te viču: ha! ha! i tijem plaše svjerad, a drugi ih dočekuju. V. Bogišić, zborn. 499.

2. **HĀJKA**, *f. vidí Ajka*.

HĀJKĀČ, *hajkáča, m. čovjek koji goni životinje (vičući: haj!); s osobitim značenjem, čovjek koji to radi kod hajke*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc: hājkáču, hājkáči*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (bootes) *gdje naj prije dolazi*; i u Vukovu: 1. der treiber, actor'. 2. treiber (auf einer treibjagd) 'qui excitat feras'. — *Zavikaše po gori hajkači, i krenuše zvijera arslana*. Nar. pjes. vuk. 2, 47. Ma saplahli lovci i hajkači. Osvetn. 4, 26.

1. **HĀJKAČA**, *f. bič za goveda*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. hājkáča*. — *Postaje od hajkati*. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (die ochsenpeitsche 'scutica major' s dodatkom *da se govori u Srijemu*). Strpa mene u vreću, pa on uze ajkaču, pa sve mene po vreći. Nar. pjes. vuk. 1, 512. O, kako bih tada bio dokopao tromu hajkaču i povikao mojim veselim vodičima: ajs, ajs, stu, stu! M. P. Šapčanin 1, 61.

2. **HĀJKAČA**, *f. žensko, koje slabo radi, nego samo švrla i koješta lupeta, zove se ajkača i ajkara*. Podunavka. 1848. 53.

HĀJKĀÑE, *n. djelo kojijem se hajka*. — *U Vukovu rječniku*.

HĀJKARA, *f. vidí 2. hajkača*.

HĀJKATI, *hājkañ (i hājčēñ?), impf. uprav vikati: haj!*, pa po tome u osobitijem značenjima: a) goniti stoku; b) plašiti ptice; c) loviti hajkom (uprav goniti zvjerad do zasjede). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (s praes. hājčēñ 'ejicere clamando') i u Vukovu: s praes. hājkañ, 1. jagen 'vonor'. 2. n. p. sviñe 'vor sich hertreiben' (vičući haj! haj!) 'ago'. 3. n. p. čvorke 'verscheuchen durch den ruf aj' 'abigo voce aj'. — Šćepan hajka, a Mitar zapade. Nar. pjes. vuk. 2, 682.

HĀJKNUTI, *hājknēm, pf. hajkati (u Vukovu rječniku stoji da je imperfektivni glagol, ali je to bez sumnje pogreška)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (impf. 'auftreiben' 'excito' s primjerom iz narodne pjesme: Tamo hajkni zvjerad iz planine). Ti mu hajkni zvjerad iz planine, naženi mu srne i jelene. Nar. pjes. vuk. 2, 681. Hajku hajkne silesija kmeta. Osvetn. 4, 24.

HĀJKOBILA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu topličkom*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 886. — *Jamačno je sastavljeno: haj kobila*!

HĀJKUNA, *f. vidí Ajkuna*.

HĀJLUK, *m. vidí ajluk*.

HĀJLIV, *adj. u Stulićevu rječniku: v. hajan*. — *nije dosta pouzdano*.

HĀJME, **HĀJMEH**, *interj. vidí ajme, ajmeh*. — *Od xv vijeka*. Hajme vilo, ti me s' uzela. M. Držić 186. Hajme! da' mi ruku. 248. Hajme! nebore ja, da mi se je u moje tamno tilo vratiti! Tondal. star. 4, 118. Hajme majko tugo moja! gdi je sada duša tvoja? M. Divković, kat. 142. Bojim se da se naodi još gori od ni(h) sada, hajme! I. Antić, ogl. 86. Hajme, to ni po jedan način učiniti ne mogu. J. Filipović 8, 162^a. — Hajmeh! tere oboj! komu č' me ostaviti? M. Marulić 186. Hajmeh nesrječo! krudela nesrječo! M. Držić 294.

HAJNOST, *f. osobina onoga koji je hajan, hajanje*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu: v. hajañe*. Lijenost, kome je protivna hajnost i pojma. I. A. Nenadić, nauk. 95.

HĄJOŠ, hajóša, *m. lađar, mađ. hajós.* — *U Vukovu rječniku:* „der schiffsknecht“ ‚helciaricus‘, cf. lađar *s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* — *Ima i drugo značenje i drukčiji akcenat.* a) *Ąjóš*, ajóša, leńština, bitanga, u Srbiji u okrugu kruševačkom. „Postao ti je sad pravi ajóš“ (može-biti prema tur. hajlaz, ljenština). *Ąjóš*, ajóša (u okrugu rudničkom i vaļevskom) u istom značenju, skoro koliko i lola. *Ł. Kovačević.* — b) Bivalo je i turskih hajduka koji su se zvali ‚ajóši‘ (u Hercegovini). *V. Bogišić, zborn. 609.*

HĄJOŠKI, adj. koji pripada hajóšima. — *U Vukovu rječniku.*

HĄJPITI, hajpim, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. kajpiti. — *nepouzđano.*

HĄJRA, *f. hyp. Hajrija.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ne će Ajra da radi. *Nar. pjes. petr. 1, 328.*

HĄJRADIN, *m. tursko (arapsko) ime muško.* — *Kao takovo na jednom mjestu xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hajradin‘).* Hajradina poklisara gospodina vođvode Hamza bega. *Mon. serb. 512. (1470).* — *U naše vrijeme selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 114.*

HĄJRIJA, *f. tursko ime žensko.* — *ispoređi Hajra.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Majka kara Aliju i nevjestu Ajriju. *Nar. pjes. petr. 1, 327.*

HĄJRÓLĄ, *vidi hairala.* Be hajrola, lbro barjaktare! *Pjev. crn. 318b.*

HĄJS, *vidi ais.* Na vole je vikala: ‚Hajs barna, hajs buša!‘ *Jacke. 45.* Hajs, hajs, hajs, moji mili volki! *228.*

HĄJSTVO, *n. hajanje.* — *U Stulićevu rječniku.*

HĄJT, *vidi ais.* — *U Prigorju. F. Hefele.*

HĄJTAR, *m. vidi hater.* Ide Marko po hajtaru majci. *Pjev. crn. 217a.* Ne šte Stojan bega izgubiti rad hajtara Hajkune devojkje. *317b.*

HĄJTĄŠ, hajtáša, *m. a) vidi:* Veliko kolo u suvači okrećući se zakača one ‚kolenike‘ u ‚veńerci‘, a ‚veńerka‘ okreće kamen koji meļe. ono veliko kolo nazupčano je drenovim klinovima koji zakačaju ‚kolenike‘. ono u što su uvrćeni ti klinovi zove se ‚ajtaši‘ (tako u množini; iz njih 12 sastavljeno je to kolo); gredice koje te ajtaše uglavljuju i pripajaju za ‚vreteno‘ gore, zovu se ‚motoruge‘, a one koje ga pripajaju pravo kao ono paoci naplatke, zovu se ‚dorunge‘. ajtaši su od tvrda drveta, rastova ili graničeva. seļak mi reče: ‚Sekli smo mi te ajtaše i dogonili ovde te prodavali za dunavske vodenice‘. oni su tako isto kolo kao u suvači, samo se ne okreću oko nego ozdo na više kako ih voda tera. *M. Đ. Milićević.* — *što su u kolskih točkova naplaci to su u ovih suvačkih ajtaši. Đ. Daničić.* — *vidi:* Skupļaj hajtaše. (spremaj se, pa hajdo odatle). *Nar. posl. vuk. 288.* — b) *vitao u vodenice. u naše vrijeme u Slavoniji. u odgonetļaju narodne zagonetke:* U šumi sjećeno, preko polja vućeno, a na vodi tandrkalo. *odgonetļaj:* ‚ajtaš u vodenici‘. *Nar. zag. nov. 8.* — *Od mađ. hajtáš, tjeranje, hajtani, tjerati, hajtokerék, glavno kolo kod vodenice (i druge sprave).*

HĄJTER, *m. vidi hater.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme:* Rad hajtera negovijeh sluga.

HĄJTIC, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 72.*

HĄJTILOVIC, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

HĄJTOR, *m. vidi hater.* Koji bi izdao sa mito ili za ajtor. *Pravdonoša. 1851. br. 34.* Po našoj duši a ne po ničijemu hajtoru. *V. Vrčević, niz. 28.* Pristati na sve ono, što oni po njihovoj duši pravo bez hajtora osude. *V. Bogišić, zborn. 542.*

HĄJVĀN, hajvāna, *m. domaće živinće, arap. tur. hajvān.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: hajvāne, hajvāni.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (das thier‘ ‚animal‘, cf. živinće, zvjerka).* Kakova je muka na hajvanu (jarcu). *Nar. pjes. vuk. 3, 287.* Uzjahaše debele hajvane. *Nar. pjes. kras. 1, 93.* Bogme jest od pravoga sira i od naj finijih tvorila, ali od golema ajvana. *Nar. prip. vrč. 175.* Ajvan, sve četvero-nožno živo što se jede. *V. Vrčević, nar. prip. 221.* — *Kao kolektivni supstantiv može značiti mnoštvo i onda je acc. jednak s nominativom.* Napanuli vukovi na ovce i ajvan u nekakvom selu. *Nar. prip. vrč. 150.* Đe je nekad ajvan Ivanbega Crnojevića izlazio leti u planinu. *V. Bogišić, zborn. 8.* Gđje ima paše za ajvan. *402.*

HĄJVĀR, hajvāra, *m. posojena ikra što se dobiva iz Rusije, tur. havjar.* — *ispoređi kavijar.* — *Akc. je kao kod hajvan.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ajvar, vide hajvar, ali ovoga nemu).* Morune, esetre, šarca ili mladice, kećige i pr. ot koji mnogi hajvar prave. *S. Tekelija. letop. mat. sr. 119. 73.* Čanak graha i malo hajvara. *Vuk, poslov. 95.*

1. **HĀK**, *m. vidi dah, a, a), a osobito se kaže hak had se iz otvorenijeh usta tiho ispušta vazduh.* — *Akc. se mijenja u loc. sing. haku i u gen. pl. hākā.* — *Rječ. je onomatopjejska, jer kad se tiho ispušta vazduh iz otvorenijeh usta, kao da se izgovori slog hā, ispoređi l. hakati.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (‚halitus‘ 813a; ‚exhalatio‘ 290a; hak zdravi ‚buon fiato‘ ‚sanus odor‘ 813b), u Voltigijinu (‚esalazione, flatamento‘ ‚das hauchen‘), u Stulićevu (‚halitus, respiratio‘), u Vukovu (ak, vide hak s dodatkom da se govori u Boci; hak, dušak ‚hauch‘ ‚halitus‘).* Pušta da ga dvije živine hakom griju ostinuta. *P. Kana-velić, iv. 886.* Samijem hakom u okolo okuživa. *I. Đorđić, salt. 816.* Nezdravijem se napune sokom, koji paka veoma lasno u otrovne hake i vape kužne razini se. *B. Zuzeri 423.* Mi jesmo zahaknuti od negova (Boļjegja) haka. *V. M. Gućetić 83.* U lice toga tijela zahaknuo je i tijem hakom udahnuo mu je dihaj. *S. Rosa 1a.* Nega vo i oslić hakom toplili su. *185a.* Da ga s nezd- ravijem hakom zahaćeš. *A. Kalić 429.* Pasji ak mora ne muti. (u Boci). *Nar. posl. vuk. 246.* — *S osobitijem značenjem, i glas kod slova h. na jednom mjestu xviii vijeka.* Imena u grčkoga jezika zaimana ‚Christ‘ i ‚Christijanin‘, piso je ne s ‚k‘ nego s ‚ch‘, erbo ‚k‘ krknivajuć i ‚ch‘ hakom pridišući na grčku ima se izustiti. *S. Rosa VIII. i u naše vrijeme sa sličnijem ovomu značenjem kod pisaca:* Hak ‚hauchlaut‘; hak oštri, slabi, lat. ‚spiritus asper, lenis‘. *B. Sulek, rječn. znanstv. naz.*

2. **HĀK**, *m. arap. tur. haqq, pravda, pravo, istina, Bog.* — *Od xviii vijeka (vidi kod c)), a između rječnika u Vukovu: ‚der lohn, die besoldung‘ ‚stipendium, merces‘, cf. plata. a) pravda, zakon uopće.* Bogme je hak Bog Turcima na-redio, a svetac Muhamed za čitap privezao. *Nar. prip. vrč. 96.* *vidi i bigair-hak.* — b) *pravo.* Beg hak (pravo) ima. *V. Bogišić, zborn. 549.* — *hak ti je, hak mu je reče se, kad se kome dogodi koje slo, te se hoće kazati da je ono i saslušio. u*

jednom primjeru xviii vijeka i u Vukovu rječniku (hak mu je, 'das hat er verdient! es ist ihm recht geschehen' 'habet, habet sibi'). Koji ga na oči žali, a srcem veli: hak ti je, i još jest sve to malo. Đ. Rapić 286. — c) *suprotno* 'dugu', *novci i drugo što ko ima pravo primiti od koga (i plata)*. Ako što na mene bude tvoga haka i duga, ja sam pokoran svomu dugu. Starine. 1, 101. (oko 1655). Sve nam dati groše i harače i agama ake sa zemaja. Nar. pjes. vuk. 4, 487. I agačke hake i dovode. Ogled. sr. 194. Plaćali su po nešto Turcima u ime aka od zemaja. Vuk, nar. pjes. 4, 458. — d) *doći kome haka ili doći kome haka glave, upropastiti ga, uništiti ga, mislim da je haka genitiv sing. od hak, i da doći haka znači kao steći oblast nad kim, isporodi doći glave, vrha, viditi doći, II, 12, c. Đ. Popović* (tur. reč. glas. 59, 296) *misli da je od arapsko-turskoga haqyndan (štamcarskom griješkom hakn dai) gelmek, doći mu glave (uprav: pedepsati)*. — *od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (kod hak): doći kome haka glave, 'zu grunde richten', 'perdo'.* Izsiječe množ Turaka i izneblušen dojde im haka. J. Kavašin 138b. Bogu vala kad ga danas nema, i kad njemu haka glave dođoh! Nar. pjes. vuk. 8, 861. Kad se vrati ubica kući, kaže ocu i braći kako je rođaka ubio a oni ga svi počnu ružiti govoreći mu: 'Što uradi, Bog ti haka došao!' Nar. prip. vrč. 101. Sve se diglo, pušku ponijelo, hoće Crnoj Gori haka doći. Osvetn. 8, 184. — *šperbolički: dosaditi.* Haka mi je došlo staru i njegovo zamučenje. J. Kavašin 420a. Došlo mi je haka glave (n. p. to i to, t. j. tako mi dosadilo da sam već gotov umrijeti). Nar. posl. vuk. 69. Doći komu haka, dodijati. 'Svakomu si doša' haka, tko te ima' u konšiluku'. M. Pavlinović. — e) *tursko ime muško ili muški nadimak.* Bac-Vuksane i s him Hak-Šabane. Ogled. sr. 459.

HĀKA, *vidi* 2. hak, d).

HAKAJ, hakja, m. kuka, kvaka. — *U Bjelostjencevu rječniku: kajkavski hakej, kvuka, uncus.* 2. hakej kojem se krovi razmeću gda gori 'hama'. v. čakja, i u Jambrešićevu (kao u Bjelostjencevu).

1. HAKAN, m. tursko ime muško, tur. hakan, car, kralj. Jedno ti je aga Hakan-aga. Ogled. sr. 474.

2. HAKAN, hakna, adj. koji pripada haku. — *U Stulićevu rječniku: 'vaporale, di vapore', 'vaporatus'.* — *sasma nepouzdan.*

1. HAKAŃE, n. djelo kojim se hāčē, *vidi* 1. hakati. — *U Stulićevu rječniku: 'fiatus'.*

2. HAKAŃE, n. djelo kojim se hāčē, *vidi* 3. hakati. — *I s osobitijem značenjem, vidi hajka.* Taj se lov zove 'hakaŃe' ili 'hajka'. V. Bogišić, sborn. 499.

1. HAKATI, hāčēm (i hākām), *impf. vidi* dihati, 1, c, a) i 2, b. — *isporodi* dihati. — *Akc. je kao kod dihati.* — *Postaje od hak, ili boje od ha (vidi kod hak) nastavkom k.* — *Od xviii vijeka u Dubrovniku (u naše vrijeme samo s praes. hačem. P. Budmani), a između rječnika u Belinu (hakati, hakam, 'exhalo' 290a), u Voltigijinu (hakati, hakam, 'fiatare, esalare, proprio di animali', 'hauchen'), u Stulićevu (hakati, hačem i hakam, 'flare, sufflare, halare').* Hače Bog u oblik mrtva tijela i postaje u njemu duh. A. Kalić 4.

2. HAKATI, hākām, *impf. puštati iz sebe glas hā hā.* — *U Belinu rječniku: 'far spesso ha, ha' 865b.*

3. HAKATI, hāčēm, *impf. vikati hā hā.* — *U naše vrijeme.* Turak hače, parip propnom skače.

Osvetn. 4, 82. Hakati, odzivajući se govoriti ha: 'Hače, viče, stoji ga dreka'. M. Pavlinović.

HAKAV, adj. u Stulićevu rječniku: 'vaporoso, pieno di vapori', 'vaporosus'. — *nepouzdan.*

HAKČAC, hakčca, m. dem. 1. hak. — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzdan.*

HAKČIĆ, m. dem. 1. hak. — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzdan.*

HAKIZMO, n. *vidi* hačizmo.

HĀKNUTI, hāknēm, *pf.* 1. hakati. — *U Stulićevu rječniku: 'halitum, semel emittere'.*

HAKŃIVATI, hākŃujēm i hākŃivām, *impf. haknuti, kao iterativni glagol.* — *Samo u Stulićevu rječniku: haknivati, haknivam, a kod haknuti i praes. haknujem, halare, flare, spirare'.*

HĀKŌV, m. *vidi* akov. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (v. vedro).* Po 12 forinti jedan hakov. Z. Orfelin, podr. 108.

HĀKŌVAN, hākŃvna, adj. koji drži (h)akov. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Izaspi u dva hakovna čabra hladiti se. Z. Orfelin, podr. 195. Uzmi musta dva hakovna čabra. 852.

HĀKŌVČAD, f. coll. (h)akovčē. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Možeš pretočiti u dvojke i hakovčad. Z. Orfelin, podr. 192.

HĀKOVIĆ, m. *presime tursko, vidi* 2. hak, e). — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* U to doba jedno Ture mlado po imenu Hakoviću Zeko. Pjev. crn. 244b.

HĀKŠAM, m. *vidi* akšam.

HAK-TAL, m. Bog, arap. tur. haqq te'ali', Bog je neizmijerno uzvišen. — *U naše vrijeme u Turaka.* Kad je Hak-tal (Svemogući) naredio Noju da ogradi jednu veliku lađu. Nar. prip. vrč. 96.

HĀL, hāla, m. bijeda, napast, nevoja, arap. tur. hāl, (uopće) stane. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (al, vide bijeda, napast).* Ne od' tamo, drago dite moje, već se prodi ala i mejdana. And. Kačić, razg. 86a. Hal, aggravio. S. Budmani 422b. I sve oto vrime (hoć' većega hala?) sad jedna sad druga je me bol držala. M. Kuhačević 58. Da me ne podloži oštrijemu halu. 58. No da vidiš hala i belaja! Nar. pjes. vuk. 8, 198. Biće, pašo, hala od Turaka, jer junaci jesu Crnogorci. 5, 829. Vidi Tala poganoga hala. Pjev. crn. 156b. Čudna hala i čudna sevdaha! Nar. pjes. juk. 208.

1. HĀLA, f. illuvies, paedor, nečistoća, gnusoba, osobito što se nakupi kad se čefade ili odijelo ne pere. — *Nepoznata postaja; može biti da je ista riječ što 8. hala.* — *Od xvi vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikaljinu (hala, gnusoba, 'squallor, paedor'), u Belinu (sordes' 150b. 692a. 704b), u Voltigijinu (sozzura, sporchezza, 'squallore', 'schmutz'), u Stulićevu (sordes, spurcitia, impuritas), u Vukovu (der schmutz, 'sordes' s dodatkom da se govori u Dubrovniku i s primjerom: voña halom). a) sa značenjem kasanjem sprijeda.* Tu je žala smrdeć smradež, gñus i hala. J. Kavašin 480b. Halom našega stana, smrdom našega tila... A. d. Bella, razg. 282. Njeki dospješe u hali i smrdu od tamnica. Đ. Bašić 228. Od smrda i hale imasmo oba panuti na vrh glave. S. Ćubiša, prip. 251. 'Smrdi halom'. 'Nigda se ne umiva, ima na njemu prs hale'. 'Ima mu na košulji prs hale'. u Dubrovniku. P. Budmani. — i *metaforički.* Po taki način razgori me, velim, da sva

hala srca moga odgori. I. M. Mattei 271. — *b)* kao psovka. kaže se često i bez obzira na nečistoću tjelesnu. O rode isrodni, o ljudi svojih halo! D. Rašina 120^a. Miči se, halo i nitkove! S. Lu-biša, prip. 49. Hala, nadimak žensku gñusnu i zločestnu: 'halo jedna!' M. Pavlinović.

2. HĀLA, *f.* *vidi* aždaha, zmaj (*vidi* primjer iz Vukova rječnika), *tur.* ala, zmija (*vidi* F. Miklošić, türk. elem. nachtr. 1, 8), *po čemu ne bi trebalo h.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (āla, vide aždaha). A kad ala alu pojahala. Nar. pjes. vuk. 2, 225. Kad udara Strahiniću bane mučnu alu silna Vlah-Aliju. 2, 282. Pobiće nas hala i vremena. Nar. pjes. petr. 2, 109. Bori se kao ala s beričetom (kad vodi oblake, pa hoće letinu da pobije grādom). Nar. posl. vuk. 28. Dípila na ħega i hala i vrana. (Svi ustali na ħ). 78. Ždere kao hala. (Kad ko naglo jede). 79. Halo nesita! 840. Svoje družine nikako ne mogu nasititi, sve kao da ala iz njih zija. Nar. prip. vuk. 92. Al' eto ti ala ide. 179. Za alu se misli da ima od aždaha osobitu duhovnu silu te leti i vodi oblake i grad navodi na letinu. za zmaja pak misli se da je kao ognjevit junak od kojega u lećenju ogañ od-skače i svijetli. Vuk, rječn. kod āla.

3. HĀLA, *f.* latrina, zahod, prohod, arap. chalā', *tur.* hala. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (āla s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima i s primjerom iz narodne pjesme: Udovice, u ali podnice). Ėe je šenluk, nek i āla gori. Nar. posl. vuk. 75.

4. HĀLĀ, *interj.* *vidi* ālā. Hala, Dedo, da strašna junaka! Nar. pjes. vuk. 5, 328.

HALABUČITI, halabućim, *impf.* činiti halabuku, bućati, tarlabukati. — *U Bjelostjencevu rječniku* (kod halovañiti).

HALABUKA, *f.* buna, vrevā, graja, biće od tur. alaq-bulaq, jedno preko drugoga, u neredu. — *ispoređi* halabura. — *U Bjelostjencevu rječniku* (kod halovañia) i u Jambrešićevu ('tumultus').

HALABURA, *f.* *vidi* halabuka. — *Od xviii vijeka* (ali *vidi* i halaburiti), a između rječnika u Bjelostjencevu (v. halovañia) gdje naj prije dolazi. — *U zagoneci* (o svinji). Šiću piću stoji na grmiću, otud ide alabura: skin' se odatle, šiću, piću, šilom ću ti kožu sluštit. Nar. zag. nov. 202. — *S nejasnijem značenjem u pjesmi ugarskih Hrvata.* Halabura, ne paši! ar me jur bolu uši. Jačke. 268.

HALABURITI, halaburim, *impf.* bućati, vikati, *vidi* halabura od čega postaje, i halabućiti. — *U jednom primjeru u pisca čakavca xvi vijeka* (gdje može biti da znači brbljati), a između rječnika u Bjelostjencevu (kod halovañiti). Ne halaburi tašće riči. Nauk brn. 45^b.

HALAČ, *m.* prezime. — *xviii vijeka.* Halač Đuro. Glasnik. 11, 8, 71. Vuk Halač. 78. (1706—1707).

HALAČATI, halačam, *impf.* *vidi* halakati. — *U jednoga pisca našega vremena.* Svud po ħemu Turci halačaju. S. Milutinović u Pjev. crn. 98^a.

HĀLĀH, *m.* *vidi* Ālah (bože Ālāh). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* vide Bog s dodatkom da govore u Bosni Srbi zakona tur-skoga i s primjerom: Ne izjedini, Halahu, krsta! (Nar. posl. vuk. 200). Halah Turci, za boga jednoga! Pjev. crn. 31^b. — *Mješte drugoga h može biti i j:* Hālāj, *vidi* kod bilah.

1. HĀLĀJ, *vidi* ālāj, alaj-barjak, alaj-barjaktar.

2. HĀLĀJ, *vidi* Halah.

HALAJKA, *f.* *tur.* halaiq, robiña (arap. cha-

laiq, *pl.* chalaiqe, stvorenje). — *U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena.* A ne dati sa života svoga, da Turcima kmetuju vi majke, a djevojke idu u halajke (nevjenčane žene turske). Osvetn. 3, 88.

HALAK, *m.* vađa da arap. tur. 'alāka, pre-danost. — *U jednoga pisca našega vremena.* I Novaka poradi halaka. P. Petrović, gor. vijen. 110.

HALĀKATI, hālāčēm i hālākām, *impf.* vikati, 'Halah' (*tursko ime Božje*) ili 'hala' (*interj.*). — *ispoređi* alakati kod čega je jamačno isto po-staće i značenje (navađivati' može biti značenje samo u širem, prenesenom smislu). — *perf.:* ha-laknuti. — *Od xviii vijeka* (*vidi* kod b); ha-laknuti, koje *vidi*, još je starije). a) *vikom zvati, pominati Boga* (ne samo o Turcima, *vidi* kod halaknuti). Svud po ħemu Turci halakaju. Ogled. sr. 494. Halahkat, Boga zazivat. u Nar. pjes. juk. 619. — *b)* vikati, grajati, bućati. Nemiran val morski po moru halače. M. Kuhačević 61. Halakati, grajati, jaukati, vapiti, vikati. 171. I za ħima deca halakaju. Ogled. sr. 460. On ka' obad halače i skače. M. Pavlinović, razg. 112.

HALĀKNUTI, hālāknēm, *pf.* halakati, *vikom* sasvati Boga, pomenuti Boga (ne samo o Turcima). — *ispoređi* alaknuti kod čega je jamačno isto postać i značenje. — *Od xvii vijeka.* U ħe halaknuše (Turci). I. Zanotti, skaz. 28. Ali dode stotina Crnacah, pred ħima je Pujev Radovane, halaknuše, Boga spomenuše, i Turčina brzo polomiše. Nar. pjes. vuk. 4, 116. Dok se turska vojska opoplasi, halaknula, Boga pomenula. Pjev. crn. 36^a. To videše mladi Crnogorci, halaknuše, Boga pomenuše. Ogled. sr. 219. — *U jednom primjeru* sa se, kao da je pasivno. Dok se kralju halaknula vojska, poharaše bijeloga grada. Pjev. crn. 282^a.

HALAKUŠA, *f.* Halakuša, vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 108.

HĀLĀL, hālāla, *m.* blagoslov što daje jedan drugome kad jedan što primi od drugoga kao kupovinu ili dar, arap. tur. hālāl, što je dopušteno, što je po zakonu. *vidi* halaliti. — *Akc.* kaki je u gen. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. hālāle. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide blagoslov s primjerima: Dao mi je s halalom. Što čovjek s pravdom steče, to mu je halal. Da mu je halal). Ono dava hilađu dukata, i dade mu dare rad' alala. Nar. pjes. herc. vuk. 179. Tu devojka halal zaškala. Nar. pjes. petr. 2, 7. Jovo primi u svoje ruke iste pare i dar od alala. Pravdonoša. 1851. br. 26. Eto ti zemlja na poklon, da ti je alal! 1852. br. 8. Kad se zemlja predaje, onda prodavaao uzme grudvu zemlje pa je preda kupcu rekavši: 'Da je alal!' V. Bogišić, zborn. 425.

HALĀLITI, hālālim, *pf.* postaje od halal nastavkom i. — *impf.:* hālālivati. — *Akc.* kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. hālālen; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 8 sing. hālāli. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide oprostiti, blagosloviti.)

a. aktivno. a) blagosloviti, kad jedan od drugoga što prima kao kupovinu ili dar. Kad koji što kupi od koga, a on kaže: 'Halali brate'. A onaj mu odgovori: 'Da ti je halal!' Vuk, rječn. Oni koji kupuje izbroji novoe pred nekoliko ljudi te mu pare halali, a oni te prodava halali mu stvar prodanu. V. Bogišić, zborn. 425. Da bi prodavalac srdačnije alalio prodanu stvar. 465. — *amo spada i ovo:* Marko svoju majku opet

dovikuje: „Boga tebi, moja stara majko! izvadi mi obadvije dojke“. Pa ih Marko obe poljubio; „Mati moja, halali mi ml'jeko, koje j' mene dovljen dohranilo“. Nar. pjes. kras. 1, 46. — b) *darovati s blagoslovom*. Kod Marka su tri čemera blaga, kakva blaga? sve žuta dukata, jedan ču mu čemer halaliti, što će moje t'jelo ukopati. Nar. pjes. vuk. 2, 442—448. — c) *oprostiti*. U lice se s Turkom poljubio, jedan drugom krvcu halališe. Nar. pjes. vuk. 3, 881. I to kňazu alaliti časmo. 5, 850. I te bih ti jade halalila. Nar. pjes. petr. 2, 2. Jedan drugome prije nego su ispjevnuli krv alališe. Pravdonoša. 1852. br. 80. Haram vaša da se narod vrati, jere raja ne halali kleta gospodaru ni jela ni pila. Osvetn. 1, 28.

b. *sa se, reflektivno i recipročno, oprostiti se*. Halali se i oprostí junak. Nar. pjes. vuk. 2, 566. Tu se oproste i halale. V. Rogišić, zborn. 149. Sa svima se alali (oprosti) i svijeh blagoslovi. 901.

HALALIVĀNE, n. *djelo kojijem se halaľuje*. — *U Vukovu rječniku*.

HALALIVATI, halaľujēm, *impf.* halaliti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. halaľivāh, u impf. halaľuj, u ger. praes. halaľujūci, u part. praet. pass. halaľivān; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („segnen“, „benedico“). Pak se junak s kulom halaľuje. Nar. pjes. juk. 268.

HALAN, m. u *zagoneci i iz ne u Vukovu rječniku*: u *zagoneci*: Halan (*ovan*) jaše na halanu, ham mu je (*vuna*) kita do kopita. (Nar. zag. nov. 26).

HALAPATOVO, n. *selo u Kosovu*. — xiv vijeka. Selo Halapatovo. Glasnik. 24, 255. (oko 1380).

HALAPIĆ, m. *selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 188.

HALĀS, halāsa, m. *ribar, maľ. halász*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: alas, vide ribar (*gdje se dodaje da je od grč. ἀλῆος*). Alas kapu nakrivio, u meanu gledi. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Digoše se po moru alasi, i po moru ribu povataše. 2, 74.

HALĀSKI, *adj. koji pripada halasima*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (alaski). Sve se nīve zelene, a alasko crne. Nar. pjes. vuk. 1, 512.

HALĀSOV, *adj. koji pripada halasu*. — *U Vukovu rječniku* (alaso).

HALAŠEVCI, m. *pl. u Daničičevu rječniku*: „Halaševci“, selu je Vilskoj išla međa „nađe Halaševce“ (Mon. serb. 144 god. 1349).

1. **HALĀT**, halāta, m. *vidi ālāt*. — *I u Stuličevu rječniku*.

2. **HALAT**, halta, m. *vidi 2. alat*.

3. **HĀLAT**, m. *vidi 3. alat*.

4. **HALAT**, m. Halat, vrst morske trave (Sabljar). B. Šulek, im. 108.

HĀLATAST, *adj. vidi alatast*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*.

1. **HĀLAV**, *adj. pun hale, prľav, gnusan*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* („pollutus, squalidus“) *gdje naj prije dolazi, u Belinu* („squalidus“ 704b), *u Stuličevu, u Vukovu* („schmutzig“, „sordidus“, cf. gnusan, prľav).

a. *adj.* Isukrst umiva gñusne i halave noge svojijeh učenika. V. M. Gučetić 199. Zasve da bijaše suh, mľedan, halav i u halinah veoma poštištenijeh. Đ. Bašić 289. Moj sin tako utužen, tako halav, tako raskidan? A. Kalić 316. — i

metaforički. Svući halavu grešnu halinu. V. M. Gučetić 2.

b. *adv.* hľavo. — *U Stuličevu rječniku* („sordide, spurco“). Koji halavo ili oholo odjeveni pristupaju. I. A. Nenadić, nauk. 197.

2. **HĀLAV**, *adj. proľdrľiv kao hala* (*vidi 2. hala*). — *U Vukovu rječniku*: alav, n. p. čovjek „gefrässig, gierig“, vorax“.

HĀLAVAC, hľāvca, m. (1.) *halav čovjek*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem pa-deľima, osim nom. sing. i gen. pl. hľāvaca*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu*. Oni halavac bješe ga od te krivine obadio. S. Rosa 155a.

HALAVAN, halavna, *adj. vidi 1. halav*. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

HALAVAŃA, f. *graja, buka, buna*. — *isporedi halovaŃa, halabuka, halabura*. — *U dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka*. U pulku halavaŃu zdvigoše. F. Vrančić, živ. 22. Ne mogući podnesti halavaŃu mnoštva. 38. Pustiti već prignut, nego halavaŃam gradovnim. F. Glavinic, cvit. 186b. — *U naše vrijeme kao prezime, vidi Vuk, rječn. 572a*. Marko HalavaŃa. Nar. pjes. vuk. 2, 649 (među prenumerantima).

HĀLAVICA, f. (1.) *halavo žensko čelade*. — *U Stuličevu rječniku*.

HĀLAVITI, hľāvīm, *impf.* činiti da što (*objekat*) bude halavo, prľati, gnusiti. — *isporedi haliti*. — *U Mikaljinu rječniku*: halaviti, ohalaviti „polluo“; u *Belinu*: „sordidum facere“ 411a; u *Voltigijinu*: „sozzare, insudiciare; ammorbare“, „besudeln, beflecken; anstacken“; u *Stuličevu*: „inquinare, foedare, polluere etc.“

HALAVĹALAN, halavľahna, *adj. dem. 1. halav*. — *Samo u Stuličevu rječniku* (halavľahan).

HALAVĹAŠAN, halavľašna, *adj. vidi halavľahan*. — *Samo u Stuličevu rječniku* (halavľašan).

HALAVOST, f. *osobina onoga što je halavo*. — *U Stuličevu rječniku*: v. hala.

HALAVSTVO, n. *vidi halavost*. — *Samo u Stuličevu rječniku* (iz halavost).

HALDA (ili Halďa?), m. *ime muško*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Halďda). Halďda. Glasnik. 15, 290. (1348?).

HALDEJ, m. Χαλδαῖος, Chaldaeus, *negda narod u Aziji*. — *isporedi Haldejac*. Haldeji bijahu svuda oko grada. Đ. Daničić; 2car. 25, 4. A neki Haldeji taj čas dodoše i tužiše Jevreje. dan. 8, 8.

HALDEJA, f. Χαλδαῖα, Chaldaea, *negda država u Aziji, vidi Haldeji, Haldejac, haldejski*.

HALDEJAC, Haldejca, m. *vidi Haldeji*. Izidite iz Vavilona, bježite od Haldejaca. Đ. Daničić, isai. 48, 20. Mać na Haldejce i na stanovnike vavilonske. jer. 50, 35.

HALDEJSKI, *adj. koji pripada Haldejima*. — *Od xvi vijeka*. Jezik jevrejski i haldejski. Transit. 5. Iz Ura haldejskoga. Đ. Daničić, Imojs. 11, 31. Za Vavilon i za zemľu haldejsku. jer. 50, 1.

HALDUJE (ili Halďuje?), n. u *Daničičevu rječniku*: „Halďuje“, selima koja je car Lazar dao crkvi Bogorodičinoj u Źdrijelu braničevskom bješe međa „otz Košarne sz Halďujema“ (Mon. serb. 194 god. 1870). nominativu nema potvrde.

HALDUNI, m. *pl. pluća*. — na Rijeci. F. Pilepić.

HALEBIĆI, m. *pl. selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 188.

HALÉKALAC, halékaoca, *m. čovjek koji haleće.* — *U Stuličevu rječniku (griješkom halekaoc).*

HALÉKÂNE, *m. djelo kojijem se haleće.* — *Stariji je oblik halekanje.* — *U Belinu rječniku: halekanje, vociferatio' 652b, i u Stuličevu.*

HALÉKATI, hálékâm i hálššém, *impf. vidi halakati.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu (halekati, halekam, vocifero' 652b), u Voltigijinu (halekati, halekam, gridare, schiamazzare, schreyen'), u Stuličevu (halekati, halečem i halekam, clamare, vociferare, clamorem vel clamores edere').* Dali se od nas trpjet' može, da hoga po mešetijeh ne haleka i ne zavija? I. Gundulić 478. Da se zadube u koju pivnicu potištenu, pijuci i halekajući do ponoća. B. Zuzeri 297. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku u snačenju: vikati, grajati.* P. Budmani.

HALEM, *m. vidi alem.*

HALENIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 50.

HALI, *vidi Ālija.* Hali-age Vrane. J. Kavašin 185b.

HALIĆ, *m. prezime.* — *xiv i xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Halić).* Radomir. Halić. Glasnik. 15, 284. (1848?). Grgur Halić. Mon. croat. 183. (1501).

HALIJA, *m. vidi Ālija.* Za Halijom Tankoviću Mujo. Pjev. crn. 208b.

HALJOV, *adj. vidi Ālijin.* Pa zaiska sablju Halijovu. Pjev. crn. 68a.

HALIL, *m. tursko ime muško, arap. Chalil.* — *U naše vrijeme.* O Turčine, dijete Alile! Nar. pjes. vuk. 3, 107. Ženim brata Gojena Alila. 3, 136. Mlado Ture Boitić Alile. 3, 349. S Mujom je Gojeni Halile. Pjev. crn. 48a. Da vidimo... Halilja Gušanca. 104b. Tvome pobri Gojenom Halilu. Nar. pjes. vuk. 369. Vino služi dijete Halile. 509. — *Kad ima sa sobom kakav predikat, n. p. aga, može se ne mijenati po padežima.* II. kros moga brata Alil-agu. Nar. pjes. vuk. 1, 619. Sa svojijem pobrom Alil-agom. 2, 866. Dva Morića, dva Alil-bašića. 3, 565. Pobratima starca Halil-agu. Nar. pjes. vuk. 63. — *amo spada i ovo:* Šetala se Alil-aginica. Nar. pjes. vuk. 1, 618. Idi sada, Alil-aginice. 1, 621.

HALILOV, *adj. koji pripada Halilu.* Nekoliko glava ukinuo, među njima glavu Halilovu. Nar. pjes. vuk. 3, 285.

HALINA, *f. augm. 1. hala.* — *U Stuličevu rječniku: 'summa immundities'.*

HALIŠTE, *n. vuneni pokrivač.* — *isporedi halištvo.* — *U Stuličevu rječniku: 'stragulum laneum'.* — *nepousdano.*

HALIŠTVO, *n. vidi halište.* — *U Stuličevu rječniku.* — *sasma nepousdano.*

HĀLITI, hālīm, *impf. vidi halaviti.* — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Ko i šokad vino loču, i š nega se pjenam hale. J. Kavašin 170b. — *i metaforički.* Sama Boga nek bi hvalio, a iakrnie ne bi halio (*jasik*). 350b. Ki se krvim svojom hale u osveti. 448a.

HALKA, *f. gvozden kolut, arap. halaka, tur. halka.* — *Akc. se mijenja u voc.: hálko, hálke, i u gen. pl. halákâ (i hálkî).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gvozden kolut, ein eiserner ring, z. b. thüring, fessel, annulus, cf. biočug).* a) *gvozdeni ili mjedeni kolut na vratima kao kucalo.* Zakuca dače alkom na vratima. Nar. pjes. vuk. 1, 216. Stade zveka alke na vratima. 1, 469. Bijе neko alkom na vra-

tima. 1, 476. Pa on kucnu halkom na vratima, na ruci mu prsten od mergana, halka zveči, prsten odgovara. 3, 371. I na vratim dvije halke zlatne. Pjev. crn. 12a. Načini alku na avlinskim vratima srebrnu pa pozlaćenu. Nar. prip. vrč. 158. — *b) u veriga, okova.* I zamače singir oko vrata, triest alki, četrdeset oka. Nar. pjes. vuk. 3, 37. Pa privuče halku od singira. Nar. pjes. vuk. 56. Na vrat singir i halku pretešku. 403. Kad se Marko od sna probudio, ali nega savezali Turci: nabili mu halke oko vrata. Nar. pjes. kras. 1, 16. — *c) nejasna snačenja (tane?) u jednom primjeru.* Dočeka ga ogañ od topova, pogodi ga deli alka zlatna. Nar. pjes. vuk. 5, 369. — *d) (u Siñu) igra u kojoj mladi momci trčedi na konima pogađaju koplem u halku koja je osobito za to načinjena, i to se kaže, trčati halku'.* Vuk, rječn. kod halka (*gdje vidi daže*).

HĀLKĀR, hálkára, *m. momak koji trči halku (vidi halka, d).* — *U Vukovu rječniku napose i kod halka:* Starješina u onome istome redu kao što su došli odveće halkare na bijegu.

HĀLKĀRSKI, *adj. koji pripada halkarima ili halci (vidi halka, d).* — *U Vukovu rječniku napose i kod halka:* Naprijed idu halkarski momci.

HALKIZMO, *n. vidi hačizmo.*

HALKO, *m. hyp. Halil.* Halko lijepo knjigu nakitio. Nar. pjes. vuk. 369.

HĀLMĀŠ, *m. vidi Almaš.* — *XVIII vijeka.* Stanko iz Halmaša. Glasnik. II, 3, 77. Mihajlo iz Halmaša. 78. (1706—1707).

HALMAŠAC, Halmašca, *m. čovjek iz Halmaša (kao muški nadimak ili kao prezime).* — *XVIII vijeka.* Živan Halmašac. Glasnik. II, 4, 15. (1729).

HĀLOBIJA, *m. koji bije, ubija halu (vidi 2. hala).* — *U Ljčevu se ovako zove sveti Đurađ.* J. Kovačević.

HALOST, *f. vidi 1. hala, halavost.* — *U Stuličevu rječniku: v. hala.* — *nije dosta pousdano.*

HALOTA, *m. ime muško.* — *Na jednom mjestu XIV vijeka i otale u Daničičevu rječniku.* Glasnik. 15, 284. (1848?).

1. **HĀLŌV**, hálova, *m. nekakva velika mreža za hvatanje ribe, mađ. háló.* — *U Mikajinu rječniku:* alov i halov, mreža duga za ribati, sarena, vericulum, everriculum, tragula, casses, rete'; *u Stuličevu:* alov, 'rete capiendis avibus', i halov *is Mikajina;* *u Vukovu:* alov, velika pređa što se ribe hvataju. — *Što je u Stuličevu rječniku tumačeno da je alov mreža za hvatanje ptica, to je sasma nepousdano.*

2. **HALOV**, *m. šljeb.* — *U Stuličevu rječniku: 'canalis ligneus diversis usibus'.* — *nije dosta pousdano.*

HALOVAŃA, *f. vidi halavaŃa.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* halovaŃa, halabuka, halabura, buna, nabuna, smeđa od puka, 'tumultus', v. rabula, i u *Jambrešičevu:* 'rabula'.

HALOVAŃITI, halovaŃim, *impf. činiti halovaŃu, vidi halabučiti, halaburiti.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* halovaŃim, halabućim, halaburim, 'tumultuo, vocibus, clamore turbo, vociferor'; halovaŃim se, 'tumultuor', i u *Stuličevu:* halovaniti (!), v. halekati.

HALŌVIT, *adj. koji je kao (2.) hala, koji je kao što diva u (2.) hale.* — *U naše vrijeme.* A on pusti vranca alovita. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Halovite koŃe i junake. 3, 51. U kraja je halovita glava. Nar. pjes. petr. 2, 109. Pobiće nas

halovito vrijeme. 2, 114. 'Halovit' se zove onaj sa koga se drži da navodi oblake, grād, oluju. Ľ. Kovačević.

HALOŽINA, *f. vidi* halužina.

HĀLUGA, *f. travurina; provalija*. — *-u- stoji mj. negdašnjega a. — Akc. se mijeña u gen. pl. hālūgā. — Riječ je stara nepoznata postaja, isporodi sislov. halaga, plot, ulica, novoslov. haluga, morska trava, malorus. chaluha, mala ulica. — Ismeđu rječnika u Vukovu (1. vide provalija s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i po okolinama. 2. vide travuļina, korov s dodatkom da se govori u Bačkoj i u Lici). a) travurina, korov po sjevernijem krajevima. Tu su vriće pune vune i svake haluge. B. Krnarutić 84. Cvit podkašu i šešlugu i halugu svaku drugu. V. Došen 50a. Već izmed njih čiste se aluge. J. S. Rejković 223. Da haluga š ne od zime gine. 896. Na ovo se odgovara, da neprijatelj naroda umrlaga uzrok biše ove haluge i trave naj gorje. Đ. Rapić 124. Ne raste li na jednoj nivi sa toliko haluga, dokle godir se ne iskorene? 487. 'Pobraše što je bolje trave bilo na groblju, a ostaviše samu halugu'. u Topolovcu. P. Brantner. Haluga, ime različitoj dracu poraslom bujno na nekom mjestu. u Prigorju. F. Hefele. — i s osobitijem značenjem: Haluga, češ. polj. halucha (Oenanthe), chaluha (Fucus), nekakav korov (Vuk, Lika, Bjelostjenac). B. Šulek, im. 108. Haluga svinška, nekakav korov, nem. schweingras (u ugarskijeh Hrvata). 485. — b) aluga, gusta šuma. u Hercegovini. N. Dučić. amo spada i ovo: Unide u jednu jelovu alugu. S. Ľubiša, prič. 128. — c) provalija. po južnijem krajevima. Dok ujeze niz aluge tvrde. Ogled. sr. 122. Loveći on po dubokijem alugama i gustijem grmenima. Nar. prip. vuk. 192. Koji su bježali u one nedoletne haluge i klisure. V. Bogišić, zborn. 8. — d) ime mjestima. aa) u Srbiji. aaa) dva saseoka: Gorđa i Doña Aluga što su postajala do 1862 godine, dokle su Turci živjeli u Sokolu. K. Jovanović 88. — bbb) mjesto u okrugu biogradskom. Niva gornja u Alugi. Sr. nov. 1870. 45. — ccc) mjesto u okrugu vaševskom. Zemlje u Alugi. Sr. nov. 1865. 150. Zabran u Aluzi. 1872. 562. — bb) mjesto u Crnoj Gori. Baš junaka Kneževića Rada, od Aluge Šaranović Zuka, od Uokoka Gluščevića Mića, od Jezera Šibalića Živka. Nar. pjes. magaz. 1867. 94. — Vidi i Haluge.*

HĀLUGE, *pl. haluga, ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 66. — b) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 96. — Pomiñe se prije našega vremena. Haluge. S. Novaković, pom. 149.*

HĀLUŽAN, *halužna, adj. po kojemu raste haluga, pun haluge, vidi haluga, a).* — Na jednom mjestu xviii vijeka. Teške zemlje koje su halužne. J. S. Rejković 896.

HĀLUŽANIN, *m. čovjek iz sela Haluge. Nov. sr. 1834. 109.*

HĀLUŽINA, *f. augm. haluga, a).* Kada čovjek leti ide po livadama, pa naiđe na livadu, na kojoj raznovrsna, krupna, velika, i to još zapletena i prepletena trava raste, i kada izađe iz iste, reče: 'Edva kros ovu alužinu (doko veli 'aložinu') prodo'. i opet: 'Moja je krava tako slatkorana, da svaku alužinu jede i pojede'. u Lici. J. Bogdanović.

1. **HĀLVA**, *f. slatko jelo: a) kupovno, od oraha; b) domaće, od pšeničnoga brašna i masti i meda; arap. tur. halvā (od sesama, brašna i meda ili šećera). — Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u*

Vukovu: 1. 'eine mehlspeise (von weizenmehl, schmalz und honig)', 'cibi genus'. 2. od oraha koja se prodaje. Nosi piti radost, s alvom svoje pite kuharica sladost. A. Kanižlić, rož. 80. Peku alvu i od brašna ptiče. M. A. Rejković, sat. C4b. Da ja jedem u dućanu alvu. Nar. pjes. vuk. 1, 854. Ode na jagmu kao alva. (Kad se što brzo rasproda). Nar. posl. vuk. 232. U zimne doba pravila je halvu od meda i oraha. M. P. Šapčanin 1, 84.

2. **HĀLVA**, *f. kod igre prstena. — U Vukovu rječniku kod prsten: Jedan uzme prsten u ruku i potkrije pod sve kape redom (a pod jednom ostavi prsten) a naj poslije u maramu (marama ta zove se 'alva' ili 'zavitak'). 617b. i kod halva: cf. prsten.*

HALVĀGIJA (hālvagija), *m. čovjek koji prodaje halvu, tur. halvağy. — Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Vukovu. Dmitar Halvagija (može biti i nadimak ili prezime). Glasnik. 11, 8, 75. (1706—1707). Alvağiju jal' ağıju. Nar. pjes. petr. 1, 169. Alvağija, poslastičar. 841.*

HALVALUK, *m. što se kome daruje (na halvu). — Složeno od halva i od turskoga nastavka luk. — U naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu: 'das trinkgeld (auf halva), was man neugekleideten abfordert', 'corollarium, munusculum': Daj halvaluk ('sagt man wie in Österreich: den schneider auszwicken'). a) kod kakve prodaje kad kupac gosti prodavca ili mu daruje novaca preko ugodene cijene. Kupac plaćajući ugovorenu cijenu plati obično alvaluk: časti jelom i pićem prodavca ili mu daje na sreću koju mraku, koji novčić (u Srijemu, Banatu, Bačkoj). V. Bogišić, zborn. 466. — b) traži se halvaluk (i od šale i zbiļa) u koga što je obukao novo odijelo (vidi u Vukovu rječniku). Zdrava bila, Hajko Atlađića! zdrava bila i gaće derala, a i meni halvaluka dala! Nar. pjes. vuk. 3, 103. Kupio hajduk gaće za marjaš, a popio forintu alvaluka. Nar. posl. vuk. 164.*

HĀLVAT, *m. arap. tur. chalwat, mjesto na osami, na strani. — isporodi avlat (drugo je alvatan). — Pridijeva se supstantivu što znači kakvo mjesto i ne mijeña se po padežima. — U narodnijem pjesmama našega vremena. Et' Halila u halvat odaju. Nar. pjes. juk. 281. Vode Šarca u alvat podruma. Nar. pjes. marj. 8.*

HĀLVICA, *f. dem. 1. halva. Alvica. Ľ. Kovačević.*

HĀĽ, *m. vidi haljina. — U naše vrijeme s osobitijem značenjima Hāj (mj. hal), osobita vrsta haljine ženske s krilom s traga od Ľopenke i od svile poput iskrivljena jemeša. Slovinac. 1881. 488. Hal, kostrijet što se s jedne koze ostriže. M. Pavlinović.*

HĀĽA, *f. vidi haljina. — Od xvi vijeka (gotovo samo u čakavaca), a ismeđu rječnika u Vrančićevu (toga; vestis'), u Bjelostjenčevu (haja, svita, halina sukna, odeća, dolama, vestis'. 2. haja, svita etc. senatorska ali popovska i duga do gležña, toga, vestis talaris, vestis ad talos usque demissa'), u Jambrišićevu ('vestis, tunica'; haja duga senatorska ali popovska, toga'), u Voltigijinu ('vestimento, sopravveste', 'kleid, rock'), u Štuličevu (v. haljina), u Vukovu: 1. (u Hrvatskoj oko Otočca) ženska haljina kratka i bez rukava. 2. (oko Spljeta) muška dugačka plava haljina po kojoj se ne opasuje. a) odijelo uopće, osobito gornje. Proda halju svoju. Anton Dalm., nov. tešt. 128. luc. 22, 86. A niki pres haje do grla ugasi. Đ. Baraković, vil. 55. Već prijatelj dobar*

vaja, neg zlat bat i svilna haĀa. P. Vitezović, cvit. 11. Dlaku svoju vuk promini, niti haĀa fratra Āini. 116. HaĀu kladoh na široka moja pleća. I. Zanotti, en. 47. Da su mu tamo ukrali haĀu. Starine. 11, 187. (oko 1681). HaĀu lipu na me stavi. P. Vuletić 16. Po dvi haĀe pak sva-komu poda svile toga mista. 76. Što 'e prut haĀi, lušija rubu, turpija gvozdu. J. Kavašin 842^b. — i *metaforiĀki*. Da našega tila haĀu svu-ćemo. F. VranĀić, ž. v. 27. — b) u *mnošini*, *vidi* haĀina, d) aa). Ako nimaju toliko šarih haĀl (mj. haĀ) kuko vaši loncknehti. Mon. croat. 225. (1527). U rēzah ili haĀah. Š. Budinić, sum. 87^b. Svoje haĀe zdire. Đ. Baraković, jar. 100. Sta-vivši haĀe pod glavu svoju slatko zaspi. A. Ge-orģiceo, pril. 29. Sukne bihu svrgli, haĀe (u *isdaņu god.* 1628; u *starijim isdaņima* župe) pri-pasali. M. Marulić 18. HaĀe od skarлата kojimi ga zaodiše. P. RadovĀić, naĀ. 418. Svoje haĀe tužan razdri. P. Vuletić 18. Stare svuci haĀe a nove obući. M. KuhaĀević 163. I premame haĀe snažno na se vrzēte. JaĀke. 30. Projde k suncu i prosi sunĀene haĀe. Nar. prip. mikul. 17. Kad su ju s haĀ od ženidbi sukli. 61. — c) s *osobitējem znaĀenima*. aa) toga, duga haĀina do peta. *vidi* u VranĀićevu, Bjelostjencevu, Jambrešićevu rjeĀniku. — bb) i cc) *vidi* u Vukovu rjeĀniku. — dd) sobna haĀa, 'schlafrock'. — u *naše vrijeme* u Sulekovu rjeĀniku.

HAĀAK, haĀka, m. u Vukovu rjeĀniku: (u Siņu) kratak guņ koji nije našaran (a koji je našaran onaj se zove 'koporan'; dugaĀki pak guņ zove se 'haĀina'). — *JamaĀno dem. haĀ, a ne arap. turs. chalaq, nošeno, derano odĀjelo.*

HAĀAV, adj. Kada komu i obuća i odjeća stoji neskladno, razgrapano, kao da o ņem visi, ili je neoĀišćena, blatna, reĀe se: 'Ala si ga, brate, aĀav i traljā'. u Lici. J. Bogdanović. — *Ili je isto što atĀav (prema prvome znaĀenju, te bi uprav glasilo aĀav), ili postaje od 1. hala (prema druge znaĀenju).*

HAĀDA, *vidi* Halda.

HAĀDUJE, *vidi* Halduje.

HAĀETAK, haĀetka, m. dem. haĀina (drugo je alet). — *Akc. se mijēna u voc. hāĀēte, hāĀēci, i u gen. pl. hāĀētākā. a) uopće, u Stulićevu rjeĀniku: v. haĀinica. — b) haĀina, odĀjelo uopće. u jednoga pisca xviii vijeka.* Priobuće se u haĀetak svoga sluga. A. Kanižlić, kam. 108. — c) *koji god komad, dio od odĀjela. — u naše vrijeme i u Vukovu rjeĀniku* ('ein kleidungsstück', 'vestis'). Istina da su mnogi od ovijeh haĀetaka turski i arnautski. Vuk, odg. na laži i opad. 20. Ona nije marila ni za jedan svoj haĀetak. M. Đ. MilĀević, let. već. 247.

HAĀETINA, f. augm. haĀa, haĀina. — *Od xviii vijeka, a između rjeĀnika u Stulićevu i u Vukovu.* Obukoše ga u jednu staru crĀenu haĀetinu. Michol-angelo. 36. Vidio je mladića onega u razdrzto haĀetini i s bisacim na ramenu. B. Zuzeri 423.

HĀĀICA, f. dem. haĀa. — *Od xviii vijeka u Āakavaca, a između rjeĀnika u Stulićevu (v. haĀinica).* Uhiti ga za haĀicu. P. Vuletić 23. A v zimsko vrime šubice, koluti i haĀice. JaĀke. 263.

HAĀINA, f. odĀjelo. — *Akc. se mijēna u gen. pl. hāĀinā. — Nepoznata postana, jamaĀno rijeĀ tuđa; neĀe biti od grĀ. χλαἴνα, plašt, kabanica, a još maņe od arap. chil'at, tur. halat (vidi kod alet) ili od pers. chāli, tur. hali, sag, ili od franc. haillon, isderano odĀjelo. — Ne zna se, postaje li od haĀa, ili je ovo postalo od haĀina (jer bi*

se ovo shvatilo kao augmentativ). pošto ima i bug. halina, viša je prilika sa ovo sadše. Āeš. halena, halina amo ne spada, jer bi prema Āeškome h trebalo da je u nas g. — Od xvi vijeka, a između rjeĀnika u MikaĀinu ('vestis, vestitus, vestimentum, amictus'; haĀina gorņa 'amictus, vestis exterior'; haĀina duga, Āoha, toga'), u BeĀinu ('vestis' 762^b; 'tunica' 691^a; gorņa haĀina 'vestis extima'; doņa haĀina 'vestis intima' 763^a), u Bjelostjencevu (kajkavski haĀina, v. haĀa), u Voltiģijinu (us haĀa), u Stulićevu ('habitus, vestis, vestimentum, indumentum'), u Vukovu ('ein kleid', 'vestis'). a) *odĀjelo uopće, komad tkāņa ili više komada sašivenijeh ili druktēje sastavljenijeh Āim se tijelo pokriva.* Z ženami potrebuje govoriti od lijepijeh haĀina. Zborn. 21^b. Kraj od skuta od ņe haĀine tegnuti. A. GuĀetić, roz. jez. 93. Dohode k vam u haĀinah ovĀije. M. Divković, bes. 468^a. Tko ima dvije haĀine. nauk. 21^a. Kako haĀina, ka se ušaptaje od grize. M. Alberti 271. U zelenoj tuj haĀini, zlato i biser ku nakiti. I. Gundulić 299. S lijevom nogom stane izutom, raspasanoj u haĀini. 300. Sjāše carskoj u haĀini. 561. Neka je takova haĀina da po savišnoj liposti ne bude tašća. M. Bijanković 95. Steru po putu aĀine i kitje. S. Margitić, fal. 186. David odreza Saulu kraĀak od haĀina. I. Đorđić, salt. x. Imaše svrhu gole puti samo jednu haĀinu. M. Lekusić 56. Upitajte ovi peraĀica, koje obĀaju prāt aĀine prtene. gospoda koja se obĀaju prisvlaĀiti svake nedije po dva il' bari po jedan put Āine popariti u lugu doma aĀine. F. Lastrić, ned. 198. Nitko ga ne mogāše nagovoriti, da novu haĀinu obuĀe. A. Kanižlić, fran. 149. Svi misnici svrhu izvanske haĀine oblaĀiše košuĀu. E. Pavić, ogl. 145. Svojom haĀinom branila me od vatre. M. ZoriĀić, zrc. 88. HaĀine se Āuvaju od praha. Đ. Bašić 168. Kad oblaĀi tko haĀinu. V. Došen 91^b. Za barĀak se snaše brine, za odiću i haĀine. 103^a. ObuĀe jih Bog u aĀine od koĀica životinski. And. KaĀić, kor. 4. Poželivši zlato, srebro, aĀinu. 156. Moga sam uzot što oĀu prsteni, bisera, jaspri, aĀina. N. Palikuća 70. Isgubiše stolu, to jest nadra-menicu iliti haĀinu pravenosti. J. Matović 463. Obukoše naj lipše haĀine. J. Krmpotić, mal. 11. Tvoje haĀine i uresne naprave neka budu kri-posti svete. I. J. P. LuĀić, bit. 38. SideĀu ob desnu Gospodina u haĀini pozlaĀenoj. Grgur iz Vareša 18. Š ņim je u druĀbi Krunoslava nu još muškoj u haĀini. P. SorkoĀević 591^a. Za godinu prosio devojku, a za drugu haĀine krojio. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Od Āutine aĀinu razdera. 2, 162. — i *metaforiĀki*. ObuĀe haĀinu umrlu od Āucke naravi. A. GuĀetić, roz. jez. 89. U haĀini se našao kako Āovjek, to jest uze tijelo ĀovjeĀansko. M. Divković, bes. 11^a. Naj huĀe se zlobe kriju od svetih u haĀini. I. Gundulić 480. O laži zla aĀino! I. AnĀić, vrat. 34. AĀina od neumrlstva. And. KaĀić, kor. 8. — b) *osobito gorne odĀjelo koje pokriva ostalo.* Josif smetnuvši haĀinu po-bježe na dvor. M. Divković, bes. 295^a. SluĀiti ispovid brez duge haĀine. M. Bijanković 53. Ulizao u rimsko viĀe s onom ponositom aĀinom. A. d. Bella, razg. 177. KriĀari nazvani od crvena kriĀa na haĀini prišivena. A. Kanižlić, kam. 587. O porugani u biloj i crvenoj haĀini Go-spodine! bogoljubn. 272. Kad Sanson bi usilovan dati tries haĀina. Đ. Bašić 8. Nutrņa košuĀa prtena, haĀina također prtena. I. Velikanović, uput. 1, 73. U Srbiji se od prije zvala haĀina od bijela sukna kao guņ, i to bila muška ili ženska 'art oberkleid mit ärmeln', 'chlamidis genus', cf. bjelaĀa. Vuk, rjeĀn. — c) *koĀektivno.* Kada se po trgu prodava opĀeno haĀina. B. Kašić, zrc.

79. — *d plur.*: hajine. *aa*) *sve* (gornje i dole) odijelo što se u isto vrijeme na tijelu nosi. — između rječnika u Belinu (habitus' 868a) i u Vukovu (das gewand', vestimenta'). Čovjek ne ponaša se po hajinah. Zborn. 10a. Nitko ne može sakriti ogha u sebi da mu se hajine ne izžegu. 18a. Knez u svitlih hajinah. M. Držić 22. Muške bih prinila hajine na sebe. F. Lukević 215. Gdi je čačkove hajine obukal. D. Zlatarić 7a. Svuče s sebe hajine. A. Gučetić, roz. jez. 166. Obučen prtenijemi hajinami. M. Divković, bes. 78a. Razdri hajine svoje. M. Alberti 458. Marijo koja si zavila Isukrsta u uboge hajine. P. Posilović, nasl. 69b. Neka se ne obuče u hajine popovske. M. Bijanković 61. Miris od tila i od ajina. S. Margitić, fal. 59. Blagoslov odiče ali hajina začaranoga. L. Terzić 255. Pri- lika je ne kraljice kâ zlatnima hajinama lašti. J. Kavašin 521a. Počme lipe ajine oblačiti. J. Banovac, prip. 251. Zaplaka i ufati ga za ajine. M. Zoričić, src. 127. Pak oružje i hajine sve do gole kože skine. V. Došen 124a. Svlači Savo sa slatom ajine, kaluderske oblači mantije. And. Kačić, rasg. 18a. Da dođe k njemu obučen u naj ljepše svoje ajine. kor. 805. Ti obući sve moje ajine. Nar. pjes. vuk. 1, 594. Ta na njemu ni hajina nema. 2, 145. Na tebe su poboje hajine. 2, 146. Što nošase svilene hajine, tad obuče suknene hajine. 2, 188. A na sebe tri kata hajina. 2, 227. Iskrvavi niz prsi hajine. 2, 284. Daću tebi četvere ajine: dvoji' od svile, dvoje od kadife. 2, 618. Svuci, sine, gospodske hajine. 3, 24. Preko polja bez svijeh hajina, bez čuraka i bez anterija, bez saruka, u malim kapama, bez čizama i bez jemenija, gole, bosc topuzima tuku. 4, 151. Krojite mi vojenske hajine. Nar. pjes. istr. 1, 45. Bili su obučen u stajaće hajine. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Obući žalosne hajine. Đ. Daničić, 2sam. 14, 2. — *bb*) čim se pokriva postefa. — u Vukovu rječniku: 'das bettgewand', 'stragula'. — u Belinu rječniku smaći sve što je prteno te se upotrebljava kod pokrivanja i postefe i trpese: Hajine prtene, 'biancheria, panni lini per uso di vestire o di tavola o di letto', linea' 140b.

HAJINAC, hajinca, *m. dem.* hajina. — U Vukovu rječniku s osobitijem smacem: vide hajina, 1 (vidi naj sadni primjer kod hajina, b)) s dodatkom da se govori u Lici.

HAJINAK, hajinka, *m. dem.* hajina. — U Vukovu rječniku: hyp. hajina, 1 (vidi naj sadni primjer kod hajina, b)) s dodatkom da se govori u Kotoru.

HAJINÂR, *m.* čovjek što prodaje hajine. — U Stuličevu rječniku: 'venditor di veste, o chi presiede al luogo in cui quelle si vendono', 'vestiarius'. — nije dosta pouzdano.

HAJINČINA, *f. augm.* hajina. I. Kovačević. M. Kovačević.

HAJINE, *f. pl.* vidi hajina, d).

HAJINICA, *f. dem.* hajina. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu i u Vukovu. Vid gdje ga ubogom hajinicom pokriva. A. Gučetić, roz. jez. 128. Kako se rodih, bih stajen u jasaoce, zavit u hajinice. M. Divković, bes. 85b. Hoti on vasda nositi jednu odrtu hajinicu. B. Kačić, id. 51. Pokrivši put jednom samom suknenom hajinicom. I. Đorđić, ben. 194. Dvije tisuce dječice dvorne u priličnijeh hajincah. B. Zuseri 174. Sinku svomu načini šarenu hajinicu. A. Kanižlić, utoč. 858. Imat ćeš prid očima Isaka svučena iz svojijeh hajinica. L. Radić 43. Na-

ručnik, ajinica, to jest tunicella, dalmatika. I. Velikanović, uput. 8, 864. Zato je s kostretnom ajinicom sebe zaodivala. G. Peštalj 68.

HAJINIČKI, *adj.* vidi hajinski. — U Stuličevu rječniku: 'vestiarius'; kovčeg hajinički, 'arca vestiaria'. — nepouzđano.

HAJINIŠTE, *n.* mjesto gdje se hrane hajine. — isporodi hajiništvo. — U Stuličevu rječniku: 'vestiarius'. — nije dosta pouzdano.

HAJINIŠTVO, *n.* vidi hajinište. — U Stuličevu rječniku. — sasma nepouzđano.

HAJINKA, *f. dem.* hajina, vidi hajetak. — U jednoga pisca našega vremena. Posle kupanja ostave tu ili koju paru ili hajinku ili ma šta. M. Đ. Milicević, živ. srb. 1, 96.

HAJINOVIĆ, *m.* vidi Ajinović.

HAJINSKI, *adj.* koji pripada hajinama. — isporodi hajinički. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. hajinički). Mnogi slave se hajinama ali ona slava nije vlastita njihova, nego je hajinska. M. Radnić 106b.

HAJINŠTINA, *f. augm.* hajina. — Samo u Stuličevu rječniku: 'vile indumentum'.

HÂJKA, *f.* vidi hajina. — *Akc.* se mijenja u gen. pl. hâjškâ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: vide hajina s primjerima: Hajku na batajku (vidi dafe). Hajku sterc na zelenu travu (iz narodne pjesme). Hajku na batajku. (Nema ništa, nego hajinu na štap pa kud hoće). Nar. posl. vuk. 840.

HÂJKAV, *adj.* vidi ajkav.

HAJTAV, *adj.* vidi ajtav.

1. HÂM, hâma, *m.* helcium, sprava na košu koji vuče kola, mač. hâma. — *Akc.* kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: hâme, hâmi (ali hâmovi). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (helcium, averta') gdje naj prije dolazi, u Jambrešićevu (helcium'), u Stuličevu (helcium'), u Vukovu (am, 'das geschirr des wagenpferdes', 'lora equi trahentis'). Nimački ham koga kôhi na vratu nose. I. Jablanci 116. Za logova hama imao nisam. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 67. Zasukao brkove kao da će amove hama krpiti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 87. Otobolio usnu kao logovski am. (U vojvodstvu). 243. — Biće ista riječ i u nekoj zagoneci (vidi kod halan) odakle je i u Vukovu rječniku (ham, u zagoneci, cf. halan).

2. HAM, u 'ampamak', pamuk neopreden. u Nar. pjes. herc. vuk. 357. pers. tur. châm, sirov, neizrađen.

3. HAM, *m.* vidi 1. han. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Tot se tri združije k nam hami tatarski. I. T. Mrnavić, osm. 44. — Može biti i štamparska pogreška mj. hani.

HAMAJLIJA, *f.* amuletum; bulla; ars magica, arap. hamail (plur. hamile), tur. hamail, zapis što se nosi na ruci. — isporodi hamalija. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (1. zapis ili čini kakve što se nose uza se, n. p. hamajlija od puške, od glavobole, od groznice itd., 'der talisman', 'signum magicum'. 2. ona kesica ili kutijca što se u njoj nosi zapis 'das talisman-kästchen', 'capsula servando signo magico'). a) amuletum, čini što se nose uza se, te tobože brane onoga što ih nosi od kojega ili od svakoga zla, zapis (vidi u Vukovu rječniku, 1). Hamajliju već ću nositi, kom ću tebe moć usiliti, kad ti ljubav dođem prosi, neka mi se budeš smilit (govori Turčin). S. Gučetić.

star. pis. kuk. 1, 106. B'jelom rukom i kalemom piše djevojkama sitne amajlije. što s' u jednoj amajliji piše: 'Ko te neće, ne nameći mu se, ko te hoće, ne reci mu: neće'. Nar. pjes. vuk. 1, 360. Raširuju svoje amajlije. Vuk, mat. 28, 5. U amajliju protiv vještica, činilica ili noćnica, metnu mu glavicu ili češ belu luka. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 82. — b) *kutijica ili kesica što se u njoj nosi zapis (vidi u Vukovu rječniku, 2)*. Na ruke zlatnu hamajliju. Nar. pjes. bog. 275. Da upitam kujungiju, kuje li mi amajliju. Nar. pjes. herc. vuk. 254. — *pošto takova kutijica bude i od zlata i svagda se uza se nosi, kaže se od miline i dragu čeladetu*. Sarajlije zlatne amajlije što djevojke nose u šedrima. Nar. pjes. vuk. 1, 316. Dvije su seke braca ne imale, već ga grade od bijele svile, ruke, noge, drvo šimširovo, glavu meću od zlata jabuku, vedro čelo zlatnu amajliju. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. — c) *čini, čarane uopće*. Ti povadi moju britku sablju koja s'ječe svaku amajliju. Nar. pjes. vuk. 3, 75. Ona (puška) bije svaku amajliju. 4, 269. Zahman su mu hamajlije, zahman vražje vse coprije. Jačke. 276. — d) *vrsta jabuke, preneseno od značenja kod b)*. — u Vukovu rječniku: 'eine art apfel', 'mali genus' s dodatkom da se govori u užičkoj nahiji.

HAMAJLIJICA, f. dem. hamajlija. — U Vukovu rječniku (hamajlija).

HAMĀL, hamāla, m. bajulus, nosilac, nosac, arap. tur. hammāl. — Akc. *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: hāmāle, hāmāli*. — U Vukovu rječniku (amal) s dodatkom da se govori u Srbiji i u Bosni po varošima.

HAMĀLIJA, f. *vidi* hamajlija. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelestjenčevu (divinatio). Dali se od nas trpjet' može, da zamukne pak'o u svijetijeh, povrže se hamalija...? I. Gundulić 478. To su navistili po hamalijami. I. T. Mrnavić, osm. 79. Zlo nam hamalije, Rizvane, vrgoše. 159. Tva se opravi misao, svaka hamalija da umukne. J. Kavačin 225a. I kadija od Dizdarevića u koga je čitap hamalija. Nar. pjes. vuk. 4, 435. Imam čedo zlatnu amajliju. Nar. pjes. herc. vuk. 270.

HAMĀLITI, hāmālim, impf. uprav: *raditi kao hamal, ali se upotrebljava u značenju: mnogo truditi*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Cijeli dan hamalim a ne vidim nikakve koristi'. P. Budmani.

HĀMĀM, hamāma, m. mjesto za kupanje (u Turaka), arap. tur. hammām. — Akc. *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: hāmāme, hāmāmi*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (das badhaus, badeszimmer, balneum). Ti je vodi u vruće amame; kad počnete svlačiti dolame, ako bude mlada ženska glava, lasno ćete mladu poznavati. Nar. pjes. bog. 263. Djevojke su bostali posadile oko ana i oko amama. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Falila se dilber Ikonija u amamu među djevojkama. 1, 565. Moja draga iz vruća amama. Nar. pjes. herc. vuk. 107. Kad djevojci u oči vjenčana boje nokte u amamu. Vuk, nar. pjes. 1, 25. — *Može biti da amo spada i ovaj primjer u kojem je hamam mj. hamam (ako ne stoji griješkom hamana mj. haksama)*: Dok je večer od hamana bila. Nar. pjes. vuk. 5, 211.

HAMĀMGĪK, m. dem. hamam, tur. hamamgyq. — U Vukovu rječniku gdje se dodaje: Hamamgik ima u svakoj turskoj sobi (gdje spavaju ljudi sa ženama) za peći.

HĀMĀM-PÒTOK, m. potok u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Bašta kod Amam-potoka. Sr. nov. 1870. 168.

1. HAMAN, *vidi* kod hamam na kraju.

2. HAMAN, conj. u Stuličevu rječniku: 'sed, ast'. — *Po svoj je prilici sam Stulli načinio ovu riječ krivo čuvši riječ ama (koju vidi)*.

HAMANGIĆ, m. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 174.

HAMARIŠ, m. trice i kućine(?). — U Stuličevu rječniku: 'quisquillae, purgamenta, sordes'. — *Pošto nije drugdje potvrđeno, nije pouzdano*.

HĀMATA, f. *vidi* kamata. — *ispoređi* hamatnik. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Ko čini hamate, to jest zajme komu pineze i za ovi sami zajam hoće da mu se da čagodir saviše... ali... vazinje... veće nego zakon dopušta i pokrije hamate svoje. H. Bonačić 74.

1. HĀMATI, hāmām, impf. noseći odijelo ili uopće upotrebljavajući koje tkane (a osobito prteno) činiti da ono ne bude kakvo je bilo novo ili čisto, n. p. o škroblenom platnu (u košuli, ubruscu), činiti da se gužva ili da nije već onako tvrdo, ukočeno kako je bilo. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Čuvaj da ne hamaš prsi na toj košuli'. 'Nemoj hamat one nove ubručice'. P. Budmani.

2. HAMATI, hamam, impf. *vidi* hamiti. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Hamajte, sedlajte vrane koše moje. Jačke. 64.

HAMATLJE, f. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 234.

HĀMATNĪK, m. *vidi* kamatnik. — *ispoređi* hamata. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Ki bi bil očit ožuraš ili hamatnik. F. Glavinčić, svitl. 120.

HĀMBĀR, m. *vidi* 1. ambar. — I ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 216.

HAMBĀRINA, f. *vidi* ambarina. — I ime selu u Bosni u okrugu bačulickom. Statist. bosn. 83.

HĀMBIS, m. *vidi* ambis. — Od xviii vijeka. Hambis 'abisso'. S. Budmani 416a.

HAMEDIJA, f. *bijela čalma*. — Bez sumnje je riječ turska, ali ne znam koja. — U jednoga pisca našega vremena. Nošaše oko glave hamediju (hamedija — upravo muhamedovača — bela čalma). M. Đ. Miličević, jur. 85. S belom hamedijom na glavi. zim. već. 86.

HĀMET, HĀMETOM, *vidi* 2. amet i ametom.

HAMIROVIĆ, m. *presime*. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (Hamirović). Todora Hamirović. Mon. serb. 209. (1887).

HĀMIŠAN, hāmišna, adj. od mađ. hamis, lašiv. a. adj. a) *prevarljiv*. — od xvii vijeka po sjevernijem krajevima našega naroda. U karti, kocki igrač hamišni i zaklinač da ne budne. Glasnik. II, 8, 16. (1695). Hāmišna turska vira. A. Kanižlić, utoč. 85. Kada bismo faližljive i hamišne oči imali. Đ. Rapić 258. — b) *samoživ*. — u naše vrijeme u Srbiji. Ako se kom detetu pre mene dā što od kolača, od voća, od slatkiša, ja se srdim što nije prvo dato meni... Pošto sam bio tako amišan prema drugima, nije bilo očekivati ni da drugi prema meni budu bolji. M. Đ. Miličević, des. par. 57-58. Amišan, gramžljiv, sebičan. u okrugu vaļevskom. Ĺ. Kovačević. Amišan, čovek tvrdica, koji sve sebi grabi, a nikom ništa ne da. u Lijevču i Starom Vlahu. M. Kovačević.

b. *adv.* hamišno, *prevarljivo*. Posla k nemu svoje poklisare da ga oni besidom privare. počeo mu oni govoriti, i hamišno nega sloboditi, da on dođe do njegov hatara. Nadod. 163.

HAMIŠKI, *adj.* *vidi* hamišan, a, a). — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Ti hamiški oči škuri pogled imu. Jačke. 97.

HAMIŠTE, *n.* *vidi* 1. ham. — U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. Da mu (ždrincu) stegna hamište ne tuče. J. S. Rejković 234.

HAMITI, hamim, *impf.* *uprezati* (koňa). — *isporedi* 2. hamati. — Postaje od 1. ham. — U Bjelostjencevu rječniku: hamim, uprežem kohe, subhelcio, impono helcia equis, i u Voltigijinu: 'attaccare cavalli, attaccar sotto', 'anspannen'.

HAMPOV, *m.* *presime*. — xvi vijeka. Gospodina Hampova. Mon. croat. 231. (1527).

HAMPOVICA, *f.* selo u Hrvatskoj u područjani kopriwničkoj. Pregled. 74. — Postaje od Hampov.

HAMUŽA, *f.* nekakvo tkanje, po svoj prilici demašak, šamalađa. — Od sgrč. χαμουζās, χαμουζās, šamalađa, srlat. camoca, camucum, camocatus, camoscatus, panni serici vel pretiosioris species, stfranc. camochat, šamalađa (Ducange). — Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (pannus quidam). Mnogocne velike čiste svite razlike, akksamiti, pandauri, hamuže, hazydeji. Spom. sr. 1, 138. (1417).

HAMZA, *m.* (arapsko) tursko ime muško. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hamza). Gospodinu Hamza begu. Spom. sr. 1, 139. (1417). Vojevode Hamza bega. Mon. serb. 448. (oko 1450). Gospodina vošvode Hamza bega gospodara hercegove zemlje. 512. (1470). Mi gospodina vojevoda Hamza beg. 516. (1472). A kakav je Amza kapetane. Nar. pjes. vuk. 4, 87. O Turčine Hamza kapetane! Pjev. crn. 83a. — I Hrišćanima se nadijeva. Amza Tomić od sela Previša. Nar. pjes. vuk. 4, 484. — *Isporedi* Hamzabeg.

HAMZABEG, *m.* mjesto u Ugarskoj u protopresviteratu budimskom. — Od XVIII vijeka. Lu-boje iz Amzabega... Hranisav iz Amzabega. Glasnik. II, 8, 78. (1706—1707). — U naše vrijeme Hamzabeg. Šem. prav. 1878. 85.

HAMZIĆ, *m.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 62.

HAMZIĆI, *m.* pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 222.

HAMZIN, *adj.* koji pripada Hamsi. Kakva li su dva Amzina sina. Nar. pjes. vuk. 4, 87. Ja uvodih dva sina Amzina. 4, 43.

1. HÂN, *m.* car (turski); tatarski vladalac, tur. chân. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu (han' u Turaka, 'imperator'). Gospodina cara sultana Bajazata hanaa. Mon. serb. 545. (1501). Soltan Selim han. 548. (1513). Soltana Bajazit hana. 550. (1517). U onoga tatarskoga hana. Pjev. crn. 92a.

2. HÂN, hâna, *m.* gostionica gdje prenoćuju karvani, pers. tur. chân. — Akc. kakti je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.: hâne, hâni (ali hânovi). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der chan, 'devericulum'). Veće ide u Novoga hana, u hanu je konak učinio. Nar. pjes. vuk. 2, 898. Te razbija hane i dučane. 2, 896. Po turskijem kahvam i hanima. Pjev. crn. 138a. I han-kuću, de gosti dolaze. Nar. pjes. petr. 2, 695. — I kao ime mjestima. a) selo u Dalmaciji u

kotaru kotorskom. Repert. dalm. 1872. 11. — b) selo kod Mitrovice. Regul. sav. 196.

HANÁMET, *m.* *vidi* amanet. — Na jednom mjestu u pjesmi crnogorskoj našega vremena. On ga dađe kralju Vukašinu na hanamet za sedam godina. Pjev. crn. 284b. može biti i štamparska pogreška; u istoj pjesmi malo više ima amanet.

HANÂN, *m.* Xavaán, Chanaan, narod (Feničani) što je negda živio u Asiji. — Po imenu Nojeva unuka, *vidi*: Sinovi Hamovi: Hus i Mesrain, Fud i Hanan. Đ. Daničić, 1mojs. 10, 6. A Hanan rodi Sidona, prvenca svoga, i Heta i Jevuseja i Amoreja i Gergeseja... a poslije se rasijase plemena hananejska. 10, 15—18.

HANANAC, Hananca, *m.* *vidi* Hananej. Ham je otac Hanancima. Đ. Daničić, 1mojs. 9, 18.

HANANEJ, *m.* čovjek iz naroda što se zvao Hanan. Jer ćeš izagnati Hananeje. Đ. Daničić, is. nav. 17, 18. Asir življaše među Hananejima. sud. 1, 32.

HANANEJA, *f.* *vidi* Hananejka. — U knizi XIII vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničičevu rječniku. Hananeju za dšteru stradžuštu moleštu se pomiloval' jesi. Domentijanb 162.

HANANEJKA, *f.* žensko čelade iz naroda što se zvao Hanan. *isporedi* Hananeja. I gle, žena Hananejka izide iz onijeh krajeva. Vuk, mat. 15, 22.

HANANEJSKI, *adj.* *vidi* hananski. Poslije se rasijase plemena hananejska. Đ. Daničić, 1mojs. 10, 18.

HANANSKI, *adj.* koji pripada Hananu, Hananejima. — *isporedi* hananejski. Iz Siloma koji je u zemlji hananskoj. Đ. Daničić, is. nav. 22, 9. Sve one koji ne znahu za ratove hananske. sud. 8, 1.

HANČAL, *m.* *presime*. — Pomiše se XVIII vijeka. Antun Hančal svoj rukopis daje. Nadod. 60.

HANČAR, *vidi* hangar.

HANČO (ili Hančo?), *m.* ime muško. — Prije našega vremena. Hančo. S. Novaković, pom. 110.

HANDAK, *m.* u Daničičevu rječniku: 'Handak', manastir je Treskavac imao zemlje, blizu Handaka' (Glasnik. 11, 181 god. 1836—1846).

HANDRAČA, *f.* česta, trnje. — Akc. se mijeka u gen. pl. hândračâ. — Nepoznata postana, *isporedi* 2. andrak. — U Dubrovniku od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (spinetum? 700a), u Stuličevu (handračiste), u Vukovu (vide šuma, cf. andrak s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Štapim i tojagam lupaju, mlata svaki smriječ, handraču svaku. B. Zuzeri 268. Nešto (sjemena) pade među handrače (štamarskom griješkom handraču) koje rastivši podušie ga. S. Rosa 86a. — U naše vrijeme u Dubrovniku češće snači živica. P. Budmani.

HANDRAČAV, *adj.* pun handrača, po kojem rastu handrače. — Samo u Stuličevu rječniku: v. handračinav.

HANDRAČINA, *f.* augm. handrača. — U Belinu rječniku (vepretum? 418b) i u Stuličevu (v. handračiste).

HANDRAČINAST, *adj.* *vidi* handračav. — Samo u Stuličevu rječniku: 'dumosus, senticosus'.

HANDRAČINAV, *adj.* *vidi* handračav. — Samo u Stuličevu rječniku (uz handračinast).

HANDRAČIŠTE, *n.* *vidi* handrača, handračina. — U Stuličevu rječniku: 'spinetum, dumetum, vepretum'. — nije dosta pouzdano.

HANDRAČISTVO, *n.* *vidi* handračište. — *U Stuličevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

HANGĀR, *m.* *vidi* angir. — *I u Voltigijinu rječniku:* 'stallone', 'hangst'.

HANGALI, *adj.* *sjajan* (?), *zar* od arap. *tur.* *ingilā, sjajnost?* — *Na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena gdje se pridijeva supstanzivno oko i ne mijenja se po padežima.* Daj mi, Bože, lijepa junaka, crna brka a hangali oka. Nar. pjes. hero. vuk. 206

HANGĀR, *hangāra*, *m.* *veliki nož što se za pojasom nosi, jatagan* (u starijim primjerima i rječnicima smaći kratki nož kojim se bode a ne siječe, pugio, isporodi bodež, 1), *tur.* *hangar, hančar.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: hangāru i hāngāre, hāngāri.* — *U sjevero-zapadnijem krajevima sa ž mj. g.* Udarivši četiri krat anžarom. M. Pavišić 80. i u Bjelostjencevu i u Voltigijnu rječniku. — *Što je u nekijem primjerima pisano s č mj. g, jamačno treba čitati g, vidi g pod e.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (hangar, puño, pugio, clunaculum), *u Belinu* (pugio' 595a; pugio quadrangulus' 708b), *u Bjelostjencevu:* hangar (hangyar'), hanžar, punal, tolih, bodež, pugio, clunaculum, parazonium, clunabulum, mucro', *u Jambrešićevu* (hangyar', kratka sablja, machaera, sica'), *u Voltigijinu* (hanžar, pugnale, stiletto' 'dolch'), *u Stuličevu* (pugio'), *u Vukovu* (veliki nož, cf. jatagan). Dobav' mi hančara. M. Divković, plač. 67. U nih (bugarkinah) žive slava obilna, ku Kobilić steče mudri, kad hangarom cara silna na Kosovu smrtno udri. I. Gundulić 818. Hangaro za pas nose. P. Kanavelić, iv. 389. Amurata hangarom aliti reakom svojim umori. P. Vitezović, kron. 111. Udarci sikira i probadanje hangarim. A. d. Bella, razgov. 218. Zlatan hangar povadio i him ga je udario. Nar. pjes. mikl. beitr. 22. Sa pojasa povadi hangara pozlaćenoga. 80. Pake sebe hančarom u srdačce udario. 80. Nego zveče sablje i kadare, bojna kopja, mači i hangari. And. Kadić, razg. 120a. Tu se koju nožim i angarim. 220b. Obodvoje hančarom probode. I. Velikanović, uput. 1, 81. *na drugom mjestu u istoga pisca* hangar (hanczar') 1, vii. Od pojasa hangar povadio. Nar. pjes. vuk. 2, 51. Pa potrže zlaćena hangara. 2, 196. Za pasom mu puške pozlaćene bez nikakva noža ni angara. 4, 56. Pa potrže plamena angara. 4, 389. A među nih merčajli hangara. Ogled. sr. 28. Među nima jutoga hangara. Nar. pjes. petr. 2, 223.

HANGĀRAC, *hangārca*, *m.* *dem.* hangar. — *U Stuličevu rječniku.*

HANGĀRIĆ, *m.* *dem.* hangar. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (pugiunculus' 595a) *gđe naj prije dolazi, u Bjelostjencevu gdje je pisano* hangario (hangyaricz') *ali je očito pi-sarska ili štamparska pogreška (po svoj je prilici Bjelostjenac useo ovu riječ iz Belina rječnika), u Stuličevu.* Podade angarić govoreći: 'Izsići neprijatelja'. A. Kanižlić, kam. 141. Pokloni Leonu lip angarić. 416.

1. **HANGĀJA**, *m.* *čovjek koji ima, drži han, tur. hangy.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (der chanwirth' dominus deversorii'). Dod' hangija da zatvori vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 395. Kirigija, kamo ti kirija? — *U hangije i u mehangije.* Nar. posl. vuk. 133.

2. **HANGĀJA**, *f.* *vidi* kangija. — *U Belinu rječniku* (lorum' 382a. 659a; scutica' 705b). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HANGĀJIN, *adj.* *koji pripada hāngiji.* — *U Vukovu rječniku.*

HANGĀJINSKI, *adj.* *vidi* hangijski. — *U Vukovu rječniku* (hāngijinski).

HANGĀJSKI, *adj.* *koji pripada hāngijama.* — *U Vukovu rječniku.*

HANILOVIĆI, *m. pl.* *selo u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 108.

HANIŠTE, *n.* *ime mjestima u Srbiji.* a) *u okrugu biogradskom.* Glasnik. 19, 97. — b) *u okrugu vačevskom.* Anište. Sr. nov. 1868. 703.

HANKA, *f.* *tursko ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I još lijepu Hanku dizdaru. Nar. pjes. juk. 324. I Turkiña Hanka Bojagica. 515.

HANKOVIĆ, *m.* *presime.* — *xv vijeka.* Jurju Hankoviću. Mon. croat. 109. (1471).

HANOVAČA, *f.* *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom.* Zemlja u Hanovači. Sr. nov. 1874. 263.

HANOVKA, *f.* *ime žensko.* — *U naše vrijeme.* Došla sudu Hanovka Mihajla Babića sna iz Lojanica. Glasnik. 11, 1, 40. (1806).

HANSKI, *adj.* *koji pripada hanu, hanovima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Opet hanaka vrata otvorena. Nar. pjes. vuk. 2, 397.

HĀNTAV, *adj.* *veli se kad tko hodi kao preko voje, te se i loše nosi.* na Braču. A. Ostojić.

HANTĒRIJA (hānterija), *f.* *vidi* anterija.

HANTUĀ, *f.* *hantavo čelade.* na Braču. A. Ostojić.

HANUMA, *f.* *gospoda, od tur. hanym, plemena gospoda, knežina.* — *U naše vrijeme (o Turkinama).* A hanuma rezil utičiše. Pjev. crn. 108a. A devojka opet upita (babu): 'A da moja hanumo!' Nar. prip. vrč. 96. Ova nepoznata hanuma (gospoda) prihvati joj. 110. Zapita ga (spahiju) anuma negova. Nar. prip. bos. 1, 56. — *Pridjevno imenu što počinje vokalom, može biti i okričeno.* Anum' anko, Osman-age majko! Nar. pjes. vuk. 1, 371.

HANZABEG, *m.* *vidi* Hamzabeg.

HANŽ, *m.* *ime muško, Ivan, nem. Hans.* — *xv vijeka.* Mi knez Hanž Frankapan. Mon. croat. 171. (1498).

HANŽĀR, *vidi* hangar.

HANČO, *vidi* Hančo.

HANGIR, *vidi* kod angir.

HANŪLE, *f. pl.* *dokolenice koje težaci nose kad kopaju.* Slovinac. 1880. 389.

HĀP, *interj.* *viče se kad se igra (pleše).* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kolovoda viče: hap hap, noga tjera tap tap juta. J. Krmpotić, kat. 123.

HAPAT, *hapta*, *m.* *vidi* habad, apta. Hapat, ebulo (Pizzelli), Sambucus ebulus L. B. Šulek, im. 108.

HĀPS, *m.* *satvor, arap. tur. haps.* — *ispoređi* hapsa, havs. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (der arrest' 'custodia' s primjerkama: U hapsu čovjek. Metnuli ga u haps). Sve one sijeku, koji su posatvarati bili u apsove. P. M. Nenadović, mem. 286. Pisato vojvodi Miliću Drinčiću, da se on postara buntaše koji su iz apsa pobjegli, Pavla Cukića i Petra Molera pobiti. Djelovod. prot. 161.

HĀPSA, *f.* *vidi* haps. — *U naše vrijeme.* Petar Aćimović šabački žitelj pustio iz apse Jovana

Gavrilovića za dug. Glasnik. II, 1, 14. (1808). Presudili i dobio kaštigu 25 batina, dobio i 24 sata, u apsi bijaše. 21. Ako li ne plati, da ima apsu trpiti. 81.

HAPSANA, *f. kuća gdje su zatvoreni hapsenici, tamnica.* — Složeno od haps i pers. tur. châne. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der arrest, das arresthaus, custodia). Otkuda je u ovu apsanu doveden. Nar. prip. vuk. 269.

HAPSANGIJA, *m. čovjek nad hapsanom.* — Od hapsana turskijem nastavkom gy. — U naše vrijeme. Apsangija, dobri nekakav starac iz Turske. M. Đ. Miličević, zim. već. 318.

HAPSANSKI, *adj. koji pripada hapsanama.* — U naše vrijeme. Donela je (prošla godina) na glikojim mjestima zimni mraz i apsanu studenost. Nov. sr. 1884. 208.

HAPSENICKI, *adj. koji pripada hapsenicima.* — U Vukovu rječniku.

HAPSENİK, *m. čovjek u hapsu.* — U Vukovu rječniku: 'der arrestant' 'captivus, qui in custodia est'.

HAPSITI, hapsim, *impf. zatvorati, metati u haps.* — U Vukovu rječniku: 'arretiren, verhaften' 'in custodiam mittere'.

HAPSTICI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180.

HAPSĖNE, *n. djelo kojijem se hapsi.* — U Vukovu rječniku.

HAPTA, *f. vidi apta i habat.* Hapta (Sablar), haptan u rukopisu xvi vijeka, haptovina, Sambucus ebulus L. (Visiani, Vodopić). B. Šulek, im. 108.

HAPTAN, *m. vidi hapta.*

HAPTOVINA, *f. vidi aptovina, habat, hapta.*

1. HĀR, *f. gratia, grč. χάρις.* — *isporedi 8. har.* — Od xiii vijeka (vidi i besharan), a između rječnika u Mikajinu (har, korist, utilitas, emolumentum; vratiti har, biti haran, remuneratio, parem gratiam reddo), u Belinu (gratia, cioè favore o beneficio' 857a; 'beneficium' 187a; 'gratus animus' 857a; 'retributio' 616b; 'remuneratio' 622b), u Bjelostjencu (v. korist), u Stuličevu (gratia, beneficium, favor, meritum, gratus animus, debitum, obligatio, utilitas), u Daničičevu (har, χάρις, gratia). a) u naj starijim primjerima pisanima crkvenijem jezikom ne zna se što znači bez hari: bez milosti? bez hrane? Ašte li jeho (trapesara) poslušavši ne umilkneta, ne slovo tvoriti rapsatno i ješte, ota trapezy bez hari da podvisajeta se, i vs nejadenija zapršetnija da vrideta, ašte li da inako jeho smēriti (smēriti) kako igumenu godē. Sava, tip. hil. glasn. 24, 190. tip. stud. glasn. 40, 148. — b) milost, kad se kome koje dobro čini ili mu se daje bez dužnosti, i u konkretnom smislu ono što se čini ili daje od milosti. Ako bi se komu i radi koga harz učinila volja zajams. Spom. sr. 1, 86. (1401). Kada mož' činiti, učini vazda har. N. Dimitrović 12. Ne drži na sviti prijateljstvo drugu stvar, negli har primiti i učiniti drugu har. 18. Znajući, koliko vrijedna je velmi stvar i mašim od sebe stvoriti čas i har. D. Rašina 98a. Za toj velju, da rečeno na svitu je svima: tko satvara har mlacima, s mladac milos prima. 105a. Hoće razlog od naravi, da se zajam dobrom vrati, i har svaka da se plati, ka islazi od ljubavi. S. Bobalević 224. Ti učin' ovuj stvar, sestoro, ter procijeni, da sama sebi har stvoriceš i meni. D. Zlatarić 11a. Kad nebasa prospu slasti od otajne svoje

hari. Đ. Baraković, vil. 224. I velike har ljubavi s tijem neharstvom da mu platiš. G. Palmotić 1, 255. Har har čeka. (D). Har izmoleni drago je kupjena. (D). Har rađa har. (D). Poslov. danič. 25. Har se naj brže stara. (D). Har se nehari plaća. (D). 26. Tko har čini, har čeka. (D). 128. Već derviši har ne imaju. J. Kavašin 270a. Har za har, a bat za pas. (Z). Poslov. danič. 26. Klačam, hvalim, har prinosim. I. M. Mattei 279. — c) *sahvalnost, i u konkretnom smislu djelo ili dar čim se pokazuje sahalnost i odvrata se milost.* Nastoj i učini da nam Bosna onoj vse potvrdi i ustanoviti, da harz tebe vidimo. Spom. sr. 1, 56. (1404). Dara ne krati tomu ki t' ima har. M. Marulić 180. On će t' inako imat na časti malu har. 148. Neka ti imam har do vječne spomene. Š. Menčetić 184. Imam ti har nosit. 235. A zlijem ljudem da nije hari. M. Vetranić 1, 22. Da mu je mala har. 1, 109. Mala ti har! M. Držić 156. Tuj li mi vrati har za toli mio dar? F. Lukarević 49. Zla ženo bez hari! 68. A hudi lakomac, što bi imal s ljubavi hvale mu dat' i har, er ga zla izbavi... D. Rašina 106b. Da mu se har ukaže za viteške svoje trude. G. Palmotić 1, 814. Nemoj bježati onoga koji ide za tobom s križem na ramenu da te sahrani na tvoju malu har. P. B. Bakšić 87. Celivamo mi njih lice, pak rad hari njih smo izdali. A. Gleđević 175a. Mā stavit ću har u djelo. I. Đorđić, salt. 897. Razgara sladku ljubav i plemenitu k srcu Jezusovu, odvratajući koju može har ljubavi njegovoj prema nam. I. M. Mattei 88. Ku li har ću, dopuštenu za slobodu odvratit' ti? P. Sorkočević 578b. — d) *kod značenja pod b) može se isticati da je dar ili dobro djelo što ko prima njemu korisno, po tome može značiti korist uopće.* Mnogo molimo slavu gospodstva vi jer će naama u veliku glavnu harz biti. Spom. sr. 1, 161. (1422). Zavidniče vrli, na tvoju malu har srića mi dat hrli vridniji svita dar. H. Lucić 221. Kad Bogu daše dar tri kraji istočni, na tvoju malu har, Irude brezočni. 279—280. A smrti prokleta, na malu har tvoju li će duh opeta vazeti put svoju. 291. Koga sa mnomo, gospo, obdari i ljubavi tve nadili, tako tebe Bog ne uhili od naj draže tvoje hari! A. Čubranović 148. Oдавна je ona za svoga uzela dragoga, kojega uživa na tvoju malu har sved kako svoju stvar. F. Lukarević 100. Vazda mi u mū har protivna jes bila, nidna vik dobro stvar ni' mi se zgodila. D. Rašina 124b. Veće gleda vašu družbu, i milije stoji s vami, neg na nebu meu svjezdami, gdi ima svaku har i službu. S. Bobalević 228. Ogañ se jur dune, pod silom nima har. Đ. Baraković, vil. 848. — e) *s nekijem prijedlozima stoji adverbijalno. aa) nā hār, na dar, bez plate (vidi b)).* Ako ja još na har i dvorim i služim. Š. Menčetić 51. Služih što godi, budi ti sve na har. 187. Tko ljubav da na har. G. Držić 420. Hoću te ja na har priverno vik dvorit. N. Dimitrović 88. Ja inu od ne stvar ne iskah na sviti, neg samo da na har budem joj služiti. N. Najlašćević 1, 191. Kad žudim dragu stvar, ne mogu je imati; a imam tuj na har, ku ne budu iskati. M. Držić 80. Toj lubežljivo djelo na har, bez nijedne plate, ima se učiniti. A. Gučetić, roz. jez. 21. Otet mu jedno dobroćinstvo vrimenito i dano na har. A. d. Bella, razgov. 51. — bb) *ā hār. aaa) na korist, korisno (vidi d)), vidi još i uhar, uharno, zahar, zaharno.* Saditi sad i prisaždaeti ovoštija i položiti glavu svoju za druga i ne budeti jomu vs harz. Sredovječn. liječ. jag. star. 10, 126. Ako hoć' da t' ide svako dilo u har. Đ. Baraković, vil. 119. Svudi, u

svem, i vazda je ona (*mudrost*) u har umrlima. J. Kavašin 858^b. Kô da je gospar od svega svijeta jedan prošnjak, komu je u har da mu damo samo jedan tužni ostatak. B. Zuzeri 287. Znate li, cesaru Karlu na ovom svijetu čestitomu što je u har bilo, kad je prošlo na onu stranu? Bilo mu je u har ono snižeše i priklonstvo kojijem bi Božije crkve sved častio...; u har mu je bilo ono s Bogom sjediše...; u har mu je bila ona vjera... 310. — *bbb*) *sahvalno, sa sahvalnošću* (*vidi c*). u jednom primjeru xvi vijeka. Ne nadoh huđu stvar do danas pod nebi, koliko zlu nehar koja je u tebi... ovo tko može trpiti, ja ne vim, da služba pravedna primljena ni u har. Š. Menčetić 137. — *ccc*) *milo, po voji* (*vafa da, u milost, vidi b*). u dva primjera xvii i xviii vijeka. Što je tebi milo i meni je u har. I. T. Mrnavić, osm. 28. Svi su mi u har, i svih štujem. J. Kavašin 109^b. — *cc*) *zâ hâr. aaa*) *vidi na har kod aa*). Jer voju poslužiti tebi, yil, a za har nego li sadružiti od ine luven dar. Š. Menčetić 17. Za č bi rad'ja, moja kito, tebi za har poslužiti, neg za drago družijem mito. S. Bobalević 208. — *bbb*) primiti ili imati za har, *kao dar, kao milost, vidi b*). Ku milos ja uvijek imal bih noj za har. S. Menčetić—G. Držić 474. Nejma se nitkore čuditi na svijeti, ako ku stvar more bude mu uzeti; ima se čuditi, ako ku bude stvar iz mora izniti, i primit ku za har. N. Dimitrović 21. Koji dar neizmijerni ima svak... za har prijati. 54. To li t' sam draži star neg li mlad? Jeli, a? I ne imaš još za har? M. Držić 51. — *ccc*) *od milosti* (*učiniti što*), *vidi b*). Rači mi reč za har. Š. Menčetić 6. Za milos i za har bogat ju dar stavit. I. Đorđić, salt. 213. — *ddd*) *za harnost, sa sahvalnost, vidi c*). Da me će još za har nenavidjet' vele. N. Najškovskić 1, 122. Ľubavi za har Ľubav povraćaju. F. Lukarević 8. Za har *gratiae causa*'. A. d. Bella, rječn. 357^a.

2. HAR, *f. briga, pomna, nastojanje*. — *Vafa da nije ista riječ što 1. har; može biti da je isti korijen što kod harati*. — *Samo u jednoga pisca čakavca xvi vijeka*. Od druge pomne i hari ispovidnika. Š. Budinić, ispr. 84. Od pečali i hari koju ispovidnik ima imiti oko odrišenja. 48.

8. HÂR, *m. vidi 1. har*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka, i u jednoga Bošnjaka našega vremena*. Koji da ti se na velike tve milosti har odvrati? G. Palmotić 2, 70. Veličanstvu carstva tvoga ke ču hare ja vratiti? 2, 278. Čija god je ne bilo joj hara, jer narodu ne bje od uhara. Osvetn. 5, 37.

4. HAR, *m. haraše*. — *U dva pisca čakavca xvii vijeka*. Mejaš ondi je Babelske župe har. J. Armolušić 52. Daske i grede naglo doli izmetasmo mneć tak smrsit grčke rede, dal' nim mnogo hara dasmo. I. Zanotti, en. 82.

5. HAR, *m. vidi harac*. — *U jednoga pisca čakavca (is Šeňa) xviii vijeka*. Ovak spravan drža (nij) ni Boga molil) Laudonovu da je jur haru odolil. M. Kuhačević 132.

6. HÂR, *hara, m. vidi kod ahar*. — *I u Vukovu rječniku*.

7. HAR, *m. sram, arap. tur. 'âr*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Har ga bilo s triest aga mladih. Nar. pjes. juk. 138. Har, sram, stid. 619.

8. HAR, *m. kao da znači imanje, vafa da je riječ turska*. — *U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena*. Već je osto na zavjetu vojnu, sultanova hara čuvajući. Osvetn. 2, 146. Pašo, daj sigurnost haru i imahu. 8, 81.

1. HARA, *f. vidi 1. har*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. a) *vidi 1. har, e) bb) ccc)*. Jeda lica tvoja budu nem' u haru. J. Kavašin 392^b. Ako mu je toko u haru vidit ova. 492^b. — b) *vidi 1. har, e) cc) ddd)*. Sad ima ki za haru vraćaju nehar i prijevaru. 150^a. Jerolima lava i slide, ki poslušan bi za haru. 863^a.

2. HARA, *f. slo? šteta?* — *Biće isto što haraše*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Što li voliš, da t' ju (čest i sriću) kažu, prvo ner mi dar pokloniš, a to hare da se ukloniš, da te lažju ne poražu? M. Pelegrinović 168—169.

HARAB, *m. arap. tur. charâb, pustošenje, haraše*. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena*. Što će vama sela popaliti, šehar Dugu harab učiniti. Nar. pjes. hörm. 1, 287—288.

HARABA, *f. vidi araba*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. No napravi do sedam harabah, popuni ih žutije dukatah. Pjev. crn. 254^b.

HARABÂT, *adj. (ne mijena se) pokvaren, arap. tur. charâbet, mjesto opustošeno, mahana*. Arâbât, pokvaren: 'Kola su mi arabat, ne mogu da vučam drva'. 'Gradina mi je arabat, moram je zagrađivati'. 'Zgrada mi je arabat, hoću da je opravlam'. 'To je arabat posao!'. Ľ. Kovačević u Srbiji.

1. HARAC, *Harca, m. u Daničičevu rječniku*: 'Harcъ', kralj je Stefan Dečanski dao Dečanima, vinogradъ Haros' (Mon. serb. 92 god. 1390).

2. HARAC, *harca, m. boj, bitka, mađ. harcaz*. — *U nom. i acc. sing. pisano i harc*. — *Od xvii vijeka u sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu* (harc, harac, certamen, conflictus, proelium, pugna', v. boj), u Jambrešićevu (harc, certamen, conflictus, proelium'; harc smrtni, agonija'). Vojsku mu razbismo na harcu oni čas. Đ. Baraković, jar. 59. S Turci bijući boj na harac izhodeć. B. Krnarutić 6. Vazda na harac zdrčavši s ulice. 27. Pobivši ih v prvom harcu 80 jezer. P. Vitezović, kron. 88. Većkrat harce hude s Turci obvršili. odil. 83.

HARACOVATI, *vidi harcovati*.

1. HARÂČ, *harača, m. tributum, što se u turskoj državi plaća vladu od svake muške glave što nije turske vjere (isporedi glavarina), pa i uopće danak, porez (ne samo u Turskoj), arap. tur. charâğ*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostakijem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: hârâču, hârâči. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (harač, carina, tributum, pensio'), u Belinu (tributum' 528^b. 745^b; 'pensio' 558^a; 'vectigal' 835^b), u Bjelostjencu (tributum'), u Jambrešićevu (tributum'), u Voltigijinu: harač, (grješkom gen.: harča), gabella, gravessa, tributo', 'auflage, steuer', u Stuličevu (tributum, vectigal'), u Vukovu: 'die kopfststeuer', tributum, exactio capitum'. harač se plaća (u turskome carstvu) caru od muških glava počevši od sedam godina pa do smrti, u Daničičevu (harač, tributum' u Turaka). — (Pošto se u svakom primjeru ne da raspoznati, kaže je od ona tri značenja, ovdje su svi primjeri sajedno). Tko je pod moj gospodstvo, ili koji mi harač davaju. Mon. serb. 410. (1412). Koji harač donesoše. 474. (1456). Što sam god dao u harač i u bešketa. 500. (xv vijeka postije 1466). grješkom hrač. hrača. 550. (1517). Utakmiše se stati pod harač. Duklanin 9. Kada se Turkom harač daje. Stat. polj. ark. 5, 248. Imamo li harač dati cesaru? Korizm. 14^a. Čemu je u harač složiti narode? M. Vetranić 1, 89. U harač podložio gospodstva razlika. 1, 44. Harač mani ne poslav, svesan

k mani doveden budeš. Aleks. jag. star. 8, 287. Pristoji li se davati cesaru harač? M. Divković, bes. 7^a. Platiti za sebe harač ili carinu. B. Kašić, nač. 14. Zlotvora (*Minos*), kom' za harač zao saviše naša djeca neodhrañena svako lito dana biše. I. Gundulić 25. Car na jednom carstva kraju kad s oružjem na boj skače, strane mu ine poćivaju, i obilne ġu harače. 458. Blag s podložnijem pukom biti gospodstvo je vele jače neg se u vlasti utvrditi uzumnožite kroz harače. G. Palmotić 2, 187. Postaviše harač gospoda na uli. J. Armolušić 88. Zato im zapovidi davati arače. I. Ančić, ogł. 27. Pod harač kruto aramotan rimskomu imenu poda se. P. Vitezović, kron. 89. Svak tebi harač nosi. I. Zanotti, skaz. 4. Naši stari imali su svake obilnosti, jerbo Bogu desetine davali su i plaćali harač cesaru. M. Bijanković 147. Ne ima glave gdi naklonit, kuće harač ġim poklonit. J. Kavañin 379^a. Carine i harače prikupiti. B. Zuseri 64. Platiti harač općenski. J. Banovac, priv. obit. 54. Nemu zlato od posluha prikazujem za arač. F. Lastrić, test. 70^b. Kada sam arače kupio. svet. 150^b. Obićajni harač iliti danak plati. A. Kanižlić, utoč. 528. Porezi oliti harači. S. Rosa 40^a. Jezus za sebe i za svetoga Petra platio isti harač. Đ. Bašić 28. Da plaća harače poglavcim svjetovnijem. 264. Isiče jih, zasušġi i pod arač metnu. And. Kašić, korab. 192. Ne ktijući dati carinu aliti arač kraju Babilonskomu. 287. Uzmite ga vi za vaše kmete nek da harač a ne ġini štete. M. A. Rejković, sat. B4^b. Podložnici su dužni platjat harače, porize. Blago turl. 2, 124. Koji (*vladaoći*) uzumnožuju ili nove harače i daće postavljaju na svoje podložnike. Ant. Kadčić 283. Ište harače oli carine od crkovñaka. 815. Koji ne plaćaju carine, harače, desetine. J. Matović 898. Dužni bijau samo godišġi harač davati kraljem. I. Velikanović, uput. 1, 101. Oli su samo pod aračom, a ne pod posluhom. M. Dobretić 86. I uzamġi nekoliko novaca od oni koje donesoše kraljevi dvorani od puka arač. Đ. Rapić 162. Svaka kita od dukata zlata, podvezice careva arača. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Posla zeta Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. 2, 211. Jedna zemlja a dva gospodara, jedna raja dva harača daje. 2, 809. Pa ġu od sad harač davat' crkvi. 8, 76. Te on kupi danke i harača. 8, 446. Jer se Brdska đeca posilila, pa ne dađu carevih harača. 4, 19. Jedna zemlja a dvoji harači. 4, 439. Dok Grahovo feta ućiniše i po ġemu harač pokupiše. 4, 457. Hoću kupit' groše i harače. 4, 471. Da đauze pod harač okrenem. Nar. pjes. petr. 2, 867. — u *prenesenom, metaforičkom smislu* (naj češće po tuđijem jesicima). Moru harač dajuć (*rike*). P. Zoranić 15^a. Velik sud vode za harač Krki pokloni. 71^a. Zač obilan harač od krvi dadihu. Đ. Baraković, jar. 52. Ravna zemlja, more siñe kijem (*kuñinam*) obilni harač daju. I. Gundulić 582. Gorko svih oboli harač prve rane. I. T. Mrnavić, osm. 52. Gospojam... od klanjanja harač daju. P. Kanavelić, iv. 419. Ja ġu vraćati vasa harač ljubavi tvoje. P. Radović, nač. 278. Jesi ju (*dušu*) ućinio pod haračem. M. Radnić 115^b. Poklonit ġu tebi u harač srce moje. I. Đorđić, salt. 11. Plakale su i naravi slaboju harač plaćale. B. Zuseri 877. Oznañuje nas, da imademo dati smrti arač. J. Banovac, pripov. 1. Imate mu pridavat arač od obsluženja zapovijedi Božije. F. Lastrić, ned. 202. Vladañe drakuna arač griha kupećega. svet. 84^b. Plati plaću i harač od ljubavi. A. Kanižlić, usr. 57. Dokle ti se život vrti, uvik harač daješ smrti. V. Došen 46^b. Božijemu arcu klanat harač sveu-

diłni ljubavi. I. M. Mattei 157. Da mu prinese u harač kojugod suzu. 319.

2. HARAČ, hārča, m. trošak, arap. tur. charg. — *Drugo -a- ostaje samo u nom. i acc. sing. i u gen. pl. hārčā; jedan pisac prošloga vijeka (J. Kavañin) piše i u nom. i acc. sing. harč (vidi i u Stulićevu rječniku), drugi (A. d. Costa) arač i arč. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (harač, trathā, 'impensium, sumptus') *gdje naj prije dolazi, u Stulićevu* (harač i harč, v. harčeñe), *u Vukovu* (đie auslage', 'expensa', cf. trošak). a) *sa značenem kazanijem sprijeđi (u nekijem primjerima može značiti i trud). Brez svoga truda ili harča, dužan je i trud i harač podnijet. I. Grlićić 67. Nikola na svoj harč sgradi u Ģihovo Božju hižu. J. Kavañin 120^b. Ki vrhkumit od ġalije vrsne sindike hoti blago ġitat na harč svoje ljubavi ġim ih brodi po državi. 159^b. Koliko je pomje i harča za tilo smrdljivo, toliko nepomje i neharmonosti za dušu. J. Banovac, pripov. 15. Zašto tolik harač za oslobodit n. p. onoga tvoga brata iz sužanstva? 51. I vi mogući brez nijednoga harča i muke osdraviti od duševne grdoće i prizeti lipotu prilike Božje, ipak nećete. 208. Koje (*oštije posvećen*) možete imati brez truda i harča. razg. 46. A duša kad želi, da se pokripi riču Božijom, i diłi duhovnim, koja se ġine s malom mukom i brez harča. 101. Svu je prošao srbsku zemlju i arbanašku ne praštajući trudu ikakvu, harču ili pogibli. J. Filipović 1, vii. Kupite ga brez svakoga vašega harča. 3, 276^b. S velikim trudom i s mlogim arčom dođoše. F. Lastrić, test. 68^a. Cina iliti vam arč biti ġe 12 libara. A. d. Costa 1, vi. Pristoji ga arač od dvi jaspre. 1, 83. Naplatiti sve arče koje bude ućinio oni koji ga je pozvao (*na sud*). 2, 58. Koja djevojka ostane sirota iza oca i matere, i kad bi je našla areča da se uda, da joj selo ućini arač. Pravdonoša. 1851. br. 82. — b) *u ovijem primjerima kao da znači naboj u puške*: U rukama puške jednolike jednog arča, od dvanaest drama. Nar. pjes. vuk. 4, 167. I iznese vezenu šešanu mala harča a golema puca. Nar. pjes. juk. 491. — c) *preneseno na ono ġim se pokriva trošak, novac, blago*. Da donese harča za hajduka. Pjev. crn. 47^b. I daću ti harač za družinu. Ogled. sr. 247. Nestade ni arča u torbice. P. Petrović, gor. vijen. 12. — d) *dosta gajtana na kakvoj hałini, obićno guñu*. L. Lazarević. i *ovo je značenje po turskom jeziku*.*

HARAČAC, haračaca, m. dem. 1. harač. — *U Stulićevu rječniku. — nepouzđano*.

HARĀČAN, hārāčna, adj. tributarius, koji pripada haraču. — *Od xv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikajinu* (haračni, podharačen, tributarius, stipendiarius, vectigalis'), *u Belinu* (haračni, 'di gabella o spettante a gabella', 'vectigalis' 885^b), *u Jambrešićevu* (haračni, tributarius'), *u Voltiđijinu* (haračni, 'tributario, di gabella', 'steuerbar, zinsbar'), *u Stulićevu* (tributarius': haračna podkrađa, haračni podkraudac), *u Danićićevu* (haračni, tributarius'). a) *uopće, vidi u rječnicima, osobito u Belinu, u Voltiđijinu, u Stulićevu*. — b) *koji treba da plaća harač, koji je pod haračem* (čovjek, narod, zemlja). Mi smo haračni ġudi. Mon. serb. 528. (1488). Ostavirša im zemlju veoma podložnu i haračnu. M. Radnić 282^a.

HARAČAR, haračara, m.

a. tributarius, čovjek pod haračem, koji je dušan plaćati harač. — *U tri pisca Dubroćanina xvii i xviii vijeka*. Knez moškovski s prekopskijeme haračarom, i gospoda sva od svijeta ištu pleme

suproć sebi cijed poroda. I. Gundulić 805. Da zapadš slavna cara blago i dobro sve na svijeti od svijeh mrtvijeh haračara ki bez djece budu umrijeti. J. Palmotić 249. Državi filistevskoj bi haračar puk izbrani. I. Đorđić, salt. 197. Ufam, da me smočnijem dari moabski će haračari častit i slat carsku hranu. 876.

b. *vidi haračlija*. — *U dva pisca Dubrovčanina xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (*publicanus* 835^b, 745^b) i *u Stuličevu* (*publicanus*). Er kraljevi u tej kraje bjehu došli haračari kupit kralju ki se daje svako ljeto pjenez stari. G. Palmotić 8, 183^b. I carinici i haračari vrve k nemu. B. Zuzeri 64. Gosti se na svačije oči s haračarim. S. Rosa 65^b. Tad on budi tebi ko paganin i haračar. 108.

HARAČARICA, f. žensko čelade kao haračar (kod b). — *Samo u Stuličevu rječniku*: *publicana*’.

HARAČARITI, haračarim, *impf. raditi kao haračar* (kod b). — *Samo u Stuličevu rječniku*: *far da gabelliere*’, *vectigalia exercere*’.

HARAČARSTVO, n. služba u haračara (kod b). — *Samo u Stuličevu rječniku*: *publicani munus*’.

HARAČENE, n. djelo kojijem se harači. — *U Stuličevu rječniku*: *vectigalium impositio*; *vectigalium conductio*; *tributi solutio*’.

1. HARAČIĆ, m. dem. harač. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

2. HARAČIĆ, m. prezime. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Haračića sada nije. J. Kavašin 375^a. — *isporedi Aračič*.

HARAČLIJA, m. *vidi haračlija*, tur. harağgy. — *U dva pisca xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (haračlija, koji harač kupi, *publicanus*’). Štap vladana haračije puka tvoga nadobio si. F. Lastrić, test. 182^b. Od carinika i aračije cesara rimskoga. svet. 149^a. Haračije, desetnake i sve sluge krajevine. Blago turl. 2, 175.

HARAČINA, f. *vidi* 1. harač. — *U narodnoj pjesmi čakavačkoj našega vremena*. I postavlja vele haračine. Nar. pjes. istr. 1, 88.

HARAČITI, haračim, *impf.*

a. *stavljati pod harač*. — *U Stuličevu rječniku*: v. uharáčiti.

b. *plaćati harač*. — *U jednoga pisca xviii vijeka (u metaforičkom smislu)*. Zemlje tako pri-radivati, da selaninu blagodarno haračile budu. I. Jablanci 87.

HARAČKI, adj. *vidi haračan*. — *Od kraja xvii ili od početka xviii vijeka (vidi kod b)*. a) *uopće*. Sve aračke novce otme. P. M. Nenadović, mem. 48. — b) *koji je pod haračem*. Ko su odveli sedam ljudi iz arački sela. Starine. 12, 21. (oko 1696—1708).

HARAČLIJA, m. čovjek što kupi harač. — *isporedi haračija*, haračar, b. — *Naćineno od harač turskijem nastavkom ly kojijem postaju adjektivi*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (*der kopfstener-einnehmer*’, *exactor tributi*’). A od Bišća Fazli-haračlija, hoće Turčin s blagom uz planinu. Nar. pjes. vuk. 8, 801. Kad dolazi da kupi harače, on dovodi trista haračlija. 4, 485. Ako je i car, nije ciganski haračlija. (Kazao Ciganin kad mu je neko rekao da ustane ili da se ukloni s puta: 'Eto cara će ide'; jer se Cigani naj više boje haračlije koji je njihov naj veći gospodar i sudija). Nar. posl. vuk. 8—4.

HARAČLIJIN, adj. *koji pripada haračliji*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*.

Za nim ide haračliju čehaja. Nar. pjes. vuk. 8, 805. Te udari haračlija čaju. 8, 809.

HARAČLIJINSKI, adj. *vidi haračlijski*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (haračlijski). Da m’ učiniš agom haračlijnakim, ja harača pokupit ne mogu. Nar. pjes. vuk. 2, 369.

HARAČLIJSKI, adj. *koji pripada haračlijama*. — *isporedi haračlijinski*. — *U Vukovu rječniku*.

HARAČNICA, f. žensko čelade kao haračnik (kod a). — *Samo u Stuličevu rječniku*: *mulier tributaria*’.

HARAČNIK, haračnika, m. *vidi haračar*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* (*tributarius* 745^b), u *Bjelostjencu* (*tributarius*’), u *Jambrešićevu* (*tributarius*’), u *Stuličevu* (*homo tributarius*’), u *Daničćevu* (haračnika, *tributarius*; *exactor vectigalium*’).

a. *vidi haračar*, a. Mi smo odu carstva vi haračnika (*dual?*). Mon. serb. 474. (1456). Da ne imaju zabavu nēdnu odu gospodetva mi ni odu koga moga človéka ni odu koga mi haračnika. 524. (1451—1481). Učini da mu behu 90 let haračnici. P. Vitezović, kron. 84. Gdi da se vode na viri aračnici (*vidi kod harački*)? Starine. 12, 21. (oko 1696—1708).

b. *vidi haračar*, b. Ni kadija ni haračnik ni travnik... Mon. serb. 528. (1480).

HARAK, m. ime muško. — *Prije našega vremena*. Harak. S. Novaković, pom. 110.

HARAKČIN, m. *vidi arakčin*. — *U Bjelostjencu rječniku*: v. arakčin.

HARALAC, hāraoca, m. čovjek koji hara. — *U Belinu rječniku* (*tritor* 442^b) i *u Stuličevu* (*tritor*’).

HARALIOA, f. žensko čelade koje hara. — *U Stuličevu rječniku*: *quae terit*’.

HARĀM, harāma, m. proklestvo, arap. tur. harām, *nedopušteno, zabranjeno, nezakonito (isporedi suprotno halal)*. — *Akc. je kao kod halal*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: proklestvo (*das gegenheil von halal*), *fluch*’, *male vertat*!’ (*s primjerom*: Haram ti bila so i hleb što si izjeo kod mene!). Aram tebi materina hrana! Nar. pjes. herc. vuk. 2. Bez harama nek je ispijeno! Pjev. crn. 153^b. Haram tebi što sam te hranila! Nar. pjes. juk. 289. Haram tebi moja hrana bila, kojom te je majka othranila! Nar. pjes. hōrm. 1, 109. Aram (prokletu) tebe moje milovane! V. Bogišić, zborn. 196.

HARAMAN, m. kao da znači molitva nad mrtvijem. viša je prilika da je ovako, premda bi se po smislu moglo promisliti na proklestvo (*vidi haram*), jer je riječ o Turčinu koji pogibe jer ne drži sadatu vjeru. — *Vaša da je od arap*. Allāh rahmān! Bog je milostiv! ili od Allāh rahimahu! Bog mu se smilovao! — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena*. Drugi viču: 'Mulu rad rahmana! klanajte mu turskog haramana!' Haraman mu učiniše Turci. Nar. pjes. petr. 8, 504.

HARAMBAŠA, m. poglavica hajdučki, tur. haramy başı (*isporedi haramija*). — *U nekijem primjerima (i to i u naj starijim) piše se s n mj. m: haranbaša*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (harambaša morsk, *archipyrata*’), u *Bjelostjencu* (harambaša, *voditelj, kalauz, vodac, provodič, ductor, dux vias, viarum, ductor militum, praeivus, explorator*’, v. voda), u *Voltigijinu* (*conduttore*; *capo d’assassini*’, *anführer*’), u *Vukovu* (poglavica hajdučki). a) *sa značenem sprijeda kasanjem*. Drugoga haran-

bašu uskočkoga. Starine. 10, 18. (1582). Svu moju snagu i vojsku mislim okrenuti protivu onoj aranzadi od pustaija arambaši. And. Kačić, razg. 99. Vira moja, vlaški arambaša, brzo će te sići sabla naša. 199b. Nego učinivši se arambaša ili kolovođa od mlogi izdajnika. Đ. Rapić 161. Odmetnu se odmetnica Mara preko Rajneluke u ajduke, devet godin arambaša bila. Nar. pjes. vuk. 1, 488. Da s' naodi i da ajdukuje u zelenoj gori Garevici, pred četom je junak arambaša. 2, 77. Jedna četa, tri su arambaše. 3, 142. Knigu piše Gavran harambaša ... pobratimu harambaši Limu. 8, 800. Kad ngleda dvije harambaše i sa nima devedeset druga. 8, 868. Pobratime, četi arambaša! 8, 426. Postao sam gorski harambaša. 8, 449. O Murate, srpska harambašo! 4, 519. Koji su bili torbonoše oni su sad harambaše. Nar. posl. vuk. 148. To je bilo dvanajst hajduki i trinajsti arambaša. Nar. prip. mikul. 104. Makar bila i samo dva hajduka, opet se zna koji je od njih dvojice harambaša. Vuk, živ. 287. — b) u *krajišnikâ i pandurâ* (i u *turskijeh*). Kada ga harambaša dovede. Starine. 11, 96. (oko 1655). Od mene Haği („Haći“) Šabana harambaše Nosića Dubice grada. 11, 141. (oko 1679—1688). Molimo gospodu plemenitu i svijetlu i sve arabaše (*sic*) junake vitezove molimo. 12, 5. (1697). Što si mi govorio s arambašami, ja sam govorio Simom aranbašom i s knezom Pilipom od toga dugovaša. 12, 21. (oko 1696—1708). I ufati Zerduma Jakova, od bandura turski arambašu. And. Kačić, razg. 298. Biše arambaša od krajišnika. korab. 488. Osim ovih bijaše kod svake kompanije po jedan harambaša i po 12 pandura koji se noseše kako i pustaije. M. A. Rejković, sat. B8a. Sudac posla arambašu i pandure. sabr. 41. Hvali Schweidnic sad Laudona i novoga Gedeona, viteškoga hvali pašu, hval' čestita arambašu. M. Kuhačević 147. Gdi je sopra, tu je dolibaša; gdi je vojska, tu je arambaša. Nar. pjes. vuk. 1, 444. Pred vojskom je arambaša. 1, 449. — c) u *sagoneci*: Vukotiči vuku, sjekotiči sijeku, harambaša premeće, niz ulicu izmeće. *odgonetljaj: ruka* (ili *usne?*), *zubi, jesik. u Dubrovniku*. P. Budmani. — d) *snače*: *voda, kalauz u Bjelostjencu i Voltigijinu rječniku nije dosta pouzdano*.

HARAMBAŠIĆ, m. *presime*. — U naše vrijeme. Lazar Arambašić. Rat. 187.

1. **HARAMBAŠIĆI**, m. pl. *selo u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 184.

2. **HARAMBAŠIĆI**, m. pl. *meso pečeno u lozovom listu*. — *ispoređi sarma*. — U naše vrijeme u Dalmaciji. P. Budmani.

HARAMBAŠIN, adj. *koji pripada harambaši*. — U Vukovu rječniku.

HARAMBAŠOVANE, n. *djelo kojim se harambašuje*. — U Vukovu rječniku.

HARAMBAŠOVATI, harambašujēm, *impf. biti harambaša*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.* harambašovā. — U Vukovu rječniku: „harambaša sein“ imperito latronibus“.

HARAMBAŠTVO, n. *stađe* (čast) *onoga koji je harambaša*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Dužde mletački u dukalam puno ga fali, također i bratju negovu Matija, Nikolu... kojizim, zarad junaštva dade vojvodstva i arambaštva. And. Kačić, razg. 190. Tad bijaše bane generale, po imenu Korner Jerolime, Pavlu daje lipo arambaštvo za njegovo veliko junaštvo. 203a.

HARAMIJA, m. *latro, hajduk* (samo u slom smislu), *arap. tur. ħarami*. — Od xvi vijeka, a

između rječnika u Miskalinu (haramija, kesegija „grassator, latro, praedo, excussor“), u *Belinu* („grassator“ 111a; „praedator“ 580a), u *Bjelostjencu* (haramija, hajduk, miles confinarius pedestris, levis armaturae miles, pedes, pedes et expeditus miles, aerarius miles), u *Jambrešićevu* („pedes“), u *Stulićevu* („praedo, populator“), u *Vukovu*: „der räuber, dieb“, „fur, latro“ („mit niederträchtigem nebenbegriff, während der hajduk ihn nicht hat“). a) *sa snačenem sprijeda kazanijem*. Haramije, tko bi mnio, da su u ovomem gradu. M. Držić 61. Zašto, primorska haramijo? 842. Haramija, kada ide krasti, ako čuje viku biži. M. Divković, nauk. 217b. Uitiše ih haramije. 229b. Kozaci kih zvahu morske haramije. I. T. Mrnavić, osm. 57. Pogubit njeko pet aramija kojije uhitio je bio. Starine. 11, 114. (1678). Posikoše Turci sto haramij. P. Vitezović, kron. 175. Ima li on prgonit ove haramije? E. Pavić, ogl. 255. Ter porobi zemlju Arbaniju i pogubi Juru aramiju. And. Kačić, razg. 129a. Dobro doša, gorska aramijo! 130a. I od crkvi natiniše ġamije, u mlogima biše haramije. M. A. Rejković, sat. B7a. Haramije nem život uzeše. Nadod. 58. Zašto su Albanezi od toliko stotina godina sve aramije i ubijee? D. Obradović, basn. 192. Zašto aramija otima tude? sav. 4. Dostigoše haramijo Turke. Nar. pjes. vuk. 8, 277. Što se kunee, turska aramijo? 4, 870. Haramzado! gorska haramijo! Nar. pjes. juk. 551. — *na jednom mjestu o ženskom čeladetu* (kao u šali ili od miline). O gizdava, o pridraga haramijo srca moga! (govori Turčin). S. Gučetić, star. pis. kuk. 1, 106a. — b) *vojnik pješački u krajini. samo u Bjelostjencu i Jambrešićevu rječniku*.

HARAMIJE, f. pl. *selo u hrvatskoj krajini blizu Crnika*. Schem. segn. 1871. 61.

HARAMLJINSKI, adj. *vidi haramijeki*. — *-iji-sc sažimje u i*. — U *Miskalinu rječniku*: mjesto haraminsko „locus infectus latronibus, plenus latronum“ 259a.

HARAMIJSKI, adj. *koji pripada haramijama*. — *ispoređi haramijinski*. — U jednoga pisca xvii vijeka. Ide prijeći priko haramiske zemlje. M. Divković, nauk. 192b.

HARAMINČIĆ, m. *presime u Hrvatskoj*. — Od xvi vijeka. Ive Haraminčića. Mon. croat. 308. (1598). — i u naše vrijeme. Schem. zag. 1875. 228. 262.

1. **HARAMITI**, hārāmīm, *pf. prokleti*. — *impf.*: haramlīvati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. hārāmjen*; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. hārāmī. — *Postaje od haram*. — U Vukovu rječniku: „verfluchen“, „exsecror“, cf. aramiti.

2. **HARAMITI**, hārāmīm, *impf. biti haramija, živjeti kao haramija*. — Samo u Stulićevu rječniku: „grassari“.

HARAMLIVANE, n. *djelo kojim se haramljuje*. — U Vukovu rječniku.

HARAMLIVATI, haramlujēm, *impf. haramiti*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hārāmīvāh, u impt. hārāmļij, u ger. praes. hārāmļujūci, u part. praet. pass. hārāmļivān*; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku.

HARAMSADA, f. *neka biljka, ispoređi* đetrina, lujza. Haramsada, citronenkraut (Sabljar), Lippia citriodora Knuth. B. Šulek, im. 108. — *Može biti da treba čitati haramzada*.

HARAMZADA, m. i f. *pers. tur. hārām-zāde, kopile, i kao psovka; u našem jeziku kao psovka*,

i s osobitijem snačenem: lukavo, laživo čelade. u naše se vrijeme kaže obično kao od šale i miline (tako je i u drugom primjeru xvi vijeka). — *Nalazi se i s n mj. m.* — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (haramzada, zloban, veterator, callidus, vafer, versutus, astutus, malitiosus, fallax'), u *Belinu* (vafer' 114^a. 455^a; fallax' 800^b), u *Bjelostjencevu* (v. šegavec i ostala), u *Stulićevu* (veterator, vafer, callidus, versutus'), u *Vukovu*: aramzada, m., spitzbube (mehr im guten sinne)', nequam'. Gdi 'e ova diđija, haramzada (griješkom haram, sada) koji mene ktijaše puškom strijelat? (govori Turčin). M. Držić 178. Što se tužnim Dedom šališ, sladka moja haramzado (griješkom haramsado)? (govori Turčin). S. Gučetić, star. pjes. kuk. 1, 105. Nemojte slušati svake aramzade. Starine. 12, 17. (oko 1696—1703). Ti si doša kao jedna aramzada zločasta. N. Palikuća 47. Poznavao da je jedna aramzada. 59. Velika ti si haramzada, o sotonu paklena! J. Banovac, pripov. 169. Ona sasvim da je aramzada prevari se. J. Banovac, pred. 16. Vojsku mislim okrenuti protivu onoj aranzadi od pustaja arambaki. And. Kačić, razg. 99. Srdito je paša govorio: 'Bre Sekule, jedna aranzado!' 148^b. A srete je momče Aramzada (ovako, kao da je ime muško; ali u istom je primjeru u rječniku s majijem a). Nar. pjes. vuk. 1, 528. Bre delijo, jedna haramsado! Nar. pjes. juk. 74. A drugi je Keran haramzada. 871. Haramsado, gorska haramijo! 551. O ti Maro, aramsado! Nar. pjes. petr. 1, 86. Haramzada, porugljivo ime. u Nar. pjes. juk. 619. — Vidi i haramsada.

HARAMZADAC, haramsada, m. vidi haramzada. — U jednoga pisca xvii vijeka. Što su lažoi, aramsadci. I. Ančić, svit. 75.

HARAMZADAN, haramzadna, adj. lukav, laživ. — Postaje od haramzada. — U *Belinu* rječniku gdje ima samo adv. haramzadno, lukavo (astute' 114^a).

HARAMZADITI, haramzadim, impf. raditi lukavo, varati, lagati. — Postaje od haramzada. — U dva pisca Bošnjaka xvii vijeka. Nije valjalo ispovid od strane ispovidnika, ako nije misnik, ali ne ima oblasti, al'ti ne ima odluke odršiti, ali aramzadeć odrši. I. Ančić, svit. 90—91. Opak haramzadi, da ne pozna da nega psuju. P. Posilović, cvijet. 124.

HARAMZADLUK, m. vidi haramzastvo. — Načineno od haramzada turskijem nastavkom luk. — U dva pisca xviii vijeka (u jednoga s n mj. m). Da Juda svekolike haramzadluke poznade. E. Pavić, ogl. 452. Valjalo mu se više od potajnog haramzadluka žudinskog čuvati. 454. Ne poznadoše haramzadluka, koga u srcu imade Irud. 489. Đurđu vladane zapade, jer mu mater haramzadluk znade. Nadod. 182. Budući kazano kralju od Asirije, da Elizeo sve njegove aramzadluke znadiše i svomu jih kralju kazivaše. And. Kačić, korab. 254.

HARAMZADSTVO, n. vidi haramzastvo.

HARAMZANSTVO, n. vidi haramzastvo. — U jednoga pisca xviii vijeka. Aramzanstvo Nasradinovo. N. Palikuća 15. 80. 89. Opet se utiče svome aramzanstvu. 24. Ne razumivši kraljica njegova aramzanstva. 24.

HARAMZASTVO, n. osobina onoga koji je haramsada, lukavstvo, prijevara. — isporodi haramzanstvo. — Postaje od haramzada nastavkom stvo; d ispred s može ostati: haramzadstvo, ili ispasti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (haramzastvo, himba, malitia, calliditas,

versutia, astus, astutia, nequitia'; na drugom mjestu s n mj. m i s d: namisliti što god s haramzadstvom. 284^b) gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (haramzastvo, astutia' 114^a; nequitia' 455^a), u *Stulićevu* (haramzastvo, malitia, calliditas' s dodatkom da je useto is *Mikašina*). Ne ima mista laži i haramzadstvu. I. Ančić, svit. 88. Ne nahodi se u sadaše vrime nego haramzastva i imbe. P. Posilović, nasl. 46^a. Jesu toliko sada sloznala dica, da prohode starce nio vijem haramzastvom i zloćom. 47^a. Od udobštine ali haramzastva. cvijet. 91. Jedno od haramzastva djavaoskije jest zadušiti dobro početo. M. Radnić 17^a. Juda nadiđe niovo haramzastvo s svojom mudrostjom. E. Pavić, ogl. 452.

1. **HARAN**, harna, adj. gratus. — *Akc. je sabiješen kako je u Vukovu rječniku gdje se dodaje da se mijeka u složenijem oblicima: harni, harni, harni itd.; ali je u Dubrovniku drukčiji: kati je u složenoj deklinaciji (harni) onaki je i u nominalnoj, n. p. harnan, harno, harni itd., osim nom. sing. f. i nom. plur. n. harna, gen. sing. f. harni, instr. sing. f. harnom, i oblika koji su uzeti is složene deklinacije: harni, harnijem, harnijeh. vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 172 br. 82. — Postaje od 1. har nastavkom n. — Od xiv vijeka, a između rječnika u *Vrančićevu* (gratus'), u *Mikašinu* (haran, koji se spomine od dobroćinstva, gratus, memor beneficii'), u *Belinu* (gratus' 857^b), u *Bjelostjencevu* (v. zahvalen), u *Volitijinu* (grato, riconoscente', dankbar'), u *Stulićevu* (gratus, beneficiorum memor'), u *Vukovu* (dankbar', gratus' s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*), u *Daničićevu* (harnus, gratus; praemio donatus').*

a. adj. — *Komp.*: harniji. a) zahvalan, vidi 1. har, c) aa) o čeladetu i o onom što se misli kao čelade. Vide ljubim prijaznu koju pokazao i vsegda ukazuju gospoda dubrovačka kmnē, a mi hote harni biti. Mon. serb. 241. (1399). Da smo harni velikoj krasotē dubrovačkoj. 242. (1399). Mi s naše strane velikosti gospodstva ti i svakomu inomu prijatelju našemu svakomu poštenomu službomu i dobrotami što se je nami moglo harni smo bili. Spom. sr. 1, 129. (1415). Dubrovnik takovēms dobrem prijatelēms umēvals je poštenoms ljubvoms i častiju plaćati i harni biti. 1, 159. (1421). Na take kriposti harna mu budi. P. Hektorović 60. Na tom poglavitu daru Gospodinu harni budite. B. Gradić, djev. 21. Nemoj mi paka reć, da t' nijesam bio haran. F. Lukarević 45. Budi harna spasiteju tvomu. A. Gučetić, roz. jez. 242. Ukazati se haran u čemugod dobroćincem. B. Kačić, is. v. Biti nim harni za veliko njih blagodarstvo. per. 167. Koji nije haran onomu tko mu je dobro učinio. M. Orbin 29. Skot nesvijesni... spozna ko mu dobro čini i haran mu je po naravi. I. Gundulić 245. Da smo harni Bogu na toliku dobrotvorju. I. T. Mrnavić, ist. 66. Svaki se od vas haran kaži. G. Palmotić 1, 224. Trijebi je haran bit onemu ki tebi nastoja čas dobit. 2, 499. Ako harni budu mjestu, ki ih gori srječno diže. J. Kavašin 109^a. Haran takom daru. I. Đorđić, salt. 189. Štetno je haran bit neharnom slobniku. uzd. 149. Nećemo da im se pokažemo harni. J. Banovac, pripov. 50. Pomilovaña obećaje Bog i milosti sinovom harnim. F. Lastrić, ned. 61. Neka joj se harni za tolike darove ukazete. Đ. Bašić 88. Harni su našijem dobroćinstvim. L. Radić 82. Koji su bili harni roditeljima. J. Matović 374. Da smo mi harni prema Bogu. 394. — bb) o onome što se u čeladetu osjeća kao harno, n. p. o srcu, duhu. Mješte harna srca i

hvala. Ġ. Palmotić 1, 278. Jemati vazda jedno srce virno i harno prema nemu. P. Radovčić, nač. 215. Neka bogat srce harno bude imati. J. Kavašin 11b. Imamo poznati s duhom harnijem. J. Matović 81. — cc) *metaforički, o nečijoj stvari*. Vidi gdi hrve i poja težakom harni su žitom. F. Lastrić, ned. 387. — dd) *o duševnom osjećanju, kad je ovome usrok zahvalnost ili kad je združeno sa zahvalnosti*. Odlučih dakle tebi pokloniti harnom scenom ovo pismo. B. Kašić, is. vi. Ni iskru harnu od ljubavi ne htje nemu da objavi. J. Kavašin 88a. Udijeli mi ljubav harnu i slavu. L. Radić 27. Od harnu ljubeznovosti. I. J. P. Lučić, razg. 115. — ee) *o onome čim se pokazuje zahvalnost*. S harnijem pismom nima poda, da vlastita su sved gospoda. Ġ. Palmotić 1, 314. Jeda i naprijed Višnji poda, kazati mi harnijem djelom da vašega čas poroda i napredak svaki želim. 2, 391. Sini... otce ne poštuju i ne uzdržet harnijem kruhom. J. Kavanin 442b. Neka harnom uspomenom budemo častiti ove dneve. A. d. Bella, razgov. 288. Do zvijezda ću uzdisat te, Gospodine, harnom pjesni. I. Đorđić, salt. 89. Proslavite, zvijezde od nebi, blagosovom harnijem Boga. usd. 186. — b) *pasivno prema snačenju kod a), kojemu se odvraća zahvalnošću, ili koji zasluhuje da mu se odovrat zahvalnošću, u nekim primjerima kao da snati uopće ugodan, isporodi i c)*. Da tolikaj ljubav ne bude neharana pače vs svemu slavnja i harna da bude. Mon. serb. 298. (1899). Da tolikaj ljubav i krasno obetovanje k nam da ne bude neharano, pače vs svemu slavnju i mnogo harno da bude. 258. (1405). Da meni harnu stvar učiniš rad Boga. M. Vetranić 2, 10. Harno je zadosti rečenje tvoj mojezi žalosti. 2, 178. Kô harnije vik pod nebi može biti drugo djelo, neg tko dava srce i tijelo, kako dah ja tužan tebi? S. Bobalević 224. Da naše molitve budu harnu i primljene, i da isprose od Boga ono što ištu. M. Divković, bes. 494a. I on nima poklon harni dvorno odvrti. P. Kanavelić, iv. 150. — c) *koristan, vidi 1. har, d)*. mislim da je ovako snačene u dva primjera, ali može biti da spadaju i oni pod b). Zač mi će (peharac) haran bit, potreba kad bude vodicu bistru pit. M. Vetranić 2, 121. Ova trava, gospo mila, mnogu u sebi ima kripas, ka podoba za tvu milos, i ka bi ti harna bila. Jedupka nezn. pjesn. 287.

b. adv. harno. — *Komp.*: harnijš. — *Ismeđu rječnika u Belinu* („grate“ 856b), u *Rjelostjenčevu* (v. zahvalno), u *Stuličevu* („grato animo, utiliter“). Umrljem su pod nebese trudna djela od potrebe na koja su harno tebe tvoji obrali davni uresi. Ġ. Palmotić 2, 511. Koji bi ga uvjetno harno i pravovjerno služio. S. Rosa 4b. Eh, da vam to Madari dopuste, prihvatili biste harno. M. Pavlinović, razg. 49.

2. HARAN, harna, adj. pomnivo, vidi 2. har. — *Samo adv.* harno (mislim da ovaj primjer istoga pisca s adj. haran boje spada pod 1. haran nego amo: Koje pomēnanje toščehs dobrotvorji ne samo čini nas harnijeh, poslušnijeh i pomnivijeh razmišljati. Š. Budinić, sum. 18b) na jednom mjestu u istoga pisca u kojega ima i 2. har. Jošće ga ima upitati, jeli harno i dobro probral, protresal i razmotril svidenje. Š. Budinić, ispr. 20.

3. HARAN, harna, adj. hrabar? jaki, snažan? (vidi naj zadnji primjer kod a). — *Vaša da je načineno od tur. er, čovjek, muž, vidi kod harluk.* — *Prošloga vijeka u And. Kačića, u naše vrijeme u narodnijem pjesmama bosanskijem i u jednoga pisca Bošnjaka, i u Lici.*

a. adj. — *Komp.*: harnijš. — *Uznosi i(h), fali, slavi rad junaštva vele harna.* And. Kačić, razg. 2a. Da građani izmore se i učine slabi, da nisu harni rvati se prama jakosti, koja imadiše na ne doći. 152. I na kožu harnu deisiju. Nar. pjes. juk. 213. Latiše se dva harna junaka. 250. Na to Markić još harniji biše. 348. Kakva sjede dva harna junaka. 853. Evo nima haran harnabaša. 557. Sve ga gleda malo i veliko, i na nemu harnoga junaka. Nar. pjes. hörm. 1, 123. Svijetli vladika, haran gospar od gorštaka harnih. Osvetn. 1, 10. Loša kob je, poglavico harna! 1, 65. Der nareni, haran smioniče, kad te hajduk iza bukve više. 6, 46. Dok je uzgor gora zelenijeh i u nima prela veselijeh i junačkog razgovora harna. 7, 1. Aran, snažan. „Ovo je, brate, aran čovek“. Taj i taj čovek je vrlo aran, fester, starker, korpulenter Mann. u Lici. J. Bogdanović.

b. adv. harno. Ti nam ovo tvoje blago harno čuvaš i štuješ. G. Martić u Nar. pjes. juk. iii. Nek se može dosjetit lukavstvu, i na svašto od-povjedit harno. Osvetn. 2, 116. Pa se junak i borio harno. 2, 146. Obojica harno vojevali. 3, 132.

4. HARAN, adj. od kostrijeti. — *U Stuličevu rječniku*: „cilicinus“. — *Može biti da je sam Stulli načinio ovu riječ od harar, ali vidi i 6. haran.*

5. HARÂN, vidi kod harati.

6. HARAN, m. Kad se ribaru vidi da je suho, onda se kupi (mreša) u četverokutno sukneno platno, isatkano od koštreti i jedino u tu svrhu određeno i zove se „haran“ (harana). L. Zore, rib. ark. 10, 386. — *vidi harar.*

HARANBAŠA, m. vidi harambaša.

HARÂNZA, m. *presime.* — *xiv vijeka.* Rajko Haraniza. Deč. hris. 47. 99. — *I u naše vrijeme u Kaštelima blizu Spjeta: (bes h) Aranza.*

HARANZÁDA, HARANZÁDLUK, HARANZÁDSTVO, vidi haramz.

HARÂNE, n. *djelo knjijem se hara.* — *Stariji je oblik haranje.* — *Ismeđu rječnika u Mikafinu* (haranje, krađa, „grassatura, grassatio, latrocinium“), u *Belinu* (haranje, „vastatio“ 252a; „tritus“ 442b; „atterramento, l'atterrare“ 116b), u *Stuličevu* (vastatio, tritus), u *Vukovu* (arañe, „das plündern“, „depopulatio“). I haranje tijela svoga. P. Kanavelić, iv. 27. Bit će jedna velika poplavica i haraňe postavjeno je. S. Rosa 15a. Da se onaka arañe ne čine ni Turčinu. P. M. Nenadović, protok. 21. A niti sam za vaše karaňe, jere nisam pošto na haraňe. Osvetn. 3, 45. Lijepo im napisali riječi: da im više ne ima haraňa. 3, 57.

HARAP, HARAPIN, vidi Arapin. — *I u Voltigijinu rječniku*: Harap, Harapin, „Arabo, Etiopae“, „Arabier“.

HARAPÎNSKÎ, vidi arapinski. — *I u Voltigijinu rječniku*: „arabico“, „arabisch“.

HARAPKA, f. vidi arapka i arepka. Harapka, mirasole, ričino (u rukopisu xviii vijeka), Ricinus communis L., v. arepka. B. Šulek, im. 108.

HARÂR, harára, m. *vreća od kostrijeti, kostrijet, tur. harâr.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padelima, osim nom. i acc. sing., i voc.: hârâre, hârâri.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* („sacculus ex pilis confectus“ 636a), u *Stuličevu* („sacculus e pilis equinis“), u *Vukovu* (vreća od kostrijeti). Svet pokornik noseć harar od kostreti. J. Kavašin 97a. Bdeći, posteć, harar noseć. 308b. Stari Kršćani u pepelu i hararu vileći. A. Kanižlić, fran. 165. Stade punit

od boja topove, nit' im traži čilo ni kantara, već onako sipje iz harara. Smailag. meh. 65. Metne ogu u harar. Nar. prip. bos. 1, 88.

HARARINA, *f. augm. harar.* — *U Stuličevu rječniku i u Vukovu gdje ima primjer iz narodne pjesme:* Pogledajde, hararino moja, što ti čini bolesnica tvoja.

HARAS, *m. vidi harar.* — *U Stuličevu rječniku:* 'cilicium, h. e. vestis e pilis equinis'. — *nepouzdan.*

HARASKALO, *n. kao da znači dlijeto, jamačno grčka riječ, isporodi χαράσσω, usjeći, uklesati.* — *Na jednom mjestu xiv vijeka.* Kovača Ranka koji mi skova šilce i haraskalo. Starine. 10, 271. (xiv vijek).

HARASTIN, *m. selo u Slavoniji u podžupaniji osječkoj.* Pregled. 99.

HĀRATI, *hārām, impf. populari, delere, perdere, confiscare, pessumdare.* — *Akc se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing hārā).* — *Postaje od stvornem. harjōn, novovrhem. verheeren, plaćkati.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikafinu (harati, krasti, grassor, spolio'), u Belinu (vastot' 252^a; perdo, deleo' 271^a; 'evertere' 116^b; 'tero' 442^b), u Voltigijinu (assassinare, rubare; logorare', 'berauben, stehlen; abnutzen'), u Stuličevu (terere, contere, vastare'), u Vukovu (arati 'plündern', 'expiło').*

a. aktivno. a) plijeniti, plaćkati, pa i ubijati, paliti i uopće uništavati, kao što može biti u ratu (a i bez toga). Turci robeće i harajuće. Mon. croat. 155. (1498). Što ne žežem gore pastirske i sada ne haram obore, ne pobijem stada? M. Džić 110. Zgrade ori, nive hara trijeskom, gradom, zlom godinom. I. Gundulić 801. Ko će ostati kletim Turcim mjesta općena ne dat' plijenit' i harati? 839. (Kosaci) sminost vazeše narode harati. I. T. Mrnavić, osm. 40. Dubrovačku ki državu siječe, hara, robi i plijeni. G. Palmotić 1, 79. Italiju boj haraše. I. Đorđić, ben. 208. Tko je došo s takom vlasti harat mjesta od propasti? N. Marči 59. Koža goji oko gospodara, brez neg dvorba službenička hara. J. S. Relković 154. Kupi vojsku, svu latinsku zemlju, te mi haraj bijela Žablaka. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Da idemo da bega aramo. 3, 492. Jeli Zano hara? Korjenice? 4, 7. Sve nas Turci na vjeri haraju. 4, 278. I starome Đaur-babi Šuku koji hara Šume i Popovo. 4, 447. Vojska hara loze i vočke. S. Lubiša, prip. 183. — *metaforički.* Vil ova... čudno hara svijet. Š. Menčetić 44. Gdi su istočna carstva stara? gdi gospodstvo od Rimljana? svi pod plugom, kijem svit hara, od bremena su uzorana. I. Gundulić 234. Plam neviden zemlju hara. G. Palmotić 2, 432. Ondi plaka rika nivo, hara gore. A. d. Bella, razgov. 212. Perivoj ne ljeposti hara silnos od pokore. I. Đorđić, uzd. 6. — *b) uništavati uopće, kad je objekat čefade i ubijati.* Smrt telesa naša hara. M. Vetranić 1, 27. Dubravi ures vas prolitše zeleni tre sjever hara mraz, tlači led studeni. I. Gundulić 153. U čas jedan hara i plijeni jedno gvozdje sto života. G. Palmotić 2, 53. Vitez taj hrabreni zle krvnike hara i siječe. 2, 183. Zvijeri bije, tre i hara. P. Kanavelić, iv. 32. Strašan ogañ pokrov hara. B. Bettera, or. 3. Tako smrt svijeh hara, mrsi. J. Kavañin 108^a. Bog jedne uzmaža, druge hara. I. Đorđić, salt. 250. — *c) uništavati kao kod b), ali malo po malo; kad je objekat što živo ili što se misli kao živo (n. p. srce), može značiti i mučiti; ako je objekat udijelo, tkane, može značiti i što derati pod 1, a, c) (vidi kod b).* Koje nas i hara sladosti otrovnom. M. Vetranić

1, 102. Brijeme hara stanac kami i žestoko gvozdje izjeda. I. Gundulić 235. Cvijet isbrani od ljeposti smrt pepelom eto stvara, i u proljetu od mladosti vil nebesku pleše i hara. 264. Jošte tjemem, jošte spomena mladahnu me smrtno hara. G. Palmotić 1, 816. Ki (silnik) pod slikom od ljubavi ovako me tužnu hara. 1, 380. Nemo' da te miso hara cijeca teza. 2, 190. Što joj doale nijesi odkrio tvoga plama (od ljubavi) ki hara te? 2, 198. Crv ki srce dube i hara. P. Kanavelić, iv. 58. Njeki gladom sebe hara. 542. Sve što 'e na svijet, sve nas vara, i ures ženaki vrijeme hara. J. Kavañin 42^b. Al' se umira s čudo zledi, kš nas haraju. 53^a. Zub vremenski krimis hara. 186^a. Dub ima svrhu s crva ki ga grize i hara. 214^b. Nepokoj hara tijelo i trati život. B. Zuzeri 290. I sad na zemlji neždravi (bolesti) haraju telesa. Štit. 16. Boles mi srce hara. N. Marči 48. — *d) snačenje kod c) može se shvatiti u osobitom smislu kad je objekat čefade, ljudsko tijelo, lepota itd.: činiti da postane starije, ružnije.* Tim akončanje svak čas novo doj tre i hara ures ljepi. I. Gundulić 457. Žensku ljepos vrijeme hara. G. Palmotić 1, 130. Staros reai, a ne hara lijepu diklu. I. Đorđić, pjesn. 83. Ljepos haraju tuge, paka vrijeme. uzd. 97. — *i metaforički.* U ljudijeh sjede (đavo) božanstvenu harat sliku. I. Đorđić, uzd. 131. — *e) trošiti, tratiti (uzalud).* Nu kad vidi naj poslije da zamani snagu hara, j da dobit jaki nije silu obijasnijeh od vjetara. G. Palmotić 3, 171^b. Koliko vrime harče i haraju ženske glave u ispraznom načinanju? A. d. Bella, razg. 6.

b. pasivno. — Part. praet. pass. hārām stoji i u Mikafinu rječniku (haran, poharan, spoliatus'), u Belinu (vastatus' 252^a; 'eversus' 116^b; 'tritus' 442^b), u Stuličevu (tritus, attritus, obsoletus, vastatus'), u Vukovu (gdje je shvaćen kao adjektiv): hārām, abgetragen, abgenutzt', 'tritus' s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Da će dati ni bjen ni haran. Starine. 11, 96. (oko 1655). Tu je goren, mučen, haran svih naroda pravovirnik. J. Kavañin 452^b.

c. sa se.

a) pasivno. Stada svih ovčara po žitu tvom pasu, muka se tva hara, i stoka sva rasu. I. Gundulić 142. Ali vjera dosti nije, kad se hara i grabije. J. Kavañin 819^b. Cili vilajeti, gradovi i varoši vojakom, gladom i kugom haraju se, ruše, pale. Đ. Rapić 497. I prijed su cari nastajali, pa se crkve harale nijesu. Nar. pjes. vuk. 3, 67.

b) refleksivno. aa) propadati, nestajati, vidi a, b). Mir s ljeti život ne ima, neg se hara (non ha tregua cogli anni umana vita, e si dilegua'). D. Zlatarić 49^b. — *bb) u ovom primjeru: mučiti se, vidi kod a, c).* Pokornici oštro i jedno haraju se. N. Marči 88. — *cc) derati se, vidi kod a, c).* u Belinu rječniku: 'logorarsi', 'atteror' 442^b. — *dd) starjeti, grubjeti, vidi a, d).* Ovo tijelo neka zdravo... hara se malo po malo, slabi i gina. A. Kalić 48. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — *u prenesenom smislu, kao truditi se, isporodi starati se.* Nu se za to nemo' harat i odreni tvoju smeću. G. Palmotić 2, 200. One (duše) inoga ne imahu vaja, muke ni gorkosti, ni se opeta doć harahu na svijet ovi pun žalosti. 3, 198^a.

HARAVICE, *f. pl.* Kad se drva isijeku i prirede za gorivo, onda ono sitno grañe što ostane te koje upotrebljavaju za gorivo (dotim ono bolje prodađu) zove se (s čakavskim akcentom) 'harāvice'. u Dubašnici na Krku.

1. HARBA, *f.* pilum, kratko kopje što se baca, *tur.* harba. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (harba, sulica 'lancea'; harba, sulica široka 'securis amazonia'), u *Belinu* (hasta missilis' 866b), u *Voltigijinu* (zagaglia, arme in asta' 'wurfspiess'), u *Stulićevu* ('lancea, telum, jaculum'). Lubmir se upusti k satiru s harbom. D. Zlatarić 61b. Svaki harbom vješto meće, svaki lukom dobro strijela. I. Gundulić 329. Uresi su harbe, kopla. P. Kanavelić, iv. 6. Gvozdje od harbe. P. Posilović, nasl. 101b. Strašno biu oružani s harbam. P. Knežević, muk. 11. Probudi se, harbo, na pastira moga (framea, suscitare super pastorem meum'. zach. 18, 7). S. Rosa 12a. Zakruži ga jataganom Bajo, presiječe mu harbu na četvero. Osvetn. 8, 141.

2. HARBA, *f.* neka riba. Harba, corbetto, Umbrina cyrrhosa C. Čas. čas. muz. 1854. 185.

HARBAN, *adj.* koji pripada harbi. — Samo u *Stulićevu rječniku*: 'ad lanceam spectans'.

HARBICA, *f.* dem. harba. — U *Stulićevu rječniku*.

HARBIĆ, *m.* prezime. — xvi vijeka. Stat. krč. ark. 2, 291. (1599).

HARBIJA, *f.* šipka (drvena ili gvozdена) što se nabija nom mala puška kad se puni, *tur.* harby. — *Akc.* se mijenja u *gen. pl.* hārbijā. — U *Vukovu rječniku* gdje je onako tumačeno.

HARBUDA, *f.* travušina, drača. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: v. drač i ostala, a iz nje ga u *Sulekovu imeniku*: Harbuda, sentis (Bjelostjenac); cf. hrbut. 108.

HARCOVAŃE, *n.* djelo kojijem se harcuje. — Stariji je oblik harcovanje. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (kajkavski harcovaŃe) i u *Jambresićevu* (harcovaŃe). U boju i harcovanju ubijen. Š. Budinić, sum. 126b. Harcovanje turačko gledaše. I. T. Mrnavić, osm. 49. Noć harcovanje krvavo razstavi. 57.

HARCOVATI, *harcujem, impf. biti se, boriti se* (činiti harac). — S istijem značenjem i refleksivno: harcovati se. — U dva pisca čakavca xvi vijeka (u drugoga s kajkavskim oblikom harcovati), ali vidi i harcovaŃe; između rječnika u *Bjelostjenčevu* (harcujem se, kajkavski harcovati se, pričinam se biti 'velitor'. 2. bijem se), u *Jambresićevu* (harcujem 'configo, pugno'), u *Stulićevu* (harcovati se, v. biti se, vojevati iz *Bjelostjenčeva*). Kad se jur vidiše Turci jak u vriči, kasno domisliše nagloj se nesriči, ali dugo vrime vrlo harcovaše, arića sad jednime, sad drugim služaše. I. T. Mrnavić, osm. 48. Ne daje se vrime zbrati, gdi se prične harcovati. P. Vitezović, cvit. 34. Tako se dugo i viteški harcovaše. kron. 201. — U drugoga pisca ima i oblik harcovati se (može biti štamparskom griješkom). Sam kralj viteški se harcovajući ubijen osta. kron. 120.

HARČALIJA, *f.* velika puška široke cijevi. — Ako ove riječi nema u turskom jeziku, načinjena je u našem od osnove harč (vidi 2. harač) turskim nastavkom ly (kojijem postaju adjektivi). — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u *Vukovu* (harčalija, puška 'von grossem kaliber' 'telum majus'). Pa dovati tanku primorkiŃu kojano je pusta harčalija: od dva grla, od zrna četiri, i suviše dvanaest sačama. Nar. pjes. vuk. 8, 197. A puška je moja harčalija: u pušci je dvanaest sačama, svaka sačma od dvanaest drama, a u zrnju puno sedamnaest. 8, 808. A pusnica puška harčalija (štamparskom griješkom haračlija), od ramena otkide mu glavu, ne bi sabla ljevše porubila. 8, 808.

HARČEŃE, *n.* djelo kojijem se harči. — Stariji je oblik harčenje. — Ismeđu rječnika u *Stulićevu* i u *Vukovu*. Platiti tradbe i arčjenja. A. d. Costa 2, 58.

HARČIĆ, *m.* prezime. — xiv vijeka. Dobroćins Harčič. Deč. hris. 20. 60. 88.

HARČITI, *harčim, impf. trošiti, tritati. — Akc.* se ne mijenja (*aor.* 2 i 3 *sing.*: hārčī). — Postaje od 2. harač nastavkom i. — Od xvi vijeka (vidi kod a, b)), a između rječnika u *Mikašinu* (harčiti, tritati 'impendo, facere sumptum, suppoditare sumptum' gđje se naj prije nahodi, u *Belinu* ('consumo' 221a), u *Stulićevu* ('impendere, consumere, erogare, sumptus facere'), u *Vukovu* ('verbrauchen' 'absumo').

a. aktivno. a) objekat su novci, blago itd. Očinstvo harče u pijanstva. J. Banovac, pred. 42. Ne muči se i ne harči blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 115. Nije vajde što harčimo blago. 2, 117. Neka za njih (svatove) harči mađarije. Nar. pjes. hōrm. 1, 6. Harči blago, čuvaj carevinu. 1, 249. — b) značenje je kao kod a) i kad nije izrečen objekat. Nit' mogu saviše arčiti. I. Ančić, ogl. 108. Imate harčiti za odiću i proždrtstva i vaše opačine kupovati. J. Banovac, razg. 153—154. Trošedi i harčeći u pravde i inađe. pripov. 118. Tvoja žena harči reseći sebe i čeri. 158. Imadu odkle harčiti. pred. 78. Besmirno arčiti u jizbine i gostonja. A. d. Costa 1, 248. — c) objekat može biti druga koja tjelesna stvar, n. p. sapun. Ko umiva glavu magaretu, gubi trud i arči sapun. N. Palikuća 37. — prah. Nemoj harčit praha iz topova, sjutra Ńu ti Os'jek prihititi. Nar. pjes. hōrm. 1, 207. kod čega može biti subjekat i top, puška. Pa na kuli baljemez zapali, što no harči dvan'est oka praha. 1, 541. — pivo. Sve on kablom hladno harči pivo. 1, 94. — d) objekat je vrijeme. Koliko vrime harče i haraju ženske glave u ispraznom naćinjanju? A. d. Bella, razg. 6. Vi za vrime kupujete pakao, harčeć ga u dangube i zagrišeŃa. J. Banovac, pred. 47. Vrimo nemojto propuštati već ga harčite dobro čineći. 48. Harčiš sve ostalo vrime u razgovoru, u inađu, u dokazaŃu novina. I. J. P. Lučić, bit. 62.

b. pasivno. Što je onda harčeno. Glasnik. 11, 3, 82. (1697).

c. sa se.

a) pasivno. aa) sa subjektom. Da se zna što se kude harči crkovni novaca. Glasnik. 11, 3, 82. (1697). Zlo je vrime, gori dnevi, a nesrićnija godišta, jer se harče za svit i svitovŃe grišne izpraznosti. J. Banovac, pred. 47. Koje se (vrime) harči za potribu tilesnu. P. Knežević, osm. 41. — bb) bez subjekta. Trpi se svaka muka; harči se za ozdraviti ovo smrdeće tilo. J. Banovac, pred. 19. Kad se arči, nek se arči. Nar. posl. vuk. 120.

b) refleksivno, trošiti, trošiti se. — Ismeđu rječnika u *Vukovu* ('sich in unkosten setzen' 'expensas facio'). Ne muči se, ne traži hećima, ne harči se, ne gradi melema. Nar. pjes. vuk. 8, 226.

HARČIVO, *n.* što se harči, što se može harčiti, harčene. — U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena. I daću ti za arćiva blaga. Nar. pjes. petr. 2, 658. Da donesem blaga za harčiva. 8, 247.

HARČLIJA, *m.* čovjek koji mnogo harči, raspiač. — *Akc.* se mijenja u *gen. pl.* hārčlijā. — Naćineno od 2. harač turskijem nastavkom ly. — U jednoga pisca našega vremena. Kamatnik i harčlija. — Bio jedan čovjek vrlo kamatnik... Ńegov komšija koji je mnogo harćio a ništa ne radio... Nar. prip. vrč. 78.

HARČLUK, *m. novci određeni sa kakav trošak, tur. charglyk. — U narodnoj pjesmi bosanske našega vremena. A kad bih ja gep harčluka imo, ja bih sišo Zadar uhoditi. Nar. pjes. hõrm. 1, 380. — vidi hašluk.*

HARČLIV, *adj. koji mnogo (više nego može) harči. — U Vukovu rječniku: 'verschwenderisch', 'prodigus'.*

HARDOMILIĆI, *m. pl. u Daničićevu rječniku: 'Haršdomilići', vlahi Haršdomilići' potvrdi Juraj vojvoda Došlih Krajeva Pavlu, Nikoli i Vlatku Jurjevićima (Mon. serb. 378 god. 1494).*

HARDOMIJE, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 242.*

HARDŌV, *hardŏva, m. bačva, mađ. hordó, bačva. — Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc.: hãrdove, hãrdovi, gen. pl. hardŏvã. — Dolazi i bez h i to u pisaca koji izgovaraju ovo slovo. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (ardov i hardov, bačva, dolium, cupa, tina, seria) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (ardov, v. bačva), u Voltigijinu (ardov i hardov, 'botte', 'weinfass'), u Stuličevu (ardov i hardov, v. bačva), u Vukovu (ardov, 'das fass', 'dolium', cf. bure). Vrañ, usta od ardova. J. Mikaš, rječ. 789. Tko hoće da mu se trguje vino, da drži kon hardova od gavrana glavu. Starine. 10, 94. (xvii vijek). Diodine filozof pribivaše u jednomu ardovu. S. Margitić, fal. 159. Po isti način moraju i ardovi ili sudovi oni u koje se mušt ulije... I. Jablanci 209. Nerazum Khinkov svr̃u lakoće klobuke i ardove praviti. A. T. Blagojević, khin. 33. Svi hardovi vinom napuñeni. Nar. pjes. juk. 76. Što mi bude u hardovih vina. 154. Ardov vina. M. Đ. Milićević, jur. 20.*

HARDŌVÂR, *hardovãra, m. čovjek koji gradi hardove, bačvar. — Samo u Stuličevu rječniku: ardovar, v. bačvar.*

HARDŌVICA, *f. dem. hardov. — U Mikašinu rječniku: ardovica i hardovica, bačvica, doliololum, seriola; u Belinu: ardovica, 'doliololum' 145b; u Stuličevu: ardovica i hardovica, v. bačvica.*

HARDŌVIĆ, *m. dem. hardov. — U Bjelostjenčevu rječniku (ardović) i u Vukovu (ardović).*

HÂREM, *m. gynaeceum, u Turaka dio od kuće u kojem ženska čelad prebivaju, arap. tur. harem. — isporodi haremluk. — U naše vrijeme. Otide u arem na kulu. Pjev. crn. 252a. Turci su se u harem tisluli. Oglad. sr. 458. Dovolj se beg razkošja budna, do harema potetura bludna. Osvetn. 4, 16.*

HARÊMLUK, *m. vidi harem. — Ako nema ove riječi u turskom jeziku, načinihena je u našem od harem turskijem nastavkom lyk. — U jednoga pisca našega vremena. A ova druga (polu kuće sa ženskiñe) zove se 'haremluk'. M. Đ. Milićević, omer. 62.*

HÂREMSKÎ, *adj. koji pripada haremu, haremina. — U jednoga pisca našega vremena. Davor bulo! jur sićijaj, lezi suhu luda, s haremskijeh razkošnih ponuda! Osvetn. 4, 18.*

HARÊSLI, *adj. (ne mijenja se po padežima) u Vukovu rječniku: harešli (šišana) bez značenja s primjerom iz narodne pjesme: I dovati harešli šišanu. — Po svoj je prilici načineno turskijem nastavkom ly (kojijem postaju adjektivni) od tur. arýš, lakat, aršín, te bi značilo: dug koliko lakat.*

HÂRFA, *f. vidi arfa. — U jednoga pisca našega vremena.*

I harfe i psaltire za pjevače. Đ. Daničić, 1car. 10, 12.

HARINA ZLAKA, *f. seoce u Hrvatskoj u podžupaniji krapinsko-topličkoj. Pregled. 55.*

HARING, *m. vidi haringa. — U Bjelostjenčevu rječniku: haring, renga, riba, inćun, i u Jambrešičevu: 'halec'.*

HARINGA, *f. Clupea harengus L., neka riba, nem. hãring. — isporodi haring, renga. — U pisaca našega vremena. Der hãring, Clupea harengus. G. Lazić 78. i u Šulekovu rječniku: 'hãring'.*

HARIŠ, *m. Rallus crex, neka ptica. — isporodi prđavac. — U Bjelostjenčevu rječniku: hariš ptica, kralj plepelic 'ortygometra', a u naše vrijeme u Šulekovu: 'wachtelkõnig'.*

1. **HARITI**, *harim, impf. hajati. — Biće isto što harati se, vidi kod harati, c, b) dd; vidi i 2. har. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Zaludu je blago svoje od protiva slijeh čuvati, a za optene svijeh pokoje malo harit i hajati. G. Palmotić 1, 161.*

2. **HARITI**, *harim, impf. česati; biti, tući (biće preneseno od prvoga značenja). — U Bjelostjenčevu rječniku: harim, menem, češem, 'frico, perfico cum aliqua vehementia'. 2. harim, tepem, žibram, 'percutio, verbero, caedo, virgis, baculis caedo', gdje ima i hariti se, refleksivno s prvijem značenjem, pasivno s drugijem: harim se, menem se, 'fricor, perficor vehementius'. 2. harim se, tepem se, 'percutior, verberor, caedor, vapulo etc.', i iz nega u Stuličevu: v. trti. — Pasivno hariti se ima s drugijem značenjem i u jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Pušća da se mlata, da se vojnik hari. M. Kuhačević 112. — Hariti se ima i u jednoga pisca xvii vijeka, ali mi nije jasno značenje. Za svojega ka ne mari ta se rada s drugim hari. P. Vitezović, cvit. 185. Ka se hari rada sama susedi je čistoj jama. 162.*

3. **HARITI**, *harim, impf. vidi harati, a, a). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Potlam kako Englezi mlogo godina zemlju francusku hariše, pališe i robiše. Đ. Rapić 494.*

HARITON, *m. Χαρίτων, ime muško (kaludersko). — Prije našega vremena (vidi i Haritonov). Hariton. S. Novaković, pom. 110.*

HARITONOV, *adj. koji pripada Haritonu. — xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Haritonov). Haritonovi obytěli Joannikije jeromonahs. Mon. serb. 127. (1947).*

HARIZATI, *harizam (?), pf. darovati, grč. χαρίζειν. — Na dva mjesta xiv vijeka (samo inf.), a između rječnika u Daničićevu (χαρίζειν, 'donare'). Da im̃ jests tvrdo do vëka, lube pod̃ crkvõv za dušu podp̃isati, u prićiju dati, prodati, harizati, zaměniti. Mon. serb. 156. (1357). Imati, harizati, prićisati, prodati... Glasnik. 35, 121. (xiv vijek).*

HARKIŠATI, *harkišam, impf. šaliti se (?), veseliti se (?). — Na jednom mjestu xviii vijeka, može biti i pokvareno kod štampaña. Tko s' harkišajuć posmjehuje, paka cvilit uvijek mu je. J. Kavañin 174b.*

HARLAMPJE, *m. Χαράλαμπος, ime muško kaludersko. — Na jednom mjestu xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Harilampije, Χαράλαμπος). Obyťeli iverskije igumenñ Harilampije jeromonahs. Mon. serb. 127. (1947).*

HÂRLINA, *f. nekakva bička, lat. i tal. carlina. — isporodi harliva. — U Voltigijinu rječniku:*

,rutta caprina, lavanese', 'ziegenkraut', i u *Vukovu*: 'eine art pflanze', herbae genus' s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*, i u *Sulekovu* imeniku: Harlina, herbae genus (Vuk, Dubrovnik), Galega L. (Pizzelli, Sabjar), v. orlina. 108.

HARLITI, harlim, *impf. gledati u čudu s otvorenijem ustima*. — U naše vrijeme u Bosni. Harli Mirko na četiri strane, bi reč jako rodila ga majka, pa da bijela svijeta nagleda se. Osvetn. 2, 188. Harliti, benuti, zjati. G. Martić.

HARLIVA, f. *vidi* harlina. — U *Stuličevu rječniku*: 'herbae genus'. — Po svoj je prilici *Stulli* gdje slo pročitao riječ harlina.

HARLOV, m. *čovjek koji obično harli*. — U naše vrijeme u Bosni. Harlov, zjčina. G. Martić.

HARLOVINA, m. *augm.* harlov. G. Martić.

HARLUK, m. u narodnoj pjesmi *bosanskej našega vremena*: S tim Alaga na noge skočio, do dogata koža dohodio: od harluka i od čopekluka, od holosti i od usgornosti sa zemlje je u sedlo frcio. Nar. pjes. juk. 260. U istoj je knjiži tumačeno: ponositost, napetost. 619. — *Jamačno tur.* erlik, junaštvo, što postaje od er, *čovjek, muž* nastavkom lik. *isporedi* arli što također postaje od er nastavkom li (a ne od kahr), te bi prema tome značilo: hrabar.

HARMICA, f. *carina* (uprav tridesetina), *mag.* harmincad. — *isporedi* harmicija. — Od xvi vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u *Bjelostjencu* ('tricesima'), u *Jambredičevu* ('tricesima'), u *Voltigijinu* ('dazio, dogana', 'mant, zollhaus'). a) *vidi* carina, 1, a). Da sam prijel vele pinez iz rizi tere iz harmic. Mon. croat. 222. (1527). Ki nepravilne polagaju daće ili harmice krivične. F. Glavinić, svitl. 118. — b) *vidi* carina, 2. 'Nekako sam se ovaj put prokrao kraj armice'. u *Lici*. J. Bogdanović. — c) *seoce* u *Hrvatskoj* u *podžupaniji zagrebačkoj*. Pregled. 18. — po značenju kod b).

HARMICAR, m. *vidi* harmičar. — U *Bjelostjencu rječniku*: 'tricesimator', i u *Voltigijinu*: 'daziere, doganiere', 'zöllner, zolleinnehmer'.

HARMICLJA, f. *vidi* harmica. — xviii vijeka. Od ovuda teška armicija, od onuda malta. Đ. Rapić 192. Bič može svuda brez svake armicije proći. 251. Pod armiciju uzeti. D. Obradović, basn. 486.

HARMIČAR, m. *čovjek koji usima harmicu, carinik*. — *isporedi* harmicar. — Od xviii vijeka. Bio je naj stariji maltar i armičar. Đ. Rapić 372. Armičar, 'zolleinnehmer'. J. Bogdanović.

HARMIČITI, harmičim, *impf. platiti harmicu za nešto* (objekat). — U naše vrijeme u *Lici*. Armičiti, 'versollen'. J. Bogdanović.

HARNAUT, HARNAUTIN, *vidi* Arnautin.

HARNEV, *adj. vidi* 1. haran, a, a). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Rodnom mjestu svi harnevi evažto daše, sebi nišče. J. Kavašin 140b. — *sasma nepouzdano*.

HARNICA, f. *harno žensko čelade*. — U *Stuličevu rječniku*: 'mulier beneficiorum memor'.

1. **HARNIK**, m. *haran čovjek*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* ('vir beneficiorum memor'). Blažen tko se brine i misli potrebnicim i ubozijem, od harnika privišenega taj na milos milos steće (steći će). I. Đorđić, salt. 182. Harniku i voda je korisna. (Z). Poslov. danič. 26.

2. **HARNIK**, m. *čovjek koji hara, haralac*. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Ti vlada kočici

u sfitnu rasboru, i smože harnici propasani na moru. Đ. Baraković, vil. 852.

HARNOST, harnosti, f. *gratus animus, osobina onoga koji je haran* (*vidi* 1. haran, a, a)), *zahvalnost*. — *isporedi* 1. har. — *Akc. je zabišežen kako je u Dubrovniku*: kaka je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing., gen. pl. harnosti, dat., instr., loc. pl. harnostima; *drukčije je zabišežen u Vukovu rječniku*: harnost, harnosti. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Vrančičevu* ('gratitudo'), u *Mikašinu* ('vicissitudo officiorum, grati animi virtus, remuneratio officiorum'), u *Belinu* ('gratus animus' 857a; 'retributio' 617a), u *Bjelostjencu* (v. zahvalnost), u *Voltigijinu* ('gratitudine, riconscenza', 'dankbarkeit'), u *Stuličevu* ('gratus animus, cognitio, grati vel memoris animi significatio'), u *Vukovu* ('die dankbarkeit', 'gratus animus', cf. zahvalnost s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*). Neka mē harnosti ne pridu na maše. N. Dimitrović 75. Milos da bude harnosti odslužena. M. Držić 64. Ne znam kojom ti ču harnostju odgovoriti. A. Gučetić, roz. jes. 180. Da ti ih daje za harnost. B. Kašić, arc. 86. Radi harnosti klanamo se nemu. I. T. Mrnavić, ist. 14. Za harnos ku vrijednomu Matijašu kaže i čini, drag je svemu puku. G. Palmotić 1, 815. Milosrdje i harnost prema potrebljivim ki su mu učinili službu. P. Radovčić, nač. 109. U odvrćenju harnosti ljubavi negova. 215. Nij' nijednoga vijek stvorenja kō ne kaže Bogu harnos. J. Kavašin 18b. Osobita harnos prema Bogu i poniženstvo ovoga kraja. I. Đorđić, salt. 309. Harnos podrad straha samo ukazana, u sebi je neharnos prava. B. Zuzeri 225. Sad tko ne bi virovao, da za ovliko dobročinstvo ne bi Jeroboam s velikom harnostju odgovorio? J. Banovac, razg. 154. Tako l' kažeš harnost svoju? P. Knežević, muk. 18. Neharnost zatvora s harnost otvora vrilo od milosti. F. Lastrić, ned. 387. Naučite, o neharni, harnost od pasa. 888. Na harnost polak Boga. test. ad. 128a. Ova ljubav imala bi probuditi našu harnos prema nemu. V. M. Gučetić 11. Za svidčanstvo harnosti i spoznaša moga. A. Kanižlić, fran. 12. Ili ga sajmenik misli podvezati po pravici ili po harnosti. Ant. Kadžić 269. Radi dužne harnosti prama pastirima. I. J. P. Lučić, nar. 184. Harnost jest kripot koja čini safalna čovika na primitih dobročinstvih. B. Leaković, nauk. 478. I psētu koje, samo da im harnost vrati... Osvetn. 1, 84.

HARPAČA, m. *presime*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Harpača se Marko nigda zvaše, u Orovcu koji no stajaše. Nadod. 61.

HARPAGIK, m. *vidi* arpačik.

HARSTVO, n. *vidi* harnost. — *Postaje od* 1. har nastavkom stvo. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* ('gratus animus' 857a), u *Voltigijinu* (v. harnost), u *Stuličevu*. Car jednim harstvom harač Bogu plaća. I. T. Mrnavić, osm. 86. Ljubav i tve blagodarstvo veliko je vrh nas, Bože; nijedno u vijeke naše harstvo bit jednako nim ne može. G. Palmotić 3, 72b. Od dužnosti harstva mojega potaknut. J. Filipović 8, vii.

HARSUZ, m. *tur.* 'arsuz, bezobrasnik'. — *isporedi* harsuzin. — U naše vrijeme. Arsuz od turskoga hyrsyz, kradljivac. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 25 (gdje je krivo kazano postane). *vidi* i hrsuz od čega se ne može svagda raspoznati s toga što u mnogijeh pisaca stoji ar za r.

HARSUZIN, m. (samo u jedini), *vidi* harsuz. Arsuzin. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 25.

HARSUZLUK, m. *osobina onoga koji je harsus*,

besobrasnost, tur. harsuzlyk. Arsuzluk. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 25.

HARŠAN, Haršāna, *m. brdo blisu Muhaća u Ugarskoj. Đ. Daničić. vidi Arašan.*

HARTA, *f. vidi hartija, karta, od lat. charta ili od tal. carta (h mj. k može biti prema grč. χαρτης). — Od xvi vijeka. a) vidi hartija, a). Ča se napiše na harti novi. Transit. 256. Nečtivo je pismo i harta zla, razhaja se črnilo. Mon. croat. 218. (1526). Uprosi od sluga nikoga kalamar ter harte. F. Glavinić, cvit. 225^a. Zašto je harta divica Marija, pisar Isukrst. 254^b. — b) harta bergamina (koje vidi napose) znači kvijer (pergamenat, koža); da se prema ovome istakne, obična se hartija gdje gdje zove harta bumbažina (vidi napose). Ja pop Grgur Žašković to prepisah s harti bumbažine na hartu bergaminu na 1526. Stat. krč. ark. 2, 296. Prekopijah s jedne knjižice od harti bumbažine. Mon. croat. 816. (prije 1724). — c) vidi hartija, b). Ako gdo piše svoje grihe na hartu. Naručn. 81^a. Veliko množastvo harat napisanih. Mirakuli. 67. Hartu onu iz ruke mu izvadihu. F. Glavinić, cvit. 225^a. Što znah i čuh pero na hartu postavi. M. Kuhačević 65. — d) list u knjiži. Da obrni hartu. Korizm. 84^a. Kako u naših knjigah u petom dila na harti 849 upisamo. F. Glavinić, cvit. 140^a. — e) s osobitijem značenjem, n. p. geografska karta. U navi jest harta od navigacijona, po koj mornari vladaju se. F. Glavinić, cvit. 444^b. — f) karte kod igre. Ki bi igral na harti ili zara. Stat. krč. ark. 2, 290. Koji igra množ pines veliku na harte. S. Budinić, sum. 89^a. Harte od igre. ispr. 91. Živit na šarafi i znat mišat harte. M. Kuhačević 85. Igra od harat. 159. Jedni harte, jedni kocke lube. J. Krmpotić, mal. 17. Tu su igrali tri trgovci na harti. Nar. prip. mikul. 117.*

HARTAV, *adj. samo u Jambrešićevu rječniku gdje je tumačeno: 'inconcinus, scabiosus'.*

HARTICA, *f. dem. harta. Družil upisa imena dvanadeste apoštolor na hartici, svakoga po sebi. F. Glavinić, cvit. 59^a. Prva hartica ka u ruke dojde moje. 59^b. S bilimi rukama hartice prebirat, crnima očima slova pregledati. Nar. pjes. istr. 2, 8.*

HARTIJA, *f. charta, tanka (naj češće bijela, ali može biti svake boje) materija, ali samo (ne n. p. kvijer, pergamenat, koža) koja je načinjena od vegetativnih vlakana i makrija pa tako svije-njih i osušenijeh, što se naj više upotrebljava za pisanje i štampanje (a može se i za drugo, n. p. za umotavanje, popejivanje itd.). — isporodi harta. karta, knjiga, papir. — Akc. se mijenja u gen. pl. hartića. — Postaje od grč. χαρτί; pošto je stara riječ (isporodi stslav. hartija), ne može biti od tur. charty. — Između rječnika u Mikajinu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu (hartija). a) kao materijalni supstantiv. O loša hartijo, zla ti si! Rad. 1, 178. (1609). Nemilo je viditi koji po smetlištu kupe oderke, ali kad operu (i) iztuku, lijepu artiju učine. S. Margitić, fal. 175. Gleda list hartije. J. Filipović 8, 38^b. Toliko hiljada lista hartije potrošio. A. Kanižlić, bogoljubn. 472. Iznese mu knjigu pisanu ne na artiji nego na kožicah pisanu. kam. 780. Tako tebi, mlado momče, u Bogu u velikomu, podi mene dobavi artije i orloviye. Nar. pjes. bog. 82. Gleda list hartije, al'ti karte. M. Zoričić, zrc. 150. Donesi mi divit i artije, da napišem do dve do tri reči. Nar. pjes. vuk. 1, 245. Jes' vidio list artije? onako je lice moje (glatko i bijelo). 1, 825. List hartije knjiže bez jazije. 2, 218. Donesi mi jedan list hartije da ti gradim jednu*

sitnu knjigu. 2, 246. — i metaforički. Na hartiji srđica napisav. Domentijan^b 24. — b) o komađu, listu. Poslanijem napisanje hartije. Domentijan^a 229. Prinesi mi hartiju i mastilo. Zborn. 29^b. Upisa svrhu jedne artije. P. Posilović, cvijet. 100. Imati na jednoj artiji ali na postavu upengato s jedne strane raj ... nasl. 39^a. Upiši ova sveta imena Božija na artiji. L. Terzić 262. Nadoše artije gdi 'e upisano ovo. F. Lastrić, ned. 816. Na podmetnutoj hartiji učini križ. A. Kanižlić, kam. 106. Pomrsi na hartiji grije upisane. M. Zoričić, zrc. 150. Kartu ili artiju na kojoj su upisani grisi. M. Dobretić 187. Ne nosi mi pismo i hartiju. Nar. pjes. vuk. 1, 475. Pak dovati pero i hartiju. 2, 391. Hartije od vrijednosti, 'werth-papiere'. Jur. pol. terminol. 689. — u jednom primjeru prevrnuti hartiju (tal. voltar carta) u metaforičkom smislu: promijeniti se, promijeniti način mišljenja ili djelovanja. Sad hoće te (svijet) pomoći, a u jedan hip privnuće artiju i trpićeš goleme nesreće. M. Radnić 194^b.

HARTIJANA, *f. kuća, mjesto gdje se gradi hartija. — U jednoga pisca našega vremena koji je sam načinio ovu riječ složiš hartija s pers. tur. chāne, kuća. Tute prvom vidoh hartijanau. M. Pavlinović, razl. spis. 422.*

HARTIJEŠINA, *f. augm. hartija. — U Vukovu rječniku.*

HARTIJETINA, *f. augm. hartija. — U Vukovu rječniku.*

HARTIJICA, *f. dem. hartija — -iji- se sačinje u i. — Između rječnika u Vukovu (hartijica). Prepisa ime na hartioacah. Konstantin filos. glasn. 42, 306.*

HARTJE, *n. selo u hrvatskoj krajini u okrugu ogulinsko-slunjskom. Rasdijel. kr. 10.*

HARTOFILAKOVIĆ, *m. sin onoga koji čuva pisma, arhivara, vidi artofilakt. — Postaje od grč. χαρτοφύλαξ. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (harotofilakovića χαρτοφύλακος vldc). Ja harotofilakovića Demitra pisah (jamačno je pogreška 'o' između 'r' i 't'. Daničić). Mon. serb. 198. (1879).*

HARUBA, *f. u dubrovačkoj poslovići xvii vijeka: Ne bih za to dao harubu. (D). Poslov. danič. 70. mođe se pomisliti na pers. tur. charrub, rogač, rošćić, ali prema harupčar (koje vidi) valja da znači: komadić kože, ili stara, izderana papuča. nepoznata postana.*

HARUM, *vidi arum.*

HARUPČAR, *m. u dubrovačkoj poslovići xviii vijeka (pisano harubčar) kao psovka: Minčar, harubčar, ništo li i gore. (Z). Poslov. danič. 61. Harubčar, Bogišić mi pisa da je onaj koji krpi papuče. (Daničić). xi. — Postaje od haruba koje vidi.*

HARVANIJA, *f. vidi arvanija. A prigru mrku harvaniju. Nar. pjes. hōrm. 1, 817.*

HARVAT, Harvāta, *m. vidi Hrvat. — U Vukovu rječniku: u pjesmi mjesto 'Hrvat' s primjerom: Ja ću uzet' trideset Harvatah.*

HARVATIN, *m. ime muško. — vidi Hrvat. — Prije našega vremena. Harvatins. S. Novaković, pom. 110.*

HARZITI, *harzim, impf. bijediti, potvoriti. — Valja da je od arap. tur. 'arza, vidi kod arza. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Izgubiše g' tvoje Sarajlije, harzeći ga bijelu Stambolu, sve u devlet caru čestitomu. Nar. pjes. juk. 599. Harzeć, osvadajuć, tužeć. 619.*

HARZLAK, *m.* nešto na pušci (kundak? gvožđa? cijev?). — Jamačno riječ turska, ali ne znam koja. — U narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku (bez značenja). Svaki nosi po dvadeset pušaka, sve na jedan harzлак isgođene, a na jedan čakmak dogođene, sve na jednu burmu zavijene. Nar. pjes. vuk. 8, 883. 884—885.

1. **HAS**, *m.* i *f.* što je čije vlastito (a osobito carevo), arap. tur. chäss. — U jednom primjeru na kraju xvii vijeka ili na početku xviii dva puta: jedan put škenskoga roda a drugi muškoga. Do Slabine su Mrazovci, to je as careva, zemlje su Kostajničana koji su u Bañojluci, a Mlečanica to je as carev. Starine. 12, 24. (oko 1696—1708). — *vidi* i 2. has. — *Amo spada po svoj prilici i ovaj primjer u kojem je has pridjeveno supst.* jeničari (carevi), isporedi tur. chäss kullary, tjelena straža: A is orte has je jeničare. Nar. pjes. hõrm. 1, 248.

2. **HAS**, *m.* ime mjestima. — *Bice ista riječ što 1. has.* a) knežina nis rijeku Lim blizu Berana. — u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (As, kao knežina negdje oko Lima s primjerima iz narodnih pjesama: A sluga mu crkvu Šudikovu u lijepu Asu gizdavome. U onome Asu pitomome. — Has, 'eine gegend im stüden Serbiens', nom. propr. regionia'. Has je negdje oko Gusiña s primjerima iz narodnih pjesama: I pokupi Hasa i Gusiña. A sluga mu crkvu Šudikovu u onome Hasu gizdavome). I od Peći, Asa i Gusiña. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Pjev. crn. 321b. Oglad. sr. 229. Iz sela Dapsića u Ravnome Hasu. M. Đ. Miličević, zim. več. 344. — b) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 86.

3. **HAS**, *m.* (?) samo u jednom primjeru pisca Dubrovčanina xvi vijeka, kao da znači: nešto? ili mnogo? naj više? (zar as od tal. asso, kec?). Učini me, bože od bogatstva, da među ostalijem bogaci vajam has, što no se reče. M. Držić 400.

HASA, *m.* *vidi* Haso. — *Akc. se mijenja u voc.* Håso. — U naše vrijeme. Jer pogubi Bešireva Asu. Nar. pjes. vuk. 4, 209. — U nekijem je mjestima nom. Håse, a voc. Håse. 'Ja sam, Zlate, od Podzvizda Ase...'. 'Srce moje, od Podzvizda Ase'. Nar. pjes. marj. 78.

HASABA, *f.* u Vukovu rječniku: što žensko iz očine kuće ne može naslijediti, kao n. p. kuća, gumno, zgrada (gradina), pojata itd. s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* hāsābā. — Od arap. tur. 'asaba, rođaci po ocu; baština što zapada rođake po ocu.

HASAGIĆ, *m.* prezime tursko (vaļa da je skraćeno od Hasanagić). — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Tere pođe Mehmed-agi riječi besjedovati Hasagić leventa. Nar. pjes. bog. 168.

1. **HASAN**, *adj.* arap. tur. hasan, lijep, dobar. *vidi* i 3. hasan. — U naše vrijeme. Hasan, koñ, čelade, veliko, lijepo, silovito. M. Pavlinović.

2. **HASAN**, hasni, *f.* *vidi* 1. hasna. — Od xvii vijeka u sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu (kajkavski hasen, korist, fajda, 'lucrum, utilitas, proventus', i 'Jambrešićevu (hasen, utilitas'). Želeći ku hasen svetoj materi crkvi učiniti. F. Glavinčić, svit. 154a. Hasan iz hega uzamši. P. Vitezović, cvit. x. Al' su zamen dedi glasn, ako s ženom ni ke hasni. 168. Zašto nemu istomu hasan i korist čine. A. Bačić 264. Da se ... kod kuće na hasan okrenu. I. Jablanović 118. Nije hasan Slavoncu škoditi. A. T. Blagojević, pjesn. 29

3. **HASAN**, *m.* (arapsko) tursko ime muško, *vidi* 1. hasan. — *Pomiñe se od xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hasan).* Byta car na Juzum. Hasana (1461). Okáz. pam. šaf. 80. (1501). Hodi car na Uzum. Hasana. 81. Za him Hasan velikoga blagajnika mjesto hrani. I. Gundulić 561. Dil naših, Hasane, š himi češ imati. I. T. Mrnavić, osm. 189. Pogibe Hasani Klobučarić na Turovu (1594). Okáz. pam. šaf. 85. Može se uz njih klast i Asan polumrtvi iz Novoga. J. Kavañin 183b. Igru igra pelivan Asane. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Asan bježi preko bjela dvora. 1, 597. Sve mi Asan po istini kaže. 4, 100. i kao nadimak u Crnoj Gori. Hasan Kesunov. Vuk, rječn. 886a. ž. v. 97. — *Kad su za him supstantivi aga, beg itd., kao da se sastavi s ovima u jednu riječ, te se ne mijenja po padežima.* Od nas Hasan aga dasdara kostajničkoga. Starine. 11, 78. (oko 1600—1602). Od mene Hasan age Trošjevića. 11, 82. (1623). Asan-aga kroz goru jahaše. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Za nekakvim Begić Asan-agom. 1, 895. Da počekam Kunu Hasan-agu. 8, 208. Još za moga Asan-age živa. 8, 549. — *Htiše osvetnom pobit triskom Asan-bega usilnoga.* J. Kavañin 185a. Dok eto ti bega Asan-bega. Nar. pjes. vuk. 4, 445. Kako reče beže Asan-beže. 4, 437. — Takoj reče bego Asan-bego. 4, 436. — Od onoga bega Asan-Goja. 4, 857. — E se silan Hasan-hote fali. Pjev. crn. 75a. — Da prigodom i obratom Asampaše (n ispred p promijenilo se na m) odlučise. J. Kavañin 87b. Al' eto ti Hasan-paše s vojskom. Nar. pjes. vuk. 8, 78. — u jednom primjeru ima i Hasan djevojka o muškome: Od Turaka niko ne uteče, razna jedan ev' Asan djevojka, on uteče putem prijekijem. Nar. pjes. vuk. 4, 285.

HASANAC, Hasanca, *m.* ime muško, *vidi* 3. Hasan. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Od mene, siromaha sužna Hasanca. Starine. 11, 112. (oko 1664).

HASANAGIN, *adj.* koji pripada Hasan-agi. Hasanagin Lug, mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Livada u Asan-aginom Lugu. Sr. nov. 1873. 468.

HASANAGINICA, *f.* Hasanagina žena. Tad pobježe Hasanaginica. Nar. pjes. vuk. 8, 528. Knigu piše Asanaginica. 8, 549.

HASANBEGOV, *adj.* koji pripada Hasan-begu Hasanbegovo, ime mjestu prije našega vremena. Hasan-Begovo. S. Novaković, pom. 149.

HASANBEGOVCI, *m. pl.* selo i općina u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 190.

HASAN-KUTA, *f.* mahala selu Glasoviku u Srbiji u okrugu topličkom. Asan-kuta. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 415.

HASANOV, *adj.* koji pripada Hasanu, *vidi* Asanovo. Hasanova voda, u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Vračaru kod Asanove vode. Sr. nov. 1867. 185. Hasanovo Brdo, mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Vinograd u mestu Asanovo Brdo. Sr. nov. 1872. 545.

HASANOVAC, Hasanoŭca, *m.* *vidi* Asanovac.

HASAN-PAŠA, *m.* (ili *f.*?) ime nekakvu mjestu. — *Prije našega vremena.* — Hasan-Paša (mjesto). S. Novaković, pom. 149.

HASANPAŠIN, *adj.* koji pripada Hasan-paši. Hasanpašina Palanka zvala se prije varošica u Srbiji u okrugu smederevskom koja se sad zove Palanka. K. Jovanović 88. sa starijim imenom pomiñe se xviii vijeka. Glasnik. 31, 297. (1704). *vidi* i Asanpašina Palanka.

HASAS, *m. nejasna riječ u jednoga pisca Dubročanina xvi vijeka*. Vlaho: Smiješni su oci ovi, neće im se, nijekad da su i oni bili svi lovci kako i mi sad ki noćno lovimo kako i jeji. Miho: Taki 'e svijet. Vlaho: Neg er se bojimo hasasa, ja ću t' rijet. Miho: Useru hasase, ter što će hasasi? od place čuva' se, indje svudi lasi. M. Držić 46.

HASE, *m. vidi Hasa*.

HASE-BRLJESNICA, *f. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 126.

HASEČIJA, *m. čovjek koji stoji us samoga (turskoga) cara i služi ga (kao čast), pers. tur. hāsēgi*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. (Car) hasečijom učini ga i da 'e njegov glava od lova. J. Palmotić 824.

HASI, *vidi asi*.

HASIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 142.

HASKIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 140.

HASKO, *m. tursko ime muško, biće hyp. Hasan*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Bijesanoga Haska bujubašu. Pjev. crn. 245^a.

HASLINA, *f. vidi harlina*. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme*. Haslina, Ruta. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. — *Vaša da je pisac gdje slo pročitao riječ harlina*.

1. **HASNA**, *f. korist, mağ. haszon*. — *isporedi* 1. hasan. — *Od xvi vijeka (ako u naj starijem primjeru ne treba čitati haznom) ili od xvii po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (der nutzen, gewinn', utilitas', cf. vajda, korist s dodatkom da se govori u vojvodstvu)*. Sa vsom hasnom (ili haznom?) i sa vsemi dohodki. Mon. croat. 265. (1569). Što mi niste prvo pisali, doklam je Bećir živ bio? veće sada pišete, oda šta hasne nema. Starine. 11, 113. (oko 1670). Život je dakle za dvije hasne iliti koristi. A Bačić 263. Nije hasne suzam mojim. A. Kanižlić, rož. 87. Što je fajda i hasna od življeha? A. J. Knezović 100. Da on od nas ona zla ukloni koja našoj duši nisu na hasnu. E. Pavić, jezgr. 124. U niki bo prigodah prikazuju oni, da ne traže drugo, nego vlastitu hasnu i poštehe. ogl. 277. Jere molba višje kvara čini nego hasne onaj dan učini. M. A. Rejković, sat. E7^a. Hasna uvijek za trudom ide. H5^a. Korist i hasna vrimenita. B. Leaković, gov. 150. Sve zaludu, mala hasna, zašto bo su upali u nepokornost od srca. Đ. Rapić 144. Tko drugome čini fajdu, sebi čini hasnu. 242.

2. **HASNA**, *f. vidi hazna*.

HASNADAR, *m. vidi haznadar*.

HASNIKA, *m. tursko ime muško, isto što Hasan*. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori*. Hasnika Hooki. Nar. pjes. vuk. 5, 484. na drugom mjestu: Hasan Hot. 486.

HASNISATI, *hasnišem, impf. vidi hasniti*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Stvari koje nam svagda hasnišu. J. Rajić, pouč. 1, 88. — *i prelazno (objekat je onaj kojemu se hasni)*. Ako i bližnoga hasnišemo. 1, 83.

HASNITI, *hasnim, impf. prodesse, koristiti, pružiti, pomagati*. — *isporedi* hasnisati. — *Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.: hasnimo, hasnite, i u aor. 2 i 3 sing. hāsni*. — *Postaje od hasan ili od hasna nastavkom i*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (hasneti', pru-*

điti, koristiti, utilitatem praesto, facio, prosum, proficio', v. pomažem), u Jambrešićevu (hasnim, prosum'), u Voltigijinu (esser utile, utilisare', nutzen'), u Vukovu (nutzen', prosum', cf. pomoći).

a. *aktivno. često s dativom kojijem se kaže kome ili čemu se koristi*. Jeda bi hasnil i sebi i vami. Starine. 11, 146. (oko 1686). Što mi hasni tvoje pismo, kad mi Marka ne šaješ? 12, 14. (oko 1700). Dažd od krvi, led bojazni rogobornom' puku hasni. J. Kavašin 183^b. Život je čoviciji na ovomu svitu za dvije hasne ili koristi, zašto hasni sebi samomu i ima korist drugomu. A. Bačić 263. Da gorim a ljubavi ne uzimam, ništa mi ne hasni. A. Kanižlić, usr. 150. Neće vam ništa hasniti Isukrst. kam. 539. Hasni li nam više puta preko godine pričestiti se? E. Pavić, jezgr. 111. Sad mi reci, domoglasni! što ti veće misto hasni? V. Došen 32^a. Što nam hasni tajati? M. A. Rejković, sabr. 10. Znao ili ne znao, ni malo ne prudi niti hasni. I. Valikanović, uput. 1, 63. Ča mi ga hasni dvoriti, kad mi je kose nositi? Jačke. 8.

b. *sa se, refleksivno: hasniti se, pf. okoristiti se, pomoći se*. — *U Vukovu rječniku: hasniti se, pf. 'gewinnen', 'lucror', cf. pomoći se*.

HASNITI SE, *hasnim se, impf. jasiti se, bacati se kao od sile (reče se o mrši)*. M. Pavlinović.

HASNOST, *f. vidi 1. hasna*. — *Samo u Voltigijinu rječniku: 'utilità, vantaggio', 'nutzen, vorthail'*.

HASNŌVATI, *hāsnujēm, impf. imati hasnu, korist*. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka. a) neprelasno*. Ki već troši neg hasnuje, al' krađe al' ukañuje. P. Vitezović, cvit. 37. Kod čoharskoga zanata može hasnovati. I. Jablanci 166. — *b) prelasno (objekat je ono od čega se ima koristi)*. U tom boju malo menši dobitak naši hasnuvaše. P. Vitezović, kron. 212.

HASNŌVIT, *adj. koristan*. — *Postaje od hasan ili od hasna*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (hasnovit, koristan, uharan, prudin, vridan), u Jambrešićevu (utilis'), u Voltigijinu ('utile, vantaggioso', 'nützlich'), u Vukovu ('nützlich', 'utilis', cf. koristan)*.

a. *adj.* — *Komp.: hasnovitij (vidi kod b)*. I premda toga nismo mogli na hasnovit konac dovesti. Mon. croat. 287. (1586). Kako od svih neznan, tako i malo hasnovit vijaše se. F. Glavinčić, cvit. 182^a. Ludo služit jest prez mita, svaka čast je hasnovita. P. Vitezović, cvit. 134. Onomu komu ga obećaje ništa nije hasnovit. E. Pavić, ogl. 528. Događaji drugima zemljam hasnoviti. A. T. Blagojević, khin. 1. Oni ne bi nikada toliko nastojali lude odvrćati od riđi Bođe, da ljudem ne bi bila toliko hasnovita. Đ. Rapić 254. Hasnovita je va Bujki ta bistra vodica. Jačke. 244.

b. *adv. hasnovito*. — *Komp.: hasnovitij (vidi zadnji primjer)*. Koji ovi hasnovito prista. J. S. Rejković 838. Asnovitije je ubiti jednu debelu kočnicu neželi dve srednje. F. Đorđević 88.

HASNOVITOST, *f. osobina onoga što je hasnovito, hasna*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Prvo promišlehe hoće nama služiti za hasnovitost da gubavoj duši našoj spasonosni lik tražimo. Đ. Rapić 98.

HASO, *m. hyp. Hasan*. — *isporedi Hasa*. — *Akc. se mijena u voc. Hāso*. Dokle si se, Aso, podigao? Nar. pjes. vuk. 4, 100.

HASORA, *f. vidi hasura*. — *Samo u Bjelostjencevu rječniku*.

HÀSTA, *adj. bolestan, pers. tur. chaste.* — *Ne mijenja se po oblicima.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (asta, vide bolestan s primjerima: 'Nešto sam asta', 'On je asta'). Zabun asta! maj, osladi usta. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Ustan, asta, te osladi usta. Nar. pjes. petr. 1, 60. U Turke je bolest udarila, evo paše hasta u konaku. Nar. pjes. hörm. 1, 76.

HASTÀLUK, *m. bolest, nemoć, tur. chastalyk.* Đ. Popović, tur. reč. glas. 59, 26.

HÀSURA, *f. storea, rogožina, arap. haštr, tur. hasyr.* — *isporedi hasora.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. hāsūrā.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (asura, stura, teges, matta, storea) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (asura). Tavan od toreskovine ili od asure. I. Jablanci 66. Margarita ležeći svrhu jedne asure, propetje u ruku držeći. I. Velikanović, prik. 91. Na hararu, hasuri. J. Rajić, boj. 58. Hasura zove se pokrivač spleten od rogoze kojim se i putnici služe za pokriti toware. J. S. Rejković 45. Ako imaš rogozne hasure. 426. Da su ljudi morali zemlju nositi u razdrtih hasurah. A. Tomiković, živ. 185. Ponese koju debelu poňavu, fitjaču ili hasuru zvanu. V. Bogišić, zborn. 216.

HASURAŠKI, *adj. koji pripada hasurđijama* (uprav hasurašima), ali ne znam ima li riječ hasuraš). — *U jednoga pisca našega vremena.* Jesvan dunderski slavi sv. Tomu; asuraški sv. Spiridona. M. Đ. Miličević, slav. 70.

HASURĠĠĆ, *m. prezime, po ocu hasurđiji.* — *-f- stoji mj. iji.* — *U naše vrijeme.* Asurđić. D. Avramović 258.

HASURĠĠJA, *m. čovjek koji gradi hasure, tur. hasyrġy.* — *U Vukovu rječniku* (asurđija).

HASURĠĠJIN, *adj. koji pripada hasurđiji.* — *U Vukovu rječniku* (asurđijin).

1. **HÀŠA**, *arap. hāšā te'ālī, tur. (skraćeno) haša, ne dao Bog!* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vidi kod b, b).

a. *interj. sa značenjem kao u turskom jeziku.* A Turčin zaviđe: 'Evo, efendija, opet mi Vlah opsova sveca'. 'Aša, Bog ne dao, efendija!' odgovori raja. Nar. prip. vrč. 81.

b. *kao supstantiv (muškoga roda!) znači: poricanje, odricanje. a) uopće.* Boji aša nego paša. Nar. posl. vuk. 27. Dok je aša, dotle je kuća naša. 64. Boji je u sudu aša, no iz suda paša. V. Bogišić, zborn. 567. — b) *udariti (udriti) u hašu, infitias ire, negare, poreći, odreći. isporedi 8. bah. i u Vukovu rječniku* (kod haša: udariti u hašu 'ableugnen', infitior). Dva tri mjeseca dana, sreće (raja) dužnika (Turčina) i zapita mu svoje novce; a on ni pet ni šest, no zainčari i udri u ašu t. j. da mu nije dužan. Nar. prip. vrč. 82. Na sudu jedan udarao u ašu. Vuk, nar. posl. 27. — *isto znači i dati u hašu.* Ako se lupeži dadoše u nijek i u hašu. S. Ľubiša, prip. 198.

2. **HÀŠA**, *f. vidi abajija, tur. haša.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide abajija). Pa dorata u kopita Ľubi, zagrnu mu hašu poslaćenu. Nar. pjes. hörm. 1, 845.

HAŠANI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 108.

HAŠANIN, *m. čovjek iz Hasa.* — *plur.: Hašani.* — *U naše vrijeme.* Kad spržismo grada Kolašina, Vasovići moji oživješe, i Hašane časmo izbaviti. Nar. pjes. vuk. 5, 471.

HÀŠÀNE, *n. djelo kojijem se haša.* — *U Vukovu rječniku.*

HAŠAR, *m. hašar (ili hašarom) učiniti, uništiti, satrti, oboriti, rasvaliti.* — *isporedi hašir, hašur.* — *Jamačno riječ turska, može biti od ašamak, aor.: ušar, satrti, sgasiti, slomiti, rasbiti.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Dvore Turske hašarom činite. Pjev. crn. 90b. Ako ćete mene poslušati, zatvoriću zeleno jezero, pogubiti u jezeru guju; ako li me poslušat' nećete, izvešću je u Trojana grada i puštati na četiri strane, svijeh bi vas ašar učinila. Nar. pjes. petr. 2, 10. Po bedenu (laguni) hašar učiniše. Nar. pjes. hörm. 1, 209.

HAŠARĠJA, *m. i f. čeľade nestašno, objesno, vragolasto, tur. hašary.* — *U naše vrijeme.* Đevojke su čudne ašarije. Nar. pjes. herc. vuk. 157. Đevojke su ašarije, utopiće me. 888. Mlado momče ašarijo! Nar. pjes. petr. 1, 128. Ali ne šće Ašarija Ana. 1, 812.

HAŠARIJAST, *adj. nestašan, objestan, vragolast.* — *Postaje od hašarija.* — *U Vukovu rječniku* (ašarijast, vide nestašan).

HÀŠATI, *hāšām, impf. infitiri, udarati u hašu, bašiti.* — *isporedi hašiti.* — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur.: hašāmo, hašāte, i u aor. 2 i 3 sing. hāšā.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Žena aša te aša, a sluge bogme prepanu se i sve jedno po jedno kažu. Nar. prip. vuk. 166. Slušali su ovo dijete kako vješto optužuje mater de ona sluša i aša da nije istina. Nar. prip. vrč. 9. A ova počne ašati da nije. 58. Optuženik je vazda ašao (inčario), da nije kriv. V. Bogišić, zborn. 567.

HÀŠÈNE, *n. djelo kojijem se haši.* — *U Vukovu rječniku.*

HAŠIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 106.

HÀŠIK, *vidi ašik.*

HAŠIR, *m. vidi hašar.* I prostranu Zetu svukoliku, bjesmo li je hašir učinili. Nar. pjes. vuk. 5, 418. I Kokote hašir učinio. 5, 420.

HÀŠITI, *hāšīm, impf. vidi hašati (i radi akcenta).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Istina je, ni ašiti neću. Nar. pjes. stoj. 79.

HÀŠLUČÈNE, *n. djelo kojijem se hašluči.* — *U Vukovu rječniku* (ašlučene).

HÀŠLUČITI, *hāšlučīm, impf. trošiti na koga, davati mu hašluk (prelasno; objekat je onaj na koga se troši).* — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. hāšlučī.* — *Postaje od hašluk nastavkom i.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ašlučiti 'bestreiten', 'sumptum supposito' s primjerom: On mene ašluči, t. j. troši na me). Pa sve konak do konaka grade, svaki svoju hašluči družinu. Pjev. crn. 178a.

HÀŠLUK, *m. vidi 2. harač, b), od tur. charġlyk (isporedi harčluk).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ašluk 'die unkosten', 'sumptus', of. trošak). Žen' se, sinko, u dobri čas bilo! i ja ću ti ašluk pokloniti. Nar. pjes. vuk. 8, 78. I dade mu svijetlo oružje i za ašluk tri tovara blaga. 8, 418. Ne imamo za hašluka blaga. Pjev. crn. 269b. Jer su bez i vazda sigurani poč' na vojsku sa hiljadu druga, sve o svome trošku i hašluku. Nar. pjes. hörm. 1, 50. Zdravo je, ali se dosta muči bez ašluka. Nar. prip. vuk. 801.

HÀŠTRÈNE, *n. djelo kojijem se haštri.* — *Stariji je oblik haštrenje.* — *U Belinu rječniku* (haštrenje 59b. 259b. 577a) i u Stulićevu.

HÀŠTRITI, *hāštrīm, impf. putare, deputare, resati, sjeći s drveta grane što mu može biti škodno.* — *isporedi čistiti, klaštriti, kresati, re-*

zati, škopiti. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 8 sing. haštri). — *Nepoznata postanja; Matsenauer i Miklošić misle na lat. ili tal. castrare, škopiti.* — *Od XVIII vijeka u Dubrovniku i u bližnjem mjestima, a između rječnika u Belinu* (putare' 59b, 577a; defringere vel decerpere ramos' 259b), u *Volgićinu* (potare, sfrondare, diramare' ,beschneiden, stutzen als reben'), u *Stulićevu* (arboris ramos amputare, decerpere, circumcidere'). a. *aktivno.* Ber', gnoj', rježi, haštri, brače. J. Kavašin 468b. Čijem ću haštrit naranče po čaradinu braca moga. Nar. pjes. bog. 15. b. *pasivno.* Haštren ,tonsus'. A. d. Bella, rječn. 259b. Voće raste nehaštrečno. I. Đorđić, pjesn. 844. c. *sa se, pasivno.* Er se haštre grane od omraze, a ne koreni. A. d. Bella, razgov. 72.

HAŠUR, m. *vidi* hašar. Hašur učiniti štu, izlomiti: 'Sve su čorde hašur učinili'. M. Pavlinović.

HAT, m. *vidi* at. Hatove nam iz Beča poslaše. M. A. Rejković, sat. H8b. — *U Dubrovniku smaći pastuh.* P. Budmani.

HATĀNE, n. *djelo kojijem se hata.* — *U Vukovu rječniku* (ataše).

1. **HATĀB**, m. ager, regio, fines, zemlja, kraj. — *ispoređi* kotar. — *Nepoznata postanja: jedni misle na mađ. határ (s istijem značenjem); drugi tvrde da je mađarska riječ došla iz slavenskoga jezika i misle na stvniem. kataro (novovnem. gatter), rešetka ili na stvniem. huntari, dio zemlje. ali može biti da je hatar od mađ. határ, a da je ovo od slavenskoga kotar.* — *Od XIV vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (hatar, kotar, territorium'), u *Bjelostjencevu* (v. kotar), u *Volgićinu* (hatar, kotar, territorio, distretto', district, Gebiet'), u *Vukovu* (das Gebiet', ager, finis'), u *Danićevu* (hatars). Otv Kućajine na Stubice, na hatars, na Cerovy Rltz i otv tole upravn na Mostišće i otv tole upravn na Bukovicu na hatars i otv tole na hatars na tretij nadz Bukovicu i otole i na četvrtij hatars. Mon. serb. 197. (1881). Izraeličani bijau na niovomu hataru i zemji. E. Pavić, ogl. 175. Uze vladu latinski hatara. Nadod. 180. Svaki atar drugoga je zraka. J. S. Rejković 192. V Marofakom hatari. Jačke. 128. Pa ga zavitla preko zmaja čak na drugi hatar. Nar. prip. vuk. 86. Novi prostor pripada općini, u kome je ataru. V. Bogišić, zborn. 425.

2. **HATĀB**, m. *vidi* hater. — *ispoređi* 8. i 5. hatar. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide hater). Zaradi naše voje i našega hatara prosimo i molimo. Starine. 12, 89. (1719). Gdi čovik svekoliike falinke, opačine i ostale mane slobodno prez svakog licomirstva, lisičenja i hatara kaže. M. A. Rejković, rat. A4b. Ne ima niti pasi hatara. B. Leaković, gov. 115. Ko se tu nađe da za me govori veliki atar čini. D. Obradović, baen. 128. Svakom Juže hatar navršuje. Nar. pjes. vuk. 2, 264. Al' ne može slavan despot Đurdu svojoj gospi atar da pokvari. 2, 498. More ću ti dara pokloniti rad' hatara naše braće krasne. 2, 556. Radi Boga i hatara moga. Pjev. ern. 99b. Eja bi ni hatar učinio. Ogled. sr. 14. Teži hatar od sile. Nar. posl. vuk. 818. Zovu naj bliže susjede koje znaju da neće krivo i po hataru nijednom učiniti. V. Bogišić, zborn. 844. Knez Miloš ga postavi savetnikom, čega se Milutin primi preko voje, samo da ne izide knezu iz hatara. M. Đ. Milićević, pom. 767.

3. **HATĀB**, hātra, m. *vidi* 2. hatar. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Nemoj,

pašo, rad Božjega hatra, posjed će me beg Mustaj-beg lički. Nar. pjesn. hōrm. 1, 92.

4. **HATAR**, m. *nekakva riba.* — *U naše vrijeme u Vraninu.* L. Zore, rib. ark. 10, 888.

5. **HATAR**, f. *vidi* 2. hatar. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka.* Sve to cesar lažeći činiao rad hatari Akačije. K. Pejkić 10.

HATARGIJA, m. *čovjek koji radi po hataru (hateru).* — *Ako nema u turskome jeziku ove riječi načinjena je u našem od 2. hatar turskijem nastavkom gy.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Hatarģija će naj više biti u paklu (t. j. onijeh koji ne rade po pravdi nego po hataru). Nar. posl. vuk. 340.

HATĀRI, pl. 1. hatar, ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Atarima. Sr. nov. 1868. 260.

HATAROV, adj. *vidi* haterov. Hatarova kuća u potoku, jedva joj se sleme *vidi*. Nar. posl. vuk. 840.

HATATI, hātām, impf. mariti. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur.: hatāmo, hatāte, u aor. 2 i 8 sing. hātā, u part. praet. pass. hātām.* — *Jamačno je isto što i ajtati, koje *vidi*.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (atati za čim, t. j. mariti ili prišadati za što ,achten', ,attendere' s primjerom: Da ti ataš za tim, ti bi naučio).

a. *prelasko.* a) *objekat je* (supstantiv ili samjenica) *ono za što se mari.* Da takvi svoju šteta i nesriću kano Ezau ne hataju. E. Pavić, ogl. 59. Sužnju neću, duh mi ga ne hata. Osvet. 8, 146. — b) *mješte objekta stoji inf.* Nezafalnim očima gledaju ga ne hatavši zamilovati se u nega. E. Pavić, ogl. 625. — c) *mješte objekta podložna je rečenica.* Nit' on hata, kud pod nim koñ bata. Osvetn. 4, 19. Čim svak vida, al' niko ne hata gdje dogorje sužnem do nokata. 5, 8.

b. *neprelasko.* *ono za što se mari stoji s prijedlogom za ili s instr. (vidi u Vukovu rječniku), ili s acc., kao što je u ovijem primjerima:* Bablonci oslonivše se na jačinu svojih gradskih zidova, ne hatajući mlogo sa obsidnutje. E. Pavić, ogl. 407. Nit' tko diju za privjeru hata. Osvetn. 2, 184. Puno brata za vaš udes hata. 3, 147.

HATEL, m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 250.

HATER, m. gratia, favor, milost, ljubav (kad se kome od milosti, od ljubavi čini nešto što mu je ugodno). *može biti i u zlom smislu, jer n. p. po hateru shvaća se kao suprotno prema po pravdi.* — *ispoređi* 2. hatar, hator, hatur, hajtar, hajtor. — *Arap. tur. chātyr, pamćenje, obzir, ljubav.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dar gefallen', gratia, gratificatio' s primjerima: Sudi po hateru. Ne mogu mu kvariti hatara). Ne govori caru po hateru, već govori Bogu po zakonu. Nar. pjes. vuk. 2, 91. To je majci vrlo ater bilo. Nar. pjes. vil. 1866. 98. Ako češ mi hater popaziti, nitko znati, pobratime, neće. Nar. pjes. hōrm. 1, 157. Drugome hater, a sebi satar (učiniti). Nar. posl. vuk. 71. Ne čineći ništa po hateru. Vuk, ltim. 5, 21.

HATERISATI, haterišēm, impf. raditi po hateru. Aterisati, vući kome stranu, raditi po hataru. (u vajeveskom okrugu). Ĺ. Kovačević. Aterisati, ići kome na ruku. obično se upotrebljuje ova reč za sudije koje kome parničaru idu na ruku, aterišu mu'. (u Srbiji). M. Kovačević.

HATEBOV, adj. (koji pripada hateru), koji biva po hateru. — *U Vukovu rječniku:* in dem

sprichworte': Haterova kuća u potoku, jedva joj se šleme vidi. — *isporedi hatarov.*

HATEŽEVIĆ, *m. prezime.* — *xv vijeka.* Pavao Hatežević. Mon. croat. 147. (1492).

HATİB, *hatiba, m. arap. tur. chatib, propovjednik (u gamiji), učitelj (turske) vjere.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Hatibi koranski tako tumačuju. I. T. Mrzavić, osm. 79. Ki je Osmanov hatib i učitelj. 120.

HATKIŃA, *f. vidi atkiŃa.* To izgovori, hatkiŃu obode. M. Đ. Miličević, pom. 701.

HATMER, *m. nekakav cvijet, vaŃa da je od arap. tur. chatmi, bijeli šles.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Capti li joj hatmer i garanfil. Nar. pjes. herc. vuk. 221. Hatmer, nekakav cvijet. 359.

HATNAMA, *f. arap. pers. chatt-nâme, pismo, list, poslanica.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Kako se podpuno vidi u ovoj atnami istoga cara Memeda. Norini 26. — *Mislím da je ista riječ i u jednoga pisca xviii vijeka, ali je griješkom naštampano athlama i ahtlama.* Slavni ugovor utvrdíše, ki je upisan u ahtlami. J. Palmotić 250. Ahtlama, ugovor. 256.

HATOR, *m. vidi hater.* — *Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu (gdje je zlo tumačeno: 'mos, usus').* Sve ovo sesar lažeći činíše rad hatora Akačije. S. Badrić, ukaz. 12. Nepravedni suci i niovi krivi sudi, kojeno čine na ovome svitu po mitu i hatoru. J. Banovac, pripov. 25. Ne radi ispraznog poufaŃa, veće radi atora i sa ugodit joj. E. Pavić, ogl. 7. Il' hatora kan' da pazi, da se š hima ne omrazi. V. Došen 224. Koju kripost podiljivaše gospodaru i sluzi, bogatu i siromahu jednako brez nikakva mita, ni hatora. And. Kačić, razg. 20. Ne čini ga porad fale svoje ili porad hatora ljudskoga, nego ga čini na slavu Bođu. B. Leaković, gov. 254. Ili ator ili mloštvo blaga. J. S. Reljković 417. Ako se jedan kral' pusti vladati od hatora čovičanskoga, od svoji požuda, može biti jedan silnik. A. Tomiković, gov. 264. Al' ne more dajki iz atora. Nar. pjes. petr. 2, 481. Ne mogu mu hator išteti. Smailag. meh. 89. Samo treba, da još znađeš, Ano, zašto sam se zamutio amo, baš za hator Bege plemenite. Nar. pjes. hörm. 1, 277. Ne mogući dalje trpjeti, reče brijaču: 'Učini ator, udri mi vruću vodu i ipačno sapuna'. Nar. prip. vrč. 155. Da svakome radi pravo a ne po hatoru. V. Bogišić, zborn. 63. Kad ne budemo gonili hator potporama za nauke. M. Pavlinović, razl. spis. 62. Ta što ne prima mita, nit' komu nosi hatora. razg. 24. Neće da mu izađe iz hatora. Nega ima u hatoru. M. Pavlinović. — *U jednoga pisca xviii vijeka ova riječ ima posve drugo značenje: žela svoje koristi, nastojanje na svoju korist, samoštvo.* Jesi li u tvome oficiju tražio vazda veću slavu Bođu ili svoj isti hator? Đ. Rapić 48. Recite da nije istina, ako morete, da hator ne stoji vazda sakriven u srcu od lakomca. 162. Zabijelite da je interes iliti hator bio oni ubojica koji učini prvo ubojstvo... zabijelite više da interes iliti hator ne pasi ni na istoga oca... Porada se interes iliti hator vlastiti. 167. — *isporedi hatoran.*

HATORAN, *hatorna, adj. uprav bi snačilo što i haterov, ali se nalazi samo u onoga pisca xviii vijeka u kojega hator ima nešto osobito snačne (vidi hator pri kraju); po tome hatoran snači od prilike: koji želi samo svoju korist, koji radi samo na svoju korist.* Ima jednu čud i vođu svu najubojljivu iliti hatornu... Vas koliki svit jest interesat iliti hatoran. Đ. Rapić 167.

HATSKÍ, *vidi kod atski.*

HATUR, *m. vidi hater.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Italijani reku 'per li rispetti umani', a mi rećemo 'po haturu' to jest zaradi čovištva i prijateljstva. M. Dobretić 831. Koji privarit neće ni sa kakov hatur ni sa plaću. 580.

HATVAN, *m. mjesto u Bačkoj.* Šem. prav. 1878. 26. — *pomiŃe se prije našega vremena.* Hatvan. S. Novaković, pom. 149.

HAUBICA, *f. kubus, obica, nem. haubitze.* — *U nekijeh pisaca xviii vijeka.* I topove i haubicu voze. Š. Stefanac 8. Četirimi haubicami. M. Kuhačević 188. 4 haubica. J. Rajić, boj. 67.

HAUŠOVIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 56.

HAVA, *f. arap. hauš, tur. hava, vasađu.* — *isporedi havaji.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kada jeto u proleću dode, na Gacko ću izjaviti vojsku, tu je hava dobra za vojaka. Nar. pjes. hörm. 1, 189.

HAVAJI, *m. pl. vidi hava.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Sve napuni dvanaest topova, pa im Tale živu vatru daje, pa i baca nebu u havaje. Smailag. meh. 65.

1. HĀVALA, *f. ime mjesta (brdu i tvrđavama), arap. tur. hawāle, brdo nad gradom. a) brdo i grad više Biograda u Srbiji.* — *od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Vukovu (Avala i Havalala, gebirge südlich von Belgrad, mit ruinen einer alten burg des ritters Porča od Avala) i u Daničičevu (grad i brdo više Biograda).* Razbi Balils begž Janoša herdejakoga vojevodu pod Havaloma (1515). Okáz. pam. šaf. 88. (1689). Havalala, prije ŽrnovaŃ. Č. Mijatović, godišn. čup. 1, 52. Vino piju do dva pobratima u Avali više Biograda. Nar. pjes. vuk. 2, 587. Al' mu veli Porča od Avala. 2, 588. DogaŃe je Avali planini. 2, 591. Bijela je vila pokliănula sa Avala zelene planine. 2, 605. — *b) gradić u turskoj Hrvatskoj na lijevom brijegu Une prema Ostrvici.* Vuk, rječn. u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 112.

2. HĀVALA, *f. nejasna turska riječ u spomeniku xv vijeka (i odanle u Daničičevu rječniku gdje je tumačeno commendatio), može biti arap. tur. hawāle, nalog, naruka.* Havalala amalsdarom... Za crlvac, za olovo, za vosak i za svilu havala i jasak. Mon. serb. 529. (1484).

HĀVALAC, HĀvālca, *m. čovjek s Havale.* S. Milutinović u Pjev. crn. 264.

HĀVAN, *m. mortarium, pila, čvrsti mjedeni sud u kojemu se što tuče dok se ismrvi, arap. tur. hawān.* — *isporedi mortar, stupa.* — *Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Vukovu ('der mörser', mortarium').* 1 pločnica od kalaja, 1 haljina, 1 havan. Glasnik. II, 8, 54. (1706). Tepsije, noži, nožice, avani. And. Kačić, kor. 225. Onda ću je u avanu stući. Nar. pjes. petr. 2, 148. Vodu u avanu tući. Nar. posl. vuk. 87. — *i s drugijem značenjem.* Avan, sprava za križanje duvana. Ĺ. Stojanović.

HĀVANIJA, *f. augm. havan.* — *U Stuličevu rječniku: 'ingens mortarium'.* — *nepousdano.*

HĀVANTOP, *m. vidi prangija.* — *Složeno (ne znam, jeli već u turskome ili istom u našem jeziku) od havan i top.* — *U nekijeh pisaca xviii vijeka.* Avantopova od tuća 14. I. Zaničić 124. 810 topova i avantopova. J. Rajić, boj. 41. Dobar broj havantopova. A. Tomiković, živ. 181.

HĀVĀZ, *vidi avaz.*

HAVDIJA, *vidi Avdija.*

HAVIDIĆ, *m. seoce u Hrvatskoj u podšupaniji sisackoj*. Pregled. 41.

HAVIJAR, havijara, *m. vidi* hajvar. — *U dva pisa Dubročanina xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (garum). Ovdje gdi ljudem obraz jes bio kako havijar. N. Dimitrović 101. Neće siđore ovake havijara ni vina. M. Držić 258.

HAVLI, *stoji pred mahrama i košula i ne mijenja se po padežima, tur. havly, pamučni ručnik; može biti da znači: pamučan. — isporredi 2. havlija. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (havlī-mahrama, vide havlija). Već eto ti bijela avli-marama. Nar. pjes. vuk. 1, 78. „Da ne kaža skuta ni havli-košulje“. I. Kovačević.

1. HAVLIJA, *f. vidi* 1. avlija.

2. HAVLIJA, *f. velika bijela mahrama (havlī-mahrama) što se savješaju djevojke kad se udaju. — Ato. se mijenja u gen. pl. hāvljā. — Postaje kao havli. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno*. Razviše im avlije marama. Nar. pjes. vuk. 4, 210. Skidoše im sa glave havlije. Pjev. crn. 108^a. Prignula bijelu havliju. Nar. pjes. hörm. 1, 256. — *U ovom primjeru kao da znači: plahta*. U livadi visoka topola, pod topolom prostrta avlija, na avliji zasjala djevojka. Nar. pjes. magaz. 1867. 85.

HAVNIŠTE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu kneževskom*. Niva u Havnište. Sr. nov. 1868. 208.

HÄVSA, *f. vidi* haps. Ne grade se havse za djevojke. Pjev. crn. 91^a. *vidi* i avsa.

HAVST, *m. vidi* haps. Sad ću vas u havst zatvoriti. Nar. prip. bos. 1, 68.

HÄZ, *m. krsta. — U naše vrijeme na Braču*. Häz, regio lumbalis. A. Ostojić. — *Ista riječ ima u jednoga pisa čakavca xv vijeka s istim ili sa sličnijem značenjem*. Krvavo mu oko, crljen biše obraz, brada jur nikoko prosida, debel haz. M. Marulić 18. — *Nepoznata postaja*.

HÄZAK, HAZAŃAC, *vidi* Az-.

1. HÄZAR, *adj. vidi* hazur. Hazar su ga ufatiti živa. Pjev. crn. 159^a. Hazar da ste pješci i koñici. Ogled. sr. 108. Hazar bio pa na koña sio. Nar. pjes. mag. 1868. 78.

2. HAZAR, *m. tursko ime muško*. O Hazare carevi većile! Pjev. crn. 104^b.

HAZDEJ, *m. nekakvo tkanje, biće kadifa, od srgrić xādīdīv, srlat. chasidium, kadifa* (Ducange). — *isporredi* hazdij, hazdija, haždija. — *xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (pannus quidam). Mnogocēne velike čiste svite razlike, aksamiti, pandauri, hamuže, haszdeji. Spom. sr. 1, 138. (1417). Pojašz biserañ na haszdeju crzvenu... vijenac velikoga bisera položen po haszdeju. 2, 108. (1441).

HAZDIJ, *m. vidi* hazdej. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Gdi su toliki cesari? gdi li su tolike duke i ostala gospoda? gdi su im sada bogastva i drago kameñe i ñiovi štapi i krune i mitre od azdija i ostali lipota? P. Posilović, nasl. 18^a.

HÄZDIJA, *f. nekakav skupocjeni plašt. jamčno je ista riječ što hazdej koje vidi. — Od xvi vijeka; u naše vrijeme samo u narodnijem pjesmama gdje se često pridijeva adj. kolast. između rječnika u Vukovu* (azdija, art eines langen oberkleides', 'togae genus' s dodatkom da je stajaća riječ). Hazdije i šube i kacige. M. Vetranić 1, 56. Hazdija z gola zlata tkana. B. Krnarutić 1. Dariva mu svilne hazdije. 22. Car je lepo čedo privatio u skut desni kolaste azdije. Nar. pjes.

vuk. 2, 156. I prigrnu kolastu azdiju, koje danas ni u kraja nema. 2, 228. Po dolami kolasta azdija, sva od srebra i od čista zlata. 2, 483. Na ñemu je kolasta azdija, po azdiji ispletene guje. 2, 598. Na dobro ga mjesto pogodio u azdiju među pleći živa. 8, 199.

HAZIĆ (?), *m. ime nekakvu mjestu. — Prije našega vremena*. Hazić (nejasno). S. Novaković, pom. 149.

HAZIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bañolučkom*. Statist. bosn. 72.

HAZMAK, *m. šuma i livada blizu Koprienice*.

HÄZNA, *f. opes, thesaurus; aerarium, vidi* blago, 2, c, e) aa), *naj češće vladarevo, vladino, državno, i mjesto gdje se ono hrani i čuva, arap. chazīne, tur. hazna. — Neki pisci mijesaju ovu osnovu s osnovom hasn. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (hazna, azna, blago, 'aerarium'), *u Belinu* (thesaurus; aerarium' 730^a), *u Voltigijinu* (azna i griješkom hasna, 'tesoreria, erario', 'schatzkammer'), *u Stulićevu* (v. blago), *u Vukovu* (die casse', 'aerarium, pecunia'), *u Daničićevu* ('aerarium' u Turaka). U car(e)vo mi hazno pridaše (griješkom stoji, o' mjesto, u'. Daničić). Mon. serb. 548. (1512). I obeća vam dati iz svo'e hazne srebra i zlata. A. Sasin 175^b. Carevi dvori i hazne skrovene. I. T. Mrnavić, osm. 26. A sa tobom triest dvorana naj vjernijeh hoditi će, ki će pratit triest sehsana koje hasnu (griješkom 'hasnu') nositi će; na tri dijela vitezove, Družimire, tvoje izredi, ter sehsane s hasnom ('hasnom') ove neka jedan dio slijedi. P. Kanavelić, iv. 94. Blago moje hazne. B. Krnarutić 82. U ñega su ključ od azne moje. S. Margitić, fal. 86. Aznu crkvenu razdili ubogim. 65. Ako l' hasnu štedit haj, ud lakomac stiću ime. J. Kavañin 858^a. Dobra jest molitva... veće nego azne zlata skupiti. A. Bačić 180. Koji jest otio uzeti hasnu koja je bila u Jeruzolimu. 267. Da se stavi u aznu iliti blago s. crkve. F. Lastrić, svet. 98^b. Ovo ima dvi azne, iliti dvoje blago. test. 800^b. Sva ñegova dobra okrenu u begluk iliti uzmu u hasnu kraljevsku. ned. 107. Ja sam došao, da ištēm od tebe hasnu i novce crkvene. E. Pavić, ogl. 481. Kad iz azne kraljevske novce use. I. Zaničić 7. I kraljevoj škodi hazni. V. Došen 75^a. Otvorivši aznu svete crkve iskupi sve sužñe. And. Katić, razg. 21. Biži junak goricom selenom, ostade mu azna i zaira. 198^a. Postavio sam u aznu sto iljada talenata zlata. kor. 219. Za koje kriposti ne ima hazne niñi bogastva na ovomu svitu. B. Leaković vi. I carevu hasnu zatomiše. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Što su bili stari gospodari pa su svoju aznu izgubili, i na ñima stari skerlet beše, one mećeš u doñu trpezu; a koji su novi gospodari i od skora aznu zametnuli i na ñima novi skerlet beše, one mećeš u gorñu trpezu. 2, 856. Pogubiti od Beća česara i ñegovu hasnu pokupiti. 8, 49. Ostaviše hasnu i ģebanu. 4, 859. Ti otidi u hasnu carevu. Nar. pjes. juk. 414. Poklaše se kurbani ovnovi, fukari se mnoga hasna d'jeli. Nar. pjes. hörm. 1, 51. Narod meće novce u Božiju hasnu. Vuk, mar. 12, 41. Stupio je u državnu hasnu kao činovnik. M. Đ. Milićević, pom. 666. i s prenesenom, metaforičkom smislu. Ovo proštenje vadi se iz hazne duovne. M. Divković, nauk. 285^a. Imaju se priporuñiti ključarici od azne nebeske. I. Antić, svit. 41. Među svim asnam nebeskim, ne može rić upućena nañi lipšega ni dražega bisera za doniti nama na ovi svit izvan oni od s. mira. J. Banovac, pripov. 112. Iz duboke azne duha s govori Ivan. F.

Lastrić, test. ad. 85^a. Otvoriše se sve skrovite nebeske hasne vodene. E. Pavić, ogl. 16. Sveti ljudi jesu azna i pokripleše duha svetoga. L. Vladimirović 26. Zašto dopuštete prošćenja pape zovu otvorene blaga crkvenoga ili hazne duhovne? I. Velikanović, uput. 3, 118. — i s *niekijem osobitijem značenjem*. Udarice dažda iz oblaka, careva će hazna (ovdje 'hazna' znači ge-bana i oružje. Vuk) pokisnuti. Nar. pjes. vuk. 3, 46.

HAZNADĀR, haznadāra, m. praefectus aerarii, custos thesauri, *čovjek nad hasnom, blagajnik, pers. chazine-dār, tur. hasnadar. — isporodi hasnatar. — Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padešima, osim nom. sing., i voc.: hāznadāru i hāznadāre, hāznadāri. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajšinu (hasnadar, asnadar, quaestor, praefectus aerarii). u Belinu (aerarii praefectus, i griješkom, aerarii praefectura 780^a), u Voltigijinu (asnadar i griješkom hasnadar, tesorieri, 'schatzmeister, schatzverwahrer'), u Stulićevu (v. blagajnik), u Vukovu (der sahlmeister, quaestor). Sablom odpudiše od tud hasnadare. I. T. Mrnavić, osm. 112. Kano pravi asnadar Boga živoga. I. Ančić, ogl. 118. Kralj Vladislav posla Sigunda, pećujškoga biskupa, hasnadara svoga. P. Vitezić, kron. 181. Spomenite se da ste asnadari iliti čuvaoci dobara, koja su vam data, da rasdiľujete. P. Lastrić, od' 248. On postade veliki gospodar i još kraljev nad žitom hasnadar. M. A. Relković, sat. D4^a. Dok diľe putem hodjau dođoše k jednoj vodi i reče onaj kraljićin hasnadar. Đ. Rapić 71. Onda skače Ture asnadare. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Pak doživje svoga hasnadara: 'Hasnadaru, moja vjerna slugo! ti iznesi tri tovara blaga'. 3, 88. Hasnadari, paše, siliktari. 4, 77. Beg Husrev beg hasnadara viknu. Nar. pjes. hörm. 1, 15. Kad je došao za hasnadara, u kasi je zatekao 250.000 dinara. M. Đ. Milićević, pom. 196.*

HAZNADĀRČE, haznadārčeta, n. dem. hasnadar, mladi hasnadar. — Nema mnoštine (coll. hasnadārčad nema potvrde). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ein junger sahlmeister, quaestor juvenis s primjerom iz narodne pjesme: I babino mlado hasnadārče). Za nom leti Ture asnadārče. Nar. pjes. vuk. 1, 602.

HAZNADĀREV, adj. koji pripada hasnadaru. — isporodi hasnadarov. — U Vukovu rječniku.

HAZNADĀREVIĆ, m. prezime (po ocu hasnadaru). — isporodi Hasnadarović. — U narodnoj pjesmi našega vremena. I kadije Hasnadarevića. Nar. pjes. vuk. 4, 486.

HAZNADĀRICA, f. žensko čefade kao hasnadar. — isporodi hasnadarka. — Na jednom mjestu xviii vijeka (metaforički). Ako Marija jest hasnadarica milobit. Grgur iz Vareša 182.

HAZNADĀRITI, hasnadārim, impf. u Stulićevu rječniku: 'thesauros congerere'. — nepouz-dano; kad bi bila ova riječ u našem jeziku, značila bi: raditi kao hasnadar.

HAZNADĀRKA, f. uprav isto što hasnadarica, ali se kaže od milosti. Asnadarka, ime što ga mlada pridjiva mladem ženskom. Skoroteča. 1844. 249.

HAZNADĀROV, adj. vidi hasnadarev. — U Vukovu rječniku.

HAZNADĀROVIĆ, m. prezime (po ocu hasnadaru). — isporodi Hasnadarović. — U narodnoj pjesmi našega vremena. I četiri Hasnadarovića. Nar. pjes. vuk. 3, 274. No govori Hasnadaroviću. 3, 276.

HAZNADĀRSKI, adj. koji pripada hasnadarima. — U Belinu rječniku ('quaestorius' 780^a) i u Stulićevu.

HAZNA-ŌDAJA, f. soba gdje se hrani hasna. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a iz ne u Vukovu rječniku (die schatzkammer, 'aerarium', of. riznica). Te odnese egbe s dukatima i ostavi u hazna-odaju. Nar. pjes. vuk. 3, 206.

HAZNĀTĀR, haznatāra, m. vidi hasnadar. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Tek hasnatar Memet aga stari. Pjev. crn. 145^a.

HAZNEN, adj. vidi hasnovit. — U Stulićevu rječniku: v. koristan s dodatkom da je useto iz Haddelićeva gdje toga nema.

HAZNICA, f. mjesto gdje se hrani hasna. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Blagohranište = shrana blaga, haznica. I. Bandulavić 299.

HAZNOVIT, adj. vidi hasnovit. — Radi mijeshañ s i z u ovoj riječi i u haznen i haznoviti vidi što je kazano kod hazna. — U Mikajšinu rječniku: hasnovit, koristan, 'utilis, per-utilis', i u Stulićevu: v. koristan gdje ima i adv. hasnovito, v. koristno s dodatkom da je useto iz Haddelićeva gdje toga nema.

HAZNOVITI, hasnovim, impf. vidi hasniti (radi z vidi hasnovit). — U Stulićevu rječniku: v. koristiti s dodatkom da je uzeto iz Haddelićeva gdje toga nema.

HĀZOR, vidi 1. hazur. Povikaše mladeni čauši: 'Svati jesmo, mi za stañe n'jesmo! azor, svati, azor je đevojka.' Nar. pjes. kras. 1, 10. Podvikuju iz sve svoje glave: 'Azor azor, gospoda svatovi!' 1, 40.

HĀZR, vidi hazur. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Hazr mu je okinuti glavu. Pjev. crn. 188^a.

HAZRETI, u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena: Kad bi šehit pao od Turaka, Turci viču: 'Hazreti Alija!' Nar. pjes. hörm. 1, 927. — Mislim da znači: saćuvao me! od arap. hađr (hazr), saćuvati.

HAZROLĀ, vidi hazurala. Hazrola! silovita vojska! e hoćemo poharat Pipere. Pjev. crn. 148^b.

HAZRTI(?), hazrem(?), pf. vidi hazurati. — Naciñeno od hazr. — Samo impf. 2 pl. hazrte u pjesmama crnogorskim našega vremena. Hazrte mi dobra koña moga. Pjev. crn. 16^b. Oglad. sr. 16.

1. **HĀZUR**, adj. gotov, spreman, arap. hādir, tur. hazyr. — isporodi hazar, hazor, hazr. — Ne mijeka se po oblicima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Hazur da ste, kićeni svatovi! hazur da si, mladi mladoženja! Nar. pjes. vuk. 2, 57. Hazur! hazur! kićeni svatovi! hazur svati i hazur đevojka! 2, 521. Hazur svati, hazur je đevojka, hazur da ste, svati i đevojka. Pjev. crn. 168^b. Hazur kola bez točkova. Hazur puška bez kremenā. Nar. posl. vuk. 839.

2. **HAZUR**, m. ime psa. F. Kurelac, dom. živ. 46. **HĀZURALĀ**, spremajte se! tur. hazyr ola! nek je spremno! — isporodi hazuralaj, hazurola, hazrola. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('auf!', 'agite!' spremajte se). Hazurala kita i svatovi! Nar. pjes. vuk. 2, 884. Hazurala, kićeni svatovi! 2, 517. Azurala, age i begovi: ko je koñik, koñe opremajte. 4, 847.

HĀZURALĀJ, vidi hazurala. Azuralaj kićeni svatovi! Nar. pjes. herc. vuk. 48.

HAZURAN, hazurna, adj. vidi 1. hazur. — Na jednom mjestu u naše vrijeme. Preporučeno mu, da se on samo dobro ukrijepi, i da bude sa svim azuran. Djelovod. prot. 202.

HAZURATI, hazuram, *pf. spremi, sgotoviti*. — *impf.*: hazuravati. — *isporedi* hazuriti, hazreti. — *Postaje od hazur*. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori*. Dok Latini koše hasuraše. Pjev. crn. 187^a. Ko je pješac asuraj opanke. 192^a.

HAZURÁVATI, hasurávám, *impf. hazurati*. Pa se kada poče asuravat'. Nar. pjes. herc. vuk. 88. Sedlaj koša, pa se hasuravaj. Nar. pjes. mag. 1868. 78.

HAZURITI, hasurim, *pf. vidi hazurati*. Đeverovi, hasur'te devojk. Nar. pjes. petr. 2, 666. Stadoše se svati hazuriti. Smailag. meh. 47. Hasur svati, hasur'te devojk! Nar. pjes. hõrm. 1, 99.

HÁZUROLÁ, *vidi hazurala*. Hasurola, Jakšini svatovi! Pjev. crn. 178^b.

HAŽDÁHA, HAŽDÁJA, *vidi aždaha*.

HAŽDIJA, *f. vidi hazdija*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvij vijeka*. I svačit sa zlatom haždije. A. Sasin 174. Prvi paša od Kajera, sva haždija na kom sjaše. 186^b.

HAŽI, HAŽIJA, *vidi haž*.

HC-, *u dva pisca xvij vijeka od kojih je jedan Bošnjak (Divković), a drugi (Bakšić) može biti da je rođen Bugarin, a ispred c mijenja se na h, vidi hcijena, hcijeniti, i kod daska, 1, a) i d) Divkovićeve primjere (gdje je pisano dahci mj. dasci) također se u istih pisaca mijenja na h i š ispred č, vidi dahčica*.

HCIJENA, *f. isto što scijena, vidi hc-*. Veliku hcijenu činaše... malu hcijenu činaše... M. Divković, nauk. 240^a. — *i hcena*. Koji malu hcenu činiš od duše tvoje. P. B. Bakšić 87.

HCIJENITI, hcijenim, *impf. isto što scijeniti, vidi hc-*. Koga za malo hcijenjaše. M. Divković, nauk. 240^b. Što hcijeniš ti da su govorili? P. B. Bakšić 25. Hcijenjaše da čuje glas. 68. Hcijenihmo nega kako gubavca. 96. — *i hceniti*. Hcenahju poglavice... P. B. Bakšić 24.

HČ-, *vidi kod hc-*.

HČER, HČERA, *vidi hči*.

HČERCA, *f. dem. hči, vidi kčerca*. — *Od xvi vijeka*. Hčerce momice djevojko. M. Držić 181. Hčercu Bog Jakovu poda Budrišiću. I. T. Mrnavić, mand. 40. Čini hčercu svoju igrati. I. Ivanišević 151. Poljubljena obitili, ženo, hčerce, sini mili. P. Hektorović(?) 124. Kakva majka, taka i hčerca. (D). Poslov. danič. 45. Starice rekoše: 'Hčerce, jur se neboj!' Oliva. 51. Er sam tvoja hčerca mila. A. Vitaljić, ost. 315. Drugi hčercu za prciju luto smaknu i ubi ju. J. Kavašin 170^a. Blagosovu podlaga sebe i hčercu Silviju. I. Đorđić, ben. 158. Čuj me, hčerce! A. Boškovićeva 47. Majka hčerci lepo besedila. Nar. pjes. istr. 2, 65.

HČERČICA, *f. dem. hčerca*. — *Na jednom mjestu xvij vijeka*. Sladkim majkam i hčerčicam. J. Kavašin 558^a.

HČERICA, *f. vidi hčerca*. — *U narodnoj pjesmi čakavačkoj našega vremena*. Tvoja majka s fedrom bačvu navrtala i svojoj hčerici dobre voje dala. Nar. pjes. istr. 8, 8.

HČERICNA, *f. kćerina kći, unuka po kćeri, uprav deminutiv (isporedi gospodična)*. — *U naše vrijeme u Istri (u čakavaca)*. (S čakavskim akcentom) hčerlčna, neptis ex filia'. D. Nemančić, čak. stud. 1, 41.

HČERIN, *adj. koji pripada hčeri*. Od smrti hčerine. Transi. 10. Ostavi Albrta hčerina muža. Š. Kožićić 55^a.

HČERKA, *f. dem. hči, vidi kčerca*. — *Od xvi vijeka*. Ufaj, hčerko! Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12^b. A desetu hčerku Romaniju. Nar. pjes. istr. 1, 45. Majka hčerku s priko mora dala. 2, 46.

HČERŠA, *f. sinovica, vidi kčersa*. — *U jednom spomeniku xv vijeka*. Nevestu moju Rediju i hčersu Peruču... Puščam ročenim nevisti mojoj i hčerkši traje. Mon. croat. 112. (1473).

HČI, *f. vidi kči*. — *Od xv vijeka (u naše vrijeme samo kod čakavaca; kod štokavaca ili se h ne izgovara, vidi či, ili se promijenilo na i, vidi šči), a između rječnika u Vrančićevu (filia'), u Belinu (hči od sina, madonna, assolutamente significa la madre di Dio', virgo mater' 450^a; nema napose), u Daničićevu. — Ovo su oblici, kojima sam našao potvrde. a) jednina. aa) nom. aaa) hči. Kaata hči Đerđaševa. Spom. sr. 1, 78. (1406). Hči negova. Mon. croat. 182. (1487). Katarina, Koste kralja hči. Živ. kat. star. 1, 218. Mni, da je kraljeva hči. Naručn. 62^b. Hči moja umrla jest. N. Rašina 169^a. marc. 9, 18. Hči mlajahna lipa umića. P. Zoranić 8^a. Tvoja hči. Kateh. 1561. A8^b. Živuci čestita u dobru svakomu, učinit' mati i hči ocu se ktihi momu. D. Rašina 122^b. Rodi jim se jedna hči. F. Vrančić, živ. 81. Hči Cerere bi sgrabljena. M. Gazarović 71. Kad je kriva kruška a kad jabuka, da mi hči nije nigda zdrava. (D). Poslov. danič. 41. Božjem sru hči sam prava. I. Đorđić, uzd. 91. Lipa Mara od Marice hči. Nar. pjes. istr. 2, 48. — bbb) hčér. Ne osta mu neg hčér ova. J. Kavašin 285^a. Majka i hčér sina svoga. 519^b. — ccc) hčéra, na jednom mjestu u pisca Krnarutića, vidi Đ. Daničić, ist. obl. 18. — bb) gen. potvrđen je samo oblik hčérà. Ti svoje hčere ne pomilova. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Ča bi bilo od nega hčere. Mirakuli. 28. Telo Petronile hčere Petrove. Š. Kožićić 17^b. Ruke bijele plemenite milostive svoje hčere. J. Kavašin 285^b. — cc) dat. hčéri. Da se da hčeri mu. Spom. sr. 1, 78. (1406). Sinu i hčeri. Stat. krč. ark. 2, 291. Puščam hižu hčeri. Mon. croat. 61. (1487). On more i hoće hčeri pomagati. Kateh. 1561. G3^b. Kad ti hčeri dođe areća, oca joj ne čeka'. (D). Poslov. danič. 48. Majci i hčeri dogaja se. J. Kavašin 428^a. — dd) acc. aaa) hčér. Ti po smrti muža tvoga blud stvori i dobi hčér. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Tako l' osuditi tuj izraelsku hčér, o puče smahniti, na smrt hotiste der? M. Marulić 98. Imihu jednu hčér. Mirakuli. 8. Starice držahu Olivu kako hčér. Oliva. 52. Ki za službu hčér mu izbranu svoju obita i pripravlj. A. Vitaljić, ost. 42. Ki za ženu hčér Erihu dao 'e Abelu. J. Kavašin 245^b. — bbb) hčí. Ako bih se ženio, negovu ću hči. M. Držić 201. — ee) voc. aaa) hčéri. Hčeri srca Božijega! I. Đorđić, uzd. 70. — bbb) hčí. O hči moja! Mirakuli. 18. 28. Uzdaj, hči, vjera tebe shranenu učini. N. Rašina 169^a. marc. 9, 22. — ff) instr. aaa) hčérjju i hčérju. Z Gabinijem bratom i hčeriju jeho. Š. Kožićić 9^a. S našu hčérju. Mon. croat. 214. (1525). — bbb) hčérřm. S jednom hčérom dva zeta iskat. (D). Poslov. danič. 108. Bijaše obećo svoju hčér i s hčérom bogastva. I. Đorđić, salt. ix. — gg) lokativu nema potvrde. — b) množina. aa) nom. aaa) hčéri. Čigove hčeri jeste vi? Kateh. 1561. D4^b. Da mu jesu hčeri rijeke. J. Kavašin 588^b. — bbb) hčéra. Ni hčere, ni sini, ni vas rod ostali. M. Marulić 118. Sini i hčere imate hraniti svojih starijih otca i mater. Stat. krč. ark. 2, 294. (1497). Ja i moje hčere. F. Vrančić, živ. 42. Prorokovati će sinovi vaši i hčere vaše. I. Bandulavić 157^b.*

joel. 2, 28. Anija, Talanta, hčere Konkordije. P. Hektorović (?) 79. — *bb* *gen. aaa* hčeri. Od hčeri Aronovijeh. N. Rašina 182^a. luc. 1, 5. Koja pet mladih hčeri jimaše. F. Vrančić, živ. 41. Svojijeh duhovnijeh hčeri. I. Đorđić, ben. 54. — *bbb* hčér i hčérâ. Sinov, hčér i njih ostavnih. J. Kavašin 517^a. Gospoj, knegin, krajskih hčera. 523^a. — *cc* *acc. aaa* hčéri. Hčeri rodiše... Videći sinove Božiji hčeri ljudske... N. Rašina 114^b. *gen. 6, 1—2* — *bbb* hčère. Želahu postaviti svoje hčere va t molstir. Mirakuli. 86. Sine i hčere. J. Kavašin 442^b. — *dd* *voc. aaa* hčéri. Hčeri jerosolimske, ne plačite. N. Rašina 105^a. luc. 28, 28. Hčeri sionske, ne cvilite. L. Radić 54. — *bbb* hčère. O sini i hčere. Korizm. 21^a. Badajte se, hčere sionske. N. Rašina 142^b. joel. 2, 28. Zaklinam vas, hčere jerosolimske. Bernardin (1586). 94^b. cant. 8, 5. — *ee* *instr. potvrđen je samo oblik hčeram*. S trimi hčeram. Korizm. 8^b. — *ff* *dativu i lokativu nema potvrde*. — *c* *dual. aa* hčéri. Za svo'e lijepe hčeri dvije. J. Kavašin 288^b. — *bb* hčère. Imam tri hčere. Korizm. 5^b. Imiše 4 hčere. 8^b. Jimaše dvi hčere. Živ. jer. star. 1, 227.

HĚ (hě), *interj. isporodi e, eh, hej*. — Često stoji pred vokativom. — Od xviii vijeka.

a. *kad se na što pristaje*. He dobro! to i jest naj bolji način. M. A. Rejković, sabr. 5. He, vele, kad ti misliš naš drug da budeš, hoćeš li ti Jude jesti, i s nama u četu ići? Nar. prip. vuk. 190. Onda Hero: „He čestiti padiša! pošto je tako, naj voliji sam da umrem od starosti“. Nar. prip. vrč. 94.

b. *slično je snačenju kod a, kad se u pripovijedanju dodaje nešto što kao da se samo po sebi razumije iz onoga što je prije kazano*. Sedim ja tako među braćom, kad eto ti preda me moga staroga Vojčanina he, tu se izljubismo i sa junačko zdravlje upitasmo. M. P. Šapčanin 1, 95.

c. *kad se čemu kaže usrok, raslog, a kao da se hoće prekoriti onoga komu se kaže sa to što ga nije sam smao*. He! moja jadna deco! kad smo zdravi sami se o sebi i s štetom drugoga staramo, ko će nam dakle u nevolji prijatelj biti? D. Obradović, basn. 118. He braćo! nije čudo što me tuđe vlasti izdaju, kad su me i moje iste izdale. 215. — i *udvojeno*. „Što će ti bolan papuč na murvi?“ „He, he, deco moja! ko zna da mene može put odnijeti“ odgovori im. Nar. prip. vrč. 95.

d. *kad se ko posivje ili nutka da što učini*. „He! povika Salko kapetane, ajd, junaci, Prajzom na mejdane“. Š. Stefanac 7. He, sad mi kaži, šta ti se čini od mogega glasa? D. Obradović, basn. 22. He, prokleta smrti, gdi si, te ne dođeš da me usmeš! 108. Pa ga upita: „He gasijo! deder kaži mi“. Nar. prip. vrč. 194.

e. *u čudu*. „He! govori, to mi je učinila!“ Nar. prip. mikul. 85. He, gle ti sad! M. P. Šapčanin 1, 85.

f. *hě (pisano hee), kad se ko oglašuje*. Hée! ko tu spava? D. Obradović, basn. 79.

g. *hě (pisano hee), kad se kome odgovara nešto čim se pokušuje da nema pravo*. Ja dobro znam da će mnogi tvrdoglav protiv ovoga zinuti: „Hée! ja znam toga i toga koji ništa nije radio ni zasluzio, ali kad je srećan!“ D. Obradović, basn. 178.

HEBA, *f. ime kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

HEBAR, hebra, *m. teglica, natega, nem. heber*. — U *Bjelostjencovu rječniku*: (kajkavski) heber, siphunculus.

HEBREJ, *m. Jevrejin, lat. Hebraeus*. — U dva

pisca xvii vijeka (bes j; h je samo ortografski znak i ne isgovara se). A oni se od Hebrea zove prvi misec. B. Kašić, rit. 9^a. Ovo ime bi otcem Hebreom navišćeno. F. Glavinić, cvit. 2^b.

HĚBREJSKI, *adj. jevrejski*. — Radi h vidi Hebrej. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Kuće hebrejske. B. Kašić, rit. 254. Nek hebrejski razgovor imaju. M. A. Rejković, sat. K7^a.

HEČ, *m. ime muško*. — xiv vijeka. Hečs. Deč. hris. 48. 100.

HEČIN, *m. ime mjestu*. — isporodi Hečka. — *Prije našega vremena*. Hečins. S. Novaković, pom. 149.

HEČKA, *f. ime mjestu, vidi Ečka*. — *Prije našega vremena*. Hečka. S. Novaković, pom. 150.

HEČIM, *m. liječnik, lekar, arap, tur. hekim*. — U naše vrijeme, u narodnjem pjesmama naj češće u množini; između rječnika u Vukovu (vide lekar). Da tražimo lagahne ečime. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Da ti tražim od mora ečime. 2, 512. Da ti tražim melem i ečime. 2, 868. Ko će naći od mora hečima. Pjev. crn. 55^a. Da te vodim na hečime. 64^a. Tu hečimi mene liječili. 86^a. A po vojsci pustio hečime, oni l'ječe mnoge ranenike. Nar. pjes. hörm. 1, 289.

HEČIMLUK, *m. lekarska nauka, lekarstvo, tur. hekimlik*. — U *Vukovu rječniku*: „arzeneikunde“, „ars medicinalis“.

HEČIMOV, *adj. koji pripada hečimu*. — U *Vukovu rječniku*.

HEČIMOVIĆ, *m. prezime*. — Od xviii vijeka. Andrija Ečimović. Norini 58. Ečimović. Schem. bosn. 1864. 98.

HEČIMSKI, *adj. koji pripada hečimima*. — U *Vukovu rječniku*: vide lekarski.

HEČIMŠTINA, *f. plata hečimu, lekarina*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme: Medisima hečimštinu plati). E ti neću platit hečimštinu. Pjev. crn. 195^a.

HĚDBETA, *n. pl. vidi hegbeta*. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena (hečbeta, a može biti da č stoji štamparskom griješkom mj. g: malo niže stoji egbeta). Donesi mi hečbeta dukatah. Pjev. crn. 815^a.

HEFTA, *f. vidi ehta*. Grada bio o'jelu heftu dana. Nar. pjes. hörm. 1, 190.

HĚGBE, *f. pl. vidi hegbeta*. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (egbe u pjesmi mjesto, egbeta). Na doratu egbe otpučio. Nar. pjes. vuk. 8, 176. Dones'te mi egbe sa dogata, pune puste žutijeh dukata. 8, 205. Te odnese egbe s dukatima. 3, 206. Već nasula dvoje hegbe blaga. Pjev. crn. 18^a. Pak preturi egbe na ždralina. Nar. pjes. petr. 8, 806. Na dogata hegbe navalio. Nar. pjes. hörm. 1, 264.

HĚGBETA, *n. pl. kožane dvoranke (bisage), tur. hegbe*. — isporodi hegbe, helbe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (egbeta, vidi bisage). Pa izvadi singir iz egbeta, okova ga sve u gvožđe juto. Nar. pjes. vuk. 2, 413. I nakupi egbeta dukata. 8, 125. Nakupila u egbeta blaga. 8, 201. Donesu mu hegbeta dukatah. Pjev. crn. 815^a. Iz egbeta izvadi čuturu. Nar. pjes. petr. 2, 51.

HĚGEDE, *f. pl. vidi egede*. Zacijukaše hegede. M. P. Šapčanin 1, 104.

HEGEDİĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. sagr. 1875. 262.

HEGEDUŠEVIĆ, *m. presime*. — *U naše vrijeme*. Schem. diak. 1877. 63. 67.

HEGEN, *m. ime muško*. — *U jednom primjeru xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Hegen). Knež Hegen Dragoslajić. Mon. serb. 190. (1378).

HEGLEN, *m. vidí eglen*. A o svačem heglen zauzeše. Ogled. sr. 254.

HEGLĖNDISATI, heglėndišēm, *impf. vidí eglendisati*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Nek se šale i nek heglendišu. M. A. Rejković, sat. F2b.

HEJ, *interj. vidí he*. — *Od xvii vijeka (vidí kod b)*.

a. *vidí hej*, a. Hej, ako ti bijaše prorok, jer nijesi providio ovijem stvarom prije neg su se zgodile? P. B. Bakšić 79. Ima život vični; hej dobro! F. Lastrić, test. 66b.

b. *vidí he*, b. Najde saka po pol solda. hej! one sad vesele, skaču... Nar. prip. mikul. 28.

c. *vidí he*, c. Hej, moji dragi! nisu ni vrazi sada veće ludi kako su do sada bili. M. A. Rejković, sabr. 86. E, hej, sokoloviću moj, naći će tebi otac devojčicu kao rumen cvet. M. P. Šapčanin 1, 68.

d. *vidí he*, d. Hej djevere, Sehanin Ivane! Nar. pjes. juk. 148. Hej družino, draga braćo moja! 614. Hej more mornaru! približi se kraju. Nar. pjes. istr. 2, 7. Hej ti, moja mila, ča imaš za nadri? Jačke. 26. Hej mehangija! daj mi litru rakije. Nar. prip. u Nar. posl. vuk. 324.

e. *u žalosti ili u prijekoru*. Hej! kamo srića, da je divojka moje pameti! B. Leaković, gov. 88. Hej moj brate, starina Novače! ni imamo vina ni duvana, nit' imamo pare ni dinara. Nar. pjes. vuk. 8, 4. Hej nesreće moje! Nar. prip. vuk. 312. Hej, starosti, prteno oružje! Nar. posl. vuk. 841. Hej, ta gde ti je mladost? ostario si još sad! M. P. Šapčanin 1, 105. Hej što nisam ja kojom srećom tamo pored Stanke! 1, 108.

f. *u jutini*. Hej ubio te Bog! Glasnik. II, 4, 7. (1728). Hej Milice, da te Bog ubije! ti si mene isdala Lazaru. Nar. pjes. vuk. 2, 260. Hej Solune, ogñem izgoreo! de u tebe ne ima junaka. 2, 468. Hej nevjaro, niđe te ne bilo! 4, 528. Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Pjev. crn. 21a.

g. *u sefi*. Hej! da bi mi takog referanta imali, kako bi do jako naš narod napredovao! S. Teklija. letop. mat. sr. 120, 16.

h. *vidí jaoh*. Hej meni nesretniku! M. Đ. Mišević, let. već. 274.

HEJAM, hejma, *m. vidí helam*.

HEJMIĆ, ili HEJMIĆ?, *m. ime muško kojemu samome nema potvrde, ali su potvrđeni adj.* Hejmićev i *presime* Hejmićević (*vidí oba*) što od njea postaju.

HEJMIĆEV, *adj. koji pripada Hejmicu (?) ili Hejmiću (?)*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka*. Hejmićeve bare. Deč. hris. 50.

HEJMIĆEVIĆ, *m. presime (po ocu Hejmicu? Hejmiću?)*. — *xiv vijeka*. Miloš Hejmićević. Deč. hris. 28. 92.

HEK, *m. presime*. — *Plur.: Hėki, selo*. — *U naše vrijeme u Istri*. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12.

HEKA, *f. hekahe, buka*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. halekahe)*. Žamor, vika, buka, heka čini take urnebes, da bi reko, straha od prijeka da se zemlja silno stresse. J. Palmotić 315.

HEKĀNE, *n. djelo kojijem se heče*. — *Stariji je oblik hekanje*. — *U Belinu rječniku (gdje je*

jamačno krivo tumačeno): hekanje, fischiata, il fischiare' 'sibilus' 819a, i u Stuličevu: v. halekahe.

HEKATI, hėčēm i hėkām, *impf. vikati hč pa i vikati uopće*. — *U Stuličevu rječniku*: v. halekati.

HEKSER, *m. vidí ekser*. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji ne zna, kad treba izgovarati h*. Ovaj, ovaj strah osudeha vičnoga jest a. Zoranda na hekseri spavati činio. Đ. Rapić 106. Sav obraz hoću noži i hekseri izderati. 187.

HEKTOR, *m. "Εκτωρ, Hector, grčko ime muško*. — *xvi i xvii vijeka (h je pisano po latinskoj ortografiji, te se ne izgovara)*. Budući on (Hektorović) slamen istočnijeh od gora zvati se drag kamen jakoga Hektora. N. Najlašević 1, 334. Hektor. I. Zanotti, en. 19. — *Nalazi se i bes h i bes k*: Etor (po tal. Ettore), *n. p.* Etor slafna roda, sin Prijama kralja. Đ. Baraković, vil. 12.

HEKTOROVIĆ, *m. presime (po ocu Hektoru)*. — *Radi h vidí kod Hektor*. — *xvi vijeka na Hvaru*. Pri kom se ushrani Petre Hektorović. M. Vetranić 1, 206. Nadgrebnica, koju složi Petre Hektorović Franešu Hektoroviću. P. Hektorović 61. Gutí gospodina Petra Hektorovića. N. Najlašević 1, 334.

HELAČ, *m. arap. tur. helák, propast, uništavanje*. — *U naše vrijeme*. Svi dušmani tvoji helač bili! Nar. pjes. hörm. 1, 42.

HELAM, helma, *m. kaciga, striem. hėlm, novonjem. helm*. — *U nekijem rukopisima xv vijeka*. Junak podvignu hėga zlati helam. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Helam Ačelišev ki je od prečistoga zlata ne more stati na Urikšeševu plėšivoj glavě. 188. Na hėlmėht že rozi vasiliska. Aleks. nov. 21. Helmė Aleksėndrovė na kopji iznese. 22. Helmė na glavu vıstmė. 56. — *U rukopisu xvi vijeka osnova je hejm (nom. sing. hejam)*. Na hejmih vasiliskove roge nositi reče. Aleks. jag. star. 3, 284. Hejam Aleksandrov na kopju suprot nim iznese. 235. Hejam na glavu svoju postavi. 261.

HELANDARO, *n. (?) vidí Hilandar*. — *Samo na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Helandaro). V. Svetěj Gorě Atona v. mēstē rekómēm Helandaro. Mon. serb. 191. (1879).

HELBE, *f. pl. vidí hegbe, hegbeta*. Pune albe napunila blaga. Nar. pjes. hero. vuk. 81.

HELBETENĀ, *vidí elbetena*. — *U Vukovu rječniku*.

HELČIJA, *m. vidí elčija*. — *xviii vijeka u pisaca koji ne snadu kad treba izgovarati i pisati h*. Persijanci k hima poslaše svoje helčije. M. A. Rejković, sabr. 88. Ako se bolesti Božje helčije imenuju. Đ. Rapić 190.

1. HELDA, *f. vađa da je nekakvo krzno*. — *xv vijeka u jednom spomeniku, i otale u Daničičevu rječniku* (helda, 'pellis quaedam'). Kontuž zlatom figurani crvenoga aksamita a postajeni heldami, a druga svita plašt crljenoga aksamita takođe potstajeni heldami. Spom. sr. 2, 104. 124. (1449).

2. HELDA, *f. vidí hejda*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Rjelostjenčevu (v. hajdina), a iz njea u Stuličevu* (panicum!). Helda ili hajdina. I. Jablanci 62. Helda mañe đubreta se prima. J. S. Rejković 40. Kupus, prošo, lan i helda. 178. Ol' iz helde zbira i kartofle. S. Milutinović u Pjev. crn. 829a. i u Šulekovu imeniku (*vidí kod hejda*).

HELDAV, *adj.* *može biti: kao helda*. — *U zagoneci*. Koči gvozdeni, gumno mesano, žito heldavo. *odgonetljaj: duhan, kad se sjecka na dlanu*. Nar. zag. nov. 47.

HELDIN, *adj.* *koji pripada heldi*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Pristalo vrime od heldine sitve. J. S. Belković 218.

HELDOPITA, *f.* eldopita, pita od eldovna brašna. L. Stojanović.

HELDŌVAN, hēldŏvna, *adj.* *heldovan*. — *Vidi kod heldopita*.

HELDOVI, *m. pl.* *ime dajema selima u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 172. 208.

HELE, *conj.* *veže rečenice: u prednoj rečenici (ili u prednijem rečenicama) kaže se više ili manje isprjekom da nešto može biti s više usroka ili na više načina ili ne u isto doba itd.; a rečenicom u kojoj je hele (kao bilo što bilo, svakako, sve jedno itd.) tvrdi se da ono nešto zbija biva, pa s koga mu drago usroka ili na koji mu drago način ili u koje mu drago doba itd.* hele obično stoji pred rečenicom ali se gdje gdje nalazi i u tu umetnuto. — *Tur. hele*. — *Može biti i okrenuto* (el'. F. Lastrić, test. 110^b. Nadod. 144). — *Od xviii vijeka, a između rjetnika u Vukovu* (ele, 1. halt einmal! quid multa? s primjerima: Ja ne znam kud je otišao, ele ga između nas nestade. Ele Turci Mačvu pregaziše. 2. ei ei? schau schau? interjectio increduli: en hominem! n. p. A. Jesi li bio danas kod nega? B. Nijesam. A. Ele, ele?). a) *sa značenjem kasnijem sprjeđa*. Daklen je po razlogu veća krivica čovijeka nego ženska, izvan što je nezina sramotnija, ele kako mu drago, ako se ne pokaje, u pakao. J. Banovac, pripov. 187. Prilikuje ovaku viru i dila jednom cablu od masline, onda kad pokaže cvit koji je zlačenja ploda, ali pak privari i ne učini ploda, zašto ili je mori suša, ili šteti kiša, ili truje vitar, ele se ne vidi ploda. pred. 58. Ja ne znam doisto jeli ovo istina bila. ele ili bila ovo istina ili ne bila, ja vam dajem ovi nauk. J. Filipović 1, 22^b. Jur sam rekao da ne znam razabrati, il' su veće muke sina na križu, il' žalosti majke pod križem. ele da su neizmjerne jedne i druge, to sam rekao. F. Lastrić, test. 100^a. Ili će pak ovi duh usta Isusovi bit kakav strašan vihar ili muña ili grom il' samo strahovit glas s nebasa, ovde razliki(h) naučiteja razlike su osude. ele dosta je ovo, da će nega ondi strijeskati prid svim pukom. ned. 4. Jel' ovo istina ili nije, to ostavljam drugim suditi, ele je živa prilika ne-navidljivije. 861. Ah kada bi, Bože! toliko stotina hiljada godina prošlo, ele bi u jedno doba prošlo, i zato bi se utišali sužni pakleni. A. Kanižlić, fran. 228. „Ele“ dunderin nima odgovori, volim da ste ga i vi načinili nego da je grbav“. M. A. Belković, sat. A1^b. Čovik jest prez žene kakono vinograd prez ograde, poje prez cvitja, gora prez listja, klasje prez žita, ... ele u malo riči može se reći da je jedno ogledalo prez svitlosti. N. Palikuća 20. Meaši su od vikarije bosanske bili od mora Adrijatika do vrata gvozdeni Bulgarije; Ančić piše da su bili do Tartarije. ele kako mu drago, bila je puno velika i široka doisto. Norini 28—24. Ovo je moja misao, ako tebi pak ne bi bila po čudi, a ti slidi ozgorne naučiteja, ele drži slobodno rečena ozgor. M. Dobretić 477. Vika telal po Budimu belom: ko bi dajle, čini se ne čuo, ko je bliže k zemlji pogleduje. ele nema u Budim junaka da uvati majstora Manojla. Nar. pjes. vuk. 8, 824. Mi ne znamo jedan za drugoga, ko l' pogibe, kog' li uvatiše, ko l' uteče, koji li ostade, ele Turci

Mačvu pregaziše. 4, 180. Neće Alija, neće Balijsa, ele odoše sviše u gamiju. Nar. posl. vuk. 210. Nešto Turčin silom, nešto pop s knjigom, ele siromahu ne osta ništa. (U Bosni). 212. Jedan dan zar su mu se bile gusle nešto pokvarile, kako li, ele nikako ne mogaše započeti. Nar. prip. vuk. 285. Sad ja upravo ne znam, ili je ovo kakva orkvena istorija, ili samo narodna pripovijetka, ele u ovoj pjesmi o Gavanu gotovo nema ništa, nego samo o ženi negovoj. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Kako je gođ bilo, ele se šteta učinila. poslov. 162. — b) *značenje je drukčije od onoga kod a) s toga što se u prednoj rečenici kaže nešto po čemu ne bi moglo biti ono što se kaže u zadnoj; hele ističe da ovo (ne u cjelini, ali u nekim granicama po onome što je prije kasano) biva u natoč onome što se prije kazalo. isporodi ipak. Premda ne mogu nenaviditi, ele smagnu. F. Lastrić, test. 802^b. I premda ovo mlogi ne drže da je dvostruk, ele svi potvrđuju da isti grijh učinjen u svetac jest teži nego li učinjen u drugi dan. F. Lastrić, ned. 125. Kojim ričma ako i ne osloglaš se iskrni, ele se pogrđuje. 140. Ako ovo i ne čine s odlukom za pometnuti dijete, ele, ako se po toj nepomji dogodi, krive su. 141. Zvirad, premda ne razume, ele narav slidit ume. V. Došen 190^a. Ako štogod i odkineš, ele opet štogod ostane. D. Rapić 372. Mačija stane govoriti svojoj kćeri da ide onamo, a ona se zatezala i suprotila, ele naj posle mati je kojekako namoli. Nar. prip. vuk. 177. — c) *širenjem značenja kod b), kaže se da nešto uopće biva u natoč onome što se prije kazalo. Po čemu oni, prem ako u sebi malo vridni biše, ele svoj crkvi strašni postadoše. E. Pavić, ogl. 678. Premda bi plemenito jio i pio, ele bi uvik s oprezom stajao i od straha drtao. D. Rapić 75. — d) *dajjem širenjem značenja, hele (kao ali) stavja uopće nešto na suprot onome što se prije kazalo. čini se da neki pisci shvaćaju kao da je hele (ele) i ali ista riječ. Usiluje se drakun navesti Isusa na grijeh, el' zaludu. F. Lastrić, test. 110^b. Upita ju, zašto se nasmija. Ona tam ovam, ele valade da kaže. ned. 265. Dogovoriše se da se rasidu; ele prije nego se razidoše, odrediše čudnovato dilo učiniti. E. Pavić, ogl. 28. Pridobi srično neprijatele, ele ovo vesele do skora se obrati u žalost. 195. Bog zapovidi Joni da otiđe u Ninive, ele on na msto ispuheća naredbe Božje ode u Jope. 424. Obveseli se Jona ovomu bršlenu, ele ovo njegovo vesele ne bijaše zadugo. 429. Razjuti se kraj na ni, ele se oni ne pripadoše. 401. Mlida u da će oni veću plaću dobiti, budući da su duje poslovali, ele ne dostadoše više nego š nima bi pogodeno. 584. Hoti udil zagrliti svoga meštra, ele on ne kti pripustiti. 630. Puk poče Pavla i Barnabu držati za bogove i hotijau da im posvetilište prikažu, ele oni ponizni učenici Isukrstovi razdrvši svoju odiću, rekoše. 660. Poče drtati i vojnike sebi na pomoć zvati; ele prija nego tko k nem dođe Vladislavo s ovog svita pode. Nadod. 170. Tako se čini od ostale, ele pazi da imaš uvik nosit ostanak. M. Zoričić, aritm. 51. Puk ostade poradi čuda koje vidi, ele ona каза da je bila istinito umrla. zrc. 186. Namisli da ga kod negova obtuži starašine, da ga je vadio s nom gristi, ele nije se u sam sebe pouzdao. D. Rapić 83. Ako je i posramotno, ele jest probitačno. 862. Pak nom (vodom) čistom oko cvitja škropi, ele stabke ne polij ni lista. J. S. Belković 158. Ona (helda) svuda nije jednako znana, ele lude i živine rani. 174. Zemlja pravim nije vrilom ponosna, ele ima bar s vrimenom vode. 291. Jeste li vidili, kada***

ga čini po drugomu biti, kako siromah i susama i jaukañem i savijañem svoga tila ukazuje svoju bolest, ele sve jednako oči drži na svomu gospodaru? A. Tomiković, gov. 848. — e) *upotrebljava se i u pitanju kad se hoće pokazati da se ne vjeruje ono što se čulo. vidi u Vukovu rječniku.*

HĚLENA, *f.* vidi Elena i Jelena. — *h je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se.* — *Od xv do xviii vijeka.* Paris odvede Helenu u Troju. M. Marulić 69. U kapeli svete Helene. A. Gučetić, roz. mar. 65. Helena cesarica, mati velikoga Konstantina. F. Glavinić, cvit. 6^a.

HELIDON, *m.* *vaja da je Chelidonium majus L., neka trava, rosopas, od grč. χελιδόνιον.* — *U rukopisu xv vijeka.* Helidon svari s vinom. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 111.

HĚLIJA, *m.* vidi Ilija. — *h je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se.* — *U dva pisca xvi i xviii vijeka.* Oštrost života Helije proroka. B. Gradić, djev. 87. Helija grišnike karaše. F. Glavinić, cvit. 183^a.

HELIZEJ, *m.* vidi Elizej. — *h je samo ortografički znak po latinskom jeziku i ne izgovara se.* — *U knisi xv vijeka.* Usta se tada Helizej i pojde za ñom. Bernardin 57. 4reg. 4, 80.

HĚĽA, *f.* *hyp.* helĽa. — *Akc. se mijenja u voc. hĚjo.* — *U Vukovu rječniku:* elĽa, *hyp.* von elĽa, *n. p.* u pripovijeci: Hero: Što veliĽ, elĽo? ElĽda: Pleti koĽ, Hero.

HĚĽDA, *f.* Polygonum fagopyrum L., *neka biljka (nije žito) što se is nesina ploda moĽe činiti muka.* — *isporedi helda, jelĽda, jelda, hajĽda, hajdina.* — *Sve su ove riječi postale od stvñem. haidan, sredovñem. heiden, ali ne uprav (osim hajĽda i hajdina) nego preko tur. helde (MikloĽić).* — *Od xviii vijeka, a ismeĽu rječnika u Vukovu (helĽda i elĽda, 'der buchweizen', polygonum fagopyrum Linn.). Čini se (kruh) od ječma, ... elĽe...* J. Banovac, razg. 226. Helda, helĽda, čeĽ, hejĽduĽe, Polygonum fagopirum L. (SabĽar). B. Šulek, im. 108.

HĚĽDŌVAN, hĚĽdŏvna, *adj.* koji pripada helĽdi, koji je natiñen od helĽde. — *U Vukovu rječniku:* elĽdovan, *n. p.* hĽeb, 'buchweizen', 'polygoni fagopyri' s primjerom is narodñe pjesme: PoniječeĽ prinos kapetanu: crno bravče, elĽdovne kolače.

HĚM, *conj.* kaĽe se hem—hem, kao i—i, ne samo —nego i, kaĽ se nabraja viĽe stvari kaĽe u isto doba bivaju, *pers. tur.* hem, *sajedno*, hem—hem, i—i. — *Od xviii vijeka, a ismeĽu rječnika u Vukovu:* em, 'sowohl—als auch, etc.', 'et—et': vide hem (kaĽega nema) s primjerom: Em je skupo, em nevaljalo, cf. bud. tud. S. Jakov veli: 'Ve-seje scinite, bratjo, kaĽ u napasti razlike upadete', zaĽto em poniznije živeo, em izkuĽuje se naĽa vridnost na vojci ovoga svijeta suprot neprijateljom. F. Lastrić, ned. 289. Tada je bila potriba nositi kosti mrtviĽe uza se za spominati se od smrti, zaĽto, kako reko, em Ľudi bilo malo, em živili za dugo, i tako smrt je bilo viditi ritko 866. Em ne radi, em ne Žtedi; mora propasti. Nar. poslov. stoj. 149. Em me bio, em joĽ da mu kaĽem hvala. M. P. Šapćanin 1, 52. — *U jednom primjeru naĽega vremena stoji (neudvojeno) s drugijem znaćenem: doista? baĽ? PoĽto ti je taj koĽ? hem taki joĽ nije ni doveden u naĽu carĽiju.* Nar. prip. bos. 1, 9.

HĚMĀN, *m.* vidi Āmān. — *U Vukovu rječniku.*

HEMBRA, *f.* rijeć nepoznata znaćeka i po-

staña u spomeniku xviii vijeka gdje stoji us svjeđoĽba. Ovo neka se znaĽu granice dokle je Hercegovina po hembri i po svidoćbi stari Ľudi. Stat. pol. ark. 5, 313. (1865).

HEMIĆKI, *adj.* koji pripada hemiji. Hemićki, chem. v. lućben. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HEMIĆI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu travnićkom. Statist. bosn. 186.

HĚMIJA, *f. ñem.* chemie (uprav arapska rijeć), nauka po kaĽoj se zna od čega su sastavljena tjelesa. — *isporedi lućba.* — *U pisaca naĽega vremena.* Hemija, chem. v. lućba. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HEMIK, *m.* čovjek što se bavi hemijom, ñem. chemiker. — Hemik, chem. v. lućbar. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

HĚMĽERĽJA, *m.* čovjek iz istoga grada, zemĽak, *pers. tur.* hemĽehri. — *U naĽe vrijeme, a ismeĽu rječnika u Vukovu (vide zemĽak).* Privuće se momće emĽerija. Nar. pjes. herc. vuk. 218. Pak on nejma svoga emĽerije koji bi mu bio u nevoji. Pjev. crn. 276^a. EmĽerija, čem si muĽterija? Nar. pjes. petr. 1, 222.

HĚMĽERĽJIN, *adj.* koji pripada hemĽeriji. — *U Vukovu rječniku:* 'landsmännisch', 'popularis'.

HĚMŠO, *m. hyp.* hemĽerija. — *Akc. se mijenja u voc. hĚmĽo.* — *U Vukovu rječniku.*

HEMUĽEVAC, HemuĽevca, *m. selo u MeĽumurju. (kajkavski)* HemuĽevac. Schem. zagr. 1875. 186.

HENĆIĆ, *m. presime.* — *xv vijeka.* Juraj Henćić. Mon. croat. 79. (1451).

HĚNDEK, *m.* jarak, jaruga, arap. tur. chandaq. — *Od xviii vijeka, a ismeĽu rječnika u Belinu (endek, 'fossa, terreno cavato in lungo per vallar campi o per ricevere e scolar l'acqua', 'fossa' 827^a) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu ('der graben', 'fossa').* Tko ima priskoćiti jedan potok ali jedan hendek straĽan, za ne upasti unutra počme zatkrivat se iz daleka. M. Radnić 261^a. Gdi su duboki putovi ili hendeci. I. Jablanci 23. KulaĽ bjeĽe hendek iskopao, pa se kulaĽ sleĽe u hendeka. Nar. pjes. vuk. 8, 115. Da u polu hendek iskopaju. Pjev. crn. 182^a. Pa je baci u tavnu tavnicu, Ľđino mi je endek od koljena. Nar. pjes. bos. prij. 1, 48. Oko Ľeg je hendek naćinio, pa je Dravu vodu navratio. Nar. pjes. hŏrm. 1, 204. — *I ime mjestima: a) u Crnoj Gori (?).* Udarise Turci na Martiniće, i pogibe pop Rade 1882. Udari Sećir beg na Endek 1838. Starine. 10, 268. — *b) u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Endeku. Sr. nov. 1871. 653.

HENGIĆ, *m.* čavao što se upotrebljava kaĽ se Župerina pribija. u Posavini. F. HefeĽe.

HENKAR, *m.* vidi Ľelat, ñem. henker. — *U dva pisca Slavonca xviii vijeka.* Kralj seb' viće henkare. A. J. Knezović 186. Čitavi čopori henkara stajali su pripravn. A. Tomiković, gov. 825.

HĚNRIK, HĚNRIKO, *m.* vidi Enrik. — *h je samo ortografički znak i ne izgovara se.* — *xvii i xviii vijeka.* ImaĽe i dva brata pri cesaru Henriku vojujući. F. Glavinić, cvit. 67^b. Odredi smaknut Henrika. I. Anđić, cvit. 28. Bena Henrik vladalać poĽteni. NadoĽ. 85.

HENRIKOVCI, *m. pl.* pustara u Slavoniji u poĽĽupaniji vukovarskoj. Pregled. 115.

HĚNATI, hĚnām, *pf.* prestati. — *isporedi Ľhati (što je jamaćno ista rijeć).* — *MoĽe biti da je*

od mađ. heny, besposlen, lijen. ako je tako, isto je postane i kod enati i anati. — U Bjelostjenčevu rječniku: v. prestajem; u Jambrešićevu: desisto; u Stuličevu: cessare, desistere (s dodatkom da je useto iz Haddeličeva).

HERA, m. vidi Hero. — Akc. se mijenja u voc. Héro. — Od xviii vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Vukovu (vide Hero s dodatkom da je po istočnom govoru). Stanovnici (nahije svorničke) koje Bošnjaci ostali 'Šijacima' a oni ostale Bošnjake 'Herama' nazivaju jesu Rišćani. F. Jakić, zeml. 44. — I kao nadimak ili prezime. Jovan Kozar Hera. Milisav Hera. (1706—1707).

HERAČINA, m. (augm. Herak) muški nadimak u Crnoj Gori. Od istoga Petra Mrkaića Heračine iz Petrovićah. S. Milutinović u Pjev. crn. 288b. — U istoga pisca znači i: veliki junak (škenskoga je roda), vidi herak na kraju. Jedinostvena je to heračina, i koliko junačina to više je mudarčina. 826a.

HERĀK, m. ime muško. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu. Heraks. S. Novaković, pom. 110. Ni hvali Heraka ni kudi Petaka, oba su brata jednaka. Nar. posl. vuk. 225. — I kao prezime u naše vrijeme. Herak. Šem. prav. 1878. 82. — I kao nadimak u Dubrovniku. P. Budmani. — Jedan pisac našega vremena daje ovoj riječi značenje: junak, vađa da po grč. ἥρως i lat. heros (vidi i heračina i herastvo). Dva heraka. S. Milutinović u Pjev. crn. 6a.

HERAKA, f. ime žensko. — isporodi Herak. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 110.

HERAKOVIĆI, m. pl. selo u Crnoj Gori u plemenu Ngušima u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 18. — Biće isto što se pomine prije našega vremena. Herakovići. S. Novaković, pom. 149.

HERAŠTVO, n. junaštvo (?), vidi herak na kraju. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Mili Bože, čuda i zlameña! sastaje se dvije mejdangije; što imaše kod sebe oružja, što imaše sve su izlomili... pa sjedoše ter otpočinuše. kad junaci počinuše trudni, pak od zemlje obadva skočiše, ruke šire, u lica se ljube, i sad sjede, ladno piju vino, to je bogme veliko čudestvo, il' čudestvo ili je heraštvo. Pjev. crn. 7b. — Neće biti ni čudestvo ni heraštvo narodne riječi: vađa da ih je umetnuo sam pisac (S. Milutinović, vidi kod herak) koji je našampao pjesmu.

HERAV, adj. erav, razrok, zrikav, zrakav, heroglav. u Lici. V. Arsenijević. — vidi 8. hero.

HERCEG, m. nem. herzog (uprav vojvoda), vladar naj veći isa kraja, prevodi se lat. dux, tal. duca, franc. duc, engl. duke itd. (isporedi 2. duka). — Od kraja xiv vijeka, a između rječnika u Mikafinu (herceg, hrceg, duca, dux, regulus), u Belinu (duca, dux 281a; veliki herceg, arciduca, archidux 98b), u Bjelostjenčevu (princeps, dux), u Jambrešićevu (princeps), u Voltigijinu (duca, condottiero, campione, herzog), u Stuličevu (duca, dux), u Vukovu (herceg Stjepan, vidi kod b)), u Daničićevu (herceg, dux). a) naj prvi se kod nas nazivlje Hrvoje hercegom (a i dukom, vidi kod 2. duka) spjetskijem. Slavnomu i valmožnomu gospodinu Hrvoju, po milosti Božijoj hercegu splétskomu. Mon. serb. 250. (1400). — b) kasnije se Stjepan Vukčić (Hranić) Kosača nazivlje hercegom (od svetoga Save, a sa nim i negovi potomci, te se s toga zemlja kajom su vladali još zove hercegovina. herceg se Stjepan često spominje i u narodnjem pjesmama našega vremena. Mi gospodine Stjepane, Božijom mi-

lostju hercega od svetoga Save. Mon. serb. 441. (1450). Testamenat hercega Stjepana Kosače. Spom. sr. 2, 124. (1465). Mi gospodine Balša, herceg svetoga Save, sinu gospodina hercega Vladislava. Mon. serb. 502. (1467). Mi gospodine Vlatko herceg svetoga Save. 507. (1470). Junaci kim svetoga Save ime i hercega stoji Stjepana. I Gundulić 826. Svu bosanaku krajevinu i gdi je herceg gospodio vlas poda se turska ukinu. 890. Stjepan herceg ki posili sinaku ženu. J. Kavašin 288b. Herceg Stjepan hranaše sokola trojemitara. Nar. pjes. miki. beitr. 1, 48. Dolazi li nad Ercegovinu i vidiš li ercega Stjepana? Nar. pjes. vuk. 1, 556. Mače vojsku erceza Stepene, u ercega mloga silna vojska. 2, 297. prema ovome i Sandaža Hranića zove jedan dubrovački pisac hercegom. Hercezi Sandaži u slavi slovijehu. M. Vetranić 1, 46. — c) uopće prema nem. herzog ili tal. duca itd. Nego su se prezakonno dvigli pred hercega. Mon. croat. 167. (1497). Nabukodonozor kralj posla skupiti poglavja, nabdare i sudce i hercege... Bernardin 101. dan. 8, 2. Asirski hercezi. M. Marulić 12. Sin nikoga hercega. Mirakuli. 21. Knez, ban, ali herceg. P. Hektorović 57. Milostiju Božijegu Janoš kraja ugriskij... i obojima šližijami hercega. Mon. serb. 558. (1587). Cesari, kralji, bani i ercezi. M. Divković, bes. 218a. Knezi aliti hercezi. M. Orbin 255. I pomagajući niki hercegi Otokaru. F. Glavinčić, ovit. 188b. Hercega i župana iliriskih kamo starih? J. Kavašin 282b. Budi knez, budi herceg. A. d. Bella, razgov. 81. Veliki herceg od Toskane. I Đorđić, ben. 147. Princip iliti herceg. F. Lastrić, ned. 261. Poglavica milanski i ercezi nimački. A. Kanižlić, kam. 658. Vojvode u stara vrijeme zvali su se duke oliti ercezi veliki. And. Kačić, razg. 271. Kći hercega kamerinskoga. I. M. Mattei 85. Malana se stvar činaše hercegu od Aula, vladocu Flandrije. Đ. Rapić 188. — d) prezime. — xv vijeka (u latinskijem spomenicima) i u naše vrijeme. Pauli Herceg de Zekchew. Starine. 5, 117. (1459). 128. (1483). Herceg. Schem. herceg. 1878. 254. — e) Hercegovac. u narodnoj pjesmi našega vremena. Nu mi prose prosioci, jedni prose od Bosne ponosne, drugi prose od Hercegovine... al' govori iz grada devojka: 'Ja bih dala jedan tovar blaga, da ne idem za Bošnjaka mlada; još bih dala dva tovara blaga, da ne idem za Hercega mlada'. Nar. pjes. javor. 1880. 289.

HERCEGINA, f. vidi hercežica. — U Stuličevu rječniku: 'duchessa', dux, f.

HERCEGINI, adj. koji pripada herceginu. — Samo u Stuličevu rječniku: 'della duchessa'.

HERCEGLIJA, m. prezime. — Uprav znači Hercegovac, i postaje turskijem nastavkom li. — xviii vijeka Jevta Erceglija Ercegovac. Glasnik. II, 8, 240. (1720). — vidi i Hercelija.

HERCEG-MAROK, m. selo u Barani. Šem. prav. 1878. 40.

HERCEGNOVI, m. grad u Dalmuciji u okrugu kotorskom (tal. Castelnuovo). Rep. dalm. 1872. 8. — Obično se zove kraćijem imenom Nōvi. — Prije se zvao Sveti Stefan, a dobio je ovo ime kad ga je ponovio herceg Stjepan.

HERCEGOV, adj. koji pripada hercegu. — Ismeđu rječnika u Bjelostjenčevu (obećati blago hercegovu aureos montes polliceri kod hercega), u Stuličevu, u Daničićevu (hercegovz, ducis). Jerz su Spléćane dohodili i mogu dohoditi i pohoditi slobodno kakono i druzi vsi hercegovu. Spom. sr. 1, 60. (1405). Hercegovz knez. 1, 80.

(1407). Prišadši k gospodinu sinu hercegovu. Mirakuli. 25. — Često: koji pripada hercegu Stjepanu (vidi herceg, b)) pa po tome i hercegovatki. Ođ hercegovce zemlje sanžak begu. Mon. serb. 474. (1456). U hercegovu sanžaku. 484. (1461). Hercegovu sinu Vlatku hercegu. 518. (1470). Mnoge crnce tim sjedini da podu iskat' ljepos novu po bosanskoj kraljevini i gospostvu hercegovu. I. Gundulić 878. Pa doziva hercegovu Šćepa. Nar. pjes. herc. vuk. 84. Eno knjige zemlju prehodile, hercegovu i Bosnu ponosnu. Osvetn. 2, 78. amo spada i primjer u Bjelostjenčevu rječniku.

HERCEGOVAC, hercegôvca, m. čovjek iz Hercegovine. — Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padešima, osim nom. (i acc. kod c)) sing., i gen. pl. Hercegovčâ. — Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu 868^b, i u Vukovu. a) u pravom značenju. A odluči se u Poljaka Hercegovac Ali-paša. I. Gundulić 810. Hercegovce ko je vidio, deset tisuć broj im poda. 826. Zato rečemo: ono je Šokac, ono je Ercegovac, ono je Boduo. S. Margitić, isпов. iv. Svega naroda slovinskoga, a navlastito naši Bošnjaka i Hercegovaca. Grgur iz Vareša 16. Doke stiže u Hercegovinu b'jeloj kuli Duke Hercegovca. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Sijekući jadne Hercegovce, Hercegovce, Srbe od starine. 4, 56. Nevjernici Hercegovci Turci. 4, 446. Kad to čuo Hercegovac Šćepo. Nar. pjes. herc. vuk. 84. — b) prezime. — u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — isporodi Herceglja. — c) selo u Hrvatskoj u podžupaniji bjelovarskoj. Pregled. 81.

HERCEGOVAČKI, adj. koji pripada Hercegovcima, Hercegovini. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu. U primorju hercegovackom. P. Vitezović, kron. 106. 149. Kad su jednom ratovali hercegovacki Turci i Crnogorci. Nar. prip. vrh. 22. Ja sam ovđe srpski jezik razdijelio na tri narječja (kao što je sam po sebi razdijelen), t. j. 'ercegovacko' kojim govore svi Srbi koji žive po Ercegovini, po Bosni (kako grčkoga tako i turskog zakona), po Crnoj Gori, po Dalmaciji, po Rvatskoj i po Srbiji ožgo do Mačve, do Vajeva i do Karanovca, resavsko'..., i sremačko'... Vuk, rječn. (1818). xvi.

HERCEGOVA STRANA, f. planina u Pivi. V. Lešević.

HERCEGOVATI, hercegujêm, impf. biti herceg, raditi kao herceg. — U Stuličevu rječniku: 'ducem esse'.

HERCEGOVCI, m. pl. selo u Dalmaciji u okrugu sinškom. Ercegovci. Repert. dalm. 1872. 28.

HERCEGOVČAD, f. coll. vidi kod Hercegovčce.

HERCEGOVČE, hercegôvčeta, n. dem. Hercegovac, mlađi Hercegovac. — Za množinu bi trebalo da ima coll. Hercegovčâd. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der junge Herzogwiner, 'puer e ducatu S. Sabbae' s primjerom iz narodne pjesme: Nije ono momče Hercegovče). A treće je momče Hercegovče. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Na vratima momče Hercegovče. Nar. pjes. petr. 2, 684.

HERCEGOVČEVIĆ, m. prezime (po ocu Hercegovcu). — U naše vrijeme. Ilija Matića tužio Petra Hercegovčevića iz Kleša. Glasnik. 11, 1, 210. (1808).

HERCEGOVICA, f. hercegovu žena. — isporodi hercežica. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikišinu ('haec dux'), u Belinu ('dux' 281^b; velika hercegovica 'archiducissa' 98^b), u Voltigijinu ('duchessa', 'herzoginn'), u Stuličevu (gdje je slo tumačeno jer je shvaćeno kao da je

deminutiv: 'duchessina' juvenis dux, ducis filia'), u Daničičevu (hercegovica 'ducis uxor'). Gospoda Jelšna hercegovica (žena hercega Hrvaja). Spom. sr. 1, 176. (1412). Na molbe hercega od Bertaše i hercegovice žene njegove. A. Gručetić, roz. mar. 77. Broj bez broja od knežina, hercegovica. I. Đorđić, ben. 54. Hierlanda, hercegovica u Britaniji. Đ. Rapić 179.

HERCEGOVIĆ, m. uprav hercegov sin, ali se upotrebljava kao prezime, i tako je i u prva dva primjera gdje je još prvo značenje. — Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('duchetto, duchino' juvenis dux, ducis filius') i u Daničičevu (hercegovič 'ducis filius'). Knež Bacoša Hercegovič (sin hercega Hrvaja). Mon. serb. 256. (1405). Pokojnoga gospodina kneza Balše Hercegovića. Spom. sr. 1, 171. (1423). Anton Ercegović. A. d. Costa 1, 68. Stefan Ercegović. Nar. pjes. vuk. 8, 570. (među prenumerantima).

HERCEGOVINA, f. ducatus, hercegovu država. — Od xv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Mikišinu (hercegovina, hroegovina 'ducatus'), u Belinu ('ducatus' 281^a; 'S. Sabbae ducatus' 868^b), u Voltigijinu ('ducato', 'herzogthum'), u Stuličevu ('ducatus'), u Vukovu ('die Herzogwina', 'Hercegovina, ducatus S. Sabbae'), u Daničičevu (hercegovina 'ducatus', država hercega Stjepana od kojega joj je ostalo to ime). a) uopće. u jednom primjeru xviii vijeka (vidi i rječnike). Početak kraljevstva, carstva, republike, hercegovine i gospostva ostala. A. d. Bella, razgov. 81. — b) ducatus S. Sabbae, zemlja među Bosnom, Dalmacijom, Crnom Gorom, Starom Srbijom. — postane vidi kod herceg, b). Po Arbanasehi i po Hercegovine (sic). Mon. serb. 257. (1481). Gospodar zemlje Hercegovine. 557. (1566). Karakaš plemenom iz Hercegovine. I. T. Mrnavić, osm. 57. Uzeše Turci Hercegovinu. P. Vitezović, kron. 125. Zao je običaj u Ercegovini. S. Margitić, isпов. vi. Nepametno govore oni koji govore, da je Ercegovina, aliti dukato s. Save bio do Cetine vode. Norini 5. Te je šile (knigu) u Hercegovinu. Nar. pjes. vuk. 2, 171. Ode s Dukom u Hercegovinu. 2, 178. Dok se vratim iz Hercegovine. 2, 176. I Trojicu u Hercegovini. 2, 199. On dovede svu Hercegovinu. 4, 109. — gdje gdje (osobito u pjesmama) stoji Hercegovina s prijedlozima na (mj. u), s, od (mj. iz). Mileševku na Hercegovini. Nar. pjes. vuk. 2, 102. Te je (knigu) šalje na Hercegovinu. 2, 104. Al' eto ti od Hercegovine. 8, 150. Moji svati sa Hercegovine. 8, 517. Prijatelja sa Hercegovine. 3, 565. Moju zemlju na Hercegovini. 8, 566. — u narodnoj se pjesmi Hercegovina nazivlje 'lomna'. A na lomnoj na Hercegovini. 8, 55. — često se pomine zajedno s Bosnom. Sve obade zemlje i gradove, slavnu Bosnu i Hercegovinu. And. Kačić, razg. 146. Te lepote u svoj Bosni nema, u svoj Bosni i Ercegovini. Nar. pjes. vuk. 1, 281. Sva nas Bosna pomirit' ne može, ni sva Bosna ni Ercegovina. 1, 844. Slavna Bosna i Ercegovina. 1, 586. Lepota se nena razglasila po svoj Bosni i Hercegovini. 8, 543. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — c) ovako zovu i grad Blagaj u Ercegovini s toga što je ondje živio herceg Stjepan. vidi Blagaj, a).

HERCEGOVINITI, hercegovinim, impf. vidi hercegovati. — U Stuličevu rječniku. — Sasma nepouzdan.

HERCEGOVKA, f. žensko čelade iz Hercegovine. — Akc. se mijena u gen. pl. Hercegovčâ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Porodi ga Hercegovka majka. And. Kačić, razg. 56^b.

HERCEGOVO, *n. ime nekakvu mjestu ili nekakvijem mjestima. — Prije našega vremena.* Hercegovno (Baňa). Drobňaci. cf. Hercegovina. S. Novaković, pom. 149. — *U jednoga pisca xviii vijeka kao da je manastir.* Gdi su opati od Rogova, ... Lucije, Sabe, Hercegovina ...? J. Kavašin 239b.

HERCEGOVSKI, *adj.*

a. *vidi herceški. — Samo u Voltigijinu rječniku* (ducale, herzoglich) i *u Stuličevu* (ducalis).

b. *koji pripada Hercegovini, hercegovacki. — I među rječnika u Daničičevu* (hercegovskyj, тѣс Hercegovina s primjerom: Mitropolitu petrovskomu i pol hercegovskomu. Гилъердинъ, босн. 812. xvii vijeka). Komu su plemeni hercegovska strana. I. T. Mrnavić, osm. 58. Hercegovsko sime. 58. V. bogospasnuju zemlju i nahiju hercegovskuju. Glasnik. 25, 44. (xvii vijek). Hercegovska pokrajino! J. Kavašin 286a.

HERCEGUŠA, *f.*

a. *kula u Ljubuskome.* Schem. herceg. 1873. 84.

b. (zemlja) Herceguša, Hercegovina. — *U jednoga pisca našega vremena.* Ne da sultan ni puževa plaza, gdje li dati Nikšić zmaja luta, što mu zemlju Hercegušu čuva. Osvetn. 5, 91. Svuda Turci teški zemji bili, po naj teži Herceguši tužnoj. 7, 79.

HERCELIIJA, *f. Hercegovina (?)*, *isporedi Herceglija. — U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Ti sakupi djecu Dalmaciju, ja ću skupit djecu Hercegliju. Nar. pjes. bog. 282.

HERCESKI, *adj. vidi herceški. — U Stuličevu rječniku:* herceški, v. hercegovski. — *sasma nepouzđano.*

HERCEŠKI, *adj. vidi hercegovski. — Pisano i herceški i herceški.*

a. *u Bjelostjencu rječniku samo adv.:* herceški, principalter, principum more.

b. *hercegovacki. — U dva pisca xvii i xviii vijeka.* Herceško sime. I. T. Mrnavić, osm. 60. Iz gospodstva herceškoga er je prognan bio. J. Kavašin 238b.

HERCEVSKI, *adj. hercegovacki. — Na jednom mjestu xviii vijeka.* Upade pod Stjepana hercevskega prut nemili. J. Kavašin 146a. — *sasma nepouzđano.*

HERCEZ, *m. Hercegovac. — Na jednom mjestu xviii vijeka.* Klade on Hlume meu Herceze i Zagorce. J. Kavašin 118a. — *sasma nepouzđano.*

HERCEZI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 88.

HERCEZICA, *f. vidi hercežica. — U Stuličevu rječniku:* v. hercegiņa. — *sasma nepouzđano.*

HERCEZIJA, *f. vidi hercežija. — U Stuličevu rječniku:* v. hercegovina s dodatkom da je uzeto iz Mikalina (?). — *sasma nepouzđano.*

HERCEZOVICA, *f. vidi hercežica. — U Stuličevu rječniku:* v. hercegiņa. — *sasma nepouzđano.*

HERCEŽICA, *f. hercegovica žena, žensko čelade kao herceg. — isporodi hercežica, hercežovica, hercegiņa, hercegovica. — Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (principissa, ducissa) i *u Daničičevu* (hercežica, ducis uxor). Gospoja hercežica Cicilija ostavša od ... gospodina hercega Stjepana. Mon. serb. 501. (1467). Hercežici Cicilije. 507. (1470).

HERCEŽIJA, *f. hercegovica država, hercegovica čast. — isporodi hercegovina, a) i hercežija. — U Bjelostjencu rječniku* (principatus, ducatus) i *u Jambrešičevu* (principatus).

HERČEGE, *f. pl. vidi Jerčege. — isporodi Herčezi, Herčizi.* Herčege, selo u moravičkom srezu, 6—7 sata na jug od Ivañice. tu ima stari grad hercega Stjepana. od hercega je i selo dobilo današnje svoje ime. M. Đ. Miličević, arb. 586.

HERČEZI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 149. — *isporedi Herčege, Herčizi.*

HERČIZI, *m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 149. — *isporedi Herčezi, Herčege.*

HERDEJ, *m. vidi Erdej. — U rukopisima xvii i xviii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Herdejs). Hodi paša budimski na Herdejs zemlju. Okáz. pam. šaf. 84. (1699). Herdejs osvojše. 86. (1699). Na Herdejs. 87. (1699). Ode Herdejsa. 82. (1758). — *Nalazi se pisano i Herdajs* (zemja). S. Novaković, pom. 149.

HERDEJSKI (herdejski), *adj. koji pripada Herdeju, vidi erdejski. — U rukopisima xvi i xvii vijeka, i u Daničičevu rječniku* (herdejskyj). Vojvodi herdejskomu. Okáz. pam. šaf. 88. (1554. 1660). Janoša herdejskoga vojvodu. 88. (1699). — *Herdejska, kao supstantiv ženskoga roda* (misli se zemja), *znači Herdej. u jednoga pisca xviii vijeka.* Na vrat carsku vješa zvizdu Rimske, Češke i Herdejske. J. Krmpotić, kat. 71.

HERDULATI, *herduljam, impf. vidi vrludati, erludati.* U vrijeme poklada razboli se i sve se je herdulao tamo do uskrsa. Nar. prip. bos. 1, 105.

HERDELA, *f. vidi hergela.* Našli su ga jutru u erdeli. Nar. pjes. vuk. 2, 239.

HERĖD, *m. vidi ered. — h je samo ortografski znak po latinskom jeziku i ne izgovara se. — U jednoga pisca xvi vijeka.* Ni češ hereda imat. M. Marulić 156.

HERĖGŪZ, *m. kome su krive noge, pa kad ide krljv (kao patka), čineći strahom tamo amo.* J. Stojanović. — *vidi 2. hero.*

HERENDIĆ, *m. prezime. — xv vijeka.* Barić Herendić. Mon. croat. 191. (1508). Ivan Herendić. 257. (1556).

HERĖNDIJA, *m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HERESIJA, *f. vidi eresija. — Radi h vidi kod heretik. O koliko i(h) je upalo u heresiju.* F. Lastrić, test. 825a.

HERESITI, *heresim, impf. opijati. — Samo u Stuličevu rječniku:* inebriare, gdje ima i reflexivno heresiti se, inebriari, vino se obruere.

HEREŠIN, *m. selo u Hrvatskoj u podšupaniji kopriivničkoj.* Pregled. 72.

HERETIČANSTVO, *n. vidi eretičastvo. — U Bjelostjencu rječniku.*

HERETIČKI, *adj. vidi eretički. — Radi h vidi kod heretik.* Himben nauk kniga heretičkije. M. Radnić 264b.

1. **HERETIK**, *m. vidi eretik. — h je pisano po latinskom jeziku i ne izgovara se.* Kalvin, Luteran i ostali heretici. F. Glavinčić, cvit. 17b. U strana(h) nevirnika, šismatika, heretika. I. Antić, svit. 18. Nauči Arijanski i drugije heretika. M. Radnić 291a. Govore neki brezpametni heretici. J. Banovac, pripov. 199. Od odmetnika iliti heretika nije potrebe ni govoriti. F. Lastrić, ned. 102. Podložnikom zapovidi, da papi ne budu podložni, u kraljevstvu heretike naplođi, viru pravu i sakramente izkoreni. Đ. Rapić 78.

2. **HERETIK**, *adj. vidi eretički, tal. eretico.*

— *Radi h vidi* 1. heretik. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Ona kniga, budući šizmatika i heretika, bi gažena od svih. K. Pejkić 88. S. Badrić, ukaz. 85.

HERETISANE, *n. pozdrav, uprav je verbalni supstantiv od nepotvrđenoga glagola heretisati, od grč. χαίρειν, pozdravljati.* — *Stariji su oblici heretisanije, heretisanje.* — *xv i xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu (heretisanije, χαίρειν, salutatio).* Mnogo zdravlje i heretisanije. Mon. serb. 442. (oko 1450). Mnogo pozdravljenje i heretisanje. 552. (1520—1528).

HERETIŠTVO, *n. vidi eretičastvo.* — *Radi h vidi kod heretik.* Pedipse zabilježene protiv heretištva. A. d. Costa 2, 121.

HERETNIK, *m. vidi eretnik.* — *Radi h vidi kod heretik.* — *U dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu.* Od katroga se zovu Manikei heretnici. P. Vitezović, kron. 49. Komu očituju himbenstvo heretnika. K. Pejkić 11.

HEREŽLJA, *f. vidi eresija.* — *Radi h vidi kod heretik.* Ter bi iz usta mojijeh izišla koja herezija. V. Andrijašević, dev. 48. Moliti Boga na izkorpjenje herezija. T. Ivanović 88. Dvi su herezije ili krivovirstva. Đ. Rapić 821.

HEREŽLJA, *f. vidi eresija.* — *Radi h vidi kod heretik.* Biše se Arijska herežija razširila. F. Glavinčić, cvit. 153b. Molio bi Boga za dvignutje herežija. I. Antić, svit. 13. Za utnutje herežija. M. Zoričić, osm. 60.

HEREŽLJARSTVO, *n. vidi eresija, eretičastvo.* — *Radi h vidi kod heretik.* — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je sam načinio ovu riječ od tuđe haeresiarha nastavkom istvo.* Razdičuje se nevirnost u neznabožstvo..., a žudjstvo..., i u herežljarstvo oliti vam poluvirstvo. A. d. Costa 2, 180.

HERGEĽA, *f. stado kónâ, pers. char-gele, stado magaradi, tur. hergele, magaradi i kónâ.* — *isporedi herdela.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (das gestüte, 'equaria').* Već ga (kľuse) kupcem u ergelu meće. J. S. Belković 288. Pustio koňa u ergelu. Nar. prip. vuk. 84. — *U jednoga pisca xviii vijeka znači stado uopće.* Koji nejma pun svoj podrum vina i u dvoru ergelu goveda. M. A. Belković, sat. D7a. — *Drugo je ergela (vidi argila) u ovijem primjerm:* Vezir skadarski puši ergelu. Nar. pjes. vuk. 5, 481. Vezir skadarski izmaće ergelu iz usta. 5, 484.

HERIN, *adj. koji pripada Heri.* — *Između rječnika u Vukovu (Erin, vide Herin, ali ovoga nema napose).* Da Eri svoju kapu a Erinu baci na glavu. Nar. prip. vuk. 802.

HERINO BRĀDO, *n. u Srbiji u okrugu bio-gradskom.* Erino brdo. Glasnik. 19, 150.

HERIR, *herira, m. platno od bijele domaće svile, arap. tur. harir, svila.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (erir, platno od domaće svile, weissess seidenzeug, 'serica').* Pod dečermom od erira (štamcarskom griješkom erica) košulja. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Po gaćama od erira košulja. 1, 281.

HERITI, *hërim, impf. naheriti.* — *U Stuličevu rječniku: v. naheriti.* — *Može biti da je ista riječ u metaforičkom smislu i u jednom primjeru xviii vijeka:* Mladi Ago sad uzviša svom krjeposti bor plemena i Klarom se bio izmiša' Papalica od sjemena a Đurmića po materi, trojim plemstvom čedo heri. J. Kavašin 101a.

HEBKALOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 647. (među prenumerantima).

HERKIŃA, *f. Hercegovka, isporedi Hero.* — *U Vukovu rječniku.*

HERKO, *m. ime muško.* — *isporedi Herak.* — *Prije našega vremena.* Herko. S. Novaković, pom. 110.

HERMAN, *m. ime muško, nem. Herrmann.* — *Prije našega vremena.* Herman (prezbyter iz Ugarske). S. Novaković, pom. 110.

HERMENSKI, *adj. vidi jermenski.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* U zemlji hermenskoj... u krajevstvo hermensko. F. Lastrić, svet. 142a. U kraja hermenskoga. test. ad. 14a.

HERŃAKOVAC, *Herňakovca, m. čovjek iz Herňakova.* V. Arsenijević.

HERŃAKOVAČKI, *adj. koji pripada selu Herňakovu.* V. Arsenijević.

HERŃAKŖKA, *f. žensko čelade iz Herňakova.* V. Arsenijević.

HERŃAKOVO, *n. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 89.

1. **HĚRO**, *m. hyp. Hercegovac, u narodnijem pripovijetkama kad se pripovijeda (ali samo u šali, jer su baš Hercegovci na glas u kao pametni i vrijedni ljudi) kako što Hercegovac budalasto, rjeđe lukavo, a svagda smiješno uradi.* — *isporedi Hera.* — *Akc. se mijena u voc. HĚro.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide Hercegovac).* Izio je Hero medvjeda, zač mu je pripao još djeda. (Z). Poslov. danić. 85. Hero sto puta preko jedne vode prijede, pa je opet tojagom obiduje da se ne udavi. Nar. posl. vuk. 341. Nekakav Turčin sustigne Hera da sa sobom vodi za ular svoju kobilu, pa smijeha radi prišuma se, te digne s kobile ular pa ga sebe natakne na glavu a kobilu pusti, i hodio za Herom mjesto kobile nekoliko doba, pa jedan put stane i zagne. obrne se Hero, i kad vide da vuče za sobom čovjeka, a na njemu čalmu, začudi se pa reče: 'Bud li me prevari, ama kad se poturči, kad čalmu steče?' Nar. prip. vrč. 27. Čar prizove Hera i reče mu: 'Hej Hero! ti mene učini hilu i zasluži smrt; ali... davam ti carsku milost i riječ da izabereš kojom ćeš smrti umrijeti'... Onda Hero: 'He čestiti padši! pošto je tako, naj voliji sam da umrem od starosti'. 94.

2. **HERO**, *m. ime muško (vaľa da je hyp. Jeremija ili Jeronim).* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Neško Hero (Jera, Jerlija). Glasnik. 11, 3, 71. (1706—1707).

3. **HERO**, *vidi nahero.*

HEROFIM, *m. vidi 2. heruvim.* — *-f. može biti da stoji s toga što se pomiješalo sa serafim.* — *U dva rukopisa xv i xvi vijeka.* I pride herofim i biše s nim muž velik. Pril. jag. ark. 9, 90. (1468). Poklaňam se Bogu od herofimov proslavljenomu. Aleks. jag. star. 3, 276. Mnogo šestokrilih herofim. 8, 318.

HERŖGLAV, *adj. vidi herav. u Lici (eroglav).* V. Arsenijević.

HERŖGLAVAC, *herŖglávca, m. heroglav čovjek; heroglavša. u Lici.* V. Arsenijević.

HERŖGLAVČAD, *f. coll. vidi kod heroglavčea.* V. Arsenijević.

HERŖGLAVČE, *herŖglávčeta, n. heroglavo dijete. vidi heroglav. u Lici.* V. Arsenijević. — *Mješte plurala ima coll. herŖglavčad.*

HERŖGLAVICA, *f. heroglavo žensko čelade. u Lici.* V. Arsenijević.

HEROGLAVŠA, *m.* heroglav čovjek, heroglavac. u Lici. V. Arsenijević.

HEROHODAC, herohoca, *m.* čovjek što ide na hero. — Samo u Stuličevu rječniku: v. naheritej.

HÈRÔKAST, *adj.* vidi herav. M. Ružičić.

HERÔPER, *adj.* u kojega je iskrojena kičma. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

HEROTONIJE, *n.* glasaње, glasovanje, vidi i herotonisati, od grč. *χεροτονία*. — XIII vijeka. Herotonije služestim po ikonovnu ustavljeniju podobajeti byvati. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. tip. hil. glasn. 24, 212.

HEROTONISATI, herotonisem, *impf.* vidi glasa, b, glasovati, b), od grč. *χεροτονέω*. — U rukopisu XVII vijeka pisanom crkvenjem jezikom, a is nega u Daničićevu rječniku. Jemuže ne hošteu herotonisaše na prstolz arhijerejsstva vlaškaago. Glasnik. 11, 128.

HEROTONISOVATI, herotonisujem, *impf.* vidi herotonisati. — U rukopisu XVI vijeka pisanom crkvenjem jezikom, a otale u Daničićevu rječniku. Arhijepiskop herotonisujet se aršbaskyje zemlje. Okáz. pam. šaf. 59. (oko 1508).

HÈROV, *adj.* koji pripada (1.) Heru. Skinuo ular s Herove kobile. Nar. prip. u Nar. posl. vuk. 118. Panula velika kiša i prodere potok na Herovu kuću. Nar. prip. vrč. 85.

HEROVO (brdo), *n.* u Daničićevu rječniku: 'Herovo', zemljama je hilendarskim u Svetoj Gori išla međa, na brdo na Herovo' (Mon. serb. 181 god. 1848).

HÈRSKÂ BAKČINA, *f.* (bez h) šuma u Begajici (u Srbiji u okrugu biogradskom). L. Stojanović.

HÈRSKÂ GLÀVICA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva na Erskoj Glavici. Sr. nov. 1878. 948.

HÈRSKÂ MAHALA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Erskoj Mali. Sr. nov. 1868. 524.

HÈRSKÊ LIVADE, *f.* pl. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Erske Livade. Sr. nov. 1874. 327.

HÈRSKI, *adj.* koji pripada Herima (Hercegovcima), hercegovački. — U Vukovu rječniku: vide hercegovački.

HERŠUM, *m.* napadaње, nasrtanje. — Riječ je turska (od urušmak, boriti se?). — U naše vrijeme u Bosni. Na neg bane heršum učinio. Nar. pjes. juk. 112. Na nu bratac heršum učinio. 408.

HERUBÎN, herubina, *m.* vidi 2. heruvim, tal. cherubino. — U Stuličevu rječniku: 'herubini', cherubim'.

HERUD, *m.* vidi Irod, lat. Herodes. — h je po latinskom jeziku i ne izgovara se. — U jednoga pisca XVII vijeka. U vrime Heruda kralja židovskoga. F. Glavinčić, evit. 195^b. Herud Antipa, sin onoga prvoga Heruda Antipe. 298^a.

HERUDOV, *adj.* koji pripada Herudu. Primiri se dan od narodenja Herudova. F. Glavinčić, evit. 298^b.

HERUŠIĆ, *m.* presime. — xv vijeka. Juri Herušića vnuk. Mon. croat. 82. (1455).

1. HERUVIM, *f.* coll. anđeli (drugoga reda, isporodi serafim) s trojčjem krilima, grč. *χερουβίμ* (a ovo je od jevrejskoga krubim, plur. od krub). — U primjeru XVI vijeka pisanom crkvenjem jezikom i otale u Daničićevu rječniku (heruvimi, coll. cherubim). Mnogoočitaa heruvimi i šestokrylataa serafimi. Mon. serb. 547. (1502).

2. HERUVIM, *m.* vidi 1. heruvim, ali se kaže o jednome onakovom anđelu. — isporodi heruvim, herubin, kerubim, kerubin. — Od prije našega vremena. Zaprěštaju ti, dijavole, heruvimi i serafimi. Starine. 18, 187. I načini heruvima jednoga na jednom kraju a drugoga heruvima na drugom kraju; na zaklopcu načinite dva heruvima na oba kraja. Đ. Daničić, 2moja. 25, 19.

HERUVIMSKI, *adj.* koji pripada heruvimima. Heruvimska, *f.* neki dio liturgije. No kad bi došao na liturgiju, oko heruvimake. M. P. Šapčanin 1, 25.

HERUVIN, *f.* coll. vidi 1. heruvim. — U jednoga pisca XVI vijeka. Mati Boga našega, većma častna nere heruvim. Š. Budinić, sum. 24^a.

HERZOAT, *m.* zělēn. — Riječ turska, ne znam koja; zar pokvareno od pers. tur. sebzavāt, seje? — U naše vrijeme. Nasadi dvije bašče svakoga herzoata (zeleni). Nar. prip. vrč. 85.

HERZOVAL, *m.* vidi aržohal. Tako se u narodnim pjesmama žale Turci pašama u 'herzovalima'. V. Bogišić, zborn. 492. Treba da učini na megliz herzoval pismen (molbenicu). 548.

HÈSÂB, hesába, *m.* vidi hesap. — Od XVIII vijeka. Nemojmo metnut u saborav i u nemar učiniti esab i niko izvideње s pravdom Božijom. F. Lastrić, od' 893. Hoćeš, sine, Bosnu pašaluka, ali, gano, blaga bez hesaba? Nar. pjes. hōrm. 1, 67.

HESÁBITI, hēsábim, *impf.* vidi hesapiti. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (esabiti, vide esapiti). Ja se mlada prevarila, esabila, negova je. Nar. pjes. vuk. 1, 874. Hesabljaše da je preminuo. Nar. pjes. petr. 2, 68. Esabljašu niko ne čujaše. 2, 490. Hesabljaše more pobjegnuti. 8, 28. Hesabljašu da se čuti neće na Turčiju, na tursku krajinu. Nar. pjes. hōrm. 1, 481.

HESÁBLĚNE, *n.* djelo kojijem se hesabi. — U Vukovu rječniku (esabljaše).

HÈSÂP, hesápa, *m.* račun, arap. tur. hisáb. — isporodi hesab. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padašima, osim nom. i acc. sing., i voc.: hēsápe, hēsápi. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikajinu (esap, pobrojenje, computatio), u Belinu (abbaco, calculo o computamento, cioè conto, ratio 1^a), u Vukovu. a) sa značenjem sprijeda kasanimjem. Čin'mo hesap, mogu li ti što već dati (govori Turčin). S. Gučetić. star. pjes. kuk. 107^a. Nihne hesape lepo očistili. Glasnik. 11, 8, 272. (1724). Dobro višti zemljomjerstvom i esapom. J. Kavašin 120^b. Da se neće pobrojiti u esapu naj mučniju. 467^b. Uči-niše esap da od 100 zrna 89 na štetu odidu. I. Jablanci 75. Jošt dosta puta esap čini dneve brojeći. Đ. Rapić 114. Zapamtite sada esap od ovih dana. A. Tomiković, gov. 76. Ondž s agom hesap učinio. Nar. pjes. vuk. 8, 185. Čest esap duga ljubav. Nar. posl. vuk. 846. — b) vidi broj, 1, b, c). Otišlo je trideset česa blaga dok iznutra ud'rio postavu (hasdiji), a s lica joj ni hesapa nema. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nadoh kraja ni hesapa. 2, 812. Pobilo bi Turke bez hesapa. 8, 68. Ne dijeli brojem ni hesapom. 8, 812. Bud li ima blago bez hesapa. 8, 480. Tome malu ni esapa nema. 4, 45. U nem blaga ima bez hesapa. Nar. pjes. mag. 1864. 80.

HESÁPČIJA, *f.* računar, računčija, tur. hisabçı. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Pismačija, esapčija. J. Kavašin 205^b.

HESAPIJA, *f.* vidi računarstvo. — Načineno od hesap. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Iste

obćene esapije u Trogiru i u Splitu. J. Kavašin 120^b.

HESÁPITI, *hēsāpim*, *impf. računiti, računati*. — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. hēsāplāh, i u part. praet. pass. hēsāplen; u ostaliem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. hēsāpi.* — *Postaje od hesap nastavkom i.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (esapiti, pobrojiti, supputo, puto) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (computo' 1^a), u Vukovu (1. vide računiti. 2. 'meinen, dafür halten' 'existimo', cf. misliti, cijeniti s primjerom: Ja hesapim da je tako. 3. 'achten' 'curo' s primjerom iz narodne pjesme: Kako junak pušku ne hesap).*

a. *aktivno. a) uopće.* A kad gazda esapiti lati. M. A. Rejković, sat. E7^a. Svaki esapeći po praznini trbua svoga. D. Obradović, basn. 25. Hoćemo esapiti broj naši godina. A. Tomiković, gov. 215. Izgoreše Mostarske svijeeće esapeći Sarajevsko blago. Nar. posl. vuk. 98. Ja sam esapio da ja mogu 18 svaliti dok bi se oni približili. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 76. — *b) misliti, cijeniti. aa) s podložnom rečenicom u kojoj je konj. da, ili bez ikakve konjunkcije (vidi primjere i kod hesabiti).* Esapjaše da je Hasan aga. Nar. pjes. herc. vuk. 68. Hesapjaše niko ne vidaše. Nar. pjes. petr. 2, 196. — *bb) kad se o nečemu misli da je nešto. aaa) ono što se o objektu misli stoji u acc. s prijedlogom za.* Ja to nisam ni za grih esapio. M. A. Rejković, sabr. 64. Mi sami sebe za blažene hesapimo. J. Rajić, pouč. 1, 143. — *bbb) ono što se o objektu misli stoji u podložnoj rečenici s da.* Mi te danas, Tale, hesapimo da ti jesi junak po naj boji. Nar. pjes. vuk. 8, 265. — *c) kao mariti ili razmišljati.* Al' to čauš ne hesap. V. Došen 162^a. Žela i briga vlastitoga spaseša ne pazi truda, ne gleda stida, ne esapi dangubu. B. Leaković, gov. 152. Da bula esapi šta meće u pitu, nikad je ne bi jela. Nar. posl. vuk. 48.

b. *pasivno.* Od ove sad esaplene vrsti. I. Jablanci 23.

c. *sa se.*

a) *pasivno.* Od onoga vrimena vaļa da se esapi sedamdeset godišta sužanstva babilonskoga. E. Pavić, ogl. 352. Da se ovo kako jedan pridavak esapiti može. M. A. Rejković, sabr. III. Među one zemlje... esapi se zemļa crna. I. Jablanci 17. Sve nepravde koje se u dobru ili u sriči iskrnoga mogu učiniti, broje se i esape se pod imenom krađe. B. Leaković, nauk. 342. Ako se što esapiti može, vaļa da se esapi što smo zaslužili posli sedam godina. A. Tomiković, gov. 368.

b) *refleksivno.* Ovako i sadašnjima ljudma govori Bog, koji se esape da ga ľube. B. Leaković, gov. 136.

c) *recipročno, vidi računiti se.* Ne ortači se s onim s kim češ se gologlav esapiti. Nar. posl. vuk. 207. i u Vukovu rječniku: vide računiti se.

HESAPLĚNE, *n. djelo kojijem ko hesap, ili se ko s kim hesap.* — U Vukovu rječniku: vide računhe.

HESAPOVIĆ, *m. prezime.* — U hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

HESPĀP, *m. vidi espap.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide roba s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Ako nosi hesap na panadur. F. Lastrić, test. ad. 57^a. Gledaj kako k onome kupci i trgovci dohode, hesap i robu kupuju. Đ. Rapić 134.

HEŠKA, *m. ime muško.* — U naše vrijeme. Data kniga Heški bakaln. Glasnik. II, 1, 12. (1906).

HĚŠKĪLE, *adv. vidi eškile.* Da vas koji se brez razloga neustrpljivi ukazujete, za kiku no uzme, pak heškile ne pokara. Đ. Rapić 186.

HĪ, *interj. glas kad se ko (osobito dijete) smije.* Počnu učenici: HĪ! hĪ! hĪ! D. Obradović, basn. 71.

HICATI, *hicam, impf. samo na jednom mjestu xviii vijeka us računati i čeprlati.* (Vragovi u paklu) s papei, s nokti i s kopiti hica'u, račna'u, čeprljaju. J. Kavašin 410^b.

HIČ, *adv. ni po što, ništa, pers. tur. hič, ikoji, išta.* — Od xvi vijeka. Nečeš da me hič poľališ (govori Turčin). S. Gućetić. star. pjesn. kuk. 105^b. Za glad ne želili ič domusovine. I. T. Mrnavić, osm. 157. A kad vidje Mitre neimare. gdje on tura, hič ne ľali blaga. Nar. pjes. hōrm. 1, 71. Nigdje baš ni ič ne ima. Nar. prip. bos. 1, 54. Da ga iz bliza vidim, pa posle ič da me i ne vrću doma. M. Đ. Milićević, sim. već. 168.

HĪČA, *f. vidi hitna.* — U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod hitrost) i u Stuličevu (v. hitrina). Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. Osvetn. 7, 87. Hića mu je, da do noći dođe. 7, 85.

HĪCATI SE, *hićam se, impf. bacati se, vidi hitati, B.* — Na jednom mjestu xviii vijeka. Iz kojih (oblaka) usjane zmije hićaju se (hittjause'). M. A. Rejković, sat. K7^b.

1. **HĪČĚNE**, *n. djelo kojijem se hiti.* — Stariji je oblik hićenje. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (hićehe, hitahe, bacahe, vržehe, metnutje itd.). Po hićenju ampule v aer. Korizm. 65^b.

2. **HĪČĚNE**, *n. djelo kojijem se hiti.* — Između rječnika u Stuličevu (hićehe i hitjehe, v. hrlina) i u Vukovu (das eilen' festinatio').

HĪCMET, *m. Božje čudo, arap. tur. hikmet, mudrost, Božja voļa.* — U naše vrijeme. Hićmet, Božje čudo! V. Vrčević, nar. prip. 229.

HĪČNICA, *f. u Stuličevu rječniku: v. hitnica.* — *slabo pouzdano.*

HĪČNIK, *m. u Stuličevu rječniku: v. hitnik.* — *slabo pouzdano.*

HIDER, *m. vidi Hajdar, Hajder.* — Na jednom mjestu xvii vijeka. Od mene Hydera. Starine. 11, 85. (oko 1648).

HIDOŠ, *m. selo u Ugarskoj u budimskoj eparhiji.* Šem. prav. 1878. 34.

HĪDOŠ, *m. selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 95.

HĪDOŠANIN, *m. čovjek iz Hidoša.* V. Arsenijević.

HĪDOŠKĪ, *adj. koji pripada selu Hidošu.* V. Arsenijević.

HĪDOŠKĪNA, *f. žensko čelade iz Hidoša.* V. Arsenijević.

HĪDUŠ, *m. ime selu.* — Prije našega vremena. Hiduš (Bačka). S. Novaković, pom. 150.

HĪGA, *m. prezime.* — U Dubrovniku ovoga vijeka.

HĪGO, *m. ime muško.* — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Na dvorove HĪga barjaktara. Ogled. sr. 393. Jeli HĪgo koga ufatio? 394.

HIHATATI, *hihaćem? hihatam?, impf. grohotom se smijati.* na Rijeci. F. Pilepić.

HIHIRITI SE, *hihirim se, impf. smijati se glasno a bez razloga, budalasto.* na Braću. A. Ostojić.

HIHIŠTATI SE, hihīštām se, *impf. vidi* hihiriti se. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

HIHTAR, *m. riječ nejasna i može biti slo našampana na jednom mjestu u pisca xviii vijeka.* (*Busormani*) večer, koju čim ne vidu, hihtar igdar svoj ne jidu. J. Kavašin 280^a.

HIJANET, *m. nevjeran čovjek, arap. tur. chijānet.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Al' Bošnjaci jedni hijaneti, izdaju mi zemlju kaurima. Nar. pjes. hōrm. 1, 18.

1. **HILA**, *f. lukavstvo, prijevara, arap. tur. hīle.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (hila, himba) gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (iz Mikafina), u Vukovu (gdje ima i hila i ila, ali se bez razloga kaže kod prvoga drugo značenje: hila, 'unrecht', 'injuria' s primjerom iz narodne pjesme: Da mu care hila ne učini. — ila, 'falschheit, betrug', 'simulatio', cf. prijevara s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme: Mio aga, dragi gospodare, ni o ili ni nevjeri radim).* Čaše Savo cara pokrstiti, no se boji crkvi Filindaru, da mu care hila ne učini. Nar. pjes. vuk. 8, 72. Ja vi dajem Božu vjeru tvrdu, tvrda jemca Muhameda sveca, da vi hile učiniti neću. 4, 869. Da ti hila pomisliti neću. Pjev. crn. 52b. Lasno ti je hilom biti boja. 102^a. Ostaviše sedam barjaktara, da se ne bi hila učinila. Nar. pjes. hōrm. 1, 97. Davno bi se Siget prihvatio, on je nama hila učinio. 1, 128. Čabo sveta, nema u nas hile. P. Petrović, gor. vijen. 84. Oteći ću sve što je hilom i himbom potomio. S. Ľubiša, prip. 166.

2. **HILA**, *f. u Stulićevu rječniku: v. kila s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva (u kojega nema hila nego 2. hilav).* — *sasma nepouzđano.*

HILĀL, hilāla, *m. lažičica za čačkane uha, arap. chīlāl, tur. hylāl.* — *U Vukovu rječniku: ilal, 'der ohrlöffel', 'auriscapium'.*

HILAN, hilna, *adj. na jednom mjestu u pisca xviii vijeka, vaša da znači: mučen, vidi hiliti.* Hilne majke, cvilne Ľube plaću s rati sve izgube. J. Kavašin 222^a.

HILĀNDĀR, Hilandāra, *m. manastir u svetog Gori, grč. Χιλαντάριον.* — *ispoređi Hilantar, Hilendar, Hilindar, Filindar, Helandaro.* — *Od xii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hilansdars^o).* Monastirs zovomy Hilandars. Mon. serb. 5. (1198—1199). Hilansdars. 62. (1298—1802). Hilandars. S. Novaković, pom. 150.

HILANDĀRAC, Hilandārca, *m. kaluđer u Hilandaru.* — *xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hilansdars^o).* Starci Hilandarsci. Mon. serb. 568. (1408—1405).

HILĀNDĀRSKĪ, *adj. koji pripada Hilandaru.* — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (hilansdarskyj).* Igumenu hilandarskyje lavry. Mon. serb. 49. (1261). Monastiru hilandarskomu. 572. (1411). Bogorodici hilandarskoj. 882. (1405—1427).

HILĀNTĀR, Hilantāra, *m. vidi Hilandar.* — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (Hilanstars^o).* Monastirs Hilanstars. Mon. serb. 125. (1947).

1. **HĪLAV**, *adj. lukav.* — *Postoje od 1. hila.* — *U Vukovu rječniku: ilav, vide lukav s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

2. **HĪLAV**, *adj. vidi kilav.* — *U Bjelostjencevu rječniku: kajkavski hilau, v. kilau.* — *sasma nepouzđano.*

HILĒNDĀR, Hilendāra, *m. vidi Hilandar.* —

Prije našega vremena. Hilendars. S. Novaković, pom. 150.

HILENOVIĆI, *m. pl. ime nekakvu mjestu prije našega vremena.* Hilenovići. S. Novaković, pom. 150. — *može biti da treba čitati Hilenovići.*

HILĀNDĀR, Hilindāra, *m. vidi kod Hilindarac.*

HILĀNDĀRAC, Hilindārca, *m. vidi Hilandarac.* — *U rukopisu xvii vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (Hilinsdars^o).* Hilindarac. u Vuk, dan. 1, 28. (1637). — *Is ovoga se vidi da se manastir zvao i Hilindar (ispoređi i Filindar, Vilindar).*

HILITI, hilim, *impf. prognositi, tlačiti, mučiti.* — *Prvo i stoji mj. negdašnjega y.* — *Starije je značenje bilo: nāgibati, sāgibati (vidi u Stulićevu rječniku gdje ovako značenje vaša da je useto iz ruskoga jezika), i s ovijem je bila riječ praslavenska, ispoređi rus. хилить, češ. chýliti, pol. (przi)chylić.* — *U našem se jeziku javlja xvii i xviii vijeka u pisca čakavaca, a između rječnika u Stulićevu (inclinare, torquere, flectere etc.).* A ja ću ... nit' Zadar hiliti ni pustit Šibenik. Đ. Baraković, vil. 878. Ki (*Bog*) nikogar dobru hteća ne hili. jar. 8. I jedno stvorenje sobome ne hili. I. T. Mrnavić, osm. 185. Da ine plemce tlači al' hili. J. Kavašin 266^b. Na čast tko je užaša' ... drugove jačne hili. 494^a.

HILONKA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* Hilonka. S. Novaković, pom. 110.

1. **HĪĻ**, hīļa, *m. vrsta ječma.* — *ispoređi hilača.* — *U naše vrijeme.* Hīl, hilača, spelta piccola, vrst ječma (u Istri). B. Šulek, im. 108. Hīl, 'frumenti genus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 17.

2. **HĪĻ**, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *ispoređi hilac.*

HĪĻAC, hīļa, *m. ime volu (u Istri).* F. Kurelac, dom. živ. 24. — *ispoređi 2. hīl.*

HĪĻAČA, *f. vidi 1. hīl.* Hīļača (*s čakavskim akcentom*), 'tritici genus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1. 42.

HĪĻADA, *f. mille, tisuća, grč. χιλιάς, χιλιάδος, novogrč. χιλιάδα.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. hīlādā.* — *Naj stariji je oblik bio hilijada (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.), radi hiljada vidi kod a, a) i b).* — *Od xv vijeka (u naše je vrijeme kod većine naroda izginalo stariju riječ tisuća što je ostala u zapadnjem krakjevu), a između rječnika u Mikafinu (hijada, tisuća), u Belinu 486^b. 487^a, u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Stulićevu, u Vukovu, u Daničićevu.*

a. obično se mijenja po oblicima kao i drugi supstantivi ženskoga roda. treba dodati da se stari gen. pl. hīlād uzdržao do u naše vrijeme kad je usa n drugi koji broj. amo su metnuti i primjeri u kojima je acc. sing. hiljadu, ali može biti da koji spadaju pod b. a) stariji je oblik s lj potvrđen bez sumne u ovijem primjerima: Maše se ne daje, trgovče bogati, oda tri hiljade sve zlatih dukati. H. Lucić 282. Za time jest paka trideset hiljada ostalih pušaka. 271. Oni jur svoziše sežah dvi hiljade. P. Hektorović 25. Ako bi hiljadu hiljada smrtnije grijeha učinio. M. Divković, nauk. 75^b. Udarise mu šest iljada i šesat i šeset i šest udaraca. 180^b—181^a. — b) u ovijem se primjerima ne zna treba li čitati lj ili l (tako je i u Daničićevu rječniku). U svakomu po trideseti hiljada aspri. Mon. serb. 407. (1441). 48 hiljade i 5 catš 58 dukats. Spom. sr. 2, 96. (1441). — c) u svijem ostalijem primjerima (i kod b i c) stoji l (tako je i u rječnicima, osim Daničićeva). Piših jih biše tad sto dvadeset hiljad. M. Marulić 11. Oborit se u hiljadu rassapa.

P. Posilović, nasl. 45^b. O zdrava dakle, zdrava, iljadu puta zdrava Marija! 188^b. Ubi sto i osamdeset i pet iljada vojnika. S. Margitić, fal. 68. Ostavljam iljadu strašni događaja. 129. Da bi njih množinu prasnio kaplom ljeta u hiljad. J. Kavašin 488^b. Već si imao iljadu. J. Banovac, pred. 28. Iljadu iljada puta učinio je ovo. 26. Nakon iljadu godina. 94. Evo mu se udij prikaza oko dvadeset iljada Krštjana. razg. 68. Dvi iljade i trista godina. B. Pavlović 60. Trista i šesdeset i pet puta po pet iljada čini iljadu iljada i trista i dvadeset i pet iljada. J. Filipović 1, 26^a. Pozdravljam te hiljadu i tisuć krat. P. Knežević, osm. 27. Dati toliko iljada dukata onom. F. Lastrić, test. 122^a. Sužanstva u komu su od nekoliko iljad godina. 150^b. I da iljadu drugije mučim... 854^b. Proode stotine godina i iljade. 368^a. Nikoliko hiljada na glavnu svetkovinu B. D. Marije putuju. A. Kanižlić, utoč. xvi. Hiljadu i hiljadu puta zemlju lubeći. 244. Podpisao je skoro hiljadu imena. kam. 158. Skupivši mnogo hiljada vojnika. 586. Svaki će ti dati hiljadu i sto srebrnaka. A. J. Knežević 147. A Sekule mlado dijete (*darova jaj*) slatan prsten od hiljade. Nar. pjes. bog. 61. Mora čovik imati na iljade načina. M. Zoričić, osm. 56. Štujem, negda na hiljade Rim bogova da imade. V. Došen 79^a. Puno iljada naj slobodnijih vojnika. And. Kačić, kor. 76. Mnoge iljade nevirnika na pravu viru Isukrstovu obrati. Norini 72. One su imale velik razlog i hiljadu razloga. N. Palikuća 19. Stotina će uđrit na hiljadu. J. Krmpotić, pjes. 6. Smilova se veće od iljade puta. I. J. P. Lučić, razg. 20. Kupih koža za hiljadu. Nar. pjes. vuk. 1, 805. Dala b' za ŋga iljadu dukata. 1, 814. Od iljade ne može se naći koji bi me junak prevario. 1, 605. I sakupi iljadu svatova. 2, 21. Mali kami od hiljade okah. 2, 88. Stade svata dvanaest hiljada. 2, 140. Stajaje ti hiljadu godina. 2, 205. Viknu Rade hiljadu majstora. 2, 206. No s Milošem oni s' opkladiše u hiljadu žutijeh dukata. 2, 218. Tri hiljade sastavi katana. 2, 251. No u cara sto hiljada vojske. 2, 265. U svakog je devet iljad vojske. 2, 297. Sa svojijeh sto hiljada vojske. 2, 844. Propade mi triest hiljad vojske. 2, 866. Sastaje se srpske vojevode i hiljada kićenih svatova. 2, 474. Broji svojih hiljadu svatova. 2, 478. Ni šezdeset, iljade Turaka. 2, 504. Kom lepote u hiljadi nema. 2, 526. I naj tebi hiljadu dukata. A eto ti hiljada dukata. 2, 599. Kroz hiljadu proleće svatova. 2, 602. Na hiljadu ovce ukradio. 2, 681. Hiljadom sam geverdan oblio a hiljadom sablju okovao. 2, 818. Goni Limun hiljadu volova. 8, 451. Koja vredi iljadu dukata. 8, 499. Kamo mojih hiljada ovaca? 8, 566. Daj mi vojske petnaest hiljada. 4, 868 — *Kao sa supstantivom ženskoga roda staje s hiljada i predikat i atribut u jednini i u ženskom rodu.* Iljada ima ovakih prilika i vidimo ovake nepravde i pokaraña i ne marimo. J. Banovac, pripov. 52. Odkuda hiljada zala ishodi. I. Velikanović, uput. 1, 854. Da ko broji, stotina bi bila; da ko više, iljada bi bila. Nar. pjes. vuk. 1, 688. A otide hiljada svatova. 2, 479. Pogibe ti hiljada svatova. 2, 584. Š nima ravna hiljada junaka. 8, 111. U kojoj je hiljada klinaca. 8, 161. Za ŋom puče hiljada pušaka. 8, 260. Će se hiljada dobiye, stotina se može pokloniti. Nar. posl. vuk. 77. — *rijetko verbalni supstantiv stoji u množini.* Pojezdije hiljada svatova. Nar. pjes. vuk. 8, 252.

b. *dosta često zamjenjuje druge oblike acc. sing. hiljadu (ovo bi upravo značilo: od prilike, oko hiljade, hiljada malo mañe ili više). ovo se (po analogiji prema drugijem brojevima) shvaća kao*

supstantiv srednjega roda, i stoji u svakom padežu (osobito s prijedlosima) nepromijenjeno, a ima predikat i atribut u jednini i srednjega roda. Da se Bog smiluje grišnikom pokornim do iljadu naroda. I. Ančić, ogl. 171. Obranoga od iljadu. P. Posilović, nasl. 159^b. Budući pune hiljadu izvršnitosti. M. Radnić 878^b. Posli iljadu godišć. P. Macukat 27. S iljadu razloga jest kraj. F. Lastrić, test. 64^a. Poslušajte jednoga među iljadu. test. ad. 19^a. Reče meni: 'Ta da si od iljadu godina, to bi za čudo bilo da si mogao tolika zla počiniti'. ned. 48. Koji će svidočiti, da je duša razložita izvršnitija od iljadu iljada svitova ovije. 388. Stiže godišće hiljadu četiristo pedeset i treće. A. Kanižlić, kam. 815. Veće može jedan zla učiniti, neg ih hiljadu dobra. (Z). Poslov. danić. 149. Bi prikazano Bogu iljadu volova. And. Kačić, kor. 220. Od hiljadu i pet stotina knjižica ne osta meni u dvi godine ni jedna. M. A. Rajković, sat. A3^b. Udij iljadu misli u pamet dođe. L. Vladimirović 51. Jedan bus kupusa da može dat uzrok smrti hiljadu muha. N. Palikuća 62. Armada je bila pomañšala i od toliko trudna putovaña i od hiljadu drugih dosada. A. Tomić, živ. 185. Čekaj mene s hiljadu svatova. Nar. pjes. vuk. 2, 525. S negovijeh hiljadu svatova. 2, 598. U svakoj je po hiljadu brava. 4, 45. Kod svojijeh hiljadu svatovah. 4, 159. Mnoga bješe sila u Turakah, a Brđana hiljadu i dvjest. 4, 372. Tu pogibe Musa Ratovane i sa nime hiljadu Turakah. 4, 874. Od hiljadu Stojanovo drugih poginulo četiri stotine. Pjev. crn. 141^a. I na glavu od hiljadu oglavje. Nar. pjes. vil. 1867. 13.

c. *rijetko stoji oblik nominativa sing. hiljada nepromijenjen za koji drugi padež.* Da još bude iljada krat ljudi i svitova koliko i(h) je. I. Ančić, vrat. 142. Hiljada im posjekoše glavah. Pjev. crn. 125^b.

HIJADAK, hilatka, m. u Stulićevu rječniku: 'millesima pars'. — *nepouzđano.*

HIJADAN, hiladna, adj. koji se broji na hiljade, vidi tisućan. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ('millesimus'). Od hiladni svi stotina neće biti traga. V. Došen 227^a. Sto hiladni ukor veći. 270^a. Kao nebo hiladne zvijezde. Nar. pjes. herc. vuk. 183.

HIJADAR, m. čovjek u kojega je blaga na hiljade. — *U Vukovu rječniku*: 'einer der tausende besitzte' 'homo mille numorum (dives)'. — *S drugijem značenjem u jednoga pisca xviii vijeka, koji riječju hiladari prevodi lat. 'millennarii'.* Iladari koji govoraju (govorahu) da će ljudi posli suda općenoga iljadu godišća na svitu s Isukrstom kraljevati, pak š nime posli iljadu godina da će na nebasa poći. And. Kačić, kor. 372—373.

HIJADICA, f. dem. hilada. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Tretju ćemo od-pustiti hiljadicu od naše plate. M. Vetranić 1, 248. Poslao je paši hiljadicu dukata. M. Pavlinović, rad. 101. — *Jedan pisac xviii vijeka prevodi ovom riječi talijansku miglio (mija).* Daleko od grada dvi iljadice. P. Macukat 17. Kada bi daleko od grada četiri dobre iljadice. 19.

HIJADIŠ, adv. hiljadu puta. — *U Stulićevu rječniku*: 'milles'. — *nepouzđano.*

HIJADIT, adj. vidi hiladan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Naj potpuniji i naj živji opis ne može predstaviti ni hiljaditi deo onoga što bi oči videle za jedan časak. M. D. Milićević, međudnev. 29.

HIJADITI, hiladim, impf. množiti na hiljade,

činiti da od jednoga bude hilada. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. hiladi.*

a. *aktivno.* — *Samo u jednom primjeru xviii vijeka.* Da hilade tko hiladi, i stostručit vas vik radi, da s tim Božji vik izpiše, ne b' kazao ništa više neg da počet nije moći. V. Došen 8^a.

b. *sa se, reflektivno, množiti se na hilade.* — *Dosta često u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hiladiti se, hiladimo se, n. p. ovce ,vertausendfachen, auf tausend anwachsen' ,augeri millies'). Tripit mu se iladile ovce! Nar. pjes. vuk. 1, 880. E takvi se hiladili Srbi! Pjev. crn. 8^a. Hiladili se takvi sinovi u ovoj zemlji! M. Đ. Milčević, jur. 67.

1. **HILADNĀK**, m. *čovjek koji zapovijeda hiladi ljudi, vojnika.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* ,qui millenis praeseet hominibus'.

2. **HILADNĀK**, m. *hilada hiladā, milijun.* — *U Stuličevu rječniku* (,milione' ,decies centena millia') *za koji će biti i načineno.*

HILADOKNĀGA, f. *u jednoga pisca xviii vijeka koji tako prevodi neku grčku riječ.* Μυριοβιβλος, to jest hiladokniga. A. Kanižlić, kam. 12.

HILADOLITRJE, n. *težina hilade litāra.* — *U Stuličevu rječniku* (,mille librarum pondō') *za koji će biti i načineno.*

HILADOLEĆE, n. *hilada leta, hilada godina.* — *U Stuličevu rječniku* (hiladoletje, v. tisućoletje) *za koji će biti i načineno.*

HILADUSTRUK, adj. *koji je hiladu puta veći.* — *Radi postanja vidi kod dvostruk.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Sime donese hiladustruki plod. A. Kanižlić, kam. 885.

HILADĀNE, n. *djelo kojijem se što hiladi.* — *U Vukovu rječniku.*

HILAK, adj. *vidi hilok.* — *U Bjelostjencu rječniku i u Voltigijinu* (,guerccio' ,schielend').

HILANE, n. *djelo kojijem se hila.* — *Stariji je oblik hilanje.* — *Između rječnika u Mikašinu* (hilanje) *i u Stuličevu.*

HILATI, hilam, impf. *namigivati očima.* — *Miklošić* (etym. wörterb. 93^b) *misli da može biti od stviem.* scēleh, scēloh, scēleh (ispoređi novoviem. schielen). — *U Mikašinu rječniku:* hilati očima, namignuti, i *u Stuličevu:* ,nictari, adnictare'.

HILAV, adj. *u kojega je nezdravo oko.* — *Iste je osnove, od koje je i hilati.* — *U Vukovu rječniku:* ,am auge beschädigt' ,laesus oculo'.

HILJE, n. *u dvije dubrovačke poslovice stoji uz mije, i kao da znači: laž, prijevara ili što slično.* *ispoređi hila.* Diže hile mije na Kobilje. (Z). Poslov. danič. 16. Kamo ti hile, kamo li mije, o milolaž? (Z). 45.

HILENOVIĆI, *vidi* Hilenovici.

HILICA, f. *mlada prasica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Hilica ,porcula'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1, 84.

HILOČAC, hiločca, m. *hilok čovjek.* — *U Stuličevu rječniku:* v. hilok. — *nepouzđano.*

HILOČAHAN, hiločahna, adj. *dem. hilok.* — *U Stuličevu rječniku:* v. hiločašan. — *nepouzđano.*

HILOČAN, hiločna, adj. *vidi hilok.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* ,strabo'.

HILOČAŠAN, hiločašna, adj. *vidi hiločahan.* — *U Stuličevu rječniku:* ,nonnihil strabo'. — *nepouzđano.*

HILOGLEDATI, hilogledam, impf. *gledati kao hilok.* — *U Stuličevu rječniku:* ,transverse intueri', *za koji će biti i načineno.*

HILOK, adj. *rasrok, strangled.* — *ispoređi hilav.* — *Riječ je složena od osnove glagola hilati i od oko.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (hilok, krivok, gverok) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (,lusciosus' 443^b; ,strabunculus' 363^b), *u Stuličevu* (strabo, lusciosus, qui brevem oculorum aciem habet'). Ja mojom gazdarici oprašćam da je hiloka i grbava. A. T. Blagojević, khin. 31 — *Može značiti i: koji vidi samo jednjem okom, ispoređi gverok.* Boje ti je da hilok ulježeš u kraljevstvo Božije neg da dva oka imajuć budeš metnut u dolinu pečali. S. Rosa 102^b.

HIMB, adj. *u Stuličevu rječniku:* v. himben *gdje ima i adv. himbo.* — *sasma nepouzđano.*

HIMBA, f. *frans, prijevara.* — *Postaje od osnove glagola hiniti nastavkom ba; n se obično ispred b asimilacijom mijenja na m, ali se gdje-gdje nalazi pisano i hinba (i u pisaca koji pišu i himba).* — *Od xv vijeka, a između rječnika (u svijem s m) u Vrančićevu* (dolus; fallaciae; frans; impostura'), *u Mikašinu* (himba, varka, dolus, frans, fucus, fallacia, malitia, nequitia'), *u Belinu* (,frans' 800^b; ,dolus' 402^b. 739^b; ,astutia' 114^a; ,malitia' 455^a), *u Bjelostjencu, u Jambrešićevu, u Voltigijinu* (,inganno, falseria', ,betrug'), *u Stuličevu, u Vukovu* (vide prijevara s dodatkom da se govori po zapadnjem krajevima). — *S m.* Himbe budi čist. M. Marulić 142. Hitroš ali himba ali privarska. Stat. pol. ark. 5, 279. Ne gledajući kriva dobitja ni ožure ni himbe. Korizm. 64^a. Bludite se od žita farizeov koje je himba. N. Rašina 214^a. luc. 12, 1. Ku stlači taj zloba i djavla himba taj. M. Vetranić 1, 11. Himbu goji meu draga dva duha. 2, 55. To li 'e ka himba, vrni se, ja ti velju. M. Držić 417. I da se ne budemo kamogodire skitali po mnozih naucih i porivani skrozi himbu i zabludenje ljudi. Postila. V1^a. I tom himbom mladost pokriplah noć i dan. P. Zoranić 15^b. Kako ka ju prez himbe ljublaše. 28^b. Pravađno i bez himbe. Kateli. 1561. F4^a. Bez nijedne himbe. S. Budinić, sum. E7^b. Ima svu odluku do svrhe sliditi, ako ni' himbe ke u nemu na sviti. D. Rašina 83^b. Uprav neće da pozire himbu, i privar srcem tvori, mnokrat okom smijeh otvori, a po licu suze otire. S. Bobalević 282. Himba biv svjetnik tad. D. Zlatarić 5^b. Bez nijedne himbe. A. Gučetić, roz. jez. 265. Videći tu himbu djavalsku. F. Vrančić, živ. 7. Jezik tvoj pripovijedaše himbu. M. Divković, bes. 31^a. Kakono malo djetetce ne ima u sebi nikakove zloće ni nikakove himbe. 113^b. Čuvaj se od napasti i imbe djavaoske. zlam. 22^a. Neka ju one ljubvenijemi himbami primame. B. Kašić, per. 209. Po kom ufam odoliti tvojoj himbi, puna ke si. Đ. Baraković, vil. 250. Pogledaj k dušam djavaoskom himbom privarenim. I. Bandulavić 108^a. Evo istiniti Izraeličanin u komu nije himbe. 187^a. joann. 1, 47. Trijebi je od svijeta spomenuti himbe i varke sve naj gore. I. Gundulić 217. Pozna himbu paganov i istinu kršćenikov. F. Glavinčić, cvit. 286^a. Videći dakle ova mladina rečenoga Maga himbu. 341^a. Slišati s himbom onoga, koji se ispovijeda, grijeh je. S. Matijević 79. Brez kradnje i himbe možemo pribavljati žitak. I. T. Mrnavić, ist. 58. Da se ne čini privara i himba u kupljenju ali prodavanju. nauk. 1702. 17. Svakom himbom i vrlinom služite se suproč nemu. G. Palmotić 3, 10^b. Moj glas laživo za himbu razdiru. I. Ivanišević 278. Laž naravnijem dobrom zove, himbu darom vrh svijeh dara. P. Kanavelić, iv. 18. Ne vidiš li očito himbu i neistinu u koju su te

uveli? P. Radovčić, nač. 185. Kano je svit pun imbe i laži. I. Ančić, svit. 258. O imbo svita ovoga! P. Posilović, nasl. 197a. Privariše... puok Božji š njihovijem himbami. M. Radnić 24a. Svijet jest utemeljen svrhu himbe. 807b. Zač ljubite vi taščine, himbe, laži i krivine? A. Vitaljić, ist. 17a. Nije u duhu negovu himbe. L. Terzić 91. Svaka himba djavalska neka se iskoreni. 248. Ki učini mnoge imbe. P. Macukat 98. Ne znahu se otme, odire, himbe, izdanja. J. Kavašin 257a. Ki se blaga napuniše svakom himbom. 448b. Koju nam toliko trudnu himbe hudobske prikazivaju. I. Đorđić, ben. 6. On nije nigda griha, himbe, ni krivice učinio. J. Banovac, pred. 69. Karaše himbu i holost Farizeova. F. Lastrić, ned. 417. Mlogo puta Bog pripusti da se očituje himba i laž govorenja našega. od' 219. Laži i himbe ovega svijeta. V. M. Gučetić 54. Ali nije našasta himba u ustih negovih. A. Kanižlić, kam. 458. Proglašeno ispovije svoje himbe. S. Rosa III. Priko mora ovog' svita, gdi talase himba hita. V. Došen 217b. Bez ikakve himbe i grabše. Đ. Bašić 166. Tako nikomu ne čini krivine ni himbe. Ant. Kadžić 70. Ne mogu jih hraniti ni s rečenom himbom od krive mire. 261. Jere bi se drugačije otvorio put mnogim himbama. 323. Da ne leži zmija u travi, hoću reći, da nije koja himba djavaoska u tomu. 389. Lastnije uklanja himbu i prijevazu istoga djavla. J. Matović 283. Imamo dušu čistu i bez himbe. 380. Lica puna himbe i izdaje. L. Radić 52. Zloća oli himba (malitia). M. Dobretić 195. Blago koje s himbom osvojiše. D. E. Bogdanić 19. Suproč svijem pakljenijem silam i himbam. I. M. Mattei 99. Ako bi u odmicanu davanja himbu učinio. I. J. P. Lučić, nar. 95. Pastijer... kraljevstvo cijeni svako himbu taštu. N. Marči 22. Niti je u duhu negovomu himba. G. Peškalić 2. Koji ne budu virovati himbam negovim. Grgur iz Vareša 85. Oteti ću sve, što je hilom i himbom potomio. S. Lubiša, prip. 166. Zlobne duše, pa što duše s mirom tajnovala, to su gore himbe sakovala. Osvetn. 2, 48. I red ti se uteći sili ili himbi. M. Pavlinović, razl. spis. 4. — S n (vidi i himba). Budi prez vsake hinbe. Naručn. 80b. Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu ili si rekao laž? 86b. S velikimi zlobami i hinbami spejaše ju van. Mirakuli. 21. Ne činite almuštva od ožure i hinbe. Korizm. 9b. Gdje se nepravdo teče hinbom, tadbom, lažom. Zborn. 167a. Ljubav prez hinbe. Anton Dalm., ap. 16b. S tobom sam jednake beside i vire, i čovik brez vsake hinbe i prohire. H. Lucić 232. Ako po hinbi vazimlje tuja. S. Budinić, sum. 88b. Niti bi našasta hinba u ustih negovih. I. Bandulavić 95b. isai. 53, 9. Hinbe njihove odkrivaše. F. Glavinić, cvit. 7b. U pismu nijedne hinbe ne poznaše. Oliva. 45. Koga Samuel kralj bugarski hinbom sveza, ne junaški. J. Kavašin 251b. Gdi se nahodi hinba mloga, oslob'di nas, Bože, toga. A. J. Knezović, verš. 4. — *Gen. pl. trebalo bi da je hinbâ ili (pošto se zabora-vilo postane) himbâ; ali su potvrđeni samo oblici himbi i himbâ. Ostro kara ove duhovne ljudi radi njih himbi.* Postila. C2a. Potribno vam je ukloniti se od njihovih himba. A. Kanižlić, kam. 968. Izdajnika neka se možemo čuvat, i od negovijeh himba pokrivenijeh. Đ. Bašić 7. Djavla paklenoga i negovi ispravnosti i ostali imba i opačina. M. Dobretić 51. Na sramotu svojih himba, zasjeda i vrlina neprijatelja moga spasenja. I. M. Mattei 59. Ne bojeći se himba i laživijeh blasna varavoga svijeta. 137.

HIMBARITI, himbarim, *impf. himbeno raditi, hiniti.* — U *Bjelostjencevu rječniku* (kod čalarim).

HIMBEN, *adj. koji pripada himbi, u kojemu je himba, lažan, lašiv, prevargiv.* — *Rjeđe s n:* hinben, *vidi kod himba.* — *Od xv vijeka.*

a. *adj.* — *Ismeđu rječnika (samo u Jambrešićevu s n) u Vrančićevu* (dolosus; fallax; fraudulentus; pellax; subdolos; vafer; versutus), u *Belinu* (dolosus' 402b; subdolos' 300b; versipellis' 278a; vafer' 114a. 455a; falsus' 301a), u *Bjelostjencevu, u Jambrešićevu* (hinben), u *Volčijinu* (falso, ingannevole, falsch), u *Stulićevu* (fallax, fraudulentus, dolosus, fictus), u *Vukovu* (betrügerisch, fraudulentus, cf. laživ, lažan, prijevaran). — *Komp.* himbeniji (A. d. Bella, rječn. 300b. A. Tomiković, gov. 840. J. Stulli, rječn.). a) fallax, u *aktinom smislu, koji laže, koji vara, pa i lukav, zloban; kaže se ne samo o čeljadetu.* — s m. Ovi himbeni svit pritegnu sve k sebi. M. Marulić 104. Ali nū (košutu) kad lovac u himben tonotac uhvati iz krova. M. Vetranić 1, 108. Plako je himben tač. M. Držić 129. Aj luko himbeno uzdanje. P. Zoranić 32a. Ljudi u svem himbeni. F. Lukarević 158. Mačka u toj zla pride u dilu himbenu, ter s razna tuj skide mđ plovku pečenu. D. Rašina 55b. I tili svit je pun himbenih privara. 88a. Ti kažeš u svemu, da dobra hoć meni, a te tve ljubavi sve su var himbeni. 96a. Sad poznaj kroz moj trud, o gorka ljubavi, koli je tvoja čud himbene naravi. 125a. O svite himbeni, o smrti nepravda, zao t' poraz sad meni tvoja stril zadava! 183b. Osvetitelj ulazi sad himbenom u dvor nogom. D. Zlatarić 38a. Ugasiti sve udore ognjene himbenoga. M. Divković, bes. 243b. Ne biše stanoviti, da himben, usilan. Đ. Baraković, vil. 278. Neprijatelji moji himbeni na me vas dan iznošahu. I. Gundulić 209. Grecija se svakolika na himbenu spravlja Troju. G. Palmotić 1, 117. Tač je ljubav ne velika, šarovita i himbena. 2, 33. Scijseneč, da tvoji grijeh himbeni tezijem djelom pokrio si. 2, 355. Himbeni su ovo ljudi, jedno misle, drugo čine. 2, 384. Već ne scini himbene privare ženske. I. Ivanišević 11. Na ovomu imbenomu svijetu. I. Ančić, svit. 63. Od himbenijeh svjedoka htio si bit obađen. I. Akvilini 271. Er cijek čudi svo'e himbene na pravi se put ne kreće. A. Vitaljić, ost. 29. Nego sam većma poljubio ovi svijet imbeni. S. Margitić, ispov. 18. Obrani nas od neprijatelja himbenoga. 278. Tad ću doći u poznanje, da nimate čin himbeni. P. Vuletić 52. Himbenoga nisi oka. J. Kavašin 152a. Vrag grdobni pun himbena jeda. 417b. Ohol, himben, Bogu odmetan. 412b. Darovi himbeni, darovi koji hine sliku od radosti. A. d. Bella, razgov. 24. Zakletvam himbenima iskrnoga izdo je. I. Đorđić, salt. 71. Koga ne može rasrčiti ni zloća od himbene braće. ben. 87. Nemojte imat srce himbeno. 92. Za himbenom sjenom eretika ode. A. Bačić 168. Ma što bi ja himbene Žudije za niovo mormoraše kara, jer mormorahu za dili Isukrstovi. J. Banovac, razg. 116. Himbeni i nenačljivi Farizeji. F. Lastrić, od' 284. Mite suce himbene. 374. Kakve himbene vidi suprot sebi dogovore. test. 105b. Jur znaše tko je, i laživ kako je, himben i pogan. P. Knežević, živ. 55. Od neprijatelja himbena brani mene. I. A. Nenadić, nauk. 225. Za onu ljubav, s kojom si od Jude izdajice himbenim celovom pozdravljen. A. Kanižlić, bogojubn. 93. Prigoda je sklisko misto, himbenoga puno leđa. fran. 181. Od ovoga imbenoga svita. M. Zoričić, zrc. v. Poznavši ga himbena osvadiš ga braće posicene. And. Kačić, kor. 856. Himbeno mučanje ispovidnikovo. Ant. Kadžić 260. Nenačidi Gospodin svjedoka himbena. J. Matović 414.

Prokletstva koja mogu izati iz himbeni usta jednoga stvorena protiva svomu stvoritelju. M. Dobretić 198. Govorili su suprot meni ustima himbenima. I. Velikanović, uput. 1, 162. U srcu himbenomu nemilos se taji. Zgode. 5. Boji jest hrusin, nego često dolazeće čovika himbena i lažjiva. Đ. Rapić 98. U ovima knjigama jesu naj himbenija razložena krivobogoštovnika razvezana. A. Tomiković, gov. 840. Glas Božji s kojim zapriti smiji himbenoj. Grgr iz Vareša 57. Jere jezik bi himbeni, laživi ti glas donije. P. Sorkočević 582^a. Da me već ne ljubi taj junak himbeni. Jačke. 26. — s n. Hinbeni Akior. M. Marulić 25^e. Živote hinbeni. Transit. 97. O hinbeni Krstjanine! Korizm. 25^a. Lašci, tradituri, falsi, hinbeni li imaju ku koli zlu šegu. 87^b. Na 'vom hinbenom i nečistom svitu. 64^a. Da smo preminući s ovoga hinbenoga svita. Mon. croat. 266. (1572). Žude vjeriti se i iziti na hinbeni svijet. B. Kašić, per. 101. Bi na pogibeli i mej hinbenom bratjom. F. Glavinić, cvit. 208^a. Hinben jest ov svit. 458^b. Izda tebe onim hinbenim celovom. M. Jerković 45. Dakle ustegni jezik od hinbena govorena. J. Banovac, razg. 121. — b) falsus, u pasivnom smislu, koji nije pravi, koji nije istiniti, koji nije onaj što se misli da je ili što bi trebalo da je. nije svagda lako raspoznati ovo značenje od predašnjega. — s m. Razliko ptičje tomu himbenomu bogu prikazovahu. Živ. kat. star. 1, 218. Takovo tumačenje, takov razum i nauk jest kriv i himben. Postila. Hh9^a. Jedno himbeno zmišljenje. Kateh. 1561. F1^b. Ako se služil jest pinezom himbenim. Š. Budinić, ispr. 67. Služili se jesu himbenom munitom. 90. Ako su se služili himbenimi mirama. 91. Izušenje od hvale himbene. A. Komulović 89. Ne ima prave ljubavi nego li himbenu i lažjivu. M. Divković, bes. 414^a. Čuvajte se od himbenih prorokov. I. Bandulavić 167^a. mat. 7, 15. Bi jedna privarka i jedno prikazanje himbeno od hudoba. M. Orbin 122. Svit nas himbenom lipostju poteže. A. Georgiceo, pril. 69. Glase kraju dah himbene. G. Palmotić 1, 75. Pod himbenom neka slikom sadruži se i sjedini. 1, 96. U viri koje ne može nijedna stvar neistina ni himbena biti. P. Radović, nač. 185. Ti njihovi idoli to jest himbeni bozi. 297. Ako bi učinil himbenu munitu. ist. 100. Himben nauk knjiga heretičkije. M. Radnić 264^b. Koji prima redove s himbenim pismom. I. Zanotti, upit. 10. I hvale se ludo zama u himbenijem bogovima. I. Akvilini 152. Isusove hude vire, ku držimo mi u svemu hudu, tašču ter himbenu. P. Hektorović (?) 102. Himbeno prikazanje, mendax visum'. A. d. Bella, rječn. 875^b. Srce u moje sjede himben aram nepravi. I. Đorđić, uzd. 27. Što se krijaše pod odjećom himbenom. ben. 127. Muhamed turski himbeni prorok. J. Banovac, pripov. 185. Manase poče štovat idole bogove himbene. J. Filipović 1, 245^b. Čuvši opaki vojnici himbenu osudu. F. Lastrić, test. 116^a. Nihova je vjera himbena i lažjiva. V. M. Gučetić 119. Koja je prošasti vrimena služila himbenim bogovom. M. Zoričić, zrc. 14. Kad bi klali živine za posvetilište imbenim bogovom. 105. Zapiso je jedno himbeno skazahe. S. Rosa III. S himbenijem falama udahnuju u ušima i u srca... J. Matović 410. Ne reci himbeno svjedočanstvo. T. Ivanović 7. Kako si oslobodio dušu Suzane od himbene krivine. 116. Jesi li davo himbene pjeneze za dobre? 150. Ustaeće bo himbeni Krsti. B. Leaković, gov. 260. — s n. Vsaka stvar svitovna je himbena. Transit. 153. Usilovahu se doistiniti himbenimi račun da duše imihu se drugoć sajti

s telesi. 187. Na potvrđenje ovoga njegova himbenoga jeretičastva. 210.

b. adv. himbeno, lažno, laživo, s prijevarom, na prijevaru, pa i lukavo, slobno. — Između rječnika u Mikašinu (himbeno, s varkom, fraudulenter, dolose, dolo malo, malitiose, fallaciter, subdole, insidiose'), u Belinu (fictae' 300^b. 317^b; fictae et simulate' 201^b; 'dolose' 402^b; 'malitiose' 455^a; 'astute' 114^a), u Bjelostjenčevu, u Jambrešićevu (s m: himbeno), u Voltigijinu (falsamente, ingannevolmente', 'betrugerisch'), u Stuličevu. — Komp.: himbenijs (M. Divković, bes. 81^b. A. Kanižlić, kam. 60). S m. Da ne reku Ejipec: 'Himbeno izvede njih'. Bernardin 55. exod. 82, 12. Da Isusa himbeno uhite. 69. mat. 26, 4. Dođe brat tvoj himbeno. N. Rašina 58^a. gen. 27, 85. Kadano ju (Elenu) od muža himbeno odmamivši odvede. H. Lucić 185. Oni ki himbeno diš da te dvoriše. 241. Ki u kupovanju i prodavanju himbeno duguje. Š. Budinić, sum. E7^a. Ako je nepravedno i himbeno odvitoval. ispr. 61. Govoraše protiva tvomu iskrnemu kako himbenije i opačije umijaše. M. Divković, bes. 81^b. Ki čemer pripravi Belona himbeno. Đ. Baraković, vil. 69. Gizdave himbeno plemke su vile sve. I. Gundulić 144. Vidiš, kako himbeno govore. F. Glavinić, cvit. 849^b. Tako zaludu je ufati i virovat a himbeno dilovati. J. Banovac, pred. 58. Himbeno je reći, da Duh S. nije Bog. F. Lastrić, test. 247^b. 'Zdrav meštre!' nemu reče, pak himbeno neg celova. P. Knežević, muk. 15. On je poklisare himbeno naučio, što imadu kazivati. A. Kanižlić, kam. 110. Pak himbeno zagrlj ga. And. Kačić, kor. 212. Kada jedan himbeno uzimlje život drugomu. A. d. Costa 2, 155. Da himbeno ulize virenik u redovništvo. Ant. Kadčić 401. Da će ženidba himbeno i po zloći bit zabraheana i razmetnuta od drugoga. M. Dobretić 486. Ti koji si pun zloča, misliš himbeno, da mene sliđiti i k meni pristati moreš? Đ. Rapić 55. Koji su š hima himbeno vladali. S. Lubiša, prip. 116. — S n. Dojde brat tvoj himbeno. Bernardin 41. gen. 27, 35. Himbeno ga osvadiše. Transit. 82. Ki himbeno uhitivši i papu, pod tiho nagleći u Carigrad ga dopeja k cesaru. F. Glavinić, cvit. 871^a.

HIMBENAC, himbenca, m. vidi himbenik. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Istina će ga osloboditi od himbenaca. B. Kašić, nasl. 108.

HIMBENČAC, himbenčca, m. vidi himbenčić. — U Stuličevu rječniku: 'truffarello', fraudator, improbus'. — sasma nepouzđano.

HIMBENČIĆ, m. dem. himbenac. — U Stuličevu rječniku (uz himboučac). — nepouzđano.

HIMBENICA, f. himbeno žensko čelade. — U Belinu rječniku ('mulier fallax' 800^b; 'deceptrix' 402^b), u Voltigijinu ('ingannatrice', 'betrügerinn'), u Stuličevu ('mulier fraudolenta, quae decipit').

HIMBENIK, m. himben čonjek (u osobitom značenju: onaj koji laže da je drugi nego je). — isporedi himbenak, himbenac. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (impostor'), u Mikašinu (himbenik, hinas, fallax, impostor, falsus, fraudulentus'), u Belinu (fallax' 800^b; 'deceptor' 402^b; 'versipellis' 278^a; 'vafer' 114^a), u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu ('ingannatore, raggiratore', 'betrüger'), u Stuličevu ('fraudator, deceptor', 'impostor'). S n. O himbenici, o očurnici! Korizm. 9^b. Falsivi i bolznivi odgovornici i himbenici. 81^a. Del nega hoće postaviti s himbenici. Antou Dalm., nov. tešt. 88^b. mat. 24, 51. Svih himbenika onoga Nasaranina naslidujuće polovimo. F. Glavinić, cvit. 84^b. — S m. Homer Jupi-

tera lažcem, himbenikom i sločudnikom zove. F. Vrančić, živ. 10. Ajme Juda himbeniče! M. Divković, plač. 11. Ovi himbenik činiti će čudesa zamijerna. M. Orbin 195. Ne da trublam glasa dati, nu mučeca svim zlamenja stavi od svoga odijeljenja tad himbenik domišljati. I. Gundulić 39. Što ćemo učiniti od ovega himbenika? P. B. Bakšić 78. Ni zajedno s himbenici ki zlo čine sgubi mene. A. Vitičić, ist. 81^a. Muči, himbeniče, izdavče, laživče, muči! A. d. Bella, razgov. 246. Tamni himbenik nebesa varo je. I. Đorđić, salt. 118. Pogadaš se s paklenijem himbenikom. B. Zuzeri 420. Ne imam virovati, da se naodi među vama toliko slobodnije himbenika. F. Lastrić, ned. 332. Procinio si, imbeniče, da... test. 308^a. Ova dva himbenika cara privariše. A. Kanižlić, kam. 371. Imao bi se dakle ta himbenik povratiti iz redovništva i vinčati mladicu privarenu. Ant. Kadžić 402. Da utiši uzbuđenja u kraljevstvu uzrokovana od himbenikā. A. Tomiković, živ. 19. I od kvara gonit himbenika. Osvetn. 2, 94.

HIMBENIT, *adj.* *vidi* himben. — *Od xviii vijeka.* Čeljad toli himbenita. G. Palmotić 1, 388. S himbenite mnoge sile. B. Betera, čut. 105. Jere čovjek himbeniti nestavno je plaho more. A. Gledević 98^b. Staže svitovno vide himbenito. A. J. Knezović 88.

HIMBENITI, himbenim, *impf.* *biti* himben, *raditi* himbeno. — *U Stulićevu rječniku:* „adhibere dissimulationem, uti dissimulatione“. — *nije dosta pouzdano.*

HIMBENOGOVORLIV, *adj.* *koji* himbeno govori. — *U jednoga pisca xviii vijeka, koji će biti sam ovu riječ načinio.* Kako je himbenogovorliv bio. A. Kanižlić, kam. 159.

HIMBENOSLOŽAN, himbenosložna, *adj.* *u jednoga pisca xviii vijeka, koji će biti sam ovu riječ načinio.* Svojim govorenjem himbenosložnim ništa ne ispasi. A. Kanižlić, kam. 636.

HIMBENOST, *f.* *osobina onoga što je himbeno, i u konkretnom smislu kao himba.* — *isporedi* himbenstvo. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* (himbenos, fraus³ 800^b; „fictio“ 278^a; „malitia“ 455^a; „astutia“ 114^a), *u Voltigijinu* (v. himba), *u Stulićevu* („fraudolentia, fraus“). Ludosti se i taščini poklanjaju i himbenosti idolskoj služe. Živ. kat. star. 1, 219. Ah jaoh! ako sred svitlosti vedrih kralja slave dike zamerne su i velike varke, izdajstva, himbenosti... I. Gundulić 44. Imaju odagnat himbenos neprijateljicu od istine. I. Držić 272. Himbenosti po vas dan mišljau. L. Terzić 92. Znaj da je razlikost među opačinom, himbenosti i izdajstvom. K. Mažarović 64. Himbenost je aliti vuhvenost imati zle misli u sebi od iskrnoga. 64. Čovjek koji se zakliha napuša se himbenosti. 107. Tvu himbenos kažu očitio. I. Đorđić, uzd. 51. Lubi ovoga svita himbenosti. P. Knežević, osm. 61. Da vrag svojom himbenosti s Bogom nega ne rastavi. Živ. 38. S ovom himbenošćom varati želi te. A. J. Knezović 28. Svakom himbenostjom oti ga varati. 148. O djavaoski sine, pun svake himbenosti! E. Pavić, ogl. 658. Spozna himbenost žudioskijeh razloga. S. Rosa 156^b. Koji svojijem himbenostima odbijaju ljudi i među sobom zatiču. J. Matovića 410. Koji himbenosti i nepravde zove ženidbe one. M. Dobretić 504. Ali cijeniš, da je sve to himbenos i privara? A. Kalić 202. Licumirstvo iliti himbenost. B. Leaković, nauk. 360. Ove otajne osnove i nutrije himbenosti Hiruda bile su satrvane. A. Tomiković, gov. 21.

HIMBENOVATI, himbenujām, *impf.* *vidi* himbeniti. — *U Stulićevu rječniku:* „fraude, dolo uti“. — *nije dosta pouzdano.*

HIMBENSTVO, *n.* *vidi* himbenost. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* („fraus“ 800^b; „simulatio“ 317^b; „fictio“ 278^a; „astutia“ 114^a) i *u Stulićevu* (v. himbenost). Čini mene ponizna brez himbenstva. M. Divković, nauk. 122^b. Podobstvom upravi put himbenstva svoga. I. T. Mrnavić, osm. 75. Ne su čini sve vuhvenstva, sve himbenstva. G. Palmotić 2, 74. Poznaju himbenstvo u svemu onomu. M. Radnić 188^b. Na himbenstva ki su dati Bog će ih s slijem pedepsati. I. Akvilini 76. Opaki kralj hotje takojer združiti svoj posluh pod silu s naukom svoga himbenstva. A. d. Bella, razgov. 87. K namu idu s varkom i himbenstvom. 116. Oholaa, taštine, himbenstva, nevjere. I. Đorđić, salt. 390. Komu očitaju himbenstvo heretnika. K. Pejkić 11. Hoće himbenstvima Isukrstova obećanja tako očitā i svitla crniti. I. Velikanović, uput. 1, 244. — *himbestva na jednom mjestu xvii vijeka jamčno je štamparska pogreška mj. himbenstva.* Zaman strijela nim protiva sva himbestva slobnik stari. G. Palmotić 3, 38^b.

HIMBENSTVOVATI, himbenstvujem, *impf.* *u Stulićevu rječniku:* v. himbenovati. — *nepouzdan.*

HIMBEŃAHAN, himbeŃahna, *adj. dem.* himben. — *isporedi* himbeŃahan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* „improbulus“.

HIMBEŃAK, himbeŃaka, *m.* *vidi* himbenik. — *Od xvii vijeka.* Ako nećeš biti pokrađen od himbeŃaka. M. Radnić 90^a. Evo, onaj himbeŃak hoće te uhititi. Đ. Rapić 474.

HIMBEŃAŠAN, himbeŃašna, *adj. vid.* himbeŃahan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HIMBEZAN, himbezni, *f.* *vidi* himba i himbenost. — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* U takoj himbezni misal nu pitajuć. P. Zoranić 3^b.

HIMBICA, *f. dem.* himba. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. varčica.

HIMBOVATI, himbujem, *impf.* *u Stulićevu rječniku:* v. himbenovati. — *sasna nepouzdan.*

HIMERA, *f.* χίμαιρα, chimaera, *rieka nakasa (ujedno lav i kosa i zmaj) u grčkoj mitologiji.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Vidjeli smo... divje vole i himere. M. Vetranić 1, 285.

1. **HIN**, *adj.* *koji* hini, laživ, prevanljiv. — *Adjektiv samo na jednom mjestu xvii vijeka.* Taki jesu hini jezici, ter opaki nevirci. A. J. Knezović, verš. 19. — *Adv.* hino (lukavo?) *na jednom mjestu xvi vijeka.* Vidil sam sred rike uhitit' tekuće ribu, ka hino gre, dno vode plijuće. D. Rašina 91^b.

2. **HIN**, *m.* *vidi* hina. — *isporedi* 3. hin. — *U dva pisca xv i xvi vijeka.* Kolik je u njih uzdanju hin. M. Marulić 96. Ako ni laž i hin. 39. To je svitovni hin. P. Zoranić 51^b.

3. **HIN**, *f.* *vidi* 2. hin. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka.* Da sam znala hini tvoje. A. Gledević 299^b.

HINA, *f.* fraus, prijevara, laž. — *isporedi* 2. i 3. hin, i himba. — *Od iste osnove od koje je i hiniti.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hyna, fraus³). Koji testamenati hoću da se oblažu bez nédne hine napuno. Spom. sr. 2, 128. (1466). U tebi ni hine. M. Marulić 91. To su sve ludosti svitovne i hina. 282. Budi ti ugodno pomoći istinu da hina ne prime smi-nosti. Transit. 214. Poznavši hinu i last sloga i nečistoga djavla. Mirakuli. 99. U tom te slu-

žiti ja hoću brez hine. H. Lucić 230. Kako je po riči rekao od istine u vanjelskoj priči, u kojoj ni hine. P. Hektorović 59. Laž i hina na smrt nas navodi. I. T. Mrnavić, osm. 162. Majku prvu on zaveza svijem hinami. I. Dražić 20. Ne bi li u tom nazrio neprijateljske hine. M. Pavlinović, razl. spis. 817.

1. HINAC, hinca, m. čovjek koji hini, himbenik. — isporodi hinac. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (fraudator; veterator), u Mikafinu (vidi himbenik; hinac koji zaslipiv oči ljudima vara, praestigiator), u Belinu (fallax 300b; deceptor 402b; simulator 817a; seductor 664b), u Stuličevu (fraudator, deceptor, impostor). Kako hinci i istinici, kako ki su neznani i poznani. Bernardin 27. paul. 2cor. 6, 8. Spomenuli smo se, da je on hinac rekao. 74. mat. 27, 68. Učine me luda i hinca tisuć krat. M. Marulić 176. On hinac reče. Korizm. 97b. Hinac on reče. N. Rašina 94b. mat. 27, 68. Moje je življenje u robstvu zli hinac. G. Držić 404. Tijem hinca umori. M. Vetranić 2, 185. On mnogo krat obeća tatom, razbojnikom, preljubodavcem, hincem... priti ka velikoj časti. Postila. K2b. Počeše ga osfadijevati da je on hinac i podbunitelj. B. Kašić, is. 58. Neka znaš, vojvoda, da bogovi tvoji hinci jesu. F. Glavinčić, cvit. 849b. Ali će poznati što jest hincu biti. I. T. Mrnavić, osm. 35. Okružen od trna kakono inac. P. Posilović, nasl. 143a. Jer Lovrinac svih njih krsti, oni hinac priječisti. P. Hektorović (?) 149. Držeći mene kako jednoga hinca. A. Vitalić, ist. 392. Moravci i zločesti inci. T. Babić, pism. 29. Kad u jutini za niku osvetu i pogrđeše rečeš iskrñemu: „Hrsuse, pijanče, kurvo, hinče!“ F. Lastrić, ned. 140. Svi rekoše: „Da zločinac po sve nije i još hinac, ovdje ne bi svezan bio.“ P. Knežević, muk. 27. Sveti Aguštin kaže, da Isusa lašcem, hincem i varaoem zvahu. L. Vladimirović 28. Drugačije mogao bi brez krivice svaki hinac i varaoć reći, da je prikoředno uzdignut za ponovljene crkve. I. Velikanović, uput. 1, 260. Hinac i licumirac propasni. I. J. P. Lučić, razg. 85. Jel' to hinac, jel' to lažac? Nar. pjes. istr. 6, 15.

2. HINAC, hinca, m. od drva ili olova napravljena sipa (saepia), koja se baci u more te se na nju baci sipa i ulovi. na Krku. — Bice ista riječ što 1. hinac uzeta u metaforičkom smislu.

HINAT, m. ime muško. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hinaty). Hinaty. Deč. hris. 8. 11 i još na nekoliko mjesta. U Hinata synz Brajanz. 8. 75. Hinaty. Glasnik. 15, 298. (1848?)

HINATI, hinam, impf. vidi hiniti. — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka. Ako me sobošćina ne hina. P. Zoranić 76b. Trepčanin Trepčanina hina. (D). Poslov. danič. 187.

HINATOVAC, Hinatovca, m. u Daničićevu rječniku: „Hinatovac“, neko mjesto negdje oko Prizrena; vinograda na Hinatovci dade car Stefan crkvi arhangelovoj u Prizrenu (Glasnik. 15, 271 god. 1848?).

HINB-, vidi himb-.

HINCATI SE, hincam se, impf. coitum appetere (de equis), equire. — Po svoj je prilici riječ onomatopéjska uzeta od rzaña. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (hincam se, equio, dicitur de equis cum coitum appetunt; simul catulio de canibus, et suio de suibus etc.) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (equire s dodatkom da je useto iz Bjelostjenceva). Kobila se hince. F. Kurelac, dom. živ. 9. — U Bjelo-

stjencevu rječniku (hincam se, zritavam se, petulcio) i u Jambrešićevu (petulcio) ima i drugo značenje: ritati se, prucati se.

HINČLIV, adj. koji se hince. Kobila je hincijiva. u Stajerskoj. F. Kurelac, dom. živ. 9.

HINČIĆ, m. dem. hinac. — Samo u Stuličevu rječniku: v. himbenić.

HINDA, f. ime žensko. — isporodi Hindija, Hinda. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 110.

HINDIJA, f. ime žensko. — isporodi Hinda, Hinda. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 110.

HINDA, f. ime žensko. — isporodi Hindija, Hinda. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 110.

HINDUŠ, m. ime mjestu. — isporodi Hinduš. — Prije našega vremena. Hinduš. S. Novaković, pom. 150.

HINEJ, m. nekakva životinja. — Riječ je grčka, ne znam koja. — U rukopisu xvi ili xvii vijeka pisanom crkvenijem jezikom. Slovo o hineji vs mori. — Hinej jest vs mori, ni plavajet, ni hodit, nš jako klupko valajet se, razve rilt izimajet jeliko se hranit. Physiol. nov. star. 11, 199.

HINIC, m. vidi hinac. — U Stuličevu rječniku: v. himbenik s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (?). — sasma nepouzđano.

HINICA, f. žensko čelade koje hini. — isporodi hinac. — U Stuličevu rječniku: v. himbenica.

HINIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Boca 11. 84.

HINIK, m. vidi hinac. — Na dva mjesta xvi i xviii vijeka. Zli hiniče. M. Držić 181. Čete lupeža i hinika. B. Zuzeri 272.

HINILAC, hinioca, m. vidi hinac. — U Stuličevu rječniku (grješkom hinioc, v. hinac).

HINITEĽ, m. vidi hinac. — U Stuličevu rječniku.

HINITEĽICA, f. žensko čelade kao hiniteĽ. — isporodi hinica. — U Stuličevu rječniku: v. himbenica.

HINITI, hinim, impf. decipere, fallere; fingere, simulare. — Ako je stara riječ, prvo i stoji m. y (vidi kod 1. hina). — Nepoznata postana. osim našega jezika nahodi se samo još u novoslovenskome. — Od xv vijeka (naj stariji je primjer kod a, c), vidi i hina), a između rječnika u Mikafinu (hiniti, varati, decipio, fallo, fucum facere alicui), u Belinu (fingo 817a; calliditate uti 114a), u Bjelostjencevu (hinim, v. čalarim), u Jambrešićevu (tento, decipio), u Voltigijinu (ingannare; lusingare, allettare, betrügen; locken), u Stuličevu (simulare, effingere, identidem decipere).

1. aktivno.

a. varati, (i mamiti). a) prelasno. Da dva svih hiniše. M. Marulić 92. (Pop) plk hini. Naručn. 49a. Sami sebe hinimo. 71b. Kradeš, čini blud, hini drugoga. Korizm. 16a. Kradeš, hiniš, dereš uboge. 44b. Ki te hini govoreći. 60a. Ne hinite nitkor iskrñega svoga. N. Rašina 89a. levit. 19, 11. Da bih ljudi lažju hinio. Zborn. 5a. Pril. jag. ark. 9, 70. Usne medene celovom kad hini. M. Vetranić 2, 55. Satiri od gore jeda sad hine nas? 2, 178. Hitro me hiniše. 2, 187. Jer ju će hiniti moj obraz, koji me čini prominiti zla voja i vrime. H. Lucić 229—280. Ako me vidinja ne hine. P. Zoranić 76b. Neprijatelji moji

1. HIP, *m. momentum, vrlo kratko vrijeme, vidi čas, 1.* — *Akc. je sabiježen po Mikašinu, Belinu, Stuličevu rječniku.* — *Ako je riječ stara, i stoji mj. negdašnjega y.* — *Osim našega jezika, nahodi se samo u novoslovenskom.* — *Nepoznata postana.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (on hip, 'sinulac', a nema napose), u Mikašinu (hip, čas od vremena, instans, imminens, momentum, punctum temporis), u Belinu (momentum' 494^a. 596^a; instans' 421^a), u Bjelostjenčevu (po Mikašinu), u Jambresičevu (momentum'), u Voltigijinu (momento, istante, 'augenblick'), u Stuličevu (momentum, temporis punctum').* a) *uopće.* To su sveta dila, ne pust' jih nigdar hip. M. Marulić 110. Hipa se ne ustavlja vrime hrlo tekuć. 223. V jedan hip v pakal vniđut. Korizm. 23^a. Ni vzmogućno v 1 hip učiniti dobar račun. 39^b. Nije vam znati vremena ali hipe, ke otac postavi u svoju oblast. N. Rašina 136^a. act. ap. 1, 7. Kad godi zviře hrt rasrčen uhvati, taj hip mu zada smrt. Š. Menčetić 151. Slavite ju po sve hipe. M. Vetranić 1, 424. Gdi voda, ne vim zač, na hipe brza je. P. Hektorović 23. Zašto taj umire tisuć krat svaki hip, tko take nemire probavlja. N. Naješćković 2, 82. Ki se u hip ugasi. M. Držić 167. Himbena zla žena od hipa do hipa svojega juvena nemilo rasipa. D. Rašina 43^a. Malo hipa kratko spaše. Đ. Baraković, vil. 220. Hipa ne pristaju Vičnoga moleći. 244. (*Le-pota je*) hip u viku svijeh godišta, vjetar, magla, sjen, dim, ništa. I. Gundulić 231. Što je bilo, prošlo je veće, ... na hipu se brije me vrti, jedan hip je sve do smrti. 235. Da bi divica Marija bila u jednom hipu pod smrtnim grihom. F. Glavinčić, cvit. 409^a. Nih smrti gladnici hipom pri njih biše. I. T. Mrnavić, osm. 51. U jedan hip moći će se ganuti s jedne strane svita na drugu. ist. 45. Er prvoga (*griješkom* pravoga) dana i hipa i početka Bogu nije. G. Palmotić 3, 118^b. Na hip od smrti zavapi. P. B. Bakšić 172. I ne možeš hipa stati da ne misliš ča ćeš reći. I. Ivanišević 172. U naj posljednji hip od života. V. Andrijašević, put. 332. Naši skočiše ki hip sunce sinu. B. Krnarutić 29. Ni hip ne hteć počekati. P. Kanavelić, iv. 17. Život u jedan hip projde. P. Radović, nač. 267. Vrat ćemo tijesan razlog od svi je hipova vremena. M. Radnić 452^b. Pride u porat sva armata vojske k Malti, da joj hipa mir ne daše. I. Zanotti, skaz. 6. Da ne trate hip za ludu. A. Vitalić, ost. 236. Od hipa je sva ne slava; kad se najde, tad se izgubi. 343. Od prvoga posvetilišća Abela pravednoga do sadašnjega hipa. L. Terzić 809. Tu smo za hip, a onamo vavijek vijeka uživamo. J. Kavašin 151^b. Ne čekajuć hipa smrti. 402^b. Djelo i riječ u hip isti tresne. 569^a. Svaki hip vaju, koliko vaju vikuićanstvo. A. d. Bella, razgov. 6. Živemo s hipa na hip. 9. Hip o komu visi vikuićanstvo. 48. Bog zamijera u skupu aliti u jednom hipu sva. I. Đorđić, salt. 5. Raspuknuše se u jedan hip svi vez. ben. 188. Sadašnje (*vrijeme*) drugo nije nego hip jedan. B. Zuzeri 27. Jur na prvom hipu od življenja. 83. Od onoga hipa u napridak. M. Lekušić 14. Do naj posljednjega hipa svoga života. Misl. 36. Koji (*Bog*) može vas svit u jedan hip u ništo učiniti. J. Banovac, razg. 26. Od hipa do hipa. blagosov. 280. Cijenim svaki hip godišta. A. Boškovićeva 49. U hip i trenuće sve može propasti. A. J. Knezović 27. Niti će moć za jedan hip odmaknuti smrti. S. Rosa 111^a. Pađe u ta hip na zemlju mrtav. And. Kačić, korab. 93. Kunuće se krivo i pravo svakoga hipa. Blago turl. 2, 90. Obrati se u jedan hip divojka k Bogu. Ant.

Kadžić 336. Vid službe u svaki hip vremena. I. M. Mattei 154. Taku ljubav u tebe prosim, Gospodine, za svaki hip moga življenja. 193. Dade rič svojim apostolom u isti hip, u koji dade nima naredbu. Grgur iz Vareša 66. Ako me nisi hip vidila, si parala da je dan. Nar. pjes. istr. 5, 16. Ki nam budi pomoćnik svaku uru, svaki hip. 6, 25. U taj hip hzin čovjek postade kerinom. Nar. prip. bos. 1, 106. Hip, u Spletu, čas. M. Pavlinović. — *pošto (vidi kod f)) može snatičiti poduđe vrijeme, ističe se gdje gdje kratkoća pri-djevom mao (mal, mali), rjeđe kratak.* Vele u mal hip pogine sva plaća. M. Marulić 107. V tolik mal hip čuti se vele toplo i vele zima. Korizm. 25^a. U mal hip, u magnutje oka. N. Rašina 225^a. paul. 1cor. 15, 52. Da postah još mal hip. Đ. Baraković, vil. 27. I zaspao u mal hip. 181. Tisuć stupa, tisuć kipa, ki sprav ni esu kratka hipa. J. Kavašin 117^b. Za hip kratak na štit spaše. 261^b. Ni za mao hip prestat će. 440^a. Dokle odahnem za hip mao. 444^b. Za mali hip gledati Isukrsta rasrdjena. A. d. Bella, razgov. 175. — *b) često stoji uz čas.* Svaki hip i svak čas. M. Vetranić 1, 8. Vaj! proklet hip i čas, kad vidjeh, vilo ma, sunčani tvoj obraz! N. Naješćković 2, 31. Vrag uzео čas i hip, kad nijesam prije dan umro! M. Držić 295. Ni veće ne znamo ni časa ni hipa, kada će doć' na nas jadovna smrt slipa. D. Rašina 100^b. Na času ili hipu od smrti. Š. Budinić, ispr. 11. Ne znamo ni časa ni hipa, kada će sin čovječanski doći. A. Gučetić, roz. jez. 310. Nitko ne zna časa ni hipa. M. Divković, bes. 783^b. Ustani i u ovi čas i hip počni. B. Kašić, nasl. 44. Da u svaki čas i hip mili pri Bogu sridustavci meni se dostojite biti. M. Alberti 422. Što začu u oni hip i čas. M. Jerković 18. Jedan sam čas i hip jedan sve će varke tvoje otkriti. G. Palmotić 2, 69. Uzaznati netom budem dan, čas i hip, kad se rode. 2, 310. U jedan čas, u jedan hip. V. Andrijašević, put. 126. Gdi nije dana, ni jednoga časa al' hipa. A. Vitalić, ost. 225. Sud opteni biti će u hip iliti u čas. A. Bačić 506. Do onega hipa i časa vaše smrti. V. M. Gučetić 60. Koji te u jedan hip i čas, u trenutak oka može porinuti u jezero tamno. Ant. Kadžić 348. Svaki dan, svaki čas, svaki hip čini čas ovomu arcu. I. M. Mattei 83. — *adverbijalno se kaže čas i hip, ili hip i čas u značenu: svaki čas, jednako, neprestano.* Čas i hip patim vaj. Š. Menčetić—G. Držić 452. Neka nas slobodiš od smrti, koja svijeh hip i čas iskaše satrti. N. Dimitrović 25. Kroz ku stvar svaki nas da prid nim (*Jesusom*) vijek dvori, i u plam hip i čas jak svijetla da gori. 36. I o đoj (*tvojaj časti*) dan i noć misliti hip i čas. 87. I dan i noć i hip i čas mirno živjet' i umriti. N. Naješćković 1, 167. Ki (*cvitak*) za ugojaj moj čas i hip suzami zalivam. P. Zoranić 6^b. Tuku se istući čas i hip lijepu vil, dan i noć trajuć. A. Sasin 112. I tako jigrasmo noć i dan, čas i hip. Đ. Baraković, vil. 842. Vesla potezati hip i čas tribuje. I. T. Mrnavić, osm. 113. (*Soliman*) hip i čas robeći. B. Krnarutić 6. *tako je i ovo:* Život od ljudi kakono sjena hipom i časom prohodi. B. Kašić, nasl. 49. — *prema ovome, (ni) hip ni čas, ni čas ni hip znači: nigda, ni po što.* Nega sveza ti po taj put, da sad nije pokoja hip ni čas. N. Naješćković 2, 71. Ni hip ni čas pokoj priijimajuć. P. Zoranić 1^a. Prokleti u paklu neće nikada počiniti ni dan, ni noć, ni čas, ni hip. M. Divković, bes. 176^a. — *c) čas hip kao s čas upotrebljava se stari oblik on mj. onaj, te on hip znači: odmah, kao i ončas, vidi kod čas, 1, b, c) aa).* On hip počeo lav

HINIV, *adj.* koji hini, koji može hiniti, prevarljiv. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Što su sva vrjemenita nego zavodiva i hiniva? B. Kašić, nasl. 97.

HINKÂNE, *n.* djelo kojijem se hinče. — Stariji je oblik hinkanje. — U Belinu rječniku: hinkanje 'vagitus' 750^a, i u Stulićevu.

HINKATI, hīnčēm i hīnkām, *impf.* kao što biva kod djece, sve po malo plakati, čineći glasom kao hin! — Riječ je onomatopejska. — Od xvii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu (hinkati, hinkam 'vagio' 750^a) gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (hinkati, hīnčēm i hīnkām 'vagire'). Zamitiče se dijete da ne plače ni hinka po kući, kad je kojigod posjed. I. M. Mattei 254. — I sa se: hinkati se s istijem značenjem. — u Belinu rječniku 561^a, u Voltigijinu (hinkati se, hinkam se 'piangolare' 'flehnen, weinen'), u Stulićevu.

HINLA, *f.* vidi hila i hina. — Biće postalo tijem što se mislilo na obje ove riječi. — U naše vrijeme. Kraljici je hinlu učinio. Nar. pjes. juk. 118. Vidio sam hinlu u vezira. Smailag. meh. 31.

HINĀIVAC, hinjivca, *n.* vidi hinac. — U jednoga pisca xviii vijeka. Hinjivac sana ubije se ('factor somniorum interficietur'). A. Bačić 57. deuterion. 13, 5.

HINOST, *f.* vidi hina, himbenost, himba. — Na jednom mjestu xvi vijeka. U mostir je život svetošći, u svit život hinosti. Nauk. brn. 25^a.

HINOTA, *f.* uprav isto što hinost, ali u jedinom primjeru gdje se nahodi znači: hinac. — U rukopisu xvi vijeka. Biv mudar, a hinota ga prihini. Zborn. 4^a.

HINSTVO, *n.* vidi hinost. — xvi vijeka. I svaku zloću i hinstva i zavidosti. N. Rašina 129^a. 1petr. 2, 1. Zloba i hinstvo... svijet ras-cvijeli. M. Vetranić 1, 9.

HINTŌV, hintōva, *m.* pilentum, kola na kojima se čeljad voze, te su obješena tako da se jako ne stresaju, isporodi karuce, kočija; od mag. hintō. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc. hlntove, hlntovi, (gen. pl. hintōvā). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Hjelostjenčevu (kajkavski hintou, pilentum, carpentum, vehiculum cameratum, vehiculum pensile, essedum') gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (carpentum, essedum'), u Vukovu (intov 'die kutsche', pilentum' u pjesmama po naj više pl. intovi). Kad bi putovala, i onda u hintovu njegov kip prid sobom imadjaše. A. Kanižlić, usr. 104. Čini ga na vlastiti hintov posaditi. E. Pavić, ogl. 85. Jedan doktor u hintovu izajde. M. A. Rejković, sabr. 27. Stupih iz koli kmetakoga hintova. M. Kuhačević 58. Sidavši s nom u hintov. I. Velikanović, prik. 28. Na večer su prišli na koñih, hintovih. Jačke. 182. — Upotrebljava se mnoština i sa jedno, i ne samo u narodnjem pjesmama. Sidni friško na tvoje hintove i biži. D. Rapić 136. Stimcem vol se pod hintove preže. J. S. Rejković 324. Vataj, sine, koñe u intove. Nar. pjes. vuk. 2, 116. Pake sjede u lake hintove. 2, 574. Hamajte, sedlajte vrane koñe moje, ter mi je pejajte pred svitile hintova. Jačke. 64. Upregao u intove dva žerava. M. Pavlinović, rasl. spis. 64. — U jednoga pisca našega vremena s f mj. v. Ja kad sam hteo da se popnem u hintof. S. Tekelija, letop. mat. sr. 119, 54.

HINUKATI, hinučēm i hinukam, *impf.* dem. hinkati. — U Stulićevu rječniku: 'vagitare', gdje

ima s istijem značenjem i refleksivno hinukati se. — nije dosta pouzdano.

HINĀ, *f.* vidi hina. — U dva pisca xvii vijeka. Štit kojijem se štiti (djavao) jest hiña. M. Divković, bes. 131^b. To nije pokora nego samo jedna hiña i varka. nauk. 182^a. Koliko veće rati i hiñe žestotije budu. I. Zanotti, i ned. priš. 12.

HINĀC, hiñca, *m.* vidi 1. hinac. — xvii i xviii vijeka. I (ti) volje služiti hiñca, to jest djavla paklenoga, negoli mene. M. Divković, bes. 35^b. Tko se zove Krstjanin, a ne čini djela krstjanskijeh, on je istinito lažac i hiñac. 54^a. I ako ki čini se (bog), on hiñac jest. F. Glavinić, cvit. 884^b. Govoraše, da Ambrož jest hiñac i bezakonac. 406^b. On je zal i hiñac. P. B. Bakšić 69. Tako iñac, lažac, licumirac. S. Margitić, fal. 284. Mi se spomiñamo da oni hiñac rekao jest, da nakon tri dni ima uskrsnuti. M. Lekušić 148. Propni zločinca, propni hiñca! F. Lastrić, test. 159^a. Ma što u srcu imaš, hiñče jedan i licumirče? ned. 301.

HINĀVAC, hiñavca, *m.* vidi hinac. — U jednoga pisca xvii vijeka. Jeda li hiñavac nije glavlar? P. Vitezović, odil. 68.

HINĀBA, *f.* vidi himba. — Po svoj prilici u jednom primjeru xv vijeka, a bez sumnje u drugome xvii. Ne budući ke hiñbe (hiñbe) ali jale voja privarske. Stat. pol. ark. 5, 262. (1485). Usne tvoje da ne govore hiñbe. M. Divković, bes. 137^b.

HINĒNE, *n.* djelo kojijem se hini (ili hiñi). — Stariji je oblik hiñenje. Kada budete slišali boje i hiñenja ('seditiones': pisac je rasumio: 'seductiones'). N. Rašina 214^b. luc. 21, 9. Nu sumñivo ja se bojim od hiñenja i nevjere. G. Palmotić 1, 256. Putene slabosti i hiñenja predobiva. V. Andrijašević, put. 223. Pod hiñenjem od prijazni u duboki jaz ponorit mlaca svedoh. P. Sorkočević 586^b.

HINĒVATI, hiñujem, vidi hiñivati.

HINICA, *f.* nekakva morska riba. Hiñica ili hiñuša. L. Zore, rib. ark. 10, 338. 341.

HINITI, hiñim, *impf.* vidi hiniti. — Od xvii vijeka. Koji nenavide, hiñe i imaju jezik otrovan kako i zmija. M. Divković, bes. 65^b. Ako bismo rekli da grijeha ne imamo, nas iste hiñimo. 327^b. Tko ti hiñi. M. Radnić 29^b. Premda hiñe i čine se dobri, devoti i ubogi z dvora. F. Lastrić, od' 251. Licumiroi su oni koji pokazuju u sebi ono hiñeći što istino ne imaju. ned. 178. Ništa se zarad toga nije smutio, već još odviše budalašćinu hiñio. I. Zaničić 208. Tako se hiñeći privarno s nom zaruči. M. Dobretić 522. i s osobitijem značenjem: zamamiti koga da prodaje što. Slovinac. 1880. 389.

HINIVATI, hiñujem, *impf.* iterativni glagol prema hiniti ili hiñiti. — Samo praes. na jednom mjestu u pisca čakavca xvii vijeka (inf. bi mogao biti i hiñevati). Virni podložnici da ga ne hiñuju. I. T. Mrnavić, osm. 105.

HINOST, *f.* vidi hinost. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Ľubav dakle u usti i brez dila jest hiñost, niti istinita Ľubav, nego lažjiva. F. Lastrić, od' 55.

HINSTVO, *n.* vidi hinstvo. — U jednoga pisca xviii vijeka. Licumirstvo iliti hiñstvo. F. Lastrić, ned. 168. 800.

1. HINUŠA, *f.* vidi hiñica.

2. HINUŠA, *m.* čovjek koji hini. Slovinac. 1880. 389.

1. HIP, *m.* momentum, vrlo kratko vrijeme, vidi čas, 1. — *Akc. je zabilježen po Mikajinu, Belinu, Stulićevu rječniku.* — *Ako je riječ stara, i stoji mj. negdašnjega y.* — *Osim našega jezika, nahodi se samo u novostolovskom.* — *Nepoznata postanka.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (on hip, sinulac, a nema napose), u Mikajinu (hip, čas od vremena, instans, imminens, momentum, punctum temporis), u Belinu (momentum 494. 596^a; instans 421^a), u Bjelostjenčevu (po Mikajinu), u Jambresićevu (momentum), u Voltigijinu (momento, istante, augenblick), u Stulićevu (momentum, temporis punctum).* a) *uopće.* To su sveta dila, ne pust' jih nigdar hip. M. Marulić 110. Hipa se ne ustavlja vrime hrlo tekću. 223. V jedan hip v pakal vniđut. Korizm. 28^a. Ni vmožno v 1 hip učiniti dobar račun. 39^b. Nije vam znati vremena ali hipe, ke otac postavi u svoju oblast. N. Rašina 186^a. act. ap. 1, 7. Kad godi zvire hrt rasrčen uhvati, taj hip mu zada smrt. Š. Menčetić 151. Slavite ju po sve hipe. M. Vetranić 1, 424. Gdi voda, ne vim zač, na hipe brza je. P. Hektorović 23. Zašto taj umire tisuć krat svaki hip, tko take nemire probavlja. N. Naješković 2, 82. Ki se u hip ugasi. M. Držić 167. Himbena zla žena od hipa do hipa svojega juvena nemilo rasipa. D. Rašina 48^a. Malo hipa kratko spaše. Đ. Baraković, vil. 220. Hipa ne pristaju Vičnoga moleći. 244. (*Le-pota je*) hip u viku svijeh godišta, vjetar, magla, sjen, dim, ništa. I. Gundulić 281. Što je bilo, prošlo je veće, ... na hipu se brijeme vrti, jedan hip je sve do smrti. 285. Da bi divica Marija bila u jednom hipu pod smrtnim grihom. F. Glavinčić, cvit. 409^a. Nih smrti gladnici hipom pri njih biše. I. T. Mrnavić, osm. 51. U jedan hip moći će se ganuti s jedne strane svita na drugu. ist. 45. Er prvoga (*grješkom* pravoga) dana i hipa i početka Bogu nije. G. Palmotić 3, 118^b. Na hip od smrti zavapi. P. B. Bakšić 172. I ne možeš hipa stati da ne misliš ča ćeš reći. I. Ivanišević 172. U naj posljednji hip od života. V. Andrijašević, put. 332. Naši skočiše ki hip sunce sinu. B. Krnarutić 29. Ni hip ne hće počekati. P. Kanavelić, iv. 17. Život u jedan hip prođe. P. Radović, nač. 267. Vrat ćemo tijesan razlog od svije hipova vremena. M. Radnić 452^b. Pride u porat sva armata vojske k Malti, da joj hipa mir ne daše. I. Zanotti, skaz. 6. Da ne trate hip za ludu. A. Vitaljić, ost. 236. Od hipa je sva ne slava; kad se najde, tad se izgubi. 348. Od prvoga posvetilišća Abela pravednoga do sadašega hipa. L. Terzić 809. Tu smo za hip, a onamo vavijek vijeke uživamo. J. Kavašin 151^b. Ne čekajuć hipa smrti. 402^b. Djelo i riječ u hip isti tresne. 569^a. Svaki hip valja, koliko valja vikucičanstvo. A. d. Bella, razgov. 6. Živimo s hipa na hip. 9. Hip o komu visi vikucičanstvo. 48. Bog zamijera u skupu aliti u jednom hipu sva. I. Đorđić, salt. 5. Raspuknuše se u jedan hip svi vezi. ben. 188. Sadaše (*vrjeme*) drugo nije nego hip jedan. B. Zuzeri 27. Jur na prvom hipu od živjeha. 88. Od onoga hipa u napridak. M. Lekušić 14. Do naj posljednoga hipa svoga života. Misli. 96. Koji (*Bog*) može vas svit u jedan hip u ništo učiniti. J. Banovac, razg. 26. Od hipa do hipa. blagosov. 280. Cijenim svaki hip godišta. A. Boškovićeva 49. U hip i trenuće sve može propasti. A. J. Knezović 27. Niti će moć za jedan hip odmaknuti smrti. S. Rosa 111^a. Pade u ta hip na zemlju mrtav. And. Kačić, korab. 93. Kunuće se krivo i pravo svakoga hipa. Blago turl. 2, 90. Obrati se u jedan hip divojka k Bogu. Ant.

Kadžić 836. Vid službe u svaki hip vremena. I. M. Mattei 154. Taku ljubav u tebe prosim, Gospodine, za svaki hip moga živjeha. 193. Dade rič svojim apostolom u isti hip, u koji dade nima naredbu. Grgur iz Varshe 66. Ako me nisi hip vidila, si parala da je dan. Nar. pjes. istr. 5, 16. Ki nam budi pomoćnik svaku uru, svaki hip. 6, 25. U taj hip nesin čovjek postade kerinom. Nar. prip. bos. 1, 106. Hip, u Spletu, čas. M. Pavlinović. — *pošto (vidi kod f)) može značiti poduše vrijeme, ističe se gđegdje kratkoća pri-djevom mao (mal, mali), rjeđe kratak.* Vele u mal hip pogine sva plaća. M. Marulić 107. V tolik mal hip čuti se vele toplo i vele zima. Korizm. 25^a. U mal hip, u magnutje oka. N. Rašina 225^a. paul. 1cor. 15, 52. Da postah još mal hip. Đ. Baraković, vil. 27. I zaspao u mal hip. 181. Tisuć stupa, tisuć kipa, ki sprav ničesu kratka hipa. J. Kavašin 117^b. Za hip kratak na štit spaše. 261^b. Ni za mao hip prestat će. 440^a. Dokle odahnem za hip mao. 444^b. Za mali hip gledati Isukrsta rasrdjena. A. d. Bella, razgov. 175. — *b) često stoji us čas.* Svaki hip i svak čas. M. Vetranić 1, 8. Vaj! proklet hip i čas, kad vidjeh, vilo ma, sunčani tvoj obraz! N. Naješković 2, 81. Vrag uzeo čas i hip, kad nijesam prije dan umro! M. Držić 295. Ni veće ne znamo ni časa ni hipa, kada će doć na nas jadovna smrt slipa. D. Rašina 100^b. Na času ili hipu od smrti. Š. Budinić, ispr. 11. Ne znamo ni časa ni hipa, kada će sin čovječanski doći. A. Gučetić, roz. jez. 810. Nitko ne zna časa ni hipa. M. Divković, bes. 783^b. Ustani i u ovi čas i hip počni. B. Kašić, nasl. 44. Da u svaki čas i hip mili pri Bogu sridustavci meni se dostojite biti. M. Alberti 422. Što začu u oni hip i čas. M. Jerković 18. Jedan sam čas i hip jedan sve će varke tvoje otkriti. G. Palmotić 2, 69. Uzaznati netom budem dan, čas i hip, kad se rode. 2, 310. U jedan čas, u jedan hip. V. Andrijašević, put. 126. Gdi nije dana, ni jednoga časa al' hipa. A. Vitaljić, ost. 225. Sud općeni biti će u hip iliti u čas. A. Bačić 506. Do onega hipa i časa vaše smrti. V. M. Gučetić 60. Koji te u jedan hip i čas, u trenutak oka može porinuti u jezero tamno. Ant. Kadžić 848. Svaki dan, svaki čas, svaki hip čini čas ovomu srcu. I. M. Mattei 83. — *adverbijalno se kaže čas i hip, ili hip i čas u značenju: svaki čas, jednako, neprestano.* Čas i hip patim vaj. Š. Menčetić—G. Držić 452. Neka nas slobodiše od smrti, koja svijeh hip i čas iskaše satrti. N. Dimitrović 25. Kroz ku stvar svaki nas da prid him (*Jezusom*) vijek dvori, i u plam hip i čas jak svijeha da gori. 86. I o noj (*tvajoj časti*) dan i noć misliti hip i čas. 87. I dan i noć i hip i čas mirno živjet' i umriti. N. Naješković 1, 167. Ki (*cvitak*) za ugojaj moj čas i hip suzami zalivam. P. Zoranić 6^b. Tuku se ištuci čas i hip lijepu vil, dan i noć trajuć. A. Sasin 112. I tako jigrasmo noć i dan, čas i hip. Đ. Baraković, vil. 842. Vesala potezati hip i čas tribuje. I. T. Mrnavić, osm. 118. (*Soliman*) hip i čas robeći. B. Krnarutić 6. *tako je i ovo:* Život od judi kakono sjena hipom i časom prohod. B. Kašić, nasl. 49. — *prema ovome, (ni) hip ni čas, ni čas ni hip znači: nigda, ni po što.* Nega sveza ti po taj put, da sad nije pokoja hip ni čas. N. Naješković 2, 71. Ni hip ni čas pokoj prijamajući. P. Zoranić 1^a. Prokleti u paklu neće nikada počinuti ni dan, ni noć, ni čas, ni hip. M. Divković, bes. 176^a. — *c) i s hip kao s čas upotrebljava se stari oblik on mj. onaj, te on hip znači: odmah, kao i ončas, vidi kod čas, 1, b, c) aa).* On hip počeo lav

strašno ruti. Živ. jer. star. 1, 232. Isajde on hip iz vode. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 4. mat. 8, 6. On hip začne imati kajanje. Kateh. 1561. F5b. Ki bihu okolo on hip pritekoše. Oliva. 17. — *d*) na jednom mjestu u pisca xviii vijeka ima hip oka; pisac je mislio kod toga da je hip isto što i trenuće. U hip oka može razrušit. A. J. Knezović xxrv. — *e*) i hip kao i čas (vidi ovo kod 1, a, c) i 1, b, c) cc)) može ostati nepromijenjeno s prijedlozima do i od. U kojoj do mal hip rukami zahitri na glavi venčac hip. Š. Menčetić 4. Jaoh! ali do mal hip bez vaše milosti ja ostah. N. Najlašević 1, 380. A od taj hip i čas, moj cvijete, nijesam ja nikakor do danas imao pokoja. 2, 41. — *f*) može značiti i poduše vrijeme, te se to obično ističe pridjevima nekoliko, dobar, velik, dug (ispoređi čas, 1, e). Oni hip nikolik postashe glede je. M. Marulić 40. Iskavši dobar hip po hiži. Transit. 217. Budući molila za velik hip bi usnula. Mirakuli. 184. Da dobar hip ne more uzvišit od srama pozor lip. H. Lucić 258. Pristrašen i zasničen za dobar hip ostane. P. Zoranić 10^a. Dobar hip u to stavši. 56^a. Nad te tuge kad nalipe, ne puščaj im duge hipe. P. Vitezović, ovit. 118. — mislim da amo spadaju i ovi primjeri: Koju (muku) čuti svaki čas nemoćnik u oni naj posliđi hip. P. Posilović, nasl. 50^b. Hotinje koje se ima u oni hip kad se stvar diluje. Ant. Kadčić 12—13. — *g*) kao i čas (koje vidi kod 1, f), može biti dobar (nema potvrde) i zao. Da nitko ne sudi zazrjet ni u zal hip. Š. Menčetić 111. Sad okuša'u psoiti slipe suproč pape crkve naše da izrekoše u zle hipe. J. Kavanić 455^a. Otidite u hip zali, kad ste smrtno grjebovali. 568^b.

2. HIP, m. vidi kip (i radi akcenta). — Od xvi vijeka (naj više u pisaca Dubrovcana), a između rječnika u Stulićevu (praesentia, conspectus, adspectus; status, signum; persona, individuum; corpus: hipom, egomet, ipsemet). a) status. Pačši (padši) na koljena poklonite se hipu zlatomu. N. Rašina 122^a. dan. 8, 5. Bješe oprostio puku, koji se klaňao bješe hipu. J. Matović 267. Ako bi se hipovi i prilike klaňale. 388. I lažive hipe ostale ke pogani ljudi imaše, u pjesnima dižu i hvale. N. Marči 13. — b) figura, forma, species; conspectus, oblik, obličje; lice. Izvrila s jezerom jur u hip od zmaja. Š. Menčetić 87. Moćno poželih vidit se u tvoj hip. 124. U vječnoj svjetlosti da hip tvoj vidimo. M. Vetranić 1, 364. Kako ću tamo doć ja grješni prid hip tvoj? 1, 388. Da srce i jezik i usta i duh moj navijeste dar tolik u slavu i hip tvoj. 1, 442. Što me sad neboga prid vaš hip sovete? 2, 155. Kako si mogla prit prid moj hip i lice? 2, 211. Jaoh! što se ne stvorim, pjesance, u hip tvoj, a ognem da agorim u krilu vili toj! N. Najlašević 2, 53. Koji su (očenaši) u hipu od rusa. A. Gučetić, roz. mar. 21. S nami će stati zet i u hip od sina. A. Sasin 254. U hipu Božjemu prikaza se anjeo dobri Mojsesu. M. Orbin 121. Negovu sam ja priliku i vas ini hip uzela. G. Palmotić 2, 44. Vaša uzmite lica istina i naravni hip poznani. 2, 69. Stas i riječca meda alada, hip krajevski, vedro lice 2, 196. Duh pakljeni pod hipom si ti ljudskime. 2, 388. Bješte dake svi vi hvaljeni za stvor lijepi i gizdavi hipi svijeta, odaletite se od mene. A. Kalić 426. — c) corpus, tijelo. Da pokorim hip moj (sed castigo corpus meum). N. Rašina 83^b. paul. 1cor. 9, 27. Ja nošu rane gospodina našega Isusa na mojem hipu. 197^b. paul. gal. 6, 17. Vidjeh gdi ga (venac) postavi na kosi i na hip. G. Držić 489. Da se u moj hip ti budeš stvoriti. M. Vetranić 2, 321.

Hip, srca gdje vik ja ne mogoh vidjeti. F. Lukarević 189. Zdravje hipa svoga. Nank. brn. 6^a. A kao lijepa rusa rana, vas hip negov činijaše se. G. Palmotić 8, 109^b. Kada ljudi hoće biti jaki i krepki, ali u hipu. K. Mađarović 72. Uredno složeše svega hipa. I. Mattei vii. Ako naše bitje siluje nas boraviti po sred svijeta, boravimo hipom a ne srcem. 187. Držac mrkle tmine... nesmotrni hip bez reda, gorostasane bez prilike, grbav ozad, grub osprijeđa kaže. N. Marči 60. — *d*) persona. aa) u češadeta. Gdi neće pozrjeti moj obraz ni moj hip priblažen. M. Vetranić 1, 293. U vašemu bitju i hipu. M. Držić 64. Pridajnji se dostojanstva ne udima ina hipu. J. Matović 110. U ispovijestih uzdržuju hip sudca. 320. — svojijem hipom, u hip svoj znači: glavom, sam (ispoređi tal. in persona). Ja sam u hip svoj. Zborn. 54^b. Ima doći sam svojijem hipom podniženo u crkvu. A. Gučetić, roz. mar. 28. Koji ondi budu biti svojijem hipom. 29. Da svak doje na sud hipom svojijem a ne po prokuraturu. M. Orbin 232. — bb) u teologičnom smislu. U Isukrstu se nahode tri stvari, to jest narav Božja, narav ljudska i jedan hip sina Božjega. V. M. Gučetić 17. Riječ, koja je hip o sobstvo božanstvene naravi. J. Matović 96. Ovi Bog u tri hipa božanstvena. A. Kalić 161. — *e*) substantia, vidi 1. biće, 8. Prilika hipa negova (figura substantiae ejus). N. Rašina 22^a. paul. hebr. 1, 8.

1. HIPAC, hipca, m. dem. 1. hip. — Od xv vijeka. Ne bi pustil u pokoji za mal hipac da postoji. M. Marulić 324. Totu pomlči mal hipac. Korizm. 49^a. Ne projeđe ni ura ni jedan hipac. Jačke. 19. Dvori mene dvori još neg jedan hipac. 78.

2. HIPAC, hipca, m. dem. 2. hip. — Samo u Stulićevu rječniku: 'corpusculum'.

1. HIPAN, hipna, adj. momentaneus, koji traje samo hip. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (momentaneus, brevis'). Hrliti dobra hipna i mimohodeća. M. Radnić 304^b. Kako svršši ono hipno iliti prikratko paslađenje, nima se samim grda na ono dilo smrdljivo. F. Lastrić, ned. 399. Trudi hipni i lagahni ovoga vika imadu bit nadareni jednom slavom vičnom. Blago turl. 2, 5. Ono hipno iliti kratko u grihu naslađenje. B. Leaković, nauk. 463.

2. HIPAN, hipna, adj. postaje od 2. hip. — Samo u Stulićevu rječniku adv.: hipno sa značenjem: svojijem hipom (vidi kod 2. hip, d) aa)), glavom (egomet, ipsemet').

HIP HOP, interj. viče se kao od veselja. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Kad tamo k jilu gredu, vsi ti hip hop zakriču. Jačke. 237.

HIPITI (hipjeti?), hipim, impf. nejasna riječ na jednom mjestu xvi vijeka. A tomuj nije lijeka, neg kisjela mlijeka trbuhe naliti; er putnik ki trudi i o trudu ki radi, taj hipi i žudi da pikat ohladi. M. Vetranić 2, 328.

HIR, m. libido, žela što postaje bez ikakva razloga i bez razložite namjere, ispoređi obijest, svojevola. — Može biti od pers. tur. chir, tordoglavstvo. — U pisaca našega vremena, i u Sulekovu rječniku: ima mušice, hire, er hat launen' kod 'laune'. — Hir, phil. stil. (mušica, muha), 'laune', tal. 'capriccio, ghiribizzo, fisima'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.

HIRA, f. serum lactis, slatka surutka. — Nepoznata poznata: Miklošić (vergl. gramm. 1^a, 260) mislio je isprva da je srodno sa surutka i sir; kasnije (etym. wörterb.) ispoređuje s arba-

našijem chirre; moglo bi se isporučiti i s tur-skijem airan. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

HIRKO, m. ime mačku. F. Kurelac, dom. živ. 50.

HIS, m. vidi hiža. — U glagolskom rukopisu xv vijeka. Ako se komu zažge his v četiri nugli. Pril. jag. ark. 9, 118. (1468). — I u naše vrijeme u Hrvatskoj. His, klijet u Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

1. HISA, f. vidi hise. — Od xvii vijeka. More... dat mu isu od onoga blaga poštenu. I. Aučič, ogl. 178. Sve da vrati i još petu isu saviše. vrat. 8. Na ispovidi se oprasča grije i nika isa al'ti dio od pokaranja. 187. Uzeti samo deset u isu od dukata. J. Banovac, uboj. 47. Svakom kolinu daviš svoju hisu aliti dio. And. Kačić, kor. 115. I koji je junak poginuo, ako mu je ostanulo čedo, pa i njemu hisu učiniše. Smailag. meh. 66. Da se pare vratu Pavlu natrag, a porodnici njegovi isu da uzmu. Glasnik. II, 1, 112. (1808).

2. HISA, f. vidi kod hiža.

HISAR, m. ime mjesta u Srbiji, arap. tur. hisâr, tvrđava, gradac. a) vis i stare zidine nad Leskovcem. M. Đ. Miličević, kraj. arb. 18. — b) brdo i stari grad u Prokuplju. 373—374.

HISARGIK, m. ime mjesta, tur. hisargyk, dem. hisar, vidi kod Hisar. a) mala varošica u Staroj Srbiji. F. Jukić, zemljop. 60. — b) ovako su Turci zvali Grocku kod Biograda. Đ. Popović, tur. reč. glas. 59, 242.

HISE, hiseta, n. dio, vidi osobito 1. dio, b, arap. tur. hisse. — isporučiti 1. hisa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der theil, der antheil' portio', cf. dijel). Nima Luko ise učinio, učinio nima ko i sebe. Nar. pjes. vuk. 8, 299. Ovdje vama ne ima iseta. 4, 188. Neka drugu ne daje iseta. 4, 252. Znaš, serdaru, hise sam ti dao. Pjev. crn. 241^b. Kad je noći treće hise prošlo, Bošnjaci se tude izgrliše. Nar. pjes. hörm. 1, 68. Sad te mećem komandarom, Tale, da od'jeliš treće hise vojske. 1, 426. A njih četiri poglavice razdijele pašaluk biogradaški između sebe na iseta. M. Pavlinović, razg. 86.

HİSKA, f. vidi fiska. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide fiska s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Kako čine hisku i vesele. Pjev. crn. 819^b. Učinite hisku i vesele. Ogled. sr. 188.

HISTOR-, vidi istor-.

HİŞ, m. vidi hiža. — U naše vrijeme u Istri. Ja imam hiş na tri pode. Pokaži mi hiş na tri pode. Nar. pjes. istr. 2, 46.

HİŞA, f. vidi hiža. — Od XIII(?) vijeka. Les seć za dogi bačav i za skodli hiş krita. Mon. croat. 5. (1275). I vanka z grada hişu i v gradu. Stat. krč. ark. 2, 291. U hişi Jakova v vik će kraljevat. M. Marulić 167. Umnoži ga hişami i dohotkom. Š. Kožičić 27^b. Va ku godi hişu vnidete. Anton Dalm., nov. tešt. 100^b. luc. 10, 5. Ne hitje hoditi iz hiše v hişu. 100^b. luc. 10, 7. Naplni se hişa od voñe masti one. 152^a. jov. 12, 8. U hişi Božjoj. Nauk. brn. 25^a. Zmućuje hişu svoju. F. Glavinčić, posl. 52. Evo tebe uzvišujem u čestitoj mojoj hişi. P. Vuletić 88.

HİŞICA, f. dem. hişa. — xv vijeka. Da bi mu dali postaviti hişicu. Mon. croat. 118. (1475).

HİŞNICA, f. vidi kućnica. — Postaje od hişa. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Hişnice (domus

curam habentes'). Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117. paul. tit. 2, 5.

HİŞT, m. rzanje, vidi kod hištati.

HİŞTATI, hištam, impf. vidi rzati. — Rječ je onomatopejska. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Zob ne hoće dorat barjaktara, hištom hišta a kopitom bije. Pjev. crn. 175^a.

HİŞTOR-, vidi ištör-.

HİŠTVO, n. postaje nastavkom istvo od hiža (zato se nalazi pisano i sa ž) ili od hiša. — Od xvi vijeka. a) domaće, kućno vladanje. Ako bude ctil hištvo nastojati. Mon. croat. 826. (1555). — b) pokućstvo. Ostalo hištvo moje vse malo i veliko ostavlja(m) mu. 826. (1555). — c) život domaći ili život između muža i žene. — kao da je ovo značenje u jednom primjeru xvii vijeka. U nebu mesto, sonu, pokoj i plaću imaju; zemlji vojništva i hištva priliku pustiše. P. Vitezović, odil. 77. — d) ženidba, vjenčanje. — u naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. Sad će se prekinut od srdačca žica, kâ je tak daleko jur bila dosegla, da je nas dvih skoro jur va hištvo vrgla. Jačke. 108. Hištvo su mi (ženidbu) obitali. 280.

HİT, m. vidi hitac. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrandićevu (jactus'), u Bjelostjenčevu (hit, mah jactus, conjectus'), u Jambrišićevu (jactus'), u Voltigijinu (tiro, getto', wurf, schuss'), u Stulićevu, u Vukovu (vide hitac s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). Ne mećem ni ščitom Mojses dobi nega, da molitve hitom. M. Marulić 21. Ne straše se srne tako, kad ji s hrti lovac na hit svrne od olovne smrti. A. Kanižlić, rož. 87.

1. HİTAC, hica, m. djelo kojijem se hita, baca. — isporučiti hit. — a- ostaje samo u nom. i acc. sing., i u gen. pl. hitaća; u ostalijem se oblicima t ispred c ne čuje, ali se nalazi pisano. — Od xv vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Belinu (tiro, o tirata, cioè distanza della tirata da dove si parte a dove si arriva' jactus' 738^b; hitac strijele, sagittae missio' 783^b; hitac od strijele, sagittae jactus' 881^a), u Stulićevu (jactus'); hitac praha od puške), u Vukovu (1. na jedan hitac, auf einmal, im nu', repente'. 2. jedan hitac baruta, t. j. onoliko koliko se puška može napuniti samo jedan put, ein schuss pulver'). a) sa značenjem kaznjem sprijeda: udarac is daleka, kad se baca n. p. kamen, strijela, kopje, ili kad se puca iz puške, topa. (Topčije) viš hijade pet sat hitac izvrgoše. I. T. Mrnavić, osm. 56. Iz topa hitac uporavi tako lijepo, da nad sami skorup od vode udri galiju. B. Zuzeri 401. Kao luk koji s jednim hitcem baca tri strile. J. Banovac, pripov. 150. Ukloni se od hitca kopja. E. Pavić, ogl. 244. Do samrti njegove koju mu usrokova hitac od strile. 850. Ubiti s prvim itcem. I. Velikanović, prik. 48. Gađaoše je hicim' iz pušaka. Nar. pjes. hörm. 1, 102. I tada se hitac dogodio, te naćakom i desnicom svojom udario šibeničkog bana. 1, 840. Al' nek vam je s hitca vatra živa. Osvetn. 4, 42. — i u metaforičkom smislu. Dobar je štit molitva kojom se svi hitci djavaoski odgone. M. Divković, bes. 513^b. — b) dašina, koliko se može dometnuti kamen, strijela, zrno iz puške itd. isporučiti do met. A on, odišadće od njih, koliko bi hitac od kamika. Bernardin 82. luc. 22, 41. Odišadši koliko bi hitac od kamika. Anton Dalm., nov. tešt. 128. I sam odstupi od njih, koliko je hitac kamika. M. Alberti 487. Zatim odluči se od ni, koliko je jedan hitac kamena. E. Pavić, ogl. 609. Dojdoše na jedan puščeni hitac blizu Brandibura. I. Zaničić 168.

,Na vas hitac puškom će shvatiti'; ,na vas hitac ostima će ubiti ribu': dajina, na koju se može dobaciti puškom, ostima itd. M. Pavlinović. — c) *koliko se meće praha u pušku za jedan hitac. vidi i u Stuličevu i u Vukovu rječniku.* Puščenoga pra po itca. J. Vladimirović 28. Po dva hitca a četiri zrnca. Nar. pjes. juk. 297. Pjan je Brehul pušku prepunio su dva hica, a zrna četiri. Nar. pjes. hörm. 1, 284. Ima pušku, al nije hitaca. Osvetn. 5, 47. — d) na jedan hitac, na hitac, *adverbijalno: u jedan čas, brzo.* Neće se moći (brašno) neki zeman na itac doneti. Protokol. pis. M. Nenadovića. 9. *vidi i u Vukovu rječniku.*

2. HITAC, hica, m. *hitanje, hvatanje.* — U Stuličevu rječniku: ,prehensio, captura'. — *nije dosta pouzdano.*

HITALAC, hitaoca, m. *čovjek koji hita.*

a. *vidi hitati, A.* — U Stuličevu rječniku: (hitac i griješkom hitaac), ,prehendens, sumens, capiens'.

b. *vidi hitati, B.* — U Stuličevu rječniku: (hitac i griješkom hitaac), ,jaciens'.

HITALO, n. *sprava kojom se hita, meće, baca.* — U naše vrijeme u pisaca. Hitalo, hist. (metalo), ,wurfmachine', tal. ,balista'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. HĪTAN, hitna, adj. *koji hiti, koji biva s hitnom.* — Od xv vijeka (vidi a, b)), a između rječnika u Mikašinu (hitan, hitar, brz, botriv, solers, properans, praeproperus, festinus), u Belinu (,velox' 756b; hitni, festinus' 48b), u Bjelostjencevu (hitan, strelovit, praeproperus', v. brz), u Stuličevu (,velox, celer, expeditus'), u Vukovu (n. p. posao ,pressant, dringend', ,urgens, necessarius').

a. adj. — *Komp.: hitniji* (A. d. Bella, rječn. 48b). a) *brz uopće (o čeladetu).* Trče hitni i slobodni kud ih vodi svoja voja. B. Zuzeri 29. — b) *spreman, koji hoće da što brzo učini, s podložnom rečenicom u kojoj je da.* Od postil' istočnih dviže glavu Titan, osini tmin noćnih da zarene hitan. M. Marulić 29. s inf. s prijedlogom za (po tuđijem jezicima). Koji je gospodičić hitan za pogoditi svakomu. B. Kašić, per. 85. — c) (o radni, poslu) *koji treba da se brzo učini, svrši.* Žali negovo odijelehe ovako hitno. Đ. Bašić 232. Pri hitroj radni pala mu kapa s glave. Nar. prip. vrč. 85. Zapovijest careva bješe hitna. Đ. Daničić, dan. 3, 22. Šta ću u Stocu?... e imam tamo hitna posla. M. P. Šapčanin 1, 127.

b. adv. hitno. — *Komp.: hitniji* (B. Kašić, nasl. 177; rit. 413; A. d. Bella, rječn. 48b). — *Između rječnika u Mikašinu* (hitno, hitro, brzo, pospiješno, batrivo, festinanter, properato, celeriter'), u Belinu (,celeriter' 48b), u Bjelostjencevu (kod hitro), u Voltigijinu (in fretta, frettolosamente', ,schnell, geschwind'), u Stuličevu (,festine, propere, festinanter'). — *Značenje je: brzo, ili u hitni, te se ne da razabrati u primjerima.* Posluša ona pospiješno i hitno. B. Kašić, in. 90. Ludi se brzo promiňuju i hitno ginu. nasl. 62. Koliko hitnije ovo učiniš. 177. Potezan od onih pasa vele hitno i hrlo bi doveden. P. B. Bakšić 81. Obraća suproč sebi onu snagu, koja ga je tako hitno porinula. B. Zuzeri 137. Leti hitno ko je i prijašnje proletjelo. 165. Činahu hitno i prešno. S. Rosa 156b. Umačući ne vadi je hitno. J. S. Belković 892. Koji je od Carigrada pa do srpske granice vrlo itno putovao. Nov. sr. 1835. 106. Priupita Miijat hitno. S. Ľubiša, prip. 224.

2. HITAN, hitna, adj. *u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači: koji se može dohititi (dohvatiti), dokučiti.* Ja jeljena, čim s granami svoje

glave hitno grane dubja oraše, sama oborih vrhu trave. A. Gledević 2a.

HĪTĀNE, n. *verbalni supstantiv od glagola hitati.* — *Stariji je oblik hitanje.*

a. *djelo kojijem se hita (hvata).* — *Između rječnika u Mikašinu* (hitanje, uhićenje ,captura'), u Belinu (hitanje ,comprehensio' 177b; ,aliquid apprehendere' 51a), u Stuličevu (,captura, prehensio'), u Vukovu (,das greifen', ,prehensio'). Puštajte mrježe vaše u hitanje. N. Rašina 149b. luc. 5, 4. Čudo bješe obujalo nega i svijeh koji s nime bjehu na hitanje od riba. 150a. luc. 5, 9.

b. *djelo kojijem se hita (baca).* — *Između rječnika u Mikašinu* (hitanje ,jactus'), u Bjelostjencevu (,projectio', v. hiećenje), u Vukovu (vide bacanje). Koji vjeruje... hitanju kojihgod pršlika. Š. Budinić, sum. 29b. Prorokovanje hitanjem kocke. I. Velikanović, uput. 1, 428.

c. *djelo kojijem se hita (hititi).* — U Vukovu rječniku: ,das eilen', ,festinatio'.

1. HĪTAR, hitra, adj. celer; peritus, sollers, dexter, ingeniosus; callidus. — *-i- stoji mj. negdašnjega y; -a- ostaje samo u nominalnom nom. sing. m. i u acc. kad je jednak s nominativom.* — *Postaje od osnove od koje je i glagol hitati.* — *Riječ je praslavenska (sa značenjem: lukav), isporodi stslav. hytrъ, rus. хитрый, češ. chytrý, polj. chytry; u natoč tome mislim da je naj starije značenje brz (isporodi i gornjsr. khjetry, brz).* — *Između rječnika u Vrancičevu* (,agilis; celer; citus; ocyor; pernix; rapidus; velox; volucer'), u Mikašinu (kod hitan, i napose: hitar, skočni, lagahan ,agilis'; hitar pametju, bistre pameti ,acris, solers, perspicax, acutus, salsus'), u Belinu (,velox' 756b; ,festinus' 48b; ,agilis' 52a. 253b; ,industrius' 398a; ,solers' 557a; ,ingeniosus' 403a; ,argutus' 100b; ,cautus' 28a. 252b; ,vafer' 114a; hitriji ,agilior' 52a; ,industrior' 398a; ,ingeniosior' 403a; ,cautior' 23a), u Bjelostjencevu (kajkavski hiter, hitan ,festinus', v. brz), u Jambrešičevu (hiter ,celer, velox, festinus, citus'), u Voltigijinu (,lesto, snello', ,schleunig, geschwind'), u Stuličevu (,astutus, industrius, solers, perspicax, attentus, diligens', v. brz), u Vukovu (,schnell', ,velox').

1. adj. — *Komp.: hitriji.*

a. celer, velox, agilis, brz. *brzina može biti u hodu ili micanju ili u kojoj drugoj radni. može se kazati o kome ili o čemu da je hitro, brzo uopće ili u nekom osobitom slučaju. a) o čeladetu ili o onome što se misli kao čelade.* Ja sam Grizivino, a nijesam Vukodlak: grizem, žvem, ijem vino brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Lete za nom a ne teku i ne druge nagle i hitre. I. Gundulić 401. Hitri i plasi skoč'mo, tec'mo na sve strane. 478. Tad ću hitar vanka iz dvora svita otiti. A. Vitalić, ist. 8b. Vrijeme 'e starac sijed, al' hitar, sve se vrti na okolo. J. Kavašin 436a. Vidili sto, držim, kad gori slama ili trstika da one iskre brzo lete; ovako na priliku biće svitli i hitri pravedni. J. Filipović 1, 224a. Izmače nam se, budući on hitar i pojak. E. Pavlić, ogl. 414. Da ne bude lotar nego hitar. A. Kalić 363. Hitre slugе kohe prifatiše. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Pa da pustiš te hitre telale. 2, 539. Zafaluje hitri kňigonoša. Nar. pjes. juk. 253. Za nom šeće hitar posal: ,Katalenka! vrn' se nazad! Jačke. 47. Hitar odviše sreću preskače. Nar. posl. vuk. 341. Hitar momak kano plamen živi. Osvetn. 3, 66. amo spada i ovaj primjer: A Maksim je hitar kavkađija. Nar. pjes. vuk. 2, 557. a može spadati i ovaj: Jedan da je hitar đuveglija. 2, 227. — b) o životini. Pače rek bi, hitri i laci pružice se (koñi) sad na zvijezde.

I. Gundulić 426. I skačući laka (*srna*) i hitra, na dublje se meće i peše. 554. Hitra se ptica za obje noge hita. (D). Poslov. danič. 26. Hitri koži sunca letu put večernje. J. Kavašin 401^b. Ne stidi se hitre srne. V. Došen 156^a. Od hitrijež koža odskočiše. Nar. pjes. vuk. 2, 288. — c) o neživoj tjelesnoj stvari. Ravna polja, tvrde gore, ... hitre rijeke, siđe more ... A. Vitalić, ost. 6. Ma plav bješe jaka i hitra i sve morske tlači vale. 146. Čin', da gledaš hitru rijeku. J. Kavašin 488^a. Ah! nek hitra muña sine. V. Došen 40^a. Potrče se hitre strile. 228^b. Kad u glavu hitra muña cijela. Osvetn. 2, 175. *amo spada i ovo*: Od hitroga praha i olova. Nar. pjes. vuk. 2, 561. Kide dišku sa ramena bojnu, ter joj dade hitre zalogaje. Osvetn. 6, 78. — d) o vremenu. Letjaše i tad hitro vrijeme. J. Kavašin 436^a. Kojim il' se razstanuti u čas hitri. V. Došen 160^a. — e) o nogama, o krilima, o očima itd., i o tijelu uopće. Imaju noge veoma hitre za uteći od pogibili. M. Radnić 409^b. Tko je hitre noge imao za prispiti na sastanke. I. J. P. Lučić, razg. 28. Kad ne kazah za te hitre noge. Nar. pjes. vuk. 8, 857. — Krejuta hitroga pogladiv napravi. Đ. Baraković, jar. 20. Vrime imade krila čudno hitra. A. Kanižlić, rož. 19. Tvoje molbe hitra krila imaju. A. Kalić 507. — Kamo su mu hitre oči? V. Došen 44^b. — Tilo zdravo, lipo, hitro i kripko. I. T. Mrnavić, ist. 45. — f) o micanju, o radnji. Hitri tvoj pogled. G. Držić 890. Dati njemu brz, hitar i snažan posluh. Š. Budinić, sum. C2^b. Hitra tanca u počelo. J. Armolušić 2. Tjerat ... košuticu hitra bijega. J. Kavašin 6^a. Molbe, molbe dopiraju hitrim letom na visine. 20^a. Hitrim stupom, riječim milom srca svodi. 255^a. Eto opet sunce jezdi hitrim tijekom put zapada. 417^b. Neka se vode hitri tanci. B. Zuzeri 297. Da ne može biti stvari hitrije od onoga pomicaña. J. Matović 112. Po dvoru je sreću dijelila: svekrovima hitro poslušanje ... Nar. pjes. vuk. kovč. 81. Ona mi je črna oka, hitra skoka. Nar. pjes. istr. 4, 14. Ter uznatrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. Hoće se hitra priskoka svakoj nezgodi i nenadhi. M. Pavlinović, rad. 103. — g) o voji, srcu. I svud ima volju hitru. A. Vitalić, ost. 42. Ispuniti ga (*zakon*) s hitrijem i s veselijem srcem. J. Matović 287. — h) o putu. Ne bi li' hitri(h) svoji(h) puta već smutile trista puta (*zvizde*). V. Došen 264^b. — i) može biti izrečeno, na što je ko brz ili je što brzo (*isporedi* 1. brz, 1. c) p). *znache* je gotovo kao spravan, spreman. *ono na što je ko brz ili je što brzo može se izreći*: aa) *akuzativom s prijedlogom* na. Vsaku rič na zlo hitru. Transit. 84. Po moru svi vitri kad se rastkaše, na naše zlo hitri ki s treskom ustaše. P. Hektorović 72. Zašto na veliki pogibil tako jeste hitri? F. Vrančić, živ. 27. Oči mu su bile bistro, nu opačnu svaku itre. P. Posilović, nasl. 201^b. Neka bude svaki čovek hitar na slisanje a kasan na govorenje. M. Radnić 426^a. Kako 'e hitar na lovinu lav. A. Vitalić, ist. 48^b. Nije itar na službu Božju. A. Bačić 58. Ostaje slobodan i itar na svako dobro dilo. M. Zoričić, zrc. 118. Ako je tko hitar na molitvu. B. Leaković, gov. 8. — bb) *infinitivom*. Jesu hitri družih upitati. A. Georgiceo, nasl. 8. Ah kako bi hitar bio dvore tvoje raztvoriti! A. Vitalić, ost. 55. Ovi dobri ribari biše hitri i pomplivi udiš sliditi Isukrsta. F. Lastrić, od' 241. Da je hitra i brza doći u pomoć. A. Kanižlić, uoč. 197. Hitar budi šta čuti, a tih govoriti. Nar. posl. vuk. 341. — *infinitivom* sa za (*po tuđijem jezicima*). Hitre noge njihove za proliti krv. J. Matović 381.

b. *vješt, koji umije nešto dobro uraditi ili po naravi ili osobito po tome što se u onaj radni uvještio. ovo značenje može postati od predašnjega tijem što ko vješto radi onaj i brzo radi. nahodi se ne samo u ovome (aktivnom) značenju, nego i u posve suprotnome pasivnom (koji je vješto israđen). a) u aktivnom značenju, o čeladetu (koje se naj češće imenuje po onoj radni u kojoj je vješto). Hudogiyht i hytryiht majstora. Danilo 208. Od hitra tkaoća. M. Marulić 14. A pak se namjeri mjerilac hitri taj ki tanko razmjeri... vas svijet saj. M. Vetranić 1, 9. Trijebi je iskati hitroga Dedala. 1, 113. Gusle jedne po hitru meštru udlane. P. Zoranić 47^a. Ki su od ljubavi hitri učitelji. D. Zlatarić 42^b. Likar se pravljase i meštar hitar. Aleks. jag. star. 3, 222. I hitri pismari pisma latinskoga. Đ. Baraković, vil. 12. (*Zid*) utvrđen žestoko od hitrih zidačef. 56. Tako im umje hitrijež ljudi vješta ruka slike utvorit'. I. Gundulić 427. Paša uze iz nova stranu drugu razgledati, na koj tkalac hitri osnova, vojska s vojskom gdi se rati. 445. Ljubovnik je božanstveni hitri meštar djela toga. B. Betera, čut. 170. Kuću cesarovu ča naj već umiše meštri naj hitriji to ju načiniše. Oliva. 55. Pa berbere hitre dobavila. Nar. pjes. vuk. 2, 254. Tako se namjere na nekakva majstora hitra u rugi i podsmijehu. Nar. prip. vuk. 2 288. — b) o čeladetu (*isporedi* a, i)), *ali se radnja izriče: aa) lokativom i prijedlogom* u. Hitre u raboti. Đ. Baraković, vil. 123. I on hitar u obrani, kad grad vidi, slobod shrani. J. Kavašin 193^a. Koji je na zlo brz, on je i hitar u zlu. A. J. Knezović 195. Jedan mladić puno pametan, hitar i razuman u vladanju. And. Kačić, kor. 230. — bb) *infinitivom*. Budući malo hitar vladati ovo oružje. P. Radović, nač. 41. — c) *također u aktivnom značenju, ali po nešto u prenesenom, metaforičkom smislu, o ruci, oruđu itd.* Meštarstvo hitrih ruk. Đ. Baraković, vil. 105. Hitrima rukami ja guslat junak mlad. 842. Nagli koži strelovito, kud ih hitre ruke obrću, sjemo tamo viju se u vito. I. Gundulić 345. Pošijem ti mu priliku hitrom rukom izpisanu. I. Đorđić, pjes. 9. Koliko je hitrija ruka, koja kreće i vlada orudjem. D. Bašić 230. — Drže u miru kotar isti hitrim perom, pravim štapom. J. Kavašin 120^b. Neka od boja i od ljubavi snažnije i hitrije pero pravi. 334^a. — *amo spada i ovaj primjer*: Hitar jazik pada n' zativoren u usti. Đ. Baraković, vil. 17. — d) o radnji. Onogaj hitra kićenja. M. Marulić 8. A pinuri, noži i žlice hitra kova zamijernoga. J. Kavašin 22^b. Alabastri praci u redu koji riježom hitrim taču i van zida vrsno skaču. 483^a. Evo Kosa hitar vezak veze. Nar. pjes. vuk. 3, 147. Gdi dva brata itar lovak love. 1, 319. Trže anđar Đurdo kneže iz itra lova. 1, 613. Pa otide Đurdu kneže u itar lovak. 1, 613. Te pogubi Đurda kneza u itrom lovu. 1, 614. Podiže se itar lov loviti. 2, 71. Ručicama hitar vezak veze. Nar. pjes. vil. 1868. 587. — e) o načinu. Ni pentur na svit bil toli hitre škole. M. Marulić 78. Postrga hitrim zakonom i napisu. Mirakuli. 26. Krma nakićena hitre u načine. B. Betera, or. 12. I uzpijevanja sva skladajuć godna zuka, hitre vrsti. J. Kavašin 498^b. — f) u *posve pasivnom značenju, o onome što postaje hitrom radnjom*. Hitri ures stotim dilom glas ljepota svijeh nadhodi. J. Kavašin 96^b. Podignu svetom! Dujmu veomi hitar i lijep otar. 91^a. Čim su izvrstno zide hitre sgradili u hip. 193^a.*

c. *daljijem širenjem predašnjega značenja, može značiti uopće valjan, vrijedan (i osobito pametan, mudar, naučen, radin). a) o čeladetu.* Věmo,

kako hitr jest i dobro učen. Pril. jag. ark. 9, 102. (1468). Poput jednoga hitra pastira. Transit. 13. Drugomu mladiću kako mi se vidi hitru i umiću. P. Zoranić 11^b. I Pag ima ljudi hitri(h) koga hvali solenica. J. Kavašin 142^b. Koliko vam je drago sve što može iznaći hitar pokornik. A. d. Bella, razgov. 113. Tko je hitar kaže hitrinu u bogočubstvu. I. Đorđić, ben. 97. — u ovom primjeru izrečeno je dativom ono što se naučilo, što se zna: Džova Aristotila muža mudra i hitra svakoj filozofskoj hitrosti ričju i dilom. Aleks. jag. star. 8, 226. — b) o životini. Kakono pčelica pomniva i hitra. B. Kašić, per. 159. — c) o umu, razumu, pameti, svijesti itd. Gdi je nih um hitri? G. Držić 406. S brjemenom u mladim pamet mlada vitri, a kazat se u starih ima razum hitri. M. Držić 92. Latini kih razum tač pravi hitar se, pun vida, da ih svak u slavi hvalači spovida. D. Rašina 78^b. Pameti hitrije triba je meni steć. Đ. Baraković, vil. 5. Ah! sad imam pamet hitru, sve je, što svijet gleda i dvori, na ognju vosak. I. Gundulić 232—233. Hitrijem znađem bistre svijesti. G. Palmotić 1, 11. Hitrom svijesti svaki slovi, međ iz usta nima grede. 2, 220. Dušu moju uresio si bistrom pametim, s hitrijem razborstvom V. Andrijašević, put. 77. Ako nejmaš toliko hitre pameti. A. Kanižlić, uzr. 165. Ja vidu da si ti hitre pameti. Nar. prip. vuk. 207. — d) o riječi. Od koga rič hitra s nas tira zle voje. Š. Menčetić 70. Ostinuv tresem se jakno lis na vitru, kad oči tve vidim, al' čujem rič hitru. D. Rašina 101^b.

d. lukav. značenje može biti postalo od predašnjega tijekom što je shvaćeno u zlom smislu, ili od prvoga značenja glagola hitati, te bi isprva značilo: koji hvata, koji lovi. a) o čeladetu. Hitri hadum svijem objavi veseo pogled, sliku dragu. I. Gundulić 385. Nu za sve to hitra dosti da ona pomoć steče za se, kaže joj pogled pun milosti. 461. Da hitri napasnik ne bi mi činio upasti u jaz. V. Andrijašević, put. 88. Privedite simo toga zadržana nevinoga, kim obrnu sad vrug hitar, kako jednim listom vitar. P. Hektorović (?) 144. Ter se hitroj hotmi prignu, kâ mu i blago sve izhini. J. Kavašin 34^a. Prije bi dumnom stala u špile, neg me'u hitre gradske vile. 85^b. Mlećani hitri bijahu i udil' ispunije želju. S. Badrić, ukaz. 68. — b) o životini. Bježi bez traga i bez puta hitra kuna, zec pun straha. I. Gundulić 407. A to er himben i laživac ima narav hitra liha. J. Kavašin 60^b. Brži je od srne, hitriji od kune. (Z). Poslov. danić. 10. — c) o očima. I hitre ne oči da vidiš, nebore. A. Sasin 133. Hitre oči jere hine. I. Ivanišević 183. — d) o misli. (Misli) hitre su i prave. M. Ve-tranić 2, 161. — amo spada i ovo: Poklon hitra svita biše kim ga dvori. M. Marulić 41. — d) o djelu kojem mu drago, o načinu, o riječi, o smijehu i o svemu čim se drugi može prevariti. Moć sa hitri dili nih ti ne premogu. M. Marulić 24. Ugonenija lastiva i hitra. Transit. 146. Ptica, ka svud leti slobodno po sviti, hitra ju privara od lovca uhititi. D. Rašina 88^a. Hitre čine tej ostavi, mrtvo ufanje ne oživljiva'. I. Gundulić 183. Tiho s hitrim zasjedami tjera iz srca svih bojazni, i unjuguje s prva i mami pod prilikom od prijazni. 237. Proć s načinim prem hitrima. G. Palmotić 1, 47. S naj hitrijem napastovanjim nu se stavi progoniti. V. Andrijašević, put. 363. Da pod hitrom riječi ne bi kagod varka sakrila se. P. Sorkočević 586^b. — e) o duševnom osjećanju. Ah! što neće iznaći hitra ljubav dobre majke! B. Zuzeri 121. Zato materina hitra ljubav ne mognući veće sakrivat ga, splela mu je od tanka

pruća ko kolijevku jedan košić. 226. Mnóžtvo lupežtina izmišljeno od prijevarne i hitre lakomosti. J. Matović 397—398.

2. adv. hitro. — Komp.: hitrija. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu (cito; festinanter; raptim'), u Mikaljinu (kod hitno i napose: hitro, pametna, callide, astute, vafre'), u Belinu (velociter' 756^b; agiliter' 52^b; ingeniose' 403^a; caute' 252^b; industrie' 898^a; argute' 100^b; acute' 29^a; caute, prudenter' 22^b; astute' 114^a; hitrije, agilius' 52^b; ingeniosius' 403^a; cautius' 22^b), u Bjelostjencevu (hitro, hitno, cito, celeriter, festinanter, curriculo, propere', v. brzo), u Jambresičevu (celeranter'), u Voltigijinu (presto, velocemente', geschwind, schnell'), u Stuličevu (velociter, sagaciter, ingeniose, artificiose, prompte, solerter, astute').

a. brzo, vidi 1, a. Oni (vuci) skupiše hitro se po slidu, ter me obstopiše i zadu i spridu. H. Lucić 239. Hrli vezijer hitro ustupa, tim ga udorac zli ne stignu. I. Gundulić 528. Da hitrije hoće on žlicom u jamicu sve more izliti. F. Glavinić, cvit. 296^a. Otide naglo i hitro skupa s Ivanom. M. Jerković 47. Podati jim lika hitrije. P. Radovčić, nač. 181. Hitro da nas priteku milosti tvoje, zašto ubozi učinili jesmo mnogo. L. Terzić 231. Hitro sobom kada miče: J. Kavašin 521^a. S ljubavu itro poslušati. I. Banovac, pred. 83. Što učiniše hitro pak dadeše starom svatu. F. Lastrić, od' 172. Ne more itro hoditi. ned. 354. Da od plahe muće zraka i grom strašni iz oblaka hitro sleti u nizinu. V. Došen 192^b. I s petami hitro gane. 212^b. Ove jadne glase kada Časlav razumi, odma vojsku sakupi, Sehom hitro pođe u Bosnu. And. Kačić, razg. 27. Svoje brze koše posidoše, k Jajcu gradu hitro poletiš. 62^a. Ti se hitro potežiš. Ant. Kadžić 132. Na noge se lake hitro, vile! M. Katančić 68. Hitro i pospišno učiniti sve, Grgur iz Vareša 136. Hitro trči, te otvori vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Hitro Jovan pred pećinu dođe. 2, 28. Hitro dvije dozivala slugu. 2, 35. Hitro idu dva Božja anđela od bijela groba Jovanova. 2, 40. Hitro su ga braća poslušala. 2, 110. Hitro hitaj i noći i dnevi. 3, 301. Hitro svoje puške okrenuše. Ogled. sr. 127. Hitro dipi na noge lagane. 402. Pođe hitro u onoga kralja. Nar. prip. vuk. 108. Jedita hitro. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 11. Ruža stade da bježi hitro kađ divokoza. S. Lubiša, prip. 80.

b. vješto, vidi 1, b. Koju (knjigu) Ovidij mnogo hitro od strane Pariževe izmisli. H. Lucić 135. Oni teg težati hitro bo umiše. P. Hektorović 48. Narešenije i hitrije utoliti ju hote. P. Zoranić 1^a. Najde zlat i hitro kovan prstenak. 81^a. Uže dvi žlice prihitro udilane. 45^a. Klond četiri od busa hitro pristrigane. 68^a. I nim (rukami) stril' ognjene tač hitro poteza, da i strane pakljene kadgodi doseza. D. Rašina 60^a. Ki pjesni tač pravno i hitro satvori, da vas svit prem slavno sad o nem govori. 64^a. Golom sabljom za zabavu hitro vladat' nu nauči. I. Gundulić 338. Vrh livade mlad uz mlada sjedi... i riječ s riječim, hitro sklada na uho šaptom ovi onomu. 379—380. Diže s vrata lijep ogrljaj hitro zglobojen, vas bisserom vrhu zlata i kamenjem dražjem pobjen. 414. Snebiva se, da toliko ruke umrle hitro vezu. 435. Bijeli velak i koprena ne snježane prsi odijeva, tako je hitro istrižena. I. V. Bunić, mand. 5. U pohvalu kite cvitja razlikova hitro sabrane. I. Ivanišević 12. I toliko hitro umi pričiniti, a jošće hitrije opet zatvoriti, sam kralj ne bi poznal, kako je zatvoren. Oliva. 35. Ploča od mramora napisana hitro od zgora. J. Kavašin 489^b. David sasma hitro u saltijer uda-

raše. I. Đorđić, uzd. rx. Gledajući jedan kip mramorni udjejan veoma hitro. B. Zuzeri 165. Ko uprto zagleda se u lice kojegodi hitro izpisane prilike. I. M. Mattei 27. Kako u pjesni slatke i mile ti si hitro sve složio! N. Marči 114. c. *lukavo*, *vidi* 1, d. Čijem nas djavo hitro blazni. M. Vetranić 1, 25. Koji hitro izdava česarstvo krstjansko. 1, 131. Hitro se nasmiješ, kad čuješ uzdah moj. H. Lucić 192. Čto li reć od srama i straha ne smijah, toj hitro rukama i okom spovijah. 194. Hitro umiješ tajati hineći zlobe tve. F. Lukarević 29. Nu ako slascu tuj pokožu ja od tebe prašam, na tuj ričcu gluha meni ončas se ukažeš, ter besjedu hitro moju na drugo izvrneš. D. Rašina 104^b. Mojim se ona trudom boli i obećava i opet brani tako hitro, da ti kaže, da si ti kriv, što ona laže. I. Gundulić 224. Skrovno ište, hitro pita za njegovo bitje svudi. 858. Hitro ti je tuđa obraza on lažive uzeo izgleda. G. Palmotić 1, 51. Oni hitro misle izvesti na boj mladca. 1, 117. Neprijatele hitro varam. 1, 216. Dal' bud hitro vele sa mnomo da lisiće. I. Ivanišević 281. Knez okrene hitro s molitve na šalu. S. Ćubiša, prip. 195.

2. HITAR, *m. mjesto u Srbiji u okrugu aleksi-načkom*. Niva u Hitaru. Sr. nov. 1878. 751.

HITARAC, *hitarca, m. vidi hitrac*.

HĪTATI, *hitām, impf. rapere; jacere; festinare, uprav impf. hititi, koje vidi, vidi i hitjeti*. — *i- stoji mj. negdašnjega y*. — *Akc. se ne mijeña* (aor. 2 i 8 *sing. hitā*). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. hytati, češ. chytati, pol. chytać* (u svijem *stslav. hytati* s prvijem *značenjem*).

A. *rapere, capere, comprehendere, vidi hvatati* (ovaj je oblik oteo mah kod većine našega naroda, a hitati je ostalo s ovijem *značenjem samo u nekim zapadnijem krajevima, vidi i*: Oni (Dubrovčani) ove riječi (hvatati) nemaju nikako, nego njesto ne govore hitati. Vuk, poslov. xiv). — *Ismeđu rječnika u Mikašinu* (hitati, uhititi, hvatati, capio, sumo, accipio, prehendo, apprehendo), u *Belinu* (pigliare, prendere, proprio delle mani o d'altro simile, capio 565^a), u *Stu-licevu* (prehendere, capere etc.), u *Vukovu* (greifen, prehendo, cf. hvatati s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u *Daničeviću* (hytati, capere).

1. *aktivno* (osim kod e, svagda *prelazno, ali objekat može biti izostavljen*).

a. *silom, ili prijevarom, lukavstvom hvatati. a) objekat je što živo (čelade ili životinja). aa) su-bjekat je čelade*. Ako bi tko ne hotio hitati i vezati te takove. Stat. pol. ark. 5, 285. Od ovoga časa ljudi budeš hitati. N. Rašina 150^a, luc. 5, 10. Ako vidiš (u snu) da ptice hitaš, toj prilikuje dobit. Zborn. 186^a. Ako vidiš da kragujce hitaš, toj prilikuje dobit. 188^b. Na nogah jer tko ni, ne hita ribe taj. N. Dimitrović 10. Ribam zlohotnici jesu svi lovnici, koji jih hitaju. P. Hektorović 7. Satripi po lugu zviri i vile hitaju. N. Nalešković 1, 230. I ptice ostale umijem hitati velike i male. M. Držić 107. Koji hitaju, pline, deru i biju onih koji... Š. Budinić, ispr. 129. Ne činjaše veće Krstjani hitati. F. Vrančić, živ. 53. I po vrhu i po strani kijeh nahode, sve hitaju. G. Palmotić 1, 67. Vidim, gdje hitaju i u verigah sužne vode. 1, 101. S oružjem kovati umijem i mreže, u njima hitati juvene lupeže. 2, 865. Svaki jih hita i ubija. P. Radović, ist. 24. Zanicom hitati košute i jeline. 161. Hitat n stupicu. (D). Poslov. danič. 26. Ko spi, ribe ne hita. (D). 46. Hitati rake, prender granchi, 'crancro'. A. d. Bella, rječn. 855^a. Trči, stigni, hita' i rani. I. Đorđić, pjesn. 28. Ja slavica mla-

dijeh gnijezdo, i ke hita ptice veska, poklañam ti o ma zvijezdo. 132. Hita muhe po aeru. (Z). Hita zeca na kolima. (Z). Poslov. danič. 26. *amo može spadati i ovaj primjer*: Kdi bismo hoteli hitati drēva pulska. Spom. sr. 1, 87. (1407). — *u prenesenom smislu, kao varati*. Ter ga hitro kuša i hita kroz besjede ove ohole. G. Palmotić 8, 141^b. Razlike ga stvari pita i s hitrinom oda svudi besjedami mnozijem hita. 3, 162^b. (Dikla) bogatca svoga umorna jur premaga, robom hita. J. Kavañin 37^b. — *bb) subjekat je životinja, zvijer*. Čaple klunom gambore i jeguļe hitaju. M. Vetranić 2, 270. Po njih svijeh (naših primorjū) srdita zvijer teče i grabi i hita. I. Gundulić 128. Lav ne čini nigdar boja s mravi ni orao ita muhe. P. Posilović, cvijet. 144. Mali pas zeca dviže a veliki ga hita. (D). Poslov. danič. 59. Pas koji laje zeca ne hita. (D). 94. Ni oro hita muhe. K. Mağarović 75. Da jih ļuta zmija hita. J. Kavañin 40^b. — *cc) subjekat je neživa stvar tjelesna. aaa) mreža, zamka*. Mrežu, ka ne hita, sve zamañ prostira. D. Rašina 109^a. I zamčice gorke smrti prije vremena ņu hitaju. A. Vitaljić, ost. 388. — *bbb) lađa*. Videć, da ga ma plav stiže i malo mañ veće hita. G. Palmotić 2, 66. — *dd) subjekat je što umno*. Tuj počē svakoga hitat strah prijuti. F. Lukarević 278. I da se izbaviš prije tuge od svita u kojoj boraviš i ka te vijek hita. A. Sasin 282. Njeki me strah hita a ne znam česa rad. 500. Hitrost zeca hita. I. T. Mrnavić, osm. 114. Ili me ovo nerazložna ņeka žēla veže i hita. G. Palmotić 1, 41. Od krvi me žēda hita. 1, 51. Svih čudo hita s ovaka ditića. A. Vitaljić, ost. 404. Opet zlo nas drugo hita. ist. 305^b. Zima al' hita svih studena, stvara-uć u led, kā bi u cvijetju. J. Kavañin 388^b. — *b) objekat je (tuđa) duša. značenje je u metaforičkom smislu kao loviti, varati (isporedi a) aa) pri kraju*. Nećis pogled smrt uzroči, smeta pamet, dušu hita. G. Palmotić 3, 152^a. — *c) objekat je sreća, zgoda. u metaforičkom smislu*. Tko se oddili, boju srjeću hita i sili. J. Kavañin 129^a. Hitaj sreću, čim vlasiva 'e. 854^b. Puštenu zgodu, znaj, hitat češ zaludu. I. Đorđić, uzd. 141. — *d) objekat je, krajevstvo nebesko. značenje je kao dobivati u metaforičkom smislu*. Sēlni (silni) late i hētajaju krajevstvo nebesko. Š. Budinić, sum. 97^a. — *e) objekat je stvar umna. u metaforičkom smislu*. Hita njekoja nejakos život moj. F. Lukarević 46. (Duša) ufanjem pristupa ka dobroti Božijoj i ņu hitajet, koju vērom jure poznala i začela jest. Š. Budinić, sum. 59^a. Jur bogastvom ponosita hitrijem smijehom i pozorom lijepijeh mladac ļubav hita, ki se vrte prid ņe dvorom. G. Palmotić 8, 12^a. — *f) objekat je vjetar. u prenesenom se smislu kaže da lađa ili pomorac hita vjetar, kad su jedra tako položena, da vjetar naj boje tjera lađu*. Pomorci u svom brodu ne imajući ugodne vjetre pod svojom vlasti, kad im dohode hitaju ih sa svijem jedrim razkrilonijem i ne puštavaju ih da uteku. B. Zuzeri 47. Drijevo teško s malijem jedrim ili hita stranom vjetre rebreći se ili im krmu svu slobodnu dopuštava. 278. Razkrili raztvorena svoja jedra... za hitat vjetre kad mu dunu. 292. Pomorac hita oni vjetar koji je ņemu koristan. V. M. Gučetić 4. — *jamačno spada amo i ovaj primjer, u kojemu nije izrečen objekat*: Od lađe se veli, ako je valjana: 'dobro hita'. L. Zore, rib. ark. 10, 227. — *g) nije isrijekom kazano koji je objekat*. Vele tjera, malo hita, tko u njih stavlja svoje ufañe. G. Palmotić 2, 75. U rasrēbi grize okoli sve što hita pas oholi. N. Marči 58^b. — *h) hitati koga u riječi (tal. prender in parola),*

u prenesenom smislu, snači: pristati na nešto što je obećao. Hitat u riječi. (D). Poslov. danič. 26.

b. kad pružiš ruku (a i drugim načinom) što se hvata, a kod toga nije potrebno misliti na silu ili na prijevaru. a) uopće. Naglo rukom hita nega. P. Kanavelić, iv. 157. Tuđom rukom zmiju hitat'. (D). Poslov. danič. 138. Osip slugu svoga hita. P. Vuletić 65. Nega hita i zagrja i draguje. J. Kavašin 169^a. Ja ruku od nemoćnika hitajući rijet ću istijem načinom. B. Zuzeri 55. Hita prstim dim. (Z). Poslov. danič. 26. Boj obire, oružje hita. A. Kalić 185. — može subjekat biti i životinja. Oro okosi ognenite trijesko hita. J. Kavašin 292^b. — b) može se istaknuti što se osobito hvata kod objekta; to se isriče akuzativom s prijedlogom za. Za ruku hitajući. Zborn. 13^a. Hita me za lice. Š. Menčetić 210. Šle apdela s neba koji za mač nemu hita i ne da. G. Palmotić 3, 27^a. Za desnicu ter me hita. 3, 85^b. Za tijem hita nas za ruke. P. Kanavelić, iv. 139. Hita te za ruku, vodi te, uvodi te. A. Kalić 202.

c. u nekih pisaca ima: hitati ljubav, hitati gnjev u smislu: uľubľivati se, naľubľivati se. ovo je značenje preneseno od značenja kod a ili kod b, ali jamačno nije narodno. U mladáhna svoja lita svaka od vas, lijepe moje, grli rados, ljubav hita', žele ispuňaj slatke svoje. I. Gundulić 381. Tada ćeš... hitati gñiv i sržbu suproć zlobnim. A. Vitajić, ist. 238.

d. shvaćati, razumjeti, u prenesenom smislu. a) objekat je ono što se razumije (može biti izrečeno podložnom rečenicom). Sad otajna nima slova tomaćase po načinu, od kijej slaba svijes njihova ne hitaše pravu istinu. G. Palmotić 3, 115^b. Hita Isukrs gdi strilaju tej besjede lažne i hude. 3, 141^a. Jur njih pamet razgorjena misli ostavlja tašta svita, ter otajstva božanstvena bez nikakve sumne hita. 3, 228^a. Hitati pameti, intelligo'. A. d. Bella, rječn. 412^a. Kristjani, koji dobro hitaju, da imenom, svetoga srca Jezusova' razumije se ne istom srce telesno negovo. I. M. Mattei 9. To ja ne hitam, kđ što ne hitam razliku. M. Pavlinović, razg. 23. — b) objekat je čelade čije se riječi razumiju (uz objekat može biti i podložna rečenica). Hitaš li me sad? M. Pavlinović, razg. 17. Hitam te što hoćeš rijeti. 14. Ja te već hitam kud cijaš. 70.

e. neprelazno, dohvatati, dosežati. Ljestve, kuje hitahu od zemlje tja do neba. M. Divković, nauk. 116^a.

2. sa se.

a. refleksivno.

a) hitati se jamac, činiti se jamac, jamčiti. Razumno život tvoj ako ćeš vladati, jamac se, čuj, nemoj nikad hitati. N. Dimitrović 21. Jamac se ne hitam. M. Držić 49. Neka se ne hitaju jamci za svitovne. M. Bijanković 96. Tko za družijeh obećava ili se jamac hita, u dug se stavlja. (D). Poslov. danič. 135.

b) s genetivom (u kojem padežu stoji ono što bi bilo objekat da je prelazni glagol). — između rječnika u Belinu (hitati se koje stvari afferarsi a qualche cosa, come ad un ramo ecc.' 42^b; hitat se, 'appigliarsi, attaccarsi', preno' 92^b; hitati se koje stvari, 'dar di mano a una cosa', 'apprehendere' 460^b; hitati se oružja, 'prender l'armi', 'armacpers' 581^b), u Stulićevu (hitati se koje stvari, 'adhaerere, arripere, apprehendere'; hitati se koga, 'fidere, confidere, niti', u Vukovu ('greifen', 'prehendo' s dodatkom da se govori u Dubrovniku). aa) kao hvatati uopće, vidi 1, a i b. Tad mača oštrena hita se i britka. Đ. Baraković, vil. 261. (može biti da bi amo spadao i ovaj primjer, ali

nema genetiva: On se rukom hita i reče: 'Stan' gori!' M. Marulić 41). i u prenesenom, metaforičkom smislu. Budi da (kako vim) život se moj hita nakon šesdeset zim jur šestoga lita. P. Hektorović 63. I, od desnice koja izdavno hitaše se nemu glave. G. Palmotić 3, 112^b. — i u neprijateljskom smislu kao što je u predašnjem primjeru. I dobro da stari veli svjet od svita, visocih da stvari vazda se tris hita. D. Rašina 68^b. Nečasniku na zlo hrlu života se on hitaše. G. Palmotić 3, 71^b. — bb) kao priañati. aaa) u pravom smislu. Od tolike muke umjeraše a jezik mu se usta hitaše. M. Divković, bes. 387^b. — i u prenesenom smislu. Sagrašujemo zašto se hitamo stvari Božije. M. Divković, nauk. 276^b. Nepravde bojim se kom se posla hitaš. I. T. Mrnavić, osm. 50. — bbb) subjekat je kakvo zlo (n. p. bolest kod čega živa, rđa kod gvođda itd.). Plodi se po meni, i ruke se hita (bol). P. Hektorović 71. Nije stanovita ova rana kš ih se hita. A. Vitajić, ist. 224^a. Užežene po uvehlijeh granah leteći hitaše se pribivališta kaluderskijeh. I. Đorđić, ben. 183. Zlata se rđa ne hita. (Z). Poslov. danič. 157. Gvozdja hita se rđa. S. Rosa 77^a. i o moralnom zlu. Oholost njih se hita. A. Vitajić, ist. 224^a. — ccc) u prenesenom smislu, kad se od čega traži pomoći u nevoji. Čoek se u nevoji hita drvja i kamaña. (U Dubrovniku). Nar. poslov. vuk. 349. — cc) kad se hoće što dokućiti. aaa) u pravom smislu. Ča ne moreš doseć toga se ne hitaj. M. Marulić 133. Dvojica mi se je danaska oružjem života hitala. M. Držić 334. Noseći kuke gvozdene mene se hitahu, da bi me dokućili. M. Divković, nauk. 801^b. — bbb) u prenesenom smislu, što želiti, sa čim nastojati, što tražiti. Razumnu sva je elas blaženstva od svita meu ľudmi častan glas; toga se svak hita. M. Držić 18. A pae jedan, i Petruñele mi se hitaš? 291. Tko se tebe (slave) hita, nima dobra virna. I. T. Mrnavić, osm. 171. — dd) kao obraćati se kome, govoriti s kim. Ženski spolu, dohodim k tebi, tebe se hitam danaske. A. Kalić 95.

c) značenje je kao kod b), ali ono što ondje stoji u genetivu, u ovijem primjerima stoji u acc. s prijedlogom za. I božice se počese hitat za bogastvo. M. Držić 402. Hitat se za go mač. (D). Poslov. danič. 26.

b. recipročno, hitati jedan drugoga. aa) u pravom smislu. U tanac se svi hitaju, svi začinu slatke pjesni. I. Gundulić 379. Radmio prista, i taj čas se š him u tanac svi hitaju. 382. Razbijati tvrda oklopja, hitati se sad na ruke. G. Palmotić 2, 315. U skupih u kojih se ľudi i žene hitaju za ruke smijehom od hudoba. Đ. Bašić 264. — bb) u neprijateljskom smislu, jaćiti se, boriti se, svađati se, pravdati se. aaa) s prijedlogom s i s instrumentalom. Hitaju se nerazborno s nebom. I. Đorđić, ben. 84. — bbb) s prijedlogom proc. Nu se hita proc istini i varan se zlo nahodi. G. Palmotić 1, 893.

c. pasivno. Š nima se hitahu škarpine kolike. P. Hektorović 34. Tanci se hitaju, i poju tuj pjesni i igre igraju razlike s ľuvezni. I. Gundulić 129. Jeguľe se u mutežu hitaju. (D). Poslov. danič. 39. Prijatelj se hita u volji, a kuša u nevoji. (Z). 100.

B. jacere, bacati. — Od xvi vijeka (vidi kod 1, b, a) i 2, b, a).

1. aktivno. — Između rječnika u Vrančićevu (jacere'), u Mikafinu (hitati, mećati jacio'), u Bjelostjenčevu (hitam, mećem, bacam), u Jambrešićevu (hitam jacio, projicio'), u Voltigijinu (gettare, lanciare', werfen'), u Vukovu (vide bacati).

a. *prelazno. a) u pravom smislu.* Svaki čas u me štrilicu hita i ne počiva. H. Lucić 214. Neka vitezi va jn hitaju strile. F. Glavinić, cvit. 239^b. A otrove svijeta i djavla na tle hita. J. Kavašin 371^a. Pet i tizih strijela hita na pet krivac. 569^b. Hita on nega kano vitar vale. A. J. Knezović 150. Priko mora ovog' svita gdi talase himba hita. V. Došen 217^b. Ov oružje hita, da mu je big lakši. M. Kuhačević 122. I (h)ranu jim (svinama) hita. J. S. Rejković 32. Osvrte se jelenak, uze momu na roge, pa je hita na brege. Nar. pjes. vuk. 1, 167. Nije Mara kopile rodila, kako ste vi bule bajnolučke, te hitate u Vrbas u vodu. 1, 483. Pa je sebi hita po sapima. Nar. pjes. juk. 406. Utrnuh rožicu, ruman ovet, pak ju ja hitah na veter. Nar. pjes. istr. 2, 122. Svekrva je hitala decu va vodu. Nar. prip. mikul. 30. Uhvati loptu i hita. S. Tekelija. letop. 119, 9. Tako ogañ sipa iz topova i kumbare hitaše ljubarde. Osvetn. 3, 136. — b) u *prenesenom smislu.* Srčbe kraljevske on u nemar hita. A. J. Knezović xxxiv. Čudan pogled na ñu hita. J. Krmpotić, kat. 121.

b. *neprelazno. ono što je kod a objekat, stoji u instr.* Smlatiše jim šiju stinami hitaje. M. Marulić 92. Cesar zapovida strilami u nega hitati. F. Glavinić, cvit. 27^a. Hitao si strilami u mnoštvo puka. A. Kanižlić, kam. 31. Petom hita, bije. rož. 84. Nogama i rukama hitajući. bogoljubn. 475. Vitrovi od poslova tamo amo ñim hitaju. V. Došen 26^a. Kad zvir koja jado-vita privezana sobom hita. 95^a. — u *jednom primjeru ima (griješkom) uz instr. prijedlog s:* S' ñimi (od zemlje prahom škodni kako vitar) zloba hita. A. Vitičić, ist. 11^b.

c. *u ovijem se primjerima ne zna, jeli prelazno ili neprelazno.* Uzeše tada kamenje, da bi hitali na nega. I. Bandulavić 70^a. joann. 8, 59. Hitati iz puške, t. j. pucati iz puške. na Rijeci. F. Pilepić. 2. sa se.

a. *refleksivno.*

a. *kad ko sama sebe hita, baca.* — *Između rječnika u Belinu* (lanciaris contro d' uno', irruo' 424^b). a) *kao da je takovo značenje u ovom primjeru (u kojemu bi stajalo metaforički):* Istina jest, da se u sram hita, da sramotan ostaje, koji sramotu pita. A. J. Knezović 226. — b) *u prenesenom smislu, se jactare, razbacivati se, razmetati se, metati se, vidi i sadni primjer kod bacati, 3, a).* *kao da je ovako značenje u ovijem primjerima:* I zrak kim se hita pozor tvoga oka. H. Lucić 240. (Oholi) šapta, hita s', uvrjeđuje. J. Kavašin 59^b.

b. *vidi kod bacati, 3, b).* — *Između rječnika u Belinu* (hitati se čingod u čigov obraz, in alicujus os aliquid ingerere; hitati se na koga kamenjem, aliquem lapidibus petere' 733^a; calce, vel calcibus aliquem petere' 159^a) i *u Stulićevu* (jacere, ferire, petere, collineare, jaculari etc.). a) *s instrumentalom.* Voduļa na konac klopce se hitaše. M. Marulić 255. Opeti strilami hteći da se hita. H. Lucić 289. Počeli su se mladi igrati, jabukom se hitati. Nar. pjes. istr. 2, 148. — *u ovom primjeru stoji griješkom uz instr. prijedlog s:* Koji se za ñima hita s kamenom, strilom i priličnim. Ant. Kadžić 286. — b) *s genetivom.* Ni' on hata, kud pod ñim koñ bata, nego vita ġilita se hita. Osvetn. 4, 19. — c) *može ne biti izrečeno što se baca.* Zaman se ovi u nega hitaše, jer ga se nijedno zrno ne dodi. Blago turl. 2, 52.

β. *pasivno.* Nek se hita (sjeme) o jednom koraku, polokrugom baš uz stopu svaku, koracajuć po sridini sloga. J. S. Rejković 117.

C. *vidi hitjeti.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (eilen', festino'). Ja sam mislio da će biti ovome poslu konac za mesec dana, a kako vidim, hoće se i na dale da se potegle, a gospoda sudom ne hitaju, kako bi ja kteo. Glasnik. 11, 3, 143. (1709). Er narav gori uzlita laka, a težka doli hita, doli hita i potegne. J. Kavašin 1—2. Hitro hitaj i noći i dnev, da ranije druma uvatimo. Nar. pjes. vuk. 8, 301. Svaki hita, za vladiku pita. 4, 75. Hita indat u poļu Grahovcu. 5, 389. Kad ko preko mjere hita, pa kviri svoj posao. Vuk, poslov. 29. Da hitaju da ne dangubimo. P. Petrović, gor. vijen. 12. Ko poteke može ustaviti da k siñemu moru ne hitaju. 42. Hitaj, momče, nije ti čekañ. S. Ľubiša, prip. 32. Hitaj sutra u Paštovića. 44. Knez kupi vojsku i hita na Skadar. 58. Oni su navikli hitati na bojeve kao na svadbu. 155. Hitaj, kuckavice crna, doma. 247. Hitam da učinim raspoloženje s mojim imañem. M. Đ. Milićević, pom. 383.

HITAVAC, hitávca, m. *čorjek (ili muško živinče) koji hita (hvata).* — *U jednoga pisca Dubrovačanina XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (rapax'). Što mi rećemo barabante a ini hitavce. S. Rosa 153^a. U unutrañemu su svomu vukovi hitavci. 79^b.

HITÁVATI, hitávām, impf. *iterativni glagol prema hitati (bacati).* — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Mrtvog na pleća hitava. A. J. Knezović 215.

HITIMICA, f. *vidi 1. hitac, b).* — *Na jednom mjestu XVIII vijeka.* Jedni govore da ga more odršiti daleko toliko koliko ga more s očima viditi; drugi govore, toliko daleko koliko ga more čuti da svim glasom više; treći, po miļe; četvrti, puščanu itimicu, etc. M. Dobretić 96.

1. HITIMICÊ, adv. *bacajući, isporedi vrzimice.* — *Postaje od glagola hititi, B.* — *U Vukovu rječniku:* 'schleudernd' jactu', cf. vrzimice s *primjerom iz narodne pjesme:* On se hiti dobre hitimice.

2. HITIMICÊ, adv. *properatim, hitno.* — *Postaje od glagola hitjeti.* — *U Vukovu rječniku:* hitno 'flüchtig', properatim' s *primjerom iz narodne pjesme:* Hitimice knigu proučio.

HITITI, hitím, pf. rapere; jacere. — *impf.:* hitati, koje vidi. — *Prvo i stoji mj. negdašnjega y.* — *Akc. se ne miñeña (aor. 2 i 3 sing. hiti).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. hytiti, rus. хитить, češ. chytiti, pol. chycić, u svijem tijem jezicima s prvijem značenjem (rapere), i doñosr. chyšis s drugijem (jacere).* — *Korijen je (po Miklošiću) chrt, ali se javlja samo u jaćem obliku chyt ili u još jaćem chvat (vidi hvatiti).*

A. rapere, capere, comprehendere, *vidi uhvatiti, isporedi hitati, A.* — *Dosta rijetko, običnije je uhvatiti i (u nekijem zapadnijem krajevima) uhititi.*

1. *aktivno.* — *Između rječnika u Stulićevu* (rapere, capere, prehendere, apprehendere; i 'sollicitare' s *dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?)*, ali ovo značenje nije pouzdano). a) *u pravom smislu.* Udil Bog hiti strijelu, da ga satariše. A. Kalić 83. Hitio nož, uzdignuo ruku. 370. — b) *vidi hitati, A, 1, d.* Peel bi odmah hitio vrijednost novoga izuma i odmah ga uporavio. M. Pavlinović, rad. 38. Ali opet ne mogu hititi, kako bi se vi zvali. razg. 13.

2. *sa se, refleksivno.* — *Između rječnika u Belinu* (hititi se grane, appigliarsi ad un ramo d' albero', ramum prensare' 92^b; hititi se maća

'impugnare', ensem manu apprehendere' 387b; hititi se posla za sve dvaes nokata, adoperarsi con mani e con piedi, cioè far ogni sforzo e diligenza', omni ope atque opere niti' 86b) i u *Stuličevu* (hititi se posla za sve dvaes nokata). a) kao mašiti se uopće. Hitih se rukami i uhitih za pojas. D. Zlatarić 73a. Hitio se u glavu, al' na glavi ni kape; hitio se u bradu, al' u bradi ni dlake. Nar. pjes. vuk. 1, 520. — b) s *genetivom*, *vidi* hitati, A, 2, a, b). Pak ga se li hiti svitlijim pozorom. H. Lucić 253. Da se nitkor tvoga poštenja ne hiti. 288. Krajevskoga on pristojla hitio se bješe veće. G. Palmotić 1, 356. S Captislavom sad uteče i naše se hiti časti. 2, 244. Ali mu se (*otrov*) hiti zdravja. I. Đorđić, ben. 189. Hitioše se druma viteški putujući. 187. Hitio mu se života (obraza, srca). (Z). Poslov. danić. 26. Kad se kokoči tle dađu, ona se i petra hiti. (Z). 42. Obratio se u rošpa koji je tad skočio i hitio mu se obraza tako tvrdo da nije bilo ni jednoga načina za rastavit ga. A. Kalić 860. Hitio se ogañ kuće. 546. Hitio mu se odjeće. 548. — c) s *dativom*, *značenje* je kao kod b). — u *jednom primjeru* xvi vijeka. Ako se ti ženi pravednoj hiti, veliku češ usilost plati. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520).

B. jacere, baciti, isporedi hitati, B.

1. *aktivno*. — U našem jeziku od xv vijeka (*vidi* kod 2, a, a), a između rječnika u *Mikašinu* (hititi zajedno, 'conjicio'; hititi unutra, 'injicio'; hititi doli, obaliti odzgaru, 'praecipito, dejicio, deturbo, exturbo, depello, detrudo, praecipitem ago'; hititi, odvrći, 'proicio'; hititi sulicu al' dardu, 'contorqueo, immitto, jacio'), u *Voltigijinu* ('git-tare', 'werfen'), u *Stuličevu* ('petere, jaculari'), u *Vukovu* (v. baciti).

a. *prelazno*. a) *objekat se odvaja od subjekta sa sile, kojom ovaj čini da se objekat miče i kad se od nega odvojio dok se s kakva uzroka ustavi*. aa) u *pravom smislu*. Niki sin hiti svoga otea za vlasi na naj zdoliju skalinu. Korizm. 44b. Zemlje samo badil u obrov da hiti. H. Lucić 270. Reče ih (*sudac*) u more, da se utope, hititi. F. Glavinić, cvit. 321b. Sardanapal sam sebe v ogañ hiti od straha pred neprijateljom. P. Vitezović, kron. 12. Gdo golim što hiti? odil. 44. Glavu mu u mijeh krvi hiti. J. Kavañin 273a. Da tko hiti dišeće u studenac. Ant. Kadčić 122. Koji je bez griha prvi na nu kamen hiti. 227. Dilber Maru na čengel hitioše. Nar. pjes. vuk. 1, 483. Svuče z sebe zelenu dolamu, hiti na nu trideset prsteña. Nar. pjes. istr. 1, 50. Ter dosezi kobasicu, ter ju hiti simo nam. 3, 13. A mene će u vodu hititi. Smailag. meh. 17. Zame sina i hiti ga prek poneštri. Nar. prip. mikul. 21. Zavilaće te i hititi kao loptu. Đ. Daničić, isai. 22, 18. Malo zrna hitile lubarde. Osvetn. 7, 68. — bb) u *prenesenom smislu*. aaa) hite se oči, kad se pogleda. Hiti oči na nega. M. A. Relković, sabr. 31. Na nu Luka hiti oči vrane. Osvetn. 2, 2. — bbb) ono što se hiti stvar je umna. I nfanje ovo ne da da trud doli s ñome hiti. A. Vitalić, ost. 42. Pa sam svoje hitio popovstvo. Osvetn. 2, 154. — ccc) *metaforički*, *vidi* baciti. 1, g) iz početka. Tko prije himbom otea hiti iz prestoja. J. Kavañin 259a. — ddd) hititi sebe, *vidi* hitati, B, 2, a, b). Da on ima niže biti, tko nad Boga sebe hiti. V. Došen 50a. — b) *značenje* se razlikuje od značenja kod a) u tome što se *objekat ne miče sam pošto se odvojio od subjekta, nego ga subjekat prati* (n. p. rukom) do mjesta gdje ga ostavlja i tako se od nega odvaja. *isporedi* metnuti, staviti, položiti, postaviti. *rjede*. Petar u stalnost ili fundamenat crikve hiti prvi

kamik. F. Glavinić, cvit. 221a. Antenor s bje-gućani prvi kamen hitio biše. J. Kavañin 206b. Mali slovi, ke izbrani Aleksandru meštar hiti. 357b. Svjetnika ke neismjeran Bog tu hiti. 447b. — c) *objekat se ne odvaja od subjekta, nego subjekat čini silom da objekat padne sa svojega mjesta na niže*. Da mu na tleli glavu bite. J. Kavañin 297a. Ona je (*lumbarda*) hitila šezdeset dimñaka. Nar. pjes. istr. 2, 109.

b. *neprelazno*. što je kod a *objekat, stoji u instrumentalu*. Na zemju ñim hiti. M. Marulić 256. Hiti djavañ Antijokom, ter dušu istrgnuvši mu... F. Glavinić, cvit. 282b. Ti znaš da mnom protivnost brzo doli hiti. A. Georgiceo, nasl. 165.

c. *ne zna se, jeli prelazno ili neprelazno*. Do-vedoše Aleksandru človika Indijanina, i takova strilca ga povidahu da kroz prsten promitaše strilu tude. tada Aleksandar reče ñemu, da hiti. Aleks. jag. star. 3, 320. Kapitan sgrabivši kamen naglo, u Kandida hiti. F. Glavinić, cvit. 70b.

2. *sa se*.

a. *refleksivno*. — *Između rječnika u Belinu* (hititi se sulicom, kopjem na koga, lanciare, scagliare la lancia', jaculari' 424b) i u *Stuličevu* (vibrare, jaculari'). a) *kad ko sam sebe ili što samo sebe hiti* (u pravom i u prenesenom smislu). On se na tle hiti. M. Marulić 255. Hitih se zu ñima, ma zamañ, kako slip, da nokti ovima sve razdrem u taj hip. M. Vetranić 2, 482. Pak s' u milost ñemu hiti. I. Ivanišević 65. Dol' se prigne, na ñ se hiti. A. Vitalić, ist. 39a. Kad se ko zlo na ñih hiti. 99b. Zapovijadam ti, da se od sad u napridak imaš uputi u pustiñu i hititi se u more. Blago turl. 2, 134. — b) *znači što i aktivni glagol; ono što je kod ovoga objekat stoji u instrumentalu* (u jednom primjeru griješkom s *prijedlogom* s: Hitivši se jedan s kamenom. A. d. Costa 2, 155). aa) *uopće*. Kako se hiti (ihiti') strijelom. M. Divković, zlam. 59a. — bb) *kad se izriče u što se gađa hitajući, ono se može izreći: aaa) genetivom*. Ovo rekši hiti ga se strijelom... Podbivši ovi strijelu hiti se (ihiti se') onoga, koji se bješe ñega hitio (ihiti'). M. Divković, zlam. 59a. — bbb) *akuzativom s prijedlogom* u. Mnogi su se u čovika hitili (puškom). Ant. Kadčić 26. Kad se dva hite u tuda vola zajedno iz puške. 396. — *nije posve isto u ovom primjeru*: On se hiti param u čemere. Nar. pjes. juk. 54. — ccc) *instrumentalom s prijedlogom za* (kad *on bježi ispred udarca*). Vretenom se za mnom jest hitila. Nar. pjes. marj. 30.

b. *pasivno*. Da rečene knjige hite se u oganj. F. Glavinić, cvit. 260b. Da se ugrabi i hiti se u tminaste iste muke. J. Kavañin 12b.

HITJETI, hitim, *impf.* properare, festinare, hoditi, micati se, ili uopće raditi brže nego to biva obično. *isporedi* nagliti, žuriti se, spiješiti se, pospješivati se. — *-je stoji u južnom govoru mj. negdašnjega ñ; u istočnom hiteti, u zapadnom hititi (često se ovaj oblik nahodi i u južnijeh pisaca)*. — *Postaje nastatkom ñ od osnove glagola hititi; radi promjene u značenju isporedi* grabiti, I, 2, e). — *Od xv vijeka (vidi kod 1, a, c) aa) i 1, b, d), a između rječnika u Belinu* (hititi, 'fustino' 47b; 'accelero' 48a), u *Bjelostjenčevu* (hitim, naglim, žurim, pospešujem, pospešno i hitro činim, hitrim), u *Jambresičevu* (hitim, 'festino, celero'), u *Voltigijinu* (hititi, 'affrettare', 'eilen'), u *Stuličevu* (hititi, 'properare, festinare etc.'), u *Vukovu* (hitjeti, hičiti, hiteti, hititi, 'eilen', 'festino').

1. *aktivno*.

a. *brzo se micati, brzo hoditi*. a) *može se izreći mjesto, čelade itd. put kojega se hiti*. Ter opet

i opet teku k noj i hitim. H. Lucić 282. Tašćina jest ljubiti što brzo prohoditi a ne hititi gdi se sve dobro nahodi. A. Georgiceo, nasl. 8. K tebi brzo hitim, da bih bil ozdravljen. 852. Hitćase na Kalvariju, da prije bude propet. F. Lastrić, test. 161b. K ovoj dakle crkvi videći da hiti Katarina postidnim koraćajem. ad. 84—85. Svi hitiće toj Moldavi vodi. A. J. Knezović 238. K crkvam svojim hitiće. A. Kanižlić, kam. 795. K onoj vatri popriko priko polja hitiće. M. A. Reljković, sabr. 62. Ne krmza nimalo, nego hiti doma i očituje svaka svojoj zaručnici. D. Rapić 200. K nemu hiti. J. Rajić, pouč. 1, 11. Hiti, ajde k moru na obalu. Nar. pjes. marj. 182. Kud hitiće? nije ti krava na nogu stala. Nar. posl. vuk. 168. Mah se Turčin zlomišu doliha, jelo hiti, do paripa hiti. Osvetn. 4, 42. — *kao cij micanu može se shvatiti i djelo koje se hoće izvršiti*. Na pomoć mu hiti. A. Kanižlić, rož. 88. Katarina na put hiti. J. Krmpotić, kat. 77. Hiti bratac rano na večeru. Nar. pjes. herc. vuk. 95. Svak hiti na izbore. M. Pavlinović, razl. spis. 358. — *i u prenesenom smislu*. K tebi hitim, k tebi žudim prići. L. Terzić 182. Ako s' dosle na zlo hiti', u naprida budi odluka dobra stvarat. J. Kavašin 16a. Kako naglo hite toj velikoj srići. A. J. Knezović XLIII. Ustani, željo i lipoto od rajskih vikovitih gora, na koje hitim. A. Kanižlić, bogobjubn. 529. — *b) nije isrećen cij micanu*. Dokol vrulje vriti i sve rike tekuć na stanu hititi. P. Zoranić 15a. Pridoše hitiće i najdoše Mariju i Osipa. I. Bandulavić 11b. luc. 2, 15. Otide u planine iteći. S. Margitić, fal. 37. Zato hitiće ukloni se. P. Vuletić 64. I na kožu hitjaše hrabren vojnik. I. A. Nenadić, šambek. 8. Tako je na putu hitio, da je na 28 prišo jurve bio Oderu. I. Zaničić 168. — *c) isrećena je namjera radi koje se hiti, i to: aa) podložnom rećenicom*. Mornar hiti da žust u porat uhititi. M. Marulić 17. Svak vas snažno sada hiti, on nevirnik da se uhititi. P. Hektorović (?) 88. Odgovara da iti da bi prispila. S. Margitić, fal. 220. Hitio jest, da bi mu uzmožno bilo dan obslužiti u Jeruzolimu. A. Kanižlić, utoč. 458. Živnice hitiće dok stignu lovinu. D. Rapić 270. Hitila je Marija danas da Ivana po sinu svomu u utrobi matere posveti. A. Tomković, gov. ix. — *bb) infinitivom*. Grede zlatno vaditi hitu (sic). I. Zanotti, en. 81. Sa svi(h) stran ljudstvo hite Ivana viditi. A. J. Knezović 180. Nike hiti sakriti se pod krov. M. A. Reljković, sat. L7b.

b. raditi što brzo, kad je želja ili potreba da se ono brzo svrši. a) uopće; koja je radna, razumije se po onome što je prije ili poslije kazano. Da se nimalu gresi govoriti hitiće. Naručn. 82b. Pismo ovo hitićeim perom dovršujemo. A. Kanižlić, kam. 865. Na dan govori po pedeset zdravi Marija, a s većom pomnom i poniženstvom, i ne iteći. M. Zoričić, zrc. 90. Ali ne hitjaše Leviti. D. Daničić, 2dnev. 24, 5. — *b) radna može biti isrećena supstantivom: aa) u instrumentalu s prijedlogom s*. Da ne itim odveć s kaluđerem. D. Obradović, živ. 95. Pogibilno je sa sitvom u zimu hititi. J. S. Reljković 79. S tim do svete poslom Mandaline hiti. 313. — *bb) u lokativu s prijedlogom u*. Sokolovi od Norvergije hite u lovlehu zašto onamo ima malo dneva. M. Radnić 174b. U hodu odviše hitiće. P. Knežević, osm. 185. Ućeći bogobjubne duše da i one ne hite ni u čemu. E. Pavić, ogl. 373. — *cc) u jednom primjeru u genetivu s prijedlogom oko*. Marta hitjaše oko česta služenja. I. Bandulavić 221b. luc. 10, 40. — *c) radna se može izreći gerundijem sadašnjega vremena*. Hitiće nemu go-

voreći. M. Jerković 63. Jesi li molitve govoreći hitio? P. Knežević, osm. 360. — *d) radna se može izreći infinitivom*. Kon sebe ju pojat hiti za trpezom. M. Marulić 46. Počni hititi očistiti se toga. 184. Istom da rukama srića nas obhiti, ka bi rek da s nama združiti se hiti. H. Lucić 228. Hiti (jasik) govoriti ča misal pripravi. P. Hektorović 68. Vazeti svetu likariju hiti. A. Georgiceo, nasl. 817. Izginite oni koji svaka pogubiti hite i nastoje. P. Radovčić, nač. 469. Ne ustavivša se u stvarma od zemlje hite putovati k nebu. M. Radnić 142b. Hiti ne stajati toliko danguhan. 881a. Znam da hitite omrsiti se. F. Lastrić, svet. 34a. Sunce, neću da hitiće začiti. test. ad. 12b. Svi hite nega zaslužati. A. J. Knezović 86. Hiteći ostala pisati. A. Kanižlić, kam. 264. Isprosi od sudca, da ne iti činit ga pogubiti. M. Zoričić, zrc. 225. Svaki mudar to sliditi hiti. J. S. Reljković 75. Ja ne hitim ići na kapiju. Nar. pjes. petr. 2, 210.

2. sa se, bez subjekta: hititi se (kome), kad nema vremena za nešto, jer treba uraditi što hitnije. Zatim (kazati) gospino pozdravljenje i 5 očenaša i druge molitvice... kako se prigodi misto i vrime; navlastito ako se ne hiti, govoriti štogod svrhu nauka krstjanskoga etc. F. Lastrić, od' 82. Ne plaću mi djeca (kod kuće — da mi se hiti. Vuk). Nar. posl. vuk. 208.

HITLEN, adj. koji brzo, hitno radi. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (seilfertig, 'properus' s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Nutodora Srpkine hitlene! Pjev. orn. 12b. Sitni pčela hitlen roj. L. Milovanov 96. Jesi li ti, Boga ti, uvek tako hitlen? M. P. Šapčanin 1, 44.

HITLIV, adj. vidi hitlen. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Nemoj biti hitliv u odlučiti se. M. Radnić 538a.

HITNA, f. vidi hita. — *Samo u Bjelostjencu rječniku* (kod hitrost).

1. **HITNICA**, f. žensko čelade koje hiti (hiti ili hvata). — *ispoređi hitnik*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: mulier veiox, rapax.

2. **HITNICA**, f. put (u vazduhu) kojijem se miće nešto što se hitilo, bacilo. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja*: Hitnica, mech. (metnica), lat. linea trajectorya, wurflinie, trajectorya, tal. linea del tiro.

HITNIK, m. čovjek koji hiti (hiti ili hvata). — *ispoređi* 1. hitnica. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu*: vir velox, raptor. Nije ti se načuditi, moj putniče! gdje si tamo uitio, moj itniče! tamo kažu dva svijeta, moj svijetu! u Vuk, živ. 180.

HITNOST, f. osobina onoga koji je hitan, ili onoga što je hitno. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (kod brzoca) i *u Stulićevu* (v. hrlost). Hitnost i vesele kojima on poslušaše. B. Kašić, is. 22. Ne sina vodjahu s velikom hitnostju i naglostju. 62. Svak se vele začudi uzrivši ne hitnost, hrlost i vesele. 85. Nu zašto u diih ova hitnos i brzoca? B. Zuzeri 326. Hitnost, 'dringlichkeit', 'urgenza'. M. Petranović, ruč. knig. 87.

HITNUTI, hitnēm, pf. vidi hititi, B. — *Na dva mjesta xvii i xviii vijeka*. Nim okolo glave zavi trikrat jako i hitnu se. P. Kanavelić, iv. 360. (Kada te budu vrazi) u pakao hitnuli. A. J. Knezović 241.

HITŃA, f. festinatio, (djelo kojijem se hiti), brzina kod kakve radne, ali se često ističe da je takova, da se radna vrši u manje vremena nego bi trebalo, s toga što onaj koji radi nema dosta vremena ili uopće hoće da prije svrši. — *Od*

xvii vijeka, a između rječnika u Mikalinu (hitŃa, brzoca, brzenje, hitenje, festinatio, properatio, acceleratio, celeritas'), u Belinu (festinatio' 47b. 582a; celeritas' 183b. 583a), u Stulićevu (v. hrlost), u Vukovu (die eile' festinatio'). a) sa značenjem *sprjeda kazaniem*. Ona s hitŃom velikom pospišivši se. B. Kašić, per. 18. Kad hitŃa ili preša bi bila. F. Glavinić, svitl. 121. Poslan od svijeh vitezova s mnogom hitŃom. G. Palmotić 2, 808. Gre s velikom hitŃom odi. 2, 850. Dogovor ali više u itŃi. P. Posilović, cvit. 98. Trčati s tolikom hitŃom. M. Radnić 8b. Koji ideš s većom hitŃom k smrti. 64a. Sve prohodit veoma u hitŃi. 181b. Gledaj veliku hitŃu s kojom idu svitovŃi za otići u pakao. 261b. Mjeri n hitŃi. 241b. Tko ide u hitŃi, upasti će. 241b. Ako je hitŃa, nije sudŃi dan. (D). Poslov. danić. 2. Kuda ideš s tolikom itŃom? S. Margitić, fal. 220. Bivši vojvoda s velikom hitŃom na kraljevski dvor prispio. A. d. Bella, razgov. 298. Krsteći u hitŃi za potribu. J. Filipović 8, 22a. Al' u hitŃi i u tmina upade u bunar. F. Lastrić, ned. 292. U onoj hitŃi i naglosti ne mogaše ništa uzeti. A. Kanižlić, kam. 260. Imadijau u hitŃi posvećivati, da ih neznabožci ne zateku. 546. Oni u hitŃi složiše pismo. 558. Zdravu Mariju govore u hitŃi. utoč. 279. U hitŃi nije bio grkjan sa svim priznan. M. A. Relković, sabr. 41. Na hitŃu raditi. I. Jablanci 85. Ter bi taka potriba bila i hitŃa. M. Dobretić 492. Trče na svu hitŃu za svojim drugom. I. J. P. Lučić, razg. 42. Zapovidio je Bog da se jagaŃac vazmeni brzo blaguje i s velikom hitŃom. A. Tomiković, gov. 157. HitŃa je vražij posao. Nar. poslov. vuk. 841. Kakva je to hitŃa sada tebi? Nar. prip. bos. 1, 77. Koje pobacaše Sirci u hitŃi. Đ. Daničić, 2car. 7, 15. U onoj hitŃi i navalici. S. Lubiša, prip. 248. — b) *nastojanje i želja da što brzo bude*. Gredu protičući po poju s nikom hitŃom srca neizmirmom. P. Radović, nać. 170. Da bi s većom hitŃom voje činil jih. 241. Prikažujen van i pridajen one poklone zahvaljenja, časti i hitŃe ljubavi. 441. Sa svon hitŃon srca k tebi se utičen. 481. Ku jemamo s većom hitŃom želiti. ist. 132. Pita s velikom hitŃom i pobrinućem. A. d. Bella, razgov. 178. Naj veću hitŃu imadjaše sjediniti crkvu. S. Badrić, ukaz. 67. Ter s velikom itŃom vapijaše: 'Krstite me!' J. Banovac, pripov. 70. S velikom itŃom od pomje ponukuje. J. Banovac, pred. 112. Dotrčaaše s velikom itŃom. M. Zoričić, zrc. 89.

HITŃATI, hitŃam, *impf.* (uprav hitjeti, ali *vidi i hitŃa kod b*)), *nastojati*. — Na jednom mjestu xvii vijeka. HitŃaše = nastojaaše. I. Bandulavić 299.

HITORIPSKI, *adj.* koji pripada hitaŃu (hvataŃu) ribe, kojijem se hita (hvata) riba. — U jednoga pisca xvii vijeka (pisano po etimologiji s b), koji je jamačno sam ovu rijeć izmislio. Na meštriju hitoribsku vratili su svoju. F. Glavinić, cvit. 201a.

HITŖST, hitosti, *f.* *vidi hitŃa*. — *isporedi hitošt*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'die eile' festinatio'. Okrene se u itosti. D. Obradović, živ. 64.

HITŖST, hitošti, *f.* *vidi hitost*. — *Nahodi se samo lokativ*: u hitošti. *ovdje je biježen nominativ kao što je u Vukovu rječniku, ali mislim da bi mu pravi oblik bio hitošta, isporodi milošta (ipak vidi: Neka dobro razsudi bez najmahe itošti. D. Obradović, basn. 274). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Ali smo se i s Ńime slabo razgovorili, zašto na hitošti*

bi. Glasnik. II, 8, 60. (1706). Pisasmo skrbni u hitošti. 98. (1708). A ot ovoga poslednoga memorijala hoćemo vi po prvim ljudma poslati pariju; bi nam na hitošti (hitoštih) drugojaćiji pečat. 96. (1708). Lovci se tome ne dosete u itošti. D. Obradović, basn. 54. U velikoj itošti idah. D. Obradović, basn. 899. U hitošti maća povadio. Nar. pjes. vuk. 3, 809. U itošti šipku prelomio. 8, 507.

HITRA, *f.* *ime kobili*. F. Kurelac, dom. živ. 10.

1. HITRAC, hitraca, *m.* *hitar čovjek*. — *Rijeć je stara, isporodi stslav. hytrac.* — *Od ovoga starijega oblika mlađi postaje na dva načina: ili, kao što je ovdje, umeće se a u svijem oblicima pred c, ili se umeće a pred r, te i ovo ostaje u svijem oblicima, a drugo se a umeće pred c samo u nom. sing. hitarac i u gen. pl. hitaraca, a u ostalijem padešima ispada: hitarca, hitarcu itd. isporodi mudarac i mudrac. u kni-gama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom ostaje i stariji oblik. — Između rječnika u Stulićevu: hitrac, gen. hitraca (štamparskom gri-jeskom hitroca) i hitarca, 1. festinator'. 2. artifex, opifex, auctor', i u Daničićevu: hytrac, artifex'. a) *vidi hitar, 1, a. — samo u Stulićevu rječniku.* — b) *vidi hitar, 1, b.* Hudogyje hytrac obrětsi hotešti da stvoretsi jeliko na prědivno vnzdvizhenije hrama. Danilo 75—76. Mnogimi hitraci pověle razoriti sije. Glasnik. 10, 240. (xvi vijek). Doćeka ga trgovac i reće: 'Tomo, povjed mi koju hitrost naj bolu umiješ?' I reće Toma: 'Ziditeļ jesam polaćam...' I reće trgovac: 'U istinu takogaj hitarca iskah'. Starine. 5, 99. (1520). — c) *vidi hitar, 1, d.* Oškopice, hitraci, postojanici protiskuju se u svijetu. M. Pavlinović, rad. 128.*

HITRAČAC, hitračca, *m. dem.* hitrac. — *isporedi hitračak*. — U Stulićevu rječniku. — *nepouzđano*.

HITRAČAK, hitračka, *m.* *vidi hitračac*. — U Stulićevu rječniku. — *nepouzđano*.

HITRAČOST, *f.* u Stulićevu rječniku: v. hitrina. — *sasma nepouzđano*.

HITRAHAN, hitrahna, *adj. dem.* hitar. — *isporedi hitrašan*. — U Stulićevu rječniku.

HITRAK, *m.* *vidi hitrac*. — U Stulićevu rječniku: 1. 'velox, agilis'. 2. 'acri ingenio vir'. — *nepouzđano*.

HITRAST, *adj.* *vidi hitar*. — *Samo u Stulićevu rječniku*.

HITRAŠAN, hitrašna, *adj.* *vidi hitrahan*. — U Stulićevu rječniku.

HITRAV, *adj.* *vidi hitar*. — U Stulićevu rječniku. — *slabo pouzđano*.

HITREN, *adj.* *vidi hitar*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (artificiosus) i u Vukovu (vide hitar). Petje ne hitreno dali srćeoni primi prizrčeno. P. Zoranić 18a. Biju oni hitrena nišana. Nar. pjes. juk. 88.*

HITRENE, *n.* *djelo kojijem se hitri*. — U Stulićevu rječniku: 'artificium, industria'.

HITREŠ, *m.* u Daničićevu rječniku: 'Hytreš', ime muško: manastir je Treskavac imao Ńive, do Hitreša' (Glasnik. 11, 182. 13, 875. god. 1836—1846).

HITREŠEV, *adj.* koji pripada Hitrešu. — U Daničićevu rječniku: 'Hytrešev', toč. 'Hytreš': među zemljama manastira Treskavca bješe i Ńiva Hitreševa' (Glasnik. 11, 182. 13, 875. god. 1836—1846).

HITRI, *m.* *ime konu*. F. Kurelac, dom. živ. 10.

HITRIČEVO SELO, *n. nekakvo selo u Hrvatskoj xv vijeka*. Mon. croat. 125. (1486).

HITRIJA, *f. vidi hitrina*. — *Postaje od hitar nastavkom ija (tal. ia)*. — *U nekijeh pisaca čakavaca od xvi do xviii vijeka*. Ovdje pake hitriju meštrije kažući. P. Zoranić 65b. Kim dosta bihu te izvrsnosti i hitrije za da takovi bozi budu. P. Radović, nač. 152. Iznasla je hitriju. ist. 161. Ča možemo reći od hitrije poglavitih zidarov? 162. Pazilišće dokle grajsko i hitrije gledam s puta. J. Kavašin 484a.

HITRINA, *f. osobina onoga koji je hitar ili onoga što je hitro (i u konkretnom smislu: što je hitro učinjeno) — isporodi hitriña, hitrija, hitroća, hitrost*. — *Akc. se mijenja u dat. sing. hitrini, u acc. sing. hitrinu, u voc. sing. hitrino, u nom. pl. hitrine, (gen. pl. hitriña)*. — *Od xv vijeka (vidi kod c) i d)*, a između rječnika u *Belinu* (industria' 398a, 451a; acies' 557a; sagacitas' 22b; ingenii acumen' 29a; argutia' 100b; artificium' 106b; bojna hitrina, stratagema' 712a; hitrina od zidanja, architectura' 98a; hitrina od bričenja, ars tonsoria' 129b, itd.), u *Bjelostjencu* (v. hitrost), u *Voltiđijinu* (prestezza; diligenza, industria' oile; geschicklichkeit; hitrina od zlatotvorstva, alchimia', goldmacherkunst'), u *Stulićevu* (opificium, ars, artificium, industria, dexteritas, sagacitas, astutia, ingenium, studium, diligentia, velocitas, celeritas; dolus, fraus'), u *Vukoru* (die schnelligkeit, velocitas'). a) *vidi hitar*, 1, a. Hitrinom primogu bosanski sokoli. Đ. Baraković, vil. 98. Hitrina našega života. M. Radnić 164b. Riječi jakos i hitrinu izgovornu stah u nemu. I. Đorđić, pjes. 6. U itrini svitlosti. A. Bačić 508. Sveti sa svom hitrinom podpuno Boga slušaju. J. Filipović 1, 415b. Pošavši s tolikom hitrinom. P. Filipović 42. S istom hitrinom i posluom sada se dili iz Egipta. F. Laštrić, od' 168. Po naglosti razumije se ovdje hitrina, jakost. test. 249b. Zašto će ovi biti oblaškani slavnim darom od hitrine, a oni oteščani tegobom od griha. ned. 7. Miñalo bi tad (sunce) hitrine s linim blatom od dubine. V. Došen 242b. II' on ima tu hitrinu, da uzleti na visinu? 268a. Koji ne imajući u sobi lakoće i hitrinu od svetih. Đ. Rapić 13. Sadašnje vrme s velikom hitrinom dolazi i prolazi. B. Leaković, gov. 112. Đogo nogam usteže hitrinu. Nar. pjes. juk. 518. Od brze hitrine nisu mogli svoje kameće pouzmati. Nar. prip. bos. 1, 34. — b) *vidi hitar*, 1, b. Videći da nije hitrine ni načina za pritisnut. I. Đorđić, salt. xv. Putnici smo bez hitrine za vojevat. B. Zuzeri 44. Hitrina vještijeh pengaoća. 155. Ljekarija se nami spravlja s hitrinom i s pomnožim ljekárâ. J. Matović 102. — c) *vidi hitar*, 1, c. Gdi videć hitrine, kom ctiše tva mladost, svak ovu rič reče jednaga za rados, da bi išli kao njekad bozi sad po sviti, mogla b' ih svih ova u robstvo staviti. D. Rašina 97—98. Ima se spomenuti da se išće velika mudrost i hitrina u obraćenju od razdilnikov. M. Bijanković 3. Caricom ñu okrunio rad ljeposti i hitrine. J. Kavašin 234a. Budi plemenstvo, budi pametna hitrina, budi vladanje. A. d. Bella, razgov. 145. Bog mi je udijelio hitrinu od razuma. B. Zuzeri 83. Niti ga hitrina razuma ne moğaše podpomoći. A. Kanižlić, kam. 728. Al' s pametnom i mudrom hitrinom prvovlastnika... biše udij u red metnuti. I. Zaničić 89. U hitrini razbor stavan. Zgode. 3. Uzdasima, svjetima, svakojakom hitrinom i načinom nagovarati ljudska srca, da k tebi pridu. I. M. Mattei 263. Tad Dilaver ki razborom i hitrinom

svijeh pritječe. P. Sorkočević 585a. I ñegovu mudrost i hitrinu. Nar. pjes. vuk. 5, 476. — d) *vidi hitar*, 1, d. Sakriv ga pod listje s hitrinam čudnime, cić boje da ñim lov učini na vrime. D. Rašina 102b. Posmijeh mu je sveđ sred usta, svakomu se smerno klaña, hitrina je sve što izusti, uñeguje s mudra znanja. I. Gundulić 311. Čim bojnice lijepe i nage čine ovake igre u vodi, tere svaka varke drage i hitrine iznahodi. 406. Himbeno su one lijepe, u hitrinah sveđ se paze. 468. U sto obraza priobražaj i privračaj sto besjeda, varka, izdajstva, sumña, lažaj, i hitrina i zasjeda. 479. Varka se ovdje i hitrina hoće. G. Palmotić 1, 121. Po ñemu smo mi otkrili sve što u bludnoj leži vili, svu ñe narav i hitrinu. 2, 60. Sad je vas svijet u hitrini, svak se sado s varkom vlada. 2, 88. Sva je u varci i hitrini. I. V. Bunić, mand. 6. Neprijatejske hitrine od tebe odvrti. V. Andrijašević, put. 58. Svjetovne hitrine i privarke idoli su tvoji. 268. Neg me ufanjem pase i vara ne znam za ku ñe hitrinu. P. Kanačević, iv. 191. Privari svakoga ovakom hitrinom. I. Đorđić, salt. x. Svak je izprazne pun hitrine. 30. Narav poda... kuni hitrinu. ben. 25. Da po hitrini paklenoga protivnika ne štetujemo. 45. Čujte hitrinu vraga paklenoga. V. M. Gučetić 169. Lisične ñihove hitrine znajuć. S. Rosa 184a. Neprijatelj moga spasenja i napredka... radit će svakom hitrinom i silom, da me iz tebe izvede. I. M. Mattei 192. Privare, himbe i hitrine. Misli. 29. Šćepan je prostirao svoju hitrinu i na dalo, te se liječenem pripitomi narodu. S. Ľubiša, prip. 92.

HITRINIK, *m. vidi hitrac*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Arkita oni hitrinik glasoviti gradijaše nike čudne golubice. A. d. Bella, razgov. 44. — *nepouzđano (knjiga je vrlo zlo naštampana)*.

HITRIÑA, *f. vidi hitrina*. — *Na dva mjesta xvi vijeka*. Kad me tvoj priblazni s hitrinom slatki glas. M. Vetranić 2, 77. Aj slabosti svitovne hitriñe! P. Zoranić 85b.

HITRITI, *hitrim, impf. hitro raditi*. — *Postaje od hitar*. — *Od xvi vijeka (vidi kod 1, b), a između rječnika u Vrančićevu (celarare'), u Belinu (hitriti zlato ali ino cijeheno gvozđje alchimiam oxercere' 60a), u Bjelostjencu (kod hitim), u Voltiđijinu (affrettarsi', eilen, hurtig sein'; hitriti zlato, alchimizzare', goldmacherkunst treiben'), u Stulićevu (1. festinare'. 2. arte efficere')*.

1. *aktivno*.

a. *brzo se micati, brzo raditi, vidi hitjeti*. Da ne hitri stratiti me. F. Vrančić, živ. 29. Slip sam i rad bih progledati ter hitrim h sfitlosti. M. Jerković 88. Itreći kako danica. A. Bačić 87.

b. *vješto raditi, vidi hitar*, 1, b. a) *prelazno*. Strugati grede od čedra i druge hitrit stvore od drva. B. Zuzeri 245. — b) *neprelazno, u jednoga pisca xvi vijeka, značenje nije dosta jasno, ali vađa da ovi primjeri amo spadaju*: Ñe lipos gdi hitri svak bi mnil Serenu. Š. Menčetić 30. A to li govoriš, vitri se utaže, hitreći romonom, u kom rič izlazi sladostju jur onom da kami priblazi. 88. Tač bijelim rukami hitraše ñe ljepos. 110.

c. *lukavo raditi, lukavo izmišljati, vidi hitar*, 1, d. Ne podobajeta nikomuže o svojem spasenji ne raditi, na prěžde hitriti i po tom na branj ugotoviti se. Stefanit. star. 2, 279. Uze... hitriti kako bi ga uveo da se odmetne od Boga. S. Rosa 2b.

2. *sa se, u jednom primjeru istoga pisca čiji*

su primjeri kod 1, b, b). značenje je nejasno. Za toj se hitrah još jaki no djetence. Š. Menčetić 277.

HITROBESJEDAN, hitrobjesjedna, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. hitrogovorani. — nepouzđano.

HITROBESJEDITI, hitrobjesjedim, impf. u Stuličevu rječniku: v. hitrogovoriti. — nepouzđano.

HITROBESJEDNIK, m. vidi hitrogovornik. — Samo u Stuličevu rječniku: 'sophista'.

HITROBESJEĐENE, n. djelo kojijem se hitrobjesjedi. — U Stuličevu rječniku: hitrobjesjedjene, 'argutiae'. — nepouzđano.

HITROBIJESAN, hitrobjesna, adj. samo u jednoga pisca xviii vijeka koji je sam složio ovu riječ od osnove adjektiva hitar (u kojem značenu?) i bijesan. Nimfe Napae i Drijadi... Klio, Euterpe... poticaju hitrobjesne mene istoga skladat pjesne. J. Kavaliin 80b.

HITROČA, f. vidi hitrina (i radi akcenta). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Od kuda je takova hitroča i lakoča suditi drugoga. Đ. Rapić 815.

HITROČUDAN, hitroćudna, adj. koji je hitre (vidi hitar, 1, c) čudi. — Samo u Stuličevu rječniku: 'indole solers, argutus, subtilis'.

HITROČUDNOST, f. osobina onoga koji je hitroćudan. — isporodi hitroćudstvo. — Samo u Stuličevu rječniku: 'indoles solers, arguta, subtilis'.

HITROČUDSTVO, n. vidi hitroćudnost. — Samo u Stuličevu rječniku.

HITROGLAGOLAN, hitroglagolna, adj. u Stuličevu rječniku (uz hitrogovorani). — nepouzđano.

HITROGOVORAN, hitrogovorna, adj. a. koji pripada hitrome (vidi hitar, 1, b) govoru, retorici. — U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (naprava hitrogovorna, 'parole concettose' 542a). Ako u momu spijevašu ne srećeš onijeh hitrogovornijeh naprava. I. Đorđić, salt. II.

b. koji hitro govori, rječit. — U Stuličevu rječniku: 'eloquens, facundus, disertus', gdje ima i ado. hitrogovorno, 'eloquenter, argute'.

HITROGOVORENE, n. djelo kojijem se hitrogovori. — U Voltigijinu rječniku: 'facundia, eloquenza', beredsamkeit', i u Stuličevu: 'eloquentia, facundia, argutiae'. — nepouzđano.

HITROGOVORITI, hitrogovorim, impf. vješto i brzo govoriti, biti rječit. — U Voltigijinu rječniku: 'parlar presto, essere eloquente', beredsam seyn, geschwind reden', i u Stuličevu: 'eloquenter loqui'. — nepouzđano.

HITROGOVORNIK, m. hitrogovorani (vidi kod b) čovjek. — Samo u Stuličevu rječniku: 'vir eloquens'.

HITROGRADITEĻ, m. čovjek kojemu je posao hitro (vješto) graditi. — Samo u Stuličevu rječniku: 'architectus'.

HITROGRADITEĻSKI, adj. koji pripada hitrograditeĻima. — Samo u Stuličevu rječniku: 'architectonicus'.

HITROGRADITI, hitrogradim, impf. vješto graditi. — U Stuličevu rječniku: 'architectari, aedificia extruere, construere'. — nepouzđano.

HITROGRADJA, f. djelo kojijem se hitrogradi. — Samo u Stuličevu rječniku: hitrogradja, 'architectura'.

HITROIZDJEĻATI, hitroizdjeĻam, impf. u Stuličevu rječniku uz hitronapraviti. — nepouzđano.

HITROJAV, m. telegraf. — U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivja: Hitrojav, stat. (brzojav, telegraf), 'telegraph', tal. 'telegrafo', frc. 'télégraphe', egl. 'telegraph'.

HITROJAVAN, hitrojavna, adj. koji pripada hitrojavu. — U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivja: Hitrojavni, stat. (brzojavni), 'telegraphen-'; hitrojavno pisalo, phys. 'telegraphen-schreibapparat'; hitrojavna vijest, 'telegramm, telegraphische depesche', frc. 'télégramme', egl. 'telegram'.

HITROJAVSTVO, n. sve što pripada hitrojavu. — U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivja: Hitrojavstvo, phys. (brzojavstvo), 'telegraphenwesen, telegraphie', frc. 'télégraphie', egl. 'telegraphy'.

HITROKA, f. ime kozi. u Daruvaru.

HITROLOVAN, hitrolovena, adj. koji hitro lovi. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Sokolak hitrolovan. P. Zoranić 38b.

HITRONAPRAVITI, hitronapravim, pf. u Stuličevu rječniku: v. izhitriti. — impf.: hitronapravljati.

HITRONAPRAVLJATI, hitronapravljam, impf. hitronapraviti. — U Stuličevu rječniku (praes. hitronapravljam kod hitronapraviti). — nepouzđano.

HITRONOG, adj. hitrijeh (brsijeh) nogu, isporodi brzonog. — U Jambrešićevu rječniku: 'celeripes', i u Stuličevu: v. brzonog.

HITROPAMET, f. hitra pamet. — U Stuličevu rječniku: v. (2.) hitroum. — nepouzđano (sam je pisac jamačno načinio ovu riječ prema hitropametani).

HITROPAMETAN, hitropametna, adj. hitre pameti. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('cautus' 23a; 'capace, atto a capire, di mente capace', 'capax' 167b; 'argutus' 100b; 'perspicace', 'solers' 357a; hitropametni, 'sottile d'ingegno', 'acutus' 343a), u Bjelestjencevu (v. popadljiv), u Voltigijinu (hitropametni, 'sottile, acuto, penetrativo', 'scharfsinnig'), u Stuličevu (v. hitrouman).

1. adj. — Komp.: hitropametni (u primjeru i u Belinu rječniku 23a). Mnogi(h) djavola biše na sridu iznešena hotjenja, ali jednoga od hitropametnijih bi zagrljena himbenost. P. Knežević, osm. 234.

2. ado. hitropametno. — U Belinu rječniku: 'caute, prudenter' 28a, gdje ima i komp.: hitropametni.

HITROPAMETNOST, f. osobina onoga koji je hitropametani. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (hitropametnos, 'accortezza, accorgimento, cauta, o sagacità', 'sagacitas' 22b). Hitropametnost Grei, 'gnomen' imenuju. I. Velikanović, uput. 1, 402. Kada pohode župe, da im Bog dade razumnost, razborstvo, mudrost, hitropametnost, kripot, stavnost... 3, 194.

HITROPAMETOVATI, hitropametujem, impf. biti hitre pameti. — U Stuličevu rječniku: 'ingenio florere'. — nepouzđano.

HITROPČENE, n. hitro (lukavo) općene. — U dva pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (dvorničko hitropćenje, 'tratti da corteggiano o destrezza', 'aulica calliditas' 238a). U razkošah on zadojen i u dvorničkom hitropćenju. I. Đorđić, uzd. 25. Hitropćenje dvorničko, 'destrezza da corteggiano nel conversare'. 206. Hitropćenom i hrabrenstvom malo po malo stupajuć naprijeda, naj prije dobi sebi pomilovanje od nekoliko rimske gospode. S. Rosa 35a.

HITROPETAC, hitropeca, *m. čovjek hitrih* (brzih) *peta (nogu)*. — Samo u Stulićevu rječniku: 'celeripes'.

HITROPIS, *m. hitro (brzo) pisaše, stenografija* (boje bi značilo: onaj koji hitro piše, isporodi dobročin). — U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivša: Hitropis, art. (brzopis), tal. 'stenografia', 'stenographie'.

HITROPISAC, hitropisca, *m. čovjek koji hitro (vješto i brzo) piše*. — U Stulićevu rječniku: 'scriptor dexter, celer, expeditus', za koji je i načineno.

HITROPISAN, hitropisna, *adj. koji pripada hitropisu*. — U Šulekovu rječniku: Hitropisni, art. (brzopisni), 'stenographisch', tal. 'stenografico'.

HITROPISAŠE, *n. verbalni supstantiv od glagola hitropisati, pisaše po ortografskim zakonima*. — U jednoga pisca Dubrovčanina XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (ortographia, scita et expedita scriptio). Uzet pravopis za ono hitropisaše, da se zapišu riječi onako kako se one izustivaju. S. Rosa VII. — nepouzđano.

HITROPISAR, *m. čovjek kojemu je posao hitropis*. — U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivša: Hitropisar, art. (brzopisar), 'stenograph', tal. 'stenografo'.

HITROPISATI, hitropišem, *impf. pisati vješto i po ortografskim zakonima*. — U Stulićevu rječniku: 'scite et ex orthographiae regulis scribere'. — nepouzđano.

HITROPRELA, *f. žensko čelade koje hitro (brzo) prede*. — U narodnoj pjesmi našega vremena, i iz ne u Vukovu rječniku ('schnellspinnerin', 'cita notrix'). U drugome Jana hitropreļa. Nar. pjes. vuk. 1, 166.

HITRORJEČAN, hitrorječna, *adj. vidi hitrogovoran, b.* — isporodi hitrorječiv. — Samo u Stulićevu rječniku: 'versutiloquus'.

HITRORJEČIV, *adj. vidi hitrorječan*. — Samo u Stulićevu rječniku uz hitrorječan s dodatkom da je riječ ruska.

HITRORUK, *adj. hitre ruke*. — Na jednom mjestu XVII vijeka. Ohologa Splita vila hitroruka. u Đ. Baraković, vil. 862.

HITROSKAKATI, hitroskačem, *impf. hitroskočiti*. — U Belinu i u Stulićevu rječniku: u oba samo praes. hitroskačem kod hitroskočiti. — nepouzđano.

HITROSKOČEŃE, *n. djelo kojijem se hitroskoči*. — isporodi hitroskok. — U Belinu rječniku (hitroskočenje 172a) i u Stulićevu (v. hitroskok). — nepouzđano.

HITROSKOČITI, hitroskočim, *pf. hitro (vješto) skočiti (kad se igra, pleše)*. — *impf.*: hitroskakati. — U Belinu rječniku: 'far capriole nel ballo', 'directo corpore agiliter in sublime salire' 172a, i u Stulićevu: 'far delle capriole', 'pantomimorum saltationes edere' (iz Belina). — nepouzđano.

HITROSKOK, *m. vidi hitroskočenje*. — U Belinu rječniku: capriola, salto che si fa nel ballo intrecciando i piedi', 'agilis in sublime saltus' 172a, i u Stulićevu: 'capriola', 'pantomimorum saltatio' (iz Belina). — nepouzđano.

HITROSLOVITI, hitroslovim, *impf. u Stulićevu rječniku: v. hitrogovoriti*. — nepouzđano.

HITRŌST, hitrosti, *f. vidi hitrina*. — *Akc. kakav je u gen. sing. taku je u ostalijem padežima, osim nom i acc. sing., loc. sing. hitrosti, gen.*

pl. hitrosti, dat., instr., loc. pl. hitrostima. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stolov. hytrosti, rus. хитрость, čes. chýtrost, pol. chytróść. — Između rječnika u Vrančićevu ('agilitas', 'celeritas', 'festinatio', 'pernicitas'), u Mikalčinu (hitrost, lakost, 'agilitas'; hitrost od pameti, 'solertia', 'caliditas', 'sagacitas'; hitrost, zanat, 'ars', 'artificium', 'opificium', 'ratio faciendi'), u Belinu (hitros, 'celeritas' 183b; 'sagacitas' 22b; 'argutia' 100b; 'industria' 398a; 'astutia' 114a; hitros od tijela 52b hitros aliti brzina u stvoru, 'agendi vis' 117a), u Bjelostjenčevu (hitrost, hitna, hića, hitrina, hitna, 'celeritas', 'velocitas', 'agilitas', 'properatio', v. brzina; hitrost u činehu, 'dexteritas'), u Jambrešičevu ('celeritas', 'velocitas'; hitrost vu činehu, 'dexteritas'), u Stulićevu (v. hitrina), u Vukovu (vide hitrina), u Daničićevu (hytrosti, 'ars'). a) vidi hitar, 1, a. Pripravnost i hitrost na ispušenje voje Božje. P. Radović, nač. 406. Obračaju se s velikom hitrošću i brzinom. ist. 23. Dojde čas linosti, zginula je hitrost. P. Vitezović, odil. 45. Nazada uztegnuše bjegnu hitros tijeka plaha (vode). J. Kavašin 230a. Mili ures i ukrasan, hitrost hoda ponosita. 406b. Treća tilesa slavnih izvrstotat jest laganost ili hitrost. J. Filipović 1, 221a. Hitrost, 'agilitas'. F. Lastrić, od' 88. Imamo linosti s vrućostju i hitrostju odoliti. A. Kanižlić, uoč. 380. S velikom hitrostju i naglostju uputi se put Dalmacije. And. Kačić, razg. 19. Hitrost s kojom se je oslobodilo tijelo od tegota. J. Matović 112. Da bismo se dozovnuli od brzine i hitrosti s kojom stvari dovršuju. I. J. P. Lučić, razg. 11. Ti na hitrost bižiš. 30. — b) vidi hitar, 1, b. Navskleru mnogih radi vjetrov hitrosti pravljenja izumjevu. Domentijan 183. Koju hitrost naj boju umiješ? Pril. jag. ark. 9, 82. (1520). Sve toj a brez muke, i sve što bi htla, hitrost tvoje ruke jaglom bi stvorila. H. Lucić 288. Polača biše čudno postavljena na koli od hitrosti mehanijske. Aleks. jag. star. 3, 307. Mati od svih lipših nauka i hitrosti. B. Kašić, fran. 3. Ne pristoji se hitrosti meštra umiteona. 16. Pripisana hitrošću izvršitom. nasl. xv. Nemoj se uzviševati dakle cijed nijedne hitrosti ili umstva. 4. Hitrost zeca hita, hitrost blago stiće, hitrost pticu pita, hitrost svit običe. I. T. Mrnavić, osm. 114. Palac učinen s velikom hitrostju. P. Radović, ist. 12. Ne velim, ki je tvoj razum i nauka u svakoj hvaljenoj hitrosti od ruka. I. Đorđić, pjesn. 14. — c) vidi hitar, 1, c. O Arištotile, koga mudrosti počudiše se Grci, koga razumu počudiše se Jevreji, koga hitrosti počudiše se ejupateki mudroi. Aleks. jag. star. 3, 817. Velika hitrost jest umjeti općiti s Jezusom. B. Kašić, nasl. 76. Ako snaga, hitros, kripost (naslajuje), svi obrani anđeli su. J. Kavašin 514b. Ni hitrosti i bistro pameti. Nar. pjes. vuk. 5, 8. — d) vidi hitar, 1, d. Eda li bismo mi ovoj zgora rečeno, pisano i obetovano potvorili rečenijem ali na maše prnešli kojom hitrostju ali lakomostju. Mon. serb. 287. (1419). Tko li bi te više pisane rote kojom godi hitrostju razbila ili pritvorila. 291. (1419). Ni jednomo hitrostju da budu izlšti iza vsega što godir se u ovomu zapisu zgornj udrži. 447. (1451). Ako ne bi bila koja jala ali hitrost. Stat. pol. ark. 5, 272. Hitrost ali himba ali privarka. 279. Odlučih naslidovati hitrost dice one ki o mladom litu starijih svojih dajući... umitelno naprave dar svoj da zločudo loveći povekše uzdarje. M. Marulić 3. Prokleti zmij učini takovu hitrost. Transit. 216. Njeki laže za hitros ali za glumu. Zborn. 5a. Neću ja ni snovat hitrosti. M. Vetranić 2, 135. U toj knjižici svi himbeni ti na-

čini s mnogom hitrostju izmišljeni nahode se. H. Lucić 186. S hitrostju nas nadpadaju, da nas zapelaju. Anton Dalm., ap. 81. Hitros je i običaj da oni ki žube uspijete učinit smrt sebi. D. Zlatarić 62^b. Da učinimo hitrost, izmamimo ih van. Aleks. jag. star. 3, 241. O majčini svjetosti svime pogrdeni s me ludosti, o poznane u nevrijeme Venerine sve hitrosti. I. Gundulić 76. Umjenstvo njihovo privrnu se u zločudnu hitrost. S. Rosa 2^b. Razvrže sve hitrosti sotonske. 54^b.

HITROTIVOR, *m.* u *Stulićevu rječniku*: 'ars'. — *nepouzđano*.

HITROTIVORAN, hitrotivorna, *adj.* koji hitro (vješto) tvori. — *nije dosta pouzdano*.

1. *adj.* — U *Belinu rječniku*: hitrotivorni, 'artificiosus' 106^b, i u *Stulićevu*: v. hitren.

2. *adv.* hitrotivorno, vješto. — U *Belinu rječniku*: 'artificiosamente, con arte' 106^b; 'maestrevolmente, con maestria', 'solter' 451^a; u *Voltiđijinu*: 'maestrevolmente', 'meisterlich'; u *Stulićevu*: v. hitro.

HITROTIVOREN, *adj.* (po obliku bi bio part. praet. pass.) vidi hitrotivoran. — U *Belinu rječniku*: 'maestrevole, che ha maestria', 'solers' 451^a, i u *Stulićevu* (uz hitrotivoran). — *sasma nepouzđano*.

HITROTIVORJE, *n.* u *Stulićevu rječniku*: 'artificium'. — *nepouzđano*.

HITROTIVORNOST, *f.* osobina onoga, koji je hitrotivoran. — U *Belinu rječniku*: hitrotivornos, 'artificium' 106^b, i u *Stulićevu*: 1. 'ars, artificium' 2. 'opus artificiosum'. — *nije dosta pouzdano*.

HITROTIVORSTVO, *n.* vidi hitrotivornost. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u *Stulićevu*. Er prvijem samo za paženem nije načina da možemo krasnos svaku i svako ončas hitrotivorstvo pridgleda čudna u sebi i razlika dohititi. B. Zuzeri 185.

1. **HITROUM**, *adj.* hitra uma. — *isporedi hitrouman*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'ingeniosus, industrius, summo ingenio praeditus'.

2. **HITROUM**, *m.* hitar um. — U *Stulićevu rječniku*: 'ingenii acies'. — *nepouzđano*.

HITROUMAC, hitrôumca, *m.* hitroum čovjek. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'vir subtilis'.

HITROUMAN, hitrôumna, *adj.* vidi 1. hitroum. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u *Stulićevu*. S razumom hitroumnim. A. Tomiković, živ. iv.

HITROUMICA, *f.* hitroumno žensko čelade. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'mulier subtilis'.

HITROUMJETNO, *adv.* hitro i umjetno. — U *Belinu rječniku*: 'artificiosamente, con arte' 106^b, i u *Stulićevu*: v. hitro. — *nepouzđano*.

HITROUMOVATI, hitroumujem, *impf.* u *Stulićevu rječniku*: v. hitropametovati. — *nepouzđano*.

HITROVÂNE, *n.* djelo kojijem se hitruje. — Stariji je oblik hitrovanje. — Između rječnika u *Vrančićevu* (hitrovanje, 'properatio'), u *Belinu* (hitrovanje u četru 'ars citharedica' 187^b), u *Bjelostjenčevu* (v. hitene), u *Stulićevu* (v. hitrina). Istijem sasma hitrovanjem iz zlatnijeh broja vade se sfetkovine ganutive, kojim se vade iz pata. B. Kašić, rit. 12^a.

HITROVATI, hitrujêm, *impf.* raditi hitro, biti hitar.

a. *aktivno*. — Od xviii vijeka (hitrovanje već od xvi u *Vrančićevu rječniku*), a između rječnika u *Belinu* ('industriarsi, ingegnarsi', 'industriam

conferre' 398^a; 'ingegnarsi', 'ingenium acuere, studeo' 402^b) i u *Stulićevu* (studere, 'ingenium acuere'). Hitrujućega pusti hitrovati. A. Georgiceo, nasl. 181.

b. *sa se, refleksivno, hitjeti, pospješivati se*. — *Samo u Voltiđijinu rječniku* (gdje je griješkom praes. hitrovam se): 'affrettarsi, accelerare', 'eilen, sich fördern'.

HITROVLADATI SE, hitrovladam se, *impf.* u *Stulićevu rječniku*: 'dexteritate vel solertia uti'. — *nepouzđano*.

HITROZBORIŠTE, *n.* vidi mudrozborište. Za naučiti mudroznanja prihodili su u hitrozborišća. A. d. Costa 1, 87.

HITROZNANAC, hitroznanca, *m.* mudrac, filosof (?). — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Tako kod Edipčani i Tiri veliki posvećenik uzdržao je drugo misto po za krajem, i kadkodi kod oni narodov od hitroznanci izhodili bi svoćenici, a od svećenikov kraji, i jedan nazvan imenom Merkurio trostruko dotekao je ime od velikoga, zašto bio je i hitroznanac i posvetitelj i veliki kraj. A. d. Costa 2, 2.

HITROZNAISTVO, *n.* filosofija (?). — *isporedi hitroznane, b*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Od hitroznanstva učitejem. A. d. Costa 1, 87.

HITROZNAŃE, *n.* hitro znaŃe. — *I sa starijim oblikom hitroznanje*. — *nepouzđano*. a) *hitrost u mišleu i u govoru*. — u *jednoga pisca xviii vijeka*, a između rječnika u *Belinu* (hitroznanje, 'argutia, sottigliezza, vivacità', 'argutia' 10^{jb}), u *Bjelostjenčevu* (hitroznane, hitrost u govoreu 'argutia'), u *Stulićevu* ('argutia, ingenii subtilitas, acumen'). Ako u njima (u *pismama*) ne najdeš ono hitroznanje koje se od zbilnih pivaoca običaje staviti, narugat nemoj se. P. Knežević, pism. vi. — b) vidi hitroznanstvo. — u *istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i ova riječ*. Za naučiti mudroznanja i druge visoke kriposti često prihodili bi u opjinu (općinu?) od hitroznanja. A. d. Costa 1, 87.

HIZA, *f.* vidi hiža. — U *Daničićevu rječniku*: 'hyza', 'domus': Hiza. (Domentijan u Šafarik, serb. lesek. 81) i na jednom mjestu xviii vijeka: Otca moga hiza biše razlufena. I. Zanotti, en. 22.

HIZAKIŃA, *f.* ime kosi. — U *Daruvaru*.

HIZATI, hīzām, *impf.* calcitrare, ritati se, prucati se. — *perf.*: hīznuti. — *isporedi hīncati se*. — U *jednoga pisca čakavca xvi vijeka* (u *metaforičkom smislu*). Ki su moji opori da hīzat uz ostan mogu? M. Marulić 46. — I u naše vrijeme na Braču. Bisno mi je đogo pobisno, hīza, kuća, razbit će mi puca. (Nar. pjes.) Ja ti neću bodulice, ono hīza mazgimice. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

HIZAV, *adj.* koji hīza. — U naše vrijeme na Braču. A. Ostojić.

HIZMEČAR, hīzmečara, *m.* sluga, pers. chidmetkār, tur. hīzmetkar, *isporedi hīzmet*. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (izmečar, vide sluga). Jesi l', sine, našo izmečara? Nar. pjes. juk. 194. Već osedla koŃa izmečara. 203. Dok stadoše dohodit svatovi, dočekuju mladi hīzmečari. Smailag. meh. 39. Jednom ga opuže caru ostali izmečari, da mu je u baŃi poio smokve. Nar. prip. vrč. 94.

HIZMEČARICA, *f.* vidi hīzmečarka. — U naše vrijeme. Izmečarica (sluŃkiŃa) metne maloga muju u stolak pa i ona zaspi. Nar. prip. bos. 1, 59. Sa mnom u polju i u mlin kaono ti izmečarica. V. Vrčević, niz. 119.

HIZMEČARKA, *f. sluškinja*. — *isporedi* hizmečarica. — *Postaje od* hizmečar. — *U naše vrijeme*, *a između rječnika u Vukovu* (izmečarka, vide sluškinja). Te poziva mlade izmečarke, da odnese ručak na Bojanu. Nar. pjes. vuk. 2, 119.

HIZMEČARSTVO, *n. služba, hizmet*. — *Postaje od* hizmečar. — *U naše vrijeme*. Žena mu je po izmečarstvu hodala. Nar. prip. bos. 1, 26.

HIZMEGIJA, *m. sluga, tur. hizmetgi, isporodi* hizmet. — *U naše vrijeme*. U turbe ću metnut hizmegije. Nar. pjes. hörm. 1, 211.

HIZMET, *m. služba, arap. chidmet, tur. hizmet*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (izmet, die bedienung, 'servitus' s primjerima: Otišao na izmet. Čini mu izmet). Koje je ime od izmeta, iliti obsluženja. F. Lastrić, test. 43^b. Andeo, koji je sada tvoj čuvalac i stražanin, promiče onda izmet iliti posao, neće bo biti čuvalac tada, nego svidok od tvoji djela ned. 80. Da Turcima ne čini izmeta, da ne nosi vode ni đuguma. Nar. pjes. vuk. 2, 442. Namjestio momke i robove da mu čine izmet do vijeka. 8, 145. Ne mogu ti hizmet učiniti u tvojemu gospoćkom oćaku. Pjev. crn. 214^a. Pa se momak bješe poturčio u hizmetu bega Ćubovića. Nar. pjes. hörm. 1, 192. On je kuhao i prao, brijaio i šišao i svaki drugi izmet činio. S. Ćubiša, prip. 129. Da mi dovede kćer Mariju, koju sam mu dao evo četiri godine na izmet (na službu) zdravu. V. Bogišić, zborn. 549.

HIZNICA, *f. vidi* hiža. — *U knjigama pisanjem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu*: 'hyznica', 'domus'; 'Hiznici' (Domentijan u Šafarik, serb. lesek. 81).

HIZNIK, *m. vidi* hižnik.

HIZNUTI, *hižnēm, pf. hizati*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (u metaforičkom smislu)*. Kako koću živu, kad mu dadu oštrog, popostrese grivu tere poluti nog, priskoči plot i stog, i potok prikinе, koliko je mog teče, vrata rine, tako sobom hizne ovoga grdoba, kad ju pouzdvigne vezirska hudoaba. M. Marulić 25.

HIZUCATI, *hizucam, pf. (?) vidi* hiznuti. — *Na jednom mjestu xvii vijeka (u metaforičkom smislu)*. Otvrdne i hizuca suprotiva ostanu konšijencije svoje. P. Radovčić, nač. 320.

HIŽA, *f. kuća*. — *i- stoji mjesto negdašnjega y; mj. sa z nahodi se i sa z i s, i muškoga roda, isporodi* his, hiša, hiza. — *Riječ je praslavenska, premda je tuđa, isporodi* stslav. hyza, hyža, hyžda, rus. хуза, češ. chyše, pol. chyż, chyza. — *Dolazi od got. ili od stonēm. hūs, kuća*. — *Između rječnika u Vrančićevu* ('casa; domicilium'), u *Mikašinu* (hiža, kuća, domus, domicilium, aedes'), u *Bjelostjenčevu* (hiža, stan, kuća, domus, aedes'), u *Jambrešičevu* (domus, aedes'), u *Voltiđijinu* (može biti griješkom hisa, casa, abitazione, 'haus'), u *Stuličevu* (domus; thalamus'), u *Daničićevu* (hyža, domus). — *U naše vrijeme može biti da se nahodi samo u kajkavaca. a) sa značenjem sprijeda kazanijem. aa) u pravom smislu*. Za hižu i za dēls zemlje štono je Dubrovnik dals i daroval' bilt gospodinu Hrvoju hercegu u Dubrovniku. Spom. sr. 1, 171. (1423). Da gospoda Jelēna uživa tuj hižu i dēls zemlje. 1, 171. Pol hiže moje momu bratu (puščam). Mon. croat. 61. (1437). Nimap ja raba tvoja ništar u hiži mojoj. Bernardin 45. 4reg. 4, 2. Božju hižu kino uzdržite. M. Marulić 34. Hiža svetiñ tvojih. 37. Strannije vavedi v hižu tvoju. Naručn. 96^b. Pricaah po pustiñ vani krova ali hiže. Transit. 8. Vu vsakoj hiži i templi. Korizm. 80^a. I da mu

ujde van hiža kroz prozore. P. Hektorović 6. U suprotiv hiže negove biše divojčica. P. Zoranić 84^a. Da svititi bude osim ki u hiži jesu. Anton Dalm., nov. test. 1, 56. mat. 5, 15. Nima ulisti u hižu ili dom toga. Š. Budinić, ispr. 33. Hiža na stanovitu krugu sazidana. F. Vrančić, živ. 113. Ne poželi hiže iskrñega tvoga. M. Alberti xlv. Hižo zlata (domus aurea'). 531. Prinešenje s. hiže Lauretanske na Trsat. F. Glavinić, cvit. xliii. Zato ustan' ter ne sidi, ter ñih hiži jure idi. P. Hektorović (?) 147. Ona poča misliti, po hiži hoditi. Oliva. 20. I zlamenje sveta križa po planina i po iža. S. Margitić, isпов. 156. Kako... moć ću izreć mojim jazikom Božju hižu i grad dikom? J. Kavañin 491^a. Premda hižu u Split iman. 542^a. Opća se kuća (u zadruga) zove, hiža'. (u Stubičkoj župi i hrvatskom zagorju). V. Bogišić, zbor. 7. — *u ova dva primjera kao da stoji mnošina sa jedno, isporodi* dvori kod dvor: Ne najdoše ga u carskih hižah. Aleks. jag. star. 8, 223. Toli brzo zač pobiže na nebeske od nas hiže? P. Hektorović (?) 170. — *bb) u prenesenom smislu, porodica, plem*. Bratija i hiža naša i naše ostanak prēporučen budi gospodinu dužn i općini bnetačkoj. Mon. serb. 328. (1423). Kada je Ćlovik uñien bogat i razmnožena je slava hiže ñega. Transit. 47. Enrik I od hiže Bavarije. Š. Kožičić 52^a. Smuti hižu svoju ki nasliđuje skupost. Nauk brn. 51^a. Bi Jozef od kolina Judina, hiže Davidove. F. Glavinić, cvit. 75^a. Saraka Eli, hiže plemić od vijećnikā. J. Kavañin 178^b. Svakoga ki 'e ke hiže plemenita. 278^b. — *b) soba. može biti da je ovako značenje u ovom primjeru*: Reče blizu polati careve hižu (var. kletcu, komoru) stvoriti malu jemu. Aleks. nov. 7. *vidi i u Stuličevu rječniku*.

HIŽAKOVAC, *Hižakovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji zlatarskoj. (kajkavski) Hižakovec*. Pregled. 62.

HIŽAN, *hižna, adj. koji pripada hiži*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hižni, domaći, kućni, 'domesticus'), u *Jambrešičevu* (hižni, 'domesticus'), u *Voltiđijinu* (može biti griješkom hisni, 'domesticus, casalingo', 'häuslich, einheimisch'), u *Stuličevu* (domesticus'). Gospodin hižni. Anton Dalm., nov. test. 72. mar. 13, 33. Muža i žene meju sobom hižno i vērno kupno življenje. Š. Budinić, sum. 108^a.

HIŽANOVAC, *Hižanovca, m. selo u Hrvatskoj u podžupaniji križevačkoj. (kajkavski) Hižanovec*. Pregled. 66. — *Pomiñe se xvi vijeka*. Mi Mate djak Pisačić de Hižanovec, sudac križevačke gracke meje (? mege). Mon. croat. 236. (1536).

HIŽICA, *f. dem. hiža*. — *Između rječnika u Mikašinu, u Belinu 175^b, u Bjelostjenčevu, u Jambrešičevu, u Voltiđijinu* (može biti griješkom hisica), u *Stuličevu*. K tomu hižicu u rečenom varošu. Mon. croat. 285. (1585). Tada će većma biti pohvaljena siromaška hižica. B. Kašić, nasl. 53. Ter svetomu biskupu Apolinaru hižicu darova jednu. F. Glavinić, cvit. 234^b. Ulizoše u onu hižicu. A. d. Bella, razgov. 49. Popala je mlada metlicu, pomela je hižicu. Nar. pjes. istr. 2, 148. *vidi i kod* hižnica.

HIŽINA, *f. (uprav augm. hiža) u Vukovu rječniku*: vide kljet. — *vidi i kod* hižnica.

HIŽITI, *hižim, impf. vladati hižom*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Ako bude otil ovd i hižiti. Mon. croat. 326. (1555). malo prije stoji s istijem značenjem: Ako otil bude hištvo nastojati.

HIŽNICA, *f.* *vidi* hiža, hižica. — *U knjiži pisanof crkvenijem jezikom.* Togože i Avraam prijetv vs hyžnici (*var.* hyžici, hyžině) svojej. Danilo 249.

HIŽNIK, *m.* domesticus, *hižni čovjek, kućanin, domaći.* — *Na jednom mjestu xv vijeka (sa z mj. ž).* Da jeste grajane sfetih i hiznici Božji. Bernardin 165. paul. eph. 2, 19. *u trećem izdanju* (1586) *sa ž:* hižnici. 98b.

HJASTA, *f.* *na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina kao da znači:* žena, domaćica; *ali je jamačno štamparska ili pisarska pogreška, te ne znam kako treba čitati.* Mo'a hjasta, mo'a domaća neka bjestuje. V. Menčetić. app. not. 2, 276.

HKÁLAC, *hkálca, m. tkalac, vidi* hkatí. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

HKÁTI, *hkám, impf. tkati.* — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić. — *Ista je riječ što tkati.*

HLABAŃE, *n. djelo kojijem se hlaba.* — *U Stulićevu rječniku.* — *nepouzđano.*

HLABATI, *hlabam, impf. vidi* labati. — *U Stulićevu rječniku:* 'avide potare (de quadrupedibus)'. — *Riječ nepouzđana: istina ne može se pomisliti da bi Stulli (Dubrovčanin) napisao h gdje ne treba, i tako od labati načinio hlabati; ali pošto uz praes. hlabam piše i hlabčem, može biti da je načinio hlabati od hlaptati.*

HLÁČA, *f.* tibiale, *bječva, srlat. calcia, tal. calza.*

a. u jednini s ovijem značenem u Vrančićevu rječniku ('caliga' bičva, hlača), *u Jambrešićevu* ('caliga'), *u Voltigijinu* ('calza' 'strumpf'), *u Vukovu* (vide čarapa s dodatkom da se govori u Šeću).

b. plur. hlače, hlača, braciae vidi 1. gače, *a). (tal. calze, plur. značilo je prije gače kako su se negda nosile, t. j. spletene, i naučene na noge kao bječve).* — *Od xvi vijeka po gjevrnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu* (hlače, čakšire, nogavice 'femoralia, caligae'), *u Voltigijinu* ('calzoni, brachesse', 'beinkleider'), *u Vukovu* (vide čakšire s dodatkom da se govori u Slavoniji). Štubu moju ostavljam Orgovanu, župicu i hlače. Mon. croat. 251. (1550). Ostavljam Ivanu moje hlače. 826. (1555). Tužne su mu i polače. komu žena nosi hlače. P. Vitezović, cvit. 14. Na tilu odilo crjeno, a ploče na prsi, na lačah. M. Katančić 52. Hlače karmazinske. Jačke. 61.

HLÁČAC, *hláčca, m. dem. hladak.* — *U Stulićevu rječniku:* hladčac, hladčca, *v. hladak.* — *nepouzđano.*

HLÁČE, *f. pl. vidi* hlača, *b.*

HLÁČICA, *f. dem. hlača, a.* — *Isto je značenje i u množini.* — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (hlačice, navlački, dokojenače, bičve, bičvice, 'caligulae, tibialia, velamenta tibiurum'), *u Jambrešićevu* (hlačica, 'tibiale'), *u Voltigijinu* (hlačice, 'calzette' 'die strümpfe'). Nek mi ona dela te tanke hlačice. Nar. pjes. istr. 2, 115. — *U ovom primjeru može biti da je dem. hlača, b.* Nosi suknu od skerleta i hlačice crjene i postole šarone. Nar. pjes. marj. 198.

HLÁČIĆ, *m. dem. hladak.* — *U Stulićevu rječniku:* hladčić, *v. hladak.* — *slabo pouzđano.*

HLAČŃAK, *m. poramenica (na hlaćama).* — *U jednoga pisca našega vremena: (griješkgm) hlaćnaci 'hosensträger'.* A. Hajdenak 27.

1. HLÁD, *m. frigus amabile, ne jaka nego ugodna studen.* — *Akc. se mijenja u loc. sing. hladu.* — *Riječ je praslavenska (choldъ), isporodi stislov. hladъ, rus. холодъ (zima uopće), češ. chlad,*

pol. chłód. — *Misli se da je došlo iz german-skih jezika, isporodi got. kalds, stūden, anglsaks. ceald, cald, skandin. kaldr.* — *Između rječnika u Mikašinu* (uzimati hlad kod hladiti se, *a napose nema*), *u Belinu* ('freschezza', 'frigus' 330b), *u Bjelostjencevu* ('refrigerium, temperies aëris', *v. razhlaješe*), *u Jambrešićevu* ('umbra, frigus'), *u Voltigijinu* ('fresco, frescura, rezzo; ombra', 'kühle; der ort im schatten'), *u Stulićevu* ('levis aura, amabile frigus, umbra'), *u Vukovu* ('der (kühle) schatten', 'umbra'), *u Daničićevu* (hladъ, 'aura'). *a) sa značenem sprijeda kazanijem.* Tisi vitri hladom goňahu toplinu. M. Marulić 195. Ka li (*stvar*) ono jes, bez ke život se umara, ka čini toplinu i hlad drag satvara? D. Rašina 121a. On je pokoj u snih, hlad u znojih. J. Kavašin 541a. Sam zefir lad davaše travi. M. Katančić 78. Nad him maše granom bosilkovom, svome bratu čini lepa lada. Nar. pjes. vuk. 2, 162. Ko je mlad, tek da mu je hlad. (Kad se mladi tuže da je zima). Nar. posl. vuk. 141. Izači na hlad 'aërem captare'. J. Stulli, rječn. kod hlad. — *b) vrijeme u jutro prije nego sunce izađe, i u večer pošto zađe sunce.* Bugarite i pojte, li da smo po hladu, veselo nastojte, u Staromu Gradu. P. Hektorović 48. Pođimo za hlada cvjećica nabrati. N. Naješćović 1, 205. Nego se trudeći od znoja do hlada. Đ. Baraković, vil. 116. Pak za lada neka se napase. J. S. Reljković 317. Kad moj dika ide od meneka sve po ladu da ga ne poznadu. Nar. pjes. vuk. 1, 640. Dopru doma u prve hladove. S. Lubiša, prip. 97. — *c) hlad je u mjestu koje je zaštićeno od sunca; po tome hlad u osobitom smislu može značiti i ovaku sjenu i zaštićeno mjesto.* Zimi steć u gradu u zlaćene hiže, a litom na hladu, gdi slavić biljiže. H. Lucić 236. Na hladu tuj speći, koli bi sladak san! P. Hektorović 93. Tuj za čas u hladu sjeđosmo pod borom. N. Naješćović 1, 815. Dubi razkošan hlad od sunčanih zrakov braneći činahu. P. Zoranić 10b. Sjeđošće oba dva pod jedan dubov hlad. D. Rašina 135a. Gdi svilna zastava bratcu ti čini hlad. Đ. Baraković, vil. 15. Uživajmo slatke hlade, gdi nas zove draga sjenca. I. Gundulić 403. (*Sunce*) nukajući ludi trudne naglo iskat hlad žudjeni. G. Palmotić 2, 48. Pod hladom duba ovoga. 2, 423. Ledne od zime da plam šćiti a od vrućina da hlad brani. A. Vitaljić, ost. 9. A pod dubim zbiraju se hladi ugodni u sladosti. I. Dražić 18. Sve na seoskom mirnom hladu dostiguju. J. Kavašin 196a. Brštan pod kojim sidjaše Jona u ladu. J. Banovac, pripov. 232. Pod cablom u ladu side. J. Filipović 1, 523b. Po ladu posli podne šeta se po raju. F. Lastrić, ned. 343. Nek ti pokoj grane listorodne dađu i od sunca brane u zelenom ladu. A. Kanižlić, rož. 2. Mloštvo pak neizbrojeno svakojaki nerazložiti živina pasaše pod ladom negovim. E. Pavić, ogl. 404. Otide u jedan vrta', da opočine u ladu. M. Zoričić, zrc. 98. Te da strile odapnemo, u ladu bi počinuli. V. Došen 228a. Pod rast koji u debelom ladu. M. A. Reljković, sat. L5b. Sidavši pod lipu lada debeloga. M. Katančić 40. Kod moje ćeš majke u ladu sediti. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Na glavi joj pauni, krilima joj lad čine. 1, 129. Niti lada imaš, stado da planduje. 1, 171. Soko leti preko Sarajeva, traži lada gdje će ladovati. 1, 319. Nema lepšeg grada od Budima, ni debloga lada od jablana. 1, 369. Čarna goro, puna ti si lada! 1, 409. Odlomi im grann od badema, nestade im lada nad derdefom. 1, 452. Na čardaku na debelu ladu. 1, 478. Na koplu je sura tica orle, širi krila, Marku čini lada. 2, 328. Vita jelo,

pusti širom grane, načini mi zaručnici lada. 8, 521. U Ruñanskim zelenim šljivicim', tu po ladu popadala vojska. 4, 253. Spavaše u debelu hladu. Pjev. crn. 813^a. I onoga hlada bukovoga. Nar. pjes. juk. 158. Od po marča i pas u hlad bježi. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 235. Načini jedan šator, da nin hlad dela. Nar. prip. mikul. 44. i *metaforički*: Sjedi u hladu, t. j. u hapsu. Vuk, rječn. od prošloga vijeka. Ako pitate za onoga Đoku, u hladu je, ali nije baš na tegoti. Glasnik. 11, 8, 97. (1708). — *d) šireñem značenja kod c)*, hlad može značiti: *sjena uopće*. Viděti hladt božestvnago grada vyšnago Ijerosalima. Stefan, sim. pam. šaf. 10. A kad vojski trag ugleda, i od svoga lada preda. V. Došen 122^a. Kako lad tijelo (*sljede*). J. Matović 498. Nema toga ko s' ne boji čega, da ničega a'no svoga hlada. P. Petrović, gor. vijen. 59. — *e) stūđen, zima uopće*. Kad bi zima došla, hlad bi ti domorio. M. Držić 402. Zemlja koj zimni hlad sjevera lis svenu. D. Rašina 2^b. i *metaforički*: Poslat' na hlad (*jamačno: ubiti*). (D). Pcslov. danič. 98.

2. HLÂD, *adj.* hladan. — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka radi slika*. Gdi su luzi i livade, poja travna, vode hlade. J. Kavašin 281^b.

HLÂDAC, hlâca, *m. vid.* hladak. — *Na jednom mjestu xvi vijeka sa značenjem: hladan vjetric (dah)*. Hladac lip ishodi, kad usta otvara. Š. Menčetić 236.

HLÂDAK, hlâtka, *m. dem.* hlad. — *isporedi* hladac. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* ('freschezza', 'frigus' 330^b), *u Stulićevu* (lenis aura, zephyrus'), *u Vukovu* (s primjerom iz narodne pjesme: Na pengeru na debelom latku). Ti s' litni moj hladak. M. Marulić 192. Pod jelom još prave lijep hladak da dahti. G. Držić 434. To misto imismo gdi sunce ne grije, i hladak užismo ki jelje pokrije. Đ. Baraković, vil. 48. Bez oblaka u vedrini vrhu ne se nebo kaže, tihi vjetric u noj draže zorne hladke čuti čini. I. Gundulić 178. Od leske joj ladak našinio. Nar. pjes. vuk. 1, 172. (*Soko*) nad Markom je krila raskrilo, pa je Marku ladak načinio. 2, 827. Ko bi mene vode napojio i nad menom hladak učinio. Nar. pjes. istr. 1, 35. — *Može značiti i: hladan vjetric; isporedi* hladac. Ljeti jur hladak kad puhne putniku. Š. Menčetić 88. Hladak ih (*kose*) uznosi uz rajsko ne lice. G. Držić 348. Gdi prši tih hladak. M. Vetranić 1, 6. Kad pošuñi hladak tih po listju. D. Zlatarić 46^a. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak šušnjet njeki gizdav hladak, ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. Na pršanje hladka blaga slatko trepti vrh od mora. 29.

HLÂDAN, hlâdna, *adj.* subfrigidus, *ne vele* nego *ugodno studen*. — *Akc. se mijeña u složenoj deklinaciji*: hlâdni, hlâdnoga *itd.* (u Dubrovniku je *akc. kao kod gladan*). — *Postaje od hlad nastavkom* нлѣдъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav. hladnъ, rus. холодный, češ. chladný, polj. chłodny. — *Između rječnika u Mikašinu* (hladan, ohladen, 'refrigeratus'; biti hladan, biti studen, 'frigeo'), *u Belinu* ('frigidus' 330^b; 'refrigeratorius' 622^b), *u Bjelostjenčevu* (kajkavski hladan, studen, ostinut, zimen, 'frigidus, aliquantulum subfrigidus'), *u Jambrešićevu* (hladen, 'frigidus'), *u Volfigijinu* (hladan i hladan, 'rinfrescato, fresco', 'frisch, kühl'), *u Stulićevu* (1. 'refrigeratorius, refrigerandi vim habens'. 2. 'umbrosus'), *u Vukovu* (1. 'kühl', 'refrigeratus'. 2. 'kalt', 'frigidus'), *u Daničićevu* (hladnъ, 'aurae').

1. *adj.* — *Komp.*: hlâdniji (Zborn. 57^b; Đ.

Baraković, vil. 189; A. d. Bella, rječn. 330^b; G. Peštalj 142). *u jednom primjeru xvi vijeka ima* hladnje. M. Vetranić 2, 143, *te se ne zna treba li čitati nj kao h:* u tome bi slučaju bio komp. hlâdnji. *a) sa značenjem sprijeda kazanijem. može se reći, n. p. aa)* o čemu žitkom, kao o vodi što se pije, u kojoj se čelade umiva, kupa, pa o rijeci, izvoru *itd.* u narodnijem se pjesmama pridjeva hladan vodi i ne pazeći na značenje. Služe hladnu bistru vodicu. M. Držić 398. Budući tuj čista, hladna i bistra vrujica. P. Zoranić 10^a. Gdi voda svaki čas hladnija osvita. Đ. Baraković, vil. 139. Kako da bi u hladnoj bila rosi. F. Glavinić, evit. 390^a. Neka jelen stire trave i vodice hladne loči. J. Kavašin 286^b. Ladne i zdrave vode. A. Bačić 446. Ište jelin i košuta ladno vrilo više puta. V. Došen 178^b. Travu jiduć, ladnu vodu pijuć. And. Kačić, razg. 18^a. Dunaj ladni vas krvav bijaše. 144^b. Za košutu je ta ladna voda, a za neveste to rujno vino. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Ukraj Save vode ladne. 1, 181. Oj Cetiño, tiha vodo ladna! 1, 275. Da donese ladne vode sa Rajevine. 1, 357. A od žedi ladne vode piju. 2, 26. Da ga ladne napoji vodicu. 2, 393. Od Resave lepe vode ladne. 2, 482. Dodajde mi malo vode ladne, da s' napijem trudan i umoran. 2, 492. Na ti bocu ovu vode ladne, da s' umiješ i da se napiješ. 2, 614. Kod kamena jedna voda ladna. 3, 801. Prenese ga preko vode ladne. 4, 66. Prema nemu na Moravi ladnoj. 4, 220. Ko je žedan ladnu vodu pije. 4, 258. U Zadru tri hladni studenci. Nar. pjes. istr. 2, 28. Kô kad sama suza kane hladna. Osvetn. 1, 49. Pojili me hladni izvori. S. Lubiša, prip. 175. — *o vinu* (u narodnijem pjesmama kao i o vodi). Ladno rujno vino vazda pita. A. J. Knezović 155. Paka uze u ruke zlatnu čašu hladna vina. Nar. pjes. mikl. beitr. 21. Hladno vince ispijahu, u zdravice napijahu. 82. Te gosпода piju vino ladno. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Pa se ladna napojiše vina. 2, 36. Večeraju, piju vino ladno. 2, 97. — *bb) o vazduhu, vjetru* (u narodnijem pjesmama kao kod aa)). Učinivši jedan vitar ladan, svu snagu i žestinu od vatre diže. And. Kačić, kor. 292. Daj mi, Bože, vijar vetar ladan. Nar. pjes. vuk. 1, 370. A iz druge ladan vjetar duva. 2, 152. — *cc) o stijeni, gvožđu* (u narodnijem pjesmama kao kod aa)). Devet snaa, devet ladni stena. Nar. pjes. vuk. 1, 126. Četrdeset oka ladna gvožđa. 2, 436. — *dd) o mjestu. radi značenja vidi osobito 1. hlad pod c)*. U mjestu hladnu i arajdanomu. B. Kačić, por. 161. Ona spila hladna mila. J. Kavašin 195^a. Zariti u pesak u hladnu podrumu. Z. Orfelin, podrum. 137. Vina s ladni mjesta. P. Bolić, vinodjel. 2, 30. — *b) u prenesenom smislu, o čeladetu, čil, zdrav, čorst, jaki, u nekijeh pisaca prema tal. fresco. vidi* frišak, 2, a, c). Žulijan bješe hlâdniji negoli nijedna rusa. Zborn. 57^b. Čini se da si zdrav, hladan i jaki. M. Radnić 407^a. — *c) studen uopće*. Jezero hladno kako led. M. Vetranić 2, 118. (*Jezero*) hlâdnje ner li led. 2, 148. Hladna zimo, toplo ljeto. I. Akvilini 40. Srce nije kao ladni led. A. J. Knezović xxxv. Voda toliko ladna koliko vruća. Ant. Kadčić 121. Jeda li posli smrti krv nije studena i prah ladan? Đ. Rapić 23. Zatim skini i u ladnom peri. J. S. Reljković 105. Koja zemlja od naravi ladna... 109^a. U tu jamu ladne vode ulij. 149. Ko se jedan put ožeže, i na hladno puše. Nar. posl. vuk. 153. Hladna pečka, a mokri obojci. 842. — *ponešto u prenesenom smislu, mrtav*. S glada pčela jer pruži se ladna. J. S. Reljković 102. Crn ti obraz bio kao gruda snega! a srce ti

ladno kao jarko sunce! Nar. pjes. vuk. 1, 109. — *d)* u prenesenom, duševnom smislu, o čeľadetu, o ljudskoj naravi, o voji, o duševnom osjećanju itd., kao slab, mlitav. Sprežnik nek nije obećanjem ladan. J. S. Rejković 111. — Da ja vruću a drugi ladniju narav imade. G. Peštalić 142. Ljudma koji su ladne i mlitave prirode. P. Bolić, vinodjel. 2, 48. — Da nam ladna voja drće i u svako zlo posrće. V. Došen 246^a. Tako kunu rad ladne ljubavi koje sila u ženitbu stavi. J. S. Rejković 416.

2. adv. hladno. — *Komp.*: hladnijē. — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (v. mrzlo, u *Jambresicevu* (frigide'; hladno mi jest, frigeo'), u *Voltigijinu* (hladno je, è fresco, frescuccio', es ist kühl'), u *Stulićevu* (frigide'). Jest zloća služiti Bogu hladno (radi značenja vidi 1, d)). M. Radnić 506^a.

HLADELNICA, *f.* lepeze. — Na Rjēci. F. Pilepić. — vidi i hladionica.

HLADENAC, hladēnca, *m.* vidi kladenac, od čega je postalo po pučkoj etimologiji (mislī se da postaje od hlad). — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (hladenac, studenac, bunar, puteus'), u *Belinu* (fons' 323^a), u *Bjelostjencevu* (v. zdenec), u *Voltigijinu* (pozso, cisterna', brunnen'), u *Stulićevu* (v. kladenac), u *Vukovu* (vide izvor, studenac, cf. kladenac s dodatkom da se govori u *Boci*). Hladenac jes jedan tuj blizu kraj gore. M. Držić 68. Ustavit nećeš hladenaca od suza. 457. Pričisti hladenac žive vode kaže. B. Gradić, djev. 28. Medvjed dođe ter se uputi, da hladenac bistar smuti. A. Sasin 192^a. Razliki studenci i voće ogojno, ugodni hladenci, i žitje pokojno. Đ. Baraković, vil. 46. Od ovoga obilna hladenca izhode bistri potoci. I. Držić 4. Pokle pride k onomu hladencu pribistre vode. P. Radović, nač. 326. Hladenac znanja postavljen u visinami riječ je Božja. I. Akvilini 217. Izlazi tih hladenac izpod spile. J. Kavašin 195^b. Gdje se bješe pri hladencu sasto s nime dubja u sjencu. I. Đorđić, pjes. 344. Ma su jedan hladenac vrlo Turci otrovali. Nar. pjes. bog. 96. Sad su ista svetotajstva hladenci naredni Božije milosti. Đ. Bašić 241. Kako je veličanstvo jednoga grada imat voće hladenaca izhitronijeh. 298. Hladenac vode životne. I. M. Mattei 83. Navedoh vodu sa tri hladenca. Nar. pjes. vuk. 1, 86. I evo ti kondijer vode žive sa hladenca a sa zagorskoga. Osvet. 7, 2. — *Nalazi se pisano i hladjenac*. Od mojijeh crn'jeh očih dva hladjenca bistre vode. Nar. pjes. mikl. Beitr. 58. U ponoć dođoše na hladjenac hladnu vodu. Nar. pjes. bog. 152.

HLADETINA, *f.* vidi hladnetina. — U *Vukovu rječniku*: ladetina, 'die sulze', gelatum, coagulum', cf. ladnetina s dodatkom da se govori u *Hrvatskoj*. Hladetina, pače, mrzjetina. u *Prigorju*, Zagorju, Posavini. F. Hefele.

HLADINA, *f.* hlad. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Krišma Jovu lada čini, da on spava u ladini. Nar. pjes. hero. vuk. 347.

HLADIONICA, *f.* a) sud u kojem se hladi što (piće ili uopće što žitko); b) mahalica, lepeze. — Stariji je (a i čakavski i kajkavski) oblik hladilnica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (rinfrescatojo, vaso da tener in fresco le cose', frigidarium' 622^b), u *Bjelostjencevu* (hladilnica, hladionica, posuda u koje se hladi, frigidarium'), u *Jambresicevu* (hladilnica, frigidarium'), u *Voltigijinu* (hladilnica, hladionica, rinfrescatojo; ventaglio' kühlfass; fächer'), u *Stulićevu* (hladilnica i hladionica, frigidarium').

HLADIŠTE, *n.* mjesto gdje je hlad. — Čakavski je oblik hladišće. — Od xv do xvii vijeka, a između rječnika u *Stulićevu* (hladišće i hladište, refrigerationis locus'). Hladišća tuj su tva, gospoje. M. Marulić 45. Hladišća zbiraše. 79. Ki (bor) čini hladište. M. Vetranić 1, 73. Ugodna hladišća obitju sladak san. Đ. Baraković, vil. 24. Jur ni hladišća pastiru tuj osta. I. T. Mrnavić, osm. 17.

HLADIŠTVO, *n.* vidi hladište. — U *Stulićevu rječniku*. — sasma nepouzđano.

HLADITEĻ, *m.* čovjek koji hladi. — U *Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski hladitel, refrigerator', i u *Voltigijinu*: rinfrescatore', erfrischer'.

HLADITEĻICA, *f.* žensko čeľade koje hladi. — U *Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski hladitelica, refrigeratrix'.

HLADITI, hlādīm, *impf.* refrigerare, činiti da što (objekat) bude hladno. — *Akc.* kako je u *praes.* tako je u *impf.* hlādāh, u *aor.* 2 i 3 *sing.* hlādī, u *part. praet. pass.* hlāden; u *ostalijem* je oblicima onaki kako je u *inf.* — Postaje od hlad nastavkom i. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. hladiti, rus. холодитъ, češ. chladiti, polj. chłodzić. — *Između rječnika u Mikašinu*, u *Belinu* 622^b, u *Bjelostjencevu* (hladim, razhladjujem, studenim, refrigero, frigus induco, frigefacio, frigeffecto, frigero'), u *Jambresicevu*, u *Voltigijinu* (rinfrescare, raffreddare', kühlen, erfrischen'), u *Stulićevu*, u *Vukovu* (kühlen', reirigero').

a. *aktivno.* a) u pravom smislu. Božice, ti koja na pravom nebu stav odkrivaš taj tvoja lica kim hladiš zrak od noći. F. Lukarević 168. Kupljuč put bijelu hladaše. D. Rašina 22^a. Gdi vjetrici sve studeni vjetre, hladeć zemlju zgora. 51^a. Dokle je čovjek živ, diše iz sebe parom vrućom i vlažnom, paker opet pojima hladna vjetrica, i oni mu vjetric hladi krv oko srca. M. Divković, bes. 550^b. Plan kitu bi želja, da usta osladi, gdi ju put pripeja, lišca da hladi. Đ. Baraković, vil. 181. Mnokrat jelje gledat stanih, ko me vazdan listom hladi. 233. Kaplja ako li ravno ne gasi, zato hladi ogajn. F. Glavinic, svitl. 12. Ulje kripti, hladi i ozdravlja. I. T. Mrnavić, ist. 141. Ajer nas ladi. I. Ančić, ogl. 154. Jednijem istijem ustmi grijat' i hladiť. (D). Poslov. danić. 38. Ožežen kašu hladi. (D). 93. Gdi nije vode koja hladi. A. Vitalić, ist. 185. Gdi ladi u vodi grozdje. J. Banovac, pred. 144. Voda živa srca ladi trudna. A. Kamžilić, rož. 97. K'noj dolaze Poljičke mlade, ter na vodi bilo lišce lade. And. Kačić, razg. 263^b. Zena pu, pu, pušući čorbu ladi, a muž, uh, uh, uhćući još više grije. Đ. Rapić 84. Zahod ladit suncani kad počme tihu šumu. M. Katančić 60. Gdi ga zima odviše ne ladi. J. S. Rejković 46. Ona (rakija) ladi al' zajedno suši. 295. Jilo i ladeće voće. 323. Zožen kašu hladi. Nar. posl. vuk. 79. Znaće vrag kašu hladiť. 93. — b) u prenesenom, duševnom smislu. Hladiš ti u drugih vrućinu, kako htje hladiť u tebi sržbu tu. F. Lukarević 168. Želom želju hladi. Đ. Baraković, jar. 118. Grih mali ne izbacuje čovika iz milosti Božje ali ladi u nēmu ljubav prama Bogu. B. Leaković, nauk. 452.

b. *sa se, refleksivno.* — *Između rječnika u Mikašinu* (hladiti se, uzimati hlad, captare frigus'; hladiť se, činit se studen, frigesco, refrigero, refrigero'), u *Belinu* (refrigerare se' 622^b), u *Stulićevu* (refrigescere'). a) *djelo ishodi iz subjekta (sam subjekat sebe hladi)*. Idući 8 prorociće v travnik hladiť se. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Ne brin' se nitko nīm, u vodi hladi se. M. Držić 86. Često gre hladiť se u jednom kladencu. D.

Zlatarić 51b. [Neg lin spava il' se gdigod ladi. M. A. Rejković, sat. K2^a. — b) vidi hladneti. Bračo moja, ne časimo da se rane hlade. Osvetn. 8, 115. — c) u prenesenom smislu, o konju koji maše glavom (kao mahalicom): (Konj koji) maše glavom na desnu i na lijevu, hladi se 'weber, windkopper'. F. Kurelac, dom. živ. 9.

HLADIV, adj. koji može hladiti. — U Stulićevu rječniku: 'refrigerandi vium habens'. — ne-pouzđano.

HLADJENAC, hladjēnca, m. vidi hladenac.

HLADNÂ VODA, f. ime mjesta. a) zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 110. — b) izvor i mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 181. 249. Vinograd u Ladnoj Vodi. Sr. nov. 1866. 183.

HLADNETINA, f. vidi drhtalice. — isporodi hladetina. — Od xvij vijeka, a između rječnika u Mikafinu (hladnetina, lucina 'gelatina' 'jusculum concretum, oxizonium') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (hladnetina, mrzletina 'jusculum coactum, concretum, congelatum, oxizonium, cibus gelatus, jus concretum'), u Jambrešićevu (garum'), u Voltigijinu (gelatina' 'sulz'), u Stulićevu (jus coactum, concretum'), u Vukovu (pl. ladnetine 'die sulze' 'gelatum, coagulum', cf. pače, pitije, lučeže). Ladnetine od krvi za slast imadu. A. Kanižlić, kam. 562.

HLADNICA, f. brežufak u Gružu blizu Dubrovnika. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 176.

HLADNÎ DÏO, m. šumovito mjesto u Srbiji u okrugu niškom. Hladni Dec. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 14.

HLADNÎ DÔ, m. rječica u Srbiji u okrugu kneževačkom. Ladni Dol. Glasnik. 19, 294.

1. HLADNÎK, m. casa frondea, ajēnica. — Postaje od hladan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu 'lauberhütte' 'casa frondea'. Sjenica spravljena za odmaranje od zelena grana. S. Novaković.

2. HLADNÎK, hladnika, m. umbella, štit od sunca. — isporodi ambrel, amrel. — Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.: hlādnice, hlādnici. — U Vukovu rječniku: 'der sonnenschirm' 'umbella' s dodatkom da se govori oko Ibra.

HLADNÎSTE, n. vidi hladiste. — Na jednom mjestu xvi vijeka. To je ne plandište gdi u podne pribiva, i lične hladnište, gdi trudna počiva. M. Držić 432.

HLADNITI, hlādnuim, impf. vidi hladiti. — U Mikafinu rječniku: tko hladni, stvar koja hladni; mjesto ili komora gdi se hladni. 181^a (nema napose).

HLADNÎ VÎR, m. ime mjestu u Srbiji o okrugu biogradskom. Zemlje u Ladnom Viru. Sr. nov. 1865. 79.

HLADNO, n. hladan vjetric. — U Stulićevu rječniku: 'aura frigidiuscula'.

HLADNOĆA, f. osobina onoga što je hladno, hlad uopće. — isporodi hladnost. — Akc. se mijenja u dat. sing. hladnoći, u acc. sing. hladnoću, u voc. sing. hladnoće, u nom., acc., voc. pl. hladnoće, (gen. pl. hladnoća). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die kälte' 'frigus'). Dok ne nastaju jače jesene hladnoće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 86.

HLADNOKOV, m. psotka kovaču. — U Vukovu rječniku: '(kalt Schmied) ein schimpfwort für einen schmied' 'convicium in fabrum ferrarium', cf. studenklep.

HLADNOKRĀVAN, hladnokrvna, adj. [hladne krvi, t. j. (o čefadetu) koji se ne zgrije, koji se ne da zanjeti, koji se ne luti, ne plaši itd. — Načineno od pisaca u naše vrijeme prema nem. kaltblütig. — U Sulekovu rječniku ('kaltblütig'). — Adv. hladnokrvno. A. kaluder hladnokrvno odgovori im. Nar. prip. vrđ. 41. Nastavi iguma hladnokrvno ali dostojanstveno. S. Ćubiša, prip. 7v.

HLADNOST, f. vidi hladnoća. — Od xv vijeka, a između rječnika u Stulićevu (lene frigus, amabile frigus'). Letnom hladnosti nadlječe zimni led. M. Vetranić 1, 182. Slatki goste duševni, slatka naša hladnosti. M. Alberti 358. Uživaju hladnost svoje mladosti. M. Radnić 162b. Stabla da'u ladnost, trava priželju sladost. M. Katančić 48. Jerbo ladnost nić' ničem ne daje. J. S. Rejković 27.

HLADNĀČA, f. kukuruznica umiješana hladnom vodom s perima od crnoga luka. — Akc. se mijenja u gen. pl. hlādnāčā. — U Vukovu rječniku: vide lukovača.

HLADNĀK, m. vidi 1. hladnik. — U naše vrijeme u Srbiji. S. Novaković.

HLADNETI, hlādnim, impf. frigescere, postajati hladan, hladiti se. — -ne- stoji u južnom govoru nj. negdašnjega nē, u istočnom glasi hladneti, u zapadnom hlādniti. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (ist. hladneti, zap. hlādniti, južn. hlādniti 'kalt werden', 'frigesco'). Mi tada stanemo ladniti od prve toplote. D. Obradović, basn. 450.

HLADOLEŽ (hlādolež), m. Convolvulus sepium L., neka bijka. — isporodi slak. — Radi postaja isporodi hladoleža. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die zaunwinde' 'Convolvulus sepium'). Hladolež, rus. холодокъ, холодецъ (Asparagus offic.), Calystegia sepium RBr. (Vuk), v. ladolež. B. Sulek, im. 108. Ladolež, Calystegia sepium RBr. (Pancić, v. hladolež. 188.

HLADOLEŽA, m. i f. lijenština (čefade koje leži u hladu i ništa ne radi). — U Belinu rječniku ('iguavus' 571^a), u Voltigijinu ('poltrone, dappoco' 'faullenzer'), u Stulićevu ('ignavus').

HLADOLEŽINA, f. u Voltigijinu rječniku gdje je tumačeno: ženska čefade kao hladoleža ('poltrona' 'ein faules weibsbild'); ali po postanu može samo biti augm. hladoleža.

HLADONOSAN, hladonosna, adj. samo u Stulićevu rječniku: v. sjenonosan.

HLADOVANE, n. djelo kojijem se hladuje. — Između rječnika u Vukovu. Da tko mene ne privreba na spavaņu i na hladovaņu. Osvetn. 2, 35.

HLADOVATI, hlādujēm, impf. počivati (sjedeci, ležeci, šetajući se itd.) u hladu. — Akc. kako je u praes. tako je u impf. hlādovāh, u impt. hlāduj, u ger. praes. hlādujući; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. hlādovā i part. praet. act. hlādovao, hlādovāla. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu ('auram captare, per umbras incedere') i u Vukovu ('im schatten sich erhohlen, frische luft schöpfen' 'auram captare, per umbras incedere') s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Brzo i je kneže dostigao i na Baškoj vodi zatekao gdi blaguju i s mirom laduju. And. Kačić, razg. 210. Soko leti preko Sarajeva, traži lada gdje će ladovati. Nar. pjes. vuk. 1, 319. Bog t' ubio, poje Ivanovo, što u tabi nigde lada nema da laduje seja Ivanova. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Svi dilberi sjeli ladovati, ladovati, rujno vino

piti. Nar. pjes. petr. 1, 178. Ko leti hladuje, zimi gladuje. Nar. posl. vuk. 146. — *U pjesmi može biti i s acc. hlad (hlada).* Onda sjele lada ladovati. Nar. pjes. petr. 1, 812.

HLADOVINA, *f. hlad, mjesto hladno.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (lenis aura') i *u Vukovu*: 'die kühle', frigus (umbræ, silvæ). Budalast putnik ostane među hladovinami i grmjem. M. Radnić 127^b. U žestini hladovina, u bolesti zdravlje. B. Leaković, gov. 163. Da košanici prohode hladovinom. M. Pavlinović, razl. spis. 377. Da na Kosmaju vile kolo vode, izvodeci po miomiru noćne hladovine svoje vilinske pesme. M. Đ. Miličević, međudnev. 156. Sidemo s koša i priteramo ih pod hrast u debelu hladovinu. M. P. Sapčanin 1, 117.

HLADOVIT, *adj. hladan.* — *U narodnoj pjesmi našegu vremena.* Daj mi, Bože, leto ladovito. Nar. pjes. vil. 1866. 274.

HLADUKATI SE, *hladukâm se, impf. po malo se rashladivati, mahajkom se hladiti:* 'Pod javor je drvo dolazio, di s' divojka mlada hladukala'. M. Pavlinović.

HLADAHAN, *hlādahna, adj. dem. hladan.* — *Kod većine našega naroda ne izgovara se ni jedno ni drugo h, te je nominalni nom. sing. m. po ostalijem oblicima (lādana, lādanu itd.) dobio oblik lādan (mj. lādaan ili lādān).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (hladjahan) i u Vukovu (hlādan).* Te operi u ladanu (hladjanoj) vodi. J. S. Rajković 321. I doneo ladanane vodice. Nar. pjes. vuk. 1, 172. Umiva ga ladanom vodicom. 2, 315. — *U Stuličevu rječniku ima i adv. hlādahno (hladjahno).*

HLADAHAT, *hladahta, adj. dem. hladan.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Ptitiće moja hladahta. G. Držić 408.

HLADAN, *vidi hladahan.*

HLADASAN, *hlādašna, adj. dem. hladan.* — *U Stuličevu rječniku (hladjašan) gdje ima i adv. hlādašno (hladjašno).*

HLADENE, *n. djelo kojijem se hladi.* — *Starji je oblik hladenje.* — *U Mikafinu rječniku (hladenje, ohlađenje, 'refrigeratio'), u Bjelostjencu (hlađenje, hlađenje), u Jambričevu (hlađenje), u Stuličevu (hladjeenje), u Vukovu.*

HLAHOLI, *m. (?) pl. u Daničičevu rječniku:* 'Hlaholi', selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičnoj u Zdrjelsku briančevskom: 'Hlaholi' (Mon. serb. 194 god. 1380). ima i sada blizu Požarevca u srezu mlavskom, samo što ga pišu Laole.

HLAHOLINA, *f. u Daničičevu rječniku:* 'Hlaholina', manastir je Treskavac imao, stas v. Hlaholiné (Glasnik. 11, 186 god. 1336–1346). u Hlaholiné (Glasnik. 13, 373). nominativu nema potvrde.

HLAM, *m. vidi hum.* — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12.

HLAMANE, *n. djelo kojijem se hlama.* — *U Stuličevu rječniku:* 'rumor'. — *nije dosta pouzdano.*

HLAMATI, *hlamam, impf. u Stuličevu rječniku:* 'rumorem edere'. — *nije dosta pouzdano.*

HLAMINA, *f. soles, crepida, crevja (obično stara) što se ne navlači na petu nego se smuču kad čefade ide. vidi jemenije.* — *U Vukovu rječniku (gdje je slo zabiježen akc.):* hlāmīna, 'dor pantofel', 'crepida s dodatkom da se govori u Dubrovniku. — *Preneseno na neku ribu. Hla-*

mina, velika uklata. L. Zore. — *Zovu se hlamine u Dubrovniku i neki uštipci.* P. Budmani.

HLAMUTANE, *n. djelo kojijem se hlamuta.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HLAMUTATI, *hlamūtām, impf. hoditi u hlaminama tako da se čuje kako se smuču po tlima hlamine.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* 'Pošla mi je crevja pod petu, pa hlamutam'. P. Budmani.

HLAMUTINE, *f. pl. što otpada od crevaļa kad se deru.* — *U Stuličevu rječniku:* 'rasure di calceamenti, di scarpe', calceamentorum attritus'. — *nije dosta pouzdano.*

HLANE, *adv. komp. na dva mjesta u pisca xv vijeka kao da stoji mj. lahne (vidi lak).* Bog nas bije hlane nere dostojimo. M. Marulić 84. Kud su god hodile, ni kih moći mahe jesu naskočile, ni tirale hlane. 57.

1. **HLAP**, *m. rob, kmet, težak (u zadnje doba kao psovka prostu, neotesanu čovjeku).* — *Akc. je bježen prema rus. холопъ i prema tome što se u nekih pisaca nalazi s dva p (vidi kod a), premda je u Belinu rječniku i u Stuličevu a dugo s čim se slaže i češ. chlap (u češkome je u ovakovijem riječima a dugo kad je u nas kratko, a kratko kad je u nas dugo).* — *Riječ je praslavenska (cholpъ) nepoznata postana, isporodi stslav. hlapъ, rus. холопъ, češ. chlap, polj. chłop.* — *Između rječnika u Belinu:* hlāp, (parola di disprezzo) villano, chi è nato e allevato in villa', 'paganus' 766^b; hlāp, 'huomo vile, da niente', 'homo nauci' 873^b; u *Voltigijinu* ('villano, villanaccio', 'ein grober bauer, lümel'), u *Stuličevu* (hlāp, 'rusticus, paganus, villicus'), u *Daničičevu* (vidi kod b).

a. *sa značenjem kazanijem sprjeda.* Pričiće od hlapa (hlappa') uzamši. N. Kašina 89^a. paul. philipp. 2, 7. Koliko godi krat, on hlap, u me oči vidim, na bili vrat da t' ruku potoci. H. Lucić 192. Nut hlapa gdi hlapa; hlapa', hlapa, takoj. M. Držić 29. Taj se kako hlap boji. Nauk brn. 5. Zgubit će galije gospodu i hlapi (hlappi'). Đ. Baraković, vil. 68. Jer ako č' hlapa (hlappa') znat, ke može bit struke, kušaj mu dati bat i oblast u ruke. (1682) 120. Jeda u mjesto od plemića hlapa na boj skupio bi? I. Gundulić 451. Dojdoše ti hlapi (hlappi') u strane od Špane. J. Armolušić 59. Kaneći se hlap na vodu, tu se postara. (I). Poslov. danić. 45. Hlap zmiju u svoj skut prija. I. Đorđić, uzd. 149.

b. *ime musko.* — *xiv vijeka, i u Daničičevu rječniku (Hlapъ).* Hlapъ Valetič. Spom. sr. 2, 45. (1818). Hlapъ. Deč. hris. 8. 12 i još na nekoliko mjesta. Hlapъ. Glasnik. 15, 189. Hlapъ Bunilović. 199. (1348?). Mislim da je nadimak Ivanu Budisaliću kojega pišu: 'ceoniki hlapъ Ivanъ Budisalić' (Mon. serb. 102 god. 1332). Đ. Daničić, rječn. 3, 414. *nejasno je i u ovom primjeru (može biti da je značenje kao kod a):* Otče imъ hlapъ Drajko Dragojevič. Deč. hris. 52.

2. **HLAP**, *m. Palinurus vulgaris L., vrsta jastoga, isporodi karlo. na Braču.* A. Ostojić.

3. **HLAP**, *f. coll. mnoštvo (?).* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Gdje, jao, prit će oružana slab krijejpjena hlap Krstjana. J. Kavašin 566^b. — *nepouzđano.*

1. **HLAPA**, *f. u Belinu rječniku:* 'canaglia, marmaglia', 'intima populi sordes' 161^a s primjerima: M. Držić 29 (vidi kod 1. hlap, a i kod hlapati) i I. Gundulić 451 (vidi kod 1. hlap, a). — *Sasma nepouzđano: jamačno je Dellabella krivo razumio one primjere.* — *isporodi 2. hlapa.*

2. **HLAPA**, *f. u Stuličevu rječniku:* hlāpa us

hlap s primjerom: M. Držić 29 (vidi kod 1. hlap, a i kod hlapati). — *Sasma nepouzđano: Stulli je krivo razumio ovaj primjer. — isporedi 1. hlapa.*

1. HLAPAC, hlápca, m. sluga, vidi 1. hlap, od čega postaje nastavkom *съ* (uprav kao dem.). — *Riječ je praslavenska, isporedi češ. chlapec, polj. chłopiec. a) sa značenjem skazanimjem sprijeda. — u naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski hlapec, 'servus'), u Voltigijinu (servidore, famiglio, 'bedienter, knecht'), u Stuličevu (v. hlapćac). Hlapac, 'servus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 19. — b) u prenesenom smislu, sprava koja obrće ražnjem i pečenem. isporedi pečenar. — u Bjelostjenčevu rječniku: hlapec, 'crateuterium, i. e. instrumentum culinarium ad similitudinem horologii factum cum rotis, veru cum assaturis vertens', v. pečenar. — c) u prenesenom smislu, nešto oruđe u drvodjelje, tal. servitore. — na Rječju. F. Pilepić. — d) ime muško. — xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hlapъcъ). Hlapъcъ. Deč. hris. 7. 74. Hlapacъ Ružićs. Mon. serb. 378. (1434).*

2. HLAPAC, hlápca, m. komad kože od smokve, što otpada kad se čisti smokva, prije nego se izije. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — U prenesenom smislu, morbus venereus.*

HLAPATI, hlapem i hlapam, impf. smucati se, o crevju širokij. — *U naše vrijeme na otoku Krku, a između rječnika u Voltigijinu: 'strascinarsi, strascicarsi', 'sich schleppen'; i u Stuličevu: s proes. hlapćem (!) i hlapam 'strepitus calceorum qui nimis largi sunt (verbum)'. Kad je čizma široka, onda 'hlapje' t. j. škripje. na Krku. — U jednom primjeru xvi vijeka nije jasno značenje; jamačno je načinjeno od hlap i stoji samo radi sličnosti glasa: Nut hlapa gdi hlapa; hlapa, hlapje, takoj! M. Držić 29.*

HLAPAV, adj. nepoznata značenja. — *U poslovnici dubrovačkoj prošloga vijeka. Boj se po tmi mraka hlapavoga, čuvaj se ugljena pokrivenoga. (2). Poslov. danič. 7. Hlapati je, kako ima i Stulič, lupati obućom hodeći, a mrak hlapavi mogao (bi) biti onda kad se po njemu hlapa. Daničić. xi.*

HLAPAVICA, f. na otoku Visu pijaca na kojoj pijarice prodaju voće, povrće itd. L. Mrazović.

HLAPČAC, hlapčca, m. dem. 1. hlapac. — *U Stuličevu rječniku: 'rusticulus'. — nepouzđano. HLAPČEV, adj. koji pripada hlapcu. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 2, 31.*

HLAPČEVIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 52.

1. HLAPČIĆ, m. dem. hlapac. — *U Stuličevu rječniku. — Kao prezime xiv i xvi vijeka i u Daničičevu rječniku (Hlapčičъ). Grubanacъ Hlapčičъ. Mon. serb. 219. (1391). Stipanъ Hlapčičъ. 232. (1398). Juraj Hlapčič. Mon. croat. 185. (1503).*

HLAPENOVIĆ, m. prezime. — *U Daničičevu rječniku: 'Hlapenovičъ', vlastelin Stefana bana bosanskoga 'Radosavъ Hlapenovičъ' 1332—1333 (Mon. serb. 102. 197). prezime mu je na posljednjem mjestu zapisano 'Hlapovičъ'.*

HLAPIC, m. dem. 1. hlap. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

1. HLAPIMUHA, f. Dionaesa muscicapula L., neka bijka (koja hlapji, hvata, muhe). Hlapimuha, češ. mucholapka, polj. mucholapka, Dionaesa muscicapula L. (na Braču). B. Sulek, im. 109.

2. HLAPIMUHA, m. u Vukovu rječniku: kaže se čovjeku vjetrovaču koji mnogo landa jezikom

(i misli se na psa kad hvata muhe?) ,das klatschmaul', 'garritor'.

HLAPINA, m. i f. augm. 1. hlap. — *xvi vijeka, a između rječnika u Belinu ('villanaccio', 'teterimus' 766*) i u Stuličevu ('vilis rusticus, servus'). Nu čeka, hlapino! M. Držić 80.*

1. HLAPITI, hlapim, pf. vidi hlapnuti. — *U Vukovu rječniku: 'schnappen', 'capto'. — Kao da je isto i u ovom primjeru (ne znam jeli perfektivni glagol): Alo te doći devet vuki, pak te te razderati, aš hlapje na svakoga čovika. Nar. prip. mikul. 19. — Može biti da je isti glagol u prenesenom smislu sa značenjem: hlepiti u Voltigijinu rječniku: 'ansare, aspirare, bramar con ardore', 'begierig nach etwas seyn'.*

2. HLAPITI, hlapim, impf. exhalari, evanescere, vjetriti. — *Isporedi novoslov. hlap, para. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima. I u sud je (vino) slio da ne lapi. J. S. Rejković 68. Novo vino vetri i lapi. P. Bolić, vinodjel. 2, 209.*

3. HLAPITI, hlapim, impf. kropiti, štrapati. — *U Stuličevu rječniku: v. ohlapiti. — Nepouzđano (ali može biti da je ista riječ što 2. hlapiti).*

HLAPJEŃE, n. djelo kojijem se (2.) hlapji. Bure se lapjeŃu vina maše izlaže. P. Bolić, vinodjel. 2, 285.

HLAPNIK, m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 75.

HLAPNUTI, hlapnem, pf. pas, a i druga koja životina, hlapne, kad zinuši brzo zatvori usta klocajući, da što zubima uhvati. — *isporedi hlapiti. — Riječ je onomatopjejska. — U Stuličevu rječniku: 'afferrare colla bocca qualche cosa gettata (si riferisce ai cani)', 'ore aliquid arripere', i u Vukovu: vide hlapiti. — Amo spada i ovo: Kad riba zine nad mamu, zovu 'hlapne' (na Lastovu). L. Zore. hrv. lip. 131.*

HLAPŃA, f. vidi hlapjeŃe. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Kada žestja vrucina prigrje, vuna ovčjeg tad od znoja tije, i od lapne iz tila debela ona biva, da b' se masuje prela. J. S. Rejković 229—230.*

HLAPOMIRIĆ, m. prezime. — *xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hlapomiricъ). Obradъ Hlapomiricъ. Mon. serb. 291. (1419). 383. (1435).*

HLAPOTA, m. ime muško. — *Koncem xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu. Hlapota i synъ mu. Mon. serb. 59. (1293—1302).*

HLAPOV, adj. koji pripada hlapu. Hlapova Pojana, ime mjestu xiv vijeka, vafa da je bilo u Srbiji može biti u okrugu kruševačkom. Glasnik. 24, 274. (1895). — Hlapovo selo, mjesto u Hrvatskoj xv vijeka. Mon. croat. 129. (1487).

HLAPOVIĆ, m. prezime po ocu Hlapu. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hlapovičъ). Bogdaša Hlapovičъ. Deč. hris. 25. Dragoje Hlapovičъ. 44. Radosavъ Hlapovičъ (vidi kod Hlapenovičъ)... Šitko Hlapovičъ. Mon. serb. 107. (1333). Jaroslav Hlapovičъ. Glasnik. 15, 297. (1843?).*

HLAPSKI, adj. koji pripada hlapima. — *Između rječnika u Stuličevu ('rusticus'). Drugi strah jest hlapski. Nauk. brn. 5. Nije dostojna tvoga uresa hlapaska narav. P. Kanavelić, iv. 195. Ja bih gizdaviji neg hotim Zorke mē, i negov hlapski trag nadhodi mē pleme. I. Đorđić, pjes. 46.*

HLAPSTVO, n. osobina onoga koji je hlap,

ropstvo. — *isporedi* hlapština. — *Od xv do xviii vijeka.* Niki mrt, niki živ u hlapstvo idiše. M. Marulić 28. Mnoge grabe raščini a Krstjane u hlapstvo obrati. Dukljanin 9. Niste prijali duh hlapstva, da prijali ste duh porinjenja. Nauk brn. 5. Meni je hlapstvo, što vidim, tirati. I. T. Mrnavić, osm. 156.

HLAPŠTINA, f. vidi hlapstvo. — *Na jednom mjestu xv vijeka (čakavski hlapština).* Primorske gradove dorassu i u hlapštinu obrati. Dukljanin 9.

HLAPTÂNE, n. djelo kojijem se hlapće. — *U Vukovu rječniku.*

1. **HLAPTATI, hlapčēm, impf. jesti što žitko (o psu).** — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hlapčāh, u ger. praes. hlapčūči, u part. praes. pass. hlapčān; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Riječ je onomatopejska.* — *U Vukovu rječniku:* 'schlampampen', 'manduco (more canis)'.

2. **HLAPTATI, hlapčēm, impf. vidi** hlapati. — *U jednoga pisca Dubrovačana xviii vijeka u kojega snaci, kad se što čega slabo drži te visi i pada sad tamo sad amo (od prilike kao široka creva na nozi), a između rječnika u Stuličevu (praes. hlapčēm kod hlapati, a napose nema).* Ona glava visoka nekad i uznosna hlapće i pada kako vedha poderina. B. Zuzeri 80. Glava samo miče se i hlapće tamo i amo. 251.

HLASTATI, hlastam, impf. brbljati. — *U Bjelostjencu rječniku:* hlastam jezikom, tlapim, blatero, blatio, incondite loquor, inepte et insulse loquor, i u Stuličevu: v. čepjuskati (iz Bjelostjenceva).

HLEB, f. vidi hlep. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Bezdno bezdna priziva u glasu hlebih tvojih. M. Alberti 277.

HLEBINE, f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 113. — *Po južnom govoru valja da bi glasilo Hlebina.*

HLĒNCATI, hlēncām, impf. vidi hinkati. — *Na Braču. A. Ostojić.*

HLENUTI, hlenem, impf. na jednom mjestu xviii vijeka, jamačno od kor. chlēd, isporodi stslor. ohlēnati, oslabiti, ohlēdanije, nepomna, malorus. chlanuty, češ. chlouditi, slabiti (prelazno). značenje je od prilike: lijeniti se, zakašnivati. Hleniše žif potok krvavi pojem teč. D. Baraković, vil. 852.

1. **HLEP, f. vidi** 2. hlep. — *U dva pisca čakanca xvii i xviii vijeka.* Lakomost jest jedna hlep brezredna prema blagu. I. T. Mrnavić, ist. 168. Hlepu čovik udnom od Boga se odtianu. 185. Vlast je više hlep velika. J. Kavašin 252a.

2. **HLEP, m. vidi** pohlepa. — *Radi postanja vidi* hlepjeti. — *U jednoga pisca čakavskoga xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu (cupiditas, libido, appetentia, voluntas, desiderium, cupido).* Gdi nimaše stopit sa hlepom od grla. M. Marulić 211.

3. **HLĒP, m. vidi** hlep. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Kada se iz nenada uzbuči more i uzavri i pokipje, otvoriše se lepovi ('leppovi') po planina, prolomiše se oblakovi pod nebesma... F. Lastrić, nedij. 85b.

HLĒPA, f. vidi 1. i 2. hlep. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Kō tri su hlepe klete koje Jude na grijeh stežu. J. Kavašin 460a.

1. **HLĒPAC, hlepca, m. vidi** hlepilac. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (appetens' 42b) i u Stuličevu (qui an-*

helat'). Bog... grabce i hlepce pači i smeta. J. Kavašin 262b.

2. **HLĒPAC, hlepca, m. čovjek hlepastijeh ušiju.** — *Na Braču. A. Ostojić.*

HLĒPALAC, hlepaoca, m. čovjek koji hlepa. — *U Stuličevu rječniku:* hlepilac i griješkom hlepaoc.

HLĒPALICA, f. žensko čelade koje hlepa. — *U Stuličevu rječniku:* 'quae anhelat'.

HLĒPAN, hlepna, adj. cupidus, koji hlepi, vidi pohlepan. — *U jednoga pisca čakavca (vidi Kavašinov primjer) oblik je* hlijepan (*vidi kod hlepiti*). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski hlepen 'avidus'), i u Stuličevu (cupidus, avidus, curiosus, amore incensus vel inflammatus).*

a. *adj.* Nek čovek hlijepan nepravima svej to veće prevazima. J. Kavašin 257a. Pruži svoju hlepnu desnicu. A. d. Bella, razgov. 247. Ali čovjeku hlepnu za istinom. M. Pavlinović, razl. spis. 195.

b. *adv.* hlepno. — *Između rječnika u Belinu (avide' 147a; 'vehementer' 99a), u Jambrešićevu (avido'), u Voltigijinu (štamcarskom griješkom hlepno, ardentemente, focosamente, 'begierig, brünstlich'), u Stuličevu (v. pohlepano).* Svak od njih hlepno žudi. P. Knežović, muk. 16. Sudca hlepno čekajući. 26.

HLĒPAŃE, n. djelo kojijem se hlepa. — *U Stuličevu rječniku.*

HLĒPAST, adj. o ušima kada su naprijed izvornute na Braču. A. Ostojić. i u Dubrovniku. P. Budmani. — vidi hlepitati.

HLĒPATI, hlepam, impf. vidi hlepjeti. — *U Mikišinu rječniku:* hlepati, hlipati, concupisco, appeto; u Voltigijinu: v. hlapiti; u Stuličevu: v. hlepiti.

HLĒPĒTATI, hlēpečēm, impf. mahati ušima (o psu, magarcu itd.) tako da lupaju. — isporodi hlepast. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hlēpetāh, i u ger. praes. hlēpetūči; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. hlēpetā. — Riječ je onomatopejska.* — *U Stuličevu rječniku:* hlepitati i griješkom hlepečati, 'aures amplas agitare (de asinis)'.

HLĒPIĆE, n. vidi hlepjehe. — *U jednoga pisca xviii vijeka (sa starijim oblikom hlepiti).* Pitju, k kojoj (orao) srne u hlepiti. J. Kavašin 427a. — *nepouzđano.*

HLĒPILAC, hlēpioca, m. čovjek koji hlepi. — isporodi 1. hlepac i hlepitel. — *U Stuličevu rječniku:* hlepilac i griješkom hleploc.

HLĒPILICA, f. žensko čelade koje hlepi. — isporodi hlepiteljica. — *U Stuličevu rječniku.*

HLĒPITEL, m. vidi hlepilac. — *U Stuličevu rječniku.*

HLĒPITELICA, f. vidi hlepilica. — *U Stuličevu rječniku.*

HLĒPIV, adj. u Stuličevu rječniku: 'cupidus, avidus'. — *nepouzđano.*

HLĒPJETI, hlēpīm, impf. ardentem cupere, željeti, ali s jačijem značenjem, gotovo kao česnuti (koje vidi pod d). — *-je-* stoji u južnom govoru mj. negdašnjega ē, u istočnom bi glasilo hlēpeti, a u zapadnom hlēpiti (orako se nahodi i u južnijeh pisaca). — *Može biti stara riječ, isporodi stslor. hlepiti (ili hlepēti?), hlēpiti, hlepati, projačiti; po ovome se ne zna, kako je isprva glasilo prvo e. — U nekih pisaca čakavaca ima i oblik* hlijepiti (*ije ne odgovara negdašnjemu ē*).

Na pineze hlijepi vsaki te dar ljube i ljudjaki. P. Vitezović, cvit. 61. Ki brz hlijepi da se i on tu prilijepi. J. Kavašin 192b. — *Između rječnika u Belinu* (hlepiti, affettare con l'e larga, significa bramare immoderatamente e con ansietà, affecto' 42b; ambio' 70b; bramare, desiderare avidamente, concupiscio' 147a; desiderare molto, exopto' 251b; aspiro' 109a), u *Bjelostjenčevu* (hlepim, hlepjeti, hoptim, appeto, anhelō), u *Stu- ličevu* (hlepiti i hlepjeti, anhelare, cupere, optare, concupiscere etc.).

1. aktivno.

a. *prelazno*. Od grla deletu sve ča hlepi ne daj. M. Marulić 197. Imanje i blago tuje nemoj hlepiti. 222. Jer zemaljsko dilo svaki njih hlepiše. 255. Kad put pozna ča duh hlepi. 318. Paškoje: Zašto zlato blidi, tere nima mira? Nikola: Jere ga svak slidi i hlepi i tira. P. Hektorović 81. Neuzmožne stvari ne hlepi, ni čini. 89. Čini srce da mi kipi, sinka tvoga neka hlepi. M. Divković, nauk. 118a. Dočijem hlepi hvale človičje, gubi istine krjeposti. B. Kašić, nasl. 183. Već reži neg ogar hlepeć svir ku traži. D. Baraković, vil. 916. Tko visoko hlepi znanje, tko zlato Indije slidom slidi. I. Gundulić 185. Ni znade što hlepi. I. T. Mrnavić, osm. 127. Poštenja, bogastva i raskošne koje svit hlepi i štuje. P. Radović, nač. 148. Da tebe punim želinjem vazda hlepim. 465. Koja (*poštenja*) sada nepočino želiš i lepiš. M. Radnić 180b. To želim, to hlepim, to žudim. A. Vitaljić, ist. 395. Hlepi zlato, biser hlepi, danu hlepi zlato draže. J. Kavašin 41b. Išti, slijedi, lubi, hlepi mir prilijepi. I. Đorđić, salt. 105. Lav vukove stiže i hlepi. pjes. 184. Proklinaju more i vitre i hlepe zemlju. Blago turl. 2, 98. Srce lepi što je izprazno. I. J. P. Lučić, razg. 66. Lakomos... tuđe hlepi i krade. N. Marči 66.

b. *mješte objekta je infinitiv*. Ki hlepe razsut svih. M. Marulić 27. K nebu gledaje dvignut se hleplaše. Transit. 283. Hlepi srce moje go-spoji otvorit britke rane. H. Lucić 201. I u zabavah slacijeh hlepe bojnice se ukazati. I. Gundulić 406. Čuje sve ino, samo ovo ne čuje, što čut' sveder hlepi. 457. Er se željan hlepi tako vašijeh suza napojiti. B. Betera, čut. 171. Koji hlepe vratiti se s bluda. P. Hektorović(?) 158. Negov red i nauke hlepjahu nasljedovati. I. Đorđić, ben. 50. Vaše tijelo koje ne hlepi drugo nego u lasti gojiti se. B. Zuzeri 83. Lepi visinu kriposti dostignut. J. Filipović 3, 310a. Koliko je korisno učiniti pravo skrušenje i lepit ispoviditi grije. M. Zoričić, zrc. 149. Hlepijaše i ona okoristit se. S. Rosa 106b. Srce si do sad lepio nasititi s izpraznim stvarima. I. J. P. Lučić, razg. 1. Lakomos hlepi imat što sad ne ima. N. Marči 66. Prama Mariji koju svi hlepjahu viditi. Grgur iz Vareša 37. — u ovom je *primjeru inf. s prijedlogom za (po tuđjem jezicima)*: Za steo' u dar zlata i blaga hlepi i smagnu sved do sada. I. Gundulić 460.

c. *mješte objekta ima podložna rečenica u kojoj je da*. Hlepi da jur bio dan svane. I. Gundulić 518. Koji hlepi da se čemu svijet vaskolik klanat bude. G. Palmotić 3, 188a. Bog hlepi da se svi spasimo. I. Đorđić, salt. 85. Biskupi s pisci lepeći i goreći od žeje da bi izveli vanka Isusa. M. Lekušić 88. Ne bi toliko lepili da se misnici učine. J. Filipović 3, 227a. Hlepio je Lucifer da se učini priličan Bogu. A. Tomiković, gov. 921.

d. *neprelazno*. a) *nije izriječom kazano što se želi*. Stiska se, hlepi vas. M. Marulić 80. Hlepeć bih se vas pripraviti. D. Baraković, vil. 232. Hlepeći vazda će jieti i jiduci vazda će hlepiti. A.

Georgiceo, pril. 86. U požudi taštoj hlepi. G. Palmotić 1, 316. Onomu koji hlepi, i brzoca je lijena. (D). Poslov. danič. 91. Tako hlepi žela u meni. A. Boškovićeva 17. Znam da hlepi srce vaše. 51. Hodi, mila, ti k meni, srce hlepi va meni. Jačke. 44. — b) *što se želi izriče se akuzativom s prijedlogom na. naj češće*. Ki li na zlo hlepi. M. Marulić 284. Toj ti srce moje pita već ner biser, srebro i zlato, i već duša hlepi na to neg na carstvo svega svita. A. Čubranović 162. Naravi naša koja s tolikom žejom hlepiš na lijeke svjetovne. A. Gučetić, roz. jer. 151. Ono na što sam naglo hlepio, jur uživam. roz. mar. 279. On na ne lipotu i blago hlepiše. F. Vrančić, živ. 40. Sva njih ufanca i misao hlepijaše na vječna dobra. B. Kašić, nasl. 44. Sad mir žudi, sad boj ište; vazda hlepi na promjenu. I. Gundulić 488. Dokle zja i hlepi on na ljudske slave. A. Georgiceo, nasl. 218. Kako duša moja hlepi na rumeni trator lijepi, ki tvoje slatke usti goje. G. Palmotić 2, 14. Hlepimo naj veće na grablje, na plijene. 2, 928. Gdje sve hlepi ma požuda dugovječno na uživanje. P. Kanavelić, iv. 218. Ja na zlato on hlepiti. J. Armolušić 50. Ki na tuje blago hlepi u svojem se malo vkrepi. P. Vitezović, cvit. 92. Popovi s toga uhilni hlepe veće na dobiti, na darovi. J. Kavašin 877b. Svi dvoumci hlepe, nu zaludu, na one raskošne zelenosti. A. d. Bella, razgov. 126. Hlepi na jedan potišten dobitak. I. Đorđić, ben. 106. Kad si na dvoru po selijeh, jezenska plan-dišta, ribne i lovi pokrijepe te i razvesele, nu nakon dva mjeseca omrznu ti, da iz nova na grad hlepiš. B. Zuzeri 367. Na križe hlepjet i na patjeha, kô na raskošne svoje naj draže 423. Hlepiti na dobra zemaljska. V. M. Gučetić 145. Nepodnosivom brezočnostju i prigrdnim sveto-grdjem hlepi na božanstvo. Blago turl. 2, 55. Kada žela mori dušu, na studenac ona hlepi. M. Kuhačević 189. Poslidne misto neka drže i nikada na starišinstvo neka ne lepe. I. Velikanović, uput. 3, 200. Hlepeći sveudilno na blago i raskošje svake vrsti. D. E. Bogdanić 24. Narav ne potiče da nemoćan uzhlepi na zdravje. I. M. Mattei 91. Nu ma duša željno hlepi tvoj otajni na kruh lijepi. 287. Lepiti na dostojanstvo. I. J. P. Lučić, nar. 94. Hlepiti na što, živo želiti. M. Pavlinović. — c) *što se želi izriče se instrumentalom s prijedlogom za. dosta često*. Ne hlepi mi srce toliko za stvari svjetovnijemi. M. Divković, zlam. 84b. Turska čud za slatom po n-ravi hlepi i gine. I. Gundulić 357. Časti za kojima nagložnos toliko hlepi. A. d. Bella, razgov. 68. Da za blagom i svjetovnijem veličnam ne hlepimo. B. Zuzeri 176. Za kojimno ti čežnjaše i leplaše. J. Banovac, pred. 97. Hlepi za nebom. P. Knežević, osm. 229. Koji za naslađehi hlepe. 275. Zaručnik za dom odavna hlepi. A. Kanižlić, kam. 40. Za patrijarstvom je hlepio. 378. Vikovično kraljestvo za kojim vazda leplaše. E. Pavić, ogl. 52. Oni koji za velikim misničtvom leplau. 488. Ne hlepi više za časima i dobrima svjetovnijem. D. Bašić 72. Razblude za kojijem hlepe toliko umrli. 252. Hlepaći za tuđim blagom. M. A. Relković, sabr. 54. Ča sam ja, za manom da tako hlepite? M. Kuhačević 48. Svakda za Bogom lepiti, Boga želiti dužni smo. I. Velikanović, uput. 3, 261. Srce istinito hrišćansko, koje ne hlepi za minućijem raskošam. I. M. Mattei viii. Zašto hlepiš za dodcima oblatijim? I. J. P. Lučić, bit. 58. Svaka skoro ženska glava trepti za blagom, hlepi za srebrom. A. Tomiković, gov. 854. Dok mi srce za majdanom hlepi. Osvetn., 3, 165. — d) *što se želi*

izriče se akusativom s prijedlogom za. rijetko. Letijaše pitati prvi hlepeći za boji dio. A. d. Bella, razgov. 56. Sved hlepi za stvari neumrle i vjekuvječne. Đ. Rašić 183. Za srčenu ljubav njegovu u okladu hlepiše. A. T. Blagojević, khin. 8. I kom' duša za slobodu hlepi. Osvetn. 3, 158. — e) što se želi izriče se dativom s prijedlogom k (žela se shvaća kao micanje, a ono što se želi kao mjesto). K tebi hlepin i tečen. P. Radovčić, nač. 477. Er cijec moje prisobnosti k daru opeta hlepim tvomu. A. Vitalić, ost. 58. K nebu, k nebu hlepimo brez pristanka. A. d. Bella, razgov. 184. Oči moje ne hlepiše k visinam. I. Đorđić, salt. 445. Nije toliko lepio nijedan jelin žedan k bistroj vodi. J. Banovac, pred. 187. Koji hlepi k raju nebeskomu. Ant. Kadžić 528. (Ja) vas hlepeći k tebi. L. Radić 28. Hlepljaše srce njegovo k jedinomu dobru. I. J. P. Lučić, izk. 8. — f) ono što se želi izriče se genetivom s prijedlogom put (ispoređi e)). u jednom primjeru xviii vijeka. Ljelen hlepi put kladenca. L. Radić 108. — g) ono što se želi izriče se lokativom s prijedlogom po. samo u jednom primjeru xviii vijeka. Ki po tujem hlepi blagu njegovo će pojt po vragu. P. Vitezović, cvit. 140.

2. *pasivno.* Er steć po hoi ufahomo čas hlepjenu (jamačno griješkom hlepjenu) naglo toli. G. Palmotić 3, 145^b. Hlepjen 'exoptatus'. A. d. Bella, rječn. 147^a.

3. *sa se. pasivno.*

a. *subjekat je ono što je objekat kod 1, a. Što se hlepi, ako je i grubo, olijepi.* (D). Poslov. danić. 128.

b. *nema subjekta. radi onoga što se želi, primjeri spadaju pod 1, d, b).* Imena svijetla na koja se tako hlepi. B. Zuzeri 12. Svako uživaše na koje se hlepi gorućom željom. 240.

HLEPLJENE, n. *djelo kojijem se hlepi.* — *Stariji je oblik hleplenje.* — *Nahodi se pisano i hlepenje i hlepjenje i hlepenje i hleppe.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (hlepenje 'aviditas'), u *Belinu* (hlepenje 'aviditas' 147^a; hlepenje 'ambitio' 70^b), u *Bjelostjencu* (hlepeće, hopteće), u *Jambrešićevu* (hlepeće), u *Stulićevu* (hlepeće i hleppeće). Stati s onijem hleppećem od pameti koje se pristoji. A. Gučetić, roz. jez. 79. Umiti noge od naglosti i hlepenja od žela gnusnijih. 164. S velim hlepenjem hoće čemu služiti. A. Georgiceo, nasl. 119. Treća hrlu svojim hlepenjem vrši posle dospivenjem. J. Kavašin 354^b.

HLEPNOST, f. *osobina onoga koji je hlepan.* — *U Stulićevu rječniku:* v. hlepjaše.

HLEPŃA, f. *vidi hleppe.* — *Od xviii vijeka.* U nesojeni (je) bog juveni, gdi ohola hlepna od časti srca gori svojom vlasti. I. Gundulić 86. Vrl usionik hlepne klete, zlata prepun. J. Kavašin 198^b. Pazite se od svake hleppe zalihe za imanjem. S. Rosa 111^a. Naše su hleppe znaci onih stvari kojim smo vrijedni. M. Pavlinović, rad. 88. Hlepna za znanjem. 143.

HLEPSTVO, n. *samo u Stulićevu rječniku:* v. hlepjaše.

HLEPTJETI, hleptim, *impf. vidi hlepjeti.* — *xviii vijeka.* Srce 'oj hlepti, glas postaje, oko 'u svadi. J. Kavašin 253^a. Da i one za nebeskim veseljem lepte. E. Pavić, ogl. 196. Da te s velikom željom na svrhu tvoju leptećem podaprem. G. Peštalčić 68.

HLEPUMSTVO, n. *u Stulićevu rječniku:* 'curiositas'. — *Riječ je sasna nepouzdana; sam je pisac načinio složivši osnove glagola hlepjeti i umjeti.*

HLERIN, m. *u Daničićevu rječniku:* 'Hlerin', manastir je Treskavac imao zemlje, v. Hlerin⁸ (Glasnik. 15, 185. 186 god. 1886—1846). 'u Hlerin⁸' (Glasnik. 13, 878). car je Stefan osvojio grad 'Hlerin⁸' (Glasnik. 11, 161). na prvijem mjestima biće okolina toga grada.

HLEVC, m. *pl. zaselnak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 46. — *Može biti da bi po južnome govoru glasilo Hlijevci.*

HLEVNICA, f. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 95. — *Može biti da bi po južnome govoru glasilo Hlijevnica.*

HLIDJETI, hlidim, *impf. puhati, duhati.* — *U dva pisca čakavca xv i xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (hlidim, hlideti, flo, efflo, spiro', a navlastito se veli od hladnoga vetra) i *u Stulićevu* (hliditi, v. puhati). Grbin hlopm hlidi. M. Marulić 81. Da prčeći vjetric puka s tobom hlidi. J. Kavašin 28^b.

HLIJE, m. *planina u Bosni.* F. Jukić, zemljop. 55. — *-ije- stoji u južnom govoru mj. negdašneha 8; u zapadnom glasi Hlfb.* F. Jukić, zemljop. 71.

HLIJEČKO, *vidi Hlečko.*

HLIJEV, m. *staja (osobito sa volove i sa svinje).* — *-ije- stoji u južnom govoru mj. negdašneha 8; u istočnom glasi hlāv, u zapadnom hlīv.* — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. hlāv, rus. хлѣвъ, češ. chlāv, pol. chlew.* — *Po postanju može biti da je riječ germanska, ispoređi got. hlija, šator.* — *Nahodi se u rukopisu dubrovačkom xvi vijeka (sa zapadnijem oblikom), a u naše se vrijeme čuje u sjevernijih čakavaca i u kajkavaca; između rječnika u Bjelostjencu* (kajkavski hlen, pojata, štala živinska, bubile, boville, bovilia, bubilia'), u *Jambrešićevu* (hlev, boville'), u *Stulićevu* (hlev, boville' iz Habelićeva). Boje ti je biti u hlivu s pravdom, nego li u polačah sa krivinom. Pril. jag. ark. 9, 142. (1520). Hlāv, suile. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12. Hlijev, ime staje kravje. u Prigorju. F. Hefele.

HLIJEVAC, hlijevca, m. *vidi hlijev (uprav je dem.).* — *U naše vrijeme u ugarskim Hrvata.* Kad sam zašal v sviški hlivac. Jačke. 288. Hitiću te v sviški hlivac. 267.

HLIJEVCI, *vidi Hlevci.*

HLIJEVNICA, *vidi Hlevnica.*

HLIJEVNO, n. *grad u Bosni u okrugu travničkom.* — *-ije- stoji u južnom govoru mj. negdašneha 8; u zapadnom govoru glasi Hlivno (Lívno). pošto mnogi (krivo) misle da treba pisati ime svakome mjestu onako kako ga sami mještani zovu, obično se u naše vrijeme piše Lívno mj. Hlijevno.* — *Pomiče se x vijeka u grčkoj knisi pisano Χλεβένα* (Constant. porphyrog., de admin. imp. c. 91, *vidi* Doc. hist. rač. 400). — *Između rječnika u Vukovu* (zap. Lívno, južn. Lijevno s primjerima iz narodnijeh pjesama: Tursko momče po Lijevnu hoda, a za sobom dobra doru voda. Seju smo ti u Lívnu prodali, te družina u vinu popila) i *u Daničićevu* (Hlěvno, grad u Bosni i okolina njegova). U Hlijevno... Glasnik. 23, 50. (1400). U Hlivni. 51. U Hlivo sam nosi' listi. Đ. Baraković, vil. 174. Pisano u Hlivnu. Starine. 10, 18. (1558). Put Imote i Lijevna. 18. (1652). Podiže se jedna četa mala od Lijevna grada bijeloga. And. Kačić, razg. 254^a. Ovo je libar mene Ivana Matkovića izpod Lijevna g. 1773. u I. Gundulić viii. Koga je sobom doveo iz Lívna. M. Dobretić 569. Kad dodoše u Lijevno ravno. Nar. pjes. vuk. 3, 356. U Lijevnu gradu bijelome. 3, 476. Kad kaur

Livno porobiše. 8, 555. Za serdarom od Lijevna Limo. Pjev. crn. 27^a. Od Mostara i još od Lijevna. Nar. pjes. marj. 101. Pa je šale Livnu kame-nome. 106. Lijevno (pravije Hlijevno) grad pod planinom Krugom. F. Jukić, zemljop. 29. Livno. Statist. bosn. 204.

HLIJEVNANIN, *m. čovjek iz Hlijevna*. — *plur.*: Hlijevnani. — *U naše vrijeme*. Od Lijevna Lijevnanin-Beja. Nar. pjes. vuk. 8, 268. Govore mu Turci Lijevnani. 3, 857. A na ruke Livnanim Turcim. Nar. pjes. juk. 568. On dočera koža do čadora Livnanin-Al-age. Nar. pjes. kras. 1, 42.

HLIME, hlimena, *n. collis, biće ista riječ što hum, koje vidi (ako nije štamparska pogreška, te treba čitati s mj. h, vidi šleme)*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Radostću hlimena poviju se (*exultatione colles accingentur*). M. Alberti 287.

1. HLINUTI, hlinem, *pf. hlijdeti (d ispred n ispada)*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka u dva primjera: jamačno je ovako značenje u drugom primjeru, a može biti i u prvome, ako ne spada pod 2. hlinuti*. Svak' od njih (*valova*) kad zine kako zmaj hline jak. Đ. Baraković, vil. 281. Nebeske liposti... sivera naglosti čute strah i ukor; kad hline iza gor, promiša zvizdami, ... prolita medjami. 288.

2. HLINUTI, hlinem, *pf. hlijpeti (p ispred n ispada)*. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca xvii vijeka*. — *vidi i 1. hlinuti*. On gospodin nađu (*divicu*) hlinu, cič izvrsne de liposti žudjaše ju tad zadosti. J. Armolučić 48.

HLIP, *vidi hlep*.

HLIPAŃE, *n. djelo kojijem se hlipa (vidi 1. hlipati)*. — *Stariji je oblik hlipanje*. — *U Mikajinu rječniku: hlipanje kod hlipnost*.

1. HLIPATI, hlipam, *vidi hlepati, hlepjeti*. — *ispoređi hlijpeti*. — *U Mikajinu rječniku (kod hlepati)*.

2. HLIPATI, hlipam, *impf. na jednom mjestu u pisca čakavca xvii vijeka, nejasna značenja, kao da je načineno od hlip (vidi hlep)*. Dokle žlib podloštva pukom je vladao, mil je hlip gospodarstva carskoga hlipao. I. T. Mrnavić, osm. 107.

HLIPJETI, hlipim, *impf. vidi hlepjeti*. — *xvi i xvii vijeka*. Putnik... na živac taj medni i hlipi i žudi. M. Vetranić 1, 437. Ku (*gospoju*) hlipi i želi da najde život tvoj. 2, 49. Hlipoči željeh napit se te vode. 2, 104. Želno se uzdiže srdačce, sve hlipi. M. Držić 429. Danice, ... sve te oči gledaju i srca sva hlipe, da nas svijeh obsjaju svjetlosti tve lipe. I. Gundulić 125. Vazda hlipeć tebi raba biti. I. T. Mrnavić, mand. 45. Hlipi žela duše moje. I. Akvilini 36. Srcem hlipim, treptim, predam. 236.

HLIPNOST, *f. vidi hlepnost*. — *ispoređi hlijpeti*. — *U Mikajinu rječniku: hlipnost, hlipanje, concupiscentia, cupiditas, aviditas*.

HLOMITATI, hlomicem i hlomitam, *impf. u Stuličevu rječniku: concutere, agitare s dodatkom da se nahodi u pisca Gundulića(?)*. — *nepouzdan*.

HLONDAVITI, hlondavim, *impf. skitati se bez posla*. Slovinac. 1880. 859.

HLOP, *m. vidi 3. hlep i hlep*. — *U nekih pjesaca od xv do xvii vijeka (u prvom se primjeru dobro ne zna značenje, ispoređi 1. hlopiti)*. Grbin hlopom hliđi. M. Marulić 31. Zatvoriše se vrutci jezerni i hlopi nebeski. I. Bandulavić 116^b. gen.

8, 2. U glasu hlopova tvojih. J. Banovac, blagosov. 19. Bože koji hlope nebeske otvaraš. 298.

1. HLOPITI, hlopim, *impf. o vjetru, puhati? bućati?* — *ispoređi prvi primjer kod hlop*. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Sušnaše jim foja kad vitar hlopiše. M. Marulić 77.

2. HLŌPITI, hlŏpim, *impf. kad kod odijela što ne stoji kako treba nego strši*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. 'Hlopi ti košula na prsima'. P. Budmani.

HLOPOTIĆ, *m. ime mjestu*. — *Prije našega vremena*. Hlopotiće. S. Novaković, pom. 150.

HLOPTATI, hlopcem, *impf. jesti (samo o svini)*. Dubašnica na Krku.

HLŌSTINA, *f. vidi hustolina*. — *U naše vrijeme u Istri*. (*S čakavskim akcentom*) hlostina, *racemus baccis nudatus*. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 89.

HLŪD, *m. motka*. — *-u- stoji mj. negdašnjega*. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. hlādъ, rus. хладъ, češ. chloud*. — *U naše vrijeme u Istri*. Hlud, *pertica*, *der wiesbaum*. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HLŪMAC, hlŭmca, *m. vidi glumac*. — *U Belinu rječniku: 'histrion'* 869^b, i u *Voltiđijinu: 'comico, comediante', 'schauspieler'*. — *nepouzdan*.

HLUMARSTVO, *n. vidi glumarstvo*. — *U Belinu rječniku: 'histrionica'* 869^b. — *nepouzdan*.

HLAPAC, Hlapca, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu prije našega vremena*. Hлapъcъ. (ako ne bude greskom mesto Hлapъcъ). S. Novaković, pom. 110.

HLĀST, *adj. vidi klast*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (može biti da štamparskom griješkom stoji h mj. k)*. Hlāsta nemoć ojde, a gluh slišaše. A. Vitalić, ost. 424.

1. HLĚB, *m. panis, naj običnija hrana, od pečena tijesta od (koje mu drago: pšenične, ržane, ječmene, ovsene, kukuruzne, prosene itd.) muke zamiješene s vodom*. — *ispoređi kruh*. — *-je- (starije -lje-) stoji u južnom govoru mj. negdašnjega lē; u istočnom govoru glasi hlēb, u zapadnom hlīb (u nekih čakavaca i hlīb, vidi n. p. Bernardin 51; Kapt. seš. ark. 2, 82; F. Vrančić, živ. 107 i u rječniku; M. Alberti 81. 277. 323. 453; P. Radović, nađ. 479)*. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. hlēbъ, rus. хлѣбъ, češ. chléb, pol. chleb*. — *Po postanu vaļa da je riječ germanska, ispoređi got. hlaihs (osn.: hlaiþ), stnēm. hleib (novoviem. laib), anglosaks. hlāf (engl. loaf), skandin. hleifr; litv. hlēpas i let. klaips uzeta su ili iz germanskoga ili iz slavenskoga jezika. lat. libus, libum ne može amo spadati*. — *U naše se vrijeme po zapadnijem krajevima češće govori kruh, ali se svuda razumije hleb, koje se uzdržalo i ondje sa značenjem kod e)*. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu (hlīb, panis'), u Mikajinu (hlīb, kruh, panis'), u Belinu ('pane', panis' 537^b; 'pagnotta', panis' 535^b), u Bjelostjenčevu (hleb, libo, panis rotundus fermentatus), u Jam-brešićevu (hleb, kruh, panis'), u Voltiđijinu (hleb i hleb, pane, pagnotta', brod, leib brod'), u Stuličevu (hleb i hleb, v. kruh), u Vukovu (ist. hleb, zap. hlib, južn. hleb, 1. 'das brot'. 2. 'der laib brot', panis'), u Daničićevu (hlēbъ, panis'). a) kao materijalni supstantiv. Ne vikusi hlēba ni vody. Sava, sim. pam. šaf. 11. Hlēba malo i rētko prijemahu. Domentijan^b 24. Da se daje kisēls hlēbъ všēm jednaks. Glasnik. 15, 306. (1836—1846). Ni ono hlēb zemajski. Korizm. 84^a. Kupi hliba i rib. Mirakuli. 116. Primi Isus hlēb, blagosovi*

i prilomi. N. Rašina 97^a. marc. 14, 22. Dah ga odhraniti hĹebom i vinom. Zborn. 32^a. Oto te ne bi na turskom pazaru somun hĹeba prodao. M. Držić 363. Znam te, s tobom sam hĹeb io. 411. HĹeb ki prelamamo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 37^b. paul. 1cor. 10, 16. Biše meni suze moje hĹib dan i noć. M. Alberti 277. Stojeći u gladu brez vode i hĹiba. I. Zanotti, skaz. 20. HĹeb i vodu, piću im dahu. J. Kavašin. 261^a. Tko tebe kamenom, ti Ĺega hĹebom. A. d. Bella, rječn. 537^b. U jednoj nosi kam, a u drugoj hĹeb. (Z). Poslov. danić. 140. Źena Ĺegova hĹeb mesi. D. Obradović, bašn. 403. Leba nosim, a gladan sam. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Koliko Ĺeba pojela, toliko jeda imala! 1, 269. Il' je Źedno, il' je Ĺeba gladno. 1, 369. Mladi reće: 'Daj mi Ĺeba, majko!' 2, 14. Da poprosim i leba i vina. 2, 96. Pak ti ori, te se Ĺebom rani. 2, 141. Sjede Marko s majkom večerati suva Ĺeba i crvena vina. 2, 362. Pa sjedoše age večerati sira, Ĺeba, rakije i vina. 3, 152. Ko l' će babu lebom doraniti? 3, 392. Pasoh travu kakono i srna, i ne vidoh Ĺeba zalagaja. 3, 462. Ja kako ću Ĺeba namjestiti. 4, 165. Tri tovara Ĺeba izlomio. 4, 200. Tu se hĹeba zadobiti nada. 4, 990. Ni u vatru hĹeba ukuvati. Nar. pjes. marj. 1. Ko traŹi hĹeba preko pogače, Źeli i ovenosice. Nar. posl. vuk. 157. Lezi, hĹebe, da te jedem. (Kad se govori za koga koji nikakvoga drugoga posla ni brige nema, nego da jede gotovo). 168. HĹeb sa šupli-kama, a sir bez šupjika vaĹa. 342. Ili nećemo ni nas dvoje zajedno hĹeba jesti. Nar. prip. vuk. 172. Ubiju tri vola mesa, a ispeku dvije peći hĹeba. S. Ĺubiša, prip. 168. Tri somuna tma-stoga hĹeba. 176. HĹeba ima, i smoka imadu. Osvetn. 2, 9. Dvorio sam krute gospodare, al' se hĹeba nahranio nisam. 2, 68. Praha tućenika i dvopeka hĹeba brašlenika. 2, 171. — u pjesmama se često zove hĹeb *bijelijem*. Dukat uze leba bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 97. Il' beškota Ĺeba bijeloga. 2, 207. Na plecima nosi leba bela. 2, 315. Narani i leba bijeloga. 2, 356. I furunu Ĺeba bije-loga. 2, 389. Il' si Źelna vina rujevoga, il' simita leba bijeloga. Nar. pjes. vil. 1867. 454. — *Ĺora hĹeba* može značiti u prenesenom smislu: *naj maŹe što treba da se čovjek može hraniti*. Radimo daću i noću, da izbijemo koru hĹeba. S. Ĺubiša, prip. 248. Samo da sinove ne pusti da se tucaju po svijetu bez otaĹbine i bez kore hĹeba. M. Pavlinović, razg. 16. Kad svojim trudom steku svoju koru hĹeba. rad. 119. — b) pošto gost jede hĹeb (naj glavniju hranu) u gazde, kaže se metaforiĹki da *pogazi hĹeb* kad se iznevjeri gazdi. Nevjere ti učiniti neću, ni tvojega Ĺeba pogaziti. Nar. pjes. vuk. 2, 277. još češe hĹeb i so' (koje vidi) znači duŹnost prema gazdi. *isporedi ruski хлѣбъ-солъ, хлѣбъ да солъ*. K Naješku s kijem hĹeba i soli mnogo smo proŹdrli. N. Dimitrović 100. Eto od svijeh prijatelja, s kijem jedah hĹeb, so, i pih. S. Bobalević 215. Smiluj mi se, parjaj srčbu, tak hĹeba i soli! V. Menćetić. app. not. 2, 277. Ter na soli i na hĹebu tako im se iznevjeri. J. Kavašin 234^a. Brže li me, brate, zaboravi, i leb i so pod noge pogazi! Nar. pjes. vuk. 2, 568. Tako mi soli i hĹeba! Nar. posl. vuk. 306. S kojim je toliko mnogo trgovao i soli i hĹeba jao. Nar. prip. vuk. 216. Sad hoćete da plunemo na so i hĹeb i da pohulimo na gostoprimstvo. S. Ĺubiša, prip. 111. — c) u širem smislu, o svakoj hrani. aa) često u prenesenom smislu znači gotovo što i plata, jer onaj koji sluŹi koga kaže se da *jede Ĺegov hĹeb za svoju sluŹbu*. Jadušti hĹĹb ih vŹzdviĹoše na njih kovi veliki. Mon. serb. 244.

(oko 1389—1399). Što imaju po zemĹi timare i što jedu Ĺeba carevoga. Nar. pjes. vuk. 2, 265. 'I tako ti leba carevoga! nemoj, sine, zametati kavge!'... Neću, babo, zametati kavge a tako mi uleve kraĹeve i tako mi leba carevoga! 2, 484. 'A za carev hĹeb', ovim rijeĹma (u Boki) obiĹno zakliĹu seljaci činovnike, koji od cara plaću poteŹu. Pravdonoša. 1851. br. 8. Kumimo te hĹebom carevijem, da se miĹeš s naše granice. S. Ĺubiša, prip. 120. — bb) također u prenesenom smislu, može znaĹiti *imaŹe, oĹinstvo*. OtdĹjens hĹĹboma i imanijema. Zak. dus. šaf. pam. 35. Paša bi mu komad Ĺeba dao, komad Ĺeba, Ĺetreset sela. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Daj mi, majko, komad Ĺeba babov. 2, 189. Sagradio sebi za-duŹbinu o svom lebu i o svome blagu. 2, 326. — d) u metaforiĹkom smislu, o duševnoj hrani. Nebesnago hĹĹba. Mon. serb. 57. (1293—1302). HĹeb oni istini zapovijedi su tve (BoŹe). N. Dimitrović 69. HĹib anjelski. P. Radović, nać. 479. Može se slobodno pribliŹiti k hĹibu anđelskomu. Ant. Kadćić 158. — e) što je u jedan komad umiješeno i ispećeno. Ugotovavi tople hĹĹby. Domentijan^b 28. I vazmaši tada Isus hĹibe. Bernardin 52. joann. 6, 11. Dva naj boĹa hĹiba z oferte. Kapt. seń. ark. 2, 82. Dva hĹĹba i sira. Stat. krć. ark. 2, 295. Oćete joj dati 1 hĹib. Korizm. 9^b. Posudi mi tri hĹibe. 72^a. Pet hĹeba donijeti. Zborn. 71^a. Pak ovdj petnas hĹib za majdin uzimaš. N. Dimitrović 104. HĹebe maŹući. M. DrŹić 34. Pet hĹebov jaćmenih. Anton Dalm., nov. tešt. 189^b. joann. 6, 9. Tri hĹibi kupih. F. VranĹić, Źiv. 107. Od pet hĹib i dvih rib. F. GlavinĹić, cvit. 116^b. Dva hĹiba hruha. 338^b. Mala je vreća u dva hĹeba. (D). Poslov. danić. 58. Isukrst s pet hĹeba namiri pet tisuća Ĺudi. V. M. Gućetić 113. Ne išem cio hĹeb, s cijelijem hĹebom, sam Bog zna koga vi nudite. A. Kalić 30². Ogoreo kraj leba. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Uz hĹebove kisele. Đ. Danićić, 2mojs. 34, 25. — f) kukaviĹin ili kukaviĹji hĹeb, Orobos vernus L., *gorški grah*. HĹeb kukaviĹin, češ. svatojanský chlĹb (Secale cornutum), pol. chleb zajęczy (Luzula campestris), Orobos vernus L. (PanĹić). B. Šulek, im. 109. KukaviĹji hĹeb J. PanĹić, flor. biogr.² 455.

2. HĹEB, f. (?), vidi hĹep. — U Stulićevu rjeĹniku: hĹip, hĹib, hĹab, cataracta' s primjerom iz brevijara: U glasu hĹabi tvojih, 'in voce cataractarum tuarum'. — Po svoj je prilici Stulli zlo proćitao glagolsko slovo Ĺ kao da je ja.

HĹĹBAC, hĹĹpca, m. postaje od 1. hĹeb nastavkom *сѣъ*. -a- ostaje samo u nom. i acc. sing., i u gen. pl. hĹĹbācā; u ostalijem se padeŹima b ispred c mijenja na p, ali se nalazi pisano. — Od xvi vijeka, a između rjeĹnika u Berlinu (hĹĹebac, pagnotta, cioĹ un pane', panis' 535^b; pagnottino, pagnottella', panis tenuissimus' 536^a), u Stulićevu (pagnotta, cioĹ un pane', panis'), u Vukovu: 1. u Srbiji, u Bosni i u Hercegovini, dim. v. hĹeb, n. p. da ti da majka hĹepca (govore Źene djeci). 2. (lebac) u vojvodstvu, 'der laib brot', n. p. po što je ovaj hĹebac? veliki hĹebac itd. (i slabo se govori u kome drugom padeŹu osim imenitel'noga i vinitelnog).

a. vidi 1. hĹeb, e). a) u pravom smislu. Vranak pljesnive hĹĹepce kraĹe. M. Vetranić 1, 22. Divjega prasca cela pojast i 100 hĹibac. S. KoŹićić 38^a. Moće kristod svoj kako hĹĹpce. B. KaŹić, rit. 335. Uzamši sam jedan hĹĹebac izide iz grada. per. 64. Da se izmrve dva hĹĹebca kruha. V. M. Gućetić 113. S jednijem hĹĹepcom sad do PuĹe, a sto hĹĹebac pak ni do MĹjeta. (Z). Poslov.

danič. 108. Sedam hlebac brašna. S. Rosa 97b. Želi kaplu mutne vode, hlebac kruha pljesnavoga. Đ. Bašić 133. Stao nogom na hlebac. (Kaže se — u Srijemu — fu šali mjesto, postao svoj gospodar, kao da bi se čelo reći: 'stao nogom na zemlju i jede svoj hleb'). Nar. posl. vuk. 293. Uprtvivši hlebac proseni u svoju torbu ode. Nar. prip. bos. 1, 97. Luka ipak nije mogao svojim (lončarskim) zanatom istući cijeloga hlepca. M. Pavlinović, rad. 21. — b) u prenesenom smislu, kao guke od tustine u male dječice. — u naše vrijeme u Dubrovniku. 'Što je preti! sve su mu hlepci po bedricama'. P. Budmani.

b. dem. 1. hleb. Ostaviše i lebac i vino. Nar. pjes. vuk. 2, 99. Nesta hlepca i crvena vina. 3, 302. Onde ću ti lebac pokloniti. 4, 250. Strine meni hlepca dati neće. Nar. pjes. kras. 1, 133. Podajte mu (vuku) lepca da ne davi ždrepa. Nar. pjes. srem. 49. Kud god sunce teče svud se hlebac peče. Nar. posl. vuk. 162. I to brateško skvrnit dočekaše, so i hlebac pogaziti bijeli. Osvetn. 3, 94.

HLEBAČA, f.

a. vaša da je pogača. — U jednoga pisca našega vremena. Vazda su mu na trpezi pogača, hlebača. S. Lubiša, prič. 120.

b. (po zapadnom govoru) Hlibača, suvrst jabuke (u primorju). B. Sulek, im. 109.

HLEBAN, hlebná, adj. postaje od 1. hleb nastavkom *ннъ*. a) koji pripada hlebu. — između rječnika u Stuličevu (s primjerima: hlebná peč, hlebne načvi), u Vukovu (hlební, 'brot-', 'panis'), u Daničičevu (hlěbny, 'panis'). Napiši na hlebnjoj koro. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 92. Da jastže trohe hlěbne. 109. Tada razumješe da ne reče kvasca hlebnoga da se čuvaju. Vuk. mat. 16, 12. — b) gdje ima dosta hleba. — u Vukovu rječniku: hleban, 'brotreich', 'pane abundans'.

HLEBÂR, m. čovjek koji čini (mijesi i peče) hleb, isporodi pekar. — Od XIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (iz Haddeličeva), u Vukovu, u Daničičevu (hlěbars). Moju se ubo ključarema i hlebarema. Sava, tip. hil. glasn. 24, 214. Cara Misirskoga hlebar. Đ. Daničić, Imojs. 40, 1. Kao peč su koju užari hlebar. osija. 7, 4.

HLEBARA, f. mjesto gdje se hrani hleb. — U Vukovu rječniku: 'die brotkammer', 'cella penaria', cf. hlebnica.

HLEBÂREV, adj. koji pripada hlebaru. — isporodi hlebarov. — U Stuličevu rječniku i u Vukovu.

HLEBARICA, f. žensko čelade kao hlebar. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stuličevu ('pistrix'). Uzimače i kćeri vaše da mu grade mirisne masti i da mu budu kuharice i hlebarice. Đ. Daničić, Isam. 8, 13.

HLEBARIČIN, adj. koji pripada hlebarici. — U Stuličevu rječniku.

HLEBÂRINA, f. što se plaća hlebaru za njegovu radnju, isporodi pekarina. — U Stuličevu rječniku: v. pečarina, a kod ovoga krivo stoji: v. pečarstvo.

HLEBARISTE, n. kotarica gdje stoji hleb. — U Stuličevu rječniku: v. kruharište. — nepouzdan.

HLEBÂRNICA, f. mjesto gdje se čini hleb i (dućan) gdje se prodaje. — Na jednom mjestu XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kruharnica). Kuhinja i hlebarnica. Letopis 127, 77. u letopisu manastira Grabovca od prošastoga vijeka. V. Arsenijević.

HLEBÂROV, adj. vidi hlebarev. — Između rječnika u Stuličevu i u Vukovu. Daleko je hlebarova kuća. (Reče se deci kad često ištu hleba). Nar. posl. vuk. 51.

HLEBÂRSKI, adj. koji pripada hlebarima. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stuličevu. S ulice hlebarske. Đ. Daničić, jer. 37, 21.

HLEBÂRSTVO, n. osobina, posao, radnja onoga koji je hlebar. — Samo u Stuličevu rječniku: 'pistoris munus'.

HLEBÂRSTVOVATI, hlebarstvujem, impf. radi ti kao hlebar. — U Stuličevu rječniku: 'pistoris artem exercere'. — nepouzdan.

HLEBINA, f. augm. hleb. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Belinu (hlejбина, 'pagnotta grossa' 535b) i u Stuličevu. Umiješ i moje hlebine dohitit. N. Najšković 1, 243.

HLEBINE, vidi Hlebina.

HLEBNICA, f. u Vukovu rječniku: (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) 1. gdje hleb stoji, vide hlebara. 2. gdje hleba dosta ima, n. p. zemlja, 'brotreich', 'pane abundans'.

HLEBŌŽDER, m. čelade koje ždere hleb (a ništa ne radi). — U Vukovu rječniku: 'der brotfresser', 'panis consumptor' s primjerom: 'Imam u kući dosta hleboždera'.

HLEČKO, m. ime muško. — XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hlěčko). Hlěčko. Mon. serb. 97. (1890). Deč. hris. 60.

HLEP, m. cataracta, a) ustava (kod vode); b) slap. — isporodi hleb, 3. hlep, hlop, hlab, 2. hleb. — Akc. je zabilježen po Vitaličevu primjeru. — U svim je primjerima pisano hlip, ali se svi nahode samo u pisaca zapadnoga govora; te i jamačno stoji mj. negdašnjega â, a ovo je zamijenilo još starije ē, isporodi stslav. hlěbъ, rus. хлѣбъ. vidi i 2. hleb. — Nepoznata postaja. — Između rječnika u Stuličevu (vidi kod 2. hleb). Hlipi vod nebeskih otvorili se jesu. I. Bandulavić 116a. gen. 7, 11. (Valovi) valaju od svih stran režež hlip od pine. Đ. Baraković, vil. 231. Nazad me odmeće podjumno nimo hlip. 266. Dokle žlib podložitva pukom je vladao, mil je hlip gospodstva carskoga hlipao. I. T. Mrnavić, osm. 107. To su tvoga glasa hlipi ('hlippi') da se obrati človik slipi ('in voce cataractarum tuarum'). A. Vitalić, ist. 128b. Da je Bog otvorio hlipe nebeske. A. Bačić 435.

HLEPČAC, hlepčca, m. vidi hlepčić. — U Stuličevu rječniku. — nepouzdan.

HLEPČIĆ, m. dem. hlebac, b. — isporodi hlepčac. — U Belinu rječniku: 'pagnottino, pagnottella', 'panis tenuissimus' 536a; u Stuličevu; u Vukovu. — I kao prezime xv i xvi vijeka. Jurja Hlepčiča. Mon. croat. 175. (1499). Jurja Hlipčiča iz Zahumić. 177. (1499). Juraj Hlibčić od Zahumić. 177. (1499). Paval Hlebbčić. 250. (1549).

HLEVAŃSKI, vidi HljoŃanski.

HLEVAŃSKI, adj. koji pripada Hljevnu. — Postaje od osnove hlěvŃ nastavkom *нъ*: n ispred v obično se omeškava, ali može ostati i nepromiješeno; poslije v umeće se a; u naše vrijeme kaže se griješkom i (h)livŃanski i (h)livjanski. — Od xv vijeka. a) u naj starijim primjerima ne zna se treba li čitati n ili Ń, ali je viša prilika da je Ń. tako je i u Daničičevu rječniku (hlěvŃskij). U hlivŃanskoj vrhovini i u župi... Osidnici hlivŃanci. Glasnik. 23, 51. (1400). Baša hlivanski. Mon. croat. 245. (1543). Sančaka kliškoga i hlivanskoga. [Starine. 10, 10. (1553). —

b) hlevaŃski. A izašle livaŃske balije. Nar. pjes. juk. 568. Mučno bilo livaŃskim balijam. 568. U livaŃskom kadiluku. Vuk, nar. pjes. 4, 458. LivaŃska nahija. F. Jukić, zeml. 28. — c) hlevanski. — i u *Vukovu rječniku* (Jevanski). Grem od bega hlivanskoga. Đ. Baraković, vil. 174. Da parok livanski dođe u župu duvansku. M. Dobretić 569. Nasrid ravna polja livanskoga. Nar. pjes. vuk. 8, 556. Poje livansko. F. Jukić, zeml. 2. — d) hlevŃanski. Pa ga daju paši livŃanskomu. Nar. pjes. marj. 101. — e) hlevjanski. Pa je piši paši livjanskomu. Nar. pjes. marj. 104.

HLĚVINA. f. augm. hlijev. — Na dva mjesta xv i xvii vijeka. Boje ti je biti u zloj hlivini s pravdom. Pril. jag. ark. 9, 142. (1468). Nĕ imi obezanija ni hlĕvini, nĕ nikako imy gde glavi podkloniti. Glasnik. 22, 226. (1642).

HLĚVLANSKI, HLĚVNANSKI, *vidi* hlevaŃski.

HLUNUTI, hlunem, *impf.* (?) *lijeniti se* (?). *isporedi* hlupnuti, b. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hlunu. J. Kavanin 866^a.

HLUP, *interj.* glas kad što udari ili se što prelomi s bukom. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Oko dvije po ponoći dođe ti nam jedan trećak, te, moj brate, hlup! u kvartijer od krme, slomi gručete. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. „Ja ga tisni, a on, hlup! na tle“. P. Budmani.

HLUPNUTI, hlupnĕm, *impf.* riječ onomatopjejska, postaje od hlup. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

a. *prelazno, udariti s bukom, lupnuti.* „Hlupnuo ga je šakom“.

b. *neprelazno, pasti s bukom.* „Hlupnuo je na tle“.

HLUSKATI, hluskam, *impf.* samo u *Stuličevu rječniku*: v. hlustukati.

HLUSTALAC, hlustaoca, m. čovjek koji hlusta. — U *Belinu rječniku* 465^b i u *Stuličevu* (hlustalac i grijeskom hlustaoc).

HLUSTALICA, f. žensko čelade koje hlusta. — U *Belinu rječniku* 465^b i u *Stuličevu*.

HLUSTANE, n. djelo kojijem se (1.) hlusta. — Stariji je oblik hlustanje. — U *Belinu rječniku* (hlustanje 465^a, 465^b) i u *Stuličevu*.

1. HLUSTATI, hlustam, *impf.* žvakati. — U *Belinu rječniku*: „masticare, tritare il cibo con i denti“, „mando“ 465^b, i u *Stuličevu*: „mandere“.

2. HLUSTATI, hlustam, *impf.* silno koga tući. Dubašnica na Krku.

HLUSTE, hlusteta, n. ružno čelade, nepodoba, grdoba. — U naše vrijeme u Istri. Hjuste „homo deformis“. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

HLUSTIĆ, m. vrlo ružan čovjek, *vidi* hluste. — U naše vrijeme u Istri. (S čakavskim akcentom) hlustić, dim. von hluste „homo deformis“. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

HLUSTOVINA, f. *vidi* hustolina. (S čakavskim akcentom) hlustovina, pozoban grozd. Slovinac. 1880. 89.

HLUSTUKATI, hlustukam, *impf.* dem. 1. hlustati. — Samo u *Stuličevu rječniku*: „lenissime et difficulter mandere“.

HM, *interj.* glas kojijem se pokazuje sumnja ili neodlučnost. — U naše vrijeme. „Imate je dosta?“ „Jok!“ „A za ovake goste kao ja?“ „Hm!“ M. P. Šapčanin 1, 100. — U pjesmi i bez ikakva značenja gotovo kao prijev. Imam muža kolik puža,

hm! imam muža kolik puža, bre, bre, bre, hm! Nar. pjes. srem. 62.

HMELINA, *vidi* hmeljina.

HMĚL, hmĕlja, m. *Humulus lupulus* L. *nieka biljka što se upotrebljava kod građenja piva.* — *isporedi* hmeljina, hmeljevina. — *Akc.* *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima jednine, osim. nom. i acc. i voc. hmĕlu.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. hmĕlĕ. rus. хмѣль, хмелъ, češ. chmel, pol. chmiel.* — *Miklošič* (etym. wörterb.) *misli da je došla iz finskih jezika. isporedi finski humala, mađ. komló, sjeverotur. chomlak. tur. kumlak.* — *Između rječnika u Mikašinu* (hmel, trava „lupulus, lupulus salictarius, bryon“), u *Belinu* („lupoli, erba da mangiare“, „lupuli“?) 447^b), u *Bjelostjenčevu* (hmel, hmelina), u *Voltiđijinu* („lupolo“, „hopfen“), u *Stuličevu* („lupulus“), u *Vukovu* („der hopfen“, „Humulus lupulus Linn.“). Voda umaljava gorkost hmeja. Z. Orfelin, podr. 9. Kvasu više načina imade, prostim jedni, drugi s melem rađe. J. S. Belković 820. Hmel, hmeljevina, slov. hmel, hmelina, melina, cslav. hmĕlt, hmĕlt. rus. хмѣль, češ. chmel, pol. chmiel, luž. khmĕl, chmel, *Humulus lupulus* L. (u starijem rukopisima i u *Vuku*). v. mel. B. Šulek, im. 109. Mel (u starijem rukopisima). 280. Hmel. Čas. čas. muz. 1852. 2, 50. Flora croat. 1008. Mel. Čas. čas. muz. 1852. 1, 55. J. Pančić, flor. biog.² 457.

HMĚLA, f. nečist kod žita. — U *Stuličevu rječniku*: hmĕlja „sconciatura del grano sporchissimo“, „triticeum purgamentum“. — *nepouzđano*.

HMEĽACI, m. pl. ime dvjema selima u *Braničevu* xiv vijeka. U *Braničevu*... selo Hmeļaci dvoji. Glasnik. 24, 265. (1882).

HMEĽATI, hmeļam, *impf.* u *Stuličevu rječniku*: v. hmiļati s dodatkom da je uzeto iz *Belina* (?). — *nepouzđano*.

HMĚLEVINA, f. stablika u hmeja. — U *Vukovu rječniku*: „die hopfenstaube“, „frutex humuli lupuli Linn.“; i u *Šulekovu imeniku* (kod hmeļ).

HMEĽINA, f. *vidi* hmel. — U *Bjelostjenčevu rječniku* (kod hmeļ), u *Jambrežičevu* („lupulus“), u *Stuličevu* (iz *Habdeličeva*), i u *Šulekovu imeniku* (iz *Bjelostjenčeva rječnika*). — U svijem je ovijem knjigama pisanom hmelina, ali to vađa da je po kajkavskom govoru.

HMIĽATI, hmiļam, *impf.* *vidi* hmiļeti. — Samo u *Stuličevu rječniku*.

HMIĽĖNE, n. djelo kojijem se hmiļi. — U *Vukovu rječniku* (miļeše).

HMIĽETI, hmiļim, *impf.* repore, gamisati, o sitnijem životinjama (n. p. o crvima, mravima). — *isporedi* gmiļeti, hmiļati, hmelati. — *le- stoji u južnom govoru mješte lĕ; u istočnom glasi hmiļeti, u zapadnom hmiļiti.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (hmiļiti „serpere, reptare, repere, proserpere“), u *Vukovu* (ist. miļeti, zap. miļiti, južn. miļeti „kriechen“, „repo“). Kao crv po blatu miļiti. D. Obradović, basn. 150. Crv u srpskom jeziku ne puzi nego gamiše ili miļi. Vuk, pism. 25. Paukovi koji će mu uz sađu miļiti. M. Pavlinović, razl. spis. 266. — U prenesenom smislu o mnoštvu ljudi što se miće (iz daleka je vidjeti kao mravi). Odasvud okolo hmiļi puk k *Prevlaci*. S. Ľubiša, prip. 272. Pet godina dana, kako k nama od svud miļi vojska. Osvetn. 8, 70.

HMIN, m. *vidi* kmin. Hmin vođeni (u starom rukopisu), v. kmin vođeni. B. Šulek, im. 109.

1. HMUČAK, hmučka, *adj.* o jajetu što se po-

kvarilo, vidi 2. hmučak, isporodi hmučav. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Ovo je jaje hmučko'. P. Budmani.

2. HMUČAK, hmučka, m.

a. jaje što se pokvarilo; jaje iz kojega se ne može izležti pile. — Akc. je zabilježen kao što je u Vukovu rječniku (jamačno se mijenja u voc.: hmučku, hmučci, i u gen. pl. hmučšakā); drukčiji je u Dubrovniku: hmučak (ispoređi i 1. hmučak). — Postaje od osnove glagola hmučati (kad se strese jajetom što se pokvarilo, u nemu se hmuća). — U Belinu rječniku (ovum requietum; ovum corruptum' 583a), u Stulićevu (ovum requietum'; hmučci 'ova hypenemia'), u Vukovu (mučak 'ein unfruchtbares ei', ovum sterilis'). Kad se pilići izlegu, po koji mučak ostane u gnijezdu, pa kad se razbije, u nemu je pomiješano žumance i bjelance; za to se kaže i za kakav posao od koga nema ništa: 'mučak!').

b. grana jeskovine čim se zamete kaša. Slovinac. 1880. 889.

HMUČĀNE, n. djelo kojijem se hmuća. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

HMUČATI, hmučām, impf. agitare, quassare, stricati sudom u kojem ima što žitko tako da se čuje kako se ono unutra miče (n. p. kad se pere suđe ili kad se hoće znati ima li u nemu što žitko a to se ne može vidjeti). — isporodi hmučkati. — perf.: hmučnuti. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. hmučā, part. praet. pass. hmučān). — U naše vrijeme u Dubrovniku.

a. aktivno. — U Stulićevu rječniku: agitare, concutere'.

b. sa se, refleksivno i pasivno. Hmuća se more po kuvijerti. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. — Kad se kaže o jajetu, znači da je pokvareno (vidi kod 2. hmučak). — u Stulićevu rječniku: hmučati se jaje 'ovum corrupti'.

HMUČAV, adj. vidi 1. hmučak. — U Stulićevu rječniku: jaje hmučavo, v. hmučak.

HMUČKĀNE, n. djelo kojijem se hmučka. — U Vukovu rječniku: mučkahe 'das schütteln (z. b. einer dunkeln flasche), um zu sehen ob sie leer ist', periculum vasis, an sit plenum necne'.

HMUČKATI, hmučkām, impf. vidi hmučati (uprav je dem.). — U Vukovu rječniku: mučkati 'schütteln', 'agito'.

HMUČNUTI, hmučnēm, pf. hmučati i hmučkati. — U Vukovu rječniku: mučnuti 'einmal schütteln', 'quatio'.

HMURITI, impf. hmuri prase u koritu, ili kad tko čimgod muti vodu, more, ili koju drugu tekućinu. na Braču. A. Ostojić.

HMUTATI, hmūtām, impf. vidi hmučati. na Braču. Hmutaj, hmutaj, pa prolj' (veli se o stvari koja se isprva čini da je nešto, a na koncu jalovo). — I neprelazno, znači što i hmučati se. Hmuta kao voda po kopañi' (veli se kad je tko nestalan i nedosljedan u govoru). A. Ostojić.

HMUTITI, hmutim, pf. čim, baciti(?). — Na jednom mjestu xvii vijeka. A on (s. Paval) kačkom hmuti u ogajn. F. Glavinić, cvit. 207a.

HNOPOT, m. kašaj. — Samo u Vrančićevu rječniku ('hnpoot', 'tussis').

1. HŌ, interj. glas što se izreče naj češće u čudu ili u radosti. — Često se udvaja: hohō. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (ho ho 'oh, voce naturale che significa smovimento di qualche cosa nova', hem, vah' 523a) i u Stulićevu (po Belinu). Koji govore meni: 'Euge euge! hoho hoho!' B. Kašić, rit. 95. Rekoše: 'Hoho hoho! uzriše

oči naše!' 380. Ho! ne mogu se ja ovde s tobom vazdan inatiti. D. Obradović, basn. 78. Opsa ho! ljubka ružo! M. Katanić 71. Ho! ho! jadan ti je! Nar. prip. vuk. 270. Ho ho! pretila jarca! V. Vrčević, igre. 49.

2. HŌ, adj. vidi hol.

HOBAN, hobna, adj. jamačno koban. — Na jednom mjestu xviii vijeka (možebiti pisarskom griješkom). Madionica kâ 'e nemila, vlastim hobna od žamora u verige obratila zlatne krame (sic) svijetla dvora? A. Gledević 178b.

HOBDENI, m. mjesto na otoku Krku. — Pomiñe se xi vijeka u rukopisu, ali je nama došlo kao mnogo kasniji prijevod s tuđega jezika. Pođ Hobdeni... Od grbina do Hobdenoga... Mon. croat. 815. (1100).

HÖBER, hōbera, m. a) brijeg; b) huhor u pijetla. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim. nom. i acc. sing., i loc. sing. hōberu, i gen. pl. hōberā. — Nepoznata postaja. — U Vukovu rječniku: hober, 1. (u Crnoj Gori) brijeg 'die bergkuppe', 'montis culmen'. 2. 'der kamm (des hahns)', 'crista', cf. ober. — ober 'der kamm (des hahns)', 'crista', cf. uhor, hober.

HOBETIĆ, m. prezime. — xvi vijeka (naj prije u latinskijem spomenicima). Balthasar Hobethych de Dobowc'. Starine. 5. 178. 174. (1517—1518). Baltažar Hobetić de Dobooc. Mon. croat. 252. (1552).

HOBLATI, hoblam, impf. strugati (dasku), planirati, erendisati, nem. hobeln. — U Bjelostjenčevu rječniku: hoblam, planam 'ascio, exascio, laevigo, plano', v. gladić; u Jambresićevu: 'ascio'; u Voltigijinu: 'piallare', 'hobeln'.

HOBLIĆ, m. strug, plaña, erende, nem. hobel. — isporodi hoblati. — U Bjelostjenčevu rječniku: hoblić, plana, strug 'dolabra, planula, runcina, ascia, dolatoria', i u Jambresićevu: 'ascia, dolabra'.

HŌBODNICA, f. vidi hobotnica. — Samo u Vukovu rječniku (hobotnica s dodatkom da se govori u primorju) gdje je zlo tumačeno: 'die auster', 'ostrea'.

HŌBŌT, hōbota, m. vrsta velike hobotnice. — U naše vrijeme u Dubrovniku. L. Zore, rib. ark. 10, 341. — Po svoj prilici nije stara riječ hobotz (vidi kod hobotnica) nego je načinjeno u novije doba (shvatilo se kao da je hobotnica žensko živinče a hobot muško).

HŌBOTNICA, f. Octopus vulgaris L., u moru mekana sluzinasta životina bez kosti s osam traka. — isporodi hobodnica, ahtapod, aktapod, oktapod, karakatnica. — Postaje od praslavenske riječi hobotz (jamačno rep), stslav. hobotz, rep, rus. хоботъ, surla u slona, češ. chobot, kraj, vrh; jamačno po tracima koji su vidjeti kao repovi. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (polypus'), u Mikašinu (hobotnica, riba, polpo, pesce' 'polypus'), u Belinu (polypus' 571a), u Bjelostjenčevu (polypus, polphyllus, pulpus, a carnositate'), u Jambresićevu (polypus'), u Voltigijinu (polpo, polipo, pesce' 'fischpienerinn'), u Stulićevu (polpo, pesce' 'polypus'), u Daničićevu: hobotnica, 'polypus' (vaļa da je to). Hobotnice ili ikre. Sava, tip. stud. glas. 40. 152. Sip i hobotnic. Stat. krč. ark. 2, 289. Njeki ljudi crnilom meću kao i hobotnica. M. Držić 307. Metat' crnilom kako hobotnica. (D). Poslov. danić. 60. Kršten je juhom od hobotnice. (Z). 51. S matalom gre na hobotnice. (Z). 108. Uhitio je hobotnicu. (Z). 145. Lovim ostima sipe i obotnice. S. Ćubiša, prip. 266. Hobotnica, Octopus vul-

garis. Čas. češk. mus. 1854. 2, 185. Obotnica se kaže u Dalmaciji, trakača u hrvatskom primorju, trakatnica i aktapod se kaže po grčki u Vojvodini i u Srbiji, Octopus vulgaris L. Đ. Popović, poznav. rob. 404.

HOBOTNIČAN, hobotnična, adj. koji pripada hobotnici, hobotnicama. — Samo u Stuličevu rječniku: polypi.

HOBOTNIČA, f. dem. hobotnica. — U Stuličevu rječniku.

HOBUŽIĆ, m. prezime vlasteosko u Dubrovniku, vidi Kabužić. — Na jednom mjestu XIII vijeka, a između rječnika u Daničeviću (Hobužić). Marinš Hobužić. Mon. serb. 39. (1258).

HOČA, f. ime mjesta. — Između rječnika u Daničeviću (Hotčā, pišu i Hotčā i Hoča, dva sela blizu Prizrena... drugo mjesto po svoj prilici sadašnja Foča na Drini). a) sadašnja Foča u Hercegovini. — xv vijeku (pisano i Hotčā i Hotča). Pisana u Hoče. Spom. sr. 2, 110. (1444). Na Hotči. Mon. serb. 516. (1472). O Hotče kadiš i novskom dazb. 529. (1483). Uda se Jelača za Mihoča Utvičića u Hotču... Jelača u Drinē... 544. (xv vijek). — b) dva sela blizu Prizrena. — od XII vijeka (pisano i Hodča i Hotčā). Hoča i druga Hoča. Mon. serb. 6. (1198—1199). Obē Hotčā, dolna i gornja. 59. (1293—1302). Otčā Hodče... S Hodčom... Glasnik. 15, 282. (1348?). I od Oče i od Oraovca. Nar. pjes. vuk. 4, 77. Sva su ta sela (među ostalijem i dvije Hoče) bila u Podrimlju nekoliko sah. severno od Drima. Retivja i obe Hoče mogu se videti na austr. den. karti. S. Novaković, zeml. 45.

HOČEVINA, f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 292.

HOČEVO, n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 292.

HOČIĆ, m. prezime (pisano Hodčić) xv vijeka. Kurilac Hodčić. Mon. croat. 146. (1492).

HOČKI, adj. koji pripada Hoči (pod b). — vidi i isporodi hotački. — Na jednom mjestu xiv vijeka (pisano hodačskyj), i otale u Daničeviću rječniku (hodačskyj). Ikonom hodačskyj. Mon. serb. 116. (1342).

HOČUNE, f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 202.

1. **HŌČA**, f. voluntas, hoće, volja. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 775^b. 777^a, u Voltigijinu (hoča i grješkom hoča, voluntā, potenza d' animo, wille), u Stuličevu (v. hoće). Neka se učini hoča negova. B. Kašić, nasl. 26. Da su u Isukrstu naravske dvi hoče ili voje. rit. 76. Dili se suprot hoči i svitu mnozih. in. 24. Odluči hoćom od sfojih pojči u Paris. fran. 3. Svojom hoćom pridobita. G. Palmotić 8, 72^a. Da nam razum on prosvijeti, hoću uže. J. Kavanin 223^b. Vječna hoča svim je zakon. 504^b. Sved na grijeh je brza hoča. Stat. 2.

2. **HŌČA**, f. žensko čefade koje hoće. — U poslovi. — isporodi hočo. 'Ako neće neća, a ono hoće hoča', reku prosci kad se djevojka nečka. u Lici. V. Arsenijević.

HŌČAK, hōčka, adj. koji hoće, koji će dobre voje da što uradi, koji je spreman, spravan. — U Vukovu rječniku: 'willing', 'promptus' s dodatkom da se govori u Srijemu i s primjerima: Hočka je to žena. Koži su mu hočki, dobro vuku.

HŌČAN, hočna, adj. voluntarius; promptus. — Između rječnika u Stuličevu (voluntarius, ultreous, libens, spontaneus).

1. adj.

a. u pasivnom smislu, o čemu što ko radi po svojoj voji, ili što mu biva po njegovoj voji, na što nije usilovan. — U jednoga pisca xvii vijeka. Pritijesnijem i hoćnijem uboštvom. B. Kašić, fran. 21. Od ubošta hoćnoga. 195.

b. vidi hočak. 'On je hoćan na svašto', rekne se kad je ko vrijedan za svaki posao. u Dobroselu. M. Medić.

2. adv. hōčno, sua sponte, svojom vojom, bez sile. — Između rječnika u Stuličevu (kod hoće). Svemogućom riječu hoćno vino u krv priobratiti. B. Kašić, rit. 321.

HOČATI, hočam, impf. u Stuličevu rječniku: 'velle, adfirmare'. — sasna nepouzđano.

HOČCA, f. dem. hoča. — U Stuličevu rječniku: 'levis cupiditas'. — nije pouzdano.

HOČENO, adv. hotimice (prav part. praet. pass. od hotjeti u srednem rodu kao adverab). — U Stuličevu rječniku: 'ultro, sponte, sua sponte, ex voluntate, voluntarie, voluntario, libenter'. — nije dosta pouzdano.

HŌČENSTVO, n. hoće, volja. — vidi i hotjenstvo. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (hoćenstvo, hotjenstvo, v. hoće). U ganuđu našega hoćenstva prema Bogu. T. Ivanović 27. Hoćenstvo, komu pristoji po svomu slobodnu izabrađu obirati dobro a mrziti na zlo. 34.

HŌČENE, n. djelo kojim se hoće. — Stariji je oblik hoćenje, vidi i hotjenje. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (hoćenje, htjenje, volja, voluntas) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (grješkom nema napose; ali kod hoča ima protiva hoćenju, invite; na hoće, pro voluntate). Covic pametan ne kaže svakomu svoje hoćenje. P. Posilović, cvijet. 52. Nepoštena poželjena i hoćena tjelesna. M. Radnić 118^a. Ne može hoće Božje zabraniti. K. Magarović 74. Gornemu hoćenu hoće dođe pridalo se je. S. Rosa 152^a. Kada pridajemo naše razloge hoćenju i volji njihovoj. J. Matović 370. Po mome oćenju ništa nijesam učinio. Magaz. 1868. 59.

HŌČICE, adv. hotimice. — U Stuličevu rječniku: hocice, hoćno, v. hoćeno. — nije dosta pouzdano.

HŌČO, m. čovjek koji hoće. — isporodi 2. hoča. — U narodnoj poslovi. našega vremena, a iz ne u Vukovu rječniku: 'derjenige der will', 'qui vult'. Ako neće nočo, a ono ce hočo. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 6.

HOD, hōda, m. itio; iter; incessus. — Akc. kakt je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. hod, (gen. pl. hōdā ili hōdā?). — Hōječ je praslavenska, isporodi stslav. hōdъ, rus. ходъ, ces. i pol. chod. — Po postanu je jači oblik korjenja ched ili chyd, vidi kod iči. — Između rječnika u Vrančeviću (gressus), u Mikafinu (hod, hodenje, ambulatio; hod, natia od hodenja, gestus, motus corporis; hod, putovanje, iter), u Belinu (iter 764^b; motus corporis 115^b; incedendi modus 79^a), u Bjelostjencevu (hod, hodeње, ambulatio, incessus, motus corporis, v. hodeње), u Jambreševiću (ambulatio, incessus), u Voltigijinu (andamento, andatura, gang), u Stuličevu (incessus, itio), u Vukovu (der gang, incessus). a) kao hodeње, uopće djelo kojim se ide, hōdi. Ako ne, tako njegov krst, pričešćenje, crikveni hod, poslušanje rici Božje ne bude ništar pomagalo na sudni dan. Postila. 63^a. Slijedi mene ne toliko hodom, koliko djelom.

M. Divković, nauk. 18^b. Počeše mu se one strane hodom nadimati. B. Kašić, fran. 14. Ukaži mi, koji sada put u hodu slidit' mogu. I. Gundulić 208. Ide većma nego hodom. M. Radnić 182^a. Na put svoj hod klade. A. Vitajić, ist. 280^a. Koñ pod nime er popuznu, hod ustavi. J. Kavañin 182^b. Evo sam po svi misti odio koja si ti tvojim odom posvetio. J. Filipović 1, 121^a. Prostio tebi Gospodin što god si hodom sagriješio! T. Ivanović 180. Jarica se onud, kud je lani ječam bio, sije obridko jednim hodom priko svega sloga. J. S. Rejković 117. Da se prodeš hoda i belaja. Nar. pjes. juk. 61. Već smo bile spale s nogu od duga i teška hoda. M. Đ. Milicević, zlosel. 251. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu uprav znači: lupa od nogu kad se ide (bahat)*. Da ga prid ñim nebi zakrili hod ñegov slišajući. F. Glavinić, cvit. 426^b. — *b)* usus pedum, *moć hodeña, snaga da se može hoditi*. Hromim hod davaše. F. Vrančić, živ. 22. Tuznijem hromcem hod dariva. A. Vitajić, ost. 50. Bog povraća hromim hod. I. Grlić 4. Slipi vid, romi hod primaju. A. J. Knezović 254. — *c)* kao put, putovanje, *kad se istice da se ide nekijem smjerom*. Svrta korabji hod. M. Marulić 31. Da budemo pri hodu v pravom vrmenen. Kateh. 1561. G4^a. Odlučih vazet hod, da najdu gdi pokoj. Đ. Baraković, vil. 287. On u sebi sumni vece, od ñegova duga hoda da uzrok drugo biti ueće neg' li koja huda zgoda. I. Gundulić 860. S tijem niz doli paša obrati hod ñoj kažuć da ga slidi. 471. Inamo udij hod svoj svrnu. M. Gazarović 98. Tvoj obrati hod ovamo. A. Vitajić, ost. 135. Da ne bi ih u hodu tmine sapele. S. Kosa 181^b. — *i u množini*. Komu li moji hodi mućni su meu vami, neka uzme ter udri glavome o kami. D. Rañina 102^b. Gospodine, ustav' hode iz tvrđine. J. Kavañin 251^b. Dobre hode! (Reče se, kad ko koga sretno ili stigne, mjesto: 'Pomaga Bog!' ili: 'Dobro jutro!' a onaj odgovori: 'Dobra ti sreća!'). U Crnoj Gori i u primorju. Nar. posl. vuk. 60. — *d)* često stoji u genetivu sa supstantivima što znace mjeru vremena ili dužine, čim se pokazuje dašina. Pođe u pustiñu putem jedan dan hoda. N. Rañina 44^b. Šreg. 19, 4. Na riku dojdoh koj širina dan hoda biše. Aleks. jag. star. 3, 277. Četire dni hoda glas ñegov slišahu. 282. Sava gre tekući prosti istoku dan 16 dobrog hoda. F. Glavinić, cvit. xv. Na daleko od Rima ljetni dan hoda. I. Đorđić, ben. 14. Još ne bješe dan hoda učinio. 46. Mao brodac, koji može biti da biste se i zakleli, da je daleko po dne hoda od prvijeh onijeh dubova. B. Zuzeri 155. Izade pram ñim daleko dan oda. F. Lastrić, od' 280. 3 dni oda daleko od svog doma. ned. 211. Držao je parohiju dan oda dugu. D. Obradović, basn. 330. Tri dni hoda preko polja ravna. Nar. pjes. vuk. 1, 532. — 'Tako išli hoda tri sahata. 3, 241. To će biti hoda dva sahata. Pjev. crn. 321^a. Do šest sata koñaničkog hoda. Nar. pjes. petr. 2, 211. — Koja puška malo nišan gada: cerek hoda usmrti junaka. Nar. pjes. vuk. 3, 174. — Gre dvi miše hoda. B. Krnarutić 16. — *amo spada i ovo*: Ima puno hoda do Mostara. Nar. pjes. juk. 458. — *e)* pomicañe sunca, *zvijezda, neba itd.* Pijaneti i nebesa ne prihode svoj hod. M. Orbin 18. Ovi hod aliti vrćenje od neba. 203. Nebo ovo ako bi pristalo od hoda svoga. F. Glavinić, cvit. 8^a. Josue ki verom sunce od hoda čini stati svoga. 275^a. Poznati hod zvizda ganutivih. A. d. Bella, razgov. 239. Raspremiavajuć hod i krenuća zvijezda. S. Kosa 163^a. Po hodu sunca. D. E. Bogdanić 7. Obrnuvši ju tri

puta prema hodu sunca s lijeve na desnu stranu polubi se š ñom. V. Bogišić, zborn. 169. — *f)* u prenesenom smislu, o micanju, *trajanju čega umnoga*. Hod žitku svrši. P. Zoranić 89^a. Usred dana nemo' opeta natrag prizvat' moga (smrti) hoda, od naroda do naroda bez svrhe su tvoja ljeta. I. Gundulić 205. Mojih dilih hod upravi. A. Vitajić, ist. 438^b. Hod burze, 'börsecur'. Jur. pol. terminol. 99. Hod, tečaj rasprave, 'fortgang einer verhandlung'. 216. Hod vremena, 'zeit-folge'. 655. — *g)* iza hoda, *adverbijalno: malo po malo*. — *u jednoga pisca našega vremena*. Pak se skovane riječi iza hoda (postepeno) udome i ukorijene u narodu. S. Ľubiša, prič. 4. — *h)* incessus, *način kako se ide. aa) kako se obično miče i drži koje čefade kod hodeña*. On hod tvog gizdavi tko vidi. Š. Menčetić 17. Sudim po hodu, da je velmi kriptostan. M. Vetranić 2, 199. Draga u vidjenju, mila u hodu. M. Držić 126. Jedan hod tih, poćen... D. Rañina 3^b. Kakav mu biše obraz, hod od sveca. B. Kašić, ih. 82. Obraz imaše častan, pogled tih, hod redovnički. F. Glavinić, cvit. 179^a. Ki videći Bonaventuru u dilih pravična, u hodu krotka. 217^b. S. Klara u obličju vesela, u hodu pokojna. 274^b. I videći ju u hodu mirnu. 884^b. Ki je hoda naj brzega, podi objavi. G. Palmotić 1, 338. Takoga je hoda i čina, da bi pozno, prava da je vukodlačka upirina. 2, 60. Stas junački, hod, prilika. 2, 123. Sve se koči, sve se dići i u hodu i u riči. J. Kavañin 54^a. Mili ures i ukrasan, hitrost hoda ponosita. 406^b. Kraljica tioga hoda. A. J. Knezović 250. Nije u ñoj bilo viditi koji čin neprikladan, nije hod razpusten. A. Kanižlić, utoč. 680. Hromi hod upravan priuzimahu. S. Kosa 82^a. Hod bejaše tih i postojan. D. Obradović, basn. 444. I lijepa hoda i pogleda. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Jer je takog struka i uzrasta i takoga oda i pogleda. 2, 456. Poznajem ga po hodu. Vuk, rječn. Hod kao da je hod Jujev. Đ. Daničić, 2car. 9, 20. — *bb)* o kakvoj životinji, *kako se obično miče pri hodeñu*. Trije koña su u povodu arapskoga od plemena: oğni u zgledu, vihri u hodu. I. Gundulić 425. Ovaj koñ ima dobar hod. Vuk, rječn. — Da već nemaš hod od raka. J. Kavañin 59^a. Račji hod. D. Obradović, basn. 203. — Koji vidi prepelicu hodit, pak ñezin hod ktijaše pogoditi. M. A. Rejković, sat. D7^b. — *cc)* u kojem osobitom slučaju, *kako čefade ide (brzo, polagahno itd.)*. S veselijem hodom. Zborn. 111^b. Brzim hodom. Anton Dalm., nov. tešt. 81. luc. 1, 39. Prid mojim linim hodom i postupom leteći biži. P. Zoranić 37^b. Sad pošetom tiho ide, sad se obrće u hod brži. I. Gundulić 514. Ja sam brzim hodom došla. M. Gazarović 105. Hrljijem hodom ter u stolni Jerusalem noćno pođe. G. Palmotić 3, 79^a. Na kladenac moji pravedni teče hodom pospiješnime 3, 152^a. Nit' bi moj hod slab ni mlohav. A. Vitajić, ist. 54^a. U hodu odviše hitiš. P. Knežević, osm. 185. — *dd)* riječju hod može se isticati obično, mirno pomicañe u čefadeta ili u životinje, kao suprotno n. p. trčanju, skakanju itd. — u ovom primjeru o koñu. Josifa koñ kao da u hod koraca. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 48. — *e)* u jednom primjeru xvii vijeka znači mjesto gdje se hodi (ulaz?). vađa da je po ñem. gang. — *isporedi* hodnik. Koga možjani po svem hodu crikve razlihu se. F. Glavinić, cvit. 430^a.

1. HODAC, hōca, m. čefade (a i živinče) koje (dobro) hodi (u naj starijem primjeru putnik). — *isporedi* hodilac, hodičel. — *-a-* (mj. negdašnjega i) *ispada u svjem padežima osim nom. sing. i gen. pl., te se d ispred c (i č) ne čuje.* —

Akc. se mijena u voc.: hōče, hōci, *u gen. pl.* hodáčā. — *Postaje od osnove* hod *glagola* hoditi *nastavkom* ьсѣ. — *Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav.* hōdacz, rus. ходоцъ, češ. chodec. — *Između rječnika u Belinu* (ambulator¹ 163^a), *u Bjelostjencevu* (kajkavski hodec kod hoditel), *u Stuličevu* (v. hoditel), *u Vukovu* (n. p. koñ ili čovjek, 'der gut gehen kann', celer pedibus¹). Molimo se Bogu da ... hōdcem vraćenje, nemoćnim zdrasje ... pozajme. Bernardin 91. Ono je dobar hodac koji u malo vremena učini mnogo puta. M. Radnić 164^a. On je bio u mladosti pravi hodac. M. Pavlinović, rad. 187.

2. HODAC, hōca, m. mah: kad se prasačoprndeca, odnese ga oni hodac, pak iskoči vanka kočaka. M. Pavlinović.

3. HODAC, hōca, m. u drvodjela krupan strug što otvara put tañemu. M. Pavlinović.

HODAC, m. prezime. — xiv vijeka. Bersko Hodač. Dec. hris. 78.

HODAJA, vidi odaja.

1. HODAK, hōtka, m. dem. hod. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (incessus¹). Pavun hodak, a ptičica glasak. M. Katančić 67. Sitni hodak lipota. 74.

2. HODAK, m. ime muško. — xiv vijeka. Sins mu Hodak. Dec. hris. 21. 89.

HODALA, hōdālā, n. pl. vidi hoduje. — U Bjelostjencevu rječniku (kod hodalke) i u Stuličevu.

HODALICA, f. vidi hodalica. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Pjesne jesu odalice puste, one idu iz usta u usta. Nar. pjes. herc. vuk. 109.

HODALKE, f. pl. vidi hoduje. — U Bjelostjencevu rječniku: hodalke, hodalnice, hodalā, kljke na kojeh se hodi u velikom blatu ali prek vode, 'grallae', i u Stuličevu.

HODALNICE, f. pl. vidi hoduje. — U Bjelostjencevu rječniku (kod hodalke); u Jambrešćevu: 'grallae'; u Voltigijinu: (u jednini) hodalnica, štapnica, trampoli, stampella¹, 'krucke, die stelzen'; u Stuličevu.

1. HODAN, hōdna, adj. a) kud se može hoditi. — u Stuličevu rječniku: 'pervius, accessu faciliis'. — b) koji pripada hodu. — u pisaca našega vremena. Da će se brodovi ustanovljenog hodnoga reda držati. Zborn. zak. 1878. 85.

2. HODAN, m. ime muško. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničevu (Hodan¹). Hodan¹. Dec. hris. 44. 46 i još na nekoliko mjesta. Hodan¹. Badoslajić. Glasnik. 15, 299. (1848⁷).

HODANOVIĆ, m. prezime (po ocu Hodanu). — xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničevu (Hodanovića). Priboje Hodanovića. Dec. hris. 18. Ivčini Hodanovića. Spom. sr. 2, 44. (1407).

HODANJE, n. djelo kojijem se hoda. — Između rječnika u Vukovu. Mladost je vrime koje vaju da se provede u igranju, u šali, u hodañu i sastajaju. A. Tomković, gov. 18. Moramo brez hodaña putovati. 90. I hodaña po Bosni ponoñoj. Nar. pjes. juk. 828.

HODARINA, f. što se kome plaća za hod. — Rječ načinena u naše vrijeme. Za pratioca sumñive osobe opredjeljuje se u ime hōdarine 17 novč. od svake mije hoda. Zborn. zak. 1868. 515. Panduri županijski, kad se upotrebljuju izvan mjesta, imadu pravo tražiti hōdarinu. 1865. 294.

HODATAJ, m. conciliator, deprecator, čovjek koji između dvije strane radi da se u čem slože,

i osobito kod jedne strane nastoji da drugoj prosti i s ñom se smiri. — isporodi hodotaj. — Rječ je stara, isporodi stslav. hodataj. — Mislim da postaje od osnove glagola hoditi nastavkom ataj; Miklošić (vergleich. gramm. 2, 171) misli da postaje od osnove glagola hodati nastavkom taj; ali ne možemo znati, jeli glagol hodati toliko star (vidi kod hodati). pravo bi bilo značenje: čovjek koji hodi od jedne strane do druge; Miklošić isporodjuje srlat.: tu inter illum et nos medius discurreti. — Do xvi vijeka, a između rječnika u Daničevu (mediator¹). Svetiteja i čjudotvorca Savu blyžnago hodataja o nasz k Bogu. Mon. serb. 125. (1847). Hodataja obrēsti va k vladicē mojemu Hristu. 184. (1848). Bio jest srēdostavnik i hodataj meju Bogom i človēki. S. Budinić, sum. 10^b. Imenuju ih pomoćnici, hodataji i odvētnici. 81^b. Hodataj i posrēdnik Boga i človēki Isukrst. 91^b. Isukrst hodataj i srido-statnik meju Bogom i človikom. ispr. 43.

HODATAJAN, hodatajna, m. vidi hodataj. Hodatajn¹, m. πρὸξενος, 'qui conciliat' (iz rukopisa xiv i xvi vijeka). F. Miklošić, lex. palaeoslov.²

HODATAJATI, hodatajam, impf. vidi hodatajiti. — U Stuličevu rječniku: v. hodotajati. — I u rukopisu xiii vijeka ima oblik hodatajūstij. F. Miklošić, lex. palaeoslov.⁴ kod hodatajiti.

HODATAJEV, adj. koji pripada hodataju. — U dva starija rukopisa od kojijeh je jedan iz xvi vijeka. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² (hodatajev¹).

HODATAJICA, f. šensko čelade kao hodataj. — isporodi hodotajica. — Od prvijeh vremena do xvi vijeka u knjigama pisanima crkvenjem jezikom, a između rječnika u Daničevu (mediatrix¹). Izvoli hodatajicu byti prēčistiju vladycicu našu bogorodicu. Mon. serb. 194. (1880). Mnihom¹ Svety Gori i innym¹ monastiro¹ jako mati obrētaše se i hodatajica k carstvujuštomu. Okáz. pam. šaf. 64. (oko 1503).

HODATAJITI, hodatajim, impf. conciliare, deprecari, raditi kao hodataj. — isporodi hodotajati, hodatajstvovati, hodotajiti, hodotajati, hodotati, hodotajstvovati. — U starijim rukopisima pisanima crkvenjem jezikom od kojijeh su neki xiv i xv vijeka. F. Miklošić, lex. palaeoslov.²

HODATAJSTVAN, adj. koji pripada hodatajstvu, koji hodataji, koji hodatajstvuje. — Sa starijim oblikom hodatajstv¹ nalazi se u knjigama pisanima crkvenjem jezikom od prvijeh vremena do xv vijeka (F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod hodatajstv¹), a između rječnika u Daničevu (hodatajstv¹, intercedens¹). Radosti mnogy hodatajstv¹no byvamoje vidēvše. Domentijan¹ 87. Vēnc¹ zemljnaago sego carstvija hodatajstv¹no byst¹ tomu nebesnago carstvija. Glasnik. 11, 86. (1836—1846).

HODATAJSTVO, n. conciliatio, deprecatio, djelo kujijem se hodataji, posao onoga koji je hodataj. — Od prvijeh vremena do xv vijeka u knjigama pisanima crkvenjem jezikom, a između rječnika u Daničevu (intercessio¹). Hodatajstv¹no prēsvetyje vladycice. Sava, sim. pam. šaf. 14. Prosim¹ o nasz molbu i hodatajstvo. Domentijan¹ 248. Hodatajstv¹no prēsvetyje bogorodice. Mon. serb. 831. (1405—1427).

HODATAJSTVOVATI, hodatajstvujem, impf. vidi hodatajiti. — isporodi hodotajstvovati. — Od prvijeh vremena do xvi vijeka (F. Miklošić, lex. palaeoslov.⁴) u knjigama pisanima crkvenjem jezikom, a između rječnika u Daničevu (intercedere¹). Bdrāi oči, trēblažennago starica ne-

uspješno hodatajstvujeta o tvojem, dobrê. Stefan, sim. pam. šaf. 28.

HODATAŃE, *n. hodatajstro, vidi* hodotati. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Prose milos Božu hodatanjem, utežanjem i moljenjem matere njegove. Š. Budinić, sum. 24^a.

HODATI, hódâm, *impf. iterativni glagol prema* hoditi; *može značiti što i šetati se*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. hódajû, u aor. hódah, u ger. praes. hódajûći, u ger. praet. hódâvši, u part. praet. act. hódao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *Nahodi se naj prije xiv vijeka, zatim istom xviii i u naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. hoditi), u Vukovu ('spaziren' 'ambulo'), u Daničičevu ('ire').*

a. *sa značenjem kazaniem sprijeda*. Ne smêše slobodno hodati po carevi zemlji. Spom. sr. 1, 22. (1899). Mi u novini života hodaismo (nos in novitate vitae ambulemus). F. Lastrić, ned. 297. Svast do svaka često hoda, jeda l' sebe gđigod proda. V. Došen 168^b. Da se miče i da hoda. 189^b. Od istoka do zahoda kako na svom redu hoda (*jato zvizda*). 260^a. Ne hodajte na prelo po noći. M. A. Reljković, sat. C6^a. Al' kad oni Božji glas slišaše koji onda po raju hodaše. F5^b. On svaku noć po svem selu hoda. G2^a. Vajla s plugom gori i dole hodati. I. Jablanci 53. Za kom pčela po daleku hoda. J. S. Reljković 254. Smrt hoda na blizu i veće ju vidim. A. Tomiković, gov. 15. Hoću hodati po poju. 93. Neka ne oda, dvoru nek ide. Nar. pjes. vuk. 1, 477. Ode Simo u svijet bijeli, hoda Simo devet godina. 2, 66. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nadoh kraja ni hesapa. 2, 312. Carev telal po ordiji hoda. 2, 344. Oda, Šaro, i sam po avliji. 2, 422. Laživ svjete, moj lijepi cvjete! l'jep ti bješe, ja za malo hodah! ta za malo, tri stotin godina! 2, 441. Hoda beže tri četiri dana. 3, 118. Na noj jesu dva kamena draga pred kojim se hodati viđaše usred tavne noći bez mjeseca, kao u dan kada sunce grije. 3, 535. Hodajući tako po zemlji njih dvojica zajedno. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Iza sreće i nesreća hoda. Osvetn. 1, 3. Jere mjesto da se zbiju šale, i da kolo po ledini hoda. 1, 46.

b. *nahodi se u knizi xiv vijeka pisanoj crkvenjem jezikom sa značenjem: procurare*. F. Miklošić, lex. palaeoslov. — *može biti da je natičeno od hodataj*.

HODAVAC, hódâvca, *m. čovjek koji hoda*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Skrišno proći svud i noćit doći, nit' tko pita, nit' zna hodavaca. Osvetn. 4, 36.

HODAVICA, *f. ona koja hoda*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Tvoja četa nek je hodavica. Osvetn. 3, 73.

HODBA, *f. na jednom mjestu xviii vijeka s najsjajnijem značenjem, a između rječnika u Stuličevu (v. hod)*. Jesi li hodio na hodbe i postpoe (sic) do pogibne? T. Ivanović 143.

HODBINA, *f. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 222.

HODENIĆI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 230.

HODIĆ, *m. ime mjestu*. — *Prije našega vremena*. Hodić. S. Novaković, pom. 150.

HODIDJED, *m. selo u Bosni u okrugu saraevskom*. Statist. bosn. 10.

HODILAC, hódilac, *m. čovjek koji hodi, vidi* hodac. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u*

Stuličevu (hodilac i griješkom hodioc kod hodičel). Ivana prid tobom hodioca ponukovanja slideć. I. Ančić, svit. 98. Odkupitelj naš bi putnik i hodilac. M. Radnić 460^b.

HODILICA, *f. žensko čelade koje hodi, a i ne-živa stvar ženskoga roda o kojoj se kaže da hodi*. — *U Stuličevu rječniku (kod hodičelica), i u Vukovu: 'die geht' 'quae it (vagula)' s primjerima iz narodnih pjesuma: Riječ bješe, brate, hodi-lica, ona ode od usta do usta. (Nar. pjes. 4, 95). Nije riječ svilena marama, da je svijes pa u nedra metneš, već je riječ jedna hodi-lica, otići će od usta do usta. — Riječi su odilice puste.* Nar. pjes. herc. vuk. 146.

HODIJE, Hodijsa, *f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome blizu Stona*. Repert. dalm. 1872. 24.

HODIMICE, *adv. a) sa stope, odmah: idem* hodomice. — *b) običajnim hodom*. M. Pavlinović.

HODIMIRIĆ, *m. prezime*. — *xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hodimiristi)*. Ota Gradiše Hodimirića ('Hodimirista'). Mon. serb. 82. (1247). Bogoje Hodimirić. Dec. hris. 8. 75. Hodimirići. 47. 99.

HODIN, *m. prezime*. — *xvii vijeka*. Jakup Hodin. Starine. 11, 87. (oko 1648).

HODINCI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 72.

HODISLAJČIĆ, *m. prezime (po ocu Hodislavu)*. — *xiv vijeka*. Daboje Hodislajčić. Dec. hris. 23. 91.

HODISLAV, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Hodislav. Dec. hris. 22. 24 i još na nekoliko mjesta.

HODISA, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječnika*. Hodiša. Mon. serb. 13. (1222—1228).

HODITEJ, *m. čovjek koji hodi, isporedi* hodac i hodilac. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikišinu (hodičel), koji hodi 'ambulo', u Belinu ('ambulator' 163^a), u Bjelostjencevu (kajkavski hodičel, hodec 'ambulator'), u Voltigijinu ('camminatore, chi cammina' 'der geht'), u Stuličevu ('ambulator'), u Vukovu: u zagoneci: Tri četiri hodičel, peti šesti hodičelja, sedmi osmi poklopis, a deveti zavrtis. — odgonetljaj: vo (noge, rogov, uši, rep).* — *Ki jest prid nami naprida hodičel.* A. Georgiceo, nasl. 269.

HODITEJICA, *f. žensko čelade koje hodi, isporedi* hodičica. — *U Belinu (163^a) i u Stuličevu rječniku: 'ambulatorix'.*

HODITI, hódim, *impf. ire, incedero, ambulare, kao ići, ali se jače ističe trajaće i ponavljane (kod glagola složenih s prijedlozima hoditi je uprav imperfektivni glagol prema ići)*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hódâh, u aor. 2 i 3 sing. hódî, u ger. praes. hóděći, u part. praet. pass. hóděn; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (radi imperativa vidi i 1, b).* — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav. hoditi, rus. ходитъ, češ. choditi, polj. chodzić. — *Kod čakavaca u Istri ima i oblik* hodeti, *vidi* hodela. Nar. pjes. istr. 2, 4, kao da je stari oblik bio hóděti. — sama je pogreška što se gdje gdje nahodi hodu u praes. 3 pl. (J. Kavašin 236^a; J. Banovac, razg. 44; V. Došen 176^a; vidi i P. Budmani, dubr. dijale. rad. 65, 175 br. 111). — *u pisaca sve do xviii vijeka imadu za ger. praes. i stariji oblici* hodej (Mon. serb. 88 god. 1330; Dec. hris. 1), i hode, *te je na mjestu ovaj shvaćen posve kao adverb (na putu), n. p.: Prid kom biguč,*

planin hvojke bile mi su brašno hode. A. Čubranović 142. — *radi imperativa vidi kod 1, b.* — *U svijem je rječnicima.*

1. aktivno.

a. *ističe se samo pomicanje i način kako to biva (bez obzira na mjesto ka kojemu se primiče subjekat).* a) o *čeladetu u pravom smislu.* aa) *ističe se kao pomicanje (nogama), suprotno stanjanu a i trčanju, skakanju.* Jer smo ljudje vremenini i stari mnogo, ne moremo poći jeri jedva i ovdje po gradu hodimo. Spom. sr. 1, 9. (1897). Slijepi vide, hromi hode. N. Rašina 14^a. mat. 11, 5. Ustah rano, podoh hode o napredku mom misleći. A. Sasin 177^b. Ako može uprav hoditi na svojih nogu. M. Divković, bes. 412^b. Da ne može oditi. P. Macukat 20. I on rojenja dosta plodi, a sam mu Ivo jedva hodi. J. Kavašin 106^b. Hoditi na nogah, pedibus ire. A. d. Bella, rječn. 78^a. Tko ne može hoditi, invalidus ad incedendum. 163^a. Ovo tilo nogam odi. J. Filipović 1, 196^b. Tilo brez duše odit ne može. 1, 220^b. O sebe ne mogaše ni oditi nego bi ga učenici negovi među sobom prinašali. F. Lastrić, ned. 339. Niti mogadijaše oditi, ni dignuti se na noge. 386. Ištući poletiti neće moći ni hoditi. V. Došen 17^b. Kad spavamo i hodimo. 47^b. Ako li kadgod i počinem, u čem odim u tomu i spavam. And. Kačić, razg. 216^a. Ne bi l' moglo na skoro hoditi (*ditešće*). M. A. Relković, sat. H7^a. Uzeo je jubu ognjevit, kada hodi, kako vetar veje. Nar. pjes. vuk. 1, 163. Gde si bila? ne odila! 1, 441. Što je ovo? majci ne hodio! 3, 551. Na glavi joj alem kamen dragi pri kome se hoditi vidaše usred tavne noći bez mjeseca, kako u dan kada grije sunce. 3, 78. U čem hodim u tome i spavam. Nar. posl. vuk. 61. — bb) *izrečen je i način kako se hodi.* aaa) *kaže se kako je samo micanje.* Stavi se brzo hode putovati. A. Gučetić, roz. mar. 138. Nu ću poći lako hode sad pjesancu ku pojući. A. Sasin 138. Tako ona mило hodi i toliku svjetlos ima, da u jedno vrijeme izvodi tančac stupom, dan očima. I. Gundulić 381. Hoditi naprešno, hitno, naglo, concitate ambulare. A. d. Bella, rječn. 162^b. Hoditi polako, tiho, lente ambulare. 163^a. Hoditi upravno ili uprav, recte ferri. 78^b. Hoditi nahero ili naheru, in obliquum ferri. 78^b. Hoditi na hero, na krivo, in latius procedere. 162^b. Hoditi strance, in obliquum ferri. 78^b. Hoditi ponosito, magnifice incedere. 162^b. Nenavidost muče i na prstih hodi. A. Kanižlić, roz. 77. Kako hode, kako l' pogledaju. Nar. pjes. vuk. 1, 372. Krotko hodi dok do nega pride. 2, 121. Oštro hode, a oštro govore. 2, 523. Boje se i na brani voziti nego pješice hoditi. Nar. posl. vuk. 26. — bbb) *kaže se nešto što nije u užoj svezi sa samijem micanjem, n. p. kako je čelade kod hođenja obuvono (jeli boso), odjeveno, što radi itd.* Er u robstvu, nije pravom, svezan uzom da sad hodi. I. Gundulić 349. U pameti misleć hodi, ko bi mogla zahvaliti. 413. Bojnik svaki tad se uputi, i pod sablj u kletvom hodi, da bi im'o od ne poginuti, ako se od zlijeh ne slobodi. 486. Bos hojaše. F. Glavinčić, cvit. 247^b. U svitah bilih hodi. 290^b. Odjaše o jednomu šćapu. P. Macukat 19. Hoditi bosonog, nudis pedibus ire. A. d. Bella, rječn. 78^a. Imamo dakle bosi odit. P. Filipović 31. U jamu lakše zgodi, nego koji prazan hodi. V. Došen 28^a. Nego hodim ja i dica bosa. M. A. Relković, sat. E2^a. Da ne ode tako otkriveni prsa. M. Dobretić 98. Kako nije zdravo hodit bosu. J. S. Relković 228. Koja vodim, peše odim; čizme nosim, a bos odim. Nar. pjes. vuk. 1, 238. — cc) *izre-*

čeno je mjesto po kojemu se hodi, u kojem primjeru može značiti: putovati. Vsi Dubrovčane kire hode po mojemu vladanju trguguće. Mon. serb. 2. (1189). Da hode po mojoj zemlji svobodno s trgovom. 16. (1195—1228). Tudě si hodite prostrano i zdravo. 24. (1234—1240). Hodit po mista suha i brezvodna. Bernardin 43. luc. 11, 24. Njeki redovnik hodaše onimdere putem. N. Rašina 155^b. luc. 10, 81. Dubravom hodeći. M. Vetranić 1, 4. I Stari Hvar ovi, u kom se porodi, ožalosti i Novi, i sve kud god hodi. P. Hektorović 61. Ako ste ikadar po svijetu vi hode smišljali. N. Nalešković 1, 112. Neka ja budem ovom pustiňom hoditi. A. Gučetić, roz. mar. 253. Hodeći jednim dolom. F. Glavinčić, cvit. 10^b. Zemlja kud hojahu. 113^b. Zajedno smo mi mladi po svijetu hodili. G. Palmotić 2, 204. Po svem dvoru grem i hodim. 2, 246. Divojka stojeći u kući lasno upazi divičanstva i poštenja nego koja po dvoru hodi. S. Margitić, fal. 150. Kašandro razumivši mogustvo velikoga Alesandra i odeći jedan put po Dalfu. J. Banovac, razg. 25. Do sada smo promišljali Isusa odećega po zemlji. J. Filipović 1, 117^a. O vi svi koji odite po putu. F. Lastrić, test. 160^a. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza nju čovik hodi. V. Došen 132^a. Hodeći po drugih zemljah. M. A. Relković, sat. A2^b. Svi su ovi po svitu hodili. K7^b. Po tomu putu odeći. M. Dobretić 79. Kad po gustoj šumi hode čurlikuju mило Drije. J. Krmpotić, kat. 93. Sretni bili kud odili! Nar. pjes. vuk. 1, 141. Čestit bio kud odio! 1, 147. Volim s dragim po gori oditi. 1, 220. Bolan Jovo po gori hodio. 1, 271. Kud god hodim, na srcu ga nosim. 1, 377. Otvčar hodi po planini. 1, 378. Emka hodi stranama. 1, 519. Jes' hodio uz Ercegovinu? 1, 568. Kud god odiš, neka jadikuješ. 2, 25. Nek slijepi po svijetu hode. 2, 448. Ni ti nećeš po svetu oditi. 2, 493. Despot Jovan hodi po Srijemu. 2, 576. Planine se snijegom zaviše, po gori se hoditi ne može. 3, 370. Za tri dana po gori oditi. 3, 425. Svud hodismo, Bosnu prehodismo. 3, 494. Hodih mlada po gori zelenoj. 3, 462. — dd) *izrečeno je vrijeme u koje se hodi, ali tako da se tijekom kaže i način.* Tko hodi u tamnosti, ne vidi kuda grede. N. Rašina 88^a. joann. 12, 35. Nu s Marijom pospiješ se mrakom hodeći. I. V. Bunić, mand. 96. Trudan putnik ljeti hode nać kladenac bistri uživa. I. Đorđić, pjes. 57. Vidičete kako su živile i da nisu po noći hodile. M. A. Relković, sat. C6^a. N'jesam nikad po noći hodio. Nar. pjes. vuk. 1, 437. — ee) *izrečeno je društvo s kojim se hodi, ili što za čim se hodi.* Hodi i opći sa zlom družinom. B. Kašić, zrc. 58. Beg bogdanski uza n hode, molit' mu se ovdje stavi... I. Gundulić 321. 'Da oni ostali tko su veće', priuze paša, 'ki uz vas hode?' 443. Vitezovi, od kijeih vjere on obrađen vazda hodi. 568. Hojaše za nim (*Isusom*) neizbrojeno vnoštvo iz limba. F. Glavinčić, cvit. 158^b. Još kućanin kad s kim hodi, i svog gosta kad provodi. V. Došen 117^a. Ista dica za marvom hodeći iznenađa verže prave. M. A. Relković, sat. A3^b. On se za nom hodeći namuču. D7^b. Hodi s trbuhom za kruhom. na Rijeci. F. Pilepić. — b) o *čeladetu u širem smislu, kao živjeti, biti, ponositi se, postupati, osobito kad us subjekat ima kakav pridjev.* Vsa prětrsp na zemlji hodej. Mon. serb. 88. (1830). Dajte mi to oružje, ja uměm s nim počeno hoditi. Pril. jag. ark. 9, 133. (1463). Da vazda zdrav hodiš i vesel s tvojimi. M. Marulić 43. Od svih kih no žena rodi nikor nega veći hodi. 262. Vazda bih rasčvijen do smrti me hodil. Š. Menčetić 54. Taj

miran ne hodi, ner tužan i nezdrav. 307. U veselom zdravju veselo svud hojahn. H. Lucić 286. Jer u svako doba slovojan ja hodjah. N. Dimitrović 62. Sramotna hodila! da nudjer vič trbuh. N. Naješković 1, 269. Vrh u svih pod nebi gdi hodim žalostan. 2, 75. Tijem, kruno, ako hođ, da ti rob živ hodi. 2, 108. Brade vam, brižni hodili, opadaju. M. Držić 819. S česa u svem veseli hodimo mi sada. F. Lukarević 284. Verni tvoji tužno sve hodi. D. Rašina 7^a. Dokle godir budem živ hoditi. A. Georgiceo, nasl. 818. Toliki su se vidili hoditi u odića raskošni, a umriti u klašna siromašnih. J. Banovac, razg. 38. Ili slobodnije odi oni koji je ubog ili oni koji je bogat? J. Filipović 1, 264^b. Odeći vazda posrid stra i ufaša. F. Lastrić, ned. 41. U puti kađ odimo, po puti ne vojujemo. test. 17^b. Druge moje, ne hodile lude! Nar. pjes. vuk. 1, 888. Ruvo nosim, kao i nevesta, jošte odim kao i devojka. 1, 619. Odi mudro, ne pogini ludo. 4, 227. I ja hodim i četu provodim. 4, 281. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je hoditi u posve prenesenom, moralnom smislu.* Po voji vašej hoditi. Sava, tip. stud. glas. 40, 161. Ki pravo hodiše ostaše osujeni. M. Marulić 87. Tko spašenje duši želi vazaš s Bogom pravo hodi. M. Vetranić 1, 26. Ako bi putem Božijem hodio. N. Rašina 118^b. baruch. 8, 18. Ča nisi postavil, toga ne pohiti, ter čin', da s' ostavil za zlimi hoditi. P. Hektorović 37. Tko dvori noj (žubavi) i za dom tko hodi. N. Dimitrović 38. On mi ne bude veće na oči: živi i umri, hodi zlo kao je i počeo. M. Držić 251. Koji hode u ljubavi nelukavni. Š. Budinić, sum. 28^b. Da hodiš pomniivo s Gospodinom. M. Divković, nauk. 2^b. Naučit' te ću put istini, po kom imaš sveđ hoditi. I. Gundulić 196. Neka bismo poznali mudrost i poznavši po noj hodili. F. Glavinić, cvit. 64^b. Kada čovik hodi po drugoj zalihosti. I. T. Mrnavić, ist. 153. Ki pravedno hodi. A. Georgiceo, nasl. 93. Kako se ima hodit prid Bogom. I. Držić 74. Nijeste hodili š negovom vojom. 270. Da naš zakon ti ohodiš, tere za tim hincem hodiš. P. Hektorović (?) 142. Gdi od grijeha na grijeh hodiš. A. Vitalić, ost. 150. Hoditi po dobrih dilih. ist. 276. Svak čagodi u čemugod krivo hodi. 409^b. Svak u čemugod ne hodi pravo. 411. Ako stazom, ka nas vodi na krjeposti, mi hodimo. J. Kavašin 18^b. Drumom slijedi, kud hodiše svijetli djedi. 145^a. Znađuć, gdi vojvode da i puci ondje hode. 297^a. Koji krjepostju bude hodit bit će uvijek u nenavidi. 358^a. Hoditi po zlu putu, a recto viae cursu deflectere. A. d. Bella, rječn. 271^b. J. Stulli, rječn. Mali će oditi po staza od zapovidi oca moga. F. Lastrić, test. 156^a. Ako po svitlosti od oblužeha zapovidi uzodite na ovom svijetu, doprićete u svitlost viđu na onomu. ned. 381. Za svitom ne hoditi. P. Knežević, osm. 5. Redovnik nisi, ako za svetiňom brez pristanka ne hodiš. 207. Odstupi, izpovidniče, ne hodi naprid u stvari toliko jezivoj. Ant. Kadžić 247. U tomu nisu držani hoditi za voľom svojih roditelja. 437. Hoditi po putima Gospodinovijema. J. Matović 483. Ke (pleme) uzumnožnijeh puno žela po djedinskijem stupim hodi. P. Sorkočević 588—589. Uz nos komu hoditi, alicujus desiderio se opponere, contraire. J. Stulli, rječn. 1, 218^a. Svakom bratu Rišcaninu, koji pravo hodi i Bogu se moli. M. Đ. Miličević, slav. 34. — *c) o čefadetu, u širem smislu, kađ se pomiće s mjesta, ali ne običnijem načinom (hodeći nogama), n. p. aa) kađ se čefade miće s mjesta ne samo nogama nego i rukama.* Tako ne hodio na noge i na ruke!

Tako ne hodio početvorke! Nar. posl. vuk. 308. — *amo spadaju i ovi primjeri (može se kasati o čefadetu i o životinji):* Hoditi s trbuhom po zemlji, serpo, repo. J. Mikala, rječn. Hodia trbušice, adrepo. A. d. Bella, rječn. 78^b. — *bb) o čefadetu (u primjerima o Isusu) kađ se prekonaravno usdiše u visinu.* Ki (Isus) svojom kripostjom hojaše gori. F. Glavinić, cvit. 153^a. Jeste ga (Isusa) vidili hodeći na nebo. 159^a. — *cc) nije pravi hod i kađ se čefade ne što penie.* Po noj (škali) fratri gori i doli hojahu... Onih kih vidi škalom hodeći. F. Glavinić, cvit. 52^a. — *dd) o voženju u lađi ili na kolima.* Ki po moru hodeći straši se valovih morakih. P. Radovčić, nač. 27. Tko se neće usudit', nemoj po moru hoditi. (D). Poslov. danić. 132. Hodeć rijekom kć po suku. J. Kavašin 297^a. O koliko bi se svaki bojao, kađ vitar pune i sa strahom po moru u lađi odio! F. Lastrić, ned. 395. Po moru i po vodi svak s velikim strahom hodi. V. Došen 175^b. Brodovi u kojijeh sam hodio po moru. Đ. Bašić 48. Zašto ga je strah oditi po moru a po zemlji ne smije. M. Dobretić 471. — *Hoditi u kočiji ili kolijeh, curru vehi.* A. d. Bella, rječn. 78^a. — *ee) o jahađu.* Na jednom gizdavom sidići kođu, ter prid vojskom hodeći pogane tiraše. F. Glavinić, cvit. 104^b. Hoditi na kođu, vehi equo. J. Mikala, rječn. Kud sam gođe na kođu hodio. Nar. pjes. vuk. 2, 194. — *d) o životinji. aa) u pravom smislu.* I kako vi, ovce, ke gorom hodište, sve vunu i mluko za družih nosite. D. Rašina 99^a. Na mđ službu (Bog) htje da stoji sve što leti, plove i hodi. I. Gundulić 244. Već (koñ) ne hodi niti skače, dali leti kao vila. V. Došen 40^b. Jer što hodi i što gmazi. 104^a. Šibaj, mlati, tuci, bodi, on (magarac) lagano opet hodi. 212^b. Koji vidi prepelicu hodit. M. A. Reljković, sat. D7^b. — *bb) u širem smislu, micati se (n. p. plivajući).* Za me plamen iz kremena, drvo iz gore vadi zima, za me ribe plovom hode i od mora i od vode. I. Gundulić 245. More, gore, jošte vode, i ke po njih ribe hode. P. Hektorović (?) 192. — *cc) vidi b).* Dugo ovce nom zdrave ne hode. J. S. Reljković 58. — *dd) amo bi mogao spadati i ovaj primjer u kojemu je riječ o čefadetu pretvorenu u životinju:* A ona (Minerva) paukom čini ju (Araknu) da hodi. H. Lucić 287. — *e) o nogama.* Noge ke po moru hodihu. F. Glavinić, cvit. 86^b. Nek jelinskim skokom hode (brze noge). V. Došen 124^a. I noge bi po malo hodile. M. A. Reljković, sat. K8^a. — *f) u širem smislu, o neživim stvarima, n. p. aa) o lađi, kolima.* Jedna plav, po moru ka hodi. N. Dimitrović 53. Naše drvo brzo hodi. M. Gazarović 40. Da mi daš takove kola, ke te hodit prez koñi. Nar. prip. mikul. 44. Kako mu je mogal voz hoditi, a nidan ga ni vukal. 45. — *bb) o trgu, trgovini, novcu.* Trgovci da im hode slobodno po zemljah, guspostva mi. Mon. serb. 411. (1442). Da crsvack, olovo, svila i vosaki na novčsku skalu hodet. 529. (1484). Da pinez njih dubrovački hodi po rusngu kraljevstva mi kako je i pravo hodio. 491. (1461). — *cc) o čemu neživom što se po sebi miće, n. p. o suncu, svjezdama itd.* Sunce počinje svako godišće hodit u početak od arijeta. M. Orbin 12. Ako nebasa imaju pristat da se ne vrte i da ne hode. 192. Svijetlo sunce plaćuć hodi od nebasa po vedrini. I. Gundulić 96. Ne nahodi se vitez taki kud god sunce hodi. B. Krnarutić 6. Gdi srjed svjezda sunce hodi. J. Kavašin 528. — *o zori.* Zoro lijepa, zoro bijela, hodi vedra, hod' vesela, ljubovnika starca ostavi. I. Gundulić 28. — *o dimu.* Kađ budem s vami ja po-

kojan viditi od rodnijeh ogađa dim k nebu hodi. I. Gundulić 14. — *da*) o čemu šitkom, o vodi, rijeci, krvi, snogu itd. Da kako ne rika brzo mimo hodi. M. Marulić 8. Krvavi mi hojaše pot. M. Gasarović 40. Da bi komu u jutro hodila krv iza subah. I. A. Nenadić, nauk. 184. — *tako se kaže i o kiši*. Kad bi kiša hodila. P. Knežević, osm. 140. Dažd hodi i pristaje. pism. 186. — *amo može spadati i ovo*: Hoditi priko, *traboccare, versare fuori come i vasi troppo pieni di liquore, diessi anco de' fiumi, quando escono dal loro letto* 'redundo'; *traboccare, inteso di cosa che bolle* 'effervesco'. A. d. Bella, rječn. 789a. — *ee*) o vremenu. Za godišće koje hodi sada. Mon. serb. 502. (1467). Primaj vrime kako hodi. I. Ivanišević 227. Vrijeme ne hodi po našoj voji. I. Jablanci 186. Stražni četvrt miseca kad hodi. J. S. Reljković 183. — *ff*) o putu. Kako hodi puta otv. Četina k (griješkom vz) Vrstelci. Mon. serb. 532. (1485). — *gg*) o mirisu. Da ti miris s ovijeta hodi. A. Vitaljić, oet. 9. — *hh*) *jesik, metaforički*. Dobro se nauči hižu tvu oditi, a jazik oduči prid umom hoditi. P. Hektorović 88. — *ii*) o riječi, *metaforički*. Što po među nam beseda hodi. Glasnik. 11, 4, 68. (1780). Povijest se je pomrsila i pokvarila hodeći s usta u usta. S. Lubiša, prip. 80. — *kk*) o plaći. Ja ću ovdje raditi isvaditi dekret, da hodi plaća ot meseca do meseca. Glasnik. 11, 3, 111. (1708). — *ll*) o čemu umnom. Nere će tvojih dik slavan glas ne hodi. M. Marulić 58. Jer žudim da tvoje slave svud glas hodi. N. Dimitrović 88. Tko ima blaga dosti, taj se sit nahodi, od sitoće psosti i karanje hodi. P. Hektorović 88. O kako svitovna hitro hodi slava. A. Georgiceo, nasl. 9. Iz koga sve dobro hodi i prosiva. 123. Propast i taština po sreću nim smino hodi. A. Vitaljić, ist. 20a. Tada grisi priko glave hode. 117. Od naroda do narodi nem gospodstvo u vik hodi. 218a. Gospodine, tvoga imena žudna u vike slava hodi. 480b. Ili je boje da hodi glas jednoga Nemca koji nije ot našeg roda. Glasnik. 11, 3, 111. (1708). Svakojake misli im po pameti hodau. E. Pavić, ogl. 369. Kud mau godi pamet hodi, vrik sobom bludnost vodi. V. Došen 82b. Taj kar Božji uz čovika hodi. J. S. Reljković 27. — *mm*) o stvari uopće. Od onih stvari koje imaju hoditi pred ispodvidju. Š. Budinić, ispr. 17. — *g*) *pridajući neke riječi* (n. p. dobro, slo, na dobro, na zlo, naprijed, *nasad* itd.), *kaže se i o neživim stvarima kakovo im je stanje* (ispoređi b)). Kada ti vidiš stvari hodeći zlo, ti veruješ, ti se rassijuješ. Korism. 48a. Er se zlo umnaža i hodi na gore. Š. Mentetić — G. Držić 475. (*Dvi stvari: sroe i jasić*) nigdar do vika na mahe ne hode, a svega človiaka na grihe navode. P. Hektorović 68. Cavtlo t', reslo, i rodilo, i delila i imila, i gradila, i novila, i naprid ti sve hodilo! A. Čubranović 163. Hodeći s kriposti boje na boju. A. Gučetić, roz. mar. 182. Činiti da stvari dobro hode. J. Mikala, rječn. kod ispraviti. Inako će ma zlo posli oditi prid mudrostju. I. Ančić, svit. 88. Ako hoćete razumeti za naše poslove kako hode... Glasnik. 11, 3, 146. (1709). Zlobnim tako dobrostrieno stvari hode. A. Vitaljić, ist. 227. Hoditi nazad, *deterioremo officere* se'. A. d. Bella, rječn. 252b. Er su posli i od duše i od kuće hodili vele boje. B. Žuseri 15. Da stvari hode inako nego gredu. I. P. Marki 65. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Jer što grane u snagu mu hode. J. S. Reljković 124. Ako nećeš da t' u ništo hodi. 404. Glasba mu nije hodila od uha. M. Pavlinović, rad. 81. Hodi komu od glave, u

nauku napreduje. Hoditi sa rukom, dobro posao opremati: *Ide mu trgovina sa rukom*. Hoditi s putom, dobro: *A kad učitelj vidi da mu ide s putom (s načinom), onda ga sve do konca ispita*. M. Pavlinović. — *h*) *kad se kaže o dvoma, da jedno hodi sa drugo, znači da jedno samještjuje drugo, da se jednjem plaća sa drugo, u ovakijem primjerima*: Pri ovoj gospodi sudu na pravu oko za oko hodi a glava za glavu. N. Dimitrović 92. Tako da bude hodit glava za glavu, oko za oko, zub za zub. S. Rosa 75b. — *i*) *premda je neprelasni glagol, može imati usa se akusativ kojijem se pokazuje*: aa) *mjesto kud se prolasi hodeći*. Hodeć zemlju, brodeć vodu. I. Gundulić 290. Plava je koža jesdeła, zelenu goru hodila. Nar. pjes. vuk. 1, 811. — bb) *put i dužina puta*. Človik ima dlg put hoditi. Korism. 88a. Hodimo dakle naš put. M. Divković, bes. 494a. Ide Osip petdeset mil puta hodeći, ne znam pišice, ali na kožu. F. Glavinić, cvit. 209b. Vsa korjačku cestu jesam junak hodil. Jaške. 30. — cc) *ovijeme (kao mjeru puta)*. Hodiše dan hopenja. Bernardin 15. luc. 2, 44. Er se bješe mnoga sila od Turaka taj skupila dva dni hode od Budima. A. Sasin 185b.

b. *ističe se smjer kojijem se hodi. u ovom značenju često se skraćuje impt. hōd', hōd'mo (naj prije xvi vijeka: N. Najlašćković 1, 188. 294; M. Držić 82), hōd'te; kod ovoga se d ispred t ne čuje: hōte, te se tako često nahodi i pisano (naj prije xvii vijeka: I. Gundulić 171; P. Hektorović (?) 180. 131, a hōd'te xviii: J. Kavačin 491b. 558b). i kod hōd'mo može u nekijem krajevima ispasti d: hōmo (u Vukovu rječniku s drugijem akcentom: hōmo mjesto hōd'mo (hodimo) s dodatkom da se govori u Crnoj Gori, ali se u Dubrovniku kaže: hōmo). u značenju kod e) i f) mijenja se akc. i kod neokršena imperativa: hōdi, hōdite (vidi u Vukovu rječniku). u Vukovu rječniku ima i oblik hōj mj. hōdi s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom is narodne pjesme: Seko moja, hōj da se uzmemo; amo spada po svoj prilici i ovaj primjer: Ter mi hōj, ter mi poj! Nar. pjes. vuk. 1, 506. 507. (zabišeno je o ovaj pjesmi da je is Dubrovnika, ali jamačno nije pjesma dubrovačka). nalazi se na mjestu i hōder (mj. hōd' der): M. A. Reljković, sat. F7a; Nar. pjes. kras. 1, 77. a) *trečeno je mjesto ka kojemu se hodi. aa) u pravom smislu*. Ni u Svetu Goru da ne hode nikojim poslijem razv da pasu kobile. Mon. serb. 61. (1293—1302). Dvignuv se od tola počesmo hoditi put vode. N. Najlašćković 1, 217. Sinovče, hōdmo u grad. M. Držić 82. Druge mile, čim sunce odsagar priklo je, hōd'mo, gdi sjen dubja dile. I. Gundulić 403. Hodeć g Damašku. F. Glavinić, cvit. 208b. I reče: 'Odmo u grad'. P. Macukat 18. Kan' da znade i viruje (pās), da prijete) u dom hodi. V. Došen 117a. Da slobodno doma hodi. 210a. Hōd'mo kući, dosta smo sidile. M. A. Reljković, sat. E8b. Ja vi hōdit' na torine neću. Nar. pjes. vuk. 4, 511. I mi odmo do dvora careva. Nar. pjes. istr. 1, 8. Ter mi homo na 'no ravno poje. 1, 80. Ne homo doma. Nar. prip. mikul. 59. — bb) u prenesenom smislu. Da hōdmo k drugomu putu, t. j. svetomu pismu. F. Glavinić, cvit. 14a. Hodimo sada k šestomu članu I. T. Mrnavić, ist. 26. Odimo u s. pismo, da vidimo bari niki sjen i nike prilike od ovisi muka. F. Lastrić, ned. 411. Odimo na svidočanstva sveti pisama. test. 180b. — cc) *kad je supstantiv s nekijem prijedlozima, kao na, suprot itd., znače je da se hodi u neprijateljskom smislu namjerom da se udari, navali*. Tko bi suprotiv*

Dubrovniku hodio. Mon. serb. 455. (1452). Hodeći proti Jerusolimu. F. Glavinić, cvit. 104^b. Svak na ovi grad već hodi. A. Vitaljić, ist. 141^b. — *b*) *kraj je micanu čelade ili što se misli kao čelade. aa) uopće.* Ter će Bogu hodi. M. Marulić 248. Kad k nemoćnu hojahomo. 805. Nu bliže u Ane hod'mo mi. N. Najlašćević 1, 138. Ti veće ne kramaj, neg vrvom put spile k noj hodi. 1, 188. Tijem što čekam tužan odi? dušo moja, k nemu (*Bogu*) hodi! I. Gundulić 247. Hodi, starče, do cesara. P. Hektorović (?) 88. O Lucile, ne stoj lino, prid cesara hodmo smino. 126. — *u prenesenom smislu (o udavanju).* Imala je obrećena muža, hodila je š' nega na drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 12—13. — *bb) namjera je kod micanja da se usme sa sobom čelade ka kojemu se hodi (n. p. o svatovima k nevjesti).* Tko me želi ali žudi u Šibenik po me hodi. Đ. Baraković, vil. 357. Kupi svate, odi po divojku. And. Kačić, razg. 146^a. Kada su za me hodili, zelene višne sadili; kad su se sa mnom vraćali, zorene višne trgali. Nar. pjes. vuk. 1, 804. Kupi svate, hodi po devojku. 8, 594. Sad mi lipo homo po tvoga oca. Nar. prip. mikul. 71. — *cc) u prenesenom smislu: pripadati. čelade stoji u dat. ili u acc.* Vrci će te velika vezira, a vezira na Novu Pazaru, hodiće ti blago od mirije. Nar. pjes. vuk. 2, 610. On nin već da, ča nin je hodilo. Nar. prip. mikul. 80. Neće mu plaćati pristojbine, što ga po zakonu hodilo. M. Pavlinović, rad. 84. — *c) kraj je micanu kakva radnja. aa) radnja je izrećena infinitivom (isporedi f) aa)).* Ča ćemo nebore? hod'mo grad zapriti. Đ. Baraković, vil. 76. Homo čuti našega proroka. Đ. Bašić 17. Hod'mo dalje iskat slavu. V. Došen 28^b. A mi homo štogodi zagristi i napit se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 176. — *bb) radnja je izrećena supstantivom s kojijem prijedlogom.* Na putu da ne hode. Mon. serb. 18—19. (1233). Ostalim recihu nač bihu hodili. Đ. Baraković, jar. 97. Gorštače, u selo gdi je taj pir hod'mo na n, ti glumac veselo, a ja ću bit' bubañ. I. Gundulić 158. Hodit na komedije. I. Držić 301. Na smrtno hodijah smeće. G. Palmotić 2, 43. Na čestiti pir dozvani s veličanstvom mnozijem hode. 2, 220. Er sve hodi na skončanje. A. Vitaljić, ost. 75. Nek se već ustavlja na obsjed grada hodi. J. Kavañin 184^b. S nijedne strane na pomoć mi još ne hode. 286^b. U svatove koji hode. V. Došen 158^b. Ne imaju hoditi na druge tašće i izprazne razblude. A. d. Costa 1, 79. Hoditi u lov zviri s velikom bukom i pripravom. Ant. Kadčić 4. Hoditi na vojsku. 4. Tri puta sam na vojsku hodio. Nar. pjes. vuk. 1, 462. Jesam skoro u četu hodio. 4, 416. Kad je jedan put hodil na lov. Nar. prip. mikul. 47. — *amo spada i ovo (isporedi b) bb)).* Kad su po vodu hodile. Nar. prip. mikul. 28. — *d) kao smjer micanu ističe se samo odađivanje od mjesta gdje se do onda stajalo. glagol je svagda u impt.* Kad je ona gori, hod' s vragom tamo tja. N. Najlašćević 1, 262. Odi, sotonu, odatle. F. Lastrić, test. 150^b. Zato homo, uputimo, provodič je ovo s nami. A. Boškovića 40. Hodi s vragom. I. A. Nenadić, nauk. 129. Hodi s Bogom! M. A. Relković, sabr. 71. Hod' otole, Ugrin Janko! Nar. pjes. vuk. 1, 181. Hod' otole, kućko snaho! 1, 808. Ali rodi, ali u rod odi. 1, 621. Od' otole, materino zlato. Nar. pjes. herc. vuk. 193. Hodi, davole, od mene i od moje duše! Nar. posl. vuk. 842. — *e) venire, kraj je micanu čelade koje govori.* — *između rječnika u Belinu (venio' 758^a), u Bjelostjencu (hodi k meni, veni ad me'. 2. hodi simo, adesdum, huc ades'), u Jam-*

*bresčevu (hodi simo, adesdum'), u Vukovu (hodi, hōdite, 1. 'komm her, kommt her', veni, venite, adeste'. 2. 'lasst uns', cf. hajde s primjerima iz narodnijeh pjesama: Već hodište da mi pobjegnemo. A vi hod'te da ih dijelimo). (obično je glagol u imperativu; ali može biti da amo spada i ovi primjeri: Koja, često u ove kraje hodiš kćerou tvu vidjeti. G. Palmotić 1, 184. Ali ovamo čelad hode, s puta im se uklonimo. 1, 350. Koja slika ovo nepoznana s neba hodi? 2, 80). aa) onaj što govori zove koga da dođe k nemu. aaa) nije isrećen kraj micanu, ali se zna da je čelade koje govori. Hodite vi blag'slovljeni oca moga jedinoga! J. Kavañin 490^a. Isukrsta evo! hod'te! 558^b. Odite, blaženi. F. Lastrić, test. 109^a. Odi, bićeš okružena. 145^b. Hodite, blagoslovljeni, iz te tavnosti. Đ. Rapić 9. Ho d'te, druge, ne hodile lude! Nar. pjes. vuk. 1, 596. — bbb) isrećen je kraj micanu, ili riječima: k meni, ili: amo, ili drugim kojijem načinom. Hod' ajemo, Milica, sramotna hodila; kamo ona plitica? N. Najlašćević 1, 248. Reče mi tuj hrlo: 'Sjemo hodi' najbrže, da ti se na grlo uza ma navrže'. 2, 19. Nu veće svatovi kupe se na pospijeh, u svatbu ho'te i vi, sve što snah, sve vam rijeh. I. Gundulić 171. Hote simo, Božji ubozi. P. Hektorović (?) 181. Hodi k meni, vjerenice! J. Kavañin 511^a. Odite k meni i vi, koji tuge i nevoje podnesoste. J. Banovac, razg. 5. Od' amo, dušo neharna. F. Lastrić, ned. 206. Hoder amo i ti, zaručnice. M. A. Relković, sat. F7^a. Hodite k meni svi koji se trudite. J. Matović 435. Milosni vas car izbavlja, na dvor hod'te istijem časom. P. Sorkočević 590^a. Hod' u kolo, snaho naša. Nar. pjes. vuk. 1, 61. Hodi, Jovo, u bešiku. 1, 192. Odi k meni, dušice. 1, 205. Ne zovem ga: 'Odi k meni, sine!', već ga zovem: 'Odi k meni, dragi!' 1, 408. Od' ovamo, Todore veziru. 1, 598. Hodi k mene u goru zelenu. 1, 561. Hodi k meni u primorje ravno. 2, 105. Nego brže hodi b'jelu dvoru. 2, 196. Hodi mene u svatove, Mujo! 8, 229. Hodi amo, mila gospo moja! oder amo, da ti nešto kažem. Nar. pjes. kras. 1, 77. Hote va grad. Nar. prip. mikul. 28. — *ccc) izrećena je radnja na koju se zove svbjekat (može biti da je gdje gdje značenje kao kod f)). radnja se može izreći infinitivom.* Odi, Zejno, večer' večerati. Nar. pjes. vuk. 1, 384. — *ili položnom rečenicom u kojoj je da: Hod' da vidiš, od rusaga kō baš vezijer tvoj primjen je. I. Gundulić 558. Hodi, šćerce, da mi večeramo. Nar. pjes. vuk. 1, 384. Hodi k mene, da ašikujemo. 2, 28. Od'te u dvor, vino da pijemo. 2, 495. (amo spada i ovaj primjer u kojem hod' stoji za množinu: Neg mrtav jaoh leži, hod' da ga vidite. N. Najlašćević 2, 194). — ili imperativom bez ikakve konjunkcije (isporedi hajde, d)). Tko želi naravi kreposti sve vidjet i moći ljubavi, hodi viđ ovi cvijet. N. Najlašćević 2, 11. Smrti nemila, hodi me umori. 2, 88. Rigaš ti slobni ijed, hudi svijeh živina, ali opet u pored hod' sa mnom začinaš. I. Gundulić 189. Hod', od pira bože, hodi, igre mile s nami vodi. 178. Tim se hodi sa mnom sijeci. G. Palmotić 1, 381. Hod' sad gljedaj, Valerijane, gdi se vira naša smane. P. Hektorović (?) 147. Odi, gospodine Isuse, odi, suče pravedni i osvetitelju, od' osveti krv svoju. F. Lastrić, ned. 18. Hodi vidi, majko! Nar. pjes. vuk. 1, 887. Hod' vezire, uzmi dugovañe. 3, 847. Nego hodi, poľubi mi ruku. 4, 489. — ili imperativom s konjunkcijom te: Al' od', ago, te pogubi starca. Nar. pjes. vuk. 8, 401. — *ddd) pred impt. hodi, hod', da se boje istakne, često se meće riječca nu (nū hodi, nū hod'):* A nu hodi,**

moja stara majko! Nar. pjes. vuk. 1, 200. Nu hod', dive, da mi promislino. 2, 81. A nu hodi, moja vjerna slugo! 2, 62. Nu hod' ujna, da rastovarimo. 3, 221. — *bb*) *onaj koji govori zove drugoga da ide s njime, usa n, sa njim*. Tko neće poleći hod' slideć za rukom. Đ. Baraković, vil. 52. Tijem hodi slobodno za mnome veće ti, tve dobro da budeš videti. I. Gundulić 104. Verna drugo, sa mnom hodi put slavnoga Dubrovnika. 382. Ustani brzo, ter hodi prid kraja sa mnom na sud. F. Glavinic, cvit. 132^b. Povelj im (*Isus*) govoreći: „Hodite za manom“. 237^b. Hodite sa mnom, učinim ja vas ribare od ljudi. 389^a. Poni sa mnom hote amino. P. Hektorović (?) 190. Ne boj se i hod' s nami. I. Đorđić, ben. 172. „Venite“ odite sa mnom vi, koji moj zakon obslužite. J. Banovac, razg. 5. „Zato hodi za mnom“, reče joj, i odvede je na vrh jedne planine. 94. Od' usa me. F. Lastrić, od' 1. Hod', ne mogu ići sama. V. Došen 168^a. Hodi sa mnom. Đ. Bašić 192. Hote za mnom. 192. — *f*) *age, agite, impt. se upotrebljava kad se ko nutka da što radi, isporedi hajde, d. vidi i kod e) aa) ddd*). — *i* u *Vukovu rječniku (vidi kod e)*. *aa)* *s infinitivom (u svijem je primjerima impt. 1 pl.)*. Da hod'mo k nemu poč', ter mu ti ruku daj. N. Nalešković 1, 294. Hodmo čuti. B. Zuzeri 182. Al' odimo čudnovatija čuti. F. Lastrić, ned. 227. Al' odimo promotriti što mu čini himbeni grišnik. 272. Homo, brate, jezditu kođa dobra naprijeda. Nar. pjes. mikl. beitr. 29. Al' hodimo sad, od mlade što svatovi, gledat, rade. V. Došen 157^b. Homo dobavit se jakosti. I. M. Mattei 180. Odimo se vraćat na tragove. Nar. pjes. vuk. 4, 386. — *bb*) *s podložnom rečenicom u kojoj je da*. Hodi, brate, da kušamo ljube. M. A. Belković, sat. 17^a. Ho'te, Bogu da se obrnemo! da služimo Božu leturđiju. Nar. pjes. vuk. 2, 6. Hod', da malu igru zametnemo! 2, 90. Hodi, brate, da se iženimo. 2, 43. Hodi, pobro, da se posigramo, ti korunom, a ja ću jakbukom. 2, 82. Već hodite da mi pobjegnemo. 2, 220. A vi hod'te, da ih dijelimo. 2, 221. Hodi, Marko, da se pomirimo. 2, 222. Hodi, joldaš, da pijemo vino. 2, 466. Od' junače, da s' nadstreljnjemo. 2, 487. Hodi, Mitre, da se osvetimo. 2, 638. Hod', Hajkuna, da se opkladimo. 3, 104. Hod'te, braćo, da se povrnemo. 3, 388. Hodi, brate, da se poljubimo! 3, 464. Ho'te, braćo, da se pokorimo. 4, 128. — *cc*) *s imperativom bez konjunkcije*. Odite, veli, kupite brez srebra. F. Lastrić, test. 70^a. Odi, sele, osedlaj mi kođa. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Hodi mene uzmi gospodara. 2, 125. Hodi dodi u Stambola grada. 3, 58. Hodi uzmi hiljadu dukata. 3, 318. Od'te, more, kođe privatajte. 4, 195. Od'te, dođ'te, ako Boga znate. 4, 241. Nemoj, pašo, izgubit vladiku, no hodi ga vrzi na otkupe. Pjev. crn. 17^a. — *u ovom primjeru stoji hod' za množinu (ispoređi kod e) aa) ccc)*: Kad hoć' tuj da stoje, hod' svr'te naj brže. N. Nalešković 1, 295.

c. snačije je kao kod b, ali se razlikuje u tome što se misli ne na jedno hođenje nego na često ponavljanje hođenja (iterativni glagol). Jeli hodil na sv. oficij? Naručn. 89^a. Vse su ob tom hodili, da vaše sinove zakolu. Mon. croat. 242. (1548). Imamo hoditi k pravim pridikam. Kateh. 1561. A7^a. Ako je hodio u različijeh ispovidnika. B. Kašić, zrc. 20. Kada po gorah s drugimi mladinci na lov hojaše. F. Glavinic, cvit. 51^a. Priklo morske koji vođe gusariti i plijeniti i naš pokoj smetat hode. G. Palmotić 2, 890. S vód u plame, s plama u vode osuđene duše hode. J. Kavašin 998^b. A nij' hodio na nauke. J. Kavašin 585^b. More se igrati, i zaludu stati, more

se poslovati, pravdati i druga, a ne more se u crkvu hoditi. J. Banovac, razg. 158. Puk Izraelski hodijaše u templo s darovima. Đ. Bašić 19. Iz tebe su bani izlazili, kojino su po svijetu vladali, pred junacim na vojsku odili. And. Kačić, razg. 206^b. U skulu hoditi. M. A. Belković, sabr. 34. Počeo sam bio hoditi u školu. D. Obradović, živ. 20. Da znam da mi nije bolje, ne bih ni u crkvu hodio. Nar. posl. vuk. 49. Muž vavek delal va traju, a žena mu hodila z obedom. Nar. prip. mikul. 15. Kad je ona болоvala, jesi li ti k noj hodio? Pravdonoša. 1852. 9. Hodit na mreže, ribati mrežami. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

2. *pasivno (rjetko)*.

a. subjekat je ono što je akuzativ kod 1, a, i). Poznaš da hojenim drumom prošal ne bih. P. Zoranić 68^a.

b. nema subjekta. Hojeno je bosima nogama. Š. Kožitić 18^a.

3. *sa se, pasivno, bez subjekta*. Da se opeta po zakonih hodi i šeta. J. Kavašin 156^b. Većma se hodi u holosti nego u poniznosti. B. Leaković, nauk. 147.

HODIV, *adj. koji može hoditi*. — *U Stulićevu rječniku*: v. koračiv; *ovoga napose nema, nego koračiv kod čega stoji*: „aptus ad deambulandum“. — *nepouzđano*.

HODIVOJ, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Deč. hris. 22. 90.

HODIVOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hodivoju)*. — *xv vijeka, a između rječnika u Daničeviću (Hodivojević)*. Knezu Radoju Hodivojeviću. Mon. serb. 504. 506. (1470).

HÖDNICA, *f. vidi 1. hodnik*. — *U Šulekovu rječniku*: „gang (in einem gebäude)“.

1. HODNIK, *m. porticus, cryptoporticus, vestibulum, mjesto nekoliko više dugo nego široko, pokriveno, a može biti s jedne ili s obje strane ograđeno zidom, u kući ili pri kući*. — *Postaje od hod nastavkom kn-ik-š*. — *U pisaca našega vremena*. I uza zid domu načini hodnike svuda u naokolo. Đ. Daničić, 1car. 6, 5. Hodnike od trijema. jezek. 41, 15. Iz sobe se iznesu stolice u hodnik. M. P. Šapčanin 1, 84. Labava zgrada, sa hodnicima i čoškama. 1, 43. Dva prozora gledahu na ulicu, treći u hodnik. hodnik se zelenišaše u modrom vinovom lišću od loze, koja se gotovo oko cele strehe obavila. 1, 136. Hodnik, arch. „gehbahn“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. „Gang“ (bauw.), hodnik. rječnik tehnol. naz.

2. HODNIK, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Jakop Hodnik. Mon. croat. 294. (1592).

HODŃAK, *m. vidi 1. hodnik*. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja*: Hodňak, arch. (vulg. gaňak), „corridor, gang“, tal. „corridojo, andito; ballatojo“, fre. egl. „corridor“.

HODŃI, *adj. samo o danu, vidi godan, a, a)*. — *U Belinu rječniku*: hodŃi dan „anniversario, officio de' morti che ogni anno per qualche morto si celebra“, „anniversarium“ 84^b, *i u Stulićevu (kod dan)*: dan hodŃi „dies anniversarius“. — *Nije dosta pouzđano: može biti da je Dellabella slo napisao hodŃi mj. godni, a da je Stulli uzeo ovu riječ iz njegova rječnika*.

HÓDO, *m. ime muško (Turčinu)*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Kad to začu Hodo barjaktare. Ogled. sr. 77.

HODOČASNICA, *f. žensko čelade koje putuje put svetoga mjesta*. — *Načineno u naše vrijeme prema hodočasnik*. — *U Šulekovu rječniku*: „pilgerin“ hodočasnica.

HODOČASNIK, *m. putnik*. — *U Stuličevu rječniku*: hodočasnik, hodočestnik, peregrinator. — *Riječ je nepouzdana: vaša da je Stulli načinio od hodočastvo (koje vidi)*. — *U naše se vrijeme shvatilo kao da je složeno od osnova hod i čast; te su neki pisci primili ovu riječ sa značenjem: čovjek koji pohodi koje sveto mjesto, kao n. p. Jerusalem (isporedi hačija), vidi u Šulekovu rječniku: pilger (wallbruder) hodočasnik.*

HODOČASTAN, hodočasna, *adj. koji putuje*. — *U Stuličevu rječniku*: peregrinabundus, peregrinans. — *Nepouzdana (vidi kod hodočasnik)*. — *U nekih pisaca našega vremena: koji pripada hodočasniku ili hodočasticima, vidi u Šulekovu rječniku: pilgerhut' hodočastni klobuk; pilgerkleid' hodočastna odjeća i hačina; pilgermantel' hodočastni plašt.*

HODOČASTITI, hodočastim, *impf. putovati put svetoga mjesta (kao hodočasnik, koje vidi)*. — *U Šulekovu rječniku: pilgern'.*

HODOČASTVO, *n. peregrinatio, putovanje*. — *isporedi hodočasće, hodočestvo*. — *U Stuličevu rječniku: hodočastvo, hodočestvo, peregrinatio' s dodatkom da je uzeto iz misala. — Ako je zbija Stulli našao ovu riječ u misalu, to je po svoj prilici apstraktni supstantiv koji postaje od hodočaz ili od hodočaz nastavkom estvo, te bi mu stariji oblik bio: hodočazstvo ili hodočazestvo. mahe je jasan stariji oblik riječi hodočastije za koju također Stulli tvrdi da je našao u misalu: vaša da treba čitati hodočastvije (s nastavkom estvije mj. estvo). — Kako su neki pisci našega vremena shvatili postane ovjeh riječi, vidi kod hodočasnik.*

HODOČASTVOVATI, hodočastvujem, *impf. putovati*. — *U Stuličevu rječniku: hodočastvovati, hodočestvovati, peregrinari'.* — *Nepouzdana: jamadno je Stulli načinio od hodočastvo.*

HODOČASĆE, *n. vidi hodočastvo*. — *U Stuličevu rječniku: (sa starijim oblikom) hodočastje, v. hodočestvo s dodatkom da je uzeto iz misala. — U nekih pisaca našega vremena (prema hodočasnik): putovanje k svetomu mjestu, vidi u Šulekovu rječniku: pilgerschaft'.*

HODOČESNIK, *m. u Stuličevu rječniku: hodočestnik kod hodočasnik.*

HODOČESTVO, *n. u Stuličevu rječniku: kod hodočastvo.*

HODOČESTVOVATI, hodočestvujem, *impf. u Stuličevu rječniku: kod hodočastvovati.*

HODOJE, *m. ime muško*. — *isporedi Hodan. — xiv vijeka. Dec. hris. 5. 89 i još na nekoliko mjesta.*

HODOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hodoju)*. — *xiv vijeka. Bogoje Hodojević. Dec. hris. 78.*

HODOŠ, *m. manastir u temišvarskoj eparhiji*. Manastir Hodoš sazidan je u xv veku od Stevana Jakšića. Sem. prav. 1878. 144. — *Pominje se xviii vijeka. Arhimandrit Sovronije ot manastira Odoša. Glasnik. II, 2, 283. (1786).*

HODOŠAN, *m. mjesto u Međumurju. Schem. sagr. 1875. 138.*

HODOTAJ, *m. vidi hodotaj*. — *U Belinu rječniku: 'deprecator' 412b; 'sequester' 468a; u Voltigijinu: 'intercessore, mediatore', 'fürbitter'; u Stuličevu: 'intercessor, deprecator'.*

HODOTAJAN, hodotajna, *adj. (n. p. grijeh) za koji se može hodotajiti, koji se može oprostiti*. — *isporedi hodotavan. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (venia dignus' s dodatkom da je uzeto iz brevijara).*

Nike (duše) s hodotajnim ili s malim grihom (*dile se*). F. Glavinić, cvit. 12a. Drva, slama i pliva (*rasume se*) hodotajni ili mali grihi. 14b. Oni ki grih hodotajni učinihu. 16b. A posvetilišta proti smrtno (*sic*) i hodotajnomu grihu. 487a.

HODOTAJANE, *n. djelo kojim se hodotaja*. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

HODOTAJATI, hodotajam, *impf. vidi hodotajati*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'intercedere, precari, se immiscere alicui rei vel in aliquid rem, impedire, tutari, tutum alicui reddere'.*

HODOTAJICA, *f. vidi hodotajica*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'intercedens, deprecatrix'.*

HODOTAJITI, hodotajim, *impf. vidi hodotajiti*. — *U Belinu rječniku: 'deprecor' 412b; u Voltigijinu: 'intercedere', 'fürbitten'; u Stuličevu: v. hodotajati.*

HODOTAJSTVO, *n. vidi hodotajstvo*. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (internuntium' 487b; 'deprecatio' 412b), u Voltigijinu (intercessione, mediazione', 'fürbitte'), u Stuličevu (v. hodotajane). Ne bogočtovnim hodotajstvom od nalažećega sla i od smrti vične isbavimo se. M. Alberti 44. Zašćiti, molimo te Gospodine, odotajstvom B. M. V. Dvice ovu obitil od svake protivščine. L. Terzić 857. Prosim te da ovo sveto pričešćenje meni ne bude s krivihe na muku: dali da mi bude hodotajstvo spaseno. I. Kraljić 48. Molitva suproč kuzi po hodotajstvu s. Roka. Štit. 27.*

HODOTAJSTVOVATI, hodotajstvujem, *impf. vidi hodotajstvovati*. — *Samo u Stuličevu rječniku: v. hodotajati.*

HODOTATI, hodotam, *impf. vidi hodotajiti*. — *Samo impf. hodotaj u jednoga pisca xvii vijeka, i ger. praes. hodotajući u drugoga xviii; ali može biti da su oba oblika od hodotajati (praes. hodotajem?); prvi bi mogao biti i od hodotajiti. Bogorodice, hodotaj za nas. M. Alberti 19. 202. Hodotaj za obetni ženski pol. 22. 89. Primi zavite naše s uzdavanjem hčala i odotajuci B. D. Marija i S. N., ovomu ditiču daj sdravje u napridak pameti i tila. L. Terzić 235.*

HODOTAVAN, hodotavna, *adj. vidi hodotajan*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka (može biti i štamparska pogreška). Crikva ima pomazanje ulja s. proti hodotavnomu grihu. F. Glavinić, cvit. 447a.*

HODOVO, *n. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 250.*

HODUKATI, hodukam, *impf. dem. hoditi*. — *Samo u Stuličevu rječniku ('andar spesso', 'itare') gdje je shvaćeno kao frekventativni glagol.*

HODUĽE, *f. pl. štapi na kojima su nasloñene noge tako da ostaju nekoliko više zemlje, te se na nima ide po blatu*. — *isporedi hodalke, hodalnice, hodala. — Akc. se mijenja u gen. hoduĽa. — U Vukovu rječniku: 'die stelzen', 'grallae'.*

HODUŠ, *m. vidi hodac*. — *U Jambrešćevu rječniku: 'ambulator'.*

HODA, *f. vidi hod, hodahe*. — *U Vukovu rječniku: 'das gehen', 'itio' s primjerom: Rđava hoda (n. p. po zlu putu, po snijegu bez putine).*

HODAČICA, *f. u Stuličevu rječniku: hodjačica, v. hoditeljica. — nepouzdana.*

HODAK, *m. u Belinu rječniku: hodjak, 'ambulator' 168a, i u Stuličevu: hodjak, v. hoditelj s dodatkom da se nalazi u Gundulića (?). — nepouzdana.*

HOĐAVATI, *hođavām*, *impf. vidi* hoditi, *hodati*. — *U jednoga pisca xvii vijeka (s čakavskim oblikom hojavati) i u poslovičci istoga vijeka. Svakog noć izvan grada hojavaše k jednoj mrcini i slici. B. Kačić, in. 87. Noge naučne hođavati ne mogu s mirom stat. (D). Poalov. danič. 85.*

HODENSTVO, *n. vidi* hodaće. — *U Stuličevu rječniku: hodjenstvo, ambulatio, itio'. — nepouzdano.*

HODENJE, *n. djelo kojim se hodi*. — *Stariji je oblik hodaće, a u knjigama pisanima crkvenijem jezikom ima i staroslovenski oblik hoždenije; u čakavaca hojenje; u nekijih pisaca griješkom hodjenje, hodaće, hodaće, hodaće. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu (hodjenje, ambulatio), u Mikajinu (hodaće kod hod i napose: hodaće s veličanstvom, incessus), u Belinu (hodjenje, itio' 79a, ambulatio' 182a), u Bjelostjencu (hodaće i hodaće), u Jambrekićevu, u Stuličevu (hodaće i hodaće), u Vukovu, u Daničičevu (hoždenije, ambulatio'). Hoždenije tvoje vs mirš da budetš. Sava, sim. pam. šaf. 9. Braćeje jedinstvo i vs kupš hoždenije. Domen-tijan^b 8. Hromym^b hoždenije darovaše. 208. Hodiše dan hojenja. Bernardin 15. luc. 2. 44. I pojde u pustiņu jedan dan hojenja. 80. Sreg. 19. 4. A Isus trudan od hojenja sijaše vrhu studenca. 48. joann. 4. 6. Od hromoga ki ni sagrikl hojenjem. Naručn. 58a. Poddrž moje noge od taščih hojenji. Transit. 157. Grad velik tri dni hodaća. N. Rašina 81a. jon. 8. 3. Tko li joj u smihu, tko li u hojenju, tko milost u tihu poda govorenju? H. Lucić 208. Hromi hodaće primaju. A. Gučetić, roz. jez. 125. Naučil bi te od nebeskoga krug(l)a hojenje. Aleks. jag. star. 3. 226. Razlog od hojenja od nebesa. M. Orbin 192. Slipim videnje, hromim hodaće Bog poda. F. Glavinić, cvit. 92a. Po hodaću, po prilici Krstimir je pravi vidjet. G. Palmotić 1, 51. Odenje alti pribjenje na križ. I. Ančić, svit. 222. Ti hodaće dakle moje, Gospodine, htij kripiti. A. Vitalić, ist. 47b. O hodaću ili nehodaću Jezusovu. S. Rosa 40a. Provođe život svoj u hodaću i putovanju. A. d. Costa 1, 104. Da jih svojim apostolekim trudom vrati s hodaća strapatna. Ant. Kadčić 232. Da bi ta kontrada s iglami osuta, se bi se pobralo od mojga hodaća. Nar. pjes. istr. 2, 55.*

HOFMEŠTAR, *hofmeštra, nem. hofmeister, čovjek koji upravlja kraljevskim ili uopće gospodarskim dvorom*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kajkavski hofmešter, kapitan dvora, praefectus praetorii, praefectus vel capitaneus aulae, admissio-nalis, anteambulo'). Tomaša Milovca hofmeštra našega (Stjepana Frankopana). Mon. croat. 267. (1572).*

HOGA, *m. turski sveštenik, pers. chāge, tur. hoğa, starac, učitelj, gospodin*. — *Akc. se ne mi-jeňa (gen. pl. hōgā). — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka (ako nije zlo štampano) stoji j mj. g. Hoje i ulami ne klahaju. J. Kavašin 270a. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'chodscha (türkischer geistlicher)', 'sacerdos tur-cicus' s primjerima: Hoğa, kamo vakup? cf. vakup. Hoğa, ne boje te se djeca'. Vala ni ja djece'. Učitel' se hoğa dižo, i ovako progovori. I. Gundulić 308. Nabuñivat jedni staše hoğa i erkav redovnike. 481. Dali se od nas trpjet' može, da hoğa po mešetijeh ne haleka i ne za-vija? 478. Daj nam pašu Dilavera, i učitelja hoğa s nime. 491. Mnogi krstjani idu oğam. S. Margitić, fal. 260. Poslušajte oge zakonoše.*

And. Kačić, rang. 159a. Zovi meni, nano, hoğa i aģije. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Jera nije vojaka od mejdana, već sve stare hoğa i haģije. 2, 314. Al' mu veli hoğa Čupriliću. 2, 402. Još nagoni oge i aģije, da i oni s nime piju vino. 2, 480. Govore mu hoğa i kadije. 2, 610. Zaučiše hoğa na gamijam'. 2, 624. Turski hoğa na zvonari viče. 8, 47. On podviknu hoğa i šehove i haģije i redom muktije. 8, 59. Sluge moje, hoğa i kadijo! 8, 79. Čujete l' me, hoğa i kadija? 4, 23. K nama brže, hoğa i 'vaizi! 4, 188. Tu pogibe oga Skoplanina. 4, 352. Id' otole, hoğa Mušoviću! 4, 480. Promeeće se kao (Nasradin) hoğa kroz poňavu. Nar. posl. vuk. 264. vidi i kod Nasradin. — isporedi hoža.

1. **HOGIĆ**, *m. prezime (i u Turaka i u Hrišćana). — U naše vrijeme (bez h). Teodor Ogić. Nar. pjes. vuk. 2, 648. (među prenumerantima). Murat Ogić. u Nar. pjes. petr. 1, 850.*

2. **HOGIĆ**, *m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 226.*

HOGIN, *adj. koji pripada hoģi*. — *U Vukovu rječniku. — I u imenima nekijih mjesta u Srbiji. Hoģina Niva u okrugu podrinskom. Oģina Niva. Sr. nov. 1874. 298. — Hoģine Livade u okrugu kragujevačkom. Oģine Livade. 1861. 517. — Selo Pričinović Posavski u okrugu šabačkom svało se prije Oģino Selo. K. Jovanović 88.*

HOGINICA, *f. hoģina žena*. — *U Vukovu rječniku.*

HOGINSKI, *adj. koji pripada hoģama*. — *U Vukovu rječniku.*

HOGULO, *m. ime muško*. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Prid bĳelijem dvorima Hoģula Skra-diňanina. Nar. pjes. bog. 218. Da mi bješe drugi junak ko Hoģulo tvoj gospodar. 219.*

HOGULOV, *adj. koji pripada Hoģulu*. Ljepa Zore Hoģulova. Nar. pjes. bog. 218.

HOHAL, *Hohla, m. ime muško*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka sa starijim oblikom, i otale u Daničičevu rječniku (Hohls). Hohls. Mon. serb. 128. (1336—1347).*

HOHMEĽINA, *f. vrpa trave*. — *U naše vrijeme u Istri. 'acervus herbarum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 58.*

HOHOTATI, *hohoćem, impf. smijati se u glas*. — *U rukopisu xvi vijeka. Da se ne sramuje toliko hohotati, da ju vas mostir čuje. Nauk. brn. 66b.*

HŌJ, *interj. glas kojim se ko sove*. — *ispo-redi oj. — U Voltigijinu rječniku: hoj, čuješ! 'olā, senti!' 'holla, hörst du!' — I u pripjevima. Hoj mile moj. Nar. pjes. herc. vuk. 283. Ki mi je zletel, hoj izletel. Nar. pjes. mikul. 145. Hoj dodola! daj nam rosnu kišu, hoj dodola za orađa i kopača! hoj dodola. S. Tekelija. let. 119, 5.*

1. **HOJA**, *riječ bez smisla u pripjevu narodne pjesme u ugarskijeh Hrvata, vidi kod đunda.*

2. **HŌJA**, *f. (?) vidi kod Dolerija. Zovuć Pana, Hoju (štampano je Hoja, ali prema tal. Pale, lat. Pales, treba da je ženskoga roda, te bez sumnje treba čitati Hoju), Lera, Doleriju ('chia-mando e Pane e Pale e Priapo e Pomona'). D. Zlatarić 72a. Hoja, Lero, Dolerije, na kletvu vas zovem doli. I. Gundulić 41. Kad moj slatki glas začina kako slavici ki se izvija, na ņ doteku iz planina Hoja, Lero, Dolerija. 140: Na ovo čudo vas puk stoji k'o zapařen, ter ne prista 'Dolerija, Lero i Hoja zvat' na pomoć segaj mišta. 170. Da se ije, da se pije, Hoja, Lero, Dolerije! 172. Dolerije, Hoje i Lera tad pomrča stara alava. G.*

Palmotić 1, 28. Hoja bez razbora, a Silerijan bez srama (razloga). (Z). Poslov. danič. 27. Teško ti Lera i Hoju na kletve prizivat'. (Z). 126.

HOJDAN, *n. ime muško*. — *Prije našega vremena*. Hojdans. S. Novaković, pom. 111.

HOJDANA, *f. ime žensko*. — *isporedi* Hojdan. — *Prije našega vremena*. Hojdana. S. Novaković, pom. 111.

HOJE, *n. vidi oje*. — *U Stuličevu rječniku*: ,buria, bura'.

HŌJIN, *adj. koji pripada Hoji*. Hojino posvetilište nit' bremena čeka nit' svjedoka gleda. (Z). Poslov. danič. 27.

HOJME, *interj. vidi ajme, tal. ohimè*. — *U jednoga pisca čakavca xv vijeka*. Hojme tere dopast paklenih djavljih ruk! M. Marulić 91. Hojme! ča ću sada? 157.

HOJSIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Ivan Hojsić. Mon. croat. 257. (1556).

HOKLJAR, *vidi honkijar*.

HŌKSJENAČ, hōksjēnča, *m. vidi osjenač*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (vafa da h stoji samo pisarskom griješkom)*. Hoksjenač i rutu ma nije kad iskati. M. Vetrančić 1, 138.

HŌL, hōla, *adj. vidi oho*. — *Od xviii vijeka samo u pisaca koji ne znadu kad treba izgovarati i pisati h, po čemu se vidi da su sami dodali h u pismu a da su izgovarali ol, ola; između rječnika u Stuličevu (holi s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva gdje ove riječi nema: jamačno je Stulli našao u onakijeh pisaca)*.

a. *adj.* Govori riči zle, hole i nepoštene. I. Grličić 46. Slomiti ću i podložiti moj holi vrat. 154. Svoju holu vojui čini. 198. Ode Danijel prorok s oblastju proročanskom prid hologa Nabukodonozora. J. Banovac, pripov. 74. Oni nisu bili prilični poniznome Isukrstu veće holome Luciferu. 200. Dužni su paziti dobara svoji, niti ji razasipati u proždrllost i holu odiću. F. Lastrić, ned. 182. Prihodi Oloferno. 186. Digne svoju holu glavu. V. Došen 4b. Sokola koga nose krila hola. 18a. Slava hole krune. 20a. Hole laži kad prodaje. 40a. Kano pavun tica dignu svoja hola lica. 65b. Što u svojoj holi sili jednog slušat nisu htili. 246b. Da će žensko sime holoj zmiji ne glavu satrći. M. A. Relković, sat. F7b. Zločudni, holi, neposlušni i samovoljni. M. Dobretić 388. Da sataru holu vjeru tursku. J. Krmpotić, pjesm. 6. Lano ti je pjevat opojenu, još je lakše ponijet se holu. Osvetn. 1, 69.

b. *adv.* hōlo. Starijemu holo odgovorio. S. Margitić, ispov. 15. Š nima holo govoreći. I. Grličić 52. Grešnika nađe holo neposlušna. 196. Brezobrazno govore i holo uzdržaju. F. Lastrić, test. 247b. Koji holo pogrđuju pravovirne krstijane. 274a. Sebe holo kad proslavi. V. Došen 28a. Svak, kada se holo slavi... 84b. Jeli uzrok igdi ima, tebe holo što nadima? 41b. Da se holo fali još i sada. J. Krmpotić, pjesm. 7.

HOLAST, *f. vidi oholast*. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca (po vrlo iskvarenu rukopisu)*. Parjaj što svih holast shusti, zavidostju i ne želu (?). M. Pelegrinović 176.

HŌLBA, *f. mjera sa što žitko, po oke, nem. halbe*. — *isporedi polić*. — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima*. Četiri olbe vina. Z. Orfelin, podr. 19. Ako je boca od jedne ice iliti holbe. G. Peštalić 246. Onaj je sad pijan, naplatiću mu koju holbu više. Vuč, poslov. 14.

HOLETA, *m. ime muško*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Posjekosmo vojvodu Holetu. Oglad. sr. 181.

HOLGOŠTA, *f. mjesto blizu Novoga Brda*. — *xiv vijeka*. Crkovi. Mati Božija u Holgošti. Glasnik. 24, 278. (1895).

HŌLICA, *m. vidi oholica*. — *xviii vijeka (vidi kod hol)*. Nismo li te mi vidili, holicu, okrenuta? F. Lastrić, test. 165b. Povrativši se holicu na holosti. 208a. Vidičete holicu ponosne svet. 81b. Rosa milosti Božije mimohodi holicu uzvišene i počiva na ponizni. ned. 84. Holicu se prilikuje Luciferu. A. J. Knezović, ver. 27. Pi misli može biti ovaki holicu da je ovim imenom ,paur' opsovao i nagrdio dobrog čovika? M. A. Relković, sat. L3b. Onda će poznati holicu, koliku im je štetu niova holost učinila. B. Leaković, nauk. 137.

HŌLIJA, *f. vidi oholija*. — *xviii vijeka (vidi kod hol)*. Odađni od duše ovoga tvoga službenika svaki duh holiye i uzneseñja. L. Terzić 113. One naše zle migli od holiye, od sržbe. J. Banovac, razg. 160. Žalosti se čovik, što rad svoje holiye ne može imati visoka gospodstva. pripov. 12. Od holiye napuani. 69. Ovo izhodi od niove holiye. F. Matić 48. — *Na jednom mjestu: oho čovjek, isporedi holicu*. Hoće oni holiya, da ti prija umreš nego se on ponizi. J. Banovac, pripov. 83.

HOLIK, *m. vidi oholik*. — *U jednoga pisca xviii vijeka (vidi kod hol)*. O grišnici, holicu i prijubodivci. F. Lastrić, ned. 392.

HŌLIT, *adj. vidi oholit*. — *U jednoga pisca xviii vijeka (vidi kod hol)*.

a. *adj.* Dimu holiti sličan. V. Došen iv. Za holitu tvoju glavu. 16a. Gledaj pokrov tvoj holiti! 20a. Pak zato li ti, holiti, ne moš arcu odoliti? 49b.

b. *adv.* hōlito. Holito se ne uzdiži. V. Došen 17a. Da holito sve potlači. 42a.

HŌLITI SE, hōlīm se, *impf. vidi oholiti se*. — *Od xviii vijeka (vidi kod hol), a između rječnika u Stuličevu (gdje se dodaje da je uzeto iz Mikašina, ali u ovome toga nema, vidi kod hol)*. Što se holiš, smrda? J. Filipović 1, 10a. Bog ovako se ponizio, a ja sam se holio! P. Filipović 55. Što se holi zemlja i pepeo? F. Lastrić, test. 42a. Imaš običaj holiti se i ponositi u lipoti i odiću. ned. 18. Zato se ponose, hole i naslađuju u izpraznosti. 313. Zlo za dobro vraćate, holecu se i ponoseći. 389. U tome da se holi što živinu porobiše. V. Došen 24a.

HOLNICA, *f. vidi oholnica*. — *U Stuličevu rječniku (mulier in superbiām elata)*. — *Jamačno je sam Stulli načinio ovu riječ (vidi kod hol)*.

HŌLOLAŽA, *m. homo vaniloquus, čovjek koji laže da sama sebe pohvali (jače nego hvališa, kod kojega se ne ističe osobito da laže)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je sam načinio složivši osnove hol (koje vidi) i laž*. Hololaža sebe fali. V. Došen iv. Od tamnog' hololaže nit' istina, niti svitlost, nit' se druga rodi kripot. 38b. Eto slave hololaži, koju lažu sebi traži. 40a.

HŌLOLUD, *adj. vanus, vidi tašt (o čeladetu)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je sam načinio složivši osnove hol i lud*. Znam da mnogi milolaže, kad dobika sebi traže, hololudog' mnogo fale, dok ga falom pozažvale. V. Došen 35a.

HOLOSLAVA, *m. homo ambitiosus, čovjek koji hlepi za slavom, za čašću*. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je sam načinio ovu riječ složivši osnove hol i slava*. I s holosti smućen tako, o tom radi svakojako, da svit nejma drugu glavu neg negovu vrtoglavu, o budale holoslave! o brez iskre svisti glave! V. Došen 42a.

HÓLOST, *f. vidi* oholost. — *Od xvii vijeka (vidi kod hol), a između rječnika u Stuličevu (uzeto u pisca Lastrića).* Po holosti sagriješi. M. Divković, nauk. 278^b. Po molitvi diže se holost. S. Margitić, ispov. 29. Holost prilikuje se lavu. 34. Željom od holosti želi imat poštenje. I. Grlić 201. Ogañ... očistit će od holosti, od lakomosti, od bludnosti. J. Banovac, razg. 8. Koji svojom eretičkom holostju ne tijući ostaviti zloće. izkaz. 17. Ona holost jest ukorenula se u glavam ženskim. J. Filipović 1, 42^b. I napuhavši se holostju (*Lucifer*). F. Lastrić, test. 41^a. Vide nesklade, nenavidosti, tašte slave i holosti. ned. 369. Holost, lakomost, bludnost. A. Kanižlić, utoč. 212. Tko se diže u holosti. V. Došen 8^b. Holost je tašta slava. 20^a. Druge slave ne ima neg' što holost neg' nadima. 41^a. Koji sada u holosti bisno vlada. 44^b. Uzrok od toga nemira biše oštro vladanje krajevo oli holost banâ. And. Kačić, razg. 23. Ne znam iz kakve holosti, natoprice dolamu na livo rame a šešir na desno oko. M. A. Rejković, sat. L3^a. Poznanost protiv holosti. M. Dobretić 202. Pun visokoumija i holosti biti. D. Obradović, sav. 83. Sad ga probuđuje na neustrplivost, na srčbu i na holost. B. Leaković, nauk. 219. Jer je holost vaša dodijala. Nar. pjes. vuk. 5, 260. Od holosti i od uzgornosti. Nar. pjes. juk. 93.

HOLOUŠ, *m. ili f. (?) ime mjestu.* — *xvii vijeka.* Holouš. (god. 1682). S. Novaković, pom. 150.

HOLSTVO, *n. vidi* oholost. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka.* Ne vaļa srdistvo kadi ni jakosti a mañe holstvo gdi ni blaga dosti. P. Zoranić 53^a.

HOĻA, *f. stola (u katolika), petrahilj (u pravoslavnyh).* — *U Stuličevu rječniku:* stola, fascia nota (quam ap. Christ. sacerdos humeris imponit) s dodatkom da se nahodi u pisca Dragičevića. — nije dosta pouzdano (ač vidi i hoļeva).

HOĻAC, *Hoļca, m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 262.

HOĻAKE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu sara-jevskom.* Statist. bosn. 62.

HÓĻEV, *f. vidi* hoļeva. — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 67.

HÓĻEVA, *f. bječva.* — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 82. — *Riječ je praslavenska nepoznata postać, isporodi stslav. hoļeva, crerļa, rus. хольва, халыва, grlo u čizme, polj. cholewa.* — *Nahodi se na jednom mjestu u pisca čakavca xvi vijeka.* Ili Osipove hoļeve ili svetoga Petra glavu vide. Postila. K4^b. — *Hoļevi, f. (?) pl., gen. hōļjēv, bječve.* Omišaļ na Krku. — *isporodi hoļev.*

HOĻEVAC, *Hoļevca, m. prezime.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.*

HOĻEVAC-SELO, *Hoļevca-sela, n. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. hrv. 39. — zove se i Hoļevčevo Selo. Schem. segn. 1871. 16.

1. **HOMAR**, *m. ime mjestima.* — a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 10. — b) selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. 28. — c) ime planini u Bosni. F. Jukić, zemljop. 27. 55.

2. **HOMAR**, *m. u Stuličevu rječniku:* „augur, auspex, hariolus“ s dodatkom da je uzeto iz bre-vijara. — nepouzdano.

HOMER, *m. selo u Hrvatskoj u županiji mo-druško-riječkoj.* Razdijel. hrv. 46.

HOMOLj, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 38.

HOMOLAC, *Homolca, m. saselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. hrv. 34.

HOMÔĻE, *n. ime mjestima.* a) kraj u Srbiji u okrugu požarevačkom. — od xiv vijeka (vidi u *Daničičevu rječniku*). — između rječnika u *Vukovu* (Omoļe „theil der požarevačka nahija, wo die Mlava entspringt“), i u *Daničičevu*: „Homoļe“, kraj u sadašnjoj Srbiji u okr. požarevačkom: car je Lazar dao crkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom nekoliko sela „u Omoļu“ (Mon. serb. 194 god. 1380). u prijepisu koji je mjesto originala i po kom je prvi put i štampano stoji „Homoļu“. — A do Ivka od Omoļa Živka. Nar. pjes. vuk. 2, 202. — b) selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 288.

HOMOLICA, *f. mjesto u Banatu.* Omoļica. Šem. prav. 1878. 54.

HOMÔĻKA, *f. žensko čelade is Homoļa (vidi Homoļe, a)).* Omôļka. I. Pavlović.

HOMOLSKĪ (hômôļskĭ), *adj. koji pripada Homoļu (vidi Homoļe, a)).* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (omoļski) i u Daničičevu (homoļskij, roū Homoļe).* Izbegz omoļsky. Okáz. pam. šaf. 78. (oko 1501).

HOMORANI, *m. pl. u Daničičevu rječniku:* „Homorani“, selo manastira Treskavca: „Homorani“ (Glasnik. 13, 874). bilo je u Babuni: selo u Babunê Homorêne (Glasnik. 11, 131 god. 1386 — 1346). međa mu je išla „na putz prisadsky... obzjemjušte vsu Lukavicu“ (Glasnik. 11, 134). to je bez sumnje sadašnje selo blizu Prilipa koje Hahn (reise 189) piše „Moran“.

HOMORANSKI, *adj. u Daničičevu rječniku:* „homoranskyj“, *roū* „Homorani“: „na klisuru homoransku, vse pravine homoranske“ (Glasnik. 13, 871). „homorênsku među“ (Glasnik. 11, 133 god. 1386 — 1346). „vsu pravinu homorênsku“ (134).

HOMORJE, *n. u Daničičevu rječniku:* „Homorije“, Altinu je išla međa „u Homorije“ (Mon. serb. 94 god. 1330).

HÔMOT, *m. tačka za lozu.* — *U naše vrijeme u Istri.* D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29.

HOMOTARIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 210.

HÔMŪC, *m. vidi* homut. — *U Vukovu rječniku:* omuč, vide omut s dodatkom da se govori u Barani.

HOMŪČAK, *homŭčka, m. dem. homuč.* — *U Vukovu rječniku (omučak).*

HOMURITI SE, *homurim se, impf. mrgoditi se.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* v. nahomuriti se.

HÔMŪT, *m. jugum; manipulus.* — *-u- stoji mj. negdašnjega ž.* — *Riječ je praslavenska (sa značenjem: jaram, ajam), isporodi stslav. homatъ, rus. хомутъ, češ. chomout, polj. chomat.* — *Nepoznata postać; misli se da je srvnem. komat i novornem. kumet došlo is slavenskoga jezika.* a) jugum (libra), jaram (u mjerila). — samo u nekijem starijem rukopisima u kojima se ovako zove znak u zodiaku u koji ulazi sunce mjeseca septembra (lat. libra), a u drugijem se rukopisima zove jaram, vidi: Jedan zodiak štampan u Tihonravovu II. 361—363, iz rukopisa naše južne, t. j. upravo srpske domovine... mjesto jaramъ ili jaramъ prevodi vazda slovom „homutъ“. V.

Jagić, star. 10, 120—121. i u dubrovačkom rukopisu xvi vijeka (Zbornik) stoji pet puta homut među djevicama i škripijuna. 127. — b) u našem jeziku ima obično druga značenja, sa koja nije jasno kako su se iz praslavenskoga razvila. aa) homut sijena, šaka sijena. — između rječnika u Vukovu (n. p. sijena 'handvoll', 'manipulus'). Devojka donese kotao s vodom, homut sena, klekne i tara. M. P. Šapčanić 1, 34—35. — može biti da je slično ovome značenje i u dva primjera xvi vijeka: Vlasi u homut spleteni. M. Vetranić 2, 82. Muhe se sklopiše sve zajedno u homut. 2, 167. — bb) odveć gusta šuma ili tršak, gdje još ima i pavita. 'Ode zec u omut, pa ga nema'. u selu Biosci u užičkom okrugu u Srbiji. S. I. Pelivanović.

HONAKAR, HONČAR, HONČIJAR, vidi honkijar.

HONDEL, m. neki nakit (dosta dug komad drveta pokriven platnom raznijeh boja sa zaborijenjem slatnijem ili srebrnijem iglama) što žene (udate) nose na glavi u Konavlima. — Od xvii vijeka: u prvom primjeru ne sna se, jel' isto značenje (prerezati s kim hondel, kao da je svaditi se, i.e. rasdjeliti se, o mužu i ženi); i u drugom primjeru nije u pravom značenju; između rječnika u Vukovu: 'art frauenhaube', 'mitrae genus' (s dodatkom da se govori u Konavlima). Prerezat ću s tobom hondel (kaže muš ženi), znat mi crknuti, i ute(ć) ću tja od tebe u strmen juti. V. Menčetić. app. not. 2, 277. Ter prosule (dumne) taj hondel niz glavu. I. Đorđić, pjes. 195. Žena ima hondel a devojka nosi kapu pod ubruscem. prije je bio običaj da devojka kad je prešla godine udadbe a ne udala se, da je morala nositi hondel s kitom šarenom (jer žene nose bijele kite) i bez glavičatijeh iglica koje se vide na hondelu mužatica. V. Bogišić, zborn. 129. (Devojka koja se s kim zavaravila) sada smije (nositi djevojačko odijelo), ali prije nije smjela nego je na glavi morala nositi hondel kao i udate žene. 692.

HONDIČI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 286.

HONDRČICA, f. kao da je ženski nadimak. — U komediji dubrovačkoj xvi vijeka. Sada mi po Mariju teći hondrčicu. N. Najšćković 1, 269. Marija hondrčica došad... 1, 270.

HONKIJAR, m. pers. tur. chūnkār, car, kralj. — U rukopisu xv ili xvi vijeka (može biti da treba čitati hončar ili hončijar). Veliky honkijare i anasare Aleksandare! Aleks. novak. 101. Nasar i veliky honkijars. 108. — U drugome je rukopisu pisano hokijar. Veliky hokijare i nasare. 101. Hokijars. 108. — U trećemu je pisano honakar. Aleksandar nasar i veliky honakar. Aleks. jag. star. 3, 294.

HONAD, m. u Daničevu rječniku: 'Honad', prezime Sibinjaninu Janku: 'veliky vojevoda Honad Janoš'. Okáz. pam. šaf. 79. cf. 'Janskul'.

1. HOP, interj. govori se kad se skače. — ispredi op. — Od xviii vijeka. Ufate se skladno skupa, stoji nogu lakih lupa; Pan pribira svirku, hop! satir veli. M. Katanić 75. Naj prije skoči, pa onda reci: hop! Nar. posl. vuk. 187. Onda se Brko zaleti pa hop! preko vode na drugu stranu. Nar. prip. vuk. 6. Pa moji šiljčići, opančići, sa dva prsta kašičići, hop — koša do zemlje. M. P. Šapčanić 1, 48. — vidi i hip hop.

2. HOP, glas u neke ptice. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Mi smo kako ptica kukavičji košić zvata, koja priko lita ovako piva: hop, hop. Đ. Rapić 196.

HÖPNUTI, hōpnšm, pf. akočiti, skaknuti. — Postaje od 1. hop. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Ne sjed' vazdan, s tog čefenka hopni. I. Zaničić 185.

HOPOTATI, hōpočem, impf. riječ onomatepejska, kojoj ne snam značenja. — U naše vrijeme u Istri. Previšani hlopotani (govoreći hōpoču). Nar. pjes. istr. 2, 168.

HOPOVO, n. manastir i selo u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. hrv. 148. Stari manastir Hopovo, otkud je po nekom vremenu novi manastir proizišao, podigao je iz osnova sv. Maksim despot vladika krušedolski oko god. 1480. Šem. prav. 1878. 129. Hopovo (mon.). S. Novaković, pom. 150.

HÖPSA, vidi 1. hop. — na Rijeci. F. Pilepić. — Biće iz njemačkoga.

HÖPSASA, vidi 1. hop i hopsa. — U Istri. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 2, 60.

1. HÖR, m. χορός, chorus, nekoliko čeladi što zajedno nešto pjeva (po grčkoj riječi). — ispredi 3. hora, kor. — Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu ('chorus'). a) anđeli se dijele u devet hora. Meu hori anjelskimi. Živ. kat. star. 1, 224. Anđeli horof svih. Đ. Baraković, vil. 289. S anjelskimi devet hori. jar. 6. Dostojan bude najti se s hori anjelskimi. B. Kašić, nasl. 201. Postavljena u slavu vrh svih hora i vojska od anđela. is. 109. — b) u prenesenom smislu, koje mu drago mnoštvo čeladi (u prva tri primjera nije jasno značenje, te ne znam upravo, spadaju li amo). Ne daj nas pod njih hor. M. Marulić 81. Bili bi blaženi u svem svomu horu. 42. Da ti ne bude par u mnozih gospoj hor. 44. K nemu se kupi zbor starešin od grada, plemena prvi hor ki skupno š tim vlada. Đ. Baraković, vil. 112. Vas hor od pravednih. B. Kašić, ist. 116.

2. HÖR, m. zao čovjek. — Biće postalo od horjatin. — U naše vrijeme u Istri. Hor, homo nequam. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12.

1. HORA, f. regio, zemlja, kraj, grč. χώρα. — xv i xvi vijeka (prva tri primjera iz xviii vijeka uzeta su po Daničevu rječniku iz bugarskoga spomenika), a između rječnika u Daničevu. Horé vsej dąbrovništáj... Po vsej horé carstva mi. Mon. serb. 2. (1217—1241 ne 1126—1196). V. skopskağ hora. 3. V. horé zletovoğj. Glasnik. 18, 296 (1836—1846). Gradovs i hors. Mon. serb. 368. (1480). — u ovijem se primjerima ističe kao suprotno gradu: Ni gradi ni hora ne pokloniše se. M. Marulić 9. Ter ki su u Siriji grade ter njih hore (vase). 16. Grade, horu toje dokol budemo imit. 41. Vidiš pogorile polače i hora. P. Zoranić 57b.

2. HÖRA, f. tempus opportunum; libido. — Postaje po svoj prilici od grč. ώρα, vrijeme; h može biti došlo po tome što se pomiješalo s 1. hora. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikšinu (hora, vrijeme podobno tempus opportunum, commodum), u Belinu (vidi kod b), u Stuličevu (tempus opportunum, commodum, ostrum, voluntas, ingenium s primjerom: Dobre si hore, dobra ti je hora 'tibi bene est'), u Vukovu: ora (ώρα) 'die rechte zeit', tempus opportunum s primjerima: Ora vino pije, a namjera dug naplaćuje (Nar. posl. vuk. 241). Listaj, goro, kukaj, kukavico: nek se čini ora sa ajduke.

a. vrijeme zgodno, prigoda. Ovo je sad hora od košut naj veća. N. Najšćković 1, 235. A dobru taj horu poznal' su kroz smih moj svi oni ki pokoru patil' su sa grih svoj. D. Rašina 69b.

Oru ima svako vrime (smrt). V. Došen 49^b. Tad bi hora smrti. M. Kuhačević 120. Ova bi ti putovati bilo. Nar. pjes. petr. 1, 154. Kad doraste Ivane dijete, kad doraste koža i oružja, a Jelica devojčake hore. Nar. pjes. kras. 1, 103. — *Po svoj prilici spada amo i ovaj primjer: I ta ih bi hora da Turke razbiše.* I. T. Mrnavić, osm. 42.

b. kao da maći: šefa (ali običnije u slu smislu). — *Po svoj je prilici ista riječ što kod a.* — *U je-dnoga pisca čakavca xviii vijeka, a između rječ-nika u Belinu:* hora, (è proprio delle bestie) li-bidine, libido 437^b, i u *Stuličevu* (vidi *sprjeda*). Ne zna Boga ni človiaka, buduć blago nemu hora. Đ. Baraković, vil. 170. Da pade ta hora njegovih tamnih slob. 284. Pogodna t' budi čas na-pritkom tva hora. 329.

8. HORA, f. *vidi* horo. — xvi i xvii vijeka. Pojete pjesance livadom u horu izvodeći tance. M. Vetranić 1, 66. Gdi su tanci, gdi su hore? 1, 246. Hore i tance gdje vile vodjahu. 2, 107. I donesi dipli s sobom, er ću vodit' horu s momom. N. Najlašević 1, 242. Zavrgoše opet horu, ter satiri igrat staše. A. Sasin 192^b. — *U prenesenom smislu:* Svoj turaškoj hori (pisac tumači skup-ščina) ta prah biše hrañen. B. Krnarutić 40. *vajla da je takovo značenje i ovdje:* Sfak učin' odluku tašca trga hore ostavit tu buku. J. Armolušić 70.

4. HORA, f. ime žensko. — *Prije našega vre-mena.* S. Novaković, pom. 111.

HORAN, hōrna, adj. *voljan, spreman, spravan* (o čeladetu). — *Postaje od 2. hora.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (alacer, promptus, opportunus, commodus) i u *Vukovu* (oran, bereit, aufgelegt zu etwas, paratus, promptus). Horan domaćin, horni i gosti. Nar. posl. stoji. 77. I ona i on svakad su orni da pojedu što lepo. M. Đ. Miličević, zim. već. 250. On oran, a ručak za nega dobar. let. već. 64.

HORAST, adj. *sao* (o čeladetu). — *Vidi 2. hor od čega postaje.* — *U naše vrijeme u Istri.* — (S čakavskim akcentom) horast, nequam. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 32.

HORDŌV, hordōva, m. *vidi* hardov. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata, a između rječnika u Jambrišićevu* (dolium) i u *Stuličevu* (v. bačva). Tri hordove vina 'zpili. Jačke. 137.

HOREST, m. Myagrum sativum L., *neka biljka, vidi* žuman, lanova travina. Horest, duralia (u rukopisima xviii vijeka), Myagrum sativum L. B. Šulek, im. 109.

HORIŃA, f. nepošteno žensko čelade. — *Postaje od 2. hor koje vidi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Horiña, femina immunda. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 34.

HORJACKĪ, adj. *vidi* horjatski. Blago onome koji se na ljudsku krv namjeri a teško na orjačku. Pravdonoša. 1851. br. 21.

HORJADIN, m. *vidi* Hajradin. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Jel' u dvoru zet Horjadin vojvoda? Nar. pjes. bog. 291.

HORJADSKĪ, adj. *vidi* horjatski. — *U jed-noga pisca xviii vijeka; treba pasiti da postaje od horjad (premda ova riječ drugdje nije po-terđena) što je bliže turskoj riječi od koje po-staju horjat i horjatin, a i da značenje (jamačno: sefački) bofe odgovara turskome.* On se biše vas priobrazio, na nemu su orjadske hajline. And. Kačić, razg. 188^b.

HORJASKĪ, adj. *vidi* horjatski. O devojko soja horjaskoga. Pjev. crn. 219^a.

HORJAT, m. *vidi* horjatin. Bi mi rekla sva butun Krajina: 'Vidi' horjata, Orlanović Muja! Nar. pjes. hōrm. 1, 261. Orjat, nikogović, čovjek bez pošteña. u Nar. pjes. hero. vuk. 353.

HORJATIN, m. *psovka čovjeku, kao* ngursuz, hula, lopov itd. od tur. horjad, neotesan čovjek (od novogrč. χωριάρης, sefak). — *isporedi* horjat. — *Od xviii vijeka (vidi i kod horjadeski), a između rječnika u Vukovu:* (χωριάρης, baner) 'halunke, spitzbube', 'nebulo'. — *Horjatin, tristo.* S. Budmani 415^a. Horjatine i horjatski sine! Nar. pjes. vuk. 1, 267. Sta me tresti horjatin, da već crne biti ne može. M. P. Šapčanin 1, 52. — *U množini ostaje in:* Ti sa sobom vodiš horjatine: horjatina kuma i đevera. Nar. pjes. vuk. 2, 388. ili može ispasti (ako ovaj primjer ne spada pod horjat): Ti orjate zoveš u svatove. Nar. pjes. marj. 11.

HORJATKA, f. *psovka ženskome čeladetu kao što je horjatin muškome.* — *isporedi* horjatkina. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* (schimpfwort) das weibliche von' horjatin. — Da je Imbra horjatka rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 473. Al' orjatka orjatsko koleno sa koña ga udara kamgijom. 3, 33.

HORJATKIŃA, f. *vidi* horjatka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Horjatkiño, Bugarka devojko! Nar. pjes. vuk. 2, 338. Orjatkiño ne moja devojko. Nar. pjes. petr. 2, 614. Od' otolen, jedna orjatkiño! Nar. pjes. marj. 11.

HORJATLUK, m. *osobina onoga koji je ho-rjatin, tur. horjadlyk, neotesanost.* — *isporedi* hor-jatstvo. — *U Vukovu rječniku:* orjatluk, die schel-merei, nequitia.

HORJATSKĪ, adj. *koji pripada horjatima, ho-rjatinima.* — *isporedi* horjadeski, horjački, ho-rjaski. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (spitzbuben-, nebulonum). Horjatine i horjateki sine! Nar. pjes. vuk. 1, 267. Da je Imbro rod horjatskoga. 1, 473. Ona kuja, orjat-sko koleno, u vino mu bendeluke meša. 1, 543. Id' od mene, orjatsko koleno! 3, 33. Horjatine i horjacki sine! Nar. pjes. hero. vuk. 15. Ako bide roda horjackoga. Pjev. crn. 121^a. Ide mu nazadak ka' i orjatskom detetu. Nar. posl. vuk. 96.

HORJATSTVO, n. *vidi* horjatluk. — *U naše vrijeme.* Bogatstvo pokriva horjatstvo. Nar. posl. vuk. 17.

HORLINA, f. *vidi* harlina. — *U Stuličevu rječniku:* capraria, i u *Šulekovu imeniku:* Hor-lina, capraria (u starijem rukopisima), Galega officinalis L., v. harlina. 109.

HORO, n. *kad se skupe mladići i djevojke u selu na gumno, te igraju (plešu), grč. χορός.* — *isporedi* kolo. — *U naše vrijeme, a između rječ-nika u Vukovu:* (u Crnoj Gori, a i u istočnijem krajevima Srbije, osobito po varošima) vide kolo. — oro (u Crnoj Gori) s primjerom: Otišao na oro. — Pod onom gorom visokom, pod ñom igra divno horo, u to horo sve junaci. (is gornjega primorja). Nar. pjes. vuk. 1, 342. Bilo je u ne-kakvome selu horo na poklade, pa nevjesti i de-vojke uhvate kolo. Nar. prip. vrč. 17. 'Horo' zove se skupština seoska kad igraju i pjevaju na guvnu. Pravdonoša. 1852. 9. Sada igraju 'ša-reno horo'. M. Đ. Miličević, jur. 97. Poale se ismeniše pa svi igraju to naše oro, to sremačko kolo. M. P. Šapčanin 1, 94. Zaigrasmo i ma-čvanku i oro i ne-da-grivnu. 1, 104.

HOROZ, m. *pijetao, pers. chorúz, tur. horoz,* horos. — *Od xviii vijeka a između rječnika u*

Vukovu: oroz, 1. (u Bosni i Slavoniji) vide pijetao. 2. vide orlič. a) u pravom smislu. Oroz iliti pivac. F. Lastrić, ned. 174. Zaradi dobro ne pečena oroza. A. J. Knezović 125. Dokle njegov oroz ne zapiva. M. A. Reljković, sat. L6a. Na priliku: petnaest kokoši jedan oroz seb' u društvo prosi. J. S. Reljković 158. Što j' odviše mladilil orozova. 280. Kol'ko ima u šniku proje, ja toliko imam orozova. Nar. pjes. kras. 1, 67. Gdje je ona pripravila pečena oroza. Nar. prip. bos. 1, 27. — b) tetrijeb. Tetrao urogallus L. Đ. Kolombatović, progr. spal. 1880. 84. i u Lici. S. Brusina. — c) vuk, svrdao, orlič (u puške). — u Vukovu rječniku.

HORTIJAT, m. u Daničičevu rječniku: 'Hortijats', manastir kod Soluna: 'Hortijats koni Soluna' zida ili ponovi kralj Milutin (Okáz. pam. šaf. 60).

HORUGA, f. vidi horugva. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Horuge s ubrusi razdrte na poli. M. Marulić 255.

HORUGVA, f. zastava, barjak. — isporodi horuga, korugva. — u- stoji mj. negdašnjega a. — Osnova je praslavenska, isporodi stslav. horagy, rus. хоруга, čes. koruhev, polj. chorągiew. — Od got. hrunga, motka. — Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (vexillum, signum, trophaeum). Kon nega usajena horugva čuhtaše. M. Marulić 18. S horugvu od dobitja. Naručn. 97b. Uznašamo ovu horugvu križa. Š. Budinić, sum. 8a. Mogu nositi svoj stijeg aliti horugvu. A. Gučetić, roz. mar. 78. U red postave horugve, zastave. Đ. Baraković, vil. 62. Horugve jur verne tamo obraćaju. I. T. Mrnavić, osm. 100. Jahaše s junaki, u kih su zastave, horugve i dunder. B. Krnarutić 11. Z barjakom aliti so orugvom razvitim (ili je štamparskom griješkom mj. razvitom ili stoji prema barjakom). S. Margitić, fal. 17.

HORUGVICA, f. dem. horugva. a) u pravom smislu. Na hoj (sulici) horugvicu (noseći). M. Marulić 12. Pаметју mojom kako vitar horugvicom odkud obrne obraća. P. Zoranić 16a. — b) ime planini. u Daničičevu rječniku: planina kod Sinajinaca: 'planina Sinajincemъ Horugvica' (Glasnik. 15, 296 god. 1848?). kъ Horugvici' (296).

HORUN, m. u Daničičevu rječniku: 'Horuna', selu je Vojincima išla međa 'prško Horuna' (Sr. let. 1847. 4, 52 god. 1881).

HORUPANI, m. pl. u Daničičevu rječniku: mjesto kod kojega je imaohive manastir Treskavac: 'Horupanš' (Glasnik. 11, 131 god. 1836—1846). 'vyše Horupan...' (Glasnik. 13, 375). bilo je blizu 'Krivogaštans' koje vidi. cf. horupanskyj.

HORUPANSKI, adj. koji pripada Horupanima. — U Daničičevu rječniku: 'horupanskyj', 'horupani': 'do međe horupa(n)ske i do puti krivogaštanskoga' (Glasnik. 13, 375). manastir je Treskavac imao 'divije vs oblasti h(or)upanskimъ' (Glasnik. 11, 131 god. 1836—1846). 'horupansku' (131).

HORVAČANI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bašpolučkom. Statist. bosn. 92. — vidi Horvačanin.

HORVAČANIN, m. na jednom mjestu xvii vijeka ne zna se, jeli prezime, ili znači: čovjek iz sela Horvačana. Od mene Huzejin odabasha Horvačanina grada Jasenovca. Starine. 11, 151. (oko 1676—1692).

HORVÂT, Horvâta, m. vidi Hrvat, mađ. Horvât. — Od xvi vijeka (vidi kod b)), a između rječnika

u Mikašinu (vidi Hrvat), u Bjelostjencevu (Hrvat, Hrvat, Croata, Illyricus), u Jambrešičevu (Croata), u Voltigijinu (Hrvat i Hrvat, Croato, Illyrico, Kroat), u Stuličevu (v. Hrvat). a) u pravom smislu. Štagal od nimačke riči zovu Horvati. J. S. Reljković 25. — b) kao prezime. Selo Matea Horvata. Mon. croat. 263. (1569). Matejaš Horvat. 277. (1576). Gabrijelom Horvatom. 294. (1592). Horvat. Schem. zagr. 1875. 262. — c) u jednoj narodnoj pjesmi zove se neki junak od Horvata Mato; jeli ovdje Horvat ime muško? prezime? ime mjestu (isporodi Horvati i Horvačani)? To je junak od Horvata Mato. 3, 343 i još na nekoliko mjesta.

HORVÂTI, m. pl. ime mjestima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. a) mjesto u Zagrebu. Schem. zagr. 1875. 64. — b) selo. Razdijel. hrv. 82.

HORVÂTICA, f. vidi Hrvatica (radi postana vidi Horvat). — U Voltigijinu rječniku.

HORVATIĆ, m. prezime (vidi Horvat). — U naše vrijeme. Schem. diac. 1877. 44.

HORVATINOVIĆ, m. prezime (vidi Horvat). — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 262.

HORVATOVAC, Horvatovca, m. pusta u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Horvatovec. Razdijel. hrv. 99. — Radi postana vidi Horvat.

HORVÂTSKÂ, f. vidi Hrvatska (vidi Horvat). — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. U Hrvatskoj loza zove se oni atar... J. S. Reljković 52. U Hrvatskoj kod našijeh ljudi. 280. — I ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. hrv. 100. — I saselak u županiji varaždinskoj. 92.

HORVÂTSKI, adj. koji pripada Horvatima. — U dva pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu, u Jambrešičevu, u Voltigijinu. Od vandalskog i od horvatskoga... jezika. M. A. Reljković, sat. B5b. Koje bolma na horvacki nego na onaj među slavonskim i srimskim pukom običajni jezik padaju. I. Jablanci 6.

HOSIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 190.

HOSNIK, m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Hostnik. Razdijel. hrv. 44.

HOST, m. vidi hustolina. Host, češ. chvost (rep), traubenkamm (Sabjar, u primorju). B. Šulek, im. 109.

HOSTINE, f. pl. vidi hustolina. Kad se grošđe izmasti pa vino prokuha i otoči, onda ono što ostaje zovu (s čakavskim akcentom) 'hostine'.

HOŠAF, m. vidi hošap. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (ošaf). Reči su to, ne ošaf... ošaf jest suho voće. J. Rajić, boj. 14. Ošaf, jelo koje se na početku jede n. pr. poslije međa pomiješanog sa mladim kajmakom što je preslatko kad se pije kiselo mlijeko. L. Stojanović.

HOŠAP, m. suho voće, pers. hošâb, tur. hoşab, hoşaf, dobra voća; neko slatko piće što se napravila od suha i kuhana voća. — isporodi hoşaf. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ošap, suho voće, kao n. p. šlive, jabuke, kruške itd. s primjerom iz narodne pjesme: 'Đevojka se veseli: 'Udaću se k jeseni'; a majka je kara: 'Nemaš, kujo, dara'. 'Imam vreću ošapa, svakom svatu po šaka'). Voće i ošap i druge malenkosti. V. Bogišić, zborn. 282. Ošap, l. suhe šlive ili kruške koje se ostave preko zime za kuhañe. 2. jelo skuhanom od suhe šlive ili kruške. M. Ružičić.

1. HOT, *f. vidi* hoće. — *isporedi* 2. hot. — *xiv vijeka* (vidi F. Miklošič, lex. palaeoslav. kod hota) i u dva pisca čakavca xv i xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (s dodatkom da je uzeto is misala). Božja bo to bi hot. M. Marulić 68. Usilnu hot ispuniti. P. Zoranić 1b. Ali da ju usilna hot silovaše. 27a. Samo za veće znati, hot moja a ne za nerazbor to reče. 54a.

2. HOT, *m. vidi* 1. hot. — Na dva mjesta xv i xvii vijeka. Jure u mom hotu ni neg hoj ugodi. P. Zoranić 18a. Koj narav ostavi um, hot smin, svist, razbor. Đ. Baraković, vil. 15.

3. HOT, *m. vidi* kod Hoti.

HOTA, *f. vidi* 1. hot, hoće. — xviii vijeka. (Hotta), volontà. S. Budmani 418a.

HOTAČKI, *adj. koji pripada* Hoći (pod a)). — *isporedi* hočki. — Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (hotčeskyj). Ode hercegove zemlje sanzaku-begu i novlskomu i hotačkomu kadi. Mon. serb. 474. (1456).

HOTAN, *hotna, adj. koji (drage vole) hoće*. — *isporedi* hoćan. — Od xiv do xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (cupidus, avidus, appetens) i u Daničičevu (hotan, libens).

a. *adj. a) ono što se hoće izrečeno je podložnom rečenicom u kojoj je* da. Mi ne bismo hotni da se gospodinu knezu Pavlu u ničemu huđe ne učini koliko nam vlastitima. Spom. sr. 1, 14. (1898). Nismo hotni da nitko tržji ljudscima mesi. 1, 31. (1400). Mnogo hotni bismo da dođe gospodine kneza. 1, 42. (1402). — b) *ono što se hoće izrečeno je infinitivom*. Naj manjšemu vlasteliću u Bosni ne bismo hotni žali učiniti. Spom. sr. 1, 88. (1400). Mi vaši sruđeni prijatelje hotni smo vsu vašu volju i prošeniye isplniti. 1, 41. (1402). Radi smo i hotni vašoj ljubvi ugoditi. 1, 46. (1408). Dubrovnik hotan je bil vzsda i jest vsakomu po zakonu i po pravdi opraviti. 1, 78. (1406). Jer bi hotan od nas čuti. 1, 157. (1421). Ona buduć sasvim hotna čudni lov loviti. P. Zoranić 38a. Nijesu hotni izprazno stajati ni sidjeti. M. Divković, bes. 412b. Nikako nijesu hotni svoijem vlastitim tijelom i životom drugomu poslužiti. 569b. — c) *ono što se hoće stoji u dativu*. Da bihs hotan miru. Mon. serb. 368. (1432). — d) *nije izrečeno što se hoće nego se razumje po smislu*. Nije ktio ikoga zapisati nego vojnika povolja i hotna. J. Matović 174. — e) *u jednom primjeru stoji u pasivnom smislu, vidi* hoćan, 1, a. Ovako je do sad vas svijet mislio, u sljepilu živio, krepos čistote ne zno, hotnu neplodnos potišio. A. Kalić 469.

b. *adv. hotno, vidi* hotimice. — *Između rječnika u Belinu* (voluntarie 777a) i u Stuličevu: voluntario, voluntarie, sponte, sua sponte, ultro etc. Hotno smrt zovu. Š. Menčetić 299. Zakrivajući hotno koji grijeh smrtni. I. A. Nenadić, nauk. 42. Da bi licimirac hotno i povolno ove sakramente primio, bi li se utišio u nemu pečal? I. Velikanović, uput. 8, 14. Nije hotno i svojom voljom. 8, 64. Da ako je neplodnos toliko prikorna u onijem, kojijem bješe narav plodnos sakratila, koliko je ružna u onijem, koji zasve sadruženi hotno sebi plodnos ustežu? A. Kalić 468.

1. HOTAN, *hotna, adj. vidi* hoćan i hotan. — *Samo adv. hotno na jednom mjestu xviii vijeka*. Promisli, koja je stvar uvrijediti navlaš i hotno Mariju. Čestitosti. 34.

2. HOTAN, *Hotna, m. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 250.

HOTAŠ, *m. ime muško*. — *Od prije našega*

vremena, a između rječnika u Vukovu. Hotaš. S. Novaković, pom. 111. Pa doživje Đurović-Hotaša. Ogled. sr. 88.

HOTE, *vidi* kod hotjeti.

HOTEH, *adv. u Bjelostjencu i u Voltigijinu rječniku: u oba kod hote*. — *Nepouzdana riječ: može biti da u Bjelostjencu rječniku stoji štamparskom griješkom mj. hotet, a da je Voltiggi odanle prepisao kako je našao*.

HOTEMICA, *f. vidi* hotimica. — Na jednom mjestu xvii vijeka (ali jamačno e stoji samo štamparskom griješkom mj. i). Mnozijem se di-goše hotemice od kojijeh kojegodi s velikom po-hvalom od sfakoga obratiše se na sftet život. B. Kašić, in. 54—55.

HOTI, *m. pl. arbanaško pleme blizu skadar-skoga jezera*. Kupiče Hote i Klimente. Pjev. crn. 75b. On doziva i Hasana od Hotah glavara. 248a. — o jednome čovjeku kaže se Hot. Đona Marka i Hota Hasana. Ogled. sr. 195. Jednu dađe Hotu Asan agi, buľubaši od sve Malesije. 468.

HOTICE, *adv. vidi* hotimice. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. hotno). Da ju misnik ostavi hotice. A. Bačić 815. Pri-stati hotice na grijeh drugoga. T. Ivanović 11. Kad god ruka nehoto, nu budi kad i hotice, uvri-jedi. A. Kalić 251. Hotice i nehotice. V. Vr-čević, igre. 94. Otice ili neotice. niz. 21.

HOTILAN (?), *hotiona, adj. vidi* hoćan, 1, a. — Na dva mjesta xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (griješkom hotion, v. hoćan). Dijela tvoja pridhoditi ima hotioni od tebe istoga u ruke Božje poklon. B. Kašić, nasl. 267. Zlo-volnost otruje duh i otionu mu smrt zadava. A. d. Bella, razgov. 209.

HOTILO, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Sins mu Hotilo... Bunović Hotilo. Deč. hris. 51.

1. HOTIM, *m. amator, moechus, adulter, čovjek koji živi u grijehu sa ženskiom što mu nije žena ili što je tuđa žena*. — *isporedi* hotimac, hotimnik, hotimik, hotnik. — *Postaje od hotjeti (isporedi stslav. hoty, meretrix, pellex; amator, moechus)*. — Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (adulter 88b) i u Stuličevu (adulter). Moja mati i Egisto hotim lutu smrt mu daše. D. Zlatarić 8b. Podhibna hotima da su sva djela taj. A. Sasin 218. Pustiti hotima. B. Kašić, zrc. 20. Konkubinari, hotimi... rit. 61. Ti privrćaš bludim tvima ljubovnika u hotima. I. Gundulić 230. Volim mila ljubovnica mlada kraja ja se zvati neg bit mrazna hotimica i hotima stara imati. G. Palmotić 1, 82. I di-jete i hotima imam zaklat i vrć psima. 1, 178. I večeras ja paziti imam celivat se i grliti š dom hotima. 1, 334. Ki je take čudi, da koju god vilu vidi, hudi hotim svaku žudi. 2, 80. Gdi te, sramni zli hotime, razbludnica majka skrila? 2, 146. Ti mržeće ime izvadi od hotima smionoga. A. Gledević 220b. Nijesam kako i druž: lupež, nepravedan, hotim. Đ. Bašić 119. A hotima ali ockvrniteja ženidbene vjere. 270.

2. HOTIM, *m. grad u Besarabiji*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. A Hotima grada ono, iz daleka gdi se bili. I. Gundulić 822.

HOTIMAC, *hotimca, m. vidi* hotim. — xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (adulter). Među proklinacima, bludnicima, hotimcima... A. d. Bella, razgov. 187. Vi naraštaj hud i ho-timac. S. Rosa 98a. Bludnici, kipoklañacci, ho-timci, ali ockvrniteji vjere ženidbene. Đ. Bašić 22.

HOTIMAN, *hōtimana*, *adj.* koji pripada hotimima, koji je kao u hotima. — Samo u Stuličevu rječniku: v. hotimniški, gdje ima i *adv.* hotimno, in modum adulterii'.

HOTIMOĆE, *adv.* vidi hotimice. — U Vukovu rječniku.

HOTIMICA, *f.* concubina; meretrix; adultera, žensko čefade što živi u grijehu s čovjekom koji joj nije muž, a može biti i udata sa drugoga. — vidi hotim. — isporodi hotimnica, hotnica. — Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kod priložnica, a nema napose), u Belinu (concupina' 211b; meretrix' 482b; adultera' 88a), u Stuličevu (adultera, pellex'). Ma ju hoće za hotimicu. M. Držić 884. Pustiti hotima, hotimicu. B. Kašić, zrc. 20. Da kraljevska djevojčica sramotna se hotimica učinila. G. Palmotić 1, 884. Da se u bludnoj hotimici vjere i časti ne nahodi. 1, 355. Kô smiono s nîm besjedi bezobrazna hotimica! A. Gledević 26a. Nemojte činiti da pravedna Suzana krivo obađena kako hotimica grozne suze niz oči proliva. A. d. Bella, razgov. 191. Pitajte onu hotimicu od vandeja. 282. Koji hranu žene nepoštene i hotimice. J. Matović 888. Sardanapal predijaše kano žena među hotimicama svojima. D. E. Bogdanić 92. Oko sebe imajući mnoštvo svojih žena i hotimica. I. Velikanović, uput. 1, 281. Ako bi koji ženu i zajedno hotimicu to jest drugu ženu za puteno dilo s nôm činiti imao. 8, 109. Držeći osim šest žena u zatvoru 600 hotimica. A. Tomiković, živ. 5.

HOTIMICE, *adv.* sponte, consulto, hoteti, svojijem hoćenem, svojom voljom (ne slučajno ni silom). — isporodi hotimice, hotimice, hotomce, hotomice. — Sve ove riječi postaju od hote (vidi kod hotjeti). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. hotno) i u Vukovu (absichtlich, consulto' cf. navalice). Da je ko kome hotimice htio u obraz dirnuti. V. Vrčević, niz. 37. Utjeha mi je u duši, da nisam hotimice nepravo ništa rekao. M. Pavlinović, razg. 118.

HOTIMIČAR, *m.* čovjek koji živi s hotimicama, vidi 1. hotim. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Hotimičar je pas jedan. M. Držić 174.

HOTIMIK, vidi 1. hotim i hotimičar. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (concupinariu, che tiene concubina', concubinariu' 211b). Da se postavi proklestvo na hotimike to jest običajne bludnike. I. J. P. Lučić, nar. 50.

HOTIMITI, *hōtimim*, *impf.* raditi kao hotim. — U Belinu rječniku: adulterare, comettere adulterio', adultero' 88a; u Voltigijinu: adulterare, comettere adulterio', ehebrechen'; u Stuličevu: adulterare', moechari'.

HOTIMNICA, *f.* vidi hotimica. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu. Zlo služenje od nepošteni hotimnica oliti vam žena nezakoniti. A. d. Costa 2, 17.

HOTIMNIČKI, *adj.* koji pripada hotimnicima, vidi hotiman. — U Stuličevu rječniku: (po dubrovačkom govoru) hotimniški, adulter, moechus, lascivus'.

HOTIMNIK, *m.* vidi 1. hotim. — U Voltigijinu rječniku: adultero, concubinario' ehebrecher', i u Stuličevu: v. hotimaa.

HOTIMNOST, *f.* vidi hotimstvo. — U Stuličevu rječniku: adulterium'.

HOTIMSKI, *adj.* koji pripada hotimima, isporodi hotiman. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (adulterinus' 88a) i

u Stuličevu (v. hotimniški). Naraštaj zli i hotimski bijeg ista. S. Rosa 85b.

HOTIMSTVO, *n.* concubinatus; adulterium, življenje u grijehu čovjeka i žene koji nijesu vjenčani; grijeh s tuđom ženom. — Postaje od hotim. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (concupinatus' 211b; adulterium' 88a), u Voltigijinu (adulterio, concubinato', ehebruch'), u Stuličevu (v. hotimnost). Nođ ista jedna od hotimstva nepravedna bi početak nêmu i svrha. G. Palmotić 8, 184b. S hotimstva ga prorok toga uze karat. 8, 189b. Plakati grihe od hotimstva i od ubojstva. I. Đorđić, salt. 120. Gospodin reče Davidu iza hotimstva i ubojstva onako nepravedna... Đ. Bašić 51. Vide tolike nečistoće, toliku bludnost, tolika hotimstva i ockvrneđa ženiđbene vjere. 804. U hotimstvu pribivaju s prigodom griha pri boku. Blago turl. 2, 187.

HOTINAC, Hotinca, *m.* selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 102.

HOTINA GORA, *f.* planina plavska. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu. Se planine plavske: Hotina Gora, ... Mon. serb. 95. (1880). Deč. hris. 56.

HOTINICA, *f.* vidi hotimica. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (concupina' 211b). Nahodeći se za trpezom svojijem hotinicam. Đ. Bašić 150.

HOTINOVCI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 184.

HOTINSTVO, *n.* vidi hotimstvo. — U Bjelostjencevu rječniku: concubinatus, pellicatus', i u Jambrešićevu: concubinatus, concubitus'.

HOTIONOST, *f.* vidi hoćeše. — Postaje od hotilan. — U dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (hotionos, voluntas' 775b. 777a), u Voltigijinu (volontat', voglia', wille, verlangen'), u Stuličevu (v. hoćeše). Većma posluži od drugijeh koristi nego tvojoj hotionosti bogoljubnoj. B. Kašić, nasl. 274. Ne razmišljaje dobika obilnost nego nastojaña hotionost. P. Knežević, osm. 282.

HOTIRAJ, *m.* selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 114.

HOTIŠ, *m.* u Daničićevu rječniku: 'Hotiš', planinama je plavskim išla meda, odz Dobre Vodiце u Hotiš, odz Hotiša u Rožanu' (Mon. serb. 96 god. 1830).

HOTITEL, *m.* čovjek koji hoće. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (qui vult'). Učini hotiteja od nehotiteja. S. Rosa 178a.

HOTITELICA, *f.* žensko čefade koje hoće. — U Stuličevu rječniku: quae vult'.

HOTJEČEV, *adj.* u Daničićevu rječniku: 'Hotčev', manastir je Treskavac imao, selište Kostino sâ mlinomъ Hotčevemъ' (Glasnik. 11, 186 god. 1836—1846).

HOTJENAN, hotjena, *adj.* qui consulto et cogitatus fit, koji se hote čini. — Postaje od part. praet. pass. glagola hotjeti nastavkom ѣнъ. — Pouzdani su primjeri u dvije knjige xvi vijeka (vidi kod a i b).

a. *adj.* Ako bi ne bil hotinan, ne bi bil grih. Naručn. 50a. Skrušenje ima hotêno biti. 50a. — U ovijem primjerima ne zna se, jeli *adj.* hotjenan ili part. hotjen. Hotina nepravi što ćeš potvrditi? I. T. Mrnavić, osm. 182. Tebi ispovidan sve bludnosti moje, diñene, mišljene, hotine. nauk. 1702. 29. Hotino poželjinje opačnoga usvišenja. I. Zanotti, upit. 15. Dakle je alipôća

hoćena, a zato veće pedipse dostojna. A. d. Bella, razgov. 147. S hotinim načinom, sponte, ultro' (u naše vrijeme u Dalmaciji). J. Grupković.

b. *adv.* hotino, *hote*. Zač hotinno čini priprošće riči. Korizm. 87^b. — U ovijem primjerima može biti postalo od *part.* hotjen. Ne radi dobika gruboga nego hotino. I. Bandulavić 216^a. petr. 5, 2. Čineći to hotino protivu naredbi crkvenoj. Ant. Kaddić 7. Koji u tomu hotino i znano služi misniku. 188. Ako si slom virom t. j. hotino i znano zatajo koji grih. 218. Sam misnik može ticati svetu ostiju, dali ne služite!; i tičuć je hotino, smrtno bi sagrišio. M. Dragičević 90. Za okvturniti crkvu nije dosti proliti hotino u noj krv čovječansku. 157.

HOTJENSTVO, n. *vidi* mlađi oblik hoćenstvo. — *-je- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega &, te u zapadnom glasi hotinstvo. — Postaje od part. praet. pass. glagola hotjeti nastavkom stvo. — Od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (voluntas, postulat) 688^b, u Voltigijinu (voglia, pretesa, forderung, wille), u Stulićevu (v. hoćehe). Zlo hotinstvo. Nauk brn. 18^a. Jer je slijedio hotjenstvo svoje. B. Kašić, nasl. 11. Ki hotinstvom vjeru ckvrni i nebište tjera blude. G. Palmotić 2, 892. Spomen, razum i hotjenstvo. J. Kavašin 61^a. S takim hotinstvom. S. Badrić, prav. nač. 61. Nihove misli i hotjenstva rasgališe se. S. Rosa 119^a. Ako se po vašem hotjenstvu ustavljate na prigodu. D. Bašić 41. Po nauku i hotjenstvu sina tvoga. L. Radić 32. U nemu uzpoznam ter naučim tvoja hotjenstva. I. M. Matijaj 17.*

HOTJENE, n. *djelo kojijem se hoće, voľa, vidi sadašnji oblik hoćehe i htijehe. — -je- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega &, te su stariji oblici hotenije, hotenje, hotjenje, a u istočnom govoru hotenje i hotehe, u zapadnom hotinje i hotihe. — Između rječnika u Belinu (hotjenje, voluntas 560^a. 775^b. 777^a; arbitrium 97^a; assensus 218^b), u Bjelostjenčevu (hotehe), u Jambrešićevu (hotehe), u Voltigijinu (hotehe), u Stulićevu (hotihe i hotjehe, v. hoćehe), u Dančičevu (hotenije). S. usrednima hotenijama. Mon. serb. 10. (1222—1228). S hotenjama gospodina kneza. 40. (1258). Da mu su porotnici od njegova plemena, koga mu hotenje. 101. (1882). Da čine vsu svoju voľu i hotenje. 106. (1883). Ima hotenije i blagoizvoli carsstvo mi. 157. (1867). Da nešto vlastni nikto postavljati staršinu, tčkmo koga bude hotenje igumenu ijerusalimskomu. 185. (1848). Bi nija hotenije. 178. (1868). Ni da stvorimo što nē nima hotenije. 216. (1890). To je moje hotinje i moja voľa. Mon. croat. 62. (1487). Da miru ne mogu učiniti brez voľe i hotenija kneza i vlasteo grada Dubrovnika. Mon. serb. 446. (1451). Ja daju od svoje dobre voľe i otinja. Mon. croat. 179. (1500). Hotinje imiju svakoga odriti. M. Marulić 119. Tebi budi splheno tvoje otinje. Korizm. 7^a. Činite proti hotinju Božiju. 9^a. Daj mi razuma i dobra otjenja. 25^a. Da ti (Bog) učini vsako tvoje dobro otinje. 38^a. Tko ne pritrpi hotjenje svoje, nije čovjek. Zborn. 10^a. Narav svakomu da svoje hotjenje. G. Držić 365. Jeli toj od hotenja tvoga? M. Vetranić 2, 227. S dobrim i slobodnim njihovim hotenjem. Mon. croat. 278. (1576). Živem po sili prik moga hotinja. H. Lucić 287. Gdi nisu žalosti, gdi ni zlo hotinje. P. Hektorović 66. Hotjenje da tvoje budem izvršiti. N. Dimitrović 80. U srcu moim sada je drugo hotjenje. M. Držić 16. Na tve hotjenje sve ti će sada bit. 93. U njih dvih jedna duša i jednako hotinje biše. P. Zoranić 27^a. Sama noć dobro zna u kom sam tuženju, sasve er se*

kažu rad proć momu hotjenju. D. Rašina 96^a. Nebo se ne vrti na naše hotinje, ni može doć na stvor sve naše želinje. 97^a. Toliko, veľu ti, hotjenju tvom godi, kud misal uputi tva, za nom on hodi. A. Sasin 265. Mni mi se, kada te vidi, učiniti hoće caru tvomu hotinje. Aleks. jag. star. 3, 224. Ako po kotjenju tjelesnomu budete živjeti. M. Divković, bes. 98^b. Mir na zemji ľudem dobra hotinja. B. Kašić, is. 11. Ali je teže hodići proć svomu hotjenju. nasl. 18. Pristavši (Adam) na hotjenje od žene. M. Orbin 30. Vaša lijepa želja ishodi od hotjenja višnih zvezda. I. Gundulić 58. Unutra nijedan ne more već ulisti, nego osobitim hotenjem Božjim. F. Glavinici, cvit. 9^b. Tebi ispovidam sve neposlube svetih zapovidi i hotinja tvojih. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 29. Tebi ispovidam hotinja, poželinja. 29. Daleč sve hotinje i telesno poželinja. A. Georgiceo, pril. 28. Gola preproština i dobro hotenje čini da nije grijeh smrtni. S. Matijević 49. I mom srcu zapovijeda i hotjeu mom gospodi. G. Palmotić 1, 84. Nam, vojevoda, dar naj veći ispunit je tvoje hotehe. 2, 878. To hotinje jima potribu od uminja. P. Radović, ist. 17. Vojujete suprotiva svijetu, djavlu, tijelu i njihovim hotenima. M. Radnić iv. Nihovo hotinje jest prikladno hotinju Božjemu. I. P. Marki 65. Spomen, razum i hotinje. J. Kavašin 19^a. Oolost jest nepodobno otenje uzdignutja sebe istoga. A. Bačić 226. Podlaže svoju voľu tvomu hotehu. J. Banovac, pripov. 169. Ovo nije hotehe ni pohlepnost. A. Kanižlić, kam. 92. Ako li se vladaš po tvom hotihu. M. Zoričić, osm. 125. Budimir po hotihu oca svoga primi sveto krštenje. And. Kačić, razg. 21. Bez hotiha svoga sakonitoga glavara ne može se prikazati biskupu. Ant. Kaddić 286. Da ubojstvo nije bilo s otišem učinjeno. I. J. P. Lučić, nar. 89. S potpunim hotiēm griju pristaje. razg. 15. Zašto bo kada je mogao, onda nije hotio, i zaradi zla hotehe izgubio je dobro s kojim bi mogao. D. Rapić 58. Ona je (slaboda) državam što hotihe ľudem. M. Pavlinović, razl. spis. 189.

HOTJETI (htjeti), hōću, *impf.* velle, *kad se ho odluči, ima namjeru, da nešto uradi, ili uopće da nešto bude; hotjeti se razlikuje od htjeti, žudjeti itd. tijem što subjekat može hotjeti samo ono što misli da može biti, i ne samo voľom nego i djelom radi da ono bude, čega svega može ne biti kod htjeha. — -je- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega & (vidi dale kod I). — Akc. vidi kod I. — Korijen je uprav chont (Miklošić) koji se usdržao samo u sjeverozapadnijem jezicima, isporedi *poľ. chcę, voľa, češ. chut'*; on (a) kod ovoga glagola promijenilo se u praslavenak doba na *ъ, isporedi stslav. htěti (rjetko), rus. хотѣть (u dijalektu), češ. chtěti, poľ. chciać; kasnije se (u jugoistočnijem jezicima) ъ promijenilo i na o, isporedi stslav. hotěti, rus. хотѣть. — U svijem je rječnicima.**

I. oblici. mnogo se oblika rasvilo ne samo s toga što su dvije osnove: hot i ht (hrt), nego i što h otpada i u nekijeh sjevernijeh čakavaca koji ga posve dobro isgovaraju u drugijeh riječi, što se presenat može skratiti i postati enklitika, što kad se tj mijenja na *o* pred nim se h u naše vrijeme mijenja na *š*. osim toga us pravi (imperpektivni) presenat ima i perfektivni.

a. *inf.*

a) od osnove hot: hotjeti u južnom govoru, hōteti u istočnom, hōtiti u zapadnom; bes h: otjeti, oteti, otiti. u južnom s govoru tj mijenja (osobito u Hercegovini i u Crnoj Gori) i na *o*: hōćeti, oteti.

b) od osnove hst: aa) htjeti u južnom govoru, htjeti u istočnome, htjeti u zapadnome. u južnom se govoru (osobito u Hercegovini) tj. mijena i na č, te se h pred ovim glasom mijena na š: štjeti. — bb) bez h (i u krajevima gdje se ovo slovo čuje u drugih riječi, n. p. u Dubrovniku): tjšeti (čšeti), tšeti, tšiti. — cc) k zamjenjuje h: ktjeti (kčšeti), ktšeti, ktšiti. naj stariji primjer: ktjet. D. Rašina 9b.

b. prezenat (imperfektivni).

a) od osnove hot s nastavkom j (osim 3 pl.) s kojijem se t sažimlje u č: aa) sing. hōču gdje u stoji mj. negdašnja a (stsl. hōštā) te nije zamijenjeno kao u drugih glagola (ali vidi kod moći, moliti, vejeti, vidjeti) nastavkom em (ali vidi kod c, a)). u knjigama pisanima crkvenijem jezikom ima i (po stsl. hōštā) hōštu. Mon. serb. 29. (1240). 123. (1896—1947). — bb) 2 sing. hōčeš (Daničić u obl. 109 i u akc. u glag. 87 tvrdi da se izgovara hōčeš a 8 sing. hōčē; ali i Vuk u gramatici pred rječnikom (1818) LVII i sam Daničić u mal. sr. gram. 61 uče: hōčeš, hōče; ovako sam i ja svagda čuo), stsl. hōštēš. — us ovaj ima i kraći oblik hōč što ne treba shvatiti kao okršeno hōčeš, nego je stari oblik prema stsl. hōsti. nalazi se dosta često od xv do xviii vijeka: naj stariji su primjeri u Spom. sr. 1, 115. (1412). 180. (1415), naj mlađi je u F. Radman 37; između rječnika u Mikafinu: Hoć li mene? nunquid me vis? Hoć ino od mene? nunquid aliud me vis? i u Stuličevu: Hoć li mene? u Dubrovniku u naše vrijeme kaže se hōj (j stoji mj. č, vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 159 br. 29) mješte hōčeš i hōčeš li, vidi i nej kod c). — u Boci kotorskoj mješte hōčeš li (uprav mj. hōč li kaže se hōli, vidi Nar. pjes. vuk. 1, 519. Nar. prip. vrč. 5 i u Vukovu rječniku, i okršeno hōl', vidi Nar. pjes. vuk. 1, 190. 478. — nejasno je oti (treba li čitati oli?) u dvije narodne pjesme našega vremena: Oti' li poći na mejdan Harapu? Pjev. crn. 807a. Oti' dati što si obećao? Nar. pjes. stoj. 2, 172. — hoš u Nar. pjes. marj. 4 uprav je sažeto hōčeš. — cc) 3 sing. hōče (radi akc. vidi i bb), stsl. hōštēz. — dd) 1 pl. hōčemo (u Dubrovniku hōčemo), stsl. hōštēmz. — ee) 2 pl. hōčete (u Dubrovniku hōčete), stsl. hōštēte. — ff) 3 pl. postaje bez umetka j: hōtē (stsl. hōtēz). ovaj se oblik javlja u našem jeziku od prvijeh vremena (vidi n. p. Mon. serb. 88 god. 1253; Spom. sr. 1, 6 god. 1896), te ostaje do našega vremena u većine čakavaca i u Crnoj Gori (vidi n. pr. Ogl. sr. 20. 156. 484), rijetko u drugih štokavaca (A. Kanižlić, kam. 892; I. Jablanci 155). — kod štokavaca uopće (osim Crne Gore dajbudi djelomice) zamijenjen je ovaj oblik mlađijem hōčē koji je načinjen prema ostalijem oblicima prezenta, i to od xvi vijeka, vidi n. p. N. Rašina 17a. 25b. 170a. 201a; Zborn. 53a; G. Držić 897. mlađi se oblik nahodi i kod nekih čakavaca, možebiti i u primjerima xv vijeka (M. Marulić 101. 116. 167, ali is rukopisa xvi vijeka, vidi još Š. Budinić, sum. 17a; J. Kavašin 178b. 208b. — u nekim primjerima ima oblik hōčū (načinjen prema ostalijem glagolima u kojijeh su nastavci u praes.: em, eš, e, omo, ete, u): naj stariji je primjer u pisca čakavca xvi vijeka (H. Lucić 269), ali pošto je sasvim osamljen, nije ni po što pouzdan; ostali se primjeri nalaze u dva pisca iz Boke kotorske: hōčū (sic). I. A. Nenadić, nauk. 183; hōčū. J. Matović xxxib. 5 i još na nekoliko mjesta. po ovome ne može se znati, govori li se gdje ovako u Boci kotorskoj, ili su sama ona dva pisca ovu riječ izmislili. — u nekim krajevima ima i oblik

hōčēdū (prema dađu, znađu, imadu itd.), vidi n. p. Jačke. 232. — još je rjeđi oblik hōčeju (od xviii vijeka): očeju. Glasnik. II, 311. (1709); Golubica. 5, 164. (1809); hōčeju. Z. Orfelin, podr. 307. — U nekih gjevernijeh čakavaca dolaze ovi oblici bez h: očemo. Mon. croat. 18. (1325); Korizm. 2b. Mon. croat. 262. (1567). — ote. 63. (1444); 67. (1446); Naručn. 1b; Š. Kožičić 17a; Mon. croat. 258. (1556). — očeš. Naručn. 79a; Korizm. 2b. 52b; Anton Dalm., nov. tešt. 137b. — oć. Naručn. 108b; Mirakuli. 11; Korizm. 70a. 90a. — oće (3 sing.). Korizm. 42b. — istina da se u istijeh pisaca nalaze i oblici s h, n. p. hōč. Naručn. 50b. — hōčū. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 177.

b) kad se osobito ne ističe u govoru prezenat, upotrebljavaju se kraći enklitični oblici koji postaju tijekom što oblici kod a) izgube prvi slog h: ču, češ, čē, čemo, čete, a za 3 pl. tē (prema cijelome hote), čē (prema cijelome hōčeš), čēdū (prema cijelome hōčēdū). ovi se oblici (osim zadnja dva) javljaju od prvijeh vremena: čemo. Mon. serb. 7. (xii vijek). 216. (1890). — čē. 42. (1253). — čū (neču). 50. (1265). 174. (1356—1367). — čete. 178. (1368). — te. 106. (1333). — češ. Spom. sr. 1, 129. (1415). — prema hōč (vidi a) bb)) ima i samo č; naj stariji su primjeri: (neč). M. Marulić 107; N. Rašina 88a; Zborn. 62a; Š. Menčetić 34. 112. 113; M. Vetranić 1, 459. 2, 33. 103. 255. 381. — č. Š. Menčetić 116; M. Vetranić 2, 102. 142. 151. 186. (nēš. Nar. prip. vil. 1867. 286; Osvetn. 6, 85 sažeto je nečeš). — 3 pl. čē potvrđuje se od xv vijeka: M. Marulić 48. 101. 115; dafe xvi: N. Rašina 207a; Zborn. 52a; G. Držić 432. — 3 pl. čēdū potvrđeno je od xviii vijeka, vidi n. p. M. Kuhačević 104; Nar. pjes. vuk. 1, 354; Nar. prip. vuk. 202; Jačke. 14. 88. 183. 196. — razumije se da se oblici te, čē, čēdū nalaze u onijeh pisaca i govore se u onijem mjestima gdje ima hote, hōče, hōčēdū. — u jednom primjeru xvi vijeka i 3 lice duala četa: (Knezovi Gabrijel i Gašpar) vere daše da četa pojti v kaptol. Mon. croat. 259. (1556). — Misli se da ovi oblici postaju od osnove ht: hēz, hēš itd., i istina ima jedan put hēu. Mon. serb. 69. (1273—1314), a jedan put hēz. 96. (1330), ali mislim da to nije dosta za potvrđene. kasnije se hē nahodi u dva pisca čakavca (F. Glavinić, cvit. xviii. xix. 335b; B. Krnarutić 26). — Kad ima više enklitičnih riječi ujedno, običaj je u naše vrijeme da ču, češ itd. stoje među njima na prvom mjestu (na drugome samo ako su među enklitikama konjunkcije li, bo koje su svagda na prvom mjestu); ali to nije svagda bio zakon: prošlijeh vijekova enklitične zamjenice stoje često pred ču, češ itd. (vidi u primjerima kod II). — Treba još dodati da u nekih čakavaca ču, češ itd. nijesu enklitične riječi u naše vrijeme, te mogu stajati na početku rečenice, vidi n. p. Ču prespat, zač ne? leh mi dajte beći. Nar. prip. mikul. 12. „Ču“, odgovori on, „zač ne?“ 12.

c) negativni su oblici obično: neču, nečeš (i neč), neče, nečemo, nečete (u Dubrovniku nečemo, nečete), a 3 pl. nētē (gdje se kaže te), nečē (prema čē), nečēdū. ovi se oblici javljaju kao i oni kod b) (vidi); a 3 pl. neče naj prije već xiv vijeka (Spom. sr. 1, 5 god. 1896), ali Daničić (ist. obl. 295) misli pravo da će to biti štamparska pogreška. — Kao što se i po akcentu poznaje, ovi oblici ne postaju tijekom što se riječi ne dodaje enklitički oblik glagola (nema primjera da bi poslije ne stajala enklitična riječ), nego je upravo sastavljeno s glagolom u jednu riječ, kao što je i kod nijesam i nemam. — kao hoj (vidi kod

a) *bb*), kaže se u naše vrijeme u nekim krajevima nêj mješte neč (nečeš), *vidi n. p.* Nej li mene osvetiti, sine? Nar. pjes. vuk. 4, 487. Mogu li se pouzdat da me nej izdati? Dubrovnik. 1870. 6. — *Uz ove oblike nahode se ne vele rijetko i cijeli oblici:* ne hōcu, nê hočeš *itd.*, osobito u Ornoj Gori i u Boci Kotorskoj.

c. *prezenat perfektivni:*

a) s ovakovijem značenjem ima 1 *sing.* hočem, ali samo na jednom mjestu xvii vijeka: Da hočem, velim! B. Kačić, gram. 106 (*vidi* Đ. Daničić, *ist. obl.* 265).

b) *cijelome prezentu* (kod b, a) *odaje se sprijeđa riječja* uz: ushote. Mon. serb. 41. (1253); ushoće (3 *sing.*). 80. (1802—1921); ushoštu. 123. (1896—1847). ushote. 868. (1430). 380. (1435); ushoće (3 *sing.*). N. Rašina 53b. 229b; uzoće (8 *pl.*). F. Lastrić, ned. 256. 259. 343. (*ovaj pisac upotrebljava i ne uzneće.* ned. 72. 25).

c) *od osnove htje postaje nastavcima* (j)em, (j)eš *itd.*, *te u južnom i u zapadnom govoru glasi* htljēm (htljēm), htljēš (htljēš) *itd.*; u zapadnom može glasniti i htīm, htīš... htē; *ne znam, ima li u istočnom govoru gdje bi glasililo htjēm itd.* — *od xvi vijeka:* htijem. M. Bunić 22; htīš. J. Kavašin 8a; i s uz: uzhtijemo. B. Zuxeri 41. u naše vrijeme čuje se u govoru dosta često, osobito s riječom uz, *poslije koje obično h ispada:* ustijem, ili može biti da se mijenja na k: uskijem.

d) među osnovu hotje (rijetko) ili htje (češće) i nastavak umeće se d (prema budem, dadem *itd.*). aa) htjedēm, htjedēs *itd.* — samo 3 *sing.* i *plur.* u jednoga pisca xviii vijeku po južnom govoru: htōidē. A. d. Costa 1, 157; htōidū. 1, 265. — bb) htjēdēm, htjēdēs *itd.* — *od xviii vijeka:* htjede. J. Kavašin 223b. 362b; i s uz: ustede. P. M. Nenadović, mem. 348.

e) *iza osnove hotjed ili htjed umeće se n* (isporedi kod biti, budem i dati). aa) htjednēm. samo u jednom primjeru našega vremena: hoćedneta. Osvetn. 3, 58. — bb) od htje: aaa) htjēdnēm: htēdne. Vuk, građa. 53; Nar. prip. vil. 1868. 261; htjednu. Vuk, nar. pjes. 4, 461; htēdnu. Nar. prip. vuk. 109. — šć mj. htj: šćedne. S. Ćubiša, prip. 118. — bez h: čedne. Nar. prip. vuk.² 253; čednu. Vuk, dan. 3, 171; tednu. građa. 88. — bbb) d može ispasti ispred n: htene. Glasnik. 85, 121. (xiv vijek); htenu. Nar. prip. vuk. 64. — šć mj. htj: šćenu. Nar. prip. vuk. 223. — bez h: čene. Nar. prip. vuk.² 197. — k mj. h: kčeneš. Ogled. sr. 466; kčene. Djelovod prot. 4. 10. 46; s uz: usktene. 201.

f) *mješte prezenta perfektivnoga može biti infinitiv s prezentom perfektivnijem budem glagola biti, vidi biti* (budem), II, 1, b. n. p. bude htētē. Spom. sr. 2, 73. (1420); bude hotētē. Mon. serb. 293. (1420); budemo htētē. 339. (1427); hotētē bude. 419. (1442); hotiti bude. Bernardin 38; bude htiti. I. Gundulić 496; bude htiti. A. d. Bella, razgov. 54. — *od xvi se vijeka naj običnije okrnjen inf. htjet sastavlja s budem u jednu riječ:* htjēdbudēm, n. p. htjedbude. M. Držić 335; Vuk, jak. 4, 15; Đ. Daničić, Imojs. 24, 5; šćedbude. Protokol. nenad. 175; čēdbudem. Vuk, rječn. (1818) lvi; čēdbude. dan. 3, 154; Protokol. nenad. 165. — u nekih pisaca ispada i d: htjēbudeš. I. M. Mattei 141. 270; htjēbude. N. Marči 60. — i s uz *sprijeđa:* ustjedbudu. N. Rašina 200a; uztjedbude. B. Gamašić 6b; uzhtjēbudem. I. M. Mattei 274.

d. *impf. osim razlike u osnovama hot i hrt, razlika je i u nastavcima:* (1 *sing.*) ēh, ējah, jah.

a) s prvijem nastavkom. aa) *od osnove hot:* prema stsllov. hotēh, hotēše *itd.*: u južnom go-

voru htōtijeh, htōtijēše, htōtijesmo (u jedinom primjeru sa starijim oblikom hotēhomo), htōtijeste, htōtijehu, u istočnom htōtēh, htōtēše *itd.*, u zapadnom htōtīh, htōtīše *itd.* — naj stariji su primjeri xv vijeka: hotiše. Mon. serb. 254 god. 1405; Bernardin 26; hotēhomo. Spom. sr. 1, 176 god. 1412; hotihu. M. Marulić 6. 68; naj češće se nahodi xvi vijeka, rjeđe xvii, ali se još xviii javlja gdjegdje, n. p. hotiše. J. Banovac, razg. 98; And. Kačić, kor. 77. 131. — bez h: otihu. Anton Dalm., nov. tešt. 143b. — bb) *od osnove hrt:* u južnom govoru htljeh, htljēše *itd.*, u istočnom htēh, htēše *itd.*, u zapadnom htīh, htīše *itd.* — *nahodi se u isto vrijeme kad i hotijeh (vidi aa)):* xv vijeka: htēhu. Spom. sr. 1, 114. (1412); htihu. M. Marulić 5; xviii vijeka: htīše. J. Kavašin 239a. — bez h: tiše. Mon. croat. 57. (1438); tijehu. M. Vetranić 1, 321. — s k mj. h: ktijeh. M. Vetranić 1, 362; ktijēše. 1, 8. 149. 2, 231. 454; N. Nalešković 1, 298.

b) s drugim nastavkom. aa) *od osnove hot prema stsllov. hotējah, hotējaše itd.*: u južnom i u zapadnom govoru htōtijāh, htōtijāše, htōtijāsmo, htōtijāste, htōtijāhu, u istočnom htōtjāh, htōtjāše *itd.* — u našem se jeziku javlja od xvi vijeka (n. p. hotijah. N. Rašina 23b; N. Nalešković 1, 197; hotijaše. N. Rašina 59a. 193a; Zborn. 2b. 5b. 13a; M. Vetranić 2, 275; B. Gradić, djev. 166; hotijahote. G. Palmotić 1, 382), i u naše vrijeme dosta često (otija, otijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvi; hotijah. Đ. Daničić, obl.⁷ 100). — bb) *od osnove hrt:* u južnom i zapadnom govoru htijāh, htijāše, htijāsmo (u naj starijem primjeru htijāhmo. N. Nalešković 1, 217), htijāste, htijāhu, u istočnom htējāh, htējāše *itd.* (nije potvrđeno; Vuk u rječniku prvoga izdanja lvi tvrdi da je i u ovom govoru i). — *od xvi vijeka, n. p. htijahu. N. Rašina 207a; M. Vetranić 2, 481; H. Lucić 271; N. Nalešković 1, 215; D. Rašina viib; htijaše. Zborn. 15b. 17a. 44b; N. Nalešković 1, 125a. 133a; htijah. H. Lucić 201; N. Nalešković 1, 251; D. Zlatarić 46a; često u naše vrijeme (tija, tijaše itd. Vuk, rječn. 1818. lvi; htijah. Đ. Daničić, obl.⁷ 100). — bez h: tijah. M. Vetranić 2, 482; tijaše. Đ. Bašić 23. 216. — s k mj. h. od xvi vijeka: ktijāh. M. Vetranić 1, 336; ktijāše. 1, 462; N. Nalešković 1, 332; M. Držić 193; F. Radman 43; dosta često i u naše vrijeme (ktija, ktijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. lvi). — u naše vrijeme kaže se gdjegdje i stijāh, stijāše *itd.* ovo je postalo od šćah (*vidi c) bb*)) gdje se šć shvatilo kao da je postalo od stj.*

c) s trećijem nastavkom jah, jaše *itd.*; tj se mijenja na č. ovi su oblici po svoj prilici postali u našem jeziku, premda se jedan put u stsllovenskom nalazi oblik hoštaše (*vidi* F. Miklošič, *vergl. gramm.* 3^a, 94). aa) *od osnove hot:* hōcāh, hōcāše, hōcāsmo, hōcāste, hōcāhu. — naj prije xvi vijeka: hočaše. N. Rašina 106a, zatijem rijetko, ali opet dosta često u naše vrijeme. — bb) *od osnove hrt.* aaa) *h ispred č ostaje nepromijenjeno:* hčāh, hčāše, hčāsmo, hčāste, hčāhu. — u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka: hčāh. D. Zlatarić 29b. 40a. 65a; hčāše. 10a; hčāhu. 86a; zatijem istom u nekim primjerima našega vremena: hčāše. Nar. pjes. vuk. 1, 201; Ogled. sr. 229; S. Ćubiša, prip. 16. 32. 147; hčāh. 11; hčāhu. 101; ali svi ovi primjeri nijesu dosta pouzdani, jer su iz krajeva gdje se obično h na početku riječi ne izgovara. — bbb) *h ispred č mijenja se na š:* šcāh, šcāše, šcāsmo, šcāste, šcāhu. vrlo često u naše vrijeme, n. p. šcāše. Nar. pjes. vuk. 2, 239. 282. 285. 397. 399. 413; Nar. prip. vuk.² 227; P. Petrović, gor. vijen. 115; Osvetn.

2, 11; šcahu. Nar. pjes. vuk. 2, 140. — *ccc*) *bes* h: čāh, čāše *itd.* od xviii vijeka, u naše vrijeme vrlo često, n. p. čahu. J. Matović 49; čāše. Nar. pjes. vuk. 2, 120. 889; časte. 1, 388; čah. P. Petrović, gor. vijen. 57; ča, čāše *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. — *ddd*) s k mj. h: kčāh, kčāše *itd.* u dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka: kčāše. D. Rašina 130^a; D. Zlatarić 27^b.

d) može se umetnuti d pred nastavak (isporedi dadijah, imadijah, mlidijah kod dati, imati, mñeti), tako postaju oblici: aa) šćadijāh, šćadijāše, šćadijāsmo, šćadijāste, šćadijāhu (od šćah, vidi c) bbb)). dosta često u naše vrijeme, vidi šćadijah. Nar. pjes. vuk. 2, 376; šćadijahu. Vuk, luk. 11, 52; jov. 11, 8. 16, 19. — bb) čadijāh, čadijāše *itd.* u naše vrijeme, vidi: čadija, čadijaše *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. — cc) u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena ima htjedāše (Nar. pjes. juk. 485) što ne znam, treba li čitati htjedāše ili htjedjāše. ako je pouzdan ovaj oblik, načinjen je po svoj prilici od aor. htjedoh.

e. aor.

a) osnova onaka kakva je (u inf.) dobiva lični nastavak. aa) od osnove hotē prema stsllov. hotēh: u južnom govoru hōtjeh, hōtje, hōtjesmo, hōtjeste, hōtješe (u Hercegovini hōčeh, hōče *itd.*), u istočnom hōteh, hōte *itd.*, u zapadnom hōtih, hōti *itd.* — nahodi se dosta često do xviii vijeka, rjeđe u naše vrijeme (hotjeh. D. Daničić, obl.⁷ 97, a nema u Vukovoj gramatici). — bez h u nekoliko pisaca čakavaca od xvi vijeka, n. p. oti. Korizm. 101^b. — bb) od osnove hātē prema stsllov. hātēh: u južnom govoru htjeh, htje, htjesmo, htjeste, htješe, u istočnom htēh, htē *itd.*, u zapadnom htih, htī *itd.* — dosta često u svako doba. — kad se u hercegovačkom govoru tj mijenja na č, i h se mijenja na š (u naše vrijeme): ščēh, ščē *itd.*, n. p. ščeh. Nar. pjes. vuk. 1, 308. 2, 347; šče. 1, 266. 400. 474. 2, 64 *itd.* — bez h od xvi vijeka: tjeh. D. Rašina 23^a; I. Gundulić 150. tih. Aleks. jag. star. 8, 274; ti. 268; češe. J. Matović 481; če, čē *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. — s k mj. h. od xvi vijeka: ktjeste. N. Rašina 56^a; ktje. M. Vetranić 1, 44. 297. 2, 221; N. Nalešković 1, 804. D. Rašina 4^a; ktješe. M. Vetranić 1, 879; 2, 439; ktismo. Mon. croat. 240. (1540); ktjeh. D. Rašina 32^a; kti. 25^a; dosta često i u naše vrijeme, n. p. kće. Nar. pjes. vuk. 2, 181; kte. 1, 177. 572. 2, 425; kčeše. 2, 191; kte, kte *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII. oblik kće nahodi se već xvi vijeka: Način isti kće sliditi ovi novi sad Apele. u B. Kašić, per. xii.

b) osnova hātē dobiva na kraju d (isporedi kod dati, znati, imati): u južnom govoru htjēdoh, htjēde, htjēdosmo, htjēdošte, u istočnom htēdoh, htēde *itd.*, u zapadnom htīdoh, htīde *itd.* — od xviii vijeka često: htjede. J. Kavašin 234^a; htide. 417^b; htjedoste. 186^b; htjede. Nar. prip. vuk. 169; (bez h) tede. Nar. pjes. vuk. 2, 164; čedo, čede. Vuk, rječn. 1818. LVII. — po hercegovačkom govoru htj mijenja se na šč: ščede. Nar. pjes. vuk. 2, 259. — s k mj. h.: ktide. Blago turl. 2, 47. 124; ktede. Nar. pjes. vuk. 2, 486; ktedo, ktēde *itd.* Vuk, rječn. 1818. LVII.

f. *impt.* nahodi se dosta često u pisaca, tako i negativni, premda su mješte ovoga običniji oblici nemoj, nemojmo, nemojto (vidi kod moći). — postaje od osnove hot i hāt nastavkom ēj: u južnom i zapadnom govoru ij (u istočnom ej, ali ovo nema potvrde); većina Dubrovčana pišu jej prema ostalijem oblicima.

a) od osnove hot: hōtj, hōtjmo, hōtjite, n. p. hotijte. Transit 95; D. Rašina 148^a; Š. Budinić, sum. 15^b; Oliva. 52; hotij. M. Marulić 86; N.

Rašina 172^b; Š. Menčetić 10; Ć. Držić 411; N. Dimitrović 9. 14. 25. 40; D. Rašina 74^a; F. Vrančić, živ. 68; I. T. Mrnavić, ist. 78; M. Jerković 25. 84; J. Kavašin 839^a; hotijmo. P. Hektorović (?) 81. — bez h: otij. Korizm. 68^a. 78^b. — s nastavkom jei: hōtjēj, hōtjējmo, hōtjējte, n. p. hotjējte. N. Rašina 12^b; Ć. Držić 403; N. Nalešković 1, 163. 228. 2, 4; hotjej. G. Držić 479. 485; M. Vetranić 2, 148. 420; N. Dimitrović 13. 15. 28. 40. 52. 55. 60; N. Nalešković 1, 196. 217. 287. 814. 2, 41; M. Bunić 44; D. Zlatarić 10^b; A. Gučetić, roz. jez. 107. 906; B. Kašić, per. xiii; M. Orbin 202; G. Palmotić 1, 136. 340. 371. 2, 44. 329; I. Akvilini 310; hotiejmo. N. Nalešković 1, 222. — okruženo bez j: hotje'. Ć. Držić 497; N. Nalešković 2, 91; D. Rašina 110^b; V. Andrijašević, dev. 158.

b) od osnove hāt: htj, htjmo, htjite, n. p. htij. Tondal. star. 4, 111. 115; M. Marulić 7; P. Hektorović 29. 62; N. Dimitrović 10. 12. 15. 41. Aleks. jag. star. 8, 294; I. Tonković u D. Baraković, vil. 370; A. Georgiceo, pril. 89; B. Krnarutić 20; P. Vitezović, odil. 89; P. Hektorović (?) 90. 126. 146; J. Kavašin 186^b. 155^a. 170^a i još na nekoliko mjesta; htijte. N. Rašina 17^a; Kateh. 1561. D1^b; Aleks. jag. star. 8, 272; F. Glavinić, cvit. 26^b. 390^a. 429^b; htijmo. P. Hektorović 46. — bez h: tij. Transit. 34. 107; Korizm. 10^b; tijte. Korizm. 53^b. 62^a. — s k mj. h: ktij. D. Rašina 7^a. — s nastavkom jej: htjēj, htjējmo, htjējte, n. p. htjējte. N. Rašina 38^a. 49^b. 84^a; Zborn. 52^a; Ć. Držić 403; htjej. Š. Menčetić; M. Vetranić 2, 298; N. Dimitrović 5. 8. 12; N. Nalešković 1, 142; D. Zlatarić 22^a; I. Gundulić 31. 54. 462. 490; I. V. Bunić, mand. 50; P. Kanašević 318; I. Akvilini 310; Poslov. danič. (D). 72; I. Đorđić, uzd. vi. 117; salt. 9. 123; ben. 106; A. Boškovićeva 22; htiejmo (štamarskom griješkom htije moj). B. Kašić, is. 46. Poslov. danič. (Z). 18. — i okruženo bez j: htje'. D. Rašina 123^b; D. Zlatarić 7^b; htjēte. D. Rašina 1^a. — s k: ktjej. M. Držić 7.

g. ger. (i part.) praes. act.

a) prema stsllov. hotē, hotēšti. aa) od osnove hot. aaa) hōte, isprva part. praes. nom. sing. m. (stsllov. hōte), u prva vremena vrijedi još kao gerundij (isporedi grede kod gresti, I, d) bb) i II, 15): Ne hote človēči gibēli. Mon. serb. 4. (1198—1199). Ne hote ni jedinogože pogibenije. 9. (1222—1228). Mi hote harni biti. 241. (1399). Hote mi da tolikaj ljubav i krasno obetovanje da ne bude neharisno. 258. (1405). Vsemu tomu hote harni biti. 289. (1419). Hote gospodstvu ti ugoditi primismo. Spom. sr. 1, 151. (1421). kasnije i u naše vrijeme vrijedi kao adverb (vidi II, A, 1, k). — bbb) hōtēči (hotēći). od xiv vijeka, vidi Mon. serb. 202. (1387). obično i u naše vrijeme. — s e mj. i: hoteče dolazi kao ger. na dva mjesta u spomeniku xiv vijeka: Kraljevstvo mi hoteče platiti vojvodu Hrvoju i njegovu sinu... i mi hoteče da ima bude tvrdo... Mon. serb. 248. (1400), kasnije kao adverb (vidi II, A, 1, l). — hōtēč i hōtēči nahode se i kao part., i to ne samo u knjigama pisanima crkvenijem ili mješanim jezikom, n. p. hoteštago. Stefan, sim. 2; hoteštaja. 1; hotešte (nom. pl. m.). Mon. serb. 13. (1222—1228); hoteštiimi. 77. (1302—1321), nego i u knjigama pisanima narodnijem jezikom, ali rijetko, n. p. hoteč. M. Marulić 18; hoteče (gen. sing. f.). Š. Menčetić 133; hotečemu. F. Glavinić, cvit. 368^a; hoteče (nom. sing. n.). G. Palmotić 1, 167; hoteča (nom. sing. f.). 1, 194; hotečijeh. J. Matović 162. — bb) od osnove hāt načineno prema predašnjemu obliku (kod aa) bbb):

h^oti. od xv vijeka, vidi M. Marulić 10. 19. 70; Š. Menčetić 150; P. Zoranić 28^a; D. Rašina 1^a; D. Zlatarić 4^b; h^ote. M. Marulić 81; P. Zoranić 15^b; D. Zlatarić 14^b. — s k mj. h: k^oteći. D. Zlatarić 16^a; k^ote. A. Čubranović 10^b; D. Rašina 27^a. — s krajnjem e: h^ote. Mon. serb. 446. (1451); M. Marulić 27; Š. Menčetić 124. 276; G. Držić 488; k^ote. N. Najlašević 1, 352. — kao particip, na jednom mjestu xv vijeka: h^ote. D. Baraković, vil. 81.

b) nastavkom ući (ašti) od osnove hot: h^oti. aa) kao particip na jednom mjestu xv vijeka, i u jednoga pisca Bošnjaka xvii. Komu su v^ozda pripravi a mnogo hotući zabilježiti se. Spom. sr. 2, 120. (xv vijeka poslije 1461). Ne budimo lijeni, nego vrući i hotući na dobro djelo. M. Divković, nauk. 277^b. — u istoga pisca ima i adv. h^otućš (dobrovoljno, želno). Da budu vele vruće i vele hotuće hvaliti divicu Mariju. zlam. 7^a. — bb) hotući i hotuć, kao gerundij u jednoga pisca čakavca xv vijeka na dva mjesta (radi slika). Da Bog naš nas brane njih slomi tukući, krvavca dajući pod oblastju žene, sile njih hotući da budu smetene. M. Marulić 62. Pride u Rafadin Amalek kralj hotući da s Božjim pukom svim boj bije, uzdajući... 21.

c) od osnove infinitiva hotē ili h^otē nastavkom je (ispoređi a) aa) aaa), jući; u južnom i zapadnom govoru mj. ē stoji i, u zapadnom e. aa) od osnove hotē. aaa) nastavkom je (jē). — na četiri mjesta xiv i xv vijeka: hoteje. Deč. hris. 65; Mon. serb. 260. (1405); hotēje. 242. (1899); 497. (1466). — bbb) s nastavkom jući (jašti). od xv vijeka (vidi dafe kod hotijuće) do xviii nekoliko puta: hotijući. Mon. croat. 82. (1455); Zborn. 92^b. 105^b. M. Divković, nauk. 20^b; F. Glavinici, cvit. 72^a; R. Gamašić 14^a; P. Posilović, nasl. xlii; M. Lekušić 19; J. Banovac, razg. 96; pred. 17; E. Pavić, ogled. 9; F. Matić 25; And. Kačić, kor. 141. 210. 840; M. A. Relković, sabr. 9; I. J. P. Lučić, razg. 109; hotijući. Mon. croat. 83. (1457); otijući. Mon. croat. 83. (1457); Mirakuli. 87; M. Radnić 8^b; A. Bačić 218; F. Lastrić, od' 848; test. 14^a. 18^a. 37^a. 64^a; F. Radman 21. 45; otejući. Mon. croat. 263. (1568); hotijuć. M. Marulić 821; J. Kavašin 72^a. 240^b. — s krajnjem e: hotijuće. Mon. serb. 448. (1451). — kao particip na jednom mjestu xv vijeka gdje je shvaćeno posve kao adjektiv, te stoji u komparativu: Na svako dobro vrućiji i hotijućiji. M. Divković, bes. 399^b. — bb) od osnove h^otē. aaa) nastavak je e (e), isporodi aa) aaa). — na jednom mjestu xiv (?) vijeka: htije. Mon. serb. 239. (1399 u kasnijem prijepisu). — bbb) nastavak je ući (ašti). — od xv vijeka (vidi dafe tijuć) do xviii. htijući. M. Vetranić 2, 107; htijuć. J. Kavašin 259^b. 418^a i još na nekoliko mjesta. — bez h: tijući. M. Lekušić 17; tijuć. Mon. croat. 105. (1470). — s k mj. h: ktijući. A. Bačić 82; F. Lastrić, od' 881; test. 157^b; ned. 156; A. Kačić, kam. 18; And. Kačić, kor. 201.

h. ger. praet.

a) od osnove hotē. aa) h^otjēvši u južnom govoru, h^otēvši u istočnom, h^otivši u zapadnom: hotjevši. N. Najlašević 2, 72; hotivši. 1, 181; F. Glavinici, cvit. 12^b. — bez h: otivši. Mon. croat. 280. (1577). — bb) h^otjēv u južnom govoru, h^otēv u istočnom, h^otiv u zapadnom: hotiv. A. Čubranović 159; J. Kavašin 495^b; P. Knežević, živ. 8.

b) od osnove h^otē. aa) htjēvši u južnom govoru, htēvši u istočnom, htivši u zapadnom: htivši. B. Kačić, is. 63. — s k mj. h: ktivši. M. Vetranić 1, 886; u jednom primjeru xviii vijeka tj

se promijenilo na ē po hercegovačkom govoru kčēvši. Poslov. danič. (Z). 118. — bb) htjēv u južnom govoru, htēv u istočnom, htiv u zapadnom: htiv. S. Bobalević 209.

i. part. praet. act. postaje od osnove infinitiva (hotē ili h^otē) nastavkom l.

a) od osnove hotē: u južnom govoru h^otio, h^otjela (u hercegovačkom govoru h^očela, a gdje-gdje i h^očeo), u istočnom h^oteo, h^otela, u zapadnom h^otio, h^otila. — riječ je stara (ispoređi stslav. hotělъ); često se kaže i u naše vrijeme. — bez h i u nekih čakavaca: otill. Zak. vinod. 63; otel. 77; otilli. Mon. croat. 262. (1567); otela. Nar. prip. mikul. 16. 21. 63; otelo. 4. 80.

b) od osnove h^otē: htio (rjeđe htjō, vidi n. p. Nar. pjes. vuk. 2, 48), htjela u južnom govoru, htēo, htēla u istočnom, htlo, htlla u zapadnom. — od prvijeh vremena, vrlo često u naše vrijeme. — po hercegovačkom govoru tj mijēna se na ē, a pred ovijem h na š: ščēla, ščēlo itd., a gdje-gdje i ščeo, n. p. Nar. pjes. vuk. 1, 82 (iz gornjega primorja). nalazi se u pisaca i h pred ē, n. p. h^oteo. M. Pavlinović, razg. 18; h^oelo. Osvetn. 7, 8, ali ovi primjeri nijesu pouzdani (pisaci su iz krajeva gdje se h nikako ne izgovara). kod oblika ščela, ščelo itd. u nekim krajevima shvaća se kao da je šč postalo od stj, te se naćina nom. sing. m. stlo, vidi n. p. Nar. pjes. vuk. 1, 18. 2, 545; Nar. pjes. petr. 2, 283; Nar. prip. vuk. 206. — bez h: u krajevima gdje se h izgovara u drugih riječi: teli. Mon. croat. 28. (1275 u kasnijem prijepisu); tēli. Mon. serb. 218. (1391); til. Naredb. modr. ark. 2, 97; tjela. I. Gundulić 251; tjeli. T. Ivanović 144; tila. Nar. pjes. istr. 1, 62. til. Jačke. xxvi. u krajevima gdje se h nigda ne izgovara: tela. Nar. pjes. vuk. 1, 249; tila. 1, 598; teo. 1, 618. 2, 428; čeo. 8, 249 itd. vidi i čeli. Vuk, poslov. 154; čela. 258. po oblicima čela, čelo itd. (kao da je ē mj. ój) naćina se i nom. sing. m. člo, vidi n. p. Nar. pjes. mikl. beitr. 57; Nar. pjes. kras. 1, 108; a u okolini dubrovačkoj (gdje je hercegovački govor, te se ej izgovara kao č) i člo (jer se shvaća kao da se izgovara čela, čelo mj. čjēla, čjēlo). P. Budmani. — s k mj. h: ktio. M. Držić 477; Poslov. danič. (D). 51; Blago turl. 2, 224; kteo. Glasn. 11, 3, 148; kteli. Nar. pjes. vuk. 2, 165; kčela. Vuk, rječn. kod kčeti. — nejasni su oblici štīl, štīla itd. u ugarskih Hrvata: štīla. Jačke. 5. 10. 131.

k. part. praet. pass.

a) hoćen (mj. starijega oblika hotjen, stslav. hotēnъ). u jednoga pisca xvii vijeka. M. Radnić 2^b. 252^a. 359^a. vidi i hotjenan.

b) htjen (htēnъ). D. Zlatarić 60^b. — s k mj. h: ktjen. A. Gučetić, roz. jez. 11. — U ovijem je primjerima značenje aktivno (vidi hotjenan): Prodaste jedne saa more a druge kamo vi htēni. Mon. serb. 42. (1258). Idolom se san pokloni od njegove htine voje. J. Armolušić 17. Htjeni 'volontario', 'voluntarius'. A. d. Bella, rječn. 777^a. i adv. htjeno. Da se ima trpjeti ili hote ili ne htjeno. B. Kačić, nasl. 90.

c) hotjet. — samo na jednom mjestu xviii vijeka. Ne samo učineno nego zamišljeno i otjeto oće da se smrtju pokara. F. Lastrić, ned. 288. — nepouzdano.

II. značenje.

A. aktivno.

1. sa značenjem kasnijem sprijeđa.

a. u pravom smislu, uopće.

a) ono što se hoće raditi je što se kaže glagolom; radnju vrši subjekat ili ko drugi. aa) radnja se izriče infinitivom; to može biti samo kad je vrši subjekat. aaa) subjekat je čelade. G^od si

kto hoće krévati. Mon. serb. 2. (1189). Nećemo (i)ti k vam na onu stranu. 7. (xii vijek). Kto bi htela habiti. 86. (1253). Učine li mi pravdu, i ushote imati čista krajevstvu mi, da stoju k nima u tom obet. 41. (1258). Što bih hotela k vam govoriti. 42. (1253). Ako hoćete vi mene moje ljudi vratiti. 42. (1258). Neću poreći inomu moje reči. 50. (1265). Ako ime hteti kraja poslati vojsku. 69. (1273—1314). Čto i ješte ushoće dati krajevstvo mi, ili što starac samu pritežii, vse da je v oblasti starcu. 80. (1302—1321). Ako li bi ne teli davati. Mon. croat. 28. (1275). Se kto hte biti sokalnici. Mon. serb. 96. (1330). Čto jest dalo krajevstvo mi, i ješte čto ushoštu dati, da nema nade tamo oblasti igumenu. 128. (1336—1347). Ako bi ne teli Konavljane i Vitaljane primiti. 218. (1391). Ako oni ljudi hte doći voja ostati domom. Spom. sr. 1, 6. (1396). (Lekari) ne htěše primiti našu molbu ni platu. 1, 9. (1397). Ono ne htě ni pogledati. 1, 27. (1399). Vi nećete inđe tržiti. Mon. serb. 247. (xiv vijek). Ako bi ki otel pokazati. Zak. vinod. 77. Ako li bi ne htela Dubrovčanin stajati na onomzi sudu. Mon. serb. 206. (1887). Da neću ništa učiniti suproć poštenju. 274. (1410). Kada ih bude hotets uzeti. 298. (1420). Da dam na znansje prěe toga, kada ih budemo hteti uzeti. 339. (1427). Ako li bi ne htela stajati na tomzi sudu. 354. (1428). Gd ju ne tiše kupiti. Mon. croat. 57. (1433). Da se da gospodinu vojde Ivanišu, kada hotets bude uzeti. Mon. serb. 419. (1442). Fratri se obećase da ote služiti. Mon. croat. 63. (1444). Mi ne hotijeli razbiti, da hoteci potvrditi. 82. (1455). Da mi nete pečatiti. 135. (1488). Ako ne mogu ali nete zajedno pasti. Stat. pol. ark. 5, 265. Ne htij se bojati. Tondal. star. 4, 111. Ako im ti tvojom vlastju neć zabranit. M. Marulić 20. Hotih ostaviti nauk. Transit. 6. Tebe molju, ne tij nasledovati pohoti plene. 34. Ne hotijte hoditi. 95. Ne tij se bojati sramote od ljudi. 107. Očemo ga ljubiti. Korizm. 2^a. Ne tij obrnuti lice tvoje od ubogoga. 10^b. Ako nećete zgubiti dušu i tolo. 39^b. Ne tijte dati kruha psom. 53^b. Ne tijte suditi. 62^a. To oti reći Atanazij. 101^b. Hotijaše mene sebję ženu imati. Zborn. 2^b. Hoćoš li biti bez straha, čini vazda dobro. 6^b. Hoć li poznati čovjeka, daj mu gospodetvo. 12^a. Htijaše jesti. 15^b. Hoć li biti velik. 18^b. Koji si hotio za nas umrijeti. 28^b. Hoću ga mučiti mukom gorkom. 30^b. Htijaše zvijeri vele uhititi. 41^a. Plakati htjeje od ovijeh biljega. 52^a. Svi se hoće sniziti. 53^a. Hoć li me ubiti. 62^a. Tvoj ka mni obrnut neć pogled. Š. Menčetić 5. Hoti me pogledat. 10. Iz tuga vazeti ako me ć. 116. Dali me ć izgubiti toliko mladahta? 129. Htjejte me trpiti. G. Držić 403. Od mene gniv ovi hotjeje sloboditi. 403. Gdje te tijehu umoriti. M. Vetranić 1, 321. Čić toga tržiti sitan kruh ne htihu. H. Lucić 255. Za to ja na dlanu ne htijah nositi priľutu tuj ranu. 201. Kada boj z bozi (Žiganti) bit htijahu. 271. Po kojih (gorah) uziti (Žiganti) na nebo hotihu. 271. Nikola misleć sta, hoće l' reć al' neće. P. Hektorović 8. Htjij mi poviditi, ako t' je od voľe, na svitu činiti ča nam je naj boľe. 29. Kadgod nas od zgora htij mlo pozriti. 62. Imo bi ljubiti, ako hoć ljublen bit. N. Dimitrović 3. Htjeje dobro činiti. 5. Daj, što ć dat, veselo, ako ć da dobro daš. N. Dimitrović 5. U svaku hoti' stvar dobar svjet prijati. 9. Kada hoć iskati da ti tko svjeta da, hti' naj prije uzznati. 10. O čemgod po vas dan hotjeje se zabavlat. 13. I hotij k meni prit. 40. Ki sinka od tebe ne hotje

braniti. 68. Nu ti tač, Bože moj, ne hoćeš činiti. 92. Al' oni vik doći ne htješe k razlogu. N. Naješković 1, 121. Ku (muku) podnijet' hotiješe za naše spasenje. 1, 127. Juda se htijaše kajati. 1, 133. Hotjeje nas kupit' samo. 1, 163. Rekla bih da htieše (pastir) nješto mi govorit'. 1, 175. Hotivši se Radat ubosti, u toj priskoći Ľubmir. 1, 181. Jaoh! to li da mene samiriš, hotje umrijet! 1, 193. Ono ja hotijah tvu vjeru poznati. 1, 197. Put vode gdi kola htijahmo voditi. 1, 217. Hotjeimo jedan čas svi tanac izvesti. 1, 222. Htjeje, Bože, primiti za moj grijeh moju smrt. 1, 142. Kako toj može bit da ti neć objubit od ovih jednoga? 1, 232. Ter i vas moljahu, da biste još i vi k nim doći hotjeli. 1, 284. Ali mi odgovor kigodi, kruno, daj, ako mi razgovor dopustit neć taj. 2, 30. Ja se ću lje moć rijet u broju od onijeh, ki hoće pri' umrijet nego taj stvorit grijeh. 2, 34. Moli ju, na mene jeda se smiluje, kad neće ćut mene, da tebe daj ćuje. 2, 55. Nu ona ne htieše primit ga za druga. 2, 72. Hotje' mi boľe rijet tej trude juvene. 2, 91. I toj li, kruno, hoć sa mnom se rastati, toga ja neću moć učinit' do smrti. 2, 115. Tko hoće vidit, ktjeje pozrit na lice. M. Držić 7. Mi se ne ktismo odvrći. Mon. croat. 240. (1540). Ako bude hotil zidati. 258. (1556). Da ga ote oda vse službe osloboditi. 258. (1556). Ako bi v milost otli vzet. 262. (1567). Otišvi svakomu pravo vćiniti. 280. (1577). Otejući se izdužiti. 263. (1568). Otihu ga uhititi. Anton Dalm., nov. tešt. 143^b. joann. 7, 44. Ne htieće zabluditi. Kateh. 1561. D1^b. Ni' mu dosti, da te neće Ľubit' verno, kako ima. A. Čubranović 145. Ne hotijte se bojati, malo stado. Š. Budinić, sum. 15^b. Ne hteti dati posluha. 49^b. Ovo t' je ćudna stvar, gdi moji a meni ne hoće dat' pomoć u mucu Ľuveni. D. Rašina 93^b. Tim, vilo, moliti hoću te, milosna hotje' jur biti. 110^b. Cloviće, ne trud' man ni htje' sijati na kami ki ploda ne može vik dati. 123^b. Hotijte pogledat' svi sa mnom, umrli, gdi za nam život dat' smrt stvorac zagrlj. 143^a. Nu moglo držati toj ništo mene ni', da ne htijem slišati što velje ti meni. M. Bunić 22. Govorit' to nemoj, hotjeje toj tajati. 41. Gospo Ľupka, što ću t' rijeti sad jedupka, htiv izvidat' tvoju ranu. S. Bobačević 209. Ti hćase rijet ovoj. D. Zlatarić 10^a. Kad se hćah ubit. 65^a. Hotjeje mi objaviti što ima biti. A. Gućetić, roz. jez. 107. Koji te hotijahu niz Ľuti vrci. 192. Ove stvari čestokrat hotjeje razmišľati. 306. Ali mu zamañ bi, er hotje krajevst. A. Sasin 155. Ne htijte bižati, da stanite. Aleks. jag. star. 3, 272. Tko oće krstjanski živjeti. M. Divković, nauk. 9^b. Hotijuci uzeti. 20^b. Koji hotijaše ukrasti... Kakono ti hotiješe Lucifer poštenje uzeti. 82^a. O Isuse dragi sinu, hoć li uzet Katarinu za tvoju dragu vjernicu? kat. 126. Oć mi, majko, pokoj dati, nemo' mi se tu plakati. plać. 21. Sve ras-koše segaj svijeta hotjeje u svem pogrđiti. B. Kašić, per. xiii. Hteći uzaznati stvari. zrc. 34. Pilat, hteći Ľudem na voľu učiniti, oprosti im Barabu. M. Alberti 478. Hotjeje svrhu mu vladati. M. Orbin 202. Ter je itko drugi mog'o ne jad Ľuti samiriti? ah, toliko ćudo mnogo kako prode, htjeje nam riti. I. Gundulić 54. U momu krajevstvu ako ćeš milos steć, oholas sniži tvu. 105. Stvari u nas te nije, kom voljan moć se ćut', kupovat' treba je, ako hoć oдахnut'. 129. Počni ti naj prije, natjecat ki se hoć. 138. Ne poznáš još me ti, planinski bog sam Pan, iz gora ki iziti tjeħ ovi na blag dan. 150. A nu vid oći me, ter vjeruj daj nima, ako neć ovime vjerovat' rijećima. 189. Sjeimo tamo svak ureda hoće

bjezat', a ne umije. 384. Htijaše slidit' plač svoj luti Sunčanica još naprijeda. 394. I ako č oku vjerovati, romon čuješ, tije im vidiš. 434. Nu kad nećeš k nam sit zgara, mi ćemo se pripet' k tebi. 553. Jezikom hteći progovoriti materskim. F. Glavinčić, cvit. xvi. Placid hotivši vode začrpiti. 12^b. Da bih ja hotila veru zatajati Isukrstovu, ne govorite mi za to. 49^a. Hotijući govorenju zadovoljno učiniti ovomu. 72^a. Ča hote od ne učiniti. 75^b. Ne htite to, bratjo draga, učiniti. 390^a. Proti poganom pomoći dati ne htijahu. 139^a. I ako li hotijahu dičicu zakriti. 428^a. Ako bi veroval, da sveti na nebesih za nas ne mogu ili tebe moliti. svitl. 85. Od svih grihova htij umiti. A. Georgiceo, pril. 39. Ne hotij imati drugoga boga. I. T. Mrnavić, ist. 73. Mudro bih hotia štogodi viditi. osm. 91. Židovi slipi, zašto ne hotiste poznati vašega spasitelja. M. Jerković 45. Hotij me pomoći milostivim načinom. 84. Bježi, ako nećeš izgubiti tebe i tvoje sve družine. G. Palmotić 1, 56. Za grijeh ljudski hotje umrijeti. 1, 59. Ne hteć dugo ja čekati. 1, 91. Ne hteći već živjeti. 1, 190. Ovako li djevojčici hotijahote vrha doći? 1, 382. Glas mi u srcu neki pravi, da se od mene hoće dijeliti. 2, 13. Primiti ne hotijaše lubežlive moć svjete. 2, 123. Pokli one ktješe otiti. 2, 126. Držati za ljubav ga hotje moju. 2, 323. Hteći vazda ispuniti nepravednu svaku želju. I. V. Bunić, mand. 11. Nehajstvo od ljudi umjetnijih i znanijih koji nijesu hotjeli uzeti malo truda. R. Gamašić A2^b. Ne hotijući upisati z dvijema a. B6^a. Teške trude hoće na mene nasloniti. P. Kanavelić, iv. 403. Hteć znati vojske broj. B. Krnarutić 15. Gdi je triba bditi, toti spati ne htij. 20. Oč li me sliditi, uzmi križ svoj. I. Ančić, vrat. 186. Od silnika paklenoga ti me hotje obraniti. I. Akvili 310. Htej me tužna k sebi uzeti. 310. Ne hotijmo već krsmati, jur se ima on ustati. P. Hektorović (?) 81. Dobrovoljno htij k nim poiti, Isukrsta ne htij oiti. 126. Ako hoće bit' dobro služen, sam se služi. (D). Ako hoćeš bit' zlo poslušan, plati naprijeda. (D). Poslov. danić. 1. Ako se neć omučiti, neć bit' mlinar. (D). 3. Hoće ponoviti stare vinograde, obreži ih prije nego lis' opade. (D). Hoće poznat zla čovjeka, daj mu štap do ruka. (D). 26. Ne htje vuka vidjeti ni na n' vikati. (D). 72. Tako on oti doiti na ovi svit. P. Macukat 27. Otio si biti sluga. 32. Pustišak hoćase mu dati pokoru. K. Mađarović 81. Ne hteć dat mu hljeba dio, pored s psima da bi jio. J. Kavanin 29^b. Kolom zmija hoće igrat kio god želi žensku ljubav. 38^b. Trebi 'e i zlo zagrliti, ako neću mrtav biti. 39^b. Ter hoteći gorko plakati. 65^a. Tko reče dvor, hoti reći odor. 81^a. Nih Lučića, pravo htij san rijet, da on pisa nenavisan. 111^a. Čiće slavnoga tvoga imena htij mi dati. 136^b. Vi htjedoste prije umriti. 186^b. Zato ti, ako č produžiti u životu i u slavi. 222^a. Od Abafa ki složiti se Turkom htiše, paka hote svo'em' cesaru odaprit se. 239^a. Ki hotijuć prodobiti pod Augustom vojske rimske. 240^b. Ako u turban neć zaminit mitru. 379^a. Tko neć (neće) gorji životine imat obraz. 363^a. Cure ka ga uzhraniti mala htide. 417^b. Ki ne htiše nega častiti, čim živise. 425^b. Ako nećeš nu utopiti. 450^b. Htijuć ukazati svijem očito, da vjerovat kraljem ni to. 470^b. Al' hoće ljudskim perom moći prepisati nega slave? 484^b. Nijesu htile pasti u bezrednu ku grjehotu. 488^a. I hotiv se k nem' okrenut, celunuh mu krilo ureda. 495^b. Bože, riječi moje htje primiti. I. Đorđić, salt. 9. Bog oti poslati sina. A. Bačić 33. Ne tijući pla-

kati. M. Lekušić, razm. 17. Hotijući ga osvaditi. 19. Tko će spasiti svoju dušu, valja ostaviti ljubav od ovoga svita. J. Banovac, razg. 86. Zašto Lucifer hotijući se učiniti Bogu priličan u mogućstvu. 96. Hotijaše se ona put uzdignut protiv a. Benedetu. 114. Da je hotia saći. pred. 27. Bog primi Abelovo a na Kainovo ne kće ni pogledati F. Lastrić, od' 102. Pitaše ga: Jesi li ti Ilija? Otijući reći, pokora tolika i taka svetina drugoga ne more biti, nego Ilije proroka. 343. Otio sam i onoga pisca za meštra poštovati. test. xii. Ako li ćeš mi milost učiniti, moreš. 122^b. Ako se ti očeš pravdom služiti. 122^b. Ne ktijući jedna ustupit ni druga. 157^b. Otje prije podniti tavnica za dvi godine nego li sagrišiti. ned. 43. Koji godi uzoće virovati i biti spasen, da se imaju krstiti. 256. Zapovijde nim ličiti svekolike koji uzoće izličiti se. 259. Kad ju otijaše pričestiti, nasmija se. 261. Ove bi rad ozdraviti, ako se ozdraviti uzoće. 343. A da se on ne hoće ponižiti. I. A. Nenadić, nauk. 89. Sve što slijedi u temu potanko nam htje odkriti. A. Boškovićeva 22. Umoren od igre hotje počiniti. V. M. Gučetić 37. Ne budite lijeni, ako nećete gorjeti u purgatoriju. 116. Ništa ne kti (ja) spomenuti. A. Kanižlić, kam. 14. Ne ktijući imati. 18. Smutahu hotijahu zametnuti. 20. Zašto car hoti imati? 71. Niti hotijau razumiti. 674. Adam dakle hotijući sebe opravdati. E. Pavić, ogl. 9. Hotio je ovo reći. jezgr. 129. Ne hotijući se braniti. F. Matić 25. Još htijaše Milošu s punicom govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Oč li meni kazovati, što te budem uprašati? 34. Ere me si čio ljubiti po sili a na sramoti. 57. Ako hoće, mili Bože, mene živom željom umoriti. 58. Što prosi neć dati. S. Rosa 75^a. Abram cijec posluha tijaše posvetiti jedinoga sina Izaka. Đ. Bašić 216. Što u svojoj holoj sili jednog' slušati nisu htli. V. Došen 46^b. A da gore hoću reći, imao bi. 269^b. Ali Joab ne ktijući k nemu doći. And. Kačić, kor. 201. Kralj, hotijući ga po sve načine viditi mrtva. 340. Ja hoću od vas znati. M. A. Rejković, sabr. 43. Zašto varaš Jude otijući dati se klanati? F. Radman 21. Oč li moju viru virovati? 37. Porad ljubavi naše, sasvim da drugo nismo, neg prah i pepel i ništa, ktide očito bi propet. Blago turl. 2, 47. Ako pak ova ne hotide s nim pribivati. A. d. Costa 1, 157. Ako paka ovi bez uzroka ne hotidu privoliti. 1, 265. Koji se hoću i žude rediti svetijem stvarima. J. Matović 286. Biskup koga hoće učiniti vrataru. 292. Koji ne hoće poslije ispuniti. 350. Koji ne češe primiti u gostionici meštra njihova. 481. Jesi li ih progonio kad ne bi tjeli slijediti tvoj rdav izgled? T. Ivanović 144. Molim te još, da htjebudeš uzet mi srce moje opako, nemilo i neharo, a dat mi srce tvoje bogotvorno. I. M. Mattei 270. Koji god ga uzhoće sliditi, da imadu ostaviti svit. B. Leaković, nauk. 77. Ko vi stio nauditi, ne dao mu Bog! Nar. pjes. vuk. 1, 18. Ko ti šćeo nauditi, ne dao mu Bog! 1, 32. Ako nećeš tu popiti. 1, 89. Ti se hoćeš dijeliti od svijeta bijeloga? 1, 92. Presti neću, a ne umem vesti. 1, 159. A on ne kte sude prati. 1, 177. Hol' mi, dušo, vjeru dati? 1, 190. Prosiću te, očeš za me poći? 1, 241. Što me ne šće za sina uzeti. 1, 266. Ne te ga Toda ljubiti. 1, 289. I ne šćeš ga probuditi. 1, 308. A ona se ne šće ukloniti. 1, 400. Očeš li mi ljubiti? 1, 434. Hol' mu dati tvoje čisto zlato, hol' je nemu dati za ljubovu? 1, 473. Ne šće čekati caricu gospodu. 1, 474. Da bi mene ne rodila majka, ako joj se osvetiti neću. 1, 474. Da vran' kikilo,

holi se miti? holi miti? holi češljati? 1, 519. A ti ne šće doći ni običi. 1, 569. Ne kte Jela s braćom polaziti. 1, 572. Ja sam teo objubit joj lice. 1, 618. Još se baba jaditi hoćaše. 2, 14. Car hoćaše izgubiti ljub. 2, 26. Ja ih nijesam htjeo miješati. 2, 48. Od smije se odvojit ne hoće. 2, 62. Ne šće davat čedo na dojiše. 2, 64. Pa i opet ne te prokazati. 2, 87. Jošte čaše Gojko govoriti, al' ne dade Vukašine kraju. 2, 120. Ne šće više ni gledati ljub. 2, 122. Lale šćahu biti Bugarina, al' ne dade srpski car-Stjepane. 2, 140. Ako li ih preskočiti nećeš, nećeš iziđ ni izvest devojke. 2, 147. Gelati ga ne kteli slušati. 2, 165. Ako ćemo izgubiti dušu, lasno ćemo omraziti Momira. 2, 158. Mene, care, ne kće oženiti. 2, 181. Te ne kćeše koće odjahati. 2, 191. Još mu čaše duže govoriti. 2, 339. Ja mu ne šćeh za Boga primiti. 2, 347. Već kad bi me teo pričekati. 2, 428. A četiri ne kte pogubiti. 2, 425. Ja bih stio progovoriti riječ. 2, 545. Hoćaše se natrag povrnuti. 2, 607. Ne ćeše ga izgubiti Turci. 2, 607. A da sam se čeo oženiti, ja bih do sad porođ izrodio. 8, 243. Hol' mi dušo vjeru dati da ćeš k mene povratit se, puštiću te tvojoj majci. Nar. pjes. vuk. živ. 32. Hote ni ih poturčiti' zanago. Ogled. sr. 20. Kada kćeneš s vojskom udariti. 466. Ko ne stio u Kosovo sići. Nar. pjes. petr. 2, 238. Hoš kad meni čer svoju jedinu? Nar. pjes. marj. 4. Sa mnom spava, obrnut se neće. Nar. pjes. istr. 1, 19. Anica ni tila spavati. 1, 62. Ter nisam bižat za him til. Jačke. xxvi. Dare sam ti nosil, vzet je nisi štila. 181. Ne čedu ni čuda obida skuhati. 170. Ko hoće samjeti, treba zasuti. Nar. posl. vuk. 158. Hoćemo se pomiriti, al' se nećemo više mašalama pratiti. 342. Sluge je ne htenu odmah pustiti pred cara. Nar. prip. vuk. 64. Ne htjednu mu je odmah dati gde je star i siromah. 109. Nije je stio nikome drugome dati. 206. Govedari joj ne šćenu dati teleta. 223. Ako ti ništa ne čene učiniti. *197. Ali ga ona ne čedne ni slušati. *253. Onda muž tisne je u dublje ispod vode, pa reče joj: „A da holi sad reći da je striženo?“ Nar. prip. vrč. 5. Fala Bogu, niš njoj nete učiniti. Nar. prip. mikul. 19. Sakako ju otela sinu zamrazit. 21. Stane im pretiti ako se ne tednu predati. Vuk, građa. 88. Ako car čedbude činiti što protiv nas. dan. 8, 154. Ne htjednu bježati u Moraču nego pokupe na pušku po dvije ovancike... Vuk, nar. pjes. 4, 461. „Kokoš“ nije čela kazati. poslov. 258. Ako ne ktene koji doći, vezane da pošle. Djelovod. prot. 10. Hoćah ubit jednu kukavicu. P. Petrović, gor. vijen. 7. Ako djevojka ne htjedbude poći sa mnom, hoću li odvesti sina tvojega? Đ. Daničić, Imojs. 24, 5. Vladika ne šćedne na to pristati. S. Ćubiša, prip. 118. Neće vjerovati da je Bog na nebu (kaže se onomu, koji neće da vjeruje pravoj istini). na Rijeci. F. Pilepić. — *bbb*) *subjekat je životinja*. I pčele ke žude slatki med iskat, na bilju jednomu ne hoće stojati. D. Rašina 92a. Da otrovno sebe i me ujedati ne bi hoti' (*smaj*). J. Kavašin 251b. Dođe kurjak i hoćaše ga izesti. D. Obradović, basn. 59. Al' mu Šarac vode piti neće. Nar. pjes. vuk. 2, 393. Ne hoće na prazno ni pas lajati. Nar. posl. vuk. 211. — *bb*) *radnja se isriče podložnom rečenicom u kojoj je konjunkcija da*. *aaa*) *nije isti subjekat u glavnoj i u podložnoj rečenici*. Hoštu da vsē se što zde pisano u veki da bude tvrdo. Mon. serb. 29. (1240). Jere hoćete da imamo prijateljstvo. 42. (1253). Ne hće da tolikaj ljubav na mahe dojde, složihs i utvrđihs. 446. (1451). Mi ne tijuci da bi pogibla. Mon. croat. 105.

(1470). Hoću da ti ju platiš. Mon. serb. 501. (1466—1500). Hotēo bih da m(i) ih daš. 501. (1466—1500). Bolezan ima biti velika, ako hoć da je pravo skrušenje. Naručn. 50b. Daj, ako č da t' se da. N. Dimitrović 3. Ako neć da tvoj stan objumi ubožtvo. 4. Ako neć da rani majku ti strašni nož. N. Najlašević 1, 120. Gospoda, tijem ne znam, kako hoć, nebog ja bez tebe da imam jedan čas pokoja. 2, 60. Svaki vas hoće da mu dar učinim. M. Držić 8. Hoć li da ti zovemo ispovjednika? M. Divković, slam. 67b. Kuda ćeš da idemo? M. Alberti 470. Nu htjeđ danas vlas juvena, da božazan tašta broji, a ufanje istino se. I. Gundulić 81. Tuđa imanja ti ne stižeš, hteć, svakomu da je svoje. 260. Dali tudi vitezovi hoć kraljevstvo tve da bjudu. 451. Ali silom, hoću, očitom da bojnici ne smiju ļuti tebi caru pričestitom u kraj skuta dotegnuti. 501. Kad poklisar hoće znapi, da se veće ne ratite, priki vaš boj ustavite. G. Palmotić 1, 394. Hoću, oklope bojne ove svi tri sjutra da obuče. 2, 323. Ne hotjđ da se odilim. M. Jerković 25. Ako č da ti stvori milost cesarova sada svitlost. P. Hektorović (?) 90. Htio je (*Bog*) sunce da ti sviti. A. Vitalić, ost. 9. Hteć da duša plemenita nemu služi. J. Kavašin 61a. Neće vile da se lica druga štjuju neg zemaljska. 193b. I ne hoće da se totti skot od zmija trovnih koti. 331a. Što ćeš da tebi učinim? A. d. Bella, razgov. 68. Bog hoće, da svaki od nas u svom biću potruđi štogod. B. Zuzeri 64. Učiniti mu kako bi otio da se tebi učini. F. Lastrić, od' 58. Oćete li da vam rećem sada istinu? test. 12b. Ne ktijuci dakle Isus da zaradi glada tilesnoga izgube blago duhovno, sve ih nasiti s pet kruha. ned. 156. Upravu mu Isus dađe hotiv da ju još upiše. P. Knežević, živ. 8. Kako hoćeš da ti mlaka dađe, kad ju nitko timarit ne znađe? M. A. Belković, sat. 64b. Zašto ne hoće da prorok pogine. J. Matović 46. No ak' hoćeš da smo prijatelji. Nar. pjes. vuk. 2, 577. Ko hoće da ga drugi ļudi poštuju, vaļa naj prije sam da se poštuje. Ko hoće da mu se vidi, neka nosi svijecę naprijeda. Nar. posl. vuk. 158. Kad htjedne da nestane ovog sveta. Nar. prip. vil. 1868. 261. — *u ovijem primjerima subjekat podložne rečenice stoji u glavnoj kao objekt*. Bog svetu onu hižu od Nazareta ne hti da u rukah ostane poganskih. F. Glavinčić, cvit. 189a. Riječ, ku nećeš da pogine. I. Akvilini 124. Koga oću da bude pod tvojom stražom. P. Macukat 11. — *bbb*) *subjekat je isti u glavnoj i u podložnoj rečenici*. Hotēli bismo da se s vašom počtenom ljubvom stanemo. Spom. sr. 1, 21. (1399). I ki je sad hteć da vlada zemļom svom. M. Marulić 18. Ja ti se hotijah prik svita nebožac da odbignu. H. Lucić 214. Svakomu hotijēe da zlobe oprosti. N. Najlašević 1, 121. Ove su djevojke zaspale, tar neće da čuju. M. Držić 391. Oćeš li da budeš zdrav? Anton Dalm., nov. tešt. 187b. joann. 5, 6. Koji neta da se podložu ovomu. S. Budinić, sum. 49a. Jerbo kad htiš da se ogriješ. J. Kavašin 8a. Neg ga guli, neg ga sisa, i hoće ona, da na n jaše. 88a. Hteć da loče krv svojih sina. 280a. Neg htje vas svijet da posvoji. 242a. Toma neće da vjeruje. B. Zuzeri 61. Što je hotio s. Petar po ovima riječma da rekne? E. Pavić, jeagr. 128. On se ne hti s tim da trudi. V. Došen 249a. Za nom neće nitko da izade. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Već da oće naša mila majka da otide u goru zelenu. 1, 125. Jedna nosi zlatan derđef, oće da veze; druga nosi sitan biser, oće da niže. 1, 281. A on neće s mora smokve da jede. 1, 351. Hoće bane da prekrsi Emku, a neće se Emka

da prekrsti. 1, 478. Hotijaše da je i polubi. 2, 49. Ne šće mene službu da isplati. 2, 189. A ti mene očeš da obesiš. 2, 163. A ti. Leko, ne šće da upitaš. 2, 238. Šćaše Leki glavu da ukine. 2, 289. Ja šćadijah, mati, preko reda da napojim mojega Šarina. 2, 376. Šćaše Arap da zametne kavgu. 2, 897. Ako češ da se osvetiš Turčinu, moli Boga da počne piti rakiju; ako češ da se osvetiš Srbinu, moli Boga da ode u hajduke. Ako hoćeš koga da poznaš, podaj mu vlast (u ruke). Nar. posl. vuk. 9. Kad Bog hoće koga da kazni, naj prije mu uzme pamet. 86. Kad hoćeš o Turčinu da progovoriš, mati se za kapu. 122. Ko čer hoće da dobije, materi valja da se umiljava. 157. Ko hoće da štedi, nek zarana počne. 158. Kad se ko zateže, te neće da pije. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Nijesu ostalima čeli da kažu. poslov. 154. Kad opaze Turke, ne čednu ili ne smjednu da se zatvore u nega (*šurampov*). dan. 8, 171. Judejci šćadijahu da te ubiju. jov. 11, 8. U nas gdje kniževnici niti svoga narodnoga jezika upravo znađu niti hoće da ga uče. pism. 14. — *subjekat je životina*. Neće slavuj da peva, nego oče da jadi. Nar. pjes. vuk. 1, 492. Koñ vode neće da pije. Vuk, nar. pjes. 1, 328. — *cc*) kao kod bb) bbb), ali mješte da u podložnoj je rečenici neka (*rijetko*). Ali hoću neka ideš k vikaru momu. F. Glavinić, cvit. 254*. — *dd*) nije uz hotjeti *isrijekom kazana radna*. aaa) *kaja je radna ena se po onome što se prije ili poslije kaže*. More mu ju prostiti, ako oče. Zak. vinod. 79. Može mlad človik plakati ne kteče. Š. Menčetić 276. Ako mož dat i hoć. N. Dimitrović 5. S Filisteji pomiri se, a ne hti s hime. J. Kavañin 58*. Svi se mogu sahraniti, ako hoće. A. d. Bella, razgov. 77. Hoć li, grem s tobome. I. Đorđić, uzd. 75. Htjje samo, stečeš Boga. ben. 106. Naš Bog komu se klašamo more izbaviti nas; ali ako i ne uzmeće, znaj, kraju, da se tvomu kipu ne klašamo. F. Lastrić, ned. 325. Dužan je sve i sam platiti ali vratiti, ako ostali ne hoću. I. A. Nenadić, nauk. 138. Svi golubi guču, golubica neće. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Nek me žali doro, kada draga neće. 1, 394. Odbigla ga majka i ljubovca, a ne tila sestra Dorotija. 1, 593. Ti mi nisi prim'o za bratinstvo, neću ni ja tebi za sestinstvo. 1, 604. On mogaše nadigrati majku, on mogaše, nego ne hoćaše. 2, 30. Prosti, Bože i bijela crkvo! da se jednom bacim preko tebe: neću na te nego preko teba. 2, 213. Sabl' ostavi, buzdovan ne kteče. 2, 436. Što se viješ oko mene mrtve, kad nis' čio oko mene žive? Nar. pjes. kras. 1, 108. Ome vuče a kobila neće. Nar. posl. vuk. 238. Kad Miloš ne tedne, onda Jakov sam pređe na ovu stranu. Vuk, građa. 53. Da ga pošle neka u Vidin Turcima ide, ako usktene. Djelovod. prot. 201. Znat možete, ako hoćednete. Osvetn. 3, 58. — *i u odgovoru na zapovijed, nukañe, ili na pitañe*. 'Odsjed' koña, mila snao moja! 'Neću bome, Omerova majko!': Nar. pjes. vuk. 1, 254. 'Hoćeš, brate, nezvan za ujakom u svatove poći nazorice?' 'Hoću, bogme, moja braćo draga!'. 2, 188. 'Zar će i knez a nama ručati?' 'Hoće knez, ali nećeš ti'. Nar. posl. vuk. 86. — *bbb*) ima se u misli *glagol* hoditi, ići, poći itd. u pravom ili u prenesenom smislu (n. p. o djevojci *kaja ide za koga, t. j. udaje se*). Da (a)ko ćemo pravomu stanzku. Mon. serb. 7. (xii vijek). Dok je ona svate sakupila, sakupila, oče po djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 253. Ona oče avliji na vrata. 1, 258. 'Da te prosim, hoćeš za me?' 'Ne prosi me, neću za te'. 1, 866. Neću, majko, za kozara. 1, 378. Hoću, majko, za ratara. 1, 880. Moj se bratac sprema po djevojku,

ali neće po te već po drugu. 1, 425. Mamio sam, ali neće za mnom. 1, 535. Večeraću, u ložnicu neću. 1, 549. Neće Mara za bugarska bana. 1, 550. On se sprema, hoće po djevojku, ali neće po te, već po drugu. 1, 555. Ali neće u meke dušeke. 2, 108. Miloš hoće građu Vučitrnu. 2, 154. Ne šće Marko ravno Dimitrovici. 2, 225. Pozivlje ih Reja na čardake, ne šće Marko, no Reji besjedi. 2, 229. Pa ne šćeđe Lazarevoj kuli. 2, 259. Ali Vuče na večeru neće. 2, 259. Već on oče svojoj zadužbini. 2, 326. Svate kupi, u svatove neće. 2, 520. — *i o životini*. Prvi izvodí sionim kolo, ni muha mu na nos neće. J. Kavañin 54*. Lijepo zviždiš, tek da hoće ovce za tobom. Nar. posl. vuk. 169.

b) kao *prelazni glagol*, ima *usa se objekat*. aa) *smisao je da subjekat hoće da nešto (objekat); ima, dobije, primi*. aaa) *objekat je čelade. kod toga može se razlikovati, kad subjekat hoće nešto osobito čelade kao svoje, te se naj češće kaže kad ko od muske ili ženake strane lubi koga od druge strane, hoće da se s njim vjenča, da s njim živi itd.* Kad se ovako koja stavi na koga, sve nega hoće, sve o njemu misli. M. Držić 306. S naravnom novjernošću svaku (*djevojku*) hoće ku zamiri. G. Palmotić 1, 385. Hvalimo ju, častimo ju (*Laviniju*), što plahoga Turna neće. 2, 127. Ja ću ljubim, ona mene neće. Nar. pjes. vuk. 1, 230. Neću Fate za života moga, već ja oču Merimu djevojku. 1, 252. Neću stara ni bradata, veće mlada gospodara. 1, 295. Ko te neće, ne nameći mu se; ko te hoće, ne reci mu: neću. 1, 360. Koju oču, onu mi ne dadu; koju neću, onu mi nameću; a ja junak nametkiñe neću. 1, 680. Lazo hoće Milicu djevojku. 2, 185. Neću, babo, toga ni jednoga, veće oču mlada aznadara. Nar. pjes. petr. 1, 223. Neću te, neću, stara hudobo. Nar. pjes. istr. 2, 47. Ko će me, evo me. Nar. posl. vuk. 157. *nije isto u ovom primjeru gdje je smisao da subjekat hoće čelade što je objekat kod sebe samo za nešto vrijeme, za onaj čas*: Više nebi išla k caru već ako bi je htio car. Đ. Daničić, jest. 2, 14. — *može ne biti objekat nešto osobito čelade, nego se njim kaže kako bi (i koje mu drago) čelade hotio subjekat*. Vojnici nete skupa gospodina. B. Krnarutić 22. Car brata neće. (D). Poslov. danič. 10. Gosta ne hteć al' uboga. J. Kavañin 19b. Kraja, ter kraja hoćemo. And. Kačić, kor. 146. — *bbb*) *objekat je što neživo*. Ktio bi jaje oblušteno i posojeno. (D). Poslov. danič. 51. Vazmi ča češ i zlata i srebra. Oliva. 38. Bježi ženstvo, htij mojstire. J. Kavañin 170*. Zlato i svilu hoće ljudi, što bi dano ženskoj čudi. 173b. Hoti narav čovječansku (*Isus*). 584*. Neću druge plaće. And. Kačić, kor. 30. Ali dara Jure ne ktijaše. F. Radman 43. Babo ga (*cvijeće*) neće ter neće. Nar. pjes. vuk. 1, 202. Dragi ga (*cvijeće*) hoće ter hoće. 1, 203. Niti hoće pića ni jestiva. 1, 285. Neću pasa rad junačkog glasa. 1, 881. Neka biru, čiju će jabuku. 2, 244. Ali žena hleba hoće... Nar. posl. vuk. 176. — *subjekat može biti i životina*. A kad tamo, ali ručka ne bi htela tašta kućka. V. Došen 262*. Ja ga pojim, a on (*koñ*) vode neće. Nar. pjes. vuk. 1, 323. Golu kost ni psoto neće. Nar. posl. vuk. 43. — *bb*) *kad je objekat što umno, značenje može biti kao kod aa*, ali u nekim primjerima (*osobito ako je objekat verbalni supstantiv*) *značenje može biti ne da subjekat hoće nešto da ima kao svoje negu hoće da uopće ono bude*. Mi hoćemo sa svacema mirš i dobru ljubav. Spom. sr. 1, 46. (1403). 12 vlastela našijeh poglavitiñs koji hote pravo. Mon. serb. 459. (1453). Očeš smrti samoga sebe.

Korizm. 2b. Togaj človika vidjet ćeš smrt hteće. Š. Menčetić 124. Er car neće svjeta moga, ja mu protiv za to ustanem. I. Gundulić 487. Hoć dobro? Neću. Hoć zlo? Hoću. (D). Poslov. danić. 26. Ki ne htje blud ni prikore, neg post, čistost i pokore. J. Kavašin 63b. Nećeš silu, neg ćeš mudrost, dobrost milu. 98b. Čijem Rimjani grada glavna, a ne posla osobita htiše. 168a. Posluh hoće, milos pazi (Bog). 343a. S kim lijen dobru, zlu pospiješ, sržbe, grabše, zlobe htje' sam. 395b. A Saulova bolest samo se prikazivaše u ustih i zato je Bog ne ti već je odbaci. J. Banovac, pripov. 35. Ne ktijući drugoga zaručeha ni pijera, nego samo Isusovo. F. Lastrić, od' 381. On hoće posluh veće nego posvetilište. And. Kačić, kor. 158. Da jedan hoće plod od stvari koja nije svoja. Ant. Kadžić 264. Milosti hoću. Vuk, mat. 12, 7. — cc) značenje je kao kod bb) i kad objekat nije potahe naznačen nego n. p. riječima što, sve, svaki, ono itd. ili podložnom rečenicom u kojoj je relativna zamjenica. Reče noj: 'Što hoć?' N. Rašina 53b. mat. 20, 21. Reče noj: 'Što ćeš?' 189b. mat. 20, 21. Sto ktijaše ona mala guba u mojoj kući? M. Držić 193. Er sam tomu veomi znana ja jedupka, veomi i višta, a za platu neću ništa, zasve u tomu er mi je hrana. S. Bobalević 206. Što bi htjeli, što li ne bi, da odlučit' ne umiju. I. Gundulić 365. Ili brže htješ što hoće vojska ostala. 490. Nu što vojska bude htiti ako ti uzmeš pogadati? 496. Što bi čakko htia ti razumiš meni. I. T. Mrnavić, osm. 72. Da se slijede bojni trudi, to je srce me hoćeće. G. Palmotić 1, 167. Što htijahu nim obeća. 1, 194. Što on hoće hotjeti a što neće ne htjeti. V. Andrijašević, put. 233. Ko hoće sve, ne ima ništa. (D). Poslov. danić. 46. Da se nosi sve što htjaše na uznosite neg've stole. J. Kavašin 20b. Bog, premda zna opaka, po zakonu hoće svaka. 60b. Da svak htjede što Bog hoće. 223b. Ne ima hotit što je gore, neg što 'e dobro. 346b. Sve kčevši po sudu biva ništa po putu. (Z). Poslov. danić. 118. Da ono mi ne hoćemo što prosimo. J. Matović 430. Učini, da ista ne uzhtjebudem, ista mi ne bude ugodno, nego što ti hoćeš. I. M. Mattei 274. Da Bog daše svakom tko što hoće! Nar. pjes. vuk. 1, 221. Ča god noj srce otelo. Nar. prip. mikul. 4. — dd) uz objekat ima i predikat kojijem se pokazuje, kao što hoće subjekat da ima objekat ili kakav hoće da bude objekat. aaa) predikat je u akuzativu. Živjeti trijeba je tebi, ako hoćeš nega živa. G. Palmotić 2, 217. Hoć' dobre cijene, pođi u ludne potrebne. (D). Poslov. danić. 26. Uz moguća nije mlohavu stat, ako će zdravu glavu. J. Kavašin 81a. Kad Aurela slugu svoga hti viteza Solimskog. 147a. Zadošta budi reći, da vas nebeski upravitelj ne samo u gospostvu ovog svita, dali i nebeskom hoti uzvišene. J. Banovac, razg. vi. Bog zarad svoje dobrote sve hoće spasene. J. Filipović 1, 175b. — bbb) predikat je u acc. s prijedlogom za. Bog kaže da te neće za prijatelja. Korizm. 33a. Pokli me za straža ti ne hti. Š. Menčetić 187. Eto smo sada te za sudca svi htjeli. N. Najšković 1, 231. Bog neće svakoga za mučenika. V. Andrijašević, put. 10. Jedna lijepa djevojčica priprosta roda i uboge sreće obljubjena je od mlada kralja, i obljubjena tijem načinom, da je za svoju hoće vjerenicu. B. Zuzari 98. Ako mladica ne hoće za muža toga silnika, ovi joj je dužan dati prćiju. Ant. Kadžić 396. Da neće Ružice više u svomu društvu ni za svoju ženu. M. Dobretić 522. — ee) dopunjuje se dativom kojijem se pokazuje za koga hoće ono subjekat. aaa) ističe se da subjekat hoće

objekat za sama sebe. Dakle drugo nećeš sebi, samo za sve dare tvoje da se nosi ljubav tebi. A. Vitajić, ost. 10. Dio od osвете koju Bog hoće svu sebi. Ant. Kadžić 256. — amo spadaju i ovi primjeri: Ako bi hotila dobra duši i tilu svomu. P. Radović, nač. 29. Svaki hoće dobra sa svim srcem svojoj puti. 90. — mješte dativa može biti i acc. s prijedlogom za. Hoću ju (Gabuku) za sebe, zašto sam ljepša ja. N. Najšković 1, 210. Hoće on za se srce samo, zato ognena sebi stvori. J. Kavašin 428b. ili s prijedlogom na. Jer ju znade i neće zlo na se. J. S. Reljković 235. — bbb) dativom se kaže da subjekat hoće da nešto drugi ima objekat. Ti oćeš škode tvemu iskrnemu. Korizm. 52b. Nećeš smrti grešniku. I. Grličić 151. — ff) rečenica se popunjuje ne-kijem riječima kojima se pokazuje mjesto gdje bi subjekat htio da bude objekat. Jedan poglavica hoti ga u svoj dvor. J. Banovac, razg. 14. Bog neće nikoga na silu u raj. M. Dobretić 9. Bože moj, hotjeh ter zakon tvoj po srjed srca moga. I. M. Mattei 304. — gg) pitanje s interrogativnom zamjenicom ili s interrogativnim adverbom dolazi često i s osobitijem značenjima. aaa) što ćeš? što ćete? može značiti da ono o čem se govori ne može biti drukčije, i ako je zlo. Ali što ćeš? kad on drugač ne da, pak ni sudac neće da prigleda. M. A. Reljković, sat. D8b. Šta ćeš de? 'was ist zu thun?' Vuk, rječn. — bbb) uz interrogativne riječi što, gdje, kud itd. dodaje se više, gore, čim se pokazuje da više ili gore od onoga ne može biti. Ma što ćete više? isti bludnici i bludnice, ako će istinu reći, smrad čuju ove pogani. F. Lastrić, ned. 399. 'Što ćeš više?' odgovara Ivka, 'izašla je svakolika vika od njegove iste kuharice'. M. A. Reljković, sat. D4b. — Martin Luther oženi se jednom koludricom, što ćeš gore? J. Filipović 1, 187a. Pak se oni igraju vukova, kud ćeš gorjij od tih kurjakova? M. A. Reljković, sat. C5a.

c) uz hotjeti ima akuzativ, ali ovaj nije negor objekat nego drugoga glagola koji se ima u pameti po smislu i po onome što se prije kazalo. Da postavi rataje koga hoće. Mon. serb. 98. (1330). Kolika ćete, svršite s mojim vlastelinom. Dimom. 178. (1868). Dopusti noj slobodno da reče sve ča hoće. Život kat. star. 1, 219. Ali ne pristoji se menje što hoću učiniti? N. Rašina 34b. mat. 20, 15. Nu što hoć kaži ti, slišam te spravjeno. I. Gundulić 98. Budi što hoć. I. Đorđić, uzd. 72. Ne govori što hoć za ne čut što neć. (Z). Poslov. danić. 72. Dal' što hoće da to čini. V. Došen 185a. Namamiću koga hoću, nek izdere jemenije; koga neću i većma ču, nek izdere i četvere. Nar. pjes. vuk. 1, 367. Ko besjedi šta hoće, mora slušati šta neće. Nar. posl. vuk. 135. Podaj im šta ćeš. Nar. prip. vuk. 94. Donesi rožicu kakovu budeš otela. Nar. prip. mikul. 16. On zagrlj u kolu koga hoće. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — nešto je osobito u ovijem primjerima, u prvome od kojijeh ima se u pameti činiti, a u drugome uzeti, premda se prije toga ovi glagoli ne pominu: Neću t' ja htit za toj mađu čas i službu. Š. Menčetić 117. Neću tebe pare ni dinara. Nar. pjes. vuk. 2, 320.

d) uz hotjeti ima adverb, prema kojemu se ima u pameti glagol ili cijela rečenica po smislu i po onome što je prije kazano. Kupovahu i iznošahu koliko htěhu. Spom. sr. 1, 114. (1412). Da one turme i karšvani mogu pojti u Kotors i indje gdje hote. Mon. serb. 327. (1423). Dokolé Gospod! Boga hoće tere bude živé gospodin vojevoda Sandaľ. 357. (1429). Da si čine tragi zakonom kuda ushote. 363. (1430). Da im se

daa vazda, kada ushote. 380. (1435). Pojdoše vozeći kude sami htihu. P. Hektorović 17. Na ustje od luke dojdoh, gdi htihu. 32. Hrlo stupaj tvoj kamo hoće obrni. M. Držić 10. Ne mogu iziti, tako hoće moja Manda. 164. Kako hoće i kako je tebi ugodno. B. Gradić, duh. 38. Slavna krunko, ja sam obro jednom gdje hoće za te umriti. I. Gundulić 505. Igrahu kako oni hotijahu. F. Glavinici, cvit. 402^b. Koji mene brzi i hrli, kako hoću, sved slušaju. G. Palmotić 2, 254. Ako ne možemo kako hoćemo, a mi ćemo kako možemo. (D). Poslov. danič. 8. Ako tako hoće, tako ti budi. (D). 4. Bog će prostiti kad ushtijemo. B. Zuzeri 41. Dade osudu, da Isus ima biti bijen i propet kako oni hoće. M. Lekušić, razm. 88. Niti motka, kad ju ti u ruci držiš, more stresti više voća, nego li ti očes i s koju stranu očes. F. Lastrić, ned. 214. Metnuću mrežu gdi hoće. S. Rosa 61^b. Ali proždor neće tako, dali tegli naopako. V. Došen 145^b. Da može ići kamo hoće. M. A. Reljković, sabr. 8. Po njoj pliva riba svakojaka, kad god hoćeš, da je taze jedeš. Nar. pjes. vuk. 2, 106. Kud god hoće, prelećeti može. 2, 107. Baš ako li i tako nećeš. 2, 436. Ako ću krivo, ne smijem od Boga, ako ću pravo, ne smijem od bega. Nar. posl. vuk. 9. Ko bačvu napravlja, meće čap de hoće. (U Crnoj Gori). 135. Ko drži za perčin, udara kad hoće. 187. Ko hoće veće, izgubi (i ono) iz vreće. Ko hoće svagda lijepo, može na božić slijepo. Ko hoće časno, ne može lasno. 158. Dokle kćela volja Boža (kad se nazdravlja). Vuk, rječn. kod kćeti.

e) hotjeti stoji samo po sebi, i nema usa se ni glagola ni objekta ni adverbija kojim bi se potađe pokazalo što subjekat hoće. Gdi ćeš glas zal dobit ljeposti hoteće. Š. Menčetić 133. Kad Bog hoće, iz vedra neba daždi. (D). Kad Bog neće, sveti ne mogu. (D). Poslov. danič. 41. A htiti hoćeš, jere tvoje milosrdje obilno je. M. Knežević, muka. 57. Neka mi brata, neću s tim. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Rod je dađe, a djevojka neće. 1, 868. Lale prose, a carica neće. 2, 72. Ako neće nešto, a ono hoće hoće. Ako nećeš, a ti polubi pa ostavi. (Kad se ko čim ponudi, pa odgovori da neće). Ako nećeš ti, ono će druga tri. (Kad se ko šćina da prosi djevojku). Nar. posl. vuk. 6. Kad Bog neće, ne mogu ni svi sveti. 115. Mlad ne hoće a star ne može. 180. Ako Gospod htjedbude i živi budemo, učinimo ovo ili ono. Vuk, jak. 4, 15. — *amo može spadati i ovo*: 'O djevojko, bićeš moja'. 'Majde nećeš, stari dede'. Nar. pjes. vuk. 1, 435.

f) napose napominemo rečenice ili hoćeš (hoć) ili nećeš (neć) i druge takove kojima se pokazuje da što biva u natoč čijoj volji. Ča vlažno doseže (vrucina), ali neć ali hoć, sve k sebi poteže. P. Hektorović 14. Tve dike, kojim ću biti rob, do koli budu leć u oni tamni grob, ili hoć ili neć. N. Najlašćković 2, 80. Tvoja kći moja je žena ili hoć ili neć. M. Držić 236. Tondal ili htije ili ne htije, vaze kravu. Tondal. star. 4, 113. Hoćeš ili nećeš, unutra u tvojijem krajevima stoji Jebužeo. M. Radnić 415^a. Ili t' hotit ili t' ne htit, danaska ćeš nīm posvetit. P. Hektorović (?) 154. Ono što je Bog odredio učinit vaļa da bude, ili mi hoćemo ili nećemo. J. Filipović 1, 405^a. Oli očes oli nećeš, pobre, nuder reci, junaci su bili. And. Katić, razg. 212^a.

g) hoće li neće li kao adverbijalno kaže se o kome kad neodlučno ili lijeno što radi. On za hime lino istom hoće l' neće l' postupa. M. A. Reljković, sabr. 49. Hoće li, neće li (n. p. ide ili radi što, t. j. lijeno skačući se). Nar. posl. vuk. 342,

b. osim objekta (isporedi a, b)) ima u rečenici i gen. s prijedlogom od. glagol dobiva značenje: tražiti, iskati. Tko ste vi? gdi sam ja? što ćete od mene? N. Najlašćković 1, 196. Što hoćete od mene? M. Držić 384. Evo smo, naš čačko što će od nas? F. Lukarević 266. Što hoće od nas gospodin? B. Kašić, nač. 10. Ovo hoćeš od nas, da te molimo. 42. Krv mladina, koju si prolio, svidioci što s' od ovoga diteta otio! F. Lastrić, ned. 301. Sada jur čuste, što Bog oće od nas. od' 274. Ktio bi od tebe kakovugod priliku. Blago turl. 2, 224. Daće Bog, što Bog od nih hoće. J. S. Reljković 445. *mješte genetiva s od, u ovom je primjeru dativ*: Naša lađa morem ide, šta nam očete? Nar. pjes. petr. 1, 137. — *često u interogativnoj rečenici kad je objekat što, značenje je da od onoga ne može biti koristi, da ono ne vrijedi itd.* Od golijeh što će nas i ubozijeh, gospode? znaš, голу kos ni pas neće da oglode. I. Gundulić 151. Što ćeš od nas tužnijeh veće, o uzroče našijeh zala? G. Palmotić 2, 106. Vidite li, da je ovo jedan čovik, od koga ne ima na zemlji siromašnjega, što ćete od nega? J. Banovac, razg. 160. — Što ćeš ti od pjesni ke njeki spijevaju družijem cijeh ljuzevni, ki tebe ne znaju? N. Najlašćković 2, 122. Što hoćemo od života svoga. Ogled. sr. 13.

c. značenje ostaje kao kod a ili kod b, ali u prenesenom, metaforičkom smislu, kad je subjekat što neživo (naj češće što umno). Jer dilo ne loše hoće da se ubija. M. Marulić 84. Post hoće imati, da se blaguje jednom samo na dan. S. Matijević 55. Kon mene mjesto ovo i strana od ruke hrabrane hoće bit vladana. G. Palmotić 1, 337. Kad potreba toj bi htjela. P. Kanavelić, iv. 233. Misto i vrime hoće da stvar s prilikam ukažem. M. Zoričić, aritm. 55. To je spomena jošter živa mš blagoće od ne htjela. P. Sorokoćević 582^a. — *vrlo je često subjekat pravda, zakon, razlog, razum itd.* Pravda oće i račun da se vsaka hudoba ima nenačidit. Korizm. 42^b. Er htiješe toj zakon, jagańca da jednu. N. Najlašćković 1, 127. Za ljubav morit' nas, hoće li toj razlog? 1, 195. I ako razlog hoće tako, milos brani, ljubav ne da. I. Gundulić 966. Svaki razlog hoće i pita da u miru vodi svoja lita. G. Palmotić 1, 109. Pravda i razlog nijedan neće, da ti trudiš, ja počivam. 2, 145. Svi na koji siduće jer tako red htije. B. Krnarutić 16. Svaki razlog hoće da se vrhu nega misli i razmisli. P. Radovčić, nač. 1. Kad bi pravda toj hotila. J. Kavańin 899^a. Razlog nauka hoće, da posli kako se besidilo svrhu molitve u općinu govori se svrhu molitve ponase. J. Filipović 1, 847^a. Što hoće svaki razlog. I. A. Nenadić, nauk. 217.

d. s relativnijem zamjenicama i adverbima stoji hoćeš (hoć), te im podaje neograničeno značenje (vidi 8. god, a)), kao lat. vis. Ki godi bi Poličanins ke hoće vrste budi. Stat. pol. ark. 5, 247. Do koga hoć roka. M. Marulić 76. Spovidati grihe, koliko koli očes da su otajni. Naručen. 79^a. Budi kakova hoć nevoļa i prognońenje. Transit. 39. Koji nasljeduju koju hoćeš inu vėru. Š. Budinić, sum. 16^a. Donašaju oružja svakvoja ili ku hoć vrstu gvozđja. ispr. 129. Svak, budi koje mu hoćeš ruke i vrste. I. M. Mattei 7. — *amo može spadati i ovo*: Premda se nadaju koliko hoće. Š. Budinić, sum. 17^a.

e. hotjeti dobro (dobra), zlo (zla) s dativom ili s akuzativom znači gotovo što ljubiti, mrziti.

a) s dativom: dobro ili zlo, zlo ili zla pravi su objekti. radi značenja isporodi a, b) ee) bbb). Dobro nijedno ne mogahu mu htjeti. Zborn. 57^b. Ki ti toko dobra hoću. M. Gasarović 26. Tko

ti dobra hoće, dobro ti i misli. (D). Poslov. danič. 184. I nemoću dobru. A. Kanižlić, bogoljubn. 120. Da roditelji i hoće dobra svomu porodu. Ant. Kadčić 506. Dobro činiti onim koji nam zlo oće. M. Dobretić 211. Da mi pomože Bog i svi sveti našega brata domaćina i ko mu dobra hoće. (Zdravica) Vuk, živ. 80. — Nici tamni redovnici zla mu hotihu. Živ. jer. star. 1, 228. Koji hoće meni zla. B. Kašić, rit. 95. Koji ozloglašuju i zlo hoće ocu. S. Matijević 84.

b) s akusativom: dobro i zlo adverbij su. može biti da je ova konstrukcija došla od tuđijeh jezika (isporedi tal. voler bene i nem. wohlwollen). Kortizana je prva od Rima, Maro ju dobro hoće. M. Držić 920. Ja imam svakoga dobro hotjeti; da me tko zlo hoće, ne imam nikoga zlo hotjeti. M. Divković, nauk. 149b. Nijesi mu prijatelj niti ga hoćeš dobro. M. Radnić 894a. Bogata i vrag dobro hoće. (D). Poslov. danič. 7. Koga Bog dobro hoće, drugo mu se neće. (D). 46. Znaš li koliko te je ona hotila dobro i ti nu? J. Filipović 1, 496b. Svak nega miluje, svak nega dobro hoće. V. M. Gučetić 209. Toliko nas dobro hoće, i toliku nam ljubav nose! Đ. Bašić 241. Hotijući boje krvnika nego svoje vjerne vojnike. And. Kačić, kor. 210. Zato ji princip dobro oće i ljubi kakono svoje sinove. Norini 72. Zašto ga neće dobro kako ostale sinove. M. Dobretić 442. Znam dobro da me miluje onaj čovik, znam da me hoće dobro ona žena. Đ. Rapić 168. Mlađi me dobro hoće. Nar. pjes. vuk. 1, 174. Zlo htjeli su mene i oca moga. N. Rašina 198b. joann. 15, 24. Zlo htjeli me su bez uzroka nijednoga. joann. 15, 25. Kada ih ljudi zlo ustjedbudu. 200a. luc. 6, 22. Zlo ga tad uzmem htjet. F. Lukević 20. Ka pravda jes ovo od moći juvene, da ljubim jednu stvar ka hoće zlo mene? D. Rašina 94a. Tač me zlo hoćeš? D. Zlatarić 69a. Zli i opaki nenavide, mrze i zlo hoće dobre na ovomu svijetu. M. Divković, bes. 202a. Koga ovi prokleci zlo oće i oni ga počnu zlo otiti jeda bi niovu milost imali zlo otijući. I. Ančić, vrat. 118. Ne možeš hotiti zlo neprijatelja. M. Radnić 884a. Istjeram svu srčbu na psu koga zlo hoću. (D). Poslov. danič. 88. Nemoj karati luda, zašto te će hoćet zlo. K. Mađarović 47. Ovo bi dosta da ga hudi brat Kain bude nenaviditi, da ga bude zlo htit. A. d. Bella, razgov. 54. Ja ga ne mrzim, niti ga zlo hoću. V. M. Gučetić, pohv. 64. Da ako kćer ne uzme za muža toga i toga, da će ju zlo i luto po sve dni otac i mati hotiti. Ant. Kadčić 449.

f. kod ne hotjeti kome ništa ima se u pameti: činiti zla, isporedi e, a). Sagrišujte slobodno i dajte vašoj volji, kao ona oće, Bog je dobar, ne bojte se, neće vam ništa. J. Banovac, razg. 28. Ljudi koješta na zemlji rade pak jim Bog neće ništa. M. A. Relković, sabr. 58. Kad mu Bog ništa neće, prodi ga se i ti. Nar. posl. vuk. 119. Izadi, rajska dušo, neću ti ništa. Nar. prip. vuk. 179. Ako pogodiš šta je u toj vreći, pravi si vrač, i neću ti ništa. Vuk, poslov. 79.

g. gdje gdje mj. objekta (vidi a, b)) ima dativ. konstrukcija je jamačno eliptična, te se ima u pameti glagol što znači primicanje (isporedi a, a) dd) bbb)) u prenesenom smislu. Mi otijunči pobolšanju našega gospodstva. Mon. croat. 88. (1457). Tko posluhu neće raja se odmeće. M. Marulić 109. Tovarištvu hudu neće, s pobožnimi rado steće. 290. Božica njih požudam bi hoteca. G. Palmotić 1, 194. Ljubi ga toliko, već neće ničemu. I. Ivanišević 284. Našoj ne htjeć on krajini. J. Kavašin 118a. Neću tvome daru nijednomu. F. Radman 43. Kad joj se silnik podaje pod vin-

čane, a ona mu neće. Ant. Kadčić 897. Neće cura proscu ni jednomu. Nar. pjes. juk. 236.

h. može značiti: bez dovoljna razloga torditi da nešto jest. (vaša da je po tuđijem jezicima). Sisini, ili kako ote niti, Sosim. Š. Kožičić 17a. Zato da Toma i Maruli neistini su izvjet, hoti. J. Kavašin 114b. Odmjetnici hote pametniji biti od crkve. A. Kanižlić, kam. 892. Kofušari hote Shakespeara kofoprodavcem. M. Pavlinović, rad. 12.

i. hotjeti reći (rijeti) znači: značiti. po zapadnjem krajevima (jamačno prema tal. voler dire). Subota hoće rijeti pokoj aliti počivanje. B. Gradić, djev. 164. Ime Jezus, koje hoće rijeti: spasitelj. A. Gučetić, roz. jez. 122. Emanuel hoće rijeti našijem jezikom: Bog s nami. M. Divković, bes. 4b. Zaručnik hoće rijeti obećanik. nauk. 250a. Slovo D. hoće rijet: dan; slovo V. hoće rijet: ura (vra). I. Bandulavić, predgov. Što će reći: koji bi začet...? I. T. Mrnavić, ist. 14. Lavabo oće reći: perem. I. Ančić, svit. 139. Duše sveti, prosvijetli mi sadar pamet, da budem mogao za moju koris razumjeti i razžeći moje riječi da uglavim ovi puk bogoljubni, što hoće reći da jedna duša ukaže se za bit suđena živom Bogu uvrijedjenu. B. Zuzeri 98. Još si u snazi: to hoće reći, da nećeš ončas pasti mrtav od alabosti. 156. Ime Marija hoće reći prosvititeljica. J. Filipović 1, 516b. Zašto tabor tomači se i oće reći čistoća. F. Lastrić, ned. 148. Mihoil isto-maćeno oće reći: Koji kao bog? svet. 152a. Ana milost hoće reći. P. Knežević, pism. 91. Što jedno isto hoće reći. A. Kanižlić, kam. 201. Što će reći mudrom biti? V. Došen 19b. Bauer hoće reći težak. M. A. Relković, sat. 18b. N. p. što hoće reći na priliku? Ant. Kadčić, prodg. n. Prigledati hoće reći imati pomlu. A. d. Costa 1, 57. Ta riječ 'anđeli' hoće rijeti navjestnici. T. Ivanović 38. Što ovo hoće rijeti? 50. Ne mogu mi niti ustajati, ni srebrno brdo udarati, ni zlaćeni činak prolaziti: što će reći, moja mila majko? Nar. pjes. vuk. 1, 466. Lijepi načini hoće reći ljudstvo i dragokrvnost. M. Pavlinović, rad. 172. — bez sumnje spada amo i ovo: Tad 'lama zabatan, Heli?' ja vapiti; to će stumačiti: 'O Bože, Bože moj, zač me zapustiti hti, buduć ja sin tvoj?' M. Marulić 187.

k. hôte (vidi I, g, a) aa) aaa), kao adverb, znači što i hotimice. — vidi i nehote. — Imedu rječnika u Vrančićevu (ultro), u Miskalinu (hote, voljom, po sebi, consulto, sponte), u Belinu (voluntarie) 777a; ,scienter, consulto' 303b; ,data opera' 89b), u Bjelostjenčevu (hote, hoteh, hotome, slobodnim hotefem, od voje, voluntarie, sponte sua' itd.), u Voltigijinu (hote, hoteh, appostatamente, a bello studio, 'vorsetzlich, mit fleiss'), u Stuličevu (v. hotno). Ki godi bi pošao u Turke hote od svoje voje. Stat. polj. ark. 5, 247. Kada hote potajal i ostavil jest kigod grih. Š. Budinić, ispr. 9. Podnesla jest smrt hote. F. Vrančić, živ. 38. Hote nastojimo na tašta. B. Kašić, nael. 5. Koji oće idu na prigode. J. Banovac, pred. 122. Dovde vam nevoje mučne za podnositi se i teške i podnosite ih il' mu oće il' neote. F. Lastrić, od' 121. Kad bi se ote i dragovoljno podnosile, bile bi za dostojanstvo od spaseña. 121. Il' oće il' za nevoju. svet. 173b. Sagrišio je malim grihom, ali podpuno hote morebiti nigda. A. Kanižlić, utoč. 521. Er je preveliko smionstvo stavit se hote na prigodu. Đ. Bašić 40. Koja je djevičanstvo hote uvjetovala. S. Rosa 26b. Ako bi hote progucio oli dim oli mrvicu lista. Ant. Kadčić 76. Napravi zakone i podloži se njima hote. D. E. Bogdanić 22. Ako

bi tko usudio se hote učiniti. I. J. P. Lučić, nar. 49. Nemoj se hote varati. I. M. Mattei 165. Hote, hotimice. M. Pavlinović.

1. kao hote, *nahodi se* (ali *rijetko*) *adverbijalno* i *hoteće* (vidi kod I, g, a) aa) bb)). Sadržne i suprotivštine koje su godš do sada bile *hoteće* ili ne *hoteće* ili za voļu ili za nevoļu. Mon. serb. 458. (1458). Koji *hoteće* brane knjige. Š. Budinić, ispr. 128. Radi ubojstva *hoteće* stvorenoga. 162. Koji *znajuće* i *hoteće* *sagrēšuje*. sum. 116b.

m. part. praet. act. (vidi kod I, g) *nalasi se u nekijem primjerima s pasivnijem snačenem: koji se hoće, koji se čini hotimice*. Ni ljubav stvar druga neg *hoteća* veruga ka veže človika. Đ. Baraković, vil. 81. U komu (*kloštru*) nekoliko fratar u posluhu *hotećemu*, u čistoci neprigovornoj stvoritelju služake svomu. F. Glavinici, cvit. 868a. Čini se odupuštenje grijeha istočnijih i *hotećijeh*. J. Matović 162.

2. u našem *jesiku* (i u *bugarskom*) *miješu se snačene tako da pokušuje samo budućnost bes obsira na voļu subjekta*.

a. kao *futur* kod svakoga *glagola* *upotrebljava se s infinitivom presenat glagola* *hotjeti* (kao *auksilijarni glagol*), ali obično ne u *podložnijem rečenicama kojima se kaže uvjet, vrijeme, pri-goda itd.* (s *konjunkcijama* ako, da, kad *itd.*) u kojima *vrjedi* kao *futur praes. perfektivnoga glagola*. *futur s auksilijarnijem glagolom* *hotjeti* *javlja se u našem jesiku od prvijeh vremena kod štokavaca, kasnije kod čakavaca* (u *nekijeh još vrjedi* kao *futur praes. perfektivni*), a *nije prodro kod kajkavaca*.

a) *futur* je u pravom smislu. aa) *neokrñeni praes.* *hoću* *javlja se od prvijeh vremena; rjeđe u naše vrijeme* (ali *svagda u pitanju ili ako se ističe futur*). Sije držšete imēti *hoštete* Boga pornošnika sebb. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Kto *hoće* sije potvoriti ne malš gněv i nakazanje ima *vsprijeti*. Mon. serb. 20. (1284). *Hoće* li što obščina vaša *prěš* sije utvrđenije što *primaknuti* moje zemlje, svěne mene *kletva*. 20. (1284). *Kako* *hoćemo* sije vse *shraniti*, tako da nasz Bogz *shrani*. 28. (1284—1240). Te *brzo* *hote* biti *prědani* tvomu *velistvu*. 88. (1258). *Mojimz* *ludemz* *hoću* *zapovědēti* da ne *pridu* na *vass*. 45. (1254). S toga *hoće* biti *huđe*. Spom. sr. 1, 5. (1896). *Hoće* *ñemu* i *takověmz* *věrovatz* koliko se *bude* *boje* *gospodstvu* ti *vidětz*. 1, 115. (1412). *Hoće* mu *vise* *osloboditi* i *povratiti*, i mi *mного* *velikosti* *gospodstva* ti *sahvalisiti*. 1, 180. (1415). *Ako* *takoj* *učinis*, *dobré* i *pravo* *dostojno* *hoće* *učiniti*. 1, 142. (1418). *Hoće* *naći* *velika* *gnjevz* i *veliku* *čtetu* ods *gospostva* mi. Mon. serb. 868. (1480). *Zapovidamo* *oficijalom*, ki su *sada* i *ki* *ote* *potle* *biti*. Mon. croat. 67. (1446). *Da* *im* *se* *za* *toj* *ne* *može* *ni* *hoće* *nijedna* *nepravda* *ni* *slo* *učiniti*. Mon. serb. 458. (1458). *Tako* *svi* *zovući* *hoće* t' *se* *radovat*. M. Marulić 101. *Pak* *strašna* *bojasan* *mnoга* *hoće* *biti* *grišnikom* *oni* *dan*, *ku* *hoće* *činiti*. 116. *Višñega* *kriposti* *hoće* *te* *obsiniti*. 167. *Za* *zajutrikom* *ođ* *me* *viditi*. Korizm. 90a. *Gđje* *godje* *bude* *tijelo*, *tuj* *se* *hoće* *skupiti* i *orli*. N. Rašina 170a. mat. 28, 28. *Svi* *hoćete* *pomrijeti*. Zborn. 25b. *Zemlja* *se* *hoće* *tresti*. 58a. (*Zemlja*) *ku* *hoće* *tebi* *Bog* *dati*. Kateh. 1561. A8b. *Isus* *nas* *na* *poslidi* *dan* *hoće* *skrešiti*. B4a. *Mrtvi* *hote* *uskrsnuti* *od* *smrti*. Š. Budinić, sum. A8b. *Ti* *takovi* *hote* *se* *moći* *potaknuti*. ispr. 27. *Ako* *te* *dobudem*, *hoć* *li* *me* *slo* *htiti* *ali* *me* *ubiti*? F. Lukarević 142. *I* *hote* *te* *sve* *žene* *blaženu* *imenovati*. F. Vrančić, živ. 60. *U* *ku* *godi* *uru* *budete* *blagovati*, *smrtjn* *hoćete* *umriti*. F. Glavinici, cvit. 5a. *Koji* *mudri*

budu *biti* *hote* *kano* *svitlost* *nebeska*. I. Zanotti, i ned. priš. 18. *Zvizde* *padati* *hote* *iz* *neba*. 21. *Ako* *budeš* *tijeh* *alijediti*, i *ti* *hoćeš* *slavan* *biti*. J. Kavašin 87b. *Bio* *si* *bogat*; *ali* *bidan* *jesi* *sada*, i *bit* *vazda* *hoćeš*. 898a. *Hoće* *li* *uskranuti*? H. Bonačić 42. *Oćeš* *li* *mi* *de* *vidjeti* *Se-kulove* *b'jele* *dvore*? Nar. pjes. mikl. beitr. 39. *Ne* *pitaj* *me*, *majko*, *hoću* *umrijeti*. Nar. pjes. vuk. 1, 261. *Jesi* *li* *laana*, *hoćeš* *prebojeti*? 1, 285. *Dva* *devera* *koñe* *prežu*, a *dva* *oće* *sa* *mnom* *poći*. 1, 414. *Umreti* *oću* *sa* *tobom*, *dušo*. 1, 419. *On* *se* *hoće* *majoi* *prepanuti*. 2, 81. *Vreme* *dode*, *polazit* *hoćemo*. 2, 58. *Već* *se* *bojim*, *hoćeš* *poginuti*. 2, 108. *Jera* *hoćeš* *mlada* *poginuti*. 2, 119. *Hoće* *Turci* *carstvo* *prenzeti*, *hoće* *Turci* *brzo* *carovati*. 2, 201. *Hoćeš*, *stari*, *jada* *dopanuti*. 2, 278. *Hoćeš* *doći*, *al'* *ćeš* *grdno* *proći*. 2, 277. *Mene* *hoće* *sirotiña* *kleti*... *Pa* *će* *mene* *sirotiña* *kleti*. 2, 869. *Ja* *ti*, *ujo*, *hoću* *poginuti*. 2, 541. *Hoćemo* *te* *pooditi* *često*. Nar. pjes. istr. 1, 22. *Luđi* *hote* *štimati* *da* *je* *bratac* *s* *sestricom*. *Jačke*. 2. — *amo* *spadaju* i *ovi* *primjeri*: *I* *ta* *jim* *zadosti* *ne* *hoće* *stvar* *biti*. N. Dimitrović 71. *Ni* *gdare* *ne* *hoćeš* *pristati*. D. Rašina 26a. *Težak*, *ki* *sva* *lita* *gre* *nive* *kopati*, *ne* *hoće* *vik* *žita* *nezrila* *zbirati*. 141b. — *bb)* *s* *negativnijem praes.* *neću*. *od* *xiv* *vijeka*. *Jer* *te* *se* *trgovci* *usbiti* *te* *neće* *općiti* *po* *carevi* *zemli* (*cemli*). Spom. sr. 1, 5. (1896). *Drusi* *ods* *ovude* *nete* *doći*. 1, 16. (1898). *Moji* *ludje* *nete* *ponesti* *žita*. Mon. serb. 247. (*xiv* *vijek*). *Inako* *plaće* *nećete* *imat*. N. Rašina 40a. mat. 6, 1. *Neće* *se* *moći* *naći*. Zborn. 52b. *Uteći* *neć*, *reće*. Š. Menčetić 84. *Prijateļa* *uhvati*, *od* *koga* *pak* *se* *neć* *do* *mal* *čas* *kajati*. N. Dimitrović 19. *To* *li* *joj* *bit* *neće* *ugodno*, *kad* *čuje*, *miran* *ću* *bit'* *veće*. N. Najlašević 1, 192. *Da* *neće* *nevere* *věiniti*. Mon. croat. 259. (1556). *Ako* *ne* *primeš* *diteta*, *neć* *oči* *moji* *viditi*. Aleks. jag. star. 3, 228. *Sa* *mnom* *neć* *dni* *gubit*. M. Gasarović 20. *Al'* *neć* *smetat* *tvoga* *srčca* *mirovanje*? I. T. Mrnavić, osm. 37. *I* *neć* *se* *namjeriti* *na* *nezgode*. I. Držić 74. *Da* *me* *ikada* *neć* *izdati*. P. Kanavelić, iv. 362. *Sluš'* *me*, *neć* *se* *kajat*. J. Kavašin 88a. *Kad* *opojen* *preko* *mjere* *neć* *moć* *statu* *u* *krjepćini*. 494b. *Daje* *i* *više* *neć* *hotjeti*. 542a. *Ti* *me* *uzmi*, *nećeš* *se* *kajati*. Nar. pjes. vuk. 1, 8. *Stani*, *care*, *uteći* *mi* *nećeš*. 1, 160. *Od* *tog* *neće* *ništa* *biti*. 1, 484. *Sve* *se* *brineš*, *uđati* *se* *nećeš*. 1, 686. *Neka* *Bog* *zna*, *dobra* *biti* *neće*. 2, 110. *Ili* *nećeš* *odavde* *izići*, *ni* *izvesti* *svata* *ni* *jednoga*. 2, 144. *Kabanica* *neće* *ništa* *smesti*. 2, 148. *Tamo* *tebe* *loše* *biti* *neće*. 2, 287. *Neće* *rodit* *vino* *ni* *šćnica*. 2, 414. — *cc)* *naj* *češće* *se* *upotrebljava* *okrñeni* *enklitikični praes.* *ću* (*od* *xiii* *vijeka*). *kod* *ovoga* *treba* *razlikovati*, *stoji* *li* *prje* *ili* *poslije* *infinitiva*: *u* *ovome* *slučaju* *sđrušuje* *se* *s* *infinitivom* *u* *jednu* *riječ*. *aaa)* *enklitika* *stoji* *prje* *infinitiva*. *Po* *što* *će* *moj* *člověka* *govoriti*, *věrug* *ga*. Mon. serb. 42. (1258). *Kako* *hću* *lubit* *vsaz* *gradz*. 69. (1273—1814). *Sej* *dni* *i* *va* *budušte* *koji* *te* *poslije* *biti*. 106. (1893). *Kako* *će* *shraniti* *krajevstvo* *mi* *si* *obětz*, *tako* *da* *shraniti* *Gospodz* *Bogz* *dušu* *i* *tělo* *krajevstva* *mi*. 109. (1894). *Vsaci* *vlasteli* *koji* *te* *stojati* *po* *Dabiživě*. 117. (1945). *Tamo* *ću* *poslati* *moje* *vlasteličice*. 174. (1356—1867). *Oni* *te* *hoditi*. Spom. sr. 1, 15. (1898). *Kako* *se* *běhu* *trgovci* *ustavili*, *mного* *te* *se* *sade* *osloboditi*. 1, 22. (1899). *Oni* *te* *govoriti*. 1, 54. (1404). *Uzroka* *ne* *moremo* *ni* *čemo* *učiniti*. Mon. serb. 274. (1410). *Da* *me* *čete* *viděti*. Spom. sr. 1, 185. (1416). *Terz* *te* *i* *trgovci* *veselije* *prihoditi*. 1, 140. (1417). *Da* *stoję* *onde* *kmetije* *crklovny* *koji* *te* *rabotati* *crskvy*. Mon.

serb. 531. (1485). Govoru u jistinu vam da će dojt množi od sunča istoka i od zapada. Bernardin 25. mat. 5, 11. Tada će se otvoriti oči sljepijeh. N. Rašina 17^b. isai. 35, 5. Gdje se će skupljati sve kolike vode. Zborn. 25^a. Istinu ti ću reć. P. Hektorović 14. Taj čas će se od tebe junaci razbignuti. 19. Još nam će zavidit množi, željući stope vaše slidit. 56—57. Ovo te sad molim jednu stvar, ku ć čuti. 58. Ter ti ću dati toj. N. Dimitrović 5. Slid'mo put istine ka nas će sahraniti. 82. I da se ć smiliti, videć me u tuzi. 94. Sad vam se će način reći. N. Naješković 1, 160. Što vam ću ovi čas u kratko kazati. 1, 223. Ja ću ti povidati. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198^b. apoc. 17, 7. I da će dati jedan drugomu mentovani list. Mon. croat. 259. (1556). Er ć grbava stara umrijeti. A. Čubranović 144. Odsaceš (= Od sad ćeš) tve ime pjesnima ovime k nebesom uzni. D. Rašina 11^a. Čin' gore neg činiš, jošte se ć kajati. 81^b. Ki ne imaš, ni s' imal, ni ć imat nikadar. 123^a. Četiri ćeš sinke imiti togaj uma, tej vridnosti, da obašad svita dosti, svude hote slavni biti. M. Pelegrinović 184. Gdje li ć s tom časti it? D. Zlatarić 10^a. Ti se ć radovat. 85^a. Vazda ć bit ki biše. Đ. Baraković, jar. 109. A od stada ne imaj strah, ja ću t' ga čuvati. I. Gundulić 148. Sad i u ko hoć ino vrime tamnicu ti ja ću otvorit. 471. Ki su se shranili, i ki se shrađuju, i ki te se shraniti. F. Glavinčić, cvit. 440^b. Sreća je draga i čestita druga steći na sem svitu, komu ćeš mila biti. G. Palmotić 1, 96. Ja ti ga ću pripeljati. P. Hektorović (?) 110. Dokle ć tako sržben stati? A. Vitalić, ist. 255^b. Bog je perom svo'je milosti upisao, da će t' prostiti. J. Kavašin 890^a. Ja ću te osloboditi i od smrti i od tavnice, ako ćeš se odreći Isukrista. J. Banovac, razg. 15. Niti ću ti se više vratiti. F. Lastrić, test. 102^a. Taj čas će se od tebe junaci razbignuti. Nar. pjes. mikl. beitr. 11. Tu ćemo mi naći jedan mramor studen kami. 27. Tere me ćeš ti čuti, k'o ti ću se oklinati. 27. On će bo učiniti... J. Matović 29. Svekar će doći, suknu doneti. Nar. pjes. vuk. 1, 1. Daleko ćeš sada putovati. 1, 10. Zvjedza će ti svijetliti kud ćeš putovat. 1, 82. Na vodu ću ići, bosilak ću brati. 1, 104. Kod moje ćeš majke u ladu sediti. 1, 111. Da gledamo, ko će kome u sreći pasti. 1, 173. Traži lada gdje će ladovati. 1, 819. Prsten će se razlomiti, pojas će se poderati. 1, 826. Tebe ć' (ću) uzet za vjernu ljubevcu. 1, 838. Junak se zakleo da će je viditi. 1, 857. Sad će sluga iz lova mi doći. 1, 899. Zlotvor će nas videti, majci će nam kazati, majka će nas karati. 1, 433. Koji ć' k tebi vodu preploviti. 1, 601. Koñ ć' otići i glavu odneti, majka ć' glavu sušiti na suncu. 1, 627. Il' ć' u meni živo srce pući. 2, 28. Ti ćeš sjutra rano uraniti, pa ti hajde u lov u planinu. 2, 44. Ko će dati za zmiju devojk? 2, 53. Veće sluša mlada u dušeku, kad će prvi p'jevci zapjevati. 2, 109. Ja ć' udarit vojsci po srijedi. 2, 111. Ti ne uzmi moju Vidosavu, jer ć' i tvoju izgubiti glavu. 2, 118. Jer ćeš svoju izgubiti glavu. 2, 118. Da ja gledam ka bijelu dvoru, kad će mene Jova donositi. 2, 124. Jer će ti se smijati Latini. 2, 145. Oba ćemo bratski carovati. 2, 194. A ja znadem, kad ću udariti i kako ću zmaja pogubiti. 2, 260. Nit' sam bio, niti ću kad biti. 2, 811. Oboje ćemo izgubiti glave. 2, 837. Boga mi ću na Stijenu poći. Ogled. sr. 202. Ne beri, Jele, jabuke, ač te te fanti videti pak te te majki praviti. Nar. pjes. istr. 2, 45. Onda te se va crkvi vsi dupliri ugašat. Jačke. 3. Tri leta su prošla, čedu bit četira. 14. Onde čedu meni

vlasu porizati. 133. — *bbb*) kad je enklitika poslije infinitiva, ovaj može biti neokrnjen. to diva često u prva vremena, a u naše doba rijetko, ako se inf. svršuje na ti, ali, ako se svršuje na či, pravilo je kod većine našega naroda da ostaje neokrnjen (ali vidi kod ccc)). Videti ćemo. Mon. serb. 246. (xiv vijek). Da si bila i jesi i biti ćeš. Spom. sr. 1, 129. (1415). I poraziti će Gospečin Egipta ranom. N. Rašina 17^a. isai. 19, 22. Biti će zlamenta u suncu i u misecu. I. Bandulavić 1^a. luc. 21, 25. Pita' u Jova i dati će se tebi lubi. I. Gundulić 67. Ustati hte noučeni na sudni dan. F. Glavinčić, cvit. xviii. Krajevati će u uboštvu i vladati će. 419^a. I sve cvijetje svenuti će. J. Kavašin 43^a. Lašne deva uljesti će kroz iglice tanke uši. 62^b. Anđelsku slavu lahko tim načinom dobiti ćeš. 501^a. Govoriti će... nositi će... F. Lastrić, test. 16^a. Dvesti će putnike do Betlema. 326^b. Čašu moju piti ćete. ad. 40^a. I biti ćeš sve naj veći. V. Došen 188^a. Ova zvati će se muškorodna. J. Matović 307. Dvesti ću njih u zemlju svoju. 327. Izvesti ćeš je i nama dati. Nar. pjes. vuk. 1, 24. Što mora biti, biti će. 1, 289. Požnati ću nežnenu vženicu. 1, 447. — Moći će biti pridani i koristans. Mon. serb. 252. (1404). Doći će Rimjani. N. Naješković 1, 125. Poći ću domom tja. 1, 287. Moći ću pivati. F. Lastrić, test. iv. Reći ćete: „Blago nami!“ V. Došen 123^b. Sjedi će mi sabla Turke. Nar. pjes. vuk. 1, 183. Doći će ti Đurđev danak, ogrijaće te. 1, 296. Reći čedu iz okola ljudi. 1, 354. Otići ću u gradinu, uzabraću struk bosilka, udriću ga po obrazu. 1, 409. Doći ću, naći ćemo, peći ćeš, reći će, ozeći ću itd. Vuk, rječn. 1818. lvi. — *ccc*) *infinitiv* na ti *ispred enklitike okrnjen* je na t, a ovo se ne čuje *ispred* *ć* od *enklitike*, ali se često nalazi pisano, ili, ako nije pisano, piše se i inf. i enklitika u jednu riječ. ovako je i po Vukovoj ortografiji. naj običnije u naše vrijeme. od xvi vijeka. (vidi: Kad sila govora ide upravo na glagol i, če' dode za nim, onda se izbaci ono posljednje „ti“ i mjesto nega dode, če' te se sastavi s glagolom u jednu riječ, n. p. „daću, kupiće, platićemo, imaćemo, oplešću, ješćemo“ itd. Vuk, rječn. 1818. lvi). Takoj bit će početak. N. Rašina 18^b. luc. 21, 28. On istinom spašen učiniće puok svoj. 20^b. mat. 1, 21. Znaće da prorok jest u Izraelu. 60^b. 4reg. 5, 9. Govor' ti nam i slišaćemo. 63^a. exod. 20, 19. Skoro oči tve vidiće se svijetle mire od Atene. I. Gundulić 15. Bit te kuge i glad i strah iz neba. F. Glavinčić, posl. 32. Bez nemoći dat ću t' zdravlje. J. Kavašin 511^b. Bit ćete kao bogovi! F. Lastrić, test. 42^a. Vidićemo poslije. A. Kanižlić, kam. 4. Daće ti moj otac. 7. Vidićeš mu onda dion uzet štapić. V. Došen 122^a. Bost čedu jezikom. M. Kuhačević 104. Šest dana trudićeš. J. Matović 858. U srčbu Božju upašće. I. Velikanović, uput. 1, 80. Tada puk lasno nadvladaćeš. 1, 80. Nasred gore sagradiću crkvu. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Mirisaću žutu dušu na more, a gristi ću zeleniku jabuku, a jesti ću šenićicu šestoredicu, a popiću vitu lozu vinovu, a lubiću mladu momu skoro vjerenu. 1, 443. Biće tebe vina izobila, ako caru neće ni dostati. 2, 143. Odvešću ga dvoru na večeru, iznosiću tregodišne vino, opojiću Naoda Momira, odneću ga u careve dvore. 2, 158. Izgoreće slama, ali će i miši sjesti de ne vaļa. Nar. posl. vuk. 97. — *po zapadnijem krajevima* (a može biti i drugdje, ali samo u poeziji) *okrnjuju se i infinitivi* na či, te se prvo *ć* ne izgovara pred drugim, ali se nalazi pisano. Ustaću i poću k otcu momu. N. Rašina 58^b. luc. 15, 18. Doće noć kada nitkor ne

uzmože djelovati. 74^a. joann. 9, 4. Ubozijek kijem dobra možete učiniti svakoga. N. Najlašćević 1, 120. Počemo k Pilatu. 1, 133. Poću ja rijeti, neka se nadaju. 1, 284. Načes' dub kigodi. 1, 316. Reću t', bi' me all kari. A. Čubranović 152. Načemo, da ljudi ne samo, nu zviru taj iskra luvena pedipsa i tiri. D. Rašina 118^a. Mnim, da milos moću imati među nima. S. Bobalević 228. Mnim, da zmije svim milosne, kada moj plać slišat' stanu, vrće čemer svoj na stranu. 223. Strah me, da opet brzo odi sasma tužna sa mnomo dočeš. I. Gundulić 51. Doć' ću i vidjet' ću, paka... osudit' ću. J. Kavašin 60^b. Ti izać' ćeš kraj moguć. 130^b. Za toj reć' ću djela vridnih. 138^b. Doć' ćeš s nama na nebasa. 501^b. Duša niova otiće u raj. P. Macukat 9. Kušaj, moćeš virovati. F. Lastrić, test. ad. 127^b. Nać' ćeš tajka, nać' ćeš majku. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Otić' ćemo Bogu na divano. 2, 2. Osjeć' ću joj ruke do lakata. 2, 151. Dić' ću na vas Srbje i Magare. 2, 214. Odvrć' ću se u ravno primorje, zatvoricu skele oko mora, načiniću kulu u primorju, vješaću mu hoće i haćije. 2, 401. — *ddd*) nešto je osobito u pisaca prije prošloga vijeka, u kojijeh praes. enklitici *što stoji poslije infinitiva, ali je od nega odijeljen kojom drugom enklitikom* (vidi kod I, b, b)). Zvati mu se će ime njegovo Jezus. N. Rašina 20^b. mat. 1, 21. Umnožiti mu se će život. Zborn. 15^a. Vratit se ću na život vječni. 45^a. Dvignut se će more. 52^a. Poć ga ću iskati. N. Najlašćević 1, 175. Koji dar dat' mi ć' ti? F. Lukarević 43. Ranit ga ću većma pače svemogućim' strilam' ovim'. I. Gundulić 9. Moć ju ćeš zamani na svjetlos do vik zvat. 99. Naučit' te ću put istini. 196. Pojt nam hte duše v raj. B. Krnarutić 26. — *dd*) *infinitiv se izostavlja. aaa) ima se u pameti po onome što je prije kazano*. Poštuj brata starijega, i tebe će mladi tvoji. Nar. pjes. vuk. 1, 136. Udri ognjem, Ognena Marija, ja ću vetrom, sveti Pantelija. 1, 168. Umri, draga, dockan u subotu, ja ću junak rano u nedjelju. 1, 240. Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraljevicu. 1, 342. Do sad si mi robišica bila, a od sad ćeš po Bogu sestrice. 1, 458. Devet si mi sina umorila, i men' hoćeš ostarilu majku? 2, 42. Danas mene u tebe izdala, a sutra će tebe u drugoga. 2, 113. Kog' su lube dosle sjetovala, koga dosle, koga li ć' odsele? 2, 532. *amo spada i ovaj primjer u kojemu odgovarajući, prema dati, ima se u misli uzeti*. 'Mi ne damo ni jedno'. 'A mi ćemo na silu'. 1, 277. — *bbb*) *ima se u pameti glagol raditi, činiti*. Što će grješnik tad zaludan? J. Kavašin 427^b. Bez nega bi-jedan što ćeš? 428^a. Oni onda siromasi što će? M. A. Rejković, sat. 13^b. Da vidimo što će trbuh kad ga ostavimo. K2^b. Sad ćemo tako. Nar. pjes. vuk. 1, 97. Da vidimo, ko će bolje. 1, 176. Šta ćeš u tom ledu i snijegu? 2, 105. *tako je i u ovom primjeru (isporedi a, b) cc)*: On zapašen mislit sjede od života što će svoga. F. Kanavelić, iv. 206. i u ovome: Lasno ćemo s prokletom devojkom. Nar. pjes. vuk. 1, 305. — *ccc*) *ima se u pameti glagol hoditi, ići itd. (isporedi a, a) dd* bbb)). Sutra ćemo u kolo. Nar. pjes. vuk. 1, 180. Kuda ćeš, dragi, kuda ćeš? 1, 212. I to su mi kičeni sivatovi i pravo će našem belom dvoru. 2, 22. Kud ćeš tamo, Đemo Brđanine? 2, 412. Evo ćemo preko mora siña. 2, 543. On ne smije vojsku podignuti: on će na nas, a ja ću na nega. 2, 566. Ako će trista, bez popa ništa (n. p. na svadbu, na krštehe). Nar. posl. vuk. 9. *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu bi hoditi bilo u prenesenom smislu (kao pripa-*

dati): Tere nam osudi komu će ova vil. N. Najlašćević 1, 230. — *ddd*) *ima se u pameti glagol govoriti*: Čine se paka sinovi pravi i zakoniti po ženidbi slidećoj kako ćemo na svoje mjesto. Ant. Kadžić 25. Ali ćemo od ovoga obilnije u svojih mistih. 111. Od ovih ćemo dila na podanak od sakramenta pokore. 157. Od svega su obustavljeni, kako ćemo bolje pod ženidbom. 312.

b) može se futur upotrebiti (kao i u drugijem jezicima) kad se misli da što može biti u vrijeme kad se govori. Sad će mene reći moja Mera, da devojki svilen kaftan skidam. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Po svoj prilici ovo će biti bugarska pjesma. Vuk, nar. pjes. 1, 409. 'Srbja' jamačno će ovdje biti mjesto 'Grblja'. 2, 572.

c) futur se upotrebljava kod pripovijedača o čemu što se prije dogodilo (često u naše vrijeme). Otuda se povede riječ kako mnogi svijet pomrije u nekoliko dana, pa će reći sestra mogega prijatelja: 'Bogme se treba čuvati'. Đ. Daničić, rat. 54.

d) može se futur upotrebiti i kad se kasuje da se nešto svaki put nekom prigodom događa u naše vrijeme (isporedi biti (budem), II, 8, b, γ)). Kad se kmet izbere, i primi štap, onda će mu koji od seljaka reći... M. Đ. Milicević, opšt. 14. Kad ih se skupi poviše, doći će obično devojka. 34.

e) često stoji futur, kad se pita, što treba raditi, ili treba li raditi, osobito kad se traži u drugoga (i u sama sebe) savjet ili negovu zapovijed. I reče pristavnik u sebi: 'Što ću učiniti?' N. Rašina 152^b. luc. 16, 3. Od drva što ćemo? M. Vetranić 2, 295. Kako ću ne ljubiti tebe ki me shrani? H. Lucić 280. Hoću li s tobom ja, družice draga, doć? N. Najlašćević 1, 175. Jaoh meni! što ve ću nesrećna ja sada? 1, 193. Al' ih ću iskati? ali ću ja sjesti odi ih čekati? 1, 203. Ako mi ne more pomoći tko dati, čemu ću nebore žalosti kazati? 2, 101. Komu sad poslati me ću ove pjesni ja neg tebi? D. Rašina x^a. O pjesni vi moje, što ću od vas sad ja, pokli ćeš gospoje me ide dalek tja? 72^a. Ča ću Febroniji, kamo ću ju sakriti? F. Vrančić, živ. 56. Ah jaoh, što ću, da sve drago kamenje se moje broji, ako, vajmeh, pravo blago u tuđijeh mi rukah stoji? I. Gundulić 851. Što će? gdi će? Da se prida, Vladislav joj slavni vika. 412. Ukaži, koga od ovih dvih obrati hoćemo, i na mjesto Jude položiti. F. Glavinić, cvit. 53^a. Ne znamo, kamo greš, kako hoćemo put znati? 415^a. A očete li imat strah onda, nahodeći se u ovome stanju? kako nećemo? J. Banovac, razg. 5. Sve su stvari Bogu podložne i od nega imaju strah, kako neće bit poslušan čovik i imati strah od negova svemogućstva? 25. Svitujte me, kuda ću se okrenuti. F. Lastrić, test. 99^b. Opo-ganivši svojim opačinama ovu stolicu, što će, kamo li će? A. Kanižlić, kam. 28. A mi, naučitelju, što ćemo učiniti? S. Rosa 45^b. Što ću reći od halina linog? V. Došen 205^b. Pita njih: 'Jel' dobro?' Oni rekoše: 'De još malo!'. Drugi put uprvši reče: 'Hoću l' još?' M. A. Rejković, sat. A1^b. A od pisma što ću govoriti? B3^b. Pak već onda ja i dica kud ću? G2^b. Što ću ti ja! sabr. 5. Ja te gledam, suđen gospodaru, kakav ćeš mi sada nauk dati, kako ću ti majci ugoveti. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Hoću li ti doć' pomoći crpat vodicu? 1, 294. Da što ću ti ja? 1, 296. Što ću, Bože, s prokletom devojkom? 1, 305. Što ću junak, ustreli me strela. 1, 351. Odkud neću dertli biti? 1, 376. Među sobom vijeć' učinile, kojom će ga smrti umoriti. 1, 398. Hoću li mu vode iznijeti? 1, 416. Ah što ću što ću? 1, 418. Kako neću bleđa biti? 1, 490,

A moj care, kako ću ti doći, kad ne mogu kroz Loznicu proći? 1, 501. Kakav ću vam arač dati? nit' sam orač, nit' sam kopač. 1, 511. Jao ženo, živa željo, da što ću ti ja? 1, 512. Kako ću te ja ne dati, čerko? 1, 552. Šta ću, majko, od gorkije muka? 1, 552. Kako ću biti veseo, kad sam se juče kladio...? 1, 589. Gdi ću rodit, kad mi Bog ne dade? 1, 622. Kako neću suze projevati, kad ja idem iz zemlje Indije, iz Indije, iz zemlje proklete? 2, 1. Kako ću ti ja vesela biti, kako l' svate jadna dočekati, kad je tvoja umrla devojka? 2, 28. Bože vječni i presveti oče! hoću li se tobom saklet krivo, hoću l' caru ugrabiti korunu? 2, 82. Kako ću ti puštit krpu platna, kad je meni snaha Vidosava savezala kose za direke? 2, 112. Da mi s hime svadbju ugovoriš, kada ćemo poći po devojku. 2, 182. Kako ću ti, brate, odbaciti, kad se nisam vinom pričestio? 2, 176. Mili Bože, što ću i kako ću? kome ću se privoleti carstvu? da ili ću carstvu nebeskome? da ili ću carstvu zemaljskome? 2, 296. Kome ć' ovu čašu nasdraviti? 2, 310. Pa on misli, što će i kako će. 2, 888. Sjetuj mene, dijete Maksime, kom ću prosu moju čerku dati? 2, 480. Svetuj mene, moja slatka rano! kud ću sade, na koju li stranu? 2, 496. Hoću l' dati, moja dušo draga? 2, 685. Ča će junak brez svojih ručica, ča će konić brez svojih nožica? Nar. pjes. istr. 1, 29. Što ću, Bože, ovako grdan? Vuk, nar. pjes. 2, 85.

f) u *podložnoj rečenici s konjunkcijom* da stoji *futur kad se pokazuje šeta da što bude*. Ja bih mlada sada naj volija da mi hoće Mičo suđen biti. Nar. pjes. vuk. 1, 828. Da mi oče dragi biti, dala bi mu čarne oči. 1, 858. Da se hoće oarditi, dala bih mu vezan jagluk. 1, 876.

g) *hoćeš! (eliptički bez infinitiva) reče se ironički, kad se hoće kasati da nešto ne može ni po što biti*. Hoćeš, šipak! (Od toga nema ništa). Nar. posl. vuk. 842. Pruži ruku da mu uzme sjekiricu, ali hoćeš! ne može da je izvadi iz klade. Vuk, poslov. 228.

h) što (čemu) će (hoće)? s *dativom bez infinitiva upotrebljava se često sa značenjem da od čega nije ili ne može biti nikakve koristi (mislim da treba shvatiti ovo značenje kao futur eliptični, i da ne odgovara latinskome: quid sibi vult? ili francuskome: que me veut?)*. Što mi će imanje toj? Š. Menčetić 54. Nu čemu će sad besjede? tećmo u mjesta za him svaka. I. Gundulić 162. Što će imaše, gdi je neznane i nemila čud opaka? G. Palmotić 2, 128. Što će tvrde građe, što će silne vojske oružane, kad u kraljevih nije blagoće? 2, 187. Ali što će tašte riječi? 2, 400. Što će tebe cvijet od naranče? Nar. pjes. vuk. 1, 41. A što će im rano voda? 1, 120. Što će tebe stado s premlogim ovcima? 1, 171. Što će meni sve carevo blago, kad ja nemam što je meni drago? 1, 221. A što će vrata? 1, 277. Što će meni momče Biograđe, kad mi može zapast Sarajevče? 1, 316. Što će tebe luba nerotkiña? 1, 566. Što će mene tanana galija? mrnar n'jesam da po moru šecem. 1, 625. Što će mene stotina dukata? na kantar ih mjeriti ne znam, a brojem ih brojiti ne um'jem. 2, 141. Što će tebe trista Ugričića? 2, 448. Ma, moja nano, što mu hoće toliko devojaka? Nar. prip. vrč. 96. Što mu hoće zaman krila, kad ne leti? S. Ćubiša, prip. 74.

i) *može biti da amo spadaju i neki primjeri kod čakavaca is donega primorja u kojima da ćeš znači: da nećeš naći*. Ona lipa da ćeš lipju! Nar. prip. mikul. 26. I noj je bil muž dobar, da ćeš bolega. 88.

b. *hotjeti (ne samo praes. nego i koji mu drago*

oblik) kao auktijarni glagol znači da ono što se pokazuje drugim glagolom treba da se dogodi, ako što ne omete, ili o malo da se ne dogodi.

a) *drugi je glagol u inf.* Otijući jure umriti. Mirakuli. 87. I kada ja pogledah onoga tiha jelenka, gdi se htije na drumku s dušicom rasdiliti. P. Hektorović 18. Još mjesec ne bješe zašao, a svijetla prem htiješe danica isteći. N. Nalešković 1, 215. A kad bih ja snala toj, po noj (*jabuci*) što piše, ne bih ju noj (*vili*) dala da umrit hotiše. 1, 218. Tko da može izrit ružice s kih hoću umrit. M. Držić 18. Rijet ću da se s' ti razbolio i da hoćeš umrijet. 208. Jedva dihaše i hotiše zaminiti život svoj smrtju. Aleks. jag. star. 8, 278. Da joj toliko bi slatko i ugodno ono vidjane, da od velike slatkosti pomačkavaše, da hotiše izdanuti. J. Banovac, rasg. 98. U takvoj lutini da hoće izvan sebe izići. M. A. Reljković, sabr. 9. Opaze da hote pilići ispuzati. I. Jablanci 155. Da bjehu poznali, ne čahu igda Gospodina propeti. J. Matović 49. U jutro po tom si usto, večer kad htjebudeš leći. I. M. Mattei 141. Pomami se Jordan voda ledna, e ne (*nas*) hoće voda potopiti. Nar. pjes. vuk. 1, 128. Ne bih ja tu zmiju dofatila, i da će ti oči izvaditi. 1, 200. Po tebe me zmija saklat hćaše, a kod lube istom ne hćaše. 1, 201. Ah pusti moji darovi! kome mi časte ostati? 1, 388. Poboj se, umrijeti hoće. 2, 186. Od prve ga obraniti hćaše. 2, 282. Poli krvca niz junačko lice, hćaše zalit oči obadvije. 2, 285. Doista ga preskočiti hćaše. 2, 899. Brz je Šarac, uteći mu hćaše. 2, 418. Htede od straha pasti. Nar. prip. vuk. 169. Da te ubismo kod vola, hćaše li ti žao biti? Nar. prip. vrč. 29. Al' uteče paša Ibrahim, evo i on uteći ne hćaše, no ga sreća nanijela bješe na Lazara popa Kneževića. Ogled. sr. 229. Jedan čovjek u crnoj hajini, hćah reći da je redovnik. S. Ćubiša, prip. 11. Ne hćaše li biti boje, da smo branili svoju neodvisnost? 16. Da ne pogodi baba, ne hćaše kosti iznijeti. 82. Da su Mleci u to doba bili snažni i hitri, hćahu bez sumnje upotrebiti Šćepana na svoje svrhe. 101. Da ne pobjegoh noćno, hćaše me objesiti paša. 147.

b) *drugi je glagol u podložnoj rečenici s konjunkcijom* da. I kad kralja hti da stiže. J. Kavašin 268a. Ja ću da idem u tuđe selo. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Zora zabeli, oče da svane. 1, 489. Tede care htemu da veruje, al' povika devet vezirova. 2, 164. Hoće zmije oči da popiju, a jakrepi lice da nagrde. 2, 879. Al' je brza pusta bedevija i tijaše da uteče Šarcu. 2, 399. Hoće kuća da izgori, ali će i miši da sjednu de ne vaļa. Nar. posl. vuk. 842. Vidiš gde gazda hoće da umre. Nar. prip. vuk. 17. I već hćaše od jada da se ubije. *227. Kad svatovi s djevojkom već hoće da polaze. Vuk, nar. pjes. 1, xi. Kad već zemlja protuži Bogu, da hoće sva da izgori od sunca. 2, 84. Kad koji zdrav govori da će da umre. Vuk, poslov. 218. Ovo je što vidiš ništa, nego će sad tek pravo da dođe. 270. (*Pseto*) kašto hoće da crkne bježeći. 261. Naši žišci hoće da se ugase! Vuk, mat. 25, 8.

B. *pasivno. prema A, 1, e, b). rijetko*. Odveće jednu vil ljubiti i od ne odveće slo htjen bit. D. Zlatarić 60b. Tko je slo ktjen, nenavidjen, naći će obranitelja. A. Gučetić, roz. jes. 11. Nitko nije dobro hoćen od Isukresta nego oni koji pogrđuje svijet. M. Radnić 2b. Jedan pomilovan od kralja neće da bude drugi pomilovan i dobro hoćen od istoga kralja. 252a. Biti ćeš većma na glasu i dobro hoćen. 357a.

C. sa sb.

a. pasivno.

a) hotjeti se *znači: trebati (i pristojati se), može imati usa se i dativ. aa) ima pravi subjekat (nominativ ili genetiv partitivni).* — između rječnika u Belinu: „dovere cioè esser conveniente“, „decet“ 280^a; u Stulićevu: „hoćeti se“, „requiri“, „opus esse“, „necessum esse“; u Vukovu: „hoće se n. p. za taj posao mnogo truda, man braucht, es ist nöthig, erforderlich“, „opus est“. — Ke stvari ote se onomu ki oće red prijati. Naručn. 1^b. Znam što se hoće noj: surla ter tanci pak. N. Naješković 1, 181. Mučno 'e snat što se hoće čovjeku. M. Držić 296. Ino se hoće neg odjeća u našem životu. 402. Ktio bi se ljepši dar za taki dobar glas. 477. Učiniti pravo krštenje i posvetilište, pet stvari se hoće. M. Divković, nauk. 142^b. U čemu se hoće razborstvo mnogo. B. Kašić, zrc. 118. Silnu se brimenn silna hoće sila. I. T. Mrnavić, osm. 92. Prvo se hoće voda prava. ist. 120. Lipša i narednjia kruna tebi se hotijaše. M. Jerković 57. Učini da to ima u meni krepost koja se hoće. S. Matijević 99. Varka se ovdj i hitrina hoće. G. Palmotić 1, 121. Ništa drugo ne hoće se ovoj pirnoj spravi i dici neg plemeniti vjerenici. 2, 221. Trud se hoće neizrečeni, da ti ljubav svoju otvora. 2, 287. Govori se od priprave ka se hoće kada je jur blizu smrt. P. Radovčić, nač. 2. Koje poštenje se oće misnikom još od staroga zakona. I. Ančić, svit. 181. Za oboriti doli jedan debeat zid hoće se lumbarde. M. Radnić 339^b. Htijaše se čudnovati um sa moći njih raskriti. A. Vitajić, ist. 5^b. Pjesnik htio bi se osobiti. J. Kavašin 107^b. Oće se sedam svidoka na testamentu. A. Bačić 127. Ne može jedan misnik drugoga rediti, nego se oće biskup. 271. Ne imajući prave bolesti u svom srcu, koja se hoće za ispovidit se korišljivo. J. Banovac, pripov. 35. Hoće se četrdeset dana da naraste tilo u utrobi materinoj. J. Filipović 1, 78^a. U svetih sakramentih hoće se dva: jedan koji daje sakramenat, a drugi koji ga prima. 3, 23^a. Dajući vina hoće se troška. 3, 321^a. Tri se dakle stvari oće, da tko bude u ovoj pravoj crkvi. F. Lastrić, od' 38. Što vam se oće? Oće se dobra i cilovita ispovijed. 164. Pokazuje Gospodin, koliko je mučno ovizije obraće i sarađe, oće se desnica Božija, ne inačije. ned. 395. Da vam ove događaje počnem izkazivati, otilli bi se dnevi ne sati samo za govoriti. 400. Mlogo bi se hotilo vrimena za ukazat dila Ive Kapistrana. Nadod. 38. Ili malahna ili velika nevjesta, hoće joj se svatovi. (Z). Ili malahna ili velika pogača, hoće joj se crepuja. (Z). Poslov. danić. 82. Vidismo iz počela da se hoće za izvađe dva broja. M. Zoričić, arit. 20. Želiš znati, koliko se hoće svega libara. 26. Maše se neće jednemu poglavici krstjanskomu, ako želi bit poznat za takovoga od S. Agustina. Blago turl. 2, 122. Četiri se službe hoće za posvetiti tilo Gospodinovo. Ant. Kadžić 8. Za ovo neće se drugo nego materija, forma i odluka. 13. Oće se tome vremena. D. Obradović, sav. 13. Pak mi se hoće darovi. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Ili mala ili velika nevjesta, hoće se svatovi. Nar. posl. vuk. 102. I maslo je začina, ali mu se hoće načina. (Vještina se hoće svačemu). 103. Ko više ima, više mu se i hoće. 186. Na zlo proso malo s' slane hoće. 186. Zlatnu preslicu imam i zlatna bi se povijača otela. Nar. prip. mikul. 68. Majstorija se svačemu hoće. Vuk, poslov. 84. I nama se hoće dosta posla, da se opravdamo pred sultanom. S. Lubiša, prip. 120. Da ga svjetujem, što se hoće takvoj bolijesti.

143. Još se nešto hoće osim gologa junaštva, a to je razlog. 194. Tvrde se voje htilo, dok se stvorila Prusija. M. Pavlinović, rad. 8. — bb) mješte subjekta ima inf. Zafatujte Bogu, da ste se u pravoj crkvi rodili i molite Boga da u noj umrete; ali se hoće život kako ova crkva uči. J. Filipović 1, 188^a. Nije dosta kupit, nu se hoće i skuhat. (Z). Poslov. danić. 81. Gdi god imaš posadjeno voće, sad se kaštrit i sriživat hoće. J. S. Rejković 11. — u ovom su primjeru sastavljene konstrukcije kod aa) i bb), jer supstantiv koji bi bio objekt infinitivu stoji kao subjekat prema hoće se: Nije zadovoljno samo imiti ime krstjansko, da hoće se i deli nasledovati Isus. Transit. 67. — cc) mješte subjekta ima podložna rečenica s konjunkcijom da. Živuo tvoja prava lubi, ne hoće se ni pristoji da tve srce drugu lubi a s prvom se tako dvoji. F. Lukević 225. Htalo bi se da je meni uma dosta. J. Armolušić ix. Razum se oće da ima. I. Ančić, svit. 78. Ma se hoće da vjekovječanstvo u srce usadiš. V. Andrijašević, put. 316. Hoće ti se da ne oslabiš zapuštenu dragos tvoju. I. Đorđić, uzd. 61. Hoće se da svaka stvar nosi napridak. I. P. Marki 36. — dd) nema subjekta; rečenica je vezana s onom što je pred nom adverbom kako. Nēmaju oprava kako bi im se htelo. Spom. sr. 1, 70. (1405). Oni teg težati hitro bo umiše, svude obgledati, kako se gdi htiše. P. Hektorović 48. Da ja mogu, kako se hoće i trebuje, sve grijehe izpovidjeti. V. Andrijašević, dev. 84. Čovik umrli ne može ljubiti Boga, kako bi se otילו. S. Margitić, ispov. 30. Znađu virovanje onako kako se oće. J. Filipović 1, 51^b. U oni dan u koji se i malo učini promišlaia onako kako se hoće. M. Zoričić, osm. 49. Kako bi mi se htjelo. Vuk, luk. 12, 49. — u ovom primjeru mješte adverbna kako stoji zamjenica kakovi u acc.: Mali da i meštru onakovu, kakovu se j' otelo, čepu. Nar. prip. mikul. 80.

b) hoće mi se itd. *znači: hoću itd.* Ne mi se li htiše, uticah ja oči li na nu. H. Lucić 189. Još mu se htiše, u kamen stanovit zlatom da se piše. P. Hektorović 74. Domom ovako neće se poč meni. F. Lukević 116. Prem se htjelo mrtvoj meni mjesto ovako gluho i pusto, da me tmaste združje sjeni. I. Gundulić 850. To se hoće tužno meni, to me srce plašno žudi. G. Palmotić 1, 177. Svaka dvorba, svaka dika, koja im se hoće i žudi, i od nas istijeh nima budi. 2, 208. On bi jio, ali mu se neće. M. A. Rejković, sat. L2^a. Podvori jim pilo, jelo, sve što im se htjelo. Osvetn. 4, 54. Neće mu se da nočišta traži. 6, 82. Nije mi se hćelo na oružje. 7, 8. — to biva naj češće u ovakovijem primjerima: Ako mi se i neće. M. Dobretić 558. Ako jim se i neće svaki put pivati. J. S. Rejković xiv. Svaki je morao biti slobodan i veseo, ako mu se i neće. Vuk, dan. 1, 87. Ili vam se hoće ili neće. B. Gradić, djev. 28. Kad pozove, onda il' nam se oće ili neće, moramo putovati. D. Obradović, basn. 104. Ili ti se hoće ili neće, velis nolis'. J. Stulli, rječn. 212^b. Nego je djevojka moja, ili ti se hoće ili neće. Pravdonoša. 1852. 88.

c) stoji 3 sing. us relativne zamjenice i adverb, te im daje neograničeno značenje, isporodi A, 1, d. Odkle se hoć' počne svijati taj kruna. H. Lucić 285. Premda bi bio koliko se hoće dobar. S. Budinić, sum. 81^a. Budite u kom se hoće mjestu. 104^b. Od sle voje s koga se hoće usroka. ispr. 61. Može stajati kako god se hoće. M. Radnić 434^b. Budu koje hoće vrste. Ant. Kadžić 289.

d) u pravom pasivnom značenju prema A, 1, a, a) aa). što je ondje objekat kod infinitiva postaje subjekat kod hotjeti se. Ma kad se oće pridobiti neprijatelj, valja imat oružje. F. Lastrić, ned. 219.

b. recipročno, prema A, 1, e, b). Tad u gradu Irud bješe, s Pilatom se slo hotiješe. M. Divković, plač. 13. Hoćeš da se dobro hoćemo. B. Kašić, nač. 40. I ako se ne celivamo, dobro se hoćemo. (D). Poslov. danič. 27. Za koju staru svađu malo se dobro hoće. A. d. Bella, razgov. 75. Dobro htjemo se ljubim ko bratja, a derimo se tobocim ko krvnici. (Z). Poslov. danič. 18. Bijahu dva redovnika koji se sa života dobro hotijahu. M. Zoričić, zrc. 198. Zovnu onoga s kojim se dobro hotijahu. 194. Dobro se hoće, t. j. paze se. Vuk, rječn. kod htjeti.

HOTKO, m. ime muško. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Te pos'ječe Hotka barjaktara. Oglad. sr. 884.

HOTKOVCI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 190.

HOTKOVICA, f. ime mjestu. — Prije našega vremena. Hodsćkovic. S. Novaković, pom. 150.

HOTKOVIĆ, m. prezime. — xv i xvi vijeka. Valentin Hotković. Mon. croat. 65. (1445). Kneza Kristofa Hotkovića. 166. (1497). Martinu Hotkoviću. 327. (1568).

HOTĻIV, adj. vidi hotan. — Na jednom mjestu xvi vijeka. I dobrovoljne, hotljive, grišne žene i zabluditi ih čine. Postila. g2b.

HOTMA, f. vidi hotimica. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ter se hitroj hotmi prignu, kâ mu i blago sve izhini. J. Kavašin 84a.

HOTMICA, f. vidi hotimica. — U jednoga pisca xviii vijeka. Obitajuć se zakletvom papi, da zatirao bi Valdradu svoju hotmicu, ni nikad je već pogledao. Blago turl. 2, 262.

HÖTMICĖ, adv. vidi hotimice. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. hotno). Spavaše Gospodin ne od linosti, nego hotmice iliti nafalic. Đ. Rapić 111.

HÖTNIOA, f. vidi hotimica. — Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (concupina; pellex'), u Mikašinu (kod hotimica), u Bjelostjenčevu (hotnica, priložnica), u Jambrešićevu (concupina'), u Voltigijinu (adultera; concubina', ehebrecherin'), u Stulićevu (concupina'). Prišad Agamenon na stan Acélišev, i vze nega hotnicu. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468). Za ženu ali za hotnicu. Naručen. 87a. (Car) Teodoru hotnicu navede. Š. Kožičić 44a. Tko drži hotnicu blago će izgubiti. P. Hektorović 87. Ostaviti hotnicu. Š. Budinić, ispr. 29. Za hotnicu k sebi pridruži... F. Glavinić, cvit. 298a. Da se klađa svim idolom svojih hotnic ali bludnic. I. T. Mrnavić, ist. 169. Živiti u nečistomu svetogrdju s hotnicom. P. Radović, nač. 497. Zadobivši vse hotnice turskoga cara. P. Vitezović, kron. 141. Koje premda meće bezstidnijem hotnicami. J. Kavašin 48b. Hotnik dokle drži hotnicu nije pravi pokornik. Blago turl. 2, 179. Ta pokornik dokle drži hotnicu u kući... Ant. Kadčić 252. Da Petar žive u grihu smrtnomu, n. p. da drži hotnicu. M. Dragičević 182.

HÖTNİK, m. vidi 1. hotim i hotimik. — U dva pisca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (concupinarius'), u Jambrešićevu (concupinus'), u Voltigijinu (v. hotimnik), u Stulićevu (concupinus'). Prv' ki lube cijec svo'e dike smaknu i kume njih hotnika. J. Kavašin 288a. Ja se još

spominem da sam vidio jednu veliku igračicu tkoja igrajuć s nezanim hotnikom, posli, kad se umori igrajuć, iznenada izdahnu. Blago turl. 2, 149. Hotnik, dokle drži hotnicu, nije pravi pokornik. 2, 179.

HOTNIŠTVO, n. vidi hotimstvo. — Postaje od hotnica. — Na jednom mjestu xv vijeka sa starijim oblikom hotništvo. Vze Acéliš Brižejidu i vede ju v Troju v hotništvo seba. Pril. jag. ark. 9, 128. (1468).

HÖTNÖST, f. vidi hoćeće. — Postaje od hotan nastavkom ost. — U jednoga pisca xviii vijeka. Dvije su moći duha, svijes i hotnos. A. Kalić 117. Još u tebi nije prve zore od razuma i hotnosti. 541.

1. HOTŃA, f. u Stulićevu rječniku: v. hoćeće.

2. HOTŃA, f. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 81.

HÖTNICA, f. u Stulićevu rječniku: v. hoćeće. — nepouzđano.

HOTOMAĻ, m. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 194.

HOTOMCE, adv. vidi hotimice. — isporodi hotonce, hotomice. — U dva pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kod hote). Gdi se kazuju oni grisi koji su hotomce ućiheni. M. A. Rejković, sabr. 86. Marhu hotomce upuščaju. J. S. Rejković 167.

HÖTOMICĖ, adv. vidi hotomce. — U pisaca našega vremena. Putnici, ako su hotomice podupirali neprijatelja. Zbornik zak. 1866. 117. Čin, kojim hotomice bude povrijeđen koji temeljni zakon. 1874. 4.

HÖTOMICĀN, hotomična, adj. koji se čini hotomice, isporodi hotjenan. — U pisaca našega vremena. Hotomična ošteta željeznica je kašnivo djelo po kaznenom zakonu. Zbornik zak. 1871. 270. Hotomična ubojstva izvedena promišljenom nakanom. 1878. 262.

HOTONCE, adv. vidi hotomce. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Ako bi pako hotonce pokoru ostavio, mogao bi teško sagriješiti. Pisanica. 46.

HOTOVĻE, n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 24.

HOTOZ, m. nekakav nakit (?) na kožu. — Nepoznata postaja. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Podvezan pak od zdol visaše hotoz bil. B. Krnarutić 9.

HÖTSKĪ, adj. koji pripada Hotima. — U naše vrijeme (pisano i s c). Sva se hocka gora prepanula. Nar. pjes. vuk. 5, 251. I pogodi hotskog barjaktara. Pjev. crn. 71a. Š nome Hotsku goru prelazio. 800b. Od žabjaka do Hotskoga huma. 300b. Od hotskoga brda vajalnoga. Oglad. sr. 481. Hotske gore između skadarskoga jezera i Arbanije. Glasnik. 40, 28.

HOTSTVOVATI, hotstvujem, impf. u Stulićevu rječniku: exoptare, concupiscere, desiderio teneri, in desiderio esse alicujus rei'. — nepouzđano.

HOTUČA, f. mjesto u Hrvatskoj. — xvi vijeka. S Hotuće. Mon. croat. 182. (1501).

HOTUČSTVO, n. vidi hoćeće. — Samo u jednoga pisca xvii vijeka. Koji se sa svijem sream i sa svijem hotučstvom ne bi potežili k onomu gospodinu. M. Divković, bes. 526a. Protiv je ljnosti vručost i hotučstvo. nauk. 274b.

HOTUĻ, m. selo u Srbiji u okrugu Vranjskom, danas dva sela: Gornja i Doña Otulja (koje vidi).

— *xiv vijeka*. 'HotuĽ', car je Stefan priložio crkvi arhangelovoj u Prizrenu, crkvi prěobraženije u Vrani vyše HotuĽa' (Glasnik. 15, 308 god. 1848?) Đ. Daničić, rječn. *vidi* S. Novaković, nov. brd. 12.

HOVELI, *f. pl.* bječve. — U Krku. M. Pavlinović.

HOVORIČKE, *adv. u narodnoj pjesmi našega vremena*: Pobježe mu na vrančiću Huso, a za njime hovorilke Tale. Smilag. meh. 89. na str. 131 *tumačeno je*: teturajući ko pjan.

HOVRICA, *f. rubac ili što drugo što su ženske nosile na glavi u Vinodolu*. — Od *xiii vijeka*. Ako bi muž ženi zvrgal hovricu ili pokrivaču s glave. Zak. vinod. 68. na strani 98 *dodaje A. Mažuranić*: Hovrica, neka'va pokrivača ženska, rubac ili peča. danas je ova riječ u tom znamenovađu nepoznata, nego se samo neki način ženskoga pokrivača zove 'na hovricu', n. p., pokrit se ili nosit rubac na hovricu'.

HOZANOVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 84.

HOZIĆI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bašičkom*. Statist. bosn. 82.

HOŽA, *m. vidi hoža*. — U dva piska čakavca *xvii vijeka*. Gdi se razgovorio s nekijem hožom. B. Kašić, fran. 63. Niz grad se oborih vazda združeni hoži. I. T. Mrnavić, osm. 33.

HOŽDELJIJA, *f. vidi dobrodošnica*. — Od tur. hoš geldin! dobro došao! — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (ožđeldija). Dadoše mu trideset čaša vina ožđeldija i dobrodošnica. Nar. pjes. vuk. 3, 95. Dadoše mu trideset ožđeldija, ožđeldija i dobrodošnica. 3, 251. Pa mu redom daju hošđeldije... i dobrodošnice. Pjev. crn. 209^a. Vuče Husu hoš-đeldiju više, pitaju se za mir i za zdravlje. Nar. pjes. hōrm. 1, 75. A age mu selam prihvatile, Dilaveru hošđeldije daju. 1, 257.

HRĀ, *interj. glas kojijem se kaže kako čelade hraple (hropi) na umruću*. — U naše vrijeme u Istri. Hra, vox onomatop. de singultu morientis. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 2, 60.

HRABAN, hrabna, *adj. vidi hrabar i hrabren*. — U Voltigijinu rječniku: hrabni uz hrabren. — *nepouzdano*.

1. HRĀBAR, hrābra, *adj. vidi hrabren*. — *Akc. se mijenja u složenijem oblicima*: hrābrī, hrābrōga itd. — *Riječ je praslavenska* (chorbrā, *ispoređi stslav.* hrabrā, rus. храбрый, (u dijalu) хорообрый, češ. chrabrý, pol. chrobry. — *Između rječnika u Belinu* (animatus' 82b), u Voltigijinu (uz hrabren), u Stuličevu (uz hrabren), u Vukovu (tapfer' fortis'), u Daničićevu (hrabrā fortis').

a. *adj.* — *Komp.*: hrābrijī (J. Stulli, rječn.; Vuk, nar. pjes. 4, 460. a) sa značenjem *kazanjem sprjeda*. Hrabroga kralja Stěfana Uroša. Glasnik. 11, 190. (1819). Ja vami hrabrimi sve sebi podložih. M. Marulić 8. Biše mnogo hrabar i kripak u životu. Dukljanin 21. Mnozimi ljudi rat ne biva, da dobrimi hrabri sri. Aleks. jag. star. 3, 221. Ako se hrabar mniš, sam ti kobi na nem poišči. 310. Dva viteza veomi hrabra. J. Kavašin 238^b. De nadoše hrabroga viteza. Nar. pjes. vuk. 4, 158. Drobniaci su između najznatnijih i najhrabrijih hercegovačkih plemena. Vuk, nar. pjes. 4, 460. Budite slobodni i hrabri. Đ. Daničić, 5mojs. 31, 6. Hrabra djela slavom osvjetlana. Osvetn. 2, 165. — b) u jednoga pisca *xvi vijeka kao riječ kojom se uopće*

ko hvali (kao n. p. vrijedan, valjan). Čti, hrabri človiče. Korizm. 88^b. Razumij to, hrabri človiče. 28^b. Paval (sv. Pavao) hrabri govoraše. 27^b. Hrabre gospoje i gospodo moja. 80^a.

b. *adv. hrābro*. — *Između rječnika u Stuličevu* (v hrabreno). — *Komp.*: hrābrijē (Mirakuli. 24). Od koga nahoj bi hrabro da se rva. M. Marulić 8. Hrabro si se nosil u sve boje tvoje. 11. Sin hercegov hrabrije se noseći od inih, nigdor mu ne mogaše suprot stati. Mirakuli. 24. Dosta mene što govoriš rabro. Nar. pjes. vuk. 4, 291. I na Turke hrabro udariše. Ogled. sr. 208.

2. HRĀBAR, hrabra, *m. hrabar čovjek, junak, vidi 1. hrabar*. — *Riječ je stara, isporodi stslav.* hrabrā, pugnator'; u našem se jesiku nahodi u jednoga pisca *xvii vijeka i u narodnoj pjesmi xviii*. Onih neprimoznih hrabar Krstovih. M. Alberti 514. Kad je došo hrabre Marko u slavnome Carigradu. Nar. pjes. bog. 21. Ali uze hrabre Marko svjetlu caru govoriti. 22.

3. HRĀBAR, hrābra, *m. zaručnik, mladoženja, muž*. — *Po svoj je prilici isprva zvala ovako šena muža od milosti i štovaña (kao junaka, vidi 2. hrabar)*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu*: rabar (s dodatkom da je stajaća riječ) vide vojno, cf. hrabar (adj.). Da hrabar moj pride. G. Držić 484. Sinoć me je majka mladu hrabru dala. Š. Menčetić—G. Držić 506. Da znate još, koli ne lipi ne mladi hrabar se rakoli ljubavi ne radi. H. Lucić 251. Lovci u lov, junak na boj a hrabar g djevojci. M. Držić 136. Kćerice diko moja, množ se moma tuj davaše, tebe mladu izabraše, i hrabru si vele obična, er si nemu sva prilična. S. Bobalević 225. Veće mi si, hrabre, sladak, nego slatki san pri zori. M. Pelegrinović 188. Ter (češ) hrabra vazeti ki te je dostojan. D. Zlatarić 22^b. Nego kuni, nevjesto, ti don Karla hrabra tvoga, što je nami zajmio, to smo nemu odvratili, Karlu hrabru tvomu! Nar. pjes. bog. 152. Babar će doći, prsten doneti. Nar. pjes. vuk. 1. Osvanu zvezda na vedrom nebu, rabar devojci pred belim dvorom. 1, 21. Kada vidim mlado nežeñeno, Boga molim da mi rabar bude. 1, 457.

HRABARNIK, *m. hrabar čovjek, junak*. — Na jednom mjestu *xv vijeka*. Matijaš Božjom milošćom kralj ugrski, Dalmacije, Hrvacije i ostalo vernim našim hrabarnikom, Jurju Harkoviću i Mikloušu Pohmaeviću, porkulabom... Mon. croat. 109. (1471).

HRABARSTVO, *n. vidi hrabrost*. — U nekijem je primjerima oblik hrabrstvo; u drugijem hrabarstvo, ali i među ovijem može biti da u kojemu treba čitati hrabrstvo (u jednom je primjeru *xvi vijeka, vaļa da pisarskom griješkom, oblik hrabrostvo*: V. hrabrostv narōčitomu vitezu. Mon. serb. 555 god. 1587). — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (hrabrstvo, fortitudo'). I sa fsm hrabarstvom vojstva nebeskoga. Bernardin 188. Zgubiše hrabarstvo. M. Marulić 246. O negovu hrabarstvu pisano jest. Zborn. 6^a. Da v tebi hrabrstvo moje pokažem. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 2^b paul. rom. 9, 17. Hrslosti i hrabrstvu podivi se. Aleks. nov. 102. Slabost pera mojega hrabarstvom od tvoje vridnosti pokripi. I. Ivanišević 259. Prosluti se o hrabrstve jeho. Glasnik. 11, 125. (xvii vijek). Bog hrabarstva ki u svoj krvi sve dušmane satri. J. Kavašin 524^b. Bez vojvode nij' hrabarstva. 580^b.

HRABASKI, *adj. o putu, na jednom mjestu xvi vijeka (zar = hrapavi?)* Posrid hrabaskoga puta smino hodit. P. Zoranić 53^a.

HRABILIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Fran-
ciška Hrabilića. Mon. croat. 249. (1549).

HRABRAC, hrabraca (?), m. hrabar čovjek. —
U rukopisu xvii vijeka, i otale u Daničičevu
rječniku (hrabracs, vir fortis). Ašte pustiši zdravi
takovije hrabrorce. Glasn. 11, 126.

HRABRANSTVO, n. vidi hrabarstvo i hra-
brenstvo. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Narod
koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrički.
J. Kavašin 241b.

HRABRE, m. ime muško. — Na jednom mjestu
xiv vijeka. Hrabre a brat mu Hrabss. Deč. hris. 51.

1. HRABREN, adj. fortis, animosus, strenuus,
kaji se u pogibli ne boji nego se usda u svoju
snagu, junački. — Postaje od hrabar nastavkom
en (u naj starijem primjeru mj. en pisano je
en, vidi kod b). — Od prvijeh vremena, a is-
među rječnika u Vrančićevu (strenuus'), u Mi-
kašinu (hrabren, snažan, junak, strenuus, validus,
fortis, animosus, audens, robustus, nervosus, la-
certosus'), u Belinu (animatus' 82b; strenuus' 751a;
vir magno animi robore' 228a; intrepidus' 325b;
magnanimus' 452b), u Bjelostjencevu (hrabren,
veli se on koji je gotov i jak na viteštvo i vsako
delo, strenuus, validus, robustus, nervosus, lacer-
tosus, magnanimus, fortis, fortis et validus'), u
Jambrešičevu (robustus, fortis'), u Voltigijinu
(prode, valoroso, robusto, tapfer, herzhafft'), u
Stuličevu (validus, valens, fortis, strenuus, ma-
gnanimus'), u Vukovu (s dodatkom da se govori
u Primorju vide hrabar).

a. adj. — Komp.: hrabreniji (A. Vitaljić, ist. 9;
J. Kavašin 136b. 850a i u Belinu rječniku 826b
i u Stuličevu). a) u pravom smislu. aa) o čefa-
detu. Sin vidi se hrabren i prikladan k oružju.
Mirakuli. 24. Pokrijepi se i budi hrabren. N.
Rašina 137a. deuter. 31, 7. Hrabreni vitez. M.
Držić 23. Hrabreni mladići. 59. Hrabren je. D.
Zlatarić 8a. Silnoj vojsci i hrabrenim vitezom.
Aleks. jag. star. 8, 221. Kakono ti glavni i rabren
vitez ali ti kapetan od jedne vojske. M. Div-
ković, bes. 484a. Branite! srčani i hrabreni. B.
Kašić, is. 59. Tezeo kraj, hrabren mladić i gla-
savit junak. I. Gundulić 8. Lasno dobit krunu
od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. A i
Suliman, car hrabreni, pradjed slavni moga djeda.
294. Ali obranit tve države ka će oružja, čije
desnice od hrabrane Krunoslave? 808. Svi hra-
breni vojnici. I. T. Mrnavić, ist. 152. Čim toli
hrabrana uživaš mladića. G. Palmotić 2, 26.
Turnu hrabrenomu majka tebe obećava. 2, 96.
Redovnici koji kako hrabreni vojvode braniti je-
maju. P. Radović, nač. 6. Hrabreni vitez i Isu-
krstovi. 51. O vitezi vi hrabreni. P. Hektorović (?)
105. Sedam mejdan djed hrabreni s prvim Tur-
cim dobi. J. Kavašin 102a. Golem bojniki i
hrabreni. 244b. Hrabrenoga dobitnika dvoreć.
572a. Ovako učini oni rabreni vitez, Longin. J.
Filipović 1, 112a. Viteze tvoje hrabrane. I. A.
Nenadić, šambek. 5. A hrabren'jeh vitezova
mnogo u vojsci pogubili. Nar. pjes. mikl. beitr.
35. Ne boj se, rabreni vojniče! M. Zoričić, zrc.
242. Strah nije djelo hrabrane čovjeka. Đ. Bašić
41. Stanoviti u viri, srčani u oružju i rabreni
pomoćnici. And. Kašić, razg. v. Tri rabrena
vojnika. I. J. P. Lučić, razg. 21. Više nego
ijednu drugu hrabrenu ženu. Grgur iz Vareša
36. Jur ga svaki znate hrabrana mladića. Nar.
pjes. istr. 2, 99. — amo spadaju i ovi primjeri:
Vojska njegova hrabrana biva. Aleks. jag. star.
3, 293. Posla vojske svo'je hrabrane. J. Kavašin
210b. i ovi: Rim hrabreni ki nas rodi. G. Pal-
motić 1, 16. Put hrabrane Tesalije. 1, 116. —

dopunjuje se smisao ili instrumentalom: U ovoj
slavi, u ovoj dici veselo idem na mu sreću, nu i
od vile u prilici hrabren junak djelom biću. I.
Gundulić 157. Knez rukom hrabreni. B. Krna-
rutić 6. ili lokativom s prijedlogom u: Ti s'
hrabren u boju. D. Rašina 18b. Osta slobodan
i hrabren u tacijsih napastijeh. B. Kašić, fran.
21. U knigi vučen a u oružju hrabren u kratko
učini se vrime. F. Glavinčić, cvit. 100a. U rati
i u boju vazda hrabren i umjetan (grad). J.
Kavašin 181b. — bb) o životinji (samo o konu i
o psu). Tako kadgod koñ hrabreni, ki slobodan
pojem grede, ponositoj u nesecjeni sluge izmori
ki ga slijede. G. Palmotić 8, 142a. Ne bješi,
hrabren moj koñice! J. Kavašin 155a. Junak
potkiva koña hrabrana. Nar. pjes. vuk. 1, 83.
— Gdje rasdrti po tle leže psi amioni i hrabreni.
P. Kanavelić, iv. 82. Pas veliki i hrabreni. J.
Kavašin 287b. — b) u prenesenom smislu, o čemu
što pripada hrabrenome čefadetu, ili čim se
pokazuje hrabrenost itd. aa) o duhu, naravi,
srcu, ruci, mišici, glavi. I. krjepostim na odluke
duh hrabreni pripraviste. J. Kavašin 384a. —
(Djevojka) krajevske je prem naravi i junačke i
hrabrane. G. Palmotić 2, 167. — Srce u dru-
gomu hrabreno i krepko. B. Kašić, fran. 33.
Bog mu darova srce za djela velika toliko stan-
ovito i hrabreno. in. 90. Svijetla časti, nada
svima ku hrabreno srce jubi. I. V. Bunić, mand.
7. Tako hrabreno srce. V. Andrijašević, put.
159. Budi nadaren srcem hrabrenjem i viteš-
kijem. I. Đorđić, salt. viii. — Ti desnicom tvom
hrabrenom, ja ću očima daždjet snrti. I. Gun-
dulić 419. Nije rukom to hrabrenom na viteški
mehdan biti. J. Kavašin 286a. — Hrabrene venu
mišice. I. Ivanišević 105. Zapoviedi da se Teofilu
slavnomu hrabrana glava odsijede. B. Kašić, per.
52. Metafrasti Alve i Gvido, glave vrijedne i
hrabrane. J. Kavašin 123a. — bb) uopće o čemu
umnom, n. p. o djelu, djelovanju. Držase sved
opravno u svojijeh hrabrenijeh djelijeh. D. Zla-
tarić iv. Niti komu ne bi dara za hrabrana
djela u boju. I. Gundulić 488. Tim igda se na
hrabrana slavna djela on odpravi. 541. Od dela
hrabrenoga ko činahu. F. Glavinčić, cvit. xv.
Mišica jur zrla za dilo hrabreno. I. T. Mrnavić,
osm. 178. Ki će slavan sved živjeti kroz hra-
brana svoja dila. G. Palmotić 1, 115. Ma hra-
brana svijetla djela. 1, 204. S hrabrenima svo-
jijem dili steče od slave vječno ime. 1, 239.
Osvetio jesi dilom hrabrenim s žele naše Eneove
trude. I. Zanotti, en. 3. Tko vazda svrhu gleda,
vik hrabrana ne učini djela. (D.) Poslov. danić.
185. A kreposnijeh (čena) izvisuju se djela urezna
i hrabrana. J. Kavašin 45b. U dilovanju hra-
brenomu kriposti krtjanski. Grgur iz Vareša
100. — o boju. U hrabrenomu tomu boju. G.
Palmotić 1, 152. Sam na svu glavu primi tve
hrabreno zatjecanje. 2, 120. Hrlo tecimo na boje
hrabrane. 2, 431. Koga kaže var hrabrenu Pavlić
u svom uspomenu. J. Kavašin 146b. Boj ra-
breni bijem. G. Pešalić 77. — o dobiti, dobitku.
Zgoditi se vijeku neće da će mućat' grad Atene
slavne dobiti i hrabrane. I. Gundulić 13. Voj-
nici neka hrabreni dobitci do vika glasaju. I.
T. Mrnavić, osm. 65. — o stupaju. Stupaj svoj
hrabreni Mandalijena ustavi. I. Đorđić, usd. 3.
— o spravi. Hrabrene su ove sprave. I. Gun-
dulić 294. — o misli. Pridobivat neprijatele i
podlagat nepodložne, plemenite toj su žele, misli
hrabrane i uznožne. I. Gundulić 298. A i ja
sam na pameti imo miali tej hrabrane. G. Pal-
motić 1, 84. — o odluci. Kad hrabrane pun
odluke ugrabih joj svoju obranu. G. Palmotić

1, 228. Učinite jednu hrabrenu odluku. I. P. Marki 87. — *o riječi*. Netom tvoju riječ hrabrenu čuamo. G. Palmotić 1, 9. Riječ kreposna i hrabrena. 1, 164. Hrabrene im prigovore daje. Nar. pjes. vuk. 5, 556. — *o načinu*. To veće bismo hrabrenijim načinom putem od kriposti hodili. A. Vitalić, ist. 9. — *o moći, sili*. Dokle će čekati tvoja da me ukripi moć hrabrena? A. Vitalić, ist. 21b. Ojde od mene zdravje i sile moe hrabrene. 388a. To je jakos hrabrenija. J. Kavašin 850a. — *o zdravlju*. Steče izvrano i hrabreno zdravje. B. Kašić, in. 94. — *o slavi*. Od koga zvon zvoni hrabrane slave zuk. Đ. Baraković, jar. 96. — *o kreposti*. Koji me je nadario krepotijemi hrabrenijemi. B. Kašić, per. 23. Hrabrenija u sebi je (*krjepost*). J. Kavašin 186b. — *o vjeri*. Nek hrabrena krijepti vira, što se vidu ne objavi. I. Đorđić, uzd. 124. — *o ufašću*. Hrabreno bijaše njegovo ufašće. I. J. P. Lučić, izk. 8. — *o ljubavi*. Zato ljubav tih hrabrena meju karbah vijek ne gasne. J. Kavašin 376b. — *o ustrpljenstvu, ustrpnosti*. Ustrpljenstvo hrabreno. B. Kašić, fran. 78. Ako nima štit hrabrane ustrpnosti. J. Kavašin 857b. — *o slobodi*. Ne pustimo, da sloboda hrabrena se na tle obali. G. Palmotić 1, 65. Za obranu hrabrane slobode. 2, 492. — *cc) o stvari pjesnoj, u metaforičkom smislu, n. p. o oružju*. Nij' oružje svos hrabreno. J. Kavašin 216b. — Ovi britki mač hrabreni. G. Palmotić 1, 165. Mač hrabreni, tvrdo oklopje. 2, 509. Moj bojni mač hrabreni. I. Đorđić, salt. 196. — Hrabreno oklopje Uliu svak dava. G. Palmotić 1, 228. — Tvoj hrabreni štit čekaju. B. Betera, čut. 49. *amo mogu spadati i ovi primjeri*: I svi oni klobuci i perje hrabreno gdi Ugri i Turci boj biju hrabreno. M. Vetrančić 1, 55. Hrabrena s glavice još perja dvignite, i vaše košice sve crnije(m) pokrite. 1, 152. — *o plavi*. Od hrabrenijeh deset plavi. G. Palmotić 1, 5. Ki će s plavim hrabrenijeme oćean brodit. G. Palmotić 2, 418. — *o poļu (raspojistju)*. Gdje s deana i s lijeva od poļa hrabrena krvi se polijeva travica zelena. M. Vetrančić 1, 186. — *c) uopće kao riječ za pohvalu*. Da je požuda tva hrabrena na pameti Bogu bila. G. Palmotić 1, 44. Milosrdje tve hrabreno. J. Kavašin 446a. b. *adv. hrabreno*. — *Ismeđu rječnika u Mikafinu* (hrabreno, srčano, junački, fortiter, strenue, animose, viriliter, valide, enixe, nervose'), u *Belinu* (coraggiosamente, animosamente' 228a; strenue' 751a; egregie' 418b), u *Bjelostjencevu* (hrabreno, moćno, jako, viteški, strenue, valide, nervose, fortiter et diligenter, viriliter'), u *Stulićevu* (fortiter, animose, invicte, strenue, impavide, intrepide, viriliter, acriter'). — *Komp.*: hrabrenijš (Š. Budinić, sum. 69b; F. Glavinić, evit. 248b; I. J. P. Lučić, nar. 5 i u *Stulićevu rječniku*). Prinešti vsu skrbu hrabrenno. Sava, tip. stud. glasn. 40, 145. Ti se s', o gospoje, hrabreno branila. Š. Menčetić — G. Držić 478. Krépkije i hrabrenije rveći se. Š. Budinić, sum. 69b. Rvi se i brani hrabreno i kripko. ispr. 100. Moju vas veće inih bojov na ov boj hrabreno dojtj. Aleks. jag. star. 8, 261. Rabreno obrani svoj život. M. Divković, bes. 254a. Podnijeti rabreno to jest snažno protivštine. nauk. 288a. Mi rveći se hrabreno prema đima. M. Orbin 186. Sebe hrabreno ohranivši i slobodivši plemenito rodni grad od teškoga harača. I. Gundulić 8. Neka bi mogal crikvi katoličanskoj hrabrenije poslužiti. F. Glavinić, evit. 248b. I njegovoj prikoj sili hrabreno se oni opiru. G. Palmotić 1, 81. Od smrti nesmiljena slobodio me hrabreno si. P. Kanavelić, iv. 253. Zašto od tašte zemje niste

hrabreno se podvignuli. A. Vitalić, ost. 157. Da se može hrabreno rvati prema svakoj napasti. L. Terzić 151. Bi se kad svak š ním hrabreno. J. Kavašin 189b. Hrabreno pritrpite svako nepravedno progonstvo. I. Đorđić, ben. 92. Ali vi hrabreno se ukrijepite. B. Zuzeri 154. Hrabreno dilovati po krvi ti je. J. Filipović 1, vi. Slipoća hoti se slavno okrunit onom krunom koja se ne daje nego onim koji se rabreno rvu. 1, 889a. Rabreno vojevati. M. Zoričić, zrc. iv. Prvi vidi se protiva Turkom udriti, ter tako rabreno. 205. Moći se braniti hrabreno od neprijatelja svojih duhovnih. Ant. Kadžić 140. Š ním rabreno boj biti. I. J. P. Lučić, razg. 2. Koliko rabrenije tko rve se. nar. 5. Hrabreno svojim putem slijedi. M. Pavlinović, rad. 82.

2. HRABREN, m. ime muško. — *Prije našega vremena (š 8 mj. e, vidi kod 1. hrabren)*. Hrabršn. S. Novaković, pom. 111.

HRABRENICA, f. hrabreno žensko čefade. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'mulier impavida, imperturbata'.

HRABRENIČAN, hrabrenična, adj. vidi hrabrenički. — *Samo adv. hrabrenično na jednom mjestu xviii vijeka*. Sebe preda hrabrenično. J. Kavašin 121b.

HRABRENĀČKĀ, adj. hrabren (uprav koji pripada hrabrenicima). — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Narod koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrenički. J. Kavašin 241b. — *u drugom primjeru stoji š 8 mj. č*. I on te stope hrabreniške traži i uči svoj postanak. 85a.

HRABRENĀK, m. vir fortis, hrabren čovjek, junak. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (heros' 868b), u *Voltigijinu* (eros' 'held'), u *Stulićevu* (vir fortis, vir celsus et erectus, vir fortis ad pericula'). Gdi ostali naši knesi i države hrabrenici. J. Kavašin 181a.

HRABRENIT, adj. vidi hrabren. — xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu.

a. adj. Hrabreniti i vitezi i u trku i u skoku. J. Kavašin 101b. Duh tu ti je hrabreniti, ne istom uda. 850a. Rute, Ane, Ester hrabrenite. 517b. Ali su Peraštani, de gođer su, hrabreniti. Nar. pjes. bog. 165. Neka se sadašnji vitezovi mogu ogledati, kano u zrcalo, u rabrenita vojevaša svoji dida. And. Kačić, razgovor. 1. Od Kladija izlazaše taki vitez rabreniti. 16a. Bihu izbačeni od Jude Makabea i braće njegove, rabrenitih vitezova. kor. 824.

b. adv. hrabrenito. — *Ismeđu rječnika u Stulićevu*. Kad su izgibli navlastito za te u boj hrabrenito. J. Kavašin 218b. Da se rvah hrabrenito. 384b.

HRABRENITI, hrabrenim, impf. činiti da ko bude hrabren, hrabruti. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (virtutem addere' gdje ima i refleksivno hrabreniti se, vires sumere, augescere'). Nemoćne ozdravlja, zdrave krijepti i hrabreni. A. Kalić 509.

HRABRENITOST, f. osobina onoga koji je hrabrenit, vidi hrabrost. — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. hrabrenost.

HRABRENITSTVO, n. vidi hrabrenitost. — *U Stulićevu rječniku*. — nije dosta pouzdano.

HRABRENOST, f. osobina onoga koji je hrabren, vidi hrabrost. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (hrabrenost, jakost, fortitudo, robur, firmitas corporis'), u *Belinu* (animus praesens' 82b; animus acer et praesens'

228a; 'virtus' 751a), u *Bjelostjencevu* (hrabrenost, junačstvo, moćnost, strenuitas, fortitudo, robur, firmamentum ac robur, animus ac robur, animi robur ac nervi'), u *Voltiđijinu* (valore, magnanimita, eroismo, 'tapferkeit, herzhafteit'), u *Stulićevu* (audacia, animi praesentia, fortitudo animi, vis, robur, strenuitas). Hrabrenost sad ukaž' od srca tvoga ti, neka te svak pozna za mudra na sviti. D. Rašina 100b. Da izgubih, ne cijen', a toga vik s oružjem hrabrenosti. I. Gundulić 67. Snagu vaše hrabrenosti ne umije slomit nijedna sila. G. Palmotić 1, 16. Da i on slijedi očine hrabrenosti. 1, 199. Negovoj sam hrabrenosti vas moj život ja držana. 1, 310. Dati ću sebi samomu niku hrabrenost srca. P. Radovčić, nač. 377. Prva činjenja hrabrenosti svoje. P. Vitezović, odil. 34. S gospodom ima se govoriti od gospodstva, ... od hrabrenosti. K. Mađarović 104. Mnoge ovoga hrabrenosti kad istino kaže vila. J. Kavašin 84b. S zreloom hrabrenosti mrijet za vjeru hrli. I. Dordić, uzd. 70. Suproć paklu daj mi duh poglavne hrabrenosti. salt. 167. Hrabrenosti i vrsna dilovaña. J. Banovac, priav. obit. 8. Što učiniše ljudi od Boke hrabrenosti prežestoke. I. A. Nenadić, šambok. 24. A kralje sva rabrenost u narodu slovinskome. And. Kačić, razg. 2a. Vidim, Jure, tvoje rabrenosti. F. Radman 42. Da oni budu više pomje i rabrenosti u boju ukazali. M. A. Rejković, sabr. 33. Imali bismo veliku rabrenost u privike pogibli. J. Matović 515. Negova hrabrenost slučena s osobitim duhom. D. E. Bogdanić 10. Vladalac pun kriposti i hrabrenosti. 122. Jur izkaza on hrabrenost svoju. J. Krm-potić, pjesm. 11. S srcem punim hrabrenosti. I. J. P. Lučić, izk. 8. Marija nadaše sve ostale ispovidnike u hrabrenosti svoje vire. Grgur iz Vareša 105. Ah! koja je strana od svita ka hrabrenost ne zna tvoju? P. Sorkočević 588a.

HRABRENOSTVO, n. *vidi* hrabrenstvo. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (samo radi slika).* Zađru dav gospodstvo, za se uzdržeo hrabrenostvo. J. Kavašin 123a.

HRABRENOVATI, hrabrenujēm, *impf.* biti hrabren. — *ispoređi* hrabrovati. — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'magno animo virtuteque praedito esse'.

HRABRENOVIĆ, m. *prezime.* — *Pomiñe* se xviii vijeka. Š. Stefanac 34. And. Kačić, kor. 455.

HRABRENSKI, *adj.* *vidi* hrabren. — *U Belinu rječniku:* 'heroicus' 368b i u *Stulićevu:* v. hrabren. — *U jednoga pisca xviii vijeku i u Stulićevu rječniku* ima i *adv.* hrabrenski. Razčini ga tu hrabrenski u žlijeb. J. Kavašin 210b.

HRABREŃSTVO, n. *vidi* hrabrenost. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* ('virtus' 751a; 'strenue facinus' 368b; 'praeclarum facinus' 587b; 'magnanimitas' 452a), u *Bjelostjencevu* (hrabrenstvo, veliko srce, magnanimitas), u *Voltiđijinu* (štamarskom griješkom hrabrenstvo uz hrabrenost), u *Stulićevu* (v. hrabrenost). Tko izrijeti da može hrabrenstvo toliko. M. Vetranić 1, 55. U istoku od mladosti zora od slave još mu istječe, a od hrabrenstva i od liposti stere zrake na daleče. I. Gundulić 898. Od hrabrenstva neka svoga djela Ulise sad govori. G. Palmotić 1, 209. Na koñu jezdec vranu tve hrabrenstvo svim kazaše. 2, 478. Ki s hrabrenstvom, ki s kriposti svemu umije odoljeti. 2, 483. A da hoće ukazati svoje hrabrenstvo ovdj sade. 2, 506. Iz hrabrenstva zamjernoga sjaju zraci od ljeposti. P. Kanavelić, iv. 31. Svijet vas kolik kako da

je svojim hrabrenstvom pridobio. A. Vitalić, ost. 240. Negova cijeo hrabrenstva dužd mu doda red. J. Kavašin 139a. Ki se rvaše s mnoom u hrabrenstvu svudi smino. 264a. Pokazaše ñih hrabrenstvo u igrokoplji i žilitih. 278b. U hrabrenstvu ki vitežkom ne hti prostit ni svom rodu. 363a. Krjepka djela od hrabrenstva i vjernosti. 571b. Bogomile virne žene uzviševahu hrabrenstvo Davidovo do nebasa. A. d. Bella, razgov. 55. Svjedoci su, kojijem hrabrenstvom jakosti i žestotinom riječ Božiju pripovijedaše. B. Zuzeri III. Šje Juditu, da Oloferna pridobije i tako je uslobodiva, da hrabrenstvom vitežkijem među stražam sred šatora posijeca ga. 63. Napomenn im hrabrenstvo rodno, koje je sveder u Afrikan-skome srcu pribivalo. 285. Naše hrabrenstvo može nam donijeti lova. V. M. Gučetić 29. Niti možemo steći ijedno hrabrenstvo, ijedno dobitje bez Božje pomoći. 68. Hitropćenem i hrabrenstvom stupajuć naprijeda. S. Rosa 35a. Ovo nije kruna vojnika slavodobitnih koji do svrhe s hrabrenstvom za Božiju slavu vojevaše. Đ. Basić 37a. Nam ne udjeljavaju milos i hrabrenstvo svetotajstva. 260a. Ovdj po kriposti od riči grčke 'avdplav hrabrenstvo i veličina srdca razumije se. I. Velikanović, uput. 1, 398. Noj će udahnuti hrabrenstvo u trudne zgode. I. M. Mattei 196. U tebe prosim jakost i hrabrenstvo. 292. Koji o dobiću sudit hoće po hrabrenstvu i junaštvu. A. Kalić 512. Jer ni mjesta dalečine, ni dilina od vremena učiniše, da izgine ñe hrabrenstva uspomena. P. Sorkočević 587b. — *Na jednom mjestu xviii vijeka oblik je* hrabrijenstvo: Svojim hrabrijenstvom zvijezdu Odrisku... J. Kavašin 226b.

HRABREŃAHAN, hrabreñahna, *adj.* *dem.* hrabren. — *ispoređi* hrabreñahan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'valentulus'.

HRABREŃAŠAN, hrabreñahna, *adj.* *vidi* hrabreñahan. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

HRABREŃE, n. *djelo kojijem se* hrabri. — *U Vukovu rječniku.*

HRABRINA, m. *ine* muško. — *Na jednom mjestu xiv vijeka.* Hrabrina Prěislajić. Deč. hris. 54.

HRABRITI, hrabrim, *impf.* činiti (riječima) da ko (objekat) bude hrabar, sokoliti. — *ispoređi* hrabreniti. — *Akc.* *kaki je u praes. taki je u impf.* hrabrāh, u *aor.* 2 i 3 *sing.* hrābri, u *part. praet. pass.* hrābren; u *ostaljem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (dare alicui animum, facere alicui animum, virtutem addere) i u *Vukovu* (anfeuern, animum addo). Ti si sila koja hrabriš kraljstvo od nebasa. J. Kavašin 136b. Oko sebe Srbadiju rabre. Nar. pjes. vuk. 4, 173. No topčije oko sebe hrabri. 5, 223. Tada je otac uzme sloboditi i hrabriti. Nar. prip. vuk. 60. Drvodjela hrabraše zlatara. Đ. Daničić, isai. 41, 7.

HRABRO, m. *vidi* 3. hrabar. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (sponsus, vir, maritus). Čemu, hrabro, koña mori? Š. Menčetić—G. Držić 507. Jes' mi, ter jes' mladi hrabro. M. Držić 210. Podi s Bogom, naša neve, ne obziri se na babove b'jele dvore, i tvoj rabro baba ima. Nar. pjes. vuk. 1, 36.

HRABRŃOST, hrabrosti, f. virtus, osobina onoga koji je hrabar (i u konkretnom smislu: hrabro djelo). — *ispoređi* hrabrenost. — *Može biti riječ* praslavenska, *ispoređi* stslav. hrabrosti, rus. xpa-6pocтb, češ. chabrost. — *Ismědu rječnika u Be-*

linu (hrabros 'virtus' 751a), u *Voltiđijinu* (us hrabrenost), u *Stulićevu* (v. hrabrenost), u *Vukovu* (die tapferkeit' 'virtus'). Mimohodždaše mnogje junosti jeho i krépkje hrabrosti. Danilo 81. Od lipote, hrabrosti, plemenitosti. Naručn. 86a. Kamo vojevanje, kamo njih hrabrosti biše, i gizdanje i svake radosti? P. Hektorović 45. Ako moja vlast i hrabrost pomaňkala ni. P. Zoranić 41b. Ter ćemo imat i hrabros i pomoć u djelu ovom. D. Zlatarić 8a. Tvoritelj človičaskoga naroda hteći utvrditi zastave u sfete gore na hrabrost jakosti ne nika obra apostole. Ivan trog. 1. Kabal papa tebi poslah i nega sažvav hrabrost vojske moje poznaš. Aleks. jag. star. 8, 298. Mnoge hrabrosti učiniste svude. B. Krnarutić 25. U boju se pozna dosti, kakove je gdo hrabrosti. P. Vitezović, cvit. 81. Dugo me branihu hrvatske hrabrosti. odij. 89. I njegovu hrabrost i junaštvo. Nar. pjes. vuk. 5, 476. Kakvu hrabrost i junaštvo grade. 5, 548. Krute glave ozad boka stave, a Julice djenu u gubice, da se vlašćad glēoi ogledava: koji dar se nim za hrabrost dava! Osvetn. 4, 64.

HRABROV, adj. koji pripada hrabru (vidi 8. hrabar i hrabro). Neka nam je ličeu sjeni do hrabrovih dvorci. Š. Menčetić—G. Držić 507. Ter mi doplovaj do hrabrova dvora. 510.

HRABROVÂNE, n. djelo kojijem se hrabruje. — U *knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom* (s naj starijim oblikom hrabrovanije), a između rječnika u *Daničićevu* (hrabrovanije, res fortiter gesta). Mnogaa pokazujuštu vs raty hrabrovanija. Glasnik. 11, 127. Stvori hrabrovanija i dobjesti. Okáz. pam. šaf. 62.

HRABROVATI, hrabrujem, impf. raditi kao hrabar čovjek. — *ispoređi* hrabrenovati. — U *knigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom*, a između rječnika u *Daničićevu* (res fortiter gerere). Dobjestvne hrabrovavše na Agarene. Glasnik. 11, 127. U svojoj zemlji hrabruj. Aleks. jag. star. 8, 278.

HRABROVIT, adj. vidi 1. hrabar. — U *jednoga pisca xvii vijeka*. U dilu hrabrovit. P. Vitezović, odij. 80.

HRABROVO PÖLE, n. u *Daničićevu rječniku*: planinama Prvoslavu, Grebištima, Ploči i Radeškoj planini bješe međa 'Hrabrovo Poje' (Glasnik 15, 300 god. 1848?).

1. **HRAČAK**, hračka, m. vidi hrakotina. — U *Bjelostjencevu rječniku*: (kajkavski) hraček, screatus, excreatus, oris excrementum, phlegma, pituita crassior', i u *Jambrešićevu*: hraček, screatus'.

2. **HRAČAK**, m. prezime. — xvi vijeka. Jemrih Hračak. Mon. croat. 288. (1585).

HRAČAN, hračna, adj. u *Stulićevu rječniku*: v. hračiv. — nepouzđano.

HRAČIV, adj. vidi hrakliv. — U *Stulićevu rječniku*: quod excreari, expui potest'. — nepouzđano.

HRAČKAVAC, hračkavca, m. samo u *Bjelostjencevu rječniku* kod hrakavca.

HRAHOTINA, f. vidi hrakotina. — *Jedan put u rukopisu xvi vijeka*, i dva puta u *knisi xviii vijeka*: po svoj prilici na sva tri mjesta treba čitati hrakotina. Hrahotinna črna, žuč žuta... Aleks. jag. star. 8, 316. Videt češ, tužna majko, tvoga sina Jesusa ranava, krvava, puna hrahotina i prikora... S koliko drača probodena negova glava, s koliko hrahotina pogrdeno negovo lice... Đ. Bašić 58.

HRAJA, m. ime muško. — xiv vijeka. Hraja a sinz mu Milenz. Deč. hris. 24. 92.

HRAJŠA, m. ime muško. — *ispoređi* Hraja. — xiv vijeka. Deč. hris. 17. 26. 47. 85. 100.

HRAJUL, n. ime muško. — Na jednom mjestu xiv vijeka i otale u *Daničićevu rječniku* (Hrajuls). Hrajuls. Glasnik. 15, 289. (1848?).

HRAKALAC, hrakaoca, m. čovjek koji hraće. — U *Belinu rječniku*: 'screator' 607b; u *Bjelostjencevu* (kod hrakavca) krakalac, ali je jamačno *stamparska pogreška* te treba čitati hrakalac; u *Stulićevu*: hrakalac i griješkom hrakaoc, 'screator'.

HRAKALICA, f. žensko čelade koje hraće. — U *Stulićevu rječniku*: 'quae excreat'.

HRAKÂNE, n. djelo kojijem se hraće. — *Stariji je oblik* hrakanje. — U *Mikašinu rječniku* (hrakanje), u *Belinu* (hrakanje 176b. 607a. 660b), u *Bjelostjencevu*, u *Jambrešićevu*, u *Voltiđijinu*, u *Stulićevu*, u *Vukovu*.

HRAKATI, hrākēm (hrākām), impf. screare, pluvati, silom i s bukom istjeravši iz dno grla sluz. — perf.: hraknuti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hrākāh, u impt. hrākāj (ali hrāči), u part. praet. pass. hrākān; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf. (i u praes. 3 pl. hrākājū, ali hrāčū).* — *Riječ je stara, ispoređi stslav. i novoslov. hrakati.* — *Po postanju je onomatopeja, ispoređi hrakati.* — U našem se *jesiku javlja od xvii vijeka*, a između rječnika u *Mikašinu* (hrakati, hrkati, pluvati, 'screo'), u *Belinu* (hrakati, hračem, 'screo' 607b. 660b), u *Bjelostjencevu* (hračem, hraknuti, zhračem, zhraknuti, 'screo, excreo, cum conatu quodam de pectore phlegma ejicio, vi quadam exspuo'), u *Jambrešićevu* (hračem, 'screo, excreo'), u *Voltiđijinu* (praes. hrakam i hračem, raschiare, sputacchiare, spurgarsi, 'ausspeyen, auswerfen'), u *Stulićevu* (praes. hračem i hrakam, 'screare, excreare, spuer'), u *Vukovu* (praes. hračem, räuspern', 'exscreo'). Ne pluvat ni hrakat. I. Držić 848. — *S istijem je značenjem i refleksivno hrakati se u Stulićevu rječniku i u naše vrijeme u Dubrovniku.*

HRAKATINA, f. u *Stulićevu rječniku*: v. hrakotina. — nepouzđano.

HRAKAV, adj. u *Stulićevu rječniku*: v. hračiv. — nepouzđano.

HRAKAVAC, hrākāvca, m. vidi hrakalac. — U *Mikašinu rječniku* (kod shrakavac), u *Belinu*: 'pituitosus' 176b; 'screator' 607b; u *Bjelostjencevu*: kajkavski hrakavac, hračkavac, shrakavac, krakalac, 'screator, excreator'; u *Jambrešićevu*: hrakavac, 'screator'; u *Stulićevu*: v. hrakalac.

HRAKAVICA, f. vidi hrakalica. — U *Belinu rječniku* 607b i u *Stulićevu*.

HRAKLIV, adj. koji se može hrakati. — U *Jambrešićevu rječniku*: 'screabilis'.

HRAKNŪČE, n. djelo kojijem se hrakne. — *Stariji je oblik* hraknutje. — U *Belinu rječniku* (hraknutje 660b) i u *Stulićevu* (hraknutje).

HRAKNUTI, hrākñēm, pf. hrakati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. hrākñūt.* — *Od xvi vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Mikašinu (kod hrakati), u Belinu 607b. 660b, u Bjelostjencevu (kod hračem), u Voltiđijinu (uz hrakati), u Stulićevu (semel excreare'), u Vukovu (räuspern', 'exscreo').* — *Sa se, refleksivno, s istijem značenjem u jedinom primjeru kao da znači: zavikati hračući se.* Hraknu se on: 'Brže pod!' N. Najšćković 1, 282. i u *Stulićevu rječniku*.

HRAKOTINA, *f.* što čelade isplune kad hrače. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (hrakotina, pluvaka, 'saliva'), u *Belinu* ('excreatus' 607b; 'excreatio pituitosa' 680b), u *Volttigijinu* (v. hrakaše), u *Stuličevu* ('excreatus, empiema, puris in cavum pectoris effusio'). Vas je napučen obraz i brada nečiste plivače i rakotine. I. Ančić, vrat. 168. Hrakotinam zaplivan. I. Akvilini 271. Lice Isukrstovo gnušnjem hrakotinam namazano. B. Zuzeri 55. Lice hrakotinam gnušnjem izgrđeno. Miali. 71.

HRAKOTINAST, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'effusione puris affectus'. — slabo pouzdano.

HRAKOTINAV, *adj.* u *Stuličevu rječniku* us hrakotinast. — slabo pouzdano.

HRAKOTIV, *adj.* u *Stuličevu rječniku* us hrakotinast. — sasma nepouzđano.

HRAKOTIVAC, hrakotivca, *m.* hrakotiv čovjek. — U *Stuličevu rječniku* us hrakotinast. — sasma nepouzđano.

HRAKOTIVICA, *f.* hrakotivo žensko čelade. — U *Stuličevu rječniku* us hrakotinast. — sasma nepouzđano.

HRAKOVAČKI, *adj.* u *Daničičevu rječniku*: 'hrakovščkyj', selu je Vojincima išla međa, na hrakovački kladencu' (Sr. letop. 1837. 4, 52 god. 1881).

HRĀM, hrāma, *m.* aedes, templum, domus (rječ stajaca). — isporodi 2. hran. — *Akc.* kaka je u *gen. sing.* taki je u ostaliem padežima, osim *nom.* i *acc. sing.*, i *voc. hrāme*, hrāmi (hrāmovi). — Rječ je praslavenska (chormъ), isporodi stslav. hrāmъ, (rus. хоромы, хоромина), češ. chrām, (pol. chromina). — *Između rječnika u Stuličevu* (domus, templum) s dodatkom da je uzeto iz misala, u *Vukovu* ('die kirche', 'aedes sacra' s dodatkom da se kaže u nekakvoj šafinoj pripovijesti), u *Daničičevu* (hrāmъ, templum'). a) crkva. Prěsvetomu hramu Spasa našego. Mon. serb. 11. (1222—1228). Svrši se hramъ sss. 66. (1802). Vъ hramě vznesenija Hristova. 79. (1802—1821). Inymъ božestvnyymъ hramovomъ. 540. (1495). Ka hramu Apolonovu dite odnese. Aleks. jag. star. 8, 225. Hrame Gospodinov! M. Alberti 89. Mehmet Sofiju hram sveti svetinom posveti. I. T. Mrnavić, osm. 85. Hotiše raskošani hram sagraditi svoj Dijani. J. Kavašin 272b. Hrām, tempio. S. Budmani 416a. Čujte me, pogrditeji hrama (štamparskom griješkom krama). Đ. Bašić 117. Kaluderi podigoše hramove prošnom. S. Lubiša, prip. 217. Tko pogine da ga spomiňamo na Cetiňu u Petrovu hramu. Osvetn. 2, 128. Da nam nije ni naših domova niti bijelih osvećenih hrama. 8, 151. — b) kuća, osobito velika, dvor. Ki bi v gradu hram razbil. Zak. vinod. 57. Trudno može sam čitovat uteći, susidu jure hram tko vidi goreći. H. Lucić 270. A pšenicu skupite v moj hram. Postila. G2b. Priprosta mu je kućarica mramornoga mješte hrama. I. Gundulić 877. Dženeralska kuća sama vrh cesarskih nije hrama. J. Kavašin 164a. Hram razbludni od saraja. 215b. Hrām, domus, gen. hrāma. D. Nemančić, čak. croat. stud. 10. — c) u prenesenom, metaforičkom smislu (sa značenem pod a) ili b)). Hram svake kriposti. M. Marulić 169. Na vrata kad pridu od vječnoga hrama. M. Vetranić 2, 220. Jere su tilesa naša hrami duha svetoga. I. T. Mrnavić, ist. 101. — d) u naše vrijeme: slava, svetac, svetkovina. Svetkovina je i onda kad je crkvi hram, ili, kao što seljaci vele, kad im slavi crkva. M. Đ. Miličević, slav. 71. Mali je Gospodin dan na Cetiňu hram i narodni svetac. S.

Lubiša, prip. 105. Kad dođe crkvi hram. prič. 147.

1. **HRĀMAC**, hrāmca, *m.* (uprav dem. hram), pastirska koliba. — U naše vrijeme. Hrāmca, stan pastirski na vlastelinskim imanjima. Na Krku. — Hrāmca, casa pastorum, gen. hrāmca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 20.

2. **HRĀMAC**, hrāmca, *m.* čovjek koji hramlje, hromac. — U *Mikašinu rječniku*: hramac, hrom, šantav, claudus'; u *Bjelostjencu*: v. hrom; u *Stuličevu*: v. hramalac.

HRĀMAK, hrāmka, *m.* dem. hram. — Samo u *Stuličevu rječniku*: v. hraminica.

HRĀMALAC, hrāmaoca, *m.* vidi 2. hramac. — Samo u *Stuličevu rječniku*: hramalac i griješkom hramaoc, claudus'.

HRĀMALICA, *f.* žensko čelade koje hramlje. — Samo u *Stuličevu rječniku*: clauda'.

HRAMAN, hramna, *adj.* koji pripada hramu. — Samo u *Stuličevu rječniku*: templi, ad templum spectans'.

HRĀMĀNE, *n.* djelo kojim se hramlje. — Stariji je oblik hramanje. — U *Mikašinu rječniku* (hramanje), u *Stuličevu*, u *Vukovu*.

HRĀMATI, hrāmľm (hrāmľm), *impf.* claudicare, biti hrom, hoditi kao hrom. — *Akc.* kaka je u *praes.* taki je u *impf.* hrāmľh (i u *impt.* hrāmľj, ali hrāmľi); u ostaliem je oblicima onaki kaka je u *inf.* (osim *praes.* 8. pl. hrāmľjū, ali hrāmľū). — Rječ je stara, isporodi stslav. hramati. — Postaje od hrom ojačanjem vokala o na a. — Rjedadak je *praes.* hramam (hramajući. Korizm. 57b; M. Držić 415; hrama. M. Vetranić 2, 91; rama. B. Leaković, gov. 255; hramaju. I. T. Mrnavić, osm. 74, i u *Stuličevu rječniku*). griješkom ima 8. pl. hramaju. A. Kanižlić, kam. 690; *impf.* 8 pl. hramľahu. J. Matović 329. vidi i hramiti. — *Između rječnika u Vrančićevu* (claudicare'), u *Mikašinu* (claudico, altero pede nuto'), u *Belinu* (hramati, hramľem, claudico' 784b), u *Bjelostjencu* (hramľem, claudico'), u *Volttigijinu* (hramati, hramľem, zopicare, andare zoppo, sciancato', lahm gehen, hinken'), u *Stuličevu* (hramati, hramľem i hramam, claudicare'), u *Vukovu* (hramati, hramľem, hinken', claudico'), u *Daničičevu* (claudicare'). a) u pravom smislu. aa) o čeladetu. Ki je hrom, tribi je da gre hramajući. Korizm. 57b. Štapa se držeći hrama. M. Vetranić 2, 91. Oto ti prida mnoom nabađuje hramajući o štapu jedan čovjek. M. Držić 415. Mnogih znam nižinom ki hodać hramaju. I. T. Mrnavić, osm. 74. Idu upravno, ne idu hramľući. M. Radnić 19a. Pritrči ramľući prid Ćega. And. Kačić, kor. 85. Ne rama kano i oni. B. Leaković, gov. 255. On se hvata rukama za noge, i naginje se kao da hramlje. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — bb) o životinji. Lav pride hramľući k mojestiru. Živ. jer. star. 1, 281. Prispodobiti k tomu i kožsko ime cinkoš (niše li se ili hramľe?). F. Kurelac, dom. živ. 64. — cc) može se istaknuti da jednom nogom ili objema hramlje. to biva: aaa) akusativom s prijedlogom na. Hramľušte na obě kolěně. (Gilsf. bos. 274). Đ. Daničić, rječn. Malo hramaše na bedru. M. Vetranić 2, 188. Hramaše na stegno svoje. Đ. Daničić, Imojs. 82, 81. — bbb) akusativom s prijedlogom u. A dođat mu u tri noge hramlje. Nar. pjes. petr. 2, 421. Hramľi meni u tri noge, dođo. Nar. pjes. hõrm. 1, 470. Znam ja u koju nogu hramľem. (Ja svoj posao znam naj boje. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 98. — ccc) instrumentalom. Kako hromi hramlje nogama svojim. Đ. Daničić,

prič. 26, 7. — b) u metaforičkom smislu, o kakvoj radnji što nije sasna kao što treba. Da svršeni Božij človek budeš i ni po jedinomu nedostatku hramlets. Domentijan^b 151. Tužeći se Bog na grešnike veli: „Dokle ćete hramati na dvije strane?“ M. Divković, bes. 44^a. Svi se u zlu ustaraše pravim putem jer hramaše. A. Vitaljić, ist. 55^a. Dokle ćeš, puče izraelski, na dvi strane ramati? And. Kačić, kor. 289. Žudjelima koji hramljahu na dvije strane. J. Matović 829. Dokle ćeš ramati na dvi strane klanajući se Bogu i Baalu? A. Tomiković, gov. 201. Dokle ćete hramati na obje strane? Đ. Daničić, 1car. 18, 21.

HRAMENTŪN, hramentūna, m. kukurus, tal. formentone. na Braču. A. Ostojić.

HRAMINA, f. dom, kuća, vidi hram, b). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. hramina, rus. хромина, češ. chrámna, polj. chromina. — Do xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (domus, aedificium) i u Daničičevu (domus). Ostavljaše; otčica svojego i hraminy carskije. Stefan, sim. 11. Hramina jemu ugotovana. Sava, sim. 8. Jeda ptica obrla sebi hraminu? Mon. serb. 65. (1802). Osta sin negov u hramini. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520).

HRAMINICA, f. dem. hramina. — Samo u Stuličevu rječniku: „aedicula, sacellum“.

HRAMITI, hramim, impf. vidi hramati. — U Stuličevu rječniku: v. hramati. — nepouzdano.

HRAMLAHAN, hramlahna, adj. dem. hrom (načineno od hramati, 2. hramac). — U Stuličevu rječniku: hramjahan „aliquantulum claudicans“. — nepouzdano.

HRAMLAŠAN, hramlašana, adj. vidi hramlahan. — U Stuličevu rječniku: hramjašan. — nepouzdano.

HRAMLENE, n. vidi hramaše. — U Belinu rječniku: hramljenje „claudicatio“ 784^b; u Bjelostjencu: kajkavski hramleše, hromost, hromstvo „claudicatio, clauditas“; u Voltigijinu: „zoppimento, stroppiamento“ „das hinken“; u Stuličevu: v. hramaše. — Griješkom načineno po praes. hramjem.

HRAMSKĀ, adj. koji pripada hramima. — Samo u Stuličevu rječniku: v. hraman.

HRAMŪKATI, hramŭčēm i hramŭkām, impf. dem. hramati. — Samo u Stuličevu rječniku: v. hromukati.

1. HRAN, m. ime muško. — isporodi Hranko. — xiv vijeka. Sin mu Hran. Deč. hris. 24.

2. HRAN, m. vidi hram. — Samo u nekih pisaca čakavaca, te po svoj prilici samo po tome što se u čakavaca m na kraju riječi izgovara kao n; ali je (kao što se vidi u prvom primjeru) ovo slovo prešlo iz nom. sing. i u druge padeže. Iz hrana ili templa onoga. Živ. kat. star. 1, 218. Kadi je Petrov hran? M. Marulić 248. Uda vaša hran su duha sveta. P. Radović, ist. 84. Posvećeni i živi hran i tempal Božji. nač. 498.

1. HRANA, f. cibus, victus, alimentum, što čelade ili životinja jede da može živjeti. — Akc. se mijeka u voc.: hrāno, hrāne. — Postaje nastavkom a od korijena glagola hraniti. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (nutririūm! sar nutrimen?), u Mitašinu (hrana, pića, jestojška „cibus, cibarium, edulium, pastus“; hrana, to jest žito „annona“), u Belinu (alimentum 61^a; „cibus“ 192^a; „victus“ 771^a; „annona“ 856^b. 769^b), u Bjelostjencu (hrana, pića „victus, alimonia,

alimentum, edulium, nutrimen, nutrimentum, nutritus, pastus, cibarium, cibus, victualia“, v. brašno. 2. hrana za vojsku „commeatus, frumentatio“, v. profunt. 8. hrana živinska „pabulum“, u Jambrešičevu (victus“; hrana za vojsku „commeatus, annona“; hrana živinska „pabulum“, u Voltigijinu (alimentum, nudrimento“ „nahrung“), u Stuličevu (cibus, esca, epulae, cibaria, alimentum, nutrimentum“, u Vukovu (die nahrung“ „victus“), u Daničičevu (victus, pastus“). a) uopće. Da imaš počast i hranu protivu moći našej. Mon. serb. 22. (1284—1240). Da ne ima pečal o pastyrskoj hranš ni o odeli. 61. (1298—1802). Da se daje na vsako godište od monastyrja hrana mertiš svršena vsēma živuštīm v. sijem piragu. 79. (1802—1821). Da ima hranu ote crkve. 112. (1821—1886). Jere mu u tomši nē hrane jemu. Deč. hris. 67. Budu imili ditou tr im ne budu imili dati snage ni hrane. Naručn. 61^a. Dana je him hrana s kraljevskago dohotka. Š. Kožičić 47^a. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 862. Vladanje nih imijše hranu od Irudova kraljevstva. Anton Dalm., nov. tešt. 190^b. act. ap. 12, 20. Bog daje svakoj plti piću, ki daje skotu hranu. Kateh. 1561. 46. Ki vam je dao dušu, dati vam će i hranu. Nauk brn. 58^a. Da će dati, ako mu će grad pridati, vijek do smrti slavnu hranu. A. Sasin 195^a. Pečenje to vam hrana ugodna je. Aleks. jag. star. 8, 288. Dobrota od jestojške i od hrane. M. Orbin 48. Baštine one ke su bile mom junaštvu verna plata silom mi su se ugrabile, hrana je moja drugijem data. I. Gundulić 484. Blagosovi, oče nebeski, sve ove jestvine i pitvine, da budu nama na dobru hranu. Azbuk. 1690. 20. Što je slatko ono ranu daje. S. Margitić, fal. 64. Kruh među ostalom ranom. 151. Stvari, koje si stvorio i učinio za potribu i ranu narodu čovičanskomu. L. Terzić 817. Zovu polja, vode, luzi na težanja, neka hranu svak dobude. I. Dražić 16. Ora“ da tu lovi svoju hranu. J. Kavašin 288^b. Ki svim živim hranu siple. 864^b. Kako neće davat hranu slugam svojim umilenim? 888^a. Poputnička nek mi ‘e hrana. 476^a. Od svakdašnj truda dobivaše hranu obilnu. A. d. Bella, razgov. 12. Troj muž jedva dobiva što mu je za ovi dan dosta za hranu. 26. Rana jerbo siti. A. Bačić 8. Do stojan bo je poslanik rane svoje. 62. Brez pomoći drugoga ranu traže. 228. Misle kako će ranu providit. J. Filipović 1, 288^b. Da ih taka krijepi hrana. A. Boškovića 8. Brinuti se više dušom negoli tijelom i potribama tlesnim to jest: ranom, odičom i ostalim. F. Lastrić, ned. 857. Providivši hranom ovčice svoje. A. Kanižlić, uzr. 124. Dato nam je sino za hranu. kam. 299. Da oni rane donesu. E. Pavić, ogl. 86. Da neće moći dobaviti druge rane. M. Zoričić, aritm. 88. Kad se nadete nemoćni u odru bez službe, bez hrane, bez pomoći. Đ. Bačić 128. Nemojte se toliko brinut hranom ni odjećom. 182. Proždor tilu ište hrane. V. Došen 185^a. Od Boga je nami hrana, da živimo, zato dana. 145^b. Psi, vukovi i krmače brez razloga hranu tlače. 146^b. Pripravi ranu za ne. And. Kačić, kor. 8. U isto vrime providi i ranu (rahnu“) Danijelu po Abakuku proroku. 808. Neka ondi sebi hranu siju. M. A. Relković, sat. K7^a. Tada joj nije dužan providiti hranu. Ant. Kadčić 505. Zašto druge rane ni dobittka nema. M. Dobretić 109. Ali vi znate, da dobra hrana naj bolja je potriboća sviju ljudi. A. T. Blagojević, khin. 10. Hrana kad u stomah ude... J. Rajić, pouč. 1, 114. Imaš li koje dobro vrimenito, na priliku ranu? B. Leaković 18. Svine u zatvor

na hranu među se. J. S. Relković 361. Darujte me ručicama za očiju vida svoga, za ručice rane svoje. Nar. pjes. vuk. 1, 149. Volim biti morskim ribam' rana. 1, 586. Vodite me carici materi, da mi prosti i muku i ranu: ranu ženu što me je ranila, muku ženu što je promučila dok je mene odranila. 2, 164. Što dadasmo za jednu užinu bila b' rana za godinu dana. 2, 438. Svati nama hranu isjedoše. 3, 478. A dao mu ranu iz begluka da je nemu dosta do vijeka. 4, 465. Zanat je u nevoji hrana. Nar. posl. vuk. 84. Prevuci branu, pak hajde u Bosnu na hranu. 260. Turci vele: 'Tarana je hrana', a kauri: 'Kupus i slanina'. 322. Hrana i obrana. (Reče se za koju važnu stvar bez koje se ne može živjeti). Hrana hrabra, a ruho gospodara (čini). 342. Hajdete za mnom da vam dam bolju hranu. Nar. prip. vuk. 100. Spravi mu ona ča j' mogla hrani i klade va bisagi. Nar. prip. mikul. 39. Otpusti narod neka ide u sela da kupi sebi hrane. Vuk, mat. 14, 15. Poslije su mu beglucili o svojoj hrani. živ. 259. Hrana je primorcima naj više riba. S. Lubiša, prip. 7. Skott je tvrdo držao, da mu je istuć hranu službom. M. Pavlinović, rad. 46. — b) s osobitijem značenjem, materino mlijeko. Vadi majka svoju b'jelu dojk, pa zakliše svojom b'jelom dojkom: 'Prokleta ti moja rana bila, ako zlato sa koža ne snimiš!' Nar. pjes. vuk. 1, 254. Ajde, Jelo, ubila te rana kojom te je odranila majka! 1, 572. Al' detetu onde ide rana, dojiše ga za godinu dana. 2, 124. Marko sine jedini u majke! ne bila ti moja rana kleta! 2, 193. Majka vadi dojke iz nedara: 'Ne ubila t' rana materina!' 2, 495. Nema nima (đeci) meda ni šećera, nit' im ima rane materine. 3, 408. Tako mi tvoje hrane! (K materi). Nar. posl. vuk. 306. Sejo, tako ti one hrane te smo iz jedni prsi posisali! Nar. prip. vrč. 20. Koja majka nema detetu hrane, neka ode na vodu, neka napuni kakav sud vode. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 38. — c) kaže se dragome čefadetu od milosti. vidi i rana. — između rječnika u Stuličevu i u Vukovu (cf. zlatoje). Da li ja ću t' stogod riti što je meni znati dano tvoga dobra, moja hrano. M. Pelegrinović 184. Da si tela, rano, moja biti. Nar. pjes. vuk. 1, 249. Ajd', Omere, rano materina, ajde, rano, da te ženi majka. 1, 252. Što t' je, rano, krvava dolama? što si, rano, ti zavio glavu? 1, 540. Odi, Gajo, odi, slatka rano! 1, 626. Slatka majko, moja slatka rano! 2, 10. Slušaj, Maro, slušaj, slatka rano! 3, 502. Ustaj, hrano! Nar. prip. vuk. 21. — d) annona, mnogo jestiva spravljeno za potrebu vojske, grada, uopće mnoštva čeladi. Žitne hrane svake dosti. P. Vuletić 41. Jer pripravi Egipćijanom ranu. J. Banovac, pripov. 145. Da Noe pripravi ranu. E. Pavić, ogl. 16. Skratila gradu hranu potribitu za obranu. V. Došen 193b. Posla Davida u vojsku s ranom što će blagovati. And. Kačić, kor. 161. Da bude draža i skupija hrana. J. Matović 399. Svakom ranom ('rahnom') napuštene žitnice. D. E. Bogdanić 18. Ostavi Crnogorcima mnogo hrane. Zgode. 16. Prenoseći ranu na samaru preko Bosne na Ercegovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 509. Iz Nemačke ranu usimaše čim će vezir svoju ranit vojsku. 4, 280. Koji donesu trg ili kakugod hranu. Đ. Daničić, nemij. 9, 31. — e) vidi paša. Kofni da se ne davaju po crskvaht ni po crskovnih seléht u hranu. Zak. duš. pam. šaf. 43. Sagrišuje pastir koji povoljno pušta imanje koje čuva u tuđu hranu. I. Grličić 68. — f) djelo kojijem se ko othranjuje i odgaja. — u Vrančićevu rječniku ('alimonia; educatio') i u Mikašinu (hrana, hraćenje, nutritio, nutritus, educatio,

nutrimentum'). Neg s mjerom jeđ i pij, što je dosta tvoj hrani. N. Dimitrović 22. — g) u metaforičkom smislu. Daž zemlji hranu daje. M. Držić 18. Pestuleso, junačka hrano, ti si sada moja čas. 364. Koje (ufanje) u hranu se nemu obrati. D. Zlatarić 66b. Ondi nahode hranu dušam svojim. B. Kačić, is. 2. Prosimo hranu za dušu i za tilo. H. Bonačić 45. Ma li ste se rodili među Kratjani gdi ste uzdignuti s tolikim prilikama, s ričju Božijom, s ranom svetog sakramenta. J. Banovac, razg. 152. Groba budeš smradsna hrana. V. Došen 51a. Uči naj pri laž poganu, hranu grihom i obranu. 189a. Za sričnu i uzmoživu hranu i duhovnu piću duše naše. Ant. Kadčić 143. Tvoja ljubav, višni Bože, duši mojoj hrana je mila. A. G. Paoli u I. M. Mattei 368. — h) metaforički, zaludna hrana, o čefadetu koje jede samo hranu a od nje nije nikakve koristi. — u Belinu rječniku 152b. 294b. 349b. — i) rana, vrsta trave što psi i mačke jutrom pasu kada boluju. M. Pavlinović.

2. HRANA, f. ime žensko. — U Vukovu rječniku.

3. HRANA, m. ime muško. — isporodi Hrane. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu. Dva človska Hrana i Radosav. Mon. serb. 563. (1822). Brats mu Dobroćini i Hrana. Deč. hris. 54. Hrana. Glasnik. 15, 289. 290. 201. 294. (1348?).

1. HRANAC, Hranca, m. ime muško. — isporodi Hrana, Hrane. — xiv vijeka sa starijim oblikom Hranec, a između rječnika u Daničićevu (Hranec). Deč. hris. 4. 7. 9. 10 i još na vrlo mnogo mjesta. Glasnik. 15, 292. 297. (1348?).

2. HRANAC, hranca, m. u Stuličevu rječniku: v. hranitelj.

3. HRANAC, hranca, m. vidi domazet. — U naše vrijeme u Istri. (S čakavskim akcentom) hrānac, 'qui nupsit uxori suae, quem quasi uxor duxit; cognomen viri'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26.

HRANAČ, Hranča, m. mjesto blizu Dobriña. Do Hranča. Mon. croat. 315. (1100, ali u prijepisu god. 1724).

HRANARINA, f. što se plaća kome sa hranu. — U pisaca našega vremena. Hranarina, 'kost-geld'. Zbornik zak. 8, 558.

1. HRANČA, f. selo u Bosni u okrugu Dobre Tuzle. Statist. bosn. 152.

2. HRANČA, m. ime muško. — isporodi Hranac i Hranče. — Na dva mjesta xiv vijeka. Brats mu Hranča. Deč. hris. 11. 76.

1. HRANČE, (Hrančeta? Hrančete?), m. ime muško. — isporodi Hranac i Hranča. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Hranče a brat mu Dobroslav. Deč. hris. 51.

2. HRANČE, hrančeta, n. vidi 1. hrana, c). Ranče, ime što ga mlada pridijeva mladem muškome. Skoroteča. 1844. 248. — ime što ga mlada pridijeva mladem ženskom. 249.

HRANČIĆ, m. prezime. — Od xiv do xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hrančić). Dobroćini Hrančić. Mon. serb. 97. (1830). Mijak Hrančić. Deč. hris. 6. 73. Hrančić Hrajsa. 47. 100. Bojadini Hrančić. 90. Matij Hrančić. Mon. croat. 211. (1521).

HRANČIĆI, m. pl selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 26.

HRANČINCI, m. pl. ime mjestu. — Prije našega vremena. Hrančinci. S. Novaković, pom. 150.

HRANČUJ, *m. ime muško*. — *isporedi* Hranac. — *xiv vijeka*. Hrančuj Radoslašč. Deč. hris. 6. 78. Sinu mu Hrančuj. 78.

HRANE, (Hraneta? Hranete?), *m. ime muško*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu*. Hrane Grubešič. Mon. serb. 564. (1822). Hrane. Deč. hris. 7. 24 i još na nekoliko mjesta. Hrane. Glasnik. 15, 294. (1848?).

HRANETA, *m. ime muško, isporedi* Hrane. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 111.

HRANETIĆ, *m. prezime (ime oca Hrane ili Hraneta)*. — *Od xiv vijeka do prije našega vremena, a između rječnika u Daničičevu* (Hranetić). Pribić Hranetić. Mon. serb. 97. (1830). Deč. hris. 60. Vojmila Hranetić. Glasnik. 15, 299. (1848?). Matej Hranetić. Mon. croat. 96. (1465). Hranetić. S. Novaković, pom. 150.

HRANETKO, *m. ime muško*. — *vidi* Hrane. Hraneta. — *xiv vijeka*. Hranetko Dragomanić. Deč. hris. 23. 92.

HRANICA, *f. dem. hrana*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. hraniča*. Gdi bješe slatki kus človjeka hranica svakoga bilja bus. M. Vetranić 1, 8. Gdi pasje hranice jedva im dotječe. 1, 100. Jaohi meni, stražici dubrovački, moja hranice, daleko ti mi ste! M. Držić 247. Okusit vodice nebeske hranice. Đ. Baraković, jar. 124. Tvu nebesku hranicu kad prid sobom ne gleda. I. T. Mrnavić, osm. 146. Ištući hranicu izgubi glavicu. (D). Poslov. danič. 34. Hranico mu biše u prsih nestalo. Oliva. 47. Nigda ne kti uzeti dio hranice one koji običavahu poglavari svima davati. A. Kanižlić, fran. 149. Bio je u poju da hranicom Isukrstu providi. utoč. 584. Travica im hranica, kamenica vodica. Nar. zag. nov. 188.

HRANIČ, *m. hranitelj*. — *U naše vrijeme*. Lakše je steći hraniča nego braniča. Nar. poslov. Srp. ilustr. novine. 1882. 155^c.

HRANIĆ, *m. prezime (po ocu Hrani)*. — *xiv vijeka, i u Daničičevu rječniku* (Hranić). Dubravac Hranić. Glasnik. 15, 295. (1848?). — *vidi* i Hranić.

HRANIĆI, *m. pl. ime mjestu*. — *Prije našega vremena*. Hranići. S. Novaković, pom. 150.

HRANIDBA, *f. vidi* 1. hrana (uprav djelo kojijem se hrani). — *Postaje od hraniti nastavkom ba; t ispred b mijenja se na d, ali se nalazi pisano*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, i u pisaca našega vremena*. U hranitbah smiješa žrstvo. J. Kavašin 24^b. Dnevnicu i hranidba pripada bez obzira dali je uređivanje trajalo cjeo dan ili samo neku čest dana. Zbornik zak. 1865. 293.

HRANIDBEN, *adj. koji pripada hranidbi*. — *U pisaca našega vremena*. Hranidbeni i putni troškovi za svjedoke. Zbornik zak. 3, 286. Popudbine i hranidbene troškove uređovno naređenih zastupnika. 1858. 510.

HRANIDRUŽIĆ, *m. prezime*. — *Na jednom mjestu xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Hranidružić). Hreja Hranidružić. Mon. serb. 34. (1249).

HRANIJEV, *adj. u Daničičevu rječniku*: 'hranijev', u selima između Morave i Kučajine koja je car Lazar dao Ravanići išla je međa 'na hranijevu ornicu' (Mon. serb. 197 god. 1381).

HRANIKUĆE, *f. pl. selo u Hercegovini u kotaru mostarskom*. Statist. bosn. 248.

HRANILAC, hranioca, *m. vidi* hranitelj. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (griješkom hranioc)*. Bijedan tožak svojim hraniocem... Osvešt. 3, 24.

HRANILICA, *f. vidi* hraniteljica. — *U dva pisca xvii vijeka i našega vremena*. Kakono da hranilica grije sinove svoje. M. Divković, bes. 461^a. Hranilica (radilica pčela). J. Pančić, zoolog. 119.

HRANILIŠTE, *n. mjesto gdje se što hrani (čuva)*. — *Od xvi vijeka (u čakavaca: hranilišće), a između rječnika u Stuličevu (custodia, cellarium, repositorium' s dodatkom da je riječ ruska)*. Hranilišće Davidovo. Korizm. 99^a. U svetom hranilišći da hranit se. Š. Kožičić 6^b.

HRANILISTVO, *n. vidi* hranilište. — *U Stuličevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

1. **HRANILO**, *m. ime muško*. — *xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu*. Hranilo se dštiju. Mon. serb. 59. (1298—1802). Hranilo. Deč. hris. 15. 50. 51. 83.

2. **HRANILO**, *n. ono što hrani, čuva*. — *U knizi xiii vijeka pisanoj crkvenijem jezikom: Položihs ustom mojima hranilo. Domentijan^a 324. i u Stuličevu rječniku (us hranilište) s dodatkom da je uzeto iz brevijara*.

HRANILOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hranilu)*. — *U naše vrijeme*. Boca 40.

HRANIMIR, *m. ime muško*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Hranimir). Hranimir. Mon. serb. 91. (1830). Deč. hris. 39. 40. 61. 118. Hranimir (među prenumerantima). Nar. pjes. vuk. 2, 650 jamačno treba čitati Hranimir.

HRANIMIRIĆ, *m. prezime*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Hranimirić). Dobrovoj Hranimirić. Glasnik. 15, 298. (1848?).

HRANIN, *adj. koji pripada Hrani (vidi* 8. Hrana). — *U Daničičevu rječniku: Hranin, toč Hrana: selu je Orahovcu koje je Grgur Vuković dao Hilandaru išla međa 'mimo Hraninu živu' (Glasnik. 11, 142)*.

HRANIONICA, *f.*

a. *vidi* hranilište. — *U pisaca našega vremena*. Hranionica 'kosthaus'. Jur. pol. terminol. 304.

b. *vidi* hraniteljica. — *U Stuličevu rječniku*.

HRANIONIĆ, *m. vidi* hranitelj. — *U Stuličevu rječniku, i u pisaca našega vremena*. Hranionić 'kostgeber'. Jur. pol. terminol. 304.

HRANIS, *m. ime muško*. — *Prije našega vremena*. Hranis. S. Novaković, pom. 111.

HRANISALIĆ, *m. prezime (po ocu Hranisavu)*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Hranisalić). Milica Hranisalića. Spom. sr. 2, 25. (1869—1876). Milicu Hranisaliću. 26.

HRANISAV, *m. vidi* Hranislav. — *Od prije našega vremena*. Hranisav. S. Novaković, pom. 111. Ranisav Stanković. Rat. 248.

HRANISAVIN, *m. prezime?, ili adj. (koji pripada Hranisavi) po majci Hranisavi?* — *xviii vijeka*. Boško Hranisavin. Glasnik. 11, 3, 226. (1710).

HRANISAVLEVIĆ, *m. prezime (po ocu Hranisavu)*. — *U naše vrijeme*. Hranisavlević. D. Avramović 254. Ranisavlević. Nar. pjes. vuk. 3, 583 (među prenumerantima).

HRANISLALIĆ, *m. prezime (po ocu Hranislavu)*. — *xiv vijeka*. Rajko Hranislalić. Deč. hris. 8. Veljane Hranislalić. 20. Draža Hranislalić. 22, i još nekoliko puta.

HRANISLAV, *m. ime muško*. — *isporedi* Hranisav. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Hranislav). Hranislav Svračić. Mon. serb. 33. (1249). Hranislav Prvoslavčić.

34. (1249). Hranislava. 59. 61. (1298—1802). 564. (1822). 97. (1880). Deč. hris. 78 i još na vrlo mnogo mjesta. Popr. Hranislav Jep(isku)povič. Glasnik. 15. 275. (1848?). — *I kao presime u naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 81.

HRANIŠA, m. ime muško. — *Od XII do XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu.* Hranišu. Mon. serb. 7. (XII vijek). Hraniša. 60. (1298—1802). Deč. hris. 17. 22. 85. 91.

HRANIŠIN, adj. koji pripada Hraniši. — *I između rječnika u Daničičevu (Hranišins).* Sestra Hranišina. Mon. serb. 59. (1293—1802).

HRANIŠTE, n. u Stuličevu rječniku: v. hranilište.

HRANIŠTICA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

HRANITA, m. ili f.? ime muško ili žensko? — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

HRANITEL, m. čovjek koji hrani. — *isporedi hranilac, hranac. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vrančičevu (nutritor'), u Mikašinu (hranitel, koji hrani, nutriticus, nutritor, altor, institutor, alumnus'), u Belinu (balio, il marito della balia', educator' 126*), u Bjelostjencu (kajkavski hranitel, gojitel, nutritus, nutritor, altor, alumnus, educator, nutrien'), u Jambrešičevu (hranitel, nutritus, nutritor'), u Voltigijinu (nodritrice, allevatrice', ernährerin'), u Stuličevu (nutrien, nutritor, nutriticus, altor, custos'), u Vukovu (der ernährer', nutritor, altor'), u Daničičevu (hranitel', custos'). a) uopće.* Vožda i hranitelja starosti moje. Stefan, sim. šaf. pam. 9. Hranitelj gladujućih. A. Vitalić, ist. 520. I ki u svih svojih želja' razmišljaju hranitelja. J. Kavanin 888*. Bude joj štititelj, hranitel. S. Rosa 51*. I biti će kralj hranitelji tvoji i kraljice dojitelje tvoje. I. Velikanović, uput. 1, 209. Hranitelj, ranitelj, naučitelj. B. Leaković, nauk. 309. Carevi će biti hranitelji tvoji i carice njihove tvoje dojkinje. D. Daničić, isai. 49, 28. — b) u užemu smislu, čovjek koji othrani koga kao svoje dijete. Hranitelju i obranitelju Isusa. H. Bonačić 155. S. Josipe hranitelju Isusa. J. Banovac, privs. obit. 79. Otac i ranitelj svemogućega. pripov. 144. Živlaše pod oblastju svoje matere i svoga ranitelja. J. Filipović, prip. 1, 41*. Darujte me, ranitelji! ranitelji, roditelji! (pjeva slijepac). Nar. pjes. vuk. 1, 138. Vidite l' me, ranitelji! Ja sam željan bela dana. 1, 142. Hranitelj je kao i roditelj. Nar. posl. vuk. 348. Hranitelj, pflēge-vater'. Hranitelji, pflēge-ältern'. Jur. pol. terminol. 388. Hranitelj, zieh-vater'. Hranitelji, zieh-ältern'. 658. Hranitelj, hraniteljka, oni koji othrane jedno dijete, N. Lepeš. Slovinac. 1884. 108. — c) kaže se volu, kao od milosti. — između rječnika u Vukovu: Hranitelju moj (kažu volu kad ga miluju). Kam' volovi moji hranitelji? Nar. pjes. vuk. 3, 566. I volove naše raniteje. 4, 463. I skoro smo makli hraniteje iz jarmova prva. Osvetn. 1, 22. — d) u prenesenom, metaforičkom smislu. Duši moje vožda i hranitelja tepla. Mon. serb. 184. (1848). Istinije veri častitelj i hranitelj. Š. Kožičić 46*. Stražci i hranitelji ustrpenja. Š. Budinić, sum. 58*. Bože mira i ljubezni ljubitelju i hranitelju. M. Alberti 960.

HRANITELJAN, hraniteljna, adj. nutrien, koji hrani (o onome što se ije, o hrani u pravom i u prenesenom smislu). — *U knigama pisanijem crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (alibilibi, nutrien').* Rečenoje i zšlo hraniteljnoje ne malu polzu i spasenije vam umnožajets. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176.

HRANITELJICA, f. žensko čelade koje hrani (vidi hranitelj) i s osobitijem značenjem: dojila — *isporedi hraniteljka, hraniteljnica. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikašinu (hranitelica, dojnica, nutrix, educatrix, altrix, alumna, mater, nutricia'), u Belinu (balia, nutrice, donna che allatta gl' altrui figlioli', nutrix' 125b), u Bjelostjencu (kajkavski hranitelica, gojitelica, nutrix, altrix, alumna, nutrien, educatrix'), u Jambrešičevu (hranitelica, nutricula, nutrix'), u Voltigijinu (nodritrice, allevatrice', ernährerin'), u Stuličevu (nutrix, nutricula, altrix').* Hranitelica od bogomilosti. B. Kašić, nasl. 224. Nijedne hranitelice krstjanske ali babe da ne bude u njihovih kućah. M. Bijanković 5. Ti koja si hranitelica općena i razdijelnica svega blaga. B. Zuzeri 276. Hranitelica i majka grijući sinove svoje. J. Matović 7. Hranitelica, pflēge-mutter'. Jur. pol. terminol. 388. Hranitelica, zieh-mutter'. 658.

HRANITELJKA, f. vidi hraniteljica. — *Akc. u mijenja u gen. pl. hraniteljškā.* Hraniteljka, die pflēgemutter'. V. Bogišić, zborn. 981. vidi i naj sadnji primjer kod hranitelj, b).

HRANITELJNICA, f. vidi hraniteljica. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stuličevu (us hranitelica, a u Daničičevu (hraniteljnica, custos femina').* Poručnicu mogeog tvrđadago zastupenija i hraniteljnicu prčistaju maters tvoju podaju ti. Stefan, sim. pam. šaf. 9. Ljubim im ruke kao zaslužnim hraniteljnicama. D. Obradović, sav. 67. Grleći slabima rukama blagodari raniteljnici svojoj. basn. 83.

HRANITELJNİK, m. vidi hranitelj. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

HRANITELJSKI, adj. koji pripada hraniteljsima. — *Samo u Stuličevu rječniku: nutriticus'.*

HRANITI, hrāniti, impf. servare; alere. — *Akc. kaka je u praes. taki je u impf. hrānāh, u aor. 2 i 3 sing. hrāni, u part. praet. pass. hrānen; u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf. — Riječ je praslavenska (chorniti) s prvijem značenjem; isporedi stslav. hraniti, rus. хронить, češ. chrāniti, pol. chronić. — U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: alere; nutrire; pascere; servare; u Mikašinu: hraniti, gojiti, odhraniti, nutrio, nutricor, nutrico, alo, educo, foveo, sustentare; hraniti, ostaviti, spremiti, servo, asservo, custodio, condo, loco, repono; u Belinu: 'nutrio' 516*; 'alo' 65*. 698*; 'sustineo' 461*; 'tracto' 743*; 'governare, inteso d' animali' 854*; 'servo' 669b; u Bjelostjencu: 1. hranim, gojim, nutrio, alo, cibo, reficio, foveo, nutrico'. 2. hranim živinu, pabulo'; (s dodatkom da se govori u Dalmaciji) hranim, čuvam, spravjam, servo, asservo, custodio, condo, loco, repono etc.; u Jambrešičevu: 'nutrico, nutrio, cibo, alo'; u Voltigijinu: 'mantere, nodrire', 'nähren, erziehen'; 'custodire, conservare', 'aufbewahren'; u Stuličevu: 'alere, nutrire, cibare, alimenta suppeditare; servare, conservare, ponere, reponere'; u Vukovu: 1. 'nähren', 'alo'. 2. 'bewahren', 'servo', cf. čuvati; u Daničičevu: 'custodire; alere'.*

1. aktieno.

a. servare, custodire, starije je značenje: čuvati, držati kod sebe. a) uopće. aa) objekat je što tjelesno. aaa) subjekat je čelade. Drugi hrusovoj da hrani Stepan Benčulić. Mon. serb. 102. (1832). Pušćam Marku brvija, da ga hrani. Mon. croat. 132. (1487). Niki pop toliko hrani svete oštije. Naručn. 44*. Običujuć se, da ih (dukate) očeš hraniti. Korizm. 81b. Hran' mi baratu. M. Držić 48. On od djeda i pradjeda u istoku

carstvo hrani. I. Gundulić 489. Drži to, ter hrani. F. Glavinić, cvit. 228^b. Mudri hranit svi nastoje stvari grajske priji' neg svoje. J. Kavašin 167^b. Hranite pomhivo i zatvorate sve što imate u vašem stanu svjetovnoga blaga. B. Zuzeri 27. — u ovom se primjeru smrt shvaća kao da je čelade: Koja smrt hrani, drugoj ne da. Nar. posl. vuk. 140. — *bbb*) subjekat je što ne-živo, te je glagol u metaforičkom smislu i znači da objekat u njemu stoji. A usti ke mñah da med hrane, čemerom su otrovane. I. Gundulić 281. Jer mē oči pokrivene prah i suze od svud hrane. A. Gledević 52^b. Ko zlato svjetlost ima, blagomiris cvijetje hrani. J. Kavašin 157^a. — *bb*) objekat je što umno. Hraniti vėru i čėsta podobnuju ka igumenoma. Sava, tip. hil. glas. 24, 221. S jejuže čistoću hrani va veki. Š. Kožičić 52^a. Blažene i grane od duba zelena, ke časno sad hrane glas od ěe (*gospoje*) imena. D. Rašina 187^a. Ah nesvijesni sasma ljudi ki hočete ljubav hranit', od koje se blusti i hranit' svak po svojoj opći čudi. S. Bobalević 284. Jedan sam milostan pogled vil žudene hraniti kripostan živa je sved mene. I. Gundulić 142. Gdje zlamenja mjesto hrani još i ostatke male njeke od mostova koje lani car prostrije priko rijeke. 320. Hasan velikoga blagajnika mjesto hrani. 561. Da kratjanske staze slidiš, da kriposti hraniš svete. A. Vitalić, ost. 6. Hraniti prijateljstvo 'amicitiam retinere'. A. d. Bella, rjeđn. 71^b. Ki ufahe hrane u Bogu. I. Đorđić, salt. 106. Ja ću djevstvo moje hraniti. D. Obradović, živ. 83. Ali, ima li ljudi vražji naslidnika, koji ovu hrane zloću? Đ. Rapić 126. A onaj koji drži u srcu svomu ne-navidost drži i hrani nemiloga vraga paklenoga. 132. Onog koji vjeru i čast hrani. Osvetn. 8, 12. — *b*) kaže se i mjesto gdje se što hrani. *aa*) u pravom smislu. Pot svoj kupjaše i hranaše v čaki. Š. Kožičić 87^b. I Ijudeji jesu ulje, s kojim jesu jereje i kraje mazali i v njih oblast postavljali, v rogih hranili. Postila. Ff3^a. Sveder ga (*cvit*) u vodi hrañu ja studeni. D. Rašina 83^b. A vam će se zgoda taka prigoditi, kako onomu ki u njedru hrani svomu zmiju, ka ga peči paka. S. Bobalević 284. Ovo bilje, koje hrañu u kamenu ovom sudu. Jedupka nezn. pjesn. 287. Na uzdi drži jednu ruku, pri prsih drugu hrani. I. Gundulić 426. I vojske mu sve satiru i u verigah nega hrane. G. Palmotić 1, 79. Alabastro u kom dragu pomas hrani. I. V. Bunić, mand. 17. Inpolite poštovani, u tamnici ti ga hrani. P. Hektorović (?) 114. Gdi crkveno blago hrani. 115. A pšenicu hraniti je u žitnicu. J. Kavašin 879^b. Mirko dugu dijku preko krila hrani. Osvetn. 2, 112. — *bb*) u prenesenom, metaforičkom smislu. Hranite utrpljenje v pameteh vaših. Transit. 70. Dum Mavrom ocem poštovanim, u srcu primedno momu koga hranim. P. Hektorović 75. Ako toj srce tve, ko srce mē rani, jur drugu juvezan u sebi sad hrani. D. Rašina 83^b. Da bude hranio i držao u srcu stvari. Š. Budinić, sum. 2^b. Vriionuš zlobu na Aleksanda v srci hrañake. Aleks. jag. star 8, 324. A i ures drag sunčani od svē lijepe vjerenice, ki u srcu gleda i hrani, ne da mu ino željet lice. I. Gundulić 412. Razbluđno je tvoje krilo, u ěem hraniš bijele lijere. G. Palmotić 2, 26. Jedovite još privare u himbenom srcu hraniš? 2, 859. Prosi, da bi u tvomu srcu ovi moguću plamen hranil i nitil. A. Georgiceo, pril. 53. U spomeni sved hranit ću tvē besjede. I. Đorđić, salt. 407. Koji u srcu protivu svomu iskrñemu ne-navidost rane. J. Filipović 1, 176^b. Ako ne usraniš i ne usdržiš u srcu tvomu ufahe zajedno i straha. F. Lastrić, ned. 42. Veće u

prsimu hrane otrova protivu svetoj crkvi rimskoj. Ant. Kadžić 478. — *c*) *isrećen je način kako se što hrani u pravom ili u prenesenom, metaforičkom smislu*. Reče im da hrane još bolje svezana (*Jesusa*) dokoli dan svane pod stražu s svijeh strana. N. Najlašević 1, 131. Vidiš kako te hranim a ti tvrda kamena. M. Držić 291. Moj ju (*dragu*) ognjeni uzdah moli, da me u trudu već ne hrani. I. Gundulić 224. I odkriveno stegno hrani. 545. Ogañ Veste svē božice u velikoj hrane slavi. G. Palmotić 1, 99. Milosti Božje koja hrani dušu u bogolubstvu. Ant. Kadžić 166. Bradu koju Moskovi običavali su nositi i raniti velikom pomhom. A. Tomiković, živ. 106. Jakov jaše ata četvrtaka, a drugoga u povodu rani. Nar. pjes. vuk. 4, 484. 'Kamo biš ti bile dojke svoje?' 'Hraniću ih ko druge devojke'. Nar. pjes. istr. 1, 26. — *d*) *može se izreći, kome ili čemu je namijeñeno ono što se hrani*. *aa*) *može biti namijeñeno čeladetu koje se isriće: aaa*) *dativom*. Narod drugi tvoj, kojemu hraniš raj, Bože moj. N. Dimitrović 78. Nastoje srce ěemu bez oskvrnosti do konca hraniti. F. Vrančić, živ. 73. Braće, ovo je jedna vila ka ti mnogu ljubav hrani, ka na ures tvoj sunčani stravila se je i smamila. I. Gundulić 184. Nemu samomu, a ne drugomu hranim veru. F. Glavinić, cvit. 28^b. O Ljubice kćerco, hrani Captislavi ove urese. G. Palmotić 2, 228. Kakono je (*sakono*) i potvrdi, i vijerno ih nami hrani (*dužd*). J. Kavašin 103^b. Osvijem kuća i dućani, ke t' štedite! čačko hrani. 107^a. Zaručniku Božjem hrane djevstvo u molbi (*dumne*). 868^a. — *amo može spadati i ovaj primjer u kojemu se govori o neživim stvarima kao o čeladetu (u šali)*: A ja vas život moj hranim naj miliji pečenici ugodnoj i dragoj buklji. I. Gundulić 152. — *bbb*) *akuzativom (i genitivom) s prijedlogom za*. Za me svoj obraz i liče još hrani. Š. Menčetić 186. Jer dukate hranim za ěe. M. Držić 274. Za Ibrahima Sinan veće neg' li za se sablu hrani. I. Gundulić 527. Što hraniš onamo unutra za tvojijeh izabranijeh. I. Držić, nauk. 87. Dare veće hranim za te. G. Palmotić 1, 906. — *ccc*) *ovamo bi mogao spadati i ovaj primjer u kojemu se kaže prijedlogom proč da se što hrani kome na štetu*: Taj, viteže, silu hrani proč himbenijem Trojanima. G. Palmotić 1, 121. — *bb*) *može biti određeno za ěeku prigodu, potrebu, za ěeko vrijeme*. *aaa*) *ovo se obično kaže akuzativom (i adverbom) s prijedlogom za*. Videć, da neću ja (*jisti*), ni oni ne htiše, ěeg da za drugovja hrane odlučiše. P. Hektorović 8. Ne smišljaj nevoje, neg život tvoj hrani za vrijeme za bolje, jere te Bug hrani. N. Najlašević 2, 135. Hranite vašu vlas potrebe za veće. G. Palmotić 1, 203. Hranit štogodi za sveca. (D). Poslov. danić. 27. — *ovi primjeri u isto doba spadaju amo i pod aa*) *aaa*): Hrani mi život tvoj za vrijeme za bolje, skoro će, cvijete moj, proč ove nevoje. N. Najlašević 2, 86. Treći (*dio*) za svoju hranu hrañahu sebi i domaćima svojim. B. Kašić, is. 83. Krajevstvo svakako hranim ti za pokoj, neprijatelj nikako negoli sluga tvoj. I. Gundulić 189. — *bbb*) *s prijedlogom na*. Tim tvoj slavni život hrani na vremena svjetla i boja. I. Gundulić 356. — *ccc*) *prijedlogom do (samo o vremenu)*. A ti si hranil dobro vino do sada. Bernardin 16. joann. 2, 10. Ti istinom hranio si dobro vino do sad. N. Rašina 81^a. Neg ga ću (*tvoj dar*) u slavi hraniti do smrti cijed tvoje ljubavi. N. Najlašević 2, 83. — *ddd*) *samijem adverbom*. Iz mañega suda počni mu točiti; veći hrani onuda kud ćemo hoditi. P. Hektorović 9. — *e*) *snacheće je kao kod čuvati*,

2, a) aa) ana) β) i c, bb). Da vi hrane od zla. Mon. serb. 28. (1240). Koga Bog hrani, toga ruke človičanske ne mogu obraniti. Aleks. jag. star. 3, 265.

b. nutrire, alere, davati kome (objektu) hranu. a) u tjelesnom smislu. aa) subjekat je čelade. aaa) objekat je čelade. Ako bi se našal ki bi diteu hranil. Naručn. 99b. Sto prorokov ili pripovjedačev očajno je hranil i živih držal. Postila. h8a. Prigrliši uboštvo u kojemu Mandalijsena tebe hranaše. A. Gučetić, roz. jez. 149. Marijo koja si raniła i uzdigla spasiteja. P. Posilović, nasl. 70b. Hraniti gladne. Azbuk. 1690. 14. Ako može hranit popa, može i djaka. (D). Poslov. danić. 3. Imaše čuvati, voditi, hraniti jedinorođenoga vječnoga sina. Čestitosti. 5. Udoivicu koju crkva za ljubav uzdržaše i ranaše. M. Zoričić, osm. 99. Gladne dice jer ne hraniš? V. Došen 39b. Nega do smrti redom hraniti obećaše. M. A. Rejković, sabr. 17. Budući dužan služit, ranit i uzdržat oca i mater u svako vrime. M. Dobretić 444. Gdi sam ja vas ljubio kako otac sinove, hranio milostivo kako mati ditiše. Đ. Rapić 9. Kakovi je taj vaš Bog koj' ne može raniti svoje slugе kod sebe, već ih šije do mene? Nar. pjes. vuk. 1, 180. Svakom bratu i dobru junaku koji ore pa sirote rani. 1, 193. Te sij, sinko, šenicu bijelicu, te ti rani i mene i sebe. 2, 488. Da će dati šenice da hrani vojsku. Vuk, nar. pjes. 8, 88. — hrana se može izreći instrumentalom. Ranila ga si mlikom tvojiye prsi. P. Posilović, nasl. 75b. Hranih sebe tuznijem kruhom, malo mlika. J. Kavašin 81b. Jer nas rani tilom svojim. A. Bačić 8. Tko te ranio jizbinama nebeskim u pustihi. F. Lastrić, test. 114b. Raniću te bijelom šenicom. Nar. pjes. vuk. 1, 300. Ranila me medom i šećerom. 1, 313. Ne šće davat čedo na dojilje, već ga rani u svom manastiru, rani nega medom i šećerom. 2, 64. I rani ga lebom bijelijem a napaja vinom crvenijem. 2, 445. amo spada i ovaj primjer gdje što stoji mj. instrumentalu. Ranu nenu što me je ranila. Nar. pjes. vuk. 2, 164. u ovom primjeru stoji grijeshkom us instr. prijedlog s: Hraneći ga s mojim tilom. J. Banovac, prip. 95. — mješte hrane, mogu biti u instrumentalu riječi trđ, muka itd. Koje je on svojim trudom ranio. A. Bačić 114. Ubivši nepravredno čovika, vaju vratit onim, koje je on svojim trudom ranio. uboj. 39. Jer te brat Kam svojim trudom hrani. M. A. Rejković, sat. K5a. — bbb) objekat je ljudsko tijelo ili koji njegov dio; ovo može pripadati samome subjektu. S jednom lađom ja strahivo hranim tilo. V. Došen 57b. Jer vam muke ljudske uzmu ruke, ter nesite trbušine hrane. Osvetn. 4, 21. ili kome drugome. Hranim sedmero grla na kupici i mreži. S. Lubiša, prip. 259. — ccc) objekat je životinja. Gdi bi ih mogal desetero (sviña) hraniti. Mon. croat. 255. (1553). Zmije je (viju) jadovne njih mlijekom hraniše. D. Rašina 45b. Tko mačke ne hrani, miše hrani. (D). Poslov. danić. 130. Pak on sviñe hrani kukuruzi. M. A. Rejković, sat. D7b. Kućnim sinom (sijenom) pak ob zimu hrani. I5b. Ja sam mleko prosio, te sam jagñe ranio. Nar. pjes. vuk. 1, 131. Ranila devojka lava i labuda. 1, 279. On lice grdi, sokola rani. 1, 476. Sokole sivi, ja te ne ranim, ja te ne ranim čime se rani, ja lice grdim, tebeka ranim. 1, 476. On i (orlušice) skupi u svil'na nedarca, odnese i dvoru bijelome, pa i rani čitav mesec dana. 2, 390. Rani dobro i koñe i Turke. 4, 154. Ko kupus sadi i krmaču hrani ne boji se gladi. Nar. posl. vuk. 144. Od onoga (meda) što je bio ostavio da hrani koñnice

preko zime. Vuk, poslov. 78. — bb) subjekat može biti životinja. Ptiče tuđe kako svoje čuva i hrani. A. Gučetić, roz. jez. 142. Ova je krava hranila mlikom, sirom i maslom svu kuću moju. M. A. Rejković, sabr. 57. — cc) subjekat može biti zemlja koja rađa hranu. Zaklinam tebe, zemlo, onim, koji te je stvorio i zapovjedio da svako živuće imaš na sebi držati i plodom tvojim raniti. L. Terzić 308. Hrani zemlja lute zmije. J. Kavašin 77a. Zemlja svakog' hranit more. V. Došen viii. Kog' zelena hrani bara. 108b. Što godi zemlja hrani. 229a. Kosovo ga i poji i rani. Nar. pjes. vuk. 2, 418. — dd) u prenesenom smislu, subjekat može biti ruke itd. Mene rane vaše ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Na suhijeh deset zanoktica, što me jedva suhim kruhom hrane. Osvetn. 3, 38. — ee) subjekat može biti sama hrana. Kad pastire hrani mliko. J. Kavašin 378b. — b) u duševnom smislu, metaforički. Bog hrani kruhom od života i od razuma. N. Rašina 207a. ecclesiastic. 15, 2. Hrani, tovi i usdrži nas prislavno pričeštenje. A. Komulović 46. Crijezmo življenje krepost hrani i jaku čini. M. Divković, bes. 98a. Kako kruh tlesni tilo hrani tako na priliku ovi sakramenat hrani dušu. J. Filipović 1, 482a. Pica tila Gospodinova koja hrani i goji dušu u milosti Božjoj. Ant. Kadčić 113.

c. alere ac sustinere, značenje kod b shvaća se u širem smislu, te znači ne samo davati objektu hranu nego i drugo što mu je potrebno za življenje, tijem kao da ujedno biva značenje kod a i b. a) subjekat je čelade. aa) objekat je čelade. Da hraniti popa po zakonu. Zak. duš. šaf. pam. 32. Da ja hoću hraniti i počtovati kako mater. Mon. serb. 274. (1410). Mene mlada u polaći tvojei hraniti hoćeš. Aleks. jag. star. 3, 236. I da ženā držat bude (Turčin), koliko ih je hranit jaki. I. Gundulić 574. S mukom rani deset sinova. S. Margitić, fal. 66. Rodi majka devet posobaca, sve i majka udova ranila na preslicu i desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 128. Rani majka devet mili sina sve s preslice i desnice ruke. 1, 125. Nevjesta se bani i veoma fali da j' pošteno hrani ne gospodar dragi. 1, 355. Rani majka Materino zlato, dok je zlato do kudeje bilo. 1, 471. Ja ću ranit sina Useina, raniću ga, pa ga oženiti. 1, 607. Što će dvoje dece govoriti? oće li me do smrti raniti? 1, 608. Zast' ja ranim u mojemu dvoru devet nemo, drugo devet slepo. to ja ranim s mojem vernom ljubom 2, 8. Rani majka devet mili sina, ranila ih dok ih odranila. 2, 88. Ja sam tebe, čedo, odranio, ranio sam, al' rodio nisam. 2, 71. Kralj ga rani sedam godin dana, da raščera kićene svatove. 2, 152. Rani čedo carica gospoda, rani čedo i neguje lepo, kako svaka majka čedo svoje. 2, 157. Evo, mati, Bogom posestrime, ran' je, majko, mene kakono si. 2, 375. Pa otide k dvoru bijelome, da on rani ostarjelu majku. 3, 498. Tad zakuka dvan'es udovica koje rane trides siročadi. 4, 124. Rani sina, pak šali na vojsku. 4, 206. Hrani sirotu na svoju sramotu. Nar. posl. vuk. 343. — bb) objekat je životinja. Pastuha da ne hrani. Mon. serb. 61. (1293—1302). Da hrani vsako selo po jednoga koña kudra. 99. (1830). Ni koñ hrane ni psas hrane. 185. (1848). Ob zimu i (ovce) hrani na toru. M. Divković, bes. 457a. Ja sam sablu za sebe kovao, a žđrala sam za sebe ranio. 2, 502. I usjedni agina dogata koga aga rani za mejdana. 3, 200. Dobra dora u podrumu ranim. 3, 231. Hrani koña kao brata, a jaši ga kao dušmanina. Nar. posl. vuk. 342. Hrani peeto da te uje. 342. — b) subjekat je zemlja, gora itd. shvaćeno je u metaforičkom smislu.

aa) objekat je čelade ili životinja Gora u nas kamena hranaše Brgata. I. Gundulić 148. Koje jošter zemlja hrani (*duhove otrovane*). V. Došen 116^a. Garevica, zelena gorice! ne raniš li u sebi junaka? Nar. pjes. vuk. 2, 78. Bog t' ubio, goro Romanijo! ne raniš li u sebe sokola? 3, 12. — **bb) objekat je bička.** S čepisi ke hrani gizdavi perivoj. P. Hektorović 35. Perivoji ki nevhla stabla hrane. J. Kavašin 481^b.

2. pasivno.

a. vidi 1, a. Negova hranaena vëra. Mon. serb. 558. (1586). Odsela jest hraneu od svake pogibi (*vidi 1, a, e*). M. Marulić 178. Ježe i velikoju veroju hranaeno je. Š. Kožičić 41^a.

b. vidi 1, b. u jedinom primjeru ima neobični oblik (*h*)ranit mj. hraneu. Jer (*junad*) ranita teško simom hodi. J. S. Rejković 95. Hraueu ,altus'. A. d. Bella, rječn. 516^b. Hraueu travom ,herbilis'. 368^a.

c. vidi 1, c. Bogomz hranimij gospodarz. Mon. serb. 534. (1485). On s Danicom lijepom hraneu. G. Palmotić 1, 290. Mojsije mogae biti hraneu za sina od njegove kćeri. M. Radnić 9^a. Za pedepse 'e hraneu gori. J. Kavašin 458^b.

3. sa se.

α. pasivno.

a. vidi 1, a. Da se lista hrani do razloga pokladnoga. Mon. serb. 409. (1441). Ke se časti u tej strane plemenitim ljudem hrane? M. Marulić 323. Ne ugašuje se toplina, da vazda se pita i hrani. Transit. 92. Zakon stvori iže do sada hranit se. Š. Kožičić 22^a. Tebi se hraniše dipli ove samomu. M. Držić 25. Tebi se meju svime, er ju (*vilu*) ti sam rani pogledom tvojime, od bogov sad hrani. F. Lukarević 7. Ove se hrane kako za svete moći. B. Kašić, iñ. 17. A od unuk se carskijeh hrane kosti gore neukopane. I. Gundulić 284. U slavnijeh se djelih hrani (*ime*). 481. I ako vam s druge strane visoke se česti kite i velika dobra hrane, kad mir s carom učinite... 454. Malo štoje zloče hude, nu im se vječna muka hrani. G. Palmotić 1, 69. Za otkupe da se moje nim neizmijerna plata hrani. 1, 304. Lijepom krunom ka se hrani u stolnomu Biogradu. 2, 241. U kije se vjeri hrani svako otajno moje znanje. P. Kanavelić, iv. 8. Gdje im grijehu i zlobi pravda osvjetna hranaše se. 588. Ključ neka se hrane čuvanjem pripomljivim prid pastinom od duš. M. Bijanković 28. Jer se onemu časti hrane, ki do konca ne sostane. P. Hektorović (?) 141. U fratar Kate svete iglica se draga hrani. J. Kavašin 323^a. Zlo od grijeha, s koga pakō nam se hrani. 426^b.

b. vidi 1, b. a) u pravom smislu Da se odu kuće hrani. Mon. serb. 98. (1830). Da se hrani mesečinom. 98. Da se crkvenom brašnom hranii. 98. Po vsēh crkvaht da hranets se ubozy. Zak. duš. pam. šaf. 81. Drugo, da s takovim odkupljenjem i ofrom su se mogli popi i služabnici crikveni obdržati i hraniti, kako jest od toga sam Bog ka biskupu Aronu govoril. Postila. Aal^a. Tko otaru služi od otara se ima raniti. F. Lastrić, ned. 111. Neka se rani tilom moijem (*štamparskom grijeshkom moijom*), na trepi mojoj. test. 301^b. — **b) u metaforičkom smislu.** Nauka mlikom često rane se. F. Lastrić, test. 86^a. A s blagom se duša rani. V. Došen 76^b.

c. vidi 1, c. Kako se imaju stariji otac i mati hraniti. Stat. krč. ark. 2, 293. Da se roditelji hrane. A. Kalić 356.

β. refleksivno.

a. vidi 1, a. Sbludete se i hranite se otz neprijazni (*vidi 1, a, e*). Sava, tip. hil. glasn. 24, 175. Da se hrani neockvrnen duh vaš. Ber-

nardin 34. paul. Ithessal. 5, 23. Gdi može moje sdaće da se noj ne hrani? G. Držić 870. Pače ću reć veće: ka se tebi hrani, ka ti se nameće. H. Lucić 219. Nije trijebi to za ñe, za tebe ti se hran'. I. Gundulić 155. Za malo se potrpite i žudjene na pokoje hranite se i držite. G. Palmotić 2, 85. Svaki se hraniti smi listo za slavu. B. Krnarutić 11. Hraniti se ,sich hütten' ,caveo'. Vuk, rječn.

b. vidi 1, b. — Između rječnika u Mikafinu (hraniti se, jesti, blagovati ,vescor, pascor, edo, comedo'), u *Belinu* (edo' 458^a), u *Bjelostjenčevu* (hraniti se, gojim se ,nutricor, nutrior, edo'), u *Stuličevu* (edere'), u *Vukovu* (sich nähren' ,sustentor'). **a) u pravom, tjelesnom značenju. aa) uopće.** Kako ubozi ljudije hode po svētu terz se hrane. Spom. sr. 1, 98. (1402). Prokle zemlju, neka se u trudu i znoju rani čovik na noj. F. Lastrić, ned. 288. Kako se iziskuje u dici, da se rane po sebi, uzamši kašičicu. 380. Da se pošteno hrane, odvajaju i živu. A. Kanižlić, kam. 215. Kad se zaman vi hranite, a svog' puka ne branite. V. Došen 286^a. I hrani se s ženom kako more. M. A. Rejković, sat. F7^a. Naj to tebe, slugo Milovane, te se rani i oda zla hrani. Nar. pjes. vuk. 2, 176. Pak ti idi svome belom dvoru, pak se rani dok ti s' sreća javi. 2, 420. Stare majke, ranite se same! 8, 299. Slabo se j' hranila. Nar. prip. mikul. 79. Oni piju i dobro se hrane. Osvetn. 2, 108. Družinari su se tanko hranili. M. Pavlinović, rad. 37. — **bb) izriče se i hranu: aaa) instrumentalom.** Koji se jajerom hrane. M. Držić 245. Ufaj, er vik neć hranit se suzama. F. Lukarević 215. Voćem otoka ovoga hranimo se. Aleks. jag. star. 3, 291. Tudijem se ne hrani, daj mi ovou, lupežu. I. Gundulić 149. Čačka moga dvorne slugje obilnim se brašnom hrane. 219. K6 zvijer, vjetrom kã se hrani. J. Kavašin 37^b. Med sladeni kim se hranu. 541^b. Čijem se hraniš? B. Zuzeri 269. Ilarijon staše u pustiñi raneći se travom. J. Filipović 1, 285^a. U znoju obraza tvoga raničeš se kruhom. F. Lastrić, ned. 357. Travama i koriñem se jest ranila za 40 godina. od' 164. Ne htijaše se hranit drugom jestojskom. Đ. Bašić 84. Pãs koji se mećom hrani. V. Došen 167^b. Jistbina kojom hranimo se. I. Velikanović, uput. 3, 56. Kad se želudom hrani. A. Kalić 410. Pak ti ori, to se lehom rani. Nar. pjes. vuk. 2, 141. Neka prosi da se lehom rani. 8, 693. *amo može spadati i ovaj primjer u kojem je u instrumentalu ono što daje hranu:* Do života svoga tēmszi selom da se hranyi. Mon. serb. 112. (1321—1336). — **i grijeshkom s prijedlogom s.** S voćem i s travami ranau se. E. Pavić, ogl. 9. Imam blaga da se ranim s nime. Nar. pjes. vuk. 4, 119. — **bbb) genetivom s prijedlogom od.** Otz živa hraniti se. Physiol. nov. star. 11, 200. Raniti se od rane što mu ostaje. P. Posilović, cvijet. 76. — **ccc) lokativom s prijedlogom o (ob).** Vidiš li, nikomu gdi štete sada ni', neg li se o svomu boravi i hrani? N. Najšković 2, 118. Ob mitu se hrane. Đ. Baraković, vil. 82. — **cc) isrećeno je instrumentalom ono čim se stječe hrana.** Da bih konistricice plel ter se mojim žuji hranil. Živ. jer. star. 1, 228. Hranim se mojom hitrosti. B. Kašić, src. 85. Koj' se rani maćem po krajini kao soko kral'ma po oblaku. Nar. pjes. vuk. 8, 463. Hranicu se do groba tkañem na stativama. S. Lubiša, prip. 78. **i s prijedlogom s.** S težkim znojem moraš se hraniti. M. A. Rejković, sat. F6^b. Osim sabje i debela doga s kojima se rani po krajini. Nar. pjes. vuk. 8, 544. — **b) u duševnom smislu, me-**

taforički. Tugami se gojim i jadi se hranim. P. Zoranić 18^b. Jer o slatkom tvom pozoru mē se srce hrani. D. Rašina 105^b. Tko god se hranio bude ovom pićom, može vječni sebi život obećati. B. Zuzeri 299. Čim se rani duša. A. Bačić 86. Crkva sveta želeći da nesini sinovi na svoja vrmena istomaćenem otajstva od sv. vire i nauka mlikom često se hrane. J. Banovac, razg. 66. Ufašem se počeo hraniti. J. Krmpotić, kat. 58. Šuplje glave vjetrovim se hrane. Osvetn. 3, 21. Vaja nam počekati i hraniti se nadom. M. Pavlinović, rad. 42.

c. *vidi* 1, c. Ka se ono hrani zvir u ognju, koja moć ima tu, da može svim stvarima vrha doć? D. Rašina 120^b. Hraniti se dobro, governarsi bene, cioè haversi buona cura, bene se curare. A. d. Bella, rječn. 354^a. Nijesu se mogli drukčije hraniti nego se on najmi da čuva sesoka goveda. Nar. prip. vuk. 219.

HRANIV, *adj.* koji može hraniti (o hrani); koji se može hraniti. — Samo u *Belinu rječniku*: 'servabilis' 219^a, i u *Stulićevu*: 1. 'alimentarius', 'nutriens'. 2. 'osservabilis'.

HRANIVO, *n.* čim se može hraniti. — U *Šulekovu rječniku tehničkoga nasivlja*. Hranivo, zool. 'nahrungstoff', tal. 'sostanza nutritiva'.

1. HRANKA, *f.* ime žensko. — *Prije našega vremena*. Hranka. S. Novaković, pom. 111. Ranska. 96.

2. HRANKA, *f.* *vidi* hraniteljica. — U *naše vrijeme*. Da je lepša Bježanova majka od Smilane Stojanove hranke. Osvetn. 2, 86. — I kao ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom (ranka). Skoroteča. 1844. 249.

1. HRANKO, *m.* ime muško. — Od xiv vijeka. Hranko. Deč. hris. 5. 7 i još na mnogo mjesta. Hranko. 16. 118. Hranko. S. Novaković, pom. 111.

2. HRANKO, *m.* hranjenik. — U *jednoga pisca našega vremena*. Jal' kad tuži u kolibi majka, bez svojega ostanula hranka. Osvetn. 2, 107.

HRANKOVIĆ, *m.* *presime po ocu Hranku*. — xiv i xv vijeka, a između rječnika u *Daničićevu* (Hranković). Hranković Dobroslav. Glasnik. 15, 309. (1848?). Knez Vlahota Hranković. Spom. ar. 2, 84. (1429).

HRANODÁVAC, hranodávca, *m.* čovjek koji daje hranu, *vidi* hranitelj. — U *pisaca našega vremena*. Hranodavac, 'ernährer'. Jur. pol. terminol. 189.

HRANODÁVALICA, *f.* žensko čelade koje daje hranu, *vidi* hraniteljica. — U *pisaca našega vremena*. Hranodavalica, 'ernährerin'. Jur. pol. terminol. 189.

HRANODOBAVITEĻ, *m.* čovjek koji dobavlja hranu. — U *Stulićevu rječniku*: 'frumentator'. — *nepouzdano*.

HRANODOBAVITI, hranodobavim, *pf.* u *Stulićevu rječniku*: 'commeatus sibi quaserere'. — *sasma nepouzdano*.

HRANODOBAVLATI, hranodobavljam, *impf.* hranodobaviti. — U *Stulićevu rječniku*. — *sasma nepouzdano*.

HRANODOBAVLEŇE, *n.* djelo kojim se hranodobavi. — U *Stulićevu rječniku*: 'commeatus, cibaria'. — *sasma nepouzdano*.

HRANOJE, *m.* ime muško. — xiv vijeka, a između rječnika u *Daničićevu*. Hranoje. Deč. hris. 5. 7. 8. i još na vrlo mnogo mjesta. Glasnik 15, 294. (1848?).

HRANOJEVIĆ, *m.* *presime po ocu Hranaju*. — xiv i xv vijeka, a između rječnika u *Daničićevu* (Hranojević). Krajislav Hranojević. Deč. hris. 8. Bogoslav Hranojević. 18. i još na nekoliko mjesta. Priban Hranojević. Mon. serb. 123. (1886—1847). Bogoslav Hranojević. Spom. ar. 2, 26. (1869—1876). Petra Hranojević. Mon. croat. 102. (1486).

1. HRANOTA, *f.* ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

2. HRANOTA, *m.* ime muško. — xii i xiv vijeka, a između rječnika u *Daničićevu*. Kupilu u Hranota. Starina. 18, 209. (1175). Hranota. Deč. hris. 42. 49. 60. 101.

HRANOTIĆ, *m.* *presime po ocu Hranoti*. — xii i xiv vijeka. Dobrota Hranotić. Starina. 18, 208. (1175). Rajko Hranotić. Deč. hris. 26. 94.

HRANŠIĆ, *m.* *presime*. — xv vijeka. Brajko Hranšić. Mon. croat. 112. (1478).

HRANTA, *m.* ime muško, *vidi* Hraneta. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Brat mu Hransta. Deč. hris. 44.

HRANUĆE, *n.* *vidi* hrane. — Na jednom mjestu xvij vijeka sa starijim oblikom hranutje. Ki život jest pridruženje duše, hranutje telu. F. Glavinić, posl. vii. — *nepouzdano*.

HRANUDA, *m.* (?) ime muško (?). — *Prije našega vremena*. Hranuda. S. Novaković, pom. 111. Ranuda. 96.

HRANUKATI SE, hrānūkām se, *impf. dem.* hraniti se, *slabo se hraniti*. — Samo u *Stulićevu rječniku*: 'pauperism pati'.

HRANUL, *m.* ime muško. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u *Daničićevu rječniku* (Hranul). Hranul. Glasnik. 15, 290. (1848?).

HRAŇA, *m.* ime muško. — xiv i xvij vijeka, a između rječnika u *Daničićevu*. Hraňa Vlkovič. Mon. serb. 190. (1878). 'Quidam homo Kernpotensis nomine Hraňa'. Arkiv. 815. (1657).

HRANATI, hrāŇām, *impf. iterat.* hraniti. — Na dva mjesta xviii i našega vijeka. Hraňaju se ubožari s hñi žuži. J. Kavanin 307^a. Tijelo despotovo i danas se hrana u manastiru Šišatovu. S. Ľubiša, prip. 89.

HRAŇEN, *m.* ime muško (uprav part. *prast. pass.* hraniti). — xiv vijeka, a između rječnika u *Daničićevu* (Hraňen). Hraňen. Mon. serb. 97. (1380). Deč. hris. 21.

HRAŇENČE, hraňenčeta, *n.* *dijete što je ko othranio, isporodi* hraňenik, hraňenica, hraňeniče. — U *naše vrijeme*. Hraňenče, 'zieh-kind'. Jur. pol. terminol. 658. Ako je okrivljenik sa sućem u razmjerju od podjeteta ili hraňenčeta. Zbornik zak. 1858. 689.

HRAŇENICA, *f.* ona koja je hraňena, othraňena.

a. žensko *dijete što je od koga othraňeno*. — U *naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu* (das zuchtmädchen, die ziehtochter, puella educata in domo mea s dodatkom da se govori u *vajvodstvu*). Bijah kod nega hraňenica. Đ. Daničić, prič. 8, 80. Takva djeca (siromašna što kogod usme i othrani) zovu se 'hraňenik' i 'hraňenica'. V. Bogišić, zborn. 314. Hraňenica, pfiegetochter. Jur. pol. terminol. 888. 'ziehochter'. 658.

b. *utovljena krmača*. — Od xviii vijeka. Ako svihe raňenice neće sladko jisti. J. S. Rejković 424. Mlekušće (na drugom mjestu nasimče) ispod hraňenice, oblo kao vajak. M. P. Šapćanin 1, 102.

HRAŇENIČE, hraŇeničeta, *n. utovljeno prase*. — *U Vukovu rječniku*: t. j. prase, 'das mast-schwein', 'porcellus saginatus'.

HRAŇENIK, hraŇenika, *m. onaj koji je hraŇen, othraŇen*. — *Akc. kati je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: hrā-Ňenīče, hrāŇenīci*. — *Od xviii vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Stulićevu ('alumnus') i u Vukovu (1. 'zögling', 'alumnus'. 2. 'das mast-schwein', 'porcus fertilis')*.

a. muško dijete što je od koga (ne od svojijeh roditelja) othraŇeno. Iz Ribara Marko Batanović tužio svoga raŇenika kućevna Radovana Matića. Glasnik. 11, 1, 46. (1808). Takva djeca (*siromašna što kogod uzme i othrani*) zovu se 'hraŇenik' i 'hraŇenica'. V. Bogišić, zborn. 814. HraŇenik, 'pflegekind', 'allievo'. B. Petranović, ručn. knjig. 3. HraŇenik, 'pflegesohn'. Jur. pol. terminol. 888. 'ziehsohn'. 658.

b. utovljena domaća životinja muška. Oko kuće kokoške pobiju mnogo puta baš i hraŇenika. M. A. Rejković, sat. Flb. Junci moji i hraŇenici poklani su. Vuk, mat. 22, 4. Dok potiju voli hraŇenici. Nar. pjes. juk. 225. naj češće o prascu (*vidi u Vukovu rječniku*).

HRAŇENE, *n. djelo kojijem se hrani*. — *Stariji su oblici hraŇenije i hraŇenje*. — *Između rječnika u Belinu (hraŇenje 461^a. 516^a. 748^a), u Rjelostjenčevu (kajkavski hraŇeŇe), u Jambrešićevu (hraŇeŇe), u Stulićevu (hraŇeŇe i hraŇeŇe), u Vukovu, u Daničićevu (hraŇenije, 'custodia', 'alumnus')*. *a) sa značenem kasnijem sprijeda*. Vrsacem hraŇenijem hrani svoje sradice. Sava, sim. pam. šaf. 9. Od duhovnoga hraŇenija ko se daje v sakramentu sv. tēla. Naručn. 17^a. HraŇenje telesno stoji j jideniju. 20^a. Zač hraŇenja ovaj, rijesmo, biti nam će naša stoka. M. Vetranić 1, 256. O stvarima potrebnijem hraŇeŇu našega tijela. S. Rosa 77b. Da jim nije u hraŇeŇu buna. J. S. Rejković 161. — *b) ono što je hraŇeno (dijete)*. Srinuti byst s prēstola ota svojego hraŇenija. Okāz. pam. šaf. 80. Ota svojego hraŇenija postrada. Glasnik. 11, 159. Majci tužnoj hoće ugrabiti svoje hraŇenje. M. Vetranić 2, 418. Polines hraŇenje jes pogubil me milo. 2, 454. Sinko, ma kriposti, sinko, me hraŇenje! M. Držić 87.

HRAŇEŠ, *m. ime muško*. — *Prije našega vremena*. HraŇeš. S. Novaković, pom. 111. RaŇeš. 96.

HRAŇEVAC, HraŇevca, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 62.

HRAŇEVATI, hraŇujem, *impf. iterat. hraniti*. — *U dva pisca čakavca xv i xvii vijeka*. A Marija hraŇevaše se ove riči. Bernardin 9. luc. 2, 19. O carstvo turačko, čemu se hraŇuješ? I. T. Mrnavić, osm. 69.

HRAŇIĆ, *m. prezime po ocu HraŇi*. — *HraŇići su bili sinovi HraŇe Vukovića: Sandaļ (vidi), Vukac, Vuk; u starijim spomenicima pisanima crislavskijem slovima ne poznaje se, treba li čitati h ili n: mošebiti s toga kasnije pišu Sandaļu prezime: HraŇić*. — *Između rječnika u Daničićevu (kod HraŇića)*. Kako su HraŇići milost od kraja isprosil da solj prodaju u Sutorini. Spom. arb. 1, 46. (1408). Knež Vlkac HraŇić... Vojevoda Sandaļ HraŇić. Mon. serb. 256. (1405). Sandaļ HraŇić. G. Palmotić 2, 519. Kad odstupi Sandaļ HraŇić. J. KavaŇin 185^a.

HRAPATI, hrapļem i hrapam, *impf. vidi hropiti*. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca,*

a između rječnika u Stulićevu (v. hropati). Vavek mi malo grlo hrapa. Nar. prip. mikul. 102.

1. **HRĀPAV**, *adj. asper, salebrosus, po kojemu svuda ima što usdignuto ili udubeno; suprotno gladak*. — *Može biti riječ praslavenska (od os-nove chorp), isporodi polj. chropawy*. — *U našem se jeziku javlja istom od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('rauh, uneben', 'asper')*. *a) sa značenem kasnijem sprijeda*. Oļušti i baci gorŇu rapavu koru. Z. Orfelin, podr. 268. Uzmi hrapave metvice. 428. Hrapavi putovi neka budu glatki. Vuk, luk. 8, 5. Svom silom tresnemo o hrapave žile, što se oprečile po uskome putu. M. P. Šapčanin 1, 101. — *b) ritav, priŇav*. — *samo u Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Grbļu*. — *c) hrāpava kōst, necrosis, hēm. 'knochenbrand', bolest na kosti s koje gnije*. — *na Braču*. V. Tomić.

2. **HRĀPAV**, *adj. raucus, o glasu (pa i o grlu i o čeladetu u kojega je ovaki glas), kad s nazeblji ili s koje druge bolesti ili mahane u grlu nije čist i jasan, nego oštar, neugodan, dubok*. — *Radi postaŇa isporodi hrapati, hropiti*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (hrapav, 'raucus')*. Stefan narečēn byst Uroš, i s jest hrapavyj kralj. Glasnik. 42, 257. (xv vijek). Hrapavyj kralj. Okāz. pam. šaf. 51. 60. 69. 70 Glasnik. 10, 264.

HRĀPAVAC, hrāpavca, *m. a) hrapav kamen*. Vidi ga uz oni hrapavac. S. Ľubiša, prip. 158. — *b) vrsta gljive*. Hrapavac, polj. chropawiec (Dolichos), kapuzinerpilz, Boletus scaber Fr. (Janda). B. Šulek, im. 109.

HRĀPE, hrāpš, *f. pl. nejednakosti (guke i jame) po čemu s čega je ovo hrapavo*. — *vidi 1. hrapav*. — *U Vukovu rječniku: 'unebenheiten', 'asperitas'*.

HRĀPLAV, *adj. vidi 2. hrapav*. — *U naše vrijeme*. Iznutra se začuje krupan hrāplav glas. Nar. prip. bos. 1, 88.

HRAPLĚNE, *n. u Stulićevu rječniku: 'arctus somnus'*. — *Uprav je verbalni supstantiv od hrapleti*. — *nepouzđano*.

HRAPLĚTI, hrapim (?), *impf. u Stulićevu rječniku: hrapleti, hrapļem (!), 'arcte dormire' s dodatkom da je uzeto iz brevijara*. — *Ako je pouzđana riječ, ista je što i hrapati, hropiti*.

1. **HRĀPOŇA**, *m. u kojega je hrapava koža*. — *U Vukovu rječniku: 'der eine rauhe haut hat', 'asper'*.

2. **HRĀPOŇA**, *f. ime kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

HRĀSLIV (hrāsliv), *adj. vidi krastav*. — *U naše vrijeme u Istri*. Hrāsliv, 'crustosus'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 2, 29. Hrastļiv, 'crustosus'. 88.

1. **HRASNICA**, *f. vidi kljuna, čakļa (pod b))*, kuka. — *Od xviii vijeka*. S kopļa iduē na ostane, s zlatna stolca na trupire, al' s kolnika na poljane, s svijetlih poma na hrasnice. J. KavaŇin 382^a. Gdje su u tutaŇ motike i hrasnice svoje derali. V. Bogišić, zborn. 408. Hrasnica, hēm. kramp. na Rjēci. F. Pilepić.

2. **HRASNICA**, *f. ime mjestima u Bosni*. *a) selo u okrugu travničkom*. Hrasnica. Statist. bosn. 182. — *b) selo i općina u okrugu sarajevskom*. Hrasnica. 8.

HRASNO, *n. ime mjestima*. — *Vaļa da po-staje od hrast, i da je t ispalo između s i n*. — *Između rječnika u Daničićevu (vidi kod c))*. *a) selo i općina u Bosni u okrugu Dnie Tuzle*.

Statist. bosn. 122. — b) Hrasno dođe i gornje, dva sela u Hercegovini u okrugu mostarskom. 252. — c) seoce blizu Stona. Schem. zag. 1876. 36. — u spomeniku xv vijeka ima: Dokolš smu na Hrasnē. Spom. sr. 1, 135. (1416). Daničić u rječniku o ovom mjestu kaže: mjesto blizu Dubrovnika. biće sadašnje Hrasno kod Stona; to je po svoj prilici, premda bi mogla biti riječ i o Hrasnu u Hercegovini.

HRASNO BRDO, n. u Daničičevu rječniku: 'Hrastno brdo', meda je selu 'Kupčlšniku' išla, pod 'Hrastno brdo' (Glasnik. 15, 287 god. 1948?).

HRASOVOLJ, vidi krasovolj.

HRĀST, hrasta, m. Quercus robur L., vrsta drveta što rađa želud. — isporodi dub, a, i srč. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima. osim nom. i acc. sing., i voc.: hrāste, hrāsti (ali hrāstovi). — Nегда je bilo između h i r v koje je u našem jeziku ispalo, te je s oblikom chvorstz i s drugim značenjima riječ praslavenska, isporodi stšov. hvrastz, sarmentum, dumetum, rus. xpopetz, suho pruce, grane, češ. chrast, gesträuch, reisaig, waldlaub, polj. chróst, gesträuche, reisaig, chrost, gerassel, geräusch, gepassel, chwarszczec, chwarszczak, knarren, rasseln. Miklošić misli da je prvo značenje 'treska, šum' i da osnova chvorstz postaje ojačanjem od nepotvrđene chverst (što bi mogla biti onomatopeja); od ovoga značenja moglo je postati drugo: suho pruce, grane, pa i grm (isporedi šum, šuma i šušah, šušheti). k tome treba dodati da po južnijem stranama dub (quercus) često raste kao grm. — Od xiv vijeka, i u svijem rječnicima: u Vrančićevu 119; u Mikašinu: hrast, dub, cerrus; u Belinu, quercus 600b; cerrus 186b; u Bjelostjenčevu: quercus; u Jambrešičevu: quercus; u Voltigijinu: cerro, eiche; u Stuličevu: cerrus, quercus; u Vukovu: die eiche, quercus, cf. srč; u Daničičevu: hrastz, quercus. a) uopće. Hrasti. Glasnik. 18, 370. (1896—1946). Na velikij hrasti. Sr. letop. 1847. 4, 54. Na krstonošins hrasti. 4, 58. (1981). Na hrasti ... Na 2 hrasta ... Mon. serb. 264. (1889—1405). Nije jele ni bora, hrasta ni jasena. M. Vetranić 1, 4. Jak sijeći hras rasiku. D. Zlatarić 9b. O klisurah strme luti gledaš vijet divje hraste. I. Gundulić 218. Rudi jasen, brijes široki, i hras davni tu se ustara. 40. Absolon obišen o jednomu rastu. M. Radnić 386a. Zoblu žijer pod rastom. S. Margitić, isпов 112. Za jedan rast uzimao je po cekin. Starine. 12, 85. (1712). Kada s' cedar i hrast trese, vez i sita razstire se. J. Kavačin 268b. Hras ki kruni vrh od gore. I. Đorđić, uzd. 17. Kakono i Absolon, komu gizdavi perčin služi za ličinu, kojom se obisi o rastu. F. Lastrić, ned. 328. A križ ovi biše od rasta vas zelena. P. Knežević, muk. 37. Dođe pod jedan dub od hrasta. Đ. Bašić 14. Kad hrast tvrdi vatrom gori. V. Došen 89b. Gdi se iz rasta izvijaju stršeni. M. A. Belković, sat. G8b. Pod rast koji u debelom ladu. H4a. Šupa! rast govori. sabr. 47. S hrastovima bije pleći uvitima. N. Marči 82. Ovd ceri visoki, rasti, brize, bukve, potajni lug. M. Katančić 42. Na jedan put se rast ne posiječe. Nar. posl. vuk. 186. Nas dvoje tužno, na lik obezgrahe na hrasta. S. Lubiša, prip. 199. Tek muha je goña iz oblaka od junačkog do junačkog hrasta. Osvetn. 2, 175. Hras (u rukopisu xvi vijeka), hrast, cslav. hrastz, rus. xspactie (Arbutus unedo), češ. chrast (Quercus aeglops), quercus (u starom rukopisu, Jambrešić, Stulli, Bjelostjenac), Quercus robur L. (Vuk, Vodopić), v. rast. B. Šulek,

im. 109. Rast, 1. Quercus L.; 2. Quercus robur L. (Sabjar, i u rukopisu xvii vijeka). v. hrast. 324. — i s pridjevima za neke osobite vrste. Hrast brđnak, Quercus sessiliflora L. (u križevačkoj okolini). B. Šulek, im. 110. Hrast crni, traubeneiche (Sladović), Quercus sessiliflora Sm. 110. Hrast lužni, Quercus pedunculata Ehrh. (u križevačkoj okolini). 110. — b) ime mjestima. aa) nekakvo mjesto što se pomine xv vijeka. Prođah im jednu zemlju ka je pri Hrasti na poludnik: toj zemlji jest kotar ot potoka gori v Hrast. Mon. croat. 57. (1439). — bb) mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada na Rastu. Sr. nov. 1868. 256. — cc) mjesto u Srbiji u okrugu užičkom. Zemlja kod Rasta. 1861. 177. — dd) Hrast Orehovica, seoce blizu Trstata. Schem. segn. 1871. 65.

HRĀSTA, f. vidi krasta. — U naše vrijeme u Istri. Hrasta, crusta, scabies. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1, 19.

HRĀSTAC, hrāsca, dem. hrast. — Samo u Stuličevu rječniku.

HRĀSTAK, hrāska, m. vidi hrastac. — Samo u Stuličevu rječniku (hrastak, hrastka).

HRASTAN, hrāsna, adj. koji pripada hrastu, hrastovima, koji je načinen od hrastovine. — t između s i n ne čuje se, ali se nalazi pisano. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (cerreus, cerrinus). Koña hrastna nek ugradi. I. Zanotti, en. 15. Hrastnu gredu razcipa. 32.

HRĀSTAV, adj. vidi krastav. — isporodi hrasta. — U naše vrijeme u Istri. Onde su divojki, sven je hrbat hrastav. Nar. pjes. istr. 2, 147.

HRĀSTAVAC, hrāstāvca, m. Betonica L., neka biljka, crna bukvica, rani list. — isporodi hrasta. Hrastavac, češ. chrastavec (Scabiosa), Betonica L. (u Istri). B. Šulek, im. 110.

HRĀSTEL, m. Helminthia echinoides Grtn., neka biljka. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu: rastel bez značenja s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Hrastel, češ. chrastěl (Hura), Helminthia echinoides Grtn. (Vodopić). B. Šulek, im. 110.

HRASTENICA, f. seoce u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. hrv. 55.

HRASTI, m. pl. nekakvo selo. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 150.

HRASTIČEVO, n. selo i općina u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 184.

1. HRĀSTIĆ, m. dem. hrast. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Jambrešičevu (quercula), u Stuličevu (us hrastčac), u Vukovu (rastić), u Daničičevu (hrastić). 2 hrastića. Mon. serb. 267. (1889—1405). Sikući mlade rastiće. M. A. Belković, sat. G4a. Ki ste s manum rasli kot mladi hrastići. Jačke. 120. Kosači behu posedali pod rastić da kuju kose. M. Đ. Miličević, zim. već. 312.

2. HRASTIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Hrastića Kovača. Mon. croat. 140. (1490).

HRĀSTIČAK, hrastička, m. dem. hrastić. — U naše vrijeme u Lici. V. Arsenijević.

HRĀSTĪK, hrastika, m. hrastova šuma. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: hrāstīce, hrāstīci. — U naše vrijeme u Lici (V. Arsenijević), a između rječnika u Stuličevu (quercetum).

HRASTILNICA, f. ime selima u Hrvatskoj. a) u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 82. — b) u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 114. — Jedno

se od ovijeh pomiñe xvi vijeka (kao presime). Židan de Hrastilnica. Mon. croat. 252. (1552).

HRASTIN, m. *nekakvo selo*. — *Prije našega vremena*. Hrastins. S. Novaković, pom. 150.

HRASTINA, f. *vidi* hrastik. — U Bjelostjencu rječniku (quercetum), u Jambrešićevu (quercetum), u Stulićevu (uz hrastik). — *Okako se zove i dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. hrv. 81. 88.

HRASTIŠTA, n. pl. (?) *ime nekakvu mjestu*. — *Prije našega vremena*. Hraštišta. S. Novaković, pom. 150.

HRASTOČAK, m. *prezime*. — xv vijeka. Antol Hraštočak. Mon. croat. 96. (1465).

HRASTOKI, m. pl. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. hrv. 70.

1. HRASTOV, adj. *koji pripada hrastu, hrastima*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (hrastov, od hrasta 'cerreus, cerrinus'), u Belinu ('quernus' 600b; 'cerreus' 186b), u Bjelostjencu ('quercinus'; hrastova kora 'suber'), u Jambrešićevu ('quercus'), u Voltigijinu ('cerreo, di cerro', 'eichen'), u Stulićevu (v. hrastan), u Vukovu (rastov 'eichen', 'quercus'). Pri trupu hrastovu. M. Vetranić 2, 120. Sohe hrastove. M. Držić 84. Da usijeku hrastovu tojagu. 415. Stahu noćnijeh sred pokoja kućarice opletene od hrastovijeh tancijeh hvoja. I. Gundulić 289. Meko sedlo ne sedla me, neg hrastovi samar. J. Kavašin 417*. Za granu hrastovu. I. Đorđić, salt. 208. Dobiti će sanduk od rastovih dasaka. M. A. Relković, sabr. 67. Eno ti moje selo za onom rastovom šumom. D. Obradović, basn. 262. Bere biće tuj hrastove. N. Marči 84. Namesti parče rastove daske. Z. Orfelin, podr. 133. Uzmi rastovo drvo. 214. Rastov vršak u resu se dili. J. S. Relković 118. Tri drveta od rastova duba. Nar. pjes. petr. 1, 35. Gladak kao rastova kora. Nar. posl. vuk. 41. Krom onoga koji gromom kreće, ter udari u hrastove grane. Osvetn. 1, 20. A to kletu odijelo da ga nadreš na rastovo koje. 2, 51.

2. HRASTOV, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 207.

1. HRASTOVAC, hrastôvca, m. *hrastov kolac ili štap*. — Akc. *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. hrastovâca*. — U Vukovu rječniku.

2. HRASTOVAC, hrastôvca, m. *ime mjestima*. a) *naseobina u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. hrv. 123. — b) *Hrastovac gornji i donji, dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. 77. 78. — c) (kajkavski) *Hrastovec, selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. 99. — d) *mjesto u Hrvatskoj u protopresviteratu budačkom (u županiji modruško-riječkoj)*. Šem. prav. 1878. 73. — e) *pomiñe se prije našega vremena selo s ovijem imenom*. Hrastovac. S. Novaković, pom. 150.

HRASTOVAČA, f. a) *hrastova batina*. — b) *lađa zgrađena od hrastovine*. — c) *brdo u Velebitu*. — U Vukovu rječniku: rastovača: 1. 'ein eichenstock', 'baculus quercinus'. 2. lađa, 'ein schiff von eichenholz', 'navis e ligno querno'. 3. brdo u Velebitu, 'name eines berges', 'nomen montis'.

HRASTOVAST, adj. *gdje ima mnogo hrastova*. — U Stulićevu rječniku: 'cerris abundans'. — *nepouzđano*.

HRASTOVAV, adj. *vidi* hrastovast. — U Stulićevu rječniku. — *sasma nepouzđano*.

HRASTOVCI, m. pl. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 176.

HRASTOVICA, f. *ime mjestima*. a) u Daničićevu rječniku: selo koje je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima: 'Hrastovica' (Mon. serb. 93. god. 1390). 'u Hrastovici' (97). zaseoci su joj bili 'Prilēpi' i 'Prēkyj Lugi', a međa im je išla 'u Suhodols'. *vidi* i Deč. hris. 11. 12. 60. 78. 79. — b) *dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. hrv. 72. 79. — *koje se od ovijeh pomiñe već od XIII vijeka*. 'Terra nostra Hrastoycha'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 166. (1272). Turci uzeše Hrastovicu. P. Vitezović, kron. 173. *vidi* i hrastovički, b). — c) *niva ne daleko od Blata na Korčuli*. Slovinac. 1882. 188.

HRASTOVIČKI, adj. *koji pripada Hrastovici*. a) *vidi* Hrastovica, a). Prilēpi, zaselski hrastovički. Deč. hris. 12. Prēki lugi zaselski hrastovički. 12. 80. — b) *vidi* Hrastovica, b). Porkolab grada hrastovičkoga. Mon. croat. 252. (1552).

HRASTOVINA, f. *hrastovo drvo*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (hrastovina, drvo od hrasta 'lignum cerrinum') gdje naj prije dolazi, u Belinu ('quernum lignum' 600b; 'lignum cerrinum' 186b), u Stulićevu ('lignum cerreum'), u Vukovu (rastovina 'eichenholz', 'lignum quercinum'). a) *sa značenjem sprijeda kazanijem*. Uzme čovik jedan klinac gvozden te zatuče nekoliko u rastovinu. F. Lastrić, ned. 121. U vosku bi, ali u rastovini ne. Đ. Rapić 350. A treći je suhe hrastovine Nar. pjes. juk. 433. Štap ot rastovine napravljen. P. Bolić, vinodj. 2, 339. — b) *hrastovo lišće*. Goni ji u brdo ter jim davaj dubovinu oli rastovinu. I. Vladimirović 45. — c) *sam hrast*. Pod gusto dubje zapletene hrastovine. B. Zuzeri 52. Hrastovina, bukovina, cerovina debelo narastu. I. Jablanci 179. Gdi vaju hrastovinu saditi. 195. Hrastovina, quercia (u rukopisu xviii vijeka), Quercus robur L. B. Šulek, im. 110. Hrastovina tvrda, Quercus pubescens Willd. (Sabjar, u Primorju). 110.

HRASTOVIŠTE, n. *vidi* hrastik. — U Mikašinu rječniku: hrastovište, mjesto puno hrasta 'cerretum'; u Belinu: 'sylva cerrina' 186b; u Stulićevu: 'locus cerris abundans' (iz Mikašina).

HRASTOVIŠTVO, n. *vidi* hrastovište. — U Stulićevu rječniku. — *sasma nepouzđano*.

HRASTOVKA, f. *žuta gljiva tanke stabljike, raste po hrašću (u Zagorju)*. B. Šulek, im. 110.

HRASTOVLAN, m. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. hrv. 97.

HRASTOVSKI, m. *prezime*. — xvi i xvii vijeka. Miklouš Hrastovski. Mon. croat. 304. (1597). Mikula Hrastovski. Arkiv. 2, 317. (1613).

HRASTOVSKO, n. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. hrv. 97.

HRAŠĆAC, hraščca, m. *vidi* hrašćić. — U Stulićevu rječniku: hraščac, hraščca 'parva cerrus'. — *slabo pouzđano*.

HRAŠĆIĆ, m. *dem.* hrastac ili hrastak. — Samo u Stulićevu rječniku: hrašćić uz hraščac.

HRAŠĆA, f. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj u općini petrovinskoj*. Schem. zagr. 1875. 91. — *na drugom je mjestu pisano Hrašće*. Razdijel. hrv. 70.

HRAŠĆAN, m. *ime dvjema selima u Međumurju*. Schem. zagr. 1875. 188. 141.

HRAŠĆANI, m. pl. *vidi* kod Hraštani.

HRAŠĆE, n. coll. hrast. — Stariji je oblik hrastje. — Od xvi vijeka. a) *uopće*. Od hrastja najdoh zelencu gizdavu. M. Vetranić 2, 142. I dubje, hrastje i cerje, drinovje, jelje i borje. P.

Zoranić 42b. — *b) ovako se zove šest sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 67. 68. 70 (dva puta). 74. 86. *vidi i Hrašća. jedno se od njih pominje već xvi vijeka.* Benko Galović is Hraštja. Mon. croat. 237. (1535).

HRAŠĆEVIĆI, *m. pl. mjesto u Hrvatskoj.* — *U latinskom spomeniku xv vijeka.* In villa Hraščewychy. Mon. croat. 171. (1500).

HRAŠĆINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. hrv. 104.

HRAŠTAK, *m. nekakvo mjesto.* — *Prije našega vremena.* Hraštak. S. Novaković, pom. 150.

HRAŠTANI, *m. pl. u Daničičevu rječniku:* selo blizu Prizrena: selima Slamodraži, Dobrodolanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je međa, 'ots Hraštani.' (Mon. serb. 87 god. 1927). car ga je Stefan dao crkvi arhangelovoj u Prizrenu: 'selo Hraštani' (Glasnik. 15, 277 god. 1848?). 's Hraštani' je išla međa selu Vojincu iste crkve (277). 'ots Hraštani' je išla međa selu Pečanima iste crkve (277). — Drugo će biti selo u Pologu kod 'Htětova', s nim je 's Hraštani' išla međa selu Selcu u Pologu, koje car Stefan daje crkvi arhangelovoj u Prizrenu (304). a to bih rekao da je isto mjesto pod kojim je 'pod Hraštany' imao vinograd manastir Treskavac, i za koje se takođe kaže da je 'vz Polozé' a za nim se pominje i 'Htětovo' (Glasnik. 11, 185 god. 1836—1846). i to bi bilo blizu Prilipa. cf. 'hrašćanski'. — Selo koje je Juraj Vojislajić vojvoda Doñih Krajeva vratio braći Jurjevićima: 'Hrašćane' (Mon. serb. 378 god. 1434). to će biti sadašnje selo blizu Imoskoga koje pišu 'Raschiane'. Schem. di spalato e mac. 1862. 18 (Raščane. Repert. dalm. 1872. 14). — Kraj neki u sadašnjoj Srbiji: car je Lazar dao Ravanici 'selo Črnilovca u Hrašćah' (Sr. let. 1847. 4, 54 god 1381). carica je Milica dala Hilandaru tri zaseoka 'u Hrašćah' s crkvom u Ibru (Mon. serb. 568 god. 1408—1405). ovima nema za nominativ potvrde.

HRAŠTANSKI, *adj. koji pripada Hrašćanima* — *U Daničičevu rječniku:* 'hrašćanski', 'tōv 'Hrašćani': selu je Studenčanima crkve arhangelove u Prizrenu išla međa, 'do međe hrašćanske' (t. j. onijeh Hrašćana kod Prizrena) (Glasnik. 15, 277 god. 1848?). — manastir je Treskavac imao zemlje 'do puti galičkoga i do puti hrašćanskoga' (Glasnik. 18, 375; 11, 181. 182 god. 1836—1846). a to je mjesta Hrašćana blizu Prilipa, jer su ondje Galićani.

HRB, *m. neka biljka, kuñi rep.* — *U Šulekovu imeniku.* Hrb, rus. рябинка, Achillea millefolium L. (Sabljar). B. Šulek, im. 110.

1. **HRBA**, *f. vidi rpa.* — *Samo u Vrančićevu rječniku* ('harba', 'strues').

2. **HRBA**, *f. nahodi se na nekoliko mjesta, ali svud treba jamačno čitati harba.* Njeki u ruci hrbu nosi, kopje vito njeki ima. I. Gundulić 407. Kijovski puci hrbe i štite nose u ruci. 440. Hrba Mehmeta, a Duraka zgodi puška. 524. Praće, hrbe, strijele, luci. G. Palmotić 1, 57.

HRBAT, *hrpta i hrbata, m. dorsum, stražna strana ljudskoga i životinskoga tijela između ramena i niže.* — *isporedi leđa.* — *a- stoji m. negdašnjega i, te može ostati u svijem padežima, ili ispasti u svima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl. hrbātā; onda b ispred t mijena se na p, ali se nalazi pisano.* — *Riječ je praslavenska (chrbats), isporodi stslav. hrbats i hribats, rus. хребет, češ. chrbet i hrbet, pol. chrzybiet i grzbiet.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu*

*tergum; u Mikalínu: hrbat, leđa, dorsum. tergum; u Belinu: hrbat, hrbata, dorsum. 279; spina dorsa. 633; u Bjelostjencevu: (kajkavski) 1. hrbat, hrbat, dorsum, tergum. 2. hrbet med lopaticama, interscapium; u Jambrešičevu: hrbet, dorsum; u Voltigjinu: hrbat, hrbata, schiena, dosso, rücken; u Stuličevu: hrbat, hrbata, dorsum, tergum; u Vukovu: gen. hrpta (hrbata), der rücken, dorsum; u Daničičevu (hrbats, dorsum). a) u pravom smislu. Udari kopijama po sréds leđvij vz hrbats i vz desnuju myšcu. Glasnik. 11, 91. (xiv vijek). Otvrže za hrbat tvoj vse grihe moje. Naručn. 52a. Hrbat nih vazda pregiblji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 15. paul. rom. 11, 10. Uzet s mjerom stvari ove: od jazavac vitno rebro, i od hrta lijeve desni, od komarca hrbat desni. M. Pelegrinović 199. I na hrbat položivši u grad unese ga. F. Glavinić, cvit. 9b. Niz zid doli niki na vrat, niki na hrbat bubnuhu doli. 275a. Izdjelao si bat za svoj hrbat. (D). Poslov. danič. 35. Uzeo je tuđ bat na svoj hrbat. (Z). 148. I na njegov beli hrbat jaram obisiti. Jačke. 139. Leh mi kladite lonac na hrbat. Nar. prip. mikul. 15. — a- ostaje u svijem padežima. Na hrbatu momu kovaše grišnici. M. Alberti 83. I obraća nim hrbate, ko da nijesu vrsti svoje. J. Kavañin 54a. Obrnem hrbate kraljeva. S. Rosa 13b. A uvati popa Golovića, te mu odbij od rbata meso. Nar. pjes. vuk. 4, 492. Trista bata (štapa) po tuđemu hrbatu ne boli nijedan. Trista štapa po tuđemu hrbatu ne čuju se. Nar. posl. vuk. 320. Pop magarcu na hrbatu. S. Ľubiša, prip. 244. — a- ispada. Za kraljevima plećma i za vsakoga gospodina hrbtom. Mon. croat. 245. (1544). Na hrptu gospodinovu. Michelangelo. 40. Čisti dakle pete, al' će druga biti, za malo kudila po hrbtu letiti. M. Kuhačević 104. Neki stiza za rep liju krivu, ter joj dere s hrpta kožu živu. Osvećen. 4, 25. — b) u prenesenom smislu, o brdima. Više crvene stene hrbatoma. Glasnik. 24, 257. (1381). Na Ošlu Rptu. Stat. pol. ark. 5, 313. (1665). *vidi Koziji Hrbat.**

HRBATAN, *hrbatna, adj. koji pripada hrbatu.* — *U Stuličevu rječniku:* 'quod ad dorsum attinet'. — *slabo pouzdano.* — *U istom rječniku ima i adv. hrbatno, instar dorsa (s dodatkom da je riječ ruska).*

HRBATAST, *adj. u koga je hrbat.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'che à il dorso', 'dorsualis'.

HRBATSKI, *adj. u Stuličevu rječniku: v. hrbatan.* — *nepouzđano.*

HRBEŠA, *f. ime kosi.*

HRBINE, *f. pl. planina u Bosni.* F. Jukić, zeml. 28.

HRBLIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Šimun Hrblić. Mon. croat. 184. (1503).

HRBLAST, *adj. vidi 1. hrapav.* — *U Stuličevu rječniku:* 'scaber, scabrosus, asper, salebrosus etc.' — *nepouzđano.*

HRBLAV, *adj. vidi hrbļast.* — *U Stuličevu rječniku* — *nepouzđano.*

HRBLAVIŠTE, *n. hrbļavo mjesto.* — *U Stuličevu rječniku:* 'salebrae'. — *nepouzđano.*

HRBLAVIŠTVO, *n. vidi hrbļavište.* — *U Stuličevu rječniku* — *sasna nepouzđano.*

HRBLAVOST, *f. osobina onoga što je hrbļavo.* — *U Stuličevu rječniku:* 'scabrum, scabritia, salebrositas'. — *nepouzđano.*

HRBLAVSTVO, *n. vidi hrbļavost.* — *U Stuličevu rječniku* — *nepouzđano.*

HRBOČANI, *m. pl. u Daničičevu rječniku:*

,Hrbočani', selo koje je kralj bosanski Tomaš dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Ključem i s mnogim drugim selima (Mon. serb. 499 god. 1446).

HRBUT, *m.* Centaurea solstitialis L., *neka biljka, žuta sjekavica*. — *isporedi* hrbuta, hrbutina, harbuda. Hrbut, hrbuta (harbuda), čes. charba, charpa, chrpa, pol. chaber, chabrek (Centaurea cyanus), mrus. xpo6yctъ, xpa6yctъ (Carduus crispus), rus. хо6pъ, ха6pъ (Phleum), Centaurea solstitialis L. (u Zagorju). B. Šulek, im. 110.

HRBUTA, *f.* *vidi* hrbut.

HRBUTINA, *f.* *vidi* hrbut. — *U naše vrijeme u Istri*. (S čakavskim akcentom) hrbutina, herba quaedam. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1, 59.

HRCEG, *m.* *vidi* herceg. — *U nekijeh pisaca čakavaca xvi vijeka*. Atila ugarski hrceg vnide va vlašku zemlju. Š. Kožičić 12*. Sa Otonom hrcegom od Saksonije. 53b. Visokorojenomu hrcegu i gospodinu Krštoforu hrcegu Birtemberskonu. Postila. 1*. I o nam jesu bili jedni vlastele, da mnogi od njih jesu tako i toliko kako jedan hrceg mogući bili. Anton Dalm., ap. 23.

HRCEGOVIĆ, *m.* *prezime, vidi* Hercegović. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Grgur Hrcegović. Stat. polj. ark. 5, 812. (1662).

HRČ, *m.* *vrsta gljive, vidi* 2. hrčak. — *U Šulekovu rječniku*. Hrč, vrst gljive (u Zagrebu), v. hrčak. B. Šulek, im. 110.

1. **HRČAK**, hrčka, *m.* Cricetus frumentarius, životinja slična mišu i stahoru. — *a- ostaje samo u nom. i acc. sing., i u gen. pl.* — *Akc. se mi je na u voc.: hrčku, hrčci, i u gen. pl. hrččak.* — *Bice stara riječ, isporedi slovač. chrček.* — *Postaje po svoj prilici od korijena glagola hrkati (prezimljuje spavajući).* — *Između rječnika u Vukovu:* rčak i hrčak, 'der hamster', 'mus cricetus'. Hrčak, Cricetus frumentarius. J. Pančić, zoolog. 181. — *Bice ista riječ i prezime Rčak u narodnoj pjesmi našega vremena.* Rčak Peja zemlji pogledao. Nar. pjes. vuk. 8, 557. Onda dipi mladi Rčak Peja. 3, 558.

2. **HRČAK**, hrčka, *m.* *neke vrste gljiva.* — *U Šulekovu imeniku, a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski hrček ili hrčka, gljiva 'spongiolus, digitellus').* Hrčak (hrček) (Bjelostjenac), spongiolus, 1. Morchella esculenta Pers. (Sabljar); 2. Helvella Pers. (Janda). B. Šulek, im. 110. Hrčak divji, Helvella suspecta Krombh. (Sabljar). Hrčak gorski ili široki, Morchella escul. var. rotunda Fries (Sabljar). Hrčak poljski, Morchella esculenta var. conica Fries (Sabljar). 110.

HRČE, hrčeta, *n. dem. lrt.* — *Ispred nastavka čet ne čuje se t.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('ein junger windhund', 'catulus vertagi').* Ostalo je hrče u aharu. Nar. pjes. vuk. 2, 271. Viknu bane iz bijela grla nekakoga hrta Karamana, što je hrče na lov naučio; skoči hrče i odmah dotrča. 2, 285.

HRČITI, hrčim, *impf. vidi* hrkati. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* 'herčiti', 'ronfare', 'schnarchen'.

HRČKA, *f.* *vidi* 2. hrčak. — *U Bjelostjencevu rječniku kod hrček.*

HRČKO, *m.* *vidi* 2. hrčak. Hrčko (Sabljar), v. hrčak. B. Šulek, im. 110.

HRDALO, *m.* *prezime (uprav koji hrda).* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HRDÂNE, *n. djelo kojijem se hrda.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

HRDATI, hrdâm, *impf. biti, lupati, tući (jako i s bukom).* — *pf.: hrdnuti, hnuti.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 gl. hrdaju, u aor. hrdah (osim 2 i 3 sing.: hrdâ, u ger. praes. hrdajući, u ger. praet. hrdâvši, u part. praet. act. hrdao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Bice onomatopeja.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* 'Ne treba hrdat djecu'. 'Ko ono hrda na vrata?' P. Budmani.

HRDELIĆ, *m.* *vidi* hrdejski.

HRDELSKI, *adj.* *vidi* erdejski. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka, gdje ima i Hrdejić kao da je prezime.* Kakono sam učinio mlada bana Hrdejića hrdejskoga bana. Nar. pjes. bog. 98.

HRDNUTI, hrdnêm, *pf. hrdati.* — *isporedi* hnuti. — *U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena.* Hrdnu neki o rudinu tvrdu. Osveta. 2, 189.

HRDOBRAD, *m.* *ime nekijem biljkama.* — *isporedi* hrdobrada. — *U Šulekovu imeniku.* Hrdobrad, Stipa pennata L. (Vodopić), v. rdobrad. B. Šulek, im. 110. Rdobrad, Lactuca scariola L. (Visiani). 326.

HRDOBRADA, *f.* *vidi* hrdobrad. Rdobrada, 1. Lactuca scariola L.; 2. Stipa pennata L. (Lamb); 3. Dactylis glomerata L. (Praunsperger, u Dalmaciji). B. Šulek, im. 327.

HRDOROGA, *f.* *psovka starome ženskome čeladetu.* — *Nejasna značenja (od hrdati i rog).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (rdoroga 'schimpfwort gegen ein bejahrtes weib', 'convicium in feminam').* Da bi mi dijete izbavio iz namjene i pritrune stare kobne hrdoroge. V. Vrčević, niz. 828. Da nam pomete trag od bezdušnih hrdoroga i krstašica. V. Bogišić, zborn. 561. i u naše vrijeme u Dubrovniku (hrdoroga). P. Budmani.

HREB, *m.* *pañ, stablo, deblo.* — *isporedi* hrev, hrek. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kod hrev), u Belinu ('caudex' 747*), u Stuličevu (v. hrek iz Mikajina).* Li hreb izgulili nismo iz dubine. I. T. Mrnavić, osm. 122. Ter mu (boru) podsicheni hreb slomi oholast. 167. Koliko se je naj dalečije otisnuo od hreba (u rodstvu). Ant. Kadžić 424. Teško kući bez čoeka a oghištu bez hreba! (U Boci). Nar. posl. vuk. 315.

HREBA, *m.* *ili f. ime muško ili žensko?* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 111.

1. **HREBATI**, hrebam, *impf. o glasu što se čuje kad se iz suda toči što žitko.* — *Samo u Bjelostjencevu rječniku:* hrebam, bilbo, bilbio.

2. **HREBATI**, hrebam, *impf. vidi* vrebati. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* 'spiare, appostare, stare in agguato', 'lauern'.

HREBELAN, *m.* *ime muško.* — *xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hrebelan).* Hrebelan Bogoslajić. Mon. serb. 248. (1899). Čelnik veliki Hrebelan. 269. (1405). Kneza Hrebelana Dabišica. 483. (1460). Po knezu Hrebelanu Dabišiću. 505. (1466).

HREBELANOVIĆ, *m.* *prezime (po ocu Hrebelanu).* — *xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hrebelanović).* Kneza Ivaniša Hrebelanovića. Mon. serb. 368. (1492). Po knezu Ivanišu Hrebelanoviću. 399. (1489).

HREBELAST, *adj. vidi* hrebelav. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

HREBELAV, *adj. pun hridi, kameña, divji (o mjestu).* — *U Belinu rječniku:* 'alpestro e alpestre, significa aspro, rigido', 'silvestris' 66*; u Voltigijinu: v. hridan; u Stuličevu: v. hridan.

HREBER, *m. tijelo osakaćeno, bez uđa.* — *U Stulićevu rječniku:* 'busto', 'truncus' s dodatkom da je uzeto iz brevijara i s primjerom: Hreber Dagonte jedin osta na mjesti svojem, Dagon solus truncus remanserat in loco suo'. — nepouzđano.

HREBETANE, *n. djelo kojijem se hrebeće.* — *U Bjelostjencu i u Voltigijinu rječniku.*

HREBETATI, hrebećem, *impf. dissonare, kad dva glasa ili više glasova ne slažu se kao što treba kod pjevaña ili sviraña.* — *U Bjelostjencu rječniku:* 'absono, dissono, male sono, non recte sono'; *u Voltigijinu:* 'dissuonare, stonare', 'übellauten, entstimmen'; *u Stulićevu:* 'dissonus'.

HREBETLIV, *adj. koji hrebeće.* — *U Bjelostjencu rječniku:* 'absonus', *i u Stulićevu:* 'dissonus'.

HREBINAC, Hrebinca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* (kajkavski) Hrebinec. Razdijel. hrv. 64.

HREBINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 88.

HREBLJE, *n. coll. hreb.* — *U Belinu rječniku sa starijim oblikom hrebje, 'trunci arborum'.* 747^a. — *S nešto drukčijim značenjem u naše vrijeme u Spjeltu:* hrebje, lozje. M. Pavlinović.

HREČAC, hrēćca, *m. vidi hrēčić.* — *U Stulićevu rječniku:* 'parva stirps, caudex'. — nije dosta pouzđano.

HREČAK, hrēćka, *m. dem. hrek.* — *U Vukovu rječniku:* hrećak, žilica u drveta, 'wurzelnchen', 'radicula' s dodatkom da se govori u Dubrovniku; ali je ovo značenje sumnjivo, i mislim da u Dubrovniku hrećak znači samo: mali hrek, vidi hrēčić.

HREČAN, hrēčna, *adj. koji pripada hreku; u kojemu su mnogi hrekovi.* — *U Belinu rječniku:* hrečni, 'pertinente a tronco', 'caudiculis' 747^a, *i u Stulićevu:* 'stirpibus refertus'. — nije dosta pouzđano.

HREČAÑE, *n. djelo kojijem se hreće, vidi hrēčati.*

HREČATI, hrēćem, *impf. kada čovjek štogod pojede što je lošim ujem začinjeno, a iza toga ne pije vina, tad ga kasnije grlo gati, te si nastoji pomoći hrećanjem. na Rijeci.* F. Pilepić. — *isporedi hrakati.*

HREČETINA, *f. augm. hrek.* — *U Stulićevu rječniku:* 'informis truncus'.

HREČIĆ, *dem. hrek.* — *Akc. se mijēña u gen. pl. hrēćića.* — *U Belinu rječniku:* 'parvus truncus' 747^a, *i u Stulićevu:* v. hrećac.

HREČINA, *f. augm. hrek.* — *Akc. se mijēña u gen. pl. hrēćinā.* — *U Belinu rječniku:* 'ceppo d' albero senza frondi', 'truncus' 185^a, *i u Stulićevu:* 'magnus caudex'.

HREČINICA, *f. dem. hrēčina.* — *Samo u Belinu rječniku:* 'stirps' 708^b.

HREČJE, *n. coll. hrek.* — *U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('stirpium vis' 708^b; 'trunci arborum' 747^a) i u Stulićevu ('stirpium copia').* A u hreću izgorjenu za sobom je svud ostavlja. P. Kanavelić, iv. 383.

HRED, *m. vidi hrid.* — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Iz hreda ističe živa voda'. M. Pavlinović.

HREHORIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Ive Hrehorić. Mon. croat. 277. (1576).

HREK, *m. truncus, pañ.* — *isporedi hreb, hrev.* — *Akc. se mijēña u loc. sing. hrēku, u gen. pl.*

hrēkā, u dat., instr., loc. pl. hrēcima (i hrēcima), i u svoj množini kad se umeće ov: hrēkovi, hrēkōvā i hrekōvā, hrēkovima i hrekōvima, hrēkove. — *Od xvii vijeka po južnijem krajevima, a između rječnika u Belinu ('ceppo, zocco, tronco d' albero, che ha le frondi', 'caudex'; 'ceppo d' albero senza frondi', 'truncus' 185^a; 'tronco, cioè il pedale dell' albero', 'caudex' 747^a; 'zocco, ceppo, parte del troncone d' albero', 'resegmen caudicarium' 784^a), u Voltigijinu ('tronco, zocco', 'stamm. schaft'), u Stulićevu ('truncus, caudex, stipes, cippus'), u Vukovu ('stamm, strunk', 'caudex, truncus' cf. stablo, deblo s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* a) u pravom smislu. Kad godijer sjedu (ptice) svrhu jednoga hreka ali ti duba. M. Orbin 45. Sharan stražnik od živina kijeh želudom gora žiri, na hrek jedan suh se biše naslonio teško odviše. I. Gundulić 218. Jedan velik hrek neotesan čepeti oštrom obšešara. 475. Vrh nesrećna hreka moga. G. Palmotić 2, 37. Jednom uz hrek duba staše, ter ovako popijevaše. A. Gledević 284^a. Nek mi bude cvjetat moći suh hrek pustoj u samoći. J. Kavanin 237^b. Usječec od hreka, zotico, rustico, 'rusticus'. A. d. Bella, rječn. 785^a. Drobno zrno od gorušice može toliko uzrastiti da odebeli u hrek. A. d. Bella, razgov. 48. Cijepa hrek ili pañ u sridi. 124. Neotesanijem hrekom dere. I. Đorđić, uzd. 85. Razkršila je stare hreke polugñile. B. Zuzeri 84. Posvoji upored mlade hvoje i stare hreke. 136. Sio je na jedan kami uz hrek duba. 404. Obire pupak pitome masline, stišniva ga s divijijem hrekom. V. M. Gućetić 16. Dubak prinesen u meku zemlju čini se debli u svomu hreku. 187. Grane su dub, a stabar je hrek. (Z). Poslov. danić. 25. Vojka kraj svoga hreka (stabara) opada. (Z). 151. Lozni prut, da ne svehne, da ne usahne, trjebuje da sveudilno sok uzprima od svoga hreka. I. M. Mattei 299. Dvije grane koje iz istoga hreka istječu. A. Kalić 248. Puhnu ded babi u rep, nadu se baba više no hrek. *odgov. netaj:* mjesina. Nar. zag. nov. 131. — b) *čelade od kojega se narodilo pleme, ili samo pleme.* Hrek rodni, prosapia, stirpe, schiatta, o lignaggio, 'stirps'. A. d. Bella, rječn. 592^a. Bi sveti Benedik mladica iliti zagranak od rodnoga hreka iliti kuće Anicije. I. Đorđić, ben. 9. Hrek rodni iz koga izrastu je Jozef. S. Rosa 172^a. Nikla iz hreka Pocića. I. M. Mattei vi. Od toga hreka izašo si ti. A. Kalić 1.

HREKAÑE, *n. djelo kojijem se hreće.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka sa starijim oblikom hrekanje.* Zdržite se od bljuvanja ali od velika hrekanja. Naručn. 35^a.

HREKATI, hrekom, *impf. vidi hrakati.* — *U Vrančićevu rječniku:* 'screare'. — *vidi i hrekañe.*

HREKOSLIČAN, hrekoslična, *adj. sličan hreku.* — *U Stulićevu rječniku:* 'stipiti similis'. — nepouzđano.

HREKOTINA, *f. hrakotina.* — *vidi hrakati.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Hrekotinami poplivan. M. Alberti 408.

HRELIĆ, *m. ime nekakvu mjestu.* — *Prije našega vremena s ā koje, ako je kratko, glasi u južnom govoru kao e, a, ako je dugo, kao ije; i l ne zna se treba li čitati l. po tome bi moglo glasiti i Hrijelić, Hrejić, Hrijelić. Hrēlić. S. Novaković, pom. 150.*

HRELIĆ, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 68.

HREĽA, *m. ime muško.* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu (Beja) i u*

Daničičevu. HreĽa. Mon. serb. 12. (1222—1228). HreĽa Stěpkoŭiĉ... HreĽa Desavčičs. 94. (1249). HreĽa Rađeničs... HreĽa Hranidružičs. 45. (1254). Protosevast' HreĽa. 62. (1298—1302). Děds imě HreĽa. Dec. hris. 26. 94. HreĽa jaki junak. P. Vitezović, kron. 107. Ono ti je HreĽa Bošnjanine. Nar. pjes. bog. 288. ReĽa Ohmučević („Homu-chevich"). And. Kačić, razg. 181. Ako li si, sestro, naumila da ti uzmeš krilata junaka, uzmi sele, ReĽu Krilatoga, hajde š nime ka Jeŕi Pazaru. Nar. pjes. vuk. 237. Ja sam čula de pričaju Ľudi, da je ReĽa Pazarsko kopile. 289. — u naše vrijeme, kao prezime (ReĽa). P. Budmani.

HREĽAC, HreĽca, *m. prezime.* — xvi vijeka. Juraj HreĽac. Mon. croat. 281. (1581).

HREĽANOVIĆ, *m. prezime (uskočko u SeĽu).* — Od prije našega vremena.

HREĽČIĆ, *m. prezime.* — xvi vijeka. Benka HreĽčiča. Mon. croat. 214. (1525).

HREĽEVO, *n. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 8.

HREĽICA, *m. dem. HreĽa.* — Između rječnika u Vukovu (ReĽica) s primjerom iz narodne pjesme: A ReĽica, bosansko kopile.

1. HREĽIĆ, *m. prezime (po ocu HreĽi)* — xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (HreĽič). Milutón HreĽičs. Mon. serb. 45. (1254). Dragina HreĽičs. Dec. hris. 27. 101.

2. HREĽIĆ, *vidi HreĽič.*

1. HREĽIN, *adj. koji pripada HreĽi.* Pokraj Raške pod ReĽine dvore. Nar. pjes. vuk. 2, 228.

2. HREĽIN, *m. ime trina selima u Hrvatskoj u okrugu modruško-riječkom.* HreĽin. Razdijel. hrv. 51. (na drugom je mjestu pisano HreĽina. Šem. prav. 1878. 76). HreĽin dođi i gorŕi. 56. — Jedno se pominje od xv vijeka. U gradu HreĽinu. Mon. croat. 52. (1423). Prit ti je va HreĽin. Nar. pjes. istr. 2, 147.

HREĽINA, *f. vidi kod HreĽin.*

HREĽINSKI, *adj. koji pripada HreĽinu.* — xvi vijeka. Na planinu HreĽinsku. Mon. croat. 285. (1585).

HREĽKO, *m. ime muško.* — vidi HreĽa. — xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (HreĽsko). HreĽko („HreĽko") Rastimirićs. Mon. serb. 34. (1249).

HREŦ, hrěna, *m. Cochlearia armoracia L., biljka u koje se korijen (što pali u ustima) utvrđuje s mesom i s kobasicom kao začina.* — Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima jednine (množine nema), osim nom. i acc. sing. i voc. sing. hrěne. — -e- stoji u južnom i u istočnom govoru mj. negdašnjega Ľ, a u zapadnom glasi hrŕn, hrina. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. hrěnъ, rus. хрѣнъ, čes. chřen, pol. chrzan, nepoznata postaja: lit. krėnas i srěnem. krėn biće uzeto iz kojega slavenskoga jezika. — Između rječnika u Belinu („nasturtium" 506a), u Bjelostjencu (1. hren, garbać, torman „nasturcium". 2. hren divji „hiberis, cardanum". hren turski „draba"), u Jambrešičevu („nasturcium"), u VoltiĽijinu („nasturzio, radica forte, dente di cavallo", „hren"), u Stulićevu („nasturtium"), u Vukovu: „der meerrettig", „Cochlearia armoracea Linn." s dodatkom da se govori u Dubrovniku; ren „der meerrettig" („krainisch" hren, „österreich. der hren"), „armoracia Linn.", cf. hren. Ľuti hrjen učini suziti nas M. Vetranić 1, 109. Tako mi hrena surovago roda. Starine. 2, 312 (rukopis xviii vijeka). U nęga zelena hrena. Z. Orfelin, podr. 116. U renu zaduben crvak. G. Pešalić 208. Dobro mu

je kao crvu u hrenu. Nar. posl. vuk. 61. Natrti kome hrena pod nos. (Naprkositi mu, nalutiti ga). 192. Hren (ren, kren, hrel), slav. hrěnъ, rus. хрѣнъ, čes. chřen, pol. chrzan, luž. krjen, krin, lit. krėnas, (chrehen u rukopisu xv vijeka), rafanus agrestis, armoracia (u starijem rukopisima), Armoracia rusticana. B. Šulek, im. 111. Hrin (SabĽar), hriŕ (u rukopisu xviii vijeka), v. hren. 111. Ren, Armoracia rusticana (Lazić), v. hren. 327. — S nekijem pridjevima mijeŕa značenje. Hren divji, iberide, Nasturtium officinale RBr. (SabĽar). 111. Ren divji, Nasturtium agreste (Danilo), Cardamine pratensis L. 328. Hren rogati, Alliaria officinalis Dec. (I. SabĽar). Hren turski, (Lepidium) draba L. (Bjelostjenac). 111. Ren vođeni, iberide, nasturzio (u starijem rukopisu), Nasturtium officinale RBr. 328.

HRENAK, hrenka, *m. uprav. dem. hren, ali ima drugo značenje.* Renak, Sium falcaria L. (u starijem rukopisima). B. Šulek, im. 328. Renak divji, (Lepidium) iberis Poll. (u starijem rukopisima). 328.

HRENICA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji sagrebačkoj.*

HRENIKA, *f. vidi kod hren.* Renika, (Lepidium) draba L. (u starom rukopisu). B. Šulek, im. 328.

HRENOVICA, *f. selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 44.

HREPAV, *adj. vidi 2. hrapav.* — U naše vrijeme u Istri. (S čakavskim akcentom) hrepāv, hrepāva, raucus. D. Neumanić, čakav. kroat. stud. 2, 83.

1. HREĽĖT, *m. smijaŕe u glas, vidi hrepetati.* — Samo u Stulićevu rječniku: „cachinnatio, cachinnus".

2. HREPET, *f. vidi 1. hrepet.* — Samo u Stulićevu rječniku.

HREPĖTALAC, hrepĖtaoca, *m. čovjek koji hrepĖće.* — Samo u Stulićevu rječniku: hrepetalac i griješkomo hrepetaoc „cachinnus".

HREPĖTALICA, *f. žensko Ľelade koje hrepĖće.* — Samo u Stulićevu rječniku: „quae cachinnatur".

HREPĖTAN, hrepĖtana, *adj. koji pripada hrepĖtu, koji je s hrepĖtom.* — U Stulićevu rječniku: „cachinnosus" gdje ima i adv. hrepĖtno „cum cachinnis". — nije dosta pouzdano.

HREPĖTANE, *n. djelo kojijem se hrepĖće.* — U Stulićevu rječniku.

HREPĖTATI, hrepĖćem, *impf. hinnire, cachinnare, jamačno riječ onomatopejska. a) rzati.* — u rukopisu xv ili xvi vijeka. Koŕs otmetaše jarosti, tiho hrepĖtaše (rzaše. Aleks. jag. star. 3, 229) kŕ Ľemu. Aleks. nov. 13. — b) grohotom se smijati, hrepĖtati. — u Stulićevu rječniku: hrepĖtati i griješkomo hrepĖćati, i hrepĖtati se „cachinnare. cachinnari"; i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

HREPĖTITI, hrepĖtim, *impf. sar gamizati? (o zmiji).* — U rukopisu pisanom crkvenijem jezikom xvi ili xvii vijeka. (Jaspida) hrepĖtiti oboŕavajuŕi ložo drugu drugu, i puŕtajeti peni tŕj tomuĽ na gnezdo a tŕj tomuĽ, i paki nađe penami hrepĖtiti. Physiol. nov. star. 11, 197.

HREPITI (?), HREPJETI (?), hrepim, *impf. na jednom mjestu xviii vijeka s nejasnijem značenjem (sar hlepjeti?).* Ki pod silu svoju mnogu u Carigrad stolovahu, i odmetni vjeri i Bogu pod krut jaram sva držahu, na cesarsku kuću hrepĖć, sine si izdav, bijuĽ i slepeć. J. Kavaŕin 211a. — isporodi hriepiti.

HRESTALVSKA (?), *f. nekakvo mjesto na Krku*. — U spomeniku xiv vijeka. (Do zemlje Du)boki i (do Hrestalvski). Mon. croat. 3. (1921).

HRESTATI, hrestam, *impf. vidi hrustati*. — U Bjelostjencu rječniku: v. hrustati; u Voltigijinu: v. hrustati; u Stulićevu: v. hrustati (iz Bjelostjencu).

HREŠA, *f. selo i općina u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 10.

HREŠEVAČKI, *m. prezime*. — xvi vijeka. Mihal Hreševački. Mon. croat. 237. (1535).

HREV, *m. vidi hrek*. — isporodi hreb. — U Vrančićevu rječniku: 'stipes'; u Mikašinu: hrev, hreb, od duba 'truncus, stirps'; u Bjelostjencu: v. peh; u Stulićevu: v. hrek (iz Mikašina).

HRG, *m. nekakav sud za vodu; vrsta tikve*. — Može biti da bi uprav glasilo hvrg, vidi vrg. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu (manum, situla barbata, hauritorium, haustum, v. zaimač) i u Jambrešićevu (hrg, zaimač, 'aqualis, anydrion'). On bi hrgom, kad nejma čašice. M. A. Rejković, sat. H5b. Kako je? — Kao raku u hrgu; kao raku na uglenu. Nar. posl. stajan. 91. Hrg, drvena posuda za vodu u čem opančari kože može pri izradbi opanaka. u Sisku. F. Hefele. Hrg, trompetenkürbiss (u Srijemu), Cucurbita lagenaria L., v. hrlek. B. Šulek, im. 111.

1. HRGA, *f. vidi čvor*. — U Bjelostjencu rječniku: 1. 'tuber, nodus', v. fuga. 2. hrga u drvu, na prisodobu klina, naj već u smrekovom i jelovom drvu, 'acentra'; u Jambrešićevu: 'tuber'; u Voltigijinu: 'nodo, nocchio, bernoccolo, bitorzo', 'krozal, knoten'.

2. HRGA, *f. kamen sud pri dnu tijesan, a k polišu izveden, u kom se ječam lušti*. M. Pavlinović.

3. HRGA, *f. u mlinici drvo na kojem stoji 'grivna', a kroza n 'señ', što drži papricu koja nosi min. oko seña koliko zapovijeda grivna iznutra je hrge tulac (komad šupla drva mekšega od hrge), da se lakše o nemu vrtil señ*. M. Pavlinović.

4. HRGA, *f. nevaľao koñ, kluse*. — U naše vrijeme. Zobljeni se koñi plaše, a ne hrge i klusine. Nar. posl. stajan. 223.

HRGAČA, *f. zar okosnica, samokost, kostur?* — Vaľa da postaje od 1. hrga. — U jednoga pisca xviii vijeka. (Jezabela) od pásš pojidená, tako da samo kosti od ruku i nogu, i glava kako hrgača ogloodana jest se vidila. Đ. Rapić 310. Ovo jest mlogo za onu suhu hrgaču (smrt) bilo. 464.

HRGAÑ, hrgña, *m. vidi 1. hrga*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Da izvide kakva to bi praska, il' jest puko hrgañ ili daska. I. Zanićić 179.

1. HRGAR, *m. selo u Bosni u okrugu bihaćkom*. Statist. bosn. 102.

2. HRGAR, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 262.

HRGAV, *adj. po kojemu se hrge (o drvetu)*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kajkavski hrgav, 'nodusus') gdje naj prije dolazi. Pa umije i satine naći iz bukova dupľa hrgavoga. Osvetn. 2, 36.

HRGE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle*. Statist. bosn. 148.

HRGNUTI, hrgnem, *pf. vidi hrdnuti*. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. I

hrgnu ga (vrančića) bakračlijom sjajnom (moć biti da treba čitati hrdnu). Pjev. crn. 148b.

HRGOVAC, Hrgovca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. (kajkavski) Hrgovec*. Razdijel. hrv. 117.

HRGOVI, *m. pl. dva sela u Bosni u okrugu Doñe Tuzle*. Hrgovi gorñi. Statist. bosn. 132. 138. i općina: Hrgovi. 138.

HRGOVĹANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. hrv. 107.

HRĖUD, *m. planina u Hercegovini blizu Stoca*. — Ismeđu rječnika u Vukovu. F. Jukić, zemlj. 53.

HRHÑATI, HRHÑEM, *impf. hrkati*. — U naše vrijeme u sjevernijem čakavaca. Mladić hrhñe, kodi da ni osan dan spal. Nar. prip. mikul. 114. Hrhñati = russare. na Rijeci. F. Pilepić.

HRHRAÑE, *n. djelo kojim se hrhva*. — U Bjelostjencu rječniku.

HRHRATI, hrhram, *impf. vidi 1. grgoćati*. — U Bjelostjencu rječniku: 'gargarizo'.

HRIB, *m. collis, breľulak, glavica, humak*. — Jamačno je od istoga korijena od kojega je i hrbat (koje vidi) — U Bjelostjencu rječniku: 'collis', v. brdo, i u Stulićevu: v. brdo. — Opako se zove i tri sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Makov Hrib. Razdijel. hrv. 43. Hrib sredñi. 43. Hrik Kamenski. 44. i općina (kojoj pripada Hrib sredñi). 43.

HRIBAC, hripca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. hrv. 46. vidi hrib.

HRIBETAN, hribetna, *adj. po kojemu su hribovi*. — Kao da je takovo značenje na jedinom mjestu (xviii vijeka) gdje dolazi. Dijoniš Visa hribetnoga. J. Kavañin 249a.

HRID, *m. i f. rupes, veliki i goli kamen živic, stijena*. — isporodi hrida. — U prva je vremena samo muškoga roda, kasnije (od xvii vijeka) i muškoga i ženskoga. — Akc. se mijenja u loc. sing.: hridu, hridi, u gen. pl. hridš, hridi, u dat., instr., loc. pl. hridima. — Riječ je stara, isporodi stslav. hridz.

a. muškoga roda. — Ismeđu rječnika u Vukovu: hrid i rid s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?) i s primjerom iz narodne pjesme: Sidele su tri devojke na ridu, na kamenu, i u Daničićevu (hridz, 'rupes'). Uz hridz. Mon. serb. 87. (1927). Na hridu. 93. (1880). U hridu. 94. Po hridu... Prěko hrida. 127. (1947). Hridom... Na velikij hridz. 131. (1348). U škrobot i brštan pri hridu skrio se bjeh. M. Vetranić 2, 120. Vidjeh Bato bog za hridom gdje staše. 2, 124. Idu po luteh i hridu. M. Držić 84. Sjedi na jednom hridu. 416. Na hride se i na draću prostrijeti i uvaliti. V. Andrijašević, put. 203. Crni hridi, ali nemu drazi. Osvetn. 1, 2. po svoj prilici amo spadaju i ovi primjeri: Otvrdnuv jakno hrid zaučeh govorit. Ė. Držić 438. Kada stado uzplanduje, gdje su stijenja hridi, pod javorje gusto tilo sama k meni prid! D. Rašina 106a. — I kao ime mjestu (u Crnoj Gori?). Krajem Vraña ka' će ispod Hrida. Pjev. crn. 174a. Oglad. sr. 83.

b. ženskoga roda. — Ismeđu rječnika u Belinu ('balza, luogo scosceso, precipitoso delle montagne', 'rupes' 126b; 'rupe, altezza di monti sassosi', 'rupes' 635a), u Stulićevu ('rupes'), u Vukovu ('der felsen', 'rupes' s dodatkom da se govori u Dubrovniku i s primjerom iz narodne pjesme: Ter se meće niz visoke hridi). Kri' se u jame gorskih hridi: smrt svuda te slidom slidi. I. Gundulić

233. Često ravan put se učini hridi strmijeh sred litica. 501. Gdi su morskim valovima često rvane strme hridi. G. Palmotić 3, 50^a. Iz kamene gole hridi. I. Dražić 26. Hrid pod vodom sakrivena veće krati hini i vara. J. Kavašin 258^a. Poviri kroz puklinu ove hridi. 441^a. Spile i hridi bijahu se napućile. A. d. Bella, razgov. 126. Skri mladost prisvetu u hrid mučecu. I. Đorđić, ben. 22. Vržen bude niz hridi ponorite. 82. Spasitelj koji je na križu propet razcijepio hridi tvrde od Kalvarija. B. Zuzeri 57. Morski val izmetnuo ga na голу hrid. A. Kalić 860. *po svoj prilici amo spadaju i ovi primjeri*: Među ovijem otocim', na kijeh se ne vidi neg stijenje strašno svim, klisure i hridi na žalu studenu. I. Gundulić 21. Eto, jak hrid kad se obali niz visinu strme gore. 569. Tko zna među oštrijem hridim... I. V. Bunić, mand. 12. Često i ravan put se obori meju hridim i liticam. J. Kavašin 180^b. Meju tvrdim jadnijem hridim ova žive. 349^a. Gdi s ognja se hridi cide. 392^a. Među strmenitim hridim od gora. A. d. Bella, razgov. 208. Hrid kamena divjačnoga. I. Đorđić, salt. 891. Hrid oliti kamen. S. Rosa 49^b. c. *ne može se poznati rod u Mikajinu rječniku*: hrid, stijene, rupes, loci lubrici et praecipites'.

HRIDA, f. *vidi* hrid. — U Vukovu rječniku: hrida i rida, vide hrid, s primjerom iz narodne pjesme: Odvali se rida od Orida, i ubila sva tri pobratima.

HRIDAC, hrica, m. *vidi* hrid. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Tad se uspe na kuk hridac, da mu boji slih podadem. J. Kavašin 434^b.

HRIDAN, hridna, adj. *koji pripada hridi, hridima; koji se sastoji iz hridi, koji je pun hridi*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (asper), u Belinu (alpestro e alpestre, significa aspro, rigido', silvestris' 66^b; 'drupato' 'prae-ruptus' 261^a; hridni 'sassoso', 'saxeus' 648^a), u Voltigijinu (alpestre, ripido', gebürgicht, felsicht'; hridno mjesto 'luogo aprico, elevato', 'erhabener ort'), u Stulićevu (asper, silvestris, praeruptus'). Od istoka jur se uputih, potom začuh tvoje gizde, gospo, slaviti već ner zvizde, po hridnijeh, strmijeh putih. Jedupka nezn. pjesn. 235. Hridne gore razvalit ću, svjetlos tminam' svu pokrivši. I. Gundulić 68. Nu da pustoš hridna i strma, puna zvijeri još perivoj bude ugodan... 237—238. Slatke vode hridne iz luti s slanima se vodam staju. P. Kanavelić, iv. 237. Zemlja hridna i gorovita. I. Đorđić, salt. 281. Hridna spila. uzd. 35. Hridni grob priprosti. 195. Ukloni se na mesto uznosito nu hridno u putijeh. ben. 49. Kakovo je stane? tamno, pusto, hridno. A. Kanižlić, rož. 52. Ova pokora čini nam se hridna gora. N. Marči 112. Koji hridan, koji dračevan put! A. Kalić 185. Da je nemu ravno sve, ništa hridno. 424. Hridne gore, treptite, pucate? 450. Putem hridnijem i kršljavijem. 491. Da se u brzo krivo upravilo, hridno poravnalo, nemoćno ozdravilo. 509. Sve što je hridno, čini se ravno. 537. — *Metaforički: vaša da velik, tvrd, čvrst kao hrid*. Hridna Omera hrid prikinu. I. Gundulić 524.

HRIDAST, adj. *vidi* hridan. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (rupibus abundans, scopulosus'). I često je hridasto. M. Pavlinović, razl. spis. 426.

HRIDAV, adj. *vidi* hridast, hridan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (uz hridast).

HRIDINA, f. *augm.* hrid. — *Akc. se mijenja u gen. pl. hridina*. — Od xviii vijeka, a između

rječnika u Stulićevu (rupes, scopulus') i u Vukovu. U gorskih hridinah. I. Đorđić, ben. 99. Jadniji otkliknuše glasi iz hridina. Osvetn. 1, 6. Nije spila ni hridina steća. 1, 37.

HRIDIV, adj. *vidi* hridan, hridast. — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. hridav.

HRIDOBOK, adj. (o pokrajini u metaforičkom smislu) *kojoj su hridi kao boci*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Pokrajina hridoboka Liburniana orla bije. J. Kavašin 282^a. — *nepouzđano*.

HRIDOV, adj. *vidi* hridan. — U jednoga pisca našega vremena. A tripud otkriknu o skrižali hridovijeh jaza. Osvetn. 2, 56.

HRIDOVAČA, f. Vipera ammodytes Dum. et Bibr., vrsta otrovne smije. — U naše vrijeme u Srbiji u okrugu niškom. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1535. — *isporedi* crnokrug, kameharka, kječatak, hridovkiha.

HRIDOVIT, adj. *vidi* hridan, hridast. — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. hridav.

HRIDOVKIHA, f. *vidi* hridovača. Ridovkiha. Glasn. 19, 314.

HRIDJE, n. coll. hrid. — *Stariji je oblik hridje*. — Od xvi vijeka. Gdi je hridje i gomile. M. Vetranić 1, 18. U hridju gdi stojiš. 2, 15. Najti češ u hridju spilu. 2, 190. A tvrdina hridja ovega. I. Đorđić, uzd. 8. Ora hridje za postelj. ben. 210^b. Tvoje su hridje u slavne otare promijenili. V. M. Gučetić 213.

HRİJA?, m. *vidi* Hrijo. — U Vukovu rječniku: Bija, vide Rijo s dodatkom da je po istočnom govoru.

HRİJEPITI, hrijepim, impf. u jednoga pisca xviii vijeka kao da znači: *navlašivati, nasrtati, udarati*. Kad sva Evropa na te hrijepi strašnom silom sa svijeh strana. J. Kavašin 212^a. I pokrijepi svojim tijelom tko na ti hrijepi. 348^a. Prvi, taj čas kad ih vidi, vrlovito na njih hrijepi. 350^b. — U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena ima hrijepiti (vaša da po zapadnom govoru) s istijem ili s sličnijem značenjem. A jer momak mimo ine hripi? Osvetn. 1, 32. Pa im duša na osvetu hripi. 1, 50. Sva Drventa na osvetu hripi. 4, 54. — *isporedi* hrepiti.

HRİJO?, m. ime muško. — U naše vrijeme, ali se kaže Rijo; ako je h ispalio, može biti hyp. Hristan, Hristofor, Hristivoje. — *isporedi* Hrija. — *Akc. se mijenja u voc.* Hrijo. — U Vukovu rječniku: Bijo, hyp. v. Bistivoje? s dodatkom da je po južnom govoru.

HRİJUMETICA, f. u Daničićevu rječniku: mjesto u Svetoj Gori: 'pokraj mora pod Hrijumeticu' (Mon. serb. 180 god. 1848).

HRİLIN, m. mjesto u hrvatskom primorju. — *Prije našega vremena*. A iz Hrijina Raden plovao. Zak. vinod. 55. Na Hrijini. Mon. croat. 62. (1440).

HRIP, m. na jednom mjestu xviii vijeka s nejasnijem značenjem (zar okosnica? ili treba čitati hipe?). Izvadit će iz grobnica tmaste hripe bijelih lica. J. Kavašin 563^a.

HRIPA, f. *vidi* hripahe. — U jednoga pisca našega vremena. Da grom derne, ne bi mu se udar razabrao, kamo l' hripa upalih paripa? Osvetn. 3, 101.

HRIPAN, hripna, m. Lappa major Grtn., neka bilka, lopuh. — *Između rječnika u Stulićevu* (bardana, erba', lappa personata'). Hripa, bardana, lappa personata (Stulli, i u rukopisu xvii vijeka), Lappa major Grtn. B. Sulek, im. 111. *vidi* i ripa.

HRIPANE, *n. djelo kojijem se hriple* (vidi 1. hripati). — *U Vukovu rječniku*: 'das starke husten', tussitio anhelus'.

1. **HRIPATI**, hripâm i hripâm, *impf.* anhelare; tussire, *teško dihati, pjevati; kašlati*. — *Akc.* *kaki je u inf. taki je u praes.* 3 pl. hripajû (ali hripjû), u *aor.* hripah, u *impf.* hripîi (ali hripâj), u *ger. praes.* hripâci i hripajûci, u *ger. praet.* hripâvi, u *part. praet. act.* hripao; u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 sing. — *Korijen je onomatopejski (po svoj prilici) i praslavenski, isporodi stslav. hriplivъ, 'raucus', rus. хриплъ, češ. chrípěti, pol. chrzypieć. — Između rječnika u Stuličevu* (gravedine laborare) i u *Vukovu* (keichen, stark husten', tussio'). Voli mu od ponostva hripju. M. A. Relković, sat. L5a. Pjeni ustim, zubim škripa, huće, laje, hroće i hripa. N. Marči 59. — *Na ovom je mjestu prelazno u značnu kao hrakati*: Guje pjenam zapjenile gustim; jedna bijele uzruguje same, druga hripa bijele i krvave. Osvetn. 2, 189.

2. **HRIPATI**, hripem i hripam, *impf.* u *Stuličevu rječniku*: 'exsilire, saltare'. — *nepouzđano*.

HRIPAVAC, hripâvca, *m.*

a. tussis clangosa, *magareći kašal, rikavac*. — *U Vukovu rječniku*: vide rikavac.

b. pl. hripâvci, bronchia, *kao grane u koje se dijeli grkljan, a one se dalje razgrađuju u pluća*. — *Na Braču*. V. Tomić.

HRIPAVCI, *m. pl.* u *Daničičevu rječniku*: 'Hripavci', selo koje je kraj bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića s gradom Ključem i s mnogim drugim selima: 'Hripavci' (Mon. serb. 439 god. 1446). *bite današnji Hripovci (koje vidi)*.

HRIPLEJ, *m. hripaše?* — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Nos nesgromni na sto brada iz hripela slike grubi (u *Belzebuba*). J. Kavačin 418b.

HRIPITI?, hripim, *vidi kod hrijepiti*.

HRIPOGLASAN, hripoglasna, *adj. hrapava glasa*. — *Složeno od osnove glayola* (1.) hripati i od osnove glas. — *U Stuličevu rječniku*: 'raucisonus'. — *nepouzđano*.

HRIPOTINA, *f. hrakotina, vidi 1. hripati*. — *U Stuličevu rječniku*: 'pituuta, distillatio'. — *nije dosta pouzđano*.

HRIPOVCI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom*. Statist. bosn. 106. — *vidi Hripavci*.

HRIPUTANE, *n. djelo kojijem se hripuće*. — *U Bjelostjencevu i u Jambrešičevu rječniku*.

HRIPUTATI, hripućem i hriputam, *impf.* *vidi 1. hripati (uprav. je dem.)*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: hriputam i hripućem, stenem, piham, *teško ali trudno dišem, anhelu, difficile vel difficulter spiro*; u *Jambrešičevu*: hriputam, *anelu*; u *Voltigijinu*: hriputati, *griješkom hripućem, anelare, essere asmatico, asmare*, engbrüstig sein, hart athmen; u *Stuličevu*: hriputati, hriputjem, v. pjevati.

HRIPUTLIV, *adj. koji hripuće*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: hriputliv, zapihan, piskutliv, sipliv, *anelus, suspiriosus, astmaticus*; u *Jambrešičevu*: *anelus, astmaticus*; u *Voltigijinu*: *asmatico*, kurzathmig.

HRIPUTLIVAC, hriputlivca, *m. hriputliv čovjek*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski hriputlivec, piskutlivec, *anelator, astmaticus*, i u *Jambrešičevu*: hriputlivec, *anelator*.

HRISIOVUL ili **HRISIOVUL**, *m. vidi 1. hrisovul*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka (ne*

sna se treba li čitati i ili). Stvori se sij hrisiojovul. Glasnik. 24, 237. (1349).

HRISNUTI, hrisnem, *pf. vidi vrisnuti*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Hrisnu pusti (vranac), skoči u visine. Pjev. crn. 256a.

HRISOVOJ, *m. vidi 1. hrisovul*. — *Na jednom mjestu xiv (?) vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*. Saj prepisani hršovoj. Mon. serb. 102 (1382 u poznijem prijepisu).

HRISOVOL, *m. vidi hrisovul*.

HRISOVOL, *m. vidi hrisovul*. — *xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*: hrisovols, hrisovola i hrisovolja. Kako je zapisano v prvomu hrisovols (хрисоволъ) (Mon. serb. 74 god. 1302—1321). V sijen hrisovols (83 god. 1302—1321). Zapisanomu hrisovolu (Glasnik. 11, 137 god. 1336—1346). tu je za cijelo 'l' na kraju. a 'l' je: Utvrdi hrisovolem zlatopečatnyim (Mon. serb. 86 god. 1327). V hrisovolij (хрисоволиъ) arhiepiskopovêh (115 god. 1321—1336). U hrisovoli (Zak. duš. pam. šaf. 43). U hrisovoli (50). ne može se razpoznati: Sy hrisovoli (Mon. serb. 69 god. 1305—1307). Brčeoski hrisovols (114 god. 1321—1336). Sy vsesvetlyj hrisovols (na istoj strani ima zapisovani hrisovole) (143 god. 1349?). Kako pišu hrisovols (Zak. duš. pam. šaf. 32). (dodaj i iz xvi vijeka: I iznesoh predi nim hrisovols gospodina Ivana Crnojevića. Starine. 19, 254 god. 1530). ali mislim da bi se u svijem ovijem primjerima, i u prvijem, moglo čitati i.

HRISOVUL, *m. vidi hrisovul*.

1. **HRISOVUL**, *m. uprav kutija sa zlatnijem pečatom obješena na listu (kovjera, pergamenta) kojijem car (ili kralj itd.) kome što udjeluje, ali se obično kaže o samome listu, od srč. χρυσόβουλλον (uprav χρυσόβουλλον συλλιον ili χρυσόβουλλος γραφή)*. — *isporodi*: hrisovul, hrisovula, hrisovol, hrisovolj, hrisovoj, hrisiojovul. — *Od xiii vijeka, vidi u Daničičevu rječniku*: hrisovols, hrisovola i hrisovolja. V hrisovols (Mon. serb. 68 god. 1293—1302). V hrisovuls sem (64). V otčinê mi hrisovuls... iz otčina mi hrisovula (568 god. 1322). V sijen hrisovuls (75. 76 god. 1302—1321). U prvomu hrisovuls (79). V carskih hrisovuls (79). U hrisovuls monastyrskom (80). Utvrdi hrisovulom (81). Do hrisovula svetostefanskoga (95 god. 1330). V svojem hrisovuls (124 god. 1336—1347). U hrisovuls (Glasnik. 15, 285 god. 1348?). Do hrisovula bogorodičina (281). V sijen zlatopečatjenem hrisovule (Mon. serb. 127 god. 1347). Sijemu hrisovulu (139 god. 1348). U čestnomu jeho hrisovuls (213 god. 1376—1389). tu je za cijelo 'l' na kraju (dodaj k ovijem primjerima i hrisovula. Deč. hris. 40. hrisovulu. 65), a 'l' je: U monastyrskom hrisovuli (Mon. serb. 79 god. 1302—1321). V hrisovuli sem (100 god. 1330). V hrisovuli dâda kraljevstva mi (123 god. 1336—1347). U čijem hrisovuli (Zak. duš. pam. šaf. 41). U hrisovulij (Mon. serb. 167 god. 1358). Hrisovule i povele i zakone (180 god. 1370). Vpisana v hrisovuli (265 god. 1389—1405). Obyčna hrisovulem (333 god. 1405—1427) (dodaj k ovijem primjerima i hrisovula. Deč. hris. 45 dva puta. 56. hrisovulem. 55. hrisovuli. 66. 68). ne može se razpoznati: U hrisovuls sij (Mon. serb. 58 god. 1293—1302. 552 god. 1322). V hrisovuls (79 god. 1302—1321). Vsi hrisovuli i prostagne što jest komu stvorilo carsstvo mi (Zak. duš. pam. šaf. 32). Hrisovuli carevi što su učinjeni gradovom. (40). Što zapiše gospodina cars baštinu,

komu zapiše selo u baštinu, da jesti logotetu 80 perpers za hrisovul̃ (40). Sizi zlatoopečatni hrisovul̃ (Mon. serb. 148 god. 1849). Zapisovati hrisovule (161 god. 1357). Sijzi hrisovul̃ (156 god. 1357). Si svētl̃i hrisovul̃ (172 god. 1865). Hrisovul̃ gospodina cara (180 god. 1870). Sij hrisovul̃ (548 god. 1499). (dodaj hrisovul̃. Deč. hris. 42). ja mislim da se u svijem primjerima (osim onoga gdje je oblik za instrumental hrisovulom̃) može čitati i.

2. HRISOVUL̃, f. *vidi* 1. hrisovul̃. — U *Daničičevu rječniku*: jedan put ali u spomeniku i inače rdavu: s(i)ju hrisovul̃. (Mon. serb. 542 god. 1496).

HRISOVUL̃A, f. *vidi* 1. hrisovul̃. — U *Daničičevu rječniku*: samo jedan put i to u formi nepouzdanj: Zapisah̃ tri krisovul̃a, jedña da stoji u carstva mi, a druga u Beneceh̃ u dužda, a tretija u Dubrovnice (Mon. serb. 148 god. 1849). u naše vrijeme češće nego hrisovul̃. Dečanske hrisovule. Deč. hris. iii.

HRIST, m. *vidi* Hristos. — Od xiv vijeka samo kod katolika (istina prvi primjer nahodi se u spomeniku srpskoga kralja Stefana Uroša, ali u poznijem prijepisu, te oblik Hrist nije u nemu sasna pouzdan) koji još češće pišu Krst i Isukrst (*vidi* oboje). — Između rječnika u Stuličevu i u *Daničičevu* (Hristi). Bog̃ jediñ Isu Hrist̃. Mon. serb. 103. (1833). V Hriste počtovani fratri. Mon. croat. 98. (1466). Koji iz tamnijeh dubina vapiješe na pomoć Hrista. N. Dimitrović 74. Mi smo Hrista propeli. A. Kanižlić, kam. 7. Mlogi su se Hristu podložili. 117. Život Gospodina Jezusa Hrista (Christa, *vidi*: Imena u grčkoga jezika zaimana: 'Christ' i 'Christianin' pise je ne s, k' nego s, ch', erbo k' krknivajući a, ch' hakom pridajući na grčku ('grecku'), ima se izustiti. viii). S. Rosa i. Gospodine Jezuse Hriste. L. Radić 28. Prema čovjeku-Bogu Jezusu Hristu. I. M. Mattei xi. Ľubav prema Hristu Jezusu. 6. Hrist Jezus jest glava moja. 17. Hrist. T. Ivanović 22.

1. HRISTA, f. *ime žensko* (vaša da je ipokoristik, isporodi 2. Hrista i Hristo). — *Akc. se mijenja u voc.* Hristo. — U *Vukovu rječniku*. — *Može biti da dolazi i prije našega vremena.* Hrista (ako nije ime muško). S. Novaković, pom. 111.

2. HRISTA, m. *vidi* Hristo. — *Akc. se mijenja u voc.* Hristo. — U *Vukovu rječniku* s dodatkom da je po istočnom govoru. — *vidi* i 1. Hrista pri kraju.

HRISTAN, m. *ime muško*. — U *Vukovu rječniku*.

HRISTIĆ, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Nar. pjes. vuk. 2, 647 (među prenumerantima).

HRISTIFOR, m. *vidi* Hristofor. — Od prije našega vremena. Hristifors. S. Novaković, pom. 111. Hristifor. Nar. pjes. vuk. 2, 650 (među prenumerantima).

HRISTIMĽJA, f. *ime žensko*. — *Prije našega vremena.* HristimĽja (monahiĽa). S. Novaković, pom. 111.

HRISTĽNA, f. *ime žensko*. *Prije našega vremena.* Hristina (kaluđeriko). S. Novaković, pom. 111.

HRISTIVOJE, m. *ime muško*. — U *Vukovu rječniku*.

HRISTIVOJEVIĆ, m. *prezime po ocu Hristivoju*. — U naše vrijeme. Svetozar Hristivojević. Rat. 381.

HRISTIVOR, m. *vidi* Hristifor. Hristivors. S. Novaković, pom. 111.

HRISTO, m. *hyp.* Hristan, Hristivoje, Hristofor. — *Akc. se mijenja u voc.* Hristo. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (*hyp.* Hristan). Hristo. S. Novaković, pom. 111.

HRISTODAROVAN, adj. u spomeniku xii vijeka pisanom crkvenijem jezikom, i otale u *Daničičevu rječniku*: hristodarovañ, a Christo datus'. Ṽ hristodarovañmi mi vladicestṽ. Mon. serb. 5. (1198—1199).

HRISTODUL, m. Χριστόδουλος (Hristov rob), *ime muško*. — *Prije našega vremena.* Hristodul̃. S. Novaković, pom. 111.

HRISTOFOR, m. Χριστοφόρος (koji nosi Hrista), Christophorus, *ime muško*. — *isporodi* Hristohvor, Hristovor, Hristifor. — *Od prije našega vremena.* Hristofors. S. Novaković, pom. 111.

HRISTOGRAÑE, n. *Hristove grane, ime nekakvu drvetu izmišljenu u narodnoj pjesmi našega vremena, a otale u Vukovu rječniku.* Tako t' Boga, sveta djevo Marijo! ti otidi u tu bašču zelenu, pak natrgaj hristografe zeleno. Nar. pjes. vuk. 1, 122.

HRISTOHVOR, m. *vidi* Hristofor. — *Prije našega vremena.* Hristohvors. S. Novaković, pom. 111.

HRISTOIMENIT, adj. u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u *Daničičevu rječniku* (hristoimenit̃, a Christo nomen habens'). Obyčajem̃ i zakonom̃ hristoimenitih̃ Ľudij oticestvo svoje ukrašaaše. Domentijañ 96. My Ľudije tvoji hristoimeniti. 184.

HRISTOĽUBAC, hristoĽupca, m. *hristoĽubiv čovjek*. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, i iz njih u *Daničičevu rječniku* (hristoĽubec̃, 'Christi amans'). Priidete, o hristoĽubeci. Stefan, sim. pam. šaf. 1. HristoĽube. 19. S̃ hristoĽubec̃. Domentijañ 54. Ṽ dni toga hristoĽubca. Mon. serb. 49. (1261).

HRISTOĽUBAN, hristoĽubna, adj. *vidi* hristoĽubiv. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u *Daničičevu rječniku* (hristoĽub̃ñ, 'Christi amans'). HristoĽubnaa bratije. Glasnik. 11, 129. (xvii vijek).

HRISTOĽUBEĆ, adj. (uprav. part. praes. act.) *vidi* hristoĽubiv. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'Christi amans'.

HRISTOĽUBIV, adj. koji Ľubi Hrista. — *isporodi* hristoĽuban, hristoĽubeć. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u *Daničičevu* (hristoĽubiṽ, 'Christi amans'). HristoĽubiṽ i milostiṽ. Domentijañ 125. Si hristoĽubivi muž̃ Ilarioñ. Mon. serb. 17. (1233). Blagoṽernyj i hristoĽubivij samodržec̃ S̃rbĽem̃ i Gr̃kom̃ Stefañ car̃. 125. (1847). Bogoc̃stvoju i hristoĽubivoju cariceju avgustijeju kira Jelenoju. 133. (1848). Blagoṽerni i hristoĽubivi Ṽl̃kašiñ kral̃. 181. (1370). Blagoc̃stiva i hristoĽubivaa gospoda carica Jevdokija. 190. (1379). HristoĽubiva gospoda Jevdenija. 265. (1339—1405). Blagoṽerni i hristoĽubivi gospodiñ despota Stefañ. 269. (1405). Blagoc̃stivi i hristoĽubivi gospoda despota Andelina (Αγγελιν̃a) i despota Đeordije (Γεοργ̃ne) i despota Joana. 540. (1495).

HRISTOĽUBĽE, n. Ľubav Hristova (objektivno: prema Hristu). — U spomeniku pisanom crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom hristoĽubije), i otale u *Daničičevu rječniku* (hristoĽubije, 'Christi

amor^o). Vaše hristoľubije moľu. Mon. serb. 19. (1298).

HRISTONOSAC, hristonosca, *m. hristonosan čovjek*. — *U Stuličevu rječniku*: „christifer“ s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

HRISTONOSAN, hristonosna, *adj. koji nosi Hrista*. — *U knizi pisanj crkvenijem jezikom, i otale u Daničičevu rječniku* (hristonosna, Christum ferens^o). Greděte, hristonosnii Ľudije. Stefan, sim. pam. šaf. 16.

HRISTOS, Hrista (Hristosa), *m. Χριστός (pomazanik)*, Christus, *u pravoslavnijem Hriščana (ali vidi i prve primjere kod b))*; radi katolika vidi Krst, Isukrst, Hrist. — *Akc. se mijena u voc. Hriste*. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu (gen. Hrista i Hristosa) i u Daničičevu (Hristos)*. — *Nominativ ostaje po grčkom obliku; ostali su padeži načiničeni: a) od osnove hrist (običnije)*: Hrista, Hristu itd. Hrista radi. Sava, sim. pam. šaf. 8. O Hristě Isusě. 14. Isus Hristos. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Rabs Hristu... Vladiki mojega Isu Hrista... Mon. serb. 5. (1198—1199). Hristos Boga... Moľu te, Isu Hrista. 9. (1222—1228). Spasa našega Isusa Hrista... Spasu našem Isusu Hristu... 11. (1222—1228). Spasa našega Isus Hrista. 15. (1222—1228). V. Hrista Boga. 19. (1284). 145. (1849). 190. (1878). Vladiki mojega sladkago mi Hrista. 171. (1865). O Hristě Isuse blagovėrnomu... Stefanu kralju. 187. (1878). Gospoda Hrěsta. 222. (1892). Obetujemo va Hrista Boga i va duše naše. 865. (1481). Va ime Hrista. 463. (1454). Moleći Boga i Bogorodicu, da se svi sjeđinimo u jedinstvu duhovnomu pravovirstva i ľubavi našega Isukrsta, aliti po vaš način, Hrista. And. Kačić, razg. 156. Sveti Jovan knige uzimaše, te krsio Hrista kuma svoga, Jovan Hrista, a Hristos Jovana. Nar. pjes. vuk. 1, 123. Rodi sveta prečista Rišta Boga našega. 1, 185—186. Ristos mi vam sreću dao! 1, 141. — *b) od nominativa Hristos*: Hristosa, Hristosu itd. — *u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, pa i u naše vrijeme*. Po tebi jur boj bi Hristos naš vojvoda. N. Dimitrović 43. Hristos da pati. 53. Na slavu koje (pjesni) sve da budu Hristosu. 54. Pošetala prečista gospoda... a na ruke nosi sina svoga, sina svoga Isusa Hristosa. Nar. pjes. vuk. 1, 122. A Hristosu žao bi, pa ga pokara. Nar. prip. vrč. 43.

HRISTOSIJA, *f. ime žensko (od Hristos)*. — *U naše vrijeme u Srbiji*. Ristosija. M. Đ. Miličević, let. već. 179.

HRISTOSIJIN, *adj. koji pripada Hristosiji*. Ristosijnoga sina. M. Đ. Miličević, let. već. 181.

HRISTOSOV, *adj. koji pripada Hristu (Hristosu)*. — *isporedi Hristov*. Ğeno ima trista manastira, među Ğima Hristosova crkva i kod Ğe je Hristosova ruka. Nar. pjes. kras. 1, 71.

1. **HRISTOV**, *adj. koji pripada Hristu (vidi Hristos i Hrist)*. — *Između rječnika u Stuličevu, u Vukovu (s primjerom iz narodne pjesme: Mi recimo tri riječi Ristove, u Daničičevu (Hristov))*. Ograđđaje krsstom Hristovom. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Mučeniče Hristov. 4. Igu blagomu Hristovu. 12. Ovcam Hristovėm. 26. Hristova ľuby pače privezovaše se k mənė. Mon. serb. 5. (1198—1199). Strastmi hristovami. 11. (1222—1228). Svetitěľ Hristov. 72. (1275—1321). Vznešenija Hristova. 79. (1302—1321). Od vėplšteńija Hristova tisušta i 326 ľeto. 85. (1326). V. dñs strašnago ispitania Hristova. 87. (1327). Ijudě prědatěľu Hristovu. 124. (1336—1347). V.

dñs strašnago suda Hristova. 160. (1357). Na sveto pismo Hristova jevanđelija. 219. (1891). Va ime Hristovo. 252. (1404). Va ľjeta rođastva Hristova. 105. (1883 u posmijem prijepisu). V. ľeto rođastva Hristova. 258. (1404). Na ľita rođstva Hristova. 288. (1419). Va izabranoj polače i većnice grada našega Dubrovnika va ľeto rođstva Hristova na 1483 ľeto. 391. (1488). Ľjeta Hristovih. 1466. 495. (1466). Ima se savrešiti u ľiti Hristovih. 1468. 502—508. (1467). Od rođastva Hristova leta 1(4)81. 528. (1481). po grješke: Hrěstova. Mon. serb. 221. (1892). Hristevi. 252. (1404). 273. (1409). — *Od rođastva Hristova*. Mon. croat. 66. (1446). Pogrdju Hristovu priliku. A. Kanižlić, kam. 117. Častno tilo Hristovo. 227. Na prestola Ristova. Nar. pjes. vuk. 1, 181. I napija u slavu Ristovu. 2, 100. Ni Hristovu vjeru pohuliti. 2, 609. Ni Hristovi zakon izgubiti. 2, 614. Ha sad, braćo, za vjeru Hristovu! 3, 277. Pred Ristovu pred cvjetonosija. 4, 175. Za krsť časni i vjeru Hristovu. 4, 319. Tako mi zauza Hristovijeh! (oko poklada). Nar. posl. vuk. 301.

2. **HRISTOV**, *m. vidi Hrist*. — *U Stuličevu rječniku s dodatkom da je uzeto u piscu Dimi trovića*. — *sasma nepouzđano*.

HRISTOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Mihajlo Hristović. Nov. sr. 1835. 73. i u Dubrovniku. P. Budmani.

HRISTOVOR, *m. vidi Hristofor*. — *Prije našega vremena*. Hristovors. S. Novaković, pom. 111.

HRIŠČANICA, *f. vidi Hriščanka*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (Hristjancina, christiana, christicola^o), u Vukovu (eine christin^o, christiana^o, cf. Hriščanin)*. Majka joj je Riščanica bila, Riščanica pa se poturčila. Ogled. sr. 60. Vidiš li onoga popa, te ispovijeda onu Hriščanicu? Nar. prip. vrč. 139.

HRIŠČANIN, *m. Christianus, čovjek vjere Hristove, osobito se kaže o pravoslavnijem (a o katolicima Krščanin)*. — *plur.*: Hriščani. — *Naj stariji je oblik Hristjanin (od Χριστιανός), pak Hristjanin, kasnije se tj promijenilo na č a pred ovijem s na š*. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stuličevu (Hristjanin, christianus, christicola, Christi assecla^o); u Vukovu*: 1. „der christ, christianus“. Kaluđeru zovu svakoga čovjeka Hriščaninom (kad mu ne znadu imena), kao i ženu Hriščanicom ili Hriščankom. 2. Srbin grčkoga zakona, cf. Krščanin; *u Daničičevu* (hristijanin^o, christianus^o, cf. krsťijanin^o). Pravoslavnyje caro gospodě hristijane nareče. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Blagovėrnym hristijanom. Sava, sim. pam. šaf. 1. Zastupnica jesi hristijanom. Mon. serb. 58. (1293—1302). Vručeniye ti hristijani. 243. (1389—1399). Svetitěľje da ne proklinajut hristijane za sgrěšenije duhovno. Zák. duš. pam. šaf. 29. Koji se su prėvratili hristijaně v. azimstvo. 29. Da vľzvatet hristijany ot jeresi latinskije. 29. Prėvratije hristijanina v. vėru latinsku. 80. Kako dobrě i pravedni hristjanini. Spom. sr. 1, 121. (1414). Tako Hristjanom, tako i Krsťjanom. Glasnik. 11, 3, 69. (1707). Da su naši Hristjani običajni reći: „Volijem se poturčit, nego pošokčit“. A. Bačić 146. I to su odilnici, što se zovu Riščani. F. Lastrić, ned. 100. Primlogi Krsťjani i Hristjani. A. Kanižlić, kam. 817. Fala, brate Riščanine! Nar. pjes. vuk. 1, 146. Blago onom bratu Riščaninu koj' celiva i prilog pridaje! 2, 75. Bog ubio svakog Riščanina koji drži vjeru u Turčinu! 4, 145. Al' Turčina ali Riščanina. 4, 504. U

svakoga pravog Riščanina. Nar. pjes. herc. vuk. 320. I ovdje 'Vlasi' znači 'Hriščani'. Vuk, nar. pjes. 3, 562. Kršćani zvone više nego Riščani. poslov. 160. Opet su im miliji 'Hriščani' no 'Latini' (ovako ova dva zakona zovu jedan drugoga). V. Bogišić, zborn. 644. — *rjeđe o katolicima*. Pravim Hristjanom katolikom. Mon. croat. 165. (1496). Što ne govoriš kao Hristjani govore? M. Držić 344. Vsaki istini Hristjanin. Š. Budinić, sum. 2^a. Znaj, Hristjanine. 40^a. Dopušta svakomu Hristjaninu ali Hristjanci. I. M. Mattei xxviii. Znaj, Hristjanine. Štit. 5.

HRISČANINOV, *adj. koji pripada Hriščaninu*. — *U Vukovu rječniku*.

HRISČANITI, hriščanim, *impf. činiti koga Hriščanimom, krstiti*. — *U Stuličevu rječniku*: hristjaniti, v. pohristjaniti. — *nepouzđano*.

HRISČANKA, *f. Christiana, žensko čelade vjere Hristove, vidi radi značenja, postava i oblika Hriščanin*. — *ipoređi Hriščanica, Hriščankiña*. — *Akc. se mijēna u gen. pl. Hriščankā*. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stuličevu* (hristjanka, v. hristjanica), *u Vukovu, u Daničićevu* (hristjanka). Poluvjersci vuzmē hristjanku. Zāk. duš. pam. šaf. 90. Dopušta svakomu Hristjaninu ali Hristjanci. I. M. Mattei xxviii. O Riščani, mila braćo, i Riščanke, mile majke! Nar. pjes. vuk. 1, 143. Ciganka to sve gledala i slušala, pa rekne onoj Hriščanci. Nar. prip. vrč. 39. I ovdje 'vlasi' znače 'hriščani' (Moskovi), a 'vlahiñe' 'hriščanke' (Moskovske žene i djevojke). Vuk, nar. pjes. 3, 562.

HRISČANKIŇA, *f. vidi Hriščanka*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: hristjankiña.

HRISČANLUK, *m. ljudi Hristove vjere, narod hriščanski*. — *vidi hriščanstvo*. — *Postaje turskijem nastavkom lyk*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*: 'die christenheit', 'populus christianus'. Hristjanluka stare nevjernike. J. Krmpotić, pjes. 6. Da riščanluk Marka ne prokune. Nar. pjes. vuk. 2, 442. I privedoh narod i hriščanluk. Nar. pjes. petr. 2, 22. Pak sastavi narod i hriščanluk. 2, 157.

HRISČANSKI, *adj. christianus, koji pripada Hriščanima, koji je kao u Hriščana, vidi Hriščanin*. — *Imeđu rječnika u Stuličevu* (hristjanski, 'christianus'), *u Vukovu, u Daničićevu* (hristjanski), cf. krstijanski).

a. adj. Blagosrēdu jemu byti na mirē hristijansky. Sava, sim. pam. šaf. 4. Vē pohvalē roda hristijanskago. Mon. serb. 77. (1802—1821). Vārē hristijansej. 244. (1889—1899). (*bez sumñe po-grješka*: Ristijanskomu. Mon. serb. 562. (1822)). Sabranje nauka hristijanskoga. Š. Budinić, sum. 2^a. Oh da bi duhovnici hristijanski učili svoje ovce! A. Bačić 104. Slave ga na riščansku. And. Kačić, kor. 470. Da rašire svetu (vjeru) hristijansku. J. Krmpotić, pjes. 5. Kreposti hristjanske. I. M. Mattei vi. Draga razkoša srca svakoga hristjanskoga. 3. Hristjansci nauci. 44. Od naroda riščanskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 144. I hristjanske zadužbine. 1, 145. I riščanske podelice. 1, 146. Diži, care, svu vojsku riščansku. 2, 85. Zbor zborila gospoda riščanska. 2, 101. Za riščansku vjeru poginuti. 2, 311. I riščanski zakon savršimo. 2, 338. Al' na sabli tri slova riščanska. 2, 842. Kako j' zakon u veri hriščanskoj. 2, 454. Oteče vam hriščanska zlameña. 3, 80. Jesi l' čuo latinsko primorje, kod primorja riščanske kotare? 3, 120. Vodi Zlatku u bijelu crkvu, te j' riščanskim krstom pokratio. 3, 142. Turska mi je vjera omrznula, a riščanska jeste

omijela. 3, 205. A na zemlji sve riščanske duše. Nar. pjes. herc. vuk. 320.

b. adv. hriščanski. — *Imeđu rječnika u Stuličevu* (hristjanski, 'christianorum, chisticolarum more, ritu'). Hristijanski živeti. Š. Budinić, sum. 17^a.

HRISČANSTVO, *n. christianitas*. — *vidi Hriščanin*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (hristjanstvo, 'Christi religio, christianus populus') i *u Daničićevu* (hristijanstvo, 'religio christiana'). *a) stanje, osobina onoga koji je Hriščanin*; *vjera hriščanska*. Blagočistiva hristijanstva. Glasnik. 15, 268. (1848?). Simē obrazomē da očistiti se hristijanstvo. Zāk. duš. pam. šaf. 29. Da vuzvrateti se vuzpeti v hristijanstvo. 29. Da krstiti se v hristijanstvo. 30. Ništa od hristijanstva drugo znadu nego post, post i post. K. Pejkić 2. — *b) kao kolektivni supstantiv*, *sva čelad vjere hriščanske, svi Hriščani*. Mir će biti za sve hristijanstvo. Mon. croat. 243. (1543). Po svijeh krajinah hristijanstva. I. M. Mattei 37. Kad se, bogoljubni štiće, ponavljaju sred hristijanstva naj veće Jezusu muke i pogrdjeña? 311.

HRISČANSTVOVATI, hriščanstvujem, *impf. živjeti kao Hriščanin*. — *U rukopisu xvii vijeka pisanom crkvenijem jezikom, a otale u Daničićevu rječniku* (hristijanstvovati, 'christianam legem sequi'). Pritvarajušta se hristijanstvovati. Okāz. pam. šaf. 57. (1650).

HRK, *interj. glas kojijem se hoće da pokaže kako sud (uprav tikva) udara u što tvrdo*. — *U narodnoj pripovijeci našega vremena*. Marko uzme tikvu s vodom, i kako dođe među čobane a on potegne pa hōme o zemlju hrk! Nar. prip. vil. 1868. 112.

1. **HRKA**, *f. vidi hrkañe*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (rka, 'das schnarchen', 'rhonchus'). Od oficirove hrke ne mogaše sam svoju rič razumiti. M. A. Rejković, sabr. 22.

2. **HRKA**, *m. vidi hrkać*. — *U Belinu rječniku* 655^b.

HRKÂĆ, hrkâća, *m. ovako zovu pravoslavnoga Hriščanina katolici u Dalmaciji i u Bosni*. — *ispoređi 2. hrka*. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: hrkâću, hrkâći*. — *Može biti da postaje od hrkati (radi crkvnoga pjevaña kroz nos); a ni po što od Grk (vidi naj posljedni primjer)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('schismaticus' 655^b) *gdje se naj prije nahođi i u Vukovu* (rkać, tako kršćani u Dalmaciji zovu hriščane). Hrkać, tako zovu u Bosni katolici pravoslavne. L. Stojanović. Negrke zvahu u Dubrovniku vlahe, a po Dalmaciji grkaće (hrkaće). M. Pavlinović, razg. 14.

HRKÂĆ(SKI), *adj. koji pripada hrkatima*. — *Samo adv. hrkâćski u Belinu rječniku (po dubrovačkom govoru hrkajski, 'schismaticus' 655^b)*.

HRKALOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Toma Hrkalović. Nar. pjes. petr. 1, 350 (*među predbrojnica*).

HRKANOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj Razdijel*. hrv. 132.

1. **HRKÂŇE**, *n. djelo kojijem se hrće (vidi 1. hrkati)*. — *Stariji je oblik hrkanje*. — *Imeđu rječnika u Mikašinu* (hrkanje kod hropanje), *u Belinu* (hrkanje 'sbuffamento, lo sbuffare', 'proflatus' 646^a), *u Bjelostjenčevu* ('rhonchus, rhonchorum tractus'), *u Jambrešičevu* ('rhonchus'), *u Stuličevu* ('rhonchus'), *u Vukovu* (rkañe, 'das schnarchen', 'rhonchus, rō stertere'). Čuvši ne-

običajno hrkaŃe. M. A. Rejković, *sabr.* 41. A isto tako ni ljudska zijehavica ... štukavica ... hrkaŃe. *Nar. prip. vrč.* VIII.

2. HRKAŃE, *n. djelo kojijem se hrće (vidi 2. hrkati).* — *Stariji je oblik hrkanje.* — *U Mikafinu rječniku:* hrkanje, hrakanje, 'screatus'; *u Belinu:* hrkanje, 'screatus' 607^a; *u Stulićevu:* 'cattarro', 'fluxio'.

3. HRKAŃE, *n. djelo kojijem se ko hrka (vidi hrkati se).* — *U Vukovu rječniku.*

1. HRKATI, hřčēm i hřkām, *impf.* stertere, *s. nekom osobitom bukom dihati kroz nos (kao što biva često kod spavanja).* — *isporedi* hropati, hropsti, hropiti. — *Akc. kaki je u inf. taki u praes. 3 pl. hřkājū (ali hřču), u aor. hřkah, u impf. hřči (ali hřkāj), u ger. praes. hřkājūci (ali hřčēci), u ger. praet. hřkāvši, u part. praet. act. hřkao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Riječ je onomatopoejska, kao i 2. hrkati, ali može ne biti istoga postanka.* — *Od xv vijeka, vidi kod c), a između rječnika u Mikafinu (vidi hropiti), u Belinu (hrkati, hrkam, 'sbuffare del cavallo', 'proffo' 646^a), u Bjelostjenčevu (hrkam, hrčēm, hropem, 'rhonchisso, rhonchos emitto, sterto'), u Jambrešićevu (hrkam, 'ronchisso'), u Voltigijinu (hrkati, hrkam i hrčēm, 'ronfare', 'schnarchen'), u Stulićevu (hrkati, hrčēm i hrkam, 'stertere, rhonchissare'), u Vukovu (rkati, rčēm, 'schnarchen', 'sterto'). a) sa značenjem kazanimjem sprijeda (kod spavanja). Na daskah golih svu noć hrkat volli. A. Kanizlić, *roz.* 33. I počeo vrlo hrkat. M. A. Rejković, *sabr.* 22. (Koñ) zobje kao i da nije putovao, a Turčin slatko hrće u sijenu. M. Đ. Milićević, *omer.* 198. — b) vidi hropiti (na umoru). Ona mrtva a on hrće rigajući mu krv na grlo. M. A. Rejković, *sabr.* 41. — c) uopće glas koji postaje kad se dišući trese nozdrama, naj češće u životina, *n. p. o konju.* Koñi nozdri hrkahu. M. Marulić 12. Pri nikomu skakne bedev tere hrće. B. Krnarutić 21. Tako tvrdousta nigdi vranca nije, hrće, krivi usta. A. Kanizlić, *roz.* 84. — o medvjedu. Vrli medvjed hrka i reži. I. Gundulić 554. — i o vragu, o vukodlaku. Ter s nim (nosom) hrka i s nim trubi (Belzebub). J. Kavanin 413^b. Vuci viju, vukodlaci hrču. *Osvetn.* 2, 174.*

2. HRKATI, hrčēm i hrkam, *impf. vidi hrkati.* — *isporedi* i 1. hrkati. — *Može biti i riječ praslavenska, isporodi češ. chrkati, pol. charkać.* — *U našem se jeziku javlja od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (hrkati, hrakati, 'screo'), u Belinu (hrkati, hrkam, 'raschiare, sputare', 'screo' 607^b), u Stulićevu (hrkati, hrčēm i hrkam, 'incattarrire', 'fluxione laborare').* Podrtijeh iz uzdaha, bez umrtja u kih crka, krvavijem dimim paha, smrdelijem pjenam hrka. I. Gundulić 472.

3. HRKATI, hrkam, *impf. kao da znači: hrabriti, sokoliti.* — *U sjevernijeh čakavaca od xvi vijeka.*

a. *aktivno.* Triba je družinu hrkati k borenju. P. Vitezović, *odil.* 21. Šoltikov nagaña, ne da Prusom na se, Frideriko hrka da s' negvi ne plaše. M. Kuhačević 120. Batrivih i hrkah koñika i pišca. 150.

b. *sa se, refleksivno ili recipročno.* Hrkaju se naši. P. Vitezović, *odil.* 5. Videć sminost srca svoga hrkaju se sami naši. *sejñč.* 3.

HRKATI SE, hřkām se, *impf. u Vukovu rječniku:* kao tiskati se, čupati se s kime, 'streiten', 'rizo' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

HRKEŠA, *m. čovjek koji hrće (vidi 1. hrkati).*

— *U Bjelostjenčevu rječniku:* hrkeša, hropalac, koji hrće, hropa, 'rhonchinosus'.

1. HRKNUTI, hřknēm, *pf.* 1. hrkati. — *Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes. (ako ima aor. hřkoh, u 2 i 3 sing. akc. je hřče).* — *U Belinu rječniku:* 'sbuffare del cavallo', 'proffo' 616^a, i u Vukovu: 'schnarchen', 'rhonchum emitto'.

2. HRKNUTI, hrknem, *pf.* 2. hrkati. — *U Mikafinu rječniku: (samo part. praet. pass.) hrknut, 'sputato, raschiato', 'screatus', i u Stulićevu: 'screare, expuere'.*

3. HRKNUTI, hrknem, *pf. popiti (srknuti?).* — *Samo u Stulićevu rječniku: 'bibere' s primjerom: Hrknuh čašu vina.*

HRKNIVATI, hrknivam i hrknujem, *impf. iterativno prema 2 i 3. hrknuti.* — *U Stulićevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz Mikafina gdje ove riječi nema. — nepouzdana.*

HRKOTIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Kad uteče Hrkotiću Mujo, kad uteče iz sela Stijene. Nar. pjes. vuk. 4, 128.*

HRKOTINA, *f. vidi hrakotina (isporedi 2. hrkati).* — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu ('screatus').* Hrkotinami poplujan. I. A. Nenadić, *nauk.* 260.

HRL, *vidi hro.*

HRLIĆI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 70.*

1. HRLINA, *f. vidi hrlost.* — *Akc. se mijenja u dat. sing. hřlini, u acc. sing. hřlinu, u voc. sing. hřlino, u nom., acc., voc. pl. hřline.* — *Od xvi vijeka. a) brzina.* Kojim da narav svoj hrlinu još taku na nozi na jednoj priteči zvijer svaku. M. Vetranić 1, 161. Nu tekući tako doje, gdi przinu more plaće; od hrline plahе svoje tijek uzpreže, stup uzmače. I. Gundulić 15. Asterion, Tatao, Plija..., kijeh hrlina izvranija vrh inijeh je vitezova, širokoj će na ravnini iz daleka pješke teći, kažuć ko će u brzini čas i pravu slavu steći. G. Palmotić 2, 374. Kad lav vrli i strašivi... plaha u pašu teć jelena pod visokom gorom vidi i s naštena veseo plijena s hrlinom ga mnogom sliđi. 3, 39^b. Nestavnost moga srca i hrlina (štamarskom griješkom hrlina) negova na tvoje uvjrede kažu, da istinito ne govorim. I. M. Mattei 2. — b) vrlina. Hrlina, 'bravura'. S. Budmani 418^a.

2. HRLINA, *f. vidi harlina.* — *U Šulekovu imeniku, a između rječnika u Stulićevu ('ruta capraria').* Hrlina, ruta capraria (u starijim rukopisima), galega (u starijim rukopisima). Galega officialis L. (Vodopić, Skurla), v. harlina, hrlina. B. Šulek, *im.* 111.

HRLITEL, *m. čorjek koji hrlti.* — *Samo u Stulićevu rječniku: 'festinator'.*

HRLITELICA, *f. žensko čelade koje hrlti.* — *Samo u Stulićevu rječniku: 'quae festinat'.*

HRLITI, hrlim, *impf. proparare, festinare, vidi hitjeti.* — *Postaje od osnove hrl (vidi hro).* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikafinu (hrliti, pospišiti se, festino, propero, accelero, approporo'), u Belinu ('festino' 47^b; 'accelero' 48^a; 'ire velociter' 77^b), u Voltigijinu ('affrettare, accelerare', 'eilen'), u Stulićevu ('festinare, proparare, festinationem adhibere').* K paklu hrlie brže. M. Marulić 122. Za koje ja hrlim dušu dat i tijelo. Š. Menčetić 156. Vrijeme prješi i hrlti leteći. M. Vetranić 1, 269. Prijeku smrt strai ka hrlti i prješi. 1, 270. K tomu se još hrlis da togaj

zagrljiš. 2, 40. Tri dusi pakleni hrle put gore. 2, 98. Hrleći prješe put vode te vile. 2, 123. Žarko sunce neće hrliti, da mu pojde na zapadak. H. Lucić 211. Zavidniče vrli, na tvoju malu har srića mi dat hrli vridnji svita dar. 221. Er hrlim kako stvar naj dražu da te ja zagrlim. N. Najlašević 1, 111. Pod' jedan na pospijeh i hrli put stana. M. Držić 426. Zatoj me ne uzdržaj neg hrli i brzaj. 443. Kad zora hrlašše iziti s danicom vrh gora stiže me san. F. Lukarević 25. Izvrni tvoj stupaj, ter k ognu ne hrli. D. Račina 44. Človiče umrli, ne čini život tvoj za zlatom da t' hrli odveće tolikoj. 46a. Kadgod hrleći i hiteći brzo postupahu. B. Kašić, is. 56. Neptunu na divan svak snaži i hrli. Đ. Baraković, vil. 135. Daj, daj veće hodi k meni, na medene igre hrli, ah, celivaj, miluj, grli! I. Gundulić 174. Meni se je dogodilo, kao djetecu, koji hrli, gdi plam svijeeće okili milo, naj poslije ki ga opri. 231. Star i mlad ga častit' hrli. 422. Hrle naglo svi kolici, da prije car se s stola izagne. 519. Svaki naprijed silom hrli, vrata i mire vajat skaču. 521. Uprav stoji Derviš vrli, i otkriveno stegno hrani, desnu bedru čuvat hrli, spravan skočit k svakoj strani. 545. Pazi, kako Bodin vrli pun poraza nemilosna na Dubrovnik s vojskom hrli. G. Palmotić 1, 79. U hrabrenu vojsku ovu i ti hrli. 1, 152. Na oružje vas puk hrli. 1, 280. Vi lijeni tu stojite, ter u dvore ne hrlite. 2, 28. Teći, hrli na osvetu. 2, 38. Hrli osvetit ruge tvoje. 2, 45. Hrli jedan vas dvornika Laviniji rijet. 2, 149. Život naš umrli na skončanje svoje hrli. 2, 424. Vrijeme hrli, izidimo. 2, 457. Sunčana kola hrle skrit u more zrake svoje. 2, 474. K tebi, Bože, hrlim da me ozdraviš. V. Andrijašević, dev. 106. Da bude za tobom hrliti. 121. Na ovu vodu snažno hrli. P. Kanavelić, iv. 180. Tako i sjever naglo hrli. 135. Spasit me, Bože, hrli. 460. A što je tašće to je kletu, k tomu ikada ti ne hrli. A. Vitičić, ost. 39. Tere hrljiš, sina tvoga da opet primeš i zagrljiš. J. Kavačin 52b. Sveder hrli na osvete. 56b. Put sunčane hrl'mo svijeeće, ona 'e svejer dobrohotna. 168a. Jednih krjepos da zagrlje, k zlobi družijeh da ne hrle. 359a. Čim ljudstvo hrli svude na svagdašna svā činjenja. 419b. Prijateljstvo hrli gdi može koju korist ufatit. A. d. Bella, razgov. 232. Slišat hrli što ti usta mā naredi. I. Đorđić, salt. 258. Prije neg strijela sunce hrli. uzd. 57. Tada im Bog ljubav vraćat hrli. 69. Ptice hitre i pravne hrlit višne uz dvorove. 188. Ustan', hrli, prijateljice moja. ben. 53. Da to veselije hrle put blaženstva. 190. Ženinom smrtni stoprv razvezan od ženidbe hrljiš bez krsmaña u red sveti. B. Zuzeri 6. Ulak koji u putu hrli ne trči samo nego leti. 150. Ne hrli tako žedna košuta na kladenac. V. M. Gučetić 120. Hodi po svem gradu, hrli po svijem ulicam. 187. Dan za noćim hodi, a noć za danom hrli. (Z). Poslov. danić. 15. Hrli kad rano dođe. (Z). 27. Sveštenici hrljiše podjarmiti razum prostoga puka. D. E. Bogdanić 44. Ah! nesrećni, na pogube što hrlite? Zgode. 9. K vječnomu krajevanju hrljiš bez pristanka. I. M. Mattei ix. U grad s četom dvorna puka hrli ona. N. Marči 27. Sunce iz dubine hrli tjerat noćne tmine. 37. A na pogled vrle hrle slugu. Osvetn. 1, 23. I anđeli tamo s neba hrle. 1, 45. Nema ništa čijem bi moglo te ustavit lude, da ne hrle kud im čudi žude! 4, 37. Hrliti, mahom bježati, teći (reče se o rijeci). M. Pavlinović.

HRLIV, *adj. koji može hrliti*. — U Stulićevu rječniku: „festinandi vim habens“. — *nepouzđano*.

HRLŌCA, *f. vidí hrlost*. — *Akc. je kao kod*

1. hrlina. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. One (*prčije*) od tijela (*u blaženijeh*) ove su koje slijele: prva zove se bistrina aliti sfjetlos; druga netrpjenje od muke; tretja tančina; četvrta hrlŌca. M. Orbin 298.

HRLOKRILAT, *adj. brzijeh (hrlijeh) krila*. — U Stulićevu rječniku: „alis velocibus“. — *nepouzđano*.

HRLONOG, *adj. hrlijeh (brzijeh) nogu*. — Samo u Stulićevu rječniku: „levipes“.

HRLONOŠCA, *f. hrlonoga žensko čefade*. — U Stulićevu rječniku: hrlonošca uz hrlonog. — *sasma nepouzđano*.

HRLONOŽAC, hrlonošca, *m. hrlonog čovjek*. — U Stulićevu rječniku (uz hrlonog). — *slabo pouzđano*.

HRLOŃA, *f. izvor u Hercegovini*. Schēm. herceg. 1873. 17.

HRĻOST, *f. osobina onoga koji je hro ili onoga što je hro, isporodi hitrina, hitrost*. — Od xv vijeka (*vidi kod b*)), a između rječnika u Mikalínu (*hrlost, hitna, festinatio, properatio, acceleratio*), u Belinu (*hrlos, festinatio*) 47b. 582a; „celeritas“ 183b. 583a; „rapiditas“ 606b; „velocitas“ 757a; „agilitas“ 52b; „agendi vis“ 117a; u Stulićevu (*festinatio, properatio, properantia, celeritas, velocitas*). a) *vidi hitrost, hitrina kod a*). Zapovijed ovu s velikom hrlostim primi. B. Gradić, djev. 87. Kako no je hrlost i krepost u dije tjelesnijeh obilježje zdravja tjelesnoga, onako ti je hrlost i krepost u dobrih djelijeh duhovnijeh obilježje da se je čovjek dostojno pričestio. M. Divković, bes. 412b. Ljenost, kojoj suprotna jest hrlost, nauk. 194a. Pojdoše oni s hrlostju velikom. B. Kašić, is. 10. Uzrišvi ne hitnost, hrlost i veselje. 85. Učini ovi dugi put s brzoćom i hrlostju velikom. 91. Lasnos ali ti hrlos. M. Orbin 297. Vrlina ruka, hrlos noga. A. Kalić 190. — b) *vidi hitrost, hitrina kod b*). Da navykneši vsakoj kniževskoj hrlosti. Konstant. filos. star. 1, 30. Prsten od četire kamike hrlostju magnitskoju sastavljen. Aleks. jag. star. 3, 311. — c) *vidi hitrost, hitrina kod d*). Stvorim hrlost, jako da ot ssih uhvativše množeh vs Maćedoniju otvedemo. Aleks. nov. 92. Hrlosti i hrabrstvu podivi se. 102. — d) *Fllost, izmišljanje, dovijanje, moda*. Uvek ćeš kod nęga videt neku novu rlost. S. Agić u Trsteniku. — e) *hrabrost*. Hrlos, bravura. S. Budmani 418a.

HRLOTEKUĆ, *adj. (uprav part. praes. act.) koji teče (trči) hro (brzo)*. — U Belinu rječniku: „rapidus“ 606b, i u Stulićevu: „rapidus“. — *nepouzđano*.

HRLOVIT, *adj. vidí hro*. — Samo *adv. hrlovito u jednoga pisca xviii vijeka*. Od svijeh uzda hrlovito saćuvat. A. Kalić 51.

HRLSTVO, *n. vidí hrlost*. — U Stulićevu rječniku. — *nepouzđano*.

HRMANIJA, *f. vidí Hrmañ*. Hrmanija, zapušten rišćanski samostan. F. Jukić, zemj. 51.

HRMAŃ, Hřmña, *m. u Vukovu rječniku*: manastir pust na suhoj međi gdje se sastaje Una i Unac; blizu nęga imaју zidine od kule istoga imena. — *Pomine se prije našega vremena*. Hrmañ (mon.). S. Novaković, pom. 150. — *isporodi Hrmanija*.

HRMČEJIĆ, *m. prezime*. — xvi vijeka. Štefan šoštar Hrmčević. Mon. croat. 291. (1589).

HRMESTAVAC, hrmestavca, *m. ime mesu što hrušće pod zubima*. — U Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

HRMOTINE, *f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. hrv. 40.

HRMZA, *f. auripigmentum, mineral sastavljen od sičana (61 po 100) i sumpora (89 po 100), žut kao zlato, i mekan, što se upotrebljava kao boja. — Nepoznata postana. — U naše vrijeme*. Hrmza kopa se kod Kreševa. F. Jukić, zemlj. 6. Zlata, srebra... hrmze (auripigmentum). T. Kovačević, bos. 48. Hrmza kaže se u Bosni, sali zrno ili guša kaže se u Sremu, žuti sigan kaže se u Dalmaciji, a po turski altinbaš kaže se u Srbiji, latinski auri pigmentum. Đ. Popović, poznav. robe. 76.

HRN, *adj. na jednom mjestu xviii vijeka nepoznata značenja (zar hrn?)*. Hrn u zvijezdu (mjesec, misli se o Turskoj) kad potlačeš, uzimlješ joj kraljstva opeta. J. Kavačin 216b.

HRNČIĆ, *m. prezime (može biti da bi upravo glasilo Hrñić, vidi Hrñak, Hrñko). — U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 230. 262.

HRNDOLINE, *f. pl. orače zemljište, ali kamentito te s toga loše*. u Dubašnici na Krku.

HRNETIĆ, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. hrv. 72. — vidi hrnetički.

HRNETIČKI, *adj. koji pripada mjestu Hrnetiću. — Na jednom mjestu xvi vijeka, može biti kao prezime*. Popu Petru Hrnetićkomu. Mon. croat. 326. (1555).

HRNIĆ (Hrñić?), *m. prezime. — xv vijeka*. Matej Hrnić. Mon. croat. 124. (1485).

HRNKAS, hrnkáša, *m. nadimak hrnkovitu volu*. M. Pavlinović.

HRNKOVIĆ, vidi Hrñković.

HRNKOVIT, vidi hrñkovit.

HRNUTI, hrñem, *pf. vidi hrdnuti. — U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

HRŇA, *m. vidi hrño. — Akc. se mijenja u voc*. Hrño. Na koljeno Hrñi Mustaf-agi. Nar. pjes. vuk. 3, 149. Kraj kurvića Hrñe Mustaf-age. 3, 188. Ľuto gleda Hrñu Mustaf-aga. 3, 188. Ma reče mu Hrña Mustafago. Pjev. crn. 175b. — I kao prezime. Prejavio Vasu Milovanovića iz Drenovca, momka Milosava Hrñe. Glasnik. II, 1, 123. (1808).

HRŇAGIĆ, *m. prezime. — Postaje od nepotardenoga Hrñaga (Hrña-aga). — xviii vijeka*. Neda udovica Hrñagića. Glasnik. II, 3, 237. (1710—1720).

HRŇAGIN, *m. (uprav adj.) prezime. — vidi Hrñagić. — xviii vijeka*. Vukajlo Hrñagin. Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707).

HRŇAK, *m. ime muško. — isporedi Hrñko. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu (Rñak) i u Daničićevu (Hrñakъ)*. Hrñakъ Kostadinićs. Mon. serb. 281. (1418). Hrñak Popović. Mon. croat. 280. (1577).

HRŇAKA, *f. ime žensko, vidi Hrñak. — Prije našega vremena*. Hrñaka. S. Novaković, pom. 111.

HRŇAKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hrñaku). — U naše vrijeme*. Boca 15.

HRŇANAC, Hrñanca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski) Hrñanec*. Razdijel. hrv. 86.

HRŇAV, *adj. s raspuknutijem ili razrezanijem usnama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (rñav, mit aufgeschlitzten lippen) 'labiis diffissis'*. Stani kurvo, hrñavi Mustava! (isporedi Hrñetina). Nar. pjes. vuk. 3, 285.

HRŇAVINA, *m. vidi Hrñetina. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu (Rñavina, cf. Rñetina)*. Od Udbine Hrñavinu Muja. Nar. pjes. vuk. 3, 274. I š nime je Hrñavina Mujo. Pjev. crn. 48a.

HRŇE, *n. seoce u Međumurju*. Schem. zagr. 1875. 142.

HRŇETINA, *m. prezime ili nadimak (vaŇa da je bio hrñav, vidi primjer iz narodne pjesme kod hrñav) nekome Turčinu kojemu je ime bilo Mujo (Mustafa). gdje gdje se zove Hrñavina, Hrño, Hrña, Hrñica, Hrñić (koje sve vidi). — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu: Rñetina Mujo, cf. Hrñetina (kojega nema napose)*. Od Udbine Hrñetinu Muja. Nar. pjes. vuk. 3, 263. I vrančića Hrñetina Muja. 3, 412.

HRŇEVAC, Hrñevca, *m. selo u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. hrv. 128. — Na drugom je mjestu pisano u množini: Hrñevci. Schem. zagr. 1875. 46.

HRŇICA, *m. vidi hrño. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu (rñica, vide rño)*. Doka agi sitna kniga dođe iz Kladuše od Hrñice Muja. Nar. pjes. vuk. 3, 186. Na koljeno Hrñici Mustafa. 3, 229. Treće dogat Hrñice Mustafa. 3, 404. Sve uzdaše Hrñice Mujage. Nar. pjes. juk. 206. Dočeka ga Kladuški Hrñica. 321. Da te vidi tvoj Hrñica Mujo. 538.

HRŇIČIĆ, *m. vidi Hrñetina. — U narodnijem pjesmama našega vremena*. Dočeka ga Hrñićicu Mujo. Nar. pjes. juk. 321. Potpazi ih Hrñićicu Mujo. 324.

HRŇIČIN, *adj. koji pripada Hrñici*. Ali pred nim Hrñićin Alile na dogatu kožu Hrñićinom. Nar. pjes. vuk. 3, 241. Al' eto ti brata Hrñićina. Nar. pjes. juk. 322.

HRŇKE, *f. pl. Hrñke, vrst gljiva (Sabljar)*. B. Šulek, im. 111.

HRŇKO, *m. ime muško. — isporedi Hrñak. — Od xiv vijeka*. Pristava Hrñka z Bribira. Mon. croat. 1. (1309). Hrñsko. S. Novaković, pom. 112.

HRŇKOVIĆ, *m. prezime po ocu Hrñku. — U narodnijem pjesmama našega vremena*. A za Raškom Hrñković-Todore. Pjev. crn. 180b. Kalauzi Hrñković-Paune. 324b. — Nalazi se pisano i Hrñković. Kalauzi Hrñković-Paune. Oglad. sr. 205. Za našega Hrñković-Radoja. 210.

HRŇKOVIT, *adj. koji nije dobro uskoplen, podmetnut, utučen (o domaćoj životinji). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (rñkovit, n. p. koñ koji nije dobro podmetnut, nego ostao ajgirovit, nicht ganz kastriert, non penitus castratus)*. Hrñkovit, dobro neutučen vo. Ľ. Stojanović. — I s n mj. n. Hrñkovit, silovit, žičast, subačina, reče se volu dobro ne utućenu. M. Pavlinović.

HRŇO, *m. hrñav čovjek (uprav ipokoristik). — isporedi hrña. — Akc. se mijenja u voc. hrño. — U Vukovu rječniku: rño, einer der eine aufgeschlitzte lippe hat, 'labiis diffissis'*. — I kao hyp. Hrñetina. Onda reče Hrño Mustaf-aga. Nar. pjes. vuk. 3, 156. No govori Hrño Mustafaga. Pjev. crn. 224b. — Po narodnoj se poslovići zvao ovako i nekakav čovjek iz Boke Kotorske. Tako ti pomogao Rño iz Luštica. (Reče se onome koji što lažno dokazuje. Pripovijeda se da je nekakav Rño — ili Hrño — bio negda ozidao kulu kod Rossa i iz ne se branio junački od morskijeh neprijatelja). Nar. posl. vuk. 810.

HRO (HRL), hrla, *adj.* *vidi* 1. hitar. — *Akc.* *kaki* je u nominalnom nom. sing. m. (s o) *taki* je u složenijem oblicima: hrlfi, hrlôga itd.; a u nominalnijem je oblicima onaki *kaki* je u nominalnom gen. sing. m. hrla, hrlô, hrlô itd. — *Nejasna postaća; Miklošić misli da je ista riječ što vro, što bi moglo biti; ali je opet istina da se ove dvije riječi u našem jeziku slažu u snačnu istom od XVIII vijeka. — Od XV vijeka, a između rječnika u Mikalčinu* (hrli, pospiješan, solers, properans, praeproperans, festinus^a), u *Belinu* (hrli, festinus^a 47^b; ,velox^a 756^b; hrli ili hrô ,agilis^a 52^a), u *Stuličevu* (hrli ,velox, properus, festinus, expeditus, celer, promptus, agilis, dexter^a), u *Vukovu* (hrli, vide vrli: hrli momak, t. j. dobar, jak, zdrav s dodatkom da se govori u primorju; hro, vide vro, cf hrli s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u *Daničićevu*: hrls, ,celer^a.

a. *adj.* — *Komp.*: hrlji (A. d. Bella, rječn. 48^b. 52^b. 756^b; J. Stulli, rječn.; M. Vetranić 1, 37. 815; 2, 56; A. d. Bella, razgov. 182; D. Bašić 246; Ant. Kadčić 552). a) *vidi* 1. hitar, 1, a. Brigentins bi hrls (štampano je žrls, ali Daničić u rječniku misli da je to štamcarska pogreška i da treba čitati hrls) na vesla. Spom. sr. 1, 88. (1402). Hrlim potezom dojt si hajala. M. Marulić 46. Objist i pitje na taj grih su hrla. 148. Jer bi hrla umaknut se. 268. Tako uestezat svoga grla, moja hčerce, budi hrla. 268. Na praznost vele hrl. 297. Ki ste na zlo vazda hrl. 312. Ima biti hrl na otvorenije. Naručen. 12^b. Zač je smrt hrlja ner ptica i strila. M. Vetranić 1, 37. Jezik naj hrlji. 1, 315. Strila hrlja bit ne more. 2, 56. S pospiješnom, hrlom i dobrom voljom. B. Gradić, djev. 25. Ki veselo srce i hrlu volju gleda. 67. Potrebuj da je prava djevica na posluh hrla. 70. Tuj me platu budi hrla za sve verno dat služenje. A. Čubranović 159. Ma ne (smrti) moć, tolikoj ka mnokrat jes hrla, doći će jedan dan, ako ni umrla. D. Rašina 99^b. Vrijeme hrla jes. D. Zlatarić 5^b. S koži hrlim. D. Zlatarić 12^a. Od onoga toliko hrloga veselja. A. Gučetić, roz. mar. 136. Pospiješeni su i hrlu na razblude. 222. Imamo biti hrlu u djelijeh božanstvenijeh. roz. jez. 246. Da ne budu noge moje na zlo hrla biti. 272. Pomožem da joj ja hrlu zvir tjerati. A. Sasin 125. Hrlu zvijer tjeraje visokom planinom. 137. Toj znaju lisice i hrlu zecovi. 140. Nego ti samo milos prosim, ku mi skazat budi hrla. 168^a. Za doći prij' k meni ka njekad bi hrla. 291. Ako je čovjek hro i krepak na stvari koje su Bogu na počtenje. M. Divković, bes. 412^b. Ter puk mami hrljem činom. plač. 12. Ki će se u tomu ukazati brzi i hrlu. M. Orbin 232. Strašnih riba jata vrla hrlim plovom doletite. I. Gundulić 47. Veće, vrani koži moji, hrlu stupaj obratite gdje pristolje moje stoji. 79. A Kozaci srnuć hrlu starijih šteta u zamjenu, požegli su i potrlu, pače smakli Varno u plijenju. 318. Koše suhe i okošte, ali hrlu svaki jezdi. 880. A tište se i zateče na brzom kožu hrla. 401. Proz dubje ovo hrla stado od razlicijeh trka zvijeri. 402. Sa svijem vodam od svud rijeka zaletje se u tijeke hrlu 405. Smioni, bijesni, na zlo hrlu bojnici su ovi vrli. 500. Nu li carska hitros hrla čini žeje tve čestite dokli s vijencom oko grla vrhu zemlje uzvisi te? 510. Slijed' me, slijed' me, družbo hrla. 519. Hrlu vezijer hitro ustupa. 528. Hrlu kaplan vas je u dicit šarovitom pod napravom. 554. Po svemu nebu okolo tvoje obračaš koše hrlu. G. Palmotić 2, 15. Nego tekuć koža hrla ne poćiva. P. Kanavelić, iv. 89. Za nim ončas isi-

doše i vlasteli brzi i hrlu. 115. Hrlu brijeme. 169. Služba za zlo gjasit hrla. 197. Ončas hrla nasad stupi. 565. Cin' da 'e pjesan ova hrla svijem duhovne davat lijeke. A. Vitaljić, ost. 1. Množ hrlijeh od vjetara. 177. K nim se opet gusa meće put sunčane hrlu sveće. J. Kavašin 422^b. Vaša tilesa biti će svitlija od sunca, hrlja od vitra. A. d. Bella, razgov. 182. Hrabreni, laci i hrlu put nebasa su tijeke prostrli. I. Đorđić, salt. 98. Na krilijeh časa hrlu. uzd. 113. Tuto hrla četa vragova na n udari. ben. 166. Mlad Ljubmir prigrli kraljeve besjede, i svaki od njih dva na koža hro sjede. pjesn. 48. Rijeka prikupliva jednu silu voda pridohodnijeh s kojijem se zdrži u sojeni hrlu rijeke i nepristajne. B. Zuzeri 130. On ti Vuče ustade na svoje na hrlu noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 48. Govori da smrt ne čeka, neg da trči na hrlu kožu. D. Bašić 70. Pobjegnu od nas brzije od naj hrlijega teklića. 246. Kako jedna hrla rijeka. 247. Spravan i hrl služitel'. S. Rosa 54^b. Duh je hrl a put je slaba. 152^b. Nit' je tvoj svit du hrlju oli smioniju učinio. Ant. Kadčić 552. — b) *snačene se mijena kao kod hitar (ispoređi* 1. hitar, 1, b i c), a kod toga se misli da je hro isto što vro. — od XVIII vijeka. Hrlu, bravo. S. Budmani 418^a. *vidi i u Vukovu rječniku.*

b. *adv.* hrlô. — *Između rječnika u Mikalčinu* (hrlô, pospiješno, brzo, festinanter, properato, celeriter^a), u *Belinu* (celeriter^a 48^a; ,agiliter^a 52^b; ,cito^a 588^a; ,rapide^a 606^b; ,velociter^a 756^b), u *Stuličevu* (hrlô ,velociter, festinanter, properanter, propere, actutum, cito^a). — *Komp.*: hrljiš (A. d. Bella, rječn. 48^a. 52^b; J. Stulli, rječn.; M. Vetranić 2, 61. 111; Nauk brn. 12^a; I. Gundulić 42; M. Radnić 108^b), na jednom mjestu i hrlš. Anton Dalm., nov. tešt. 164^b. a) *vidi* 1. hitar, 2, a. Hrlu ti je lital. M. Marulić 51. Tebe utišiti hrlu hoću ureda. 179. Vrime hrlu tekuć. 223. Hrlu vaze trak i kosu. Š. Menčetić 4. Hrlu će svrha doć tvojemu porazu. 199. Hrlu na pospijeh oholas ostavi. M. Vetranić 1, 49. Leteć ki obhodi hrlje od ptice. 2, 61. Vila hrlje potekši ner ptica. 2, 111. Kad vidiš tve grlo i dike ostale sve brzo i hrlu da su se skončale. H. Lucić 213. Naglo i hrlu triba mu je doniti pod kosu svu grlo. N. Dimitrović 85. Hrlu ga zadosti na saj svijet odpravi. 74. Nudijer u lov, družbo, svi se hrlu opravimo. N. Najlašćković 1, 226. Mene bi jur muke ljuvene satrlu, neg bijele tve ruke hrlu me zagrla. 2, 103. Tako hrlu bi komedija raskupljena. M. Držić 62. Hrlu i žesto nastoje. P. Zoranić 10^a. Vrime hrlu leteći. 26^b. Tiho dali hrlu k Ljubidragu prišad. 37^b. Da bih sam toj hrlu i dobrovolno izvršio. B. Gradić, djev. 4. A ove odšadši hrlu od groba. Postila. R1^b. Hrlu pošadši. Anton Dalm., nov. tešt. 47^a. mat. 28, 7. Oni drugi učenik hrlu preteče Petra. 164^b. joann. 20, 4. Da budem se hrlu i pospiješno podvignuti. A. Gučetić, roz. mar. 137. Pospiješno i hrlu na negovu se službu postaviti. roz. jez. 100. Hrlu se k nima utecimo. 329. Po sunce, koje sja, skočio bih k njoj hrlu, ter bih je rukom ja uhvati za grlo. A. Sasin 108. Jošte njeke imam masti, kojom mogu povratiti mrtva, bolna ozdraviti, djevam činiti hrlu rasti. Jedupka nezn. pjesn. 238. Kako bismo hrlje k njoj došli. Nauk brn. 12^a. Hrlu se spomeni lik vazet. A. Komulović 70. Svaka zapustivši hrlu i naglo brzo ću k njeu uteći. B. Kašić, nač. 26. Hrlu će pospiješiti k tebi. 87. Misleć, netom jedra stavi, hrlu opeta po te doći. I. Gundulić 31. Ako kadgod (pravda) kasna i lijena hrlu stupit ne nastoji. 88. U vlas vjetra

raspustila bješe zlatni pram niz pleći, a oči plačne obratila k moru hrlo sved trčeći. 41. Prista i opet tijekom priuze što hrlje može i plaše, i nesvjesna u vodu se naglo veće sunivaše. 42. Sved gledati plemenita svitla ljepos tvoja ima pod stupajim' neumrlima hrlo letjet naglo lita. 61—62. Hrlo uzleti, Merkurio, na visine, Jove gdi je. 67. Hrlo skoči, Tizifone, ter vid tko to može biti. 108. Ter da dođe hrlo, reci, moja lubi lijepa. 107. Igra' kolo, skočmo bolje, svak se kaži dobre voje, na pir, na pir hod' svak hrlo! 172. Hrlo usliši me boleće ove iz srca glase istine! 208. Tečeš hrlo na darove. 230. Hrlo tekuć prispje treći. 416. Nu i Dilaver protiv nemu koña obode, skoči hrlo. 538. Jedan od vas hrlo iz dvora haduma mi pod' dozovi. G. Palmotić 1, 149. Šes vojvoda hrlo ustaju. P. Kanavelić, iv. 80. Hrlo otiti tijem spravlaše. 177. Hrlo jezdec. 204. Hrlo hodi. 256. Nauk svaki hrlo ostavi. 882. Da ja prostin hrlo za ljubav vašu sva uvridjenja. P. Radović, nač. 459. Ako si mudar, imaš hrlje plakati. M. Radnić 108b. Za to hrlo čin' da skupe naše pope ter biskupe. P. Hektorović (?) 88. Hrlo, slugo, vi pojdite, ter mi Sista dovedite. 101. Da te od tle sad izvedu, tere hrlo k nem' privedu. 126. U paklene, dim, propasti s tvojim pukom hrlo č pasti. 184. Ipolite, hrlo teći, zapovida t' cesar Decij. 146. I hrlo bi poletio. A. Vitajić, ost. 55. Hrlo će te s plama bijesna dol pakljeni lupat bići. 242. Elpenore, diko moja, odvedi ga bijesna hrlo. A. Gledević 55a. Koja su ona tri dobra za kojima umrli zaneseni hrlo trče? A. d. Bella, razgov. 24. Tmasti večer iz vrh gora duge osine hrlo stere. J. Kavašin 418a. Na iztočnom trijemu bilu nova zora hrlo izšeta. 495a. Isti anđeo privede me hrlo i odni. 508a. Biće umrlo ko dim će se razić hrlo. I. Đorđić, salt. 117. Prikrutki Isus vele hitno i hrlo bi doveden k kući Pilatovoj. M. Lekušić 69. Hrlo uberite sve ruže vašega perivoja. V. M. Gučetić 41. Hrlo ustanite, pripovijedajte moju riječ. 214. Hrlo ti je kraj skočio na svoje hrle noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 81. Jarebice lovi tko veomi hrlo hodi. (Z). Poslov. danić. 87. Hrlo zalijetajući se često kratcijem i gorućijem molitvama i uzdasima. I M. Mattei 302. Hrlo k vratim pritecite. N. Marči 61. — b) *vidi a, b*. Hrlo, bravamente. S. Budmani 418a. — c) u ovom primjeru može biti da znači: *vješto*. Istanca veomi hrlo i hitro. S. Rosa 91a.

HRÖBAR, hröbra, m. *vidi* 8. hrabar. — U jednoj pjesmi crnogorskoj našega vremena i otale u Vukovu rječniku. U kmestvu je robar moj; milij' mi je robar moj no sve selo i vas rod. (Röbar mjesto råbar! tako mi je kazivalo jedno momče na Cetiņu, samo što se i ono A — između B i R — po crnogorski izgovara između A i E. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 206.

HRÖCÂNE, n. *djelo kojijem se hroče (vidi hrocati)*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

HRÖCATI, hröčëm, *impf. vidi* guritati. — *ispoređi* hrokati i hroktati. — *Rječ* je onomatopjejska (*shvaća se kao da sviña gurićući čini glasom: hrö! hrö!*). — Od xvi vijeka: samo dva naj prva primjera spadaju amo bez sumnje; ostali bi mogli spadati i pod hrokati (*treba dodati da se i u naše vrijeme u Dubrovniku čuje hrocati kao što je u Vetranovićevijem primjerima, a ne hrokati, premda u Belinu i u Stulićevu rječniku ima ova riječ a nema hrocati*). Prasac hrocaše bez zuba. M. Vetranović 2, 140. Prasac hrocaše

od tuge. 2, 180. Ona (*sviña*) hroče (*u izdanju god. 1628, ali u starijem god. 1522 hrucha*), rita legne u zmočiru. M. Marulić 43. Na način prasaca hročući. M. Divković, bes. 881b. Ah, kada nećeš rog dignuti svrh oči, pod', sviño, u brzog. a ovdje ne hroči. I. Gundulić 139. (*Vragovi* graču, hroču, skvrče, kriješte. 478. Hroče i puha vepar divi. 554. On zavija, rika, ječi, rži, skviči. hroče, huka. G. Palmotić 8, 185b. Ču iz uzdaha gdje se skviči, grače i hroče. P. Kanavelić, iv. 556. Revu, hroču, zavijaju. J. Kavašin 409b. Držac mrlke tmine huće, laje, hroče i hripa. N. Marči 59.

HROHOTATI SE, hrohočëm se, *impf. vidi* grohotati, b, b). — *ispoređi* hrokotati se. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Jeli se ludo, zalino i nepodobno smijao i hrohotao? A. Komulović 88.

HRÖKÂNE, n. *djelo kojijem se hroče (vidi hrokati)*. — U Belinu rječniku: (*sa starijim oblikom*) hrokanje 860a i u Stulićevu.

HRÖKATI, hröčëm, *impf. vidi* hrocati. — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku (hrökati), a po Stulićevu trebalo bi da je o dugo*. — U Belinu rječniku: hrokati, hročëm, grunio' 860a. 573a; u Bjelostjencevu: hročëm, v. krujim (*a kod ovoga ima praes. hrokam!*); u Voltigijinu: hrokati, hročëm, grugnire, grunare' grunzen'; u Stulićevu: hrökati, hröčëm i hrokam (!) grugnire, grunnitum edere'.

HROKOTÂNE, n. *djelo kojijem se ko hrokoče*. — U Mikaljinu rječniku (*sa starijim oblikom hrokotanje*).

HROKOTATI SE, hrokočëm se, *impf. vidi* grohotati, b, b). — *ispoređi* hrohotati se. — U Mikaljinu rječniku: hrokotati se, grohotati se, smijati se, cachinnor, cachinno'; u Bjelostjencevu: hrokočëm se, v. grohočëm se etc.; u Stulićevu: v. hrepatati se.

HRÖKTATI, hröčëm, *impf. vidi* hrocati. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hröktäh i u ger. praes. hröktüti; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — U Vukovu rječniku: rokati: rokću sviñe, grunzen', grunio'.

HRÖM, adj. claudus, koji nejednako hodi (o čeladetu i o životnji), jer se jače naslonja na jednu nogu nego na drugu (ili na ostale noge) s toga što mu je jedna kraća, ili ga boli, ili ima kakvu mu drago mahanu u nogama. — *ispoređi* šantav, cot, cotav. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. hromъ, rus. xpomoъ, češ. chromý, polj. chromy*. — *Radi postaća ispoređuje se sa snskrt. srñama*. — *Između rječnika u Vrančićevu (claudus; loripes'), u Mikaljinu (hrom, šantav, claudus'), u Belinu 784b, u Bjelostjencevu (hrom, hromac, claudus'), u Voltigijinu (zoppo, zoppicante' lahm, hinkend'), u Stulićevu (claudus, claudicans'), u Vukovu (lahm, hinkend', claudus', of. cotav'), u Daničićevu (hromъ, claudus')*.

a. adj. — *Komp.*: hrömjij, *vidi*: Koji je hromij? I. Držić 361. a) u pravom smislu. aa) o čeladetu. Slëpymъ i hromymъ. Sava, sim. pam. šaf. 1. Hromymъ hođenije darovaše. Domentijanb 208. Slëpimъ i hromymъ. Mon. serb. 63. (1805—1807). Slipi vide, hromi hode. Bernardin 2. mat. 11, 5. Hrom v svojem hojenji. Korizm. 57b. Ležase mnoštvo veliko nemoćnika, slijepijeh, hromijeh. N. Rašina 47a. joann. 5, 3. Mnosi kljenici i hromi izliječeni jesu. 142a. act. ap. 8, 8. Vazda hrom ostane (pastir). M. Vetranović 2, 138. Svi hromi i klasti da po nem ozdrave. M. Držić 418. Ni će tko biti hrom, ni klast, ni čorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 898b. Vrača

zdravje klastim, hromim... B. Kašić, is. 118. Da je tko od prije bio hrom ali klast. M. Orbin 209. On osdravi gubave, hrome, slipe. P. Radovčić, nač. 204. Hrom hodi, ali dockna dohodi. (D). Hrom je, ali je čovjek. (D). Hrom se ne može nahoditi a tepav nagovoriti. (D). Poslov. danič. 27. Koji rom, koji gubav. P. Macukat 18. Bog povraća hromim hod. I. Gričić 4. Kô hrom ide. I. Đorđić, salt. 51. Hromi štake odbacuju. P. Knežević, živ. 46. Slipi vid, romi hod primaju. A. J. Knezović 254. Hromih pri-nevojnje i drvene štake. A. Kanižlić, utoč. 2. Čovik, koji od porođenja bi rom. E. Pavić, ogl. 659. Slijepac hroma nosi. (Z). Poslov. danič. 112. I mlohavje i slipeje i hrome. Đ. Bašić 212. Da je komu pogledati bilo, di se brani malo i vo-liko, slipo, romo, staro i bolesno. And. Kašić, razg. 145*. Ostade svega života rom. 34. Ako je pokornik hrom ili slip. Ant. Kadčić 277. Klasti, romi, slipi. B. Leaković, nauk. 450. Udesnoj devojci hromi svatovi. (U Boci). Nar. posl. vuk. 827. Da je ko gluh, slijep, hrom, iscijelio bi se od ove vode. Nar. prip. vuk. 108. Boje ti je ući u život hromu ili klastu nego li s dvije ruke da te u ogañ bace. Vuk, mat. 18, 8. Klasti, hromi, sakati, čori. S. Ľubiša, prip. 91. — *bb*) o životini. Tote ulisti oni ugledaše lava hromoga. A. Vitaljić, ost. 415. Dobro ide koza roma dok je vuk ne ukopa. N. Palikuća 37. „Provrć ću se ružičicom“, „A ja starac romi jarac, kudecaću uz ulicu, ter ću ogrist“ ružičicu“. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Hromi koñi a junaci bolni. Ogled. sr. 84. — *cc*) o tijelu. Tlessa roma i klasta. B. Lea-ković, nauk. 128. — *dd*) kad se ističe da je ko hrom jednom ili objema nogama, to se može iz-reći: *aaa*) instrumentalom. Jakov osta hrom jednom nogom. M. Radnić 156b. Ferizolić hrom nogome. J. Kavañin 149a. — i griješkom s pri-jedlogom s: Hrom s jednom nogom „pede altero claudus“. A. d. Bella, rječn. 785a. — *bbb*) u ova dva primjera s prijedlozima na i u, *Daničić shvaća da je nogu loc. duala, ali bi (prema hramati, a) cc) aaa) i bbb)) mogao biti i acc. sing. (kod toga bi mogao samo odlučiti akc.: jeli nâ nogu, ã nogu što bi bio acc. sing., ili nâ nogu, ã nogu što bi bio loc. duala?)*: Igrao bi, skakao bi, rom sam na nogu. Nar. pjes. vuk. 1, 185. Igrao bih, al' ne mogu, rom sam u nogu. 1, 186. — *ee*) o hodu. Da hroma cijej poteka moj koñ trčuć potepe se. J. Kavañin 227b. — *b*) u ne-pravom smislu. *aa*) u duhovnom, moralnom smislu. *aaa*) kao lijen. Svak osta lin i hrom zapriti meni plač. Đ. Baraković, vil. 185. Romi smo svi na dobro. A. Tomiković, gov. 155. — *bbb*) kao neprav. U on kotar spasno izpravja puke hrome (*biskup*). J. Kavañin 159a. Du, ni hroma pravda hoće, vijenac dobra, poraz zloće. 589a. — *amo može biti da spada i ovaj primjer u kojemu zna-čenje nije dosta jasno, a hrona je jamačno štam-parska pogreška mj. hroma. Mudar svjetnik, nu puvhene čudi i hrona razmirja. I. Đorđić, ben. 121. — ccc) kao nejednak, nepotpun. Vireñe nejma biti hromo t. j. od jedne strane samo obe-ćano. Ant. Kadčić 390. — bb) hroma Ľubica, Viola odorata L., jer cvijet stoji na krivo. — isporedi kod cot. — od xvi vijeka. Drobnom ružicom bedru mu zavismo i hromom Ľubicom. M. Vetranić 2, 188. Hroma Ľubica, kaloper i bosil. 2, 267. Ľubica hroma (prema tal.) viola zotta (Pizzelli), *mammola* (*stari rukopis*; Skurla), Viola odorata L. B. Šulek, im. 212. — cc) hromi rog, na sjemenu hambara prijačeni krov. I. Kršñavi, list. 68. *b. adv. hrômo, kao hrom. Zašto ja hromo gredem, oće?* A. d. Bella. razg. 60.*

1. HRÔMAC, hrômca, m. hrom čovjek (u naše vrijeme često o sviñi, vidi u Vukovu rječniku). — *Akc. se mijenja u voc. hrômče, hrômci, i u gen. pl. hrômčac.* — *Može biti riječ praslavenska, ispo-redi stslav. hromьcъ, rus. хромѣцъ, češ. chromec.* — *Ismeđu rječnika u Belinu 784b, u Bjelostjen-čevu (kod hrom), u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (krme koje ohrone na putu, der hinkende 'claudus'), u Daničićevu (hromьcъ 'claudus'). a) uopće. Kto se razboli da je u bolnici; a hromca i slêpca da nê. Glasnik. 15, 308. (1848?). Tada će poskakivati hromac kakono jeljen. N. Ra-nina 17b. isai. 35, 6. Kada se ta hromac držeše Petra. Anton Dalm., nov. tešt. 174b. act. ap. 3, 11. Na službu kraljevu ne pripuštaju se hromci. M. Radnić 552a. Slipea, hromce i pijance ne vodi u drčne tance. P. Vitezović, cvit. 89. Tužnijem hromcem hod dariva. A. Vitaljić, ost. 50. Osta hromac zabušen na to. I. Đorđić, ben. 192. Po-vračajući sad vid slijepcem, sad snagu hromcem. Đ. Bašić 31. Skakaće kako jeljen hromac. S. Rosa 7b. Romci i slipci. And. Kašić, kor. 189. Slipci, hromci koji se bez štapa ne mogu uzdr-žati. Ant. Kadčić 25. Jedan hromac čosavi i šogavi. S. Ľubiša, prip. 150. Slijepac i hromac krali su smokve krkočke. 224. — *b) kao prezime.* — *xv vijeka. Matka Hromca. Mon. croat. 114. (1475).* — *c) vrsta variva. Hromac, vecia (u ru-kopisu xvii vijeka), Lathyrus cicera L. (Vodopić), v. grah hromac. B. Šulek, im. 111. — isporedi kod grah, a, k).**

2. HROMAC, Hromca, m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Hromec. Raz-dijel. hrv. 95.

HROMAÑE, n. djelo kojijem se hroma. — U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.

HROMATI, hromam, impf. u Stuličevu rječ-niku: v. hramati s dodatkom da je useto iz ru-skoga. — nepouzđano.

HROMČEVIĆ, m. prezime. — *Pomiñe se (bez h) xviii vijeka. Jerolim Romčević. Norini 62.*

1. HRÔMICA, f. hromo žensko čelade. — *Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Belinu ('clauda' 784b) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (v. hramalica). Stade da plače gdje zapaća sinovñu sreću jednom hromicom. S. Ľubiša, prič. 44.*

2. HROMICA, f. mjera za duñinu (vidi naj sadñi primjer). — U naše vrijeme. Pokraj Čeva ne mogoše Turci stupiti ni hromice. S. Ľubiša, prip. 119. Mede ne dam ni hromice. 160. Opa-sala se mlada šarenom tkanicom koja je hromicu široka. prič. 125. Hromica, širina ismeđu paoea i kazaoca kad se raščepe. Slovinac. 1884. 95.

HROMICE, adv. vidi tomice. — U jednoga pisca našega vremena. Pak se nastavljali tomice i hromice da je k udaji sklone. S. Ľubiša, prič. 119.

HROMIĆ, m. prezime. — *xv vijeka, a ismeđu rječnika u Daničićevu (Hromićs). Po Stefanu Hromiću. Spom. sr. 1, 34. (1401).*

HROMITI, hromim, impf. u Stuličevu rječniku: v. hramati s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

HROMĽAHAN, hromĽahna, adj. dem. hrom. — *Samo u Stuličevu rječniku: hromjahan, v. hramjahan.*

HROMOČA, f. osobina onoga koji je hrom. — *isporedi hromota, hromotiña, hromost. — Akc. se mijenja u dat. sing. hrômoti, u acc. sing. hrôm-ću, u voc. sing. hrômôco, u nom., acc., voc. pl. hrômôce.* — *Od xvii vijeka, a ismeđu rječ-nika u Vukovu (sviñska 'die lahmheit' 'clauditas',*

cf. hromotiña). Od ove hromoće Bog ozdravlja grešnika. M. Divković, bes. 44^a. Veće je puta pokaran hromocom ili kojom drugom nemoću u nogu. 884^a.

HROMOST, *f.* vidi hromoća. — U Belinu rječniku (hromos, claudicati^o 784^b), u Bjelostjencevu (v. hramleñe), u Voltigijinu (zoppicamento^o, das hinken, lahmgehen^o), u Stulićevu (v. hramañe).

HROMOTA, *f.* vidi hromoća (i radi akcenta). — Od xv vijeka. Desnoju nogoju jejuže hromotu pokazovaše nevêždstvija. Konstantin fil. star. I, 85. Čića hromote. Transit. 13.

HROMOTIŃA, *f.* vidi hromoća. — U Vukovu rječniku: 'die lahmheit', clauditas^a s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

HROMSTVO, *n.* vidi hromoća. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 784^b gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu, u Stulićevu. U četrestu cijelijeh godišť, u koje hromstvom stašo osidran i kjasnosti. B. Zuzeri 421.

HROMUKATI, hromućem i hromukam, *impf.* dem. hramati. — Postaje od hrom. — U Stulićevu rječniku: 'aliquantulum claudicare^a'. — nije dosta pouzdano.

HROP, *m.* u Bjelostjencevu rječniku: hrop, šum vode, murmur aquae (dicitur et de rebus animantibus), susurus^a. — Onomatopeja.

1. HRÓPAC, hrópca, *m.* vidi hropña. — Akc. se mijenja u voc.: hrópce, hrópoi, i u gen. pl. hrópčać. — U Vukovu rječniku: 'das sterberöcheln', extremus spiritus^a s primjerom: Došao mu hropac.

2. HROPAC, hropca, *m.* vidi hropalac. — U Stulićevu rječniku.

HROPALAC, hropaoa, *m.* čovjek koji hropje. — U Belinu rječniku: 'stertens' 632^a; u Voltigijinu: 'ronfatore', 'ein schnarcher'; u Stulićevu: hropalac i grješkom hropao, rhoncos emittens, rhonchissans, stertens^a.

HROPALICA, *f.* žensko čelade koje hropje. — U Stulićevu rječniku.

HROPAŃE, *n.* djelo kojijem se hropje. — Stariji je oblik hropanje. — U Mikajinu rječniku: hropanje, hrkanje, 'rhonchus'; hropanje od sviña, 'grunitus'; u Belinu: hropanje, 'ronchus' 632^a; u Stulićevu: 'rhoncus'.

HROPAONICA, *f.* vidi hropalica. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

HROPAONIK, *m.* vidi hropalac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

HROPATI, hropjem i hropam, *impf.* vidi hropiti, a). a) s ovijem značenem. — u Mikajinu rječniku: hropati, hropsti, 'sterto', 'rhonchisso'; u Belinu: hropati, hropem (! vidi hropati), 'ronfare', far strepito col naso mentre si dorme', 'sterto' 632^a; u Voltigijinu: hropati, hropam, 'ronfare', 'roncheggiano', 'schnarchen'; u Stulićevu: praes. hropjem, hropim (!), hropam, 'stertere', 'rhonchissare' etc. — b) vidi guritati. — u Mikajinu rječniku: hropati kako svinče, 'grunio'.

HROPAVAC, hropavca, *m.* vidi hropalac. — U Stulićevu rječniku.

HROPEŃE, *n.* u Stulićevu rječniku: v. hropañe. — nepouzđano.

HROPILO, *n.* nejasna riječ na jednom mjestu xvi vijeka. Gdje obrvi bješe zgar nad oči spuštala s dlakami nemilo takoga načina jaki no hropilo od praščijeh četina. M. Vetranić 2, 192.

HROPINA, *m.* prezime. — Na jednom mjestu

xiv ili xv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku. Davidi Hropina. Mon. serb. 264. (1889—1405).

HROPITĀŃE, *n.* djelo kojijem se hropiće. — U Vukovu rječniku.

HROPITATI, hrópićem, *impf.* vide hropiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u *impf.* hrópiťah i u ger. praes. hrópićaći; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf, osim aor. 2 i 3 sing. hrópitā. — U Vukovu rječniku.

HRÓPITI, hrópićem, *impf.* vidi hrcati. — ispredi hropsti, hropati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: hropimo, hropite, u aor. 2 i 3 sing. hrópi. — Riječ je onomatopejska. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu: samo part. praes. act. hropeti, 'ronfatore', 'stertens' 632^a; u Bjelostjencevu: hropem (vidi kod hropsti), hropeti (prema čemu bi trebalo da u jušnom govoru glasi hropjeti), 'aegre et cum singultibus spiro et respiro'; u Stulićevu: v. hropati; u Vukovu: 1. 'schnarchen', 'sterto' s dodatkom da se s ovijem značenem govori u Dubrovniku. 2. 'röcheln (vom sterbenden)', 'spiritus interclusus arte meat'. a) sa značenem kazanjem sprieda. Slatko da hrope. Đ. Baraković, vil. 840. — b) kad čelade pri smrti teško i s bukom diše. Kad ja tamo, a on već ropi; ništa za sebe ne zna. M. Đ. Milčević, let. već. 189. Lišca kropi, uz štucañe hropi. Osvetn. 4, 17.

HROPIV, adj. koji hropi. — U Stulićevu rječniku: v. hropalac. — nepouzđano.

HROPIVAC, hropivca, *m.* čovjek koji hropi, vidi hropalac. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

HROPIVICA, *f.* žensko čelade koje hropi. — U Stulićevu rječniku. — nepouzđano.

HRÓPĚŃE, *n.* djelo kojijem se hropi. — U Vukovu rječniku.

HRÓPŃA, *f.* vidi hropjeñe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu: (smrtna), 'agonia', 'ultima virium defectio, extrema vitae momenta'; u Vukovu: 1. vide sipña (s dodatkom da se u ovom značenem govori u Dubrovniku). 2. 'sterberöcheln', 'spiritus interclusus'. Onu noć počne Mijatu hropña. S. Ľubiša, prip. 236.

HROPOĆENSTVO, *n.* u Stulićevu rječniku: hropotjenstvo us hropotivost. — nepouzđano.

HROPOĆENE, *n.* u Stulićevu rječniku: hropotjeñe us hropotivost. — nepouzđano.

HROPOT, *m.* nazeba (u praima), vidi hropña. — U Mikajinu rječniku (kod nahladenje); u Bjelostjencevu: 1. hropot, nazeba, 'distillatio, gravedo, pituita'. 2. hropot, kašelj, 'tussis, vehemens spiritus, tussedo, efflatio'; u Stulićevu: v. hropotina. — I u Vrančićevu rječniku ima hropot prema mađ. horuth (?). 119.

1. HROPOTATI, hropoćem, *impf.* vidi hropiti. — U Mikajinu rječniku: vidi hropati, hropsti; u Bjelostjencevu: hropoćem, hropotati, 'ex distillatione et gravidine laboro'; u Stulićevu: v. hropotati. — U Bjelostjencevu rječniku ima i šire značenje: 'strepo'.

2. HROPOTATI, hropoćem, *impf.* kositi se. Slovinac. 1884. 144.

HROPOTAVATI, hropotavam, *impf.* iterativno prema hropotati. — U Stulićevu rječniku: praes. hropotavam kod hropotati. — nepouzđano.

HROPOTINA, *f.* vidi hropot i hropotiña. — U Mikajinu rječniku: hropotina, nastid, 'distillatio, gravedo, pituita', i u Stulićevu: 'difficultas spiritus, difficultas ducendi spiritum, distillatio, gravedo'.

HRPOTIŃA, *f.* u *Vukovu rječniku*: vide *sipha*.

HRPOTIV, *adj.* nasebao, nahlađen, *vidi* hropot. — U *Mikašinu rječniku*: hropotivi kod hropotivac i nahlađen; i u *Stuličevu*: 'suspiciosus, asthmaticus etc.'

HRPOTIVAC, hropotivca, *m.* hropotiv čovjek. — U *Mikašinu rječniku*: hropotivac, hropotivi, nasebo, pituosus, gravedinosus, i u *Stuličevu*.

HRPOTIVICA, *f.* hropotivo žensko čeljade. — Samo u *Stuličevu rječniku*.

HRPOTIVITI, hropotivim, *impf.* u *Stuličevu rječniku*: 'lente gravidem contrahere'. — nepouzđano.

HRPOTIVOST, *f.* osobina onoga koji je hropotiv. — U *Stuličevu rječniku*: v. hropotina.

HRPOTIVSTVO, *n.* *vidi* hropotivost. — U *Stuličevu rječniku*.

HRPSTI, hropem, *impf.* *vidi* hropiti. — Od *xvi* vijeka, a između rječnika u *Vrančićevu* ('stertere'), u *Mikašinu* (kod hrkati i hropati), u *Stuličevu* (hropsti, hropim (!), 'distillationibus et epiphoris laborare, rhoncos emittere'). Budu mu se žile trgati a srce pucati a dušom hropiti. Zborn. 174^b. On hrope na loži. I. T. Mrnavić, *osm.* 33. Sope, hrope, hroče, reži. J. Kavašin 418^b. Netko hrope, jer ga smrca davi. *Osvetn.* 2, 186.

HRPTATI, hrpčēm, *impf.* *vidi* hropiti. — Samo u *Stuličevu rječniku* (uz hropsti).

HRPTJETI, hroptim, *impf.* *vidi* hropiti. — U *Stuličevu rječniku* (uz hropsti).

HROSKATI (?), HROSTATI (?), hroštem, *impf.* samo *praes.* s čakavskim oblikom hroščem, nepoznata značenja (sar šušketi?) u jednoga pisca *xviii* vijeka. Eto uza me Osin hrošće, nauznak biv se prevrnuo. J. Kavašin 447^a.

HROV, *adj.* *vidi* hrom. — Na jednom mjestu *xvii* vijeka (može biti i štamparska pogreška). Slipim viđenje, hrovim hodenje podavaše. F. Glavinčić, *cvit.* 865^b.

HROVAT, *m.* *vidi* Hrvat. — Samo u *Stuličevu rječniku*.

HROVATSKI, *adj.* *vidi* hrvatski. — Na jednom mjestu *xvii* vijeka. Nanutkanjem P. O. F. Levakovića, moga reda a države Bosne Hrovatake. S. Matijević 8.

HRPA, *f.* *vidi* rpa, vrpā. — Nije dosta pouzđan oblik, jer se rijetko nalazi u pisaca koji izgovaraju i pišu h kao što treba. — Od *xvii* ili *xv* vijeka (*vidi* prvi primjer), a između rječnika u *Voltiđijinu*: 'mucchio, ammasso', 'haufen' (nije pouzđano, jer se u *Voltiđijinu rječniku* nalazi i hrzati). Ne bi utlin ni krp (stara izdāna pišu 'charp'), da golo sve osta. M. Marulić 16. (unzweifelhaft muss gelesen werden: ne bi utlin ni hrp—hrpa als haufe, erhöhung, bildet den gegensatz zu utlina als höhlung, vertiefung —. V. Jagić, *arch. für slav. philol.* 5, 86). Hrpe zlata stahu. I. Zanotti, *en.* 49. Kad množ mrava stupi na hrpu od žita. P. Kanavelić, *iv.* 582. Hrpū 'e zlata utopio.' J. Kavašin 381^b. Kad na istu hrpu mečeš i koludra i opata. 388^a. — U ovijem primjerima nije ni po što pouzđano, jer pisci ne znaju kad treba izgovoriti i pisati h: Neka se skupe na jednu hrpu sve zrnje svakoga žita. M. Divković, *bes.* 170^b. U hrpi stoji smiješano žito s slamom. M. Radnić 144^b. Onde nađe jednu veliku hrpu zlata, srebra, bisera. J. Filipović 1, 250^b. Hrpe dragoga kamenja. P. Knežević, *osm.* 74. Da mu valjāde siditi na hrpi đubreta. E. Pavić, *ogl.* 886. Gradovi neznabožki srušiše

se u hrpu. 684. Kano jedna hrpa žita. V. Došen 18^b. On mrtvački hrpu kosti stade motrit. 44^a. Dok ne skupim blaga hrpe. 128^b. Sutra ima hrpu duga. 152^a. Dok od grāda (*Sagunta*) ne bi ništa, osim hrpe i oghišta. 193^b. Dal' kada se ujedine, veću hrpu sloče čine. 195^b. U hrpi od buništa. 207^a. Oko grāda na sve četiri strane na hrpe i na snope vidahu se turska tilesa ležati. And. Kačić, *razg.* 106. Sabiraše u hrpu gdi što lipšeg i koristnijeg smotriše. M. A. Rejković, *sat.* A2^b. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. A6^b. Pak kad bude od divojak hrpa. C5^b. Neg ostave na hrpi tašure. D5^b. Neg bi novce u hrpu metalu. I4^a. Skupi mu grč sva criva u hrpu. *sabr.* 36. U hrpi naklađeno i splašćeno. I. Jablanci 80. Grob sklapa gomilu gnata i hrpu orviju. I. J. P. Lučić, *razg.* 67. Stignuti će odmah nove hrpe od žena. Đ. Rapić 18. Žabe u sdila i u postaja na hrpe, na hrpe. 60. Sion nije drugo, nego jedna hrpa iliti plašt srićnosti. 124. Koji na hrpe, na hrpe i na čete hitro prtrkaše, da mu služe. 281. Neka šute u svinču na hrpi. J. S. Rejković 61. Dok izsičeš, ta na hrpu meči. 406. Pripušta da se kanoti spava na jednoj hrpi griha. A. Tomiković, *gov.* 11. Utroba tvoja kakono hrpa pšenice. 28. Među ga svrhu jedne hrpe drva gorećih. 108. Bio je Ivan zavijen u općenoj onoj hrpi od opaćnosti i porušenja, od kuda su svi ljudi izvađeni. 187. Sodam su mi Kućah izgubili, to na jednu hrpu i gromilu. Pjev. *crn.* 245^a. Pa se sve (ovce) skupile u jednu hrpu. *Nar. prip.* vrš. 188. Li-jepe kuće promalaju gdje i gdje hrpom, gdje i gdje usamljene. S. Ľubiša, *prip.* 2. Hrpa se naroda tamo nagne, da vidi, što bi. 125. Nije bila šala natezati se onom hrpom zvona (*onijem velikijem zvonom*). 189. Selani nasrnu hrpom na grob. 245. Uz neg hrpa od oružja pade. *Osvetn.* 1, 62. Neka vi je prosta Sutorina, i ubavih ona hrpa stijena. 8, 45.

HRPATI, hrpam ili hrplēm (?), *impf.* u *Stuličevu rječniku*: v. hrkati. — nepouzđano.

HRPICA, *f.* *vidi* rpica. — Na jednom mjestu našega vremena. Pod pokritom hrpicom. S. Ľubiša, *prič.* 25. — Može biti da treba čitati rpicom.

HRPIĆ, *m.* *vidi* hrpica. — U jednoga pisca *xviii* vijeka. Ove ploče valja poslije u male hrpiće ona o redom slagati. I. Jablanci 41. Ova se u hrpiće slože i grahor se u hrpiće spravlja. 81. — Može biti da treba čitati rpice.

HRPIMICE, *adv.* *vidi* rpimice. Da se narod hrpimice zgrće o Spasovu u Nin. M. Pavlinović, *razl. spis.* 64. Hrpimice podignute su pozemlušice. 409. — Može biti da treba čitati rpimice.

HRPITI, hrpim, *impf.* *kūpiti* na rpu (hrpu). — U dva primjera *xvii* i *xviii* vijeka (samo je u prvom dosta pouzđano), a između rječnika u *Stuličevu* (v. rpati). Jamu dube, hrpi zemlju. I. Zanotti, *en.* 41. Al' češ hrpit neg (đubre) po guščem redu. J. S. Rejković 39.

HRPTEN, *adj.* koji pripada hrptu. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: I. hrptena kožica, 'tergus'. 2. hrptena kost, 'spina dorsi', i u *Jambrišćevu*: hrptena koža, 'tergus'; hrptena kost, 'spina'.

HRPTINA, *f.* kičmenača, kralješ. — isporodi hrtenica, hrtenača. — Postaje od hrvat. — U *Mikašinu rječniku*: 'spina dorsi', i u *Belinu*: 'spina dorsi' 658^a; u *Stuličevu*: 'dorsum, tergum, dorsi spina'.

HRPTIŠTE, *n.* žlijeb u hrptini. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: hrptišće ili žleb oposred, štapi

,sacra fistula, vertebrae a collo ad os sacrum inter se contextus'.

HRS, *m. ime muško*. — Od XIII do XVI vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hrsts.). Zets mu Hrsts. Mon. serb. 61 (1298—1302). Hrsts. Deč. hris. 17. 48 i još na nekoliko mjesta. Glasnik. 15, 290. 292. (1848?). Mon. croat. 191. (1508).

HRSACHOR (?), **HRŠCHOR** (?), *m. ime muško*. — Na jednom mjestu XIV vijeka pisano Hrstschor. Deč. hris. 49.

HRSKAT, hfska, *m. hrskanje*. — U Vukovu rječniku: rsak, kad se što u jednu rsku.

HRSINA, *f. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-rječkoj*. Razdijel. hrv. 61. — Hrsinsko se poje (vidi kod hrsinski) pominje XV vijeka.

HRSINSKI, *adj. koji pripada Hrsini*. Na polji hrsinskom. Mon. croat. 91. (1461).

HRSKANE, *n. djelo kojim se hrška*. — U Vukovu rječniku: rskanje.

HRSKATI, hfskām, *impf. (prelazno) gristi ili žvatati što potvrde tako da se čuje kako se ono lomi i pucka pod zubima*. — isporedi hrstati, hrustati. — U Vukovu rječniku: rskati, mit krachen zerbeissen, knorpeln, 'cum fragore comedo'. — Sa se, pasivno, puckati (o onome što se žvaće). — U Vukovu rječniku: rskati se, 'zwischen den zähnen krachen', 'fragorem edo inter dentes'. — Ineprelazno, o samome puckanju (ne samo kod žvatanja nego i u drugome), *n. p. snijeg hrška pod nogama, neke vrste duhana hrškaju u luli itd. u Dubrovniku*. P. Budmani.

HRSKAVAC, hfskāvca, *m. vrsta potvrde trešne (vidi hrskati)*. — isporedi hrstavica, hrust. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. hfskāvčā*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die knorpelkirsche, 'cerasi genus', cf. rušt). Hrskavac, suvrst trešne (Vukasović), vide harskavica. B. Šulek, im. 111.

HRSKAVICA, *f.*

a. u Vukovu rječniku: rskavica, vide mrštavica.

b. *vidi hrskavac*. Harskavica, suvrst trešne (na Cresu), v. hrskavac. B. Šulek, im. 108.

HRSKAVICE, *f. pl. u Vukovu rječniku: rskavice, vide bobaje (? sic) s dodatkom da se govori u Mostaru*.

HRSOJE, *m. ime muško, isporedi Hrs*. — Prije našega vremena. Hrsoje. S. Novaković, pom. 112.

HRSOJEVIĆ, *m. prezime*. — Prije našega vremena. Hrsojević. S. Novaković, pom. 112. — I kao ime mjestu. Hrsojević. 150. — imadu i sad dva sela u Crnoj Gori u Bjelopavličima: Rsojevići dohi i gornji. Glasnik. 40, 20.

HRSOŃA, *m. ime muško*. — xv vijeka. Satnik, Hrsona'. Stat. krč. ark. 2, 293. (1411).

HRSOVAC, Hrsovca, *m. vrh u Srbiji u kneževackom okrugu*. Glasnik. 19, 298.

HRSOVIĆ, *m. prezime (po ocu Hrsu)*. — XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hrsović). Dēdoslav Hrsović. Deč. hris. 52. Dragoslav Hrsović. 100. Krajimir Hrsović. Glasnik. 15, 289. (1848?).

HRSOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji hrelarsko-križevačkoj*. Razdijel. hrv. 116.

1. **HRST**, *f. samo na jednom mjestu XVII vijeka; nije jasno značenje, zar je isto što 2. grst? a može biti da je štamparska pogreška*. Sfuče sebe čisto prateže, osta gola... Oni poklisari ki s divojkom biše rskože: 'Ka te j' hrst? ni to stvar pošena'. J. Armolušić 60.

2. **HRST**, *m. vidi Hrist i Hristos*. — XIV i XV vijeka (nije svagda pouzdano, jer se obično ono ime piše skraćeno), a između rječnika u Daničičevu (Hrsts.). Isusa Hrsta. Spom. sr. 1, 1. (1395). Boga našega Isu Hrsta. Mon. serb. 237. (1399). Hrsta Boga. 239. (1399). Spom. sr. 2, 116. (1454).

HRSALAC, hrstaoca, *m. čovjek koji hrsta*. — Samo u Stuličevu rječniku: hrstalac i griješkom hrstaoc, 'qui manducando dentibus crepitat'.

HRSTANE, *n. djelo kojim se hrsta*. — Stariji je oblik hrstanje. — U Mikajinu rječniku: hrstanje; u Belinu: hrstanje 661a; u Voltigijinu: u Stuličevu.

HRSTATEL, *m. vidi hrstalac*. — Samo u Stuličevu rječniku.

HRSTATI, hřstām, *impf. vidi hrskati*. — Praez. može biti i hřstēm (hřščēm po čakavskom i zapadnom govoru), vidi u Stuličevu rječniku i kod b primjer iz Osvetnika. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (hrstati, gristi, rodo, corodo, erodo), u Belinu (hrstati, hrstam, mangiare cose che scrocchiano sotto i denti, come biscotto e simili, 'rodo' 458b; 'scrocchiare, diceci del rumore, che fa il biscotto o cosa simile sotto i denti', 'strepo' 661a), u Voltigijinu (hrstati, hrstam, 'scrocchiare, scrosciare', 'knirschen, knistern'), u Stuličevu (hrstati, hrstjem! i hrstam, 'crepitare edendo, dentibus strepitum odere').

a. *prelazno*. U Beneci gradu baškote hrstati. Nar. pjes. istr. 2, 99. Hřstat, hrstam, 'dentibus comminuere'. Slovinac. 1881. 788. — nije jasno značenje u ovom primjeru: Tko se sedmoč tobom liči, grčko, nimške hrsta riči. I. T. Mrnavić, osm. 149.

b. *neprelazno*. Tko meje u posjek, kruh mu hrsta. (D). Poslov. danič. 130. Hřću kosti kud Novica šeće. Osvetn. 3, 156.

HRSTAV, *adj. koji hrsta (vidi hrstati, b)*. — Samo u Stuličevu rječniku: 'che à durezza', 'duracinus'.

1. **HRSŤAVAC**, hřstāvca, *m. vidi hrstalac*. — Samo u Stuličevu rječniku.

2. **HRSŤAVAC**, hřstāvca, *m. vrsta grožđa (jamačno koje hrsta kad se jede)*. Hřstavac, suvrst grožđa (u Primorju). B. Šulek, im. 111.

HRSŤAVICA, *f. vidi hrstavka*. Hřstavica, suvrst smokve (u Primorju). B. Šulek, im. 111.

HRSŤAVKA, *f. vrsta smokve (od hrstati, b)*. Hřstavka, suvrst duguljaste bijele, unutra crvene tvrde smokve (u Primorju). B. Šulek, im. 111.

HRSTIĆ, *m. prezime*. — xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hřstić). Radivoj Hřstić. Mon. serb. 426. (1443).

HRSŤIMIJA, *f. ime žensko*. — Prije našega vremena. Hřstimija (monahinja). S. Novaković, pom. 112.

HRSŤITI, hrstim, *impf. vidi hrstati, b*. — Na jednom mjestu XVI vijeka. Kamenje prid nime sve hrsti. M. Vetranić 2, 199.

HRSŤOLUBIV, *adj. koji žubi Hrsta, vidi hrstoljubiv*. — XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (hrstoljubiv). Hřstoljubivoy gospodi. Spom. sr. 1, 1. (1395). 1, 9. (1397).

HRSTOV, *adj. koji pripada Hrstu*. — Od XII do XV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Hřstov). Od rođstva Hřstova. Mon. serb. 2. (1189). Rožastva Hřstova. 232. (1396). 433. (1445). Ijudi prēdaditeju Hřstovu. 235. (1399). Na časnom křstju Hřstove. 259. (1405). Na svetom jevādeliju Hřstovu. 807. (1420).

HRSTULA, *f. nekakva vrsta uštipka*. — *Od tal. mlet. crostolo (ali se kod toga misli na glagol hrstati)*. — *U Mikašinu rječniku*: hrstule, uštipci, crostelle, griccioli, crostula, sportella, artolaganum, i u Stuličevu: ,crostino, griccioli, frustum panis subusti'.

HRSTULICA, *f. dem. hrstula*. — *U Stuličevu rječniku*: ,frustum panis subusti'.

HRŠUS, *m. vidi hrsuz*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Kad u lutini za niku osvetu i pogrdne rečeš iskrhnu hrusse, pjanče, kurvo, hinče. F. Lastrić, ned. 140.

HRŠUSKI, *adj. koji pripada hrsuzima*. — *U Vukovu rječniku*: ruski. Kasapsko je meso po četiri pare, lovačko po groš, a hrsusko po dukat. (jer lovac izdangubi, a hrsuzin plaća globu i dangubi u zatvoru). Nar. posl. vuk. 133.

HRŠUSTVO, *n. krađa, vidi hrsuz i hrsuzluk*. — *Od xviii vijeka*. Ako bi tko u kome pomanaka bio osvadit, na priliku hrsustva, ubojstva. Đ. Rapić 146.

HRŠUZ, *m. fur, kradljivac, lupež, tur. hyrsyz*. — *isporedi hrsuzin i hrsus*. — *Nije ista riječ što harsuz i ugursuz (vidi oboje), premda se s ovijema često miješa*. — *Akc. se miješa u gen. pl. hršuzâ*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (rsuz ,der dieb', fur', cf. kradljivac, lupež)*. Tko ne uniodi u ovcarnicu na vrata, nego uskače z drugu stranu, hrsuz jest i lupež. F. Lastrić, od' 331. Lupeži, hrsuzi i razbojnici. ned. 191. Gdi hrsuzi i lupeži za poglavicu obraše. E. Pavić, ogl. 194. Biše voli pokradeni po hrsuzi u zbig odvedeni. Nadod. 95. Evo oni hrsuzi, koji su ne ukrali. M. A. Rajković, sabr. 72. Prigoda čini hrsuza. Đ. Rapić 325. Kad se hrsuzi svade onda jedan drugoga izdaju. Nar. posl. vuk. 121. Ko jedan put ukrade, uvijek se za hrsuza drži. 141. — *Gdjegdje se u izgovara pod-mukljivem glasom prema turskom izgovoru*. Ugursuz i hršuz (ili harsuz) to su dvije različite riječi: prva znači nesreća ili nesrećnik a druga bezobraznik (*vidi harsuz*) (u nas kradljivac ili lupež). Vuk, pism. 40.

HRŠUZICA, *f. žensko čefade kao hrsuz*. — *U naše vrijeme*. Na svekrvu jednu rsuzicu. Nar. pjes. herc. vuk. 215.

HRŠUZIN, *m. vidi hrsuz (od čega se u množini i ne razlikuje)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (rsuzin)*. A nije uhoda, a nije hrsuzin, nego je jedna laža i skitač. Glasnik. II, 3, 204. (1717). Jeda li me hrsuzina držiš? E. Pavić, ogl. 70. Hirud bijaše hrsuzin, jere bratu Filipu vlastitu ukrade ženu. Đ. Rapić 19. Indi i ja dostojno mogu nazvati hrsuzina ,homo lupum' murmuratura ,homo serpentem'. 39. Od domaćeg hrsuzina teško je sačuvati. Nar. posl. vuk. 232. Teško je od hrsuzina što ukrasti. 314. Hrsuzin hrsuzina lasno pozna. 343. Hrsuzin plaća globu i dangubi u zatvoru. Vuk. poslov. 133.

HRŠUZITI, hrsuzim, *impf. krasti*. — *U bosanskoj krajini*. M. Ružičić.

HRŠUZLUK, *m. krađa, tur. hyrszylyk*. — *isporedi hrsustvo*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (rsuzluk ,der diebstahl', furtum', cf. krađa)*. Sada možeš zatajati one krađe i hrsuzluke. Đ. Rapić 272. Rijetko se događa hrsuzluk i krađa. V. Bogišić, zborn. 572. Hrsuzluk, lopovluk. u bosanskoj krajini. M. Ružičić.

HRŠČOR, *vidi Hrsčor*.

HRT, *m. vertagus, vrsta mršava i lagahna psa*

dugijeh noga kojijem se sec lovi. — *Riječ je praslavenska (ch.rtz), isporodi stslav. hrъtz, rus. xopъtz, češ. chrt, polj. chart*. — *Između rječnika u Mikašinu (hrt, pas od lova ,canis gallicus, canis venaticus, canis leporarius')*, u *Belinu (le-vriere, cane', canis leporarius' 436b)*, u *Bjelostjenčevu (canis venaticus, canis leporinus vel leporarius, vertagus')*, u *Jambrešičevu (vertagus')*, u *Voltigijinu (bracco, levriere', windhund')*, u *Stuličevu (vertagus, canis venaticus, leporinus')*, u *Vukovu (windhund', canis vertagus')*. Pri toj su ostale kako pri hrtu zec. M. Marulić 60. Ili od koňa ili od lipa hrta. Starine. 10, 9. (1558). Za sminimi zviri svojimi drazimi hrtom i ogarom grediše. P. Zoranić 36b. Bježeće hrt prid zecom. D. Zlatarić 39b. Sobom hrte i parduse reče popelati. Aleks. jag. star. 3, 287. Kakono jedan lovac, kada hoće da mu većma lovi kragujac aliti hrt. M. Divković, bes. 498b. Ta hrti povodi. Đ. Baraković, jar. 14. Oni vode brze hrte, lovne jastrebe ovi drže. I. Gundulić 407. Ni hrt ne bi moga uteći nigdar tebi. I. Ivanišević 172. Brz kako hrt. B. Krnarutić 11. Kako hrti, Turci od svih stran običu. P. Vitezović, odil. 6. Zec dobro trči, a boje hrt ki ga uhititi. (D). Poslov. danič. 156. Tako i lovni kad hrt tira po zelenoj zvijer dubravi. A. Vitalić, ost. 203. Vodeći za sobom mnoge hrte momci. Oliva. 10. Paka mu posla njegove ptice, strime i hrte. P. Macukut 19. Na priliku gladna hrta. J. Kavašin 441b. Ali ni čas cknedi, hrti za dom doletješe nauckani. B. Zuzeri 97. Hrt, kad ufati zeca, nosi ga u misto potajno, ter ga jide. J. Banovac, pripov. 151. Ne vidi u dvoru njegovu sluga od lova, ni vižala ni hrta. F. Lastrić, ned. 374. S remenčići kojima se hrti vežu. A. Kanižlić, uzr. 219. Izašao bijaše grof s hrti u lov. A. Kanižlić, utoč. 74. Ili hrt ili pas, sve kućak ter kućak. (Z). Poslov. danič. 82. Hrte zovem lude one koji štećuć lov nagone. V. Došen 181b. Od gladna gore hrta po grobovim tuđim hrta. 134*. Koji idu u lov s hrtima oli sokolima. Ant. Kadčić 313. Dili se lovac od kuće s nekoliko hrta. Đ. Rapić 270. Puštah hrte i ogare, puštah hrte niz livade. Nar. pjes. vuk. 1, 154. I daj mene dva bijela rta, i daj mene dva siva sokola. 1, 183. Koju dadoh snopak deteline, mojim rtom šareno jelenče. 1, 318. Al' su teško rti navalili. 1, 476. Povedite hrte i zagare, pa krećite tice jarebice. 2, 44. I žutoga hrta Karamana. 2, 280. I žutoga hrta Dukadinca. 3, 412. Nego ovce imaju ovcare koji vode hrte i šljednike. 4, 125. Pučila ih dva hrta odrta. Nar. pjes. herc. vuk. 131. Za koňima devet bijelih hrta. Nar. pjes. juk. 84. Gladni hrti boje love. Nar. posl. vuk. 41. Koji se hrt silom u lov vodi onaj zeca ne hvata. 143. Uzme sa sobom još dva hrta što mogu zeca u polju stići. Nar. prip. vuk. 58.

HRTAR, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 66.

HRTAV, *adj. u Stuličevu rječniku: ,rozso, sconcio', inconcinnus' (kao hrt?) s dodatkom da je uzeto iz Habdeličeva (?)*. — *nepousdano*.

HRTENICA, *f. kičmenica, kralješ*. — *Jamačno postaje od hrbat, te je p ispalo ispred t (hrptenica), vidi hrptina*. — *isporedi hrtenača što je istoga postanja*. — *U Vukovu rječniku: rtenica ,der rückgrat', spina dorsi', cf. kičmenica*.

HRTENAČA, *f. vidi hrtenica*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (rtenača)*. Kako opaziš da noge veoma bole, da zima poduzima za hrtenaču. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 39.

HRTICA, *f. ženski hrt*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. hrtića*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu: 'canis venatica, leporaria, gallica', u Belinu 486^b, u Bjelostjenčevu, u Stuličevu, u Vukovu. Što hrtica koti, sve zece tjera. M. Držić 307.*

HRTIČIN, *adj. koji pripada hrtici*. — *U Vukovu rječniku.*

HRTINA, *f. augm. hrt*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. hrtinā*. — *U Vukovu rječniku.*

HRTINSKI, *adj. u Stuličevu rječniku: 'accanito', 'exasperatus', gdje ima i adv. hrtinski, 'accanitamente', 'irato animo, rabiose'. — Jamačno je načineno od hrt. — nepouzdano.*

HRTKOVCI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. hrv. 146.*

HRTOV, *adj. koji pripada hrtu*. — *U Vukovu rječniku.*

HRTOVATI, *hrtujem, impf. u Stuličevu rječniku: 'exasparare, insultare, injuriis afficere' s dodatkom da je uzeto iz nekakva dubrovačkoga rukopisa. — Jamačno je načineno od hrt. — nepouzdano.*

HRTOVOĐA, *m. čovjek koji vodi hrte (prije kor vlastelinu koji drugo ne radi nego ide u lov). — U Vukovu rječniku: hrtovoda i rtovoda, 'der windhunde führer', 'vertagis ductor' ('als vorwurf für einen edelmanu der immer nur jagt').*

HRUČATI, *hručam, impf. vidi hrocati, hrokati, guritati*. — *Na jednom mjestu xv vijeka. Ona (sviña) hručā, rita... M. Marulić 43.*

HRUČIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 154.*

Hrukati, *hrukam, impf. govoriti vičući, s vikom. — U Bjelostjenčevu rječniku: hrukam, otreskavam se, impetuose, clamorose alloquor, aut respondeo.*

HRŪMALAC, *hrŭmaoca, m. čovjek koji hruma. — U Belinu rječniku: 'masticatore, colui, che masticā', 'oibi confector' 463^b.*

HRŪMATI, *hrŭmām, impf. vidi hrakati (prelasno). — U Belinu rječniku: 'mangiare cose che scrocchiano sotto i denti, come biscotto e simili', 'rodo' 458^b; 'masticar cosa dura, come biscotto ecc.' 465^b; u Voltigijinu: 'rimasticare, rugumare, rumare', 'wiederkauen'. u Stuličevu: v. hrstatī. — I u naše vrijeme u Dubrovniku, osobito kad ko što potvrde (n. p. tvrdi hleb) žvače sa zatvorenijem usnama. P. Budmani.*

HRUP, *m. strepitus, grunnitus. — Jamačno je riječ onomatopejska. a) buka, treska uopće. — u dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (hrup, hrupa, 'strepitus') i u Jambrešičevu ('strepitus'). V ajeru i v oblacih velike vojske ot pišak i konikov bijući se meu sobom, tako da se hrup od njih čuāše. Postila. 11^a. I Pluton da skupi sve tmīne paklene, svi gromi, svi hrupi, sve vode ledene. Đ. Baraković, vil. 19. — b) guritanje. — u Bjelostjenčevu i u Jambrešičevu rječniku (u obadva hrup svinaki, grunnitus). — c) u Stuličevu rječniku: 'urto, urtatura', 'impulsus' s dodatkom da se s ovijem smacēnem nalasi u pisca Barakovića, što nije pouzdano (vidi drugi primjer kod a)).*

HRUPA, *f. vidi hrup. — U Bjelostjenčevu rječniku (kod hrup).*

HRUPATI, *hrupam, impf. guritati, vidi hrup, b). — U Vrančičevu rječniku ('grunnire'), u Belinu 360^a. 578^a, u Bjelostjenčevu (hrupam, v. brodem), u Stuličevu (v. hrokati). — Sa se, recipročno, coire (de suibus). Slovinac. 1884. 31.*

HRUPITI, *hrupim, impf. kao da znači: udarati, navaživati. — Riječ je onomatopejska, vidi hrup. — isporodi hrupjeti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (hrupiti, udrti kim, 'schoppiare, sbattere', 'allido'), i u Stuličevu ('sbattere, percutere, urtare', 'allidere, percutere, impingere'). Tad Zadar obstupe oko busije; pak u dne na n hrupe, jur sunce kad grije. Đ. Baraković, vil. 74. Kō na uljez peče stupi, pas troglavi na nas hrupi. J. Kavašin 392^a. Šambek sprijeda hrupi. I. A. Nenadić, šamb. 15. Većma bojem pak hrupiše. 19. Iz tvoga vlašćega hrupi ov črv srca. M. Kuhačević 100. U to Laudon prista pun goruće voje, u vrimenu hrupi s konici u poje. 122. U Sleziju hrupi, ni ki bi stal sprida. 155. Čim čemerne probavljāše misli, hrupi momak na vrata nenadan. Osvetn. 1, 49. Ako donle hrupe Crnogorci. 2, 119. Stiskoše se uz vojvodu harna, ter na turake hrupiše dundare. 3, 140. Mi ćemo se sa veziirom klati, a ti hrupi, skupe groše kupi. 4, 40. Žensko plaje, a ijed muško bluje, kō kad vaška u grad hrupi vlaška. 4, 58.*

HRUPJETI, *hrupim, impf. bucati. — -je- stoji po jušnom govoru mješte negdašnjega ā, po istočnom glasi hrupeti, po zapadnom hrupiti (-je je potvrđeno samo u Bjelostjenčevu rječniku gdje stoji hrupeti). — isporodi hrupiti. — Postaje od hrup. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (hrupim, hrupeti, 'strepo'. 2. hrupim, 'quod proprium est vocis porcorum: grunnio, unde translativē tantum dicitur de hominibus, ac cum in aēre tempore tempestatis sonus fragorosus fit', ar velimo: Kak to u zraku hrupi! 3. hrupim kot žerjavi 'gruo'), u Jambrešičevu (hrupim, 'strepo, grunnio'), u Stuličevu (hrupiti, v. hrokati). a) uopće. I kada pride Isus u kuću poglavice i vidi svirce i mnoštvo hrupeći, reče im. Postila. 14^a. Vidi svirce i mnoštvo hrupeći. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12^b. mat. 9, 23. Kad se sta i hrupi oružja svitla suk. Đ. Baraković, jar. 58. — b) guritati, vidi u rječnicima. — c) o glasu u ždrala, vidi u Bjelostjenčevu rječniku.*

HRUPNUTI, *hrupnem, pf. hrupiti. — U Mikajinu rječniku (kod lupnuti), u Belinu: 'sbattere in terra', 'allido' 644^b; u Voltigijinu: 'scagliarsi addosso, assaltare', 'anfallen, angreifen'; u Stuličevu (uz hrupiti).*

HRUPNIVATI, *hrupnujem i hrupnivam, impf. iterativno prema hrupnuti. — U Belinu rječniku: praes. hrupnivam kod hrupnuti, i u Voltigijinu: praes. hrupnivam kod hrupnuti.*

HRUSAŃ, *Hrusna (?)*, *m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 14.*

HRUSE, *m. ime muško. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Hruse alēpōca. Glasnik. 24, 245. (1353).*

HRUSIJA, *f. mjesto u svetaj Gori. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu. Na mēstē rekommēms Hrusija. Mon. serb. 74. 76. 78. 82. (1302—1821). 122. (1336—1847).*

HRŪSKĀNE, *n. djelo kajijem se hruska. — U Vukovu rječniku (ruskahe).*

HRŪSKATI, *hrŭskām, impf. vidi hrakati. — isporodi hrustati. — U Vukovu rječniku: ruskati, vide rskati.*

HRUSNUTI, *hrusnem, pf. prelomiti se. — isporodi hruskati, hrustati. — Na jednom mjestu xv vijeka. Šćap na poli hrusanu. M. Marulić 254.*

HRUSOVOJ, *m. vidi 1. hrisoval. — Na jednom mjestu xiv (?) vijeka i otale u Daničičevu rječ-*

niku. Drugi hrusovoj. Mon. serb. 102. (1832 u pčnijem prijepisu).

HRUSOVOL (ili hrusovoj?), *m.* vidi hrisovul. — *Između rječnika u Daničičevu* (hrusovols). V. prēmudroms toga hrusovols. Glasnik. 11, 71. Satori se saj hrusovols. Mon. serb. (1848 u posnijem prijepisu). Va rusovols. 141 (u zapisu novijega vremena).

HRUSOVUL (ili hrusovul?), *m.* vidi hrisovul. — *Između rječnika u Daničičevu* (hrusovuls). Do svetostefanskoga hrusovula (drugi je pročitao 'hrusovula'. Daničić, rječn.). Mon. serb. 96. (1830). Sijemu hrisovulu. 100. (1830). Hrusovuls. Okáz. pam. šaf. 70. (oko 1501).

HRUST, *adj.* čvrst. — *U jednoga pisca našega vremena.* Biće kapa, ostati će puste, kad se šake sajedine hrusta. Osvetn. 2, 127. Da je tvrde u nem srce bilo, no to hrusto gvožđe i oojelo. 2, 176.

1. **HRUŠTA**, *f.* kora na pečenju, *lat.* crusta. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Onoliko velika kapuna moje oči nigda nijesu prije vidjele. Ispečen; gledah, ali je isprigan ali je ispečen: imaše njeku hrustu na sebi koja mi oči zanošase, srce mi veseļase, apetit mi otvaraše. M. Držić 271.

2. **HRUŠTA**, *f.* stijena ili hrid. u Dubašnici na Krku. — *Po svoj prilici s istijem značenjem nahodi se u jednom rukopisu (pisanom na Krku) xviii vijeka:* Na jugo... do hrusti. Mon. croat. 316. (1724). ako je ime mjestu, može biti mnogo starije, jer je u rukopisu prijevod latinskoga spomenika god. 1230. — *Stakako je ime nekakvu mjestu blizu Bakra.* Penes Pischenicam Hruste, quae Hrusta est in Bukarensi. Arhiv. 2, 313 (1657).

HRUŠTAČA, *f.* vidi hrskavac, hrustavica. — *U Bjelostjencevu rječniku (kod črešna), a iz nega u Šulekovu imeniku:* Hrustača, cerasum duracinum (Bjelostjenac), knorpelkirsche. 111.

HRUSTALICA, *f.* kora na hlebu. — *isporedi hrustavica.* — *U Stuličevu rječniku:* 'crusta'; gornja ili doña hlebna hrustalica, panis crusta superior vel inferior'. — *nije dosta pouzdano.*

HRUSTAN, *m.* ime tursko (jamačno treba čitati Rustan). — *U rukopisu xvii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Hrustans). Hrustan paša budimski (1568). Okáz. pam. šaf. 81. (1699).

HRUŠTANE, *n.* djelo kojijem se hrusta. — *U Belinu rječniku:* (sa starijim oblikom) hrustanje 465b.

HRUŠTATI, hrustâm (i hrušôm, vidi u Bjelostjencevu rječniku), *impf.* vidi hrskati. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrandičevu* (frendere'), u Belinu (mangiare cose che scrocchiano sotto i denti come biscotto o simili' 'rodo' 458b; 'masticar cosa dura, come biscotto ecc.' 465b), u Bjelostjencevu (hrustam, hrušcem, hrestam, frango, contero dentibus os, avellanas nuces etc., confringo, comminuo'), u Voltigijinu (hrustati, hrustam, 'scrociare, scrocchiare' 'knirschen'), u Stuličevu (v. hrstati). Pod nom led hrusta. Š. Menčić — G. Držić 508.

HRUSTAVAC, hrustavca, *m.*

a. vidi mrštalica. — *U Bjelostjencevu rječniku:* kajkavski hrustavec, hrustavica, cartilago', i u Jambrešičevu: hrustavec, cartilago'.

b. Hrustavac, češ. chrustavec (Polygonum aviculare), polj. chrząszcz (Agaricus vellereus), vrst gljive. B. Šulek, im. 111.

HRUŠTAVICA, *f.* nešto što se hrusta kad se

jede, ali s osobitijem značenjima. a) vrsta trešne, vidi hrskavac. — *u Belinu rječniku* (cerasum duracinum' 185b), u Bjelostjencevu (kod črešna), u Stuličevu (si dice dei frutti che scrocchiano fra i denti, come cerasa dura' 'duracina cerasa'). Hrustavica, cerasa duracina (Della Bella), knorpelkirsche (Vodopič, Bjelostjenac). B. Šulek, im. 111. — b) vidi mrštalica. — *u Bjelostjencevu rječniku (kod hrustavec).* — c) kora na hlebu, isporodi hrustalica. — *u Bjelostjencevu rječniku:* 1. hrustavica, kora kruha gornja, panis crusta superior'. 2. hrustavica slatka, pogačica, 'placenta crustata'.

HRUŠTIKA, *f.* vidi hrskavac, hrustavica, a). — *U Bjelostjencevu rječniku (kod črešna), a iz nega u Šulekovu imeniku:* Hrustika (črešna-), polj. chrušcina (Arbutus unedo), cerasum duracinum (Bjelostjenac). 112.

HRUSTITI, hrustim, *impf.* kao da je značenje: zveketati (o zlatu i biseru i o čeladetu tjem nakičenu), isporodi hrustati; ali bi moglo biti i: sjajati se. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* U frećetijeh što li hrusti na skarlatu biser bijeli? M. Vetranić 1, 82. U zlatu sva hrusti i u biseru bijelu. 1, 117. Gdi (gospoje) sve hruste u bisoru. 1, 288.

HRUSTITI SE, hrustim se, *impf.* navaļivati vikom i prijetuma. — *U Bjelostjencevu rječniku:* 1. 'insulto et cum clamore et minis aliquam rem aggredior'. 2. kaj se hrustiš, kaj zube brusiš? 'quid insultas? quid dentes acuis?'; u Voltigijinu: 'insultare, avventarsi contro' 'beschimpfen'; u Stuličevu: 'insultare'.

HRUSTOVA, *f.* selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 106.

HRUSTULICA, *f.* vidi hrstula. — *U Mikašinu rječniku:* 'crostolo' 'crustulatum'.

Hrušan, Hrušna, *m.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 40.

Hruščica, *f.* selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 64. — *Mislim da bi se bolje pisalo Hruščica (od hruška).*

Hruševa, *f.* vidi Hruševo.

Hruševac, Hruševca, *m.* ime mjestima u Hrvatskoj. a) (kajkavski) Hruševac, seoce u županiji varaždinskoj. Razdijel. hrv. 93. — b) Hruševac, selo u županiji zagrebačkoj. 81. — c) Hruševac doñi i gornji, dva sela u županiji zagrebačkoj. 81. — d) Hruševac kuplenovački, selo u županiji zagrebačkoj. 88. — e) Hruševac puščanski, selo u županiji zagrebačkoj. 88. — *Mjesto se s ovijem imenom pominje i xvi vijeka.* K Hruševcu. Mon. croat. 299. (1595).

Hruševački, *adj.* iz Hruševca. — *xvi vijeka (jamačno kao prezime).* Ivanuž Hruševački. Mon. croat. 250. (1550). Med knezom Petrom Hruševačkim. 299. (1595).

Hruševica, *f.* seoce u Hrvatskoj blizu Vališsela. Schem. segn. 1871. 59.

Hruševo, *n.* selo u Slavoniji u županiji požeškoj. — *Sad se govori i piše Ruševo.* Razdijel. hrv. 129; ali je jamačno sprijeđa bilo h, kako se vidi po starijim oblicima Hrušova i Hruševa u latinskijem spomenicima xv vijeka: 'Hrusowa, ... Mygalouc' Starine. 5. 116. (1450). 'Possessiones nobilium de Grabarya... Hrusowa... 118. (1470). 'Hrusowa'. 121. (1481). 'Hrussewa... in comitatu de Posega'. 135. (1498).

Hruška, *f.* vidi kruška. — *Po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu, u Jambrešičevu, u Voltigijinu (griješkom*

hruska), u *Stuličevu* (griješkom hruska s dodatkom da je riječ ruska). Hruška, cslav. grūša, rus. ррyма, češ. hruška, pol. grusza, gruska, *Pyrus communis* (Jambrešić, u *hrvatskom primorju*), v. kruška. B. Šulek, im. 112. Vsaka baba znađe veće neg ki v popret hruške meće. P. Vitezović, cvit. 45. Pod hrušku. Jačke. 85.

HRUŠKOV, adj. koji pripada hruški, hruškama. — U *Jambrešićevu rječniku*: hruškovo drvo, *pyrus*.

HRUŠKOVAC, Hruškovca, m. ime mjestima u *Hrvatskoj*. a) seoce u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 70. — b) (kajkavski) Hruškovec, selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 119.

HRUŠKOVICA, f. ime dvjema selima u *Hrvatskoj* u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. hrv. 115. 118.

HRUŠOVA, f. vidi Hruševo.

1. HRUŠT, m. bubica s tvrdom korom, i osobito vrsta *Melolontha vulgaris* (isporedi gundel). — Riječ je praslavenska (chronsta), isporodi stslav. hrašta, rus. хрушт, češ. chroust, pol. chrząszcz. — Po postanju će biti onomatopeja, isporodi hrustati. — Vađa da se govori po sjevero zapadnijem krajevima, a između rječnika nahodi se u *Bjelostjenčevu* (u prvom dijelu kod bruchus) i u *Stuličevu* (scarabaeus s dodatkom da je riječ ruska). Što osta iza skakavca izjede hrušt. D. Daničić, joilo. 1, 4. Godino koje izjede skakavac, hrušt i crv i gusjenica. 2, 25. Hrušt. *Melolontha* Fab. J. K. Šloser, faun. kor. 946. 375.

2. HRUŠT, hrušta, m. vidi hrskavac. — isporodi hrustavica. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*: rušt (gdje se dodaje da je množina hruštavi). Hrušt, hrustavac, schwarze knorpelkirsche (Vukasović). B. Šulek, im. 112.

HRUŠTAVAC, hruštavca, m. vidi 2. hrušt.

HRUŠTICA (i Hrušćica), f. mjesto u Slavoniji u okrugu požeskom. — U spomenicima latinskijem xv vijeka. 'Hrusticza in comitatu Posega'. Starine. 5, 116. (1443). 'Hrwsthyca'. 118. (1470). 'Hrwshyca'. 123. (1438). 'Rwschlyca'. 135. (1498). — Biće sadašnje selo Rušćica. Razdijel. hrv. 122.

HRUŠVA, f. vidi kruška. — Od xvi vijeka u sjevernijeh čakavaca. Svaka jablan i hrušva, ako se prem zeleni i plna jest ploda, ni zato dobra. Postila. g2a. Na Cindrofskom polji jedna suha hrušva. Jačke. 118. Ima jako lipeh hrušav. Nar. prip. mikul. 41. Hrušva (u hrvatskom primorju), v. hruška, kruška. B. Šulek, im. 112. Hrušva, kruška, Na *Rijeci*. F. Pilepić. Hrušva, pirus; pirum. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 22.

HRUŠVICA, f. Jurjeva Hrušvica, mjesto na otoku Krku što se pominje xiv vijeka. (Trge) ko se sliši, u *Jurjevi Hrušvice*. Mon. croat. 43. (1875).

HRUŠVIĆ, m. divlja kruška. — U naše vrijeme u Istri. Hrušvić, achras. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 31.

HRVACIJA, f. Hrvatska. — Načineno prema lat. Croatia i tal. Croazia. — Na jednom mjestu xv vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (Hrvacija, hrvarska zemlja, Illyris, Illyricum, Croatia). Kra] Dalmacije i Hrvacije. Mon. croat. 109. (1471).

HRVAČICA, f. Hrvatica. — U *Stuličevu rječniku*: 'donna di Croazia', 'mulier ex Liburnia'. — sasma nepouzđano.

HRVAČIJA, f. Hrvatska. — isporodi Hrvacija.

— U *Stuličevu rječniku*: 'Croazia', 'Liburnia'. — sasma nepouzđano.

HRVÁČKĪ, adj. hrvatski. — U *Stuličevu rječniku*: v. hrvatski, ali ove riječi nema napose nego hrvatčki (hārvatcški), 'croato', 'Liburnicus' uz ovo ima i hrvatčka (hārvatcska) zemlja, v. Hrvacija. — sasma nepouzđano.

HRVAC, m. ime mjestu. — *Prije našega vremena*. Hrvac. S. Novaković, pom. 150.

HRVACANIN, m. vidi Hrvat. — plur.: Hrvacani. — Od xviii vijeka. Mila moja braćo Hrvacani. J. Banovac, pred. viii. Budući ovi nauk od velike potrebe pastiom Hrvacanom, koji se ne mogu pomoći drugim jezikom. razg. 196. Hrvacani ne znajući latinski. pripov. iii. Neću kupit djecu Lacmaniju, neg' ōu skupit djecu Hrvacane. Nar. pjes. bog. 282. Nikola Ratkaj Hrvacanin. An1. Kačić, kor. 891. Otiskoše se za nima Hrvacani. 478. Znaš, bomo, da smo mi ljudi Hrvacani. M. Pavlinović, razg. 47. Vuk upotrebljava dosta često ovu riječ, ali ne posve u istom značenju u kojem i Hrvat, nego u užem smislu: čovjek iz Hrvatske (isporedi Srbijanc). — I kao prezime. Turčin dvorbu dvoraše u Ivz Hrvacanina. Nar. pjes. bog. 101. Hrvacanin. Nar. pjes. vuk. 2, 650 (među prenumerantima). Šem. prav. 1873. 59. Hrvacanin, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

HRVACANI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bañolučkom. Statist. bosn. 72.

HRVÁČKA, f. Hrvatica. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Stavih se učinit Hrvacku Grkiñu Elektru. D. Zlatarić vi.

HRVÁČSKĪ, adj. hrvatski. — Na jednom mjestu xvii vijeka. U zemlji hrvatskoj. I. T. Mrnavić, mand. 38.

HRVĀRSKĪ, adj. hrvatski. — Zlo načineno od hrvatski ili od hrvacski. — U *Mikašinu rječniku*: hrvarska zemlja kod Hrvacija. — Čuje se gdje gdje i u naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

HRVÁŠKĪ, adj. hrvatski. — xviii vijeka. Ovo za űu ja kupim l'jepu hrvasku gospodu. Nar. pjes. bog. 108. Hrvasku krajinu. 320.

HRVÁŠTINA, f. u *Vukovu rječniku*: (s dodatkom da se govori u Dalmaciji) vino koje unutra u zemlji raste i koje je drukčije od primorskoga, 'dalmatiner wein aus dem innern des landes', 'vinum interioris Dalmatiae a maritimo diversum'. Hrvastina svud po Dalmaciji zove se vino zagorsko i kotarsko. M. Pavlinović, rasl. spis. 104. — Govori se i sa šć mj. št. Hrvastina, vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Darnilo). B. Šulek, im. 112.

HRVĀT, Hrváta, m. Croata, čovjek iz jednoga od dviju plemena (drugo su Srbi) iz kojih se sastoji naš narod. po Konstantinu Porfirogenetu Hrvati i Srbi dođoše vii vijeka odñekle (iz Češke? Poljske? Rusije?) sa sjevera i naseliše se u našijem stranama, te granice kod Hrvata odgovaraju dosta dobro granicama sadašnjih štokavaca zapadnoga govora, ali istina pripadali bi im po istome piscu i neki čakavci (n. p. u hrvatskom primorju) i kajkavci. i sa čakavce po otocima i po dalmatinskom primorju, koji se dandanašnji drže da su čisti Hrvati, ne zna se po Porfirogenetu kojemu plemenu pripadaju; može biti da ovaj pisac na jednom mjestu (vidi Docum. hist. rač. 371—372) o nima govori zovući ih Slavenima (Σλαβοι) i razlikujući ih od Hrvata, ako ondje ne govori baš o ostacima romanskijeh naroda na

otocima. istina je svakako da Porfirogenet miješa etnografske i političke granice. s njegovijem pripovijedañem ne slažu se ni osobine našega jezika: naš jezik u svemu je srodan s južnijem slavenskim jezicima (sa staroslovenskim, bugarskim, novoslovenskim) i filologički stoji u srijedi među bugarskim i novoslovenskim kao što naš narod stoji geografski u srijedi među Bugarima i Slovenima, a sa sjevernijem jezicima (s ruskim, poljskim, češkim, lužičkim) ne pokazuje se gotovo ni u čem srodniji nego su ostali južni jezici. sve se ovo može tumačiti samo na tri načina: ili se Hrvati i Srbi preseliše na jug zajedno s ostalijem Slovenima mnogo prije vii vijeka, i tad sve što kaže Porfirogenet sama je izmišlotina (što je teško vjerovati), ili su oni grana južnijih Slovena što duže zaostade na putu (recimo u Panoniji) te se vii vijeka pomaknu posve na jug, ili se zbiļa Hrvati i Srbi preseliše onoga vijeka sa sjevera na jug, ali ovdje našavši već naseljene Slovence s njima se pomiješale i izgubivši svoj jezik i primivši njihov, dadoše im svoje ime, baš onako kao što se zbilo s finskim Bugarima u Bugarskoj i s germanskijem Longobardima u Lombardiji. — Ako. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: Hrvāte, Hrvāti. — Postane se ne zna: uopće je postane kod etnografskih i geografskih imena teško naći, jer kad jednom narod zaboravi srodstvo onakovijeh riječi s onima od kojijeh su postali, uvijek ih čuva u starom obliku, a naj češće ih kviri pomoću pučke etimologije. s druge strane nije istina (kao što se sad misli); da narod nadijevao sebi ime i kao da se nim ponosi: uopće narodi (osobito veliki) ne zovu sebe nikakvijem općijem narodnijem imenom prije nego dođu u užu, svagdañi dodir s drugim narodima od kojijeh im je tad potreba da se razlikuju imenom; i onda je takovo ime ili geografsko po zemlji u kojoj žive (n. p. Talijanci, Španuli, Dalmatinci), ili je ime plemena koje vladu (Bugari, Lombardi, Rusi), ili je manega plemena koje cijelo veće pleme ili narod prima kao svoje ("Ελληνες"), ili je uzeto od susjednoga plemena druge narodnosti (Ostjaci su tri naroda posve različna), ili znači uopće: ljudi, narod itd. — Plur. Hrvati dolazi od prvijeh vremena; ali sing. Hrvat istom od xvi vijeka; s čega se ne može znati jeli isprva glasilo Hrvatini (kao što misli Daničić) ili Hrvat; prvo se potvrđuje prezimenima Hrvatini i Hrvatinić, i oblicima nominativa plur. Hrvate (vidi kod Hrvatini), ali to nije dosta da se odbaci drugi oblik i sa starija vremena. — Riječ se pomine naj prvi put iz vijeka u latinskom spomeniku: 'Trpimirus dux Chroatorum'. Doc. hist. rač. 3. (852). — Između rječnika u Mikajinu (Illyricus, Croata'), u Bjelostjencevu (Harvat', v. Horvat), u Voltigijinu (Harvat' kod Horvat), u Stuličevu (uomo di Croazia', vir ex Liburnia'), u Vukovu (der Croate', Croata'). a) uopće; u nekim primjerima ne može se razaznati, jeli shvaćeno kao narodno ime, ili znači: čovjek iz Hrvatske (provincijalne, turske, iz hrvatskoga primorja, iz hrvatske granice), isporodi Hrvatin. Boj su bili s njimi Hrvati Bošnjaci. M. Marulić 245. O slavni Hrvati! M. Vetranić 1, 46. Hortense pošteti, slavo svih Hrvata! N. Najlašćović 1, 333. Nemoj, svi Hrvati da na te plaču sad, hotje ga parjati (Hektorovića). 1, 334. Da imenovane dobrote na nas Slovine i Hrvate obrneme. Postila. (hrv. posveta 3). Pismo nikoje Hrvat ponapravi. Š. Budinić, ispr. 257. S pomoću dobrih Hrvatov. Kateh. 1561. Al^a. Hrvat, Dalmatin... B. Kašić, rit. xiv. Memija ih Hrvat vladu, dvaes tisuća

u sto četa. I. Gundulić 824. Kako se radamo Hrvati. I. T. Mrnavić, ist. 36. Hrvoje, ban od Hrvata. G. Palmotić 1, 288. A Arnauti i Hrvati klanat mu se dohodahu. P. Kanavelić, iv. 57. Da ju prosplete po vojnicim od glasovitijeh Hrvata. P. Bogašinović 5. Na nje udrise oholi Hrvati. I. Zanotti, skaz. 23. Koji način mlogi Hrvati, Mađari... držali su. I. Grličić xxi. Jadovito koga smlati silna naglost od Hrvati. J. Kavašin 246^b. I bješe sakupio Hrvate do Zadra grada. Nar. pjes. bog. 169. S treće ga strane biju Hrvati od Dalmacije. 173. Slavonci i Hrvati. I. Zaničić 24. Što bi reka', dragi pobratime koji nosiš od Rvata ime? And. Kačić, razg. 160^a. Na 640 dodoše Rvati od gore Babine u Dalmaciju... a prozvaše se Rvati od niova bana komu Rvat ime biše. kor. 411. Rvati udrivši na Turke, razbiše jih. 483. I Hrvate plaćene soldate. Oglad. sr. 163. Sadašnji Hrvati (oko Zagreba). Vuk, nar. pjes. 1, 400. — b) plur. Hrvati znači: Hrvatska zemlja. — između rječnika u Vukovu (Hrvati 'Kroatien', 'Croatia' s primjerom iz narodne pjesme: Pa ti zovni u Hrvate ravne pobratima od Hrvata Matu), i u Daničićevu (kod Hrvatin: za jedninu nema potvrde nego dolazi samo u množini i to za zemlju). Jer bi malo ljudi ostalo na oněh golijah kade bi im sloboda utćate u vašeh gradoveh i po Hrvateh. Spom. sr. 1, 96. (1409). Dobri ljudi je ki se imenuju od Bosne i od Hrvats i od Bnetka. Mon. serb. 274. (1410). Boje je da su ovamo utćali ner na Ugre ili u Hrvate ili drugojde. Spom. sr. 1, 125. (1415). Mi Ostoja, kralj Bosni, Usori, (So)li, Primorju, Doñim Krajem, Hrvatom, Humsci Zemlji i k tomu. Mon. serb. 385. (1422—1485 iz posnjega prijepisa latinskijem slovima). Štefan Tomaš kralj Srblem, Bosni, Primorju, Homsci Zemlji, Dalmatiji(ji), Hrvatom, Doñim Krajem, zapadnim Stranam i k tomu. 429. (1444). Štefan Tomaš Ostojić kralj Srblem, Bosni, Primorju, Humsci Zemlji, Dalmaciji, Hrvatom, Doñim Krajem, Zapadnim Stranam, Usuri, Soli, Podrinju i k tomu. 438. (1446). vidi i 450. (1451). Štefan Stepan Tomašević, kralj... Hrvatom... 485—486. (1461). Ban Dalmacije i Hrvat. Mon. croat. 55. (1428). Kralj Dalmaciji, Hrvatom. 66. (1446). Mnogim crkvam po Hrvatih i Dalmaciji. 108. (1470). Ča smo imeli u Hrvatih. 221. (1527). Ovde na Hrvatih. 266. (1572). Toliko pri moru koliko i na Hrvatih. 266. (1572). Biškup Hrvatom i Slovinju. Mon. serb. 559. (1618). Kraljuje u Dalmaciji i na Hrvatih. P. Vitezović, kron. 71. Babonig gradi Blagaj na Hrvatih. 93. Okrenuťu niz Hrvate vojsku, niz Hrvate u Kotare ravne. Nar. pjes. vuk. 3, 268. — na jednom mjestu xviii vijeka stoji jednina u ovom značenju: Zapovidniku svega Hrvata. Starine. 12, 39. (1719). — c) kao prezime (isporodi Hrvatini). Hrvat Istvan. Mon. croat. 250. (1550). 25. Nikola Rvat. Glasnik. ii, 1, 7. (1808). — d) u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, kao ime nekakvu grailu. Na daleko u Hrvatu gradu, u onoga Hrvat-dizdar age. Pjev. crn. 190^a.

HRVATAC, Hrvaca, m. vidi Hrvat. — U Stuličevu rječniku (uz Hrvat). — nepouzđano.

HRVATICA, f. isporodi Hrvacka, Hrvatka, Hrvatkiña.

a. žensko čelade hrvatskoga naroda, iz Hrvatske. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu ('Kroatin', 'Croata mulier'). Poznañ vilu mlajahnu jednu, koj pismo s jimenom 'Hrvatica' govoraše. P. Zoranić 69^a. Tad Hrvatica reče mi. 70^a.

b. *vrsta vinove loze*. Hrvatica (horvatica), suvrat vinove loze (u Daruvaru). B. Šulek, im. 112. i u Istri. Hrvatica, uvarum genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 61.

HRVATIĆ, m. *presime*. — xiv i xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hrvatić). Pisa Hrvatića dijalekt po zapovijedi gospodina kralja (Stjepana Ostoje). Spom. sr. 2, 44. (1899) (isporedi kod Hrvatini, b) primjer iz Mon. serb. 237). Vrbani Hrvat. Mon. croat. 252. (1552).

HRVATIJA, f. *Hrvatska*. — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Ter je svilom otišo u lijepu Hrvatiju. Nar. pjes. bog. 102.

HRVATIN, m. *vidi* Hrvat. — plur.: Hrvati (u starije vrijeme i Hrvate). — *Između rječnika u Daničićevu* (Hrvatini, ime muško, *vidi* i kod Hrvat). a) *uopće kao narodno ime*. O Hrvate nebozi, o Hrvate općeni, bojte se Boga! Korizm. 46^a. Zač smo rodod Hrvate. 104^b. Petar očie Hrvatin rodod sazida crikav. Š. Kožičić 12^a. Hrvate Krstovu veru priješe. 20^a. Ni veče Hrvatini ni od Bosne vitez taj. M. Vetranić 1, 55. Mi Hrvate ne moremo inako tlačiti. Anton Dalm., ap. f2^a. Vašoj milosti ki znam da dobar baščinac i Hrvatini poštovan jest. P. Zoranić II. — b) *ime muško*. — *od xi vijeka (u latinskom spomeniku)*. „Uchedrago filio Chroatinu“. Doc. hist. rač. 173. (okolo 1085—1096). Hrvatini Turbić. Mon. serb. 84. (1249). Hrvatini Stefančić. 107. (1883). Pisa po zapovjedi kraljevstva mi (Stefana Ostoje) Hrvatini dijalekt (*vidi* i Hrvat. 237. (1899). Hrvatini Smoković. Glasnik. 23, 53. (1400). — i kao *presime*. Hrvatini Juraj s sinom. Mon. croat. 72. (1448). Ive Hrvatina celo selo jedno. 308. (1598).

HRVATINIĆ, m. *presime* (po ocu Hrvatinu). — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Hrvatinić). Knež Pavao Hrvatinić. Mon. serb. 102. (1832). Vojevoda Vuković Hrvatinić. 190. (1878). S knezom Stipojem Hrvatinićem. 222. (1892). Knež Dragić Hrvatinić. 225. (1895).

HRVATINSKO SELO, n. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. hrv. 74.

HRVATITI, hrvátiti, impf. činiti da ko bude Hrvat. — U jednoga pisca našega vremena. Da, da, vi hoćete da svet hrvatite. M. Pavlinović, razg. 74. Eto vam naša djeca, učite ih, hrvatite ih. razl. spis. 79.

HRVATKA, f.

a. *Hrvatica*. — *isporedi* Hrvacka. — U narodnijem pjesmama xviii vijeka. A sve dobro začule l'jepe Hrvatke djevojke. Nar. pjes. mikl. beitr. 53. Hoću tebe dobiti l'jepe Hrvatke djevojke. Nar. pjes. bog. 102.

b. *narodna kapa*. Kad jednom proletoš upitah bašalučkog selaka: „Kako zoveš tu svoju kapu?“ — „Hrvatku, dakako!“ M. Pavlinović, razg. 47.

HRVATKIŃA, f. *Hrvatica*. — U jednoga pisca xvii vijeka. Vila HrvatkiŃa. P. Vitezović, odil. 46.

HRVATNIĆ, m. *presime*. — *PomiŃe se* xviii vijeka. Vuković, drugačije Hrvatnić iz Livna. And. Kačić, kor. 457.

HRVATOVIĆ, m. *selo u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle*. Statist. bosn. 142.

HRVATSKA, f. (*ima se u misli zemlja*), Croatia. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* („Kroatien“, Croatia). A Hrvatska na komade kaže tleh svoj bio rumeni. J. KavaŃin 282^a. U Hrvatskoj episkopat svjdnicenski jest ponovio. A. Kanižlić, kam. 886. Otiš'o je s četom u Hr-

vatsku. Nar. pjes. vuk. 3, 485. U Hrvatskoj i u Dalmaciji. Vuk, nar. pjes. 1, 90. Turska Hrvatska. T. Kovačević, bos. 65.

HRVATSKI, adj. *croaticus, koji pripada Hrvatima (a i Hrvatskoj)*. — *Pošto ts glasi c, gdje gdje se nahodi tako i pisano (prvi put god. 1465: hrvacki. Mon. serb. 494); a može i t ispasti ispred s (prvi put: hrvasko. Bernardin 1586. 1^a). vidi i hrvački*. — *Između rječnika u Vukovu* („kroatisch“, „croaticus“) i u Daničićevu (hrvatskyj, „Croatiae“).

a. adj. a) o zemlji, kraju, državi, gradovima itd. Da je vass (Hrvaja) gospodini kralj Vladislav na taj kraj mjesto sebe ostavil i vam gradove hrvatske oporučil. Spom. sr. 1, 81. (1406). Maksimijanu že u hrvackoj zemlji suču stvori se rana. Š. Kožičić 39^a. Drča v Bosnu, hrvacku zemlju i v slovinsku. 49^b. Hrvatskih ter kruna gradov se svih zove (Dubrovnik). J. Vidali Krkranin u N. Nalešković 1, 852. Bihu rimskim poganskim vladavcem ili gospodi podložni, kako sad jesu mnogi krstijani Turkom, koji v zdolnih ugrskih, bezjačkih, hrvackih... stranah prebivaju. Postila. r1^a. Ako nećemo pod oblast tursku priti kako jest Bosna,... hrvatska zemlja, Dalmacija. Anton Dalm., ap. 63. Petru Dmi-troviću, svetomu biskupu zagrebskomu i svega orsaga hrvatskoga i slovinskoga. Mon. serb. 560. (1618). Dim Gašpara Milostića, ki u hrvatskom rođen kraju,... jur stolova na Dunaju. I. Gundulić 812. U hrvackoj zemlji ovi od krstjan se rodio bješe. 507. Za naš hrvacki kraj. F. Glavinčić, svitl. xxiii. Države Bosne hrvatske apostolskoga pripovjedača. cvit. 1. Iz hrvatske zemlje i Bosne. G. Palmotić 2, 800. Knezi hrvatske države. P. Vitezović, odil. 26. Dalmacija i rvatska krajina. S. Margitić, fal. 88. Po svoj latinskoj i hrvaskoj državi. F. Parčić 6. Od Dunaja do hrvatskih pokrajina. B. Zuzeri 214. Davši mu naredbu da porobi Dalmaciju i rvatsku zemlju. And. Kačić, razg. 192—193. Dode s vojskom u Liburniju aliti zemlju rvatsku. kor. 358. Biskupe od Dalmacije i zemlje rvatske. 408. — b) o čovjeku koji vlada nad Hrvatima ili nad Hrvatskoj (o banu, kralju, vojvodi itd.). Banu hrvatskomu. Spom. sr. 1, 96. (1409). Matijaš, kralj ugarski, dalmatinski i hrvacki. Mon. serb. 494. (1465). Janoš kralj ugrski, hrvatski, dalmatinski. 558. 554. (1537). Inam vam slovinskim i hrvackim banom pisati. Mon. croat. 243. (1549). Slovenski i hrvatski ban. P. Vitezović, kron. 153. Demetrij ban hrvatski. J. KavaŃin 246^a. Demetrija hrvatski i dalmatinski vojvoda. A. Kanižlić, kam. 480. — c) o narodu, puku, i o ljudima napose koji pripadaju narodu. (Sv. Metodije) mnogi inji hrvatski narodi obrnu na krstijanskiju veru. Š. Kožičić 19^b. Hrvackomu puku. F. Glavinčić, svitl. xxii. Svega hrvaskoga naroda. Michelangelo. iv. Za prosvjetljenje redovnikov hrvaskoga naroda. A. d. Costa 1, 1. Jerolim dika i pošćenje svega naroda hrvaskoga. 1, 269. Od djeda ki su puku hrvatskomu bili od časti. Zgode. 8. — I Vuletu hrvatskoga. J. KavaŃin 230^b. Nemoj, brate, mučiti l'jepe hrvatske gospode. Nar. pjes. mikl. beitr. 54. — *amo može spadati i ovo*: Poznaše pokojno hrvatsku čistu krf. I. Tonković u Đ. Baraković 369. — d) o jeziku. Blgarskyj i srbskyj i bosnskyj i slovnskyj i češkago (!) jest i hrvatskyj jazyk. Konstantin filos. star. 1, 14. Protomačen z latinskoga jazyka na hrvacki. Korizm. 104^b. Da bi vršiti mogal hrvackim jazykom misu. Š. Kožičić 19^b. U hrvatski jazyk tlačiti. Anton Dalm., nov. tešt. 1. (predgovor). Slovinskim ili hrvatskim

jazikom se imenuje. ap. d⁴. Iz veće tuđijeh jezika u hrvacki izložene. D. Zlatarić 1. Život svetih prenesen i složen na hrvatski jezik. F. Glavinich, cvit. 1. Istumačenje prinieseno v jezik hrvatski. I. T. Mstavič, ist. III. Ima se obla-žiti, razumiju li riči od jezika hrvatskoga. M. Bijanković 63. Dični hrvatski jezik. J. Banovac, pripov. 1. U hrvatski jezik pomljivo i virno pri-vedeno. B. Pavlović 1. *amo spada i ovaj primjer*: Po srpskome „ujedoh“, a po hrvatskome „vjedoh“. Vuk, nar. pjes. 1, 400. — i o svemu što je u *svetzi s jezikom, kao pismo, kniga, slovo, tuma-čenje itd.* Ke listi ondi pred nas trih nodari po-staviše, jednoga latinskoga, u drugoga nimškoga, a tretoga hrvackoga. Mon. croat. 4. (1275 *pre-pisano god.* 1546). Tumačenje saltira hrvackoga. 93. (1463). Stumačenje hrvasko od pištul i evan-jelji. Bernardin (1586). 1a. Tebi venoi kite na gorah Parnažkih, od javorne kite po načini naških, u slozi hrvackih meni se tako mni, i pismah slo-vačkih, da tebi druga ni. Đ. Baraković, vil. 368. Mnogi zamiraju kad koje knige izadu na svit, a navlastito hrvaske i kude ih. J. Banovac, pripov. IV. Neka se potruđi štiti knige izkazanja hrvaskoga. A. d. Costa 2, 85. On je već danas u hrvatskoj knizi pjesnik prvoga reda. Osvetn. 4, VII. o *pismu, s osobitijem značenjem: glagolski.* Ja pop Zubina hrvacke knige. Mon. croat. 62. (1487). Postila sada naj prvo hrvatskimi slovi štampana. Postila. 1. „C“ hoće ti biti za „črv“ hrvatski. F. Glavinich, cvit. XX. Za lasnost re-dovnika hrvaskoga slova. J. Banovac, pred. v. U ovomu (*saboru splitskomu*) običaji i služenje od leturdije to jest mise i oficija hrvaskoga bili su zabrañeni. A. d. Costa 2, 34. — e) u *jednom primjeru, o ruci (rjeri) katoličkoj, kao suprotno srpskoj.* Za naruč i korist nas misnika hrvaske ruke. B. Pavlović 8. — f) o *odijelu, i o dije-lima odijela.* U našu (*odijelu*) hrvacku nekoliko jur vrimenta bih priobukal. H. Lucić 185. Perje ga ljudaše i klobuk hrvatski. Đ. Baraković, vil. 36. Tad klobuk hrvatski spomenuh na sebi. 280a. Na nogama hrvatski čorapi. Nar. pjes. juk. 602. — g) o *čemu mu drago što pripada Hrvatima ili Hrvatskoj.* Ni hrvacke slave. M. Vetranić 1, 56. Hrvatski most, šokački post i nemački gost (to su tri rđave stvari). Nar. posl. vuk. 343. b. *adv. hrvatski.* — U *svijem primjerima znači: u hrvatskom jeziku.* Komu poslu se govori hr-vatski arsal. Zak. vinod. 81. Istorija svete ud-vice Judit u versih hrvacki složena. M. Ma-rulić 1. Cilici hrvacki se zove vričišće. 67. Pri-pisasmo ovi štatut rvacki i latinaki. Stat. pol-ark. 5, 814. (1665). Za ne velu lipost ter do-brotu mnogu, ku vam stumačiti hrvatski ne mogu. Oliva. 26. Kako vam hrvatski u pismu sad poju. 27. Pitaž Livañca: „Kako govoriš?“ kazat će ti: „Hrvatski“. M. Pavlinović, razg. 47.

HRVATSKI BLAĞAJ, m. *vidi* Blagaj, 1, c).

HRVATSKO, n. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. hrv. 45.

HRVATSKO SELO, n. *selo u Hrvatskoj u žu-paniji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 87.

HRVIĆ, m. *presime.* — xv vijeka. Petar Hrvić. Mon. croat. 126. (1486).

HRVOJ, m. *presime.* — xvi vijeka. Jurko Hrvoj. Mon. croat. 287. (1535).

HRVOJE, m. *ime muško.* — xv i xvi vijeka, a *između rječnika u Daničičevu* (Hrvoje). S vo-jevodom Hrvojem. Mon. serb. 222. (1392). Gospodina vojvode Hrvoja Vu...a (Vukčića: *spjetski herceg Hrvoje bio je sin Vukca Hrva-*

tiñia, vidi I. Ruvarac. glasn. 49, 46—47). 237. (1899). Gospodinu Hrvoju, hercegu splétskomu i knezu dolñéhs kraj. 250. (1400). Hrvoje duks spalicki (*u cijelom se spomeniku mješa a i i*). 252. (1404). Gospodinu Hrvoju hercegu splétskomu i knezu od dolñéhs kraj. Spom. sr. 1, 74. (1405). — Kneza Hrvoja Vignévića. Mon. serb. 275. (1410). Hrvoje, ban od Hrvata. G. Palmotić 1, 288. — *Prvi se Hrvoje često pominé i kasnije.* Gdi je Spljetski dužd Hrvoje? J. Kavañin 229a. Hrvoe silni. J. Kavañin 229b. Nije ti ga bez Hrvoja. (Z). Poslov. daníč. 88.

HRVOJEVIĆ, m. *presime (po ocu Hrvoju).* — *Pominé se xviii vijeka.* Hrvojević („Hrvoevich“) od Bañe Luke. bili su od plemena ovoga duke od Splita, Korčule, Fara i Braća. And. Kačić, razg. 179. kor. 455.

HRŽATI, hržim, *impf. samo ger. praes. hržeći na jednom mjestu xvii vijeka; značenje važa da je: futiti se ili režati ili što takovo.* Obranit se nije moći videć na nas svi hržeći. Đ. Baraković, drag. 388a.

HTIJENSTVO, n. *vidi* hoćenstvo — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ali Božjoj toj milosti treba složiti i tvé htijenstvo. J. Kavañin 16b. Kr-stjanom mir, jedijenstvo, podaj slavno sveto htijenstvo. 224b.

HTIJEÑE, n. *vidi* hoćeñe i hotjeñe. — *Stariji je oblik htijenje.* — *Između rječnika u Belinu* (htijenje „piacere, voglia, voluntà“, voluntas“ 560a; „voglia, il volere“, voluntas“ 775b) i u *Stuličevu* (v. hoćeñe). U jednom htijenju obačavajući. N. Rañina 218a. S veljom silosti proč htijenju na-šemu hoće nam milosti stvarati u svemu (*žene*). D. Rañina 44b. Kratil nijesam ruke, srce, pamet, htijenje, misal za u sklad staviti ove pjesni. S. Bobalević 217. Ako ti je taj nevoja uši gluhe učinila, kusit malo ovaj dila budi htijenje i tva voja. M. Pelegrinović 200. U koliko mi mogu biti uzrok od neobsluženja zapovijedi i htijenja tvoga. A. Gučetić, roz. jez. 97. Ne budi htijenje moje, nego li tvoje. 175. Er Božije jes htijenje da si ti poslušna. S. Gučetić 213. Proz tvoj se obraz vedri vidi, kako proz oklo, srce čisto, i u misli i u besjedi jedno imaš htijenje isto. I. Gundulić 279. Agi u tomu listu bješe odkrio srca svoga htijenje. 394. Sam Ali-aga htijenje opako mrzi, i sprave sej nemile. 486. Ki po htijeñu od višñega vjerno ste se sjedinili. G. Palmotić 1, 109. Er je sila, er je trijebi višñe htijeñe da se vrši. 1, 200. Bivši svako naše htijeñe on po-spiješan ispuniti. 2, 225. Tko se od ljudi može oprijeti suproč htijeñu od bogova? 2, 473. Svojijem htijenjem svemogućijem poda ñemu vlas veliku. J. Kavañin 13a. Anđeo Božjim htijenjem ñega tiska. 477a. Svijes prši, a ne htijeñe. I. Đorđić, uzd. 55. Duša s htijeñem nije razlika. 97. Česti, kojijem svijet mijeni se, o ñegovu htijeñu vise. 113. Htijeñe, voluntà. S. Budmani 418a.

HTITOR, m. conditor, utemelitelj, grč. *κτίτωρ*. — *ispoređi* htitor. — *U knjigama pisanima crkve-nijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu* (htitors, htitors, *κτίτωρ*, fundator). Htitors semu. Stefan, sim. pam. šaf. 14. Htitora hram svetyh. 14. Toj čeli vitory htitors. Mon. serb. 188. (1848). Htytoryje svety. 139. Htitoru. 571. (1411).

HTITORSTVO, n. coll. htitor. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (htitorstvo, fundatores). U vsoga rodstva jago, rektše htitorstva jago. Glasnik. 15, 270. (1848?).

HTJELAN, htiona, *adj. samo u Stuličevu rječ-niku: (griješkom) htion, v. hotan.*

HTJĚTI, *vidi* hotjeti.

HTJĚTOVO, *n.* u *Daničičevu rječniku*: 'Htětovo', međa je selu Selcu u Pologu išla, s^h Htětovom' (Glasnik. 15, 804 god. 1848?). manastir je Treskavac imao crkvu, v^h Htětová na kripenscě mēstě' (Glasnik. 11, 135). cf. Polog, Hraštani. — *vidi* Tetovo.

HTJĚTOVSKĚ, *adj.* koji pripada Htjetovu. — U *Daničičevu rječniku*: 'htětovskij', *тоѣ* 'Htětovo': Igumens^h htětovskij (Okáz. pam. šaf. 55).

HU, *interj.* uzvik: u prvom primjeru kao da pokazuje nezadovoljstvo radi studeni, u trećem sc^h ierice u lutini, u ostala dva primjera nije jasno što znači. Mi smo kako ptica kukavičji konic zvata, koja kada crna zima dojde, onda ne veli hop, hop, nego istom kadkada čuje se gdi veli hu, hu. Đ. Rapić 196. Hu! jala, jala nogu preskočila. Nar. pjes. petr. 1, 308. Hu zlogodnice! ne bilo vas na svijetu! M. Vodopić, tužn. jel. 1868. 190. Hu. clamor; vox hu! D. Nemanic, čak. kroat. stud. 12.

HUB, *adj.* *vidi* hubav. — Samo u jednoga pisca našega vremena. Nadoše se i kazaše ljudi hubo mjesto, Foča selo malo. Osvetn. 4, 50. Neki trče prijatelju svomu, da hubave dobavi mu glase, što je hubo vijeće savilo. 6, 85.

HUBA, *f.* *vidi* 1. guba, a, c). — U *Stuličevu rječniku*: 'spongia'. — Riječ je nepouzdana: valja da je *Stulli* gdje slo pročitao guba.

HUBAST, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'spongiosus'. — nepouzđano, *vidi* huba.

HÜBAV, *adj.* *lijep, krasan, po svoj prilici od pers. tur. chûb, lijep.* — U našem jeziku i u bugarskom. — Već od xvi vijeka, ali se u naše vrijeme kod naroda čuje samo u pjesmama (*vidi* u *Vukovu rječniku*), a između rječnika u *Mikajinu* (hubav, lijep, pulcher, venustus, formosus, decorus, elegans'), u *Stuličevu* (v. lijep), u *Vukovu* (ubav, vide lijep s dodatkom: rijetko se govori, nego se čuje u pjesmama), u *Daničičevu* (hubav, bellus', adverbijalno, *vidi* prvi primjer kod b).

a. *adj.* Ona je hubava mladica. M. Držić 58. Hubava ti 'e vladika u noj. M. Držić 295. Sad hubavi moji mladi. I. Đorđić, pjesn. 197. Na ubavu na polju Kosovu. Nar. pjes. vuk. 2, 189. Kod ubava mesta Požarevca. 2, 491. Neki trče prijatelju svomu, da hubave dobavi mu glase, što je hubo vijeće savilo. Osvetn. 6, 85. Po hubavom našem zavičaju. 7, 1. Hej hubava, hej žalosna, hej nesrećna Parašceva! M. Miličević, međudnev. 53. — U naše vrijeme kod pisaca u užem smislu. Ubav (bez h'), stil. 'schmuck, niedlich, kleinschön'; tal. 'vago, leggiadro'; (kičen) 'elegant (von sachen)', tal. 'elegante'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 1203.

b. *adv.* hübavo. — Između rječnika u *Stuličevu* (v. lijepo). Svě lepo i hubavo po ředu razumihmo. Mon. serb. 554. (1587). Kod ruskoga 'horoše' dodaje (*Križanić* 1666): Srbi: 'hubavo'. Đ. Daničić, rad. 16, 186. Mole da im damo da jedu i piju blago, slatko, hubavo. M. Đ. Miličević, živ. serb. 1, 114.

HUBAVA, *f.* selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 66.

HÜBAVAC, hübävca, *m.* hubav čovjek. — U *Stuličevu rječniku* (uz hubav). — slabo pouzdano.

HÜBAVICA, *f.* hubavo žensko čelade. — U *Stuličevu rječniku* (uz hubav). — slabo pouzdano.

HUBAVIŃA, *f.* osobina onoga što je hubavo.

— isporedi hubavost. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Omile mi tvoja lepota, omile mi tvoja hubaviŃa! u M. Đ. Miličević, kraj. serb. 322.

HUBAVOST, *f.* osobina onoga što je hubavo. — isporedi hubaviŃa. — U pisaca našega vremena. Ubavost, stil. phil. 'niedlichkeit', tal. 'leggiadria'; (kičenost) 'eleganz', tal. 'eleganza'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 1203.

HUBERKO, *m.* ime kokotu. u Bosni.

HUBOJE, *m.* ime muško. — xviii vijeka. Huboje starac. Glasnik. 11, 8, 225. (1710—1720).

HÜČAC, hüčca, *m.* nekakva bolest u uhu. — U *Vukovu rječniku*: 'art ohrenkrankheit', morbus quidam aurium' s dodatkom da se govori u Risnu. — Daničić (kor. 199) misli da je ista riječ što i vučac i učac: vučac bi po njemu izgubilo v i postalo učac, a ovo bi poslije dobilo h; ali ni jedno ni drugo nije obično u našem jeziku. — može biti da čelade, kad mu je, hüčac', kao da čuje huku ili da mu huči u ušima; postane bi onda bilo jasno (od huka, hučati, hučiti).

HÜČAŃE, *n.* djelo kojijem se huči. — Između rječnika u *Stuličevu*. Rike i potoci teku s oholim hučanjem M. A. Relković, sat. L5b.

HÜČATI, hüčfm, *impf.* uopće puštati iz sebe glas hu (isporedi hukati), činiti da se čuje glas hu, pa osobito o ptici kad leti ili o drugoj životinji kad brzo trči, o vodi što teče, o vjetru itd. — isporedi i hučiti. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (fischiare, il suono che fa l' uccello volando o altro animale correndo corso veloce', huči koš 318b) i u *Stuličevu* (mormorare, come dell' acque, vento', murmurare, murmur edere'. 2. v. prohučati). Hučeći talasi. E. Pavić, ogl. 516. Jurve huči propast, jurve se trese zemlja. Đ. Rapić 15. Nešto huči vrhu na planini. Nar. pjes. vuk. 3, 497. U to stade nešto hučati pred kućom. Nar. prip. vil. 1867. 288. Voda je, koje glavnom rekom, koje drugim rastokama i potocima tako hučala, da kućani nisu mogli dobro čuti jedan drugoga. M. Đ. Miličević, zim. več. 261. — Ne znam, spada li amo ovaj primjer (u značenju: bukariti se) ili pod hukati: Svihe se huču, sviđu nahučiti (u Istri). F. Kurelac, dom. živ. 63.

HÜČITI, hučim, *impf.* *vidi* hučati (samo o muzejinoj vici). I na nima hučit muzejini. Nar. pjes. petr. 3, 68. A na noj će hučit muzejini. 3, 99.

HÜČKA, *f.* u naše vrijeme i u *Vukovu rječniku*: učka, vika ili mala buna, i po naj više u smiješnome i sramotnome smislu, gotovo kao 'kučnica', der lärm', 'tumultus'. Potom huknu hüčka na SrbjeŃe. Osvetn. 5, 14. — Uprav je dem. huka.

HÜČURITI, hučurim, *impf.* nejasna riječ na jednom mjestu xviii vijeka. A kad brašna, smoka i vina rovnu nabije trbušinu, nije ti osla tako lina, kad se valja na ravninu, kako on ležeć na postelju, gdje hučuri u veselju. J. Kavačin 58a.

HÜČUM, *m.* presuda, arap. hukm, tur. hüküm. — xv i xvi vijeka (pisano od Turaka) i u poslovići xvii, a između rječnika u *Daničičevu* (hučum, turski judicium). Ode amaldarskoga hučuma. Mon. serb. 484. (1461). Verovanja radi ode čestitoj Porte carska mi daje im^h se hučum u ruke, kako da im^h se veruje. 552. (1520—1523). Opaženičin hučum (?). (D). Poslov. danič. 91.

1. HÜD, hüda, *adj.* macer; miser; vilis; malus, kao da su naj starija značenja u praslavenskom

jesiku: mršav i siromašan, a ne zna se koje bi od ovijeh bilo starije. može biti da je od obadva postalo općenitije: bijedan, jadan, žalostan (ako nije baš ovo naj starije, pa su se od nega razvila ona dva osobita značenja), te je od ovoga (prelazeći sa sažaležna na preziranje, kao što često biva) postalo mlađe u zlu smislu: kukavan, nevaľao, nevrijedan (vilis'), pa i u još goremu: zao (u moralnom smislu, isporodi franc. misérable, tal. sciagurato, nem. elend). — Akc. kaki je u gen. sing. m. nominalne deklinacije (huda) onaki je i u ostalijem nominalnijem oblicima (i u onijem koji su uzeti iz složene deklinacije): húdo, hũda, hũdũ, hũdũj itd., osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; a kaki je u nom. sing. m. nominalne deklinacije onaki je u svijem oblicima složene deklinacije: hũdĩ, hũdã, hũdõ, hũdõga, hũdõ itd. (u Dubrovniku je ovaj akc. i u nominalnoj deklinaciji: hũdo, hũda, hũdu, hũdi, hũde itd., osim nom. sing. f. i nom. pl. n. hũda, gen. sing. f. hũdã, instr. sing. f. hũdõm, i oblika koji su uzeti iz složene deklinacije: hũdoj, hũdijem, hũdijeh). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. huda, parvus, tenuis, exiguus, pauper, vilis, sordidus, humilis, mediocris, miser, rus. хѹдои, vilis, turpis, miser, macer, malus, češ. chudý, macer, pauper, polj. chudy, macer, pauper, miser. — Između rječnika u Vrančičevu: 'miser, vilis', u Mikašinu (hud, zločest, nefandus, nefarius, perversus, nequam, scelestus, scleratus, flagitiosus, perditus, profligatus, detestabilis, sclerosus, impurus, vitiosus, vitilis inquinatus vel affectus'), u Belinu (improbis' 454b. 614a; iniquis' 406a; perversus' 578b; protervus' 592b; scelestus' 651a; impius' 237a; nefarius' 503b), u Bjelostjenčevu (hud, zločest, zao itd.; hud, mleden, suh, okost, jezliv, mršav, macilentus, macie extenuatus, macie torridus, macie extabescens'), u Jambrešičevu (malus'), u Voltiđijinu (iniquo, maligno, scellerato, 'boshaft, lasterhaft'), u Stuličevu (scelestus, improbus, pravus, malus, nequam, malignus, vilis, abjectus etc.), u Vukovu (schlecht, übel, 'malus'), u Daničičevu (huds, vilis; malus).

1. adj. — Komp.: a) hũdĩ, vrlo često; naj stariji su primjeri (vidi i kod 2): N. Rašina 81a; Š. Menčetić 38. 98. 124. 137. 223; G. Držić 879; Š. Menčetić—G. Držić 479; N. Dimitrović 16. 49; N. Nalešković 2, 88; F. Lukarević 18. 29. 117. 812; D. Rašina 49a. 70a. 96a. 126b; S. Bobalević 207; D. Zlatarić 9b. 18a. 50b. 53b; A. Gučetić, roz. mar. 40; roz. jez. 83. 89; S. Gučetić 209. 211. — u čakavaca hũjĩ: P. Hektorović 66; Anton Dalm., nov. tešt. 108b; Stat. polj. ark. 5, 268; (hũĩ, mislim da treba pročitati: hũji). Aleks. jag. star. 3, 251. A. Georgiceo, nasl. 14; Nar. prip. mikul. 141. — ð) u knjigama pisanima crkvenijem jezikom ima oblik huđũšĩ. Stefan, sim. pam. šaf. 7; Domentijan^b 165. — i u jednom primjeru u rukopisu čakavskom xv vijeka ima stariji oblik za dat sing. huđsemu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). — y) hũdijĩ, vrlo rijetko: Š. Budinić, sum. 129a. 181a; A. Vitajić, ist. 166 (amo spada i hũdjemu. ost. 235); B. Zuzeri 262; I. A. Nenadić, nauk. 180.

a. mršav. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku i može biti u ovom primjeru: Malo bo jesi tȅlomu i huds (o gavranu). Stefanit. star. 2, 279. — ne znam, spada li amo i ovaj primjer ili pod c: Ako li je krđnica s praščići, ali ako li je jato sviňa, nije čovik voljan ubiti naj buľega ali krđnice nego ino huje ali maňe. Stat. polj. ark. 5, 268.

b. miser, jadan, nevoľan, žalostan. — Nije

rijetko i u naše vrijeme, osobito u Bosni. K otcu nigdar neću odtiti, da ne vidim starca huda od žalosti gđi će umrići. P. Vuletić 78. Ah nesrećni starče hudi! J. Kavašin 298a. Jer ni molba za moguće ľude neg sirote udovice hude. M. A. Reľković, sat. E6a. Al' si mlada i joštere ľuda, ne znaš ništa od ženidbe huda. F1a. Ranu s pitjem ľoj (živadi) nosi u zgrade, al' to vaľa baš da žene rade: koja toga seb' ne žali truda, dugo nije ta brez jajca uđa. J. S. Reľković 426. A mi jesmo hude sirotice. Nar. pjes. juk. 65. A i jeka hudiľ raňenika. 114. Hudu ribu voda odnijela. 118. Od nega se huda preplašila 176. Maćija, kad opazi da će sultanija poroditi, rekne joj: 'Znaš li kako careve žene rađaju?' na što ona huda odgovori da ne zna. Nar. prip. bos. 1, 4. Vrlo dugo besmo nas dvoje hude sirote. M. P. Šapćanin 1, 198.

c. vilis, malo cijeneľen, malo vrijedan, nevaľao, kukavan. Huđũšĩ jeseľm oľ bratije svoje. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Ne huđũšĩ drevnih sľ svetyj bystĩ. Domentijan^b 165. Hudoju vlasenoju dovoľm. 28. Ne hudu dušĩ koristi priobřetãse. 115. Umľ malomošćnaago sľmysla hudyje i mrstvyje plati mojeľe. Danilo 2. Ki premožãse, tomu svijaše korunu od cvětja, a huđsemu kladãse korunu od slame. Pril. jag. arkiv. 9, 122. (1468). Svaki človlak prvo vino dobro stavi, i kada pijani budu, tada ono koje huđe jest. N. Rašina 81b. joann. 2, 10. Koga ľubiš, kad te neće, neg od tebe hudu dvori? S. Bobalević 207. Nevoľna dušo grešnico, koliko si malovrijedna, huda! M. Divković, bes. 416—417. Prem ako je tko bogat, velik, moguće, lijep, samovoľan, odjeven i obuven, ne ima nikako po nijedan naćin pogrdetati ubo-žijega, maňega, nejãčega, grupšega, huđega, goľijega. 803b. Vsi (vojnici) š ĥim (Aleksandrom) zajedno bihu, ni biše huji (huđi) od Aleksandra ni boľi. Aleks. jag. star. 3, 251. Vľ nãkojemľ hudemľ gradilišti. Vuk, dan. 1, 14. (1628). Jer huda i mala i zaboravľena vidi se sad prava mudrost božanstvena. A. Georgiceo, nasl. 201. Jer ako ti tko uzajmi suda, dobrog čuva, tebi daje uđa. J. S. Reľković 375. Jedni kude da si roda huda. Nar. pjes. bos. prij. 1, 37. — amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je znaćene: koji nije pravi, koji nije ono što bi trebalo da bude, kriv: Potle ukornu i bez mjere svak ko hudu odvrže me (duplu). J. Kavašin 41b. U pšenićnoj rukoveti i umiješan većkrat stoji hudi ovas. 379b. Opaki nauk hudoga proroka. And. Kaćić, kor. 100. može biti i ovaj primjer (gdje znaći, incestus'): (Sinovi) hudi t. j. rođeni od oća i od kćere, od matere i od sina, i svi ostali koji su rođeni u rođstvu sridňega traka. Ant. Kaćić 411.

d. od pređašňa dva znaćena postaje ovo osobito: poderan, potrť, n. p. hude cipele, huda puška. na Rijeci. F. Pilepić. — može biti da amo spada i ovo: Što je hudo i odrpano to je bijesno i pomamno. Nar. posl. vuk. 857.

e. malus, zao, rđav, loš; ovo je znaćene naj obićnije, vidi: 'Hud' u nas, kao i u Rusa i u Kraňaca ne znaći 'siromašan' nego 'rđav', 'schlecht'. Vuk, pism. 44. a) malus, pravus, zao, u moralnom smislu. aa) o ćefãdetu i o onome što se misli kao ćefãde (n. p. o vragu, duhu, nakazi, nemani itd.) i o kolektivnom supstantivu: o puku, gradu, vojsci itd. Slišći mi velike tužbe od naših vernih službenikov krćkoga oćoka, ke im ćinihu hudi ľudi. Stat. krć. ark. 2, 281. Da dva starca smiše svim pukom voditi, lažuć huda hćiše krivo svidotiti. M. Marulić 92. Ne mni da ćlovik hud zgrišãjuć dobiva. 184. O nećista ženo huda! 290. Tovarištvu hudu neće. 290. Domaća dobra

jes kruna muža svoga, a huda huda čes, huđa zla svakoga. N. Dimitrović 16. Meni grijeh oprost, tvom hudom grešniku. 88. A hude Židove ovi put ne čuje (*Pilato*). N. Najeskić 1, 183. A hude vragove učini da tuže. 1, 307. Ali nas ko hude od noćnijeh napasti zavode u blude. M. Držić 426. Jest huja od poganina. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 108^b. paul. itim. 5, 8. Ki bi se tat ali ki ini hud človek našal. Mon. croat. 256. (1558). Pokazati hoće zalim, hudijem i vsemu svitu sebe. Š. Budinić, sum. 6^a. Paki rêt hoće zalijem i hudijem. 15^b. Bijesi ili hudi dusi. 151^b. Ter vid er se ne povraća naša mladost, ni ne slave, a huda, je žena, prave, s vrhom zajma ka ne vraća. A. Čubranović 146. Jedan prik, jedan hud trpjeti moć ću ja život moj da mori? F. Lukarević 20. Daskita ovdje se naj huda oda svih od svijeta žena zlih. 29. Huda nemila maćeha. 213. Nu toga otac hud, svim hudi od zmije, gledati hotil nije. 312. Saula, ki bješe njekome nemoći od hudoga duha pedjepsan. D. Rašina vr^b. O ti ki budući hud u svaka tva dila. 68^a. Takoj ti vidi se, maćeha da hude u život i u smrt vazda su zločude. 107^a. Da hudi budu svoj platit grijeh. D. Zlatarić 5^b. Toli smina je s krvnikom hudim steć. 7^a. Ali se ne haje sa djecu otac hud. 13^b. Ovi se svijet stara i hudi dohodi. 58^b. Ja naj hudi grešnik. A. Gučetić, roz. jez. 89. Drugi život hudih u muke vikujuće prima. F. Vrančić, živ. 20. Ja hudi i tamni grešnik. M. Divković, nauk. 181^a. Polagahno ulazi neprijatelj hudi sasma. B. Kašić, nasl. 22. Stari i hudi neprijatelj sasma usiluje se. 110. Hudi bo isti duh dohodi meju sinove Božje. 271. A vladavac hudi razjiden... per. 41. Biše prijatelj od grešnika, hude čeladi i zločinaca. is. 88. Nimaše narod hud človiaka pitoma. Đ. Baraković, jar. 38. Rit se može hudjoj ženi da je u noj jaz pakleni. M. Orbin 26. Jaoh uzdišem kako hudi, cijed grijeha mi obraz gori. 201. Ako hudi zvijeri od gora ja to ništa ne mareći, od tebe se sad uteći spravlam, dušo, priko mora. I. Gundulić 22. Iz ognjenijeh strašnijeh jama, u kojeh noć se vječna kaže, gdi se u smećah hudi pržo. 65. Jur nakazni strašne i hude, tmasta propas ke sakriva. 66. Rigaš ti zlobni tjeđ, hudi svihjeh živina. 189. Ne vara u sudu se, tko govori, da koliko svijet se stara, toliko je hudi i gori. 142. Rđa si i vedaš, satir Vuk ti si oni, od vuka hudi dvaš, kad ovcu mu poni. 150. Da se kada vrh zla moga ne obesele neprijatelji ki se vele glavni i hudi moji sada. 195. Ti ih vodiš na zla svaka, oni hudi, ti si opaka. 280. A neka ja sred krvavo rati tjeram narod hudi. 889. Za sve da su Turci hudi gospostvo mu staro oteli. 376. Imaš hudih neprijatelja, na ne oružja tva obrati. 458. Ončas kad se u n naseli množ paklenijeh hudijeh četa. 481. Hudi silnik da se istira. 519. Neprijatelju hudu i kletu vrha doći sad je vrijeme. 541. Bojega od družih nemoj sebe scinit, jer pri Bogu huji od onih možeš bit, koji zna i znađe pri svakoga vika, što godir počiva u srcu človiaka. A. Georgiceo, nasl. 14. Ako li je dijete hudo i zlobno. I. Držić 224. Prid Časlavom hudijem sinom. G. Palmotić 1, 88. Nećeš nevjernice tamne i hude pohvaliti zlu nevjeru. 1, 285. Zlijeh Tatara vojska huda. 1, 301. Dokli huda zla Hrvoja ne uzbudem pedepsati. 1, 390. Hudi zlotvor izdah je. 1, 396. U nevjernom hudom gradu ne ktje noćno pribivati. 3, 81^b. Koloman oštri i hudi. P. Kanavelić, iv. 4. Huda napas na se stavi sliku bana. 67. Ne straši se i ne predaj, er nakazan nijesam huda. dubr. 7. Ah promisli svaki

sada, prem hud da je i nemo! 11. Izabela huda i nečista žena živila je. P. Vitezović, kron. 12. Tko dila žalio ne bi spravna od hudih Pira, Ulisa i Akila? I. Zanotti, en. 4. Hud Mustafa da ne smije nitko mu se gnivnu oprijeti. B. Betera, or. 1. Budući odagnan daleko hudi neprijatelj. M. Bijanković 80. Jer se boju, za me trudi da ga umori cesar hudi. P. Hektorović (?) 101. Od svih bogov proklet budi, zali starče tere hudi! 104. Dobro znaju tvoje čudi, vile-niče zali i hudi. 188. Boje da ni uvijek ko je hud izdajnik. (D). Boje je biti ludu nego li hudu. (D). Poslov. danić. 7. Huda je žena s vrhom zajam ka ne vraća. (D). Hudi ljudi kad nastanu, dobri pođu svi na stranu. (D). 27. Nagla djevice hudu mužu rada. (D). 68. A hud čovjek sam ostaje, dobrotvorca sam izdava. A. Vitaljić, ost. 8. Zato u viću svi bezrednu k nemu hode srcem hudi. 158. Muke, ke vijek nijesu dane naj hudjemu razbojniku. 285. Aj huda nečista, hudobo ne ženo! Oliva. 21. Ja stvor hudi ki te lupi, ti spasitelj ki me odkupi. J. Kavačin 51^b. Hud kad čovjek na zlo da se, zla svakoga kupi na se. 58^a. Toj ne mislađ hud bogati. 65^b. Huda Armida već ne gata. 105^a. Crkvu obrani steć u rvi hudijeh cara tvrđosilih. 210^a. Licumirci hudi ti su. 377^b. Boje 'e ľudem prebivati posrjed lavja, s hudom ženom nego stati. 406^b. I u naj većem hudom skupu požderivca kladoh mene. 447^b. Grješnik hudi vrijedađ nega ne prestaje. 537^a. Na ľude, neharlike Božje hude. 563^b. Zlobni i hudi da se obore. 566^b. Vazda će biti hud, vazda neharan. A. d. Bella, razgov. 26. Mrmoši se čelade bogomilo ili hudo i opako. 192. Istu me oštri i hudi, nerazlični zvijerim ljudi. I. Đorđić, salt. 181. Zaklišem vas, dusi zlobni i hudi. J. Banovac, blagos. 325. Nitko ne budi opaki, hudi Juda. V. M. Gučetić 22. Vrlo ćeš pridobiti sve hude neprijatelje moga puka. 126. Hudi kraj ne htje slušati. S. Rosa 6^b. Vi naraštaj hud. 98^a. Hudi krivovjernici. 111^a. Izdajnik naj gori, naj hudi. Đ. Bašić 9. Ne bi rinuta niz prozor huda kraljica Jezabela. 20. Ako Dioklecijanu, Masimijanu... hudijem samosilnicim. 87. Ali se nahodi na svijetu matera tako hudijeh. 196. Bi ubijen od svoje hude majke. And. Kašić, kor. 818. Da se najđe jedan toliko opak i hud. Ant. Kadžić 59. Zli i opaki misnici čine li dobre sakramente? Možemo li dakle slobodno iskati svete sakramente iz ruku jednoga huda redovnika? 112. Da se je koja huda ženitina užgala u ljubavi kojega krasna i pristala misnika. 339. Premda jesu opaki i hudi ljudi. J. Matović 87. Od neprijatelja huda brani mene. L. Radić 30. Znam koliko si hud i opak. A. Kalić 555. Skita se neman huda. N. Marčić 20. Ču se smeća, vika i buka nabuđena huda puka. 57. Za nim vrvi na tisuće hudijeh četa sila mnoga. 61. Da dva samo zateku jednoga huda čovika s ženskom glavom. M. Dragičević 158. Ako budem dobru rabru data, nit' sam trudna, nit' ću biti trudna; ako l' budem hudu rabru data, ja sam trudna i biti ću trudna. Nar. pjes. vuk. 1, 40. Ah pusti moji darovi! kome mi časte ostati? al' mome tajku, al' bratu? al' mojoj hudjoj maćehi? 1, 383. Nego si me ostavila, majko, ostavila hudjoj nevjestici, da joj dvorim i da joj robujem. Nar. pjes. herc. vuk. 98. Za listak se zaklaňala od zla bremena, kao snaha za đeverom od huda vojna. 241. Na jarbolu je huda stvar (*vrag*). Nar. pjes. mikul. 147. Ima hudoga muža ki će nih i nu natući kad dojde. Nar. prip. mikul. 140. Kako moreš za nijn (*mušem*) plakat, kad ti već ni mogal huji bit leh ti j' bil? 141. Postanu

svomu narodu naj; hudi dušmani. S. Lubiša, prip. 191 — *hb*) o životinji (i u prenesenom smislu). Petruhelice, huda ptice! M. Držić 291. Ti kriješ u prseh dvaš hude zvjerenje od lava. D. Zlatarić 50^b. Dali ne hti na mene huda ptica ni gledati. Đ. Baraković, vil. 200. A ja puste vrh pržine pića ostajem zvijeri hudi. I. Gundulić 45. Od nikud se ne bojući, vuk da će iziti hudi i zli. 80. Na ušiju cvijetje nosi, cvijetje u rukah, cvijetje svuda, i ona u cvijetju zmija huda. 222. Kučke, u kih je žensko lice, psi troglavi, zmaji hudi. 474. Ako vlas tva prija glavu lutoj zmiji plesati, da ona huda i otrovnija kude na te ne obrati. 500. Huda zvir se otvara. I. T. Mrnavić, osm. 152. Voćka pomno isprežana paklenomu hudom zmaju. G. Palmotić 25^b. — *cc*) o duši, čudi, naravi, pameti, svijesti itd. Sa svijeh sedam smrtnijeh grijeha svoju naprti dušu hudu. J. Kavašin 68^a. — U nem je čud huda. M. Vetranić 2, 168. Griješnje koje t' sam satoril i stvaram na svak čas, sve hude čudi dil... N. Dimitrović 52. Ali nih čud huda čini da ne haju. N. Nalešković 1, 142. Ženska je čud huda, ku nije moć slomiti. F. Lukarević 28. Jedan je nepoštenijeh i hudijeh čudi. B. Kašić, src. 98. A mru svak čas rani mačem hude čudi. I. T. Mrnavić, osm. 137. Ah pakljena čudi huda. N. Marči 62. — I ti ktje pristat g zlu hudom naravi. M. Držić 94. Da se pridobude huda narav. B. Kašić, nasl. 221. Na htijenja srnu svoja, ko ih huda narav steže. J. Kavašin 169^a. Sljedi i tursku narav hudu za svu korist. 234^b. — Misli u hudog svoj pameti, ni k caru ih ne povesti neg im harač muče uzeti. J. Palmotić 298. — Veli da je hude svijesti. 102. — *dd*) o kakvoj moralnoj osobini. *aaa*) o zlobi, složi uopće. Huda zled cvija me. S. Menčetić—G. Držić 452. Mnogi odluču svu zled hudu ostaviti i zla dila. D. Rašina 144^a. Ali otrovna huda zloba, ka za tuđim raspom smagne, nađe varku u to doba. I. Gundulić 327. I od zlobe hude i prike pokajane odrješivam. G. Palmotić 3, 30^b. Er tu opaki narod stoja ki pun zloće gnusne i hude... 3, 51^b. I koliko huda i gora zloba ne je prije bila. I. V. Bunić, mand. 3. Zlobu hudu. P. Kanavelić, iv. 326. Kim se huda zloća stire. J. Kavašin 190^a. Hudu zloću bješe ružno zagrlila. N. Marči 13. — o nepravdi, krivdi. Nepravda huda. P. Kanavelić, iv. 583. Ludsku hudu zlobnu krivdu ustrpljeni podnositi. J. Kavašin 60^a. — *bbb*) u osobitom smislu, n. p. o nemilosti. Toliko nemilos ne huda na sviti malo se jur boli moju zled viditi. D. Rašina 15^a. (amo može spadati i ovo: Zla oblas hude nemilosti. M. Držić 9). — o neharmonosti. Griješ s moje hude neharmonosti. B. Betera, čut. 41. — o zavisti, nenavidosti. Nenavidos huda i zlobna. P. Kanavelić, iv. 231. — o oholosti. A hudu oholas da sasma izvadi. N. Nalešković 1, 128. — o samoraji. Da bi zaplatilo hude samovoje srca tvoga. I. M. Mattei 140. — o nečistoći, bludnosti. Tako Gospodin Bog pedepsa hudu nečistoću. B. Kašić, per. 45. Pristašiti ljudi od hude bludnosti. J. Matović 390. Prinesti grijeh hude bludnosti. 391. — o skuposti. Ma zabava da je družim u krilu ne cijek ke gizdave i mile liposti neg zarad hude skuposti. D. Rašina 25^b. — o ženosti. Ne znaš linost da je huda. M. Marulić 265. — o srbi. Tuj kod ne je sržba huda. N. Marči 67. — o tvrdoci. Ki nimaju buhu huda utvrjenja. M. Marulić 49. Za tvrdoće hude i silne većma omeškati i prikloniti. I. Gundulić 551. Ali češ pustiti tve hude tvrdosti. I. T. Mrnavić, osm. 24. — o sramu. Radi hudoga srama ne bi se

mogao prignuti... J. Matović 406. — *ee*) o voji, želji, hoćeću, odluci, namjeri itd. Pritisnu te brime tvoje voje hude. M. Marulić 90. — Hudo pohotinje sasvim ostavimo. M. Marulić 108. Ako te put bori huda pohotinja. A. Komulović 70. Ali od žeje hude ovako bježi opet srce ureda. I. Gundulić 866. Od slata žeja huda. G. Palmotić 2, 527. Izvršiti žeje hude. P. Kanavelić, iv. 562. Rajsku slavu odkrivale nisu hude žeje meni. J. Kavašin 82^b. Da izvršim žeje hude. 395^b. Krvju svojih zle i hude naplatiše sve požude. 289^b. Ima se oprijeti hudijem požudami. J. Matović 404. — Kada pridobivamo naše hudo hotjenje. A. Gučetić, roz. mar. 306. — Kako srce ne svrnu s tej hude odluke? N. Nalešković 1, 126. Hudu tuj odluku učiniše. B. Kašić, is. 89. Ali je zato huda odluka plesat vjeru temelitu. I. Gundulić 487. U kē upade s hude odluke. J. Kavašin 387^b. — Ali nemu smrt nemila kroz namjeru hudu i priku svih je u brzo polomila. I. Gundulić 377. Za hudu ne namjeru. P. Kanavelić, iv. 196. S hude namjere ubere. I. Đorđić, uzd. 178. — *ff*) o misli (ispoređi kod b) *cc*). Ter da se očaju od misli nih hude. N. Nalešković 1, 185. Zalo i hudo pomišljenje. Š. Budinić, sum. 36^b. Ni joj ganu srce tada tvrde od stijene ljubav od dva braca mlada, hudu miso da ne tjeri. I. Gundulić 388. Nu pobune ove silos probudi u nem misli hude. 509. Oni će misli hude prominiti. I. T. Mrnavić, osm. 109. Zato otjeraj misao hudu. P. Kanavelić, iv. 315. Ako svaki bude čist od griha misli hude. P. Hektorović (?) 87. Braniti svoja huda izmišljenja. A. Vitalić, ist. 28. Tva koja huda misao vrla mene oskrvniti vijek ne mora. J. Kavašin 462^a. Smimo i začu misli hude. 421^b. Ispunit svoju hudu miso. I. Đorđić, ben. 38. Take bjehu hude misli Egipkiću putom stisli. N. Marči 18. — *gg*) o djelu, djelovanju, radnji. *aaa*) uopće: o činjenju, djelu, djelovanju. Nijednomu bezakoniku završicom ni hudijem učinenijem. Mon. serb. 485. (1461). Ter zlobe me smrši i hudo činjenje. N. Dimitrović 53. — Koga li dobude hudih dili napast. M. Marulić 91. Čuvaj se hudih dili. 103. Za tva huda dila puji t' je u pakal. 236. Djavla tebe sila muči za tva huda dila. 827. Ja sam sagrišil mojim hudimi deli. Korizm. 75^a. Pitajući prošćenje i ne šćedeć truda za grišno življenje i za dila huda. P. Hektorović 66. A huda ma dila sasma zaboravi. N. Dimitrović 40. Podnijet svakoja pedepsanja tvoja kroz hudo me dilo. 65. Da hudijem već dilom nitkor ne boravi. 92. Jes' li ti vidila taj huda ne dila? F. Lukarević 101. Nemila mačeha tvori sva huda nam dila. 214. Dali ova krunu steče s huda dila nečasnoga? I. Gundulić 24. Na hudo koje si djelo se pripravil'? što činiš? odnesi, jaoš, s prsi luti stril. 187. I koliko još veliku slavu ima tere diku ostavivši dila huda svega svita. P. Hektorović (?) 80. Pogrdite vaša tila i svitovna huda dila. 171. Žudijih huda dila teška osveta pedipsaše. A. Vitalić, ist. 4^b. Za ko hudo dilo, hotila bih znati, zač li sam dostojna na ognu sažgati. Oliva. 38. Prima zle veselo, s kima vrši hudo djelo. J. Kavašin 54^a. Djelo hudo izvede se, kad skri čudo. 366^b. Svakomu pripovijdat svoje djelo zasve hudo i opako. Đ. Bašić 124. Sva huda i nepravdna djela dobrovoljno preduzima. D. Obradović, sav. 84. Ne mogu glasiti veće djela huda. N. Marči 33. A ni s kakva huda dela moga. Nar. pjes. u Vuk, kovč. 54. — Stoje ustrmjani v zlu i hudu djelovanju. Š. Budinić, sum. 56^a. — *bbb*) o grijehu, desakonu, opatini, sločinstvu, zlobi, krivini, nepravdi. Vazda griha

huda gorit će plamenom. M. Marulić 118. Počne u druge hude (*grijehe*) upadati. A. Gučetić, roz. mar. 40. Jaoh! a zašto pun tamnosti muč'o ja sam grijeh moj hudi? I. Gundulić 195. Često hudi grijeh po sebi proć grješniku zlom vapije. G. Palmotić 1, 404. Grih moj hudi. A. Vitaljić, ist. 157^a. Rijekom slavnijeh uda smrad operi grijeha huda. J. Kavašin 82^b. Solin veli pade s razpustnosti grijeha huda. 248^a. Drugova s kima hude grijeha tvorih. 406^a. Grijeh toliko velik i hud. J. Matović 240. Zašto bi bio ovi grijeh toliko hud i opak. 350. Koliko je hud grijeh ubojstvo čovjeka. 381. Ti mi prosti grijehe hude. N. Marči 55. — Ne pad u zgrisenje brezzakonja huda. M. Marulić 94. — Koji je veći grijeh, koja je huda opačina. V. M. Gučetić 86. Ako bi dospio ovi život u ovoj hudoj opačini. J. Matović 241. Ubojstva i druge hude opačine. 421. — Koje zločinstvo primnogo opako i hudo. 395. — Meštriha od zloba naj hudijeh. F. Lukarević 62. — Milosrdje je Božje veće neg' sve hude me krivine. I. Gundulić 247. Naj huda negova krivina bi hvastat se. A. d. Bella, razg. 22. Krivine ude naše. P. Knežević, muk. 7. — Jer nepravdu hudu moju svakomu ću navijestiti. I. Gundulić 199. — *ccc*) o *kakvom osobitom zlom djelu, n. p. o ubojstvu, osveti, boju, prijevari itd.* Tako toj satvori ubojstvo hudo tad. M. Bunić 7. Da bi uzdržao ruke od hudoga ubica čovjeka. J. Matović 881. — Veće, dim, ni hude osvete ne želi. Š. Menčetić 124. — (*Omraza*) na boj hudi zove Jokastine sinove. M. Bunić 89. Razmeće se i zameće boj iz boja hudi i jači. I. Gundulić 847. Huda od boja i nemila uspomena ne bud' veće. G. Palmotić 2, 266. Većkrat harce hude s Turci obrvšili. P. Vitezović. odil. 83. — I mogu vam s strane druge činit živjet u nemiru i za hudu tuj neviru razlike vam dati tuge. S. Bobalević 234. Prišo hudoj u privari. G. Palmotić 1, 154. Čuo si hude varke, zle načine kleta bana. 1, 385. Huda izdajstva. N. Marči 70. Prije nego ja bih kroz izdaše toli hudo ostavio ljepos tvoju. P. Sorkočević 582^b. — S hudijem marmošenem protiva tuđoj časti govoraše. Misli. 41. — Vržne krune s poluvjerom i razkoše sve njih hude. J. Kavašin 260^b. Ockvrnuo dušu s gruboćom i s hudijem bludnostima. J. Matović 804. — *ddd*) o *djelu koje po sebi ne bi bilo zlo, ali je zlo u onom slučaju.* Hudi taj sklad smesti. D. Zlatarić 12^a. Mneć, na hudu da i on spravu š' nima ćo ustat u pospijohu. I. Gundulić 486. Tere ujedno svikolici hude čine više i zbore. A. Vitaljić, ist. 214^b. Zlijem riječima davamo hud izgled. I. Đorđić, salt. 230. Jere se ovo ima cijeniti za jedan opaki i hudi urok i dogovor ubojica. J. Matović 806. — *eee*) o *riječi, svijetu, nauku, laži, psosti itd.* Koji reči sramotne, zle i hude govori. Š. Budinić, sum. 89^a. Pedepsa se tijeh razbluda, ... i riječ huda. J. Kavašin 448^a. — Ako je hud moj svet, što hoć ti sve budi. D. Zlatarić 6^b. Hud svjet je tvoj. 9^b. — Hud nauk. Đ. Baraković, jar. 31. Hudijem naukom. P. Kanavelić, iv. 221. Ostavi nauk hudi. A. Vitaljić, ist. 11^a. Druzim zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. 12. Koliko je hud ovi nauk. Ant. Kadžić 334. — Rotom laže hude počeoš obnajat. M. Marulić 84. Hude laže spravi i stući. J. Palmotić 106. — A nit čujmo, nit marimo zla Pelagija hude psosti. J. Kavašin 18^b. — *fff*) o *životu.* Osvetu bježi tu, ku ti grijeh nariče tvom hudu životu. F. Lukarević 146. Život joj ću hud uzeti. G. Palmotić 2, 98. I što huda i opačija bi prvina že života, toliko se izvrenija pak objavi ne dobrotu. 3, 15^a. Kō je život hud

slijedila, kō se pako pokorila. N. Marči 15. — *hh*) o *vlasti, sili.* Da svaku hudu vlast na stranu ojdemo. M. Marulić 188. Zao podni ljuven var i hude zle sile Tesalik Leksandar rad Tebe. D. Rašina 10^b. Ni vik ovdri smesti može žestok zakon hude sile od ljuvene slasti mile drage pokoje i raskoše. I. Gundulić 36. Odveće je huda i plaha sila tvoja. G. Palmotić 1, 279. Vjetar hude sile. B. Betera, or. 11. Gdi ga huda lovstva sila smrtno rani. P. Sorkočević 580^b. Pa gdje vi je sad ta sila huda? Osvetn. 2, 163. — *ii*) o *zakonu i običaju.* Ah zakona huda i kriva, neumrljoj u bolesti bit na pola mrtva i živa! G. Palmotić 2, 55. Ah zakona prika i huda, mene u vjeru htjet uvesti, od koje me nije požuda! 2, 216. Njetko cijeni, hudi da su ti zakoni u svem novi. J. Kavašin 173^b. Ti mu zakon hud lukavi vrhu sablje, Muho, stavi. 237^b. — Da ne slide već ni tire Isusove hude vire. P. Hektorović (?) 102. — Po njevoj hudjoj i slobnoj običaji. A. Gučetić, roz. jez. 33. — *kk*) o *čemu umnom, kao o uzroku, početku, načinu itd.* Samo objav'te smrti svoje hude uzroke, tužne zgode. I. Gundulić 286. Hudi uzrok svake zloće. J. Kavašin 8^b. I him poraz ki je bio hud početak strašne zgode. P. Kanavelić, dubr. 12. Hoteći ju hudijem i nepočetnijem nekijem načinom uhvatiti. B. Kašić, per. 209. — *ll*) u *prenesenom smislu. aa)* o *udu ili dijelu tijela ljudskoga ili živinskoga (kad je zlo čelade ili šivina).* Negov hud jezik. Š. Menčetić 318. Lagneš kako huda glava. Š. Menčetić—G. Držić 510. Ter zledi i zlobe iz hude utrobe na mene valjahu. N. Dimitrović 64. Uspomena djavla da se bude iz hudijeh jezika potlačiti. A. Gučetić, roz. jez. 15—16. Izvadišvi hudom rukom mač svoj. B. Kašić, per. 114. A pješaše pun gorkosti sve čemere jezik žive; a rigahu usta huda krv smrdeću gnusna bluda. I. Gundulić 225. O djevice ka češ satr hudu glavu smije. J. B. Gučetić 21. I raztruju mnozijem bludim zla susjeda licem hudim. J. Kavašin 34^b. Rozmi obrača glava huda. 414^a. Nemilosti što su Iruda, Kaligole oka huda. 459^b. Ter vidi smrt prid očima pristašen od ne huda lica. Đ. Bašić 187. Ostaviše svog trbuha huda. M. A. Belković, sat. K2^b. Noge Jude nisu li noge hude i nesrnične koje će iz toga istoga mista otići da te prodađu? A. Tomiković, gov. 81. — *bbb*) o *pogledu kojijem se pokazuje čelade da je zlo.* Hudi je pogled tvoj. Š. Menčetić—G. Držić 479. Hudi tvoj pogled. 489. Iz pogleda srčna i huda mećuć ogañ, vapoć kliča. I. Gundulić 515. Oči od svijeta na taštine hud su pogled obraćale. B. Betera, čut. 7. — *ccc*) o *čemu mu drago neživu što se shvaća metaforički kao da je živo.* Ah strijelo prem huda, božice huda i ti ka joj vlas taku da! F. Lukarević 144. Uplije prem plahu u more, ne gledav ni sile od vjetra hudoga. 287. Ako, hudu njih korablu još na kraju samjerimo. G. Palmotić 1, 170. Hudim vetrom na skol nanešeni. P. Vitezović, kron. 73. Hteć (*Eva*) da on (*Adam*) kuša stabla huda. J. Kavašin 47^b. — *tako i o vremenu i mjestu.* Žude da ih slobodim noći hude. G. Palmotić 3, 4^b. Skrovnijem jedom s prva truju huda pakla srde zlobne. 3, 87^a. Ter se (*dusi kleti*) od straha ukloniše u naj dublje jaze hude. 3, 200^b. Gdje češ dan današnji iznać takoga prijateja na hudomu ovemu svijetu. B. Zuzeri 147. — *ddd*) o *tkođer kao o čemu živu, kaže se i o kakvom tjelesnom ili duhovnom stanju.* Prika huda smrt. M. Držić 15. Smrt vrlo i huda. F. Lukarević 16. Tač bježi huda smrt od mene dalek tja, koliko da druga smrt nova jesam ja. D. Rašina

85^a. Oči, me ufanje, činite, da vaša jedina lipota smrt hudu zasloni od moga života. 95^a. Gorim, ne, ne, smrti huda, ti plam ugas' nedostojni. I. Gundulić 48. U urednu lijepu sudu zdrži nalip i smrt hudu. 292. — Vidi, gdi mi huda (*nemoć*) uze sve veselje i razgovor, od žalosti da bi suze vidivši me pustil mramor. S. Bobačević 213. — S oči mi uteče oni čas san hudi. G. Držić 406. — A sad ih je (*danke meni*) tamnos huda tako luto obujmila, da umriti zarad truda jes mi sila. D. Rašina 114^b. — Ki blag obraz izvan otkri- vaju a srcem hud poraz. F. Lukarević 158. — I odvedi u tvu družbu hudi nesklad. M. Bunić 39. A ti hudi zli nesklado, tja odnesi hude svade. 58. Nih sloboda ž njih poginu, i to nesklad hudi uzroči. 372. Ko god mir razbije rodnomu gradu kroz hudu zavadu. G. Palmotić 2, 482. Hude učin'te njih omraze. 3, 10^b. Neka razdvoj hudi plaća, na stvorjenje kad obraća. J. Kavašin 428^b. Nemir hudi. N. Marči 69. I er često huda smeća nenadani mir porodi. P. Sorkočević 583. — Kolicih prikrati vaš taj sud nepravi, s ne- srećom zla smrti i huda ljubavi? D. Rašina 39^b. Tako vara ljubav huda. N. Marči 18. — *mm*) *nije izričeno, o čemu se kaže, nego stoji samo u srednjem rodu, ili stoji sa zamjenicom što itd, ili sa supstantivom stvar itd.* I er ne bi zaisto ništor ča je hudo jazik rekao. M. Marulić 108. Misli da je toj stvar huda. 260. Ne nadoh hudu stvar do danas pod nebi koliko zlu nehar. Š. Menčetić 137. Jer koja stvar luja na svit more biti, škodnija ni huja, neg sebe zabiti? P. Hektorović 66. Koja stvar vik na svit huda se može rit, uboški neg život, za bogat pak umrit? D. Rašina 43^a. Vas Adam prode na goré i na hudi- je. Š. Budinić, sum. 181^a. Na gore i hudije iti. 129^a. Nu se jošte saviše, što je hude, mno- zijema načini u teške grijehe upada. A. Gučetić, roz. jez. 98. Tere je, vaj meni! mā kóerce, toj hude. S. Gučetić 209. Nu tuj prirok tvoj ne vrši, ni naš prikor, gospodine, er su hude stvari ine ke još jezik moj uzdrži. I. Gundulić 24. I što je hude, s toga uzroka časti mom se bojim tužna. 393. Bog sam iz zle stvari i hude umije dobro izvaditi. I. V. Bunić, mand. pok. 6. Nesreća je hudo blago. (D). Poslov. danič. 78. Sve ono zlo ča god gore i hudije može se človik izmisliti. A. Vitajić, ist. 166. Desnicom, kom što hudo nij' činio moguć čudo. J. Kavašin 351^b. Jače od vihra, brže od strijele, tvrde od stanca, hude od vile. (Z). Poslov. danič. 86. Komu (*Bogu*) ne vjerovati bila bi stvar huda i opaka. J. Mat- tović 948. — *b*) u materijalnom smislu, *štetan, neugodan (može biti da u kojem primjeru treba shvatiti kao da je metaforički u moralnom smislu).* *aa*) o sreći i nesreći. *aaa*) o sreći, česti, udesu, kobi, zgodi. — između rječnika u *Mikašinu* (huda srjeća, zla srjeća, infortunium; misera, adversa, afflictia, iniqua fortuna; miseria; calamitas). u *Bjelostjenčevu* (huda sreća po *Mikašinu*), u *Stu- licevu* (huda čest, huda sreća). Očije hude taj sreće. F. Lukarević 13. Da da više vlas des- nice, da od sreće danas hude prorok srce me ne bude! I. Gundulić 33–34. Ljubav dragu i je- dinu ku joj huda sreća ugrabi. 317. Ali huda nad sve ine do brzo mu sreća uzroči, da mu u jedno zrak pogine i od dva sina i od dvije oči. 378. Huda sreća i namjera dotjerala bješe odi... G. Palmotić 1, 22. Sobom hudu sreću vodi. 2, 114. Požali im hudu sreću. P. Kanavelić, iv. 49. Buduć grčke vojvodice ustrašeno sriče hude. I. Zanotti, en. 5. Sinun za rasap naš hudom srićom skriven biše. 19. Ali Vuka Brankovića huda sreća naučila. Nar. pjes. mikl. beitr. 21.

Ali bješe Milošu huda sreća priskočila. 23. Janku bješe prispjela ta nevolna huda sreća. 48. Za jade me oženila majka s hudom srećom, udo- vicom mladom... A ti sade, huda srećo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 231. Jao jadna, hude ti sam sreće! Nar. pjes. vuk. rječn. 807^b. — Koli huda čest muka u paklu zlim. M. Marulić 287. Koja hudu čes na mene obrati. Š. Menčetić—G. Držić 463. Ne bi čes huda nad mnoom vlas imala. 517. S kojim je čes huda. M. Vetranić 1, 66. Huda čes pritužna. 1, 148. Ni more smutiti srce mu huda čes. N. Dimitrović 9. Ka zemlji pravednoj, gdje hude nije česti. 80. Prem moja huda čes tebe sad, Ljubmire, donijela odi jes. N. Najšković 1, 184. Koja vas huda čes dovela odi jes? 1, 229. Huda čes donije mi plaćan glas. F. Lukarević 39. Dostojno jes da toli hud čovjek i hudu ima čes. 222. A za svu hudu čes vil' hude tko lubi. D. Rašina 28^a. I huda čes moja, da plaćem ovakoj. A. Sasin 193. Jaoh, jeda i ti za čes hudu, majko, ime slatko meni, ostavićeš tvu raz- bludu i vas pokoj svoj juveni? I. Gundulić 76. A s nenadne hude česti s tuda udorca sad po- ginu. 544. Naša čes je bila huda i gora vele u sebi nego ista smrt. G. Palmotić 2, 70. Er se mnokrat tako zgodi s česti dobre ali hude. 2, 131. Koji dijelio si se tvoga iz doma s hude česti. P. Kanavelić, iv. 180. I svršio s hude česti bio bi dnevi, ke još traje. P. Sorkočević 576^b. — Nu ako u udesu mom je hudem, da ja prije na smrt budem, neg' li tamo ti, jaoh, doći. I. Gun- dulić 255. S huda udesa. P. Kanavelić, iv. 182. Tn Totila i ostali biči Božji, hudi udesi. J. Ka- vašin 458^b. Proklinuće udes hudi još ne taže grozna cvila. P. Sorkočević 575^a. Putim ne- smišljenijem promjeñiva hude udese. 579^a. — Daleč bile kobi hude! D. Zlatarić 67^b. Hude kobi, prijeka sluta carsku glavu Višnji ukloni! I. Gundulić 505. — Kako noć za dnevi izlazi i hodi, tako jur huda zgod za ugodnom dohodi. D. Rašina 97^a. Pridobi ga huda zgoda, ne vlas svojijeh protivnika. I. Gundulić 341. Može li se s hude zgode ginut gorom smrti kojom, neg' ži- veći bez slobode, ne bit voljan dušom svojom? 365. Huda sgoda him na očim ku proždrije. P. Kanavelić, iv. 53. — *bbb*) o nesreći, *nezgodi, bi- jedi itd.* Hude nesreće ne vim ja, ner želit. Š. Menčetić 98. Da me daj izbavi od hude ne- sreće. 146. Od hude nesreće plaćno sam po- ražen. 323. Jer žalos to veća i veći nemiri i huda nesreća svaki nas dan tiri. N. Najšković 2, 88. Ufanje radosti veće mi ne dava, a huda nesreća tako me skončava. D. Rašina 99^b. Od hude nesreće tko je vik, jaoh! sužan. S. Boba- čević 210. Ah nesrećo moja huda! G. Palmotić 1, 176. — (*Ptičice*) veselo leteće na dubja, na vode, ne znajući ni smeće ni hude nezgode. N. Najšković 2, 71. Uzdišem cić hude nezgode. D. Zlatarić 64^a. — U srcu svom straši se, da po hudoj kojgod bijedi opet s him ne rastavi se. P. Sorkočević 590^b. — *bb*) o kakvu zlu duhovnom ili tjelesnom. *aaa*) o zlu uopće, jadu, vaju, šteti, porazu, raspu itd. Priloži još uz toj hude zlo od toga. F. Lukarević 18. Jaoh! koje nam odi zlo se čut dogodi, zlo ko sva druga zla naj hudu nadhodi! 114. Da te po sve dni zla huda ne tište. D. Rašina 27^b. Nam hude zlo bi gledat. D. Zlatarić 18^a. Tijem podložna tebi mista stoji u miru bez zla huda. I. Gundulić 280. Ali sva zla ova huda, koja trpiš sužna tako od više su pravde osuda na trpijenje tve opako. 370. Ne može se našoj sili zlo zgoditi hude i gore. G. Palmotić 1, 77. — Hudi jad ne vidim od žmje juvene. Š. Menčetić—G. Držić 479. Gdi zmije

otrovne, zmaji gorući, srde vrle hude jade, nemir jući daju kletim, ki se prlo. I. Gundulić 236. — Adam s ne vaj steče hud. Š. Menčetić 193. U nemilom hudom vaju. G. Palmotić 3, 27^a. Dokle u svijes joj bludnos stavi misli pune hude vaju. J. Palmotić 100. — A to, iz hudih neka šteta sred kijeh lijevam grozne suze Jeruzalemu uzdignu se miri okolo bijeli opeta. I. Gundulić 202. Na glavi mu je teško breme, zbijen je, za uteć hude štete, primit' s očim zažetima od krvnika svake uvjete. 478. — Da se stre hud poraz zle jedne boljezni. D. Rašina 2^a. Da zlodim ne boli taj, s kim gre hud poraz. 3^b. Vesele pjesni moje, sad hud poraz naričite. B. Bettera, dubr. 19. — Strašno odluke, raspe hude oni prijete carstvu tvomu. I. Gundulić 499. — Naj hude je izgubljenje ljubav kojom se ima Bog ljubiti na stvorenje staviti. V. Andrijašević, put. 264. — *(bbb) o muci, bolesti, žalosti, smeci, nemiru, trudu, strahu itd.* Nu muka vik na svit ni' gorih ni hudih, neg dobro sve vidit u rukah u tuđih. D. Rašina 70^a. Nu da je vrh svih muka huda, i naj veće zlo ću riti, ne moć jedno, jaoh, srod truda prid vil' dragom izustiti. I. Gundulić 260. Ali vele huda je muka, ku vidjenje sved mu dava. 386. Tako u plaću čim ne može izjadati sve pečali, čuti muke hude i gore. 548. Blizu i smrtna muka huda Isukrstu bješe veće. G. Palmotić 3, 3^b. Teži okovi na nogami uzroče mu hude muke. P. Sorkočević 580^a. Nenjoj hudoj muki nigda ne bi para. Nar. pjes. istr. 2, 171. — Pače mi mila jes toliko zled moja i huda na boles. D. Rašina 6^a. Gdje smetani hudom boli proljevaju suze svoje. J. Palmotić 279. Koliko je veće razpuštena bila u svom živjeću, toliku hudu boles čuti u sebi. Misli. 42. — Pače, sve što naprijed jaše, huda žalos sved ga trudi. I. Gundulić 820. Žalos huda. P. Kanavelić, iv. 304. — Srce mi je puno jada, ne umim ti razlog riti, smeća huda mnome vlada, ni' mi živjet' ni umriti. S. Bobalević 222. — Huda ni strava, ner želit što ne viš. Š. Menčetić 38. — Hudi nemir. M. Držić 40. Utaži veće taj tvoj hudi nepokoj. F. Lukarević 176. — Hudi trud ne vidim od žeje juvene. G. Držić 879. — U naj hudem strahu. D. Zlatarić 8^b. — *(ccc) o smrti.* Dat mu smrt hudu. F. Lukarević 21. Sve sad gubi kroz smrt hudu. I. Gundulić 525. Potajnijem načinom podati joj smrt hudu. G. Palmotić 1, 370. Hoću nega Ognjen-Vuka hudom smrti umoriti. Nar. pjes. bog. 43. — *(amo može spadati i ovo:* Ovo propeće hudije je i gore, nego li je ono prvo. B. Zuzeri 282. — *(ddd) o rani.* Vele zla i huda rana pristupa ka zdravlju. Š. Budinić, sum. 85^a. Blijedo tijelo gledajući i njegove rane hude. G. Palmotić 3, 195^a. Nelijočne su i ubah hude (*rane*). J. Kavašin 403^a. — *(eee) o otrovi.* Nalip hud kti popit Sofonisba. D. Rašina 31^b. Er celov otrov hud na srce posila. D. Rašina 60^b. Jur Danojla bješe u među hudu otrov pripravila. J. Palmotić 115. Kā te (*zmija*) hudim peći ujidom? J. Kavašin 510^b. — *(fff) o ropstvu.* I naravce iste mudre vara pjenez, hudo robstvo. J. Kavašin 377^a. — *(cc) o misli (drugo je kod a) ff)), sumni, voji (drugo je kod a) ee).* Ne ljubove, neg' robiño scijene da će caru biti; huda miso tim počinu u srocih se nih buditi. I. Gundulić 365. — Koje sumne prijeko i hude priko svijesti tve prohode? G. Palmotić 3, 93^b. Svjeti, ki uzbudiju sumlje hude. J. Kavašin 221^b. — Što ste toliko hude voje? M. Divković, zlam. 65^b. Ali stojš hude voje, er ne jezdiš dobra koña? Nar. pjes. bog. 54. Što si mi se, moj Janko, hudoj volji postavio, ni da mi se veselíš? 74. — *(dd) o*

glasu (vidi glas, e). Težina ni toka umora trdnoga, vaščine jest koka i glasa hudoga. M. Marulić 86. Mnogih ti ni glas hud, da hvale izvrsne. 160. Hud ti glas bi oni došastia čačkova. D. Zlatarić 5^b. Prije neg' čuje hude glase. I. Gundulić 534. Ki je hudi glas donio. G. Palmotić 1, 91. Glas donosi vazda gore nego li se zgodit bude; judi od svijeta zlo govore i laživo glase hudu. J. Palmotić 44. Da mi veće nikada huda glasa ne doneseš. Nar. pjes. mikl. beitr. 49. Hudi glasi dopadoše. Pjev. crn. 5^b. — *(amo može spadati i ovo:* Huda je, starice, besjeda ostala. S. Gučetić 211. — *(ee) o djelu (zabavi, ometi).* Beza vsake hude zabave (*vsaaake huudje zaabave*). Mon. serb. 405. (1441). — *(ff) o mjestu.* Do vika hudi drum ne budih ja obral. Š. Menčetić 223. Labirintski zatvor hudi. J. Kavanin 438^a. Porinitu u jezero tamno, hudo i žalosno. Ant. Kadčić 348. — *(gg) o vremenu.* Nad ratom hudega, nad mirom bolega vremena vik nije. (Z). Poslov. danić. 68. Ko čeka božić na božić, vazda mu je hudi božić. Nar. posl. vuk. 159. — *(hh) n. hudo, kao supstantiv, u nekijem primjeru xv vijeka znači: šteta, kvar.* Da mu se ne učini nikdare nédno hudo. Spom. sr. 1, 50. (1404). Da ne učinu nijedno hudo (*hudoo*) rečennoj gospoje. Mon. serb. 458. (1458). Ne boje se nijednoga huda ni ođ kogar... Da ne imamo posegnuti nijednjim hudiem na njih trgovce. 467. (1454).

2. *adv. húdo.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (hudo, grešno *vicioso*), u *Belinu* (*prave* 578^b; *improbe* 609^a. 746^a; *maligue* 454^b; *inique* 406^a; *impie* 287^a; *scelesti* 651^a), u *Bjelostjencu* (*male, perverse, nequiter*), u *Jambrešićevu* (*male*), u *Stulićevu* (*scelesti, improbe, perverse*). — *Komp:* a) *hüde. naj stariji su primjeri:* Glasnik. 27, 286. (1851); Spom. sr. 1, 5. (1396). 1, 14. (1898). 1, 82. (1406). — b) *hüdiš. na jednom mjestu xviii vijeka:* A. Vitalić, ist. 345^a.

a. *komp. hude u jednom primjeru xiv vijeka znači jamačno: mane, što odgovara po nešto značenima kod 1, a i b i c. 7 tisuć 7 stit per(per) venetškikh hude 13 per(per).* Glasnik. 27, 286. (1851). — *Može biti da je ono znače i u ovom primjeru:* S toga hoće biti hude u carevi komori. Spom. sr. 1, 5. (1396).

b. *zlo u moralnom smislu, vidi 1, e, a).* Ter hudo misleći zajdoše u ljubav. M. Marulić 80. Dobar imiše ton, da hudo mišljaše. 84. Ča smo poželili i mislili hudo. 115. Nemilo i hudo pristaje na smrt. Š. Budinić, sum. 126^a. Svrši svoj život vele hudo i bezredno. M. Divković, zlam. 49^b. Ča je drugi hudo pravi! D. Baraković, jar. 70. Čineć hudo i opako. I. Gundulić 490. Paše hudo igraju se nami. I. T. Mrnavić, osm. 103. Umorit me hudo i priko htijahu. G. Palmotić 1, 304. Kažu crno mješte bijela i koliko hude znaju, sva njegova dobra djela u grijeh težak obraćaju. 3, 37^b. Krstitelja prava s Bogom hudo u taman stan zatvori. 8, 140^a. I svakako hudo iskaše usilit nas tu joštera. J. Palmotić 190. S tog ga Grčka ruka hudo strati. I. Zanotti, en. 9. Izvršiše sve ono ča hudo i tamno poželje. A. Vitalić, ist. 49. Koji hudo misle, govore i dilaju. 171. U koj (*oholosti*) hodi hudo dosti. 238^b. Ku (*zlobu*) vladati s nami 'e vidit to hudije. 345^b. Bjehu se dva mještana toli hudo među sobom zavadili. I. Dordić, ben. 139. Onijem sudbam koje hudo, nepravo... suprotiva iskrnemu činimo. S. Rosa 78^a.

c. *zlo, rdavo, štetno u materijalnom smislu, vidi 1, e, b).* Da se gospodinu knezu Pavlu u ničemu hude ne učini. Spom. sr. 1, 14. (1898).

Bila bi uzroka da se i huđe učini. 1, 82. (1406). Koji ne umije svoje obječtelu uživati, huđe hoće tuđu usdržati. Zborn. 2^a. Huđe ćeš ti pasti neg padoh ja sade. F. Lukarević 255. Hoću slušati besjedu ja tvoju za huđe plakati s' njih smrti smrt moju. 266. Ako me svaki dan to huđe ti moriš cić žesće juven plam da u meni razgoriš. D. Rašina 41^b. Visoko tko grede huđe se ukine. S. Gučetić 208. Bojazau u strahoći zloj njekojoj ka me huđe sved pripada. I. Gundulić 29. A u sebi što si opeta? noć, ku za dan slijepac obra; vjetric huđe ki razgara. 230. Za sve da ga ogni živi zatvoreni huđe prže, čezne, da se ne razgñivi i od sve vojske ne odvže. 332—333. Tim općene žaleć štete, prije neg' ste se huđe smeli, opet društvo i uvjete ponoviti stare želi. 448. Hrlo posla po Dauta zeta svoga, da on nabuni huđe silu skupa juta. 507. Misleć čim ga huđe gñive uspomene stare sledi. 515. Zgodi mi se nega sresti što se može huđe i gore puna smeće. G. Palmotić 1, 853. Hudo drhtat tada poče. I. Zanotti, en. 11. Š nega bostan da t' udo ne vene. J. S. Relković 189. I kućnika baš pomažu udo. 273. Bijedna juba jadila bi, plakala bi hudo. Osvetn. 2, 6.

2. HUD, *f. vidi* hudost. — *Samo u dva pisca čakavca xviii vijeka*. S(v) i svita koliši znadu moje hudi, ikogar ne liši znanje mo'e čudi. I. T. Mrnavić, osm. 16. Tako na vidinju svega svita budi glas tvomu uminju još po tvojoj hudi. 21. I oružja svaka strana natepena bojne hudi. I. Zanotti, en. 5.

HŮDAC, hūca, *m. hūd čovjek*. — *-a- ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. hūdācā; u ostalijem se padežima d ispred c ne čuje, ali se nalazi pisano*. — *Od xvi do xviii vijeka*. Ja sam vrhu svih hudaca i zlobnijih. M. Vetranić 1, 898. Kako se, vaj meni! pod hudecm bez vjere otvoril' zemlja nij? S. Gučetić 310. Kako da sam zloglas hudac, ne vaš stvorac. J. Kavašin 565^a.

1. HŮDAN, hūdna, *adj. vidi* 1. hud. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (hudni 'maligno, cattivo', 'schlecht, boshafft') i u *Vukovu* (vide hud). — *Osim jednoga primjera* (Zločest i hudan jest oni koji ne služi Bogu. M. Radnić 211^a) u *kajumu vala da je znače kao kod* 1. hud, e, a), u *svijem ostalijem po svoj prilici znači: jadnan, nevoljan, nesrećan* (vidi 1. hud, b). Život malo pomaže udnomu čoviku. P. Posilović, nasl. XLII. U svaku uru mene hoćeš naći slobodna od poželenja mogā udnoga tijela. 40^a. Mi hudni i žalosni grešnici. M. Radnić 222^b. Marija osta hudna pokrivena gubom. 228^a. Tako ovi misle stvari velike od sebe, budući slabi i hudni. 268^b. Otidoše Rimljani na hudni Jeruzolim. 301^b. Jest život tužan i hudan služiti svijetu. 304^b. Da promisliš hudno bitje i nisko na koje će te dovesti oholost, bižao bi od ovoga grijeha. 345^a. Tko si nego jedna živina od svake strane hudna i nevoljna? 407^b. Hoti čovika hudnoga vako oprostiti. A. J. Knezović 78. Navlastito kada budeš trudna, svakojako mučićeš se hudna. M. A. Relković, sat. F6^a. Moja zmijo, moj hudni porode! Nar. pjes. vuk. 2, 53. Bježi hudna uz visoku kulu. Pjev. crn. 95^b. U kući mi devet slijepacah i dvanaest hudnih nijemacah. 172^b.

2. HUDAN, hudna, *adj. u Stuličevu rječniku: v. hulen s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?)*. — *Riječ je nepouzdana: po svoj je prilici Stulli shvatio part. praet. pass. glagola hūdati kao da je adjektiv*.

HUDAŃE, *n. djelo kojim se huda*. — *Stariji je oblik hudanje*. Bihu hvale dostojne ali hudanja. P. Radovčić, ist. 52.

HUDATI, hūdam, *impf. hūliti, kūditi* (uprav govoriti da je ko hūd ili da je što hūdo). — *isporedi* hūditi. — *Od xvi vijeka* (vidi kod c, a)), *osobito u čakavaca*.

a. *aktivno*. Ti li si ona koja nepodobno i sramotno naši bozi hudaš? F. Vrančić, živ. 9. Mi ne hvalimo nego hūdamo oholiju. 30. Bog ne samo huda takove nečistoće... 76. Vira koja svi bozi huda. 79. Ona poganaku viru hudaše. 111. Zla dila hūdaju da grišnih utiše. Đ. Baraković, vil. 118. Človik zal ki huda kriposti. 374. Kakono nigda je Sofoka mudroga kućna hūdala je obitil. I. Tonković u Đ. Baraković, vil. 369. Znam da znaš da znamo svi Turci toj dilo i da ga hūdamo, prem da nam bi mīlo. I. T. Mrnavić, osm. 42. Ovo njih mišljenje ne mogu hūditi. 97. — *Nije dosta jasno znače u ova dva primjera*: Hūdam tebe, nenavideana skoti. J. Banovac, blagosov. 143. S muhom s' komar zaručil, hoće biti svadba, buha ga je hūdala, sama ga ljubila. Jačke. 218.

b. *pasivno*. Za to ne imaju karani, sudjeni, ni hūdani biti. Š. Budinić, sum. 82^a. Dostojno bih hūdan bil, ako bih mojega starijega brata ostavil u pogibili. F. Vrančić, živ. 18. Ako današnji dan kripot nepoznana leži kako zaman pače i hūdana. Đ. Baraković, vil. 370. Gospodska su dila veće krat hūdana. I. T. Mrnavić, osm. 97. Hvajen za dobra ali hūdan za zla čovika. ist. 51.

c. *sa se*.

a) *refleksivno*. Ni se hvali ni se hūdaj sasvima. P. Zoranić 19^a. Nemoj se hvaliti ni hūdati u svem. 52^a.

b) *pasivno*. Vaših bogov dila ne mogu se zadovoljno hūdati. F. Vrančić, živ. 9.

HUDEĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 122.

HUDIBITAK, Hūdibitka (?), Hūdoga Bitka (?), *m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski)* Hūdibitek. Razdijel. hrv. 68.

HUDICA, *f. hūdo šensko čelade*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Pokoru, hudice, prim' za grijeh pakljeni. S. Gučetić 316.

1. HŮDIĆ, *m. vrag, vidi* hūdoba. — *isporedi* novoslov. hudič. — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka, u naše vrijeme kod čakavaca u Istri, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (hudić, sotonā, hūdoba, 'daemon'). Da me hudić ne prevari. J. Kavašin 83^a. To 'e Belzebub nesmotrni, silan hudić. 413^a. Da sām zamni svōm propaštju hudić tamni. 460^a. Hudić, diabolus, gen. hudića. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

2. HŮDIĆ, *m. hūd čovjek (kao dem.)*. — *U Stuličevu rječniku: 'improbulus' s dodatkom da se nahodi u pisca S. Rose (?)*. — *nepouzđano*.

HŮDIKA, *f. Viburnum lantana L., neka bilka, isporedi* bikovina, fudika itd. — *Akc. se mijēna u gen. pl. hūdikā*. — *U Vukovu rječniku* (udika, wolliger schneeball', Viburnum lantana', cf. udjika) i u *Sulekovu imeniku*: Hūdika, hūdikovina (udika, fudjika, fujika), slov. hūdolesovina, hūdovirnik, hūdovitovna, češ. chudovina, Viburnum lantana L. (Zoričić, Sabljar). B. Sulek, im. 112. Udika, udikovina (Vuk), udjika (Lambl), viburno (u starijem rukopisu), Viburnum lantana L. (Vuk, Lambl), v. fudika, fudikovina, hūdika. 424.

HŮDIKOV, *adj. koji pripada hūdici*. — *U Vukovu rječniku*: udikov, n. p. drvo.

HÚDIKOVINA, *f.* u *Vukovu rječniku*: udikovina, vide udika, i u *Šulekovu imeniku* (kod hudika).

HUDINA, *m.* ime muško. — U *latinskijem spomenicima XIII vijeka*. „Comes Hudina“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 85. (1245). „Daniele et Stephano filiis Petri fratris condam Hudina pro se“. 1, 241. (1299).

HUDINE, *f.* pl. u *Daničićevu rječniku*: selo koje car Uroš dade Hilandaru: „s Hudinami“ (Mon. serb. 172 god. 1865).

HÚDIŃA, *f.* hudost. — U *dva pisca čakavska XV i XVI vijeka*. Toj se hudiŃi dav Antijok. M. Marulić 48. Rodi pak Zlo i Zloba: Neviru, Nerazbor, Nesvist, Nemar, HudiŃu i Zjit. P. Zoranić 9b.

HUDISLAV, *m.* ime muško. — XIII vijeka u *latinskom spomeniku*. „Ad terram generacionis Hudyzlai“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 129. (1264).

HUDITI, hudim, *impf.* vidi hudati. — Od XV vijeka, a između rječnika u *Belinu* („biasimare o riprendere, il contrario di lodare“, vitupero“ 140b), u *Voltigijinu* („disprezzare, biasimare“, verachten“, u *Stulićevu* (huditi koga komugod ili pred kijem „infamia aliquem notare“).

a. *aktivno*. Ki no ga hude, kunu, psuju, biju. M. Marulić 86. Druzih rasklada i psuje i hudi. 92. Koji ogađ (juveni) hudit u ledu studenom. M. Držić 4. Da vi isti hudite zle običaje. J. Garašin 8. Al' ni mene ne hude krajevi. Nar. pjes. vuk. 5, 267. A ni mene ne hudi družina. Pjev. crn. 277a.

b. *pasivno*. Videć se nagrdena i od nega još hujena. M. Gazarović 89.

Što se gdjeđe nahodi huditi u značenju: nocere, treba popraviti uditi, vidi: „Veće sebi hudi“ (M. Marulić 105) muss in „veće sebi udi“ geändert werden. V. Jagić. arch. für slav. philol. 5, 86. ima i u *Stulićevu rječniku*: huditi „nocere alicui“ što je sasma nepouzđano. — i u naše se vrijeme često piše huditi u ovom značenju, jer se krivo misli da uditi postaje od hud.

HÚDJETI, húdím, *impf.* činiti se hud, postajati hujetím, ali samo u nekim osobitim značenjima.

a. *mršati*. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: hudom, hudeti, mlednem, mršavem „macreo, macer fio, macresco“; u *Stulićevu*: „macescere“ s dodatkom da je ruska riječ. može biti da je ovo značenje i u *Vukovu rječniku*: úditi, 1. za kim ili za čim „sich sehnen, schmachten“, desiderare“. 2. kad sviđe pred veće kao ciče polako ili stežu, kaže se da ude.

b. u *Dubrovniku* znači tamnjeti, o čemu svijetlu kad izgubi svjetlost za čas ili za svagda, n. p. staklo, nado „hudi“ kad se na n haće; zlato nigda ne „hudi“ itd. P. Budmani.

HÚDLIKA, *f.* vidi hudika. — U *Vukovu rječniku*: udjika, vide udika „mit allen ableitungen“, i u *Šulekovu imeniku*: udjika kod udika.

HÚDLIKOV, *adj.* hudikov, vidi kod hudjika.

HÚDLIKOVINA, *f.* hudikovina, vidi kod hudjika.

HÚDLIV, *adj.* koji se može hudit, kojega treba hudit. — U *Belinu rječniku*: „vituperabilis“ 141a, i u *Stulićevu*: „vituperabilis, contemptibilis“. — Na jednom mjestu u jednoga pisca XVIII vijeka kao da znači: zlovojan (hude voje). Neće biti hudljiv ni smutljiv („non erit tristis neque turbulentus“. isai. 42, 4). S. Rosa 91b.

1. **HUDNIK**, *m.* čovjek koji hudi. — U *Stu-*

licevu rječniku: „conviciator“. — nije dosta pouzdano.

2. **HUDNIK**, *m.* debelo prosto platno. u Prigorju. F. Hofele.

HUDOB, *adj.* vidi 1. hud, 1, e. — Po svojoj prilici načineno od hudoba. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Kralj hudob misao za čas okrene. A. J. Knezović 122.

HUDOBA, *f.* hudost; vrag. — *Akc. se mijena u dat. sing.* hūdobi, u *acc. sing.* hūdobu, u *voc. sing.* hūdobo, u *nom., acc., voc. pl.* hūdobe, (*gen. pl.* hūdóbâ). — Od XV vijeka, a između rječnika u *Mikajinu* (hudoba, sotona, vrag), u *Belinu* („diabolus“ 254a), u *Bjelostjenčevu* (kod hudić, a napose: hudoba, hudobnost „malitia, nequitia, perversitas, iniquitas“, v. zloba), u *Jambrešićevu* („malitia, nequitia, perversitas“), u *Voltigijinu* („furor infernale“, teufel“), u *Stulićevu* (1. „demonio, diavolo“, malus spiritus“, 2. „malizia“, improbitas“), u *Vukovu* (s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*, 1. „bosheit“, malitia“, cf. zloća. 2. „der böse, teufel“, diabolus“), u *Daničićevu* („malum“).

a. *hudost, ili uopće u apstraktnom smislu osobina onoga što je hud ili što je hudo, ili konkretno, hudo djelo ili zlo uopće*. Nima nēdne hudobe nēsmo učinili. Spom. sr. 1, 67. 68. (1405). Krasiti vsakoju hudobu a krasiti i množiti vsaku pravu i vsesrčanu prējazanu. Mon. serb. 260—261. (1405 u posnijem prijepisu). I ako tu hudobu va dne učini. Zak. vinod. 59. Idoli sv. su ovi hudob puni. Živ. kat. star. 1, 219. Da nas odkupi ođ svake hudobe. Bernardin 8. paul. tit. 2, 12. I zato, Gospodine, ne pristaj k hudobi njih. 67. jer. 18, 23. A ja ti dobro znam hudobu starac tih. M. Marulić 86. Mnoge hudobe i progonojenja i zlobe krstjanom činaše. Dukljanin 7. Kralj Pribislav učini mnogo hudob. 25. Dobrota ni hudoba službenika. Naručn. 9a. Osuđenim na smrt za svoje hudobe. 89a. Vse hudobe preobraćajući na svršenstvo od dobra. Naručn. 47a. Velikost i teškoće i hudobe od griha. 48a. Da je učinil grih od navlašće hudobe. 82a. Ili nega dobrotu zatajal, ka je v nem, ali hudobu v nem povekšal. 89a. Post suprot hudobi telesnoj od žrilstva. Korizm. 7b. Rastu hudobe človičasko. 16a. Neposluh je jedna velika hudoba. 85b. Nisu plni svakoga zla i hudobe. 37b. Ne bi bilo tolike hudobe na sviti. 50a. Duša bi stvorona priimatelna kreposti i hudob. 69b. Vazda je činil hudobe. 85a. Poželjeno hudob telesnih i nečistot. 85b. Vsaku nečistost, hudobu dovrševali. Postila. B1a. Takova nih slipota, hudoba i nevera, nih pogubja i sudi, a ne Bog i nega sin svojim jevanjelijem. Ee4b. Poznavši hudobu njih. Anton Dalm., nov. tešt. 34. mat. 22, 18. A ona za poštenje ne za hudobu: „Neću pri tebe“ odgovori. P. Zoranić 28b. Neka se nitkora ne uči takove hudobe i nečistoće činiti. Stat. polj. ark. 5, 282. (XVI vijek). Ki (*Isukrist*) ne gljeda moje zlobe, blude grišne me hudobe. P. Hektorović (?) 99. Svijet, pūt, moja i hudoba. J. Kavašin 870b. Da tko bi tu udobu učinijo. Stat. polj. ark. 5, 801. (1798). Tijelo moje bilo je toliko puta s mnogimi grijesi okajano, usta i jezik nečist, razum i pamet svakojakom hudobom počrnena. Pisanica. 81. Grešnik jesam, al' se Bogu nizim i podajem, i za moje sve hudobe kajem. Osvetn. 2, 21.

b. *vrag, isporodi grijeh, đ.* — Od XV vijeka. U jime Belzebuba, poglavice od hudob, isgoni hudobu. Bernardin 48. luc. 11, 15. Vi govorite da kripostju Belzebubovom ja isgonim hu-

dobe. 48. luc. 11, 18. Brani nas hudobe. Š. Menčetić 840. U kom se nevjernje hudobe s pogani privoze. M. Vetranić 1, 135. Hudoba pakljena. M. Vetranić 2, 84. Muku koja nas izbavi hudobi iz ruku. N. Najlašević 1, 109. Odreč' se hudobe i djava! pakljenijeh. 1, 112. U isto toj doba u srce od Jude uljeza hudoba. 1, 120. Da se će hudoba pokrstit. M. Držić 188. Nut' hudobe, dokle ih umije! 191. Isus će od svako hudobe slomit' svo vlasti. 414. Skrozi Belzebuba poglavicu od hudob izgaña hudobo. Postila. M2b. Rvemo se svetom, s pultiju i s hudobom. Š. Budinić, sum. 20a. Zašto se jes porodio vami spasitel' vaš a hudobam pogubitel'. A. Gučetić, roz. mar. 148. Hudobo, učini ovo! roz. jez. 43. Hudobe, koje vi za bozi držite, one vas slipe. F. Vrančić, živ. 8. Kada se človiček ispovjedi, tada biži hudoba od nega i boji ga se. A. Komulović 33. Prokleti Lucifer s ostalimi hudobami. B. Kašić, is. 10. Kojijemi ga je hudoba snahodila. in. 32. Po hudobi zaslipljen obisi sam sebe. 37. Neka odagnane i predobivene hudobe otidu. nač. 42. Gone se hudobe s voñom od posvetilišta. I. Držić 56. Po dva protivna načina hudoba rve i napastuje onih ki su na smrti. P. Radovčić, nač. 226. Ispraznostim da hudoba negov dragi puk ne išteti. P. Kanavelić, iv. 210. Imaju hudobe on trat vrč oltar doli. P. Hektorović (?) 104. Aj huda nečista hudobo, ne ženo! Oliva. 21. Od strile leteće u dne i od posla gredučega u tminah, od naskočenja i hudobe poludaña. L. Terzić 189. Molimo milost tvoju, da ovo stvorenje tvoje koje podnosi mučenja od udobe ali čari, ozdraviti ga dostoj se. 275. Biće metnut u ogañ vični od pakla i goriti s hudobami. P. Macukat 9. Jesu se svi učinili u hudobe. 25. Mnog kukat će svijeh odmetnijeh zlih hudoba. J. Kavañin 564b. Pjesan Davidova je goniteljica od hudoba. I. Đorđić, salt. xvii. Sedam hudoba koje iz pokornice Mandalijene pobjegoše. 15. Tri zlotvora duh ima: svijet, hudobu, sama sebe. uzd. 46. Hudoba u pticu priobražena. ben. 25. U paklenoj onoj peći s hudobami sved u vijeku prliti se. B. Zuzeri 21. Bivši bio u pustiñi post cijelijeh četres dana dostojio dobri Jezus, hudoba dođe k ñemu. 39. Ali ovo kako strijelu metnu hudoba naj veća među svijem hudobami suproć Isukrstu. 40. Hudobe biže iz ljudi. J. Banovac, pred. 57. Zakletva suprotiva hudobam. blagosov. 303. Hudobe drću čujuću tvoje ime. privs. obit. 65. Molim ti se da mi daruješ milost, snagu i jakost, da se oprem napastovañu hudobe paklene. I. A. Nenadić, nauk. 53. Znam da te poslaše paklene udobe. A. Kanižlić, rož. 111. Hudoba paklena vara. utoč. 86. Zna dje se hudobe legu. (Z). Poslov. danić. 169. Osta sužañ hudobi. S. Rosa 8b. Iskušañ od hudobe. 47b. Jedan između vas hudoba je. 96a. Odišli se od mene, hudobo! D. Bašić 15. Bi dovedena jedna djevojka posvojena od hudobe. 41. Dostojni bit plesani od ljudi na zemlji i od hudoba u paklu. 121. Ne mogu bo ni hudobe same sobom činit zlobe. V. Došen 186b. Koji su posidovani od hudobe u svomu tilu. Ant. Kadžić 25. Da hudoba paklena nejma vrhu ñih toliku silu. 152. Evo izgonim hudobe. J. Matović 46. Paka izbavi nas od oblasti hudobe. 51. Da vi ne bi naopastovala hudoba. 309. Odagnane hudobe iz telesa ljudskijeh. 332. Bješe dake odavna u ñ uljezla hudoba. A. Kalić 206. Dijete od hudobe obsjedeno. 556. Neću te, neću, stara hudobo (veli djevojka starcu). Nar. pjes. istr. 2, 47. Mali Turčin vela hudoba: sako leto devet žen. 4, 5. Pokraj stoje

tri hudobe. 6, 4. Križ mi je na glave, sveta Marija na strane, anjel pole mane, biži, hudobo, od mane. 6, 26. I recite Iliji, da sakupi oblako i z oblaki grmavce i z grmavci vragove i z vragovi hudobe i z hudobami strelove na bogata Gavana. 6, 45. Hudobo paklena! (kao psovka — i povelika. U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 343. Hūdoba, diabolus. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1, 32. Često vide na blagu hudobu. V. Bogišić, zborn. 407. — *Rijetko je u ovom snačenu muškoga roda. Od nečistoga hudobe. B. Kašić, nač. 10. Da me čuvaš od napasnika nečistoga hudobe. 41. Staromu hudobi skršio si oholas. 98. Da razsut i smeten pobigne hudoba. I. Bandulović 277b. I tako jedan od onih hudob govori. P. Hektorović (?) 104.*

HUDOBAN, hūdobna, adj. koji pripada hudobi. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikañinu (hudobni, diabolicus'), u Belinu (diabolicus' 254a), u Bjelostjencevu (kajkavski hudoben, zel, malovreden, malitiosus, versutus, callidus, subdolus, fallax', v. zloben. 2. hudoben, diabolicus'), u Jambrešićevu (hudoben, malitiosus'), u Stulićevu (indivolato, perverso, maligno', improbus, scelestus, pessimus, pravus').*

1. adj.

a. **pun hudobe (vidi hudoba, a), hud, zao.** Poraziti će zemlju prutom ust svojih i duhom usan svojih pogubit hudobnoga. Bernardin 4. isai. 11, 4. Jere jure se čini dilo hudobno. 6. paul. 1thess. 2, 7. Ali je oko tvoje hudobno, zač sam ja dobar? 20. mat. 20, 15. Ostavi... človiček hudobni misli zale. 29. isai. 55, 7. Hudobno jest srce človičje. 38. jer. 17, 9. Od zaveze jazika hudobnoga... učini mi se pomoćnik. 175. ecclesiastic. 51, 3. Namišljaš sliditi i ti hudobnu čud. M. Marulić 140. Hrvati ne mnogo prija daše pomoć hudobnomu sinu. Dukljanin 34. Ki ima redovnika nenaučena ali hudobna. Naručn. 76a. Spovidnik ne je tako hudoban, da joj ne da dopušćenja. 76b. Nigdor budi človička hudobna tovariš. Transit. 51. Kraljica nenavidna i hudobna. Mirakuli 28. To iskušeni je jest zlo i hudobno. Korizm. 13a. (Otač) hudoban, zal i žrlac. 42b. Biše 1 nečist i hudoban človiček, ki biše učinil življenje s jednim djavlom. 61b. Ili je oko tvoje hudobno zato da sam ja dobar? Postila. 64a. Slugo hudobni, vas dug prostih tebi, kad me prosi. Q3b. I takovu neveru i hudoban običaj vsi imamo. X1b. Voja hudobna. F. Glavinčić, svitl. 20. Da milosrdno pogledaš na me slugu tvoga hudobnoga. 125. Uzrok, Bože, tega ne znam, neg hudobni Decij cesar. P. Hektorović (?) 128. Duše zločesto, hudobne. A. J. Knezović 53. Hudoban, zao, nenavidan: „Što ti je na me hudobno oko?“ M. Pavlinović.

b. **koji pripada hudobi, hudobama (vidi hudoba, b), vražji.** Po napasti hudobnoj. B. Kašić, nač. 43. Sve što (pakao) crnijeh sred ponora drži srda i nakazni hudobnoga kleta zbora. G. Palmotić 2, 354. Koji na smrt većma reži, i hudobne duhe kupi. J. Kavañin 369b. Hudobni i vragometni Juda. M. Lekušić, razm. 51. Odkud dovodi se, da je to vaše ašikovanje jedna hudobna majstorija. F. Lastrić, ned. 305. Prinosi ga od sužanstva hudobnoga na službu Božju. Ant. Kadžić 137. Po napasti hudobnoj ili po mlohavščini od puti. 158. Izmišljeha hudobnoga nauka od psovaña. I. J. P. Lučić, razg. 80.

2. adv. hūdobno. — *Između rječnika u Mikañinu (hudobno, vraški), u Belinu (diabolicus' 258b), u Bjelostjencevu (1. hudobno, zločesto, malovredno. 2. hudobno, vraški, diabolicus, satanice'), u Jambrešićevu (hudobno jako, nefarie, scele-*

rate'), u *Stuličevu* (diabolicamente, maliziosamente, perversamente, nequiter, prave, scelestes etc.).

a. *vidi* 1, a. Znam bo stanovito, da po smrti mojoj hudobno čete činiti. Bernardin 100—101. deut. 81, 29. Nigdar prik statire ne skači hudobno, ni prik ine mire, jer nije podobno. P. Hektorović 92. Ako bi za zloču hudobno ostavio kojigodi grijeh, ispovijed ne valja. S. Matijević 23. Koje (*žene*) ljudi sfej hudobno rvu sfakčas nepodobno. J. Armolušić 16. Ončas ju hudobno rukami popade. Oliva. 17. Koji opako i hudobno mislio je od Isukrsta. A. d. Costa 2, 4.

b. *vidi* 1, b. — *vidi* u rječnicima.

HUDOBICA, f. *žensko čelade bijesno* (u kojemu je hudoba, vrag). — U jednoga pisca xvi vijeka. Pojde Eufراسija k hudobici, a ona biše suknu svoju razdrla. F. Vrančić, živ. 91. Reče zato Eufراسija hudobici: 'Ozdravi tebe Isukrst koji te stvorio', i tako joj križ na čelu učini. Zavičnu tudje djava: 'O himbenice, toliko godišće da ovde pribivam!...' 92.

HUDOBIJA, f. *hudost, vidi* hudoba, a. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka. Hudobija onih ki te zlobe. F. Glavinić, ovit. 13a. Jošće niku drugu domišljahu se hudobiju. 122a. Crikva ima pričešćenje proti hudobiji. 447a. Uzrok griha je hudobija. svitl. 28. Veća je dobrota tvoja nego hudobija moja. 127. Grih hudobije jest proti duhu svetomu. posl. 46.

HUDOBIJENSTVO, n. *hudost*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Pridobivajuć hudobijenstvo. J. Kavašin 481a. — *nepouzđano*.

HUDOBIŃAK, m. *čovjek bijesan* (u kojemu je hudoba, vrag). — *ispoređi* hudobnik, hudobŃak. — U jednoga pisca xvi vijeka. Slipi, hromi i hudobiŃaci, svi ozdraviše. F. Vrančić, živ. 69.

HUDOBIŃI, adj. *hudopski*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Zlimi djeli GospodiŃi dan čineći hudobiŃi. J. Kavašin 172a.

HUDOBLI TRN, m. *vidi* trn. Hudobi (*mj.* hudobi) trn, češ. chudobka (Bellis perennis), eine distelart (Sablar, na Rijeci), Paliurus aculeatus Lam.? B. Šulek, im. 112.

HUDOBNICA, f. *hudobno (hudo, slo) žensko čelade*. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Tere hudobnica (*Zavidost*) u smiju stvori se. P. Zoranić 63a.

HUDOBNIK, hudobnika, m. *hudoban čovjek*. — *ispoređi* hudobŃak. — xviii vijeka.

a. *hud, zao čovjek*. Ovi hudobnici neće Isukrsta da prime. A. d. Bella, razgov. 146.

b. *čovjek bijesan* (u kojemu je hudoba, vrag). Hudobnici na grob režeć prosti ostaše. J. Kavašin 325a. Hudobnici oliti koji su posidovani od hudobe u svomu tilu. Ant. Kadđić 25.

c. *čaralac* (koji čara s pomoću hudobe, vrage). Zvizdoznan, čarovnik i hudobnik. P. Macukat 59.

HUDOBNOST, f. *osobina onoga koji je hudoban*. — Na jednom mjestu xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (hudobnost, vragolija, opačina, 'nequitia, iniquitas'), u *Rjelostjenčevu* (kođ hudoba i napose: v. opačina), u *Voltigijinu*: 'iniquità, malignità, diavoleria', 'teufelei'), u *Stuličevu* (v. hudobština). Da bi zvana pokazival tvojost dobrotu i svetost, a vnutri držeći hudobnost. Naručn. 86b.

HUDOBNŃAK, hudobŃaka, m. *vidi* hudobnik. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Rjelostjenčevu* (malitiosus, v. hudoben), u *Voltigijinu* (diabólico, malizioso, 'teufisch'), u *Stuličevu* (us hudoban).

a. *vidi* hudobnik, a. I tada će se očitovati oni hudobŃak. Bernardin 6. paul. 1thees. 2, 8. Tada se hoće očitovati hudobŃak. N. Rašina 19a. Ne uteče se k inim takim hudobŃakom. B. Kašić, rit. 857. Ne imajući oni hudobŃaci nijedno milođdje. M. Lekušić, razm. 90.

b. *vidi* hudobnik, b. Istjera Gospodin jednu zadruđu djava iz jednoga hudobŃaka. M. Radnić 114b.

c. *vidi* hudobnik, c. Vražjalice, hudobŃaci. J. Kavašin 470a.

HUDOBNŃI, adj. *hudopski*. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (diabolicus' 254a) i u *Stuličevu* (hudoban). Kažu i srce toli snažno, da nije jako Ńih zamesti sve hudobŃe mnoštvo lažno. G. Palmotić 3, 38b. Slobođen mladać od hudobŃe sile. 3, 136b.

HUDOBOGŃONITEL, m. u *Stuličevu rječniku*: 'malorum spirituum expulsor'. — *nepouzđano*.

HUDOČESTAN, hudočesna, adj. u *Stuličevu rječniku*: 'hudosrećan'. — *nije dosta pouzđano*.

HUDOČA, f. *hudost*. — Samo u *Stuličevu rječniku*: v. hudobština.

HUDODJELAN, hudodjelna, adj. u *kojega su huda djela, koji hudo djeluje*. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'improbatus, maleficus, facinorosus, scelestus'.

HUDODJELNICA, f. *hudodjelno žensko čelade*. — Samo u *Stuličevu rječniku* (uz hudodjelan).

HUDODJELNIK, m. *hudodjelan čovjek*. — U *Stuličevu rječniku* (uz hudodjelan).

HUDODJELNOST, f. *osobina onoga koji je hudodjelan* (u konkretnom smislu: hudo djelo). — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'maleficcium, malefactum', gdje ima i hudodjelstvo s istim značenjem.

HUDODJELSTVO, n. *vidi* hudodjelnost.

HUDOGLAD, m. *ime volu* (koji hudo gleda). F. Kurelac, dom. živ. 24.

HUDONIĆ (ili HudoŃić?), m. *presime*. — xiv vijeka. Matěj Hudonić z Letaja. Mon. croat. 47. (1895).

HUDOPSKI, adj. *diabolicus, koji pripada hudobi, hudobama* (*vidi* hudoba, b), *vrađji*. — -b (u osnovi hudob) *ispred* s mijenja se na p, ali se *nahodi* pisano. — Od xvi vijeka (*vidi* kođ b), a između rječnika u *Belinu* (hudobski, 'diabolicus' 253b), u *Voltigijinu* (hudobski, 'diabólico, infernale', 'teufisch'), u *Stuličevu* (hudobski, v. hudoban).

a. *adj.* Iz vlasti hudobske. B. Kašić, rit. 271. Tve poganstvo svjedoči mi, ako Ńega porugana i riječima hudobskimi glasi čoeaka nepoznana. I. Dražić 20. Take hudobske prilike u duši imaju. A. d. Bella, razgov. 88. Istim načinom kojim je priviŃni hudobaku zavidost smeo. 95. Hudobska nesmotrna vlas. I. Đorđić, usd. 74. Hudobskomu motriteju zgrade opali. 199. Sve nevoje po hudobskijeh rukah drže. salt. 265. Vrlina hudobska vlašćito prostrije se. ben. 8. Koju (*krepos*) nam toliko trudnu himbe hudobske prikazivaju. 6. S hudobskim provodičem pride na dvore očine. 168. Er će ona silne vihre hudobskijeh napastovaŃa utažit nam. B. Zuzeri 15. Hudobsko je ovo bezredno razloženje. 40. Nije li hudobsko zasjedenje ti obeđaj života duga više zemlje? 156. Družina hudobska. Misli. 24. Odkupit će ih od sužanstva hudobskoga. S. Rosa 3b. Oni koji istu bogatstvo, upadu u napastovaŃe i zandicu hudobaku. Đ. Bašić 22. Kad se stavi lŃaciojo od hudobske privare. 218. Dođe isgužen

griehom istočnijem, ter se učini sužan hudobski. 235. Nego ga odredi pridat u ruke hudobske. 270. Hudobske i vražje čari. I. J. P. Lučić, nar. 30. Činiti čaraha i slična ovijem s pomoću hudobskom. T. Ivanović 53. Ponovi u nemu, primilostivi otče, što god je zemaljskom slabosti ištećeno ali što god je hudobskom privarom oskvrneno. 112. Spozna u kojoj riječi bi istina, Božijoj ali hudopskoj. A. Kalić 50. Da je ona vrli štitnik protiv hudopskomu strijeleju. 139. Od hudopske silnosti prlon. 403. Gnušoba sam ista bila i hudobska mreža kleta: puk sam mnogi zamamila. N. Marči 99.

b. *adv.* hudopski. — *Između rječnika u Belinu* ('diabolice' 253^b) i *u Stuličevu* (v. hudobno). Hudobski (*je*) tvrd biti, i na grijeh vas dat se. N. Dimitrović 7.

HUDOPSTVO, *n.* samo u *Stuličevu rječniku*: hudobstvo, v. hudobština.

HUDOPŠTINA, *f.* *vidi* hudoba. — *p-ispred* š *stoji* *mj.* b (*isporedi* hudopski), *ali se ovo nalazi pisano*. — *U čakavaca* *mj.* št *ima* šć: hudopščina. — *Od xviii vijeka*.

a. *vidi* hudoba, a. — *Između rječnika u Stuličevu* (hudobština, 'perversitas, nequitas, pravitas, iniquitas'). Ne imamo vjerovati nijednu hudobštinu. M. Divković, nauk. 112^b. Da pobignu odovle sve hudobštine duhovne. B. Kašić, rit. 214. Vašimi zruci hudobšćin mojih razjaze oblake. M. Alberti 421. Za pedipisanje nevirne hudobštine i hudobne nevirnosti njih. P. Radovčić, nač. 504. Svaka 'e u nem opaćina, bezzakonje, hudobština. J. Kavašin 59^b. Al' s njegove hudobštine vijek bit neće. 137^b. Bog čovječje hudobštine priji' previdi, pak zamlati. 540^b. U kvasu zloće i hudobštine. A. Bačić 302. Al' valja da je duša očišćena od svake zloće i udobštine. F. Lastrić, ned. 86. I njihove hudobštine nasliduju. And. Kačić, kor. 328. U kvasu himbenosti i hudobštine. J. Matović 196.

b. *vidi* hudoba, b. — *U Stuličevu rječniku* (*gdje je shvaćeno kao augmentativ*): hudobština, 'demoniacio', 'malus spiritus' (deteriori sensu); i *može biti u ovijem primjerima*: Bože, koji neprijateljske hudobštine kripko pridobivaš. L. Terzić 366. Ajerske hudobštine od gromova da pobignu. J. Banovac, blagosov. 942. Bože, koji neprijateljske hudobštine pridobivaš. 860.

HUDOSLUŽBENIK, *m.* u *Stuličevu rječniku*: 'malus famulus'. — *nepouzđano*.

HUDOSREĆAN, hudosrećna, *adj.* *koji je hudo sreće*. — *U jednoga pisca xvi vijeka a između rječnika u Stuličevu* ('infelix'). S ovijem hudosrećnijem imenom. M. Držić 190. Brižna, ajetna! što sam vidjela? hudosrećna Mrve! da ne budem mojijem očima vidjela, ne bih vjerovala. 409.

HUDOST, *f.* *osobina onoga koji je hudo ili onoga što je hudo*. — *isporedi* hudoća, hudoba, hudopština, hudstvo. — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav hudost, rus. худость, češ. chudost, pol. chudość. — *Između rječnika u Mikajinu* (hudost, čaranje, vražanje, 'veneficium, fascinat, fascinium'), u *Belinu* ('improbitas' 578^b, 614^b; 'nequitas' 455^a; 'protervitas' 592^b; 'perfidia' 555^a), u *Stuličevu* (1. 'nequitas, perversitas'. 2. 'squalor'), u *Daničičevu* (hudost, 'vilitas').

a. vilitas, *vidi* 1. hud, 1, c. Hudost, rizu vlastni. Domentijan^b 80. Sveti Aguštin, promišljajući udost od tužnoga čovika, govoraše: Sva nebesa i zvijezde jesu veće plemenite nego čovik, i živine jesu stvorene od lipšega početka nego čovik. P. Posilović, nasl. 19^b.

b. *zloća u moralnom smislu, vidí* 1. hud, 1, e,

a). i *konkretno, zlo djelo*. Veliko zlo i budost deluje on koji... Š. Budinić, sum. 64^a. Koje (*posvetilište*) ne može biti uvrđjeno od nijednoga pomankanja nedostojanstva ili budosti onih služateja. 79^b. Budost suprotna ovomu jest nepokajanje. I. T. Mrnavić, ist. 184. Kriposti i budosti. ist. 144. Koje su budosti protivne mudrosti? 150. Dil tvoje tamnosti tajiš pokrijući naj vekše budosti. osm. 17. Neće da razumiju ovi roditelji i glavari strašnu budost i opaćinu. A. d. Bella, razgov. 65. Ovo su sotonske budosti. 228. Sam ga (*grieh smrti*) Gospodin pozna svojom mudrosti bezkončivom, i dohita do kraja negovu hudost. D. Bašić 49. Hudost njihovijeh grijeha bi tako očita. 88. Kažu se s dvora da su dobri, a unutra su puni budosti. 108. Oni isti koji bijahu budosti zapojeni, a u opaćini odhraćeni. 132. Premda se opaćina od nečistoće ne može izjednačiti ni budosti ubojstva, ni budosti psovke prema Bogu. 150. Porad tvoje budosti pomrsujem 14 godišta tvoga života. Blago turl. 2, 75. Jer je veće njegovo milosrdje nego opaćina i budost naša. Ant. Kadžić 183. Opaćina i budost jednoga ispovidnika. 334. Ne nađim u zakonu crkvenomu pedipse ovoj budosti. 583. c. *čaranje, samo u Mikajinu rječniku, kod čega je Mikaja mislio na riječ* hudoba (*kođ* b).

HUDOSVIJESNICA, *f.* *hudosvijesno žensko čelade*. — *U Stuličevu rječniku*: 'hudosvijestnica' us hudosvijestan. — *sasma nepouzđano*.

HUDOSVIJESNIK, *m.* *hudosvijestan čovjek*. — *U Stuličevu rječniku*: hudosvijestnik us hudosvijestan. — *sasma nepouzđano*.

HUDOSVIJEST, *f.* u *Stuličevu rječniku*: 'prava conscientia'. — *nepouzđano*.

HUDOSVIJESTAN, hudosvijesna, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'conscientiae pravae stimulus agitatatus'. — *nepouzđano*.

HUDOTVORITI, hudotvorim, *impf.* (?) u *Belinu rječniku*: 'improbe facere' 303^a, i u *Stuličevu*: 'improbe agere'.

HUDOVATI, hudojēm, *impf.* hudo (*siromašno, jadno, bijedno*) živjeti. — *U narodnoj poslovici našega vremena*. Danas luduje, sutra hudoje. (Danas radi bezobzirno, nerazborito, troši bez mjere, a sutra trpi oskudicu, kaje se i magadi, zlo živi). Nar. posl. stoj. 77.

HUDOVIĆ, *m.* *ime nekakvu selu prije našega vremena*. Hudović (selo). S. Novaković, pom. 150.

HUDOVJER, *adj.* *vidi* hudovjeran. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Jansen rečen Molnos hudovjeri. J. Kavašin 456^b.

HUDOVJERAC, hudojjerca, *m.* *hudovjeran čovjek, neznabožac*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (hudovjeri, 'paganesimo, gente pagana', 'ethnicorum gens' 535^b) *gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu* (v. poganik). Žudjeli i hudovjeri. S. Rosa 79^a. Samaritane držahu za hudovjerce. 121^b. Hudovjeri... izmislili su množ neslanština. 175^a.

HUDOVJERAN, hudojjeran, *adj.* *koji je hudo vjere, koji hudo (zlo) vjeruje, neznabožacki*. — *isporedi* hudovjer, hudovjerski. — *xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. poganinski *gdje ima i adv.* hudojjeran, v. poganik). Harač davaše hudovjernijem Filistejim. I. Đorđić, salt. 197. Narodi hudovjerni. A. Tomiković, živ. 79. — *U ovom je primjeru drugo značenje*: perfidus, *koji ne drži zadatu vjeru, isdajnički (isporedi i kod nevjeran)*: Jeda je pukla u ono vrijeme

noćno hudovjerna koja okletva domaćijeh zasjednika, ali izdajstvo od vojnika građanskijeh? B. Zuzeri 185.

HUDOVJERNICA, *f. žensko čeljade hudovjerno. — U Stuličevu rječniku: v. poganka.*

HUDOVJERNIK, *m. hudovjeran čovjek, vidi hudovjerac. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (infidelis' 839^b; ,pagano, gentile, che non conosce vero Dio' ,paganus' 535^b), u Bjelostjenčevu (hudovernik, v. poganin i ostala), u Stuličevu (v. poganik). Tako činahu hudovjernici svojijem laživijem bogovima. I. Đorđić, salt. 40.*

HUDOVJERNOST, *f. osobina onoga koji je hudovjeran. — isporedi hudovjerstvo. — xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. poganinstvo). Evrijenoi popuznuše na hudovjernos. I. Đorđić, salt. 269. — Drugo je značenje u ovom primjeru (vidi kod hudovjeran na kraju): Niti bijaše hudovjernos ni izdajstvo. B. Zuzeri 185.*

HUDOVJERSKI, *adj. vidi hudovjeran. — xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (infidelis' 899^b; ,paganico, gentilesco' ,ethnicus' 535^b) i u Stuličevu (v. poganski). Poginuuše tri sina pod sabljam hudovjerskijem. I. Đorđić, salt. xii. Pod rukama hudovjerskijem umiramo. 143. Izmišljotinam hudovjerskijem. S. Rosa 184^a.*

HUDOVJERSTVO, *n. vidi hudovjernost. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (fede falsa come de' mahomettani e altre sette' ,superstitio' 307^b; ,paganesimo o gentilesimo, setta di pagani' ,ethnicorum secta' 535^a) i u Stuličevu (v. poganinstvo). Hudovjerstvo ne htješe oni slijediti mjesta rodenoga. I. Đorđić, pjesn. 218.*

HUDOVIJANI, *m. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. hrv. 107.*

HUDOVO, *n. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. hrv. 118.*

HUDSTVO, *n. samo u Stuličevu rječniku: v. hudost.*

HUDUCKO, *n. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 208.*

HUĐUT, *m. vidi 1. granica, arap. tur. hüdüd, plur. hadd. — U narodnoj pjesmi našega vremena. I tromedu hudut postavili, da im više ratovanja nema. Nar. pjes. hörm. 1, 199.*

HUĐUZLIJE, *f. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 186.*

HUDVAR, *m. ime mjesta. — Prije našega vremena. Hudvar. S. Novaković, pom. 150. vidi i Hugvar.*

HUĐENE, *n. djelo kojijem se hudi. — Stariji je oblik hudenje. — U Belinu rječniku: hudenje ,biasmo' ,vituperatio' 141^a; u Voltigijinu: hudenje ,disprezzo, biasimo' ,verachtung'; u Stuličevu: hudenje.*

HUGA, *f. vidi 1. duga. — U Bjelostjenčevu rječniku: v. puga, i u Jambrešičevu: ,iris'.*

HUGVAR, *m. u Daničičevu rječniku: ,Hugvar', grad u Mağarskoj s primjerom: Grad. Hugvar (Okáz. pam. šaf. 86 god. 1680). prema obliku koji ima u ovom primjeru, biće isto što Hudvar (da nije mağ. vár, grad, od slavenskoga dvor?).*

HÜGERA, *f. u Vukovu rječniku: ügera, schimpfwort auf eine elende hütte' ,convicium in casam'. — Hügera, u Bijelinskoj a i dalje zovu tako vajat, ali u bosanskoj krajini a i u Srbiji na mjesta (u okrugu vajevskom) zovu tako malu, ludu ku-*

ćicu, što i jest pravo značenje. M. Ružičić. — arap. tur. hüğre.

HÜGET, *m. pisani spomenik, dokumenat (na-redba, sud, pogodba itd.), arap. tur. hüğget. — Od xv vijeka (isprva pisano sa ž mj. g, gdje gdje s o mj. u, a i s a mj. e), a između rječnika u Daničičevu (hužet, turski ,syngrapha'). Radoša dijak ovoj ispisah sve is hužeta hercega Vlatka i knoza Stepana na puno, kako se u hožetu dostoji Mon. serb. 509. (1470). Hužet učinise među sobom. 513. (1470). Hožate imamo. 515. (1471). Sve smo inokupno vratili, i ođ togaj imamo hožet i svēdočastvo kako se u hožetu dostoji... Na hužetu su Turisce svēdoci turski podpísali. 516. (1472). Da tej hožete pročteta. 535. (1485). Dade efendija u Rudniku ugeta. Glasnik. 25, 71. (1778). (U Bosni) imaju sudbene (formule), zovu se: ,marhata, ilom, huget'. V. Bogišić, zborn. 566.*

HÜGUM, *m. arap. tur. hüğüm, navala. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Na njih vezir hüğüm učinio. Pjev. crn. 301^b.*

HÜHEĽ (hüheĽ), *m. objest, veselo. — U sjever-nijeh čakavaca. HüheĽ (s čakavskijem akcentom) objest, tal morbino. Punat na Krku. HüheĽ ,lilaritas'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 35.*

HUHMA, *f. ime kokoši. vidi hukma. F. Kurelac, dom. živ. 53.*

HUHOLAČA, *f. vidi uholača. — isporedi uholača. — U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani), a između rječnika u Vukovu (uholača s dodatkom da se govori u Dubrovniku).*

HUHOĽ, *m. vidi kukoĽ. — U Stuličevu rječniku: huhoĽ etc., v. kukoĽ etc. — nepouzđano.*

HUHOĽAC, huhoĽca, *m. ime pijetlu. — isporedi huhoĽca. F. Kurelac, im. živ. 53.*

HUHOĽAČA, *f. vidi uholača. Slovinac. 1884. 30. — isporedi huhoĽača.*

HÜHOĽAK, hühöĽka, *m. vidi hupočak i hupolak. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. hühoĽáká. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

HUHOĽICA, *f. ime kokoši. — isporedi huhoĽac. F. Kurelac, dom. živ. 53.*

HÜHOR, *m. crista, ono mesato, crveno u pijetla na glavi što stoji u nęga uzdignuto, a u kokoši pada na jednu stranu (kaže se i o drugijem životināma kad imaju što slično na glavi, ili kad se misli, kao n. p. o zmiji, zmaju, da imaju). — isporedi hober. — Akc. je zabiježen kako se u Dubrovniku govori i kako je u Belinu rječniku (u Vukovu je u kratko, vāsa da po tome što se za nim h ne čuje). — Vuša da je postalo od praslavenskoga chocholъ (što se uzdiše na glavi, a i s osobitijem značenjem: čup, čuperak u nekih plica), isporedi rus. хохолъ, češ. chochol, pol. chochol. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (crista'), u Belinu (crista' 237^b), u Bjelostjenčevu (v. kukma), u Stuličevu (crista, cristula'), u Vukovu (üvor, üor, ühor, vide ober s dodatkom da se govori u Hercegovini). a) u pravom smislu. Zlatijemi huhori božje kokošice tuj vidjeh. M. Vetranić 2, 272. Huhori se uzgor vide (u glavora). I. Zanotti, en. 16. Kokotu pristavi garbijese, a sokolu huhor. (Z). Poslov. danić. 47. Čemu kokotu režu huhor kad ga škope? S. Ľubiša, prip. 220. — b) metaforički dizati, uzdizati huhor znači: oholiti se. Ne dvigni huhor od oholosti. Nauk brn. 47^a. Uzdignut huhor. (D). Poslov. danić. 148.*

I naj prve buntovnike po zakonu stratit htíše, da na svoje plemenike novom bunom ne bi s' više navratili, poslije gore dižuć vahu! i huhore. J. Kavašin 189b. i u *Stuličevu rječniku*: huhor uzdignuti, v. nahuhoriti se, i suprotno: huhor ponižiti, skučiti, v. shuhoriti se. — c) *preneseno, kriška slična pravom huhoru*. — u *Stuličevu rječniku*: 'frustulum'; huhor šipka, 'spicchio del pomo granato'.

HŪHORAC, hūhōrca, m. dem. huhor. — U *Stuličevu rječniku*.

HŪHORAČA, f. životiña s huhorom, i to: 1. *Vipera ammodytes* L., *vidi* crnokrug. 2. *Alauda cristata*, *vidi* kukuļava. — na Braču. A. Ostojić.

HŪHORAK, hūhōrka, m. dem. huhor. — U *Stuličevu rječniku*.

HUHORAN, huhorna, adj. *vidi* huhorav. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

HUHORAST, adj. *vidi* huhorav. — U *Stuličevu rječniku* i na jednom mjestu našega vremena: Crnokrug huhorasti, Rhinechis Ammodytes. Slovinac. 1880. 130b.

HŪHORAV, adj. u kojega je huhor na glavi. — *isporedi* huhorast, huhoran. — U *Mikašinu rječniku*: 'cristatus' i u *Stuličevu*.

HUHORČAC, huhorčca, m. dem. huhorak ili huhorac. — U *Stuličevu rječniku*. — *slabo poznato*.

HŪHŌRČIĆ, m. dem. huhorak ili huhorac. — U *Stuličevu rječniku*.

HŪHORIĆ, m. dem. huhor. — U *Mikašinu rječniku* i u *Stuličevu*: 'cristula, frustulum'.

HŪHORITI SE, hūhorīm se, impf. *oholiti* se. — *isporedi* huhor kod b). — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'superbiro'.

HUHORKA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 59.

HUHTATI, huhčem, impf. *vidi* huktati. — Na jednom mjestu xv vijeka. Dimajući garbun jidrom paha, huhče (može biti da je pisarska pogreška i da treba čitati: huhće). M. Marulić 56.

HUHUKATI, huhučem, impf. o glasu u sove (uprav puštati glas: huhu). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Ne biše ti, sovo, hole glave dići... drugi put na oči ne idi, ne huhući. A. Kanižlić, rož. 7.

HUHUĽAČA, f. ime kokoši.

HUHUMETATI SE, huhumetam se, impf. riječ nepoznata smaćena u poslovici xvii vijeka. Nješto mi se huhumeta. (D). Poslov. danić. 85. Huhumetati se, vaļa da tlapiti, slutiti (Daničić). xii.

HUHURIV, adj. huhuriva djevojka (nagnuta na pohotnost). — Na otoku Krku. K. Kulišić.

1. HUI, interj. glas kojijem se pokazuje: a) da se čelade gadi. — u *Voltigijinu rječniku*: huj!, 'porcheria!', 'pfui!'. — b) *nezadovoljstvo, žalost*. Huj! mužu, ta čovik čo te prevarit, huj! Nar. prip. mikul. 54. Hūj 'heus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 2, 60.

2. HUI, m. *Ophidium barbatum*, neka riba. D. Kolombatović, pesci. 18.

1. HUIA, f. kaže se kod lađara štacija kad se na košima lađa vuče. 'Od Gošća do Siska imamo dvie hujе'. 'Čim mañe koña pod lađom tim gušće su hujе'. U Posavini. F. Hefele.

2. HUIA, f. mršava kokoš, može se kazati (*preneseno*) i o mršavu čeladetu. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'gallina macilenta, si trasferisco anche alle persone', 'gallina macilenta'.

HUIAN, m. brdo u Srbiji u okrugu rudničkom. Vujan ili Hujan, na jug od Rudnika. M. Đ. Milčević, srb. 907.

1. HUIĀNE, n. djelo kojijem se huija. — U *Vukovu rječniku* (ujane).

2. HUIĀNE, n. djelo kojijem se huiji. — U *Vukovu rječniku* (ujane).

1. HUIJATI, hūjām, impf. počivati (uprav puštati iz sebe glas hū! kao što biva n. p. kad se sjede nakom duga puta ili truda). — Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.: huijāmo, huijāte, i u aor. 2 i 8 sing. hūjā. — U *Vukovu rječniku*: ujati, 'ausrasten, ausschneuben', 'respiro'.

2. HUIJATI, hūjīm, impf. *vidi* hukati (o moru i vjetru). — U *Vukovu rječniku*: ujati, 'heulen (vom meor, wind)', 'ululo'.

HUIJAV, adj. bijedan, nevoľan, jadan. — *Samo u Stuličevu rječniku*: (štamparskom griješkom 'huljav'), 'miser, infelix, miserabilis'.

HUIJAVČINA, m. i f. hujavo čelade. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'infelix, miser'.

HUIJDUROVIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 140.

HUIJK, m. *vidi* Hujko.

HUIJKO, m. ime muško (arbanas̃ko). — U narodnoj pjesmi našega vremena (i skraćeno Hujk). No doziva Savović Bojica Hujk-Jusufa hotškoga glavara: 'Dobro jutro, Hujko pobrati me!' Ogled. sr. 482. Odgovara Hujko sa Žabjaka. 483.

HUIJVA, f. *vidi* kod Dujva.

HŪK, m. strepitus, sonitus, fremitus, crepitus, fragor, tumultus, buka, treska, uprav kad se čuje ili se čini da se čuje glas hū, kao kad vjetar duše, ili ptica proleći, ili zvijer brzo trči, pa i u širem smislu o drugoj buci koja se čuje kao iz duboka i traje, n. p. o moru i vodi, o mnoštvu čeladi što govori ili viče, graje itd. — *isporedi* huka. — Akc. se mijena u loc. sing. hūku. — Riječ je onomatopejska, *vidi* i hukati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu ('fischio, che fa l' uccello nel volare o il cavallo nel correre', 'sibilus' 319a), u *Stuličevu* (1. 'alarum vel remorum strepitus', 2. 'venti sibilus'; 1. 'gemitus', 2. 'halitus'), u *Vukovu* (uk, kad svjetina uzme uk, 'geschrei', 'clamor'). Ľudem smućenim od huka morskoga i od valov. N. Rašina 13a. luc. 21, 25. Nęova koña huk da sliše Zadranu. Đ. Baraković, vil. 64. Vitra strašna huk. jar. 93. Tako od huka vitrov napuhnu se more. F. Glavinčić, cvit. 135b. Huk od vjetra, trijos od trusa mao 'e pri viku strašnom toli. J. Kavašin 414b. Vihar dubje u gori strahovitijem hukom slama. I. Đorđić, salt. 86. Čuje više sobe urnebesani huk aliti zvizd. ben. 189. Nu se udorac ne ustavi: istijem hukom ter naprijeda još nabode i Mehmeda. pjesn. 89. Koñ s svojijem plahijem hukom dopire na starab. V. M. Gučetić 221. Andeo s neba hukom dolęće... čuše huk anđela... S. Rosa 166a. Sa je gora počela ozvañat od huka i šuma. Nar. prip. mikul. 49. Hūk, 'clamor; vox hu!'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HŪKA, f. *vidi* huk (huka se upotrebljava češće u širem smislu, *vidi* kod b). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (huka, buka, rumor, strepitus, fremitus), u *Stuličevu* (v. huk), u *Vukovu* (huka i uka, 'geschrei', 'clamor', cf. vika). a) *uopće*. Huke gromi stahu, munja prosivaše. P. Hektorović 72. Da se huka jedna sliši. M. Gazarović 33. Prode ona huka i priprava od oblakova. M. Radnić 131a. Jere Troji zla ni huka dat ne more ni vrć zide. I. Zanotti, en.

14. Kada jedan trijes sa svom hukom, sa svijem mahom udre u kojigod tvrdi od sebe živao kami. B. Zuzeri 187. Krenuše se vode s velikom hukom. E. Pavić, ogl. 168. Nošene hukom od vode. S. Rosa 91b. S velikom hukom (*nosi vitar*). M. A. Relković, sat. L7b. Radi smučena huke mora. I. Velikanović, uput. 1, 319. Prikaza huku i buku morsku. B. Leaković, gov. 2. Nasrnuli su naj grdobnijom hukom crni talasi. A. Tomiković, gov. 925. Stade huka krstača barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 333. Kad očuti huku od mizdraka. Nar. pjes. juk. 259. Huka stade širokog sokaka. 535. Huka stade drenovoga klanca. 544. Stane huka s jedne strane. Nar. prip. vuk. 5. Zadrma se cijeli dvor, neka huka, vriska, pjevanje, sijevanje, bi rekao sama vatra oko dvora sipa. *185. A ona sila onog časa otide s velikom hukom. *187. Tu su gajde, tu su svirale, huka, buka, pjesma i arata velika. *276. U jedan put postade huka s neba. Vuk, djel. ap. 2, 2. Huka kameña vodeničnoga neće se čuti. otkr. 18, 22. Utišavaš huku morsku. Đ. Daničić, psal. 65, 7. Čujah huku krila njihovih kad idahu kao da bješe huka velike vode. jezek. 1, 24. Huka, tutnava u zraku što prethodi oluju (obično grād). *na Braču*. A. Ostojić. — *b) u osobitom smislu, vika, graja*. Čujuše vike, huke i psosti. M. Jerković 52. Kroz uzdahe huka glasi se. B. Bettera, or. 29. Glas slušajuć njih se i huka. A. Vitaljić, ist. 241a. Stade jeka ravnoga primorja, a udari huka u planinu, krenuše se kišeni svatovi uz primorje kroz Prolom planinu. Nar. pjes. vuk. 8, 195. Koliko li huka od momaka. 5, 224. Sva je huka na vuka, a iza vuka i lisica sita. Nar. posl. vuk. 276. Proz tolike graje, prijetnje, huke. Osvetn. 4, 62.

HUKAČ, hukača, *m. čovjek ili muško živinče što huče*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: hukaču, hukači*. — *U Vukovu rječniku*: ukač, *n. p. vepar koji učući plaši i razgoni druge, der schreier, clamator*.

HUKALAC, hukaoča, *m. čovjek koji huče*. — *U Stuličevu rječniku*: hukkalac i griješkom hukkaoc, *strepens.

HUKALICA, *f. žensko čelade što huče*. — *U Stuličevu rječniku*: hukkalica, *strepens. — *Spada li amo u Vukovu rječniku ukalica bez značenja?*

HUKAŃE, *n. djelo kojijem se huče*. — *Stariji je oblik hukanje*. — *Između rječnika u Belinu* (hukanje 389a. 690b), *u Voltigijinu*, *u Stuličevu* (hukkanje, *vidi kod hukati*), *u Vukovu*. Nered od naravnoga hukaña i jaukaña. I. Đorđić, uzd. vi. Tu su žalosti, tu hukaña. B. Zuzeri 231. Od hukanja zvirinskoga. A. d. Costa 2, 125. Hukanje za tobom sad pri nemu muči. M. Kuhačević 70. Čujući njihovo žalosno hukañe i jaukañe. A. Kalić 42. Kad bi... odavali lupanju valova i hukađu vjetara. M. Pavlinović, razl. spis. 420.

HUKATI, hūčēm (*i hūkām*), *impf. uprav puštati iz sebe glas hū (isporedi huk i huka), ali dolazi samo u nekijem osobitijem značenima*. — *pf.*: hūknuti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. hūkajū (ali hūčū), u aor. hūkah, u impf. hūči (ali hūkāj), u ger. praes. hūčūci i hūkajūci, u ger. praet. hūkāvši, u part. praet. act. hūkao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu*: hukati (*štamparskom griješkom hakati*), buku činiti, *rumorem edo; *u Belinu*: hukati, hukam, *deploro 423b; *gemo 389a; *suspiro 690a; *far la voce da barbagianni, *bubulo

129a; hukati, hučem, inhalare in manus 313; *u Bjelostjencevu*: hukam kod cuvikam; *u Voltigijinu*: hukati, hukam i hučem, lagnarsi, sospirare, seufzen; *u Stuličevu*: hūkati, hučem i hukam, 1. *manus sufflando calefacere. 2. *ululare, gemere. 3. *strepere. 4. *bubonis vocem edere, *pa i s drugijem akcentom*: hukcati (hūkati? hūkati: *ali svakako nije pouzdano*), v. hūkati; *u Vukovu*: hukati, hučem i ukati, učem, 1. *hu! schreien, dico hu! (vocati sodalis gratia in saltu): Te ne uče Petar ni leleče. 2. *hu! machen (in die hände vor kalte). a) plorare, lamentari, *jaukati, lelekati*. Uzdiše tere huka. A. Gučetić, roz. mar. 182. Gdje uzdiše i gdje huka, dere lica ne rumena. A. Sasin 162. Tko plače, tko huka, in grada svak vrvi. 174. Gdje prid našijem Turci bježe, a tko račen plače i huka. 184. Nu neka huka, smijat' ču ja se. I. Gundulić 162. Čes je mnoga tvojih puka, što tvoj kruni posluh daju; gdi svak in satren huka, vijek zlatni oni uživaju. 280. Kako huka, kako žali s čestijem glasim oholima! G. Palmotić 2, 347. Salmones u žalosti plače i huka. 2, 460. (*Košuta*) s jaukom bolesnime tužna hukat ne pristaje. 3, 184a. Sam on pusti neka huka gladan, gorji psa i vuka. J. Kavašin 10b. Jozef u tamnici huka i plaka. I. Đorđić, salt. 356. Kliknuše hukajući prosiť pomilovanje. ben. 196. A tko žive, huka da je pod otmanskom sužan vlasti. pjesm. 39. Imao bi i za grihe sveder hukati. P. Knežević, pism. 44. Ezau poče hukati i tužiti se na brata. E. Pavić, ogl. 61. Da kokoš kunu koje, da ovca vuka nosi, da os'o župski leti, da lupare slijepac lupa, da mlada za starijem huka, čuti nećeš od živa duha. (Z). Poslov. danič. 14. Tad domaćin hukat stane: Teško onom tko piruje! V. Došen 166b. Vaša der'te lišca i sve sploh hučite. M. Kuhačević 26. Huče i plače, jedan svrhu glavobole, drugi svrh zubobole... različiti plaču svrhu različiti nesrića. Đ. Rapić 77. Mloga kasno nad divanom huče, divan kune, prelo i posilo. J. S. Relković 67. Boje je u pojatu hukati no u polaču hukati. (U Crnoj Gori i u primorju). Nar. posl. vuk. 26. Hukao od zuba! (Kad ko uče besposlen). 332. — *amo spadaju i ovi primjeri u kojima stoji sa se, pasivno, impersonalno*: Zeljet' boles tešku toli, teža i veća vele da je od bolesti i od svih muka, s kih se u paklu čiči i huka. I. Gundulić 239. Gdje se cvili, plače i huka u paklenom teškom vaju. A. Vitaljić, ost. 248. Ako jedan brod pogine gdje su naše trgovine, dugi se čine zbori više toga, plače se i huka bez pristanka. B. Zuzeri 357. — *b) kao ječati od umora*. Djed materin svaki huka s teškim ralom sa volovi. I. Gundulić 304. I tko crnu zemlju teža, i uz volove oruč huka, i ina čelad od te vrste hoć da carstvo tvoje obrane? 503. Hukaše u sebi vo. A. d. Bella, razgov. 148. Pjevajuć požnje što hukajuć usije. I. Đorđić, salt. 439. On projde doma i hučuć pita večeru. Nar. prip. mikul. 55. — *c) zvati koga vičući hu*. — *u Vukovu rječniku*. — *d) kad je zima, dihati, hakati n. p. u ruke, da se zgriju (vidi i u Belinu i u Vukovu rječniku)*. Gđa človeka zebe ruka u sklopljene šake huka. P. Vitezović, cvit. 38. Sveti Luka u nokte uka. (Uka' mjesto, uče' ovde da se složi sa, Luka'). Nar. posl. vuk. 281. — *e) o glasov. nekijeh životinja, naj češće noćnijeh ptica (vidi i u Belinu i u Bjelostjencevu rječniku)*. On zavija, rika, ječi, rži, skviči, hroče, huka. G. Palmotić 3, 185b. Njeki k'o jej noćni huka. J. Palmotić 54. (U paklu) huču, skuču, veče, viču, bleču, riču i kakoču... J. Kavašin 409b. Hukahu muklijem glasom noćne ptice. I. Đorđić,

uzd. 47. Oko njih divje ptice skvrče i huču iz litice. N. Marči 30. Za vratim laje i huče hudi silnik od napasti. 58. Za dom hrčci, za dom čuci huču. Osvetn. 4, 70. — *f*) o vjetru, o čemu što brzo leti ili pada (o strijeli, kamenu, grădu itd.). Hukahu u telo njegovo strile. F. Glavinić, cvit. 27^a. Hukaše od svih stran kamenju. 120^a. Hukaše od svih stran po zraku kamik leteći. 422^b. Vitar iz daleka hučući. M. A. Rejković, sat. L7^b. Nit' grăd huče da po poju tuče. Osvetn. 2, 149. — *g*) o graji mnoštva čeladi. Kažu, sine, i govore ljudi u Turčina treću vojsku silnu, nekakoga Tuku i Manguku, a što huče a što grđno tuče. Nar. pjes. vuk. 2, 266. — *h*) o sveku u svona. Gdje zvon zvuče, uza uho huče. Osvetn. 6, 5.

HUKAV, adj. koji huče. — U Stulićevu rječniku: 'gemebundus'. — nepouzđano.

1. **HUKNUTI**, hūknēm, pf. ispustiti jednom iz sebe glas hu, pf. hukati. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta. — Od xvi vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Vukovu: uknuti, 1. 'hu! schreien (im walde)', 'dico hui!'. 2. 'hu! machen (vor kalte, in die finger)', 'facio hui'. a) vidi hukati, a) A Sergio u žalostne cvili glase, trikrat huknu. J. Krm-potić, kat. 140. Hajka huknu pa je besjedila. Pjev. orn. 815^b. I ja huknuh: 'Moja muko juta!' Osvetn. 6, 70. — b) vidi hukati, b). Kad malo primukne jazik govoreći, kad se s trudom hukne, posidit hoteći. P. Hektorović 67. — c) vidi hukati, c). Grujo huknu, sva pečina jeknu: 'Ah do si mi, pobre, zapanuo!' Pjev. crn. 183^a. Serdar huknu a Turčin zvijuknu. Ogled. sr. 122. — može biti da i ovo amo spada: S kućišta! (Reče se u šali kad kogođ hukne). Vuk, poslov. 288. — d) vidi hukati, d). Kad sedu da večeraju u oči Đurđeva dne, huknu u prvi zaloga; i u posleđni, pa ih oba ostave i ne pojedju. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 20. Vaja se huknuti u nokte koji se počeeše po grlu. 74. — e) o vjetru. Huknuhu vitri, smutihu more i probudihu valove. F. Glavinić, cvit. 248^a. Tada sprida jak huknu vitar. 846^a.

2. **HUKNUTI**, hūknēm, pf. riječ onomatopejska. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. a. prelazno, udariti, čuđiti. 'Ako te huknem!' 'Što sam se huknuo!' — Vaja da pripada amo i ovo: Vzdignuti batiku, kud batika hukla, tud batika žvukla, vsa je koža pukla. Jačke. 58. b. neprelazno, pasti, srušiti se. 'Huknuo je na tle'.

HUKTĀNE, n. djelo kojijem se hukće. — U Vukovu rječniku.

HUKTATI, hūktēm, impf. vidi hukati (uprav je dem.). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hūktāh i u ger. praes. hūktūci; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Viditi će, ali će vikati, vijati, huktati. Đ. Rapić 15. Jedan trnak, koji te jest u ruku ubo, tako te čini huktati i jadovati? 221. — I s osobitijem značenjem o vikanju derviša. Hoće viču, a derviši hukću. Nar. pjes. vuk. rječn. kod huktati. Po tekijam hukće s dervišima. Nar. pjes. hörm. 1, 39.

HŪLA, f. contumelia, blasphemia, vituperatio, psovka, riječ kojom se vrijeđa Bog, vjera itd., kuđenje. — Riječ je stara, isporodi stslav. hula 'blasphemia', bug. hulă, rus. хула, kuđenje. — Između rječnika u Stulićevu ('bestemmia', 'detestatio, execratio' s dodatkom da je useto iz brevijara), u Vukovu (hula 'der tadel', 'vituperatio' s do-

datkom da se govori u Dubrovniku), u Daničićevu ('contumelia'). a) sa značenima sprijeđa kazanima. Hulu prinosešta na svety duh. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Hulu prijema carstvu svojemu. 29. Počisti jako huly besčistija nenavide Domentijanb 128. Tko reče hulu na Duha Svetoga. S. Rosa 110^b. Hulu na Boga izustivaše. 155^b. Svaki grijeh i hula oprostio se ljudima. Vuk, mat. 12, 81. I druge mnoge hule govorahu na h. luk. 22, 65. Hula na Boga govorit. jov. 10, 36. — b) o čeljadetu, kao psovka. — u Vukovu rječniku: ula 'der halunke', 'nebulu'.

HULAHOVIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Hulahoviću. Mon. croat. 295. (1592).

HŪLAN, hūlna, adj. koji pripada huli, u kojemu je hula. — Riječ je stara, isporodi stslav. hūlnъ, ali po svoj prilici u naše vrijeme nije narodna (Vuk meće hulni među riječi stslavenske što je zadržao u prijevodu Novoga Zavjeta, koje se u našem narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. Nov. zav. predgov. v. vi). Ni slova hulna o sebi čuvs. Danilo 141. To bezobrazno i hulno pankaše. S. Rosa 89^b. Na te riječi ko na hulno i psovno zloređe. 125. Anđeli ne odgovaraju na njih pred Gospodom hulnoga suda. Vuk, 2petr. 2, 11. Na glavama nezinijem imena hulna. otkriv. 13, 1. — Ima i adv. hulno u Stulićevu rječniku: 'contemptim'.

HŪLANE, n. djelo kojijem se ko hula. — U Vukovu rječniku: ulahe.

HŪLATI SE, hūlām se, impf. smucati se. — isporodi hulati se. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. hūlāh i u impf. hūlāj, u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — U Vukovu rječniku: ulati se 'herumschleichen', 'ciroumrepto'.

HŪLAV, adj. vidi hulan. — U Stulićevu rječniku: 'vituperabilis' s dodatkom da je useto iz brevijara, i u Vukovu: ulav, n. p. ulo ulava! 'du hundsfötischer halunk', 'nebulonum maxime'.

HULBA, f. huše. — U dva pisca xvi i xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('vituperatio' 141^a) i u Stulićevu ('vituperatio, opprobrium, ignominia, dedecus'). U oba dva tvorenja od hvale i hulbe u istinu velju moć i silu imaju. D. Rašina viii^a. Kad s hulbam ludima tva pamet pobijesni, ostrim ti zubima sve grizeš me pjesni. 64^b. Hulbe jesu ne načini, sva 'e vritivos i to-nota. J. Kavašin 87^b.

HULBENICA, f. žensko čelade koje huli. — Načineno od hulba. — U Stulićevu rječniku: 'bestemmia', 'quae conviciatur, in Deum contumeliosa'. — nije dosta pouzdano.

HULBENIK, m. čovjek koji huli. — Načineno od hulba. — U Stulićevu rječniku: 'contumeliosus in Deum, conviciator'. — nije dosta pouzdano.

HULE, huleta, n. krme, prase. — vidi hule. — U Bjelostjencevu rječniku: 'sus, porcus'; plur. huleta, v. prasec; u Voltigijinu: hule, huleta 'porco', 'schwein'; u Stulićevu: v. krmak (iz Bjelostjenceva). — Ne znam, spadaju li amo ovi primjeri u kojima je hule jamačno psovka: Eno hule Vučilovo krenu. Osvetn. 2, 52. Jes' li ti to, Vučilovo hule? 2, 132. Veli: 'Hule, sirutku mi daješ!' 2, 68.

HULINIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Juraj Hulinić. Mon. croat. 302. (1596).

HŪLITEĽ, m. čovjek koji huli. — U jednoga pisca našega vremena. Huliteļe imena Hristova. P. Petrović, gor. vijen. 25.

1. HULITI, hulim, *impf.* impias voces jactare, contemnere, vituperare, conviciis consecrari — *Akc. se ne mijsa (aor. 2 i 3 sing. hulī).* — *Riječ je stara, isporodi stslav. huliti, rus. хулить.* — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (huliti, kuditi, pogrditi, sperno, contemno, despicio'), u *Belinu* (vitupero' 140b; contemno' 268a), u *Voltigijinu* (biasimare' verachten'), u *Stuličevu* (biasimare, disprezzare, far poco conto, non far caso, detestare, bestemiare, ingiuriare', vituperare, reprehendere, contemnere, spernere, detestari, execrari, contumeliam in aliquem facere'), u *Vukovu* (tadeln', vitupero' s dodatkom da se govori u *Dubroveniku*), u *Daničevu* (maledicere').

1. prelano.

a. aktivno. a) riječima vrijeđati Boga, vjeru itd. Duha prěsvetoga hulaše. Glasnik. 11, 52. (xv vijek). Nevjernici budu huliti sveto vandeje. V. M. Gučetić 167. To se zove huliti i psovat Duha Svetoga. S. Rosa 85a. Hulijahu Jezusa glaseći ga s sotonom sadružena. 89b. Pustite ih da govore što im je drago, oni će huliti i proklinat. Đ. Bašić 174. Huliti Boga. T. Ivanović 55. — b) contemnere, despiciere, prezirati. U sebe uzdahu kakono pravedni a huleći ine. N. Rašina 154a. luc. 18, 9. Huli ga, ne haje ga. A. d. Bella, razgov. 148. Naša dobit ta dar huli. I. A. Nenadić, šambek. 29. Huleći ispraznosti svjetovne. nauk. 210. Tako mi se svakom dogodilo koji huli svoga gospodara i izdaje otačastvo drago. Nar. pjes. vuk. 5, 264. — c) vituperare, kazati o čemu (objektu) da je slo, da ne vrijedi, kuditi (naj običnije značenje u našem jeziku), suprotno hvaliti. Opada ga laik opatu, jere je hullo. Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). Sve stvari segaj svijeta njetko huli, a njetko hvali. Zborn. 9b. U oči poštitu prijatelja hti' tvoga, a za tim hvaliti, ne huliv nikoga. N. Dimitrović 20. Nemoj tač ljubav huliti. M. Držić 76. Ne hulim za toj udatbu. B. Gradić, djv. 44. Čim je vas varala i uzrok veće krat dala vam hvaliti toj što bi huliti imao svaki vas. F. Lukarević 68. Jednomu ki ništo ne učini, a tude sve huli. D. Rašina 39a. Nijesu dobri razumjet njegove pjesni a nego da ih hule. 67b. Tko hoće tuđu stvar ku pamet podaje razložno huliti, prije toga triba je, da 'e s ljudi mnogo opčil. 119b. Koju stvar huleći mati psuje me. D. Žlatarić 7a. Menelaa ja mudroga veoma hulim, što ne vidje plama ovoga. G. Palmotić 1, 258. Kralj dostojan oni nije i svak ima hulit nega, ki svu koris lubi prije nego koris puka svoga. 1, 878. Ja ne hulim te juvene trude tvoje. 2, 9. Ili hvali ili huli kako uztjedbudeš. R. Gamašić A6b. Pohvala od jednijeh pokrijepiti me će suprotiva pohuljenju od onijeh koji uzhule. A6b. Tko huli, misli kupit. (D). Poslov. danič. 128. Sladko u pjesnah hvali i huli. J. Kavašin 180b. Koje je dakle čudo ako se na vas osiknu, ako vas hule? A. d. Bella, razgov. 248. David huli častiteje laživijeh bogova. I. Đorđić, salt. 829. Aposto ne huli blago ni imaša. B. Zuzeri 178. Jedan huli koje djelo, drugi brani. 189. Tko huli, kupuje, a tko hvali, prodaje. (Z). Poslov. danič. 128. Nu što ću huliti tuđu neharmonos? Đ. Bašić 181. Budi mu daj ugodno ne huliti inijeh. I. M. Mattei 12. Ne hulim ja, ko god tako prigovara čovjeku. A. Kalić 1. Prije neg bi inoga hulio, prije bi tvoj život promijenio. 91. Dobro, ne hulim. 249. Jes koji huli i govori, da sam u prve dvije pjesni umiješio neke priče. N. Marči 6. Pokora mi i to budi da me hule žene i ljudi. 83. — d) conviciis consecrari, psovati, ružiti, grđiti. Riga, huli, psuje, truje... J. Kavašin 59b. Ah kolikrat ljubovnika

riječim hulih što znah gore! I. Đorđić, uzd. 28. Jesi li... ruغو im se (roditeľima), hulio ih, i žudio im koje zlo u srcu tvomu? T. Ivanović 143. Nemoj me tako huliti. Nar. prip. vuk. 80. Stanu je ružiti i huliti. 206.

b. pasivno (radi oba primjera vidi a, c)). Huler ostaje kad god se svojim hvalami ne hvali. I. Đorđić, ben. 70. Svako pismo ali ti djelo od pametnijeh i velikijeh ljudi u komu dijelu bude huleno. N. Marči 6.

c. sa se.

a) pasivno (vidi a, c)). Hvale se dobra sva, a huli svaka zled. Š. Menčetić 178. Nitko se hvaliti, ni hulit ne ima. N. Dimitrović 20. Stvari koje se od sadašnjeh razumnika dostojno i hule i ne trpe ko nepristojne pripovjedaocim Božije riječi. B. Zuzeri v. Koja vrsta ugrahleša primnogo se huli i odmeće u knjigah. J. Matović 398.

b) refleksivno, vidi: Hulit se (humiliari). To se ti istom tako hulish, n. p. da si siromah ili budšto, a tamo meni prigovaraš'. J. Grupković. 2. neprelazno. — Samo u dva pisca našega vremena. — Značenje je kao kod 1, a, a), i može biti u kojem primjeru kao kod 1, a, d). što je ondje objekat, stoji u acc. s prijedlogom na. Koji prolazahu huljahu na h mašući glavama svojima. Vuk, mat. 27, 89. Ko je ovaj što huli na Boga? luk. 5, 21. Koji huli na Svetoga Duha neće mu se oprostiti. 12, 10. Ovaj čovjek ne prestaje huliti na ovo sveto mjesto. djel. ap. 6, 13. Da se ne huli na riječ Božiju. pavl. tit. 2, 5. Ne hule li oni na dobro ime vaše? jak. 2, 7. Kad načiniše sebi tele liveno i rekoše: 'Ovo je tvoj Bog koji te je izveo iz Misira', i huliše veoma. Đ. Daničić, nemij. 9, 18.

2. HULITI, hulim, *impf.* vidi huliti se. — Samo u Voltigijinu rječniku: incurvarsi, involtarsi' sich einbiegen'.

HULITI SE, hulim se, *impf.* pregibati se. — isporodi 2. huliti. — U Bjelostjencu rječniku: hulim se, ključim se, inclino me, incurvo me, contrahendo inclino me, vel incurvo', i u Stuličevu: v. prignuti se (iz Bjelostjenceva). — Može biti da amo spada i ovaj primjer: Hrč' (košu!) veselo na grajane, a huli se na seljane. J. Kavašin 155b.

HULIV, adj. koji se može huliti ili koji treba huliti. — U Stuličevu rječniku: contemptibilis, vituperabilis' s dodatkom da se nahodi u pisca Đorđića (?). — nije dosta pouzdano.

HULNĀK, m. čovjek (hulan) koji huli (osobito sa značenjem kod 1. huliti, a, a)). — Riječ je stara, isporodi stslav. hulnĀk; u naše vrijeme vaľa da nije narodna (Vuk je u prijevodu Novoga Zavjeta zadržao iz stslavenskoga kao i hulan, isporodi kod ovoga). Od očita hulnika. Naručn. 76a. Na ovake riječi uzvionuše Žudjeli i ko slo-reka i hulnika Gospodina Boga htijahu ga pobit kamenem. S. Rosa 122a. Koji sam prije bio hulnik. Vuk, pavl. 1tim. 1, 13. Ludi će postati hulnici. 2tim. 3, 2.

HULĀ, m. i f. vidi hula, b). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (uľa, vide ula s dodatkom da se govori u vojvodstvu). U vezira dosta pusta blaga, al' me, hula, ženski milovaše. Nar. pjes. vil. 1868. 544. Nije hula da se krije Mirko. Osvetn. 8, 188.

HULĀTI, hulām, *impf.* vidi hulati se. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Voltigijinu (serpeggiare' kriechen'). Vuk se vuľa, za njim šetka huľa. Osvetn. 4, 24.

HULATI SE, húlâm se, *impf.* *vidi* hulati se. — *isporedi* hulati. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Bjelostjencevu* (hulam se, plazim, puzim, repo, serpo) i u *Stuličevu* (v. smucati se s dodatkom da je useto iz Bjelostjenceva). Neki još se niz vrleti hula. Osvetn. 3, 107. Eto hrula lupeža se hula. 4, 68.

HULJE, huleta, *n. vidi* hule. — *U naše vrijeme kod čakavaca u Istri.* (S čakavskim akcentom) hulj i hule i hule, sus. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 1, 18.

HULJE, *n. djelo kojim se huli* (*vidi* 1. huli). — *Stariji je oblik hulenje.* — *Između rječnika u Mikafinu* (griješkom hulenje), u *Belinu* (hulenje 141*), u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Scijonim da se u temu njih hulenju ne budem izgubiti. R. Gamahić A6b. Hulenje vaše je od svih grijeha naj veći. S. Rosa 85*. Svi grijehovi oprostite se sinovima čovječijim, i hulenja na Boga. Vuk, mar. 8, 28. Nikakva uzroka da ne daju protivniku za hulenje. 1tim. 5, 14. Usta koja govore velike stvari i hulenja. otkriv. 13, 5.

1. **HUM**, húma, *m. collis, brežuljak, glavica* (kao što se ističe kod human, humina i možebiti Humnaci, svagda treba razumjeti visinu nižu nego je, planina, gora, brdo itd.). — *Akc. kaka je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. húme, húmi (húmovi).* — *u stoji mješte negdašnjega l, koje se nahodi* (pisano l) u starijim spomenicima i pošto se javlja u (u drugoj polovici xiv vijeka, *vidi* kod humski); u jednom primjeru pisca čakavca xvi vijeka pisano je holm (*vidi* drugi primjer kod a)). — *Riječ je praslavenska* (chłmъ), *isporedi* stslav. hlъmъ, rus. холмъ, češ. chlum, pol. chełm. — *Po svo* je prilici riječ germanska (Miklošić), *isporedi* stslav. hólms, otočić u rijeci, anglosaks. i engl. holm. — *U naše se vrijeme naj češće upotrebljava kao ime mjesta.* — *Između rječnika u Stuličevu* (collis, clivus, mons' s dodatkom da je useto iz brevijara), u *Vukovu* (hum, 1. der hügel' collis'. 2. brdo u Lovčenu. — um, 1. vide hum. 2. brdo u Hrvatskoj kod Plaškoga s primjerom: Magla na Um, kiša na guvnu), u *Daničičevu* (hlъmъ). a) *uopće.* Međa je „Klčevištema“ išla, među psi dol i među hlъmъ (Glasnik. 15, 285 god. 1848?). D. Daničić, rječn. kod hlъmъ. Holmi, pokrite nas. Korizm. 101b. Hvalite, humi, poja i sva drijeva. Zborn. 151b. Nađoh se srid huma. D. Zlatarić 72*. Blagom starijih brda i blagom vječnijeh humova. D. Daničić, 5mojs. 93, 15. Na svakom visokom humu. 2car. 17, 10. Za hum sitnu djecu uklanjajte. Osvetn. 2, 67. Da si gledač, pa da nagledaš se, kđ ja sada s huma visokoga. 2, 99. — b) *kao ime mnogijem mjestima* (brežuljima, gorama, selima), *n. p. aa)* *nekoliko brežuljaka i brda u Hercegovini od kojih je naj znamenitije brdo što je dalo ime negdašnoj Humskoj Zemlji* (*vidi* kod humski) *iliti Zahumji, Zahumju* (*vidi* obaje). Više brda u Hercegovini pod ovim imenom (Hum) imade, al' od svih naj znatnija je planina „Hum“ u blagajskoj nahiji od koje po svjedočanstvu Porfirogenita (Cap. 93 de amminis. imp., *vidi* Doc. hist. rač. 407) ova zemlja prozvala se je humska i zahumska, piše bo: „Zachulmi dicti sunt a monte Chlumo nuncupato; et alias Slavorum dialecto Zachulmi dicuntur ii qui post collem habitant, quando quidem magnus inibi collis est in cuius vertice urbes duae sunt Bona et Chlum; retro montem vero flumen Bona quod Graecis καλὸν significat“. — a to iz tog izvodim što rijeka „Buna“ ovdje izvire. F. Jukić, samjop. 58. — *po riječima Porfirogenetovijem bio*

je i grad Hum na istom brdu. — bb) *brdo u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Na zapad od Pastorka a na jug od Svilajinca diže se vis Hum (tamo se izgovara prosto „Um“). M. Đ. Miličević, serb. 1091. — cc) i dd) *vidi u Vukovu rječniku.* — ee) *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 180. — ff) *dva sela u Hercegovini: u okrugu sarajevskom.* 22, i u mostarskom. 254. — gg) Hum-Lišani, *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* 220. — hh) u Hrvatskoj: aaa) *dva sela u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. hrv. 84. — bbb) *pet sela i jedan naselak u županiji varaždinskoj.* 94. 96. 98. 100. — ccc) *naselak u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* 117. — ii) Hum, *selo i pusta, Hum varoš, selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* 139. — kk) *selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj.* Glasnik. 40, 18.

2. **HUM** (ili um?), *f. oholost* (?). — *U dva pisca Slavonca xviii vijeka.* Na moru od poslova uvijek pliva hum njihova... V. Došen 26*. Ali prije nego ja hum njegovu vama očitujem. D. Rapić 199. Fariseo u svojoj humi uzdiže se svrhu sviju drugi. 381.

HUMAC, húmca, *m. dem.* 1. hum. — *Akc. se mijenja u voc. hūmčō, hūmci.* — *Između rječnika u Stuličevu* (s dodatkom da je useto iz brevijara), u *Vukovu* (humac, 1. dim. v. hum. 2. mnoge se glavice tako zovu, n. p. u Grahovu, u Boči kod Novoga. — umac, 1. vide humac. 2. glavica u Grahovu s primjerom iz narodne pjesme: Širokijem drumom niz Grahovo a do Umca i Mečita starog, u *Daničičevu* (hlъmъ). a) *uopće.* Humce i glavice napokon došije. I. T. Mrnavić, osm. 106. Načeće govorit... humcima (štamparskom griješkom hunicima): „Prikrite nas!“ S. Rosa 159b. Vrh jednoga humca. S. Ćubiša, prič. 128. Kad se pogleda na položaj ovoga humca. M. Pavlinović, razl. spis. 65. Stade jeka humca viš Grahovca. Osvetn. 2, 128. — b) *ime mjestima* (*vidi* i u *Vukovu rječniku*). aa) *Altinu je išla međa*, st. Ravnija na Hlъmъ, st. Hlъmъca u Umečinu (Mon. serb. 94 god. 1830). D. Daničić, rječn. kod hlъmъ. — bb) *vrh u Grahovu u Crnoj Gori.* I na Humac tambor učinila. Nar. pjes. vuk. 5, 313. I na Humac Katuhane nađe. 5, 323. — cc) *selo u Hercegovini u okrugu mostarskom.* Statist. bosn. 242. — dd) *dva sela na Braču.* Humac dohi i gorhi. Repert. dalm. 1872. 41. — *amo spada i ovo:* Obratiti misli moje djevi od Humca čudnovatoj. J. Kavašin 311b.

HUMAČKI, *adj. koji pripada Humcu? Humčanima?* — *U jednom spomeniku xvi vijeka.* Ivan Jakovčić z Dubčan, a mejaš humački, da priseze da je zapametil da je to humačka plemenščina. Mon. croat. 196. (1510).

HUMAK, húmka, *m. vidi* humac. Opazismo pod nama na humku gde se beli manastir. M. P. Šapčanin 1, 66.

HUMAN, humna, *adj. o prisajnu župnu mjestu, ali ne brđovitu, vidi:* „Humno“ u Hercegovini znači upravo župno. S. Novaković, obl. 84. — *isporedi* humnina, Humnaci.

HUMAST, *adj. pun humova, po kojemu su humovi.* — *isporedi* humav. — *Samo u Stuličevu rječniku:* „montuosus, alpinus“ s dodatkom da je useto iz brevijara.

HUMAV, *adj. vidi* humast. — *Samo u Stuličevu rječniku s dodatkom da je useto iz brevijara.*

HUMBA, *f. u Stuličevu rječniku:* „tumulus“. — *Riječ sasna nepouzdana; jamačno je Stulli gdje slo pročitao riječ humka.*

HUMCI, *m. pl. ime selima u Bosni. a) u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 114. — b) u okrugu Donje Tuzle. 192.*

HUMČANI, *m. pl. selo u Bužanima (uprav ljudi koji žive na humcu, vidi Humčanin). — xv vijeka. Juraj Brajanić s Humčan. Mon. croat. 75. (1450). Pridoše v Humčane v Bužah. 121. (1484). Franko Birinić s Humčan. 144. (1490).*

HUMČANIN, *m. čovjek s Humca (sela) — Od xii vijeka. Radovan prè se na Hlmsčani. Starine. 13, 208. (1185). Humčani se žene među sobom. S. Ćubiša, prič. 130.*

HUMČAK, *humčka, m. u Stuličevu rječniku: v. hmućak (sic). — nepouzdan.*

HUMIČI, *m. pl. selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 106.*

HUMIN, *n. ime muško. — xvii vijeka. Huminu z Grede... Huminu Cvijetiću na Gredi. Starine. 11, 125. (1678).*

HUMKA, *f. vidi 1. hum, od čega postaje nastavkom žka; može se shvatiti kao deminutiv; u osobitom smislu znači: brdašce ili rpa kamenja ili zemlje što je kao granica između zemalja različitijeh gospodara. — isporodi hunka. — Akc. se mijenja u voc.: hūmko, hūmke, i u gen. plur. hūmākā. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikašinu (humka, brdašce, tumulus, monticulus, collis), u Belinu (monticello di terra, 'tumulus' 496*), u Bjelostjenčevu (v. brdašce), u Vukovu (der grenzhügel zwischen besitzungen, 'tumulus limitaneus'), u Daničičevu (hlmska, 'tumulus'). Selu je Vučjemu Dolu išla međa na hlmsku dubravičku i na vučedolsku hlmsku' (Mon. serb. 199 god. 1881). D. Daničić, rječn. Umka više puta. Glasnik. 25, 66. (1800). Humka ne laže, ako međaši. Ne ima na siniji (stolu, astalu) humke (kaže se kod objeda, kad se tko usteže uzeti jelo i piće). Nar. posl. stolan. 77. Da je šunka kolik humka pojeli bi toliki gosti. 78. Začniše i brda i humke. Osvetn. 3, 152. Ispod Vlasotinaca ima breg, kao kakva divovska humka. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 18. — I kao ime mjesta: a) mjesto blizu Mostara u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 11. — b) seoce u Bosni u okrugu bašolućkom. Schem. bosn. 1864. 34.*

HUMLANI, *m. pl. selo u Slavoniji u županiji virovačkoj. Razdijel. hrv. 140.*

HUMLANIN, *m. čovjek iz Humske zemlje (vidi kod humski). — Plur.: Humjani. — Od xiii do xv vijeka i u narodnoj pjesmi prošloga vijeka (kao prezime?), a između rječnika u Daničičevu (Hlmslanin, 'čovjek iz hlmske zemlje'). Si su Hlmsjane koji se kleše. Mon. serb. 84. (1249). Voja Primoraniu voja Hlmslaninu. 247. (xiv vijek). Koga nihi sudb osudi Humjana. 460. (1459). Jeli mi dobro zdravo zete Đuro Humjanine? Nar. pjes. bog. 219.*

HUMLJE, *n. coll. 1. hum. — Samo na jednom mjestu xviii vijeka gdje se misli na selo Humac na Braču. Tvā crkva... nij... u dolini, neg vrh brda i na Humje. J. Kavašin 311b.*

HUMNINA, *f. mjesto (humno) po kojemu su humovi, ističe se kao protivno brdovitu mjestu. — U naše vrijeme u Hercegovini. U Mostaru kažu: 'Otišao u Humninu' (za onoga koji je otišao od Mostara k moru) a 'Otišao u planinu' (za onoga koji je otišao na protivnu stranu od Humnine). (S. Novaković?). G. arh. N. Dučić mi kazao da 'humno' znači u Hercegovini 'župno, pitomo' na suprot planinskome oštrom. 'Umhaci' (t. j. 'Hum-*

haci') zovu se — kako g. arh. N. Dučić tvrdi — u gornjoj planinskoj Hercegovini stanovnici dođe moru bliže Hercegovine (koji u leto gore u planine stoku na ispašu izgone). (S. Novaković?) Meded ide planinom, mededica humninom... (odgonetaj: dan i noć). Nar. zag. nov. 59.

HUMŃACI, *Humňák, m. u Vukovu rječniku: Umhaci, Umhaka, nekako pleme negdje u Hercegovini (kao što jedni govore, na zapadnoj strani oko Duvna). kažu da Umhaka naj više ima zakona rimskoga, ali ih ima i turskoga; svi se nose kao seljaci u Hercegovini i drže mnogu stoku (koze i ovce), s kojom naj više, i leti i zimi, žive po planinama; žene onijeh koji su turskoga zakona ne kriju se. — vidi i kod humnina.*

HUMORITI SE, *humorim se, impf. mrgoditi se. — U Stuličevu rječniku: v. nahumoriti se, i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

HUMOVIT, *adj. pun humova. — U jednoga pisca našega vremena. Gora humovita. Đ. Daničić, psalm. 68, 15.*

HUMSKĀ, *adj. koji pripada humu, humovima (vidi 1. hum). — Između rječnika u Stuličevu (collis, montis, clivi, ad collum etc. spectans' s dodatkom da je useto iz brevijara) i u Daničičevu (hlmskyj). — U osobitom se smislu Humska Zemlja (ili Zahumje, Zahumija) zvaao kraj od Neretve ne baš do Trebiña (kao što kaže Daničić) nego do nekakva mjesta više Rijeke kod Dubrovnika, vidi: 'A Rausio Zachlumorum principatus initium habet, et protenditur ad Orontium flumen usque' (do Neretve). Konstantin Porfir., de admin. imp. cap. 30 (Doc. hist. rač. 403) i: 'Il confine tra Chelmo (t. j. Hlms mj. Hlmska Zemlja) et Zenta è la città di Rausa; et poi l'è una croce fatta in una pietra grande in Ombla sopra Prievor; et è un luogo appresso il fiume di Trebine, detto Honclias (zar Humč ili Humski las?) là dove è una gran pietra con il segno; et poi va verso Rudine et in Gazca et sin' a Sutiescha. Da levante riman Rassia, ch'è la gente di Trebine, Rudine et Gazca. Da ponente resta la regione (griješkom regione) di Chelmo, cioè Popovo, Lubine, Gliubomir, Vetriza et Nevesigne. Il confine tra Chelmo et Bosna è secondo nasce il fiume di Narente in Visseva et come corre il detto fiume verso Cogniz'. M. Orbini, regno degli slavi. 993. u istoga pisca i u drugih se riječ Chelmo shvaćala i u širem smislu i o svoj Hercegovini. — u Daničičevu rječniku: Zapadni kraj srpske države na moru od Neretve do Trebiña zvaao se 'hlmska zemlja': 'Velij kralj, naměstnyj gospodin vñse srbske zemlje i Dioklije i Dalmatije i Travunije i hlmske zemlje' (Mon. serb. 9 god. 1222—1228). tako se jedan put zapisao kralj Stefan Prvovjedeni; a što je isti kralj istom takom prilikom u drugom spomeniku (Mon. serb. 11) mjesto riječi 'hlmske zemlje' zapisao 'Zahlmsije' (vidi 'Zahlmsija'), to držim da svjedoči da je 'hlmska zemlja' i 'Zahlmsija' bila jedna zemlja; tomu je potvrda što je bio vladika koji se za kralja Milutina pisao 'jepiskup hlmskyj' (Mon. serb. 60 god. 1298—1302. 69 god. 1305—1307. Okáz. pam. šaf. 54). pa dva jetopisca pišu da ga je postavio sv. Sava u hlmskoj zemlji' (Okáz. pam. šaf. 59. 69). a jedan veli: 'vñ zahlmskoj zemlji' (69). a sva trojica vele da je vladikovao 'vñ hramè prèsvetyje Bogorodice' (59). nemu je stolica bila u Stonu (59). a to pokazuje koliko se na zapad prostirala 'hlmska zemlja', su čim se podudara i to što su Jurjevići (xv vijeka) bili od humske zemlje, a držali su Drijeva i Svjetilo (Mon. serb. 288 god. 1419). što kralj Prvovjedeni*

u gornjem primjeru imenujući svoje zemlje osim „hlmske zemlje“ (ili na drugom mjestu osim „Zahlmije“ koju vidi) pomiče i „Travuniju“, to pokazuje da trebińska župa nije bila u humskoj zemlji ili da je humska zemlja dopirala do te župe; tomu može biti potvrda što kralj mađarski Matijaš (1465) dajući sela fratri Aleksandru Dubrovcianinu veli da su tri sela (po imenu „Nerizi, Gñilišta, Logica“) u luci u humskoj zemlji, a tri (po imenu „Česvinica, Neciječ i Gorica“) u župi Trbišću, a tri („Sut Stipan, Kuti, Mokrine“) u župi Dračevici“ (Mon. serb. 494). ali je župa trebińska bila mañe znatna, koje valja misliti i po tome što je ostala samo župa, te se bez sumnje često misli i ona u humskoj zemlji; tako kralj Radoslav (1234) bez sumnje misli svu zemlju do Zete dajući Dubrovčanima slobodu da trguju „po hlmskć zemlji i po Zet“ (Mon. serb. 19). tako i letopisac veli da je sin Stefana Nemañe Vukan bio knez „vsoj Zete i hlmskoj zemlji“ (Okáz. pam. šaf. 51). da joj je na sjeveru bila međa Neretva tomu je svjedočanstvo što Hrvoje herceg spljetski piše (1404) iz Zvečaja da će vojske svoje poslati „prizv Neretavu u humasku zemlju“ (gdje griješkom pisarskom stoji „a“ među dva suglasna) (Mon. serb. 252 god. 1404). ban se bosanski Stefan pisao „gospodina svem zemljam bosanscem i hlmscem“ (Mon. serb. 102 god. 1332 u *pozniem prijepisu*). „ban Bosni i Usori i Soli i gospodina homskoj“ (gdje griješkom stoji „o“ mjesto „u“) „zemlji“ (Mon. serb. 105. 108 god. 1333 u *pozniem prijepisu*). a poslije i kraljevi bosanski Dabiša, Ostoja, Tvrtko Tvrtković, Tomaš i Stefan Tomašević: „kralj Srbijem, Bosni, primoriju, hlmskć zemlji“ (Mon. serb. 225 god. 1395. „humsci“. 281 god. 1398. „humci“. 258 god. 1405. „homsci“. 429 god. 1444. „humsci“. 485 god. 1461). u povelama se njihovijem pomiñu kao svjedoci „ot hlmske zemlje“ knezovi i vojvode (Mon. serb. 226 god. 1395. „humake“. 249 god. 1400. „humskje“. 283 god. 1419). tako i u povelji Jurja Vojislaića sinovca vojvode Hrvoja („humiske“. 379 god. 1484). selo „u hlmsci zemlji, u ime Velijake“ dade kralj Dabiša svojoj kćeri Stani (Mon. serb. 225 god. 1395). u području hercega Stjepana bijahu „ludi humke zemlje“ (Mon. serb. 457 god. 1458). — humska je zemlja XIII vijeka bila knežstvo a starješina joj veliki knez, koji imao svoje vlastele i kojega sin bješe župan: „knez velij hlmsky Anđrj“ (Mon. serb. 24 god. 1234—1240. 34 god. 1249). „knežstvo hlmsko“ (48. 45 god. 1254). „vlastele hlmsci“ (45). „Župan Radoslav, sin kneza Andreja hlmskoga“ (44). „gospoda raška i humska“ 217. (1391). „gospode bosanske i homske“ (gdje griješkom stoji „o“ mjesto „u“) (220 god. 1391). poslije se herceg Stjepan i sin mu Vladislav pisao „gospodar hlmski“ (441 god. 1450). cf. „Stjepan“. u ñega su bili i „vlastele hlmsci“ (459 god. 1458). za ñega stoji u jednom prijepisu „hercege homski“ (Spom. sr. 2, 113 god. 1448—1449). ali je bez sumnje pogriješka; i sin se ñegov Vladislav pisao „gospodar hlmski“ (Mon. serb. 493 god. 1465). cf. „Vladislav“. a što je herceg Stjepan dodavao tijekom riječima jošte riječi „knez driñski“, to pokazuje koliko toliko dokle se na istok pružala humska zemlja, t. j. naj mañe do izvora rijeke Drine. vojvoda se Ivaniš Vlatković pisao „vojvoda hlmski“ (Mon. serb. 453 god. 1452). cf. „Ivaniš“. a braća se ñegova pisaše samo: „Žarsko hlmski“ (495 god. 1466). „Agustini hlmski“ (588 god. 1488). „Žarsko, Tadija i Đurađ hlmsci“ (542 god. 1498). — Dubrovčani su plaćali srpskim vladacima „mogoryše hlmske“ (19 god. 1284). 8, 414—416.

HUMSKO, n. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 30.

HUNCUT, vidi huncut.

HUNCUT, m. *ugursuz*, kao *psovka*, ñem. hunds-fott. — *Kaže se i huncutin, huncut, huncut. — Po zapadnijem krajevima* (P. Budmani). — *S drugijem akcentom u Istri*. Huncut „homo nequam“. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 29.

HUNCUTIN, m. vidi huncut, od čega se u množini ne razlikuje.

HUNCVUT, m. vidi huncut.

HUNGITI, hungim, *impf. u Stulićevu rječniku*: „rubar da per tutto“, undique furari, in omnium fortunas incursare“. — *sasma nepouzđano*.

HUNKA, f. vidi humka (m ispred k mijena se na n, ali mislim da gen. pl. nije hunaka nego humaka). — *U Mikašinu rječniku* (kod brdašce): brdašce od zemlje, hunka, grumus“ (štamarskom griješkom „gramus“), „terrae tuber, tumulus“, i u *Vukovu*: unka, vide umka — *I ime selu u Bosni u okrugu bañolućkom*. Statist. bosn. 86.

HUNKATI, hunkam (u *Stulićevu rječniku* i huncem), *impf. vidi huñkati*. — *U Mikašinu rječniku*: hunkati, govoriti u nos „naribus vol de naribus loqui“; u *Belinu*: „naribus loqui“ 506a; u *Bjelostjencu*: hunkam; u *Volstijinu*: hunkati, hunkam; u *Stulićevu*: hunkati, huncem i hunkam, gdje ima i *refleksivno* hunkati se s istijem značenem kao i *aktivno*.

HUNĀAV, adj. vidi huñkav. — *U Stulićevu rječniku*.

HUNĀAVAC, hunkavca, m. *hunkav čovjek*. — *U Mikašinu rječniku*: hunkavac, koji u nos govori; u *Belinu* 506a; u *Bjelostjencu* (kajkavski hunkavac); u *Stulićevu*.

HUNĀAVICA, f. *hunkavo žensko čelade*. — *U Stulićevu rječniku*.

HUNKOVIĆ, m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 16.

HUŃA, f. vidi guña, duña. — *U naše vrijeme u Istri*. Udovicam huñe za ñedarcom, a divojkam jabuko črlene. Nar. pjes. istr. 2, 80. Huña, duña. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 1, 28.

HUŃAVICA, f. vidi huñkavica. — *U Bjelostjencu rječniku*: huñavica u grlu, i koja čini grlo premuknuti (*mislim da ovo nije pravo značenje*), „coryza, gravedo, siccam tussim movet, turbat urinam“. 2. huñavica ili nahod, gda nos, glavu, nebo i grlo zavzeme i napuni, zove se „catarrhus, fluxio, distillatio, gravedo, pituita“; u *Jambrešićevu*: huñavica (*sic*) „coryza“; u *Stulićevu*: „coryza, gravedo“.

HUŃER, m. *ime muško*. — *xiv vijeka*. Huñers i Bojadin Hrančić. Deč. hris. 21. 90.

HUŃIKATI, huñikam (?) ili huñičem (?), *impf. igrati se, skakati*, ali se kaže samo za djecu. u Dubašnici na Krku.

HUNĀKA, f. vidi hunka i humka. — *U Vukovu rječniku*: unka, vide unka s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regementi.

HUNĀKANE, n. *djelo kajijem se hunka*. — *U Vukovu rječniku*: unkañe.

HUNĀKATI, huñkām, *impf. govoriti kroz nos*. — *isporedi hunkati*. — *Riječ je onomatopejska*. — *U Vukovu rječniku*: unhati, govoriti kroz nos „nāseln“, de nare loqui“.

HUNĀKAV, adj. koji govori kroz nos, vidi huñkati. — *isporedi hunkav*. — *U Vukovu rječniku*: unĀav.

HUŇKAVICA, *f.* coryza, nazeba u glavi (u nosu). — *isporedi* huŇavica, kihavica, balaban. — *Od iste osnove od koje je i huŇkati.* — U *Vukovu rječniku*: uŇkavica, vide balaban s dodatkom da se govori u Srijemu.

HUŇKO, *m.* ime muško. — xiv vijeka. Dêd. imê HuŇsko. Deč. hris. 69. 70.

HŮPITI, hŮpim, *impf.* hlepiti za jelom. 'Sad mi srce hupi za ovim, sad za onim'. 'Ne hupi mi srce za ničim, ma da je sada kokošijeg mliječka'. na Braču. V. Tomić.

HŮPNUTI, hŮpnêm, *pf.* zavikati (zaupiti?). — U narodnoj pjesni crnogorskoj našega vremena, i otale u *Vukovu rječniku* ('poltern', 'intono'). Hupnu sestra, bratu govorila. Nar. pjes. vuk. 1, 200. — Nije dosta pouzdana riječ, jer mislim da bi trebalo da glasi upnuti (o izgovaranju slova h u Crnoj Gori vidi koš l. h, a, a) bb)).

HŮPOČAK, hŮpočka, *m.* kao zrnce (ostatak kućina) što se nađe u platnu. — Premda se čuje samo bez h, mislini (prema hupojak, huhojak) da bi trebalo da glasi hupočak. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*: upočak (u Dubrovniku poprdica) 'ein korn in der leinwand', 'granulum in linteo'. Teško upočku na babinu opločku. Nar. posl. vuk. 816.

HŮPOLAK, hŮpôlka, *m.* vidi hupočak i huhojak. — U *Stulićevu rječniku*: 'grumetto di seta, lana etc.', 'grumulus sericus etc.'

HŮPOLAST, *adj.* po kojemu su hupojci, pun hupojaka. — U *Stulićevu rječniku*: 'broccoso', 'grumulis etc. repletus', u kojemu ima s istijem snačenjem i hupojav, hupojčast, hupojčav.

HŮPOLAV, *adj.* vidi hupojlast.

HŮPÔLČAST, *adj.* vidi hupojlast.

HŮPÔLČAV, *adj.* vidi hupojlast.

HŮPÔLČINA, *f.* vidi hupojak (uprav je augm.). — U *Stulićevu rječniku*: 'brocco, brozzolo, grumetto di seta o lana che risulta nei fili o nei panni', 'grumulus sericus, laneus'.

HŮRČ, *m.* arap. tur. churğ, velika torba (veća od hegbeta) što se nosi na jednoj i drugoj strani od sedla. — U naše vrijeme u bosanskom pjesmama. Beg Husrev-beg haznadara viknu: 'Čuješ li me, Bećo haznadaru, donesi mi dva hurča dukata, pa ih podaj begu Ľuboviću'. Kad to čuo Bećir haznadaro, dađe begu dva hurča dukata. Beg Husrev-beg veli Ľuboviću: 'Na poklon ti jedan hurč dukata, a drugo ti ja u zajam dajem'. Nar. pjes. hörm. 1, 15. Pa zavika haznadara svoga, a haznadar hurče unosio. 1, 89.

HUREMI, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 140.

HURIJA, *f.* jedna od prekrasnijih djevojaka što Turcima obećava Muhamed da će uživati u raju, arap. ĥaura, plur.: ĥür, pers. tur. ĥürî. — U naše vrijeme kod Turaka. Izišle su genetske hurije. Nar. pjes. hörm. 1, 216. Iz geneteta iziše hurije. 1, 327. Muhamed udri svojim buzdovanom u vrata i zaviče: 'Petre! otvor' der kapiju, da sjedem na onu zlaćenu saĝadu koju su hurije vezle od mog rodeña. Nar. prip. vrč. 55. Hurije te divne zarobiše. P. Petrović, gor. vijen. 70. Hurija, andeli u turskome raju (sve djevojke naj ljepše). V. Vrčević, nar. prip. 229.

HŮRJAT, HŮRJATIN, *m.* vidi horjat, horjatin. — xviii vijeka. Gdje uzroči slo prevelo jedan hurjat Masanjelo. J. Kavašin 189^b. Do tri meni hurjata pute moje pritjecaju. Nar. pjes. bog. 59. — Neg li ću se poklonit ja jednome

hurjatinu. 18. Godi mi se sramota s hurjatinom udariti. 47.

HŮRMA, *f.* datała, pers. tur. churmâ. — U *Vukovu rječniku*: urma, 'die dattel', 'palmula'.

HURSAR, *m.* vidi 1. gusar. — *Rijetko u starijem knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (hurissari, 'latro'). Vspomenuše mi bēdy svoje na mori, slučajašteje se imê otê bezbožnyih hurissari. Mon. serb. 66. (1802). Szda građs sê velikoju tvrđdyneju za naležešteje radi napasti bezbožnyih hurissarij. Danilo 182.

HUS, *m.* u *Mikašinu rječniku*: hus, robak, crv koji grize lozje, volux, volucra', i u *Stulićevu*: hus, crv koji grize loze, volucra, convolvalus'.

1. HUSA, *f.* vidi 1. gusa. — *Od xiv do xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Ašte se uhvati u husê ili u kradi. Zak. duš. pam. šaf. 42. Kako nê svētae onomuj koŭu ni huse ni tatbe. Mon. serb. 267. (1405). Što imê usme husa i što imê se ukrade. 267. (1405). Gde ga ubije husa. 351. (1428). Nigdir ne dahnu kroz huse proklete. Ğ. Držić 403.

2. HUSA, *m.* vidi 2. gusa. — U *Stulićevu rječniku*: husa, v. gusa i griješkom huza, 'pirata'.

8. HŮSA, *m.* vidi Huso. Zorno Ture Parpoviću Husa. Oglad. sr. 190.

HUSAIN, *m.* vidi Husein. — U jednoga pisca xvii vijeka. Tim car pušu velikoga Husaina (drugdje Huseina) smaknu onada. I. Gundulić 296. Vezijera ovdi velikoga Husaina (drugdje Huseina) se šator propa. 323. Ćor-Husain paša bio i beg im je i vojvoda. 326. Husaina smakne i snimi. 327.

HUSAN, *m.* selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. hrv. 115.

HŮSĀR, husāra, *m.* vidi 1. gusar. — *Atk. kaki* je u gen. sing. taki je u ostalijem pačētima, osim nom. sing., i voc.: hūsāru ili hūsāre, hūsāri. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (Dalmatini za tolvaja i razbojnika drže; drugi za viteza, koňanika), u *Voltigijinu* ('ussaro', 'husar'), u *Vukovu* (usar, vide gusar s primjerom iz narodne pjesme: U ņoj ima do dvan'est usara), u *Daničićevu* (husari, gledaj gusari).

a. sa snačenjem kazanijem sprieda. Našstvijems husari razoreni. Domentijan^b 45. V. brzyht golijah mužije krave husarije glagoljmyi. 181. Ako tati ili husari uzme. Mon. serb. 102. (1832). Za carevê dlygove da gredutê prêdsudije: za kravê, za tati, za husarê. Zak. duš. pam. šaf. 38. Da plati jako i tati i husari. 39. Ašte se obrêšteti husari ošdê prêzt dřižavu krajištnika. 41. Husara i tata da nêst. ni u čijemê prêdêlu. 41. U kojimê se selê obrêšteti tati ili husari, tozi selo da se raspe, a husari da se obêsiť strsmoglavê, a tati da se oslêpiti, i gospodari sêla togo da se dovedeti svezani k caru da plaća vse što je učinili tati i husari otê isprva, i paky da se kažeti jako tati i husari. 41. Da se tizi gospodarije kažuti kako husari i tati. 42. Tati i husari obličny. 42. Husarije i tatije. 42. Kê razbojniku i husaru. Aloks. nov. 44. Na husare mora. Š. Budinić, ispr. 128.

b. po maĝ. husár (koje je opet po svoj prilici uzeto iz kojega južnoga slavenskoga jezika), lako oružani koňanik. — *Od xvi vijeka (ako amo spadaju prvi primjeri), vidi i u Bjelostjenčevu i u Voltigijinu rječniku.* Francisko Kontarin husarov poglavije. Š. Kožičić 50^a. Oružnikom i husarom ne da vntar. 57^b. Mihal husar. Mon. croat. 310. (1599). Gda bi se nazad iduê a husarmi

zastali. P. Vitezović, kron. 208. Ti to znaoš, udri po usaru. Š. Stefanac 10.

HUSAREV, adj. koji pripada husaru. — U *Daničičevu rječniku*: 'husarevč', toč. 'husarč': meda je Selčanima išla do vinograda husareva' (Glasnik. 15, 303 god. 1848?).

HUSAREVAC, husarevca, m. u *Daničičevu rječniku*: 'husarevč', manastir je Treskavac imao, vinograd berivojevi husarevč' (Glasnik. 13, 876).

HUSARIN, m. vidi husar, a. — U *Vukovu rječniku*: usarin s primjerom iz narodne pjesme: U gori je usarin Mileta.

HUSARIT, adj. pun husara, u kojemu ima mnogo husara, vidi gusarjiv. — U *Vukovu rječniku*: usarit, banditen-, ubi latrones versantur' s primjerom iz narodne pjesme: Pred njima je gora usarita.

HUSARSKĀ, adj. koji pripada husarima. — U *Daničičevu rječniku*: 'husarskyj', praedonum': meda je selu Lubiču u Peku išla, na husarsku padč' (Mon. serb. 199 god. 1881).

HUSARSTVO, n. osobina onoga koji je husar. — Na jednom mjestu xiv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (husarstvo). Sijim obrazom da umaliti se tatba i husarstvo. Zak. duš. pam. šaf. 41.

HUSATI, husam, impf. biti, tući, lupati. — Na jednom mjestu xvii vijeka (vidi i 2. busati, 2, b)). Rve udorac grād obilni, mlati, hvista, husa, lupa. I. Gundulić 548.

HUSEIN, m. (arapsko) tursko ime muško. — Od xvii vijeka (vidi kod Husain). Ali ne šće sluga Huseina. Nar. pjes. vuk. 8, 9. Do onoga Pange Huseina. 8, 214. Al' eto ti Nakić-Huseina. 3, 235. I dozivlje slugu Huseina. Nar. pjes. juk. 369.

HUSEINBEGOVAČA, f. vrsta kruške. — U *Vukovu rječniku*: useinbegovača, art birnen', 'piri genus' s dodatkom da se govori u Jadru (u Srbiji).

HUSEINOVIĆI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 28.

HUSIKIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 140.

HUSINA, f. selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Husina (Morančani). Statist. bosn. 122.

HUSINAC, Husinca, m. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Husinec. Razdijel. hrv. 104.

HUSITI, husim, impf. vidi gusiti. — Od xiv i xv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu*. Što se nade i husi ili ukrade. Zak. duš. pam. šaf. 39. Ukradeni mi je ili hušeni (koči). Mon. serb. 358. (1428).

HUSJE, n. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 75.

HUSNIĆI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolućkom. Statist. bosn. 92.

HUSNUTI, husnem, pf. u *Mikajinu rječniku*: husnuti, ugriznu ti, sumere bolum', i u *Stuličevu*: (jamačno griješkom) husnuti, sumere bolum'. — isporodi hustati, hustiti se.

HÚSO, m. hyp. Husein. — isporodi Husa. — Akc. se mijena u voc. Húso. — U naše vrijeme. Osta Huso nogom kopajući. Nar. pjes. vuk. 3, 10. A to začu delibaša Huso. Pjev. crn. 52^a. Čuj me, Huso, moja vjerna slugo! Nar. pjes. juk. 369.

HUSOVATI, husujem, impf. vidi gusovati. — U *Daničičevu rječniku*: 'latrocinari' s primjerom: Po suši ili po moru se husujuštiimi husovavše. Šaf. lesek. 77.

HUSOVIĆ, m. prezime (po ocu Husu). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Na Turčina Husović-Jašara. Nar. pjes. vuk. 4, 404.

HUSREPOVCI, m. pl. selo u Bosni u okrugu bańolućkom. Statist. bosn. 92.

1. **HUST**, m. u *Daničičevu rječniku*: 'Hustč', selima Slamodraži, Dobrodolanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla je meda, u kamenu u Hustč' (Mon. serb. 86 god. 1827). selu je Brodu crkve arhandelove u Prizrenu išla meda, na dčl. na Hustč' (jamačno isti) (Glasnik. 15, 282 god. 1848?).

2. **HUST**, m. nejasna riječ: buka? ili mnoštvo na jednom mjestu skupjeno? gomila? rpa? — U tri pisca xv i xvi vijeka. Oblak gust prikrilo nebo dima, miga, gromi u hust. M. Marulić 17. Svaki se bojaše, jer Betulijani oružnih hust staše nad njimi u strani. 56. I da ljudi huste zaskoče na čistih. 57. Mnogu pratež ondi razuzeše u hust. 57. Srjetoh veći broj od vila, ner li je pčela roj u hustu stojeći. M. Vetranić 2, 111. Od pčela pride roj u hustu leteti. 2, 154. Zač se di da je crikva sveta strašna k(a)ko hust vojske g boju dobro narejene. Nauk. brn. 49^a.

3. **HŪST**, m. cannabis degener (nec mas nec femina); frutex. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12.

HUSTATI, hustam, impf.

a. škrgutati. — U jednom primjeru xvi vijeka. (Vuk) na naga reži i husta još zubi. M. Vetranić 1, 46.

b. vidi hrustati, hrstati, hrskati. — isporodi husnuti. — U dva pisca čakavca xviii vijeka. Tim tvo'e srce da se hrani što hustaju prašči zubi. A. Vitalić, ost. 884. Ki se svakom jahat pušta, vele trudi, malo husta. J. Kavanin 155^b. Svaki smrdom posrjed usta Bogu ogrustne hvaste husta. 449^b. Od molitve kâ u kući otčenaše husta mlaščuč. 450^a.

HUSTAVAS (?), Hustavsi (?), f. mjesto na Braču. — xii vijeka. U Hustavse. Starine. 18, 207. (1185).

HUSTITI, hustim, impf. u *Stuličevu rječniku*: v. podbadati. — nepouzdano.

HUSTITI SE, hustim se, impf. žvatati (?), najedati se (?). — isporodi hustati. — U naše vrijeme u Istri. Već su sini se na brzu ruku kod vuki pojili, tako da hoj niš ne ustane. kad ih je mat videla, kako se to oni huste, reče hin: 'Kodi vuki jiste i hustite se, postali leh vuki!' Nar. prip. mikul. 18.

HŪSTOLINA, f. što ostane od grozda (grožda), kad se s naga obrune sva zrna. — isporodi hustovina, grozdovina, host, hostine, osobina, šipurina. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Belinu* (racemus nudus' 856^b; raspuglio, cioè grappolo senza acini' 'scopus' 781^b) i u *Stuličevu* (racemus nudus'). U jesencu nu prihode priko mora modrokosi, ter oštipu do jagode što na divjoj raste lozi; i dode mi još plakati gdi obisnu hustoline, kako da sve grād pomlati. M. Vetranić 1, 15. Kad li podu grozdje krasti... s hustolinom sve prožderu. A. Sasin 171^b. Ona hustolina od grozdja isahne. I. Jablanci 205. Na grozdju od hustoline ne dugačak kraj ostane. 212. Hustolina, raspuglio senza acini (Dellabella), traubenkamm, v. grozdovina. B. Šulek, im. 112. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — U *Belinu rječniku* ima i množina s drugim

značenem (vidi kod hustovina): ,avanzi di paglia, o fieno mangiato', ,palea praerosa' 535^b.

HUSTOVINA, *f.* *vidi* hustolina. — *U* Mikalínu rječniku: hustovina, grozdovina ,scopus' i *u* Stuličevu. — *U* Mikalínu rječniku množina hustovine ima nešto drukčije značenje: hustovine, ogrizine od slame al' sijena ,palea praerosa vel fenum praerosum', a iz nega i *u* Stuličevu.

HUSUMOVCI, Husumovaca, *m. pl.* selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 114.

HUŠKAŃE, *n.* djelo kojijem se huška. — *U* Bjelostjencevu rječniku.

HUŠKATI, huškam, *impf.* vikati, bućati; zvati; pa u osobitom značenju i o glasu u sove. — *U* Bjelostjencevu rječniku: 1. huškam ,vociferor'. 2. huškam kakti sova ,cucubo'. 3. v. klamo; *u* Voltigijinu: (po svoj prilici griješkom) huškati ,vociferare', ,aussprenge'; *u* Stuličevu: (bez sumnje griješkom) huškati ,vociferari' s dodatkom da je uzeto iz Haddeličeva.

HUTA, *f.* *nem.* hütte, koliba. — *U* naše vrijeme kod ugarskih Hrvata, a između rječnika *u* Bjelostjencevu (huta, koliba). Van su ga izvezli i pred hutu stali. Jačke. 182.

HUTIN, *m.* selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 70.

HUTMAN, *m.* *nem.* hüttemann, rudar. — *U* naše vrijeme u Bosni, a između rječnika *u* Vukovu (kod rudara u pripovijeci o Srebrnome caru). Više besjeda u bosanskom rudarstvu nemačkih imade, kanoti: ,šlegen, karan, hutman, orat' itd. F. Jukić, zeml. 6—7.

HUTOVO, *n.* selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 252.

HUZDA, *f.* *vidi* uzda. — *U* crnogorskim pjesmama našega vremena. Pod tusatom huzda srebrnije. Nar. pjes. vuk. 5, 348. Koñi su... zlatnijem huzdam zahuzdani. Pjev. crn. 188^b. — *Mislim da bi trebalo čitati i u ovijem primjereima* uzda (*vidi* o izgovaranju slova h *u* Crnoj Gori kod 1. h, a, a) bb), ali isporodi i ohuzdati i fuzda.

HUZIĆ, *m.* ime mjestu. — *Prije* našega vremena. Huzić. S. Novaković, pom. 150.

HUZŪR, huzūra, *m.* mirovanje, poćivanje, mir, pokoj, arap. huđūr, tur. huzur. — *Od* xviii vijeka, a između rječnika *u* Belinu (agio, commodo o commoditā', ,comodum' 52^b; ,comoditas' 205^b) gdje se naj prije nahodi, *u* Stuličevu (uzur, commoditas, otium, opportunitas, facultas, tempus'), *u* Vukovu (uzur, *n. p.* živi na uzuru; to je uzur ,die musse', ,otium' s primjereima iz narodnih pjesama: Caru zevka nema ni uzura. Koji Turci leže na uzuru, nima radi iz okola raja). Posidovanje i uživanje svijui života podobnosti, to jest huzura. I. Velikanović, uput. 3, 177.

HUZŪRAN, huzūrna, *adj.* koji živi na huzuru. — *U* Belinu rječniku samo adv. huzurno ,comode' 205^b; *u* Stuličevu: huzuran i uzuran, accommodatus'; *u* Vukovu: uzuran, *n. p.* čovjek ,bequem lebend, müssig, sorgenfrei', ,curis vacuus, otiosus'.

HUZŪRENE, *n.* djelo kojijem se huzuri. — *U* Vukovu rječniku (uzurede).

HUZŪRITI, huzūrīm, *impf.* živjeti na huzuru. — *U* Stuličevu rječniku: uzuriti ,suis inservire commodis, sibi bene velle, sibi consulere', i *u* Vukovu: uzuriti ,musse haben', ,otiari' s primjereima: Niti kisne, nit' ga sunce žeže, nego uzuri, jede i pije.

HUZŪRLIJA, *m.* huzuran čovjek, tur. huzurlu.

— *U* Vukovu rječniku: uzurlija ,bequem lebend', ,otiosus' s primjereima iz narodne pjesme: Što mi kažeš uzurlijo Turke, lasno im je činiti junaštvo.

HUŽET, *vidi* huget.

HV, ova se dva glasa često izgovaraju kao jedan glas: *f.* ovaj se izgovor potvrđuje od xviii vijeka, i *u* nekim krajevima, gdje se sad ne izgovara h, počeo je prije nego je ovo slovo ispalo, tako se još *u* njima čuje *n. p.* fala, ufatiti mj. hvala, ufatiti, a uz to se izgovara i samo v post: je h ispalo (vala, uvatiti). *f.* se čuje i *u* Crnoj Gori i *u* Boci Kotorskoj, a i *u* Dubrovniku gdje ovoga vijeka sve se to veće širi tako da se sad hv još rijetko čuje i to samo od starije čefadi. — *Da* je nasuprot *u* našem jeziku isprva hv zamijenilo tuđe f, *vidi* kod f (b pri kraju).

HVABAT, hvapta, *m.* *vidi* habat. Hvatat, ebulo (*u* rukopisu xviii vijeka), Sambucus ebulus L., v. habad. B. Sulek, im. 112.

HVĀČATI, hvacam, *impf.* *vidi* hvatati. — *Od* xvi vijeka. Tuga hvaca me kroz dragi obraz tvoji. Š. Menčetić—G. Držić 477. Ona je zaunčica lovaca to jest djavola, koji po ženam duše faćaju. J. Filipović 1, 491^b. Ti si mriža po kojoj mnoge duše ja faćam. 1, 523^b. On se hvaca rukam' *u* ģopove. Nar. pjes. petr. 2, 603. Pohvali se Pašaga subaša, da ga bojno ne hvaca olovo. Osvetn. 1, 39. Pa se stali faćati za vrate, faćali se i klali krvavo. 7, 59.

HVAG, *m.* nekakva riba (vala da nije isto što fag). L. Zore, rib. ark. 10, 338.

1. **HVAL**, *f.* *vidi* hvala. — *isporodi* 3. hval. — (*Rijetko*) od xvi vijeka (*u* nekim se primjereima ne može poznati rod, ali će bez sumnje biti ženski kao i *u* ostalijem). Vi ste pripivali, bugarili dosti, dostojni ste hvali za vaše kriposti. P. Hektorović 45. Za koja dužni jesmo uzdavati. hval i slavu Gospodinu. Š. Budinić, sum. 71^b. S angeli vsi sveti... Bogu hval uspeti s manom račite hit. 194^a. Tebi od mene budi hval, čast i slava. 196^b. Hval da uzdadut Bogu. ispr. 40. Na nega malu hval ki t' *u* čom zabavi. Đ. Baraković, vil. 15. Na svako jigrišće biše hval negova. 342. Na tvoju malu hval oko mu ne preda. 354. Da mu Valijer hval levenstva, mudrovijeće križ vitenstva. J. Kavanin 102^b. Bez spivanja molba i hvali duhovnih. Ant. Kadčić 22. — *vidi* i nahvao.

2. **HVAL**, *m.* ime muško. — *x* i vijeka (*u* latinskijem spomenicima). pa opet xv, a između rječnika *u* Daničevu (Hval). Cedeno et Chvalo. Doc. hist. rač. 111. (1076). 128. (10-0). Syje se knyge napisae otu rky Hvala krstijanina. Starine. 1, 101. (1404) (*vidi* i Mon. serb. 253, *vidi* također Đ. Daničić, nikolsko jevanđeje. xi i star. 3, 1—146 i 4, 86—109). — *Istoga* vijeka dolazi ovo ime kao nadimak (*s* o mj. 1 *u* nom. sing.). Bogiša se je zvao (*u*) dvoru vojvode Radosava prękorom Hvao. Mon. serb. 544. (xv vijek). *vidi* i kod Hvalović i Mihojević.

3. **HVAL**, *m.* *vidi* hvala i 1. hval. — *U* Stuličevu rječniku — nepouzdan.

HVĀLA, *f.* laus; gratiae, djelo kojijem se hvati, hvale. — *Riječ* je praslavenska, isporodi stslav. hvala, rus. хвала, češ. chvála, pol. chwala. — *Ismeđu* rječnika *u* Vrančičevu (laudatio; grates'), *u* Mikalínu (hvala i fala, pohvala ,laus, praeconium'), *u* Belinu (laus' 442^a; ,gloria' 351^a), *u* Bjelostjencevu (hvala, slava ,laus, laudatio, praeconium, gratia'), *u* Jambresičevu, *u* Voltigijinu (hvala i fala ,lode, applauso, elogio', ,lob'), *u* Stuličevu (1. ,laus, praeconium, commendatio'. 2.

,honor, gloria'. 3. ,gratiarum actio'. 4. ,gloriatio'), u *Vukovu* (hvala, 1. ,das lob', ,laus'. 2. ,das loben, rühmen', ,laus'; fala, vide hvala, mit allen ableitungen'; vala, vide hvala), u *Daničičevu* (,laus').

a. *riječ ili uopće djelo kojijem se ko hvali (govori se dobro o njemu). a) uopće.* Blagodarjenje i hvalu vsilaje vsêh vladycê. Stefan, sim. pam. šaf. 4. Hvaly i počesti nenavide. Domentijan^b 128. Vynu hvala jago v. ustêh tvojih. Mon. serb. 9. (1222—1228). Razumê počtene rêči i velike hvale gospodina im. vojevode Sandaļa kako se hvali Vlskcem i ñegovom općinom. Spom. sr. 1, 145. (1419). Vskoj počtennoj česti i hvalê dostojnim našim prijateljem. Mon. serb. 516. (1478). Misu v hvalu Višñega prikaza. Mon. croat. 184. (1508). Antifon na hvalu i čast slavne dêve Marije. Mirakuli. 118. Ne išee hvalu od svoga dostojanija. Korizm. 1^a. Svake plemenite časti i gospodeke fale dostojnomu gospodinu. Mon. croat. 240. (oko 1540?). Ugodna je hvala svaka, od hvaljenijeh ka izljez. I. Gundulić 71. (*Akile*) dostojan svake hvala. G. Palmotić 1, 180. Er dobro izvañe, zamijerna ljepota hvale su najmañe ñe svijetla života. 1, 837. Niti će te pročitati dugom hvalom pjesni skladne. J. Kavañin 43^a. Tijel (*žena*) dobrote neizbrojne ne ima'u hvale zadovoljne. 45^b. Slipoča je dakle tražit i želiti fale. F. Lastrić, od' 198. Bog zabrañuje ñima uzimati u usta svoja zakon i falu ñegovu. ned. 38. Ignatija je s osobitom falom od ñega govorio. A. Kanižlić, kam. 81. Naj posljedni kanon jest na falu Focija. 104. Nadut falom slobodnije svoj glas uzdiže. 800. Lip običaj i dostojan fale. M. A. Rejković, sat. F7^b. Dužni poklon časti i fale zakratiti Bogu. I. J. P. Lučić, razv. 98. Ulagivañe i tašta fala. A. Tomiković, žig. 46. Oj devojoj plava! čula ti se vala čak do Carigrada. Nar. pjes. vuk. 1, 99. Boļe je znano s manom nego neznano s falom. Nar. posl. vuk. 23. Prazna hvala i ženin pobratim (sve jedno je, t. j. nijedno ne vaļa). Prazna hvala neće u torbu. 259. Hvala i ništa, to je barabar. (gledaj: Prazna hvala kese ne puni; *ali ove poslovice nema na svom mjestu*). Hvala je prazna plaća. Hvala ne staje u torbu. 340. Hvala su-boti. Vuk, nar. pjes. 1, 640. Njemu nije trijeba niti moje, nit' ičije hvale. Osvetn. 4, vii. — b) *hvala se može ili hvale se mogu kome davati.* Hvalu ñemu dah. M. Vetranić 2, 95. Svijem bogom hvalu daj. 2, 178. Stavši mu (*Bogu*) hvalu dam cić čuda takova. P. Hektorović 56. Hvale mu (*Isusu*) dajući obilne i nove. 60. I svaki da jezik bude mu (*Jezusu*) hvalu dat. N. Dimitrović 26. Tebi se klanamo, Jezuse prisveti, i hvalu davamo. N. Najlašćković 1, 149. Ohaj tu nevoju, i hvalu daj Bogu. 1, 306. Er se tomu dava hvala gospodinu od svih ļudi. M. Držić 414. Hvalu Bogu daj, o dragi puće moj. 419. Kojе ti ćemo hvale i dike, o nebeska diko, dati? G. Palmotić 2, 70. Dati Bogu hvale. M. Bijanković 81. A popi počnu hvalu davati bogom. P. Hektorović (?) 112. Dajć hvale, jakno Bogu, Belzebubu. J. Kavañin 452^a. Hoću dati velike slave i hvale Bogu. V. M. Gućetić 165. Ostavljam fale, ñemu od Latina date. A. Kanižlić, kam. 55. Jezik davaše falu i slavu Bogu. J. Matović 414. A iz grada svijet susretava, dobitniku dičnu hvalu dava. Osvetn. 4, 53. (*u jednom primjeru ima i predati*: Pridajmo mi hvale Jerolimu. Transis. 287^a). — *uzdavati (gotovo samo Bogu)*: Raba Isukrstova hvalu Bogu uzdavaše. Živ. kat. star. 1, 222. Hvale ti uzdaju. M. Marulić 124. Hvalu tobi vzdaju, Gospodine. Naručn. 78^a. Tijem hvalu ļubavi uzdavam sa svu moć. N. Najlašćković 2, 8.

Hvalu uzdati s punimi usti. Kateh. 1561. B6^a. Na uzdanje hval. Š. Budinić. sum. 78^b. Sina Boļja najdoše ter mu hvalu uzdaše. I. Bandulavić 10^b. Da ja uzprodužim svaki čas uzdavajući ti slave i hvale. M. Jerković 41. I hvale mu uzdajući (*Bogu blaženi*)... J. Kavañin 572^a. Veličanstvu tvomu fale uzdajemo. J. Banovac, blagosov. 350. Vidila je kore andeoske Bogu falu uzdajuće. A. Kanižlić, utoč. 493. Dostojno hvale uzdati tebi. Ant. Kadčić 387. — *prikazivati (Bogu)*. Da dužne imenu tvomu hvale prikazati budemo dostojni. I. Bandulavić 297^a. Fale mu prikazivat. L. Vladimirović 68. — *reći, spovijedati, uskliknuti, pjevati (ovo samo o crkvenom pjevañu)*: Koje hvale hoć da riti budu (*ja*) na te tvoje strile, jedno čineć sad me mriti bez me vile? D. Rañina 114—115. Tim ću hvale ja ñegove po svem svijetu spovijedati. P. Kanavelić, dubrovn. 14. Uskliknite, gore, hvalu. I. Bandulović 68^b. isai. 49, 13. Nu od sad koliku imati falu moć, hvalu ću razliku peti ti dan i noć. H. Lucić 206. Spravno 'e srce moje pjevat hvale tve čestite. I. Đorđić, salt. 375. Pjevajući priviske hvale tvoje. uzd. 117. Spivati hvale božanstvene u crkvi. Ant. Kadčić 21. — *činiti*: Budni da se fala i pogrdne more učiniti imenu Boļijemu ričma našim. F. Lastrić, ned. 114. Golemu učiniše hvalu od toga. I. Jablanci 68. — *dizati, uzdizati, nositi do neba*: Hvalu Bogu dviže. M. Marulić 53. Visokim rad bih ja glasom zazvoniti, i tvoje hvale tja do neba poniti. H. Lucić 261. Do nebesa uzdiže tvoje fale. J. Filipović 1, v. — *sazdavati, zdijevati*: Sve more hvalu ti sazda. M. Vetranić 2, 45. Hvale Bogu sdiva s anđeli u družbi. A. Komulović 74. — *posvećivati*: Hvale posvećuju tvojemu činjenju. I. T. Mrnavić, osm. 21. — c) *hvalama se ko uzdiže, uzvišuje*: Više ñega rebčar hvalom više poni. P. Hektorović 35. Tvoje dobre čudi brojiti se ne haju, koje vridni ļudi hvalom uznašaju. 56. Ki slobodu dižu hvalam do nebesa. G. Palmotić 2, 494. Prionite blagodarit Gospodina i uznositi hvalom vrh visina. I. Đorđić, uzd. 186. Uzveličati ću ñega u fali. J. Banovac, blagosov. 30. Falom svojom uzvisivaše nas svrhu zvizda. A. Kanižlić, kam. 164. Post velikom falom običajem uzvisivati. 245. — *kiti, resi*: Suproti papi mlogostrukom falom nakičenu. A. Kanižlić, kam. 79. On kiti falom papu. 271. Nakiti falom otea svoga. 588. On poče Focija mlogostrukom falom resiti. 392. — d) *ko je hvaļen, kaže se da prima hvalu*: Primaj svake časti i hvale. I. Đorđić, uzd. 126. Niti ja smijem tu falu od tebe primiti. M. A. Rejković, sat. L4^a. — *ili da je u hvali*: Ni l' veće jedini hvaļen da pohvali neg svi na svit ini ki nisu u hvali? I. Ivanišević 281. Neka bude (*duhan*) koje goder vrsti, uz koga list slipluju se prsti kad se kida, oni je u fali. J. S. Rejković 80.

b. u širem smislu, kao slava, čast (*ali slabije*).

a) *uopće*. V. slavu i hvalu inatere Boļije. Mon. serb. 531. (1485). I ovde i svudi ke ti hvalu daju meu svimi ļudi koji te poznaju. P. Hektorović 64. Prez hvale i časti zagluhle stoje. P. Zoranić 11. Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva gori dnom obrati. D. Rañina 130^a. Draga kćerce, diko moja, i moje si dobre čudi, od koje je hvala svudi. S. Bobalević 225. Ako pobijete nas, nijedne hvale ne najdete, ere žene ubijete. Aleks. jag. star. 3, 297. Ka ti će hvala bit, jednoga divjaćna satira pogubit' i žedna i laćna? I. Gundulić 151. Er što ne uze car ostala sva kraljevstva od krtjana, vaša je slava, vaša je hvala. 449. Ne, ne; nu

bi sama ostala, jaknu lani, i opeta tebi jedna tašta hvala od pobijenijeh turskijeh četa. 452. Ali ostaše ne (vojske) junacim naj uzdanijem s bojne hvala na oružju prid Polacim srca ubjena, ruke pale. 475—476. Ne ima hvala tko se boji. G. Palmotić 2, 83. Svijetla će ti bit na svijeti, kralju od Šira, tvoja hvala, kad ti bude lijepa Teti svoga sina sad prodala. 1, 182. Tve ljepote slava i hvala svjetla u mom se srcu kaže. 2, 427. Nije u zabavah od ljenosti drijemat hvala. P. Kanavelić, iv. 8. Ali bi bio za falu nadobitnik, da s vlastitijem oružjem neprijatelja budući prost nadobije ga i dobije nadboj. M. Radnić 379^a. Dikle kijem među lijepijem raste hvala. I. Đorđić, uzd. 17. U Ližbonu, Portugala stolnom gradu, on se rodi, kog bogatstvo, glas i fala mista druga sva nadhodi. P. Knežević, živ. 25. Drugije falu rade pomračiti. F. Lastrić, ned. 419. Ove on poslove s osobitom falom svoje mudrosti jest izvršio. A. Kanižlić, kam. 18. S velikom falom je vladao. 349. Dostojan neumrle fale jest Petar Aleksi-jević. 471. Nije sramota već velika fala prid Bogom. M. Dobretić 141. Stigla je vala do cara. Nar. pjes. vuk. 1, 164. Englezu je po svijetu hvala, što misli svojom glavom. M. Pavlinović, rad. 9. — b) u više konkretnom smislu, o onome s čega biva, dobiva se hvala. Prolića je (taj cvit) sva hvala. M. Držić 16. Ah! ne hvalim neprijatelje, nego kripso ka pod nebi svjetlosti ima dana bjele, i gdi god je, hvala je sebi. I. Gundulić 828. I to je naša dika i hvala pomfu imat vrh tve časti. G. Palmotić 1, 157. Potkuj tvoga dobra koža vranca, neka ti je među braćom fala. Nar. pjes. vuk. 1, 167. Nek je fala i mene i tebe. 2, 584. Al' da vidiš i čuda i fale! kakva dara taste zetu daje! 3, 518. Ta je glava svjema Brd'ma fala. 4, 377. — često i o čeladetu (kaže se i od mila: moja hvalo!). Iže jest hvala Izraeljeva. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Prosti mi, ma hvalo, da toj rih brez stida. H. Lucić 187. Ča mniš, mudrih slavo, Nikola brajene, moja vridna hvalo kriposti svršene? P. Hektorović 70. Ti većma za užet u meni juven plam hotje mi dat viru, nevijerna ma hvalo, da ću bit u miru. N. Najlašćević 2, 82. Pokoli, ma hvalo, ti ne htje lijk mi dat. 2, 42. Nemoj ti žao biti, ere ću za malo donekle ja otit, gizdava ma hvalo. 2, 79. Čerere: Dali moja, jaoh, sva hvala (*Proserpina*) u paklu je sad ostala? I. Gundulić 94. Rinaldo, čas i hvala sve latinske vojske. G. Palmotić 2, 418. O Budiću, hvalo od Hvarskega grada. I. Ivanišević 388. Slavit sad mi 'o knće Andrijaške i gospodu Čepijane, hvale knjižne i junaške. J. Kavačin 111^a. Nuto vale, vlašćkog svetiteja! (*ironički*). Nar. pjes. vuk. 3, 75. Srpska falo i obrano! 5, 459.

c. *djelo (riječ) kojim se ko sam hvali*. Vila nemu tiho odgovara, Dobroslava iz gorice kara: 'Zla ti fala a gore uzdahe!' And. Kačić, razg. 37^b. Mili kume, kamo tvoja vala, što se vališ od nedeje dana? Nar. pjes. vuk. 1, 57. Falila se lepota devojka: 'Presti neću, a ne umem vesti... nasred gore sagradiću crkvu...' Ta se fala čak do cara čula. 1, 159. De je vaša vala i junaštvo? 4, 268. Eto vale tvoga Čaja-paše. 4, 358. Hvala jubičice. Vuk, nar. pjes. 1, 226. — *amo mislim da spada i ovaj primjer u kojemu se zove 'hvalom' čelade što se hvali*: Nu pogledaj na šambeka moga i na tvoju malenu trtanu, pak ti reci, falo izabrana: Ne bojim se Ibri kapetana. And. Kačić, razg. 308^b.

d. *gratiae, riječ ili riječi kojima se pokazuje zahvalnost; izriče se uzrok zahvalnosti ili supstantivom u loc. s prijedlogom na, ili u acc.*

s *prijedlogom za, rijetko u gen. s prijedlogom od*: Komu od veće stvari hvale vzdaju. Transit. 2. Sinovi Israelski Bogu hvalu od oslobojenja podahu svoga. F. Glavinčić, cvit. 395^a. Uzdajemo nemu fale osobite od svijeh stvari. J. Matović 343; u *gen. s prijedlogom radi*: Nemu (*Bogu*) radi službe nih hvalu podavati imamo. F. Glavinčić, cvit. 326^b; u *instr. s prijedlogom nad*: Nad čim Bogu hvalu zdasmo. Mon. croat. 215. (1526); ili *podložnom rečenicom s veznicima da, što (er), u jednom primjeru* (Mon. serb. 554, *vidi kod b*)) kakojre. — *Od xv vijeka (vidi primjer iz Mon. croat. kod b) i Marulićev kod c)*, a između rječnika u *Mikašinu* (hvala Bogu, Deo sint laudes, gratiae sint Deo; hvala tebi, tibi sit gratia), u *Belinu* (uzdavati hvale, gratias agere 623^a; velika ti hvala! gratias ago 356^a), u *Bjelostjencu* (hvala tebe, tibi gratiae, tibi sit gratia), u *Stu-licevu* (hvala komu uzdavati, v. zahvaliti; hvala ti, tibi grates rependo), u *Vukoru* (der dank, gratiae s primjerima: Hvala na konaku! Hvala, brate! Hvala ti na časti! Hvala tebe na tvojoj zdravici, al' nehvala na takoj besjedi!). a) *uopće*. Da kruh naš s hvalu primemo. Kateh. 1561. B6^b. Mjesto para i hvale od hara. Osvetn. 4, 25. — b) i u ovom značenju hvala (ili hvale) daje se, uzdaje se, čini se itd. (isporedi a, b)). Mi hvalu Gospodinu Bogu na tom daru dajasmu. Mon. croat. 165. (1498). Na darov začeh joj hvalu dat. Š. Menčetić 268. Hvalu ću dat Bogu na daru svakomu. M. Vetranić 2, 79. Da za taj dar juveni svijem bogom dam hvalu. 2, 121. A za to hvalu ja davam ti do vika za muku. N. Dimitrović 34. Sad sa mnom svaki vas Bogu hvalu pridaj. P. Hektorović 47. Tijem Bogu da damo hvalu na milosti. N. Najlašćević 1, 174. Na tom Bogu hvalu dadohmo, kakojrč je namu Bogu veliku radost i dobiti daals. Mon. serb. 554. (1537). A hudi lakomac, što bi imal s ljubavi hvale mu dat i har, er ga zla izbavi... D. Rašina 106^b. Za dobro hvale podaj Gospodinu Bogu. B. Kačić, zrc. 8. Naj prije hvala višnem Bogu u prihvetoj orkvi da se. I. Gundulić 897. Poklaša s pak, i cića ugodnijeh jur oprava kraja i slavna krajevića slavi, i vijeću hvalu dava. 455. Ne djavlom nego nemu (*Bogu*) hvalu imaš podati. F. Glavinčić, cvit. 384^b. Koj mogu za dar ovi vam počti časti i hvale. G. Palmotić 1, 228. Ja ne mogu neg bogovom hvalu dati, ki mi sreću čine imati. 2, 471. Veličanstvu milosnomu tvomu hvale podavamo na ovom daru. P. Kanavelić, iv. 56. Uliže u crkvu za dati fale Bogu na čestitu vojevađu. And. Kačić, kor. 351. Podajemo privelike fale Bogu za darove njegove. J. Matović 440. — Zato se tada veselimo zdajuće hvale Bogu. Transit. 151^a. Hvalu ja Bogu uzdavam za milos ku da vam. N. Najlašćević 1, 309. Vaze kruh i hvale zdavši razlomi. Kateh. 1561. A6^a. Obeseli se i poča hvalu uzdavati Bogu. Tondal. star. 4, 118. Hvalu ću Gospodinu Bogu uzdavati za njegovu priveliku ljubav. M. Divković, bes. 13^a. Hvalu Bogu uzdaje na pitju i na jedeđu. nauk. 84^b. Otče moj, hvalu uzdajem tebi, jere si slisao mene. I. Bandulavić 68^a. joann. 11, 41. Falu tebi uzdajemo za sva dobra. I. Grlić 281. Za dobročinstvo ne samo dostojai fala Bogu ne uzdaju... F. Lastrić 12^b. Da dostojne fale uzdajete dariteju. 307^a. Jer nadoše križ pritežki fale Bogu uzdajući. And. Kačić, razg. 17^a. Misnik Bogu hvale uzdaje za milosti prijate. Ant. Kadčić 102. Uzdajemo fale neizmjerne Bogu za sve darove. J. Matović 191. — Fale čineći Bogu Ocu po nemu (gratias agentes Deo Patri per ipsum). F. Lastrić, test.

69^a. Zato bo se od mlogije darovi malo štiju, a još mañe dariteju dostojne čine fale i uzdaju. 295^{ab}. — Sva hvala i slava... tebi se sazda na daru svakomu. M. Vetranić 1, 149. — *ali se samo u ovom snačenju hvala vraća*. Koje ćemo hvala i dike veličanstvu tvom vratiti rad milosti tač velike? G. Palmotić 1, 401. Vratiti hvala za dobra. I. Držić, nauk. 47. Ne mogući mu hvalu dost(o)jnu na njima (*darovima*) odvratiti. V. Andrijašević, dev. 45. Neka i ti vraćaš zatim, ko si obična, hvala Bogu. J. Kavañin 218^b. Neka i on bude tebi na milostih vraćat hvala. 501^a. — i *prima se (isporedi a, d)*. Hvale, primih neizrečene od ñagova svijetla roda. G. Palmotić 1, 305. — c) *kad se kome izriče zahval-ost, to biva obično riječju hvala s dativom ili bez ñega (a us to se može isreći i uzrok zahvalnosti)*. aa) *potpuna je rečenica kajom se zahvañuje, tijekom što us hvala ima i budi (= neka bude)*. aaa) *zahvañuje se onome s kojijem se govori*. Hvala t' budi od spomene i ljubavi, da t' Bog plati! S. Bobaļević 215. Hvala t' budi na dvorštini! M. Divković, kat. 108. Uzmogućna ti budi hvala. G. Palmotić 2, 304. Fala budi tebi na tvojoj do-broti. A. Tomiković, gov. 4. — bbb) *zahvañuje se trećemu licu*. Fala budi Bogu svemogomu na patronu ovom velikomu. Nadod. 47. — *često se riječi kajima se zahvañuje Bogu umeću među druge riječi (vidi daje kod b) i c) bez sintaktičke sveze*. Fala budi privičenomu Gospodinu Bogu, dovrši(h) moju želju i trud. M. Radnić 111. Jer ja sada, fala budi Bogu, imam kuću. M. A. Reļković, sat. H1^b. — bb) *naj češće se kaže hvala bez ikakva glagola*. aaa) *zahvañuje se onome s kojijem se govori*. 'Hvala tebi' riše, kraljeva svitlosti, da smo od naj više pri tebi milosti'. M. Marulić 10. Hvala ti na pjesni! M. Vetranić 2, 99. Izbrani cvijete moj, velika ti hvala na kiti na ovoj! N. Najšković 2, 63. Hvala ti na svjetu! 2, 91. Bogu hvala i slava koji vas samiri. M. Držić 118. Hvala ti, mudrosti, ka ne spiš. 129. Velika vi hvala na pjesni i na ljubavi. 414. Tebi fala privelika. M. Divković, plać. 54. Privelike vam hvala za nauke. B. Kašić, zrc. 143. 'Hvala ti' rekoše. Đ. Baraković, jar. 40. Pastiru, hvala ti, ubjen bih ja bio, na pomoć da mi ti ne budeš prispio. I. Gundulić 165. Hvala ti na svemu! I. T. Mrnavić, osm. 60. Hvala ti, hvala ti, mila ljubovnice! mand. 49. Hvala, slatka ma radosti, sad mi si uprav mila i draga. G. Palmotić 1, 296. Hvala tebi, o moj Bože svemoguću, na svakomu dobru, koje mi si danas učinio. Azbukv. 1690. 19. Isuse, spasiteļu moj, hfala ti velika, da si se dostojao mene nedostojnoga grišnika stvoriti. 26. Sveti otče, tebi hvala, ki ga preni iz Tro-gira! J. Kavañin 93^b. Fala ti da si mene na svitu zale za mater obrao. J. Banovac, razg. 141. Tebi fala u vike. blagosov. 276. Fala, brate, ne-moj se trošiti. M. A. Reļković, sat. G5^b. Ostaj s Bogom, mila majko moja, i fala ti na miliku bilomu! And. Kačić, razg. 87^{ab}. 'Fala ti, Bože, na tvojima dobroćinstvima! B. Leaković, gov. 205. Fala tebe, siv sokole! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Fala, brate, Stevane! 1, 131. Fala mi ti, desna ruko! 1, 147. Fala, brate! fala, rode! 1, 148. Mili Bože, na daru ti fala! 1, 244. Mili Bože, na svemu ti fala, koji si mi bio na pomoći! 2, 36. Vala, kneže, na besjedi tvojoi! 2, 200. Vala tebe, slavni knez-Lazare! vala tebe na tvojoi zdravici! 2, 311. Bože mili, na svemu ti vala! kad ja videh savezana Marka! 2, 415. Mili Bože, na svem' tebe fala! evo ima devet godin dana kako s' molim tebe istinome, ne bi li se s Porćom udesio, ti mi daće danas ga desiti. 2, 589. Fala

vama, hoće i haćije! 2, 610. Vala vama, tridest kapetana! 3, 95. Fala tebi, Ivo gospodaru! na tvojemu takom razgovoru. 3, 205. Fala, kume, fala, stari svate! 3, 508. Fala joldaš, Fočić Memed-aga! 4, 141. Vala tebe, Kulin kapetane, a na robļu i na daru tvome. 4, 198. Hvala, Bože, i na čorbi, a meso ću odpavati. Nar. posl. vuk. 840. Hvala ti kao da si mi kuću zapalio! Hvala ti kao čoeuku! (reče se u Crnoj Gori, kad se hoće kome vrlo da zahvali). Hvala ti od neba do zemļe! 841. Fala ti kao gospodiću, stara kuću i gospodska lozo! Pravdonoša. 1851. 21. Hvala ti na ljubavi! M. Pavlinović, razg. 22. — što se po sjevernijem krajevima već od xviii vijeka kaže: hvala lijepo! mislim da je krivo pre-vedeno s ñemačkoga: 'Dank schön': Pak mu reče: 'Lipo fala!' V. Došen 69^b. Na tome ti lepo fala! D. Obradović, basn. 263. — bbb) *zahvañuje se trećemu licu*. Hvala djevici, er ćujem našijem jezikom govorit. M. Držić 257. Hvala srići ka pogodi! Đ. Baraković, vil. 172. Hvala Bogu i meni. (D). Poslov. danić. 27. O! ne-besom vićna fala, da me srića ta zapala. V. Došen 127^b. Hvala Bogu i mom brodu. (Z). Poslov. danić. 27. Bogu fala, jer j' ovako bilo! Nar. pjes. vuk. 2, 21. Vala Bogu na ñegovu daru! 2, 58. Bogu vala i svetom Jovanu koj' je njima povezo ruke! 2, 604. Vala Bogu i Bog mi je dao. 4, 184. Hvala mu kao i tekli bez kolača! Hvala ti mudrosti! (kad ko što ludo reče). Nar. posl. vuk. 841. — *često se rečenica kojom se zahvañuje Bogu umeće u govor bez sintaktične sveze, kao da je interjekcija (vidi i kod aa) i cc)*. Hvala Bogu, nije nikoga na placi, neće me nitkor vidjeti. M. Držić 164. Pomislio sam zlo, al' nisam, fala Bogu, učinio. F. Lastrić, ned. 388. Nahodim se sada, Bogu fala, živ i zdrav. A. Kanižlić, bo-goljubn. 2. Sada, fala Bogu, nejma prgoniteļa vire. kam. 239. Fala Bogu, ništa nam ne fali. M. A. Reļković, sat. G2^a. Lipa dana, milom Bogu fala! Nar. pjes. vuk. 1, 243. 'Nije l' Bog d'o muka odminula?' 'Jeste, brate, milom Bogu vala!' 3, 125. Čašu uze, pa se prekrstio i istinom Bogu zafalio: 'Fala Bogu i času onome! dobar sam vi šičar šičario!' 3, 191. Bogu hvala, Srbi zadobiše. 4, 515. Evo Mika! Bogu hvala lipa! Nar. pjes. istr. 1, 38. Fala Bogu, niš ñoj nete učiniti. Nar. prip. mikul. 19. Do danas, Bogu hvala, čiste duše. Pravdonoša. 1852. 9. — ccc) *uzrok zahvalnosti može se isreći i podložnom re-čenicom s kad. Bogu vala, kad ga danas nema!* Nar. pjes. vuk. 3, 361. Hvala Bogu i božiću, kad je kruha va košiću. na Rijeci. F. Pilepić. Hvala Bogu, kad sam dočekao da ih i ovako vidim naštampane! Vuk, nar. pjes. 1, xiii. — ddd) *riječima mala hvala izriče se suprotno za-hvalnosti kad subjekat misli da mu se čini zlo ili krivo*. Mala ti fala, delijo! Nar. pjes. vuk. 1, 65. Mala t' fala, bijela vilo! 1, 151. Mala vama svima hvala kod mene! 1, 447. Mala ti vala, mlad bane! 1, 588. Mala fala dužtu od Mletaka na ñegovoi zlaćenoi filugi: nijesam mrnar da po moru šetam, no ñevojka na peng'er da vezem; maña fala caru čestitime na ñegovu sjajnu ogledalu: ja sam mlada ogledalo sama; nego fala Kraljevome Marku, što mi posla koña i junaka! 1, 624. — *još se jače to izriče riječima ne hvala: Ma ti ništa ne fala na lijepu Maru bratanicu*. Nar. pjes. mikl. beitr. 52. u ovijem primjerima Vuk piše ne hvala kao da su dvije riječi, ali mislim da treba shvatiti nehvala kao jednu riječ (kao n. p. nepravda): Ne fala ti, kralje, ništa! Nar. pjes. vuk. 1, 342. Ne fala ti, čelebija Jovo! 1, 462. Duni, juže, po božiću pete,

ne hvala ti, kad bude devete (nedjele). Nar. posl. vuk. 71. — cc) često kad se zahvaljuje Bogu, to ne spada upravo pod bb), jer se ne zahvaljuje na kakvu dobru, nego na čemu drugome. aaa) zahvaljuje se Bogu i na zlu (ne moralnome) što se događa, po religioznom hrišćanskome mišljenju da Bog šale i zlo za naše boje, te zahvaljujući Bogu u nevoji čelade kaže da se podlaže njegovoj voji i da trpi mirno (vidi i: Pokli tva huda čes stvori ti tač hud vaj, Višnemu od nebes na svemu hvalu daj. D. Rašina 126*. što bi sintaktički spadalo pod b)). Nam se tribi jošće mučit, ako ćemo raj dobiti; ništa manje već ne mogu, hvala budi na svem Bogu! P. Hektorović (?) 171. Ako li se je pak približalo vrime od našega skončanja, fala Bogu i Bogorodici! And. Kačić, razg. 151. Fala Bogu! ne mogu usta moja izreći a vaše uši poslušati, koliko je učinjeno nepravdnosti nama. Starine. 10, 36. (1770). Bože mili, na svem tebe vala! što je bilo, više da ne bude! Nar. pjes. vuk. 2, 3. Mili Bože! na svemu ti fala! da vrlo sam Bogu sagrašila! 2, 73. Bože mili! na svem' tebe vala! kakav bješe delibaša Marko! kakav li je danas u tamnici! 2, 379. Vala Bogu, braćo Crnogorci! ja kako se braćo izrodismo! 4, 37. Fala Bogu da je videt kome teške muke od dušmanske ruke! 4, 154. Hvala Bogu na njegovu daru! (kad se kome što zlo dogodi). Nar. posl. vuk. 340. u Dubrovniku se svagda kaže: hvala Bogu! u ovom smislu, a kad se zahvaljuje na dobru, reče se: Bogu hvala! P. Budmani. — bbb) izriče se zahvalnost Bogu i od čuđa kad se vidi ili obazna nešto čudnovato, nenadno, pa bilo dobro ili zlo. Fala Bogu, čuđa velikoga! Nar. pjes. 1, 157. Vala Bogu! vala jedino! gde mi vlasi žađu u nedelju! 1, 168. Mili Bože, na svemu ti fala! divan ti je čelebija Ramo! 1, 459. Da fala bogu, fala jednomo! jel' ovo igde u sv'jetu bilo da j' sestra sestru svoju zaklala! 1, 217. Fala Bogu, fala istinomo! svakome se mogu dočuditi i svakome jađu dosjetiti, a ne mogu svoj Prizrenskoj zemlji, ja na kome drži kapetanstvo! 2, 238. Bože mili, na svem' tebi vala! kad brž' ode sa junaka glava, kan' da nije na nemu ni bila! 2, 424. A kakva je, milu Bogu fala! 3, 66. Fala Bogu, rdavoga drusta! 3, 177. Fala Bogu, lijepe lepote, a lepote, udovice Jane! 3, 552. — u čudu se što i pita. Fala Bogu! fala istinomo! kud se ono Maksim zatračao? Nar. pjes. vuk. 2, 559. Fala Bogu! koji knige piše? 4, 210. Đevojka reče: „Ma hvala Bogu! da mi je znati ko naj boje miluje!“ Nar. prip. vrč. 70. Ma fala da je tebe Bože! da mi je znati po našoj smrti de će ove naše kože! 183. — pjesme se dosta često počinu riječima kojima se zahvaljuje Bogu, jer pjesnik hoće da nešto čudno pripovjedi. tako su n. p. ove rečenice na početku pjesama: Mili Bože, na svemu ti fala! Nar. pjes. vuk. 1, 183. 2, 445. Vala Bogu, vala jedino! 2, 255. 3, 293.

HVALAC, hválca, m. vidi hvalilac, hvalitelj.

a. čovjek koji hvali. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mihaljnu (hvalac, koji hvali, laudator, praco vel buccinator alienae laudis). Da jesu prilazavci ili hvalci. Postila. g2b. Takovi falci imaju blagoslov u ustima, a proklestvo u srcu. Blago turl. 2, 194.

b. čovjek koji se hvali, hvališa. — U naše vrijeme u Istri. (s čakavskim akcentom) hválac jactator gen. hválca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 26.

HVALAN, hválna, adj. laudabilis; laudis. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. hvalnъ, rus. хвалный, češ. chvalný, polj. chwalny. — Iz-

među rječnika u Belinu (hvalni, laudabilis 428b; gloriosus 351b) i u Stuličevu (laudabilis), vidi i kod b.

a. adj.

a) dostojan hvale, koji zaslužuje hvalu, kojega treba hvaliti. Otz vstoka i zapada hvalno ime Gospodnje. Domentijan 41. Velej Gospodi i hvalnъ zèle. 339. Ihtže i my hvalnaja žitija iht ispovědajušte. Danilo 57. V sem načelniku lakomija nehvalna bē, pročā hvalna behu. Š. Kožičić 54*. I ako prem takove dobrote na mnogih hvalne i častne jesu. Postila. (hrv. posveta 2b). Budi (ženo) hvalna i čista. I. Bandulavić 266b. Zašto velik Gospodin i hvalan mnogo, strašan jest nad svimi bozi. M. Alberti 15. Blagoslovljen jesi, Gospodine, u tvrdi nebeskoj i hvalan i slavan i priduznosit u vike. 33. Samija bi tako zvana od svih ljudi hvalna dosti. J. Armolušić 31. Dar mu si dal hvalni i častni. A. Vitalić, ist. 2*. Od koje prima porod i mnogi i hvalni. 463. (Običaji) koje bi kako falne potvrdili. I. J. P. Lučić, nar. 109. Orle hvalni, Vjeligrade slavni! D. Obradović, basn. 451. Ma da mi je vrlo milo što ti tako hvalne misli dolaze na pamet. M. Đ. Milčević, zlosel 200. Lep i hvalan pomen među braćom čestitom mladom Srbinu. pomenik. 775.

b) uopće, koji pripada hvali. Izustiti će falnu popijevku usne moje. P. Knežević, osm. 3*6.

b. adv. hvalno, laudabiliter, dostojno hvale, načinom koji treba hvaliti. — Između rječnika u Belinu (laudabiliter 423b; gloriosus 351b), u Voltigijinu (ludevolmente, rühmlich, löblich), u Stuličevu (laudabiliter). Gdje do smrti hvalno bdiše. J. Kavašin 95*. Mogli bi ga hvalno činit stratiti. S. Rosa 131*. Vridni namistnici koji bi falno duše vladali. I. J. P. Lučić, nar. 68.

HVALANOVIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Hvalanovića. Deč. hris. 7. 73.

HVALBA, f. vidi hvala, hvaljenje. — U jednoga pisca xviii vijeka. Slišahu listi pisane pune hfalbe i laži. K. Pejkić 44.

HVALČA GLAVA, f. ime mjesta. — xiv vijeka. Selima, Věkovu, Polězu, Hropalici' išla je međa, u Hvalču glavu. Svetostef. hris. ak. 4. jag. 15.

HVALČIĆ, m. prezime. — xiii vijeka, a između rječnika u Daničeviću (Hvalčič). Budislav Hvalčičić. Mon. serb. 55. (1289).

HVALEČATI SE, hvalečam se, impf. hvaliti se? — U naše vrijeme u Istri. „Majka za te pita, si li namorana?“ „Ako san, ako nisan, ne gren se hvalečat, ni ljudem pravečat.“ Nar. pjes. istr. 2, 77.

HVALEŽAN, hvaležna, adj. zahvalan. — U dva pisca čakarca xvi vijeka. Čim i s kakovu riječju se imamo suprotiva Bogu radi ovake velike dobrote i pomoći iskazati hvaležni. Postila. Q4*. Tere da radi takove dobrote se drži hvaležan i spoznan suprot Bogu i nega sinu. Dd1b. Da hvaležni suprot Bogu i spoznani se izkažemo. Anton Dalm., ap. 69b.

HVALGIJA, m. vidi hvališa. — Načineno turškim nastavkom -gy. — U Vukovu rječniku.

HVALILAC, hválioca, m. čovjek koji hvali; čovjek koji se sam hvali, hvališa.

a. s prvijem značenjem u Stuličevu rječniku: hvalilac i griješkom hvalioc, v. hvalitelj.

b. s drugijem značenjem u jednoga pisca xviii vijeka i u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der prahler jactator, cf. hvališa). Čovik se hvalilac oholi. M. Divković, bes. 307b. Ne boji se lisica večernega hvalioca nego jutrenega ranioca. Nar. posl. vuk. 194.

HVALILICA, *f. žensko čelade kao hvalilac*. — *U Stuličevu rječniku*.

HVALIMIR, *m. ime muško*. — *Pomiše se naj prije x vijeka u grčkoj knjiži. Φαλιμύρης (šupan trebiński)*. Konstant. porfir., de admin. imp. 84 (vidi Doc. hist. rač. 408). Krunu za him neg sinu dadoše, Falimira kraja imadoše. Nadod. 161.

HVALINSKI, *adj.* Hvalinsko more, naj veće jezero na svijetu na granici među Evropom i Azijom, po zapadu obično poznato kao Kaspijsko more. — *Iz ruskoga jezika*. — *Od xviii vijeka u pisaca*. Gori od Mora Hvalinskoga tja do Bijele Zore grada. I. Gundulić 380. Da gospodiš sve do skora s Hvalinskoga od izgora do Njemškoga doli mora. 454. Hvalinski valovi. I. T. Mrnavić, osm. 100. Gdi Hvalinsko leži more. G. Palmotić 3, 48b. Kaspijansko (Hvalinsko) More. A. Tomiković, živ. 68. *u Šulekovu rječniku*: 'Caspisches Meer'.

HVALISÂNE, *n. djelo kojijem ko hvališe, kojijem se ko hvališe*. — *U Šulekovu rječniku*: 'prahlerei; ruhmredigkeit'.

HVALISATI, *hvališm, impf. hvaliti preko mjere*. — *isporedi* hvastati. — *U Šulekovu rječniku*: hvalisati što, viel rühmens von einer sache machen' kod 'rühmen'. — *Sa se, refleksivno, vidi kod* hvaliti, 3, b, b). — *isporedi* hvastati se. — *U Šulekovu rječniku*: 'ruhmredig sein' kod 'ruhmredig'; hvalisati se svojim novcem 'mit seinem gelde prahlen' kod 'prahlen'.

HVALISAV, *m. čovjek koji se hvališe, vidi hvališa*. — *isporedi* 2. hvalislav. — *U Šulekovu rječniku*: 'prahler'.

1. **HVALISAVA**, *f. ime žensko*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. Falila se Falisava. Nar. pjes. vuk. 1, 296. Nar. pjes. marj. 202.

2. **HVALISAVA**, *f. žensko čelade koje se hvališe*. — *U Šulekovu rječniku*: 'prahlerin'.

HVALISLAJČIĆ, *m. prezime po ocu Hvalislavu*. — *xiv vijeka*. Vojhna Hvalislajčić. Deč. hris. 7. Nikola Hvalislajčić. 74.

1. **HVALISLAV**, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Dêdъ imъ Hvalislavъ. Deč. hris. 8. 75.

2. **HVALISLAV**, *m. vidi hvalisav, hvališa*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Al' uteče falislav Mustapa i brez puške i brez sabje britke, brez saruka i samur-kalpaka: ej, Mustapa, kamo tvoja fala? And. Kačić, razg. 94b. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: 'rühmling'.

HVALISLAVA, *m. i f. nadimak čeladetu koje se samo hvali*. M. Pavlinović. — *vidi* 2. hvalislav i hvališa.

HVALISLAVAN, *hvalislavna, adj. koji se hvališe*. — *vidi* 2. hvalislav. — *U Šulekovu rječniku*: 'ruhmredig'.

HVALIŠA, *m. i f. čelade koje se samo hvali*. — *isporedi* hvalilac, hvalgija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (samo m. 'der prahler' jactator, cf. hvalilac)*. U hvališe svašta više. Nar. posl. vuk. 338. Vjeri se jedan vrlo mršavi i u licu blijedi mladić a pri tom i vrlo fališa. Nar. prip. vuk. 285. Silegije, hvališe, ponositi... Vuk, pavl. rimj. 1, 30. Proroci su mu hvališe, varalice. Đ. Daničić, sof. 3, 4.

HVALITEL, *m. čovjek koji hvali*. — *isporedi* hvalac, hvalilac. — *Između rječnika u Belinu (laudator' 429a; plausor' 569a), u Bjelostjencu (kajkavski hvalitel), u Jambrešiću (hvalitel), u Voltigijinu, u Stuličevu*. Ja sam svih zavećanih

prijaki hvalitel. A. Georgiceo, nasl. 121. Svidok su očigledni i zajedno falitel. A. Kanižlić, fran. 9. Takva fala u faliteju jest broz svakoga ulagaša. A. Tomiković, gov. 289.

HVALITELAN, *hvaliteljna, adj. vidi hvalan, a*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. hvalan gdje ima i adv. hvaliteljno, komp. hvaliteljnije)*. Od istoka sunca do zapada hvaliteljno ime Gospodinovo. M. Alberti 147.

HVALITELICA, *f. žensko čelade koje hvali*. — *U Mikašinu rječniku*: 'laudatrix', u Belinu ('laudatrix' 429a), u Bjelostjencu (kajkavski hvalitelica), u Jambrešiću (hvalitelica), u Stuličevu.

HVALITELNOST, *f. osobina onoga koji je hvaliteljan*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: v. hvala, gdje ima s istim značenjem i hvalitelstvo.

HVALITELSTVO, *n. vidi hvalitelnost*.

HVALITI, *hvalim, impf. laudare, probare; gratias agere*. — *Akc. kati je u praes. taki je u impf. hvâjsh, u aor. 2 i 3 sing. hvâlî, u part. praer. pass. hvâjen; u ostalijem je oblicima onaki kati je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stalov. hvaliti, rus. хвалить, češ. chváliti, polj. chwalić*. — *Postaje od hvala nastavkom i*. — *U svijem je rječnicima: u Vrandićevu (laudare; probare), u Mikašinu (hvaliti i faliti, pohvaliti, commendo, laudo), u Belinu (laudat' 428b; 'plaudat' 92b; 'gloriam dare' 851a; 'comprobo' 94a), u Bjelostjencu (hvalim, dajem hvalu, slavim, kincim hvalami, laudo, laudibus extollo, verbis exalto, effero, do laudem, laudibus orno, celebros laudibus; hvalim, ili potvrđujem hvalum, hvaln, istinivam, pokazujem, proba, relauda), u Jambrešiću (laudat'), u Voltigijinu (lodare, applaudire, loben), u Stuličevu (faliti i hvaliti, laudare, commendare, laudibus ornare), u Vukovu (loben, rühmen, laudo; faliti, vide hvaliti mit allen ableitungen; valiti, vide hvaliti), u Daničiću (laudare)*.

1. *aktivno*.

a. laudare, riječima pokazivati da se o kome ili o čemu vrlo dobro misli. a) subjekat je čelade ili mnoštvo čeladi. aa) objekat je čelade. Družba te ova hvali do nebesa. M. Držić 43c. Aleksandra hvaljahu mnogo. Aleks. jag. star. 3, 260. Pustinačka vrijedna Ilara svaka hvali, svaka slavi. G. Palmotić 1, 29. Puk faljaše ga. P. Macukat 68. Cesar, Šipijun, Mark Antoni, kih i danas vas svijet hvali. J. Kavašin 7a. Svi ga hvale do nebesa. 97a. Trogirane plemenite prednje i zadnje opet hvalim. 111a. Hololudog mnogo fale. V. Dešen 85a. Kad laživo nega fale. 86b. A kad drugog mnogi fale, mli da nega svi obale. 115a. Ako su u pismam, to će mi vratiti zlo za dobro, starca Mjelovana pogrdujući, koji ni fali i uzvišuje... And. Kačić, razg. 317. Što ti, sestro, tako fališ muža? M. A. Relković, sat. D7a. Počeše ga i sami faliti. H4a. Jeli dobar koliko gu fale? Nar. pjes. vuk. 1, 9. Nu mi fale a nega ne kude. 2, 224. Jao Tale! zaludu te vale. 3, 256. Što ti habaš mlade Crnogorce, a fališ mi od Nikšića Turke? 4, 37. Ja sam čuo, fali te krajina. 4, 408. Mi hvalimo, mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. Boje je da te drugi fale (nego da se sam fališ). Nar. posl. vuk. 28. Ne hvali mi večernega sjedioa, već mi hvali jutrenega ranioca. Ne hvali mi tuđu ženu za tudijem mužem. Nar. posl. vuk. 211. — *čelade može hvaliti i samo sebe (isporedi 3, b, b)*. Koji fale sebe iste. M. Radnić vii. Malo su kad vridni hvale, koji sami sebe hvale. P. Vitezović, cvit. 67. Hololaža sebe fali. V. Došen rv. On

seb' fali i općinu vara. J. S. Relković 394. Jedan pobro falio je sebe. Nar. pjes. juk. 69. — *bb*) *kad je objekat Bog ili sveci, značenje može biti nekako osobito s toga što se misli na molitvu.* Čisti i hvaliti svetiye. Mon. serb. 125. (1347). Hvaliti i slaviti jago (*Boga*). 129. (1848.). Hvaljohomo u dne i u noć Boga. M. Marulić 289. Hvalite Gospodina, svi narodi. N. Rašina 14^a. paul. rom. 15, 11. Hvaleći i slaveći slavnu dčvu Mariju. Mirakuli. 59. Gusto hvaliti Gospodina Boga. Korizm. 77^a. Imamo (*Boga*) častiti i hvaliti. Kateh. 1561. A7^b. Hvalimo Boga i slavimo. A. Komulović 51. Falit Gospodina Boga. S. Badrić, prav. nač. 4. Kada te nasljedovahu mnoštva i faljahu. M. Lekušić, razm. 62. Majko Božja, tebe falimo čestito. J. Banovac, blagosov. 272. Kamo toliki gradovi poglaviti, u kojim su Krstjani Boga falili? razg. 29. Pivajući pisne svete i falise Boga. P. Knežević, živ. 18. Gledajući Ivu krstiteja kako fali svoga stvoriteja. And. Kačić, razg. 18^a. Sagradi mnoge manastire, u kojizim redovnici faljahu Boga. 22. Naslidovaše nega faleći Boga. M. A. Relković, sabr. 26. Častiti i hvaliti Gospodina Boga. T. Ivanović 65. Živi Boga hvale. Nar. posl. vuk. 81. Ko pravo zbori Boga hvali. 151. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. S. Lubiša, prip. 195. — *amo spadaju i primjeri u kojima je objekat ime Božje.* Ko je da ne štuje i hvali slavno ime tvoje? M. Jerković 89. Faliti ču ime Božje. J. Banovac, blagosov. 30. Prislavno ime tvoje faleći. F. Lastrić, test. III. — hvaliti kome Boga znači: *pozdravljati ga riječima: Hvaljen Bog!* (vidi 2, a, b)). Gdje kog sreta, da mu Boga hvali. Osvetn. 3, 48. — *cc*) *objekat može biti neka osoba kojega čeladeta ili koje njegovo djelo, radnja itd.* Mnogo nam govoriše i hvališe vsakoju dobrotu i poštenije slavnoga i velikoga glasa gospodstva ti. Spom. sr. 1, 21. (1399). Ja ne mogu neg hvaliti tvoje odluke. G. Palmotić 1, 320. Po sridu nevo i žalostih slavil bi i hvalil milosrdja Gospodiha. P. Radovčić, nač. 217. Saul čnviši da svak fali junaštva Davidova, od nenavidosti progohaše ga. F. Lastrić, ned. 362. Ona ne pristade faliti milosrde Marije. A. Kanižlić, utoč. 75. Falite dobrotu Božju. fran. 46. Čudila se Lika i Krbava, što govori Bugarine Sava, kudi pleme Frankopanovića i viteza bana Zrinovića, svoje ime uzdiže i hvali kojeno je počelo od lani. And. Kačić, razg. 161^a. Ne hvaleći mu vjere. (Kad se reče dobra riječ za čoecka od druge vjere, n. p. ne hvaleći mu vjere, pošten čoeck). Ne hvalit mu zakona. (gledaj: Ne hvaleći mu vjere). Nar. posl. vuk. 211. Riješi mu što je za riješeña, a hvali mu što za hvalu bješe. Osvetn. 2, 22. Nim vojvoda lijepo djelo hvali. 2, 161. Pa i knez mu kršnu miso hvali. 3, 71. — *dd*) *objekat može biti što mu drago tjelesno ili duševno ili umno.* Sv. Avgustin hvaleći post govoraše. Korizm. 5^a. Sve tvari segaj svijeta njetko huli, a njetko hvali. Zborn. 3^b. Svetkovinu dana ovoga spravne hvalit sa svom moći. G. Palmotić 1, 22. Ako dakle Duh Sveti fali više mluko, to jest nauk stvari potribitije za spašeñe, vidi, jesi li 'excusabilis'? F. Lastrić, od' 16. Falit svoju domovinu. V. Došen 32^a. Primnogo faljaše ovi običaj. J. Matović 157. Faleći svrh svega manastir Hopovo. D. Obradović, živ. 75. Hvali more a drži se glavice! Nar. posl. vuk. 341. Hvali more, drž' se kraja. na Rijeci. F. Pilepić. i u *Dubrovniku*. P. Budmani. Bijela danka na uranku hvale. Osvetn. 4, 30. — *b*) *subjekat može biti što drugo. aa*) *ono čim se hvali, n. p.: aaa* usta, jezik. Hval'te me, usta,

ne ostala pusta! Nar. posl. vuk. 341. — Jesik je kano med, Boga fali. S. Margitić, fal. 254. Jedini nam jazik klade, sama Boga nek bi hvalio. J. Kavašin 350^b. Jezik psuje kadkad koga, ali opet fali Boga. V. Došen 86^a. — *bbb*) *pjesma.* Kad ih hvali vele pjesan, ja ču vrh njih biti trijezan. J. Kavašin 85^a. Koga hvalu toke vrste talijanske pjesni. 132^b. — *bb*) *metaforički, djelo, radnja s koje ko zasluđuje hvalu.* Redovnika koga fali pravetnost života, nauk i sud. J. Matović 261. — *c*) *kad se izriče uzrok hvaleñu, ovaj može biti: aa*) u acc. s prijedlogom za. Mi znamo i čuje se po vsěh zemljah veliki tvoj razum i da si uměls vřzda dati sebi dobri světs i množěms iněms i za to mnogo hvalimo. Spom. sr. 1, 51. (1403). Da ga ljudi fale za negovu lipotu. P. Posilović, cvijet. 147. — *bb*) u gen. s prijedlozima radi (zarad), cijeca itd. Faleći nega zarad osobitoga nauka. A. Kanižlić, kam. 6. I on narod dalmatinski cijeca bojne vrhe sile hvali. J. Kavašin 275^b. — *cc*) u gen. s prijedlogom od. Hvaliti drugoga od grijeha smrtnoga smrtni je grijeh. A. Komulović 19. Ako si hvalio družijeh od kogagod djela bludnoga. B. Kašić, zrc. 65. Bit jih čuo hvalit od lijepa govorenja. I. Držić 113. Fale nega od kolina, od desnice i mudrina. V. Došen 35^a. — *dd*) u instrumentalu. Ti ne fali vřdnostjom težaka koji ne zna seb' načinit svaka. J. S. Relković 423. — *ee*) u acc. s prijedlogom kroz. vidi primjer iz narodnijeh poslovica kod 3, a. — *ff*) u podložnoj rečenici s konjunkcijama da, što. Jedni hvale da je moguć. J. Kavašin 35^a. Koju on odriši, faleći je da je mnogo ljubila. J. Banovac, razg. 138. Još negova fale dida i davnega šukundida, da su bili sokolovi. V. Došen 35^b. Meni fale ove dvore, da su dvori samotvori. Nar. pjes. vuk. 1, 63—64. Vale Marka da je dobar junak. 2, 390. Tebe fali sva tvoja krajina da si dobar junak na mejdanu. 3, 384. — Hvalim, što si čudi mile i naravim tiha i blaga. G. Palmotić 2, 384. Vaja falit krvoloka, mnogo krvi što poloka. V. Došen 164^b. Satir fali Slavouca što se je poboljšao. M. A. Relković, sat. H5^a. — *d*) *uzrok je hvaleñu na drugi način izrečen, kad se kaže kao što (u kojoj osobini, radi koje osobine) ko se hvali, to se izriče: aa*) *drugijem objektom s adverbom kao.* Svak te hvali, svak te slavi ko viteza najboljega. G. Palmotić 1, 299. — *bb*) *prijedlogom za acc.* Za junake svak ih hvali. J. Palmotić 233. Neprijateja hvali svoga naj boljega za junaka. 869. — *e*) *može se izreći čim se hvali, način kojijem se hvali (govorom, pjesmom, ustima, pismom, hvalom itd.): aa*) *instrumentalom.* Oni tri kako jednimi ustmi hvajahu i slavjahu i blagosivljahu Boga. N. Rašina 18^b. dan. 3, 51. Svi te glasom hvale do neba i čtuju. P. Hektorović 63. Ki dežeje svoje razlikim i narešenim govorenjem ča već mogu hvale. P. Zoranić 1^a. Radi pohvala kojimi řu hvajaše. B. Kašić, is. 90. Nut' ča sam kupila, hval'te me hvalami, jesam li umila? Đ. Baraković, vil. 341. Kako ih papa pismom hvali u početku od brevijali. J. Kavašin 125^b. Puk ovi ustma fali mene i štuje. F. Lastrić, test. 275^b. Šali šalom, hvali hvalom, a ne tiči rukom. (Z). Poslov. danić. 120. — *bb*) *prijedlogom u s lokativom.* Sladko u pjesnah hvali i huli. J. Kavašin 180^b. — *cc*) *prijedlogom u s akuzativom (samo o glasu).* Zukom truba i mnozi' sva gospodstva i ubozi hvale u priglas Gospodina. J. Kavašin 524^b. Neka svašto u glas Boga hvali. Osvetn. 3, 25.

b. probare, sa slabijim značenjem nego je predašnje, odobravati. Želim znati, hvallite li misli

moje. G. Palmotić 1, 389. *vidi i u Vrančićevu, Belinu, Bjelostjencevu rječniku*. — *amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je glagol negativan*: Te odluke ja ne hvalim. G. Palmotić 1, 58. Od onijeh roditelja ja ne hvalim misao ni svjeta. 1, 150. Zakon crkveni to ne hvali. Ant. Kadčić 184.

c. cijeniti. Šta hvališ ovaj guf? L. Lazarević. d. *po tome što se kod pozdrava obično Bog hvali (vidi a, a) bb) i 2, a, b)), ima u jednoj narodnoj pjesmi hvaliti kome dobro jutro sa snaćenjem: pozdravljati*. Čobanici dobro jutro hvali. Nar. pjes. petr. 2, 48.

e. *gratias agere, znači što i zahvaljivati. kao kod ovoga glagola usrok zahvaljivanja može se izreći supstantivom u loc. s prijedlogom na ili u acc. s prijedlogom za itd., ili podložnom rečenicom s da, što, jer itd.* — *Između rječnika u Bjelostjencevu (hvalim za dobro, ago gratias), u Voltigijinu (ringraziare, danken), u Daničićevu (gratias agere)*.

a) *prelazno. objekt je onaj (u svijem primjerima Bog) kojemu se zahvaljuje*. Kde čujemo da su živi, hvalimo Boga na njih životu i jesmo mnogo veseli. Spom. sr. 1, 47. (1408). Da bi na tom daru nega iz srca hvalile. B. Gradić, djev. 116. Tebe hvalim na svemu dobru, koje mi si učinio. Azbukv. 1690. 18. Fališe Boga na ovome daru. A. J. Knezović 12. — Hvalju Boga ere vidih svitlo lice tvoje. Aleks. jag. star. 8, 318. Fali Boga, što nije opaka. M. A. Relković, sat. G1a. — *u ovijem primjerima rečenica, u kojoj se zahvaljuje Bogu, umetnuta je u govor bez sintatičke sveze, isporodi kod hvala, d, c) aa) bbb), i cc)*. I, valimo Boga, nismo učinili ni do sade, ni, dao Bog, oteale nevere nijedne. Glasnik. 11, 3, 113. (1708). Nije mlogo izašlo ni godine ni bremena, Bože, falimo te! Nar. pjes. bog. 175. Da falimo cara nebeskoga! mi dvorisimo cara od malena, od malena pake do golema, ne mogosmo dobra izdvoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 158.

b) *u jednom primjeru našega vremena glagol je prelazni, ali je objekt usrok zahvaljivaču, a kome se zahvaljuje stoji u dat.* A Bogu se moli, pa mu hvali sunčevu grijahe. Osvetn. 2, 24.

c) *neprelazno. kome se zahvaljuje stoji u dat.* Vazda hvali i zahvaljuje Bogu. Korizm. 67b. U komu (betegu) ne pristraši se, nego stvoritelju hvaljaše svomu. F. Glavinčić, cvit. 281a. Mornari suze taruči veselo Bogu hvalaju. 402b. Hvalim za lip pomen milosti tvojoj. P. Vitezović, odil. 70. Za tim fali i tvojoj gospodi. M. A. Relković, sat. H5b. Ktigu čita, drugu piše jasnoj sestri i carici, veseli se i saviše fali nebu i božici. J. Krmpotić 70. — Za to veselimo se i za to Bogu hvalimo. Postila. S4a. Lipo vam hvališe za skrb. P. Vitezović, odil. 10. Falimo ti, Gospodine Bože, za sve tvoje darove. Pisanica. 71. Fali na svi(h) stvari(h) bogu. A. J. Knezović 249. Fala, rode milostivi! ja vam falim, blagodarim na vašemu lepom daru. Nar. pjes. vuk. 1, 148. — Gospodinu Bogu hvalim da mi je pameti dal. Mon. croat. 219. (1527). Pa se htješe i Bogu moliti, da mu hvale što se dobro hrane. Osvetn. 1, 19.

d) *u ovijem se primjerima ne može znati, jeli prelazno ili neprelazno*. Věoma hvalimo v. m. na vašemu dočekanju. Mon. serb. 560. (1618). Metim toga, brate, hvalim na ljubavi. M. Kuhačević 78. „Neću hvaliti, želim vratiti“ (reče počašćeni) u Lici. V. Arsenijević.

2. pasivno.

a. *hvađen se shvaća u pravom smislu kao particip. a) uopće*. Od mene hvađena u sve češ biti hvale, o vodo studena. D. Rašina 22b. Tko bi

mnili, hvađena ti ka si dobrotom, da vjera združena nije s takom lipotom. 24b. Hvađeno nikada nije dobru težaku, da lozu pribada na pritku nekaku. 27a. Tilo Isukrsta... vazda klanano, hvađeno. F. Parčić 85. Hvađene jagode, prazne kotarice. Nar. posl. vuk. 841. — b) *o Bogu, često kao imperativ: hvađen budi, ili optativ: hvađen bio ili samo hvađen*. Višni Bog hvađen bio. M. Držić 26. Hvađen Bog pravedni. 478. Hvađen budi Bog. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 121b. 1petr. 1, 3. Sinu Boži, budi falen! M. Divković, plač. 29. Hvađen Bog veliki ki danas dopusti, u ognju zmaj priki da život svoj pusti! G. Palmotić 1, 86. Budi faleno prisveto trojstvo. I. Grljičić 269. Blagosovljen ti jesi, Gospodine Bože, i falen. J. Banovac, blagosov. 175. Isukrat biva u vike falen. 271. Falen budi Bog! A. Kanižlić, fran. 244. Tutu budi Bože falen i s Marijun navek. Amen. Nar. pjes. mikul. 139. — *značenje može biti kao kod 1, d, a)*. Jestu ranniki nekoliko, hvađena Gospodt Boga! nē odt smrtni nēdansk. Spom. sr. 1, 96. (1409). — *vrlo često kao pozdrav, vidi: „Hvađen Isus!“ govore kršćani kad se sastanu mjesto: „Pomozi Bog!“ I na to se odgovara u Slavoniji: „Navik amin!“ a u Dalmaciji: „Vazda i Marija!“ Vuk, rječn. 808b. u Dubrovniku: Hvađen Bog! i češće: Hvađen Jezus! a odgovara se: Vazda budi! vidi i: „Falen bog!“ „Vazda budi!“ Nar. prip. mikul. 9. (ovaj pozdrav: „Hvađen Jezus!“ „Vazda budi!“ po onome što se čita u B. Zuseri xi, bio bi uveo sam B. Zuseri prošloga vijeka).*

b. *hvađen se shvaća kao adjektiv, te prema tome ima i adv. hvāđeno*.

a) *kao adj. hvađen može značiti ne samo: kojega hvale, nego i: koji zaslužuje hvalu*. Ta zavidošć ni zla nego dobra i hvađena. Korizm. 36b. Ter jedne rad žene, ka služih i slavih, sve misli hvađene u zabit postavih. D. Rašina 147a. Na način hvađeni neka se potraje ovo, jur što meni života ostaje. 147b. Nije stvar hvađena, takoj se ryati. S. Gučetić 206. Primat goste hvađeno je. G. Palmotić 1, 264. Otajnos tva hvađena. P. Kanavelić, iv. 820. Ovu falenu ktigu. A. Kanižlić, kam. ix. Uzrok nevine falene brige. 19. Kako bižeži faleni Fleuri. 69. Ovo faleno uzdržahe od žena. 211. Tako jasni i faleni grad, kakvi je Carigrad. 422. Kad Jurasa razumiše Turci Arnauti faleni junaci. And. Kačić, rasg. 294a. Po falenom načinu. I. J. P. Lučić, nar. 16.

b) *adv. hvāđeno*. — *Između rječnika u Mikašinu (laudabiliter, laudate), u Belinu (glorioso, 351b), u Bjelostjencevu (hvađeno, slavno, laudate, laudabiliter), u Jambrešićevu (kajkavski hvađeno, laudabiliter)*. aa) *načinom koji se hvali, koji treba hvaliti*. Nasledovanja hvađeno nasledujući. Mon. croat. 100. (1466). Dim da bih se hvađeno s životom rastala. D. Zlatarić 80b. Ovdj je živila hvađeno zadosti. 91a. Tko se hvađeno pridlo za živjeti vas samu sebi. I. Đorđić, ben. 94. Latini ne samo vrstno nego i vele faleno posvećuju u prisnu. A. Kanižlić, kam. 536. — bb) *u Bjelostjencevu rječniku: hvađeno, oholno, hvastavo, odviše hvalno, jactanter, inani ostentatione, insolenti ostentatione*.

3. sa se.

a. *pasivno*. Slavne gospode i kraljice kih liposti još se hvale. I. Gundulić 231. Gdi se Bog naš slavi i hvali. I. Akvilini 68. A ti, Marte, ne zapusti tvoje ljudi, neprijatelje sad povali, da se ime tvoje hvali. P. Hektorović (?) 85. Kad se Bog fali. A. Bačić 58. Jer š' nima (ovakim molitvama) ne fali se (Bog), već pogrđuje se. J. Banovac, rasg. 22—23. Kada tko zarad rečeni oće da se fali i poštuje od drugije. F. Lastrić,

ned. 161. Neka se fali priveliki Bog. A. Kanižlić, fran. 204. Po nima može se mogućstvo Božje faliti. F. Matić 12. Klusina se stara fali. V. Došen v. Molitva, koja god je valjana i dobra, vazda se po njoj Bog fali. B. Leaković, gov. 125. Poštuje se i fali se Bog, kada se uzima za svidočanstvo. 286. Koš se kroz dlaku ne hvali nego kroz brzinu. Nar. posl. vuk. 150.

b. *refleksivno.*

a) *hvaliti sama sebe.* — *Između rječnika u Mi-*
kašinu (hvaliti se i faliti se, hvastati jactare se, ostentare, eferre, vonditare se, glorior^u), u *Belinu* (de se ipso praedicare^u 728^b; glorior^u 751^b), u *Bjelostjencevu* (jacto me magnifice^u), u *Jambre-*
šićevu (hvalim se oholno ostento, jacto^u), u *Stu-*
lićevu (gloriar^u, de re aliqua se jactare^u), u *Vu-*
kovu (sich loben, rühmen, prahlen^u se laudare^u), u *Daničićevu* (gloriar^u). a) *hvaliti sama sebe ili*
uopće ili s kakva osobita uzroka što se razumije
po smislu. Mzñ hvaliti se da ne budeta. Mon. serb. 74. (1802—1821). Ki se hvale, kada zlo učine. Naručn. 81^b. Ako uloviš, ne hvali se, da ne izgubiš noseći. (D). Poslov. danič. 4. Hvali se, kročno, er te imam prodat. (D). 27. Ne hvali se, er susjede imaš. (D). 72. Oni koji dodu prid misnika, te se fale, a ne da se osvađaju. F. Lastrić, ned. 96. Niki kao faleći se i ponoseći veli: 'Pomislio sam zlo; al' nisam, fala Bogu, učinio'. 383. Podi s Bogom, ne fali se više! And. Kačić, razg. 57^a. Doklen žube, dotlen vjeru daju, kad ne žube, družini se fale. Nar. pjes. vuk. 1, 389. Ona braća što se dobro fale. 3, 162. Ko se hvali, sam se kvari. Nar. posl. vuk. 156. — *može se izreći kao što se ko hvali (ispoređi*
1, a, d)). Fališ se za vrsna. M. Radnić 59^a. Svi se fale za dobre junake. Nar. pjes. vuk. 2, 271. — *b) izrečen je uzrok radi čega se ko hvali. aa)*
to može biti supstantiv: aaa) u instrumentalu. Ota hvaleštih se svojeju siloju. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. Svaki mjestom i ponarom svom se hvali. J. Kavašin 483^a. Neka se fale svojom mudrinom: doći će sat, kada će poznati svoju budalaštinu. F. Lastrić, ned. 188. Idite se faliti takom virom. test. 67^a. Čudno ti si zadobio! imat ćeš se čim faliti. P. Knežević, muk. 42. Svak se hvali bratom ol' sestricom. Nar. pjes. juk. 52. Daj me, majko, na daleko, neka ti se rodod hvalim. Nar. posl. vuk. 50. *amo može spadati i ovaj primjer, ako u nemu što stoji mj. instrumentalu:* Što se fali zvijezda danica, što se fali, to joj i Bog dao. Nar. pjes. vuk. 1, 155. — *i griješkom s prijedlogom s.* Al' proždori s tim se fale, kad u sopri sve privale. V. Došen 172^b. Ne vali se, beže, s dočekañem. Nar. pjes. vuk. 2, 355. — *bbb) u gen. s prijedlogom od.* Jesi li se kada hvalil od lipote? Naručn. 86^a. Ki se hvajale od blaga ko biše skupil. Korizm. 58^a. Uzamši bridak nož, dođi me zakoji; ter se češ od toga po družbi hvalit moć, kako si jednoga činila na smrt doć. N. Najšković 2, 94. Ako se hvali od prigrišenja. Š. Budinić, ispr. 69. Ako si se hvalio od kojijehgodir rečenijeh grijeha. B. Kačić, zrc. 67. A ošta mogu se faliti? N. Palikuća 37. Ter se fale od njihovih zloča. J. Banovac, pred. 9. — *ccc) u gen s prijedlogom svrhu.* Kako je stvar u sebi velika oli malana svrhu koje se fali. M. Dobretić 202. — *ddd) u acc. s prijedlogom na.* Ko se godi na Todora fali sramotan je svaki se vraćao. Nar. pjes. vuk. 2, 494. Svaki s' fali na deset Kalvina, Adnad fali s' na petnaest. 3, 558. — *bb) uzrok je izrečen samim riječima onoga koji se hvali.* Fale se tri delije mlade: 'Da nam oće dopustiti care, nega bismo osetili lipo'. And. Kačić, razg.

124^a. Falila se prelijepa Ana: 'Nema dvora što baba mojega'. Nar. pjes. vuk. 1, 4. Petar se gradu falio: 'Ne (nije) ljepše žubi od moje'. 1, 64. Falila se zvijezda danica: 'Oženiću sjajnoga mjeseća'. 1, 155. Drag' se dragoj na vodići fali: 'Draga moja! mene ženi majka'. 1, 265. — *cc) uzrok je izrečen podložnom rečenicom s da.* One bi se sved hvajile, da naj bojo vitezove na boju su pridobile. G. Palmotić 2, 396. Ter se hvali, podstaviti da bi smio vas svijet lako. J. Kavašin 242^b. Hvali se, da može razoriti crkva Božju i opet u tri dni sagraditi ju. M. Lekušić, razm. 74. Da se jedan čovik fali, da nije nigda tuduga druga pozna'. J. Banovac, razg. 103. Faleći se, da su im u kriptosti negovoga imena duhovi nečisti poslušni. E. Pavić, ogl. 571. Turčin faleše se više puta, da on može... M. A. Belković, sabr. 9. Faleći se i sokoleći, da će mu odsići glavu. And. Kačić, kor. 327. Ljubica se sama fali, da je cvijet na 'vi svijet naj glavniji i naj ljepši. Nar. pjes. vuk. 1, 226. Još se fale da ti oğak svale. 1, 638. Ti se vališ da si dobar junak. 2, 360. Pa se Mujo pred Turcima fali da ć' izgubit Radojev-Savića. 4, 129. Ju čujem da se ti hvališ da možeš dovesti gvozdena čoveka. Nar. prip. vuk. 211. — *dd) uzrok je izrečen infinitivom (samo) kad se subjekat hvali da može ili hoće što učiniti.* Na stremeni su obje stale, i ako ne izda mnoga sila, udarcem se jednim hvale svrhu donijet bijenja toga. I Gundulić 346. — *ee) uzrok je izrečen podložnom interrogativnom rečenicom.* Pak se vali gradu Beogradu što si junak danas zadobio. Nar. pjes. vuk. 1, 599. Pa se vali tridest kapetana što je koji robja narobio. 2, 348. Da se vali Turcim' Udbiñaninim' kakvoga je roba zarobio. 3, 121. Te se vali šta si zadobio. 3, 272. Kad se car pred gospodom stane hvaliti kakav je lijep grad načinio, vila ga prekori. Vuk, živ. 234.

β) *premda je oblik refleksivni, značenje je kao kod aktivnoga glagola. može se shvatiti i kao suprotno glagolima tužiti se, žaliti se.* a) *uopće.* Mnogo se nam hvale naši trgovci jer im se vzsda bilo i jesi prijatelj. Spom. sr. 1, 10. (1397). Sada se hvali, da su dali. Mon. croat 128. (1486). I vi, čistoću i istinu ki u srcu uzdržite, hvajte se i slavite u milomu Gospodinu. I. Gundulić 196. Nevjesta se bani i veoma fali da j' pošteno hrani ne gospodar dragi. Nar. pjes. vuk. 1, 355. Fali mu se care za darova. 8, 79. Tudu se hvali a svojemu se požali. 822. — *b) što bi bio objekat kod aktivnoga glagola stoji: aa) u instrumentalu.* Vzda ni se su hvalili trgovci tvojom dobrotom da ih si ljubil i sbljudal. Spom. sr. 1, 43—44. (1402). Mi se gospodstvom ti hvalimo, jer oć postanja bolega počtenoga suseda i prijatelja nismo imali koliko gospodstvo ti. 1, 97. (1409). Kako se hvali Vlckcem i negovom općinom jer su ljudiye dobri i nemu vćrni. 1, 145. (1419). Velika je tva dobrota, svak se od nas nome hvali. G. Palmotić 1, 16. Vzsda se ja hvalim vašijem svjetima. 1, 336. Nime ubozi hvaiće se. P. Kanavelić, iv. 471. Car falio bi se i dićio svojim meštrom. A. Kanižlić, kam. 601. — *Kruto se hvale s rečenim opatom, da za ne moli.* F. Glavinić, cvit. 360. — *bb) u loc. s prijedlogom o.* Poznajem vašu dobru volju, za koju se o vama hvalim Mačedoncima. Vuk, pavl. 2kor. 9, 2. — *cc) u acc. s prijedlogom na.* — *u naše vrijeme u Dubrovniku.* 'Svak se na nega hvali'. 'Ne mogu se na te nimalo hvaliti'. P. Budmani.

HVALIV, adj. *vidi* hvajiv. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v.*

hvalan). Faliv običaj i svet. Blago turl. 2, 48. Jest sa svim tim falivo služiti se od cine i svita likara. 2, 58.

HVALNOSLUŽEŃE, *n.* djelo kojijem se hvalnosluži. — *U Voltigijinu rječniku i u Stuličevu*: 'caeremonia, ritus'. — *nepouzđano*.

HVALNOSLUŽITEĻ, *m.* u *Stuličevu rječniku*: 'maestro di ceremonie', 'caeremoniarum praeses'. — *sasma nepouzđano*.

HVALNOSLUŽITEĻAN, hvalnoslužiteĻan, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'ad caeremonias pertinens'. — *sasma nepouzđano*.

HVALNOSLUŽITEĻNIK, *m.* u *Stuličevu rječniku*: 1. 'caeremoniarum praeses'. 2. 'caeremoniarum codex, rituales libri'. — *sasma nepouzđano*.

HVALNOSLUŽITEĻSKI, *adj.* u *Stuličevu rječniku* uz hvalnoslužiteĻan. — *sasma nepouzđano*.

HVALNOSLUŽITEĻSTVO, *n.* u *Stuličevu rječniku*: 'caeremoniarum praesidis munus'. — *sasma nepouzđano*.

HVALNOSLUŽITI, hvalnoslužim, *impf.* pohvalnijem i uĻudnijem riječima s kim (objektom) gororiti, ĵastiti ga riječima. — *U Voltigijinu rječniku*: 'complimentare, cirimoniare', 'höflich begeben, ehre erweisen'. — *nepouzđano*.

HVALNOST, *f.* vidi zahvalnost. — *U ĵekijeh pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* ('gratiarum actio'). Falnosti prikazujem tebi. J. Banovac, prisv. obit. 22. Dužni smo Bogu davat falnosti viĵe. F. Matić 87.

HVALODAŃE, *n.* djelo kojijem se hvaloda. — *U Stuličevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara*. — *nepouzđano*.

HVALODATI, hvalodam (hvalodadem), *pf.* dati hvalu, hvale (vidi hvala, d, b)), zahvaliti. — *U Stuličevu rječniku*: 'gratias agere, gratias rependere' s dodatkom da je uzeto iz misala. — *nepouzđano*.

HVALODAVAŃE, *n.* djelo kojijem se hvalodaje. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

HVALODAVATI, hvalodajem (hvalodavam), *impf.* hvalodati. — *U Stuličevu rječniku*: hvalodavati, hvalodavam, a *praes.* hvalodajem kod hvalodati s dodatkom da je uzeto iz misala. — *nepouzđano*.

HVALOJE, *m.* ime muško — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu*. Hvaloje. Deč. hris. 5 i još na nekoliko mjesta. Prisel i kraljevstvo mi Hvalvoja. 59. I Hvalvoju sestričić. 60. Hvaloje. Glasnik. 15, 303. (1348?)

HVALOJEVIĆ, *m.* prezime po ocu Hvaloju. — *xiv vijeka*. Beroje Hvalojević. Deč. hris. 6. 73. Hvalojević Bogoslavs. 101.

HVALOPJEŃE, *n.* djelo kojijem se hvalopje. — *U Stuličevu rječniku s dodatkom da je uzeto iz brevijara*. — *nepouzđano*.

HVALOPJETI, hvalopojem, *impf.* pjevati hvale. — *isporedi hvalopjevati*. — *U Stuličevu rječniku*: 'in laudem alicujus canere, dicere' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — *nepouzđano*.

HVALOPJEVATI, hvalopjevam, *impf.* u *Stuličevu rječniku* uz hvalopjeti. — *nepouzđano*.

HVALOPOHLEPAN, hvalopohlepna, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'ambitiosus in plausum'. — *nepouzđano*.

HVALOUZDAVAŃE, *n.* djelo kojijem se hvalouzđaje. — *U Stuličevu rječniku s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (?)*. — *nepouzđano*.

HVALOUZDAVATI, hvalouzđajem (hvalouzđavam), *impf.* uzđavati hvalu, hvale. — *U Stuličevu rječniku*: v. hvalodavati s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?). — *nepouzđano*.

HVALOV, *adj.* koji pripada Hvalu. Hvalov rukopis. Đ. Daničić. star. 3, 1.

HVALOVAŃE, *n.* djelo kojijem se hvaluje. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

HVALOVATI, hvalujem, *impf.* u *Stuličevu rječniku*: v. hvaliti. — *nepouzđano*.

HVALOVIĆ, *m.* prezime po ocu Hvalu. — *xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Hvalovića). Juraja sina brata Brajilova Bogića, koji se zove podrĵetom Hvalović (prije toga na istoj strani ima: Sinovao knoza Brajila Tezalovića. Juraj Bogićić, a Bogića se je zvao (u dvoru vojvode Radosava prĵekorom Hvae). Mon. serb. 544 (xv vijek).

HVALOVRIJEDAN, hvalovrijedna, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'laude dignus'. — *nepouzđano*.

1. **HVĀĻEN**, *adj.* vidi kod hvaliti, 2, b.

2. **HVAĻEN**, *m.* ime muško. — *Na jednom mjestu xv vijeka i otale u Daničićevu rječniku*: Hvalen. Po Hvalenu Radosajiću. Spom. sr. 2, 79. (1423).

HVAĻENICA, *f.* pozdrar, vidi kod hvaliti, 2, a, b). — *U naše vrijeme u Bosni*. Nima tucak hvalenicu viknu, oni ĵemu zdravljem prihvatije. Nar. pjes. ĵörn. 1, 318.

HVAĻENOST, *f.* vidi hvala (uprav osobina onoga koji je hvaljen). — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. O prislatici i priblagi Jesuse, kolika se tebi poĵtovanost i od hvala uzdanost s vjekovjetom hvalenosti ima dati! B. Kašić, nasl. 248.

HVAĻENOVIC, *m.* ime mjestu. — *Prije našega vremena*. Hvalĵenović. S. Novaković, pom. 149.

HVĀĻĒŃE, *n.* laudatio; gloriatio. — *Stariji su oblici*: hvalĵenje, hvaljenje.

a. *djelo kojijem ko hvali*. — *Između rječnika u Mikašinu* (hvaljenje, pohvala, 'laus, praeconium'), u *Belinu* (hvaljenje, 'laus' 442*), u *Bjelostjenčevu* (kajkavski hvalĵe, laudatio, approbatio, elogium'), u *Jambreĵičevu* (hvalĵe lepo drugoga, elogium'), u *Voltigijinu* (hvalĵe us hvala), u *Stuličevu* ('laus, laudatio, commendatio'), u *Vukovu* ('das loben', laudatio'). Dike ter hvaljenja presvetoj Juditi... hoću govoriti. M. Marulić 7. Kim tvojoj liposti umnoĵaš hvaljenja. 100. Tašće hvaljenje ne dojde iskati. 200. Tko godi ne haje ĵudskoga hvaljenja. P. Hektorović 42. Tko buĵe strpljenje u tugah imati, oda svihĵ hvaljenje ĵudi će imati. N. Dimitrović 11. Ne poholi se faĵeĵem ĵudskijem. M. Radnić, pagr. 13^b. Jest za faĵeĵe Job, jerbo bijaše dobar. 313^b. Hvaljenja mu daj neizmĵrna. A. Vitalić, ist. 481^b. Nastojati u hvalĵnju i slavlĵnju. 516. Zazivati puk na radosno Boga faĵeĵe. F. Lastrić, svet. 34^b.

b. *djelo kojijem se ko sam hvali*. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kajkavski hvalĵe, 'jactatio') i u *Daničićevu* (hvalĵenje, 'gloriatio'). Velerĵĵivoje hvalĵenje. Domentijan^b 153. Takovi će se mojem hvalĵnju i diĵeĵu kao bezumnom posmejavati. D. Obradović, basn. 400.

HVAĻEVINA, *f.* u *pisaca našega vremena*: Danak što ga vrhovni vlasnik ima pravo iskati katkada od novoga vlasnika korĵstovnog zovo se, ako preinaka biva za ĵivota, hvalĵevina (po lat. laudemium). Građ. zakonik. 2, 229.

HVĀĻIV, *adj.* laudabilis, kojega treba hvaliti, koji zasluĵuje hvalu. — *isporedi hvaliv*. — *Od*

xviii vijeka, a između rječnika u Belinu 428^b i u Stulićevu (v. hvaliv). Samo sebe imenuješ gdi je dilo hvalivo. A. d. Bella, razgov. 40. Da pijanstvo i bludnost jesu stvari dobre i faljive. Blago turl. 2, 193.

1. HVAO, m. *vidi* Hval.

2. HVAO, *vidi* nahvao.

HVAOKOVIĆ, m. *presime* (stariji bi oblik bio Hvalković). — xv vijeka. Ivan Hvaoković. Mon. croat. 117. (1478).

HVÂR, Hvara, m. *Ἡῆρος*, otok u Dalmaciji (lat. Pharos i Pharus, tal. Lesina) i grad na nemu (u poznije doba lat. Pharium); kod nekijeh pisaca razlikuju se dva grada: Stari Hvar (Stari Grad, tal. Città Vecchia) i Novi Hvar (tal. Lesina). — *Akc. kaka je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.* — Postaje od grčke ili od latinske riječi; glas f kojega u prva vremena nije bilo u našem jeziku promijenio se na hv; od xvii vijeka (u primjeru xvi vijeka: Grade ke su onuje Fara. Š. Budinić, ispr. 188, Far je *tijesno između Italije i Sicilije*, tal. Faro di Messina) opet se kaže i Far, *vidi* primjere Divkovićeve kod Hvaranin i naj sadnji primjer ovdje. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (Hvar, grad u Dalmaciji, Pharium; otok u Dalmaciji, Pharos, Pharia), u Belinu (Lesina, città della Dalmazia, Pharium 434^a), u Stulićevu (Hvar, grad stari od Dalmacije, Pharium), u Daničićevu (Hvar, ostrvo između Brača i Krkra (Korčule) koje na kartama pišu i, Lesina). a) otok. Kako to ni pisa hercegova knez s Hvara. Spom. sr. 1, 83. (1407). Što nam piše sa Kakra i Hvars. 1, 116. (1418). Za Hvarom je Brač. (D). Poslov. danić. 152. Hvar, Korčula, Rab, Cres, Veja. J. Kavašin 187^b. Korčul ribni i Hvar vini. 188^b. Brač, Vis, Hvar oslobodi. 185^a. — b) grad. Grad Hvar. M. Vetranić 1, 205. Dragi Hvaru moj! 1, 208. Sad me Vis, sad Stari, sad ima Novi Hvar. H. Lucić 268. I Stari Hvar ovi, u kom se porodi, ožalosti i Novi. P. Hektorović 61. U Starom Hvaru prvi dan miseca luja. 69. U Hvaru na 16 novembra 1541. 75. Da s' pisal ti Petri pjesnicu u grad Hvar. N. Nalešković 1, 807. Slave je tvoje Hvar novi pun, i stari. 1, 885. Prvi i bliži grad u diki glasoviti Hvar se broji. J. Kavašin 187^b. Hvar, Far, Lesina^a. Repert. dalm. 1872. 18.

HVARANIN, m. *čovjek is grada Hvara ili s otoka Hvara*. — plur.: Hvarani. — Od xvi vijeka. Petre Ektorović Hvaranin. P. Hektorović 65. Anibal Lucij Hvaranin. B. Kašić, rit. xviii. Ja pop Nikola Faranin primenkom Jurjević. M. Divković, zlam. 5. Ti s' vele soihen od Hvarani. M. Gazarović 142^b. Hvaranom se stup naj viši pripade. I. Ivanišević 333. Hvarani Dalmatini naseliše otok Vis. P. Vitezović, kron. 17. Ostavi ju Faranin vojvoda. Nadod. 124.

HVÂRČICA, f. (*obično se kaže* farčica), suvrst smokve; duja je, zelenija i tvrda nešto od bjelice (s otoka Hvara). — na Braču. A. Ostojić.

HVARIĆ, m. *presime*. — xvi vijeka. Matij Hvarić. Mon. croat. 200. (1512).

1. HVÂRKA, f. *čensko čelade is grada Hvara ili s otoka Hvara*. — Od xvii vijeka. Čestita Hvarka vil. V. Zanbon u Đ. Baraković, vil. 362.

2. HVÂRKA, f. Hvarka, vrsti vinove loze bijela i crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 112. — s otoka Hvara.

HVARKOVIĆ, m. *presime*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Čuj de i mile Hvarkoviće, muže u ratu i u miru. J. Kavašin 119^b.

HVÂRSKI, adj. koji pripada Hvaru (otoku ili gradu). — Od xii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (hvarsskyj). Plskt bračski i hvarski. Starine. 13, 206. (1185). Kt banu hrvanskomu (Daničić, rječn. 8, 410, misli da je pogreška i da treba čitati 'hvarskomu', ako ne 'hrvatskomu'). Spom. sr. 2, 25. (1869—1876). Prida otocem ligatome biskupome hvarskim. Mon. serb. 450. (1451). Marin Gazarović hvarski vlastelin. M. Gazarović vii. Gospodina Petra hvarškoga biskupa. Michelangelo. iv. Biskupu hvarskomu... vladici bračkoj, šibenskoj i hvarskoj... I. Ivanišević 6. Vlastelina hvarškoga (biće s štamarskom griješkom). 323. Tako i hvarski spijevaoći u Robiini i Ribanju. J. Kavašin 162^b. Navali Hvarski Dmitar i na grade i na polja. 248^a. U farskom otoku. And. Kačić, kor. 411.

HVÂSKÂNE, n. *vidi* hvastaše. — U jednoga pisca iz Boke kotorske xviii vijeka (s f mj. hv). Ne čuti faskaše što donose zli jezici. K. Mažarović 107. — *isporedi* hvaskavac.

HVÂSKAVAC, hvâškavca, m. *vidi* hvastavac. — U jednoga pisca iz Boke kotorske xviii vijeka (s f mj. hv). Čovjek faskavac neće biti nikad ljublen. K. Mažarović 105. — *isporedi* hvaskaše.

1. HVAŠT, f. *vidi* hvasta, hvastaše. — U jednoga pisca xviii vijeka. Luter, Calvin... ponosite puni hvasti. J. Kavašin 454^b. — Po jednom rukopisu i u jednoga pisca (G. Palmotića) xvii vijeka, *vidi* prvi primjer kod hvasta. — Na jednom mjestu i u drugoga pisca xviii vijeka, ako ne spada pod 2. hvast: Hvast je rijet da čovjek dosta zna. A. Kalić 158.

2. HVAŠT, m. *vidi* hvasta, hvastaše. — U jednoga pisca xviii vijeka. Hvasta ne imajuć, da s kē slike neće odrvan bit u vika. J. Kavašin 202^b. — *vidi* i 1. hvast. *vidi* i: Hvâst = hvastaše. na Krku.

3. HVAŠT, adj. hvastav. — U jednoga pisca xviii vijeka. Hvaste njegove misle biše pokarane. D. E. Bogdanić 10.

HVÂSTA, f. *vidi* hvastaše. — *isporedi* 1. i 2. hvast. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (hvasta, hvastanje jactatio, ostentatio, venditatio, jactantia), u Belinu (jactantia 374^a. 487^b; ostentatio 751^b; fastus 304^b; pompa 571^b), u Stulićevu (gloriatio, jactantia, ostentatio, superbia). Ponosite knige ohole s vele hvasto (u jednom rukopisu hvasti), s malo svjeta. G. Palmotić 2, 177. Ove isusti riječi tada s mnogom hvastom sadružene. 2, 180. Malo mu će dat pomoći neprilična hvasta i slava 3, 40^a. Bješe jednoj u prođoli zelen starab lijep uzrastom gnsto kitje svud okoli raširio s mnogom hvastom. 3, 132^b. Sobotom nosim svud koristi i to nijesu, kraju, hvaste. A. Gledević 23^b. Bezobrazna, smamna hvasta. J. Kavašin 55^b. Slavno 'e blago, nu neblaga od blaga 'e hvasta i slava. I. Đorđić, uzd. 51. Bog tu neredbenu hvastu juto zaplati. salt. xvi. Ki nadmeni hvaste i dima zatječu se svojim grijesima. 467. Blago u svjetovne hvaste i zalihnosti obraćaju. ben. 182. Potrebno je nu podkadi hvaste dimom i zahvale. pjesn. 82. Čelade debelo i naduto hvastom i cjenom sebe samoga. I. M. Mattei 187. Ako više osobne svijesti budu imali, a mañe hvaste. M. Pavlinović, razg. 9. Koji se bez buke i bez hvaste spravlja taj dan. razl. spis. 80.

HVÂSTALAC, hvâstaoca, m. *vidi* hvastavac. — U Belinu rječniku (jactator 487^b. 751^b; ostentator 694^a) i u Stulićevu (hvastalac i grijeshkom hvastaoc, jactator, gloriator).

HVĀSTALICA, *f.* šensko čelade kao hvastalac. — *U Belinu rječniku* (sui ostentatrix' 572a) i *u Stuličevu* (se jactans, gloriosa).

HVĀSTALO, *m.* vidi hvastavac. — *U Mikaljinu rječniku* (kod hvastavac), *u Belinu* (jactator' 751b), *u Stuličevu* (v. hvastalac).

HVASTANOST, *f.* vidi hvastaše. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Uklapati se od tašte ugodnosti i hvastanosti. B. Kašić, nasl. 220.

HVĀSTĀNE, *n.* djelo kojijem se hvasta, kojijem se ko hvasta. — *Stariji je oblik* hvastanje. — *Između rječnika u Vrančićevu* (hvastanje jactantia'), *u Mikaljinu* (fastanje, ludo govorenje, nugae, loquacitas, garrulitas'; hvastanje, mnogo govorenje, nugae'), *u Belinu* (hvastanje jactantia' 374a, 487b; ostentatio' 571b, 694a; sui ostentatio' 571b), *u Voltigijinu* (millanteria, vanità', prahlerey'), *u Stuličevu* (ostentatio, gloriatio'). Ne-posluh, hvastanje, ipokritstvo. Naručn. 85b. Da zemlji pod kolo vaš bis se ponizi i hvastanje oholo. M. Vetranić 1, 214. Hvastanja mrzeći. I. T. Mrnavić, mand. 42. Mrzeći na tako hvastanje Isukrst. A. d. Bella, razgov. 144. Bio se među Židovima glas prosuo da je Isukrst imo uskrsnut, ali su ovi glas držali za privaru i hvastaše. B. Zuzeri 61. Da se ne čini (ispovij) s hvastašem nego sramom. Ant. Kadčić 206. Da se ima bižati od svakoga hvastaša. I. Velikanić, uput. 1, 148.

HVASTAONICA, *f.* *u Stuličevu rječniku*: v. hvastalica. — *nepouzdan*.

HVĀSTATI, hvāstām, *impf.* gloriari. — *Riječ je praslavenska, isporodi rus.* хвастать, češ. chvastati. — *Nejasna postaja*. — *Između rječnika u Mikaljinu* (fastati, ludo govoriti, nugor, garrio, effundere verba'; hvastati, vele govoriti, nugor'), *u Belinu* (glorior' 351a, 751b; jactare se' 751a; sese ostentare' 571b; immodice augere' 487b), *u Stuličevu* (gloriari, se jactare, magno se praedicare, se efferre insolentius').

1. neprelazno.

a. isto što hvastati se (vidi 2, c), preko mjere hvaliti se. — *isporodi baniti se*. — *vidi u Belinu i u Stuličevu rječniku*. — *amo spada i ovaj primjer*: Ne varam i ne hvastam. A. Kalić 496.

2. brbljati, vidi u Mikaljinu rječniku.

2. prelazno, hvaliti preko mjere.

a. *aktivno*. I dvozubbja ognenoga vlast i poraz prenemili hvasta krećuć. J. Kavašin 414a. Ti hvastaš onu oblast koja u tebi nije. A. d. Bella, razgov. 22. Hvastaju dila od svojih starih, i zovu ih plemenstvo. 165. Hvasta plemstvo nad sve ostalo, da je rođen na nebesijeh. B. Zuzeri 342.

b. *pasivno*. Hvastan i dvoren hoće biti. J. Kavašin 54a.

c. *sa se, refleksivno, vidi hvaliti se kod hvaliti*, 3, b, c). — *Između rječnika u Mikaljinu* (vidi hvaliti se), *u Belinu* (glorior' 487b; ostento' 694a), *u Voltigijinu* (millantarsi, vantarsi, pompeggiare, grandeggiare', sich prahlen, sich rühmen, sich brüsten'). Da nitko ne mnuti bude, da se hvastam. Bernardin 21. paul. 2cor. 12, 6. Hvastajući se i više višnjih božice sebe uznoseći. P. Zoranić 8b. Ako si se hvalio i hvastao od osvete. B. Kašić, zrc. 60. Ako si se hvastao od rečenijeh grijeha. 67. Ako si se uzoholio, hvastao. 107. Ni se bezočno hvasta. nasl. 219. Koji se hvastaše da će umriti za gospodina. is. 52. Ovako se hvasta i slavi. P. Kanavelić, iv. 17. Ča se hvastaš kako da ne bi prijal? P. Radovčić, ist. 134. Što se hvastaš, da prseći vjetric puka s tobom hlidi. J. Kavašin 28b. Samo hvastat se da može osu-

điti, jest jednomu sudcu krivina velika. A. d. Bella, razgov. 22. Fastaše se er se pravomu stvoritelju od nebesa klanjaše. 90. Ne krije se u zabiti potajna prikorna sloča, neg se hvasta u družinah. B. Zuzeri 46. Bješe se pelemiso i hvasto. S. Rosa 162a. Fasta se kako od stvari dostojno od pofale kad misu prigriza. I. J. P. Lucić, bit. 52. Hvastaju se svojim nemarom. M. Pavlinović, rad. 45.

HVĀSTAV, *adj.* koji se hvasta; kojijem se ko hvasta. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (gloriabundus' 851a) i *u Stuličevu* (gloriabundus').

a. *adj.* Neharnu, lakomu, hvastavu človiku. Đ. Baraković, vil. 324. Luda djela i hvastava. G. Palmotić 2, 177. (Riči) hvastave i ohole. P. Radovčić, nač. 587. Zagovaraše u Korintu veliko ljudstvo jedan hvastav govornik. A. d. Bella, razgov. 20. Gdi su, gdi one fastave riči? 203.

b. *adv.* hvastavo, hvastavijem načinom, hvastavijem riječima. — *Između rječnika u Belinu* (jactanter' 874a) i *u Stuličevu* (jactanter'). Odgovoriše gusari hvastavo i ponosito. I. Đorđić, ben. 178.

HVĀSTAVAC, hvāstāvca, *m.* čovjek hvastav, koji se hvasta. — *isporodi* hvastalac, hvastalo. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (fastavac, loquax, garrulus, nugator, nugax'; hvastavac, hvastalo, ostentator, miles gloriosus'), *u Belinu* (gloriabundus' 851a; sui ostentator' 572a; inanis gloriae cupidus' 751a), *u Voltigijinu* (vantatore, millantatore', prahler'), *u Stuličevu* (v. hvastalac). Muči, hvastavče! vika sveti Ambrozio. A. d. Bella, razgov. 22. Obalivši praćom mrtva na tle onoga gorostasna vastavca (Golijata). 54.

HVĀSTĀVČE, hvāstāvčeta, *n. dem.* hvastavac. — *U jednoga pisca našega vremena*. Muči, hvastavče jedno! S. Ćubiša, prip. 28.

HVĀSTĀVČINA, *m. augm.* hvastavac. — *U Stuličevu rječniku*: gran millantatore', paullo jactantior'.

HVĀSTAVICA, *f.* šensko čelade hvastavo, koje se hvasta. — *isporodi* hvastalica. — *U Stuličevu rječniku*.

1. **HVĀT**, *m.* hvataše. — *U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. hvataše) s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrića (?). Da kopla svoga rat jur u krf omoči, da skuši sablje hvat staf caru prid oči. Đ. Baraković, vil. 328. A glad me li nuka da hvatim bolji hvat. 381.

2. **HVĀT**, *m.* orgyia, mjera za dužinu od šest stopa. — *Akc. se mijenja u loc. sing.* hvātu, *u gen. pl.* hvátā (i hvátī, vidi daj), može biti u dat., instr., loc. pl. hvátima (ili hvátima?), i po svoj prilici u cijeloj množini kad se umeće ov: hvátovi, hvátová (ili hvátová?), hvátovima (ili hvátovima?), hvátove. — *Jamačno je ista riječ što l. hvat, te bi prvo značenje bilo: koliko čelade može shvatiti kad pruži i raširi u svu dužinu ruke*. — *Prošloga vijeka bilo je i šenskoga roda, vidi acc. pl. fati*. M. A. Reljković, sat. 68b; gen. sing. fati. J. S. Reljković 44. 369. i u naše se vrijeme sadržao oblik za gen. pl. hvati (Đ. Daničić, obl. 9–10). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (fat i hvat, die klast'er, de-cempeda'). Tako tiraj do po fati. J. S. Reljković 44. Pravi staše od fati visine. 369. Koliko fati okrug zemaljski u sebi zadržaje. B. Leaković, gov. 248. Pak moj zeko brži od tvog barne, jer tri fata u visinu skače. a četiri pred barnu

tvojega. Nar. pjes. vuk. 3, 422. — *Često se upotrebljava i kao mjera za drva (kad su složena po šest stopa u širinu i u visinu), te po tome se gdje upotrebljava i za drva uopće ili za što drugo složeno kao drva.* Polovicu da u fati složiš. M. A. Rejković, sat. G3^b. Zagrlivši svoju majku... pak ju na polu mrtvu s oni fatova doli svede, i hercegu nu... prikaza. Đ. Rapić 184. Kojim posao jest fatove sići. J. S. Rejković 50. Drugo ništa u šumi ne radi, već fatove iz ležaoce vadi. 394. Stojau fatovi od sveti kostiju. S. Tekelija. let. 119, 44. Jedna se drva prodaju na fat, druga na komad. Đ. Popović, pozn. robe. 864 *ispoređi* hvatjika.

3. HVÁT, f. *vidi* 2. hvat.

HVÁTALAC, hvátalaca, m. *čovjek koji hvata.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'capiens, sumens, prehensens'.

HVÁTALICA, f. *žensko čelade koje hvata.* — *Samo u Stuličevu rječniku (uz hvatalac).*

HVÁTAN, hvátana, f. *koji pripada hvatu (vidi 2. hvat).* — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Da s' u fatne klada cipje dili. J. S. Rejković 50.

HVATANIJA, f. u *Vukovu rječniku:* vide *vozanija s dodatkom da se govori u Barani.*

HVÁTANJE, n. *djelo kojim se hvata.* — *Stariji je oblik hvatanje.* — *Između rječnika u Mikajinu* (hvatanje, hitanje), u *Belinu* ('comprehensio' 42^a), u *Stuličevu*, u *Vukovu* (fataše i hvataše). Vodi ih na posézanje, hvatanje i vazetje dostojanstva erejskoga. S. Budinić, sum. 106^a.

HVÁTATI, hvátam, *impf.* hvatiti. — *ispoređi* hitati, A. — *Rječ je praslavenska, ispoređi stslav.* hvatati, rus *хвѣтати*, češ. *chvátati*, polj. *chwatać*. — *Između rječnika u Mikajinu* (hvatati, fatati, 'capio, sumo, accipio, prehendo, apprehendo'), u *Belinu* ('arripio' 42^a), u *Vultigijinu* ('attrappare, agguantare, rapire', 'erwischen, ertappen'), u *Stuličevu* ('prehendere, capere, sumere, accipere'), u *Vukovu* (fatati i hvatati, 'fangen', 'capto').

1. *aktivno.*

a. *vidi* hvatiti, 1. a. a) *subjekat je čelade. aa) objekat je čelade. aaa) u pravom smislu* Centaure pogubi Peritov s Lafiti, jer hvataje zubi, jur pjani i siti, onih, kih počiti nih dostojaje se, za ženo zaditi ne sramovaše se. M. Marulić 48. Otet bi se mlada uzela strašnom crncu ki ju hvata, golubica jakno bijela crnom orlu iz nokata. I. Gundulić 391. Sužao fataju. P. Knežević, osm. 67. Ja pogubih turska četobašu, držite druge da vatamo živo. Nar. pjes. vuk. 3, 188. Petar vata Marunović-Muja, Krsto vata Asan-Begovića. 4, 101. Svaki Srbini vata po Turčina. 4, 174. On (će) jedan put platiti za sve ajduke njegove knežine, kad se ne stara da ih fata. Djelovod. prot. 111. — *amo spada i ovaj primjer:* Pravda ženu vata i naj posli osuđuje na smrt. M. Zoričić, zrc. 13. — *u ovom je primjeru osobito značenje s toga što se ne hvata objekat u neprijateljskom smislu (kao sužan):* Svi golaci Savi polećeše, i Srbiše po Savi vataše, Bog im dade, Srbje povataše, povatali, na suvo izveli; a Turaka ni vatat ne češe. Nar. pjes. vuk. 4, 285. — *bbb) u prenesenom, metaforičkom smislu.* (Svijet) vara i fata brezposlena. M. Radnić 187^a. Jer se pušate, da vas opet fata (djavao, za stvari od ništa. J. Banovac, razg. 186. Al' nenavidljivca fata golom udicom. F. Lastrić, ned. 111. Ne promišljajući, da je ovo mriža djavoska, u koju fata duše maloumne. 323. Ti si mriža po kojoj ja mnoge duše fatam. M. Zoričić, zrc. 98. — *bb) objekat je životinja.* Petro, od sela ne

imaš veće fatati ribe, nego češ Jude fatati. F. Lastrić, od' 241. Fatati zecove, ptice i ribu. A. d. Costa 2, 134. Pa on vata vranca Mujagina. Nar. pjes. vuk. 3, 102. Ode fatat ribe šestokrile. Nar. pjes. juk. 55. Koji hvataju rake ili ribu. Vuk. poslov. 139. — *amo može spadati i ovaj primjer u metaforičkom smislu.* Al' da b' samo stare babe tamnom paklu lov fatale. V. Došen 131^a. — *cc) objekat je stvar neživa.* Što fatamo pinu na vodi. A. Kanižlić, uzr. 16. — *dd) objekat je stvar umna.* Fataš li i naj mañi dio vrimena? P. Knežević, osm. 289. — *često je objekat prigoda.* Zato vrimena ne propušta, fata prigodbe. F. Lastrić, test. ad. 103^b. Vazda fataše prigodu za spaseñe duša. A. Kanižlić, kam. 854. Fatao je prigode. fran 202. — *b) subjekat je (i objekat) živinče.* Pauk utrge se i učini jedno platno plemenito, i sve ono za fatati muhe. M. Radnić 291^b. Mačke miše fataju. I. Jablanci 90. Napuščajte sive sokolove, nek fataju tice jarebice. Nar. pjes. vuk. 2, 41. Napuščaju hrte i zagare, te fataju srne i košute. 2, 47. Koji se hrt silom u lov vodi onaj zeca ne hvata. Nar. posl. vuk 143. — *c) u prenesenom smislu, može biti subjekat groznica ili koja druga tjelesna bolest, ili bolesno duševno stanje (osobito strah).* Vira moja. Plavša harambaša, ti me danas ufatiti nećeš, jer me nije groznica fatala. And. Kačić, razg. 299^b. Koga drugi treći dan ogañ oliti groznica fata. M. Dobretić 113. Preodan je groznica vatala. Nar. pjes. vuk. 2, 618. Fataše ga trojetna groznica. 4, 86. Pa ga neće više hvatati groznica. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 37. — *Koga nakaduk fata.* F. Lastrić, svet. 43^b. — *Koga hvata uesvest.* M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 50. — *Ali žarko ne odskače sunce, pa mraz hvata us kosti junaka.* Osvetn. 2, 39. — *S česa strah vas često hvata, da u pako vam duh ne svrata.* J. Kavañin 499^b. Svu je bojazan smrtna hvata. P. Sorkočević 579^a. Strah te fata tek od dima gusta. Osvetn. 6, 42.

b. *vidi* hvatiti, 1. b. a) *uopće.* Svaki vata svoga rañenika. Nar. pjes. vuk. 3, 317. Pa mi topus u visine baca, a vata ga u bijele ruke. 3, 351. — *amo može spadati i ovaj primjer:* Anđeli ñu (kro) fataju u čaše. F. Lastrić, svet. 80^a. — *u prenesenom, metaforičkom smislu.* S tvojijem rukami fataš vlastitu smrt. M. Radnić 210^a. — *b) ističe se što se osobito hvata kod objekta akuzativom s prijedlogom za.* Jedna jednu spried desnicom za snježane prsi hvata. I. Gundulić, osm. 401. On je fata za ručicu. Nar. pjes. vuk. 1, 53. A vranac je givan na kobilu, za grivu je fata pod Turčinom. 3, 277. Te on vata Čorović-Osmana: jednom rukom koña za dizgene drugom rukom Turčina za prsi. 4, 4.

c. *kao dobivati.* Ništa ne fata za dostojanstvo spaseña vičnoga. F. Lastrić, ned. 283. Što fatate? što dobivate? ništa, ništa. 285. Koji baštinu fataju spaseña. svet. 153^b. Po koliko fataš od ñe oka? M. A. Rejković, sat. G5^b. Hvatati zazubice, želeći štogod što vidiš u drugoga; n. pr. 'Gledim gdje on jede pa sve hvatam zazubice'. L. K. Lazarević iz Šapca. — *može biti da amo spada i ovaj primjer (ako nije u ñemu hvatati impf. zahvatiti):* (Svinja) hvata iz korita. M. Marulić 43.

d. (koñe ili volove) *sprezati, uprezati (u kola, pod jaram)* Vataj, sine, koñe u intove. Nar. pjes. vuk. 2, 116. Zašto u Starom Vlahu u petak ne hvataju volove. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 10. Ne hvataje volova nikad u petak. 10.

e. *u prenesenom smislu hvata se s kim prijateljstvo (i neprijateljstvo), vjera. I prijateljstvo fa-*

tamo s Bogom. S. Margitić, fal. 258. Kako fataju neprijateljstvo z Bogom svemogućim. 136 Dali, Drago, vjernu ne hvatasm'o? Ogled. sr. 189. Nemoj hvatati vjere s nima. Đ. Daničić, 2mojs. 23, 32. Čuvaj se da ne hvataš vjere s onima koji žive u zemlji. 34, 12. Ne hvatajte vjere sa stanovnicima te zemlje. sud. 2, 2. — hvata se vjera' i među dnjema stranama, kad se radi da se pomire i zadadu vjeru jednu drugoj. Hodili Mahini da hvataju vjeru među Grbljanima. S. Lubiša, prip. 97.

f. *vidi* držati, I, 1, s. Pune fata tri litre rakije. Nar. pjes. juk. 257. Ova boca hvata dvije oke. L. K. Lazarević iz Šapca. — u širem smislu može amo spadati i ovo: Kapigibaša u Sarajevu noćio iz Sarajeva sa pedeset konika 2 konaka u jedan fatajući. Golubica. 5, 130. — može biti da amo spadaju i ova dva primjera, u kojima je glagol u širem, metaforičkom smislu: Na kom je zlamenje pleten trak od zlata, sve drago kamenje, svjetlosti sve hvata. Š. Menčetić—G. Držić 490. Hvata joj jak zora ljepotom ne lice. 501.

g. *shvaćati, razumjeti, isporodi* hitati, A, 1, d. — U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini. 'Hvatam te što hoćeš da mi ručeš'. P. Budmani.

h. *neprelazno, značenje je kao kod b, ali nema objekte, nego samo acc. s prijedlogom za.* I za isti štap hvataju puni duha i slobode. J. Kavašin 107^a. Lasno je tudim rukama za vrelo gvožđe hvatati. Nar. posl. vuk. 167.

i. *neprelazno, protezati se, dosizati, isporodi* hitati, A, 1, e. Pokraj svega toga što je zimni kaput hvatao skoro do članaka, ode u kačaru. M. P. Šapčanin 1, 28. — mislim da i u ovom primjeru treba ovako shvatiti značenje, samo što je u širem, prenesenom smislu: Već hvata noć. M. Đ. Miličević, let. već. 55.

2. sa se.

« *pasivno* A budalasti ... fataju se ljudi. S. Margitić, fal. 285. Ova se (daska) fata jednoč samo. F. Lastrić, test. ad. 13^b. Tio hodeći, ptice se fataju. A. J. Knezović 102. Da se u ribniku fataju ribe. A. Kanižlić, kam. 86. Posli ovoga fata se lupež. M. Zoričić, zrc. 67. Jere takove žene nisu drugo nego mriža vrazja, kojima se ljudi fataju. Đ. Rapić 23. Koš se kratku pod zubaču fata. J. S. Rejković 211. U koš takvi fataju se ribe. 284. Al' se Vuksan vatat ne davaše. Nar. pjes. vuk. 4, 28. Luda se (lisica) hvata u jednu (nogu), a mudra u sve četiri. Nar. posl. vuk. 171. Kad se hvata kolo. Vuk, nar. pjes. 1, 174. Da se traže hajdučki jatnici i da se hvataju hajduci. živ. 269. Da se hvataju buntovnici. M. Đ. Miličević, zim. već. 23.

β. *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. u kolo 'fassen' 'prehodo', cf. uhvatiti se).

a. *kao hvatati (isporodi 1, b), ali se uz to često misli da se i sam subjekat združuje, spoji s onijem što hvata ili k onome prione. a) ono što se hvata stoji u gen.* A ti, žrlče sladokusi, kad se kusa budeš hvatat, kus od tebe bude skakat. M. Marulić 309. Mnog oružja nima, kamenja se hvata. I. T. Mrnavić, osm. 118. Kojih se (dasaka) hvatamo u potopu griha. Ant. Kadčić 115. Nož je pluzni, on se zemlju fata. J. S. Rejković 20. Kosa nije stražna od alata, kog se kućnik nad livadom fata. 24. U naručju nosi sina Panteliju, za ručicu vodi čerku Anđeliju, treće joj se vata skut' svil'na zubuna. Nar. pjes. vuk. 1, 105—106. Da s' vatamo tanke slamke. 1, 178. Kad se niva dožane, onda se žetoci hvataju slamke. Vuk, živ. 56. Kao utopnik kad se i slamke hvata. Pravdonoša. 1852. 8. — u prenesenom, duševnom smislu. Bogu, ki na pamet držeć grijeha, osvete

se hvata. J. Kavašin 214^a. — b) u acc. s prijedlogom za (isporodi 1, b, b); što bi ondje bio objekt, ovdje se može izreći dativom, isporodi i c)). Za grane se fataju i drže. J. S. Rejković 237. Jer sad vađa do dana dva sata da se košma on za hranu fata. 386. Iz monka je zelen bor nikao, iz divojke vinova lozica, i fata se boru za ogranke, ka' divojka momku oko vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 244. Kad čok tone, i za vrelo se gvožđe hvata. Nar. posl. vuk. 122. On se hvata rukama za noge. Vuk, nar. pjes. 1, 184. Topac se hvata za svašto. S. Lubiša, prip. 199. — c) hvatati se kome oko vrata (o grlu) znači: grliti. Da je komu poslušati bilo, kako cvili Jure dite mlado, fataše se majci o grijocu. And. Kačić, razg. 87^a. Majka s' sinu fata oko vrata. Nar. pjes. juk. 152. — d) kod 'kola' i druge igre kaže se da se subjekat hvata (s kim, do koga) u kolo. Kad ti podeš dol' u poje, dol' u poje, dol' u kolo, ne vataj se do Tomaša. Nar. pjes. vuk. 1, 282. On se vata do djevojke (u kolu). 1, 391. S koša sjaha, u kolo se fata do lijeppe Jovanove seke. 3, 49. Ko se u kolo hvata, u noge se uzda. Nar. posl. vuk. 156. Ko se hvata u kolo treba da igra. S. Lubiša, prip. 192. amo spada i ovo: Hvatati se s kim u štap. (Gledati ko ima pravo ili ko je stariji). Nar. posl. vuk. 341. (vidi u Vukovu rječniku kod štap). — mješte u kolo kaže se i za kolo. Kraj stoji na lijevom kraju kola a barjaktar na desnom, ali se oni ne hvataju za kolo. Vuk, živ. 35. — e) u jednoga pisca čakavca xvii vijeka ono što se hvata stoji u dat. s prijedlogom k. Belona srdita k tomu se još hvata. Đ. Baraković, vil. 57. (Osa) brusi žvalo, ter oblita, ter se jata hvata k nosu. 219. — f) u ovijem primjerima istoga pisca (kod e)) nje izrečeno što se hvata nego namjera s koje se hvata, i to podložnom rečenicom s da. Vidih zmaja, gdi se hvata da potamni sunca zraci. Đ. Baraković, vil. 215. Riše zvir pri kraju gdi daje ne more, hrti se hvataju jur da ju umore. 258.

b. *kao prihvatiti. ono čemu prihvaća subjekat, stoji obično u gen.* Guba, otrov ženski i svaka koja se hvata drugoga. Ant. Kadčić 405. A nike se (magle) fataju vrhova naj višjih brdina. M. A. Rejković, sat. L5^b. Čista se zlata rda ne hvata. Nar. posl. vuk. 348. (u prenesenom, duševnom smislu: Koja mu se (stvar) srca fata (orlu mu je draga). V. Došen 62^b). ali se može izreći i drugim načinom: Mokrina koja se niza zid hvata. Vuk, nar. pjes. 2, 124.

c. *pružati ruku, kao impf. dohvatiti* si. Svaki joj se pod groke hvata. Nar. pjes. vil. 1866. 712. Hvata joj se rukom u nedarca. 1868. 710. Boje je i suha krušca pojesti nego se naopako u smok hvatati. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 24. — u prenesenom smislu. Nih se nitko u posao ne fata. J. S. Rejković 11.

d. *s genetivom mjesnoga imena značenje se kod c širi daje, te preko značenja: pružati se, protezati se, dosizati, glagol dobiva značenje gotovo kao dolaziti.* Fataju se crnogorskih gora. J. Krmpotić, pjesm. 3.

e. *također se širi značenje kod c, kad je subjekat mrak, tmine, sumračje, suton itd., te je gotovo kao širiti se.* Stoj s nam, Gospodine, večeras, zašto se evo mrak fata, skoro će se smrknuti. F. Lastrić, od' 317. Kada drugomu sunce sviće, tebi se tmine fataju. Đ. Rapić 130. Sunce zade, sumračje se vata. Nar. pjes. vuk. 1, 584. Počne se suton hvatati. Nar. prip. vuk. 62. U šumi počeo se suton hvatati. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 75.

f. *kad se kaže o suncu i mjesecu, znači: pomr-*

čavati (vidi kod uhvatiti). Od Tripuna do svetoga Đurđa svaku noću mjesec se vataše. Nar. pjes. vuk. 4, 181. Uvati se sunce u proleće, jedan danak tri puta se vata. 4, 182.

γ. *recipročno*, hvatati se (s kim), *kad jedne drugo hvata* (isporedi i β, α, d). Fatajte se, b'jele ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 174. Prčaš i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovođa. S. Lubiša, prip. 4. Pa se tu Primorci s Gačanim hvatali u koštac. M. Pavlinović, rasl. spis. 384.

HVATAV, adj. koji se može hvatati. — U *Stuličevu rječniku*: 'qui apprehendi potest', gdje ima i adv. hvatavo 'rapide, velociter' (!). — nije dosta pouzdano.

HVATAVAC, hvatavac, m. *neka biška, mali broč, broćenica, broćika*. Hvatavac (fatavac), Gallium aparine L. (Sabljar). B. Šulek, im. 112.

HVATIŠTE, n. samo u *Stuličevu rječniku*: 'capturae locus', i u *jednoga pisca našega vremena koji upotrebljava ovu riječ u osobitom značenju*: 'Kastahola' ili 'kostañola', riječ mrnarska, znači komad drva pribijena u bok broda, pod koji komad ulazi potpirać, i zapire da se ne opuze uzgori. po smislu čemu služi, ja prozvat taj komad 'hvatistište', er upravo hvata potpirać, drži ga, i brani da se ne opusti. M. Vođopić, tužn. jel. dubr. 1868. 208.

HVATIŠTVO, n. u *Stuličevu rječniku* us hvatište. — sasvim nepouzdan.

HVATITI, hvatim, pf. rapere, capere, comprehendere, *vidi* uhvatiti. — *isporedi* hititi, A. — *impf.*: hvatati, koje *vidi*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav.* hvatiti, čes. chvatiti, *vidi* i kod uhvatiti. — *Radi postanka* *vidi* hititi. — *Između rječnika u Belinu* (pigliare, prendere, proprio delle mani o d'altro simile, 'capio' 565*), u *Volitigijinu* (us hvatati), u *Stuličevu* (v. hvatati), u *Vukovu* (fatiti i hvatiti 'ergreifen', 'prehendo' s primjerom: Hvati kuju rejo!), u *Daničićevu* ('prehendere').

1. *aktivno*.

a. *silom ili prijevarom uhvatiti, sgrabiti*. a) *uopće*. Koji dožan bude, toga človeka da hvate. Mon. serb. 551. (1517). Mušja... hvati ga (miša) za glavu. Š. Menčetić 384. Živa će te u ruke fatiti. Nar. pjes. vuk. 2, 277. Fatiše sivog sokola. Nar. pjes. herc. vuk. 260. — b) *subjekat je groznica, isporodi* hvatati, 1, a, c). E se mogu konji pokidati, u Cetiņu vodu poskakati, braću našu kičene svatove is ubaha vatiti groznica. Nar. pjes. vuk. 2, 548. Fatila b' te trostruka groznica. Nar. pjes. juk. 175.

b. *uprav rukom sgrabiti ili useti, kod čega se može i ne misliti na silu ili prijevaru*. a) *uopće*. A glad me li nuka da hvatim boji hvat. Đ. Baraković, vil. 381. Ali on u to štap drenovi u obje ruke stište i hvati. I. Gundulić 548. Drugom rukom sabju hvati. 545. Momčil' vati onu krpu platna. Nar. pjes. vuk. 2, 113. Fati britku sabju s čiviluka. 2, 289. Pa ću vatit' listak šemišljivik. 2, 558. — b) *isriče se što se osobito hvata kod objekta akusativom s prijedlogom za*. Hvati ga za kular. M. Marulić 256. Hvati me za ruku. M. Držić 50. Tim me hvati za tjemene. J. Kavačin 542*

c. *dotaknuti se, udariti, samo u ovakovijem primjerima*: Ždrala koña fati bakračlijom. Nar. pjes. vuk. 2, 526. Pa na doru dizgin potkupio, vatio ga bakračlijom ejajnom. 4, 400.

d. *neprelazno, mašiti*. Dvorane vlasteliscii, ako učini koje zlo otiš nihu, ako jeste sebari, da hvati u kotli. Zak. duš. pam. šaf. 44.

2. *sa se*.

a. *pasivno*. Dobrovničanin čolvēki da se ne hvati. Mon. serb. 551. (1517).

β. *refleksivno*. — *Između rječnika u Belinu* (hvati se za mač 'impugnare', 'ensem manu apprehendere' 887b), u *Vukovu* (hvati se brda, posla 'dasukommen', 'ingredior, aggredior'), u *Daničićevu* ('manus afferre').

a. *kao hvatiti* (vidi hvatati, 3, β, a). *ono što se hvati stoji*: a) u *gen.* Da m(i) je neverant, i da gospodstvo mi ište, koliko da bi se moje glave hvatila. Mon. serb. 307. (1420). Bio bi ne pristaf hvati' se ne gila. Đ. Baraković, vil. 132.

— b) u *acc. s prijedlogom za*. Fatiše se za puška dugačke. J. Krmpotić, pjesm. 11. Da se, jadna, za zelen bor vatim, i on bi se zelen osušio. Nar. pjes. vuk. 2, 319.

b. *mašiti se, isporodi* hvatati, 3, β, c). Vatih mu se rukom u ģepove. Nar. pjes. vuk. 3, 3. Fati joj se rukom u ģedarca. 3, 15. Alil s' vati rukom u ģepove. 3, 109.

c. *latiti se*. a) s *gen.* Dili se hvatimo koji lika daju. I. T. Mrnavić, osm. 91. *vidi* i u *Vukovu rječniku*: hvatiti se posla. — b) s *podložnom rčenicom u kojoj je da*. Pa se vati, da uzme prsteñe. Nar. pjes. vuk. 8, 258.

d. o *mjestu, vidi* hvatati, 3, β, d. a) *mjesto je u genetivu*. Zatim Podunajske strane se hvatiše. I. T. Mrnavić, osm. 42. Pa se vati ravna Dragačeva. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Fatiše se polja Prizrenškoga. 2, 280. Vatio se polja mostarskoga. 3, 536. Dok se fati Kunare planine. Nar. pjes. juk. 158. Pa se fati šehra Sarajeva. Nar. pjes. bos. prij. 1, 99. Hvatili se Baške plemenite. Nar. pjes. petr. 2, 609. Šuma ti mati, grma se hvati. Vuk, poslov. 861. — b) *mjesto se isriče kojijem drugijem načinom*. Hvatije se krajem Kusitskijem. Oglad. sr. 115. Pa se hvati do gamli-pengera. Nar. pjes. hörm. 1, 295. Čevljani se s Bañanima združo, ter se hvate i do Korjenica. Osvetn. 8, 36. — *ne snam, spadaju li amo ovaki primjeri, ili kod njih treba rasumjeti hvatiti se kao baciti se (isporedi hititi, B)*: Pa se dogu fati na ramena. Nar. pjes. vuk. 2, 270. 286.

γ. *recipročno*. Hvatije se u kosti junačke. Nar. pjes. petr. 2, 544. Hvatije se u pleća junačka. Nar. pjesm. hörm. 1, 506.

HVATLIKA, f.

a. *hvat drva, vidi kod 2. hvat*. — U *Vukovu rječniku*: 'ein schelt Holz', 'pars ligni secta'. b. motka kojom se biježe hvatovi. Zemjak. 1871. 4.

HVEMA, f. ime žensko, vidi Fema. — *Prije našega vremena*. Hvema, cf. Fema. S. Novaković, pom. 110.

HVILIP, m. ime muško, vidi Filip. — *Prije našega vremena*. Hvilip, cf. Filip. S. Novaković, pom. 110.

HVIRITI, hvirim, *impf. u jednom primjeru xvi vijeka o vidi: teći, curiti? biće riječ onomatopejska*. Zagrezi su viri malinski, tekuć po njih voda hviri u kolo bubajuć. P. Zoranić 57*

HVISNUTI, hvisnem, pf. hvistati (t is osnove hvist ispalo je između s i n). — *Može biti da je ista riječ što fisanuti, te bi tad hvisnuti bio stariji oblik*. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Sarajevca Sulimana tište i hvisnu priko vrata. I. Gundulić 525. Toj sačuvši sioni brodar, po vratu ga veslom hvisnu. J. Kavačin 401b.

HVISTATI, hvistam, *impf. biti, udarati, lupati*. — *perf.*: hvisnuti. — U *jednoga pisca Dobrovčanina xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('battere, percuotere', 'verbero' 182b) i u *Stu-*

licevu (verberare, percutere). Hvista, husa, lupa. I. Gundulić 548.

HVJĚLA, *f. kriška*. — *isporedi hvjelica*. — *je stoji po južnom govoru, a u zapadnom glasi i (hvlla)*. — *Biće od novogrč. φελλον, komad*. — *Od XVII vijeka (isprva pisano i s f mj. hv, a i s i mj. l), a između rječnika u Mikašinu (fila kruha, filja, landa kruha, bucella), u Belinu (.fetta, segmen' 812a), u Stulićevu (.frustum, segmentum)*. Neću mu dati ni filu kruha. B. Kašić, src. 118. — *vidi i felija*.

HVJĚLAST, *adj. u Stulićevu rječniku: .frustis abundans, gdje ima s istijem značenjem i hvjelav*. — *oboje nije dosta pouzdano*.

HVJELATI, hvjelam, *impf. rezati, dijeliti na hvjele*. — *U Stulićevu rječniku: .dissecare, in frusta facere*. — *nije dosta pouzdano*.

HVJĚLAV, *adj. vidi hvjelast*.

HVJĚLICA, *f. dem. hvjela*. — *U Stulićevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku (obično fjelica), gdje se osobito tako zovu kriške od diše, lubenice, sira itd.*

HVJĚLIČICA, *f. dem. hvjelica*. — *U Stulićevu rječniku*.

HVOJA, *f. grana (na drvetu), a od XVII vijeka osobito mlada, tanka granica, pa i vitka (kao kod lose), a i mladica na drvetu*. — *U Belinu je rječniku sabijen akc.: hvōja, po čemu se ne može znati, jeli hvōja ili hvōja, po rus. хвоя ваја да је ово садње*. — *Rječ je praslavenska (s drugijem značenjem: jelove ili borove četine), isporodi rus. хвоя, češ. chvoje, chvūje, pol. choj (bor)*. — *Nepoznata postana, korijen će biti chvi (Miklošić)*. — *U našem se jeziku javlja od xv do XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (.ramus' 328a. 605b; .vimen' 767a; .rampollo, germoglio degl' alberi' .stolo' 606a; pun hvoja .pampinosus' 587b), u Voltigijinu (.pampano, fronda di vite', .weinlaub'), u Stulićevu (.vimentum, vimen)*. Mnogim grad potraši, posiče i hvoje gdi bozi njih stoje. M. Marulić 18. Pod hvojami kogagodi stabla velika boge svoje čtovahu. 67. Svaka njih hvoja puna voća biše. 77. Ne vidiš v hōj hvoju ni trohe tolikoj. 178. Dva vrabca na hvoji. N. Rašina 209a. mat. 10, 29. Prid kom (.gusom) biguč, planin hvojkje bile su mi brašno hode, i po hvojah od ros vode. M. Pelegrinović 168. Četnadeste tisući ljudi hvoje noseće zlate (u drugom rukopisu xvi (?) vijeka: ... pročihi ljudi tisušta i četiri sta. siji že vsi nošahu dafinovo vêtavyje v̄s rukah̄s s̄s zlatom̄s. — u rukopisu xvii (?) vijeka: ... družijeh̄s ljudi 40 tisuč̄s, svi u rukah̄s noseći dapinovo hvoje). Aleks. jag. star. 8, 244. Stahu noćnijeh sred pokoja kućarice opletene od hrastovijeh tancijeh hvoja. I. Gundulić 289. Golub na ku letne hvoju, golubicu gleda uza se. 353. Tva ljepota rajaka prosti, mala ptica s tanke hvoje ako istočnoj tvoj svjetlosti iz dubrave pjesni poje. 375. Grm ih spleten, dubje često gustim gajom jur obstrije, pače kitnim hvojam mjesto nebesom ih istim krije. 402. Ter mu (dubu) okolo na brjegove po tleh leže listje i hvoje. 524. Lasno je izpravit tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Zasednika slomi u način tanke hvoje. I. Đorđić, uzd. 204. Posvoji u pored mlade hvoje i stare hreke. B. Zuzeri 186. Hvoja biva bus, a bus pak dub. (Z). Poslov. danič. 27.

HVOJAN, hvojna, *adj. (načinem) od hvoja*. — *U Belinu rječniku (.vimineus' 767a) i u Stulićevu (.di vinchio, .vimineus, .rameus)*, i u jednoga pisca našega vremena: Pršči koje i pleteri hvoini. Osvetn. 2, 85.

HVOJAST, *adj. na kojemu su hvoje, pun hvoja*. — *U Stulićevu rječniku: .ramosus' gdje ima i hvojav s istijem značenjem*.

HVOJAV, *adj. vidi hvoja*.

HVOJČICA, *f. dem. hvojkja*. — *U Stulićevu rječniku: v. graničica*.

1. HVOJE, *n. coll. hvoja, vidi kod hvoja primjer iz Aleksandrova života*. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu jamačno ili pisarskom ili štamparskom griješkom stoji hvolje mj. hvoje: Okol' njih je izmiješano hvolje i cvijeće na granice*. J. Kavašin 485a.

2. HVOJE, *n. u Stulićevu rječniku: .abure, legno dell' aratro, che s' unisce col giogo' .lignum jugum cum vomere jungens*. — *vidi oje*.

HVOJKA, *f. dem. hvoja*. — *xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (.ramunculus' 328b; .ramulus' 605b) i u Stulićevu (v. hvojkja)*. Pak u tej ranice utabe tanahne hvojkje. M. Bunić 6. Tanke hvojkje svud veskom namasat. D. Zlatarić 89b. Hvojkja, znaš, svaka prida se primlada. S. Gučetić 254.

HVOJISTE, *n. mjesto gdje ima mnogo hvoja*. — *U Stulićevu rječniku: .viminetum*. — *nepouzđano*.

HVOJISTVO, *n. vidi hvojišta*. — *U Stulićevu rječniku*. — *sasma nepouzđano*.

HVOJKA, *f. dem. hvoja*. — *Akc. je sabijen po Belinu rječniku (hvōjka); jamačno se mijenja u gen. pl. hvōjāka*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (hvojkja, grana .ramus'), u Belinu (.ramunculus' 328b; .virgultum' 768b; .arbuscula' 60a), u Voltigijinu (.virgulto, rampollo, .schosse, sprossen), u Stulićevu (.ramulus, .ramusculus')*. Prid kom (.gusom) biguč, planin hvojkje bile mi su brašno hode. A. Cukuranović 142. M. Pelegrinović 168.

HVOJOSPLETEN, *adj. u Stulićevu rječniku: hvojospleten, krošna hvojospletana, .canistrum vimineum*. — *nepouzđano*.

HVOSNO, *n. kraj u Metohiji gdje su Dečani i Peć*. — *Postaje od osnove hvost, te se sad t ne čuje između s i n, ali se nalazi pisano (kasnije i s f mj. hv: Fosno)*. — *U Daničićevu rječniku: .Hvostno, kraj srpske zemlje gdje su Dečani i Peć: Stefan je Nemaña osvojio od grčke zemlje .Hvostno v̄sse' (Sava, sim. 1). .v̄s Hvostno' (18). kralj je Stefan Prvojenčani dao Žiči nekoliko sela, u Hvostnē, kojima su imena: .Peć, Črni Vrh, Stipezi, Trbovitiky, Goražda, Nakl, s̄s Čelpekii i s̄s Dablani, Lutoglav s̄s gradom' (Mon. serb. 11 god. 1222—1228). dao je isti kralj istoj crkvi i planinu, u Hvostnē Slano Polje s̄s Tmasvōms Gvozdoms' (12). kralj je Milutin zidao crkvu sv. Nikoli v̄s Hvostnē na reci Bistrici blizu velikije arhiepiskopije srbekije' (72 god. 1275—1921 u poznijem prijepisu). (isti je kralj dao crkvi sv. Stefana u Baškoj selu u Hvostnē: Gumaništa, Kostreč, Rēdobradi, Baše. Svotostef. hris. ak. 9. jag. 10—11. i u drugom se spomeniku istoga kralja pominje mjesto s ovijem imenom: Došl̄s do mēsta glagoljmagō Hvostna, i hotešt̄ims v̄niti v̄s mēsto glagoljemo Ždr̄lo. Spomenik srp. ak. 8, 20). car je Stefan dao Hlandaru, u Hvostnē selo Kosoričē' (138 god. 1848). isti je car dao crkvi arhangelovoj u Prizrenu katun, Sinajince u Hvostnē' (Glasnik. 15, 295 god. 1848?). car je Lazar dao zemlje u Hvosnu kon' mitropolije hvostnēnskoje' manastiru ruskom u Svetoj Gori (Mon. serb. 200 god. 1881). Ietopisac piše .Fosno: .šestoga' (vladiku), postavi u*

Fosno u Studničâ malâ vs. hramâ prâsvetyje Bogorodici' (Okâz. pam. šaf. 59 oko 1503). cf. hvostnyskyj. *vidi* i: Hvosno (Koš selo). S. Novaković, pom. 149.

HVOST, *m. rep.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. hvostъ, rus. хвостъ, češ. chvost, polj. chwost.* — *Radi postaňa Miklošić isporêduje s novovniem. quast, laubbüschel.* — *Samo u Vrančičevu rječniku („cauda“).* — *isporedi i host.*

HVOSTANSKI, *adj. koji pripada Hvosnu.* — *U Daničičevu rječniku: „hvostnyskyj“, toč. „Hvostno“: kralj je Milutin dao Hilandaru „pašiste Labičevo u hvostnaskoj zemlji“, a njemu međe bjehu „kako utiče Ribnik u Drin i od Ribnika ... us Koznik ... kako grêde put s posrêdê Gorâčeva u Ľubižnu, i kako utiče Ľubižna u Drim“*

(Mon. serb. 61 god. 1298—1802). „mêsto vs. prâdêlêh hvostnyskyh Dečane imenujemo“ (Glasnik. 11, 68). jepiskup hvostnyskyj' pomiêne se prvi put za kralja Milutina (Mon. serb. 60 god. 1298 do 1302. 98 god. 1380. Okâz. pam. šaf. 54). „mitropolitje hvostnyskoje“ (Mon. serb. 200 god. 1381). — *vidi* i: Jepiskupu hvostnyskomu. Deč. hris. 61. U piskopa hvostnyskoga. 61. U jepiskopa hvostnyskoga. 64.

HVRCATI, hvrcam, *impf. u poslovi* xvii vjeka s nejasnijem značenjem. Ne hvrcâ, ne brca', budi čovjek dovečer. (D). Poslov. danič. 72.

HVRĽAK, hvrljka, *m. neka ptica, vidi* čkvrlj, škvrj. — *U Dubrovniku xvi i xvii vijeka.* U frotu će doć kao hvrlci na mene. M. Držić 372. Hvrľci idu u jat. (D). Poslov. danič. 27.

I

1. I, slovo: a) odgovara praslavenskom i tuđem i. — b) stoji mj. praslavenskoga y. — c) stoji mj. praslavenskoga ê, i to svagda u zapadnom govoru, a u južnom od â biva je i ije; ali je i u južnom samo i pred vokalom, n. p. bio, vidio, pred j, n. p. sijati, smijati se, (dajbudi u nekim krajevima) pred dj (ne samo pred d kao što su Vuk i Daničič mislili), n. p. sidjeti, povidjeti (kod ovoga sadnjega ostaje po analogiji i i kad nije sa njim dj nego d: povidim itd.); i po istočnom govoru u nekim krajevima â kod glagola trećega reda postaje i: viditi, vidila, tako se u istijem krajevima kaše i nisam, nisi itd. mj. nesam, nesi. — d) stoji mj. rmanskoga o u nekim mjesnim imenima: Rim, Jakin (Ancona), Labin (Albona), Nin (Nona), Skradin (Scardona), i mj. u u mir (lat. murus, tal. muro); i u križ (od romanskoga oblika kruže ili krože, od kojega je i mlet. crose). — e) kod nastavka srednjega roda ije ispada (ne u prvo doba), n. p. lozje, cvijeće, grmlje; to je i kod nastavka ija: braća; kod adjektivâ u nastavku ij i može ostati i ispasti: Božiji i Božji, koziji i kozji, braviji i bravlj; također može ispasti ispred j i u nekim drugim riječima: bijen i bjen, pijan i pjan itd. *vidi* i kod j.

2. I, conj. et; etiam. — Obično je riječ proklitička te se veže u govoru s riječi što je za njom kao da je jedna riječ, n. p. brât i sestra (isestra), znâm i govorim (igovorim), noga i ruka (iruka); ako je na riječi s kojom se veže jaki akcent, tada ga ova gubi, a dobiva ga i, i to ili slabi: otac i mati, čujem i vidim (ividim), vidiš i znaš (iznaš), pōp i fratar (ifratar), i ja i ti (ija iti), ili jaki: dān i nōc (inōc), jūtro i večer (ivečer), dvadeset i dvā (idvā) itd. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav., češ., polj. i, rus. i.* — *U svijem je rječnicima: u Vrančičevu (et, etiam), u Mikaljinu (et, ac, atque, que), u Beljinu (ac, et, atque 282b), u Bjelostjencu (et, atque, etiam, que, quoque), u Jambrešičevu (etiam), u Voltigijinu (e, ed, und), u Stuličevu (ac, atque), u Vukovu (und, et), u Daničičevu (et).*

1. veže i pridaje nešto (riječ ili rečenicu) što se kaže poslije k onome (riječi ili rečenici) što se prije kazalo.

a. stoji među dvjema riječima ili rečenicama, pridaje drugu k prvoj i veže ih.

a. veže riječi; ove mogu biti supstantivi, adjektivi, zamjenice, participi, adverbii, i može ih biti

više združenijeh (n. p. supstantiv s predikatom ili s prijedlogom) pred i ili sa njim; ali, ako su glagoli, to pripada pod b (osim primjera kod c) aa) ccc).

a) uopće. Tebê i visêms građamê Dubrovčam. Mon. serb. 1—2. (1189). Tako mi Bog pomagaj i sije sveto jevanđelije. 2. (1189). Do života našega i dvojega. 22. (1234—1240). Knež dubrovački i sudje. 101. (1332). U početak stvori Bog nebo i zemlju. N. Rašina 113a. gen. 1, 1. Nu malo poslušaj, ka mjesta lijepa odi kralj moguć u svem ja i tva kći gospodi. I. Gundulić 114. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom krivosti mene meni skriti more? 243. Cvilenje u smrt gospe Marije Kalandrice Giva Vlajki lijepe i vrijedne žene. 263. Bijaše on gospodar dobra srca i ruke dosta blagodarne. B. Zuzeri 412. Gladnu svatu divjakiñe u slast idu i glogiñe. V. Došen 37b. Što proždire koñe i junake. Nar. pjes. vuk. 2, 31. Namazaše prahom i katranom. 2, 38. Da daruje braću i snašice. 2, 41. Beg se brani drvlem i kameñem. 2, 47. Dade njemu hiljadu dukata i dogata svoga iz podruma. 2, 66. Kad preminu care Kostadine i čestita carica Jelena. 2, 89. Al' nestade koña i junaka. 2, 93. A oko ñe bolje i mramorje. 2, 105. Na sramotu tebe i tvojima. 2, 175. Dovati se snage i pameti. 2, 183.

b) ono što je vezano s prvijem, stoji u nekoj naravnoj svezi s ovijem i tavan onoga slučaja o kojem se govori. takâ sveza može biti različita. aa) sveza se sastoji u tome što je jedno slično drugome, što je oboje iste vrste, ili što je jedno svagda s drugim združeno. Bog i natura nijednu rič ne čine zamañ. Korizm. 1b. Neću štedjet srebra i zlata. G. Palmotić 1, 162. Smijem i bosijem. Nar. pjes. vuk. 1, 121. Ona bješe suzna i krvava. 2, 20. Napušćajte hrte i zagare, neka taru srne i košute. 2, 44. Tako njemu Bog i sreća dade. 2, 51. Rani ñega međom i šećerom. 2, 64. Ľubi oca u skut i u ruku. 2, 69. Nu mi prose lale i veziri. 2, 70. Pak uzima luke i strijele. 2, 79. Sve od srebra i suvoga zlata. 2, 90. Pomoz' Bože i sveti Nikola! 2, 100. Sedam kula groša i dukata. 2, 101. Dijeleći klastu i sljepu. 2, 104. Traži, sine, Stoju i Stojana, a oboje brata i sestricu. 2, 116. Sa biserom i dragim kameñem. 2, 134. Bude ñega lale i vojvode. 2, 140. Što će mene ralo i volovi? 2, 141. A sva moja braća i družina. 2, 163. Ľubi caru ruku i kojeno. 2, 173. Za mladosti i lepote moje.

2, 181. Da svetkuju petku i nedelu. 2, 206. Da te ranim medom i šećerom, da te pojim vinom i rakijom, da oblačim svilom i kadifom. 2, 209. Od nezina stasa i obraza. 2, 236. Kome snage i ljepote nema. 2, 237. Udri na se dibu i kadifu. 2, 262. Navališe slugu i sluškinju. 2, 263. Udariše bubni i svirale. 2, 302. Višim Bogom i svetim Jovanom. 2, 318. Dovatio divit i hartiju. 2, 349. Te joj drže skute i rukave. 2, 350. Po zakonu i po običaju. 2, 365. Prostrto je svilom i kadifom. 2, 387. Pak dovati pero i hartiju. 2, 391. Ako Bog da i sreća junačka. 2, 395. Bez bijele pare i dinara. 2, 415. Grdilo je i bruka brat i sestra. Nar. posl. vuk. 46. Videći ga gola i bosa. Nar. prip. vuk. 91. — *bb)* *jedno se shvaća kao suprotno drugome*. Ona (*smrt*) upored meće i vaju stara i mlada, roba i kraja. I. Gundulić 233. Dobri će i sli mrijet jednako; nu u raj dobri, zli u pak'o. 236. Jedna je svrha čovika i živina. J. Filipović 1, 7b. Siromaha ima holije i bogataca ponizni. F. Lastrić, ned. 163. Križ gospodski i siromaški. V. Došen v. Dokle teče sunca i mjeseca. Nar. pjes. vuk. 2, 261. Dosađiše jutrom i večerom. 2, 264. Te prijede poja i planine. 2, 272. Bije nogom desnom i lijevom. 2, 272. Te omanu tamo i ovamo. 2, 286. Gleda sablu malo i veliko. 2, 342. — *cc)* *obje riječi imaju isto ili gotovo isto značenje, te se upotrebljavaju da se nešto dvostruko, kao većom silom, izreče (osobito u pjesmi, ali često i u prozi)*. Svojim htjenijem i svojom voljom, čistom srdcem i pravom vjervom bez svakoga propadstva i zle mysli. Mon. serb. 22. (1234—1240). Bez vse habe i zledi. 24. (1234—1240). Ne bude veselo i prez skrb. Korizm. 27b. Vid, tko to može biti, ko ne haje oblužiti me naredbe i zakone. I. Gundulić 103. Vijeraju se i jedine dva naj ljepša, ki se žele, i od pira gozbe čine obilne se, i' vesele. 126. Druž' s Milijenom ti pastinom lijepu Dubravku i gisdavu. 127. Ako su druzi razlika složenja moja s mnošijem i bezbrojnijem pjesnima taštijem i ispraznijem prikazivali. 192. Trijebi je od svijeta spomeuati himbe i varke sve naj gore. 217. Bje obliče izgubio i priliku od čovjeka. 224. Ja i ljubav, nitko veće ni domisli, ni se stavi od goruće, nu mučeće, i' otajne me ljubavi. 260. Mramorne su, i' kamene oči, usti, ruke i noge; mrazne, vajme, i' ledene njih milosti stoje mnoge... 267. Svi bo u njih ki se vide, plemići su i gospoda. 441. Ovi događaji nje prvi i novi u crkvi. A. Kanižlić, kam. 64. Slava i čast domaćini! Nar. pjes. vuk. 1, 115. A Marija mužu i strijelu. 2, 5. Oni bježe zemljom i svijetom. 2, 27. Te počini trudan i umoran. 2, 28. Dijete je ludo i nevješto. 2, 29. Bači, dive, vraga i đavola. 2, 34. Razumna je uma i pameti. 2, 35. Načinio šenluk i vesele. 2, 43. On je junak mudar i razuman. 2, 75. To je nama zazor i sramota. 2, 93. Nadgledao ništa i uboga. 2, 93. Šta ćeš u tom ledu i snijegu? 2, 105. Uzidati mladu i zelenu. 2, 123. Prosu po noj burme i prsteće. 2, 150. Od svi naši boji i stariji. 2, 216. Od koga je dela i koljena? 2, 289. Podnositi muku i nevolju. 2, 246. Nu dovedi Strahinica bana u dvorove i u kuće naše. 2, 264. Muca mu je i žao je bilo. 2, 267. De pogibe ludo i bezumno. 2, 285. A nebesko u vek i do veka. 2, 296. Ko je Srbini i' srpskoga roda i od srpske krvi, i' koljena. 2, 299. O svom lebu i o svome blagu. 2, 326. Jer je naše gospodstvo i carstvo. 2, 360. Skoči Turčin rado i veselo. 2, 361. Pjevajući i pop'jevajući. 2, 373. No evo ti poklon i pozdravje. 2, 381. Iskvarene i nagrđene. 2, 384. Da je on još mlad i nejak.

Nar. prip. vuk. 1. U zanatu ima brige i truda. 45. Čar je bio vrlo zao i opak. 76. Koliko mi je ovaj život ukor bio mio i drag. Vuk, rječn. (1818). xv. — *druga riječ može imati nešto jače značenje od prve, i tada ovaj pridaje veću silu*. Pa odoše zdravo i veselo. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Zatvorena i zamandajena. 2, 112. Živ i zdrav. Nar. prip. vuk. 77. — *dd)* *riječi mogu biti posve različita značenja, ali združene znače jedno samo, ili sastavljeno iz onoga dvoga, dajbudi u prigodi o kojoj je govor (čv diā dvoiv, hendiadys)*. Na preslicu i desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 125. Sila otme zemlju i gradove. 2, 142. Udari me rukom i prstenom. 2, 18. Da odvedeš kitu i svatove. 2, 56. Zapalila feher i svijedu. 2, 109. Udara ga čizmom i mamuzom. 2, 111. Skide s glave samur i čelenke. 2, 200. A pokrivaj pločom i kamenom. 2, 205. Dopadoše i zemlji i kaldrmi. 2, 242. Britkom sabljom i desnicom rukom. 2, 314. A na sablu i na desnu ruku. 2, 323. Asurala, kita i svatovi! 2, 334. Prije zore i bijela dana. 2, 340. Da ti tražim melem i očime. 2, 368. Dopađnu ropstva i tamnice. 2, 382. — *ee)* *moгу se u o čemu kazati dva različita pridjeva, koji opet mogu imati po nešto slično značenje: Tezeo kralj, hrabren mladić i glasovit junak*. I. Gundulić 8. Bože vječni i presvoti oče! Nar. pjes. vuk. 2, 82. O Bogdane, moja slugo verna! i Bogdane, moje čedo drago! 2, 453. ili *posve suprotno*: O ti Mujo, brate i krvniče! 2, 50. Zdrav Milošu, vjero i nevjero! 2, 311.

c) *jedna se ista riječ udvaja, te se u rijeđu umeće i. kod toga nije svagda isti smisao. aa)* *udvajanjem se izreče nešto s višom silom. to može biti: aaa)* *kod adjektiva i adverbata kojima se pokazuje mnoštvo, kao mnogi, toliko, toliko, koliko, koliko itd. značenje je uopće kao vrlo mnogo, premnogo itd. Koga si tolike i tolike pute popljavao s tvojim psokam. J. Banovac, pripov. 60. To se mañi plod vidi kod mlogi i mlogi. F. Lastrić, ned. 87. Zarad ove nepomje o koliko i(h) i koliko ne uniodi kroz ova druga vrata u milost Božiju. 145. Mnogi i mnogi govore. F. Matić 4. Toliki i toliko mogu iznać usroke. M. Dobretić 440. Paček mnozi i mnozi većom slasti jedu piću tjelesnu, neg li piću andiosku. A. Kalić 195. Kolicijem i kolicijem ovi strah ruke i usta drži vezana. 278. — *bbb)* *kod komparativa. značenje je uopće kao da ispred komparativa ima sve to. Svaki dan veće i veće stiskuje se. P. Posilović, cvijet. 163. K. Mağarović 86. Za više i više godina. M. Dobretić v. No sve bolje i bolje iščera. Nar. pjes. vuk. 5, 487. Iznosi trg svakojaki sve lepši i lepši. B. Zuzeri 46. Mjerili su i mjerili, ali nijesu mogli neg li samijem vjekuvječanstvom domjerit. A. Kalić 18. Ona je tražila i tražila. Nar. prip. vuk. 224. — *ddd)* *kod supstantiva. Mletačka vlada Ivanu pruža povlastice i povlastice. S. Lubiša, prip. 207. — *eee)* *kod adverbata. Stijani dobro i dobro da ne prospeš ule. S. Lubiša, prip. 244. — *bb)* *udvajanjem se kaže da nešto biva više puta. aaa)* *obično s brojevima. Dvojica i dvojica hodijau svičam*****

užganim u rukam. Blago turl. 2, 45. Što dva i dva na kopje nabija. Nar. pjes. vuk. 2, 814. Grabeć' slanku jednu i po jednu. P. Petrović, gor. vijen. 5. — *amo može pripadati i ovaj primjer*: I da se drugi i drugi nepristane dovode. I. Zaničić 165. — *bbb*) kad i kad, *vidi kod* kad. Pas kad i kad zubom rani. V. Došen 43^b. Dogodi se kad i kada. 73^b. Ako bi kad i kad pomankao ta broj. Ant. Kadčić 94. — *cc*) *udvojene samjenice* taj, taki *itd.* i *adverbi* toliko, tu, tad *itd.* koje *zdručuje* i (taj i taj, tu i tu *itd.*) *pokazuju nešto (čelade, stvar, broj, mjesto, vrijeme itd.) osobito (a ne što mu drago), premda onaj što govori ne izriče ono poimence, jer neće ili ne može.* Protiva tomu i tomu grihu. Ant. Kadčić 15. Da me nije ta i ta prve razjidio. 194. Što je protiva tomu i tomu izustio. 258. Da će ta i ta biti papa ili kardinal. 808. Da sin uzme tu i tu za ženu. 487. Učinio si to i to. D. Rapić 11. U toj i u toj planini ima jedna baba. Nar. prip. vuk. 27. U toj i u toj zemlji. Vuk, nar. pjes. 2, 61. Da mu to i to učinim. Vuk, poslov. 86. Idite u grad k tome i tome, i kažite mu: 'Vrijeme je moje blizu'. mat. 26, 18. — Prođe li ovuda taki i taki čovek? Nar. prip. vuk. 6. — Rodilo se danas toliko i toliko duša. 94. — Kad dođeš na lađi tu i tu. 84. — u *nekijem primjeru* se *upotrebljavaju ovake riječi da se ne isreče što nepristojno, n. p.* Tamo nima to i to! (t. j. g. . no). Nar. prip. vuk. 16. i u *Dubrovniku* kad se *pripovijeda kako je ko koga psovan, reče se radi pristojnosti* taki i taki *mješte naj običnijih psovaka, a i o ženskom čeladetu kad se kaže* taka i taka, *znači: bludnica.*

d) *us i ima i još koja riječ kojom se izriče kako se pridaje drugo prvome.* De je došla tuđem dvoru, i u dvoru tuđem babu. Nar. pjes. vuk. 1, 66. Prošao sam devet krajevina i desetu tursku carevinu. 2, 380. Sukobi ga caru Alil-aga i za agom trideset janičara. 2, 857. Posla na nga Cuprilić-vezira i sa nime tri hilade vojske. 2, 402. Sa svojijeh dvanaest delija i s trin'estim Krajevićem Markom. 2, 426. Doma nam je Grčiću Manojlo i sa nime Pijanica Đuro. 2, 448. Otvorila devetara vrata i desetu bravu dubrovnčku. 2, 451. Bio je veliki grad i u gradu carski dvor. Nar. prip. vuk. 76.

e) *kad se nekoliko stvari nabrojilo, a neće se radi kratkoće nabrojiti sve, dodaju se na kraju riječi i još, i k tomu, i ostalo, (naj češće u naše vrijeme prema nemačkome: und so weiter) i tako dalje (što se piše i skraćeno: i t. d. ili itd.).* Ja Balša, duka drački i jošte. Mon. serb. 202. (1885). Stefana Tvrtka, kralja bosnaskoga i srpskoga i jošte. 209—210. (1887). Stipani Ostojica, kralj Srbijem, Bosnâ, . . . Usorâ, Soli, Podriniju i k tomu. 281. (1398). Stipani Tvrtko Tvrtkovič, kralj Srbijem, Bosni, primorsju, . . . Podrânsju, zapadnim stranam i k tomju. 258. (1405). One riječi: 'ako nijesi' i ost(alo). J. Matović 170. I tako dalje. Vuk, nar. pjes. 1, xiv. I t. d. 1, ix.

f) *kod brojeva, vidi β, a, a) dd).*

g) *ono što se pridaje prvome biva poslije onoga. isporodi b, c).* Čitav mesec i nedelju više. Nar. pjes. vuk. 2, 880. Kad prođe dan i noć. Nar. prip. vuk. 108.

h) *ono što se pridaje tumači boje ono što je prije kazano, ali ujedno može ono ograničiti i ističe kod onoga nešto jače i silnije. kad je ovako značenje, može se udvajati riječ kojoj se dodaje.* Otkriva nam se u oženitoj onoj peći od purgatorija jedno zrcalo veoma vijerno i vijerno do te mjere da htijah reći, ne čini mi se ista maše

jedna sama duša sred čistijeh onijeh plama. B. Zuzeri 189. Zato svojijem pripovijestima činase malo ploda a vele bune i vele do te mjere, da jednom po sred istoga govorena zgrabiše ga. 179. Ranam ga je po svem tijelu i ranam svijem smrtnijem izprobado. 261. Svi koji smo na ovom svijetu, putnici smo bez pristanka i putnici koji ovdje ne imajući stavno igdje pribivalište, istemo rodno mjesto u blaženom rajskom gradu. 353. Dakle duša, kad sa svim ne ima bogoljubstva čutivoga, puna nemira i neploda porad stvari duhovnih, ne bi imala brž pravi razlog bojat se, da ne ima u sebi ljubav, i 'ljubav Božju? Blago turl. 2, 10. — *us i može biti* osobito. Ovo su dvi istine, u kojim se zadrž svakolika dužnost starišina, i 'osobito otaca i matera. F. Lastrić, ned. 402. *još češće us i stoji samjenice* taj, ovaj, onaj: Ne više tri ali četir šežna vode, neg više ognâ živa razžarena i ovega vjekovitoga. B. Zuzeri 19. Ne zna drugo, nego Jesukrata, i ovoga propetoga. J. Matović 42. Odabrati vlastiti dan i oni sedmi za častiti Boga. 859. Osim jednog crnog Bugarina, i to mlado još golobradasto. Nar. pjes. vuk. 2, 152—158. Ovakijeh pogriješaka može se po onijem krajevima dosta čuti, i to bez ikake nevoje. Vuk, nar. pjes. 1, 21. — *može biti da bi amo pripadao i ovaj primjer*: Kad đevojka vide zlu i goru. Nar. prip. vuk. 131.

i) *između dva broja (od kojijeh drugi po brojnom redu dolazi odmah poslije prvoga) i može značiti gotovo što ili (u prvom primjeru može biti da se ističe triš kao veće od dvaš, te bi onda uprav pripadalo pod h)). naj običnije u ovakovijem slučajevima kažu se brojevi jedan za drugim, kao n. p. dva tri, devet deset, što znači da se uprav ne zna jesu li dva ili tri, jeli devet ili deset. Moćes k noj vazda doč' svaki dan dvaš i triš. N. Najlašković 1, 275. Mnokrat se prigodi pet i šes gdi sjede, tuj dođu kadgodi čut' o čem besjede. 1, 824. Dvaš je i triš mladi junak kolom skočio. Nar. pjes. vuk. 1, 44.*

b. *pridaje rečenici drugu rečenicu (rijetko stoji mješte prve rečenice same riječi, kao ovdje: Kad sagleda crne oči Marku i kakav je na očima Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 222. i u ovom primjeru može se shvatiti prvi dio kao da stoji mješte cijele rečenice: da su crne oči u Marka, ili: kako su crne oči u Marka), pošto dvije rečenice koje veže i mogu imati isti subjekat ili isti objekat ili isto obadvoje, govorimo o dvjema rečenicama i kad i veže samo dva glagola.*

a) *što se kaže u obje rečenice biva u isto vrijeme, ili uopće ne ističe se da jedno biva prije a drugo poslije. Ako oko tvoje priprosto bude, i vse telo tvoje svitlo bude. Korizm. 62^b. Vi me pokopaste i od mene ne odbjegoste. Zborn. 125^b. Pitajuć prošćenje i ne šćedeć truda za grišno življenje i za dila huda. P. Hektorović 66. Neka budu navijestiti u Sionu Božje ime i hvallami njegovime Jeruzalem napuniti. I. Gundulić 205. Oči š nega čas ne smeće sapañeni Ali paša, i ne može srcu veće odoljeti da ne upraša. 436. U purgatoriju nisu ga prijali, i nisu ga izgubili. F. Glavinčić, evit. 11^a. Silnijeh Gota staru plijenu spomenut ču njih slobodi i da, zli kralj po plemenu od njihove krvi izhodi. G. Palmotić 1, 12. Kud ti drago ti nas vodi, i, ako ćeš da se iz nova valovito more brodi, strah nas nije od valova. 1, 16. A moja će pomna biti mjesta ovega ime otkriti i ki ljudi stoje u nemu. 1, 17. Pristupajući jedno drugomu isto srce imadući, i ne imajući druge odluke, nego onu, za koju je Bog ženidbu naredio. J. Banovac, razg. 80. Protiva zapovidi Božijoj koja nam zabranjuje da ne uči-*

nimo priľubodinstva i ne poželimo žene našega iskrnoga. 104. Evo čedo sedi u kolevcu i sigra se jabukom od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 10. Kukajući i lice grdeći. 2, 16. Tko si junak i čijeg si roda? 2, 80. Ne muči se i ne harči blaga. 2, 117. Mladi Gojko vjeru ne pogazi, i on svojoj ľubi ne dokaza. 2, 119. Pitaće te, tko si i otkud si. 2, 139. Ja ga znamem i on me poznaje. 2, 152. Te se rani i oda zla brani. 2, 176. Danas misle i govore ľudi. 2, 221. Što s' toliko svate potrudio i tolike koće pomorio? 2, 248. A daću tri tovara blaga i daću ti sremsku banovinu. 2, 258. Spremi ģemu tri tovara blaga i spremi mu sićana vermana. 2, 261. Te u piću grdno progovaraš i Turćina zoveš kaurinom. 2, 273. Ja sam majka mesećeva i ovo je ģegova kuća. Nar. prip. vil. 1867. 288. — *amo može pripadati i ovaj primjer*: Evo tebe sedam tovar blaga i evo ti sedam boććaluka! Nar. pjes. vuk. 2, 392.

b) rećenice (ili sami glagoli) znaće isto ili slično. isporodi a, c). Pojdiš sir obraća i preobraća kruh. Korizm. 8b. Ne misli i ne razmišľa. Zborn. 8a. Sve strane našega jezika drže i scine. P. Hektorović 1, 55. Neg Bogu alavu daj, i ģemu zahvali. 2, 65. Njегда paće grozno ućevlen prićne glast i vapiti. A. Ćubranović 157. Ćuvaj se i ľbudi maćehe proklete. D. Raćina 107b. Da dģelim svojima u sionoj naravi, ka je stvor jedin, satvari takmene sagrađa i ćini. 118a. Zašto ľav, prid kime svaka se zvir plaši, kokota i oģna boji se i straši? 120b. Šturka u ovog ģajpi od ģice, ki po svu noć šturi i poje, donio sam. I. Gundulić 159. Uzroće izabrani sve radosti me do vika, od ģudijeh objednika izvadi me i sahrani. 195. Naša sloboda neockvrģena veće od tisuću ģodišta uzdržala se i sahranila. 216. Ne štedim se i ne kratim u razlike ģoj darove pģenez veći da potratim. 223. Ka (smrt) ćas po ćas zģodu pazi, da te ubije i porazi. 235. Er s jednoga mģesta draga kada drugo ģledat slidim, ćim me ovo, ľaoħ, primaga, drugo ģubim i ne vidim. 258. Moja mladost trpi i kuša muke one sve najgore, osuđena koje duša posred pakla podģijet more. 260. Ali ģivot ćezne i vene. 260. Nega iz dubja lipos draga sliša sve što moli i prosi. 354. Dali se od nas trģpet' može, da ģoģa po mećetijeh ne ľaleka i ne zavija? 478. Trijeak ne trijeska i ne razi. J. Kavaģin 487a. Zašto je crkva sveta odlućila, da se tako ima drżati i virovat. J. Banovac, razg. 7. Da se ne prevaramo i s puta pravoga ne zaćdemo. F. Lastrić, test. ad. 125a. Ne bijas probuđeni i ģanuti od bogoľubstva. A. Kanižlić, kam. 290. Pak se motri i oģledaj. V. Došen 21b. Da se oģpušta i prašta ģrijeh. J. Matović 162. Ili si se danas poturćila i svoju si veru izgubila? Nar. pjes. vuk. 2, 9. Sve ģoj što je i kako je kaza. 2, 62. Kako carski vaji i trebuje. 2, 98. Te ga ľuto kune i prokliće. 2, 197. Možeš, care, i u ruci ti je. 2, 204. Zove Marko sestru i prizivľe. 2, 224. Viknu Leka i prizivľe slugu. 2, 290. Sa Turćima bģje i sģjeće. 2, 298. Dugo bilo i vrijeme proće. 2, 264. Kažu, sine, i prićaju ľudi. 2, 265. Kažu, sine, i govore ľudi. 2, 266. Prohesapi i umom premisli. 2, 272. Kad zapita i mene upita. 2, 274. Kako vide i okom razģleda. 2, 279. Da se prića i pripovģjeda. 2, 295. Pa se biše i sekoše s Turci, sedam paša biše i ubiše. 2, 297. Možeš znati i pametovati. 2, 328. Svakojako misli i premisľa. 2, 412. Ja sam ćuo i ľudi mi kažu. 2, 456. Nego zbori i govori. Nar. pjes. vil. 1866. 287. Sestra brata lepo doćeka i ugosti. Nar. prip. vuk. 86. Malo se zbuni i poplašić. 76. Koji ste i što ste vi? 123.

c) što se każe u drugoj rećenici bģva posľije onoga što se każe u prvoj. Pride mu 1 list i poće ga ćtati. Korizm. 21a. Susrite (pustiģak) jednoga mladca lipo obľćena i narešena i ta mladac pozdravi toga remetu. 32b. Došad na livadu, i ne našad nikoga. N. Naješćković 1, 203. Ti upade u sužanstvo i ģospodin Bog posla sina svoga da te odkupi. M. Divković, bes. 12b. Kraljestvo prostire se me nad svijem ki bili su i ki u naprijed rodiće se. I. Gundulić 114. Nu u to sunce zģar zapade, i noć skri svijet u skut tamni. 347. Ćuvši grabit kćercu milu uhići se za sģedine, i ne ufajuć da ju obrani, zaupi u ģlas pun ģalosti. 391. Mi se mladi ģur dignusmo i' drżave i ģradove neizbrojne obidusmo. Ģ. Palmotić 1, 146. Aristot'ľa ľubi plaha ne zauzda li, i ne jaha? J. Kavaģin 7a. Ondolen se bģehu podģignuli i doćoše na vodu ģordana. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Rano rani đevojćica i danicu vjernu moli. 1, 150. Te od raja otvoriše vrata i proćoše proz raj u pakao. 2, 11. A Manojlo koća uzjahao, i Ģrkiģi na dvorove doće. 2, 20. Osta majka raneći Nenada, Nenad braca ni saznao nije. I Nenad je majci dorastao. 2, 75. Dok ja odem i natrag se vratim. 2, 137. Jedan bģjeu u zeta careva, i sada je, u Voinovića. 2, 141. U tom svanu i oģranu sunce. 2, 143. Pa pripasa sabľu okovanu i prģgrnu ćurak od kurjaka. 2, 247. On usjede vranca pomamnoga, i iziđe ģradu na kapiju. 2, 250. Pa on usta i ode ćadoru. 2, 344. On oģleće nebu pod oblake i uvati utvu zlatokrilu. 2, 426. Otide u ergelu i naće oćina koća. Nar. prip. vuk. 84.

d) ono što je u prvoj rećenici usrok je ili priģoda ili uvjet da bude ono što je u drugoj. aa) uopće. Ako mi Bog da i budu ģospodars. Mon. serb. 19. (1234). Kada nemoćnik zģubi svoju besedu i ne more se spovidati. Narućn. 90a. Ja odhoju i veće te neću viditi. Mirakuli. 59. Vazvah i usľiša me. Korizm. 7b. Pomoće Isukrst Levteriju i uprije Levterije Tarasija. Pril. jag. ark. 9, 119. (1520). Umrľa je, utekla je od nas dikla božanstvena, i drugo nam ne ostaje razmi slava ģie imena. I. Gundulić 268. Našu voľu on posľuša i u ģivotu joće stoji. Ģ. Palmotić 1, 222. Naj prvo je potribno iskati kraljestvo Božje i svaka će se nadodati nami. A. Kanižlić, kam. 624. Kad pade zaštor i doģģije prikaza. Đ. Bašić 70. Mene ćeš, Petro, moliti, i staće vode Dunavi. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Moliše se i umoliše se. 2, 3. Car je prosi, i kralj mu je daje. 2, 132. Zaću Miloš i milo mu bilo. 2, 227. Ģlas daćoše starim sveštenikom, i tu doće mľogo sveštenika. 2, 325. Mrtav Musa pritģisnuo Marka i jedva se iskopao Marko. 2, 409. Ģudi otišavši kažu carevome sinu da ga zove ģihov car, i on odmah otide. Nar. prip. vuk. 236. — *istiće se ovaka svez a među prvom i drugom rećenicom ģijem što se posľije i umeće* tako: Masentij, rimski cesar, zapovidi ućini svim, doģti u tempal boga ģihova. I tako poće zvati i nukati krtģjane. Ģiv. kat. star. 1, 213. Obićaju đobri oći u imenģjeh od ľubľenģjeh poroda poģavľivati uspomenu od draģijeh roditelja, i tako zamjenitim uzdanjem oģģvľuju onģjeh... I. Gundulić 216. Zakona moga ne obsľuģujete, i tako me ne poštujete. F. Lastrić, test. 23b. Al' je majka Mari govorila: 'Kada budeš mišala ľežanke, poda ģ meći trće malmaģine, a poda se svilu i bumbaka'. I tako je ućinila Mara. Nar. pjes. istr. 1, 19. *amo spada i ovo*: Ono ćudo po svijetu poće i to zaću paša tiranine. Nar. pjes. vuk. 1, 157. — *bb) u prvoj je rećenici kašano vrijeme ili priģoda kad bģva ono što je u drugoj*. Znate da po đvģju dne vazam bude, i sin ćovićanski pridan bude da se

propne. I. Bandulavić 88b. mat. 26, 2. Ne postaja mnogo vrimena i stiže u tabor knez Luchesi. I. Zaničić 28. Malo prođe i ljub mu dođe. Nar. pjes. vuk. 2, 108. Dan osvane i ograne sunce, i' vrata se otvore na gradu. 2, 289. Znače da će do dva dana biti pasha, i sina čovječijega predaće da se razapne. Vuk, mat. 26, 2. — *amo može spadati i ovaj primjer premda mješte prve rečenice ima samo adverb*: Do malo i jurve ne budete viditi mene. I. Bandulavić 146a. joann. 16, 16. — *cc) kad je u prvoj rečenici uvjet pod kojijem biva ono što je u drugoj, u prvoj stoji glagol u imperativu, a u drugoj u futurum*. Pridi tada sa mnom i hoću ti pokazati. Mirakuli. 42. Prostori molitve umijene i ja te oću uslišati. Korizm. 5a. Teci na molitvu i Bog ti oće pomoći. 7b. Otvori malo uši i oćeš slišati javkanje. 24b. Pridite ka mni... i ja vas spokoju. 73a. Što se srčiš? pita' u Jova i dati će se tebi ljub. I. Gundulić 67. Bogovom pokloni se našim, i život oslobodim ti. F. Glavinić, cvit. 890b. Ostav' grijehe i nesklade, i u svem slavan ti uzbudeš. J. Kavašin 168b. Naj pokoša tva razmisli, i neć' nikad sagriješiti. 464b. Dojdi i vidit ćeš. 491a. Pravidimo sve a. pismo i istorije crkvene i svitovne, i' načemo Boga ne samo dobroga, dali i pravednoga. J. Banovac, razg. 28. Promislimo što smo mi prama nemu, i vidićemo da smo ništo. 74. Stavi se na pokoru i Bog će ti se smilovati. I. J. P. Lučić, razg. 20. Poštuj brata starijega, i tebe će mlađi tvoji. Nar. pjes. vuk. 1, 187.

e) druga rečenica popunjuje prvu ili je tumači ili joj kaže usrok. Jošte da jest ozgora mnogo rečeno cića likarije protivu strahu od smrti; ništane mahe ostaje jedno naj posljednje i naj poglavitije ponukovanje. i ovo jest, da čovik često u svoj život čini molitvu. P. Posilović, nasl. 66a. Vi biste rekli, da su ovo bile velike nevoje koje ovi cesar podnese po dopušteću Božjem, i jesu. J. Banovac, pripov. 108. Neka plaču oni i svoje neka cvile nesriće, i' imaju što plakati. Đ. Rapić 77. Mudar je nauk duhovni bogoslovaca kada govore od svetište, i jest ovi... A. Tomiković, gov. 84. Car hoćaoše i nevoja mu je. Nar. pjes. vuk. 2, 26.

f) drugom se rečenicom ograničuje značenje kod prve: to biva obično riječima i to; pod to ima se u misli sve ili nešto što se kazalo u prvoj rečenici, s čega se glagol ne kaže drugi put u drugoj. Pomišamo... bolega s bolim... i to pod rotu i vernost. Mon. croat. 258. (1556). Pjesni pokorne svijetu prikazujem, i to ne bez razborita spoznanja... I. Gundulić 192. Malahno korenja, tar ku smokvu, i to u večer okušaše. F. Glavinić, cvit. 844b. Ako budeš i to ovako ljubiti Boga. J. Kavašin 501a. San mu kratak, i to na tvrdoj zemlji dopuštati. F. Lastrić, test. ad. 105a. Mali, to jest posli griha smrtni, umire se s Bogom, zadobiju milost njegovu i nadu stazu od spaseha. i to zašto je ne traže kako se ima tražiti. od' 97. Sve isijeh, malo ko uteče, vrlo malo i to izrađeno. And. Kačić, razg. 229b. Pak istom jedan put obuku se, i to samo dok se 8 menueta izigraju. M. A. Reljković, sat. A7b.

g) ono što se kaže u drugoj rečenici podaje veću silu onome što je u prvoj. — isporodi a, h, aa) uopće. Sam dakle onaj koji Isukrstov nauk slidi jest pravi učenik meštra nebeskoga, a koji ne slidi nije takav, i laže. Đ. Rapić 41. Nek dušmanom srce puca, i dragome po naj bolje. Nar. pjes. vil. 1868. 465. — *bb) u drugoj rečenici opet stoji glagol što je i u prvoj ali s adverbom koji mu podaje veću silu*. Zapovida još

za drugi raslog Gosp. Bog da ga molimo, i molimo vazda. A. d. Bella, razgov. 44. Tko se ne bi vas ustreso od zmaja tako juta i čemerna, koji bi trovo poja ona ista po kojijeh bi prolazio, i' trovo tijem načinom, da bi ih trijeba bilo ne drugako, nego ognem živijem razčistiti. B. Zuzeri 140. Recite mi na uzdanu, želite li i želite li iz draga srca svetom smrti dovršiti? 206. Znamo i znamo stanovito da imamo jednom na smrt našu nasrnuti. 294. Vjerujem li što govori? Vjerujem i vjerujem temelito. 366. Imam se bojati i vrlo bojati. A. Kanižlić, bogoljubn. 40. Slušaaju i pomhivo slušaaju. A. Kalić 29. Bog prijeti grješniku i teško prijeti. 312. *amo pripadaaju i ovi primjeri*: Žudi i kako žudi. A. Kalić 19. Da će se uvrijeđen ozvat i kako ozvat. 278. Prijeti grješniku i kako prijeti. 313. — *u ovijem je primjerima izostavljen glagol u drugoj rečenici*: Scijenim, i ne bez razloga, zet ugodan nemu biti. G. Palmotić 1, 294. Hoće li ovo razdišene mučno bit osuđenim? Hoće i primučno. J. Filipović 1, 147b. Bog je dō djece i ne malo. A. Kalić 956. Da jesmo li mi što držani ovijem ocima? ocu nebeskomu? I kako, i kako. 333.

h) u drugoj je rečenici nešto što po onome što je u prvoj kazano ne bi trebalo da bude. u kojem slučaju moglo bi mješte i stajati a. Laćan bih i ne napitaste me, i žajan i ne napojiste me. Korizm. 8v. Zna da je vino moćno i pije. 66a. Veće je puta vidila slipoća ljudska Božija pokaraña svrhu sebe, i nije se bojala onoga Boga. J. Banovac, razg. 29. Još ti nema pedeset godina, i Avrama ti si vidio? Vuk, jov. 8, 57. — *amo pripadaaju primjeri u kojima se daje u drugoj rečenici kome kakav ukor, jer ne radi onako kao što bi trebalo po onome što je kazano u prvoj*. Bježe! — i trpi, Bojnislave, tva junačka bojna sila tej sramote tač neprave? G. Palmotić 2, 247. Vidiš ovdj mrtva brata tvoga; — i da s vaše nije strane Boga, pravde i razloga? 2, 357. — *ukor je u ovakijem primjerima i kad se čudi onaj što govori na ono što govori ili radi drugi; te u ovakom slučaju i stoji na početku samoga govora kao da se ovaj dodaje onome što je drugi prije kazao*: Jedna vladika od ne dvorbe žaleći je, rekla joj je: Što ne prosiš u tvoga Isukrata koju utjehu i utaženje tvojijeh bolesti? Kraljica pogleda je začuđena: I čini li ti se (reče) da je pristojna molba sa učiniti je jednom kralju od bolesti, da on smańka moje bolesti? B. Zuzeri 381. *mislim da amo spada i ovaj primjer, te da u nemu i ne veće drugu rečenicu s prvom, već da stoji kao u predašnjem primjeru*: Dušo draga, kamo odhodiš, i ne čutiš moje zgode, ter bez mene smiono brodiš valovite morske vode? S. Bobalević 226.

i) gdje gdje se i kaže na početku govora (vidi i kod h), kad se kome odgovara, kao da se odgovor pridaje prveom govoru i da onaj što odgovara slijedi isti govor. aa) uopće. Domaćica reče: Ali je hajvar skup: oka po to i po to! a gošća odgovori: I vrijedi! Vuk, poslov. 95. — *bb) odgovorom se pristaje na prvi govor i to većom silom*. I Bože pomози! (Kojekako, može podnijeti, n. p. ako je tako, i Bože pomози!). Nar. posl. vuk. 94. I dušo tu li si! (Bado, dragovoljno što učiniti, n. p. A. Bi li ona pošla za nega? B. Bi, i dušo, tu li si?). 96—97. *tako se često odgovara: i kako! i Bože pomози! i da Bog pomöße! itd. n. p. A. Jeli te bilo strah? B. I kako! — A. Jeli ti dosta? B. I da Bog pomöße!*

k) nahodi se u početku stare narodne pjesme. isporodi ali, 3, c. I kliče devojka. P. Hektrović 22.

l) *gdjegdje stoji i bez potrebe da veće riječi ili rečenice koje su i onako drugijem načinom među sobom svezane. ovo biva vrlo često u prva vremena, sve to rjeđe kasnije (u nekih pisaca može biti da i samo jače ističe riječ ili rečenicu pred kojom stoji), a u naše vrijeme nigda. aa) veće supstantive koji su i onako među sobom vezani: aaa) prijedlogom s (s instr.). Zetu i s gradov. Mon. serb. 4. (1198—1199). Gradi kneze i z datiju. 12. (1222—1228). Az Stefan Uroš tretij i s Bogom darovaninim sinom krajevstva mi Stefanom. Deč. hris. 65. Pade on i s košem v riku. Mirakuli. 96. Vrativ se domom ona zajedno i s sinom. 114. Svu dobit i z dugom odnose. D. Rašina 48a. Da i(h) hoće potopiti i s plavicom. M. Divković, nauk. 5b. Pridah Bogu duh i s tijelom u ruke. plač. 85. Satir si crni vrag i s rozma na glavi. I. Gundulić 150. Ako tijelo pridobije, biti će i z dušom u vijeke mučeno. M. Radnić 406a. Ki naš tempal i s idoli obališe kletvom doli. P. Hektorović (?) 106. Niove prestole i s nima zajedno u prah obratiti. D. Obradović, basn. 189. — bbb) prijedlogom do. Ods selš i do veka. Mon. serb. 2. (1189). Ods mala i do velija. 19. (1284). Blago meni jutros i do vjeka! Nar. prip. vuk. 128. — bb) veće glagole i rečenice. aaa) prvi je glagol u gerundiju ili participu. Kljns se i podpisah. Mon. serb. 1. (1186). Nagyje v dom svoj vovode i odvažše. Sava, stef. pam. šaf. 1. Pisav i podpisah. Mon. serb. 82. (1302—1321). Da svrstovavši i prđade u crkly. 98. (1830). Sbravvša (dual) zborn... i zgovorih se s nima. Deč. hris. 65. Ostavivši svit ov i vnde v red svetoga Brnarda. Mirakuli. 74. I paka rekavši: U ruke tvoje, Gospodine, priporučujem duh moj' polubivši rečeni križ i ima se postaviti suprotiva nemoćniku. P. Posilović, nasl. 150a. A ti videći da si po grihu dušu izgubio, i ništanemaše ne mariš, sasvim da je sama, sama jedna duša. J. Banovac, razg. 98. Uriju smaknuvši i njegovu si ženu za se uzeo. 106. — bbb) prva je rečenica podložna s adverbom kad. u istarskijem pjesmama našega vremena. Kad je ne da ni otac ni majka, i govori Fatima djevojka. Nar. pjes. istr. 1, 14. Kad to čuje Vujin dobar junak, i on grede u svitile kamare i on vadi nože iza pasa ter ih meće braći u grljaja. 1, 24.*

β. *veće ne samo dvije riječi ili rečenice, nego njih više. to biva na dva načina: ili i stoji pred svakom riječi ili rečenicom, osim prve, te tako pridaje svaku k predašnjoj, ili stoji samo pred zadnom te tako ovu pridaje svijem ostalijem. prvi je način pravi narodni; ipak se drugi nalazi češće u pisaca, osobito mlađega doba, (i u sama Vuka i u Daničića), a to jer su se pisci u tome ugledali u nove evropske jezika (drugo je kod α, a, e)). u ostalome se i upotrebljava kao kod α.*

α. *i stoji pred svakom riječi ili rečenicom, osim prve.*

a) *veće riječi. aa) uopće. isporedi α, a, a) i b) i c). Kljnemo se tebe u Gospoda Boga našega Isu Hrista i u prševetu bogorodicu i u čistny i životvorešti krsat i u sveta božija jevanđelija i u vse svete. Mon. serb. 22. (1234—1240). Kralj vsēh raških zemlj i Dijoklitije i Dalsmacije i Trovunije i Zahlsimije. 25. (1234—1240). Da naši kmeti i naši ljudi i naši vladalci da vas ljubē. 88. (1249). Arshijepiskopa Danila i jepiskopy i igumeni i kaznke i tepčije i vojevody i slugy i stavilce. Deč. hris. 65. Ta strah je dobar i drag Bogu i prijatan. Korizm. 29b. Tako ju je pametju i uminjem i umijenstvom i blagodarstvom*

i pravdom i krepostju narešio. P. Hektorović 53. Acilišu i Ektore i Ajakešu i Nestore! Aleks. jag. star. 3, 250. Da sva njegova činjenja i dilovanja i misli jesu od nega naredena. P. Posilović, nasl. 27a. Od tvog' roda i od mile majke i od braće i od bratučeda. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Da ni Gospodini Bog pomože nega i njegove principe i njegove senature i njegove denerale i njegove oficijale i njegove vojnike i bojnikē! 1, 80. Sazvao je trista sveštenika i dvanaest veliki vladika i četiri stara proigumna. 2, 98. Sazvala je goste i zvanice, i kumove i sve prijatele. 2, 99. Ugosti ga vinom i rakijom i gospodskom svakom dakonijom. 2, 114. Dok je mene Krajevića Marka i mojega vilovita Šarca i mojega šestopera zlatna. 2, 215. Kola i koži i mazge i magarci. Nar. prip. vuk. 2. Krupna i zdrava i lijepa djevojka. 4. — bb) vidi α, a, d). Tamo kažu goru javorovu i u gori vodu Bosilkovu i kod vode Bosilku djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 158. — cc) vidi α, a, h). Tada ra nijesam išta tomačio više razgovora i temeljna razgovora i razgovora ne malahna kojijem se imamo pokrijepiti. B. Zuzeri 382. — dd) kod brojeva većina naroda umeće svagda i među jedan broj i drugi (vidi: Dva-deset i jedan, dvadeset i dva' itd. dekoji izostavo kašto 'i' pa govore onako: 'dvadeset jedan, dvadeset dva' itd., ali je običnije sa 'i'. Vuk, rječn. I. xlvii). Tisuća i sto i osam deseti i deveti. Mon. serb. 2. (1189). Četiristo i dvadeset i osam tisuć mij. F. Glavinčić, cvit. 8a. Dvaest i četiri. J. Kavašin 474b. Sedamdeset i sedam brodova. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Sedamdeset i četiri prosca. 2, 234. A vjenčane dvadeset i četiri. 2, 386. Vidite li bijela Karlovca i u nemu tridest i tri kule? 2, 349. Četredeset i četiri grada. 2, 365. Evo ima sto i šest let. 2, 439. Trista i šezdeset i pet tičijih gnijezda. Nar. prip. vuk. 5. amo mogu pripadati i ovi primjeri: Za nu 'dao tovar i po blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 188. A pod grlom litra i po zlata. 2, 488. kod ordinalnih brojeva, ako samo naj zadnji broj ima ordinalni nastavak, Vuk ne upotrebljava i: sto dvadeseti, trista pedeset sedmi, pet stotina devedeset osmi, ilada dvadeset treći itd. Vuk, rječn. I. xlix; koliko sam ja čuo, dajbudi u Dubrovniku, i tu se upotrebljava i: sto i dvadeseti. pet stotina i devedeset i osmi itd.; tako je bilo prije i kad je svaki broj dobivao ordinalni nastavak, vidi: U dvadeseti i deveti dan. Mon. serb. 2. (1189).

b) *veće rečenice i glagole. Priješe me s počstiju i mnogo me počstiše i pravovjerno mi poslužiše. Mon. serb. 19. (1234). Ne čudi se i ne sumni se i ne stupi z vere. Korizm. 7a. Ja te išem i glasim i zovem svudira, a ti se za plasim vilami otira. I. Gundulić 157. Silni Franki na n udiru i vojske mu sve satiru i u verigah nega hrane. G. Palmotić 1, 79. Dvor pometi, i vode donesi, i očešaj svoju rusu kosu. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Belim grlom vino piješ i očima biser brojiš i rukama gajtan pleteš. 1, 115. Davina se suva pomladila i zelenim ulistala listom i bijelim ucvatila cvetom. 2, 167. Tu se bane s carem sastanuo i za lako zdravje upitao i sretna mu puta čestitao. 2, 170. Tada Lazu nadvladaše Turci, i pogibe srpski knez Lazare, i njegova sva izgibe vojska. 2, 298. Ev' kod mene tri čemera zlata, i evo ti sablja dimičija, i evo ti svi-lena čadora. 2, 347. Braća otrče k ocu i kažu mu šta je bilo i reku da bi oni radi svoju sestru potražiti. Nar. prip. vuk. 9. Nađu u polju jedno čobanče kod ovaca i preobuku ga i mjesto brata svoga ocu povedu. 11. Jedite i pijte i veselite se. 16. Skoču na vodu i stane plivati ka kraju*

i isplivavši izide na breg i otide k ocu svome. 47. Sva (*sela*) da pupale i pobiju i oplakaju. Djelovod. prot. 206.

Često mogu biti riječi ili rečenice nitim nevezane među sobom; to osobito biva kod nabiranja što se misli da nije svršeno nego da mu se može još kojšta dodati. Jeleni, košute, tice, kvočke, pilići, zecovi. Nar. prip. vuk. 66. Duva, ruši, krši, prevrće. 72. Bjela od snijega, rumenija od ružice, sjajnija od sunca. 190. Skupiše se eje, sovulage, vrane, kurjaci, lisice, jazavci, tvorovi, što je god u Boga životište, sve se skupi na hranu. 179.

b. i stoji samo pred naj zadnjom riječi ili rečenicom.

a) kod riječi. Gospode srbjske, raške i bosanske. Mon. serb. 221. (1392). Usorē, Soli i Podriniju. 225. (1895). Krajs Srbljem, Bosni i primoriju. 232. (1898). Glad, žaja i san. Korizm. 48^a. Mramorne su i kamene oči, usti, ruke, i' noge. I. Gundulić 267. Uzmi dvije, tri i četiri, rajske slike svaka budi. 306. Ja kod svita tako razumnoga, razboritoga i lubeznoga ne imam drugo reći. V. Došen x. Dodati kome cinu, vridnost, slavu i visinu. 80^a. Kamo mozak? nos? i usta? 44^b. Vo pečen, pečka hleba i akov vina. Nar. prip. vuk. 86. Polubi ga u obraz, u oko i u čelo. 61. Crnijeh, crjenijeh i žutijeh. 120. Petao, vaška, mačka i lav. 169. U Srijemu, u Bačkoj, u Banatu i u Slavoniji. Vuk, nar. pjes. 1, 26. U Srijemu, u Slavoniji, u Bačkoj i u Banatu. 1, 127. (*ovakovi primjeri ne pripadaju amo nego pod a, a, e*): Ubojstva, pijanstva, proždrljstva i ostala. J. Matović 479. Da ni Gospodini Bog pomože arimandrite, igumne, proigumne, protosindele, kaludere, popove, protopope i svakoga crkvnoga čoeaka! Nar. pjes. vuk. 1, 79. U govedima, u koňma, u ovcama, u sviňama, u čelama i u svemu drugome. Nar. prip. vuk. 89).

b) kod rečenica i glagola. Siječe, hara, robi i plijeni. G. Palmotić 1, 79. Čoek mu se pokloni, zahvali i u ruku ga polubi. Nar. prip. vuk. 122.

c. amo stavjam neke osobite slučaje u kojima se redi više od dvije riječi ili rečenica jedna za drugom, te bi se činilo na prvi mah da amo (pod β) pripadaju, a uprav pripadaju pod a.

a) pošto se nabrojilo više riječi ili rečenica koje i veže prvijem ili drugim načinom, pridaje se nešto osobito s i i to ne k zadnjoj riječi ili rečenici nego ka svemu onome što se nabrojilo.

aa) kod riječi. Tvu ljepotu, za kom cvili nebo, zemlja, voda i more, i' smrt ista. I. Gundulić 267. — bb) kod rečenica. Kum svog kuma na sudove čera i dovede jasljive svjedoke, i' oglobi kuma vjenčanoga. Nar. pjes. vuk. 2, 2. To je, majko, Radanović Lazo i to su mu kičeni svatovi, i' pravo će našem belom dvoru. 2, 22.

b) nekoliko riječi nabrojenijeh dijeli se dvoje po dvoje: svako je dvoje vezano riječju i. Za sve malo i veliko... za putnika i vojnika, za orača i kopača. Nar. pjes. vuk. 1, 142. Sveti Petar i sveti Nikola, sveti Jovan i sveti Ilija. 2, 1. Krajeve ga dočekaše sluga na mačeve i na kopja bojna, na nagake i na buzdovane. 2, 113. Kopaj mene devet vinograda u Bañici i u Atenici, u Loznici i u Pakovraču. 2, 169. U zdravle domaćinovo, njegove braće, njegovijeh sinovah i sinovacah, stričevah i bratučedah, zetovah i svatovah, kumovah i pobratimah. 1, 78.

2. veže riječi, ali ne posve kao kod 1 s toga što se prva ne pridaje drugoj, nego se stavja prema njoj, isporođuje s nom. to biva kad je smisao da se jedno s drugim sastavlja ili dijeli, n. p.:

a) s glagolom sastaviti. Zlo i dobro nek sastavi. V. Došen 21^b. Te sastavi samur i obrve. Nar. pjes. vuk. 2, 222. Kad sastavi ručak i večeru. 2, 242. — b) s glagolima dijeliti, savaditi, omraziti itd. Da omrazim brata i sestricu. Nar. pjes. vuk. 2, 15. Zavadi se majka i devojka. 2, 22. Ja ne delim tebe i Grozdanu. 2, 164. — c) s prijedlogom među, između itd. Zakon ki je prvo bio među Bosnom i Dubrovnikom. Mon. serb. 101. (1892). Redovnikom dana bi oblast razabrati meju gubu i gubu. Naručn. 70^b. Među braćom i družinom vazda pošten glas. Nar. pjes. vuk. 1, 97. Između Varadina i Karlovaca. Vuk, nar. pjes. 2, 254.

3. et — et, kad veže dvije riječi ili rečenice, ili više njih, može biti ne samo među njima nego i pred naj prvom; tijem se kao javlja da se neće samo ono prvo kazati nego još što pridati (isporedi i ne samo — nego i kod ne). uopće se riječi ili rečenice nabrajaju ili pridaju jedna drugoj kao kod 1; rjeđe su vezane među sobom kao kod 2 (vidi: I rastavi i milo i drago. Nar. pjes. vuk. 2, 8). — *Ismeđu rječnika u Vukovu: i ja i ti, sowohl ich als du, et ego et tu; i tamo i amo.*

a. veže dvoje.

a) veže riječi. Otš vsěh rabotš i malih i velikih. Mon. serb. 884. (1405—1427). Hoće biti i s mojijem i s vašijem poštenijem. 501. (1466—1500). Da nam prije svane dan blagi, dan svećani, i žuđen i čekani u ovoj svoj strani. I. Gundulić 125. A i toliko ona je lijepa, i' u rasrbi i' u gnjivu, da pogledom stijenje cijepa. 411. I ja i družba mojih junaka dobrotom smo tvom svezani. G. Palmotić 1, 40. Naj veće su u čas one i tegnute i uvrijeđene. 1, 155. I bačva puna i sluga pjana. (D). Poslov. danić. 27. I dobar i zao lan travnika cvjeta. (D). 28. Odkud srce tako omrazno na sve tvoje i gospodstvo i bogastvo. B. Zuzeri 6. I dan i noć na molitvi staše. J. Banovac, pripov. 178. Protiva i jednim i drugim jest kripšno oružje zlamehe svetoga križa. J. Filipović 1, 17^a. Korin iz koga raste dilo i zlo i dobro. F. Lastrić, ned. 157. Ovo je neharmonost na koju mrzi i Bog i ljudi. 886. Kako mi se i dogodi, i' dostojno, i' pravedno. 424. Htjet mu dobro i duži i tijelu. I. A. Nenadić, nauk. 88. Mlogi episkopi i mudri i bogoľubni. A. Kanižlić, kam. 46. Turica je i djeci strašilo i ljudem zabava. (Z). Poslov. danić. 188. Mnogi i bogati i ubogi. V. Došen 65^a. I u dnevnu i u noći da jim nije trud zaludu. And. Kačić, razg. 3^a. Jere se suprotivaju izgledi i staroga i novoga zakona. J. Matović 488. I tamo i amo. A. Kalić 167. Ja vidim a i drugi još bolje vide, da se mloga zla i falinge događaju, i' prvo vinčaňa, i' posli vinčaňa. B. Leaković, gov. 31. Biće dobro i mene i tebe. Nar. pjes. vuk. 1, 15. I oko i čelo sve ti bilo veselo! 1, 56. Te pomori i staro i mlado. 2, 3. Života mi i moga i tvoga! 2, 17. Telal viče i tamo i amo. 2, 144. Car će gledat i desno i levo. 2, 159. Ľuto savi i otud i otud. 2, 283. Pa ja ne smem nevere činiti gospodaru i mome i tvome. 2, 801. Čuješ, Jelo, i srce i dušo! 2, 872. Ľavuri su i jedan i drugi. 5, 483. Ona pliva i simo i tamo. Nar. pjes. istr. 1, 13. Valaj si i čoek i žena. (U Risnu reče se valjanjoj ženi). Nar. posl. vuk. 31. I' go, i' bos, i' još mu je zima. 95. I pas i čoek. 104. I sve ovce i siti vuci (ne može biti). 104. Ja sam narodu i otac i majka. S. Ľubiša, prip. 137. — kod brojeva značenje je kao kod 1, a, a, i). Čekala sam i dva i tri sata. M. A. Relković, sat. E1^a. Obrnu se i dva i tri puta. Nar. pjes. vuk. 2, 372. Krv se lila i dva i tri dana. Osvetn. 7, 21.

b) *veše rečenice i glagole.* Hoće tvoja i živjet i umrijet. M. Držić 198. Velika i jest i ima bit razluka. B. Gradić, djev. 41. Neka verujemo, da Bog i more i hoće dati. F. Glavinčić, svičl. 95. I ova djela brat moj pazi i život mu ne uzima? G. Palmotić 1, 348. Premda si, 'i' znao, 'i' virovao, da je on kod tebe i da te gleda. F. Lastrić, ned. 80. I ovo sam odpravila Lazara gospodara i ovo sam odpravila i Miloša žeta moga. Nar. pjes. mikl. beitr. 25. Šarca koža i grli i lubi. Nar. pjes. vuk. 2, 217. Danas mi je i žao i nije, sutra će mi gore žao biti. Nar. pjes. vil. 1868. 31. I decu mi hrani i hranu mi štedi. Nar. posl. vuk. 97. I ja mogu i koš mi može, ali Bog ne da. I jedem i pijem, a pestiš mi je na umu. 101. Dođe sin čovječiji koji i jede i pije. Vuk, luk. 7, 34.

c) *u ovom primjeru snači što ili:* Sve to, čim se Bogu služi, i pravo i krivo budi. Kateh. 1561. E5a.

b. *veše više od dvije riječi ili rečenice.*

a) *veše riječi.* Ne (nije) uzimana tazi carina i u mojih dēds i pradēds i u roditelja kraljevstva mi i u kraljevstva mi. Mon. serb. 117. (1845). Ne rekoh, da avajiji pristanu od svudi i jadi i plači i tuge i trudi? I. Gundulić 108. I budala i strašivi i lupeža i laživi... V. Došen 82a. I cesar se š nime vlada i gradovi i gospoda i svakoga čelad roda. 46a.

b) *veše rečenice i glagole.* I kroje i šiju i krpe. M. Držić 218. I ovako je Biserica, Vilozmaje, družijem dana, i viteška ma desnica još mirujo segaj dana! i mogo je na svem sviti ne ljepote neizrečene prid ugrskijem krajem biti dostojniji drugi od mene! i vjera se njih svršena za moj prikor jur nahodi, i dostojstva moja hrabrena ne imaju mjesta odi! G. Palmotić 2, 307. Čini li vam se da je možemo i vrijedati i psovat je i pak je ončas kad hoćemo utažiti. B. Zuzeri 41. Koju je inačije i ljubio i milovao, i svitovao i karao. F. Lastrić, ned. 12. Sagrišio bi smrtno, i jere pristupaše jest u velikoj stvari, i zašto nagla bludnosti sila slobodno ne diže privolešne, i zašto bo prije hotio je bludnosti zadovoljiti i mir uživati nego zapovid Božju obslužiti. I. Velikanović, uput 1, 341.

4. quoque, etiam, *pridaje nešto kao kod 1, ali ne veše, kao ondje, ono što se pridaje s onijem što se kasalo prije, nego je smisao da ono što snači riječ, pred kojom je i, treba pridati nečemu što se već prije kasalo ili što se samo ima u misli.*

a. *ono što se pridaje ne ističe se kao nešto osobito.* Zidaše grad Dubrovnika koji jest i danas počten. Mon. serb. 217. (1891). Sazida sa (Trajan) i jakinskoje pristanišće, sazida i most na Dunaju. S. Kožićić 85a. Solimana sina ostaviv iže i niše život. 50b. U kojijeh jeste i vi zvani. N. Rašina 20a. paul. rom. 1, 6. Vodahu i nje-kova dva krivca s nim. 105a. luc. 28, 32. Čar žudi, da ga u istok i ona prati. I. Gundulić 394. Tvoga imena, ko i dostoji vječne slave, živjeti će sved spomena. G. Palmotić 1, 111. Ja pobjegnuh da ne bude š nima i mene poraziti. 1, 184. S mojom srećom i tva sreća tada će se uzvisiti. 1, 294. Ali, oče, može biti, da dobrota Božanstvena još će trpjet mojih grijeha. Ah odgovora neevijesnoga! Može biti da i neće. B. Zuzeri 48. Staza kojom su sveti svi otišli u raj; morete i vi. F. Lastrić, od' 229. Znajuci, da koji se pušta u pogibiju, u noj će i poginuti. A. Kanižlić, uoč. 72. Daj mi razlog i ti, o redovniče. Đ. Rapić 16. Hodi, brate, ima i nevoje. Nar. pjes. vuk. 2, 137. Ako mene do ne-

voje bude, ja ću lasno kopje okrenuti, ako li mi ne bude nevoje, doneti ga mogu i ovako. 2, 145. Pa s' i ona mlada obesila. 2, 165. Pa mi i ti što god progovori. 2, 200. Zagri ga, pa ga i polubi. 2, 300. I tu majka tvrda srca bila. 2, 305. Nadula se, pa se i raspade. 2, 307. Malo za tim, eto i Stjepana. 2, 384. Na ti i to, crni kaludere! 2, 372. Pršte kupa a pršte i glava. 2, 431. Bog i s tobom, s Durmitora vilo! 5, 446. Ne val'te se svi sedam kraljeva, koji ljubom, koji vjernom slugom, i ja imam nešto vjerne sluge... Nar. pjes. vil. 1868. 614. Zar će i knez s nama ručati? Nar. posl. vuk. 86. Iza vuka i lisica se najje. 97. I ja sam soli zobao. 101. I tu ima njegova masla. 106. Ko ima obraza, ima i dušu. 189. Pukne obruč i treći. Nar. prip. vuk. 25. Tvoga sam oca ubio, pa ću i tebe. 81. Andeo i nemu zahvali. 100. I to će proći. 105. Može biti da nas i sad ko sluša. 109. Da vidim i ja. 110. Ovu miso baštinili Turci, pa se vazda i vladali home. Osvetn. 6, 84.

b. *ono što se pridaje ističe se kao nešto što se ne bi mislilo da je onako.*

a) *uopće.* Naša teška sreća i odi nas ne ostavja. G. Palmotić 2, 84. Cesar, Scipijun, Mark Antoni, kih i danas vas svijet hvali. J. Kavačin 7. Od vika devetoga crkvu rastavlenu kada i dan današnji vidimo. A. Kanižlić, kam. 1. Kada su (novci) u kupu, i zločesti prolaze. uoč. 455. Tko godir se ne brine za mlade... i ne uči svojih podložnika, on je gorji, 'i' od nevriknika. M. A. Relković, sat. E5b. I zla (je) žena dobra žena. Nar. posl. vuk. 99. Ima i devojačkog mleka. Ima i nad popom popa. Ima i u Pačića topuz, ali je u bisagama. 102. A kad pane lave račeniče, tad na noga i keñac zariče. Osvetn. 6, 82.

b) *pošto se tvrdi nešto o čemu što se ne misli da može lako biti, ima se u misli da kod ostaloga što se ne kaže ono može još lakše biti; rečenica se potpuno u misli drugom koja bi počela riječima: a kamoli, a nekmoli. često u poslovice.* I crn oblak vazda ne daždi. (D). Poslov. danić. 28. I pop se na misi smete. (D). 80. I car služi. (Z). 28. Vino i mudroga pobudali. Nar. posl. vuk. 35. I braća se svade. I brojene ovce kurjak jede. I voda zube ima. I vrag zna što je pravo. 94. I guska katkad na ledu posrne. 95. I duvar uši ima. 96. I đavo kad govori pravo, vaju mu dati razlog. 97. I izmed svetijeh ima riječi. I jevanđelije dugo nije lijepo slušati. I kamen bi riječma podigao. I koñ od sto dukata posrne. 101. I krava se repom brani. 102. I meded niz krušku slazeći počiva. 103. I na smrt ko ide dadu mu zboriti. I oca bi za novce prodao. I pañ je lijep obučen i nakićen. 104. I stara ovca so liže. 105. I čorava koka nađe zrno. I u buhe žuć ima. 106. Posrne i koñ od sto groša. 256.

c) *ističe se jače riječ sam, kažući i sam.* Često i sama na dvor hodi. G. Palmotić 1, 157. Takvu cinu i sam ima. V. Došen 16b. Ganuo bi i sam kola. 33a. Kad moš i sam naučiti. 37b. Ta zli družo, zar ti nisi znao, da ti i sam moraš na posao? M. A. Relković, sat. E4a. Da bi mu moma i sama došla. Nar. pjes. vuk. 1, 17. Odaj, Šaro, i sam po avliji. 2, 422. To ti se i samo kaže. Nar. posl. vuk. 819.

d) *tako se jače ističe i riječima i on koje se često dodaju i imenu koje snači što i on.* Tezeo kraj hrabren mlađić i glasovit junak, izvaden i on na smrtni red mrzećega ugovora. I. Gundulić 3. Spaholani, ki sred rati rvahu se još smioni, ko ovi počeoše ustupati, uzmaško prešlo i oni. 292. Simeonte rijeka sama s malo vode jedva

teče, i ona usahla s davnijeh plama. 362. I svi, er hoće toj zakoni, od krajevstva za obranu kad vojuje kralj, i oni trijebi na boj da ustanu. 440—441. A stvorenja, ka u grijeh služe, prokletvom se i ona kuže. J. Kavašin 4b. Toj ne misleć haug bogati, na Božji sud i on dosmucan. 65b. Kaugrosović Ivo i Niko, i oni pored onijeh stoje. 128a. Salamunić Koloneo, i on ostavi peča dosti. 158a. Ludmila i ona kraj'ne tej banica. 302a. Anđeli, koji su na nebesih, i ostali blaženi, i oni su naši iskrhi. J. Banovac, razg. 37. Lemozina, koja i ona ima veliko združene s molitvom. J. Matović 449.

c. *gdjegdje pred nekim adverbima i riječima koje vrijede kao adverb i znači gotovo što ne samo, ističući da ono što se kaže u rečenici nije ograničeno na ono što znači adverb.* Premda bi se i tako bio uputio i čovikom učinio. F. Lastrić, test. 44a. Mučno je sinodu protiviti se, što i tako ne more biti brez nove smuthe. A. Kanižlić, kam. 96. Car i tako ne gledajući lipo na poklisare dađe zapovij. 335. Ovo je po sebi i tako zabraneno bilo. 678. Da bi onda vi skočili, i tako ste dosta čili. V. Došen 214b. Jerbo su i onako domorodci moji svi pivači. M. A. Relković, sat. A6a. Nu i tako puk od mene želi. J. S. Relković 34. Đevojka je i od sebe gnevna. Nar. pjes. vuk. 1, 30. Ta ti za to i odavno znadeš. 2, 428. A Lješničani koji su i onako na glas. Vuk, dan. 8, 175. Puk raspusti, da se ne bi prosula bolijest koja se i onako gdjegdje povukuje. S. Lubiša, prip. 268. A Slovenci su i onako sveder spravni. M. Pavlinović, razg. 19.

d. *poslije rečenice u kojoj je i ima druga (s veznicima a, ali itd.) u kojoj se kaže nešto posve ili djelomice suprotno onome što je u prvoj; u ovoj i ističe jače ono što se kaže, te tijekom ono što je u drugoj čini se kao nešto više nenadno, čudnovato.*

a) *u prvoj se rečenici kaže da nešto jest ili da je bilo.* Na svijetu smo i mi bili; nu su ljepše bez prilike strane i luzi ovi mili. I. Gundulić 114. I do sad smo pili ladno vino, al' nijesmo, brate, drijemali. Nar. pjes. vuk. 2, 100. I do sad su knjige dolazile, al' se nisu sa suzama' učile. 2, 137. I do sad si na vojsku išao, al' nijesi tako drijemao. 2, 364. I sunce je vjerom prevrnuo, a ja vjerom prevrnuti neću. 2, 378. I do sad su svati dolazili, pod oružjem nisu pili vina. 2, 475. I do sad se duverivalo, al' nije ovoga poštivanja bilo. Nar. posl. vuk. 96. I maslo je začina, ali mu se hoće načina. I mačka je kraja gledala, ama ga se nije bojala. 103. I sveti su grijehili, pa su se opet svetili. 104. I sunce prolazi kroz kajava mjesta, ali se ne okaja. 105. Vukli su s nega i hažine, ali se nega nisu smeli taknuti. Nar. prip. vuk. 79.

b) *u prvoj se rečenici kaže nešto što bi moglo biti.* Boje je i zači a zdravo doma doći. Boje je i na naj rđavijem kofu jahati nego pješice ići. Nar. posl. vuk. 23. I krivo sjedi, a pravo reci. 102.

c) *u prvoj je rečenici glagol negativan.* Još ovo (dite) i ne svrši svoje govorene a drugo povika. M. A. Relković, sat. A1a.

e. *ono što se kaže riječima pred kojima je i, nešto je veće, jače, silnije, te i bolje ono ističe.* Tve je ime proletjelo i gdje svijetlo sunce gleda. I. Gundulić 349. Toga radi i oni općinski potop ne dosegnu do nega (raja). F. Glavinić, cvit. 9a. Dobrovoljno primi mene, pače još nam i zahvali. G. Palmotić 1, 144. Dostojno je, poštovani da su od nas i saviše. 2, 88. Za draga prijatelja uzimlju se stvari i veće. 2, 471. Ki se i puške

ne uzboji. J. Kavašin 246b. Da prije hoću i umriti. 312b. Trijeb' je bižat svako i drago nasladjenje. 340b. Evo, brate, žalosti i više. And. Kačić, razg. 255a. Od hiladu i pet stotina knjižica ne osta meni u dvi godine ni jedna... među to, i' od hiladu i pet stotina čitoca ne najdoše se nego dvojica... M. A. Relković, sat. A3b. Da si narešen svetišom i naj većom, potrebno ti je umrtvjenac biti. I. M. Mattei 164. Da si i samodržac svega svijeta, dužan si biti čelade umrtvjeno i utreno, jere si učenik Boga propeta. 164. A mi ćemo i silom. Nar. pjes. vuk. 1, 2. S večera će bosiljak niknuti, do po noći i prekrstiti se. 1, 22. Svakome svatu grniha, starome svatu i dvije. 1, 42. Moli Boga ti za tvoje zdravlje, a saličeš i boju jabuku. 2, 122. Nego evo i veće nevoje! 2, 419. Care ne smi ni simo ni tamo. Sultanija i bliže se dava. Nar. pjes. istr. 1, 12. — *mislim da amo pripadaju i ovi primjeri:* Grdi, Bože, imaš i koga! (Kad se takome čouku kakvo zlo dogodi za koje se misli da ga je zaslužio. U Budvi). Nar. posl. vuk. 46. To i Bog zna. 317. Ima šta i videti. Nar. prip. vuk. 52. Tu ima ča i videt. Nar. prip. mikul. 34. To ti Bog i dao! kaže se u Dubrovniku odgovarajući kome, i smisao je da je kakvo zlo još gore nego onaj sluti, n. p. A. Ne čutim se baš zlo, samo me ježi po ledima. B. To ti Bog i do! (vaša da ti je groznica). A. Kleo mi se toliko puta da me neće privariti. B. To ti Bog i do! (jer čorjek koji se često kune često i laže).

f. *nasuprot značenju kod e, riječ pred kojom stoji znači: malo, slabo itd., te joj ističe to značenje. smisao je da ono što se o onome kaže, još bi se s većijem razlogom kazalo o čemu većemu. isporodi ma, makar.*

a) *riječ pred kojom je i već po sebi ima onakovo značenje (kao n. p. adj. mali i adv. malo, supst. mrva itd.).* Ki godi se i malo protivlaju nemu, tim gradove razbijaše. Aleks. jag. star. 8, 252. Koga pekne zmija opaka, i maše se boji zvijeri. G. Palmotić 2, 392. Znam sve da razumiš kad taknem i malo. I. Ivanišević 289. Svaka i mala stvar nam je usiona. V. Andrijašević, put. 255. Svaku i malu stvar bremenitu veće od duše scijseni. 304. Da ga i malo ne uvrijedit. P. Kanavelić, iv. 512. Slabstvo naše, snaga i mala kom' ne da se. J. Kavašin 409a. Tko god je i malo nemu vješt, zadovoljno će ovu istinu svjedočiti. u B. Zuseri iv. Imadahnu ovu odluku prija sva bogastva izgubit nego i malo Boga zarad ni uvridit. J. Filipović 1, 43a. Ako li je i malo bogoluban. A. Kanižlić, utoč. 222. Koji dakle i malo mozga ima. E. Pavić, ogl. 100. Toliko se kaže harno na i naj maše milosti primjene od umrljih. I. M. Mattei 52. Idoše po naredbi i zapovidi gospodina svoga, niti se i malo natrag vraćase. Đ. Rapić 90. Čast imam odgovoriti, da će za mene biti velika radost, ako budem mogao i naj maše biti u pomoći društvu srpske slovesnosti. Vuk, pism. 14. Svaki pojedinac, i naj maši bio, tu je svoje zrnice doprinio. M. Pavlinović, rad. 8. — Er se želi nasiti, i mrva mu ne bi dana. J. Kavašin 518a. Jeli daklen moguće, da vi, koji lažete i krivo se kunete imate i mrve stra i ljubavi Božje? J. Banovac, pripov. 165. — Dajte mi jedan dijelak i ovojhni od vremena. B. Zuseri 27.

b) *u riječi pred kojom je i nije značenje kao kod a), ali se po smislu razumije da je ono malo, slabo itd. prema onome što bi moglo biti.* Ako prěstupimo i jedno od sega. Mon. serb. 23. (1284—1240). Da Jerini ozdravljenoj digne i biljeg rane od prijeke. P. Kanavelić, iv. 412. I u vodi

je lijek. (D). Poslov. danič. 31. Boje je, i' prijatelj na blizu neg i brat na daleko. (Z). Boje je, i' slijepo nego zlo i lijepo. (Z). 8. Ele volim da ste ga i vi načinili nego da je grbav. M. A. Reljković, sat. A1^b. Kazuj groble gdi je ukopana, da ja vidim i mrtvu devojk. Nar. pjes. vuk. 2, 28. Što šam jedna od neg' pretrpila! i jedva sam i živa ostala. 2, 219. Rugajte se i kako vi drago. 5, 551. De ručaju oni onoliki, ručate i on. Nar. prip. vuk. 2. Bog zna jesu li već i žive. 34. Bog zna jesam li i toliko zaslužio. 50. Hvala Bogu kad sam dočekao da ih i ovako vidim naštampane! Vuk, nar. pjes. 1, XIII.

c) radi samjenica i adverbica iko (itko), isto (išta), ikoji, ikakav, ikoliko, igdje, ikad, ikako itd., koji postaju tijekom što pred interogativnijem oblikom stoji i, vidi napose. kod ovijeh riječi i ima značenje kao kod a) i b) (n. p. ikoji = makar koji, ikako = makar kako). Vuk i Daničić obično pišu i napose: i ko, i gdje itd., ali bez dovoljna razloga; prema tome trebalo bi pisati razdijeljeno i niko, nigdje itd., a to i ona dvojica ne rade.

d) u ovakovome smislu stoji i u pred nekijem glagolima, ističući da je ono, što se onijem glagolom kaže, malo ili slabo prema ostalome što bi moglo biti. A strašiv zgubi svijes prije neg ga (voj) i vidi. N. Dimitrović 80. Ah ovo je strašno i čuti! J. Banovac, pred. 2. Kako ga mučiše, strahota je i kazati. A. Kanižlić, kam. 105. Ikona u koju je strah i pogledati. 145. Od Turaka nešto i ostalo. Nar. pjes. vuk. 2, 298. Tako da se mnogima kršteno ime slabo i zna izvan kuće i rodbine njegove. Vuk, živ. 97. — amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: Jest neuzmnožno otići u mlin i da se ne primi malo brašna haljine. M. Radnić 862^a.

g. s glagolima negativnijem ističe često da pošto ne biva ono što znači glagol (ili koja druga riječ, n. p. u prvom primjeru za toj), još maše može biti što drugo. (mješte i ne može stajati i ni, niti). Da mu i za toj poginute ne more. Mon. serb. 395. (1488). Ki tebe hvaleći, usta i ne stisne, dokle te gladeći u jamu potisne. P. Hektorović 41—42. Ter sad ovi (uzdah), sada oni (plač) prvi u tomu čim bit želi, s usta i s oči se i ne dijeli. I. Gundulić 240. Idolom ja se klanah, a za te se i ne hajah. P. Hektorović (?) 128. Kad se od sveta duha začu, djevu majku i ne tače. J. Kavašin 48^b. Dali i toj ne bi dosta dostojanstvu te delije. 129^b. Štjujući Boga, a o Bogu i ne misle, nit' ga začimlju u pameti. J. Banovac, razg. 75. Ništanemaše toliko si se svitom sveza, kolik da neće nigda svršit, i pak kad se i ne uznadaš dospiče. 90. Malo je koji (naučitelj) dokučio od ne (duše naše) pravo reći, ma se ja ovome i ne čudim. 96. Nikim se i ne čini ovo ubojstvo tako nemilo, jer nije krvavo, i zato se od nega i ne čuvaju. 118. A ne boje se oni (zlo umriti), koji i ne poznaju naprav, kako se mogu saraniti. 133. Od male dice, koji ga još i ne poznaju. 171. Naša bogastva mnogo se puta izgube iznenada, da i ne znamo kako. pripov. 148. Reći ćete mi morebiti mlogi: Mi i ne znamo što je ta svijest. F. Lastrić, ned. 49. Kad mu prigodba dođe od koje i ne biži, opet se povraća na grihe. 198. Mnogi se od pomišljenije grija i ne ispovidaju, a još maše kaj. 383. Boje bi bilo nigda ju i ne poznati. svet. 9^a. Pak men' dobro, kad se i ne nadam. M. A. Reljković, sat. D8^a. Nikome se i ne javlja, no se rodu licem klanja. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Za to neve i ne haje što je majci ž'o. 1, 85. To se moli, al' joj ne pomaže, jer deveri u nu i ne gleda. 2, 123. A za nega care i ne znade. 2, 186.

No al' čuješ, ali i ne čuješ? 2, 226. A to ništa i ne vidi Marko. 2, 252. Za to mlađi (brat) ništa i ne mari. Nar. pjes. istr. 1, 51. Kad me sunce grije, za mjesec i ne marim. Nar. posl. vuk. 119. Nigde nikoga nemaš do mene jedinu, pa i za mene ne mariš da poginem. Nar. prip. vuk. 60. — amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojem je glagol negativan po smislu, ako i nije po obliku (i zaboravio = i ne spominao se): Za to Sava i zaboravio. Nar. pjes. vuk. 2, 74.

h. u rečenicama u kojima su relativne zamjenice ili relativni adverbji vrlo često stoji (a i bez potrebe) pred riječi koju ističe isporočujući je s kajom drugom što je u glavnoj rečenici. I tomu se zgodi on sud ki, i' drugomu. Transit. 222. — Slušaj, majko, što počela bjeh ti i ja spovijedati. I. Gundulić 114. Ona sve ono čini što i on. F. Lastrić, test. 107^a. Krst isto je što i križ. S. Rosa VIII. Baba ga stane odvrćati govoreći mu isto što i ona prva. Nar. prip. vuk. 117. — Da povратиš ove jadne duše kakve su i bile. 129. — Da imamo mira s vami kako su imali i naši starši. Mon. serb. 34. (1249). Budite mudri kako i zmije, a priprosti kako golubi. Transit. 86. Tako lubi neprijatelja kako i prijatelja. 87. Zgodi se i tomu kako, i' tima dvima. 222. Ča se brzo stara, ter izgubi zlamen, kako no i žara udrena o kamen? P. Hektorović 90. Kako i ti, svak čini tko godi se vijera. N. Najesković 1, 288. Neč' se sve krstit', kako no i jutroš. 1, 846. Što mučite, kako i kami? S. Bobalević 230. Er se od tebe, znaj, ne kriju, ner te lube jakno i sebe. Jedupka nezn. pjesn. 240. Nemojte mnogo govoriti kako i licumjerici. M. Divković, nauk. 80^b. Jeda i vi k'o i krstjani po dvije ruke nijeste imali? I. Gundulić 292. Car Lesandro primoguču u vremena starijih ljeta, mlad k'o i ja vojujući dobi carstvo svega svijeta. 294. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio, bil' mu ne bi vlas rasuta 450. (Neka) i ti ostaneš car opeta, kako no si, i' prije bio. 491. Ovdj umuča, već istino scijseneš, s ove zapovijedi da slijediti neće ino, k'o taj večer i ne slijedi. 498. Ovako češ i Danicu ostaviti kako i' mene. G. Palmotić 1, 294. Pripros bojnič u nečjeni ukopan češ ovdj stati i bludnoj se jednoj ženi ko, i' božici tvoj klanati. 2, 38. Ova divja pustošina kako i prije grda ostani. 2, 69. Hiniti ću za sad š nime, da ga ljubim kako i prije. 1, 75. Od velika čini joj ijeda, da sva gori ko i smamjena. 2, 83. Svaki od vas kako i dosle nastoj kazat... 2, 87. Kralj će svekar moj vladati kako i dosle zemlje ove. 2, 182. Ka je kako i Captislava rajske slike i dobrote. 2, 266. Dubrovnik je kako i baćio... (D). Poslov. danič. 20. Neka su jedno, kakono i mi jedno jesmo. L. Terzić 24. Čim nih meštar, ko i sokol, k nebu otide. J. Kavašin 305^a. Sumljite od ovoga obećanja, kao i s. Toma od meštova ukazanja. J. Banovac, razg. 37. Ako li ga (vaše spašene) upuštite, u vik čete ostat ne-srični i žalosni, kako se je, i' mnogim dogodilo... 87. Da vam se ne dogodi, kao i Pilatu, osuda od smrti. 187. Koža potavnila i pocrnula kako i harapska bijaše. J. Filipović 1, 490^b. Koliko da su ukrali od hi il' oteli kako i jesu. F. Lastrić, ned. 301. Neka se on arendaštva lati, kano i naš niki dućangija. M. A. Reljković, sat. D7^b. Oči će se vaše otvoriti, i vi ćete kako i Bog biti. F5^a. Da je pravi Bog (Jezus), kako je i otac. J. Matović 31. Neka su rumene kao i ružica; neka su lubezne kao i ljubica. Nar. pjes. vuk. 1, 102. Ranitelj je kako i roditelj. 2, 71. Sve barjaci kao i oblaci, a čadori kao i snjegovi. 2, 318. Pripoji se kako što j' i bila. 2, 825.

Kad je bilo prvo jutro usta baba k'o i snaša. Nar. pjes. vil. 1866. 275. Ima ih ka' i kusijeh pasa! I mene je mati rodila kao i nega. Nar. posl. vuk. 108. Osijeci psu uši, pas kao i pas; osijeci rep, pas kao i pas. 241. Oštar tup, ka' i bio, decu klaao ka' i do sad. (Reče se u šali kad se navlači nož). 245. Prošće k'o i koje, a koje k'o i ostalo drveće. 265. Ali i on prode kao i onaj prvi. Nar. prip. vuk. 111. Čitatelji nega ga čitaju kako ko i govori. Vuk, nar. pjes. 1, v. U Srbiji kao i u Ercegovini i u Crnoj Gori. 1, 9. — Živinče kada se smakne toliko se smakne u tilu koliko i u duši. J. Filipović 1, 7b. — Umriše va on dan i uru, kada i' Euzebij. Transit. 209. — Bez pristanka š nima šetah ljubljenih oko mira, š nima tražah koga sretah, da oči, gdi i ja, ne upira. I. Gundulić 225. Da je ondi srce naše gdje je i skrovište blaga našega. J. Matović 67. Iđi sjedi gdje si i sjedila. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Car je sida gđino i sam sida, ona jide gdi i care jide. Nar. pjes. istr. 1, 17. Da ide od kuda je i došao. Nar. prip. vuk. 110. Iđi bez traga od kud si i došao. Nar. prip. vil. 1867. 322. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri, premda se u nima riječ pred kojom je i ne isporučuje osobito ni s jednom riječi što je u glavnoj rečenici:* Dal' na moru tvrde tmine basa, dokle i pogina. V. Došen 265b. Pijte vino i bistru rakiju, dokle i ja u Kostur ne dođem. Nar. pjes. vuk. 2, 870. Dok u tome i probudi se. Nar. prip. vuk. 120.

i. *kao što stoji bez potrebe kod h u podložnoj rečenici, može stajati u glavnoj ističući i isporučujući što prema onome što se kaže u podložnoj.* Ki je po sebi sagrišil, po sebi se i sramuj. Naručn. 81a. Hoću da kadi ja jesam, totu i sluga moj da bude. Korizm. 78a. Kadi trup bude, ondi se skupe i orli. 78a. Gdje godi sam ja, ondi će i službenik moj biti. N. Rašina 87b. joann. 12, 26. Da, kō one (ptice) steru krila sad slobodne svud pod nebi, i sloboda prostre mila sej dubrave glas po tebi. I. Gundulić 175. Ne, ne; nu bi sama ostala, jakno lani i opeta tebi jedna tašta hvala od pobjenijeh turskijeh četa. 452. Ako ti hoćeš biti s manom, i ja od tebe nikakore ne razdilih se. F. Glavinić, cvit. 376a. Tād bi razlog, kō ti ostavi, da i tebe druzi ostave. G. Palmotić 1, 208. Tim kako ste vi počeli, srčano vas ja svijeh molju, da i tako zaglavite. 2, 880. Kako sam bila onađa milostiva u tom dilu, uzela bih tako i sada čud kazati blagu. 2, 887. Ufajte, ne bojte se; Bog, koji nas je izveo iz Egipta, on će umjet svemu providjeti. Tako i bi. B. Zuzeri 110. Kako je čije srce, onako ga i sluša. J. Banovac, razg. 16. Na nebesi' kakav otac, onaki i sin. 189. Koji s dili govore kao i Židije od današnjega vandelija. 144. Kkoliko je dakle Bogu mrzak djavao toliko i nonavidost. F. Lastrić, ned. 112. Ja već znadem sve naše šustere, dok što sprave, ta se i podere. M. A. Rejković, sat. E2a. Ali kako ti ženu isprosiš, ta za brigu odmah i ositiš. F8a. Kako na nebo, tako i na zemji. J. Matović 461. Će je mela, tu je i zaspala. Nar. pjes. vuk. 1, 11. Što rekao, to i učinio. 1, 126. Po čem vide, po tom i poznade. 2, 74. Kako koji izasipa blago, taj se nemu i zakliše teško. 2, 76. Što dofat, ono i okide. 2, 88. Kako tade, tako i ostade. 2, 124. Dok ljubio, dotle i branjo. 2, 179. Kako tadaj, tako i danaske. 2, 210. Čim ga vide, tim ga i poznade. 2, 303. Kako je radio onako je i prošao. Kako ko zna onako i pjeva. Nar. posl. vuk. 125. Što god on radi ono radi i ti. Nar. prip. vuk. 94. Kad ljudi dolaze, za njih vaļa meso

da se i koje. 207. Koji god u slavu Božju ustajao te je spomiňao i ňoj se molio, ňemu i' pomogla duši i tijelu. Vuk, živ. 73. Ko krsno ime slavi, onom i pomaže. nar. pjes. 2, 96.

k. *kad čefade od lutine kune što, često pred objektom stoji i, te se ne da lako tumačiti: mislim da je smisao šela da ono što se kune propadne zajedno s ostalijem što propada ili može propasti.* Ubio Bog i te tolike svetkovine! Vrag odnio i ovo vrime! Ubio Bog i one oblačine! F. Lastrić, ned. 174. Zla nam sreća i s našim lakomstvom! D. Obradović, basn. 25. Vrag uzeo i ovako ribaše! Nar. prip. vuk. 147. Aratos i takova zeta! šta ćeš opet? 211.

l. *u nekijem primjerima potvrđuje ono što se kaže, gotovo kao doista (u prvom primjeru ima uz i i doisto).* Doisto ovo i jest jedna velika nesrića, što nas malo imade, koji bi znali za ovu molitvu. B. Leaković, nauk. 438. Ako cvili, i nevoļa mu je. Nar. pjes. vuk. 2, 820. On zamislivši se malo reče sam sebi: „E lijo, sad si dolijala!“ Čuvši to car odmah poviče: „Pogodi, lisica i jest!“ Vuk, poslov. 79 — *može se kod toga isticati da je nenadno ono što se tvrdi.* Kako je derano, (i) nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Nar. posl. vuk. 125. Koja je grmljavina, i ne bi mnogo kiše. 189. Od koga je, i dosta je. 284.

m. *riječ pred kojom je i ističe se kao suprotna nekoj što je prije kasana.* Ufajući se, da će za tminom i sunašce sinuti. A. Kanižlić, utoč. 683. Iza gladne godine dođe i sita. Nar. posl. vuk. 97.

n. *može i s ovakijem značenjem u isto doba i vezati rečenicu s predašnjom kao kod 1.* Gdi nevisno ňu ljublaše, i kad gadno sva smrđaše. V. Došen 85a. Devet si mi sina umorila, i men' hoćeš ostarilu majku? Nar. pjes. vuk. 2, 42. Ja ovakih imam u tavnici i ňega ću sada dobiti. 2, 250. Iđi ogledaj, i onako si propao. Nar. prip. vuk. 83.

5. *često je i u drušbi s drugim riječima.*

a. a i dopunjuje nešto što se kazalo tako kao da se neće drugo kazati, a ujedno ističe ono što se pridaje. *vidi primjere kod 3 pod II, C, 3, a.*

b. ako i, i ako, *vidi 1. da, I, C, 3, β, a.*

c. da i, i da, *vidi 1. da, I, C, 3, β, a.*

d. *vidi dafe kod ipak, još, ne, nego, sam, neka, nuti, opet, pa, pak, premda, ta, te.*

8. *I, interj. riječ kojom se pokazuje vesele, čuđene a i lutina. — U naše vrijeme.* Svi iza sovre pogledaše u ludu Smiljanu; a mnogi sam u sebi prošapta: „I! aratos je bilo!“ M. Đ. Milićević, let. već. 812. A ňena Ľubica? I! da mi je da vidim tu devojiću! ona mora biti sad velika! zlozel. 122.

IBAR, Ibra, m. *ñeka rijeka (vidi dafe).* — U Vukovu je rječniku sabijžen akcentat: Ibar; ali je kod prvoga izdanja i kratko (Ibar); po tome i po akcentu kod 2. Ibrov (koje *vidi*) vaļa da bi trebalo da je Ibar, Ibra. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu (Aus in Serbien' s dodatkom: Ibar utječe u Moravu niže Karanovca) i u Daničićevu (Ibrs). A se mede Dьbrshavь: ot Ibra u Priboj. Svetostef. hris. jag. 7. akad. 2. Selo Jarinje na Ibru. Mon. serb. 86. (1827). Upravo na Ibars, upravom Ibroms... 8. (1619). Idu naprijed gdje se staje Ibar rijeka i Sitnica. J. Palmotić 177. Da vidite Žiču kod Morave i kod Ibra više Karanovca. Nar. pjes. vuk. 2, 212. Ibar, kod Herodota Brongus, kod Strabona Bargus izvire ispod planine Prokletije više varošice Rožaja, dijeli južnu Bosnu od pašaluka Dukaginskog, ulazi u Srbiju kod Arijske kose te kod Karanovca utiče u Moravu. F. Jukić,

zeml. 8. *vidi i*: M. Đ. Miličević, *srb.* 646. — *i kraj. vidi u Daničičevu rječniku*: zemlja na toj rijeci: Ibrā' s Toplicom i Rasišom i Rijekama bješe dio koji dopade Stefanu Nemaši od oca. (Stefan, *sim.* 2). crkva bogorodičina u Ibru, na rječ. Studenici' (9). crkva sv. Nikole u Ibrā' (Okáz. pam. šaf. 58). u Ibru' (68). obje je zidaio Stefan Nemaša. od te zemlje bjehu dvije župe: oba Ibra' dade Žiči kraj Stefan Prvovjenčani (Mon. serb. 14 god. 1222—1228). u Ibru' imaše baštinu Obrad Dragosajić i na toj crkvu Bogorodici (568 god. 1403—1405). (Stefan Nemaša) načeto zdati hram v. ime prěsvetyje Bogorodice v. Ibru na rječ. rekomej Studenici. Domentijana 24. *vidi i* S. Novaković, *zemlj.* 12—15.

IBARAC, Ibarca, *m.* ime rijeci što se izliva u Ibar (uprav. dem. Ibar). M. Đ. Miličević, *srb.* 646.

IBARSKI, *adj.* koji pripada Ibru. (Negdašni srez) ibarski. M. Đ. Miličević, *kraj.* *arb.* 417.

IBEL, *m.* riječ nepoznata postaća, po svoj prilici pokvarena pisarskom grijeskom. — U rukopisu pisanom crkvenijem jezikom xvii vijeka. Rastopi čisti ibel, i da jest tvrde gust. Glasnik. 25, 93 (1654—1656). — Može biti da bi trebalo čitati imela (*vidi* imela).

IBRA, *m.* *vidi* Ibro. — *Akc. se mijenja u voc. sing.* Ibro. Ona s' Ibrī u nedra savila. *Nar. pjes.* vuk. 1, 866. Nuto Ibre, dobre ti je srječe! *Nar. pjes.* juk. 444. A do kule Sokolović-Ibre. *Nar. pjes.* marj. 76.

IBRAHIM, *m.* tursko (arapsko) ime muško, jevrejski Abraham. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Ibrahim). Hercegovca Ibrahima i Bošćaka još Sinana, s nega nađe smrtna rana. I. Gundulić 526. Za Ibrahima Sinan veće neg' li za se sabju hrani 527. Pri caru Ibrahimu. Okáz. pam. šaf. 85. Ibrahim paša. 86. Ibrahim, brat Muratov. 88. Al' govori care Ibrahime. *Nar. pjes.* vuk. 8, 84. Na Turčina Nakić-Ibrahima. 8, 110. Najde mrtva brata Ibraima. 8, 556. Čuješ li me, pašo Ibrahime? *Ogled.* sr. 87.

IBRAHIMOV, *adj.* koji pripada Ibrahimu. — *Između rječnika u Daničičevu* (Ibrahimov). Mehmed, syn Ibrahimov. Okáz. pam. šaf. 88. Uteče im Ibrahimovo doro. *Nar. pjes.* vuk. 4, 887.

IBRAILOVAČA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom. *Sr. nov.* 1871. 796.

IBRAVO BRDO, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. *Sr. nov.* 1875. 547. 558.

IBREČENE, *n.* djelo kojijem se ko ibreti. — U Vukovu rječniku.

IBRET, *m.* arap. tur. 'ibret, *primjer.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je zlo tumačeno: vide čudo (*vidi i* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 94), kako se *vidi i po samome primjeru što Vuk navodi*: Od nega je ibret zazuzela, a uprav je ovako: Bježi jadan paša osamaren. kad je vojska pašu ugledala, od nega je ibret zauzela i pobježe glavom bez obzira. *Ogled.* sr. 504.

IBRETITI SE, *ibretim se, impf. uglédati se.* — U Vukovu rječniku gdje je zlo tumačeno: vide čuditi se, *vidi* ibret.

IBRICA, *m.* dem. Ibra. I uteče Agiću Ibrica. *Nar. pjes.* vuk. 4, 508. A ti, Ibrica, kazuj. V. Vrčević, *niz.* 186.

IBRIČIĆ, *m.* dem. ibrik, i osobito mjeđeni ili gozđeni sud (kao mali ibrik) u kojemu se peče kahva pa se nosi i lijčva u filgane. — *ispoređi*

imbričić. — U Vukovu rječniku: 1. dim. v. ibrik. 2. 'kleine metallene kaffeeskanne', 'hirnea coffeae metallica'.

IBRIĆ, *m.* prezime (po ocu Ibrī). Na mojega Ibrić-Asanagu. *Pjev. crn.* 224b.

IBRIK, *m.* arap. ibrik, tur. ybryq, mjeđeni (naj običnije, ali može i ne biti od mjedi, *vidi prvi primjer iz narodnih pjesama*) sud s použijem grlom, s poklopcem, s jedne strane s ručicom (držkom) a s druge s točkom; naj češće se u nemu drži voda (ali *vidi i primjere iz narodnih pjesama, vidi i* ibričić). — *ispoređi* imbrik. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.* Ibriče, Ibrici. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('eine kupferne waschkanne', vas cupreum, neneum'). *Vidi* mladica u ruci ibrik imajućega, kao da bi hotio komu napitak dati. A. Kanižlić, *utoč.* 58. Sud aliti ibrik. And. Kačić, *kor.* 177. Zlatan ibrik iz ruku mu uze, sama poče caru služiti vino. *Nar. pjes.* vuk. 2, 130. Pokupiše kavene ibrike, pokupiše srebrne filgane. 4, 809. Nosi ibrik u desnici ruci. *Nar. pjes.* herc. vuk. 95. Dadu suviše nekoliko bakrenog posuđa kao n. p. tevsija, ibrik, pet šest manjih i viših sanna. V. Bogišić, *zborn.* 214.

IBRIN, *adj.* koji pripada Ibrī. I Ibrinu glavu odvalio. *Nar. pjes.* marj. 88.

IBRIŠIM, *m.* svileni konci kojima se veze, pers. ābrišem, ibrišim, tur. ibrišim. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (ibrišim, svileni konci, 'seidenzwirn, ein faden seide', filum sericum'). Pojase od srme, drugi od ibrišima. *Rad.* 1, 181. (1749). Da ti kesa blaga ima, kao samar ibrišima. V. Došen 38a. Kosa joj je kita ibrišima. *Nar. pjes.* vuk. 1, 157. Tankom žicom ibrišima. 1, 214. — *Stoji često u pjesmi nepromiješeno pred drugom riječi kao da je s ovom složeno, n. p.* ibrišim-tkanica. u Vukovu rječniku: ibrišim-tkanica, t. j. tkanica od ibrišima s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom: Priteže mu četiri kolana, a i petu ibrišim-tkanicu. (*Nar. pjes.* vuk. 4, 181). *tako je i ovo*: Da ištemo svilu po vezijah i ibrišim konce po torzijah. *Nar. pjes.* vuk. 1, 397. A ibrišim konac po terzijam. *Nar. pjes.* juk. 116. i *ovo*: Priteže mu ibrišim kolane. *Pjev. crn.* 148b. a *mislim da pripada amo i ovaj primjer u kojemu je ibrišima mj.* ibrišim: I na travi ibrišima sergaza. *Nar. pjes.* vuk. 1, 886.

IBRIŠIMA, *vidi* ibrišim na kraju.

IBRIŠIMIĆ, *m.* prezime. — *Pomiše se od xviii vijeka.* Ibrišimić fra Luka bijaše. *Nadod.* 64.

IBRIŠIMLI, *adj.* od ibrišima. — *Ne mijenja se po padežima. — Načineno od ibrišim tur-skijem nastavkom li. — U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ibrišimli uzdom zauzdala. *Nar. pjes.* petr. 8, 263.

IBRO, *m.* hyp. Ibrahim. — *ispoređi* Ibra. — *Akc. se mijenja u voc.* Ibro. — U naše vrijeme. On dozivlje delibašu Ibra. *Nar. pjes.* vuk. 8, 89. No je pašu Ibro zaklonio; on je Ibra dobro obranio. 3, 93. Te on prati Airović-Ibra; tad zavika Airović Ibro. 4, 885. I natrag se Ibro povratio. *Nar. pjes.* juk. 444.

1. IBROV, *adj.* koji pripada Ibru (*vidi* Ibro). Ugleda ih Ibrova Kaduna. *Nar. pjes.* herc. vuk. 25. I padoše na Ibrove dvore. 220.

2. IBROV, Ibròva, *adj.* koji pripada rijeci Ibru (*vidi* Ibar). Samo mesto gde baš izvire (Ibar) zove se 'Ibròvo vrelo'. M. Đ. Miličević, *glasn.* 22, 68. *srb.* 646.

IBROVICA, *f. šumovito mjesto u Srbiji u okrugu niškom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 13.

IBRŠTICA, *f. mala rijeka u Crnoj Gori.* — *Postaje jamačno od Ibar.* Od studene vode Ibrštice. Pjev. crn. 248^a. Ibrštica rječica izvire ispod planine Plani, i utječe u Moraču kod Jasenove. Glasnik. 40, 85.

1. IČA, *f. vidi holba, mađ. itcze.* — *Od xviii vijeka po sjeveroistočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u vojvodstvu.* Ako je boca od jedne ice iliti holbe. G. Pešalić 246. U bocu od četiri ice iliti holbe. 246. Ica trica, oka na momka. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 106.

2. IČA i IČA (*voc. Ico*), *m. hyp. Ilija ili Ivan.* — *isporedi Ico.* — *U naše vrijeme.* Ica = Ivan. Ž. Radošić. Ica = Ilija. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Ica = Ivan, a i Ilija. I. Pavlović. Ica Filipov. D. Avramović 248. Pamtim da je tako moj otac bio u spresi s nekim Icom više godina. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 15.

IČAN, *m. hyp. Ilija, vidi 2. Ica.* U hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

IČAŇE, *n. djelo kajijem se kome iče.* — *U Vukovu rječniku.*

IČATI SE, iče (mi) se, *impf. štucati se.* — *U Vukovu rječniku:* ičati se, iče mi se (a može biti da bi ko rekao i: iča mi se'), vide štucati se. — *Riječ onomatopajska.*

ICIĆ, *m. prezime po ocu Ici.* Ž. Radošić. Marko Icić. Rat. 187.

ICIJELITI, ICIJELATI, ICIJELEŇE, *vidi isc.*

IČIN (Icin), *adj. koji pripada Ici.* Ž. Radošić.

IČO, *m. hyp. Ilija.* — *Akc. se mijena u voc. Ico.* — *isporedi 2. Ica.* — U hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

IČAGA, *m. tur. ič-agma, komornik.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (art türkischen adels', 'nobilium turcarum genus'). Ali Turci careve ičage ... Mlogo Turak carevih ičaga ... Nar. pjes. vuk. 4, 280.

IČAKA, *m. u zagoneci:* Ide čiča Ičaka, nosi vreću čičaka; pusti vreću Ičaka, stade kvoka čičaka. odgonetljaj: orasi u vreći. Nar. zag. nov. 156.

IČELIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Petar Ičelić. Rat. 98.

IČESOV, *adj. ikakav, vidi česov i 2. i pod 4, f, c).* Da im više ne ima haraŇa, nit' ičesva kućam kvarovaŇa. Osvetn. 8, 57.

IČEVO, *n. selo u Dalmaciji u okrugu šibeničkom.* Repert. dalm. 1872. 25.

IČEZATI, *vidi ičežati.*

IČIĆI, *m. pl. mjesto u Istri.* Prit ti je va Ičići. Nar. pjes. istr. 2, 147.

IČIGOV, *adj. ičiji, vidi čigov i 2. i pod 4, f, c).* — *Između rječnika u Stuličevu.* Još se nijesam prodala da sam ičigova. M. Držić 273.

IČIJA, *f. juha od ovčjega mesa s krompirima. u Hercegovini.* M. Đ. Miličević, slav. 30. — *jamačno je turska riječ; vaŇa da je od ičmek, piti.*

IČIJĀ, *adj. ullius, vidi čiji i 2. i pod 4, f, c).* — *isporedi ičigov.* — *Između rječnika u Stuličevu* ('ullius'). Nu u propas propas donijet zaman ičija moć se iztakla. I. Gundulić 476. Prije će vas svijet omrknuti nego će mlada Lavinja vjerenica bit ičija razmi tvoja. G. Palmotić 2, 94. Ne scijen'te da vam će od pomoći ičija hitros

bit na sviti. 2, 856. Ne bojahu se, da ih će ičija sila smaknut. I. Đorđić, salt. xii. Ne do Bog da ja ičiji sluga budem. ben. 190. Ako se ičija na svitu najde muka ... F. Lastrić, test. 145^b. Nisam poŇo na haraŇe, ni na napast dobra ičijega. Osvetn. 3, 45. — *u primjerima s prijedlogom i nije razdijeljeno od čiji.* Ka vlas, ka moć, ke potrebe, Gospodine, koja sila podlagaju Boga tebe za ičija umrijet dila? G. Palmotić 3, 5^a. Za ičije molbe ka ne haje. P. Kanavelić, iv. 574. — *Kod pisaca se nalazi ičiji i mj. ničiji kad je glagol negativan.* Bi hitros Venera, ne sila ičija. I. Gundulić 86. Vojska od Kozaka, koj se oprijeti nije jaka ičija sila. 444. Nije mogla ičija sila. P. Kanavelić, iv. 547.

IČINITI, IČISTI, *vidi išč.*

IČKO, *m. prezime.* — *Postaje jamačno od Ico.* — *U naše vrijeme.* Petar Ičko. M. Đ. Miličević, srb. 11.

IČOGLAN, *m. tur. ič-oghlan, djetić u (carskoj) dvorskoj službi, franc. niem. page.* — *isporedi ičoglanin.* — *U naše vrijeme.* Ičoglan, turska reč, znači paŇ, pitomac. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 99.

IČOGLANIN, *m. vidi ičoglan.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Svak se uklana; sam ih ide ičoglanin (grješkom Ičoľanin) Šaban sresti, od svih dvoran, ki se vide u saraju, naj zločesti'. I. Gundulić 558.

IČOTA, *m. ime muško.* — *vidi Ico i 2. Ica od čega po svoj prilici postaje.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68.

IČUM, *vidi kod ilah.*

IČA, *f. (neki govore i iša')* biće tursko i znači pravo vrijeme od svačesa, u. p. žitu da padne kiša kad je u iči, t. j. kad vlata. J. Grupković.

IČI, *vidi iti.*

IČINDIJA, *f. tur. ikindi, vrijeme poslije podne (do suncozahoda), i molitva (treća svagdaŇa) što Turci mole poslije podne.* — *Od xviii vijeka (vidi Nar. pjes. bog. 367), a između rječnika u Vukovu* (das dritte gebet der Mohamedaner, nach mittag', oratio tertia Mohamedanorum'). Podne vika, a ja iz Travnika, ičindija, a ja is konika (?). Nar. pjes. hero. vuk. 178. Asan-aga ičindiju klanā. Nar. pjes. petr. 1, 159.

IČITUGLIJA, *m. paŇa od dva tuga, tur. iki-tugly.* — *isporedi ičtuglija.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iči-tuglija paŇa, od dva tuga). Asam paŇa ičituglija. Rad. 1, 180. (1768). Učtuglije i ičituglije. Nar. pjes. juk. 489.

IČIVŇJ, Ičivoja, *m. muško ime. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

IČRAM, *m. arap. tur. ikram, čast, počast.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Endijama ičram učinila. Pjev. crn. 156^b. Šta ću tebi ičram učiniti? Nar. pjes. hŇrm. 2, 18.

IČTUGLIJA, *m. vidi ičituglija.* Osim malih paŇa ič'-tuglija. Nar. pjes. vuk. 3, 564 (i u Vukovu rječniku kod iči-tuglija).

IDBAR, *m. vidi Dbar.* Statist. bosn. 236.

IDEJA, *f. idea, misao, pomisao, po latinskoj ili talijanskoj riječi.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Pravo oni reče ov posal izvrši, ki lani kraljevu ideju pomrsi. M. Kuhačević 134. i u naše vrijeme upotrebljavaju ovu riječ neki pisci u filosofiji; a drugi novu riječ pojām.

IDEK, *u zagoneci, vidi kod bilibrek.*

IDEŇE, *n. vidi ideŇe.* — *Između rječnika u*

Voltiġġinu. Protiva-idenje ili protěvnost suproć istini. Š. Budinić, sum. 192b.

IDEŽE, *adv. gdje, vidi kod on i že.* — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (ideže i iděže).* Obrětohs monastirs nēkoli byvsši, iděže ne bē kamens ostals na kameni. Mon. serb. 5. (1198—1199). Ideže dva ili tryje ime moje prizovuts tu azs jesmā. Deč. hris. 64. Klostru ideže obitavahu fratri. Mon. croat. 156. (1493). Umri na Poncijem otoku, ideže strajaše. Š. Kožičić 13b. Pojde v Rim ideže obrete Kurila brata svojago. 19b.

IDIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Dimetrije Idić. Rat. 89.

IDIDI, *interj. kad se kaže o kome da je otišao, pobjegao.* — *U Vukovu rječniku:* „auf und davon“, „avolat“.

IDIOZMA, *f. grč. ἰδιόσμων, metva, metvica.* — *U rukopisu xiv ili xv vijeka.* Idiozmu glagoljumu metvicu. Sredovječn. liječ. jag. star. 10, 111.

IDITIJI, *adj. (komp.),* iditije žito t. j. ono što se ne prodaje, dakle sebičnije. J. Grupković.

ĪDŌ, *idola, m. kip kojemu se neznabošci klanahu, grč. εἰδωλον, lat. idolum, tal. idolo.* — *isporedi* balvan, bolvan, kumir. — *Krajnje 6 (=oo=ol) stoji često u pisaca štokavaca, n. p. u Ančića, Radnića, Lastrića, Zoričića (vidi među primjerima); ali se starije o nalazi ne samo u čakavaca nego i u kojega pisca štokavca, n. p. u Banovca, u Radmana, a u naše vrijeme u Vuka.* — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (idol, kip komu se pogani klanahu, idolum, simulacrum itd.), u Stuličevu (ido i idol), u Daničičevu (idols, idolum).* Crkvi Hristovy postaviše se, i idoli sekrušise se. Domentijan³ 31. Oči svoji ne bude vzdizati k idolum. Bernardin 81. ezech. 18, 6. Steći cesar prid lici onih idolov. Živ. kat. star. 1, 218. Idole pustivši idošē za tobom. M. Marulić 179. Klanati se idolum. Naručn. 85^a. Idoše za idoli. Korizm. 46^b. Kada se pokloniše idolum. 65^a. Idole pogane po zemji oborih. M. Vetranić 2, 218. Idolum služiteji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 207. apoc. 22, 15. Ne čini sebi idolov ni priliku nijednu. Kateh. 1561. A3^a. Ne tribuje vam podružnim biti človiĳu, ki sa idolum žive. Aleks. jag. star. 8, 255. Puok koji se idolum klanāše. M. Divković, bes. 902^a. Mnogi kipi, idoli i balvani padōše na tle. B. Kašić, is. 19. Neka bi... satarisali poganske idole. 79. Od tada počahu idoli nečisti. D. Baraković, jar. 82. Stare idole sve njihove u Panteon crkvu stavi. G. Palmotić 1, 32. Sadržat idole. I. Držić 263. Idole štuje i slavi. I. Ivanišević 149. Dobra, kojim se svit kako idolum klanā. P. Radović, nač. 53. Misnik bez nauka je ido prokleti. I. Ančić, svit. 75. Da se čini čovik jedan ido od svoga trbua. M. Radnić 119^a. Ido Beol jedaše sve. 291^a. I pojdu k idolum. P. Hektorović (?) 84. Koji će razrušiti sve naše bogove i idole. P. Macukat 8. Usionske misli klete s idolovim ki tlačiše. J. Kavanin 296^a. Ostavivši idolove. 298^a. Da ostave Svatovita, strašna idola. 802^a. Nepoštenu statuu idola. J. Banovac, pred. 27. Ma još više zapovida, jedan puteni idol oblužuje se. razg. 27. I ušavši prija pogledaju s očima po crkvi za ugledat i poklonit se nikim idolum, nego li s sakramentu. 43—44. Ne klanaju se idolu od lakomosti. F. Lastrić, test. ad. 60^b. Ne budeš činiti idola. ned. 105. Pita, zavaća se, al' ido sve muči. 414. Crkvu idolum mora načiniti. A. J. Knezović 114. Ne

kti se idolu Baal pokloniti. A. Kanižlić, kam. 428. Pazi da nije koji ido ostao. M. Zoričić, zrc. 148. Ovliko reče idol, pak umuknu. F. Radman 9. Koji postavljahu svoje ufaše u idole. J. Matović 388—394. Ako se još na svitu naode idoli od drveta. D. Rapić 27. „Idol“ riječ je grčka i znači neznabožački bog koji je načinen oda šta. Vuk, nov. zav. (1847). x. Ili kakoga idola? Vuk, nar. pjes. 1, 130. Ukrade idole ocu svojemu. D. Daničić, Imojs. 81, 19. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka zove se tako čelade od mila (prema talijanskom jeziku).* Tudeško, moj idolu, sada se drži. M. Držić 290. Ne idem iskat moga idola, siñor-Uga. 343.

IDŌLĀTAR, *idŏlātra, m. vidi* idolopoklonik, *tal. idolatra (εἰδωλάτης, lat. idololatra).* — *isporedi* idolatra. — *U nekijeh pisaca xvii i xviii vijeka.* Da mu se pridāše pogani idolatri. B. Kašić, fran. 102. Pogani, idolatri, Židovi i Mahometani to svidoče. 171. Vas svit izvan nikoliko malo idolatrov veru slijaše Isukrstovu. F. Glavinić, cvit. 74^a. Napokon idolatri zgrabihu ga. 235^a. Muči, premda je njegovo isto božanstvo zlo izpovidito od idolatra. D. Rapić 11.

IDŌLĀTRA, *m. vidi* idolatra. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Bio bi idolatra. I. Ančić, ogl. 62. Koji bijan idolatre. vrat. 111.

IDOLATRAŃE, *n. vidi* idolatrija. — *Uprav je supstantiv verbalni, ali nije potvrđen glagol idolatrati od kojega bi trebalo da postane.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka sa starijim oblikom idolatranje.* Zato sveti Paval broji takajše to idolatranje ili poganstvo. Anton Dalm., ap. f3^a.

IDOLATRIJA, *f. vidi* idolopoklonstvo, *tal. idolatria (εἰδωλατριεα, lat. idololatria).* — *isporedi* idololatrija, idolatraŃe. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (idolatrija, poganstvo, klananje kipovom, idololatria' itd.).* Ku apostol Paval zove: „idolatrija“. Korizm. 7^b. Straši Korintijane, da se grihov, zaloga naslajenja, idolatrije... čuvaju. Anton Dalm., ap. 26^a. Zaslupljen u svojoj idolatriji. F. Vrančić, živ. 80. Koji dohodi iz poganske privare ili idolatrije. B. Kašić, rit. 26. Idolatrija ali ti klananje stupom. M. Orbin 28. Židovi prignuti na balvanstvo ili idolatriju. F. Glavinić, cvit. 324^a. Što je idolatrija? I. Ančić, vrat. 85. Grije velik idolatrija. ogl. xxiv. Poteže ga na idolatriju. M. Radnić 120^a. Učiniti idolatriju. 355^a. Ter idolatriju ostavio. J. Banovac, pred. 98. Pastj u kipoklanstvo oliti u idolatriju. Ant. Kadčić 55.

IDŌLIJA, *f. vidi* idolopoklonstvo. — *Načieno od idol (talijanskijem) nastavkom ija.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Ustavljati ljudi od idolije. Zborn. 29^a.

IDOLKLANAC, *idolklanca, m. vidi* idoloklaŃac. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (može biti i slo naštampano).* S njima tute prispjeti će i ostali idolkanci. J. Kavanin 566^b.

IDOLOKLANSTVO, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *Trebalo bi da mj. n bude Ń (od klanati).* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Idoloklanstvo žudinsko. F. Lastrić, test. 15^a. Sitve od idoloklanstva sažegoše (apostoli). 255^a. Žudijom prignutim na idoloklanstvo. svet. 152^b.

IDOLOKLAŃAC, *idoloklaŃca, m. vidi* idoloklaŃalac. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Koji gospodovaše svrh narodov idoloklaŃcih. A. Vitajić, ist. 28.

IDOLOKLAŃALAC, *idoloklaŃaloca, m. vidi* idolopoklonik. — *isporedi* idoloklaŃac. — *naj krajnje -a- ostaje samo u nom sing. i u gen. pl. idolo-*

klaŃalaca; u ostaliĳem *padešima* 1 (na kraju sloga) *mijeha se na o.* — xviii vijeka, a između *rječnika u Stulićevu* (griješkom idoloklaŃaac, v. kipočastite). Ne naodi se na svitu ovakije idoloklaŃalaca. F. Lastrić, ned. 255. Bratjo, ne činite se idoloklaŃaoci. F. Lastrić, ned. 814. Malo se i među nevrinici naodi idoloklaŃalaca očitije. 814^a. Ali idoloklaŃalaca potajnije ne manka ni među pravovirnim krstjani. 815^{ab}. Ovo je nika vrsta od idoloklaŃalaca. 815^b. Nevirniku idoloklaŃaacou. od' 881. Oni jesu na po idoloklaŃaoci. A. Kanižlić, kam. 581.

IDOLOKLAŃAŃE, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *Stariji je oblik* idoloklaŃanje. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagola* idoloklaŃati, *ali orome nema potvrde.* — *U dva pisca xvi i xvii vijeka.* Osudjuje idoloklaŃanje. Š. Budinić, sum. 29^a. Bijaše grijeh od idoloklaŃanja. M. Radnić 503^a.

IDOLOKLAŃSKI, *adj. koji pripada idoloklaŃcima.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Bi protresen puk narodov idoloklaŃskih. A. Vitaljić, ist. 85.

IDOLOLATRIĆ, *m. vidi* idolatar. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ako li bude biti katekumen poganin ili idolatrić. B. Kašić, rit. 80.

IDOLOLATRIJA, *f. vidi* idolatrija. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Idolatrija iliti služba idolska. A. Bačić 54.

IDOLOPÒKLONĀĀ, *adj. koji pripada idolopoklonicima.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Govoreći da je to idolopoklonički običaj. Vuk, živ. 36.

IDOLOPÒKLONĀK, *m. čovjek koji se klaŃa idolima.* — *ispoređi* idoloklaŃalac, idoloslužbenik, idolatar *itd.* — *U jednoga pisca našega vremena.* To ja ne rekoh za idolopoklonike. Vuk, pavl. 1kor. 5, 10. Otuda je (od idol) 'idolopoklonik' (koji se idolu klaŃa, t. j. vjeruje ga i moli mu se). nov. zav. (1847). x.

IDOLOPÒKLONSTVO, *n. djelo kojijem se ko klaŃa idolima, idolska, nezabožacka vjera.* — *ispoređi* idoloklanstvo, idoloklaŃaŃe, idoloslužba, idoloslužbe, idolatrija, idololatrija. — *U pisaca našega vremena.* Bjeĳajte od idolopoklonstva. Vuk, pavl. 1kor. 10, 14. Pomorite ude svoje koji su na zemlji: zlu ženu i lakomstvo, koje je idolopoklonstvo. kol. 8, 5. Otuda je (od idol) 'idolopoklonik' i 'idolopoklonstvo'. Vuk, nov. zav. (1847). x. Sujevjerstvo i idolopoklonstvo. Đ. Daničić, Isafn. 15, 28.

IDOLOSLUŽBA, *f. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ovo utišeŃe bijaše jedna idoloslužba. A. Kanižlić, kam. 582.

IDOLOSLUŽBENIK, *m. vidi* idolopoklonik. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kao da su Latini idoloslužbenici. A. Kanižlić, kam. 580.

IDOLOSLUŽEŃE, *n. vidi* idoloslužba. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagola* idoloslužiti *kojemu nema potvrde.* — xvi i xvii vijeka (sa starijim oblicima idolosluženiĳe i idolosluženje), a između *rječnika u Daničićevu* (idolosluženiĳe). Da se čuvamo od idolosluženiĳa. Š. Budinić, sum. 41^b. Prěvrati se na idolosluženiĳe. Okáz. pam. šaf. 57. (1650).

IDOLOSLUŽITEĻ, *m. vidi* idolopoklonik. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Idoloslužiteĳem. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205. apoc. 21, 8.

IDOLOSTVO, *n. vidi* idolstvo. — *Na jednom mjestu xviii vijeka gdje može biti da treba čitati* idolstvo. Da bi se u svemu odnijelo idolostvo. J. Matović 834.

IDOLOŠTOVAC, idolostovca, *m. vidi* idolopoklonik. — *U dva pisca xviii vijeka.* Imena, od idolostovaca proslavljena. And. Kačić, kor. 14. Idolostovci, koji pravoga Boga ne poznavahu. 82. Ukaza se puku viditi, da je i on idolostovac pravi. 260. Ostavivši na Ńegovu mistu čovika zla i pogana idolostovca. 286. Da biži od idolostovaca. 278. Idolostovci nisu podložni pod oblast crkovnu. A. d. Costa 2, 118.

IDOLOŠTOVĻE, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca xviii vijeka (sa starijim oblikom* idolostovje). Čine spomenu od priobračeniĳa s idolostovja na pravo čaštenje Božje. A. d. Costa 1, 186.

IDOLOŠTOVSTVO, *n. vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Na griĳe se od idolostovstva povratio. And. Kačić, kor. 121. Pasti u tmine idolostovstva. 229. Obori vas Izrael u idolostovstvo. 284. Koji bihu Boga ostavili i zagrlili idolostovstvo grěko. 337. — *Po svoj je prilici ova riječ i na ovom mjestu u drugoga pisca, ali je slo napisana ili naštampana:* Sagrišeniĳe po idolostovstvu. A. d. Costa 1, 191.

IDOLOVAC, idolovca, *m. vidi* idolopoklonik. — *U nekih pisaca xvii i xviii vijeka.* Ostavi Oktavijana kakono idolovca i nezabožca. M. Radnić 149^b. Koje bijahu zemĳe idolovaca. 227^b. Židova crkve prve i idolovac obraćenih. J. KavaŃin 524^a. Isukrst koga vi idolovci progonite. F. Radman 12. Da bi se oslobodili idolovci od prijevare nemilosti. J. Matović 439.

IDOLOVAŃE, *n. djelo kojijem se idoluĳe, vidi* idolopoklonstvo. — *Stariji je oblik* idolovanje. Poteže na idolovanje vas puk. M. Radnić 47^b.

IDOLOVATI, idolujem, *impf. klaŃati se idolima.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Da ne budu vidili idlovati starešine. M. Radnić 47^b. Puok Izraelski... diže se idlovati. 116^b.

IDOLOVSKI, *adj. vidi* idolski. — *U dva pisca xviii vijeka.* Od rasuća idolvskoga. A. d. Costa 1, 192. Nijesu svezani s ikakvom opačinom idolvskoga posvetilišta. J. Matović 257. U smrdeću službu idolvsku. 344.

ĀDOLSKĀ, *adj. koji pripada idolima.* — *olmože postati i ô (=oo), vidi* Divkovićeve primjere, *ispoređi* ido. — *Između rječnika u Stulićevu.* Mrak idolvskyje lsti. Domentijan^a 30. U gorah ako ne bude blagovati posvetilišta idolska. Bernardin 31. ezech. 18, 6. Fsaki priĳubodivac ali nečistac ali lakomac ča jest idolska služba. 43. paul. ephes. 5, 5. Ludosti se i taščini poklaŃaju i himbenosti idolvskoj služe. Živ. kat. star. 1, 219. Otvrg se od čaščeniĳa idolvskago. Š. Kožićić 89^b. Poganska i idolska služba. Kateh. 1561. G7^a. Popove idolvski i rimski izidoše. Aleks. jag. star. 3, 244. Ja vse boge idolvke proklinam. 276. Popi idolvski kruto se smutiše. F. Vrančić, živ. 87. Svaki kurvar, aliti nečistac, aliti lakomac, to jest idolvka služba. M. Divković, bes. 255^b. Lakomost je idolvka služba. 325^b. Ja sam glava jednoga redovnika idolvskoga, koji se idolom klaŃao. nauk. 17^a. Da je ovi bio rekao službenikom idolvskim. B. Kašić, is. 19. Smrvi u prah idolvski kip. per. 2. Djavaĳ ponuka nike idolvke pope proti nim. F. Glavinic, cvit. 175^b. Došavši prid tempal idolvski u Aleksandriji. 884^a. KlaŃanje idolvsko. I. T. Mrnavić, ist. 168. Skupi idolvke redovnike. I. Dražić 19. Povalati i izguliti priĳaka stabla idolvka. F. Lastrić, test. 252^a. Popalio nevirstvo i službu idolvsku. test. ad. 109^b. Budući da lakomost nasiva službŃ idolvsku. ned. 129.

IDOLSTVO, *n.* *vidi* idolopoklonstvo. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Pokaja se od idolstva, Bog mu prosti. J. Banovac, pripov. 70.

IDOLSTVOVATI, idolstvujem, *impf.* *klañati se idolima.* — *Na jednom mjestu u rukopisu xvi (?) vijeka, i otale u Danićićevu rječniku* (idolstvo-vati, idola colere). Idolstvovaše. Glasnik. 10, 251.

IDOM, *adv.* *odmah.* — *Ili je kao instr. sing. nekakva verbalnoga supstantiva id od idi kojemu nema potvrde; ili je od kakve riječi mađarske (od idő, vrijeme).* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku: v. oškerice.*

IDRIZ, *m.* *tursko ime muško.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A kad vidi Idriz tatarine. Nar. pjes. juk. 495.

IDVOR, *m.* *selo u Banatu.* Šem. prav. 1878. 55. — *Biće turski ili mađarski oblik od starijega Dvor.*

İĐENE, *n.* *djelo kojijem se ide (ili ide).* — *isporedi ideña.* — *Stariji je oblik idenje.* — *U Belinu rječniku (idjenje) i u Stulićevu.*

IDER, *adj.* *u Mikašinu rječniku: ider, isti, idem', i u Stulićevu koji je jamačno našao u Mikašinu: (griješkom) igdjer, ipse, idem'.* — *Kao da je postalo od praslavenskoga iže (koji) kod čega je samijeneno staro že novijom riječom der (kao kod također). svakako je čudnovata riječ i ne zna se kako se niñja po padežima i po rodovima i po brojevima.*

IDIOZAM, idiozma, *adj.* *ιδίωμα, mirišliv.* — *isporedi idiozma.* — *U rukopisu xiv ili xv vijeka.* Vẏzmi skotije maslo idiozmo (igiozmo'). Sredovjeñ. lijek. jag. star. 10, 110. Kinimo idiozmo (igiozmo'). 110.

IDIROT, *m.* *Acorus calamus L., ñeka biñka.* — *Može biti da je grčka riječ (od ὄντος, mokar, vlañan, ili sar od ὄντος, zdrav?).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu, gdje je jamačno štamparskom griješkom (stoji među igemonstvovati i igla) iglirot, calamus aromaticus', i u Vukovu (der kalmus', acorus calamus').* Idirot, Acorus calamus L. J. Pančić, flor. okol. beog. 287. Idirola takođe dvjesta pedeset (nikala). Đ. Daničić, 2mojs. 80, 48. Idirot, rus. иґропъ, acoro, spatula aquatica (u starijem rukopisu), Acorus calamus L. (u naše vrijeme u Slavoniji oko Požege). B. Šulek, im. 118.

IDUD, *m.* *ime muško.* — *Prije našega vremena pisano Ijuds.* S. Novaković, pom. 65.

İDUPAK, idupka, *m.* *vidi Jedupak.* — *U Mikašinu rječniku (kod ciganiñ).*

İDUPKA, *f.* *vidi Jedupka.* — *U Mikašinu rječniku (kod ciganka).*

İFER, *m.* *vidi infer.*

IFINO, *riječ nejasna u rukopisu xvi vijeka.* Po tih dob se naseli ifino (iffynno') kmetov. Mon. croat. 258. (1556).

IFSAR, *m.* *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 80.

IG, *m.* *u Danićićevu rječniku: 'Iga', selo koje kralj bosanski Tomaš Ostojić dade s gradom Ključem sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 489 god. 1446).*

IGA, *adv.* *kad (relativno).* — *Postaje od nominalnoga korijena i (vidi kod on) nastavkom ga (isporedi kaga i bug. koga, kad).* — *U jednoga pisca xii vijeka koji piše crkvenijem jezikom, a između rječnika u Danićićevu.* Iga agripinija jests. Sava, tip. hil. glasn. 24, 181. tip. stud. 40, 140. Iga se komu slućits. glasn. 24, 200.

40, 160. Iga ne hoštete mojega poućenija poslušati. 40, 161.

IGALA, *f.* *vidi kod igalo.*

IGALAN, igalna, *adj.* *koji pripada igalu.* — *U Stulićevu rječniku: 'ripariensis'.* — *nije dosta pouzdano.*

IGALANIN, *m.* *čovjek s igala.* — *U Stulićevu rječniku: 'riparius'.* — *Nije pouzdano (da ima ove riječi, vañda da bi glasila igalanin).*

IGALČAC, igalčca, *m.* *dem.* *igalo.* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

IGALČIĆ, *m.* *dem.* *igalo.* — *U Stulićevu rječniku.* — *sasma nepouzđano.*

İGALO, *n.* *morska obala, kraj mora, vañda da je od grč. αἰγυαλός.* — *Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Stulićevu (ora maritima, littus'), u Vukovu (meerufer', littus' s dodatkom da se govori u primorju i s primjerom iz narodne pjesme: Pošetale đevojčice po igalu slana mora). Kad vidješe Paštrovići mladi, poskakaše po krajem igala.* Nar. pjes. bog. 161. Uzduñ igala (u Gružu) podižu se kuće. M. Voldopić, tuñn. jel. dubr. 1868. 176. Prestala je zveka i lupañe na škaru, a putnički žamor grušijem igalom. 199. — *I kao ime mjestima: a) selo u Boci kotorskoj u kotaru Hercegnovskom.* Repert. dalm. 1872. 41. Šem. kot. 1875. 21. *vañda da je ovdje griješkom pisano Igala: N. Dučić spomiñe u predelu Dračevici sela Žviñbe, Čepić, Lučić, Prijedor, Igalu i Mokrine.* S. Novaković, obl. 27. — *b) morska obala na otoku Lopudu blizu Dubrovnika.* P. Budmani.

IGARAC, igarca, *m.* *vidi igrač.* — *isporedi igrac, igrc.* — *Na tri mjesta xvii i xviii vijeka (na prva dva mjesta može biti da treba čitati r mñ. ar), a između rječnika u Stulićevu: igarac i igarc (ovo je zlo prepisano iz Belina rječnika odakle je uzeto: ondje treba čitati igrc) 'lusor'.* Ako su pijanci, igarci. I. Držić 297. A i lofta tako leti kad igarca dva igraju. J. Palmotić 227. Po običaji igaraca nesvijeñenih slijedjaše na igri pun čemera, što bi stavlo sve gubeći. B. Zuzeri 56.

İGARČINA, *m.* *augm.* *igarac i igrc.* — *U Belinu rječniku: 'lusor magnus' 844^b i u Stulićevu.*

İGDA, *adv.* *unquam, vidi ikad.* — *Gđjedje se pridaje na kraju r ili re (negdašnje že), a jedan pisac pridaje k i kar.* — *Od xv vijeka (igdars), a između rječnika u Mikašinu (igdar, ikadar, nigda), u Belinu (igda, igdare, aliquando' 452^b; igdar, unquam' 343^a), u Voltigijinu (igda, igdar, se mai, se una volta, se un tempo', wenn einmahl, wenn jemahls'), u Stulićevu (igda, igdar, igdare, nullo unquam tempore, nunquam'), u Vukovu: igda (i gda) je', aliquando', cf. ikad s primjerima: Potrći koliko igda možeš. Udario ga koliko igda može, u Danićićevu (igdars). igda. Radujte se ako igda. Zborn. 122^b. Među svijem ženami koje su bile igda. 145^a. Zapnite, ako igda, sada Plakiru zamćicu. M. Držić 143. Da sam igda pomislila, ali odlućila ikadar toj učiniti. B. Gradić, djev. 59. Nijedan narod ni čovjek, koji je igda bio naj veće neunitelan. M. Orbin 4. Nu me strah, da veća, neg je igda bila, danas kar i smeća ne bude od vila. I. Gundulić 147. Ah, za družih k'o ću moći igda ostavit tvu ljeputu? 167. Nu ti, o kralju, kad po sreći izgubio bi tve junake, od kud bi ufo igda steći vitezove druge take? 451. Znaj, o kralju, gdje se jednom carski mjesec igda unese, silom nijednom iznio od tole viku nije se. 452. Srde, nakazni i nemani, i sve što igda ukaza se vrlo i grda u koj*

strani, u paklenom vijeću sta se. 474. Ja bih igda moga iz krila živ pustio tvu ljepotu? G. Palmotić 1, 256. Ako ste igda za čas pravu na viteški boj skočili. 1, 384. Sad, ako igda, od tve vire potrebu imam ja veliku. 2, 23. Ako si se igda od prije veselila, sad podpuno veseli se. 2, 281. Učini (*Eol*) mora ohola većma neg su igda bila. 2, 367. Tko je od ljudi igda bio, da je djelo učinio i stvar tako plemenitu? 2, 464. Kô da igda odgovorim na milosi tve? I. V. Bunić, mand. 28. Ako priko mjere igda može biti. I. Đorđić, ben. 37. Jeste li igda vidjeli skulu punu male djece? B. Zuzeri 7. U ono doba vjekuvječanstvo svojijem zracim upre u oči i učini, da ih tadara, ako igda, rastvorimo. 194. Neka čovik žive na ovome svitu u svakomu imanstvu i mogućstvu što može igda zaželiti. J. Banovac, pripov. 6. Koje vam je igda zlo učinio, ovi kralj nebeski, da ga hoćete mrtva? 83. Naredi mu za pokoru, da, ako bi se u napridak igda zakleo, da udij u onome istom mistu s jezikom na zemji križ učini. 165. Neću vam drugo govoriti, nego koliko igda mogu, priporučujem vam... razg. 71. Divica Marija začevši i nošivši Isusa, kakvo je igda voće zaželila? 139. A što je igda grih? grih je strašni neprijatelj tila i duše. 144. Kako će se igda uzdržati jedan grad i kuća, ako nije u nima mira i sklada? 182. Kakvo je igda to brezobrazstvo i slobodština, o krsnjani, da... drugo se ne čuje, nego se zakliňati Bogom! 171. Počmu žito prodavat što god igda skuplje mogu. J. Filipović 1, 43^b. Koje igda dilo na svitu mogaše se dogoditi osobitije? 1, 88^a. Zašto igda naš spasiatelj hoti ovu težku muku križa podnijeti? 1, 91^b. Možemo li mi igda veću korist nama zamisliti? 1, 125^a. Po čemu igda veću milost možemo mi primiti nego primajući dostojno sveti sakramenat? 1, 432^b. Takomu nesrićniku bi li se igda moglo učiniti dobroćinstvo? F. Lastrić, test. 12^a. Tko bi igda rekao?... 14^b. Komu je igda sramotu učinio ovi odgovor? 111^a. Tko b' igda mogao jezikom izreći? 149^b. Kud igda dije mogla bi se pružiti slava naša. 232^b. Ako sam igda želio razum i mudrost. 295^a. Niti da je na ovemu svijetu dano igda ufati. A. Boškovićeva 86. Niti ću istinu igda zatajati. A. J. Knezović 13. Niti će moći igda odgovoriti. A. Kanižlić, kam. 119. Najmajući ufađa, da će igda primiti tilo Isukrstovo. 128. Niti je koji drugi igda zabranio. 684. Niti se je našao, niti će se igda najći. utoč. 38. Nije učineno nigda, niti će biti igda. 755. Jesi li igda vidio? M. Zoričić, zrc. 1. Učini tolike grije, koje igda mogadijaše učiniti. 152. Jeste li igda stali pomhivo razmišljati? Đ. Bašić 282. Zatore molim koliko igda mogu. L. Vladimirović 55. Može li paka igda ova uskrisiti u nemu? Ant. Kadčić 12. Što se mučno igda može učiniti bez pogibili. J. Matović 38. Tko će igda svitu izvaditi iz usta? M. Dobretić 107. Koja zamjera igda veće sveta i veće svetotvorna može se zažudjeti? I. M. Mattei 6. Nit' će igda biti k'o je bilo. Nar. pjes. vuk. 3, 77. Niti bi te igda prekorio. 4, 189. Bog da znade, hoću l' igda doći. Ogled. sr. 16. Bih plakao slave nego igda. P. Petrović, gor. vijen. 113. Nit' će igda na Cetiñe Turci. Osvetn. 2, 186. Kad negovih nestane dušmana (nestat li ih igda do vijeka?). 8, 165. — igdar. Reče da je bio u dobroj svěsti i pameti kako je igdars bio ksdino je naj zdravěj bio. Spom. sr. 2, 127. (1456). Kako je igdar bilo. Stat. pol. ark. 5, 287. To li ju igdar hoć uzet svita segaj? G. Držić 362. Ja ne vim, tko bi znal nevojno me stanje, bi l' igdar mene zval

pjesni na spijevanje. P. Hektorović 70. Razuman tvoriti opći li igdar toj? N. Dimitrović 31. Stvar, ka je bil', koja jes i ka će bit igdar. 74. Kako ću moć igdar odslužit' zadosti? N. Najlašćević 1, 111. Kako će igdar moć sam drugi živiti?... D. Rašina 23^b. Ne nahodimo, da kralj služi, aliti sužnu igdar se dostojao noge umiti. A. Gučetić, roz. jez. 165. Ni istina da igdar ispovid jest uzrok smrti. P. Radovčić, nač. 105. Ako bi se dogodilo igdar da ja protiva onomu mislio bi. P. Posilović, nasl. 98^b. Jesi li igdar vidio podsjeći jedno stablo puno voća? M. Radnić 487^b. Neću se odiliti od tvoje svete voľe jednoga časa, niti ću se igdar ožalostiti od ove svete odluke. L. Terzić 74. Ako sam igdar jema potribu od tvoje pomoći, sada mi je naj potribnija nego igdar. 85. Ter ji primaj sa svom onom pripravom s kojom igdar veće možeš. J. Filipović 3, 11^b. A tko bi igdar izbrojio sve pokore? P. Knežević, živ. 13. Tko bi milosti igdar iskazao? 58. Ah! tko b' igdar uzdržao suze? muk. 44. Ako igdar, za sad ovamo da pristupimo. J. Rajić, pouč. 1, 109. Lipja i svetija ner je igdar bila. Nar. pjes. istr. 6, 22. — igdare: Pri mnih življenje da ćemo skončati, ner naše ljubjenje igdare pristati. G. Držić 392. A ja ću prije umrijet, neg moje žalosti igdare budu rijet ne rijaskoj mladosti. N. Najlašćević 2, 10. — igdak, igdakar. Nit' on igdak pristaje. A. J. Knezović 57. Nit' želim igdakar imati. 31. — *Neki pisci upotrebljavaju i s negativnijem glagolima mj.* nigda: igda. Trijeba jes blagu kazat joj ne srčnu igda svijes. F. Lukarević 50. Stavi pamet, oči otvori, same igda da ne hode. G. Palmotić 1, 156. Mogućije igda i jače da ne učini kralj Atila. P. Kanavelić, iv. 112. Nijesmo od tega izgled vijeku slični do sad igda imali. B. Bettera, dubrovn. 20. Ljubav prava, ljubav čista koj nije svrhe igda bilo. A. Vitaljić, ost. 14. Kratko je vrijeme od života, prohodi nam veoma brzo, a vjekuvječanstvo približa se, koje igda ne prohodi. B. Zuzeri 27. Može biti da mu neće veće igda božanstveno milosrdje posobne svoje milosti udijeliti. 47. Milosti, koje uživaš u raju, igda neće pomankati. I. A. Nehadić, nauk. 265. Neću drugog išta igda učiniti. A. J. Knezović 44. Što vidit ne želi ovo igda itko. 154. Neće se igda duh oslabiti. J. Matović 20. Anđeli nijesu igda bili. 23. Nije se mogao iko igda sahraniti. 27. Nije bo igda iko put svoju nenavidio. 310. Dopusti mi, da ja igda ne pristanem u putovañu dobrih djela. L. Radić 54. Igda ne iska Jezus sebi pogoditi. I. M. Mattei 147. O dragoč, koja goriš bes pristanka a igda se ne gasiš. 271. — igdar. Ako prem u sve vrime tvoga života ne bi imao bolest od tvojijeg griha, ako prem ne bi se igdar ispovidio. P. Posilović, nasl. 118^b. Nije učinio igdar drugo dobro. cvijet. 111. Ova ne bivši prije igdar Isukrsta poznala. A. d. Bella, razgov. 85. Sve luske i andeoske pameti ne bi mogli ju igdar dohiti. 101. — igdare. Boga nitkore nije vidio igdare. N. Rašina 147^b. joann. lep. 4, 12. Ovi sminstvu igdare slišanome smaknuše Osmanu. I. T. Mrnavić, osm. 3. (u ovom primjeru stoji igdare, *posve kao nigda, premda i glagol nije negativan*).

IGDJE, *adv.* usquam, *vidi* 2. i *pod* 4, f, c) i *gdje*. — *Prema različitim govorima (vidi kod gdje) nalaze se i oblici igde, ide, igde, igdi; na kraju se može dodati r ili re (negdašne že), vidi igdir.* G. Držić 370. 372; igdjere. M. Bunić 34; igdire. N. Najlašćević 2, 120; A. Vitaljić, ost. 74. — *Od xvi vijeka, a ismeđu rječnika u Stulićevu (griješkom uz igda) i u Vukovu: igdje (i gdje)*

,irgendwo', 'usquam'. Gdi može sunačce igdir se ustavit? G. Držić 870. Gdi može sunačce igdir se dreselit? 872. Jaoh! jeli na svijeti igdire moći sad čut' ali vidjeti od moga veći jad? N. Najlašćević 2, 120. Ljeposti njih slika jeli igdi na sviti? M. Držić 65. Može li vik biti nevoja jak moja igdjere na sviti? M. Bunić 84. Ovaku ko drugu vide igdje nakazan? I. Gundulić 187. Vidite, jeli igdi žalost... F. Lastrić, test. 98^a. Niti se igdi sustavlja. A. Kanižlić, usz. 134. Boje je ide ikakvo negli nigdje nikakvo. (Z). Poslov. danič. 8. Jeli uzrok igdi ima? V. Došen 41^b. Što bi ikad igdi bilo? 113^b. Stvar koja je igdi živa, to od sebe ne dobiva. 263^b. Da ja imam ide ikog svoga, to bi mene tužnu potražio. Nar. pjes. petr. 2, 639. Sve pravijeh Srba, kakvijeh igdje biti mogu. Vuk, kovč. 33. Ovdje su vočke slatke mimo ide. S. Lubiša, prip. 6. A sad promislj kakva sam ti se našla bez igdje ikoga. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 188. Teške puške! igde li ikoga? P. Petrović, gor. vijen. 31. Aj! igdje li ikoga za Boga? Pravdonoša. 1851. 80. Ko je vitez? igdje li ikoga? (ovako se više u velikoj nevoji). 31. i *za micane*. Slip nosi kljenita, er nemu nije moć podana, da može po sebi igdi poč'. D. Rašina 107^a. — *U ovijem primjerima znači isto što gdje god: Glas veliki svuda leti, sunce i mjesec igdje svite, od razuma i pameti tej kraljice. G. Palmotić 2, 199. Ova dikla glasovita, igdi siva srak sunčani, glave i kraje sve ljeposti glasom zani. 2, 288. Dijoklecijan car je znani poznan igdi sunce grije. 2, 516. Ki si u vječnoj slavan cjeni igdje siva srak sunčani. J. Palmotić 308. Er je ogañ sve zgorio igdje išta mi imasmo. 304. i *za micane*. Od ke (*Sunčaniće*), igdje put obrati, ču zamjerne i velike on liposti spovidati jednim glasom sve jezike. I. Gundulić 374. Vojska od Kozaka, koj se oprijeti nije jaka ičija sila, igdi stupi. 441 (u ova dva primjera u dubrovačkom isadañu mj. igdje stoji gdje god). Od sada će naše vode po sve svijeta četir strane igdi umrli ljudi hode, vele veće bit pjevane. G. Palmotić 2, 281. — *Kod nekijeh pisaca stoji s negativnijem glagolom mj. nigdje*. Igdi se ne nahodi zvijer tako zla i nemila. A. Vitalić, ost. 74. Među dva mora tako različna i protivna, koja se igdje među sobom ne udaraju i ne sastaju. B. Zuzeri 21. Kralj ne nahodi igdi mudrosti takove. A. J. Knezović 73. Da na svijetu ne imaše tač gizdave igdje slike. P. Soroković 576^b.*

IGLA, f. acus, oruđe dugo i šifasto kojim se šije, veze (kad je s ušima, vidi kod uho) ili se plete, bode, pribada itd. obično je od gvožđa ili od nada, ali može biti i od čega drugoga, n. p. od zlata, srebra, kosti, drva (u narodnijem su pjesmama igle, kojima se veze, od bijura). — *isporedi jagla*. — *Akc. se mijenja u dat. sing. Igli, u acc. sing. Iglu, u voc. sing. Iglu, u nom., acc., voc. pl. Iglo, u gen. pl. igalā*. — *i stoji mj. negdašnjega jē, vidi u našem jeziku oblik jagla, a i jehla u češkome, jehla, johlā u gornjolužičkome*. — *Riječ je praslavenska (jēgla), isporodi stslav. igla, rus. игла, češ. jehla, polj. igła; može biti i letoslavenska, isporodi stprus. ayculo*. — *Postaće nije jasno: ne može biti isto kao kod lat. acus (prema lat. c trebalo bi da je u slavenskim jezicima s, vidi kod ostar); mogla bi biti romanska riječ od lat. acula, ili je srodno s jež, koje vidi*. — *U svijem je rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva*.

a. u pravom smislu. a) ne zna se po smislu koja je igla, ali se naj češće misli na šivaću. A nigdi ne bi rat od igle stavila. Š. Menčetić

53. Ponesošē sve do igle i do šila. M. Vetranić 1, 20. Od igle što bi rat. 1, 392. Za drugo ne vaļam iglu. M. Držić 411. Mješte igle i kudje kopje i teški mač vladati. G. Palmotić 2, 389. Bogat ures vas na iglu pribran. B. Krnarutić 8. Iglo rdava, nećeš među moja gvodja. (D). Poslov. danič. 31. Izgubila baba iglu a za nom dau. (D). 35. Ženo mekoputna, ako te igla boone, čezneš. A. d. Bella, razgov. 87. Nit' m' ostade nigdir cilo za rat igle slavno tilo. P. Knežević, muk. 29. Da tko prospe jednu kuticu igala na dvoru u podne, lasno bi i pobrao. F. Lastrić, ned. 384. Žudije ubiše iglam jednoga ditića. M. Pavišić 26. Niti mogu svaka na rt od igle izagnat. M. Zoričić, aritm. 47. Nit' divojka niti žena ima igle il' vretena. V. Došen 120^a. Kradnja jedne jabuke, jedne igle, jednoga beća. M. Dobretić 214. Gdje u negovu tijelu nije zdrava mesa cij od igle. N. Marči 52. Igla, ako i kroz zlato prode, gola izide. Igla kroz zlato i srebro prolazi, pa je opet gola. Igla će probosti prije mladu kožu nego staru. Nar. posl. vuk. 95. Kad ko da kome iglu u naruč, vaļa da ga nom prije malo bocne, kao da se ne bi svadili. Vuk, rječn. kod igla. — *b) igla kojom se šije ili veze*. Vito kopje ne je igla. I. Gundulić 392. Bit' za poslom kako igla. (D). Poslov. danič. 6. Žena i kćeri sjede u kući s iglom u ruci. Đ. Bašić 148. Neg' u iglu zna uditi. V. Došen 90^b. Po igli uvlači se konac, kada štogod šije se. I. Velikanović, uput. 3, 76. Vezuć prebi iglu od bijura. Nar. pjes. vuk. 1, 258. Da ja imam iglu od bijura, da navezem jorgan od behara. 1, 828. U krojača tanka igla. 1, 879. U ruci joj igla od bijura, i u igli vedeničko zlato. 1, 452. Kupila joj đerđef od merdana i lijepu iglu od bijura. 1, 471. Žena uvrazila konac u iglu da nešto zašije. Vuk, poslov. 178. — *pridijevaju se i riječi šića, šivaća. između rječnika u Belinu (igla šića, 'acus' 59^b), u Stulićevu (igla šića ili šivaća, 'acus'), u Vukovu (kod šivaći)*. Imam u zubunu jednu šivaću iglu. Nar. prip. vuk. 204. a i šivaćica. Na barjaku veze orla šivaćica mudra igla. J. Krm-potić, pjesm. 14. — *c) igla kojom se plete (bječva i drugo)*. Spleten na iglu. S. Rosa 160^a. — *i s pridjevom pletića. između rječnika u Stulićevu (igla pletića, 'acus majores tibialibus texendis') i u Vukovu (pletića igla, 'die stricknadel', 'acus reticularia')*. Da bi joj skovao pletiće igle. Nar. prip. vuk. 2 810. u Šulekovu rječniku: pletaća igla, 'stricknadel'. — *d) vidi čioda*. Glavica od igle, 'nadelkopf'. B. Šulek, rječn. (vidi glavica, b) bb)). — *s pridjevima glavata i glavičata, vidi glavat i glavičat. između rječnika u Belinu (igla glavata ili glavičata, 'spillo, e spilletto', 'acicula' 700^a) i u Stulićevu (igla glavata ili glavičata, 'acicula')*. Kupi glavičatijeh igala. M. Držić 182. Tu se katanci zatvoraju, bašlije ili igle glavate zadijevaju. F. Lastrić, ned. 324. to isto misli Daničić da je igla bablača, vidi kod bablača. — *e) igla (bez ušiju) nosi se i kao nakit, osobito u kosama. između rječnika u Mikalčinu (igla glavata, za kose od glave, vidi kod glavat na kraju)*. No-seći pred Mojsiju zlatne i srebrne prstene, men-duše, narukvice, putašca, igle. And. Katić, kor. 88. Na glavi joj zakvrčeni vlasi a kitice narešene iglam. M. Katančić 67. A crn perčin iščešļan, zlatnim iglam prometan. Nar. pjes. hero. vuk. 254. Ubrađen (bez igala). (pijan). Nar. posl. vuk. 326. — *amo spada bez sumnje i ovaj primjer u kojemu se kaže da su noževi nakićeni iglama, 'čimlijama'*: Po noževim' sitne igle čimlije. Nar. pjes. vuk. 1, 281. što su takove igle ne zna se: Vaļavac tumači na jedan način (vidi kod čim-

lija), na drugi D. Popović (tur. reč. glasn. 59, 222) koji misli da je tur. simli, srebrn, a moglo bi biti i treće: da je turskijem nastavkom li postalo od arap. tur. kimm (mali listi oko cvijeta). — f) kod kóvce, spone. u Mikajinu rječniku: igla od remika, 'pontale di stringa', 'acacula', u Belinu 52^a. 596^a, u Stulićevu. — g) igla sjevernica, magnetična igla što u kompasu kaže na sjever. — u jednoga pisca XVIII vijeka. Da je iznašao jednu sahranicu od igle sjevernice. A. Tomković, živ. 282. i u Sulekovu rječniku: 'compassnadel'.

b. u prenesenom smislu.

a) igle. to su ona dva odebla štapića na samaru, što spajaju krtine s oglavičem (predhim krajem od drvenice), pa za jednu rogušicu vire ispred oglavića, a nijesu u n upilane kao one dvije plosnate daske ispod njih. oglavić je sa svake strane zapilan prema debljini igala, a one su konopčićem svezane čvrsto. oko ovih igala obmota se tovarni konopac, a kad toware vreće položeno (a ne usprav), onda nametnu one petlje (jednu ili dvije) na iglu, pa se ne boje, da će se tovar prevaliti. u Dobroselu. M. Medić. Igle, dva iskrivljena drveta, na vrh samara. Lj. V. Stojanović.

b) neka morska riba. između rječnika u Bjelostjencevu (igla, morska riba, 'acus, acacula, piscis aculeatus'). Igle morska, 'Syngnathus acus'. J. Pančić, zoolog. 237.

c) neka biljka. Igle, Geranium robertianum L. (Novak, Alschinger), v. iglica. B. Šulek, im. 118. Igle pastirska, Geranium robertianum L. (Visiani). 118.

IGLĀR, iglāra, m. čovjek koji gradi igle (a i koji ih samo prodaje, vidi u Stulićevu rječniku). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing., i voc. Iglāru i Iglāre, Iglāri. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (agorajo', 'nadler'), u Stulićevu ('acuum opifex, venditor'), u Vukovu ('der nadler', 'opifex acuarus'). Od kožara, iglāra i ostalih majstora. A. Kanižlić, kam. 928. Kipodilci, gombari, iglari. M. A. Rejković, sat. K8^b.

IGLARA, f. vidi iglarnica. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: 'nadelfabrik'.

1. IGLĀREV, adj. koji pripada iglaru. — isporodi iglarov.

2. IGLAREV, adj. vidi Iglarevski. — U Daničićevu rječniku: 'Iglarev', međa je Stjepanovoj crkvi sa selom Čabićem išla, na Redevs studenec i putem na Iglarev studenec' (Mon. serb. 93 god. 1830). po tom je bio kod sela Iglareva, koje vidi.

IGLAREVAC, Iglarevca, m. vidi Iglarevo.

IGLAREVO, n. u Daničićevu rječniku: selo koje ima i sada blizu Peći: selu je Čabiću išla međa, od Iglareva i gde se stajeta oba puti iz Drastnika iz Đurdevika' (Mon. serb. 93 god. 1830). — u druga se dva rukopisa zove Iglarevac (sa starijim oblikom Iglarevsky). Od Vlahs Sveto-Stefanskiha međa u Redevs studenec i čestom u Iglarevsky. od Iglarevca do putu koja se stajeta iz Drastnika i iz Đurdevika. Deč. hris. 25. 93.

IGLAREVSKI, adj. koji pripada selu Iglarevu. — isporodi 2. Iglarev. — Selu Prčevu išla je međa na Redevskij studenec, ot tud na Iglarevskij studenec. Svetostef. hris. jag. 87. akad. 9.

IGLARICA, f. žensko čelade što gradi igle. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: 'nadlerin'.

IGLĀRKA, f. po nemačkome nadelgewehr nazineno od jednoga pisca našega vremena. Sa njih

laju topi nanizani, i iglarke polajuju dilke. Osveta. 5, 107. — U istoga pisca s istijem značenjem ima i igleňarka. Pozveknule duge igleňarke. 6, 61.

IGLĀRNICI, f. kuća, mjesto gdje se grade igle. — isporodi iglara. — U Stulićevu rječniku: 'officina acuum fabri'.

IGLĀROV, adj. vidi 1. iglarev.

IGLAST, adj. koji je kao igla. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: 'nadelformig'.

IGLEN, adj. koji pripada igli, iglama. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Vukovu (igleni, n. p. uši, 'das nadel-öhr', 'foramen acus'). Projti kroz igleni uši. Transit. 54. Lašte može kamila kroz iglene uši proći. M. Divković, bes. 97^b. Lašte će deva proć kroz uši iglene. J. Filipović 8, 351^a. Lašte je devi proć kroz iglene uši. F. Lastrić, svet. 149^a. Lakše je kamili proći kroz iglene uši nego li bogatome ući u carstvo Božije. Vuk, mat. 19, 24. Sve promašala mimo ušice iglene. poslov. 178. — U ovom primjeru ima igljen, ali je to po svoj prilici štamparska pogreška: Da prode kroz uho igljeno (ighljeno) deva. D. Bašić 22.

IGLENDIŠ, m. stvar ugodna, namama. — Nazineno od iglendišiti. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Na iglendiše tihaj (vila) izbrane namija se kraj oholi. J. Kavašin 199^a.

IGLENDIŠITI, iglendišim, impf. vidi eglendisati. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Kako dakle spim, smijem se, iglendišim? J. Kavašin 90^b.

IGLEŇICA, f. duga i uska kutijica gdje se hrane igle. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Stulićevu: v. iglaenica, a kod ovoga (što je bez sumnje izmišljeno od sama Stulića) 'acuum theca', i u Vukovu: 'die nadelbüchse', 'pix acuaris'. Iglenicu od srebra zatvore i otvore. M. Držić 213. Ponesu joj na dar... iglenicu. Vuk, kovč. 46.

IGLEŇIK, iglenika, m. u naše vrijeme u Sulekovu rječniku. a) vidi iglenica: 'nadelbüchse'. — b) jastučić na kom se hrane igle sabodene: 'nadelkissen'.

IGLEŇARKA, f. vidi iglarka.

IGLEŇINA, f. augm. igla. — U Stulićevu rječniku: 'agoccia', 'acus'.

IGLICA, f. dem. igla. — Akc. se mijena u gen. pl. Iglīca. — U svijem je rječnicima, osim Vrančićeva i Daničićeva.

a. u pravom smislu. Kad se stavi na to tva ruka s iglicom. H. Lucić 287. Vezena iglicom hrta da bi gledal. 288. Lašte deva uljezti će kroz iglice tanke uši. J. Kavašin 62^b. Nosi kopla za vretenca, za iglicu zlatne strijele. 273^b. Kad vezila traži iglicu od veza. F. Lastrić, ned. 26. Svakim bodehem iglice. A. Kanižlić, ukr. 149. Tako napravljena i urešena da ne mañka ni iglice. A. Kalić 226. Seja brata iglicom budila. Nar. pjes. vuk. 1, 428. U iglici svila iz Misira. Nar. pjes. petr. 1, 119. Lubi mu je košulu šikala zlatnom žicom, srebrnom iglicom. Nar. pjes. istr. 1, 7. Dajte, mamo, iglicu, da si krpan suknicu. 4, 24. — metaforički. Iglicom suknenom u nos re bodući. M. Vetranić 2, 166.

b. neka riba, Bellone vulgaris Risso. između rječnika u Mikajinu (iglica, vrsta od ribe, 'acus, acacula, piscis aculatus') i u Vukovu (nekaka riba morska s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Iglica, v. jaglica. Jaglica (iglica u Dubrovniku), angusigola, Bellone acus Risso, Bellone vulgaris Cuv., Esox bellone L. Čas. čas. mus. 1854. 186. c. neka biljka: između rječnika u Stulićevu

(iglica, trava, piede colombino, o piede di colombo, sorta d'erba, pes columbinus). Iglica (igla), rus. гро́на (geranium, stipa, zizyphus), češ. vlčí jehla (geranium), jehlice (ononis), pol. wilcze igły, iglica (geranium, Scandix pecten), geranio, becco di grue (Pizzelli, Scuria, Durante), geranium (Aquila i Buč, i u sinjskom rukopisu), pes columbinus (Stulli), pecten Venoris (Durante), 1. *Erodium cicutarium* Her. (Alschinger); 2. *Geranium robertianum* L. (Visiani); 3. *Ononis spinosa* L. (Bjelostjenac); 4. *Scandix pecten* L. (Durante), v. igličnača. Iglica pastirska, *Geranium* L. (Durante), v. iglica, igla pastirska. B. Šulek, im 118.

d. *vidi* prečaga, karva. u *Vukovu rječniku*: po naj više pl. 'iglice', 'die sprosse', 'gradus', cf. karva.

e. iglice, u *mladih ptica perje prije nego se razvije*, u *Belinu rječniku*: iglice, lanugine, le prime penne degli uccelli, 'lanugo' 425^a.

IGLIČAR, igličara, m.

a. čovjek koji gradi iglice. — *isporedi* iglar. — U *Voltićinu rječniku*: v. iglar, i u *Stulićevu*: opifex acutum, acicularum.

b. mladi ptic (*vidi* iglica, e). — *Između rječnika u Belinu* (uccello di prime penne' 425^a; uccelletto senza penne', avicula deplumis' 758^a) i u *Stulićevu* (avis plumescens, avis horna'). Igličar, tič kome je jako počelo nicati perje. I. Stojanović.

IGLIČICA, dem. iglica. Igličicom jaglučicom. Nar. pjes. hero. vuk. 273.

IGLIČNAČA, f. *Scandix pecten* L., *vidi* očeslika, česlika. Igličnača, pettine di Venere (u sinjskom rukopisu), *Scandix pecten* L. B. Šulek, im. 118.

IGLŪN, igluna, m. *Xiphias gladius* L., *neka morska riba (gornja se strana od usta produžuje kao mač ili velika igla)*. — *isporedi* jaglun. — *Uprav je augm. igla i postaje talijanskijem nastavkom ona*. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

IGMAN, m. planina u Bosni. F. Jukić, zeml. 2. 81. — *Između rječnika u Vukovu* (planina pod kojom izvire Bosna). U Igmamu niže Sarajeva. Nar. pjes. juk. 611. Od Igmama do pod Romaniju. Nar. pjes. petr. 8, 488. Sa Igmama brda visokoga. Osvetn. 7, 86. Igmam, planina na tri sata od Sarajeva. M. Ružičić.

IGNACIJ, m. *vidi* Ignacijo.

IGNACIJA, m. *vidi* Ignatija, lat. Ignacius. — U *jednoga pisca Slavonsca xviii vijeka*. Sveti otac Ignacija. A. Kanižlić, utoč. v. Ti Ignaciju priporodi. v. Znadijaše Ignacija koliko je srdce Saverije. fran. 25.

IGNACIJO, m. *vidi* Ignatija, Ignatije, lat. Ignacius. — U *jednoga pisca xvii vijeka* (svud je pisano t. mj. c, ali je to jamačno po latinskoj ortografiji). Ignatio' študi život svetih. F. Glavinčić, cvit. xviii. Ignatio' sveti bi treći biskup u Antiohiji. 41^a. Porodi se s. Ignatio' leto Gos. 1422. 246^a. — u *istoga pisca ima i nom. Ignacij* (Ignatij). S. Ignatij' ispo(vidnik). xxiv. Ignatij' bis(kup) i muč(enik). xxi.

IGNAT, m. *vidi* Ignat. — xiii vijeka. Ignats. Svetostef. hris. jag. 82. akad. 8.

IGNA, m. *vidi* Igno. — *Akc. se mijenja u voc. Igno*. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da je po istočnom govoru. Igna. S. Novaković, pom. 65. Dade Igni trideset golača. Nar. pjes. vuk. 4, 281.

IGNAT, m. Ἰγνάτιος, Ignatius, ime muško. —

isporedi Ignat, Ignatija, Ignatije, Ignacijo itd. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu. Ignats. S. Novaković, pom. 65. A kad Ignat Simu opazio. Nar. pjes. vuk. 4, 276. U Ignata dvadeset Mačvana. 4, 281.

IGNATIJA, m. *vidi* Ignat. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Vodi društvo Bjelić Ignatija. Nar. pjes. vuk. 4, 276.

IGNATIJE, m. *vidi* Ignat. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu. Jepsikup' Ignatije. Mon. serb. 568. (1822). Protužio Bjelić Ignatije. Nar. pjes. vuk. 4, 278. Sveti Ignatije jedan dan oraše. Nar. prip. vuk. 2 296.

IGNATOVIĆ, m. prezime po ocu Ignatu. — U *naše vrijeme*. Mladen Ignatović. Rat. 106.

IGNO, m. hyp. Ignat. — *isporedi* Igna. — *Akc. se mijenja u voc. Igno*. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (s dodatkom da je po južnom govoru). Evo Igno s društvom pohićeo. Nar. pjes. vuk. 4, 288.

IGO, n. jugum, jaram. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. igo, rus. иго, češ. jho*. — Osnova je indoevropska, isporedi snskrt. juga, grč. ζυγόν, lat. jugum, got. juk. po ovome se *vidi* da praslavensko i stoji mj. negdašnjega jъ. — Samo u knigama pisanima crkvenijem ili mješanim jezikom, a između rječnika u Stulićevu (gdje je slo tumačeno: v. breme s dodatkom da je useto iz brevijara) i u Daničićevu (jugum'). Vezemate igo moje na se. Mon. serb. 4. (1198—1199). Préklaňaju vyju moju pod jarym tvoj svetyj, i vzlagaju igo tvoje na ramě moji. Domentijan^a 128. Podbjenih pod igo ili jaram griha. Š. Budinić, sum. 6^a. Teško i trudno jest igo to jest jaram negov. 28^b.

IGOČE, f. pl. (ili n. sing.?) selo u Hercegovini u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 22.

IGRA, f. ludus; jocus; chorea. — *isporedi* jigra. — *Akc. se mijenja u dat. sing. Igri, u acc. sing. Igru, u voc. sing. Igro, u nom., acc., voc. pl. Igre, u gen. pl. igarā*. — *Riječ je praslavenska, ali u nekim slavenskim jezicima nema i na početku; s toga Miklošić* (vergl. gramm.² 1, 124. 125; etymol. wörterb. 95) *misli da je korijen gra ili gar, a da je i na početku doetak, isporedi stslav. igra, rus. игра, češ. hra, pol. igra i gra, gornoluž. jhra, donoluž. gra*.

a. što radi čelade (a i živinče) bez osbilne namjere, samo da se zabavi, da prođe vrijeme, ali je mnogo takovijeh igara u kojima su osobiti zakoni, s kojijeh posljedice i sama igra mogu biti osbilne. — *Između rječnika u Mikajinu* (igra, igranje, ludus, lusus); igra od karata; igra od škaka, u Belinu (ludus), u Bjelostjenčevu (ludus, lusus), u Jambrešićevu (lusus, ludus), u Voltićinu (giuoco, 'spiel'), u Stulićevu (ludus, lusus, lusio), u Vukovu (das spiel, ludus, ludus: klis, prsten, krmača, vino, zec, skakače, metajka, obrtačka, rvače, nišan). a) o dječjoj igri. — između rječnika u Mikajinu (igre od djece, crepundia) gdje se misli o stvarima kojima se djeca igraju i u Belinu (djetinske igre, mugae' 328^b). Poslah tebi ditiđu igru, da se nu zabavljaše igraš. Aleks. jag. star. 8, 287. Jesu zabave i igre ditiške. I. P. Marki 95. Sve su igre djetinske na pržini. D. Bašić 98. Kad mi deca iz igre dođoše. Nar. pjes. vuk. 2, 14. Dječina igra. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — b) micane koje se čini od vesela ili od obijesti. — između rječnika u Belinu (ruzzamento, il ruzzare, 'lusio' 635^b). aa) kod čeladeta. Ter po ovoj bistroj vodi plovaj, plovaj u slobodi igre mile tvoreć svaka. I. Gundulić 405. Čim boj-

nice lijepe i nage čine ovake igre u vodi. 406. — *bb) kod živinčeta, a osobito kod koña (vidi kod igrati)*. Pri viteškoj toj zabavi man poklisar koña plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata ujah. I. Gundulić 424—425. Vraui se koñi igrahu, od igre koju igrahu srebrna sedla lomljahu. Nar. pjes. vuk. 1, 304. — *cc) amo mogu spadati i ovi primjeri u kojima je riječ o vodi kako izvire ili se baca u visine*. Imam perivoje s vasađšnjim primaljećem, igre voda iz kladenac mramornijeh. B. Zuzeri 244. Igre vođene. A. Tomiković, živ. 286. — *c) kod igre imaju neki osobiti zakoni, te jedan ište da nadigra druge ili umom i umnom vještinom, ili snagom i tjelesnom vještinom, ili srećom*. Pitaj ga od igre, tadbe, sile. Naručn. 87^a. Od onoga ča se do-bude na igri. 93^b. I kad plandit ide stado, vi činite čudne tade igre za dan strajaj rado. D. Rašina 51^b. Koji igra množ pinez veliku na harte ili ine igre. Š. Budinić, sum. 39^a. Ako bi u igri prehinil bližnega. F. Glavinić, svitl. 67. Ako bi kadgod igrao na koje igre dopuštene. I. Držić 72. Svetkovine prohode nam u igrach, u tancijeh. P. Posilović, nasl. 47^a. Neka se uzdrže od tance, od igre. M. Bijanković 21. Tudu stvar na okladu ili na igru stavlja. I. Grlić 65. Da s' u nem grijeh učini, na igrach grabi, hini, psuje. J. Kavanin 172^b. Jednomu igraču koji je sve pineze na igri izgubio. A. d. Bella, razgov. 85. Bješe igra priko reda i načina, u koju bi se zadubo mnokrat do smamjenja. B. Zuzeri 56. Ovi se na igru metne, oni na bludna prijateljstva. 117. Na igrach gubiš. J. Banovac, pred. 41. Vi niki kad igrate i na igrach gubite... pripov. 57. Kad se vidi povraćati na proždrtav, pijanstva, na igre, u kolo, i na svake nepodobštine. razg. 169. Babila igrač koji je igrama svojim mloge navodio na ispraznosti. F. Lastrić, od' 164. Tada je viditi pjanstva, svadnje, igre, tance. ned. 125. Ovo ti je takva igra u kojoj nećeš nigda ni novca izgubiti. A. Kanižlić, fran. 88. Pustio se je u piće, igre izprazne. kam. 17. Imadući mnoga bogastva, svaka svojim igrach razasu i prosu. M. Zoričić, zrc. 93. Dade se na igru, i u malo vrimenta sve izgubi. 152. Tri stvari su poglavito zabranjene crkovačkom: trgovina, tancanje i igra. Đ. Bašić 263. Ne samo crkovačnici imaju bježat od kola i od tancanja, ali i od igrach, navlastito onijeh koje se zovu od sreće. 264. Gđino igra jedne noći na hiladu more doći. V. Došen 219^b. Što na igri izgubite da odiču s tim kupite. 214^a. Jeli brž grih i stat gledat igre? Blago turl. 2, 149. Igrati na nike igre. A. d. Costa 1, 79. Igrati na karte i na svaku drugu igru. Ant. Kadčić 4. Čuvati se od igre, danca, velika pića... 168. Tratite nepotribne kako n. p. u gozbe, u igre i druge taštine. 257. Na karte i na ostale vrste od igre. M. Dobretić 98. Iza pila igru zametnuše. Nar. pjes. juk. 88. Narodnih igrach. V. Vrčević, igr. 56. — Pa naj prije igre zametnite prokletoga u ruke prstena. Nar. pjes. vuk. 2, 29. — Tko hoće da mu je korist na igri zaru. Sredovječn. liječ. jag. star. 10, 94. Mnogo sam užal igru zarov. Transit. 258. — Ja se nisam prepravio za igru u karte. S. Tekelija. letop. 120, 2. — Igre na kocke i karte. I. Velikanović, uput. 8, 78. — Na igri koju škak zovu. B. Zuzeri 75. Gdje se na igri od škaka zabavljao. 412. — Vu svakoj igri i rvanje prema-gaše. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Mnogi, kom slovihu, slavu priveliku dotekli ku bihu u dilu razliku od igrach junačkih, sa mnom izgubiše. H. Lucić 198. Četiri igre jelinske bihu: olimpija, istmija, enija, posidonija. Aleks. jag. star. 3, 280.

Dvanaes koña, dvanaes vila bojnomo se igrom prid nim diče. I. Gundulić 442. Stojeći cesar i vas puk rimski na niki igrach. F. Glavinić, cvit. 21^b. U toliko učinimo bojnomo igru punu hvale. G. Palmotić 1, 67. Oružo se i s vitezom tvojijem biti bojnomo igru spravio se. 2, 50. Nihove lašne i boje igre bojne gledat moći. 2, 290. U igri od kopja izgubivši oko svoje. A. Kanižlić, utoč. 45. Kada li se vinca ponapiše, šure zetu igre zametnuše, iznesoše na kopju jabuku, ter su nemu tiho besidili. Strilaj, Janko, na kopju jabuku. And. Kačić, razg. 146^b. Poče... s Turcima igre zametati. Pjev. crn. 271^a. — *d) prae-stigiae, što ko (glumar, glumac, glamaza) čini pred svijetom tako da se svijet vara i čudi*. Igra igra pelivan Asano. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Svojom majstorijom, igrom i šalom lude zabavlja i vara i novce od njih mami. Vuk, živ. 221. — *e) spectaculum, fabula scenica, gluma*. Odrediše građani jednu prikazu veselu iliti igru učiniti. A. Kanižlić, utoč. 190. O gorka komedijo! o žalostna i tužna igro! Đ. Rapić 216. — *f) metaforički, aa) po tuđijem jezicima igra naravi (ludus naturae)*. Stotina drugih dile š nime ovu igru naravi. M. A. Rejković, sat. K6^a. — *bb) i igra vjetra jamačno po tuđijem jezicima*. Da jih potopi na igru vitra (morska pučina). F. Glavinić, cvit. 232^b. Brod u more, na igru vitra, da poginu, porinuhu. 249^b. — *cc) kaže se o poslu ozbiljnu, o ozbiljnoj radnji, kao ironički*. Ne mogu li dostignuti koju od njih lutu zmiju, da krvnica ka očuti, što je ovakom igrom igrat? M. Vetranić 2, 477. Podi mi ti igrom tom, neću te ja slidit. M. Držić 89. Značeš, zla ženo, kojijem putom groš, ke igre igraš. 165. Obadva jednom igrom igraju. 411. Muči, er je dobio igru. Koji sam dobio igru, ako sina iz morske pučine iznem, koga imam za izgubljena. 411. Kad muž poznaje igru svoje žene. Ant. Kadčić 519. Tu su ugla-vili zlu igru, da se Šćepan proglasi carem moskovskim. S. Lubiša, prip. 99. — *g) o svakoj ovakoj igri kaže se da se može zametnuti, zavrgnuti, početi, igrati itd. vidi primjere kod a)–f)*.

b. jocus, u širem smislu sve što nije ozbiljno, šala. — *Između rječnika u Mikafinu (igra, šala, špotica, ludus, jocus; igrom, šalom, animi causa)*, u *Belinu* (jocus' 152^b), u *Rjelostjencu* (igra, šala u rečeh veseleh, facetiae, sales'), u *Volti-gijinu* (scherzo, 'scherz'). Počeše činiti igre, radosti i smijeha. Zborn. 95^a. Porugovahu se nim za igru i za pridobiti san. B. Kašić, is. 52. Kakono da je on kraj od ruga i od poruganja za igru i pogrudu. 58. Šaleći se za igru. zrc. 100. Podi z Bogom, a ne gubi glave, moja puška za igru ne znade. And. Kačić, razg. 254^b. Ne biše među nima igra, nego rat žestoki. kor. 105. U stvari svitovnoj kako no u igri oli u šali. Ant. Kadčić 87. Tiknuti drugoga za samu igru, šalu, ludost. 525. Drže za igru i maskaru zle misli. I. J. P. Lučić, razg. 52. Mački je do igre a mišu do plača. Nar. posl. vuk. 176. Jer s takijem nije igre, vilo. Osvetn. 2, 71. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri u kojima je osobito značenje (gaudia amoris, amplexus)*. Daj, daj veće hodi k meni, na medene igre hrli, ah, celivaj, miluj, grii. I. Gundulić 174. Od tisuću ptica i zvijeri gledat igre moč juvene. G. Palmotić 2, 15. Da se ženskom igrom tješe. J. Kavanin 455^b.

c. saltatio, chorea, kad se po muzici (pjevanu, sviraču, guđenu itd.) skače ili miče čelade (a može se kazati i o životinji), ples. — *Između rječnika u Mikafinu (igra, igranje, skakanje, tri-*

podium, chorea, saltatio, saltatus'), u *Bjelostjenčevu* (igra, kolo, tanec, skakače, tripodium, chorea, saltatio, saltatus'), u *Voltiđijinu* (ballo', tanz'), u *Stuličevu* (chorea, saltatio'), u *Vukovu* (der tanz', chorea'). Biti meju igrama i tanci. Transit. 8. Od pijetja i od svirenja i od igre. Zborn. 17^a. S kijem (*vjenaćem*) na igre gorskih vila poč' budemo, družbo mila. I. Gundulić 73. Da razlike igre igraju, i skladne se poju pjesni. 172. Hod', od pira bože, hodi, igre mile s nami vodi. 173. Ter nike, skačući prid nima, smišne učini igre. F. Glavinčić, cvit. 298^b. Strmo je i sklisko ono kolo, ona igra. A. Kanižlić, fran. 181. Od igara koje zovu kola, tance. M. Zoričić, osm. 65. Bludnica igrom namamjuje. V. Došen III. Na igru ih srbe noge. J. Krmpotić, kat. 119. Pak počeoše tiho igru vodit. malen. 18. Gdi satiri s nimfama ketuš igru vode. M. Katančić 46. Nimfe igru pismom uredno dile. 75. Al' u dvoru igra i popevka. Nar. pjes. vuk. 2, 494. Pa on diji na noge junačke, Tukeliji nuz čašu poigra: 'Na čast tebi igra, Tukelija!' 8, 557. Kad posjedaju poslije igre. Vuk, nar. pjes. 1, 66. — o životinama: Jak jagaući tihi i mladi lugom slijedeć svē matere skaču travnoj po livadi i veselu igru tijere. G. Palmotić 3, 199^a.

IGRAC, igrača, m. *vidi* igrač. — U *Belinu rječniku* (lusor' 844^b) i u *Stuličevu* (v. igarac).

IGRAČIJA, f. *jaje što učenik donese na dar učitelju u četvrtak da ga onaj dan oprosti od učenja i da ga pusti igrati se.* — Čini se da je postalo pučkom etimologijom od rekreacija. — U *Vukovu rječniku*: (angeeignet und serbisirt statt' regracija, recreation, von' igrati se, spielen') 'das ei das am donnerstag dem schullehrer dargebracht wird, damit er die knaben, statt des lernens, spielen lässt', munusculum ovi datum ludimagistro die Jovis, quo pueri lusum dimittuntur'. Koji ne donese igracije, onoga (kašto) zatvori učitel' u školu, te uči sam čitav dan (tako je bilo do našega vremena).

IGRAČ, igrača, m. *čovjek koji igra (u kojem mu drago smislu), razlika je u snačenju i ta što se shvaća ili da čovjek igra samo u nekoj prigodi, ili da mu je igranje glavni posao, zanat.* — *ispoređi* igrac, igralac, igre, igarac. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostaljem padežima, osim nom. sing., i voc.* Igraču, igrači. — *Imeđu rječnika u Mikafinu* (igrač, koji igra, lusor'; igrač od karata), u *Belinu* (lusor' 845^a; aleator' 128^a), u *Bjelostjenčevu* (1. igrač, koji se igra, lusor'. 2. koji se igra s kockami, aleator, aleas lusor'), u *Jambrešičevu* (igrač ali igraš, lusor'), u *Voltiđijinu* (giocatore', spieler'), u *Stuličevu* (v. igarac), u *Vukovu* (1. 'der spieler', lusor'. 2. 'der tänzer', saltator'). a) *vidi* igrati, I, a. aa) *kao posao, zanat.* Jest igrač ali psovač. I. T. Mrnavić, ist. 161. Ostavljaju igrači od promjene ili ti baratijeri igru u polu noći. M. Radnić 563^a. Tu igrači, ki na žare i na karte svē djedinstvo zaigraše. J. Kavašin 441^b. Jednomu igraču koji je sve pineze na igri izgubio. A. d. Bella, razgov. 35. Imam muža pijanca, igrača i dao se po bludu. J. Banovac, pripov. 40. Ženo, imaš li muža pijančinu, beštimađura, igrača? 110. Koje imadu mužve pijance i igrače. J. Filipović 8, 307^b. Babila igrač, koji je igrama svojim mloge navodio na ispraznosti. F. Lastrić, od' 164. Jedan igrač mlogo izgubivši. A. Kanižlić, fran. 57. Bijase bo igrač, bludnik. M. Zoričić, zrc. 220. Ako bi se učinio pjanac, igrač i mejdančija. M. Dobretić 484. — *bb) kod prigode, igre.* Igrači se podijele na dvije strane. Vuk, živ. 288. Igrači

i igračice (*kod igre* paun i kolo). Vuk, nar. pjes. 1, 184. Igraču tise svoje ruke u skut. V. Vrčević, igr. 1. Svi potrče među protivne igrače. 70. Viknu jedan od igrača. M. Đ. Miličević, zlosel. 192. — *b) vidi* igrati, I, b. aa) *kao zanat.* Kraj izraelski, koji razgalit prid svojima podložnici igraše baš kano igrači. E. Pavić, ogl. 268. — *bb) kod prigode* Skakači i igrači umore se. M. Radnić 266^a. Zašto igrači, kad na bal idu, oblače na sebe satirovu odieću. M. A. Reljković, sat. A6^b. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. A6^b. — c) *čovjek koji po svojem zanatu zbija šale da se drugi smiju, isporodi* lakrdijaš. Zapovidio bijaše car, da ga njegovi igrači ludujući razvesele. A. Kanižlić, kam. 111.

IGRAČA, f. *samo u poslovici dubrovačkoj našega vremena:* Igrača dā i plača (*vidi* igračka pod b)). P. Budmani.

IGRAČICA, f. *žensko čelade koje igra (vidi i kod igrač).* — *ispoređi* igralica. — *Imeđu rječnika u Mikafinu* (igračica, koja igra, saltatrix'), u *Voltiđijinu* (giocatrice', spielerinn'), u *Stuličevu* (v. igralica), u *Vukovu* (1. 'spielerin', femina ludens'. 2. 'die tänzerin', saltatrix'). a) *vidi* igrati, I, a. Igrači i igračice uhvate se upravo u kolo. Vuk, nar. pjes. 1, 184. — *b) vidi* igrati, I, b. Igračica otiđe hitro k materi. E. Pavić, ogl. 543. Herode pridobiven od ljubavi jedne nečiste igračice meju gostbam, odlučit naredit smrt Ivana Krstiteja. Blago turl. 2, 144. Ja se još spominem da sam vidio jednu veliku igračicu, tkoja' igrajuć s nežinim hotnikom, posli kad se umori igrajuć, iznenada izdahnu 2, 149. Irud zakle se divojki igračici. B. Leaković, nauk. 291. Dovedoše žene između igračica koje oteše. Đ. Daničić, sud. 21, 23.

IGRAČINA, m. *augm.* igrač. — U *Belinu rječniku* (lusor magnus' 844^b) i u *Stuličevu* (v. igračina).

IGRAČKA, f. — U *naše vrijeme.*

a. *ono čim se djeca igraju.* — *Imeđu rječnika u Vukovu:* 'die spielerei (für kinder)', 'crepundia'. Deca su bacala svoje igračke. M. Đ. Miličević, zim. već. 272.

b. *apstraktno, kao dječija igra, ali nekako u zlom smislu. isporodi* igrača, igranija, igrarija. Igračka plačka. (n. p. kad se deca naj prije šale i igraju, pa se poslije svađe i pobiju). Nar. posl. vuk. 95. Ušjed te igračke i neosmotrenosti vojničke dogodi se sve ono. Magaz. 1868. 80.

IGRAČKE, adv. u igri, za igru. — U *naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* 'spielweise'.

IGRAČKI, adj. koji pripada igračima. — U *naše vrijeme.* Pjesme igračke (što se pjevaju u kolu). Vuk, nar. pjes. 1, 174. Sa zborom igračkim. Đ. Daničić, jer. 31, 4.

IGRAČNICA, f. *vidi* igralište. — U *naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* 'spielhaus'.

IGRAČI, adj. koji pripada igri. — U *naše vrijeme u Šulekovu rječniku:* igrači gost, 'spielgast'; (igrača) karta, 'spielkarte'; (igrači) čuñ, 'spielkegel'; igrača kajda, 'spielnote'; igrača zdjelica, 'spielteller'.

IGRAJ, m. ime psu F. Kurelac, dom. živ. 45.

IGRAJKA, f. *vidi* igračka, a. na Rijeci. F. Pilepić.

IGRALAC, igraoca, m. *vidi* igrač. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (igralac, koji skače, saltator'; igralac, šalac, jocular'), u *Belinu* (aleator' 128^a; saltator' 244^a), u *Voltiđijinu* (igralac, igralca, giocatore, attore; ballerino', spieler; tänzer'), u *Stuličevu* (igralac i gri-

ješkom igraoc, 1. v. igarac. 2. saltator). Ovoga ne promišljaju igraoci i obolohodioci. M. Divković, bes. 679^b. Zna li vi zašto igraoci toliku malu pomnu imaju od pineza? A. d. Bella, razgov. 44. Na prikazah prikazaoci, igraoci, pivaoci. I. Velikanović, uput. 3, 408. Igralac ne bih ja, da me nije družba primatala. A. Kalić 148.

IGRALICA, f. vidi igračica. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalínu (kod tancalica) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (saltatrix' 244^a), u Voltigijinu (giocatrice, attrice; ballerina, spielerinn; tänzerinn), u Stuličevu (1. 'mulier ludens'. 2. 'saltatrix'), u Vukovu (u pjesmi mjesto 'igračica': A. d. Matović 847.

IGRALIŠTE, n. mjesto gdje se igra. — isporodi igrište. — U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu (ridotto, luogo di giuoco, ein casino, spielort), u Stuličevu (locus lusionibus destinatus), u Vukovu (der spiel, tanzplatz, locus saltatorius). Šator peže Ugrin Janko ukraj Save vode ladne na vilino igralište, na junačko razbojište i na vučje vijalište. Nar. pjes. vuk. 1, 181. Ti ne peži bijela čadora na momemu divnu igralištu i na momem divnu pjevalištu. 1, 188.

IGRALIŠTVO, n. vidi igralište. — U Stuličevu rječniku. — sasma nepouzđano.

IGRALO, n. ono čim se ko igra. — U Vukovu rječniku: 'das spielzeug', instrumentum lusorium' s dodatkom da dolazi u pripovijeci.

IGRALSKI, adj. koji pripada igraocima. — U Stuličevu rječniku: v. igrateljan. — nepouzđano.

IGRÂLKA, f. vidi igračka, a. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielzeug'; igraške, 'tänzelwerk'.

IGRANE, f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru makarskom. Repert. dalm. 1872. 19. — Na jednom mjestu xviii vijeka stoji u jednini. Od Igrane. Norini 64.

IGRANIJA, f. vidi igračka, b. — U naše vrijeme. Ne ticaše ga se cela igranija. M. P. Šapčanin 1, 105.

IGRANKA, f. vidi igra. — U naše vrijeme. Poslije večere nastane igranka. V. Bogišić, zborn. 251.

IGRÂNE, n. djelo kojijem ko igra ili se ko igra. — Stariji je oblik igranje. — Između rječnika u Mikalínu (igranje), u Belinu (igranje, ludus' 845^a; saltatio' 243^b), u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. Bojna igraha viteškoga tko dobitnik bude ostati. G. Palmotić 2, 878. Igranje na karte. M. Bijanković 95. Neka se ne namiraju na tance i na igranje od skokov. 105. Ostavivši svitovne igranje. T. Babić, pism. 3. Alešandro s otcem Filipom od rata i boja besidaše, a s materom Olipijom od pivaña i igraha razgovaraše se. J. Banovac, razg. 188—189. Da ste prokleti u igrahu. blagosov. 181. Umoran od velika igraha. And. Kačić, kor. 189. Kao da bi išo na igrahe. M. A. Rejković, sat. L1^b. Pignuti žudbom od svjetovnijih prikazaña i od igraha. J. Matović 857. Skup od igraha na karte. M. Dobretić 98. Kći Hirudiña, ona divojka nestramna, koja svojim igrahem dade uzrok, da Ivan Krstić glavu izgubi. Đ. Rapić 27. S rukotvornim vatre igrahem. A. Tomiković, živ. 96. I na nega udrio smion, ali nije igraha sa gradom. Osvetn. 2, 96. (Crna zima) svakom donije tiho

prelovahe: nekom piti u zapečku pivo, a nekomu prstena igrahe. 3, 48.

1. IĞRAONICA, f. vidi igralište, igrište. — U Stuličevu rječniku: locus lusionibus destinatus'. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielbank; spielbude; spielsaal'.

2. IĞRAONICA, f. vidi igračica. — U Stuličevu rječniku: 'mulier ludens'. — nepouzđano.

IĞRAONIČAR, m. čovjek koji drži igraonicu. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielhalter'.

IGRAONIK, m. vidi igrač. — U Stuličevu rječniku: v. igarac. — slabo pouzđano.

IGRARIJA, f. vidi igra i igračka, b. — U jednoga pisca našega vremena. Sva vika na Hrvate nije nego puka igrarija. M. Pavlinović, razg. 54. Inače sve je igrarija i krparija. razl. spis. 2.

1. IGRAŠ, m. u Jambrešićevu rječniku kod igrač. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spieler'.

2. IGRAŠ, m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 43.

IGRAŠTVO, n. igračev zanat, igračeva majstorija. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielgewerbe; spielkunst'.

IĞRATEL, m. vidi igrač. — Samo u Stuličevu rječniku: v. igarac.

IGRATELAN, igratelna, adj. koji pripada igri. — U Stuličevu rječniku: 'lusorius'. — nepouzđano.

IĞRATELICA, f. vidi igračica. — Samo u Stuličevu rječniku: v. igralica.

IGRATI, igrām, impf. ludere; saltare. — isporodi jigrati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 8 pl. igraju, u aor. igrāh (osim 2 i 3 sing. igrā), u ger. praes. igrajači, u ger. praet. igrāvi, u part. praet. act. igrao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Postaje od igra koje vidi. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. igrati, rus. igrat', češ. hrati, polj. grać.

I. aktivno. — bez promjene snačena može biti neprelasni i prelasni glagol: u ovom se slučaju shvaća kao objekat ono što se radi ili što se dubiva igrajući.

a. zabavljati se kojijem neozbiljnijem načinom samo da prođe vrijeme (kod mnogijeh igara ima us to i druga namjera n. p. kad se igra sa novce), vidi i igra, a. — u ovom je značenu u naše vrijeme običniji refleksivni glagol (vidi II, 2, a). — Između rječnika u Mikalínu ('ludo'), u Voltigijinu (giuocare, 'spielen'), u Stuličevu (ludere, ludo operam dare'), u Vukovu ('spielen', 'ludo', cf. igrati se). a) uopće. Jedan dan igrajući budući izgubio poča psovati. Transit. 254. Kada vi žderahote, igrāhote i zabavlahote se. I. Držić 355. Dobro igra, nu gubi. (D). Poslov. danič. 18. Igrat i izgubit, svak to umije činit. (D). 82. Vi niki kad igrate i na igranu gubite, nećete se da nstrpite, već se udi od srditosti užezeta. J. Banovac, pripov. 57. Kaje se tko i boli da je ukrao, da je igrao. I. A. Nenadić, nauk. 164. Inoćeno treći hoće da se dignu dobra crkovna onijem crkovňakom, ako ih uživaju, koji igraju često. Đ. Bašić 264. — b) igrāće se igra: aa) u acc. kao objekat. Značeš, ke igre igraš. M. Držić 165. Ako si druge igre igrao. B. Kašić, zrc. 65. I razlike igre igraju u pokoju i u ljuveni. I. Gundulić 379. Igru igra pelivan Asane. Nar. pjes. vuk. 1, 445. Da igramo karte. Vuk, rječn. kod igrati. U Vršu ovu igru igraju ženska djeca sa pet kamaćaka. živ. 290. — kao da amo pripada i ovaj primjer, u kojemu nije dosta jasno

snačenje kod igrati: Svadbu 'graeše za nedeju dana, igraše je, pa je proigraše. Nar. pjes. vuk 2, 58. — *bb*) u gen. Ko igra mačke klekne na koljena a dvojica pokraj njea stoje... V. Vrčević, igr. 63. (*prije toga i s prijedlogom* od: Ko hoće da igra od mačke...). — *cc*) u acc. s *prijedlogom* na. Ki bi igral na hartu. Stat. krč. ark. 2, 290. Imam dosta (*dukata*), ma ne umijem na primjeru igrat. M. Držić 277. Ne igrati na lopte ili na balun. A. Komulović 18. Nemoj igrati na karte. I. Držić 72. Igrati na loptu; igrati na care; igrati na skake; igrati na plope, na pločice. I. Mikala, rječn. Kakono dva koji igraju na skake. P. Posilović, nasl. 24^a. Koji igraju na bijančug. M. Radnić 15^a. Igrati na tak i na lih; igrati na skake; igrati na izbojak. A. d. Bella, rječn. 844^b. Onda oni na kocke igraju. M. A. Reljković, sat. E3^a. Igrati na karte i na svaku drugu igru. Ant. Kadčić 4. Ne spavaše niko, već igraju na karte. N. Palikuća 41. Tu su igrali tri trgovci na hartu. Nar. prip. mikul. 117. — *dd*) u *Dubrovniku su se pomiješale konstrukcije kod bb*) i *cc*), te ime igre stoji u gen. s *prijedlogom* na. od XVIII vijeka. Igrati na lofte ili lopte; igrati na uadutka, na baluna; igrati na plope, na plovaka; igrati na pristobroja. A. d. Bella, rječn. 844^b. Igra na bastoča u vlaha krvoča (vrvoča). (Z). Igra na sambeco, kad naj veće muhe breće. (Z). Poslov. danič. 81. I š nima ti otide igrati na zara (*štamparskom grijskom*: lora) igre. Nar. pjes. bog. 33. Igrati na zara, tesseris ludere. J. Stulli, rječn. — i u naše vrijeme u *Dubrovniku*: igrati (običnije: igrati se) na karata, na škaka, na zara, na lofte itd. P. Budmani. — *ee*) u *instrumentalu* ima igra u jednom primjeru xvi vijeka. *ispoređi c*). Obadva jednom igrom igraju. M. Držić 411. — *c*) *ono što se upotrebljava kod igrača stoji u instrumentalu*. kad bi ono bilo ime igre ili sama igra, spadalo bi pod *b*) (*vidi b*) *ee*). *aa*) u pravom smislu. Nije ga vazda strijelami igrat. M. Držić 130. Nemojte igrat gnijelijem narančinam. 898. Poslah tebi ditiņu igru, da se tu zabavljaje igraš, i kolo kim mlada ditca igraju. Aleks. jag. star. 8, 287. — *bb*) kaže se i igrati rukama, i može ne biti u pravom smislu, nego može značiti n. p. biti, lupati, ili samo micati rukama, prstima itd. Ti si zao, rukami igraš. M. Držić 139. U koloru se stavjam i rukom igram. 249. Bogme tjeħ i rukom igrat u parti sekrete od onoga slavnoga kapuna. 272. Znajuer ja oružjem igram fjiroito; ja rukami igram i fjiroizam. 371. A ti bud' kao kami, i nemoj od sdala igrat tim rukami. F. Lukarević 153. — *cc*) u *prenesenom*, *metaforičkom smislu* kaže se da more ili vjetar igra lađom, da vjetar igra morem itd. (u *primjerima stoji grijskom s instrumentalom prijedlog s*). Da z navami onimi priko voje mornarov igrah (valovi). F. Glavinić, cvit. 248^a. Jak vitar z navami igrajući. 346^a. Valovi silna mora z nom (*navju*) priko voje igrah mornarov. 402^b. Podigne se kadgod malo vjetra pojačega koji u prah oni umiješa se, uzbuji ga, podigne ga u visinu i nime igra po prostoru od povjetarca velikomu. B. Zuzeri 267. — *dd*) također u *metaforičkom smislu*, igrati čim (*umriješen*) znači: raditi tako da se ono može izgubiti (pravo je snačenje uprav gotovo kao kod d)). Ne valja da ja tako mojom časti igram. M. Držić 409. Igra glavom, a ne zna. (Z). Poslov. danič. 81. — *d*) kaže se što se može igrajući dobiti ili izgubiti: *aa*) u acc. kao objekt. Negove haljine stražani dijeľahu, a njeke još ine na zare igrah. N. Najesković 1, 140. Koji igra množ pinez veliku na harte ili ine igre. Š. Budinić,

sum. 38^a. Igraju i dile Isusove haljine na četire dile. A. Komulović 67. Vojnici razđjeluju i srećom igraju odeće negove. I. A. Nenadić, nauk. 255. Da će negovu haljinu igrat na sreću čigova će biti. S. Rosa 12^b. — *bb*) u acc. s *prijedlogom* za. Za drugu (*suknu Isusovu*) igraše metajući žrēb, komu bi dopala. Korizm. 96^b. Igrati s himbom i privarom za stvari od procijeňenja, grijeh jest. S. Matijević 81. Igra za novce. I. Grlić 65. — *cc*) u acc. s *prijedlogom* o. Igrati o zaklad 'scommettere, giuocare per mantenere la sua opinione', sponsonem facere. A. d. Bella, rječn. 656^b. — *e*) može se izreći s kim se igra (u instr. s *prijedlogom s*; drugo je kod *c*) *cc*). Ako vidiš (u smu) da sa psi ali sa suprotivnici igraš, toj prilikuje štetu. Zborn. 129^a. Ako vidiš (u smu) djecu malu ili da š himi igraš, toj prilikuje blaženstvo. 137^b. Koji igra pineze s onēmi. Š. Budinić, sum. 38^a. — *f*) u naše se vrijeme kaže često, i to kao prelazni glagol, kad se kod nekijeh igara nešto baca, miće ili uopće ono radi što je igra, tako n. p. objektat može biti karta (kod kartaňa), kralj ili drugi komad (kod škaka) itd.

*b. saltare, skakati ili uopće micati se po muzikalnom ritmu (uz sviranje, pjevanje itd.). u naše vrijeme naj češće dolazi u ovom značenju. — isporēdi plesati, tancati, balati. — Između rječnika u Mikaljinu (igrati, skakati, salto, tripudio, ducere choreas), u Belinu (salto' 244^a; 'tripudio' 745^a), u Voltigijinu (ballare', tanzen'), u Stulićevu (v. tancati), u Vukovu (tanzen', salto'), u Daničićevu (saltare'). a) uopće. David likuje prēds sēnnim kovčegom skakaše igraje. Glasnik. 13, 365. (xiv ili xv vijek). Gdje se poje i sviri i igra. Zborn. 17^a. Njetko sviri i poje a njeki igra a njeki skače. 123^a. Svaki od nas lijepo poje, ljepše igra. N. Najesković 1, 166. Da je (pastir) gledao po svu noć njegdi vil' igraje. 1, 201. Ovd se uhvate igrat i satiri i mlaci, pak svršivši tanac... 1, 232. Tko igra miće svojijem tijelom po zvoneću, koje mu čine. M. Radnić 316^b. David igraše prid Gospodinom iz svih kriposti. E. Pavić, ogl. 262. Irud učini čast, na kojoj kōer rodokvarske bludnice, Herodijas imenom, igraše. 543. Ufativši kola, około idola igrati počeoše. Aud. Kačić, kor. 80. Mi smo mislili da je Baal iz one riči 'balare' igrati načinen. M. A. Reljković, sat. A6^b. Igraj, pivaj i veseli ľude. F2^a. Kralj David igrao jest prid korabjom Gospodinom. Blago turl. 2, 143. Malo pošteno igrati, pivati i druge tance provoditi. M. Dobretić 233. Tancati iliti igrati. Đ. Rapić 423. Mi igramo i pjevamo oko skriħe nevjestine. Nar. pjes. vuk. 1, 26. Oko kola igra. 1, 108. Igrao bi, skakao bi, rom sam na nogu. 1, 185. Drugo nosi žute čizme, ide da igra. 1, 231. Da igramo, da pjevamo, doka vojna ne imamo. 1, 301. Kade igra, kanda paun šeće. 3, 257. Na Rada je kolo navodila, preko Rada nogama igrala. 3, 360. Igraju l' mu vlahiħe robiħe? 3, 562. Kako gospodar svira onako mladi igra. Nar. posl. vuk. 125. Igrajući pjevaju dva djevera i dva svata. Vuk, nar. pjes. 1, 26. David igraše iz sve snage pred Gospodom. Đ. Daničić, 2sam. 6, 14. Ko se hvata u kolo, treba da igra. S. Ľubiša, prip. 192. Ko je u kolu valja da igra. Kolo pjeva, igra ko može. Pravdonoša. 1852. 9. — može se kazati i o životinji, jer je čelade nauči igrati: Igraj, igra, medede, što naigraš to tebe. (Kaže se onome koji što zlo radi). Nar. posl. vuk. 95. Igra meľka pred čičinom kućom. — Dođi će i pred našu. 95. ili u *prenesenom (iperboličkom) smislu*. Pod dubjem ja kada zasvirim u gaju, pastiri i stada s veseljem igraju. I. Gundulić 138. — u ovom*

primjeru stoji po nešto u prenesenom smislu (isporodi c): Obori ga u zelenu travu, na prsi mu igra kojenima. Nar. pjes. vuk. 4, 481. — b) i s orijem značenjem može biti prelazni glagol tijekom što se izriče kao objekat sama igra (kolo i pl. kola, tanac i pl. tance i gen. sing. tanca mj. akuzativa, igru). Pojući u pjesan i kola igraje. N. Najeskić 1, 198. Ovo od nogu učinili su koji kolo igraju i tancuju. J. Banovac, razg. 149. Kola igrajući. M. Zoričić, zrc. 227. Ono golo, ali holo u Krtovu igra kolo. V. Došen 166a. Divojke kola igraju. And. Kačić, kor. 164. Kad Turkinje stanu igrat kolo. M. A. Reljković, sat. B7b. Pak pogleda kolo devojakah, igraju li kolo naokolo. Nar. pjes. vuk. 4, 158. Te stadoše tu kolo igrati. Nar. pjes. marj. 90. — Gospoje igratu tance. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Tance su igrali. M. Marulić 58. Vili će rijet pjesan, pak tanac igrati. N. Najeskić 1, 294. S pastirkami tance stavi se igrati. D. Rašina 21b. — Igru igratu, ka se zove karuža. Aleks. jag. star. 3, 823. — c) igra se izriče, ali ne kao kod b), već je glagol neprelazan. igra može biti: aa) u loc. s prijedlogom u. Njeki u tancim gdje igraju. P. Kanavelić, iv. 419. U kolu igrati. J. Banovac, pripov. 142. U kolu igrati vime provode. A. Kanižlić, utoč. 284. Od nje se pjevaju popijevke, kad u kolu igraju djevojke. And. Kačić, razg. 252a. Kada počmu u kolu igrati: „Oj u Marka Kraljevića sina dobar konić u potaji ima“. M. A. Reljković, sat. C8a. Živo bukalo, mrtvo u kolu igralo. odgonešaj: opanci. Nar. zag. nov. 152. — i metaforički: Jel' ti igraš u tom kolu? V. Došen 50b. U tom kolu svi igramo, drugog' bolest da primamo. 99b. — bb) u acc. s prijedlogom u. u naše vrijeme samo po crnogorskom i bokeljskom govoru. Zač noge tvoje sada u tanci ne igraju? Tondal. star. 4, 111. UHITE se svi osam mladaća, ter igraju u tanac. N. Najeskić 1, 289. Vile gizdave od ove dubrave u kola igratu i tance. 1, 911. U tančac igrati. I. Ivanišević 7. Jeli testir u kolo igrati? Nar. pjes. vuk. 4, 157. Zazva me pokojna Gordana da igramo u horo. Pravdonoša. 1852. 9. — cc) u instr. Kolom zmija hoće igrat, tko god želi žensku ljubav. J. Kavašin 88b. Marko igra kolom uz kadune. Nar. pjes. vuk. 2, 430. U kolu je seka Jovanova, kolom igra, kolu pjesmu kaže. 3, 491. — d) akuzativom s prijedlogom uz kaže se sviranje, udaranje itd. Koje će ti uz bubanj igrati. M. A. Reljković, sat. F2a. One su... na besposlici igrate uz tambure. Vuk, dan. 2, 95. — e) može se izreći, s kim se igra. Pojde gospa Jelena pod ponestru igrat s gospojami grčkemi. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Ti si bolji u Troji tanca igrati s gospami. 129. A neg da igraju s nevjestom. M. Držić 191. S svojom veselom družbom igraše u kolu. V. M. Gučetić 87. Što kćer vidi s ašikom igrati. M. A. Reljković, sat. C7a. Igra čira s prijateljicama, igrali su za tri bela dana. Nar. pjes. vuk. 3, 506. — f) subjekat je sama igra (najčešće kolo). Igra' kolo, skoč'mo bolje, svak se kaže dobre volje. I. Gundulić 172. Kolo igra. J. Banovac, pripov. 142. U dvoru su bubni i svirale a prid dvorom divno kolo igra. And. Kačić, razg. 85a. Kada kolo igra polaganom. M. A. Reljković, sat. C6b. Igra li mu pred dvor kolo? Nar. pjes. vuk. 1, 8. Igralo kolo pod Vidin. 1, 180. Igra kolo u Ercegovini. 1, 372. Kada kolo na travi igraše. 1, 432. A pred dvorom tri kola igraju. 3, 491. Pod Nikšićem divno kolo igra. 3, 510. — Pod onom gorom visokom, pod nom igra divno horo. 1, 842. — Pred kućom kad igra dodola. Vuk, nar. pjes. 1, 111.

c. brzo se micati, o živu i o neživu. gdje gdje se može shvatiti kao da je značenje pod b shvaćeno u prenesenom smislu. a) o čeljadetu i o životini. aa) o čeljadetu. aaa) kao tresti se (n. p. od lutine). Toj ter gdi slišah ja, vas igrat kako bijes. S. Menčetić 54. — bbb) u ovom primjeru može biti da znači: trčati, ili da je izostavljen objekat koña (vidi kod d): Za tim igra Kitović Osmane. Pjev. crn. 45b. — ccc) o djetetu u majčinaj utrobi. Kad s njea (Isusa) igra u utrobi (Ivan). J. Kavašin 522a. — bb) o životini (skakati, skakutati, trčati itd.), naj češće o konju. Konji... bistro se metahu igraje nogami. M. Marulić 12. Brži od plama, bijeli od snijega igra urešen koñ pod nime. I. Gundulić 898. Da bi rek'o: trepte stijezi, buče ljudstva, koñi igraju. 484. Zelen pastuh u ponosna kraljevića igra i skače. 588. Igra li vam koñ zelenko pod duvegijom? Nar. pjes. vuk. 1, 43. Što moj vranac konić poda mnom ne igra. 1, 892. A moj dogo igra po mejdanu. 1, 464. Igraju li koñi pod momcima? 3, 562. Koñ igra u sve četiri. S. Jubiša, prip. 240. Gdje veliki koñi igraju, tu malijema trbusi pucaju. 260. — u jednom primjeru s objektom igra: Vrani se koñi igratu, od igre, koje igratu, srebrna sedla lomljahu. Nar. pjes. vuk. 1, 304. — i o drugijem životinama. Gdi po njih (pojih) košute igraju skaćući. H. Lucić 288. Nut' jagančić gdi moj veći, igrajući od veseja. I. Gundulić 854. Pozivlju igrajuće jagriće na ugodne paše. M. A. Reljković, sat. L7a. Igrala je košutica. Nar. pjes. vuk. 1, 59. — nejasno je značenje u ovijem primjerima: Igra nemu vidra na kolenu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Na sapima mudra vidra igra. (Može biti da bi mjesto „mudra“ trebalo kazati „modra“ vidra, t. j. „koža“ od vidre. Vuk.) 3, 296. — b) o djetetu, udu ljudskoga (a i životinskoga) tijela koje se kao po sebi brzo miče, n. p.: aa) o srcu. Srce mi igra sve, i stupaj sam teče na slatke zabave, gdi se vari i peče. I. Gundulić 152. Poče igrat srce u meni. I. Ivanišević 210. — bb) o oku. Kad mu igra oko. I. Anđić, vrat. 82. Lijevo mi oko igra. (D). Poslov. danić. 55. Igra mi oko, nješto će mi se dogoditi. (Z). 81. Igraju joj oči kao na zeitinu. (Reče se za nestašno žensko). Nar. posl. vuk. 95. — cc) amo pripada i ovaj primjer: Kada ne smih blažen u očicij igrat. P. Zoranić 45b. — c) o čemu neživom. Tihi vjetrici po polijeh igraju. M. Držić 72. Oko moje glave okula igra. 188. Med valovi morskim, ki okol njea (kamika) igrajući... F. Glavinčić, cvit. 311b. Iznenađke kad stravišo eto zemlja igrat use. J. Palmotić 259. One izabrane boje igraju po noj s naj ugodnijom caklinom. M. A. Reljković, sat. L8a. Činio je rukotvorne vatre igrati. A. Tomiković, živ. 96. Sinoć sunce igrajući zađe. Nar. pjes. vuk. 1, 486. I bijeli mjesec na zapadu neka igra za nedelju dana. 3, 62. A tri puta (sunce) igra na istoku. 4, 132. Na Milošu čelenka igraše. Nar. pjes. petr. 1, 110. Otvori svoju knjigu; slova mu stanu igrati pred očima. M. Pavliuović, rad. 124. Čista ziva vrlo zdravo igra kad se dodirne. Đ. Popović, poznav. robe. 140.

d. šaliti se. — U Mikalšinu rječniku: igrati, šaliti se, jocer, jocosse ludu'.

e. glumiti. — U jeđnoga pisca xviii vijeka (kao prelazni glagol s objektom prikaza), i u Voltigijinu rječniku: „agire“, „spielen“. — Prema nemačkome jeziku. Ludaci (histriones) ovi igraše jednu prikazu prid carom. A. Kanižlić, kam. 112.

f. udarati, svirati, gđjeti itd. — U Bjelostjencu rječniku: „ludo“, kakti: igrat u gusle „ludo fidibus“; igrat u orgule „pulso organum etc.“, i

u *nekijeh pisaca našega vremena. — Prema nem. spielen.*

g. često se kaže igrati koňa, činiti da koň igra (vidi kod c, a) bb)). — *Između rječnika u Vukovu* (koňa igrati, 'das pferd tummeln'). Vojevodu opet pazi onoga, ki igra koňa svim velika. I. Gundulić 438. Mladoženja igra koňa junačkoga. J. Palmotić 220. Ko će ljepše koňa igrati. 225. I kad stanu igrati na zaročku dobre koње. Nar. pjes. mikl. Beitr. 51. Vince pijuć, koње igrajući. And. Kačić, razg. 26a. Lipo ga je Stipe osedlao, ter ga igra uz poje niz poje. 250b. Et' igraju koње ognjevit! J. Krmpotić, pjesm. 6. Mladi Jovo koňa igra. Nar. pjes. vuk. 1, 53. Koňa igra čelebija Jovo. 1, 461. Igra koňa komar momče mlado. 1, 581. Stade igrat zmija Lastavicu. 2, 58. Igraj koňa, pa udri na mene. 3, 396. Pjevajući, koňa igrajući. 3, 491. E se Ture bješe umorio igrajući hata četvrtaka. Ogled. sr. 443. Knez igra koňa pred Budvu. S. Ľubiša, prip. 50.

II. sa se.

1. pasivno.

a. sa subjektom. a) subjekat je ono što je objekat kod I, a, b). Čuh, gdi se igraju te igre. M. Držić 50. Danaske se tanc' staju, danas poju slatke pjesni, i razlike igre igraju u radosti i juvezni. I. Gundulić 126. Igraju se igre svakojake. Pjev. crn. 191a. Ogled. sr. 223. Igra 'prsten' igra se u Crnoj Gori ovako. Vuk, živ. 278. — b) subjekat je ono što je objekat kod I, a, f). Što se igra kad nejma aduta. M. A. Reljković, sat. E2b.

b. bez subjekta. a) vidi I, a. u *svijem primjerima s genetiivom igre*. Po selima se na ovakijem igrama naj više igra prstena, a igra se i drugih različitijeh igri. Vuk, živ. 18. Kad se igra jastuka, igrači se uhvate u kolo. 279. Ove se igre samo u dvojicu može igrati. V. Vrčević, igr. 73. — b) vidi I, b. A svud se igra i svud sviri. J. Kavašin 169a. Kad se igra u kolu. Vuk, nar. pjes. 1, 177.

2. refleksivno.

a. značenje je kao kod I, a, a i češće se upotrebljava u naše vrijeme nego aktivni oblik. — *Između rječnika u Mikajinu* (vidi igrati), u *Belinu* (ludo' 153a), u *Bjelostjencevu* (ludo'), u *Jambrešićevu* (ludo'), u *Voltiđijinu* (divertirsi, giuocar', spielen, sich unterhalten'), u *Stulićevu* (uz igrati), u *Vukovu* (spielen, ludo': prstena, klisa, zeca itd.). a) *uopće*. Kako igrajući se, kada drugi umiru. P. Radović, nač. 23. Ili po trgovištu isprazno šetat se, ili igrat se. A. d. Bella, razg. 8. Uzamši liste od igraña iliti karte, i pomišavši zapovidi mu da se igra. A. Kanižlić, fran. 57. Nađe nekoliko dice gradske, gdi se igraju. And. Kačić, kor. 251. Koja jedno drugom prah u oči sipajući igrahu se. M. A. Reljković, sat. A1a. Počeli su se mladi igrati, jabukom se hitati. Nar. pjes. istr. 2, 148. Ako u kući onoj ima soba, oni se igraju u sobi. Vuk, živ. 18. — u *prenesenom, metaforičkom smislu*. Ovdje se je priroda igrala, kad je svoje čudesno djelo stvarala. S. Ľubiša, prip. 1. — b) *igra je*: aa) *naj češće u gen.* Koji se igraju kotrljač. M. Radnić 564b. Ko da s' igra slijepoga miša. I. Zaničić 215. Pak se oni igraju vukova. M. A. Reljković, sat. C5a. Jer tko god se često igra vojte. E3a. Izišli su daci namastirski, te s' igraju igre svakojake. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Kad se deca igraju kupe. Vuk, poslov. 77. Ja sam se ove igre igrao još na svršetku prošloga vijeka. živ. 279. Prstena se igraju uz mesojede noću. 288. vidi i u *Vukovu rječniku*. Igraju se momci svake igre. P. Petrović, gor. vijen. 108. Tako se igraju dugmetâ u rupi. M. Đ. Milčević, zlosel. 191. Igrali se

i kide i klisa. Osvetn. 4, 1. — bb) u *ačc. s prijedlogom* na. Igrati se na karte; igrati se na zaru. A. d. Bella, rječn. 344b. Da se igraju na karte. razgov. 245 — cc) u *gen. s prijedlogom* na (vidi I, a, b) dd)). Igrati se na zaru. A. d. Bella, rječn. 344b. Vidio bi niki gdi se igraju na karta. razgov. 283. Ako počne smrt igrat se na ove igre. B. Zuzeri 114. — i u *naše vrijeme u Dubrovniku*: igrati se na karata, na škaka, na cuña itd. P. Budmani. — dd) u *loc. s prijedlogom* na. — u *jednoga pisca xviii vijeka*. Naj bolje je igrat se na kartah. M. A. Reljković, sat. E2b. — c) s *instrumentalom*, vidi I, a, c). Vidim, paše hudo igraju se nami. I. T. Mrnavić, osm. 103. Igrati se prstima, gonetajući koliko će ih biti 'giuocar alla morra', 'micare digitis'. J. Mikaja, rječn. Zato ne daj sikire čuvarom, tim uz marvu igraju se kvarom. J. S. Reljković 274. Igrah se zlatnom jabukom. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Pa se igra jabukom od zlata. 2, 10. Ne igray se glavom! Nar. posl. vuk. 199. Da se glavama ne igraju i naroda da ne gube. Vuk, grad. 60. — *uz instrumental tma i prijedlog s*. Igraju se s anatemama. D. Obradović, živ. 56. Ne igray se s đavolskim poslom! (n. p. s puškom). Nar. posl. vuk. 199. — d) vidi I, a, e). Ako vidiš (u snu) da se igraš sa ženom, toj priliku bludnost. Zborn. 140a. Kad gola prid svimi po običaji vaše zemlje sa golimi muži se igraše. H. Lucić 188. Dok se dica s Turadma igraše. M. A. Reljković, sat. B7b. Neg se počmeš sam š nime (ditetom) igrati. C2b. S deverom se igra. Nar. pjes. vuk. 1, 101. De se muña s gromom igra. 1, 152. Pa se igra s carevići ispod šatora. 1, 343. Ti se igraš s devojkama: 'Lubičice! lubi mene! Grličice, grli mene! Gongelale, lez' kod mene! 1, 454. Moja desna zasila ruka, rada se je s Turcima igrati. 4, 230. Ovde nama kažu mlado i zeleno skoro dovedeno; s deverom se igra, prsten izgubila. Nar. pjes. u Vuk, živ. 40. Teško loncu, kad se stane s kotlom igrati! Nar. posl. vuk. 315. — i bez s. De se muña gromom igra. (gromom' mjesto, s gromom' itd. tako se po onijem krajevima — *gorñem primorju* — i u govoru, s' izostavlja u ovakijem događajima. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 52.

b vidi I, b. — U *Bjelostjencevu rječniku*: igram se skačuć, plešuć, tripudio, duco choreas, recreo me saltu', i u *Jambrešićevu*: igram se skačuć, plešuć, tripudio'.

c. vidi I, c, a) aa) bbb). Mila koñu potijo govori: ...Metaće ti smila i bosila, dan da jedeš, a dva da se igraš. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Vrani se koñi igraju, pod sobom jame kopaju. 1, 303. Igrali se vrani koñi kraj Morave na obali. 1, 480. — Lačahan (pas) skakće vas, igra se i trudi. P. Hektorović 81.

d. vidi I, d. — *Između rječnika u Belinu* (jocor' 635b), u *Bjelostjencevu* (igram se, šalim se, jocosse ludo, jocular'), u *Stulićevu* (v. šaliti se). Igraju se, smiju, šale. V. Došen 26b. Koñi ne bi sbila i istinito, nego igrajući se i šaleći se stvar činio, oni bi činio i prikazivao što čini crkva. I. Velikanović, uput. 3, 15.

IGRAV, adj. koji pripada igri. — U *Stulićevu rječniku*: 'ludicer'; noć igrava, 'notte che si passa giuocando', 'ludicra nox'. — nije pouzdano.

IGRAVAC, igrávca, m. vidi igráč. — na *Rijeci*. F. Pilepić.

IGRAVATI, igrávâm, impf. iterativni glagol prema igrati. — Na dva mjesta xvii vijeka. Od jednoga čovjeka koji hođaše i skitaše se po krémah i gdi se igravaše. M. Divković, bes. 110a. Gdi

su tvoja družina, s kojizijem igrao si se? M. Radnić 240^a.

IGRAVICA, *f.* želja igraha. — U Stuličevu rječniku: 'ludendi desiderium'. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielgeist; spiellust'.

IGRAVKA, *f.* vidi igračica. — U Jambrešićevu rječniku: 'choraulistria' (vidi igrati pod 1, f).

IGRC, *m.* vidi igrač. — Od XIII vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod igrač) u našem jeziku, naj prije u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, poslije u nekih pisaca čakavaca XVI i XVII vijeka, i u jednoga pisca Dubrovčanina XVIII, a između rječnika u Belinu (Lusor² 345^a). To se skazuje od igrcu. Naručn. 94^a. Čudo od jednoga igrcu. Transit. 254. Nečist tat, igrcu, ubijca. Korizm. 80^a. Ruffjani, igrci, prelubodejnici. 84^b. Jeli držan vratiti jedan golemi igrcu što dobude? B. Kašić, zrc. 76. Jeli koji igrcu svojom igrom, jeli koji pijanac svojijem pijanstvom? Đ. Bašić 19. Oni igrcu psuje samo, kad ga uhiti naraća na igri. 151. Među proklestvo na igrcu. 264.

IGREN, *adj.* koji pripada igri. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: igrena pjeneznica, 'spielkasse'.

IGRETINA, *f.* augm. igra. — U Stuličevu rječniku: 'malus ludus'.

IGRI, *m.* pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 230.

IGRICA, *f.* dem. igra, obično znači što i igračka pod a. — Akc. se mijenja u gen. pl. Igriča. — Od XVI vijeka. Ako vidiš (u snu) da se biješ s igricami, toj prilikuje napast. Zborn. 128^b. Metn' igricu na iglicu a pjesmicu na preslicu. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Da ima igricu. L. Milovanov 85. Bradva, sjekira, to su mu igrice. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 184.

IGRIŠTA, *n.* pl. mjesto u selu Planinici u okrugu vaļevskom u Srbiji. I. Pavlović. — vidi igrište.

IGRIŠTE, *n.* mjesto gdje se igra (obično u značenju kod igrati, I, b), vidi igralište. — Po čakavskom i kajkavskom govoru igrišće. — Riječ je stara (od XIII vijeka, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod igrište). — Između rječnika u Belinu ('forum aleatorium' 128^a), u Stuličevu (v. igralište), u Vukovu: vide igralište s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima iz narodnijih pjesama: Ja usadi višnu na igrištu. (Nar. pjes. vuk. 1, 860). Dol' po igrištu, po devojačkom. — Mnoga su igrišća. Đ. Baraković, vil. 91. K svakom igrištu puk vrvi i mali i velici. I. M. Mattei 252. Na igrište de igraju vile. Nar. pjes. petr. 2, 877. 887. — I ime mjestima. a) u Srbiji. aa) selo u okrugu niškom M. Đ. Milićević, kralj. srb. 123. — bb) selo u okrugu topličkom. 391. — cc) brdo u okrugu biogradskom. I. Stojanović. — dd) brdo u okrugu kneževačkom Glasnik. 19, 297. — b) Igrišće, selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 85. — c) mjesto u Župi blizu Dubrovnika u Dalmaciji. P. Budmani.

IGRIŠTINA, *m.* samo u Stuličevu rječniku: 'ungax, nugator'. — Uprav je augmentativ.

IGRITEĻ, *m.* vidi: Ivañ dan (24 juna) neki zovu i: 'Sveti Jovan igritelj'. Neki misle, da mu je ovo ime dato za to što je on tako veliki svetac, da na njegov dan samo sunce po tri puta zaigra; a drugi opet za to što je on zaigrao u utrobi majke svoje, kad se ona srela i poljubila sa svetom Bogorodicom. (Iz Rudnika). M. Đ. Milićević, živ.

srb. 2, 13. — Oblik je načinen po svoj prilici prema krstiteĻ.

IGROHLEPAN, igrohlepna, *adj.* koji hlepi za igrom. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielsüchtig'.

IGROHLEPLE, *n.* osobina onoga koji je igrohlepan. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: igrohlepje, 'spielsucht'.

IGROKOPĻE, *n.* kople kojijem se udara ili što se baca sa igru. — isporodi ġilit. — U jednoga pisca XVIII vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio. Od otajnih slavnijeh štetak s igrokopla. J. Kavañin 277^a. Na rvañah šalivitiñ pokazaše ñih hrabrenstvo u igrokopliñ i žilitiñ. 278^b.

IGROŠ, *m.* selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 125.

IGROŠANAC, Igrošanca, *m.* čovjek iz Igroša. — U naše vrijeme i kao prezime. I. Stojanović.

IGROVKA, *f.* ime žensko. — Prije našega vremena. Igrovska. S. Novaković, pom. 65.

IGROVODIČ, *m.* vidi igrovoda. — U naše vrijeme. Sad ovi igrovodič otvori oči i reče svjema. V. Vrčević, igr. 10.

IGROVODA, *m.* čovjek koji vodi igru. — isporedi igrovodič. — U naše vrijeme. Počne sad ovi igrovoda pjeskati se po koljenima govoreći. V. Vrčević, igr. 7.

IGRUKATI, igrukām, *impf. dem.* igrati. — U Stuličevu rječniku: 'lusitare'.

IGRUTANOVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Miloje Igrutanović. Rat. 384.

IGUMAN, igumna i igumana, *m.* ἡγούμενος, starešina u pravoslavnom manastiru. — isporedi igumen. — -a- (u starije vrijeme i) može ostati ili ispasti u drugijem padešima, osim nom. sing. i gen. pl. igumāñ. — Između rječnika u Mikaljinu (iguman, starešina od manastira 'prior, superior'), u Vukovu: iguman, igumna (igumana) (ἡγούμενος), 'der igumen eines klostera', 'hegumenos coenobii', u Daničićevu (igumnyñ).

a. u prva vremena m. a ima i (u knjigama pisanima crkvenijem jezikom); kasnije a ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. igumāñ. — Od XIV vijeka. Gde je igumnyñ hñtñnije. Deč. hris. 61. Otroci koji s igumnyñom na putu gredu. 61. Vyše igumna panidoktorova. 63. Gde je igumnyñ zagovorom sñ zboromñ. Mon. srb. 98. (1830). Da jeste prokleť otñ vsñhñ pravovñrñnih arhiepiskupñ i piskupñ i igumnyñ srbñskih. 111. (1321—1336). Meni se činilo da je toga igumna Bog poslao. D. Obradović, živ. 27. Da ni Gospodini Bog pomože arimandrite, igumne... Nar. pjes. vuk. 1, 79. Kod igumna Gagović-Ađije. 4, 883. Srećan li si, igumne Stefane! P. Petrović, gor. vijen. 101. U čeliji nade, igumna. S. Lubiša, prip. 67. No jur vrijeme rastati se bilo, pa s igumnom oprašta se Luka. Osvetn. 2, 26.

b. a ostaje u svijem padešima. — Od XVIII vijeka. Od istočne crkve bogoslovci, ... igumani i arkimandrite. And. Kačić, razg. 207^b. Da pođem s jednim igumnom. D. Obradović, živ. 27. Ne boji se daka nijednoga, ni svojega starca igumana. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Igumana Svetogorca Vasa. 2, 448. Pita ñega starac igumane. 3, 72. Dok pogubim do dva igumana. 4, 139. Putuj ti, oče igumane, a ne brini se za manastir. (kazao nekakav kaluder igumanu koji je pred smrt naricao što će manastir bes ñega). Nar. posl. vuk. 267. Pa me bijedom opasala straha, da sam dao igumanu blago. Osvetn. 1, 88.

c. ne sna se, pripadaju li ovi primjeri pod a ili pod b. Rečeni iguman. Mon. serb. 464. (1454). Iguman, 'abbate'. S. Budmani 421b.

IGUMANIJA, f. ἡγουμένη, (ženska) starešina u ženskom pravoslavnom manastiru. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: (ἡγουμένη) 'die oberin in einem kloster', 'hegumena monasterii'. Igumanija, 'abbadessa'. S. Budmani 421b.

IGUMANISATI, igumanišem, *impf. biti iguman*, raditi kao iguman. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ako na vaše mesto dođu kakve kavgagije pak uzimju da mi igumanišu. D. Obradović, basn. 361.

IGUMANOV, adj. koji pripada igumanu. — Ismeđu rječnika u Vukovu.

IGUMANSKI, adj. koji pripada igumnima, igumanima. — U Vukovu rječniku.

IGUMANSTVO, n. igumanska čust. — isporodi igumanštija. — U Vukovu rječniku: 'die hegumenschaft', 'munus ot dignitas hegumeni'.

IGUMANŠTLJA, f. *vidi igumanstvo*. — U rukopisu xviii vijeka (gdje po načinu kako je prevedeno reklo bi se da znači: manastir u kojemu je iguman). Igumanštija, 'abbadia'. S. Budmani 421b.

IGUMEN, m. *vidi iguman*. — Od prvijeh vremena u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (v. opat s dodatkom da je useto is brvijara) i u Daničičevu (igumens, 'hegumenos'). Za četiri manastira krajevska uredi kralj Stefan Prvovjenčani da se ovako postavja iguman: 'Jegože po pravdsē izvoli krajevstvo, sēgo arhijepiskup blagoslavljajet božestvno, a kralj davajet jemu žizle, i celovs jeho postavljajet jeho igumena' (Mon. serb. 14 god. 1222—1228). Đ. Daničić, rječn. 1, 391. Vašemu predstatelju igumenu. Sava, tip. hil. glas. 24, 176. Igumenu molestu se. 179. Sibrahs zboris srbskijje zemlje arshijepiskupa i jepiskupii i igumeni i kaznice... Mon. serb. 99. (1830). Ovy igumeny. Deč. hris. 8. Razvē komu igumens ucēnive dastē. 56. Gospodstvujuštih ni od igumenē ni od koga libo. 67. i još na nekoliko mjesta. Prēdade carstvo mi igumenom crkvi, da obladajut vsēms imēnijem monastyrskym. Zak. duš. pam. šaf. 82.

1. IGUMENIJA, f.

a. manastir u kojemu je igumen. — U Daničičevu rječniku: 'monasterium cui praeesit', 'igumeni': Dečane sazidavši kralj Stefan Dečanski, 'nareče ih, 'igumenija, obšite mēsto črnicemē' (Mon. serb. 91 god. 1330), veliku lavru igumeniju sv. prvomučenika Stefana' (564 god. 1822).

b. *klijet gdje živi igumen*. — U Daničičevu rječniku: 'cubiculum hegumeni': 'igumeniju' (Glasnik. 11, 70).

2. IGUMENIJA, f. *vidi igumanija*. — U Stuličevu rječniku: v. opatica s dodatkom da je riječ ruska.

IGUMENOV, adj. koji pripada igumenu. O postavljenji igumenovē. Sava, tip. hil. glas. 24, 197. Sē igumenovju svēstiju. 208.

IGUMENOVATI, igumenujēm, *impf. biti igumen*, raditi kao igumen. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom xiii vijeka. Svetago oca našego molitvoju igumenujuštāgo. Sava, tip. hil. glas. 24, 196.

IGUMENSKI, adj. koji pripada igumenima. — Ismeđu rječnika u Daničičevu (igumenskyj). Na igumenskomē mēstē. Sava, tip. stud. glas. 40, 156. O postavljenji igumenskomē. Mon. serb. 14. (1222—1228).

IGUMENSTVO, n. *vidi igumanstvo*. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu: v. opatstvo s dodatkom da je riječ ruska. Jegda svojim hotēnijem ostavit igumenstvo. Sava, tip. hil. glas. 24, 198. O igumenstvē prēpodobnāgo kirz Savy. Domen-tijan 204.

IGUMENSTVOVATI, igumenstvujem, *impf. vidi igumenovati*. Igumenstvuje bēhs vē toj svetoj obitelji. Glasnik. 24, 284. (oko 1420).

IGUMNARIJA, f. kao da znači što i l. igumenija pod b. — U Daničičevu rječniku: igumnarija, 'cella hegumeni' (ne znam za cijelo jeli to); dojdē voda i otnese igumnariju (Vuk, dan. 1, 38 god. 1828).

IGUMNOV, adj. koji pripada igumnu. — Ismeđu rječnika u Vukovu i u Daničičevu (igumnovs). Bez igumnova htēnija. Deč. hris. 56. Na igumnovē stolē. 63. Od strane igumnove. Mon. serb. 464. (1454).

IGUŠINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u Igušini. Sr. nov. 1873. 395.

IGAKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xvii.

Ih, interj. kaže se od vesela, čuda itd. — Od xvi vijeka. Ih, ih, ah, ah, dušice moja, duša mi se vrati. M. Držić 156. Ih! rad bi te prohodila da se ljudi ne b' bojala. Jačke. 7. Ih! kad sam si bila kod mile matere slobodna sam bila! 82.

IHNILAT, m. Ἰχνηλάτης, ime muško, *vidi* Starine. 2, 261 i dafe.

IHNILATOV, adj. koji pripada Ihnilatu. Drugi Ihnilatova. Starine. 2, 287.

IHTIJAR, ihtijara, m. starac, arap. tur. echtijār. — isporodi iktijar. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide starac). Pa pogledaj onog ihtijara, što no sjedi kao efendija. Nar. pjes. vuk. 3, 545—546. Pitali kadiju: 'Koliko Vlaha mogu šaiti biti u sudu spram jednoga Turčina?' 'Naj maše stotina, i to da budu ihtijari i prava raja'. Nar. prip. vrč. 219.

Ii, interj. kaže se u čudu. — U Vukovu rječniku: 'ei, ei!', interjectio mirantis'.

IJED, IJED-, IJED-, *vidi* jed, jed-, jed-.

IJEDAN (ijedan), ijednoga (ijednoga, ijednoga), adj. ullus, *ikoji, kao korelativ prema nijedan, vidi* 2. i pod 4, f, c). — Od xvi vijeka (u dva naj starija primjera idan mj. ijedan, kao tobože po zapadnom govoru). Gdi može sunačce idnu žalos čutit? G. Držić 871. Gdi može sunačce idnoj tmi zavidit? 372. Hoće li, jaoh, sud ijedan na saj svijet, da budu život izgubit? N. Nalešković 2, 120. Jer pjesni od sluga izvršnijeh imaš ti veće, neg vil druga ijedna na sviti. 2, 122. Jeli se kud ijednoj djevojci ovako nevoja zgo-dila? M. Držić 266. Pri' će se mrkla noć obrnut u bijel dan neg li će ijedan mir od ne bit vik mi dan... D. Rašina 15. Sve zviri od gora živice dno mora... pri' neg će ugasit' ijedna moć srgbena naj mađu moć' iskru od moga plamena. 124. Nije dostojno, pravda neče, ni u ijednoj razlog strani, da se svoj rod majci brani. S. Bobalević 229. Ponizi se većma, nego li se ijedno stvorenje ponizilo. M. Divković, bes. 11b. Dođe na uši prisvijetle gospode naše, koja (ako ijedna druga u krstjanstvu gospoda) uzdrži vjeru Iskrstovu. R. Gamačić A1b. Ako bi se koji Poličanin naša' ijednim načinom neviran. Stat. pol. ark. 5, 810. (1662). Štrašit ćemo se bez ijedne sumne, ako često uzrazmišlamo da nas smrt čeka. B. Zuzeri 5. Niti može na trag igda

su tvoja družina, s kojizijem igrao si se? M. Radnić 240^a.

IGRAVICA, f. žela igraha. — U Stuličevu rječniku: 'ludendi desiderium'. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielgeist; spiellust'.

IGRAVKA, f. vidi igraha. — U Jambrešićevu rječniku: 'choraulistria' (vidi igrati pod 1, f).

IGRC, m. vidi igrač. — Od XIII vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.³ kod igrac) u našem jeziku, naj prije u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, poslije u nekih pisaca čakavaca XVI i XVII vijeka, i u jednoga pisca Dubrovčanina XVIII, a između pisca u Belinu ('lusor' 345^a). To se skazuje od igrcu. Naručn. 94^a. Čudo od jednoga igrcu. Transit. 254. Nečist tat, igre, ubijca. Korizm. 80^a. Ruffjani, igrei, prelubodejnici. 84^b. Jeli držan vratiti jedan golemi igre što dobude? B. Kašić, zrc. 76. Jeli koji igre svojom igrom, jeli koji pijanac svojijem pijanstvom? Đ. Bašić 19. Oni igre psuje samo, kad ga uhiti naraća na igri. 151. Među proklestvo na igrcu. 264.

IGREN, adj. koji pripada igri. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: igrena pjenecnica, 'spielkasse'.

IGRĚTINA, f. augm. igra. — U Stuličevu rječniku: 'malus ludus'.

IGRI, m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 230.

IGRICA, f. dem. igra, obično znači što i igračka pod a. — Ako se mijēna u gen. pl. Igrića. — Od XVI vijeka. Ako vidiš (u snu) da se biješ s igricami, toj prilikuje napast. Zborn. 128^b. Metn' igricu na iglicu a pjesmicu na preslicu. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Da ima igricu. L. Milovanov 85. Brađva, sjekira, to su mu igrice. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 184.

IGRIŠTA, n. pl. mjesto u selu Planinici u okrugu vajeveskom u Srbiji. I. Pavlović. — vidi igrište.

IGRIŠTE, n. mjesto gdje se igra (obično u značenju kod igrati, 1, b), vidi igralište. — Po čakavskom i kajkavskom govoru igrišće. — Riječ je stara (od XIII vijeka, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.³ kod igrište). — Imeđu rječnika u Belinu ('forum aleatorium' 128^a), u Stuličevu (v. igralište), u Vukovu: vide igralište s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerima iz narodnijeh pjesama: Ja usadi višnu na igrištu. (Nar. pjes. vuk. 1, 860). Dol' po igrištu, po devojačkom. — Mnoga su igrišća. Đ. Baraković, vil. 91. K svakomu igrištu puk vrvi i mali i velici. I. M. Mattei 252. Na igrište de igraju vile. Nar. pjes. petr. 2, 877. 887. — I ime mjestima. a) u Srbiji. aa) selo u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 123. — bb) selo u okrugu topličkom. 391. — cc) brdo u okrugu biogradskom. L. Stojanović. — dd) brdo u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 297. — b) Igrišće, selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 85. — c) mjesto u župi blizu Dubrovnika u Dalmaciji. P. Budmani.

IGRIŠTINA, m. samo u Stuličevu rječniku: 'nugax, nugator'. — Uprav je augmentativ.

IGRITEĻ, m. vidi: Ivañ dan (24 juna) neki zovu i: 'Sveti Jovan igritelj'. Neki misle, da mu je ovo ime dato za to što je on tako veliki svetac, da na njegov dan samo sunce po tri puta zaigra; a drugi opet za to što je on zaigrao u utrobi majke svoje, kad se ona sreća i poljubila sa svetom Bogorodicom. (Iz Rudnika). M. Đ. Milićević, živ.

serb. 2, 13. — Oblik je načinen po svoj prilici prema krstitelj.

IGROHLEPAN, igrohlepna, adj. koji hlepi sa igrom. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'spielsüchtig'.

IGROHLEPLJE, n. osobina onoga koji je igrohlepan. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: igrohlepje, 'spielsucht'.

IGROKOPĻE, n. kople kojijem se udara ih što se baca za igru. — isporodi gilit. — U jednoga pisca XVIII vijeka koji je jamačno sam oru riječ načinio. Od otajnih slavnijeh štetak s igrokopla. J. Kavañin 277^a. Na rvañah šalivitih pokazahu njih hrabrenstvo u igrokopljih i žilitih 278^b.

IGROŠ, m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 125.

IGROŠANAC, Igrošanca, m. čovjek iz Igroša. — U naše vrijeme i kao prezime. L. Stojanović.

IGROVKA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. Igrovka. S. Novaković, pom. 65.

IGROVODIČ, m. vidi igrovoda. — U naše vrijeme. Sad ovi igrovodič otvori oči i reče svjema. V. Vrčević, igr. 10.

IGRŮVOĐA, m. čovjek koji vodi igru. — isporodi igrovodič. — U naše vrijeme. Počne sad ovi igrovoda pleskati se po kojenima govoreći. V. Vrčević, igr. 7.

IGRŮKATI, igrŭkām, impf. dem. igrati. — U Stuličevu rječniku: 'lusitare'.

IGRUTANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Miloje Igrutanović. Rat. 384.

IGUMAN, igumna i igumana, m. ἡγούμενος, starešina u pravoslavnom manastiru. — isporodi igumen. — -a- (u starije vrijeme i) može ostati ili ispasti u drugijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. igumānā. — Imeđu rječnika u Mikaljinu (iguman, starešina od manastira, prior, superior), u Vukovu: iguman, igumna (igumana) (ἡγούμενος) der igumen eines klosters, hegumenos coenobii, u Daničičevu (igumani).

a. u prva vremena mj. a ima i (u knjigama pisanima crkvenijem jezikom); kasnije a ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. igumānā. — Od XIV vijeka. Gde je igumnu htēniji. Deč. hris. 61. Otroci koji s igumnom na putu gredu. 61. Vyše igumna pandokratora. 63. Gde je igumnu zgovorno sa zborom. Mon. serb. 98. (1930). Da jeste prokleti oti vsēh pravovērnih arhiepiskupa i piskupa i igumna srbskih. 111. (1821—1836). Meni se činilo da je toga igumna Bog poslao. D. Obradović, živ. 27. Da ni Gospodini Bog pomože arimandrite, igumne... Nar. pjes. vuk. 1, 79. Kod igumna Gagović Agije. 4, 883. Srećan li si, igumne Stefane! P. Petrović, gor. vijen. 101. U čeliji nade igumna S. Lubiša, prip. 67. No jur vrijeme rastati se bilo, pa s igumnom opršta se Luka. Osvetn. 2, 26.

b. a ostaje u svijem padežima. — Od XVIII vijeka. Od istočne crkve bogoslovci, ... igumani i arkimandrite. And. Kačić, razg. 207^b. Da pođem s jednim igumnom. D. Obradović, živ. 27. Ne boji se daka nijednoga, ni svojega starca igumana. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Igumana Svetogorca Vasa. 2, 448. Pita nega starac igumane. 8, 72. Dok pogubim do dva igumana. 4, 139. Putuj ti, oče igumane, a ne brini se za manastir. (kazao nekakav kaluder igumanu koji je pred smrt naricao što će manastir bez nega). Nar. posl. vuk. 267. Pa me bijedom opasala straha da sam dao igumanu blago. Osvetn. 1, 38.

c. ne sna se, pripadaju li ovi primjeri pod a ili pod b. Rečeni iguman. Mon. serb. 464. (1454). Iguman, abbate'. S. Budmani 421^b.

IGUMANIJA, f. ἡγουμένη, (ženska) starešina u ženskom pravoslavnom manastiru. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu: (ἡγουμένη) 'die oberin in einem kloster', hegumena monasterii'. Igumanija, abbadesa'. S. Budmani 421^b.

IGUMANISATI, igumanišem, impf. biti iguman, raditi kao iguman. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Ako na vaše mesto dođu kakve kavgačije pak usimlju da mi igumanišu. D. Obradović, basn. 361.

IGUMANOV, adj. koji pripada igumanu. — Između rječnika u Vukovu.

IGUMANSKI, adj. koji pripada igumnima, igumanima. — U Vukovu rječniku.

IGUMANSTVO, n. igumanska čast. — isporodi rječnika u Vukovu rječniku: 'die hegumenschaft', munus et dignitas hegumeni'.

IGUMANŠTIJA, f. vidi igumanstvo. — U rukopisu XVIII vijeka (gdje po načinu kako je prevedeno reklo bi se da znači: manastir u kojemu je iguman). Igumanštija, abbadia'. S. Budmani 421^b.

IGUMEN, m. vidi iguman. — Od prvijeh vremena u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (v. opat s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničičevu (igumens, hegumenos'). Za četiri manastira kraljevska uredi kralj Stefan Prvovjenčani da se ovako postavlja iguman: 'Jegože po pravdi izvoli kraljevstvo, sego arhiepiskup bloslavljajet božestvo, a kralj davajet jemu žsle, i celov' jeho postavljajet jeho igumena' (Mon. serb. 14 god. 1222—1228). Đ. Daničić, rječn. 1, 391. Vašemu predstavlja igumenu. Sava, tip. hil. glas. 24, 176. Igumenu moleštu se. 179. Sbrabz sboraz srb'skyje zemlje arhiepiskupa i jepiskupii i igumeni i kaznce... Mon. serb. 99. (1830). Ovy igumeny. Deč. hris. 8. Razv' komu igumens uceniv' dast. 56. Gospodstvujuštihi ni od igumens ni od koga libo. 67. i još na nekoliko mjesta. Prédade carstvo mi igumenom' crkvi, da obladajut vsému iménijem monastyr'skym'. Zak. duš. pam. šaf. 82.

1. IGUMENIJA, f.

a. manastir u kojemu je igumen. — U Daničičevu rječniku: 'monasterium cui praeest', igumens': Dečane sazidavši kralj Stefan Dečanski, nareče ih, igumenija, obište mēsto črnecem' (Mon. serb. 91 god. 1380). 'veliku lavru igumeniju sv. pravomučenika Stefana' (564 god. 1322).

b. klijet gdje živi igumen. — U Daničičevu rječniku: 'cubiculum hegumeni': 'igumeniju' (Glasnik. 11, 70).

2. IGUMENIJA, f. vidi igumanija. — U Stuličevu rječniku: v. opatica s dodatkom da je riječ ruska.

IGUMENOV, adj. koji pripada igumenu. O postavljaji igumenov. Sava, tip. hil. glas. 24, 197. S. igumenovuju svēstiju. 208.

IGUMENOVATI, igumenujem, impf. biti igumen, raditi kao igumen. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom XIII vijeka. Svetago oca našeg molitvoju igumenujuštogo. Sava, tip. hil. glas. 24, 196.

IGUMENSKI, adj. koji pripada igumenima. — Između rječnika u Daničičevu (igumenskyj). Na igumenskom' mēstē. Sava, tip. stud. glas. 40, 156. O postavljaji igumenskom'. Mon. serb. 14. (1222—1228).

IGUMENSTVO, n. vidi igumanstvo. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu: v. opatstvo s dodatkom da je riječ ruska. Jegda svojimi hotēnijem ostavit' igumenstvo. Sava, tip. hil. glas. 24, 198. O igumenstv' prēpodobnago kirz Savy. Domen-tijan' 204.

IGUMENSTVOVATI, igumenstvujem, impf. vidi igumenovati. Igumenstvuje bēhs v' toj svetoj obitelji. Glasnik. 24, 284. (oko 1420).

IGUMNARIJA, f. kao da znači što i 1. igumenija pod b. — U Daničičevu rječniku: igumnarija, 'cella hegumeni' (ne znam za cijelo jeli to): 'dojd' voda i otnese igumnariju (Vuk, dan. 1, 38 god. 1623).

IGUMNOV, adj. koji pripada igumnu. — Između rječnika u Vukovu i u Daničičevu (igumnov'). Bez igumnova htēnija. Deč. hris. 56. Na igumnov' stolē. 63. Od strane igumnove. Mon. serb. 464. (1454).

IGUŠINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževackom. Livada u Igušini. Sr. nov. 1873. 395.

IGAKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. XVII.

IH, interj. kaže se od veselja, čuda itd. — Od XVI vijeka. Ih, ih, ah, ah, dušice moja, duša mi se vrati. M. Držić 156. Ih! rad bi te prohodila da se ljudi ne b' bojala. Jačke. 7. Ih! kad sam si bila kod mile matere slobodna sam bila! 32.

IHNILAT, m. Ἰχνηλάτης, ime muško, vidi Starine. 2, 261 i dafe.

IHNILATOV, adj. koji pripada Ihnilatu. Drugi Ihnilatov. Starine. 2, 287.

IHTIJAR, ihtijara, m. starac, arap. tur. echtijār. — isporodi ihtijar. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide starac). Pa pogledaj onog ihtijara, štono sjedi kao efendija. Nar. pjes. vuk. 3, 545—546. Pitali kadiju: 'Koliko Vlaha mogu šaiti biti u sudu spram jednoga Turčina?' 'Naj maše stotina, i to da budu ihtijari i prava raja'. Nar. prip. vrč. 219.

Ii, interj. kaže se u čudu. — U Vukovu rječniku: 'ei, ei', interjectio mirantis'.

IJED, IJED-, IJED-, vidi jed, jed-, jed-.

IJEDAN (ijedan), ijednoga (ijednoga, ijednoga), adj. ullus, ikoji, kao korelativ prema nijedan, vidi 2. i pod 4, f, c). — Od XVI vijeka (u dva naj starija primjera idan mj. ijedan, kao tobože po zapadnom govoru). Gdi može sunačce idnu žalos čutit? G. Držić 371. Gdi može sunačce idnoj tmi zavidit? 372. Hoće li, jaoh, sud ijedan na saj svijet, da budu život izgubit? N. Nalešković 2, 120. Jer pjesni od sluga izvrsnijeh imaš ti veće, neg vil druga ijedna na sviti. 2, 122. Jeli se kad ijednoj djevojci ovako nevoja zgo-dila? M. Držić 266. Pri' će se mrkla noć obrnut u bijel dan neg li će ijedan mir od ne bit vik mi dan... D. Rašina 15a. Sve zviri od gora živiće dno mora... pri' neg će ugasit' ijedna moć srgbena naj mašu moć' iskru od moga plamena. 124a. Nije dostojno, pravda neće, ni u ijednoj razlog strani, da se svoj rod majci brani. S. Bobalević 229. Ponizi se većma, nego li se ijedno stvorenje ponizilo. M. Divković, bes. 11b. Dode na uši prisvijetle gospode naše, koja (ako ijedna druga u krstjanstvu gospoda) uzdrži vjeru Isukrstovu. R. Gamašić A1b. Ako bi se koji Poličanin naša' ijednim načinom neviran. Stat. pol. ark. 5, 310. (1662). Štrašit ćemo se bez ijedne sumnje, ako često uzrazmišljamo da nas smrt čeka. B. Zuzeri 5. Niti može na trag igda

su tvoja družina, s kojizijem igrao si se? M. Radnić 240^a.

IGRAVICA, *f. žela igraña*. — U Stuličevu rječniku: 'ludendi desiderium'. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: 'spielgeist; spiellust'.

IGRAVKA, *f. vidi igračica*. — U Jambrešićevu rječniku: 'choraulistria' (vidi igrati pod 1, f).

IGRC, *m. vidi igrač*. — Od XIII vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod igръcъ) u našem jeziku, naj prije u knjigama pisanim crkvenijem jezikom, poslije u nekih pisaca čakavaca XVI i XVII vijeka, i u jednoga pisca Dubrovčanina XVIII, a između rječnika u Belinu (lusor¹ 845^a). To se skazuje od igrecev. Naručn. 94^a. Čudo od jednoga igroa. Transit. 254. Nečist tat, igre, ubijca. Korizm. 80^a. Rufijani, igreci, preljubodej-nici. 84^b. Jeli držan vratiti jedan golemi igre što dobude? B. Kašić, zro. 76. Jeli koji igre svojom igrom, jeli koji pijanac svojom pijanstvom? Đ. Bašić 19. Oni igre pauje samo, kad ga uhiti narača na igri. 151. Među proklestvo na igroce. 264.

IGREN, *adj. koji pripada igri*. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: igrena pjeneznica, 'spielkasse'.

IGRĚTINA, *f. augm. igra*. — U Stuličevu rječniku: 'malus ludus'.

IGRI, *m. pl. selo u Hercegovini u okrugu mostarskom*. Statist. bosn. 230.

IGRICA, *f. dem. igra, obično znači što i igračka pod a.* — *Akc. se mijēna u gen. pl. Igricā.* — Od XVI vijeka. Ako vidiš (u snu) da se biješ s igricami, toj prilikuje napast. Zborn. 128^b. Metn' igricu na iglicu a pesmicu na preslicu. Nar. pjes. vil. 1866. 237. Da ima igricu. L. Milovanov 85. Bradva, sjekira, to su mu igrice. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 184.

IGRIŠTA, *n. pl. mjesto u selu Planinici u okrugu valjevskom u Srbiji*. I. Pavlović. — vidi igrište.

IGRIŠTE, *n. mjesto gdje se igra (obično u značenju kod igrati, I, b), vidi igralište*. — Po čakavskom i kajkavskom govoru igrišće. — Riječ je stara (od XIII vijeka, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod igrište). — Između rječnika u Belinu ('forum aleatorium' 128^a), u Stuličevu (v. igralište), u Vukovu: vide igralište s dodatkom da je stajača riječ i s primjerima iz narodnijeh pjesama: Ja usadi višnu na igrištu. (Nar. pjes. vuk. 1, 860). Dol' po igrištu, po devojačkom. — Mnoga su igrišta. Đ. Baraković, vil. 91. K svakomu igrištu puk vrvi i mali i velici. I. M. Mattei 252. Na igrište de igraju vile. Nar. pjes. petr. 2, 377. 887. — I ime mjestima. a) u Srbiji. aa) selo u okrugu niškom M. Đ. Miličević, kral. serb. 123. — bb) selo u okrugu topličkom. 391. — cc) brdo u okrugu biogradskom. I. Stojanović. — dd) brdo u okrugu kneževačkom Glasnik. 19, 297. — b) Igrišće, selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 85. — c) mjesto u župi blizu Dubrovnika u Dalmaciji. P. Budmani.

IGRIŠTINA, *m. samo u Stuličevu rječniku: nugax, nugator*. — Uprav je augmentativ.

IGRITELj, *m. vidi: Ivañ dan (24 juna) neki zovu i: 'Sveti Jovan igritelj'*. Neki misle, da mu je ovo ime dato za to što je on tako veliki svetac, da na njegov dan samo sunce po tri puta zaigra; a drugi opet za to što je on zaigrao u utrobi majke svoje, kad se ona srela i poljubila sa svetom Bogorodicom. (Iz Rudnika). M. Đ. Miličević, živ.

serb. 2, 13. — Oblik je načinjen po svoj prilici prema krstitej.

IGROHLEPAN, igrohlepna, *adj. koji hlepi za igrom*. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: 'spielsüchtig'.

IGROHLEPLJE, *n. osobina onoga koji je igrohlepan*. — U naše vrijeme u Sulekovu rječniku: igrohlepje, 'spielsucht'.

IGROKOPLE, *n. kople kojijem se udara ili što se baca za igru*. — isporedi žilit. — U jednoga pisca XVII vijeka koji je jamačno sam ovu riječ načinio. Od otajnih slavnijeh štetak s igrokopla. J. Kavašin 277^a. Na rvañah šalivitih pokazase ñih hrabrenstvo u igrokopjih i žilitih. 278^b.

IGROŠ, *m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović 125.

IGROŠANAC, Igrošanca, *m. čovjek iz Igroša*. — U naše vrijeme i kao prezime. I. Stojanović.

IGROVKA, *f. ime žensko*. — Prije našega vremena. Igrovka. S. Novaković, pom. 65.

IGROVODIČ, *m. vidi igrovoda*. — U naše vrijeme. Sad ovi igrovodiči otvori oči i reče svjema. V. Vrčević, ig. 10.

IGROVODA, *m. čovjek koji vodi igru*. — isporedi igrovodič. — U naše vrijeme. Počne sad ovi igrovoda pjskati se po koljenima govoreći. V. Vrčević, ig. 7.

IGRŪKATI, igrŭkām, *impf. dem. igrati*. — U Stuličevu rječniku: 'lusitare'.

IGRUTANOVIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Miloje Igrutanović. Rat. 384.

IGUMAN, igumna i igumana, *m. ἡγούμενος, starešina u pravoslavnom manastiru*. — isporedi igumen. — a- (u starije vrijeme i) može ostati ili ispasti u drugijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. igumānā. — Između rječnika u Mikaljinu (iguman, starešina od manastira, prior, superior¹), u Vukovu: iguman, igumna (igumana) (ἡγούμενος), 'der igumen eines klostera', 'hegumenos coenobii', u Daničičevu (igumān).

a. u prva vremena mj. a ima i (u knjigama pisanim crkvenijem jezikom); kasnije a ostaje samo u nom. sing. i u gen. pl. igumānā. — Od XIV vijeka. Gde je igumān hētenije. Deč. hris. 61. Otroci koji s igumānom na putu gredu. 61. Vyše igumāna panđoktorova. 63. Gde je igumānu zgovorno s zborom. Mon. serb. 98. (1830). Da jest prokleti ot vsēh pravovērnih arhiepiskupj i piskupj i igumān srbisakih. 111. (1821—1836). Meni se činilo da je toga igumna Bog poslao. D. Obradović, živ. 27. Da ni Gospodini Bog pomože arimandrite, igumne... Nar. pjes. vuk. 1, 79. Kod igumna Gagović Agije. 4, 383. Srećan li si, igumne Stefane! P. Petrović, gor. vijen. 101. U čeliji nađe igumna S. Ľubiša, prip. 67. No jur vrijeme rasti se bilo, pa s igumnom oprašta se Luka. Osvetn. 2, 26.

b. a ostaje u svijem padežima. — Od XVII vijeka. Od istočne crkve bogoslovci, ... igumani i arkimandrite. And. Kačić, razg. 207^b. Da podem s jednim igumnom. D. Obradović, živ. 27. Ne boji se daka nijednoga, ni svojega starca igumana. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Igumana Svetogorca Vasa. 2, 448. Pita ñega starac igumana. 3, 72. Dok pogubim do dva igumana. 4, 139. Putuj ti, oče igumane, a ne brini se za manastir. (kazao nekakav kaluder igumanu koji je pred smrt naricao što će manastir bez ñega). Nar. posl. vuk. 267. Pa me bijedom opasala straħ. da sam dao igumanu blago. Osvetn. 1, 38.

1. *ne sna se, pripadaju li ovi primjeri pod a pod b.* Rečeni iguman. Mon. serb. 464. (1454). iman, abbate'. S. Budmani 421^b.

IGUMANIJA, *f.* ἡγουμένη, (ženska) starešina ienskom pravoslavnom manastiru. — *Od xviii eka, a između rječnika u Vukovu: (ἡγουμένη)* 3 oberin in einem kloster, hegumena monarii'. Igumanija, abbadesa'. S. Budmani 421^b. GUMANISATI, igumanišem, *impf.* biti iguman, iiti kao iguman. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* o na vaše mesto dođu kakve kavgagije pak mlu da mi igumanišu. D. Obradović, basn. 861.

GUMANOV, *adj.* koji pripada igumanu. — *među rječnika u Vukovu.*

GUMANSKI, *adj.* koji pripada igumnima, manima. — *U Vukovu rječniku.*

IGUMANSTVO, *n.* igumanska čast. — *ispod igumanštija.* — *U Vukovu rječniku:* 'die heimschaft', munus et dignitas hegumeni'.

IGUMANŠTIJA, *f.* *vidi* igumanstvo. — *U ruzisu xviii vijeka (gdje po načinu kako je preteno reklo bi se da znači: manastir u kojemu iguman).* Igumanštija, abbadija'. S. Budmani 4^b.

IGUMEN, *m.* *vidi* iguman. — *Od prvijeh vremena u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a među rječnika u Stuličevu (v. opat s dodatkom je useto iz brevijara) i u Daničičevu (igumen gumenos').* Za četiri manastira kraljevska uredi 1. Stefan Prvovjencani da se ovako postavlja iman: 'Jegože po pravdi izvoli kraljevstvo, a arhiepiskupu blagoslavljati božestvo, a i davajeti jemu žizle, i celove jeho postavjati jeho igumena' (Mon. serb. 14 god. 1222—28). D. Daničić, rječn. 1, 891. Vašem predteli igumenu. Sava, tip. hil. glas. 24, 176. imenu moleštu se. 179. Sbrah sbror srikyje zemle arhiepiskupa i jepiskupii i iguni i kaznice ... Mon. serb. 99. (1830). Ovy imeny. Deč. hris. 8. Razv komu igumens biva dasta. 56. Gospodstavjuštihi ni od igumna ni od koga libo. 67. i još na nekoliko sta. Prédade carstvo mi igumenom crkvi, obladajuti vsému imenijem monastyrskym. k. duš. pam. šaf. 82.

1. IGUMENIJA, *f.* 1. manastir u kojemu je igumen. — *U Daničičevu rječniku:* 'monasterium cui praeest' igumen': Dečane sazidavši kralj Stefan Dečanski reče ih igumenija, obište mesto črnice on. serb. 91 god. 1380). 'veliku lavru igumenu sv. pravomučenika Stefana' (564 god. 1322). 2. *ključ gdje živi igumen.* — *U Daničičevu rječniku:* 'cubiculum hegumeni'; 'igumeniju' (Glasnik. 70).

2. IGUMENIJA, *f.* *vidi* igumanija. — *U Stuličevu rječniku:* v. opatica s dodatkom da je riječ ika.

IGUMENOV, *adj.* koji pripada igumenu. O povljenji igumenov. Sava, tip. hil. glas. 24, 197. igumenovoju svēstiju. 208.

IGUMENOVATI, igumenujem, *impf.* biti igumen, raditi kao igumen. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom xiii vijeka.* Svetago oca našo molitvoju igumenujuštogo. Sava, tip. hil. sn. 24, 196.

IGUMENSKI, *adj.* koji pripada igumenima. *Imeđu rječnika u Daničičevu (igumenskyj).* igumenskom mēstē. Sava, tip. stud. glas. 156. O postavljenji igumenskom. Mon. serb. (1222—1228).

IGUMENSTVO, *n.* *vidi* igumanstvo. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu:* v. opatstvo s dodatkom da je riječ ruska. Jegda svojim hotēnijem ostavit igumenstvo. Sava, tip. hil. glas. 24, 198. O igumenstvu prēpodobnaago kirz Savy. Domen-tijan 204.

IGUMENSTVOVATI, igumenstvujem, *impf.* *vidi* igumenovati. Igumenstvuje bēht v. toj svetoj obitelji. Glasnik. 24, 284. (oko 1420).

IGUMNARIJA, *f.* kao da znači što i 1. igumenija pod b. — *U Daničičevu rječniku:* igumnarija, cella hegumeni' (ne znam za cijelo jeli to); 'dojđ voda i otnese igumnariju (Vuk, dan. 1, 88 god. 1628).

IGUMNOV, *adj.* koji pripada igumnu. — *Imeđu rječnika u Vukovu i u Daničičevu (igumnov).* Bez igumnova htēnija. Deč. hris. 56. Na igumnov stolē. 63. Od strane igumnove. Mon. serb. 464. (1454).

IGUŠINA, *f.* mjesto u Srbiji u okrugu kneževackom. Livada u Igušini. Sr. nov. 1873. 395.

IGAKOVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xvii.

IH, *interj.* kaže se od veselja, čuda itd. — *Od xvi vijeka.* Ih, ih, ah, ah, dušice moja, duša mi se vrati. M. Držić 156. Ih! rad bi te prohodila da se ljudi ne b' bojala. Jačke. 7. Ih! kad sam si bila kod mile matere slobodna sam bila! 32.

IHNILAT, *m.* Ἰχνηλάτης, ime muško, *vidi* Starine. 2, 261 i dalje.

IHNILATOV, *adj.* koji pripada Ihnilatu. Drugi Ihnilatov. Starine. 2, 287.

IHTIJAR, ihtijara, *m.* starac, arap. tur. echtijar. — *ispoređi* iktijar. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide starac).* Pa pogledaj onog ihtijara, štono sjedi kao efendija. Nar. pjes. vuk. 8, 545—546. Pitali kadiju: 'Koliko Vlaha mogu šaiti biti u sudu spram jednoga Turčina?' 'Naj maše stotina, i to da budu ihtijari i prava raja'. Nar. prip. vrč. 219.

Ii, *interj.* kaže se u čudu. — *U Vukovu rječniku:* 'ei, ei', interjectio mirantis'.

IJED, IJED-, IJED-, *vidi* jed, jed-, jed-.

IJEDAN (ijedan), ijednoga (ijednoga, ijednoga), *adj.* ullus, ikoji, kao korelativ prema nijedan, *vidi* 2. i pod 4, f, c). — *Od xvi vijeka (u dva naj starija primjera idan mji. ijedan, kao tobože po zapadnom govoru).* Gdi može sunačce idnu žalos čutit? G. Držić 371. Gdi može sunačce idnoj tmi zavidit? 372. Hoće li, jaoh, sud ijedan na saj svijet, da budu život izgubit? N. Najšković 2, 120. Jer pjesni od sluga izvrsnijeh imaš ti veće, neg vil druga ijedna na sviti. 2, 122. Jeli se kud ijednoj djevojci ovako nevoja zgo-dila? M. Držić 266. Pri' će se mrkla noć obrnut u bijel dan neg li će ijedan mir od ne bit vik mi dan ... D. Rašina 15^a. Sve zviri od gora živiće dno mora ... pri' neg će ugasiť ijedna moć srgbena naj mađu moć iskru od moga plamena. 124^a. Nije dostojno, pravda neće, ni u ijednoj razlog strani, da se svoj rod majci brani. S. Bobalević 229. Ponizi se većma, nego li se ijedno stvorenje ponizilo. M. Divković, bes. 11b. Dode na uši prisvijetle gospode naše, koja (ako ijedna druga u krstjanstvu gospoda) uzdrži vjeru Isukrstovu. R. Gamašić A1b. Ako bi se koji Poličanin naša ijednim načinom neviran. Stat. pol. ark. 5, 310. (1662). Štrašit ćemo se bez ijedne sumhe, ako često uzrazmišljamo da nas smrt čeka. B. Zuzeri 5. Niti može na trag igda

povratit se za prigledat svoju kuću, svoja imanja, ni stvar ijednu od našijeh ovijeh strana. 21. Bi li se tad iznašla mladica ijedna, da bi se igda pouzdala u crkvah ukazat se, što se ne bi prije kojoj vjernoj drugarici ukazala? 148. O Bože, more li se naći ijedno stvorene tako nemilosrdno, da sebi čini toliku štetu? J. Banovac, razg. 148. Ona je danas žalosnija, nego je igda mogla biti na svitu ijedna majka. 162. Prija nego ijedan posao počmeš. J. Filipović 1, 24^b. Ova su dostojnija nego ijedna druga. 1, 247^b. Prija nego ijedno dobro dilo počmeš činiti, ako hoćeš da je Bogu ugodno, pojdi prija pomiri se s tvojim iskrnīm. 1, 462^a. Za to kraju pomilova nega veće nego bana ijednoga. And. Kačić, razg. 185^a. Brez ijednoga dopuštenja biskupova. A. d Costa 1, 85. Niti ga na to obvezuje ijedan zakon. Ant. Kadžić 27. Brez primaña ijedne plaće. I. J. P. Lučić, nar. 84. Kada brez ijednoga uzroka krivo sudi. razg. 55. Brez ijedne misli svitovne. bit. 38. Ne čuje se glas od zvijeri, niti vidiš ijedne ptice. N. Marči 79. Tko ikad jest vidio ijedan dan? Grgur iz Vareša 87. Ne imam straha već u boju, ni me ustavlja ijedna sila. P. Sorkočević 588^a. Da to car znađe, on bi taj narod pazio, koliko ijedan narod u svojem carstvu. M. Pavlinović, rad. 100. Bez ijedne sumnje. 135. — *I s negatijem glagolom mj.* nijedan. U dubravi u kojoj do sada nije se vidila naj maña dosada ijednoj od vila. N. Najlašević 1, 224. Ovo mjesto plemenito nepodložno ijednoj sili. G. Palmotić 2, 450. Uči Agustin sveti, da nije ijedna stvar toliko moguća za uzdržat nas od svakoga sagriješa, koliko pomñiva miso od smrti. B. Zuzeri 5. Nije čeljadica ijednoga, koje u pameti svojoj goji misli plemenite, da ne žudi ostaviti iza sebe slavnju uspomenu. 8. Isukrst nije ijednu svoju zapovijed toliko glavio ni toliko očitovo. V. M. Gučetić 65. Učahu, da u crkvi ne nahodi se ijedan sakramenat. 118. Gdi ne naodi se ijedna plaća za ovo. I. J. P. Lučić, nar. 81. Ne imadu se radi ijednoga uzroka sjediniti. 84. Neće biti prosto ijednoj od koludrica izaći. 125. — *U jednom primjeru uz* nijedan: Ne davši nikadar, da nidna na sviti diñ može ijedna stvar na dobro iziti. D. Rašina 125^a.

IJU! IJUJ! interj. viče se od vesela. — *U Vukovu rječniku*: juchhe! „io!“

IJUDA, m. *vidi* Juda (*po stslovenskom obliku*). — *U knizi pisanaj crkvenijem jesikom*. Da jest prišten? Ijudē prđetaju i Kainu bratoubijcu. Deč. hris. 66. — *U naše vrijeme narod shvaća i kao da je žensko, a i kao da ih ima više (zar čifuti? čifutke?)*. Kaži pravo, prokleta Ijudo! Nar. pjes. petr. 2, 79. I umrije prokleta Ijuda. 79. Pošetala Prečista pokraj mora studena, sušrele je Ijude: „Šta j' u tebe, Prečista, šta j' u tebe u nedri?“ Odgovara Prečista: „U nedri mi sičan vez“. Al' govore Ijude: „Mi ćemo ga prepočet“. Nar. pjes. vil. 1866. 824.

IJUDEJ, m. *vidi* Judej (*po stslovenskom obliku*). — *U knizi xvi vijeka*. Pri tom ima takajše svaki verni znati, da duh sveti k nijednomu pride i ne bude dan ni jednomu Ijudeju, Turku... Postila. a3^a. Jozef jedan učen Ijudej. h4^b.

IJUDEJSKI, adj. *koji pripada Ijudejima*. — *U knizi xvi vijeka*. Kakova jest ijudejska (*vira*). Š. Buđinić, sum. A2^a.

IJUDIN, adj. (*koji pripada Ijudi*), *čifutski*. Ijudina carice Čifutko! Nar. pjes. petr. 2, 83.

IJUJ, *vidi* iju.

1. IKA, f. *hyp.* Ivana. — *Akc. se mijena u voc. Iko*. — *U Vukovu rječniku*.

2. IKA, f. *ime dvjema selima u Istri*. V. Sablar 507. Prit ti je va Iku. Nar. pjes. istr. 2, 147.

8. IKA, m. *vidi* 2. Iko. — *Akc. se mijena u voc. Iko*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s došatkom da je po istočnom govoru)*. Iko, oči moje! ti polaziš na vojsku. M. Đ. Milčević, let. već. 282.

IKAD, adv. unquam, *vidi* kad i 2. i *pod* 4, f, c). — *ispoređi* igda. — *Dodaju se, kao kod kad, neki glasovi i slogovi na kraju, te može glasiti i* ikadā, ikadār, ikadāre, ikadē itd. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (ikadar, nikadar, nigda, nunquam, neutiquam, nequaquam, haudquaquam), *u Belinu* (ikada, unquam 343^a; ikada, ikadar, aliquando 452^b), *u Voltigijinu* (ikad, ikada, se mai, se una volta, wenn einmahl), *u Stuličevu* (ikad, ikada, ikadar, ikadare, ikadarica, v. igda), *u Vukovu*: ikad (i kad), irgendwann, je, aliquando, cf. igda. — ikad. Dat će Bog da ikad ova mu čud mine... N. Najlašević 1, 255. Ma tko bi ikad mnil? M. Držić 15. Ah! a koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 87. I to li mi ikad svane, da i dan, kao noć, crn mi ostane. 241. Komu veće i u koga ikad tužna da vjerujem, od viteza Korevskoga kad nevjeru ovu čujem? 467. Ako mene ti nepravu u ovom nadeš ikad dilu. G. Palmotić 1, 174. Boje ikad neg nikad. (D). Poslov. danić. 7. Neka se ne nadaju, da će se ikad ikad svršiti. F. Lastrić, ned. 93. Jer se zgodit neće, da nežina sila bi se na rod veće ikad dignut smila. A. Kanižlić, rož. 11. Hajduk težko ikad more privariti koga. V. Došen 239^b. Pače većma nego ikad brinući se. I. Garašin 21. Ako ikad, sad naj lepše vreme jest. J. Bajić, pouč. 1, 75. Jesi li ikad bolju sakovao? Nar. pjes. vuk. 2, 406. Jesi li se ikad prepadnuo? Nar. pjes. petr. 2, 420. Boje je ikad nego nikad. Nar. posl. vuk. 23. Iz ropstva ikad a iz groba nikad. 100. Te je (*kapu*) uz vis baci koliko je ikad mogao. Nar. prip. vrč. 89. Pomole se Bogu, kao ikad, skrušeno. S. Lubiša, prip. 195. — ikada. Tere ću miran bit od sada vas moj vijek veće neg na saj svit ikada živ čovjek. N. Najlašević 2, 95. Ljepša i svjetla u razbludi, neg li ikada, zoro, izljezi. I. Gundulić 70. Sred ovijeh livada skup je onijeh svijeh vila, kijeh ljepos ikada na svijetu je slovila. 77. Mlčim, i ako glas ikada stan žestocijeh muka uteče, od bojazni i od jada dostigne se i prisiječe. 260. Ali, ljepa o gospode, tko će izrijet moć ikada stoti dio hvale tvoje, ke vik svjetlos ne zapada? 268. Tim pastijeri iza stada vojevodom pod ovacim kako hoćeš da ikada udriti se smiju s junacim? 293—294. Ona nami sve što ikada mislit bude na uzdanu sve otkriva. G. Palmotić 1, 250. Ako ikada, sad hrabrena srca budi. 1, 271. Nemilos češ goru sada i opačiju čut privaru neg se mogla čut ikada. 1, 383. Jeli pravo, da ikada sroe ikomu na dar poda djevojčica? 1, 386. Jesi li od vik vika upasiti mogo ikada srećna ovako ljubovnika? 2, 16. Ukažite, ako ikada, na junačko vaše lice, da junačke budu sada odgovoriti i desnice. 2, 401. Nije tega, nije na sviti, ni se može nać ikada. 2, 459. Jeli rasap, jaoh, ikada toliki se učinio? P. Kana-velić, dubrov. 11. Uklonio Bog, da ja ikada tvoj budem. I. Đorđić, ben. 190. Čutjaše divica Marija veću bolest nego je čutila ikada žena na ovomu svitu. M. Lekušić, razm. 121. Nastojte danas više nego ikada, zašto je govorene svima potribito. F. Lastrić, ned. 147. Ma tko bi ikada mogao svršiti faliti i dostojno pofaliti Ivana? od

341. Jes' li, pobre, ikada vidio, kada snižak leti iz oblaka? And. Kačić, razgov. 109^a. Oprativši se što je koje ikada lipše mogla. M. A. Rejković, sat. H3^a. Ko se ikada smrti može plašiti. D. Obradović, basn. 242. A morete li vi ikada virovati? Đ. Rapić 17. Onda je većma ljubio nego ikada. A. Tomiković, gov. 61. Pa ga što je ikada više mogao isprebija. Nar. prip. vrč. 113. — ikadar. Jeli tko na saj svit zamjeril ikadar ovaki gizdav cvit? Š. Menčetić 74. Gospoje, išću stvar, ku ako dotekoh po ki put ikadar, biti ću vesel već... H. Lucić 203. Ako li ikadar slobodna se najti ja budu. 253. Ako si ikadar na ljudsku nevolju svrnula pogled zgar. N. Dimitrović 45. Jeli tko ikadar odslužit mogao najmañi jedan dar? N. Najlašćković 1, 153. Jeste li smješniju (*stvar*) ikadar do danas vidjeli? 1, 260. Što god misli tve ikadar pomisliš sve imiše. D. Rašina 142^b. Koja bi se kripas ali ustrpljenje ikadar moglo naći? A. Gučetić, roz. jez. 178. Niti ikadar veće oćuti muku onu. B. Kašić, in. 52. Što s' ikadar učinio. P. Knežević, muk. 52. — ikadare. Koja (*svjetlost*) ni pomračuje ni se promiñuje ikadare. Š. Budinić, sum. A5^b. Nego da Bog pusti ikadare da izgine jedan človik. I. P. Marki 77. Težih rana kud ćeš ikadare? Osvetn. 2, 60. — ikade. Sad mi podaj, ako ikade. G. Palmotić 2, 120. Pomozi me, ako ikade. I. Đorđić, salt. 90. — *I s negativnijem glogolom mj.* nikad *itd.* ikad. Britka sabja, mač nemili, nijesu moćni ikad bili vaša vladat srca mila. N. Dimitrović 26. Lakat mu ki ne daste ikad vani. J. Kavañin 317^a. Da ikad ne plaćaju harača. S. Rosa 17^b. Ne bi ikad mogao poznati. J. Matović 1. Ne bi se imala ikad dati. I. J. P. Lučić, nar. 29. Ne vidje se vik na svijeti ljepše mnoštvo ikad prije... P. Sorkočević 575^b. — ikada. Ah, ne reci toj se ikada, ah, ne budi vijek istina!... I. Gundulić 9. Pusta i gluha svim planino, već ne dala glas ikada, ah! kako nam ođi sada ti sve veliš neistino! 89. I tva ljeta, Gospodine, skončati se neće ikada. 205. Ke (*djelo*) od mene prije ikada nije se čulo. G. Palmotić 1, 275. I nemili mač ikada ne čini im, da so straše. 2, 472. I od tvoje ruke ikada itko skriti ne može se. P. Kanavelić, iv. 49. Da ti pakal neće ikada u nijednoj udit strani. A. Vitajić, ost. 5. Sve jačine i moguće smijenos nima'u s tijem ikada. J. Kavañin 221^a. Druga tebi nijedna zgoda ugrabiti neće ikada. I. Đorđić, uzd. 180. Spominati hotno dionike svojijeh grijehah, što se ne ima ikada činiti bez očite potrebe. I. A. Nenadić, nauk. 43. Ja od groba neću ovoga ikada se odmaknuti. L. Radić 64. S te nezgode ne bi ikada prava od cara ļubi uzeta. P. Sorkočević 589^b. Carsko ime iz njih srca i pameti zgoda nijedna, nijedno vrime neće ikada moć' izeti. 593^b. — ikadar. Inu stvar neg li mrak ikadar ne vidi. N. Dimitrović 70. Odluka da ga nije vjerit' se ikadar. N. Najlašćković 1, 280. Nije ikadar veće oćutio nijednu stvar putenu. B. Kašić, in. 11. Kose svoje nije ikadar ostrigo. 15. Niti ga moguše posli dignuti iz onoga stana ikadar nijednom molbom. 50. I nije ikadar veće ona žena oćutila onu nemoć. 54. Da ne budete ikadar vi grijeshiti. V. M. Gučetić 8. Čigova slava neće ikadar pomrćati. 149. Er je on vijerni prijatelj i istini, riječ koga kako nije ikadar došla, tako neće ni doć na mañe. Đ. Bašić 10. — ikadare. Ne bi se hotio ikadare dijeliti odovle. B. Kašić, per. 64. Ne hti se ikadare s ñom smiriti. 79. Da naši sinovi ne budu se ikadare porodili. I. P. Marki 68. Nijedna stvar nije ikadare toliko drago došla. 81. — *Kaže se često:* ili (ali, oli)

sad ili ikad (ikada *itd.*), i *hoće se tijem kazati da je sad naj boļa prigoda (osobito kad se zove u pomoć), vaļa da se tu pomiješalo s nikad.* Oli sada, oli ikada priteci mi na po-noć. M. Zoričić, zrc. 41. Ako ćeš me, vod' me dvoru tvome, ali sada ali ikadare. Nar. pjes. herc. vuk. 129. Pomozi, sveti Nikola, sad al' ikada! Nar. prip. vrč. 49. Braćo, jali sada jali ikalare! Osvetn. 3, 101. Pobratime, sad ili ikad pomozi! S. Ľubiša, prip. 50. — *U nekijeh pisaca xviii vijeka stoji bez potrebe u pitanu samo da se ovo jače istakne (uprav po talijanskom jeziku gdje se ovako upotrebljava mai)* Jeli ikad moguće? F. Lastrić, test. ad. 128^b. Tko će biti ikad čedo ovo? svet. 93^b. Što ikad prikaziva ovi san Faraunov? I. J. P. Lučić, razg. 5. Gdi se ikad ovo naodimo? 29.

İKADÂ, İKADÂR, İKADÂRE, İKADÊ *itd.* vidi ikad.

İKAKAV, ikakva (ikakvôga), *adj. makar kakav, vidi kakav i 2. i pod 4, f, c).* — *ispoređi ikaki, ikakov.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bolinu (aliquis' 593^b), u Stulićevu (aliquis'), u Vukovu: ikakav (i kakav), jrgendwie beschaffen', qualiscunque', cf. ikaki.* Tebi Višni dava znati bez ikakve danas tmno G. Palmotić 1, 72. Kripas kad prignuti ikakovj se može tuzi? 2, 470. Bez ikakve tašte slavo. I. Akvilini 326. Bi od iste vojske bez ikakvo svoje krivine ubjen. A. d. Bella, razgov. 25. Iza njih će slijedit bez ikakve sumñe u način zrele voćke iza cvijeca djela sveta i pristojna. B. Zuzeri 5. Bez sumñe ikakve. 244. Pripravio raj nebeski bez ikakva našega dostojanstva. I. A. Nenadić, nauk. 87. Ne htjet mu zla ni pošteñu, ni ikakovj nećovoj stvari. 88. Kojim imamo brez ikakve sumñe virovati. A. Kanižlić, kam. 172. Ali može li se na svitu ikakvo drugo veće zlo najći? uzr. 42. Da mu hoti ñivu brez ikakve plaće pokloniti. E. Pavić, ogl. 51. Boje je ikakvo neg nikakvo. (Z). Poslov. danić. 8. Da svetiña Boļa more u sebi podñiti ikakve naj mañe zloće. M. Zoričić, osm. 26. Što njegda reće bez ikakva razloga puk Izraelski o mani. Đ. Bašić 81. Mogahu se služit mrsnom jestojskom u vrijeme korizmeno bez ikakva grijeha. 34. Ter će slijedit po sve vijeke bez ikakve promjene. 283. Da su ostali bez ikakva ufaña čovječjega. J. Matović 326. Ne učini tebi kip izrizan ni ikakvu priliku, koja je u nebu gori i koja je na zemļi doli. I. Velikanović, uput. 1, 405. Nu cijenāše i ļubjaše bez ikakve mjere. I. M. Mattei 177. Gromoglasnije podvikuje nego ikakva truba. J. Rajić, pouč. 1, 6. Svako dobro brez ikakva zla. B. Leaković, gov. 145. Ne dadu ti groša ni harača ni ikakva trećelova carskog. Nar. pjes. vuk. 4, 484. Poznaješ li druga ikakvoga? 5, 534. Koliko sam te pride vidio toliko ti ikakvo zlo naudilo. Nar. posl. vuk. 146. Koji joj se lepši učini od ikakva na ovome svijetu čoeaka. Nar. prip. vuk. 151. Kad god je ikakvu radñu radila. Nar. prip. vrč. 104. Globili ga bez ikakve krivice. Vuk, poslov. 85. Misli i govori, da je ono sve pokvareno i iz neznāña bez ikakvoga pravila popisano. pism. 22. Da nam predadete isti čas i bez ikakva odlagaña Ružu. S. Ľubiša, prip. 74. Šećepan ga je ļubio preko ikakva Crnogorca. 129. Moj narod je vjeran koliko ikakav narod na svijetu. 230. Trgovina je mimo ikakve grešna i prijeverna. 248. — *S glogolom negativnijem mj.* nikakav. Ne šaje mu ikakvu pomoć ni ļusku, ni andeosku. A. d. Bella, razgov. 100. Ne imaš uzdržati ikakvu zvir. J. Banovac, blagosov. 194. Benedikt ne pridava se ikakvu napastovañu. V. M. Gučetić 211. Ne

žudjet ikakva dobra. L. Radić 40. Koji učiniti ne mogu ikakvo djelo. J. Matović xxviii. Jero se ne može dogoditi ikakva sumnja. 9. Nije ikakva stvar toliko vrijedna. 20. S druge strane ikakva stvar neće imati veću jakost. 118. Ona, ikakvom jer krivinom spomena je ne prikara... P. Sorkočević 591^a.

İKAKÎ, adj. vidi ikakav. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* ikaki (i kaki), vide ikakav. — Ko god opazi u tome ikaku smetnju, neka slobodno kaže. Vuk, pism. 20.

İKAKO, adv. ullo modo, makar kako, vidi kako i 2. i pod 4, f, c). — *isporedi* ikojako. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (ullo modo) i *u Vukovu:* ikako (i kako), auf irgend eine art, ullo modo (s primjerom: Dodi ako ikako uzmožeš). Mogu li i živ bit ikako bez ne ja? M. Držić 94. Tko može ikako na boj poč. G. Palmotić 1, 147. Ja li mogoh ikako vidjeti? I. Đorđić, uzd. 108. Život ikako uzdržati. I. Đorđić, ben. 122. Ako je ikako moguće. F. Lastrić, test. 155^b. Jerbo jesen kad ikako godi. J. S. Relković 339. — *S negativnijem glagolom mj. nikako.* Plam pakleni, koga ikako nije mi ticat, ako me neć ti poticat. J. Kavašin 891^a. Može mi biti oteto imanstvo, zdravlje, čast i život, ali srce ne može ikako. I. M. Mattei 282.

İKAKOV (Ikakovi), adj. vidi ikakav. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (ikakov, 'qualcuno, alcuno' jemand'). Brez straha ikakova. M. Lekušić, razm. 62. Bez sile ikakove. H. Bonačić 38. Bez ikakova našega dostojanstva. 60. Brez ikakove uprave stupiše. I. J. P. Lučić, razg. 67.

İKANE, n. djelo kojijem se iče (ika). — *U Stuličevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.*

İKATI, ičem i ikam, impf. samo u Stuličevu rječniku: v. štucati se komu. — *Po svoj je prilici Stulli uzeo ovu riječ iz ruskoga rječnika (vidi kod ikane); ali može biti da bi se gdje našla i u našem jeziku, isporedi ikavka i icati.*

1. **İKAVAC, ikāvca, m.** (philol.) u naše vrijeme zove se ovako (kod pisaca) čelade što govori zapadnijem govorom, što dakle izgovara negdašnje ā kao i (vidi 1. i, b)).

2. **İKAVAC, ikavca, m.** Fringilla montifringilla L., neka ptica. — *U Šulekovu rječniku:* 'tannen-fink' (Fringilla montifringilla).

İKAVKA, f. vidi podrig. — vidi ikati. — *U Vukovu rječniku:* 'der rülp', 'ructus', cf. štucanje.

İKAVŠTINA, f. južni govor, isporedi ikavac. — *U pisaca našega vremena.* Većinu hrvatskoga naroda, kojemu naj većma sladi ikavština. M. Pavlinović, razg. 76.

İKÎ, vidi kod ikoji.

İKİĆ, m. prezime (po očevu imenu Ika). — *U naše vrijeme.* Steva Ikić. Rat. 411.

İKINDIJA, f. vidi ičindija. Ali beže ikindiju klanja. Bos. prij. 1, 98.

1. **İKO, vidi itko.**

2. **İKO, m.** hyp. Ilija. — *isporedi Ika.* — *Akc. se mijenja u voc.* İko. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je po južnom govoru).* Daleko je, brate, İko. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 81.

İKODIN, m. ime muško. — *Može biti da je postalo od Nikodim (zar İko- mj. niko- radi uroka?).* — *U naše vrijeme.* İkodin Bošković. Rat. 97.

İKODINOVIĆ, m. prezime (po ocu İkodinu). Petronije İkodinović. Rat. 98.

İKOJÂKO, adv. vidi ikako. — *Pomiješano ikoji i ikako.* — *U Vukovu rječniku:* vide ikako s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

İKOJÎ, adj. ullus, quisquam, makar koji, vidi koji i 2. i pod 4, f, c). — *Od xvi vijeka (u dva prva primjera sa starijem čakavskim oblikom iki), a između rječnika u Stuličevu* (aliquis, quidam) i *u Vukovu:* ikoji (i koji) 'irgend welcher', 'quisquam'. Prez. ike jale oli hitrosti. Stat. pol. ark. 5, 278. Bez pomoći iko. I. T. Mrnavić, osm. 49. Iz ovoga iskazaña dovodi se, da ako je ikoja stvar, koja nam more dati koegod zlamene jeli tko određen i obran za raj ili osuđen, to je promotriti, sliša li dragovoljno rič Božju. F. Lastrić, od' 205. Sada vas pitam, jeda vas ima mlogo (da ne rečem ikoji) koji niste još od mladosti naučili koga toga zla običaja. ned. 248. Dolažiše k nemu više, nego ikomu prid nime papi. A. Kanižlić, kam. 78. On nije ostavljao posli smrti svoje ikoga sina. A. Tomiković, živ. 25. Ni sa sumporom ni sa ikojom drugom zapaljivom stvari ne može se združiti. Đ. Popović, poznav. rob. 118. — *U ovom primjeru prijedlog dijeli i od samjenice:* İma se u jutru misa slušati, ako je moguće i po koji način. F. Lastrić, ned. 125.

İKOLI, adv. ikad. — vidi koli, koje. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom.* Kto bo priteka v. otišije ti blagije milosti ikoli (u drugom rukopisu kogda) pogreši? Danilo 810. — *Nejamo je ikole u jednoga pisca xviii vijeka:* Ne dava im mira ikole. M. Lekušić, razm. 163. može biti da pripada amo, ali je veća prilika da stoji grješkomo mj. iole (vaļa da je pisac napisao ihole).

İKOLIK, adj. makar kolik, vidi kolik i 2. i pod 4, f, c). — *Češće se nalodi sredni rod ili adv.* ikoliko. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu:* ikolik (ejusdem (!) magnitudinis), i *u Vukovu:* ikoliko (i koliko) 'irgend eine menge, nur etwas', 'aliquantum'. Pripravni prije svaka podnijeti, nego ikoliko od voje njegove odstupiti. J. Matović 479. Kad je zemļa ikoliko krka. J. S. Relković 214. Nek se brašna ikoliko meće. 302. İmaju li druga ikoliko? Osvetn. 3, 99. — *S negativnijem glagolom.* Ova potanko iziskovati ne prudi ikoliko. J. Matović 18. İmaju se spomenuti vjerni, da se ne imaju ikoliko bojati. 261. Ne ostupa ikoliko od zakona naređena od Boga. 468.

1. **İKON, f.** vidi ikona. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (isporedi 1. ikonija).* Od ikonijeh ili prijelik prepodobnijeh svetih. Š. Budinić, smn. 32b.

2. **İKON, m.** vidi ikona. — *Na jednom mjestu u pisca xviii vijeka koji drugdje upotrebljava oblik ikona.* Ovakvima ikoni ('ikonih') naresio je knigu. A. Kanižlić, kam. 261.

İKONA, f. picta imago, slika (Boļja ili svetaca, ali neki pisci upotrebljavaju ovu riječ u širem smislu kao slika uopće), grč. εἰκών. — *isporedi inkuna.* — *Akc. se mijenja u gen. pl.* İkōnā. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu* (ein heiligenbild, 'icon' (εἰκών)) i *u Daničičevu* (εἰκών). İkony i sssudy. Sava, sim. pam. šaf. 2. Sveštenyh sssudy i ikons i zavěst i kniga. Sava, tip. stud. gļasn. 40, 165. İkonami svetyh i čystnyh obrazy. Mon. serb. 11. (1222—1223). İkone okovane srebrnoms i zlatoms. Deč. hris. 3. U seoskom mjestu od Kozara ima ikone Gospojine. J. Kavašin 818^a. Častno te svi štujemo, ikoni se kļaňajūči. P. Knežević, pism. 101. Sa svetih ikona. A. Tomiković, živ. 202. I ikona

vetoga Jovana. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Sve od lata krsti i ikone. 3, 66. Iz ikonah suze uda- iše. 3, 71. Jesu divne ikone i krsti. Pjev. crn. 23^a. Iz jednoga drva ikona i lopata (biva). Nar. posl. vuk. 99. Ikone po crkvama i po ma- nastirima. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *U širem mišlu*. Ikone i figure tako napisate. I. Jablanci 6. U priloženoj ikoni. 48. i *metaforički*. Ovi- ju dvojice, kaono na pridvorju izkazaņa moga, dvi kone prid oči štioća stavjam. A. Kanižlić, kam. 1. Služio sam se perom Davida u ispišanju ikone oćija. 6. Svaki je svoj ikonopisac, ikona jest život. 18.

IKONICA, *f. dem.* ikona. — *Između rječnika i Vukovu i u Daničičevu*. Ikonica jedna srebrna. Pom. sr. 2, 49—50. (1406). Jedna ikonica zlata. 6. (1407). U ruci joj sveta ikonica. Nar. pjes. Merc. vuk. 21.

IKONIĆ (*uprav* Ikonić), *m. prezime* (po majci Konji). — *U naše vrijeme*. Petra Ikonica iz Vakućana. Glasnik. II, 1, 154. (1808). Mladen konić. Rat. 385.

1. **IKONIJA**, *f. vidi* ikona. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (isporedi 1. ikon)*. Svete i bla- ročastne ikonije. Š. Budinić, sum. 32^a.

2. **IKONIJA**, *f. Ikonija*, ime žensko. — *Od rije našega vremena, a između rječnika u Vu- kovu (Iconia)*. Ikonija. S. Novaković, pom. 65. Palila se dilber Ikonija. Nar. pjes. vuk. 1, 565. Vo ću li me, ljubio Ikonija? 2, 169.

IKONIK, *m. čovjek koji radi ikone*. — *Jedan ut u knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale Daničičevu rječniku (ikononiki, fictor)*. Iko- niki i mramorniki iz Carigrada privede. Glasnik. O, 259. (xvi vijek?).

IKONOBORAC, ikonoborca, *m. jedan od ras- colnika koji su (VIII i IX vijeka u Grčkoj) držali la je grijeh častiti ikone, i uništavali ih*. — *Po rčk. εἰκονομάχος (vidi i ikonomački)*. — *ispo- edi ikonoklast*. — *Od XIV vijeka u knjigama pi- anima crkvenijem jezikom (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. 2 kod ikonoborac)*, i *kasnije u dva nisa xvi i XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu: 'iconoclastes' (s dodatkom da je riječ ruska)*. Bi osudjen grēh eretika ikonoborac. Š. Budinić, sum. 88^a. Krivovirci nazvani ikono- borci. A. Kanižlić, kam. 16.

IKONOBORSKI, *adj. koji pripada ikonobor- ima*. Hoće zapovidati protivu herežije ikono- mačke aliti ikonoborske. K. Pejkić 24. Suproti riovirstvu ikonoborskomu. A. Kanižlić, kam. 4.

IKONOBORSTVO, *n. osobina (vjera) ikono- oraca*. — *U rukopisu xvi vijeka (vidi F. Mi- lošić, lex. palaeoslov. 2 kod ikonoborstvo)* i *u ednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika i Stuličevu s dodatkom da je riječ ruska*. Ca- ica odluči ikonoborstvo iskoreniti. A. Kanižlić, am. 16.

IKONOKLASKI, *adj. koji pripada ikonokla- tima*. — *Uprav bi bilo ikonoklastski, ali ts spada (u prvom primjeru stoji grješkom ikon- latski)*. Skončaju herežiju ikonoklastsku. K. Pejkić 3. Da dospije herežiju ikonoklasku. S. Badrić, ukaz. 26. Krivovirstvo ikonoklasko. A. d. Costa 1, 15.

IKONOKLAST, *m. εἰκονοκλάστης (koji lomi kone), vidi ikonoborac*. — *U nekim pisaca XVII XVIII vijeka*. Protiva ikonoklastom odlučeno. 3. Kašić, rit. 76^a. Posla četiri poklisara u Rim api iskajući od nega poklisare apostolske protivu heretikom ikonoklastim. K. Pejkić 28. Protiva

heretikom ikonoklastim. S. Badrić, ukaz. 25. Pro- tiva ikonoklastom. A. d. Costa 1, 177.

IKONOM, *m. οἰκονόμος, jedan od starešina u pravoslavnom manastiru*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Dani- čičevu (ikonom, οἰκονόμος, crkveni starješina mladi od igumna i bašte)*. Dohjaju, ikonomu i parikonomu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 207. Iže su u metohijah ikonomi manastrekih sel. 214. O ikonomēh metohijskyh. tip. stud. glasn. 40, 170. Kęgi pohodi ikonom kralju. Mon. serb. 63. (1298—1302). Otz inyh hoteštih byti vz tom monastyri starjšinam, rekše igumena i bašte i ikonoma i eklisijarha. 79. (1802—1821). Ni arshiepiskops ni jepiskops ni kojire igumens ni kojire vlastelins ni čelniki ni ikonoms. Deč. hris. 63. Da im nēst suda razvē prđs kralēm i prđs ikonomom nastoještims. Mon. serb. 128. (1836—1847).

IKONOMAČKI (*trebalo bi da je ikonomački*), *adj. koji pripada ikonomasima (od grč. εἰκονο- μάχος, vidi kod ikonoborac)*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Hoće zapovidati protivu herežije ikonomačke aliti ikonoborske. K. Pejkić 24.

IKONOMOV, *adj. koji pripada ikonomu*. Po ikonomovu ustavljeniju. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169.

IKONOMOVATI, ikonomujem, *impf. biti iko- nom, raditi kao ikonom*. Igumenovati ili ikono- movati. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. tip. stud. glasn. 40, 164.

IKONOMOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 248.

IKONOMSTVO, *n. osobina, čast onoga koji je ikonom*. V ikonomstvo postaviti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157.

IKONOPISAC, ikonopisca, *m. čovjek koji radi (piše) ikone, slikar*. — *U starijim knjigama pi- sanima crkvenijem jezikom (vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov. 2 kod ikonopisac)*, i *u jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (pictor)*. I s soboju ikonopisci i mramorniki iz Carigrada privede. Starine. 10, 54. Svaki je svoj ikonopisac, ikona jest život. A. Kanižlić, kam. 18. Bijaše Metodijo glasoviti ikonopisac. 145. Slikaoći iliti ikonopisci. 224.

IKONOPISAČICA, *f. žensko čelade kao ikono- pisac*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'quae pingit'*.

IKONOS, *m. daska ili drugo što na sidu na čemu je nasloņena ikona (što nosi ikonu)*. — *U Vukovu rječniku: 'die leiste an der wand, die dem heiligenbilde zum fussgestelle dient', icono- phorus (?)*.

IKONE, *n. vidi* ikona. — *U Stuličevu rječ- niku: 'imago, simulacrum, effigies, pictura'*. — *nepoudano*.

IKOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 107.

IKRA, *f. riblja jaja (i posofena)*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslon., pol. ikra, rus. икра, češ. jikra*. — *Uprav je kolektivni supstantiv, ali u nekim rječnicima ima samo plur. ikre, is čega se vidi da oni pisci (rječnikā) nijesu tako shvaćali ovu riječ, a u Stuličevu je rječniku is- rijekom kazano da je ikra jedno riblje jaje*. — *Između rječnika u Mikasinu: ikre, jaja od ribe, 'pinnae' (sic), u Belinu (ikre, bottarga, specie di salame fatto d'ova di pesce', 'ova piscium sa- lita' 145b), u Bjelostjencu (ikre, 'ova piscium'), u Voltigijinu (uova di pesci, 'fischrogen'), u Stu- ličevu (ovum piscis; samleti na ikru, 'crasse mo-*

svetoga Jovana. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Sve od zlata krsti i ikone. 3, 66. Iz ikonah suze udariše. 3, 71. Jesu divne ikone i krsti. Pjev. crn. 223^a. Iz jednoga drva ikona i lopata (biva). Nar. posl. vuk. 99. Ikone po crkvama i po manastirima. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — U širem smislu. Ikone i figure tako napisate. I. Jablanci 46. U priloženoj ikoni. 48. i *metaforički*. Ovi su dvojice, kaono na pridvorju izkazana moga, dvi ikone prid oči štioća stavjam. A. Kanižlić, kam. x. Služio sam se perom Davida u ispisađu ikone Focija. 6. Svaki je svoj ikonopisac, ikona jest život. 18.

IKONICA, *f. dem.* ikona. — *Između rječnika u Vukovu i u Daničićevu*. Ikonica jedna srebrna. Spom. sr. 2, 49—50. (1406). Jedna ikonica zlata. 56. (1407). U ruci joj sveta ikonica. Nar. pjes. herc. vuk. 21.

IKONIČ (*uprav* Ikoničić), *m. prezime* (po majci Ikoniji). — *U naše vrijeme*. Petra Ikonica iz Nakučana. Glasnik. II, 1, 154. (1808). Mladen Ikončić. Rat. 985.

1. **IKONIJA**, *f. vidi* ikona. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (isporedi 1. ikon)*. Svete i blažostasne ikonije. Š. Budinić, sum. 32^a.

2. **IKONIJA**, *f. Ikonía*, ime žensko. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (Iconia)*. Ikonija. S. Novaković, pom. 65. Falila se dilber Ikonija. Nar. pjes. vuk. 1, 565. No ču li me, ljubio Ikonija? 2, 169.

IKONIK, *m. čovjek koji radi ikone*. — *Jedan put u knji pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (ikononik, 'fictor'). Ikoniki i mramorniki iz Carigrada privede. Glasnik. 10, 259. (xvi vijek?).

IKONOBORAC, ikonoborac, *m. jedan od rascolnika koji su (VIII i IX vijeka u Grčkoj) držali da je grijeh častiti ikone, i uništavali ih*. — *Po grčk. εἰκονομάχος* (vidi i ikonomački). — *isporedi* ikonoklast. — *Od XIV vijeka u knjigama pisanim crkvenijem jezikom* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ikonoborac), i kasnije u dva pisca XVI i XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu: 'iconoclastes' (s dodatkom da je riječ ruska). Bi osuđen grēh eretika ikonoborac. Š. Budinić, sum. 88^a. Krivovirci nazvani ikonoborci. A. Kanižlić, kam. 16.

IKONOBORSKI, *adj. koji pripada ikonoborcima*. Hoće zapovidati protivu herezije ikonomačke aliti ikonoborske. K. Pejkić 24. Suproti krivovirstvu ikonoborskomu. A. Kanižlić, kam. 4.

IKONOBORSTVO, *n. osobina (vjera) ikonoboraca*. — *U rukopisu xvi vijeka* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ikonoborstvo) i u jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu s dodatkom da je riječ ruska. Carica odluču ikonoborstvo iskoreniti. A. Kanižlić, kam. 16.

IKONOKLASKI, *adj. koji pripada ikonoklastima*. — *Uprav bi bilo ikonoklastski, ali ts ispada (u prvom primjeru stoji grješkom ikonoklastski)*. Skončaju hereziju ikonoklastsku. K. Pejkić 28. Da dospije hereziju ikonoklastsku. S. Badrić, ukaz. 26. Krivovirstvo ikonoklastsko. A. d. Costa 2, 15.

IKONOKLAST, *m. εἰκονοκλάστης* (koji lomi ikone), *vidi* ikonoborac. — *U nekih piscu XVII i XVIII vijeka*. Protiva ikonoklastom odlučeno. B. Kašić, rit. 76^a. Posla četiri poklisara u Rim papi iskajujući od nega poklisare apostolske protivu heretikom ikonoklastim. K. Pejkić 28. Protiva

heretikom ikonoklastim. S. Badrić, ukaz. 25. Protiva ikonoklastom. A. d. Costa 1, 177.

IKONOM, *m. οἰκονόμος*, *jedan od starešina u pravoslavnom manastiru*. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu* (ikonoma, οἰκονόμος, crkveni starješina mladi od igumna i bašte). Dohsjaru, ikonomu i parikonomu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 207. Iže su u metohijah ikonomi manastyrskih seli. 214. O ikonomēh metohijskyh. tip. stud. glasn. 40, 170. Kęgi pohodi ikonoma kralju. Mon. serb. 63. (1298—1302). Otę inyh hoteštih byti vę tomę monastyri staręšinamę, rekęse igumena i bašte i ikonoma i eklesijarha. 79. (1802—1821). Ni arshijepiskops ni jepiskops ni kojire igumens ni kojire vlastelins ni čelniks ni ikonoma. Deč. hris. 63. Da imę nęstę suda razvę prędę kraljemę i prędę ikonomomę nastoještımę. Mon. serb. 128. (1836—1847).

IKONOMAČKI (*trebalo bi da je ikonomački*), *adj. koji pripada ikonomasima* (od grč. οἰκονόμος, *vidi* kod ikonoborac). — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Hoće zapovidati protivu herezije ikonomačke aliti ikonoborske. K. Pejkić 24.

IKONOMOV, *adj. koji pripada ikonomu*. Po ikonomovu ustavljeniju. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169.

IKONOMOVATI, ikonomujem, *imperf. biti ikononom, raditi kao ikononom*. Igumenovati ili ikonomovati. Sava, tip. hil. glasn. 24, 205. tip. stud. glasn. 40, 164.

IKONOMOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 248.

IKONOMSTVO, *n. osobina, čast onoga koji je ikononom*. Vę ikonomstvo postaviti. Sava, tip. stud. glasn. 40, 157.

IKONOPISAC, ikonopisca, *m. čovjek koji radi (piše) ikone, slikar*. — *U starijim knjigama pisanim crkvenijem jezikom* (vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ikonopisac), i u jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (pictor). I sę sobju ikonopisci i mramorniki iz Carigrada privedę. Starine. 10, 54. Svaki je svoj ikonopisac, ikona jest život. A. Kanižlić, kam. 18. Bijaše Metodijo glasoviti ikonopisac. 145. Slikaoci iliti ikonopisci. 224.

IKONOPISAČICA, *f. žensko čefade kao ikonopisac*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'quae pingit'.

IKONOS, *m. daska ili drugo što na sidu na čemu je nasloņena ikona (što nosi ikonu)*. — *U Vukovu rječniku*: 'die leiste an der wand, die dem heiligenbilde zum fussgestelle dient' 'iconophorus (?)'.

IKONE, *n. vidi* ikona. — *U Stulićevu rječniku*: 'imago, simulacrum, effigies, pictura'. — *nepouzdano*.

IKOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 107.

IKRA, *f. riblja jaja (i posojena)*. — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav., pol. ikra, rus. икра, češ. jikra. — *Uprav je kolektivni supstantiv, ali u nekim rječnicima ima samo plur.* ikre, *is čega se vidi da oni pisci (rječnikā) nijesu tako shvaćali ovu riječ, a u Stulićevu je rječniku izrijekom kazano da je ikra jedno riblje jaje*. — *Između rječnika u Mikaljinu*: ikre, jaja od ribe 'pinnae' (sic), u Belinu (ikre 'bottarga, specie di salume fatto d'ova di pesce', 'ova piscium salita' 145^b), u Bjelostjencu (ikre 'ova piscium'), u Voltigijinu ('uova di pesci', 'fischrogen'), u Stulićevu ('ovum piscis'; samjeti na ikru, crasse mo-

gubit ili dobit oni budu, rijet je trijebi, da svakako ima to bit s obje strane koris tebi. 502. 'Ti bi izgubio s obje strane, ili goru carstvo primi, u dobiti ili ostane. 502. Ja, il' spim ili bdim, govorim u sebi. M. Gazarović 111b. Trijeba je da se majka smiri, ili hoće ili neće. G. Palmotić 2, 125. Ili hoćeš ili nećeš, smrt tebi bliža nego cijeniš. B. Zuzeri 71. Da čašu od smrti koju nam je trijeba popit, ili hoćemo ili nećemo, od sadara počnemo razsladivati. 881. Nije drugo, ili hoćemo ili nećemo, vaša svaka podnit. J. Banovac, pripov. 111. Ili jidem, ili pijem, ili što drugo činim, vazda mi se čini da mi u srcu zvonu ona strašna trubla. J. Filipović 1, 145a. Ili ja pripovijadam, ili Boga molim, ili spavam, ili blagujem, dionik sam svi misa. 1, 196a. Prvu milos svakomu udjeliva, ili je pita, ili je ne pita. Đ. Bašić 77. Zato ili ste sagriješili, ili niste, imate sveđ stat u strahu. 121. Ne bi jih (*grihe*) mogao (*ispovidnik*) ni po jedan način otkriti, ili je još živ pokornik ili je pošao s ovoga svita. Ant. Kaddić 816. Ili blagujete ili pijete, ili što drugo činite, svaka na slavu Božju činite. I. Velikanović, uput. 1, 884. Dake put ili je živa, ili je mrtva, po sebi je sveđ potištena stvar. A. Kalić 106. Živo mi je čedo pod pojansom; ili bude muško, il' devojka, tebe vaša častiti gospodu. Nar. pjes. vuk. 2, 639. Nego je djevojka moja, ili ti se hoće ili neće. Pravdonoša. 1852. 88. — c) *glagol je u optativu (part. perf. act.). vrlo često. aa)* ili ne stoji pred prvom rečenicom. Bila il' ne bila ovo istina od ctrova tilesnoga, imamo znati da je vična istina i prava od otrova duhovnoga. F. Lastrić, ned. 259. Šalio se, il' se ne šalio, ne bi mio, kao što si bio. Nar. pjes. vuk. 1, 265. Dao bi mu polovinu carstva, bio žežon ili neožežen. 1, 627. — bb) *češće stoji ili i pred prvom rečenicom.* Il' mu niova ispovid bila od cilu godinu dana, il' od nedilju, il' od jedan dan, sve mu je jednaka. F. Lastrić, ned. 97. Il' mu dakle iskrni imao dobrotu, poniženstvo... i ostale kriposti duhovne; il' dostojanstvo, blago, snagu... i ostale izvršnosti tilesne i vrmenite, sve su ovo sve darovi Božji. 110. Ako se zakuneš svrhu laži, il' mu bilo u maskari, il' u inadu ispraznu, il' kako mu drago, uvijek je smrtni grih. 115. Žene koje utuše dijete u utrobi svojoj povojno, il' mu to učinile po likarijama otrovnim i travama jidući i pijući štogod na tu svrhu, il' mu prigibajući se priko štagod... 140. Još više, il' mu to nima izašlo za rukom il' ne izašlo, sa svim tizim sagrišile su. 141. Uzima se tuđe s kamatom, zašto što se dade u zajam brez tvoje štete, a stvar od sebe nije plodna, ne more se ništa više uzet, neg samo glavno, il' mu bile jaspere il' druga stvar u sebi neplodna. 158. Ali si ti dužan platiti štetu, il' mu učinio tvoj mladi ili tvoje živinče. 159. Ah! da bi ti ovo ogledalo imao prid očima u svakim suprotivštinama, il' mu one došle od Boga, il' od iskrnoga. 198. Ako li pak želiš učiniti dobro, il' mu bilo tilesno, il' duhovno. 292. Il' mu ti činio lemozine, postove, il' mu ti imao lipotu, jačinu, bogastvo, sve je od Gospodina, sve on čini, ne ti. 829. Da odgovoriš na ona, ili bila istinita ili ne bila. A. Kanižlić, kam. 97. Evo odgovora, ili ti razumio, ili ne razumio. 179. Vjera je jedan dar Božji i jedno svrhunaravno prosvijetleše s kojom čovjek prosvijetljen sa tvrdo vjeruje koja su nam po kršćanskoj pravovjernoj crkvi za vjerovati prikazana, ili ona pisana bila, ili ne. E. Pavić, jesgr. 12. Neka je zadosta ovo reći, da je odveć malo bogoslovaca, koji mene da je bila u prvašna

vrmena naređivana pokora očita za same sve grihe smrtnne, ili mu ovi očiti ili skroviti bili. I. Velikanović, uput. 8, 99. Ima se za ni moliti Bog, ili dobri ili zli bili. 8, 196. Ili blagovali ili pili ili štogod činili, sva na slavu Božju činite. B. Leaković, gov. 225. Il' umrla, ili prebojela, ja ne mislim vaša snaha biti. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Ili se sapunilo il' ne sapunilo, vaša mi te jesti kad sam za te novce dao. Nar. posl. vuk. 102. — *amo pripadaju i ovi primjeri u kojima je glagol izostavljen:* Ne plakat, ili kćeri ili sinovi. M. Držić 229. Druga vrsta zove se zlo od pokaraña, i ovo jesu svekolike suprotivštine, koje se podnose na ovom svitu: il' mu s neba, kako zla vrmena, il' mu po nesrićnu događaju, kako pogoreñe. F. Lastrić, ned. 218. Ili jaje kamenu, ili kamen jajetu (prikučio, sve jedno, jaje će se razbiti te razbiti). Ili lonac o kršu, ili krš o loncu (udario), loncu kami svakojako! (U Crnoj Gori). Ili loncem o kamen, ili kamenom o lonac, teško loncu svakojako! Ili mala ili velika (bila) nevjesta, hoće se svatovi (i trošak). Nar. posl. vuk. 102. — d) *glagol je u inf. (može biti i kopula je s nime, vidi naj zadnji primjer).* Ili ti tužiti, ili ne, tužbe tve neće mi odniti me slatke zabave. I. Gundulić 110. Il' vam virovat, il' ne virovat, ja vam kažem. F. Lastrić, od' 77. Il' ti karat', il' ne karat', ne vratih se ja. Nar. pjes. vuk. 1, 296. — Niti bi nam nikad dosadilo, ili je govoriti, ili je poslušati. Grgur iz Vareša 50. — e) *prigoda ili način isriče se adverbima ili drugijem riječima s adverbijalnijem smislom:* Nitko ne može činiti dilo od meštra od skule, ili očitno, ili osobito. M. Bijanković 144. Il' je u malu, il' veliku, sobom nosi svoju sliku. J. Kavañin 844a. Po obluženju ili pristupjenju od zakona imamo bit sudeni. I. Đorđić, salt. 57. Čineći drugomu štetu po koji mu drago način nepravedno il' mu na sudu il' brez suda. F. Lastrić, od' 76. Doode vam nevoje mučne za podnositi se i teške, i podnosite ih, il' mu ote il' neote. 121. Evo dakle u jednom dilu jednoč učinenu il' mu pomišljenem, il' ričju, il' činjenem, more čovik više vrsta od griha učiniti. ned. 55. Odkud godi dođe, il' mu s neba, il' od ljudi slije, il' od živina. 294. Il' ti tako, il' ovako, ti si moja svakojako, il' ti tamo, il' ovamo, ti si moja, od' ovamo. Nar. pjes. vuk. 1, 485. Koji li je zaboravljao, il' u strahu il' u stidu, il' u svome sagriješenuju. Vuk, živ. 78.

f. *rečenicama ili riječima koje veže ili kažu se usroci s jednoga od kojih može biti ono što je u glavnoj rečenici. ovo se razlikuje od snačena kod e i tijem što rečenice ili riječi s ili stoje poslije glavne rečenice. ili u svijem primjerima stoji i pred prvom rečenicom ili riječju. a) usrok se izriče konjunkcijama jer, zašto itd.* Svaka sriča i zgoda od Boga dolazi, ili jer Bog tako hoće ili dopušta. J. Banovac, pripov. 101. — *mj. prvoga ili ima ali.* Kanunici koji su stekli čast od svitloga imenovanja, ali zašto su bili upisani u dilo od dijakov prvoga reda, ili zašto se zavežuju jačje od ostalih. M. Bijanković 111. — b) *nema druge konjunkcije osim ili i glagol stoji u indikativu (ispoređi e, b)).* Netom vidjeh obraz mili, netom začuh riječ međenu, mē se od mene srce odili, moja odluka stara uvenu: ili me ovo nerazložna nēka žēla veže i hita kojoj srca sva podložna umrljeh su ljudi od svita; ili Višnji zgor odredi, da s vitezom nijednime ne sklopi se i ne slijedi vjera moja neg li s nime. G. Palmotić 1, 41. Ne dođe dragi, ne dođe! ili mu konic oronu, ili ga glava zabole, ili mu majka ne dade. Nar. pjes. vuk. 1, 224. Otišla

Dubrovnik. Ili vam čemo vsako lēto pisati o dohotku o Milišinu koga mu ste davali vazda i ocu mu i strēcu? Dajto mu mogoriš što je negovz dohodak i vsako lēto. Spom. sr. 2, 88. (1898).

c) jedan pisac čakavac xvi vijeka upotrebljava ili posve kao li u samostalnom pitanju. Reče nima: 'Ili verujete da to mogu vam učiniti?' Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12^b. mat. 9, 28. Ili jest slobodno razdiliti se sa ženu svoju? 1, 28^b. mat. 19, 8. Ili ne odriši svaki od vas vola svoga? 1, 103^a. luc. 18, 15. Pitahu: 'Ili jest Simun ovde na stanu?' 1, 187^a. act. ap. 10, 18. Ili moremo znati, kakov jest ta tvoj novi nauk? 1, 199^b. act. ap. 17, 19. Ili mi je slobodno k tebi govoriti? 1, 207^b. act. ap. 21, 97. Reci meni: 'Ili si ti Rimljanin?' 1, 209^a. act. ap. 22, 27. Ne znam, ili sam koga inoga krstil. 2, 27^b. paul. 1cor. 1, 16. Sudite vi sami, ili jest podobno da žena gologlava Boga moli. 2, 89^a. paul. 1cor. 11, 13. h. na jednom mjestu xviii vijeka ili znači što ako, ako li, isporadi li. S tvojim krajom ti govori, al' mi vrata sad otvori, ili mi ih ne otvoriš, sad u ognju vas izgori. S. Margitić, ispov. 192.

ILIBAŠIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 78.

ILIC, m. prezime. — xiv vijeka. Miho Ilica. Deč. hris. 22.

1. ILICA, f. glavna ulica u Zagrebu. — Po svoj prilici postaje od il.

2. ILICA, f. visoka kosa više Kaldreme, Tiškovca i Drenovca u Lici. M. Medić. — isporadi 1. ilica.

3. ILICA, m. dem. Ilija. — Može biti s različnijem akcentima. Ilica (uprav Ilijica). u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. i u Vukovu rječniku (Ilijica). Ilica. u Dobroselu. M. Medić.

ILIČANI, m. pl. selo u Bosni u okrugu baño-lučkom. Statist. bosn. 94.

ILIČANIN, m. prezime. — U naše vrijeme. Trifun Ilićanin. Rat. 177.

ILIČITI, iličim, impf. imitari, raditi kao ko drugi, raditi sa kim drugim. — Samo u Voltigijinu rječniku: 'imitare, contraffare', nachahmen'.

ILIČKO, m. ime muško, uprav dem. Ilija. — U Vukovu rječniku. — Kao prezime već xvi vijeka. S Stanošem Iličkom. Mon. croat. 294. (1595).

ILIĆ, vidi Ilijč.

ILIČI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 202. — Biće isto i na ovom mjestu: Sahodio u selo Iliče. Nar. pjes. juk. 455.

ILIFANKA, f. slatka omalena žuta i rumena jabuka (u Vuci). B. Šulek, im. 118.

ILIGA, f. tur. ylyga, toplica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('das warme bad', 'thermae', cf. baňa, toplica). Ne plaši pod križom tvoje nevoje, nego pusti da ti se rekne, da jurve goriš u onoj znojnoj iligi muka pakleni. Đ. Rapić 178. — I kao ime mjesta. a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 114. — b) mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Livada u Iligi. Sr. nov. 1865. 890.

ILIGAR, m. čovjek koji drži iligu. — U Vukovu rječniku: 'der bader', 'balneator'.

ILIGAREV, adj. koji pripada iligaru. — isporadi iligarov. — U Vukovu rječniku.

ILIGAROV, adj. vidi iligarev. — U Vukovu rječniku.

ILIJ, m. Elias, (jevrejsko) ime naj glasovitijega israelskoga proroka koga crkva hrišćanska

(i kršćanska) slavi kao sveca i svetkuje 20. ga julyja, i često se upotrebljava kao ime muško. — Od grč. *Ἰλίας*. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu i u Daničićevu. a) o proroku i svecu. Da tko si ti? jesi li ti Ilija? Bernardin 8. joann. 1, 21. Pride Ilija u Berzabu žudijsku. 80. 3reg. 19, 8. Posla svetomu Ili(ji). M. Divković, nauk. 47^a. Vi ste Ilije kola ognjena. J. Kavašin 525^b. Veliki prorok s. Ilija Tesbićanin. F. Lastrić, od' 842. Ilija, koji s kočijom ognjevitom bi odnesen u nebo. J. Matović 68. Do podne Alija, od podne Ilija. (Vele Srbi zakona turskoga u Bosni za Ilijin dan, jer ga i oni svetkuju). Nar. posl. vuk. 67. Od svetoga Ilije sve haljine milije. 285. — pošto dan svetoga Ilije spada u vrijeme naj veće jetne žege, te ako biva kiša, ujedno je i oluja s gromovima i muňama (tako da postije može biti i hladnije vrijeme, osobito po starom stilu, vidi sprijeda drugi primjer iz narodnijeh poslovia), narod naš shvaća kao da sveti Ilija (kao nekadašnji slavenski mitološki bog Perun) ima u svojoj oblasti gromove i muňe: Kada sveci blago podjeliše, Petar uze vince i šenicu, i ključeve od nebeskog carstva, a Ilija muňe i gromove. Nar. pjes. vuk. 2, 2. ili on gromove, a Blažena ili Ognjena Marija (vidi blažen, 1, a) pri kraju muňe (radi razlike između groma i muňe vidi kod grom): Sveti Petar i apostol Pavle ev' uzeše puňe i šenicu, svet' Ilija groma nebeskoga, a Marija muňu i strijelu. Nar. pjes. vuk. 4—5. Ilija ih gromovima gada, a Marija muňom i strijelom. 2, 5. Ni Iliju koji gromom bije, ni Mariju koja muňom pali. 2, 206. zato se sveti Ilija zove gromovit i gromovnik: Nemoj gromom, gromovit Ilija! 1, 169. Al' govori Blažena Marija: 'A moj brate, gromovnik Ilija!' 2, 1. vidi daje kod gromovnik, b primjer iz Vukova rječnika u kojemu se može također vidjeti, zašto je u ovom primjeru sv. Ilija 'kočijaš': Falila se zvijezda danica: 'Oženiću sjajnoga mjeseca, isprosiću muňu od oblaka, okumiću Boga jedinoga, djeveriću i Petra i Pavla, starog svata svetoga Jovana, vojvodu svetoga Nikolu, kočijaša svetoga Iliju'. Nar. pjes. vuk. 1, 155. vaja da je drugi uzrok s kojega se ovako misli i govori, ono što se kaže u svetome pismu kako se Ilija usdigao put nebu na ognjenijem kolima. s toga što grom češće udara u vrhe planina i glavica, po ovijem se nalaze crkvice posvećene svetomu Iliju, te i mnogi vrši od toga dobivaju ime, vidi kod Ilijin, c). — nejasno je zašto se u pjesmama sv. Ilija zove mironosna vojvoda: Na hnoj svetac počiva, sveti otac Nikola, k nem' dolazi Ilija mironosna vojvoda. Nar. pjes. vuk. 1, 184. — b) kao ime muško, uopće. Ilija. Mon. serb. 12. (1222—1228). Čefalija Ilija. Spom. sr. 2, 5. (1825). Ilija. Deč. hris. 8. 40. 75. Ilije Prđojevića. Spom. sr. 2, 81. (1888). Ilija Saraković. Mon. serb. 240. (1999). Ilija Dedović. Mon. croat. 188. (1502). Lijep Ilija od Gruboňa. J. Kavašin 125^a. U Ilije, u didije, lijepa je šti. Nar. pjes. vuk. 1, 857. Jedno mi je Smilanić Ilija. 3, 148. Ono ti je Tomković Ilija. 8, 156. Isprosi je Smilanić Ilija iz primorja iz kršnih Kotara. 8, 476. I dođe mu Bircanin Ilija. 4, 144. Naj naprijed Srdane Ilija. 4, 257. Smilanić je Ilija živleo u Dalmaciji u drugoj polovici xvii vijeka. Vuk, nar. pjes. 8, 142.

ILIJAK, m. mjesto u Srbiji u okrugu rudničkom. Voćhak u Ilijaku. Sr. nov. 1875. 180.

ILIJANA, f. Aeliana (?), ime žensko. — Prije našega vremena. S. Novaković, psm. 65.

ILIJAS, Ilijáš, m. augm. Ilija. — Od xvi vijeka. Ilijáš dijak. Mon. croat. 250. (1550). Ilijáš. S.

Novaković, pom. 65. Ilijáš, Ilijaša, augm. Ilija. u Lici. V. Arsenijević.

ILIJÁŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Ilijašu. — isporodi Ilijašić. — U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xiii. xxvii. Schem. sagr. 1875. 262.

ILIJASIĆ, *m. prezime, vidi Ilijašević. — xvii vijeka.* I. Ančić, ogl. ix.

ILIJETINA, *m. augm. Ilija u Dobroselu.* M. Medić.

ILIJEV, *u jednoj pjesmi našega vremena ili je prezime ili znači što i Ilijin (sin?).* I vojvodi Ilijevu Radu. Pjev. crn. 65b.

ILJEVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 222. 224.

ILJICA, *vidi 3. Ilica.*

ILJIĆ, *m. prezime po ocu Iliji. — Često se -iji- sašimlje u i: Ilić, te se nalazi pisano Ilić i Ilijć. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničeviću (Ilijić). Daboje Ilijić. Deč. hris. 41. Mladans Ilijić. Mon. serb. 204. (1806). Štifanu Ilijiću. Mon. croat. 57. (1488). Anton Ilić. 146. (1491). Đuraš Ilić. J. Kavašin 281b. Ivko Ilić. Glasnik. ii, 1, 28. (1808). Ilijić. Schem. bosn. 1864. xvii. Ilijć. Vuk, nar. pjes. 8, 570 (među prenumerantima). Šem. prav. 1878. 28.*

ILJIN, *adj. koji pripada Iliji. — Često se -iji- sašimlje u i: Ilin, i nalazi se pisano Ilin i Ilin (Vuk). — Između rječnika u Vukovu: Ilijin dān, 'das fest des hel. Elias', 'dies festus s. Eliae (20 julij)', i u Daničeviću (Ilijins). a) vidi Ilija, a) U Ilijine crkve. Svetostef. hris. jag. 16. akad. 4. Na Ilijinu crkvi. Mon. serb. 96. (1830). Deč. hris. 58. Da pošemo o Ilin dāni. Spom. ar. 2, 28. (1886). Učini po riči Ilijini. Bernardin 87. Šreg. 17, 15. Ilin dan. M. Divković, nauk. viii. Nećete prez kolnika Ilijina proći uzgora. J. Kavašin 525b. Imade dvostruki dub Ilin. F. Lastrić, svet. 149b. Božićne noći a Ilini dni. (Z). Poslov. danić. 9. Od Petrova dana do Ilijina. Nar. pjes. vuk. 8, 814. Do Ilijina il' do Pante-ljina. 4, 299. Eto sutra Ilin danak ide. Nar. pjes. petr. 1, 8. Kad na Ilijin dan grmi, kažu da će se one godine poćvati orasi, ješnici i žir. Vuk, rječn. — b) vidi Ilija, b). Odleti soko dvoru Ilijnu. Nar. pjes. vuk. 1, 477. Što je Stanoje na Ilinu ime lađu terao. Glasnik. ii, 1, 126. (1806). — c) kod imena mjesta: kad je mjesto vrh, glava itd., značenje je svagda kao kod a) (vidi o tome Ilija pod a)). aa) Slamodraži, Dobrodojanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, selima što ih kraj Stefan Dečanski dade Hilandaru, išla je međa, 'na Ilijinu Glavu' (Mon. serb. 87 god. 1827). i livočka je međa išla 'od Ilijine Glave' i 'po srěd Glave Ilijine' (263. 264 god. 1889—1405). Đ. Daničić, rječn. 1, 406. — bb) Grmočelu bješe međa 'Ilijino Brdo' (Mon. serb. 98 god. 1830). Đ. Daničić, rječn. 1, 406. — cc) Slovinu je išla međa 'do vrha Ilijina' (Mon. serb. 123 god. 1836—1847). Đ. Daničić, rječn. 1, 406. — dd) Ilijina glavica u Dubrovniku. P. Budmani. — ee) Ilina padina u Srbiji u okrugu kneževačkom Niva u Ilinoj Padini. Sr. nov. 1872. 291. — ff) Ilina voda u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Sr. nov. 1870. 294. 892. — gg) Ilin do u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1866. 816. — hh) Ilinu polje u Hercegovini. Schem. ragus. 1876. 58.*

ILJIN-, *vidi ilin-.*

ILJINA, *f. ime mjestu. — Prije našega vremena.* Spom. stoj. 184.

ILJINO, *n. ime mjestima. a) selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 42. — b) selo*

u Srbiji u okrugu crnoriječkom. K. Jovanović 166. — c) pominje se i prije našega vremena mjesto s ovijem imenom. Spom. stoj. 184.

ILJINSKI, *adj. obično se -iji- sašimlje u i: ilinski, te se piše: ilinski ili ilijnski. — U naše vrijeme. a) koji pripada Ilijinu danu. — između rječnika u Vukovu: ilijnski, n. p. mjesec (der juli), 'Elias-', 'Eliae-'. — Pripeče sunce ilijnsko. Nar. prip. vuk 209. Sadašnji Miojski panadur mnogo je bolji bio od prošastog Ilijnskog panadura. Nov. sr. 1834. 164. — b) koji pripada mjestu Ilijinu. Ilijnska (opština). K. Jovanović 166.*

ILIK, *m. vidi 1. ilika. Ječerma s ilicima ili tokama. Vuk, rječn. kod halka živ. 292.*

1. ILIKA, *f. na dečermi sprijed kao puca od kositera kroz koja su unakrst isprovlačeni gajtani te se čini kao da su toke na prsima, tur. ilik, petlja. — isporodi ilik. — Akc. se mijenja u gen. pl. Ilikā. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se onako tumači i dodaje da se govori u Lici. Ilika će puce popuštiti. Nar. pjes. herc. vuk. 180. Na jednoj su (dečermi) toko i ilika. Nar. pjes. kras. i, 50. Pa se vati rukom pod ilike. 1, 118.*

2. ILIKA, *f. drvena zatvorena posuda za vino, koja ima nosac kao kanta. u Lici. V. Arsenijević. — vađa da je i ovo riječ turska.*

1. ILIMÂN, *ilimána, m. vidi viliman. — U Vukovu rječniku.*

2. ILIMAN, *m. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. hrv. 137.*

ILIN, *ILIN-, vidi Ilijin, ilijin-.*

ILINA, *f. uprav augm. il, samo u Stuličevu rječniku s osobitijem značenjem: 'tartaro negli acquidotti', 'faeces quae aquaeductibus adhaerent'.*

ILINAC, *ilincea, m. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. hrv. 29.*

ILINAČKI, *adj. koji pripada selu Ilincima. V. Arsenijević.*

ILINCI, *ilinačâ, m. pl. selo i pusta u Slavoniji u srijemskoj županiji. Razdijel. hrv. 148. 150.*

ILINČA, *f. riječ nepoznata značenja u narodnoj pjesmi našega vremena i otale u Vukovu rječniku (bez značenja a s dodatkom da je stajala riječ). Mladom barjaktaru barjak od ilinče. Nar. pjes. vuk. 1, 101. živ. 41.*

ILINČANIN, *m. čovjek iz Ilinaca (vidi Ilinci). V. Arsenijević. — plur.: ilinčani.*

ILINČANKA, *f. žensko čelade iz Ilinaca. V. Arsenijević.*

ILINČICE, *f. pl. (uprav Ilijinčice) razvaline crkve svetoga Ilije kod Tusle u Bosni. Schem. bosn. 1864. 28.*

ILINICA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu ćuprjskom. Niva na Ilinici. Sr. nov. 1872. 150.*

ILINIĆ, *m. (uprav Ilijinić) prezime. — Pominje se od xviii vijeka. Ilinić od Mostara. And. Kačić, kor. 455. Ilinić. Schem. jadert. 1876. 52. Schem. ragus. 1876. 64.*

ILINKA, *f. ime žensko (po muškome Ilija). — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (von Elias ins femininum movirt'). Ilinška. S. Novaković, pom. 65.*

ILINŠTAČKI, *adj. koji pripada ilinštaku. — U Stuličevu rječniku: 'canicularis'; dni ilinštački, 'dies caniculares'.*

1. ILINŠTÂK, *m. (uprav ilijinštâk) julius,*

mjesec juli, jul, srpanj (mjesec u kojemu je Iljin dan); pošto je onda naj veća vrucina u godini, rječnici, prema lat. canicula, tal. canicola, tumače da znači i svjetlost koje počinu ishoditi u jutro u ono doba. — Postaje od Iljinski nastavkom jakr: skj u štokavaca mijenja se u št, a u čakavaca u šć: ilinščak. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (canicola, segno celeste, canicula' 165^b), u Voltigijinu (griješkom ilinstok, gen. ilinstka, canicola, sirio, segno celeste, hundstern'), u Štuličevu (ilinštak, ime od zvijezde, canicula'), u Vukovu (iljnjštak, mjesec iljinski, monat juli, mensis julius' s dodatkom da se govori u Risnu). Srpanj ili ilinščak. M. Alberti xxxvii. Ilinštak zori a gospodinštak bero. (D). Poslov. danič. 92. Tko ilinštaka ije srdjele, listopada im sere draže. (D). 129. Kad kladenci prisišu usred leta ilinštaka (pisarskom griješkom ilipštaka). Nar. pjes. bog. 221.

2. ILINŠTAK, *m. čovjek koji slavi Iljin dan (kao krsno ime). — Postaja istoga kao 1. ilinštak. — U Vukovu rječniku: koji slavi Iljin dan, der den h. Elias feiert', eliens s. Elias'.*

ILIN, *adj. (uprav Iljin), vidi Iljin. — U naše vrijeme. A od Petrova dna drugu polu to do Iliha dna da sve plati. Glasnik. II, 1, 40. (1808). Cveta oko Iliha. Đ. Popović, posnav. rob. 280.*

ILINAČA, *f. (uprav ilijinača) u Vukovu rječniku: ilijinača, jabuka i kruška koja dopijeva o Ilijnu dne.*

ILIR, *m. Ἰλλυρίς, Illyrius, čovjek iz naroda koji je u vrijeme starijih Grka i Rimljana živio u Dalmaciji i u Arbaniji i uopće u našim krajevima. premda je sva prilika da taj narod nije bio slavenski i da su mu današnji Arbanasi potomci, ipak neki pisci misle da je bio slavenski i da smo mu mi potomci; 1895 god. bilo se pristalo ovijem imenom svati južne Slavene. Kardinala previsoka i Ilira jošter Janka. J. Kavašin 177^b. Vedrih kraja od Ilira. 228^b. Bogoljubni Iliri. E. Pavić, ogl. xiv. I kraljevat nad Slavinci stade, on jih tada Iliri prozvaše. M. A. Rejković, sat. B4^b.*

ILIRAC, *Ilirca, m. vidi Ilir. Mi Ilirci. J. Filipović 1, x.*

ILIRIČKA, *f. (zemlja) vidi Ilirija. — U jednoga pisca xviii vijeka. Posuše se po svoj Ilirčkoj, Ilirčkoj zvanj i Slovinskoj. Nadod. 11. Kralj Bradilo rodod iz Slovinske glava biše od sve Iliričke. 122.*

ILIRIČKI, *adj. koji pripada Iliricima; naj češće pisci ovako zovu naš narod i jezik (u Dubrovniku se misli da talijanskom illirico odgovara posve naše naški), vidi Ilir. — isporodi ilirski, ilirski, ilirijski, 1. ilirik, ilirijanski. — Postaje od 2. Ilirik nastavkom isk pred kojim se k mijenja na š; kasnije je ispalo s između š i k. — Nahodi se sa starijim oblikom u rukopisu pisanom crkvenijem jezikom i otale u Daničičevu rječniku (iliričskij, illyricus'). Věncez carstvija rukama vьzъmъ arhijerej čьstnoju togo glavu vьnčavaše, svьtvьšenna pokazavъ iliričskijmъ vьsьmъ jьzykomъ cara. Glasnik. 11, 65. — S mladijem oblikom od xviii vijeka.*

a. *adj. Pogodba slova ilirički(h). I. Ančić, svit. VII. Za poštenje duša iliričke čeladi. ogl. I. Slide brojevi ilirički jedinci. vrat. XI. Da sastavim u naš jezik ilirički. 171. I mi ilirički puci. I. Đorđić, ben. 8. Sveti Jerolim slava i dika jezika iliričkoga. A. Bačić 88. Razširše se do po iliričke zemlje. S. Badrić, ukas. 45. U našem iliričkomu narodu mnogi su parohi popovi*

i mnogi fratri. J. Filipović 1, x. Groi neka ne govore da imadu Moskoviju, jer ako u Moskoviji i drže kako drže Grci, Moskoviti Grci nisu, nego Ilirici, što će reći naroda, koji počima od mora Adrijaskoga, budući da ovim jezikom govore, koji se zove ilirički ili slavni. 1, 167^a. Od slovosložja iliričkoga slova latinskim. F. Lastrić, test. XII. Naškim, to jest slavnim iliričkim jezikom. A. J. Knezović 1. Slavnom iliričkome ili slavinskome narodu. IX. Složio sam u ilirički iliti slavonski jezik knjižicu. A. Kanižlić, fran. 14. Tri jezika: ruski, rumański i ilirički. kam. 886. U naš slavni, ujudni i krasni ilirički jezik. E. Pavić, ogled. II^a. U slovinski iliti ilirički jezik prinoseći. III^b. Brojnica sviju stari kraja slovinski iliti ilirički. Nadod. 119. Kratko ovo poslove moje koje puku iliričkom dragovoljno blagosivam, Bogu velikom željno i ubno poklađam. V. Došen x. Veseli se, majko jaka ilirički vitezova. And. Kačić, razg. 9^a. Likarije priproste u dva jezika razdijene, ilirički i talijanski. J. Vladimirović 1. Rusag slovinski oliti ilirički. 3. U talijanskomu i iliričkomu, to jest slavonskomu jeziku. I. Jablanci 5. Ilirički ili slavonski pisaoi. 8. U naš slavni iliti ilirički jezik. M. Dobretić VI. Našemu iliričkomu puku. B. Lea-ković, nauk. 488.

b. *adv. ilirički (o našem jeziku). Ilirički ga zovemo Jesus. I. Ančić, svit. 152.*

ILIRIDA, *f. vidi Ilirija, grč. Ἰλλυρίς, lat. Illyris. — U jednoga pisca xviii vijeka. Bilježnica Iliride i inih država pak se klada. J. Kavašin 277^b. Staroj tako Iliridi, majci kralja i država stijeg se slavi. 279^b.*

ILIRIJA, *f. vidi 3. Ilirik, lat. Illyria (n. pl.). — Između rječnika u Daničičevu. Iliriji približajušta se. Domentijan^b 3. Po vješaj Tetaliiji i Iliriji. 170. Ide u Dalmaciju, u Iliriju. F. Glavinčić, cvit. 207^b.*

ILIRIJANIN, *m. vidi Ilir. — plur. Ilirijani. — U jednoga pisca xviii vijeka. Da se uloži slagat rječnik Ilirijanom. J. Kavašin 157^b. Koji Ilirijana svojih slobodi da povrati. 246^a.*

ILIRIJANSKI, *adj. koji pripada Ilirijanima, vidi ilirički. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Mikišinu (ilirijanska država, Illyris, Illyricum'). Plemeniti list slavne ilirijanske gore. A. Kanižlić, kam. x. Ilirijanske države. 148.*

ILIRIJSKI, *adj. koji pripada Iliriji, vidi ilirički. — U jednoga pisca xviii vijeka (pisano iliriski, što može biti i slo naštampano mj. ilirski koje vidi). Od svihjeh inijeh država, kraja i višijeh ljudi iliriskih. J. Kavašin v. Antenor luke projdu iliriske. 141^a. Hercega i župana iliriskih kamo starih? 292^b. Sveti Pāvō ilirisku crkvu sgradi. 295^b.*

1. ILIRIK, *adj. vidi ilirički, ilirski, lat. illyricus, ili tal. illirico. — U dva pisca xviii vijeka. Upisa ga B. Kašić penitencir ilirik u s. Petru. B. Kašić, is. I. Slide broji ilirici. I. Ančić, svit. VII.*

2. ILIRIK, *m. vidi Ilir, lat. Illyricus. — U dva pisca xviii vijeka koji ovako zovu čovjeka našega naroda. Ne čini razlikosti od Grka, Žudija, Latinina, Ilirika, Tudeška. I. Ančić, vrat. 124. Po viču svetoga Jerolima Ilirika. 183. Ilirici imadu slova 32. svit. VIII. Meu kojim se sada naodimo mi Ilirici. 160. Ilirici na božić... svi se celuju. 257. Moskoviti Grci nisu, nego Ilirici, što će reći naroda, koji počima od mora adrijaskoga, budući da ovim jezikom govore, koji se zove ilirički ili slavni. J. Filipović 1, 167^a.*

3. **ILIRIK**, *m.* Illyricum, zemlja u kojoj su negda živjeli Iliri (od prilike Dalmacija i Arbanija). — *isporedi* Ilirija, Ilirida. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka.* Sava sve vode od Ilirika grabi. F. Glavinčić, cvit. xv. Ide u Siriju, . . . u Ilirik. 222b. Kih Bog vječni za bič spravi Italije i Ilirika. J. Kavašin 115a. Ona poda počet starom Iliriku. 281a. Kvirin, biskup Ilirika. 804a.

ILIRIŠKI, *adj.* *vidi* ilirički, *isporedi* ilirijski. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Iliriške crkve popom. J. Kavašin 125b. Gore i svete iliriške koliko se ču romana. 810b.

ILIRSKŌ, *adj.* koji pripada Ilirima, *vidi* ilirički. — *Od xviii vijeka.* Gdi ilirski kralj Pleurat. J. Kavašin 248a. Kralji ilirskoj ki polani sa svih strana gospodihu. 259b. Poslovice pravdoslovno u ilirskom narodu. Pravdonoša. 1852. 9.

ILISAV, *m.* ime muško. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Devojka nemu govorila: 'Ilisave, vjerna slugo naša!' Nar. pjes. kras. 1, 85.

ILISNI, *adj.* *vidi* ilijinski. — *U jednoga pisca našega vremena.* U požegi sunca ilišnega. Osvetn. 7, 16.

ILIŠTE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Ilištu. Sr. nov. 1875. 645.

ILITI, *vidi* ili. — *Može ti biti okršeno:* Iliť, ili samo ili: il' ti. — *Radi* iliti vam, iliti mu, *vidi* kod ili. — *Od xv vijeka (vidi kod e), a između rječnika u Stuličevu (v. ili) i u Vukovu (vide ili).*

a. *vidi* ili, a. vrlo često. Služenjem svedenēka ilit' popa. Š. Budinić, sum. 76a. Ortografija iliti postavljenje slova. I. Bandulavić iv. Na jednu špiju iliti pečinu. S. Margitić, ispov. 9. Po pameti iliti razumu. A. Bačić 467. Obašavši joj bila iliti vam pulce. J. Banovac, pred. 143. Na ispovidi vaļa ne samo prikazati grih, dali i grišna okolostojstva iliti vam cirkumštancije. pripov. 99. Kad mu se oladi para iliti vam dah. 61. Jedna laž, govore, samo je grih venijali iliti vam vrmeniti. 160. Gledajući jedan plemenit perivoj iliti vam vrta'. razg. 185. Mučnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga. razg. 198. Japiju negovu iliti građu, od koe je složen. F. Lastrić, test. 11. Mogući iliti jaki. ad. 20a. Kojisim diluje i čini iliti dovršuje isto naše spasene. od' 98. Odgovoriše apoštoli, da bijaše stvar neuzmložna iliti da ne bijaše moguće nasititi jednoga toliko velika mloštva od naroda ni samo kruhom. 246. Ne divičanski obras izpena iliti priliku perom izveze. 969. Odluka dakle naj posli ima biti kripka iliti plodna u dilu. ned. 71. Hiñci iliti licumirci. 800. Od posla službenoga iliti rabotnoga. I. A. Nenadić, nauk. 57. Pod prilikom iliti oblićjem kruha i vina. 108. Orkvu istočnu iliti grčku. A. Kanižlić, kam. 1. Dvanaesti dan miseca februara iliti voļače. 16. Do miseca novembra iliti studena. 97. Imaju li se više čuditi virnoj pameti iliti spomeni ili bistromu razumu? 711. Miseca svibna iliti maja. fran. 88. Dila svrhunaravna iliti čudeca. 185. Poniznost izvanska iliti u dilih. 186. Uzeo sam japno iliti kreč. utoč. xxv. Na prozoru iliti pengeru. 266. Ženoriba iliti sirena. V. Došen vii. Ako dakle bakanalija iliti poklade od satira i od Bakusa svoj početak imaju. M. A. Rejković, sat. A6a. Prva skula naziva se prelo, druga divan iliti posilo. C4a. U Konstantinopolu iliti Carigradu. sabr. 5. Pridaje ponizno svoj memorijal iliti molbu. 28. Narav iliti bitje reda. Ant. Kadčić 1. Stvaraju jednu knjigu iliti vam libar. A. d. Costa 1, v. Radi dviju na-

ravi, u jednoj personi iliti kipu aliti sobetvu ujedini, imenovan jest Emanuel. I. Velikanović, uput. 1, 125. Od kojih godina iliti dobi potvrdivati se imaju krštenj? 8, 97. Kad univamo iliti dremamo. J. Rajić, pouč. 1, 85. Svaki ostaje dužan kaštigu iliti pedipsu podnositi. B. Leaković, nauk. 201. — *Pisci upotrebljavaju iliti kađ na više načina nasioju svoje knjige.* Kamen pravi smuthe iliti početak rastavljenja. A. Kanižlić, kam. 1. Aždaja sedmoglava . . . iliti sablast griha na sedam glavni griha razdijeljena . . . V. Došen 1. Svakomu po malo, iliti predike nedijne. Đ. Rapić 1.

b. *vidi* ili, d. dosta često. Podložni budite iliti kraju iliti vojvodam. Kateh. 1561. D8a. Er gospoja bez ljubavi što je ino . . . ner ugasla jedna svica, ilit' suh paš u dubravi? A. Čubranović 144. I primi ga, da je s tobom ilit' sužnem ilit' robom, od strane te višne molu. 160. Rozarijo može se govoriti iliti u dne, ili u noći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Tko želi jednu stvar učiniti, iliti mu slo, iliti mu dobro. M. Divković, bes. 103a. Prignuti na bludnost ali na grijeh puteni iliti na prilične take grubosti. S. Matijević 14. Pojdi od mene iliti na desno iliti na livo. S. Margitić, fal. 92. Tribuje svakojako trpiti iliti na ovomu svitu iliti na drugomu. I. P. Marki 68. Ova naredba učinjena jest iliti ponovljena. A. Kanižlić, kam. 16. Korena od gavezila iliti maloga ili velikoga. J. Vladimirović 24. U prvu nedjeļu svakoga mjeseca iliti prvi put kad budeš slobodan od svake zaprjeka. I. M. Mattei 267.

c. *vidi* ili, e. Sa vsm pristojanjem, iliti pristojalo v polji, v gori. Mon. croat. 84. (1457). Ili blagujem iliti pijem, sveder mi se čuje strahoviti glas. A. Gučetić, roz. jez. 298. Svaka će gn. Bog privesti na sud, iliti je slo djelo iliti je dobro djelo. M. Divković, nauk. 68b. Iliť hotit ilit' ne htit, danaska češ nim posvetit. P. Hektorović (?) 154—155.

1. **ILKA**, *f.* ime žensko (po muškome Ilija). — *isporedi* Ilinka. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Ilka. S. Novaković, pom. 65.

2. **ILKA**, *m.* *vidi* Ilko. Po čem bi ti Ilku poznavala? Nar. pjes. juk. 197.

ILKO, *m.* hyp. Ilija. — *isporedi* 2. Ilka. — *U naše vrijeme.* Ilko škinnu, a čorda mu sinu. Nar. pjes. juk. 204. To je dijka Jaćimović-Ilka. Osvetn. 3, 101.

1. **ILO**, *m.* hyp. Ilija, *vidi* Ilo. A do Nika Matoviću Ilo. Nar. pjes. vuk. 5, 411.

2. **ILO**, *n.* *vidi* il. u *Stuličevu rječniku*: 'limus' s dodatkom da je useto iz brevijara.

ILOČAC, Iločca, *m.* selo u Barani. Šem. prav. 1878. 89.

ILOČANIN, *m.* čovjek iz Iloka. — *plur.*: Iločani. — *U Vukovu rječniku.*

ILOČANKA, *f.* žensko čelade iz Iloka. V. Arsenijević. — *gen. pl.*: Iločankā.

ILOČKI, *adj.* koji pripada Iloku. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Kožu mu sadriše, gdi iločka tad kapija biše. Nadod. 69.

ILOČKIŃA, *f.* *vidi* Iločanka. V. Arsenijević.

ILOJKA, *f.* ime žensko. — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 65.

ILOK, Iloka, *m.* trgoviste u Slavoniji u srijemskoj županiji. Razdijel. hrv. 142. — *Akc. kako je u gen. tako je, u ostalijem padešima, osim nom. sing. i voc. Iloče.* — *Od xv vijeka (vidi pri kraju), a između rječnika u Vukovu (dorf*

und schloss an der Donau in Sirmien'). U Iloku on je priminuo. Nadod. 47. Pak je Ilok, Osik i Vukovar. M. A. Rejković, sat. B3^a. Togo lăta (1688) osvojiše Nemci Ilok gradi na Dunajskoj reki. Glasnik. 20, 7. (1764). — xvi vijeka u latinskijem spomenicima gdje se zove i Vilak. Turcae contra castellum Ilok copias misisse dicuntur'. Starine. 5, 269. (1526). 'Castra amplissima non procul a Varadino Petri posuit, et illud atque Wylak hucusque oppugnare coepit'. 5, 257. (1526). — A prije toga kao vlasteosko prezime. Nicolai de Wylak. Starine. 5, 119. (1472). Laurencio de Wylak. 208. (1522).

ILOV, adj. koji pripada ilu, vidi il. Nima li lončar oblast nad ilom od jednoga ilova kusa stvoriti jedan sasud na čast? Anton Dalm., nov. tešt. 2, 18. paul. rom. 9, 21.

ILOVA, f. ime mjestima i vodi. a) ime trima selima u Bosni u okrugu banolučkom: Ilova-Šereg, Ilova-Tabak, Ilova-Velika. Statist. bosn. 92. — b) selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. hrv. 115. — c) voda u Hrvatskoj. Od istoka Dunaj voda plivn, od zapada studena Ilova. M. A. Rejković, sat. B2^a. — d) pominje se prije našega vremena. S. Novaković, pom. 184.

ILOVAC, Ilovca, m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 74.

ILOVAČA, f. vidi gñila, gлина. — Postaje od il, a ovo je riječ praslavenska, isporodi stslav. ilъ, rus. илъ, češ. jíl, pol. il. isporođuje se grč. ilús, blato, glób. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (argilla). 2. ilovača lončarska 'creta figulina', u Jambrešićevu (argilla), u Voltigijinu (argilla) 'thon, lehm', u Stulićevu (v. gñila s dodatkom da je uzeto iz Habelićeva), u Vukovu (der letten' 'argilla'). Ilovača i lončarsko blato samo od sebe jest neplodno. I. Jablanci 16. Nivu iz koje je on do onda ilovaču uzimao za načinati kipove i lonce. I. Velikanović, uput. 1, 162. Jedne blatnom ilovačom teže. J. Š. Rejković 26. Car sajevao u ravni Jordanskoj u zemlji ilovači. Đ. Daničić, 2dnevn. 4, 17. — I ime mahali u Travniku. F. Jukić, zemlj. 22.

ILOVAČAK, Ilovačka, m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. hrv. 87. — Na drugom je mjestu pisano Ilovačka. Sem. prav. 1878. 70.

ILOVAČAST, adj. u kojemu ima ilovače. — isporodi ilovačast. — U Bjelostjencu rječniku: 'argillosus'; u Jambrešićevu: 'argillaceous'; u Voltigijinu: 'argilloso, cretoso' 'thonicht, lehmicht'; u Stulićevu: v. gñilast s dodatkom da je uzeto iz Habelićeva.

ILOVAČATAST, adj. vidi ilovačast. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ako jest možebiti zemlja odviše ilovačatasta. I. Jablanci 94.

ILOVAČKA, f. vidi Ilovačak.

ILOVICA, f. niva blizu Htjetova. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Niva Ilovica pod Drénovcem. Spom. stoji. 88. (prije 1846).

ILOVICE, f. pl. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 12.

ILOVIK, m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-rječkoj. Razdijel. hrv. 56.

ILUM, m. arap. tur. i'lam, presuda. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Lipa znala ilum proučiti. Nar. pjes. marj. 152.

ILUŠA, m. ili f. (?) ime muško ili žensko (?). — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 65.

ILUŠIĆ, m. prezime u naše vrijeme u Dalmaciji.

ILUŠINOVIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Filip Ilušinović. Mon. croat. 115. (1475).

1. ILA, f. vidi il. u Stulićevu rječniku: 'limus' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

2. ILA, f. u Stulićevu rječniku: 'geranium'. — Po svoj prilici treba čitati igla, vidi igla, b, c).

3. ILA, m. vidi Ilo. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 65.

ILE, vidi kod je.

ILO, m. hyp. Ilija. — isporodi Ila. — Akc. se mijenja u voc. Ilo. — U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: Ovud Ilo naćera dorata.

IMÁČE, n. vidi 2. imače. — Kao imače od part. praet. pass. iman, tako jamačno imače (stariji je oblik imatje, vidi u naj prvom primjeru) postaje od oblika Imât. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('die habe' 'facultates', cf. imače). Ubožstvo jest jedno imatje brez prikarivaňa. M. Radnić 551^a. Da su imača njihova uzmožena bila od nęga. J. Matović 422. Bogateci da bi pridali Bogu imača i bogastva. 491. Bio bi poginuo on (Job) sinovima i s imaćem. 511. Nijesam štedio imače, aspre . . . Starine. 10, 35. (1770). Ama kako da nestane tolikoga blaga i imača? M. Đ. Miličević, zim. već. 357. Otići će na imače, na baštinu. zlosel. 186.

IMACNĀK, m. vidi imatnik. — U jednoga pisca našega vremena. Sve pokazuje imače a nigde se ne vidi imacnik. M. Đ. Miličević, s dun. 73.

IMĀJSTVO, n. vidi imanstvo. — U jednoga pisca xviii vijeka. Vinograda, žita, druga imajstva krupe i gradi posve odnesošę. M. Zoričić, zrc. 167.

IMALAC, imaoča, m. čovjek koji ima. — Gen. pl.: imalščá. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (imalac i griješkom imaoč, 'habens'). Da tko potajno i brez dopuštenja vlastitog imaoču što god ne uzme. E. Pavić, jezgr. 99. On nudi svakog imaoča zemlje, da mu dađe novaca u zajam. Nov. sr. 1884. 80. Imalac zemlje nema običaja puta uzorati. V. Bogišić, zborn. 439.

IMALICA, f. žensko čefade koje ima. — Samo u Stulićevu rječniku.

1. IMĀM, imāma, m. arap. tur. imām, vjerski starešina. — U naše vrijeme. Imām, arapska reč, znači: lice posvećeno običnim poslovima bogočasti; obični sveštenik jedne gamiје; kalif ili Muhamedov nasljednik. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96. Eto kuca u po Carigrada, a imami svoju viku viču. Osvetn. 8, 24.

2. IMAM, m. komad (obično od ćelibara) na gornjem kraju od ćibuka što se drži u ustima kad se puši, arap. tur. imāme. — isporodi imamče, imamet, bokin, ćelibar. — U naše vrijeme. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

IMAMČE, imamčeta, n. vidi 2. imam (uprav dem.). — U naše vrijeme. Od nęga se (ćelibara) naj više prave imamčeta. Đ. Popović, poznav. rob. 23. Lepo imamčo od ćelibara u kome ima kakova mušica ili bubica, plaća se zdravo skupo. 28.

1. IMAMET, m. poglavarstvo, starešinstvo, arap. tur. imāmet. — U naše vrijeme u Bosni. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

2. IMAMET, m. vidi 2. imam. — U naše vrijeme u Bosni. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

IMAMIL, m. vidi 1. imam. — U jednoga pisca xvii vijeka. Vridni imamilu pro đih ćatibami to

su navistili. I. T. Mrnavić, osm. 79. Na to smo odpravili naše poklisare, hoće s imamil. 98.

1. **IMĀN**, imāna, m. *vjera (u Turaka), arap. tur. imān*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (der glaube' fides'). Bog ga s dinom sastavio! a i s dinom i s imanom! Nar. pjes. vuk. 1, 275. A tako mi dina i imana! 8, 76. Kunem ti se dinom i imanom. Ogled. sr. 487.

2. **IMAN**, imna, m. *crkvena pjesma, lat. hymnus*. — *Od xv do xvii vijeka kod pisaca*. Tada počni prijava iman. Starine. 1, 226. (xv vijek). Iman triju mladić. Nauk brn. 56^a. Pjesan il' iman od divice Marije. A. Komulović 74. Na oficiju se govore imni, psalmi... iman je grčki... M. Divković, nauk. 181^b. Sve imne iliti pjesni Božje. B. Kašić, rit. xviii. Adoravajući one riječi od imna. I. Držić 60.

IMANČE, imānčeta, n. *domaća životinja, uprav je dem. imāne, te bi trebalo da glasi imanče*. — *Od xvii vijeka, naj prije u Mikalčinu rječniku (gdje nema napose)*: Jalo va krava, al' ino imanče. 171^b. Zabilježen, kako ti imanče, al' ina stvar na koju se bijeg učini. 801^b. Ići kakono imanče skačući na smrt. M. Radnić 121^a. Kakono imanče slijepo bude stavljen u mešaju. 316^a. Ja sam kakono imanče prid tobom. 397^b. Zapovidio slugi, da mu spravi čast od naj boljega mesa što se naodi u imančetu. F. Lastrić, ned. 417. Jerbo kurjak ujide marvinče ili drugo kakvogod imanče. M. A. Rejković, sat. C5^b. Za što god se imanče pogodi. J. S. Rejković 438. Imanče, magare (u Nišu). Đ. Daničić.

IMANSTVO, n. *vidi imanstvo*. — *U pisaca xviii vijeka*. Kada od lakomosti svojim imanstvom ne služi se kako darom Božijem. F. Lastrić, ned. 129. Nisu, ne, istinita bogastva, imanstva. svet. 118^a. Od imanstvi vrjemenitije. 156^b. Da im Bog dađe imanstva, dostojanstva, dvore, baštine. od' 197. Poželjena imanstvi svitovnije. test. ad. 58^b. Kamo blago i bogastva i ostala sva imanstva? A. J. Knezović, verš. 10. Uzmožati svoja imanstva. A. Kanižlić, fran. 154. Dobra i imanstva ako ima koja. bogoljubn. 485. Neka nastoji za svojim imanstvom. N. Palikuća 69. Ište li da mu poklonim moje imanstvo? I. M. Mattei 78.

1. **IMĀNE**, n. *djelo kojim se ima*. — *ispoređi 2. imāne*. — *Stariji je oblik imanje*. — *Između rječnika u Vukovu* (das haben' to habere'). Dali se dostoji, rači mi reč uprav, tolikoj gospojoj nemilos za ljubav? u kojoj ljubavi imanje ne želu. Š. Menčetić 118. Koliko većma vruće užgana bude duša naša, toliko većma lašne održati će imāne od svojije prošešna. M. Radnić 584^b. Imāne i neimāne učinilo je gospara i slugu. A. Kalić 375. Dopuno i cjelovito imāne svijeh kreposti. 467.

2. **IMĀNE**, n. *ono što se ima*. — *ispoređi imjehe, imetak, imutak, imuče, imovina itd.*, i 1. blago pod 2, i 1. dobro pod c. — *Stariji su oblici imanje i imanje*. — *Uprav je ista riječ što 1. imāne, ali dobivši konkretno značenje promijenila je akcentat (ispoređi n. p. pečēne i pečēne)*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikalčinu* (imanje, mahra, armentum, pecus, grex armentorum' i kod blago i dobra), u *Belinu* (imanje, havers' bona' 366^b; robba o roba, facultat' res' 629^b; pecus' 139^b; grex' 457^b), u *Bjelostjenčevu* (possessio', v. blago; imāne, t. j. imetek, stoka, bona, habentia'), u *Jambrešičevu* (bonum'), u *Voltigijinu* (bene, signoria, sostanza', gut, habere'), u *Stuličevu* (facultates, divitiae, opes, res, substantia; grex'),

u *Vukovu*: 1. 'die habe' habentia, facultates', cf. imovina. 2. (po Bačkoj) ovce 'die schafe', cf. blago; u *Daničićevu* (imanije, opes'). a) opes, res familiaris, uopće što ko ima, pokretno i nepokretno, isporodi 1. blago, 2. a. aa) u pravom smislu. Otdějens hlēboma i imanijema. Zak. duš. pam. šaf. 35. Ss vsēma imanjem crkve tezi. Mon. serb. 134. (1848). Da gredu svojimi glavami, imanijema svojima. 146. (1849). Što da Dubrovčanini Srabinu svoje imanije u věru. 206. (1887). Koji gode bi pru imali Dubrovčane među soboma za imanje. 411. (1442). Posla svoga blaga i imanjia vlastitoga broj i potegu, kako se od niže piše. 496. (1466). Imanja njegova polovina općini. Stat. polj. ark. 5, 247. Grade prija sve tu i sve njih imanje. M. Marulić 19. Ako razdijelu ubozijem imanje moje. N. Rašina 36^b. paul. 1oor. 13, 8. Daj meni dio imanja što me dostoji. 58^a. luc. 15, 12. I zapovjedi car dati nemu mnogo imanja i srebra i zlata. Pril. jag. ark. 9, 85. (1520). Sve imanje i blago bješe za ništa. M. Vetranić 1, 8. Bogatac budući, pun svega imanja. P. Hektorović 6. Od kud Bnetkom biše tolika imanja? N. Dimitrović 102. Razumom imanje zašto je lasso steč'. N. Najeković 1, 220. Ne želim imanja koje svit tač slavi. M. Držić 78. Damo u ruke imanje djeci. 150. Ne želu imanja na saj svit imati. D. Rašina 5^a. Sve moje imanje i blago na sviti, da ti hoć, moglo bi tve sasma sad biti. 87^b. Razsiple i poždiše imanje i blago svoje. Š. Budinić, sum. 123^b. Poždišti imanje, dobitak, robu i stvar tuđu nepravednim načinom grijeh je. A. Komulović 25. Koji stavljahu njih blaženstvo u bogatstvu i u imanju vrjemenitomu. M. Orbin 299. Ni se muž i žena ugađa, kad su oba razlika plemena, imanja i doba. I. Gundulić 146. Na zlo srnem, ko me cijepa, ter u način poplavice ka sve nosi što zadere, obori se i proždrije mē imanje naj poslije. 224. Ah! sve imanje nije li dosta, ke se od nas za inijeh stjeca? 364. Čas, imanja i životi, sve se otimlje, smuca i vadi. 559. Lakomija (je) nepravično želenje imanja. F. Glavinčić, cvit. 148^a. Ne poželji imanja tujoga. I. T. Mrnavić, ist. 73. Rasut imanje djeci. I. Držić 318. Ni mi obilno tvoje imāne ni tve blago srca gubi. G. Palmotić 1, 328. Što će imāne, gdi je neznaše? 2, 128. Sve podložno smrti leži: srebro, zlato i imāne. 2, 509. Djavao skonča imanje Jobovo. M. Radnić 384^b. Ja ću ti pustiti imanje sve moje. P. Vitězović, odil. 20. Trešnja i ogañ obćen poraz uzročiše i od života i od imanja. B. Bettera, dubrovn. 21. Imanje je onoga tko ga uživa, ne tko ga dobiva. (D). Imanje ukopano, znanje skroveno. (D). Imanje vele stvari zakriva. (D). Poslov. danić. 93. Komu znanje, tomu imanje. (D). 48. Velik dake ti si imanjem i uzrestom i pameću. J. Kavačin 119^a. Blago, zlato i imanja vrh mnozih se postavljaju. 514^b. Pokli oćinatvo i imāne naj boje me jes dopalo. I. Đorđić, salt. 38. Bog mi je udijelio sve što imam u momu biću i stavnoga moga imāna i dobara promjenivijeh. B. Zuzeri 83. Da su joj djeca u obilnosti od imāna. 102. Š nom će pasti za nas sve baštine, sva imāna, sva čas i scena. 242. Prije imāne nego život... izgubi se. 371. S mnozijem stadim koja bijahu sve njegovo blago i imāne. 371. Što je prudio bogacu blago i imāne? A. J. Knezović 107. Nitko ne ima uvriditi Žudija oli u kipu oli u imānu. M. Pavišić 48. Čine dio od imāna ubozijem. Đ. Bašić 22. Ko bi mogao osvetio Luku, dala bi mu Lućino imāne. And. Kačić, razg. 295^a. Nek ne daje prez njihova znaña niti novac niti kakva imāna. M. A. Rejković, sat. K2^a. Koji slabim

u kući imanjem. L1^a. Veći dio tvoga imanja. Ant. Kadžić 105. Gubeći imanja nejmamo se raztužiti. Grgur iz Vareša 94. Sve imanje tvoje potpunici. Nar. pjes. vuk. 4, 95. Djeca nisu dužna roditeljima imanja teći. Vuk, 2kor. 12, 14. Djevojka je imanje do vijeka. nar. pjes. 1, 380. Kao što su i Crnogorci četujući onda po Turskoj slabo razlikovali imanje hrišćansko od turskoga. 4, 12. Nekakav Ciganin razređujući pred smrt imanje svoje. poslov. x. Više mu vrijedi odijelo nego sve ostalo imanje. 22. I naredio da sve ostalo njegovo imanje bratski podijelimo. Pravdomoša. 1852. 81. Župnik sa dohodima imanja umrlih ima da služi mise. V. Bogišić, zborn. 362. Ne trošiti više nego podnosi imanje. M. Pavlinović, rad. 122. I porez režući po imanju. Osvetn. 2, 50. — *bb*) u *prenesenom, metaforičkom smislu, isporedi* 1. blago, 2, c, e) *bb*). Pošteno se nosit naj draže imanje noj biše. M. Marulić 77. Dušu svoju si od ništa satvoril i paka noizrečenim imanjem odkupil. M. Jerković 84. Žudeno moje imanje (*Bože*)! 41. Dilnici od vičnoga imanja činimo se. M. Bijanković 27. O Isuse, drago imanje, milost kripka i ufanje! P. Hektorović (?) 164. Uboštvo jest jedno imanje brez prikarišana i brez pritežanja. M. Zoričić, osm. 107. Ali ovaj naj bolje imanje tvoje kćeri uijede poštehe. M. A. Reljković, sat. C5b. — *b*) u *osobitom smislu, nepokretno (zemlja, baština itd., vidi* 1. dobro, c *pri kraju*) što ko ima. Udovica koj cesarica Teodosija priko pravde imanje niko vaze. F. Glavinic, cvit. 99b. Lazara imanje u Jerusolimu, Mandalenu grad Mandalu, a Martu Betanija dopade na dil. 243^a. Dopusti redovnikom kmete i imanje držati. P. Vitezović, kron. 87. Kuće nike dale su misto novim tvrđinam od grada, a njihova imanja i baščine poginule su. M. Bijanković 151. Imanje u dva sela, kruh u dvoje bisake. (D). Poslov. danić. 83. Mogu sadar pružit baštine i imanja. B. Zuzeri 178. Buduć da kojigod od pravovirni imadijaše nivu, kuću jali drugo koje imanje. E. Pavić, ogl. 642. Spahijs i sada kod nas na svojih imanjih stoje. J. S. Reljković 5. — *c*) *također u osobitom smislu, stoka, isporedi* 1. blago, 2, b. Ki krađe u toru imanje. Stat. poj. ark. 5, 806. Damon, ki čas ima od slave i znanja pastiri meu svima, ki pasu imanja. D. Rahina 184^b. Na jedan drum skupiv sva imanja mirno tad, sjedoše oba dva (*pastira*) pod jedan dubov hlad. 135^a. I imanje, ko zna se pretilo koli bi, ne ktje već da pase trave lis, začuvši tej glase. 138^b. Koji sinovi budući u polju pri imanju. M. Divković, bes. 3^a. Gdi se živine i imanja i siromasi putnici od zle godine svračahu. B. Kašić, is. 94. Uhodim i prežim po pašah imanja, i nad svijem lupežim imam čas od znanja. I. Gundulić 149. Struka ti prokleta i imanje ostalo sve ti se prije ljeta od vuka poklalo! 151. Vuk ždrilivi sved zavijeva, tuda imanja vazda laćan. 554. Gdi obilne paše imanjem sloviše. I. T. Mrnavić, osm. 18. Prospiju se srde ohole po telesijeh crna imanja (*svina*). G. Palmotić 8, 136^b. Kostretno plaho imanje (*koze*). 8, 254^a. Sagrišuje pastir kući povolno pušta imanje koje čuva u tudu hranu. I. Grlić 68. Goned i vaše imanje u pašu. F. Lastrić, od' 862. U jednoj špijici gdi običavaše imanje plandovati. 384. Čobani od imanja. 885. A daću ti od imanja brava. Ogled. sr. 114.

8. **IMANJE**, *n. vidi* jemahe. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. U vrime od imanja i od žetve. M. Bijanković 21.

IMANICE, *n. dem.* 2. imanje. — *U jednoga*

pisca našega vremena. Imañice se njihovo uvećavaše iz godine u godinu. M. Đ. Miličević, let. već. 289. Po nešto imañica. zlosel. 289.

IMANLO, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu prije našega vremena (nije dosta pouzdano)*. Imanlo: raba svojego Vujicu i Gvozdena, Imanla. (Činilo mi se naj priličnije da ovako pročitam). S. Novaković, pom. 65.

IMANSTVO, *n. vidi* 2. imanje. — *Nalazi se pisano i imanstvo i imajstvo, vidi oboje*. — *Od xvii vijeka*. Vira je jedno bistvo aliti imanjstvo. I. Ančić, vrat. 4. Sva svoja dobra i imanjstva ostaviti. J. Banovac, pripov. 4. Radite ih ostaviti baštinike vašega imanjstva svitovnoga. 250. Da bi ti istinito znao, da će se do nekoliko godina sve ove kuće soriti, sva dobra ovoga mista prosisti, recite mi, što biste činili od vašega imanjstva i od vaših grihni naslada. razg. 90. Uze mu (*Jobu djavao*) sriću, sinove, neviste i sva imanjstva. 110. Izgubiti svako dobro i svako imanjstvo vrimenito. M. Dobretić 182. Da bismo primili kakvu baštinu oli posidovaohe oli imanjstvo. 218. Pronči nam, što u pleću kaže, koliko je u vlahu imanjstvo. Osvetn. 1, 21. (*Dijeli se*) imanjstvo po koljenima, a hrana po čeljadima. V. Bogišić, zborn. 333.

IMAOSTVO, *n. vidi* 2. imanje, imanjstvo, imovina. — *U naše vrijeme*. Vaļa svaki sudija da tamo teži, da svakoga u imaostvu njegovome utvrdi. Nov. sr. 1835. 75.

IMAOVINA, *vidi* imovina.

IMARET, *m. arap. tur.* 'imāret, što se sagradi kao zadužbina, *n. p. crkva, bolnica*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Hiljadu manastijera, crkav i imareta sagraditi. M. Divković, bes. 206^b. Od baštine učini jednu zadužbinu, kako jedan imaret. zlam. 41^b.

IMASAN (Imāšan), imañna (Imāšna), *adj. vidi* imuć. — *U naše vrijeme, a izneđu rječnika u Vukovu* ('wohlhabend', 'dives', cf. imatan). Jaćim i Stojan broje se u Jude imañne. M. Đ. Miličević, jur. 15.

IMASTINA, *f. vidi* 2. imanje. — *U jednoga pisca našega vremena*. A vesela im sva imastina! M. Đ. Miličević, jur. 15. Od toga doba, svet priča, počine se imastina Gazda-Zare Koprivića. let. voć. 118.

IMATAN, imatna, *adj. vidi* imuć. — *isporedi* imaćan. — *U Vukovu rječniku*: 'wohlhabend', 'dives', cf. imuć s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

IMATELJ, *m. vidi* imalac. — *U Stuličevu rječniku*.

IMATELJICA, *f. vidi* imalica. — *U Stuličevu rječniku*.

IMATI, imām (imādēm), *impf. habere, kad je u koga (subjekta) što (objekat) kao njegovo, ili uopće kad se u nega nahodi*. — *isporedi* jimat. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.*: imāmo, imāte, u aor. 2 i 3 sing. Imā, u part. praet. pass. Imān ili imāt (u Dubrovniku je akc. kod ovoga glagola kao kod igrati). radi oblika kod kojijeh se umeće d: imadem, imadoh itd. vidi A, 2. — *Uprav je iterativni glagol prema imjeti (koje vidi), ali je kod svih štokavaca i kod nekijeh čakavaca posve zamijenio ovaj glagol*. — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav. imati, češ. jmati, polj. imać. — *Između rječnika u Mikajinu* (habeo, possideo, teneo), u Belinu (habeo' 866^b; 'possideo' 575^b; 'acquirō' 28^b), u Bjelostjencu (habeo, possideo, teneo), u Jambrešićevu (habeo'), u Vol-

tijjiniu ('avere, possedere' 'haben, besitzen'), u *Stuličevu* ('habere, possidere, consequi, tenere, debere'), u *Vukovu* (*praes.* imām i imādēm 'haben' 'habeo'), u *Daničičevu* ('habeo').

A. oblici.

1. svi oblici mogu postati od osnove ima: *praes.* imam, imaš *itd.*, imaju; *impf.* imah; *aor.* imah; *impt.* imaj; *ger. praes.* imajući; *ger. praet.* imavši; *part. praet. act.* imao; *part. praet. pass.* iman (*imat*). ali sa oblike *presenta* (osim 8 plur.) u naj starijim primjerima, u knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a i u naše vrijeme kod nekih čakavaca, ne može se znati, pripadaju li amo ili ka glagolu imjeti: jamačno pripadaju ovome sadašnjem glagolu stariji oblici za 2 sing. imaši, za 3 sing. imati, za 1 plur. imati što se nalaze samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom; a 1 sing. imaju (Mon. serb. 24 god. 1284—1240) pripada bez sumnje amo, tako i 8 sing. imajet (Š. Budinić, sum. 4b), i 8 pl. imaju. Mon. serb. 18. (1222—1228). 31. (1247). 98. (1830) *itd.* i s crkvenijem oblikom: imajuts. 523. (1480). oblik imata sa 8 duala (Mon. serb. 158 god. 1357) i sa 2 duala (462 god. 1453) može pripadati amo i ka glagolu imjeti.

2. po analogiji prema glagolu dati u nekijem oblicima može se umetnuti d među osnovu i nastavak (naj stariji su primjeri iz xvii vijeka): a) *praes.* imādēm, imādēš *itd.*, imādū. (naj stariji je primjer: imade. M. Radnić 62). b) *impf.*: aa) imādijāh (vrlo često); pošto i gđegdje ispance ismeđu d i j (vidi n. p. imadjahu. J. Banovac, razg. 68), dj može se promijenjeti na d: imādāh (imadaše. D. Obradović, basn. 329); imadahu u F. Lastrić, ned. 294 jamačno je stamparska pogreška. — bb) u zapadnijeh se pisaca dosta često nahodi oblik imadih, imadiše *itd.* (po zapadnom govoru i stoji mj. ā); naj stariji su primjeri: imadiše. I. Bandulović 57. 179. imadi(h)u. I. Ančić, vrat. 46. — c) *aor.* imadoh, imade *itd.* naj stariji su primjeri: imado. M. Radnić 17. 25. 82. 55. — d) može biti da bi se našlo i u *impt.*: imadi, imadimo, imadite. — e) *ger. praes.* aa) imādūci dolazi često od prošloga vijeka. naj stariji su primjeri: L. Terzić 45; I. P. Marki 47; J. Banovac, razg. 58; prip. 112; pred. 81. — bb) imadijući rijetko, ali već od xvii vijeka: M. Radnić 91b. 411b; imadijuć. I. Zaničić 191; imadijući. A. Tomiković, živ. 255.

3. kao *praes. perfektivni* upotrebljava se: a) *praes. perfektivni*: budem s inf., n. p. budemo imati. I. Bandulović 2a; budem imati. S. Matijević 24; bude imat. F. Lastrić, svet. 22; ili se imati (*imat*) govori prije budem: imat budu. J. Kavašin 568b; imat bude. M. Dobretić 484. u ovakovom se slučaju shvaća od xviii vijeka imat budem *itd.* kao jedna riječ (isporedi kod dati, htjeti, snjeti, znati), te se piše imadbudem (imadbudem *itd.* vidi: ako imadbudem. Vuk, rječn. (1818) lvi; imadbude. pavl. Ikor. 16, 12; u jednoga pisca Dubročanina xviii vijeka ispada i d: imabudem. I. M. Mattei 56. 165. — b) u jednoga pisca našega vremena ima oblik imadnuēm: imadnē. Osvetn. 2, 102; imadnēmo. 7, 30.

4. kao *negativni glagol*, t. j. kad stoji iza ne: a) može ostati razdijeljeno jedno od drugoga, n. p. ne ima. Mon. serb. 10. (1228). 14. (1222—1228); ne imaju. 18. (1222—1228). to se može čuti i u naše vrijeme, osobito kod infinitiva i prošlih vremena. — gđegdje se sastavlja ne s glagolom u jednu riječ, te i postane j: nejma. N. Dimitrović 4. — b) osobito u *praes.*, u *impt.*, u *ger. praes.* može se ne srasti s glagolom, te se od prvijeh vremena e s i slijeva u ā: nēma. Mon.

serb. 18. (1222—1228). 80. (1802—1821); nēmamo. 47. (1254—1256). 54. (1240—1272); nēmaj. 53. (1240—1272); nēmate. Spom. sr. 1, 23. (1899); nēmaj. 1, 89. (1402); po istočnom govoru (kasnije i po južnome) s e mj. ā: nēma. Mon. serb. 123. (1836—1847); nēmaj. 192. (1879); nēmams. 209. (1887); što se u južnoga pisca xvii vijeka nalazi jedan put nijema (M. Divković, nauk. 70a) može biti i stamparska pogreška; po zapadnom govoru s i mj. ā: nima. Mon. serb. 281. (1418); Naručn. 6a. 80b; nimaju. 11a *itd.* — vidi još nēmati.

B. značenje.

I. aktivno.

a. značenje je kao što je kasano sprieda.

a) *objekat* je stvar materijalna. aa) uopće, ne kaže se izričkom što se ima. Ne može (čovjek) po vas vik dat ono što nima. H. Brtunović u N. Najlašević 1, 353. I vazda tako govore, da ne imaju nigdi ništa. P. Posilović, nasl. 21a. Nitko ne da, šta ne ima. V. Došen 208b. 'Nejmaš ništa!' veli joj Lucija. M. A. Relković, sat. E1b. Sve što imade u crkvu dađe. L. Vladimirović 50. Imaš me, ne znaš me! izgubiš me, poznaš me. Nar. posl. vuk. 103. Nije onaj siromah koji nikad ništa nije imao, nego onaj koji je imao, pa izgubio. 216. — bb) *objekat* može biti što pokretno ili nepokretno; značenje je da je *objekat* subjektov (da subjekat ima ono što je *objekat* kao nešto svoje). Ašte ima dobitka, dobitakom da nakazujet se. Mon. serb. 14. (1222—1228). Koja sela sēna imaju. 98. (1890). Prem guber ne imah. N. Najlašević 1, 191. Hižu u Split iman. J. Kavašin 542a. Blaga i zlata kš si imala. 393a. Sve što imadiše vridnije srebra, zlata i dragoga kameňa. J. Banovac, pripov. 4. U Palestini gdi imadijaše svoji dobara. F. Radman 7. Neka imaš obilnost od svuda. M. A. Relković, sat. K5a. Zašto druge rane ni dobitka ne ima. M. Dobretić 109. Ja polja imadem, stado da napasem, a i vode imam, stado da napojim. Nar. pjes. vuk. 1, 171. Imadijah jednu košuticu. 2, 273. Da ja imam derdan od dukata. 1, 328. Kad imaste sedam kula blaga. 2, 104. Momčil' ima koňa Jabučila. 2, 106. Imao sam od zlata jabuku. 2, 122. Moja majka ima dosta blaga. 2, 123. Ne imao poljskog beričeta. 2, 301. Svega imade u bijelu dvoru, još da imaš ribe od Orida. 2, 411. I ja imam nešto buzdozana. 2, 424. Imam dosta u podrumu vina, imam dosta vina i rakije. 2, 587. Ima i devojačkog mleka. (Ima svašta, n. p. u dućanu, u kući). Nar. posl. vuk. 102. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. 135. Nema ni prebijena novca. 204. Imadijasmo mnogo košnica. Nar. prip. vuk. 202. — amo bi mogli pripadati i ovi primjeri: Gdē godē si imaju Dubrovačane poklade a ili dlagove u zemlji carstva mi. Mon. serb. 170. (1862). Ine rabote i podanka da nemaju. 192. (1879). Ni će imat groba ni ukopa. Nar. pjes. vuk. 2, 288. — cc) *objekat* (svagda što pokretno) stoji kod subjekta, ali nije potrebno pomisliti da pripada subjektu kao da je njegova stvar. Ne imajući svitu pijernu. N. Rašina 166b. mat. 22, 12. Svi imahu koňa dobra, sabju britku i luk jaki. I. Gundulić 328. Crvenu odjeću i crveno za ugršticom perje ima. 444. I ki ne imau pirne odiće. J. Kavašin 12b. Iz jedne peći izadoše dva čovika strahovita, imadući maće ognjevitē. J. Banovac, razg. 58. Drugi zublje imadjau. P. Knežević, muk. 11. Ako bi imali pri sebi tuđe muke nepravdnim načinom. M. Dobretić 87. Koji ima tuđu stvar nepravdno kod sebe. 111. — dd) *objekat* je koje udo ili uopće dio ljudskoga ili živinskoga tijela ili

uopće *štogod na tijelu*. Čujem te, imam uši. M. Držić 411. Tko ima krila od anđela. I. V. Bunić, mand. 14. Ptica li je? krila imade. (Z). Poslov. danić. 106. Ako bi imalo ruke, noge oli druga uda od živine nerazložite. M. Dobretić 88. S toga ima krila i okrije. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Da ti imaš krila sokolova. 2, 818. Ima sube, al' nema šta u zubo. Nar. posl. vuk. 102. Ima jedno oko, pa i ono vrljooko. 108. Ko ima bradu, on će naći i češaj. 139. Ko nema pameti, ima noga. 149. Među čoravijem ko ima jedno oko među ga za cara. 176. *ovako se može imati i rana, čir, bradavica, žup' itd.* — *amo pripada i ovaj primjer*: Koja žena ne ima mlijeka. Nar. pjes. vuk. 2, 124. i *ovaj*: Vidih drugoga angela imajuća slamenje Boga života. F. Glavinić, cvit. 987^a. i *ovaj*: U toj (se) planini nalaze tice, koje imaju sedam glasova. Nar. prip. vil. 1868. 849. — *metaforički*. I duvar uši ima. Nar. posl. vuk. 96. — *u prenesenom smislu*. Ko imaše grlo pouzdano. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Ima pasji nos. Nar. posl. vuk. 108. Ima pogana usta. 108. — *također u prenesenom smislu*, imati oko *znači: čuvati, imati pomnu*. Da imadu oko svrhu svoji sinova i kćeri. M. Dobretić 120. Oni su naređeni da na me imaju oko, ne bi li uvatili kakvo pismo od Rusa. G. Zelić 449.

b) *objekat je čelade. aa) glagolom imati i supstantivom koji je objekat pokazuje se da su subjekat i objekat u svesi među sobom po krvi, rodbini, tashini. aaa) objekat je sin, kći, djetete, porod subjektu*. Akir primudri satvori brak sa ženom svojom i ne imaše djeteta. Pril. jag. ark. 9, 187. (1520). Oženil se i imal djecu. M. Držić 885. Kćer jednu imam i udati ju hoću. Aleks. jag. star. 8, 821. Imaše Artemijo kćer jednu. F. Glavinić, cvit. 174^a. Imati mnogu djecu ali mnogo djece, *suscipere multos filios*. A. d. Bella, rječn. 915^a. Neće imati dice. A. Bačić 56. Jedna mater imadiše jednoga sina. J. Banovac, razg. 14. Sasvim da imadiše još jedanajest sinova. 98. Imadući samo jednoga sina. pred. 81. Imadijaše ovi dva sina. F. Lastrić, ned. 281. Dva sina njegova učini hadume, da poroda nejmaju. A. Kanižlić, kam. 2. Mi imamo i sitne dičice koja nejma na seb' haljinice. M. A. Reljković, sat. G2^a. Vekovaše, porod ne imaše. Nar. pjes. vuk. 1, 468. Ona ima zlatoruka sina. 2, 62. Ja imadem šćercu mjesnicu. 2, 479. Imadiše jedinoga sina. Nar. pjes. juk. 96. Nekakav kralj imao jednu kćer. Nar. prip. vuk. 206. Pisano je da Avraam dva sina imade. Vuk, pavi. gal. 4, 22. Da ne imo od zakletve sina. Osvetn. 2, 10. — *kaže se i da se djetete ima od srca*: Sinka ne imaš od srca od svoga. M. Držić 475. Ne imao od srca poroda! Nar. pjes. vuk. 1, 555. — *kaže se da otac, sa ženom' ili majka, s mužem' ima djecu, porod. (Žena) sina ako ima s drugim mužem*. Naručn. 68^a. Ima š' nom sedam kćeri. Zborn. 3^b. Trojanin jošće bi Ankiž, ki božicu Veneru polubi, i ima š' nom dieu. H. Lucić 191. Objubi jednu vladiku bnetačku, š' nom ima kćer Mandalijenu. M. Držić 885. Žena, imajući š' nim kćer... preminu. F. Glavinić, cvit. 7^b. I tako ima š' nimo dva sina. P. Posilović, cvijet. 72. Car nejmajući poroda s trima caricama. A. Kanižlić, kam. 489. Porod, koga s mužem ima. V. Došen 109^a. — *bbb) o drugoj svojti*. I ja, Mare, dosta roda imam: imam tajka, imam milu majku, imam braću, imam bratučeda, imam sestre, imam i nevjeste. Nar. pjes. vuk. 1, 18. Dvije seje brata ne imale. 1, 218. Ti imadeš brata jedinoga. 1, 466. Imam staru samoranu majku. 2, 80. Da imadem brata od zakletve. 2, 290. Majku i Bog

ima. Nar. posl. vuk. 178. — *amo pripadaju i ovi primjeri*: Ako su žene imali, pristaju muži biti. A. Kanižlić, kam. 212. Oj devojko, imaš li dragoga? — Imala sam brata i dragoga. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Da igramo, da pjevamo, doka vojna ne imamo. 1, 301. Ko ima lijepu kuću i lijepu ženu, nije gospodar od ne. Nar. posl. vuk. 189. Blago majci koja te rodila, i ujaku koji te imade! Nar. pjes. vuk. 2, 154. — *bb) riječju što je objekat pokazuje se, u kojoj su svesi subjekat i objekat (drugoj nego kod aa))*, n. p. kao *prijatelj, drugovi, kao gospodar i sluga* (imati robe ili robove pripadalo bi pod a) bb)), učitelj i učenik itd. Da nisam imao slu družbu. Ant. Kadžić 194. Imali smo i trećega druga. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Nit' imamo krasna prijatelja. 2, 539. Pa umije u sva sela sići, a u svakom ima poznanijeh. Osvetn. 2, 86. — *Arap ima četrdeset slugu*. Nar. pjes. vuk. 2, 421. — *Jedan učenik koga ja imadija*. A. T. Blagojević, khin. 88. — *Ko nema spahije, neka kupi sahat*. Nar. posl. vuk. 14⁹. — *Scineći, da nikoga svrhu sebe starijega nejma*. A. Kanižlić, kam. 83. — *Ne mogući imat ispodvidnika*. M. Dobretić 49. Kako ovce ne imadući pastira. J. Banovac, blagosov. 170. — *amo pripada i ovaj primjer*: Tko ne ima Boga ne ima nikoga. M. Dobretić 101. — *cc) značenje je da je objekat kod subjekta samo u nekoj prigodi, ali ne kao nešto njegovo (ispoređi a) cc))*. *aaa) objekat može biti vojska, vojnici, uopće ljudi itd.* Vse troje ljudi koje imaš ili koje učneš imati. Mon. serb. 48. (1254). Al' nit' toliko imadijuć ljudi. I. Zaničić 191. Pa namiče uvijek oružje, kad imadne stotinu djetića. Osvetn. 2, 102. — *bbb) objekat je uzavnicu*. Ima l' Marko dosta uzavnicu? Nar. posl. vuk. 2, 412. — *ccc) imati koga kaže se samome objektu kao od mila kao uživati ga, kad je sa neko vrijeme blisu subjektu*. Maro: Vlaho, odkle te imamo sad? Vlaho: S Livorna. M. Držić 281. — *ddd) de concubitu*. Gdi ove noći triš nijesam te imala. N. Najlašćković 1, 251.

e) *može se glagolom imati kazati i čija (subjektova) dob (objekat). običnije se to kaže glagolom biti (budem), kod čega je dob subjekat a onaj čija je dob stoji u dativu*. Pedeset godišta jošće ne imaš. N. Rašina 80^b. joann. 8, 57. Imaše bo 81 lěts otъ Mačedonije izššdъ. Aleks. nov. 41. Imajući dvadeset i jedno godišće svršeno. A. Komulović 22. Imajući Tomas pet let. F. Glavinić, cvit. 67^a. Koji imaše šestdeset godišć. P. Macukat 21. Imati razborna godišta, *havere gl' anni della discrezione overo l' uso della ragione*, *'sapio'*. A. d. Bella, rječn. 86^a. Imam let osemdeset, *annum ago octogesimum*. I. Bjelostjenac, rječn. Kad ovo dite imade dvanajest godišta. J. Banovac, razg. 82. Koliko ima ta i ta čovik godišta. M. Zoričić, aritm. 19. Abram imadiše tada sedamdeset i pet godina. And. Katić, kor. 14. Tko ne ima naj maše sedam godina. M. Dobretić 59. Imadući 21 godišće svoje dobi. I. J. P. Lučić, izk. 3. Imala sam trideset godina. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Ja imadem osamdeset leta. P. Petrović, gor. vijen. 93. Imaše Joram trideset i dvije godine. Đ. Daničić, 2dnev. 21, 5.

d) *često kod pisaca, rjeđe kod naroda, objekat može biti što umno, n. p.: aa) pamet, um, rasum, razbor, svijest itd.* Također u tebi kad ne bi imao razuma. N. Najlašćković 1, 221. Smiona si i slobodna, zašto ne imaš misli u sebi. I. Gundulić 297. Imati pamet, *'haver cervello, haver sennno'*, *'sapio'*. A. d. Bella, rječn. 867^a. Imati malo pameti; imati malo svijesti; imati malo

solu, haver poco cervello', male sapere'. 367^a. Ludaku koji nejma svoje svisti. Ant. Kadčić 140. Drugda jedno dite od osam godišta ima veću svist. 151. Drugda imaju svitlo razborišto i dobru svist. 152. Ludaci koji nisu sve svisti dali imaju kojegodi razabraha. 152. Ako drugda imaju rasviješene pameti. 224. U ovomu triba je imati pamet. 318. Ako dica nejmajuz razabraha ni od sedam godišta. 392. Koji su imali svoju svist i razum. M. Dobretić 264. Ako bi oni imali toliko poznanstvo da znadu što čine. 514. Kamo pamet? ti je ne imao! Nar. pjes. vuk. 2, 288. Ima nauke, n' nema pameti (čock). Nar. posl. vuk. 103. Nema pameti ni koliko pače. 204. Imaj pamet, otvorila ti se sreća, nemoj da izvjetri. S. Ćubiša, prip. 221. — *bb*) *duševno ojačanje, n. p. aaaa) veselje, radost itd.* Prijatelj kad svoga prijatelja vidi, veliko veselje ima. Živ. jer. star. 1, 228. Da čovik ima njeku dragost i njeko naslađenje i uživanje od onijeh grijeha. M. Divković, bes. 40^a. On bi imao nikoga izpraznu radost, kada bi vidio. A. Kanižlić, kam. 278. — *bolest, žalost, tuga itd. često se izriče i usrok.* Zašto svak imaše veliku boljezan. N. Najlašćević 2, 75. Može grijehnik toliku gorkost i toliku boljezan imati za svoje grijeha. M. Divković, bes. 250^a. Za' mi je mnogo da nimam one prave bolesti, koju bi ima' imati i dužan sam ju imati. L. Terzić 76. Bolést Marije koja u pogubljenju sina imadjaše. J. Banovac, blagosov. 266. Imamo bolest i kajemo se. M. Dobretić 16. Da je on imao bolest od svojih griha. 90. — *Cijec* koje stvari ima sveti Jakov patrijarka vele veliku tugu i žalost toliku. M. Divković, bes. 8^a. Naj veću žalost imadu što su vrime izgubili. L. Vladimirović 90. — *Pri nego se ispovidiš nastoj imati skrušenja.* A. Komulović 7. Od svojih griha svršeno skrušenje imati. M. Dobretić 28. — *Imati grižu* u duši, 'conscientia morderi'. A. d. Bella, rječn. 218^a. — *bbb) grijeh, srgba, jed.* Ima veliku srgbu i velik grijeh svrhu njih. M. Divković, bes. 4^a. Koliko jeba pojela, toliko jeda imala! Nar. pjes. vuk. 1, 269. — *ccc) strah.* Pobije prid strahom koji imaše od Gospodina. Dukanin 29. Sadam imamo strah od jedne čamže. Korizm. 25^a. Isukrst govori učenikom, da ne imaju straha. A. Komulović 61. Prave i istinito sluge Božje varda imaju strah Božji. M. Divković, bes. 75^a. Straha imati ne imam skrovnijeh od zlotvora. G. Palmotić 1, 386. Kada vam dode svrhu vas ono zlo od koga vi imate strah, ja ću se smijati. P. Posilović, nasl. 11^a. Tko umrijeti strah ima. B. Bettera, or. 20. Selom idu, selo strah imaše od lepote gospode svatova. Nar. pjes. vuk. 1, 42. I sam care od njih strah imade. 5, 876. Vi tolici za sram oružani od dva vlahi da imate straha! Osvetn. 4, 85. — *i suprotno smionost.* Nejnam, nejnam smijenstva toga. A. Vitajić, ost. 288. David božanstveni vitez nejmade smionost. Ant. Kadčić 87. Redovnici imahu smionstvo služiti. J. Matović 188. — *Nemadu* arca da se otmu napasti. M. Pavlinović, rad. 128. — *ddd) vjera.* Sveti ooi imadi(h)u viru i dila. I. Ančić, vrat. 46. Zašto ima u nama dobru viru i ufahe. M. Dobretić 112. Neka znade tko vjeru imade u našega sveca velikoga. Osvetn. 2, 73. — *nevjera.* Nejmajuci nevire u srcu. Ant. Kadčić 288. — *eee) ufahe, nada.* Imaju ufanje Gospodinu Bogu, da ih oće pomoći. Mon. croat. 284. (1529). Mladići, ki ufanje ima' uć Boku usionike smiše sići. J. Kavačin 230^b. Tko ufahe u njih ima. I. Đorđić, uzd. 7. Osobito ufahe u njihove bogomoje imajuci. A. Kanižlić, kam. 7. Ma u tebe nad imamo.

Nar. pjes. vuk. 5, 458. Što imali lažnu uzdanicu. Ogled. sr. 50. — *fff) ljubav, milost.* Koji imaju pravu i srčanu ljubav. M. Divković, bes. 413^b. Ljubav prema Gospodinu Isukratu imadjahe. A. Kanižlić, uzr. 201. Dragog ja da ljubim, milost bi imala. Nar. pjes. vuk. 1, 384. — *i suprotno.* Imati zavidost, to jest boljeti se od dobra iskrnoga. S. Matijević 87. — *ggg) milosrdje, milost, smijehe.* Ima milosrdje vrhu neha. Mon. croat. 192. (1509). Imaj nam smijehe. D. Zlatarić 89^a. Da im ima milosrdje i da im odпусти muka. M. Orbin 188. Imaj milosrdje od mene, Gospodine. M. Jerković 14. I smijehe rad bi imat vrh svojih ljudi. J. Kavačin 16^a. Imaj milos bitja od moga. I. Đorđić, salt. 76. Milosrdje, koje svrhu nas imadiše za naše spašene. J. Banovac, rasg. 13—14. Milosrdje na grijehnika imaj mene, Gospodine! V. M. Gučetić 15. Imajuci s nim milosrdje. M. Dobretić 79. Imam milosrdje svrhu tebe. 79. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Koji imaju boljezan svrhu tužnijeh i nevolnijeh. M. Divković, bes. 88^a. Ja na pašu ne imam žalosti. Ogled. sr. 489. — *hhh) želja.* Ima mnogu želju u rodni se stan vratiti. G. Palmotić 1, 846. Želju koju imadijaše u srcu svojemu. S. Margitić, fal. 54. Imam veliko poženje od tebe, živi Bože moj. M. Jerković 89. Imadući misal i želju isprosi od Gospodina Boga dobru i svetu smrt. L. Terzić 45. Te bi ima' želju služiti se s ovim knjižicom. M. Zoričić, osm. x. Koji na grih prostni veliku želju imadu. I. Velikanović, uput. 3, 60. Imadući želju. M. Dobretić 128. — *iii) hoćehe, volja, odluka, misao.* Ima hotenije i blagoizvoli carstvo mi. Mon. serb. 157. (1857). Pokornik ne imaše stanovita hotenja ostaviti grijeh. S. Matijević 18. — *Kad veću volju plakati imaju.* M. Držić 272. Požuditi zlo družim u srgbi, ne imajuci srce ni volju, da jim ono dojde, grijeh je vadani. A. Komulović 15. Zakon sabraňuje volju nejmajuci u manastir siliti. A. Kanižlić, kam. 86. Narod imaše volju da radi. Đ. Daničić, nemij. 4, 6. — *Da amo imali želju i odluku temeljitu.* M. Dobretić, predg. v. Ima odluku da će posvetiti ti kru(h). 4. Sasvim da je vižitatur imao prve koju dobru odluku svrhu Mevija. 129. — *Da ja nisam imao misli naučiti te.* Ant. Kadčić, predg. i. Da istinito imaš takovu misao. 106. Iman misal počeo do maloga sela. Nar. pjes. mikul. 164. — *kkk) ustrpljenje.* Istinito ustrpljenje imati i sahraniti voljom i djelom. M. Divković, bes. 87^a. Imaj ustrpljenje. M. Dobretić 816. — *cc) znanje, uspomena, cijena, sumnja.* Neumitni nejmajuci nauka. Ant. Kadčić 25. Doklem nemaju istinito znanje. 448. Ne imadući s druge strane poznahe od nezina griha. M. Dobretić 76. Jedna (dica) imadu toliko poznahe i zloću. 161. Starac o otrovi nije imao mnogo pojma. S. Ćubiša, prip. 272. — *Ako bi još on imao uspomenu od njegovih griha.* M. Dobretić 168. — *Koji od dinara imate tolikuj sejenu.* Zborn. 55^a. Jer su dužni od njih cinu imati i poštovati jih. Ant. Kadčić 892. — *Imal sam sumnju na jednoga čovika.* Mon. croat. 287. (1585). Sumnju, ku Macedonane imaju, s hodom svojim od arca nim odvadiš. Aleks. jag. star. 3, 286. Sumnju imajuć, da sa kraja njegovi ga primit neće. G. Palmotić 1, 18. Nikoje sumnje suproti Bardi imadijaše. A. Kanižlić, kam. 142. Na koga mi sumnju imamo. M. A. Belković, sabr. 60. — *dd) briga, pečal, pomha, opas, obzir, var.* Tko godi ima brigu od svoga spašene. F. Lastrić, od' 66. Zapovida starim brigu imat' i; providehe svrhu mladi. ned. 182. Imajuci brigu na sve kolike crkve. A. Kanižlić, kam. 25. Papi ima-

jućemu brigu na crkvu neće biti zabranjeno. 708. Na ostale čete imadijaše brigu. 824. Pasti ću ja marvu, nejmaj brige. M. Katanić 42. I za mene brige ne imaju. Oglad. sr. 88. Niti ima brige niti kakva dobra. Vuk, poslov. 221. — Za sije metohije nikojre človeka da ne ima pečali. Mon. serb. 10. (1222—1228). — U posvetilištu bogov pomnu imahomo. Živ. kat. star. 1, 220. On ima pomnu od vas. I. Bandulavić 163b. 1petr. 5, 7. Bog ima osobitu pomnu za dignut ga iz grijeha negova. M. Orbin 67. Mješte inijeh pomnu imate hude naše da zlotvore poplesate. G. Palmotić 1, 12. To je naša dika i hvala pomnu imat vrh tve časti. 1, 157. Kakvu je pomnu car na vladanje imao. A. Kanižlić, kam. 118. Imajući pomnu na pošteće. 216. Imao je veliku pomnu za očuvat cilovit simbol. 687. Imati dobru pomnu. Ant. Kadčić 75. Mogao bi imati i uložiti pomnu. 827. Pomnu ima. M. Dobretić 65. — Imati opaz, haver riguardo, rispetto, habere rationem. A. d. Bella, rječn. 862a. Bdi dakle, redovniče, sveder i imaj opaz. M. Zoričić, osm. 59. Imaj opaz da se od zera ništa ne nosi. aritm. 11. Imati opaz svrhu načina od srčbe. M. Dobretić 205. Imat bolje opaz svrhu toga. 358. Na koje (naredbe) valja imati opazu. Ant. Kadčić 287. — Imati obzir, haver riguardo, rispetto, habere rationem. A. d. Bella, rječn. 862a. Imati ozir na običaj svoje države. Ant. Kadčić 309. K hoj (buli) valja imati ozir. 377. — Svak sebi imaj var, kad je na polju van. B. Krnarutić 21. — *amo pripada i ovo*: Tko ima ku misao al' tko ima djecu, ne more dobro ni objedovat. M. Držić 407. — *ee običaj*. Na dan blagdana imaše sudac običaj pustiti puku jednoga uznika. I. Bandulavić 87a. mat. 27, 15. Koji imadijaše običaj. A. Kanižlić, bogoljubn. 2. Gospodin ima običaj s nami se podnositi. Đ. Bašić 41. — *ff dio (u što, u čem, od čega)*. Imaš dio s Isukrstom u život vični. I. Bandulavić 287b. Hoće li svi sveti imati jednak dio od blaženstva. M. Orbin 281. Ako u kojoj stvari imaš dio, kako u boju i vovevanu. M. Zoričić 181. — *gg posao (može gdje gdje, n. p. u prva dva primjera, snati što i briga)*. Za tuzi zemlju da ne ima posla nikto. Mon. serb. 170. (1862). Za toj nemam posla ja Vlaks. 209. (1887). Mi ćemo ovamo unutra imat posao. M. Držić 188. Imam velicijeh posala. 290. Imati činjenja, essere o stare in faccende, in negotio versari. A. d. Bella, rječn. 299a. Imati činjenja, posla, impaciarsi, rem habere. 881a. Imati mnogo posala; imati dosta činjenja, oprava, haver assai da fare, satis negotii habere. 867a. Djavao pakleni, koji ima više posla oko nega nego oko drugi stotinu. M. Dobretić 68. *amo pripada i ovaj primjer*: Eto Aron i Or s vama; ko bi imao što, neka ide k nima. Đ. Daničić, 2moja. 24, 14. — *a mogao bi pripadati i ovaj*: Uspomenuše carstvu mi za Mlét, kako imaju zabavu za Mlét ods carstva mi i ods vlastel carstva mi. Mon. serb. 158. (1857). — *hh potreba*. Imamo vlastelasku potrebu. Mon. serb. 7. (xii vijek). Imajuće veliku potrebu poslaha. 329. (1428). Mrtvi imaju potrebu od nas. Korizm. 21a. Nije gospode, ima potrebu. M. Držić 316. Imamo potrebu od jisbine svaki dan. A. Komulović 43. Ima drugoga ugledati tko ima potrebu. M. Divković, bes. 8a. Recite da Gospodin od njih potrebu ima. I. Bandulavić 78a. mat. 21, 8. S česa nimam potrebe nutkati te. M. Alberti x. Imadijući potrebu od tebe. M. Radnić 411b. Imati potrebu od koje stvari, haver bisogno di qualche cosa, egeo. A. d. Bella, rječn. 142b. Tko dava ubogu, ne samo

neće imati potrebu... razgov. 80. Nejmam ja nikakve potrebe od vaših novaca. A. Kanižlić, kam. 7. Car nejma od vas potrebe. 156. Crkva imadijaše potrebu od kripisnih služitelja crkvenih. 210. Vidite dake koju potrebu imate od molitve. Đ. Bašić 76. Sveti nejmaju potrebe od naših uspomena. Ant. Kadčić 69. Ima veću potrebu čovik od razbora na smrti. 128. Patiti i veliku potrebu imati. M. Dobretić 110. Jeda od vitnika potrebu imadeš? I. J. P. Lučić, razg. 9. — *ii oblast, vlast, moć itd.* Sa sima da ne imaju protopope dvorske nikore oblasti. Mon. serb. 13. (1222—1228). Ima plnu oblast v duhovnih. Mon. croat. 4. (1825). Ki nad ženu vlast imaju. Naručn. 61b. Moć neće imati, da vrh tebe bude. A. Komulović 71. Koji oblast imaju svrhu njih. I. Bandulavić 96b. luc. 22, 25. I da nijedna zla nesreća ne ima u sebi take moći, da vik može s gorkijeh smeća tvoje kreposti vrha doći! I. Gundulić 270. Ne imajući moći ni oblasti uhititi tebe, Isuse. M. Jerković 45. Imati oblast nad kijeme, haver autoritá sopra d' uno, tenere in aliquem authoritatem. A. d. Bella, rječn. 121a. Imati moć, haver facultá, forza o virtù di fare qualche cosa, valeo. 867a. Što želaše, imajući oblast, odluči u dilo staviti. A. Kanižlić, kam. 16. Veću od nega oblast imaš. 84. Papa ima oblast svrhu crkve. 74. Papa ima svrhu svijju poglavarstvo. 451. Ovu oblast imadijaše. 678. Kad si nad him svu oblast imao. M. A. Rejković, sat. C8b. Da hudoba paklena nejma vrhu njih toliku silu. Ant. Kadčić 152. Koji ima starišinstvo kako biskupovo. 232. Opati koji imaju svoje vladanje nepodložno biskupom. 288. Kad pokornik nejma moć za izvršiti je (pokoru). 858. Imadijaju oblast i mogućstvo, da mogu krstit. M. Dobretić 30. Koji ima oblast odrišiti i zavezati. 71. Koji oblast imadu svrhu puka. 93. Imaj oblast postaviti ruke. 273. Koji imadu oblast svrhu ženske glave. 495. Na robje svatko ima vlast kao na kupovno meso. S. Lubiša, prip. 48. Velika je moć koju duh ima na arce. M. Pavlinović, rad. 83. — *kk pravo ili krivo. aaa pravo, raslog*. Veliku prav ima. Stat. pol. ark. 5, 277. Koji imadu pravo? neka štoci budu sudci. A. Kanižlić, kam. 11. Ako imaju pravicu. Ant. Kadčić 284. Nit' župnik svidocima ima pravicu opriti se tomu svidocanstvu. 476. Ja se uzdam, da će vreme pokazati, da nisu pravo imali. D. Obradović, živ. 122. Ima li on pravo. Vuk, odg. na utuk. 5. Imate pravo. Đ. Daničić, jov. 27, 5. Zaludu imaš pravo, kad ne znaš kazati zdravo. Pravdonoša. 1852. 10. Pravo imaju, on je umro. S. Lubiša, prip. 87. — Focijo imade razlog progoniti one. A. Kanižlić, kam. 104. Imadu razloga. D. Obradović, basn. 22. — *amo pripadaju i ovi primjeri*: Ti imaš uzrok dati ga u ruke razbojnika zalih. M. Jerković 72. Nejmajući uzroka na ne vikati. And. Kačić, kor. 131. — *i ovi*: Ima više učiniti (prijuza) (s) sestrami starimi, ke imaju glas po zakonu. Starine. 1, 225. U sinodu kraj isti imadijaše govorene. A. Kanižlić, kam. 182. — *bbb krivo, krivina*. Imati krivo; imati krivinu, haver torto, iniquam causam habere. A. d. Bella, rječn. 867a. U tom oni imadu vrlo krivo. D. Obradović, živ. 121. Ispovijeda da je imao krivo. sav. 85. — *ll vrijeme, prigoda, način, zanat. aaa vrijeme*. Imaćemo se vremenom razgovoriti. M. Držić 331. Nimam vrimena za moć stat razmišljati. M. Jerković 45. Kad već ne imam, star sasvime, neg za cvilit malo vrima. J. Kavašin 432a. Marko ne imade vrima za odgovoriti. A. Kanižlić, kam. 708. Imadu pak vrimena. L. Vladimirović 85. Pokajmo se

dok imamo vrijeme. And. Kačić, razg. 159^a. — *amo pripada i ovaj primjer*: Svaki narod imo je svoj vijek. M. Pavlinović, razg. 5. — *bbb) prigoda*. Ignatija imade priliku pisati knihu papi. A. Kanižlić, kam. 106. Ti si imao prigodu i lasnost. Ant. Kadčić 15. — *ccc) način*. Da nisi imao načina. Ant. Kadčić, predg. 1. Ne imadu načina za učinit ga (*grih*). M. Dobretić 108. Koliko zanata il' ti načina ima djavo pakleni. M. Dobretić 566. — *amo mogu pripadati i ovi primjeri*: Upita svakoga koji ko zanat oli meštiju ima. Ant. Kadčić 91. Kad dužnik ima moć za vratiti. 257. — *mm) pomankanje (u duševnom smislu), grijeh*. Nigdar nijednoga pomankanja nejmamo imati. Kateh. 1561. E7^a. Misnik sci-neći, da na sebi imadiše koji težak grih. J. Banovac, razg. 68. Koji imadu drugi griha na duši, izvan istočnoga. M. Dobretić 87. I svi ostali grisi, ako bismo ji imali u vrime krštena. 88. Koliko ima na sebi griha. 181. — *nn) krst (krštenje), red*. Nevirnika koji nema na sebi krsta. M. Dobretić 44. Po redu koga ima na sebi. 808. — *oo) stanje tjelesno, n. p. aaa) zima, vrućina (samo kod pisaca; kod naroda je običnija konstrukcija s galgolom biti, budem, koje vidi pod I, A, 1, c, c) γ) aa)*. Zato Gospa imaše veliku zimu. M. Divković, bes. 81^b. Imati zimu, frigeo'. A. d. Bella, rječn. 329^b; imati vrućinu, caleo'. 159^a. — *bbb) bolest, groznica itd. (i ovdje je običnije biti, budem, vidi kod aaa))*. Tko ima udavat kćer, ima februru uza se. M. Držić 218. Imati ogañ, febre corripit'; imati oğñicu, febricit'. A. d. Bella, rječn. 307^a. Ako nejma koji beteg. Ant. Kadčić 243. Da nejma druge nemoti neg onu njegove ljubavi. 336. — *amo možemo metnuti i ove primjere*: Imam kurtu vistu, ter mi se on činaše. M. Držić 256. Oni će imati vječni glad. M. Divković, bes. 27^a. Da neće nikakova pomañkanja imati u tijelu svomu. 398^a. Imati nesmaš, 'haver inappetenzia', 'cibi fastidio laborare'. A. d. Bella, rječn. 389^a. — *ccc) san, sanak*. Ne imao u bolesti sanki! Nar. pjes. vuk. 1, 98. Ni legoše ni sanki imaiše. 2, 326. Ni nidan od njih umrl leh imaju kod jedan san. Nar. prip. mikul. 35. — *ddd) trud, muka, ili suprotno pokoj*. Veliku muku imam, trudan jesam. Pril. jag. ark. 9, 86. (1520). Ne ima pravoga mira ni pokoja u sebi. A. Komulović 29. Ne mogaše car Memed imati mira obdan ni obnoć. Ant. Kačić, razg. 117. Pokoj ima ko te je rodio. S. Ľubiša, prip. 121. — *eee) Dvospolci ili ti dvovrsti t. j. koji imaju u sebi žensku i mušku vrstu*. Ant. Kadčić 25. — *pp) sreća, dobro, i protivno muka, tuga itd. aaa) sreća, dobro*. Viditi i slišati što mlogi patrijarke i proroci želili su čut i viditi a nisu take sriće imali. F. Lastrić, od' 262. Nikada na vojski nejmajući sriće. A. Kanižlić, kam. 15. Mi smo imali sriću brez krvi dobiti neprijatelja. And. Kačić, razg. 184. Koji imade sriću uteći. kor. 257. Nit' je divojka dužna ñega čekati imadući drugu sriću. M. Dobretić 423. Ko te neće, ne imao sreće! Nar. pjes. vuk. 1, 635. Kako sam imao sreću. Nar. prip. vuk. 1. — Z dobrijem opći, ako ć dobro imat. M. Držić 308. Recite mu, brzo će ozdraviti i imaće dobro. P. Posilović, nasl. 2^b. Imati dobro, pulchre esse'. A. d. Bella, rječn. 366^b. Neće nigda š ñim dobra imati ne budući u pravoj ljubavi. M. Dobretić 436. — *bbb) zlo, nesreća, tuga, muka itd.* Ja imam mojijeh tuga. M. Držić 204. Svaki bi veću muku inao na svoj dio. M. Divković, bes. 188^a. Imati zao božić i gore godišće, 'haver e il malanno e la mala pasqua', 'dupliciter dolere'. A. d. Bella, rječn. 367^a. I ne imati ove muke i

štete. Vuk, djel. apost. 27, 4. — *qq) ime*. I ovo drvo ima još drugo svoje ime. Vuk, nar. pjes. 1, 81. — *rr) slava, dika, dobar glas i suprotno. aaa) slava, dika, dobar glas, dobro ime*. Vidit slavu, koju ti imadeš na nebesih. J. Banovac, prisp. obit. 71. Voleć imat mrtvi slavu. V. Došen 193^b. Veću bi imo (*diku*) da ga objavi. J. Kavañin 157^b. Imati dobro ime, bene audire'. A. d. Bella, rječn. 367^a. Koja dobro i pošteno imo imade pri tomu ispovidniku. M. Dobretić 152. — *amo spadaju i ovi primjeri*: Koji imadu tolika poštenja i bogastva na ovomu svitu. P. Macukat 40. Zarad vaše mudrosti poštenje imate. A. Kanižlić, kam. 319. — *bbb) zao glas itd.* Imati zao glas; imati nepošteni glas, male audire'. A. d. Bella, rječn. 301^a. Imati zlo ime, zao glas, male audire'. 367^a. — *ss) čast, obraz*. Svijetla časti, nada svima lijepa ti si tko te ima. I. V. Bunić, mand. 7. Ko ima obraza, dobro živi, a ko nema (obraza), još bolje (živi). Nar. posl. vuk. 189. — *tt) glas, vijest*. Od njegova jošte bijega glasa ne imaš. G. Palmotić 2, 50. — *uu) zapovijed, i suprotno. aaa) sapovijed, naredba, poruka itd.* Koji ima zapovidi moje, ter obslužuje njih, on jest, koji lubi mene. I. Bandulavić 152^b. joann. 14, 21. Imati zapovijed; imati naredbu, 'haver commissio', 'in mandatis habere'. A. d. Bella, rječn. 367^a. Imam poruku na tebe. S. Ľubiša, prip. 152. — *bbb) služba, posluh*. Neće već od moje kuće nikud ni službe ni posluha gospoština imati. S. Ľubiša, prip. 55. — *vv) zavjet, odvjet*. Imadoše jednake odvjete oliti vote. M. Dobretić 128. Da ima zavrit od čistoće. 226. Bludno, sam sagrišila s imadućim zavrit od čistoće. 226. — *xx) mjesto, u kojem mu drago smislu*. Razlog u njih glavi ne ima mjesta. M. Držić 228. Mrazne zime i vrućine u ñoj mjesta ne imaju. G. Palmotić 1, 146. Imati mjesto za prvijem, 'secundum locum obtinere'. A. d. Bella, rječn. 367^a. Nejmaju ovde mista one svidoebe evandeja. A. Kanižlić, kam. 216. Imadu ovdí pristojno misto riči sv. Seleuka. 358. Metropolit ne imadoše mista u sinodu. 354. Niti posli ove naredbe ovdí mogu imat mista ni dužnosti stari zakoni i kanoni. M. Dobretić 48. Što u našem dogadaju ovde nema mista. 156. Pošteñe Božje i sveti zakona valja da imat bude svoje misto prid svim svitom. 484. U drugijem rijećima nema mjesta ovakovo, 'a'. Vuk, pism. 52. — *amo bi mogli pripadati i primjeri u kojima je objekat prebivalište, prebivaše*: U manastiru imadijaše pribivañe svoje. A. Kanižlić, kam. 790. Ako su tvoji roditelji tada u ñoj (*državi*) imali stavno pribivalište. Ant. Kadčić 105. i ovaj: Koji zdvora pak bijahu ne imadući ulazišta. P. Knežević, živ. 18. — *yy) početak, napredak, kraj, konac, svrha itd. (subjekat može biti što neživo)*. Sve stvari juvene imaju početak od ludosti. M. Držić 402. — Od kog ima stvar napridak svaka. J. S. Relković 142. Da Bog da mi svaka sreća posahnula i ne imala napretka kao ova slamka po jutros! Nar. posl. vuk. 47. — Ta rika ni kraja ni konca nima. Aleks. jag. star. 3, 297. Život večni primu, ki nima konca ni čisla listom. 913. Tvoje veliko milosrdje nima vrimena, konca, ni mire. M. Jerković 65. Imati dobru svrhu, 'bonum habere exitum'. A. d. Bella, rječn. 367^a. Imati zlu svrhu, 'malum exitum habere'. 367^a. — *zz) svrha (ne kao kod yy))*, namjera itd. Kad odluka tva naredna bude svoju svrhu imati. G. Palmotić 1, 268. Imati svrhu; imati što žudiš, 'propositum assequi'. A. d. Bella, rječn. 412^b. Jeda bismo dobru svrhu imali u istom poslu. M. Zoričić, osm. 4. — *aa') život*,

smrt. Ne može imati život. Ant. Kadčić 144. Smrt mi s tejom imati, ku godi ja inu tuj dođoh gledati neg tebe jedinu! N. Najlašević 2, 117. — *bb'* *tešina*. Svežan sijena ... ima po deset funti. J. S. Rejković 96. — *cc'* *zakon* (u *prenesenom smislu*, *subjekat je što neživo*). Nevoja nima zakona. Stat. polj. ark. 5, 297. Potriba (kako nosi optena besida) zakona nejma. Ant. Kadčić 165. Potriba nejma zakona. M. Dobretić 392. — *dd'* *lijek* (o rani). Naše rane lijek imaju. V. M. Gučetić 11. — *ee'* *krepost, jakost, vrijednost* (u *prenesenom smislu*, o čem *neživu*). Jer svake kreposti u sebi imahu. N. Dimitrović 34. Tvoj sakramenat ima u nas krepost svoju. S. Matijević 97. Da ono kakvu kripot imade i valade. A. Kanižlić, kam. 414. Sve mise imaju jednaku kripot i vridnost. Ant. Kadčić 98. Da imaju (*molbe*) kripot po njegovoj muci. 99. Ovi zakoni imadoše svoju kripot. M. Dobretić 499. — Dila koja imadoše toliku jakost u crkvi svetoj. M. Zoričić, osm. viii. — *amo pripadaju i ovi primjeri*: Imajući (*sumnja*) svoj temelj. Ant. Kadčić 51. Imat temeljnost u viri. M. Dobretić 232. — Niti bi imala (*ženidba*) onu tvrđav i dužnost koju ima sada. 452. — Život duhovni ima prikladnost k životu tlesnomu. Ant. Kadčić 118. Sposobnosti za učiniti dobro imadu. D. Obradović, sav. 72. — *i suprotno: nepodobnost, zapreka*. Ako ne ima koju drugu nepodobnost. Ant. Kadčić 32. Imati zapreku, haver impedimento, 'impedior'. A. d. Bella, rječn. 888b. Ima koju zapriku u jeziku. Ant. Kadčić 209. Da svoje vinčanje ima zapriku. 413. — *ff'* *sladost* (u *aktivnom smislu*, o čem *neživu što ko uživa*). Kruhu pribili imadući svako naslađenje. B. Pavlović 29. Kruh naš svagdanji, svrhbištenu imadući svaku slatkost. 55. Svako naslađenje u sebi imadijaše (*mana*). F. Lastrić, test. 14b. — *gg'* *promjena*. Po koji način bješe imao tako čudnu i veliku promjenu. M. Divković, bes. 664b. — *hh'* *slava* (u *aktivnom značenju*, ne kao kod rr'): imati slavu = *slaviti se, dičiti se*. Imati slavu od smrtnoga grijeha, grijeh jest. S. Matijević 81. — *ii'* *objekat je u pasivnom smislu, n. p. aaa* *milosrđe, milost* (*drugo je kod bb* ggg). Ako u istinu ne čini milosrdja na ovomu svijetu, oni neće imati milosrdja na onomu svitu. M. Divković, bes. 7b. Imati istu milost. M. Zoričić, osm. vii. — *bbb* Imati dopustjenje nepedepse, 'impunitatem habere'. A. d. Bella, rječn. 888a. Imati uslobodjenje, 'impunitatem habere'. 888a. — *ccc* Veran sluga sumnje nima. Aleks. jag. star. 8, 295.

e *izriče se uz objekat i mjesto gdje ovaj stoji* (gdje ga ima subjekat). *aa* *izriče se da je objekat pri subjektu samome ili u njegovoj kući*. *aaa* *objekat je pri subjektu*. Pri sebeb penezi ne imasmo. Mon. serb. 506. (1469). Tebe uza se i oni ima, ki sred voda u ognu zgori. L. Gundulić 297. Jučer slugo okolo sebe imadući. F. Lastrić, test. ad. 105a. Već uza se nek imade višta. J. S. Rejković 238. A junaka sa sobom ne ima nijednoga od roda svojega. Nar. pjes. vuk. 2, 136. — *bbb* *objekat je u subjektovoj kući*. Neka Popivu ima u kući, sikuro more spat. M. Držić 258. Mi imamo do tri lovca u dvoru. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Koga imaš kod bijela dvora? 2, 841. Ja na domu imam ljub vernu. 2, 861. — *bb* *objekat se gdje nalazi na subjektovu tijelu (n. p. u ruci, na glavi)*. Imajuće ime upisano na čelih svojijeh. N. Rašina 24a. apoc. 14, 1. Na glavah svojih imahu krune zlate. Tondal. star. 4, 117. I vrh glave svak od cvijetja vijenac ima. I. Gundulić 379. Ki imaju vrh ramena sve težine od

bremena. J. Kavašin 847a. Koga djeva majka ima u prečisto svoje krilo. 458b. Mlogi su prije nega nu (*knjigu*) u ruku imali. A. Kanižlić, kam. 8. Kad imaju mač u ruci. V. Došen 126a. Jer u ruki ništa ne imadoh. M. A. Rejković, sat. E2a. Kažu, ima sablju o pojasu. Nar. pjes. vuk. 2, 288. Ima vrapca pod kapom. (Kad ko kape ne snimi u vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 102. — *i u prenesenom smislu*. Koga bi anđeli želili imat u svoje ruke. F. Lastrić, test. 168a. Iz toga bo se može očitovati, da nisi u ruku imao od vojnika i junaka većih nego sam ja. M. A. Rejković, sat. B2b. Da bi ju napastovao i pod svoju ruku imao. Ant. Kadčić 397. Imajuć ženu i djecu o vratu. M. Pavlinović, rad. 22. — *cc* *objekat može pripadati subjektu stojeći na kojem mu drago mjestu*. Gdigođ imaš posadeno voće. J. S. Rejković 11. Vi imate brata u planini kod ovaca, Miloš-čobanina. Nar. pjes. vuk. 2, 186. Ja onakih imam u tavnicu. 2, 250. — *nešto je osobito u ovom primjeru, gdje imaš ne snadi da objekat pripada onome s kojim se govori nego ističe da se nalazi na nekom mjestu*: Jednog (*manastir*) ima i Virovitica ..., drugog imaš u staroj Gradiškoj. M. A. Rejković, sat. B3a. — *dd* *u gramatičnom jeziku kaže se da je neko mjesto kojemu glasu u kojoj riječi tijekom što se reče da ona riječ ima onaj glas na onome mjestu*. (*Glagoli*) koji pred 'a' imaju 'v'. Vuk, nar. pjes. 1, 81. — *ee* *u prenesenom smislu može subjekat imati koga ili što u svojoj oblasti, na svoju vođu, na svoju zapovijed itd.* Kako ćeš moći drugoga imati na tvoje hotjenje. B. Kašić, nasl. 27. To mu ne može dat, jere nima u svojoj oblasti. A. Georgiceo, pril. 93. Što više čovik na svitu pod svojom oblašću ima. M. A. Rejković, sabr. 78. Da ima vas svit i njegova bogastva na svoju zapovjed. M. Dobretić 101. — *ff* *imati na pameti, u pameti, na umu, u glavi može značiti: pamtiti ili uopće misli*. Ja pop imajuć na pameti muku Gospodina Isukrsta. Mon. croat. 91. (1461). A i ja sam na pameti imo misli tej hrabrene. G. Palmotić 1, 84. Imati na pameti, *memoria tenere*. A. d. Bella, rječn. 728a. Nejmaše na pameti vječnu jakos. I. Đorđić, salt. 264. Imajući ga sved na pameti. uzd. iv. Imajući u pameti ono obećanje sv. Diomeda. A. Kanižlić, kam. 255. Ti imaš u pameti jedan posa'. L. Vladimirović 75. Ne budući dužan imati u pameti tvoje prošastne grihe. Ant. Kadčić 216. Poglavite vrste griha koje u pameti more imat. M. Dobretić 146. Imadući u pameti nike velike i pogane misli. 168. Imadući drugi briga u glavi. 492. Koga (*dila*) B. D. Marija nije nikad u odluci ni u pameti imala. 511. Mi nismo mogli niš učinit, ki imamo neč va glave, kamo ćeš ti tako bedast. Nar. prip. mikul. 76. Imaj ga na umu. Đ. Daničić, prič. sol. 8, 6. — *gg* *imati što ili koga u srcu itd. u prenesenom smislu, vidj kod srce*. Neg' li ču tej tvoje kriposti bez broja do smrti do moje u srcu imat ja. N. Najlašević 1, 826. Imaj me u srcu, kako no tebe ja, ako neč da smrću ovi rob tvoje prij. 2, 90. Tebe imaju namišćenu posred srca svoga. M. Jerković 90. Imati u srcu, *tenere a cuore*, 'esse cordi'. A. d. Bella, rječn. 728a. Ovu istinu razumimo od istoga Isukrsta, koji sve imadući mir u srcu, pokaza ga i s ustmi navisti ga anđelom. J. Banovac, pripov. 112. Jer u srcu i u ustih imadjahu slavno ime Isus. razg. 68. U srcu i u usti vazda imadu ove riječi. M. Zoričić, osm. 14. Dali u srcu nema te voje. Ant. Kadčić 12. U srcu svomu drži me upisanu i upečatjenu; a da ja nega ne imabudem vazda u srou momu?

*

I. M. Mattei 56. Da ima nešto na srcu ali ne sme nikome kazati. Nar. prip. vuk. 190.

f) *lokativom (i akusativom) s prijedlogom u može se pokazati duševno osjećanje prema kome (objektu)*. Imati u ljubavi, tener uno in gratia, amore alicui conservare. A. d. Bella, rječn. 367^a. Ovo su kojih smo nikada imali u poruganje i u priliku ukora. I. Bandulavić 202^{ab}.

g) *objektom se pokazuje svesa (obično duševna) u kojoj je subjekat s kim drugijem, ili ako je više subjekata, pokazuje se svesa među njima. ovakovi objekt može biti: aa) ljubav, prijateljstvo itd.* Imajta ljubov među soboju. Sava, sim. pam. šaf. 11. Prijateljstvo koje su imali moji prvi š njih pravimi. Mon. serb. 188. (1878). Bratski od danas k vam imam ljubav. Aleks. jag. star. 8, 812. Po prijazan, koju s Pjerinom imam. M. Držić 409. Opđiti sveder ili imati prijateljstvo sa Žudeji. S. Matijević 48. Nije pristojno Krstjaninu imati prijateljstvo s Čifuti. A. Kanižlić, kam. 497. Za prijateljstvo samo koje s nim ima. Ant. Kadčić 70. Da on ima s drugom ljubav a nu ostavlja. M. Dobretić 487. Da imate izobilnu ljubav jedan k drugome. Vuk, pavl. 1sol. 8, 12. Da imamo mi ljubav k nemu. 1jov. 4, 19. — *bb) opće, društvo.* S kakvijemi izvan kuće imao je družbu. S. Matijević 90. Mi š njima ne možemo opće imati. A. Kanižlić, kam. 188. Crkva carigradska s rimskom je opće imala. 266. Voliš s nevirnici društvo imati. 588. — *cc) dogovor, savjet, ili govor uopće.* Imavše svētš s gospojom kraljšcom. Mon. serb. 221. (1392). Imasmo govorenje svrhu toga. Mon. croat. 98. (1468). Imaj svjet sa ženom tvojom. Pril. jag. ark. 9, 141. (1520). Jeda je papa potajne dogovore s Turci imao? A. Kanižlić, kam. 640. Andronik imadijaše otajni dogovor s Genuesi. 642. S nom (ženskom glavom) bludna i nedostojna razgovaraša imati. Ant. Kadčić 384. Da je ispovidnik s nom na ispovidi imao nečiste razgovore. 889. Imajući razgovore s velikim sultanom. A. Tomiković, živ. 255. E imamo nešto razgovora. Oglad. sr. 19. Dokle i mi riječ ne imadnemo sa našijem carem stambolskijem. Osvetn. 7, 30. — *amo može pripadati i ovaj primjer: Zakone koje su imali s roditeljima carstva mi.* Mon. serb. 169. (1862). — *dd) bludno, nepošteno djelo.* Da je ona imala dilo nepošteno s drugim. M. Dobretić 481. Da je Petar imo bludno dilo s Lucijinom sestrom. 490. Da je š nom prvo hega imao nepošteno dilo. 527. — *ee) rat, boj, svađa, kavga, raspra itd.* Tko misli s vami boj ali rat imati. M. Držić 455. U dvi rati koje ima s Portugalom i Jerbima. J. Kavašin 184^a. Oni među sobom rat imadoše. A. Kanižlić, kam. 818. S nama često ima rat. Nar. prip. vuk. 42. — U pravdē koju imams s nima. Mon. serb. 27. (1284—1240). Ako ima svađu Dubrovčanina s drugom svojem. 101. (1832). S kijem imamo koji nemijer i parbu. M. Divković, bes. 846^b. Pak da vas dan š njima imaš kolbu. M. A. Relković, sat. E7^b. Ne ponavjat ovdj zaman vlastitu protivnost što ima ova zloča s čistotom. Blago turl. 2, 145. Ako što između sebe krivo imate. D. Obradović, živ. 98. Neka pođe za koga joj drago, a mi braća kavgē ne imamo. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Kakav si imao ti inad s ovom trojicom? Pravdonoša. 1852. 8. — *amo pripadaju po smislu i ovi primjeri u kojima je objekt zamjenica ili stvar: Oprostite, ako imate koju stvar protivu komugodi.* M. Divković, bes. 9^a. Što imaš s našijem ti plemenom, o Sisifov rode hudi? G. Palmotić 1, 205. Što imaš sa mnom? ,ohe hai da far meco? ,quid tibi mecum? A. d.

Bella, rječn. 367^a. Ako što imate protiva komugod... J. Matović 503. Imati što s kijem ,alieno in aliquem esse animo. J. Stulli, rječn. Da brat tvoj ima nešto na te. Vuk, mat. 5, 23. Ne imahu ništa ni s kim. D. Daničić, sud. 18, 28. Sudnik: Šta imate vi dva? Pravdonoša. 1852. 38. Šta ti, brate, imaš s ovim vlašetom? Magaz. 1868. 61. — *ff) mir.* Klanu se da imaju mir s vami u veki. Mon. serb. 24. (1284—1240). Imajte mir s onimi koji vam nastoju. Kateh. 1561. D6^b. — *gg) dio, vidi i d) ff).* Neka ima dio s onima koji se ne slažu s crkvom. A. Kanižlić, kam. 908. — *hh) duševno osjećanje, vidi d) bb).* My u tomt nē-mamo gnēva na vy. Mon. serb. 54. (1240—1272). Ustrpljenje imaj u meni i sve hoću ti platiti. I. Bandulavić 181^b. mat. 18, 29. S onijem običajnijem ufanjenj koje si vazda imao u meni. M. Orbin 2. Nenavidost koju imaš tvomu iskrēmu, izhodi iz tvoga srca zlobnoga. M. Radnić 382^b. Uza što ne imahote vjere Ivanu? S. Rosa 182^b. — *ii) obećanje, isporodi d) vv).* Ja smē imati k vam obēta. Mon. serb. 21. (1288). — *kk) dužnost i oblast, isporodi d) ii).* Ako će se izbaviti od dužnosti koju ima s drugim. M. Dobretić 428. Dužnost i oblast koju imadijaše prvo prama zaručniku. 428.

h) *imati za sebe koga znači: imati ga kao branitelja, prijatelja, parca itd.* Zašto tada osuđeni nijednoga svetoga, ni iste majke od milosti Marije neće za se imati. F. Lastrić, ned. 8. Ovi posljedni nauk, imajući za se vridnih i naučnih bogoslovaca. Ant. Kadčić 272. — *nasuprot imati koga na sebe znači: imati ga kao protivnika.* Malo ne divan vas da na nas imamo. I. T. Mrnavić, osm. 120.

i) *us objekt ima i koja druga riječ (predikat) kojom se pokazuje, što je objekt uopće ili što je prema subjektu, ili kakav je.* aa) *predikatom se pokazuje, što je objekt uopće, ili što je prema subjektu.* aaa) *predikat može biti u acc. kao i objekt.* Franačkoga imaš kraja i špańskoga bratučeda. I. Gundulić 816. Glavu imaju deli Stjepana velikoga kanđilijera. 498. Vojevodu menu imate. 516. Mene nećete imat pomoćnika. J. Banovac, pripov. 170. Želi ju duh sveti imati zaručnicu. F. Lastrić, test. 371^a. Ufaj se da ćeš ga odvitička kod Boga vazda imati. A. Kanižlić, fran. 15. Brata i druga želi imati tebe. kam. 401. Imam brata baš-terziju. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Imala je devojtica bjeļu vilu posestrimu. 1, 160. Ja imadem mlada Stjepa gospodara. 1, 406. Imam brata terziju, srezaoće ti žut kavad; imam seju veziju, navešće ti košulu. 1, 499. Imam ujca na moru trgovca. 1, 458. Evo imaš grdna dušmanina u Karlovcu Vilip-Mađarina. 2, 349. — *drukčije je u ovom primjeru, u kojem imati znači: cijeniti (isporodi ccc) ββ).* Ja hega cara imam, a on mene razbojnika nazva. Aleks. jag. star. 3, 253. — *bbb) predikat je u instrumentalu.* Tko ga oće imat milostivim pomoćnikom i zaštititejom, potribito je, da si uslije naslidovati ga. F. Lastrić, od' 841. Da ga dostojan bude imat zaštititejom. svet. 22^b. — *ccc) predikat je u acc. s prijedlogom za.* aa) *snačenje je da je objekt subjektu ono što se kaže predikatom.* Al' trude te ne dah nikomu na znanje, ni tebi ku imah za moje ufanje. N. Najlašćević 2, 23. Toga cić, neka znaš, jere me za roba poslušna ti imaš i vijerna do groba. 2, 82. Ne more me imat za druga. M. Držić 86. Sam je (vilu) danas ti za lubi imati mož. F. Lukarević 7. Nad želami svim' inima srce ono blaženo je, u pokoju slatkom koje za razgovor Boga ima. I. Gundulić 60. Nu opet narod svaki na se pašu od mjesta za glavu

ima. 828. Ka se od mene sroća druga željet može, neg' sred boja imat ljepos tvu za druga? 839. Koji ne ima crikvu za mater. I. T. Mrnavić, ist. 39. Za gospara, za silnika inostranca kralja imamo. G. Palmotić 1, 66. Slavne bane i gospodu imati ćeš za dvornike. 1, 84. Imati ćeš za vječnoga slugu i druga tvoga mene. 2, 805. Za particu svoga grada Spljet dakle ima Gospojnu. J. Kavašin 820^a. Kad za sudce imat budu Petra, Pavla... 568^b. Imavši je za zaručnicu, imade sva dobra. J. Banovac, razg. 124. Koji svetu crkvu sa svoju mater ne drži, ne ima ni Boga sa svoga oca. J. Filipović 1, 193^a. Imade ova prisveta divojčica za roditelje Joakima i Anu. F. Lastrić, od' 860. Sada ga hoćete za patrijarhu imati. A. Kanižlić, kam. 98. Imaje za ljubovu glasovitu Ester. S. Rosa 14^b. Ovi imahu za naučitelje Farizeje. 40^b. Kog' Bog ima za svog' slugu. V. Došen 198^a. Ovi je imao za ženu Trituntu. And. Kačić, razg. 4. Imaćete ga za pomoćnika. kor. 149. Kraljevića hrabrenoga za vojvodu kad imaju. P. Sorkočević 584^a. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Tebe molim da se dostojiš imati za dragu i za primljenu ovu moju ispovijed. S. Matijević 15. Imaj me za priporučena u molitvi. I. Ivanišević 70. Nejmaj ga dakle ončas držana suditi. Ant. Kadić 216. — *ββ) imati znači: misliti, cijeniti, držati*. Da ga ima za prijatelja. Mon. serb. 86. (1253). Ovo imam veće za neizmožno. Naručen. 71^b. Kako za proroka imahu Ćega. N. Rašina 56^b. mat. 21, 46. Ima ih za rug svak. Š. Menčetić 336. Pišete, da mi je svitlost kraljeva za dobro imala. Mon. croat. 283. (1529). Jezus Ćim (učenikom) za zlo imaje. N. Najlašević 1, 120. Čić toga vas smirno molju, za zlo meni ne imajte. 1, 158. U pisma jer sveta svu misal stavlaše, a stvari od svijeta za ništor imaje. 1, 321. Molim vas, Ćveni ki pjesni slišate, da u Ćem vi meni za zlo ne imate. 2, 5. Koji za zlo imaju ono što im se za dobro Ćini. M. Držić 289. Veoma ti mi ćeš za zlo imat, er sam od tebe ovako otišla. 266. Dubitam, er bi mi za zlo imao er sam ju doveo. 297. Reci joj, da mi ne ima za zlo, er joj sam ovako brata tratio. 868. Ako sina iz morske pućine iznem, koga imam za izgubljena. 411. Kad ga za pravednoga imamo i držimo. Postila. 83^b. Ako me imaš za tovariša. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 120. pavl. filem. 17. Nas ima za svoje drage sinove. Kateh. 1561. F8^b. Vsa bogatastva za ništor nimam. Aleks. jag. star. 3, 819. Ako bih istinito znao da on koga drugoga većma Ćubi negoli mene, nije mi Ćao ni mogu za zlo imati. M. Divković, bes. 800^b. Za dobro imaj, o gospoje, ako rećem, što je istina: svijetlo i drago sunce tvoje sred tamnice krije tmina. I. Gundulić 849. Što prvo za milo i drago imaje, za ono se sada ne haješ. A. Georgeo, pril. 88. Imati koji dan za sveti. I. T. Mrnavić, ist. 90. Imaj za stvar tvrdju Ćubiti neprijatelja. M. Radnić 390^a. Imati za dobro, bonam in partem accipere; imati za zlo, durius accipere. A. d. Bella, rjeĆn. 366^b. Imati za istinito, pro certo habere. 867^b. A koji luk za koren imade. J. S. Rejković 226. Inati što za dobro, za drago, za milo, in bonam partem accipere; imati što za zlo, za nedrago, za nemilo, aegre ferre, durius accipere, in malam partem sumere; imati za istinito, pro certo habere. J. Stulli, rjeĆn. — *bb) adjektivom ili drugom rijeći kaše se kakvo je ono što ko ima*. Ja imam tijelo veliko, kako da uljezu u tijesna vrata? Pril. jag. ark. 9, 88. (1520). Ne moremo ovakoj stati i zlo Ćitje imati među sobom. 119. (1520). Kakova sebe Ćovjek

ima unutra u srcu. M. Divković, bes. 412^a. Imam Ćiva ja dva sina, dva junaka. I. Gundulić 888. Imaje i dva brata pri cesaru Henriku vojujući. F. Glavinić, cvit. 67^b. I on ženu, imenom Tekla, betežnu imaje. 284^a. Koji imaju srca Ćista i pravedna. M. Jerković 41. Imati razpršanu pamet, mente vel animo vagari. A. d. Bella, rjeĆn. 270^b. Imati brze noge, valere pedibus. 837^b. Imati suzive oči, lipitudine laborare. 423^a. A od Ćesa se bojiš, imadući oružano Ćelo? I. P. Marki 47. Jedna žena imadiše muža opaka. J. Banovac, razg. 107. Ignatija imao je prijasne roditelje. A. Kanižlić, kam. 1. Imadijaše srdce na gospodovaše pohlepno. 79. Imadiše tilo slavno. F. Matić 42. Da i mrtvu Ću imade, gdi nesvisno Ću Ćublaše. V. Došen 85^a. Arambaša Ćanković Nikola imadiše srce od sokola. And. Kačić, razg. 251^b. Imati tanahan i lip glas. Ant. Kadić 27. Kad pokornik nejma slobodne rići. 209. Da sva svoja uda i oćućena ima podložna i poslušna duhu. M. Dobretić 67. Da ja imam seku na udaju, ja bih Ćemu moju seku dala. Nar. pjes. vuk. 1, 228. Još da imam crno oko, sve bih Turke premamila. 1, 886.

k) može se na drugi naćin isreći, nego kod i), kao što se ima što: ono što je kod i) objekat može stajati u lokativu s prijedlogom u (ispređi e)) a što je ondje predikat stoji u akusativu kao objekat. Car u voji zakon ima. I. Gundulić 487. U nas pravu obranu imaš, ka te štiti. 498. Imademo u prislavnomu ovom imenu Isus i ule Ćiliti pomast za likariju. F. Lastrić, test. 22^a. U ovim imaš i zrcalo. Ant. Kadić, predg. 1. U Osmanu da srćana imat Ćeste prijatelja i obranu. P. Sorkočević 592^b.

l) može se isreći drugim naćinom nego kod f) kako subjekat ima objekat. aa) adverbom. Kad jedan drugoga nemilostivo ima. Ant. Kadić 520. — *Ćesto se kaše imati rado (i rad) kao Ćubiti, pasiti*. Da svak sebe rad imade. V. Došen 180^b. A kamoli on ne bi Ćelade izlićio kō rado imade. M. A. Rejković, sat. H8^b. Znutri je moj dragi ki mane rad ima. Nar. pjes. istr. 2, 88. — *amo pripada i ovaj primjer koji bi mogao pripadati i pod g)*: Svak je rado s Jurjem posla imao. M. Pavlinović, rad. 182. — *bb) u jednom primjeru imati za drago znaći također što i Ćubiti*. Zašto Bog otac sve ove Ćudi za drago ima. Postila. Y2^b. — *cc) u jednom primjeru imati na višem znaći: više cijeniti*. Dum Mavru tuj pish... a poslije Nikoli, ne kako na višem da ovijeh imamo, neg er smo na bližem neg s vami ovamo. N. Najlašević 1, 819. — *dd) može se kazati imati koga kao koga, te je znaćene kao kod i) aa)*. Kako proroka Ćega imahu. I. Bandulavić 47^a. mat. 21, 46.

m) bez objekta. može tad imati i znaćiti: biti bogat. Tko nejma, boli se. N. Dimitrović 4. Ki ne daju ubozima, kad imaju. J. Kavašin 12^a. OĆe, tebi je lasno govoriti, ali ne znaš da tko ne ima, i nije ga na ovom svijetu. B. Zuseri 181. 'Cur tu dives, ille pauper?' Zašto ti imaš? zašto oni nema? A. Kalić 258. Koji ima, te toliko daje. Nar. pjes. vuk. 2, 418. Boje je umjeti nego imati. Nar. posl. vuk. 25. Jā umio a ne imao, jā imao a ne umio (sve jedno je). 110. Ko radi, taj i ima. Vuk, nar. pjes. 1, 498. — *drugo je u ovom primjeru gdje objekta nema u glavnoj rećenici, jer je isrećen u podložnoj*: Ne imade da iznese vina. Nar. pjes. vuk. 2, 623. — *u ovom primjeru imati (bez objekta) protivu kome znaći: Ćutiti se, i vaļa da je po talijanskom jeziku*: Imam protivu tebi zašto si ostavio onu tvoju prvu Ćubav. M. Zorić, osm. 24.

n) *objekat nije izrečen uz imati, nego se dopunjuje interogativnom zamjenicom ili interogativnijem adverbom što je u podložnoj rečenici.*
 aa) *glagol je u podložnoj rečenici u infinitivu.* Obretoste se v mukah, i nêmam kako pomilovati vas. Pril. jag. ark. 9, 118. (1468). Ne imam što staviti prida ñ. N. Rašina 184b. luc. 11, 6. Da ti hoću ukrasti, ne bih ti imala šta ukrasti. M. Držić 198. Ne imaš od srca tvoga, komu ćeš tvoje zlato ostavit. 199. Nu sid' dolu, da t' ukažem, s kijem imaš što činiti! 858. Imam se čemu smijati. M. Divković, nauk. 189b. Nijajući ča oni blagovati. F. Glavinčić, cvit. 189a. Ima dje počinut. I. Držić 886. Što imaju s mom kćerom bogovi činiti? G. Palmotić 2, 92. Ja se ne imam čijem pohvaliti, pokli ne imam česa ukazat. V. Andrijašević, put. 855. Ne imade ga mati u što poviti. I. Ančić, svit. 82. Dug ki odkud platit ne ima. J. Kavašin 12b. Ne ima glave gdi naklonit. 379a. Ki kad ne ima što darovat. 882b. Ogovara'u se, da ne imadu okle lemozine činiti, a ima se oklen opijati. J. Banovac, razg. 100. Majko moja, ne plači, imadeš što posli plakat, kad me počmu propinčati. 162. Imamo dakle i mi čemu se čuditi. F. Lastrić, test. 826b. Videći potribu ñihovu, da se ne imadahu čim pokripiti. ned. 294. Imali su se čemu veseliti doisto. svet. 91a. Imamo mu na čemu safajivati, imamo ga za što štovati. 187b. A da gore hoću reći, imao bi to gdi steći. V. Došen 269b. Imaš s čime doći u primorje, noseć glave moji vitezova. And. Kačić, razg. 299b. Nembrot imao je komu kraljevati. kor. 11. Koja nejma čime uzorati, niti sebi hrane dobaviti. M. A. Rejković, sat. E6a. Da ne ima gdi krava zagristi. G4a. On već onda nejma kada sisti. H8b. Jerbo ona nejma kada prestiti. I4b. Nemaš na što sablje izvaditi, nit' je imaš o što krvaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Imao bi s kime piti vino. 2, 224. Imaš na što svate pokupiti. 2, 588. Tako imao koga nakom sebe ostaviti! Tako imao odkuda davati volnome i nevolnome. Nar. posl. vuk. 297. Ima šta i videti. Nar. prip. vuk. 94. Bijaše vrlo mnogo naroda, i ne imadijahu šta jesti. Vuk, mar. 8, 1. — *mješte infinitiva mogao bi biti i indikativ s konjunkcijom da (ispoređi 1. da, I, A, 2, a, c), n. p.: Nemaš što da rečem. — bb) u podložnoj je rečenici glagol u kondicijonalu.* Bolesnika koji nit' ima tko bi mu posluzio, ni čim bi se pokripio. F. Lastrić, test. 834a. Mi imamo šta bi večerali. M. A. Rejković, sat. G2a. Da bi imao odkle bi podao onomu koji nevoju trpi. J. Matović 402. — *mješte kondicijonala može biti i futur, n. p.: Nemađu što će dati. — cc) podložna je rečenica okršena, te nema glagola, jer se ovaj ima u pameti po glavnoj rečenici.* Gruba se tuče, zove, a ne ima koga. M. Držić 150. Uči bogme, er imaš od koga. 161. Imati kad 'otium nancisci'. A. d. Bella, rjeđn. 860b. Kaži što imaš na opravdañe tvoje. A. Kanižlić, kam. 811. Ubozi ne mogu činiti zadužbine zašto su siromasi i ne imadu od kuda. M. Dobretić 250. I mi s tobom (dičimo se), i imamo s kim. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Imam čime na derdefu vesti, imam čime, i imam po čemu. 2, 462. Ne luti so, ne imaš se za što. 2, 528. Dao Bog, ali nije imao kome. Nar. posl. vuk. 54. Doći će kad imadbude kad. Vuk, pavl. Ikor. 16, 12. 'Što ne svrati k nam?' 'Nemaš kad'. S. Ľubiša, prip. 61. Grdi Bože, imaš i koga! Pravdonoša. 1852. 14. — *dd) amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu mj. zamjenice ima sila kao adverb:* O ovome bih ja sad još sila imao govoriti. Vuk, posl. xli.

o) *što u knizi, zakonu itd. stoji kaže se da ono ima kniga ili zakon. u pisaca.* Kanon treći sinoda kartaginskoga ovako ima: 'Osim toga...'
 A. Kanižlić, kam. 217.

p) *u jednom primjeru xvii vijeka stoji hoće imati (gotovo kao hoće da bude).* Post hoće imati, da se blaguje samo jednom na dan. S. Matijević 55.

q) *u jednom primjeru xvi vijeka kao da znači: vjerovati, misliti.* Mi imamo i ispodivamo, da jest jedini... Š. Budinić, sum. 5a.

r) *gdjgdje imati ostaje pri svojemu starijem značenju kao biti primio. objekat može biti što tjelesno, duševno ili umno. aa) to se značenje osobito poznaje kad se isriče mjesto gdje je bio objekat prije nego ga je subjekat primio. to se može izreći genetivom: aaa) s prijedlogom od.* Imaš ođ nasz listz. Spom. sr. 1, 88. (1407). Moja stran ima početak od mene, ma tvoja svršuje se u tebi. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Da ćeš ti reći sam: zamjerna bi plata, od ove ku imam. N. Najlašćević 1, 220. Ma vilo, nećeš ti toj, što bih ja hotil od tebe imati. N. Rašina 74b. (Marija) po ovome svom mogućstvu može sve što oće od Boga imati. J. Banovac, razg. 8. U ovom sakramentu oću i želim imati od vas naj veće počeste i ljubav. F. Lastrić, test. 103b. Ovi običaj ima svoj početak od apostola. A. Kanižlić, kam. 87. Ako ti od mene hotijaše milost imati. 829. Imala si knige i nauke od Cirila i Metoda ruke. M. A. Rejković, sat. B6a. Ovo je ono Novogradiško, od kojega ime svoje ima Gradiška regimenta. B6a. To vi turske slidite adete, jerbo od ñih to sve imadete. F2a. Imati ćemo i one novce i onoliko od Pravovića iz ñegova prodatoğa imaća. sabr. 53. Imade od ñega ne samo onu milost. L. Vladimirović 61. Budući od ñih (roditelja) imao bitje naravsko. Ant. Kadžić 506. Nenavidost kakono i holost imade svoj početak od djavla. M. Dobretić 209. Katarina imade u dvi godine dana više puta liste, knige od Petra. 436. Imadući oblast od crkve svete. 467. Milost koju je imo od svoga arcebiskupa. 489. *amo pripada i ovaj primjer:* Imamo od pisaoća kineski da jedanaesti vladaoć jest ga činio sazidati. A. Tomiković, živ. 67. i ovi primjeri: Ne imadu oni otud hasne. A. J. Knežević 2. Od kuda ti taj nauk imadeš? M. A. Rejković, sat. F3b. — *bbb) s prijedlogom iz.* Isto imamo iz svet. Jerolima. Ant. Kadžić 2. — *ccc) s prijedlogom s.* Malo ploda š ñih imaju kuće. J. S. Rejković 26. — *bb) mislim da po smislu pripadaju amo i ovi primjeri:* Da imaš počesta i hranu protivu moći našej. Mon. serb. 22. (1294—1240). Uzda se u ñih pomoć imat! M. Držić 214. Ide na ispovijest za imati odriješjenje. A. Komulović 7. Mnogi po ovomu pozdravljenju dobra koja pitaše imadoše. J. Filipović 1, 509a. Bi učinjen kavalikom s. Marka i imade plaću do današñega danka. Norini 85. Gdi će svak imati plaću po svoji dili. M. Dobretić 72. Budući da drugojačije učinit ne more ni svoju svrhu imati. 470. Da bude imat na dar toliko jaspri. 519. — *može biti da bi amo pripadalo i ovo:* Rade je sužan va zidu zazidan: zazidane noge do kolena i junačke ruke do ramena... Iz magle je doletila vila, ka j' junaku ruke oprostila. Kada junak ruke imadjaše, sam iz zida noge razidaše. Nar. pjes. istr. 1, 86.

b. *mješte objekta može imati usa se infinitiv, te bi prvo značenje bilo da djelo što se isriče infinitivom pripada subjektu, po tome da je ono ñegova dužnost, ili da treba da ono učini, ili uopće stoji sa futur. pošto se ovakovo upotre-*

bljavanje i snačenje (dajbudi za glagol imēti, vidi imjeti) nalazi i u ostalijem slavenskiem jezicima (vidi F. Miklošič, vergl. gramm. 4, 863—864), sva je prilika da je bilo i u praslavensko doba.

a) *debere, biti dužan (vidi dužan, 1, b, h)). treba pasiti da negativno ne imati (nemati itd.) ne znači: ne biti dužan, nego: biti dužan ne učiniti ono što snači infinitiv.* Dohodak koji imaju davati. Mon. serb. 188. (1878). Kako i mi obētovasmo gospođstvu dubrovačkoomu, da imaaomo tēratu i ne držati nīhs nevērnika... i da ihs ne imaaomo primati u našu oblast, pače da ihs imaaomo tēratu. 350. (1427). Pastir od stada svoga ima pomnu imiti. Mon. croat. 245. (1545). Tako bogati, kako ubozi imaju dojtī u tempal. Živ. kat. star. 1, 218. Ki se ispovida nima skriti ča je učinil. Naručen. 80b. Kako se ima imiti redovnik na spovidi. 84a. I vi imate biti pravdeni. Transit. 52. Človik ima slišati dovoje. Korizm. 2b. Vsaki človik imal bi se potežati da bi pokopan poli crikav. 20a. Nima se nigdore žalostiti od onoga ča čini Gospodin Bog. 86b. Ki je veće držan Bogu i veće ga ima ljubiti. 42a. Ako 1 sin ima oca zla, ima li ga počtovati? 42a. Imaju zato ljudi pojti k popom. 59b. Ja sam našal 10 dukat, komu je imam dati? 81b. Ima veliku imati Bogu har. Š. Menčetić 89. Što je Bog sklopio, ljudi ne imaju razvrē. M. Držić 229. Nimaš učiniti nijedne rabote (u subotu). Kateh. 1561. A3b. Boga se imamo bojati. A7a. Meštri dīcu priprosto učiti imaju. B2b. Ni' mu dosti, da te neče ljubiti verno, kako ima. A. Čubranović 145. Ne imamo imati ni držati za boga nijedno stvorenje. Š. Budinić, sum. 29a. Cijēča nīh nije imao meni kēer ubijati. D. Zlatarić 13a. Nijaju Krstjane piti čašu djavlovu, da imaju piti čašu Isukrstvu. Živ. jer. star. 1, 227. Nitko ne ima plakati za malom djetēicom. M. Divković, bes. 19a. Gdi je dakle služba moja koju imahote meni učiniti za službu moju koju sam ja vam učinio? 35b. Ne bi imao čovjek nikako srca svoga gnusiti i nečista činiti. 481—482. Ljubav imaš imati prema svima. B. Kašić, nasl. 13. Ako nijesi ljubio ni častio oca i mater koliko si imao. 55. Na ovoj misi misnik ne ima popirati kaleža. I. Bandulavić 9a. Pop oškropiti ima tom vodom vas luk. 128b. Tko kaže sud inom', ako će prav se rit, naj prije sudu svom' ima se on podložiti. I. Gundulić 111. Da si svjetnik moj ne samo ki me imaš svjetovati. G. Palmotić 1, 266. Ja joj držan imam biti. 1, 307. Dobročincu svakom ima biti haran tko kraljuje. 1, 314. Koje od srama izustiti ne bih imo slavna imena. 2, 85. Ovo ti jest ufanje i virovanje, što ima imati grišnik u Bogu. P. Posilović, nasl. 121b. Isukret u nauku koji nam daje od posta, prvo nego nam ukaza ono što imadijamo činiti, a pak... M. Radnić 478a. Ovu svrhu ima imat postavljenu prid oči svaki. M. Bijanković 1. Tko zakon stavlja, i oblužit ga ima. (D). Poslov. danić. 185. Imao bi svak veselo Božji na se jaram staviti. A. Vitalić, ost. 41. Koj se (čēti) imamo protiviti. 114. Svak ima veoma Bogu zafajlvati. S. Margitić, fal. 123. Načelnici ima'u davat dah mirisne od krjeposti. J. Kavašin 74b. Tko vele prima, vele vratit ima. I. Đorđić, uzd. 12. Paka ih nauči, kako imahu vazda imati ljubav i dragost meju sobom. M. Lekušić 41. I na mīsto što ga (Isusa) imadijahu popridignut, oni se većma žeščaju. J. Banovac, razg. 161. Neće da se pokori i ponizi prid onim prid kojim ima. J. Filipović 1, 198a. Tko ne trudi ne ima blagovat. 1, 427a. Starišine imadu bit razboriti. P. Filipović 15. Ali ni zato ne imaš me toliko

karati. F. Lastrić, test. xii. Istina je da bi ja ima' poslušati kraja. ned. 108. Znam kakva bih bit imala. A. Boškovićeva 15. Svi mu imadu poslušni biti. A. Kanižlić, kam. 89. Car zapovida, da se nejmaš za glavu u drugoj odići prikazati. kam. 98. Kako imaš biti u napridak pomnīv. M. Zoričić, osm. 22. Slanost u vama imate imati. S. Rosa 70a. Ovo je put po komu imate hodit. D. Bašić 184. Ima li te slavit za to što si zemlja? V. Došen 197a. Kako imadu sudci suditi. And. Kačić, kor. 78. Hranit imaš i brata Jafeta. M. A. Relković, sat. K5a. Ljudi od našega reda ne imaju prid svojim krajem govoriti ono. sabr. 9. Niti u stvarih svoga spaseha imaju imati ozir na voļu svojih roditelja. Ant. Kadčić 127. Ima ispovidnik imati ustrpljehe. M. Dobretić 123. Tko se misli ženit, ima se ženit svojom prilikom i svojom vrstom. 420. Imao si se stiditi, kada si ulizao. I. J. P. Lučić, razg. 89. Imademo ga moliti. doct. 46. Bog otac... nema imat oblasti pokorit grješnike? A. Kalić 403. Od cara mu drobna kniga došla da on ima na vojnicu pojti. Nar. pjes. istr. 1, 25. Uzmi to, i od toga imaš učiniti guminu i jedra sva. Nar. prip. vuk. 183. Ja ču doć, kako želiš, ale ti imaš z dvora poslat beloga peteha. Nar. prip. mikul. 16. Imati dati komu, v. zadužiti se. J. Stulli, rječn. Tako presuđeno da ima svoga koña od Pantelije odvesti. Glasnik. ii, 1, 80. (1803). Ostalo da imade od Petrova dne platiti. 88.

b) *snačenje je da treba da se učini djelo što se kaže infinitivom, jer je to sila, nevolja (fizična a i moralna).* Poznavše od istine da taj carina nima biti prictonom' (priđ Stonom). Mon. serb. 281. (1418). Za koju bi nevēru imali ponesti vsaku muku. 828. (1423). Imao biht pitati odt tebe što sam izdvorio i za što sam službu dao. 500. (1466—1500). Gdo ima imenovati porotnike? Mon. croat. 187. (1504). Zatoj se govori da istupne ne ima imiti odstupa. Stat. pol. ark. 5, 269. Divica Božja razmišljajući kako se ima s nīmi nositi i braniti. Živ. kat. star. 1, 221. Zaručstva imaju biti slobodna. Naručen. 59b. Ka bi učinil za produlžiti smrt ki ima umriti? 82a. Govoru da se nimaš tomu čuditi. Transit. 205. Molitav ima imiti 4 kondicijoni. Korizm. 6b. Šest urešnji ima imiti almuštvo. 8a. Ki prokline oca ali mater, ima umriti. 90b. Ti li si koji priti imaš? N. Rašina 14a. mat. 11, 3. Imavši dake ja za n' (grieh) podnijet pokore, muka će bit moja ka se reć ne more. N. Našeskić 1, 124. Za to ne imam bit ja kriv. M. Držić 3. Imam sto posala opraviti. 343. Imam s tobom govorit od strane Ančice tvoje. 365. Koji ne plaća dužno onomu ki ima imati, ako ta koji ima imati imaje potrebu. Š. Budinić, sum. 39a. Gdi me sad zbija zli vihar suprotiv, imam se brodit ja. D. Zlatarić 8a. Naj prije imaš znati, da prije ispovijesti držan si promisliti grijehe tvoje. A. Komulović 5. Tako budući nikoga se ne imam bojati. M. Divković, nauk. 60b. Imam imati od Petra sto škuda. B. Kašić, zrc. 73. Ispitovaše od nīh, gdi se imaše Krst poroditi. I. Bandulavić 19a. mat. 2, 4. Za život svega svita s poglavicom smrti imaše boj biti. 79b. Cijēča koje stvari joštere imaš znati. M. Orbin 12. Ali s ove zle nesreće umrijet nam je svjema trijebi, ali imamo bez radosti uzdišući izdisati. I. Gundulić 265. Mā ga sablja ubit ima. 529. Car Mustafa, znat imamo, gdi je, vapi ne pristaju. 558. Nu što višha moć odredi, na svrhu ima svoju doći. G. Palmotić 1, 5. Ima ovi dan veseli s kom velikom dospjet štetom. 1, 48. Po putu sam er pravomu vjerenicu imo iskati. 1, 150. Rad besjede pune

uresa ja zavidjen ne imam biti. 1, 212. Sve tri ugrabjene, sve tri krive bit imamo. 1, 274. Imam s tobom govoriti i tužit se tebi na te. 1, 927. Ova zgoda teška odveće ima i život moj sanjijeti. 1, 354. Ne imamo se mi bojati zla. 1, 371. Ako imam ja živjeti u ovom jađu tešku i vrlu, vele mi je bolje umrijeti. 2, 55. Mir učine, ki vjekovit ima ostati. 2, 105. Prid kriposti mojom jakom zli nevjernik ima umrijeti. 2, 112. Ti se vjerit imaš za nu. 2, 264. Isti nemoćnik ima umriti. P. Posilović, cvijet. 9. Spomeni se da imaš umrijeti. nasl. 5b. Hroma oslice, podranit imaše. (D). Hvali se krošno, er te imam prodat. (D). Poslov. danič. 27. Ovou, koju ima vuk izjesti, trjeba da je izije. (D). 92. Gdi bi imao potonuti, da nije tebe, Boga, milos veća grijeha moga. J. Kavašin 445b. Draga majko, imam li umrijet nazbil? B. Zuzeri 67. Prah od koga su umiješeni i u koji se imaju nakon malo rasciniti. 246. One duše koje imadihu poču u purgatorije. J. Banovac, pripov. 46. Ova crkva da je prava crkva četiri navlastito izvrsitosti u sebi ima imat. J. Filipović 1, 178b. Da jedan odredi poč u Rim pak uzme put koji vodi k Carigradu, imali bismo reći da je on zaludio. 1, 402b. Vojnici, koji imadijau ufatit Isusa. F. Lastrić, test. 158a. Imam se uzdati, da takije otvrdnutije grišnika ne ima u devotomu puku ovomu. 164a. Biste l' znali vi, zašto ovo? Imam reći, da se osičate, al' ne morete podpuno dosegnuti. 179b. O koliki razgovor i utišeje imaju imati pravovirni u ovomu imenu 'otac' od' 118. Smrt koju imadijaše pritrpiti. 165. Prividje u duhu slabost mlogi nas grišnika koji imadija(h)mo imat potribu od pokore. svet. 98b. Znajuć dakle, kad umriti imadiše. P. Knežević, živ. 14. Imate znati, da Grci ovu oblast uskraćuju. A. Kanižlić, kam. 680. Nejmaju bogogrđne riči čistoću smučivati. 690. Nejma li dakle i grišnik na vike umriti? bogoľubn. 118. Imadjamo dakle svi na vike poginuti. uzr. 92. Drugi živeć u svojoj slipti u proklestvo imadoše doći. Nadod. 7. Imadući vadit i prinosit k cekinima vaļa zajimat i nositi po 48. M. Zoričić, arit. 18. Zasve da imam izgubit za sved kraľstvo nebesko. Đ. Bašić 47. Hoćemo vratit tuđe, neka dođe ko ima imat. 167. U kojim imadihu pribivati živine. And. Kačić, kor. 7. Kada čuļaše, da ima glavu izgubiti. M. A. Relković, sabr. 1. Jesi li ti koji imaš priti? Ant. Kadčić 99. Na križu imaš umrijeti. L. Radić 54. Od oviziju ima biti ovdj naše govoreće. M. Dobretić 2. Da muška glava ima imat naj mañe četrnaest godina. 457. Imamo se ufati boļa. I. Velikanović, uput. 1, 46. Kad se nađem dake u prigodi, da imabudem zbiti moje srce i odojeti mu. I. M. Mattei 165. Otajstvo upućea, u kojemu je ona imala imat velik dio. Grgur iz Vareša 24. Žali nevu stara majka, otkle ima poč. Nar. pjes. vuk. 1, 35. Imam reći besediti s nima. 2, 419. — *amo pripadaju i primjeri u kojima je infinitiv glagol pasivni, te je značenje da treba da se subjektu zbude ono što znači infinitiv, a ujedno može vršenje ovoga biti dužnost kome drugome.* Nima se ukopati. Stat. pol. ark. 5, 249. Ima se obisiti. 255. Nima se slo činiti, da pride dobro. Naručn. 6a. Ditca sprot volji roditelj svojih nimaju se krsiti. 11a. V plavi nigdar se nima misa služiti. 26a. Ovo bo se ima imiti za regulu općenu. 86b. Zali se nimaju ljubiti. Transis. 88. Taci nimaju se imiti ni držati za službenike. Š. Budinić, sum. 106a. Komu samomu ima se dati čas, slava, poklon i poćenje. A. Gučetić, roz. mar. 144. Ka se imaju promisliti i staviti na pamet. A. Komulović 5.

Koji ali hvali ali kudi, a ne zna što govori, ne ima se virovati. I. Bandulavić, predgovor. Nauk, kako se imaju riči Božje promišljati. A. Georgiceo, pril. 3. Nu se imaju sej naprave razumno dat Ulisu. G. Palmotić 1, 225. Uči, kako se imaju dobivati kriposti. P. Posilović, cvijet. 5. Od slođa čovičanskije koje se imaju bježati. 5. Ovce se imaju strić a ne bričit. (D). Poslov. danič. 92. Bog ima bit ljubjen. I. Đorđić, uzd. 100. Ovo je sakramenat od pomireña čovika s Bogom; ma ima se učiniti kako vaļa. F. Lastrić, od' 95. Zato razložni opaz ima se svrhu dice imati. ned. 405. Tko se krivo zakune, da mu se imaju odsići ona tri zdrava prsta. M. A. Relković, sat. B1a. Pravila po kojima se ima očet praviti. P. Bolić, vinodj. 2, 929. — *ima biti može značiti da se misli da je sva prilika da nešto biva, isporodi kod trebati i vaļati.* Što ima bit ovo? gdi će bit ove vil'? N. Najlašćković 1, 203. Ima bit, da jo' je dobro. M. Držić 171. A to tamo ima bit kagodi neman. 390. Pri ovomu kruju skrovni stani bit imaju. G. Palmotić 1, 348. Rekoše: 'Unutra ima biti blago'. Oliva. 19. *prema tome se upotrebljava i negativni glagol, kad se misli da što ne može biti.* Rimljane govorahu: 'To nima biti istina'. Mirakuli. 71.

c) *gdjgdje u nekih pisaca stoji bez potrebe imati (sa značenjem kao kod a) ili b)), a drugijem se načinom kaže da je dužnost ili potreba da bude djelo što znači infinitiv.* Moju te da nimaš dati onu zalu i strašnu sentenciju. Mirakuli. 68. Prosimo da otac nebeski na grihe naše nima gledati. Kateh. 1561. B7a. Predlaga nam da imamo virovati. Š. Budinić, sum. 3a. Zapovida ovi papa neka bišćup očito ima rede davati. F. Glavinčić, cvit. 216b. Udes ļuti hoće, da ima posred boļa Turno, moj brat, poginuti. G. Palmotić 2, 79. Naredba, da se ima pošteñe nositi prilikam svetih. A. Kanižlić, kam. 16. Zapovidila je, da imamo virovati. 878. Zapovidi da se sinovi Izraelski nima imaju kľañati. M. A. Relković, sabr. 80. — *na isti način stoji i imp. glagola imati s infinitivom drugoga glagola mješte imperativa ovoga glagola.* Nimaš ga pop na spovidi odrisiti. Nared. modr. ark. 2, 87. Neka moj gospodin ne ima mene karati. M. Divković, nauk. 8b. Ako ki od vas zna, nimaj do glave povidati. F. Glavinčić, cvit. 124b. Nasliduj mene, i nimaj se bojati. 198b. Pojdi u miru, i već nimaj sagriševati. 231b. Nimašte nositi slata, ni srebra. 885a. Imajte znat, da ja neću pripovidat. J. Filipović 1, 85a.

d) *kao hotjeti (koje vidi pod II, A, 2) pokazuje budućnost uopće.* Kto hoće sije potvoriti, ne maľ gněv i nakazanje ima visprijeti ot kraľevstva mi. Mon. serb. 20. (1234). Ja župani Radoslava i moji ļudje da spasemo i s(t)režemo po moru i po suhu vse ļudi dubrovčeske gđe imaju silu imati. 44. (1254). Obešta se kraľevstvo mi vlasteľmi dubrovčeskim da ima hoditi dubrovčeski trg i tržćci svobodno. 188. (1878). Sadañijem i naprijed koji imaju biti. 457. (1458). Ki su sada i ki imaju priti. Mon. croat. 101. (1466). Božastvena pravda ima kaštigati zalih. Korizm. 28a. Govoru da jedan od vas ima me predati. 92a. Jegda vskore ima umriti arhijerej. Š. Kožić 22b. Govoreći da vil' druge služit nigdar ne imaju. N. Najlašćković 1, 199. (Isus) od tuda ima priti suditi. Kateh. 1561. A4b. Svi ļudi uskrsnuti imaju. E3a. Vi prvo mjesto na piru sina Božijega imahote imati. A. Gučetić, roz. jez. 162. Do trideset lit ima priti k vam mlad i meć desnice persidske ima zatupiti, i Perside pod noge vaše ima položiti. Aleks. jag.

star. 8, 228. Govoreći Isus od Duha Svetoga koga imaše dati učenicom svojijem. M. Divković, bes. 6^a. Što je bilo, prošlo je veće; što ima biti, još nije toga. I. Gundulić 295. Vječna žalost turskih djela, ka nakon nas ostat ima. 821. Silom ti ga ugrabiti imam usred Carigrada. 842. Brzo ima zgar pravedna plata doći. G. Palmotić 1, 69. Hotima imam zaklat i vré psima. 1, 178. Ja umijem prividjeti mojijem znañem, što ima doći. 1, 224. Kagodi se stvar zgodila ili se ima zgodit nemu. 1, 347. Ili te je privarila, ili te ima privariti. 2, 29. Vrijeme koje ima doći. J. Mikala, gram. 19. Privide stvari koje imaju doći. M. Radnić 242^b. Mre svak, ne zna al' nitkor ini, kad toj vrijeme ima biti, neg Gospodin. J. Kavañin 2^a. Za sto godin što ima biti, tko zna? 109^b. Sam Bog vazda biti ima u se, u raju i u svetima. 572^b. Bio se među Židovima glas prosuo, da je Isukrst imo uskrsnut. B. Zuzeri 61. Griñnici, bratjo, imamo biti suđeni i osuđeni po naših dili. J. Banovac, razg. 1. Oni izpovida(h)u, da imadiše doć, da ji imadiše odkupit, i da po ñemu spaseñe imadijau imat, i da im nebesa imadiše otvorit. J. Filipović 1, 76^a. Naj pri joj anđeo navišćuje vesele i radost, koju divica uđil onda u svomu srcu imadijaše imati po ostalim ričma, koje joj imadijaše reći. 1, 511^b. Duha koga imadijau primiti virujuć u ñega. F. Lastrić, test. 254^a. Pošali koga imaš poslati. 368^a. Bijaše rekao, da veće obraza ñegova viditi ne imadijau. ned. 407. Od suda koji ima imat svaka duša onda kada se s tilom razdili. M. Zoričić, osm. 61. Hotiše plakati svoju nesriću, gđi brez poroda imadiše poći s ovog svita. And. Kačić, kor. 81. Kad za nas imadiše poći na smrt. L. Vladimirović 47. Od tuda ima doći suditi žive. J. Matović vi. Od koga se imaše poroditi spasitelj. 811. Kako zoru, koja donit imadijaše dan. Grgur iz Vareša 88. Tu ima doći mlad kraļ. Nar. pjes. herc. vuk. 289. Jutra imaju doć mojih dveh brat ļubi. Nar. prip. mikul. 16. — u naše se vrijeme često upotrebljava kao hotjeti kod II, A, 2, b (vidi u Vukovu rječniku: imao sam ovu noć pijeñnuti, bald wäre ich gestorben', obendundum mihi erat'). Imah panut sa šarina moga. Pjev. crn. 214^b. Uleti u kuću na pola živ od straha, kazujuć im da ga imaše izjesti deset vukova. Nar. prip. vrč. 23. Imah mrtav panut od smijeha. P. Petrović, gor. vijen. 60. Od smrada i hale imasmo oba panuti na vrh glave, no bijasmo ponijeli smrekovijeh zrna. S. ļubiša, prip. 251.

e) u jednoga pisca xvi vijeka ima reći isto jc što: znači, isporedi hotjeti, II, A, 1, i. Iskušenje ima reći: argument ali viđenje od jedne stvari. Korizm. 18^b. Ča ima reći, da bi ovdj učineno veće veselje? 34^b.

c. esse, biti (ne kao kopula, nego kao konkretni glagol kojijem se kaže da nešto jest), nahoditi se, nalaziti se. isprva je i s ovijem značenjem bio prelazni glagol (vidi a), i to još u praslavensko doba, ali može biti onda samo kao negativni glagol s genetivom partitivnijem kao objektom, vidi F. Miklošić, vergl. gramm. 4, 355—359 (gdje se na str. 356 isporučuje s ñemackijem i s romanskijem jezicima), i u našem se jeziku uprav shvaća kao suprotno negativnom nemati (ne biti, nestajati, nedostajati), a ne posve kao apsolutno biti. — Imeđu rječnika u Mikaljinu (ima, to jest jesu, kako rekša ima sedam godina, septimus annus agitur), u Vukovu (ima li u vas žira? „gibt es"), u Daničićevu (impers. esse).

a) imati je prelazni glagol bez subjekta; a ono što jest, što se nahodi, stoji u acc. kao pravi

objekat. ovo potvrđuju ñekolika primjera u jednom spomeniku xiv vijeka. Prvi sinorñ počinje otv. vstoka gđe slazi putv velykyj ispod brada, i tuj ima dva kamena stanovita.... tuj ima varñnicu na kraj mora.... i tuj ima vrulu... vyše mora ima vodicu i trst.... Mon. serb. 126—127. (1847). Daničić (sint. 4) i Miklošić (vergl. gramm. 356) ovako shvaćaju ove primjere (da je ima bez subjekta), i mislim da imaju pravo; ali bi se moglo i pomisliti da je subjekat sinorñ, toliko više što se ovakijeh primjera drugdje ne nalazi, nego samo jedan put u knjiži xviii vijeka, ali nije pouzdan ni pisac, ni naćin kako je nastampana kniga: U seoskom mjestu od Kozara ima ikone Gospojine. J. Kavañin 318^a. (ovaj primjer: Imaše mu stotinu godina. Ogled. sr. 207 ne spada amo, nego pod b) bb), vidi Đ. Daničić, sint. 411. ne spadaju amo ni ovi primjeri: Ima bo u puku krstjanskomu koji zatajuju. F. Lastrić, test. 69^b. Da ima u puku krstjanskomu koji tako živu. 71^b. Imade, koji govore da... A. Tomiković, živ. 11, jer sami pisci upotrebljavaju u ovakovijem slućajevima nominativ, vidi kod d). ne mogu se pouzdati ovdje metnuti ni ovaki primjeri, jer može glagol biti u jednini po analogiji prema drugijem brojevima pet, šest itd.: Evo ima tri bijela dana, k'o je oćo u lov u planinu. Nar. pjes. vuk. 1, 548. Zlatna mi je utva odlećela i u tvoje dvore zalećela, evo ima tri bijela dana. 1, 570. Evo ima četiri godine, kako s tobom, care, vojujemo. 2, 178. Da tri boļa ne ima junaka od nas ove tri srpske vojvode. 2, 221. Ima puno tri godine dana kako sam ga vrg'o u tavnicu. 2, 403. Evo ima tri pune godine, kako si se ti moja nazvala. 2, 624).

b) ono što jest, što se nalazi (ili što nije, što se ne nalazi) stoji u genetivu partitivnom. isprva valja da je ovaj padež stajao kao objekat (kao što Miklošić misli), ali se kasnije shvatio kao subjekat (isporedi d)). aa) s negativnijem glagolom nemati (ne imati itd). ovo može biti najstarija i praslavenska konstrukcija, vidi sprijeda (vidi i kod nemati). Sada inoje pomoći ne ima. Mon. serb. 560. (1618). Ne ima straha tvoj slobodi. G. Palmotić 1, 102. Od koga uvridenom koristi ni pomoći ne ima. I. Gričić 42. Tko bi zatajao da ne ima Boga. A. Bačić 4. Da je Bog auđele stvorio, sumje ne ima. J. Filipović 1, 65^a. Govori se, da u ñoj (golubici) žuci ne ima. 1, 168^b. Jeli još koja crkva da se može reći prava? Ne ima nijedne. 1, 188^b. Među svim ñezinim sinovi ne ima nijednoga grišnika. 1, 189^b. Za ñega spaseña ne ima. 1, 193^a. Ne ima nikoga tko bi ju mogao utiñiti. F. Lastrić, test. 161^b. Ovo je pravi Bog nit' ima drugoga boga. od' 238. Tko će te izlićiti? niti ima na zemļi likara takoga ni likarije. ned. 259. U drugomu ne ima nam ozdravljeña. svet. 87^b. Videći, da tu nejma privare. A. Kanižlić, kam. 2. Nejma tu ufaña u milosrdu stolice apostolske. 27. Znam da takvoj slavi glasa ni kod bisni nejma pasa. V. Došen 194^a. Nejma toga! svit ne more dati slasti. 202^b. Tog' jednoga nit' drugoga nejma traga kod linoga. 268^b. Misleći prije toga, da nejma urednijeg vilajeta od ñe. M. A. Reļković, sat. A6^a. Znaš kockarom kakva je avlija, da u ñojzi ništa ne imade. E2^b. Tugu koju imam na srcu ne ima mi hasne nikomu kazivat. sabr. 18. A kod ñega ne ima nikoga. 27. U Srebrenici manastir posvećen b. d. Mariji, ma ga sada ne ima. Norini 37. Nejma dakle odgovora za se. Ant. Kadđić 258. Kolik da misnika i nejma u to ime. M. Dobretić 62. U tri dni da nestane svih, da ne ima ni jedne (koze). M. Katanić 58.

Jeda li nejma Boga na svitu? Ima, ima, ali muči, muči. D. Rapić 11. Živu, kano da ne ima svrhu nih ni Boga ni crkve. B. Leaković, gov. 41. Vrime je veoma kratko: jedva jest i veće ga ne ima. A. Tomiković, gov. 11. Ti si Božji? Ne ima toga, odgovara lakomost, moj si ti. 150. Da na svijetu ne imaše tađ gizdave igdje slike. P. Sorkočević 576^a. U mene majke ne ima. Nar. pjes. vuk. 1, 225. Oko Drine ne ima ovaca. 1, 501. U tavnici vode ne imade. 2, 70. Bješe bane u malenoj Bašskoj, da takoga ne ima sokola. 2, 262. A u Marka ne ima dukata. 2, 859. A za Markom ne ima nikoga, do nekol'ko Grka i Bugara. 2, 860. Od ostalcg ni broja ne ima. 2, 410. Evo prođe i dovet godina, niti ima tebe, ni svatova. 2, 581. Nema gore bolesti od gladi. Nema žita bez kukolja. Nema zime bez vjetra, ni zla gosta bez Turčina. Nar. posl. vuk. 202. Nema jačeg pića od vode. Nema krvnika nad poturčehaka. Nema jeta bez Đurdeva dana, niti brata, dok ne rodi majka. 208. — *kad se kaže da se s čim ne može isporučiti što drugo ili ništa drugo od iste vrste (vidi sprijeda primjer iz Nar. pjes. vuk. 2, 262, i neće iz Nar. posl. vuk.)*, ono s čim se ne može isporučiti može biti u dat. Što si čuo, ti vojvoda Marko, da ljepote ne ima devojci. Nar. pjes. vuk. 2, 286. Ako li si, sele, naumila uzet, sele, dilbera junaka, kome snage i ljepote nema, niti ima stasa i obraza u svoj zemlji na četiri strane. 2, 287. Knez cesaru do koljena nema. Osvetn. 6, 27. — *bb) s afirmativnijem glagolom stoji genitiv partitivni, kad se ne može ili neće da se potaže naznači koliko se čega nalazi. s toga ili je ime u množini*: Imade nikih koji na ispovidi, za kazati jedan svoj grih, produje mnogo govorena. J. Banovac, pripov. 40. Ima vas koji vrlo krat s Turci općite. J. Filipović 1, 22^b. U svetoj crkvi ima i dobri(h) i zli(h). 1, 189^b. Siromaha ima holije i bogataca ponizni. F. Lastrić, ned. 163. Ima ji(h) koji govore krunicu. A. Kanižlić, utoč. 84. Primda ima izmišljenih imena. M. A. Reljković, sat. A4^b. Jer u tebi još ljudi imade. B8^b. U nas ima novaca. sabr. 49. Bilo je, ima i biti će mučenika. Grgur iz Vareša 80. Meder ima u cara Turaka. Nar. pjes. vuk. 2, 287. Ima ih ka' i kusijeh pasa. Ima kao u žabe dlaka. Ima pasa i osim šarova. Nar. posl. vuk. 103. *Ili je, ako je u jednini, supstantiv materijalni*: Ako li i tu ima blaga. J. Kavašin 881^a. Rila bi sviha kad bi imalo troskota. (Z). Poslov. danić. 107. Kako se uzdrži plamen u sviči kad u noj ima ulja. M. Zoričić, osm. 100. Dok u nosu ima pare. V. Došen 209^b. A u nikima ima i paprike. M. A. Reljković, sat. B1^b. Odkud dakle ima kukolja? B. Leaković, gov. 45. De se god puši, onde vatre ima. Nar. posl. vuk. 76. I tu ima negova masla. 106. U svakoj kući ima dima. U svakom žitu ima kukolja. 335. *ili je što umno*: Hodi, brate, ima i nevoje. Nar. pjes. vuk. 2, 187. De je sreća, ima i nesreće. 2, 355. De je mnogo radosti tu ima i žalosti. Nar. posl. vuk. 74. *amo mogu pripadati i okakovi primjeri*: U vojski svašta ima. M. A. Reljković, sat. A2^a. — *riječko je jednina, kad je riječ o pojedinom čeladetu ili stvari*. De god koga ima od vjere i od uzdanice. Nar. pjes. vuk. 1, 78. Ima i nad popom popa. Nar. posl. vuk. 102. — *kod pitanja može biti i češće jednina, jer se pitalac može nadati negativnom odgovoru*: Ima l' tomu kakve likarije? M. A. Reljković, sat. C5^b. Ima li me tamo? (u šali). u Dubrovniku. P. Budmani.

c) *uz genitiv partitivni ima i riječ kajom se pokazuje koliko se onoga nahodi. ovakova riječ ne može se poznati jeli nominativ ili akuzativ;*

po svoj prilici treba je shvatiti kao kod b), da, ako se i u prva vremena shvaćala kao acc., kasnije se shvatila kao nom. aa) riječ je zamjenica ili adverb čim se uopće pokazuje mnoštvo (koliko, ovoliko itd., mnogo, malo, dosta, što itd.). Uja, masla, meda, octa za načimbe ima dosta. J. Kavašin 81^b. Ovom zemljom vladaju rečeni redovnici ima veće od dvista godina. J. Filipović 1, 102^b. Ovo je naša velika slipoća, da se malo ovo prisveto sobstvo promišljat uzdižemo; kad u virovanu govorimo: virujem u duha svetoga, ima nas toliko da ne znamo što će duh sveti reći. 1, 162^b. Koliko ih ima, koji se nigda ovim oružjem ne služe! F. Lastrić, od' 178. Koliko ima godišta od kada je ta i ta grad uzet? M. Zoričić, aritm. 19. A ne možeš na sebi viditi, šta falingi i na tebi ima. M. A. Reljković, sat. D7^a. Zna koliko u nega ima novaca. sabr. 17. Ovakvih izvrstnih ljudi vrlo malo ima. B. Leaković, gov. 28. Ima dosta gore nesječene i gospode mlade neobjene. Nar. pjes. vuk. 1, 376. U men' ima puno djece. 1, 514. Ima dosta vojske u Turaka. 2, 314. Što nas ima? dvanacst vojvoda. 2, 484. Takovijeh pjesama ima i više. Vuk, nar. pjes. 1, 8. — *bb) riječ je broj (vidi i kod a) pri kraju*. Okolo četiri stotine mira i pedeset ima. B. Kašić, fran. 67. Griha poglaviti ima sedam. J. Banovac, uboj. 27. Antikrst kraljevaće samo četrdeset i dva miseca, a pape krajuju svetom crkvom vladajući ima ilada i sedam stotina godina. J. Filipović 1, 140^a. Evo ima blizu trista godina, da nemili Turčin niovo veliko cesarstvo posiduje. 1, 167^b. Ima pak šest grija, kojim se može duh sveti uvredit. 1, 172^a. Svi negovi pisana ima sto i pedeset. 1, 376^a. Ima jur dvadeset i više godina. 8, vi. Tot ima okolo 470 godina kako se dogodi. F. Lastrić, ned. 260. Pamet mi je pomučena, ima jurve pet godina. P. Knežević, živ. 49. Najdoše da jim ne ima pet ovaca. M. A. Reljković, sabr. 62. Da negov pokornik ima deset godina da stoji. M. Dobretić 75. Meni imade blizu pedeset godina. D. Obradović, živ. 26. Nado Pavle sitnoga đerdaua, u nem ima stotina dukatah. Nar. pjes. vuk. 1, 199. U men' ima devet braće. 1, 364. U men' ima devet grad i deseti Beograd. 1, 417. Evo ima devet godinica, kako sam ti mlada dovedena. 1, 616. Ima od tad sedam godinica. 2, 220. Evo ima devet godinica kako dvorim cara u Stambolu. 2, 401. Onde ima dvoje Latinčadi. 2, 475. Evo ima devet godin dana da ja dvorim Janka gospodara. 2, 618.

d) *imati je bez sumnje neprelasni glagol, te je ono što jest, što se nahodi, subjekat i stoji u nominativu. ovo biva osobito često kad je glagol u praes. i nije negativan. — Od xvi vijeka (vidi kod cc)). aa) subjekat je u jednini*. Ter će hljeb od nebi, s kijem vječna slas ima. N. Dimitrović 90. Ima jedna živina, to jest jedno zvijere, koje se zove inorog. M. Divković, bes. 16^b. Za otarom ima jedan svijetnak. nauk. 306^a. Ima jedna riba u moru koja ogriza svoje iste noge. M. Radnić 280^a. Gospodine, nijesi li dobro sime posijal u nivi tvojoj? odkuda dakle ima lu? L. Terzić 303. Jedna iglica Božje krune Jesusove i vam ima. J. Kavašin 319^a. Može se po stvarma viđenim znati da ima Bog. A. Bačić 2. Da ima grih smrtni i laki očito se iz svetoga pisana poznati može. 214. Svaki može poznati, da ima duša razložna u nemu. 461. Pozna se da ima grih istočni. J. Banovac, uboj. 24. Ima razlikost privelika u dusi. J. Filipović 1, 7^b. Oдите i vidite, ima li druga bolest kakve bolesti moja. 1, 91^b. Virujem da ima na svitu ovo sjedište, ova

skupština pravovirni. 1, 178^b. Ima ova skupština, u kojoj ima jedan poglavica. 1, 181^b. Virovati da ima Bog. F. Lastrić, test. 67^a. Vidite, ima l' muka, kako muka moja. test. 144. Kad bi istina bila to, što govorite, da ima drugi život vični. od' 158. Virujemo, da ima s. crkva katoličanska. 144. Čuli ste u isto vrijeme, da ima i likarija, koja ju more uskrisiti, opravdati i Bogu dragu učiniti. ned. 58. Čuvši, da u kraja Heremenskoga imade gizdava, lipa i vele postidna kći. 260. Zapovid bo ima ova: brez pristanka molite. 810. Taki otrov imade u zloj odluci. svet. 4^b. Koja tužba suprot tomu od vas ima? P. Knežević, muk. 26. Gledajte. ima li žalost kako žalost moja. A. Kanižlić, bogoljubn. 371. Prikazavi mu, da veliko blago i mložina novaca imade u Jerusolimu. E. Pavić, ogl. 481. Dakle imade samo jedan Bog? jezgr. 88. Ima li koji sveti, koga je ovi štova? M. Zoričić, zrc. 59. Ali i za ovakove ima na dva mista zapisana plaća. M. A. Reljković, sat. B1^a. Osim toga, Slavonijo moja, jedna ima još falinga tvoja. B8^b. Oj u Marka Kraljevića sina dobar konic u potaji ima. C8^a. Ima li ovdj u blizu gdigod koja gospoja. sabr. 11. Ima jedan koji je i lude i sva ova stvorio. 56. Od bivstva Božjega iliti ima li Bog? I. Velikanović, uput. 1, 9. Znamo da ima čistilo. 8, 114. Tu štampa slavenska imade. D. Obradović, basn. 892. Pak i poslu svoja ima fala. J. S. Reljković 4. Nismo ni čuli, da ima Duh Sveti. B. Leaković, nauk. 94. Ima l' što šire od mora? ima l' što duže od polja? ima l' što brže od koňa? ima l' što slađe od meda? ima l' što draže od brata? Nar. pjes. vuk. 1, 196. U sirote mila tetka ima. 1, 578. Ima li gđegod devojka koja je na me prikladna? 1, 588. U Momčila čudan nauk ima. 2, 107. U svakoga ima vjerna luba. 2, 117. Ima, babo, čitav mesec dana, kako nisam sestrice vidio. 2, 164. Ima, gospo, u državi vašoj ravno poje široko Kosovo. 2, 390. Da pogleda, tko ima u hanu. 2, 397. Ima, Demo, bijela mehana. 2, 415. Gdi devojka ima za udaju, neka traži sebi gospodara; a gdi junak ima za ženidbu, nek se ženi, neka lubu traži. 2, 425. Na Turčinu oklop gvožđe ima. 2, 586. Ima l' ovdje Jaňa udovica? Nar. pjes. juk. 97. Ko god danas ima u planini, jali junak, jali parip junacki. Nar. pjes. petr. 8, 184. Ima i u Paića topuz, ali u bisagama. Nar. posl. vuk. 102. I u buhe žuč ima. 106. U planini ima jedna baba. Nar. prip. vuk. 27. U onom jezeru ima jedna aždaja. 57. Ženo, ovdje čoečja kost miriše, koji imade? kazuj odmah. 197. Dođu da vide jeli mrtav i ima li što od nega. Nar. prip. vil. 1867. 718. Ako ima još kakva druga zapovijest. Vuk, pavl. rim. 18, 9. Tako ima i ,nojca' mjesto ,noćca'. Vuk, nar. pjes. 1, 74. Ima Bog. poslov. 172. Kazivali su mi u Kotoru da ima pjesma o ovome svemu događaju. živ. 284. Ovome ,a' ovdje ima mjesto. pism. 52. Al' im nije ružno sužnjavaše, ima kuća, ima ogrijaše. Osvetn. 8, 98. Ima neko! M. Đ. Miličević, sim. već. 220. — u ovomu je primjeru glagol u impf.: U vojski imaše gorostasen zatočnik. I. Đorđić, salt. ix. — u ovijem je primjerima glagol negativan: Ne ima nesklad meu nima. B. Kašić, nač. 91. Niti ima koje stvorene, koje bi se svrhu Marije moglo uzvisiti. B. Leaković, nauk. 481. Onaj govor, ono lice, onakvi pogled nema do u cara. S. Lubiša, prip. 100. — *bb*) glagol je u množini, jer je i subjekat u množini. Ja odgovaram, da imaju uzroci, koji mogu dati... S. Margitić, fal. 121. U kanonu 56 imaju ove riči. A. Bačić 190. Imaju grisi, koji zabranjuju ula-

zeše u kraljestvo nebesko. 215. Da imadu anđeli, jest članak svete vire. J. Filipović 1, 65^a. Imadu toliki koji tako slobodno živu. 1, 126^b. Imadu nike (*svište*) toliko velike da su mnogo veće nego sva zemlja. 1, 142^b. Mnogi imadu koje da upitaš tko je ta Duh Sveti, ili bi ostali začuđeni ili ne bi ništa umili odgovorit. 1, 162^b. Znam da imadu grisi koji se zovu da su protivu Duhu Svetomu i ovi ima šest. 1, 163^a. Mnoge skupštine na svitu imadu. 1, 183^a. U crkvi katoličanskoj imadu i dobri i zli. 1, 190^a. Mnoge jošte priliko od ovoga imadu, ali neka vam ove budu zadosta. 1, 198^b. Drugi imaju, te ako dica ni uvride i učine im na sramotu, nit' im prastaju jezikom ni štapom. F. Lastrić, ned. 403. Prvo je sveta (*crkva*), jer u njoj imadu mnogi sveti. F. Matić 50. Imadu li i druge svetkovine? 63. U crkvi mnoga imadu koja nas lako mogu ganut. 100. Imadu pak niki koji govore. L. Vladimirović 84. Imadu niki događaji u kojima možemo slobodno život naš položiti. B. Leaković, nauk. 827. Imaju judi kod kojih je oblast. 1, 865. Uza svaku zdravicu imaju mali pripjovi. Vuk, nar. pjes. 1, 77. Navrh toga brda imaju zidine od crkve. 1, 188. Hoće da izmišljava nove riječi za kakav jesik ne znajući koje riječi u jeziku imaju koje li nemaju. pism. 15. Zadušnice imaju dvoje. živ. 23. — i u ovom je primjeru glagol u množini (prema subjektu devet) po smislu, premda bi po gramatikalnom zakonu trebalo da je u jednini: U jednoga Mihaila bana kako nema muškoga deteta, do imaju devet đavojakah! Nar. pjes. vuk. 2, 61. — *cc*) glagol je u množini, jer je subjekat s brojevima dva, tri, četiri. V skršenju imaju tri stvari. Naručn. 49^b. U svakoga misnika imadu dva ključa. I. Antić, ogl. 18. Imadu druga dva ivandelišta. F. Lastrić, test. ad. 128^b. Izvan ove smrti duhovne imaju dvi vrste smrti. ned. 864. Metnimo da imadu tri čobana na planini. M. Zoričić, aritm. 100. Osim ovih imaju dvi crkve. M. A. Reljković, sat. B5^b. Tu imaju tri koňa viteza. Nar. pjes. vuk. 2, 476. Ev' imaju tri nedjele dana. Nar. pjes. juk. 104. U Božića tri seke imadu. Nar. pjes. petr. 1, 46. U Kutuza tri srca imaju. Nar. pjes. srem. 141. Kad se već ude u grad, imaju dve devojke, što čiste sav grad. Nar. prip. vuk. 239. U nas imaju četiri čovjeka. Vuk, djel. ap. 21, 28.

II. *pasivno. vrlo rijetko*. Jer se vratiti na imano s izbavljenja nije podano. I. Ivanišević 250. Iman ,havuto', ,habitus'. A. d. Bella, rječn. 867^a. Imano objavljeno. S. Rosa 49^a. Ono znaše, imano od Pavla, ne može dati temelj istini. Ant. Kadčić 823.

III. *sa se*.

1. *pasivno*.

a. *vidi I, a*.

a) *uopće*. Ah žalos i tužba veća se ne ima ner...! Š. Menčetić 186. Za djecu se tolika fastidija imaju. M. Držić 264. Er se ne ima dobro koje se lubi. M. Orbin 124. Hoće da se oda svih za mudre imaju. A. Georgiceo, nasl. 4. Od nikudare se inuda ima biće i življenje nego li od tebe, Bože moj. M. Jerković 58. Rod ki se ima s tuđom lubi razložnoga ime sina po zakonijeh svijeta gubi. G. Palmotić 1, 285. Sad dokle se brijeime i sve što se ima i posiduje. pripov. 4. Eh oče, ne ima se kad. 142. Ona prava žela koja se ima na službu crkvenu. Ant. Kadčić 8. Kad se u nemu (*dilu*) nejma potribna pomna. 26. Nit' se ovdj ima osir na zapovid

crkvenu. 146. Kad se ima temeljiti strah. 177. Gdi se nije imalo kada o tomu misliti. M. Dobretić v. Ne more se imat jedna (*stvar*) brez druge. 19. Dosta svašta ima se u Jaňa. Pjev. crn. 169b. Ako se ima kad. Vuk, nar. pjes. 1, 61.

b) ima se je bez subjekta, i uopće stoji kao pasivno prema I, a, n), te je značenje kao: može se. Kad to carev sin vide, jako se prepane, bi se vratio, ama se ne može, nema se kud kamo. Nar. prip. vuk. 2 189. Pa se daje nema nikudare. Osvetn. 5, 41. Reč bi, i nas ta sudbina kuća, a nami se nikud maći nema. 6, 24. — amo može pripadati i ovaj primjer: S malinom se u puštinu nema. 7, 11.

c) imati se (o bremenu, t. j. djetetu) Vuk u rječniku tumači: roditi se, 'geboren werden', nasci. po tome što tumači perfektivnijem glagolom roditi se, kao da Vuk shvaća imati se u ovom značenju kao perfektivni glagol, ali to ne kaže napose. Dođe vreme breme da se ima, nema se jedno muško čedo, no s' imade jedna zmija luta. Nar. pjes. vuk. 2, 53. Kad dođe vreme da se breme ima. Nar. prip. vuk. 83.

b. vidi I, b. često bez subjekta. Od toga (bi) se duhovnoga sna, kako se ima, razabrale. B. Gradić, djev. 98. Ako pristupa (k izpovijesti) kako se ima. A. Komulović 81. Govoriti malo maše, nego se ima. S. Matijević 13. Ima se znati. L. Ćubuški, pism. 13. Ne ima se odmićati vrime od pokajanja. J. Banovac, pred. 19. Ima se znati, da on poznaje Simeona. A. Kanižlić, kam. 10. Ne ima se iznova krstiti, krizmat ni redit. M. Dobretić 18. — u ovom primjeru što bi bio subjekat kod aktivnoga glagola stoji u dat.: Da bi nam se imalo većma plakat, nego veseliti. F. Lastrić, test. 886a.

c. značenje je slično značenju kod b, ali s razlikom da nije združeno s glagolom, s čega biva gotovo kao pasivno prema dugovati. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka. Pedipse vrimenite koja se ima i grihu ispovidenu. Ant. Kadčić 194. Himbeno mučanje ispovidnikovo uvriđuje razlog i pravicu koja se ima zakonitomu gospodaru. 261. Diže svu osudu vrimenitu koja se ima grihu odrišenu. 366.

2. refleksivno. uopće znači biti ili stajati, podnositi se.

a) o čeladetu. aa) s adverbima dobro, zlo, može značiti: aaa) fizično stanje, zdravlje. Na nemoćnike budu ruke postavljati i dobro će se imati. I. Bandulavić 150a. mar. 16, 18. Kad bi se dobr' imal. A. Georgiceo, nasl. 21. Svrhu nemoćnikov čete ruke postavljati i dobro će se imati. L. Terzić 197. Imati se dobro 'passarsela bene', bene se habere'. A. d. Bella, rječn. 545b. Svrhu nemoćnika ruke će postavljati, i dobro će se imati. J. Banovac, blagosov. 191. Na nemoćnike budu ruke postavljati i dobro će se imati. A. Kanižlić, kam. 283. — amo pripada i ovo: Er ne vidih usta moja do sada se bolje imati. A. Vitalić, ost. 212. — bbb) uopće materijalno stanje, življenje (n. p. bogustvo ili siromaštvo). u Vukovu rječniku: 'sich stehen', 'reditus habeo' (uberes aut tenues) s primjerom: Dobro se ima on. — ccc) življenje u moralnom smislu. Jer se ti ne imaš pridobro od svudi kako se potribno služi Božjoj imat. A. Georgiceo, nasl. 49. — bb) s imenom drugoga čeladeta u instr. s prijedlogom s i s adverbom može značiti kako se subjekat prema onome podnosi, postupa. Pokle je glas, da se s vami dobro imam. Mon. croat. 220. (1527). Tako se Bog ima i ponosi s onijem tko... I. Držić 144. — cc) s adverbom ili drugom riječju kojom se pokazuje mjesto, znači: biti, stajati, nahoditi se.

Netom na moru on se ima, huda vojska... dočeka ga. G. Palmotić 1, 289. Mjesto bješe njih poslalo poklisare da čuvaju, ar se bješe obaznalo da gusari tu se imaju. J. Palmotić 175.

b) subjekat je što nečivo, tjelesno ili umno, a može i ne biti subjekta. aa) s riječima kojima se pokazuje mjesto. Moj se u tebi život ima. I. Ivanišević 252. — često o onome što je pisano, što se čita u knjigama (moglo bi se shvatiti i kao pasivno). Te stvari imaju se vanka v dekretu. Naručen 48a. Čto se u pismu ima i udrži. Š. Budinić, sum. 57a. Koja se u dugo imaju na (istu) 114. J. Matović xviii. i bez subjekta. Potribovalo bi većega razmišljenja nego se ima va ovih knjigah. Naručen. 4b. Kako se ima vanka v sentenciji od prokletstva. 26b. Kako se ima v Mateji. 94b. Kako se ima u knjigah rečenoga Alesandra. A. Gučetić, roz. mar. 53. — bb) s adverbom kojijem se pokazuje kako je što. Pri Bogu pak sve se drugačije ima. Đ. Rapić 397. Naša razum ima se kako vaga ili terezije na kojina se sva dila naša mire. 408. — i bez subjekta. Mučno se još ima licem i očima zlobu ne odkriti. P. Hektorović 28.

IMATNIK, m. imatan čovjek. — U Vukovu rječniku: 'der wohlhabende', 'dives', cf. bogatun s dodatkom da se govori u Crmnici.

IMATNĀ, adj. imatan, imuć. — Prvi bi oblik bio imaćni (imaćan), ali se čn promijenilo na th. — U jednoga pisca našega vremena. Jedan od njih stoćnih i imatnih. S. Ćubiša, prip. 162. Živji i imatniji. prič. 92.

IMÁVALAC, imávaoca, m vidi imatnik (uprav čovjek koji imava). — U jednoga pisca našega vremena. Nisu ih učinili imavacci nego siromašci. M. Pavlinović, rad. 129.

IMÁVĀNE, n. djelo kojijem se imava. — U Vukovu rječniku.

IMÁVATI, imávām, impf. iterativni glagol prema imati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. imávajū, u aor. imávah, u ger. praes. imávajūci, u ger. praet. imávāvši, u part. praet. act. imávao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide imati s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme: Da nijesam imava' družine) i u Daničičevu ('habere'). Koje imamo imavati ota kneza i ota vlasteo. Mon. serb. 490. (1461). Koji (dar) vazda pri su imavali. I. T. Mrnavić, osm. 43.

IMBIZERATI SE, imbizoram se, pf. našutiti se, pobješniti, tal. imbizzarirsi. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka (griješkom naštampano s c mj. z). Gospođa imbiceravši se poteče k nima. N. Najeković 1, 250.

IMBRAHIM, m. vidi Ibrahim. — Od xvi vijeka. Imbrajin baša. Mon. croat. 217. (1526). Care Imbrahime. Pjev. crn. 31b. Brate mio, ludi Imbrahime. 80b. i u Gundulićevijem primjerima kod Ibrahim u nekoliko rukopisa čita se Imbrahim.

IMBRĀTATI, imbrātām, pf. okažati, tal. imbrattare. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka gdje je shvaćeno metaforički (o grešnoj duši). U imbratanoj (duši) i punoj grijeha. I. Držić 143.

IMBRETE, Imbrētā, f. pl. neke kopće na košufi pod grlom. — U Vukovu rječniku: 'die heftel (am hemde unter dem hals)', 'fibulae', cf. maite. Imbrete su od mjedi, a po varošima u bogatijeh ljudi od srebra (u nekoga možebiti i od zlata), a siromasi mjesto imbrete imaju 'spone', t. j. sa

svake strane po jedan končić kojima se veže košula na zamku. — *vajla da je riječ turska, ali se ne zna koja.*

IMBRIČAC, imbričica, m. *vidi imbričić.* — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzđano.*

IMBRIČIĆ, m. dem imbrik, *vidi ibričić.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu (parva cucuma').* Brže bolje turi u spremnicu čašu i imbričić. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 193. S imbričićem svarene kafe u jednoj ruci. 202.

IMBRIĆ, m. prezime. — *Pomiće se od xvi vijeka u latinskom spomenicima.* „Petrus Impryth de Jamnycza". Starine. 5, 150. (1510). „Petrus, Johannes et Ladislaus Imprych de Jamnycza". 208. (1522).

1. IMBRIH, m. *vidi imbrik i ibrik.* — *U spomenicima xv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (imbrihi', novogrč. ἰμπρίχιον, 'hirona', arapska riječ).* 1 imbrihi' poteže 7 litra 10 unaca. Spom. sr. 2, 97. (1441). Jedan imbrihi' poteže sedam litra 10 unaca. Mon. serb. 408. (1441).

2. IMBRIH, m. *vidi Emerik. isporodi Imro.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Tekeli Imbrih. P. Vitezović, kron. 205.

IMBRIJEVCI, m. pl. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. hrv. 128.

IMBRIJOVAC, Imbrijevca, m. *ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski)* Imbrijevce. Razdijel. hrv. 96. 102.

IMBRIK, imbrika, m. *vidi ibrik.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (imbrik, sud za vodu usavreti, cucuma').* Od tikve imbrik bit ne može. S. Budmani 428^b. Jedan imbrik ladne vode. Nar. pjes. vuk. 1, 93. Imbrik, 1. posuda od tenečke sa noscem u kojoj se samo uje drži. (na Braču). 2. Gledala ga Ajkuna divojka, uzimala u ruke imbrike da će cura zalivati cvice; ama neće zalivati cvice, već će gledat koža i junaka. — *Ja se najah u mlade divojke da joj nosim vode u imbriku (nar. pjes.).* A. Ostojić.

IMBRINA, f. vrsta crnoga grožđa. Imbrina, rother portugiesor (Moslavina). B. Šulek, im. 113.

IMBRIN DVOR, m. *pusta u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. hrv. 96.

IMBRIŠIM, m. *vidi ibrišim.* Derviš momče turu imbrišima. Nar. pjes. herc. vuk. 170. Imam kose turu imbrišima. 270.

IMBRO, m. hyp. Imbrahim. — *Akc. se mijenja u voc. Imbro.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Imbro mi je bratac u ranama. Nar. pjes. vuk. 1, 466. Kad to čula mlada Imbra majka. 1, 474.

IMBROV, adj. *koji pripada Imbru.* Od Imbrova stralja ne smijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 472.

IMBŮT, m. *ljevak, tal. imbuto.* — *U Mikaljinu rječniku:* imbut, tratur, infundibulum.

IME, imena, n. nomen, *riječ kojom se ko ili što nazivlje i pozivlje.* — *isporodi jime.* — *Osnova je imen. e u nom., acc., voc. sing. stoji mj. negdašnjega e koje je postalo od ěn.* — *Akc. se mijenja u cijeloj množini:* imēna, imēnā, imēnima. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. imę, rus. имя, češ. jmě (u naše vrijeme jměno), pol. imię.* — *Indoevropska je osnova nmen, isporodi stprus. emna, snskrt. nāman, grč. ὄνομα, staroirski ainm, got. namō.* — *Stari oblici za gen. sing. imene, za dat. i loc. sing. imeni, za instr. sing. imenem nalaze se do xvi vijeka, ali se ne*

može znati jesu li još onda narodni oblici ili su uzeti iz crkvenoga jezika (za oblik imenom veća je prilika da je bio narodni), vidi imene. Transit. 117; Š. Kožičić 32^b; Š. Budinić, sum. 6^b; po imeni. Mon. croat. 63. (1444); Mirnuli. 45; v... imeni. Transit. 158; imenem. Mon. serb. 24. (1234—1240). 59. (1293—1302); imenem. Mon. croat. 73. (1448); Š. Kožičić 5^b. 7^b; Aleks. jag. star. 3, 300. — *u jednoga pisca xvii vijeka ima za instr. pl. oblik imenim (!):* družim imenim množim. I. Ančić, svit. 228—229. — *sama je gramatikalna pogreška voc. sing. imenu.* A. Gučetić, roz. jez. 125. — *U svijem je rječnicima (u Vrančićevu jime).* — *Kad se uz ime izriče i koje je ime, ovo naj češće stoji nepromijenjeno u nom. sing., u kojemu je god padežu ime, n. p. Imena Isus. F. Lastrić, test. 22^a.* Imena krst. A. Kanižlić, kam. 211. I Jovan mu ime našeno. Nar. pjes. vuk. 3, 206. *kod pisaca dosta često stoji u genetivu (vaja da je to po talijanskom jeziku), pred kojim se još gdje gdje nahodi i od, n. p. To zlamenuje ime almužstva. Naručn. 93^b.* Ime od sudca može se razumjeti na veće načina. M. Orbin 243. Sad imenom nas od brata, sad imenom sestre zove. A. Vitalić, ost. 54. Prislakim imenom od majke ne zadadem ti veće tuge. F. Lastrić, test. 102^a. Il' puk drži kao vajla, il' ostavi ime kralja. V. Došen 249^a. Ime pakla zlamenuje ona tamna primališta. J. Matović 54. Uzdržuju ime od zanatnika. 91. Jere ime djaka iz onoga bi izvađeno. 291.

1. *uopće (kad nije u nekim padežima i s nekim prijedlozima što će se kazati kod 2).*

a. *u užem smislu, riječ kojom se naznačuje nešto čelade (i što se kao čelade misli: bog, duh, anđeo, vrag itd.), nešto živinče, neka stvar, da se razlikuje od svega ostaloga što je od iste vrste.* a) *čelade. aa) u naj užem smislu, jedino imc (u doba i mjestima, u kojima nije običaj da čeladetu ima više imena), ili (ako je običaj da ih ima više) ono što čelade dobije iz djetinstva (u Hrišćana kod krštenja, kršteno ime, vidi i kod krstan) te se s njim razlikuje od ostale čeladi iste porodice, iste kuće; s ovakijem se značenjem ime ističe kao drukčije od 'preimena' i 'nadimka'.* Počeše slaviti ime Isusa propetoga. Dukljanin 18. Vare, slatko ime, idemo k tebi. M. Držić 216. I mi u Persidi ime tvoje (Aleksandrovo) proslaviti hoćemo. Aleks. jag. star. 3, 253. Aleksandar ime boga Sabaota prizvav reče. 295. Kralj istočni, vrijedni Čiro, ime uzvisi svud negovo (svoje). G. Palmotić 2, 188. Svetcu svoga imena. P. Radović, nač. 100. Što ovo ime Isus zlamenuje. J. Banovac, razg. 66. Plodova imena Isus ne izkušujete vazda. F. Lastrić, test. 22^a. Po dostojanstvu prisvetoga imena ovoga Isus. ad. 125^b. Jer se tako bojim sebi, da za svoje ne znam ime. P. Knežević, živ. 50. O djevice, da je blaženo tvoje ime. V. A. Gučetić 19. Koji se slavnomu imenu Isukrstovu klađa. A. Kanižlić, kam. 847. Uzmi, sinko, ... na ruku prsten od zlameha, na komu je alem kamen dragi, na kamenu ime babe tvoga. And. Kačić, razg. 36^b. Oni slave svoga Muhameda a mi lipo ime Isusovo. 90^a. Nihovo veličanstvo Josip ovoga imena drugi. M. A. Reljković, sat. H2^b. Nihovo ime kršteno. Ant. Kadčić 138. Potrže sablu očinu, na doj je ime oćino. Nar. pjes. vuk. 1, 592. Dok ne nađeš dva slična imena, dok ne nađeš Stoju i Stojana, a oboje brata i sestricu. 2, 116. Ja verujem Muhameda sveca, a ti, pobro, ime Isusovo. Nar. pjes. vil. 1867. 426. Prezimena koja nijesu postala od očinih ili materinih krštenih imena. Vuk, rječn. 572^a. Jedno momče od Petrovića kojemu sad

ne znam imena. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Kad pomene ime Alahovo. Osvetn. 3, 20. Ime i prezime 'vor- und suname', nome e cognome'. B. Petranović, ruč. kn. 54. *čefade se može i zaključiti imenom, a kod toga se naj češće misli na sveca čije se ime nosi.* O! kako su u stara vremena jagmili se, mojeg mi imena, tko će bolje zemlju poorati! M. A. Reljković, sat. G7^b. Viruj, brate, imena mi moga! A. T. Blagojević, pjesn. 24. — *amo pripadaju i primjeri u kojima se govori o Bogu, jer se ime Bog shvaća kao ono koje ga razlikuje od svega drugoga, dakle kao lično ime.* Prizvavši ime Gospodina Boga. Mon. croat. 3. (1275). K6 kaže i zlamenuje ovo ime Bog. P. Radović, nač. 151. Indi viru da objaši, čovik Boga uortači, i zalažē strašno ime, da svi doći to Bog š nime. V. Došen 140^a. To izusti, a dušicu pusti ime Božje spomiñu u ustih. And. Kačić, razg. 155^b. Svaki znade za Boga i za ime Božije. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Gospod Ćemu riječ govorio: 'O Jovane, moja vjerna slugo! zakuni se mnome tripud krivo, teke nemoj mojim imenom'. 2, 82. Prizivajući ime Božje. Pravdonoša. 1851. 21. U prvu prizvasmo u pomoć ime Božje. 1852. 80. — *bb) u širem smislu ime može značiti prezime i nadimak.* Da ne bi me porugali njeki, kim ne kažem ime. J. Kavašin 80^a. Zavit upisa i svojim imenom podpisa. M. Zoričić, osm. 32. Jerkoviću, pokojna ti duša! tvoje ime ne umire nigda. And. Kačić, razg. 213^a. Svakome je ime našla: svekra zove: 'Kozjobrade!', a svekrvu: 'Čičoglava'... Nar. pjes. vuk. 1, 518. Ime ti se svuda spominjalo! 2, 197. Ja imena svoga kriti neću. 4, 233. Kad dva imena dođu zajedno, pa se samo posljednje sklaña, ja sam ih sad sastavljao, n. p.: 'Pa govori Mornaković-Jovu'. Vuk, nar. pjes. 1, vii. I potpisao sam ime Ante Ivičevića. Pravdonoša. 1852. 2. Tegetovo ime poleti po svijetu. M. Pavlinović, rad. 87. — *cc) dramatis persona, lice kod drame.* Imena koja ulaze u tragediju. I. Gundulić 4. Imena, koja ulaze u ovo prikazanje. I. Gundulić 64. 124. A. Gleđević 1. — *dd) imo znači samo čefade (u jedinom primjeru smrt što se shvaća kao čefade), zato što mu je samo ime strašno čuti.* Ja jesam gorkoje ime, ja sam smrt. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468). — *b) kod naroda, plemena, vjere itd.* Jel' od slova ovo ime (Slovinci) došlo? M. A. Reljković, sat. B5^a. *tako se kaže* ime Hrvat, ime hrvatsko, ime Kršćanin, ime kršćansko itd. — *nalazi se i preneseno na sam narod ili vjeru.* Iskaše zatrti ime krstjansko. Duklanin 9. Goni ti hoću Turke krstijanskago imene neprijatele. Š. Kožičić 82^b. Da sve ime Hristjansko u pogibio ne uvedemo. A. Kanižlić, kam. 296. U prigodi lutih progonstva imena krstjanskoga. 546. — *Procvate saražinskoje ime.* Š. Kožičić 87^a. (Car Justinijan) gotskoje ime zatre. 42^a. Srbli viču: 'Za vjeru rišćansku i za slavu imena srpskoga!'. Nar. pjes. vuk. 4, 189. — *c) životinja.* Galobela, ime ovnu. Vuk, rječn. kod galobela. Jabučilo, ime konu Momčilovu. kod Jabučilo. Imena vlastita i splošna domaćih životin. F. Kurelac, dom. živ. 1. — *d) što ne živo naj češće kod mjesta (država, pokrajina, krajeva, gradova, sela, kuća, planina, rijeka, mora itd.), n. pr.* Ime selišta: Brēst... Mon. serb. 63. (1293—1802). Planinama imena: Ujezdna,... Glasnik. II, 12, 56. (Epidavra) koga se ime svud prostira. G. Palmotić 1, 28. — *ime crkve u ovom primjeru znači ime sveca kojemu je crkva posvećena:* Blagdane svetkovati, n. p. ime svoje crkve. Ant. Kadčić 77. — *i o mnogijem se drugijem neživijem stvarima može kasati, da imaju ime u ovom značenju,*

n. p. o lađama, strojevima (lokomotivima) na željeznicama, svonima (koja se i svečano krste) itd. i o knjigama: U Budimu su prije osam godina preštampane sve pjesme o Marku Kraljeviću pod imenom: 'Pjesme Kraljevica Marka...' Vuk, nar. pjes. 2, 384. — *ima još koji primjer kod 2.* — *e) ime u ovakovom značenju (a i u drugijem značenju, vidi kod b i daje) upotrebljava se s osobitijem glagolima, čim se pokazuje početak, trajanje itd. imena.* aa) činiti da ko ili što ima nešto ime. ovo može imati dva značenja: prvo, kad subjekat po svojoj volji hoće da ko ili što ima ime; drugo, kad ime subjekta (i bez njegove volje) prelazi na drugoga. prvo značenje dolazi češće od drugoga (ovo će se napose zabijeliti). ovo se sve može kazati nekim glagolima s kojima je objekat ime i dat. (osim kod ggg). aaa) djeliti, nadjesti. Majka mu je (gospodinu) lipo ime dila, svitla sunca gledajući. P. Hektorović 9. Kako ćemo kumi ime desti? Nar. pjes. vuk. 1, 560. Dokl' Edip, jer Ćemu to ime nadješe... M. Bunić 7. Jer mu dušu zanošashe, nadjede mu Daut ime. I. Gundulić 508. Zato nimadu se nadihati imena Ćudnovata i nepoznana. L. Terzić 165. Imena Isus, koje mi je otac nadio. F. Lastrić, test. 14^a. Ime nadihati dićici na obri-zovañu. 35^a. Kako će ditetu ime naditi. svet. 91^b. Pismi ime to naditi, nek pakleni kamen bude. V. Došen 251^b. Zašto se nikojim knjigama daje i nadiava ime satir. M. A. Reljković, sat. A4^a. I kako će imena nadihat. K4^a. Od imena koje se ima naditi porodu. Ant. Kadčić 183. Nadeđe joj hudo ime, hudo ime, udovica. Nar. pjes. vuk. 1, 94. Tvoje sam mu ime nadenula. 1, 408. Lijepo mu ime nadenuo, nadenuo: Nahod Simeune. 2, 64. Bog zna, jeli mu ovo bilo pravo ime, ili su mu ga nadjeli. S. Ćubiša, prip. 129. — *Kojim posli ime prinadiše.* M. A. Reljković, sat. K7^b. — *Sad me jednom ženom, ne majkom nazivaš, ime za imenom sada mi izdivaš.* M. Marulić 187. — *bbb) staviti, postaviti:* Čiñashe idole i stavljase Ćim imena. Pril. jag. ark. 9, 83. (1520). Tko t' ime stavi toj? S. Menčetić 66. Stavil sam Sunačše ime ja toj vili. 186. (Lēh) drži u drugoj (ruci) grad kom ime od našasta gñijezda stavi. I. Gundulić 427. Imena od svetih neka se stave onim koji se imaju krstiti. M. Bjanković 29. — *Imi sina i postavi mu ime Silimir.* Duklanin 7. Postavi svomu sinu ime ovo. Korizn. 79^b. Uzida crikvu, kojoj s. Paval apostol postavi ime. F. Glavinić, cvit. 200^a. Tada mu postavio ime Jezus. I. Držić 377. Imadu se postavljati imena od sveti poznani i glasoviti. L. Terzić 166. Postavi mu ime od Benedikta. I. Đorđić, ben. 10. Ime materi... jest Marija, koje joj ime po naredbi Božjoj bi od Boga postavljeno. J. Banovac, razg. 49. Postavila bi mu ime Paškval. pred. 144. Može li se ime postaviti onomu koji se krsti? I. A. Nenadić, nauk. 100. Više mora gradić sagrađiše, ter mu Gradac ime postavio. And. Kačić, razg. 210^a. Zašto se nije postavilo vlastito ime trećemu sobstvu Trojstva. J. Matović 77. Sve ostale koje sebi postavljaju ime crkve. 93. Od koje vrste ima se postaviti ime onomu koji se krsti. 175. Lijepo im je ime postavio. Nar. pjes. juk. 45. I lijepo joj ime postavio. 254. — *Ime nastavljeno, nomen impositum.* A. d. Bella, rječn. 512^b. — *položiti:* Mahahu Zahariji, kako hoće sinu položiti ime. F. Glavinić, cvit. 197^a. Sina komu Adeodato položi ime. 294^a. — *klasti:* Biše se razvelo jazika svitom svim, svaki grad i selo govoreć sve jednim, dal' ne bi lasno Ćim klast ime prvih dan, dokle god kako Rim Romulom bi prozvan, Slovanom

slovenski jzik bi nam znanac, kakono latinski od svojih vladavac. Đ. Baraković, vil. 146. — metnuti: Imena dicit metaše se u vrime obrizovanja. I. Velikanović, uput. 1, 484. — *ccc*) dati, podati. Dal ti je to ime hvaleno. P. Hektorović 56. Njeki i hlepeč rijeku Jadra daše ime gradu Zadra. J. Kavašin 229^a. Ki da ime novom Rimu sagrajenom'. 807^a. Zašto se je dalo isto ime nekijema ljudma. J. Matović 29. Da mi kćeri lepo ime dade, lepo ime, Zlato materino. Nar. pjes. vuk. 1, 500. *s drugijem značenem*: Volga rijeka ime joj (*Vulgariji*) dade. J. Kavašin 291^a. — Kadgod se podaje ime Božje naravima stvorenijema, ali neprikladno. J. Matović 16. *i drugijem značenem*: Tijesna mora... komu Ele poda ime kad na oćiju zginu Frisu. I. Gundulić 863. I čitera ka od ljubavi lijepoj majci ime poda. 867. — *i* darovati. Darivajući mu ono čestito ime od misto-kraja hiova krajevstva. J. Banovac, razg. 122. — *ddd*) stvoriti u jednom primjeru (*s drugijem značenem*). Komu (*moru*) ime ona divica satvori. H. Lucić 270. — *eee*) nazvati (*isporedi ggg*). Kraljevini koj od istog' sebe ime nazva i čini. J. Kavašin 241^b. Ime prozvano, nazvano nomen impositum'. A. d. Bella, rječn. 512^b. Nazva ime mistu onom Fanuel. F. Lastrić, test. 869^a. — *fff*) nareći. — *u jednoga pisca xvii vijeka*. I narečeno bi čemu ime Isus. F. Glavinić, cvit. 2^b. I narekoše mu ime Francisko. 90^b. Sinac komu ime Fernando nareče. 181^a. — *ggg*) zvati *s instr.* imenom. *drugo je kod 2, b, a*). Ja zovem tebe imenom mojim. Korizm. 79^a. — Prozvaše ditića imenom kō doni. Đ. Baraković, vil. 142. — *griješkom s prijedlogom s*. S istijem imenom zvan bi sin Sidrakov. J. Matović 29. — *tako je i* krstiti. Izniječeš ga (*sina*) k bijelu manastiru, pa imenom krstiti Vidovijem. Osvetn. 2, 5. — *hhh*) *amo može pripadati i glagol* izabrati *u ovom primjeru*: Lijepo joj ime izbirao. Nar. pjes. vuk. 3, 142. — *bb*) *značenje je kao pasivno prema predlaženju, te je subjekat onaj kojemu se daje ime. ovo biva različitim glagolima. aaa*) uzeti. Kad Vladislava ime sebi (*Jagelon*) krsteć se uze. I. Gundulić 429. I od onde uzehu učenici ime od kršćenikov. F. Glavinić, cvit. 57^a. I ovdika uzehu ime od nasljednikov Isusovih. 250^a. Uze na nebosi ime Isus. F. Lastrić, test. 44^a. Jerbo da sin Boži ovoga imena ne bude uzeo, niti se nazvao Isus... ad. 128^a. Tuđe ime ti uzimaš na se? Nar. pjes. vuk. 3, 101. — *bbb*) primiti. Trimi zakoni se primlje ime od te milosti. Korizm. 76^a. Ako ne primet kralj krstijanskoje ime. Š. Kožićić 16^a. Od mesta gdi se ustaňahu, ime primljahu. F. Glavinić, cvit. xv. Od ovde, ki duhovne kupuju stvari ime su prijali, t. j. Simonijaci. 208^b. I imena prima'u s djela glasovita Novi Solin, Spljet. J. Kavašin 164^a. Koji smo primili ime od ñega. J. Matović 34. — *ccc*) dobiti. Ovo ime Slavonci dobiše. M. A. Reljković, sat. B4^b. — *ddd*) steći. Svjetli od sunca rijetko izteče, mudar svijesti, moguć rukom, i od velika steće ime, i ostavi krunu unukom. I. Gundulić 277. S tijem bo plešnō glavu smeći, ime dobi od velika. 429. Bi dostojan ime steći i od čacka i od andela. P. Kanavelić, iv. 24. Ako l' haznu štedit hajū, od lakomac stiču ime. J. Kavašin 358^a. Ako č spašen biti i ubojice ne steć ime. 469^a. Hotio je steći ime pastira dobroga. A. Kanižlić, kam. 65. — *cc*) *kaže se koje je čije ime. vidi i kod h. aaa*) *naj običnije glagolom biti* (budem, jesam); *ime je subjekat, supstantiv kojijem se kaže koje je ime predikat, a čefade ili drugo što mu se ime kaže stoji u dat.* (rijetko u gen.: Zašto tako otea jago ime

biše. F. Glavinić, cvit. 117^b. Čovjek ime koga bješe Ivan. J. R. Gučetić 7). *ako nije izrečeno koje je ime nego se n. p. to pita, mješte predikata stoji adverb* (kako, vidi i *Glavinićeve primjere*). *rijetko mješte kako ima što (i vaša da je to kad se pita kao s nekijem prezirañem*: Što je tebi ime? M. Držić 184). Kako ime bē onima anjeloma? Pril. jak. ark. 9, 106. (1468). U grad, komu ime bješe Nazaret. N. Rašina 15^b. luc. 1, 26. K mužu komu ime bješe Jozef. 15^b. luc. 1, 27. Čuvši jednoga filozofa, komu ime bješe Korado. Pril. jag. ark. 9, 74. (1520). Tebi Dražica jes ime. Š. Menčetić 66. Prave, da ti je ime tak. 66. Komu je Vlaho ime. M. Držić 28. Jednoj je (*vili*) ime Pravda. 123. Kako ti je ime? Anton Dalm., nov. test. 9^b. luc. 8, 30. Od kuda jesi i kako ti ime je? Aleks. jag. star. 3, 265. Kako ti je ime? 805. A gori, u koj sta i ka je vrhu nas, od Brgata istoga Brgat je ime i danas. I. Gundulić 149. Kalinka mu je nepući ime. 458. Kim jest ime ovako: Appellius, Amellius. F. Glavinić, cvit. 5^a. Jer mu ocu biše ime Ivan. I. Ančić, ogl. 66. Ime mu je Barlaam. P. Macukat 46. 'Nepromjeniv' kom je ime. J. Kavašin 534^b. Ime materi, koja ovoga boga čovika porodi, jest Marija. J. Banovac, razg. 49. Upitaj, kako kome biše ime. pripov. 84. Kako je ime vašemu ocu? And. Kačić, kor. 45. Jere isto ime bi sinu Navovu. J. Matović 29. Nojzi je ime Jelena. Nar. pjes. vuk. 1, 588. Ili kako bude ime mladoženi. Vuk, nar. pjes. 1, 2. Mita je bilo ime ženi moga domaćina. 1, 87. Kršteno mu je ime Ščepan, nadimak mali. S. Lubiša, prip. 91. — *u ovom je primjeru izostavljen glagol*: U meani tri devojke: jednoj ime Lubičica, drugoj ime Grličica, trećoj ime Gongelale. Nar. pjes. vuk. 1, 454. — *u jednom primjeru mj. biti ima glagol* stajati: Za četami bosanskime junaci opet stahu iz strana, kim svetoga Save ime i hercega stoji Stjepana. I. Gundulić 326. — *bbb*) imati. Kralice ter veće ne imam neg' ime. M. Bunić 5. Spasitelj naš takoga imena prije nije imao. F. Lastrić, test. 86^a. Ovi kralj (*Svetorad*) imade lipo ime, ali dila još lipša. And. Kačić, razg. 24. Od kojega ime svoje ima Gradiška regimenta. M. A. Reljković, sat. B6^a. Djavao upitan kakvo on ima ime, odgovori... J. Matović 509. — *ccc*) nositi. Da ime onoga, u koga veruje nosi. F. Glavinić, cvit. 289^a. Hoti Bog, da (*Marija*) bude nositi ime od mora. 877^a. Od Trebiña, koje sebi ime nosi slično dilu. G. Palmotić 1, 13. Ako l' i u tom odmetnika Zadar dići se ime nosit. J. Kavašin 165^b. Oni koji ime nosi, vaša da ispuni ono što ono ime zlamenuje. J. Banovac, razg. 66. Koje ime ona država nosi... A. Kanižlić, kam. 144. Nije vridan ime sinoda nositi. 412. Što bi reka', dragi pobratime koji nosiš od Rvata ime? And. Kačić, razg. 160^a. Ne čudi se, dragi pobratime koji nosiš ime od Srbina. Nar. pjes. vuk. 5, 334. S toga i nosi ime Miholski zbor. S. Lubiša, prip. 2. I svaki tih naroda danas nosi svoje vlastito ime. M. Pavlinović, razg. 7. Italija je to ime nosila od pamtivijeka. 15. — *ddd*) *pasivno zvati se* (*ovo ne odgovara značenju kod aa*) *eee*) i *ggg*) *jer je ono prema ovome inkoativno. može biti na dva načina: subjekat je onaj (čefade ili drugo) čije je ime, a ime je u instr.*: Ona imenom zvaš se ovijem. G. Palmotić 3, 14^a. (*Taj blagdan*) zove se trima imenma. F. Lastrić, test. 59^b. Držaše ga kao za nedostojna, da se imenom Krstjanina naziva. A. Kanižlić, kam. 28. I Bog se imenom zove. Nar. posl. vuk. 94. — *ili je subjekat ime (samo u prijevodu iz svetoga pisma)*:

Zvati se bude ime njegovo Jezus. N. Rašina 16^a. luc. 1, 81. Zvati će se ime njegovo Emanuel. M. Divković, bes. 4^b. I. Bandulavić 4^a. isai. 7, 14. — *da* ime se može mijenjati (*sebi ili drugome*), *gubiti, ili nasuprot držati*. U Rimu je promijenila ime. M. Držić 338. A sebi promivši ime nareče si Eustahijo. F. Glavinić, cvit. 314^a. Neman drugi, ki u Stjepana bijuće ime promijenio. J. Kavašin 244^b. Ime svoje prominiti hoti. P. Knežević, živ. 26. Ime kršteno promivši. A. Kanižlić, kam. 3. Vi kaluderi mijenjate imenom. S. Lubiša, prip. 252. — (*Sava*) udira u Dunaj ter ime zgubja. F. Glavinić, cvit. xvi. Bižeći po tuđim državam izgube i vlastito ime od svoga plemena. And. Kačić, razg. 271. — Ni drže stara imena. S. Margetić, ispov. vi. — *u jednom primjeru ina (metaforički)* gasiti (kome) ime: Sava vode od Ilirika grabeći ter ime im gasi. F. Glavinić, cvit. xv—xvi.

b. riječ kojom se naznačuje ne samo jedno čelade ili jedna stvar (tjelesna ili umna) nego cijela vrsta kojoj pripadaju neka čelad ili neke stvari pa i svako čelade ili svaka stvar koja joj pripada. Ime je toj travi ružica rumena. N. Nalešković 1, 196. Čto zlamenuje ovo ime vira? Š. Budinić, sum. 3^a. I mido je, ko se zove, još ko žarko svitlo obično, dali zlatu ni' prilično, ni imenom zlata slove. M. Pelegrinović 180. Žela tvoja djelu tvomu ime stavlja. M. Divković, bes. 669^a. Sam (*Pluton*) ki ne zna što je vrime trajat' uz vil dragu svoju, tere steti u poklju ono od oca slatko ime. I. Gundulić 65—66. Moć vaša priklonu čelad odi, ka pastijersko nosi ime. 82. Ti li, izrode, ime od sina dostojan si nosit' moga? 249. Š' nim se pazi oružana množ neegledna na sve kraje; gubi ime poje i strana, što oko vidi, sve vojska je. 483. Nu mi vašijeh trgovina ime i scijenu prikažite. G. Palmotić 1, 148. Dobio bih vječni prikor, ružno ime od mrzeća od hotima. 1, 154. Rod ki se ima s tuđom lubi, razložnoga ime sina po zakonijeh svijeta gubi. 1, 285. Samo u riječi, samo imenom vjerenik se ne ču zvati. 1, 295. Nosi nedostojno od viteza ime bojno i od poroda gospodskoga. 1, 395. Čas, kripas, poštene tašta su imena. 2, 335. Naš jazik polimorski mnogo ubog ričmi i imeni koja italijanskomu jaziku odgovaraju. P. Radović, nač. 7. To 'e m' lubi, ka kućnice pohvalone ime nosi. J. Kavašin 85^a. Steče i ukorno ime pake prutenice. 173^b. Još imenom sladkim štuje od sinova odmetnike. 400^b. Naj mednijima tač imeni od ljubavi Isus ziva. 512^a. Čačka ime stavi sebi. 538^a. Tko uzme ime od kogagodi posla na se. F. Lastrić, test. ad. 129^a. Odvratiti od sebe pogrdno ime krvnika. A. Kanižlić, kam. 65. 'Krstjanin' izhodi od imena, 'krst'. 241. To ime ne pristoji se kruhu. 548. Kad se nađe ovo ime nerodnost. M. Zoričić, aritm. 115. (*Blato*) kom nadismo ime zlato. V. Došen 58^a. Pak još svojoj lakomosti daje ime od kriposti. 57^a. Tko mu ime znati želi, pakleni se kamen veli. 251^b. Ako se druga imena pridaju ovomu nebeskomu blaženstvu u sveta pisma... J. Matović 116. Krisma, koje ime budući uzeto od Grka... 180. Zove ga imenom od velikog sakramenta. M. Dobretić 2. O roditelji! sladko i sveto ime. D. Obradović, živ. 4. Ovo drvo, kako god i stap, ima još drugo svoje ime. Vuk, nar. pjes. 1, 81. Majka je slatko ime; puno ga je srce, puna su ga usta. M. Pavlinović, rad. 180. — *u gramatikalnom se jeziku upotrebljava u još širem smislu, jer shvaća ne samo substantivne nego i adjektive*. Dvi su vrste imena: ime stojiće i ime ganutivo. ono je ime stojiće koje samo po sebi može stati u be-

sjedi, kako ti: čovjek hodi, koš trči; a ime ganutivo je koje ne može stati sam (*sic*) po sebi bez imena stojićega, kako ti ovo ime dobar, dobra, dobro ganutivo je ime. J. Mikaja, gram. 3. Srpska imena suštastvitelna imaju četiri sklonjenja. Vuk, rječn. (1818). xxxvii. O imenu prilagatelnom (de adjectivo). xlii. Ime, gr. lat. 'nomen', 'nennwort', tal. 'nome': splošno i. općenito ime, lat. 'appellativum s. commune nomen'; vlastito ime, lat. 'nomen proprium', 'eigennamen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. 411.

c. u nekim primjerima stoji u širem smislu kao riječ uopće. Tuj ne ima imena moje i tvoje. M. Držić 240. Vratar ova imena (*dajte i dati će se*) procijeni. M. Divković, bes. 321^a. Da ova dva imena moje i tvoje pristanu, ne bi bilo tlikije nesklada. M. Radnić 396^a.

d. titulus, u užem smislu, riječ kojom se pokazuje koja čast, oblast, visoka služba ili kojom se ko zove da mu se iskazuje štovanje. Pokli gospo imaš ime, da si majka od milosti. N. Nalešković 1, 116. Sinu svomu kraljeviću kral' šibiku nad svijem poda, a ime Karlu Hotjeviću od vojvode svih vojvoda. I. Gundulić 417. Ku (*krunu*) s imenom kraljevskime prvi on primi od česara. 423. Jaku stražu družim poda, a on bez svake straže osta, mneći mu se, srod svihjeh zgoda carsko ime da mu je dosta. 506. Svijetlijem banom hrvatskime ja te činim s mojom vlasti, dokli od kraja stečeš ime. G. Palmotić 1, 401. Ime, titolo, come di illustrissimo, eccellenza ecc.' 'nomen'. A. d. Bella, rječn. 733^b. Da se (*car*) ostavi oniju dila po kojima se carsko ime pogruđu. A. Kanižlić, kam. 252. Uzdržaše sebi ime patrijarhe. 593. Joan nosi isprazno ime cara. 638. Vladaoče! poglavaru! imena su od nebesa. V. Došen 239^b. Dajući nama i ni ovim posljednim u vike plemenito ime od knežtva. And. Kačić, razg. 184.

e. fama, *vidi* glas, e, β) b). Vitezi počtena imena. M. Marulić 12. A tim se zabavi da j' dobra imena. 161. Kako da bismo gospodstvo i visoko ime dobili. Dukljanin 2. Boje je ime dobro nego veliko blago. Korizm. 58^b. Što bude zlijem jezikom ošteti ili u blagu ili u dobru imenu. Zborn. 165^a. Ta samo mre spomenu ki svu str. od dobra imena. D. Rašina 62^b. Ocrniti svitlo ime. D. Zlatarić 25^a. Junak ovi slavno ime steče u vojskakh koje vodi. I. Gundulić 326. Sve naj ljepše gube ime prid uresom ne uresa, jak prid suncem istočnime jasne zvijezde od nebesa. 380. Ako štedjet blago haju, od lakomijeh stječu ime. 482. Razmi samo jedno ime od pogibne svijem dobiti ti u nijedno ne bi vrijeme drugo mog'o steć' na sviti. 452. Od kih (*zgoda*) za izgled na sem sviti nakon nas će ostat ime. 501. Dvižu im dobro ime. I. Držić 309. Ako sumn'š sramno ime steć, kad bi me ti slijedila. G. Palmotić 1, 259. Da će naša kći na sviti ime steći puno uresa. 2, 90. I s oružjem želeć steći ime slično momu bitju. 2, 175. Što paklene kroz privare tve viteško ružiš ime. 2, 336. Kijem je iz truda, za kijem grete, vjekovito ime izniklo. 2, 875. O viteže slavnna imena. 2, 464. Tko trudi, ime stječe on pošteno i ostaje slavan svudi. 2, 507. Neumrlo dobit ime čovjek ne može, ki ne trudi. 2, 524. Zna da je ona pocrnjela čas lijepoga od imena. I. V. Bunić, mand. pok. 17. Ime dobro, dobar glas, bonum nomen, magnum nomen'. J. Mikaja, rječn. Knez počtena imena. B. Krnarutić 6. Boje je dobro ime nego velika bogatstva. M. Radnić 20^a. Bješe u gradu negda žena, cijeha grijeha zla imena. I. Akvilini 107. I radi njih glas i ime i istu tvoju dušu gubiš.

A. Vitaljić, ost. 21. Nečasnu kroz prevaru svo' junaško grdiš ime. J. Kavanin 236^a. Jer je boje imat dobro ime, nego mnoga bogastva i zlatc. J. Banovac, razg. 117. Ne plakaše svoga života, veće svoje lipo ime i pošteše. 118. Veliko ime i glasovito Atanasija bijaše. A. Kanižlić, kam. 787. Uzmnožao bi slavu svoju i neumrlo ime stakao. 857. Počeše na ne ružno ime mećati. M. Zoričić, zrc. 42. Primamit sebi dobro ime. S. Rosa 76^b. Dobro ime gube. V. Došen 6^a. Kada dobar glas razkinu i pošteno ime skinu. 117^b. Slavno ime da dostigneš. 194^a. Mrtvim pokoj, živim zdravje lipo i na svitu ime glasovito. And. Kačić, razg. 202^b. Drugi (*bogoslovci*) ne mañega imena. Ant. Kadžić 149. Koja dobro i pošteno ime imade pri tomu ispovidniku. M. Dobretić 152. Zao glas i nepošteno ime zabrañuju ženidbu. 491. Gubim dobro i glasovito moje ime. I. J. P. Lučić, razg. 89. Ime očrñavaš. D. Obradović, sav. 11. I besmrtno ime zadobite. Oglod. sr. 478. Nije plemena do slavnja imena. Nar. posl. vuk. 216. Kad ko sa svoga dobroga i velikoga imena dopadne kakve muke. Vuk, poslov. 59.

f. *excusatio, causa speciosa, izgovor*. Ime, *pretesto, colore, coperta, species*. A. d. Bella, rječn. 584^a. *vidi* i 2, f, d) i g, d) i h, a).

g. *u jednoj narodnoj pjesmi kao da znači ono što se kome daruje kao uspomena*. Na, devojk, kolastu azdiju, po čemu češ mene spomenuti, po azdiji po imenu mome... A po burmi po imenu mome... Po kopreni po imenu mome. Nar. pjes. vuk. 2, 817—818.

2. *u nekijem padešima i s nekijem prijedlozima*.

a. *u nekijem rijetkijem slučajevima stoji u acc. bez prijedloga s adverbijalnim značenjem*. a) *u jednom primjeru u rukopisu čakavskom znači što i na ime (vidi c, f)), osobito*. Prijatelj kad svoga prijatelja vidi, veliko veselje ima, a kada ga ne vidi, muku trpi, a ime kad je u nevoljah. Živ. jer. star. 1, 225. — b) *u jednoga pisca iz Istre ima bogajme sa značenjem: Boga radi, za Boga (o milostini, vidi Bog pod 7); to je sastavljeno Boga ime u jednu riječ. ne znam, treba li ovdje shvatiti ime kao acc. (kao što je kod a)) bez prijedloga ili pomisliti da je ispao koji prijedlog (u, v) ispred nega. može biti da je pisac uzeo ovu riječ u susjeda Slovenaca*. Pop niki otrova hlib jedan, ter bogajme posla Benediktu. F. Glavinici, cvit. 77^b. Vraćajućim putnikom na dom pinez bogajme davaše. 230^a. Bogajme lude prinašaoše. 238^b. Po kih (*slugah*) obnoć bogajme zidajućim pošilaše blagovati. 267^a.

b. *u instr. a) može stajati uz glagol zvati, pozivati itd. ističući način kojim se zove (drugo je značenje kod 1, a, e) aa) ggg))*. — *isporedi c, a) i d, a) aa)*. Izazivam tebe imenom tvojim. N. Rašina 15^a. isai. 45, 4. Nu ako s' otac moj svakako pun milosti neizrečene, kō te imenom zvati neću? I. Gundulić 249. Dozivje Petra imenom. Nar. pjes. vuk. 1, 64. — b) *bez glagola, kad se apozicijom kaže kako je kome ili čemu ime, stoji kao da naznači i ograniči da se ona riječ shvaća kao ime*. — *isporedi c, d) i d, a) aa)*. Pisar imenom Dujam. Mon. croat. 47. (1895). Biše nika divojčica, imenom Katarina. Živ. kat. star. 1, 218. Grđinal imenom Paskažij. Korizm. 18^b. Pride jedan človlak bogat, imenom Jozef. N. Rašina 94^b. mat. 27, 57. Nika udovica imenom Kleopila. Aleks. jag. star. 3, 300. Krešimir imade jednoga sina imenom Stipana. And. Kačić, razg. 31. Bi u Persiji vitez niki, Mario imenom. F. Glavinici, cvit. 22^a. Žena, imenom Konkordija.

P. Hektorović (?) 124. Djetić crn, opečen i usušen, Trud imenom. B. Zuzeri 177. Nikoga glasovita kapetana boemskoga, imenom Ziške. F. Lastrić, test. 21^a. A drugi moga vojničkoga staña, imenom Nesmir Kudilović. M. A. Rejković, sat. A4^a. — *može se kod toga isticati imenom rijeđu samo i bez ne, kad se hoće kazati da ono pripada samo kao ime*. Imenom i gospodstvom knezi krčki. Mon. croat. 92. (1463). Ter s razlike bude strane zemlja slavit velikoga od Toskane kneza imenom, djelim kraja. I. Gundulić 276. Pogledaj imenom krstjanine, a nekrstjanine dilom. F. Lastrić, test. 106^b. Bijaše jedan redovnik samo imenom. M. Zoričić, zrc. 60. I među istima Krstjanima nahode se mlogi samo imenom Krstjani. B. Leaković, gov. 3. *nasuprot u ovom primjeru i samim imenom znači, da su Turci i u drugome bili gospodari*: Budući da su Turci i samim imenom bili gospodari. Vuk, dan. 3, 189. — c) *vidi c, c)*. U Zetš polovina Kamenica sa ljudmi a imenom Domušići. Mon. serb. 59. (1293—1802). Prišla kš gospodstvu mojemu vladušt i vlastele grada Dubrovnika vlastele svoje, imenom Marina Rastića i Matka Gradića. 266. (1405). — d) *u ova dva primjera može biti da znači što i glavom (vidi glava, a, a) f) bb))*: Se pisah imenom Desoje gramatiks bana Ninoslava. Mon. serb. 24. (1234—1240). Ka vsa zgora rečena prida rečeni Juraj Karlović i Strizići vsi imenom i u kipih kako zgora. Mon. croat. 73. (1448). — e) *vidi c, g)*. Ako bi njih stariji njih imenom učinili zaručstvo. Naručn. 59^a. Rimske općine imenom vsu Francu podbi. Š. Kožićić 34^a.

c. *s prijedlogom na u acc. a) s glagolom zvati se itd. značenje je kao kod 1, a, e) cc) ddd)*. Blaž na ime on se zove. I. Gundulić 437. — *u naše vrijeme upotrebljava se vikati (viču koga na ime... = zove se..., ime mu je...)*. Na ime ga Bragodijer viču. Nar. pjes. vuk. 4, 936. I taj junak od Banata ravna, a na ime Zega nega viču. Osvetn. 3, 131. — b) *vidi b, b)*. Djevica na ime Asela. B. Gradić, djev. 154. Blažena djevica na ime Ozana. 155. Bijaše jedan opak vitez na ime Gala. I. Đorđić, ben. 137. Imo je sina na ime Izaka. S. Rosa 5^a. Jedan na ime Juda bi osobito uzvišen. 22^a. Poslan u grad Galilejski na ime Nazaret. 177^b. — *amo može pripadati i ovo: Tko je ona ženska glava bila na ime ne zna se*. S. Rosa 88^b. — c) *ističe se ko je neko o kome je bila riječ a nije mu se još kazalo ime*. Ribare u Plavē, na ime Radilo... Deč. hris. 56. Vlastele grada Dubrovnika na ime Marins Bunić i Čive Nikole Gundulića sine i Čive Črēvića. Mon. serb. 159. (1357). Da se ima dati ovem četirema kućama a na ime: knezu Radivoju Stjepkoviću... 373. (1438). Ono ti je curi duvegija, a na ime od Zadra Todore. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Knigu piše od krajine Mujo, a šije je pobratimu svome, a na ime od Sibiña Janku. 3, 216. — *slično je ovome i kad ime uz koje je na ime potpuñuje rečenicu, kao subjekat, objekat (pravi ili nepravi)*. Al' eto ti od Hercegovine a na ime Šarac-Mahmut-age, š nim poredio starac-Merdan-age. Nar. pjes. vuk. 3, 150. Te dozivje u Crnce kamene a na ime Jovanović-Vela. 4, 122. Knigu piše Nikša kapetane, a šije je stojnu Carigradu, baš na ime caru gospodaru. Pjev. crn. 25^a. Dovikuje u dvorove b'jele a na ime svoju vjernu ljub. 282^b. — *vidi i naime*. — d) *vidi d, b)*. Ako imenito ili na ime opovidani jesu. Š. Budinić, ispr. 150. — e) *vidi f, e)*. Na ime motilve ne samo se razumije očenaš... M. Dobretić 248. — f) *po značenju kod d), kao da u ovijem primjerima znači: osobito*. — *isporedi d, a) cc)*.

Ovo se zgaja na ime v ženah. Naručn. 87^b. Ko-
jega navlastito i na ime Bog prosi i išće od nas.
S. Budinić, sum. 66^a. — g) *kad se što po čijem
nalogu (a i bez toga) radi kao da on to sam
radi ili se uopće na njegovu korist radi*. isporodi
b, c). Ne isprositi na ime monastyrsko. Mon.
serb. 74. (1802—1821). Na ime rečene gospode
Jelšne postaviše u pokladu dvé tisuće dukata.
251. (1408). Dojdoše za nim privedici pokloni
na ime onoga kraja. B. Kašić, fran. 113. Isaija
govori na ime Božje. P. Radović, ist. 101. Grgur
papa zavapi na ime svije misnika. I. Ančić, ogl.
34. Prorok za tim govori na ime Isukrsta od
kraljevstva njegova. A. Vitajić, ist. 12. Što 'god
reče i učini na ime svijju, kako da svi čine. A.
Batić 228. I da se na ime cesarovo proglasi.
242. Koji primete dobra na ime Božje. J. Ba-
novac, pred. 44. Koji sam došo na ime njegovo,
ako drugi dode na svoje ime. S. Rosa 66^b. Na
ime otca vjekuvječnoga dat mu odgovor. S. Rosa
152^a. Misnik kako čovik vlastiti na svoje vla-
stito ime može za ne Boga moliti. Ant. Kadžić
68. Moliti Boga za svi(h) i na ime svakoga.
A. d. Costa 1, 57. Jesu prikazane biskupu od
arčiškana na ime sve crkve. 1, 115. Na ime
njegovo odgovara kum. J. Matović 174. Mōgū
na ime drugoga zadovoljiti i zaplatiti. 272. Svaki
od vjernijeh govori ove molitve na ime sve crkve.
504. Krštenje je tako, kakov je oni, na čije se
ime daje. M. Dobretić 46. Imadući oblast od
crkve svete da na ime Ćezino bude ond i na že-
nidbi. 467. Piemont što je kroz usta svojih po-
slanika podigao svoj glas na ime cjelokupnoga
naroda. M. Pavlinović, razg. 16. — h) *značene
bi bilo kao kod g), ali se misli da je ono lažno*.
Koji na ime sveca poje u Ćega prositi vina. B.
Kašić, fran. 136. Koji na ime očite vlasti gredu
po kuća kredući. A. d. Costa 1, 181. Na tvoje
me ime prevario. (Nar. pjes. vuk. 3, 101. Koji
su na ime kakoga manastira isprosili sebi no-
yaca. Vuk, dan. 2, 115. Mnogi su to činili na
Ćurtino ime, koji Ćurte nigda nijesu ni videli.
3, 204. Jer će mnogi doći na moje ime govo-
reći: ja sam. mark. 13, 6. — i) *vidi f, b)*. Po-
vrati mu na ime prije Celeziriju. And. Kačić,
kor. 321. — k) *izbiti na mrtvo ime, izbiti koga
da bude gotovo kao mrtav, da se može o njemu
kazati da je mrtav. u Vukovu rječniku: izbili
ga na mrtvo ime 'tūchtig', 'vehementer'.*

d. s *prijedlogom po u loc.* a) *uopće po imenu
kao i imenom i na ime tumači daje ono što se
kazalo, ističući ujedno ono što će se kazati.* aa)
vidi b, b) i c, b). Prodah oću po imenu Stani-
slavu. Mon. croat. 114. (1475). Knigu piše od
kotara kneže po imenu starac Radovane. And.
Kačić, razg. 1^a. Treća reče po imenu Ruža. M.
A. Relković, sat. D7^a. Da je ona gizdava di-
vojka, po imenu mlada D. rotija. Nar. pjes. vuk.
1, 595. Na daleko zaprosi devojku u lijepu gradu
Dubrovniku, po imenu Jerinu devojku. 2, 469.
Od jednoga Turčina po imenu Derviš-Bega. Vuk,
nar. pjes. 1, 340. — *amo pripada i ovaj primjer.*
Koji j' cno junak po imenu? Nar. pjes. vuk.
4, 392. — *bb) vidi c, c)*. Se vsēmi simi po imenu
soli i zaseli: selo Arhijevice, selo Kolicko...
Mon. serb. 191. (1879). Prati vojsku u Podrimje
ravno, i pred vojskom dva tvoja sinovca, po imenu
dva moja sestrīca: baš jednoga Derviš-pašu mlada,
a drugoga bega Etem-boga. Nar. pjes. vuk. 4, 214.
i o čemu, neživom. Ta naš dar, ki smo darovali,
po imeni maline (mline). Mon. croat. 63. (1444).
— *cc) osobito, vidi c, f)*. I općeno imamo prositi
pomć od Boga u naopasti, i po imenu, to jest
osobito, da kada smo s kojijemagod ožalostjeni

trijeba je uteći se k molitvi. J. Matović 514. —
b) s *nekijem glagolima značene je kao kod in-
strumentala.* aa) *vidi 1, a, e) cc) dld)*. Čudno
Ćega po imenu viču. Nar. pjes. vuk. 3, 95. Kako l'
tebe po imenu viču? 3, 120. Kako li se zoveš
po imenu? 3, 122. Za to je u nas do danas
još običaj da se mnogi ljudi poznaju i zovu više
po krštenome imenu nego i po kakome prezi-
menu. Vuk, rječn. 571^b. — *bb) vidi b, a)*. Zazva
ju lahko po imeni. Mirakuli. 45. Pak nakazni
i sve srde po imenu zvati klikne. I. Gundulić
301. Po imenu zeta dozivaše. Nar. pjes. vuk.
2, 551. Te priviknu iz bijela grla po imenu
dijete Maksima. 2, 537. Opet kliče Mićunović-
Vuče po imenu Žutkovića Toša. 4, 9. I dijete
klikuje Vukale svoga strica Petra Boškovića po
imenu i po prezimenu. 4, 364. — *amo može pri-
padati i ovo: I mene se kaži po imenu.* 4, 65.
— *cc) ističe se da se kome ili čemu kaže ili zna
ili piše ime.* Udariše Turci sa tri strane, i još ču
vi po imenu kazat: evo prvo Ćuprilić-vezire...
Nar. pjes. vuk. 2, 605. Sva tri ču ti po imenu
kazat. 3, 142. A Rade mu po imenu kaže: 'Ono
ti je od kamena guja, od Trešneva Perović-Dre-
kale'. 4, 509. — Sveti otcī nisu očitovali po
imenu, kakvi kruh ima biti. A. Kanižlić, kam.
490. — Njegovu knige po imenu broji. 6. — Sve
junake po imenu znadem. Nar. pjes. vuk. 3, 156.
Znadete li još kog po imenu poglavara koj' je
poginuo? 4, 206. — Mi koji se pišemoo po imenu
pod ovoj pismo. Mon. serb. 544. (xv vijek). —
c) u ovom primjeru stoji po u svom značenju, da
se djelo što znači glagol u Ćetem slaže sa sup-
stantivom s kojijem je po: Sad se tek od godine
1804 počelo i u Srbiji, osobito kod znatnijih
ljudi, da se ne pišu po oćinome krštenom imenu.
Vuk, rječn. 571^b.

e. s *prijedlogom po u acc. rijetko.* a) *vidi c,
g)*. — *na jednom mjestu xv vijeka.* Po ime svoje
i po ime svojih ostalih kaludera. Mon. serb.
463. (1454). — b) u dva pisca Ćakrca isto je
što i po imenu (*vidi d)*. Odpejav prvoga Azaba
po ime. M. Marulić 90. Zazva me po ime. D.
Baraković, vil. 29. (Gdi se štī po ime čestiti kralj
Bela. 39. Sazida veli grad Ninive po ime. jar. 31.

f. s *prijedlogom 'pod u instr.* a) *upotrebljava
se kao imenom kod b, a) i b) ili kao po imenu
kod c, a) i b)*. Pod timi imenom ju zazivamo.
F. Lastrić, svet. 42^a. Imadu u Podaci svoju vla-
stitu crkvu pod imenom svetoga Ivana. And.
Kačić, razg. 209. Da jim knjižicu jednu pod
ovim imenom sastavim. M. A. Relković, sat. A3^a.
Ta zubača, što gvozde imade, nek se teške imenom
poznade; druga koja sve drveno ima pod imenom
lagane se prima. J. S. Relković 23. — b) o kome
što nešto radi, može značiti kao ko (u kojoj oso-
bini) ono radi. Pod imenom ti od cara da go-
spodiš sve do skora s hvalinskoga od izgora do
njemškoga doli mora. I. Gundulić 454. Na vi-
težki mehđan biti draga gosta pod imenom. J.
Kavanin 236^a. — *amo može pripadati i ovo:*
Bi se bio uputio pod ovim imenom Emanuel.
F. Lastrić, test. 44^a. — c) *može značiti da se
kome ili čemu daje ime što mu se ne pristaji.*
Hajduk pod imenom gospodskim. V. Došen iv.
Pisma himbena pod imenom istinoglasja. S. Rosa
iv. Niti se mislim radi toga slaviti pod imenom
od istorika. And. Kačić, razg. 317. Dolgoruk se
bavio u Italiji pod imenom Barišnikova. S. Lu-
biša, prip. 128. — d) *slično je značene pre-
dašnjemu, kad se reče da se nešto radi poka-
zujući kakav lažni uzrok svojoj radnji (isporedi
1, f).* Pod imenom 'sotto nome, sotto pretesto'
'ex specie'. A. d. Bella, rječn. 512^b. Pod imenom

od bogoљubstva 'sotto pretesto della divozione'. 584^a. — *c*) *kad se kaše značenje koje riječi*. Ovdje pod imenom prostote ne treba razumjeti samo seјake. Vuk, pism. 60.

g. s prijedlogom pod u acc. — značenje je kao kod f. a) vidi f. a). Crikav pod ime sv. Kuzmi posvećenu. Mon. croat. 100. (1466). — *b) vidi f. b)*. Svemoguću navistuje u ss. listovi ovo oružje pod ime mača. F. Lastrić, ned. 92. Namajstirnici pod ime od cirkovňakov primaju se. A. d. Costa, zak. 1, 18. 12 porodica od naj boljih, u ono vrijeme pod ime plemićkih. Pravdonoša. 1852. 5. — *c) vidi f. d)*. Ako pod ime od svoga oficija osvećuju se I. Držić 305. Kad se ne čini (*kamata*) pod ime od zajma. Ant. Kadžić 262. — *d) vidi f. e)*. Ko se razumi pod ime od crkve. Ant. Kadžić 65. Pod ime pastira uzdržuju se biskupi. J. Matović xxiii^b.

h. s prijedlogom s u instr. a) vidi f. d). S imenom, 'con pretesto', 'per speciem'. A. d. Bella, rječn. 584^a. Da ulaze u njihove manastire bez dopuštena ljudi oli žene s imenom od vlasti. Ant. Kadžić 295. — *b) vidi f. e)*. S imenom dinara razumije se blaženstvo nebesko. J. Matović xviii^a. — *c) griješkom mj. samoga instrumentala, vidi b. a)*. On naziva mnoge s imenom braće. J. Matović 88.

i. s prijedlogom u (v, va) u acc. a) vidi c, c). Naši vlastele, u ime: knez Vljaj Dobrovojević i tepčija Sladoje i knez Vlkota Pribinić. Mon. serb. 176. (1867). — *b) vidi c, g)*. Pramiše od nas u ime rečenoga gospodina vojvode Stepana četiri tisuće dukata. Mon. serb. 390. (1438). Posla svet otac vikarija svoga u ime svoje i svete crkve. Duklanin 14. Kako je bil smin složiti knjige krive va ime družih. Trans. 215. Arhibiskup maguntinski va ime nimške zemlje. Š. Kojičić 22^a. I u njegovo koji ime budu pravo vjerovati. J. R. Gučetić 8. Ide u Afriku, ter uprosi Afra u ime sebe materi onoj povratiti sina. F. Glavinić, cvit. 194^b. Reče u ime svoga vića. J. Kavašin 164^a. Nego se ima u nama poštovati oni u koga ime doode. F. Lastrić, ned. 348. U ime istoga cara imade govorehe. A. Kanižlić, kam. 318. Od strane i u ime svoje ne mogaše poslati. 443. Knez nas kmetiče guli i timari u gospodarevo ime. S. Ľubiša, prip. 199. Kaluđeri su tu zadužbinu prijevarku zapisali u ne ime. 219. On je u crkveno ime dolazio, da te s Bogom miri. 227. — *amo pripadaju i ovi primjeri (vidi i Bog pod 13)*: U ime oca i syna i svetoga duha. Mon. serb. 1. (1189). U ime Božje. M. Držić 200. Va ime Boga oca i sina i duha svetoga. Mon. croat. 304. (1597). U ime Belzebuba poglavice djavaoskoga izgoni hudobe. I. Bandulavić 50^{ab}, luc. 11, 15. Ako ja u ime Belzebubovo izgonim hudobe. 50^b. luc. 11, 19. Budi dakle u ime Isusovo! F. Glavinić, cvit. 18^b. Da ki ga u Boga ime ča prošaše. 96^a. U ime Trojstva, s kim poćije svijet kad sebe predobije. J. Kavašin 848^b. U ime sladko od Jezusa njih poćuje. 872^b. Da prionu svršno i jako u ime Božje djelo svako. 419^a. Blagosovljen koji dođe u ime Gospodinovo. J. Banovac, pripov. 75. Jezici novim u ime Isusovo i sada niki govore. F. Lastrić, test. 16^b. Poće ju zaklinat i moliti u ime Isusovo. ned. 881. Udijenim u ime Božje krušcem hranaše se. A. Kanižlić, kam. 108. Da u ime Belzebubovo davle izgoni. I. J. P. Lučić, razg. 81. Svi recimo: u ime Boga! Nar. pjes. vuk. 1, 6. U ime Boga, u čas dobar sunce istoče. 1, 9. Vod' je, vodi, u ime Boga, nek ti bude u čas dobar! 1, 150. A ja idem na boj na Kosovo u presveto ime Isusovo. 2, 303. Va ime

Isusa Rista, amin. Pravdonoša. 1852. 30. U ime Boga i svetoga goda. Osvetn. 1, 44. U ime Boga i velika Petka. 8, 116. i ovi: Paček stjecat' on (*Dilaver*) vjeruje sve kolike srećne boje, u ime lijepe Begum svoje. I. Gundulić 541. Kako prava Isukrstova zaručnica u ime njegovo svim služaše. F. Glavinić, cvit. 280^a. Zato triba viditi, koga imamo Ľubiti, koga se imamo boјati, i u ime koga imamo se truditi. 851^a. — *c*) u ime čega znači: kao što, na koji način. Niktože da ne drznetsi vzeti ota toga čtoto ni u kupno ime ni u zalogu ni kojim obrazom. Mon. serb. 81. (1802—1821). Da mi jest nevěrn u nevěrn ime. 157. (1857). A u sej ime više rečenu pohranu postavi gospodin despot u nas, a mi primismo, do gde je žive gospodin despot Đurađ, da je on volan uzeti više rečenu pohranu, a po njegovoj samrti, što reče gospoda njegova Jerina. 408—409. (1441). Ima vinograd u sadovno ime. Mon. croat. 80. (1451). Jesu dali na livel i v ime livela jedan kus zemlje. 136. (1489). Ostavismo v položno ime pri kneze. 290. (1589). Veziru hercegovackome plaćali su po nešto u ime carskoga danka a tako isto i Turcima Korjenickijem u ime aka od zemaja. Vuk, nar. pjes. 4, 458. To obrićane niti je bilo za kakve zasluge, ni u ime kakvoga mita. odg. na laži. 11. Tvoj pokojni otac nije ostavio u ime dara. Pravdonoša. 1852. 81. — *d) po predašnjemu (kod b)) dobiva u nekijem primjerima značenje kao mješta*. Da ne bi Jakova, Isukrstu prilična, u ime čega, ki š him u vrtlu biše, popali. F. Glavinić, cvit. 118^a. A u ime krvi mliko isteče iz tela jeho. 241^b. Otac jeho Martina u Paviju u ime posla svoje. 366^b. Da sini u ime starih otac vojevati imahu. 367^a. A u ime krvi mliko isteče joj. 336^b. Da me vide iz daleka naše straže, da me ne ubiju u ime Turčina. S. Ľubiša, prip. 62. — *e*) u ime čega može značiti i usrok, kao za što, s čega, radi čega. U ime cine dužan dobra zlata. Mon. croat. 72. (1448). Isukrst u ime kratkoga trpljenja ovoga večnu na nebesih podadet vam slavu. F. Glavinić, cvit. 144^b. Moled, posteći i almuštvo čineći u ime toga. 228^b. U ime poniznosti na nebasa jest usvišen. 282^a. Kad bi tomačitelj očitova, što tomači, veliko bi nepoštehe učinio sakramentu (*pokore*), u ime koga pokornik svoje grihe kaže. J. Banovac, razg. 255. Niti je koristi prikazivati Bogu molitava, ni drugi darova u to ime, dok tuđa ne povratish, ništa ti ne prima. F. Lastrić, ned. 166. Običaju dobivati darove u to navelastito ime, jerbo se dostojaše njih pohoditi. A. Kanižlić, kam. 835. U ime haljina i svega ostalog troška daje mu se 25—40 forinti u srebru. Vuk, živ. 88. — *f*) u ovijem primjerima kao da znači *svazu u smislu da* u ime čega ograničuje u nekome smjeru ono što se prije kaže. Duša naučna koliko u ime razuma i puna svake kriposti koliko u ime hotinja. I. T. Mrnavić, ist. 45. Poče svaka svoga muža faliti u ime junaštva. And. Kačić, razg. 58. Ova se gospoda lipo pogodile i vikovne zakone učiniše u ime vladana. 260. — *g*) *crkva se sidi u ime koga sveca' itd.* Stvorih crkove u ime prěslavnoga jeho vřznesenija. Mon. serb. 74. (1802—1821). Budući jur vnoge crkve u Rimu u ime divice Marije uzidane. F. Glavinić, cvit. 262^b. — *amo bi mogao pripadati i ovaj primjer*: Tu grad sazida u ime svoje i nareče ime hemu Aleksandrija. Aleks. jag. star. 3, 247. — *h*) *vidi f. e)*. U ime neba i zemlje ima se razumjeti što god... J. Matović 22. U ime neba i zemlje uzdržuju se sve stvari vidjene i nevidjene. 24.

k s prijedlogom u u acc., vidi kod za.

IMELA, *f.* Viscum album L., *biška što raste na hrastovijem granama*. — *isporedi mela, omela*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. imela, rus. omela, češ. jemela, jemelo, jmél, jméli, slovački omela, omeli, polj. jemioła, jemiel, i litavska, isporodi lit. amalas, amalis*. — *jamačno je od om- postalo em-, jem-, im-*. — *Ismeđu rječnika u Mikašinu* (viscum, viscus'), u *Bjelostjencevu* (v. omela), u *Stuličevu* (viscum, viscus'), u *Vukovu* (vide mela). Kore od imele koja se naodi na ceru. J. Vladimirović 98. Zašto bo prilipuje se kakono imela na svaku rič. Đ. Rapić 96. Imela (mela), slovenski i ohmetje, crkveno-slovenski imela, omel(nik), rus. omela, češ. jmel, jemela, slovački mel, omelo, polj. jemiel, jemioło, jemioła, luž. jemjelina: vischio quercino (Kuzmić), 1. Lanthus europaeus Juss. (Pančić, Sabljar), 2. Viscum album L. (Vuk, Praunsperger), v. omela. B. Šulek, im. 118. Imela, Viscum album L. J. Pančić, glas. 80, 45. Lanthus europaeus Jacq. flor. knež. srb. 368.

1. **IMELÂŠ**, imelâša, *m.* Turdus viscivorus L., *neka vrsta kosa što se hrani imelom*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: Imelâšu, Imelâši*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: (u Srijemu) tica (koliko kos, samo što je kračega repa i pepelava perja) koja se hrani imelom, *die misteldrossel*, Turdus viscivorus Linn. Imelâš (Turdus viscivorus L.). K. Crnogorac, zool. 91.

2. **IMELAŠ**, *m.* mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. Niva u Imelašu. Sr. nov. 1873. 1109. 1875. 691.

IMELOVINA, *f.* tvar što se vadi iz imele. — *U Šulekovu rječniku*: mistelstoff.

IMENAST, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: v. mnogoimenit. — *nepouzđano*.

IMENATI, *vidi kod imenovati*.

IMENAV, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: v. mnogoimenit. — *nepouzđano*.

IMENCÊ, *adv.* *vidi poimence*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, i u Vukovu rječniku* (in der redensart: po imence, namentlich', nominativ, nomine tenus'). Kažite što ste slušali, a imence ovo. J. Rajić, pouč. 2, 150. Kome su imence ovi ključevi preporučeni. 8, 81.

IMENDÂN, *m.* dies lustricus, *dan u koji se svetkuje svetac čije ime ko nosi*. — *isporedi godovno*. — *U Šulekovu rječniku*: namenstag'. — *Mislim da je i narodna riječ*.

IMENDANICA, *f.* što se daruje na imendan. — *U Šulekovu rječniku*: angebinde'.

IMENI, *adj.* koji pripada imenu, imenima. — *Po stslav. imenъnyj*. — *Nije narodna riječ*. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (nominum, ad nomina spectans'). Molim vas da mi imeni spisak hrabri(h) ovi(h) oficira saopštiti izvolite. Nov. srb. 1884. 112. — i u *Šulekovu rječniku*: namen-.

IMENICÊ, *adv.* *vidi poimence*. — *U Šulekovu rječniku*: namentlich'.

1. **IMENIK**, *m.* index nominum, *list ili kniga gdje su zabilježena imena čeladi što s kakva usroka spadaju ujedno*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (catalogo, registro de' nomi', catalogus' 176b), matricola, ruolo dove si scrivono i nomi de' soldati, studenti ecc.' album' 466a, rolo e ruolo, carta di registrar con ordine nomi' album' 630b) gdje naj prije dolazi, u *Bjelostjencevu* (imenik, brojica, catalogus'), u *Vol-tigijinu* (catalogo, indice, matricola', verzeichniss'), u *Stuličevu* (nominum index'). U imeniku bi-

skupa augustanskih. A. Kanižlić, kam. 88. Imenik, namen-register; namen-slisto'. Jur. pol. terminol. 360. Imenik branitelja, vertheidigersliste', lista dei difensori'. B. Petranović, ruč. kđ. 50. i u *Šulekovu rječniku*: namenregister; namenverzeichniss'.

2. **IMENIK**, *m.* *vidi imehak*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Stjepan svojem imeniku Stjepanu u Rimu crkvu sgradi. J. Kavačin 300a.

IMËNIT, *adj.* celeber; definitus. — *Riječ je stara, isporodi stslav. imenitъ, rus. именитъ*. a. celeber, celebratus, glasovit (ali nešto slabije), *vidi ime*, 1, e. — *Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu* (v. imenovan), u *Vol-tigijinu* (nomato, rinomato', berühm't'), u *Stuličevu* (celeber, clarus, insignis etc.'), u *Daničičevu* (clarus').

a) *adj.* Vysylajušti čestnyje i dostovărnnyje i imenitnyje čestnyce svoje. Danilo 65. Tada mnosi v Troji vitezi imeniti za jednu ženu padoše. Aleks. jag. star. 8, 248. Onda blago neće pomoći, ni bogastva imenita. M. Lekušić, razm. 161. Vele Talijanci za svoga imenitog papu Ksista. D. Obradović, basn. 281.

b) *adv.* imenito. On imenito živi u slavi. I. Đorđić, salt. 239.

b. definitus (n. p. o zapovijedi, zabrani), koji se isriječkom kaže ili ograničuje (n. p. nazivajući osobito čelade ili osobitu stvar po imenu).

a) *adj.* Imenitijem zabrađenjem zabrađuje se. S. Matijević 82.

b) *adv.* imenito, nominativ, *vidi poimence*, po imenu (kod ime, 2, d, a) bb)), naročito. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (nominativ'). Ako imenito ili na ime opovidani jesu. Š. Budinić, ispr. 150. Osude imenito Akačija. K. Pejkić 17.

c. u matematičkom zovu ovako pisci broj (numerus concretus) koji se ne shvaća sam po sebi nego se nim kaže koliko čega (što se po imenu izreče) ima. Imenit broj, math. numerus concretus', benannte zahl'. B. Šulek, rječn. tchn. naz. 411b.

IMENITEĽAN, imeniteĽna, *adj.* nominativus, ovako su pisci zvali prvi gramatikalni padeži (po ruskome jeziku). — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (nominativus').

IMENITI, imenim, *impf.* *vidi imenovati*. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Vol-tigijinu i u Stuličevu*. Ašte slušali bi jako vž Jerolimê ne imenit se ime Jisu Hrista. Jaže ne imeniti se hotêhu. Konstantin filos. star. 1, 42.

IMENIV, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: appellativus' (u gramatikalnom jeziku). — *nepouzđano*.

IMENOISHOD, *m.* postane riječi (u gramatikalnom jeziku). — *isporedi imenoishode, imenoizlaz, imenoizlazje*. — *U Vol-tigijinu rječniku*: etimologia', ethimologie' i u *Stuličevu*: etymologia'. — *nepouzđano*.

IMENOISHODAN, imenoishodna, *adj.* koji pripada imenoishodu. — *U Stuličevu rječniku*: etymologicus'. — *nepouzđano*.

IMENOISHODITI, imenoishodim, *impf.* tražiti imenoishod. — *isporedi imenoizlasiti*. — *U Stuličevu rječniku*: nominis originem disquirere, etymologiae studere'. — *sasma nepouzđano*.

IMENOISHODE, *n.* *vidi imenoishod*. — *U Vol-tigijinu rječniku i u Stuličevu* (u obadva imenoishodje). — *nepouzđano*.

IMENOIZLAZ, *m.* u *Stuličevu rječniku*: v. imenoishod. — *nepouzđano*.

IMENOIZLAZAN, imenoizlazna, *adj.* koji pripada imenoizlazu. — *U Stuličevu rječniku*: v.

imenoishodan (*pisarskom griješkom* v. imenoiz-lazje). — *nepouzdano*.

IMENOIZLAZITI, imenoizlazim, *impf.* tražiti imenoizlaz. — *isporodi* imenoishoditi. — *U Stuličevu rječniku*: v. imenoishoditi. — *sasma nepouzdano*.

IMENOIZLAZJE, n. u *Stuličevu rječniku*: v. imenoishodje. — *nepouzdano*.

IMENOST, f. u *Stuličevu rječniku*: v. ime. — *nepouzdano*.

IMENOVÂČ, imenovača, m. (*mathem.*) denominator, *kođ frakcije (ulomka, slomka) broj doñi kojijem se kaže, u koliko se dijela razdjelio cijeli broj (jedan)*. — *isporodi* imenovalac, b, i nazivnik. — *Naćineno u naše vrijeme po tuđijem jesicima*. Imenovač, *math.* lat. 'denominator', 'nenner (des bruches)', tal. 'nominatore', *fre.* 'dénominateur (de la fraction)', *egl.* 'denominator'; glavni imenovač 'gemeinschaftlicher od. hauptnenner'; svesti ulomke na istog imenovača, 'die brüche auf gleiche benennung bringen', tal. 'ridurre i rotti ad eguale denominatore'. B. Šulek, *rječn. znanstv. naz.*

IMENOVALAC, imenovaoca, m.

a. čovjek koji imenuje. — *U Stuličevu rječniku*: (*griješkom imenovaoc*) 'nominatore', 'qui nuncupat, vocat'.

b. *vidi* imenovač. — *U jednoga pisca xviii vijeka (griješkom imenovaoc)*. Imenovaoc — denominator. M. Zoričić, *aritm.* 59. Porod razdili s imenovaocem 130. 75.

IMENOVAN, imenovna, adj. koji je samo po imenu (onaki kako mu ime kaže, a uprav je drukčiji). — *U pisaca našega vremena, a između rječnika u Jambrešićevu* (imenovni, 'nominalis') i u *Stuličevu* (nominativus'). Imenovna cijena, 'nennwerth (-preis)'. *Jur. pol. terminol.* 864. i u *Šulckovu rječniku*: 'nominal'.

IMENOVÂNE, n. djelo kojijem se imenuje, pa i samo ime (i u nekijem osobitijem značenjima). — *Starije je oblik* imenovanje. — *Imeđu rječnika u Mikafinu* (imenovanje, 'nomenclatio, nomenclatura'), u *Belinu* (imenovanje, 'il chiamare', 'nominare' 188a), u *Bjelostjencevu* (*kajkavski* imenuvañe), u *Jambrešićevu* (imenuvañe), u *Vollićjiniu* (nomina, chiamata, rinomanza', 'ernennung, berühmtheit'), u *Stuličevu* (nominatio, nominis impositio'), u *Vukovu*. Mudro prez svakoga imenovanja izišći. *Naručn.* 91b. Grijeħ puteñi krađe pošteñe i imenovañe. K. Maġarović 99. Nu hvali i uzmaña u plemenitoj scjeni i svijetlu imenovañu prid svijetom. I. Đorđić, *uzd.* viii. U prigodi obrezaña i imenovaña ñegova sina. S. Rosa 30b. Da se ima ostavit u kršteñu imenovañe oca i duha svetoga. M. Dobretić 80.

IMENOVATELAN, imenovatelna, adj. u *Stuličevu rječniku*: v. imenitelan. — *nepouzdano*.

IMENOVATI, imenujem, *impf.* i *pf.* nominare. — *Akc. se ne mijenja* (*aor.* 2 i 3 *sing.*: imenovâ, *part. praet. act.* imenovao, imenovâla, *part. praet. pass.* imenovân). — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav.* imenovati, *rus.* именовать, češ. jmenovati. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu*: jimenovati ('gymenovati'), 'nominare, nuncupare'; u *Mikafinu* (imenovati, zvati imenom, 'nominare, appello, nuncupo, nominatim voco, exprimo'; imenovati, naditi ime, 'nominare, nomen impono, appello, nuncupo, indere nomen'; imenovati, spominati, 'nominare, mentionem facio, meminisse de aliquo'), u *Belinu* ('nominare' 512b; 'voco' 188a), u *Bjelostjencevu* (*kajkavski* imenujem, imenuvati, 'nominare, denominare, nomen impono, indo, appello,

axo, asso'. 2. imenujem, v. g. kogagod za kraja etc. 'nominare, denominare quempiam regem etc.' 8. imenujem, t. j. spominam, 'nominare, mentionem facio, meminere', u *Jambrešićevu* (imenujem, 'nominare'), u *Vollićjiniu* ('nominare, rinominare', 'nennen, rühmen'), u *Stuličevu* ('nominare, appellare, vocare, celebrare, concelebrare, decantare'), u *Vukovu* ('nennen', 'nominare', cf. imenovati), u *Daničićevu* ('nominare; definire'). — *U jednoga pisca xviii vijeka ima za part. praet. act.* oblik imeno (imena); *to je po svoj prilici radi stiha sažeto imenovao, a ne može se misliti na kakav glagol* imenati: Kojih hvali sva starina, i kih Urbin imeno je. J. Kavañin 159b. A Šikom te imeno je od Lučića čovjek viši. 828a.

1. aktivno.

a. *nadjesti* (nadijevati) kome ili čemu (objektu) ime, nazvati (nazivati), prozvati (prozivati). a) *ime što se nadijeva stoji u nominativu*. Priče onđ grad zidati i imenova ga svojim imenom. Prijija. *Pril. jag. ark.* 9, 121—122. (1469). Rečeni tempal izčisti, imenovavši ga, Sancta Maria ad Martyres'. F. Glavinčić, *ovit.* 356a. Jednoga imenova Esaun, a drugoga Jakov. And. Kačić, *kor.* 25. — b) *ime je u acc.* Zovnu učenike svoje i obra 12 od ñi koje i apostole imenova. F. Lastrić, *od'* 188. Osman je naredio nove čete koje on Janičare imenova. A. Kanižlić, *kam.* 634. — c) *ime je u instr.* Imenova svijet dñem a tme noću. N. Rañina 118b. *gen.* 1, 5. Porodi mu žena sina koga Benjaminom imenova. And. Kačić, *kor.* 37. One bi kniġe satirom imenovali. M. A. Relković, *sat.* A8a. — d) *ime, riječ itd. stoji također u instr., ali u drugom smislu nego kod cc.* Marijo koja aina tvoga prislatkijem imenom Isusovim imenovala si. P. Posilović, *nasl.* 181b. Trudio sam se da predmete našima rećma imenujem i izjasnim. P. Bolić, *vinod.* xvii. — e) *mješte imena ima adverb* (ovako, onako itd.). Kazao sam ti usrok, sašto sam ju (*knjiću*) ovako imenovao. M. A. Relković, *sat.* B1b. — f) *u ovom primjeru nije izrećeno ime u istoj rećenici, već se ima u misli po onome što je prije kasano* (od gore znači odakle je postalo ime Jablanić): Sam Jablanić kog' osnova Stjepanu na čas kraja Bele, ter ga od gore imenova. J. Kavañin 229a.

b. *postaviti na kakvu čast, slušbu itd. (isporodi ime pod 1, d).* uopće kao kod a (samo ne kao kod a, a). Srdčana viteza imenovaše cara i pozdraviše. A. Kanižlić, *kam.* 467. Aleksandro umirući svoje carstvo ñim dajući, imenova dostojnoga. And. Kačić, *rasg.* 3b. Ivan oni, koji je prvo posvećen, nego rođen, koga vikovića istina prorokom imenova. Đ. Rapić 80. — *mješte akusativa ili instrumentalna može biti i acc. s prijedlogom za.* Imenovati koga za svoga nasljednika. *Jur. pol. terminol.* 185. — *amo može pripadati i ovaj primjer*: Imenovati ju (nedjelju) za posobitu svetkovinu rećenoga rozarija. A. Gućetić, *roz.* mar. 82.

c. *zvati nekijem imenom, ali ne u inkoativnom smislu kao kod a, nego ističući, kad subjekat o kome (ili o čemu) govori da ga (ono) nekij imenom zove. u ovome je smislu glagol svagda imperfektivan.* a) *ime je u acc.* Crskoviju juġe imenujema velikuju arhiepiskopiju srbskokuju. Danilo 812. Ne prez velika usroka Isus imenuje anjele ali ovce dobrih. Korizm. 16b. V grčkoj zemji, ku sada Talijani i mornari Moreju imenuju. Anton Dalm., *ap.* 28. A koga ti propetoga imenuješ on jest... F. Glavinčić, *ovit.* 188a. Pripionizna je bila sebe slušbenicu imenujući. A. Kanižlić, *utoč.* 686. — b) *ime je u instr.* Sveti listovi zloću i grihe sve budalaštinom imenuju.

F. Lastrić, ned. 187. — c) *mješte imena može biti adverb*. Grigorija, pomoćnik Focijov, kako ga Ivan imenuje. A. Kanižlić, kam. 50. — d) u *instr.* je ime. Ili misli može biti ovaki holica da je ovim imenom 'paur' opsovao i nagrdio dobrog čovika, a on ne zna da ga je imenovao njegovim pravim imenom. M. A. Reljković, sat. L8b. — e) *ime se ima u pameti po onome što se prije kazalo*. Ova rič duh pristojna jest sa imenovati treće sobstvo. A. Kanižlić, kam. 180.

d. *spomenuti (spominati), kasati po imenu, poimence*. a) *koga ili što*. Nima se po tom (*žena na sudu*) slišiti, ako bi imenovala strah ali silu. Naručn. 66b. Nijedan nima imenovati drugoga na ispovedi. 82b. Budući slišala imenujući Isusa. Korizm. 27a. Ako nisi učinil griha, nimaš ga imenovati. 68a. Zač ti navišćuješ moju pravdu i imenuješ zavrt moj usti tvojimi. Transit. 42. Zakliham vas sve kolike duhe nečiste i živine škodjive, koje sam imenova'. L. Terzić 802. Da nijedan ne ima imenovati tvomu sinu Josafatu Isukrsta. P. Macuak 8. Gotića, Helijsa, kih Sabelik imenova. J. Kavašin 178a. Zvonimira imenovah goru jednom. 804a. Grih oni koga ne pristoji mi se ovdj ni imenovati. F. Lastrić, ned. 88. Koje sveto pismo imenuje i u kratko njihova junaštva kaže. And. Kačić, kor. 214. Grad u komu sveti Juraj bi mučen ne imenuju pisaoči. F. Radman 22. Gdi čovik svekoliike falinke kaže, očituje i protrese, ali ne imenujući kojigod kip. M. A. Reljković, sat. A4b. Onome bi se moglo sad imenovati mnogo kniga. Vuk, pism. 28. Gradove koje imenovaše poimence. D. Daničić, Idnev. 6, 65. Imenujući lude koji građahu. jezdr. 5, 4. Sami Turci mogu misliti da Boga fale, kad ga u tašte imenuju. M. Pavlinović, razg. 28. — b) *ime*. Pozdravljajmo i imenujmo ne sveto ime. Mirakuli. 88. Ne imenuj ime Boga tvoga v taščinu. Kateh. 1561. A7a. Imenujući Božje ime isprazno. A. Gučetić, roz. jez. 88. Djavla svati i njegovo prokletu ime imenovati. 48. Imenovati ime Božje u stvari tašte. S. Matijević 58. Ni ime Isukrstovo zaziiva ni imenuje. J. Banovac, blagosov. 804.

e. *definire, u ovijem primjerima kao da znači: potahe nasnačiti, raslišiti (nasnačivati, raslagati)*. Ako li nete k naasm poslati a oni imenovaviše kakono će biti da pošlu gospodstvu vi. Spom. sr. 1, 166. (1422). Promisli i ovdj sada imenuj koliko si dužna. A. Georgiceo, pril. 25. Što crkva ne imenuje i ne određuje ne moremo ni mi. M. Dobretić 161.

f. u *jednom primjeru kao da znači: proglašivati (isporedi ime, 1, e)*. Za svojim' znanee, prijatele štujem, i njih krjeposti imenujem. J. Kavašin 89a.

2. pasivno.

a. *vidi 1, a*. Otkuda je almuštvo imenovano? Korizm. 8a.

b. *vidi 1, b*. Da od plka budu počtovani i budu imenovani učitelji. Transit. 42. Kraļ i gospoda ot jęgo imenovana. Š. Kožičić 56b. Ambrosijo ot ditešca u crkvi imenovan episcop. A. Kanižlić, kam. 122. Ti imenovani bijahu knezovi. D. Daničić, Idnev. 4, 88.

c. *vidi 1, c*. Kanon imenovan apoštolski. A. Kanižlić, kam. 44. Misto Trsat imenovano. utoč. 484.

d. *vidi 1, d*. *a) uopće*. Mi niže imenovani. Mon. croat. 4. (1275). Već ako bi u zabraheđu imenovani bili. A. Bačić 199. Koji svi biše imenovani poimence. D. Daničić, jezdr. 8, 20. — *amo pripada i ovo*: Neimenovani grih sodomski; neimenovani, jer se, zaradi grdoće koju ima, ime-

novat ga stidim. A. Bačić 284. — b) *često kod pisaca kaže se imenovati kad se ističe da je, što (čelade ili drugo) o čemu se prije govorilo*. Mi Bělsjakt i Radičs sa vsěmi više imenovaněmi. Mon. serb. 219. (1891). Za kih imenvanih dukat četirista. Mon. croat. 263. (1568). Imenovati gospodin pride se ispoziviti. I. Ančić, svit. 18. Imenovati Alfonso piše. ogl. 88. Car je imenovane države oteo. A. Kanižlić 82. Isti malo prije imenovani Grgur. 769. List na kom se stvar imenovana nahodi. V. Došen III. Koji zatvoraju imenovane (*o kojima se doslije govorilo*) u tamnicu. Ant. Kadžić 800.

e. *part. praet. pass.* imenovan *znači i što imenit*, a). — U *rječnicima*: u *Vrančićevu*: jimenovan ('gimenovan'), famosus'; u *Belinu*: 'celebratus' 301b; u *Rjelostjencevu*: imenuvan, imenit, prozvan, nominatus, celebris, clarus, famosus, famigeratus, qui in omnium ore versatur'; u *Voltigijinu*: 'nominato; rinomato', genant; berühm'. —

f. u *jednom primjeru ima imenovano kao adverb sa značenjem: imenito ili poimence*. Protiva onim koji imenovano prokleti oli opovidani, nahodeći se u crkvi, kad se misa govori, i zapovideni od misnika, neće da izadu iz crkve. Ant. Kadžić 802.

8. sa se, pasivno.

a. *vidi 1, a*. Imenovahu se Moravi od Morave (*može biti i refleksivno*). F. Glavinici, cvit. xv. Imenovao se je Adrijan. A. Tomiković, živ. 56.

b. *vidi 1, b*. Neka se po zakonu trojica imenuju, između kojih neka se naj dostojniji izabere. A. Kanižlić, kam. 42. Da se krajem imenovati ne ima. And. Kačić, kor. 854.

c. *vidi 1, c*. Monastiru iže imenova se Hilandars. Mon. serb. 62. (1298—1802). Do sela koje se imenuje Dlszi. 242. (1899). Epistolije ježe kanonike ili prave imenujot se. Š. Kožičić 4a. Takova vera se more imenovati človičaska. Kateh. 1561. F7b. Feliks papa koga otac Konstanco imenova se. F. Glavinici, cvit. 154b. Hahar ki se imenovaše Teodor. 174b.

d. *vidi 1, d*. *a) i d, a)*. Da ne povréditi što se tu imenujete crkavno. Mon. serb. 68. (1805—1807). Taj obara vse rote i kletvi nas se, koje se u sijemsi listu imenuje. 459. (1453). V propaciji imenuju se niki anjelski kori. Naručn. 88b. Protivščina totu se ne imenuje. Transit. 151. Prijubovstvo da se ne imenuje meu vami. I. Bandulavić 50a. paul. ephes. 5, 3. Zvirka tako luta i nemilosrdna, da se već više ne može imenovati. J. Banovac, pripov. 81. Ne ima se ni imenovat među vama prijubodinstvo. razg. 104. Koji se ne bi imali ni imenovati, kamo li o njih govoriti. And. Kačić, kor. 18. — b) *vidi 1, d, b)*. Da ne imenujete se ime ihv. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Ime ihv ne imenova se. Domentijan 28.

IMENOVAVAC, imenovavca, m. *vidi imenovavac*. — *Samo u Jambrešićevu rječniku: kajkavski imenuvavec, nomenclator*.

IMENOVITO, adv. *imenito*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Kad bi ga imenovito naminuo. M. Dragičević 129.

IMENOVLJIV, adj. *koji se može imenovati*. — *Samo u Jambrešićevu rječniku: kajkavski imenuvljiv, nominabilis*.

IMENOVNIK, m. a) (gramm.) *proi padet, isporedi imenitelj*. — *ovako je značene u Belinu rječniku: 'nominativo, primo caso del nome', nominativus' 518a, i može biti u Rjelostjencevu (imenovnik, po kojem se kaj imenuje, nominativus) i u Stulićevu (nominativus)*. — b) *vidi*

imenovalac. — u *Voltigijinu rječniku*: „chi nomina, nominatore“, „nenner“.

IMENSKI, adj. koji pripada *imenima*. — U *Stuličevu rječniku*: „nominis“. — U *naše vrijeme s osobitijem značenjem o glagolima što postaju od imena*. Imenski, gr. imenski glagol, lat. „verbum denominativum“. B. Šulek, rječni. znanstv. naz.

IMENSTVO, m. ime, imenovanje. — U *knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu* (v. ime) i u *Daničičevu* (imenstvo, „nominatio“). Ostrogrđevića imenstvom (Hilferding, bosn. 273).

IMENTOVÂNE, n. djelo kojijem se imentuje. — U *Vukovu rječniku*.

IMENTOVATI, imentujem, vidi imenovati. — Po svoj prilici postaje miješanjem oblika imenovati i imentovati. — U *Vukovu rječniku*.

IMEŃÂK, m. čovjek kojemu je isto ime (kao nekome drugome, koji stoji u gen. ili u dat. ili u adj. posesivnome). — isporodi 2. imenik. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Voltigijinu* („dello stesso nome“, „gleichnamig“), u *Stuličevu* („homonymon, homotonus“), u *Vukovu* („der namensbruder“, „ejusdem nominis homo“). Drugi moj imeŃak Serafinski od Asiza (govori s. *Franciškovo Ksaverij*). F. Lastrić, test. ad. 104b. ImeŃak, zenzo, di simil nome. S. Budmani 418a. Rodiše se četiri jednaka u istoku sveta imeŃaka. And. Kačić, razg. 17b. Kad se govori o kakom čoeuku poimence, pa ko pomisli da se govori o kakome njegovom imeŃaku. Vuk, poslov. 103. — ovako se može zvati i svetac čije se ime nosi. Omili mi se žitije moga imeŃaka. D. Obradović, živ. 96. — i svetac kojemu je posvećena koja crkva. ImeŃaka poglavitoga ove crkve. Grgur iz Vareša 46. Utobište Marijino, koja kako imeŃak ovo crkvo... 75.

IMEŃAKA, f. žensko čelade kojemu je isto ime, vidi imeŃak. — U *Vukovu rječniku*: „die namensschwester“, „ejusdem nominis femina“.

IMEŃAKOV, adj. koji pripada imeŃaku. — U *Vukovu rječniku*.

IMEONSTVO, n. nejasna riječ (imenstvo? imanje?) na jednom mjestu XVIII vijeka. Lava staro imeonstvo još Dubrovnik naš uzdrži. J. Kavačin 200a.

IMEŠCE, n. dem. ime. — Samo u *Stuličevu rječniku*.

IMETAK, vidi imjetak.

IMJEŃE, n. vidi 2. imaŃe (uprav je verbalni supstantiv od imjeti). — -je- (tako mislim da glasi i u južnom govoru prema videŃo) stoji mj. negdašŃega Ń u južnom govoru, a u istočnom je e, u zapadnom i. — Stariji su oblici imenije, imenje. — Između rječnika u *Daničičevu* (imenije, opes?). Vise svoje imenije. Sava, sim. pam. šaf. 1. Prědže otetaja sela povratih se vascem. imenijem. Mon. serb. 265. (1889—1405). Blagom, iminjem. 279. (1416 prepisano xvi vijeka latinskijem slovima). Od kih ljudi kihgodi od koga iminja. Zak. vinod. 81. Ni se vkladati v njegovo iminije. Mon. croat. 58. (1494). Ne kupuj raba gizdava ni kradljiva, da ti imenja ne rastoči. Pril. jag. ark. 9, 189. (1468). I srebro i zlato i vridno imenje. G. Držić 890. Nismo imenovali kotarov rečenoga imenja. Mon. croat. 214. (1525). Sa vsim iminjem v preporučenju ostavila biše. 258. (1556). Z tim zgora imenovanim imenjem. 265. (1569). Umnožali smo se v imenju i v gošpodstvu. Postila. 14b. Njm bude njihovo imenje

po nepravdi i po sili vazeto. Q1a. I ako Ńemu Bog blago ili imenje da i posudi. c3a. Da ka go-dire gospoda prevelike harače i rabota nakladaju, napokon zlo poginu, njih imenje do tretoga didiča ili uzdržnika ne dojde. r2b. I kad ovoj ubogoj ženi, ka sve imenje z likari biše potratila, on hip... ozdravi. r4b. Biše imijući mnoga imenja. Anton Dalm., nov. tešt. 29b. mat. 19, 22. Aleksandar iminje „Darijevo“ razlagaše. Aleks. jag. star. 8, 276. Pobiže od carstva svoga sa ženom i sa iminjem svojim. 800. Jer je u tebi sva plaća, sve iminje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 80.

IMJETAK, imjetka, m. vidi 2. imaŃe. — Postaje od imjeti (imeti po kajkavskom govoru), Ń čega bi trebalo da glasi u južnom govoru imjetak, ali su potvrđeni samo istočni i zapadni oblik: imetak, imitak. — Od XVIII vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u *Bjelostjencu* (kajkavski imetak kod imaŃe). Rečem domorodcem da zamu put stari, novi da njm dicu i imitak kviri. M. Kubačević 101. Bugari pomnom svojom stiču velik imetak. M. Pavlinović, razg. 55. Nema nikakva prava na imetak i ne može ga na nikakav naćin smaknuti. V. Bogišić, zborn. 42.

IMJETI, imam? imijem?, impf. vidi imati. — -je- stoji u južnom govoru mj. negdašŃega Ń, a u istočnom je -e-, u zapadnom -i-. — Osnova im postaje od korijena glagola (ot-, uz-) eti (eti). Miklošić (etym. wörterb. kod jem) misli da je ovaj korijen jem (jsm) i isporuđuje snsk. jam, držati; Brugmann (grundriss der vergl. gramm. der indogerm. sprachen 189) da je od korijena ģm i isporuđuje lat. emo (od ģmo, ģmo) i (od korijena nem) grć. vĕmu, got. nima. svakako bi i postalo od j-, samo što bi u prvom slućaju j pripadalo već korijenu, a u drugome bi se pridalo na početku sloga. isporodi i lit. ģimti, ģimati. — Oblici se ovoga glagola (osim ģimti, vidi a, c) aa)) nalaze kod štokavaca samo u prva vremena i to u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, ali su se kod nekijeh čakavaca uzdržali do današŃega dana, od čakavaca su ih gđjgđje primili i pisci štokavci. — ZnaćeŃe je kazano kod imati, ovdje se iznose samo oblici (radi oblika koji mogu pripadati i onamo i amo vidi imati). — Između rječnika u *Daničičevu* (imĕti, habere).

a. sadašŃa vremena. — Dvije su osnove: ima i imĕ (pošto Ń stoji svagda pred j, glasi i u južnom govoru i).

a) *prae. aa)* od osnove ima: u staroslovenskom jeziku imamy, imaši, imatz, imamz, imate, (imatz). neki se od tijeh oblika nahode u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom: 2 sing. imaši. Kako ti imaši. Korizm. 82b. — 3 sing. imatz. Vsaĳi človeĳi da imatz povinovenije k svojemu arĳijereju. Zak. duš. pam. šaf. 29. Koji vlastelin imatz dĕteu. 83. Kto ne imatz baštine. 84. — 1 plur. imamy. Imamy vsi živuštej na zemlji smrti vĳkusivše grobu prĕdati telesa naša. Mon. serb. 100. (1390). — 3 plur. imutz (od imatz). Do kolĕ pravdu imutz imĕti krajevstvu mi. Mon. serb. 50. (1240—1272). ovo sadŃe u narodnom obliku imu stoji u jednoga pisca Dubrovćanina xvi vijeka: Već sni naši i odviti višnih ne imu tomaćenje. D. Zlatarić 12a. — bb) od osnove imĕ: 2 sing. imiĕš. Ne imiĕš boge tuje pred manoju. Š. Budinić, sum. 28a. — 3 plur. imiju. Da imiju sminost stati protiv naju. M. Marulić 22. Tako da mnozi blijed obraz jur imiju. D. Zlatarić 86a. Ke se u knjigah mudrosti imiju. A. Georgiceo, uasl. 2.

b) *impt.* — *Samo od osnove* imē: imēj, imējmo, imėje. Imēj jeho v̄s počestī. Sava, sim. pam. šaf. 8. Gosp. knez imijj soldini 40. Zak. vinod. 68. Imej mu se usiđi jedan ud. Stat. krč. ark. 2, 284. Ne imijj pačati ni vlagati se ni oblasti imiti vrh iminja. Mon. croat. 152. (1493). Imij pomūh od nega. Naručn. 46^b. Kako si me iznel van iz molstira tako me imij vratiti. Mirakuli. 47. Imij milosrdije nad manu. Korizm. 7^a. Imij milosrdije nad ubogim. 10^a. Imij strpljenje. 19^a. Imij na pameti, da spasiteļ reče. 97^a. Gosta mene i prijateļa imij. Aleks. jag. star. 8, 301. I ufanje krjepko imi'te Gospodinu po tom daru. J. Kavašin 839^b. Imi' var nad sobom. Nar. pjes. istr. 2, 62.

c) *ger. i part. praes. aa)* imući *prema praes.* 8 *pl.* imāts. Detcu deset let imući. Pril. jag. ark. 9, 89. (1468). Veliku milost imući i prijemljući. Mon. croat. 141. (1490). U priti imućemu žēvotu. Š. Budinić, sum. 21^b. 78^b. — *vidi i* imuć. — *bb)* *od osnove* imē. *aaa)* imėje. — *u knigama pisanima crkvenjem jezikom.* Jeliku mošt imėje. Sava, sim. pam. šaf. 8. Strah Božej v̄s sradci svojem imėje. Stefan, sim. pam. šaf. 9. — *bbb)* imijući (imjejući), imijuće. Ne imijući ča učiniti. Živ. kat. star. 1, 221. Bješe njeki človjek imjejući stabro smokveno. N. Rašina 164^b. luc. 18, 6. Ne imijući misal. Š. Budinić, ispr. 60. Neizrečenu ljubav imijući ka jedinorojenomu sinu. Aleks. jag. star. 3, 289. Imijući sestru i svaka. F. Glavinić, cvit. 10^b. Ditić sedam let imijući. 259^a. Imijući mrzost na drugoga. P. Radovič, nač. 585. — Ti imijuć protivščine mnoge. H. Lucić 268. — Ne imijuće teškoće ali vojske turaske na sebi. Mon. serb. 448. (1451). Najde Lazara mrtva imijuće jure četiri dni u grebu. Bernardin 59. joann. 11, 17. — Donesoše mu prsten, imijući silu takovu, gdo bi od miseca nemoćan, na n̄ pogledavši ozdravjaše. Aleks. jag. star. 8, 249. Ženu duha nečistoga imijuću ozdravi. F. Glavinić, cvit. 8^a. Na vrutak vodeni, polag sebe listatu imijući palmu. 18^b. Betežnika beza u sebi imijućega ozdravi. 290^b.

b. *impf.* — *od osnove* imē. a) imēh, u *južnom govoru* imih. Prijamuš kralj imēše gospoju svoju, imenom Ėkupu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Sija ubo tako imēhu. Glasnik. 11, 60. Katarina imiše osamnadeste let od porojenja svojega. Živ. kat. star. 1, 218. Pridoše s nom na misto, gdi joj smrt dati imihu. 228. Imiše od n̄h milosrdje. Dukljanin 28. 1 razbojnik ki imiše pod sobu veće nego pet sat razbojnikov. Transit. 227. Pokleknuvši oni na mestu kadi imihu biti posičeni. 288. Sin Božji imiše se roditi. Korizm. 12^b. Ki bi proklel oca, imiše biti umoren. 43^b. Vijaše (*Isus*) vse mučenike, ki imihu biti mučeni. 87^b. Oružjem ko s sobom imihu. P. Hektorović 6. Tako t' učinismo u sunce naj vruće, jer ondi ne imismo ni zida ni kuće. 24. Čul si Diojena, ki blaga ne imiše. 44. Lica bo ne imiše (*voda*) čistoe sve lačna. 70. Što god misli tve ikadar pomisliše, (*ti*) sve imiše. D. Rašina 142^b. Car Filip imiše ženu Olimpijadu. Aleks. jag. star. 8, 228. Vse žene te krejuti imihu i nohte velike. 246. Aleksandar pohvali Polikšenu za vernu ne ljubav ku ka Acilišu imiše. 249. Četnadeste lit imiše, kako od Macedonije odašal biše. 251. Vazda um čisto k Bogu imiše. 281. Na kobile ke ždribce imihu usedoše. 285. Strile n̄h železa ne imihu, da vreteno od kamene dijamanta. 286. Ta žena imiše dva sina. 300. Tn vidi lozu, i tolik plod imiše, da jedva dvima človikoma ponesti jedan grozd. 306. Nad n̄m oblast

ne imihu dale (*djavli*). F. Glavinić, cvit. 16^b. Imih ja sina Makrija. 56^b. Druga snage od moguće kad nad sobom ne imihu. J. Kavašin 125^b. — b) imējah, imijah. Jegda umriti imejaše. Š. Kožičić 31^a. Lazara paki imijahu za grišnika. 08^a. Satir nos pokućen, bradu dugu imijaše. F. Glavinić, cvit. 11^a. Tjelesa koja prije imijahu. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 9.

c. *infinitiv i prošla vremena.* — *Od osnove* imē.

a) *infinitiv.* Većni mirs imeti s̄s Dubrovčanom̄s. Mon. serb. 29. (1240). Hoćemo imiti ljubav i jedinstvo, prijazans i dobri mijers s rečenim̄s gospodinom̄s. 327. (1423). Nema imiti dela od oble. Mon. croat. 135. (1487). Zatoj se govori da istup ne ima imiti odstupa. Stat. pol. ark. 5, 269. Sa svimi imit rat. M. Marulić 10. Ne mogu nū imiti za ženu. Naručn. 64^b. Budi ti ugodno imēti nas na pameti pred Bogom. Transit. 155. Pomūh imiti od dobrih vrimennih. Korizm. 1^a. Očeš imiti razum. 3^a. Anjeli ote imiti velik strah. 17^a. Od kad se uniti ljubem plam u meni, ki konca imiti, mūh, neče po sve dni. H. Lucić 207. Tuj milost imiti, bit mlad i zdrava. P. Hektorović 57. Ter će vječnu platu imiti. N. Dimitrović 28. Govorahu, kako se n̄m diva Marija prikazuje i hoće imiti, da se n̄oj na Šijevoi jedan molstir koludricam vaida. Postila. h1^a. Kako se imamo s iskrhime imiti i nositi. Š. Budinić, sum. 35^a. Koji ima imiti oblast. ispr. 5. I nijedne hasne od n̄h ne ufajući se imeti. Mon. croat. 278. (1576). Ljubav i prijateljstvo od nas hoće imiti. Aleks. jag. star. 8, 310. Povelj različitih u crikvi strojev sprav imiti. F. Glavinić, cvit. 66^a. Maña jest žalost, dobro ne imiti, neg' imajući ga potle izgubit ga. 140^b. Da žena ne more poroda imiti. svitl. 64. Način koji se ima imiti u ovom mojenju. M. Jerković 7. Ona će tebe vazda imiti za svoga. 9. Tebe ću imiti pozeridu srca mogaz. 85. Od kuda ću imiti riči za moći izriti ove velike dare. 104. Kako ta stvar more biti da toliko blago morete imiti? Oliva. 60. Ne bi imao na svijet većega veselja, neg' od tebe sinka imiti. J. Kavašin 103^a. Neka sudce izabrane kako i prije bude imiti. 183^a. Ne more ufat pomoć ku imiti. 893^b. Snagu će veću imiti. 558^a. Naj tvrđa je povelja dosti imit pineza. (Z). Poslov. danič. 68. Tu vašu mladu ja bi rad imiti. Nar. pjes. istr. 2, 94. Ni mogla ni mleka imeti detetu. Nar. prip. mikul. 79.

b) *aorist.* Imismo pun svit i cel dogovor meju sobom. Mon. croat. 150. (1492). Imi sina i postavi mu ime Silimir. Dukljanin 7. Napokom svoj ugojaj s nom imi. P. Zoranić 26^b. Rastrgoše ljubav ku k n̄ej imiše. Aleks. jag. star. 9, 228. Kad Ivan imi očitovanja Božja. F. Glavinić, cvit. 13^a. Imi red s. Benedikta papov. 78^b. Ki s Teresijom sina imi jednoga. 181^a. Braške otoke, Hvarske više cijed Hrvoja ne imiše. J. Kavašin 123^a.

c) *ger. praet.* Imivši dogovor mej sobom. Mon. croat. 77. (1451).

d) *part. praet. act.* Zakon̄s koji je imels grad̄ Dubrovnik̄s. Mon. serb. 88. (1258). Od tih pošižijoni bi imel gospodin knez učestja. Zak. vinod. 67. Ako bi se ne imelo od česa platiti. 77. Ako bi ki rotu imel s kim. 79. Ti se t̄m ne pohvali, kako si imēla ljubav s Pebušem bogom. Pril. jag. ark. 9, 124. (1468). Kada bi imel on list vanka zlisti. Mon. croat. 184. (1487). Sa fsmi ļudi da biste mir imili. Bernardin 17. paul. rom. 12, 18. I ako bih imil proročastvo. Bernardin 21. paul. 1cor. 13, 2. Mnoga s cesarom prigovarjanja imila jest. Živ. kat. star. 1, 219.

Ako li bi oni imio ku kćer. Stat. pol. ark 5, 258. Komu bi imio glavu dati. 268. Ča nije prija imila ali držala. 274. Paris taku ženu imil da bi sebi. M. Marulić 89. Čini ono ča bi ne imel činiti. Naručn. 53^a. Koliko bi veću bolisan imil imiti, kada zgubiš dušu. Korism. 70^b. Da je humačka plemenščina i nih plemenščina i da su vazda u držanju imili. Mon. croat. 196. (1510). Koje (*predavanje*) od apustola imilo se jest. Š. Budinić, sum. 50^a. Ireneo imio jes za naučitelja svoga Polikarpa. 105^a. Nije imil zakonitu oblast. ispr. 9. Dim ti od plodi, moja slavo, koje nijesi vik imila. A. Čubranović 148. Ako bi se Darij mani poklonil, život svoj imil bi danas. Aleks. jag. star. 8, 294. Gdi od slata pričištog kolijepku sam ja imila. I. Gundulić 48. Lasno bi imio što želiš stignuti. I. T. Mrnavić, osm. 144. I nije srama tad imila nemu odkriti želju ovu. A. Vitajić, ost. 57. Kad sam viktoriju i poštenje imil. Oliva. 44. Er mu 'e i otac čast imio knig tajnih. J. Kavašin 182^a. Štapak drugi ni imio nego istu Sunčanicu. 235^a. Da ni strjehe nij' imio. 383^a. Ov nebavac što je imi' neg' jedan glad i golotu. 399^b. Ja t' sam majka imila mlada Petra braca moga. Nar. pjes. mikl. Beitr. 12. A ova već imela četrnajst let. Nar. prip. mikul. 15. Bila je sirota udovica i imela devet sini. 17.

e) *part. praet. pass.* Va velicej časti imen bisi (*križ*). Š. Kožičić 9^b.

IMLANI, *m. pl. ime općini u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 198.

IMNA, *f. vidi iman.* — U jednoga pisca xvi vijeka. Pojet se imna: Slava va višnih Bogu. Š. Kožičić 18^a.

IMOČANIN, *m. čovjek iz Imotice, iz Imoskoga.* — *Plur.*: Imočani.

a) *čovjek iz Imotice.* — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu: Imočanin³, čovjek iz Imotice: 'Grubanač Hlapčič³ Imočanin³ dijaki³ župana Běljiaka Sankoviča³ (Mon. serb. 219 god. 1891). a moglo bi biti da i ovaj sam primjer pripada pod b).

b) *čovjek iz Imoskoga.* — U Vukovu rječniku.

IMOČANKA, *f. žensko čelade: a) iz Imotice; b) iz Imoskoga.* — *Gen. pl.*: Imočanāka. — U Vukovu rječniku s drugim značenjem.

IMOLOGITA, *m. u Daničičevu rječniku:* vaju da je 'υμολογητής: mjesto svetago Georgija imologite' u Svetoj Gori kupi Stefan Nemaña Hilararu. Domentijan³ 51.

IMOSKI, *m. vidi 8. Imotski.*

IMOŠĆINA, *f. vidi imovina.* — U jednoga pisca našega vremena. Odagnete stoku sa pašišća, svu njihovu imošćinu stojnu. Osvetn. 8, 29.

IMOTA, *f. pominje se x vijeka u grčkoj knizi kao kraj u Dalmaciji (u kojemu je sad Imotski). kasnije (xviii i xviii vijeka) kao da je isto što Imoski.* 'Η Χλεβίατα, ἡ Τζέντζηνα, τὰ Ἥμωτα... (Konstantin Porfir.) Doc. hist. rač. 400. Od Mostara, iz Gabele i Imote i Nevesina i Košica... Starine. 10, 18. (1652). Petar Runović iz Imote. Norini 54. Ludovik Knezović od Imote. 68.

IMOTICA, *f. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome.* Repert. dalm. 1872. 24. — Od xiv vijeka (*ali vidi i 2. imotski*), a između rječnika u Daničičevu. Gospodin kraj³ i vsa Bosna darova i zapisa u plemenito³ v³ veki gradu Dubrovniku vse primorije gospodina kraja i Bosne otz Kurila deri preko Imotice do sela koje se imenuje Dliši. Mon. serb. 242. (1399). Selo Lisac³, Trn³ovica, Imotica jesu Dubrovniku s pri-

morjema dani. 255. (1405). Od Osaonika do Imotice. (D). Poslov. danič. 88.

IMOTKIŃA, *f. vidi Imočanka.* — U Vukovu rječniku (*s drugim značenjem: iz Imoskoga*).

1. IMOTSKI, *adj. koji pripada Imoti i Imotskome.* — Od xviii vijeka (*običnije bez t, ispredi 8. Imotski*). Dobru kađu prose sa svih strana, a naj više Imoski kadija. Nar. pjes. vuk. 8, 530 (*pjesma je već bila našampuna god. 1774*).

2. IMOTSKI, *adj. koji pripada Imotici.* — U Daničičevu rječniku: 'imotskyj', što pripada Imotici: 'st³enika imotski' u župana humskoga Radosava (Mon. serb. 45 god. 1254). po tom je Imotica 1254 pripadala u Hum.

3. IMOTSKI, *m. (uprav koji pripada Imoti) trgovište u Dalmaciji u kotaru istoga imena.* — U naše vrijeme (*a i xviii vijeka*) obično se isgovara bez t: Imoski. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (Imoski, u austrijskoj Hercegovini varošica i više ne pust gradić). Imotski se bili na kamenu kano labud na vodi studenjoj. And. Kačić, razg. 278^a. U Imoskomu. Norini 42. U Imoskome imaju dva jezerca. Vuk, nar. pjes. 1, 182. Imoski. Repert. dalm. 1872. 14. Imoski (Imoski). Glasnik. 20, 18.

IMOVAN, *imōvna, adj. koji pripada imovini.* — U pisaca našega vremena. Pored svekolike imovne siromaštine. M. Đ. Miličević, zlosel. 108.

IMOVÂNE, *n. vidi imovina i 2. imaše.* — U jednoga pisca našega vremena. Jer dužni smo toga darovaña od zemnoga cijela imovaña. Osvetn. 2, 165. Da još boje (*age*) tvrde imovaše. 8, 28.

IMOVINA, *f. vidi 2. imaše.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('das vermögen', opes, facultates', cf. imaše, imuće, imutak). Imao je mnogu imovinu i veliko bogastvo. Nar. prip. vuk. 15. Naše strane i glavice (*rodile nam*) medom i maslom i svakom divom imovinom! Vuk, kovč. 71. Pri svojoj tvojoj imovini. V. Vrčević, niz. 215. Mletačkoj se vojni poštede životi i imovina. S. Lubiša, prip. 82. Sve to bila imovina jednoga čovjeka. M. Pavlinović, rad. 90. Zatiru toliku imovinu i čine toliku štetu. M. Đ. Miličević, zim. već. 240. — *Pisci upotrebljavaju i u užem smislu sa značenjem: ono što ko ima kad mu se odbije sve što je drugome dužan; ili: što je kome ko drugi dužan, vidi: Imovina, merc. (imutak, imaše), 'eigenthum (vermögen)'. cf. 'besitz, habe, gut', tal. facultà, sostanza'; (aktivna) imovina, 'aktiva, aktivstand, actives vermögen', tal. 'attivi'; '(concurrs-)masse', tal. 'massa'; popis imovine, 'inventur', tal. 'l' inventariare'; cf. imovnik; uprava imovine, vermögensverwaltung, tal. 'amministrazione della sostanza'; (ima dobiti), 'das haben' (opp. 'soll'), tal. 'avere'; 'gut-haben', tal. 'credito'; pisati u imovinu, 'gut-schreiben', tal. 'portar o metter in credito, accreditare'; konačna imovina, 'schlussvermögen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

IMOVIT, *adj. vidi imućan.* — Od xiii vijeka (*vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod imovita*), a između rječnika u Daničičevu (imovitz, opulentus'). Vraćem³ mnogaa imēni³ja davs, bēše bo otz imovityihs. Glasnik. 11, 82. Po svem je vidjeti, da s' čovjek imovit. M. Držić 488. Imoviti jesu i bogati. Nar. pjes. vuk. 5, 551. E je Ture sasma imovito. Pjev. crn. 261^a.

IMOVNIK, *m. kniga u kojoj je zapisana imovina.* — U naše vrijeme kod pisaca. Digni trgovu imovnik trgovinski, smeo si mu glavu. M. Pavlinović, rad. 57. Imovnik, merc. (popis

b) *impt.* — *Samo od osnove* imê: iměj, imějmo, imějte. Iměj jeho vs počesti. Sava, sim. pam. šaf. 8. Gosp. knez imij soldini 40. Zak. vinod. 68. Imej mu se usiçi jedan ud. Stat. krč. ark. 2, 284. Ne imij pačati ni vlagati se ni oblasti imiti vrh iminja. Mon. croat. 152. (1498). Imij pomnu od ñega. Naručen. 46b. Kako si me iznel van iz molstira tako me imij vratiti. Mirakuli. 47. Imij milosrdije nad manu. Korizm. 7a. Imij milosrdije nad ubogim. 10a. Imij strpljenje. 19a. Imij na pameti, da spasitelj reče. 97a. Gosta mene i prijatelja imij. Aleks. jag. star. 3, 301. I ufanje krjepko imi'te Gospodinu po tom daru. J. Kavašin 839b. Imi' var nad sobun. Nar. pjes. istr. 2, 62.

c) *ger. i part. praes. aa)* imući *prema praes.* 3 *pl.* imaću. Detcu deset let imući. Pril. jag. ark. 9, 89. (1468). Veliku milost imućih i primjućih. Mon. croat. 141. (1490). U priti imućem žvotu. Š. Budinić, sum. 21b. 78b. — *vidi i* imuć. — *bb)* *od osnove* imê. *aaa)* imėje. — *u knigama pisanima crkvenjem jezikom.* Jeliku mošte imėje. Sava, sim. pam. šaf. 8. Strah. Božej vs srđci svojem imėje. Stefan, sim. pam. šaf. 9. — *bbb)* imijući (imjejući), imijuće. Ne imijući ča učiniti. Živ. kat. star. 1, 221. Bješe njeki človek imjejući stabro smokveno. N. Rašina 164b. luc. 18, 6. Ne imijući misal. Š. Budinić, ispr. 60. Neizrečenu ljubav imijući ka jedinoženom sinu. Aleks. jag. star. 3, 289. Imijući sestru i svaka. F. Glavinić, cvit. 10b. Ditić sedam let imijući. 259a. Imijući mrzost na drugoga. P. Radovčić, nač. 535. — Ti imijuć protivštine mnoge. H. Lucić 268. — Ne imijuće teškoće ali vojske turske na sebi. Mon. serb. 448. (1451). Najde Lazara mrtva imijuće jure četiri dni u grebu. Bernardin 59. joann. 11, 17. — Donesoše mu prsten, imijući silu takovu, gđo bi od miseca nemoćan, na n pogledavši ozdravljaše. Aleks. jag. star. 3, 249. Ženu duha nečistoga imijuću ozdravi. F. Glavinić, cvit. 8a. Na vratak voden, polag sebe listatu imijući palmu. 18b. Betežnika beza u sebi imijućega ozdravi. 290b.

b. *impf.* — *od osnove* imê. a) imêh, u *južnom govoru* imih. Prijamuš kral imêše gospoju svoju, imenem ěkupu. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Sija ubo tako imêhu. Glasnik. 11, 60. Katarina imiše osamnadeste let od porođenja svojega. Živ. kat. star. 1, 218. Pridoše s ñom na msto, gđi joj smrt dati imihu. 228. Imiše od ñih milosrdje. Dukljanin 28. 1 razbojnik ki imiše pod sobu veće nego pet sat razbojnikov. Transit. 227. Pokleknuvši oni na mestu kadi imihu biti posičeni. 288. Sin Božji imiše se roditi. Korizm. 12b. Ki bi proklel oca, imiše biti umoren. 49b. Vijaše (*Izus*) vse mučenike, ki imihu biti mučeni. 87b. Oružjem ko s sobom imihu. P. Hektorović 6. Tako t' učinismo u sunce naj vruće, jer ond ne imismo ni zida ni kuće. 24. Čul si Diojena, ki blaga ne imiše. 44. Lica bo ne imiše (*voda*) čistoće sve lačna. 70. Što god misli tve ikadar pomisliše, (*ti*) sve imiše. D. Rašina 142b. Car Filip imiše ženu Olimpijadu. Aleks. jag. star. 3, 228. Vse žene te krejuti imihu i nohte velike. 246. Aleksandar pohvali Polikšenu za vernu ñe ljubav ku ka Acilišu imiše. 249. Četrnadeste lit imiše, kako od Macedonije odašal biše. 251. Vazda um čisto k Bogu imiše. 281. Na kobile ke ždribce imihu usedoše. 285. Strile ñih železa ne imihu, da vreteno od kamene dijamanta. 286. Ta žena imiše dva sina. 800. Tn vidi lozu, i tolik plod imiše, da jedva dvima človikoma ponesti jedan grozd. 306. Nad ñim oblast

ne imihu dale (*djavli*). F. Glavinić, cvit. 16b. Imih ja sina Makrija. 56b. Druga snago od moguće kad nad sobom ne imihu. J. Kavašin 125a. — b) imējah, imijah. Jegda umriti imejaše. Š. Kožičić 81a. Lazara paki imijahu za grmika oša. Satir nos pokućen, bradu dugu imijaše. F. Glavinić, cvit. 11a. Tjelesa koja prije imijahu. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 9.

c. *infinitiv i prošla vremena.* — *Od osnove* imê.

a) *infinitiv.* Većni mirs imeti sa Dubrovačanom. Mon. serb. 29. (1240). Hoćemo imiti ljubav i jedinstvo, prijazans i dobri mjeri s rečenimi gospodinom. 327. (1423). Nema imiti dela od obla. Mon. croat. 185. (1487). Zatoj se govori da istup ne ima imiti odstupa. Stat. pol. ark. 5, 269. Sa svimi imit rat. M. Marulić 10. Ne mogu ñu imiti za ženu. Naručen. 64b. Bodi ti ugodno iměti nas na pameti pred Bogom. Transit. 155. Pomnu imiti od dobrih vrimannih. Korizm. 1a. Očeš imiti razum. 3a. Anjeli ote imiti velik strah. 17a. Od kad se uniti ljubn plam u meni, ki konca imiti, mnu, neće po sve dni. H. Lucić 207. Tuj milost imiti, bit mlada i zdrava. P. Hektorović 57. Ter će vječnu platu imiti. N. Dimitrović 28. Govorahu, kako se ñim diva Marija prikazuje i hoće imiti, da se ñoj na Šilevci jedan molstir koludricam vziada. Postila h1a. Kako se imamo s iskrnime imiti i nositi. Š. Budinić, sum. 35a. Koji ima imiti oblast. ispr. 5. I nijedne hasne od ñih ne ufajući se imeti. Mon. croat. 278. (1576). Ljubav i prijateljstvo od nas hoće imiti. Aleks. jag. star. 3, 310. Povel različitih u crkvi strojev sprav imiti. F. Glavinić, cvit. 66a. Maña jest žalost, dobro ne imiti, negu imajuć ga potle izgubit ga. 140b. Da žena ne more poroda imiti. svitl. 64. Način koji se ima imiti u ovom molenju. M. Jerković 7. Ona će tebe vazda imiti za svoga. 9. Tebe ću imiti poaridu srca moga. 85. Od kuda ću imiti riči za moći isriti ove velike dare. 104. Kako ta stvar more biti da toliko blago morete imiti? Oliva. 60. Ne bi imao na svijet većega veselja, neg' od tebo sinka imiti. J. Kavašin 103a. Neka sudce izabrane kako i prije bude imiti. 183a. Ne more ufat pomoć ku imiti. 893b. Snagu će veću imiti. 568a. Naj tvrđa je povelja dosti imi pineza. (Z). Poslov. danič. 68. Tu vašu mladu ja bi rad imiti. Nar. pjes. istr. 2, 94. Ni mogla ni mleka imeti detetu. Nar. prip. mikul. 79.

b) *aorist.* Imismo pun svit i cel dogovor meju sobom. Mon. croat. 150. (1492). Imi sina i postavi mu ime Silimir. Dukljanin 7. Napokom svoj ugojaj s ñom imi. P. Zoranić 26b. Rastrgoše ljubav ku k ñej imiše. Aleks. jag. star. 3, 228. Kad Ivan imi očitovanja Božja. F. Glavinić, cvit. 18a. Imi red s. Benedikta papov. 78b. Ki s Teresijom sina imi jednoga. 181a. Braške otoke, Hvarske više cijeo Hrvoja ne imiše. J. Kavašin 123a.

c) *ger. praet.* Imivši dogovor mej sobom. Mon. croat. 77. (1451).

d) *part. praet. act.* Zakons koji je imel grad Dubrovnik. Mon. serb. 88. (1253). Od tih pošijjoni bi imel gospodin knez učestja. Zak. vinod. 67. Ako bi se ne imelo od česa platiti. 77. Ako bi ki rotu imel s kim. 79. Ti se tām ne pohvali, kako si imela ljubav s Pebušem bogom. Pril. jag. ark. 9, 124. (1468). Kada bi imel on list vanka slisti. Mon. croat. 184. (1487). Sa fsimi ljudi da biste mir imili. Bernardin 17. paul. rom. 12, 18. I ako bih imil proročastvo. Bernardin 21. paul. 1cor. 13, 2. Mnoga s cesarom prigovaranja imila jest. Živ. kat. star. 1, 219.

Ako li bi oni imio ku kćer. Stat. polj. ark 5, 258. Komu bi imio glavu dati. 268. Ča nije prija imila ali držala. 274. Paris taku ženu imil da bi sebi. M. Marulić 89. Čini ono ča bi ne imel činiti. Naručn. 53^a. Koliko bi veću bolizan imil imiti, kada zgubiš dušu. Korizm. 70^b. Da je humaćka plemenščina i njih plemenščina i da su vazda v držanju imili. Mon. croat. 196. (1510). Koje (*predavanje*) od apustola imilo se jest. Š. Budinić, sum. 50^a. Ireneo imio jes za naučitelja svoga Polikarpa. 105^a. Nije imil zakonitu oblast. ispr. 9. Dim ti od plodi, moja slavo, koje nijesi vik imila. A. Čubranović 148. Ako bi se Darj mani poklonil, život svoj imil bi današ. Aleks. jag. star. 8, 294. Gdi od zlata pričistoga kolijepku sam ja imila. I. Gundulić 48. Lasno bi imio što želiš stignuti. I. T. Mrnavić, osm. 144. I nije srama tad imila nemu otkriti želju ovu. A. Vitajić, ost. 57. Kad sam viktoriju i poštenje imil. Oliva. 44. Er mu 'e i otac čast imio knjig otajnih. J. Kavačin 182^a. Štapak drugi ni imio nego istu Sunčanicu. 285^a. Da ni strjehe nij' imio. 983^a. Ov nebavac što je imi' neg' jedan glad i golotu. 399^b. Ja t' sam majka imila mlada Petra braca moga. Nar. pjes. mikl. beitr. 12. A ova već imela četrnajst let. Nar. prip. mikul. 15. Bila je sirota udovica i imela devet sini. 17.

e) *part. praet. pass.* Va velicej časti imen bisi (*krivž*). Š. Kožidić 9^b.

IMLANI, m. *pl. ime općini u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 198.

IMNA, f. *vidi* iman. — U jednoga pisca xvi vijeka. Pojet se imna: Slava va viših Bogu. Š. Kožidić 18^a.

IMOČANIN, m. *čovjek iz Imotice, iz Imoskoga.* — Plur.: Imočani.

a) *čovjek iz Imotice.* — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu: Imočanins', čovjek iz Imotice: Grubanac Hlapčidić Imočanins' dijakt' župana, Běljiaka Sankovića (Mon. serb. 219 god. 1891). a moglo bi biti da i ovaj sam primjer pripada pod b).

b) *čovjek iz Imoskoga.* — U Vukovu rječniku.

IMOČANKA, f. *žensko čelade:* a) *iz Imotice;* b) *iz Imoskoga.* — Gen. pl.: Imočanâkâ. — U Vukovu rječniku s drugim značenjem.

IMOLOGITA, m. u Daničičevu rječniku: vaļa da je *ὑμολογητής*: mjesto, svetago Georgija imologite' u Sveloj Gori kupi Stefan Nemaña Hilandar. Domentijan^b 51.

IMOSKI, m. *vidi* 8. Imotski.

IMOŠČINA, f. *vidi* imovina. — U jednoga pisca našega vremena. Odažete stoku sa pašišća, svu njihovu imoščinu stojnu. Osvetn. 8, 29.

IMOTA, f. *pomiće se x vijeka u grčkoj knjiži kao kraj u Dalmaciji (u kojemu je sad Imoski).* kasnije (xvii i xviii vijeka) kao da je isto što Imoski. *Ἡ Χλώρακῆ, ἡ Τζέντζηνα, τὰ Ἡμεῖα...* (Konstantin Porfir.) Doc. hist. rač. 400. Od Mostara, iz Gabele i Imote i Nevesiña i Kočica... Starine. 10, 18. (1652). Petar Runović iz Imote. Norini 54. Ludovik Knezović od Imote. 63.

IMOTICA, f. *selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome.* Repert. dalm. 1872. 24. — Od xiv vijeka (*ali vidi* i 2. imotski), a između rječnika u Daničičevu. Gospodine kraja i vsa Bosna darova i zapisa u plemenito vj veki gradu Dubrovniku vse primorije gospodina kraja i Bosne otz Kurila deri prěko Imotice do sela koje se imenuje Dliži. Mon. serb. 242. (1899). Selo Lisac, Trsnovica, Imotica jesu Dubrovniku s pri-

morjemj dani. 255. (1405). Od Osaonika do Imotice. (D). Poslov. danič. 88.

IMOTKIŃA, f. *vidi* Imočanka. — U Vukovu rječniku (*s drugim značenjem: iz Imoskoga*).

1. IMOTSKI, *adj. koji pripada Imoti i Imotskome.* — Od xviii vijeka (*običnije bez t, ispredi* 8. Imotski). Dobru kadu prose sa svih strana, a naj više Imoski kadija. Nar. pjes. vuk. 8, 590 (*pjesma je već bila našampuna god. 1774*).

2. IMOTSKI, *adj. koji pripada Imotici.* — U Daničičevu rječniku: 'imotskyj', što pripada Imotici: 'stanić imotski' u župana humskoga Radosava (Mon. serb. 45 god. 1254). po tom je Imotica 1254 pripadala u Hum.

3. IMOTSKI, m. (*uprav koji pripada Imoti*) *trgoviste u Dalmaciji u kotaru istoga imena.* — U naše vrijeme (*a i xviii vijeka*) *obično se izgovara bez t: Imoski.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (Imoski, u austrijskoj Hercegovini varošica i više ne pust gradić). Imotski se bili na kamenu kano labud na vodi studenoj. And. Kačić, razg. 279^a. U Imoskomu. Norini 42. U Imoskome imaju dva jezercu. Vuk, nar. pjes. 1, 182. Imoski. Repert. dalm. 1872. 14. Imoski (Imoski). Glasnik. 20, 18.

IMOVAN, imovna, *adj. koji pripada imovini.* — U pisaca našega vremena. Pored svekolike imovne siromaštine. M. Đ. Milčević, slosel. 108.

IMOVANJE, n. *vidi* imovina i 2. imaće. — U jednoga pisca našega vremena. Jer dužni smo toga darovaña od zemnoga cijela imovaña. Osvetn. 2, 165. Da još bolje (*age*) tvrde imovañe. 8, 28.

IMOVINA, f. *vidi* 2 imaće. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (*das vermögen*, *opes, facultates*, cf. imaće, imuće, imutak). Imao je mnogu imovinu i veliko bogastvo. Nar. prip. vuk. 15. Naše strane i glavice (*rodile nam*) medom i maslom i svakom divom imovinom! Vuk, kovč. 71. Pri avoj tvojoj imovini. V. Vrčević, niz. 215. Mletačkoj se vojni poštade životi i imovina. S. Ľubiša, prip. 82. Sve to bila imovina jednoga čovjeka. M. Pavlinović, rad. 90. Zatiiru toliku imovinu i čine toliku štetu. M. Đ. Milčević, zim. već. 240. — *Pisci upotrebljavaju i u užem smislu sa značenjem: ono što ko ima kad mu se odbije sve što je drugome dužan; ili: što je kome ko drugi dužan, vidi:* Imovina, merc. (*imutak, imaće*), *eigenthum* (*vermögen*). cf. 'besitz, habe, gut', tal. *facoltà, sostanza*; (*aktivna*) imovina, *aktiva, aktivstand, actives vermögen*, tal. *attivi*; (*concurra*)-*masse*, tal. *massa*; popis imovine, *inventur*, tal. *inventariare*; cf. *imovnik*; uprava imovine, *vermögensverwaltung*, tal. *amministrazione della sostanza*; (*ima dobiti*), *das haben* (*opp. soll*), tal. *avere*; *gut-haben*, tal. *credito*; pisati u imovinu, *gutschreiben*, tal. *portar o metter in credito, accreditare*; konačna imovina, *schlussvermögen*. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.

IMOVIT, *adj. vidi* imućan. — Od xiii vijeka (*vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod imovit), a između rječnika u Daničičevu (*imoviti, opulentus*). Vračem mnogaa imenja dave, bēše bo otz imovityih. Glasnik. 11, 82. Po svem je vidjeti, da s' čovjek imovit. M. Drčić 488. Imoviti jesu i bogati. Nar. pjes. vuk. 5, 551. E je Ture sasma imovito. Pjev. orn. 261^a.

IMOVNIK, m. *knjiga u kojoj je zapisana imovina.* — U naše vrijeme kod pisaca. Digni trgovcu imovnik trgovinski, smeo si mu glavu. M. Pavlinović, rad. 57. Imovnik, merc. (popis

imovine), 'inventar', tal. 'inventario'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

İMPAČ, *m. tal. impaccio, smetnja, ometa, zapreka.* — *Od prvijeh vremena u zapadnijem krajevima.* Ako bi bil impačan dostojnim impačom. Zak. vinod. 77. Ali drugi bi impač imel. Naručn. 57^a. Cijel' velika impača njegova ustati se će. N. Rašina 184^b. luc. 11, 8.

İMPAČATI, *impāčām, impf. tal. impacciare, smétati.* — *isporedi* impačati i impač. — *Od prvijeh vremena po zapadnijem krajevima.* Ako bi bil impačan dostojnim impačom. Zak. vinod. 77. Da ga ne mozi nigdore impačati ni brižiti. Mon. croat. 94. (1464). Za to se Polica ne impačaju. Stat. pol. ark. 5, 254. Ne impača tada kršćenje. Naručn. 7^b. Prijateljstvo duhovno ko impača matroniji. 12^b. Prah ili vetar ne bude impačati žrtvu. 25^b. Rič često impača pamet. 89^b. Impačan niku nevolju. 44^a. Ne impačaju v priimanju ovoga sakramenta. 45^b.

İMPANČATI, *impānčām, impf. vidi* impačati (ali u jedinom primjeru ono što je objekt kod impačati, stoji s impačati u dat.). — *U poslovici dubrovačkoj xvij. vijeka.* Muhe ti u Puji impačaju. (D). Poslov. danič. 65.

İMPEDİMENAT, *impedimēnta, m. tal. impedimento, zapreka, prepreka.* — *isporedi* impedimento. — *U jednoga pisca čakavca xvi. vijeka.* I ovdj ima se ispitovati samo od zabrañenij ili impedimentof. Š. Budinić, ispr. 84.

İMPEDIMENTO, *n. vidi* impedimenat. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii. vijeka.* Ovo impedimento il' ti zabrañeño. M. Dobrotić 558.

İMPEDIŠKATI, *impediškām, impf. priječiti, zaprečivati, preprečivati, od tal. impedisco, prijećim.* — *U jednoga pisca čakavca xvij. vijeka.* Da ijeh ne prepićimo ili ijeh impediškamo. B. Kašić, nač. 9.

İMPEDITI, *impedim, pf. tal. impedire, zapriječiti, prepriječiti.* — *Samo part. perf. pass. impedin (sic) u jednoga pisca čakavca xvij. vijeka.* Tko bi bil zaprićen ali impedin P. Radovčić, ist. 222.

İMPERADŪR, *imperadūra, m. vidi* imperatur. tal. imperadore. — *Na jednom mjestu xvi. vijeka.* K ser imperaduru ne idu poklisari. N. Dimitrović 99.

İMPERATŪR, *imperatūra, m. cesar, lat. imperator, tal. imperatore.* — *isporedi* imperadur. — *Od xvi. vijeka po zapadnijem krajevima.* Federika imperatura. A. Gučetić, roz. mar. 76. Od Cezara rimskoga imperatura. B. Kašić, nač. 14. Kako se šti od Trajana imperatura. M. Orbin 97. Bićeš ti imperatur. I. Držić 196. Dvije žene imperatura Nerona. I. Ančić, ogl. 9. Kći Karla šestoga imperatura. V. M. Gučetić 103.

İMPERATŪRICA, *f. cesarica, vidi* imperatur. *od čega postaje.* — *U jednoga pisca xvij. vijeka.* Imperaturica Mariju. B. Kašić, in. 105. Život s. Kunegunde, djevice imperaturice. per. 56.

İMPERIJ, *m. tal. imperio, cesarstvo, cesarevina.* — *U jednoga pisca xvij. vijeka.* Oda svijeh strana i krajina od imperija. B. Kašić, per. 169.

İMPIC, *vidi* ipic. Ako ih (djece) ide nekoliko zajedno te jedan ugleda stvar naj prvi, bojeći se da će je i oni drugi ugledati, zaviče: 'Ne impic po pola', i mogu je odmah za nim svi drugi ugledati i vikati: 'Impic po pola!' V. Bogišić, zborn. 415.

İMPJASTAR, *impjastra, m. tal. impiastro, mehlem.* — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii.*

vijeka. Neka se kuva na žeravici pak učini impjastar. J. Vladimirović 18.

İMPJĖGĀT, *impjĖgĀta, m. tal. impiegato, činovnik.* — *U naše vrijeme u Crnoj Gori.* I gospoda prvi impjegati. Nar. pjes. vuk. 5, 291. i u Dubrovniku. P. Budmani.

İMPLASTAR, *implastra, m. mehlem, lat. emplastrum* — *isporedi* impjastar. — *U Mikišinu rječniku (kod mehlem).*

İMPOLIT, *m. Hippolitus, ime muško.* — *xv i xvij. vijeka.* Sveti Impolit. Mon. croat. 102. (1466). Pojde k cesaru s Impolitom. P. Hektorović (?) 147. Impolit govori cesaru. 147.

İMPOLITOV, *adj. koji pripada Impolitu.* Pojde k obitelji Impolitovi. P. Hektorović (?) 148.

İMPŖRTATI, *impŖrtā, impf. impersonalno: importa mi, stalo mi je, marim, tal. importare.* — *U Dubrovniku od xvij. vijeka.* Još da se zaborave koji grijesi, ne importa. I. Držić 148.

İMPRIĆ, *m. prezime.* — *xvi. vijeka.* Lackom Imprićom. Mon. croat. 280. (1577).

İMRAHIM, *m. vidi* Imbrahim i Ibrahim. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Na dvorove brata Imraima. Pjev. crn. 80^b.

İMRAHOR, *m. konušar* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96), *arap. emir achŖr, tur. imbrohor, mirahor.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena kao (tursko) prezime ili nadimak.* Kad se ženi Imraor Nenade. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Pita nega Imraor Nenade. 1, 583.

İMRE, *m. ime muško, hyp. Emerik.* — *Akc. se mjeña u voc. Imro.* — *U naše vrijeme.* Imre Vurošić drvodjela. Nar. pjes. petr. 1, 850 (među predbrojnicima).

İMRĖNISATI SE, *imrĖnišem se, impf. vidi* emrenisati se. — *U jugoistočnoj Srbiji.* Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 96.

İMRICA, *m. ime muško (od Imre? od Imrahim?).* — *Na jednom mjestu xvij. vijeka.* Pak ga dade Imrici u ruku. Starine. 11, 85. (oko 1468).

İMRIH, *m. ime muško (ili prezime?). ako je ime, biće isto što Emerik.* — *Na jednom mjestu xvij. vijeka.* Jakup Hodin s Dubravštaka, gos(po)dina) Imriha kmet. Starine. 11, 87. (oko 1468).

İMRIS, *m. vidi* imros.

İMRIŠAK, *m. ime muško, isporedi* Imrih. — *xvii. vijeka.* A ovo je ovoga istoga Jovana gospodarev sin Imrišak tepel. Starine. 11, 97. Imrišak on ga je tepel. 98. (oko 1655.)

İMROS, *m. nekakvo tkanje (može biti i ogrtač, odijelo, isporedi* imrošić i aba s čim se sajedno spomiñe) što se pomiñe u nekim turskim pismima xvij. vijeka. — *Vajda da je turska riječ, ne može se pomisliti na ubrus. Osam aba i deset imrosa i pet beluka.* Starine. 11, 88. (oko 1650). Šesdeset aba i četrdeset imrosi i jedan jorgan. 148. (oko 1688). Trideset aba i trideset imrosa i dva jorgana. 148. — *Na jednom je mjestu pisano* imris. Deset imrisov. 90. (oko 1651).

İMROŠĆIĆ, *m. u Mikišinu rječniku: imroščić, zubunić, 'thorax'.* — *Uprav je dem. imros (imrosac).*

İMSOVO SELO, *n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. hrv. 128.

İMŠIROVIĆ, *m. selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle.* Statist. bosn. 140.

İMŪĆ, *imūća, adj. koji ima, bogat, uprav je part. praes. act. (vidi* imjeti, a, c) aa)). — *Od*

xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu („vermöglichen“, „dives“). — *Komp.*: imućijf (vidi: Od prvi i naj imućij) manastira. D. Obradović, živ. 59). Da bi bili imući i pribogati. J. Matović 376. Živeći u jednom manastiru imuću. D. Obradović, živ. 109. Imuć gazda. baan. 282. Čijem je kuća bivala imuća. Osveta. 5, 18. Pa će naći imuć neimuća. 6, 66.

IMUĆAN, imućna, *adj.* vidi imuć. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* — *Komp.*: imućniji (u prvom primjeru). Mnogi imućniji ljudi po selima imaju svoje barjake. Vuk, nar. pjes. 1, 9. Šest sto hiljada hrabrena, imućna vlastelina. M. Pavlinović, razg. 47. Oženio se imućnom udovicom. rad. 78. Hoće da se raspadne tako imućna kuća! M. Đ. Miličević, zlosel. 276.

IMUĆE, n. vidi 2. imahe. — *isporedi* imutak. — *Od xviii vijeka, osobito u Crnoj Gori i u gornjem primorju, a između rječnika u Stulićevu* (v. imahe) i u Vukovu (die habe, das vermögen, opes, facultates, cf. imahe s primjerima iz narodnijeh pjesama: A ako ćeš šćerice po imuću. Što li zalud veliko imuće). Ere je čovječje srce u požudi od imuća (!) jama bezadna. I. A. Nenadić, nauk. 184. Ako smo pritisnuti od tjeskote imuća domaćega. J. Matović 484. Nevjernici Kučki ostadoše bez imuća kula i čardaka. Nar. pjes. vuk. 5, 264. Ni drugoga blaga ni imuća. Ogled. sr. 74. Oporukom te ostavlja nasljednikom svega negova imuća. S. Lubiša, prip. 88. Mi polažemo glave i imuće, da je ovo glavom car Petar. 106. Crnogorci su letos izginuli glavama i imućem. 124. Ostao bez imuća i bez otagbine. 178. Druško pokleknuo imućem, a ostao suhotan od novaca. 206. Oni su čestimice pregorijevali živote i imuće na slavu sv. Marka. 264. Zadržana kuća teče imuća: dosta pomagača, punani hambari. V. Bogišić, zborn. 4. Postojani imetak sastavljaju sve nepokretnine: rive, vinogradi, pašnjaci, vrtli, šume, kuće i mlini. to se sve zove „imuće“. (u Makarskom primorju). 23.

IMUĆNIK, m. imućan čovjek. — *U Šulekovu rječniku*: „wohlhabende“.

IMUĆNOST, f. osobina onoga koji je imućan. — *U Šulekovu rječniku*: „wohlhabenheit“; i u rječniku snanstvenoga nazivlja: Imućnost, stat. „wohlstand“, „wohlhabenheit“, tal. „agiatesza“.

IMUTAK, imutka, m. vidi 2. imahe i imovina. — *isporedi* imuć i imetak. — *U Vukovu rječniku*: vide imovina s dodatkom da se govori u Lici. Imutak, merc. (imatak), „vermögen“, habe, gut, tal. „sostanza, facoltà“; (imovina), aktivan imutak (istina), „actives vermögen“, habe, gut, activstand, active; pasivan imutak (dugovina), „passives vermögen“, habe, gut; čist imutak, „reines vermögen“, habe, gut; ukupan, savkolik imutak, „totalvermögen“; bez imutka, „vermogenlos“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

IMUTNĀ, *adj.* vidi imućan, od čega postaje tijem što se čn mijenja na th. (Kuća) imutna i zadružna. V. Vrčević, niz. 65. — *Ima i nominalni nom. sing.* imutan (mj. imutaš). Ti si imutan i prvomu od nas drug. V. Vrčević, niz. 338.

İN, *adj.* alius, drugi (vidi drugi, 1). — *Rijec je praslavenska, isporodi stslav. inъ, rus. иной, češ. jiný, polj. iny.* — *Isprva je bilo značenje „jedan“ (isporedi stslav. inorogъ, inokъ itd.); kako se na ovaj način moglo značenje promijeniti, ne zna se. s toga Miklošić (etymol. wörterb.) shvaća inъ kao dvije različite osnove, jednu sa značenjem „jedan“, drugu sa značenjem „drugi“.* — *Za značenje*

„jedan“ bila bi indoevropska osnova oino, isporodi stprus. ainan (acc.), lit. wēnas, grč. οἰνῆ (kec na kocki), lat. unus (od oinos, oenos), staroir. oen, got. ains, stvñem. ein. — *U našem ga jeziku obično zamjenjuje drugi (vidi a pri kraju).* — *Između rječnika u Vrančićevu* (jini „alius“), u Mikišinu (ini „alius“), u Belinu (ini „altro, diverso da quel che si parla o intende“, „alius“, „altro, inteso di più“, „alius“, „altro“, „reliquus“ 67b; „distinctus“ 270a), u Bjelostjenčevu (ini, drugi „alius“), u Stulićevu (ini „alius, alter“), u Vukovu (ino „anders“, „aliud“ s dodatkom da je stajača riječ i s primjerom iz narodne pjesme: Na ino se nemu ne mogaše „auf eine andere art“, „alio modo“, cf. drukčije), u Daničićevu (inъ „alius“).

a. vidi drugi, 1. b. Da ne imatš oblasti ostavivši svojego muža inogo uzeti. Mon. serb. 15. (1222—1228). Nemojte inoga učiniti. 185. (1858—1876). Sinъ krajevstva mi a ili ini jęgože Bogъ izvolits krajevstvovati po nass. Deč. hris. 63. Ako budu ino učinili nego što piše kniga. Zak. duš. pam. šaf. 47. Ničere ino nije Hlivno nego tvojega prvoga. Glasnik. 23, 50. (1400). Ki je kršćen, more prijemati ine sakramenti. Naručn. 4b. More li ini v potribu nego biskup dati? 15a. Od kruha ržena, ali od koga godi inoga nego od pšenice. 20a. Tomu takovu gubavcu nima se dati, a inim gubavcem more se dati. 33a. Ako moja sestra vzame muža ali inoga pozna grilom. 67b. Prosim dopušćenja da se inomu spovim. 77b. Mladac ne mogaše ino misliti nego kako bi mogal biti š nom. Transit. 246. Ova tma ne zlameniva ino nego ogaš škuri. Korizm. 29b. Ispovid ni ino nego 1 dvor od milosrdija. 61a. Jesu li va nom oghi ki ini nego pogani? 74b. Ti li si koji priti imaš, ali inoga čekamo? N. Rašina 14a. mat. 11, 8. Slave ja mladosti inojzi jur ne dam ner tvojoj radosti. Š. Menčetić 17. Ino je kraj škoja lupare parati, a ino je sred poja s hrabrim se sastati. M. Vetranić 1, 136. Ino bit ne može, ner dar tve milosti. 2, 176. Inu stvar neg li mrak ikadar ne vidi. N. Dimitrović 70. Ja inu gospodu do smrti do moje da služiti ne pōdu do tebe, gospoje. N. Najesković 1, 179. Ino rijet ne imam, nego li u ruku dati vam jabuku. 1, 216. Inoga nijesu rad meu nami neg za tuj jabuku riječi sad. 1, 218. Grozno ti ja cviju, er mi nije moć ino, neg da se odiju. 2, 103. Toj što me potvaraš, za ino ne činiš, nego smrt da mi daš. 2, 117. Ino ne sja mi sunačce neg tve lice. M. Držić 12. Udrīt ga ću, neću ino učiniti. 158. Da se za ino ne oženiš neg da imaš, tko će te u staros guvernat. 199. Prije bi u more skočila neg bi za inoga neg za tebe pošla. 208. Njetko od danas ino ne čini neg jauka gori. 263. Da hoćeš ini bit, ne bi mogao neg izulan. 269. Ne bjehu za ino Tripu doveli neg da se nim rugaju. 368. Jest ini on ki sije a ini ki žaše. Anton Dalm., nov. tešt. 136b. joann. 4, 37. Da se pjesni razlike sve poju, za ino ne, neg kako reče Gore. D. Rašina 7b. Ne mogoh ja ino, nego li se doj dati. 30a. Pokli se inime ne pase tve srce vilami meu svime, nego li tugi i plačem mojime. 110b. Da moje srce ino ne uzželi, nego samoga tebe. A. Gučetić, roz. jez. 98. Jer im ino neće donijeti nego li ogaš vjekuvječni. 303. Ponudi se ti inoga misto mene Macedonom gospodina učiniti. Aleks. jag. star. 3, 268. Tijelo premda u inomu snažno stvoreno... B. Kašić, fran. 52. Videć, ino da ne more, smiona grdi bez pripasti ognje, maše, strijele i luke. I. Gundulić 112. Mi za uzmožiti veće zlata, ne gledamo nijedna ina. 293. I bratja

ti živu istino; ali mati Mustafina, žena ohola, ne misli ino, neg' uzvisit sebe i sina. 300. I od žene ne ima ino, neg' samo ime i ljepotu. 332. A sad ino (*Troja*) nije neg' ime nakon sebe ostavila. 362. Ali misli tvo su ine. 451. Ti me si stvoril, Gospodine, ne na ini konac nego za staviti me u slavno stanje od kraljevstva tvoga. M. Jerković 101. Ino srce me ne želi neg' slijediti tvoje žele. G. Palmotić 1, 83. Po kom inom neg' po meni? 1, 298. Izvan nega da se neću združiti s inijem vjerenikom. 1, 812. S malo svijesti i razbora bogat čovjek nije stvar ina neg' stup velik zlatan s dvora, a sve unutra crna tmina. 1, 351. Slova jesu na taki način različna da inijem slovima ne bi se mogle izvrano izrijeti. R. Gamašić A2b. Vjeru svi mu daše, Bog da je svetlos a ino nije. J. R. Gučetić 7. Poni sa mnom hote (*hod'te*) smino, neće vam se zgoditi ino. P. Hektorović (?) 130. Dušu spasi, dušu shrani, a ne mari već za ino. A. Vitaljić, ost. 318. Ne zna al' nitkor ini neg' Gospodin. J. Kavašin 2a. Ne misli ino neg' da plini. 55a. Ne ino od Otca, premda ini (*Sin*). 538a. Ne htijah ino neg' da poda način. I. Đorđić, uzd. 24. Milos ino nije neg' čestita ljubav. 69. Slava od svijeta nije dobra za ino nego li za biti pogrdjena. ben. 18. Ne mogu ino učiniti. A. J. Knezović 12. Od inoga Bogdane ne mogaše neg' je dobra odsedlao koža. Nar. pjes. bog. 290. Po inomu putu vrnuše se. S. Rosa 35a. Bijahu uhitili i predali Ivana ne s inoga neg' s zavidosti. 56a. Ima inu silnos i ino mogućstvo nego ovi. D. Bašić 154. Istina je da je ini kip Otca, ini kip Sina. 209. Otac jest ini od Sina, ali nije od Sina razdijen. I. Velikanović, uput. 1, viii. Jedan u tri sobstva, među sobom razlučena ijeti ina ali nerazdijeljena. 1, 2. Obvjetovanje ovo jesu, koje o inomu ne radi nego udahnuti ljubav prema Hristu Jezusu. I. M. Mattei 6. Kažu, da o inomu ne rađe, nego iskati, kako će mu tuđa srca oteti. 203. Budući smrtni nisu mogli ino što. J. Rajić, pouč. 1, 21. Bog pozna, razumije, vidi sebe i sve ino od sebe. A. Kalić 5. Sam Bog, niko ini. 7. Al' sudbina ino sudbovala. Osvetn. 1, 14. Da mi niste uradili ino. 3, 121. — *U naše se vrijeme u nekijem rečenicama upotrebljava dosta često na ino adverbijalno*. Ne mož' hojzi na ino da bude, već se vrati belom dvoru svome. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Omeru se na ino ne može već on ode belu dvoru svome. 1, 249. Ne mož' Jeli na ino da bude, već besedi svojoj staroj majci. 1, 572. Na ino se nemu ne mogaše već on ide da pogubi neku. 1, 622. Al' se nemu na ino ne more, već po onoj drugu sitnu piše. 3, 232. To se Đurđu na ino ne može. 3, 392. Od ina se nemu ne mogaše, već mu posla sto hiljada vojske. Nar. pjes. vil. 1867. 645. Isti Hilferding ne može na ino da ne prizna. M. Pavlinović, razg. 32. Lučac pili, tanka struna cvijeli, kud god krene, na ino se neće. Osvetn. 3, 9. *rjeđe* od ine. E ma mu se od ine ne može, no dovede Hajkunu devojku. Pjev. crn. 156b. i od ino (!). Od ino se caru ne mogaše, već ih sprema s hačijam' na čabu. Nar. pjes. vuk. 3, 85. i ino. Ma se majci ino ne mogaše nego ode u careve dvore. Nar. pjes. vuk. 1, 472. Ali mu se ino ne mogaše, nosi čedo u bijelu crkvu. 4, 16.

b. *vidi drugi, 1, a, b*). Bila bi oferta ali ko ino prihodišće. Mon. croat. 135 (1487). I ako je ka ina zapovid, u ovoj riči se izpuhuje: *lubi iskrnoga tvoga*. Bernardin 18. paul. rom. 13, 9. Od samoga li sebe to govoriš ali su ti ini rekli od mene? 88. joann. 18, 34. Nima se ukopati s inimi krstjani. Stat. poj. ark. 5, 249. Da miš

ali ina živina pogrizu oštije. Naručn. 44a. Bogu samomu a ne inonu stvoreniju. Korizm. 14b. Febra ali ina nemoć. 56a. I ine ovce imam koje nijesu od ovogaj stada. N. Rašina 25b. joann. 10, 16. Znam da nije bog ini u svoj zemlji rasna Gospodin Bog izraelski. 61a. 4reg. 5, 15. Reče tadaj Toma inijem učnikom. 77b. joann. 11, 16. Tko ne može predobiti sebe, gore će pridobiti inijeh. Pril. jag. ark. 9, 73. (1520). Mimo sve ino opeta sjedini općenstvo. M. Vetranić 1, 11. A to nastojeći nada svaka ina, milosti doteći Boga Gospodina. P. Hektorović 66. Na t' ovu guberu, ino sad ne imam. N. Najlašćević 1, 190. Dragana: Da jeda ino što? Maro: Tamo ju pozdravi. 1, 286. Istom mi pak reče: *A ino ti svrši!* 1, 310. Koje su ine riči i obšetovanja Božja? Kateh. 1561. C1a. Ner da na svijet sve znam ino, razmi samo kad ću umriti. A. Čubranović 147. Jedan čin s hitrinom, oholo priklonan, ki duhu vik inom na svitu ne bi dan. D. Rašina 3b. Mi građani život zao prem imamo vrhu svijeh inijeh ljudi. 52a. Ja sebi kupujem senokošu a nikomur inomu. Mon. croat. 234. (1581). Ljubmir je za ino zdrav, neg' malo što mu su lica se izgrela. D. Zlatarić 81b. Ako vam za ino ne bude ovi moj dar ugodan, bit će daj cijeh spomene. 84b. Vi ste inije dana mene primili. M. Divković, bes. 599a. Pače učini, da sve ine i radosti i ljubavi veće u zaubit ona stavi. I. Gundulić 10—11. Da tva mis'o i tva duša ne požudje ino viku razmi slave, u koj kuša vrijedno srce pravu diku. 268. A sve pustit bez obrane, za inijeh hitat, zla je odluka. 307. Ke se (*imanje*) od nas za inijeh stjeca. 364. Još kad bi mi moglo biti poznat ine srećne puka, kim je caru odoliti od junačke išlo ruke. 435. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine. 449. Jednoga želinja i jedne naravi ini su kako ja. M. Gazarović 17. Boja od svih inih. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 10. Ali vrh svijeh inijeh sreća kraljica ćeš bit naj veća. G. Palmotić 1, 84. Jedna od vas neka poje, a ine tančac izvedite. 1, 262. Tašto sasma u sebi inijeh ganu s tvom ljubavi. I. V. Bunić, mand. 11. Služiti ti ovo ino života ča mi ostaje. P. Radovčić, nač. 270. Jer ti ino, sinko, nimam ča podati. Oliva. 48. Er pun slobe 'e nad sva ina. A. Vitaljić, ost. 3. Ova nije li ljubav, ine ka ljubavi sve nadhodi? 33. Sta na stolu prebogatu, sebi slavnu, spravnu inim. J. Kavašin 26b. Kraljevine kš inima pomoć daju. 28a. Na se mrzi, inijeh lubi. 38b. Blažen oni nad sve ine! 47a. Ovaj složi meu inime dilopravu od Uskoka. 90a. I inijem pruđan da je. 94b. Ti k' bačko i inima nauku davaš mnogo izuču. 107b. Sja meu inim cesarima. 241a. Inu pratež s sobom ne unese izvan jedne bodežive kostreti. I. Đorđić, ben. 22. Na nu pade tuga taka, da je radost ina svaka. P. Knežević, muk. 17. Da sam zato ostavio svukoliku družbu inu. A. Boškovičeva 21. Stari pustišaci ne blagovahu ino izvan kruha i trave. D. Bašić 85. Ostavlja im banovine sve od mora latinskoga i države jošter ine. And. Kačić, razgovor 2b. Ne zabavljati se o inoj zamjeri na svijetu razmi o srcu Jezusovu. I. M. Mattei 70. Jesi li u dan svečani propuštavo misu rad ljnosti? ine nagovaro da ne idu na misu? T. Ivanović 142. On bi prid očima njihovijem čovjek ko svaki ini čovjek. A. Kalić 204. Ter tako će vama biti lijepo, kako nigdje inoj nije raji. Osvetn. 3, 78.

c. *vidi drugi, 1, a, a*). Postavi ovi care, drugije kneze, iny vladiki. Mon. serb. 4. (1197—1199). Všešme nam i iněma. Sava, sim. pam. šaf. 1.

Ni vel'moža ni arhijepiskupa ni jegovs otroka ni inš kto ni malš ni veliki. Mon. serb. 18. (1233). Ni vinograda da teže ni ine nikoje rabote. 18. (1233). Ni Vladimirs ni inšni tvoj vrage da ne plene tvoju zemlju. 21. (1238). Ovdje i po inih crkvah. Deč. hris. 63. Vojevode Sladoju Semkoviću i knezu Jursju Ratkoviću... i inijem vsēm plemenitēm ljudem. Mon. serb. 457. (1453). Jedni kamen vožahu, drugi japnenice zidahu, inī pšak nošahu, a družu drēvš. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Tu dmēhu, inī kamenije, inī obruče kovahu, inī zgibahu obruče. 96. Da bi rekla opatici i inim koludricam. 237. Gospoda i inī baruni. Mirakuli. 24. (On ditić) pojde s inu dīcu van iz grada. 86. Suprot Turkom ali inim poganom. Korizm. 29^a. Pre-
 ljubodejstvujuci, krađuci i ina zala čineći. 44^a. Žitije jerej složi i mnoga ina pisal je. Š. Kojičić 10^b. Sazida tempal Krstu i inim svetcem. 39^b. Ovako češ i Danicu i svaku inu ljubovnicu ostaviti kako i mene. G. Palmotić 1, 294. Rasiplem i razmećem sve čari, čini, zakletve, vezanja, bilige, bolesti, nadimanja, otokli i svako ino dilo djavalsko. L. Terzić 274. Skute, procijepi i sve ine predjstbine i pojstbīne. J. Kavašin 21^a. S trusi, s gromi, s pedepsi inī. 282^b. Koja čīnahu po sedmice, a za tijeom po sebi u ino po sedmice. S. Rosa 20^a. Čud blaga, sladka uľudnost, bistro razloženje, ter inī naravni dari. I. M. Mattei v.

d. gdjeđje se kod pisaca nahodi in uz drugu riječ istoga značenja (drugi, ostali, proči). Sebe ali inomu drugomu napast učiniti. Naručn. 51^b. I va inom drugom. Korizm. 14^b. Ja ću vam spoviditi, neka toj vi znati budete, za drugim pak inim kazati. D. Rašina 102^a. Rak morski ine druge rake pomami. Aleks. jag. star. 3, 279. I inī drugi mužī. P. Radović, nač. 23. — Sva ostala ina (slova) zovu se gluhna. R. Gamašić 44^b. — Tagda načeše cviliti i proči inī. Mon. orost. 155. (1493).

e. u nekijem primjerima xvi vijeka dodaje se j obliku za srednji rod ino. Gdi inoj nije čut po gradu neg tvojo sramote. N. Najlašević 1, 292. Ni žudu ni želu na svitu vik inoj. D. Rašina 14^b. I vidu pravedno da život naš inoj ni' na svit, neg jedno razmirje, rat i boj. 130^a. Er došal za inoj ja nijesam na svit saj, neg za moš zgubljene kakogod skupiti ovce. 147^a.

INA, f. ime žensko, isporodi Ina. — Prije našega vremena. Ina. S. Novaković, pom. 66.

INAC, inca, m. ime nekog ribi, Crenilabrus griseus i Crenilabrus tinca. D. Kolombatović, pesci. 16. — vaľa da bi uprav glasilo hinac.

1. INAČ, adv. vidi inak, b.

2. INAČ, m. planina u Bosni. F. Jukić, zemljop. 95, 36. T. Kovačević, bos. 47. 48. — Biće pogreška Inača (gen.). Glasnik. 20, 283, i Ináč. 22, 15.

INACHATI, ináčam, impf. u Stuličevu rječniku: v. ináčiti. — nepouzđano.

INACHE, adv. vidi inak, b.

INACHJA, vidi inagija.

INACHITI, ináčim, impf. činiti da što bude inako, promjenivati. — U Stuličevu rječniku: dissimilem reddere, variare, gdje ima i refleksivno ináčiti se sa značenjem: dissimilem esse.

INACH, vidi kod 2. ináč.

INACHENE, n. djelo kojijem se ko inati. — U Vukovu rječniku.

1. INAD, inada, m. vidi inat. — Od xviii vijeka,

a između rječnika u Stuličevu (certamen, altercatio, controversia, disputatio, contentio) i u Vukovu (vide inat s primjerom iz narodne pjesme: Među svate inad zametnu se). a) uopće. Ki se inadom negda lupi s mnom. J. Kavašin 125^a. Hrvatska zvańske podni er inada. 282^a. Zašto su oni od počela ļudi inad prignuti. A. Bačić 30. Isusu ne budući drag inad, ude k nima s vratmi zatvoreni i reče im: 'Mir vama!' J. Banovac, pripov. 114. Među nima su inadi, svađe. 117. Molim te, nemoj da je kar i inad među nama. razg. 177. Kad se sluša s inadom i mormorańem. pred. 83. Uklonit smutńe, inade. P. Filipović 46. Gdje je nesklad, inad, psosti. F. Lastrić, od' 216. Ovo su koji ne traže kara ni inada. 372. A ti drugi, o grišńice, kada il' zarad holosti u inadu, nek je tvoja starija, il' zarad mala dobitka vrimenitoga, ne samo u ispraznost, nego još krivo kuneš se, što činiš drugo, nego Isusa koji je istina zatajuješ? ned. 4. Ali prokleti inad, holost i nenavidost ne da. 159. Vratīću i platiti, kad mi drago bude, neću sad uz negov inad. 167. Ovdī se učini nesklad i inad među onim duhovi. svet. 152^a. Boje mu je brez inada starost provoditi. A. Kanižlić, kam. 99. Staricu od naravi zlovońu, punu sržbe, punu inada. M. Zoričić, osm. 99. Za to nećeš ostavit inada. M. A. Rejković, sat. D6^a. Ne bi bilo nikakva inada. 14^a. Pak svi rade prez svakog inada. K1^a. Nek odahnu od inada parbenici. Blago turl. 2, 105. Odovuda su počeli među Žudijam i Samaritanom svakdańi inadi i svađńe. I. Velikanović, uput. 1, 108. Oviĵu Isukrst inad i prigovarańe umirio je, priporučivši poniznost. 1, 155. Raztrgnuti i umiriti inad u viri. 1, 372. Nikada se nije vidila ljubav na slavnijemu prikazalištu nego danas, kada izilazi na inad i na vojevańe protiv sebi istoj. A. Tomiković, gov. 45. Bez inada otvoraše ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 513. Ja sam sada u inadu bila. Nar. pjes. petr. 2, 257. Na sramotu ovoj butun-krajini rad inada Omerova baba. Nar. pjes. hõrm. 2, 42. Dok u tome inadu dotrči knez seocki. Nar. prip. vrč. 53. Zavade se dva brata, te se nekako s čudom i s inadom podijele. 177. Kakav si imao ti inad s ovom trojicom? Pravdonoša. 1852. 8. Pa Novica sjetio se jada, da su negdje braća u inadu. 3, 112. (Turci) nemajući sa gradom inada. 3, 127. Kojemu slade svađļivi inadi. M. Pavlinović, razl. spis. 8. On se rado u inadu upliće. 205. — b) disputatio, u nekijeh piscaca shvaća se u boľem smislu, kao da znači: prepirka, pretresańe, kad se u čemu ļudi ne slađu, pa o tome govore svaki kažući što misli. Učini se velika disputa iliti inad žestok i prigovarańe svrhu ovoga otajstva. F. Lastrić, ned. 257. Posli inada svrhu ovog ugovoriše da... svet. 178^b. Dati svrhu ovom bogoljubnom inadu. test. 185^b. Ovi inad kniževni. A. Kanižlić, kam. 176. Harčiš sve ostalo vrimē u razgovoru, u inadu, u Jokazańu novina. I. J. P. Lučić, bit. 62. Oni toľiki od zakona inad i prigovarańe. G. Pešćalić 113.

2. INAD, f. vidi 1. inad. — U Stuličevu rječniku. — nepouzđano.

1. INADA, adv. vidi inat. — U pisaca čakavaca od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kod inat), u Belinu (alias' 67^b), u Stuličevu (alia vico, alias). Biše veće vridna ureha ner inada sve imanje. Dukjanin 92. Jesu li inada i po načinu bili kršteni? B. Kašić, rit. 20. Jeli obrani bio inada kršten. 40. Jest li se pravo i cilovito inada ispovidao. 51. Što godir je meni pomańkalo sada i inada. src. 167.

Čto godir u meni uzmače sada ili inada od zadovoljna skrušenja. M. Alberti 399. S većim užganjem srca neg nigdar inada. P. Radović, nač. 115. Ke je inada izvrševa' napuno. ist. 197. Kē na harač htiše opraviti pod Gradišku i inada. J. Kavašin 105a.

2. INÁDA, *f. vidi* 1. inad. — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku.* — XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (contessa, contrasto di parola, 'contentio' 238a; 'disputatio' 268b. 601a; 'problema, proposizione da spiegarsi', 'problema' 586a; inada riječna, 'questione di nome', 'nominis controversia' 601a), u Bjelostjencevu (v. pregovarjaše), u Voltigijinu (disputa per conoscere il vero, 'problema', 'aufgabe, wie ein satz aufzulösen ist'; 'zuffa, disputa, combattimento', 'streit'), u Stuličevu (uz inad). a) *uopće.* Solin na tle pade cijet ponoštva i zavada i inade. J. Kavašin 116a. Pazite, da ova vaša karaña, ove vaše inade ne budu vaša poguba. A. d. Bella, razgov. 56. Biskup smiriti će sve inade koje zameću se. I. J. P. Lučić, nar. 98. — b) *vidi* 1. inad, b). Od ove je knjige i zaradi ne inada. A. Kanižlić, kam. 6. Da svršimo ovu inadu. 412. Ova među Grci i Latini mudra inada. 501. Ali je među bogoslovci mudra inada. uoč. 12. Prije nego li pođe na mudru inadu i prigovaraše. 61. U ovoj inadi iliiti prigovarañu od vire. fran. 42.

INADAN, inadna, *adj. koji pripadu inadu, inadi.*

a. *adj. a) u pasivnom smislu, o kojem se ljudi mogu inaditi (i u bojem smislu, vidi 1. inad, b)).* — između rječnika u Belinu (inadni, 'disputabile', 'res disputabilis' 268b; 'problematicus', 'problematicus' 586a) i u Voltigijinu (inadni, 'disputabile, contentioso, problematico', 'streitig, zweifelhaft'). Čuvati se ima od inadnih iztraživanja. I. Velikanović, uput. 3, 352. — b) *aktivno, koji se rado ili često inaditi.* — u Stuličevu rječniku ('contentiosus, litigiosus').

b. *adv. inadno. a) vidi a, a).* — u Belinu rječniku: 'problematicamente', 'problematicus' 586a. — b) *vidi a, b).* — u Stuličevu rječniku: 'contentiose, acerrime'.

INADICA, *f. dem.* 2. inada. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

INADILAC, inadioca, *m. vidi* inačija. — U Stuličevu rječniku: inadilac i grijskom inadioc uz inaditelj.

INADILICA, *f. vidi* inaditeljica. — U Stuličevu rječniku.

INADIONICA, *f. vidi* inaditeljica. — U Stuličevu rječniku. — *nepouzdan.*

INADIONIK, *m. vidi* inačija. — U Stuličevu rječniku. — *nepouzdan.*

INADITEĽ, *m. vidi* inačija. — U Stuličevu rječniku: 'altercator, litigiosus'.

INADITELICA, *f. žensko čelade kao inaditelj.* — U Stuličevu rječniku: 'litigiosa'.

INADITI SE, inādīm se, *impf. vidi* inatiti se (i u bojem smislu, vidi 1. inad, b)). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu ('questionare', 'contendo' 601a; 'disputo' 268b), u Bjelostjencevu (inadiu se, v. pregovarjam se), u Voltigijinu ('piatiro, questionare', 'eine streitige frage aufgeben'; 'contrastare, combattere', 'streiten, widersprechen'), u Stuličevu (s kijeñ ili prema komu, 'contendere, disceptari, rixari, certare, litigari, altercari, pugnare'). Nadnećući se, inadeći se svađiše se. S. Margitić, fal. 91. Čijem ovdi Abisa i David priječe se i inade više života Saulova.

B. Zuzeri 125. Pravda Božija i milosrdje priječe se i inade više tebe. 125. Kada inadi se s drugim. A. Batić 219. Al' se ogañ to većma inadi. L. Ľubuški, pism. 21. Krišćani i Rišćani inade se među sobom. S. Badrić, ukaz. 2. Oni se parbe i inade, kroz što? kroz zemlju. J. Banovac, pripov. 6. Počeše se njihovi pastiri među sobom inaditi i karati. 117. Među to, dok se oni inadahu, pade svrhu ñih kuća. razg. 185. I počeše se među se čobani inaditi i svađati radi meša. 177. Učite se i inadite se ulisti na tisa vrata. pred. 112. Kad se inadiš s drugim. uboj. 18. Jesi li se s drugim inadio? P. Knežević, osm. 19. Zašto ćemo se inaditi među nama? V. M. Gučetić 120. Što ćemo se više inaditi od ove knjige? A. Kanižlić, kam. 10. Inadeći se episkopi među sobom. 42. Nije se mlogo inadio Marko s Julijanom. 409. Od riči nećemo se inaditi. 708. Neću se toga radi ovde inaditi. 737. Od šta li se mudraci sada inade? usr. vi. Neću se ja ovde inaditi. ix. Inadi se, prigovara. 236. Radi toga neću se inaditi. uoč. 221. Počeše se među sobom inaditi. 434. Zato bi se i trgovci među sobom inadili. fran. 54. Nije se misto ovdi mlogo inaditi. bogoljubn. xv. Mnoge bi se puta inadio od zakona s Ľudijami. M. Zoričić, zro. 50. Duđađa se da isti umire, djavli i anđeli inade se čiji(ji) je. 64. Ne tiše mu zabraniti s filozofom se inaditi. 110. S nikim se ne inadeći. osm. 42. Da se ne inade s onijem. S. Rosa 71b. Koji bi se inadio i natezo prid pravdom otet im. 74a. Inadijahu se dakle Ľudjeli među sobom. 95b. Inade se apostoli tko među ñim imaše bit privenac. 101a. Inadijahu se da je Jezus vragoduh. 123b. Tu se prije i inadi. V. Došen 173a. Tako se puno vremena inadeći da je ona, a druga da nije već ona. And. Kačić, kor. 223. Mlogo puta s gazdom se inade. M. A. Rejković, sat. E7a. Nit' se linit nit' se inaditi. K3b. Inadi se sa ševom (lastavica). L6a. Vrh koga se priča i inadi. A. d. Costa 1, 266. Inade li se s drugom dicom? Ant. Kadčić 245. Neka naši poslidni znadu, i da se ludo ne inade, ne varaju. Norini 82. Koji hoće s tobom na sudu inaditi se. J. Matović 380. Budući se počeli među sobom inaditi i prigovarati učenici, tko je između ñih stariji. I. Velikanović, uput. 1, 155. Nisu se lupali, inadili i prigovarali. G. Peštalić 114. Smirite se, ne inadite se. Nar. pjes. herc. vuk. 107. Već se s majkom inaditi. Nar. pjes. potr. 1, 323. Putnik vidi dva slijepca da se nešto u veliko inade. Nar. prip. vr6. 23. Inadili su se čitavu nedelu dana u zalud. 177.

INADIV, *adj. vidi* inadan, a, a). — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'opinabilis (de quo disceptari potest)'.

INADNICA, *f. vidi* inaditeljica. — *Samo u Stuličevu rječniku (kod inadnik).*

INADNIK, *m. vidi* inačija. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu ('disputator' 268b), u Voltigijinu ('disputatore', 'wortstreiter'), u Stuličevu (v. inaditelj). Za smirenje inadnikov. A. d. Costa 1, 250.

INADNOST, *f. u Stuličevu rječniku:* v. inada. — *Uprav osobina onoga koji je inadan ili onoga što je inadno.*

INADSTVO, *n. vidi* inadnost. — U Stuličevu rječniku.

INADATI SE, inādām se, *impf. iterativni glagol prema inaditi se.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'v. inaditi se'.

INADĚNE, *n. djelo kojijem se ko inadi.* —

Stariji je oblik inadenje. — Između rječnika u Belinu (inadjenje, 'disputatio' 268^b, 601^a). Da među učenicim ugase se sva inadenja. S. Rosa 146^b.

INAGDA, *adv.* *vidi* inda. — *isporedi* inogda. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku* (inagla, alio tempore). V. bogovizjublennems inagda gradš Ijerusalimš. Mon. serb. 131. (1818).

INÁGIJA, *m.* *čovjek koji se rado ili često inati, tur.* inágy. — *Pisano je često i s č mj. g. i s t ili d pred č ili g. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (der zänk' litigiousus). Apostol Pavao vapije s ovim ognjem ter strahi Žudije, da je ogañ luti inadžija. L. Ľubuški, pism. 20. I viruj mi, mlogi zanatčija s ove igre posta inatčija. M. A. Rejković, sat. E3^a. Ne ima ti gore muke inatčiji, nego da se ne ima s kim inatiti i terati proces. D. Obradović, basn. 291. Inatčija pogodan je tvrdostu koñu. 436.

INAHUMUJ, *m.* *prezime.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pism. 66.

INĀK, *adj.* alius, diversus, koji nije jednak (*u čemu ili ni u čemu*), različan. — *isporedi* inakav, inakov, i drugak, drugačiji, drukčiji. — *Postaje od in nastavkom ak (isporedi* kaki, taki, ovaki itd.). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. inaks, rus. unakič, čes. jinaký, polj. inak (adv.). — Komp.: inadžij, što se često upotrebljava u istom značenju kao inak (isporedi* drugačiji, drukčiji).

a. *adj.* dosta rijetko. — *Između rječnika u Mikaninu* (kod različan), u *Stulićevu* (varius, diversus, dissimilis, dispar, alius'), u *Daničićevu* (inaks, alius'). a) *uopće.* Inako naručenje pomne bilo bi čemu škodno. Naručn. 77^b. Da je bil' podobno oni bor ovojzi dubravi izdrijeti onako, cijed' da se postavi u mjesto inako. N. Najškovij 1, 316. Vrijeme je sad tako, voje mē inake. F. Lukarević 6. Inaka veselja ne može irat vik od zla tač rodjenja taj slijepi nevolnik. M. Bunić 8. U svirepicah tvojih koñ čudan rodil se je, čudniji od svih koñ i inaki je. Aleks. jag. star. 3, 229. Tada ne bi tribi inoga ni inaka guljenja iziskavati. Stat. polj. ark. 5, 266. Spovjediš ova i ovaka i inaka pomañkanja. B. Kašić, nasl. 264. Inak život htij provodit. M. Gazarović 42. Nit' su nastojanja svim ljudem jednaka, da jednim ovaka a drugim inaka. A. Georgiceo, nasl. 40. Ina način od života, inake će nastat čudi. G. Palmotić 3, 98^b. Nu je srce vaše inako. I. Đorđić, salt. 185. Ali zakon Jezusa Hrista inak je. S. Rosa 70^b. Na njihovijem očima on se je sadar inak ukazo. 153^b. Inako podavañe nevrđno biti će. I. J. P. Lučić, nar. 79. — inadžiji. Inadžiji gube se. I. Ančić, ogl. xxiv. Zato se i kapetan Kir Mauojlo vrlo premiñjava i misli otkuda su tih inadžiji memorijali došli. Glasnik, 11, 3, 96. (1708). Koli budeš inadžiji. P. Macukat 65. Kad se istinito ne zna da su inadžije čudi. Blago turl. 2, 172. Jer je inadžiji sud vrhu griha od kojega se sumñi. Ant. Kadčić 208. Inadžiji jesu načini i inadžija činjenja. I. J. P. Lučić, nar. 10. — b) *ono što se ispoređuje stoji: aa) s konjunkcijom* nego (ner). Iznutra more bit inak ner vanka jest. M. Marulić 277. Tko inaka ište nego čisto Boga. B. Kašić, nasl. 28. Dati nauk inaki u ovomu, nego li su dosle svi ostali držali. R. Gamañić A3^b. Ne donosi inake poruke nego žalosne. A. d. Bella, razgov. 202. — Kad uzvidite Isukrsta inatčijega nego ga budete želiti. J. Banovac, pripov. 263. — bb) *s razvā.* Nijedne carine da ne plaćaju inake, razve kakono je po

zakonu. Mon. serb. 228. (1893). — cc) *s prijedlogom* od. Koja (*vira*) jest v čemgod različna, i inaka od nančenja Isukrstova. Š. Budinić, sum. 2^b. Stvar mnogo inaka jest od onoga. 32^a. Pokora jest mnogo inaka i razrēčna jest od pokaranja. 191^b. — Da način ispovidati se inadžiji jest od narodbe Krstove. I. J. P. Lučić, nar. 18.

b. *adv.* Ināko i Ināčo (*i ināč, vidi kod c*). *komp.: inadžijē (s istim značenjem).* — *vrlo često.* — *Između rječnika:* inako: u *Vrančićevu* (jinako, alias; secus; secius'), u *Mikaninu* (inako, drugač, aliter, secus, alio modo, alio pacto, varie, diverso'; inako, ako li ne, caeteroquin, alioquin, alioqui'; inako razumiti, aliorum accipere'), u *Belinu* (aliter' 67^b, differenter' 255^b, diversimode' 272^b), u *Voltigijinu* (altrimenti, altrimente', sonst, anders'), u *Stulićevu* (v. inache), u *Vukovu* (anders', aliter' s dodatkom *da je stajaca riječ i s primjerom:* Jeli tako, da nije inako?), u *Daničićevu* (kod inaks: česće a tvorbijalno, aliter'). — inache: u *Bjelostjenčevu* (v. drugač), u *Jambrešičevu*, u *Voltigijinu* (altrimenti', sonst'), u *Stulićevu*, u *Vukovu* (sonst', alias, sin minus', cf. inako). — inadžije: u *Bjelostjenčevu* (kakavski inacheje, v. drugačeje) i u *Stulićevu*. a) *aliter, alio modo, uopće kad se kaže da što ne biva jednako kao što drugo.* aa) *uopće.* inako. Kako su prosili, a ne inako. Mon. croat. 5. (1825). Ako li se obrēte, te su inako prētvorili suds. Zak. duš. pam. šaf. 47. Inako ne mogosmo utasati među Morozvizdu s Žrnovšticom. Glasnik, 27, 292. (1847). Kto će razoriti ili inako učinita. Mon. serb. 183. (1371—1395). Carinici inako govore za carinu. Spom. sr. 1, 1. (1895). Inako da ne bude. Mon. serb. 475. (1456). Jerš se inako ne može. 535. (1451—1487). Ako li inako reku. Mon. croat. 128. (1486). Ako li inako bude. Bernardin 62. dan. 14, 28. Da ča godi čovika prinajde i pribavi, ali inako kakogodi dostigne. Stat. polj. ark. 5, 259. Kršćenje inako se čini v diti maloj, a inako v velikih. Naručn. 12^a. Da bi se ne moglo inako učiniti. 32^a. Inako pop činoči sgriša. 39^b. Inake učinivši ne bi bilo skrušenje. 52^a. Inako je misliti od redovna a inako od svitovnoga. 73^b. Ako se inako zna. 92^a. Inako učinivši nećete me veće viditi. Mirakuli. 26. Kada bi se ne moglo učiniti inako. Korizm. 63^a. Ako li sam ča inako učinil. Mon. croat. 220. (1527). Neće bit inako po vilih ures tvoj. M. Vetranić 2, 130. Razmislih dopokom, da ne inako svakoj ženi, ka hoće da počtenje svoje ubrani, potribno je znati sve pute i načine. H. Lucić 185. Ku (*knigu*) pisah i složih, oto vidiš kako, ne prem sv, kako htih, da ne umih inako. P. Hektorović 58. Nu čoš nađ inako, kad čuješ naš razlog. N. Najškovij 1, 231. A rajske ures tvoj sred srca u moni biti će, svijete moj, inako ne scijeni. 2, 62. Zabersat ču joj ne inako. M. Držić 158. Ne bi 'o' vas svijet dao razumjet da je inako, da tvoj otac ne ima velike trgovine. 303. Nije inako, ja sam ištećen, strava mi je. 385. I ako bi inako bilo, rekali bih vam. Postila. D11^a. Ovu besedu justifikaciju mi Hrvate ne moremo inako tmačiti. Anton Dalm., ap. f2^a. I nikakor inako se ne mogu razložiti. f2^b. Ako bi tkogodi inako rekao, on bi slagao. A. Gučetić, roz. mar. 215. Ako se ne bi moglo inako. roz. jez. 26. Ali inako ča zlobni grešnici tada govoriti. 302. Nitko za glavu ne smijaše ostati ni inako učiniti. M. Divković, bes. 71^b. Ina inako govore. B. Kašić, zrc. 98. Vele čoš inako čutiti. nasl. 17. Ali sada inako se nama dogaja čestokrat. 18. Ako li se inako učini ono što žude, brzo se ganu. 24. Zasve er

njekolici drže inako, ja slijedim... M. Orbin 17. A pameti zdrave nije tko od tve vlasti sudi inako. I. Gundulić 185. Varaš se: bez mite sve je to inako, darovi zamite nebasa i pako. 154. Jaoh, a sada sve je inako. 290. Sila mu je da izgubi, i inako moći nije, tako u lipoj sada jubi, kako u vrlom boju prije. 376. Inu inako a inu inako veselje kažu. I. T. Mrnavić, osm. 66. Lijepu djevojčicu ja za dragu vjerenicu, ne inako imat želim. G. Palmotić 1, 32. Ako inako u svom sudu odredio višni bude. 1, 134. Er ne mogu, jaoh! inako. 1, 272. Ako hoće da je inako. 2, 101. Sve inako pogledu se momu zgodi. 2, 123. Na isti način, ne inako, bez milosti ubijen. 2, 184. Kad nećete, da se inako pogodita. 2, 148. Ko je inako sudit obro. 2, 277. Svu bi spravu išteto, da se vladat hoć inako. 2, 325. Može biti da ono što prida mnom jest dobro, da će prid družijem sve inako biti. R. Gamašić A8b. Sada ne inako događa se tužnomu mlacu. P. Posilović, nasl. 5a. Dali ta stvar inako se nemu zgodi. I. Zanotti, en. 26. Dajući zlamen rukom ali inako. L. Terzić 60. Kipoklanat ne moremo, ni inako sagriješivat. J. Kavašin 501b. Ko može reći inako? A. d. Bella, razgov. 191. Vidimo da se inako čini. 235. Kad nađe da je inako. I. Đorđić, uzd. 57. Sve je inako. 180. Koji mne inako. salt. viii. Nađe inako. 34. Nu bi inako. 95. Premda inu inako govore. 131. Ne mogući inako podložiti razlogu. ben. 25. Zasve da on inako uzdjeluje. 98. Neće se na to inako prignuti. J. Banovac, pred. 57. Ako l' hoćeš pak inako. P. Knežević, muk. 14. Inako čineći. V. M. Gučetić 5. Sve je inako u Bogu. 46. Niti inako reče Jeremija. S. Rosa 11. Nauk koji je inako držao. Ant. Kadčić 70. Jere koji bi inako tako iskao krštenje. J. Matović 161. Koji živu bogoštovno, koji li inako. 294—295. Koji inako ne može se prignuti, da bi vjerovao. 349. Ali od sad u naprijeda sve inako. I. M. Mattei 815. Da inako ne učini ako želi da nu uzme za ženu. Nar. prip. vuk. 152. — *U jednom primjeru stoji po inako: Tko će odluke odlučene moje ganut po inako? I. Zanotti, en. 43. — inače. Dal' inače kad ne može siromahu sguliti kože, onda nemu uzaima. V. Došen 58a. Jer kad nohtim koga zgrabe, inače se ne izmiče, dok im nokte ne odšče. 71b. Ovo sve kod nas ne inače delalo se. J. Rajić, pouč. 1, 23. Ne možemo inače iskati. 1, 83. — inačije. Ne bi inačije nikakože mirno užiti mogal. Š. Kojičić 56b. Ako kralj inačije ne promisli. Mon. croat. 224. (1527). Tko bi inačije činio. I. Ančić, svit. 80. Prvi ovamo memorijali predati su, paki sada drugi inačije stižu. Glasnik. 11, 8, 95. (1708). Zapovida, priti Bog Krstjanom, da se ne kunu, ne psuju, inačije učiniš izgubiće negovu milost. J. Banovac, razg. 27. Jer se inačije događa. 83. Inačije diljuć smrtno se sagrišuje. 79. Ne bi vas rada danas strašiti, al' inačije ne more biti. 89. Ma inačije ne može biti. pripov. 57. Ako ovako budemo živit, imaćemo kraljestvo nebesko, inačije živući muke paklene. J. Filipović 1, 88b. Nega bratja poslušajte, inačije ne mogući. P. Knežević, živ. 14. Tako, ne inačije, činaše mati Isusova. F. Lastrić, test. 205a. More otrovati i dobra dila inačije. svet. 4b. Da ne bude provideње Božje inačije naredilo. A. Kanižlić, kam. 2. Kada ne može inačije biti. 39. Što se inačije Latini, a inačije Grci odivaju. 225. Car je inačije, a inačije Stilijan pisao. 490. Inačije ne može biti. bogoľubn. 124. Vidaše, da se negov proti nazui rasrdeni otac inačije ne more ukrotiti. uzr. 92. Nit' inačije s nama se podnesu. M. Pavišić 14.*

Uplašise zlatare, gombare, a i druge širom zanačije nit' mogada biti inačije. I. Zaničić 133. Što vam indi napomenu(h), inačije ne okrenu(h). V. Došen 269b. Jer ne more biti inačije. M. A. Rejković, sat. K8b. Crkovňak svitovni inačije dilovao jest. A. d. Costa 1, 105. Tko bi inačije držao i učio, bio bi lažac. L. Vladimirović 31. Ako zakoniti običaj inačije ne nosi. Ant. Kadčić 811. Nami sve inačije zgađa se. I. J. F. Lučić, razg. 8. Boga moliti ili inačije dobro tratiti vrime. 63. Kad se inačije znati ne more broj pravi grija. doct. 8. Znao sam, da se inačije ne mogu uzdržati. Grgur iz Vareša 127. — *bb) ono što se isporučuje stoji: aaa) s nego (no). inako.* U kraljestvo nebesko ne more se priti inako nego nevoje trpeći i dobro čineći. Živ. jer. star. 1, 223. Ako bi on inako ne til nego s nu užati. Naručn. 87b. Od potrebe je da se zna inako nego na ispovidi. 92b. Inako tko duh svoj sahraniti da može nego li po tvojoj milosti, moj Bože? N. Dimitrović 77. Ne mogoh inako nego da vam pišem. Anton Dalm., nov. tešt. 164b. Ke joj se (*hudobe*) ne inako neg li sfetomu Antunu prikažovahu. B. Gradić, djev. 156. Koja prošnja ne dobivaju se inako nego pohodeći pet otara. A. Gučetić, roz. mar. 66. Inako stanovito ne mogaše, nego li taj sveti starac prorok u miru dijeliti se. 155. Tko mise sluša a druge molitve govori, malo inako nego koliko da mise i ne sluša. M. Divković, nauk. 163b. Kada pripovida inako nego je čuo. B. Kašić, zrc. 96. Da se jedna stvar zgodi inako neg' bi se imala zgoditi. M. Orbin 58. Nu bi inako, neg' se scijeni. I. Gundulić 552. Da ne može bit inako, neg' da uredi tvoj čestiti zdrži u sebi dobro svako. G. Palmotić 1, 44. Sve ono ča si obećal ne može inako biti nego da ispuniš. A. Vitičić, ist. 302. Ako li ti učiniš inako nego sam ti reko, bit ćeš mi najveći neprijatelj. P. Macukat 11. Da stvari hode inako, nego gredu. I. P. Marki 65. Gdi se inako ne prihod, neg po ognju i po vodi. J. Kavašin 338a. Inako nam se i svijet i duša i vjekuvječanstvo na onem času prikažuju, nego li su se igda gledali u životu. B. Zuzeri 197. Isukrat ne može inako nego uslišiti ne molbe. V. M. Gučetić 198. Od kud Bog inako mogo bi biti vidjen, neg' ako čovik učinjen? S. Rosa 7b. Da je igda podijeno odrišeće od griha inako nego po usti. Ant. Kadčić 188. Ne inako nego po veliku trudu. J. Matović 13. Ne inako nego kako dužni službenici. 34. — Ali mu se ne moga inako, no doziva Mujezina sina. Nar. pjes. herc. vuk. 72—73. — inačije. Učeć inačije nego ući crkva. I. Ančić, ogl. 10. Koji ne more inačije reć nego istinu. 62. Ne more crkva inačije pomoć Grko nego molitvom. S. Badrić, ukaz. 113. Bog je od vika sve stvari odredio i ustanovio, da inačije ne mogu biti, neg kako je on odredio. J. Banovac, pripov. 171. Ovo se inačije učinit ne može nego na svetoj ispovidi. J. Filipović 1, 206b. Ne može inačije bit nego onako kako ufamo. 1, 242a. Nije mogao inačije naš Gospodin Isukrat učinit, nego svaka rasložno narediti. 1, 399a. Radi bismo i mi vam taki blagosov dati, al' ne moremo inačije, neg' onako kakono je. F. Lastrić, ned. 7. Što učiniti ne morete inačije nego po drugoj vrsti od ispovidi. 88. Pripravno jest odredio nikomu oproštena od griha i milosti svoje ne dat nikada inačije nego za skrušene. 63. Niti se more inačije odužiti i odkupiti nego po pokori. 78. Priporučuje, da na ss. sakramente od ispovidi i pričestena ne pristupate inačije, nego pripravnici. 87. Dobra vrimenita ne valja prositi inačije, nego

ako su na veću slavu Božju. A. Kanižlić, fran. 106. Kada bi mu knihu pisao, ne bi mu inačije, nego u priduboku poniženstvu pisao. 186. Pisao sam inačije na jednomu mistu nego na drugomu. utoč. xxvi. Imahu biti inačije spoznani neg' oni. 8. Rosa 126^b. — *bbb*) s već. Inako se Vuku ne mogaše, već posida koža od mejdana. And. Kačić, razg. 56^b. — *ccc*) s dali, ma. Kipoklaňavci klanaju se kipima zlatnim, srebrnim, gdi postavljaju svoja ufanja. Katolici inačije ništa pitaju oli ufaju od prilika, dali upravljaju svoju misal k Bogu i k umolistju svetih. Blago turl. 2, 81. Ne inako, ma kako Ilija, uzajti će. J. Matović 218. — *ddd*) s razmi. Sve to inako gledati mogu nije razmi u Božjoj svetlosti. I. Đorđić, ben. 182. — *eee*) sa što. Potribito je, da pokara u sebi grihe učinene pokajanjem i žalostju, inačije što se kaje pijanac zašto je u pijanstvu budalasto kesu ispraznio. F. Lastrić, ned. 35. — *fff*) u rečenici s kojom se isporučuje stoji ako ne. Inako se od njih osloboditi ne mogu, ako ih ne bi vratili s lupeštinom. J. Matović 405. — *b*) kad se o kome ili o čemu kaže da ima više od jednoga imena ili da isto ime može imati više od jednoga oblika. Govorenja prikazana Nikuli Jurjeviću inako Zorzi. I. Ivanišević 6. Jakob inako zvan Izrael. S. Rosa 22^a. More Galilejsko koje inako nazivje se Tiberijadsko. 44^a. — *c*) aliter, sin aliter, sin secus, sin minus, zamjenjuje rečenicu: ako je (bude) inako, ako nije (ne bude) tako itd. — inako. Nastojte dobro, da prađu vašu, ča su dobra dila, ne činite prid ljudi, da vas oni vide, na pohvaljenj vaše, zač inako nećete imiti plađu vašu od oca vašega. Bernardin 26. mat. 6, 1. Lipa čes virom bit, ako dila sveta s virom budeš činit, inako si speta. M. Marulić 99. Komu časti činiš, da mu si veće mil, čin', da mu mrzak nis' u stvari tvojih dil; on će t' inako imat na časti malu har. 148. Držani su jednuč na leto spovidati se, a inako zgrišuju smrtno. Naručn. 71^a. (Bog) ne more faliti, inako ne bi bil Bog. Transit. 46. Za toj mi dar jedan, gospođo, dopusti... inako pokojan neće bit život moj. Š. Menčetić 66. Hoće robje obirat, inako dvor će tvoj odirat. M. Vetranić 2, 203. Sve joj to izreci, pjesance, što t' sad rijeih, pak meni doteci, inako jer umrijeh. N. Naješković 2, 52. Želim u milos liposti tvoje prit, inako usilos meni 'e mrit. M. Držić 78. K ognu ne hrli, inako ogañ taj svu ti put ispri. D. Rašina 44^a. Jere inako nećete imati odvjeta nikava. A. Gučetić, roz. jez. 147. Inako jim navjestivaše pogubu. 174. Da mu se pusti krv časom, inako biše na velikoj pogibili. B. Kačić, in. 100. Inako bi sagriješio smrtno. zrc. 95. Daj nam Danijela, inako hoćemo te ubiti i kuću tvoju. I. Bandulavić 71^a. dan. 14, 28. Ako uzbuđe pohvaljena, biće čas vaša; toli inako, vi ćete vrijedni bit obraniti ju. I. Gundulić 2. Gdje si, kćerce mila, meni? tvoj nesrečnoj majci objavi, er te inako nać' ne cijeni. 84. Er inako silom ti ga ugrabiti imam usred Carigrada. 342. Ili inako on zaprijeti u krvavu ltu boju da će na njih grad podrijeti carsku ognu sablu svoju. 389. Er inako razdijeljeno u brzo će carstvo pasti. 570. Inako srpsti čes travu. I. Držić 117. Jer inako zapušćeni bili bismo izgubljeni. I. Ivanišević 22. Zač inako ne bi bil Bog. P. Radovčić, ist. 8. Inako ne bi bio katolik. nać. 182. Čini dobro dokle jesi živ, inako čes poći u pakao. P. Posilović, nasl. 39^a. Neka to svakako izvrši; inako da je podložen povratiti plod. M. Bijanković 2. Inako se živ vratiti ti od ove nećes rati. A. Vitačić, ost. 125. Budi krepak u svakoj stvari, zašto inako hoćeš biti kako mahnit. K.

Mađarović 80. Bezdospijetne Bog je uzgoje, inako bi restao više. J. Kavašin 584^a. Vrijeme 'e, da se uputi, inako će rasuti. I. Đorđić, salt. 421. Inako ne može biti spasen. H. Bonačić 78. Vaja život promijeniti, ere inako ne dostiže se ni oprošteće, ni milost Božja. I. A. Nenadić, nauk. 180. Ukaži zube kad je potreba, inako će te svak držat za ludoriju. Đ. Bačić 108. Doisto da se dila izvanska poštovanja, što se prid prilikom čine, pridaju i dospivaju na tkoji način i u nima, inako ne bi istina bila, da bimo ih mi štovali. Blago turl. 2, 81. Jer bi inako bio lažac i izdajnik duše tvoje. Ant. Kadčić 87. Biti će dužni učiniti, inako dohodak gube. I. J. P. Lučić, nar. 28. Imadu obslužiti, inako biti će pedipsani. 186. — inae. Zašto inae nije moguće ispraviti se. D. Obradović, živ. 12. Kad se momci bacaju kamena vaju, bijlegu svoju posvjedočiti, t. j. po drugi put baciti donde, inae se ne broji. Vuk, nar. pjes. 2, 486. Inae bila bi isključena iz tako rečene bračke. Pravdonoša. 1852. 5. Razumijte ovo, koji saboravljate Boga! inae ču zgrabiti pa neće niko izbaviti. Đ. Daničić, psal. 50, 22. — inae. Jer se inae mokrim buba kviri. J. S. Relković 208. — inae. Dajte vašim dobrim dilovanjem dobar izgled vašim sinovom i podležnikom, ako želite njih upraviti pravim putem od spasenja. Inae ako vi budete slo dilovali, nemojte se pouzdati od nijedne njihove duhovne koristi. A. d. Bella, razgov. 67. Jer Bog svoju rič privrnut ne more, inačije ne bi bio Bog. J. Banovac, razg. 16. Tada svi na Pilata navalije, da ga osudi, inačije biti će protivnik cesarov. 161. Imamo živiti životom to bolim, inačije neće biti korist. 166. Koji prima sakramenat tila Isukrstova, vaju da je brez svakoga griha, inačije bi sagrišio. 231. (Bog) onako je dao da (svak) njegove zapovidi obsluži, inačije bia bi eretik. pred. 80. Vaja da je vrlo uvišban oružjem se vladat, inačije pod istim oružjem otaće pridobiven. J. Filipović 1, 20^a. Blaženi žalost imat ne mogu, inačije blaženi ne bi bili. 1, 145^b. Bog svoju rič privrnut ne može, inačije ne bi Bog bio. 1, 304^a. Tako ćete imati među vama Isukrsta. inačije oni niki razgovori neslani i nemaeni drakune paklene zasivaju k vama. F. Lastrić, od' 24. Ako očete dostignuti život vični, obsluživati vam je zapovidi, inačije vam se ne obećaje niti ćete ga imati. 57. Reko da je potribito al' tude povratiti il' dušu izgubiti, zašto inačije neće Bog ovoga griha oprostiti. ned. 165. Oddužuje se od pokore koju bi inačije imao činit. sv. 100^a. Inačije u zao čas po me! A. Kanižlić, uzr. 32. Vesele, koje bi se inačije na grišno raspuštaće i slobodu obratiti moglo. 185. Jest dužnost, inačije osudiće se. F. Matić 69. Dijo-klecijan odredi da se imaju svi Krtjani istirati i smaknuti, inačije da će se razasut kraljestvo rimsko. F. Radman 10. Ova vaju da istare isti žakan, ako je u svetomu redu, inačije isti misnik. Ant. Kadčić 179. I inačije kad bi ga primili sagriješili bi svetogrđno. T. Ivanović 78. Inačije stignuti će ga pritha Isukrstova istumačena po usta Osee proroka. I. J. P. Lucić, bit. 65. — *d*) alioquin, u ostalome, i osim toga, i tako. — inako. Ži ti ja, vi s' dušom našom ne brinite, inako vi s mužom do podne ležite. N. Naješković 1, 246. Bog pedepše, al' inako veće je smilen neg osvetan. N. Marči 28. — inačije. Dobar inačije car. Š. Kožičić 38^a. Stari oci premda inačije i u milosti Božjoj. F. Lastrić, test. 89^a. Otac nebeski ne ostavi inačije sina svoga. 118^a. Koji premda sluga inačije i rob u kraljestvu. 199^a. Stvari, koje su inačije dopu-

štene u druga vremena. ned. 188. Kada plamen i ogañ od bludnosti užga inačije dobroga i pravednoga kraja, evo se udiļ učini tužan. 251. Nepridobitoga inačije Boga pridobiše. svet. 24b. Sastavši se krv pravednoga inačije Abela. 178a. Prodaju se u Splitu kod Marka Mandića čurčije inačije u Bosni u Sutiškom monastiru ima ji. 205. Mlogi premda inačije pametni. A. Kañić, fran. 181. Jedna gospoja sveta inačije. utoč. 260.

INAKAV, *inakva*, *adj.* *vidi* *inak* (*radi* *postana isporodi* *kakav*, *takav* *itd.*). — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Da isgovore sedam psalama pokornih s letanijami ili inakve molbe. B. Kañić, rit. 78. Inakva hudohe tlapnja. 358. Krstiti naravskom vodom a ne od rusa ili inakvom. is. 97. Bez inakve grjehote smrtne. zrc. 114.

INAKOV, *adj.* *vidi* *inak* (*radi* *postana isporodi* *kakov*, *takov* *itd.*). — *xvi i xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. *inak*). Srce otročeta ni inakovo nego kako jedna daska na koj ništare ni pinturano. Transit. 92. Jere su inakova suđenja Božja nego človjecja. B. Kañić, nasl. 12. Inakovu družbu ne htiše imiti. I. T. Mrnavić, mand. 44.

INAM, *adv.* *vidi* *inamo*. — *Samo u rječnicima: u Bjelostjenčevu*: inam, drugam, alio, aliorsum; *u Jambrešičevu*; *u Stulićevu*: aliorsum.

INAMO, *adv.* *alio*, *na drugo mjesto* (*kod micanja*). — *isporodi* inam, drugamo. — *Postaje od in nastavkom amo, isporodi kamo, tamo itd.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. inamo, rus. нѣмо.* — *U našem se jeziku javlja kod pisaca do xvii vijeka.* — *Između rječnika u Vrančićevu* (jinamo, aliorsum), *u Mikajinu* (aliorsum), *u Belinu* (alio, aliorsum 68a; aliorsum 762a), *u Bjelostjenčevu* (inamo, drugamo), *u Voltigijinu* (altrove, in altro luogo, in là, anderswohin), *u Stulićevu* (aliorsum), *u Daničićevu* (alio). Na dvor posylajemyh i inamo othodeštims. Sava, tip. hil. glasn. 24, 214. Kuga si vishočeši pojti inamo od nas. Mon. serb. 22. (1284—1240). Oružija da ne nosē ni u Bugare... ni inamo kamo lubo u tudu zemlju. 146. (1849). Zato od ne minut inamo ne htiše. M. Marulić 60. Tere se ne hini inamo bludeći. 99. Inamo ne pogledaj. 262. Nitko ne ima puta... inamo odtisnuti. Stat. poj. ark. 5, 292. Dopusti, da samo ne dik se nagledam; moj želi inamo da pojde ja ne dam. H. Lucić 209. Vse... inamo ne zamēra nego... Š. Budinić, sum. 58a. Ter jih iz polače odnašaju inamo. ispr. 183. Ne svrći inamo oči, neg veselo pogledaj ovamo. M. Bunić 26. (Tvoj gnev) obrati vas inamo. 39. Idoše onamo, svak sebi inamo. Đ. Baraković, jar. 30. Hoditi nemoj ti inamo. M. Gazarović 20. Niti će inamo stupaja svraćati. I. T. Mrnavić, osm. 100. Pojti daleko i inamo. P. B. Bakšić 200. Poče obraćati obraz inamo. P. Radović, nač. 509. — *U dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka znači: na drugom mjestu* (*kod stajanja*). Kolici inamo u trudu provode. N. Najlašević 1, 224. Neću ti inamo da ništa vjeruješ istinu neg samu ku vidiš da čuješ. F. Lukarević 227.

INARZINITI, *inarzinim*, *impf.* (?) *najasn* i *sumniva riječ u narodnoj pjesmi prošloga vijeka, može biti od tal. irrugginare, zarđati*. Dohodi mi o nēga inarzyniti sabju moju. Nar. pjes. bog. 28.

INAS, *vidi* *kod* *inaš*.

INASINA, *f.* *vidi* *kod* *asina*.

INAŠ, *m.* *mađ.* inas, sluga, šegrt, djetić. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: pedisequus, assecla,

assectator, vulgo ephebus. 2. inaš, koji gospoñ ali gospu oprauja, v. sluga; *u Jambrešičevu*: ephebus; *u Voltigijinu* (*gdje je jamačno slo prepisano iz Bjelostjenčeva ili iz Jambrešičeva*): inas, paggio, pedissequo, edelknabe; *u Stulićevu* (*gdje je također slo prepisano*): inas, inas-ca (sic), pedisequus, ephebus.

INAT, inata, *m.* contumacia, osobina onoga koji što radi od tvrdoglavstva bez obsira na svoju korist samo za to što drugome nije ugodno, prkos, arap. tur. iñad. — *vidi* i inad. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaljem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: inate, ināti. — *Od xviii vijeka* (*vidi* *kod* *b*), *a između rječnika u Vukovu*: 1. ,der (wort-)streit', contentio, cf. svada s primjerom: Od inata nema gorega zanata (Nar. posl. vuk. 233). 2. ,der trotz', contentus: za inat, zum trotze, cf. prkos. a) sa snaćenjem sprijeda kasanijem. Inat babi dušu gubi. Inat je Marka u Stambol zajmio. Nar. posl. vuk. 104. Po što bi se poturčić Marko? (Pitao turski car Marka Kraljevića a on mu odgovorio: Za inat, čestiti care. 258. Da se radi (makar kome i za inat) onako, kao što je njima po volji. Vuk, pism. 5. I sve to biva, kako oni vele, uz inat. M. Đ. Milićević, zlosel. 64. — b) svada, karanje (*vidi* *kod* 1. inad i u Vukovu rječniku). — *u jedinom primjeru xviii vijeka shvaća se u bojem smislu* (*vidi* 1. inad, b). Nauke bivaju materija većitog inata. J. Bajić, pouč. 1, 7.

INATITI SE, inatim se, *impf.* svadati se, karati se. *vidi* i inaditi se. — *Postaje od inat.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (sich zanken, zanken, contendo, litigo). Ne ima ti gore muke inatgiji, nego da se ne ima s kim inatiti i terati proces. D. Obradović, basn. 291. Plati, pa se ne inati. Nar. posl. vuk. 249. — *U ovom primjeru xviii vijeka kao da je snaćene: opirati se, prkositi*: Jerbo se (ždrjebci) od vozeña uplaše, boje, i naj poslije tuliko inate da ne budu hotjeli baš iz mjesta voziti. I. Jablanci 114. — *U drugom je primjeru istoga vijeka aktivno i kao da znači: opirati se čemu (objektu)*: Nemu inatiše pravicu da on sebi kruh dobiva. A. T. Blagojević, khin. 49.

INATKA, *f. dem.* 2. inad. — *U Stulićevu rječniku*: inadka, quæstiunculæ. — *nepouzđano*.

INATLIV, *adj.* *radi* *kojega može biti inata*. — *isporodi* inativ. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Ja neću moga sina na takove inatlive zanate staviti. A. T. Blagojević, khin. 53.

INCEĖ, *m.* antependium, u katoličkim crkvama tkane (svileno, zlatno, srebrno) u okoiru, kojijem se pokriva prednja strana od otara. — *Š ovjem se oblikom govori u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani. — *Na jednom je mjestu xvii vijeka srednjega roda* (incefo): Pridotarnik, incefo ili ina urešenstva od otara. B. Kañić, rit. 141. — *U Mikajinu je rječniku osnova incefal*: incefal od otara, frontal, antependium. — *U Belinu i u Stulićevu rječniku čudnovato stoji uz nom. incef gen. incefala, vidi u Belinu*: incef, incefala, paliotto, paramento che copre dinanzi l'altare, arae vestis 536b; *u Stulićevu*: incef, incefala, paliotto, arnese che cuopre la parte d'innanzi dell'altare, arae amiculum, velamen. jamačno je Stulli uzeo riječ kao što ju je našao u Belinu rječniku; a u ovome može biti da je jedan ili drugi oblik štamarska pogreška, te da mješte incef treba čitati incefao, ili incefa mj. incefala. — *Riječ je tuđa, ali ne mogu kasati odakle je*.

INCEFAO, incefala, *m.* *vidi* *incef*.

INCEFO, *n.* *vidi* incef.

INČENSIJER, inčensijera, *m. tal.* incensiere, kadilo. — *isporedi* inčensir. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* Uze za svoja neka crkvena kadila ali inčensijere. I. Đorđić, ben. 172. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

INČENSÎR, inčensira, *m. vidi* inčensijer. — *U Mišićinu rječniku:* inčensir, kadilnik, kadilo, thuribulum, acerra.

INČIJĀ, *adj. vidi* inačiji (kod inak). — *radi oblika isporodi drukčiji.* — *Adv. inčijē u narodnoj pjesmi s Braća.* Kad pobili na gavranu perje, kad poerne na labudu krila, unda ću se tvoja luba zvati, a inčije ne uzdaj se u me. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

INČĀR, inčára, *m. vidi* 3. bah, *arap. tur.* inkâr. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (das leugnen' negatio', cf. bah s primjerom: Udarilo u inčar). Od inčara nema boljeg čara. Nar. posl. vuk. 238.

INČARĒNE, *n. djelo kojijem se inčari.* — *U Vukovu rječniku.*

INČĀRITI, inčárim, *impf. udarati u inčar, bašiti, udarati u bah.* — *Akc. kaki je u inf. taki je u aor. inčárih (osim 2 i 3 sing. inčáři), u impf. inčári, u ger. praes. inčáreči, u ger. praet. inčárivši, u part. praet. act. inčário; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (leugnen', nego', cf. bašiti). Inčariti — opovrći. V. Bogišić, zborn. 540. Budući da je optuženik vazda ašao (inčario), da nije kriv. 567.

INČOK, *m. nekakva riba (drugo je inčun).* L. Zore, rib. ark. 10, 399.

INČŪN, inčúna, *m. vidi* minčun. — *U Belinu rječniku:* halax' 60b; u Bjelostjenčevu: v. haring; u Voltigijinu: grijeskom inčun, alic, pesce', kleine sardelle'; u Stuličevu: halax'.

INČUNAC, inčúnca, *m. dem. inčun.* — *Samo u Stuličevu rječniku.*

INČUNČAC, inčunčca, *m. dem. inčunac.* — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzđano.*

INČUNČIO, *m. dem. inčunac.* — *U Stuličevu rječniku.* — *slabo pouzdano.*

INČŪNIĆ, *m. dem. inčun.* — *U Stuličevu rječniku.*

INDA, *adv. vidi* druga. — *isporedi* inada, inagda, inogda. — *Postaje od in kao druga od drugi, vidi i inogda.* — *Može biti i praslavenska riječ, isporodi češ. jinda.* — *U našem jeziku javlja do xviii vijeka, a između rječnika u Mišićinu* (inda, inada, i prija, alias'), u Belinu (alias' 67b), u Stuličevu (alias, alia vice, ceterum, aliunde'). Kako se općeno inda prijma. Naručn. 29b. Ako se je inda spovidal. 83b. Biše se povratil kasnije nego inda. Transit. 14. Inda o sv. pismu mišljaše. 246. I vazda inda voljan je vazeti. Stat. polj. ark. 5, 275. Priko sve mise kleče i inda kada koje molitve govore. M. Divković, bes. 146b. Što godi je manjalo meni sada i inda zadovoljno skrušenju, da ono namakne. nauk. 101b. Koja jednom blagosovljena može za istu službu služiti naprid inda. B. Kašić, rit. 12. A inda radeći sved življaše o sebi. I. Đorđić, ben. 90.

INDĀT, indáta, *m. arap. tur.* imdâd, pomoć. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.: indáte, indáti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u*

Vukovu (die hülfe (hülfsstruppen)', auxilia', cf. pomoć s primjerima: Otišao mu u indat. Došao mu indat. Sad će nama lijep indat doći, videćete jada od Turaka. Vajla davat indat u Loznicu. Ne nadam se od Sena indatu. Nar. pjes. vuk. 3, 218. Ali si se na me raudio da ti nisam na indatu bio? 3, 556. Te ukopah dva brata od majke, oba moja brata bez indata. 4, 40. Jelo brodu Lukinome pođe, da on čeka indat niz Košice. 4, 85. U to indat od Pipera dođe. 4, 117. Piperima dobar indat stiže. 4, 128. Prati mene vojsku u indata. 4, 215. Nek vam dade indat u Loznicu. 4, 247. Jal' uteče, jal' po indat ode. 4, 256. Da Piperu budeš u indatu. Pjev. orn. 29b. Čeka' je indat od Stambola. 89b. Neka tebe u indata dođe. 121a.

İNDE, *vidi* indje.

1. INDI, *conj. tur.* imdi, dakle. — *Od xviii vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, naj češće u Slavoniji, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (v. ada) i *u Stuličevu* (v. dakle). Reče: 'Mogu li ih s mora zatvorit, da ne bi iznijeli blago i lumbarde i čebhanu?' Reče: 'Gospodaru, ne mogu, imaju oni drijeva velika, koji (sic) nose po 25 peča'. Reče: 'Indi da se piše adabergom (?) teztez (?) da ih oni idu zatvorit'. Starine. 11, 116. (1678). Koja je stvar suprotnija bitju Božjemu nego smrt? indi zarad ljubavi tvoje učini Bog da je uzumnožno ono što bijaše neuzumnožno. M. Radnić 836a. Koji sabor općeni stavio je ni u broj svetije? doisto u saborije općenije toga ne ima; indi odkud su sveti? A. Bačić 153. Lasno je doći u poznaše da su lažljivi razlozi eretički, indi stoji istina, da ima purgatorij. 520. Primi indi knjižicu. A. J. Knežević vii. Evo Ananija postavivši ruke svrhu Saula sakramenat krizmaña i krštena nemu dade, premako ne bijaše episkop nego učenik; indi nisu episkopi služitelji krizmaña. A. Kanižlić, kam. 238. Indi ni iz nauka s Jeronima, ni s Ivana Zlatoustoga ne slidi, da priprosti misnici jesu služitelji ovoga sakramenta. 234–235. (Slagari) našega jezika ne razume; indi ako su i naj razumniji u svom poslu, brzo se privare. V. Došen ix. Poglavar je otac puka; indi nek mu nije ruka stisla nokte. 281a. To od Boga ne čujemo, zašto indi vjerujemo? 256b. Mrav od sebe bit ne more; kako indi vas svit more? 263a. Zašto, ako ti sve znaš, indi nisi vojniku ništa ostavio? M. A. Belković, sat. A8a. Ako bi to tako bilo kako ti govoriš, ti karaš puk za grihe, indi bi slidilo iz tvojih riči . . . A8b. Ako to tako bude, indi će on ostavit sve. sabr. 21. Ti si negova kći kako i tvoja sestra, indi on vajda da svojoj dci jednako pravo učini. 22. Ja ne odneo nisam, indi si ti. 50. Jest dakle nedospitno, jest indi nedospitne izvrsnosti. I. Velikanović, uput. 1, 12. Potrebno jest bilo Isukrstu trpiti za unići u svoju slavu, indi koliko više jest nama potrebno trpiti za ulisti u tvoju slavu. Đ. Rapić 82. Budući ako se čovik po razloženju od živine razlučuje, grišnik pak od razloga odpada, indi dostojno u onomu, koji po opakoj voji svojoj u grih pada, ništa se ne naodi po čemu bi mogao biti različit od živine. 39. Jaram je jedan u kome jeste obodvoje, neka bude indi i jedno gazdarstvo. 89. Kada su tako hotili, indi neka i bude. 977. Dakle jerbo ja slipe, gluhe, rome i gubave ozdravljam, indi sam ja i Bog i mesija. B. Leaković, gov. 7. Znamo pak, da grisi zabraňuju život vikovički i slavu nebesku: indi od potrebe jest napridovati i imiti dobro koje nas vodi u blaženi život vikovički. 26. Ako je pogibljivo što se čovik jedan i drugi

put povrati na grihe, što će indi biti onda, kada se tko deset, dvadeset i sto puta povrati na iste grihe? 98. Jerbo pak Bog svemoguću svaka po istini i pravdi svojoj jest uredio i u zakonu svomu ostavio, koja ljudi imaju obsluživati, indi po istoj pravdi isiskuje i kaštige, kada ljudi ne bi hotili obslužiti. 149. Druže mio, indi tko bi bio! Osvetn. 1, 38. Indi u lov s družbom beg se puti. 4, 19. Car vam indi zapovijeda silno. 6, 20.

2. INDI, *vidi* indje.

INDICIJA, *f. vid*i indikcija, *tal.* indizione. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (indikcija, indictio). Indicija prava. Mon. serb. 105. (1888). Indicija 10. 209. (1887).

INDICIJŌN, *m. vid*i indikcija, *tal.* indizione. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Na 19 miseca guña 1489 indicijona drugoga. S. Badrić, ukas. 88.

INDICIJONE, *f. vid*i indikcija, *tal.* indizione. — *U Daničičevu rječniku:* indicijone, gdje su i primjeri: Indicijone druga. Mon. serb. 468. (1454). Tisućno, indicijoni i dan više pisano. 465. — *prvi oblik valja da je načinen posve po talijanskome, drugi je nejasan.*

1. INDIJA, *f.* India, *u Asiji* dva poluotoka s jedne i druge strane rijeke Gange (običajno se misli na poluotok s ove strane), s toga se često kaže u množini: Indije. pošto je iznađena Amerika, zovu se, *Indije* i otoci u mehičanskom sotonu, te da se razlikuju od prvijeh, zovu se *„sapađne“*, a one *„istočne“*. — *ispoređi* 1. Indija. — *Akc. je sabiježen kao što jg u Vukovu rječniku; drukčiji je u Dubrovniku:* Indija (prema talijanskome jeziku); ovako mislim da glasi i u Risnu gdje je Vuk čuo ovu riječ (*vidi* primjer iz Nar. pjes. vuk), te može biti da je Vuk sabiježio *akc.* prema 2. Indija, a ne kako se ondje govori. — *Između rječnika u Belinu* (Indija istočna i zapadna, India orientalis et occidentalis' 896^a), u *Voltiđijinu* (India', Indien'), u *Vukovu* (Indien', India', cf. Indija), u *Daničičevu* (Indija). Orah šest od Indije. Mon. serb. 498. (1468). Ki hode u Novu Indiju. M. Vetranić 1, 160. (Čarovnike) s. Matej apostol iz Indije istira. F. Glavinčić, cvit. 849^b. Tko visoko hlapi znanje, tko zlato Indije slidom slidi. I. Gundulić 185. Ki se u zlato Indije rodi. 585. U Indiji zemlja 'e zlato. J. Kavašin 22^a. S predobite vami Indije u zapadu kađ prosinu moj zdrak. 44^a. Pora i kraja od Indije. 242^a. Tri mudroznanca, jedan iz Grčke, drugi iz Indije, a treći iz Persije. M. A. Relković, sabr. 9. Povešću vas u zemju Indiju, de štir kožu raste do koljena, detelina trava do ramena, otkle nikad ne zalazi sunce. (iz Risna). Nar. pjes. vuk. 1, 489. — *U množini.* — *od xvii vijeka.* Po Indijah. B. Kašić, fran. 1. Bog Bako, dobitnik od istočnih Indija. I. Gundulić 3. Bježi kud znaš, što hoć čini; zapad i istok vas obhodi; i bezkrajnoj po pučini svijet kružeći Indije brodi. 288. Ki se u zlatnijeh Indijah rodi. 535. Tomas bi kopjem proboden u Kalamini u Indijah. F. Glavinčić, cvit. 222^a. Koga bi on mogal u Indije, novič našaste, poslat. 250^b. Napokon dojde u Indije. 415^b. U Indije neka bježi. P. Kanavelić, iv. 205. Tko bi došao iz Indija bogat. M. Radnić 212^a. Novu zemlju i Indije, njihov Zaver kē krsti' je. J. Kavašin 872^a. Ova živina jest u Indija. J. Banovac, razg. 187. Koji se nahode u Špani, u Franci, u Indija. J. Filipović 1, 178^b. Da nije jedan način vladati u Rimu, ... treći u Indija ... F. Lastrić, test. 64^b. Poslati ga iz Rima tja u Indije. ad. 108^b. Go-

spodstvo je na sabli dobio, vicekralj je u Indijam bio. And. Kašić, razg. 269^b. Tja do Indija istočni. Norini 10.

2. INDIJA, *f. vid*i 2. Indija. — *Prije našega vremena.* Indija (selo u Sremu). S. Novaković, pom. 184.

INDIJĀN, *vidi* Indijanin.

INDIJĀNA, *vidi* kod smokva i trst.

INDIJANAC, Indijanca, *m.* Indus, *čovjek iz Indije* (kaže se i o starosjediocu iz Amerike). — *ispoređi* Indijanin. — *U naše vrijeme kod pisaca i u Šulekovu rječniku:* Indianer'.

INDIJANIN, *m. vid*i Indijanac. — *plur.:* Indijāni. — *Od xvi vijeka* (u svijem primjerima samo množina; moglo bi biti da pisci misle na jedninu Indijān prema tal. Indiano), a između rječnika u Belinu (Indijanin, Indus' 896^a). Trgovci Armeni i Indijani. M. Vetranić 1, 280. Indijanom i Etijopom. B. Kašić, fran. 11. Hoteci proti Indijanom na vojsku pojti. F. Glavinčić, cvit. 849^a. Navijesti zakon Isukratov Indijanim zapadnijem. I. Đorđić, ben. 5.

INDIJĀNKA, *f. žensko* čelade iz Indije. — *gen. pl.:* Indijānskā. — *U Belinu rječniku.*

INDIJĀNKIŃA, *f. vid*i Indijanka. — *U Belinu rječniku* 896^a.

INDIJĀNSKI, *adj. koji pripada Indijancima* (i Indiji). — *ispoređi* indijotski. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (indicus' 896^a). Hoću li ali ne ja vojsku pridobiti indijansku. F. Glavinčić, cvit. 849^b. Meu grčkim morem i indijanskim. J. Kavašin 242^a.

INDIJI, *m. pl.* Indi, ljudi iz Indije. — *U knizi xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku.* Pročijim Toma jako Indijom svetlj gorē byvajeta. Domentijan^b 28.

INDIJŌČICA, *f. dem.* indijoka. — *U Stuličevu rječniku.*

INDIJŌKA, *f. vid*i indijota. — *Može biti da je isprva glasilo indijotka. — U Belinu rječniku* 886^b i u Stuličevu.

INDIJOSKI, *vidi* indijotski.

INDIJOT, *m. u Vukovu rječniku:* vide čurak s dodatkom da se govori u Dubrovniku (?). — *vidi* indijota. — *ispoređi* indijun.

INDIJOTA, *f. budija, čura, pura, tuka.* — *ispoređi* indijoka. — *Riječ je talijanska, valja da se gdje u Italiji kaže ili se prije kasalo* (galina) indiotta (*ispoređi* indijotski). — *U Dubrovniku od prošloga vijeka, a između rječnika u Belinu* 886^b. 887^a (gdje se naj prije nahodi), u Stuličevu, u Vukovu: vide čurka s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

INDIJOTICA, *f. dem.* indijota. — *U Stuličevu rječniku.*

INDIJOTSKI, *adj. indijanski.* — *Jamačno po talijanskom jeziku; valja da se gdje u Italiji kaže ili se prije kasalo* Indiotto, Indijanac, indijanski. — *t. može i ispasti ispred a:* indijoski. — *U dva pisca* (jedan je Dubrovčanin, drugi Korčulanin) xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (indijoski, indicus' 896^a). Brodijaše siđe vale staro Tebe svijetla glava, indijotskih od država lijep dobitnik. I. Gundulić 55. Oružja su strijele i luci k'o inim mnogim i njih vrsti, a s gvozdenijem šipi u ruoi indijoske duge trsti. 390. Štap ima od indijotske svaki trsti. P. Kanavelić, iv. 888.

INDIJŪN, indijūna, *m. budac, čurak, pura,*

tukac, *vidi* indijota. — *isporedi* indijot. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

INDIK, *m. vidi* čivit, *tal.* indico. — *Od xvi vijeka*. Indik, indico (*u Mletačkom rukopisu, u rukopisu xvi vijeka*), Indigofera anil L., v. čivit. B. Šulek, im. 114. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*.

INDIKAT, indikta, *m. vidi* indikcija. — *xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (indikta). Lěto uplištenija Gospoda našega Isu Hrista tisušta 240, mēseca marsta 22 dñe, indikta 18. Mon. serb. 28. (1240). Lěto upelštenija Gospoda našega Isu Hrista tisušta 249, mēseca marta, indikta 7. 82. (1249). V. lěto 6810, slnčnago kruga 22, lunčnago že 8, indikta 18. 66. (1802). V. lěto 5829 mēseca denjvara 6 dñe indikta 5. Deč. hris. 2. V. lěto 6856, indikta 1. Mon. serb. 182. (1848). V. lěto 6858, indikta 8. 148. (1849). V. lěto 6864, indikta 10. 153. (1856). — *Od grč. ἰνδικτος*.

INDIKCIJA, *f.* indictio (romana), *perijoda od 15 godina što je postala pod rimskim cesarima; nom se često bijeli u starijim spomenicima vrijeme u koje su pisana, tako da broj (od 1 do 15) uz indikciju naznačuje koja je po redu u toj godinu, a koja je indikcija ne kaže se. — vidi* indicija, indicijon, indicijone, indikat, indikcijon, indikcijona, indikcijone, indikcijun, indikta, indiktijon, jendikat, jendiktijon. — *Naćineno u naše vrijeme od indictio*. Indikcija, hist. astr. indiction; indiction-cyclus, römerzinszahl, tal. indizione; ciclo, fr. cycle de l'indiction, egl. cycle of indiction. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INDIKCIJON, *m. ili f.?* *vidi* indikcija. — *Na jednom mjestu xiv vijeka*. Let ot rojstva Isu krsta 1825, indikcijon 8. Mon. croat. 8. (1825).

INDIKCIJONA, *f. vidi* indikcija. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Od indikcijone. Indikcijona jest priobračenje ili krug od 15 gudišta (od 1 tja do 15) koja sfršivši se, opet se vraća na jedinstvo, i početak uzima s fako godište ovoga kruga od genara u pismih pečatnih papirih. B. Kašić, rit. 8a.

INDIKCIJONE, *n. vidi* indikcija. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Let 1460 indikcione osmo, miseca Novembra. Mon. croat. 89. (1460).

1. **INDIKCIJUN**, *m. vidi* indikcija. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka*. Zač se često čini spomena od indikcijuni u pismih sabornih. M. Alberti xxvii. Zrcalo od indikcijuni, ka počine od lita ispravljenoga 1582. xxviii. Do lita, od koga iščeš znati negovu indikcijun. xxviii. — *Na dva mjesta u istoga pisca muškoga je roda*. Od indikcijuna. xiv. xxvii.

2. **INDIKCIJUN**, *m. vidi* kod 1. indikcijun.

INDIKTA, *f. vidi* indikcija. — *isporedi* indikat. — *xviii vijeka*. Indikta rimska indisione romana. S. Budmani 418a.

INDIKTIJON, *m. vidi* indikcija. — *Od xiii do xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (indiktijons, indictio). Indiktijona 4. Mon. serb. 20. (1234). V. lěto 6772, indiktijona 7-go. 561. (1264). V. lěto 6777, indiktijons 12. 50. (1269). V. lěto 6856, mēseca decemvrija 12 dñe, indiktijons 1. 128. (1847). V. lěto 6865, indiktijons 10. 158. (1857). V. lěto 6865, indiktijona 10. 159. (1857). V. lěto 6873, indiktijona 3. 178. (1865). Lěto 6885, indiktijons 15. 186. (1877). V. lěto 6904, indiktijona tretijega. 228. (1895). Indiktijons 9. 868. (1430). 437. (1445). Indiktijons 11. 539. (1491).

INDIVIJA, *f. tal.* indivia, žućenica, rezanica. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (indivija, žutjenica pitoma, intybus, intubum, intubus sativus vel hortensis), *u Belinu* (endivia, indivia, herba nota da insalata, intubus 288b), *u Bjelostjencu* (v. cikorija), *u Stuličevu* (intubus). Indivija, (tal.) indivia, intubus (Delabella, Durante), 1. Cichorium endivia L.; 2. Cichorium intybus L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 114.

INDIVIN, *na* indivin, *adv. na sreću, ne smajući kud ili kako, gatajući, od tal.* indivino, gatalac. — *Akc. je zabijelen kao što je u Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji: nā indivin; može biti da je tako i u Hercegovini. — U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hercegovini): n. p. otišao na indivin, 'unsicher', incertum*.

INDJAVLANIK, *m. čovjek u kome je đavao, ili koji radi kao takovi, od tal.* indiavolato (*vidi* indjavalan). — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Hinče prizločesti, čarataoniče privelik, indjavlaniče, koji si veče puta tvojijem himbenijem i lažljivijem govorenjem pridobio i natekao naučitelje od zakona. M. Divković, bes. 869b.

INDJAVOLÂN, *adj. bijesan (u kojemu je đavo), kao da je part. praet. pass. glagola* indjavolati, *ali je uprav naćineno od tal.* indiavolato, *bijesan (a i ovo je uprav part. praet. pass. glagola* indiavolare). — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. I oni koji bjehu indjavolani, ozdravljahu. N. Rašina 200a. luc. 6, 18.

INDJE, *adv. alibi; alio. — isporodi* drugdje. — *je stoji po južnom govoru mj. negdašnjega ē, po hercegovačkom glasi inde, po istočnom inde, po zapadnom indi. — Postaje od in nastavkom dē (praslav. de, vidi kod gđe). — Rječ je praslavenska, isporodi stslav. inde, polj. indsie. — Između rječnika u Vrančićevu* (jindi, alibi), *u Mikašinu* (indi, kad se razumi stati, alibi); *indi, kad se razumi poiti, alio*), *u Belinu* (alibi 447a), *u Bjelostjencu* (indi, kad se razumi stati, alibi), *u Stuličevu* (indi i indje i inde, alibi, alicubi), *u Vukovu* (inde, na drugom mjestu, anderswo, alibi: de inde s dodatkom, da se govori u Boci, vidi i: inde, slavenski, indē = na drugom mjestu — u Dobroti. Vuk, poslov. i.), *u Daničičevu* (indē i inde, alio loco; alio).

a. alibi, *na drugom mjestu (kod stajanja). ovc je značenje praslavensko*. Nigdē indē da se ne prju. Mon. serb. 16. (1222—1228). U Suhogrle ili inde gde. 128. (1836—1847). Ni indē nigdē. 204. (1836). Tako jeda biste mi indi udilili. Mon. croat. 77. (1451). Ukažem indē, kako rodi se Hristos. Pril. jag. ark. 9, 98. (1468). Da indi priživiš. M. Marulić 154. Nima se ukopati s inimi Krstjani nego indi. Stat. polj. ark. 5, 249. U Poćicah ali indi. 258. Da ne oblekut se v posvećene rizi indi neže v crkvi. S. Kožičić 8b. Naredi da jerej indi ne pravdajot se neže pred crikvenim sudcem. 10a. Ko (srdaće) ne ima indje stan. G. Držić 400. Jeda u grčkih šatorih, ali indje? M. Vetranić 2, 474. Ti meni nijesi oni, ki si danas bio, indi bivao. M. Držić 182. Jeda indje me rodjenje i mū ljubav i razbludu bojom srećom naći budu, ter utješim tim cviljenje. S. Bobalević 234. Mogaše se Isukrst i indi gdi priobrasiti. M. Divković, bes. 277. Neka indi ženu ište k sebi on takmenao. kat. 113. Što češ moći indi usriti, što doma ovdje ne vidiš? B. Kašić, nasl. 98. Nečeš najći indi tolička mira. 39. Nije pribižišta meni indi nego u tebi. 178. Ova (su) mjesta pod zemljom i ne indje. M. Orbin

105. Što ti možeš indi gledat i viditi što ne može ovdje tve oko pozriti. A. Georgiceo, nasl. 47. Indi službenika išće neka sebi. I. T. Mrnavić, osm. 28. Da se inde gdigodi stanemo opeta. G. Palmotić 2, 518. Gdje ću inde ja izreći temeljito? V. Andrijašević, put. 27. U tvojijem rukam i ne inde sreće su moje. 242. Kak da nije indi boja. I. Zanotti, en. 80. Indje slavici čnjahu se. I. Đorđić, uzd. 60. Kako indi upisah. ben. 48. U crikvi ali indi. H. Bonačić 49. Da će nam biti lasnije spasiti se u redovništvu nego indi. 117. Kako smo i indje skazali. S. Rosa 28b. Jeli pak jedan težak grih ova pohlepa, to jest lakomost? Doisto, jer je apostol naziva službu kipa; a indi veli: 'Tkoji hoće bogati učinit se, upadaju u iskušanje djavla'. Blago turl. 2, 175. Kad si indi, živi kako se živi ondi. Ant. Kadžić 52. — *Na dva mjesta xviii vijeka ima od indje sa značenjem: od drugoga mjesta.* Još da se od indje razabratiti ne može. I. Đorđić, ben. 86. Dali jest držan od indi, oli od zapovidi, oli od svoga obetanja, oli od ugovora. Blago turl. 2, 95.

b. alio, *na drugo mjesto (kod micanja).* — *Od xiii vijeka.* Gredu u koje mjesto ili u Brskovo ili indě gděgodě. Mon. serb. 16. (1222—1228). Da mogu pojti u Kotoru i indje, kudě im je ugodno. 827. (1428). Popel da se stavi v oltar ali indi. Naručn. 42b. Ne vad' mi tač dušu, pod' indi ter dvori. Š. Menčetić 140. Indje svudi lazi. M. Držić 46. Tuj stat oblast ni nam dana, iskat hođ'mo indi stana. P. Hektorović (?) 104. Druzijeh indi neka svrta. J. Kavašin 195b. Indi su išle. 290a.

INDUGATI, indugām, *impf. tal. indugiare, oklijevati.* — *U komediji dubrovačkoj xvi vijeka (sad se u Dubrovniku ne čuje. P. Budmani).* Ne indugaj ništa, naj brže neg podi tere se vjeri tom. N. Najlašćević 1, 290.

INDULGENCIJA, f. indulgentia, *proštenje (u crkvenom smislu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* S indulgencijami aliti s proštenjem. M. Orbin 128.

INDA, f. hyp. 8. Indija. — *Akc. se mijenja u voc. Indo.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Inda. S. Novaković, pom. 66.

İNDE, *vidi indje.*

İNDELİJA, f. ime žensko. — *ispoređi Andelija.* — *Prije našega vremena.* İndelija. S. Novaković, pom. 66.

İNDİBER, m. *vidi đumbir.* — *U Šulekovu imeniku:* Indiber, rus. имбирь, Zingiber officinale Rosc. 114.

1. İNDİJA, f. *vidi 1. Indija.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena (a vidi i indinski), a između rječnika u Vukovu.* Kad ja idem iz zemlje Indije, iz Indije, iz zemlje proklete; u Indiji teško bezakono. Nar. pjes. vuk. 2, 1.

2. İNDİJA, f. *trgovište i selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. hrv. 146. — *ispoređi 2. Indija.* — *Pomiće se od xv vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu (selo u Srijemu) i u Daničićevu:* 'İndija', među selima koja je Jovan despot dao Krušedolu bilo je i 'selo Indija' (Mon. serb. 541 god. 1496). ima i sada. — Indija. S. Novaković, pom. 134.

8. İNDİJA, f. ime žensko. — *ispoređi İndelija.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Indija. S. Novaković, pom. 66. Po smrti sestre svoje Indije. Glasnik. n, 1, 26. (1808).

İNDİLİSKİ, adj. *vidi ingleski.* — *Postaje od*

İndiliz. — *U naše vrijeme u Srbiji.* İndiliske igle u trgovaca neke šivaće igle. V. Ilić.

İNİLİZ, m. tur. İngiliz (*vidi kod İnglez*). — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

İNİNİJER, m. *vidi inginir.* — *U jednoga pisca xviii vijeka u kojega ima i indinier s istijem značenjem (može biti da u obje riječi treba čitati g mj. d).* İndinijera engleskoga. A. Tomiković, živ. 103. Od jednoga indiniera olandeskoga. 41.

İNİNSKI (uprav indijinski), adj. *koji pripada Indiji (vidi 1. Indija).* — *U rukopisu xvi vijeka.* Poći hoće jedan od vas u indinsku zemlju ustavljati ljudi od idolije. Starine. 5, 97. (1520). Jovan Kondopora ciera, indinskoga gospodina, sluga. 98.

İNİNİER, *vidi kod indinijer.*

İNEKAV, m. ime muško. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (İnekav').* İnekav z dčecami. Mon. serb. 564. (1822).

İNESETAN, inesetna, adj. *vidi nesetan.*

İNFAJMATI, infajmām, pf. *vidi infamati.*

İNFAJMAVATI, infajmāvām, *impf. vidi infamavati.*

İNFAMATI, infāmām, pf. tal. infamare, *iznijeti na (zao) glas, ozloglasiti.* — *impf.: infamavati.* — *Samo part. praet. pass.: infāmān u jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka, i infāmāt u jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka.* Govoreći... stvar skrovitu... od koje ostaje infaman. I. Držić 178. Ostane infamat oli ozloglašen. M. Dobretić 114. — *U Dubrovniku se sad govori infajmati.* P. Budmani.

İNFAMAVATI, infāmāvām, *impf. infamati.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Tko infamava riječima. I. Držić 163. Tko infamava samoga sebe. 178. — *U Dubrovniku se sad govori infajmavati.* P. Budmani.

İNFER, m. *gvozdena rešetka na prozoru, od tal. inferrata.* — *ispoređi inferata.* — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Kroz infer mu dođava sa zlatom tanku košulu. Nar. pjes. bog. 137. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U istoj pjesmi ima dva puta instr. plur. iferjema (sic):* Tu ćeš naći, djevojko, tamnicu s iferjema... Tu je našla djevojka tamnicu s iferjema, na inferju nahodi Komjena Jagi-lovića. 137. *u zadnjem je primjeru jamačno inferje (u loc. inferju) kolektiv.*

İNFERATA, f. *vidi infer.* — *U jednoga pisca xvii vijeka, u kojega je osobito značenje: gvozdena rešetka u ženskiem manastirima, kroz koju se dumne razgovaraju sa spojašnom čeladi u sobi za to naznačenj.* Djevojčica, koja stojeći u kući svoga oca i matere zatvorena, čuvana i skupljena, sada bivši vjerenica Jezusa Isukrsta, stoji u manastirju pripravna za odgovarat svakomu tko hoće i sama s jednjem samijem tri i četiri ure na inferati, jaoh onoj koja tako čini! I. Držić 261. Dvije (dumne) stahu u jednomu manastirju, i bjehu prijateljice od inferata, nemirne i razpršane u svomu životu. 261.

İNFERJE, n. *vidi infer pri kraju.*

İNFORMATI SE, infōrmām se, pf. tal. informarsi, *obavijestiti se.* — *impf.: informavati se.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Š nima se svjetovat i informat kako stvari prohode. I. Držić 269. Ako se ne informaju dobre od pravde. 306.

İNFORMAVATI SE, infōrmāvām se, *impf. informati se.* — *U istoga pisca xvii vijeka.* Ne

informavat se kako obslužuju pravdu njih ošćali. I. Držić 800.

INGALO, n. *vidi* igalo. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Da udrimo na ingalu pored mora slana. Pjev. crn. 176^a.

INGELTERSKI, adj. koji pripada *Ingilteri* (pošto nema potvrde riječi *Ingiltera*, može biti da prvo e stoji pisarskom griješkom mj. i). — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Kralj franački i ingelterski. Mon. croat. 226. (1527).

INGILIZ, m. *Inglez*, tur. *Ingiliz*. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97. — *isporedi* Indiliz.

INGILTERA, f. *vidi* Ingiltera. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalinu*. Od *Ingiltere*. Š. Kožićić 19^a. Hodivši on u Fijandru često i jednom na *Ingilteru*. B. Kašić, iđ. 44. Na otoku od *Ingiltere*. F. Glavinčić, cvit. 78^a. U *Britaniji* ka sada *Ingiltera* imenuje se. 149^b. U *Londriji* mestu prvomu od *Ingiltere*. 428^b. Bosne, *Rasije*, *Ingiltere* kralji. J. Kavašin 190^a. Alborto, kralj od *Ingiltere*. J. Banovac, razg. 152. U *Ingilteri*. J. Filipović 1, 267^b. 3, 197^b. *Ingiltera*. V. M. Gučetić 100. Svud po franačkoj kraljevini i po *Ingilteri*. I. M. Mattei 226. *Jadril sam Taliju* do *Livorne* grada, *Španju*, *Ingilteru* do *malteških strana*. Nar. pjes. istr. 2, 186. — *Može biti da je gdje gdje narod primio ovu talijansku riječ i preko turskoga jezika* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97).

INGLES, m. *vidi* Inglez. — *U dva primjera xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu*. *Cesara*, proti komu *Ingles Maksimo* uzdignu se. F. Glavinčić, cvit. 845^a. *Montekutio*, rodom *Ingles*. A. Kanižlić, kam. 54. — *Nije dosta pouzdano: u prvom se primjeru može pročitati i Inglež, u drugomu i u rječniku može biti štamparska ili pisarska pogreška mj. Inglez*.

INGLESKÂ, f. *vidi* Ingleska. — *isporedi* Engleska. — *Od xviii vijeka*. Idu kući u *Inglesku*. M. A. Reljković, sabr. 12. U *Inglesku*. A. Tomković, živ. 39. Pa kako je na carstvo *Velikoga Napoleona* udarila i *Rusija* i *Austrija* i *Ingleska*. M. Pavlinović, razg. 10. i u *Šulekovu rječniku*: 'England'.

INGLESKI, adj. *vidi* ingleski. — *isporedi* engleski. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* 404^a gdje se naj prije nahodi, i u *Voltigijinu* (ingleska zemlja 'Ingiltera' 'England'). Kralj *ingleski*. J. Filipović 3, 250^a. Kraljevstvo *inglesko*. 3, 331^a. U *ingleskomu* vilajetu. I. Jablanci 25. A četvrtu *ingleskoj* carici. Nar. pjes. vuk. 5, 899. Preprati ga u zemlji *ingleskoj*. Pjev. crn. 25^b. Tri barila *praha ingleskoga*. Nar. pjes. juk. 157. i u *Šulekovu rječniku*: 'englisch'.

INGLESKIŃA, f. žensko čelade iz *Ingleske*. — *Od xviii vijeka*. U obrazu i u pogledu ove *IngleskiŃe* ... D. Obradović, basn. 405.

INGLESKÂ (zemlja), f. *Anglija*. — *isporedi* Ingleska, Engleska. — *U naše vrijeme*. Irci još gledaju, da se iskopaju iz zajednice s *Ingleskom*. M. Pavlinović, razg. 21.

INGLESKI, adj. *anglicus*, koji pripada *Inglezima* ili *Ingleskoj*. — *isporedi* engleski, engleski. — *Postaje* od *Inglez* (u kojega pisca valja da postaje od *Inglež*) nastavkom *esk*. z pred *z* mijenja se na *ž*, za *ž* nim s ispada, a *ž* ispred *k* mijenja se na *š*; z može se i ne promijeniti na *ž*, ali se onda ispred *k* mijenja na *s* (*vidi* *ingleski*). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide *anglijski* s dodatkom da se govori u *Boci* i s primjerom iz narodne pjesme: *Mle-*

tačijem zlatom škiosane, *ingleskijem* srebrom potkovane). Svakolika zemlja *ingleska* s neskladnosti bijesne i grube britke mače, kopja teška svoje obraća na pogube. G. Palmotić 2, 8. Otičući dati pomoć drugomu nikom kralju *ingleskom*. F. Lastrić, ned. 326. Enrik kralj *ingležki*. 354. Pisa kripku i snažnu knjigu kralju *ingleskomu*. 369. Od *Francije* i zemlje *ingleske*. Nar. pjes. vuk. 5, 876. U silnoga kralja *ingleskoga*. Pjev. crn. 25^b. Na ruke *ingleskoj* kraljici. 189^b. Bi reč na njih sedam vrvi kralja i deveta kraljica *ingleska*. Osvetn. 2, 78. Baš ko da su na *Trijestu* bili, pa *ingleske* opustili lađe. 2, 160. Do tri poklisara od tri vela kralja, *franačkoga* a i *rusinskoga*, a treći je kraljice *ingleske*. 3, 57. Pet milijuna *ingleskih* groša. 3, 164.

INGLEŽ, *Ingleža*, m. *Anglus*, tal. *Inglese* (može biti da je gdje gdje naš narod primio ovu talijansku riječ i preko turskoga jezika. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97. *isporedi* Indiliz, *Ingiliz*. *Ingiliz*). — *isporedi* *Inglez*, *Englez*, *Inglež*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalinu i u Bjelostjencu*. Od istočnijih *Ingleza*. B. Kašić, per. 100. Kada *Inglez*i ostaviše grad. M. A. Reljković, sabr. 12. Zabiliži *Inglezom* sve. A. d. Costa 1, 127. A šta čete vi *Inglez*i? Nar. prip. vrč. 45. I *Amerikanci* i *Inglez*i velikim te počitašem predusretaju. M. Pavlinović, razg. 5. Pa slušajte oficijere mlade, od *Ingleza* što sam nabavio. Osvetn. 3, 145. *Inglez* kaže a *Omere* piše. 3, 162. i u *Šulekovu rječniku*: 'Engländer'.

INGLEŽOV, adj. koji pripada *Inglezu*. Da imadeš snagu *česarovu* i gotovo *Inglezovo* blago. Osvetn. 3, 123.

INGLEŽ, *Ingleža*, m. *vidi* Inglez (u *Dalmaciji* izgovaraju *talijanski glas* z gotovo kao ž). Došavši jedan *Inglež* u s. zemlju. J. Banovac, pripov. 98. Boj bijaše *Franc*a s *Inglež*ima. F. Lastrić, ned. 869. Pristali su kano i *Inglež*ima, bogati su kano *Olandeži*. And. Kačić, razg. 301^b. *Francež* oli *Inglež*. M. Dobretić 94. *Inglež* je silu podignuo. Pjev. crn. 26^a. A što valja za potroška blaga, od *Ingleža* jesmo uzajali. Osvetn. 3, 62.

INGLINTERA, f. *vidi* Ingiltera. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka*. Kralj od *Ingiltere*. J. Banovac, pred. 43. Veliki otajnik od *Ingiltere*. 94.

INGLITAR, m. *vidi* Ingiltera. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj* (gdje se misli da je grad). A šije je gradu *Ingilitaru*, a na ruke *ingleskoj* kraljici. Pjev. crn. 189^b.

INGLITERA, f. *Ingleska*, tal. *Inghilterra*. — *isporedi* *Ingiltera*, *Ingiltera*, *Ingilitar*. — *Od xv vijeka po zapadnijem krajevima*. Zov' *France* kralja, pak zov' i *Ingiltere*. M. Marulić 242. Čista *Ingiltera*. J. Armolušić 26. Sveti *Agustin* (obrati) *Ingilteru*. I. Đorđić, ben. 5. U *Ingilteri*. J. Filipović 1, 188^a. Kad cvatijaše u *Ingilteri* vira. I. J. P. Lučić, razg. 49. i u naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

INGLIZ, m. *Inglez*, tur. *Ingiliz*. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97.

INGVAST, m. *atramentum scriptorium*, *crnilo* (za pisanje), *srlat*. *incaustum*, *incaustum* (Ducange, od grč. ἑκαύστον), *isporedi* i češki *inkoust*, *ingoust*, polj. *inkaust*. — *isporedi* *ingvaster*, *ingvostar*. — *Od xvi vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* 891^b i u *Stulićevu* (*atramentum*). Iz onoga *ingvasta*. Zborn. 55^b. *Knjiga* ali *ingvast* ali pena. 118^a. Da pijeskom riječi *mê*, a *ingvas* da more stvorit se more. N. Na-

105. Što ti možeš indi gledat i viditi što ne može ovdje tve oko pozriti. A. Georgiceo, nasl. 47. Indi službenika išće neka sebi. I. T. Mrnavić, osm. 28. Da se inde gdigodi stanemo opeta. G. Palmotić 2, 518. Gdje ču inde ja izreći temelitos? V. Andrijašević, put. 27. U tvojijem rukam i ne inde sreće su moje. 242. Kak da nije indi boja. I. Zanotti, en. 80. Indje slavici čnjahu se. I. Đorđić, uzd. 60. Kako indi upisah. ben. 48. U crikvi ali indi. H. Bonačić 49. Da će nam biti lasnije spasiti se u redovništvu nego indi. 117. Kako smo i indje skazali. S. Rosa 28^b. Jeli pak jedan težak grih ova pohlepa, to jest lakomost? Doisto, jer je apostol naziva službu kipa; a indi veli: 'Tkoji hoće bogati učinit se, upadaju u iskušanje djavla'. Blago turl. 2, 175. Kad si indi, živi kako se živi ondi. Ant. Kadčić 52. — *Na dva mjesta xviii vijeka ima od indje sa značenjem: od drugoga mjesta.* Još da se od indje razabrali ne može. I. Đorđić, ben. 86. Dali jest držan od indi, oli od zapovidi, oli od svoga obetanja, oli od ugovora. Blago turl. 2, 95.

b. alio, *na drugo mjesto (kod micanja).* — *Od xiii vijeka.* Gredu u koje mjesto ili u Brskovo ili inadē gdēgodē. Mon. serb. 16. (1222—1228). Da mogu poiti u Kotor i indje, kudē imē je ugodno. 927. (1423). Popel da se stavi v oltar ali indi. Naručn. 42^b. Ne vad' mi tač dušu, pod' indi ter dvori. Š. Menčetić 140. Indje svudi lazi. M. Držić 46. Tuj stat oblast ni nam dana, iskat hod'mo indi stana. P. Hektorović (?) 104. Druzijeh indi neka svrta. J. Kavašin 195^b. Indi su išle. 290^a.

INDUGATI, indugām, *impf. tal. indugiare, oklijevati.* — *U komediji dubrovačkoj xvi vijeka (sad se u Dubrovniku ne čuje. P. Budmani).* Ne indugaj ništa, naj brže neg podi tere se vjeri tom. N. Nalešković 1, 290.

INDULGENCIJA, f. indulgentia, *proštenje (u crkvenom smislu).* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* S indulgencijami aliti s proštenjem. M. Orbin 128.

INDA, f. hyp. 8. Indija. — *Akc. se mijenja u voc. Indo.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Inda. S. Novaković, pom. 66.

İNDE, *vidi indje.*

İNDELİJA, f. ime žensko. — *isporedi Andelija.* — *Prije našega vremena.* İndelija. S. Novaković, pom. 66.

İNĐİBER, m. *vidi đumbir.* — *U Šulekovu imeniku:* İnđiber, rus. имбирь, Zingiber officinale Rosc. 114.

1. İNDİJA, f. *vidi* 1. Indija. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (a vidi i indinski), a između rječnika u Vukovu.* Kad ja idem iz zemlje Indije, iz Indije, iz zemlje proklete; u Indiji teško bezakoše. Nar. pjes. vuk. 2, 1.

2. İNDİJA, f. *trgovište i selo u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. hrv. 146. — *isporedi* 2. Indija. — *Pomiše se od xv vijeka.* — *Između rječnika u Vukovu (selo u Srijemu) i u Daničićevu:* 'İndija', među selima koja je Jovan despot dao Krušedolu bilo je i 'selo Indija' (Mon. serb. 541 god. 1496). ima i sada. — Indija. S. Novaković, pom. 134.

3. İNDİJA, f. ime žensko. — *isporedi İndelija.* — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Indija. S. Novaković, pom. 66. Po smrti sestre svoje Indije. Glasnik. II, 1, 26. (1808).

İNĐİLISKI, adj. *vidi* ingleski. — *Postaje od*

İndiliz. — *U naše vrijeme u Srbiji.* İndiliske igle u trgovca neke šivače igle. V. Ilić.

İNĐİLİZ, m. tur. İngiliz (*vidi kod* İngiliz). — *U naše vrijeme u Srbiji.* V. Ilić.

İNĐINJER, m. *vidi inginir.* — *U jednoga pisca xviii vijeka u kojega ima i indijer s istijem značenjem (može biti da u obje riječi treba čitati g mj. d).* İndinjera engleskoga. A. Tomiković, živ. 103. Od jednoga indijera olandeskoga. 41.

İNĐINSKI (*uprav indijinski*), adj. *koji pripada Indiji (vidi* 1. Indija). — *U rukopisu xvi vijeka.* Poći hoće jedan od vas u indinsku zemlju ustavljati ljudi od idolije. Starine. 5, 97. (1520). Jovan Kondopora csera, indinskoga gospodina, sluga. 98.

İNĐINER, *vidi kod* indinijer.

İNEKAV, m. ime muško. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (İnekav).* İnekav z dētcami. Mon. serb. 564. (1322).

İNESETAN, inesetna, adj. *vidi* nesetan.

İNFAJMATI, infajmām, pf. *vidi* infamati.

İNFAJMAVATI, infajmāvām, *impf. vidi* infamavati.

İNFAMATI, infāmām, pf. tal. infamare, *iznijeti na (zao) glas, ozloglasiti.* — *impf.: infamavati.* — *Samo part. praet. pass.: infamān u jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka, i infamāt u jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka.* Govoreći... stvar skrovitu... od koje ostaje infaman. I. Držić 178. Ostane infamat oli ozloglašen. M. Dobretić 114. — *U Dubrovniku se sad govori infajmati.* P. Budmani.

İNFAMAVATI, infāmāvām, *impf. infamati.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Tko infamava riječima. I. Držić 163. Tko infamava samoga sebe. 178. — *U Dubrovniku se sad govori infajmavati.* P. Budmani.

İNFER, m. *gvozdena rešetka na prozoru, od tal. inferrata.* — *isporedi* inferata. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Kroz infer mu dodava sa zlatom tanku košulu. Nar. pjes. bog. 137. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — *U istoj pjesmi ima dva puta instr. plur. iferjema (sic):* Tu ćeš naći, djevojko, tamnicu s iferjema... Tu je našla djevojka tamnicu s iferjema, na inferju nahodi Komjena Jagi-lovića. 137. u zadnjem je primjeru jamačno inferje (u loc. inferju) kolektiv.

İNFERĀTA, f. *vidi* infer. — *U jednoga pisca xvii vijeka, u kojega je osobito značenje: gvozdena rešetka u ženskiem manastirima, kroz koju se dumne razgovaraju sa spojašnom čeladi u sobi za to naznačenj.* Djevojčica, koja stojeći u kući svoga oca i matere zatvorena, čuvana i skupljena, sada bivši vjerenica Jezusa Isukrsta, stoji u manastijeru pripravna za odgovarat svakomu tko hoće i sama s jednjem samijem tri i četiri ure na inferati, jaoh onoj koja tako čini! I. Držić 261. Dvije (*dumne*) stahu u jednomu manastijeru, i bjehu prijateljice od inferata, nemirne i razpršane u svomu životu. 261.

İNFERJE, n. *vidi* infer pri kraju.

İNFORMATI SE, infōrmām se, pf. tal. informarsi, *obavjestiti se.* — *impf.: informavati se.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Š nima se svjetlovat i informat kako stvari prohode. I. Držić 269. Ako se ne informaju dobre od pravde. 306.

İNFORMAVATI SE, infōrmāvām se, *impf. informati se.* — *U istoga pisca xvii vijeka.* Ne

informavat se kako obslužuju pravdu njih očičali. I. Držić 800.

INGALO, *n. vidi igalo*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Da udrimo na ingalu pored mora slana. Pjev. crn. 176a.

INGELTERSKI, *adj. koji pripada Engilteri (pošto nema potvrde riječi Engiltera, može biti da prvo e stoji pisarskom griješkom mj. i)*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Kralj franački i ingelterski. Mon. croat. 226. (1527).

INGILIZ, *m. Inglez, tur. Ingiliz*. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97. — *isporedi* Indiliz.

INGILTERA, *f. vidi Ingiltera*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu*. Od Ingiltere. Š. Kožićić 19a. Hodivši on u Fijandru često i jednom na Ingilteru. B. Kašić, in. 44. Na otoku od Ingiltere. F. Glavinčić, cvit. 73a. U Britaniji ka sada Ingiltera imenuje se. 149b. U Londriji mestu prvomu od Ingiltere. 428b. Bosne, Rasije, Ingiltere kralji. J. Kavašin 190a. Alborto, kralj od Ingiltere. J. Banovac, razg. 152. U Ingilteri. J. Filipović 1, 267b. 3, 197b. Ingiltera. V. M. Gučetić 100. Svud po franačkoj kraljevini i po Ingilteri. I. M. Mattei 226. Jadril sam Taliju do Livorne grada, Španju, Ingilteru do malteških strana. Nar. pjes. istr. 2, 136. — *Može biti da je gdje gdje narod primio ovu talijansku riječ i preko turskoga jezika* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97).

INGLÈS, *m. vidi Inglez*. — *U dva primjera xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Volti-gijinu*. Cesara, proti komu Ingles Maksimo uzdignu se. F. Glavinčić, cvit. 945a. Montekutio, rodod Ingles. A. Kanižlić, kam. 54. — *Nije dosta pouzdano: u prvom se primjeru može pročitati i Inglez, u drugomu i u rječniku može biti štamparska ili pisarska pogreška mj. Inglez*.

INGLÈSKÂ, *f. vidi Ingleška*. — *isporedi* Engleska. — *Od xviii vijeka*. Idu kući u Inglesku. M. A. Reljković, sabr. 12. U Inglesku. A. Tomiković, živ. 89. Pa kako je na carstvo Velikoga Napoleona udarila i Rusija i Austrija i Ingleska. M. Pavlinović, razg. 10. i u *Šulekovu rječniku*: 'England'.

INGLÈSKÎ, *adj. vidi* ingleski. — *isporedi* engleski. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* 404a *gdje se naj prije nahodi, i u Volti-gijinu* (ingleska zemlja, 'Ingiltera', 'England'). Kralj ingleski. J. Filipović 3, 250a. Kraljevstvo inglesko. 3, 881a. U ingleskomu vilajetu. I. Jablanci 25. A četvrtu ingleskoj carici. Nar. pjes. vuk. 5, 899. Preprati ga u zemlji ingleskoj. Pjev. crn. 25b. Tri barila praha ingleskoga. Nar. pjes. juk. 157. i u *Šulekovu rječniku*: 'englisch'.

INGLÈSKIŃA, *f. žensko čelade iz Ingleske*. — *Od xviii vijeka*. U obrazu i u pogledu ove IngleskiŃe... D. Obradović, basn. 405.

INGLÈSKÂ (zemlja), *f. Anglija*. — *isporedi* Ingleska, Engleska. — *U naše vrijeme*. Irci još gledaju, da se iskopaju iz zajednice s Ingleskom. M. Pavlinović, razg. 21.

INGLÈSKÎ, *adj. anglicus, koji pripada Inglezima ili Ingleškoj*. — *isporedi* engleski, engleski. — *Postaje od Inglez u kojega pisca valja da postaje od Inglež* nastavkom esk. z pred i mijenja se na ž, za nim s ispada, a ž ispred k mijenja se na š; z može se i ne promijeniti na ž, ali se onda ispred k mijenja na s (vidi ingleski). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide anglijski s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme: Mle-

tačnijem zlatom kikosane, ingleskijem srebrom potkovane). Svakolika zemlja ingleska s neskladnosti bijesne i grube britke mače, kopja teška svoje obraća na pogube. G. Palmotić 2, 8. Otičući dati pomoć drugomu nikom kraju ingleskom. F. Lastrić, ned. 926. Enrik kraj ingleski. 854. Pisa kripku i snažnu knjigu kraju ingleskomu. 869. Od Francije i zemlje ingleske. Nar. pjes. vuk. 5, 876. U silnoga kraja ingleskoga. Pjev. crn. 25b. Na ruke ingleskoj kraljici. 189b. Bi reč na njih sedam vrvi kraja i deveta kraljica ingleska. Osvetn. 2, 73. Baš ko da su na Trijestu bili, pa ingleske opustili lađe. 2, 160. Do tri poklisara od tri vela kraja, franačkoga a i rusinskoga, a treći je kraljice ingleske. 3, 57. Pet milijuna ingleskih groša. 3, 164.

INGLÈZ, Ingleza, *m. Anglus, tal. Inglese (može biti da je gdje gdje naš narod primio ovu talijansku riječ i preko turskoga jezika)*. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97. *isporedi* Indiliz, Ingiliz, Ingiliz. — *isporedi* Anglez, Englez, Inglež. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu i u Bjelostjencu*. Od istočnih Ingleza. B. Kašić, per. 100. Kada Inglezi ostaviše grad. M. A. Reljković, sabr. 12. Zabliži Inglesom sve. A. d. Costa 1, 127. A šta ćete vi Inglezi? Nar. prip. vrč. 45. I Amerikanci i Inglezi velikim te poštitašem predusretaju. M. Pavlinović, razg. 5. Pa slušajte oficijere mlade, od Ingleza što sam nabavio. Osvetn. 3, 145. Inglez kaže a Omere piše. 3, 162. i u *Šulekovu rječniku*: 'Engländer'.

INGLÈZOV, *adj. koji pripada Inglesu*. Da imadeš snagu cesarovu i gotovo Inglezovo blago. Osvetn. 3, 128.

INGLÈŽ, Ingleža, *m. vidi Inglez (u Dalmaciji izgovaraju talijanski glas z gotovo kao ž)*. Došavši jedan Inglež u s. zemlju. J. Banovac, pripov. 98. Boj bijaše Franca s Ingleži. F. Lastrić, ned. 869. Pristali su kano i Ingleži, bogati su kano Olandeži. And. Kačić, razg. 801b. Francež oli Inglež. M. Dobretić 94. Inglež je silu podignu. Pjev. crn. 26a. A što valja za potroška blaga, od Ingleža jesmo uzajali. Osvetn. 3, 62.

INGLINTERA, *f. vidi Ingiltera*. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka*. Kralj od Ingiltere. J. Banovac, pred. 43. Veliki otajnik od Ingiltere. 94.

INGLITAR, *m. vidi Ingiltera*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj (gdje se misli da je grad)*. A šile je gradu Ingilitaru, a na ruke ingleskoj kraljici. Pjev. crn. 189b.

INGLITERA, *f. Ingleška, tal. Inghilterra*. — *isporedi* Ingiltera, Ingiltera, Ingilitar. — *Od xv vijeka po zapadnijem krajevima*. Zov' France kraja, pak zov' i Ingiltere. M. Marulić 242. Čista Ingiltera. J. Armolušić 26. Sveti Agustin (obrat) Ingilteru. I. Đorđić, ben. 5. U Ingilteri. J. Filipović 1, 188a. Kad cvatijaše u Ingilteri vira. I. J. P. Lučić, razg. 49. i u *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

INGLIZ, *m. Inglez, tur. Ingiliz*. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 97.

INGVAST, *m. atramentum scriptorium, crnilo (za pisanje), srlat. incaustum, incaustum (Ducange, od grč. ἰνκαύστος), isporodi i češki inkoust, ingoust, pol. inkaust*. — *isporedi* ingvastar, ingvostar. — *Od xvi vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* 891b i u *Stuličevu* ('atramentum'). Is onogaj ingvasta. Zborn. 55b. Knjiga ali ingvast ali pena. 118a. Da pijeskom riječi mé, a ingvas da more stvorit se more. N. Na-

Ješković 1, 118. Ne scijen'te, da se je mnogo truda i ingvasta oko ove komedije strati. M. Držić 248. Da sve more bude ingvas. A. Gučetić, roz. jes. 74. roz. mar. 104. Da je sve more ingvast. M. Orbin 281. Potrebno je meni sada oni ingvas pripravit. P. Kanavelić, iv. 217. U ingvastu skvašena su. B. Betera, čut. 4.

INGVASTAR, ingvastra, m. vidi ingvast. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Crnilom ili ingvastrom. B. Kašić, in. 67.

INGVAŠTENICA, f. atramentarium, sud u kojemu stoji ingvast kad se piše. — Samo u Belinu rječniku: 'atramentarium' 157^b, i u Stuličevu: v. tapša.

INGVÁZDÂNE, n. djelo kojijem se ingvazda. — U Stuličevu rječniku: 'cucitura abbozzata con punti grossolani', 'crassa, rudis sutura'.

INGVÁZDATI, ingvázdâm, pf. prišiti kako mu drago (tako da jedan šavak ostaje daleko od drugoga) jedan komad tkanine k drugome, samo da se jedno u drugo ne pomiče preko pravoga sašivanja (u sjevernijem krajevima heftati od nem. heften). — impf.: ingvazdavati. — Postaje jamačno od tal. imbastire, premda je čudnovata promjena glasova. — U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani), a između rječnika u Stuličevu ('cucire grossolanamente', 'imperite consuere').

INGVAZĐAVATI, ingvázdávâm, impf. ingvazdati. — U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani), a između rječnika u Stuličevu.

INGVOSTAR, ingvostra, m. vidi ingvast. — U rukopisu xvi vijeka. Vaseh kartu, pero i ingvostar. Živ. jer. star. 1, 285.

INGIJEL, ingijela, m. vidi ingil. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu. K nama brže oge i vaizi ponesite knjige i ingijele, te gledajte što nam knjige kažu, što će nama biti do pošljedka. Nar. pjes. vuk. 4, 188. Tako naši ingijeli kažu da će vaše kuće pogoreti. 4, 185.

INGİL, ingilla, m. arap. tur. ingil (od grč. εὐαγγέλιον), jevanđele, ali u narodnijem pjesmama ovako Turci zovu koran, ili nekakvu drugu svetu knjigu u kojoj se čita što će se dogoditi. — isporodi ingijel, ingilija, ingilo. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: ingile, ingili. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'das evangelium', 'evangelium' (ist der koran gemeint). Ja sam gled'o u našem ingilu, ovo, paše, biti dugo neće (govori Turčin). Nar. pjes. vuk. 4, 142. Nek mi pravo po ingilu sudi. Nar. pjes. hörm. 2, 18. Potegoše knjige i ingile. 2, 71. Aman komše! vaše zakonoše pravdu prave iz ingila sveta. Osvetn. 4, 85.

INGİLİJA, f. (?) vidi ingil, tur. ingilli, koji pripada ingilu. — U naše vrijeme. Što ti knjiga ingilija piše. V. Vrčević, niz. 148.

INGILO, n. vidi ingil. — Na jednom mjestu u pisca xvii vijeka, gdje Turčin ovako zove jevanđele (pisano je 'ingilo'). Kakono popovi... krestjansko 'ingilo' kad hoće pivati. I. T. Mrnavić, osm. 82.

INGIN BUNAR, m. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada kod Ingina Bunara. Sr. nov. 1868. 16².

INGİNİR, inginira, m. nem. ingenieur, tal. ingegnere, u Vukovu rječniku: 'der geometer, ingenieur', 'geometres'. — isporodi inženir, inženijer, indeuer.

INGİNİRSKÎ, adj. koji pripada inginirima. Javim su moju želju doći u akademiju inginirsku. S. Tekelija. let. 119, 21.

INGİRICA, f. vrsta kruške, od pers. engir, tur. ingir, jabuka. — U Vukovu rječniku: 'art birnen' s dodatkom da se govori u Utičkoj nahiji.

INGİRLIJA, m. nejasna riječ (turska) u narodnoj pjesmi našega vremena. Kad udare Turc. ingirlije, oborite tope singirlije. Nar. pjes. stojadi 2, 84.

INKANAT, inkanta, m. auctio, javna prodaja, kad se što prodaje onome koji između svojih daje naj veću cijenu (u naše vrijeme kod pisaca dražba), tal. incanto. — xvii vijeka u dva pisca (u sadnoga je nom. inkant). Na inkantu ima biti slobodnost. B. Kašić, zrc. 79. Kupiti cjehe na inkantu. 79. Ako prodavaju na inkant po mahe. I. Držić 815. I u naše vrijeme u Dubrovniku (s nom. inkanat). P. Budmani.

INKAŠ, m. vidi inkaša. — U Mikašinu rječniku: inkaš, kaša za načinati ogrlice, cremor.

INKAŠA, f. amyllum, nišeste, skrob. — isporodi inkaš. — Po obliku kao da je iz talijanskoga jezika, ali ne znam talijanske riječi od koje bi moglo postati. — U Belinu rječniku 72^a (gdje se naj prije nahodi), u Voltigijinu: 'amido', 'weizenstärke'; u Stuličevu: 'amido', 'amyllum'. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. Kad se škrob zdravo prosuši, onda se raspe i bude vrlo sitno i lepo belo brašno i kaže se 'nišeste' ili 'inkaša'. Đ. Popović, poznav. rob. 377. — i u Šulekovu rječniku: 'stärke'.

INKAŠATI, inkašâm, pf. poskrobiti (fino rubje). — impf.: inkašavati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 plur.: inkašamo, inkašate. — Vidi inkaša od čega postaje. — U Stuličevu rječniku: 'inamidare', 'amylo conspergere', i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — I u Šulekovu rječniku: 'stärken'.

INKAŠAVATI, inkašávâm, impf. inkašati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. inkašavaju, u aor. inkašavah, u ger. praes. inkašavajući, u ger. praet. inkašávâši, u part. praet. act. inkašávao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — U Stuličevu rječniku, i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

INKONA, f. vidi ikona i inkuna. — Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (inkona). Moći moje i inkone. Spom. sr. 2, 125. (1466). (u latinskom prijevodu: Reliquias meas in (sic) inchonas. 181.).

INKUN, m. vidi inkuna. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: v. kip.

INKUNA, f. vidi ikona. — isporodi inkun, inkona. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (kod prilika) gdje se naj prije nahodi, u Belinu ('effigie di qualche santo', 'icon sacra' s primjerima — poslovice —: Svakoju inkuni zavjetovati se. Nove inkune na otar a stare pod otar 288^a), u Voltigijinu ('immagine, sembiente', 'bild, gesichtsbildung'), u Stuličevu ('imago, effigies'). Stare inkune za otar a nove na otar. (D). Poslov. danič. 114. Uprije oči iznenadne u jednu inkunu. B. Zuzeri 4. Inkuna na postavu upengana. 91.

INKUNICA, f. dem. inkuna. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('imaguncula' 376^a) i u Stuličevu. Tegnutjem od kojegod sfoje prilike ili inkunice. B. Kašić, fran. 174. Nije, vjerujem, ikoga, koji zove se objvjetovan Jesusuovu svetomu srcu, koji ne ima kojigodi negovu priliku al' inkunicu. I. M. Mattoi 143.

INKVIZICIJA, *f.* inquisitio, u katoličkoj crkvi (ne samo u Španiji i u Portugaliji) sud nad nevjerojstvom. — isporodi inkvizicijon, inkvizicijon. — U naše vrijeme kod pisaca, načineno od latinske riječi. Inkvizicija, hist. 'inquisition', tal. 'inquisizione'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INKVIZICIJON, *m.* i *f.* *vidi* inkvizicija. — isporodi inkuizicijon. — U dva pisca xvi i xvii vijeka. Oficija svetoga iziskovanja ili inkvizicijoni. Š. Budinić, ispr. 184. Izvajeno (govorenje) na s. inkvizicijon (pisano po latinskoj ortografiji 'inquisition') progledati podah. F. Glavinić, cvit. xx. Tako meni s. inkvizicijon ('inquisition') štam-pati dopusti. 105b.

INKVIZITŪR, inkvizitūra, *m.* sudac kod inkvizicije, od lat. inquisitor, ili od tal. inquisitore. — isporodi inkvizitur. — Od xvi vijeka. Odrisjenje tih jest sahraneno inkviziturom. Š. Budinić, ispr. 145. Na knizi od inkvizitura. B. Kašić, in. 46. Postavi ga inkviziturom, t. j. iziskavcem vire. F. Glavinić, cvit. 112a. Jeronim s. imi čast od pisam iziskavca ili inkvizitura. 410b. Dužne su take bezdušce opoviditi biskupom i inkviziturom. I. Ančić, vrat. 225. Učini sinove aliti redovnike svetoga Frane inkvizituro svetoga oficija. Norini 11. Iziskaoem svete vire oli ti inkviziturom. Ant. Kadčić 294.

INKVIZICIJŌN, *m.* i *f.* *vidi* inkvizicijon. — U dva pisca xvii vijeka. Koji plač prikaza svetomu oficiju inkvizicijoni aliti iziskovanja. M. Divković, plač. 3. Koji ne osvadi poluvjercaca svetomu oficiju od inkvizicijonu, sagrašuje. S. Matijević 45.

INKVIZITŪR, *m.* *vidi* inkvizitur. — U jednoga pisca xvii vijeka. Po naredbi mnogo poštovanoga oca inkvizitura. M. Divković, bes. xiv. Po naredbi p. oca inkvizitura mnetačkoga. zlam. 3a.

INLA, *f.* *vidi* hinla. — U narodnijem pjesmama našega vremena. I bez inle i bez prijevare. Nar. pjes. petr. 2, 280. 282. No sve inla i sve prijevare. 282. Inla, prijevare. 698.

INO, *conj.* i (uprav i-no). — U naše vrijeme kod ugarskih Hrvata koji su primili ovu riječ od Slovenaca. Sestre ino brati. Jačke. 31. Doklon sam nosila svilu ino bumbak. 39. Prik loz ino brigov. 77. Jelo ino pilo. 85.

INOBRATSTVENIK, *m.* čovjek koji pripada inome (drugome) bratstvu. — U naše vrijeme. Pred inobratstvenicima pojedinac kaže obično samo opće ime bratstva. V. Bogišić, zborn. 513.

INOBRAZAN, inobrazna, *adj.* u Stuličevu rječniku: v. inoobrazan.

INOČENCIJ, *m.* Innocentius, ime muško (papinsko). — isporodi Inocencijo, Inocenco, Inočenco, Inočentije. — Što je u nekijem primjerima pisano -ti- mj. -ci-, to je po latinskoj ortografiji (tako je i kod Inocencije, ali je drugo kod Inočentije). — Od xv do xviii vijeka. Papa Inocencij. Mon. croat. 128. (1486). S. 'Innocentij' papa i izpo(vidnik). F. Glavinić, cvit. xxiv. Ako orle od sjevera 'Inocentij' skupi sive. J. Kavašin 226b.

INOČENCIJO, *m.* *vidi* Inocencij. — xvii i xviii vijeka. 'Innocentij' četrtomu papi. F. Glavinić, cvit. 112a. 'Innocentio' četrti papa. 139b. 'Innocentio' prvi papa. 229a. 'Innocentio' prvi u miru od svoje smrti počinu. 242b. Tako ukazuje Inocencijo papa. J. Banovac, razg. 202. Inocencijo papa treći ovoga imena. 224. 'Inocentio' xiii. A. J. Knezović 269. Onu osudu potvrdi Inocencijo treći. J. Matović 206.

INOČENCO, *m.* *vidi* Inocencij, tal. Innocenzo. — U jednoga pisca xviii vijeka. Papa Inocenco prvi. J. Matović 276.

INOČA, *f.* druga žena, koja nije prva ili poglavita, kad muž ima više žena, kao što je n. p. u Turaka. — isporodi inoča. — Akc. se mijenja u gen. pl. inočā. — Riječ je stara, isporodi stslav. inoča. — Postaje jamačno od in (drugi). — U našem se jeziku jarja istom u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: inoča, druga žena 'die nebenfrau, zweite frau (neben der ersten)', 'uxor altera'. — Volim biti prebjeg u kaure, nego svojoj sestri bit inoča. Nar. pjes. vuk. 1, 576. — Po ovom primjeru (*vidi* i kod inočica) *vidi* se da se ovom riječi naznačuje što je druga žena prema prvoo (i u stslavenskom Miklošić tumači aemula); Daničić pak upotrebljava ovu riječ prema lat. concubina. Inoča negova čišaše prelubu. Đ. Daničić, sud. 19, 2. Šezdeset ima carica i osamdeset inoča, i djevojaka bez broja. pjesm. 6, 7. Žene tvoje i inoče tvoje. dan. 5, 23.

INOČAN, inočna, *adj.* koji pripada inočima, *vidi* 2. inok, (u prvom primjeru kao da je značenje: osamljen, pust). — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu ('ad coenobium, ad coenobitas spectans'). Na tožde inočno (var. ujedinihoje) mēsto otsho-ždaše. Danilo 39. Da by ne razlučils se žitija Svotyje Gory i pravila inočna ježe bē navyklis. 358.

INOČASKI, *adj.* monasticus, koji pripada inočima (*vidi* 2. inok). — -a- je napisano po sadašnjem jeziku (ali da je živa riječ kod naroda, glasila po svoj prilici inočki) mj. starijega ь. — Riječ je stara, isporodi stslav. inočskyj. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu (inočskyj). Krasnoje mēsto i prikladno inočskomu prěbivaniju. Mon. serb. 264—265. (1389—1405). — Ima i adv. inočaski (inočskyj), sa značenjem: kao što biva kod inoka. Milica, zovima inočasky Eugeniya. Okáz. pam. šaf. 75.

INOČASTVO, *n.* vita monastica, stanje onoga koji je inok (*vidi* 2. inok). — -a- je napisano po sadašnjem jeziku (ali da je živa riječ kod naroda, glasila bi po svoj prilici inočstvo) mj. negdašnjega ь. — Riječ je stara, isporodi stslav. inočstvo. — U knizi pisanu crkvenijem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku (inočstvo 'vita solitaria'). Jako novorođenij blagočestijem i inočstvom. Domentijan⁶ 96.

INOČASTVOVATI, inočastvujem, *impf.* žinjeći u inočastvu, kao inok. — Radi -a- *vidi* kod inočstvo (da je živa riječ glasila bi po svoj prilici inočstvosovati). — Riječ je stara, isporodi stslav. inočstvosovati. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu (inočstvosovati 'solitariam vitam agere'). V. svetaj inočstvujuštaja gorā. Stefan, sim. pam. šaf. 17.

INOČENCO, *m.* *vidi* Inocencij, tal. Innocenzo. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Pāpā Urbana, Eusebija, Damasa, Inočenca. J. Matović 183.

INOČICA, *f.* dem. inoča. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Daj mi Ajku za vjernu ljubov, neka bude sestri inočica, a mačaha mladim sestrićima. Nar. pjes. vuk. 1, 576. U ovoj kući pokazuju putniku jednu sobu u kojoj je žena Mičićeva puškom uplehala jednu svoju inočicu. M. Đ. Miličević, zim. več. 191.

1. **INOČKI**, *adj.* *vidi* inočaski.

2. **INOČKI**, *adj.* koji pripada inočama. Čuvara inočkoga. Đ. Daničić, jest. 2, 14.

INOČNIK, *m.* manastir. — *Načinjeno od 2. inok. — U Stuličevu rječniku: 'coenobium' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nije dosta pouzdano.*

INOČA, *f.* *vidi* inoča. — *Riječ je stara, isporodi stslav. inošta. — U jednoga pisca našega vremena. Kako popi vjenčaju djevojke po vašemu Grabovu jadnomu, na nevjestu za inoče lude. Osvetn. 2, 110. Na krik shrle dvije inoče vrle (u mnogoženstvu jedna je prava, a ine su inoče). 4, 18.*

INOČENTIJE, *m.* Innocentius, *vidi* Inocencij, grč. Ἰννοκέντιος. — *Od prije našega vremena (kao ime kaluđersko). Inocentije (jeromonasi). S. Novaković, pom. 66.*

INOĞDA, *adv.* *vidi* drugda. — *isporodi inagda, inda, inada. — Postaje od in nastavkom ŋgda (inŋgda) te se ŋ još u staro doba mijenja i na o; a gdje se ŋ ne mijenja, ondje ispada, pa s toga ispada i g između n i d, te postaje oblik inda, pa kasnije i inada (vidi kod kad). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. inŋgda, inogda, rus. иногда, pol. inegdy. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (v. negda s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničićevu (alio tempore). Inogda byvšeje vsipitenoje jemu ovče. Sav. sim. pam. šaf. 8.*

INOĞDJE, *adv.* *vidi* indje. — *U Stuličevu rječniku: alibi s dodatkom da je uzeto iz brevijara, ali je po svoj prilici riječ načinjena od sama Stuliča.*

INOGLASAN, *inoglasna, adj.* u kojega je ini (drugi) glas. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'diversam vocem edens' s dodatkom da je riječ ruska.*

INOĞOR, *m.* rasele (gdje su Turci stajali) više Baica. — *Vađa da je složeno od in (jedan, pa osamljen, pust) i gora. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je onako tumačeno). Inogora i selo Jabuku. Nar. pjes. vuk. 5, 84. Na Inogor malo poje doše. Pjev. crn. 18a. Ogled. sr. 21.*

INOĞORSKI, *adj.* iz Inogora. Pogiboše inogorski Turci. Pjev. crn. 18b.

INOĞOŠT, *m.* *vidi* Inogošta. Inogošt (Vinogošt). M. Đ. Miličević, kraj. srb. 458.

INOĞOŠTA, *f.* kraj u Srbiji u okrugu vranjskom. — *isporodi Inogošt, Inogošte. — Od xv vijeka. Zemlju svoju otkršuju Vrahu i Inogoštu i Prěšvo (Uglaš) prějeto i udružo. Konstantin filos. glas. 42, 282. Inogošta je predeo na severu Vrahe oko planine Pojanice. I. Ruvarac. glas. 47, 198. G. đeneral K. S. Protić odgovorio mi je, da sad svi govore 'Vinogošta' a 'Inogošta' im je sa svim neobično i nepoznato, ali mu je ipak jedan stari Arbanas iz Masurice kazao, da se 'Inogoštom' taj kraj zove, kad se govori turski, a 'Vinogoštom' kad se govori srpski. S. Novaković, novo brdo. 50.*

INOĞOŠTE, *n.* *vidi* Inogošta. Inogošte (severno od Vrahe). S. Novaković, novo brdo. 4.

INOĞOVORAN, *inogovorna, adj.* koji pripada inogovorenju, ironički. — *U Stuličevu rječniku: 'ironico' 'ironice confictus', gdje ima i adv. inogovorno 'per ironiam'. — oboje nepouzđano.*

INOĞOVORENE, *f.* *vidi* inoslovka. — *U Stuličevu rječniku: 'ironia'. — nepouzđano.*

INOJĖZIČAN, *inojĖzična, adj.* koji govori inijem (drugijem) jezikom. — *U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stuličevu ('alieni sermonis'). Naprama obilnoj četvrtini ino-*

jezičnog stanovništva. M. Pavlinović, razg. 55. — Mogla bi biti i stara riječ, isporodi stslav. inojĖzyčny, vidi i inojĖzičnik.

INOJĖZIČNICA, *f.* inojĖzično žensko čelade. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

INOJĖZIČNIK, *m.* inojĖzičan čovjek. — *Riječ je stara, isporodi stslav. inojĖzyčnyk, i nahodi se samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu i u Daničićevu (inojĖzyčnyk, 'alienigena'). InojĖzyčnyky simi prodani budem. Domentijanb 195.*

1. **INOK**, *adj.* starije je značenje: jedan, sam, pa: koji žive osamljen, kao pustišak, kaluđer. — *isporodi 2. inok. — Postaje od in (jedan). — Riječ je stara, isporodi stslav. inokŋ. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (v. inokostan) i u Daničićevu (inokŋ 'monachus' dolazi i kao adjektiv). Oda. nŋkyhŋ inokyhŋ. Sava, tip. stud. glas. 40, 144. Inokyhŋ ŋube. Okáz. pam. šaf. 52.*

2. **INOK**, *m.* monachus, kaluđer, *vidi* 1. inok. — *Riječ je stara, isporodi stslav. inokŋ. — U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu ('coenobita, solitarius' s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničićevu (inokŋ 'monachus'). Idže obrětajutŋ se prěpodobni i bogonosni inoci. Mon. serb. 186. (1848). Grěsnago inoka Nikodima. 212. (1887). Množstvo inokŋ bogolubazyhŋ. Glasnik. 92, 272. (1884).*

3. **INOK**, *m.* ime nekakvu gradu u narodnoj pjesmi našega vremena. — *vidi* Janok. No udrismo na Inoku gradu. Pjev. crn. 176a.

INOKAZAŇE, *n.* u Stuličevu rječniku: v. inoriječe. — *nepouzđano.*

INOKAZATELNO, *adv.* u Stuličevu rječniku: v. inorječno. — *nepouzđano.*

INOKIŇA, *f.* monialis, kaluđerica. — *vidi* 2. inok. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu ('virgo Deo dicata') i u Daničićevu (inokyhŋ 'monacha'). O postriženji inokŋ i inokiŇe. Zak. duš. pam. šaf. 50.*

INOKOLĖN, *adj.* inoga (drugoga) koľena (roda). — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom sa starijim oblikom inokolĖnny (što u našem jeziku može glasiti inokolen i inokolĖnan), i otale u Daničićevu rječniku (inokolĖnny, 'alienigena'). Niktoz inŋ inokolĖnny vs Srbliihŋ ogospodi se. Domentijanb 216.*

INOKOLĖNAN, *vidi* inokolen.

INOKOSAN, *vidi* inokostan.

INOKOSNIK, *m.* inokostan čovjek. — *U naše vrijeme. Inokosnik mučenic. V. Bogišić, zborn. 48. Inokosnik i zapovijeda i sluša. 49.*

1. **INOKOST**, *adj.* *vidi* inokostan. — *U jednoga pisca prošloga vijeka (A. Dellabelle); ali riječ nije dosta pouzđana, jer se nalazi u knizi dosta zlo naštampanoj po njegovoj smrti, a nema je u prvom izdanu njegova rječnika; nego opet stoji u drugom izdanu (takoder naštampanu po njegovoj smrti) i tu ovako: inokos, inokosna, solo, senza ajuto di nessuno, 'solus' 2, 837a. Ah koja škoda inokostih siromaha! A. d. Bella, razgov. 29. Bijahu inokosti i sasma ostavljeni. 282.*

2. **INOKOST**, *f.* osobina, stanje onoga koji je inok (sam, pust, *vidi* 1. inok). — *Samo u Stuličevu rječniku (gdje je tumačeno: siromaštvo, nevoľa): 'penuria, inopia, egestas'.*

INOKOSTAN, *inokosna, adj.* sam, bez drugoga, bez pomoći (u naše vrijeme osobito o čovjeku koji živi u kući samo sa ženom i djetcom, a ne u sa-

drusi, vidi u Vukovu rječniku). — Postaje ja-
mačno od 2. inokost nastavkom *in*. — Pošto u
svijem oblicima, osim nominalnoga nom. sing. m.
i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom, t
ispada između s i n (*ali se nađe pisano*), u naše
je vrijeme taj oblik (bez t) prešao i u nominalni
nom. sing. m. i u akuzativ kad je s nim jednak:
inokosan. — Od xvii vijeka, a između rječnika
u *Belinu* (inokostan, inokostna, abbandonato,
senza ajuto, solo, destitutus 2^a; solo, senza
aiuto di nessuno, solus 2, 337^a drugoga izdanja),
u *Voltigijinu* (inokostan, inokostna, destituto,
abbandonato, senza ajuto, verlassen, hülflos), u
Stuličevu (inokostan, inokostna, solitarius, dere-
lictus, destitutus), u *Vukovu* (inokosan, einzeln,
einsam, d. i. ohne andere verwandte familien-
häupter, bloss mit seinem weib und kind im
hause, sine cognatis, cum sola uxore et liberis,
degenst, cf. jedin).

a. adj. — Komp.: inokodsnij (vidi: Što god je
maše čeladi u kući, to sve inokodsnija postaje.
V. Bogišić, zborn. 4). Siromaške hrana kuće,
s lijeve strane volak staše, inokostan orač ošo
tu ga je noćnom pri pokoju. G. Palmotić 3, 100^a.
Inokostan putnik uzima nikoliko kamenja koji
bijahu na putu. A. d. Bella, razgov. 130. A ti
tužne sirote, inokostne udovice, nevoljne siro-
mahe guliš. 127. Otiđe na jedan put po nivalu
udovica inokosna kupeći klase. 170. Nemojte
ostaviti inokosna vašega kraja i vašega Boga.
202. On će otići silnoj moći inokosna zabogara.
I. Đorđić, salt. 238. Ta dobrota inokostna na-
kazan je od dobrote Božijoj naravi prem pri-
korna. B. Zuzer 41. Ti bijedno stvorene, ino-
kostno, nelagodno. I. M. Mattei 243. Pozivlēm
te u moje svatove, no mi nemoj inokosan poći,
kupi svata što god možeš veće. Nar. pjes. vuk.
2, 534. Pa mi Đoko Maloviću kaže, da povedem
haračlije Turke, samo moje trista haračlija, pa
ne smijem inokosan poći pr'o prostrane Pive ka-
lovite. 4, 489. Ja nijesam, pašo, osilio, nega
sam ti doma inokostan. Pjev. crn. 42^b. Pripo-
vijeda se da je na kući bio potreban i inokosan.
Vuk, nar. pjes. 4, 98. Znao da sam u kući ino-
kosan. V. Vrčević, niz. 920. Mi vladari prazno-
ruki i inokosni. S. Lubiša, prip. 104. Obična
je sada već inokosna familija. V. Bogišić, zborn.
2. Drži se kao neka nesreća za kuću koja po-
stane inokosnom. 3. Inokosni smo; mnogo nas
je na zdjeli a malo na radni. 6. Govori se samo
za kuću gdje je malo radnika inokosna kuća...
inokosni su u toj kući. 9. Inokosna kuća prazna
pećina. 43. Jer bijasmo od oranice inokosni.
558. Ako bude došao inokosan. D. Daničić,
2mojs. 21, 8. Jer sam inokosan i nevolnik. psal.
25, 16.

b. adv. inokosno. Udariše Turci na Pipere, evo
vele muke od Piperah! inokosno bjehu dočekali.
Pjev. crn. 29^b. Ti ne kupi inokosno svatah. 236^b.
Živimo, brate, inokosno. V. Bogišić, zborn. 6.

INOKOSTOVATI, inokostujem, *impf. inokosno
živjeti*. — U *Stuličevu rječniku*: 'penuria labo-
rare'. — nepouzdan.

INOKOŠTINA, f. osobina, stanje onoga koji je
inokostan. — U naše vrijeme, a između rječnika
u *Vukovu* (der zustand da man' inokosan, ist'
vita cognatis destituta). Boja je složna inoko-
ština nego nesložna množina. Nar. posl. vuk. 21.
Naprotiv inokoština je i mučna i dosadna. M. Đ.
Miličević, živ. srb. 1, 92. One su sve volele
zadruhu nego inokoštinu i siromaštinu. zlosel.
275. Inokoština siromaština. V. Bogišić, zborn.
4. Živimo u inokoštini. 6.

INOKRAJAC, inokrajca, m. čovjek iz inoga
(drugoga) kraja. — U jednoga pisca našega vre-
mena, a između rječnika u *Stuličevu* (advena,
alienigena, peregrinus, exterus). Misao da bi
njih inokrajci u tom izmijenili. M. Pavlinović,
razg. 109. A nekmoli da bi za nas inokrajci
znali. razl. spis. 236. Prispiće inokrajci. 889.

INOKRAJAN, inokrajna, m. koji pripada inome
(drugome) kraju. — U naše vrijeme, a između
rječnika u *Stuličevu* (res peregrina adj.) i u *Vu-
kovu* (inokrajni, iz druge zemlje, ausländisch, pe-
regrinus s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).
U inokrajne slobodne luke. M. Pavlinović, razl.
spis. 299.

INOKRAJANIN, m. inokrajan čovjek. — ispo-
redi inokrajac. — plur.: inokrajšni. — U *Stu-
ličevu rječniku* (uz inokrajac).

INOKRAJKA, f. žensko čelade inokrajno, iz
inoga (drugoga) kraja. — isporidi inokrajka.
— gen. pl. inokrajškā. — U *Stuličevu rječniku*:
'advena, alienigena'.

INOKRAJKIŃA, f. vidi inokrajka. — U *Stu-
ličevu rječniku*.

INOKRAJSKI, adj. vidi inokrajan. — Samo
u *Stuličevu rječniku*: 'exterus, extraneus, alieni-
genus', gdje ima i adv. inokrajški sa značenjem:
'advenarum, peregrinorum more'.

INOKUPAN, inokupna, adj. universus, gene-
ralis, vas, cio (o kakvu mnoštvu, pa ili bez ikakva
izuzetka, ili bez obzira na izuzetke, jer ih je i
tako malo). — Složeno od osnova in (jedan) i
kup (vidi kod kŭpiti). — Od xv vijeka (vidi
kod b).

a. adj. — Dosta rijetko, i istom od xvii vijeka,
a između rječnika u *Voltigijinu* (inokupni, ge-
nerale, universale, 'allgemein') i u *Stuličevu* (ge-
neralis, universalis). Nijesu li ove duše u pur-
gatoriju općenu i inokupnu. M. Orbin 107. Sa
svijem pukom s inokupnom radošću uzvede. I.
Đorđić, salt. xiii. S inokupnijem vesele. ben.
169. Ako nijesi igda učinio ispovijes inokupnu
svoga života. Misli. 19. To se zove sud ino-
kupni. T. Ivanović 39. Slavjanskoga jezika ino-
kupnoga nigdje ni za lijek. M. Pavlinović, razg. 7.

b. adv. inokupno. — Češće nego adj. — ispo-
redi inokupnice. — Između rječnika u *Mikajinu*
(inokupno, zajedno, simul, una), u *Belinu* (una,
409^a; accordatamente, d' accordo, concorditer
21^b), u *Voltigijinu* (generalmente, assieme, 'allge-
mein, überhaupt'), u *Stuličevu* (generatim, uni-
versim), u *Daničičevu* (inokupno, in universum).
a) omnino, prorsus, sasna, posve, sve (bez izu-
zetka). Kako su primili sve inokupno i podu-
puno. Spom. sr. 2, 130. (1470). Sve smo ino-
kupno vratili. Mon. serb. 516. (1472). Sveti
Pavao tuka inokupno svakoga Krstjanina. B.
Gradić, djev. 80. Za goru Sionsku ovdje razu-
mije sveti Ivan inokupno vaskoliki oni slavni
skup. 169. Među ostale pute jest jedan svijem
općen inokupno. A. Gučetić, roz. mar. 3. Bolim
se od svijeh mojijeh grijeha inokupno. V. Andri-
jašević, put. 30. Molim vas svijeh inokupno. 424.
Po zazivanju svih svetih, anđeli, arkandeli, pa-
trijarkov, prorokov, apostolov, mučenikov, ispo-
vidnikov, divica i svih inokupno svetaca. Amen.
L. Terzić 12. Svo što se inokupno nazvat može
imenom od dobra. I. Đorđić, salt. xix. David
žali inokupno sve krivine od ljudi. 171. Svojijeh
podložnika srca inokupno k sebi priteže. uzd.
iv. Svakomu inokupno govori. I. M. Mattei 163.
Može bit u meni grijeha kojijeh ne vidim i ne
poznaj, ali za to svijeh inokupno spovijedam.

A. Kalić 188. — *b)* universe, generatim, uopće (bez obzira na isuzetke, kojih je i tako malo). — kao da je ovakovo značenje u ovijem primjerima: Jedna duša poznaje drugu naj manje inokupno. ništa ne maše u osobito ne poznaju se. M. Orbin 158. Tko ga drži i vjeruje, vjeruje jošter sve ostale poglavite (šklane vjere) koji su u njemu inokupno upleteni. B. Zuzeri 60. Inokupno svi mi Dubrovčani kažemo. V. M. Gučetić 181. Dobro bi bilo, da u to doba učiniš ispovijes od svega godišta prošastoga inokupno. Misli. 79. Dominikove dare i milosti nije inokupno Dubrovnik grad, nego svaki građanin svojom glavom različne primio je i prima. A. Kalić 501. Rijet o svijem stvarima svjetovnijem inokupno. 571. Balkanski poluotok dopire inokupno do Triglava. M. Pavlinović, razg. 15. — *c)* una, simul, zajedno, ujedno, skupa. Mrvice inokupno slučene. B. Kašić, rit. 1^a. Drži posopstvo od sudca inokupno i od ličnika. 50. Što nas inokupno poteže. nasl. 24. Prohode svake stvari i ti s njimi inokupno. 68. Svikolici inokupno počeoš vapiti. is. 59. Učaše logiku, filozofiju i teologiju inokupno. id. 88. Mnogi ljudi inokupno ne mogahu ga krenuti iz mjesta. 72. Žudeći tegnuti ga kako sveca inokupno kralji(č)ema i ubruscijama. 81. Svi čete inokupno poginuti. zrc. 10. Silna vojska bezbrojni misli od sve njegove muke na njega inokupno naripi. A. d. Bella, razgov. 100. Mole ga svi inokupno. 106. Svrha i početak nijesu stvari među sobom toliko razlučne i protivne da se kadgod inokupno ne sjedine. B. Zuzeri 6. Da grmjavinu istu inokupno svrhu nas ne navede. J. Banovac, blagosov. 205. — *d)* concorditer, unanimiter, složno, jednoglasno. Inokupno jednim ustmi da slavite Boga. N. Rašina 19b. paul. rom. 15, 6. Kako inokupno sveti naučitelji potvrđuju. B. Gradić, djev. 98. Stavih se iz jezika latinskoga prijeti u ovi naš dubrovački vjernoga pastijera tračikomedijsku gosp. Gambatiste Gvarini, inokupno mogu rijeti od svega pohvaljenu svijeta. F. Lukarević 2. Koji tu istinu inokupno potvrđivaju. I. Đorđić, ben. 9. Što davni sveti oci inokupno povijedaju. S. Rosa vi. Što povijedaju inokupno sveti oci. 26b. Žudjeli inokupno ne hajuci svidjet se od svojih opačina. 124b.

INOKUPNICÊ, *adv.* inokupno (vidi inokupan, b). — *xv* vijeka, a između rječnika u Daničićevu (inokupnice, in universum). Toj sve inokupnice daše. Spom. sr. 2, 129. (1469). Podspuno, inokupnice daše i vratiše. Mon. serb. 508. (1470). Svo inokupnice vraćeno. 512. (1470).

INOKUPNOST, *f.* osobina onoga što je inokupno. — *isporedi* inokupstvo. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (generalitâ, universalitâ, 'allgemeinheit') i *u Stulićevu* (universitas). Bog uređuje stranu inokupnos od svjetovne naravi. I. Đorđić, salt. 349.

INOKUPSTVO, *n.* *vidi* inokupnost. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOMIĆ, *m.* prezime. — *Prije našega vremena.* Inomić. S. Novaković, pom. 66.

INOMIKATSKI, *adj.* u Daničićevu rječniku: 'inomitatskyj', stoji za knjigu, mislim da je *νομιχάριον*, 'tabulae': 'Da mu' (čovjeku koji je kupio vinograd), 'zapiše moj človeku inomitatsku knjigu' (piše prodavac). Spom. sr. 2, 26. (1869—1876). samo tu.

INOMISTAR, inomistra, *m.* u Daničićevu rječniku: 'inomistrâ', rekao bih da je složeno od

οἶνος i αἰσθής i da se misli danak u vinu: 'Da imâ nâ soća ni inomistra ni travnine'. Mon. serb. 192. (1879). — *Nalasi se još na nekoliko mjesta i to u iste riječi, čim se potvrđuje postaje i značenje za koje je mislio Daničić.* Ni soća ni inomistra ni travnine. Glasnik. 24, 252. (1877). 255. (oko 1880). — *U naj starijem primjeru nema prvoga i (jamačno pisarskom griješkom s toga što sprijeda ima konj. i): I ponosa i nomistra i travnine.* Glasnik. 24, 240. (1850).

INOÖBRAZAN, inoöbrazna, *adj.* koji je inoga (drugoga) obraza. — *isporedi* inobrazan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'dissimilis, diversi aspectus', gdje ima i *adv.* inoöbrazno, 'diverso modo' (s dodatkom da je riječ ruska).

INÖPLEMAC, inöplémca, *m.* *vidi* inoplemenik. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Solinskoga od razsuda inoplemci što ticaju. J. Kavašin 115b. Inoplemci nîhe spise ljepše s njima narešiše. 176b. Vlašića ta baština inoplemcem da dopade. 193b. Bneške lude inoplemci i kralje da odbiru. 217b.

INÖPLEMEN, *adj.* koji je inoga (drugoga) plemena. — *Stariji je oblik inoplemennâ, po čemu bi u naše doba moglo glasiti i inoplemenan.* — *Složeno je od osnova in i plemen (vidi pleme) nastavkom en.* — *Riječ je stara, isporodi stslav.* inoplemennâ. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stulićevu* ('alienigenus') i *u Daničićevu* (inoplemennâ, 'alienigenae'). Stranama inoplemennym. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Sâ inoplemennimi jeziki. Deč. hris. 65.

INÖPLEMENAC, inöplémēnca, *m.* *vidi* inoplemenik. — *isporedi* inoplemac. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Nije se našao koji bi se povratio i dao slavu Bogu nego ovi inoplemenac. I. Bandulavić 171b. luc. 17, 18. Inoplemenac = inostranac. 299.

INÖPLEMENICA, *f.* žensko čelade inoga (drugoga) plemena, inoplemeno. — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'mulier alienigena'.

INÖPLEMENĀK, *m.* čovjek inoplemen, inoga (drugoga) plemena. — *isporedi* inoplemenac, inoplemac. — *Riječ je stara, isporodi stslav.* inoplemennik. — *U knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Stulićevu* ('vir alienigena') i *u Daničićevu* (inoplemennik, 'alienigena'; 'diversae stirpis'). Mnogi inoplemennici vstaše na me. Sava, sim. pam. šaf. 3. Ali naš posljedni ali tko inoplemenniki. Mon. serb. 225. (1895). Ali naš posljedni ali tko inoplemenniki. 227. (1895). Ili naš posljedni ili inoplemenniki. 440. (1446). Pomeni Adaletu Samsonovu ženu, kako ostrigî Samsona i oslepi i preda inoplemennikom vragom. Pril. jag. ark. 9, 188—189. (1468). Kako inoplemenik i mitar. Korizm. 66a. Dano bisi kraljevstvo Irudu inoplemenniku. Š. Kožičić 8a. Na boj hojaše na inoplemenika. Aleks. jag. star. 8, 256. i *u jednoga pisca našega vremena.* I da si s njima pleme jedno, naprama drugomu inoplemenniku. M. Pavlinović, razg. 6.

INOPOKAZAN, *adj.* u Stulićevu rječniku: v. inorječan s dodatkom da je riječ ruska. — *sasma nepouzđano.*

INOPOKAZAÑE, *n.* u Stulićevu rječniku: v. inoriječe. — *nepouzđano.*

INOPOKAZATI, inopokažem, *pf.* u Stulićevu rječniku: 'allegorizis uti'. — *impf.:* inopokazivati. — *nepouzđano.*

INOPOKAZIVATI, inopokazujem i inopoka-

živam, *impf.* inopokazati. — *U Stuličevu rječniku:* *praes.* inopokažujem i inopokaživam kod inopokazati. — *nepouzdano.*

INOPUTAN, inoputna, *adj.* koji je po inome (drugome) putu, ne po pravome. — *U Stuličevu rječniku:* *indirectus, obliquus*. — *Adv.* inoputno, oblique, po inome putu, dolazi ne samo u *Stuličevu rječniku* (oblique), nego i u dva pisca XVIII vijeka. Grijech mali vodi na smrtni inoputno i pravoputno. Đ. Bašić 163. Zapovida sv. sabor vladacima da ne imaju pravoputno ili inoputno podložnike svoje silovati u ženidbu sjediniti se. I. J. P. Lučić, nar. 51. Ispovidnik ni pravoputno ni inoputno ne more od ispovideni grija ni riči proslavit. razg. 45.

INORÂŠ, inorâša, *m.* čovjek koji pripada (nekoi) inoriji. — *isporedi* nurijaš. — *U naše vrijeme.* Fratar i njegov inorâš. Nar. prip. vrč. 98.

INORIJA, *f.* vidi nurija, grč. *Evopla*. — *Od XIV vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide nurija s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) i u Daničičevu (Evopla).* Da ga blagosloviti svetište, u čijoj budeti inoriji. Zak. duš. pam. šaf. 33. Došao kaluder u inoriju jeseni da kupi jarad i dvizad. Nar. prip. vrč. 41. I bila je jednoga inorija jug i istok, a drugoga zapad i sjever. 47. Pitao vladika popa: „Koji ti je u inoriji najgrešnji?“ 212. Koji pop ne bi priskočio u muci svakoj kući od svoje inorije. Pravdonoša. 1851. 33.

INORIJEČJE, *n.* u *Stuličevu rječniku:* *allegoria* s dodatkom da je riječ ruska. — *nepouzdano.*

INORJEČAN, inorječna, *adj.* u *Stuličevu rječniku:* *allogoricus*, gdje ima i *adv.* inorječno, *allegorice*. — *nepouzdano.*

INOROD, *m.* ini (drugi, tuđi) rod, narod. — *U jednoga pisca našega vremena.* Tim ne bi Srbija postala drugo do prva susjeda pogibelna inoroda. M. Pavlinović, razg. 24. — *nepouzdano.*

INORODAC, inoroca, *m.* čovjek inoga (drugoga) roda, naroda. — *U jednoga pisca našega vremena.* Jeli Jugoslavija inoroce po svoju premijesila? M. Pavlinović, razg. 15.

1. **INORODAN**, inorodna, *adj.* koji je inoga (drugoga) roda. — *Riječ je stara, isporodi stslav.* inorodnъ. — *U Stuličevu rječniku:* *v.* inoplemen.

2. **INORODAN**, inorodna, *adj.* unigenitus, jednac. — *isporedi* jednoroden. — *Složeno od osnova in (jedan) i rod (vidi roditi).* — *Samo u Stuličevu rječniku:* *unigenitus, unicus*.

INORODSKI, *adj.* vidi 1. inorodan. — *Samo adv.* inorodski u *Stuličevu rječniku:* *peregrinum in morem*. — *nije dosta pouzdano.*

INORODENIK, *m.* čovjek inoga (drugoga) roda. — *U jednoga pisca našega vremena.* No muškoga oštedit udara za krvnika inorodenika. Osvetn. 8, 44.

1. **INORÔG**, inoroga, *adj.* s inijem (jednijem) rogom. — *isporedi* 2. inorog. — *U Stuličevu rječniku:* *v.* jednorog.

2. **INORÔG**, inoroga, *m.* monoceros, rhinoceros, velika dvjela životinja debele kože s rogom na nosu što živi u Indiji i (druga vrsta) u Africi. pošto je u staro doba nijesu dobro poznavali, pričali su o njoj svašta i slikali je kao koža s lavskim repom i s jednjim rogom na čelu (takova je i dan današnja slika na grbovima, na primjer na britanskom grbu). — *isporedi* jednorog. — *Složeno od in (jedan) i rog.* — *Riječ je stara, isporodi stslav.* inorogъ. — *U Stuličevu rječniku u Mikajinu* (inorog, jednorog, unicornis, rinoceros,

asinus indicus). V. blagosloveniji tvojemu vyznaset se jako inoroga roga moj. Domentijan 8. Inorog jest zver, zveri veli zelo, imati nos kostens. *Physiol. nov. star.* 11, 198. Ima ... jedno zvijere koje se zove inorog, ima ovi inorog jedan rog na glavi. M. Divković, bes. 16^b. More se prilikovati neustegnute inorogu. P. Posilović, cvijet. 164. Piše Plinijo od inoroga, da je jedna živina toliko jaka, toliko brza, da ga nitko ne može ufatiti ni svladati. S. Margitić, fal. 68. Prilikujući sebe istoga živini inorogu: ova živina jest u Indija, i ima na čelu jedan rog. J. Banovac, razg. 187. Topi u vodu inoroga. J. Vladimirović 80.

INOROTKA, *f.* šensko čelade inoga (drugoga) roda. — *gen. pl.:* inorodâkâ. — *U jednoga pisca našega vremena.* S. tjem su išli pr'o bijela svijeta, inorotke grabili djevojke. Osvetn. 8, 92.

INOROŽAC, inorožca, *m.* vidi 2. inorog. — *U Stuličevu rječniku.*

INOROŽAN, inorožna, *adj.* vidi 1. inorog. — *Samo u Stuličevu rječniku.*

INOSAV, *m.* ime muško. — *isporedi* Inoslav. — *U Daničičevu rječniku:* *inosav*, brat Stefana bana bosanskoga: *Jelisavta* rodi 3 syny: Stefana bosanskoga bana, Inosava i Vladisava (Okáz. pam. šaf. 62. 70). cf. Ninoslava.

INOSLAC, inoseoca, *m.* čovjek iz inoga (drugoga) sela. — *U naše vrijeme.* Za čuvanje da ne bi koji inoselac došao u dubrave, pašnake i livade drugoga sela. V. Bogišić, zborn. 527.

INOSKAZATI, inoskažem, *pf.* u *Stuličevu rječniku:* *v.* inopokazati s dodatkom da je uzeto iz *brevijara*. — *nepouzdano.*

INOSLAV, *m.* ime muško. — *isporedi* Inosav. — *XIV vijeka.* Sinu mu Inoslavu. Deč. hris. 58. Inoslava s djetju... Inoslav Strezovića s djetju. Glasnik. 15, 298. (1948?).

INOSLOVAN, inoslovna, *adj.* ironički, vidi inoslovka. — *U Stuličevu rječniku:* *ironico*, per ironiam confictus, gdje ima i *adv.* inoslovno, per ironiam. — *nepouzdano.*

INOSLOVKA, *f.* ironija, t. j. što se kaže inijem (drugijem) slonima (riječima). — *U Belinu rječniku:* *ironia, figura rettorica*, ironia 420^a; u *Voltigijinu:* *ironia*, spottmeinung; u *Stuličevu:* *ironia*. — *nepouzdano.*

INOSLOVSKI, *adj.* u *Stuličevu rječniku:* *v.* inoslovan. — *nepouzdano.*

INOST, *f.* osobina onoga što je ino (drugo, drukčije). — *Samo u Belinu rječniku* (inos, distinctio 270^a).

INOSTAJNO, *adv.* continue, jednako, postojano, neprestano. — *Složeno od osnova in (jedan) i sta (vidi stati, stajati).* — *Stara je riječ adj.* inostan, isporodi stslav. inostanъ. — *Na jednom mjestu XV vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (continuo). Da mi se poju leturdije inostajno. Spom. ar. 2, 122. (1442).

INOSTRAN, *adj.* exterus, extraneus, alienus, iz ine (druge) strane, tuđinski, tuđ. — *Složeno od osnova in i stran (vidi strana) nastavkom n, te bi praslavenski glasilo inostranъ. — Riječ je stara, isporodi inostranik. — U Stuličevu rječniku u Mikajinu* (kod inostranac), u *Belinu* (exter 295^b; od inostrana puka barbaresco, barbaricus 129^a), u *Voltigijinu* (inostrani, esterno, straniero, fremd), u *Stuličevu* (exterus). — *Na jednom mjestu ima komp.* inostrani, vidi kod i.

a. iz druge zemlje, iz drugoga kraja, iz druge države. a) o čeladetu i o onome što se misli kao

čelade, o narodu. Gusa vas inostrana svudi koje. M. Vetranić 1, 85. Pilgrim inostran. 2, 174. Čovjek je inostran. 2, 199. Među ljudi inostranijem. B. Kašić, fran. 92. Gdi inostrane krune i knezi na njih pomoć i oni ustaju. I. Gundulić 438. Za inostranu djevojčicu veće tebe ne držimo. G. Palmotić 1, 129. Tako je srce dala inostranu vojvodu. 1, 821. Zeta inostrane da u kuću dovedemo. 2, 89. Bivši udrio s vojskom priko na n inostran vojevoda. J. Palmotić 371. Zideš novu Kartaginu jednoj ženi inostranoj. 447. U to vitez inostrani. P. Kanavelić, iv. 80. Što nazivam srećne sada tim ja puke inostrane. I. Dražić 11. Živjet u pameti od naroda i domaćijeh i inostranijeh. B. Zuzeri 8. Redaše od episkopa inostranih. A. Kanižlić, kam. 44. Inostrani iz različitih država episkopi. 277. Sva naša država i još koji narod inostrani snadu vuše plemenstvo. N. Marči 4. Inostrana množ od puka k Solimi će pristupati. 86. Nazad koje vrijeme dođe s puta inostran čovjek. A. Kalić 250. — *upotrebljava se i kao supstantiv, vidi inostranac.* Zabranije svijem građanim, da ne opće s inostranim. G. Palmotić 2, 201. Opiruće se inostranu, čim grad pade na pojanu. J. Kavašin 248^b. Da nije pristojno tudinu i inostrana za kraja imati. A. Kanižlić, kam. 868. Stupite na one krajine, gdje još nije prije inostran stupaj usadio. A. Kalić 262. — *b) o životini.* Tjera ine zvijeri inostrane. P. Kanavelić, iv. 84. — *c) o bilci.* Ako u njeu (*perivoju*) koji dubac i od lijepe voćke inostrane usahne nam, ne imamo ni malo muke posjeti ga. B. Zuzeri 122. Žita u takvoj zemlji jesu inostrana. I. Jablanci 73.

b. koji pripada čeladi inostranoj (iz druge zemlje). a) o jeziku. Znati mnoge inostrane jezike. V. M. Gučetić 115. — i o riječi, imenu. Neka imena inostrana. I. Đorđić, uzd. vi. — *b) o vjeri, običaju.* Bude slijediti inostranu vjeru. B. Kašić, pr. 167. Okrivite vas, inostrane običaje. A. d. Bella, razgov. 186. — *amo mogu pripadati i ovaki primjeri u kojima se govori o bogu:* Niti ćeš se klanati bogu inostranomu. M. Radnić 464^b. Nemoj imati bogove inostrane prida mnom. J. Matović 828. Služiti bogovima inostranijema. 839. — *c) o vladji, vladanju.* Oslobođiti se vlade inostrane. D. E. Bogdanić 97. Oslobođivši se inostranog vladana. 125. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* On će čuvati ugovore s inostranim silama. Nov. srb. 1835. 84. — *d) o boju, oružju.* Razrušena kućunijem i inostranijem bojem. I. Đorđić, ben. 3. — Pače i ta bi dobit ista bila rasap ovih strana u došastju sred tvihi mista od oružja inostrana. I. Gundulić 452. Od oružja inostrana. I. Đorđić, ben. 2. Kad bi bili oružje koje inostrano. B. Zuzeri 282. — *e) o pomoći.* Er se saviše uzdaše u pomoć inostranu. Đ. Bašić 164. — *f) o srcu, ruci (u prenesenom smislu).* Ne samo svojijeh podložnika, nu i daleka i inostrana srca k sebi priteže. I. Đorđić, uzd. iv. Da mu slavu inostrana satire ruka. salt. 267. — *g) o duševnoj ili tjelesnoj osobini.* Od kreposti inostrane ime oblubit tašto i nago. G. Palmotić 1, 325. Tebi oholas inostrana prignu čelo vrlavito. I. Đorđić, ben. 202. Svu miso moju stavjam inostranu na ljepotu. G. Palmotić 2, 35. — *h) o poslovima (koji pripadaju inostranijem državama).* u naše vrijeme. Da se nazovu, popečitelj: Milenko inostranijeh poslova. Vuk, prav. sov. 50.

c. o mjestu koje nije u našoj zemlji. Širok svijet je i prostran, od četiri dio svakoji ili naš je, ili inostran, množ vitezca caru goji. I. Gundulić 503. Ona morske vale brodi k državam inostranim.

G. Palmotić 2, 366. U strani inostranoj. P. Kanavelić, iv. 528. Koje i sada tamo stoje inostranu još u gradu. J. Palmotić 274. Vladalac jednoga driva koji put svoga rodnoga mista s kraja inostrana dili se. A. d. Bella, razgov. 236. Po moru iste inostrano utočište. I. Đorđić, uzd. 4. Sred pustoši inostrane. salt. 203. Porod iz zemlje inostrane. Đ. Bašić 10. Inostrane države. A. Kalić 578. Uudara na mene, kao na glavni izvor za inostrane zemlje. Vuk, odg. na laži i opad. 5.

d. koji nije od iste kuće, od iste porodice. Suproć čeladi i domaćoj i inostranoj. B. Zuzeri 35. S čeladi inostranom protancati. 40. Neka upita domaću čelad i inostranu. 154. Utješite duše ne tuđe, ne inostrane, nego duše vasijeh roditelja. Đ. Bašić 46. Griše li službenice kad uzmu oblast podavati tkoji dil stvari gospodarevih na dar čeladi inostranoj? Blago turl. 2, 170.

e. tuđ uopće. Na tebi su inostrane plave kose narudjene i naprahane. B. Zuzeri 232.

f. kao neobičan, nov, s dativom. Mnogi od take gospode čtili ih su u jezik nima (*dat.*) inostran i tuđ. D. Zlatarić viii. Mitre nijesu mojoj kući inostrane. B. Zuzeri 242. Ijedan grijeh momu uhu nije nov veće ni inostran. 403.

g. u jednom primjeru kao da znači: drukčiji. Inostran svaki sud ako bi tko činio, taj bi lud i prilud i manen svasma bio. M. Vetranić 1, 127.

h. prema lat. alienus, kao čist (u duševnom smislu). s prijedlogom od i *genetivom.* Toliko je duša naša podignuta k stvarma visokijem, koliko je tijelo pitomije i inostrano od stvari nepristojnije. M. Radnić 414^b. Neka Bog čuje vapaj srca, vaju da je čisto i inostrano od grijeha. 531^a.

i. u jednom primjeru kao da znači: čudnovat. — *isporedi inostranski, a pri kraju.* Koji inostrani događaj jest nego smilovati se Bog ubivši svoga jedinorođenoga sina? M. Radnić 157^b.

INOSTRANAC, inostránac, m. alienígena, inostran čovjek, tuđin, tuđinac. — *isporedi inostranik, inostranin.* — *Akc. se mijenja u voc.:* Inostránče, Inostránci, i u *gen. pl.* inostránčâ. — *Postaje od inostran nastavkom čov, te bi stari oblik bio inostranac.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (inostranac, inostrac, tuđinac, xtraneus, externus, exterus'), u Belinu (exter' 295^b; advena, accola' 324^a), u Bjelostjencu (v. zvanjski), u Voltigijinu (forestiero', ein fremder, ausländler'), u Stuličevu (vir exterus'), u Vukovu (ein ausländler, fremder', peregrinus'), u Daničićevu (inostranac, exterus').* Nekoji inostranci dovezoše soli pod Novi. Spom. sr. 1, 107. (1411). Volimo da ste vi nere da bi družu inostrancâ. 1, 112. (1412). Bihu tada niki inostranci. Bernardin 67. joann. 12, 20. Tere sam od majke od moje tudin inostranac. M. Vetranić 1, 474. Kako nijedan inostranac ni bil prav. Mon. croat. 219. (1527). Ne najdohu se koji bi se vratili, da bi hvalu Bogu dali, nego ov inostranac. Postila. 12^b. Da ste odvi putnici i inostranci. E. Gradić, djev. 74. Uzmnožan blagom i u zemlji inostranac. Ivan trog. 23. Kano inostrancem milostivo učinimo. Nauk brn. 8^a. Otajstva inostrancu ne očituj. M. Divković, bes. 240^a. Gdi god uzbuđeš biti, inostranac ćeš biti. B. Kašić, nasl. 68. Budući tujinci i inostranci. is. 96. Ne drž' boga inostranca. Đ. Baraković, jar. 49. Ljudi inostranci. 53. Kupiše nima nivu lončarevu u pogrebenje inostranac. M. Alberti 460. Tad bi iz svake dozvo strane inostrance i tudine, tve kraljevstvo da oni brane. I. Gundulić 451. Ah! da li ćeš za ime jedno ti od prazne tašte slave poharati nepravdno inostranim tve države? 452.

Za gospara, za silnika inostranca kraja imamo. G. Palmotić 1, 66. Vrijedna mlada zvat ne more inostrancem ni tuđinom. 1, 343. Noj božanstva svakolika inostranca vjerenika ne znaš jer ga prorokuju? 2, 110. A dobitnik srečni izusti inostranac riječi ove. P. Kanavelić, iv. 81. Nemoj očitovati svoga otajstva inostrancu. M. Radnić 29^b. Služiti ćete bogovom inostrancem. 270^b. Jur su meni svi inostranci podloženi. A. Vitalić, ist. 178^b. Nemoj imati boga inostrance kod mene. S. Margitić, fal. 224. Inostranci ustaše se protivu meni i snažno iskaše dušu moju. L. Terzić 312. Svo'e predavat vrijedne lude inostrancem na osude. J. Kavašin 116^a. Njeki scijsene inostranci, da srijedu nas neum sjedi. 160^b. Imamo nas istijeh gledati kako inostrance, ako ne kako neprijatelje. A. d. Bella, razgov. 39. Gosti, inostranci i putnici na ovoj zemlji. 237. Naša kuća inostrancim podana je. I. Đorđić, uzd. 183. Druga vrsta ljudi koje su varali jesu inostranci. A. Bačić 114. Da se inostranac uzme za sina. 423. Jedan inostranac, prohodeći kroz Spartanu, upita onoga prijatelja, koju pedipsiju u onome mistu naređivaju prijubodivcem. J. Banovac, pripov. 184. Jeli moguće da od deseterice ne nađe se koji bi poznao dobroćinstvo i pokazao harnost i spoznanstvo i zafalio na ozdravljeću izvan ovi jedan samo inostranac? F. Lastrić, od* 265. Pastijer inostranac tuđa jezika. V. M. Gučetić 181. Videći, da jedan inostranac novi zakon navišta. A. Kanižlić, fran. 40. Nikvi inostranac imenom Eustratio. kam. 125. Eto svi-dočanstva od tuđine iliti inostranca. utoč. 42. Među kojima on kano inostranac pribivaše. E. Pavić, ogl. 52. Inostranci dođoše iz dalekog vilaeta. 489. Svi načini nepodobni, kako se služe inostranci. F. Matić 3. Inostranci kavalijeri brzo na kraj iskočiše. Nar. pjes. bog. 172. Mnogi inostranci čuvši njegovu dobrotu, svoja mista ostaviše. And. Kačić, razg. 20. Na smrti ostavi ovu naredbu, da se ne pusto vladati od inostranaca. 71. Ovo je prvi kraj inostranac, koga žudinski narod imade. kor. 358. Ta broj ubiliživu dali ima bit veći u sinu, neg u slugi, oli u inostrancu. Blago turl. 2, 170. Inostrance mlatac najmiti. I. Jablanci 84. Putnici i drugi inostranci. A. d. Costa 1, 197. Obrao je za svoga baščinika jednoga inostranca. 2, 92. Barbari to jest inostranci nemili. J. Matović 92. Oli bi on bio svoj, oli građanin, oli inostranac. 407. Abraham nazvan jest Evfrej, to jest, tuđin, inostranac, jere je iz priko Eufrata došao. I. Velikanović, uput. 1, 55. Na večeru jagańca vazmenoga nisu se pripuštali inostranci nego samo Židovi rođeni. 1, 62. Indi prije pomoći imamo roditelje nego druge lude, prije podložnike nego inostrance. 1, 390. Tebi kakonoti jednomu inostrancu delo ovo darova. A. T. Blagojević, khin. iii. Samom Moskovu da kamo li jednomu inostrancu težak razumeti. ix. Nije mañe zaradi toga inostranac po naredbama našima. 27. Dopusti inostrancem u Ninivi nastaniti se. D. E. Bogdanić 28. Srio bi to i nepoznani inostranac. I. M. Mattei 330. Samaritanin, čovjek inostranac. A. Kalić 302. Pod jarmom kraja inostranca. Grgur iz Vareša 55. Po tom bismo imali dosta kniga iz kojijeh bi inostranci mogli poznati i naučiti naš čisti narodni jezik. Vuk, pism. 27. Kao inostranci u narodu nijesu mogli ništa učiniti. prav. sov. 17. Daću ga u ruke inostrancima. Đ. Daničić, jezek. 7, 21. Ja ću dovesti na tebe inostrance. 23, 7. Kad inostranci odvođahu u ropstvo vojsku njegovu. avd. 11.

INOSTRANICA, f. *vidi* inostranka. — *ispore-*

redi inostranac. — *U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* ('forestiera', 'uine fremde, ausländerin') i *u Stulićevu* ('mulier extera'). Da ste na senu sfijetu putnice i inostrance. B. Gradić, djev. 117.

INOSTRANĀK, m. *vidi* inostranac. — *Rijed je stara, isporedi stolov.* inostranik. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. inostranac) i *u Daničićevu* (inostranik, 'exterus'). Ćudije inostranici. Spom. sr. 1, 9. (1397). Da se ne imaše spoznat za kraja ijedan inostranik. S. Rosa 40^b.

INOSTRANIN, m. *vidi* inostranac. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu.* Od rečenoga Jeruda inostranina. S. Rosa 35^b. Ozdravi samo jednoga gubavca inostranina. 59^a.

INOSTRANKA, f. *žensko čelade inostrano.* — *isporedi* inostranica, inostrankinja. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* inostrankā. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('extera' 295^b) i *u Stulićevu.* Ka si mene inostranku objubila. G. Palmotić 1, 127. Inostranka stara žena. P. Kanavelić, iv. 437. Inostranke kad starice ču glas. 437. Odkud ta milost jednoj putnici i inostranci? And. Kačić, kor. 141. Ne samo s inostrankom dali jošter s rodicom bližjom. M. Dobretić 430. Poznađe ju puteno i grišno ne kako svoju ma kako inostranku. 526. Javnu bludnost ne tjeraju ovdješnje djevojke već inostranke. V. Božićić, zborn. 629. — *U jednom primjeru ne o ženskom čeladetu, nego o stvari ženskoga roda:* Koji su odiveni odićom inostrankom. F. Lastrić, ned. 300.

INOSTRANKIŃA, f. *vidi* inostranka. — *U Stulićevu rječniku.*

INOSTRANOVATI, inostranujem, *impf. u Stulićevu rječniku:* v. stranovati. — *nepouzdano.*

INOSTRANSKI, *adj. koji pripada inijem (drugijem) stranama, inostrancima, inostran.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu.*

a. *adj.* U zemlju inostransku. I. T. Mrnavić, osm. 93. Čudnovata krepost jest milosrdje, zašto bo ozdravlja s bolestima inostranskijem, obogaća s ubožtvom. M. Radnić 461^a. Pridavši jih u ruke inostranske. A. Vitalić, ist. 253. Da bi nu on obratili i prolili na inostranske i nevirne narode. A. Vitalić, ist. 255. Nisam hotio riči inostranski stavljati. J. Filipović 1, xi. S inostranski slovi u jedan jezik mučno je svršeno pisati. 1, xii. Jezici inostranskim govorići. F. Lastrić, test. 17^a. Lipota žena inostranskije. 354^b. Sestre uđade za inostransku gospodu. A. Kanižlić, kam. 604. Što mramorni kipi inostranskih gora? rož. 17. Inostransku modu, vrutak od pakosti u moj grad upeju. M. Kuhačević 100. Nošnja inostranska, česta nova moda. 102. Da se inostranski mlataci ne najmu. I. Jablanci 84. Bio je ondi u ono vrime zakon samaritanski smišan s inostranskim i žudinskim. I. Velikanović, uput. 1, 108. Krivoštovanje drugih, tuđih i inostranskih naroda. 1, 108. Jeli on inostranski? A. T. Blagojević, khin. 26. Ako je od inostranskoga drveta pitañe. 49. Kako mi puštamo dovesti trgovine upravo iz inostranski zgrada. 64. Pripisujuć inostranske knige. pjesnik. 43. Tamburne inostranske (pjesme). M. Katančić 59. Amo mećem inostransko voće. J. S. Rejković 54. Koji žele inostransko piće. 75. Med cvit mećem inostransko voće. 382. Iz inostranskoga jezika. B. Leaković, nauk. 489. Kadno sebe židovima suprot nemilim i inostranskim narodu usloboduenu i sigurnu očuti. G. Pešalić 29. Mialeći, da će za inostranske

čitatele biti korisnije. Vuk, odg. na laži i opad. 32. — *U jednom primjeru xviii vijeka znači: čudnovat, prema tal. strano.* Jedan seljanin, koji posli razliki, inostranski događaja bi učinjen dvornik. N. Palikuća 1.

b. *adv. inostranski.* — *U jednom primjeru xviii vijeka sa značenjem: u tuđem jeziku, a između rječnika u Stulićevu* (advenarum more). Pravo naški 'skorup', inostranski 'kajmak'. J. S. Relković 81.

INOSTRANSTVO, n.

a. *inostrane zemlje, države.* — *U Šulekovu rječniku:* 'ausland'.

b. *što pripada inostrancima, što je kao u inostranaca.* — *U Šulekovu rječniku:* 'fremdenwesen'.

INOSTRUČAN, inostručna, adj. *vidi inostruk.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOSTRUK, adj. *vidi jednostruk.* — *isporedi inostručan.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'simplex'.

INOŠ, m. ime muško. — *U spomeniku xiv vijeka i otale u Daničićevu rječniku* (Inoš 3, 596). Inoš z bratijom. Glasnik. 15, 292. (1948?).

INOŠA, m. *vidi inaš.* — *Od xvi vijeka.* Da bi jim v preporučenju bile sluge naše Mikec i Marko inoše naše. Mon. croat. 267. (1572). Stotnik inoša visoki cesarovi. I. Zaničić 142.

INOŠEVIĆ, m. prezime. — *U spomeniku xiv vijeka.* Balzdovins Inošević. Deč. hris. 50. Sasine Inošević. 54.

INOŠTRANAC, m. *vidi inostranac.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka, ali je po svoj prilici štamparska pogreška mj. inostranac.* Zašto inostranac bješe kralj i poglavica popovski. M. Divković, bes. 51b.

INOŠTVO, INOŠTVOVATI, *vidi inočastvo, inočastvovati.*

INOVJEČAN, inovječna, adj. *inoga (drugoga) vijeka.* — *U Stulićevu rječniku:* 'alterius seculi'.

INOVJERAC, inovjerca (ne inovjerca), m. *inovjerman čovjek.* — *Ako. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. inovjerca.* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. krivovjerac), *u Vukovu* ('ein andersgläubiger, von einem andern glauben', alius fidei'), *u Daničićevu* (inověrnъ, qui diversam doctrinam sequitur). Inověrnъcem i trgověcem da su porotci polovina Srbli a polovina nina družina. Zak. dus. pam. šaf. 45. Budi tebi jako inovrac i mitar. Š. Budinić, sum. 43a. Etnici to jest inoverci. 117b. Ili su Krstjani iliti inovjerci. M. Divković, nauk. 54b. Bog se tuži na Žudije, inovirce, odmetnike. I. Ančić, vrat. 236a. Ti pisalac jest inovjerac. S. Rosa 190b. Mi vidimo, kako je svim inovjercem. M. Pavlinović, razg. 22.

INOVJERAN, inovjerna, adj. *koji je ine (druge) vjere.* — *Riječ je stara, isporedi stslav. inověrnъ.* — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (inověrnъ, qui diversam doctrinam sequitur). Kto proda Hristijanina v inověrnъ vĕru. Zak. duš. pam. šaf. 81.

INOVJĚRKA, f. žensko čelade inovjerno. — *Ako. se mijenja u gen. pl. inovjěrkā.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('eine andersgläubige', alius fidei'). Sagrijošio sam s inovjerkom. M. Divković, nauk. 196b. S tijem su išli, cvijelili inovjerke majke. Osvetn. 8, 82.

INOVLAD, m. *vidi jednovlad.* — *Naćineno u naše vrijeme od osnova in (jedan) i vlad (cidi vladati).* Inovlad, hist. stat. 'monarch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INOVLADA, f. *vidi jednovlada.* — *Naćineno u naše vrijeme kao inovlad.* Inovlada, gr. hist. stat. monarhija 'monarchie', tal. 'monarchia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

INOVLADAN, inovladna, adj. *koji pripada inovladi.* — *Naćineno u naše vrijeme od inovlada.* Inovladni, stat. monarhijski 'monarchisch', tal. 'monarchico'. B. Šulek, im. znanstv. naz.

INOVO, n. *selo u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 233.

INOVRSNOST, f. *osobina onoga što je inovrsno.* — *U Voltigijinu rječniku:* inovrstnost 'eterogeneität', 'unterschiedene art'.

INOVRSTAN, inovrsna, adj. *ine (druge) vrste.* — *U Belinu rječniku:* inovrstni 'eterogeneo', 'alterius generis' 297a; *u Voltigijinu:* 'eterogeneo, d'altro genere o qualità', 'von unterschiedener art'; *u Stulićevu:* 'diversi generis'.

INOZEMAC, inozemca, m. *čovjek iz ine (druge) zemlje, inostranac.* — *U naše vrijeme naćineno prema rus. иноземецъ; između rječnika u Stulićevu* (inozemec, v. inostranac) *s dodatkom da je riječ ruska.* Svijestan Hrvat ima se čuvati, da ne muti u glavi inozemaca naše odnošaje. M. Pavlinović, razg. 66. — *I u Šulekovu rječniku:* 'ausländer'.

INOZEMLAČ, m. *vidi inozemac.* — *U Stulićevu rječniku s gen. inozemčica (!).* — *nepouzđano.*

INOZEMLAČICA, f. *žensko čelade iz ine (druge) zemlje, inostranka.* — *vidi inozemčak.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOZEMLAČAK, m. *viđi inozemac.* — *Samo u Stulićevu rječniku.*

INOZEMLAN, adj. *koji pripada inoj (druvoj) zemlji, inostran.* — *U Stulićevu rječniku sa složenijem oblikom inozemljni (!).* — *nepouzđano.*

INOZEMLAŃE, n. *prebivanje u inoj (druvoj) zemlji.* — *U Stulićevu rječniku:* 'incolatus'. — *nepouzđano.*

INOZEMSKI, adj. *koji pripada inoj (druvoj) zemlji, inozemcima.* — *U naše vrijeme naćineno od inozemac.* — *U Šulekovu rječniku:* 'ausländisch'.

INOZEMSTVO, n. *ina (druga) zemlja, inostranstvo.* — *U naše vrijeme naćineno od rus. koga иноземство.* Ali smeta što nije zastupana kao država nezavisna u inozemstvu. M. Pavlinović, razg. 16. Ne znaš li, da i za naj veće države otprema samih pedaset hiljada ljudi u inozemstvo prava je strahota? 48. Inozemstvo 'ausland', 'estero (stato)'. B. Petranović, ručn. kn. 33. Inozemstvo, inostranstvo, tuda zemlja 'ausland'. Jur. pol. terminol. 48. — *I u Šulekovu rječniku:* 'ausland'.

INPAČ, m. *vidi impač.* Nemoj ti biti impač. Zborn. 65b. I on se divlje bez impača. 41b.

INPAČAŃE, n. *djelo kojijem se impača.* — *Sa starijim oblikom impačanje.* Ako li vidiš (u snu) da se s ponte ukiduješ, toj prilikuje impačanje. Zborn. 129b.

INPAČATI, *vidi impačati.* Ki je impačan v stvari svitovni. Transit. 267. — *I refleksivno impačati se, vidi pačati se.* Ja se ne impačam. Zborn. 52a.

INPERATŮR, *vidi imperatur.* Ako li vidiš

(u *smu*) da od inperatura čuješ srčbu... Zborn. 180^a.

INPOLIT, *vidi* Impolit. Namisniče pun kriposti cesarove velikosti, Inpolite poštovani. P. Hektorović (?) 114. Inpolit Valerijanu umijeno odgovara. 115. Inpolit ustane. 122.

INSÂN, insâna, *m. čovjek, čelade, arap. tur. insân. — isporodi isan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (mensch ohne unterschied des geschlechtes und des alters' 'homo', cf. isan).

INSÂNSKÎ, *adj. koji pripada insanu, insanima, ljudski.* Mnoge kosti koške i insanske. Nar. pjes. hõrm. 2, 357. A insanske sijevaju glave. 2, 423.

INSIDIJA, *f. lijavica.* Slovinac. 1880. 889.

INSULA, *f. insula, ostrvo, otok, latinska riječ. — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka.* Stojiči Ivan sveti na insuli Patmos. F. Glavinici, cvit. 181^a. Na otok ili insulu Sardenije. 874^b.

INSÂLÂH, *interj. arap. tur. in šâ Allâh! ako hoće Bog! upotrebljavaju Turci kao: ako Bog da! (vidi Bog, 4, c)). — U naše vrijeme.* Inšala će naš uteći Mujo. Pjev. crn. 275^a. Kad dode hoga su dva svjedoka počeo mi cigarinu razpolagati ovako: 'Znajte, braćo, vi sada, a poslije moje smrti neka svak zna, da ako sam star i obolio, ja sam inšala! i u tijelu i u pameti zdrav'. Nar. prip. vrč. 86. Kad je dopanuo red cigarina da bude car, naredio je da mu donesu mješnice i nakovañ i vreću čumura i svaki dan jutrom i večerom hodio te gledao i vazda uzdišući govorio: 'Ej moj lijepi altu! lijep li si, a zaludu li si; no dobi će vakat opet inšalah da se moj zanat i moj alat sastanu'. 89. A od života sam inšalah dosta dobro. 208.

INŠENA, *f. tal. insegna, znak nad dućanom, vidi cimer, 2, b).* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Po Nikoli Peccanu, knigaru u marcariji pod inšehom lilijana. P. Posilović, nasl. 1. cvijet. 1.

INSTROMENAT, inštrumenta, *m. vidi inštrumenat.*

INŠTRUMENAT, inštrumenta, *m. javni spis koji vrijedi na sudu kao svjedočanstvo, srlat. instrumentum. — xv vijeka.* Kako se va tom inštrumenti udriži. Mon. croat. 122. (1484). — *xvi vijeka dolazi s oblikom inštromen(a)t.* Ja pop Jakov Križanić nodar verovanje činim, kako jesam ispisal v očitou formu ovi inštroment. Mon. croat. 41. (1502). Ja pop Levac Križanić... nodar verovanje činim kako jesam ispisal ovi inštroment. 41. (1546).

INTAČAN, intačna, *adj. koji intači. — U dva pisca Dubrovčanina xvi i xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (importunus').

a. adj. a) o čemu što biva, što se čini neprestano, pa može biti i dosadno. Ja sam taj zraka i svijlos intačna. M. Vetranić 1, 358. Da me obraniš od plaća intačna. 1, 449. Gdi je uzdah intačan. 1, 477. Opustiše i ovoga i one jednom ratim intačnom i tako krvnom i krutom... S. Rosa 21^b. — *b) o čeladetu koje neprestano što čini, pa može biti i dosadno.* Pritčicom udovice intačne u moļeñu. S. Rosa 121^b. Intačni Petar u svojoj žestochini. 150^b.

b. adv. intačno, neprestano, dosadno. — Između rječnika u Stuličevu (importunus'). Ne vidiš ostru kosu gdi smrt nosi sa svih strana ter intačno kako sijeno sebe kosi. M. Vetranić 1, 28. Da toli intačno i željno uzdišu. 1, 52. Gdi vajmeh intačno... plačno moj život provodim. 1, 108.

Intačno pit prosi. 1, 120. Niti bi taj poraz od suza intačno vas prudit moj obraz i lice me plačno. 1, 278. K nemu se intačno pritisnu. S. Rosa 84^a. Intačno moli se. 108^b. Šta intačno opet i opet vapiti. 128^a.

INTAČATI, intačam, *impf. vidi intačiti. — U Stuličevu rječniku: v. zaintačiti. — nepouzdano.*

INTAČEÑE, *n. djelo kojijem se intači.* Intačehem kucamo. S. Rosa 79^a.

INTAČITI, intačim, *impf. perseverare, raditi neprestano što (osobito pitajući što u koga drugoga). — vidi zaintačiti. — Nepoznata postaća. — U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. zaintačiti). Nu prosi, išti i kucaj intačeći. S. Rosa 79^a. Sahrañen biće oni tko stavan u vjernosti bude intačit do svrhe. 90^b. Da imamo intačiti molitvom i da intačeći zaisto isprosićemo sve. 103^a. Oni intačahu pitajuć ga. 120^a. To većma intačeć vikahu. 158^a.

INTELET, *m. tal. intelletto, razum. — U jednoga pisca xvii vijeka.* Razumu ili inteletu imaju se prikazevati oblićja. B. Kašić, nač. 8.

1. **INTENCIJŌN**, intencijŏni, *f. tal. intenzione, namjera. — isporodi 1. intencijon i intencijun. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima.* Jedno delo more biti grih smrtni po intencijoni. Naručn. 85^a. Ima imati intencijon i odluku. B. Kašić, rit. 2. Dobrom svojom misli ili intencijoni. zrc. 108. Ako se zakliñu bez misli i intencijoni (intentioni') za obslužit kletvu. I. Držić 818. Ponoviti stanovice onu intencijon koja se je prija mise jimala. I. Kraljić 19.

2. **INTENCIJŌN**, intencijŏna, *m. vidi 1. intencijon. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Za svih za kojih znaš i hoćeš da molim s onim intencijonom kojega jesi jimal na prisvetomu drivu križa. I. Kraljić 20. Po jistinitoj naredbi i intencijonu svete rimske crkve. 28.

1. **INTENCIJŪN**, intencijŭni, *f. vidi 1. intencijon. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka.* Ova intencijun (intentionun') ali namihenje. P. Radovčić, ist. 228. At od upravne i čiste odluke ali intencijuni. nač. 557. — *U istoga je pisca na jednom mjestu muškoga roda, isporodi 2. intencijon. S intencijunom ali namihenjem. ist. 198.*

2. **INTENCIJŪN**, *m. vidi 1. intencijun.*

INTÈRES (interes), *m. tal. interesse, korist; kamata. — isporodi intereš. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (interesse, livoello' 'zins vom kapital') i *u Vukovu: interes* (u vojvodstvu, u Dubrovniku intères), 1. 'das interesse, d. i. zinsen' 'fenus', cf. kamata. 2. 'interesse, d. i. nutzen' 'fructus', cf. dobit. *a) (materijalna) korist, i hlepna za takovom koristi.* Prodavati oficija, ali ih ne dat dostojnijema za favor ali interes. I. Držić 299. Tko za svoj interes malo haje. V. Andrijašević, put. 249. Što ne trpe za interes koji bremeniti. 295. U tvoje ruke priporučujem sve interese moje. dev. 24. Bojim se... ni za interes od raja. 68. Bila je tvoja koris, tvoj interes i ugoditi prijatelju. A. d. Bella, razgov. 84. Kad ti dobro čini, svoj interes išće. M. Kuhačević 36. Interes dušu gubi. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 104. — *b) kamata. vidi u Vukovu rječniku.*

INTÈREŠ (interes), *m. vidi interes. — xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (interes, najem, hasen od penes etc. 'interesse, census', v. fit) i *u Jambrešičevu* (census'). Na

mnoge načine ljudi Boga uvriduju, ma naj češće s interešom ili s koristju. J. Banovac, razg. 93. Počeše faliti gospodina, da je čovik priprostit, od istine, da sudi pravo svakomu brez intereša iliti mita nikakova. F. Lastrić, od' 285. Da od dužnika intereše iliti dobitak ište. E. Pavić, ogl. 965. Zabilježite da je intereš iliti hator bio oni ubojica koji učini prvo ubojstvo: dva brata nisu li se imali ljubiti? Jesu. i evo ti uniđe među njih intereš, i Kain ubi brata svoga Abela. Zabilježite višje da intereš iliti hator ne pazi ni na istoga otca ... Đ. Rapić 167.

INTEREŠAT, *adj.* *vidi* hatoran, *tal.* interessato. — *vidi* i interes, intereš. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka* Vas koliki svit jest interešat iliti hatoran. Đ. Rapić 167.

INTEREŽGIJA, *m.* kamatnik. — *Postaje od interes turskijem nastavkom gi.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

INTĚRNA, *f.* *vidi* intijerna. — *U Mikašinu rječniku:* interna, svijethak, svitnica, laterna'.

INTIJERNA, *f.* *vidi* fešer, *od lat. ili od rom.* lanterna (*isporedi tal.* lanterna, *španj.* linterna). — *isporedi* interna, altirna. — *-ije-* stoji po južnom govoru; po zapadnom glasi intirna. — *Od xvi vijeka.* Pride onamo s intirnama i svijetlami. N. Rašina 108^a. joann. 18, 3. I ovoj poznajem ja njegovo otajstvo, meni je kako intijerna. Zborn. 66^a. Noseći intirnu. B. Kašić, rit. 69.

INTIJERNICA, *f.* *dem.* intijerna. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. INTOV, *m.* *vidi* indijun. — *isporedi* intuša. Hoćemo li zaklati jednoga intova kneževa te je jutros ulegao u našu kuću s našim intušama? Nar. prip. vrč. 42. Tim se danas mladost ponosi kao intov spram intuše. V. Vrčević, niz. 303.

2. INTÔV, *vidi* hintov.

INTRADA, *f.* *vidi* dohodak, *c.* *tal.* entrata, *mlet.* intrada. — *isporedi* intrata. — *Od xvi vijeka.* Da bravari ki su i ki budu da imij potegnut intradu dokli je v bravariji. Stat. krč. ark. 2, 291. (1599). Kastaldi crikveni nimaju sada držati intrade crikvene. Naredb. modr. ark. 2, 89. Blagoslovi vinograde i ostale sve intrade. P. Radovčić, nač. 569. Posveti, molimo te, ove intrade naše. L. Terzić 324. Koliko može imat intrade. N. Palikuća 51. Pokretne stvari su: pokujstvo i intrada. V. Bogišić, zborn. 23.

INTRATA, *f.* *vidi* intrada. — *xvi i xvii vijeka u pisaca Dubrovčana.* Ta kapela sa svijem dobri, paramijenti i ne intratami razumije se prinesena. A. Gučetić, roz. mar. 80. Neka spengaju biskupi kojigod dio od njih intrata. I. Držić 252. Imat veliku pomnu od intrata komunskih. 280. Grabit intrate općene. 900. Potezat intrate od beneficija. 256. Koliko imaš intrate. V. Andrijašević, put. 265.

INTRĚSEL, *m.* *vidi* antrešel. — *Samo u Stuličevu rječniku:* vacuum inter sarcinas ephippio impositas jacens'.

INTROIT, *m.* početak mise, *lat.* introitus, *tal.* introito. — *Od xvii vijeka.* Mienik pristupivši počne introit. F. Glavinčić, evit. 170^b. Redovnik počne introit govoriti. M. Divković, nauk. 165^b. Introit oliti početak od mise. M. Dobretić 406.

INTUŠA, *f.* *vidi* indijota (*s čim je istoga postanja*). — *isporedi* vintuša. — *Akc. se mišena u gen. pl.* Intušā. — *U naše vrijeme u gornjem primorju, a između rječnika u Vukovu:* vide čurka (*s dodatkom da se govori u Dubrovniku*). Šest

intuša s intušcima. Nar. pjes. herc. vuk. 286. Hoćemo li zaklati jednoga intova kneževa te je jutros ulegao u našu kuću s našim intušama? Nar. prip. vrč. 42. Tim se danas mladost ponosi kao intov spram intuše. V. Vrčević, niz. 303.

INTUŠAC, intušca, *m.* *mladi intov.* — *isporedi* intuša. Šest intuša s intušcima. Nar. pjes. herc. vuk. 286.

INUD, *adv.* alia; alio. — *isporedi* drugud, druguda, drugude, drukud, drukuda. — *Postaje od in (drugi); radi nastavka vidi* kud, kuda. — *Na kraju se može dodati a, e, je, ije (ě), u:* Inudā. Inudē, Inudje (*pisano i inude po svoj prilici jer se misli na indje*), Inudije, inudu. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav.* inādē, inādu, *rus.* инуда, инудѣ, инуды, *češ.* jinud, jinudy, *pol.* inędy. — *Između rječnika u Mikašinu* (inuda, od inuda aliundo'), u *Belinu* (inud, inudje, inude, alibi' 68^a; inudje, alibi' 447^a; od inuda aliunde' 67^b), u *Stuličevu* (inud aliio'; inuda aliunde' s dodatkom da je useto iz Mikašina, ali u ovom stoji za ovo značenje od inuda; inudje aliunde' s dodatkom da je uzeto iz brevijara, ali je ja-mačno značenje zlo zabilježeno kao i kod inuda), u *Daniččevu* (inuda aliio'. cf. inude; inude, inudā naj prije dolazi s predlogom, odā', aliunde'; bez predloga alia; aliis locis; alio').

a. alia, *drugijem putem, kroz drugo mjesto, preko drugoga mjesta.* inud. Tere da hodeći putem od kriposti, inud ne bludeći, vidim tve svitlosti. M. Marulić 210. Inud nego pri onda put vazeh ja. Š. Menčetić 246. Koji inud neg proz vrata ulazi u staju. S. Rosa 123^a. — inuda. Videći, da inuda ne mogu ujeti, udriše u more plovom. Dukljanin 27. Da nemu, za u skut ljubavi moje doč, inuda biše put, kojim se htiše proć. H. Lucić 248. Ki ne vhodi skroz vrata v stan ovđji, da prelazi inuda. Anton Dalm., nov. tešt. 148^a. joann. 10, 1. Koji ne ulazi kroz vrata u stan svoj nego uzhodi inuda. I. Garaščin 26. — inudē. Da tudezi prođu u Srbje jeri ne mo-gošē inudē proći. Spom. sr. 1, 7—8. (1396).

b. alio, u *drugom mjesto (kod micaņu).* inud. Inud obračaš tvoj obraz rumeni. Š. Menčetić 332. Tim pod'te vi inud sud iskat Boga rad. N. Najlašćković 1, 219. Jer ovo žalostan iman ti poč inud za ovo malo dan. 2, 67. Ne znay kud se inud svrnuti. M. Držić 49. — inuda. Da do-demo na pomoć inuda svuda. Mon. serb. 451. (1452). Da ponese na slobodnu ili mu u Du-brovniki ili inuda kuda mu drago. 487. (1461). Ako bi se inuda pošlo. Transit. 74. Čineći ju da se ne svrača inuda. P. Radovčić, ist. 165. Neka povrate pamet kada inuda uzhodi. M. Bi-janković 118. Da ima po glavi a ne inuda polit. I. Grlić 97. — inude. Što bi godi nosili u Du-brovniki ili inude kude im' drago. Mon. serb. 487. (1461). Da imam pisati ... svude inude, kude se drže. Mon. croat. 243. (1543). — inudē. Da ne idu u Novo Brdo a inudē gospodstva ti zemlji da idu. Spom. sr. 1, 138. (1417). Inudje kudē bi komu voja poći. Mon. serb. 467. (1454). Nam se srića svrnu inudije. I. Zanotti, en. 28.

c. alibi, u *drugom mjestu (kod stajanja).* inud. Mnogo biše cvitak, inud pak pramici. B. Krna-rutić 8. — inuda. Samo tud crjeni, inuda svi sivi. M. Marulić 14. — inude. Byst' smrtno-nosije u gradu Novem' Brdu i inude. Okāš pam. šaf. 81. Jer kad je ovde noć, inude dan biva. P. Hektorović 15. — inudē (*po svoj prilici pisci su mislili da je inudje isto što indje*). Najmaše inudje utočišta. I. Đorđić, salt. 120.

Indje = inudje, drugdje. uzd. 206. Kako inudje upisah. ben. 189. I njegove govoraucije po Savoji i inudje. M. Pavlinović, razl. spis. 40.

d. od (otk) inud, aliunde, *is drugoga mjesta*. inud. Imajte znati, da su tri vrste dobara i darova, koja čovik more imati od Boga a ne od inud. F. Lastrić, nar. 161. — inuda. Tko ne ulazi po vrata u obgradu ovaca neg ulazi od inuda, lupež jest. N. Rašina 140b. joann. 10, 1. Što god od inuda prionulo jest ognušeno. B. Kašić, nasl. 218. Od nikudare se inuda ima biće i življenje nego li od tebe, Bože moj. M. Jerković 58. Nećekan od inuda prijati. P. Radović, ist. 211. I ova razlika od gledanja i prociñenja od inuda ne dohodi, nego od razlikoga načina. P. Posilović, nasl. 42b. Koji od inuda priode. I. J. P. Lučić, nar. 25. (*Zli običaji*) koji od inuda iztekoše. 84. — inude. Otk inude starci hotej prěbývati vz sems pirigu da se ne stavii. Mon. serb. 75. (1805—1821). Tko li bi se lupež od inude ubitio u kregi. Stat. pol. ark. 5, 282. — inudě. Otk inudě da ne bude. Mon. serb. 188. (1848). Sreće nije od inudje ufati, razmi od ñega. I. Đorđić, salt. 249. — inudu. Koje potrpenje ne može se od inudu imati. Š. Budinić, sum. 191a.

INUDĀ, INUDĒ, INUDJE, INUDIJE, INUDU, *vidi* inud.

INURĬJA, f. *vidi* inorija i nuriya. Namjeri se u crkvi nekakav strani čovjek koji ne plakaše, te ga svi oni okolo ñega što bijahu ukore govoreći: 'Čemu i ti ne plačeš?' A on im odgovori: 'Nijesam ja od ove inurije'. Nar. prip. vrč. 64.

INVENTARIJ, m. *vidi* imovnik, tal. inventario. — U jednoga pisca xvii vijeka. Za uzdržanje od dobar od crkve i od mist bogolubnih svakako jest potrebitni inventarij i arkivij. M. Bijanković 151. Učinivši pomljivo katastik, inventarij i libar od prijatja i stratjenja. 151.

INŽIN, m. um, lat. ingenium, tal. ingegno. — U jednoga pisca xv vijeka. Misal inžin ostr. M. Marulić 145.

IN, m. *vidi* ině. — U jednoga pisca xviii vijeka. In jest magla vrlo gusta. A. Bačić 445.

INACIJO, m. *vidi* Ignat, tal. Ignazio. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima. Sveti Inacijo mućenik. Š. Budinić, sum. 85b. Veliki Inacijo (*Inatio*) reče... 108b. Sveti Inacijo biskup. M. Divković, nauk. 111. Rodi se Inacijo u kući očinoj od Lojole. B. Kašić, in. 7. Svomu starišini s. Inaciju. F. Lastrić, test. ad. 108b.

INĀDITI SE, *vidi* inaditi se. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Mihoil arkanđeo s drakunom prigovarajući se inādaše se polak tila Mojsijova. F. Lastrić, svet. 152b.

INĒ, n. pruina, *vidi* u Vukovu rječniku. — *isporedi* in. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. inije, rus. inek, češ. jini, a i lit. inis. — Izmědu rječnika u Vukovu* (der rauchreif, pruina). 'ině' je zimi smrzla magla, a 'slana' je u proljeće i u jesen smrzla rosa. cf. sjeverina, čič). A upalo po hajduku ině. Osvetn. 2, 89. Lako tapa, jer tavica spava pod bisernim inēm jutrenijem. 2, 41. Dokle goru ne pobilo ině. 5, 71.

INĬ, adj. *vidi* in. — U Vukovu rječniku: 'ein anderer' alter s primjerom: Ina vjera, cf. drugi, ino.

INOLA, f. Inula helenium L., *ñeka bilka, vidi* oman. — *isporedi* inula. — *Od latinske riječi*. Inola (lat.), elenio, enula (u rukopisu xviii vijeka), Inula helenium L. B. Šulek, im. 114.

INULA, f. *vidi* inola. — U Stulićevu rječniku: 'helenium'.

IOLE, adv i malo, samo malo, ako i malo. — *Riječ je sastavljena od i (vidi 2. i, 4, f, a)) i ole; ovo je po svoj prilici isto što stslav. jelt, koliko; radi promjene glasa e na o isporodi još*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: iole (i ole) 'nur etwas, nur ein wenig' aliquantillum' (s primjerima: Iole. Da ima iole pameti. Da je iole vruće). Koji iole vire imade. E. Pavić, ogl. 579. Kad je svibañ iole u kiši. J. S. Belković 220. I Francuz u Parizu koji je iole učio posnati razliku između slavenskih narječija. Vuk, nar. pjes. 2, 886. Ovakijeh riječi ima na hiljade, po kojima svaki iole pamotan čovjek mora priznati, da između slavenskoga i srpskog jezika ima i razlika i granica. pism. 82. Čovjek iole hitar. S. Lubiša, prip. 92. Ako iole vidite vojsku. 196. Svaki iole svijestan rodojub. M. Pavlinović, razg. 22.

IPACNO, adv. malo. — *Jamačno je riječ sastavljena od i (isporedi iole) i od pacno čemu nije jasno postane (isporedi ipic)*. — U naše vrijeme u Boci Kotorskoj. Ako prije ne srknem ipacno rakije. Nar. prip. vrč. 42. Pričekaj me ipacno, dokle pođem u oni dućan. 188. Udri mi vruću vodu i ipacno sapuna. 155.

IPĀK, conj. tamen, kad se ñećemu što se kazalo stavlja na suprot ñešto drugo čemu se ne bi moglo čefade nadati po onome što je prije kazano. — Sastavljeno i (isporedi 2. i, 1, a, b, h)) i pak. — *Obično stoji na početku rečenice, ali može biti gđjegdje pred ñim i koja druga riječ (vidi u Vukovu rječniku i dva sadña primjera)*. — Od xviii vijeka (*ali vidi i ipako*), a između rječnika u Vukovu (dennooh' tamen: ali ipak. cf. opet). Daklen kadno od vas tko reče: 'pasja dušo', psuje krv Isukrstovu, kojano je ñe cina i dolazi izreći, da je krv Isusova 'pasja'. Oh, Bože, more li se što pogrdnije čuti? ipak je tako, moji Krstjani, i ništanemañe sve se međ vama čuje ovi vražji običaj. J. Banovac, pripov. 18. Naj veće se ide u pakao rad tuđe žene i tuđe prateži, ipak se naj više nastoji tuđu posteļu oskrvñiti. 172. I vi, moguću brez nijednoga harča i muke ozdraviti od duševne grdoće i priuzeti lipotu prilike Božje, ipak nećete. 208. Mlogo puta il' ne ima odluke učiniti il' zna da ne more il' bari sumji, ipak se kune. F. Lastrić, od' 72. I tako svaki bi razlog otio, da mi k ñemu šalemo ponizne poklisare; ipak vidim bivati suprotno. 90. Kada u Carigradu pribivahu Krstjani i bijaše im biskup s. Ivan Zlatousti, sam Bog znađe, koliko stotina iljada bijaše naroda, ipak smide i običavaše im govoriti rečeni sveti pripovidajući: 'Ne more se naći od toliko iljada jedna stotina koji će se saraniti'. 97. Od vas niti se iziskuje da ostavite dobara ni kože, nego da ostavite zle običaje; ipak ni toliko nećete mlogi učiniti a uzdate se u raj otići. 189. O koliko se ovd i imamo mi grišnici stiditi, koje ne jedan put, nego brez pristanka Spasitelj zove po nadanutji iznutrñim, po ispovidnici skrovito, po pripovidaoci očito, ipak smo mlogi gluhi. 144. Imamo jednu dušu, koja ga je stala toliko skupo, koliko ju krvju svojom vlastitom odkupi; ipak mi sve činimo za tilo a malo il' ništa za dušu. 255. Tilo će do malo dana crvi rastočiti, a duša je neumrla, ipak duši tolike sramote se čine, a tijelu zadovoljstva se daju. 255. Uzrokuje svakomu požaleñe, kada se vide nive lipo posijane i vinogradi plemeniti, da niti su one oplivene ni ovi okopani, nego trave i paprat po ñima zaradi nepomje od gospodara. ipak ovo je samo ajen od nike nesriće druge. 808. Gdi je otrovnija kuga,

nego u onim sastanci malo poštenim, gdi su igre i kola? Ipak koliko vas je, koji se uklonate od ovaki prigodbi? 859. Kada ja promišlam toliko veliké muke, koje su podnosile Lucija i druge divojčice još u ditinstvu, da rečem, odrađene u meksiini i gospodstvu, ipak niti imadoše strah od prithe opakije poganina, niti ni može prignuti žestina od muka. 882. Tko se ne bi čudio čoviku onomu i rekao, da je budalast, koji bi smio jašiti koňa silna brez uzde i uzdao se zdrav doći na nemu, kud želi? ipak to isto čini svaki grišnik, koji žive breza stra Božijega. 43. Zemja svakolika strese se od žalosti i nebo potavni; ipak ima Krestjana, koji su Isusu toliko nespoznani i nehamni, da se i ne spominaju od muka koe je za ni trpio. 181. O koliko je puta tebe susrio Gospodin s iznutrnim nadanutjem, s nankom od pripovidalaca, s ponukovañem od ispovidnika! ipak nisi se ostao sliditi zlije običaja. 184. Doisto, kada se lada na moru razbije i raspade, nijedan ne kasni jednoga časa, nego udil, udil što godi prije more, usiluje se za daasku prifatiti i to za saraniti život vrimeniti tlesni: ipak za saraniti život vični duše svoje, tolika se nepomja u mlogim naodi, da posli griha smrtnoga stoje, ne velim dneve i misece, nego od god do god čekaju korizme za ispoviditi se. 195. Groi i Rimljani u znañu, u mudrosti sve narode nadhodili su; ipak nijedan u štovañu laživih bogova jest ružnije i gore zabudio. I. Velikanović, uput. 1, 15. Crkva Božja među mlogom plivom i mlogim kukoljem postavljena, mloga podnosi; ipak koja su protivna viri i dobru životu, ne fali niti štiti niti čini. I. Velikanović, uput. 1, 246. Oni svojom molitvom ispovidaju da hoće, da se ime Božje od svih štuje i sveti, ipak ono isto ime oskvrñivati i pogrdivati ne boje se. 3, 278. Jedni mole i prose od Boga u ime Isusa, da dobiju blago i bogastvo, ipak ne dobivaju. B. Leaković, gov. 121. On tolike prigode i načine daje, po kojima bi svi mogli istinu i put spaseñia poznati i po nemu hoditi, ipak za ova ne mare i neće da znadu. 181. Padina Porečke reke nije ni duga ni široka, pa se ipak ne mogu iskazati štete i pokore, koje tih dana počinise Tanda, Ljubava. M. Đ. Milićević, sim. već. 259. Doista smo mi dužni brinuti se o deci više nego i o kom; ali ipak, dete moje, ja sumñam da će se ona tvoja misao izvršiti u Beogradu za ovaj mah. zlosel. 199.

IPAKO, *conj. vidi ipak.* — Na jednom mjestu xvii vijeka. Sada abe nisu one cine kako je dosada bilo; ipako ste cinili sužñe. Starine. 11, 148. (1688).

IPARAH, *iparha, m. grč. ἱπαρχος, zapovjednik pod tuđom oblasti (podzapovjednik, namjesnik).* — Na jednom mjestu xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (iparħs ἱπαρχος). Ks iparhu solunskyje oblasti. Domentijan^b 11.

IPAT, *m. grč. ἱπατος, naj gornji, naj veći, zapovjednik, poglavica.* — Na jednom mjestu xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (ipats ἱπατος). Napisujut se oñ nego povelñija, i ishodate po višej vlasti državy jeho slyzavajušte ipati i vojevody. Domentijan^b 86. 141.

IPEK, *m. vidi Peć, po turskome.* — U naše vrijeme. Ka Ipeku preko Dukadina. Pjev. orn. 101b.

IPERATŪR, *vidi imperatur.* — U knizi xvi vijeka. Ne ostavlja iperatura, ni krajeva. Zborn. 68b.

IPERDŪLIJA, *f. čast što se pokazuje bogorodici (veća nego drugijem svetijem, isporedi du-*

lija), *od grč. ὑπερδουλία preko lat. hyperdulia, u teologičnom jeziku.* — U jednoga pisca xvii vijeka. Sfetijem Božijem klanamo se dulijom, a b. d. Mariji iperdulijom. B. Kašić, src. 89.

IPIC, *kad koje dijete što nađe ili dobije, drugo odmah saviče: 'Ipic po pola' te je ono dužno razdijeliti s ovijem ono što je našlo ili dobilo.* — isporedi impic. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

IPLIK, *m. tur. iplik, konac, žica.* — U naše vrijeme. Iplik — konac. M. Đ. Milićević. živ. serb. 3, 22.

IPŌDAKON, *m. subdiaconus, u crkvenoj službi onaj koji je poslije (niše) đakona, grč. ὑποδιάκονος.* — isporedi đakon. — U jednoga pisca xvi vijeka (s dij mj. đ) i u Stuličevu rječniku (s dij mj. đ): ipodjakon 'subdiaconus'. Ipodijakon, to jest pistulski. Š. Budinić, sum. 102a.

IPŌDAKŌNSTVO, *n. osobina onoga koji je ipodakon (vidi ipodakon).* — U istoga pisca u kojega je i ipodakon, a između rječnika u Stuličevu (ipodjakonstvo 'subdiaconatus'). Red ipodijakonstva. Š. Budinić, sum. 101a.

IPOKRIT, *m. tal. ipocrita, pretvorica.* — isporedi ipokrita. — xvi vijeka. Jesi li kada bil ipokrit, da bi veće od inih počtovan? Naručn. 86a. Ipokriti. Korizm. 1a. Kako čine ipokriti. 81b.

IPOKRITA, *m. vidi ipokrit.* — xvi i xvii vijeka. Kako čine ipokrite. Naručn. 96b. O tati, o skupi, hinci, o ipokrite! Korizm. 101b. Ipokrita što gledaš slamku u oku brata tvoga? M. Divković, bes. 729b.

IPOKRITSTVO, *n. osobina onoga koji je ipokrit.* — isporedi ipokrižija. — xvi vijeka. Da ne bude cića ipokritstva. Naručn. 80b. Hvastanje, ipokritstvo. 85b.

IPOKRİŽIJA, *f. vidi ipokritstvo, tal. ipokrisia.* — xvi vijeka. Za ipokrižiju. Korizm. 52a.

IPOLIT, *m. vidi Impolit.* — xvi i xvii vijeka. Fedra Ipolita ne moguć imati. D. Rašina 10b. Ipolite počtovani. P. Hektorović (?) 114. Ipolit dovede Lovrinca. 117. — Nominativ može biti i Ipolito. P. Hektorović (?) 79. 122.

IPOLITO, *vidi Ipolit.*

IPOŁŠAG, *m. mjesto u Ugarskoj blizu Budima.* Šem. prav. 1878. 85.

IPOBAG, *iporga, m. po svoj prilici od grč. ἵπουργός, pomoćnik, sluga.* — U knizi xiii vijeka pisanoj crkvenijem jezikom. I vyzñm prots ključ dastu je iporgu svojemu. Domentijan^a 86. 187.

IPORAK, *ipôrka, m. prezime ili muški nadimak.* — U Vukovu rječniku: u pjesmi: Po imenu Iporak Perošu.

IPOSTAS, *f. ὑπόστασις, substantia.* — Na jednom mjestu xiv vijeka u knizi pisanoj crkvenijem jezikom; i otale u Daničičevu rječniku (ipostast ὑπόστασις). Syns i slovo sy ipostasi jeho. Mon. serb. 120. (1386—1847).

IPOTA, *f. selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 196.

IPREDORIJA, *f. ima samo oblik ipredoriju u jednom spomeniku xv vijeka, te Daničić misli da je acc. od ipredorija i da je ovo od lat. expeditoria.* Za ipredoriju veće vjeronanje ovi naš listz otvoreni pečatismo našoma vjeronanoma pečatiju. Mon. serb. 508. (1467).

IPSIC, *m. prezime.* — U naše vrijeme. Schem. rag. 1876. 64.

1. IRA (ira), *vidi irha.*

2. IRA, *f. ime jednom planetu (? ne može biti od grč. Ἰρα).* — *U rukopisu xvi vijeka.* Sedam planit, sunce i lunu uzna, Nakintast, Kronos, Aris, Afroditi, Ermis, Ira. Aleks. jag. star. 8, 227.

IRAKLIJ, *m. Heraklius, ime muško, grč. Ἡράκλειος.* — *U rukopisu xvi vijeka.* O Irakliju care i Semiramido carice. Aleks. jag. star. 8, 279.

IRAMA, *f. tursko ime žensko.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Turska mlada Irama devojka. Pjev. crn. 270^a.

IREGULÂR, *m. irregularis, čovjek koji nije primio ili ne smije primiti svete redove.* — *U pisaca od xvi do xviii vijeka.* On koji budući obustavljen od redof svojih, ili budući bezredan to jest iregular, nišće mahe činil jest čini ili ofiociji zabrañeni. Š. Budinić, ispr. 56—57. Ako se ordinaju s kojomgodi zaprećicom, ali iregulari. I. Držić 296. Isto reci od budalasti, od slipi i od svih ostali brezrednika oli ti iregulara, toliko od pomañkaña naravnoga koliko od pomañkaña grišnoga. M. Dobretić 291.

IREGULARITÂD, *f. irregularitas, osobina onoga koji je iregular.* — *xvi i xvii vijeka.* Od iregularitadi koju tumaćimo bezredje. Š. Budinić, ispr. 9. Oblast za dispensati vrh iregularitadi. B. Kašić, rit. 59.

IREIZ, *m. tursko presime ili nadimak muški.* — *xvii vijeka.* Od mene Osman Ireiza. Starine. 11, 141. (oko 1679—1688).

IRENDA, *f. vidi erende, a).* — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka.* Od krušne srjedine valja na irendi mrvuljice načiniti. I. Jablanci 148.

IRÈNE, *f. Irene, ime žensko, vidi Jerina.* — *Od xvii vijeka.* Žena nika kršćenica, imenom Irene. F. Glavinić, cvit. 27^b. Sveta Irene, djevičica. J. Kavañin 299^b. Agapa, Kiona, Irene. 329^b. Jedna koi imenom Irene udata za brata druge Irene. A. Kanižlić, kam. 5.

IRÈNEJ, *m. Irenaeus, ime muško (jednoga sveca).* — *isporedi Ireneo, Irineo.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Svet Irenej i Andronik. J. Kavañin 804^b.

IRÈNEO, *m. vidi Irenej.* — *U dva pisca xvi i xviii vijeka.* Čto reče Ireneo. Š. Budinić, sum. 57^a. Predavni Ireneo premudro svēšćuje. 104^b. Potvrđevaše se od Irenea i od Ciprijana. J. Matović 88. Ostavjam Justina i Irenea. 205.

IRGOLIĆ, *m. presime.* — *isporedi Irgulić.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 220.

IRGULIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 84. — *Biće isto što Irgolić.*

IRHA (Irha), *f. ovčja koža ustrojena.* — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. ирха, češ. jircha, polj. ircha, irzcha.* — *Od stvñem. irah (Miklošić).* — *U Stuličevu rječniku:* 'pellis ovilla depilis' s dodatkom *du je riječ ruska, i u Vukovu: ira (Ira), gegerbte schafshaut', pellis ovilla depilis'.*

IRIČIĆ, *m. selo u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 891.

IRIĆ, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 207.

IRIG, *m. trgoviste u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. hrv. 148. — *Pomiñe se od xviii vijeka.* Iz Iriga Jovan Paranosić. Glasnik. 81, 297. (1704). Ruma, Irig, Zemun, Mitrovica. M. A. Reljković, sat. B8^a. Ja ću, brate, zimovati zimu u Irigu gradu bijelome. Nar. pjes. vuk. 8, 868. Ode Pavle ka Irigu gradu. 8, 865.

IRINA, *f. Irene, ime žensko, vidi Jerina.* — *Između rječnika u Daničičevu (s primjerom: Ve-*

likomuđenica Irina. Okáz. pam. šaf. 56). Cesa-rastvovaše tagda v Carigrade Irina, žena Leona. Š. Kožićić 18^a.

IRINEO, *m. vidi Irenej, Irineo.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Plodna časti lubenica Irinea ostan svita. J. Kavañin 832^b.

IRINOVAC, Irinôvca, *m. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. hrv. 58.

IRINOVAČKI, *adj. koji pripada selu Irinovcu.* V. Arsenijević.

IRINOVČANIN, *m. čovjek iz Irinovca.* V. Arsenijević. — *plur.: Irinovčani.*

IRINOVČANKA, *f. žensko čelade iz Irinovca.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijēña u gen. pl.: Irinovčanākā.*

IRINA, *f. vidi Irina.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 68.

IRISLAV, *m. vidi Iroslav.* 'Johanne comite, flilio Irizlali'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 150. (1270).

IRIŠKI, *adj. koji pripada Irigu.* V. Arsenijević. Javio se kod nas Arsenije Marić žitelj iriški iz cesarije. Glasnik. II, 1, 47. (1808).

IRIŠKIŃA, *f. žensko čelade iz Iriga; Iriřanka.* V. Arsenijević.

IRIZVAN, *m. tursko ime muško.* — *xvii vijeka.* Kako ste mi pisali za vašega sužna Irizvana. Starine. 11, 82. (1628).

IRIŽANIN, *m. čovjek iz Iriga.* V. Arsenijević. — *plur.: Irižani.* Što je sa pokojnim Simom Irižaninom kupio. Glasnik. II, 1, 7. (1807).

IRIŽANKA, *f. a) žensko čelade iz Iriga; Iriřkiña.* V. Arsenijević. — *akc. se mijēña u gen. pl. Irižanākā.* — *b) iriřanka, grožde nalik na kiseľaka (u Srijemu).* B. Šulek, im. 114. *biće i ovo is Iriga.*

IRKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom.* Niva u Iroi. Sr. nov. 1878. 490.

IRLITA, *f. selo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* K. Jovanović 185.

IRMANSKI, *adj. na jednom mjestu xv vijeka; snaćēne je: koji pripada nekakvu mjestu (Irmanu?) u Lici, koje nije drugdje potvrđeno.* Mi gospodin Domša z Vladihović, Dalmac(i)je i Hrvat banovac, damo viditi vam knezem našim irman-skim, županu i sudcem stola Lapačkoga. Mon. croat. 56. (1481).

IRMOS, *m. εἰρημός, neka crkvena pjesan.* — *Riječ crkvena (u pravoslavnoj crkvi).* Onda nije bilo ni kanona, ni irmosa, ni tropara nikakva. D. Obradović, basn. 809.

IRODJANIN, *m. vidi Irudovac.* — *plur.: Irodjani.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Poslaše k ñemu ućenike svoje s Irodjani. N. Rašina 168^b. mat. 22, 16.

IRONIČKI, *adj. ironicus, koji je s ironijom, u ironiji (n. p. govor, riječ).* — *U Šulekovu rječniku: 'ironisch'.*

IRONIJA, *f. εἰρωνεία, ironia, način govora kad se što (naj češće za rug) kaže tako da je očito drukčije nego što se misli.* — *Naj prije u Belinu rječniku ('ironia, figura rettorica', 'ironia' 420^a).* Valja da je ovo Jaña u ironiji rekla. Vuk, nar. pjes. 1, 618. Ovo je rečeno u ironiji. 1, 681. — *I u Šulekovu rječniku: 'ironie', i u rječniku snanstvenoga nasivľa.*

IRONSKI, *adj. vidi ironički.* — *Napiñeno u naše vrijeme.* Ironski, stil. 'ironisch'. B. Šulek, rječn. snanstv. naz.

IROSLAV, *m. ime muško.* — *isporedi Irislav.*

— XIII vijeka u latinskijem spomenicima. A Johanne, filio Yroselaii. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 116. (1257). „Comes Juan, filius Iroselay“. 1, 187. (1277).

IRŠA, f. mjesto u Ugarskoj blizu Kečkemeta. Šem. prav. 1878. 86.

IRUD, m. Ἡρώδης, Herodes, ime krajevima judejskijem sa vremena Isusa Hrista. — Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu 289^b. Pokle se rodi Isus u Betlemi židofskom u dni Iruda kraja. Bernardin 14. mat. 2, 1. Posla k Irudu. N. Rašina 104^a. luc. 23, 7. Kad Bogu daše dar tri kralji istočni, na malu tvoju har, Irude brezočni. H. Lucić 279 · 280. Odveden od Pilata do Iruda. B. Kašić, in. 81. Jere će priti vrime, da Irud bude iskati ditića, da pogubi nega. I. Bandulavić 14^b. mat. 2, 18. I pred oči Ane i Kajfe, Pilata, Iruda nedostojno bit prikazan. I. Akvilini 271. Posilat od Iruda do Pilata. (D). Poslov. danić. 98. Kad nas Irud ti holi... podavi. S. Margitić, ispov. 221. Nerun, Valerijan, Baltazare i Irude. J. Kavašin 448^b. Šale ga k Irudu. J. Banovac, pripov. 78. Gdi se opaki Irud nahodaše. razg. 48. Ovi bijaše sinovac onog Iruda. F. Lastrić, od' 124. Isus se vodi k Pilatu, k Irudu. test. 112^a. Sin kraja Iruda. 327^a.

IRUDICA, f. Ἡρωδίας, Herodias, ime žensko. — isporodi Irudovica. — Od xv vijeka. Posla Irud kralj uhititi Jivana, i sveza nega i postavi u tamnicu oca Irudice žene Filipa brata svoga. Bernardin 159. mar. 6, 17. Radi Irudice, žene Filipa brata svoga. I. Bandulavić 228^a. mar. 6, 17. Irudica z usti Jivanovu glavu pita. J. Armolušić 21. Opaka Irudica („Hirudica“) reče svomu otcu: „Hoću da mi dadeš glavu Ivana Krstitelja“. M. Radnić 396^a.

IRUDIČIN, adj. koji pripada Irudici. Uliše koi Irudičina jigrajući u poskok. Bernardin 159. mar. 6, 22. Hoi Irudičina. Anton Dalm., nov. tešt. 58^a. mar. 6, 22.

IRUDJANIN, m. Irudov vojnik. — isporodi Irudovac. — U jednoga pisca xv vijeka. Da te, sinko, ne zadave, kad te iskahu Irudjane. M. Marulić 838.

IRUDJANIN, m. vidi Irudovac. — plur.: Irudjani. Šajući k nemu učenike njegove s Irudjani. Bernardin 142. mat. 22, 16.

IRUDOV, adj. koji pripada Irudu. Kako pozna da je od Irudove oblasti. Bernardin 88. luc. 23, 7. Jere od oblasti Irudove bješe. N. Rašina 104^a. luc. 23, 7. Od kuće Pilatove do Irudove. B. Gradić, duh. 84.

IRUDOVAC, Irudovca, m. Herodianus, radi snačenja vidi drugi primjer. — isporodi Irudanin, Irudjanin, Irodjanin. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Šaju učenike svoje s Irudovci govoreći. I. Bandulavić 182^b. mat. 22, 16. Irudovci rečeni su za to, zašto do držali su Iruda za mesiju Žudijom obećana. Jesu niki koji seine da gdi se u evanđelju govori od Irudovaca, da se imaju razumiti sada gori rečeni naslidbenici. drugi boje mne, da ondi po imenu Irudovaca ili se razumiju kućani Iruda gospodina četvrtoga dila vladaha, ili razumiju se naredeni od Iruda za kupjehe harača Rimljanom dužna. I. Velikanović, uput. 1, 108.

IRUDOVICA, f. vidi Irudica. — U jednoga pisca xviii vijeka. Uzeo bijaše Irudovicu Filipa brata svoga ženu. I. Velikanović, uput. 1, 137.

IRUDE, n. vidi orude. — Nejasna je promjena od o na i. — Sa starijim oblikom irudje samo

u Mikajinu rječniku: irudje, alat čim se posluje „instrumentum“ i kod gvozđje, i u Stulićevu: v. orudje.

IRVENIČIŠTE, n. u Daničićevu rječniku: „Irveničište“, selima između Morave i Kučajine koja car Lazar dade Ravanici išla je meda „na Irveničište“ (Mon. serb. 197. Sr. lštop. 1847. 4, 49 god. 1881). neće biti dobro prepisano.

1. IS, interj. glas kojim se gone ovce. — U Vukovu rječniku: „laut um die schafe vor sich zu treiben“ „sonus agentis oves“ gdje ima za isto snačenje i isa.

2. IS, vidi iz.

8. IS, m. vidi hise. — Od xviii vijeka. Razstavlja'u nas priko na ise. J. Kavašin 410^a. Tri mi isa vojske umorio. Nar. pjes. stojad. 2, 86.

1. IŠA, interj. vidi 1. is.

2. ISA, u pripjevu prego igre jastučica. — U naše vrijeme u Srijemu. Kolo se triput hitro okrene pjevajući: „Isa, isa, jastučica“. Vuk, živ. 321.

8. ISA, m. ime muško (hyp. Isak ili Isidor?). — Na jednom mjestu xvii vijeka. Veće pripet Ugrin Isa, u što na mir kročit išta, strmoglav se satarisa. I. Gundulić 521.

IŠAAK, m. vidi Isak. — Ismeđu rječnika u Daničićevu (Isaak). Ota prota Svetyje Gory kirs Isaaka. Mon. serb. 126. (1847). Isaak. Š. Budinić, sum. 81^b. Spomeni se z Abrahamama, Isaaka i Israela. F. Glavinić, cvit. 449^b.

IŠAAKOV, adj. koji pripada Isaaku. — Ismeđu rječnika u Daničićevu (Isaakov). Bože Isaakova. Sava, sim. pam. šaf. 11. Bože Isaakov. B. Kašić, rit. 81.

ISABETA, f. vidi Jelisaveta, tal. mlet. Isabeta. — U dva pisca xv i xviii vijeka. Ovoj Isabeta sina je začala. M. Marulić 168. Isabeta pak kraljica... J. Kavašin 190^b. Marijina porodica kon ne stoji, sveta Ana i Isabeta neplodnica. 521^b.

ISABORISATI, isabōrišem, pf. obaviti što vječajući u saboru. — složeno: is-saborisati. — U naše vrijeme u Lici. „Vaj, oće li nam ovi naši poslanici sad što dobro isaborisati?“ J. Bogdanović.

ISAČIĆ, m. prezime. — xvi i xvii vijeka. Frañe Isačić. Mon. croat. 257. (1556). Krištofa Isačića. 267. (1572). 271. (1578). Husein-baraktaru Isačiću. Starine. 1, 108. (oko 1655).

ISAČINA, m. augm. Isak. u Lici. V. Arsenijević.

ISAHNUTI, isahnēm, pf. usahnuti do kraja, posve. — složeno: iz-sahnuti. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing.: Isahnū (ali isāše?); u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stulićevu (isahnuti i isahnuti „perarescere“) i u Daničićevu (isahnuti „exarescere“). Isahšiiim kostem. Domentijan^a 186. Sēme božestvnoje vsējale vs brady sručeš našiht isahše sloboju sujety žitija sego. Danilo 201. Isše trava, isše rēka. Glasnik. 11, 118. Kako ne issahše zlodějstvnije ruky. 79. Plt je issahla kako seno. Transit. 100. Koža naša kakono peō isahla jest. M. Divković, bes. 176^a. Ona hustolina od grođja isahne. I. Jablanci 205.

IŠAIJA, m. Isaias, ime judejskoga proroka, a pošlje i kaludersko. — isporodi Isaije, Isailo. — Ismeđu rječnika u Daničićevu. Obnoviše se ostrovi i novo nebo i nova zemlja mēnē po Isaiji. Mon. serb. 332. (1405—1427). Rukuju mnogo grēšnago

Isaije ijeromonaha. Vuk, dan. 1, 81. (1595). Siju bibliju obnovi Isaija duhovnik. 88. (1628). One riči koje Bog reče po Isaiji. J. Banovac, razg. 8. U istinu ti jesi Bog sakriven. Isaija 15. 41. Isaija po isti način prorokova. F. Lastrić, test. 61^a. Isaija govori. 227^b. Isaija prorok. J. Matović 15. Tako Isaija zapisa. 46. Isaiju starca uvatili. Nar. pjes. vuk. 4, 268. Odvedoše Isaiju starca. 4, 271.

ISALJE, m. *vidi* Isaija. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Isaije. S. Novaković, pom. 68. Sa svojijem đakom Isaijom. Nar. pjes. vuk. 2, 448. Isaija zarobili starca. 4, 264. I pred njima Isaije mudri. Nar. pjes. petr. 2, 579.

ISALJIN, adj. *koji pripada Isaiji.* Za ispuniti ono proročanstvo 'Isaino'. F. Lastrić, test. 110^b. Po proročanstvu 'Isainu'. 202^b.

ISAILO, m. *vidi* Isaija. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Isailo. Glasnik. 11, 1, 6. (1807). Tuži Isaila Crvendlakača. M. Đ. Miličević, zlosel. 248.

ISAILOV, adj. *koji pripada Isailu.* Stanica Petra Kostantinovića žena tuži Mitra Isailova za košulju. Glasnik. 11, 1, 62. (1808).

ISAILOVIĆ, m. *prezime (po ocu Isailu).* — *U naše vrijeme.* Nar. pjes. vuk. 2, 656 (među prenumerantima). Marko Isailović. Rat. 844.

ISĀK, Isāka, m. Isaac, ime jevrejskoga patrijarha, pa poslije ime ne samo jevrejsko nego i hrišćansko i tursko. — *ispoređi* Isaak. — *Akc. kaka je u gen. taku je u ostalijem padežima, osim nom. i voc. Isāče.* — *Ismeđu rječnika u Vukovu ('Isaacus') i u Daničičevu (Isaks 'Isaac').* Jakože blagoslovi Isaks Ijakova. Mon. serb. 5. (1198—1199). Zapisano i utvrđeno i vojevodom (turskijem) Isakom izdano. 301. (1420). Bi poslušan, kako Isak. F. Glavinici, cvit. 837^b. Jakova, Isaka i Abrama. J. Kavatin 517^a. Ktio je prikazati Isaka. J. Matović 27. Isak buduci svesan od oca. 870.

ISĀKOV, adj. *koji pripada Isaku.* Bože Isakov. F. Glavinici, svitl. 180.

ISĀKOVAČKI, adj. *koji pripada Isakovu.* Isakovačka (opština). K. Jovanović 181.

ISAKOVATI, isakujēm, pf. osakovati do kraja, posve. — *složeno:* iz-sakovati. — *U Stuličevu rječniku:* isakovati i iszakovati 'pura aqua ad ultimum abluere'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISAKOVCI, m. pl. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 190.

1. ISĀKOVIĆ, m. *selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 172.

2. ISĀKOVIĆ, m. *prezime (po ocu Isaku).* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 264. Nikola Isaković. Rat. 86.

ISAKOVĀI, adj. *Isakov.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom (s nominalnijem oblikom Isakovja), i otale u Daničičevu rječniku (Isakovja).* Bože Isakovja. Stefan, sim. pam. šaf. 20.

ISĀKOVO, n. *selo u Srbiji u okrugu ćuprijskom.* K. Jovanović 181. — *Pomiše se xiv vijeka, vidi u Daničičevu rječniku:* 'Isakovo', selo između Kućajine i Morave koje je car Lazar dao Ravanici (Mon. serb. 197 god. 1381. Sr. letop. 1847. 4, 48). Na prvom mjestu stoji jamačno griješkom 'Isakovo'. to će biti sadašnje selo Isakovo blizu Paraćina.

ISĀKRITI, Isakrijēm, pf. sakriti do kraja, posve. — *složeno:* iz-sakriti. — *vidi* isakrivati.

ISAKRĪVATI, isakrivām, impf. isakriti. — *U naše vrijeme u Lici (i refleks. isakrivati se).* 'Posakriva' 'e i usakriva' 'e on to sve, ne bi brže naša' da si vrag'. 'Dok nega djeca opaze, odma bježe i sva se posakrivaju i isakrivaju'. 'Mudro 'e to, moj junače, sve od nega isakrivano'. J. Bogdanović.

ISAMOVOĻITI, isamovojim, pf. u Stuličevu rječniku: izsamovoliti, v. izsvevoliti. — *nepouzdano.*

ISĀN, isāna, m. *vidi* isan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Al' je isan ali davo crni? Ogled. sr. 899.

ISĀNKATI SE, isānkām se, pf. izvesti se na saonicama. — *složeno:* iz-sankati. — *U naše vrijeme u Lici po varošima.* Jesu li gospodin i gospoja u kući? 'Nisu, isankali su se tamo do Bilaja'. J. Bogdanović.

ISARGIK, m. *vidi* Grocka.

ISARLAK, m. u Srbiji brdo nad Pirotom, *vidi* Sarlak. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 224.

ISASNUTI, isasnēm, pf. jedan put isanem izvaditi. — *složeno:* iz-sasnuti. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (izsasnuti 'sugere, exsugere, sugendo extrahere').* Ustmi i jezikom izsasnu one otrove. J. Filipović 8, 250^a. Ivan koji znaše svoje, mudrost i nauk jest izsasnuo baš iz prsa božanstvenoga meštra. F. Lastrić, test. 147^b. Izpio je otrov i izsasnuo jid svoga poluvirstva oko tila Isusova. I. Velikanović, uput. 1, 285. Kada je iz pleća tvoga i moga, o dušo grišna! spsaiteja krv izsasnuo. D. Rapić 286. Ja, ja i drugi meni prikladni siromasi jesmo onoga Abrama učinili, da je onakvi postao, nas jest izsasnuo, zato jest onako udeblao. 369.

ISAŠNĪVATI, isašñivām i isašñujēm, impf. isasnuti. — *Samo u Stuličevu rječniku (izsašnivati).*

ISATI, isām, pf. podignuti, usdignuti, tal. issare (pomorska riječ). — *impf.: isavati.* — *U naše vrijeme tamo i amo po primorju, a između rječnika u Voltigijinu (isati koga 'rilevere un caduto', 'aufheben, erheben') i u Stuličevu (isati koga 'prolapsum, procidentem erigere').* — *Refleksivno:* isati se, ustati, podignuti se. — *i u Stuličevu rječniku:* 'humo surgere'.

ISAV, m. Esau, bibličko ime muško. — *Od xvi vijeka.* O Isave ki proda svoje prvorojenje. Korizm. 56^b. I Jakov dade Isavu hjeba i skuhanoga leća... Tako Isav nije mario za prvenstvo svoje. Đ. Daničić, Imojs. 25, 84.

ISĀVATI, isāvām, impf. isati. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu (praes. isavam kod isati).*

ISAVROVO, n. u Daničičevu rječniku: selo koje je car Stefan dao crkvi arhangelovoj u Prizrenu: 'selo Isavrovo', međa mu je išla od Sopina (Glasnik. 15, 278 god. 1848?). 8, 597.

ISĀZNATI, isāznām, pf. sasnati do kraja, posve. — *složeno:* iz-saznati. — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Ti sam jesi putnik i nisi isaznal ona koja učinena jesu ovdje ovih dneha? Postila. Ce2^a.

ISĀNKATI, isānkām, pf. dobiti što cankanjem. — *složeno:* iz-cankati. — *Kaše se i isānkati.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Jedva sam od nega živ iscanka' (ili iscañka) da mi u jutru kola i vole da, da nešto sijena privezem! — *Recipročno:* iscankati se (iscañkati se), iskarati

se. „Jeste li se makar ka' valja iscankale (ili iscañkale)?“ J. Bogdanović.

ISCANKATI, iscañkām, pf. *vidi* iscankati.

ISCAPARITI, iscaparīm, pf. *vidi* iscapariti.

ISCELIVATI, iscēlivati, *vidi* iscelivati.

ISCIGANITI SE, iscigānīm se, pf. *postati* posve kao Ciganin. — *složeno*: iz-ciganiti. — U naše vrijeme u Lici. „Jeste li se, djeco, danas siti isciganili?“ „Dobro 'e to dijete bilo, ali se isciganilo, da ga ne moš smotavati“. J. Bogdanović.

ISCIJEDATI, iscijedām, impf. *vidi* iscijeđivati. — U Stuličevu rječniku. — *slabo pouzdano*.

ISCIJEDITI, iscijedīm, pf. *excolare, procijediti* posve (do kapi). — *složeno*: iz-cijediti. — Akc. *kaki je u praes. taki je u part. praet. pass.* iscijeden, u ostalijem je oblicima onaki *kaki je u inf. osim aor. 2 i 3 sing.*: iscijedi. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (isciditi, colo, percolo, excolo'), u Belinu (iscijediti, totum colare' 199a; sgocciolare, bere, e votare tutto', esaurio' 675b; lambicare tutto', distillare totum' 428a), u Stuličevu (iscijediti i iscijeđiti, percolare, totum distillare'), u Vukovu (auspressen', exprimo').

a. *aktivno*.

a) *objekat je što žitko što se cijedi*. Iz grla mu more iscidi. M. Gasarović 50. Rubje tóko omasti krvju iz rana ku iscidi. J. Kavašin 818b. Kud se još vlažan potok vidi spasne krvi ku iscidi. 228a. Niko ne mogaše jestit njihovo meso, što ne bi prije krv iz nega iscijedio. Đ. Bašić 34. Iscedi rakiju kroz platno. Z. Orfelin, podr. 75. Sav bi pelen po gori pobrala, iz nega bi vodu iscedila. Nar. pjes. vuk. 290. Svu bi ružu po bašči pobrala, pak bi vodu iz ne iscedila. 291. Gđjekoji i probiju jaje od ozdo i iscijede žujce i bjelance. Vuk, živ. 26. — b) *objekat je ono što se stiskuje te se iz onoga žitko cijedi*. Praskvenno listije rastlaks i iscedi vs uho. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 106. Uze grozdje, iscidi ga u čašu. E. Pavić, ogl. 83. Kako se telesnik naj prvo opere, pak zavije i iscijedi. Đ. Bašić 286. Pobrah zrelo grožđe i iscijedih ga. Đ. Daničić, Imojs. 40, 11. Iscijedi runo. sud. 6, 88.

b. *pasivno*. Vino (je iz grožđa) iscedeni sok. Z. Orfelin, podr. 41. Vino iscedeno. P. Bolić, vinođel. 2, 22.

c. *sa se, pasivno*. — *Između rječnika u Mikafinu* (isciditi se, iskapati, extillo, guttatim effluo'), u Belinu (iscijediti se, colarsi', purgor' 199a), u Stuličevu (totum purgari'). Dokle sve iscijede se (vode). J. Kavašin 488a. Jedan talas drugog slidi, dok se posve ne iscidi (poplav). V. Došen 47a. Pi(j)te do dna, er se još nije vas muez' iscijedio. Đ. Bašić 154.

ISCIJEDATI, iscijedām, impf. *vidi* iscijeđivati. — U narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata s čakavskim oblikom (sa se). S vrućim maslom me poliva, da mi se prik riti 'zoića. Jačke. 220.

ISCIJEDĖNE, n. *djelo kojim se iscijedi*. — *Stariji je oblik* iscijedenje. — U Mikafinu rječniku: iscedjenje, colatio, percolatio, excolatio'; u Belinu: grješkom iscijedenje, il lambicare', stillatio' 428a; u Stuličevu: iscijedjenje, distillatio, stillicidium, tota distillatio'. — U jednoga pisca xvii vijeka ima konkretno značenje: što mu drago žitko. Istina pliva svrhu svake stvari kakono uje svrhu svije iscijedoña. M. Radnić 290b. Kakono sudovi izkoje se većma napuñaju koga iscijedoña, toliko većma tjeraju vanka vjetar...

I kakono sudovi prolivša iz ñih iscijedoña udije napnne se vjetra... 854b.

ISCIJELITI, iscijelīm, pf. *složeno* iz-cijeliti. — Akc. *je kao kod iscijediti*. — -sc- u stslvenskom jeziku moglo se promijeniti na c, *vidi* dva prva primjera i u Daničičevu rječniku. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Stuličevu (iscijeliti, sanare, mederi'; iscijeliti, restaurare, instaurare, reparare, reficere' s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu (ausheilen', percuro'), u Daničičevu (icēliti, mederi').

a. *aktivno*.

a) *izliječiti, ozdraviti (objekat može biti čelade, životinja, ili bolest, rana itd.) u pravom i u prenesenom smislu*. Kto icēliti mi duševnyj vrēds. Stefan, sim. pam. šaf. 18. Icēli i. 21. Jegože hčer iscelil biše od demuna. Š. Kožičić 4b. Prokaženago, iže srēte ga, celovom svojim abije isceli. 16a. Tako da ga isceliše. Transit. 18. Da ona kadgod... rane će iscijeliti istinom milosti. D. Zlatarić 79b. Molitva negova isceli šd od zmiji. Aleks. jag. star. 8, 825. Dojde angel jedan, ter sve rane isceli ñe. F. Glavinić, cvit. 228b. Mnogi bi svedočili da su i(h) moje molitve iscijelile. D. Obradović, živ. 102. Donese joj grožđa bimberova s čim je Marko ljub iscijelio. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Ja ću doći i iscijeliću ga. Vuk, mat. 8, 7. Iscijeli rane koje mu je zadao. Đ. Daničić, isai. 30, 26.

b) *načiniti što da bude posve cijelo (kao što je prije bilo)*. samo u Stuličevu rječniku (*vidi* sprijeda).

c) *isplatiti sve do kraja (cijelo)*. — U Vukovu rječniku, ali samo u istočnom govoru: icēliti, vide izmiriti s dodatkom da se govori u Srijemu.

b. *sa se, refleksivno i pasivno: izliječiti se, ozdraviti*. Iscijelio bi se od ove vode. Nar. prip. vuk. 108.

ISCIJELATI, iscijelām, impf. iscijeliti. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Stuličevu (s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničičevu (icēlati, mederi'). Icēlaje vsakoge svezanije sotonino. Stefan, sim. pam. šaf. 26. Iscēlajušta go. Domentijan^b 112. Jako strup usilno iscēlajemi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 145. Tu iscēlahu se nemoćni i nedužni. Pril. jag. ark. 9, 95. (1468).

ISCIJELĖNE, n. *djelo kojim se iscijeli*. — *Stariji su oblici* sa -nije i -nje. — *Između rječnika u Stuličevu* (iscijeleñe i iscizejleñe, sanitas, salus' s dodatkom da je uzeto iz misala) i u Daničičevu (icēljenije, sanatio'). Icēljenija u nego prose jemu. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Potačajets rēku iscēljenija. 28. Riba sija jest na snēdenije, a žlō jeje očima na icēljenije. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Tri kamici imihu dvanadeste vertudov u sebi, isceleni(ja) kamici bihu. Aleks. jag. star. 3, 244. Isprosi iscijeleñe svoga tijela. S. Rosa 68.

ISCIJELĖTI, iscijelīm, pf. *izliječiti se, ozdraviti*. — *složeno*: iz-cijelēti (cijeliti kod 2 treba jamačno popraviti cijelēti). — *Između rječnika u Daničičevu* (icēlēti, sanari'). Da ispijēts človēks, i iscēlējēts blagodētiju Hristovoju. Šafarik, lesek. 129. Pij, zdravo ti hoće biti i od bolesti iscliliš. Aleks. jag. star. 8, 253.

ISCIJENITI, iscijenīm, pf. *složeno*: iz-cijeniti. — Akc. *je kao kod iscijediti*.

a. *aktivno, platiti što prema cijeni, isplatiti*. — U narodnoj poslovičju našega vremena. Naj gori je muž dobar muž, a dobroga muža nijedne aspre iscijeniti ne mogu. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 186.

b. sa se, *recipročno*: *pogoditi se s kim za cijenu*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Iscini se š hom za slatih 20. Mon. croat. 204. (1513).

ISCIJEPĀNE, n. *djelo kojijem se iscijepa*. — *U Stuličevu rječniku*.

ISCIJEPATI, iscijepām, pf. *cijepašem* raštiniti, rastaviti sve, do kraja. — *složeno*: iz-cijepati. — *Akc. kako je u inf. tako je u praes. 3 pl. iscijepaju, u aor. iscijepah, u ger. praet. iscijepāvši, u part. praet. act. iscijepao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u praes. 1 sing.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (iscipati, rascipati, scindo, findo) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* (iscijepati na malo, assulatim scindere 652*), *u Stuličevu* (scindere, findere, diffindere, discindere, assulatim scindere), *u Vukovu* (zerspalten, discindo, diffindo).

a. *aktivno*. Do godi ne iscijepa rastovinu. F. Lastrić, ned. 121. Ako češ ga (sime) iscipati i na mlogo komadića. svet. 89b. Iscijepaše drva. D. Daničić, Isam. 6, 12. Pa je izvadim te iscijepam, pa navalim vatru i sit se ogrijem. Nar. prip. vuk. 204. — *U prenesenom smislu*. Malo je vrijedno, zlobe iscijepat, a sahraniti zloba sime. J. Kavanin 544a.

b. sa se, *refleksivno ili pasivno*. — *U Vukovu rječniku s osobitim značenjem: o odijelu kad se od rethosti raspalo*: seine kleider zerrissen haben, lacera veste sum'.

c. *pasivno*. Na hemu iscepane rubine (isporedi b). M. P. Šapčanin 1, 11.

ISCIPARITI, isciparim, pf. *brzo uzrasti*. — *složeno*: iz-cipariti (ovome kao prostome glagolu nema potvrde; drugo je cipariti, I, 108b, gdje je i akc. zlo zabižen: treba čitati: cipariti, ciparim). — *U naše vrijeme u Lici*. La! koliki je Petar iscipario, niko mu u rodu nije bio ovako grdan (relik)! — *Kaže se za isto značenje i iscipariti (složeno: iz-cipariti; ovo može biti isti glagol što capariti, 2)*. Ma iscapario, da bi do vatio s neba tarane! J. Bogdanović.

ISCJEDĪVĀNE, n. *djelo kojijem se iscjeduje*. — *U Vukovu rječniku*.

ISCJEDĪVATI, iscjedujēm i iscjedivām, impf. iscijediti. — *isporedi iscijedati, iscijedati*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (iscjektivati) i *u Vukovu*. U zavijaču... izciduje se grozdje. M. Radnić 22*. Iscidujuć sok u brašno divaj. J. S. Belković 314.

ISCJĒLITEĻ, m. *čovjek koji iscjeljuje, liječnik, lekar*. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu* (medicus, sanans s dodatkom da je riječ ruska). Da ti jest iscjeliteľ bolēznemъ tvojimъ tēlesnyimъ. Domentijan 66.

ISCJELĪVATI, iscjelivām i iscjelujēm, pf. *iz-ljubiti*. — *složeno*: iz-cjelivati. — *Radi -cje- i -ce- vidi kod cjelivati*. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. iscjelivāj i iscjeluj i u part. praet. pass. iscjelivān; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *U rukopisu čakavskom xvii vijeka ima sa praes. oblik iscelijem*: Da vam noge ja umijem i srčeno iscelijem. P. Hektorović (?) 97. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (izcelivati, v. izljubiti) i *u Vukovu* (vidi kod b).

a. *aktivno*. Nu da moje dike ličca iscelivam. M. Marulić 180. Isceliva slavu glavu. B. Kašić, per. 115. Koji ne isceliva večekrat ruke i noge onega. fran. 202. Svaka svi oni iscelivaše. is. 111. Ter bivši je iscelivo i pridrago izgrlio, ovako je hoj govorio. J. Palmotić 212. I bivši

mu iscelivo svione skute snižno dosti, i veoma ga ljubežljivo izgrlio u milosti, kazati mu svijesno uze. 381. Noge mu isceliva. S. Rosa 84*. Nisu li u ono vreme ajen Petrova i Pavlova ubrusac izjelivali? D. Obradović, basn. 309.

b. sa se, *recipročno*. — *Ismeđu rječnika u Vukovu (gdje ima ne samo iscjelivati se i iscelivati se, nego i iscilivati se koje ne znam može li se potvrditi)*: vide izljubiti se (s primjerima: Ja sam se s njima iscjelivao. Iscjelivali smo se). St. vjesei po redu iscelivav se. Aleks. novak. 148.

ISCJELŌVATI, iscjelujēm, pf. *izljubiti*. — *složeno*: iz-cjelovati. — *Radi -cje- i -ce- vidi cjelovati*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Ti si ga izgrlio, izcelovo. A. Kališ 250. Da izgrliš, da isceluješ ovaku mladost. 371. Zabraheo je iscelovat ga. 459.

1. **ISCJEĽEVATI**, iscjelevam, impf. iscijeleti. — *U knigama pisanim crkvenijem jezikom*. Iže va veliku nemošt vspade, i na nъ viziraje iscēlevaše. Aleks. novak. 88.

2. **ISCJEĽEVATI**, iscjelevam, impf. iscijeliti. — *Na jednom mjestu xiii vijeka, refleksivno*. Tēmže iscēlevajte se. Sava, tip. hil. glas. 24, 208.

ISCJELĪVĀNE, n. *djelo kojijem se iscjeljuje*. — *U Vukovu rječniku*.

ISCJELĪVATI, iscjelujēm i iscjelivām, impf. iscijeliti. — *Akc. je kao kod iscjelivati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (iscjelivati, iscjelivam i iscjelujem, sanare, mederi s dodatkom da je useto iz brevijara, i izcjelivati, izjelivam, in restaurando etc. se occupare) i *u Vukovu* (iscjelivati, iscjelujem, ausheilen, per-curo). Iscjeljujući svaku bolest. Vuk, mat. 9, 85. Da iscjeljuju od bolesti. mar. 3, 15. Da ih iscjeljuje od njihovijeh bolesti. luk. 5, 15. Idahu po selima propovijedajući jevandje i iscjeljujući svuda. 9, 6. Jeli slobodno u subotu iscjelivati? 14, 8. Iscjeljuje te Isus Hristos. djel. ap. 9, 84. Udara i ruke njegove iscjeljuju. D. Daničić, jov. 5, 18.

ISCJERITI, iscierim, pf. *iskesiti*. — *složeno*: iz-cjeriti. — *U Belinu rječniku*: iscieriti subo, mostrar i denti, come fanno i cani stizzati, ringo'. 250*.

ISCKVĒNITI, isckvēm, pf. *u Stuličevu rječniku*: isckvnrniti, v. ockvnrniti.

ISCOŃATI, iscoŃam, pf. *isiti coŃajući se*. — *složeno*: iz-coŃati. — *U naše vrijeme u Lici*. Vaj! jeli Vujo kod kuće? Da jest, ta znaš, vala Bogu, da se on vavije nekud coŃa, iscoŃa se malo prije tamo nekud u selo. J. Bogdanović.

ISCREPAN, iscrepna, adj. *koji se može iscrpiti (iscrepati)*. — *U Stuličevu rječniku*: iscrepan, v. crepav. — *nepousdano*.

ISCREPATI, iscreplēm (iscrepām), pf. *vidi iscrpati*. — *složeno*: iz-crepati. — *Akc. je sabiležen kako se govori u Dubrovniku, a ne kao što je u Vukovu rječniku koji opet sam kaže da je čuo ovu riječ u Dubrovniku; ovako bi trebalo popraviti akc. i kod crepati: crēpati, crēplēm i crēpām*. — *Od xviii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (isorepati, iscreplem, cavar tutta l'acqua, totam aquam exhaustire 180b), *u Stuličevu* (isorepati, v. iscrpti), *u Vukovu*: iscrēpati, iscreplēm (iscrepām) s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

ISCREPAV, adj. *vidi iscrepan*. — *U Stuličevu rječniku*: iscrepav, v. crepav. — *nepousdano*.

ISCREPIV, adj. *vidi iscrepan*. — *U Stuličevu*

rječniku: izorepiv, v. crepav. — *sasma nepouzdan*.

ISCRJEVITI, iscrjevim, *pf. isvoditi kome (objektu) crijeva.* — *impf.*: iscrjevljivati. — *U Stuličevu rječniku*: iscrjeviti, 'exenterare, intestina aut viscera adimere'. — *nepouzdan*.

ISCRJEVLJIVATI, iscrjevljivam i iscrjevljujem, *impf.* iscrjeviti. — *U Stuličevu rječniku*: iscrjevivati, izcrjevivam. — *nepouzdan*.

ISCRKATI, iscrkām, *pf. crknuti posve.* — *složeno*: iz-crkati. — *Od xvi vijeka.* Ne biste li iscrkali od zime u buru? M. Držić 145. Otruje se i zatim iscrka. J. S. Relković 293.

ISCRNITI, iscrnīm, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve, do kraja crno.* — *složeno*: iz-crniti. — *U Stuličevu rječniku*: iscrniti, 'nigrare, nigrefacere'.

ISCRNETI, iscrnīm, *pf. postati posve, do kraja crn.* — *složeno*: iz-crniti. — *U Stuličevu rječniku*: (griješkom) iscrniti, 'nigrescere'.

ISCRPATI, iscrpām, *pf. iscrpsti.* — *složeno*: iz-crpsti. — *Od xviii vijeka.* Da se nigda ne može iscrpat (blago). J. Filipović 8, 271^a. Da su oko prenosa iscrpali badaš dukata. S. Ćubiša, prič. 116.

ISCRPAV, *adj. vidi iscrpan.* — *U Stuličevu rječniku*: iscrpav, v. crepav. — *nepouzdan*.

ISCRPIVATI, iscrpivam i iscrpujem, *impf.* iscrpsti. — *U Stuličevu rječniku*: iscrpivati, izcrpivam.

ISCRPSTI, iscrpēm, *pf. exhaustire, crpući izvaditi (sve).* — *složeno*: iz-crpsti. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.*: iscrpe, i u *part. praet. act. nom. sing.* m. iscrpao (iscrpila itd.). a) *objekat je ono što se vadi, ali se može kazati i u prenesenom smislu o stvari umnoj ili duševnoj.* — *od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (iscrpsti, 'exhaustire') i u *Vukovu* ('ausschöpfen', 'exhaurio'). — *u svijem je primjerima sa se u pasivnom značenju, i u prenesenom smislu.* Milost njegova neće se iscrpsti. A. Georgiceo, nasl. 294. Negovu blagu ne imade dna, niti se more iscrpsti al' ti izvaditi. I. Ančić, vrat. 81. Koje se (milosti Božije) nikada ne mogu iscrpsti. 55. — b) *iz čega žitka crpući izvaditi što drugo (također u prenesenom smislu).* Iz obilne svega svijeta krvi iscrpstiti on de krunu. P. Kanavelić, iv. 478. — c) *izdupati (o vodi na kamenu).* — *u dva primjera xvi vijeka, i po prvome od njih u Belinu rječniku* ('excavo' 651^a). I voda našad put u vrijeme zalih o iscrpe mramor krut. Š. Menčetić 95. I voda iscrpe krut mramor u gori. D. Rašina 108^b.

ISCRVETATI, iscrvētām, *pf. složeno*: iz-crvetati, *po čemu bi značene bilo: crvetañem uništiti.* — *U Stuličevu rječniku*: iscrvetati, v. izcrvotočiti (*vidi kod iscrvotočiti*).

ISCRVITI SE, iscrvīm se, *pf. na vrlo situšne dijelove izdijeliti se.* — *složeno*: iz-crviti. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Jesu li se ikad ti i ti izdijelili?' 'Jesu žalost, nijesu se izdijelili, nego iscrvili'. J. Bogdanović.

ISCRVOTOČITI, iscrvōtočīm, *pf. crvotočinom uništiti.* — *složeno*: iz-crvotočiti. — *U Stuličevu rječniku* (gdje stoji griješkom *pasivno značene*: 'tineis corrodi' kao i sa iscrvetati).

ISCURITI, iscrūrīm, *pf. cureći isteći.* — *složeno*: iz-curiti. — *Od xviii vijeka.* Na to, jedno oko biše njoj iscurilo. Đ. Rapić 188. Ako je med pod košnicom iscurio. F. Đorđević, pčelar. 10. Treba staju ugrejati da boje med iscuri. 44.

ISCVASTI, iscvātēm, *pf. vidi iscvjetati.* — *složeno*: iz-ovasti. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (metaforički).* A za toj, ma kruno, pokle si iscvala, izvrana na puno nada sva ostala. H. Lucić 218.

ISCVIJETI, iscvilīm, *pf. proći (neko vrijeme) neprestano cvileći.* — *složeno*: iz-cvileti. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Er ću ja iscvilit život moj. Š. Menčetić 145. Jer ću ja iscvilit sve moje dni zaman. 198.

ISCVJETATI, iscvjētām, *pf. procvasti posve, do kraja, svršiti cvjetanje; kaše se o cvijeću kad je već sve procvalo, te se počinje javljati plod.* — *složeno*: iz-cvjetati. — *ispoređi iscvasti.* — *impf.*: iscvjetavati. — *Od xvii vijeka.* Ako iscvjeta, ali ne ostane. (D). Poslov. danič. 2. Sve mu loze lijepo iscvjetale. Nar. pjes. juk. 76. 'Eno su sami krumpijeri svi iscvjetali, mogu se maum zasipati'. 'Dok krumpijeri iscvjetaju, maum i zasipli'. u Lici. J. Bogdanović. — *U prenesenom smislu, kad čemu prođe boje, ugodnije vrijeme.* Potom iscvjeta mladost, ter prođu zelena godišta. Đ. Bašić 186.

ISCVJETAVANJE, n. *djelo kojim se iscvjetava.* — *U naše vrijeme u Lici* (*vidi kod iscvjetavati*).

ISCVJETAVATI, iscvjētāvām, *impf. iscvjetati.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Dok krumpijeri počnu iscvjetavati, odma i zasipli'. 'Bome ja na to iscvjetavaše nikad ne pazim, nego dok izrastu, a osobito ako se trevi iz kiše, ja i odma zasiplem'. J. Bogdanović.

ISCVOKATI, iscvōkām, *pf. isključati; često udariti katiputom kao klunom.* — *ispoređi iscvolikati, išcvōkati, išcvolikati.* — *složeno*: iz-cvokati. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Bome ti nega iscvoka (iscvolika, išcvoka, išcvolika) po glavi ka' vala'. 'Ne znam, što su se sve kokoši, pa i pijevac na ovu kokoš izvadile, pa je svu po glavi iscvokaše (iscvolikaše, išcvokaše, išcvolikaše)'. J. Bogdanović.

ISCVOLIKATI, iscvolikām, *pf. vidi iscvokati.* — *složeno*: iz-cvolikati.

ISE, iseta, n. *vidi hise.*

ISEKNUTI, isēknēm, *pf. osušiti se.* — *složeno*: iz-seknuti. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu* ('exarescere'). Vētri da priraze se rākama, i da isseknute. Glasnik 11, 168. Isēknu vsaka ljubov blagaa. Vuk, dan. 1, 7.

ISELAC, iseoca, m. *vidi iselica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Knez se mače brojiti iseoca. Osvetn. 5, 120.

ISELICA, m. i f. *čelade koje se iselilo iz svoga mjesta.* — *U naše vrijeme.* Po svetu san hodil kako iselica. Nar. pjes. istr. 2, 74. *vidi i naj zadnji primjer kod 1. iseliti, b.*

ISELITEĻ, m. *čovjek koji čini da se ko iseli.* — *Samo u Stuličevu rječniku*: izselitel', 'qui expago aliquem expellit'.

1. ISELITI, iselīm, *pf. transferre, učiniti da ko ostavi svoje selo, pa u širem smislu, kuću, zemlju, državu.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. iselen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing.* Iseli. — *Složeno od iz i osnove supstantiva selo nastavkom i.* — *Od xvi vijeka* (*vidi kod b*), a *između rječnika u Belinu* (*vidi kod b*), u *Stuličevu* (iseliti, 'pago aliquem expellere'), u *Vukovu* ('übersiedeln', 'transfere').

a. *aktivno.* Kunu vodu i osuđuju starišine, što

ne isele selo iz vodoplavna mesta. M. Đ. Miličević, zim. već. 258.

b. *sa se, refleksivno, premjestiti se iz svoga sela (ili mjesta uopće).* — *Između rječnika u Belinu* (iseliti se, 'lasciar d' habitare un luogo', 'rolinquare domicilio' 865b; 'andar da luogo in luogo' 'demigro' 447a), u *Stuličevu* (izseliti se, 'pagum derelinquere'), u *Vukovu* ('ausziehen, auswandern', 'sedem muto'). Da ste dali rok Novakoviću, da se iseli. Mon. croat. 198. (1512). Ne propusti, prosim, da nepokajan iz ovoga života izselim se. I. M. Mattei 294. Oni će se na proleće iseliti tamo u novu ulicu. M. P. Šapčanin 1, 86. 'Iseliti se' znači izaći iz zadruge ter ujedno ponijeti svoje pravo sa sobom; u obliku samostavnika, 'iselica'. V. Bogišić, zborn. 12.

2. ISELITI, iselīm, *pf. vidi iseliti se (kod iseliti, b).* — *Oblik je i akc. kako je u Vukovu rječniku, ali može biti da bi bole bilo: iseljati, iselīm. ako je ovako, postaje nastavkom š u inf., i u praes.* — U *Vukovu rječniku*: 'ausziehen, auswandern', 'emigro'.

ISELJAVĀNE, n. *djelo kojijem ko iseljava.* — U *Vukovu rječniku*.

ISELJAVATI, iseljavām, *impf. 1. i 2. iseliti.* — *ispoređi iseljivati.* — *Akc. kako je u inf. taki je u praes. 8 pl. iseljavāh, u aor. iseljavah, u ger. praes. iseljavajūci, u ger. praet. iseljavāvši, u part. praet. act. iseljavao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (1. 'übersiedeln', 'transfero'. 2. 'ausziehen, auswandern', 'emigro') *gdje ima i refleksivno iseljavati se, 'ausziehen, auswandern', 'emigro'.* Takih razgovora bilo je mnogo dokle se selo Vodoplavno iseljavalo iz ravnice u brdo. M. Đ. Miličević, zim. već. 255.

ISELJENĀK, iseljenika, m. *iselica (ali u pasivnom smislu: koji je bio usilovan da se seli).* — U *naše vrijeme.* Iseljenici ovi krasno su zaista nabijđavane pravosuđija u Engleskoj naučili. Nov. srb. 1884. 68. Sjetno klikće iseljenik divni. Osvetn. 1, 7. Kao iseljenik ima se smatrati onaj koji otiđe u državu koju inostranu s nakanom, da se neće vratiti natrag. Građ. zakonik. dodat. 9. Iseljenik, 'auswanderer'. Jur. pol. terminol. 54. Iseljenik, 'emigrant'. 164.

ISELJENE, n. *djelo kojijem se ko iseli.* — U *naše vrijeme.* A što se iseljena tiče, to on i prijatelji njegovi činiti mogu. Nov. srb. 1884. 99. Prosto mu je svakud iseljeno. Osvetn. 5, 184. Iseljenje, 'auswanderung'. Jur. pol. terminol. 54.

ISELJETI, iselīm, *vidi kod 2. iseliti.*

ISELJIVATI, iseljavām i iseljavēm, *impf. 1. iseliti.* — *ispoređi iseljivati.* — *Akc. je kao kod iseljelivati.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (griješkom iseljelivati se, iseljelivam se, 'andar di luogo in luogo', 'demigro' 447a), u *Bjelostjencevu* (izseljavem se, 'emigro'), u *Stuličevu* (izseljelivati, iseljelivam i iseljavem, v. iseliti). U prošastu subotu poizdolazili su kapetani, da iseljavu Turke koji žive po selima Sokolskoga okružja. Nov. srb. 1884. 104.

ISERALIŠTITI SE, iseralištīm se, *pf. u Stuličevu rječniku: iseralištiti se, v. izsralištiti se.* — *nepouzđano.*

ISEVO, n. *zaselak u Srbiji u okrugu kruševačkom.* K. Jovanović 182.

1. ISFĀLITI, *vidi ishvaliti.*

2. ISFALITI, isfalīm, *pf. nedostati.* — *složeno: iz-fāliti.* — U *jednoga pisca Slavonca* xviii

vijeka. Hoće čoviku za marvu svoju hrana isfaliti. I. Jablanci 100.

ISFRIGATI, *vidi isprigati.*

ISFRIŠKAN, *adj. samo u Bjelostjencevu rječniku: izfriškan, recentior, vegetior, agilior, subtilior, sanior, acrior factus, redditus.* — *Kao da je part. praet. pass. glagola isfriškati kojemu nema potvrde. vidi frišak.*

ISFRKNUTI, isfrknēm, *pf. složeno: iz-frknuti.* — U *jednoj pjesmi ugarskih Hrvata gdje je značenje: ispitati.* Jedna drugu trkne, vsaka svoje (vino) 'zfrkne. Jačke. 234.

ISFRUŠTATI, isfrušštām, *pf. složeno: iz-frušštati.*

a. *frušštati posve.* — Na dva mjesta xvi i xviii vijeka. Učini ga sudac isfrušštati. Živ. jer. star. 1, 226. Isusa svukoše naga i izfrušštaše. M. Jerković 49.

b. *frušštašem istjerati, isagnati.* — Na jednom mjestu xviii vijeka gdje stoji izfruštra, ali je to jamačno *stamparska pogreška.* Rasu novce, sve stvari razbaca, njih na dvor izfruštra. Đ. Rapić 5.

ISFRUŠTRATI, *vidi isfrušštati, b.*

ISHABAVITI, ishabavīm, *pf. učiniti da što bude posve habavo.* — *složeno: iz-habaviti.* — U *Stuličevu rječniku: izhabaviti, v. odhabaviti (ali ovoga napose nema).*

ISHABITI, ishabīm, *pf. iskvariti — složeno: iz-habiti.* — xiii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (izhabljivem, izhabiti, v. pohabljivem), u *Stuličevu* (izhabiti, v. pohabiti), u *Daničičevu* ('perdere'). Da plati se svojim dobitkom što bude ishabila. Mon. srb. 31. (1247). Ako Uroš ili bratš jego Vladislav ili kto od roda toga ili vlastelin bi htelo habiti ili bi ishabila nam, a tvoje sveto carstvo da ni pomaga procvet svoju moć vrhne iht i da im ishabiš. 36. (1259). Što im ishabi mojim poslanijem ili na moje prijateljstvo ili nešto vlastelin ili kto god, vse da im ja plaću. 69. (1273—1814).

ISHABLJIVATI, ishābljavēm i ishābljavām, *impf. ishabiti, od čega postaje.* — U *Bjelostjencevu rječniku (vidi kod ishabiti).*

ISHAĐĀNE, n. *djelo kojijem se ishađa.* — U *Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) izhajanje i u Stuličevu: 'egressus, exitus' s dodatkom da se nahodi u pisca kajkavca Muliha.*

ISHAĐATI, ishāđām, *impf. iterativni glagol prema ishoditi, od čega postaje.* — *Akc. kako je u inf. taki je u praes. 8 pl. ishāđajū, u aor. ishāđah, u ger. praes. ishāđajūci, u ger. praet. ishāđāvši, u part. praet. act. ishāđao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u praes. 1 sing.* — *Od xv vijeka samo kod čakavaca i kajkavaca; s toga gotovo u svijem primjerima stoji po čakavskom ili kajkavskom govoru j mj. đ; a između rječnika u Bjelostjencevu (vidi kod ishoditi), u Jambrešičevu (izhajam 'exeo, orior'), u Voltigijinu (izhajati 'nascire, sortire', 'ausgehen, herausgehen'; praes. izhajam kod izhoditi), u Stuličevu (ishađati i izhajati 'egredi, u egrediendum se parare' s dodatkom da je uzeto u kajkavskoga pisca Muliha). Lice tvoje s koga đ' ishajati sve blazenstvo moje. M. Marulić 194. Ki (strah) ishaja od milosrdja božastvone pravde. Naručn. 49b. (Mlednost) ka ishaja od prve bolisni. 57b. Kadano zle koristi s toga ishajaju. 59b. Prijazan krvna je savez s osobatvih od jednoga puha ishajajućih. 69a. Vsaki od njih ishaja od ravne kite. 63b. Prijazan duhovna je bližicstvo ishajajući od danja sakramenta. 64a. Od toga ishaja*

dvoje dobro. 77^b. Od igre ishaja mnogo grihov. 94^a. Govoreći da duh sv. od samoga oca ishaja. 104^a. Kada dim ishaja iz kadihnika. 109^a. Človik ki ishaja iz Jeriha. Transit. 115. Odkud ishaja, ali ki uzrok je da su sli sini? Korizm. 42^a. Od kud ishaja da niki gradi jesu razdruženi? 44^b. Nitkože ne ishajaše protivu nemu. Š. Kojičić 57^a. Viruj mi, po ničem drugom ne izhaja, da tako Bog bičem svojim te pohaja. H. Lucić 244. Moći ću da viju, gdi otac rič raju, i gdi iz obiju sveti duh izhaja. 278. Od prestola ishahaju gromi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178^b. apoc. 4, 5. Pravdu onu ka iz vere ishaja. ap. 18^b. Zato veće srda nego milosti iz del sakona izhaja. 92^a. Vera od nas ne ishaja. Kateh. 1561. E8^b. Ova opovid nigda izhaja i ističe iz zakona a nigda iz človika. Š. Budinić, ispr. 152. Ki (put) van na svitlost iz ove propasti izhaja. P. Zoranić 10^a. Po toku od očiju van izhajahu (suze). 66^b. Da od Jafeta izhaja (slovinski narod). F. Glavinić, cvit. xiv. Ki iz purgatorija očišćeni izhajahu. 9^b. U protolitju običaj jest krajem na vojsku izhajati. 62^b. Na priliku dobroga sada ki iz dobroga driva izhaja. 100^a. Videći cesar, da veća smutna izhaja. 108^b. Zašto na ona vrata čestokrat izhaja. 147^a. Ako milost izhaja iz voje boje. svitl. 84. Zaman iz Koso-va moji izhadjaju. I. T. Mrnavić, osm. 157. Nakon godišća jednoga brojem izhajaju na pet tisuć tristo sedamdeset i pet. Michelangelo. 10. Kada bi tvoja prizveta duša iz tijela izhadjala. Pisanica. 96. Sunce ishaja med dvima gorama. Nar. pjes. istr. 2, 158.

ISHAJPITI, ishajpim, *pf. u Stuličevu rječniku*: ishajpiti, v. izkajpiti. — *nepousdano*.

ISHALAVITI, ishalavim, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve halavo*. — *složeno*: iz-halaviti. — *U Stuličevu rječniku*: izhalaviti, v. izgnusiti.

ISHAMATI, ishamam, *pf. hamañem posve pokvariti odijelo ili ruble*. — *složeno*: iz-hamati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ISHARAČITI SE, isharačim se, *pf. platiti harač*. — *U Stuličevu rječniku*: izharačiti se, v. odharačiti se. — *nepousdano*.

ISHARAČIVATI, isharačivam ili isharačujem, *impf. tražiti harač*. — *U Stuličevu rječniku*: izharačivati, izharačivam, tributum exigere. — *nepousdano*.

ISHARATI, isharām, *pf. posve poharati*. — *složeno*: iz-harati. — *U Stuličevu rječniku* (s osobitijem značenem: vidi harati, a, c): izharati, v. izderati. — *U naše se vrijeme u Dubrovniku upotrebljava refleksivno isharati se kao perfektivni glagol prema harati, c, b) dd*, vidi kod poharati. P. Budmani.

ISHARCOVAŃE, n. *djelo kojijem se isharcuje*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: (kajkavski) izharčuvaño.

ISHARCOVATI, isharcujem, *pf. izvojevati*. — *složeno*: iz-harcovati. — *U Bjelostjencevu rječniku*: izharcujem, (kajkavski) izharcovati, izvojevam, izvojevati; premašem; rvam, obrvati, 'expugno', u *Voltiđijinu*: izharcovati, vincere, espugnare', überwinden, erobern'; u *Stuličevu*: izharčuvati (zlo prepisano iz *Bjelostjenceva*), v. obrvati.

ISHARČITI, isharčim, *pf. istrošiti*. — *složeno*: iz-harčiti. — *Refleksivno isharčiti se (istrošiti sve) u jednom primjeru xviii vijeka*. Jedno ditišeće od šest miseci oslipi i ogluhnu, i posli nego negova mater puno se isharči za ozdravit ga, ne vidi koristi. J. Banovac, pred. 158.

ISHERDEČITI SE, vidi izerdečiti se.

ISHÉRITI, ishêrim, *pf. iskriviti, vidi naheriti*. — *složeno*: iz-heriti. — *U naše vrijeme u Lici*. Vidi, kako je onu vraziju glavu izerio! 'Ovakvo ti on vavije izeri onu vraziju glavurinu, a naškiji ono roglavo oko'. J. Bogdanović. — *Refleksivno u Vukovu rječniku*: izeriti se, vide iskriviti se.

ISHERÓPERITI, isheròperim, *pf. vidi izero-periti*.

ISHICÊNE, n. *djelo kojijem se ishiti*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: izhićujem, ishititi, ejicio, exturbatio, ejectamentum' i u *Stuličevu*: izhićeñe, eductio, extractio'.

ISHIČIVATI, ishićujem, *impf. ishititi*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: izhićujem, ishititi, ejicio, exturbo, ejecto'; izhićujem se, izhititi se, izgañam se, ejicior, expellor, exturbo, emolior'.

ISHILITI, ishilim, *pf. složeno*: iz-hiliti. — *U Stuličevu rječniku*: ishiliti, inclinare, flectere, inflectere, torquere, contorquere, curvare'. vidi hiliti.

ISHILATI, ishilam, *impf. ishiliti*. — *U Stuličevu rječniku*: ishilati.

ISHINITI, ishinim, *pf. prijevarom (himbom) dobiti, izmamiti*. — *složeno*: iz-hiniti. — *Na dva mjesta xv i xviii vijeka*. Blagoslof moj otajno jest izhinil. Bernardin 42. gen. 27, 36. Ter se hitroj hotmi prignu ka mu i blago sve izhini. J. Kavañin 34^a.

ISHINKATI, ishîncêm i ishînkâm, *pf. složeno*: iz-hinkati.

a. *aktivno, hinkañem dobiti*. — *U Stuličevu rječniku*: izhinčati štogod, vagitibus aliquid extorquere, impetrare'.

b. *sa se, refleksivno, kad ko hinće do mile voje, pa po tome može značiti i: svršiti hinkañe*. — *U Stuličevu rječniku*: izhinkati se, 1. a vagiendo cessare'. 2. nimis vagire'.

ISHITAN, ishitna, *adj. koji se može ishititi (koje vidi pod 1, a)*. — *U Stuličevu rječniku*: izhitan, comprehensibilis'. — *nepousdano*.

ISHITATI, ishitam, *impf. (?) ishititi*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: izhitati kod izhititi.

ISHITÁVATI, ishitávam, *impf. ishititi*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: izhitavam, ejicio, emolior', i u *Jambrešičevu*: izhitavam, ejicio'.

ISHITITI, ishitim, *pf. složeno*: iz-hititi.

1. *aktivno*.

a. *uhvatiti, shvatiti, vidi hititi, A*. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (ishytiti, eripere'). Ishytiv mčč. moj. Domentijan^b 112. Gdje ishitim himbu tuj. M. Vetranić 1, 214. Nami toj znati ni ishititi nije dano. A. Gučetić, roz. mar. 182. Neka svak može snat i ishititi, koliko se bogactvo prima. roz. jez. 52.

b. *izbaciti, izmetnuti, vidi hititi, B*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltiđijinu* (izhititi, buttar fuora, gittar fuora; sparare', herauswerfen; schießen') i u *Stuličevu* (izhititi, educere, extrahere, ejicere'). Kamen iz praće ishititi. Đ. Baraković, jar. 58. Ako hoćeš ishititi u visinu jedan kamečak. M. Radnić 350^b. Kraja izhitise iz pristoja slavna. A. J. Knezović 247.

2. *sa se, refleksivno. a) izbaciti se*. — *u jednoga pisca xviii vijeka*. Riječi strahovite kô pet strijela vam se izhite. J. Kavañin 569^a. — *b) s osobitijem značenem u Vukovu rječniku*: vide izvito-periti se.

ISHITJETI SE, ishitim se, *pf. (o vremenu) na dva mjesta xviii vijeka, kao da je značenje: brzo*

isteci. — *složeno:* iz-hitjeti. Vrime kad se izhiti. A. Vitaljić, ist. 296^b. Er vremena kad se ishite, nu imamo svi upasti ruke u Božje strenovite. J. Kavašin 578^a.

ISHITRATI, ishitram, *impf.* ishitriti, *od čega postaje.* — *U Stuličevu rječniku:* izhitirati, v. izhitriti. — *nepouzđano.*

ISHITREŃE, n. djelo kojijem se ishitri, i u konkretnom smislu, ono što je ishitreno. — *Stariji je oblik* ishitrenje. — *Između rječnika u Belinu* (ishitrenje, 'artificium' 106^b; izhitrenje, 'inventio' 416^b; izhitrenje za uztezati, 'machina, ordigno di legname per mover pesi', 'machina' 449^b) i u *Stuličevu* (izhitreŃe, 'elaboratio'). Građe svete krasnost, ishitreŃe, jasnost. S. Rosa 196^b. Ta građa ni u ishitreŃu ni u 'jepoti'... 196^b.

ISHITRITEL, m. čovjek koji ishitri. — *U Belinu rječniku* ('machinator' 403^a) i u *Voltiđijinu* (izhitriteľ, 'inventore, ritrovatore', 'erfinder').

ISHITRITI, ishitřim, *pf. složeno:* iz-hitriti. — *Od XVII vijeka* (vidi 1, b), a *između rječnika u Belinu* (ishitriti, 'inventare', 'excogito' 416^b; 'far con gran arte' 802^b), u *Voltiđijinu* (ishitriti, 'inventare; perfezionare', 'erfinden; vervollkommen'; izhitreni govor, 'discorso ragionato', 'vernünftige abhandlung'), u *Stuličevu* (izhitriti, 'elucubrare, elucubrari, elaborare').

1. aktivno.

a. *ismisliti, isnaći, načiniti.* Ustajem, da izhitrim sklad novi. I. Đorđić, uzd. 40. Mojzes izhitri velik sud mjedeni. salt. 79. Ti (o Bože) izhitri tvojim rukama žarko sunce. 247. Bog izhitrio uši i ljudsku zenicu je. 822. Zlatne slike kijeh izhitri ruka umrla. 454. Koje (crkovno pjevanje) paka još vrjednije ishitri Veliki Grgur papa. ben. 67. Latin Pakato pripovijeda čudan otrov koga bijahu u Sardeni izhitрили. B. Zuzeri 29. Naprave nove izhitriti. 98. Ja isti spozna sam jednoga čovjeka, koji je ruke imo blagoslovene, er svaki svoj rukostvor za čudo bi izhitrio. 95. Namjeri se na ona pisma koja u skulah bijaše on isti jošter mlad izhitrio i složio. 103. Činio je za sebe jedan sto izhitriti. 174. Puno vrsta od praha veće i maŃe izhitrena izkušo je i prikušo. 199. Nu vi isti promislite, koje urese i veličine i 'jepote ne bi bili izhitritili. 245. Tu pripovijes ili si je ti iz tvoje glave izhitrio ili pisalac, koji je kaže. 281. Jerud Veliki Ńu (građu) ishitri i uzjasni. S. Rosa 186^b. i u *prenesenom smislu.* Prikazat ti će se sve nepravde ne kako si ih ti vuhovito izhitrio za zablještit ljudske oči, neg kakve su sve u sebi. B. Zuzeri 4. Koje načine lubežlive nije on izhitrio za dobiti naše erce. 90. — *U ovijem primjerima kao da znači i naresiti:* I udije ona 'jepota lica prid zrcalom izhitrena, pohvaľena i gledana otišla je. B. Zuzeri 18. Grijehe lica narudjena i u taštini izhitrena. 55. A ti, ženo, ne stojiš li s većom pomŃom zapřena i misli jače zadenom u zrcalo za tvoje lica izhitriti neg u crkvi, kada gledaš u prilici čistu djevu? 364.

b. *učiniti da ko bude posve hitar.* Ja sam tebe zadojio i mlada te izhitrio u junačka sva čineŃa. G. Palmotić 2, 81.

2. *pasivno* (vidi 1, a). Dva kerubina izhitrena od zlata. I. Đorđić, salt. 277. Pjesme, koje 'juvezni i taštine ishitrenije sadržahu. uzd. vii. Kadgod se namjerimo za vidjeti stvar kojugod čudnovito izhitrenu. B. Zuzeri 185. Ishitrenijem na priču govornom. S. Rosa 11^b. Kako je veličanstvo jednoga grada imat veće hladenaca izhitrenijeh koji proljevaju vodu. Đ. Bašić 298.

ISHITRIVATI, ishitřivam i ishitřujem, *impf.* ishitriti. — *U Voltiđijinu rječniku:* praes. ishitřivam kod ishitriti, i u *Stuličevu:* ishitřivati, ishitřivam, 'in elucubrando se exercere'.

ISHLADITI, ishlādřim, *pf. učiniti da što (objekat) bude posve hladno.* — *složeno:* iz-hladiti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. ishlāden; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. ishlādi.* — *U Vukovu rječniku:* 'auskühlen', 'refrigero' s primjerom: Ishladiše djeca sobu. — *Sa se, reflektivno. također u Vukovu rječniku:* 'sich auskühlen', 'refrigeror' s primjerima: Ishladila se soba. Ishladilo se jelo. — *U Dubrovniku* ishladiti se može značiti: vrlo se nahladiti. P. Budmani.

ISHLAPITI, ishlāpřim, *pf. složeno:* iz-hlapiti. — *Od XVII vijeka.*

a. *izvjetriti.* — *Između rječnika u Bjelostjencu* (izhlapľen, v. izvetren), u *Stuličevu* (izhlapľen, v. izvjetren), u *Vukovu* (izlapiti, 'verriecken', 'fugere', cf. izvjetriti s primjerom: Nemojte da vam vino izlapi). Al' kad vino 'zhlapi z glave, ni već one voľe prave. P. Vitezović, cvit. 55. Iz ove isto zemľe ona vľaga teško izlapi. I. Jablanci 18. Metne se u jednu bocu... od ozgora dobro zavezavši da ne izlapi. G. Pešalić 246. — *metaforički.* Zapovidi Božje iz srđaca ljudski islapile. E. Pavić, ogl. 126. Ako ovi početci i novi nauci od ľudi jesu, da će oni sami izlapiti. 645. i o ljudskoj pameti kad oslabi, n. p. od starosti, u *Vukovu rječniku:* (u Srbiji) kaže se za čovjeka, n. p. koji u starosti postane slaba razuma, 'schwirden', 'evanesco'.

b. *omršaviti.* — *Između rječnika u Voltiđijinu* ('smagrire, sfinare, svigorire', 'mager werden, erschöpfen'). Tijelo čovjeku otruhni i izlapi. M. Pavlinović, rad. 162.

ISHMILETI, ishmilřim, *pf. isći, hmileći.* — *složeno:* iz-hmijeti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (izhmijeti, 'herauskriecken', 'prorepo', n. p. raci iz torbe). Kako djeca iz kolijevke izmile. Oglad. sr. 507. Tu izmije nekakvoga puka. P. Petrović, gori. ven. 60. Ismilio starac igumane. Osvetn. 8, 55.

1. **ISHOD**, m. exitus. — *ispoređi 2. ishod.* — *Složeno:* iz-hod, ili postaje od osnove glagola ishoditi. — *Riječ je stara, isporodi stslav. ishodъ, a između rječnika nahodi se u Vrančićevu* (izhod, 'exitus; pergula'), u *Mikašinu* (ishod, 'camera', 'cubiculum'), u *Belinu* (izhod, 'uscita, l'uscire', 'exitus' 780^b), u *Bjelostjencu* (izhod, 'istok, exitus'; izhod sunčeni, 'ortus solis, oriens'; izhod, 'čardak, pergula'; izhod, 'prehod, recessus'), u *Jambrešićevu* (izhod, 'exitus'; izhod, početak, 'ortus, origo'; izhod, 'istok, oriens'), u *Voltiđijinu* (ishod, 'esito, sortita, uscita', 'ausgang, erfolg'; izhod, 'uscita, levante, oriente', 'ausgang; morgen'), u *Stuličevu* ('exitus, finis, eventus'), u *Vukovu* (vide zahod 2), u *Daničićevu* (ishod, 'exitus').

a. *ishodeŃe, djelo kojijem se ishodí.* a) *uopće.* Od ishoda blažene djevice iz grada Nazareta. B. Kašić, nač. 14. Posli ishoda od puka Israelskoga iz sužalstva. is. 10. U ruci Ńegovoj biše i dati Ńim (suzam) ishod i zanikati ga Ńim. iŃ. 85. Pogibľiv će izhod od ovde Ńim biti. A. Georgiceo, nasl. 186. Srce moje, pukni, er puknut pravedno je, da daš izhod svijem zlobami. I. V. Bunić, mand. 11. Koje su (duše) blizu ishoda iz muka. V. Andrijašević, put. 225. Zapoviden bijaše Izraelčanom na uspomenu Ńiova iz Egipta ishoda. A. Kanižľić, kam. 458. Otrča za Ńima, cijeneći da ga ne bi kraj pedepso za jedan izhod ovako potreban. Đ. Bašić 156. — b) *pieći ovako pre-*

rode ime druge knige Mojsijev (Ėġodos, exodus). Čtenje knjig od izhoda. Bernardin 80. U knjigah od izoda. M. Divković, nauk. 115^b. U izoda p. 20. 16. ... I. Anđić, vrat. 33. Štije se u knjiga od izoda. S. Margitić, fal. 71. Knige Joba, ... Josua, izhoda. J. Kavašin 564^a. Tako imamo u izodu na poglavju 29. A. d. Bella, razgov. 230. U knjigah izhoda. A. Bačić 117. 302. Zabilježeno je u knjiga od izhoda. J. Banovac, uboj. 23. Ovako govori ti Bog u knjiga izoda. J. Filipović 1, 48^b. U knizi od izhoda. A. Kanižlić, fran. 51. U knjiga od poroda i u izodu. L. Vladimirović 29. Jošt u izodu Gospodin zaprijeti... J. Matović 267. U knjiga od izoda. M. Dobretić 358. Knige poroda, izhoda, djačke, broja i deuteronomija. I. Velikanović, uput. 1, 366. U knjiga od izoda ukaza sebe Bog Mojsiji pasućemu ovce u grmu gorućemu. Đ. Rapić 52. Štije se u knjiga od izoda. 60. U bibliji, ishod glava xii. Vuk, nar. pjes. 1, 117. — c) *kaže se u osobitom smislu o suncu, mjesecu, svježdama, sori, danu itd. aa) uopće.* Nikadar u tih mist ni suncu ishoda. Đ. Baraković, vil. 51. — bb) *riječu ishod često se nasnađuje čas kad sunce itd. ishodi.* Od priđne strane petnaestoga dneva počimajuće od ishoda sunca. A. Kanižlić, kam. 524. Prije sunca izhoda. E. Pavić, ogl. 116. — Nu s izhodom treće zore slavan ču opet uskrsnuti. G. Palmotić 3, 4^b. Na ishod zore blage otidoše. J. Palmotić 310. — Na ishodu dana bijela naša družba sva vesela na ugodni put se spravi. 35. Dan na izhodu. I. Đorđić, uzd. 8. — Kad je bilo na ishod vlašića. S. Ľubiša, prip. 141. — d) *shvaća se u širem smislu kao uopće početak, postane (suprotno kod e)).* Vazmi stablo od koga oba imata ishod. Naručn. 64^a. Nu ti, Bože, bez izhoda i bez svrhe stojiš do vika. I. Gundulić 204. Od izhoda naroda slovinskoga. F. Glavinčić, cvit. xiii. (Angelov) izhod, prohod i broj on ki ih stvori, zna. 322^a. Evo ti podpisujem istinitu svidočbinu našega izhoda. I. T. Mrnavić, osm. 4. Bolesti... imaju izhod od griha prvoga čovika. M. Radnić 147^a. I mitrate duhovnike ki su izhodom od Rimljana. J. Kavašin 112^a. Izhod od imena, etymologia'. A. d. Bella, rječn. 297^a. Da je pravda katoličanska izhod duha s. S. Badrić, ukaz. 79. Od ishoda riječi do opeta bude sagradjen Jezuzalem. S. Rosa 15^a. Ishotd ove povele bi ishod riječi. 17^b. Disputaše tanko i visoko od izoda duha prisvetoga. And. Kačić, razg. 155^a. Besidi se od izhoda i napridovaňa života koludarskoga. A. d. Costa 1, v. Od izhoda duha svetoga od oca. J. Matović xxrv^b. Oli se je primio od prvijeh otaca po izhodu i porodu (grijev). 162. — e) *nasuprot značenju kod d), može značiti: svrha, kraj, konac, pa i smrt, ili po tome što koji dođe na kraj puta izide s nega, ili (a to je jamačno u nekim primjerima) jer na smrti duša izlazi iz tijela.* Približajet se dnu ishoda mojega. Sava, sim. pam. šaf. 10. Ni jaroštiju tvojeju obliči mene vs čas ishoda mojega. Mon. serb. 245. (1899). Na ishod duše jego. Glasnik. 11, 129. Pisano na ishodi muhanrama. Mon. serb. 513. (1470). Dovečer, ča jest na ishodu dne, čini ga vrići u Savu. Dukljanin 80. Zač se već ne nadam slobodit prjednu vlas ni prjednu slobodu da mi se povrati na ishodnjijeh ishodu. M. Vetranić 1, 60. Govorahu od negova ishoda. Anton Dalm., nov. tešt. 98^b. luc. 9, 31. Kada duša na ishodu muči se. B. Kašić, nač. 101. Gospodin čuvaj uhod tvoj i izhod tvoj. M. Alberti 300. Daj, daj boje, da čim duša na izhodu svom se vrti, da prije jedan uzdah sluša od ljubavi, neg' li od smrti. I. Gun-

dulić 255. Nu u govoru veće momu kud zahodim bez izhoda? 448. Gledah izhod borenja tvoga. F. Glavinčić, cvit. 17^a. Hinben jest svit ov, svrha jego neznanana, izhod strahliv. 351^a. Soldat izhod borenja razumno ima procinit. 394^b. Cesar, cesarica... izhod prigovaraju ili dišpute pomnivo gledajući. 439^a. Ishotd tvrdoga trpljenja. posl. 33. Nastojmo mi bolje sebe pripraviti na izhod. A. Georgiceo, nasl. 42. Jak na izhodu od jeseni kad naripi zima prva. G. Palmotić 3, 54^a. Da će se na ishodu od duše podpuno skrušiti. V. Andrijašević, put. 7. Dušu moju na ne ishodu da prosvijetliš. 111. Svaka duša koja stoji na ishodu. 113. Na čas od ishoda moga. 322. Uzrokom razlog se ima učiniti duši na izhod, a napokom tijelu. J. Kavašin 557^a. Ishotd 'fine cioè successo', 'exitus'. A. d. Bella, rječn. 316^b. Na izhod godišta 'anno exacto'. 85^b. Ishotd jeseni 'il fine dell' autunno', 'exitus autumnalis'. 121^a. Ishotd rijeke ili mora 'bocca di fiume o di mare', 'fluminis vel maris ostium'. 143^b. Na ishodu ljeta Gospodinova 542. I. Đorđić, ben. 44. Vide da svoja živuća krepes jur bijaše na ishodu. 60. Čekajući s pohlepom svrhu i ishod od svoje privare. 119. Srete im duh na ishodu. 122. Videći svoj život na ishodu. 138. Staše jur na ishodu duša Pandolfa. 171. Sreću lednu vodn stapa zime na ishodu. N. Marči 31. Na svrsi i izodu života svoga. M. Dobretić 266. Istu da bi još u početku i izhodu satro i smaknuo, Eutikija prokleo je. I. Velikanović, uput. 1, 277. Umire mu majka, pa joj čati molitvu na ishod duše. Nar. prip. vrc. 2.

b. *mjesto kud se ishodi. a) uopće.* Pojđite na ishode putov. I. Bandulavić 180^a. mat. 22, 9. Svoa zlamenja postaviše na visokom mistu od grada i na izhodih. A. Vitalić, ist. 230^a. Usvišise te barjake na izhodih od grada. 232. Bragmani pred izhodom svojih kuća grobje imaše. J. Kavašin 389^a. — b) *u ovijem je primjerima isto što izvor u metaforičkom smislu (isporedi a, d)).* O milosti, srećni ishode svijeh kreposti. I. Đorđić, uzd. 70. (O Bože) bistri ishode svijeh kreposti. salt. 274. — c) *strana s koje sunce ishodi, isporedi istok.* Mejaš od sunca ishoda. Mon. croat. 86. (1459). Od petka na sunač izhod. 170. (1498). Od slnča ishoda. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 197^b. apoc. 16, 12. Velike škode po vsemu zapovidničtvu rimskih cesarov na izhodu načiniše Slovenci Abari. P. Vitezović, kron. 50. Uzamši od krvi, pošokropio bi s prstom sedam puta prama pristolu milosti k izodu. I. Velikanović, uput. 3, 815. Škropi sedam puta prama zastoru k izodu. 3, 327. — d) *pergula, vidi čardak, a). vidi i Vrančičevu i u Bjelostjenčevu rječniku.* — e) *soba uopće. samo u Mikajinu rječniku.* — f) *latrina, zahod.* — na jednom mjestu xvii vijeka i u Vukovu rječniku. 'Cloaca' u Požegi 'šekret', u Osiku 'ishod'. A. T. Blagojević, khin. 24.

2. ISHOD, f. vidi 1. ishod. — *Samo na jednom mjestu xvii vijeka.* Gospodin čuvaj uhod tvoju i izhod tvoju. M. Alberti 55.

ISHODAK, ishotka, m. vidi 1. ishod. — -a (nekadašne ѣ) ostaje u nom. i u acc. sing., i u gen. pl. ishodākā; u ostalijem padašima ispada, te d ispred k glasi t, ali se nalazi pisano. — *Postaje od osnove glagola ishoditi nastavkom ѣкъ.* — Od xvii vijeka (vidi kod b)), a između rječnika u Belinu (vidi kod d)), u Voltigijinu (izhodak 'sortita, uscita', 'herausgang'), u Stuličevu (uz ishod), u Vukovu (vide svršetak s primjerom: Kad deseta na izotku bila). a) vidi 1. ishod, a, c). Poznaje zvizde nebeske i tomači

niovo gibaše, izodke i zaodke. B. Loaković, gov. 248. — *b)* *vidi* 1. ishod, a, *d)*. Gdi ćeš viditi ishodak od tvoje plemenštine i pañ od koljena odkuda slaziš. M. Radnić 171^a. Svako stvorene u svomu izhodku ukazuje nam veliku mudrost i svemogućstvo Božje. 406^b. Sakramenat jest zlameše čuteće, milost Božja ili ishodak ne milostiv. A. Bačić 261. Izhodak milosti Božje razumi se osobito u prisvetom tilu Isusovu. J. Banovac, razg. 197. Naj veće paka nastojaše Matejino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraljevskoga kolina. E. Pavić, ogl. 462. 'Satir, Satyra' ima svoj ishodak od onih 'satyris'. M. A. Rejković, sat. A4^b. — *c)* *vidi* 1. ishod, a, *e)*. Mnoštvo puka čekajućega izhodak ove smuthe. A. Kanižlić, kam. 97. Izhodak stvāri ne odgovara ufañu i želi ñegovoj. 120. Da vidimo izhodak ufaña tvoga. 251. O ñemu visi ñegovih odluka izhodak. 887. Zafalivši Bogu za srićan izhodak posla. 855. Svaka nećista ljubav nesrićan izhodak imade. E. Pavić, ogl. 77. Da srićan izhodak ñegovog vojevaña o ñojši visi. 182. Da će čuti svrhu i ishodak jedne i druge vojske. 190. Heli željaše veoma ĩuti izhodak boja. 220. Ova ĩudesa ne imadoše dobrog izhodka. 846. Oni pak drŹau događaj kano zlameše od nesrićnoga izhodka. 882. Kad ruŹni dila izhodak vidim. G. Peštalić 82. Posao istinito golem ali izhodak nikakvi. 86. — *d)* *trošak*, *suprotno*: dohodak (*vidi* pod *c)*). — *samo* u *Belinu rječniku*: izhodak, usoitā, quel che si spende, 'expensum' 780^b; ishodak mjeriti po dohodku, 'ad vectigalia sumptus accommodare'. 18^a.

ISHODAN, ishodna, *adj.* koji pripada ishodu. — *isporedi* ishodni. — *Postaje* od ishod *na* stavkom *изходъ*. — *Od xv vijeka* (*vidi* kod a, *c)*), a *između rječnika u Stulićevu* ('pervius, orientalis, discessionis'; ishodna krajina, 'pars orientalis'; dan ishodni, 'dies mortis') i u *Danićićevu* (ishodnā, 'exitus').

a. *adj.* a) *uopće*. Ako u takim mislima smrtno sagrišismo, tad prosutje izhodno od toga uzroka i prividjeno u svomu uzroku, bit će tolikojer smrtno. Blago turl. 2, 139. No ti vaļa rōbiñā za skuta, iz odaje do izhodna puta! Osvetn. 4, 18. — *b)* *smrtni*, *vidi* 1. ishod, a, *e)*. Na krjeposti koji slidi, ĩim izhodni dan svoj *vidi*. J. Kavanin 298^b. Vaš nevještac preugodni da s anđelim mene srite na dan strašni moj izhodni. 369^b. — *c)* *po pređišnjemu značenju može* ishodni dan *snāćiti*: objetnica (*smrti*). Crkveni pametā da tvory ktitoroms, kda imā je ishodni dñs. Mon. serb. 533. (1485). — *d)* *u jednoga pisca xviii vijeka* (*po pređišnjemu značenju*) *snāći uopće*: objetnica. Došo dan ishodni porođjenja Jeruda Antipe. S. Rosa 31^a. Dan ishodni rećenoga blagodarstva. 140^b. — *e)* *istočni*, *vidi* 1. ishod, a, *c)*. u *Stulićevu rječniku*.

b. *adv.* ishodno, od ishoda, od početka. — *Samo* u *Stulićevu rječniku*: 'ab ipsa origine, ab ipso ortu'.

ISHODATAJ, m. čorjek koji ishodataji, *vidi* hodataj. — *isporedi* ishodatajiti, ishodatajati. — *Riječ* je stara, *isporedi* stslav. ishodataj. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Danićićevu* ('mediator'). Nebesnomu prēbyvajūstomu ishodataj ti budu. Domentijan^b 35. Nenavisti ishodataja. 78.

ISHODATAJAN, ishodatajna, *adj.* koji ishodataji. — *U knizi pisanj crkvenijem jezikom xiii vijeka*. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ishodatajnā.

ISHODATAJATI, ishodatajem, *impf.* ishoda-

tajiti. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Danićićevu* ('mediatione consequi'). Otā Boga blagaa ti ishodatajuštu. Domentijan^b 49.

ISHODATAJISTE, n. *djelo* kojijem se ishodataji. — *U knizi xiii vijeka pisanj crkvenijem jezikom*. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ishodatajiste.

ISHODATAJITI, ishodatajim, *pf.* dobiti kome što hodatajenem. — *složeno*: iz-hodatajiti. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom*. Onā sve-tyimi si molitvami i sebě i tomu ishodataji nebesnoje carstvo. Danilo 152. *vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ishodatajiti.

ISHODATAJSTVOVATI, ishodatajstvujem, *pf.* *vidi* ishodatajiti. — *složeno*: iz-hodatajstvovati. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom*. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ishodatajstvovati.

ISHODATI SE, ishōdām se, *pf.* *vidi* išetati se. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes.* 8 pl. ishōdajū, u *ger. praes.* ishōdajūti, u *ger. praet.* ishōdāvši, u *part. praet. act.* ishōdao, u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 sing. — *U Vukovu rječniku*: 'sich ausgehen' 'obambulo'.

ISHODILIŠTE, n. *vidi* ishodište. — *U Stulićevu rječniku*: 'exitus, egressus'; ishodilište sunčano, 'oriens'.

ISHODILIŠTVO, n. u *Stulićevu rječniku* us ishodilište. — *sasma nepouzđano*.

ISHODIŠTE, n. *vidi* ishod. — *isporedi* ishodilište. — *Po čakavskom govoru* ishodišće. — *Riječ* je stara, *isporedi* stslav. ishodište. — *Između rječnika u Belinu* (izhodište, 'scaturigine', 'origo' 650^b), u *Stulićevu* (v. ishodilište), u *Danićićevu* ('initium'). a) *vidi* ishod, a. Otā sih bo ishodišta životu. Sava, sim. pam. šaf. 9. Imajući sve to zlo izhodište i uzrok svoj od krivih naučiteljih poluvircih. A. Vitalić, ist. 372. Tri vira kojih narav i izhodišće živa pamet u tmi išće. J. Kavanin 532^a. Ishodište duha svetoga i od sina. S. Badrić, ukaz. 53. — *b)* *vidi* ishod, b. Drivo vsajeno na ishodišćih vod. Korizm. 67^b. Pojdite tadar na ishodišća, i koliko godire ih najдете, zovite ih na pir. Postila. pl^b. Na ishodišća putov. Anton Dalm., nov. tešt. 84^a. mat. 22, 9. U ulazišću i izhodišću. A. Vitalić, ist. 450. Ono ĩim je kriļa kućka izhodište svoga ručka. V. Došen 162^a.

ISHODITI, ishodim, *impf.* iziti. — *isporedi* izihoditi, izlaziti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf.* ishodāh i u *ger. praes.* ishodēci; u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor.* 2 i 3 sing.: ishodī. — *Uprav je složeno*: iz-hoditi; ali se *shvaća* kao da *postaje* od iziti *onako kao* hoditi od iti. — *Riječ* je stara, *isporedi* stslav. ishoditi, rus. *исходить*. — *Između rječnika u Mikajinu* (ishoditi i izhoditi, iziti, izlaziti, 'exeo, egredior, prodeo, erumpo, emergo'; izhoditi, niknuti, kako se reče: Od kud ova stvar izhodi, od kud je nikla? 'demanō, profluō'), u *Belinu* (izhoditi, 'exeo' 780^a; 'scaturire, sorgere, uscire fuori' 'scateo' 650^b; 'procedere, derivare o nascere' 'mano' 586^b; 'dependere, derivare, haver l'origine' 250^a; 'risultare' 'provenio' 627^a; 'riuscire' 'evenio' 629^b; 'divenire, diventare' 'evado' 272^b), u *Bjelostjencevu* (izhajam, iziti; izhodim, izlazim; izhodim, v. izhajam), u *Voltigijinu* (ishoditi, 'uscire, sortire' 'ausgehen'; izhoditi, izhajam, 'sviare, fuoruscire; riuscire, risultare; originare' 'herausgehen; gelingen; abstammen'), u *Stulićevu* (ishoditi i izhoditi, 'exire, egredi, excedere, foras progredi, procedere, prodire, derivare, ori-

ginem ducere'), u Vukovu (ausgehen' ,exeo'), u Daničićevu (exire').

1. aktivno.

a. u pravom smislu. a) subjekat je čelade ili što se misli kao čelade. aa) uopće. Izbojahu tada nepodobe iz mnozih. Bernardin 47. luc. 4, 41. Ova koludrica nigdare ne ishojaše van is cole. Transit. 246. (Biskup) vsaku noć ishojaše s komore i grediše v svoju crikov. Mirakuli. 148. (Ana) ne ishođaše iz crkve. N. Rašina 26^a. luc. 2, 87. Ter mnoge odpravi da zlato kopaju gdi mnozi ne ishode opeta na stan svoj ner glave ohode i štimi zlato toj. M. Vetranić 1, 167—168. Zač tko tuj zahodi, ni ob noć ni ob dan, opeta ne ishodi iz toga mora van. 1, 172. Ne mozite ishoditi vanka. Mon. croat. 208. (1521). Običaj biše moj izhodit u šetnu. H. Lucić 288. Ljubmir ishodi i govori. M. Držić 72. Nebore, čemu ste sami bez mene ishodili na dvor? 822. Gdi je kraj? — Eto van iz kuće prem gdje sad izhodi. F. Lukarević 288. Vojsku vidiše iz luga izhodeće. Aleks. jag. star. 8, 242. Kada ishodjaše iz skule. B. Kasić, in. 39. Kad ishodiš iz kuće. nač. 93. Goruđijeh vrh kola iz zemlje izhodi njeka njen ohola. I. Gundulić 75. Nu tko tužan ovo izhodi? po prilici Milijenko je, za dubje ću skrit' se odi. 164. Izhodeći oni van iz navi. F. Glavinić, cvit. 814^a. Vidih drugoga angela, izhodeća od istoka sunčenoga. 837^a. Kada izhode iz kuće. I. T. Mrnavić, ist. 6. Izhodi spasitelj veoma moguć u nobesa. I. Držić 108. Udovica ima izhodit malo iz doma. 288. Ako izhode u noći. 814. Veće ishodi iz bludnoga stana kleta. G. Palmotić 2, 42. Ali s majkom ona ishodi. 2, 185. Izhodi Sjevernica iz gore. 2, 251. Puti od grada svi su puni, negdje ulaze, negdje izhode. 3, 38^b. Šahin... iz tvrde van ishodi. J. Palmotić 106. (Koludrice) nikada ne ishodahu iz visocijeh tvrdijeh mira. 274. Izodeć s visine. I. Ančić, svit. 96. Ovdj anjel izhodi, zahvaljujući puku. P. Hektorović (?) 171. On ne hti iz kuće vanka izhoditi. Oliva. 46. Kud čestokrat s gospojami izhodite. J. Kavašin 196^a. Niti vani k nemu izhod' te. 558^b. Iz svoje spile izhodi. I. Đorđić, und. III. Bog iz raja izhodeći. 128. Kad u celu uhodiš ili iz ne izhodiš. P. Knežević, osm. 859. Kad puk počje izhoditi (iz crkve) motraše opet izodeće. F. Lastrić, svet. 154^a. Izhodi van iz kuće. V. M. Gučetić 115. Al' u kolo kad izhodi (snaša). V. Došen 100^b. Obdan crkve kad pohodi (snaša), i na pazar kad izhodi. 105^b. Da svoj stari grad pohodi, odkud veće ne izhodi. 127^b. Ishodi Jezus iz Nazareta. S. Rosa 46^a. Izhodio bi iz pustiše na svitlost svita. A. d. Costa 1, 105. Kad ishodiš iz tvoje kuće. I. M. Mattei 280. Sužan će se oprostiti, iz tamnice izoditi. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Kad su tuda svati izodili. 1, 248. Tu su vjerne sluge ishodile, te im dobre koše privatije. 8, 141. Pred neg' Jovan na drum ishodio. 8, 815. A dva sina pred nu ishodahu. 8, 582. Pred svatove ishodio Vuče. Nar. pjes. juk. 86. Kraljica je pred njih izhodila. 188. Kada dođe u bela Filipa, pred nega je mati izodila. Nar. pjes. vil. 1866. 97. — bb) kaše se: ishoditi na boj, na megdan itd. Kada ishodimo protu neprijateljem našim na boj. Aleks. jag. star. 8, 297. Sada ti na boj izhodiš. F. Vrančić, živ. 59. Na boj ishodi. Đ. Baraković, jar. 64. Kad godi su na boj izhodili. I. T. Mrnavić, osm. 98. Koji na mejdan izhode. A. Bačić 202. Još Todora ni vidili nisu, a kamo l' mu na boj izodili. Nar. pjes. vuk. 2, 494. — slično je tome: ishoditi na sud, pred suca, na karanje itd. Parlovi koji ishode na sud. Zak. duš. pam.

šaf. 47. Još nikad prid sudca ishodio nije. M. A. Reljković, sabr. 61. Izhodiš na karanje s tvojim iskrnim. Michelangelo. 70. — amo može spadati i: ishoditi suprot ili protiva kome. Jesu izodili i protiva duhu svetomu i protiva s. crkvi. J. Filipović 1, 51^a. — b) subjekat je životinja. Pusti gavrana ki ishojaše a ne vraćaše se. Bernardin 95. gen. 8, 6—7. Ne toliko negda guste rodna iz dvora pčele ishode. G. Palmotić 8, 10^b. Koje (zviri) vanka na lovinu izhode. A. Vitalić, ist. 348. Krupne ribe kē ishode i iz mora i iz vode. J. Kavašin 21^b. Iz nega crvi ishodahu. J. Banovac, pred. 92. Da pčele mogu ishoditi. I. Jablanci 160. Vidjahu izoditi 7 prtili krava. I. J. P. Lučić, razg. 5. — c) subjekat je što neživo, n. p.: aa) što žitko. Uli brez pristanka iz ne groba ishodi i teče. Živ. kat. star. 1, 224. Rike izhode iz gor i pristaju u Dunaj. Dukljanin 18. Od ovoga obilna hladenca izhode bistri potoci. I. Držić 4. Sava i Drava otkle ishodi, Visla i Dunav otkle istječe. G. Palmotić 1, 21. Iz očiju od radosti biserne joj suze izhode. 3, 89^a. Suze srećne i čestite, ke skrušena duša lijeva, ah drago ti izhodite iz srdaca! I. V. Bunić, mand. 26. Sok iz zida ki izhodi. J. Kavašin 311^a. Čića velikijeh udorac izhodjaše mu krv iz usta. M. Lekušić 61. Od krvi, koja mu ishodjaše na dvor sa svih strana. 93. Kud voda izodaše. J. Banovac, pred. 144. Iz svih udi negova tila snoj krvav izodaše. J. Filipović 1, 86^b. Ovoj potoci suza niz lice iz očiju izode. F. Lastrić, test. 97^a. Izodeći krv i cijedeći se, stope Isusove ostajahu crlene. 161^b. Ovoj potocići suza niz lice iz očiju izode. svet. 80^b. Sok pun mirisa iz nega ishodjaše. P. Knežević, živ. 59. Na rane vam vino ishodilo! Nar. pjes. vuk. rječn. 241^a. — metaforički. Iz ke (bežje) slatki med ishodi. G. Palmotić 1, 84. — bb) muha, plam, zraka, svjetlost, hlad, dim itd. Muohe će ognene izoditi od zapada tja od istoka. M. Divković, bes. 27^b. Kakono izhodi muha od istoka i ukazuje se do zapada. I. Bandulavić 185^b. nat. 24, 27. Gdi godi majlicem u kami udriš, taj čas izhodi živi plam. M. Držić 416. Koji (dim) iz zemlje izhodi. A. Vitalić, ist. 482. Vsi se čujahu videći zrake ke od nega ishojahu. Transit. 224. Zdrak od sunca ne izhodi. J. Kavašin 518^a. Iz nežina obraza zraka božanstvena izhodjaše. J. Filipović 1, 560^b. Da zraci nežini od nega kano od pravoga sunca izhode. E. Pavić, ogl. 20. Čudna svjetlos i vadrina izhodijaše nemu iz oči. G. Palmotić 8, 103^b. Hladak lip ishodi, kad usta otvora. Š. Menčetić 286. — cc) sunce, zora itd. Čini sunce svoje izoditi svrhu dobrih i zlijeh. M. Divković, nauk. 50^a. Sunce kad izbije iza crna oblaka ishodi sfitlje. M. Gazarović 111^b. Svijetlo sunce odklo izhodi. J. Kavašin 217^a. Car je sunce koje izhodi iz istočne jasne strane. P. Sorkočević 583^a. Vi ste zora koja ishodi. G. Palmotić 1, 383. Zašto izhodi zora. F. Lastrić, test. 369^a. — dd) miris, smrad. Cvijet gdje miris ishodi. M. Vetranić 1, 182. Taki smrad iz nega izodaše. J. Banovac, pred. 183. Iz tilesina niovi izodiće smrad. F. Lastrić, ned. 991. — ee) grane i lišće kad raste. Mlade grančice i listovi, koji u niovim pupicama kakono u povitku ležau tada se počmu micati i iz svojih luščica na dvor izhoditi. M. A. Reljković, sat. L6^b. — ff) buka, pa i glas i riječ (iz usta). Sokolika svrće oči, odkud buka strašna izhodi. I. Gundulić 408. Ne ono ča ulazi po usta ockvrnuje človika, da ono ča iz ust izhodi toj ockvrnuje človika. Bernardin 47. mat. 15, 11. O svakoj riječi koja izhodi od usta Božijeh. N. Rašina 41^b. mat. 4, 4. Glas ovako ne ishodi od

jezika umrloga. G. Palmotić 1, 131. I s jezika kripostnoga rič mu izhodi prez agrišenja. A. Vitić, ist. 112^b. Ne bi izodile iz naših usta one zakletve. J. Filipović 1, 87^b. — *gg) lađa*. Iz njihova grada isходи sto plovetijeh drijeva sada. G. Palmotić 1, 844. — *hh) o čemu mu drago što se iznosi*. Zlato ako iz rude ne izhodi. J. Kavašin 129^a. Barjak krajev izodi. F. Lastrić, test. 99^b. Na koja (*vrata*) obilne lemozine izodahu. svet. 119^b. — *ii) o putu*. Put koji isходи iz Č(r)venoga Brega. Mon. serb. 92. (1890). Na put koji isходи iz ljubolika na mramora. Deč. hris. 11. 78. Sam ta put od gore na kopno isходи. Đ. Baraković, vil. 80.

b. *ne posve u pravom smislu*, ishoditi na prozor. Izhoditi na funjestre. I. Držić 285.

c. *o bolesti koja (u prenesenom smislu) isходи iz tijela, kad bolesnik ozdravlja*. Na litre uhodi, na drame isходи (n. p. bolest). Nar. posl. vuk. 188.

d. *u prenesenom se smislu kaže o čeladetu da isходи izvan sebe (kad nije pri sebi, pri pameti)*. Ah, kad mislim, ki čestiti vodah život ja kon tebe, spomena me čini mriti, jaoch, izhodim izvan sebe! I. Gundulić 250. Pače izhode van pameti, i puni su čuda i smeće. G. Palmotić 3, 11^b. Izhodim izvan sebe, Bože, da dođem k tebi. P. Knežević, osm. 320. Izvan sebo izodim. F. Lastrić, svet. 104^b.

e. *u prenesenom smislu, postajati, počinati, izvirati itd. znače se razlikuje od značenja kod a—d i tijekom što se ne misli da je ono što isходи bilo u onome iz čega isходи*. a) *o čeladetu, kad se rada, kaže se da isходи na svijet*. Ki se radaju i na svijet ishode. M. Vetranić 1, 125. — b) *čelade (ili što se misli kao čelade) isходи od roditelja ili uopće od starijih svojih ili od mjesta gdje se rodilo. kaže se i u teologičnom smislu o postanju Sina i Svetoga Duha*. Ki (*Duh*) isходи od Oca i Sina. Š. Budinić, sum. 10^b. Što li mi boje jes, da moji izhode od bogov? F. Lukarević 233. Duh Sveti izodi od Oca i od Sina. M. Divković, nauk. 69^b. Duha prisvetoga, ki od Boga Oca isходи i od tebe Sina Boga. I. Gundulić 217. Od ruskijeh cara izhodi, Mihojskoga kći je bana. 306. Duha Svetoga od obiju izhoda paraklita. F. Glavinić, cvit. 34^a. Od kolina kraljev Sirije izhodači. 290^a. Od koje (*gospode*) pravome i čistome tragom izhodimo. I. T. Mrnavić, osm. 4. I da zi kralj po plemenu od njihove krvi isходи. G. Palmotić 1, 12. Reče, da krv vaša isходи od hrabrenijeh svijetlijeh bana. 1, 43. Negov rod isходи od pradjeda punijeh slave. 1, 339. Kaže tvoreć mudro i vrijedno, da od plemena moga isходи. 2, 166. Odkle rodom izhodiš. 3, 8^b. Od plemena koga isходиš? 3, 78^a. Od visocijeh kraja izhodim. 8, 82^b. Ako rodom s neba izhodiš. 8, 189^a. Od koljena od Orsina isходи mu vedro plema. P. Kanavelić, iv. 881. I ovo sopstvo isходи od Oca i od Sina. P. Radović, ist. 88. Pri Solinu, odklija rodom izhodaše. J. Kavašin 82^b. Crkvene namisnike ki brz izhode od Solina. 144^b. Slavu jednorodenoga Sina, od Oca izhodaše. 388^b. Ni da od Oca i od Sina Duh izhodi. 456^a. Pakljena je tvoja traga, izhodiš od hudobe, ko od tvoga roditelja. B. Zuzeri 847. Da drugo sobstvo isходи od trećega. A. Bačić 19. Duh Sveti izodi od Oca i Sina. F. Lastrić, svet. 66^a. Visoko njegovo otle izhodi pokoleňa. A. J. Knezović 266. On od kraljevskoga kolina izhodi. A. Kanižlić, kam. 9. Duh sveti od Oca i Sina izhodi. 159. Da Duh Sveti jednim dihanjem od vika izhodi. bogoljubn. 192. Od Adama svak isходи. (Z). Poslov. danić.

87. Jozef i Marija ishode od Davida proz Salamuna. S. Rosa 24^a. Od koga oca i od koga plemena ishodijaše. 158^b. Od istoga plemena izode gospoda Kosirić u Šibeniku. And. Kačić, razg. 178^b. Od Vladisava izodi Radisav. kor. 468. Rekabiti izhodili su od Jonadaba sina Rekabova. A. d. Costa 1, 90. Duha koji od Oca i Sina izhodi. J. Matović x. Oti se zvati brat od sunca i od miseca, i da on izodaše od njih. Đ. Rapić 823. — c) *kao kod b) o čeladetu, može se kazati i o životini*. Lav se od bojna rada lava, od sokola soko izhodi. G. Palmotić 2, 268. Od lava ne izhodi proč naravi zec plašivi. P. Soroković 588^b. — d) *o rađanju biljke i nesinijeh dijelova*. Kad cvijetje isходи. Š. Menčetić 88. Tko sudi ljubicu, trnje mu isходи. M. Vetranić 2, 87. A snežani lijer isходи od smrdeće rođen trave. G. Palmotić 1, 326. Iz drače roza izhodi. I. Ivanišević 158. Trava iz zemlje izhodi. A. Vitić, ist. 348. Od korena paš izhodi. J. Kavašin 532^a. I priproste iz zemlje izhodi (*helda*). J. S. Rejković 174. — i *metaforički, o čemu umnome*. Uzrok svakoga eretčastvija, koje se plodi i isходи. Š. Budinić, sum. 49^b. I razlici družu plodi, koji izhode od naravi, navještenja jesu odi njegovojzi mnogoj slavi. I. Gundulić 212. Lakomost je koren oni, s kog izhode svake zloće. J. Kavašin 55^b. Plod koji izhodi od njegova vlastitoga dostojanstva. Ant. Kadčić 68. Od koga izhodi neprocijenjeni nebeski plod. I. J. P. Lutić, nar. 36. — e) *o stvarima tjelesnijem i umnijem, kaže se metaforički, koji je uzrok njihovu postanju*. S togaj isходи i raste svakoja prava ljubav. Mon. serb. 507. (1470). Od Boga dobra ishode. Mon. croat. 140. (1490). Od srca izhoda zala mišljenja. Bernardin 47. mat. 15, 18. Od kuda svako zlo isходи. M. Marnlić 109. Odkude mniste da ishode nemoći v telesa? Korizm. 2^b. Mrmnjanje je jedno govorenje ko isходи od zavidosti. 52^a. Ta zavidost isходи od mnozih čudes. 89^a. Zatisnuti voju koja izhodi i dohodi navlaštito od srca. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Kaže se od kud njih nekontentanje i zlovoljstvo isходи. B. Gradić, djev. 107. Ljubav koja isходи s čista srca. Š. Budinić, sum. 27^b. Dela koja ishode iz žive vjere. 146^b. Odkud isходи ova potreba. 184^b. Ta zaveza izhodi s kogagod pripricenja. ispr. 146. Opovidi koje izhode po oblasti zakona. 152. Vsaki bo dar svršen isходи od Boga. Aleks. jag. star. 3, 226. Tako izodi iz oholosti nenavidost, od nenavidosti izodi srditost. M. Divković, nauk. 274^a. Iz koga svako dobro ističe i isходи. B. Kašić, nasl. 107. Od kojijeh ishode malo maše svikolici smrtni grijesi. zro. 108. I ljubav i ostala hotinstva srčana ishode iz ljubavi. is. 99. Ovo ne ishojaše od inoga nego od straha. in. 80. Od kud uzrok taj isходи. Đ. Baraković, jar. 68. Ah Biserko, odkli isходи taj bojazan ka te jada? I. Gundulić 84. Vaša lijepa žoja izhodi od hotjenja višnih zvizda. 58. Znaj, od ne da poraz izhodi vas meni, ona mi skri danas moj porod juveni. 91. Nu što imena od tih veće bogova se od nas zvahu, trešne, buke i od smeće huda zlamenja izhoda. 170. Nu u sebi opet sudi, da od djetinstva plaha izhodi ta ne mislo, s koje žudi, da dni tako sama vodi. 379. Plemstvo naše od milosti carske izhodi. 487. Dobar je početak k' od Boga izhodi. M. Gasarović 46. Pisan od radosti i veselja koje izhodi iz straha Božjega. A. Georgiceo, pril. 71. Što isходи od male jakosti. I. T. Mrnavić, ist. 152. Šteta koja od onuda isходи. S. Matijević 99. Od šta smeća ta izhodi? G. Palmotić 1, 57. S ove vjere nami vječna čas izhodi. 1, 70. Odkud ova stvar iz-

hodi, od svih oštro ište i pita. 1, 366. Vidjet hodi, odkud ova smeća izhodi. 2, 186. Od poroda krajevskoga ne izhode taki grijesi. 2, 248. Višni duše, kijem sva izhode... daj dostojno pjevat meni. 8, 3^a. Kripost svaka od ljubavi izhodi. I. Ivanišević 191. Sva ka primamo od Boga ishode. 826. Koja (*privara*) izhodi od nerazložne ljubavi. P. Radovčić, nač. 12. Od njegove voje izhodi svako dilo. 122. Nesklad izhodi od oholosti. M. Radnić 244^a. Nevoje i pečalenja koja imaš izhode zašto ne ljubiš Boga. 378^a. Nenavidost koju imaš tvomu iskrnemu izhodi iz tvoga srca zlobnoga. 382^b. Od kih (*bogova*) dobro izhodi svako. P. Hektorović (?) 107. Ova od srca rič mu izhodi. A. Vitalić, ist. 32^b. Od noga izhodi i dohodi k nam dobro svako. 471. Zašto sve kriposti od ljubavi izode. S. Margitić, fal. 257. Sve što 'e dobro s Boga izhodi. J. Kavašin 16^b. I od noga (*Boga*) svaka slava i ispuni mir izhodi. 88^b. I od bijele kaono kosti naj crnija mast izhodi. 172^a. Od kojega mir izhodi podložnikom i gospodi. 210^a. Od noga bo er izhode sva ova, ka zla vam se vidu. 293^a. Svemogućstvu odkle izhodi vrh svih slava. 562^a. Od koga sve milosti izhode. A. Bačić 51. Iz koga svi drugi griši ishode. J. Banovac, pred. 18. Onome što iz ljubavi Božje izhodi. uboj. 35. I tako ovo moguće Marijino izhodi od blagodarnosti Božije, koji je veličanstvo svoje dobrote i milosrđa u njezine ruke stavio. razg. 11. Misli nepoštene u vrime naše molitve izhode od slabosti n(aše) naravi. 21—22. Ako oni poklon koji mi Bogu činimo, klečeć na kolini, ne izodi od naše duše. 74. Od neznaña grih izodi. J. Filipović 1, 4^a. Tvoje spaseše izodi od spaseña tvoje duše. 1, 138^b. Od noga sve milosti nama izode kako rosa iz oblaka. 1, 171^b. Ovo izodi naj veće od niove holosti. 1, 171^b. Od griha izhodi zlo svako. P. Knežević, osm. 93. Odkud izodi vična potreba svakomu Krstjaninu slišati rič Božiju. F. Lastrić, ned. 280. Od koga (*Boga*) svako dobro izhodi. M. Zoričić, osm. v. On (*čovjek*) po tijelu obrazovanu rukom Božijom izhodi od zemlje. S. Rosa 1^a. Od koga (*Boga*) izhodi sve ono što mi na svitu dobra imamo. M. A. Rejković, sabr. 29. Svaka oblast izhodi od Boga. A. d. Costa 1, 8. Oblast vikarova od zakona izhodi. 1, 89. Kada pak nejakost bude izhoditi oli po čari oli po mlohavosti. 1, 161. Vikovitnoga od kojega izhodi svaka mudrost i razum. Ant. Kadžić 1. Koje (*besrede*) izhodi od prolitja krvi čovičanske. 25. Ako izhodi (*besrede*) samo po zločinstvu. 27. Štetovanje koje jim izhodi iz kasna plaćena. 261. Da neznañe ne izhodi od debele nepomñe. 266. Kumstvo koje izhodi od kršteña i od krizmaña. 417. Da mu od toga izhode bludne misli i naslađivaña. 523. Zabrane koja izhodi oli od svoje duhovne... J. Matović 317. Neizbrojna zla izhodu od velika običaja zaklinaña. 349. Izhodu svi grijesi od ove požude, kakono iz nekoga vrukta. 425. Tri jesu zaručenja od koji svako naše dobro izhodi. Đ. Rapić 83. Od ne mloga jer bolest izhodi. J. S. Rejković 169. — *što izhodi tiš postaje, može se kazati i cijelom rečenicom* s da. Vsi ljudi jesu jednaki, od kud ishodi da Bog zapovida da imamo poslušni biti popom. Korizm. 33^b. Od kuda ishodi da s sinu zli i hćere. 44^a. S toga ti izhodi da s mudre beside Paladu nadhodi. I. Ivanišević 14. Odkle izhodi da je Isukrst tako veliku slavu dotokal. A. Vitalić, ist. 895. Odkle izhodi da on znađe čisto broj njihov. 524. Odovle izhodi, da se vide svaki dan izajti nova dila od ljudi ove ljubavi bratinske. L. Terzić VII. I od

nevješta kmeta izhodi, da još mañe zemlja plodi. J. Kavašin 166^a. Odkle izhodi da milos naj poglavitijega serafina veća je neg... A. d. Bella, razgov. 161. *ili drukčijom rečenicom*. Protiva zakonu Božjemu čini, tko stavlja na jedno pritezalo pomañkaña tuda a na drugo svoja, što izhodi, zašto čovek ne poznaje samoga sebe. M. Radnić 408^b. Što divica ova može, izhodi od blagodarnosti Božje. J. Filipović 1, 567^a. *ili infinitivom*. Od čineña malu scijenu od grijeha izhodi faliti se. M. Radnić 22^a. — *f) kod postavljanja riječi*. Ime od kanonika izhodi od kanona. I. Držić 256. Dvije su vrste namisnika imena, to jest prvorudni, kako ti: ja, ti; i ishodeći, to jest koji ishodi od prvorodnoga, kako ti: 'moj, tvoj'. J. Mikaja, gram. 10. Krstjanin izhodi od imena krst. A. Kanižlić, kam: 241. — *g) o knizi se kaže da, ishodi na svjetlost' itd., kad se štampa*. Cijeme pod vašega g. krilo na svjetlos od svijeta izhodi. I. Gundulić 2. Evo izhodi na svitlo Ostan Božje ljubavi. A. Vitalić, ost. VI. Eto sad stoprva na svjetlos izhode Besjede Duhovne. B. Zuzeri III. — *h) u ovakovijem primjerima kao da snati: javljati se*. Ljepos, ka mu s lica ishodi. A. Vitalić, ost. 47. Od istoka sasiva diću iliti mladice u kojim to prvo izodi i ističe svitlost od razuma. F. Lastrić, ned. 144. — *amo spadaju i ova dva primjera*: Kad boles s glave ishodi, tijelo ino sve boluje. G. Palmotić 1, 269. Kō kad bolest s glave izhodi, cijelo tijelo s nīm boluje. J. Kavašin 346^a.

f. biti na svrsi, na kraju, na koncu, svršavati se. isporodi 1. ishod, a, e). Mēseca maja dñni dvadeseti i dva ishodaštu. Mon. serb. 42—43. (1254). Na veće i boje ishodi. 824. (1423). Slavno k Bogu ishodits (t. j. umre. Đ. Daničić). Okaz. pam. šaf. 54. Ah, jeli, da mi duh susrete kogodi? od glada izdahnuh, život mi izhodi. I. Gundulić 151. Jur godišta ishodaše da ne bjese k nēmu otiša. J. Palmotić 109. Na svrsi kojijeh ishodaše ovo vrijeme. S. Rosa 15^b.

g. exsistere, evadere, postajati, ali s predikatom kojijem se pokazuje kakav postaje subjekat. Tko ovu vodu pije prije suncana istoka, pjesnivač ishodi. M. Držić 899. Da se svak veseli, kada mu teg i trud napredčano izhodi. M. Divković, bes. 624^b. Ali da tijem pjesni moje sasma duge ne izhode, samo objav'te smrti svoje hude uzroke. I. Gundulić 286. Gleda, i tim joj muka prika žestocija vele izhodi. 547. Rana u vrijeme neliječena žestocija vele ishodi. G. Palmotić 1, 141. Iza tuga i nevoja pokarana, ne satrena, ishodit će čeljad boja, kako zlato iz kamena. 3, 34^b. A pisam u naš jazik ispravniija izhodi. I. Ivanišević 126. (*Jid čini*) grubši obraz da ti izhodi. 169. Srce od kamena tvrđe ishodi. P. Kanavelić, iv. 66. Ča godi čini, sve mu dobro izhodi. A. Vitalić, ist. 11^b. (*Zidavac hoće*) da mu upravna izhodi ona sgrada. 497. Ki pod lutom stoeć planinom luti izhode svim Turčinom. J. Kavašin 138^b. Er ih Nijemci već ne taru, vjerni ishode svom cesaru. 260^b. A izgubit ga (*šivot*) kad se zgodi, život ljepši tudije izhodi. 885^a. Žena... naj mogućija ishodi po ñekoj skrovnoj kreposti. I. Đorđić, ben. 25. Kujući kovači izhodimo. P. Knežević, osm. 257. Koliko bi puta srićniji i upravniji izhodili poslovi vaši. F. Lastrić, svet. 141^a. Koliko je hitrija ruka, koja kreće i vlada orudjem, toliko izhodi tvor ljepši. Đ. Bašić 230. Žene izhodu matere. A. d. Costa 1, 147. Dobitnica u trudnomu pohotjenstva boju izhodi (*krepas*). P. Sorkočević 577^b.

2. sa se, pasivno, bez subjekta. Ne ishodi se s svijeta onoga, ni iz groba. P. Kanavelić, iv. 253.

ISHODIV, *adj. koji ishodi (o riječi iz druge riječi, vidi ishoditi, 1, o, f)). — U Stuličevu rječniku: 'derivativus (apud grammaticos)'. — nepouzđano.*

ISHODNIK, *m. onaj koji ishodi (vidi ishoditi, 1, e, b)). — U Stuličevu rječniku: 'originem ducens'. — nepouzđano.*

ISHODNĀ, *adj. vidi ishodan. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (vidi kod b)). a) vidi ishodan, a, b). Na ishodni moj danak gdi, vajmeh, prihodom, vjekuši da sanak u zemlji provodim. M. Vetranić 1, 262. Gdje tvoj život skončava se, a blaženu tvoju majku učeniku pridavaše na ishodnemu tvomu danku. 1, 822. Ne osudi mene na dan moj ishodni. V. Andrijašević, dev. 169. — b) vidi ishodan, a, c) i d). Uspomeni svoga jada na ishodni dan žaliti. P. Kanavelić, iv. 202. Blagdani i izhodni dnevi. H. Bonačić 25. Na izhodni dan u koji prije oli godište oli dva godišta bio je kršten. S. Rosa 52^a. U dan izodni od godišta posli njegove smrti. M. Dobretić 376. Dan izhodni, dies anniversarius'. J. Stulli, rječ. 1, 100^a. Ishodni dan, 'giorno anniversario'. Slovinac. 1880. 86. — c) vidi ishodan, a, e). Dva cesara, jedan nimački i zapadni a drugi grčki i izodni. And. Kačić, kor. 414.*

ISHODNICA, *f. kad više gospodara dade istom čobanu nekoliko ovaca ili koza a od svakoga gospodara nema ih toliko da bi svaki mogao po sebi siriti; ide se na dneve, te sve mlijeko, sir, maslo itd. danas pripada jednomu, sutra drugomu itd. ili kako je ustanovljeno po broju ovaca ili koza svakog dotičnika: danas je ishodnica Petrova, sutra Pavlova itd. na Braču. A. Ostojić.*

ISHODOKRAJAC, *ishodokrajca, m. u Stuličevu rječniku: v. istokokrajac. — nepouzđano.*

ISHODE, *n. vidi ishod. — U Stuličevu rječniku: ishodje, 'exitus, egressus, origo, derivatio'. — slabo pouzđano.*

ISHODĖNE, *n. djelo kojijem se ishodi. — Stariji su oblici ishodenije (stslav. i u crkvnom jeziku ishoždenije) i ishodenje; u nekih pisaca griješkom mj. d stoji d. — Između rječnika u Mikašinu (izhodenje), u Belinu (izhodenje, 'exitus' 780^b), u Bjelostjencu (izhodenje, izlazeće), u Volčigijinu (ishodjenje, 'sviamento, sbaglio; origine', 'ausgang, verirrung; ursprung'), u Stuličevu (ishodjenje, 'exitus, egressus, origo, derivatio'), u Daničičevu (ishodjenje). Duše ishoždenije othoženije jego. Domentijan^b 116. Nadvora rijedcijem i s velikom potrebom ishođenjem. B. Gradić, djev. 154. Duh Sveti izodi od obidviju jednijem duhovnijem izođenjem. M. Divković, nauk. 69^b. Dosta krat veselo rodi izhođenje tužno i žalosno k domu zavrćenje. A. Georgiceo, nasl. 46. To jest dvoje ishojenje iznutrće. P. Radovčić, ist. 84. Izođenje kipa od vika I. Anđić, vrat. 244^a. Toliko se protive pravdi izhodenja Duha Svetog. S. Badrić, ukaz. 21. Za ishođenje riči od Boga oca. J. Banovac, blagosov. 287. Ovo izođenje Duha S. od Oca i Sina. F. Lastrić, svet. 66^b. Očitova mu i izođenja Duha S. pod prilikom vode žive. ned. 250. Nauk od izhodenja Duha Svetoga. A. Kanižlić, kam. 162. Ne budući postavljeno vlastito ime izhodenju trećega sobstva. J. Matović 77. Da Duh Sveti s vječnijem izhodenjem izhodi. 80.*

ISHRAČAN, *ishračna, adj. koji se može ishraknuti (pasivno). — U Stuličevu rječniku: 'qui expectorari potest'. — nepouzđano.*

ISHRAČIV, *adj. u Stuličevu rječniku uz ishračan. — nepouzđano.*

ISHRAKALAC, *ishrakaoca, m. čovjek koji se ishraće. — Samo u Stuličevu rječniku: ishrakalac i griješkom ishrakaoc, 'expectorans'.*

ISHRAKALICA, *f. žensko čelade koje se ishraće. — Samo u Stuličevu rječniku: 'expectorans'.*

ISHRAKÂNE, *n. djelo kojim se ishraće. — U Mikašinu rječniku (sa starijim oblikom ishrakanje) 'screatus', i u Stuličevu.*

ISHRAKATI, *ishrâčēm (ishrâkām), pf. hračem izbaci iz usta što, n. p. slinu, slus. — složeno: iz-hrakati. — U Mikašinu rječniku: izhrakati kod izhraknuti, a napose ishrakati, kod čega stoji: v. izhrakati, i u Stuličevu: 'expectorare, excreare'. — U Stuličevu rječniku uz ishrakati ima i refleksivno ishrakati se, kod kojega bi značenje bilo: hračuci izbaci sve što je u grlu.*

ISHRAKAV, *adj. u Stuličevu rječniku: v. ishračiv. — nepouzđano.*

ISHRAKĀVATI, *ishrâkujēm ili ishrâkĭvām, impf. ishrakati. — U Bjelostjencu rječniku: izhrakujem, izhraknuti, 'excreo, screeo', izhrakujem se, izhraknuti se, 'excreor, screeor', i u Stuličevu: ishrakivati, ishrakivam uz ishrakati s dodatkom da je riječ ruska.*

ISHRAKNUTI, *ishrâknēm, pf. jedan put ishrakati. — složeno: iz-hraknuti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (izhraknuti, izhrakati, 'excreo, screeo'), u Belinu (izhraknuti, 'buttar fuori il raschio sputando', 'excreo' 607^b), u Bjelostjencu (kod izhrakujem; izhraknuti se kod izhrakujem se), u Stuličevu (v. ishrakati). Ishraknu ju (přuvotinu) u obraz pripovijedavcu. B. Kačić, fran. 99.*

ISHRAKNĖNE, *n. djelo kojijem se ishrakne. — Samo u Bjelostjencu rječniku: ishrakneće, 'excreatus, screatus, excreatio'.*

ISHRAKNĪVATI, *ishrâknujēm i ishrâknĭvām, impf. ishraknuti. — Samo u Stuličevu rječniku: v. ishrakati.*

ISHRANITI, *ishrânĭm, pf. složeno: iz-hraniti. — impf. ishranivati. — Akc. je kao kod ishvaliti. a. učiniti da što (objekat) ne bude već hranjeno (čuvano), uništiti (u ovom značenju može biti da nije složeno: iz-hraniti, nego da je postalo od iz i hrana nastavkom i). — Na jednom mjestu xiv vijeka i otale u Daničičevu rječniku ('por-dere'). Tko bi više pisano ishranile ali prćtorvile. Spom. ar. 2, 40. (1893).*

b. hranom uzdržati (posve, do kraja). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('ernähren', 'alo'). Šest vagana brašna, kojimi se po nijedan način toliko duvna izraniti ne mogāše. A. Kanižlić, bogoljubn. 498. S kolikom će izranit kućane. J. S. Relković 299. Da se kuća zelenom izrani. 807. I dvojega ždrala ishraniti. Nar. pjes. petr. 2, 207.

ISHRANĪVÂNE, *n. djelo kojijem se ishrañuje. — U Vukovu rječniku.*

ISHRANĪVATI, *ishrâñujēm (ishrâñĭvām), impf. ishraniti. — U Vukovu rječniku: ishranivati, ishrâñujēm, 'ernähren', 'sustento'.*

ISHRDATI, *ishrdām, pf. izbiti, istuci, islu-pati. — složeno: iz-hrdati. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — Može biti da je isto i: izřdati, izřdām, ispsovati, izgrđiti. u Lici. V. Arsenijević, premda se značenje posve ne slaže. ako je tako, treba popraviti akc. kod ishrdati ovako: ishřdati, ishřdām, također i kod hrdati: hřdati, hřdām (u Dubrovniku r nije nigda dugo, vidi P. Budmani, dubr. dij. rad. 65, 156 br. 7).*

ISHREPETATI SE, ishrèpècêm se, *pf.* ismijati se. — *složeno*: iz-hrepetati. — *U Stuličevu rječniku*: cacinno edere'.

ISHRLITI, ishrlim, *pf.* ismisli (u radovima i zanatima). — *složeno*: iz-hrliti. — *U naše vrijeme u Srbiji*. 'Izriče ti svakoga vruga'. 'Sad izriše štrimvletne, a pre su bile jemenlije'. S. Agić u Trsteniku.

ISHRSKATI, ishrskâm, *pf.* isgristi hrskajući. — *složeno*: iz-hrskati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Dajde mi još koji lešnik, sve sam one već poška'. 'E, ti bi danas vreću lešnika izrška'. J. Bogdanović.

ISHUDITI, ishudim, *pf.* učiniti da što bude posve hudo (mršavo). — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Ishude bo oni lica svoja za pokazat se čeljadim da se poste. S. Rosa 76b.

ISHUDJETI, ishúdîm, *pf.* složeno: iz-hudjeti. a. izmršati, *vidi* hudjeti, a. isporedi 1. hud, 1. a. — *Od xvi vijeka* (*vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslav. kod ishudjeti), a između rječnika u Stuličevu (ishuditi i izhuditi, v. hudjeti). Kada ko ima podosta blaga preko zime krmiti, a malo piće, s kojom tako nateže, da mu blago jedva projeća dočeka, a kroz to strašno omrša, onda reče: 'Moe 'e blago strašno izuđelo, neće se do po leta oporaviti'. J. Bogdanović.

b. istamñeti, posve potamñeti, *vidi* hudjeti, b. — *U naše vrijeme u Dubrcvniku*. P. Budmani.

ISHUDIVATI, ishúđîm, *pf.* složeno: iz-hudivati, *impf.* ishudjeti. — *Samo u Stuličevu rječniku*: izhudivati, izhudivam, *freq.* hudjeti.

ISHULITI, ishulîm, *pf.* posve slo o kome (objektu) izgovoriti. — *složeno*: iz-huliti. — *Od xvi vijeka*, a između rječnika u Stuličevu (izhuliti koga, v. omraziti). Draga kćerice, diko moja, mnogi te su izhulili, da b' te hrabru omrazili. S. Bobajević 225.

ISHUNCUTARITI SE, ishuncútârîm se, *pf.* postati posve huncut. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ovaj moj čoban živi je uncut posta', izuncutario se s drugim čobanima, pa ni za vruga nije'. 'Mirno 'e to djetesce bilo, ali se seoskom djecom izuncutari'. J. Bogdanović.

ISHUSTAN, *vidi* kod ishustati.

ISHUSTATI, ishustam, *pf.* izvakati, ishrskati. — *složeno*: iz-hustati. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Čim zajedno svoje i crkve blago izhusta. J. Kavašin 91a. — *Na jednom mjestu xvi vijeka* ima riječ ishustan (izhustan) što bi po obliku bio part. praet. pass. ovoga glagola, ali mu ne odgovara po značenju. Redovnici izhustani i nepočetni. Transit. 81.

ISHVALAN, ishvalna, *adj.* *vidi* ishvaliv. — *U Stuličevu rječniku*: izhvalan, magna laude, magno elogio dignus'. — *nepouzđano*.

ISHVALITI, ishvâlîm, *pf.* veoma, posve pohvaliti. — *složeno*: iz-hvaliti. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. ishvâjen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 8 sing.: ishvâlî. — Od xviii vijeka*, a između rječnika u Belinu (izhvaliti, glorificare molto', magna gloria afficere' 851b) gdje naj prije dolazi, i u Stuličevu (izhvaliti koga, aliquem summis laudibus efferre, aliquem elogiis cumulare'). Da ga moje moć slabosti vrsna nije izfaliti. P. Knežević, pism. 183. Ne nahode zadovoljnijeh riječi za ishvaliti ga. S. Rosa 175b. Slijedi ga Fabro glasoviti, toliko izhvaljen od svetoga Frančeska. D. Bašić 219.

ISHVALIV, *adj.* koji treba da se ishvali, do-

stojan velike hvale. — *Samo u Stuličevu rječniku*: izhvaliv, v. izhvalan.

ISHVJELATI, ishvjelam, *pf.* izrezati na hvjela, iskrižati. — *Postaje od iz i hvjela nastavkom a, ili je složeno*: iz-hvjelati. — *U Belinu rječniku*: izhvjelati, 'fettare il pane, carne', 'scindere panem' 812b, i u Stuličevu: v. iskrižati.

ISHVJELITI, ishvjelim, *pf.* *vidi* ishvjelati. — *U Stuličevu rječniku*: v. iskrižati. — *nepouzđano*.

ISIDOR, m. 'Isidoros, Isidorus, ime muško. — *isporedi* Isidoro. — *Od xv vijeka*, a između rječnika u Daničićevu: Isidor, u državi despota Stefana 1423, mitropolit Isidors' (Spom. sr. 2, 90). Isidor, (kaludersko i svetovno). S. Novaković, pom. 68. Gñat Eufimije, Isidora. J. Kavašin 329b. Isidor Stojanović. Nar. pjes. vuk. 2, 64S (među prenumerantima).

ISIDORA, f. ime žensko, *vidi* Isidora. — *isporedi* Isidorija. — *Prije našega vremena*. Isidora (monahija). S. Novaković, pom. 68.

ISIDORIJA, f. *vidi* Isidora. — *Prije našega vremena*. Isidorija (monahija). S. Novaković, pom. 68.

ISIDORO, m. *vidi* Isidor. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Sveti Isidoro govori. S. Matijević 36.

ISHATI, isîšem, *impf.* isahnuti, od čega postaje. — i- stoji mj. negdašnjega y što postaje od z. — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom*, a između rječnika u Daničićevu (isyhati, 'exarescere'). Mnogaago radi poštenija izsihajušti utrobâ jeho. Domentijanb 62.

ISIJATI, isîšîm, *pf.* složeno: iz-sijati.

a. exserere, posve posijati. — *Od xviii vijeka*. Vaja makovo sjeme sjejati... i onako izsjejati da sjeme na jednomu mjestu nije odviše gusto, na drugomu pak rijetko. I. Jablanci 177.

b. excernere cribro, posve prosijati. — *Od xvii vijeka*, a između rječnika u Stuličevu (isijati, v. prosijati; isizjati, 'stacciare', 'cernere') i u Vukovu ('aussieben', 'percribro'). Prije muku isijat neg žito posijati. (D). Poslov. danič. 101.

ISIJAVANE, n. djelo kojijem se isijava, *vidi* kod isijavati.

ISIJAVATI, isijâvâm, *impf.* *vidi* isijevati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ti ovo brašno slabo isijavaš, ode ti ga polak u osjevinu'. 'Pa što se odma na to lutiš, što ja tvome isijevašu prigovarâ'. J. Bogdanović.

ISIJEČANE, n. djelo kojijem se isijeca. — *U Vukovu rječniku*.

ISIJEČATI, isijecâm, *impf.* isjeći, od čega postaje. — i-je- stoji po južnom govoru (mj. negdašnjega è), po istočnom e: isécati, isécâm, po zapadnom i: isicati, isicâm. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. isijecâju, u aor. isijecah, u ger. praes. isijecâjući, u ger. praet. isijecâvši, u part. praet. act. isijecao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Između rječnika u Stuličevu* (andar truoidando, andar tagliando a pezzi', identidem concidere, excidere') i u Vukovu ('aushauen', 'excido').

a. *vidi* isjeći, I, 1. Nit' se dade izsicati smola. J. S. Relković 274. Kad se isijeoaaju čele iz drveta. Vuk, poslov. 246.

b. *vidi* isjeći, I, 2. Agareni obsteškoše vlsu zemlju plēhajušte i požijajušte i isēcajušte. Glasnik. 32, 273. (1684).

ISIJEKANE, n. djelo kojijem se isijeka. — *U Bjelostjencvu rječniku* (kod izseče) i u Stu-

licevu (v. isječeće s dodatkom da je uzeto iz *Haddeličeva*).

ISJJEKATI, isijekam, *impf.* vidi isijecati. — *U Bjelostjencevu rječniku*: izsekam (vidi kod isjeći).

ISIJET, m. vidi isiot. — *U Stuličevu rječniku*: isijet, vrsta od mirisa, zinziba, gengiovo, aromato, siliquastrum.

ISIJEVÂNE, n. djelo kojijem se isijeva (vidi 1. isijevati). — *U Vukovu rječniku*.

1. **ISIJEVATI**, isijevâm, *impf.* isijati. — *-ije-* stoji po južnom govoru mj. negdašnjega š, po istočnom glasi e: isévati, isěvâm, po zapadnom i: isivati, isivâm. — *Akc. je kao kod isijecati. — isporedi isijavati. — Od xviii vijeka.*

a. vidi isijati, a. Do ne prosa izsivati neka. J. S. Relković 174.

b. vidi isijati, b. — *U Vukovu rječniku*: 'aus-sieben', 'percribro'.

2. **ISIJEVATI**, isijevâm, *impf.* isijati (složeno: iz-sjati, ali nema potvrde), posve sjati ili sjati isnutra na poše. — *-ije-* i *akc. kao kod 1. isijevati. — Od xvi vijeka.* 8 kom (vilom), prave, zora bil' i sunce isiva. G. Držić 485. Iz rane prai isijevaše jedan zrak svjetlosti priugodne. I. M. Mattei 124.

ISIJEVOI, isjevâkâ, m. pl. u *Vukovu rječniku*: 1. ono brašno što se po drugi put isijeva (na rjede sito) iz mekiha, 'das nachgesiebte', 'farina secunda'. 2. (u Bosni) 'die kleien', 'furfur', cf. osjevine (vidi mekihe). — *Kod ostalih je pa-deka akc. kao u nom.: isijevcima, isijevke.*

ISIŠNSKA, f. strana u Budnu (u Pivi). V. Ije-šević.

ISIŠOT, m. neka biljka. — *isporedi isijet. — U Vukovu rječniku*: 'der zittwer', 'amomum zedo-aria Linn.' Isjet, isiot (Orfelin), zinziber, gengiovo (Stulli), gengero (u rukopisu iz xvii vijeka), Zingiber officinale Rosc. B. Šulek, im. 114. Isiot, Curcuma zedoaria L. J. Pančić, bot. 154.

ISIPATI, isiplem i isipam, *impf.* isuti. — *-i-* stoji mj. negdašnjega y. — *Uprav su dva gla-gola*: isipati, isiplem (i isipâm) koji je uprav *impf.* isuti od čega postaje; i isipati, isipâm koji je iterativni glagol prema prvome i od nega po-staje. kod prvoga je *akc. kao kod izgledati, a kod drugoga kao kod isipati. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (isipati, isiplem, 'gettare dal seno qualche cosa', 'excitere e sinu' 841b), u *Bjelostjencevu* (isizipavam, izsi-pati, 'effundo'), u *Stuličevu* (isipati i izsipati, iz-siplem i izsipam, 1. v. izasuti s dodatkom da je riječ ruska. 2. s sinu aliquid excutere'), u *Daničičevu* (isypati, 'ejicere'). Ne izsipa stréls tulj. Domentijan^b 108. Izsiplji iz graniła vâ vodu. Glasnik. 25, 84. (xvii vijek). Dobro tvoje koje čes u krilo isipati moje. A. Kanižlić, rož. 120. — *Refleksivno*: isipati se. u *Bjelostjencevu rječ-niku*: izsipavam se, izsipati se, kakti pčele iz vulišća i negda ljudi iz hiže etc., proruo, pro-rumpo, erumpo et cum impetu exeo'.

ISIPAVATI, isipāvâm, *impf.* iterativni glagol prema isipati. — *U Bjelostjencevu rječniku*: praes. izsipavam (vidi kod isipati).

ISIRÔMAŠITI, isirômašim, *pf.* u *Stuličevu rječniku*: isirômašiti, v. izubožiti. — *nepousdano.*

ISISATI, isisâm (isišêm), *pf.* exsugere, sisajuti isvaditi (sve). — *složeno*: iz-sisati. — *Akc. je kao kod izgledati i izgrtati. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (izisitati, 'suggere affatto', 'exsugo' 717a; 'lattare, succhiare tutto il

latte', 'ubera exsiccare' 427a), u *Stuličevu* (izsi-sati, izsisam, 'sugere, exsugere'), u *Vukovu* ('aus-saugen', 'exsugo'). Ah, na ovo li bludnos tvoja dovela me, izdavnice, ka pod slikom od pokoja dvorne i blage ljubovnice na službu me tvu sa-pisa, dokli iz mene krv isisa! I. Gundulić 220. Evo čud imenovanih živina izsisana s mlikom. Ant. Kadžić 507. Nijesam ja to iz prsta isisao. (Nijesam izmislio, nego sam čuo). Nar. posl. vuk. 217.

ISITNITI, isitnîm, *pf.* učiniti da što (objekat) bude posve sitno. — *složeno*: iz-sitniti. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('zer-kleinen', 'comminuo'). Treba paziti da je zemlja sasvim razdrobljena i isitnena. P. Bolić, vinogr. 1, 128. Ovim se kopačem mora zemlja sasvim isitniti. 1, 219.

ISJECATI, isjecâm, *pf.* isjeći na sitne koma-diće, uprav je dem. isjeći, isporedi isjeckati. — *-je-* stoji po južnom govoru, po istočnom e: ise-cati, po zapadnom i: isicati. — *Akc. je kao kod izgledati. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* ('issjeccati', razrizati na mrve, 'trucido, concido') gdje se naj prije javlja, i u *Vu-kovu* ('zerhauen', 'disseco'). Tilesinu na komadiće izsicavši. A. Kanižlić, kam. 142.

ISJECKANICA, f. jelo od isjeckana mesa. — *U Belinu rječniku*: isjheckanica, 'piccatiglio, vi-vanda di carne o altra minutamente tritata', 'minutal' 562b, i u *Stuličevu*: isjheckanica, 'pic-catiglio', 'obsonii genus (ex carnibus minutim concisis, contritis)'.

ISJECKÂNE, n. djelo kojijem se isjecka. — *U Stuličevu rječniku*.

ISJECKATI, isjeckâm, *pf.* dem. isjecati. — *U Belinu rječniku*: isjheckano meso, 'piccatiglio, vi-vanda di carne, o altra minutamente tritata', 'mi-nutal' 562b, i u *Stuličevu*: 'in modum unguis secare'. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Lijepo to i što sitnije meso isjeckaj za kobasice'. J. Bog-danović. i u *Dubrovniku*. P. Budamani.

ISJEČAK, isječka, m. u *Vukovu rječniku*: isječak, od pečena brava ono između butova i rebara 'das ausgehauene stück eines gebratenen lammes von der hüfte bis zu den rippen', 'pars exsecta agni assati' s primjerom: Taj se hrani isječcima. — *isporedi isjek prema čemu može biti diminutiv.*

ISJEČÊNE, n. djelo kojijem se isječe. — *Sta-riji je oblik isječenje. — U Belinu rječniku*: iz-sječenje ūdâ: 'smembramento, staccamento o ta-gliamento di membra' 680a; u *Bjelostjencevu*: issečeće, issekaće, 'exsectio'; u *Stuličevu*.

ISJEĆI, isijječêm, *pf.* složeno: iz-sjeći. — *Akc. kaki je u praes. (ist. isječêm, zap. isičêm), taki je u impf. isijjeći (isěći, isici); u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (iseći, isići), osim aor. 2 i 8 sing.: Isiječe (isěče, isiče). — Riječ je stara, isporedi stšov. isěšti; između rječnika nahodi se u Mikafinu* (isjjeći, isprisicati, 'con-cido, subcaedo, trucidio, interneccione vel occisione occidero'; issejći u okolo, 'circumcido, amputo'; issejći šumu il' ti dubravu, 'excidere lucum'), u *Belinu* (isjejći na peče, 'tagliar a bocconi, overo a membro a membo', 'membratim secare'; isjeći na kuse, isjeći na peče, 'tagliar in pezzi', 'con-cido' 720b), u *Bjelostjencevu* (izsekam, isseći, 'ex-seco, interluco'), u *Voltiđijinu* (iseći, 'tagliare, smembrare, tagliar in pezzi', 'zersplendern, zer-stücken'; isseći, 'scavare tagliando; tagliare', 'aus-hauen; zerstücken'; isići, v. isseći), u *Stuličevu* (isjeći i izajeći, 'concidere, excidere, trucidare'),

u *Vukovu* (1. 'aushauen', 'excido', n. p. čele, tiče. 2. 'zerhauen', 'disseco'), u *Daničićevu* (isšēti i isēći, 'excidere'; 'concidere').

I. *aktivno.*

1. *excidere, sijekuci izvaditi ili izdupsti.* Iseče trnrije prēlētstnoje. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Jestz zakon stari da mu se imaju izsići tri rebra. Stat. polj. ark. 5, 272. Postavi ga u grob svoj novi, koji bješe isjekao u kamenu. N. Rašina 94b. mat. 27, 60. Koji (*grob*) bješe u kamenu isjekao aliti izdubao. M. Divković, bes. 890b. I položi ga u greb svoj novi ki biše isikal u kamen. M. Alberti 466. Metnu ga u novi svoj grob što je bio isjekao u kamenu. Vuk, mat. 27, 60.

2. *iz nema značenje mjesno kao kod 1, nego ističe savršene sječenja.*

a. *sijekuci razdijeliti što na komade. a) objekat je čeľade.* Isiječe te na peče, ako izide. M. Držić 865. Koja (*kola*) hoće ju (*Katarinu*) izsikši nemilo umoriti. F. Vrančić, živ. 18. Što ju onada u sto dijela ne isiječe gusa vrlo? G. Palmotić 1, 354. Hteći da ga satarise i na mrve da ga isiječe. J. Palmotić 107. Na mrve ih isjekoše. 868. Brata ubi i isiječe na kusove. V. Magarović 88. Ako ćeš me isići na peke. M. A. Relković, sat. G1b. Isjekoše bega na komade. Nar. pjes. vuk. 8, 869. Isiječe Samuilo Agaga. Đ. Daničić, Isam. 15, 88. — b) *objekat je što drugo.* Dok isiešē (*kupus*), ta na hrpu meći. J. S. Relković 406.

b. *kao odsjeci, presjeci.* Isēklē jesi vs užaš glavy silnnyih. Danilo 186. Isiječe s nogu bukagije. Nar. pjes. vuk. 1, 546. Tu plameno nože povadiše i povode koľna isjekoše. 4, 839.

c. *sijekuci ubiti; razlikuje se od d, a) u tome što je objekat jedno živo (čeľade ili životinja).* Snažna isijekoh ja Čerana. G. Palmotić 1, 219. Ter ga (*gusara*) isijeci ter pohara. 2, 248. Branislava grđno isisječe rukam' svojima. J. Kavašin 192a. Da će me prija niove sablje isići. J. Banovac, pred. 128. Zgrabi neprijatelja i isijeci ga. A. Kanižlić, kam. 141. Ti povadi moju britku sablju, isijeci vlašskog svetitelja; kad is'ječeš vlašskog svetitelja, igumana onda isijeci. Nar. pjes. vuk. 8, 75.

d. *objekat je mnoštvo čega živa ili neživa, te je značenje da se posiječe cijelo mnoštvo. a) kod živa objekta, značenje je ubiti, vidi c.* Moja sela plēnili i bolare jeli, a druge isēkali. Mon. serb. 21. (1288). Ter smetene i neskladne glave sveži, puke isijeci. I. Gundulić 421. Jer vojnica ona uteče da je ne sijeku polski mači, iste, da ju on isiječe. 517. Dokli bojnici od istoka dođu i svijeh nas ovdī isiku. 569. Mnoge isiječe, mnoge rani. G. Palmotić 1, 802. Hudu vojsku zlijeh Trojana svukoliku isijecimo. 2, 188. Jedne obori, jedne splesa, jedne istjera, jedne isiječe. 2, 182. U povelju djecu isjeći. P. Kanavelić, iv. 178. Atalija isieše svu porodicu kraľevu. M. Radnić 51a. Boja, gđi isisječe množ Turaka. J. Kavašin 188b. Turaka kē isjekoše na poljani. 232a. Sve katolike isieše. J. Filipović 1, 28a. Sabeji čobane i težake isikoše. 1, 418b. Što godi dičice nadoše u Betlemu, sve pomoriše i isikoše. F. Lastrić, od' 891. Otiraše 500 jarmov volova, isjekavši težake. ned. 215. Odluči isići sve i pomoriti. svet. 50a. Pokla i isići svu djecu. 196b. Tamerlan vojsku isieše (*Bajasetu*). A. Kanižlić, kam. 644. Sve do jednoga isikoše. E. Pavić, ogl. 178. Isikavši sve što živo nadoše. And. Kačić, kor. 120. Isikavši čeľad. 478. Sablja slovinski junaka mlogo hijad isieše Turaka. Nadod. 48. Oštrim mačem nike isikoše. 50. Pa na Turke

juriš učinio, pola ih je sablom isjekao, a pola ih caru opremio. Nar. pjes. vuk. 2, 823. Jednu vojsku sablom isjekao. 2, 868. Hoće isječ mloge uzavnica. 2, 412. Isjekoše trideset delija. 3, 13. Sav nemački tabor isjekao. 3, 46. Sve isjek'o babe po Janoku. 3, 256. — b) *objekat nije živ, kao drveće, dračje itd.* Nije dosta da samo isieše dračje do zomlje. F. Lastrić, ned. 310. Da šumarje oko nēga isieše. E. Pavić, ogl. 184. Na brđalju šumarje isieše. Nadod. 196. Gajeve nihove isijecite. Đ. Daničić, 2mojs. 34, 13.

8. *objekat je ono čim se siječe, te je značenje da se ovo od velika sječenja uništi.* Obadvije sablje isjekoše. Nar. pjes. vuk. 2, 283.

II. *pasivno.*

1. *vidi I, 1.* Da je oltar bil issiečen v kamiku. Naručen. 26a. Isisječen 'excavatus'. A. d. Bella, rječn. 651a.

2. *vidi I, 2.* Osta isječen vas na peče. I. Gundulić 558. U sto dila isječene vrzite ih dno pučine. G. Palmotić 1, 174. Isječeni, bezudani, cijeli će se nazirati. J. Kavašin 560b. Isječen na uda 'smembrato, dinembrato', 'deartuatus'. A. d. Bella, rječn. 680a. Isječen 'tagliato a membro, a membri', 'membratim secatus'. 721a. Da budu moja uda na mrvice isječena. V. M. Gučetić 120. — Bijele im ruke isječene. Nar. pjes. vuk. 3, 497. — Jednog rukom svojom smaknu, u dubravi isječena pak ostavi. J. Kavašin 801a. — Kolik krati vode čiste crnom krvi zamutiste isječenijeh nevjernika! G. Palmotić 2, 521. Putove krvju isiećenijeh' natopio. F. Lastrić, test. 122a. Vojske na te udaraše, al' se one vazda pokajaše, jer su kruto bile isječene. And. Kačić, razg. 206a. A kad vidi iseočne Turke. Nar. pjes. vuk. 3, 42. — Na nim žeži isiečeno građe. J. S. Relković 77. 'Sva nam je gora već isječena'. 'Bio je onde nekad pravi gaj, ali je sad već sav isječen'. J. Bogdanović.

III. *sa se.*

1. *pasivno.* Imao bi se taki čovjek na peče isjeći. M. Divković, bes. 419b. Ova od ljudi vrsta opaka da se isiječe, da se utopi. G. Palmotić 2, 386.

2. *recipročno (prema značenju kod I, c i d, a)).* Mogli bi se u drēvu ili u plavi ljudije isēći braneće i ne dajuće svojega trga ili prateži vršēi. Spom. sr. 1, 115. (1412). Izadoše dva čovika imadući mače ognēvite, koji se među se isikoše na dile. J. Banovac, razg. 58. Isieše na dile jedan drugoga, kad isikoše onda... J. Filipović 1, 465a. Žestoko se vojske isjekoše. And. Kačić, razg. 177b. Tako se nemilo isikoše, da se mrtaca broj ne znadiše. kor. 248. Tu se teško isjekoše vojske. Nar. pjes. vuk. 8, 270.

ISJEK, m. *vidi* isječak. — U *Vukovu* rječniku.

ISJESTI, isjedēm, pf. *složeno*: iz-sjesti. — Na jednom mjestu xvi vjeka kao da snači: sjesti, zasjesti. V seli jednom izsede. Š. Kožičić 57a.

ISKA, f. *buka, isporodi* fiska, viska *itd.* — *Riječ onomatopejska.* — U jednoga pisca našega vremena. Tek se približimo turskome brođu, stade iska i treska, poklić i urišaše. S. Ćubisa, prič. 9.

ISKĀČ, iskāča, m. *čovjek koji isie.* — *isporodi* iskalac, iskatel. — U jednoga pisca našega vremena. Tad iskači redom oskorežni. Osvetn. 5, 10.

ISKAČKATI, iskačkām, pf. *složeno*: iz-kačkati. — U naše vrijeme u Lici.

a. *aktivno, kačkane posve obaviti.* Što ti žlicom kačkaš tu palentu? 'E, onako ona vavije, prije

negoli počme jesti, svako jelo pred sobom iskačka, pa onda jede'. J. Bogdanović.

b. *sa se, refleksivno*. 'Bome sam se danas po ovom blatu glindajući sit nakačka' i iskačka'. J. Bogdanović.

ISKADITI, iskādīm, *pf. posve pokaditi*. — *složeno*: iz-kaditi. — *Od xviii vijeka*. a) *sa snačenem sprijeda kazaniem*. Vajla takvo mjesto suhima travama dobro iskaditi. I. Jablanci 190. Ako čovik suda s mirisnim orješkom upašenim mrvo iskadi. 210. — b) *vidi* 1. iskaliti. Istinito je ovo izučenje izrečeno za iskaditi jid. I. J. P. Lučić, razg. 8. Psuvaoci jezikom običaju izkaditi jid srca svoga. 89. Mogahu iskaditi svoj jed. M. Pavlinović, razl. spis. 144.

ISKAHNUTI, iskahnem, *pf. izreći*. — *složeno*: iz-kahnuti. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. (Bog) ništar ne postoje, ditetce nadahn, ki srid puka stoje besidu iskahnu. M. Marulić 89.

ISKAŠATI, iskašām, *pf. izrezati na kaiše*. — *složeno*: iz-kaišati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ISKAŠITI, iskašīm, *pf. izbiti kaišem*. — *složeno*: iz-kaišiti (?), ili *postaje od iz i kaiš nastavkom i*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Bome ga dobro iskaši!' 'Nude čuvaj se, al te uvatim, bome ću te živo iskašiti!'. J. Bogdanović.

ISKAJÂNE, n. *djelo kojijem ko iskaje ili se iskaje*. — *U Stuličevu rječniku*.

ISKAJATI, iskajēm, *pf. posve pokajati*. — *složeno*: iz-kajati. — *Akc. se mijēna u impt. iskāj, iskājmo, iskājte*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (izkajati grijeh, pentirsi con effetto e col sodisfar al peccato', culpam poenitendo delere' 558*), *u Stuličevu* (iskajati i iskajati se i iskajati, vera poenitentia duci'), *u Vukovu* (*vidi kod b*).

a. *aktivno, prelasno, objekat je grijeh*. Neć moć vas svoj vik prirok taj iskajat. Š. Menčetić 148. Budući pokorom iskajo svoje krivine. I. Đorđić, ben. 169. Neka diklice isplaču, iskaju svoj grijeh. uzd. vii. Takav pokornik svo kolike svoje grihe iskaje. A. Kanižlić, uzr. 148.

b. *sa se, refleksivno, pokajati se posve*. — *U Stuličevu* (*vidi sprijeda*) i *u Vukovu rječniku*: 'genug bereuen', 'satis doleo' s primjerom: Kajem se, ne mogu se iskajati.

ISKAJPITI, iskajpim, *pf. u Stuličevu rječniku*: iskajpiti, iz kajpe izvaditi, 'cavea educere'. — *nepouzđano*.

ISKAJPIVATI, iskajpivam, *impf. iskajpiti*. — *U Stuličevu rječniku*: iskajpivati, iskajpivam us iskajpiti. — *sasma nepouzđano*.

ISKAKÂNE, n. *djelo kojijem se iskače*. — *U Mikašinu rječniku*: iskakanje od iskra iz ognja, 'scintillatio'; *u Stuličevu* (*gdje ima i iskara iska-kahe, scintillatio*); *u Vukovu*.

ISKAKATI, iskākēm, *impf. iskočiti*. — *Akc. je kao kod ispisati*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (iskakati, iskočiti na dvor, 'prosilio, exilio'), *u Stuličevu* (iskakati i izkakati i izkakati, 'exilire, prosilire'), *u Vukovu* ('aus-springen', 'exilio' s primjerom iz narodne pjesme: Od muke im oči iskakahu).

a. *aktivno. a) uopće*. I u to iz voda hrlo iskače, i uzam ruho na se meće. I. Gundulić 408. U rijeku se meće doli, na vrh ona iz dna iskače. 412. Trjeskovite vidiš maće, gdi netom se silno sreću, iz njih ognjen plam iskače. G. Palmotić 1, 890. Iz kaldrme iskače kameše. Nar. pjes. vuk. 2, 466. Neka iz tih zasjeda na susrete

iskače. M. Pavlinović, razl. spis. 146. — b) *prelasno, skakanjem što vršiti, nadopunjavati*. — *na jednom mjestu xviii vijeka*. I jeda bi izskakala (bludnica) što još nije izplakala. V. Došen 100*.

b. *sa se, refleksivno, skakati do mile voje*. — *U Stuličevu rječniku*: 'ballar troppo', 'ad satietatem choreas duci'.

ISKAKIVATI, iskākujēm i iskākivām, *impf. iterativni glagol prema 1. iskakati*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (iskakivati, iskakivam, freq. v. iskakati). U zraku ukaza mu se križ, is koga zlate iskakivahu iskre. F. Glavinić, cvit. 128^b.

ISKAKOTATI, iskākočēm, *pf. izreći kakotañem kao kokoš (metaforički i satirički o babi)*. — *složeno*: iz-kakotati. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. A kad baka iskakoče od junākā, sve što hoće. V. Došen 128*.

ISKALAC, iskaoca, m. *vidi iskač*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (iskalac, ricercatore, chi cerca, 'nachforscher'), i *u Stuličevu* (iskalac i grijeshkom iskaoc, v. iskatej). U kladah su stješnuti svi iskaoci svejer od stvari raskošnijeh. B. Kašić, nasl. 168.

ISKALÁŠITI, iskālāšīm, *pf. dobiti kalašēnem*. — *složeno*: iz-kalašiti. — *Akc. je kao kod izjednačiti*. — *U Voltigijinu rječniku*: izkalašiti, 'raggirare, adescare, conseguire mediante raggiri', 'etwas durch anlocken erhalten', i *u Stuličevu*: izkalašiti, v. izglangolišiti. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

1. ISKÁLATI, iskālām, *pf. izrezati*. — *složeno*: iz-kálati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *U Vukovu rječniku*: iskalati, t. j. ribu, 'erschneiden', 'disseco', cf. kalati.

2. ISKÁLATI, iskālām, *pf. iscrpiti*. — *složeno*: iz-kálati (?). — *Akc. je kao kod iskončati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Kad bunar hoće da skidaju, iskalaju naj prije iz nega svu vodu'. V. Arsenijević. 'Upala mačka u bunar, pa smo morali svu vodu van iz nega iskalati'. J. Bogdanović.

ISKALICA, f. *vidi iskatejica*. — *U Stuličevu rječniku*.

ISKÁLITEL, m. *čovjek koji iskali* (*vidi 2. iskaliti*). — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'qui luto inficit'.

ISKÁLITELICA, f. *žensko čelade koje iskali* (*vidi 2. iskaliti*). — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'quae luto inficit'.

1. ISKÁLITI, iskālīm, *pf. explere* (animum, iram, odium etc.), *uprav ishladiti, ali se obično upotrebljava u metaforičkom smislu s objektima srce, jed, mržnja itd. te znači: ispuniti šefu što je postala od kakva neugodnoga ili sloga duševnoga osjećanja, kao što je lutina, mržnja itd. (tal. sfogare)*. — *složeno*: iz-káliti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iskaliti, t. j. srce na kome, 'abkühlen, den muth kühlen', 'expleo animum'). Pođe za iskaliti svoju nemilostivost u krvi ovoga pravednika. I. J. P. Lučić, izk. 17. Namisto udij iskaliti srditost. razg. 108. Srditost i razgnijevanje iskaliti. Grgur iz Vareša 86. Ne more iskaliti svega svoga gnjiva. 87. I tako srca svoja iskale. Vuk, građ. 177. Pošto je svoje srce iskalio. odg. na utuk. 3. Stevan iskali svoj jed protivu one prijevarne gospoštine. S. Lubiša, prip. 83. Da iskalih to tvoje pogano i otrovno srce. 285. Srce iskale na Franceze. M. Pavlinović, rad. 111. Dokle ne iskali na krvničkoj

rani svoje boli. Osvetu. 1, 58. Time turska zloba gñijev iskali! 4, 64.

2. ISKALITI, iskālīm, *pf. vidi iskaleti*. — *složeno*: iz-kaliti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *U Belinu rječniku*: izkaliti, lotare, infangar molto', valde lutare'. A. d. Bella, rječn. 448^b, i u *Stuličevu*: iskaliti i izkaliti, oblimare, delutare, luto inficere'. — *Sa se, refleksivno, u Voltigijinu rječniku*: izkaliti se, infangarsi, imbrattarsi, insudiciarsi', sich beschmutzen, besudeln'.

ISKALIV, *adj. koji se može iskaliti (vidi 2. iskaliti)*. — *U Stuličevu rječniku*: 'quod luto infici potest'. — *nepouzđano*.

ISKALOVITI, iskalovim, *pf. vidi iskaleti*. — *složeno*: iz-kaloviti. — *U Stuličevu rječniku*: v. iskaliti. — *nepouzđano*.

ISKALOVIVATI, iskalovivam, *impf. iskaloviti*. — *U Stuličevu rječniku (us iskaloviti)*. — *sasna nepouzđano*.

ISKALUŽITI, iskālūžīm, *pf. vidi iskaleti*. — *složeno*: iz-kalužiti. — *Akc. je kao kod izdangubiti*. — *U Belinu rječniku*: (samo part. perf. pass.) izkalužen, luto foedatus' 399^b; u *Voltigijinu*: imbrattare, sporcare, insudiciare', 'beschmutzen'; u *Stuličevu*: v. iskaliti. — *Sa se, refleksivno, u Voltigijinu rječniku*: izkalužiti se, v. iskaliti se.

ISKALĀNE, *n. djelo kojijem se iskaļa (i u konkretnom smislu: gnusoba ili što gnusno, u prvom primjeru: ļaga)*. — *Između rječnika u Stuličevu*. Ima biti jagañac bez iskaļa. N. Rašina 108^a, ex. 12, 5. Pere nečistoće i iskaļa tvoje duše. M. Radnić 388^a. Imaš oprati i umiti srce od svakoga iskaļa. 433^b. Drugo iskaļaње zdvoranje i oblačenje. F. Lastrić, ned. 279.

ISKALĀTI, iskālām, *pf. izgnusiti kalom i u širem smislu izgnusiti uopće (može biti i u prenesenom i u metaforičkom smislu)*. — *složeno*: iz-kalati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (iskaleti, obrlati, oblimo, deluto, inficio, devenusto)*, u *Stuličevu (v. iskaliti)*, u *Vukovu (mit koth beschmutzen', luto foedo)*.

a. *aktivno*. Sve odeće iskaļao jesam. N. Rašina 100^b, isai. 68, 3. Eto me rukami tvojijemi iskaļa. N. Najeković 1, 176. Eto ju (kuplicu) iskaļa, ti s' njeka oslica. 1, 258. Koji ga će izkaleti. I. Ančić, vrat. 65. More kada raste iskaļa krajeve. M. Radnić 187^b. Zove svijet za privariti a tijelo za iskaleti. 399^b. Rijeka izšadši iz gñijezda s kišom opere brigove a iskaļa sama sebe. 441^b. Ako izkaļaš crevļe, ne otareš ih udije? 473^a. Što si sam izkaļao, pometi. (D). Poslov. danić. 124. Koji bi smio Isukrsta svojim saraništem metnuti u ka' i izkaleti. M. Zoričić, zrc. 167. Spugom punom smrada svega ga iskaļa. 187. Ne more da opere već izkaļa. J. Vladimirović 44. Iskaļah sve odijelo svoje. Đ. Daničić, isai. 68, 3.

b. *pasivno*. Koji ženami nijesu iskaļani. N. Rašina 24^b, apoc. 14, 4. Naodi se izkaļan u grisajeh. P. Posilović, nasl. 141^a. Ostaše progniteji z. dušami izkaļanim. M. Radnić 219^a. Ako se rveš s jednijem koji je vas iskaļan, neće ostati da se ne izmrļaš. 361^b. Ostavļaš dušu ružnu i izkaļanu kalom od grijeha. 473^a. Obraz čovičanski pluskami žudijskimi jest iskaļan. M. Lekušić, razm. 86.

c. *sa se, refleksivno i pasivno*. Prije se pusti uhititi (zebelin) nego li da se iskaļa. Zborn. 20^a. Sunce koje stoji svrhu kala i ne iskaļa se.

24^b. Krstjani po opranju svetoga krštenja opet se izgnuse i iskaļaju. M. Divković, bee. 457^b. Vele se lasno mogu iskaleti i izružiti. 632^a. Na-stoje očistiti papuče ali opanke ako im se izruže i iskaļaju. 864^a. Pusti se prvo uitiiti nego se hotiti izkaleti. P. Posilović, cvijet. 208. Zraka od sunca koja udara svrhu kala i ne iskaļa se. 217. Čiste obuću kad se iskaļaju. M. Radnić 176^b. Tko je iskaļan neka se iskaļa i većma. 311^a.

ISKALĒNE, *n. djelo kojijem se iskali (vidi 2. iskaliti)*. — *U Stuličevu rječniku*.

1. ISKALĪVATI, iskālūjēm i iskālīvām, *impf. 1. iskaliti*. — *U naše vrijeme (u jedinom primjeru refleksivno)*. Iskalivahu se podmevañem. M. Đ. Miličević, jur. 62.

2. ISKALĪVATI, iskālūjēm i iskālīvām, *impf. 2. iskaliti*. — *U Stuličevu rječniku (griješkom)* iskalivati, iskalivam *us iskaliti*.

ISKĀMCITI, iskāmčīm, *pf. kamčēnem dobiti, isporēdi iskamkati*. — *složeno*: iz-kamčiti. — *Akc. se mjeña u aor. 2 i 3 sing. Iskāmči*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide iskamkati)*. Dok iskamči od ñega čvornovaku jaku. J. Rajić, boj. 60.

ISKAMIČITI, iskamičīm, *pf. u Stuličevu rječniku: izkamičiti, izkamičivam i izkamičujem, od kamičaka očistiti, elapidare, lapidibus solum purgare'*. — *nepouzđano*.

ISKAMIČIVATI, iskamičujem i iskamičivam, *impf. iskamičiti*. — *U Stuličevu rječniku: izkamičivati, izkamičivam (praes. izkamičujem kod izkamičiti) us izkamičiti*. — *nepouzđano*.

ISKĀMKATI (iskamkati), iskāmkmām (iskamkām), *pf. kamkanēm dobiti, isporēdi iskamčiti*. — *složeno*: iz-kamkati. — *Akc. je kao kod ispravdati ili kao kod izgledati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (abjammern', elementor', cf. iskamčiti)*. Sačuvaj te Bože kamkala, jer iskamka. Nar. posl. vuk. 275.

ISKANĢIJATI, iskanġijām, *pf. izbiti kanġijom*. — *složeno*: iz-kanġijati. — *Akc. je kao kod izrešetati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Bome sam ga kanġijom dobro iskanġija'. J. Bogdanović.

ISKANITI, iskanim, *pf. vidi 1. iskaliti*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Idite protiva ñima srčbu vašu izkaniti. I. Volikanović, prik. 41.

1. ISKĀNTATI, iskāntām, *pf. u Vukovu rječniku: vide isnovati*. — *složeno*: iz-kantati. — *Akc. je kao kod iskontati*.

2. ISKĀNTATI, iskāntām, *pf. ispjevati*. — *složeno*: iz-kantati. — *Akc. je kao kod iskontati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ali ga lijepo on tu i tu pjesmu iskanta!'. — *I u Dubrovniku*. P. Budmani. — *Kaže se i u prenesenom smislu (ironički) sa značenjem: izbrblati*. 'Ču li šta mi iskanta?' Ž. Radočić. — *I sa se, refleksivno, kao izbrblati se*. 'Ču li šta mi se iskanta?' Ž. Radočić.

1. ISKĀŃE, *n. djelo kojijem se ištē*. — *Stariji su oblici iskanije i iskanje*. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu (jizkanje, investigatio)*, u *Mikajinu (iskanje)*, u *Belinu (iskanje, pretensione', postulatio' 583^b; cerca o cercamento, il cercare', inquisitio' 185^b; inquisitione', inquisitio' 407^b; procacciamento, il procacciare', comparatio' 586^b)*, u *Voltigijinu (iskañe i izkañe)*, u *Daničevu (iskanije, quaeatio')*. Snide na iskanije pogybšaago. Glasnik. 24, 241. (1853). Oni se počudiše tomu iskanju govoreći: 'Ne čujemo mu se u ničēmy dlyžni'. Spom. sr. 1, 3. (1935).

Ni uspomenu na iskanja. Mon. serb. 307. (1420). Za kigod uzrok čari ili bahorja ili iskanja. S. Budinić, ispr. 86. Za zbiti naše nepristojno iskanje i odveće smijenje. M. Orbin 265. Ako vlasno iskanje se skriva. A. Georgiceo, nasl. 146. Naravno iskanje tribuje da viru svetu nasliđuje. 344. Grešnici alijede njihova iskaña i žudeña. M. Radnić 286^a. Našli ga posli duga iskaña. Grgur iz Vareša 69. Koji je slušao ta iskaña i obricaña. Vuk, poslov. 45. Iskañe, 'begehren', 'petito'. B. Petranović, ruč. kn. 60. Iskañe, 'forderung'. Jur. pol. terminol. 214. Iskañe druge stranke, 'gegenforderung'. 281. Iskañe, istraživanje, 'requisition'. 429. Iskañe duga, 'schuldforderung'. 452. Iskañe bez temela, 'ungegründete forderung'. 529.

2. ISKAŊE, n. *djelo kojijem se ište*. — U *Vukovu rječniku*.

ISKANERISATI, iskañerishēm, pf. *uprav svršiti kañerisanje, ali se upotrebljava metaforički gotovo kao izmrdati*. — *složeno*: iz-kañerisati. — U *naše vrijeme u Lici*. Taj žalosni i prežalosni kañerisalo neće nikad iskañerisati. J. Bogdanović.

ISKAONIK, m. *vidi iskač*. — U *Stulićevu rječniku*: v. iskačel. — *nepouzđano*.

ISKĀP, u *Vukovu rječniku*: vide naiskap.

ISKAPĀNE, n. *djelo kojijem se iskapje*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Stulićevu* (izkapane, 'extillare, subst.' s dodatkom da je riječ ruska). U sud prazni ima se uliti izkapane soka. M. Radnić 208^a.

1. ISKAPATI, iskaplēm, pf. *isteti kapluci*. — *isporedi* 2. iskapiti. — *složeno*: iz-kāpati. — *Akc. je kao kod izgrtati*. — U *naše vrijeme (uprav od xvii vijeka, vidi iskapane)*, a između rječnika u *Vukovu*: iskapati, iskapje, 'austropfen, austräufeln', 'exstillo' s primjerima: Oči ti iskapale! Dok su moje oči iskapale sve pletući od zlata košulu (Nar. pjes. vuk. 2, 558). Da ti srce iskapje. Nar. pjes. petr. 1, 283. Iskapale oči. S. Ćubiša, prip. 40.

2. ISKAPATI, iskapām, impf. *vidi iskopavati*. — Od xviii vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (izkapam, kopati, 'effodio, exhumo') i u *Jambrešićevu* (iskapam, 'effodio'). Koji blago u nivi sakriveno iskapja. J. S. Rejković xi. Zeler, mrkvu, pastinak iskapaj. 878. Ma ga svijest huda ne obznani, kad tko drugom crni rov iskapja. Osvetn. 1, 70.

1. ISKĀPITI, iskapīm, pf. *popiti sve do kapi*. — *Postaje od iz i kap nastavkom i*. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 'ausschlürfen (bis zum letzten tropfen)', 'exsorbeo'. — Nagne Markić i plosku iskapi. Nar. pjes. juk. 848. Turci Jandri čaše nazdraviše, svim je Jandre čaše iskapio, jer je junak vrlo išednio. Nar. pjes. marj. 38. U zdravlje je iskapili! V. Bogišić, zborn. 392.

2. ISKĀPITI, iskapīm, pf. *vidi 1. iskapati*. — *složeno*: iz-kapiti. — *Akc. je kao kod izgaziti*. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. 'Uje je, vino je sve iskapilo'. Bačva je sva iskapila. P. Budmani.

ISKAPLIVĀNE, n. *djelo kojijem se iskaplje*. — U *Vukovu rječniku*.

ISKAPLIVATI, iskaplujēm i iskaplivām, impf. 1. iskapiti. — U *Vukovu rječniku*: iskaplivati, iskaplujem, 'bis auf den letzten tropfen austrinken', 'exsorbeo'.

ISKARAN, iskarna, adj. *kajega treba iskarati*. — U *Stulićevu rječniku*: 'objurgandus'. — *nepouzđano*.

ISKĀRĀNE, n. *djelo kojijem ko iskara ili se iskara*. — *Stariji je oblik iskaranje*. — U *Mikašinu rječniku*: iskaranje; u *Belinu*: iskaranje 147b; u *Bjelostjencevu* (iskarañe), u *Stulićevu*.

ISKĀRATI, iskārām, pf. (u *Vukovu rječniku* stoji da je impf.), vrlo, *posve pokarati*. — *složeno*: iz-karati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (iskarati, karati vrlo, 'objurgo, asperius admoneo') gdje se naj prije nalazi, u *Belinu* (iskarati, 'bravare, fare ad alcuno una bravata', 'obiurgo' 147b; 'riprendere', 'reprehendo' 624b; 'izkarati, 'rabbuffare, riprender bravando', 'objurgo' 602a), u *Voligijinu* ('sgridare, riprendere', 'ausschmählen, ausschelten'), u *Stulićevu* (iskarati i izkarati, 'increpare, objurgare, corripere, arguere, reprehendere, punire, asperere inelamare'), u *Vukovu*: 'ausschelten (österreich. ausgreinen)', 'objurgo'.

a. *aktivno*. Ni zla izbiti ni izkurati. (D). Poslov. danič. 81. Jakov hoće izkarati jedne i smradne zlogovore. J. Kavašin 567b. Očito ju izruži i ukorom svakim iskara. F. Lastrić, svet. 147b. Oštro izkaravši Mojsiju. E. Pavić, ogl. 104. Naj pri iskara rečenog filosafo, pak mu reče. M. Zoričić, zrc. 110. Molim vas izkarajte zdravo gospodina Tornbola. D. Obradović, basn. 414. Koliko će me prije iskarat, kako teško prikorit! A. Kalić 817. Mati ga za to vrlo iskara. Nar. prip. vuk. 198. Tako ga iskaraju i izruže, da jedva bez boja ostanu. 256. Iskara me vrlo, malo sam živ ostao. Vuk, poslov. 175. Slobodno iskaraj bližnjega svojega. Đ. Daničić, Smoj. 19, 17. Bome sam ga, brate, živo iskara, neće vala više prkositi. 'Nude ga, molim te, dobro iskaraj'. J. Bogdanović.

b. *sa se, refleksivno, iskaliti srce ili umoriti se karajući se*. — U *Stulićevu rječniku*: 'laxari vociferando'.

ISKĀRIOT, m. 'Iskariótēs, Iscariotes, biblički nadimak. — *isporedi* Iskariotin. Juda Iskariot. J. Matović 187. Sotona uđe u Judu koji se zvaše Iskariot. Vuk, luk. 22, 3. — U *naše vrijeme čuje i u narodu kao psovka isdajski, nevjernu čovjeku*. Svakog nevjerna čojka zovu judi 'Iskarijotom'. Što pitaš za nj, kakav je? ma Iskarijot. J. Bogdanović.

ISKĀRIOTIN, m. *vidi Iskariot*. Juda Iskariotin. I. Anđić, svit. 65. 79. vrat. 180. S. Rosa 68b. 96^a.

ISKĀRIOTSKĀ, adj. *vidi Iskariot*. — *Između rječnika u Daničićevu* (Iskariotskij, 'Iscariotes'). Ijudi Iskariotskomu. Mon. serb. 842. Na mjesto Jude Iskariotskoga. S. Rosa 194^a.

ISKĀRTATI, iskārtām, pf. *izgubiti kartanēm*. — *složeno*: iz-kartati. — *Akc. je kao kod ispravdati*. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Nočas sam iskarta' pet rajnički. 'Svemu, brate, Pava iskarta i oči iz glave'. J. Bogdanović.

ISKĀSĀPITI, iskāsāpīm, pf. *ijeti (meso kao kasapin)*. — *složeno*: iz-kasapiti. — *Akc. je kao kod izdangubiti*. — Od xviii vijeka (u prvom primjeru sa se, *recipročno, iperbolički*). Pobiše se međ sobom i izkasapiše. G. Pečtalić 191. 'Bome, brate, ti to jaše sporo dere, već bi Jovan vola odro i izkasapio'. J. Bogdanović.

ISKASATI, iskasām, pf. *iziti kasajući*. — *složeno*: iz-kasati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — U *naše vrijeme u Lici* (u *metaforičkom smislu*).

„Svo su zime iskasale, iskasace vala i ova“. J. Bogdanović.

ISKASITI, iskasim, *pf.* izići (*kaseći*). — *složeno*: iz-kasiti. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. I kad pram nim od zgor Judita iskasi. M. Marulić 58.

ISKASTRITI, iskastrim, *pf.* posve ohaštriti. — *složeno*: iz-kastriti (*vidi* haštriti). — *Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (*castrare*). Ješte priložiha ota dubrave koju iskastrismo na Cetiņu. Mon. serb. 582. (1485).

ISKASĀNE, *n.* djelo kojijem ko iskaša. „Ovo iskašanje lijepo me pozabavi, mislio sam da nemam dva tri puta kosom manuti, a ono evo zabaviče me ne malo do ručanje doba“. J. Bogdanović.

ISKASĀTI, iskašām, *impf.* iskositi. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U naše vrijeme u Lici*. „Što ti tu radiš?“ „Evo ode nešto malo trave iskašam, ostalo nam sinoć, uvatio mrak, pa se nije moglo sve iskositi“. Idem ja onaj jezik (dugulast a uzak komadić livade) što no nam sinoć osta iskašati“. J. Bogdanović.

ISKASĀTI SE, iskašām se, *impf.* iskositi se. — *Akc. je kao kod* ispitati. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Nu moje nemilo srce se iskaša (*griješkom* izražaja) i trudno toj dilo neće da podnaša, veleći da živi ga ogañ skončaje. H. Lučić 201.

ISKASĀLATI (*iskašlati*), iskašlēm, *pf.* kašluci isplnuti; *svršiti* kašlāne. — *složeno*: iz-kašlati. — *U Belinu rječniku*: iskašlati, *tossendo* mandar fuori, *extussio* 787^a; *u Stuličevu*: 1. *tossire, tossendo* sputar fuori, *extussire*. 2. *finir di tossire*, *desinere tossire*; *u Vukovu*: iskašlati, *aus-husten*, *extussio*. — *Ša se, refleksivno: dosta, vrlo pokašlati, svršiti* kašlāne. — *od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (uz iskašlati) i u Vukovu* (*husten*, *tussio*). Tu prosinac kašlje i da se iskašlje stara prsa tuče. A. Kanižlić, rođ. 14. Pozdraviše se svi; iskašljaše se, učutaše se... M. Đ. Miličević, zim. već. 194.

ISKASĀLIVATI, iskašlujēm, *impf.* iskašlati. — *Od xv vijeka*. Kašlja imati i ničtože ne iskašlujeta. Sredovj. liječ. jag. star. 10, 118. Mrša se iskašluje. M. Đ. Miličević, zim. već. 275. On se onda pojače iskašluje. jur. 4.

ISKATEL, *m.* *vidi* iskač. — *U Stuličevu rječniku*: *investigator, indagator, inquisitor, explorator* etc.

ISKATELICA, *f.* *vidi* iskalica. — *U Stuličevu rječniku*: *quae inquirat, exquirat, perquirat* etc.

1. ISKATI, ištēm, *impf.* quaerere, petere, postulare, *truditi se* što (*objekat*) naći, *tražiti, truditi se uopće* što dobiti. — *Akc. kaki je u inf. taki je u cijelome aor. iskah, iska itd., u impf. išti, u ger. praet. iskāvši, u part. praet. act. iskao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — *Riječ je praslavenska (s prvijem značenjem), isporodi stslav. iskati, rus. искаръ, češ. jiskati, polj. iskać.* — *Korijen je isq indoevropski, isporodi lit. įsejškoti, snskr. iṣ, ičhati (želi), stoniem. eiscōn.* — *Oblici sadašnjega vremena postaju od osnove isk nastavkom j: skj mijeña se na sč, šč, šč, št (u čakavaca i u nekih zapadnijeh što-kavca ostaje šč: iščēm).* — *Gđjegdje se kod pisaca nalazi griječkom z mj. s, jer su mislili da je složena riječ s prijedlogom iz.* — *U dva pisca xvi i xviii vijeka impf. postaje od praes.: ištijah.* F. Lukarević 141; ištjaše. I. M. Mattei 21. 85. 122. — *U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: jizkati, indagare; investigare; quaerere; vesti-*

gare; u Mikašinu: quaero, inquiri, quaerito, investigo, indago; iskati hranu, quaeritare sibi cibum; u Belinu: inquirere, cercare, inquiri 407^b; *cercare, investigare, far diligenza di trovare, quaero* 185^b; *pretendere, postulo* 583^b; *u Bjelostjencevu: iščēm, iskati, tražim, tražiti, quaero, indago, inquiri, investigo; u Jambrešičevu: iščēm, quaero, inquiri, indago; u Voltigijinu: iskati, ištēm i (griješkom) iščēm, cercare, ricercare, pretendere, investigare, suchen, forder, nachforschen; izkati, ištēm, ricercare, investigare, suchen, begehren; u Stuličevu: quaerere, inquirere, scrutari, perscrutari, indagare, perquirere, interrogare, studere etc.; u Vukovu: iskati, ištēm (u Bosni po varošima iščēm), 1. verlangen, peto. 2. (u Dubrovniku) suchen, quaero, cf. tražiti; u Daničičevu: quaerere, petere.*

1. aktivno.

a. quaerere, tražiti, *starati se i truditi se dok se nađe nešto što se ni po što ne zna ili što se posve ne zna gdje je: ono što se ište može biti nešto što se imalo, pa se izgubilo ili zametlo, ili nešto osobito (živo ili neživo) ili nešto od neke vrste (može biti i umna stvar) što se i nije prije imalo, ali se želi imati (ne svagda kao da je što dobro nego i zlo n. p. da se može uništiti, vidi i 2. iskati). ovo starije značenje (vidi sprjeda) sad nije kod većine naroda (vidi: Pitati u Dubrovniku znači iskati, begohren), a iskati znači tražiti (suchen). Vuk, poslov. xvi.*

a) *objekat je u acc. (ili u gen. partitivnome).* Reče mati nemu: „Sinu, za č si nam učinil tako? evo otac tvoj i ja brinući se iskahomo tebe“. I reče nim: „Ča je da me iskahote?“ Bernardin 15. luc. 2, 48—49. Kada zalih j, kad prije vrimenta, kada išče raskoše. Naručn. 88^b. Dobri pastiru, išči je (*orcu*) i postavi ju v tvoju ogradu. Transit. 116. Džan si iskati jednoga ispovidnika. Korizm. 60^b. Ti činiš iskati naj bolejša likara. 60^b. Koga iščete vi? 93^a. Irud iskaše dijete da izgubi nega. N. Rašina 24^b. mat. 2, 13. Iskahu nega u roditelja i znanaca, i ne našad ga vratili se jesu u Jeruzaleim ištuci nega. 29^b. luc. 2, 44—45. Ja sam budu iskati ovce moje. 42^a. ezech. 84, 11. Ištite gospodina dokle se naći more. 48^b. isai. 55, 6. Otol iskaše podobna bremena da nega nim prida. 90^a. mat. 24, 16. Koga ištete? 108^b. joann. 18, 4. Kada vidi da ga lovci ištu. Zborn. 6^a. Ištuci djevojčicu po lugovijeh i po poljeh. 43^b. Išti želuda. M. Vetranić 2, 140. Grlica dragoga ištuci. M. Držić 14. Nijesi krs na sebi jutros učinio, ter išteš vruga ter ne maloga. 217. Skupe, ti išteš skandao. 237. Lik iščuci za beteg ljubveni izličiti. P. Zoranić n. Prem tebe ištijah. F. Lukarević 141. I pčele ke žude slatki med iskati, na bilju jednomu ne hoće stojati. D. Rašina 92^a. Ti, kako dobri pastir, iskaše nemoćne i slabe ovčice tvoje. A. Gučetić, roz. jez. 150. U vsem gradu iska(v)še, jedva jednoga najdoše kumanski umijuća. Aleks. jag. star. 8, 240. Išči me na zlatnoj kolosnici meju lavovima glavami. 260. Ištu suprotiva nemu kriva svidočastva. A. Komulović 63. Pilat išče način za osloboditi Isukrsta. 66. Ištuć mene s neba side. 77. Naj pri su i osobitijem načinom iskali čovjeka razumna, pametna i kñiževna. M. Divković, bes. xv. „Ja i otac tvoj žalosni iskahomo tebe“. Odgovori Gospodin: „Čemu iskahote mene?“ B. Kašić, is. 21. Ištēmo roka pokore i najti ne možemo. I. Bandulavić 29^b. Iskaše prigodu, da bi ga pridao. 84^a. mat. 26, 16. Ištu mnozi u svijetu zlato i dragi kamen. B. Kašić u M. Orbin v. Ako iska i ne nađe još u

nijednoj svijeta strani oni pogled drag sunčani. I. Gundulić 90. Da uzdrži višna vlas u bitju vas tomu, a tko ište zlo na vas, zlo našo na domu. 159. Ko je na to obran, ti neka se tim brine, hođ'mo mi iskati ostale družine. 148. Zato i milos tva čestita ne robiše, neg' gospoje za ljubovce išti tvoje. 806. I usred vojske i junaka na šatorijeh cara iska. 342. Kad zvijeri iskat i on (*bog sunčani*) podrani po nebeskom svijetlom pasu. 397. Skočii, osvete, sad je vrijeme, sreti sreću, sama te ište. 511. Židovi iskahu prigodu da ga umore. F. Glavinčić, cvit. 179^b. Došastje mi tve zabrani lijek ne iskat mojoj rani. G. Palmotić 1, 74. Po svijeh krajijeh mjesta ovoga digosmo se tebe iskati. 1, 94. Vojsci hranu iskat radim. 1, 216. Sto kratki sam tvoga iskala ja Ruđijera. 2, 49. Išti druge vjerenice, plahi Turno. 2, 124. Neću pristat ištući ga po dr-žavah. 2, 340. Ištući i pitajući noga po Jeruzolimu. M. Jerković 87. Tuj stat oblast ni nam dana, iskat hodmo indii stana. P. Hektorović (?) 104. Iskat dlaku u jaju. (D). Iskat grudi u zadnjem kvartijeru (D). Iskat lokve ostaviv kladenac. (D). Iskat muža kćeri udanoj. (D). Iskat slame na požaru. (D). Poslov. danič. 88. Pod česvinom datala ne išti. (D). 96. Vijek čovjeku slabu nije iskat uzrok Božjih suda. J. Kavašin 18^a. Ištuć mu po sve strane vina istočja, smoke izbrane. 20^b. Išti ženu polag tebe. 46^a. Ne išt' blaga, nego vjeru. 46^a. Ti, pastiru pun ljubavi, iskav nađe ju u samoći. 51^b. Ište biser polag tora, zrak u tmini, dim na vjetru, mir sred mora. 63^a. Sjenu traže, vjetrić ištu. 196^b. Za veloga cara ištuć naj hitriju ljepos. 285^b. Triba iskati prigode za dobro dilovati. A. d. Bella, razg. 6. Iskah podobnu prigodu za tu požndu stavit u djelo. I. Đorđić, uzd. iv. Tebe molim i zazivam, ištem, prosim, slijedim. 110. Ne ištu te slijepi. salt. 25. Pođe po tragu iskati ga. J. Banovac, pripov. 42. Jedni ištu ispovidnika gluha. 42. Evo ja i otac tvoj žalosni iskahomo tebe. privs. obit. 78. Iskat navlaš lasne ispovjednike. I. A. Nenadić, nauk. 48. Ištu Latini svidoka. A. Kanižlić, kam. 63. Poslao je šest brzoladara, da Ignatija po svih otocih ištu. 103. (*Majka*) sinka izgubljena iskaše. utoč. 470. Iskaše načine kako bi se osvetio. M. Zoričić, zrc. 40. Što tko ište to nalazi. V. Došen 208^b. Otac i ja žalostivo iskahomo te. S. Rosa 41^a. Ter pun žalosti i zlovoje ište krivinu. Đ. Bašić 5. Nije dake na zemlji ovoj mira ni pokoja: ištimo ga drugovde. 86. Gdje ga imamo iskat za iznać ga? 86. Videći cesar da ga ne može pridobiti, iskaše sve načine kako bi ga pogubio. And. Katić, razg. 88. Odoše ga iskati u zemlji žudinskoj. korab. 137. Ne imadući više vrimenta iskat ispovidnika. M. Dobretić 58. Iskati likara duše svoje. 160. Kako rašen težkom ranom udil' trče ištući likara. I. J. P. Lučić, doct. 27. Iska sve načine za iskupiti svoju zaručnicu. razg. 73. Nu išteš li tu čestitost ondii gdje stanuje? I. M. Mattei 150. Ako me žudiš iznaći, u rani prsi Jezusovijeh išti me. 183. Ako ko bude samo zabavu iskati u ove knjižice čitaću. D. Obradović, živ. 14. Junak mi koža jezdaše, predragu sreću iskaše. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Šal je sveti Lovrinac iskat svoju sestricu. Nar. pjes. istr. 6, 11. Ko ište boje, nahodi gore. Nar. posl. vuk. 139. Što iskao to i našao. 355. Ti išteš dobroga gospodara. Nar. prip. mikul. 11. Ja gren braću iskat. 18. To su oni isti koje ja ištem po Srijemu. G. Zelić 42. — *amo spadaju i ovaki primjeri u kojimu je objekat ono isto što je kao relativna samjenica u podložnoj rečenici:* Ogne-

nite tvoje žeje išteš jače tko užije. P. Kana-velić, iv. 7. Ne išt' kš se ostavljaju. J. Kavašin 23^a. Lav rikajući hodi ištući koga požrt. Transit. 38. — *I u osobitom smislu, kad je objekat če-žade, tražiti na sudu ko je čemu kriv.* Da u tome gospodara ne ištu, ns da sništu krivca. Mon. serb. 52. (1240—1272). Togazi krivca da ište carstvo mi. 146. (1349). Kne(s) se Ivaniš zakle i prseže na što ga su iskali. 402. (1439). Teško bi stajal ti, za svaku da satvar bude te iskati veliki sudac zgar. N. Dimitrović 93. Nego me išti pravdom. Mon. croat. 811. (1599).

b) *nije izrečen objekat.* Ludi počese iskati po vsjoj hiži želedi najti. Transit. 217. Prosite i primite, išcite i najdete. Korizm. 63^a. Ako uzišteš, načeš. (D). Poslov. danič. 4. Tko ište, nađe. (D). 129. U preši ne išti, ako hoć što nač. (Z). 141. Koji ište nahodi. L. Vladimirović 42. — *objekat se ima u misli po onome što se kaže u podložnoj rečenici.* Da ištu po vsšeh seléh i po mšteh ako se koji človehu prišlac najde. Spom. sr. 1, 82. (1400). Iskahu da bi ga našli. Mirakuli. 87. Otmanović tim zaludu poslo je iskat svuda sebi, da caricu naći budu, o krajice, sličnu tebi. I. Gundulić 876. Ne išt' da 'e lijepa al' bogata. J. Kavašin 46^b.

b. *kad se ko stara i trudi da dobije nešto ili od drugoga ili na koji mu drago način, pa ili mislio da ga ono ide po pravdi ili prosio kao milost ili kako mu drago.*

a) *uopće. objekat može biti što živo i neživo i umno.* Ako imute iskatii nekoju pravinu vrših koga gode človehka. Mon. serb. 37. (1253). Na inomu Dubrovčaninu nše voljs iskatii, tškmo kto je dlužni ili čim kriv. 436. (1445). Naj prije išcite cesarstvija Božija. Naručn. 97^b. Ne išče hvalu od svoga dostojanija. Korizm. 1^a. Da iščeš k tomu jidenju vina. 2^b. More iskati prošćenje i miloardije pred Bogom. 7^a. Od mnozihi, ke do sad mnozi su umčali, pravi mi, ku su kad s oružjem iskali? H. Lucić 197. Iskati stvar pravu prid sudcem nepravijem. N. Dimitrović 10—11. Još nam će zavidit innozi, želijući stope vaše slidit, spasenja ištući. P. Hektorović 56—57. Sve što si iskala, gospoje nevjerna, na puno s' imala. N. Nalešković 2, 98. Čovječe, što s mirom bez boja mož imat, nikada s nemirom ne imaš toj iskat. M. Držić 119. Tere ugarski (*kralj*) iska mijera (*mira*). M. Divković, bes. xvi. I ki u momu bjehu broju, dalek su se ustavili; srnuli su sved u sili ki iskahu dušu moju. I. Gundulić 198. Car, prid nogo koga teku za mir iskati svi narodi. 448. (*Puk*) sad mir žudi, sad boj ište; vazda hlepi na promjenu. 488. Koji nepravednim načinom ište imanje ubogoga. S. Matijević 83. Ište milos prid nogami. I. V. Bunić, mand. pok. 20. Tve božanstvo kako ište. P. Kanavelić, iv. 408. Pas koji roge ište, i uši izgubi. (D). Poslov. danič. 94. Ni veliki Bog ne ište prikazanje toga boje. J. Kavašin 24^a. Veće žeda i ište piva. 55^a. Iskati milos ili ljubav puka, cercar la gratia del popolo, colligere populi voluntatem. A. d. Bella, rječn. 185^b. Iskati pomoć, ricorrere, dimandar soccorso, perfugere ad aliquem. 617^b. Ne ištem plate. I. Đorđić, uzd. 71. Vajla reći, ili da ti nisi molio kako se ima molit, ili da nisi iskao što si imao iskat. J. Banovac, razg. 20. Svi viču i plaču, pomoći ištući. 182. Pleme njegovo kruha ište. J. Filipović 1, 424^a. Iskat dopušćenje. P. Filipović 51. Da ištu prošćenja. F. Lastrić, od' 90. Zašto ištimo stvari koježbi nam naudilo. 226. Zato ište svidočbu od krivice njegove. test. 112^a. Oni će isti vapiti ištući suprot tebi osvetu i osudu vičnu. ned. 30. Ištući

malo vode. 292. Boje je dati pomoć negli ju iskati. (Z). Poslov. danič. 8. Da za vrime gori tilo, i da ište smradno pilo. V. Došen 88^a. Svi u jedno grlo pište, svako dižvu s vinom ište. 166^a. I večere iskat stane. 167^a. Dite koje ište ručka. 259^b. Ištite stavna dobra, dobra vjekuvječna. Đ. Bašić 72. Ištući njihov svit. Ant. Kadčić 892. Kada Jerud iskaše život negov. J. Matović 46. Da bismo iskali s pomnom ono što prosimo. 466. Ištući njihov blagosov i dopuštenje. M. Dobretić 504. Ištjaše bez pristanka proslavljenje oca svoga. I. M. Mattei 35. Da ne uzištem prikratjenja. 68. Da im se svaka daju koja uzištu. B. Leaković, gov. 120. Niti hoće pića ni jestiva, nego ište grožđa bimberova. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Rano li išteš večeru! 1, 811. Brzo mu se nađe lekarica, ali mlogo ište lekarine. 1, 490. Miloš više ne šće ni iskati, već sam uze pak se napi vina. 2, 148. Onda ište suhu drenovinu, donesoše drenovinu Marku. 2, 405. Mirko ište zemlje starješinstvo, a ne da mu bego Radul-bego. 2, 445. Veće ištu što su i iskali, ištu, brate, do tri dobra tvoja. 2, 569. Davaćemo što god raja ište. 4, 150. Ja ću iskat što ti dat ne možeš. 4, 198. Ja obećah i što ne iskaše. 5, 489. Ako je mučno dati, nije iskati. Nar. posl. vuk. 4. Kad spava, hleba ne ište. 121. Ko gleda na Boga, ište za Boga. (ko mnogima Boga radi dobro čini, najposlije sam do prošne dođe). 137. Neprijatelj ište mir. Nar. prip. vuk. 207. Ištite i daće vam se. Vuk, mat. 7, 7. Da mu na gola koljena iste oprošte. Pravdonoša. 1851. 25. Neki jadani ište smilovanja. Osvetn. 2, 184. K him i Turčin neki prisetao, nit' im vjeru dao, nit' iskao. 4, 7. Vidje straža da nije ostanka, iska vjeru, i preda se nađu. 5, 125. Iskati nagradu, preis-bewerkingu. Jur. pol. terminol. 896. Iskati ovruhu proti komu, die execution führen, 'esecutare'. B. Petranović, ručn. knjig. 82.

b) ako je izrečeno čelade (ili drugo) u koga je ono što se ište, ono može biti: aa) u gen. s prijedlogom od. Ježe teplotuju iskaše ota vséhi. Mon. serb. 8. (1198). Tosi bjemos iskali ota njih da nam učine. 299. (1897). Inoga uzdarja od vas ne išćem. M. Marulić 8. Ja inu od ne styar ne iskah na sviti. N. Najeković 1, 191. Što godi tko od nega iskaše i pitaše. M. Divković, bes. 6^a. Grijež, koji vapi g Bogu ištući osvete od Boga. 26^a. Neka ne ima ništa od mene iskati. nauk. 3^b. Iskati od nega pomoć. B. Kašić, fran. 188. Djavli ne ištu koris od ljudi. M. Orbin 181. Tega od mene ti ne išti. G. Palmotić 2, 227. Ako bi biskup znani isko od mene obiježe. P. Kanavelić, iv. 586. Iskat glavnu od mrtva. (D). Poslov. danič. 38. Koju (službu) Bog od čovika na zemlji išće. I. Grličić 2. Osvetu od Boga iskat protivu grešniku. 261. I ište svoje sve-mogućstvo od vas veće bogoljubstvo. J. Kavašin 452^b. Ištući čudesa od nega bez potrebe. B. Zuzori 89. Ištemo od Boga kruh. A. Bačić 85. Veli se da su ovo grisi koji u nebo vapiju i ištu osvetu od Boga. 234. Da su od nega potvrđenje iskali. 238. Iskaše svitovanja od jednoga starca. J. Banovac, pred. 82. Ovu noć dušu tvoju išću od tebe. J. Filipović 1, 264^a. Spasitelj obećaje i u istinu potvrđuje, da ako što budemo iskati od Boga u ime njegovo, brez svake sumlje dati će nam. F. Lastrić, od' 224. Smidoše mesa od nega iskati. test. 14^b. Koji iz pakla iska od Abrama vode. ned. 77. Reče mu kralj: 'Išti vas jedan štogod od mene'. 111. Da svaki od nas ište razloga često od sebe. 808. Budalasto išteš od oca milosrdje, koji ga nisi činio bratu. 878. Iskati se dakle razlog od svakoga na čas smrti.

406. Kada je od učenika iskao rukopis, da će viru sliditi. A. Kanižlić, kam. 30. Jesn li od nega pomoć i pravicu iskali? 107. Od nega pomoć ištu. 175. Bog će od nas na sudni dan razlog iskati. 810. Tužio je papi Roberta ištući od pape pravicu suprot Robertu. 464. Kan' da od psa ište svita. V. Došen 201^b. Poče svit od vezira i paša iskat. And. Kačić, razg. 101. Budući iskao od nega zlamehe od istine. kor. 123. On će od nas iskati ono. M. A. Rejković, sabr. 85. Koji ištu obide, večere, pineze oli druge darove od onih. Ant. Kadčić 298. Nijesam ja igda dobro razumio što Jezus od mene ištjaše. I. M. Mattei 122. Od svoji stariji savet ište. D. Obradović, živ. 26. Od njih nauk k tomu poslu išti. J. S. Rejković 84. Oproštaj ište od svoje majke. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Kako ištem Zlato od matere, ja je ištem, a majka je ne da. 1, 368. On od Vuka vjere ne iskaše. 3, 379. Pu on išće od Gruje djevojke. Nar. pjes. juk. 111. Ako te onaj pre koji ti i sudi, onda (samo) od Boga vaļa suda iskati. Nar. posl. vuk. 8. Ko za čorbom vino pije, od onoga ne vaļa savjeta iskati. 198. — bb) u gen. s prijedlogom u. Ja ufam prijati milosti, odavna ke ištem u tvoje ljoposti. N. Najeković 2, 88. Kaže robstvo, krije verigu, ište zdravje u nemoći, vjeru i ljubav tko god seijeni u nekrepkoj naći ženi. I. Gundulić 226. Prijateljstvo i mir ište u tve krune same sada. 448. Otmanović car nad carim ponižen s poklisarim mir u leške krune ište. 478. Bog za poslat jednu pedipsu ne ima potrebe iskati ni u koga pomoći. J. Banovac, razg. 24. Bogat je tko u drugoga ne ište. (Z). Poslov. danič. 7. Nu sam došo u tebe iskati. Nar. pjes. vuk. 3, 500. Koliko će više otac nebeski dati Duha svetoga onima koji ištu u nega. Vuk, luk. 11, 13. Ti bi iskala u nega, i dao bi ti vodu živu. jov. 4, 10. — cc) u dat. Samo ti tuj milost išćem, samo ti tuj milost pitam i prosim. M. Jerković 18. On dohodi iskati ti proštena... Da ti ište proštena... M. Radnić 62^a. Koji ti sad ište malo. 94^b. Ma si vrlo zaludio, što svoj braći ne poruči da im išteš oprošte. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Što mi đeca išteš devetoro, da mi đecu vodiš u Kosovo. 2, 270. Što mi išteš mito iz Grahova. 4, 440. Iskah mu ga da ga vidim kono. Nar. pjes. herc. vuk. 220. A ti putnik ne ište mu ine. Osvetn. 2, 22. — dd) iz ruku. Iskati svete sakramente iz ruku jednoga huda redovnika. Ant. Kadčić 112. Ali ću krv negovu iskati iz tvojih ruku. Đ. Daničić, jezek. 3, 18. — ee) iz mjesta. Krv ovoga osvetu iskaše s nebesa. F. Lastrić, test. 117^a.

c) što se ište izrečeno je podložnom rečenicom ili inf. itd. aa) podložnom rečenicom s da. Carstvu tvomu pojačoga toga spomenut se meni vidi s krunom kralja pojačkoga s prva iskat da mir slidi. I. Gundulić 308. Tim što išteš, ma besjeda da ti kaže stvari trudne? 821. Jedan ište da mu kreča dadu. M. A. Rejković, sat. K7^a. Ja više ne išćem da vi govorite. sabr. 89. Kako ti, Jevrejini buduću, možeš iskati od mene žene Samarjanke da pijesh? Vuk, jov. 4, 9. — bb) infinitivom. Tu stanom staše, i jisti iskati načese. Aleks. jag. star. 3, 286. U ponoći ište piti: 'Dig' se, snahod, daj mi vode'. Nar. pjes. vuk. 1, 808. — cc) glavnom rečenicom u kojoj su same riječi kojima se ište. Iskaše strašni sudac od svakoga grišnika: 'Daj razlog dvorništva tvoga'. F. Lastrić, ned. 308. vidi i naj zadnji primjer kod bb).

d) može se što dodati, čim se boje naznačuju ili ograničuju iskahe. aa) može se izreći kojom se namjerom, za koju se svrhu što ište. to može

biti *isrečeno na više načina, n. p.: aaa) akusativom s prijedlogom na*. Da mu istu gospodara na smrt. J. Banovac, prod. 26. Jednim glasom išću ga na smrt. J. Filipović 1, 87^a. Žudija koji iskaju (*iskahu*) na smrt spasitelja. Ant. Kadžić 101. — *bbb) akusativom s prijedlogom za*. Ako to Turčin ne išće za porugaše. Ant. Kadžić 68. Iskati vrijeme za razmišljavanje, eine frist zur überlegung begehren'. Jur. pol. terminol. 516. — *amo mogu spadati i ovi primjeri*: Za druge stvari istu carinu. Mon. serb. 529—580. (1484). Ne bi mita nepodobna za odkupe tvoje iskala. P. Kanavelić, iv. 441. Iskup' me, brate, iz turski ruku; za mene Turci mlogo ne istu. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Ovo ću ti iskat za otкупа. 3, 417. Mene Arap na mejdan poziva, ali za me išće zamjenika. 4, 801. Za neg išću tri tovara blaga. Nar. pjes. petr. 1, 228. — *ccc) podložnom rečenicom s da*. Od Soluna išće zatočnika, da izide nemu na mejdana. Nar. pjes. vuk. 2, 460. No on išće moje oči crne, da ih ljudi, dok mu potkov platiš. 2, 465. Tebe išće na bijelu kulu, da te ljudi za života moga. 3, 17. — *bb) može se izreći i kao što se što išće*. I da istu, slava 'e tebi, mudros tvoju posrjednicu. J. Kavašin 217^b. — *u ovakovijem se primjerima ima u pameti za ženu*: Zaman jesu mene iskali. G. Palmotić 1, 309. — *cc) može se izreći da se kome (ili čemu) drugome ono išće, i to n. p.: aaa) dativom*. Viroms mojom komš duši spsenija istu. Mon. serb. 275. (1410). Jesu iskali smrti mnozim. Korizm. 86^a. Od Apolona ditetu blagoslovenje iskaše. Aleks. jag. star. 3, 225. Pod oružjem dali spravi sred turskoga Carigrada slobodu iskat' tvoj ljubavi? I. Gundulić 856. Viteza šle u tebe, da mu pomoć išće i pita. G. Palmotić 1, 346. Da ne bi hotil iskat sobi lika. P. Radovčić, nač. 34. Koji meni iskahu zlo. S. Rosa 12^a. Iskaću mu vina od tri leta. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Prosi tužan Božjeg milog dara, isti boli duhovnog vidara. Osvetn. 4, 61. — *bbb) posesivnom samjenicom ili genitivom*. Naš spasitelj s tolikom željom istući naše spaseše. M. Zoričić, osm. 56. U svako vreme polzu braće naše i mlađi naši iskati. D. Obradović, živ. 48. — *dd) može se izreći kako, na koji se način išće (kao dar, zajam itd.)*. Da hižu iskrnoga himbeno ne išćemo pod priliku pravde. Kateh. 1561. B1^a. (*Djevojka*) me srce na dar išće. G. Palmotić 1, 307. U zajam što iskati. D. Obradović, basn. 367. Dođe kako žensko da išće soli u zajam. Vuk, poslov. 98.

e) osobito kad je subjekat neživa ili umna stvar, u prenesenom smislu znači da onome što (objekat) treba. Daj mi milost ispuniti ča zapovid tvoja išće. I. Ivanišević 94. Posluh pravi ne išće razlog: jeli, nije li. J. Kavašin 862^b. Nu vi sami dosta niste, mnoga žetva pomoć išće. 375^b. Iskati veće nego stvar prosi ili istu, più di quello, che comporta la cosa', supra quam res patitur'. A. d. Bella, rječn. 208^b. Iskati, richiedere, ricercare, esser convenevole', poscere, postulare'. 616^b. Svaka stvar svoga gospodara išće. J. Banovac, pripov. 177. Tvrdostjene kotar išće me-đaše. (Z). Poslov. danić. 138. Kad prigoda to išće. S. Rosa 75^b. Zakon crkveni ne išće to čekaše. Ant. Kadžić 406. Zakon i red ljubavi krstjanske išće. 545. Kako bude iskati korist i običaj države. I. J. P. Lučić, nar. 115. Svaka pravda i istina svjet išće. D. Obradović, živ. 55. U kom ničie što ti bašća išće. J. S. Rejković 43. Koje šuma za dubre ne išće. 50. Svaka jaja masla istu. Nar. posl. vuk. 276. Svaka služba svoju plaću išće. Svaki dar išće uzdarje. 277. U

kolo te istu posli sjajni. Osvetn. 5, 1. — *gdjegdje to biva i kad je subjekat što živo (Crkva) ne išće drugih mirakulov*. F. Glavinčić, cvit. 16^a. Sva podložna tva država išće srce krepko i jako. G. Palmotić 1, 843. Ili je mala nevjesta ili velika, jednako djevera išće. (D). Poslov. danić. 82.

f) u ovakovijem primjerima značeše kao da je: žefeti. Srce mudro išće navuk. F. Glavinčić, cvit. xviii. Hodi k meni pa uči zanat kad ti tako srce išće. Nar. prip. vuk. 45. Kad mu srco išće nek se ide učiti. G. Zelić 9.

g) s infinitivom ili s podložnom rečenicom može značiti gotovo: nastojati. ovo značeše (osobito kod cc)) može biti srodno sa značenjem kod a, jer se može misliti: tražiti način kako bi se učinilo ono što je u podložnoj rečenici. aa) s infinitivom. Gonimago istu postignuti. Mon. serb. 567. (1389—1405). Iskahu i mišljahu dati mu smrt. Korizm. 89^b. Iskaše zatrti ime krstjansko. Dukljanin 9. Mati negova i bratja stahu nadvoru istući govoriti nemu. N. Rašina 45^b. mar. 12, 46. Za to mi išćimo oni stan doteci koji nahodimo od svih vikov veći. P. Hektorović 45. Pismi i skladanja odlučiv pustiti, nebeskoga stanja išćuć dil imiti. 66. I drugi jur pokoj ne iskah pri-jati. N. Dimitrović 88. A vila iskat će slobodan provodit život svoj. N. Najlašćević 1, 228. Istuć moć dobiti u pismu kugoć čas. D. Rašina 5^b. Koji te iskahu uhititi. A. Gučetić, roz. jer. 149. Olimpijadu iskaše uhvatiti. Aleks. jag. star. 3, 288. Vsaki človik od nižnih na više išće uziti. 252. Što istete mene ubiti? I. Bandulavić 62^b. joann. 7, 20. Iskahu tebe Žudiji kamenjem pobiti. 67^a. joann. 11, 8. Istući znati tej toliko lijope stvari. M. Orbin 81. Neg li zloban išćeš k tomu još ženidbu zabraniti. I. Gundulić 68. Tko je ovo nesraman, nečistijem celovi da sada išće san razbijat meni ovi? 184. Ti me išćeš smrti oteti, ti je razmećuš moje od ruke? 187. Zlato iz tebe izet išće za vrć pak te na smetištio. 228. Mi trijebi je da išćemo pospiješit se za doć k tebi, i da sami oberemo smrt nemilu podat sebi. 272. Na spjevanja ova obrati veličanstvo vedra čela, u kili ti išćem prikazati nedobitna tvoja djela. 286. Huđe i gore ne išći čuti, ako u istok ti se uputi, a on ostane sam na polju. 308. Odmotnike razpršane opet na boj vratit išće. 340. Poguba ih carska ustraša, odmijenit ga svaki išće. 343. Nu bih isko s dobrom s prva nabuđenje gasit ovo. 504. Nu tko se išće pripet prvi, prvi i pada. 521. Tak dva bika u planini ovi onoga išće ubiti. 538. Saduceji iskahu ga umoriti. F. Glavinčić, cvit. 119^b. (*Kralj*) išće i tobe poraziti. G. Palmotić 1, 179. Ka mudromu čajku svomu išće i nebu pogoditi 2, 127. Željeti ili iskati imati blago tuđe grijeh je. S. Matijević 75. Išće omraze užizati. P. Kanavelić, iv. 18. Muke ko vam zadat išće Decij cesar. P. Hektorović (?) 86. Da još išće obhiniti, ter nas išće obratiti. 92. Ako hoć znat koliko je vrijedan dukat, isti ga imat. (D). Poslov. danić. 1. Tko se daleko oženit ide, ali privari ali privarit išće. (D). 132. Tad mu iskahu dobi biti. A. Vitalić, ist. 247^a. I pod zvijezdom i diplami istu se igrat s svojim' drugami. J. Kavašin 7^b. Sve se resi i oholi (*dikla*), iz svijeh zlata izšet išće. 37^b. Tko išće usać na vladanju. 129^a. Turskom krvju išće žednu sablu napojiti. 264^a. On mu išće krunu prigrabiti. I. Đorđić, salt. xi. Ozlobit svijetu istu me. 123. Čemu pogubit me krivo istete? 200. Moj život strt zlobni su iskali. 204. Koji me išće proždrijeti. ben. 169. Iskau i život mu uzeti. A. Bačić 250. Tuj iskaše ga metnut sunovrat niz jut. S. Rosa 58^a. Iska smesti na-

pridovanje zgrade započete. I. J. P. Lučić, *isk.* 5. Kako mili Jezus svakijem djelom svojijem istjaše slavu oca svoga vječnoga uzumnožiti. I. M. Mattei 21. Ja sam različne nacije želio i iskao poznati. D. Obradović, *basn.* 805. Od vladara koji ištu reda s onim imat. *Osvetn.* 2, 114. — *bb) s podložnom rečenicom u kojoj je da.* Nemojte iskati da znate saviše. N. Najlašević 1, 830. Trebuju mu tvoja pera, tko ište djela tva da piše. I. Gundulić 315. Pri viteškoj toj zabavi man poklisa koža plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata ujah. 424—425. Ište za čas da počine. 514. Ište, da ju on isiječe i porazi i potlači. 517. Da porazi slavna pašu, tako ište. 544. Ište zalos da bi izrekla, glas joj bježi, riječ umira. 547. Ban Hrvoje na nju stavlja misli svoje ištu, da mu bude dana. G. Palmotić 1, 3:8. Zato ištući da pristanu sve naše smeće i štete, ja vas skupih. 2, 108. Ište i nastoji Laviniu man osvoji. 2, 128. Ište da mu zgodi. I. Ivanišević 288. Ištu da obore ružno u kal trgovišća. J. Kavašin 458^b. Blagodaran po naravi ište svakom da daruje. 598^b. Stolicu carigradsku da posiduje jest iskao. A. Kanižlić, *kam.* 66. Ne iskat da ti se vrati pošte. M. Zoričić, *osm.* 98. I on ište da joj lubi lišće. *Nar. pjes. istr.* 1, 51. — *cc) s podložnom rečenicom u kojoj je kako s kondicionalom.* Iskaše kralj kako bi razsute gradove sazidal. Dukljanin 18. Nenavijahu ga i iskahu, kako bi mu kukoli sramotu učinili. *Živ. jer. star.* 1, 229. Iskaše poglavice, kako bi Isusa ubili. A. Kanižlić, *kam.* 517.

h) interrogare, hoteti što znati pitati riječima čekajući odgovor. ono što se pita može se izreći: *aa) samom rečenicom kojom se pita.* Kako li ste tu došli, mi to ne ištemo. M. Držić 182. Ako išteš, tko bi prvi razdaje. Š. Budinić, *sum.* 107^b. Odkud ova stvar ishodi, od svihjeh oštro ište i pita. G. Palmotić 1, 866. Hodi pomno iskat i odkriti, ka stanuju čeljad odi. 2, 871. Ne išt' u nikom, što 'e pri' bio, neg kako je svak svršio. J. Kavašin 540^b. Koga dakle sveca i zatočnika Bog posla, ištete? I. Đorđić, *ben.* 4. Išteš, gdi je pisano. A. Bačić 286. — *bb) u acc. s prijedlogom za.* Za Miljenka neka ište majka svoja. M. Držić 102. Brat za brata ne ište veće. P. Kanavelić, *iv.* 176.

i) značenje može biti kao predašnje (kod h)), ali je objekt samo čelade. Sa svakoju ljubovju naš iskaše i oprajao za uvite i za zakone i za svobodaštine rečenago grada. *Mon. serb.* 221. (1392). Da ne budu po nijedan način za zgora rečeni paas ni za čašu ni Aloviza ni đagova traags iskati ni pitati. *Spom. sr.* 2, 118. (1462). Išti i moli razumnijega od tebe. *Ant. Kadčić, predg. i.*

2. pasivno. Vaš človek ki pride u zemlju moju nevojovs, komu je iskana pravina i neisplnena mu bude, da stane i da učini pravinu; aće li pride tak človek, komu ne škada pravina, da mu se ne uzme ni tanke konje. *Mon. serb.* 24. (1284—1240). (*Prepisaš list*) na to prošćen, iskan i zvan od oca. *Mon. croat.* 115. (1475). Izkan, 'cercato', 'quaesitus'. A. d. Bella, *rječn.* 185^b. Što im episkopi ne poslaše iskanu pomoć. A. Kanižlić, *kam.* 85. Na smrt iskan usilovan bi po bići. 109. Koji (*vladavci svitovni*), iskani od biskupa, ne daju pomoć desnice. *Ant. Kadčić* 298. Da bi to pastir dopustio da mu je bilo iskano (*rukovanje*). 472. Ne ima biti ni od koga iskan ni zvan ni pitan. M. Dobretić 59.

3. sa se.

a. pasivno.

a) uopće. Što su zaloge, da se ištu sudom i

pravdom. *Mon. serb.* 148. (1349). Tada se ima oni krivac tirati i iskati. *Stat. pol. ark.* 5, 282. Zato se ima vazda iskati uzrok. *Naručn.* 31^b. Jegda nasljednik iskaše se Anteru. Š. Kožić 8^a. Konti će se iskat; dinari su spengani. M. Držić 294. Od kojijeh se (*viteza*) čas, istina ište i slijedi vojjuđu. G. Palmotić 1, 885. Što se naglo prem na svijeti zlato ište, zlato žudi. 2, 497. I po kućah od krstjana da se ište sebi hrana. J. Kavašin 864^b. Može se zadovoljstina od neprijatelja i na sudu iskati. A. Bačić 48. Mogu se iskati i primati sakramenti. 273. Kad se tko od vas razboli odij se likari zovu, trave se ištu. J. Banovac, *prpov.* 21. Ono će biti porod opteni koji se ište. M. Zoričić, *aritm.* 26. Stave se tri broja na priliku 6, 8, 18 i ište se četvrti. 72. S kojijem riječima ono se je iskalo od gospodina. J. Matović 267. Rad domaćih mesara se ište. J. S. Relković, *kuć.* 493. Kućam se i baštinam ištu godišta; a mudar čovjek sved je mlad. *Poslov. danič. (Db).* 51. Al' prem putom robstva moga da moj poraz htje se iskati. P. Sorkočević 591^b.

b) trebati, biti potreban (isporedi 1, b, e)). — *Između rječnika u Stuličevu* (iskati se štogod, opus esse, necessum esse). Za primiti prošćenje od svihjeh grijeha četiri se stvari ištu i hoće. M. Divković, *bes.* 90^a. Ako se jakost ište, jest pri-jaki. 293^a. Šupje riječi vjetar nosi, djela se ištu pri potrebi. I. Gundulić 479. Svetilišta, počni tvoja, za ovega ki se boja ištu i prose. G. Palmotić 2, 134. Pokajanje se ište ko takovu sakramentu. S. Matijević 15. Zač se ovdi drugo ne ište nego samo one stvari. P. Radovčić, *nač.* 2. U pokornika se ište da je skrušen. I. Ančić, *svit.* 81. Tolika se i od tvoje strane ište čistota. *ogl.* 49. Ima se spomenuti da se ište velika mudrost i hitrina u obraćenju. M. Bijanković 3. Nastojanje i pomja od pastira od duš ište se. 34. Što se ište u jednomu za da može primiti red? *Ant. Kadčić* 6. Što se ište od strane misnika. 73. Ište se za to osobiti sud i lik duhovni. 212. Ištu se dva stvari. 232. Ako se je igda iskala pomja od pastira u istomačeju sakramenta. J. Matović 177. Kolika pravetnost ište se u onoga koji se redi? 300. U ovo mjesto ne ište se jedno slabo razborstvo pastira. 504. Mudrost dakle ište se i razborni svit. I. Garahin 18.

b. refleksivno.

a) iskati dopuštenje (osobito za odlazak). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (um orlaubniss bitten, sich erbitton', peto'). Pa će se iskati u oca da je pusti da i ona vidi. *Nar. prip. vuk.* 86.

b) biskati se, iskati se. — *U Belinu rječniku:* iskati se, spidocchjarsi, cioè torsi via i pidocchi, pediculos legere' 851^b.

2. ISKATI, ištēm, impf. vidi biskati (i radi akcenta). — *Jamačno je ovaj glagol isti što i 1. iskati, ali se to zaboravilo i postala je promjena u akcentu (isporedi lakat).* *a) glagol biskati postaje po svoj prilici od obiskati, jer se promislilo da je ovaj glagol ovako složen: o-biskati (tako n. p. u Dubrovniku od perfektivnoga obaliti načinaju imperfektivni buliti).* — *U Vukovu rječniku:* vide biskati s dodatkom da se govori u Srijemu.

**ISKĀURITI SE, iskāurim se, pf. postati ka-
rinom.** — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* A baš da se svi iskaurimo. *Nar. pjes. vuk.* 5, 518.

**1. ISKĀVATI, iskāvām, impf. iterativni glagol
prema 1. iskati.** — *Samo u Voltigijinu rječniku*

(uz iskati) i u *Stulićevu*: v. iskati s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

2. ISKĀVATI, iskāvām, impf. iskovati. — Samo u *Bjelostjencevu rječniku*: izkavam, izkovati, 'ex-cudo'.

1. ISKAZ, m. iskazañe, pripovijest, istorija. — U jednoga pisca prošloga vijeka vrlo često, ali se samo u jednom primjeru može znati da je muškoga roda: Poslušajte ovi iskaz i ovi događaj. F. Lastrić, ned. 81. u ostaliem primjerima ne zna se jeli muškoga ili ženskoga roda (vidi 2. iskaz). Štije se u iskazi starije našega reda serafinskoga. ned. 26. Poslušajte događaj iz starije iskazi. 28. Iskaz od dva prijatelja. 38. Iskaz kako djavao otje ispoditi se. 48. Naodim u iskazi starije. 60. Prilika ili ti iskaz od strašna događaja. 60. Što se u iskazi rimski štije od one sablazni plemena luskoga, Nerona cesara. 221. Iskaz kako djavao biliži grihe. 819. Mogao bi vam neizbrojeno događaje povoljno doniti, koji se štiju u starije iskazi. 314. Iskaz događaja. 385. Iskaz kako su živine otrovne harnije od čovika. 388. Da sam štio u iskazi od čudesa ovi događaj. svet. 57b. Štije se u iskazi, da jedan glasoviti poglavar od razbojnika otide u Tebajidu. od' 147. Kako se štije u iskazi starije. 210. Koji pomlivo slišaste iskaz današnjega ivandeja. 241. — U naše vrijeme pisci upotrebljavaju u osobitijem značenima. Iskaz, 'ausweis'. Jur. pol. terminol. 54. Iskaz, 'ausweisung' (legitimation). 54. Iskaz, 'legitimation, ausweis'. 320. Iskaz, 'particulare (ausweis)'. 881. Iskaz, 'tabelle, ausweis'. 497. Iskaz, 'ausweisung', 'esposizione'. B. Petranović, ručn. knjg. 83. Iskaz, 'ausweis', 'prospetto'; — godišni, 'jährlicher', — 'annuo'; konačni — 'schluss' — 'finale'. 66. Iskaz, merc. 'consignation, nachweisung, ausweis', tal. 'specificata'; 'legitimation, ausweis', tal. 'legittimazione'; statistički iskaz, stat. 'statistische tafeln', tal. 'quadro statistico'; math. (pokus, proba) 'probe', tal. 'prova', frc. 'preuve', egl. 'proof'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.

2. ISKAZ, f. vidi 1. iskaz. Slišati mrmļanja ili iskazi one neslane i nemasne. F. Lastrić, od' 332. — Amo pripadaju i ova dva primjera, ako ne pod iskaza. Kod Viktora Virenskoga u iskazi progonstva vandalskoga. I. Velikanović, uput. 1, 879. Kod Teodoreta u iskazi crkvoj. 1, 879.

ISKAZA, f. vidi 1. iskaz. — U dva pisca xviii vijeka. Izakza od čudnoga ploda krštenja. F. Lastrić, ned. 260. Ostavljam ostalo od ove iskaze. 260. — U drugoga pisca u drugom značenju (kao prikaza): Nije pravo od puti tilo nego kanoti jedna izkaza iliti tilo, koje se na priliku pravoga tila izkazuje. A. Kanižlić, utoč. 756.

ISKAZALAC, iskazaoca, m. čovjek koji iskazuje, pripovijeda. — U jednoga pisca xviii vijeka. Što se pak dogodilo od ove 4 (četiri) iskazalac ne piše. F. Lastrić, ned. 171.

ISKAZAÑE, n. djelo kojijem se iskaže, vidi 1. iskaz. — Stariji je oblik iskazanje. — Između rječnika u *Stulićevu* (demonstratio, significatio, narratio, declaratio, historia). Iskazañe sabora. J. Banovac, izk. 1. Ne govori se da je (ispovid) griha izkazañe nego osvađenje. J. Filipović, prip. 8, 155. U iskazañu stvari crkovni. 3, 339a. Tri spasonosna nauka imamo u ovomu iskazañu. F. Lastrić, od' 203. Iz ovoga izkazañe sada imamo naučiti da Bog želi da mu odgovaramo na dobroćinstva. 265. Iskazañe evandeoska primiti-jući sa zrakama. test. 61a. Kad štiju i slišaju sveta iskazañe. 61a. Historije ho iliti iskazañe

sveta iskazuju. 62a. Iskazañe muke Isukrsta trpećega. 97. Da vas poštujem s jednim lipim iskazañem. 122a. Štije so u iskazañi. 165a. Ako ćemo virovati iskazañim, koja štijemo. 222—223. Iskazanje, kako Rimljani primahu svoje slavodobitnike. 223a. Štije se u kniga od iskazañi starije. test. ad. 18b. Štije se u iskazañi starije ovi događaj. ned. 92. To se vidi u iskazañu današ. ivandeja. 819. Sviju griha iz usta cilo-vito iskazañe. svet. 127b. Što će reći istorija iliti iskazañe. A. Kanižlić, kam. 52. Prikazujući bistro na način iskazanja sve stvari. A. d. Costa 1, v. Istumaćenje zakona jest jedno iskazanje od onoga što u sebi uzdrži zakon. 1, 16. Kako dokažuju iskazanja duhovna. 1, 172. (*Knige*) uzdrže napokon iskazanja od dogodjenja. 1, 195. Počimjem kratko iskazanje ne od sviju sabora. 2, 11. Štiti knige iskazanja hrvaskoga. 2, 35. Kako se vidi kod Eusebija u iskazañu to jest historiji crkvenoj. I. Velikanović, uput. 3, 503. Iskazañe momu sinu. A. Tomiković, živ. 292.

ISKĀZATI, iskāžēm, pf. složeno: iz-kazati. — Atk. je kao kod ispisati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (kod izkažujem, vidi kod iskazivati), u *Voltigijinu* (izkazati, izkažujem, 'mostrare, provare, presentare', 'beweisen, darstellen'), u *Stulićevu* ('plane monstrare, demonstrare, ostendere, manifestare, indicare, significare, aperire, narrare, enarrare, exponere, docere, declarare, patefacere, explanare, interpretari'), u *Vukovu* ('ausreden, zu ende sprechen', 'omnia dixisse').

a. aktiono. a) posve do kraja pokazati (ne riječima nego djelom). Ne biše avitlost, nego da svidočastvo iskaže od svitlosti. Postila. D2a. Da on hoće sve ovo što jest nam obćal u vrime dati i iskazati. E2b. Tako hoće Bogu naj veću čast i službu iskazati. A1b. I dal se je mučiti, da va tom iskaže pravi posluh i ljubav suprot Bogu. b1a. Nisam iskazal ljubavi suprot iskrñemu. Kateh. 1561. C9a. Bog je srd suprotiva grihu izkazal. F4b. I na kipu izkazaše krupne sise otkrivene. V. Došen 104b—105a. Jur iskaza on hrabrenost svoju. J. Krmpotić, pjesm. 11. — i s osobitijem značenjem, poroditi: Istom što dijete iskazala, umre. u *Topolovu*. P. Brantner. — b) posve, do kraja reći (izreći), kazati, povidjeti, pripovidjeti, rastumačiti (može biti da proa dva primjera ne pripadaju amo nego pod a)). Samo za onoj i s tim bol srca moga izkazati. P. Zoranić 69b. Tko da iskaže lica tvoga sve liposti božanstvene? I. Gundulić 268. Ima izkazat sve grihe svoje. I. Grlićić 155. Nije moguće izkazati štetu koju čini grih smrtni u duši. J. Banovac, razg. 1193. Zašto sam pun potriba i nevoja, da ti ih ne mogu iskazati. pripov. 109. Porod njegov tko će izkazat? (generationem eius quis enarrabit?). J. Filipović 1, 78a. Milosti koje nam duh sveti razdiļuje, ne mogu se iztomaciti ni izkazat. 1, 162b. Po kolike načine djavao napastuje, nije moguće iskazati. 1, 483a. Koja pero moje zadovoljno nije izpisati i izkazati. 3, vii. Niti su ni vridna iskazati jezici apostolski. F. Lastrić, test. 100a. Tko bi mogao iskazati obilnost radosti prilubeznive majke? 203b. Razlikim ju stvarma prilikuje za iskazati ne lipotu. 246a. Porodeñe njegovo vične tko će izkazati? 323a. Koliko niti jezikom iskazati, ni pametju moremo dosegnuti. 386b. Još nisam ni polovicu griha moji izkazao. ned. 48. Tko bi mogao iskazati radost i vesele, s kojim ga primiše? 211. A tko bi čuda izkazati znao? P. Knežević, živ. 58. Sva druga možeš i drugim iskazati. pism. 3. Kad Ivan izkaza sva svoja hoteña. A. J. Knezović 48. Tko će moći tako

lutu nesriću ričma iskazati? A. Kanižlić, kam. 894. Tko će iskazati radost otea? utoč. 75. Samuel bo rad straha ne kti udiš iskazati. E. Pavić, ogl. 219. Ko more igda iskazati koliko će vesele imati svaka duša u raju? M. Zoričić, osm. 92. U kojoj pismi ili govoreštu čovik sve ono slobodno izkaže i izgovori što mu na srdcu leži. M. A. Rejković, sat. A4b. Pak jim ondi iskaza čitav događaj. sabr. 59. Da iskažemo ispovidniku naše opačine. Ant. Kadčić 195. Porođenje njegovo ko će iskazati? J. Matović 82. Molim te da mojim sejanom jednu zdravu i vrednu prediku izkažeš. D. Obradović, basn. 262. Biti će jedna strahota, koja se ne more izpisati, niti jezikom umrlim iskazati. Đ. Rapić 2. Što je indičovlja duša razložita? o da bi ja ovo podpuno iskazati mogao! 87. Reći hoću jednom ričju, što s mlogima iskazati ne bi mogao. 125. Kako je onima ostalima bilo, to ja ne mogu iskazati. 265. Tko može iskazati koliko se je nežino srdce mučilo? A. Tomiković, gov. 26. Kod noga se nitko ne pridesi, kom' bi svoje dorte iskazao. Nar. pjes. vuk. 2, 582. Ne smijem ti sanak iskazati. 2, 540. Iskaže caru sve kao što ga je ona naučila. Nar. prip. vuk. 184. Sve redom iskaže kako je bilo. 170. Iskaže sve što je god znao. Vuk, prav. sov. 48. Nijesam vi sve još iskazao. P. Petrović, gor. vijen. 19. Ko će iskazati silu Gospodnu? Đ. Daničić, psal. 106, 2. Iskaže Katna mužu sve što joj je zaova kazala. S. Lubiša, prip. 86. Iskaži mi redom i bez brke. 48. Nijedna besjeda nije dovoljna da iskaže čudesa tvoja, o Bože! 245. Iskazao je bistro i ganuto jade koje je pretrpio. M. Pavlinović, rad. 14. Iskazati, izjaviti 'erklären', 'esporre (dichiarare)'. B. Petranović, ručn. knjig. 88.

b. *pasivno (u svijem je primjerima značenje kao kod a, a)*. Što jest Gospodin Bog govoril i obezal (*obezal?*), sve jest iskazano i naplono. Postila. 11b. Pomažka koja se u ovoj knjigi nahode, izkazana, i popravljena. V. Došen VIII. Smrt pogledaj iskazanu. 49a. Premda je toliko vika od izkazana čuda. Ant. Kadčić 91.

c. *sa se*.

a) *pasivno (vidi a, b)*. Ni se može izpisati, ni jezikom iskazati ta čudesa, ta pokora. S. Margitić, isпов. 160. I ono, što (*u paklu*) podnosaju (*sic*) priľubodivci za onu krivicu, da se ne more iskazati. J. Banovac, razg. 107. Gorko tuga, da se iskazat lano ne more. F. Lastrić, test. 178a. Ne more se iskazati, s kolikom ga je pomnom pazila. A. Kanižlić, kam. 17. I ne može se iskazati, kako otvrdnuta srđca omekšale. fran. 221. Svaka dobra koja se iskazat ne mogu. F. Matić 54. Ne može se iskazati tuga ni žalost, koju podnese princip Jura. And. Kadčić, razg. 58. Iskazati se ne može šta sam video. Nar. prip. vuk. 118.

b) *refleksivno (vidi a, a)*. Va tom se je izkazala ljubav suprotiva nam. Postila. 11b. Naj prvo se jest izkazal živ i dal se je viditi Mariji Mandalen. R2b. Evzebijus i Egesipus pišu, kakova strašna snanjenja se poprija iskazale. h4b. Iskazimo se dobro proti svih visti človičaskih pred licem Božjim. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 51b. paul. 2cor. 4, 2. Stanovito iskazali ste se za čiste va ovom dlgovanju. ap. 55. Što učinivši, izkazalo se je da čekani Mesija mora se roditi gdi se je baš i rodio. A. Tomiković, gov. 21. Istina jest, da se je car veoma jako izkazao, da neće pustiti ništa. živ. 811. — *U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem značenjem*: Iskazati se, 'sich legitimiren'. Jur. pol. terminol. 820. Iskazati se čime, 'rechtfertigen, sich ausweisen'. 418. Iska-

zati se, 'sich legitimiren, sich ausweisen', tal. legittimarsi'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKAZITI, iskazim, pf. uništiti. — *složeno*: iz-kaziti. — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom, i otale u Daničevu rječniku* ('perdere'). Porokom slavu iskazy. Glasnik. 11, 86. Ašte iskaziši ih! (*junake*). 11, 126.

ISKAZIVATI, iskazujem i iskazivam, impf. iskazati. — *Akc. kako je u inf. taki je u praes. 8 pl. iskazivaju (ali iskazuju), u aor. iskazivah, u ger. praes. iskazivajući (ali iskazujući), u ger. praet. iskazivavši, u part. praet. act. iskazivao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u praes. 1 sing. (impt. iskazuj i iskazivaj)*. — *Gđegđje se govori i piše sa ž mj. x. — (Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (iskazujem, iskazati, ostendo, offero, praesentor), u Voltigijinu (praes. iskazujem kod iskazati), u Stuličevu (iskazivati, iskazivam, v. iskazati, i praes. iskazujem kod iskazati)*.

a. *aktivno. a) vidi iskazati, a, a)*. I ovu preveliku ljubav očito iskazuje i javlja. Postila. R4a. Iskazujući samoga sebe da jest Bog. Anton Dalm., nov. test. 2, 102b. paul. 2thoss. 2, 4. Metim toga brate hvalim na ljubavi, ku mi iskazuješ u ovoj državi. M. Kuhačević 78. — *b) vidi iskazati, a, b)*. Slavite noga i falite, iskazujući i uzvisujući veličanstvo njegovo. F. Lastrić, ned. 98. Od orla iskazuje S. Angostin, da kad odrani ptiče svoje, običaje ni ovako iskušati. 41. Spasitelj naš, kako iskazuje s. ivand., kada primi krštenje od Ivana u Jordanu, udiš otide u pustinju. 185. Da vam iskazujem potanko život... Lovrinca. svet. 190a. Iskazuje pismo božanstveno u treći knjiga kraljevski. 148a. Historije bo iskazuju, da je Gaspar kraljevao. test. 62a. Još čn ti se, aga, radovati i valike jade iskaživat za Novicu za krvnika tvoga. Nar. pjes. vuk. 4, 485.

b. *sa se*.

a) *pasivno, vidi iskazati, c, a)*. Među udi jedno je jezik među svima naj plemenitiji i naj potribitiji, jer se s time iskazuju skrovita arca. J. Banovac, pripov. 158. U drugomu dilu iskazuju se dnevi svečani. A. d. Costa 1, vi.

b) *refleksivno, vidi iskazati, c, b)*. Z ovim čudom se iskazuje i daje svidočastvo. Postila. K2a. Kristus je pred obličjem Božjem. Ee2a. Petar videći da se Isus pripravlja prati mi noge ne podnosi niti privoliva, pače iskazuje se, da nikada tomu privoliti neće. A. Tomiković, gov. 48. Da se ne iskazujem ni za jednu ni za drugu stranu. M. Đ. Miličević, zlosel. 217.

ISKAŽIV, adj. u Stuličevu rječniku: v. po-kaživ. — *nepouzđano*.

ISKAŽIVATI, vidi iskazivati.

ISKEČITI, iskečim, pf. iskesiti. — *složeno*: iz-kečiti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. 'Iskečio žube'. P. Budmani. — *Sa se, refleksivno, u Lici*. 'Šta si se ti tako iskečio, ka' smrzlo g... no?' J. Bogdanović. — *u Dubrovniku može značiti i: iskriviti se (o čeladetu od kakve bolesti)*. P. Budmani. — *isporedi iskepečiti, iskečiti*.

ISKEFATI, iskefam, pf. vidi iščetati. — *složeno*: iz-kefati. — *U naše vrijeme u Lici (s v mj. f)*. 'Svako jutro robu dobro iskevaj!' Kada ko koga živo kara, i tadaj reku: 'Bome sam ga živo iskeva'. 'Čuvaj se, mali, ako te počeram, bome ču te živo iskevati'. J. Bogdanović. — *I sa se, refleksivno*. 'Iskevaće se on sam, pušti ga!' J. Bogdanović.

ISKEKATI SE, iskekam se, pf. iskrati se (mo-

žebiti kao maše nepristojna riječ). — *složeno*: iz-kekati. — *U naše vrijeme u Bosni*. Neka mu se jedna između nas iskeka vrhu glave. Nar. prip. bos. 1, 84.

ISKĖLEČITI, iskĖlečĭm, *pf.* izdrmati za kose (keleče). — *Postaje od iz i keleč nastavkom i*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Nemoj mi, znaš, ništa uz nos divaniti, jer ako te za te vražije keleče popanem, ma do mjere ću te iskelečiti'. J. Bogdanović.

ISKĖLITI, iskĖlĭm, *pf.* viditi iskesiti. — *U naše vrijeme na Braču*. Što si, starče, zube iskelio, a što li si oči izdrelo? (Nar. pjes.) A. Ostojić. i u Lici. Iskelila se kao lisica na smrztutak. (Nar. poslov.) V. Arsenijević. 'Iskelio zube ka' pečena lisica'. 'Iskelio zube ka' pečen zec'. — *Sa se, refleksivno*. 'Šta si se tu iskelio?' 'Iskelio se ka' smrzo g...no'. J. Bogdanović.

ISKĖSITI, iskĖsĭm, *pf.* rastvorivši usne pokazati sve zube (što svagda stoji kao objekat). — *složeno*: iz-kesiti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (t. j. zube, 'die zähne weissen', 'ringor'). Iskesio zube kao lisica na šipak. Iskesio zube kao odrta lisica. Nar. posl. vuk. 104. Nekakav star vuk nije mogao od starosti ni pretetveriti nego se prućio koliko je dug i širok na bukovu šušne, a iskesio zube. Nar. prip. vrč. 188. Došla lisica gladna pod jedan slatki šipak, pa ugledala cigloga jednoga na stablu, te se pripne i zine da ga ubere, no desilo se oko šipka nekoliko drača, te se grdno ubode, i od muke skoči sa stabla na tle pa zine što god je više mogla i iskesi zube gledajući na šipak. Nar. prip. vrč. 190. — *Mislim da ima i refleksivno iskesiti se s istijem značenjem: iskesiti zube*.

ISKEVATI, *vidi* iskefati.

ISKIČKATI, iskičĭkām, *pf.* izagnati (mislim da je ovo značenje, jer isto znači u Dubrovniku iskiškati). — *složeno*: iz-kičkati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Kič mejo na megdan!' 'Edva ga nekako iz jame iskičkasmo'. J. Bogdanović.

ISKIČ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. Što se Milivoj više rečeni zavadio u meani s Mitrom Iskičem. Glasnik. 11, 1, 134. (1808).

ISKIČĖNE, *n.* djelo kojijem se iskiti. — *U Stuličevu rječniku*: izkičeno.

ISKIDĀNE, *n.* djelo kojijem se iskidā. — *U Stuličevu rječniku*.

1. ISKIDATI, iskidām, *pf.* složeno: iz-kidati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *Od xviii vijeka* (vidi a, f)), a između rječnika u Belinu (iskidati, iskidujem, 'strappare', 'avello' 711b), u Voltigijinu (izkidati, iskidam, izkidivam, 'lacerare, stracciare, sbranare; minestrare; zerroissen; die suppe anrichten'), u Stuličevu (iskidati, iskidujem i iskidivam, 'lacerare, dilacerare, discerpere, concerpere, scindere, discindere, rumpere, dirumpere'), u Vukovu (1. 'entzwei reissen', 'rumpo'. 2. dubre, štalu, 'auseinanderwerfen, ausfeigen', 'disjicio, everro').

a. *aktivno*. a) kidajući raščiniti što na komade, uništiti. Odoru mu svu do krpe kano lavi izkidaše. V. Došen 124a. U junaka svilen pojas, svilom nakićen, s devojkama igrajući iskidao ga. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Iskidaše knigu na komate. 2, 533. Povadite nože devetore, na komate kuju iskidajte. 2, 287. Turski koni noge iskidaše šetajući jutrom i večerom. 3, 52. E sam zlačen derdan iskidala. Pjev. crn. 286b. Pa je iskidao verige i puta izlomio. Vuk, mar. 5, 4. Dokle mi napokon sila suzbili silu, iskidala zakone. M. Pavlinović, razl. spis. 162. — b) nejasno je značenje u Voltigijinu rječniku: 'mine-

strare', 'die suppe anrichten', 'spraviti (?) ili rasdjeliti (?) juhu. može biti da je značenje: udrobiti hleb u juhu. — c) iščistiti (kidajući i rasbacujući tamo i amo). *vidi u Vukovu rječniku i primjere kod b, i c, a*). — d) kidajući ocijepiti. Da ne bi ovi dragi svijet neprijateljska ruka iskidala. A. Kalić 428. — e) u prenesenom smislu, iskaliti. Za moć jide izkidati na hčer. I. Ivanišević 170. Izkidati ijed protiva tkomu, 'sfogare la collera contro alouuo', 'stomacum erumpere in aliquem'. A. d. Bella, rječn. 200a. — f) u jednom primjeru xviii vijeka kao da je značenje: isjaviti, ne satajati. može biti da je značenje kod d) uzeto u metaforičkom smislu (iskidati sa sama sebe nešto što je tajno). Na poruku Mihovila nebo zvano rijet istine sva grišnika kaza dila i sve tamne opačine... za nim slijedi zemlja gradna... ka sva izkida nebu skladna, i proč nemu priseže se. J. Kavašin 60b.

b. *pasivno*. Prame posut izkidane. I. Đorđić, uzd. 76. Ona Hrvatska, koja iskidana, raščenuta. M. Pavlinović, razl. spis. 149. 'Stala 'e sva iskidana, pritorak je iskidan, oko kuće 'e sva iskidano i okidano'. u Lici. J. Bogdanović.

c. *sa se*.

a) *pasivno*. Ružmarinu iskida se cvitje. J. S. Relković 275. 'Dok se sve štale i pritorak iskidala, biće kidaña i iskidavaña'. u Lici. J. Bogdanović.

b) *refleksivno*. aa) brzo pobjeći, izdrijeti. — u Belinu rječniku: izkidati se, iskidām se, 'sfrattare, andar via con prestezza', 'excedo' 675a; u Voltigijinu: izkidati se, 'fuggirsene, sfrattare, scappar dalle mani', 'sich herausreissen'; u Stuličevu: 'excedere, erumpere'. — bb) kao puknuti, crknuti (u iperboličkom smislu). — u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('bersten', 'dirumpor', n. p. od smijeha). Ma im robe natrag povратиše, e sve bješe ludo i ne jako, i ne valja nigda svako jako, od straha se živo iskidalo. Pjev. crn. 265b.

2. ISKIDATI, iskidām, *impf.* 1. iskidati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (praes. iskidām se kod izkidati se, *vidi* iskidati, c, b) aa) i u Stuličevu (praes. iskidam kod iskinuti, i napose, izkidati, v. iskidati). Vrtara ne ljubli ki is korena zelje iskida. Aleks. jag. star. 8, 820. S jutom mukom i žestokom ka mu srce iskidaše. G. Palmotić 3, 75b. Uzdisati gorko uze, iskidati sijedu bradu. 3, 77a.

ISKIDAVĀNE, *n.* djelo kojijem se iskidava, *vidi* kod iskidati, a, b) bb) i kod iskidavati.

ISKIDĀVATI, iskidāvām, *impf.* 1. iskidati. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Dvojica ima već dva dana da ti štalu iskidavaju, i još neće biti brzo gotovi, valja je blago jako nastalo, kada toliko iskidavañe dura (traje)'. J. Bogdanović.

ISKIDĪVATI, iskidijēm i iskidīvām, *impf.* 1. iskidati. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (praes. iskidujem kod iskidati), u Voltigijinu (praes. iskidivam kod izkidati), u Stuličevu. On im iz čelusti silom iskidivaše plijen. I. Đorđić, salt. ix.

ISKIHATI, iskihām, *pf.* kihanem što izbaciti (i u prenesenom smislu). — *složeno*: iz-kihati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ko i negovo što užije iskijače na nos'. 'Stani, stani, iskijačoš ti to meni sve na nos'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno, kihnuti nekoliko ili mnogo puta dok se već ne osjeća potrebu kihanja, svršiti kihanje*. — u naše vrijeme u Dubrovniku. 'Kad sam se iskiho, sad mi je bolje'. 'Jesi li se veće iskiho?' P. Budmani.

ISKIHNUTI, iskihnēm, *pf. jedan put iskihati*. — *složeno*: iz-kihnuti. — *Akc. je kao kod izmahnuti*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Uvatila me kijavica, niti mogu kinuti ni iskinuti'. J. Bogdanović.

ISKIJEKOLITI, iskijekolim, *pf. ismamiti*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Edva evo nekako od nega i to sa velikom mukom iskijekoli' pet rajnički'. 'Ne bi od nega davno iskijekolio'. J. Bogdanović.

ISKIKATI SE, iskikam se, *pf. oprostiti se*. 'Mlado momče usboja se uzeti lijepu momu poradi drugih, koji će joj zasjedati, što ih se neće moći iskikati, kao što reče'. P. Brantner.

ISKILÁVITI, iskilávīm, *pf. učiniti da ko bude kilav*. — *složeno*: iz-kilaviti. — *Akc. je kao kod izjednačiti (u Dubrovniku se govori i s drugim akcentom: iskilaviti, iskilavīm, ispodređi okilaviti)*.

a. *aktivno*. — *U Vukovu rječniku*: 'einen bruch (im unterleibe) verursachen', 'herniam adfero'.

b. *sa se, refleksivno*. — *U Stuličevu rječniku*: 'enterocelam pati (est cum intestinum coecum in scrotum dilabatur)', i *u Vukovu*: 'einen bruch bekommen', 'herniam accipio'.

1. **ISKINITI**, iskinīm, *pf. ismučiti*. — *ispoređi iskiniti*. — *složeno*: iz-kiniti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *U Mikašinu rječniku*: (jamačno štamparskom grješkom) 'iskiniti', izmučiti, 'crucio, excrucio, torqueo'; iskinen, izmučen, 'cruciat, cruciatus, excruciat'. — *I u naše vrijeme u Lici naj češće sa se, refleksivno, u značenju: ismučiti se gaseći po blatu*. 'Nemoš putem od blata maknuti, a prevari se pa pretrpa drva u voz, pa sam i sebe i blago iskinio, izronio, dok sam doveza'. 'Iskinio sam se danas sam u drvima ka' nigda'. 'Ma nijesam se malo iskinio, van duša već došla pod grlac'. J. Bogdanović.

2. **ISKINITI**, *vidi kod iskinuti*.

ISKINUĆE, n. *djelo kojijem se iskine*. — *Starji je oblik iskinutje*. — *U Belinu rječniku* (isknutje, 'il cacciare' 154b) i *u Voltigijinu* (izkinutje, 'strappata, staccamento', 'das abreissen, losreissen').

ISKINUTI, iskinēm, *pf. jedan put iskidati (koje vidi pod a, b))*. — *složeno*: iz-kinuti. — *Akc. je kao kod izginuti*. — *U aor. češće se nalaze oblici koji postaju bez nastavka nu: iskidoh, iskide itd.* — *Ima na jednom mjestu xviii vijeka inf. iskinit, ali samo radi slika: Isto moreš od izvoda činit, al' češ sridnu nim granu iskinit. J. S. Rejković 261*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (isknuti, 'evello'; iskinuti jezik, 'evellere linguam'; iskinuti iz ruke, izmaknuti, 'abripio, eripio, extorqueo manibus vel de manibus'), *u Belinu* (isknuti, 'strappare', 'avello' 711b; izkinuti, 'cacciare o trar fuori per forza', 'eruerē'; cacciare, trarre o cavare', 'extraho': Jedva ga sam odoñle izkinuo, 'a mala pena l' ho tratto di li' 154b; 'aradicare', 'radicitus extirpare' 704a; iskinuti granu, 'svellere il rame dell' albero', 'ramum evellere' 716a), *u Bjelostjencevu* (izkinujem, v. izpukavam), *u Voltigijinu* (isknuti i izkinuti, 'distaccare, spiccare, prender giù', 'herabnehmen, entreissen'), *u Stuličevu, u Vukovu* (vide iščupati) s primjerima iz narodnijeh pjesama: Iskide mu iz ramena glavu. (Nar. pjes. vuk. 2, 424). Petne mu je žile iskinula.

a. *aktivno*. Jer trpiv sve muke, imaše pri zginut, nego dat iz ruke takov plin iskinut. H. Lucić 188. Ako l' Bog ne pusti, neg mu taj izkine zalogaj iz usti pri neg ga pozine. 273. Kamo se juveni, za čudo da vide onu vil, ka meni srdašće iskide? N. Najlašćević 2, 19. Jere

če on iskinuti iz zandice noge moje. B. Kašić, rit. 198. Iskidoše (jaj) nohte. per. 206. Iskinuvši ju (gredu) lasno porinu ju u rijeku. fran. 119. Da mi ga juta zvir iz ruk ne iskine. Đ. Baraković, jar. 89. Da prije hrba ova jaka onoj od vas srce izkine, s ke moj život bez Divjaka čezne i gine. I. Gundulić 160. Iskini iz mene grižbu sržbenu. I. Ivanišević 181. Pečat nidnu ki za stvar veće izkinuti ne može ikadar. 284. Pravu ne more ljubav da iskine. 284. Ča mi iz srca srce iskide? 921. Iskinu mu iz obraza gnusnu bradu i čadavu. J. Palmotić 416. Iskinimo, odmetnimo što poznamo da našem pravomu gospodinu nije ugodno. A. d. Bella, razgov. 83. Iskinut im iz srca vjeru. I. Đorđić, ben. 36. Iskinu nim iz ruke Jeruzalem. 177. Drugo svome krivcu sinu oko vadi i izkinu. V. Došen 223a. To li oko tvoje blazni te, iskini ga. S. Rosa 102b. Ti iskini srčiku iz sride. J. S. Rejković 136. I na suze mē se gani, koje lijevah svega pnta, od kad aga tvoj poslani iskinu me čačku iz skuta. P. Sorkočević 577a. Iskide mi stručak bosioika. Nar. pjes. petr. 1, 388.

b. *pasivno*. Bog jest kakono obruč okolčast okruga i iskinut. P. Bakšić 206. Pokli bi iz križa izkinut. Michelangelo. 16.

c. *sa se, pasivno ili refleksivno*. Srdašće tuj moje meni se iskide, oni čas, gospoje, u tebe ter pride. N. Najlašćević 1, 178. Kō da mu se srce iskinu. P. Kanavelić, iv. 198. Jošte oči imaju se izkinuti, imaju se noge posići. A. d. Bella, razgov. 88.

ISKINĖNE, n. *djelo kojijem se iskini*. — *U Mikašinu rječniku*: iskinenje, izmučenje, 'cruciat, cruciamentum, tormentum', i *u Stuličevu*: 'tormentum, cruciat, molestia, poena, supplcium'.

ISKINITI, iskinīm, *pf. vidi 1. iskiniti*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'torquere, extorquere, cruciare, excruciare, vexare, avellere', v. izdrijeti.

ISKINIVATI, iskinijēm i iskinivām, *impf. 1. iskiniti*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: iskinivati, iskinivam uz iskiniti.

ISKIPIJEVATI, iskipijevam, *impf. iskipjeti*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničevu* (iskypjavati, 'ebullire'). Ty že vs otyčstvi svojam javi se velej zastupnik, iskipjvaje prēbogatojnoj miro oty raby tvojeje. Stefan, sim. pam. šaf. 26. Oty togo dne po vse dni i časj i do selē iskipjvaje prēčudnojnoj mirom čedom svojego otyčstva. Domentijan* 106.

ISKIPJETI, iskipīm, *pf. kipeći isteći*. — *složeno*: iz-kipjeti. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (izkipiti, 'bollire trabocando', 'effluere fervendo' 144b), *u Bjelostjencevu* (izkipļujem, izkipeti, prek idem, vrom, 'efferveo, effervesco, ebullio et inter bulliendum effundit'), *u Voltigijinu* (izkipiti, izkipīm, izkipļujem, 'rovesciare, traboccar di pentola', 'der topf geht über'), *u Stuličevu* ('bulliendo omnino effundi'), *u Vukovu*: 'überlaufen (im siedend)', 'redundo, effluo', *u Daničevu*: iskypēti, 'ebullire'. Lozo dobroplodnaja, iskipjjuštiji namē veselije. Stefan, sim. pam. šaf. 26. Tada j lonac iskipje. Pril. jag. ark. 9, 84. (1520). Lonac iskipje. M. Držić 134. Što je srebro i drago kameño nego pjena od zemlje, koja iz ne izkipiše i izadoše? M. Radnić 80a. Izkipi ono što je u nem (u loncu). 275a. Z bolesti ne izrečenom oprjena oba dva oka iskipješe. B. Zuzeri 417. Naj poslije priko tave iskipi. F. Lastrić, test. 157a. Da smesa ne iskipi. P. Bolić, vinodj. 484.

ISKIPLIVATI, iskipljujem i iskipljivam, *impf.* iskipjeti. — *U Bjelostjencevu rječniku: praes.* izkipljujem (*vidi kod iskipjeti*), i *u Voltigijinu: praes.* izkipljujem *kod iskipiti*.

ISKIRIJATI, iskirijam, *pf.* dobiti na kiriji. — *Postaje od iz i kirija. — Akc. je kao kod izrešetati. — U naše vrijeme u Lici.* Meni se čini, da tebi tvoja kirija ne nosi nikakve koristi, nego odrta kola i izdrte kohe'. 'E, čini se tebi, moj brajko, zuvar je meni, da na nedeju iskirijam ono palente, što mi za nedeju dana čeljad potroše i poiuju'. 'Lijep sam ja krajcar na kuruzima letos iskirija'. 'Ja sam na malu Gospojinu otiša' u mast u Dalmaciju, pa sam do pokrova lijep krajcar iskirija'. — *Ša se, refleksivno, mnogo iskirijati, iskirijati do kraja.* Iskirija li se vala letos i ti i koki do mjere'. 'Kirija li još Stojan? Iskirija se, neće više'. J. Bogdanović. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer, ili ima drugi glagol iskiriti s istijem značenjem:* Bio je neki čovjek i imao jednog koša, pak je od onoga i živio, što je na nemu iskirio. Nar. prip. bos. 1, 39.

ISKIRITI, iskirim, *pf.* *vidi iskirijati na kraju.*

ISKISELITI SE, iskiselim se, *pf.* napojiti se posve vode ili drugoga čega žitka, kad što dugo vrijeme u onome stoji. — *složeno: iz-kiseliti. — Akc. je kao kod izništaviti. — U Vukovu rječniku: 'eingeweicht werden', 'maceror' s primjerom:* Metni kruh u vodu nek se dobro iskisel. *cf.* iskišati se.

ISKISNUTI, iskisnem, *pf.* jedan put iskiseliti se; jedan put postati posve kiselim. — *složeno: iz-kisnuti. — Akc. je kao kod izginuti.*

a. *s prvijem značenjem. — U Belinu rječniku:* iskisnuti, 'macerarsi, propriamente divenir molle o trattabile', 'maceresco' 449a, i *u Stuličevu:* iz-kisnuti, 'macerarsi, divenir molle', 'maceratum fieri'; i *u naše vrijeme u Lici.* 'Danas cio dan, Božije vrijeme cijepa, iskisao sam pred blagom stojeći, da ni pod pazuvom nijesam suv'. 'Silna vremena i dara Božijeg, ne ponesoše čobani jutros zagrhača, pa ču pred blagom ka' miši iskisnuti'. J. Bogdanović.

b. *s drugijem značenjem. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Od šta med uvrije pak iskisne. I. Jablanci 159. i *u naše vrijeme u Dubrovniku.* 'Počekaj da tijesto iskisne'. P. Budmani.

ISKIŠATI, iskišam, *pf.* učiniti da se što iskisel. — *složeno: iz-kišati. — Akc. je kao kod iskončati. — U naše vrijeme u Dubrovniku.*

a. *aktivno.*

a) *prelazio.* Iskišaj dobro to robe prije nego nasapluniš'. P. Budmani.

b) *neprelazio, isto što iskišati se.* 'Drži dugo u vodi, dokle iskiša'. P. Budmani.

b. *sa se, refleksivno, vidi iskiseliti se. — U Vukovu rječniku:* vide iskiseliti se s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

ISKIŠKATI, iskiškam, *pf.* *vidi iskiškati.*

ISKIŠNIVATI, iskišnujem i iskišnivam, *impf.* iskisnuti. — *U Stuličevu rječniku:* izkišnivati, v. iskisnuti. — *nepouzđano.*

ISKITATI SE, iskitam se (iskitēm se), *pf.* *složeno: iz-skitati. — Akc. je kao kod ispitati i ispisati. — U naše vrijeme. a) iziđi skitajući se.* 'Še je Petar? Iskita se nekud van'. J. Bogdanović. — *b) skitačem ispuniti žefu.* 'Jesi li se iskito? jeli ti sad dosta skitče? u Dubrovniku. P. Budmani.

ISKITITI, iskitim, *pf.* posve nakititi. — *složeno: iz-kititi. — Akc. je kao kod izbaviti. —*

Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu (iskititi, 'ornare vel spargere floribus, ornare, exornare') i u Vukovu ('aufputzen', 'exornare').

a. *aktivno. a) uopće.* Cvijećem mu rane izkitih. I. Đorđić, *uzd.* 66. Ona je (*kniga*) vitezove na svitlost donila i s pismicam krasno iskitila. Nadod. 5. Ti načini krune pozlaćene sve od srebra i suvoga zlata a iskiti dragijem kamešom. Nar. pjes. vuk. 2, 90. Sve zidove domu u naokolo iskiti rezanijem heruvimima i palmama. Đ. Daničić, *1car.* 6, 29. — *b) s osobitijem značenjem: površiti zid; n. p.: 'Zid ide naprid, jedan je dio niži drugi viši, al' to valja sve iskititi (iz-ravniti)'. J. Grupković.*

b. *pasivno.* Pod nama su gospodski stolovi, izkiteni, kanda su begovi. J. Krmpotić, *mal.* 15. Ili ti je dodijala teška uzda iskitena? Nar. pjes. vuk. 1, 454. Sva avlija glavam' iskitena. 2, 420. A banica divan-kabanicu iskitenu sa suvijem zlatom. 2, 583. Na nogama gaće šarovite, kakve su joj klete iskitene! 3, 103. Prije čohu puli risovinom iskitenom i arebrom i zlatom. 4, 5. Iskiteni turskijem glavama. Ogled. sr. 478. Halina joj je zlatom iskitena. Đ. Daničić, *psal.* 45, 18. 'Ovaj je bilac lijepo iskiten'. J. Bogdanović. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka ima part. praet. pass. iskititi.* On vidi dvore plemenite sve oružjem svitlim iskitite. Nadod. 19.

c. *sa se, refleksivno, i s osobitijem značenjima.* a) iskititi se vinom, kao nakititi se vina, *vidi kod nakititi.* Ladjijem se vinom iskitiše. Nar. pjes. vuk. 5, 378. — *b) urediti se (o vojnicima).* Iskititi se, 'sich aufstellen (sich zusammenthun)', n. p. 'Sve dva i dva iskitili se oko crkve ter ophodeći mole i pjevaju'; ili: 'Mi Ličani, prvi batalijun sve onako trudni s puta ne bi druga te se iskitismo (aufmarschieren) tamo negdje za gradom i dočekivasma carevića' itd. F. Kurelac. *rad.* 20, 89.

ISKIVATI, iskivam i iskujem, *impf.* *vidi iskavati. — U jednoga pisca xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu: v. iskati s dodatkom da je useto iz brevijara.* Iskuje Bog krv svojije prija-toja prolitu kako iziskiva krv Abelovu. M. Radnić 28b. Duša zaporavljena i zaposlovana ne može iskivati zlije misli. 486a.

ISKLAČITI, isklačim, *pf.* ismazati klakom (*vapnom*). — *Postaje od iz i klak nastavkom i. — Akc. je kao kod izbaviti. — U Stuličevu rječniku: izklačiti, v. poklačiti, i u naše vrijeme u Lici.* 'Oprovaj šenicu dobro isklačiti, pa 'š onda videti, da ti se nigda šnetljiviti neće'. J. Bogdanović.

ISKLAD, m. expositio, argumentum, *vidi iskladaće, u jedinom primjeru (xvi vijeka) snači čim se prije drame u kratko kaše što se u drami događa.* H. Lucić 227.

ISKLADANJE, n. djelo kojijem se isklada. — *ispoređi isklad. — Ismeđu rječnika u Stuličevu (izkladaće, 'expositio, interpretatio' s dodatkom da je useto iz brevijara).*

ISKLADATI, iskladam, *impf.* isklasti. — *Akc. je kao kod ispitati. — Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu (praes. izkladam, vidi kod isklasti) i u Stuličevu (izkladati us izklasti).* Zapiše od krune ugrske iskladajuće i opovidajuće što bi u rukah kraljevstva našega. Mon. croat. 66. (1446). — *U naše vrijeme u Lici.* Iskladaj brže to jelo. J. Bogdanović. — *I s osobitijem značenjem: ne brojiti među što, izusimati.* Da su mu svi danoci prosti, iskladaje harač. Stat. polj. ark. 5, 259.

ISKLAŃE, n. djelo kojijem se iskoje. — *U Stuličevu rječniku: jugulatio'.*

ISKLASATI, isklāsām, pf. kad se učini i po-
kaše klagje na šitu. — *složeno*: iz-klasati. — *Akc.*
je kao kod iskončati. — Od XVIII vijeka (vidi
kod b).

a. *aktivno*. — *Između rječnika u Stuličevu* (iz-
klasati, v. izklicati) i u *Vukovu* (jähren bekommen'
,spicor' s primjerom: Isklasala šenica). Sjetba
jur bijaše isklasala. S. Rosa 66^b.

b. *sa se, refleksivno, značenje je isto kao i kod*
aktivnoga. — *Između rječnika u Belinu* (izkla-
sati se, izklasivam se ,spigaro, far la spiga'
,spico' 699^b) gdje se naj prije nahodi. Nike nive
ranim žitom posijane jur se isklasale. F. Lastrić,
test. 896^b. svet. 122^b.

ISKLASIVATI, isklāsujēm i isklāsivām, impf.
isklasati. — *Samo u Belinu rječniku praes.* iskla-
sivam (vidi kod isklasati, b).

ISKLASTATI, isklāstām, pf. vidi isklasati. —
U naše vrijeme. Ječam je već isklastao. S. Pe-
livanović.

ISKLASTI, isklādēm, pf. *složeno*: iz-klasti. —
impf.: iskladati. — *Akc.* je kao kod ispresti. —
Upotrebljava se s osobitijem značenjima. — Od
XVII vijeka (ali vidi i iskladati).

a. *obično znači*: iskiti, isuti juhu na tašur ili
na tašure. — *U Mikafinu rječniku*: isklasti, iz-
vratiti iz lonca ,menestrare' ,tudiculo', i u *Bje-*
lostjenčevu: izkladam, izklasti, izmeđuem z lonca
,tudiculo'. — *I u naše vrijeme u Lici*. ,Drži ti
tu lončanicu čvrsto u ruci, jer ćeš nede putem
tu cievvaru isklasti'. ,Prekinule se uzice na lon-
čanici, pa se sva cievvara iz zdjele isklala'. J.
Bogdanović.

b. *u prenesenom smislu, iskasati, istumačiti*.
— *U Stuličevu rječniku*: (griješkom) izkladati
,exponere, interpretari, educere, extrahere' s do-
datkom da je uzeto iz bregvara.

ISKLATARITI SE, isklātārim se, pf. iskitati
se. — *složeno*: iz-klatariti. — *Akc.* je kao kod
izjednačiti. — *U naše vrijeme u Lici*. ,Kud se
ona klatnica isklatarila?' J. Bogdanović.

ISKLATI, iskoļēm, pf. *složeno*: iz-klati. — *Akc.*
se mijenja u impf. iskoļi.

1. *aktivno*.

a. *poklati sve, da ništa ne ostane živo*. — Od
XVII vijeka, a *između rječnika u Stuličevu* (ju-
gulare, occidere plures'). Da bi isklala (svijer)
sve i strla, teče pojim. I. Gundulić 558. Posrēda
grada vsehā iskla. Glasnik. 82, 276. (1684). Da
vas primučno izkoļe. J. Banovac, blagosov. 92. 250.
Te su Turci mušku decu isklali. Ogled. sr. 510.
b. *izgristi*. — *U naše vrijeme, a između rječ-*
nika u Vukovu (zerbeissen', commordeo' s pri-
mjerom: Isklali je psi). ,Lub', junače, koliko ti
drago, al' me nemoj po licu isklati, da mi majka
ne pozna na licu. Nar. pjes. vuk. 1, 428.

2. *sa se, recipročno*. — Od XVI vijeka, a *iz-*
među rječnika u Vukovu (isklati se, iskoļemo se
između sebe, vide poklati se). Neka se na volju
meu sobom iskoļu gospoda. M. Vetranić 1, 51.
Da se tuj u boju kako psi iskoļu. 1, 83. Neka
se u poļu krajevī iskoļu. 1, 202. Za mene se
makar iskojite. M. Držić 268. U malu se dlaku
ne isklasmo. P. Petrović, gor. vijen. 14. Narod
se iskoļe među sobom. S. Ćubiša, prip. 125.

ISKLEČATI SE, isklēčām se, pf. umoriti se
klečeći. — *složeno*: iz-klečati. — *Akc.* je kao kod
izblejati se. — *U naše vrijeme*. ,Tako mi je bilo
tijesno, da nijesam moga' stoeći sjedi, nego kle-
čeći, pa sam se iskleča', dok sam onliku bukve-
tinu posjeka'. ,Bome se ovaj danas pred tabulom
nakleča i iskleča' (reku đaci). J. Bogdanović.

ISKLEPATI, isklepām, pf. *isoštriti klepanem*.
— *složeno*: iz-klepati. — *Akc.* kaka je u praes.
taka je u part. praet. pass. isklepām; u ostalijem
je oblicima onaka kaka je u inf. — *U naše vri-*
jeme, a između rječnika u Vukovu (motiku, sje-
kiru ,dengel'n', pulsando exacu'o'). Kao kovač sje-
kiru što isklepe pošto je zamlati. Vuk, poslov.
84. — *I u prenesenom, metaforičkom smislu*. ,Aja,
brate, neš iz nega nikad pravog čojka isklepati'.
,Sjetova' ga a ne sjetova' ga, kara' ga a ne
kara', neš iz nega nikad čojka isklepati'. ,Ne
isklepa iz nega ništa'. J. Bogdanović.

ISKLEPATI SE, isklepām se, pf. *izbaviti se*
(teško) *iz tiske, iz pogibli*. — *složeno*: iz-klepati.
— *U naše vrijeme u Dubrovniku*. ,Jedva sam se
isklepo'. P. Budmani.

ISKLETI, isklēmām, pf. *posve prokleti*. — *perf.*:
iskliātati. — *složeno*: iz-kleti. — *Samo u Stuli-*
čevu rječniku: iskleti i izkleti ,diris, maledictis
aliquem exagitare'.

ISKLICATI, isklīcām, pf. vidi iskljijati. — *slo-*
ženo: iz-klicati. — *Akc.* je kao kod iskončati. —
U Voltigijinu rječniku: isklicati ,germogliare,
sbucciare', keimen, sprossen', i u *Stuličevu*: iz-
klicati ,herbescere (dicunt Illyrii de lactucis etc.
cum ita florescunt, ut manducari amplius non
possint)' gdje nije kasano pravo značenje.

ISKLIJATI, iskljām, pf. kad na bišu izraste
klica. — *isporedi* isklicati. — *složeno*: iz-klijati.
— *Akc.* je kao kod iskončati. — *U naše vrijeme,*
a između rječnika u Vukovu (hervorkeimen', ,pro-
germino'). Iza njih iskljija sedam klasova. Đ. Da-
ničić, Imojs. 41, 6.

ISKLIJEŠTITI, iskljēštīm, pf. *složeno*: iz-
klijēštiti. — *Akc.* je kao kod istijēštiti.

a. *ismučiti kljēštima*. — *U Belinu rječniku*:
samo part. perf. pass. iskljješten ,attanagliato',
,forceps tortus' 115^b, i u *Stuličevu*: izkljještiti
,forceps torquere'.

b. *u prenesenom smislu, teškom mukom od koga*
dobiti. — *U naše vrijeme u Lici*. ,Ne bi brate
od nega odkino van da kljēšti, edva evo ja ne-
kako i to živom mukom iskljješti od nega edan
košić sijena za teoce'. J. Bogdanović.

ISKLIMATI, isklīmām, pf. *dobiti klimanem*.
— *složeno*: iz-klimati. — *Akc.* je kao kod izgle-
dati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u*
Vukovu: ,durchs wackeln (z. b. mit dem kopfe)
etwas erreichen', ,vacillans (e. c. caput) adipiscor'.
Ako jezik ne izlaja, glava ne isklima. Ako je-
zikom ne izlanda, glavom ne isklima. Nar. posl.
vuk. 8.

ISKLIŃATI, isklīnēm i isklīnām, impf. iskleti.
— *Uprav su dva glagola*: isklīnati, isklīnēm
(*akc.* je kao kod izgrtati) koji postaje od iskleti
i isklīnati, isklīnām (*akc.* je kao kod ispitati)
koji postaje od prvoga i prema nemu je *itera-*
tivni glagol. — *U Stuličevu rječniku*: isklīnati,
isklīnām *us* iskleti.

ISKLIZNUTI, isklīznēm, pf. *isići ili ispasti*
klijajući se. — *složeno*: iz-kliznuti. — *Akc.* je
kao kod izmahnuti. — *U Mikafinu rječniku*: is-
kliznuti, ispusnuti ,elabi e manibus', i u *Stuli-*
čevu: ,e manibus labi'. — *U naše vrijeme u Lici*
u prenesenom, metaforičkom smislu. ,Ja se čudim,
kako se nemu to iz ruke iskliznulo!'. ,Šta on sve
nije radio i činio što niko nije činio, i bome mu
se naj kašne iskliznu iz ruke'. J. Bogdanović.
— *Sa se, refleksivno, i u prenesenom smislu*. ,On
se nekako vavije mudro odsvakle isklizne'. J.
Bogdanović.

ISKLONITI, isklonim, *pf.* složeno: iz-kloniti. — *Akc. je kao kod iznositi.*

a. *aktivno.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* iz-kloniti, inclinare, flectere, curvare'.

b. *pasivno, u jedinom je primjeru part. perf. pass.* isklonit (radi slika) sa značenjem od prilike: koji se pomaže. (Zadar) ni sasvim oblovit; skupljen, ne razlučen; nigde van isklonit, a nigde zakručen. Đ. Baraković, vil. 105.

c. *sa se, pasivno ili refleksivno, i ovdje je od prilike značenje: pomoliti se. (Djelo, kniga) čtovo* tvojim zaštitajem puštam da se na svitlo iskloni. H. Lucić 225.

ISKLOŇENĚ, *n. djelo kojijem se iskloni.* — *U Stulićevu rječniku:* izkloŇeŇe, inclinatio, curvatio'.

ISKLOŇIVATI, isklonjuŇem i isklonjuŇam, *impf.* iskloniti. — *Samo u Stulićevu rječniku:* (griješkom) izklonivati, izklonivam us iskloniti.

ISKLEŠTIVATI, iskleštuŇem i iskleštvam, *impf.* iskleštititi. — *Samo u Stulićevu rječniku:* izkleštvati, iskleštvam us iskleštititi.

ISKLUČATI, isključam, *pf.* vidi isključvati. — *složeno: iz-ključati.* — *Akc. je kao kod izgledati.* — *Od xviii vijeka.* Lete da gdi koga izključaju crva. A. Kanižlić, rož. 8.

ISKLUČAN, isključna, *adj.* proprius, singularis, koji pripada samo nekome čeladetu ili nekoj stvari ili biva samo u nekom slučaju, ističući da ne može nikome drugome pripadati ili da ne može biti ni u kojem drugome slučaju. — *isporodi isključit, isključiv.* — *Postaje od isključiti.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Isključni, ausschliessend'. Jur. pol. terminol. 51. Isključni priuzdržaj, ausschliessender vorbehalt'. 608. Isključno pravo, ausschliessendes recht', diritto esclusivo'. B. Petranović, ručn. knjig. 27. Isključni, phil. exclusivus', ausschliessend, ausschliesslich', tal. esclusivo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Ima i adv. isključno.* Isključeno, exclusive'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKLUČAVATI, isključavam, *impf.* isključiti. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ko bi hoteo znati, šta bi ja rad ovde opisati a ne mogu, neka samo ode u Opovo, pak kad se doma vrati, vidiće, oće li moći sve što je čuvstvovao iskazati. isključavam one, koji, predati nekim strastima, sve im je ostalo jednako. D. Obradović, živ. 92–88.

ISKLUČENE, *n. djelo kojijem se isključ.* — *U naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu* (exclusio, exemptio, exceptio' s dodatkom da je uzeto iz brevijara). Isključene, iznimka, ausschliessung'. Jur. pol. terminol. 51. Isključene (isključba), ausschliessung', esclusiones'. B. Petranović, ručn. knjig. 32.

ISKLUČICE, *adv.* isključno, vidi kod isključan. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. isključito.

ISKLUČIT, *adj.* vidi isključan. — *Samo adv.* isključito u Stulićevu rječniku: esclusivamente', cum exceptione' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

ISKLUČITI, isključim, *pf.* excludere, ne primiti u neko društvo, ne brojiti u neki broj, odstraniti, izuzeti. — *Prema lat.* excludere i nem. ausschliessen načineno u naše vrijeme od iz i ključ nastavkom i, može biti po Stulićevu rječniku gdje ima: isključiti (i isključiti), isključujem ili isključivam, excludere, excimere, excipere, immunem aliquem facere alicujus rei' s dodatkom da je uzeto iz brevijara (što je sumnjivo), ili po

ruskom jeziku gdje ima u istom značenju исключити i выключити (druga je riječ češ. vyklučiti što znači iskupati, i postaje od kluk ili od kluka). Prestupnik bivao je isključen iz bracke. Pravdonoša. 1852. 5. Isključiti koga od imovine jemanden von dem vermögen abweisen'. Jur. pol. terminol. 10. Isključiti koga od česa, od ureda, ausschliessen jemanden von einer sache, von einem amte'. 51. Isključiti, ausschliessen', escludere'. B. Petranović, ručn. knjig. 82. Isključiti koga od parnice jemanden vom rechtsstreite ausschliessen', porre qualcuno fuori di causa'. 61. Isključiti, phil. (izlučiti), ausschliessen', tal. escludere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. vidi i izuzeti.

ISKLUČIV, *adj.* vidi isključan. Isključiv, ausschliesslich'. Jur. pol. terminol. 51. — *Adv.* isključivo, ausschliesslich', esclusivamente'. B. Petranović, ručn. knjig. 82.

ISKLUČIVANJE, *n. djelo kojijem se isključuje.* Isključivanje, stil. phil. ausschliessung', tal. esclusiones'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKLUČIVATI, isključujem i isključivam, *impf.* isključiti. — *U pisaca našega vremena* (vidi isključivanje), a između rječnika u Stulićevu (freq. v. isključiti, a kod ovoga ima praes. isključujem i isključivam).

ISKLUČBA, *f.* vidi isključene.

ISKLUHATI, vidi isključvati.

ISKLUKATI, isklukam, *pf.* isgrječiti (?). — *složeno: iz-klukati.* — *Na jednom mjestu našega vremena.* Naboru u međudnevicu avtike, isklukaju kao grožde, pa ispeku rakiju. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 47.

ISKLUNITI, isklunim, *pf.* ispustiti iz kluna, u jedinom primjeru izreći klunom. — *Naćineno od iz i klun nastavkom i.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Ptica ne umiduću drugo od straha i od bolesti pođe ove di riči: 'Zdrava Marijo'. kako ji izkluni, jastreba udij mrtav pade. J. Filipović 1, 523b.

ISKLUVATI, isključem, *pf.* ključanjem sve kupiti, sve isvaditi. — *složeno: iz-ključvati.* — *Akc. kaka je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim praes., impf.* isključ, aor. 2 i 3 sing. isključv, part. praet. act. isključvao, isključvao, part. praet. pass. isključvan. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (picken', rostro tundo' s primjerom: A pilići lebac isključvali). Kada gavran nađe čovjeka običena aliti koju živinu, tako mu naj prvo oba oka i isključje, neka ga ne vidi i neka mu se ne može braniti. M. Divković, bes. 289b. Održani vrana, da ti isključje oči. (D). Poslov. danič. 89. Isključje je čavke i vrane. (Z). 88. Negove su oči garvani 'aključvali. Jačke. 169. — *U drugom primjeru iz narodne pjesme ugarskih Hrvata stoji h mj. v:* Moje črne oči gavrani te 'aključat. 192.

ISKMETITI, iskmetim, *pf.* u Stulićevu rječniku: izkmetiti, v. odkmetiti. — *nepouzdano.*

ISKNAĐITI, isknadim, *pf.* posve naknaditi. — *složeno: iz-knaditi.* — *Akc. je kao kod isbaviti.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Zašto indi ne isknadiš pravicu tvoju svrhu oniju, koji se u sude tvoje mišaju? Đ. Rapić 814. Naše rasutje i grada Jerusolima iskorenutje, u kome Isukrst svoju osvetu isknadi. 879. Ti jesi jedno slo, koje se ne može ikada poravnati niti isknaditi. 418.

ISKNIŽBA, *f. djelo kojijem se isknži.* — *isporodi isknžihe.* — *U pisaca našega vremena.* Isknžižba, isknžihe, extabulation'. Jur. pol. ter-

minol. 201. Iskŋižba, isbris, ispis iz kniga, iskŋižene, 'bücherliche lösung'. 331.

ISKŊIŽENE, n. *vidi kod iskŋižba*.

ISKŊIŽITI, iskŋižim, pf. u naše vrijeme načinena riječ sa značenjem: isplatiti dugove koji su zapisani u knjigu, i tako činiti da se isbrišu. Iskŋižiti dugove, 'verbüchorte schulden tilgen'. Jur. pol. terminol. 506.

ISKŊIŽLIV, adj. koji se može iskŋižiti. Iskŋižljiv, sposoban za iskŋižbu, 'löschungsfähig'. Jur. pol. terminol. 331.

ISKŊIŽNINA, f. što treba platiti državi kod iskŋižbe. Iskŋižnina, taksa za ispisano, 'extabulationstaxe'. Jur. pol. terminol. 201.

ISKOBACATI SE, iskobacam se, pf. jamačno je načineno od prekobacati se (*vidi prekobaciti*) što je shvaćeno kao da je složeno: pre-kobacati, pa je složeno: iz-kobacati. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Da dobuđe ŋu u plovu, izpod ŋe se iskobaca. J. Kavaŋin 198a.

ISKOBEČITI, iskobēčim, pf. *vidi* izbečiti. — složeno: iz-kobečiti. — Akc. je kao kod izjednačiti. — U naše vrijeme u Lici. 'Vidire, kako je oči iskobečio!' i kad ko, osobito kakav lopov ili tvrdica umire, reći će: 'Iskobečio 'e opanke, neće dalje'. J. Bogdanović. — Sa se, refleksivno. 'De je Luka?' 'Ma šta pišaš za ŋ? eno se iskobečio u lađu ka i mrcina'. Kada komu što od blaga krep, onda porugljivo reku: 'Bome se eno Petrov vo (ili krava ili koŋ) iskobečio'. J. Bogdanović. — u Dubrovniku se kaže: iskobečiti se od straha. P. Budmani.

ISKOBEĻATI SE, iskobēlām se, pf. isiti kobelajući se (*valajući se*), i u prenesenom smislu: teško se isbarviti (od kakva sla). — impf.: iskobeljavati se. — složeno: iz-kobeljati. — Akc. je kao kod izrešetati. — U Vukovu rječniku: 'sich hervorwälen', 'expediri' ('auch fig.').

ISKOBEĻAVATI SE, iskobēlāvām se, impf. iskobeljati se. — Akc. je kao kod istovaravati. — U jednoga pisca xviii vijeka. Polagano iskobeljava se. Đ. Rajić, pouč. 2, 115.

ISKOBEĻITI, iskobēlīm, pf. *vidi* iskobečiti. — U naše vrijeme u Lici. Kada komu crkne kluse ili krep vo ili krava, reku podrugljivo: 'Iskobeljo mu 'e vranac kopite'. 'Iskobeljo mu 'e zekoŋa papke'. I čovjeku lopovu reku: 'Iskobeljo 'e oči, neće više'. J. Bogdanović. — Sa se, refleksivno. 'Šta si se tu iskobeljo kao krepala mrcina?' (reku jeničini što leži u hladu). J. Bogdanović.

ISKOBITI, iskobīm, pf. koblenem postići što (na čiju štetu), koblenem učiniti da što (objekat) propane, nestane. — složeno: iz-kobiti. — Akc. je kao kod iznositi. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('erahnden', 'omine consequor'. cf. kobiti). Što me kobiš? izkobila glavu! Nar. pjes. bog. 236. No nefala mojoj staroj majci, koja svoje iskobi dijete! Nar. pjes. vuk. 2, 36. A kad vide Ture Hercegovce, na Marka je koŋa nagonilo, pa izvadi dvije puške male, donese ih do očiŋ junaku, da bi ŋemu oči izvadio, ali Ture obje prevarile, te mu dobru glavu iskobile. 4, 10—11. Kad s' ajdunci napojili vina, zakuka im kukavica tica; reče tada Sava od Posavja: 'Pobratime, od Kotora Božo! udri, Božo, kukavicu crnu, da ne kobi ljubavnu družinu!' Savi bješe Božo besjedio: 'A neka je, da je Bog ubije! sama svoju iskobila glavu!' Pjev. crn. 150b. Bojim se, da mi (mačuha) ne iskobi sestrića. S. Lubiša, prip. 67.

ISKOBLITI SE, iskoblīm se, pf. iskroviti se, izvitoperiti se. — U naše vrijeme. 'Daaka se iskobli'. M. Ružičić.

ISKOČENE, n. djelo kajjem se iskoči. — U Stuličevu rječniku: 'assortimento, l' assortire', 'electio'.

ISKOČITI, iskočīm, pf. skočiti na poje, na dvor. — impf.: iskakati. — složeno: iz-skočiti. — Akc. je kao kod iznositi. — Riječ je stara, isporodi stslav. iskočiti. — Ismeđu rječnika u Mikaljinu (kod iskakati), u Belinu (iskočiti, 'saltar fuori', 'exilio' 639a; 'schizzare, saltare in dietro, prosilio' 639b; iskočiti na sreću, iskočiti tkoga, 'toccar a sorte', 'sortito evenire' 734a), u Stuličevu (iskočiti i iskočiti i iskočiti, 'saltar fuori, toccar in sorte', 'exilire, sorte obtingere'), u Voltigijinu ('saltare fuori, fare un salto, slanciarsi', 'hinausspringen'; iskočiti, 'saltar fuori, spiccare un salto', 'herausspringen'), u Vukovu ('ausspringen', 'exsilio'), u Daničičevu ('exsilire').

a. u smislu kazanom sprieda. a) o čeladetu i o životini. Otk ŋego pobēg iskoči iz korabla. Domentijan 187. Sam iskoči iz korabla vidim vssēmi. 319. Koji se (mornar) razbivši, kad na kraj iskoči. P. Hektorović 65. U toj ti iznenad njekime skrovenim naćinom iskoči iz draće ljubav taj u zmije prilici. D. Bašina 125b. Mnogi iskoče na poje. M. Radnić 146a. Probudivši se udij is posteje iskoči. P. Knežević, osm. 10. Inostranci kaval'jeri brzo na kraj iskoćise. Nar. pjes. bog. 172. Dvanaest Turaka iskoči iz busije na ŋega. I. J. P. Lučić, izk. 18. Iskoči mi iz ruku dijete, provrže se crnijem jagŋetom. Nar. pjes. vuk. 20—21. Uzmi, brate, dvije puške male, pa iskoči pred kulu Nebojšu. 2, 596. Ta se magla primaknula blizu, tek iz magle junak iskoćio. 3, 214. A vrata se otvorise sama, te iskoči majstore Manojlo. 8, 327. Iskoćise dva Vidanovića, iskoćise na bijelu kulu. 4, 110. No iz vojske junak iskoćio. 4, 115. Bježi Turćin proz bijelu kulu, pak iskoči proz pengor od kule. 4, 163. Ko ne može on je iskoćio. 5, 525. Iskoćise trideset hajdukah. Pjev. crn. 28b. Te počne kucati da mu otvore, a iskoči sluškinja na pengor. Nar. prip. vrč. 2. Tada Marko na drum iskoćio. Ogled. sr. 183. Tu iskoči momće od Brdana. 471. U ovoj prijetŋi suviše iskoćise tri žena. Pravdonoša. 1852. 8. — Uplaši se vuk i ne mogući nigdje naći ždrijela kuda bi između čeladi iskoćio. Nar. prip. vrč. 152. (Kurjak) vidi da ne može na poje iskočiti. Vuk, poslov. 295. — Kaže se metaforički (iperbolički) da ko iskoči iz koše od čuda, straha itd. Jer ja iskoćih živa iz kože da prije čujem. V. Vrčević, čim. 55. Svi da iskoče živi iz kože. 190. — b) o čemu neživu. aa) uopće. Žmul iz ruk iskoči. M. Marulić 94. Živ kladenac iskoči i od krvi i od vode. M. Vetranić 1, 390. Kad toćak iskoči od krvi i vode. 2, 232. Činaše mu se da će mu oči iskočiti, plakaše kako malo dite. M. Zoričić, zrc. 112. Iz klasa istom ona zrna iskoče. I. Jablanci 67. Udari je po obrazu rukom, tri joj zdrava iskoćise zuba. Nar. pjes. vuk. 1, 544. I desno ti oko iskoćilo! 2, 80. Donesoše drenovinu Marku; kad je steže u desnici ruku, pršte pusta na dvoje na troje, i dvje kapje vode iskoćise. 2, 405. Oba oka ŋemu iskoćise. 2, 519. Na zatiljak oči iskoćise. 2, 560. Na pleći mu čifti iskoćise, pred čiftima arce od junaka. 8, 809. Čelo pršte, oči iskoćise. 4, 233. Iskoćise vam oči od dima. M. Đ. Milčević, zim. već. 298. — bb) o suncu, mjesecu, zori itd. kad istječe. Pri nego iskoči na goru mjesećac. S. Menčetić 289. Kad izkoči zora. Đ. Bašić 226.

Pusti me, er je zora jur iskočila. 226. A kad treće jutro osvanulo, i na popas sunce iskočilo. Nar. pjes. vuk. 4, 444. Svanu dan i sunce iskočilo. Pravdonoša. 1851. 81. — *mogli bi amo pripadati i ovi primjeri*: Kose poznam, da su lute zmije, ke sad srce moje grizu; a s pogledim svitile oči muha, iz koje trijes iskoči. I. Gundulić 281. Is koga (štita) van iskoči jedna svjetlos toli jaka. G. Palmotić 2, 66.

b. *tijem što subjekat iskoči iz čega ne odijeli se od onoga, nego ostaje na njem i strši*. Ritko iz gomile dvi stine iskoče. I. T. Mrnavić, osm. 140. Odmah će ti iskočiti triska. J. S. Reljković 270. Neka se utolegnu doline a iskoče brda. Nar. prip. vil. 1867. 655. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer, i da u njemu stoji u metaforičkom smislu, kao: biti bolji*: Ter kad ona (vojaska) tako izgine, da ne svijetlo mjesto iskoči, crnce lupeže Arapine i gusare od istoči, njih će učinit janičare. I. Gundulić 518.

c. *javiti se, pokazati se (osobito iznenada)*. Oči iatragh jeda gdi iskoči sunčani ne obraz. Š. Menčetić 194. — *amo jamačno pripadaju i ovi primjeri*: Radi ovoga vinčanja iskočiti će koja smutna. A. d. Costa 1, 152. Ako ne bi iskočila koja privara. 1, 258. Od koga (dila) iskočiti bi mogla smrt. 2, 157. Ako smrt iskočila bi od nemoći. 2, 161.

d. *sorte obtingere, dopasti, zapasti (osobito po sreći, na sreću)*. ovo će značenje biti postalo od predašnjega (kod c), a može biti da se kod toga mislilo i na riječ kocka. — *Od xvi vijeka po sapađnijem krajevima (vidi i u Belinu i u Stuličevu rječniku)*. a) s dativom. Po zakonu od popovstva iskoči mu da tamnjan (ovdje je piscu ispala riječ što odgovara lat. poneret) ulješi u crkvu Gospodinovu. N. Ražina 182^a. luc. 1, 9. Metaše ždrijebi, iskoči Tomi. Zborn. 29^a. Ova ždrijež iskoči menje. 29^a. Izskočila mu je trogirska biskupija. Ivan trog. 23^b. — b) s akuzativom. Na sreću ju (žuknicu) vrć hotješe, koga će od njih iskočiti. G. Palmotić 8, 190^b. Sreća iskoči Haislera. P. Bogašinić 31. Ku (divojku) iskoči srića Turkom da ju dadu. J. Armolušić 59. Ku iskoči srića Turkom da ju dadu, i u broj da kladu kih je iskočilo. 60. Kako da bi koga iskočil jedan dobar dil od kogagodir blaga. A. Vitaljić, ist. 46. Koga (ždrib) iskoči na tuj sriću da negova bude cila. ost. 295. Razmišljajući sreću koja će vas na njemu iskočit ali nesreću, koja vas može pritisnut. Đ. Bašić 118. Koga će ga ovijeh dvijeh sreća izkočit. 266. Vidi krvnike bez ikakva požaleña od negovijeh muka, izmetat za videt koga će od njih izkočit negove haljine. 808. — *U Stuličevu rječniku ima i part. praet. pass.* iskočen, assortito, scelto, electus, ali nije pouzdan.

ISKOCĖNE, n. *djelo kojijem se iskoti*. — *Starji je oblik* iskoćenje. — *U Belinu rječniku*: izkotjenje, 'il nascerre de' cani, gatti etc.', 'nativitas canum etc.' 505^a, i *u Stuličevu*: izkotjenje, 'degeneratio (de brutis)'.

ISKOCĖVATI, iskocĖvjem i iskocĖvām, *impf.* iskotiti. — *Samo u Stuličevu rječniku praes.* izkotiva se kod izkotiti se.

ISKOK, m. *djelo kojijem se iskoči*. — *U Voltigijinu rječniku*: 'salto, slancio', 'sprung'. — *I u osobitom, konkretnom smislu*. Prolaz iz sobe u izbu i obratno. (u Hercegovini.)

ISKOKĖTATI, iskocĖcām, *pf.* dobiti kokatanjem. — *složeno*: iz-kokatati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Iš! tu si stala kokatati, orlinu iskocatala!' J. Bogdanović.

ISKOKATI, iskocām, *pf.* isprŕiti (kukuruz) dok zrna ispucaju. — *složeno*: iz-kokati. — *Akc.* je kao kod ispitati. — *U Vukovu rječniku*: iskokati kukuruz, 'kukuruzkörnern rŕsten dass sie aufspringen', 'torreo'. — *Sa se, reflektivno, o zrnima kukurusa kad pucaju, i u prenesenom smislu o semli kad ispucava od suše*. — *također u Vukovu rječniku*: 'aufspringen (von gerŕsteten kukuruzkŕrnern, auch von der erde bei einer grossen dŕrre)', 'rimas ago'.

ISKOLĖČITI, iskocĖčim, *pf.* izbučiti, isbučiti (oči). — *Akc.* je kao kod izjednačiti. — *Postaje od iz i kolač nastavkom i (biće po tome što kad se izbuje oči, bijelo od oka postane kao kolač)*. — *U naše vrijeme*. Na vojvode oči iskolači. Nar. pjes. vuk. 5, 362. Na neg Niko oči iskolači. Nar. pjes. juk. 217. Pak na Reju oči iskolači. Nar. pjes. petr. 2, 246. Već krvave oči iskolači. 8, 184. Na nega oči iskolači. V. Vrčević, niz. 99. — *I pasivno*. Domaćinov me otac pogleda iskolačenim očima. M. P. Šapčanin 1, 86.

ISKOLAK, *praep.* iskod, *vidi* iz i kolak. Kmet kaluderski iskolak manastijera. I. Đorđić, ben. 192.

ISKOLĖČITI, iskocĖčim, *pf.* u Stuličevu rječniku: iskolčiti, kolce izvaditi, 'palos evellere'. — *nepouzđano*.

ISKOLĖIVATI, iskocĖvjem i iskocĖvivam, *impf.* iskolčiti. — *U Stuličevu rječniku*: iskolčivati, iskolčivam uz iskolčiti. — *nepouzđano*.

ISKOLĖTATI, *vidi* iskolijetati.

ISKOLĖJETATI, iskocĖjećem, *pf.* izvaditi silom (n. p. klinac iz drva). — *složeno*: iz-kolijetati (?). — *-ije-* stoji po južnom govoru, te se tako kaže u Dubrovniku, po primjeru iz Boke kotorske ondje stoji e, a po primjerima iz Like i. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (iz-kolijetati, 'uscire dai gangari', 'difficultates superare') gdje se talijansko značenje (pomamiti se od lutine) ne slaže s latinskijem, a ni jedno ni drugo nije obično sad u Dubrovniku, već je ondje značenje kao u Lubišinu primjeru*. Rukama iskoleče kline iz žovica. S. Lubiša, prip. 197. — *U Lici se kaže u prenesenom smislu*. 'Da, ko bi to od nega iskolita?' nebi živ krat'. 'Ma nekako ću ja to od nega iskolitati ali krepati'. J. Bogdanović.

1. ISKOLĖKATI, iskocĖkām, *pf.* dobiti kod igre kolikana. — *složeno*: iz-kolikati. — *Akc.* je kao kod izrešetati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Imao sam punu kapu ješnika, pa mi sve Petar iskolika'. 'Ajmo se kolikati!' 'Neću brate, ti bi meni za čas iskolika' punu vreću ješnika'. J. Bogdanović.

2. ISKOLIKATI, iskocĖkam (?), *pf.* oilu kolikocu nečega istrošiti. A. Kuzmanić u Nar. list. 1879. 98. — *Postaje od iz i koliko*.

ISKOLĖTATI, *vidi* iskolijetati.

1. ISKOLITI, iskocĖim, *pf.* navršiti, svršiti, ispuniti. — *Akc.* je kao kod iznositi. — *Postaje od iz i kolo nastavkom i*. — *Češće reflektivno*. — *Od xvi vijeka (vidi kod b)*.

a. *aktivno*. samo u jednoga pisca xvii vijeka. Poklonit se voli nego se braniti da vrime iskoli za glavu hraniti. Đ. Baraković, vil. 80. Kad u moru kami stanovit pribiva, nega kosmat prami po svemu odiva, zač misto uživa na svojih pristoli, nitkor njim poriva čim vrime iskoli. 165. Prija to iskolit sve rike svoj potok i sunce zahodit vratif se na istok. 801. I da ću griha dug s vrimenom iskolit. 820. Nastupi siñ oblak, ognju moć iskoli. 827. Neka nam iskoli jur nevoju svaku. jar. 84.

b. *sa se, refleksivno*. Kada se jure svekolike te stvari izkole. Stat. polj. ark. 5, 277. I Boga sve moli, pri da ga umori, nego se iskoli što mu san govori. H. Lucić 218. Neka se iskoli ča jima jur biti. Đ. Baraković, vil. 68. Vrime se iskoli njihove odluke. jar. 106. Vrime se iskoli života Petrova. 110. Da se ne iskoli to vrime va vike. 112. Neka ti se grih iskoli. 131. U toj smrtnoj boli jur moj tužni duh se iskoli. A. Vitajić, ist. 291b. Popi, fratri mole, da se umorna leta izkole. J. Kavanin 147b. Žitak vas se iskoli u napreda putom pravim tvo'ega slijeda. 462b. Ovo se iskoli onim plemenitim, dali opakim gradovima od Sodome i Gomore. A. d. Bella, razgov. 91. Što se zgodi ovom nesrićniku, ovo isto izkoliche se i vama. 156. Videći suprotna zakonu vaša dilovanja koja iznova Isukrsta propiđu, svrhu vas će se iskoliti ova osuda: 'malos male perdet'. J. Banovac, razg. 130. Vidi pokarađe Božje i pravdu koja se iskoli u onome koji bijaše na n' nalaga'. M. Zoričić, zrc. 210. Da se na nem iskoli pravda Božja. osm. 54. Da se na nami ne izkole nike skrovite odluke božanstvene. 77. Zarad Davida sluga moga u vrime života tvoga tu stvar učiniti neću, ali će se iskoliti na sinu tvomu. And. Kačić, kor. 229. Pazi dobro da se s tobom ne iskoli žudinska nezgoda. I. J. P. Lučić, bit. 62. Jadne zgode, koje kada Joram zapoznade da se bijaju iskolile. razg. 129. Kletva se očeva do malo vremena iskolila. M. Pavlinović, razg. 82. Združenje s Ugarskom naopako se iskolilo po Hrvatsku. razl. spis. 115. Neće se iskoliti natražništvo nego napretkom i savršivošću. 163. — *U naše vrijeme u Stonu*: 'Oni mi se san iskolio'. 'Sve se je iskolilo kako sam reko'. M. Milas.

2. ISKOLITI, iskolim, *pf. oguliti, odrjeti*. — *složeno*: iz-koliti (*ispoređi stslav. raskoliti*). — *U Mikaljinu rječniku*: iskoliti, odrjeti, glubo, deglubo, decortico', i *u Stuličevu*: iskōliti, iskolujem ili iskolivam, glubere, deglubere, decoricare, pellem detrahere'.

ISKOJEŃE, n. *djelo kojijem se iskoli (vidi 2. iskoliti)*. — *U Stuličevu rječniku*: 'decortication'.

ISKOJIVATI, iskolujem i iskolivam, *impf. 2. iskoliti*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: iskolivati, iskolivam *us* iskoliti; *a kod ovoga ima i praes. iskolujem*.

ISKOMADATI, iskomadām, *pf. izrezati, iskidati na komade*. — *ispoređi stslav. raskoliti*. — *Akc. je kao kod izrešetati*. — *Postaje od iz i komad*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (zerstückeln, in stücke schneiden', dissecō'). — *Notionica kraja Karla iskomadana*. A. Tomiković, živ. 211. Da će ih sve sablom iskomadati. Nar. prip. vuk. 166.

ISKOMADITI, iskomadim, *pf. vidi iskomadati*. — *U naše vrijeme*. Iskomadiše peciva na sva-tovaku. V. Vrčević, niz. 69. Nabasaše na tri dvije mrtve, iskomadene. 817.

ISKOMARDITI, iskomardīm, *pf. u Vukovu rječniku*: iskomarditi koga t. j. isprebijati, 'zusammenschlagen', 'contundo' s dodatkom *da se govori u Dubrovniku (?)*. — *Postaje od iz i komarda nastavkom i*.

ISKOMEDIJATI SE, iskomedijām se, *pf. vidi izveseliti se*. J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici*. — *Postaje od iz i komedija*.

ISKOMOLITI, iskomolim, *pf. pomoliti se, izviriti*. — *složeno*: iz-komoliti (?). — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka (samo sa se, refleksivno)*.

Izkomoli se (*iz vode*) jedna človičja glava. P. Zoranić 31a.

ISKOMOLIVATI, iskomolujēm i iskomolivām, *impf. iskomoliti*. — *U jednoga pisca xvi vijeka* Sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoljući. P. Zoranić 7a. Zlatu glavu Apolo iskomoljući. 41a.

ISKOMUNATI, iskomunām, *pf. istrijebiti grah is komunā*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ubrte gra, pa iskomunajte i metnite za užinu da se vari'. 'Este li sav gra iskomunali?' J. Bogdanović.

1. ISKON, *adj. koji je od iskona, vidi iskonski*. — *Postaje od iskoni nastavkom in*. — *U jednoga pisca xiii vijeka (sa starinskijem oblikom iskonyn)*, i *u jednoga iz našega vremena (u kojega nije svagda jasno značenje)*. Iskonynaa go Božija smotrenija ljubimaago čeda Bogomā poslanaga. Domentijan* 150. Luby Božija iskonynaja i svetaja. 254. Pa svakakve misli boravio, preko dugih iskonijeh dana. Osvetn. 2, 39. Posla nije, trgovača nema; lule pale ti iskoni ljudi, lule pale a ništa ne hvale, osim svojih iskonijeh dana. 8, 41. Tu iskonu trubario bandu 5, 58.

2. ISKON, *f. vidi 3. iskon*. — *Na dva mjesta xvii vijeka i našega vremena*. Kad u iskoni jošće od zemlje umisi ga Bog. F. Glavinčić, posl. vii. Jednog vedra na iskoni dana. Osvetn. 6, 17.

3. ISKON, *m. početak, upotrebljava se gotovo samo*: od iskona, *iz početka, iz prvoga početka od kad vrijeme teče*. — *Stoji mj. negdašnjega iskoni (koje vidi)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('der anfang', 'initium' s dodatkom *da se govori u Crnoj Gori i s primjerom*: Od iskona, 'von je her', inde ab omni tempore'). To te biti od iskona Turci. Pjev. crn. 253b. Prijesto tvoj stoji od iskona. Đ. Daničić, psal. 93, 2. Pamti sudove tvoje od iskona. 119, 52. Napredujmo, da se raščisti zemljište, kō što je bilo od iskona. M. Pavlinović, razg. 53. — *I okrnjeno od iskon*. Slavenskoga od iskon imena. Ogled. sr. 225. — *I samo iskon bez prijedloga kao adverb*. Za vezira ni kraj uha nema, štono iskon u Travniku drijema. Osvetn. 4, 13.

ISKONAČAN, iskonačna, *adj. koji ima konac, svrhu*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Muka od purgatorija je iskonačna i vrimenna. Korizm. 18a.

ISKONČAŃE, n. *djelo kojijem se iskonča (vidi 1. iskončati)*. — *Između rječnika u Stuličevu* ('consumptio, absumptio, confectio'). Hoću s vami biti dari do iskončanija veka. Naručn. 90b.

1. ISKONČATI, iskončām, *pf. svršiti, isvršiti*. — *složeno*: iz-končati. — *Akc. je kao kod 2. iskončati*. — *Rječ je stara, ispoređi stslav. iskonščati*. — *U Stuličevu rječniku*: 'consumere, absumere, conficere'.

2. ISKONČATI, iskončām, *pf. izvesti koncem*. — *složeno*: iz-končati. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. iskončā, u part. praet. act. iskončao. iskončāla, u part. praet. pass. iskončān*. — *U Vukovu rječniku*: iskončati n. p. čarape, 'mit zwirn aussticken', 'filo pingo'.

ISKONČAVATI, iskončāvām, *impf. 1. iskončati*. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — *U Stuličevu rječniku (us iskončati)*.

ISKONČITI, iskončīm, *pf. vidi 1. iskončati*. — *složeno*: iz-končiti. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Budući iskončio sve ove stvari. S. Rosa 16a.

ISKONI, *adv. iz početka (naj češće: od naj pr-*

voga početka, u filozofičkom i teologičkom smislu). — Uprav je gen. sing. riječi kon (početak) s prijedlogom iz; radi kon isporodi kod, napokon, zakon itd., kojien je ken, vidi kod početi. — isporodi 2. i 3. iskon. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (iz koni, initio s dodatkom du je useto iz brevijara) i u Daničičevu (gledaj kod kon). Iskon stvori Bog nebo i zemlju. Mon. serb. 4. (1198—1199). Ne upvaje na silu svoju suštu iskon. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Otscu svojemu iskony sy sbeznačeln. Domentijan^b 162. Iskon bē slovo. Naručn. 28^b. Iskon stvori Bog nebo. Korizm. 15^b. Iskon biše slovo i slovo biše kon Boga. Postila. D2^a. — Pošto se shvaća kao jedna riječ, pored predloga iz usima se i od (otš). Kako si je imalo se to ođ iskon. Mon. serb. 564. (1822). Jakože i ota iskon imaju. 191. (1879). Kada ne počne se od iskon sv. evanđulje. Naručn. 37^b.

ISKONITI, iskonim, pf. izvaditi. — Na jednom mjestu XVIII vijeka, ali je po svoj prilici štamparska pogreška. U paklu jesu... klijesta za izkonit zube. A. d. Bella, razgov. 33.

ISKONOBATI SE, iskonobām se, pf. izbaviti se kakva slu. — Postaje od iz i konoba, te bi pravo značenje bilo: izvući se iz konobe. — U naše vrijeme u Lici. Bome se on nekako sve polagano otrese i iskonoba potreba! „E, lako mu se bilo iskonobati, podrasla djeca, pa svi ka' crvi prionuše dan noć raditi i izrađivati“. J. Bogdanović.

ISKONSKI, adj. koji je od iskona. — isporodi 1. iskon. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („von je her' inde ab omni tempore s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Tako te iskonska rđa ne ubila! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 310.

ISKOP, m. djelo kojim se iskopa (u pravom i u prenesenom smislu). — U naše vrijeme. a) u pravom smislu. — između rječnika u Stuličevu (iskop, fossio, defossio). Gore i bregove ogolio je koji zub i iskop revači. S. Ćubiša, prip. 7. — b) u prenesenom smislu. — između rječnika u Vukovu (die vernichtung, der untergang, pernicijs, interitus. cf. istraga s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Devojke su iskop ali čast kući (jer kuću zatiru svojom udajom, ali se s nima opet steku prijatelji kojima se čok dići). Nar. posl. vuk. 72. Rodio se za iskop moje kuće. V. Vrčević, niz. 158. Uvidiv svoj i bratski iskop u mržnji. M. Pavlinović, razl. spis. 146. Viču da je narodnakom stigao iskop. 289.

ISKOPAJNİK, m. vidi iskopāk. — U jednoga pisca našega vremena. Od Enea Silvija, onog turskog iskopajnika. M. Pavlinović, razl. spis. 121. Odvjetnik iskopajnik. 338. Pa da te iskopajnici nuraju u propast. 356. Jadni sljepoci! tako radeć, išli su na ruku svomu iskopajniku. razg. 98.

ISKOPANICA, f. žensko čelade koje iskopa. — U jednoga pisca našega vremena. Ta je baba krvnica i iskopanica. S. Ćubiša, prip. 200.

ISKOPANIK, m. vidi iskopāk. — U naše vrijeme u Boci Kotorskoj. Dosta sam tebe, iskopaniče, dvorio. V. Vrčević, niz. 99. Iskopaničo moje kuće! 175. Onako ga se krvnika ljudskoga i iskopanika bratskoga još radalo nije niti će. Pravdonoša. 1851. 8. „Iskopanik“ u Boki znači: smetalac javnoga mira, perturbatore della pubblica quiete. 8. Da ja žalim i branim kaluđore iskopanike! S. Ćubiša, prip. 271.

ISKOPÂNE, n. djelo kojim se iskopa. — isporodi iskop. — Stariji je oblik iskopanje. — Između rječnika u Belinu (iskopanje, il cavar fuori con zappe o simili, effossio' 181^a; il disotterrare, effossio' 266^b), u Bjelostjencevu (effossio'), u Stuličevu (excavatio, effossio'). a) u pravom smislu. Na iskopanje trnja. Zborn. 29^b. — u konkretnom smislu (jama). Upao je u iskopanje koje je učinio. B. Kašić, rit. 188. — b) u prenesenom smislu. Eh moga iskopaña! Nar. prip. vuk. 293. Eto, pope, iskopañe moje kuće! V. Vrčević, niz. 158. Uzrok svog kućnog iskopaña. 296.

ISKOPATI, iskopām, pf. kopajući (u naj širem smislu) izdupsti, izvaditi. — složeno: iz-kopati. — Akt. je kao kod igrati. — Riječ je stara, isporodi stslav. iskopati. — Između rječnika u Mikaljinu (iskopati, izdubsti, effodio, erruo'), u Belinu (izkopati, disotterrare, effodio' 266^b; zap-pando cavare o estrarre, effodio' 782^b; cavar fora con zappe e simili istromenti, effodio' 181^a; iskopati ali iznijeti ralom štogod, cavar qualche cosa coll' aratro, arando effodere' 96^b; izkopati temelj, cavar il fondamento, fundamentum fodere' 322^a; iskopati jamu, far la fossa, scrobem facere' 327^a), u Stuličevu (iskopati i izkopati, excavare, effodere'), u Voltigijinu (izkopati, iskopam, izkopavam, scavare, svangare, dissotterrare, infossare, ausgraben'), u Vukovu: 1. „ausgraben“, effodio'. 2. kome oči, ausstechen, effodio'. 3. (u Crnoj Gori) „vertilgen, vernichten“, perdo'. cf. istražiti, zatrti (s primjerom iz narodne pjesme: I iskopa svu krajinu tursku), u Daničičevu (effodere').

1. aktivno.

a. u pravom smislu. a) kopajući izdupsti. ako je objekat izrečen, to je jama, grob, studenac itd. Da su iskopali jamu duši mojoj. Bernardin 67. jer. 18, 20. Poslije rub iskopaj. N. Najlašević 190. Okolo vojske jarke duboke reče iskopati. Aleks. jag. star. 3, 286. Dojdohu dva lava iz pustiñe, jamu spodobnu izkopahu. F. Glavinčić, cvit. sv. 11^b. U mistu onomu jamu jednu zap-vida izkopati. 110^b. Jamu čini jednu iskopati. ter u njoj Vitala kamenjem posuti. 191^b. U jamu sam upao, koju sam družijem izkopao. (D). Poslov. danič. 140. Jamu iskopaše. A. Vitajić, ist. 25^b. Iskopal su sebi bnnarove razasute. F. Lastrić, test. 160^b. Ugledavši u hrastu duple što je žuna iskopala. M. A. Rejković, sat. G3^b. Kada najdeš, iskopaj do vrila. J. S. Rejković 291. Poredo nam rake iskopajte. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Tu mu lipi grebak iskopaše. 1, 244. Dok Omeru raku iskopaše. 1, 259. Niže nogu bunar iskopajte. 2, 26. Kulaš bješe hendek iskopao. 3, 115. Na-gacima raku iskopaše. 3, 521. Duboki su hendek iskopal. Ogled. sr. 194. Napored im groble iskopaše. Nar. pjes. juk. 89. Iskopaj ispod ka-mena toliko dubine koliko je on visok. Nar. prip. vuk. 124. Iskopaj jamu. 190. Da sam ja iskopao ovaj studenac. Đ. Daničić, 1mojs. 21, 80. Ili iskopa jamu. 2mojs. 21, 38. Iskopa mnogo stu-denaca. 2dnev. 26, 10. I kako je upao la-gahno, pola rake sebi iskopao. Osvetn. 2, 139. — b) kopanjem izvaditi što, n. p. nešto što je pod zemljom, a i drugo, tako se često kaže: iskopati oko. Da su nike pineze iskopal. Mon. croat. 250. (1550). Iskopaše zemlju iz negova groba. Mirakuli. 8. Julijan us cesar čini ga (telo) izkopati. F. Glavinčić, cvit. 299^a. Bog iz-kopa ih iz dno jada. I. Đorđić, salt. 870. Biste li vi znali naći otrovni korin ove slobode, pak uzamši spodobnu motičicu ili ti trnokop iskopati ga? F. Lastrić, ned. 18. Ode se trnokopi i mo-tike za izkopati trnje i dračje iskrčiti. 35. Is-

b. *sa se, refleksivno*. Kada se jure svekoliike te stvari izkole. Stat. pol. ark. 5, 277. I Boga sve moli, pri da ga umori, nego se iskoli što mu san govori. H. Lucić 218. Neka se iskoli ča jima jur biti. Đ. Baraković, vil. 68. Vrime se iskoli njihove odluke. jar. 106. Vrime se iskoli života Petrova. 110. Da se ne iskoli to vrime va vike. 112. Neka ti se grih iskoli. 131. U toj smrtnoj boli jur moj tužni duh se iskoli. A. Vitalić, ist. 291^b. Popi, fratri mole, da se umorna leta izkole. J. Kavanin 147^b. Žitak vas se iskoli u napreda putom pravim tvo'ega slijeda. 462^b. Ovo se iskoli onim plemenitim, dali opakim gradovima od Sodome i Gomore. A. d. Bella, razgov. 91. Što se zgodi ovom nesrećniku, ovo isto izkoliche se i vama. 156. Videći suprotna zakonu vaša dilovača koja iznova Isukrsta propižu, svrhu vas će se iskoliti ova osuda: 'malos male perdet'. J. Banovac, razg. 180. Vidi pokaraše Božje i pravdu koja se iskoli u onome koji bijaše na n'nalaga'. M. Zoričić, zrc. 210. Da se na nem iskoli pravda Božja. osm. 54. Da se na nami ne izkole nike skrovite odluke božanstvene. 77. Zarad Davida sluge moga u vrime života tvoga tu stvar učiniti neću, ali će se iskoliti na sinu tvomu. And. Kačić, kor. 229. Pazi dobro da se s tobom ne iskoli žudinska nezgoda. I. J. P. Lučić, bit. 62. Jadne zgode, koje kada Joram zapoznađe da se bijaju iskolile. razg. 129. Kletva se očeva do malo vremena iskolila. M. Pavlinović, razg. 82. Združene s Ugarskom naopako se iskolilo po Hrvataku. razl. spis. 115. Neće se iskoliti natražnjaštvom nego napretkom i savršišvošću. 163. — *U naše vrijeme u Stonu*: 'Oni mi se san iskolio'. 'Sve se je iskolilo kako sam reko'. M. Milas.

2. ISKOLITI, iskolim, *pf. oguliti, odrijeti*. — *složeno*: iz-koliti (*isporedi stslow. raskoliti*). — *U Mikajinu rječniku*: iskoliti, odrijeti, glubo, de-glubo, decortico', i *u Stuličevu*: iskoliti, iskolujem ili iskolivam, 'glubere, deglubere, decorticare, pellem detrahere'.

ISKOLJENE, *n. djelo kojijem se iskoli (vidi 2. iskoliti)*. — *U Stuličevu rječniku*: 'decorticiatio'.

ISKOLJIVATI, iskoljujem i iskolivam, *impf. 2. iskoliti*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: iskolivati, iskolivam *us* iskoliti; a kod ovoga ima i *praes. iskolujem*.

ISKOMADATI, iskomadām, *pf. izrezati, iskidati na komade*. — *isporedi stslow. raskoliti*. — *Akc. je kao kod izrešetati*. — *Postaje od iz i komad*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('zerstückeln, in stücke schneiden', 'disseco'). Notionica kraja Karla iskomadana. A. Tomiković, živ. 211. Da će ih sve sablom iskomadati. Nar. prip. vuk. 166.

ISKOMADITI, iskomadim, *pf. vidi iskomadati*. — *U naše vrijeme*. Iskomadiše peciva na svatovsku. V. Vrčević, niz. 69. Nabasaše na ni dvije mrtve, iskomadene. 317.

ISKOMARDITI, iskomårdim, *pf. u Vukovu rječniku*: iskomarditi koga t. j. isprebijati, 'zusammenschlagen', 'contundo' s *dodatkom da se govori u Dubrovniku (?)*. — *Postaje od iz i komarda nastavkom i*.

ISKOMEDIJATI SE, iskomedijām se, *pf. vidi izveseliti se*. J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici*. — *Postaje od iz i komedija*.

ISKOMOLITI, iskomolim, *pf. pomoliti se, izviriti*. — *složeno*: iz-komoliti (?). — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka (samo sa se, refleksivno)*.

Izkomoli se (*iz vode*) jedna človičja glava. P. Zoranić 31^a.

ISKOMOLJIVATI, iskomoljujem i iskomoljivam, *impf. iskomoliti*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Sunce svitlu glavu iz naj višega vrha iskomoljujući. P. Zoranić 7^a. Zlatu glavu Apolo iskomoljujući. 41^a.

ISKOMUNATI, iskomunām, *pf. istrijebiti grah iz komuna*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Uber'te gra, pa iskomunajte i metnite za užinu da se vari'. 'Este li sav gra iskomunali?' J. Bogdanović.

1. ISKON, *adj. koji je od iskona, vidi iskonski*. — *Postaje od iskonski nastavkom in*. — *U jednoga pisca xiii vijeka (sa starinskijem oblikom iskonyn)*, i *u jednoga iz našega vremena (u kojega nije svagda jasno značenje)*. Iskonsnaago Božija smotrenija ljubimaago čeda Bogoma poslanaga. Domentijan^a 150. Luby Božija iskonsnaja i svetaja. 254. Pa svakakve misli boravio, preko dugih iskonsijeh dana. Osvetn. 2, 39. Posla nije, trgovača nema; lule pale ti iskonski ljudi, lule pale a ništa ne hvale, osim svojih iskonsijeh dana. 8, 41. Tu iskonu trubario bandu 5, 58.

2. ISKON, *f. vidi 3. iskon*. — *Na dva mjesta xvii vijeka i našega vremena*. Kad u iskonsi jošće od zemlje umisi ga Bog. F. Glavinić, posl. vii. Jednog vedra na iskonsi dana. Osvetn. 6, 17.

3. ISKON, *m. početak, upotrebljava se gotovo samo*: od iskona, iz početka, iz prvoga početka od kad vrijeme teče. — *Stoji mj. negdašnjega iskonsi (koje vidi)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('der anfang', 'initium' s *dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom*: Od iskona, 'von je her', inde ab omni tempore'). To te biti od iskona Turci. Pjev. crn. 253^b. Prijesto tvoj stoji od iskona. Đ. Daničić, psal. 93, 2. Pamti sudove tvoje od iskona. 119, 52. Napredujmo, da se raščisti zemljište, kô što je bilo od iskona. M. Pavlinović, razg. 53. — *I okrnjeno od iskon*. Slavonskoga od iskon imena. Ogled. sr. 225. — *I samo iskon bez prijedloga kao adverb*. Za vezira ni kraj uha nema, što on iskon u Travniku drijema. Osvetn. 4, 13.

ISKONAČAN, iskonačna, *adj. koji ima konac, svrhu*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Muha od purgatorija je iskonačna i vrimenna. Korizm. 18^a.

ISKONČAŃE, *n. djelo kojijem se iskonča (vidi 1. iskončati)*. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* ('consumptio, absumptio, confectio'). Hoću s vami biti dari do iskončanja veka. Naručn. 90^b.

1. ISKONČATI, iskončām, *pf. svršiti, iscršiti*. — *složeno*: iz-končati. — *Akc. je kao kod 2. iskončati*. — *Riječ je stara, isporedi stslow. iskončati*. — *U Stuličevu rječniku*: 'consumere, absumere, conficere'.

2. ISKONČATI, iskončām, *pf. izvesti koncem*. — *složeno*: iz-končati. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. iskončā, u part. praet. act. iskončao. iskončāla, u part. praet. pass. iskončān*. — *U Vukovu rječniku*: iskončati n. p. čarape, 'mit zwirn aussticken', 'filo pingo'.

ISKONČAVATI, iskončāvām, *impf. 1. iskončati*. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — *U Stuličevu rječniku (uz iskončati)*.

ISKONČITI, iskončim, *pf. vidi 1. iskončati*. — *složeno*: iz-končiti. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Budući iskončio sve ove stvari. S. Rosa 16^a.

ISKONI, *adv. iz početka (naj češće: od naj pr-*

voga početka, u filosofičkom i teologičkom smislu). — Uprav je gen. sing. riječi konz (početak) s prijedlogom iz; radi kon isporodi kod, napokon, jedan itd., korijen je ken, vidi kod početi. — isporodi 2. i 3. iskon. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Stuličevu (iz koni initio s dodatkom da je useto iz brevijara) i u Daničičevu (gledaj kod konz). Iskoni stvori Bog nebo i zemlju. Mon. serb. 4. (1198—1199). Ne upvaje na silu svoju suštu iskonu. Stefan, sim. pam. šaf. 23. Otisou svojemu iskony sy sbeznačelnz. Domentijan^b 162. Iskoni bē slovo. Naručn. 28^b. Iskoni stvori Bog nebo. Korizm. 15^b. Iskoni biše slovo i slovo biše kon Boga. Postila. D2^a. — Pošto se shvaća kao jedna riječ, pored predloga iz usima se i od (otz). Kako si je imalo se to odz iskonu. Mon. serb. 564. (1322). Jakože i otz iskonu imaju. 191. (1879). Kada ne počne se od iskonu sv. evanjelje. Naručn. 37^b.

ISKONITI, iskonim, pf. isvaditi. — Na jednom mjestu xviii vijeka, ali je po svoj prilici štam-parska pogreška. U paklu jesu... kliješta za izkonit zube. A. d. Bella, razgov. 83.

ISKONOBATI SE, iskonobām se, pf. isbaviti se kakva stla. — Postaje od iz i konoba, te bi pravo značenje bilo: ispući se iz konobe. — U naše vrijeme u Lici. 'Bome se on nekako sve polagano otrese i iskonoba potrebe!'. 'E, lako mu se bilo iskonobati, podrasla djeca, pa svi ka' crvi prionuše dan noć raditi i izradivati'. J. Bugdanović.

ISKONSKI, adj. koji je od iskona. — isporodi 1. iskon. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('von je her', inde ab omni tempore' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Tako te iskonaka rđa ne ubila! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 310.

ISKOP, m. djelo kojijem se iskopa (u pravom i u prenesenom smislu). — U naše vrijeme. a) u pravom smislu. — između rječnika u Stuličevu (iskop, fossio, defossio). Gore i bregove ogolio je koji zub i iskop revači. S. Ćubiša, prip. 7. — b) u prenesenom smislu. — između rječnika u Vukovu (die vernichtung, der untergang, perniciēs, interitus'. cf. istraga s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Devojke su iskop ali čast kući (jer kuću zatiru svojom udajom, ali se s nima opet steku prijatelji kojima se čovek diči). Nar. posl. vuk. 72. Rodio se za iskop moje kuće. V. Vrčević, niz. 158. Uvidiv svoj i bratski iskop u mržnji. M. Pavlinović, razl. spis. 146. Viču da je narodnakom stigao iskop. 289.

ISKOPAJNĀK, m. vidi iskopnik. — U jednoga pisca našega vremena. Od Enea Silvija, onog turskog iskopajnika. M. Pavlinović, razl. spis. 121. Odvjetnik iskopajnik. 398. Pa da te iskopajnici nuraju u propast. 356. Jadni slijepci! tako rađeć, išli su na ruku svomu iskopajniku. razg. 98.

ISKOPANICA, f. žensko čejade koje iskopa. — U jednoga pisca našega vremena. Ta je baba krvnica i iskopanica. S. Ćubiša, prip. 200.

ISKOPANIK, m. vidi iskopnik. — U naše vrijeme u Boci Kotorakoj. Dosta sam tebe, iskopaniče, dvorio. V. Vrčević, niz. 99. Iskopaničo moje kuće! 175. Onako ga se krvnika ljudskoga i iskopanika bratskoga još radalo nije niti će. Pravdonoš. 1851. 8. 'Iskopanik' u Boki znači: smetalac javnoga mira, perturbatore della publica quiete'. 8. Da ja žalim i branim kaludore iskopanike! S. Ćubiša, prip. 271.

ISKOPĀNE, n. djelo kojijem se iskopa. — isporodi iskop. — Stariji je oblik iskopanje. — Između rječnika u Belinu (iskopanje il cavar fuori con zappe o simili' effossio' 181^a; il disotterrare' effossio' 266^b), u Bjelostjencevu (effossio'), u Stuličevu (excavatio, effossio'). a) u pravom smislu. Na iskopanje trnja. Zborn. 29^b. — u konkretnom smislu (jama). Upao je u iskopanje koje je ućinio. B. Kašić, rit. 188. — b) u prenesenom smislu. Eh moga iskopaña! Nar. prip. vuk. 293. Eto, pope, iskopaše moje kuće! V. Vrčević, niz. 158. Uzrok svog kućnog iskopaña. 296.

ISKOPATI, iskopām, pf. kopajući (u naj širem smislu) isdupsti, isvaditi. — složeno: iz-kopati. — Akc. je kao kod izigrati. — Riječ je stara, isporodi stslav. iskopati. — Između rječnika u Mikajinu (iskopati, isdupsti, effodio, erruo'), u Belinu (izkopati, disotterrare', effodio' 266^b; zap-pando cavare o estrarre', effodio' 782^b; cavar fora con zappe e simili istromenti', effodio' 181^a; iskopati ali iznijeti ralom što god, cavar qualche cosa coll' aratro', arando effodere' 96^b; izkopati temel, cavar il fondamento', fundamontum fodere' 322^a; iskopati jamu, far la fossa', scrobem facere' 327^a), u Stuličevu (iskopati i izkopati, excavare, effodere'), u Voltigijinu (izkopati, iskopam, izkopavam, scavare, svangare, dissotterrare, infossare', ausgraben'), u Vukovu: 1. 'ausgraben', effodio'. 2. kome oči, ausstechen', effodio'. 8. (u Crnoj Gori) 'vertilgen, vernichten', perdo'. cf. istražiti, zatrti (s primjerom iz narodne pjesme: I iskopa svu krajinu tursku), u Daničičevu (effodere').

1. aktivno.

a. u pravom smislu. a) kopajući isdupsti. ako je objekat izrečen, to je jama, grob, studenac itd. Da su iskopali jamu duši mojoj. Bernardin 67. jer. 18, 20. Poslije rub iskopaj. N. Najlašević 190. Okolo vojske jarke duboke reče iskopati. Aleks. jag. star. 3, 286. Dojdohu dva lava iz pustiše, jamu spodobnu izkopahu. F. Glavinčić, cvit. sv. 11^b. U mistu onomu jamu jednu zap-vida izkopati. 110^b. Jamu čini jednu iskopati. ter u noj Vitala kamenjem posuti. 191^b. U jamu sam upao, koju sam družijem izkopao. (D). Poslov. danič. 140. Jamu iskopaše. A. Vitičić, ist. 25^b. Iskopal su sebi bunarove razasute. F. Lastrić, test. 160^b. Ugledavši u hrastu duple što je žuna iskopala. M. A. Rejković, sat. G3^b. Kada najdeš, iskopaj do vrila. J. S. Rejković 291. Poredno nam rake iskopajte. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Tu mu lopi grebak iskopašo. 1, 244. Dok Omeru raku iskopaše. 1, 259. Niže nogu bunar iskopajte. 2, 26. Kulaš bješe hendek iskopao. 3, 115. Na-gacima raku iskopaše. 8, 521. Duboki su hendek iskopal. Oglad. sr. 194. Napored im grobje iskopaše. Nar. pjes. juk. 89. Iskopaj ispod ka-mena toliko dubine koliko je on visok. Nar. prip. vuk. 124. Iskopaj jamu. 190. Da sam ja iskopao ovaj studenac. D. Daničić, 1mojs. 21, 30. Ili iskopa jamu. 2mojs. 21, 33. Iskopa mnogo stu-denaca. 2dnev. 26, 10. I kako je upao la-gahno, pola rake sebi iskopao. Osvetn. 2, 139. — b) kopanjem isvaditi što, n. p. nešto što je pod zemljom, a i drugo, tako se često kaže: iskopati oko. Da su nike pineze iskopal. Mon. croat. 250. (1550). Iskopaše zemlju iz negova groba. Mirakuli. 8. Julijanus cesar čini ga (telo) izkopati. F. Glavinčić, cvit. 299^a. Bog iz-kopa ih iz dno jada. I. Đorđić, salt. 370. Biste li vi znali naći otrovni korin ove slobode, pak uzamši spodobnu motičicu ili ti trnokop iskopati ga? F. Lastrić, ned. 18. Oće se trnokopi i mo-tike za izkopati trnje i dračje iskrčiti. 35. Is-

kopat korinje griha. 811. Žive rade pokopati, a pokojne izkopati. V. Došen 183b. Blago iz ne (*zemlje*) dok iskopa. 218a. Od svakoga pita svita, križ kako bi izkopala. And. Kačić, razg. 16b. Posla udij rečene stvari izkopati. kor. 110. Oči ću ti iskopati! D. Obradović, živ. 95. Iskopaše temelj od olova. Nar. pjes. vuk. 2, 201. Da iz zemlje čedo iskopamo. Nar. pjes. petr. 2, 513. Kad vidi da žena ne osjeća ništa nego da je mrtva, onda je zakopa. a onaj car naredi svoje lude te je noću iskopaju. Nar. prip. vuk. 196. Dovede bika i sakoje na onom mjestu i novce onda iskopa na miru. Vuk, rječn. 821b. Jednoga ubije, a drugomu iskopa oči. M. Pavlinović, razg. 80. A ključaju oči ptice vrane, jer bi tebi tvoje iskopale. Osvetn. 2, 176. — c) *kopajući prevratiti* (n. p. *zemlju*). Svihe toliko imate, od kih hasne tolike nejmate, jer vam pole širom porovaju, marve pašu tako iskopaju da ne ima gdi krava zagristi. M. A. Rejković, sat. G4a.

b. u *prenesenom smislu, upropastiti, uništiti*. — U *Crnoj Gori*. Dođe paša na nas, i užeže i iskopa, ne ostavi ništa. Starine. 10, 22. Iskopa' je nas i Bolovića i Dupilo. 22. Posiječe tolike junake i iskopa Spuža na krajinu. Nar. pjes. vuk. 4, 88. Svu negovu kuću iskopajte. 4, 441. Jer junačke kuće iskopaše. 5, 4. Razdvojiše, sve ih iskopaše. 5, 286. To ću vraže iskopat koljeno. 5, 492. Danas će ni (*Turci*) trage iskopati. Pjev. crn. 299b. Hoćeš poginuti, pa iskopat junačko koljeno. 810b. I Nikšićke iskopaste Turke. Ogled. sr. 81. Da mi vuđu tragu iskopamo. 163. Ko će sili Božjoj odoljeti, ko l' iskopat carevu ordiju? 172. Kad Pipere iskopaju Turci. 202. Oče našu četu iskopati. 243. Ere vidi, trag ni iskopaše. P. Petrović, gor. vijen. 83. Ovo su zla što ih prosvjeta nije iskopala. S. Ćubiša, prip. 8. Sve nas Turci jetos iskopali. 111. Turci nam traga iskopaše u nesretnoj Starosrbiji. 147. Gosпода će pustiti, da nam vještice trag iskopaju. 201. Iskopali su me siromaha. Pravdonoša. 1851. 81.

2. *pasivno*. Izkopan 'disotterrato', 'effossus'. A. d. Bella, rječn. 266b; 'cavato zappando', 'effossus' 788a. Studence iskopane, kojih nijesi kopao. Đ. Daničić, 5moja. 6, 11. Ne vidite li da sam iskopan bez lijeka? Pravdonoša. 1851. 31. Rupu zemljom pređe iskopanom možeš sa strane napuniti. P. Bolić, vinod. 1, 128.

3. *sa se*.

a. *refleksivno, kopajući izvuci se odakle, ispod čega, pa često u prenesenom smislu: izbaviti se, osloboditi se*. — *Između rječnika u Belinu* (izkopati se, 'liberarsi', 'eximere se, evadere' 437a) i u *Stuličevu* ('liberarsi', 'eximere se'; iskopati se iz doma ili iz kuće, 'fuggir di casa', 'domo excedere'). Zlo se tiskat bez jakosti, ko je nekrepka, k'o ja stupa; jedva izvukoh stare kosti, i izkopah se svih iz skupa. I Gundulić 163. Jedva čekaju za prije se iz ove doline od suza iskopati. V. Andrijašević, put. 880. Budući iz taština svjetovnijih... iskopao se. I. Dordić, ben. 67. Iskopat se iz ruka toliko nesmiljenijeh. 188. Kad vidiše svoje vrime, izkopavši se izpod tilesa, od planine do planine bižeći, dodoše trudni i žalosni u Bulgariju. And. Kačić, razg. 77. Mrtav Musa pritisnuo Marka, i jedva se iskopao Marko. Nar. pjes. vuk. 2, 409. On se svojom snagom iskopa iz naj lučega škripca. M. Pavlinović, rad. 18. Još gledaju, da se iskopaju iz zajednice. razg. 21. Mlečić se iskopao ispod neretvanskoga dañka. razl. spis. 385.

b. *pasivno*. a) u *pravom smislu*. U narodu se našemu misli da zakopane novce, osobito gdje

ih je mnogo, čuva nešto i da se ne mogu lano iskopati. Vuk, živ. 238. Onaku životinju valja ondje zaklati pa će se onda moći novci iskopati. 238. — b) u *prenesenom smislu, propasti, upropastiti se, uništiti se* (vidi 1, b). *može se shvatiti i kao refleksivni glagol*. — *između rječnika u Vukovu*: (u Crnoj Gori) 'zu grunde gehen, vernichtet werden', 'intereo'. cf. zatrti se (*s primjerima*: Neće se svijet iskopati (n. p. ako se to i to dogodi). Ka' s' iskopa kuća vojvodina. Ako mi se iskopaše ovce). Sa svijem se nije iskopao. Nar. pjes. vuk. 5, 472. S glave su se oni iskopali. 5, 542. Obojici kuće s' iskopaše. Pjev. crn. 76a. De se danas Kući iskopaše. Ogled. sr. 105. Ako mi se iskopaše ovce, tu ni tebi dobra biti neće. 114. Koji bi se prijed iskopali, nego jednu tebi ustupili. 131. E s' iskopa kuća Nikčevića. 499. Tako mi se kuća ne iskopala! Tako mi se ne iskopala tri sjemena: ljudsko, skotsko i zemaljsko! Tako mi se trag ne iskopao! Tako mi se trag po tragu ne iskopao, kao i šarenijem konima! Nar. posl. vuk. 805. Jeli mu se kuća iskopala? P. Petrović, gor. vijen. 81. Kad mi je već došlo da se moja kuća iskopa. Pravdonoša. 1852. 1. Dom će joj se ugasiti i iskopati do devete stijene. S. Ćubiša, prip. 37. Ta se porodica iskopala god. 1818. 49. Dom ti se da Bog da iskopa! V. Bogišić, zborn. 303. Da se tvoja kuća iskopa od muških glava. 559.

ISKOPÁVĀNE, n. *djelo kojijem se iskopava*. — *Stariji je oblik iskopavanja*. — *Između rječnika u Vukovu* (1. 'das ausgraben', 'effossio'. 2. 'das vertilgen', 'interitus'). Ziditelj jesam polačam pravednijem spudi stvoriti i rala na iskopavanje trnja vučca od zemlje. Pril. jag. ark. 9, 82. (1520).

ISKOPÁVATI, iskópávām, *impf.* iskopati. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — *Između rječnika u Stuličevu* (uz iskopati), u *Voltiđijinu* (*prae*. izkopavam *kod* iskopati), u *Vukovu*: 1. 'ausgraben', 'effodio'. 2. (u Crnoj Gori) 'vertilgen, vernichten', 'perdo'. Ako hoćeš iskopavati vučac od srca svoga. Novi pril. jag. star. 5, 103. (1520). Gdi kradavci iskopavaju. S. Rosa 77a. Na drugim mestima duboke jamice iskopavaju. P. Bolić, vinod. 1, 165. — *Sa se*. Čunkovi iskopavaju se. P. Bolić, vinod. 1, 21.

ISKOPČATI, iskópčām, *pf.* *dobiti kod kopčanja*. — *složeno*: iz-kopčati. — *Akc. je kao kod igledati*. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Iskopča' sam Mili danas punu šaku parova'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno: sorišiti kopčanje (pošto se mnogo kopčalo)*. 'Este li se igda već iskopčali?' J. Bogdanović.

ISKOPČEŽITI, iskópčežim, *pf.* u *Stuličevu rječniku*: izkopčežiti, v. izkovčežiti. — *nepousdano*.

ISKOPĚČITI, iskópěčim, *pf.* *iskriviti*. — *isporodi iskobečiti, iskečiti*. — *složeno*: iz-kopečiti. — *Akc. je kao kod izjednačiti*. — U *naše vrijeme po jugoslavnom krajevima, naj češće pasivno ili sa se, refleksivno; između rječnika u Stuličevu* (iskopečiti se od straha, v. senčati; iskopčen od straha, timore perculsus'), *tako se često kaže u Dubrovniku*. P. Budmani. U sto riječi pomiješaju koju našku izopačenu i iskopčenu. S. Ćubiša, prič. 53.

ISKOPĚJATI SE, iskópějam se, *pf.* *vidi iskopelati se*. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Neš se iz duga nikad živ iskopelati'. 'Neš se iz potrebe nikad živ iskopelati'. J. Bogdanović.

ISKOPICA, m. i f. *vidi iskopčak*. — U *jednoga pisca našega vremena*. Da nam je krvni iskopica još na pragu. M. Pavlinović, razl. spis. 332.

ISKOPITI, iskopim, *pf.* *vidi* uškopiti. — *složeno*: iz-skopiti. — *U Voltigijinu rječniku*: izkopiti, iskopim, iskopljem, 'castrare', 'verschneiden'.

ISKOPITITI, iskopitim, *pf.* *u Stuličevu rječniku*: iskopititi, calceis formulae educere, extrahere'. — *nepouzdano*.

ISKOPLJIVATI, iskopljujem i iskopljivam, *impf.* iskopiti. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: iskopljujem, 'emasculo', i *u Voltigijinu*: *praes.* iskopljujem kod iskopiti.

ISKOPNICA, *f.* nejasna riječ na jednom mjestu xviii vijeka. Er je on grad opustio izkopnice tvorne čica. J. Kavanin 147b.

ISKOPNIK, *m.* *vidi* iskopňak. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Crnom krvcom moga iskopnika. Nar. pjes. juk. 840.

ISKOPNUTI, iskopnem, *pf.* *vidi* iskopňeti. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Kosti moje smutjene su i iskopnule. G. Peštalić 18.

ISKOPŃAK, *m.* *u Vukovu rječniku*: iskopňak, koji koga iskopa (*vidi* iskopati, 1, b), 'der vertilger, vernichter', 'extinctor' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — *isporedi* iskopajnik, iskopanik, iskopica, iskopnik.

ISKOPŃETI, iskopňum, *pf.* uništiti se kopňenem (i u širem i prenesenom smislu). — *složeno*: iz-kopňeti. — *Akc.* je kao kod izgorjeti. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (iskopňeti, n. p. lubenica, zergehen, zerschmelzen, inwendig vertrocknen', 'exsiccor, dissolver'). Da bi od tuge i od suza vas izkopnio. P. Knežević, osm. 179.

ISKOPORATI SE, iskoporēm se, *pf.* ismaknuti se. — *složeno*: iz-koporati. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. U zavod iz kojega se ne mogahu iskoporati. D. E. Bogdanić 104.

ISKOPRCATI SE, iskoprcām se, *pf.* koprcanem izbaviti se (is kakva zla). — *složeno*: iz-koprcati. — *Akc.* je kao kod izrešetati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (seiner verlegonheit entkommen', 'evado', cf. iskobejati se). 'Bome se brzo iskoprcu potrebe'. u *Lici*. J. Bogdanović.

ISKOPRCÁVĀNE, *n.* djelo kajijem se ko iskoprcava. — *vidi* kod iskoprcavati se.

ISKOPRCÁVATI SE, iskoprcávām se, *impf.* iskoprcati se. — *Akc.* je kao kod istovaravati. — *U naše vrijeme u Lici*, 'Poč'o se i Jovan potrebe iskoprcavati, žalosno mu iskoprcavaše, ne iskoprcu se za živa sebe nigda potrebe'. J. Bogdanović.

ISKOPŃLATI SE, iskopŃlām se, *pf.* *vidi* iskoprcati se i iskobejati se. — *Od xviii vijeka*. Na po izgorjen, jedva se živ iz Ńe izkoprlja. M. Zoričić, zro. 107. 'Neš se nikad ove nesretne potrebe iskoprljati'. 'Da se kako ove potrebe, ili zla, ili iz ovog duga mogu iskoprljati, drugačije ćemo se onda čuvati'. u *Lici*. J. Bogdanović.

ISKORABLITI, iskorabljim, *pf.* iskreći (s broda, korablje). — *U Stuličevu rječniku*: iskorabljiti i iskorabljiti, v. iskreći. — *nepouzdano*.

ISKOREN, *adj.* iskorijenjen. — *Na jednom mjestu xvi vijeka, i u Voltigijinu rječniku*: 'sradicato, strappato, spiccato', 'ausgerottet, ausgewurzelt'. Gdi žiljak uzoren biše od vod silnih pri vrimenta iskoren. P. Zoranić 5a. — *nije dosta pouzdano*.

ISKOREN-, *vidi* iskorjen- i iskorijen-.

ISKOREŃE, *n.* *vidi* iskorijenene. — *U jednoga pisca xvii vijeka (sa starijim oblikom iskorenje)*.

Poželinja i bludnosti iskorenje. P. Radovčić, nač. 462. Iskorenje poluvirac. ist. 234. — *Može biti da je na oba mjesta pisarska ili štamparska pogreška*.

ISKORIJEŃITI, iskorijenim, *pf.* eradicare, iščupati s korijenom, do korijena. — *Postaje od iz i korijen nastavkom i*. — *-ije-* stoji u južnom govoru, a u istočnom e, u zapadnom i; istina da ije ne odgovara praslavenskome ē nego e (*vidi* kod korijen), s toga se i u zapadnom govoru naziva e. — *Akc.* kaki je u *praes.* (iskorijenim, iskorēnim, iskorinim), taki je u *part. praet. pass.* iskorijeŃen (iskorēŃen, iskorinēŃen); u *ostalijem* je oblicima onaki kaki je u *inf.* (iskorijeniti, iskorēniti, iskorinuti), osim *aor. 2 i 8 sing.* Iskorijenī (iskorēnī, iskorinī). — *Riječ je stara, ispredi stislov.* iskorēniti. — *Između rječnika u Belinu* (iskorijeniti, izkorjeŃivam 'sradicare', 'radicitus extirpare' 704b; iskorijeniti, iskorjeŃivam 'spiantare, tor via la pianta', 'explanto' 699a; iskorijeniti, 'extirmino' 295b; do dna ili do temelja izkorijeniti, 'rovinar dai fundamenti', 'funditus' 822a), u *Bjelostjenčevu* (iskorenjem, iskorjeniti, 'eradicare, schiantare', 'auswurzeln, ausrotten'; iskorjeniti, iskorjenim, iskorjenujem i iskorjeniti, 'schiantare, sradicare, sterminare', 'aus der wurzel herausreissen'), u *Vukovu* (iskorijeniti po južnom govoru, a po istočnom iskorēniti, 'auswurzeln', 'eradicare'), u *Daničićevu* (iskorēniti, 'eradicare').

a. *aktivno.* a) u *pravom smislu*. Iskorēnivši draće i trne. A. d. Bella, razgov. 61. Udil ga iskorini iz vinograda. A. Bačić 168. Iskorinuti dračje. 255. Očeš li ti, gospodaru, da mi idemo te ga pogulimo i iskorijenimo? F. Lastrić, od' 179. U Ńivi prvo vaļa dračje i trŃe izkrēiti i izkorēniti. A. Kanižlić, uzr. 213. Masline će iskorijeniti. S. Ľubiša, prip. 204. — u *ovom se primjeru objekat Ńive*: Nivy dajuše plody mnogije povelē do konca iskorēniti. Danilo 209. — b) *metaforički, o čemu umnome.* može biti da amo spada i po koji primjer kod c). Motike i trnokopi kojim ćete iskorinuti otrovni korin od sagrišeŃa. F. Lastrić, ned. 19. Neka vas svaki more na vrime iskorijeniti u Ńivi duše svoje zle običaje. 91. On ima iskorijeniti žile oholosti. J. Matović 240. — c) u *prenesenom smislu, uništiti, satrti, utamaniti, isporēiti b*). Otisnuđ iskorēni prokletuju tu vėru. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Da iskorēniš i razkineš, rastrečeš i razvržeš od Ńih vsaki grih. Transit. 108. Iskorēniti i skršati prigrišeŃa. Š. Budinić, izpr. 98. Iskorijeniti zlobe. B. Kašić, nasl. 7. Da bismo u gođište svako jednu zlobu iskorinili. 13. Kako da bi neprijateje izkorēnil. I. T. Mrnavić, osm. 18. Iz srca moga izkorēni zalu silu Ľubavi. Michelangelo. 63. Sve u men' moje iskorēni. I. Ivanišević 80. Iskorēni sve himbene miali u meni. 101. Iskorēniti zle čudi. P. Radovčić, ist. 187. Iskorēniti iz srca tvoga sva stara neprijateljstva. nač. 886. Iskorijeni iz duše tvoje Ľubav od svijeta. M. Radnić 2a. Aman hotijaše iskorijeniti puok izraelski. 147a. Neka nastoje izkorēniti ovu nemoć. M. Bijanković 6. Neka nastoje izkorēniti zlobe. 17. Prireški grih od onih, koji umiču divojke, neku sa svime nastoje ga iskorēniti. 67. Iskorēni svih ki se ruu suproć meni. A. Vitalić, ist. 102a. I krivine sve skončati i iskorēnit staru zlobu. ost. 97. Da će izkorinuti nevirnike. S. Margitić, fal. 83. Neka izprazni, razčini, i u ništar obrati i iskoroni od tila đovičanskoga svake čari. L. Terzić 245. Koji su ga svakim progonstvom nastojali ukinut i iskorijenit. I. Grličić

8. Nastojte iz vašega srca izkoreniti svaku bezrednu ljubav. A. d. Bella, razgov. 211. Potop gradove izkorijeniti. I. Đorđić, uzd. 10. U tom zlu običaju koga ne mariš iskoriniti, nećeš ostaviti. F. Lastrić, ned. 21. Kada ta ljubav putena u njima se ukorijeni, Božiju istira i iskorijeniti. 306. Ni kakvi razlozi imaju moć izkoriniti temelitosti vire naše. svet. 47^a. Nastojte zakon Isukrstov izkoreniti. A. Kanižlić, kam. iv. Carica odluči ikonoborstvo iskoriniti. 16. Izkoreniti ostanke od ikonoborstva. 68. Satrti i iskoriniti zablude. 122. Nastojte odmetništva iskoriniti. 382. On je neznabožstvo izkorenio. 477. Iskorijeniti svaku zlu običaj. I. A. Nenadić, nauk. 166. Opačinstva iskoriniti. E. Pavić, ogl. v. Ne nastojte u njima zločinstvo izkoriniti. 173. Da iskorini kuću Achabovu. 332. Nastojte krivožestvo iskoriniti. 849. Da će istog kraja sa svim dvorom iskoriniti. 418. Iskorijeni Jeruzalem. S. Rosa 100^a. Nastojahu iskorijeniti svetu vjeru. Đ. Bašić 87. Mačke također mogu miše veoma iskorijeniti. I. Jablanci 90. Crve iz hambara iskorijeniti. 90. Da je ktio iskorijeniti poluvjerstvo. J. Matović 196. Da oni ne mogu iskorijeniti svu uspomenu pogrda. 504. Dokle sasvim ne iskorini iz duše svoje grih. M. Dobretić 113. Iskorinit tolike grihe. 556. Koji ne rade nepristalno zloće i običaje svoje zle iskoriniti. I. Velikanović, uput. 1, 357. Tebe i tvoju vlast vi-težku iskorijenit hrli i vapi. J. Krmpotić, kat. 50. Koje ga će Gospod iskorijeniti svjetlošću dolaska svojega. Vuk, pavl. 2sol. 2, 8. Pa su novi sveštenici zabranili i iskorijenili govoreći da je to idolopoklonički običaj. živ. 86. Trude se da bi mrzost zbog zakona iskorijenili. kovč. 6. Šćepan se starao, da iskorijeni osvetu. S. Ľubiša, prip. 129. Jer su oni besjedu zadali, da će naše iskorijeniti carstvo. Osvetn. 6, 16. — *d) u jednom primjeru xviii vijeka znači: iskopati uopće.* Koji obori crkve i iskorini sveta tlesa koja su ondaj počivala. A. Bačić 15.

b. *pasivno.* Da su u saboru florentinskomu temelji vire izkoreñeni. A. Kanižlić, kam. 800. Budući iz žila iskorijenjen grijeh. J. Matović 360. Što je jedan put podsjećeno, iskorijenjeno i u ništo okrenuto. M. Dobretić 229. Stabla neplodna izkoreñena. I. Velikanović, uput. 1, 257.

c. *sa se, pasivno. a) u pravom smislu.* Kada jest trava zelena, lako se iskorini. P. Posilović, svijet. 97. Korin hioy more iskoriniti se motikom. F. Lastrić, test. iii. Al' zaludu, do godi se ne iskorini ovo dračje iz srca. ned. 293. Šuma da se ne iskorini. J. S. Relković 52. Svako drvo koje nije usadio otac moj nebeski iskorijenice se. Vuk, mat. 15, 13. Crna zemlja, jeli tebi žao što će tvoje potavnuti lišće i sitno se iskorijenit bije? Osvetn. 2, 127. — *b) u metaforičkom ili prenesenom smislu (u kojem primjeru može biti i refleksivno).* Grady iht do osnovanija iskorienise se. Danilo 145. Iskoriniti imaju se zledi i nasledovati dobrote. Transit. 257. Ime jim se iskorieni. I. Ivanišević 114. Odtli meni sve se dobro iskorieni. 250. Moj plemeniti žil se iskorieni. 818. Čari da pristanu i razvrgu se, iskorieni se. L. Terzić 242. Svaka sablazan nečistoga duha neka se iskorieni. 248. Da svako nadškočenje djavaosku iskorieni se. J. Banovac, blagosov. 13. Koliko je pak ovo sime otrovno, toliko je mučno iskoriniti se iz srca, gdi se jednoč omladi i ukorijeni. F. Lastrić, ned. 361. Toliko se je duboko ukorenila oholost, da se neće dati ni sabljami iskoriniti. A. Kanižlić, kam. 612. Ne bi se mogla krivovirstva odbiti ni iskoriniti. 667. Kada se iskorieni u Egiptu zakon krstjanski. utoč.

619. Iz njihovijeh srca strah još se ne bješe iskorijenio. S. Rosa 169^a. Posve iskorienili se jesu (*ovakovi biskupi*). A. d. Costa 1, 46. Podpuno se iskorijeniti imaju (*neprizatejstva*). J. Matović 191. Imaše se iskorijeniti poluvjerstvo. 225. Ovak narodnosti treba kćpiti dok se nijesu 'prosvještenjem' i novijem, 'modama' zagušile i iskorijenile. Vuk, nar. prip. iv. Dobra zadruga koja se iskorieni ostaju naj bližoj rodbini. V. Bogišić, zborn. 356.

ISKORIJEŃUTI, iskorijenem, *pf. vidi iskorijeniti.* — *Od xvii vijeka u nekih pisaca is zapadnih krajeva (svagda s e: iskorienuti), a između rječnika u Stuličevu (iskorijenuti).* — *Naj češće u prenesenom smislu.*

a. *aktivno.* Boga molimo da on izkorene otmansko kolono. J. Radojević 41. Jesi li pripravan iskorienuti iz tvoga srca sva stara neprizatejstva? L. Terzić 62. Iskorienuti običaje. J. Banovac, pred. 73. Hoti Kalifo, kraj Tatarski, Krstjane iz svoga kraljevstva izkorienuti. razg. 18—19. Ne tižući se usilovat ovaki običaj iskorienuti. 174. Doklen god ne iskorieniš iz kraljevstva positi. pripov. 62. Nahodi težake ter je plive i čisti za iskorienuti svaku travku koja nije od koristi. 91. Običaje zle iskorienuti. J. Filipović 1, 343^b. Nije koristi da si se ti od tvojih griha očistiš, ako ne izkoreneš ona od koji se navlastito grisi porađaju. 1, 344^a. Razvidi koje si grišne betage izkorenuo. P. Knežević, osm. 71. Da ove neprizateje tvoje izkoreneš. 117. Nastojao je bogoljubnost ovu utrći i izkorienuti. A. Kanižlić, utoč. 46. Iskorienuti grije male. M. Zoričić, osm. 30. Udri ti s vojskom od iztoka a ja ću od sivera, da onoga neprizateja iskorienemo do temelja. And. Kačić, razg. 53. Poslaću kugu na nje, neka jih sve umete i izkorene. kor. 87. Iskorienuvši kuću Saulovu. 201. Priteći mu da će ga ubiti i svu njegovu kuću izkorienuti. 303. S. Kate pomoli Isusa da joj uzme nežino srce i vlastito hotinje, iskorienuvši oba iz temelja. Blago turl. 2, 7. Krič jest ono orudje, tkojim spasitelj naš pridobi djavla i iskorienu njegovu snagu. 2, 59. Iskorienuti inade i pričanja. A. d. Costa 2, 21. Iskorienuti neposlušanje. 2, 192. Ova zla nauka koju ne pomnimo iskorienuti. Ant. Kadčić 205. Lasno ćemo iskorienuti ruske vlasti sjene oholje. J. Krmpotić, kat. 64. Saula koji videći junaštvo i dobrotu Davidovu hoti nje ga toga radi sasvim iskorienuti i glas junaštva njegova pomrsiti. Đ. Rapić 32. Muka je iskorienuti staru naviku. M. Pavlinović, rad. 171.

b. *pasivno.* Kako će lašne po sve biti iskorienuti. And. Kačić, kor. 59. Bio je svržen i iskorienuti red od templari. A. d. Costa 2, 21. Niove kuće bile su iskorienute. A. Tomiković, živ. 101.

c. *sa se, pasivno ili refleksivno.* Pribivače svrhu ne (*kuće*), doklen se god ne iskorieni. J. Banovac, razg. 177. Koji su rad crkvenoga pošli po zlu i iskorienuli se. pripov. 176. Tri godišta čekaćemo, jeda biste se s crkvom sjedinili, ako li ne, izkorenućete se. J. Filipović 1, 167^b. Zli običaji za sagrišiti ne mogu se lako iskorienuti. 1, 344^a. Dijoklicijan se biše zarekao da će Krstjane izkorienuti. 1, 896^a. Jedni hoće da se ubojica izkorene. 1, 459^a. Holost grčka ne kti se smiriti dok se ne izkorienu. And. Kačić, razg. 152. Da se porod Ľudski ne izkorene na svitu. kor. 20. Da se ne iskorieni pleme Davidovo. 262. Jerbo je (*običaj*) duboko pustio žile pak se iskorienuti ne daje. M. A. Relković, sat. A6^b. Da slobodna čovičja voja posli griha izkorienula se jest. I. J. P. Lučić, nar. 5. Ako bi se imao iskorienuti zao običaj. 83. Iskorienuti će se pogrdni običaj. 183.

ISKORIJEŃENE, *n. djelo kojijem se iskorijeni*. — *Stariji je oblik sa -nje*. — *Između rječnika u Belinu* (iskorijeŃenje 'evulsio' 705^a; 'explantation' 699^a; 'excidium' 295^b). Jesmo dati u robstvo na službu, iskorijeŃenje i smrt. M. Radnić 147^b. Zlih poželenja iskorijeŃenje. I. Grlčić 284. Za iskorijeŃenje nevinnosti. B. Pavlović 88. Budi meni isprazŃenje moji griha, iskorijeŃenje poželenja i bludnosti. 58. IskorijeŃenje od poluvjerstva. I. A. Nenadić, nauk. 257. Moleći za krivovirstva iskoreŃenje. A. Kanižlić, utoč. 251. S iskorijeŃenjem njihova grada. S. Rosa 159^b. Za iskoreŃenje poluvirstva. Ant. Kadetić 374. Za iskorijeŃenje nevinnosti. M. Dobretić 870. Po iskoreŃenju zloća. B. Leaković, nauk. 146.

ISKORIJEPIITI, iskorijepim, *pf. vidi iskorijeniti (i radi akcenta)*. — *složeno*: iz-:korijepiti (*vidi kod ukorijepiti*). — *Od xvi vijeka (vidi kod a, c)*, a *između rječnika u Mikalínu* (iskorijepiti dubje, divello, extirpo, eradico, deplanto, excindere, radicitus evellere'), u *Belinu* (iskorijepiti, iskorijepivam, 'sradicare', 'radicitus extirpare' 701^b; 'spiantare, tor via la pianta', 'explantio' 699^a; iskorijepiti, iskorijepujem, 'esterninare', 'extermio' 295^b), u *Volligjvinu* (izkoripiti, iskoripivam, iskoripujem, 'esterninare, spiantare', 'ausrotten, vertilgen'), u *Stulićevu* (iskorijepiti, iskorijepujem ili iskorijepivam, i iskorijepiti, 'exfundare, a fundamentis deicere, extirpare, eradicare, evellere').

a. *aktivno*. a) u *pravom smislu*. Ter jak dubu ki u zimu silan vihar iskorijepi, vik se vratiti nije moći mu. M. Bunić 50. Draču izkubati nije muke mladu, nu kad odebeli, sve izbode sebi ruke iskorijepit tko ju želi. I. J. V. Bunić, mand. 8. Kako će pako izkorepiti jur staru, čvrstu dubovinu. A. d. Bella, razgov. 159. I lug Ńomu posvećen iskorijepi. I. Đorđić, ben. 100. — b) *uopće izvaditi, iskupiti*. Da joj istu sisu iskoripivši ju odrižu. B. Kašić, per. 40. Iz rodnoga kad je (*rusu*) busa silno gvozđje iskorijepi. G. Palmotić 2, 16. Da bi Ńom mogli još i stanovit u hrid iskorijepiti. I. Đorđić, ben. 109. Ako tkoga sub zaboli i dovede se da ga izvadi ter iz žila iskorijepi. B. Zuzeri 368. — c) *metaforički*. Iskoripivši sasma žile od svihjeh opaćina. B. Kašić, fran. 47. Ruke tvoje nasadiše drag vinograd duše moje ki zli vepar iskorijepi. I. V. Bunić, mand. 21. O djevice, ti si ona zemlja iz ke Bog se rodi za grijeh Adam koji učini, iskorijepi da ga u svemu. J. R. Gučetić 22. Žilom odmetna iskorijepi, ak' neć da opet na te hrijepi. J. Kavanin 268^b. Iz žila iskorijepiti gospodično pristoje. I. Đorđić, ben. 118. — d) u *prenesenom smislu (naj češće)*. Kaže se da se ovi zao način... usijao, i da ga je radi toga trudno iskorijepit. B. Gradić, djev. 80. Iskorijepivši i izagnavši iz sebe sve kolike zlobe. duh. 7. Koju nezdrav za izdrijeti i svasma iskorijepiti. A. Gučetić, roz. mar. 18. Iskorijepiti zlobu od bjastemanja. roz. jez. 86. Da svekolike misli i žudenja srca tvoga bude s zemlje iskorijepiti. 256. Za poći na Ingilteru iskoripiti pelagićjansku ereziju. B. Kašić, per. 8. Neću mućat zle načine kim me bitje iskorijepi. I. Gundulić 220. Tere jedan, ki pun zloba bitje rasu i iskorijepi. 298. Paće i ona vajmeh ista, da nam kuću iskorijepi, vrlom caru na svjet prišta. 888. Jeda kako oči slijepe... a i stare tve sjedine iz njih srca iskorijepe nemilosti i vrline. 894. Iskorijepit zlobe zle nauke i iznose od hašina. I. Držić 269. Iskorijepit grijeha i zle običaji iz republike. 278. Iskorijepit sve krivine svoga iz puka. P. Kanavelić, iv. 22. Grijeha, zlobe i krivine iskorijepit iz svakoga. 387. Grješne puti sve slabosti iz-

korijepi tvom kreposti. I. Akvilini 284. Dobro je iskorijepit zlobe, da ne zlobnijeh. (D). Poslov. danić. 18. Svak zna, običaj tamnu da je iskorijepit mućno nami. J. Kavanin 5^b. Nek mu i bitje iskorijepe. 48^a. Da te satre i iskorijepi. 212^a. I da kuću svu iskorijepi. 294^a. Ah da ja mogu jutroska iz svakoga srca svaki grih iskoripiti! A. d. Bella, razgov. 206. Iskorijepit grad. B. Zuzeri 157. Iz svijeta ih je iskorijepila Božija pravda. 291. Er su mnogi sijem putem svoje biće iskorijepili. 802. Hrabrenstvo za iskorijepiti ovo poluvjerstvo. V. M. Gučetić 118. Ispraznit gradove, iskorijepit kuće. Đ. Bašić 197. Iskorijepit vjeru ovaku slavnu. 223. Iskorijepite iz srca neuredne požude. 256. Iskorijepi iz tebe grešnu želju. L. Radić 11. Da iskorijepite grijeh. A. Kalić 17. Da su sami bići Božiji mogući iskorijepit ovu slobodu, ovu nerednos. 94. Ne možeš iskorijepit iz Ńega ljubav, vjeruj mi da bi ti zajedno s Ńom tvoje srce iskorijepio iz tebe. 393. Ti iskorijepi zo jezik, kad ga neće da iskorijepi on. 605.

b. *pasivno*. Ne može se grijeh uobičajiti ni ukorijepiti u duši, budući često iskorijepjen ispo-
visti. B. Kašić, zrc. 30. Od Jerika mir oholi iskorijepjen gdi se valja na pjevanje silno toli zlamonitijeh od trubaja. G. Palmotić 3, 58^a. Iskorijepjen Sirjon plodni. I. Đorđić, salt. 87. Plaćidu biše teškijem kamenom usta razbijena i jezik iskorijepjen. ben. 98.

c. *sa se, pasivno ili refleksivno*. — *Između rječnika u Belinu* ('spiantarsi', 'deplanto' 699^a; iskorijepiti se 'estinguersi', 'deficio' 296^a). Svako prisadenje koje ne usadi otac moj nebeski iskorijepit se. N. Rahina 68^b. mat. 15, 18. Da se lašne budu iskorijepiti kletve. A. Gučetić, roz. jez. 15. Neka ovi prokleti grijeh bude iz njih kuća iskorijepiti se. 88. Od krstjanskijeh igda kraja ako se ovo jedno ocijepi, iz prostora svihjeh zemalja tursko se ime iskorijepi. I. Gundulić 478. Da se s žilom iskorijepi trava otrovna. P. Kanavelić, iv. 829. Želim vele ponovljenem besjedo iste ovi nauk u svaćiju pamet tako usadit, da u srce paka žile pruži i da iz Ńega se igda veće ne iskorijepi. B. Zuzeri 241. Riječete ovomu stabru murvenomu: iskorijepi se! S. Rosa 117^b.

ISKORIJEPLATI, iskorijepjam, *impf. iskorijepiti*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Da se iskoriplaju opaćine. B. Kašić, zrc. 125.

ISKORIJEPLĚNE, *n. djelo kojijem se iskorijepi*. — *Stariji je oblik sa -nje*. — *Između rječnika u Mikalínu* (iskorijepljenje 'extirpatio, radicatio, evulsio'), u *Belinu* (iskorijepljenje 'sradicatione, sradicamento', 'evulsio' 705^a; iskorijepljenje 'sterpamento, l' estirpare', 'extirpatio' 703^b; iskorijepljenje, iskorijepljenje, 'spiantamento, lo spiantare', 'explantation' 699^a; iskorijepljenje, 'extintione', 'extinctio' 296^a), u *Stulićevu* (iskorijepljenje, 'actus exfundandi'). Po iskorijepljenju zlobna prignutja. B. Gradić, djev. 113. Moleći Boga za iskorijepljenje od erezija. A. Gučetić, roz. jez. 57. Poče nagovarati ga na iskorijepljenje od Krščana. B. Kašić, per. 54. Koje je ovo rasutje, koje je ovo iskorijepljenje! Đ. Bašić 162. Moleći za iskorijepljenje krivovjere. L. Radić 72.

1. ISKORITI, iskorim, *pf. posve prekoriti*. — *složeno*: iz-:koriti. — *Akc. je kao kod iznositi*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (v. iskarati) i u *Vukovu*: 'ausschelten', 'objurgo' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori, cf. iskarati, i s primjerima: Već bi u ženo srce puklo, kako ga je iskorio. Vi junačka srca iskorite. (Ogled. ar. 95).

2. ISKORITI, iskorim, pf. *isvaditi iz korica* (noz, nožić). — *Akc. je kao kod iznositi. — Postaje od iz i kore nastavkom i. — U Vukovu rječniku: „ausheften (z. b. das federmesser aus dem hefte drehen)“.*

ISKORJENITEL, m. *čovjek koji iskorijeni. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (iskorenitel, eradicator, evulsor 705a; iskorjenitel, exterminator 295b) gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (iskorenitel i iskorjenitel, eradicator), u Voltigijinu (iskorenitel, strappatore, eradicator, ausrotter). Imadijau za kraja anđela tmina. Iskorjenitela i Smaknitela zvanog. E. Pavić, ogl. 675. Ovi iskorjenitelji crkveni. A. d. Costa 2, 150. O prokleti Ivane! iskorjenitelju kuće moje! I. Velikanović, prik. 54.*

ISKORJENITELICA, f. *ženako čelade koje iskorijeni. — U Stulićevu rječniku: „quae eradicat“.*

ISKORJENOVATI, iskorjenujem, impf. iskorijeniti. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom. Mnogihs iskorjenujem nesyttstvo. Sava, tip. hil. glasn. 24, 191. tip. stud. glasn. 40, 150.*

ISKORJENUĆE, n. *djelo kojijem se iskorijene. — Stariji je oblik iskorenutje. Budi zlob mojih izpražnjenje, pohotih i nečistoće iskorenutće (sic). M. Alberti 404. Za iskorenutće poluvirstva. P. Radović, ist. 214. Za iskorenutje krivovirstva. J. Filipović 8, 274a. Svega kraljestva iskorenutće. And. Kačić, kor. 68. Jeda će do iskorenutća sići mač tvoj? 186. S iskorenutjem oliti vam razorenjem crkvenim. A. d. Costa 1, 261. Biskup moći će dilovati sudbeno protiv istima do hiova iskorenutja. 2, 181. Da uložo pomnu i nastojanje za iskorenutje psoitiju. I. J. P. Lučić, razg. 50. Ako bi molili za iskorenutje krivovirstva. doct. 56. Svoje grihe do iskorenutja oplakati. A. Tomiković, gov. 211.*

ISKORJENĀVATI, iskorjenāvam, impf. iskorijeniti. — *Akc. je kao kod istovaravati. — U pisaca našega vremena. Koje u nedrima svojima pokoravati i iskorenāvati moraju. Nov. sr. 1834. 72. Što sam posadio iskorenāvam. Đ. Daničić, jer. 45, 4.*

ISKORJENĀVĀNE, n. *djelo kojijem se iskorjenjuje. Velik trud u iskorenāvanu zloća. B. Lea-ković, gov. 27.*

ISKORJENĀVATI, iskorjenūjem i iskorjenāvam, impf. iskorijeniti. — *U nekih pisaca stoji griješkom n. m. n. — Od xvii vijeka (u jedinom primjeru toga vijeka stoji griješkom iskorjenlujuci kao da je od glagola iskorjenlivati), a između rječnika u Belinu (praes. iskorjenāvam kod iskorijeniti 699a; iskorjenāvam kod iskorijeniti 704b), u Bjelostjencevu (praes. iskorenujem, vidi kod iskorijeniti), u Jambrešićevu (iskorenujem, eradico), u Voltigijinu (praes. iskorenujem kod iskorijeniti), u Stulićevu (iskorjenivati, iskorjenāvam i iskorjoniivati, v. izguliti, iskorijepiti). Iskorjenlujuci zlobe. I. Držić 252. Eretike izkorinjući. S. Margitić, fal. 82. Koji plod od zli misli izkorinjuje. 197. Razmećem, iskorenujem i u ništar obraćam. L. Terzić 256. Da ne budu sveti oci iskorinivali stabla usanuta. A. Bačić 254. Da oni udil otira bludnicu, a ovi da stavi svu pomju počet iskorenivati običaj kletve. J. Banovac, razg. 174. Iskorenujem vas. J. Banovac, blagosov. 68. 131. Vas iskorenivam od ovoga ajera. 292. Sva zgor rečena iskorenivam. 277. Iskorenujem vas križem. 309. Iskorenujem sve oblasti štetno. 315. Proklināne materino iskorjenjuje temelje kuće sinova. F. Lastrić, ned.*

60. Kripost zla prignutja iskoreniva. P. Knežević, osm. 300. Isukrat ponizuje oholost i iskorenjuje je. E. Pavić, ogl. 558. Iskorenivat svaku nenavidost protivu tvom iskrnemu. M. Zoričić, osm. 24. Iskorenivaše kraljevanje hudobsko. S. Rosa 89b. Puk su iskorjenivali. 188a. Niti se iskorjenuju iz žila (grijesi). J. Matović 162. Kada iskorjenivaše poluvjersvo Novacijana. 255. Jesmo li držani iskorjenivati iz nas zle običaje? T. Ivanović 84. Ispravlaše prikorednosti, smutne iskorenivaše. I. J. P. Lučić, izk. 16. Iskorenjući u nima zloće a kriposti svete usadjući. B. Lea-ković, nauk. 232. U isto vrime iskorenju iz tebe ovu ili onu zloću. 443. Svrha i plod svetoga ganuća jest iskorenivat zloće a usadivati kriposti svete. 443. Buduć da one grihe iskorenju i liječe. 479. Da temelito i srčano počme iskorenivati grihe svoja. gov. 87. Iskorenjuje planine sa svoga mista jedan Grgur. A. Tomiković, gov. 7.

ISKORJEPITEL, m. *čovjek koji iskorijepi. — U Belinu rječniku: „evulsor 705a; iskorjepital, exterminator 295b, i u Stulićevu: „eradicator, eversor“.*

ISKORJEPITELICA, f. *ženako čelade koje iskorijepi. — U Stulićevu rječniku: „quae eradicat etc.“*

ISKORJEPIV, adj. u Stulićevu rječniku: „ex-fundandi vi pollens“. — *nepouzdano.*

ISKORJEPĀIVATI, iskorjēplujēm i iskorjēplivām, impf. iskorijepiti. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (praes. iskorjēplivam 699a. 704b; iskorjēplujem 295b) i u Stulićevu (griješkom iskorjēplivati, freq. v. iskorijepiti; ali ima i praes. iskorjēplujem i iskorjēplivam kod iskorijepiti). Iskorjēplujući svaku slast. B. Kačić, fran. 21. Da smrt silom iskorjēpluje dušu iz tijela. M. Orbin 74. Pjesni Davidove opaka prignutja podpuno iskorjēpljavu. I. Đorđić, salt. xvii. Da mu o malu i život ne iskorjēplivaše. ben. 111. (Vjetri) iskorjēpljavaju dubove iz žila. L. Radić 106.*

ISKOS, m. *djelo kojijem se iskosi. — U naše vrijeme s osobitijem značenjima. Siromašniji ljudi prodadu svoj komadić bare (livade) kome na više godina, pa onda reku: „Ja sam moju tu i tu baru prodao tome i tome na iskosi; a malo će ko reći: „Prodao sam mu na 2–3–4 godine“. — „Moja 'e bara na iskosu u toga i u toga“. u Lici. J. Bogdanović. Uzet livadu na iskosi, jest: udukti komu novaca, pa kositi livadu onog komu su novci zajmeni, da isplate, t. j. naplaćujući se od ploda livade, pa kad se naplatiš onda povratiti livadu, i ne pitat da ti vrate novac, tako rade savjestniji ljudi. u Dalmaciji. J. Grupković.*

ISKOSIJERITI SE, iskōsijerim se, pf. popri-kego pogledati koga. M. Ružičić. na koga mrko pogledati preko ramena. „On ti se na me iskosi-ji“. J. Bogdanović. — *vidi iskositi se.*

1. ISKOSITI, iskosi, pf. *sre pokositi (kosom); svršiti košenje. — složeno: iz-kositi. — Akc. je kao kod iznositi. — U naše vrijeme. Kosać ide da te iskosi. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 45. „Danas ćemo tu i tu livadu ikositi; očemo li onda odma drugu načeti?“ „Evo ja ovaj nuglić iskosi, oću li sada tamo vami prijeći?“ J. Bogdanović.*

2. ISKOSITI, iskosi, pf. *isdrijeti (koseti) platno, sukno, hartiju itd. — složeno: iz-kositi. — Akc. je kao kod iznositi. — Od xvi vijeka (vidi b), a između rječnika u Stulićevu (vidi kod c, a) i u Vukovu (abreiben, attero“).*

a. *aktivno*. Miši savili gnijezdo i iskosili hartiju. M. Pavlinović, rad. 43.

b. *pasivno*. Ako vidiš da imaš čohu izgrizenu oli izkošenu, toj prilikuje nekorist. Zborn. 189^a.

c. *sa se*.

a) *refleksivno*. — U *Vukovu rječniku*: 'sich ausreiben (vom kleide)', 'atteror'. — *Amo može biti da pripada i u Stuličevu rječniku (u prenesenom smislu)*: 'sollicitudinibus angi, consumi'.

b) *recipročno*. *amo može biti da pripada*: Čele se među sobom iskosile, t. j. potukle u *Vukovu rječniku*.

ISKOSITI SE, iskosim se, *pf.* mrko pogledati na koga; preko ramena. u *naše vrijeme u Lici*. 'Ja mu nešto samo u šali reko, a on ti se na me moj brate iskosi, reka' bi, da će me živa proždrijeti'. J. Bogdanović. — *isporedi*: iskosijeriti se. — I u *Vukovu rječniku ali ne posve s istim značenjem (opriječiti se)*: iskositi se na koga 'sich entgegen stemmen', 'obnitor'. — *Postađe nije jasno: ako nije isti glagol što i 2. iskositi, mogao bi postati od iz i koso nastavkom i*.

ISKOSIVATI SE, iskosivam se i iskosivam se, *impf.* iskositi se (*vidi kod 2. iskositi, c, a*). — U *Stuličevu rječniku (us iskositi se)*. — *Boje bi bilo sa š: iskošivati*.

ISKOSTITI, iskostim, *pf. u Stuličevu rječniku*: 'exossare, ossa extrahere'. — *nepouzđano*

ISKOSTIVATI, iskostujem i iskostivam, *impf.* iskostiti. — U *Stuličevu rječniku*: iskostivati, iskostivam 'us izkostiti'. — *sasma nepouzđano*.

ISKOSTRIJEŠITI SE, iskostriješim se, *pf. posve s nakostriješiti*. — *složeno: iz-kostriješiti*. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Kako se na me od lutavi iskostriješio, mam su mu kose u vis skočile'. J. Bogdanović.

ISKOŠARITI, iskošarim, *pf. u Stuličevu rječniku*: izkošariti 'scovare, cavar dal covo, e diceci di fiere', 'e lustro, e cubili educere'. — *nepouzđano*.

ISKOŠARIVATI, iskošarujem i iskošarivam, *impf.* iskošariti. — U *Stuličevu rječniku*: izkošarivati, iskošarivam 'us izkošariti'. — *nepouzđano*.

ISKOŠĆENE, n. *djelo kojijem se iskosti*. — U *Stuličevu rječniku*: izkostješe. — *nepouzđano*.

ISKOŠITI, iskošim, *pf.* kičeni bilci, i ženske vunene suknje, i suknjo, koje se želi otanko i omeko imati, ne valja se u stupi; nego u kotu (a de ko reče i 'bučnici') koši se: 'Molim te, ove mi kičene bilce lijepo iskoši, nemoj da se kiče odre'. 'Ajde, ovaj je bilac lijepo iskošen, a suknja nije ni zere lijepo iskošena, a suknjo ti je moglo i boje biti iskošeno'. u *Lici*. J. Bogdanović.

ISKOŠIVATI SE, *vidi* iskosivati se.

ISKOŠKATI, iskoškam, *pf.* valja da isto znači što i ispregnuti. — U *jednoga pisca našega vremena*. Neće ni da iskoška volove iz jarma. M. Đ. Miličević, zim. već. 836. Zašto ne iskoškaš te volove da se odmore? 836.

ISKOŠULJEN, *adj. (ili part. praet. pass. nekakva glagola iskošuliti?) u Stuličevu rječniku*: iskošuljen, v. bezkošuljen. — *nepouzđano*.

ISKOT, m. *djelo kojijem se iskoti*. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu (gdje stoji u osobitom smislu, vidi iskotiti, b, b)*: izkot 'degenerare degli animali', 'degeneratio (de brutis)'. Što će lijepo moć složiti od iskota lažnih sluga. J. Kavašin 470^a.

ISKOTITI, iskotim, *pf.* *vidi* okotiti. — *slo-*

ženo: iz-kotiti. — *Akc. je kao kod iznositi*. — *Od xviii vijeka*.

a. *aktivno*. Da kobila oždrejbena tuđe pule nem' izkoti. J. Kavašin 470^a.

b. *sa se, pasivno. a) uopće*. — *između rječnika u Belinu* (izkotiti se 'nascere de' cani, gatti e altri animali', 'nascor' 503^a). Tu i buduć se od ždrakuna izkotila zmaja suna. J. Kavašin 195^b. Ako se aždaj ima izkotiti. 282^b. Od kako se lavi iskotiše. Nar. pjes. petr. 8, 287. — b) *s osobitijem značenjem, degenerare, vidi* izroditi se (*ali samo o životinjama*). — u *Stuličevu rječniku*: izkotiti se, izkotiva se 'degenerare (de brutis)'. —

ISKOTRĴATI, iskotrĴam, *pf.* *izvaditi kotrĴajući*. — *složeno: iz-kotrĴati*. — U *naše vrijeme*. Nađu sve pečene i varivo iskotrĴano kroz kužinu. Nar. prip. vuk. 259. 'Ma edva i to s mukom iskotrĴasmo onaj kamen iz jame'. 'Aja, ovoga neš van iskotrĴati nego jednu malu minu u n' zavrčeti, da se raskomada'. J. Bogdanović. — I u *prenesenom smislu (neprelazno)*, *isporedi kod* iskoturati. 'A nekako ću i ja, ako i mučno, ako Bog da, iz ove zime iskotrĴati'. J. Bogdanović.

ISKOTŪRATI, iskotŪram, *pf.* *izvaditi, izvesti koturajući*. — *složeno: iz-koturati*. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. 'Miši su iskoturali orahe (jaja)'. P. Budmani. — U *Lici u prenesenom smislu (neprelazno)*. 'Ja sam se živ prepa', neš sa ovo još malicu krme s blagom do trave iskoturati'. 'Uvam se nekako, da ću i ja živ ovu zimu iskoturati'. 'Daće Bog pa ću i ja nekako iskoturati svedno ka i oni što se vavije vale'. J. Bogdanović.

ISKOVATI, iskujem, *pf.* *složeno: iz-kovati*. — *Akc. je kao kod isključati*. — *Od xviii vijeka. a) posve skovati*. — *između rječnika u Voltigijinu* (izkovati 'fabbreggiare, martellare, lavorar di ferro', 'schmieden'). Lemež valja da bude od dobrog gvožđa iskovan. I. Jablanci 48. — b) *dobiti kovačem. u naše vrijeme u Lici*. 'Lijep ti krajcar pro godine iskuješ'. 'Iskujem žalost, čini ti se, sve to na tanko ide, to toliko samo, da za kućne sitnaverije ne turam što krupnijeg na sajam'. J. Bogdanović. — c) u *Stuličevu rječniku*: izkovati, v. odkovati. *nepouzđano*.

ISKOVČEŽITI, iskovčežim, *pf.* *izvaditi iz kovčega*. — U *Stuličevu rječniku*: iskovčežiti 'ex arca depromere'. — *nepouzđano*.

ISKOVČEŽIVATI, iskovčeživam, *impf.* iskovčežiti. — U *Stuličevu rječniku*: iskovčeživati, iskovčeživam, freq. *us iskovčežiti*. — *nepouzđano*.

ISKOVRČITI, iskovrčim, *pf.* *izbužiti (oči)*. — *složeno: iz-kovrčiti*. — U *naše vrijeme*. A on put ne iskovrči oči. Nar. prip. vrč. 9. A on iskovrčio oči na čivutina. 148.

ISKÓZATI, iskózam, *pf.* *dobiti kod igre kosača*. — *složeno: iz-kozati*. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Danas sam iskoza' punu kapu lešnika'. 'Odavno se ni dva kozaju, ne znam koji će koga iskozati'. J. Bogdanović. — I *sa se, refleksivno, dosta se (do vođe, preko vođe) zabaviti kovačem*: 'Ajmo spavati, vala smo se dosta iskozali i nakozali'. J. Bogdanović.

ISKÓZITI, iskózim, *pf.* *okoziti (mnogo jariča)*. — *složeno: iz-koziti*. — *Akc. je kao kod iznositi*. — U *Vukovu rječniku*: iskoziti, iskozi '(eine menge) werfen (von ziegen)', 'pario' s primjerom: Ova je koza iskozila sve ove kose, gdje ima i refleksivno iskoziti se (*kad je mnogo koga što su se okozile*): iskoziti se, iskoze se t. j. kose, werfen (von mehreren ziegen)', 'pario'.

ISKR, *adv. i praep. (s gen.) blizu*. — *Po svoj*

prilici okrenu iskraju. — Riječ je stara, isporodi staslov. iskrā. — Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, i između rječnika u Bjelostjenčevu (isker, polog, immediate proxime'), u Jambrešićevu (isker, pone, pones, prope'), u Stuličevu (isker, proxime' s dodatkom da je uzeto iz Habeličeva), u Daničićevu (iskrā, praeter'). — U ovom primjeru znači: us, mimo, osim. Iskra, že siht otaj ēde i pije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 209. tip. stud. glasn. 40, 167.

1. ISKRA, f. scintilla, vrlo mali komadić (mrvice) usjala ugla što skoči iz vatre, ili čega drugoga što je tvrdo i usjalo, kao n. p. gvožđa ili napa, što iskače kad se kuje ili kreše. — isporodi varnica (vidi daje u Vukovu rječniku). — *Akc. se ne mijenja (gen. pl. iskrā).* — Riječ je praslavenska, isporodi staslov. iskrā, rus. iskra, češ. jiskra, polj. iskra, skra. — Nejasna postaja, isporoduje se snskrt. kšar, teči, istočiti. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu: jiskra (gizkra'), scintilla', u Belinu 654b, u Vukovu: (u Crnju Gori) 'der funke', scintilla', cf. varnica (a varnica se u niti zove ono što odskače od vruća gvožđa kad se kuje) s primjerom iz narodne pjesme: Pa izvadi dvije kuburlije, i objema iskru ognja daje. a) u pravom smislu. Ne bi jedne iskre ugasil. Zborn. 161a. Ni mi će dat muke taj iskra ognjena, neg ti, ka č za tvoj grih tuj doći s. dena. D. Rašina 108a. Ognilo is kremenja izbija ognjene iskre. M. Divković, bes. 549b. Luta od sedam glava zmija u iskrāh tamnijeh bljujuć ijede. I. Gundulić 474. Er vlekrate iskra mala mnogi je ogañ razgorjela. 500. Ali udarac teški tada bijesni Derviš u štit prima, iskre meće tvrda nada. 528. Skaču i lete iskre iz štita. 589. Ka mi (glavna) u ruci nevidjena sione iskre izmetaše. G. Palmotić 1, 47. Od ognja iskra mala. 2, 500. Da će imati svitlost svrhu iskara ognjeni. I. Ančić, vrat. 182. Od male iskre velik ogañ. (D). Poslov. danić. 88. Tko u ogañ puha, u oči mu iskre skaču. (D). 184. Koja (planina) izmeće ogañ i iskre. S. Margitić, fal. 64. Mnokrat i jedna iskra mala silne 'e ognje razazgala. J. Kavañin 8a. A iskre vadi iz kremenja. 14a. Jedna iskra našega ognja. A. d. Bella, razgov. 217. Iskre od ognja. I. Dordić, uzd. 58. Mladić koji živi ogañ od ljubavi nepoštene na svaki pogled ko na iskru ognjenitu prah i sumpor razžiže se. B. Zuzeri 391. Dolete jedna iskra posred rpe praha. 417. Od jedne iskre užeže se ogañ. A. Bačić 102. Ako ti je mučno podnit jednu iskru ognjenu, kad ti na golo padne. J. Banovac, razg. 93. Da ste prokleti u svitlosti i iskri. blagosov. 180. Kako iskre iz kremenja pospu. F. Lastrić, ned. 219. Pogledajte jednu iskru. 247. On mogaše ogañ u iskri utrnuti. A. Kanižlić, kam. 801. Zvezde jesu iskre. uzr. 66. Dal' iz iskre požar bude. V. Došen 192b. Iz pomamne sve vrućine nikad iskra da ne sine. 197a. Koliko je iskara ognja. L. Radić 84. Iskra kad skrovena u pepelu pripočiva, žive. P. Sorkočević 587b. Skoči iskra, ožeže ga. Nar. pjes. marj. 202. Kano muña, kad o gvožđe mahne, trista mahom izbije iskara. Osvetn. 1, 51. Po tom kano iskre od požara pōše zvijezde preo nebeska šara. 1, 63. Iskra šiknu, bojna cijev riknu. 1, 72. Iskre iz vatre bacaju. V. Bogišić, zborn. 240. — kad oči vrlo svjetljaju, kaže se (iperbolički) da se iz njih ispiju iskre itd. Užgano oči iskrām' meću. J. Kavañin 57a. Sve joj iskre iz oćiju skaču. M. A. Reljković, sat. D4b. Ukazo je toliku rasrgbu, da su nemu iskro iz oći skakale. A. Kalić 81. Iskre skaču iz oćiju žive. M. Katančić 70. — b) metaforički. Ognilo bi moje žalosne tužbe

izelo, jaoh, iz stijene srca tvoga, jaoh, milosne iskre, ako ne juvene. I. Gundulić 261. Zamlat ti blaženi tvrda iz srca iskre izkrea. J. Kavañin 105a. Prosipati iz sebe iskre od dobri dila. F. Lastrić, test. 807a. Nepoštene misli jesu vitar a riči iskre, koje vatrū od bludnosti užiju. ned. 40a. Opet prosivaše iskre zabludeña. A. Kanižlić, kam. 845. Ljubav goreć prez pokoja suzne iskre toči. rož. 57. Da bi mu podilio (Duha Seeti) jednu iskru svoje svitlosti. Ant. Kadčić 243. I da dihaj moj svaki kako živa izkra ljubavi bude nemu poklohen. I. M. Matto 297. Poznadu jedno u drugom iskru božanskog ognja. D. Obradović, sav. 6. — c) u prenesenom smislu (često o čemu umnom). kod toga se može isticati iskra kao nešto maleno ili svijetlo ili vruće. aa) ističe se kao nešto maleno (kod čega se može pomisliti i na vrućinu i svjetlost), te znači: vrlo malo. Iskra ne imaš od milosti. P. Kanavelić, iv. 72. Ni iskru harne od ljubavi ne htje nemu da objavi. J. Kavañin 88a. Što bi čestita udaranja, kad nij' iskre od ufanja. 287a. Svaku iskru grijeha ugasi. 462b. Ako imate iskru vire, otvorite ruke ubozima. A. d. Bella, razgov. 32. Bez iskre od ljubavi. 58. Rastavlja čovika s milostju Božjom, koje samo iskra veća vaju, nego sva dobra od ovoga svita. J. Banovac, pripov. 204. Ako ikoliko ima u sebi iskru ljubavi njegove, žalosti se. F. Lastrić, ned. 197. O budale holoslave! o brez iskre svisti glave! V. Došen 42a. Tko pameti iskru ima, sladku otrov ne uzima. 103b. Kazaste nam toliku ljubav, ukažite nam sad jednu iskru od ne. D. Bačić 44. Ako vi imate iskru razborstva. 278. Nek je to jedan vjetar, jedna sjena, jedna iskra, ti si tijekom sit, opojen, zadovoljan. A. Kalić 67. U mnoziom jesu kō neke iskre od privare. A. Kalić 574. Bje smo iskra među ove gore, iskra mala, ma mlogo vatrena. Nar. pjes. vuk. 5, 461. Mala ti je iskra ostanula, mala iskra nasred od Srbije, i iskru je tmuša pritenula. 5, 554. 'Ako nemaš koliko bi je rad i koliko ištēm, a ti mi daj samo iskru'. u Lici. J. Bogdanović. — bb) ističe se kao nešto vruće ili svijetlo, i to metaforički o čemu umnom, n. p. aaa) o ljubavi. Toli ga juvena zlo iskra gorāše. D. Rašina 13a. Načemo, da ljudi ne samo, nu zviri taj iskra juvena pedjepsa i tiri. 118a. Ako ka ljubavi me iskra te gane. I. T. Mrnavić, osm. 161. — bbb) o ljubavi i milosti Božjoj. Takni grešnika iskrom milosti tvoje. M. Divković, bes. 46ab. (Bi) taknuta njegova dobra voja iskrom milosti Božje, i verova. F. Glavinić, cvit. 341b. Da se smiluje na nas i udili nam jednu iskru svoje ljubavi. Ant. Kadčić 347. — ccc) o putenosti. Za bit zamjerak svijeh pogleda na prozor a i nasipat, može biti, potajne iskre. B. Zuzeri 297. — ddd) o daru Božjemu (i Duha Svetoga), kojijem se duša prosvjetljuje. Da duha iskrama sveta progorila. S. Budinić, gusp. 25a. Zbudi u tebi iskru Božju i počni ljubiti Gospodina Boga. A. Komulović 7. Tko imade iskru Duha Svetoga. I. Ančić, vrat. 40. Da ti ne ulize iskra Duha Svetoga u srce. S. Margitić, fal. 200. Da mu Bog iskrom Duha Svetoga ugrije srce. I. Grlić 126. Iskrom Duha S. taknut. F. Lastrić, ned. 86. Pogani prosvjetljeni iskrom Duha Sv. V. M. Gučetić 216. — eee) o poetičkom nadahnuću. Nijesu po trudu spijevaoci, nu božjom iskrom tegnuti pjesni spijevaju. D. Rašina vin. — ffff) svađa, razdor shvaćaju se kao vatra, te po tome iskra može značiti prvi početak kod svađe. Kidi go(d) se je koja iskra među nima unesla. Spom. sr. 1, 127. (1415). Iskra bratju dijeli. (D). Poslov. danić. 83.

2. **ISKRA**, *f. neka morska životinja (od mnogo vrsta, familija Paguridae) slična raku što se namjesti i živi u školci morskoga spuša.* — U *Mikašinu rječniku*: iskra, riba, 'buccina'; u *Bjelostjenčevu*: iskra, riba, 'buccina'; u *Stuličevu*: 'buccina, sorta di pesce', 'piscis genus'. — I u naše vrijeme u *Dubrovniku*. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

ISKRAĐANE, *n. djelo kojijem se ko iskrađa.* — U *Vukovu rječniku*: 'das entstehlen', 'clandestinus abitus'.

ISKRAĐATI SE, *iskrađam se, impf. iskrašti se.* — Od xvi vijeka (vidi iskredati se), a između rječnika u *Stuličevu* (praes. iskradam se kod iskradati se) i u *Vukovu* ('sich entstehlen', 'clam abeo').

ISKRAJ, *praep. (s gen.) sastavljeno: iz-kraj (vidi oboje), s čega znači udaljene nečega od čega drugoga, čemu je ono prvo stajalo na kraju.* — Riječ je proklitična, te se veže u govoru s riječi pred kojom stoji; ako je u ove slabi akc. ('), 'iskraj se isgovara bez akcenta, n. p. iskraj vòdè, iskraj dvòra; ako je u one riječi jaki akc. ('), 'ona ga gubi, a iskraj dobiva ili slabi (dugi) akc. na a, ili jaki (kratki) na i ali je a tad dugo, n. p. iskráj brata, iskráj ñè, iskráj poja, iskráj gráda. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* ('vom rande', 'ex margine' s primjerom iz narodne pjesme: Vika straža iskraj poja). Iz kraj svita putnik hodi. P. Knežević, pism. 181. Začula ga čobanica iskraj ovaca. Nar. pjes. herc. vuk. 280. Iskraj vode uždi šeišanu. Ogled. sr. 390. Tek što snila, na noge dipila iz mindera i meka duška iskraj svoga Dizdar-Jakup-age. 448. Čuvao je (ženu) tako, da nikad iskraj ñe nije se micao. Nar. prip. vrč. 209. Uze sina mojega iskraj mene. Đ. Daničić, 1car. 8, 20.

ISKRAJ, *adj. koji pripada iskri (vidi 1. iskra).* — U *Stuličevu rječniku*: iskrāj, 'di favilla, di scintilla', 'favillaceus, favillaticus'. — nepousdano.

ISKRAŠE, *n. djelo kojijem se iskra.* — Samo u *Stuličevu rječniku*.

ISKRAŠITI, *iskrašim, pf. vidi iskititi.* — složeno: iz-krasiti. — Akc. je kao kod ishvaliti. — U naše vrijeme. Sjajne toke od četiri oke žeženijem iskrašene zlatom. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Jednako su koži iskičeni, žeženijem zlatom iskrašeni. 5, 288. I divno se iskrasiše s vinom. 5, 427. Naš je popo lijepo crkvu ukrasio i iskrasio'. J. Bogdanović. — I sa se, refleksivno (u jedinom primjeru ironički). 'E mudrače, lijepo se danas pred curami iskrasio' (t. j. obrušio se). J. Bogdanović.

ISKRAST, *adj. pun iskara, iz kojega skaču iskre.* — isporodi iskrav. — U *Stuličevu rječniku*: 'pieno di faville, di scintille', 'favillis, scintillis abundans'.

ISKRASTATI SE, *iskrastam se, pf. dobiti kraste po tijelu.* 'Eno češ od nečistote da se na novo iskrastaš'. S. Novaković.

ISKRASTI SE, *iskradēm se, pf. krišom se izvuci, krišom uteci.* — impf.: iskradati se. — složeno: iz-krasti. — Akc. je kao kod ispresti. — U naše vrijeme (ali vidi i iskradati se, iskredati se), a između rječnika u *Voltićinu* (griješkom iskradsti se, 'fuggire, scappare, sparire', 'verschwinden, sich wegstellen'), u *Stuličevu* (iskradsti se, iskradam se, 'evadere, subducere se, recedere, evitare, declinare'), u *Vukovu* ('sich entstehlen', 'clam abeo' s primjerom iz narodne pjesme: Kako će se iskrast deci ludoj?). Ona se iz crkve iskrađe, pa bježi kući. Nar. prip. vuk. 161.

ISKRATI, *iskrām, impf. ispuštati is sebe, bacati iskre.* — isporodi iskriti. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'scintillare, scintillas emittere'.

ISKRAV, *adj. vidi iskrast.* — U *Stuličevu rječniku* (us iskrast).

ISKRAVITI SE, *iskravim se, pf. raskraviti se posve.* — složeno: iz-kraviti. — Akc. je kao kod ishvaliti. — U naše vrijeme u *Lici*. 'Evo ti se loj iskravio, nosi ga, pa lijevaj odma u lijevke'. 'Ne drži masla na suncu, iskraviće ti se'. J. Bogdanović.

ISKRBAČITI, *iskrbačim, pf. samo u Stuličevu rječniku: izkrbačiti, v. izlupati.* — složeno: izkrbačiti.

ISKRC, *m. proder u živici, kud kola idu na glavni put iz vinograda, poja. u Topolovcu. P. Brantner.*

ISKRCANE, *n. djelo kojijem se iskrci, ili kojijem se ko iskrci.* — Stariji je oblik iskrcaje. — U *Mikašinu rječniku*: iskrcaje trgovine, 'expositio de navi, exoneratio'; iskrcaje, izitje iz drijeva, 'descensus de navi'; u *Belinu*: iskrcaje, 'lo scaricare la nave', 'navis exoneratio' 649b; u *Stuličevu*.

ISKRCATI, *iskrcām, pf. istovariti (lađu, što iz lađe).* — impf.: iskrcavati. — složeno: iskrcati. — Akc. je kao kod iskončati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* ('exponere de navi, exonerare navem'), u *Belinu* (iskrcati brod, izkrcavam, 'scaricare la nave', 'navim exonerare' 649b; 'sbarcare', 'expono' 644b), u *Voltićinu* (iskrcati, izkrcam, izkrcavam, 'scaricare, sbarcare', 'ausladen, ausschiffen'), u *Stuličevu* (iskrcati i iskrcati, 'e navi efferre, exportare, navim exonerare'), u *Vukovu*: 'ausladen (ein schiff)', 'exonerare navem', cf. istovariti.

a. aktivno. a) *objekat je lađa, brod itd.* Nakrah plav moju, a nije mi dano znat, u miru i u goju gdje ju će iskrcat. M. Vetranić 2, 20. — u *Belinu rječniku* ima s objektom puška sa smučem isprasniti. Iskrcati pušku, 'scaricare l'archibuggio', 'pulverem nitratum, glandem e sclopo extrahere' 97b; 'scaricare, levar il carico dallo schioppo o simile', 'sclopum exonerare' 649b. — b) *objekat je ono što se iznosi iz lađe.* Načine i potrijebe iskrcaše. Zborn. 75a. Tot lumbarde iskrcaše. I. Zanotti, skaz. 5. Pod Barom ih bjehu iskricali. Nar. pjes. bog. 181. — c) u jednom je primjeru xviii vijeka neprelazno, te je značenje kao kod refleksivnoga glagola (vidi b). S vašim drijevom njega izkrca u Spljet stolni neumrli. J. Kavašin 191a.

b. sa se, refleksivno, *isiti iz lađe.* — Ismeđu rječnika u *Mikašinu* (iskrcati se, iziti iz drijeva, 'egredi e navi, descendere de navi'), u *Belinu* (izkrcati se, izkrcavam se, 'sbarcarsi', 'exire e navi' 644b), u *Stuličevu* ('e navi in terram descendere, navi exendere'). Na otoku od Nesa budući se s krajevskom kćeri hrabri vojevoda izkrcao. I. Gundulić 8. Gdi se izkrca iz galije. S. Badrić, ukaz. 70. Posla mu susristi ga Nikolu markeza ondi, gdi se iskrca iz galije. K. Pejkić 64. Dode s vojskom i iskrca se u portu od Rekanati. J. Banovac, pripov. 193. Iskrca se u Ankoni gradu od Italije. M. Zoričić, zrc. 116. Iz kojijeh bijahu se ribari iskricali. S. Rosa 61b. Pod Kotorom budući se iskrcala vojska. I. J. P. Lučić, isk. 11. Kad mletačke plavi doplove d' Omišja, iskrca se četa. Nar. pjes. istr. 2, 3.

ISKRCAVATI, *iskrcāvam, impf. iskrcati.* — Akc. je kao kod izgovarati. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (praes. izkrcavam

kod iskrcati 644^b. 649^b) gdje se naj prije na-
hodi, u *Voltigijinu* (praes. iskrcavam kod iz-
krcati), u *Stuličevu* (us iskrcati). Ona obala gdje
se iskrcava naša trgovina. S. Ćubiša, prip. 28.
A treća se (vojska) na Klek iskrcava. Osvetn.
2, 187. A dušmanom dadoste Konavle, da se na
nem sprava iskrcava. 3, 46.

ISKREČENE, n. djelo kajijem se iskrči. — Is-
među rječnika u *Bjelostjenčevu* (izkrčeño) i u
Jambrešičevu. Za iskrčeño takovih ostanka. I.
Jablanci 87.

ISKREČITI, iskrčim, pf. iskorijeniti (gdje je
mnogo drače, ili cijelu šumu itd.). — impf.:
iskrčivati. — složno: iz-krčiti. — Akc. je kao
kod ishvaliti. — Od xviii vijeka, a između rječ-
nika u *Bjelostjenčevu* (izkrčujem, izkrčiti, ex-
stirpo, excindo'), u *Voltigijinu* (izkrčiti, izkrčim,
izkrčujem, stirpare, sbarbare, schiantare, aus-
rotten'), u *Stuličevu* (iskrčiti, extirpare, exci-
dere'), u *Vukovu* (ausroden, agrum silvestrem
extirpo'). a) objektat je ono što se iskorijeni, i u
prenesenom, metaforičkom smislu (tako je i u
naj prvom primjeru). Da b' iskrčil skrovno i
nenarejeno prignutje. A. Georgiceo, nasl. 256.
Nije koristi da je oni u svojoj nivi trnje iskrčio,
ako nije paše i korene povadio. J. Filipović
1, 844^a. Oče se trnokopi i motike za izkopati
trnje i dračje iskrčiti. F. Lastrić, ned. 85. U
nivi prvo valja dračje i trnje iskrčiti. A. Kanižlić,
uzr. 218. Iskrči, Gospodine! s korenom iskrči u
meni grišnu ljubav. G. Pešalić 201. — b) objektat
je mjesto što ostane čisto kad se na njemu isko-
rijene drače, drveće itd. Drumove po koncu ši-
roko iskrči. M. A. Belković, sat. H2^a. Još s je-
seni rasađnik iskrči. J. S. Belković 77. vidi i
prvi primjer kod iskrčivane.

ISKREČIVANE, n. djelo kajijem se iskrčuje.
Svakog proleća pred orahe krčim ovu moju nivu
od kamenja, ma nigda 'e pravo okrčiti ne mogu,
rekao bi da iznova svakog proleća na njoj ka-
međe raste, dodija mi ovo iskrčivane. Ma došla
mi je ova moja niva svojijem iskrčivanem svakog
bogovetnog proleća lijepo vr mo'e glave. J. Bog-
danović.

ISKREČIVATI, iskrčujem i iskrčivam, impf.
iskrčiti. — Akc. je kao kod iskazivati. — U *Bje-
lostjenčevu rječniku*: praes. iskrčujem (vidi kod
iskrčiti); u *Jambrešičevu*: iskrčujem, extirpo'; u
Voltigijinu: praes. iskrčujem kod iskrčiti.

ISKREČMITI, iskrčim, pf. dobiti iz krčme. —
Natičeno od iz i krčma nastavkom i.

a. aktivno. — U jednoga pisca našega vremena.
Da Hercegu nadoknadi pivo, što je dosle iskrčmio
krivo. Osvetn. 7, 62.

b. sa se, refleksivno, isći iz krčme. — U *Stu-
ličevu rječniku*: iskrčmiti se, iskrčmivam se, iz
krčme isći, taberna egredi. — nepouzđano.

ISKREČMIVATI SE, iskrčmivam se, impf. is-
krčmiti se (vidi iskrčmiti, b). — U *Stuličevu*
rječniku: praes. iskrčmivam se kod iskrčmiti se.
— nepouzđano.

ISKREDNI, vidi kod iskrni.

ISKREČITI, iskrčim, pf. raskrečiti. — slo-
ženo: iz-krčiti (vidi kod raskrečiti). — Akc. je
kao kod ishvaliti.

a. sa značenjem kazanjem sprijeda. — Od xvi
vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (iskrečiti,
iskrečivam, pero iskrečiti, guastar la penna scri-
vendo con mano pesante, calami cruscula scri-
bendo nimium distendere'). Da iskrečit, iskrenit,
raskrečit, razvrši i rastoči. Transit. 24.

b. vidi iskesiti. — U *Belinu rječniku* (iskre-

čiti sube, iskrečivam, mostrar i denti come fanno
i cani stizzati, ringo' 250^a) i u jednoga pisca
Dubrovačnina xviii vijeka. Usne na okolo izgriz-
ene kazahu strašnu pogan iskrečenijskih crnijeh
suba. B. Zuzeri 271.

ISKREČIVATI, iskrčujem i iskrčivam, impf.
iskrečiti. — Akc. je kao kod iskazivati. — U *Stu-
ličevu rječniku*: praes. iskrečivam kod iskrečiti,
i napose iskrečivati, freq. v. iskrečiti, a s dru-
gijem značenjem (vidi iskrečiti, b) u *Belinu*: praes.
iskrečivam kod iskrečiti.

ISKREČIVATI, iskrčujem i iskrčivam, impf.
iterativni glagol prema iskretati. — Akc. je kao
kod iskazivati. — U jednoga pisca xviii vijeka.
Sinod kalcedonski naj više iskrečuju na svoje
zablude raskolnici. A. Kanižlić, kam. 80. Riči
proroka opako iskrečujući. 1808. Krivovirci sveto
pismo naopako iskrečujući. 672.

ISKREDATI SE, iskrčam se, impf. vidi is-
kradati se (radi e vidi kod krasti). — U jednoga
pisca čakavca xvi vijeka. Nidna vas ne gleda,
čim s vami besidim, da se dan iskreda. H. Lucić
252.

1. ISKREN, adj. pun iskara. — Na jednom
mjestu xviii vijeka. Ne zinice na sve strane me-
čahu ogađ tad iskreni. I. Zanotti, en. 28.

2. ISKREN, adj. sincerus, verus, candidus,
apertus, (o čeladetu) istinit, koji istinu govori,
koji ne taji svoje misli; (o čemu drugome, oso-
bito o duševnom osjećanju) prav, istinit, koji nije
lažan. — Riječ nije narodna, nego ruska: не-
кредни (ista što naša iskrni, koju vidi), i primjena
je od našijeh pisaca od xviii vijeka (i Vuk je
upotrebljava, ali je nema u rječniku); između rječ-
nika u *Stuličevu* (iskreni, naturale, genuinus).
Iskreno pošteño. Đ. Rajić, pouč. 1, 44. I iskrenu
ljubav otvorio. Nar. (?) pjes. vuk. 5, 426. Tako
je bio iskren i prostodušan, da mu čovek nikako
tajne nije mogao kazati. Vuk, dan. 1, 89. Čuti
slobodnu i iskrenu riječ nijesu obični. S. Ću-
biša, prip. 126. Živa i iskrena besjeda igumova.
254. i u *Sulekovu rječniku*: 'aufrechtig'. — Adv.
iskreno. Ovi ljudi govorili su mi iskreno i bes-
pritrorno. Nov. sr. 1885. 107. i u *Sulekovu rječ-
niku* kod 'aufrechtig'.

ISKRENICA, f. kaže se za sreće (2 febr.),
jer se veli da se tada spusti iskra u zemlju kao
na blagovijest glavna. u primorju (u Fužini).
ispoređi glavnenica. Đ. Daničić.

ISKRENITI, vidi kod iskrenuti.

ISKRENOT, f. osobina onoga koji je iskren
(vidi iskren). — U naše vrijeme kod pisaca, a
između rječnika u *Stuličevu*: 'sinceritas'. Naša
nedra koja su u sva vremena puna iskrenosti
bila. M. Pavlinović, razg. 12. Vjerujte mi, da
u politici iskrenost i pošteño je naj boja mudrost.
18. i u *Sulekovu rječniku*: 'aufrichtigkeit'.

ISKRENOTI, iskrčnem, pf. složeno: iz-krenuti.
— impf.: iskretati. — Akc. je kao kod izmahnuti.
— Na jednom je mjestu xviii vijeka inf. iskre-
niti: Pisak se s drveta iskreniti mora. J. S. Bel-
ković 272. — Od xviii vijeka (naj prije u *Be-
linu rječniku*), a između rječnika u *Belinu* (vidi
b)), u *Stuličevu* (iskrenuti, iskrečivam i iskre-
čujem, invertare, immutare, subvertare'), u *Vu-
kovu* (vide izvnuti).

a. aktivno. a) izvnuti. Da žlice pripuđene još
do zubi ne iskrene. V. Došen 168^a. Kuliko
plužna daska privraćati i iskrenuti može. I. Ja-
blanci 51. Gledaj višto da iskreneš drvo. J. S.
Belković 272. — i metaforički (o smislu). Iskrenu
knjige poslano od Nikole pape. A. Kanižlić, kam.

389. — *b) izvnuoši kakav sud, učiniti da ispane, izlije se ono što je u niemu*: „Ajde vidi, jeli majka jelo iskrenula, pa da idemo jesti“. J. Bogdanović. *i u metaforičkom smislu*: Iskrenuti krivinu na drugoga, riversare o rigettare la colpa supra d'un altro, crimen in alium transferre. A. d. Bella, rječn. 202^a. Iza takoga blagodarstva koga je na nas izkrenuo. B. Zuzeri 865. Kad jedan izmisliti u hudoj pameti jedno zlo laživo, koje izkrene na pravedna iskrnoga. Đ. Bašić 93. Ne mogući je na zlo privestit, obadili su je i izkrenuli na nju naj gore djelo. 94. Moleći ga da izkrene na nega vas sud rasrže božanstvene. 807.

b. pasivno (vidi a, a)). Premda nisu k brdu okrenute nego iskrenute na stranu. F. Lastrić, svet. 81^b. Svaka grana brdu iskrenuta. Nar. pjes. hörm. 2, 801. — *I metaforički*. Tko će ne iskrenuta mozga povirovati? A. Kanižlić, kam. 408.

c. sa se, pasivno ili refleksivno. a) vidi a, a) (metaforički). Budući se neobičajnim ričma služile, koje bi se mogle na drugo razumljeće iskrenuti. A. Kanižlić, kam. 784. — *b) vidi a, b)*. U duši pravednoga izavret će jedan kladenac bistré vode, koja neće pritušiti igda, neg će... usdržat se sveder živa, dokle u more tiho od blaženstva izkrene se. B. Zuzeri 180. I premda bi se u n od više druzijeh rijeka na tisuće izkrenulo, sve zaludu. 225. „Načera kola na onu brinetinu, pa se izvrnuše, a mi svi na 'edan put iskrenusmo se iz kola', „Ma na 'edan put iskrenu(h) se iz kola, konda me iz vreće baci, te srećom ne ubi(h) se niđe“. J. Bogdanović.

ISKRENE, n. djelo kajijem se iskri. — *U Bjelostjencevu rječniku*: iskrene, gda iskre skaču, scintillatio, i u *Stuličevu*: v. iskrahe.

ISKREŇIVATI, iskrēnjēm i iskrēŇivām, *impf.* vidi iskretati. — *Akc. je kao kod iskazivati*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (praes. iskreŇivam i iskreŇujem kod iskrenuti, a napose iskreŇivati, iskreŇivam, freq. v. iskrenuti)*. Koliku obilnos voda zemlja putim očitijem u jaz morski izkreŇiva. B. Zuzeri 324.

ISKRES, m. gaj. u Topolovcu. P. Brantner.

ISKRESĀNE, n. djelo kajijem se iskreše. — *U Stuličevu rječniku*.

ISKRESATI, iskrešēm, *pf. složeno*: iz-kresati. — *Akc. je kao kod izgrtati*. — *Od xvii vijeka (vidi kod 3, a)*.

1. *aktivno*.

a. krešuci upaliti vatru (prije se mislilo, a i sad prosti narod misli da kod kresaŇa iskre skaču iz kremenâ). — *Između rječnika u Mikaljinu (iskresati ogaŇ elicore ignem chalybe), u Bjelostjencevu (iskrešujem, iskresati ogaŇ iz kamena, elicio, excutio ignem e silice, v. krešem), u Voltigijinu (iskresati, iskresujem, batter fuoco, feuer schlagen), u Stuličevu (iskresati i iskresati ignem silice excutere), u Vukovu: n. p. vatru, anschlagen (feuer), excitio ignem*. A ti iskreši vatru. Nar. prip. vuk.² 193. — *i metaforički*. Zamlat ti blaženi tvrda iz srca iskre iskresa. J. KavaŇin 105^a.

b. iskidati (na komade). Ubivši vola, na komade ga iskresati čini. And. Kačić, kor. 240. „Iskresa, brate, preda nas cijelo cjelcato pečeno jaje“. u *Lici*. J. Bogdanović.

c. ispsovati. „Iskresa mu i oca i mater“. u *Srbiji*. V. Ilić. „Esi li čuo? bome mu, brate, iskresa i skresa u oči i u brk, što vragu ne bi palo na um“. u *Lici*. J. Bogdanović.

2. *pasivno*. Blagosov vatre iz kremenâ iskresane. I. Velikanović, uput. 1, 499.

8. *sa se*.

a. pasivno. vidi 1, a. Meu to se iskreše ogaŇ is kamena. I. Bandulavić 110^a. Kako iz tvrdoga kamika mrzlim želizom ogaŇ iskresše se. F. Glavinio, cvit. 892^b.

b. refleksivno.

a) o prtištu, derati se (refleksivno ili pasivno). — *Između rječnika u Vukovu (n. p. iskresale se košuže, cf. kresovi, abgewetzt werden, 'deteri')*. Tri dana prije Ilijina dne i tri poslije zovu se u Srbiji 'kresovi', i žene ovijeh dana neće košuže da peru niti ikakvoga drugoga prtišta da kvase jer kažu da bi se 'iskresalo' (*pučka etimologija*). Vuk, živ. 86.

b) iskresati se na koga, vidi 1, c, isporodi c. — *U Stuličevu rječniku*: iskresati se na koga, in aliquem involare, irruere, impetum facere, aliquem adgredi, invadere.

c. recipročno, vidi 1, c. „Pušti, pušti, neka se dobro iskrešu!“ (t. j. ili ispsuju ili istuku). J. Bogdanović.

ISKRESIVATI, iskrēsujēm i iskrēsivām, *impf.* iskresati. — *Akc. je kao kod iskazivati*. — *U Bjelostjencevu rječniku: praes. (griješkom) iskrešujem, i u Voltigijinu: praes. iskresujem kod iskresati*.

ISKRETĀNE, n. djelo kajijem se iskreće. — *U Vukovu rječniku*.

ISKRETATI, iskrečēm, *impf.* iskrenuti. — *isporodi iskreŇivati*. — *Akc. je kao kod izgrtati*. — *Postaje od osnove iskret glagola iskrenuti (vidi kod krenuti)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide isvrtati)*. *a) vidi iskrenuti, a, a)*. Onda kako pomaman oči iskrećući. Đ. Rapić 278. Da koreŇe debelo iskrećeš. J. S. Rejković 854. „Aa! šta vas je to sjelo u kola! ka' se stanete de iskretati, neće se znati, de 'e kom noga, de li glava“. J. Bogdanović. — *metaforički (o smislu)*. Razum s pisma naopako iskrećući. F. Lastrić, test. 247^b. Iskrećući opako kanon apoštolski. A. Kanižlić, kam. 220. Na svoju je ruku Epifanija navijao i iskretao opako tomaćeći. 724. Iskreću ništanemaŇe i izopačuju malomno za opravdanje svoje svidočanstva nika pisma. I. Velikanović, uput. 1, 258. — *b) vidi iskrenuti, a, b)*. „Iskreći to jelo, ako 'e vareno, da se ije, pa da se bježi na posa“. „Nemoj još jela za malo iskretati, dok se svi ne iskapimo“. J. Bogdanović.

ISKREŽETATI, iskrežetam, *pf. samo u Stuličevu rječniku*: „stridere“ s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — *složeno: iz-krežetati*.

ISKRHATI, iskrhām, *pf. iskašljati (osobito o životinâma)*. — *složeno: iz-krhati*. — *Akc. je kao kod iskončati*. — *U Vukovu rječniku*: „aushusten (von thieren)“, extussio.

ISKRHNUTI, iskrhnēm, *pf. jedan put iskrhati*. — *Akc. je kao kod istaknuti*. — *U Belinu rječniku*: iskrhnuti, buttar fuori il raschio sputando, „excreo“ 607^b i u *Stuličevu*: iskrknuti, v. izhraknuti (s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića).

ISKRICA, f. dem. 1. iskra.

a. uopće. — *Između rječnika u Belinu (scintillula 634^b), u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu. a) u pravom smislu*. Svaki će oni prašak i ona naj maŇša iskrice doći u ono isto tijelo, od koga je upala. M. Divković, bes. 400^b. Drobne li iskrice vedrinom strkane (*zvijezde*). I. T. Mrnavić, ist. 181. Ka' pri ognu naj maŇa iskrice. T. Babić, pism. 18. Koliko

je u ognju iskrice. 28. Premda je iskrice vatrene malakna. A. J. Knezović 98. Toliko živih nebeskih iskrice prosine. A. Kanižlić, uzr. v. Kao iz ognjišta iskrice izlaziše. fran. 201. Zvzdice Božja ruka prosu kao bile iskrice. rož. 14. Al' kud kliznu te iskrice žarke? Osvetn. 1, 64. — *metaforički*. Kanoti pod pepelom čuvaju nikogje od bogoljubnosti iskrice. A. Kanižlić, utoč. 86. Nečistu iskricu utrnuti. fran. 188. — *b) vidi* 1. iskra, *c) aa*). Da imaš samo jednu kaplicu aliti iskricu prave ljubavi Božje. M. Divković, bes. 414^b. Koliko se svekoliko tijelo Isusovo zdrži u cijeloj ošti(*gi*), toliko se isto tijelo Isusovo svekoliko zdrži u naj manjoj iskrici oštije posvećene. 609^b. Ako li je još samo jedna iskrice pravoga razloga u nami. A. Kanižlić, uzr. 40. Premda je ovo jedna mala iskrice od aritmetike. M. Zoričić, aritm. predg. 10. Ako u meni vidiš jednu naj manju iskricu bivstva moga koja ne služi tebe. M. Zoričić, osm. 20. — *c) vidi* 1. iskra, *c) bb*). Ti nam daj ... iskricu tvoje prisvete milosti. M. Divković, nauk. 95^b. Samo jedna od ljubavi tvoje iskrice. A. Kanižlić, uzr. 42. Vesele iskrice od ljubavi. rož. 105.

b. kriješnica, svitak. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: iskrice, črvek koji v noći sveti, cicindella, cicindila, nicedula, noctiluca, lamphyris, i u *Jambrešičevu*: iskrice, crv, cicindela, nitedula.

c. neke se biljke tako zovu. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: iskrice, cvetika, bellis minor, i u *Vukovu*: (u *Srijemu*) nekakav cvijet kao prstenak, art pflanze, herba quaedam; i u *Sulekovicu* ime: Iskrice, slov. iskrice, češ. jiskerka (Bellis), jaskyr, pol. jaskier (Ranunculus), jaskierki, iskierki (Aster amellus), bellide minore (u *rukopisu ovoga vijeka*), bellis minor (*Bjelostjenac*), 1. Bellis perennis L. (Varaždin, Valjavac, Sabljar); 2. Ranunculus acris L. (Pavić), v. iskrice žuta 114. Iskrice, Ranunculus asiaticus (kod *ugar-skijeh Hrvata*). 485. Iskrice modra, Viola tricolor L. (Sabljar). Iskrice sunčena, flammula Jovis (Sladović), Ranunculus flammula L. Iskrice žuta, Ranunculus L. (u *Varaždinu*). 114.

ISKRIČICA, f. dem. iskrice. — U *Stuličevu rječniku*: scintillula perexigua.

ISKRIĆ, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 45.

ISKRIŃI, vidi iskrhi.

ISKRIŃITI, iskrinim, pf. izvaditi iz skrine. — *Naćineno od* iz i skriha nastavkom i. — U *Stuličevu rječniku*: iskrinčiti, ex arca eruere, extrahere. — *nepouzđano*.

ISKRIŃIVATI, iskrinivam, impf. iskrinčiti. — U *Stuličevu rječniku*: iskrinivati, iskrinivam us iskrinčiti. — *nepouzđano*.

ISKRIŠĆAC, iskrišćca, m. vidi iskriščić. — U *Stuličevu rječniku*: iskrišćac, v. iskrišćak. — *sama nepouzđano*.

ISKRIŠČIĆ, m. dem. iskrišćak ili iskrišćak. — U *Stuličevu rječniku*: iskriščić, v. iskrišćak. — *nepouzđano*.

ISKRIŠKA, f. vidi kriška. — *Postaje od* iskrizati. — U *Mikašinu rječniku*: iskrška kruha, buculla, i u *Stuličevu*: iskrška, segmentum, frustum.

ISKRITI, iskrim, impf. vidi iskrati. — Od *xviii vijeka (vidi b)*, a *između rječnika u Stuličevu* (v. iskrati).

a. aktivno. Baklja iskri kud goder se nosi. J. S. Rejković 104.

b. sa se, refleksivno, značene je kao kod ak-

tivnoga glagola. I krunu i svite biserne joj zvizde iskreći se kite. A. Kanižlić, rož. 12.

ISKRIVATI, iskrivam, pf. dobiti kod igre krivača. — *složeno*: iz-krivati. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Ej vi čobani! vi u blago i ne gledate, man u vratrije krivača, pa čete iskrivati krivu pro leđa'. — *Sa se, refleksivno, izigrati se krivača*. 'Este li se iskrivali?' 'Esmo bome, vidi se i na blagu, gladnije dolazi, nego li odlazi'. J. Bogdanović.

ISKRIVICE, adv. krišom. — *sastavljeno*: is-krivice. — U *jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka*. Često kratki tražim izkrivice moju pohvalu, čim kažem z dvora da zamijeram Božije slave uzmoženje. I. M. Mattei 44.

ISKRIVITEL, m. čovjek koji iskrivi. — U *Belinu rječniku*: 'depravator' 250^b, i u *Stuličevu*: 'qui detorquet'.

ISKRIVITELICA, f. žensko čelade što iskrivi. — U *Stuličevu rječniku*: 'quae detorquet'.

ISKRIVITI, iskrivim, pf. učiniti da što (objekt) bude posve krivo. — *složeno*: iz-kriviti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — Od *xvi vijeka (vidi kod a, b) aa*), a *između rječnika u Mikašinu* (iskriviti, nakriviti, 'distorqueo'), u *Belinu* (iskriviti, iskrivljujem, 'torqueo' 785^a, 'distorqueo' 270^a), u *Bjelostjenčevu* (iskrivljujem, iskriviti, 'distorqueo, distorqueo'), u *Voltiđijinu* (iskriviti, 'scavezzare, ripiegare, contorcere', 'verrenken, krümmen'; iskriviti, iskrivljujem, 'slogare, dislogare, scavezzare, distorcere', 'biegen, verrenken'), u *Stuličevu* (iskriviti, iskrivljujem ili iskrivljavam, i iskriviti, 'distorquere'), u *Vukovu* ('krümmen', 'incurvo').

a. aktivno. a) u pravom smislu. Kakono mlada šibiciu kako je mladu ili ispraviš ili prigneš i iskriviš. M. Divković, bes. 148^b. Vrat iskrivih uz poje gledeći. P. Petrović, gor. vijen. 12. Ko može ispraviti što on iskrivi? D. Daničić, prop. 7, 13. Iskrivio glavu kao crvljivo pseto u koprivama. Iskrivio noge kao tele nedonošće. Nar. posl. vuk. 105. — *b) u prenesenom smislu. aa) učiniti da što je pravo (u prenesenom smislu) bude krivo*. — *između rječnika u Mikašinu* (kod izopačiti) i u *Belinu* ('depravo' 250^b). Očitaj se kako si iskrivil prilikom Silvanovu. Transit. 224. Sfe mi dobro mē iskrivi. M. Gazarović 36. Što ja naprav ne ispunih nego iskrivih. V. Andrijašević, put. 444. Što 'e dobro, gleda za iskriviti. I. Đorđić, uzd. 144. Stvori čovika i ukresa u nēga svoju priliku božanstvenu, t. j. čovičju dušu, i tako je utvrdi, da se ne more od čovika dignuti, već ako bi hotio čovika iskriviti i razrušiti. J. Banovac, pripov. 199. Kñige papine on na mlogih mistih je iskrivio. A. Kanižlić, kam. 104. Nisu simbol uvrdili, ni iskrivili, ni prominili. 664. Iskrivio bi riči (*Isusove*). I. J. P. Lučić, nar. 17. Utjeha mi je u duši, da nisam hotimice nepravdo ništa rekao, ili bud što iskrivio. M. Pavlinović, razg. 113. — *bb) iskriviti kome što, učiniti da mu ne bude pravo, da mu bude šteta*. Ne iskrivivši mu ni jedan vlas od glava. B. Kašić, fran. 121. Ne može ti neprijatelj iskriviti ni jednu dlaku. M. Radnić 497^a.

b. pasivno. Ispraviti naš put opaki i iskrivljeni upravnom pravednošću. B. Kašić, is. 1. Kako se ima ispraviti gdi je kagodire rič u nēmu iskrivljena. M. Alberti xiii. Od pruta napravljena da izide dobra greda ne već iskrivljena. J. Kavašin 66^b. Mučno je utvrđena ispraviti iskrivljena. 76^b. Ostaše mu ... jedno oko i sva usta iskrivljena. I. Đorđić, ben. 170. Bila si doleak na sve strane iskrivljena i prignuta na bezredne

igre. B. Zuseri 421. Kako godir je iskrivljena i isopačena knjiga. A. Kanižlić, kam. 989.

c. *sa se, refleksivno. a) uopće. aa) u pravom smislu (može biti u kojem primjeru i pasivno).* Negove ustne ne iskrivile se ništa. Zborn. 24^a. Njekomu se ruke iskriviše. M. Divković, zlam. 58^b. I pravo drvo, kad na krivu leži, iskrivi se. (D). Poslov. danič. 80. Kolač kad se peča, tada se iskrivi. (D). 47. Neće ikako (*semļa*) ni se iskrivit ni prignuti k drugoj strani. A. Vitić, ist. 849^b. Jednom iskrive mu se usta i brada. M. Zoričić, zrc. 156. Netom je ta guba pala na n, iskrivio se. A. Kalić 968. — u *Dubrovniku se kaže (iperbolički):* iskriviti se od straha. P. Budmani. — *bb) u prenesenom smislu.* Poželjenje mu se i voja iskrivi. M. Divković, bes. 726^a. Po kom njihov sud se iskrivi. A. Vitić, ist. 77^a. Brže daklen, o Krstjanine, koji si se s grihom iskrivio, počmi činit pokoru. J. Banovac, pripov. 204. Protiva ljudskom razlogu i čudi jest, da se primiti po svemu svitu nauk i običaj iskrivi i isopači. I. Velikanović, uput. 1, 871. — b) *isplakati se, isvikati se, isderati se.* — u *naše vrijeme u Lici.* „Bome se danas tvoj mali iskrivio, cio se dan derupa i krivi, valja da nije tebe kod kuće“. J. Bogdanović. i u *Dubrovniku.* P. Budmani. — *može biti da amo pripada i ovaj primjer iz xviii vijeka:* Skazan (*skazan*) morskā tuj s' iskrivi. M. Gasarović 35.

ISKRIVĚNOST, f. osobina onoga što je iskrivljeno. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Da ispravim iskrivljenost moju. B. Kašić, nasl. 208.

ISKRIVĚNE, n. djelo kojim se iskrivi. — Starije je oblik iskrivljenje. — U *Mikašinu rječniku:* iskrivljenje, u *Belinu:* iskrivljenje 148^a, u *Bjelostjencu:* kajkavski iskrivljene, u *Stuličevu.*

ISKRIVĚVANE, n. djelo kojim se iskrivljuje. — U *Vukovu rječniku.*

ISKRIVĚVATI, iskrivljujem i iskrivljušam, impf. iskriviti. — *Akc. je kao kod iskazivati.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (iskrivljat se kod kriviti se) gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (praes. iskrivljujem kod iskriviti), u *Bjelostjencu* (praes. iskrivljujem, vidi kod iskriviti), u *Voltiđinu* (praes. iskrivljujem kod iskriviti), u *Stuličevu* (praes. iskrivljujem i iskrivljam kod iskriviti, i napose iskrivljavati, iskrivljavim, freq. v. iskriviti), u *Vukovu* (iskrivljavati, iskrivljujem, 'krümmen', 'incurvo').

a. *aktivno.* U putu nebeskomu ako se obisire na zloće, iskrivljuje put. M. Radnić 515^b. Na druge ustna i obraz iskrivljivati. D. Obradović, basn. 231. I ako što pravo paši javi, iskrivljuju aginski rođaci. Osvetn. 5, 21.

b. *sa se, refleksivno i pasivno.* Čovik grišeći iskrivljuje se, gubi priliku Božju. J. Banovac, pripov. 198. Svojom se voljom zamršuje i veže čovik i s grisi se šteti i iskrivljuje gubeći priliku Božju a obrćući se u životinsku. 200. Ter ne marite doći u poznaće, da se s grihom iskrivljete, gubite priliku Božju i činite se prilični živini nerazložitoj. 204. Da se od kogagod vira ndara, to jest iskrivljuje. A. Kanižlić, kam. 660. Da se duga na pole ne izvija i ne iskrivljuje. P. Bolić, vinodjel. 2, 95.

ISKRIVUDAN, adj. koji je kriv na više mjesta, i tamo i amo. — Uprav je part. praet. pass. glagola iskrivudati (složeno: iz-krivudati), ali ovome nema potvrde. — U pisaca našega vremena. Samo što se čušaše čaroban romon žubor-vode u iskrivudanim potocima. M. P. Šapčanin 1, 121. Iz nagomilani žila izrasta stablo koje je iskrivudano. P. Bolić, vinod. 1, 27.

ISKRIŽAC, iskrišca, m. vidi iskriška. — U *Stuličevu rječniku:* 'frustulum perexiguum'. — *nepouzdano.*

ISKRIŽAK, iskriška, m. vidi iskriška. — U *Stuličevu rječniku* uz iskrižac. — *nepouzdano.*

ISKRIŽATI, iskrižam, pf. *izrezati na kriške* (a i *uopće izrezati, n. p. o duhanu. u Hercegovini*). — *složeno: iz-križati. — Akc. je kao kod ispitati.* — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (iskrižati kruh, 'scindere panem') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* ('affettare, tagliare a fette', 'concido' 42^b), 'fettare il pane, carne', 'scindere panem' 812^b), u *Voltiđinu* (iskrižati, iskrizjati, 'fettare, tagliare a fette', 'schneiden machen'), u *Stuličevu* ('secare, dissecare, in frustula scindere, caedere'), u *Vukovu* ('in scheiben schneiden', 'disseco', n. p. jabuku, lubenicu, dižu). I čeka hoće li mu ko donijet da mu iskrizha duhana, o kome je on sanatu živio. Nar. prip. vrč. 129. Po iskrizhanom voću sipaju negašeno vapno i vodu. P. Bolić, vinod. 2, 15. Voćke pak moraju se u potanke kriške iskrizati. 2, 17. 'Iskrizaj nekoliko krumpijera sa orizima na juvu'. 'Iskrizaj glavicu kupusa, i baci na juvu'. J. Bogdanović.

ISKRIJATI, iskrjām, pf. u jednom primjeru iz narodne pjesme crnogorske našega vremena kao da znači: *svačiti se, rasvačiti se (o zgradi).* — *Složeno: iz-krjati (vidi okrljati).* To kad kuše oba kaludera, za b'jele se ruke ugrabiše, poskočiše po bijeloj kuli, a koliko lako poigraše, sva se kula iz temelja lula; na to trideset vele janičarah: 'Sjed'te jadni do dva kaludera! jer se hoće iskrjati kula'. Pjev. crn. 113^b.

ISKRIJESTITI, iskrjestim, pf. očima, *isbuljiti oči.* — *Složeno: iz-krjestiti (?).* — U *naše vrijeme.* Iskrjesti očima i počne oko sebe gledati. Nar. prip. vil. 1867. 717.

1. ISKRMITI, iskrmfim, pf. u *Vukovu rječniku:* kad onaj koji čamcem upravlja, vodu ispod nega veslom kao isgrne i tako stražni kraj odbije daje a prednji obrne na onu stranu, onda se kaže 'iskrmiti'; a kad vodu kao podgrne pod čamac, i tako stražni kraj privuče na onu stranu, a prednji obrne na drugu, onda se kaže 'prihvati'. — *Okrenuti krmilom lađu tako da joj vjetar duše u krmu.* Iskrmiti 'abfallen', 'poggiare'. T. Babić. — *Postaje od iz i krma nastavkom i.* — *Akc. je kao kod ishvaliti.*

2. ISKRMITI, iskrmfim, pf. vidi ishraniti, b (o domaćoj živini). — *Složeno: iz-krmiti.* — *Akc. je kao kod ishvaliti.* — U *naše vrijeme u Lici.* 'Ako ovo zlo i daje potegne, onda se bojim, da ću mučno sa ovo piće blago iskrmiti'. J. Bogdanović.

1. ISKRMLJIVANE, n. djelo kojim se iskrmljuje (vidi 1. iskrmljivati). — U *Vukovu rječniku.*

2. ISKRMLJIVANE, n. djelo kojim se iskrmljuje (vidi 2. iskrmljivati). — U *naše vrijeme u Lici.* 'Iskrmljivane me stane svake sime muke i krvi'. J. Bogdanović.

1. ISKRMLJIVATI, iskrmljujem i iskrmljušam, impf. 1. iskrmiti. — *Akc. je kao kod iskazivati.* — U *Vukovu rječniku* (iskrmjivati, iskrmljujem).

2. ISKRMLJIVATI, iskrmljujem i iskrmljušam, impf. 2. iskrmiti. — *Akc. je kao kod iskazivati.* — *Nemam mu poterde, ali se bez sumnje govori u narodu (prema 2. iskrmiti i 2. iskrmljivane).*

ISKRN, adj. vidi iskrni. — Na jednom mjestu u jednoga pisca čakavca xviii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* (iskrni, v. bližni, pro-

b. *naravni, pravi, istiniti*. — *Samo u jednom primjeru xvii vijeka, ali se potvrđuje i ruskijem mskpennik (vidi kod iskrn).* *kako ovo snačene postaje od predašnjega nije jasno, može biti da je (i u ruskoj) isprva bilo ograničeno na rodstvena imena (kao što je i u primjeru), te da se n. p. bližnja mati shvatilo kao i naravna mati.* Iskrnjuju si mater. Glasnik. 11, 170. (xvii vijek).

ISKRŇOST, f. *uprav osobina onoga koji je iskrŇi, ali u jednom primjeru (xvii vijeka) snači: dužnost prema iskrŇnima.* Dila iskrŇnosti krstjanske. Azbukv. 1690. 15.

ISKRŇOV, adj. *vidi iskrŇev*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka. I nepomstom i hotinom muti dike iskrŇove.* J. Kavašin 59b. — *sasma nepo- usdano.*

ISKRŇSKI, adj. *koji pripada iskrŇnima, iskrŇnima*. — *ispoređi iskrŇev, iskrŇnov*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka. Milošta uživa od dobra iskrŇskoga i žalosti se negovu zlu.* M. Radnić 484a.

ISKRŇJITI, iskrŇjim, pf. *posve skrojiti*. — *Složeno: iz-krojiti*. — *Akc. je kao kod iznositi*. — *U Vukovu rječniku: n. p. kožu na oputu, 'die haut zerschneiden auf schuhe u. dgl.', 'discindo'.*

ISKROVA, ISKROVI, ISKROVITA, *vidi skrov, skrovit*.

ISKRPATITI, iskrpatim, pf. *izdrobiti, izmr- viti, rastrošiti*. M. Ružičić. — *Složeno: iz-krpa- titi (?)*. — *Sa se, refleksivno i pasivno.* M. Ru- žičić. V. Arsenijević.

ISKRPEČATI, iskrpečam, pf. *iskrpiti (?)*. — *Složeno: iz-krpečati (?)*. — *U jednoga pisca našega vremena.* Iskrpečamo jedra i dovežemo ko- nopje. S. Lubiša, prič. 10.

ISKRPITI, iskrpim, pf. *posve okrpiti*. — *Složeno: iz-krpiti*. — *Akc. je kao kod izgaziti*. — *Riječ je stara, isporodi stalo.* iskrpiti. — *Is- među rječnika u Stuličevu (v. okrpiti) i u Vu- kovu ('ausflicken', 'consarcio').*

a. *aktivno*. a) *u pravom smislu.* Svoju siro- mašku odiću iskrpi. F. Lastrić, test. ad. 108b. Da iskrpim na dolami skute. Nar. pjes. vuk. 2, 361. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. Nar. posl. vuk. 124. — *i metaforički.* Negov je červeo u tolicijeh pečah, er ga ne bi sve men- dalije iskrpili. M. Držić 399. Tražilac od kuće, koji ima davati razlog svomu gospodaru od onoga što je potratio negova, prvo nego isade prid nega, gleda svoje knjige, sastavlja brojeve koje ima pridati, i, kada mu ne izadu, nastoji zakr- piti kako boje može i iskrpi gdi stoje zlo. M. Radnić 418—414. — b) *u prenesenom smislu, ispsovati*. — *u Vukovu rječniku: iskrpiti koga, 'ausschelten', 'inorepo'.*

b. *pasivno*. V. *rastržzana i iskrpljena oblači- se.* Danilo 82. Ubogi idu izderani i iskrpljeni. M. Radnić 419a. Na ovomu svijetu svi smo si- romasi iskrpljeni. 419a. Ne mari ništa što je torba iskrpljena. F. Lastrić, od' 207. Da se iz- deranom i iskrpljenom (odićom) odijevaš. test. ad. 56b. U torbu nevaljalu, iskrpljenu i smrdljivu. ned. 280. Košule sve iskrpljene. I. J. P. Lučić, isk. 18. U staroj i iskrpljenoj odjeći. A. Kalić 358. O ramenu iskrpljenu torbu. Nar. pjes. vuk. 8, 188. Novci su i u iskrpljenoj kesi povoljni. Nar. posl. vuk. 226. Useše stare torbe na svoje magarce i stare mjehove vinske, poderane i iskrpljene. Đ. Daničić, is. nav. 9, 4.

ISKRSNIVATI, iskrsnujem i iskrsnivam, impf. *iskrsnuti*. — *Samo u Stuličevu rječniku: iskrsn-*

vati, iskrsnivam, a kod iskrsnuti ima i praes. iskrsnujem, 'prodire, comparere'.

ISKRSNUĆE, n. *djelo kojijem se iskrse.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka (sa starijim oblikom iskrnutje, i sa snačenjem: uskrnuće).* Iskrat malo dana po iskrsnutju svojomu dunu u uče- nike svoje. S. Budinić, sum. 102b.

ISKRSNUTI, iskrsnem, pf. *pokazati se, javiti se iznenada*. — *Složeno: iz-krsnuti (vidi kod us- krsnuti)*. — *Akc. je kao kod izginuti*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('prodire, comparere') i u Vukovu ('plötlich da stehent', 'repente existo, adsto').* Komu jur iskrse u sreću tva gizda. Š. Menčetić 88. Ah Maro! gdje si, Maro? sad iskrsn, sada si od potrijebe. M. Držić 818. Jezik popuzne, a istina iskrse. (D). Poslov. danić. 40. Prispijevaše doba u koje imaše... Jezus iskrsnuti propovijedat sam sebe otvoreno u puku. S. Rosa 58—54. Među svećenicim is- krsnu iziskivaše. 157a.

ISKRŠTITI, iskrštim, pf. *pokrstiti (kad je objekat mnogo čeljadi)*. — *Složeno: iz-krstiti*. — *Akc. je kao kod iznositi*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('nach einander taufen', 'baptizo alium ex alio').* Za predaje što bi, to predade; za krštena što bi, to iskrati. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Našu djecu... izrobiše pak ih is- krstiše. Pjev. crn. 108a. Iskrstivši turske žene. Vuk, prav. sov. 22. — *I sa se, refleksivno i pa- sivno.* U Biogradu osim male dvije škole (jedna za narodnu djecu, a druga za tursku koja su se bila iskrstila) bila je 'velika škola'. Vuk, živ. 299.

ISKRŠATI, iskršam, impf. *iskršiti*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Svaki gdje se stril iskrša u peče o prsi ove vil'. G. Držić 440.

ISKRŠITI, iskršim, pf. *iskršiti posve*. — *Složeno: iz-kršiti*. — *Akc. je kao kod iznositi*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (iskršiti, v. iskršiti; iskršiti, v. izkršiti).*

a. *aktivno*. Da snam luk i strilu iskršit u peče, bit ćeš moj u krilu. Š. Menčetić 125. Spravna sam do strile iskršit o tvoje prsi ja od vile. G. Držić 440. I mače iskrše i korde žestoke. M. Vetranić 1, 86. I vas, o nemile i jadne me strile, iskršit u peče ovdj ču. F. Lukarević 151. Ljubav, ka sve sile na svitu svim priži, vas svoj luk i strile u peče iskrši. D. Bačina 184a. Sad potjeram viteškijema iskršili bivši kopja. G. Palmotić 2, 315. I prid oto plug zemlju iskrši. J. S. Relković 115. Usliša je Bog, jer je sa dugo vrime iskrši mukam prižestocim. Blago turl. 2, 18. B'jele dojke iskršio. Nar. pjes. hero. vuk. 276. U rukama kopje iskršio. Nar. pjes. petr. 8, 84. 'Ovaj vjetar iskrši nam sve ogranke na vočka(h)'. 'Pada snijeg s juga, pa se na vočka' ustavlja, te sve ogranke iskrši'. J. Bogdanović.

b. *pasivno*. Ostaše im u sto dila iskršena kopja vita. G. Palmotić 1, 389.

c. *sa se, pasivno i refleksivno.* Zaradi mnogoga ploda običaju se iskršiti grane od stabala. M. Radnić 87a.

ISKRUTITI, iskrutim, pf. *iščupati*. — *Složeno: iz-krutiti*. — *U jednoga pisca našega vre- mena.* Uz put naiđeš na golemu tukvu koju je vetar iskrutio. Glasnik. 48, 282.

ISKRUŽITI, iskržim, pf. *na jednom mjestu xv vijeka; snačenje nije jasno, može biti da je pisarska pogreška i da treba čitati: ispruživ.* Rastše kako i pariž iskrživ šiju. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468).

ISKRVAVITI, iskrvavim, pf. *krofu ismasati,*

iskafati, učiniti da što bude posve krvavo. — Složeno: iz-krvaviti. — Akc. je kao kod isjednati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (iskrvaviti, iskrvavljajem i iskrvavivam, sanguine inficere, foedare, perfundere, imbueres) i u Vukovu (bebluten, cruento).

a. *aktivno.* A. grabeću silnu pticu smrtnijem ranam iskrvavi. G. Palmotić 2, 298. Oštra kruno, ... sada ukruni srce moje, probij, razdri, iskrvavi. I. Ivanišević 50. Svukoše ajinu negovu pak ju iskrvaviše u krvi kozletjoj. S. Margitić, fal. 72. Ovdje izvrijeđa put hridima i zlijem dračam iskrvavi. I. Đorđić, ben. 202. Iskrvaviše mu ajine. J. Banovac, pripov. 81. Tužna od kosa brigo! kada k mojoj glavi, k tvojoj ruku digo, da ih iskrvavi. A. Kanižlić, rož. 45. Iskrvavi vas obraz. M. Zoričić, zrc. 25. Svi oni koji su u krvi ljudskoj ruke oprali oli iskrvavili. M. Dobretić 808. Plaha mladosti, nijesu li svu put ovu isranile, iskrvavile tvoja nečistoća i razbludnos? A. Kalić 450. Dok Turčina pjene popanuše, bijele su kako gorski snijeg, Strahinbana b'jele, pa krvave, iskrvavi niz prai hajine, iskrvavi čizme obadvije. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Kako su me derali nijesu me ni iskrvavili. Nar. posl. vuk. 127. Pušti po dva čovjeka da čuvaju one pokajnice koje lijepo sačinu da nad him protuže, i u onome jađu da se koja ne ubije i ogrebene da ga (mrtvaca) ne iskrvave. Vuk (?), živ. 186. — U ovom primjeru nije posve u istom smislu: Škrinu subim, iskrvavi oči. And. Kačić, razg. 114.

b. *pasivno.* Bjen nemilostivo i iskrvavljen. Zborn. 48b. Krvju kojom bješe zemlja polita, iskrvavljena i stopljena. M. Divković, bes. 381a. Evo ga iskrvavljena bičima, dračami i verigami. B. Kašić, is. 58. Ono sveto tilo sve suho brez krvi izrađeno, iskrvavljeno. P. Radovčić, nač. 421. On leža onde vas izrađen i iskrvavljen. J. Filipović, prip. 8, 279b. Uzamši iskrvavljenu glavu mrtvoga kraja. I. J. P. Lučić, razg. 106. Pomodreni a na mista iskrvavljeni boci negovi. 129. Tijelo prisveto sina Božijega sa svijeh strana iskrvavljeno i izrađeno. A. Kalić 278. Od Turaka nešto i ostalo, a od Srba i što je ostalo, sve rađeno i iskrvavljeno. Nar. pjes. vuk. 2, 298.

c. *sa se, refleksivno i pasivno. — Između rječnika u Stuličevu:* iskrvaviti se, sanguine infici, imbui etc. Vaskolik se opet iskrvavi krvju. M. Divković, bes. 381a. Gdi (u trnju) obraćajući se, vas se iskrvavi. F. Glavinčić, cvit. 254b.

ISKRVAVLJENE, n. *djelo kojijem se iskrvavi. — U Stuličevu rječniku:* iskrvavljene i iskrvavješe.

ISKRVAVLJIVATI, iskrvavljajem i iskrvavljivam, *impf.* iskrvaviti. — *Samo u Stuličevu rječniku:* kod iskrvaviti praes. iskrvavljajem i iskrvavivam, a napose iskrvavivati.

ISKRVVITI, iskrvīm, *pf.* vidi iskrvaviti. — *Akc. je kao kod iznositi. — Postaje od iz i krv nastavkom i.*

a. *aktivno. — Samo u Stuličevu rječniku:* iskrviti, v. iskrvaviti.

b. *pasivno.* Bijahu njihove ruke iskrvljene s kamatami. M. Radnić 511b.

c. *sa se, recipročno. — Između rječnika u Vukovu (streiten so dass blut fliesset, rixas ciego cruentas).* Žestoko se oni udariše i nemilo, brate, iskrviše. And. Kačić, razg. 176b.

ISKRZATI, iskrzām, *pf.* u Vukovu rječniku: abwetzen, abschleifen, 'dotero' s primjerom: Iskrzao švigar na biču. — *Akc. je kao kod izgledati. — Složeno:* iz-krzati.

ISKUBATI, iskūbām, *impf.* iskupsti. — *Samo na jednom mjestu xvi vijeka.* Zašto li pak to se dostoji, to mi kaž', da tako mē kose nemilo iskubaš? N. Najlašević 2, 64.

ISKUBENE, n. *djelo kojijem se iskube. — Stariji je oblik iskubenje. — Samo u Mikafinu rječniku gdje stoji grješkom iskubjenje, kao da je od glagola iskubiti.*

ISKUBLJENE, vidi iskubene.

ISKUCATI, iskucām, *pf.* složeno: iz-kucati. — *Akc. je kao kod izgledati. — U naše vrijeme.*

a. *kucanjem učiniti da što iside na poše, kucanjem izvaditi. a) u pratom smislu. — u Vukovu rječniku:* n. p. čep ili vrač na buretu 'ausklopfen', 'pulsando removeo'. — *mislim da i ovo amo pripada:* Besplodnu maticu treba iskucati i ubiti. F. Đorđević, pčelar. 20. — b) u prenesenom smislu, kucanjem dobiti, pa i uopće dobiti. — u Stuličevu rječniku: iskucati i izkucati, procurarsi il vitto picchiando di porta in porta, ostiatim pulsando victum adquirere; 'ritrovat cercando con diligenza e con pena ciò che manca ad una cosa', 'rei alicujus supplementa acquirendo invenire'. — i u naše vrijeme u Dubrovniku (isporedi iskucukati), 'Mučio se svakako po moru i po suhu, dokle je iskuco to dinara'. P. Budmani.

b. *svršiti kucanje.* Iskucalo šest puno sahata. Nar. pjes. petr. 2, 593.

ISKUCAVANJE, n. *djelo kojijem se iskucava. — Između rječnika u Vukovu (das losklopfen, aufklopfen, 'emotio quae fit pulsando').* O iskucavanu pčela u drugu košnicu. F. Đorđević, pčelar. 40.

ISKUCAVATI, iskucāvām, *impf.* iskucati. — *U Stuličevu rječniku (uz iskucati) i u Vukovu:* 'aufklopfen', 'pulsando removeo'.

ISKUCKATI, iskuckām, *pf. dem.* iskucati. — *isporedi iskucukati. — Akc. je kao kod izgledati. — U Vukovu rječniku.*

ISKUCUKATI, iskucukām, *pf. dem.* iskucati. — *isporedi iskuckati. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. Iskucukā. — U naše vrijeme u Dubrovniku (isporedi iskucati, a, a) pri kraju.* 'Mućim se da iskucukam to malo što mi je dosta da se prihranim'. P. Budmani.

ISKUČITI, iskūčīm, *pf. složeno:* iz-kučiti. — *Akc. je kao kod ishlaviti. — Od xviii vijeka.*

a. *aktivno, prikučiti iz kakva mjesta (u jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu, kao izmamiti).* Ako bi po koj izmišljenoj i varljivoj hitrini i privarenju sudac svitovni iskućio ga (onoga koji se utekao k crkvi da se sačmva od svjetovnoga suda) iz crkve... A. d. Costa 1, 182.

b. *sa se, refleksivno, (u prenesenom smislu, isbaviti se).* Ne bi li se i oni ispod jarma iskućili. Magaz. 1868. 68.

ISKUČITI, iskūčīm, *pf. isagnati iz kuće. — Akc. je kao kod izgaziti. — Postaje od iz i kuća nastavkom i.*

a. *aktivno. — U Voltigijinu rječniku:* (grješkom izkučiti) 'sfrattare, cacciar di casa', 'aus dem hause jagen', i u Stuličevu: iskućiti, iskućivam, 'aliquem domo ejicere, expellere'.

b. *sa se, refleksivno, ostaviti (svoju) kuću. — U Stuličevu rječniku:* izkućiti se, 'domum derelinquere'.

ISKUČIVATI, iskūčūjām i iskūčūvām, *impf.* iskućiti. — *U Stuličevu rječniku:* iskućivati, iskućivam, freq. v. izkućiti.

ISKUDJETI, iskudīm, *pf. složeno:* iz-skudjeti

(*stslav. skadēti*). — *U Stuličevu rječniku*: ‚deficere‘ s dodatkom da je useto iz brevijara i s primjerima (vaja da su također iz brevijara): Iskudje mladjenec ‚defecit parvulus‘. Iskudješe oči moje ‚defecerunt oculi mei‘.

ISKUDRENE, *n. djelo kojijem se ko iskudri*. — *U Stuličevu rječniku*: ‚loffa o loffa, vento che esce per le parti da basso, ma senza strepito‘ ‚subtile ao leve peditum‘.

ISKUDRITI SE, iskudrim se, *pf. samo u Stuličevu rječniku*: ‚trarre una coreggia ma senza strepito‘ ‚visire, pedere sine strepitu‘.

ISKUDRIVATI SE, iskudrujem se i iskudrivam se, *impf. iskudriti se*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: iskudrivati se, iskudrivam se.

ISKUGAVITI, iskugavam, *pf. u Stuličevu rječniku*: iskugaviti, v. izkužiti. — *sasma nepouzdan*.

ISKUHATI, iskuhām, *pf. posve skuhati*. — *Složeno*: iz-kuhati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (izkuhavam, iskuhati ‚excoquo‘), *u Voltigijinu* (izkuhati, izkuham, izkuhavam ‚cuocere affatto, cucinar bene‘ ‚gut auskochen‘), *u Stuličevu* (izkuhati ‚excoquere‘). Domicijan zapovida Ivana u kotlu velikomu punu ulja iskuhati. F. Glavinčić, ovit. 180b. Kad si već vosak iskuvao, opet saspi u bure. F. Đorđević, pčelar. 46. Iskuvanu voštinu opet izmrvi. 46.

ISKUHÁVATI, iskuhávām, *impf. iskuhati*. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — *U Bjelostjencevu rječniku* (vidi kod iskuhati), i *u Voltigijinu*: praes. izkuhavam kod iskuhati.

ISKUHÍVATI, iskuhújēm i iskuhívām, *impf. iskuhati* (sa značenjem: mjesiti, videti zakuhati). — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Dokle vatra u peći se slaže, odmah tisto iskuhivat kaže. J. S. Rejković 344.

ISKUKATI, iskukām, *pf. svršiti kukaće* (kao prelazni glagol). — *Složeno*: iz-kukati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Ptico pjevalico, ti naričeš jedna brata svoga, i još nega iskukala nisi. Osvetn. 2, 40.

ISKUKĹATI, iskuklām, *pf. izavretti*. — *isporedi iskulati*. — *Složeno*: iz-kuklati. — *Akc. je kao kod iskončati*. — *U Vukovu rječniku*: iskuklati i iskulati ‚herauswallen‘ ‚prorumpo‘, cf. kulati.

ISKULATI, iskulām, *pf. vidi iskulati* (i radi akcenta). — *Složeno*: iz-kulati.

1. **ISKŪP**, *m. djelo kojijem se iskūpi*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. iskupa*. — *Ismeđu rječnika u Mikaljinu* (iskup, iskupljenje, odkup ‚redemptio‘), *u Belinu* (iskup ‚redemptio‘ 609b), *u Voltigijinu* (iskup ‚riscatto, redenzione‘ ‚auslösung‘), *u Stuličevu* (v. iskupjenje), *u Daničičevu* (iskupa ‚redemptionis pretium‘). Vsa jelika priložiha, ne uzeha ničiju baštinu, ne sstvoriha po silē, na vsa s iskupom i s zamenou. Sr. letop. 1847. 4, 55. (1881).

2. **ISKUP**, *m. skup*. — *Od 2. iskupiti*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die versammlung ‚conventus‘ s primjerima iz narodnih pjesama: Tu ćeš braću na iskupu naći. Crnogorce na iskupu pita. Lakše bi se zvijezde izbrojile nego turska na iskupu vojska). I tu bjehu na iskupu Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 85. Te bi do što do potrebe bilo, te bi na me udrili Brđani, neka imam vojske na iskupu. 4, 471. I tu Kuće na iskupu nađe. Ogled. sr. 103. Jesu li mu na iskup svatovi? Vuk, kovč. 60. Na

glavnoj skupštini dođe na iskup i Macedonović. S. Ĺubiša, prip. 10. Glavar krivu otkrojit će pravdu, kad na iskup prod sudiju sajdu. Osvetn. 4, 24.

8. **ISKUP**, *m. imc mjestu*. — *Prije našega vremena*. Iskupa. S. Novaković, pom. 184.

ISKUPILAC, iskupioca, *m. vidi iskupitel*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: iskupilac i grijeskom iskupioc uz iskupitel.

ISKUPIONIK, *m. vidi iskupitel*. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzdan*.

ISKŪPITEL, *m. redemptor, čovjek koji iskūpi* (često u teologičnom smislu, o Isusu Hristu). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (iskupitel, odkupitel ‚redemptor‘), *u Belinu* (iskupitel ‚redentore, chi ricompra‘ ‚redemptor‘ 609b), *u Voltigijinu* (iskupitel ‚salvatore, redentore‘ ‚auslöser, loskäufer‘), *u Stuličevu* (redentore ‚servator, qui redimit‘ s dodatkom da je useto iz brevijara). Veruju da iskupitel moj život. Transit. 95. Iskupitelu duš naših. 158. Od Marije matero iskupiteja svega svita. Mirakuli. 8. Gospodine, pomoćniče moj i iskupitelu moj! M. Alberti 8. Ali znam da je živ moj iskupitel, i na posljedak da će stati nad prahom. Đ. Daničić, jov. 19, 25.

ISKŪPITEĹEV, *adj. koji pripada iskupitelju*. — *U Stuličevu rječniku*.

ISKŪPITEĹICA, *f. žensko čelade koje iskūpi*. — *U Stuličevu rječniku*: ‚redentrica‘ ‚servatrix‘.

1. **ISKŪPITI**, iskŭpīm, *pf. redimere, vidi otkupiti*. — *Složeno*: iz-kŭpiti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. iskupiti*. — *Ismeđu rječnika u Mikaljinu* (iskupiti, odkupiti ‚redimo‘; iskupiti zaklad ‚repignoro, redimo‘), *u Belinu* (iskupiti ‚redimo‘ 609b), *u Bjelostjencevu* (izkuplujem, odkuplujem, iskupiti ‚redimo, rem quampiam ab eo qui sam in potestate habebat pretio libero, rem alienatam occupatimve pretio recipio‘), *u Voltigijinu* (iskupiti, izkupim, izkuplujem, izkuplivam ‚riscattare, ricomprare, salvare‘ ‚auslösen, loskaufen‘), *u Stuličevu* (iskupiti, iskupljam, iskuplujem, iskupljam i iskupiti ‚riscuotere, riscattare, recuperare, servare, redimere‘; iskupiti zaklad ‚repignerare‘), *u Vukovu* (loskaufen ‚redimo‘), *u Daničičevu* (redimere). Pride Marija raba Raština iskupivši se. Starine. 13, 208. (1185). Ašte kto oti zaklanija kogo iskupits. Domentijanb 65. Da je bližni volans iskupiti do godišta. Stat. pol. ark. 5, 260. Tada je volans iskupiti do godišta. 262. Kad ne ima brige iskupiti ga, ako je u sužanstvu. 818. Ja vas svih, ja životom mojim iskupil bih od tih nevoļ. M. Marulić 32. Ni kraļe ni bane ne iskupe bolanče. 255. Da iskupi tebe iz muk. 816. (Isus) postavi samoga sebe na smrt sa iskupiti vas. Transit. 106. Iskupiv vse svoje imēnija ko on biše prodal. Mirakuli. 2. Čini da ti iskupi tvoje grihe almuštvom. Korizm. 10a. Vzdviġoše se, iskupili da bi svetu zemļu. Š. Kōžić 24b. Od jame pakļoue vaj da me iskupiš. M. Vetranić 1, 461. Kako te iznašad hitro je iskupil. H. Lucić 257. Ta pās iskupi tr mi ga poši. Mon. croat. 229. (1527). I tako da drži te zemļe doklam budu mogli zkupiti Mate i negova decu. 286. (1586). Kojom bi jih ti spensom iz tamnice iskupila? Đ. Baraković, vil. 200. Za sloboditi me i iskupiti me vridnostju od svete krvi tvoje. M. Jerković 101. Iskupit je iz sužanstva. V. Andrijašević, put. 68. Iz sužanstva pakļenoga iskupiti.

278. (*On će*) nepravijem kamatami iskupiti ih zadužene. I. Đorđić, salt. 288. Iskupiti sve nas od ruku djavaoski. J. Banovac, pred. 26. Iskupiti ju (*sarobljenu*). F. Lastrić, svet. 47^b. Iskupiti svoj puk izabrani od svih tuga. S. Rosa 22^b. Otvorivši aznu svete crkve, iskupi sve sužnje. And. Kadić, rasg. 21. U mene je blago nebrojeno, moja bi me izkupila majka. 84^a. Iskupiti nas po svojoj mucu iz tmina sužanstva paklonoga. Ant. Kadžić 107. Iskupiti jih iz sužanstva. 510. Ki te iz grijeha krvi izkupi. I. M. Mattei 297. Sužnja iskupiti. B. Leaković, gov. 138. Na sud, ali brez zlata, koje bi vas izkupilo. Đ. Rapić 13. Neznani mladić k men' pristupi, blago obilno donoseći, da leškoga sužnja izkupi. P. Sorčević 586^b. Ja sam ti, brate, turska robiña, iskup' me, brate, iz turski ruku. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Ona njegovoj ženi usajmila jest 200 groša, da ga izkupi iz apsa. Glasnik. II, 1, 77. (1808). Iskupio si nas Bogu krvlju svojom od svakoga koljena i jezika i naroda i plemena. Vuk, otkr. 5, 9.

b. *pasivno*. Kako je prikazan s dvije grlice u templo i iskupljen sin Božji. I. Držić 100. Iz sužanstva iskupljena. V. Andrijašević, put. 202. Duše su ove iskupjene tvojom krvi, blag Jesuse. I. M. Mattei 285.

c. *sa se*.

a) *pasivno*. Ono sdrženje ima se iskupiti. Naručn. 48^a.

b) *refleksivno*. — *Između rječnika u Belinu* (iskupiti se „riscattarei“ „redimere se“ 625^a). Ako bi se tko iskupio ali odmolio. Stat. pol. ark. 5, 279. Tada mu se ima oni iskupiti punom vraždom. 281. Dunat bio postavljen u usu, da se iskupi. Tondal. star. 4, 116. Nejmajući s čim bi se iskupio. A. Kanižlić, fran. 67.

2. ISKUPITI, iskupim, pf. *vidi* skupiti (*ističe se i mjesto ili mjesta odakle se sakuplja*). — *Slo-ženo*: iz-kupiti. — *Akc. je kao kod izgaziti*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (iskupiti, iskupim, iskuplam „radunare; raggliare, congelare“ „versammeln; gerinnen“), u *Stuličevu* (iskupiti, iskuplam „omnia simul congregare, coacervare, concludere, in sarcinas colligare“), u *Vukovu* („sammeln“ „colligo“).

a. *aktivno*. Pop ima biti pomniv iskupiti vsu svoju misal. Naručn. 43^b. On će k nama doći iskupiti ih. S. Rosa 90^b. Iskupivši lažisabor, na istomu protivu Papi Nikoli osudu prokletstva proglaši. I. Velikanović, uput. 1, 284. Svu je tursku silu podigao, u Kosovo polje iskupio. Nar. pjes. vuk. 2, 265. Sastase se i Srbi i Turci, iskupiše odoječeno glave, iznesoše račene junake. 8, 165. Iskupiču šesdeset hajdukah. 3, 819. No vladika vojsku iskupio. 4, 76. Tu zaosta Miloš s vojvodama, da iskupi robe na gomilu. 4, 852. I brže će porez iskupiti. 4, 497. Pak iskupi sedam hijad vojske. Pjev. crn. 22^b. A kad paša iskupio vojsku. 105^a.

b. *pasivno*. Gdi dvojica oli trojica budu iskupjena u momu imenu. S. Rosa 108^a. Prida ti biće iskupjeni svi svijeta narodi. 189^b.

c. *sa se*.

a) *pasivno*. Za sebe uzimahu sve što bi se iskupilo. S. Rosa 101^b.

b) *refleksivno*. Gdje počeka nekoliko dokli odasvud iskupi se bojno mnoštvo svekoliko. J. Palmotić 78. Ti čas iskupi se množ čeladi oko kuće. S. Rosa 84^b. Ondi iskupiće se i orlovi. 124^a. Svatovi se na broj iskupiše. Nar. pjes. vuk. 2, 548. Tu se silna iskupila vojska. 4, 76. Da se ođen opet iskupimo. Pjev. crn. 112^b. Gospoda se srpska iskupila. 284^b. Svatovi se is-

kupiše. Vuk, kovč. 59. Svi se iskupiše oko mene. M. P. Šapčanin 1, 98.

ISKUPLAŃE, n. *djelo kojijem se iskuplja* (*vidi* 2. iskupljati). — *U Vukovu rječniku*: „das sammeln“ „congregatio“.

1. ISKUPLATI, iskupljam, impf. iskupiti. — *ispoređi* iskupljivati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (kod iskupiti). Almuštvo iskupla od smrti. Korizm. 10^b.

2. ISKUPLATI, iskupljam, impf. iskupiti. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (praes. iskuplam kod iskupiti), u *Stuličevu* (kod iskupiti), u *Vukovu* („sammeln“ „congregatio“).

a. *aktivno*. Crnogorci iskupljaju ovce. Nar. pjes. vuk. 4, 48. Luko silnu iskuplaše vojsku, iskuplaše pješce i konike. 4, 280. Iskupla ti porez od Tušimlje. 4, 498. Iskupla porez i harača. Pjev. crn. 145^a.

b. *sa se, refleksivno*. Kad se stade četa iskupljati. Nar. pjes. juk. 206.

ISKUPLJENIK, m. *čovjek iskupljen*. — *U jednoga pisca našega vremena*. I oni će se prozvati narod svoti, iskupljenici Gospodni. Đ. Daničić, isai. 62, 12.

ISKUPLJEŃE, n. *djelo kojijem se iskupi*. — *Stariji je oblik iskupljenje*. — *Između rječnika u Mikajinu* (iskupjenje kod iskup), u *Belinu* (iskupjenje „redenzione, ricompimento“ „redemptio“ 609^b), u *Bjelostjenčevu* (*kajkavski* iskupljeŃe), u *Stuličevu* (iskupjenje i iskupljeŃe). Prosijska nam dan iskupjenja i istine. Š. Kofčić 6^a. Smrt primivši na iskupjenje njih grešenja. N. Rašina 80^a. paul. hebr. 9, 15. Od počala ponovljenja i iskupjenja človičjega. P. Radović, nač. 399. Da bude obilno iskupljeŃe i podpuno. F. Lastrić, test. 44^a. Da ne bi obratili iskupljeŃe u veće sužanstvo. Ant. Kadžić 107. Izvršene pokore jest jedno iskupljeŃe pedipešana vrimentitoga. M. Dobretić 242.

ISKUPLJEVATI, iskupljujem, impf. *vidi* iskupljivati. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Iskupjevati sužnje. A. d. Costa 1, 98.

1. ISKUPLJIV, adj. *koji se može iskupiti*. — *U Stuličevu rječniku*: „qui redimi potest“.

2. ISKUPLJIV, adj. *koji se može iskupiti*. — *U Stuličevu rječniku*: „congregabilis“.

ISKUPLJIVANJE, n. *djelo kojijem se iskupljuje*. — *U Vukovu rječniku*: „das loskaufen“ „redemptio“.

ISKUPLJIVATI, iskupljujem i iskupljiavam, impf. iskupiti. — *ispoređi* 1. iskupljati. — *Akc. je kao kod iskazivati*. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (praes. iskupljujem, *vidi* kod 1. iskupiti), u *Voltigijinu* (praes. iskupljujem i *griješkom* iskuplivam kod iskupiti), u *Stuličevu* (praes. iskupljujem i iskuplivam kod iskupiti), u *Vukovu* („loskaufen“ „redimo“). Budući da tada ne bi bilo trgovine za iskupljivati. F. Lastrić, test. 44^b. Skupim novcem iskupljuje kvara. J. S. Reljković 429. Gospod iskupljuje dušu sluga svojih. Đ. Daničić, psal. 84, 22.

ISKUPNIK, m. u *Stuličevu rječniku*: v. iskupitelj. — *nepouzdano*.

ISKUPOVATI, iskupujem, impf. (*i perf.*) *složeno*: iz-kupovati. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. iskupovah, u impf. iskupiji, u ger. praes. iskupjujći; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. iskupovā, u part. praet. act. iskupovao, iskupovāla, u part. praet. pass. iskupovān*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. iskupovati*.

a. *upotrebljava se kao imperfektivni glagol prema iskúpiti (kod toga se misli da postaje od iskúpiti kao kupovati od kúpiti).* — *Ismeđu rječnika u Daničičevu* (redimere). Svetaa i čistnaa iskupovaje. Domentijan^b 200. Dlkžnyje iskupuje, rabotnyje svoboždaje. Domentijan^a 29. Čelomudrno i opasno živušte vs nyhašnemu věčē, iskupujušte vrēme, jako dsnije zli sut. 284—285. Bludšte kako hodite, ne jako nemudrii na jako prēmudrii, iskupujušte vrēme, jako dsnije zli sut. Danilo 299. paul. eph. 5, 15—16. Rečeni grad iskupujemo i oslabajamo. Mon. croat. 214. (1525). Čistnije ssudi i svetyihz mošti iskupovaše. Glasnik. 82, 255. (1884).

b. *može biti da je kao kod a i u ovom primjeru:* Sudove zlatne i srebrne crkovne prodao je za priraniti i iskupovati zapušćene i ucvičene sužhe. A. d. Costa 1, 269. *ali je veća prilika da je shvaćeno kao perfektivni glagol.*

c. *impf. i pf. mnogo kupovati, mnogo kupiti, nakupovati.* Oto joj si ti za tri tisuće dukat dosle zolja iskupovao. M. Držić 304. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ISKÚPSTI, iskúbēm, pf. iščupati. — *Složeno:* iz-kupsti. — *Akc. je kao kod istresti.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (iskupsti, isguliti, vello, evello), u *Belinu* (izkubeti, pelare, sveltere i peli; pilos detrahare 550a), u *Voltičijinu* (izkubeti i iskupsti, scapigliare, spennacchiare, strappare, ausrupfen), u *Stuličevu* (iskubeti i iskupsti, v. izguliti), u *Vukovu* (ausraufen, evello, cf. iščupati).

a. *aktivno.* Skubući ju! da biste ne iskubli i pšenicu s nim zajedno. N. Rašina 38a. mat. 18, 29. Htio sam svu bradu iskubeti, gdi inoj nije čut' po gradu neg tvoje sramote. N. Našćković 1, 292. Pođ mu ču sve kose iskupsti. M. Držić 262. Draču iskubeti nije muke mladu. I. V. Bunić, mand. 7. I čadavu bradu iskube. J. Palmotić 382. Iskubavši ga (trije) stavi se oko vinograda. M. Radnić 345t. Ako iskubeš komaru nožicu, iziče mu i crijeva. (D). Poslov. danič. 2. Iskuboše vlasi i bradu negovu. F. Parčić 53—54. Da iskubeš, da razoriš, da pogubiš. Đ. Bašić 218. Sad je vrijeme sve one štetne trave da iskubete. 251. Da bi iskubo usađene ostbe grijeha. J. Matović 497. Razorit, sagradit, iskupsti, usadit. A. Kalić 584. Ona joj silimice iskube optok i usa n iščupa bič vlasi. S. Lubiša, prip. 89. Nema sile koja bi te mogla iskupsti is našijeh nokata. prič. 67.

b. *pasivno.* Bradu svu iskubenu. I. Držić 59. Kose plave malo prije ko zlatni resi vidjahu se tamo i amo po uzglavju izkubene. B. Zuzeri 271. Za iskubene vlasi tvoje odnimi od mene sve što godi je neugodno očima tvojim. A. Kanižlić, bogoljubn. 272.

c. *sa se.*

a) *pasivno.* Koji će dakle razlog zabraniti da se ju! ne iskube? A. d. Bella, razgov. 197.

b) *refleksivno.* (Mandakijena) veće u suzah sasma plije, sva se iskubla, sva 'e krvava. I. V. Bunić, mand. 10.

c) *recipročno.* Iskubeti se za kose, fare a capelli, tirarsi a capelli, invicem sibi capillos dilacerare. A. d. Bella, rječn. 188b.

ISKUS, m. *djelo kojijem se iskuš.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. iskusz.* — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (experientia, experimentam) s dodatkom da je useto iz brevijara) i u *Daničičevu* (iskusz, tentatio). Ne iskusz protivnago. Domentijan^b 59. Božijemz popuštenijemz o Jovē iskusz prijets. Danilo 142. Vide jeho vs tolicē

iskusē i napasti, prékloni se na milosrdije jeho. 164. Svagdašni iskusz. J. Rajić, pouč. 2, 110.

ISKUSAN, iskuszna, adj. peritus, vješt. — *Postaje od iskusz nastavkom zn.* — *Riječ je stara (ali nije narodna), isporodi stslav. iskuszna.* — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (v. naučan s dodatkom da je riječ ruska) i u *Daničičevu* (iskuszna, peritus).

a. *adj.* Ne proste, na iskuszna skazajemys. Domentijan^b 7. Igumeni da stavets se dobri človeci i iskuszni. Zak. duš. pam. šaf. 80. Koliko puta naj iskuszni ljudi drugojačije misle danas, nego juče! D. Obradović, živ. 82. Više na iskuszne starce, koji su ostarili u naukama. Vuk, pism. 61. Dopustite mi kao staru i iskusznu opaziti, da šenice bez kukolja nema. S. Lubiša, prip. 252. On je vrlo iskuszna kovangija. F. Đorđević, pčelar. 4. Iskuszna, vješt u čemu, verständig, erfahren. Jur. pol. terminol. 586.

b. *adv.* iskuszno. Veće mi iskuszno otpišite. Glasnik. 11, 8, 110. (1708).

ISKUSĀNE, n. *djelo kojijem se iskuš.* — *U Stuličevu rječniku.*

1. ISKÚSATI, iskúsām, pf. sve pokusati. — *isporodi* 8. iskusiti. — *Složeno:* iz-kusati. — *Akc. je kao kod ispitati.* — *U Belinu rječniku* (part. praet. pass. izkuszan, mangiato col cucchiaro, comesus cooleare 459a) i u *poslovici xviii vijeka:* Čim baba puha, djed sve iskusa. (Z). Poslov. danič. 18.

2. ISKUSATI, iskúsām, pf. vidi 2. iskusiti. — *Samo u Stuličevu rječniku:* iskusati i iskusati, cincischiare, lancinare.

ISKÚSILAC, iskúsioca, m. vidi iskusitel. — *I (griješkom) sa š mj. s.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (iskusilac, koji iskušiva, inquisitor, conquisitor, examiner) gdje se naj prije nahodi, i u *Stuličevu* (griješkom iskusioc us iskusitel). Iskušilac još ju uspraša u svojemu pitovanju. J. Kavašin 61b. Da iskusišlac svidoti biskupu. Ant. Kadčić 5.

ISKÚSITEĽ, m. *čovjek (u prvom primjeru vrug) koji iskuš.* — *isporodi* iskusilac. — *Često stoji griješkom š mj. s (vidi kod 1. iskusiti).* — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (iskušitel, cercatore o investigatore, investigator 185b; iskusišel, esaminatore, che esamina, examinatore 298a), u *Voltičijinu* (iskušitel, tentatore, sperimentatore, versucher), u *Stuličevu* (iskusitel i iskusišel, quaeisitor, inquisitor, investigator, tentator). Iskusišelz hote prěosveštenomu pakosts stvoriti i vsadviže prěvelikyje vlny vs mori. Domentijan^a 300. Ima(j) moć suprot iskusišelju djavlu. Korizm. 4b. Bog n! iskusišel na slo. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 159b. jac. 1, 18. Obččaj jest naučitel i iskusišel stvaram. Š. Budinić, sum. 82b. Jere sam iskusišel od erca. B. Kašić, nasl. 188. Ukaže se strašni iskusišel i osvritel. M. Bijanković 164. Mogu li iskusišeli primiti koji dar? Ant. Kadčić 5. Da ga iskusišeli nisu zadovoljno ispitovali u stvarih potrebnih sa ispodvađe. 285. Biskup s ostalima iskusišeli ima pomljivo iskušati žakne. A. d. Costa 1, 64. Prid određenima skupniškima iskušitelji. 1, 215. Kad bi se crkovañaci sakupjali za dostignuti dohodke crkvene od iskušitelja za to određeni. I. J. P. Lutić, isk. 20.

ISKÚSITEĽICA, f. *šensko čelade koje iskuš.* — *I griješkom sa š mj. s (vidi kod iskusiti).* — *U Belinu rječniku:* iskušiteljica, cercatrice, esploratrice, exploratrix 186a, i u *Stuličevu:* iskusišeljica, quae quaeir, inquirir, tentat etc.

1. **ISKUSITI**, iskusi^m, *pf.* *vidi* iskušati. — *Složeno*: is-kusiti (*vidi* okusiti). — *Akc. je kao kod* izgaziti. — *Riječ je stara, isporodi stslav. iskusiti.* — *Često se kod pisaca nalazi sa š mjs: iskušiti, iskušim, jer kod toga pisci misle na iskušati.* — *Ismiču rječnika u Mikašinu* (iskusiti, ispitati, excutio, examino, inquiri, interrogat), u *Belinu* (izkusiti, experior² 292^a; iskusiti, examino² 293^a; iskusiti dušu i svijes, conscientiam excutere² 293^a), u *Volligjinu* (iskušiti, tentare, sperimentare, investigare², versuchen, probieren²), u *Stuličevu* (inquirere, perquirere, indagare, experiri, periculum facere²), u *Daničevu* (tentare²).

a. *aktivno.* Jakože iskusi Gospod² pravednago Jova. Stefan, sim. pam. šaf. 11. Druga svoga iskusi, povj² mu tajnaja svoja. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). Netom smrt jadovna iskusi svoj nalip. M. Marulić 292. Onda ćeš znati (*nebesku slavu*), kada (*ju*) iskušiš. Živ. jer. star. 1, 236. Držan je srdčeno iskusiti svēst i kunšijenciju svoju. Naručn. 18^a. Sumnja ku je potribno iskusiti. 84^a. More to iskusiti, da je ostavil niki riči. 48^b. Djavał pride nas iskusiti. Transit. 88. Djavał otiše iskusiti Isusa. Korism. 64^a. Unide Frjederik v riku, pral da bi se, vodu ne iskusi. 8. Kožičić 27^a. Pokle iskusi mnoga, milost našal da bi pri papi. 54^b. Da iskusište što jest voja Božja. N. Rašina 29^b. paul. rom. 12, 2. Da iskusi vas, dođe Bog. 63^a. exod. 20, 20. Da iskusi^m nih, hode li u zakonu mojem ali ne. 88^b. exod. 15, 4. Da iskusi sam sebe. 106^b. paul. 1cor. 11, 28. Iskusi Bog Habrama. 116^b. gen. 22, 1. Ne iskusi^m ne bi znao što je Bog. Zborn. 8^a. Tuj iskusi^m zlat stril svoj. Š. Menčetić 43. Ja sam tuj istinu očitio iskusi. 128. Što mi je usilos, u tom me iskusi. 157. Još od ne ja ovaj iskusi^m skroveno. 207. Takuj u meni iskusi^m mnokrat stvar. 809. Kad bi žalos iskusi^m od svetoga tvoga tijela. M. Vetranić 1, 827. Armilin naj liše tuj žalos iskusi. 2, 57. Da iskusiš istinu. 2, 145. A razlog nitkore iskusi^m ne more. 2, 162. Kojozji (*naravi*) nitkore na svijeti prilike iskusi^m ne more. 2, 178. Kad bi slas iskusi^m. 2, 291. Neg ono ja bolje hotijah iskusi^m, hoćeš li tej voļe proć meni vazda bit². N. Naļesković 1, 197. Iskusiše me i vidiše dela moja. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 148^b. paul. hebr. 8, 10. Naj teže človik sam sebe iskusi i pozna. P. Zoranić 76^a. I jednu i drugu tuj satvar iskusi^m. D. Rašina 24^a. Na mojemu sinu, jesi hotila iskusi^m kripot tvojih čara. F. Vrančić, živ. 86. Držan si promisliti grijeha tvoje i tako iskusi^m konšijenciju i svijest tvoju. A. Komulović 5. Bog iskusi Abrama, jeli poslušan. M. Divković, nauk. 94^b. Ima sam sebe iskušiti. 208^a. Od svijeh kolicijeh (*grijeha*) iskusi^m potanko dušu svoju. B. Kašić, src. 18. Hotijaše prije iskusi^m nego vjerovati satvar. in. 82. Gdi me iskusiše oti vaši: iskusiše i vidiše dila moja. M. Alberti 8. Ognem iskusi^m jesi mene, Gospodine. F. Glavinic, cvit. 176^b. Zatim jednoga po jednom iskusi^m brata. 218^a. Cesar vnogimi iskusi ga mukami. 241^b. Hoć iskusi^m prijatele? I. Ivanišević 220. Nastoj iskusi^m tvoju svijet. P. Radović, nač. 222. Sebe istih neka iskusi. M. Bijanković 17. Koji bndu obeluziti, iskusi^m i napraviti druge redovnike. 107. Da iskusi^m tere viju, jel istina. P. Hektorović (?) 87. Koji bi se poša ispoviditi, a nebi iskusi^m svoje kušencije prije ispovidi, smrtno bi sagrišia. L. Terzić 4. Koji običaj da nij² škodan vjeri, mnosi iskusiše. J. Kavašin 872^b. Da človik dobro iskusi samoga sebe. I. P. Marki 54. Potribno jest, da sebe dobro iz-

kusi. J. Banovac, blagosov. 204. Tko bi imao ovoga žakna iskusi^m u stvarih potribnih reda? Ant. Kadčić 5. Da pomniviye iskusi svoju dušu. 210. Izviditi i iskusi^m jeli nije li za veću korist crkve. 297. Ako prvo sabor državaski ne iskusi razloge. A. d. Costa 1, 29. Neka iskuši sam sebe čovjek. J. Matović 204. Nihove misli i prigutje iskušiti. D. E. Bogdanić 58. Da će on iskušiti jedno po jedno prigutje. J. Garašin 4. To ćeš isto iskusi^m. P. Bolić, vinod. 2, 10. Danas gre on sriču 'iskusi^m. Nar. prip. mikul. 76. Iskusi^m, erproben². Jur. pol. terminol. 190.

b. *pasivno.* Jako iskušeni byv². Sava, tip. hil. glasn. 24, 178. Pokažući stare i iskušene zakone. Zak. vinod. 81. Ako ima svist iskušenu, da je ostavil. Naručn. 49^b. Bog dopušta da ja budu iskušeni. Transit. 69. Biše vole iskušeni ot griha pltenoga. Mirakuli. 185. Broj iskušeni i zajedno izrejen. P. Radović, ist. 81. Budući u tolike vike njihova pisma iskušena. nač. 147. Ki jemaju biti iskušeni od nauka. 232. Kad bi iskušeni posao toga Pavla. S. Rosa 39^a. Jer je bio iskušeni od svoga biskupa. Ant. Kadčić 5. Kad iskušeni bude (*čovjek*), primiti će krunu slave. J. Matović 514.

c. *sa se, pasivno i refleksivno.* Iskusi^m se vsehōteti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 217. Da iskusi^m se (*Isus*) od djavola. Korism. 12^b. Tebe Pilat posla na Irudu, da se tvoja djela iskusi. M. Vetranić 1, 819. Iskusi se od grijeha. B. Kašić, src. 33. Iskusi^m si vas život i svetost oca Inacija. in. 106. Muka koja se ne može ni iznijeti ni iskusi^m. M. Orbin 124. Onih koji se imaju iskusi^m. Ant. Kadčić 5. Pokle se stvar pomnivo iskušila. J. Matović 170. — *U Daničevu rječniku ima značenje* 'cognoscere' s primjerom: Ašte hoćeš iskusi^m se. Šaf. lesek. 190.

2. **ISKUSITI**, iskusi^m, *pf.* u *Vukovu rječniku*: n. p. hleb, isjeći ga na komade, zerschneiden², 'concido'. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *Postaje od iz i kus nastavkom i.*

3. **ISKUSITI**, iskusi^m, *pf.* *saloziti se punom lašicom.* — *Složeno*: iz-kusiti. — *Akc. je kao kod* ishvaliti. — *ispoređi* 2. iskusati. — *U Vukovu rječniku*: iz kašike, essend einen löffel ausleeren², 'plenum cochlear ori infundo'.

ISKUSNIK, m. *vidi* iskusi^m. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Jaki (*sam ja*) iskusnik oda svijeh bogomilijeh. B. Kašić, nasl. 101.

ISKUSOVANE, n. *na jednom mjestu xvi vijeka kao da znači: potpuno okušanje.* Djela i otajstva božanstvenijeh pomnijem priživanjem i iskusovanjem, u srcu sahrađenjem... svoje djevatvo sahrani. B. Gradić, djev. 154. — *Kao da je verbalni supstantiv od iskusovati, ali ovome nema potvrde.*

ISKUSOVATI, iskusujem, *vidi kod* iskusovanje.

ISKUSTVEN, adj. *koji je po iskustvu.* Iskustven, phil. 'erfahrungsmässig, empirisch', tal. 'empirico', 'aposteriorisch'; iskustven sud, phil. lat. 'judicium empiricum', 'erfahrungsurtheil'; iskustvena znanost, phil. 'erfahrungswissenschaft', tal. 'scienza empirica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKUSTVENOST, f. *osobina onoga što je iskustveno.* Iskustvenost, phil. 'erfahrungsmässigkeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKUSTVO, n. experientia, peritia, *iskušanje, navika, vještina, znanje* (uopće ili o čemu osobitome) što se ne prima od drugoga nego se stječe tijem što samo čelade radi i bavi se nečijem (iskusi, iskuš^a). — *Postaje od osnovne iskus glagola*

iskusiti nastavkom *istvo*. — *Riječ je stara, isporodi stvol*. iskustvo; u našem jeziku nije narodna riječ nego su je od prošloga vijeka useli neki pisci iz ruskoga. — *Između rječnika u Stuličevu*, (*sapientia, scientia, experientia* s dodatkom da je riječ ruska). Iskustvo osvedočava. D. Obradović, sav. 4. Poznao sam iskustvom šta je polozno, šta li je vredno bilo mojoj mladosti. živ. 5. Zadržao sam 49 riječi slavenskih koje se u našem narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati; evo i njih redom: ... iskustvo, ... Vuk, nov. sav. (1847) v—vi. Trpjenje iskustvo, a iskustvo nadaše. Vuk, rimj. 5, 4. Iskustvom je dokazano. P. Bolić, vinod. 2, 14. Iskustvom je poznato. 2, 185. Iskustvo, 'erfahrung'. Jur. pol. terminol. 179. Iskustvo, phil. 'erfahrung', tal. 'esperienza'; 'praxis', tal. 'pratica'; 'empirie', tal. 'empirismo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISKUSURITI, iskúšŕim, pf. *izmiriti (dugove)*. — *Akc. je kao kod izjednačiti*. — *Postaje od iz i kusur nastavkom i*. — U *Vukovu rječniku*: 'alle rückstände berichtigen', 'debita residua exsolvo', cf. *izmiriti*.

ISKUŠALAC, iskušaoca, m. *čovjek koji iskuša*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (iskušalac, 'examinator' 293^a; iskušalac, 'investigator' 185^b) i u *Stuličevu* (v. *iskusiti*). Pokazati svoje znanje prid biskupom i prid iskušocima. Ant. Kadčić 5.

ISKUŠALO, n. *ono čim se iskuša*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'prova, stromento o modo da provare', 'experimentum'.

ISKUŠAN, iskušna, adj. *vidi iskusan*. — *xviii vijeka*. Iskušni, 'versato, pratico, dotto, capace'. S. Budmani 418^a.

ISKUŠANE, n. *djelo kojijem se iskuša*. — *Stariji je oblik iskušanje*. — *Između rječnika u Belinu* (iskušanje, 'examen' 298^a; iskušanje, 'experimentum' 593^a; 'inquisitio' 401^b), u *Voltigijinu*, u *Stuličevu*. Mi očitno vidimo po iskušanju koliko je jedna stvar ljepša. M. Divković, bes. 88^a. Očito iskušanjem vidimo kada no jedan velik i vrijedan gospodar hoće doći u jedan grad... 61^a. Iskušanje svetiše nije slamenja činiti. 413^b. Učiničeš iskušanje od konšijencije. I. Držić 74. Učinio bi od sebe iskušanje. I. Ančić, svit. 51. Pristupismo na iskušanje Božije pravde. B. Zuzeri 85. Iskušanje od svega života prošastoga. A. Bačić 887. Ovo je stablo stvoreno za iskušanje čovika. 459. Ali je bolje, da se učini (*iskrušene*) prije ispovidi, jer je skrušene prvi dio pokore, zato valja da se udij učini po iskušanju duše. J. Banovac, razg. 256. Vira bo je od stvari skruvitije koje ne mogu doći pod očučena tilesna tada, kada se viruju, a kada dođu pod očučena, nije više vira, nego očito poznaše i iskušanje. F. Lastrić, od' 215. Već ako bi ga Bog pripuštao za njegovo iskušanje. test. 22^a. Ljubavi Božije iskušanje jest zapovijedi njegove izvršenje. 68^a. Iskušanje isto vas uči. ad. 126^b. Mi znademo po iskušanju da mlogi poslovi i trudi, a navlastito lov od ribe, čine se više puta obnoć. ned. 238. Brev svakoga iskušanja svisti i duše svoje. 87. Svagdašne iskušanje to nas uči. 414. Dok učinim naj posljednje iskušanje za pozvati prave ovčice. svet. 80^a. Odimo na iskušanje u sveto pismo. 106^a. Ovo su iskušanja kojim Gospodin plaću obećaje. 165^a. Ne čineći iskušanje od duše. I. A. Nenadić, nauk. 42. Po iskušanju vele pomnivoj skupio je duhovnike mloge. A. Kanižlić, kam. 168. Iskušanje, 'prova'. M. Zoričić, aritm. 18. Hoće se četiri broja, to jest dva, koja se

među se vade, porod i iskušanje. 20. Priđimo sada na iskušanje od 9. 52. U prvoj (*prilici*) nije izašlo iskušanje. 53. Može biti da se vi nećete umjet iskušati..., zato ću vas ja podpomoć u ovemu iskušanju. Đ. Bačić 129. Iskušanje podobno učiniti od svi crkovačakov. A. d. Costa 1. 42. Nije učinio pomljivo iskušanje svoje duše. M. Dobretić 142. Nemojte suditi ni dilovat samo po slušanju ma po videđu i iskušanju pravomu. 384. Riči su Iskrstove, kojim istinu i očitovale je i očitovače vazda iskušanje. I. Velikanović, uput. 1, 297. Ovo ukazuje i uči svijju vikova iskušanje. 1, 871. Ima se groznima suzama plakati nevoja od nesrićnika tolikih i tolikih, koji i poslije iskušanja njihovih duša, gube se i osuđuju, tajeći nike grihe. Đ. Rapić 45. Istina je, da veći dio čini pomljivo iskušanje i kaže sve grihe. 48. U iskušanju našast bi viran. Grgur iz Vareša 40. Učiniče s iskušanjem kraj. Vuk, pavl. lkor. 10, 18. Koliko na svijetu može vražje iskušanje. S. Lubiša, prip. 261.

1. ISKUŠATI, iskúšam, impf. 1. *iskusiti (od čega postaje)*. — *Bes sumnje u dva pisca xvi vijeka, a sumnjivo u druga dva xvii*. Govoruhu iskušajući nega. N. Rašina 69^a. joann. 8, 6. Koji sudiš pravedno i iskušaj pleći i srca. 96^a. jeram. 11, 20. Što me iskušate? 168^b. mat. 22, 18. Zlata koje se ognjem iskušaj. 212^b. 1petr. 1, 7. Kadi su me iskušali otcí vaši. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149^b. paul. hebr. 8, 9. Jedna je (*napast*) iskušajuća, druga je privarajuća. M. Divković, nauk. 94^b. Ja sam Gospodin izvidjajući srca i iskušajući bedra. I. Bandulavić 45^a. jer. 17, 10.

2. ISKUŠATI, iskúšam, pf. *probare, tentare, experiri, spectare, examinare, exquirere, kušanjem obasnati*. — *Složeno*: iz-kušati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *Riječ je stara, isporodi stvol*. iskušati. — *Između rječnika u Belinu* (iskušati, iskušujem, 'provare, far prova', 'experiri' 593^a; iskušati, 'examinare, far esame', 'examinare' 298^a), u *Bjelostjenčevu* (*kođ izkušavam impf. iskušajte, probetis*'), u *Voltigijinu* (iskušati, iskušam, iskušujem, 'investigare, ricercare', 'untersuchen'; iskušati, iskušam, iskušujem, 'tentare, sperimentare', 'versuchen'), u *Stuličevu* (iskušati i iskušati, 'examinare, experiri, tentare, periculum facere, experimentis deprehendere, experimento probare'), u *Vukovu* ('versuchen', 'tentare').

1. *aktivno*.

a. *kušanje se u tom sastoji što se ko ih što samijem djelom siluje da se pokaže, vrijedi li za svrhu za koju se kušaj*. a) *objekat je čelade*. Da napastovanje iskuša nega. A. Bačić 87. Da iskuša sebe čovik, pak da od kruha ovoga jede i od čaše pije. 178. paul. lcor. 11, 28. Iskušaj sam sebe, čoviče. 275. paul. lcor. 11, 28. Iskušaj dakle sam sebe, čoviče, i tako od kruha onoga blaguj, i od čaše pij. J. Banovac, razg. 281. (*Bog*) hoti ga (*Abrama*) iskušati, lubi li ga veće nego sina Isaka. And. Kačić, kor. 21. (*Jozip*) svoju bratju ugledavši za iskušat jih i promučit jih, ne kti se kazati niovim bratom. 44. Bog je došao, da vas iskuša. 78. U nove se (*prijatele*) ne uzdaj dok je u nevoji ne iskušaj. M. A. Belković, sabr. 20. Bog dođe da vas iskuša. Đ. Daničić, 2moja. 20, 20. — b) *objekat je životinja*. Od orla iskušuje S. Angostin, da, kad odrani ptice svoje, običaje ni ovako iskušati. F. Lastrić, ned. 41. — c) *objekat je što drugo*. Koji će iskušat djela i misli vaše. I. Držić 270. Srce je on nama izkušo prigorkijem tugama. I. Đorđić, salt. 212. Puno vrsta od praha veće i manje ishitrena iskušo je i prikušo. B. Zuzeri

199. On s vojvodom dokona u viću, da još dale iskušaju sriću. Nadod. 44. To običaje činiti da po ovom u kraćenju i provlaćenju iskušna našu stalnost u molitvi. B. Leaković, nauk. 410. Ponude su od oijene male, jere smo im vjeru iskušali. Osvetn. 3, 78.

b. *kušanem osjećati nešto (n. p. dobro ili zlo), te može snačiti gotovo što i použivati (dobro) ili podnijeti (zlo).* — U jednoga pisca xviii vijeka. Iskušali su bo djavli kripot suprot sebi i silu imena moga. F. Lastrić, test. 21^a. Koji milosrdja moga nije poznao niti iskušao. 106^a. Ja znam da duga predika na uskrs nije vam draga; ako dakle želite danas iskušati kratku, začinite ju vašim nastojanjem pomljivo slušajući. 179^a. Proroci gluhe iskušase uši Božije na uslišaše. 368^a. Odi, nek iskušaju tvoju žestinu i gñiv s pristojom od pravde. ned. 18. Koji su smrt iskušati ne mogu se nikada zaboraviti od ne. 865. Potribito je, da iskušaju žestoko pokarañe pravednoga suca. 424.

d. *kušanem uopće obaznati* — Na jednom mjestu xviii vijeka. Iskušase da je istina što 'e rekao i obećao. F. Lastrić, test. 21^b.

e. *pregledati, razgledati (u naj širem smislu), kakvu je što. a) objektat je supstantiv.* Hoti iskušati istinu. J. Banovac, pripov. 67. Nut' iskušajmo jednu i drugu ovu istinu. F. Lastrić, od' 91. — Dušu svoju iskušati od svijeg griha. P. Posilović, nasl. xrv. Iskušati dušu, 'essaminare la coscienza', 'conscientiam exouteri'. A. d. Bella, rječn. 298^a. Iskušajte, molim vas, vaše duše. razgov. 11. Ne pripravivši se, to jest, iskušavši svisti. F. Lastrić, od' 65. Da svijest svoju i dušu iskušata. ned. 87. Kada dakle idete na ispovid, iskušajte dobro svist i dušu vašu. 125. Iskušati pomñivo dušu svoju od svojijeh grijeha. I. A. Nenadić, nauk. 160. Držani ste iskušati vašu dušu, jeli u Božjoj milosti. V. M. Gućetić 7. Iskušajte i izvidite svijest. A. Kanižlić, kam. 818. Imamo iskušati pomñivo dušu svoju. J. Matović 220. Svaki večer iskušaju svoju dušu. I. M. Mattei 296. — Valja da prije ispovidi iskušna život svoj. A. Bačić 885. Jer čovik valja da prije ispovidi iskušna svoj život. J. Banovac, razg. 256. — Odimo malo iskušat uzrok ožalošćenja tolikoga. F. Lastrić, test. 158^a. Biskup ima iskušati uzroke. A. d. Costa 1, 182. — Iskušaj veoma dobro ono što hoćeš reći prije nego izrečeš. M. Radnić 427^b. — Od pirova ne mogu mućati nego hoću i ne iskušati. M. A. Relković, sat. E7^b. — To želim da iskušamo za svrhu od govorenja. F. Lastrić, test. 66^b. Ova s mnogi još čudesi hoti orkva iskušati, za reć da je na nebesih i za moć mu slavu dati. P. Knežević, živ. 47. — b) *mješte objekta ima podložna recitica.* Pođe iskušati jeli istina. P. Posilović, cvijet. 112. Hće kraj iskušat ali obiti bi li mogao smutit ga. K. Mađarović 84. Nut' iskušajmo malo, činimo li ovu dužnost. F. Lastrić, test. ad. 129^a. Ja izneso ovi nauk za iskušati, kako bi se Ignatija podnio. A. Kanižlić, kam. 81. Naj prije iskušaju tko je tuj dostojan. S. Rosa 90^a. Sumjeti Azoćani, jeli se to nima zgodilo zarad korabje, ali je zlo po naravi došlo, hotiše iskušati poslavši korablju u drugi grad. And. Kačić, kor. 144.

f. *svakakovjen pitanem obaznati što od koga (objekta), n. p. što on o čemu zna ili misli, ispitati. objektat je čelade.* Besjedami medenijeme mladu diklu neka iskušna. G. Palmotić 2, 190.

Ministar generao ima iskušat bratju pripovidaoca. P. Filipović 47. Ovi naučitelj hoti ga dale iskušati. E. Pavić, ogl. 568. Ima pomljivo iskušati žakne od naravi, od bitja... A. d. Costa 1, 64. Prid vojvodu koji potanko iskušna ji. N. Palikuća 41. Kad dode aždaja, pitaj je gde je nesina snaga, pa sve ljubí ono mesto gde ti kaže da joj je snaga, kao od miline, dokle je iskušnaš. Nar. prip. vuk. 56. — *ovako može čelade i samo sebe ispitati (isporedi kod e, a) gdje su objekti duša, svijest, život).* Iskušaj sam sebe koliko si u životu krstjanskomu naprijedovao. A. d. Bella, razgov. 7. Svak sebe prija iskušaj. J. Banovac, pred. 185. Ponukuje, da iskušna dobro svaki čovik sebe. B. Pavlović 62. Iskušajte sami sebe i promislite koliko ste puta u orkvi na molitvi samo s tilom i s ustma. F. Lastrić, ned. 242. Nek naj prvo sebe istoga iskušna i ispita, jeli bez griha smrtnoga. B. Leaković, gov. 98.

g. *prema lat. probare, potvrditi što razlozima i svjedočanstvom.* — U dva pisca xviii vijeka. Za iskušati sumnju moju i bojaz da je razložit, prosvitlimo ovo začetje i govorenje. F. Lastrić, test. 62^b. Kako smo ukazali ozgor i iskušali. test. ad. 89^a. Većma će mlogo i žešće biti pokarani od onije koji nisu nigda prosvitljeni prave vire svitlostju. to ćemo iskušat; nut' poslušajte pomljivo. ned. 379. Ne ima mrže stvari i pogrdnije kod Boga i kod ljudi nego je neharmonost, nezafalnost i nespoznanstvo dobara primljenije. to ćemo iskušat, poslušajte. 386. Razlozi oni zadosta se mogu cijeliti podobni za iskušati ovu stvar. J. Matović 106.

2. *pasivno.* Ako od ministra generala ne bi bio iskušna. P. Filipović 47. U gladu, žeđi, goloći i svakoj žalosti iskušano bi njegovo ustrpljenje. F. Lastrić, od' 358. Iskušna bi i poznana za pravoga ptića orla nebeskoga. ned. 42. Bog u protivštinah iskušanu kripot kruni. A. Kanižlić, kam. 262. Niko ne ima imati župe ko od ni ne bude iskušna. Norini 11. Misanika koji nije jošter bio iskušna. M. Dobretić 78. Postrada i iskušna bi. Vuk, pavl. jevr. 2, 18. — *Part. pract. pass.* iskušna *shvaća se i kao adjektiv.* Naresiv ga svojim svijetlima iskušanim krjepostima. J. Kavañin 180^b. Da u pripovidañu budu iskušna i čista hiova govorenja. F. Lastrić, test. 269. Posla poklisara za opraviti takav posao vrana i iskušna. A. Kanižlić, kam. 271. Istina, reko, iskušna. L. Vladimirović 8. Iskušano pošteñe. M. Pavlinović, rasl. spis. 821. *kao takovi ima i komp.: iskušanjij.* Jedna od naj iskušanjiji prilika koje jesu za vjerovati da je jedan određen za slavu. M. Radnić 468^b. Nije slameñe od prave ljubavi očitije, niti bilig iskušanjiji. A. Kanižlić, uzr. 86.

3. *sa se.*

a. *pasivno.* Kako se ima iskušati duša. I. Držić 18. Da Spasitelj šaluci svoje apostole šalaje ih kako jance među vukove, to se vidilo saviše i iskušalo. F. Lastrić, od' 368. *Koriana*, je nevoja i protivština, da se po ñoj iskušna kripot naša. A. Kanižlić, fran. 198. Dokle se iskušna obraćene grišnika jeli pravo. Ant. Kadčić 159. Da bi se potvrdilo i iskušalo s razlozima. J. Matović 12. Koji po nauku apostola kada se budu prije iskušali. 219. Bog neće vas pustiti da se iskušate. Vuk, pavl. 1kor. 10, 18.

b. *refleksivno.* Svak se ima iskušati. I. Ančić, svit. xvi. Može biti da se vi nećete umjet iskušat. Đ. Bašić 129.

ISKUŠAVANJE, n. *djelo kojijem se iskušava.* — *Između rječnika u Voltijijinu* (investigazione, esame, 'untersuchung, prüfung') i u *Vukovu* (vide

kušanje). Iskušavanje razumije se ona proba koja se s kojom stvarjom učini. I. Jablanci 19. Kako nami iskušavaše svidoči. 27. Ali se smije iskušavaću pravih. Đ. Daničić, jov. 9, 23.

ISKUŠAVATI, iskušavam, *impf.* iskušati. — *ispoređi* iskuševati, iskušivati. — *Akc. je kao kod* isgovarati. — *U nekih je pisaca (ne sumo is Boke kotorske; praes. 8 sing. iskušajš, vidi: E. Pavić, jezgr. 122. J. Matović 159. I. J. P. Lučić, doct. 7. S. Lubiša, prip. 61. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (examinatio 293a), u Bjelostjencevu (iskušavam, iskušavati, 'probo'), u Voltigijinu (andar investigando, ricercando, 'erforschen'), u Stuličevu, u Vukovu.*

a. *aktivno.* Počinu na iskušavati prvo viru. P. Posilović, nasl. 188b. A iskušavaju ga. S. Margitić, fal. 288. Često svoju dušu iskušavat. J. Filipović 3, 186a. Iskušava jedan put čistoću negovu duh nečisti. A. Kanižlić, fran. 178. Kada on (Bog) nihovu krjepost iskušaje. E. Pavić, jezgr. 122. Jeda si iskušavao moga slugu Joba? And. Kačić, kor. 57. Pak dojde polako iskušavati djake. M. A. Rejković, sabr. 40. Iskušavaše gospodina govoreći, jeli Bog u nami. J. Matović 452. Iskušavati Boga. T. Ivanović 58. Prid Farizejima, koji iskušavaše govoreći: 'Mestro, koja je zapovid naj veća u zakonu?' B. Leaković, gov. 221. Srca iskušava Gospod. Đ. Daničić, prič. 17, 8. Stade da pripituje i iskušaje Ružu lijepijem načinom. S. Lubiša, prip. 61. Iskušavaju ga s daleka. 214.

b. *pasivno.* Budući iskušavan svrhu svoji griha i opaćina. F. Lastrić, od' 187. Puno krat iskušavan od Murata, bi li pošao u Arbaniju na svoju banovinu, dade mu odgovor da on drugoga oca ne poznaje nego Murata. And. Kačić, razg. 86.

c. *sa se, pasivno.* Veće se iskušaje i zamijera voja onijeh. J. Matović 159. Po čemu se iskušaje duša? I. J. P. Lučić, doct. 7. Onima koji se iskušavaju. Vuk, pavl. jevr. 2, 18. Al' se mukam vjera iskušava. Osvetn. 2, 89.

ISKUŠENIK, iskušenika, *m. đak, (mladi) čovjek koji prije nego čim (osobito kaluđerom) postane, uči se i iskušava se. — Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padašima, osim nom. sing. i voc.: iskušončice, iskušenci. — U Vukovu rječniku: 'der novize', novitius, discipulus.*

ISKUŠENJE, *n. djelo kojim se iskusi (vidi 1. iskusi).* — *Stariji su oblici* iskušenje i iskušanje. — *Ismeđu rječnika u Mikaljinu (iskušenje, ispitivanje, 'examen, inquisitio'), u Belinu (iskušenje od duše, 'essame di coscienza', 'animi examen' 293a), u Stuličevu, u Daničičevu (iskušenje, 'tentatio').* Jako iskušenje verry vašeje. Sava, tip. hil. glasn. 24, 178. V. nesatrpjijih iskušenyjih. Mon. serb. 852. (1405—1427). Da ju (Bog) izbavi od iskušnja. Naručn. 76b. Človik sagraši po djavolskom iskušnju. Transit. 69. Velika iskušnja djava. Korizm. 89a. Človik naukom i iskušnjem naznamenovan. Š. Kožičić 29b. Mnogih stvari iskušnje. 58a. Nevoja ustrpljenje čini, a ustrpljenje iskušnje a iskušnje ufanje. N. Rašina 145a. paul. rom. 6, 8—4. Zato jure iskušnje njegovo znate, da kako otcu sin sa mnom služil jest va evangeliju. Anton Dalm., ap. 87. Iskušnje, objavjenje i poznatje prave ljubavi. Š. Budinić, sum. 27b. Učinivši marno i tanko iskušnje svđenja svoga. 90a. Vaskadnim osobitim iskušnjem i razgledanjem života. ispr. 40. Priložio sam jedno kratko iskušnje od konšijencije. A. Komulović 8. Kako činiš iskušnje od svijesti i pameti tvoje? M. Divković, nauk. 197b. Posli velicijeh iziskovanja i iskušnja. B.

Kačić, in. 40. Odmaknu do tretoga dnevi iskušnje od ne krivina. per. 209. Ne kleknuti na ispovist bez iskušnja. zrc. 14. Govoreći od iskušnja ali ti od suda koje se ima učiniti. M. Orbin 247. Ispovijed učinena bez iskušnja duše ne vaju. S. Matijević 24. Od iskušnja konšijencije. P. Radovčić, ist. 189. Za uzkrskom svake puti slijedi občno iskušnje. J. Kavanin 560b. Imali bi iskušnje svoga novaštva. A. d. Costa 1, 52. Da se pripravi na iskušnje. Ant. Kadčić 5. Po iskušnju pomnihu svoje duše. 195. Koji podlagaju lažno druge na misto svoje pod iskušnje. 302. Da bi se učinilo iskušnje podpuno od svega ovoza broja oli dobra oli zla govorenja. J. Matović 70. U iskušnju i iziskovanu svojijeh grijeha. 264. Da bi postavio veću pomnu na iskušnju duše. 261. U iskušnje upasti. J. Rajić, pouč. 1, 16. Vuk (nov. zav. 1847. vi) broji ovu riječ među pomnjenjem iz staroslovenskoga.

ISKUŠEVALAC, iskuševaloca, *m. čovjek koji iskušuje. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Iskuševaloci od srdaca iskrnija. M. Radnić 25b.*

ISKUŠEVANJE, *n. djelo kojim se iskušuje (vidi iskuševati).* — *Stariji je oblik* iskuševanje. Priti hoće svemu svitu strah i dočekanje tiisknoga iskuševanja. I. Zanotti, i ned. priš. 23.

ISKUŠEVATI, iskušujem, *impf. vidi kod* iskušivati.

ISKUŠIVANJE, *n. djelo kojim se iskušuje (vidi iskušivati).* U iskušivanju gradioca. S. Rosa 115a. Za iskušivanje porad dobra. B. Leaković, gov. 71. Licumirsko iskušivanje. 247.

ISKUŠIVATI, iskušujem i iskušivam, *impf. 1. iskusi.* — *ispoređi* iskušavati. — *Akc. je kao kod* iskazivati. — *Stariji je oblik bio i iskuševati (praes. iskušujem) što primam ovdje s toga što se kod oblika sadašnjega vremena često ne može rasabrati, pripadaju li infinitivu iskuševati ili iskušivati.*

1. iskuševati. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. iskušivati).* Neću pitati i neću iskuševati Gospodina. Bernardin 3. isai. 7, 12. Pisano jest: 'Ne budeš iskuševati Gospodina Boga tvoga'. 27. mat. 4, 7. Naj prija laskanjem poče ju iskuševati. Živ. kat. star. 1, 222. (Davo) iskuševah puteh. go raslioih puteh. Mirakuli. 98. Koji jest iskuševal Boga. Š. Budinić, ispr. 54. Poče pomniviye svijest iskušavati. B. Kačić, nasl. xiii. Dvaš na dan iskuševah dušu. fran. 178. Ne budeš iskuševati gospodina Boga tvoga. I. Bandulavić 84a. mat. 4, 7. Iskuševati Boga, to jest hotjeti da Bog čini po čudesijeh ono, što sami moremo. S. Matijević 50. Da naš život bude iskuševan od ljudi. M. Radnić 14b. Koji bude pomniv iskuševati. 25a. Zlim govorenjem oni nega iskuševahu. A. Vitičić, ist. 252. Hteći me iskuševati. 822. Pričanja smrtna i prozna slušati i iskuševati. A. d. Costa 1, 25. Puka učiti, iskuševati. 1, 29. Iskuševati događaje ženidbene. 1, 89. Da ne bismo nehajno iskuševali dušu našu. J. Matović 259. — *Amo pripadaju po svoji prilici i ovi primjeri s oblicima sadašnjega vremena:* Fsaaka iskušujete, da ono ča je dobro usdržita. Bernardin 84. paul. 1thess. 5, 21. Ja sam Gospodin ki znam otajna srca i ki iskušuju bedra. 88. jer. 17, 10. To govoralahu iskušujući nega, da bi ga mogli osvaditi. 51. joann. 8, 6. Iskušuje lik neznanu u pogibil života. Š. Budinić, ispr. 91. Ali ti, Gospodine Sabaote koji sudiš pravo i iskušuješ boke i ardca. I. Bandulavić 90a. jer. 11, 20. Što me iskušujete, licumiroi? 182b. mat. 22, 18. Često iskušujući dušu svoju. J. Matović 250.

2. iskušivati. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (koji iskušiva kod ikusilac, a napose nema), u *Belinu* (iskušivati, iskušivam, cognosco 401^b), u *Stuličevu* (v. iskušati). Kojijem ju iskušivahu njekeji oholi dokturi. B. Kašić, per. 87. Kad se budeš iskušivat za izpovidjet se. I. Držić 248. Sluga Božji ne ima iskušivati života tuđega. M. Radnić xi. Iskušivati život iskrnoga. 96^a. Pridi iskušivati svist svrhu ostali. F. Lastrić, od' 70. Ako dakle nećemo ploda gorkoga iskušivati od bolesti i nemoći, imamo dignuti uzrok hiov. 277. Zašto istinu nije potribe razlosi iskušivati. test. 845^a. Ako želite slatkosti i utišeña iskušivati u imenu Isusovu. test. ad. 182^a. Neće iskušivat Gospodina. S. Rosa 7^a. Bio je iskušivan od napasti. 47^b. Iskušivat Boga. 77^b. Bog unutraña ispituje i iskušiva. 116^b. Bog običaje svoje sluga iskušivati da se pokaže hiova virnost. B. Leaković, gov. 72. — *Amo pripadaju jamačno i ovi primjeri s oblicima sadašnjega vremena*: To se iskušuje i potvrđuje u istim stvarma svitovnim. F. Lastrić, od' 880. Iskušujemo da nas djavao često pridobiva grihom. test. 186^a. Ove stvari vidiš i iskušuješ kako bivaju. 279^a. Iskušujući maknutje, koja nas pri-težu na ljubav. 928^b. Slidimo iskušujući ovu istinu. test. ad. 17^a. Što niki ne iskušujete ve-će-krat ove moći ne u vašije prošehi. 88^b. Svi Krstjani ne iskušuju rečenije plodova. svet. 7^b. Vi niki ne iskušujete kriposti ovog oružja. 58^a. Napastovaše po komu se tko iskušuje porad dobra. B. Leaković, gov. 71. — *U ovom primjeru stoji griješkom s mj. š (ispoređi 8 na kraju)*. Ako ti grijehe usmeš razbirati i iskušivati. V. Andrijašević, put. 825. i u *Stuličevu rječniku*: iskusivati, v. iskusiti.

8. oblici su sadašnjega vremena: iskušujem itd., te se ne sma, jeli inf. iskuševati ili iskušivati, po tome što se u piscu nalaze oba oblika, ili se ne nalazi nijedan. u ovom slučaju veća je pri-lika da je inf. iskuševati kod čakavaca i kod starijih štokavaca. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (praes. iskušujem kod iskušati 598^a, i iskušujem kod iskusiti 298^a) i u *Voltiđijinu* (praes. iskušujem kod iskušati i iskušujem kod iskušati). Koja su snažnija, ona ne izkušuj, i ka su tan-čija, ništar ne iziskuj. P. Hektorović 40. To govoraše iskušujući nega. Anton Dalm., nov. tešt. 189^b. joann. 6, 6. Iskušuju se pomnije riječi apostolove. B. Gradić, djev. 45. Koji iskušuje i raz-uvida svoju konšijenciju. A. Komulović 9. Bog kuša i iskušuje svoje obrane tugami. M. Divković, nauk. 94^b. Kakono se iskušuje srebro. B. Kašić, rit. 848. Pomnivo iskušuj, o svedeniče, svijest. nasl. 268. Gledaj ko me iskušuje. M. Gazarović 47. Ki tisuć načini drage iskušuješ. A. Georgiceo, nasl. 279. Zlato iskušuje se ognem. I. T. Mrnavić, ist. 157. Pismo puno je prilika, s kojijem se iskušuje koliko dobivaju oni koji se približaju k dobrijem. M. Radnić 814^b. Bog iskušuje dobru volju i misao ljudsku. 827^a. On sam iskušuje srca. A. Bačić 479. Iskušujući, bi li mogao hoditi. A. Kanižlić, fran. 97. Od ogleda kamen, po komu se iskušuje, jeli pravo i čisto srebro. usr. 86. Niki ovu margu u vatri iskušuju. I. Jablanci 84. Bog Abrahamovu viru iskušujući zapovida mu... I. Velikanović, uput. 1, 52. — *Na jednom mjestu ima griješkom s mj. š (ispoređi 2 na kraju)*. Neka se dobri iskušuju i čiste trpeći i podnoseći progonstva od zlije. M. Divković, bes. 200^{ab}.

ISKUŠNA, f. vidi iskušavaše. — *ispoređi iskušnava*. — *Postaje od iskusiti nastatkom zna.* — *U dva pisca čakavca xvi vijeka*. Imamo pre-

moći svake vrsti dijavle iskušne i napasti. Po-stila. Q3^a. Vstrpljenje rodi akušnu, a iskušna rodi ufanje. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 6. paul. rom. 5, 4. Ka stvar se čini na iskušnu vašu. 2, 126. 1 petr. 4, 12.

ISKUŠNAVA, f. vidi iskušna. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka*. Tako hemu ove četiri iskušnave ili napasti pridu na prvo i na misal. Postila. L1^a.

ISKUTITI, iskutim, pf. u *Stuličevu rječniku*: iskutiti, angulos demere'. — *nepousdano*.

ISKUTIVATI, iskutivam, impf. iskutiti. — *U Stuličevu rječniku*: izkutivati, izkutivam. — *sasma nepousdano*.

ISKUŽITI, iskušim, pf. samo u *Stuličevu rječniku*: iskušiti, iskušujem i iskušivam, pestem extinguer, expellere'.

ISKUŽIVATI, iskušujem i iskušivam, impf. iskušiti. — *Samo u Stuličevu rječniku*: iskukivati, iskušivam, a kod iskušiti ima i praes. izkušujem.

ISKVARENE, n. djelo kojijem se iskvari. — *U Bjelostjencevu rječniku*: iskvarene.

ISKVARIITI, iskvārim, pf. posve pokvariti (u pravom i metaforičkom smislu). — *Složeno: iskvariti. — Akc. je kao kod ishvaliti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (kod istetiti), u *Bjelostjencevu* (izkvarujem, izkvariti, pohabljujem, izščetam, corumpo, depravo, vitio'), u *Voltiđijinu* (iskvariti, iskvārim, iskvārujem, sconiare, sfigurare, magagnare, verderben, entstalten', iskvariti, iskvārim, iskvārujem, guastare, corrompere, verderben'), u *Stuličevu* (v. istetiti), u *Vukovu* (verderben', corumpo').

a. aktivno. Juda iskvāri ljubav dobru. I. Ančić, svit. xxxi. Iskvāri ovu ljubav naj prija Juda. 255. Ne bismo radi vašemu gos(postou) volju iskvāriti. Starine. 11, 150. (oko 1676—1692). Da će mu ašine crvi iskvārit. S. Margitić, fal. 99. Grisi su taki otrovi da izkvare dušu. 188. Ali iskvāri svitu. 240. Da crv i miš ne iskvāri (selen). J. S. Rejković 420. Neće caru da hatar iskvāri. Nar. pjes. petr. 8, 226. Tako da je u nas jezik ono iskvārio i nagrdilo što ga je u drugih naroda uglađilo. Vuk, pism. 18. Kao što su naši kniževnici iskvāрили mnogo koješta drugo narodno tako su i ovo. 54. Vrijeme došlo, iskvāрили vjeru spaholani. Osvetn. 3, 25.

b. pasivno. Koliko je iskvaren tvoj život. M. Radnić 5^a. Pismo u smislu dosta vjerno, no u gdjekojijem riječima iskvareno. Vuk, odg. na laži. 7. Ali su one (pjesme) tobožnijem popravljenem tako iskvarene i nagrdene . . . Vuk, nar. pjes. 2, 884.

c. sa se, refleksiono i pasivno. Brže se iskvāri (kruh). I. Ančić, svit. 175. Evo dakle iskvāri se i iztrunu jedna stvar. S. Margitić, fal. 11. Pravedan se ne može iskvāriti. 25. Ali se sve iskvārio, sve vara. 169. Kada se bistvo iskvāri od ove tri stvari. A. Bačić 268. Sva ponase uda crkve jesu zvana na svetihnu, ali sva nisu sveta i mogu se izopačiti i iskvāriti koja su sveta. I. Velikanović, uput. 1, 298. Jer se događaji pripovedašem iskvāre i u onome istom naraštaju. Vuk, grad. ix.

ISKVARIVATI, iskvārujem i iskvārivam, impf. iskvāriti. — *Akc. je kao kod iskazivati. — U Bjelostjencevu rječniku: praes. iskvārujem (vidi kod iskvāriti), i u Voltiđijinu: praes. iskvārujem kod iskvāriti i iskvārujem kod iskvāriti.*

ISKVASITI, iskvāsim, pf. posve iskvāsiti. — *Složeno: iz-kvasiti. — Akc. je kao kod izgasiti.*

— *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničićevu* (humectare').

a. *aktivno*. Bljdi da si kožuht ne iskvasiš. Domentijan^b 106. Uhitivši hlib iskvasi ga u prisetovj rani. B. Kašić, nač. 62. Mene bila mati što sam iskvasila košulicu. M. P. Šapčanin 1, 49.

b. *pasivno*. Kruh plisnijev u vodi iskvašen. B. Kašić, in. 57. Vidi, gdi ono vedro čelo biše iskvašeno i od sramotne muke zastidjeno. J. Banovac, rasg. 158.

ISKVRNITI, iskvŕnŕm, pf. *vidi* oskvŕniti. — *Složeno*: iz-skvŕniti. — *Nema potvrde ovome glagolu napose, nego samo u substantivu iskvŕnehe, i u Stulićevu rječniku ima (griješkom) iskvŕnuti, iskvŕnem, v. ockvŕnuti.*

ISKVRNUTI, *vidi* kod iskvŕniti.

ISKVRNĖNE, n. *djelo kojijem se iskvrni*. — *Stariji je oblik iskvŕnenje*. Od iskvŕnenja posvećujet se na očišćenji puti. N. Rašina 80^a. paul. hebr. 9, 18.

ISLABITI, islabŕm, pf. *posve oslabiti*. — *Složeno*: iz-slabiti. — *Akc. je kao kod izgasiti*. — *U Dubrovniku od xvi vijeka*. Ako ih pustim lačne u dom svoj, islabiti će na putu. N. Rašina 151^a. mar. 8, 8. Nakon nuke i trgahca, islabljena, hotjela je malo zaspat... Nemotnica izmučena i islabljena. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 189.

ISLAČITI, ISLAČIVATI, *vidi* isvlačiti, isvlačivati.

ISLĀM, Islāma, m. *riječ turska (arap. islām, turska vjera)*.

1. *ime muško*. — *U narodnoj poslovići našega vremena, i otale u Vukovu rječniku*: Kako ti je ime? — Islam. — Tako sam ti i sam. (I meni je tako kao i tebi). Nar. posl. vuk. 127. *vidi* i Islamov.

2. *ime dvjema selima u Dalmaciji u okrugu sadarskome*: Grčki i Latinski Islam. Repert. dalm. 1872. 86. — *Od xviii vijeka*. Stojan Janković osvoji vas kotar, to jest Zemunik, Nadin, Vranu, Islam, Karin i Obrovac (1688). Norini 88.

ISLĀMOV, adj. *koji pripada Islamu (vidi Islam, 1)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. I ponesi šocu Islamovu. Nar. pjes. vuk. (1824). 1, xxiii.

ISLĀMOVAC, Islāmōvca, m. *ime dvjema selima u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Islamovac i Islamovac Gurbeti. Statist. bosn. 184.

ISLĀMSKI, adj. *koji pripada islamu (turskoj vjeri)*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Što rekoste, svjedogba valade i kršćanska kao i islamska. Osvetn. 8, 79.

ISLEISATI, isleišŕm, impf. *teći*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.* Isleišŕ. — *Riječ tuđa nepoznata postaja*. — *U Vukovu rječniku*: isleisati, isleišŕ, n. p. rana, fließen (von der wunde) 'manat (virus e vulnere)', cf. teći. — *U ovom primjeru kao da je u metaforičkom smislu*: Kad mi gusli lijepo ne isleišŕ, ne mili mi se ni da sam oolijepio. Nar. prip. vuk.^a 285.

ISLIČITI, isličŕm, pf. *složeno*: iz-sličiti (imitari'). — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu*: izsličiti, v. sličiti. Učenici Ivanovi nastojahu u postima izsličit koliko su veće mogli svoga učiteja. S. Rosa 64^a. Ovo srce i ovi duh imate vašijem srcem i vašijem duhom izsličiti. 104^b. — *nepouzdano*.

ISLIČIVATI, isličŕjem i isličŕvŕm, impf. *isličiti*. — *U Stulićevu rječniku*: isličivati, isličivŕm, freq. v. sličiti. — *nepouzdano*.

ISLIČJE, n. *vidi* slika. — *Postaje od isličiti*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka*. Krenuće isličja egipatska prid nime. S. Rosa 187^b. Koji stahu u isličim oliti kipim egipskijem. 187^b. — *nepouzdano*.

ISLIJĖDITI, islijedŕm, pf. *istražiti*. — *Složeno*: iz-slijediti. — *Akc. je kao kod istijestiti*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. islĕditi*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, i u naše vrijeme kod pisaca, a između rječnika u Stulićevu* (izslijediti, 'investigare, scrutari, perscrutari' s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u *Daničićevu* (isliđiti, 'investigare'). Neisliđovanyje puti vladky svojego gospoda vsedržiteja vse isliđiši. Domentijan^a 828. Stradalnaa jeho prĕbyvanija isliđivŕ. Domentijan^b 188. Vŕsa takova isliđils jesi jako i samŕ nogama svojima tamo ĕstvuje. Danilo 258. Islijediti, hist. etc. (istražiti, ispitati), 'erforschen' tal. 'investigare, indagare, scrutinare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISLIKOVATI, islikujem, pf. (?) *u Stulićevu rječniku*: izalikovati, v. sličiti. — *isporodi isličiti*. — *nepouzdano*.

ISLINAVITI, islinavŕm, pf. *vidi* izbaliti. — *Složeno*: iz-slinaviti. — *Akc. je kao kod izništaviti*. — *U Belinu rječniku*: (samo part. praet. pass.) izslinavŕjen, 'saliva infectus' 134^a, i u *Stulićevu*: izslinaviti, v. oslinaviti.

ISLOVOTIJEŠTITI, islovotijestŕm, pf. *u Stulićevu rječniku*: islovotijestiti, 'paratas prelo notas destruere; exprimere'. — *sasma nepouzdano*.

ISLOVOTIJEŠTIVATI, islovotijestŕvam, impf. *islovotijestiti*. — *U Stulićevu rječniku*: izalovotijestivati, izslovotijestŕvam, freq. *us* izslovotijestiti. — *sasma nepouzdano*.

ISLUŠATI, islušŕm, pf. *poslušati posve, do kraja*. — *Složeno*: iz-slušati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Islušŕvŕši ove reči. J. Rajić, pouč. 8, 91.

ISLUŠĀVATI, islušŕvŕm, impf. *islušati*. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — *U istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i islušati*. Sve izlušŕava. J. Rajić, boj. 96.

ISLUŽAN, islužna, adj. *koji je islužio koliko je trebalo (vremena), koji je svŕšio slušbu*. — *U pisaca našega vremena*. Islužni, emeritirt'. Jur. pol. terminol. 164.

ISLUŽBA, f. *staŕe onoga koji je svŕšio slušbu*. — *U pisaca našega vremena*. Islužba, 'pension (das ausgedienthaben)'. Jur. pol. terminol. 888.

ISLUŽBAČITI, islužbačŕm, pf. *u Stulićevu rječniku*: izslužbačiti, 'servitute aliquem liberare, eximere' gdje ima i *refleksivno* izslužbačiti se, 'servitute se liberare'. — *sasma nepouzdano*.

ISLUŽBAČIVATI, islužbačŕvam, impf. *islužbačiti*. — *U Stulićevu rječniku*: izslužbačivati, izslužbačŕvam, freq. v. izslužbačiti. — *sasma nepouzdano*.

ISLUŽBENITI, islužbenŕm, pf. *u Stulićevu rječniku*: izslužbeniti, v. izslužbačiti. — *sasma nepouzdano*.

ISLUŽBENIVATI, islužbenŕvam, impf. *islužbeniti*. — *U Stulićevu rječniku*: islužbenivati, freq. v. izslužbačiti. — *sasma nepouzdano*.

ISLUŽĖNE, n. *djelo kojijem se isluži*. — *U Stulićevu rječniku*: izslužĖne (u konkretnom smislu ono što se islužilo), 'meritum, promeritum'.

ISLUŽITI, islužŕm, pf. *složeno*: iz-služiti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*.

a. *svršiti službu*. — U *Vukovu rječniku*: 'ausdienen, bis zu ende einer gewissen zeit dienen', 'servitio exire'.

b. *dobiti službom, služenem*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stuličevu*: islužiti koga (!), islužujem i isluživam, 'obtinere, lucrari (famulando)', i u *Vukovu* (durchs dienen etwas erwerben', 'servitio acquirere'). Nevirom to li ja islužih? S. Menčetić—G. Držić 496. Mnogi služe i mnogi trud i tugu podnose uzdajući se što godi islužiti i izdvoriti. M. Divković, bes. 84^a.

ISLUŽIVATI, islužujem i isluživam, *impf.* islužiti. — *Akc. je kao kod iskasivati*. — U *Stuličevu rječniku*: isluživati, freq. v. islužiti, a kod ovoga ima praes. islužujem i isluživam.

ISLUŽNIČKI, *adj. koji pripada islužnicima, islužniku*. — U *pisaca našega vremena*. Islužnička plata, 'pension-gehalt'. Jur. pol. terminol. 888.

ISLUŽNIK, *m. islužen čovjek*. — U *pisaca našega vremena*. Islužnik, 'pensionär, pensionist'. Jur. pol. terminol. 884.

ISLUŽNOST, *f. osobina onoga koji je islužen*. — *isporedi islužba*. — U *pisaca našega vremena*. Islužnost, 'pensions-stand'. Jur. pol. terminol. 888.

ISLED-, *vidi isljed-*.

ISMAELIČANIN, *m. vidi Ismailjac*. — *plur.*: Ismaeličani. Bi prodan za slugu Ismaeličanom. A. Vitalić, ist. 362.

ISMAILO, *m. 'Isma'ijl, Ismael, bibličko ime muško*. Nadjede Avram sinu svojemu, kojega rodi Agara, ime Ismailo. Đ. Daničić, 1mojs. 16, 15.

ISMAILTENIN, *m. vidi Ismailjac*. — U *knjisi pisanoj crkvenijem jesikom, i iz ne u Daničičevu rječniku* (Ismailtēnin, Ismaelita'). Nemoštino ni rēkam, tēms Ismailteni udražiti. Okās. pam. šaf. 88. (1680) misle se Turci. Đ. Daničić.

ISMAILTSKI, *adj. koji pripada Ismailtenima, Ismailcima*. — U *knjisi pisanoj crkvenijem jesikom, i iz ne u Daničičevu rječniku* (ismailtskij, Ismaelitarum'). Oty zločestivih jazyk ismailtskih. Mon. serb. 265. (1889—1405).

ISMAILJAC, Ismailja, *m. Ismaelita, Ismailov potomak*. — U *jednoga pisca našega vremena*. Gomila Ismailjaca išaše od Galada. Đ. Daničić, 1mojs. 37, 25.

ISMIĆ, *m. presime*. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*. Ja ću gledat Ismića Omera. Nar. pjes. vuk. 4, 882. Ev' Osmana i Ismić-Omera. 4, 888.

ISMIJANA, *f. ime žensko*. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*. Ti povedi ljub Ismijanu. Nar. pjes. juk. 266.

ISMIJATI SE, ismijem se, *pf. sit se nasmiјati*. — *Složeno*: is-smijati. — *Akc. se mijēna u aor. 2 i 3 sing.* ismija, u *impt.* ismij, u *part. praet.* act. ismijao, ismijāla. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (ismijati se, v. iskrepetati se; ismijati se, v. hrepetati). Zdravo se izameju. D. Obradović, basn. 864. Kako sam se sinoć ismijao! P. Petrović, gor. vijen. 82. Da se barem dobro ismijemo. 49.

ISMJEHIVATI, ismjehivam, *impf. vidi ismjehivati*. — U *jednoga pisca našega vremena*. Ti gaziš stari red, bogoštovje ismjehavaš. M. Pavlinović, razg. 98.

ISMJEHIVATI, ismjehujem i ismjehivam, *impf. smijehom se rugati kome (objektu)*. — U *naše vrijeme (ne smam, jeli narodna riječ ili je na-*

činena po nem. auslachen). Počmu ismjehivati i nega i onoga trgovca. Nar. prip. bos. 1, 84.

ISMOTATI, ismotam, *pf. na jednom mjestu xvi vijeka kao da je složeno*: iz-smotati, ali je veća prilika da s stoji štamparskom griješkom mj. z (vidi izmotati). Tko čista ismota iz zlata preden zlat, ter ovoj omota gospoји bili vrat? H. Lucić 203.

ISMUCATI, ismučem i ismučam, *pf. smučući isvaditi, smučući isvesti*. — *Složeno*: iz-smucati. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (izsmucati, v. posmucati). Ovo izrekāi van ismuca svijem veliku jednu gredu. I. Gundulić 528. Izit češ silom, izsmucat će te izrezana na pečice. B. Zuzeri 165. Jezusa ismucaše iz sudišta. S. Rosa 159^a.

ISNAŽENE, *n. djelo kojijem se isnaši*. — U *Bjelostjencu rječniku*: isnažene, 'expurgatio, elimatio', i u *Stuličevu*: isanažene, 'expurgatio' (s dodatkom da je useto iz *Bjelostjencu*).

ISNAŽITI, isnažim, *pf. iščistiti*. — *Složeno*: iz-snažiti. — U *Voltigijinu rječniku*: isnažiti, 'nettare, spurgare, ripulire', 'reinigen, säubern'.

ISNEBIVATI SE, isnebivam se, *pf. (?) vidi snebiti se*. — *Složeno*: iz-snebiti. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Nek se sad iščudi, nek se isnebiva Zlatousnik. A. Kalić 473.

ISNOVATI, isnujem, *pf. isukati, ismotati*. — *Složeno*: iz-snovati. — *Akc. je kao kod iskljavati*. — U *Vukovu rječniku*: n. p. crijeva iz saklana jagheta, vide isukati.

ISO, *m. ime muško (hyp. Isak ili Isidor itd.)*. — *Akc. se mijēna u voc. Iso*. — Prije našega vremena. Iso. S. Novaković, pom. 68.

ISOLITI, isolim, *pf. složeno*: iz-soliti, *znači*: posve osoliti; s ovijem značenjem može biti da se govori u naše vrijeme, ali u jedina dva primjera (iz xvi i xvii vijeka), u kojima se nalazi, posve je drugo značenje: u prvome kao da znači: isvaditi (sub), a u drugom odgovara latinskome deducere. Zub li te toj boli? ne bi li što dao da ti se isoli? N. Najlašćević 1, 188. I slavu moju u prah izsoli (et gloriam meam in pulverem deducat). M. Alberti 280. psal. 7, 6. da nije u ovijem primjerima postalo od iseliti?

ISOP, *m. Hyssopus officinalis L., neka mirisna biljka*. — Od lat. hyssopus (βόσωνος). — *Ismuđu rječnika u Voltigijinu* (isopo', isop'). Noseć smoćen isop kroplaše. M. Marulić 58. Isopa granicom okropi ti mene. M. Vetranić 1, 496. Isopom juveno okropi ti mene. N. Dimitrović 67. Uzmite kitu isopa i samočite je u krv. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 22. Isop, rus. иссопъ, češ. pol. isop, Hyssopus offic. L. (Sablar, u sinškom rukopisu). B. Šulek, im. 114.

ISPAČATI SE, ispačam se, *pf. osloboditi se*. — *Složeno*: iz-pačati. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Da se kako mogu iz duga ispačati, za sve bi drugo lako'. 'Aja! moj brte, ne ispača se ti duga dok si živ'. J. Bogdanović.

ISPAČENE, *n. djelo kojijem se ispači*. — U *Bjelostjencu rječniku*: ispačene, izopačene; u *Jambričičevu*: 'pervertitas'; u *Voltigijinu*: 'pervertita, scelleratesza', 'bosheit, schandthat'.

ISPAČITEĽ, *m. čovjek koji ispači*. — U *Bjelostjencu rječniku*: ispačitel, izopačitel, 'depravor'.

ISPAČITEĽICA, *f. žensko čelade koje ispači*. — U *Bjelostjencu rječniku*: ispačitelica, izopačitelica, 'depravatrica'.

ISPAČITI, ispačim, *pf.* *vidi* izopačiti. — *U pisca čakavca xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (vidi kod ispačivati) i u Voltigijinu (ispačiti i ispačiti, ispačim, ispačujem, corrompere, guastare, infettare, verderben).* Ta čovik bi ispačen sdrav u noći pojde na stan. Ivan trog. 88b.

ISPAČIVATI, ispačujem i ispačivam, *impf.* ispačiti. — *U Bjelostjencevu rječniku:* ispačujem, ispačiti, zpačujem, izkvarujem, preobračam, izopačujem, ozločestivam, istotim, perverto, inverto, depravo; *u Jambrešićevu:* ispačujem, perverto; *u Voltigijinu:* praes. ispačujem kod ispačiti.

ISPADÂNE, *n.* *djelo kojim se ispada.* — *U Stuličevu i u Vukovu rječniku.*

ISPADATI, ispadam, *impf.* ispasti. — *Akc. je kao kod izgledati.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. ispadati.* — *Između rječnika u Mikajinu (ispadati, ispasti, decido), u Belinu (ispadati, cadere dalle mani, dalla borsa o in simil modo, decidere 156b), u Bjelostjencevu (ispadam, ispasti, decido), u Voltigijinu (ispadati i ispadati, ispadnuti, (griješkom) ispadsti, cadere, cascar fuora, herausfallen), u Stuličevu (ispadati, exire, egredi, excidere, decidere; ispadati, cadere, decidere), u Vukovu (herausfallen, excido), u Daničičevu (excidere).* Kako ispada vučiji put. Mon. serb. 98. (1890). Kroz gvozda ispadajuće z dila. 95. (1890). Nis potok koji ispada u bëllovodički potok. 144. (1849). Pravo na rašinski put, kako ispada iz gvozda. Glasnik. 15. 280. (1848?). Plačno me rascvijeli, da srce ispaša. M. Vetranić 1, 283. Srce mi ispada u tuzi i vaju. 1, 480. Od straha predaje duša nam ispada. 2, 807. Vesal mu ispada, sva mu put utrne. N. Najlaškić 1, 835. Š tolike mi juvezni duša ispada. M. Držić 424. Svi kolici ispadaju iz Kretjana i iz stada majke crkve. M. Divković, nauk. 86b. Sam iz vriedne družbe ružan Iskarijot Juda ispada. G. Palmotić 8, 88b. Gvozdje ispada svijem iz ruka. 8, 179b. Iz koga broja ispadaš. V. Andrijašević, put. 280. Da u smrtne zube pada, odkud veće ne ispada. V. Došen 45b. Zrna iz klasa brez silnoga udarca ne ispadaju. I. Jablanci 67. Kojima stanu veće zubi ispadati. 189. Ti, reko(h), koji bižeći priko sedamnaest vilajeta, gledao si gdi ti ispada drago kameše. Đ. Rapić 138. Ispadaju iz kaldrme stijene. Nar. pjes. juk. 514. Pa na grivu košma ispadaju. Nar. pjes. petr. 2, 642.

ISPADÊNE, *n.* *djelo kojim se ispade.* — *U Stuličevu rječniku:* ispadeše.

ISPADNIŠTVO, *n.* *uprav stanje, osobina onoga koji je, ispadnik, ali ovaj riječi potvrde nema, vidi otpadnik.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka (naštampano je sa starijim č. mj. š, ali nije pouzdano).* Da ne bi tko stranputio i ispadništvom red smutio. J. Kavašin 872a.

ISPADNUTI, ispadnem, *pf.* *vidi* ispasti.

ISPAHNUTI, ispahnem, *pf.* *istisnuti, isagnati.* — *isporodi ispahtati.* — *Složeno:* iz-pahnuti (stslav. pahnati, ritati se, stslav. pehnati, pahnoti, od korijena p-h). — *Samo u Bjelostjencevu rječniku:* (kajkavski) ispehnujem, ispehnuti, extrudo, extra trudo, per vim expello, excludo, v. izbijam.

ISPAHNIVATI, ispahnujem i ispahnivam, *impf.* ispahnuti. — *Samo u Bjelostjencevu rječniku:* praes. ispahnujem (kajkavski) ispehnujem, vidi kod ispahnuti).

ISPAHTATI, ispahtam, *pf.* *vidi* ispahnuti. — *U ugarskijeh Hrvata.* Teta na tu dion palicu.

popala, ter jako srdita dîcu van 'spahkala. Jačke. 166.

ISPÄKLITI, ispaklîm, *pf.* *picare, ismasati paklom.* — *Složeno:* iz-pakliti. — *Akc. je kao kod iznositi.* — *Od xvii vijeka (u jedinom primjeru sa se, pasivno), a između rječnika u Belinu (ispakliti, pice foedare 888a) i u Stuličevu (ispakliti i ispakliti, pice foedare).* Koji tiče u pakao, ispakliče se od nega. P. Posilović, nasl. 81b.

ISPÄKLIVATI, ispakljujem i ispakljivam, *impf.* ispakliti. — *Samo u Stuličevu rječniku:* ispaklivati us ispakliti.

İSPAKOSTITI, ispakostîm, *pf.* *istetiti, iskviriti.* — *Složeno:* iz-pakostiti. — *Akc. je kao kod izništaviti.* — *Od prvijeh vremena do xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (damnum inferre).* Nikto da im ništa ne ispakosti; u kojoj li se župě što ispakosti, tazi župa voja da da krivce voja da plati. Mon. serb. 16. (1195—1228). Kto li se obrēte izspakostiva čsto žubo domu svetago Nikoli. 114. (1821—1836). — *U naše se vrijeme u Lici govori u drugom značenju: s velikom mukom dobiti (što od koga).* Taj i taj tako 'e tvrd, da sam ja sa mukom to od nega ispakostio. Ne mariš, neš ti od nega to ispakostiti, pa da se na glavu staviš. J. Bogdanović.

ISPÄLIČITI, ispalîčim, *pf.* (volove), isvući palice iz jarma i pustiti volove. J. Stojanović.

ISPÄLITI, ispalîm, *pf.* *složeno:* iz-paliti. — *Akc. je kao kod ishvaliti.* — *Od xvii vijeka.*

a. spaliti. — *Između rječnika u Mikajinu (ispaliti, ižeći, uro, comburo, deuro, exuro, cremo, concremo) gdje se naj prije nalazi, u Voltigijinu (abbruciare, divampare, abbrennen, verbrennen), u Stuličevu (urere, adurere, comburere, cremare, concremare).* Dobra zemlja, mislam, da je ona, koju gospodar ne lijepo nadubri, pak ju u vrime svoje poore i privrati, da ju sunce ispalj. B. Leaković, gov. 68. Ispalj im kroz kape perćine. Nar. pjes. juk. 897.

b. u prenesenom smislu, istrčati, pobjeći. Jeli gdje ovuder oko kuća ispaljo? Dubrovnik. 1870. 15.

c. (pušku, top itd.) isbaciti. — *Između rječnika u Vukovu (pušku, abfeuern, incendio s dodatkom da se govori u Dalmaciji).* Tu ispalj bistra geferdana. Nar. pjes. vuk. 4, 401. Oni na njih puške ispaljše. Nar. pjes. juk. 149. Ispaljo puške garabino. 878. Dapače ih primali tamo gdje nisu ni puške ispalili. M. Pavlinović, rasg. 47. Po dugačku ispalite dičku. Osvetn. 2, 122. — *I sa se, pasivno.* Sultan odredi, da se svi topovi od jednog ispalje. S. Ľubiša, prip. 88.

ISPÄLATI, ispalîm, *pf.* *ispluskati paklom (pajem) vodu iz lađe.* M. Ružičić.

ISPÄLENE, *n.* *djelo kojim se ispalj.* — *U Mikajinu rječniku i u Stuličevu.*

ISPÄLITI, ispalîm, *pf.* *na jednom mjestu xvi vijeka; značenje se ne zna: ispaliti ili ispaljati?* Odgovor iz rike ispalj, gdi palju pisni se razlike. H. Lucić 277.

ISPANUTI, ispanem, *pf.* *vidi* ispasti.

İSPAPATI, ispapâm, *pf.* *izjesti (dječja riječ).* — *Složeno:* iz-papati. — *U poslovici dubrovačkoj xvii vijeka.* Tko krinicu tuđu čeka, studenu je isapa. (D.) Poslov. danič. 180. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ISPARA, *f.* *djelo kojim se što ispari; ono što postane kad se što ispari (vidi 2. ispariti).* — *U pisaca našega vremena.* Što se snalo o toplini,

o ispari, o zguanidbi. M. Pavlinović, rad. 81. Pomučena je tamnim zamrakami kužnih ispara. razl. spis. 387. Ispara, chem. (isparivanje), lat. 'evaporatio', 'evaporation', 'verdampfen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPARKLISATI, isparaklissâm, pf. isderati, isparati (od čega će biti i postalo). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('zerfetzen', 'dilacerat'). Anterija mu se sva isparaklissala. M. Đ. Miličević, zim. več. 50.

ISPARAN, m. deran (biše postale od isparati). — U naše vrijeme u Lici. 'Olazi, vratit' isparane, ti da se u Jude miješaš!' J. Bogdanović.

ISPARATI, isparâm, pf. složeno: iz-parati. — Akc. je kao kod ispitati. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu: 1. 'auseinander schneiden', 'discindo'. 2. (u Hrvatskoj) vide poderati (n. p. knigu). a) rasporeti. Iz čega oriva isparaše. L. Ćubuški, pism. 25. Kapetana kada pogubiše, junaško mu srce isparaše. And. Kačić, razg. 218^a. Iz dubline što lemeše ispara. J. S. Relković 20. — b) isderati, rasderati. Glava s trčem isparana i izbodena. I. J. P. Lučić, razg. 107. 'Šav si se, moj sinko, eto ispara, reka' bi, da si se neđe kroz trče provlačio'. 'Ma de si ovako košulu ispara?' sva ti je evo isparana, svedno ka' da si u trču bio'. 'Šav si eto isparan od pete do glave'. 'Sva su joj djeca isparana i poparana, nijedno na sebi nema ni kadi'. J. Bogdanović.

ISPARIVÂNE, n. djelo kojijem se što isparava. — U jednoga pisca našega vremena. U sitnim kuglicama koje se isparavañem tečnosti zbiju. J. Pančić, botan. 11.

ISPARIVATI SE, isparivâm se, impf. vidi isparivati se kod isparivati. — U pisaca našega vremena. Kad je žarkost sunčana preko mere jaka, onda se vlaga iz zemlje isparava. P. Bolić, vinod. 1, 222. Toplota . . . isparava se. 2, 284.

ISPARBITI, isparbim, pf. složeno: iz-parbiti. a) činiti da ko (objekat) dobije parnicu. — na jednom mjestu XVIII vijeka. Ima pouzdañe u jednomu likaru, da će ga izličiti; u jednomu parcu, da će ga isparbiti. G. Peštalj 146. — b) dobiti parnicom. — u Stuličevu rječniku: isparbiti i isparbiti, 'lite aliquid luorari, obtinere'.

ISPARINA, f. vidi isparivanje. — Načineno u naše vrijeme. Isparina, phys. (isparivanje, pareñe), 'dampfildung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPARIONA, f. sud u kojemu se isparuje (vidi 2. ispariti i isparivati). — Načineno u naše vrijeme. Ispariona, chem. 'abdampfgefäß, abdampfschale', frc. egl. 'capsule'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. ISPARIITI, isparim, pf. posve opariti. — Složeno: iz-pariti. — Akc. je kao kod isgati. — Od XVIII vijeka.

1. aktivno.

a. posve ožeti, oprčiti, opeti. — U Belinu rječniku: ispariti 'scottare molto', 'aduro' 660b; u Stuličevu: ispariti 'perurare'. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

b. vrelom vodom politi što, isprati vrelom vodom. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (vidi kod 2. b) i u Vukovu: 'abbrühen', 'aqua fervida elno'. Bure negašenim krećem i vodom ispariti. Z. Orfelin, podr. 59.

2. pasivno.

a. vidi 1, a. Neka odtle tebi objavi po jeziku isparenom civilne glase svojih muka. J. Kavašin 891b. Isparen 'scottato, leggermente abbruggiato', 'adustus'. A. d. Bella, rječn. 660b.

b. vidi 1, b. Uzeše aline i samočiše je u smrdljivu lukiju, pa ga š nome (sic) udriše po glavi i po vratu . . . Vidiše da mu je sva glava isparana. M. Zoričić, zrc. 243. i u Voltigijinu rječniku: isparen 'scottato, bravato', 'mit siedendem wasser verbrennen'.

8. sa se, refleksivno i pasivno.

a. vidi 1, a. Ispariti se 'scottarsi', 'aduri'. A. d. Bella, rječn. 660b.

b. zgrijati se, ugrijati se. — U Vukovu rječniku: 'sich im bade oder beim feuer erwärmen', 'calefio'.

2. ISPARITI, isparim, pf. činiti da što ishlapi, isvjetri. — Složeno: iz-pariti. — Načineno u naše vrijeme. Ispariti, chem. 'abdampfen', frc. 'faire évaporer', tal. 'far svaporare', egl. 'to make evaporate'; ispariti se, chem. 'verdunsten, verdampfen, abrauchen', frc. 'évaporer', egl. 'to evaporate', tal. 'evaporare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Kod refleksivnoga glagola kao da se snačeñe raslikuje od ishlapati i izvjetriti u tome što kod isparenja ono što vjetri postaje magla ili dim te se može vidjeti.

ISPARIVÂNE, n. djelo kojijem se isparuje. Trava isparivañem svojim gadan vkus grožđu daje. P. Bolić, vinod. 1, 222.

ISPARIVATI, isparujâm i isparivâm, impf. 2. ispariti. — Načineno u naše vrijeme. Pričine koje zabrañuju vlagi i rosi brzo isparivati se. P. Bolić, vinod. 1, 111. Isparivati, phys. 'ausdunsten (ausdunsten machen)', tal. 'evaporare'; isparivati se, phys. 'ausdunsten, als dunst aufsteigen', tal. 'evaporare, esalare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPAREMJE, m. sprava kojom se mjeri isparivanje. — Načineno u naše vrijeme. Isparomjer, phys. 'athmometer, dunstmesser', tal. 'atmetro'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPAS, m. mjesto u Srbiji u okrugu kneževvačkom. Niva u Ispasu. Sr. nov. 1868. 169. 1872. 255.

ISPASISTE, n. vidi ispašiste.

1. ISPASTI (ispadnuti, ispanuti), ispâdêm (ispadnêm, ispanêm), pf. excidere, padajući isći. — Složeno: iz-pasti (padnuti, panuti). — Radi oblika i akcenta vidi 1. dopasti. — Riječ je stara, isporodi staslov. ispasti i rus. испасть. — U jednom primjeru XVI vijeka stoji refleksivni oblik (sa se) s aktivnijem snačeñem (možebiti pisarskom ili štamparskom griješkom): Ispade mu se vlastiti verni mačić. P. Zoranić 80b. — Ismeđu rječnika u Mikaljinu (ispasti, vidi ispadati), u Belinu (ispasti, 'cader dalle mani, dalla borsa o in simal modo', 'decidere' 156b), u Bjelostjencevu (vidi kod ispadati), u Voltigijinu (vidi kod ispadati), u Stuličevu (griješkom ispadati, 'exire, egredi, excidere, decidere', i ispadati, v. ispadati), u Vukovu (ispasti, ispadnem, 1. 'herausfallen', 'excido, elabor'. 2. na brdo, pred kulu 'hinauslaufen', 'excurro', cf. iskočiti), u Daničičevu (ispasti, ispadu 'excidere').

a. sa snačeñem kasanjem sprijeda. a) u pravom smislu. Tudi je ispade Luci ubrusac. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468). Meni sviraoca pripusta ispade iz usta. M. Vetranić 2, 122. Ispade sub po sub, bez meštra vade se. N. Najlašćević 1, 342. Ćubmir, ispadši mu iz ruke oružje, govori. M. Držić 76. Nut' gdje mu je gaćnik, junači, ispac! 864. Mač mi van ispade iz pasa gdi staše. D. Rašina 61^a. Kô mu iz ruka ođtri hangar ne ispade. G. Palmotić 1, 179. Is ruka mu stijenje ispade. 8, 80^a. Ispade mi list iz ruke. P. Ka-

navelić, iv. 227. Jedina zuba ispadnula beše. Glasnik. 22, 229. (xvii vijek). Ispade mu sikira iz ruku. J. Banovac, pred. 125. Nikada je (*lađu*) nisu privratili, nit' ispali iz ňe. F. Lastrić, svet. 95^a. Ali, Turci, ne vidite? ispale vam crne oči! Nar. pjes. bog. 8. Znam iz vrane što ispane teško soko kad postane. V. Došen 88^a. Il' ako joj ispade kitica, ona čuva da ne sgrabe dica. M. A. Relković, sat. 87^a. Nego jim odmah ispade iz ruku oružje. sabr. 88. Od straha mu kniga ispanula. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ta l' ne vidiš? ispale ti oči! 2, 280. Pokrij oči, obje ti ispale! 2, 558. Ovake se rane ne vidaju: lijeva je noga salomljena, . . . ispale su crne gigerice. 2, 568. Iz vrane što ispane, teško soko postane. Nar. posl. vuk. 97. Koje oko zaplakalo ono ispalo! 141. Ko na zvijezde laje, ispache mu zubi. 149. Tako mi oči ne ispale! 808. Zato se kašto puši po gdjejojijem kućama, da hoće oči da ispadnu od dima. Vuk, živ. 248. Duždu sam mio kao da sam mu kroz pupak ispaao. S. Lubiša, prip. 267. — b) u *prenesenom* ili *metaforičkom smislu*. Kad iz glave svist ispade. V. Došen 155^a. Da ne bi ispala koja riječ iz justa njihovijeh. J. Matović 818. — često narod kaže da *duša ispadne* sa *snache*tem: *umrijeti*. Neg' te žena bubala, dok ti duša ispala. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Brzo Mujo pripade Aliji, ali mu je duša ispanula. 2, 51. I da bi ti duša ne ispala, dok turskoga cara ne dvorio! 2, 197. Hoće li mu ispanuti duša. 4, 11. Al' mu na put duša ispanula. Pjev. crn. 28^b. Ev' iz mene sad će ispaat duša. 176^b. Tako mi duša hrišćanski ispala! Nar. posl. vuk. 801. Tako mi lako duša ispala! 802. Da mu od straha duša ne ispane. S. Lubiša, prip. 158. Dok ti duša kros nozdra ispane. 215. — *metaforički stoji i u ovijem primjerima*: Duša je tada putnik, zašto je ispala iz stada Božjega. M. Divković, nauk. 67^b. Ako ispod barjaka Isukratova ispadete, ako se od njegove čete odlučite. Đ. Rapić 246.

b. u *nekijem slučajima snači kao pokazati se (kros što)*, *pomoliti se*. Udari ga u prsi junačke, na pleći mu jatagan ispaao. Nar. pjes. vuk. 4, 127. A kros ňega ispanuli lakti. Nar. pjes. juk. 189. Kroz opanke prsti ispanuli. 897.

c. *brzo isiti, iskočiti, ili uopće isiti*. U to doba pali pred mehanu, a ispade krčmarica Jana. Nar. pjes. vuk. 2, 415. Ispadoše Arapove slugu, da pod Markom dobra koša prime. 2, 422. Sva Korita pritisnula tama, a iz tame ispadoše vuci. 8, 457. Jeste dobri junak ispanuo od prostrane lomne gore Crne. 4, 126. Jest mi silan Marko ispanuo, i sad neđe Marko j' u planini. Pjev. crn. 197^b. Ne smijaše ňima ispanuti izvan grada lovca ni trgovca. Ogled. sr. 484. Pa ispade Rado iz odaje. Nar. pjes. juk. 856. A iz magle junak ispanuo. Nar. pjes. petr. 2, 540. Otvore se vrata i ispane jedan hromac u zelenoj haćini. S. Lubiša, prip. 11. Naglo ispanu iz krčme i pođu da vide. 168.

d. *pojavit se, doći (osobito iz nenađu)*. a) u *pravom smislu*. Kad ispade Jovan na Labudu, želno li ga slugu ugledale. Nar. pjes. vuk. 2, 87. Oj družbino, moja braćo draga! ispadnite na drum sa busiju. 2, 78. Ali treća vojska ispanula, pred ňome je Kreunović Pero. 3, 277. I odoše u Pivu pitomnu na dvorove sestri dva Šarenca; a kad blizu kule ispadoše, ugleda ih sestra dva Šarenca. 4, 100. Ispanulo pred tavnicu momče. Pjev. crn. 19^b. Pa i treća dava ispanula. Ogled. sr. 60. Pak ispade na Kunar planinu. Nar. pjes. juk. 158. — b) u *prenesenom se smislu kaže o sreći, da kome ispane*. Pa da bi mi sreća ispa-

nula. Nar. pjes. hero. vuk. 152. Ovoj siroti đevojci ispala sreća da se udava. V. Vrčević, igre. 16. — *amo može pripadati i ovo*: Da mu igra iza ruke boje ispadne. V. Vrčević, igre. 8.

e. *postati (kad što postane drukčije nego je prije bilo)*. Biše boja za devet godina, jedan drugom nadojet ne može, Lazar bješe vitez ispanuo. Pjev. crn. 121^b. Ona zeta poznat ne mogao, o bijaše vitez ispanuo. 121^b. Ne mogahu poznati Lazara, ni Đuro ga poznat ne mogao, ni majka mu Đurova Jerina, dokle im ga drugi ne kazaše; kad ga Đuro pozna i Jerina, i sami se oni začudiše, kakav bješe vitez ispanuo. 122^a.

f. o očima, ali ne u pravom smislu kao kod a, a), nego u *prenesenome, kao saći, savesti se*. A Turčinu oči ispadoše, koliko mu nešto žao bješe, te on gleda što se čini š ňome. Nar. pjes. vuk. 2, 286.

g. *gotovo kao izgubiti*. a) *ono što se izgubi stoji u gen.* — xii i xiii vijeka u knigama pisanima crkvenijem jezikom. Drčvoma ispadosmo rajskeje pište. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Drčvoma ispadohoma raskyje pište, drčvoma že paky porodnomu žitiju spodobljeni byhoma. Domentijan^a 67. — b) *ono što se izgubi stoji u gen. s prijedlogom od (ot)*. — xiv vijeka u spomeniku pisanom miješanijem jezikom. Ako se priluču vrme i obuboža gospodina knez Stefana i gospodina Vlika i ispadu ot svoga gospodstva. Glasnik. 24, 281. (1896). — c) *ono što se izgubi stoji u gen. s prijedlogom iz (ako koji primjer ne pripada među krajne kod a, a))*. Istom da iz voje budu mu ne ispala. H. Lucić 251. Kadano ga opet (*Bog*) u svoju milost primi, is koje svojijem sagriješenjem bješe ispaao i odpao. M. Divković, bes. 46^b. Iz koje (*negove milosti*) nezafalni ispadosmo. A. Kanižlić, utoč. 785. Da ja iz baštinstva gospodnoga ispadnem. E. Pavić, ozl. 253. — d) *u jednom primjeru iz xiii vijeka nije isrečeno što se izgubi, ali je jamačno snache: izgubiti (kod suđa, na pravdi)*. Onzi krajanini da pride u Dubrovnik, i u dvor dubrovčki čini pravinu; ako ispade, da plati sa svojimi dobitkom. Mon. serb. 81. (1247). — *može biti da amo pripada i ovaj primjer, ali u ňemu ispasti moglo bi značiti i: propasti, upropastiti se*. Ako muž bude zarnik, tat, raspikuća i u svem ispaao. Zborn. 166^b.

h. *ismršati (o jagodicama na licu)*. Dugački obraza s ispalim jagodicama. Vuk, dan. 4, 20. — i o *blagu (domaćoj životinji)*. u *sjevernoj Dalmaciji*. Blago ispadne, t. j. smršavi. J. Grupković.

2. ISPASTI, ispásēm, pf. *posve popasti*. — Složeno: iz-pasti (osn. pas). — *Akc. je kao kod ispresti*. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničičevu (ispasti, ispasu, depascere)*. Da platiti što je ispaslo. Zak. duš. pam. šaf. 86. — *Pasivno*. Ni gora izpasena, ni Bog izmožen. (D). Poslov. danič. 79. — *Sa se, pasivno*. Da svako selo svoje gaje gaji i čuva jedan od drugoga dotle dokle se ispase vomi. Stat. pol. ark. 5, 264.

ISPASTRITI, ispastrim, pf. *išarati*. — Složeno: iz-pastriti (a stoji mj. *negdašnjega* i; radi *korijena vidi kod pastuva*). — *Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom (s i), a između rječnika u Daničičevu (ispastriti, vario colore ornare)*. Zavěsi slatome ispaštreny. Domentijan^b 83. Kyimi cvěty dobro ispaštrenyimi i blagovoznyimi . . . Danilo 82.

ISPASA, f. vidi pašsa. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Ispáša*. — *Postaje od 2. ispasti*. — *Od*

xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide paša s primjerom: Očerao ovce na ispašu). Zakon od gaja ali ispaše ali gaj kada je ure ispaša. Stat. pol. ark. 5, 257. Ispaše ne ima braniti suzida. 265. Pasti po ispaši. 266. Kad ko dađe ovce na ispašu. V. Bogišić, zborn. 492. Nije rodne zemlje za oraša, nit' tratine za ispašu blagu. Osvetn. 5, 28.

ISPAŠAJ, m. vidi ispašiste. — U jednoga pisca našega vremena. A Nikici daše ispašaja mimo Nikšić na Bašane ravne, na Kolašin i Beranske strane. Osvetn. 5, 185.

ISPAŠČAŃE, n. vidi ispaštaŃe.

ISPAŠČATI, vidi ispaštati.

ISPAŠISTE, n. mjesto gdje stoka pase. — Postaje od 2. ispasti, te bi po tome glasilo ispašiste (vidi na kraju), ali se shvaća kao da postaje od ispaša. — U čakavaca i nekijeh zapad-nijeh štokavaca mj. št ima št. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu: mjesto de stoka pase, 'die weide (weideplata)', 'pascuum'. Za krče ke krčiše na ispašišćih. Mon. croat. 57. (1488). Nek se znade, da se zla ne rade rad tržišća i rad ispašišća. Osvetn. 8, 27. — Sa s mj. š. Tu-žeći se naj veće za tismoću ispašišća. Mon. croat. 60. (1487). Togaj ispašišća i onogaj. Stat. pol. ark. 5, 261.

ISPAŠNIK, m. vidi ispašiste. — U jednoga pisca našega vremena. Za usjeva nive usprljane, za ukosa malo je i bilo, i za paše nesta ispaš-nika. Osvetn. 5, 106.

ISPAŠTAŃE, n. djelo kojijem se ispašta. — Glasi i ispašćane. — U Vukovu rječniku: ispašćane i ispašćane, 1. 'das büssen', 'luitio'. 2. 'das fasten', 'jejunium'.

ISPAŠTATI, ispaštām, impf. ispostiti. — Akc. je kao kod ispitati. — -st- (kod ispostiti) omekšavši može postati št i št, te glasi i ispaščati. — U naše vrijeme (s osobitijem značenjima). — U Vukovu rječniku: (ispaštati i ispaščati), 'für etwas büssen', 'luo' (uopće učiniti pokoru). — U jednom primjeru: čistiti mrsne sudove. Obično se taj dan svi mrsni sudovi ispaštaju; sve se pere i čisti; mnogi se lonci koji su se napili maati metnu u vatru te sva maat izgori u nima i oni ostanu beli kao da su novi. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 5.

ISPAT, m. potvrda, svjedožba, arap. ithbāt, tur. isbat. — U naše vrijeme. Pa sve Marku po istini kaže, a Marko joj ništa ne vjeruje, ispat mlada u nedri nosaše, pa ga Marku turi na ko-ljeno. Pjev. crn. 219^a. Kadija reče obojici: 'Hajte s Bogom! pa od danas do mjesec dana opet do-dite, i gledaj ti, rajo, da nađeš ispate a ti, mu-mine, ako ne bude ispata, da se zakuneš'. Nar. prip. vrč. 88. Ispat — dokas. V. Bogišić, zborn. 589.

ISPATITI, ispatīm, pf. posve, mnogo podnijeti (slo, muku itd.). — Složeno: iz-patiti. — Akc. je kao kod izgaziti. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu ('multa pati'). Mnahomo ne-voljni grješnici da ti smo ispatili. Zborn. 126^a. Ako li je u čistilu, neka pati, dokle godi sve koliko ne ispati što je zaslužio. M. Divković, bes. 686^b. Zašto je od potrebe ispatiti aliti na ovomu svijetu aliti na onomu. M. Divković, zlam. 51^a. Neke ispatiš što si zaslužila. 51^a.

ISPÁVATI, ispávām, pf. dobiti spavajuci. — Složeno: iz-spavati. — Akc. je kao kod ispitati. — U Vukovu rječniku: 'erschlafen', 'dormiendo acquiro'. — Sa se, refleksivno, naspati se, na-

spavati se. — Od xviii vijeka, a između rječ-nika u Vukovu ('sich ausschlafen', 'satis dormi-visse'). Kad se isspavao, priznao svoju pogrešku. Z. Orfelin, podr. 86.

ISPECATI, ispecām, pf. pecanem nagrditi. — Složeno: iz-pecati. — Akc. je kao kod izgledati. — Od xviii vijeka u Dubrovniku, a između rječ-nika u Stulićevu ('mordicus aliquem objurgare') gdje je samo u prenesenom, metaforičkom zna-čenju: riječima koga uvrijediti, uvjesti. Da te ni-jesu ose ispecale? (Z). Poslov. danič. 14. — U Dubrovniku se kaže: 'Ispecale su me buhe, muhe' itd. P. Budmani.

ISPEČALITI, ispečālim, pf. posve ožalostiti. — Složeno: iz-pečaliti. — U jednoga pisca Du-brovačana xviii vijeka. Ispečalenu dušu pridava i umire. I. M. Mattei 921.

ISPEČEŃE, n. djelo kojijem se ispeče. — Sta-riji je oblik ispečenje. — U Mikalínu rječniku: ispečenje, pečenje, 'assatio'; u Belinu: ispečenje, 'assatio' 105^a; u Bjelostjencu: ispečenje, 'assatio'; u Stulićevu: 'actus torrendi, coctio'.

ISPEČITI, ispečīm, pf. iskriviti (obično o udima i drugijem dijelovima od tijela). — isporodi isko-pečiti. — Složeno: iz-pečiti. — Akc. je kao kod ishvaliti. — U jednoga pisca xvii vijeka (pa-sivno). Uda tvoja, ah! mršava, nemilo su raz-tegnuta, na križu su ispečena. B. Kašić, nač. 58. — I u naše vrijeme u Dubrovniku, naj češće sa se, refleksivno. Ispečiti se od bolesti, od straha' itd. P. Budmani.

ISPEČATI, ispečām, pf. isvaditi is peći (n. p. hleb). — impf.: ispečavati. — Složeno: iz-pečati. — Akc. je kao kod ikončati. — U Stulićevu rječ-niku: ispečati 'furno educere', i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ISPEČÁVATI, ispečávām, impf. ispečati. — Akc. je kao kod izgovarati. — U Stulićevu rječ-niku: ispečavati us ispečati, i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ISPEČI, ispečēm, pf. posve dopeći, svršiti pe-čenje (obično samo kao perfektivni glagol prema peći). — Složeno: iz-peći. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. ispečemo, ispečete (i ispečāmo, ispečēte), u aor. 2 i 3 sing. ispeče, u part. praet. act. sing. m. ispekao. — Rječ je stara, isporodi staslov. ispešti. — Između rječnika u Mikalínu (ispeći, peći, 'asso, torreo, torrefacio'), u Belinu (ispeći, 'arrostire, cuocere arrosto', 'asso'; 'finir d'arrostire', 'assare'; ispeći na suncu, 'arrostire al sole', 'sole torrere' 105^a), u Bjelostjencu (is-pečem, 'asso'), u Voltigijinu (ispeći i grijeskom ispeći, 'arrostire, rostire bene', 'ausbraten'), u Stuli-ćevu ('torrefacere, coquere'), u Vukovu (1. 'backen', 'pinso', n. p. hleb. 2. 'braten', 'asso', n. p. jagđe, čurku. 3. rakiju, 'brennen', 'cremo'. 4. zanat, 'gründlich erlernen', 'condisco': Ispeći pa reci, 'überlegen').

1. aktivno.

a. u pravom smislu. Kapuna imamo, pleće još ispeci. N. Najšković 1, 274. Vatra ispekavši meso čini ga da je slatko. M. Radnić 380^a. Da ispeče jednu junicu. J. Filipović 3, 263^a. Ispekli kokoš. F. Lastrič, ned. 60. Dijete ubila, rasjekla, polovicu ispekla, polovicu svarila. A. Kalić 550. Prase nije baš pečenje stražnje, oso-bito tko ga ispeć znade. J. S. Rejković 336. Ispeci mi šarku koku koja ne nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Te pogodi ono jagđe crno, pa g' ispeče drumu u planini, ispeče ga, pa obje-dovao. 2, 20. I ispeci trideset ovnovah. 3, 445. Jel' Cincara na vatri ispek'o? 4, 204. Zakoljite

pa ga ispecite. Nar. pjes. petr. 2, 45. — Sara zamijesi i ispeče pogače. M. Radnić 501^a. Nije zadosta brašno vodom zamisiti i kruh skuhati nego je potriba i u vatri ga ispeći. F. Lastrić, ned. 80. A ne snade ni ispeći kruha. M. A. Rejković, sat. E8^b. Lisica umijesi od zemlje kolače, i ispekavši ih namaže ih medom. Nar. prip. vuk. 228. — Rakiju češ ispeći. P. Bolić, vinodjel. 2, 28. — I po jednu kavu ispekoše. Nar. pjes. vuk. 4, 884. Kavegije kavu ispekoše. Nar. pjes. petr. 2, 27.

b. *gdjegdje se upotrebljava i sa značenjem: opeti, ožeti (vidi naj krajnji primjer kod 2).*

c. u *prenesenom smislu (vidi u Vukovu rječniku)*. a) *dobro isučiti (n. p. sanat)*. Ispekao zanat (izučio dobro). Nar. posl. vuk. 105. — b) *izmisliti, razmisliti, proučiti*. Ispeci, pak reci. (Smisli dobro, pa onda reci). Nar. posl. vuk. 105. Ti češ bolje ispeći nego ću ja reći. (Ti češ to bolje smisliti nego što ti ja umijem skazati). 817. Ja ono niti sam kazao u jutini, niti kome za inat ili za ljubav, nego sam naj prije dobro ispekao. Vuk, odg. na utak. 82.

2. *pasivno*. Ispečen kapun. M. Držić 271. Dječica u peći ispečena. V. Andrijašević, put. 174. Boje (*bi bilo*) u ognju ispečeni da smo ostali Sikimitim. J. Kavačin 571^a. Pred pašom je ovca ispečena. Nar. pjes. vuk. 8, 447. — Kruh ... ognjem ispečen. I. Grlić 110. Zašto ako kruh samliven, skuhan, ispečen, i olađen, i od nega se učini pravo tilo Isukrstovo ... J. Banovac, razg. 225. Kruh zakuvan i na ognju ispečen. A. Kanižlić, kam. 491. — Po jednoj opaki neispečenoj. M. Radnić 9^a. U nekim mestima ispečenu sadru s groždem mešaju. P. Bolić, vinodjel. 2, 156. — Ispečena rakija. 2, 27. — (*vidi 1, b*) Vas ispečen jedva u kćerinu kuću pođe. B. Kašić, per. 189.

8. *sa se, pasivno*. — *Između rječnika u Belinu* (ispeći se, *arrostirsi, cuocersi arrosto*, *torresci* 105^b) i *u Stulićevu* (*torrescere, coqui*). Ne bi se jaje ispeklo, otkle ga sam ostavila u kući našoj. M. Držić 412. — Vidi se mlogo puta brašno dobro i lipo, al' ako se ne ugodu zamisiti i ispeći, kruh niti drag ni sladak. F. Lastrić, ned. 27. Kad se pogača ispeče i izvade je iz vatre. Nar. prip. vuk. 202. — Mlogo puta najde se, da u trisku spade kako kamen, na priliku krištala, i čini se od gusta i sumporita izdihaña stisnuti i ispeći u ladnu oblaku. A. Bačić 442.

ISPÈDEPSATI, ispèdepšam, *pf. svršiti pedepsanje, posve pedepsati*. — *Složeno: iz-pedepsati*. — *Od xviii vijeka u Dubrovniku (s akcentom kao što je gore zabilježen)*. Budući ga kajanjem izpedepsala u meni. I. M. Mattei 116. Ni ogñi pakleni ne mogu dostojno izpedepsati taku savišnost nečutljivosti. 117. — *I u naše vrijeme u Lici (s drugim akcentom: ispodèpsati, ispedèpšam)*. Živo treba nega ispedepsati, pa će on onda pametniji, mirniji i vredniji biti. J. Bogdanović.

ISPEDITORIJA, *f. vidi* espeditoria. — *isporedi* ispiditorija. — *Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (expeditoria)*. Ova lista budi gospodinu knezu i vlastelomu za ispiditoriju, za tvrđavu i za svēdočastvo, jere sami imala na punoc tisuću dukata zlatijehs. Mon. serb. 502. (1467).

ISPEK, *m. nekoliko rakije što se daje onome čiji je kotao kao najam za kotao kod pečenja rakije*. — *isporedi* kotlarina. — *Od ispeći*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kesselins (?), portio sicerar pro commodato lebete ad*

cremandam siceram). Kmetovi dadoše joj u kazanu da ima ispek dok traje. Glasnik. II, 1, 66. (1808).

ISPEĽĀNE, *n. djelo kojijem se ispeĽa*. — *U Bjelostjencevu rječniku: izpeĽaĽe, izvedeĽe, eductio*.

ISPEĽATI, ispēĽam, *pf. izvaditi, izvesti, iznijeti*. — *Složeno: iz-peĽati*. — *Od xv vijeka po sjevero-zapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (vidi kod ispeĽavati), u VoltiĽijinu (izpeĽati, condurre, menar fuora, hinausführen), u Stulićevu (izpeĽati, v. odpeĽati s dodatkom da je useto iz Haddelićeva)*.

a. *aktivno*. Van ga ispeĽaše. M. Marulić 185. Isusa Hrista od mrtvih opet ispeĽati. Anton Dalm., ap. 14^a. Zapovida ih van Rima ispeĽati. F. Glavinić, cvit. 174^b. Lava čini (*cesar*) ispeĽati proti Vidu, da ga razdere. 189^b. IspeĽaj od straže dušu moju. 386^b. Verom puk ispeĽavši iz zemlje Egipta. posl. 27. Ki ispeĽa Vlahe iz Turak. P. Vitezović, kron. 190. Pojde u tamnicu, ter vanka ispeĽa tu tužnu mladicu. Oliva. 40. Imaš napraviti malin, kola, vodu 'speĽat. Nar. prip. mikul. 90.

b. *pasivno*. Bi ... puk Izraelski iz Egipta ispeĽan. F. Glavinić, posl. 98.

ISPEĽAVATI, ispēĽāvām, *impf. ispeĽati*. — *U Bjelostjencevu rječniku: ispeĽavam, ispeĽati, izvodim, izvesti, t. j. van peĽam, vodim, educo, produco, foras educo*. 2. ispeĽavam, van vozim, 'evaho, foras veho', v. izvaĽam. 8. ispeĽavam suze iz očiĽi, keru iz života, sok iz kakve trave, 'elicio.

ISPÈNDATI SE, ispèndām se, *pf. u sagoneci*. Kumo, daj mi tvoje rende, da se izrendam, da se ispendam, pa ću ti opet vratiti. *odgonetlaj*: sito. Nar. zag. nov. 209.

ISPÈNGĀNE, *n. djelo kojijem se ispenga (vidi 1. ispengati)*. — *Stariji je oblik ispenganje*. — *Između rječnika u Mikaljinu (ispenganje, ispišanje mastju, pictura)*. Koji se ponosiš ispenganjem svoje grobnice. M. Radnić 181^a.

1. ISPÈNGATI, ispèngām, *pf. expingere, posve naslikati, posve obojiti*. — *isporedi* ispengati. — *Složeno: iz-pengati*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (ispengati, ispišati mastju, pingo, depingo, pictura exprimo)*. Ne divičanski obraz ispenga iliti priliku perom izveze. F. Lastrić, od' 869. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku: ispengati kuću, vrata itd.* P. Budmani.

2. ISPÈNGATI, ispèngām, *pf. očistiti spengom (spužvom, sunderom), pa i uopće čim drugim*. — *Složeno: iz-spengati*. Ispengati, *σπογγίζω*, očistiti. Slovinac. 181. 487. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. 'Kad se okupaš (ili kad se umiješ), dobro se ispengaj'. P. Budmani.

ISPÈNATI, *vidi* ispeti.

ISPÈNGATI, ispèngām, *pf. vidi 1. ispengati*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Lipotu ne ispengati pod prilikom razliki svitlosti nebeskije nadmeću se. F. Lastrić, test. 350^a.

ISPEPEĽITI, ispēpeĽim, *pf. posve posuti pepelom*. — *Složeno: iz-pepeĽiti*. — *U Belinu rječniku: izpepeĽiti, imbrattare di cenere, cineri inficere* 184^a, i *u Stulićevu: izpepeĽiti, izpepeĽujom i izpepeĽivam, cinere conspergere*.

ISPEPEĽIVATI, ispēpeĽijām, *impf. ispepeĽiti*. — *U Stulićevu rječniku: izpepeĽivati, freq. v. izpepeĽiti, a kod ovoga ima praes. izpepeĽujom i izpepeĽavam*.

ISPERDĀŠITI, isperdāšim, *pf. istegnuti, posve otegnuti (kožu)*. — *Složeno: iz-perdāšiti*. — *Akc.*

je kao kod isjednačiti. — U Vukovu rječniku: ,bei den kürschnern: ein fell ausziehen, dehnen', extendo'.

ISPERITI SE, isperim se, pf. u Vukovu rječniku: vide izvitoperiti. — Složeno: iz-periti (vidi kod naperiti). — Akc. je kao kod iznositi.

ISPERUŠAŃE, n. djelo kojijem se isperuša. — U Belinu rječniku: (sa starijim -nj- mj. ű) isperušanje 550^a.

ISPERUŠATI, isperušam, pf. posve operušati. — Složeno: iz-perušati. — Akc. je kao kod izrošetati. — U Belinu rječniku: isperušati ,plumas detrahere' 550^a; u Voltigijinu: isperušati, isperušam, isperušavam ,spennare, spennacchiare', die federn ausrupfen'; u Stulićevu: isperušati, v. operušati.

ISPERUŠAVATI, isperušavam, impf. isperušati. — Akc. je kao kod istovaravati. — U Voltigijinu rječniku: praes. isperušavam kod isperušati.

ISPERUTATI SE, isperutām se, pf. n. p. koža, lice, kad iside po nemu kao perut što je po glavi. — Složeno: iz-perutati, ili je postalo od iz i perut nastavkom a. — Akc. je kao kod izrešetati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno. Ako li se ispuca koža i isperuta, u Alesinačkoj rade ovako. M. Đ. Miličević, živ. arb. 1, 107.

ISPEŠTAŃE, n. djelo kojijem se ispešta. — U Stulićevu rječniku.

ISPESTATI, ispeštam, pf. izbiti, islupati peštima (koga). — Složeno: iz-pestatati. — Akc. je kao kod ispitati. — U Mikafinu rječniku: ispestatati, napestatati ,dar molti pugni', multos colaphos vel pugnus incutere vel impingere sive infringere vel indigere'; u Belinu: izpestatati koga ,peštare, o lacerare uno con pugni', pugnus aliquem contundere' 595^b; u Bjelostjencevu: part. praet. pass. izpestan, v. izpljukan i ostala; u Voltigijinu (gdje, ali jamačno griješkom, ima drugo značenje: isgasiti, iščepati): ,peštare, calpeštare', treten, betreten'; u Stulićevu: ispestatati i izpestatati ,pugnus caedere, contundere, concindere'. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani; i u Stonu. ,Dobro sam ga ispeštala'. M. Milas. — Sa se, recipročno. u Mikafinu rječniku: ispestatati se zajedno ,certare simul pugnus', i u Stulićevu: ispestatati se među sobom ,pugnus contendere'.

ISPEŠTAVATI, ispeštavam, impf. ispestatati. — U Bjelostjencevu rječniku: izpeštavam, bijem se šakami ,pugnus certo'.

ISPĚTI, ispnēm i ispehēm, pf. posve popeti. — impf.: ispihati. — Složeno: iz-peti. — Radi oblika vidi peti, ali treba dodati da u nekijem narodnjem pjesmama našega vremena ima aorist takovi kao da je inf.: ispehāti. Ispeh se jedan na drugoga, dok se Cvetko na beden ispeha. Nar. pjes. stojad. 2, 189. Ispeha se pod pengor od kule. 2, 156. — Akc. kaki je u inf. taki je u aor. ispeh (osim 2 i 8 sing.), u ger. praet. ispevši; kaki je u praes. ispnēm taki je u aor. 2 i 8 sing. ispe, u part. praet. act. ispeo, ispeha (u Dubrovniku ispeha), u part. praet. pass. ispeh; drukčije je u impf. ispni i ispehni. — Od XVIII vijeka (vidi kod c).

a. aktivno. — Između rječnika u Stulićevu (izpeti, izpihem ,elevare') i u Vukovu (in die höhe heben', ,elevo'). Kad budu ga ispeti na križ... kad budete ispeti sina... S. Rosa 121^a.

b. pasivno. Ako budem ispet od zemlje. S. Rosa 181^b.

c. sa se, refleksivno. — Između rječnika u Be-

linu (ispeti se ,alzarsi in punta di piedi', consistere digitis' 68^b) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (ispeti se, izpiham se ,arrampicarsi, aggrapparsi', klettern, hinaufkriechen'), u Stulićevu (ispeti se ,elevari'), u Vukovu (1. ,hinaufgehen, klettern', ,ascendo'. 2. ispeo mu se čir za vrat, ispeha mu se jašterica na jesik ,ausbrechen', ,erumpo'). Ispe se na jedan stabar. S. Rosa 128^a. vidi i sprijeda dva primjera iz Nar. pjes. stojad. — I u osobitom smislu, o otoku (na tijelu), vidi i u Vukovu rječniku. Jer je ličina odveć debela za njegovo grlo, pa će mu se žul ispeti. Nar. prip. vrč. 8.

ISPIČUTURA, m. čovjek koji ispije čuturu vina (kaže se u šali). — U Vukovu rječniku: ,im scherze' der tschutura-austrinker', ,potor'. cf. izjedipogača.

ISPIČEVATI, ispičujēm, impf. vidi ispitivati. — U jednoga pisca čakavca XVII vijeka. Grihe izpičevati. F. Glavinich, svit. 42. Podal jest oblast grihe odriševati, toga radi i od njih ispičevati. 48.

ISPIČIVATI, ispičujēm i ispičivām, impf. vidi ispitivati. — U jednoga pisca čakavca XVII vijeka. Budući se dovela desetina na vele malahan i kako nijedan dio, ovi isti jedva i nigda cilu crikva ispičiva. M. Bijanković 146.

ISPIDITORIJA, f. vidi espeditorija. — U spomenicima XV vijeka, i otale u Daničićevu rječniku: ,expeditoria'. Kako se udružili u ispiditorij(i), koje više rečene ispiditorije imaju knez i vlastele u sebe. Mon. serb. 508. (1467—1470). Da smo ovi naš list za ispiditoriju. 510. (1470).

ISPIHNIVATI, ispihnujem i ispihnivam, impf. ispihnuti. — U Stulićevu rječniku: ispihnivati, ispihnivam uz ispihnuti, a kod ovoga ima praes. ispihnujem i ispihnivam. — nepouzđano.

ISPIHNUTI, ispihnem, pf. u Mikafinu rječniku: ispihnuti, zdimiti se ,deturgesco, deturgeo, detumeo', i kod oduti se; i u Stulićevu: ispihnuti, ispihnujem i ispihnivam ,deturgescere, deturgere, detumere'. — Složeno: iz-pihnuti (vidi pihati i pijehati).

ISPĪJALAC, ispijaoca, m. čovjek koji ispija. — isporodi ispijalo. — U Stulićevu rječniku: ,sugens'.

ISPĪJALICA, f. žensko đelade koje ispija. — U Stulićevu rječniku: ,sugens'.

ISPĪJALO, m. pijanac, isporodi ispijalac. — U naše vrijeme u Lici. ,Ne bi on zlo staja', on bi dobro živio, al' je, brajne, pusti ispijalo'. J. Bogdanović.

ISPĪJAŃE, n. djelo kojijem se ispija. — Stariji je oblik ispijanje. — Između rječnika u Belinu (izpijanje ,il suggere', ,suctus' 717^a), u Stulićevu (,suctus'), u Vukovu (,das austrinken', ,ebibitio'). Baveći se u ispijašu. S. Rosa 124^a. Kano ništa ne slavio slična, nit' uz kolo uzoritih snaša, uzvršitih ispijaše čaša! Osvetn. 4, 21.

ISPĪJATI, ispijām, impf. ispitati. — Akc. je kao kod ispitati (impf. ispijāh, ger. praes. ispijājūti). — Od XVI vijeka (vidi kod c, a)), a između rječnika u Mikafinu (ispijati, sisati ,sugo, exsugo'), u Belinu (izpijati ,suggere, succhiare', ,sugo' 717^a), u Bjelostjencevu (izpijam, izpiti ,exhaurio, ebibo, bibendo vacuo, exinanio, egurgito'), u Voltigijinu (praes. izpijam kod izpiti), u Stulićevu (,sugere, exsugere'), u Vukovu (,austrinken', ,epoto' s primjerima iz narodnjih pjesama: Ja nijesam dojahao ovde da ispijam po Udmini vina. Staše svati vino ispijati).

a. aktivno. a) piti. Da budete blagovati i ispi-

jati, ne jestojake, ni pitja vremenita. A. Gručetić, roa. jez. 168. Hod' te u miru i u ljuveni hladne ispijat ove vode. G. Palmotić 2, 422. Nije mu posao napijati ni napojnica ispijati. I. Anđić, ogl. 59. Kud se šetaš i vino ispijaš. And. Kačić, rasg. 111^a. Odi s nami u kašteo tvrdi, onde ćemo barut načinati i veselo šerbet ispijati. 228^a. Dušo, jedi, ispijaj, gosti se. S. Rosa 111^a. Oni ružno ispijahu vino. Nar. pjes. vuk. 8, 144. Vi s gospodom ispijate vino. 4, 50. Staše ladno ispijati vino. Pjev. crn. 57^b. A mrku su kahvu ispijali. Nar. pjes. juk. 187. Ne ispijaj svakoj čaši dance. Nar. posl. vuk. 200. — *b) sisati*. Ka jid naj alajega is ovtija ispija. I. Ivanišević 5. Jid pauk, med pčela ispija. 294. Koje će mu oči ispijat. I. Grljičić 259. Kš da otele ispija neku alas rajsku. I. Đorđić, ben. 160. Is ovita pčela med ispija. A. Kanižlić, utoč. 82. Koje zemlji ispijaju soka. J. S. Rejković 228. Limuna ču ispijati, a naranču mirisati. Nar. pjes. herc. vuk. 287. Crne oči ispijao. 276. Kraosi oči ispijaju. M. Pavlinović, rad. 18. Pohlepa za blagom stiska i dušu ispija. 123.

b. pasivno. Čuvaj nas, Bože, od nazora iz tuđih mozaka ispijanih. M. Pavlinović, rad. 9.

c. sa se.

a) pasivno. Puno je svud gosti, vince se ispija. M. Držić 428.

b) refleksivno. Gosti se i ispija s pijandošami. S. Rosa 189^a.

ISPIJEHNUTI, ispijehnm, *pf. isdahnuti* (umrijeti). — *Slošeno*: iz-pijehnuti. — *Akc. kako je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim presenta*. — *U naše vrijeme*. Od velike radosti i plača nemu na ruke ispijenu. Nar. prip. vuk. 142. Oba uze u naruče, i oba joj na rukama ispijehnuše prije nego ih unese u kuću. Nar. prip. vrč. 11. Pane u nevijest, dotrča pop, te vidoči ženu učini mu se da ispijehnu. 54. Nemu je duh na konac, nemojte da ispijehne iznenada. V. Vrčević, niz. 270. Čeka me jama, kad ispijehnem. S. Lubiša, prip. 234.

ISPIJEVATI, ispijevām, *impf. ispjevati*. — *Akc. je kao kod isječati*. — *Od xviii vijeka*. Slavna Terpakore pismi ispivaže. J. Armolušić 86. Pod čanguru davorije ispijeva. (Z). Poslov. danič. 96.

ISPIJUCATI, ispijučēm, *impf. dem. ispijati*. — *Od xviii vijeka*. Upitaj dakle istije pčelica, odkud im taka kripot i mudrost, da toliko plemenite razlike iz cvića i trava ispijuču. F. Lastrić, svet. 81^b. test. 279^a. „De bi on što ima! aja! ne ide to tako, ispijućati svaki dan čaše po birtija i dobro stati! u Lici. J. Bogdanović.

ISPIĻATI, ispiĻām, *pf. vidi 1. ispiliti*. — *Slošeno*: iz-pilati. — *U jednoga piscu xviii vijeka*. Iz duba ispilan na krive prutnice. Đ. Baraković, vil. 278. Niki mu priliku iz driva ispila. jar. 88.

1. ISPIĻITI, ispiĻim, *pf. serra exsecare, serra dissecare, piñem (testerisaniem) izvaditi, razdijeliti na komade. — ispredi ispilati*. — *Slošeno*: iz-piliti. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Voltigijinu* (ispiliti, disegare, trasegare, „durchsägen“). „Ajde mi nešto drva ispilati za šparket!“, „Za što ćeš mi klaptar drva ispiliti?“ J. Bogdanović.

2. ISPIĻITI, ispiĻim, *pf. (oči) pilēti uprijeti (oči)*. — *Slošeno*: iz-piliti. — *Akc. je kao kod izgaziti*. *U naše vrijeme u Stonu*. „Što si tu oči ispilio!“ „Ne pili u me, oči ispilio!“ M. Milas.

ISPIĻITI SE, ispiĻim se, *pf. isiti iz spile*. — *Načineno od iz i spila nastavkom i*. — *U Stu-*

licu rječniku: ispiliti se, iz spile izadi, „e latibulis erumpere, exsilire“. — *nepouzdano*.

ISPIĻATI, ispiĻām, *pf. dobiti piñam (igrom)*. — *Slošeno*: iz-pilati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Nemoj se kod ovaca pilati, jer ćeš ispilati tojagu pro leđa“. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno, isigrati se (do voje) piñana*. „Ove se dvije nigda site napijati i ispilati ne mogu“. J. Bogdanović.

ISPIĻHATI, ispiĻhām, *pf. iscrpsti vodu do kapi (ili što drugo žitko)*. — *U naše vrijeme u Stonu*. „Jesi li ispihlala to ulja?“ M. Milas. — *Kaše se i ispiĻkati*.

ISPIĻIVATI, ispiĻujēm i ispiĻivām, *impf. 1. ispiliti*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: ispiĻujem „elimo“.

ISPIĻIVATI SE, ispiĻivam se, *impf. ispiliti se*. — *U Stulićevu rječniku*: ispiĻivati se, ispiĻivam se us ispiliti se. — *nepouzdano*.

ISPIĻKATI, ispiĻkām, *pf. vidi ispiĻhati*. M. Milas.

ISPIŃĀNE (ispiŃāne), *n. djelo kojijem se ispiñe (ispiña)*. — *Ismuđu rječnika u Stulićevu* (sublatio, in altum delatio). Ispiña sa taštom slavom odbacivši. F. Lastrić, svet. 4^b. test. 45^b.

1. ISPIŃATI, ispiŃām, *impf. iterativni glagol prema 2. ispiñati*. — *Akc. je kao kod ispitati* (*impf. ispiŃāh, ger. praes. ispiñāŃi*). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (ispiñati se, v. izpeti se, a kod ovoga ima praes. ispiñam se) i *u Stulićevu* (ispiñati, izpiñam „elevare, extollere, in altum tollere“; ispiñati se „alsarsi in punta de' piedi“, „peditum digitis consistere“). S taštom slavom se ispiñaju svrhu moći svoje. F. Lastrić, od' 178. Sadašnji naraštaj drugo ne traži, nego mekšinu, lipotu i giedu u odiči, ispiñajući se jedno pram drugim mlogo puta više nego može i nego pripušta stanak niov i dostojanstvo. 842.

2. ISPIŃATI, ispiŃēm, *impf. ispeti*. — *isporodi 1. ispiñati*. — *Akc. je kao kod izgrtati* (*impf. ispiŃāh, ger. praes. ispiŃāŃi*). — *Od xviii vijeka*. Tko se ispiñe biće priklonen. S. Rosa 125^a. Na žilave ispiñu se pete. Osvetn. 2, 140.

ISPIPATI, ispipām, *pf. svršiti pipanje (prelazio); pipanjem obiti (ogledati); pipanjem naći (i u prenesenom smislu)*. — *Slošeno*: is-pipati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (ispipati „trovar, scoprir ciò che si è cercato diligentemente“, „expiscari“). On nešto ispipa o pismenu klinastom. M. Pavlinović, rad. 44. „Ajde u jañce, te naj boje ispipaj, pa ćemo ga saklati“. „Jesi li već sa se curu ide ispipa' i napipa'?“ „Jedva sa žalosti i velikom mukom i on već curu ispipa“. u Lici. J. Bogdanović.

ISPIPÁVĀNE, *n. djelo kojijem se ispipava*. Tako lagano ispipavañe tajne nemu se činašo veoma sporo. M. Đ. Miličević, zim. već. 144.

ISPIPÁVATI, ispipāvām, *impf. ispipati*. — *Nije potvrđeno, ali je potvrđen verbalni supstantiv ispipavañe*.

1. ISPIRĀNE, *n. djelo kojijem se ispira*. — *U Vukovu rječniku* (vidi i 2. ispirāne).

2. ISPIRĀNE, *n. djelo kojijem se ispire*. — *Sa starijim oblikom u Mikašinu rječniku*: ispiranje grla kod grgoćanje (može biti da pripada pod 1. ispirāne).

1. ISPIRĀTI, ispirām, *impf. isprati, a gdje ima i 2. ispirati, ondje je prema ovome ispirati*

iterativni glagol. — *Akc. je kao kod ispitati* (*impf.*: ispirāh, *ger. praes.* ispirajući). — *Od xvii vijeka* (*vidi* i 2. ispirati), a između rječnika u *Bjelostjencevu* (*izpiram*, v. *izpiram*), u *Stulićevu* (*ispirati*, *ispiram* i *izpirati*, 1. *lavar la prima volta*, 2. *lavar purgando* 1. *primum lavare*, 2. *eludere*), u *Vukovu* (*auswaschen* 'lavo'). Na komu se (*jeseru*) duša ispira. V. Andrijašević, put. 280. Suza moja oštru ispira mo' u ložnicu. A. Vitaljić, ist. 22^a. Voda živa oči tilosno, kada se ispiraju nom, pokripljuje. F. Lastrić, ned. 252. I ispiraj bure. Z. Orfelin, podr. 61. Da mi lečiš moje grdne rane, zavijaj i belim ispod grla, a ispiraj mednijem ustima. Nar. pjes. vuk. 851—852. Suze roni, rane mu ispira. Nar. pjes. petr. 1, 817. U vodi dobro ispiraj. P. Bolić, vinodj. 2, 262. Burad ispiraju. 2, 844. Dosta je svet ispirao usta našom nesrećom. M. P. Šapčanin 1, 91.

2. *ISPIRATI*, *ispirām*, *impf.* isprati (*vidi* i 1. ispirati). — *Akc. je kao kod izgrtati* (*impf.* ispirāh, *ger. praes.* ispirūci). — *Bes sumnje potvrđeno od xviii vijeka*; *nalazi se i u Mikišinu rječniku* (*ne napose, nego kod grgočati*: ispirati grlo vodom), *ali se ne može za ovo znati, pripada li amo ili pod 1. ispirati*. Ona 'e sapun, ki izpire svaku ruba nečistoću. J. Kavanin 64^a. Ispiruć tiskarska slova. M. Pavlinović, rad. 49. U kojoj vodostroj rutežine ispire. razl. spis. 422. Ispiremo robu. u *Stonu*. M. Milas. i u *Dubrovniku*. P. Budmani. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer*: Ispirahu mreže. S. Rosa 61^b.

ISPIRGATI, *ispirgam*, *pf.* zgraditi *pirge* (*kule, tornje*). — *Na jednom mjestu* (*s objektom* *pirge*) *u narodnoj pjesmi našega vremena*. Grad gradila bjela vila kao Carigrad, lepše ga je sagrađila nego Carigrad, po nem *pirge* ispirgala kao Pirin grad. Nar. pjes. herc. vuk. 265.

1. *ISPİRITI*, *ispirīm*, *pf.* (uprav *isdušiti*), u *prenesenom smislu*: *brzo izići, istrčati, isletjeti*. — *Složeno*: *iz-piriti*. — *Akc. je kao kod ishvaliti*. — *U naše vrijeme u Lici*, 'Bome ispiri brzo van kad ga počeraše'. 'Nude muči, nomoj vavije čavlati, jer ako te počeram, brzo ćeš van ispiriti'. J. Bogdanović.

2. *ISPİRITI*, *ispirīm*, *pf.* *brzo usrasti, israsti*. — *Složeno*: *iz-piriti*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: *izpiriti*, 'crescere molto', 'adolescere'.

ISPİRLATI, *ispirlām*, *pf.* u *Vukovu rječniku*: *vide isjerati*. — *Složeno*: *iz-pirlati* (?). — *Akc. je kao kod iskončati*.

ISPİRLĀTATI, *ispirlātām*, *pf.* *svršiti pirlitanje* (*prelazno*) — *Složeno*: *iz-pirlitati*. — *Akc. je kao kod izrešetati*. — *U Vukovu rječniku*: 'erhaben weben', 'texendo pingo', cf. *izmetati*.

ISPIS, *m. djelo kojim se ispiše, češće u konkretnom smislu, ono što se ispiše*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikišinu* (*ispis od knjige*, 'copia d' una scritura', 'exemplum'), u *Belinu* (*copia, esempio di scrittura*, 'exemplum' 227^b; 'estrattione', 'exemplum' 296^a), u *Bjelostjencevu* (*izpis, prepis, exemplum, transumptum, par seu copia alicujus scripturae vel literae transcriptum*), u *Voltigijinu* (*ispis i izpis, copia, osemplare*, 'abschrift'), u *Stulićevu* (*copia, esempio di qualche scrittura*, 'exemplum, exemplar'), u *Danićevu* (*ispis, apographum; libellus, vidi drugi primjer kod a*). a) *prijepis* (*što je prepisano iz druge knjige*), *vidi* *ispisati*, 1, b. *Ispis* od rečene povelje. Spom. sr. 1, 74. (1405). *Ispis*: postava hercegova i inni razlozi koji se k tomuj pristoje (*pisano straga na prijepisu spomenika* 406). Mon. serb. 499. (*kod ovoga primjera Danić*

tumači, 'libellus', *ali je jamačno i ovdje smatreno*, 'apographum'). Hotili smo staviti dilo od skrušenja, izpis od koga poslati će se svim pastirum od duš. M. Bijanković 18. Nadostavljam ovdje *ispis*, koga vadiš iz matica. I. J. P. Lučić, isk. 38. Pisavac biti će dužan dati isti *ispis* pisama. 95. Imade se pokazati s ispisom pozakohenim. 129. *vidi* i u *rječnicima*. — b) *slika, vidi ispisati*, 1, a, b). Po tomu ona (*mati Božja*) *izade* prva prilika, *ispis* poglaviti, meštrovica, voditeljca, ogledalo kraljica sviju ostali divica. Grgur iz Vareša 117. — *amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer istoga pisca* (*a ne pod a*): Muka njegova (*Isukrstova*) jest matica, od koje ostali mučenika muke nisu nego mlohavi *ispisi* i *prislabe prilike*. 87. — c) *imenik, popis, vidi ispisati*, 1, a, a) *bb*). Odlučuje vojvoda *ispis* činiti od vojnika. M. Zoričić, aritm. 88. *Ispis* pravi svi(h) dobara svita ovoga. I. J. P. Lučić, razg. 5. — d) *potpuno ispisane, kakvo je što, vidi ispisati*, 1, a, a) *aa*). Ako se plug po slidečoj prilici i *ispisu* načini. J. S. Reljković 18—19. — e) *djelo kojim se ispiše* (*vidi ispisati*, 1, c). *Ispis* iz posjeda, 'gewöhnlich-abschreibung'. Jur. pol. terminol. 250. 'Idem amo školi, danas je upis i *ispis* đaka, te idem, ne bi li kako onoga moga vruga iz škole *ispisao*, kada ni vruga ne uči'. J. Bogdanović.

IS: *ISA*, *f.* *vidi ispis*. a). — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Imaju imiti *ispisu* ili *kopiju* ovih knjig. S. Budinić, ispr. 184.

ISPISALAC, *ispisaoa*, *m.* *čovjek koji ispiše*. — *Od xvii vijeka*. a) *vidi ispisati*, 1, a, b). — u *Mikišinu rječniku*: *ispisalac*, koji mastju piše, 'pictor' gdje se naj prije nalazi, i u *Stulićevu*: (*griješkom* *ispisaoe* i *ispisalac*), 'pictor'. — b) *vidi ispisati*, 1, b. — u *Belinu rječniku*: 'copista e copiatore, quegli che copia e trascrive', 'librarius' 227^b, i u *Stulićevu*: *ispisaoe* i *ispisalac*, 'amanuensis'. — c) *vidi ispisati*, 1, a, a) *aa*). Kako svidioči *ispisaoe* ovoga sabora. A. Kanižlić, kam. 654.

ISPISAN, *ispisna*, *adj.* *koji pripada ispisu*. — *Od xviii vijeka*. Kako će naći broj *ispisni* vojnika. M. Zoričić, aritm. 88.

ISPISĀNE, *n. djelo kojim se ispiše*. — *Stariji je oblik ispisanje*. — *Između rječnika u Mikišinu* (*ispisanje, pripisanje, copiamiento*, 'descriptio'), u *Belinu* ('il copiare', 'transcriptio' 227^b), u *Voltigijinu* (*ispisane, descizione, trascritta*, 'das abschreiben'; *izpisaše, copiatura*, 'das abschreiben'), u *Stulićevu*: 'descriptio, transcriptio, minuta narratio (idemque non summatis, sed nimis particulatim fit)'. Zapovidili smo da se pomljivo učini *ispisanje* od svega našega vladanja. M. Bijanković 80. Zato su se *evangeliste* uzdržali od ovoga *ispisana* u *evanđelju*. F. Lastrić, test. 204^a. Služio sam se perom Davida u *ispisanu* ikone Ignatija. A. Kanižlić, kam. 5. *Ispisanje*, 'pittura'. S. Budmani 421^a. *Ispisanje* jedne zle žene. M. A. Reljković, sat. F7^a. Da... u *ispisanju* bude mi pomoćnik. A. d. Costa 1, vi. Evo *stisaoci*! ovo je samo jedno kratko *ispisane* neizbrojeni zloča neskladnosti. Đ. Rapić 126. *Ispisane* rečene trave po mirisu. J. S. Reljković 228. Da mu od svega, što se ondčini, *izpisaše* donese. A. Tomiković, živ. 64.

ISPISAONIK, *m.* *vidi ispisalac*. — *U Stulićevu rječniku* (*kod ispisaoe*). — *nepouzdano*.

ISPISATI, *ispīšēm*, *pf.* *složeno*: *iz-pisati*. — *Akc. kati je u praes. taki je u part. prast. pass.* *ispisān*; u *ostaliem* je *obicima* *onaki kati*

je u inf. — *Riječ je stara, isporodi stslav. ispisati, rus. изписать. — Imedu rječnika u Mikalju (ispisati, pripisati, copiare, transcrivere, describo, exscribo, edere exemplum, transcribo), u Belinu (ispisati, ispišujem, copiare, trascrivere, describo 227b; izpisati, izpišujem, registrare, regero 610a; ispisati vitezove, arrollare, scrivere a rollo, consoribo 104b), u Bjelostjencu (vidi kod ispisivati), u Voltigijinu (ispisati, ispišujem, describere, copiare, trascrivere, abschreiben, beschreiben; izpisati, ispišujem, copiare, trascrivere, abschreiben), u Stuličevu (ispisati, ispišujem i ispišivam, i izpisati, describere, exscribere, scribere, transcribere, designare, delineare, figurare, effingere, pingere), u Vukovu (1. 'heraus-schreiben', exscribo; 2. 'abschreiben, wegstreichen', deleo; 3. 'ver-schreiben, verbrauchen', consumo scribendo; 4. 'abmalen', depingo), u Daničičevu (exscribere, delere).*

1. aktivno.

a. iz daje glagolu značenje savršenosti, te je značenje uopće: posve napisati. a) pisati se shvaća u naj običnijem smislu (bijekiti slova, riječi n. p. perom, crnilom, na hartiji itd.). aa) scribere, perscribere, literis mandare, conscribere, obje-kat je ono što se piše (riječi, pismo, kniga itd. ili ono što pisac misli, pripovijeda itd.). subjekat može biti čelade, pero itd. glagol se često shvaća i u širem, prenesenom smislu, ne samo o materijalnom pisanju nego i o smišljanju, slaganju itd. O vladavstvu jega ne ispisahom po redu. Sava, sim. pam. šaf. 2. Što bih hotěls kt vams govoriti, ne mogu toga vssega ispisati. Mon. serb. 42. (1253). On jest ispisao pismo ovo, da bude na korist onim ki budu čtili. Tondal. star. 4, 118. Radost koju ima ispisati kniga ali ingvast ali pena. Zborn. 118a. Koje gruboće nije ni bi je svi jezici mogli izreći ni svi pisci ispisati. 157b. Ne bih ispal što shitrit umiju. Š. Menčetić 83. Radosti ke ne bih ispal. 162. Mojojzi radosti ne bi broj ispal. 293. Sve da bih hotil čto dojde mi u misal ispalat, u dan sto ne bih ti ispal. H. Lucić 196. Htuo skrovna suditi ka sam tuj ispal. 222. Prijati bismo i sdruženi s velikom ljubavju, koju ti ne umim ispisati, ni mogu. P. Hektorović 58. Koji sam sa svom moćju ispal sve ono ča je Paskoj i Nikola bugaril. P. Hektorović 55. Umrla ruka nas (pjesni) ispa, čime noj juvena moćna vlas davaše hudi boj. D. Rašina 151b. Boljšimi pohvalami podvignutje carstva tvoga mi ispisati hoćemo nego Omir jelenskih vitezi. Aleks. jag. star. 3, 250. Budući tvojjem trudom ispisao i složio knjige. M. Divković, bes. xivb. Ne bi mogli izgovoriti ni bi mogli ispisati najmanjšega veselja. 404ab. Pače da joj pod nebese glas u vrijeme bude sjati, podi, na grob ne ponesi riječi ove izpisati. I. Gundulić 278. Dragi kami, zlato i ostalo što je tu, tko bi vijek ispis'o? 456. Trud ov život svetih izpisati prijah. F. Glavinčić, evit. xvi. Djanja mučnikov izpisati. xvii. Ono ča drugi bolje od mene jesu izpisali. 16a. Koja pero moje zadovoljno nije izpisati i izkazati. J. Filipović 8, vii. Moje pero, znam, ne more sve potanko izpisati. P. Knežević, živ. 41. Niti su ni vridna ispisati pera od naučitelja. F. Lastrić, test. 100a. Niti pero izpisati, ni jezik izgovoriti more pogrde. ned. 207. (Matije) ispa život, čudesa i muku odkupitelja našega. svet. 149a. Kako bi pero ispisati moglo sve koliko blago? A. Kanižlić, utoč. 443. Naj veće pak nastojanje Matijino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraljevskog kolina. E. Pavić, ogl. 462. Knižicu koju sabra i sličnorično izpisa... Vid Došen. V.

Došen i. Ja budući znao ispisati prelo, kolo i divan, vaju da sam tu svagdi bio. M. A. Rejković, sat. A4a. To je mudrac lipo ispisao. K8a. Koja (milosrđa) nisam moguć izpisati. A. T. Blagojević, pjesn. 28. Pitam vas, zašto evangelista Ivan ispisujući onu lokvu ovčju, zove nu Betsaidom? D. Rapić 70. Pak da pišem tri godine dana, ne bi moji ispisala jada. Nar. pjes. vuk. 1, 401. Vuk je ispisao toware kniga. M. Pavlinović, rad. 57. — bb) conscribere, referre in tabulas, napisati imena ili što drugo (kao n. p. zakone u prvom primjeru) skupa po nekom redu. Zakone još k tomuj ispisa od grada. N. Nalešković 1, 844. K janičarom tar saviše vele veći broj iz nova po izboru još ispiše od istočnijeh vitezova. I. Gundulić 295. Ne znadući koliko će i (vojnika) ispisati. M. Zoričić, aritm. 88. Zašto je Cesar August hotio vas svit rimskom podložan vladau ispisati? I. Velikanović, uput. 1, 181. — cc) objekat je ono na čemu se piše; te ispisati znači: napuniti pisanem, napisati toliko da već ne ostaje mjesta za drugo. Jedan misnik vidi djavla da na velikoj koži piše i budući je svu ispisao počeo ju zubi natezat. J. Filipović 1, 818b. vidi i u Vukovu rječniku (kod 8). — b) pingere, expingere, jednom ili različitim bojama načiniti sliku. Kleopila posla meštra hitra, ispisati obraz Aleksandrov. Aleks. jag. star. 3, 300. Ispisa mastimi s. Luka vandelista ne priliku i sliku. B. Kašić, is. 111. Izpisat, dipingere. S. Budmani 421a. A ispisa na ikoni lice. Nar. pjes. petr. 2, 9. On ispiše na krmu od broda iznutra svoju ženu a na provu onu stariću. Nar. prip. vuk. 249.

b. exscribere, transscribere, prijedlog iz usdržava mjesno značenje, te ispisati znači što i prepisati. Drugide ovakide lieta odt rječ na rječ ispisav rukom. Mon. serb. 433. (1445). Po zapovedi gospodina mi Hamza-bega mi Radoña dijaka ovoj sve ispisah is knjige kralja Stepana na puno, kako se u zapisu govori. Mon. serb. 105. (oko 1470). — amo bi pripadao i ovaj primjer u kojemu ispisati znači ujedno i prevesti. Ovi nauk iz djačkoga jezika ispisa, privede i složi u jezik slovinski. M. Divković, nauk. 1.

c. delere, uz mjesno značenje prijedloga iz ističe se i uništavanje (uprav je značenje da se pisanem vadi nešto iz onoga samoga na čemu se piše, a kod b da se vadi iz drugoga čega te se prenosi na ono na čemu se piše), te glagol znači: izbrisati (pišući više čega što se hoće izbrisati, a ne drugim načinom). I mene ispiši otk knjig. Domentijanb 142. Postavi ime svetoga Leona pape u knjige crkvene, iz kojih bihu ga heretici izpisali. K. Pejkić 16. Mater mu ispisahemo iz čitule mrtvačke. S. Lubiša, prip. 217. Ispisati iz računa, merc. 'abschreiben', tal. 'abbattere, dedurre dal conto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. vidi i u Bjelostjencu rječniku kod ispisivati, i naj sadni primjer kod ispis, d).

2. pasivno. a) vidi 1, a, a) aa). Ovo vi u pjesni izpisan juven boj, ki mi da boljezni žestoke tolikoj. D. Rašina 129a. Svimi jezici život rečenih svetih jest izpisan. F. Glavinčić, evit. xix. Dosta bi bile ispisane one riči. Ant. Kadžić 92. — b) vidi 1, a, a) bb). Veselite se, ere su vaša imona izpisana na nebu. I. M. Mattei 14. — c) vidi 1, a, b). Vsih velikih carov boji v toj polači ispisani bihu. Aleks. jag. star. 3, 296. Priliko izvrsno ispisana! B. Kašić, is. 87. Usred mjesta izpisana zlatnijem cvijetjem više modra pristola su carska izbrana u prilici zlatna odra. I. Gundulić 299. Darova mu svu priliku ispisanu lijepomu masti. J. Palmotić 162. U crkvi se toj vidahu, koja bjaše... svetijem slikam svakolika po svijem

mirim ispisana. 174. Isukrsta prilika na sročalu ispisana. I. Đorđić, usd. 140. Prilike izvršnom rukom po crkvi ispisana. ben. 40. Više križa ovega ispisani su oni izgledi krstjanskih kreposti. B. Zuseri 840. Ikona od Metodija ispisana. A. Kanižlić, kam. 145. Sve je krasno, sve je ispisano ali slatom ali s drugim blagom. J. Krmpotić, mal. 5. Kad bi joj se namijetilo vidjeti srce koje ispisano ali izveseno. I. M. Mattei 158. Činio je sazidati (*grad*) na kalup ispisano od jednoga inđihera olandeskog. A. Tomiković, živ. 41. U ruci joj ogledalo šikli šikom šiklisato, kara bojom ispisato. Nar. pjes. hero. vuk. 265. — *d*) *vidi* 1, b. Ispisan, copiato, transcriptus. A. d. Bella, rjeđn. 227^b. — *e*) *vidi* 1, c. Da su u vijek ispisani iz kniga života vičnoga. I. Anđić, svit. 58.

8. sa se.

a. pasivno. *a*) *vidi* 1, a, *a*) *aa*). Takove pokore kakova se ne more ispisati. F. Glavinčić, ovit. 829^a. Ni se može ispisati ni jesikom iskazati ta čudesa. S. Margitić, isprov. 160. Biti će jedna strahota, koja se ne more ispisati, niti jezikom umrlim iskazati. Đ. Rapić 2. Narav čovičja more se dvostruko ispisati. 86. — *b*) *vidi* 1, a, *a*) *bb*). Izide zapovijed da se ispiše vas kolik svit. N. Rašina 20b—21^a. luc. 2, 1. — *c*) *vidi* 1, a, *b*). Ne imaju oblička tilesnoga koje se može ispisati od piturov. I. T. Mrnavić, ist. 81. — *d*) *vidi* 1, c. Da koljeno naše ne iščezne, da se naše ime ne ispiše. Nar. pjes. vuk. 5, 452.

b. refleksivno.

a) *vidi* 1, c. — U *Vukovu rječniku*: „machen dass man abgesehrieben wird“ „deleor“.

b) *napisati do voje ili dok se čefade umori*. — U *Vukovu rječniku*: „sich satt schreiben“ „sat scripsisse“.

ISPISIVATI, ispisivām, *impf.* ispisati. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Pisarov ki djanja, trpljenja, smrt i broj mučenikov budu ispisavali. F. Glavinčić, ovit. 28^a.

ISPISIVALAC, ispisivaoca, *m.* čovjek koji ispisuje. — *Samo u Stulićevu rječniku*: grješkomo ispisivaoc, v. ispisao.

ISPISIVANJE, *n.* djelo kojijem se ispisuje. — *Ismeđu rječnika u Vukovu*. Ostavljam druga griha ispisivanja. I. Velikanović, uput. 1, 887. Niti ću se ja u ispisivanu ove glasovite crkve uzdržavati. Đ. Rapić 422.

ISPISIVATI, ispisujēm i ispisivām, *impf.* ispisati. — *Akc. je kao kod iskazivati*. — *Gdje gdje se nalazi pisano grješkom sa š mj. s.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (ispisivati, ispisivam „copiare, trascrivere“ „describo“ 227^b, i kod ispisati *praes.* ispisujem), u *Bjelostjencu* (ispisujem, izpisati, prepisujem „exscribo, transcribo, exemplum describendo sumo, transfero“ 2. izpisujem koga „describo quempiam“ 8. ispisujem iz knjig „exscribo“ 4. ispisujem, izbrisujem „deleo, seu notam aut quodpiam signum appono in scriptura seu registro per quod debitorem debitum seu censum ordinarium recognosco et fa-teor persolvise, ut fit in urbaniis per notam v. g. slt i. e. solvit“), u *Voltigijinu* (ispisivati, ispisivam, a kod ispisati ima i *praes.* ispisujem „copiare a poco a poco, andar trascrivendo“ „nach und nach abschreiben“), u *Stulićevu* (ispisivati „actu describere, in describendo esse“, a kod ispisati ima *praes.* ispisujem i ispisivam), u *Vukovu* (ispisivati, ispisujem, 1. „heraus-schreiben“, „exscribo“ 2. „abschreiben“ „deleo“).

a. aktivno.

a) *vidi* ispisati, 1, a, *a*) *aa*). Bog zabraňuje

da nitkor ne pokazuje ni ispisuje njegove potpunosti puoku. M. Radnić 471^b. Koji pomljivo ališaste iskas sadašnjega ivandela, kako ispisuje s. Luka. F. Lastrić, od' 241. Knige od stvari apoštolskih u kojim sabiliža i ispisuje usašastje Gospodinovo na nebese. 869. Tri ostala evan-delisti od ovoga počinaju ispisivati život Isukrstov. test. ad. 84^a. Nut' kako ju ispisuje a. Bernardo: nepoznanstvo jest neprijatelj duše, iz-praznehe dostojanstvi, razasutje kriposti. ned. 886. Koju viru katoličansku naučitelji tomaše i ispisuju ovako. svet. 72^a. Na listu 12 ispisuje Menijata papu na ovi način. A. Kanižlić, kam. 79. Božalija govori knigi, da ide u rodni dvor i ispisuje lipotu vrata dvora svoga. rož. 10. U kratko kano u jezgri život ispisuje. E. Pavić, ogl. xii. Prorok Jeremija ispisuje ono nevoljno staze u pismah svojih. 854. Ovo je prvo oči-tovanje Isukrstovo posli uskrsnutja svoga, koje sv. evanđelje ispisuje. 680. Lipo ona (*kniga*) svete ispisuje. Nadod. 5. Dan 25 bi jedan glasoviti boj blizu sela Zorndorff, od koga su mlogi na mloge načine govorili i izpisivali ga. I. Zaničić 163. Rasličito bogoslovci grih ispisuju. I. Veli-kanović, uput. 1, 286. Zlatnijem slovima izpi-šivaše sva krepotna djela od pobožnijeh duša. I. M. Mattei 812. Svak sam na kratko ispi-sivao. D. Obradović, živ. 106. Gdi ispisuje, kako nesramna žena srukama očiju svoji mladica či-stoće andeoske ubija. Đ. Rapić 28. U svemu kolikomu s. pismu nije najti svitlije, slavnije pi-rovanje nakitito od današnjega, koje učenik po-žubljeni u svomu evanđelu ispisuje. 82. Radi šta s. Bernardin ispisujući djavla, veli da je, princeps zisanarum. 125. Ezekijel prorok strašan do-gađaj ispisuje. 189. Prvog idem ispisivat pluga. J. S. Rejković 17.

b) *vidi* ispisati, 1, a, *b*). Bojom prilike ispi-sivati i alikovati ikone. A. Kanižlić, kam. 581. Ovo je uzrok da su se slidili usudivati slikovaoci ispisivat nam anđele u prilici krilate dičice. Grgur iz Vareša 21.

c) *vidi* ispisati, 1, c. „Danas će kod škole djake upisivati i ispisivati“ u *Lici*. J. Bogdanović.

b. sa se.

a) *pasivno*. Dva čuda ispisuju se u današnjem ivanđelu. F. Lastrić, od' 174. Koliko god puta u pismih veličanstvo Božje ispisuje se, toliko štije se, da veliko mnoštvo anđela oko pristolja njegova služućih stoji. I. Velikanović, uput. 1, 71. Nećete i vi biti između onih koji se ispisuju u knjigah mudrosti? A. Tomiković, rasg. 16.

b) *refleksivno*. — U *Vukovu rječniku*: „sich abschreiben lassen“ „deleor“.

ISPISNÂ, *f.* (*uprav adj.*) novac što se plaća onome koji ispiše (*dug pošto je plaćen, vidi* ispi-sati, 1, c). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* („die abschreibgebühr“ „pecunia dele-toria, quae datur scribae, ut soluto tributo nomen tributarii deleat — in codice debentium“). Ispisna „pagamento per la scrivania“. S. Budmani 417^a.

ISPISOVATI, ispisujem, *pf.* ili *impf.* *?* *vidi* is-pisati, ispisivati. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Davahu e (*komediju*) prijateljem ispisovat. M. Držić 62.

ISPISATI, ispišām, *pf.* složenno: is-pišati. — *Akc. je kao kod iskončati*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* („auspissen“ „emingo“).

1. aktivno.

a. pišanem istjerati iz mjehura. Kamenu lika-rija: Uzmi vučje stopice, onoga prah(a) baš dram podaj u vodi popiti, za tri dni svega će ga ras-mrviti, i izpišaćeš ga. — Kamen koga muči:

Usmi krvi od goluba, . . . ako bi bio mramor, raskinute ga, i ispišaše ga. J. Vladimirović 8. b. *posve popisati*. — U naše vrijeme u dubrovačkoj okolini. P. Budmani.

2. *sa se, refleksivno, izvršiti pišanje*. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

ISPISÁVÂNE, n. djelo kojijem se ispišava. — U Vukovu rječniku.

ISPISÁVATI, ispišávam, *impf.* ispišati. — *Akc.* je kao *kad* izgovarati. — U Vukovu rječniku.

ISPISĖVATI, ispišujem, *impf.* *vidi* ispisivati. — U dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka (*može biti da amo pripada i praes.* ispišujem u *Rjelostjenčevu rječniku*, *vidi* kod ispisivati). Čisto ispišuje i prěkažuje nam opaćni obćaj. Š. Budinić, *sum.* 105^a. Gospodin takova ispišuje i kaže . . . Samaritanina. 158^b. Život ostalih svetac crikva zapovida ispiševati. F. Glavinčić, *cvit.* xvii. Mučno ga je (*jesik*) nikako latinskimi slovi ispiševati. xx. Neka djanja mučenikov ispišuju (*djaci*). 881^b.

ISPIT, m. *ispitivanje*. — *Riječ je stara, isporodi stov.* ispytati, ali nije narodna: nalazi se u knjigama pisanim crkvenijem *jesikom*: Iny mnogiy ispyty (u drugom rukopisu: iskušeniya) prijetz ota bezbožnyih na puti. Danilo 847, ili ako je i u drugima, useta je iz crkvnoga *jesika* (s osobitijem *snacheñem*: *ispitivanje* krivca ili *svjedoka* kod suda): Šajemo ispit Nikole ubice. Djelovod. prot. 7. — U naše vrijeme *pisči* upotrebljavaju ovu riječ, naj češće u *snacheñu*: *ispitivanje* učenika *kad se hoće sasmati* koliko su naučili preko školovanja, ili *uopće* *čeljadeta* *kad se hoće vidjeti jeli sposobno za koju službu*. U ispitu pravde. L. Milovanov 115. On pađe na ispitih. M. Pavlinović, *rad.* 158. Za ispit i doznavañe jačine rakijske. P. Bolić, *vinodj.* 2, 128. Ispit, 'prüfung', 'esame' (dei candidati). B. Petranović, *ručn. knj.* 82. Ispit, 'examen'. Jur. pol. terminol. 199. Ispit za sudačku službu, 'richteramtprüfung'. 438. Ispit, *stil. lat.* 'examen', 'prüfung', 'forschung', tal. 'esame'. B. Šulek, *rječn. znanstv. nas.*

ISPITALAC, ispitaoca, m. *čonjek koji ispita*. — Od xvii vijeka, a *imeđu rječnika u Belinu* (ispitalao, 'cercatore o investigatore', 'investigator' 185^b) i u *Stuličevu* (v. *ispitala*). Protiva ovijem ispitaocem veli pripovijedalac . . . M. Radnić 96^b.

ISPITALICA, f. *žensko čelade što ispita*. — Samo u *Stuličevu rječniku*: v. *ispitalajica*.

1. ISPITAN, ispitna, *adj.* *vidi* iskušan kod 2. iskušati, 2 i iskušan (*adj.*). — *Postaje od 1. ispitati*. — Od prvijeh vremena u knjigama pisanim crkvenijem *jesikom* s oblikom ispytati.

a. *adj.* *vidi* F. Miklošić, *lex. palaeoslov.* * kod ispytati (*gdje je tumačeno* ἀκριβής, 'accuratus').

b. *adv.* ispitno, *pomñivo* (u *Miklošićevu rječniku*: ispytati ἀκριβώς, 'accurate'). Sbljudati sebe ispytno. Sava, *tip. stud. glas.* 40, 141. Sudi že pravedny, sbljudeni ispytno i mēila pravde istine ispytaniju da razumjet(s)e. 161. Razumjet ispytno. Domentijan* 291.

2. ISPITAN, ispitna, *adj.* *koji se može ispitati*. — U *Stuličevu rječniku*: 'qui interrogari, inquiri potest'. — *nepouzdano*. — U istom rječniku ima i *adv.* ispitno, 'con interrogazione', 'interrogative' s dodatkom da je riječ ruska.

3. ISPITAN, ispitna, *adj.* *koji pripada ispitu*. — *Naciñeno u naše vrijeme*. Ispitno povjerenstvo, 'prüfungskommission'. Jur. pol. terminol. 408. Ispitno svjedočanstvo, 'prüfungsszeugnis'. 404.

ISPITANIK, m. *koji je ispitan (vidi ispit na kraju)*. — *Naciñeno u naše vrijeme od pisaca*. Ispitanik iz zákônâ aus dem gesetzten geprüft'. Jur. pol. terminol. 408.

ISPITÂNE, n. *djelo kojijem se ispita*. — *Stariji je oblik* ispitanje. — *Imeđu rječnika u Mikalínu* (ispitanje), u *Belinu* (ispitanje, 'il cercar, dimandar con diligenza', 'quaerito' 185^b), u *Volstijinu*, u *Stuličevu*. Niti ispitanjem dila mi mirimo. A. Georgiceo, *nasl.* 199. Svake svisti činit ispitanje. 228. Djavao nastoji ovo ispitane za dignuti i smesti djela od milosrdja. M. Radnić 96^a. Sa suzami briči se i smršuje ispitane i pismo od smrti. 112^a. Stojim bojeći se i drēdi kada dođe izpitane. 557^b. Posledne ispitane ovoga Dmitra kako posleduje. Glasnik. II, 4, 9. (1728). Istumačiti u ispitanju. A. d. Costa 1, 248. Na ispitanje drugoga. 2, 87. Biti pozvan na sud i na ispitane. M. Dobretić 182. Moli nega da tebe u ispitahu svisti pomogne da lasno pomañkañka tvoja poznadeš. Đ. Rapić 44. Ispitane svjedoka, nem. 'zeugenvernehmung', tal. 'assunzione dei testimoni'. B. Petranović, *ručn. knj.* 7.

ISPITATEL, m. *vidi* ispitilao. — U *Stuličevu rječniku*: 'inquisitor' s dodatkom da je riječ ruska.

ISPITATELAN, ispitatelna, *adj.* *koji treba da se ispita*. — U *Stuličevu rječniku*: 'interrogandus, inquirendus'. — *nepouzdano*.

ISPITATELICA, f. *žensko čelade koje ispita*. — U *Stuličevu rječniku*: 'quae inquiri'.

1. ISPITATI, ispitām, *pf.* *složeno*: is-pitati. — *Akc.* *kaki je u inf. taki je u praes.* 8 *plur.* ispitajū, u *aor.* ispitah, u *ger. praet.* ispitāvši, u *part. praet. act.* ispitao; u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* 1 *sing.* — *Riječ je stara, isporodi stov.* ispytati, rus. испытать. — *Imeđu rječnika u Vrančićevu* ('examinare'), u *Mikalínu* (ispitati, 'isikovati, percontor, sciscitari, quaero, exquiro, interrogo'; ispitati, 'iskusiti, inquiri, exoutio, examino, interrogo'), u *Belinu* (ispitati, 'domandare per sapere', 'interrogo' 276^a; 'esseaminare, far esame', 'examino' 298^a; 'informarsi', 'cognosco' 401^b; ispitati, 'cercare, dimandare con diligenza', 'quaerito' 185^b; 'impetrare', 'impetro' 885^a), u *Rjelostjenčevu* (*vidi* kod ispitavati), u *Volstijinu* (ispitati, ispitujem, 'ricercare, investigare, esaminare', 'nachforschen, untersuchen'; ispitati, ispitam, ispitujem, 'indagare, investigare, esaminare', 'fragen, nachforschen, untersuchen'), u *Stuličevu* ('sciscitari, quaerere, inquirere, interrogare, perscrutari, investigare, examinare etc.'), u *Vukovu* ('erfragen', 'exquiro').

1. *aktivno*.

a. *pitaneñem obasnati*. a) *interrogare, objektat je čelade od kojega se traži odgovor. objektat može isostati, osobito kad se ima u pameti svak ili onaj koji sma i može odgovoriti na pitane*. aa) *uopće*. Mudar ispovidnik, koga vidi da podpuno ne tomači grihe, dužan ga je ispitati, i zaboravljena ili neistomačena na pamet donijeti mu. A. Badić 879. Neka stanu ta dva čovjeka pred Gospoda, pred sveštenike i pred sudije, i neka dobro ispitaju sudije. Đ. Daničić, *5moja.* 19, 17—18. Onda se prvo dozove sveštenik da ispita mladence, pa, kad to bude, onda se mladenci daruju. Vuk, *živ.* 804—805. — bb) *što se hoće obasnati, ili o čemu se hoće snati, isriče se: aaa) interrogativnom rečenicom*. Ne mogu srou odoljet da ne ispitam Petruhele, što je. M. Držić 886. I skupivši sve vladavce popovske i knjišnike od puka ispita njih, kadi hoće se poroditi. Postila, y4^a. Da ga tako i po ti način ispitaju, tko li je, što li

je. M. Divković, bes. 55^b. Daj da ga ispita, tko je, od nas kigod. M. Gazarović 18. Da ispitaš i s načinom izvidiš na što su iste duše prignute. M. Zoričić, osm. 189. Odoše od mista do mista do Antijokije, u koju budući došli, ispitaše, izvidiše u kojoj se tamnici Bodin nahodaše. And. Kačić, razg. 88. Turci ispitaše gdi se naodi greb Skenderbegov. 186. Ispitati ga, na koji način ima se gojiti sin. kor. 188. Ispitaču svakoga, kako se je koji vladao. M. A. Rejković, sabr. 88. — *bbb*) *supstantivom s prijedlogom* o. Javi jemu Gospod, nekogogo črnica znajušta Svetaju Goru. sego prijemu velikim usrdijem celomudryj unosa ispita i o Svetaj Gorš. Domentijan^a 122. Pomniivo ispita ih o vremenu... da ispitaču o djetetu. S. Rosa 35^b. — *ccc*) *supstantivom u acc. s prijedlogom* za. Poču malo boje ispitat za došastje dunda Maroja. M. Držić 276. Redovnik ima ispitati gršnika za sve njegove grijehe. M. Divković, nauk. 195^b. — *ddd*) *supstantivom s prijedlogom* vrhu, svrhu. Ispitajte njih vrhu bitja. I. P. Marki 27. Tada zovnu rečene kraje ili mudrace istočne i ispita ih dobro svrhu zvizde. F. Lastrić, od⁷ 296. Ima stariću izviditi i ispitati svrhu oni stvari. M. Dobretić 92. — *eee*) *supstantivom s prijedlogom* od. Otidož za ispitat od došastja dunda Maroja. M. Držić 289. Idite i ispitajte pomjivo od toga djeteta i prikažite meni. F. Lastrić, ned. 801. — *b*) *objekat je ono što subjekat hoće da obazna*. aa) sciscitari, exquirere, uopće. Da mi 'e štogodi za Lubmira ispitat. M. Držić 80. Kada Pilat vele pomniivo ispita i uzna svekolike stvari. M. Divković, bes. 876^b. — u ovijem primjerima čelade čiji se odgovor traži stoji u gen. s prijedlogom od: Kako biše ispitat od kraje. Bernardin 12. mat. 2, 16. Da budu mogli od njih ispitati i vsako naputenje imati. Mon. croat. 291. (1589). — *bb*) *s osobitijem značenjem, kao 2. iskušati, 1, a i e*. Reče mu ispitati mudrost Aleksandrovu. Aleks. jag. star. 8, 287. Hotijući ispitati Darijevo maloduštvo. 269. Visinu nebesku ispitah i dubinu morską poznah. 828. Ispitati, hist. etc. (istražiti, islijediti), 'erforschen', tal. 'esaminare, indagare, investigare, scrutinare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. b. pitati shvaća se u smislu: iskat, tražiti, moliti; a svršeno značenje biva na dva načina. a) rogare, svršeno je značenje tijem što onaj koji ispituje svršuje svoje pitanje, ali se još ne zna hoće li dobiti što traži. Toj mu prikazavši, ispitah prošćenje, k moru pogledavši, da nam je jidrenje. P. Hektorović 86. Otvori svoje nevolno stanje ispovidniku, i ispita jedan dan, dva li vrmena, da bi se pripravio. ispovidnik mu dopušta. M. Zoričić, zrc. 152—158. — *b*) *impetrare, dobiti pitanjem, traženjem*. Ima noć i dan pitati, tere iskat dokle godire ta pravi put i stazu ispita. Postila. K4^b. Regulo mrtvu djetetu svomu život ispita. A. Gučetić, roz. mar. 4. Isti red ispitao je milost od pristola apostolskoga. roz. jez. 29. 'Tko kući dokući, tko prosi ispita. Đ. Baraković, vil. 164. Da može (pokora) ispitati prošćenje. M. Orbin 68. Tako bi dostojan prošćenja i ispita slavu. 147. Što da molba ne ispita, kad je slatko naredena? I. Gundulić 118. Ki te ispita u tvo'e bratje i zaruči. I. Ivanišević 265. Što pitajući lupež pokajni ispita i isprosi. V. Andrijašević, dev. 117. Blagodaran on ispita sve od Boga blagosove. P. Kanavelić, iv. 1. Blagosov ispitaše. 487. Svetu ruku da ispitaču. 591. Mučenika doni glavu ku ispita od Albana pape. J. Kavašin 818^a. Ispita prošćenje od svoje nestavnosti. I. Đorđić, ben. 187. Da bi mogo ispitati kraljevsko dopuštaće za tužna objesit Mardokea. B.

Zuzeri 9. Nama pomoć od Boga ispita. J. Filipović 1, 571^a. Ispita oblast da može poći. And. Kačić, kor. 864. Koji svi ispitaše i isprosiše prošćenje od grijeha. J. Matović 247.

2. *pasivno*. Kada je zali ispitan od sudca. Korizm. 59^a. Imaš biti ispitan i iskušat od zlije misli. M. Radnić 448^a. Ovo čudo bi tvoreno na molbe njegove Božje majke, ter bi prva milost u naga od iste majke ispitan. A. d. Bella, razgov. 28. Događaji dobro i pomniivo ispitan, protrešeni i zakletvom potvrđeni. A. Kanižlić, utoč. xxiii. Ispitan on, od koga mu je kniga data, odgovorio je. kam. 126. Dopustio je patrijarki carigradskomu ispitanu misto. A. d. Costa 2, 18.

3. *sa se*.

a. *refleksivno, dobiti dopuštaće za odlazak, vidi 1. iskat, 3, b, a*. Podi, u ne (jube) ter se ispita' i steč vječni glas doleti. G. Palmotić 1, 155. Neg' videći da spravlja so s mrkljem tminam noć da ide, za ne omrknut, ispita se, i pod šator svoj otide. J. Palmotić 124.

b. *recipročno, vidi 1, a, a) bb) ccc*). Za svoje se zdravje ispitati. Nar. pjes. vuk. 8, 238.

2. *ISPITATI, ispitām, pf. posve nāpitati, vidi i 2. ispitivati. — Složeno: iz-pitati. — Akc. je kao kod izgledati. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Nijessam još dijete ispitala'. P. Budmani.*

ISPITAV, adj. u Stuličevu rječniku: 'interrogativus'. — nepouzđano.

ISPITAVAC, ispitavca, m. vidi ispitalec. — Samo u Voltigijinu rječniku: ispitavec, 'indagatore, investigator', 'untersucher'.

ISPITAVĀNE, n. djelo kojijem se ispitava. — U Bjelostjencevu rječniku: 'inquisitio, sciscitatio, percunctatio, examen'.

ISPITĀVATI, ispitāvām, impf. vidi 1. ispitivati. — Na dva mjesta xvi i xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (ispitavam, ispitati, izvedam, examino, exquiro, inquirō, sciscitor, diligenter interrogo, sciscito, percontor et percontor), u Jambrešićevu (ispitavam, exquiro, inquirō), u Voltigijinu (ispitavati, 'andare investigando, domandando', 'abhören'; ispitavati, 'andar indagando', 'nachforschen'), u Stuličevu (us ispitati). Aleksandar naga ispitavaše, hotijući doznati, kakovnu ljubav k nemu drži. Aleks. jag. star. 3, 803. On izpovidske od mene ispitava tajnosti. A. J. Knezović 185.

1. *ISPITI, ispijēm, pf. ebibere, složeno: ispitati. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing. ispi, u part. praet. act. ispio, ispiła (u Dubrovniku ispiła), u part. praet. pass. ispit; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.: aor. ispih, ispisimo itd., impf. ispij, ger. praet. ispišai; drukčiji je u part. praet. pass. ispijen, ispiven. — Riječ je stara, isporodi stslav. ispitati, rus. испитъ. — Između rječnika u Belinu (ispiti, sgocciolare, bere e votare tutto, 'exhaurio' 675^b; 'suggere, succhiare', 'sugo' 717^a), u Bjelostjencevu (vidi kod ispijati), u Voltigijinu (ispiti, 'vuotare, tracannare, esavrire', 'austrinken'; ispitati, ispijem, ispijam, 'berre tutto, tracannare, sgocciolare', 'austrinken'), u Stuličevu, ('exsugere, ebibere'), u Vukovu ('austrinken', 'ebibo'), u Daničičevu ('ebibere').*

1. *aktivno.*

a. *popiti sve. a) u pravom smislu*. Studeno ispiše. Domentijan^b 156. Ni ga sam izpio ni izio. Mon. serb. 175. (1414). Aleksandar slatu čašu ispio, v nadra ju shrani. Aleks. jag. star. 8, 289. Gdi uzvodim me bojnika, prikriti ću polja i gore, zemlje ogolit, ispit rike. G. Palmotić 2, 326. Vodu živu i tekuću, koja premda ju ljudi saciplja i

grabe, isgrabit i ispiti nemogu. A. Kanižlić, usr. 14. I dok čašu svu izpijem. V. Došen 47^a. Talog iz strašno čašu ispio si. Đ. Daničić, isai. 51, 17. — b) *metaforički*: ispiti svoju čašu, *svršiti život, smrijeti*. Ti si svoju čašu ispio. S. Ćubiša, prip. 21. — c) *ispustiti*. Dok bi lulu ispio duhana, osvojiše do pola mejdana. Osvetn. 8, 116.

b. u ovom primjeru kao da znači samo popiti: Snesti po malu i ispiti. Sava, tip. hil. glas. 24, 189. tip. stud. glas. 40, 147.

c. iz usdržava mjesno značenje, te ispiti znači: *pjuci isvaditi, pa i isisati*. a) u pravom smislu. Jedne (pčele) izpiju med vesela, jedne site na dom hode. A. Vitalić, ost. 7. Dobar i od zla dobro vadi, i ko pčela med izpije. J. Kavašin 57^b. Likari ne moguće naći druge likarije, izvan da tko s ustmi ispije onu otrov iz rane. J. Banovac, razg. 152. — amo pripadaju i ovi primjeri: Uata moja oči mu ispija! Nar. pjes. vuk. 1, 884. Dve guje iskoče pa jedna mater a jedna kćer za oči, te im ispiju oči. Nar. prip. vuk. 181. Da joj oči ispiju gavrani. Osvetn. 2, 175. — b) *metaforički*. Slatkost ispiše (smije) živleša mogega. P. Zoranić 5^a. I da mi je kosti izela, krv izpija, meso izjela. I. Gundulić 227. Od ognice koja mu svu snagu ispi, dili se s ovoga svita. A. Kanižlić, kam. 420. Koju (snagu) zima iz paša ispije. J. S. Relković 898.

2. *pasivno*. Na tvrdoj se postelici izpite od nemoći kostice prinemažu. A. Kanižlić, utoč. 88. Krv ispivena iz prsta rašena. M. Dobretić 894.

3. *sa se, pasivno*. A. izpit se nikom ne da (čaša), da se suzom dno ugleda. V. Došen 81^a.

2. ISPITI, *adv. vidi spiti*. — U Stuličevu rječniku: „gratis, gratuito“ s dodatkom da je uzeto is brevijara i s primjerom „jamačno is brevijara“: Borahu se sa mnoju ispiti „impugnabant me gratis“ (vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod epyti).

ISPITIVAC, ispitivca, m. čovjek koji ispituje, vidi kod ispitivački.

ISPITIVAČKI, adj. koji pripada ispitivcima (vidi ispitivac, kojoj riječi nema druge potvrde). — U jednoga pisca našega vremena. (Narodna pripovijetka) koja vrijedi ozbiljnije pažnje ispitivačke. Nar. prip. vrč. xi.

1. ISPITIVANJE, n. djelo kojim se ispituje (vidi 1. ispitivati). — Stariji je oblik ispitivanje. — Ismeđu rječnika u Belinu (ispitivanje „il cercar, dimandar con diligenza“, „quaerito“ 185^b; ispitivanje „informatione“, „inquisitio“ 401^b), u Stuličevu („interrogatio“), u Vukovu („das erforschen“, „exquisitio“). Po ispitivanju spovidnika. Korism. 61^a. Niti ga je on pomagao ispitivanjem. B. Kašić, src. 19. U ispitivađu pokornika. A. Bačić 879. Na nika njova ispitivaše odgovaraše. E. Pavić, ogl. 498. Nihovo ispitivaše zlamenovalaše privratu. S. Rosa 85^b. Ispitivaše samoga sebe od misleđa, govoređa. M. A. Relković, sabr. 7. Tomu više ispitivaše i svidočanstvo ne tribuje. 42. U ispitivađu griha u ispovidi. Ant. Kačić 281. Pošto bude ispitivaše. Vuk, djel. ap. 25, 26.

2. ISPITIVANJE, n. djelo kojim se ispituje (vidi 2. ispitivati). Vandelje o djetinstvu, (p)orodjeđu i o ispitivađu Marije prisvete. S. Rosa 195^a.

1. ISPITIVATI, ispitujēm i ispitivām, impf. 1. ispitati. — *Akc. je kao kod iskazivati*. — Od xvi vijeka (vidi kod c, a)), a između rječnika u Belinu (ispitivati „domandare per sapere“, „interrogare“ 278^a; ispitivati, ispitujem „inquirere, cer-

care diligentemente“, „inquirere“ 407^b; ispitivati, ispitivam „informarsi“, „cognosco“ 401^b; „essaminare, far esame“, „examinare“ 298^a; ispitivati, ispitivam „cercare, dimandare con diligenza“, „quaerito“ 185^b), u Voltigijinu (praes. ispitujem kod ispitati), u Stuličevu (ispitivati, ispitivam „interrogare“), u Vukovu (ispitivati, ispitujem „erforschen“, „exquirere“).

a. *aktivno*. — U svijem je primjerima snačene prema 1. ispitati, 1, a. Tko god ispitiva bitje i življenje od njih, može li ovi upitan rijeti kojugod zlobu tešku? B. Kašić, src. 98. Ako ne umije štiti, ispituje od drugih. P. Radović, ist. 90. Ter ih ispitujuć, kako se nosiše. B. Krnarutić 28. Inpolit ispituje Lovrinca i govori... P. Hektorović (?) 123. Zašto ispituje (Marija) anđela, kako će ovo bit? J. Filipović 1, 77^b. Dolazit će k straži za te ispitivat. A. Kanižlić, rož. 21. Ispitivaše Nabukodonozor sve mudrace, navistiteje i vračare. E. Pavić, ogl. 899. Bog unutrna ispituje. S. Rosa 116^b. Nađe nekoliko čobana koje ispitivati poča za Labana. And. Kačić, kor. 29. I jere će sudac ispitivati oštro. Đ. Rapić 5. Stavi se jedan put izvidivati i ispitivati, koje udo tila čovičjega jest naj gorje. 257. Ispitivao i (jih) je od ukazate zvizdo. A. Tomiković, gov. 21. Malo su marili stvar ispitivati do temelja. živ. 105. Već za tvrdu vjeru ispituje. Nar. pjes. juk. 596. Stane ispitivati mater i sve dvorane. Nar. prip. vuk.² 295. Onda ga car počne ispitivati, od kud je i kako se zove. 258. Na mukama ili onako kad ko u ajstorski ispituje. Vuk, poslov. 123. Hoće li biti dobro kad vas stane ispitivati? Đ. Daničić, jov. 18, 9. Ispituješ srca i utrobe. psalm. 7, 9. — u ovijem je primjerima s dva objekta: Gdi on jih nika ispitivaše. E. Pavić, ogl. 498. Ispitivahu me stvari od mene neznanih. S. Rosa 11^b.

b. *pasivno*. Niti je ispitivan za krivicu. M. A. Relković, sabr. 61.

c. *sa se*.

a) *pasivno*. Zato Bog neće da se od mrtvih istina jošće ni ispituje. Postila. C4^a. Pred ovim se svi grješnici prekotanko ispituju. J. Kavašin 61^a. Kad se poslije stane istraživati i ispitivati odkud i kako, dozna se da je od one glave. Vuk, živ. 282.

b) *recipročno*. Ruke šira, u lica se lubo, za junačko ispituju zdravlje. Nar. pjes. vuk. 4, 896.

2. ISPITIVATI, ispitujēm i ispitivām, impf. 2. ispitati. — *Potvrđen je samo verbalni supstantiv (vidi 2. ispitivaše), koji je u jedinom primjeru s osobitijem snačenjem, te bi po onome ispitivati snačilo: odgajati (djete), koje snačenje jamačno nije narodno*.

ISPITLIV, adj. koji ispituje, kojim se ispituje. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Ove knige razdiľuju se u proseće ali ispitljive... A. d. Costa 2, 54.

ISPITNIK, m. čovjek koji ispituje (vidi 1. ispitivati). — U knjigama pisanim crkvenijem jezikom. Ispitnika istinē (sic). Domentijan^a 809. vidi i ispitnik. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² — U naše su vrijeme opet načinili ovu riječ pisci. Ispitnik „prüfungskommissär“, „essaminatore“. B. Petranović, ručn. kn. 82. Ispitnik „constituent (examinator)“. Jur. pol. terminol. 118.

ISPITNINA, f. novac što se plaća sa ispit. — *Načineno u naše vrijeme*. Ispitnina „prüfungstaxe“. Jur. pol. terminol. 408.

ISPITOVANJE, n. djelo kojim se ispituje (vidi ispitovati). — Stariji je oblik ispitovanje. — Ismeđu rječnika u Belinu (ispitovanje „esame“, „examen“ 298^a). Neka tim ispitovanjem

ispovidnik može viditi. Š. Budinić, ispr. 19. Posli velicijeh iziskovanja i iskušnja i ispitovanja. B. Kašić, in. 40. Ispitovanje od svijesti od prve zapovijedi. S. Matijević 42. Od njegova mudra ispitovanja i govorenja. P. Radovčić, nač. 140. Ispitovanje djavosko. M. Radnić 96^a.

ISPITOVATEL, m. čovjek koji ispituje (vidi ispitovati). — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Lubezniv iziskovitelj i tanak ispitovatelj. Naručn. 84^b.

ISPITOVATI, ispiti, impf. *vidi* 1. ispitivati. — *Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Vrančiću* (percontari). Ispitovaoše od njih, kad će se Isukrst poroditi. Bernardin 14. mat. 2, 4. Vidi, da je i ondi poznano ime tvoje, jere ispitovan bih dosti za tebe. P. Hektorović 58. Sve me ispitovaoše. M. Držić 81. I on ni toga ispitoval radi tašće hvala kako niki često-luboi ispituju, što se od njih govori. Postila. Gg1b. Nesvjestno ispitovati, ima li se onako činiti. Š. Budinić, sum. 48^a. Odgovara na ona od kojih ispitovan bude. ispr. 28. Ne počeo dalje ispitovati. F. Vrančić, živ. 48. Kada pita za putene grijehe, ne ima u bah po tanku ispitovati. M. Divković, nauk. 196^a. Koji ga dohodahu ispitovati. B. Kašić, is. 6. Kad me budu ispitovali: čigova jest ova prilika i nadpis? A. Georgiceo, pril. 90. Ne hteti ni ispitovati od tebe, uža li to činiš. A. Vitalić, ist. 228. Ničim se nitko skužati ni ispitovati ne može. S. Margitić, fal. 258. Da ga iskusiitelji nisu zadovoljno ispitovali u stvarih potrebnih za ispovidaše. Ant. Kadžić 285. Mogu se ispitovati spametno vrhu psovke. 248.

ISPITOVNIK, m. riječ načinjena od ispitovati. a. *knjiga u kojoj su sva pitanja o čemu osobitome*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Ima u ispitovanju proiti po deset zapovijeh Božih i po ostalih stvari (tvorij) kako ćemo dol u ispitofniku pokazati. Š. Budinić, ispr. 24. Dvoje ispitovanje ili dvoj ispitofnik postavljat se. 51.

b. *čovjek koji ispituje*. — *U Belinu rječniku* (examinator 298^a) i u *Stulićevu* (v. ispitati).

c. *čovjek koji se ispituje, koji će se ispitivati*. — *U naše vrijeme kod pisaca s osobitijem snačenem*. Ispitovnik, der geprüft wird, 'esaminando'. B. Petranović, ručn. kn. 82.

ISPIVATI, ispišam, impf. *vidi* ispijati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *Od prvijeh vremena* (vidi i ispitati. F. Miklošić, lex. palaeoslov.²), a između rječnika u *Stulićevu* (ispivati us ispitati, i napose ispijati, ebibere s dodatkom da je riječ ruska) i u *Daničićevu* (ebibere). Semu za oněh skrbiju krv ispyvaše. Domentijanb 116. Ne krv ispijavu. I. T. Mrnavić, ist. 186. Razlikima i načini krv izkrnu ispijaoše. J. Kavašin 451^a. Jedan od onih koji tadašnjega vremena naj lakomiji bijau i krv ljudsku ispijavu. E. Pavić, ogl. 582. Svu noć ču ispijati vino. Pjev. orn. 250^a. Dala bih je (ružu) onom bratu koj' ispija čašu vina. Nar. pjes. javor. 1880. 289. Druga čaša se ispija. V. Vrčević, niz. 255. — *Na jednom mjestu xviii vijeka stoji griješkom ije mj. i*. U te celove ispijivaoše mede ugodne ko i pčela. J. Kavašin 199^a.

ISPIZMITI SE, ispišmim se, pf. *postati pismen, početi se pismiti*. — *Složeno*: iz-pizmiti. — *Akc. je kao kod izgasiti*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (na koga, anfangen jemand feindlich zu verfolgen, 'insectari coepisse'). Nešto se na me on od skoro ispišmio'. Mora da se na te on vrlo ispišmio, kad onako viče na te'. J. Bogdanović.

ISPIZDRITI, ispišdrim, pf. *vidi* izbuliti. — *Složeno*: iz-pizdriti. — *Akc. je kao kod izgasiti*. — *U naše vrijeme u Lici*. Ispišdrio oči u nu svedno kao štrk u jaje'. J. Bogdanović. — *I u drugom snačenju*: Kada ko ima na sebi kakovu ranu, pa se ono slo meso iz rane pomoli van, reku i tadaj: 'Videre, kako mu se ono slo meso u rani ispišdrilo!', 'Ala mu se rana vrlo ispišdrila'. J. Bogdanović.

ISPJETI, ispišjem, pf. *vidi* ispjevati. — *Složeno*: iz-pjeti. — *Od xvi vijeka*. Ispojmo Bogu novu pesan. Transit. 150. Ispojem ga ka' pjesnu na usta. P. Petrović, gor. vijen. 85. — *u ovom posljednjem primjeru može biti od inf. ispojati* (vidi kod pjeti).

ISPJEVATI, ispišvam, pf. *složeno*: iz-pjevati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (ispjevati i izpjivati, canere) i u *Vukovu* (1. 'aussingen', 'absolvo cantum', 2. 'ersingen', 'cantu acquiro').

1. *aktivno*.

a. *svršiti pjevanje* (jer se pjevalo sve što je trebalo ili što se htjelo pjevati). *objekat je ono što se pjeva*. Sve, 'ponukovanje' koje je prije, 'plača' stavljeno nek sam jedan ispija. P. Knežević, muk. 5. Ko će skupit po nebu oblake, ko l' izpjevati po svijetu junake? And. Kačić, razg. 2^a. Jer bi pisme, odveć duge bile, koje ne bi izpjevale vile. 201^a. Jer je meni korba dodijala od mogega draga pobratina, da junakâ nizam ispijvao, kad sam od ni pjesmu zapjevao. 224^a. Sve moje pesme ispeva. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Sve moje pjesme ispijeva. 1, 223. Povedoše mlade Mostarane, Mostarani pjesmu ispijevaše: 'Ostaj s Bogom, naše stare majke!' Nar. pjes. bos. prij. 1, 40. Usme slijepac gusle te uža njih mlogo lijepu i krasnu pjesnu ispijeva. Nar. prip. vuk. 285. Ona prestane ondje dokle je ispijevala. Vuk, nar. pjes. 1, 128. Kad bi kakav pjevač ovdje na Cetinu ispijvao pjesnu dobro. P. Petrović, ogl. sr. 11.

b. *kao spjevati*. Mojsija ispija svima Izraelčanom pismu od uspomena. E. Pavić, ogl. 165. Možemo mi lasno ovo razumiti iz one pisme koju je ispijala prvećlika ova divica. A. Tomiković, gov. 185.

c. *isgubiti pjevanjem* (svršiti što i sama sebe pjevanjem). Kad i kad i kokoš — osobito koja je debela — zakukuriče ka' i pijevao, onda reku: 'Eno propjevala ta i ta kokoš', to je onda kod prostog naroda kao neki veliki ubet i udes, nešto se mora nepovoljno u kući toj dogoditi. — 'Leti! vataj onu kokoš što je propjevala, neka naj prije sebi ispijeva glavu'. Onda kojući je od jutavi nožem po vratu govore: 'Eto vidiš, neka! neka! sebi si naj prije glavu ispijevala'. J. Bogdanović.

d. *dobiti pjevanjem* (vidi u *Vukovu rječniku*). Nije on ovo izigrao ni ispevao, ovo mu nije došlo od besa nego od neke volike nevoje. M. Đ. Milčević, let. već. 280.

2. *pasivno*. Evo, braćo, pjesma od mejdana, koja jeste skoro ispijevana. Nar. pjes. kras. 1, 189.

3. *sa se, refleksivno, pjevanjem se zadovoljiti, nasititi, umoriti* (kad ko pjeva sve dokle god ga je vođa ili dok se umori). — *U Stulićevu rječniku*: 'ad satietatem canere', i u *Vukovu*: 'sich aussingen', 'satis cecinisse'.

ISPLAĆANJE, n. *djelo kojijem se isplaća*. — *U Stulićevu rječniku*.

ISPLAĆATI, ispišćam, impf. *vidi* isplaćivati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Rjelostjenčevu* (isplaćam, isplaćujem, isplatiiti, exolver) *gaje se naj prije nalaziti, i u Stulićevu* (satisfacere, debita persol-

vere'). Svi ćemo mi glavam isplaćati. Nar. pjes. juk. 322.

ISPLAĆEŇE, *n. djelo kojijem se isplati.* — Stariji je oblik isplaćenje. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (isplaćenje) i *u Daničiću* (isplaćenje). Do isplaćenja duga. Spom. sr. 2, 112. (1447). Isiskuje isplaćenje neizmerno. P. Knežević, osm. 108. Zadovoljstina jest podpuno izplaćenje duga. B. Leaković, gov. 85.

ISPLAĆIVĀNE, *n. djelo kojijem se isplaćuje.* — *Ismeđu rječnika u Vukovu.* Isplaćivanje duga, tilgung einer schuld (nach und nach). Jur. pol. terminol. 506.

ISPLAĆIVATI, isplaćujem i isplaćivam, *impf.* isplati. — *isporedi* isplaćati. — *Akc. je kao kod iskazivati.* — *Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Rjelostjencu* (vidi kod isplaćati), *u Stuličevu* (isplaćivati, isplaćivam, in debitis persolvendis esse), *u Vukovu* (isplaćivati, isplaćujem, 'auszahlen', 'solvo'). Što se knezi zadužuju podložnici to 'zplaćuju. P. Vitezović, cvit. 79. Nama dopušteno onom salogom dugove naše isplaćivati. F. Lastrić, test. bil. 805b. I moj halat nima isplaćivati. M. A. Rejković, sat. 14a. Kao što se nadničari isplaćuju. Vuk, poslov. 18.

ISPLAHNUTI, isplahnem, *pf. složeno:* iz-plahnuti. — *U naše vrijeme po nekijem krajevima (gdje se igovara isplahnuti).*

a. *prelasno, iseliti se, prolići se.* Isplahnuti, 'verschüttet werden', *n. p.* Bar dobra polovina je isplahnula (vode, vina, nja, octa itd.). Primorje. A. Kurelac. rad. 20, 84. — i *metaforički:* 'verbrausen, dem gedächtnisse entfallen', *n. p.* imena mi brzo isplahnju. Primorje. 84.

b. *prelasno, viditi ishmučati.* Isplahnuti, promućkati, *n. p.* 'Isplahnj malo te ploske i ta stakla, te poleti u pivnicu, da popijemo čašu vina', ili: 'Taj moćnik (pot de chambre) dobro isplahnj, to treba pijeskom ožulit, da izba nim ne zaudara'. Pokupljani i drugi. 84.

ISPLAHOVATI, isplahujem, *pf. strošiti (u samps), rasasuti.* — *Složeno:* iz-plahovati. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu* (isplahovati, frustra, incassum, inconsulto, inconsiderate dissipare, consumere'). Buduć objeetan, blago veliko isplahovo, u općine istratio. A. Kalić 171. Ti si tvoje isplahovo. 817.

ISPLAKĀNE, *n. djelo kojijem se isplāče.* — *U Stuličevu rječniku.*

1. **ISPLAKATI**, isplāčēm, *pf. oplākati posve, sve.* — *Složeno:* iz-plākati. — *Akc. je kao kod ispisati.* — *Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Belinu* ('elno' 428a), *u Stuličevu* (isplakati i isplakati, 'bene eluere'), *u Vukovu* (*n. p.* usta, 'aus-spülen', 'elno').

a. *aktivno.* Nadvorňa inijeh suda isplakati. S. Rosa 110a. To slo nami grih prvi isplaka. J. S. Rejković 8. Ni kiša ni sneg ne more isplakati. Protok. nenad. 56. 'Udario ovaj veliki dar Boži, i veliko ovo naglo vrijeme pa nam ovo zemaja sve isplaka'. 'Odnese i isplaka ova velika kiša sa ovo zemaja sve ono i što valja'. 'Ova tvoja juva ka' isplakana, valja da je neko š ne i ono što valja poplaka i isplaka'. *u Lici.* J. Bogdanović. b. *pasivno.* Isplakan čestimi točkovi žive vode. M. Pavlinović, razl. spis. 424.

c. *sa se, pasivno.* Zemlja se dugim vremenom isplače i mršavom postaje. P. Bolić, vinod. 1, 65. Jagode se isplaču. 2, 311.

2. **ISPLAKATI**, isplāčēm, *pf. složeno:* iz-plā-

kati. — *Akc. je kao kod izgledati.* — *Od xviii vijeka.*

1. *aktivno.*

a. *plaćući posve požaliti.* a) *objekat je koja nesreća ili gubitak (i čelade kojega već nema); značenje je: požaliti dosta, koliko zaslužuje.* Što hineći da vjeruje huda Fakra mnogo isplaka. J. Palmotić 84. Tko će moći toliki poraz izplakati? A. Kanižlić, kam. 894. Pa nigda ga (brata) ni isplakat nećeš. Osvetn. 2, 40. — b) *objekat je grijeh, te je značenje: posve se pokajati.* Neka diklico isplaču, iskaju, ispokore svoj grijeh. I. Đorđić, uzd. vii. Ja u onoj ispovijesti sve sam ovo razredio, razputio i izplako. B. Zuzeri 154. — c) *objekat je pokora, te je značenje: plaćući izvršiti.* Da pokora nije mala što je doslo isplakala. N. Marči 72.

b. *plaćući izgubiti.* 'Šta plaćeš? oči isplakao!'. U Stonu. M. Milas.

c. *plaćući dobiti.* — *Ismeđu rječnika u Vukovu* ('erweinen', 'flendo acquirō'). I jedu bi iskakala (bludnica) što još nije izplakala. V. Došen 100a.

2. *pasivno (prema značenju kod 1. a).* — *U Belinu rječniku* (izplakan, 'pianto', 'ploratus' 561b).

8. *sa se, refleksivno, ismoriti se plaćući, svršiti plakanje.* — *Ismeđu rječnika u Belinu* (finir di piangere', 'elugeo' 561b), *u Voltigijinu* (isplakati se, 'slagrimare', finir di piangere', 'ausweinen'), *u Stuličevu* (finir di piangere, piangere assai', 'elugere, plorare'), *u Vukovu* ('sich ausweinen', 'flendi finem facio, sat flevi'). Neka nastoji plačom srca pokajana veoma gorko izplakat se. B. Zuzeri 154. Bog malahni može sadar požalit nas i s nami se izplakati. 228. Više nji izplače se. 291. Dosta si se prid nogami negovijem izplakala. 314. Valjda mu otići u bližnu sobicu gdi se isplaka. E. Pavić, ogl. 90. Meni ne može bit dosta rijeka, za isplakat se na neurednosti sadašnjih vremena. A. Kalić 228. Teško sam se, babo, isplakala. Nar. pjes. petr. 2, 32. Tek što je tužbalicu svršila i isplakala se, počne i on od miline i žalosti plakati. Vuk, živ. 201. Isplaka se nad nima. Đ. Daničić, Imojs. 45, 15.

ISPLAKIVĀNE, *n. djelo kojijem se isplakuje.* — *U Vukovu rječniku:* 1. 'das erweinen', 'acquistio per fletum'. 2. 'das ausweinen', 'finis flendi'.

ISPLAKIVATI, isplakujem i isplakivam, *impf.* 2. isplakati. — *U Vukovu rječniku:* isplakivati, isplakujem, 'erweinen', 'fletu acquirō'; isplakivati se, 'sich ausweinen', 'desino flere'.

ISPLĀNUTI, isplānēm, *pf. složeno:* iz-planuti. — *Akc. je kao kod isahnuti.*

a. *planuti na poše, planuši isiti (o plamenu).* — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.* 2 kod isplanuti.

b. *uprav (o plamenu) utištati (kad ne može već da plamti), ali je potvrđeno samo u metaforičkom smislu: (o gnevu) izbješeti.* — *U Belinu rječniku:* Isplanula je srgba 'la collera e passata', 'iracundia deflagravit' 200a, i *u Stuličevu:* 'passare', 'decidere' s primjerom: Taj će gnev isplanuti, 'quella collera si acquietera', 'decidet haec ira'.

ISPLĀŇĀNE, *n. djelo kojijem se isplaňa.* — *U Mikajinu rječniku: (sa starijim oblikom) isplaňanje.*

ISPLĀŇATI, isplāňām, *pf. svršiti plaňanje (prelasno), kad se sve oplāňalo.* — *Akc. je kao kod iskontati.* — *U Mikajinu rječniku:* isplaňati, ogladiti, 'asciare, piallare', 'dolo, levigo, ascio, ascia polire', i *u Stuličevu:* 'complanare, aequare, conequare'.

ISPLAŃAVATI, isplaŃávám, *imperf.* isplaŃati. — *Akc. je kao kod izgovarati.* — *U Stuličevu rječniku:* freq. *us* isplaŃati.

ISPLAŃIVATI, isplaŃújəm i isplaŃívám, *imperf.* isplanuti. — *Akc. je kao kod iskazivati.* — *U Stuličevu rječniku:* isplaŃivati, isplaŃivam, a kod isplanuti *ima praes.* isplaŃujem i isplaŃivam.

ISPLAŠTITI, isplaštim, *pf.* ukrasti kome (objektu) plašt. — *U Stuličevu rječniku:* isplaštiti, 'rubar il mantello ad alcuno', 'expalliare aliquem'. — *sasma nepousdano.*

ISPLATA, *f.* djelo kojijem se isplati, češće u konkretnom smislu: ono što se isplati. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die ausszahlung, solutio). To mu fala i to mu isplata za njegovo vrlo prijateljstvo. Pjev. crn. 21^a. Za kuću dobiju iz stare sadruge isplatu. V. Bogišić, sborn. 848.

ISPLATAN, isplatna, *adj.* koji pripada isplati. — *Natičeno u naše vrijeme.* Isplatna svota, 'tilgung-quot'. Jur. pol. terminol. 508.

ISPLATITEĽ, *m.* čovjek koji isplati. — *U Stuličevu rječniku:* 'qui solvit, debitor, nomen'.

ISPLATITEĽAN, isplatiteljna, *adj.* u Stuličevu rječniku: 'soddissattorio', 'vim satisfaciendi habens'. — *nepousdano.*

ISPLÁTITI, isplátim, *pf.* posve, sve platiti. — *Složeno:* iz-platiti. — *Akc. je kao kod ishvaliti.* — *Riječ je stara, isporodi stolov.* isplatiti, rus. исплатить. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (vidi kod isplaćati), u *Voltigijinu* (izplatiti, 'pagare, scontare, saldare un debito', 'bezahlen'), u *Stuličevu* (isplatiti i izplatiti, v. isplaćati), u *Vukovu* (koga, kome 'aussahlen', 'solvo'), u *Daničičevu* ('exsolvere').

1. *aktivno.* a) *objekat je ono što se plaća (novac, dug, kupovina, trud, šteta itd.), onaj koji prima staji u dat.; gđjgdje izostaje objekat. često u prenesenom, metaforičkom smislu.* Ne isplati li im župa, da im plati kraljevstvo mi iz moje kuće. Mon. serb. 85. (1826). Daklen valja duge isplatiti. J. Banovac, prip. 110. Jer ću po tebi isplatiti Bogu sve moje dugove. 110. A da smrti dug isplati, jerebo se približaše. P. Knežević, živ. 18. Pridade ga na muke, do godi ne isplati svega duga. F. Lastrić, od' 288. Ne dade mu časa vrimenta, nego ga odma čini zatvoriti u tavnicu, do godi mu ne isplati svega. 288. Dok podpuno isplati dug vas pravdi Božijoj. 374. Ja ti se obećajem, ne samo da se na stare poslove nigda neću povratiti, nego jošter što godi uz mogu, isplatiti štetu koju sam počinio. F. Lastrić, test. 122^b. Pravedno je dakle da ti isplatiš trud tvoji najamnika. ned. 292. On će svojom krvju pravdi Božijoj isplatiti. svet. 8^b. Ja izplatih dug moj. A. Kanižlić, usr. 41. Pak se nitko ne povraiti niti robstva svog' isplati. V. Došen 48^b. Erbo hoće Bog da ovdje isplati dug za grijehe. T. Ivanović 101. Tko je dužan 20 ili 30 ili više forinti, pak sve isplati, govorimo da je zadovoljno il' podpuno isplatio. B. Leaković, gov. 86. Služio sam bega Radul-bega, ne će mene službu da isplati. Nar. pjes. vuk. 2, 189. Jer sam ovde Turkom mnogo dužan, neće mi dat sabje isplatiti. 2, 845. — b) *objekat je čelade koje prima.* Zapovidi otac nastojniku, da dozove težake i da ji sve isplati. E. Pavić, ogl. 584. Sve građane on za tim isplati. Nadod. 84. Ali je još lipše isplatio jedan seljanin jednoga Francuza. M. A. Rejković, sabr. 12.

2. *pasivno.* 'Ne mari on ništa žaliti, dobro 'e

on isplaćen'. 'Čini mi se da 'e dobro isplaćena, dobila 'e po repu'. J. Bogdanović.

8. *sa se.*

a. *pasivno.* a) *vidi 1, a).* Do koli se isplati vas duga. Mon. serb. 232. (1398). Tko će za nu (kuću) više dati? jedu li se dug isplati. V. Došen 151^b. Ničim drugim nego samim neobom mogu se kriposti isplatiti. B. Leaković, nauk. 481. Ne može se nigda isplatiti koliko ciganska krv. Nar. posl. vuk. 205. — b) *vidi 1, b).* I virno se svak isplati, što na svojoj vagi važa. V. Došen 225^b.

b. *refleksivno.* a) *o trudu, kad nije saludan bio.* Malo kad će ti se trud isplatiti. M. Pavlinović, rad. 171. — b) *kao aktivno isplatiti uopće.* — *na jednom mjestu xv vijeka.* Da vi je u znanje: ovo mi se isplati Maroje Trvdajiča iz carine olovske što mi je duožan bio. Spom. sr. 2, 114. (1448—1449). — c) *naplatiti se.* — *na jednom mjestu xiv vijeka.* Da otk togaj dohotka nam nēstare ne dadu, razi da si se plaćaju za duge, a isplativše se duga da daju kraljevstvu mi taj dohodak. Mon. serb. 232. (1393).

ISPLAVAŃE, *n.* djelo kojijem se isplava. — *U Bjelostjencu rječniku:* isplavaŃe.

ISPLAVATI, isplavam, *pf.* isplivati. — *Složeno:* iz-plavati. — *Od xvi vijeka po sjeverozapadnijem kraljevima, a između rječnika u Bjelostjencu* (vidi kod isplavavati), u *Voltigijinu* (isplavati *us* isplivati; isplavati 'uscire natando, salvarsi a nuoto', 'herausschwimmen'), u *Stuličevu* (izplavati, v. isplivati s dodatkom da je uzeto is *Habdēliceva*). Da ki isplavavši ne uteče. Anton Dalm., nov. tešt. 217^b. act. ap. 27, 42. Ima isplavati i ustati se ponovljen čovēk. Kateh. 1561. C2^a. Iz dubine morske isplavaje. Š. Budinić, sum. 88^a. Počela ona moliti, da bi šilac isplaval. Nar. pjes. istr. 4, 28.

ISPLAVAVATI, isplavavam, *imperf.* isplavati. — *Samo u Bjelostjencu rječniku:* isplavavam, izplavati, isplavam, 'enato, emergo', v. plavam.

ISPLAVJETI, isplavim, *pf.* posve poplavjeti. — *Složeno:* iz-plavjeti. — *Akc. se ne mijēna.* — *U Stuličevu rječniku:* isplavjeti, v. poplavjeti, i u naše vrijeme u *Dubrovniku:* 'isplavjele su mi hajine na suncu'. P. Budmani.

ISPLAVŠALAC, isplavšaoca, *m.* čovjek koji isplavša. — *Samo u Stuličevu rječniku:* isplavšalac i griješkom isplavšaoc, 'prodigus, profusus'.

ISPLAVŠALICA, *f.* žensko čelade koje isplavša. — *Samo u Stuličevu rječniku:* isplavšalica, isplavšaonica, 'prodiga'.

ISPLAVŠAONICA, *f.* *vidi* isplavšalica. — *nepousdano.*

ISPLAVŠATI, isplavšam, *pf.* *vidi* isplahovati. — *Samo u Stuličevu rječniku:* isplavšati, 'prodigere, profundere, dissipare'.

ISPLAZITI, isplazim, *pf.* složeno: iz-plaziti. — *Akc. je kao kod izgaziti.* — *Riječ je stara (kao prelazni glagol),* *vidi* isplaziti. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² — *Između rječnika u Mikajinu* (isplaziti jezik 'cavar la lingua fuori', 'educere linguam'), u *Belinu* (izplaziti jezik 'educere linguam' 440^a), u *Bjelostjencu* (*vidi* kod isplaćivati), u *Voltigijinu* (izplaziti 'uscire strascinandosi, strisciare, serpeggiare', 'herauskriechen'), u *Stuličevu* (isplaziti jezik 'linguam educere'; izplaziti, v. isplaziti), u *Vukovu* (t. j. jezik 'herverrecken, zum munde hinausstrecken (die zunge)', 'exsero, protendo linguam').

1. *aktivno.*

a. *prelasko, objekat je samo jezik, snačenje je:*

isvadići, prušiti. Drakun jesik isplasiivši poče se moliti. F. Glavinčić, cvit. 228^b. Febronija isplazi svoj jesik. F. Vrančić, živ. 62. Potom toga isplazi jesik i reče . . . A. d. Bella, rasgov. 194. Isplazi jesik. F. Lastrić, ned. 420. Dok isplazi jesik. D. Obradović, basn. 204. A (*pas*) isplazi jesik. Nar. prip. vrč. 185. Neki mu još iza leđa isplaziše jesik. M. Đ. Miličević, slosel. 198.

b. *neprelazio, vidi* ispusati. Na ovo li mene, o jamo paklena, u strane vedrene na msta sunčena puati isplaziti? I. T. Mrnavić, osm. 28. *vidi* i u *Bjelostjencu* i u *Voltigijinu rječniku*.

2. *pasivno* (prema 1, a). A Epulon jesikom na dvor isplaženijem pita u Lazara jednu kaplu vode. B. Zuzeri 79.

3. *sa se, refleksivno*.

a. isplaziti se u Dubrovniku isto znači što i isplaziti jesik. P. Budmani.

b. isplaziti se znači što i isplaziti kod 1, b. Na koha se guja isplazila. Nar. pjes. petr. 2, 84.

ISPLAŽIVATI, isplāžujēm i isplāživām, *impf.* isplaziti. — *Samo u Bjelostjencu rječniku*: isplazujem, isplaziti, proro, proserpo'. 2. isplazujem jesik, educo, profero, promo linguam'.

ISPLEMENITEĻ, m. čorjek koji isplemeni. — *U Stuličevu rječniku*: isplemeniteĻ, qui nobilitate aliquem privat'. — *sasma nepousdano*.

ISPLEMENITI, isplemenim, *pf.* učiniti da ko (objekat) ne bude veće plemenit. — *U Stuličevu rječniku*: isplemeniti, e nobilium albo aliquem expungere', gdje ima i *refleksivno*: isplemeniti se, nobilitati renunciare'. — *sasma nepousdano*.

ISPLEMENIVATI, isplemeñujem i isplemeñivam, *impf.* isplemeniti. — *U Stuličevu rječniku*: isplemenivati, freq. v. isplemeniti. — *posve nepousdano*.

ISPLESATI, isplēšēm, *pf.* posve poplesati, isgasiti. — *Složeno*: iz-plesati. — *Akc. je kao kod* ispisati. — *Od xviii vijeka*. Ispleša ga nogami. A. d. Bella, rasgov. 218. i u *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ISPLESTI, isplētēm, *pf.* složeno: iz-plesti. — *Akc. se mijēna u praes. 1 i 2 pl.* isplētēmo, isplētēte (i isplētēmo, isplētētēte), u *aor. 2 i 3 sing.* isplete, u *part. praet. act. m. sing.* ispleo i ispleo (ali isplēla, isplēlo, isplēli), u *part. praet. pass. (osim nom. sing. m. isplēten)* isplētēna, isplētēno itd. — *Riječ je stara, isporēdi stolov.* isplesti, *rus.* исплести, исплестъ. — *Između rječnika u Vrančićevu* (extricare'), u *Mikašinu* (isplesti, oplesti, kako ti konopce torquero, convolvere, circumplico'; isplesti, kako ti iglom, odkati, texo'), u *Belinu* (izplesti, aviluppate, discioglieri cose intricate', expedire' 717*), u *Stuličevu* (isplesti, isplijetam, torcere come si fanno le corde, lavorar con ago', torquere, convolvere, circumplicare, texere' s dodatkom da je uzeto is *Mikašina*; grijeskom ispljesti, isplijetam, lavorar coll' ago', aliquid acu elaborare, texere, contexere, pingere'; isplesti, 1. 'explicare, extricare'. 2. 'finir di tessere', 'pertexere'), u *Vukovu* (flechten', plecto').

1. *aktivno*.

a. *pletēnem israditi*. a) *objekat je ono što postane radnom*. Nigdi ništa ne imaše na svijetu, nego samo jednu haljinicu, koju mu bješe majka negova, blažena gospa, isplela. M. Divković, bes. 80*. Pauk je ispleo svoju mrižu. M. Radnić 166*. Isplete vinac i š nime kip Gospin okruni. A. Kanižlić, utoč. 248. Ne zna ni ne (gušve) isplesti. M. A. Belković, sat. L8^b. Pak isplete veliko uže, potom toga zavrzavši vuče kuda on

hoće. D. Rapić 187. Ove su bile oni srebrni i zlatni konci, s kojima se učini i isplete ovo plemenito podnožje. A. Tomiković, gov. 218. Al' devojke mrežu ispletoše. Nar. pjes. vuk. 1, 896. Od gajtana isplela čadora. Nar. pjes. herc. vuk. 89. Ispletite mi braću od kućina i našuta konopla. S. Ćubiša, prip. 151. Podvezice s bućama što mu je isplela Sedevka. M. Đ. Miličević, let. već. 91. — *metaforički*. Ne mogući rastrgnuti usla na jeziku, koga im je drakun nijemi, ispletao od nikoga stida prokletoga, navezao. F. Lastrić, od' 200. — b) *objekat je ono iz čega se što načina pletući*. Ispletaoši kose na glavi. M. Radnić 170^b. Ako bi mu se podala tkojagodića mekahna, iznutra bi ispleo nike konopčice. Blago turl. 2, 156.

b. *explicare, expedire, iz ima mjesno značenje, s čega isplesti znači: isvaditi rasplećući nešto što je upleteno, sapleteno, sapućeno, raspustiti*. Zubatca koga ne ispletoše kako ribe ine. P. Hektorović 6. Kad je mreža iz mora isvadena, oslobodit je od ribe koja je u nju upala, sovzu: vaditi ribu, dečetiati, ili samo vaditi, ili isplesti ribu. L. Zore, rib. ark. 10, 851. — *metaforički*. 'Ma davo me u ovo upleo, a neće doset isplesti'. u *Lici*. J. Bogdanović. (*vidi drugih primjera kod refleksivnoga glagola*).

2. *pasivno* (*vidi 1, a, a*). Onakve ograde, koje su iz prutja ispletene, i od mjesta do mjesta mogu se prinašati. I. Jablanci 62. Kaki li su pod glavu jastuci! sve od suha zlata ispleteni. Nar. pjes. vuk. 2, 281. Poslaše mu od zlata siniju, na siniji ispletena guja. 2, 400. Na nemu je kolašta azdija, po azdiji ispletene guje. 2, 598.

3. *sa se, refleksivno* (*vidi 1, b, u svijem primjerima metaforički*). Gdo ovim grāhom bude obujat, ne isplete se naglo. Transit. 88. Kako ova današnja poganska žena ove sve četiri velike i teške skušnave i napasti premoče, tere se iz njih isplete. Postila. M1^b. Aldegunđa koja još biše usrid raskoša sjetovnijeh nastojaše slijem arcem da bi se iz njih sandica isplela. B. Kašić, per. 27. Jer je vazda Moxes utočišće imal pod sinicu gdi je Gospodin pribival, u ričih samnihvih i u upitanjih, da bi se isplesti on vas mogal od njih. A. Georgiceo, nasl. 214. Nastoj svaki isplesti se brzo iz ovih stvarih vrmenitih. P. Radović, nač. 110. Da se iz griha ispletu ki u nemu živjahu. 548. Iz ove pletke poluvirci nikada se neće isplesti. I. Velikanović, uput. 8, 50. 'Kako si se god benasto i vrtoglavu u taj vrazi posao upleo, sad radi na sve ruke, da se kako na lijep i mudar način istog i ispleteš'. J. Bogdanović.

ISPLICE, n. *djelo kojijem se isplije*. — *Stariji je oblik* isplitje. — *U Belinu rječniku* (isplitje 518^b) i u *Stuličevu* (isplitje).

ISPLIJETATI, isplijetām, *impf.* isplesti. — *i-je stoji u južnom govoru mj. negdašnjega š*. — *Riječ je stara, isporēdi stolov.* isplētati. — *U Bjelostjencu rječniku*: (kajkavski) ispletam, v. pletam, i u *Stuličevu*: isplijetam, isplijetam, in elaborando, texendo etc. acu esse', a kod isplesti i ispljesti ima i *praes.* isplijetam; isplijetati, isplijetam, v. isplesti. — *U jednom primjeru pisca čakavca xvi vijeka ima isplitati, što bi mogao biti isti glagol (po zapadnom govoru) ili je osobiti oblik: Ke (ribe) kad isplitahu međući po plavi (ribari) . . . P. Hektorović 84.*

ISPLIJEVATI, isplijevām, *impf.* ispleti. — *i-je stoji po južnom govoru mj. negdašnjega š*. — *Potvrđen je samo istočni oblik isplevati, i to u Bjelostjencu rječniku*: isplevam, ispleti, gulim travu, exherbo, erunco, eradico, aberunco', i u

Voltigijinu: praes. izplevam kod izpleti (vidi ispleti).

ISPLIJEVSTI, vidi ispleti.

ISPLINUTI, isplinam, pf. vidi ispliti, b (u metaforičkom smislu). — *Složeno: is-plinuti.* Isplnula ti pamet! t. j. rasišla se, izgubila se. Kletva hrvatska. A. Kurelac. rad. 20, 61.

ISPLĀTATI, isplītām, vidi isplijetati.

ISPLITI, isplijēm, pf. složeno: iz-pliti. — *Od prvijeh vremena do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (ispliti, isplivām, uscir notando' enato' 513^a; uscir di sotto acqua notando' 513^b), i u Stuličevu (ispliti, isplivām, v. ispliti; ispliti, 1. innatantem jusculis pinguedinem colligere'. 2. enare').*

a. *vidi 1. isplivati. a) u pravom smislu.* Ni pristaništa vodušte jamože isplyti imt. Danilo 280. Aj li je, svi sumne, isplila s joserom, pridrago kamenje u kom vri s biserom. G. Držić 347. Bješe taj vila gola vode van isplila. M. Vetranić 2, 116. Nijesam li ja vila isplila iz tebe vodice? 2, 182. Ako bi noćaska vile isplile. M. Držić 53. Iz vode će ispliti vil'. 66. Još plivat da ne vi, isplije na dvora. D. Rašina 79^b. Vrai me u more, srićan ispliti ću. J. Armolušić 70. Iz utopnijeh vala i voda čini cijela da isplije bačva vina. P. Kanavelić, iv. 53. — *b) metaforički.* Kako ću ispliti iz trudne žalosti? M. Vetranić 2, 158. Nemu je lasno učiniti, da isplijem. B. Zuzeri 279. — *tako je i u ovom primjeru gdje stoji sa se, kao pasivni glagol bez subjekta:* Ti meni budi gospodar a ja ću tebi sluga, istom da se isplije. M. Držić 303. — *c) u prenesenom smislu, vidi 1. isplivati, 1, a, c).* U stara vremena nu prijeđe nije bila taj tuga paklena ka je sad isplila. M. Vetranić 1, 99. U višnijeh ti vječna slava, slavni Bože, uvijek bila, er je milos sad isplila, i š' nom pride ljubav prava. M. Držić 422.

b. *isteti, isliti se, proliti se.* — *isporedi isplnuti, ispluti.* — *U dva pisca xv i xvi vijeka (samo o očima).* Oči joj isplise, osta tilo slipo. M. Marulić 114. Kako u paklu zač se dimi, tor mi hoće oči ispliti. M. Vetranić 1, 16. Kakav ću, vaj! biti, kad budu me oči iz glave ispliti, kad ih crv rastoči? 1, 273.

c. *prelasno, kupiti po vrhu čega žitka (juhe, vode itd.) mast, ufe itd.* — *U Stuličevu rječniku.* — *nepouzdan.*

ISPLIVALAC, isplivaoca, m. čovjek koji ispliva. — *U Stuličevu rječniku: isplivalac i griješkom isplivaoc, enatans'.*

ISPLIVALICA, f. žensko čelade koje ispliva. — *Samo u Stuličevu rječniku: enatans'.*

ISPLIVĀNE, n. djelo kojijem se ispliva. — *Stariji je oblik isplivanje.* — *Imeđu rječnika u Mikajinu (isplivanje), u Belinu (izplivanje), u Stuličevu.* Da se je sve ufanje dvignulo od isplivanja i izbavljenja. B. Kačić, nasl. 163.

1. **ISPLIVATI, isplivām, pf. plivajući izići (iz vode).** — *Složeno: iz-plivati.* — *Akc. je kao kod izgledati.* — *Od xvi vijeka (vidi a, c), a između rječnika u Mikajinu (isplivati, iziti iz vode, emergo'), u Belinu (isplivati, isplivām, uscir notando' 513^a), u Voltigijinu (snutare, uscire nuotando', herausschwimmen'), u Stuličevu (isplivati i isplivati, 1. enare'; 2. emergere, periculum evitare'; bježanjem isplivati, fuga salutem quaerere'), u Vukovu (herausschwimmen', enato').*

a. *neprelasno, sa značenjem kasnijem sprijeda.* a) *u pravom smislu.* Najde mi kip gdi ispliva. M. Gazarović 41. Potonuše u dno rijeke silna

kola, a na krajne žale meke sa slom dušom on ispliva. G. Palmotić 2, 347. Prije neg ribar na zdravlje ispliva. I. Đorđić, ben. 175. Jedva na kraj isplivaše. I. A. Nenadić, šambek. 21. U more upliva, i viteški plivajući na jedan školić ispliva. And. Kačić, razg. 25. U vodu je s košem udarila, na sruu je košu izplivala. 46^b. Pa naplovi na vodu Bojannu, on naplovi i na breg ispliva. Nar. pjes. vuk. 1, 603. Pod tobom će vranac isplivati. 2, 601. Isplivaše moru na obalu. Nar. pjes. petr. 1, 280. Isplivavši izide ra breg. Nar. prip. vuk. 47. — *b) metaforički, izbaviti se, spasti se.* Ma t' čes vidjet, er će isplivat. M. Držić 284. Ožalostiviti jednu dnu koja bijući izplivala iz ovisah vala u Božjoj milosti... A. d. Bella, razgov. 284. On je ona lijepa svijezda, od koje provod u ovoj pučini nasljedujući na kraj žudjeni izplivat ćemo. B. Zuzeri 299. Radeć, da ga vira živa ne uzdigne, da ispliva. V. Došen 269^a. Spusti se ovoj pučini ljubavi i dragosti, ter, ako je moguće, nemoj iz še u vijekie isplivati. I. M. Mattei 248. Napokon je isplivao preko sita i preko rešeta i prekužio svaku nedaću. M. Pavlinović, rad. 24. — *c) u prenesenom smislu, objaviti se, pomoliti se, izići na vidjelo.* Ne vijem od kud toj na saj svijet ispliva. M. Vetranić 1, 99. Dobitak taj opeta na svijet saj na rasap ispliva. 1, 114.

b. *prelasno, isvaditi (iz vode) plivajući.* — *Samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena.* I on skoči u debelo more, treći dan on isplivao Anu. Nar. pjes. marj. 182.

2. **ISPLĀVĀTI, isplivām, impf. ispliti i 1. isplivati.** — *U Belinu rječniku: praes. isplivām kod ispliti i isplivati, i u Stuličevu: izplivati, freq. v. ispliti.* — *nepouzdan.*

ISPLŌDITI, isplōdīm, pf. složeno: iz-ploditi.

1. *aktivno.*

a. *roditi.* — *xviii vijeka.* A ona će naj poslije izploditi svršeno š' nime ujedihe. A. Kanižlić, uzr. 164. Duhovni plod što isplodi riječ Dominika. A. Kalić 465.

b. *izradaujući (semfu) tako da dade vas plod, učiniti da postane neplodna.* — *isporedi 2, a.* — *U Stuličevu rječniku: izploditi, izplodujem i izplodivam, v. izradovati.*

2. *sa se, refleksivno ili pasivno.*

a. *prema 1, b, postati neplodan, i u širem smislu, ne samo o semfu.* — *U Belinu rječniku (izploditi se, izplodivam se, sterilitate affici' 708^b) i u Stuličevu (izploditi se, v. izradovati se).*

b. *rasploditi se.* — *Kao da je ovo značenje na jednom mjestu xviii vijeka.* Neka isteku, iliti izplode se drage pomasti njegove (ut fluant aromata illius'. Cant. 4, 16). F. Lastrić, test. 24^{ab}.

ISPLŌDĒNE, n. djelo kojijem se isplodi. — *U Stuličevu rječniku: isplodjenje, v. izradovanje.*

ISPLŌDĪVATI, isplōdijēm i isplōdīvām, impf. izploditi. — *U Belinu rječniku: praes. izplodivam kod izploditi, i u Stuličevu: izplodivati, izplodivam, freq. us izploditi, a kod onoga ima praes. izplodujem i izplodivam.*

ISPLŌVĀTI, isplōvām, pf. dobiti kod igre plovāna. — *Složeno: iz-plovati.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Danas sam isplova' dvadeset parova i deset pula'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno, isigrati se do onje plovāna.* 'Este li se, čobani, isplovali?'. 'Esmo bome siti sicani'. J. Bogdanović.

ISPLŌVITI, isplōvīm, pf. vidi 1. isplivati. — *Složeno: iz-ploviti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide isplivati).* On se man u vodi na obalu, i isplivi iz vode Cetiña. Nar.

pjes. vuk. 1, 571. Kad kamen isplovi, hoćeš moja biti. Jačke. 158.

ISPLOVUĆITI, isplovućim, *pf.* u *Stuličevu rječniku*: isplovućiti, pumicare, pumice polire, laevigare'. — *sasma nepousdano*.

ISPLOVUĆIVATI, isplovućivam, *impf.* isplovućiti. — *U Stuličevu rječniku*: isplovućivati, isplovućivam, *frog. us* isplovućiti'. — *sasma nepousdano*.

ISPLUJITI, isplujim, *pf.* istopiti se: ispluji *svijeta*. Zemjak. 1871. 2.

ISPLUTATI, isplutām, *pf.* izići na vrh vode (ili čega drugoga žitka). — *Složeno*: iz-plutati. — *Akc. je kao kod iskončati*. — *U Stuličevu rječniku*: isplutati, emergere'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. „Mrtvo tijelo ispluta na vrh". — *i metaforički (isporedi 1. isplivati, a, b)*. „Ne znam, hoću li igda isplutati iz ovijeh mojijeh tuga i nevoja". P. Budmani.

ISPLUTI, isplovem (?), *pf.* vidi ispliti, b. — *Složeno*: iz-pluti. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Ispluše vsa čriva negova. Anton Dalm., nov. tešt. 171b. act. ap. 1, 18.

ISPLUŽITI, isplužim, *pf.* isorati. — *Složeno*: iz-plužiti. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Koliko (zemlje) dva vola priko godišća mogli bi izplužiti. A. d. Costa 1, 176.

ISPLĚSKATI, isplěškām, *pf.* isbiti pleskama. — *Složeno*: iz-pleskati. — *U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stuličevu* (ispleskati, ispleškam, sut aliquem palma caedere'). „Bome sam ga pleskom po obrazu živo ispleska(o)". J. Bogdanović.

ISPLĚSNUTI, isplesnem, *pf.* posve poplesniviti. — *Složeno*: iz-plesnuti. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (po zapadnom govoru isplisnuti)*. Kad onako u hrpi nakladeno (dubre) isplisne. I. Jablanci 80.

ISPLETI, isplijevēm, *pf.* posve opfeti. — *Složeno*: iz-pleti. — *Akc. kaka je u praes. taki je u impf.* isplijēvi i u *part. praet. pass.* isplijēven; u *ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf.* — *Po istočnom govoru*: ispleti, isplėvēm, isplėvi itd.; *po zapadnom*: ispliti, isplivēm, isplivi itd. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (vidi kod isplijevati), u Voltigijinu* (izpleti, isplevam, nettare grano in erba', das unkrant ausreuten'), u *Stuličevu* (izpleti, segetes herbis liberare, herbas e medio segetum eruere'). Pride oblaki ota izgora sa snegom i gradom i sa daždem smešonom, i prista trnu, i isple ga (u starijem rukopisu ispeče), i poveni. Starine. 4, 84 (po rukopisu xviii vijeka). Ovakvim načinom posiejano sjeme poslije nikakvog drugog posla ne potribuje negu da ga čovik mora poslije kadkad ispliti. I. Jablanci 167. — *Sa se, passivno*. Ostale ovakve vrste trave koje se moraju izmed žita i sáda ispliti ili izčupati. I. Jablanci 16. Da se može po slogovih sva nevaljala travurina ispliti. 170. — *Mogu i u inf. i u prošljem vremenu postati oblici od osnovne plijev (vidi kod pleti)*. „Esi li ti dobro i lijepo svaku onu gredicu od one travurine isplijeva?" „Ej kopači, naj prije tu svaku travku iz krumpijera lijepo rukom isplijevite, pa onda tekak motikom". „Onu travurinu trebalo bi iz žita isplijevati, i ako se ne isplijeva biće i žita ništa". J. Bogdanović.

ISPLUCATI, isplucām, *pf. dem.* 1. ispluvati. — *isporedi ispluckati*. — *Složeno*: iz-plucati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *Od xviii vijeka*. Da suprot vami isplućaju bia. J. Banovac, blagos.

273. „Aja, ne mariš plucati, neš isplucati". „Ne da se to tako sad lako ispluckati". (ovako se obično rugaju ka' u šali ženama koje zanosečaju, počem u početku svaka pluća). u *Lici*. J. Bogdanović. — *Sa se, reflektivno, svršiti plućane*. „Aja dok sam živa, ja nigda neću prestati pluckati, na me vaia i Bog zaboravio, ja se isplucati ne mogu". „Ti ili pušio ili ne pušio, vavije pluckaš, ti se nigda ispluckati neš, ka' ni kujava žena". J. Bogdanović.

ISPLUCKATI, ispluckām, *pf.* vidi isplucati. — *Složeno*: iz-pluckati.

ISPLUHNUTI, ispluhnem, *pf.* složeno: iz-pluhniti (?).

a. *prelasno*, sažeti zrno grožda. Slovinac. 1880. 389.

b. *neprelasno*, ispluhnulo zrno (kad su ga ose osisale). Slovinac. 1880 389.

ISPLUNUTI, isplunēm, *pf.* jedan put ispluvati. — *Složeno*: iz-plunuti. — *Akc. se mijena u aor. 2 i 3 sing.* isplunū. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (isplunuti i izplunuti, expuere') i u *Vukovu (us ispluvati)*. Gorkost od ječeka jest uzrok izplunut ga vanka. M. Radnić 146a. Zato isplunuti ču ga iz usta. E. Pavić, ogl. 666. Tikva opeče mu jezik i nebo tako da je morao isplunuti. Nar. prip. vrč. 49.

1. ISPLUSKATI, ispluskām, *pf.* isbiti, istući pluskama (saušnicamo). — *Složeno*: iz-pluskati. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (part. praet. pass.* izpluskan, izpestan, colaphis vel pugnīs caesus', v. pluskan), u *Voltigijinu* (izpluskati, schiaffeggiare', obrfeigen geben'), u *Stuličevu* (izpluskati koga, dati plūsaka komu, colaphis aliquem caedere'). Zdravo, priuđudno lice, izradi nas pluvačami i saušnicami izpluskano! M. Alberti 414.

2. ISPLUSKATI, ispluskām, *pf.* u *Vukovu rječniku*: n. p. lađu, ili vodu iz lađe ispolcem, „auspritzen", „emitto". — *Složeno*: iz-pluskati. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *U Dubrovniku znači: svršiti pluskanje (prelasno), polititi pluskajući*. P. Budmani.

ISPLUŠTATI SE, ispluštām se, *pf.* svršiti pluštanje (o velikoj kiši). — *isporedi ispluštiti*. — *Složeno*: iz-pluštati. — *U naše vrijeme u Lici*. „Ispluštalo se od neki dan veliko vrijeme". „Plušti kiša ka' iz kabla, oće li se igda ispluštiti?" J. Bogdanović.

ISPLUŠTITI SE, ispluštām se, *pf.* vidi ispluštati se. — *Složeno*: iz-pluštiti.

ISPLUVĀNE, n. djelo kajijem se ispluva. — *U Voltigijinu rječniku* (ispluvaše) i u *Vukovu*.

1. ISPLUVATI, isplujēm, *pf.* pluvajući isbaciti iz usta. — *Složeno*: iz-pluvati. — *Akc. je kao kod iskluvati*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* (auspspeien', „expuo'). Ispluva čudno množastvo krvi. Korizm. 49a. Da neće ispluvati aliti izbljavati. M. Divković, nauk. 206b. Izpluj naj brže jid. A. Georgiceo, nasl. 317. Niki su na smrti jezik vlastiti odgrizli i isplu(v)ali. F. Lastrić, ned. 420. Pupak na nos da izblujem, i da zube van izplujem. V. Došen 269a. Kad jim se može dati pričeštenje brez straha da ga ne izpluju. Ant. Kadčić 152. — *U Belinu je rječniku po nešto drukčije značenje: posve poplupati (koga): izpluvati tkoga, „aliquem conspuere"* 708b.

2. ISPLUVATI, ispluvām, *impf.* 1. ispluvati. — *Akc. je kao kod ispitati*. — *U Voltigijinu rječniku: izpluvati, izpluvam, „sputacchiare, sputar*

fuora', oft ausspeyen, spucken'; u *Stuličevu*: ispluvati, isplivam us isplunuti; u *Vukovu*.

ISPO, ispol, m. kao isdubena lopata kajom se pfuska voda iz lađe. — isporedi ispolao, paj. — U nom. i acc. sing. stoji 8 mj. ol kod štokavaca. — Složeno: iz-pol; ovo postaje od kor. pol, isporedi novosl. plati i puti, poljem, pfuskati, crpsti, rus. полатъ, vijati (šito), češ. palati, pol. pałac — Od xvi vijeka (vidi ispolz. F. Miklošić, lex. palaeoslov.), a između rječnika u *Vukovu*: vide ispolao (s dodatkom da se govori u Crmnici).

ISPOBEDRITI SE, ispobedrim se, pf. leći na jednu ili drugu stranu tijela, i tijekom logom priličnog prostora zauzeti. — Složeno: is-po-bedriti (što postaje od bedro nastavkom i). — U naše vrijeme u Lici. 'Tamo se makni, što si se tako ispobedrio? ne bi sa te da su dva kreveta'. 'De e Petar? Eno ga će se u ladu ispobedrio, kao jetni dan do podne'. J. Bogdanović.

ISPOČIVATI SE, ispočivam se, pf. napočivati se. — Složeno: iz-počivati. — U *Stuličevu* rječniku: 'belle, beate quiescere'.

ISPOD, praep. sastavljeno: iz-pod, te je prvo snačene: micane s mjesta koje se kasuje prijedlogom 'pod' i šestim padažem (Đ. Daničić, sr. sint. 191). — Stoji s genetivom. — Obično nema akcenta, nego se isgovara s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p. ispod ruke, ispod očiju isgovara se ispodrūkš, ispodōčijū; ali ako je na ovaj riječi jaki akcentat ('ili'), gubi ga, a ispod prima akc. 'na i ili' na o, n. p. ispod grada, ispod nosa, ispod pravde, ispod kuće isgovara se ispodgrāda, ispodnosa, ispodprāvdš, ispodkučš. — Od xiv vijeka (vidi b, b)) a između rječnika u *Stuličevu* (ispod i iz pod 'de sub'), u *Vukovu* ('von unten weg', ab imo, desub' s primjerom iz narodne pjesme: A kad bili ispod Aleksinca), u *Daničevu* (ispod, 'subter').

a. snačene je kao što je sprijeda kazano. a) micane je u pravom smislu. Krv istočena golubu ispod kreveta. Naručen. 24b. Ispod sjeni neće se krenuti. Zborn. 56b. Isidoše ljudi imenom Nimoi ispod svizde (lat. a septentrionis partibus veniens gens Germanorum) i primiše Istriju. Dukljanin 25. I kako se ispod mira grada toga car otoli luto rađen tad istira. I Gundulić 888. I jedva despot živ uteče ispod sablje sve krvave. 867. Neprijateljskih ispod sila sablja vaša, sablja moja život mu je obranila. 565. Ki i danas ispod groba svo'e svetište cijelu veru prikazuje đudesima. J. Kavašin 806b. Sinko moj, ili digni vojsku ispod grada Rima, il' mi uzmi život. J. Banovac, razg. 141. Nut' kako ona maca ispod nega pohavicu izvlači. F. Lastrić, ned. 178. Is pod uborka isniti i na svičnak staviti. A. Kanižlić, kam. 19. Dilivši se Bajazet ispod Carigrada pođe na Sigismunda. 648. Turci vikaše na cara da vojsku ispod Carigrada dignu. 821. Istoga godišta istirao je Tvrtko Ugri iz pod Vrane. And. Kačić, razg. 9. Kad vidiše svoje vrime, iskopavši se ispod tilasa... 77. A masga proleti ispod nega. kor. 208. Poče mu propadati se zemlja ispod nogu. I. J. P. Lučić, razg. 87. Al' je smaju žeda dodijala, ispod krila ispusti djevojku. Nar. pjes. vuk. 1, 168. Pruži ruku ispod mededine. 2, 142. Skače pusta pod nim bedevija, ispod nogu kamen izlijeće. 2, 396. Pod doškom mu ništa ne bijaše, ispod čoka zdravo isišao. 2, 540. Kad Biograd Turci poharaše, krenu sila ispod Biograda. 2, 608. Iščeraču ispod Beča Turke. 8, 48. Vešt je dora boju i mejdanu, dora će te sobom zaklañati, ispod britke sablje uklañati. 8, 894. Pa pobježe

pojem ispod grada. 4, 9. Skoči Luca ispod mrtva Vuka. 4, 482. Boji se da se ispod nega čebe ne izvuce. Nar. posl. vuk. 21. Pa je izvuce ispod kreveta. Nar. prip. vuk. 20. Od pečina odlijeću škričke ispod tvrdih petu junačkihje. Osvetn. 2, 123. — metaforički. Ako sebe i svoje rodjake vadi ispod bremena. I. Držić 908. Il' nas goni ispod carskog skuta. Osvetn. 4, 55. — amo spadaju i ovakovi primjeri: Za brata bi dala miska zlata, a za dragog đerdan ispod vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 218. Darova mu koña ispod sebe. 1, 628. Koliko su divno živovali, ispod sebe koñe mijeñali. 2, 48. Vojsku kupi care Otmanine, Turadiju oko Sagrađina, sve seine oko Carigrada, učgevara od Zapada grada, Tatarina ispod gore svete. 8, 45. Neće vočka ispod debla. Nar. posl. vuk. 210. Utočio bi ti i krvi ispod grla. 837. — b) kao micane se shvaća i glas i pogled. Vapije Marija iz pod križa. F. Lastrić, test. 98a. Bi slušan glas ispod zemlje. M. Zoričić, src. 87. Jedni viču iznad kuće, drugi viču ispod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 874. Snaha tiho progovara ispod marama. Nar. posl. vuk. 280. — Ispod čela vitoroga rasrok pogled krivo izbeći. I. Gundulić 475. Lepo ti je pod noć pogledati gde devojka sedi kod devera, ispod venca mladožeñu gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Ispod mire devet (dava) vira. (Kad se ko čini miran, u pun je davalstva). Nar. posl. vuk. 105. Pogledaju se Turci ispod očih. P. Petrović, gor. vijen. 29. Ugleda Ruža Stevana ispod očiju. S. Lubiša, prip. 54. Pogleda ispod oka ženu. M. P. Šapčanin 1, 88. — c) u prenesenom, duhovnom smislu. Da iz pod njegove oblasti ne može nitko uteći. M. Divković, bes. 90b. Ne može učiniti zavit koji ga vadi ispod posluha. A Bačić 72. Odmetnuvše se ispod oblasti Božje. 489. Jeda će Bog djavlu platiti da nas pušta iz pod svoje oblasti? J. Filipović 1, 442a. Da se grišnici iz pod ovoga duga oslobode, valjadjaše ovo pismo pomrsiti. 1, 442b. Po svetog pokori ispod negova vladana uteku. 1, 499a. Kako ćeš ispod njegove oblasti uteć? 8, 208a. Dugovañe ima od dvi vrste, jedno je svima općeno i vične po ti način, da se ispod nega ne more nikada isaći. F. Lastrić, ned. 78. Odlučene ovo općeno jest iz pod koga ne može nitko izvaditi se. P. Knežević, osm. 125. Ispod oblasti crkve rimske crkvu istočnu otima. A. Kanižlić, kam. 24. Niti se može tko vaditi ispod ove zapovidi. B. Leaković, gov. 222. Ispod Boga nema se kuđ. Nar. posl. vuk. 105. Kako ispod samoga spaije tako i ispod čitluk-saibije svaki se čovek može preseliti iz jednoga sela u drugo. Vuk, dan. 2, 81. — d) također u prenesenom smislu kaže se: aa) ispod mukla, tajno, isdajnički. — isporedi ispodmuce. — između rječnika u *Stuličevu* ('clam, secreto'), u *Vukovu* ('heimtückisch', 'subdole' s primjerom iz narodne pjesme: Ondar Vuko ispod mukla pita). Od njih brzo savoravljeni i vele puta ispodmukla prognoñeni. M. Radnić 139a. Ispod mukla i dva vuka. (D). Poslov. danić. 86. Nar. posl. vuk. 105. Kradući iskrtnega dobro ispod mukla. Đ. Rapić 270. — bb) ispod mukla, ispod glasa, tihiem glasom. Dobar svijet ne dava se vikajući neg ispod mukla na uho samo prišapće se. B. Zuzeri 148. Na ovi pogled veli Abizaj ispod glasa Davidu. Đ. Bačić 148. — cc) ispod stida, stideći se, sa stidom. Ispod stida progovara. Nar. pjes. vuk. 1, 425.

b. pokazuje prakañe kros mjesto koje stoji pod onijem što je u gen. s prijedlogom ispod. raslikuje se od snačena kod o i d i tijekom što ovdje pod ne može zamijeniti ispod. a) u pravom

smislu. Tekla Sava ispod Biograda. Nar. pjes. vuk. 1, 828. Proveđe ih ispod naše kule. 3, 140. Ispod luga hladna voda teče. Nar. pjes. istr. 2, 58. Ispod žitâ otići (tajom, uteći — kao krajem gradine kud su žita posijana?). Nar. posl. vuk. 105. Mačka sad iznad puta sad ispod puta trči za ticama. Nar. prip. vuk. 222. — *amo jamačno pripada i ovaj primjer*: Nije svačiji posao, ispod sela propjevati (*bez sumnje: prolazeti i pjevujući putničku pjesmu*). Nar. posl. vuk. 217. — *b) o putu, granici itd. kaže se da se miče, prolazi itd., ako i nije u pravom smislu*. Slazi putu vèlikij na Orkinariju ispod brada. Mon. serb. 126. (1847). Prvi sinoré... (*ide*) ota tuj upravo na more i morem morem ispod Ziga i mimo Ziga napréda morem. 127. — *c) ispod ruke. aa) u pravom smislu, jer se gledaše shvaća kao micanje (isporedi a, b)*. Čupio Jovan glednu ispod ruke. Nar. prip. vuk. 4, 188. Pripéh se na kam, gledam ispod ruke. Pravdonoša. 1851. 81. — *bb) u prenesenom smislu (vidi kod ruka), kao da radna prolazi*. Ispod ruke podgovori ga. A. Tomiković, živ. 28.

c. pokazuje bavljenje na mjestu pod onijem što je u gen. s ispod (ovdje je gotovo isto što pod s instr). bavljenje može biti stajanje i micanje, ali ne prolazanje (vidi b); može biti u pravom i u prenesenom smislu. Er ispod hih noga ljepši cvit postaje. N. Najekšević 1, 315. Ako je ispod drugoga biskupa. M. Divković, nauk. 197a. Njeko u vojskah hrabren toli neprijatele čim potlača, rijeke ljudske krvi proli treskovita izpod mača. I. Gundulić 277. Vrh kamenka svim bogata siva perja trepti kita . . . mladahan se car ponosi izpod toga lijep nad svima. 299. Krajevića Vladislava ispod ruke pokli pade. 327. Na bojnicu čim nasrće, izpod sablje britke umira. 410. Da li car će (on govori) komu rob je svak na svijeti, kako jedan rob naj gori, ispod robja svoga umrijeti? 570. Krivina te tva potiče ispod moga mača umrijeti. G. Palmotić 1, 396. Er bi veći broj uzdaha izpod stijena. P. Kanavelić, dubrov. 11. I sada se to pleme nalazi u Lovreću izpod Studenaca. And. Kačić, razg. 52b. Nije sablja za popa ni fratra, već krunica i križ izpod vrata. 167b. Ovo je libar mene Ivana Matkovića izpod Lijevna g. 1778 u Splitu. u I. Gundulić viii. Igra kolo kod Valpova grada izpod ladne Karašice rike. M. Katanić 66. Oj viššo, višnice, digni gore grane, ispod tebe vile divno kolo vode. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Pa se igra s carevići ispod šatora. 1, 848. Povila se b'jela loza vinova ispod b'jela ispod grada Budima. 1, 401. Kad su bili ispod Vučitrna. 2, 185. Vidite li onaj pramen magle, pramen magle ispod gore čarne? 2, 428. Pa s bedena u Moravu gledj, al' Morava mutna ispod grada. 2, 503. Prokašja se nekolika puta ispod kule Glumca Osman-age. 3, 97. Krtina ispod zemlje ide, pa opet ne može da se sakrije. Nar. posl. vuk. 162. Lak je ispod kape (prazne glave). 165. Lasno je ispod japungeta prstima pucati. 168. Šuple je ispod neba. (Ima se kud u svijet otići). 362. On se 'spod brki smeje. Nar. prip. mikul. 81. Koji bolesnik umre ispod ruke lekara. Pravdonoša. 1851. 85.

d. pokazuje primicanje (ili što se shvaća kao primicanje u pravom i u prenesenom smislu) na mjesto pod onijem što je u gen. s prijedlogom ispod (ovdje je gotovo isto što pod s acc.). A svi znamo da on hrani Erkulove kobne strile, bez kijeh neće vik Trojani ispod naše pasti sile. G. Palmotić 1, 206. Biliži se ozdol izpod redka 9 a ostaje 10. M. Zoričić, aritm. 9. Metni ispod jezika. J. Vladimirović 48. Kad pogledaš strmo

ispod grada. Nar. pjes. vuk. 2, 105. Udariše ispod tanke kule, ispod kule kraja Budinskoga. 2, 592. Ikoniju na vrančica baci, priveza joj noge ispod vranca, a priveza ispod grla ruke. 2, 601. Pade jedan Froa Ibrashime ispod puta u selenu travu. 3, 187. Staviti trnove drače ispod noga. Pravdonoša. 1851. 28. — *Amo valja da pripadaju i ovi primjeri, ali bi moglo biti da pripadaju pod b ili pod c*. Pošetao paunica ispod naranče. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Pošetao bego Jovan-bego ispod dvora Radul-begovice. 1, 228. Pošetala carica Milica ispod grada bijela Kruševca. 2, 807.

1. ISPODAN, ispodna, adj. *vidi ispodni*. — *U Stulićevu rječniku*: „subterraneus, infernus, imus“ gdje stoji da je ruska riječ. — *Jamačno je Stulli slo pročitao riječ rusku što odgovara našoj ispodni*.

2. ISPODAN, na jednom mjestu xviii vijeka u pisca čakavca kao da je prijedlog s istijem značenjem što ispod pod a. po svoj prilici sastavljeno je: ispod dan (*gen. plur. od dno*). Izviru i protiču u dolinah vrutci vodeni ispodan górá. A. Vitajić, ist. 848.

ISPODAŇI, adj. *vidi ispodni (može biti da postaje od 2. ispodan)*. — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (subterraneus' 691a)*. Gospodine Isukrste, kladam se tebi shodećemu k ispodaním i izbavljajućemu zarobljeno. M. Alberti 411.

ISPODMAKNUTI, ispodmaknêm, pf. *ismaknuti (ispod koga, čega)*. — *Stoženo: ispod-maknuti*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Ja se samo malko podigoh, a on ispodmaknu stolao“. J. Bogdanović.

ISPODMICATI, ispodmičêm, impf. *ispodmaknuti*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Nemoj nikad ni u šali ni u zbiji ljudima ispodmicati stolova ispod ni“. J. Bogdanović.

ISPODMUČE, adv. *vidi ispod mukla kod ispod, a, d*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Oni očito a ovi ispodmuče. S. Margitić, fal. 215.

ISPODŇI, adj. *niži, donji (kao je ispod čega drugoga)*. — *isporedi ispodan, ispodani*. — *Postaje od ispod nastankom nš. — Riječ je stara, isporodi stslav. ispodnš, rus. иподниш*. — *Samo u Stulićevu rječniku: ispodan uz ispodan*.

ISPODOBITI SE, ispodobim se, pf. *učiniti se dostojnijem*. — *Postaje od is i podob (kod podoban) nastankom i*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (dignum esse)*. Kakoto si se ispodobio toj svetoj službi. Mon. serb. 559. (1618).

ISPODOBNOST, f. *vidi podobnost*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Po ispodobnosti od vrjemena činenja različna ugodnija su. B. Kačić, nasl. 84.

ISPODOJČITI, ispodjčim, pf. *kaže se o kravi, ovci itd. (što je objekat) kad jaj se digne tele, jagne itd. s vimena (dajke), da već ne daji*. — *Postaje od ispod i dojka nastankom i pred kojijem se k mijenja na č*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Ja bi ono bolje jahaća — a sad su dragi — pobira“, te proda“. „Dobro bi bilo da nije ovaca ispodojčiti“. „Nijesam žalio ni ovce ispodojčiti, samo kakva sam mu jačca darovao“. „Da mi nije krave ispodojčiti, ja bi ono tele proda“, sad su teoci dragi“. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno, s drugijem značenjem: pobaciti*. Ispodojčila se ovca, koza ili krava također u Lici. V. Arsenijević.

ISPODSUNČANIK, ispodsunčanika, m. u Vu-

kovu rječniku: vjetar ispod sunca (od istoka), ein ostwind', eurus', cf. ustoka.

ISPOGANITI, ispoganim, *pf. izgnusiti, izmr-lat.* — *Složeno*: iz-poganiti. — *Akc. je kao kod izdangubiti.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (sordidum facere' 411a) gdje se naj prije nahodi, u *Voltiđijinu* (ispoganiti, ispoganivam, insudiciare, sporcare' besudeln'), u *Stuličevu* (ispoganiti, v. izgnusiti), u *Vukovu* (ver-unreinigen', polluo'). — *Sa se, refleksivno, naj češće se kaže o djetetu (kao pristajnja riječ).* — *Između rječnika u Vukovu*: sich besudeln (vom kinde das sich bekack't), concacare se'. (*Segrti*) nosaju i zabavljaju djecu i zapiraju ih kad se koje ispogani. Vuk, živ. 263.

ISPOGAŇIVATI, ispoğaŇujem i ispoğaŇivăm, *impf. ispoganiti.* — *U Voltiđijinu rječniku: praes. ispoğanivam kod ispoganiti.*

ISPOGIBATI, ispogibăm, *pf. izginuti (osobito o mnoštou).* — *Složeno*: iz-pogibati. — *Akc. je kao kod izgovarati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: ispoğibati, ispoğibamo, um-kommen, fallen (von einer menge)', pereć, cf. izginuti (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Pobiraše, te ispoğibaše. Ogled. sr. 251. Ispogibali smo na Kandiji braneći duždu viteški otok. S. Ćubiša, prip. 188.

ISPOJEDNÁČĚNE, n. djelo kojijem se što ispojednáči. Jerbo mu je hotio dati ispojednáčenje, a ne samo slidjenje. A. Tomiković, gov. 335.

ISPOJEDNÁČITI, ispojednáčim, *pf. posve po-jednáčiti.* — *Složeno*: iz-pojednáčiti. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Bog hoće uvijek da plaća bude s pravdom, da bude ispojednáčenja i skladnoredna s dilom. A. Tomiković, gov. 175. Imam ja drugo ime, koje samo može se ispojednáčiti njegovomu mogućemu braćenju. 286. Koji združuje oni može ispojednáčen biti s onim koga združuje. 335.

ISPOJEDNÁČIVATI, ispojednáčujem i ispo-jednáčivăm, *impf. ispojednáčiti.* — *U istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i ispojednáčiti.* Tri dana kugu miri i ispojednáčuje nebo za tri miseca vojski. A. Tomiković, gov. 250. Ova kaštica ispojednáčuje vojsku od tri miseca i glad od sedam godina. 251.

ISPOKLAŇATI (ispokláŇati), ispokláŇăm (ispokláŇăm), *impf. ispokloniti.* — *Kod ispokláŇati akc. mijenja se samo u aor. 2 i 3 sing. ispokláŇa; kod ispokláŇati onaki je kao kod izgovarati.* — *Od xviii vijeka.* Elijezer ne samo divojci, veće i rodbini nezinoj plemenite darove ispokláŇa. E. Pavić, ogl. 54. Što je imao suviše, razdeli i ispokláŇa bečarima. Vuk, građ. 53.

ISPOKLONITI, ispoklonim, *pf. posve, sve pokloniti.* — *Složeno*: iz-pokloniti. — *Potvrđeni su samo imperfektivni oblici ispokláŇati i ispoklonivati.*

ISPOKLONIVATI, ispoklonujem i ispoklónivăm, *impf. vidi ispokláŇati.* — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka.* I kad ovi sv. sudje iz orkve kradom uzamši, niko ispoklóniva, a niko u novce obrati. E. Pavić, ogl. 484.

ISPOKOHMIJETI, ispokohmilim, *pf. u Stuličevu rječniku*: ispokohmiliti, ispokohmilujem i ispokohmilivăm, affacciarsi, e anche spuntare', 1. sistere se fenestrate. 2. oriri, nasci'. — *nepouzdano.*

ISPOKOHMIĻIVATI, ispokohmilujem i ispokohmilivăm, *impf. ispokohmijeti.* — *U Stuličevu rječniku*: ispokohmilivati, a kod ispokohmiliti

ima praes. ispokohmilujem i ispokohmilivăm. — nepouzdano.

ISPOKOJ, m. (vječni) pokoj, u riječima: Za ispokoj duše ... kad se napija na dati. — *Složeno*: iz-pokoj. — *Od xviii vijeka.* Koji nam na dati za ispokoj duše poju. D. Obradović, basn. 114. Za ispokoj duše (n. p., našega brata Milana, Bog da mu dušu prosti! Napija se na dati). Nar. posl. vuk. 88. Na dati napijaju: Za ispokoj duše brata' (kako mu bude ime; ako li je žensko, a ono, sestre'), Bog da mu duši oprosti! Vuk, živ. 210. Sednu te jedu i piju, za ispokoj duše pokojuga N. N.' M. Đ. Milicević, živ. 2, 64.

ISPOKOJAN, ispokójna, *adj. pokojan, miran, koji je počnuo.* — *Postaje od ispokojiti nastavkom zn.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Nek prid večer nim (kravama) sterc ležaje: boje mlika ispokojna daje krava nego u mokrom ležeća. J. S. Rejković 404.

ISPOKOJĚNE, n. djelo kojijem ko ispokoji ili se ispokoji. — *Stariji su oblici ispokojenije i ispokojenje.* — *Između rječnika u Stuličevu* (quies, requies, tranquillitas, ocium') i u *Daničičevu* (ispokojenije, quies'). V. ispokojenije bratijama. Mon. serb. 72. (1275—1321). Vsako ispokojenije od truda. Transit 129. Ke (riječi) on govoraše kada idiše na ispokojenije. 153. Ni jedno ispokojenje od pameti. 287.

ISPOKOJISTE, n. vidi ispokojenje (mislim da bi pravo snačenje bilo mjesto gdje se ispokoji). — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Tada sajde s neba anđeleko vojstvo, i obkoli prisveti križ, neka bi primili onu dušu priblašenu i brez sumne ima se virovati da svemoguću i neumrlu otac čišće ispokojiste jedinorođenomu sinu svomu. M. Lekušić, razm. 129—130.

ISPOKOJITI, ispokojim, *pf. učiniti da ko (objekat) posve počine, smiriti, posve utišati, utješiti.* — *Složeno*: iz-pokojiti. — *Akc. je kao kod izdangubiti.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpokojiti, consolare e confortare', consolor' 220a), u *Voltiđijinu* (izpokojiti, ispokojim, ispokojivam, riposare, refocillarsi; confortare', ausrasten; trösten'), u *Stuličevu* (izpokojiti i ispokojiti, solari aliquem').

a. aktivno.

a) prelasno. aa) sa snačenjem što je sprijeda kazano. Hodite k meni fci ki se trudite i naprćeni jeste, a ja ću ispokojiti vas. Bernardin 172. mat. 11, 28. Kada ja trudan bih, vi me ispokojiste. Zborn. 125b. Pridite ka mne svi ki se trudite i obremeñeni jeste, i ja hoću ispokojiti vas. Postila. Aa2b. mat. 11, 28. Čeka nas i zove, da nas bude ispokojiti. A. Gučetić, roz. jez. 11. Da bi se dostojao mene trudna ispokojiti. 82. Ja sam gladan bio i dali ste mi blagovati, bio sam žedan i napojiste me, go i odjeli ste me, gost, primili ste me i ispokojili. M. Divković, bes. 117b. Jur me ispokoj i utiši. I. Ivanišević 67. Ne dade im se poznati doklem se ne zardade na djela od milošte i milosrdja ispokojivša putnika nepoznana. M. Radnić 493a. Hodite k meni, ja ću vas ispokojit. S. Margitić, fal. 94. Dušu negovu u viječnoj slavi tvojoj ispokojiti dostoj se. L. Terzić 123. Davajući svrhu tolicim sadašnjim ratima svu bi Europu ispokojio. A. d. Bella, razgov. 211. Ispokojit tijelo trudno. I. Đorđić, ben. 85. Putnika ispokojiti. A. Bačić 48. Odite k meni svi koji trudite, koji nosite teškoće tuga i nevolja svitovni, ja ću vas ispokojit. J. Filipović 1, 396b. Primi ga dakle dobri stric veselo, zagrlji, polubi ... posli toga lipo ga ispokoji. And. Kačić, razg. 89. Gola zaoditi, put-

nika ispokojiti. M. Dobretić 248. Hodite k meni svi koji trudite i naprćeni jeste, i ja ću ispokojiti vas. I. Velikanović, uput. 1, 151. Umorna ispokojiti. B. Leaković, gov. 188. On hoće vas utišiti, ispokojiti. Đ. Rapić 196. Imade u svojoj posteli umorno tilo ispokojiti. 228. Dok ga (*putnika*) slika ispokoji gusta. J. S. Rejković 380. Okreni se k meni i sladkim milosti tvoje pogledom mene ispokoj. G. Peštalić 18. Indi u lov s družbom beg se puti, da viteške ispokoji čuti. Osvetn. 4, 19. — *bb*) *objekat je trud, te je snućenje: počiniti (od truda)*. Ah, pastirski stan po sredi da kigodi ono bude, gdi ispokojit san družeci slatko ćemo daše trude. I. Gundulić 19.

b) *neprelasno, znači što i ispokojiti se, vidi c.* — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka i u Voltigijinu rječniku*. Činiti ću vas ispokojiti svrhu zemlje vaše, I. Bandulavić 121b. ezech. 37, 14.

b. *pasivno*. Staviše se spavati za dignut se vedma ispokojeni. M. Radnić 159b. Čete ispokojonih i napitanih siromaha. I. J. P. Lučić, bit. 38.

c. *sa se, refleksivno, posve počiniti, smiriti se, utješiti se.* — *Između rječnika u Stuličevu* (a labore quiescere, cessare, desistere, quieti vel otio se dare labore confecto). Kadi se ti ispokojiš. Transit. 148. Vazmi ter pini a pak se ispokoj. M. Vetranić 2, 309. Meu toj u ovu u hižu sa mnom poj kakovu takovu, tere se ispokoj. H. Lucić 249. Hodi se ispokoj i okrijepi svaki vas. M. Držić 487. Poslije se s pridobitjem veseliti i ispokojiti. B. Gradić, djv. 181. Gdi vazda da se ispokojiš. M. Radnić 17b. Daše joj ditića neka ga nadoji, a njoj načiniše da se ispokoji. Oliva. 51. Za nekoliko ispokojiše se. I. Đorđić, ben. 125. Da sa tobom danak koji puk se satrt ispokoji. V. Došen 235b. Počinuli i ispokojili se. And. Kačić, kor. 48. Koji je umoran, želi se ispokojiti. I. J. P. Lučić, doct. 40. Ako je putnik, da se ispokoji. B. Leaković, gov. 175.

ISPOKOJIVATI, ispokojujem i ispokojivam, *impf.* ispokojiti. — *Akc. je kao kod istovarivati.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (praes. ispokojivam kod ispokojiti) i u Stuličevu*. S Isusom koji nas ispokojiva. J. Banovac, blagosov. 157. Ime Marija jest jedno ime koje ispokojiva umorne. A. Tomiković, gov. 297.

ISPOKORITI, ispokorim, *pf. složeno: iz-pokoriti.* — *Akc. je kao kod izgovoriti.* — *Od xvii vijeka (vidi kod 8) a između rječnika u Stuličevu (vidi kod 1, c, i 3).*

1. *aktivno.*

a. *učiniti da ko izvrši svu pokoru.* — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Pravda Božja srne luto grešnika ispokoriti. V. M. Gučetić 83. — *Prema 2, b objekat može biti i tijelo.*

b. *učiniti posve pokoru za grijeh (objekat).* — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka*. Neka dikhice isplaču, iskaju, ispokore svoj grijeh. I. Đorđić, uzd. vii.

c. *neprelasno, značenje je kao kod ispokoriti se kod 8.* — *U Stuličevu rječniku (uz ispokoriti se).* — *nepouzdanost.*

2. *pasivno.*

a. *part. pass. ispokoren stoji prema 8, te znači: koji se ispokorio.* — *xviii vijeka*. Reče pokornici, ali još neispokorenoj i neopravdanjoj. A. Kanižlić, utoč. 98. (*Marija*) nastoji, da jih (*grišnike*) ispokorene k Bogu uznesu. 198. Iz Adama i Eve još ispokorenih ... S. Rosa 8b.

b. *subjekat je (gramatikalni) tijelo, vidi 1, a na kraju*. Tijelo od sv. pokore ispokoreno. V. M. Gučetić 186.

c. *prema 1, b. Grisi neispokoreni. I. Grličić 263*

3. *sa se, refleksivno, učiniti posve pokoru.* — *Između rječnika u Stuličevu* (ispokoriti se, ispokorivam se, poenitere, poenitentiam fortiter agoro). Ako se ne ispokori. F. Glavinić, svitl. 15. Svakomu grješniku ako se pravo ispokori. Pisanica. 18. Da bi se on tuj ispokorio. S. Rosa 47b. — *Ako se izriče grijeh, može biti u gen.* Radi kih grihova, ako na ovom svitu ih se ne ispokori. F. Glavinić, cvit. 15a.

ISPOKORIVATI, ispokorujem i ispokorivam, *impf.* ispokoriti. — *Samo u Stuličevu rječniku: ispokorivati uz ispokoriti i ispokoriti se; praes. ispokorivam se kod ispokoriti se.*

ISPOKRIVATI, ispokrivam, *pf. posve pokriti.* — *Složeno: iz-pokrivati.* — *Akc. je kao kod izgovarati.* — *Od xviii vijeka*. Pribivalište svakojakima zastori ispokrivano bi. E. Pavić, ogl. 133.

ISPOLAC, ispolca, *m. uprav dem. ispo, ali je isto značenje.* — *Postaje od osnove ispol nastavkom lca.* — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i gen. pl. ispollač.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (sossola, 'haustrum') gdje se naj prije nahodi, i u *Vukovu*: kao izdubena lopata kojom se pluska voda iz lađe, art schöpföffel (für den schiffer, um das wasser aus dem schiffe auszuschöpfen), 'haustrum quoddam', cf. paļ (*vidi i ispoláč*). Čunovi mu vodom plove, a ispolci zveče. Nar. pjes. vuk. 1, 518.

ISPOLAČ, ispolaća, *m. vidi ispolac.* — *U Stuličevu rječniku: 'sossola', 'haustrum', ali je bez sumnje krivo prepisano riječ ispolac iz Mikajina rječnika.*

ISPOLAK, *adv. (po svojoj prilici) polako.* — *Sastavljeno: iz-polak.* — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Pridna pluga ispolak se kriva. J. S. Rejković 19. Redom lise ispolak se vlaču, vočke da se med sobom ne tlače. 869.

ISPOLAKANIJE, *n. (za šulu mj. isplakahe, kao da tako govore kaluđeri) čaša vina što se poslije gozbe popije kao za plakanje usta.* — *U Vukovu rječniku: '(komisch-satyrisch im geiste der mönchssprache von isplakati), das ausschweemen, ausspülen des mundes, mit einem glase wein, bei grossen tafeln, nachdem man bereits aufgestanden und sich die hände gewaschen hat', 'elutio' s primjerima: Nema vina ni za ispolakanije. Dajde još jednu čašu za ispolakanije.*

1. ISPOLATI, ispolam, *pf. ispolom ispluskati vodu iz lađe (što je objekat).* — *Postaje od ispo nastavkom a.* — *U Stuličevu rječniku: ispolati brod, v. opliti brod; ispolati, v. ispolati.* — *nije dosta pouzdano.*

2. ISPOLATI, ispolam, *pf. raspoloviti.* — *Postaje od iz i pola nastavkom a.* — *U naše vrijeme u Lici. 'Izaber' de koji krupniji krumpijer, pa mi ispolaj i ispeci.* J. Bogdanović.

ISPOLICA, *f. vaļa da je isto što polovica.* — *isporedi ispolice.* — *U Daničičevu rječniku: 'dimidium' s primjerom iz xiv ili xv vijeka (strana je stamparskom griješkom zlo zabičena): Tej ispolice da nē s nikim Dubrovnik džižalb. Spom. sr. 1, 66 (?).*

ISPOLICE, *adv. po pola, vidi ispolica.* — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku: 'ad dimidias'. Kupiše carinu ispolice.* Spom. sr. 2, 35. (1892).

ISPOLIJEVAŇE, *n. djelo kojijem se ispolijeva.* — *U Stuličevu rječniku.*

ISPOLIJEVATI, ispolijevâm, *pf. posve polititi* (kao *impf. polijovati*). — *Složeno*: iz-polijevati. — *U Stuličevu rječniku*: „sat madefacere, aqua conspergere“, i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

ISPOLIN, *m. gigas*, *vidi div.* — *Misli se da postaje od imena tuđega naroda*: Spali Σπόλοι. — *Riječ je stara, isporodi stslav. ispolinъ i spolinъ* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod obje riječi*) i ruski исполинъ. — *Od xvi do xviii vijeka u pisaca* (ali po svoj prilici nije narodna riječ), a između rječnika u Stuličevu („gigas“ s dodatkom da je uzeto iz brevijara). Nu se tebi, jaki bože, utječemo s molbom hrle, ki pridobit lasno može te ispoline prike vrlo. M. Bunić 18. Na štitu gvozdena slika se vidaše ispolina. 55. Ispolini nazivahu se, i njih mnogo na Aleksandra najaha. Aleks. jag. star. 8, 286. Ustradova se kako ispolin teći put svoj, od konca nebese izhod njegov. M. Alberti 7. psalm. 18, 6–7. Nek pogleda već nagrde ispoline i klunute rilišine. J. Kavašin 411.

ISPOLINA, *m. ili f. augm. ispolin.* — *U Stuličevu rječniku*: „immanis gigas“. — *sasma nepousdano.*

ISPOLINSKI, *adj. koji pripada ispolinima, koji je kao što biva u ispolina (vrlo veliki).* — *U naše vrijeme kod pisaca* (ali nije narodna riječ kao ni ispolin), a između rječnika u Stuličevu („giganteus“). Sama po sebi čast svšta sačinjavajuća, prostire ona (Rusija) ispolinske ruke svoje preko dve časti svéta. Nov. sr. 1834. 207. Kao kubeta kakih ispolinskih hramova. M. P. Šapčanin 1, 121. — *U Stuličevu rječniku ima i adf. ispolinski „gigantum more“.*

ISPOLNACI, ispolnâkâ, *m. pl. opanci od kože s bokova.* L. K. Lazarević iz Šapca. — *Vaša da se tako sovu, jer je svaki sličan ispolu.*

ISPOLOŽITI, ispoložim, *pf. u Stuličevu rječniku*: ispoložiti, v. izložiti. — *slabo pousdano.*

ISPOLU, *adv. napola.* — *Sastavljeno*: iz-polu (stari gen. od pô). — *Riječ je stara, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod polъ.* — *U knjigama pisanim crkvenijem jesikom, a između rječnika u Daničevu* (prope“). Ispolu mrtva. Glasnik. 11, 116.

ISPOLAVATI, ispolâvâm, *impf. pokazivati na poje, javljati.* — *Postaje od iz i poje nastavkom a-va.* — *U jednoga pisca našega vremena* (sa se, refleksivno). To se njegovo osećanje ispoljavalo tim što bi on, posle toga, kad god bi sreo Dedu, svakad stao ... M. Đ. Miličević, zim. već. 115.

ISPOMOĆI, ispomožem (ispomognem), *pf. posve pomoći.* — *Složeno*: iz-pomoći. — *Na jednom mjestu u naše vrijeme.* U velikoj nuždi mu ispomogne. V. Bogišić, sborn. 885.

ISPONAŠAŃE, *n. djelo kojijem se isponaša.* — *U Bjelostjencu rječniku*: isponašaŃe; u *Voltiđijinu*: isponašaŃe; u *Stuličevu*: isponašaŃe, v. prikořeŃe.

ISPONAŠATI, isponâšâm, *impf. isponositi.* — *Riječ je stara, dajbudi od xv ili od xvi vijeka* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod isponašati*), kasnije samo u *Bjelostjencu rječniku*: isponašam, isponesti, prikorivam, opogovaram, exprobro, impropero, objicio, v. oponašam, i u *Voltiđijinu*: isponašati, rimproverare, rinfacciare, vorwerfen.

ISPONAŠAVAC, isponašavca, *m. čovjek koji isponaša.* — *U Bjelostjencu rječniku*: kajkavski isponašavec kod isponositel.

ISPONĚSTI, isponěšêm, *pf. vidi isponositi.* — *Složeno*: iz-ponesti. — *Samo u Bjelostjencu rječniku* (vidi kod isponašati).

ISPONOSITEĽ, *m. čovjek koji isponosi.* — *U Bjelostjencu rječniku*: isponositel, isponašavec, prikoritel, exprobrator; u *Voltiđijinu*: isponositel, rinfacciatore, vorwerfer; u *Stuličevu*: isponositel, v. prikoritel.

ISPONOSITEĽICA, *f. žensko čelade koje isponosi.* — *U Bjelostjencu rječniku*: kajkavski isponositelica, prikoritelica, exprobratrix, i u *Voltiđijinu*: isponositelica, rimproveratrice, vorwerferinn.

ISPONOSITI, isponosim, *pf. prekoriti, iskoriti.* — *isporodi isponesti.* — *Složeno*: iz-ponositi. — *U pisca čakavca xv vijeka.* Druga tvoga iskusi, pověj mu tajnaja svoja i š nim se raskaraj; ako ti je isponosi, ne živi š nim. Pril. jag. ark. 9, 141. (1468). vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov.² *kod isponositi.*

ISPOPADATI, ispopadâm, *pf. posve popadati.* — *Složeno*: iz-popadati. — *Od xviii vijeka.* Kada veće liše ispopadalo. J. Jablanci 209.

ISPOPLJEVATI SE, ispopijevâm se, *impf. ispopjevati se* (složeno: iz-popjevati), ali ovome nema potvrde. — *U Stuličevu rječniku*: ispopijevati se i ispopijevati se, v. ispjevati se. — *nepousdano.*

ISPOPRIJEČITI SE, ispopriječim se, *pf. složeno*: iz-popriječiti.

1. leći poprijeko. — *U naše vrijeme u Lici.* „Šta si se ti tu tako ispopriječio? da se eto kraj tebe proći ne može“. Vidi, kako se ovaj ispopriječio na krevetu, sad slobodno lezi š nim ko će. J. Bogdanović.

2. osoviti se, te što odaječita odgovoriti. u narodnoj pjesmi. Kad se curi na ino ne moglo, na majku se svoju ispopriči, te ovako besidila riči: „Tog ti neću nijednog junaka“. A. Ostojić.

ISPOPRODÁVATI, ispoprodâjem (ispoprodâvâm), *pf. prodati sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno*: iz-po-prodavati. — *U naše vrijeme.* Roblje (je) bilo ispoprodavano. Vuk, dan. 4, 29.

ISPOPRUŽITI, ispopružim, *pf. udariti, dernuti.* — *Složeno*: iz-po-pružiti (?). — *U naše vrijeme u Lici.* „Miruj, ne oigani, ne skači, jer ako te ovom vojom počeram, živo ću te ispopružiti (t. j. preko leđa nom dernuti) da će ti se i do godine modrica znati“. „Ma ga 'e lucci onom vojom nekoliko puta pro leđa ispopružio“. J. Bogdanović.

ISPOR, *m. (po svoj prilici) djelo kojijem se iskali lutina, pisma itd.* — *Može biti da postaje od osnove glagola isporiti* (da ima glagol isprijeti u značenju: otvoriti, moglo bi postati od ovoga). — *U poslovcima dubrovačkijem xvii vijeka.* Ispor babi grebeni. (D). Poslov. danič. 86. Jezik je od mala ki ne nahodi ispore. (D). 40.

ISPORAK, isporâk, *m. mlado živinče što se izvadi iz materina tijela pošto se raspore* (u naj starija dva primjera: koža s jagñeta što je isporak). — *Postaje od glagola isporiti nastatkom akz.* — *Isporadi rus. выпорок, выпороток, pol. wyporek.* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (foetus animalium immaturus) i u *Daničevu* (isporski, agnus abortivus ejusque pellis) samo u posljednjem značenju. Da daje stasa jagñetinu i isporaks. Glasnik. 15, 805. (1843?). Da daju ota klčtišta jagñetinu i isporaks. 810.

ISPORAVAN, isporâvna, *adj. veli se o prasnju*

sudu koji je bio zaporavan, pa se isporavio (ispraznio). A. Ostojić. *vidi* 2. isporaviti.

ISPORAVITEL, *m. čovjek koji isporavi (vidi 1. isporaviti)*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. One te nazivaju isporaviteļom svijeh svojijeh grijeha. I. M. Mattei 160.

1. **ISPORAVITI**, isporavim, *pf. ispraviti (u prenesenom smislu)*. — *Složeno: iz-poraviti*. — *Akc. je kao kod izdangubiti*. — *Od xvii vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Stuličevu (dirigere, aequare, exaequare, regere, moderari, instaurare, reficere, corrigere, emendare, castigare, in meliorem formam redigere s primjerom: Ja ću ti to isporaviti i nakladiti, satisfaciam tuumque beneficium remunerabor)*.

a. *aktivno*. a) *uopće*. Isporavite ovu krivu miso. Đ. Bašić 256. — b) što kome, *nadoknaditi, nadomjeriti, zadovoljiti*. Neka kakogod isporavim i zaplatim što sam mu do sad krivo učinio. I. M. Mattei 40. Ištu sve pute, kako mu isporaviti i zamititi ga. 65. Pokorom isporaviti sve nedragosti. 103. Da isporaviš što god krepostnijem tvojijem djelima, tvojijem gorućijem bogoljubstvom studenilo i bestužanostvo naj većega mnoštva Hristjana. 126. Ti plati za mene, siromaha i nevrijedna službenika, ter isporavi što sam sakrivio. 158. Isporaviti mu časti koje mu se krute. 312. Isporaviti i nadomjeriti sva bezakonja. Štit. 19. Nikad Bogu isporaviti neću. Nar. pjes. petr. 2, 66. Koje (zlo) mi ne možemo isporaviti. V. Vrčević, niz. 241. — c) *potanko iskazati, pripovijetati, dokazati, istumačiti*. Ne čekajte, da isporavim običajnijem pridgovorom današnje moje besjedovanje. B. Zuzeri 182. Odgovaram jednom prilikom, koja će vam veoma dobro svu moju miso isporaviti. 191. Svu današnju moju besjedu želim vam je isporaviti pripovijesti jednoga zlotvorstva krvna. 260. Isporaviti, ispraviti ili lepše dokazati koju stvar. Slovinac. 1884. 81. A nuder nam isporavi, vilo! Osvetn. 1, 14. Pišu knjigu sarajskom veziru, da mu ona isporavi bijela. 5, 26. No sâm došo iz skrovišta pusta, da sultanu isporavi jade svoga roda i svog zavičaja. 7, 38. Uzdamo se u dosjetnost učenog štocića da će isporaviti nit razložena. M. Pavlinović, razl. spis. 158. Ali je mučno dan danas reći što nova i isporaviti ga srodno i sličito. 227. Da mu pravilno isporaviš talijanski. 842.

b. *pasivno*. S čustvi kako su isporavljena i raztakana. M. Pavlinović, razl. spis. 894. Istim jezikom isporavljena. 408.

c. *sa se, pasivno*. Ako u prvih ispovidih zgodilo se jest koje pomankanje, s ovom prikrisnomu pomnom neka se isporavi. M. Bijanković 52. Jesu mnosi, od kojih pomankanje ima se isporaviti. 159. Da se isporavi sve što iznađe da je izštetčeno i nevrijedno. I. M. Mattei 116. Kraljestvo koje se puno lasnije more začeti u pameti, nego li s zanatom od razbrajaña isporaviti. Grgur iz Vareša 87.

2. **ISPORAVITI**, isporavim, *pf. isprazniti*. — *Postaje je nejasno, kao da je složeno: iz-poraviti, ali ne znam ima li glagol poraviti s ovakovijem značenjem; može biti da je srodno s isporiti, isporedi i 2. isporučiti*. — *Na dva mjesta xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (isporaviti, isprazniti, 'evacuare') gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu ('evacuare' s dodatkom da je uzeto iz Mikaljinu)*. Kakono u drugo vrijeme davaše Bog manu sinovom Izraelskijem kadno bijahu u pustihi, tako daje Bog svoju milost i unutrašnje utješenje duha onizijem koji ulaze u pustihi i samoću od srca i jesu isporavljeni od

misli svitovnije. M. Radnić 496b. Uhiti prigodu isporaviti države svoje od neprijatelja i postati nepodložnijem vladaoem. D. E. Bogdanić 61.

ISPORAVIV, *adj. u Stuličevu rječniku: v. ispraviv*. — *nije dosta pouzdano*.

ISPORAVLJATI, isporavljam, *impf. 1. isporaviti*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. isporavlja*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu*. Isporavljajući onu krivu miso. Đ. Bašić 256. Tko nam carske riječi isporavlja? M. Pavlinović, razl. spis. 185. Kad ovo isporavljamo o svojojvolnom udavañu vladanja. 178.

1. **ISPORAVLJENE**, *n. djelo kojijem se isporavi (vidi 1. isporaviti)*. — *Stariji je oblik isporavljenje*. — *Između rječnika u Stuličevu (isporavljenje, 'correctio, emendatio')*. S nutkanjem i svitovanjem da dovedu pokornike na isporavljenje od života. M. Bijanković 57. Ponoviti isporavljenje od življenja. 148. Na isporavljenje tolicijeh pogrdi i toliko nemile i krute neharmonosti poklañam ti srce moje. I. M. Mattei 20. Objektivnoje tomu otajstvu jest na zaplatjenje aliti isporavljenje svijeh tijeñ nepoštjenja. 29. Bezakonja koja bih žudio groznijem suzama mojiijem smrsiti i na isporavljenje njih životom privrći. 182. Da mu prinese u harač kojukod suzu, bolesni kojigod usdah na isporavljenje tolikoga ohañanja i studenila. 819.

2. **ISPORAVLJENE**, *n. djelo kojijem se isporavi (vidi 2. isporaviti)*. — *Stariji je oblik isporavljenje*. — *U Mikaljinu rječniku: isporavljenje, 'evacuatio', i u Stuličevu: isporavljenje, 'actus evacuandi'*.

ISPORAZBIJATI, isporazbijam, *pf. razbiti sve jedno po jedno ili malo po malo*. — *Složeno: iz-porazbijati*. — *U Stuličevu rječniku: 'singil-latim vasa confringere', i u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

ISPORAZBOLIJEVATI SE, isporazbolijevam se, *pf. razboljeti se (o mnoštvu koje se jedno po jedno ili malo po malo sve razboli)*. — *Složeno: iz-po-razbolijevati*. — *ije- stoji po južnom govoru mj. negdašnjega a, u istočnom -e: isporazboljevati se, u zapadnom -i: isporazbolivati se*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. isporazbolijevaju (isporazbolévaju, isporazbolivaju), u aor. isporazbolijevah (isporazbolévah, isporazbolivah), u ger. praet. isporazbolijévahi (isporazboléváhi, isporazboliváhi), u part. praet. act. isporazbolijévao (isporazbolévao, isporazbolivao); u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — *U Vukovu rječniku: isporazbolijevati se, isporazbolijevamo se, 'erkranken (von einer menge)', morbo corripior'*.

ISPORČE, isporčeta, *n. nedonošće, izmeće, upravo dem. isporak*. — *isporedi isporanik*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. A napokon konca za svimi, kakono isporčetu, ukazao se jest i meni. I. Bandulavić 169b. paul. Icor. 15, 8.

ISPORČITI, isporčim, *pf. abortum facere, izmetnuti, pometnuti, isbaciti, isbiti (nedonošće)*. — *Postaje od isporak nastavkom i*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Ti me od ljudi naj grdiña izmeta, izporči i izrodi od nečistih nas duhova. J. Kavañin 415a.

ISPOREDATI, isporēdam, *pf. viditi 2. isporediti*. — *Složeno: iz-poredati*. — *Od xviii vijeka*. Zapovidi Isus, da puk isporedan posida. E. Pavić, ogl. 546. Frane postavi tri reda i po svitu svud ji isporeda. Nadod. 20. Pred očima su vami isporedani. M. Pavlinović, razl. spis. 101. Sve je razabrlo, sve isporedalo. 212.

1. ISPOREDITI, isporučim, *pf. složeno*: izporučiti. — *Akc. je kao kod izdangubiti.* — *Od XVII vijeka (vidi kod 8, a), a između rječnika u Vukovu (an die seite stellen' 'comparo').*

1. aktivno.

a. *prelazno, staviti dvoje u isti red jedno prema drugome; (oba je objekt, ili je jedno objekt a drugo je u instr. s prijedlogom s).* a) u pravom smislu, *izjednačiti*. Glasoviti grad Solin spored zemljom izporediše. And. Kačić, razg. 7. — b) *izjednačiti, u prenesenom i duhovnom smislu.* S očinskim poglavičanstvom isporučiti i jednati poglavičanstvo materinsko. A. Kanižlić, utoč. 10. I hercega s prostim kmetom izporedi i sjednači. V. Došen 129^b. S kim ćete me izjednačiti i isporučiti. Đ. Daničić, isai. 46, 5. — c) *comparare, u prenesenom smislu, kao izmjeriti jedno prema drugome (u čemu je jedno s drugom jednako ili različito, koje je veće ili manje, bolje ili gore itd.).* Potribito je da svidočanstvo svidočanstvom, knigu s knigom izporedi. I. Velikanović, upnt. 1, 864. Izporedite svetoga Petra s Jakobom. A. Tomiković, gov. 48.

b. *neprerasno, stupiti u isti red s kime (stići).* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pod tim do tri koša poerkne, na četvrtom isporadi s Jovom. Nar. pjes. vuk. 2, 642.

2. *pasivno.* Svakolika ljubav sviju svetih i Serafina izporedita s ljubavlju nezinom jest kano jedna iskrica prama privelikoj vatri. A. Tomiković, gov. 192. Isporaden sa sinom Božijim. Vuk, pavl. jevr. 7, 3.

8. sa se.

a. *pasivno.* U kojoj ni od kakve strane ne mogu se izporučiti ni izjednačiti s nami živine. M. Radnić 288^a. Kad se ovo jedno s drugim isporadi. Vuk, odg. na utuk. 7.

b. *refleksivno.* — *Između rječnika u Vukovu (s kim 'sich in eine reihe stellen mit einem' 'comparo me').* Djavao... hotjaše se isporučiti i jednak biti s Gospodinom Bogom. M. Divković, nauk. 273^b. Hotijući se djakoni s misnici isporučiti. A. Kanižlić, kam. 284. U holosti kad odredi da se s Bogom izporedi. V. Došen 80^a. Imadući dva sužna Turčina, i budući se izporedili, jednim udarcem obadva prističe po poli. And. Kačić, razg. 128. Kad se Luka izporedi s Talom. Nar. pjes. juk. 321.

2. ISPOREDITI, isporučim, *pf. posve poréditi, staviti sve u red.* — *Složeno*: izporučiti. — *Akc. je kao kod izjednačiti.* — *U Stuličevu rječniku (v. izrediti), i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPOREDĚNE, n. *djelo kojijem se što isporadi (vidi 1. isporučiti).* Učini ju toliko lipu, da na izporadije svaka druga zora jest strahovita. A. Tomiković, gov. 287.

ISPORĚDĚVATI, isporučujem i isporučivam, *impf.* 1. isporučiti. — *Od XVIII vijeka.* Da se umrlj čovik neumrlomu Bogu isporadije. E. Pavić, ogl. 448. Ja ih slušam, a u pameti isporadijem neke i neke ožehe Jude s onim mudrim samcima. M. Đ. Miličević, zlosol. 239.

ISPORENİK, m. *vidi* isporak i isporče. — *Postaje od part. praet. pass. isporan glagola isporiti nastavkom ikr.* — *U jednoga pisca XVI vijeka.* Kako isporaniku prikaza se i meni. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 43^b. ap. 43^b. paul. 1cor. 15, 8.

ISPORITI, isporučim, *pf. raspoređi trbuh izvaditi (n. p. drob) iznutra.* — *Složeno*: izporučiti. — *Akc. je kao kod iznositi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ausweiden' 'exentero').* Istina, da su ono, što se u Nijemaca pod

imenom 'krezl' prodaje i jele, teleća crijeva ne isukana nego isporana onako, kao što stoje u teletu. Vuk, pism. 25.

ISPORUČAN, isporučna, *adj. koji pripada isporučivaču.* — *Samo u Stuličevu rječniku: 'fidejussorius'.*

1. ISPORUČENE, n. *djelo kojijem se isporuč (vidi 1. isporučiti).* — *Stariji je oblik isporučenje.* — *U Mikašinu rječniku: isporučenje, izjamčenje, 'vadimonium, sponsio, fidejussio', i u Stuličevu.*

2. ISPORUČENE, n. *djelo kojijem se isporuč (vidi 2. isporučiti).* — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom) isporučenje, 'evacuatio' 297^a.*

ISPORUČITEL, m. *čovjek koji isporuč (vidi 1. isporučiti).* — *U Stuličevu rječniku: 'sponsor'.*

1. ISPORUČITI, isporučim, *pf. podjamčiti se za koga (ovo je objekt).* — *Složeno*: izporučiti. — *Akc. je kao kod izdangubiti.* — *Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikašinu (isporučiti, izjamčiti, 'fide jubeo, spondeo, dare se vadem'), u Stuličevu (spondere, fidejubeo'), u Vukovu (biti poruk za što, vidi podjamčiti s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Mi isporučismo i iznesmo Jurja Jarnevića od uzumnožnoga gospodina kneza Petra Keglevića podati odgovor i način: da ta rečeni Juraj vse ono izpravi i izpuni...; ako li bi on to ne izbavil, da mi imamo njegovu glavu rečenomu gospodinu u ruke dati. Mon. croat. 244. (1544). Vi samo moje govorene isporučite. M. A. Rejković, sabr. 83. — *Mislim da amo pripadaju i ovi primjeri u kojima kao da znači: spasti, osloboditi.* Ne nahodeći ja pri meni ijedne dostojne stvari kojijom bih se mogao daj koliko godtjer od tolicijeh primjenijeh dobara isporučiti... Koju stvar učinivši nadoh se ne samo isporučen ni malo od tega rečenoga duga moga, danu jošte po težu put držaniji tebi. F. Lukarević 2. El Slovince da on isporuči, seb' Rimkišu bogatu zaruču. Nadod. 151. Iz tavnice neha isporuči. 165. Dal' ste crnoj zemlji brime, smrt dokle ju isporuči. V. Došen 293^b. — *Ne znam, pripadaju li amo i ovi primjeri u kojima kao da znači: izmijeniti (isporadi isporuka): Ašov, grablo, vile i važuga često dobro isporuči pluga.* J. S. Rejković 17. Boje kokoš isporuči pura. 100.

2. ISPORUČITI, isporučim, *pf. isprazniti.* — *Nejasna postana, isporadi 2. isporaviti.* — *U Belinu rječniku: isporučiti, isporučivam, 'evacuatio' 297^b, i u Stuličevu: 'evacuare' s dodatkom da je uzeto iz Belina.* — *nije dosta pouzdano, ali isporadi i 2. isporaviti.*

3. ISPORUČITI, isporučim, *pf. posve poručiti.* — *Složeno*: izporučiti. — *Akc. je kao kod izjednačiti.* — *U naše vrijeme.* Nemu kaže a on daje članovom isporuči. V. Bogišić, zborn. 63.

ISPORUČIVÂNE, n. *djelo kojijem se isporučuje (vidi 1. isporučivati).* Već me isporučivane više puta peckalo. J. Bogdanović.

1. ISPORUČIVATI, isporučujem i isporučivam, *impf.* 1. isporučiti. — *U Stuličevu rječniku: isporučivati, isporučivam.*

2. ISPORUČIVATI, isporučujem i isporučivam, *impf.* 2. isporučiti. — *U Belinu rječniku: praes. isporučivam kod isporučiti, i u Stuličevu: isporučivati, isporučivam.* — *nije dosta pouzdano.*

ISPORUČNICA, f. *žensko čelade koje isporuč.* — *U knizi pisanog crkvenjem jezikom, i otale u Daničičevu rječniku (isporučnica, 'sponsor femina').* Mene isporučnicu vs vsesh caru imaja Domentijan^b 135.

ISPORUČNIK, m. čovjek koji isporučiti. — *U Stuličevu rječniku*: v. isporučitelj s dodatkom da je riječ ruska.

ISPORUKA, f. ismjena, vidi 1. isporučiti pri kraju. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Ti se drži ranoga usiva: ovi (litni usiv) samo isporuka biva, kada ranog zabrani ti vrime. J. S. Rejković 172.

ISPOSADITI, isposādim, pf. vidi isposjesti. — *Složeno*: iz-posaditi. — *U Stuličevu rječniku*: v. isposjedsti. — *sasma nepouzđano*.

ISPOSADIVATI, isposāđivām i isposāđivām, impf. isposaditi. — *U Stuličevu rječniku*: isposadivati, isposadivam, v. isposjedsti. — *sasma nepouzđano*.

ISPOSJECATI, isposijecām, pf. sve posjeci jedno po jedno ili malo po malo. — *Složeno*: iz-po-sijecati. — *xviii vijeka*. Isposijeca tvoje vojske car ognjeni. I. Gundulić 337. Tač ležahu po tle svuda neizbrojna mrtva djeca, kojih pogubi sumna huda, kojih mač bridak isposijeca. G. Palmotić 3, 119b.

ISPOSJEDATI, isposijedām, impf. isposjesti. — *U Belinu rječniku*: praes. izposijedam kod isposjesti, i u *Stuličevu*: (štamparskom grijeskom) izposjedati us izposjedsti. — *sasma nepouzđano*.

ISPOSILATI, isposilām, impf. vidi ispošilati.

ISPOSJESTI, isposjedem, pf. u *Belinu rječniku*: isposjesti, isposijedam, ex possessione expellere, i u *Stuličevu*: izposjedsti (prvo je d štamparska, drugo pišćeva pogreška), possessione aliquem ejicere. — *sasma nepouzđano*.

ISPOSLATI, ispošlēm ili ispošālēm, pf. poslati na poše. — *Složeno*: iz-poslati. — *impf.*: ispošijati. — *U Stuličevu rječniku*: isposlati, isposilam i isposlati, 'emittere'.

ISPOSLOVATI, isposlajēm, pf. izraditi (svršiti posao, prelasno). — *Složeno*: iz-poslovati. — *Akc.* je kao kod iskupovati. — *Od xviii vijeka*, a između rječnika u *Stuličevu* (izposlovati, v. izraditi) i u *Vukovu* (v. izraditi). Toliko više možete isposlovati. D. Obradović, basn. 208. Taj se posa' jedva može isposlovat ako ustane vas narod. M. Đ. Miličević, zlosel. 99.

ISPOSNICA, f. čelija u kojoj se isposnik isposti. — *Postaje od ispostiti nastavkom* n-ica. — *U naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu* (čelija u kojoj se isposnik posti, 'fastenstube', 'cubiculum jejunatoris'. Kod Studenice u velikoj vrleti jedna pećina zove se 'isposnica svetoga Save', za koju se pripovijeda da je sveti Sava u njoj sjedio i Bogu se molio). Na jedan sahat hoda zapadno od manastira (Studenice) uz reku Studenicu na levoj strani ove, u pećini nahodi se 'Isposnica' i 'Kaca sv. Save'. M. Đ. Miličević, glas. 21, 77. Jedva je dopiralo manastirsko zvonce kroz hladnu dubravu do njegove vlažne isposnice od studena kamena. M. P. Šapčanin 1, 118.

ISPOSNIK, m. u *Vukovu rječniku*: kaluder koji otiđe u isposnicu te se samo moli Bogu i posti, 'ein fastender' jejunator'. — *Postaje od ispostiti nastavkom* n-ik.

ISPOŠTAVITI, ispoštavīm, pf. postaviti na poše (da se može vidjeti), istožiti. — *Složeno*: iz-postaviti. — *Akc.* je kao kod izostaviti. — *U Stuličevu rječniku*: izpostaviti, 'exponere'.

1. **ISPOŠTAVLJATI**, ispoštavlām, impf. ispostaviti. — *Akc.* je kao kod izostavljati. — *U Stuličevu rječniku*: 'exponere'.

2. **ISPOŠTAVLJATI**, ispoštavlām, pf. sve postaviti jedno po jedno ili malo po malo. — *Složeno*: iz-po-stavljati. — *Akc.* je kao kod izostavljati. — *U naše vrijeme*. On postavi u Jadru vojvodom Antoniju Bogičevića, i ispostavlja nekoliko bučubaša. Vuk, dan. 4, 19.

ISPOŠTAVLJENE, n. djelo kojijem se ispostavi. — *U Stuličevu rječniku*: izpostavljenje, 'expositio'.

ISPOŠTITI, ispostīm, pf. svršiti post (objekat je samo post ili druga riječ s takovijem značenjem). — *impf.*: ispaštati. — *Složeno*: iz-postiti. — *Akc.* je kao kod iznositi. — *Od xviii vijeka* (vidi kod b), a između rječnika u *Stuličevu* (ispostiti, ispaštam i ispostiti jejunium complere).

a. *aktivno*. Te u zdravlju poste ispostimo. Nar. pjes. petr. 2, 169. Dok n' isposti posta ramazana. (Nar. pjes.) A. Ostojić. Tako ove poste za psa ne ispostio! (uz post). Nar. posl. vuk. 808. Časne poste za psa ispostio. P. Petrović, gor. vijen. 99. 'Ako mi samo Bog lijepo zdravlje udijeli, svu ću ovu svetu korizmu čisto ispostiti'. J. Bogdanović.

b. *pasivno, part. pract. pass.* ispošten, istrošen postom (o tijelu), isporidi c. — *U jednom primjeru xviii vijeka*. O tijelo sveto, tijelo ispostono (grijeskom mj. izpošteno). V. M. Gučetić 186.

c. *sa se, reflektivno, svršiti post; istrošiti se postom*. — *Ismeđu rječnika u Vukovu* (ausfasten, sich zerfasten' jejunio absumi'). Budući se ispostio u pustihi. S. Rosa 47b.

ISPOŠILATI, ispošilām, impf. isposlati. — *Sa starijim oblikom* isposilati, isposilam (vidi kod pošilati) na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (praes. isposilam kod isposlati). Svu svoju jakost od vojske na mnoge strane je isposilao. M. Divković, zlam. 31a.

ISPOŠTOVATI, ispoštujēm, pf. sve poštovanje iskazati kome (objektu). — *Složeno*: iz-poštovati. Na jednom mjestu xviii vijeka. Faleni svoti ispoštovan biše. A. Kanžilić, kam. 423.

ISPOTEĞNUTI, ispotēgnēm, pf. jedan put ispotezati. — *Složeno*: iz-potegnuti. — *Od xviii vijeka*, a između rječnika u *Belinu* (ispotegnuti, cacciare o trar fuori per forza' 'erueri' 154b) gdje se naj prije nahodi, i u *Stuličevu* (v. ispotezati). Kad izpotegne prvo mlijeko, ončas dolazi drugo. Đ. Bašić 32.

ISPOTEŽANJE, n. djelo kojijem se ispotezče. — *Stariji je oblik* ispotezanje. — *U Belinu rječniku*: ispotezanje 154b, i u *Stuličevu*.

ISPOTEZATI, ispotēžēm, pf. potegnuti na poše (iznutra). — *Složeno*: iz-potezati. — *Od xvii vijeka*, a između rječnika u *Belinu* (izpotezati, izpoteživam, cacciare, trarre o cavare' 'extrahe' 154b; izpotezati iz ruka, 'cavar di mano per forza' 'eripere' 181a), u *Volligijinu* (izpotezati, izpotezam, attirare, attrarre, andar tirando fuera' 'herausziehen'), u *Stuličevu* ('extrahere').

a. *aktivno*. Ti nespoznat nega svezu naga na stup na prikorni, izlupa, izbi, ispoteza, plahi puče nerazborni! G. Palmotić 8, 191a. Kako jest ispotezao s velikom mukom i znojom vodu iz jednoga priduboka bunara. P. Posilović, cvijet. 153. Ide raniti s rosima toliko jako u stablo i zabije jih na taki način da jih ne može veče izpotezati na dvor. K. Mađarović 55. Koris je iskat, spoznat, otkrit, ispotezat. A. Kalić 594. Izvuć ladu zovu ispotezat na kraj'. L. Zore, rib. ark. 10, 829.

b. *sa se, recipročno*. — *U Belinu rječniku*: ispotezat se s kijem za kose, accapigliare o accapigliarsi, far a capelli' 'mutno sibi crines evel-

lere' 11^a, i u *Stuličevu*: ispotezati se s kijem za vlase, v. propotezati se.

ISPOTEŽIVATI, ispotěžŭm i ispotěšivām, *impf.* ispotezati. — *Od xviii vijeka (svuđ griješkom sa ž. mj. z), a između rječnika u Belinu (ispoteživati, ispotěživam, extraho' 15^b) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (ispoteživati, ispotěživam us ispotezati), u Stuličevu (ispoteživati, ispotěživam, v. ispotezati). Sad ga otole jedovito ispotěživahu. I. Đorđić, ben. 172.*

ISPOTITI SE, ispotím se, *pf.* ismijiti se. — *Složeno: iz-potiti. — Od xviii vijeka. Ispotiće se i ozdraviti. J. Vladimirović 16.*

ISPOTJECATI, ispotjěčēm, *pf.* biti posve poplavljen. — *Složeno: iz-potjecati. — U naše vrijeme u Lici. 'Od ovog velikog vremena i povodna svi su trapovi po selu ispotjecali'. J. Bogdanović.*

ISPOTPLETATI, ispotplečēm, *impf.* posve potpletati. — *Uprav je složeno: iz-potpletati, ali se shvaća kao da postaje od (nepotvrđenoga) perfektivnoga glagola ispotplesti kao imperfektivni glagol. — U naše vrijeme u Lici. 'Imam za djecu ili za kuću sila čarapa ispotpletati'. 'Prioni ono obuču djeci ispotpletati, eto sad nā sime'. J. Bogdanović.*

ISPOVÁJATI, ispovájām, *impf.* ispovojiti. — *U Stuličevu rječniku: izpovajati, v. razpovojiti. — nepouzđano.*

ISPOVÉZATI, ispověžēm, *pf.* sve povezati jedno po jedno ili malo po malo. — *Složeno: iz-povezati. — U jednoga pisca xviii vijeka. Kože s polja čudnovatim i različitim načinom na okruge i uzle izpovezane bijau. E. Pavić, ogl. 183. Sve jedno sa drugim izpovezato. 146.*

ISPOVIDJETI, ispovjědīm (ispovjědim, ispovijem), *pf.* confiteri, složeno: iz-povidjeti. — *impf.: ispovijedati. — Akc. se ne mijēna. — Riječ je stara, isporodi stslav. ispovědēti. — Između rječnika u Mikajinu (vidi kod B, 8, b), u Belinu (ispovijedati, 'confessare', 'fateor' 219^b), u Stuličevu ('fateri, confiteri, non inficari, alicujus peccata excipere, manifestare etc.'). u Vukovu (jažn. ispovjediti i ispovjedeti, ist. ispovediti, zap. ispoviditi, 'einmal beichte hören', 'audio confessionem'), u Daničičevu (ispovědēti, 'eloqui, confiteri').*

A. oblici (vidi i vijem i povidjeti).

a. u korijenu vėd po južnom govoru (dajbudi u nekijem krajevima) ē glasi i ne samo pred d (kao što je mislio Daničić, vidi obl. 96) nego i pred dj, te se kate ne samo ispoviden, ispovideti, ispovideh, ispoviděvši, ispovidela, nego i ispovidjeti, ispovidjeh, ispovidjěvši, ispovidjela itd.; istina u drugijem krajevima ovo ē glasi je, ali tad drugo ē (nastavak) glasi i: ispovjediti, ispovjedih, ispovjedivši, ispovjedila itd.; rijetki su primjeri u kojima obaje ē postaje je (ispovjedjeti. J. Matović 256; ispovjede. Nar. pjes. petr. 2, 565). — pred d (ne dj) ē biva kod većine je: praes. ispovjědim, *impt.* ispovjedi, *part. praet. act. m. sing.:* ispovjedio; u Dubrovniku po analogiji drugih oblika (*inf., aor. itd.*) i u ovijem je i: ispovđim, ispovđido (radi *impt.* vidi b, b) aa), i to već od xvi vijeka. — U istočnom je govoru prvo ē postalo e, a drugo može biti e i i: ispovedeti i ispovediti, ispovědīm; u zapadnom je sa obaje i: ispoviditi, ispovjědim.

b. oblici su sadašnjega vremena obično načinjeni od osnove ispovědi (vidi kod a); ali ima i oblika koji odgovaraju stslav. praes. ispověm, i *impt.* ispověžds.

a) praes. aa) oblici su se staroslovenski usdržali

u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanjem jesikom, i to: 1 *sing.:* ispověm. Sava, sim. pam. šaf. 8; ispovem. Mon. serb. 17. (1283). — 8 *sing.:* ispověst. Zak. duš. pam. šaf. 82; Š. Kojičić 19^b; ispovest. Mon. serb. 17. (1283). — bb) od staroslovenskih oblika postao je cijeli presenat koji se u nekijem krajevima usdrža do dana današnjega: po južnom govoru ispovijem, ispovijeh, ispovije, ispovijěmo, ispovijete, ispovijědū (ispovredī ijědū); akc. je u plur. sabiležen po sadašnjem dubrovačkom govoru (u *sing.* je dubrovački akc. čudnovat: ispovijem, ispovijeh, ispovije); po zapadnom ispvim, ispoviš itd. — isporodi ispovijem. M. Vetranić 1, 278; Nar. pjes. bog. 50; M. Držić 288; ispovim. F. Glavinić, cvit. 936^b. 855^b; ispovijeh. Zborn. 163^b; V. Andrijašević, put. 177; A. d. Bella, rasgov. 189; ispovije. Zborn. 168^a; M. Divković, bes. 90^b; B. Zuzeri 122; Š. Rosa 111^a; Đ. Bačić 825; ispovi. Naručn. 48^b; Š. Budinić, ispr. 69; F. Glavinić, cvit. 253^b; ispovijemo. B. Zuzeri 206; ispovijedu. M. Divković, nauk. 187^b; B. Zuzeri 407; ispovidu. F. Glavinić, cvit. 409^b; J. Kavašin 71^b.

b) *impt. prema stslav.* ispověžds postali su oblici: aa) ispovjed. V. Andrijašević, put. 54, I. Đorđić, salt. 115, sad u Dubrovniku: ispovjedi, ispovjědim, ispovjědite. — bb) ispovi (t. j. ispovij). P. Zoranić 64^b, ovo može biti isti oblik kao kod aa) po čakavskom govoru (i = ē, j = d), ili je postalo od praes. ispovim; drugi je primjer: ispovje' (t. j. ispovjěj mj. ispovjij). M. Divković, nauk. 187^b, gdje je bez sumnje oblik postao od praes. ispovijem.

B. značenje.

1. aktiono.

a. izreći, iskazati, pripovijedjeti, kod čega se svagda misli da je istinito ono što se kaže.

a) *uopće.* O semu vi kratoč ispověm. Sava, sim. pam. šaf. 8. Vspomenuše mi vedy svoje na mori, slučajusteje se ima ota bezbožnyih hursara, ižež ne možemo ispovědēti. Mon. serb. 66. (1802). Ašte ga gospodari ne imeti hraniti po zakonu, da ispověst, svojemu arhijereju. Zak. duš. pam. šaf. 82. — Često se ističe ovakovo kazanje, pripovijedanje kao nešto svečano što biva pred ljudima i pred svijetom, osobito u crkvenom smislu znači: javiti, proglasiti svoju vjeru ili što se uopće ili osobito vjeruje, u ovakovom slučaju objekat može biti supstantiv ili podložna rečenica (s da) čim se javlja što se vjeruje. Tko godijer ispovijediti bude da Isus jest sin Božiji. N. Rašina 147^b. Ijoann. 4, 15. Koji ispovidi tvoje božanstvo. J. Banovac, prisp. obit. 38. Ispovidamo da je Bog vazdi u svakomu mistu, i ovo valja da svak ispovidi tko pravo Boga poznaje. J. Filipović 1, 863^a. Što budući učinio, udij ispovidje, vapijući: 'Gospodin moj i Bog moj'... On ne samo ispovidje i virova ono što vidje, nego on istinito i virova i ispovidje prid svima ono što ne vidje, to jest, ne samo ispovidje čovičanstvo Isusovo nego i božanstvo. F. Lastrić, od' 182. Ispovidiše prid ljudma ovu istinu. test. 67^a. Viru iznutarū oćete li ispoviditi djeli zdvo-rañim? 68^b. Udij ispovidi da je on Isus. 103^a. A dila Božija očitovat i ispoviditi pošteno jest M. Dobretić 1. Ako ne bi profešo i ispovidio pravu viru. 158. Valjade reći i istinito ispoviditi da sve jest izpraznost. I. J. P. Lučić, rasg. 8. objekat može biti i čelade (i što se kao čelade misli: bog) u koje se vjeruje. Iže ispovesti me predš človeki, ispovem i azu predš otcoem mojima. Mon. serb. 17. (1283). Ki budet mene ispovidati prid ljudi, ispovim ja nega prid otcom mojim. F. Glavinić, cvit. 855^b. takovi su i ovi

primjeri u kojima se isriče što se vjeruje da je onaj u kojega se vjeruje: Isus će ga ispoviditi za pravoga sina. I. Anđić, vrat. 202. Neka nega svi ki isidu sama stvorca ispovidu. J. Kavašin 71b. Stotinik videći čudesa ispovidi Isusa da biše sin Božji. J. Filipović 1, 99b. Poznati ga i ispovidi po dili zdvorahi za takoga. F. Lastrić, test. 70a. — I kod suda. Ispovidjeti na konopu ali na mukah 'confessare con la corda o altro tormento', 'vi tormentorum fateri'. A. d. Bella, rječn. 218b. Krivo se sakune ili pravdu ne ispovidi. J. Filipović 1, 258a.

b) u crkvenom hrišćanskom smislu, iskazati grijehe pred duhovnikom tražeći u nega proštenje u ime Božje. Privesti na pamet grijehe, da ih ispovidiš. A. Komulović 5. Ispovidi sve kolike grijehe. B. Kašić, in. 65. Ispovjedi sva razbojstva (lupež). J. Kavašin 9a. Ne može ispoviditi nijedan grih. H. Bonačić 104. Zovnu ispovidnika, skrušeno svoje grihe ispovidi. J. Banovac, rasg. 15. Kad bi se čovik nahodio u bolesti i ne bi mogao ispoviditi sve svoje grihe. 246—247. Svaki svoje ispovjedi grije, pokajmo se dok imamo vrijeme. And. Kačić, rasg. 159a. Premda si ostale grihe čisto ispovidio. Ant. Kadčić 218. Ima ispoviditi (grihe smrtne) brojem, imenom, prilikom i tegodom. M. Dobretić 141. Pak sam tajao i nikad nikomu kazao, pa ni popu na ispovijesti, nego sam mislio ispovideti pri smrti. Nar. prip. vuk. 128. A ti grijehe, duhovniče, karaš, ti ih karaj, ispovjedit ja ću. Osvetn. 2, 19. Skruši svijest, ispovjedi vine. 4, 61. — onaj (duhovnik) kojemu se kažu grijesi stoji u dat. Daj slavu Bogu, ispovje' i ukaži meni što si učinio. M. Divković, nauk. 187b. Ispovjedi grijehe duhovniku, confessarsi, esporre sacramentalmente i suoi peccati al confessore, poenitentiae sacramentum obire. A. d. Bella, rječn. 218b. Vjerno ispovjed Gospodinu vas tvoj život. I. Đorđić, salt. 115. Nemu grihe tvoje ispovidi. T. Babić 88. Ako jih nemu ne ispovidi na uho. Ant. Kadčić 246. Da bismo mogli... ispovjediti ih (grijehe) redovniku. J. Matović 504.

c) u ovom primjeru kao da je neprelasno u snačenju: ispovjediti se (vidi 2, b). Dobaviše popa sveštenika, pa lijepo društvo narediše, pričestitše i ispovideše, i samrtnu pričest uzimaše. Nar. pjes. vuk. 478—479.

b. u crkvenom smislu (vidi a, b)), subjekat je duhovnik, objekat grešnik, snačenje: saslušati ispovijest i odrješiti od grijeha. Gospar se je razbolio, trbi da ga ispoviješ. A. d. Bella, rasgov. 189. Ispovidi me, oče, i odriši. F. Lastrić, ned. 154. Nalazi misnika, i moli ga da bi ga ispovidio. M. Zoričić, src. 183. On je svjetla cara pričestio, pričestio i ispovjedio. Nar. pjes. vuk. 2, 190. Pričesti ga i ispovjede ga. Nar. pjes. petr. 2, 565.

2. pasivno.

a. vidi 1, a, a). Mući, premda je njegovo isto božanstvo slo ispovidito od idolatra. Đ. Rapić 11.

b. vidi 1, a, b). Griha ispovidenoga. A. Bačić 874. Ispovid ima biti cilovita od svijui griha neispovidenije prija. F. Lastrić, ned. 58.

c. vidi 1, b. Ti jesi ispoviden. P. Posilović, nasl. 180b. Grišnika skrušena spodobno i ispoviden. F. Lastrić, test. ad. 14b. More li se tako ispovideni odrišiti. M. Dobretić 92.

8. sa se.

a. pasivno. Ako se ne ispovide svi grisi smrtni brojem. F. Lastrić, ned. 88.

b. refleksivno, iskazati grijehe kao kod 1, a, b). — Imadu rječnika u Mikalnu (ispoviditi se, confiteor, fateor, expiari peccata), u Voltigijnu

(ispovjediti se, v. ispovidati se, i ispovjediti se, v. ispovidati se), u Stulicenu (ispovidjeti se komu ili u koga, peccata sacerdoti aperire, patefacere'), u Vukovu (einmal beichten', confiteor'). a) wopće. Ako se ne ispovije i ne pokaje. Zborn. 168a. Nu drugi lijek ne vijem, o nebeska slavo, ner da se ispovijem skrušeno i pravo, i grozno da plaćem po sve dni do groba, da grijehe oplaćem i mnoštvo od zloba. M. Vetranić 1, 278. Jao meni, jao bijedan ja! letanije! to da se ispovijem. M. Držić 288. Od potrebe je da se čovik ispovije i naredi. M. Divković, bes 90b. Da se prije toga ispovijedu i nareda. nauk. 187b. Da svakomu ki se ispovi od svih grihov prošćenje podadeš. F. Glavinić, evit. 253b. Onim ki se ispovidu i pričeste. 409b. Ili se nijesi uprav ispovijdjela... Ispovjed se podpuno. V. Andrijašević, put. 54. Ako se ispoviješ za dobre pameti. 277. Nije se sa svijem nagovorim privodio da se nazbił ispovije. B. Zuzari 122. Ispovijemo se i pričestimo svaki mjesec sa naj maše. 206. Budući slo živjeli, na smrti se slo ispovijedu a pričeste gore. 407. Jerbo je ispovidnik dužan nastojati, da se pokornik pravo i čisto ispovidi. J. Banovac, rasg. 261. Sveti sabor lateranski zapovijeda, da se svak ispovidi naj maše jednom na godište. I. A. Nenadić, nauk. 151. Da se ispovije prije nego se pričesti. Đ. Bačić 925. Svak se pokaj, skruši i pravo ispovidi. And. Kačić, rasg. 151. Da se jedan ispovidi po knigi oli po poruci. Ant. Kadčić 189. Ispovidivši se po tumačitelju. 228. Imamo se ispovjedjeti. J. Matović 256. Mogu se po pismu oli po tumačitelju ispoviditi. M. Dobretić 170. Ko odmiče ispovijdet se i pričestit, čestokrat ostane privaren. T. Ivanović 102. Marko ode Svetoj gori slavnoj, pričesti se i ispovjedi se. Nar. pjes. vuk. 2, 870. Kad se vještica jedan put ispovjedi i oda, onda više ne može jesti ljudi. Vuk, živ. 212. — b) kad se isriče grijehe, stoji u gen. s prijedlogom od. Od grijeha od kojijeh se bude grešnik ispovidio. A. Gučetić, ros. jes. 51. Imajući se ispoviditi od griha. I. Zanotti, upit. 6. Sada ću se ispoviditi od onoga griha. S. Margitić, ispov. 77. Naj prija ima se nemoćnik ispoviditi od svi svoji grihov. L. Terzić 4. Niti se je posl dužan ispoviditi od onih griha. A. Bačić 881. Od koga se sramovaše ispovidit. J. Banovac, pred. 74. Razboli se, i ispovidi, ali ne ispovidi se od ovoga, držeći sa ništo. rasg. 59. Niti se je dužan posl ispoviditi od ovi griha, ako se posl od pogibli oslobodi. 252. I ti meni dovedi svetoga oca kaludera, neka mi se žalosnu od gr'jeha ispovjediti. Nar. pjes. bog. 50. Vidio sam jutros da se toliki ispovidiše od svoji grija. M. Zoričić, src. 122. Da bi se još prije ispovijeli od grijeha. J. Matović 185. Da se želi ispoviditi od teški griha. M. Dobretić 94. Gisi od kojih se je ispovidio. B. Leaković, gov. 86. Koji se čisto i pravo od svijui griha svojih ispovidi. nauk. 196. Ako je u grihu prostnomu, nije se dužan od nega ispoviditi. K. Dragičević 109. — c) onaj kome se kažu grijesi stoji: aa) u dat. Tu pokoru more dati svaki ispovidnik onomu ki mu se ispovi. Naručen. 48b. Ispovidiću se tebi, Bože. I. Anđić, ogl. 62. Ne nahodi ispovidnika komu bi se mogao ispoviditi. M. Dragičević 144. Sve se nemu ispovide Simo. Nar. pjes. vuk. 2, 69. — bb) u gen. s prijedlogom u. Pođe ispovjediti se u nekoga remete. Zborn. 9a. Pođe ispovjediti se u jednoga pustihaka. K. Mažarović 81. S tizijem joj se žela u srcu probudila, da bi se u nega ispovijdjela. B. Zuzari 149. I pošavši se ispovidit u jednoga naučna ispovidnika. J. Banovac, rasg. 121. Jesmo li držani ispovjediti se

u našega paroka jedan put na godišnje? I. A. Nenadić, nauk. 151. Ako se ona ispovidi u drugoga. M. Dobretić 78. Da se od toga u nje ispovidi. 79. Razumi se da kako se namiri na ispovidnika da se ončas u nje ispovidi. M. Dragičević 144.

ISPOVIDĚNE, n. *djelo kojijem ko ispovjedi ili se ko ispovjedi*. — *Stariji je oblik s -nje*. — *Između rječnika u Belinu* (ispovjedjenje, 'il confessare, l'udire confessioni', 'confessionum auditio' 213^b) i u *Stuličevu* (ispovidjenje). Potegnut ga na poznaše i ispovidehe svoga grijeha. M. Radnić 407^b. Daj mi, Gospodine, goruće skrušenje, čisto ispovidjenje. I. Akvilini 382. Di je ispovjedjenje, ond je oduštenje. (D). Poslov. danić. 16. Posvidočenje i ispovidehe od vire u došastoga. F. Lastrić, test. 88^a. Drimlući u vrime od ispovideha. Ant. Kadžić 212. Srcom skrušenje, usti ispovidehe i s dilom izvršenje pokore. M. Dobretić 149.

ISPOVIJATI SE, ispovijam se, pf. *posve se poviti*. — *Složeno*: iz-povijati. — *Akc. je kao kod izgovarati*. — U *Vukovu rječniku*: 'sich winden', 'volvi' s primjerom iz narodne pjesme: Sitna se trava ispijvala dol' po igrištu, po devojačkom.

1. **ISPOVLJED**, f. *djelo kojijem ko ispovijeda ili se ispovijeda*. — *isporedi* 2. ispovijed, ispovijest. — *-ije- stoji po južnom govoru mj. negdašnega ā, po istočnom o*: Isповѣд, *po sapadnom i*: Isповѣд. — *Akc. se mijenja u loc. sing.* ispovijedi (ispovēdi, ispovidi), *u gen. pl.* ispovijedŭ (ispovēdŭ, ispovidŭ), *u dat., instr., loc. pl.* ispovijedima (ispovēdima, ispovidima). — *Postaje od osnove isповѣд glagola ispovijediti nastavkom s*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. isповѣд (vidi kod ove riječi F. Miklošič, lex. palaeoslov.) i rus. исповѣдь*. — *Između rječnika u Mikaljinu* (ispovijed, ispovijest, 'confessio'), u *Belinu* (ispovjed u sakramentu od pokore, 'confessione sacramentalis' 213^a), u *Bjelostjenčevu* (izpovod, izpovedahe, izpovest, 'confessio'), u *Volčigijinu* (ispovid i ispovjed, ispovijed, 'confessione', 'beichte'), u *Stuličevu* (v. ispovijest), u *Vukovu* (die beichte, 'confessio').

a. *Naj češće u crkovnom smislu, vidi ispovijediti, B, 1, a, b*. i u širem smislu, *ne samo kazanje grijeha pred duhovnikom nego i sve što pripada u sakrament pokore, dakle i razmišljanje i skrušenje i odrješenje i pokora. a) uopće*. Isповѣд griha. F. Glavinić, svitl. 1. Pokora, to jest sveta ispovjed. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 19. Gdi ste uzdignuti s ričju Božijom, s (h)ranom svetog sakramenta, navlastito s onim od ispovidi, po komu se od odmetnika čini sin Božiji. J. Banovac, razg. 152—158. Isповѣд i krštenje jesu dva sakramenta, koji se zovu mrtački. 168. Od sakramenta pokore aliti ispovidi. 240. Kakvom ispovijdu ispovidaše se Gospodinu ova blažena baka? F. Lastrić, ned. 87. Zašto mlogim nije korisna ispovjed. A. Kanižlić, bogoljubn. 112. Isповѣд od usti. Ant. Kadžić 56. Zapuštajući svetu ispovjed godištnu 240. Svrhu krštenja, pokore, ispovidnika i ispovidi. M. Dobretić v. Zapovjed od ispovidi glasovne. 170. Isповѣд općena. T. Ivanović 15. Pedipse ne bi mu brez ispovidi pomogle. B. Lea-ković, nauk. 197. Te Sribne junak pričešćuje bez kanona i bez ispovjedi. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — b) o grešniku, pokorniku kaže se da, čini ispovjed'. Općinsku učini ispovjed. F. Glavinić, cvit. 247^a. Učine u kratko vrime općenu ispovjed. P. Radovčić, nač. 86. Isповѣд bi učinena posilice. P. Posilović, nasl. 129^b. Isukrata vi molite, često ispovjed učinite. P. Hektorović (?) 98. Za dobro

učiniti svetu ispovjed valja prije dobro protresti svoju dušu i kušenciju. L. Terzić 4. Oni koji uskrnu ispovjed učini i pričesti se u grihu. J. Banovac, razg. 234. S velikim skrušenjem učini veliku ispovjed. Ant. Kadžić, razg. 196. Kad si betežnu ispovjed učinio. Ant. Kadžić 215. Činiti ispovjed obćenu od svega života svoga. M. Dobretić 110. — *ide na ispovjed'*. Kad gredu na ispovjed ne samo gredu na puno skrušeni. P. Radovčić, ist. 185. Koji su svoga iskrnoga uvridili, a neće da se pomire, već s nemirom idu na ispovjed i pričestehe. J. Banovac, razg. 56. Ko ti je reka', da dođeš na ispovjed? M. Zoričić, zrc. 122. — u *nekijim slučajevima, potvrđuje*. Da pokornik potvrdi svoju ispovjed. Ant. Kadžić 194. — *potvrća*. Od potribe je dakle, da pokornik povraći svetu ispovjed u svakomu istumačenu događaju. Ant. Kadžić 218. — c) o duhovniku se kaže da, *sluša ispovjed'*. Budući ispovjednik slušao više puta ispovjed. M. Dobretić 98. — *prima*. Sagrišuje li (ispovjednik) primajući ispovjed, a nejmajući potrična nauka? Ant. Kadžić 228. — *daje*. Ja te molim, ispovijedi daj mi. Nar. pjes. petr. 2, 64. — *dijeli*. Isповѣдnik koji nije pastir duhan je podijeliti ispovjed, kad je molen. Ant. Kadžić 241. — c) *us ispovjed stoji naj češće prijedlog na*. Na ispovjed. F. Glavinić, svitl. 91. Zaborav(iv)ši se svega obećanja Bogu na krštenju i svetim ispovjedima. J. Banovac, razg. 92. Valja se na ispovidi osvaditi prid kim si mormora'. 121. Isповѣдnik pitajući pokornike na ispovidi. 251. To je stvar taka, da jedva je čovek na ispovedi kaže. D. Obradović, živ. 92. — *rjede* u. U ispovidi s ustima čuti se veći sram nego s pismom. Ant. Kadžić 208. — d) *u osobitom smislu, molitva kojom se počinje ispovjedanje grijeha*. Misanik na priliku grišnika, ispovjed govori: 'mea culpa'. F. Glavinić, cvit. 170^a.

b. *djelo kojijem se što svečano javlja, proglašuje, osobito vjera (vidi ispovijediti, B, 1, a, a))*. Kada ispovjed istine vjere prozračnije i sja v nas. Š. Budinić, sum. 18^b. Nas obiju svršnih učini u ispovidi njegova jimenja. F. Vrančić, živ. 18. Brez koji (dila) vira jest mrtva i isprazna ispovjed od ovoga. F. Lastrić, ned. 201. Neka tvoja ispovjed vire svete bude gola. M. Zoričić, osm. 98. Pomriše za ispovjed svete vire. Norini 72.

c. *kod suda, vidi ispovijediti, B, 1, a, a) pri kraju*. Prava ispovjed oprastu sužna s galije. M. A. Rejković, sabr. 7. Isповѣд jednoga kotorskog seljaka u sudu. Pravdonoša. 1852. 8.

2. **ISPOVLJED**, m. *vidi* 1. ispovijed. — *Samo instr. sing. izpovjedom' na jednom mjestu xviii vijeka (a može biti da treba čitati ispovjedom od nom. sing. ispovjeda, f)*. Sagrađujući pripovjedom, osdravljajuć izpovjedom. J. Kavašin 861b; — *neposudano*.

ISPOVLJEDAC, ispovijedac, m. *vidi* ispovjednik, a. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Kon ih kola izpovjedac i biskupa kita vrvi. J. Kavašin 522^b.

ISPOVLJEDALAC, ispovijedalac, m. *vidi* ispovjednik, a. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('confessarius' 214^a), u *Bjelostjenčevu* (izpovjedalac), u *Stuličevu* (ispovjedalac i griješkom ispovjedalac, v. ispovjednik). Svetoga Dijega ispovjedalac tvoga. V. Andrijašević, put. 176. Pripovjedalac i ispovjedalac ima nastojati za oboriti turan od oholosti. M. Radnić 841^a. Pripovjedalci i ispovjedalci. F. Lastrić, od' 90.

ISPOVLJEDALNICA, f. *vidi* ispovjedalnica. **ISPOVLJEDANJE**, n. *djelo kojijem ko ispovjeda ili se ispovjeda*. — *Stariji su oblici sa*

-nije i -nje. — *Između rječnika u Belinu* (ispovijedanje, 'confessione, il confessare', 'confessio' 218^b; ispovijedanje vjere, 'professione della fede', 'fidei professio' 588^a), u *Bjelostjenčevu* (ispovjedaše kod ispoved), u *Voltiđijinu* (ispovijedaše, 'confessione', 'das bekennen', u *Stuličevu*, u *Vukovu* (l. 'das beichten', 'confessio', 2. 'das beichtehören', 'auscultatio confessionis'), u *Daničićevu* (ispovjedašije). Razbojnika vs. posljednjem ispovjedašiji prijemu. Mon. serb. 547. (1502). Protjave se ispovjedašju vsegā svēta. Š. Budinić, sum. 49^b. Koji se pripravljā slušati ispovijedanja. ispr. 17. Ciniti profesijun ali ispovijedanje. P. Radovčić, ist. 218. Hotil bih umrići za ispovijedanje ko se hoće istine katoličanske. nač. 117. Ispovijedaše i posvidočeše vire u mesiju. F. Lastrić, test. 44^b. Običaju učiniti prid dvojicom ispovijedaše vire katoličanske. A. Kanižlić, kam. 55. Zašto se ovi članci nazivaju apoštolsko složno ispovijedanje. E. Pavić jezgr. 18. Jer se s usti čini ispovijedaše na spaseše. Ant. Kadčić 100. Radi ispovijedaša vire Isukrstove. Grgur iz Vareša 78.

ISPOVLJEDAONICA, f. vidi ispovjednica. — *Drugo o stoji mj. 1, a u naj starijem primjeru ovo ostaje nepromijenjeno*: ispovijedālnica. Da se priprostim misnikom ne dopušta stavljati na ispovjedālnicu za odrišivat od griha lakije. A. Bačić 878. Sideći u ispovjedaonici. I. Filipović 8, 161^b. Oko jedne ispovjedaonice gdi se ispovijedahu čeljad. F. Lastrić, od' 200. Na livu stranu ispovjednika u ispovjedaonici sidečega. I. Volikanović, uput. 8, 91.

ISPOVLJEDAONIK, m. ovako je nazvao svoju knjigu o ispovijesti neki pisac XVII vijeka. — *Drugo o stoji mj. 1.* Ispovijedaonik sabran iz pravoslavijeh naučitelja. S. Matijević 1.

ISPOVLJEDATI, ispovijedām, impf. ispovijediti. — *ije- stoji u jušnom govoru mj. negdašnjega ē, u istočnom ē*: ispovjēdati, ispovjēdām, u *zapadnom i*: ispovjēdati, ispovjēdām. — *Akc. kako je u inf. taki je u praes. 8 pl. ispovijedajū (ispovjēdajū, ispovjēdajū), u aor. ispovijēdah (ispovjēdah, ispovjēdah), u ger. praes. ispovijēdajūci (ispovjēdajūci, ispovjēdajūci), u ger. praet. ispovijēdāvši (ispovjēdāvši, ispovjēdāvši), u part. praet. act. ispovijēdaō (ispovjēdaō, ispovjēdaō); u ostaljem je oblicima onaki kako je u praes. 1 sing. — Riječ je stara, isporēdi stslav. ispovjēdati, rus. исповѣдать. — Između rječnika u Vrančićevu* (ispovijediti, 'fateri; profiteri'), u *Mikašinu* (ispovijediti, slušati ispovijesti, 'audire vel excipere confessiones'), u *Belinu* (confessare, udire confessioni, 'confessiones excipere' 213^b), u *Bjelostjenčevu* (ispovjēdam grehe, 'confiteor peccata, confiteor de peccatis', 2. ispovjēdam, t. j. pōvedam slobodno, dobrovoljno valujem, 'profiteor, confiteor, fateor', 8. ispovjēdam, t. j. poslušam ispoved, 'audio, excipio confessionem'), u *Voltiđijinu* (ispovijediti, 'esaudire, sentir confessione', 'beicht hören'; ispovijediti, 'confessare, ascoltare la confessione', 'die beichte anhören'), u *Stuličevu* (confessiones excipere'), u *Vukovu* ('beichten hören', 'auscultor confessionem'), u *Daničićevu* (ispovjēdati, 'eloqui, confiteri').

1. aktivno.

a. vidi ispovijediti, B, 1, a, a). Kto možet ispovjēdati sego podvigi. Sava, sim. pam. šaf. 8. Nebesa ispovjēdajut slavu Božiju. Mon. serb. 72. (1275—1821). Ispovjedali jesu da su našli. Mon. croat. 45. (1898). Ne žolosti oida ispovjēdam moj rod i moj plemen. Živ. kat. star. 1, 221. Ki govori istinu ali ju ispovjēda, ispovjēda Isusa. Korizm. 77^b. Ja Krtjanin spijevalac, ki pravoga Boga poznām, vjerujem i ispovjēdam. I. Gundulić 192. I onoga ispovjēdam, da jest sin Božji.

F. Glavinić, cvit. 178^b. Ja te ispovjēdam za pravednoga. I. Ančić, svit. 210. Katolici ispovjēdaju viru olovato. P. Radovčić, ist. 8. Dva privirna svidoka očitō ispovjēdaju kako mnogo kratak jest život ovi. nač. 14. Ispovjēda zakon i viru Isukrstovu. Azbukv. 1690. 1. Ispovjēdati ustima istinu. M. Bijanković 2. Pri nevirioci ispovjēdaše viru i zakon Isukrstov. S. Margitić, fal. 81. Sve stvorenje stvoritnika svoga slavi i ispovjēda. J. Kavašin 530^b. Da ih ima dosti koji ispovjēdaju istinu. A. Bačić xi. Tebe Gospodina ispovjēdamo. J. Banovac, blagosov. 347. Vlastito bogoljubstvo koje ja ispovjēdam prama Isusu. prisv. obit. 7. Koji ispovjēdahu da su učenici Isusovi. J. Filipović 1, 162^b. Imadu kalvinište i luterani koji mnoge članke svete vire ne ispovjēdaju. 1, 183^a. Ispovjēdamo da je Bog vazdi u svakomu mištu. 1, 868^a. Vire iznutarne mlogi zdvoranīm dili ne ispovjēdate. F. Lastrić, test. 62^b. Prikazujući zlato, ispovjēdaju ga krajem. 66^a. Ispovjēdaju da poznaju Boga, a dili zatajuju. ned. 4. Ispovjēdate Isuk. za sina Božijega, jedinoga odkupitelja i spasitelja. 896. Ispovjēdam, ovdi moga ništa nije. P. Knežević, muk. 60. Nauk od Boga objavljen ustima ispovjedati. A. Kanižlić, kam. 11. Svi ispovjēdaju da se ništa ne nahodi od veće cine nego je ljubav. 115. Prid ljudma slobodno ispovjēdajući viru. 239. Slobodno ispovjēdati vjeru. I. A. Nenadić, nauk. 101. On je bio u istom stanju, u komu sv. Pavao pišući Korintjanom ispovjēda da je bio. E. Pavić, ogl. 831. Ispovjēdahu život vječni. S. Rosa 42^b. Sveti Savo nima pripovjēda i brez straha viru ispovjēda. And. Kačić, rasg. 18^a. Ispovjēdam jošter temeljito da se čiste duše vrimenito. 155^b. Ispovjēdamo rimski katoličanski zakon. M. A. Relković, sat. A7^b. Svak dakle tkoji bude ispovjēdat mene prid ljudma, ispovjēdit ću i ja nega prid otcem mojim. Blago turl. 2, 84. Sakramentima ispovjēdamo vjeru našu prid ljudma. J. Matović 131. Jer istinu ispovjēdamo da smo imali želju. M. Dobretić v. Ispovjēdat temeljito i kripšno svetu viru katoličanku. 52. Koji muči ne ispovjēda, ma doisto ne more se reć ni da taj. 506. I takav dar vazda od svita dobivaju koji istinu ispovjēdaju. Đ. Rapić 20. Ispovjēdati, 'eine aussage ablegen'. Jur. pol. terminol. 4. Ispovjēdati, 'aussagen über etwas'. 50. — *može se imati u misli da se nešto kaže prema to nje baš ugodno onome koji kaže.* Ispovjēdajući sebe nedostojne toliki darova. F. Lastrić, test. ad. 60^b. Doktor sam ispovjēda svoju krivicu. M. A. Relković, sabr. 29.

b. vidi ispovjediti, B, 1, a, b). Pisanimē ispovjēdaje grēhy svoje. Danilo 42. Tobī ispovjēdam sve grihe moje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 29. Da sakramenat pokore stoji u odrišēđu čovika pokorna, t. j. grihe svoje ispovjēdajućega. J. Banovac, rasg. 244. Redovnik komu oni ispovjēdaju grihehe. J. Matović 224. Ispovjēdaću grihehe svoje. Vuk, mat. 8, 6.

c. vidi ispovjediti, B, 1, b. Tribuje ispovjēdi redovniku koji ima oblast od starišine ispovjēdati. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 20. Vidio je ispovjednik i stavio se da je kleknula na lijevu stranu čijem on na desnu ispovjēdaše. B. Zuzeri 149. Ispovjednik ispovjēdajući vaju da je u milosti Božijoj. J. Banovac, rasg. 250. Evo svrši i korizma, priko koje smo trudili, ja pripovjēdajući i ispovjēdajući, a vi slisajudi i kajudi se. pripov. 122. Kada misnik ispovjēda. V. Došen 256^a. — u širem smislu. Seneka kaže da on svaku večer ispovjēda sam sebe i duši svojoj daje raslog od današnjega mišljenja, govorenja. M. A. Relković, sabr. 7.

2. *pasivno*. Grih ispovidan milosrdje donaša. F. Glavinić, cvit. 450^a.

3. *sa se*.

a. *pasivno*. Greh se ne spovida. B. Krnarutić 37. Dili kako se ispovida, Isus da je kralj od kralja. F. Lastrić, test. 70^a. — *bez subjekta*. Ovo biše bili Carigrade, . . . u nemu se ne dile prošeta, nit' se krsti, nit' se ispovida. And. Kačić, razg. 160^b.

b. *refleksivno*, *vidi* ispovidjeti, B, 3, b. — *Između rječnika u Vrančićevu* (ispovidati se, 'confiteri'), u *Belinu* ('confessarsi, esporre sacramentalmente i suoi peccati al confessore', 'poenitentia sacramentum obire' 218^b), u *Bjelostjencu* (ispovjedam se, 'confiteor, aperio peccata'), u *Voltigijinu* (ispovidati se i ispovijedati se i izpovedati se i ispovidati se, 'confessarsi, accusarsi', 'beichten, bekennen'), u *Stulićevu* (v. ispovidjeti), u *Vukovu* ('beichten', 'confiteor'). Krstjane, ki se krivo ispovijaju. Tondal. star. 4, 118. Oni ki bi se ne htio ispoviditi. Stat. pol. ark. 5, 249. Mogal bi se skrušiti i ispovidati od toga griha. Naručn. 6^a. Ispovidati se za grihe svoje. Korizm. 38^b. Ispovidam se i tužim se tebi. Kateh. 1561. C2^b. Redovnik ima vlas odriješiti onoga koji se ispovijeda. A. Gučetić, roz. jez. 59. Neka lasnije, boje i s plodome mogu se ispovijedati. A. Komulović 3. Koji se često ispovijaju. B. Kačić, zrc. 1. Od kojih su se oni držani grijeha ispovidati. 6. Postimo, neka bismo se čisto ispovidali. F. Glavinić, cvit. 64^b. Ako bi ki pričestil se a ne isposval se. svitl. 81. Ispovijedam se, oče, od te i te stvari. I. Držić, nauk. 234. Ovdje se ispovijedamo da smo grišnici. I. Ančić, svit. 209. Za ovim naj prvo povidaj, kad si se naj poslije ispovidao, pak sve što si sagrišio od na' posliđne ispovidi. Azbukv. 1690. 24. Ispovijedam se od sviji griha moji. S. Margitić, isposv. 26. Jest jedna vrst od krivina od koji se malo čeladi ispovida. A. d. Bella, razgov. 187. Činite veliku neharmonost, od koje se ne ispovidate. J. Banovac, razg. 77. Ispovijajte se često ne samo od griha smrtnih, dali i proskih. razg. 195. Zato se Bog tuži na one grišnike koji se ispovijaju od griha a uzdrže prigode grišno. pripov. 95. Ispovidam se tebi, oče, gospodine neba i zemlje. F. Lastrić, ned. 37. Kada te vidi da lipo i cilovito se ispovidaš i istomačiš tvoje grihe, onda te drži više. ned. 155. Mnogi se od pomišljenije grija i ne ispovijaju. 383. Primati često svate sakramente, ispovijedajući se sved u istoga dobra izpovjednika. I. A. Nenadić, nauk. 132. Onim koji se često ispovijaju. A. Kanižlić, bogoljubn. 115. U smrtnomu grihu, od koga se ne kaje i ne ispovida. M. Dobretić 19. Ako se ispovida sa svim srcem. 96. Od česa dakle tribuje ispovidat se? I. J. P. Lučić, doct. 2. Dođe sa strahom da se ispoveda. D. Obradović, basn. 831. Niti se po zakonu ispovijedaše ni pričestivaše. Nar. prip. vuk. 119. Otide nekakav sejak u popa da se ispovijeda. Nar. prip. vrč. 65.

ISPOVLJEDSKI, *adj.* koji pripada ispovijedi, ispovijedima. — U jednoga pisca xviii vijeka. Tajnost izpovidsku ne kti otvoriti. A. J. Knezović xxxiv. Izpovidske ključke on nemu ne daje. xxviii. Kakvi su to grisi pod izpovidskim ključki? 108.

ISPOVIJEST, *f.* *vidi* 1. ispovijed (i radi akcenta). — Postaje od osnove ispovjed glagola ispovidjeti nastavkom *te* pred kojim se d mi-jeňa na s. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kod ispovijed), u *Belinu* (ispovijes, 'confessione, il confessare', 'confessio' 218^b; 'pe-

nitenza, uno de' sette sacramenti', 'sacramentum confessionis' 551^b), u *Bjelostjencu* (ispovest kod ispoved), u *Stulićevu* ('christicolarum confessio'), u *Vukovu* (vide ispovijed).

a. *vidi* 1. ispovijed, a. Govori se od slišanja ispovisti. Naručn. 44^b. Redovnik čuvši njih ispovijesti. A. Gučetić, roz. jez. 59. Koja se dobra dobivaju u ispovijesti? A. Komulović 3. Ispovijest prava i cjelovita od svih smrtnih grijeha. B. Kačić, zrc. 11. Kloknuti na ispovist. 14. Slišati ispovijesti od težijeh nemoćnika. fran. 92. Umri bez ispovijesti. per. 81. I u ispovijesti i u ostalih sakramentijeh. M. Orbin 65. Ne more se oprati ispovistju. I. Ančić, svit. 139. Prava i korisna ispovist ima biti bez zatajanja. A. d. Bella, razgov. 185. Osudila se, er svoj je grijeh na ispovijesti zatajala. B. Zuzeri 20. Jesmo li nazbilj mislili rascistiti se u skrušenoj ispovijesti. 33. Čelad koja čestijem ispovijestim nastoji se dobro s Bogom uzdržati. 49. Ovi odgovor da se mnokrat i na svetoj ispovijesti. 106. Koji iza svojijeh ispovijesti sved u istom biću nahode se. 152. Duše koje često na ispovijes pristupaju. 279. Skrušenijem ispovijestim na vrijeme su svoju čašu napokožu razsladili. 331. Dobro bi bilo da u to doba učiniš ispovijes od svega godišta. Misli. 79. Vrag napastuje Krstjane u svetoj ispovijesti. V. M. Gučetić 7. Sumhi da nije imao na ispovijestima prave boljesti. I. A. Nenadić, nauk. 44. Da bi tko učinio ispovijest nevaljanu. 150. S česa navlaštito ponavlja se ispovijest? 173. Može li bit odriješiti na ispovijesti od svojijeh grijehah? 90. Svetijem sakramentom od ispovijesti skrušene. 97. Da krivine naše pravom ispovijesti očistimo. 273. Kakva ispovijes, tako odriješene. (Z). Poslov. danić. 44. Slava koga se Bogu dava s podniženom ispovijesti od grijeha. D. Bašić 123. Prije nego se očisti svetijem sakramentom ispovijesti. J. Matović 221. Odmicao si iz dana u dan ispovijest. L. Radić 3. Ko bi učinio nevrijednu ispovijest. T. Ivanović 63. Pristupamo na pokornu ispovijest. 80. Na ispovijesti potrebna je bolest vrhunaravna. A. Kalić 22. Kazao sve kao popu na ispovijesti. Nar. posl. vuk. 123. Pak sam tajao i nikad nikomu kazao, pa ni popu na ispovijesti. Nar. prip. vuk. 123. Da ne bi koji bez ispovijesti pošao s ovoga svijeta. 124.

b. *vidi* 1. ispovijed, a, d). — U *Belinu rječniku*: ispovijes, 'confiteor cioè formola di confessione generale', 'confessionis generalis formula' 214^b.

c. *vidi* 1. ispovijed, b. Nek prija učini ispovist od vire. Ant. Kadčić 477. Čistosrdačna ispovijest. Vuk, nar. pjes. 1, 377. — I u osobitom smislu: (plur.) *kniga u kojoj pisac ispovijeda svoj život*. Ispovijesti s. Agustina. I. Držić 264. Više koga u knjigah svojijeh ispovijesti luto plače sveti Agustin. B. Zuzeri 129.

ISPOVIJEŠĆE, *n.* *vidi* ispovijest. — U *Stulićevu rječniku*: sa starijim oblikom ispovijestje uz ispovijest. — *sasma nepouzđano*.

ISPOVIVAC, ispovivca, *m.* *ispovijedac* (?). — Na jednom mjestu xviii vijeka radi slika. Na stran' pak su ispovivci, kalujeri, pravci, divci. J. Kavašin 483^a. — *sasma nepouzđano*.

ISPOVJEDA, *f.* *vidi* 2. ispovijed.

ISPOVJEDALIŠTE, *n.* *vidi* ispovjednica. — Samo u *Stulićevu rječniku*: v. ispovjedništje.

ISPOVJEDAN, ispovjedna, *adj.* koji pripada ispovijedi. — *ispoređi* ispovjedni, ispovjedski. — Postaje od ispovijed nastavkom *en*. — *Rijet je stara, ispoređi stslav. ispovjedenъ, rus. исповѣданъ*.

— *Imeđu rječnika u Vukovu* (n. p. čelade, t. j. koje se već ispovijeda 'das beichtkind' 'qui peccata sua sacerdoti confitetur'). Pečat ov ispovidni od kud izhodi? F. Glavinić, svitl. 105. S oblastju ispovidnom. I. Grličić 142. Otče duhovni, kazao sam pod ispovidno ime. J. Banovac, razg. 119. On se neće ni dotaknut ispovidnog pečata. A. Kanižlić, bogoljubn. 998. Moli za Ivana, oca ispovidnoga. A. J. Knezović 250. Biskupi na ispovidnomu pristoju. I. J. P. Lučić, nar. 89. Sveto odrišehe ispovidno. razg. 27.

ISPOVJEDITI, ISPOVJEDJETI, *vidi* ispovijediti.

ISPOVJEDNICA, *f. mjesto gdje se ispovijeda (izgrađeno od drva u crkvi). — isporodi* ispovijedonica, ispovjednište, ispovjedalište. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. ispovjednište). Služiti ispovid ne drugako, nego li u ispovidnici. M. Bijanković 58. Neka pristupi u ispovidnicu. 54. Imaše ispovjednicu u jednom kutu na dno crkve. B. Zuzeri 149. Ispovjednice i otari na ispovijes i pričestjehe nukali su nas. 198. Vidi djavla da oko ispovidnica ide. J. Filipović 8, 172b. Nemoj stat blizu ispovjednice. I. A. Nenadić, nauk. 217. Misnik jedne korizme siđaše u ispovidnici. M. Zoričić, zrc. 122. Odkrit onijem koji stoje oko ispovjednice njihove grijehe. Đ. Bašić 295. Ako nije velika navala od puka na ispovidnici. Ant. Kadčić 187. Prija neg se postavi u ispovidnicu. 227. Da se žene svaki dan odrišuju u ispovidnici. M. Dobretić 96. Odstupi tiho od ispovjednice. T. Ivanović 90. Stojeti kod ispovjednice. I. J. P. Lučić, doct. 15. Svećeniku je biti više dana u ispovjednici. M. Pavlinović, rad. 137. Ispovjednica, mjesto gdje se ispovijeda. U naše vrijeme u Stonu: 'Još je u ispovjednici'. M. Milas.

ISPOVJEDNIČKI, *adj. koji pripada ispovjedniku, ispovjednicima. — Od xviii vijeka.* Po ruke misničke oli ispovjedničke. I. Ančić, vrat. 209. — *I sa š. m. j.* Ostavlja se razboru ispovjedniškomu. A. d. Costa 2, 145. Nastojedi na sami posao ispovjedniški. Ant. Kadčić 244.

ISPOVJEDNIK, ispovjednika, *m. postaje od* ispovjedan *nastavkom* ikz. — *Akc. kati je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim. nom. sing. i voc.: ispovjedniče, ispovjednici. — Riječ je stara, isporodi stslav. ispovjedenikъ, rus. исповѣдникъ. — Među rječnika u Mikašinu* (confessarius'), u *Belinu* (confessore', confessarius', confessore, nome distincto d'ordine de martiri', confessor' 214a), u *Bjelostjenčevu* (1. ispovjednik, confessarius, pater spiritualis'. 2. ispovjednik, t. j. koji ne iz broja ili reda mučenikov, confessor'), u *Volligijinu* (ispovjednik i ispovjednik, confessore', beichtvater'), u *Stulićevu* (qui confessiones excipit'), u *Vukovu* (1. 'das beichtkind' 'qui peccata sua sacerdoti confitetur'. 2. u Dubrovniku, beichtvater', sacerdos a confessionibus', cf. duhovnik).

a. *svećenik koji ispovijeda (grešnika), isporodi* duhovnik, c). Duhovni otac i ispovednik Dujma. Mon. croat. 149. (1492). Ima li ov ispovjednika puli sebe? Naručn. 18b. Tu pokoru more dati vsaki ispovjednik. 48b. Kada nisi učinil pokore ka ti je dana od tvoga 'spovjednika. Korizm. 60a. Može svaki obrati za svoga ispovjednika koga mu drago redovnika. A. Gučetić, roz. jez. 59. Ispovjednik ili posnik ne može očitovati grijeh onoga koji se je u nega ispovidio. A. Komulović 6. Ispovjednik pokornika slišajući ča ima činiti? F. Glavinić, svitl. 91. Pokora koja se naredi od ispovjednika. S. Margitić, ispov. 4. Prija

nego prid ispovjednika stupaš. S. Badrić, prav. nač. 54. Govoreći od pokore koju je ispovjednik naredio. F. Lastrić, ned. 81. Iskat navlaš lasne ispovjednike. I. A. Nenadić, nauk. 48. Ispovijedajući se sved u istoga dobra ispovjednika. 132. Ispušehe pokore od ispovjednika naredena. A. Kanižlić, bogoljubn. 114. Ona joj svit dade, da ide k ispovjedniku manastirskom. uzr. 198. Ova zadovoljština jest dvostruka: jedna je koju ispovjednik na ispovidi grišniku odredi... B. Leaković, gov. 85. Ne nahodi ispovjednika komu bi se mogao ispoviditi. M. Dragičević 144. Otide nekakav grješnik ispovjedniku da se ispovjedi. Nar. prip. vuk. 297. Ispovjedniku se učini kao nekakvo čudo, pa opet upita momka. Nar. prip. vrč. 66.

b. *confessor, svetac koji je u vrijeme progonstva ispovijedao vjeru hrišćansku, ali nije bio mučen.* Manastyr svetiha ispovjednika. Domentijan^a 72. Na čast sv. Roka ispovjednika. Mon. croat. 164. (1496). Žulijan zvani ispovjednik blaženi. Zborn. 60b. Obratnike ispovjednike, koji nisu nikakor izgubili palmu od martirija. Ivan trog. 1. Hilarij biskup i ispovjednik. F. Glavinić, cvit. xxi. Ispovjednici, mučenici, divice i udovice. M. Jerković 99. Sveti ispovjednici i ini pravedni. P. Radović, nač. 81. Marijo, jakosti i ponukovanje mučenikova i ispovjednika. P. Posilović, nasl. 74a. Može ga staviti među ispovjednike. S. Margitić, fal. 81. Koji prisvetoga tvoga ispovjednika uznesu na nebese. I. Đorđić, ben. 211. Ovako svi ostali mučenici, ispovjednici i divice. J. Banovac, razg. 68. Kralice ispovjedničk. I. A. Nenadić, nauk. 248. Od episkopa pareonskoga, glasovitoga ispovjednika u ono nesrično vrime progonstva. A. Kanižlić, kam. 4. Sveti Ivan ispovjednik i puistihač. And. Kačić, razg. 12. Imena takovih ispovjednika upisana jesu u knigam života. Blago turl. 2, 213. Svi sveti biskupi i ispovjednici, molite za nega. T. Ivanović 109. Neizbrojeno mnoštvo mučenika, ispovjednika. Đ. Rapić 13.

c. *čovjek koji se ispovijeda. — U naše vrijeme (vidi i u Vukovu rječniku).* Pop i ispovjednik. Nar. prip. vrč. 65.

ISPOVJEDNIŠTE, *n. vidi* ispovjednica. — *Samo u Stulićevu rječniku:* exedra ad excipiendas confessiones.

ISPOVJEDNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku uz* ispovjednište. — *sasma nepousdano.*

ISPOVJEDNĀ, *adj. vidi* ispovjedan. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Jer se ispovjednik ni po jedan način ne može služiti onoga ispovjednoga znaña. Ant. Kadčić 154. Pečat od skrovitosti ispovjedn. 269.

ISPOVJEDOVATI, ispovjedujem, *impf. vidi* ispovjedati. — *Riječ je stara, isporodi stslav. ispovjédovati, rus. исповѣдовать. — Među rječnika u Danićevu* (ispovjédovati, eloqui, confiteri'). Božstvo svetyje trojice ispovjédovati. Domentijan^b 148. Tako mi 7 musavf što verujemo i ispovjedujemo i počitamo mi musulmani. Mon. serb. 528. (1481). — *Amo pripada bez sumnje i ovaj primjer u kojemu je u m. ov:* Blagodeti ispovjeduše. Glasnik. 11, 62.

ISPOVJEDIVATI, ispovjedujem i ispovjedivam, *impf. u Stulićevu rječniku:* ispovjedivati, v. ispovjedati s dodatkom da je useto iz brevijara (?). — *nije dosta pousdano.*

ISPOVLAČITI, ispovlačim, *pf. (?) povući na poje. — Složeno:* iz-povlačiti. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Onda valja izmed dvih redova žive ograde, iz brzoplotice koje izvući; po isti način valja raditi, da se može i prut od istog

starog plota s sikirama ili na drugi način ispo-
vlačiti, da za tim trčasto građe veći prostor do-
bije. I. Jablanci 182.

ISPOVOJITI, ispovojim, *pf. razviti (dijete) is-
povoj.* — *U Stuličevu rječniku:* ispovojiti i iz-
povojiti, v. razpovojiti. — *nije dosta pouzdano.*

ISPOVRAČATI, ispovraćam, *pf. sve povratiti
(objekat je mnoštvo).* — *Složeno:* iz-povraćati. —
Od xviii vijeka. Jeda seiniš da će oni izpovra-
ćati ona dobra? F. Lastrić, ned. 171. — *Sa se,
refleksivno, povratiti se (o mnoštvu).* Ćude sve
do poslednjega i one koji su se ispovraćali na
vojsku da istera. Djelovod. prot. 222.

ISPOVRČI, ispovrgnām, *pf. posve obaliti, po-
baciti.* — *Složeno:* iz-povrči. — *Samo u Stuli-
čevu rječniku:* izpovrči, atterrare, 'evertere' s do-
datkom da je useto iz brevijara.

ISPOZÁTVORATI, ispozátvorām, *pf. zatvoriti
sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Slož-
eno:* iz-po-zatvorati. — *U Mikajinu rječniku:*
ispozatvorati, zatvoriti se, 'claudere omnia', i u
Stuličevu: 'omnia claudere'.

ISPOZÁVADITI, ispozávadīm, *pf. savaditi sve
jedno po jedno ili malo po malo.* — *impf.:* ispo-
zavadati. — *Složeno:* iz-po-zavaditi. — *U naše
vrijeme u Lici (u primjeru sa se, recipročno).*
'Dok im ne dođe ova naj mlađa sna u kuću, sve
bi mirno i lijepo, a od kad im ona prag prijede,
sve se izvrnu, svi se ispozavadiše'. J. Bogdanović.

ISPOZÁVADATI, ispozávadām, *impf. ispoza-
vaditi.* — *U naše vrijeme u Lici (u primjeru sa
se, recipročno).* 'Svi su se u kući od malog do
velikog ispozavadali, pričekaj samo malo, sad će
se na! izdijeliti'. J. Bogdanović.

ISPOZDRAVITI, ispōzdravīm, *pf. posve po-
zdraviti.* — *Složeno:* iz-pozdraviti. — *Samo u
Stuličevu rječniku:* ispozdraviti prijatelje, 'dare se
salutationi amicorum'.

ISPOZDRAVLJATI, ispōzdravlām, *pf. posve
pozdraviti, pozdraviti svakoga.* — *Složeno:* iz-
pozdravlјati. — *U naše vrijeme.* 'Kad podoš tamo
ispozdravlјaj mi sve prijatelje'. u *Dubrovniku.* P.
Budmani. — *Sa se, recipročno.* Počem se uzajmno
ispozdravlјaju ... Nov. sr. 1834. 141.

ISPOZNATI, ispōznām, *pf. posve poznati.* —
Složeno: iz-poznati. — *Na jednom mjestu xvii
vijeka.* Ne da ono od pameti sebi prilične ni
ispoznano. F. Glavinić, cvit. 163^a.

ISPRÁĀNE, n. djelo kojijem se ispraća. —
U Vukovu rječniku.

ISPRÁČATI, ispračām, *impf. ispratiti.* — *Akc.
je kao kod izgledati.* — *U naše vrijeme, a iz-
među rječnika u Voltigijinu (praes. ispračam kod
izpratiti) i u Vukovu (hinausbegleiten, comitor
discedentem).* Ispračajući ga, dade mu jedne
bele čarape. M. Đ. Miličević, jur. 26.

ISPRÁČĀNE, n. djelo kojijem se isprati. —
Stariji je oblik ispraćenje. — *U Mikajinu rječ-
niku:* ispraćenje, i u *Stuličevu.*

ISPRÁČIVATI, ispračujēm i ispračívām, *impf.
vidi ispraćati.* — *U naše vrijeme, a između
rječnika u Voltigijinu (praes. ispraćivam kod izpra-
titi).* Da ga svim putem dočekuju i ispraćuju do
Loznice. Nov. sr. 1834. 129.

ISPRÁLATI, ispráļām, *impf. vidi ispravļati.*

ISPRĀNE, n. djelo kojijem se ispere. — *U
Voltigijinu rječniku.*

ISPRÁSITI, isprásīm, *pf. složeno:* iz-prasiti.
— *Akc. je kao kod ishvaliti.* — *U naše vrijeme.*
a. oprasiti (mnogo prasadi). — *U Vukovu rječ-*

niku: isprasiti, isprasi, '(eine menge) werfen (von
der sau)', 'pario'. — *Sa se, refleksivno, oprasiti
se (o mnogijem krmačama).* — *U Vukovu rječ-
niku:* t. j. krmače, 'werfen (von mehreren säuen)',
'pario'.

b. ismrļati, izgnusiti (kao prase). — *U Du-
brovniku.* 'Valjaš se po glibu, pa si isprasio to
jadrnijeh hajina na sobi'. — *Sa se, refleksivno.*
'Čuvaj da se ne isprasiš'. P. Budmani.

ISPRÁŠATI, isprášām, *impf. isprositi.* — *Akc.
je kao kod ispitati.* — *Od xvi vijeka, a između
rječnika u Bjelostjencevu (isprašam, izprositi,
s molitvum i prošium dobivam, expeto, exoro,
impetro) i u Stuličevu (isprašati i izprašati, pre-
cibus obtinere').*

1. aktivno.

a. dobivati prošienēm, moļienēm. Koja sveti mo-
leći isprašaju. A. Gučetić, roz. mar. 6. Ispra-
šaju ono što prose veće puta. M. Divković, bes.
180b. I što prose isprašaju. V. Andrijašević,
prav. 59. Jerbo jim ona ispraša i dobiva pravo
skrušeño. A. Kanižlić, utoč. 147. Marija ispraša
ono što bi mi hotili. 416. Koji sa nas Boga
mole i moleći isprašaju što želimo. bogojubn.
480. Sve što od sinka tvoga prosiš, vada is-
prašaš. fran. 246. Po kriposti molba crkve,
tkoja kakono saručnica Isukrstova, svakda ispraša
tkoju milost za svoje sinove. Blago turl. 2, 37.
Crkva jest uslišana i istinito ispraša od Boga
sve što pita u blagoslovu vode. 2, 40. Što sveti
diluju oli isprašaju jest po kriposti i dostojan-
stvima Isukrsta. 2, 62.

b. prositi, moliti. One (živine) imaju od sebe
jakost, lipotu i odiču, a ti imaš isprašati od ži-
vina nerazložitiše s čim ćeš pokriti tvoju golo-
tiņu. M. Radnić 852^b. Koji ispraša knjige za
biti uzdignut na koju časnost crkvenu. Ant.
Kadčić 291.

2. sa se.

a. pasivno. Po kojijema se grijesim i slobam
našijem opuštenje ispraša. A. Gučetić, roz. mar.
10. Po Isusu sve se ispraša. I. Ančić, svit. xxiv.
Mirom se ispraša proštenje od svi grija pokornoj
čeladi. 84. Što se godi po nima prosi ispraša
se sve. 80.

b. refleksivno. Isprašase se od oca. F. Vrančić,
živ. 71.

ISPRÁŠITI, isprášīm, *pf. složeno:* iz-prašiti.
— *Akc. je kao kod ishvaliti.*

a. napuniti praha, prašine, iskaľati prašinom.
— *U Stuličevu rječniku:* v. poprašiti, i u *Vu-
kovu:* n. p. haľinu, 'bestäuben', 'pulvere adsperso',
cf. uprašiti.

b. očistiti od prašine, otrešiti prah. — *U Vol-
tigijinu rječniku:* isprašiti, 'dispolverizzare, sbat-
tere fuor la polvere', 'abstauben'. — *nepouzđano.*

ISPRATEŽITI, ispratežīm, *pf. u Stuličevu rječ-
niku:* ispratežiti, v. odpratežiti. — *nepouzđano.*

ISPRATI, isperēm, *pf. posve oprati (u pravom
i u prenesenom smislu).* — *Složeno:* iz-prati. —
Akc. je kao kod izbrati. — *Rječ je stara, ispredi
stslav. isprati, rus. мыпарь.* — *Između rječnika
u Belinu (lavar bene; eluo' 428^a), u Voltigijinu
(isprati, ispirem, isperem, 'slavare, sciacquare', 'aus-
waschen'; izprati, isperem, ispiram, 'slavare, la-
vare bene', 'auswaschen'), u Stuličevu (isprati, is-
piram, 'lavar purgando', 'eluere'), u Vukovu (aus-
waschen', 'eluo').* Isperēte rizu svoje. Domentijan^a
321. Puno isper' mene, puno oskvrñen jer sam
bio. A. Vitalić, ist. 155^b. Vajalo bi paka tu
kartu izgoriti i žličicu isprati. Ant. Kadčić 162.
Bure vodom isprati. Z. Orfelin, podr. 59. — *Sa
se, refleksivno.* Potrebuje da se od svih lahotin

isperem. B. Gradić, duh. 14. Ja se ću limom od skrušenja isčistiti, istrti i ispratiti. 15. Naman ispravši se u Jordanu, bi očišten od gube. Blago turl. 2, 217. Od tud biva da sok se ispere. J. S. Rejković 998. Zemlja (će se) ispratiti (od kiše), i ostaće suha i bela. Nar. prip. vil. 1868. 261.

ISPRATITI, ispratiti, *pf. složeno*: iz-pratiti. — *Akc. je kao kod izgaziti.* — *Od XIII vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (ispratiti, odpratiti, deduco), *u Belinu* (ispratiti, ispraćam ili ispraćivam, accompagnare fuori, comitari extra 18^b), *u Voltigijinu* (ispratiti, ispraćam, ispraćivam, accompagnare, tener compagna, begleiten), *u Stulićevu* (comitari, deducere), *u Vukovu* (hinaus begleiten, comitor), *u Daničićevu* (deducere).

a. *aktivno.* a) *iz ima mjesno snačene, te se misli praćene iz mjesta na poje.* aa) *praćene obično diva kao znak časti i ljubavi naj češće što pokazuje gasda gostu koji odlazi (može biti i ironički, te znači izgođene na silu ili na sramotu). korelativno je dočekati.* Kuga si vlahočeši pojti inamo ođ nas, da si pođeši svobodno s' svakoj poćstiju, ... a my da te ispratimo. Mon. serb. 22—28. (1284—1240). Kraj sela ih sele ispratiti. M. Vetranić 2, 252. Tamo do ždrije la lijepo ih ispratiti. M. Držić 464. Pa i(h) Todor ispratio lepo: 'Id'te, braćo, pošli u dobri čas! Pozdrav'te se Jerini i Đurđu, kako sam vas dočekao lepo, a još lepše, braćo, ispratio'. (ironički). Nar. pjes. vuk. 2, 495—496. Lijepo ih krolju ispratio, sve svatove redom darivao. 2, 517. Darivaše, polu ispratiše. 2, 552. Deverima snahu predadoše, na kapiju zdravo ispratiše. 2, 538. Isprati ih starac patrijare. 8, 80. U po poja svate ispratila. Nar. pjes. juk. 148. Ja ne znam jeli se desilo, da je kogod izdahnuo za njegova doba, a da ga on nije ispratio. M. P. Šapćanin 1, 184. — *bb) u širen smislu, može snačiti i otpustiti, isaslati.* On ga hrani za petnaes danah, pak ga doma ispratiti u Rovca. Pjev. crn. 20^a. Ispratiti šuru neugoščena da ide od kuda je i došao. Nar. prip. vuk. 110. — *b) uopće kao perfektni glagol prema pratiti.* aa) *u pravom smislu.* Sreću moli da te izprati, a nek te ne priček. (Z). Poslov. danić. 118. Ne mogu s tobom poć do kraja, nego ću te malo ispratit pak poći sam. J. Filipović 1, 267^a. Naredi slugam da ga isprate. N. Palikuća 24. — *bb) kao potjerati.* A odoše Turci pjevajući, i bijele pojaviše ovce uz Goliju visoku planinu; Turci jave, a ja pogledujem, pa poviknuh dva brata od majke: 'Vidite li, moja braćo draga? Dajte, braćo, da se podignemo, da mi naše ispratimo ovce'. Nar. pjes. vuk. 4, 39—40. Za nima se Srbi naturiše, da isprate uz nahiju Turke. 4, 859.

b. *pasivno.* S vatrom i s plamenom ispraćeni grom. M. A. Rejković, sat. L8^b.

c. *sa se, refleksivno ili pasivno, iseliti se (vidi a, a) bb).* — *U dva primjera XIV vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (amigrare). Ako se carstvo mi svadi z Dubrovnikom, što se obretaju Dubrovčané po zemlji carsstva mi, da im se postavi rok za 6 mēseca, da se isprate svobodno be(z) zabavē. Mon. serb. 147. (1849). U tri dni da se imaju dvi i ispratit sa vsem iz vašnoga vladanja. Spom. sr. 1, 7. (1896).

ISPRATNIK, m. ispraćen čovjek. — *U jednoga pisca našega vremena.* Pleća dali tužnu ispratniku. Osvetn. 6, 81.

ISPRATNĀ, f. (uprav je adj.) djelo kojijem se ko na odlasku isprati i pozdravi (i ironički kad se isgoni). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (der abschied, das geleite auf

den weg, salutatio (osculum, verbera) viatica). — *I u osobitom smislu, vidi okrije.*

ISPRAVA, f. vidi ispravljane.

a. *uopće.* — *Samo u jednom primjeru XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* (riforma, cioè il riformare, in priorem formam renovatio 619^b). Od člana vire i crkovne isprave (de fidei articulis et ecclesiastica reformatione). I. J. P. Lučić, nar. 1. — *I u pisaca našega vremena.* Isprava, math. (ispravljane), lat. 'rectificatio', 'rectification', tal. 'rettificazione', frc. egl. 'rectification'; isprava krivulje, rectif. einer curve, tal. 'rettificazione della curva'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *pismo ili drugo čim ko pokazuje da ima pravo na nešto.* — *Od XV vijeka, a između rječnika u Stulićevu:* 'scriptum, charta, codex, tabulae (quibus jus suum aliquis probat)' s dodatkom da je riječ ruska; *u Vukovu:* 'das recht zu etwas, die bewilligung der regierung' jus scriptum rei faciendae s' primjerom: Donio ispravu iz Carigrada da ponovi (ili da nađini iznova) namastir. cf. ispravica; *u Daničićevu* (literae confirmantes). Na kim's gode uzimaju takvu ispravu, da ima vi tej hožete primite. Mon. serb. 535. (1485). Isprava, 'patente, credenziale'. S. Budmani 416^b. Da ti bude pred ljudma isprava. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Isprava, merc. 'eine urkunde über etwas', tal. 'istramento, documento'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPRAVAK, isprāvka, m. djelo kojijem se ispravlja, i ono što postane kad se što ispravi. — *ispoređi popravak.* — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl. isprāvākā.* — *U pisaca našega vremena.* Ispravak, stil. 'berichtigung, verbesserung', tal. 'correzione'; stil. math. 'correctur', tal. 'correttura, correzione', frc. egl. 'correction'; znak ispravka, typ. 'correcturzeichen', tal. 'chiamata', frc. 'marque de la correction', egl. 'mark of correction'; fig. stil. 'correctio', ἐπανόρθωσις, 'selbstverbesserung'; phys. 'correction', tal. 'correzione'; ispravak pogreške, astr. 'rectification eines fehlers', tal. 'rettificazione d'un errore'; merc. 'storno'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPRAVAN, isprāvna, adj. rectus, ispravljen, prav (naj češće u prenesenom, duševnom smislu). — *Od XVI vijeka.*

a. *adj.* — *Komp.: isprāvnijf.* — *Ismeđu rječnika u Stulićevu* (justus, aequus, rectus, probus, innocens, correctus, emendatus; komp. ispravniji). a) *sa značenjem sprijeđa kazanjem.* — *od XVI do XVIII vijeka.* Jeda bismo im ispravne bile. M. Držić 146. Čovjek i žena jezičnica neće bit ispravni vrhu zemlje. B. Gradić, djev. 69. Ako si ispravan u tomu što tvoriš. D. Zlatarić 85^b. Ona je vaša pravda upravna i ispravna. M. Divković, bes. 642^a. Pisam u naš jezik ispravnija izhodi. I. Ivanišević 126. Gospode i ubogu čas od ispravna srca za veliku primaju. V. Andrijašević, put. 5. Stavi mene na put ispravni. 21. Koji bivši u katoličanskomu nauku ispravan živio. 388. Ispravnoga života opat. 395. Kad je volja nemoćnika ovako dobro ispravna. P. Radović, nač. 108. Niti su dobro ispravni ni pošteni u ćudih. 531. Prvi broj list a drugi redak kažu prva kriva a druga ispravna. I. Ančić, ogl. 192. Da svaka moja dilovanja, mišljenja i činjenja budu ispravna. L. Terzić 54. Duh ispravan ponovi u iznutarni moji. 94. Duh tvoj dobri privesti će mene u zemlju ispravnu. 97. Slova, koja bijavše očito čistija i ispravnija. A. T. Blagojević, khin. 52. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ispravan, stil. etc. 'correct, fehlerlos', tal. 'corretto'; math. merc.

,richtig, fehlerfrei', tal. ,corretto'; ispravan prijepis ,richtige abschrift', tal. ,copia esatta'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *b) koji pripada ispravljaju.* — *na dva mjesta xviii vijeka.* Otišao je da donese knjigu ispravnu (*vidi* isprava, a). Glasnik. II, 8, 165. (1712). Meni će bit zvijezda ispravna Pavo sv. A. Kalić 198. — *U naše vrijeme kod pisaca.* Ispravna zbrojka, math. ,correctionscoefficient'; ispravni vrtak, mech. etc. ,corrections-schraube'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. adv. isprávnno, pravo. — *Komp.: isprávnijš.* — *Od xvi vijeka (i u naše vrijeme), a između rječnika u Belinu* (correttamente', emendate' 281b), *u Voltigijinu* (correttamente, avvedutamente', verbessert, gerad'), *u Stulićevu* (ispravno i ispravno, recte, belle, probe, diligenter, accurate'), *u Vukovu* (recht', recte'). Što recih ne bješe ispravno. Š. Menčetić 816. I da služim tebe ispravno, pleme moje kazat ću ti. G. Palmotić 8, 82b. Još da ispravno Boga časti, rusam krvi otar masti. 8, 105b. Ni ga umiješ ispravno ljubiti. V. Andrijašević, put. 81. Kada se ti ispravno skrušiš i opravdaš. 51. Veličanstvo tvoje bistro, dobro i ispravno poznati. 76. Ispravniije djelovati. 141. Ispravno ću sad ti izrijeti sve istine. B. Betera, čut. 60. On obsluže ispravno zakonite zapovijedi. I. Đorđić, uzd. 127. Ispravno, speditamente'. S. Budmani 416b. Moći će se ispravniije pisati. D. Obradović, basn. 428. Ispravno kao jarčev rog. Nar. posl. stoj. 169. Jeli vam sve ispravno? V. Vrčević, niz. 255. Ispravno posle redi i opremaj. M. Pavlinović, rad. 106.

ISPRAVDATI, isprávdâm, *pf. složeno*: iz-prav-dati. — *Akc. se mičha u aor. 2 i 8 sing.* Isprávdâ.

1. aktivno.

a. dobiti pravdajući se. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (izpravdati koju stvar ,causam obtinere' 182a, 849a) gdje se naj prije nahodi, *u Bjelostječevu* (izpravdam, elitigo'), *u Voltigijinu* (vincere, acquistare litigando', durch prozess gewinnen'), *u Stulićevu* (rem judicio vincere, causam obtinere'), *u Vukovu* (dobiti na sudu rasprom ,mittels eines prozesses gewinnen', lite assequi'. cf. pravdati se). Da izpravda što od ljudi. V. Došen 27a. Da nam izpravdaju naša narodna prava. M. Pavlinović, razl. spis. 219.

b. ispraviti, pokasati da je što krivo, lažno. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* S čim bi naj lažljivija potvorena izpravdao. G. Pešalić 22.

2. sa se, reflektivno.

a. posve se opravdati. — *U Stulićevu rječniku:* se purgare apud aliquem, causam obtinere'.

b. pravdu voditi do kraja, do sita. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

ISPRAVEDAN, ispravedna, *adj. ispravan, pravedan.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Neka tebe možem s ispravednim srcem služiti. M. Jerković 25. — *nepousdano.*

ISPRAVICA, *f. isprava (uprav je dem.).* — *U Vukovu rječniku:* vide isprava.

ISPRAVICE, *adv. vidi ispravno* (kod ispravan, b). — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Trag upravi, s kim hodiste izpravice, put poglavne smirenice. J. Kavašin 165b.

ISPRAVILAC, ispravioica, *m. vidi ispravitelj.* — *U Stulićevu rječniku:* ispravilac i grješkem ispravioac uz ispravitelj.

ISPRAVITEL, *m. čovjek koji ispravi.* — *U Mikajinu rječniku:* ispravitelj, koji čudi popravljâ, censor, praefectus moribus, magister veteris disciplinae'; *u Belinu:* ,emendatore, correttore', emen-

dator' 287a; ,riformatore', magister veteris disciplinae' 619b; *u Voltigijinu:* ,emendatore, riformatore, correttore', ,ein verbesserer'; *u Stulićevu:* ,instruens, dirigens, corrector, emendator'.

ISPRAVITELICA, *f. žensko čelade koje ispravi.* — *U Stulićevu rječniku:* ,quae dirigit, instruit, emendatrix etc.'

ISPRAVITELNIK, *m. vidi ispravitelj.* — *Na jednom mjestu xvi vijeka.* Ispraviteljičnici oficija svetoga iziskovanja. Š. Budinić, ispr. 184.

ISPRAVITI, ispravim, *pf. posve popraviti, učiniti da što (objekat) bude posve pravo.* — *impf.: ispravljati.* — *Složeno:* iz-praviti. — *Akc. je kao kod izgasiti.* — *Riječ je stara, isporodi stislov.* ispraviti, rus. исправити. — *U knjigama xiv i xv vijeka nalaze se oblici u kojima ispred i ispada v, vidi ispraju (praes. 1 sing.).* Mon. serb. 208. (1885); isprajeni. Spom. sr. I, 128. (1415); Mon. serb. 510. (1470). *vidi i isprajati kod ispravljati.* — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (ispraviti, upraviti, dirigo'; ispraviti, činiti da stvari dobro hode, moderor'; ispraviti put cija, upraviti k ciju, collineo, collimo'; ispraviti, načiniti, corrigo, emendo'), *u Belinu* (ispraviti, drizzare e addirizzare', corrigo' 280b; ,addirizzare, cioè drizzare di nuovo', recorigo' 603a; ,migliorare, migliorare, fare una cosa migliore', rem reddere meliorem' 486b; ,riformare, cioè ridurre a forma primiera', in priorem formam revocare' 619b; ispraviti, emendare, correggere', corrigo' 286b; ,bonificare, ridurre a miglior stato', in meliorem statum redigere' 144b), *u Voltigijinu* (ispraviti, ispravim, ispravjam ,drizzare, fare dritto, emendare', verbessern, das unrecht gut machen'; ispraviti, bonificare, compensare, aggiustare', vergelten'), *u Stulićevu* (ispraviti, ispravjam ,dirigere, corrigere, emendare, instruere, instaurare, restaurare, in ordinem redigere'), *u Vukovu* (gerade richten', corrigo'), *u Danićevu* (perficere; solvere; absolvere, componere').

1. aktivno.

a. objekat je nešto krivo što ispravljajem postaje pravo. a) u pravom smislu (može se shvaćati u kojem primjeru i metaforički). Ti... grbavih ispravi. M. Marulić 169. Lasno je ispraviti tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Hotjet krivu ulicu ispraviti. (D). Poslov. danić. 27. Ispraviti pasje noge nije moć. (D). 86. Krivo drvo ognom ispravli. (D). 50. Ispraviti izkrivljeno. F. Parčić 80. Ispravi tri klijentava. I. Đorđić, ben. 143. Jao vama, ako ne uzbudete na vrime onoga mladoga i zelenuoga cabla ispraviti. J. Banovac, pripov. 258. Način drvo za mlada obrizanjem ispraviti kako hoćeš da raste. J. S. Rejković 149. Zato prsti grbave ispravi (sviće). 891. Mojom gobom ne mogu vas svijet ispraviti. (U Boci). Nar. posl. vuk. 182. Beg se dosjeti — te im ispravi tabane (potabani ih). F. Jukić, semj. 29. Ko može ispraviti što on iskrivi. Đ. Daničić, prop. 7, 18. Da znaš ti, koliko je on krivijeh ispravio a pravijeh iskrivio?! S. Ćubiša, prip. 205. Mladiku ćeš ispraviti a drvo nikad. V. Bogišić, zborn. 290. — *b) u prenesenom smislu, učiniti da bude pravo što je bilo krivo u duševnom, moralnom smislu, slo, neistinito. aa) objekat je što se krivo reklo, napisalo a i učinilo.* Krajevstvo mi zapisa i potvrdi i bolje ispravi vsake zakone i uvete i povele. Mon. serb. 187. (1878). Što sam pripisao vi bolje isprav'te. M. Vetranić I, 816. Ter isprav' slobodno... nezgodno u mojoj besidi. D. Zlatarić 2a. Da ona bare, kojim su štampatur uzrok pomañkanja ispravim. I. Bandulavić u predgovoru. I ako nađeš koje pomañkanje od

štampe, ispravi govorenem. J. Banovac, razg. ix. Pomañkanja koja štijući nađeš ispravi. A. Kanižlić, bogoljubn. xv. Učiniti i ispraviti ove knjige. A. d. Costa 1, vi. — *bb) objekat je slo (u moralnom smislu) koje se učinilo; ispravljanje se sastoji iz kajaña i naknađavanja (dobrijem djelima)*. Kajem se da sagriših, rad bih ispraviti ča učinih. M. Alberti 401. Da ispravim sve moje misli isprazne. V. Andrijašević, put. 142. Pomañkanja dobrovoljno ispravi. I. Grlićić xxi. Želim ispraviti mē nepravu. J. Kavanin 575^b. Da čete pri smrti krivine vašega života prid nega ispraviti. A. d. Bella, razgov. 157. — *cc) također u moralnom smislu, objekat je češade, život, čud itd. značenje je da objekat unaprijed bude dobar, drukčiji nego je prije bio (ispoređi c, b)*. Pri sebe ispravi. M. Marulić 120. Nečeš čud ispraviti. 224. Samo te svituju, ne da te ozdrave, ni da t' potribuju, ni da t' čud izprave. P. Hektorović 60. Da ispravite pamet vašu. B. Gradić, djev. 101. Ispraviti bludeće. M. Divković, bes. 61^b. Pamet čovječju prosvijetli, želju ispravi a djelovanje pokrijepi. 727^a. Nijesu jaka moja dila njih ispraviti pamet prijeku. G. Palmotić 8, 81^a. Žudim život i djela moja ispraviti. V. Andrijašević, put. 188. Neka dobro ispravin život i dila moja. P. Radović, nač. 10. Da ga svega (život) ispravi s duševnim i svetim načinom. 21. Da ji (sle) isprave i naprav uprave. I. Ančić, vrat. 190. Ispravi na' pre samoga sebe a pak pazićeš druge. M. Radnić 448^b. Dakle grijeha od svakoga s plaćem srce tvoje ispravi. A. Vitalić, ost. 52. Da me nauk tvoje nije ispravio. I. Đorđić, salt. 49. Ne mareći dicu svoju ispraviti. E. Pavić, ogl. 499. Koji ne bi ktio ispraviti život. J. Matović 161. Ispraviti sli običaj života i čudi isopačene. 284. Život i čudi ispraviti. 286. Evo pripravna sam život moj prominiti i ispraviti. I. Velikanović, prik. 70. U vami stoji ispraviti vaše življe. I. J. P. Lučić, izk. 81. — *dd) objekat je šteta, te je značenje: nadoknaditi; u širem smislu može biti objekat i dug, te je značenje gotovo kao isplatiti*. Da povineta se i ispraviti crskvi. Zak. duš. pam. šaf. 29. Da gredu prěde carstvo mi u oči za vsaku slobu a ili svadu, da im carstvo mi ispravi po pravdi i po zakonu. Mon. serb. 170. (1862). Što se nađe da ssm dlužna trgovcima dubrovačkima, da im ispraju. 208. (1885). Ostalo što mu je bilo neplaćeno dva na desete litara, pisala sm. Maraju i Nikši da mu isprave od carine dva na desete litara. Spom. sr. 2, 74. (1422). Od togazi platiše gospodstvu mi gotovim trgovim peti sata i šestdeset litara i, da isprave mitropolitu Isidoru, četirdeset litara. 2, 79—80. (1428). Tko komu koju štetu učini i ako mu opet ne ispravi. M. Divković, bes. 82—83. Tome Ali odabaši izpravite putnicu, što ga je vodio. Starina. 12, 88. (1706). Muku ku ne ispravi raskijeh duša sva množ mila. A. Vitalić, ost. 283. Ali što komu dužan bio mislim svakomu ispraviti što mogao budem. S. Margitić, isпов. 24. Ispraviti ono što je drugomu krivo učinio. I. Grlićić 66. Da bi po điovoj nepomji šteta bila gospodaru, dužni su mu ispraviti. F. Lastrić, od' 78. Koli godi e moguće štetu im ispraviti. ned. 287. Ako nisi pravo do sada dava, ispravi i povrati. F. Matić 78. Ako j' komu krivo učineno, imam oklen, ja ću ispraviti. Nar. pjes. marj. 161. — *objekat može isostati, kao n. p. u prvijem primjerima; u ovome ga primjeru zamjenjuje acc. s prijedlogom za: Spovedaše mi za vse krivinē i dlogovē, i za vse za tozi ispravismo*. Mon. serb. 146. (1849).

b. učiniti da što stoji uprav (dupke). (Arka)

ukrivi se da upade, za to ju ispravi. I. Ančić, ogl. 181. Ispravi bolesnika, govoreći mu: 'Umi postaju tvoju i hodi'. L. Terzić 296. Ispravi, podapni i uzdržaj kuću moju. F. Lastrić, svet. 157^a. Iz krvi ga malo ispravio. Nar. pjes. vuk. 2, 562. Ispravite ploče pored sebe. 8, 306. Ispravi me na moja koljena. Pjev. crn. 87^b. Ispravi me te stadoh. Đ. Daničić, dan. 8, 18.

c. učiniti da nešto što se miče (ili što se misli kao da se miče) ide pravijem smjerom put čija (naj češće u prenesenom ili metaforičkom smislu). a) objekat je put (metaforički, po bibličkom jeziku). Ispravi pred tobom putu moj. Domentijan^a 18. Za ispraviti naš put opaki. B. Kašić, is. 1. Ispravite put Gospodni, kako reče Izaija prorok. I. Bandulavić 3^b. joann. 1, 28. Put koji ti sam ja ispravio. V. Andrijašević, put. 65. Ispravi zao put. M. Radnić 414^a. — b) objekat je ono što se miče (n. p. lađa). Krmanđije ispravite lađe na demije Otmanović-cara. Nar. pjes. vuk. 5, 416. — u prenesenom, metaforičkom smislu, objekat može biti stupaj, noga, koračaj itd. (po bibličkom jeziku). Izpravil si stupa moj. F. Vrančić, živ. 14. Ispraviti noge naše na put od mijera. I. Ančić, svit. 96. Ispravi tvoje koračaje. M. Radnić 105^a. — amo pripadaju i ovi primjeri: Ispravi srce tvoje na putu put. M. Divković, bes. 169^a. Da pameti naše k nebeskijem poženjem ispraviš tebe molimo. nauk. 156^a. Ispravi nega na put spasenja. 158^a.

d. u prenesenom smislu, kao urediti, opraviti, upraviti (objekat je kakav posao, a subjekat onaj koji je nad poslom, koji ga nadzire). Sudije da drže knjige, kakveno su dali pristavom, kojihano su poslali da isprave po zemlji. Zak. duš. pam. šaf. 47. Sazvani za ispraviti i urediti koludrice. Š. Budinić, ispr. 144.

e. izvršiti, svršiti. Ispraviti raboty manastirskyje. Domentijan^a 217. Ašte ne vshošteta ispraviti povelñija crskvi. Zak. duš. pam. šaf. 29. Što isprave da je tvrdo i neporočno. Spom. sr. 1, 79. (1406). Dodoše u Carigrad da isprave toliki posao s cesarom. S. Badrić, ukaz. 13.

f. neprelasno, uputiti se nekim putem put čija (može biti prelasno, ako se shvati kao da se ima u misli objekat put). — Na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena. Ma nemojte drumom ispraviti, nego hajte zelenom planinom. Pjev. crn. 81^a.

2. pasivno. Zakoni i slobodštine svetama roditelima tvojima i po toma svetopodivšom gospodom majkom vi i slavnem gospodstvom ti potvrđeni i boje isprajeni. Spom. sr. 1, 128. (1415). Pravo su i počteno isprajeni (razlosi). Mon. serb. 510. (1470). Romi ispravljen. E. Pavić, ogl. 658. Mišlaše nega ispravljena i isvijščena otpustiti. S. Rosa 158^a. Ne vide se oholnici podniženi, krivci izpravjeni. Đ. Bašić 18. Da ovako ispravljeni postanemo pripravljeni. V. Došen 266^b. Plojka se upravo zove okrugla i glatka kamena pločica kojom se u onoj igri gada u drugi ispravljeni kamen. Vuk, živ. 287. — *Može se shvatiti part. praet. pass. ispravljen i kao adj.; te s toga ima i adv. ispravljeno, vidi u Mikajinu rječniku: ispravljen, učinjen boji, moderatus; ispravljen, upravljen, adrizzato, drizzato, directus; adv. ispravljeno, upravno, drittamente, direttamente, directe, directo*.

8. sa se.

a. pasivno. Da ta krivina se s pravinom ispravi. Mon. serb. 29. (1240). Koja se krivina učini među ljudi dubrovčke i među tebe i tvoji ljudi, da se ispravi pravinom po staromu zakonu. 48. (1254). Ako bude komu Dubrovčaninu

što uzeto od čovjeka ili od mene, da se sve ispravi. 198. (1879). S ne da se ka gisda ispravi ljepotom. Š. Menčetić 108. Da se ispravi, Gospodine, molitva moja kako no tamnan prid obrazom tvojiem. M. Divković, bes. 501^a. Da se po tvomu dostojanju svakolika djela moja isprave i narede. nauk. 119^b. Da se isprave misli i djela naša. 228^b. Hromi se ispraviše. V. Andrijašević, put. 178. Šipka mlada može se ispraviti. M. Radnić 176^b. Da se duša moja ispravi tvojiem naukom. I. Đorđić, salt. 422. Ona koja biše izopačena po Evi po divici Mariji imadijahu se ispraviti. J. Filipović 1, 512^b. Kako se imaju tri moći duše ispraviti i upraviti. P. Knežević, osm. 60. Ne može se (kriva) Drina ramenom ispraviti. Nar. posl. vuk. 205.

b. *refleksivno*. — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (ispravit se, učinit se boji, colligere se, cohibere se), u *Belinu* (ispraviti se, temperare se 491^b; redire ad bonam frugem 608^b; ispraviti se, corrigere errorem 290^a), u *Voltigijinu* (ispraviti se, emendarsi, correggersi, sich bessern), u *Stulićevu* (emendarsi dall'errore, moderarsi, corrigi), u *Daničićevu* (satisfacere). Nastoj, ter se isprav'. M. Marulić 188. Ako s' kriv, isprav' se. 153. I kriv ti sam i mogu se ispraviti. M. Držić 282. Kako lav hoće se uspeti i ispraviti. P. Bakšić 206. Jeda bi se (čelade) na bolje ispravilo. I. Ančić, ogl. 68. Oni stianuti jesu i padoše, a mi ustasmo i ispravili se jesmo. L. Terzić (B. Pavlović) 168. Brže dakle, o Kratjanine, koji si se s grihom iakrivio, počmi činit pokoru, da se š nom ispraviš. J. Banovac, pripov. 204. Uze ga k tomu za ruku i pomože mu ustati i evo u oni čas ispravi se. E. Pavić, ogl. 689. Ukaza im sv. Petar, da se je ovi čovik ne u ime njegovo, veće u ime Isusovo ispravio. 640. Niko ne može se ispraviti, ne znajući u čemu i kako pogrešava. D. Obradović, živ. 11. Kako ti ga učine papom, ispravi se i ukoči. basn. 18. Ispravi se, pokaj se. J. Rajić, pouč. 1, 117. Planu Marko kako vatra živa, ispravi se na Šarcu vitez. Nar. pjes. vuk. 2, 858. Ispravi se Jović na vrančića. Pjev. orn. 148^b. Dok s' na noge Turci ispraviše. Nar. pjes. juk. 249. Ispravivši se Mededović. Nar. prip. vuk. 4. Ali se nazovi-mrtvac u jedan put ispravi. 217. Ispravi se i reče im: 'Koji je među vam bez grijeha...'. Vuk, jov. 8, 7. Moj snop usta i ispravi se. Đ. Daničić, 1moja. 87, 7. A ako se koši spotaknu? — Ispraviće se. M. P. Šapčanin 1, 100. — *U ovijem primjerima kao da je snačene: opravdati se*. Da ne izmetete se postavljeni zdě, ašte ne budete jemu nekotoryje viny velije i obličajemu prěds vsěmi, i ne moguštu jemu ispraviti se. Sava, tip. stud. glas. 40, 157. Ako li što pogreše zemlji kraljevstva mi i ne isprave mi se. Mon. serb. 55. (1281). O vsemu se su carstvu mi ispravili, ne ostaše krěvi ni u čimě carstvu mi. Spom. sr. 2, 18. (1849). Ašte ne vshoštetě ispraviti se zapovědiju duhovnoju. Zak. duš. pam. šaf. 29.

ISPRAVIV, *adj.* *vidi* ispravliv. — *U Stulićevu rječniku*: 'emendabilis'. — *nije dosta posuđano*.

ISPRAVLJAČ, ispravljāč, *m.* čovjek koji ispravja (pogreške kod štampača). — *Natičeno u naše vrijeme*. Ispravjač, typ. 'corrector', tal. 'correcteur', fr. 'correcteur', angl. 'corrector'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPRAVLJALAC, ispravljāca, *m.* čovjek koji ispravja. — *U Stulićevu rječniku*: v. ispravitelj.

ISPRAVLJALICA, f. žensko čelade koje ispravja. — *U Stulićevu rječniku*: v. ispraviteljica.

ISPRAVLJĀNE, *n.* djelo kojijem se ispravja. — *Ismeđu rječnika u Vukovu*. Dvoranin kraljev postavljen na kapiji gradskoj za ispravljāne i uredbu puka. E. Pavić, ogl. 828. U ispravljānu istih (putova) Ľubibratiću zlo želiše. M. A. Relković, sat. H4^b.

ISPRAVLJATI, ispravljām, *impf.* ispraviti. — *Akc. je kao kod izgledati*. — *Riječ je stara, ispredi staslov*. ispravljati, rus. исправлять. — *U nekijem primjerima* xiv, xvii i xviii vijeka ispada v ispred i (*vidi i kod ispraviti*): ispravljaju. Mon. serb. 191. (1879); Glasnik. 24, 279. (1896); ispravljaje. Mon. serb. 221. (1892); ispravja. Glasnik. 24, 279. (1896); ispravlati. M. Divković, nauk. 122^b; Glasnik. 11, 8, 171. (1712). — *Ismeđu rječnika u Voltigijinu* (praes. ispravjam kod ispraviti, a napose ispravlati, salvare, assicurare; emendare, censurare, retten; verbessern). u *Stulićevu* (1. v. ispraviti. 2. identidem dirigere, corrigere), u *Vukovu* (gerade richten, 'corrigo'), u *Daničićevu* (ispravljati i ispravlati, regere; absolvere, componere; corrigere).

1. aktivno.

a. *vidi* ispraviti, 1, a. Molu že vy, otsci i bratije, koga Bogz spodobii čisti knižy siji, ašte čto budetě vs nihs pogrešeno, ispravljajuste i prohodešte čěste. Mon. serb. 84. (1824). Običaj crkveni ispravljaje. Mon. croat. 107. (1470). Tko li ju (*kriju čud*) ispravja. M. Vetranić 1, 227. Ispravljati što je krivo. P. Kanavelić, iv. 890. Klaste i (*h*)rome ispravjam. I. Ančić, ogl. 65. Spasno ispravja puke hrome. J. Kavanin 159^a. Poče ispravljati što god krivo vidaše. I. Đorđić, ben. 28. Načeš pomaškaña mnoga u puntim, u virgulam, u acentim, u riči sastavljenu oli rastavljenu: ispravljaj kako znađeš, ja više ne mogu. And. Kačić, rasg. 818. Valja grbave ispravljati. J. S. Relković 991. Ispravja neuredne običaje. A. Tomiković, živ. 85. Dok je šiba tanka, treba je ispravljati. Nar. posl. vuk. 64. Ispravljajte takovoga duhom krotosti. Vuk, pavl. gal. 6, 1. Valjalo bi da znađe nas i našu čud ispravja. M. Pavlinović, rad. 144.

b. *vidi* ispraviti, 1, b. Ovo kripostivo vino ispravja srce čovičje. E. Pavić, ogl. 507. Tako se nagnu korabla da padne, a Oza pritrčavši počje je ispravljati. And. Kačić, kor. 191.

c. *vidi* ispraviti, 1, c. Putije svoje ispravljaj. Sava, sim. pam. šaf. 9. Čestokrat daj meni, Gospodine, srce k tebi ispraviti. M. Divković, nauk. 122^b. S mnogijem tračćenami ispravjaš put pakleni. M. Radnić 861^a.

d. *vidi* ispraviti, 1, d. Spodobu me sugubim vñcemu, jako vladikstvija ispravljati mi. Mon. serb. 187. (1878). Posla crkveni primicurije na konihz da ispravljaju. 191. (1879). Tutore naredio, koji čo o onoj uredbi nastajati i uređenja ispravljati. Glasnik. 11, 8, 171. (1712). Vladati, ispravljati i upravljati puk krsčanski. J. Matović 298.

e. *vidi* ispraviti, 1, e. Tvore pravdu i ispravljaje pravila. Mon. serb. 221. (1892). Napulno ispravljamo i izvršujemo onu zapovēd. Š. Budinić, sum. 55^a.

f. *kazati, pripovijedati sve do kraja, videti* ispraviti. A ke sam jur dosle okol ne spravjala, jedva bih ja posle sve vam ispravjala. H. Lucić 250.

2. sa se.

a. *pasivno*. To da se ispravja sudomz pravymz božstvnyimz. Mon. serb. 20. (1294). Ako se kojagodě krivina čini, da se sudomz ispravja. 46. (1254). Da imz se onazi petz adrfats daju i ispravljaju. Glasnik. 24, 279. (1896). Oda svih inih stvari ke godi se po pristavu ispravljaju.

Stat. polj. ark. 5, 278. Da se plav ispravlja naredno stojeći. M. Vetranić 1, 169. Romi ali klasti ispravljau se. P. Macukat 86. Mučim od ozloglašena iskrijuje i šteta koje im se čine, i povoljno koji put niti se zakrplaju i ispravljaju. F. Lastrić, ned. 887.

b. *refleksivno*. I jako što sgrđeše kraljevstvu mi, da se sudom ispravljamo. Mon. serb. 50. (1240—1272). Ako bi se svak sa svoje strane starao ispravljati se. D. Obradović, živ. 11. Narodi koji prosvetavajući se naukom od dan do dan ispravljaju se. 114.

ISPRAVLENOST, f. osobina onoga što je ispravljeno. — Samo u Stuličevu rječniku: 'directio, correctio, emendatio, instauratio, restauratio, castigatio'.

ISPRAVLENSTVO, n. vidi ispravljenost. — U Stuličevu rječniku: us ispravljenost. — nepouzdan.

ISPRAVLJENE, n. djelo kojijem se ispravi. — Stariji su oblici ispravljenije i ispravljenje. — Između rječnika u Mikišinu (ispravljenje, upravljenje 'directio'), u Belinu (ispravljenje 'emendatio' 287*), u Stuličevu, u Daničeviću (ispravljenije, erectio; directio'). Približite črnosćaskago ispravljenija. Stefan, sim. pam. šaf. 18. Slučijima ispravljenije. Domentijan^b 208. O svakom duhovnom ispravljenijem. Mon. serb. 14. (1222—1228). Ne tekmo o rabotah nu vs vsakom ispravleniji crkv(n)ěms. 116. (1843). Da ogledaju i ispravljaju ubogijih i ništih. Zak. duš. pam. šaf. 48. Mnogaja stvori poveleženija pristojčaja kleru i na dobro ispravljenje redovnikov. Š. Kozličić 10*. Dělately i ispravljaju žetve Gospodinove. Š. Budinić, sum. 101^b. Nauk koji pristoji na pućenje i ispravljenje služitelji crkvenih. 180^b. A djela tebi ugodnijeh ispravljenje. V. Andrijašević, dev. 109. Služi mu za ispravljenje svih svojih stupajih ko čini po onomu putu. P. Radović, nač. 21. Za ispravljenje svoga življenja. 286. Jer ga tuj čekaše žudjeno zdravlje i ispravljenje. I. Đorđić, ben. 193. Ako ji (grihe) sveder brez nikakve odluke ispravljenja činiše. P. Knežević, osm. 109. Na tvoju dakle mudrost nasloham podpuno ispravljenje. Ant. Kadčić, predg. xl. Ispravljenje življenja i uznožanje bogoljubstva. I. J. P. Lucić, isk. 4. Posli očita ispravljenja života. 104. Što je ispravljenja i popravljenja nepludnih običaja u carstvo uvodio. A. Tomiković, živ. 66.

ISPRAVLJIV, adj. koji se može ispraviti. — U Belinu rječniku: 'emendabilis' 282*; u Voltigijinu: 'corrigibile, emendabile', 'verbesserlich'; u Stuličevu: v. ispraviv. — I u pisaca našega vremena. Ispravljiv, math. 'rectificabel', tal. 'rettificabile'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ISPRÁVNÍK, m. vidi ispravljalac, ispraviteľ. — Od xvi vijeka (vidi kod b).

a. u pravom smislu. — Između rječnika u Belinu (ispravnik duhovni, vitae spiritualis director' 261*). Ako tko tebe čini svojijem ispravnikom, nemoj se uzdignuti. P. Posilović, svijet. 168. K. Mađarović 88. Zaziva Isukrsta ispravnika od duša. I. Đorđić, salt. 171.

b. ovako zove svoju knjigu prema tal. direttore neki pisac xvi vijeka. — Između rječnika u Stuličevu (directorium' s dodatkom da je našao u pisca Budinića). Ispravnik za ereji, ispovidnici i za pokornih (breve direttore per sacerdoti, confessori e per penitenti'). Š. Budinić, ispr. 1. Budineo za spovijedce i pokorne ispravnik je lijep rasveo. J. Kavašin 126*.

ISPRÁVNITI, isprávním, pf. vidi ispraviti (uprav učiniti da je što ispravno). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Mučno je utvrđena ispravniti izkrivljena. J. Kavašin 76*.

ISPRAVNOST, f. osobina onoga što je ispravno. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu ('correzione, indirizzamento', 'verbesserung') i u Stuličevu (v. ispravljeno). Suditi će okoliš od zemlje u ispravnosti. B. Kašić, rit. 351. Ispravnost, stil. 'correctheit, fehlerlosigkeit'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

ISPRAZAK, ispraska, m. u Stuličevu rječniku: 'levis exoneratio'. — nepouzdan.

ISPRAZAN, isprazna (Isprázna, Isprázna), adj. inanis, prazan, gotovo samo u prenesenom smislu. — Složeno: iz-prazan (poslije z spalio je d, vidi prvi primjer kod b) i vidi prazan). — Od xiii vijeka (vidi kod a, b), a između rječnika u Mikišinu (vidi ispražnen; isprazan, praznoglav, vanus'), u Belinu (isprazan, 'invalido', 'irritus' 416*; isprazni, 'nullo, cioè che non ha vigore', 'irritus' 515^b), u Voltigijinu (isprazan, 'vuoto, vuotato, evacuato; vano', 'ausgeleert; eitel'), u Stuličevu (inutilis, vanus, inanis, infructuosus, damnosus, otiosus, nihil agens').

a. adj. a) prazan uopće (prema lat. inanis). u jedinom primjeru s instr. Zato u pisanu (psalmu) 106, 9 reče: Nasitio si dušu izpraznu ('animam inanem'), dušu gladujuću nasitio si svakim dobrom: duša u grijū izprazna je svakim dobrom. I. Ančić, ogl. 4. — b) otiosus, besposlen, a može značiti i lijen. naj češće o čoladetu. Kako neizprazdnost jest igumeni požeže umnožilo se jest bratstvo. Sava, tip. stud. glasn. 40, 144. U noći misliti trijeba je, a ne stat izprazan. N. Dimitrović 9. I samo čas jedan isprazan nemoj stat. 18. Sinovi Izraelaki ne stajahu isprazni, nego se potežahu u zemlju od obećanja. M. Divković, bes. 62^b. Osobitijem načinom djavli napastuju isprazne i besposlene. 264*. Ti po vazdan ovdje sidiš isprazan. slam 14*. Trijebi je, za bezbrižnijeh da se brinu, i za izpraznijeh misle i trude. I. Gundulić 432. Nu što isprazna ovdje stojim ter ne vršim moju želju? G. Palmotić 2, 122. Tko isprazan doma sjedi ne zna stvari vrijedne i znaue. 2, 201. Izpraznijem vazda je svetac. (D). Poslov. danić. 36. Mladost isprazna staros trudna. (D). 62. Po naravi vađa da što ljubimo, zašto duša izprazna statati ne može. S. Margitić, fal. 258. Djavo isprazne lako svrta. J. Kavašin 377*. Ter da isprazan dni ne traje. I. Đorđić, ben. 118. — kaže se i o danima, o životu itd. Da provede dni isprazne. P. Kanavelić, iv. 466. Provodi izprazni život. M. Zoričić, zrc. 72. — c) zaludan, bez koristi. Nikada nikakove riječi isprazne i neplodne nije rekao. M. Divković, bes. 100*. Kako isprazne i zaludne vaše misli, vaši sudi ugledat se često budu. G. Palmotić 2, 101. Videć da je svačija isprazna sila i snaga. P. Kanavelić, iv. 548. Nije bio trud izprazan. M. Bijanković 155. I da bude isprazno i zaludno svako njegovo napastovanje. L. Terzić 43. Čudo nije, prema tima da je isprazna svačija sila. J. Kavašin 266*. Bog neće da su izprazni moji zdasi, molbe moje. I. Đorđić, salt. 66. Vidite li da prvo i drugo dilo od poznaña jest isprazno, ako se trećim ne nadopuni? F. Lastrić, ned. 200. Zaludan i izprazan odlučak. A. Kanižlić, kam. 678. Da su sva izmišljavanja i odluke njegove isprazne. E. Pavić, ogl. 99. Poznavši da je njegovo čekañe isprazno. 493. Tvoja dobroćinstva sva su izprazna i brezkorisna. And. Kačić, kor. 78. Da odrišeñe izajde zaludno i

isprazno. Ant. Kadčić 191. Pokora isprazna je priko mjere učinjena. N. Marči 72. — *d) što je beskorisno svagda je bespotrebno, a može biti i škodno, po tome se isprazan može kasati i o čemu što s toga što je bespotrebno, i škodno je u moralnom smislu.* Isprazne kletve. A. Gučetić, roz. jez. 15. Riječi isprazne govoriti. 196. Da za svaku riječ ispraznu davati će raslog. S. Margitić, fal. 247. Isprazne riječi, koje nerazborna svijes govori. I. Đorđić, uzd. 104. Bježat isprazne razgovor. ben. 28. Od naj maše riči isprazne. J. Banovac, pred. 71. Ondi će ljudi davati raslog od svake riči isprazne koju su rekli. F. Lastrić, ned. 6. Za svaku rič brezposlenu, ispraznu, to jest, i nekorisnu, koju budu reći ljudi, raslog imaju dati u dan suda. 26. Da se ima vratiti raslog od svake riječi isprazne. J. Matović 416. Rič isprazna rečena u maskari. M. Dobretić 218. Da će ljudi od svake zaludne iliti isprazne riči dati raslog. B. Leaković, nauk. 90. Slušati isprazne pripovidke. 459. Slušajući jedan isprazni razgovor. I. J. P. Lučić, razg. 44. Neka udilj ne gubi se u zabavam i razgovorima ispraznim. bit. 68. Da ti odgovorim za svaku riječ ispraznu. A. Kalić 289. — Odgoneć sve misli isprazne. I. Ančić, svit. 49. Jel' te obastrla magla od isprazni misli. M. Zoričić, osm. 96. Da može promisliti kako smo svi od jednoga oca i matere rođeni, tu bi ispraznu misa' od sebe daleko bacio. And. Kačić, razg. 317. — Isprazne raskoš. B. Kačić, nač. 85. — Tim nije čudo, čim bez znanja dni u ispraznoj lasti traju, k'o Zagorko da imanja s pricih vila ostavljaju. I. Gundulić 144. Nastoj živjet časno iz mlada od isprazne dalek lasti. G. Palmotić 2, 38°. — Pustio se je u piće, igre isprazne. A. Kanižlić, kam. 17. Svaka isprazna igra. D. Rapić 228. — Koliko ji vidiste na trgu, na ispraznim prikazanim. Grgruz iz Vareša 105. — Prikazate sega dana, na što isprazni blud dovodi. G. Palmotić 2, 7. S razbludam ispraznima. 2, 19. — *e) bez rasloga.* Isprazno jest ufaše niovo. J. Filipović 1, 269^a. Pilat ispraznim strahom taknut nepravo osudi Isusa. F. Lastrić, test. 180^a. Ah moj sinko, isprazna uzdaše, netemeljita ufaša! ned. 30. Strah isprazni za ne rasteći i ne ispustiti dobara stećenja. 128. Zaludu ćete ga prositi i isprazno je vaše uzdaše, ako ne uzđinite djela od milosrdja. 378. Kemu je od onoga ispraznoga straha odahnulo srce. A. Kanižlić, kam. 88. Ova sumnja i strah od veće strane jest isprazan. 479. Ne bijaše dakle ne poufaše isprazno. E. Pavić, ogl. 506. — *f) uopće, koji ne vrijedi, u kojemu nije vrijednosti prave.* Isprazna pohvalo. M. Vetranić 1, 80. Vidimo na pokon kroz naša življenja, koli su isprazna sva ljudska mišljenja. D. Rašina 100^{ab}. Od nasladjenja u stvarih taštih i ispraznih. A. Komulović 88. Laživa je milos i isprazna ljepota. I. Držić 291. One svjetim ispraznima veće kratki budu hima od velike od pogube. G. Palmotić 1, 151. Pod imenom sreće isprazne. P. Kanavelić, iv. 265. Bježu ostala svom' sjemenu za ispraznu uzpomenu. J. Kavanin 557^a. Sve sreće bježu isprazne i vremenite. I. Đorđić, salt. 478. Takovi zaviti ne valaju, jer su od sebe isprazni. A. Bačić 72. Ne učini rič svoju ispraznu. 74. Isprazna slava. J. Banovac, uboj. 6. Jere je isprazna jakost ljudska. blagosov. 253. Da nijednoga ne bude isprazan zaviti. B. Pavlović 26. Bižite od holosti i od isprazne slave. F. Lastrić, test. 327^b. Svrhu slaba i piskovita temelja isprazne mudrosti. A. Kanižlić, kam. 48. S nikojima ispraznima razlozi simbol izopačiti. 201. Brijati bradu od požude isprazne lipote.

225. On bi imao nikuju ispraznu radost, kada bi vidio. 278. Isprazna i lažljiva dobra traže. uzr. 15. Po svoj podobnosti rad svog ispraznog veličanstva. E. Pavić, ogl. 490. Ako pak Isukrst nije uskrasnio, slijedi da je isprazno naše pripovijedaše. jezgr. 40. Porad isprazne slave. M. Zoričić, osm. 25. Ovi pod krunom ne kti se ponositi, ni holiti i u ispraznoj slavi ponositi. And. Kačić, razg. 22. Tvoja mi je sila dodijala i isprazna slava omrznila. 85^a. Faleći hude i isprazne bogove. kor. 296. Ispraznu učiniste zapovijed Božju radi pridaša vašega. J. Matović 371. Tlačiš isprazne te dike. I. M. Mattei vii. — *i) sa supstantivima koji već sami po sebi znače stvar bez vrijednosti.* Ono bježu sni i riječi isprazne. B. Kačić, per. 195. Čināše jih ni za koju ispraznu izvanštinu. is. 32. Zlamen od svjetovnijeh taština ispraznijeh. B. Kačić kod M. Orbin iii. Za isprazne, jaoh! taštine pustih tebe, Gospodine. I. V. Bunić, mand. 10. Držao je ovo starešina za isprazni san. A. Kanižlić, kam. 255. Zastavnicu isprazne slnš. 453. Ivan nosi isprazno ime cara. 638. — *g) profanus, koji nije svet, koji ne pripada vjeri, svetini (može i ne biti u slom smislu).* Ako su drugi raslika složenja moja: Galateu, Dijanu... s mnogijem pjesnima taštijem i ispraznijem na očitijeh mjestijeh prikazivali, ja sve stvari tašte za tašte držeći, vjerujući da je početak od pravoga znanja strah Božji, pjesni pokorne svijetu prikazujem. I. Gundulić 192. Ovde pišem pisme duhovne i koristne, za ostaviti isprazne. T. Babić, pism. 2. Što će nami sad isprazne pisme? 4. Sotona, koja među hima (*mušem i ženom*) ljubav ispraznu užigala naj pri... J. Banovac, razg. 83. Ne imaju se s ispraznom slobodom iziskivati skrovišta Božija. F. Lastrić, test. 325^a. Znađemo iz skazaši ispraznije. 334^a. Takih su ubojstva puna pisma ne samo isprazna nego i sveta. ned. 110. Taki pokaraša puna su iskazaša sveta i isprazna. 174. U svetih pismi i isprazni. svet. 71^a. To jest sveti ovi bio je vrimenta onoga Krstjanin imenom, voljom pak i željom u štičevu isprazni kniga Ciceronovi jest bio Cicero. D. Rapić 91. — *h) koji hlepi za tuđom pohvalom, isporidi tašt, sujetan. aa) o čeladetu.* Vjetrio blagi, slava ispraznih. P. Kanavelić, iv. 28. Isprazni običaju faliti svoja di-lovaša. A. Bačić 227. Ne ima biti tašt, isprazan ni vitreušast. M. Dobretić 63. — *bb) o onome čim se čelade onakovo pokazuje.* Pomrzivši sve isprazne gizde ludijeh. B. Kačić, per. 9. Bez nijednijeh ispraznijeh ureda. V. Andrijašević, put. 81. Zelembači na glavi jesu za pokaraše narešeša ispraznoga. M. Zoričić, zrc. 140. — *i) uopće o čeladetu koje malo vrijedi, osobito radi neznaša.* Isprazni su svi ljudi u kojima nije znaša. A. Bačić 2. Ali očeš li znati, o čoviče isprazni, da je vira brez dobrije dila mrtva? (Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? jac. 2, 20). 144. — *k) curiosus, u osobitom smislu, o čeladetu koje želi znati što se nega ne tiče.* A u ostali dili negovi ne budi isprazan za znati i. F. Lastrić, test. 325^a. — *l) n. isprazno stoji u acc. s prijedlozima u ili na i znači što adu.* isprazno (vidi b). aa) s prijedlogom u. Ni u isprazno uzima dušu svoju. B. Kačić, nasl. 289. Ne uzmi ime Božje u isprazno zrc. 44. Pokli se ne uzimlje u isprazno ime Božje. I. Đorđić, salt. 37. Ne uzmi u isprazno ime Božje. I. A. Nenadić, nauk. 28. Da bi učinili bili u isprazno onaj odlučak. A. Kanižlić, kam. 709. Nemoj uzeti ime Gospodina Boga tvoga u isprazno. J. Matović 341. — *bb) s prijedlogom na.* Nikada ne bi na isprazno riči rekao. I. Ančić,

vrat. 60. Ove riči nisu na izprazno rečene. 115. Doklen ču piti na izprazno rosu tvoje milosti? M. Zoričić, osm. 45.

b. *adv.* izprazno (isprázno). — *Između rječnika u Mikafinu* (izprazno, ništa ne poslujući 'otiose'), u *Belinu* (izprazno, 'otiose' 582^a), u *Stulićevu* (incassum, frustra, inutiliter, inaniter, invanum, otiose'). a) *vidi* a, b). Što izprazno dni provodiš? M. Vetranić 1, 88. Izprazno tijem ne stoj. 1, 464. Provodiš dni tvoje u bludu izprazno tač stoje. 2, 58. Brijeme izprazno nemojmo gubiti. M. Držić 440. Ali hoć izprazno provesti tvoj život? D. Zlatarić 54^b. Nijesu hotni izprazno stajati ni sidjeti. M. Divković, bes. 412^b. Nikadar ne gubljaše vrijeme izprazno ali bezredno B. Kašić, per. 27. U dni moje vidaše se, o koristi gdi svak radi; uzlotrilo sada sve se, živu izprazno stari i mladi. I. Gundulić 143. I da je umrijet vele boje, neg' izprazno dni trajati. 290. Provodit vrijeme izprazno. P. Kanavelić, iv. 8. Gore nij stat neg izprazno. J. Kavašin 377^a. Izprazno si živio, neka ti plaća izprazna bude. M. Zoričić, osm. 71. Izgubio si vrijeme izprazno. L. Radić 8. — b) *vidi* a, c). Što izprazno čovjek dvori. P. Kanavelić, iv. 5. Izprazno trude se. M. Radnić 271^a. Sunce nikada izprazno ni zaludu ne stoji. S. Margitić, fal. 107. Drugojačije izprazno bi bilo moliti Boga za nih. A. Bačić 511. Izprazno klanaju mene. S. Rosa 96^b. — c) *vidi* a, d). Počita Boga jedinoga i ne kuni se time izprazno. A. Gučetić, roz jez. 31. Nego se često izprazno smijemo. B. Kašić, nasl. 40. Neka se ne uče balat ni kantat izprazno. I. Držić 73. Uzimati ime Božije izprazno... sveduđ se kune imenom Božim izprazno. I. Ančić, vrat. 154. Da se ne kunemo izprazno. 241^b. Da se ne smije izprazno. svit. 18. Na svijet vodit duge žitke, izprazno se zabavljati. J. Kavašin 471^a. Sakrivih izprazno i razbludeno pjevajući. I. Đorđić, salt. 1. Nije bilo dopušteno ni neistinito ni izprazno zakleti se. S. Rosa 72^b. Jeste li kada uzeli izprazno njegovo sveto i strašno ime? Đ. Bačić 25. Niti se š him bude zaklinati ali laživo ali izprazno. J. Matović 842. — e) *vidi* a, e). Da se zlo i izprazno bojiš reći ne smijem F. Lastrić, ned. 210. — f) *vidi* a, h). Da se načiñaju izprazno. I. Držić 234. Kako se izprazno oblači. J. Banovac, pred. 59. Faleći se izprazno rad svojih postova. A. Kanižlić, kam. 245. — g) *vidi* a, k). Od nega mlogo govoriti i istraživati izprazno. F. Lastrić, test. 271^a. Niti se ima istraživati izprazno. 322.

ISPRAZDNITI, *vidi* isprazniti.

ISPRAZIV, *adj.* *vidi* isprazan, a, h). — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Naučan, izprazliv i oho. M. Radnić 54^b.

ISPRAZNICA, f. *žensko čelade isprazno*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'mulier otiosa'.

ISPRAZNIK, m. *čovjek isprazan (vidi isprazan, a, b))*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (ispraznik, koji ne posluje ništa, 'otiosus'), u *Belinu* (ispraznik, 'otiosus' 582^a), u *Stulićevu* ('otiosus, nihil agens'). Gonit izpraznike. I. Držić 801.

ISPRAZNINA, f. *vidi* ispraznost. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Da ćeš uživati u vijeku Boga, ako iz srca nspogrđuješ ove ništarije i od ništa izpraznine u ovom kratkomu životu. M. Radnić 566^a.

ISPRAZNITEĻ, m. *čovjek koji isprazni*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ('evacuans'). Jedan zao smrad

otrova gostilnicu, on izlaziše iz jedne jame koju izpraznihaše: 'Kako mi je žao za vas!' reče Khinki k izprazniteļom. A. T. Blagojević, khin. 69.

ISPRAZNITEĻICA, f. *žensko čelade koje isprazni*. — *U Stulićevu rječniku*: 'evacuans'.

ISPRAZNITI, isprázniť, pf. evacuare, učiniti da što (objekat) bude posve prazno. — *Složeno*: iz-prazniti. — *Akc.* je kao kod ishvaliti. — *Između z i n ispalo je d (vidi kod prazan) još od prvijeh vremena; ali se nalazi još u jednom primjeru xvi vijeka*: isprazdno. A. Dalmatin, ap. 41^b. — *Riječ je stara, ispredi stslor.* isprazdniti, isprazniti, rus. испорознить, испразднить, испразнить. — *Između rječnika u Vrančićevu* (isprazniti, 'exinanire'; isprazniti, 'vacuare'), u *Mikafinu* (isprazniti, oprazniti, 'evacuare', exinatio, decapulo, exhaustio'), u *Belinu* (isprazniti, ispraznivam, 'evacuare' 297^a; isprazniti, ispraznivam, 'vacuum facio' 675^b; isprazniti, ispraznujem, 'exinatio' 749^b), u *Bjelostjencevu* (*vidi* kod ispraznivati), u *Voltigijinu* (isprazniti i isprazniti, ispraznim, ispraznujem, 'vuotare, evacuare', 'ausleeren'), u *Stulićevu* (isprazniti, ispraznujem i ispraznivam, i isprazniti, 'evacuare, deplere'), u *Vukovu* ('ausleeren', 'evacuare'), u *Danićevu* ('evacuare').

1. *aktivno*.

a. *sa značenjem kazanijem sprijeda*. a) *uopće, može biti i u prenesenom, metaforičkom smislu*. Mi inako ne mogosmo, što ne bismo ispraznili više ostale listove, inako ne bismo mogli zapisati. Spom. sr. 1, 80. (1406). Bogatih mnogih isprazniv ostavi. M. Marulić 218. Sud s stvari zgor rečenimi u vruju najedno isprazni. P. Zoranić 66^a. Isprazniv bisake, teru k majci, a napuniv, tere k djevojci. (D). Poslov. danić. 86. Da isprazni korab u more. Glasnik. 31, 902. (1704). Nikadare neće je (čašu) isprazniti. A. Vitalić, ist. 285. Zgrado ispraznite, zbite u ništa. I. Đorđić, salt. 461. Car isprazni pedeset čaša. A. Kanižlić, kam. 111. Da isprazni i iztree (kesu). V. Došen 87^v. Tko kraljeve pazi hazne, da ju drugi ne isprazne. 180^b. Ter mu čini pružit ruku na čašu i ispraznit je. Đ. Bačić 240. Kuge koje su ispraznile tolika sela. 119. Porazit država, ispraznit gradove. 197. Ispraznit moj trbu. N. Palikuća 44. I sasvijem hazne ispraznismo. Nar. pjes. vuk. 5, 492. — *prema lat.* evacuare, u smislu: ne ispuniti (isporedi 3, b pri kraju). Isprazniti obećanje. N. Rašina 156^a. paul. gal. 8, 17. — b) *kad se isriče što se vadi kod ispraznihača, ono stoji: aa) u gen. s prijedlogom od*. Srce moje od svakoga nekorisna brinuća i skrbi isprazni. B. Kašić, nasl. 158. Da bi umil tebe od sve ljubavi stvorene ispraznit. A. Georgiceo, nasl. 221. Ki svom snagom svijet isprazni od svih srda i nakazni. G. Palmotić 2, 465. Faraun pokajan, da je svoju kraljevinu od toliko podložnika ispraznio koji slušahu kako sužnji, oružan on isti glavom sa svom vojskom ide za nima. B. Zuzeri 109. Tribuje isprazniti svoje srce od svi pohlopa. I. J. P. Lučić, doct. 41. — bb) u instr. s prijedlogom s. — *samo u jednom primjeru xviii vijeka*. Radi toga namisli, da sanduke s novci a kraljestvo s ljudmi isprazni. E. Pavić, ogl. 446. — c) u osobitom značenju: izbaciti (pušku), *vidi* 2. pri kraju.

b. *objekat je ono što se vadi, kad se što ispraznjuje*. a) u pravom smislu. — *samo u dva primjera*. S. otče, oškribil si Rim, iz nega Grgura ispraznivši. F. Glavinici, cvit. 73^a. Neka isprazni, razčini i u ništar obrati i iskoreni od tila čovičanskoga svake čari. L. Terzić 245. — b) u pre-

nešenom smislu, vidi iskaliti. Sudac hoti naglost vrhu nega isprazniti. F. Glavinić, cvit. 239^a. Hitno dakle vaše srgbe na me ispraznite. I. Zanotti, en. 10.

2. *pasivno.* Ako vidiš kuću ispražnenu, toj prilikuje muku i trud. Zborn. 129^a. Kad Ivan imi očitovanja Božja, jur limb od svetih otac biše ispražnjen. F. Glavinić, cvit. 18^a. Gdi sude nahodi od zla ispražnene. A. Georgiceo, nasl. 336. Po tebi je pakao ispražnjen. A. Kanižlić, utoč. 196. — *U osobitom značenju* (vidi 1, a, c)). Ispražnena puška, scaricato, sparato, inteso d'archibuggio, 'explosus'. A. d. Bella, rječn. 649^b. Ispražnene puške Mujagine. Nar. pjes. juk. 152.

3. *sa se, pasivno ili refleksivno.* — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (evacuari etc.). Za napuniti jedno mjesto valja da se isprazni drugo. M. Radnić 280^b. Sve je ista (rjeka) u proteku, ispraznit se vijek ne more. J. Kavašin 438^a. Da se isprazni sve misto od očišteha. Ant. Kadžić 372. Načinite haznu koja se neće nikad isprazniti. Vuk, luk. 12, 33. Sa svijem će se isprazniti zemlja. Đ. Daničić, isai. 24, 8. — *U ovijem primjerima znači: iscrpiti se* (vidi 1, b), *pa po tome: nestati.* (Lubav) se ne more isprazniti. I. Ančić, vrat. 15. Moji se dnevi isprazniše. A. Vitalić, ist. 887^a. Na priliku od dima ... lita moja isprazniše se. 840. Nijednom bo zlocom onako sva dobrota i svetiha kriposti ne isprazni se, kako zlocom od holosti. F. Lastrić, ned. 828. Da ljubav Božja neće pomankati o isprazniti se s ikakvom pogrdom ljudskom. J. Matović 453. — *Prema lat. evacuari u prenesenom smislu: ne ispuniti se.* Milošća se nigdare ne upada, ili se proročastva isprazne. Bernardin 22. paul. 1cor. 18, 8. Ljubav nikada ne opada, ako proročanstva isprazne se. N. Rašina 86^b. Ljubav nigdar ne odpada, ili se proročastva ispraznde. Anton Dalm., ap. 41^b.

ISPRAZNIV, *adj. u Stuličevu rječniku:* 'evacuativo', 'evacuans'. — *nepouzđano.*

ISPRAZNOGLAGOLANJE, *n. u Stuličevu rječniku:* *us ispraznogovoreње.* — *sasma nepouzđano.*

ISPRAZNOGOVORENE, *n. u Stuličevu rječniku:* 'vaniloquentia'. — *sasma nepouzđano.*

ISPRAZNORUČAN, *ispraznoručna, adj. u Stuličevu rječniku:* 'otiosus, deses, desidiosus', *gdje ima i adv. ispraznoručno, negligenter, segniter, desidioso.* — *nepouzđano.*

ISPRAZNORUČE, *adv. u Stuličevu rječniku:* *us ispraznoručno.* — *nepouzđano.*

ISPRAZNORUK, *adj. u Stuličevu rječniku:* *v. ispraznoručan.* — *sasma nepouzđano.*

ISPRAZNOSLAVAN, *ispraznoslavna, adj. vidi isprazan, a, h).* — *Načineno od isprazan i slava nastavkom en prema tal. vanaglorioso.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Ne budi obo ni ispraznoslavan. M. Radnić 35^b.

ISPRAZNOSLOVLJE, *n. u Stuličevu rječniku:* *ispraznoslovje, v. ispraznogovoreње.* — *sasma nepouzđano.*

ISPRAZNOST (ispražnost), *f. osobina onoga što je isprazno ili onoga koji je isprazan, i u konkretnom smislu ono što je isprazno. teško je naznačiti u svakom primjeru pravo značenje; najčešće stoji prema značenjima kod isprazan, a, b) i f) i h), i odgovara lat. otium, vanitas.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (ispraznost, praznovanje, otium'), *u Belinu* (ispraznos, inanitas' 749^b; 'vanitas' 751^a; 'desidia' 582^a), *u Voltigijinu* (ispraznost, vuotamento, vacuità; vanità', das ausleeren; eitelkeit'), *u Stuličevu* (otium,

desidia etc.). Izpraznos oda svijeh grjehova jes mati. N. Dimitrović 4. Hotinje neredno, izpraznos s kim slidi, srcem se sadružja. D. Rašina 83^b. Kom smisli, znaj, moje biće sva odnita taštine tej tvoje izpraznos od svita. 182^a. Nu sad pokli kroz svjet sveti znat mi od stvari da istina, da je sve izpraznos i taština. 143^a. Misliti izpraznosti i tašte stvari grijeh je venijal. A. Komulović 18. Ispraznost u istinu uči mnogu zloću. M. Divković, bes. 214^a. Priteži ispraznos od one misli. B. Kašić, in. 80. Tudijer se na ispraznosti od srca običajne povратиš. nasl. 110. O taštine, o ispraznosti svjetovne! per. 91. Uklonit ćemo se od ispraznosti. M. Orbin 2. Nevjernos je tva istina, družba izpraznos i taština. I. Gundulić 229. Nastoj da u tvojoj kući ne nađe mjesta izpraznos. I. Držić 71. Kad god posred grada u ispraznos mir se obrati, mir nikako nego tada zločestvo se ima svati ... Ispraznos je gora od boja, s kom dohode sve protivu ... Ki ne uzimlju vrijeme svoje u ispraznosti provoditi. G. Palmotić 2, 6. Od dobar je svijeh daleče, na ispraznost ki se dava. 2, 19. Ispraznos je zla junacim. 2, 373. Tko bi ogled ispraznosti. I. V. Bunić, mand. 15. Ispraznostim da hudoba negov dragi puk ne išteti. P. Kanavelić, iv. 210. (Poštenje) svitovne puno ispraznosti. I. Ančić, ogl. 80. Uklanjati se od svake ispraznosti. P. Posilović, cvijet. 6. O ti koji ležiš u ispraznosti! 51. Pogrdne ispraznosti od svijeta. M. Radnić 1. Služe negovijem izpraznostma. 289^b. Ispraznost izpraznostije i sve je izpraznost. 240^a. Po sebi je ovo izpraznost i olost. S. Margitić, fal. 148. Mnoge hude zlobe, grijehe ... naučila nas je izpraznost. K. Mažarović 5. Od tašte slave, ali izpraznosti. 76. Što je dakle u izpraznostih mecat zlato. J. Kavašin 28^a. Srebra i zlata prjeko dosti, i to izpraznost izpraznosti. 43^b. Božja milos kad ostaje, sve izpraznos i ništa je. 88^a. U gradu gdje se ležu izpraznosti. 109^b. Vrijeme u ludosti i izpraznosti kô se meće. 437^b. Premda stoje u pokoju, nij' izpraznost nima dana. 501^b. Iz srca moga izaje svaka izpraznos i taština. 526^a. Zašto ljubite izpraznos i ištete las. A. d. Bella, razgov. 165. Stvari vremenite ne kažu drugo neg ispraznos i taštinu. B. Zuzari 178. Većma se pripravlja za ispraznosti, nego za primiti oni s sakramenat s čistocom. J. Banovac, razg. 46. Niti sam sidio s saborom ispraznosti. izkaz. sab 5. Popuštaju u ispraznost svoje vrime. pred. 47. Mrzim na ispraznosti svitovne. privs. obit. skaz. 28. Povrativši se ostali na ispraznosti svitovne. F. Lastrić, test. 208^a. Nastojimo više gojiti tilo ispraznostmi svitovnim. 329^a. Koliko ćete žestoko razlog davati od vrimena potrošenoga u izpraznosti i sagrišeđu. ned. 28. Ne more se brez velika uvriđeđa Božijega i sramote izpraznost koja svitovna misli, govoriti ili činiti. 318. Ispraznost od ispraznosti. svet. 131^b. U odeći čistoj i skladnoj bez ikakve ispraznosti i ohole naprave poči u crkvu. I. A. Nenadić, nauk. 194. Tlačeći hrabreno svjetovne izpraznosti. A. Boškovića VII. S velikom ispraznostju pročutana su imena episkopa. A. Kanižlić, kam. 391. Ispraznost izpraznosti i sva su izpraznost! uzr. 43. Govorili su ispraznosti. S. Rosa 12^a. Ispraznost je dakle ucelana uzdat se u imađe. 110^b. Da ga nije učinila ni za ispraznos. 188^b. Ne trpi Bog svitovne ispraznosti. V. Došen 13^a. Dobra koja kad izuživa Salamon, bi usilovan spovideti da ne samo su taštine i izpraznos, nego ... Đ. Bašić 8. Da je na svijetu sve izpraznos i taština. 11. Mladica koja se čuva od izpraznosti i isvaština. 14. Znajući,

da će se kraj na taku ispraznost prignuti i popisati. Ant. Kačić, kor. 297. Ispraznost i nepodobnost te odiče čisti sveti blagosov crkveni. Ant. Kačić 87. Premda se nahodimo u većoj ispraznosti i prijeveri. J. Matović 476. Odriceća i odlična djavla paklenoga i njegovi ispraznosti i ostali imba i opačina. M. Dobretić 51. Od svita i njegovih različitih ispraznosti. 67. More biti koja ispraznost u istomu pokorniku da se prikaže svet i dobar svomu ispovidniku. 157. Sve je varava ispraznost, sve što mi svijet prinosi. I. M. Mattei 149. Razgovor vrhu ispraznosti sveta. I. J. P. Lučić, razg. 1. Boga pogrdiše s ispraznošću luda vesela. 29. Tvoja ispraznost, tvoja razbludnost. A. Kalić 95. Prokleto grlo tvoje koje je od oholosti i ispraznosti biserom se kitilo. Đ. Rapić 4. I to svidi isti Solomun u kniga od ispraznosti. 23. — u ispraznost *znači što i* u isprazno (vidi isprazan, a, l) aa)), isprazno. Zakleti se u ispraznost, to jest bez potrebe, grijeh je venijal. A. Komulović 17. Nemoj uzeti u ispraznost ime Gospodina Boga tvoga. M. Divković, nauk. 179b. U ispraznost kupio si odiču ako je nigdar ne oblačiš. M. Radnić 555. U ispraznost Božje ime ne bi glasit svud čulo se. B. Betera, čut. 188. Ne imaš uzimati u ispraznost ime Gospodina Boga. S. Margitić, ispov. 80. Mnogi psuju ga, krivo se nim kunući u ispraznost spominajući. fal. 7. Ovo su koji svoja dobra u ispraznost arče. 248. Ne zakuni se u ispraznost imenom Božjim. I. Grlić 43. Ne uzmi ime Gospodina Boga tvoga u ispraznost. A. Bačić 66. Učinene u taman ili u ispraznost. J. Filipović 1, 126a. Niki smo naučili proklinati, niki u ispraznost kleti se. F. Lastrić, test. 16b. Ovakvo uzimati ime Božje nije u ispraznost, nego na slavu njegovu. ned. 114. Ne uzmi u ispraznost ime Božje. I. A. Nenadić, nauk. 115. Ovu stvar neobičajnu ne učiniše u ispraznost. A. Kanižlić, kam. 859. U ispraznost i zaludu izgovarajući njegove svete riječi. Ant. Kačić 193. Ne bi se služio s riječima oli s formom od sakramenta u ispraznost. M. Dobretić 18. Uzeo je veće i veće puta u ispraznost Boga i pogrdio. 77. Ne uzmi ime Gospodina Boga tvoga u ispraznost. B. Leaković, nauk. 260.

ISPRAZNOVATI, ispraznujem, *impf. isprazno (nepametno, vidi isprazan, a, f)) misliti. — Postaje od isprazan. — Na jednom mjestu xvii vijeka.* Neka razumije kraj, poglavica i velik, da je čovik, i neka ostavi ispraznovati i misliti da nije podložan, kakono čovik, svakijem tugami i u prah obraćenju. M. Radnić 75b.

ISPRAŽITI, ispražim, *pf. vidi ispržiti. — Složeno: iz-pražiti. — Od xvi vijeka (vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod ispržiti), a između rječnika u Voltigijinu (friggere², backen²). Studen led ki (cvijetak) sasma ispraži. Š. Menčetić—G. Držić 458. Život mi porazi kako cvijet grun leda, kada ga ispraži. 482. Neka budu kako sijeno koje raste vrhu kupa, ko je prije ispraženo neg ga iskupitit tko pristupa. I. Akvilini 90. psal. 128, 6.*

ISPRAŽŊAVATI, ispražŋavām, *impf. vidi ispražŋivati. — Na jednom mjestu xviii vijeka.* Čašu po čašu ispražŋavajući. D. Obradović, živ. 28.

ISPRAŽŊENE, n. djelo kojijem se isprazni. — Stariji je oblik ispražŋenje. — *Nalazi se pisano sa žŋ i (griješkom) sa zn mj. žŋ. — I između rječnika u Mikaljinu (ispražŋenje), u Belinu (izpražŋenje, 'evacuatio' 297a², 'exinanitio' 749b), u Bjelostjencevu (izpražŋe), u Stulićevu (ispražŋe). Po ispražŋenju misli i briga svjetovnijeh. B.*

Gradić, djev. 41. Budi grihov mojih ispražŋenje. F. Glavinić, svitl. 180. Budi mojih zlih čudih ispražŋenje. P. Radovčić, nač. 462. Budi meni od zločud mojih ispražŋenje. F. Parčić 88. Bude na ispražŋe svake oblasti neprijatelja. J. Banovac, blagosov. 12. Budi meni ispražŋe moji griha. B. Pavlović 53. Nespoznanstvo jest neprijatelj duše, ispražŋe dostojanstvi. F. Lastrić, ned. 886. Pričešćene neka bude meni zloča mojih ispražŋe. A. Kanižlić, bogoljubn. 176. Ispražŋe arca od svih stvari svjetovnijeh. J. Matović 292. Vaļa kadkad bolest ispražŋenem naravi priteći. J. S. Rejković 169.

ISPRAŽŊIVALAC, ispražŋivaoca, m. čovjek koji ispražŋuje. — U Stulićevu rječniku: ispraznivalac, v. ispraznitelj.

ISPRAŽŊIVALICA, f. žensko čelade koje ispražŋuje. — U Stulićevu rječniku: ispraznivalica, v. ispraznitejica.

ISPRAŽŊIVĀNE, n. djelo kojijem se ispražŋuje. — U Vukovu rječniku

ISPRAŽŊIVATI, ispražŋujēm i ispražŋivām, *impf. isprazniti. — isporodi ispražŋivati. — Akc. je kao kod iskazivati. — Nalazi se pisano i sa žŋ i (griješkom) sa zn mj. žŋ. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (praes. isprazŋivam, isprazŋivam, isprazŋujem, vidi kod isprazniti), u Bjelostjencevu (isprazŋujem, isprazniti, 'evacuō, depleo, decapulo, exinatio, exaurio, capulo'), u Jambrešićevu (isprazŋujem, 'evacuō'), u Voltigijinu (praes. isprazŋujem kod isprazniti), u Stulićevu (isprazŋivati, isprazŋivam, 'in evacuando etc. esse' a kod isprazniti tma praes. isprazŋujem i isprazŋivam), u Vukovu (ispražŋivati, ispražŋujem, 'ansleeren', 'evacuō').*

a. *aktivno.* Ov grih ispražŋuje mošŋu. Transit. 88. A šaranu li tulicu nigdar ne ispražŋiva. H. Lucić 214. Krivine proštenjem od otpuštenja ispražŋuješ. B. Kašić, rit. 118. Premda ga (osvjet) pokrivaju vode, odbija i ispražŋuje vodu. M. Radnić 526b. Lud je tko svoj mijeh ispražŋuje, sa napunit tuđ. (D). Poslov. danić. 57. Bože koji prošastnih sagrišenji krivine proštenjem otpuštenja ispražŋuješ. L. Terzić 18. I ispražŋivaš skup žerave. J. Kavašin 842b. I tako činaše ju (škrinu) svaki dan prid sobom i prid velikim misnikom ispražŋivati. E. Pavić, ogl. 335. Izpraznujući poglavstva i mogućetva, priveo je slobodno, očito pridobivajući ne po samu sebi. I. Velikanović, uput. 8, 495. Ispraznujuć tilo. J. S. Rejković 251. Burad šmrkom ili nategačom ispraznuju. P. Bolić, vinodj. 2, 389.

b. *sa se, pasivno i refleksivno.* A plitica kao se ispražŋuje. M. Držić 263. Ne ispražŋuj se falom. M. Radnić 90a. On izlaziše iz jedne jame koja se ispražŋivaše. A. T. Blagojević, khin. 69.

ISPRČATI, isprčām, *pf. prorasti (o repi, luku, krtolama itd. što nijesu već u zemlji, tako i o žitu), procvasti (o povrću koje već nije dobro jelo kad procvate). — Složeno: iz-prčati. — Akc. je kao kod iskončati. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Vukovu (gdje je slo sabiješen akcenat): isprčati, isprčām, isprčao luk, t. j. izvretenao, prorastao, cf. izvretenati s dodatkom da se govori u Dubrovniku. 'Od velike kiše, šenica mu je na gumnu isprčala. u Stonu. M. Milas.*

ISPRČITI, isprčēm, *pf. ad satietatem futuere (proprie de hirco). — Složeno: is-prčiti. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

ISPRČEKNUTI SE, isprčēknēm se, *pf. pružiti se. — Složeno: iz-prčeknuti. — U naše vrijeme*

u Lici. 'De je Vaso?' 'Eno ga, isprčeknuo se u ladu kao krepana mrcina'. J. Bogdanović.

ISPREDAK, isprtkā, m. (u šali) što postane kad ko prdne. — U Vukovu rječniku: 'erzeugniss des furzera', 'orepitus (?)' s primjerom: Kolišno je dijete kao isprdak (österr. furzknödel').

ISPREDJUSKATI, ispredjuskām, pf. izbiti, istući prdejuskama (saušnicama). — Složeno: izpredjuskati. — U Vukovu rječniku (gdje je zlo zabilježen akcenat): ispredjuskati, ispredjuskām, 'einem mehrere ohrfeigen geben', 'colaphis percutio' s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

ISPREDJETI, isprđim, pf. složeno: iz-prdjeti. a. aktivno. a) u Dubrovniku se kaže za šalu (ali prostački) djeci kad im se mišaju zubi: 'Isprdjela ti je baba zube'. P. Budmani. — b) udarcem izbiti, iskupati. — u Lici. 'Ostav'te se, djeco, bacajna s kamehom i tijem škrijama, isprdiće jedan drugom oko'. 'Ostav'te se, djeco, škrijajna, isprdiće jedan drugom oko'. J. Bogdanović.

b. sa se, refleksivno. — U Stuličevu rječniku: isprdjeti se prema komu 'oppedere alicui', i u Vukovu: 'sich ausfarzen', 'satis pepedisse'.

ISPREDNUTI, isprdnēm, pf. isbaciti prdnuvši. — Složeno: iz-prdnuti. — Akc. je kao kod izginuti. — Radi oblika vidi prdnuti. — U naše vrijeme. (Lisica) od straha p..e i isp..e teftar. Nar. prip. vuk. 205.

ISPREDADATI, isprěbādām, pf. vidi ispredadati. — Složeno: iz-predadati. — U Bjelostjencu rječniku: ispredadam, ispredosti, ispredadam 'perfodio'. v. izbadam, i u Stuličevu: izpredadati, v. ispredadati.

ISPREDJALAC, isprebljaoca, m. čovjek koji isprebija. — Samo u Stuličevu rječniku: isprebijalac i griješkom isprebijao, 'qui fustibus caedit'.

ISPREDIJANICA, f. isprebijano žensko čelače. — Samo u Stuličevu rječniku: isprebijanica, 'fustibus caesa'.

ISPREDIJANIK, m. čovjek isprebijan. — Samo u Stuličevu rječniku: isprebijanik, 'fustibus caesus'.

ISPREDJĀNE, n. djelo kojijem se isprebija. — Stariji je oblik isprebijanje. — U Mikafinu rječniku: isprebijanje, 'verberatio'.

ISPREDJATI, isprěbjām, pf. posve prebiti, naj češće iperbolički: izbiti, izlupati, istući. — Složeno: iz-prebijati. — Akc. je kao kod izgovarati. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (isprebijati, izbiti, verbero, verberibus afficere, fustibus vel virgis caedere'), u Stuličevu (isprebijati, v. isprebijati; isprebijati, fuste aliquid ossa comminuere, contundere, h. e. aliquem vehementer caedere'), u Vukovu (koga, šta, 'vielfach zerschlagen').

1. sa značenjem kasnijem sprijeda.

a. aktivno. Žestoko ju isprebijaše. B. Kašić, fran. 178. Paček ju još gorimi dilijem nemilo isprebija. per. 98. Zapoviedi slugam da ju i oni bičima isprebijaju. 104. Ovi 'e ono starac bio ki 'e našega Muhameda štapom noćas isprebijo. J. Palmotić 428. Patrijarhu tako je isprebijao, da je do tri dni umro. A. Kanižlić, kam. 160. Na jezičnika skočiše, da ga isprebijaju. 621. Palicami ga isprebijaše. utoč. 184. Isprebija i istuče ju nemilo. E. Pavić, ogl. 162. Nemoj da ti isprebijam sve kosti. N. Palikuća 44. Balam tovaricu izlušti i isprebija. I. J. P. Lučić, razg. 46. Topuzom mu rebra isprebija. Nar. pjes. vuk. 4, 139. Jadnoga vuka svega isprebija. Nar. prip. vuk. 227. Mnogi isprebijaju noge i ruke. Vuk,

grad. 102. Kocima ih jasenovijem dobro i dobro isprebijaju. S. Lubiša, prip. 154. Isprebijaju fratra. 208. Da te nije isprebijao vetar u putu. M. P. Šapčanin 1, 112.

b. pasivno. Evo ga izružena, isprebijana i iskrvavljena. B. Kašić, is. 58. Radi dobra nauka bi zlo isprebijan. in. 85. Kruto ražen i isprebijan. A. Kanižlić, kam. 697. Dok mi rok ne dođe, da ufačen, svezan, trzan, isprebijan umrem! uzr. 96. To su isprebijani Danci jedva dočekali. M. Pavlinović, rad. 87.

c. sa se, refleksivno. Pripovijeda se da je nekakva žena (koja nije bila vještica) namazavši se onom masti, mjesto, ni o trn, ni o grm', nehotice rekla: i o trn i o grm', i polečevši, sva se isprebijala koje o šta. Vuk, poslov. 222.

2. zamijeniti jedno sa drugo, nadoknaditi, vidi kod prebiti. — U Vukovu rječniku: jedno sa drugo, 'gegen einander berechnen', 'compensare', cf. probiti s primjerom iz narodne pjesme: I da ova zla isprebijamo.

ISPREDITI, pf. vidi isprebijati. — Složeno: iz-prebiti. — Samo u Stuličevu rječniku: isprebiti uz isprebijati.

ISPREDOSTI, ispredōdēm, pf. vidi ispredadati. — Samo u Bjelostjencu rječniku (vidi kod ispredadati), i u Stuličevu: ispredodati uz ispredadati.

ISPREDI, isprěgnēm, pf. vidi ispregnuti.

ISPRED, praep. sastavljeno: iz-pred. — Stoji s genitivom. — Akc. je kao kod ispod. — Ispredi ispreda. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (dignuti ispred očiju kod dignuti 63b, a napose nema), u Voltigijinu (isprid, isprjed, 'avanti, dinanzi, innanzi', 'vor, vorans'), u Stuličevu (isprid, 'd' avanti, serve al moto da luogo', 'ante, a fronte'), u Vukovu ('vor-hinweg', 'e conspectu'), u Daničićevu (isprěde, ante').

a. znači micanje od mjesta koje je pred onijem što se pokazuje genitivom. i u metaforičkom i prenesenom smislu. Biše vzel ispred očiju. Mirakuli. 142. Odnosite zle misli vaše isprjed očiju svojih. N. Rašina 78b. isai. 1, 16. Nemoj me prognati ispred lica tvoga. M. Vetranić 1, 394. Isprid smrti utaci. 2, 870. Pobeže Murat isprěde kneza Lazara. Okaz. pam. šaf. 74. (oko 1554). Zašto se isprid nega nitkor neće moći skriti. A. Gučetić, roz. jez. 298. Ispred lica srgbe ognene i pristašna gñiva tvoga oblas tvoja mnoga uzdignuvši vrže mene. I. Gundulić 203. Isprid mača kad negova jedva s glavom živ uteče. 360. Jedva despot živ uteče ispred sablje sve krvave. 387. Čim poplaha prva mine, isprid vojske tuj se ukloni. 520. Zato ga Petar isprid sebe proglašao. F. Glavinić, cvit. 208b. Kad se dvigneš isprid ispovjednika. I. Držić 246. Da ga ne bude isagnat isprid sebe. 817. Vidiše ga otiti ispred očiju nih. M. Jerković 81. Isprid usta punijeh straha na daleko svak tježaše. G. Palmotić 1, 28. Kô se on jedva s bijegom shrani isprid sablje nih junačke. 1, 388. Što su kleta svoga bana isprid moga mača skrili. 2, 146. Isprid mladijeh djevojaka sramotno smo utekli. 2, 395. Pobeže isprid slava svjetovnijeh. I. Đorđić, ben. 90. Bižao isprid luskij očiju. J. Banovac, pred. 140. Od strah(a) bi biža u drugu krajevinu isprid srgbe sudca. razg. 149. Moj očće, digni ovu čašu isprid moji očiju. 158. Odnosi te molitve iz prid pristola našega Boga. J. Filipović 1, 291a. Dan koji diže tmine i odnima isprid očiju razuma našega. F. Lastrić, test. 59a. I jagne bježi izpred noža. (Z). Poslov. danić. 28. Ispred ognja u vodu, a izpred vode u goru. (Z).

86. Zato ga otira izprid sebe. M. Zoričić, src. 84. Šje ga ispred sebe. Đ. Bažić 99. Ovako govoreći, dignu mu se izprid oči. 210. Istira ih izprid sebe. And. Kačić, kor. 69. Usta Gaja ves'o ispred cara. Nar. pjes. vuk. 1, 628. Moja majka do pred crkvu pođe, men' ostavi da siguram ručak; kad mi majka ispred crkve dođe, mene golu u haline nađe. 2, 13. Bježi Marko ispred roditelja. 2, 196. Ispred sebe derdef oturila. 3, 121. Ispred Boga ne može se nikud. Ispred Božije voje ni kud ni kamo. Nar. posl. vuk. 105. Uzvrdao se kao davo ispred groma. 329. Siromaha ne teraju prazna ispred svojih kuća. Nar. prip. vuk. 118. Kao da što naglo ispred sebe uzima i trpa u usta. Vuk, poslov. 49. Idi ispred mene. Vuk, rječn. kod ispred. — *Amo pripadaju i ovi primjeri (isporedi ispod, a, b)).* Al' to snaša sluša ispred dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 806. To iz dvora niko ne vidio, već vidila sestra Grozdijanka ispred dvora s visoka čardaka. 2, 165.

b. *znači prolazeće kroz mjesto koje stoji pred onijem što je u genetivu. razlikuje se od značenja kod c i d i tijem što ovdje pred ne može zamijeniti ispred.* Kada Josafat prođe ispred nji. P. Macukat 15. 8. Frane kad bi godi izprid crkve prošao, vanda bi se uvratio poklonit s. sakramentu. J. Banovac, rasg. 45. Govoraše, da nije pravo da jedna sluga prođe izprid gospodara ne poklonivši mu se. 45. Prohode iz prid otara, na komu je sveti sakrament, jedni neće uba kolino prignut. 76. Čifuti protkajući iz prid nega na križu visećega. F. Lastrić, test. 162a. Sad ništo proleti izprid moji vrati. A. Kanizlić, rož. 110. Kad bi godi prošla izprid propetja. M. Zoričić, src. 18. Kad mi dragi ispred dvora prođe i pogleda uz pengere moje. Nar. pjes. vuk. 1, 287. Pošetale careve delije ispred dvora bega Lubovića. 1, 459. Prođe ispred kuće. Vuk, rječn. kod ispred.

c. *znači davljene na mjestu koje je pred onijem što stoji u genetivu (ovdje je ispred isto što pred s instr.).* Ja sam željan bela sveta i po svetu pogledati crne zemlje ispred sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 139. Deca viču ispred dvora. 1, 346. Koža igra čelebija Jovo ispred dvora tasta i punice. 1, 461. Kad su bili ispred Nova hana. 2, 897. Svak ispred svoje kuće neka mete. Nar. posl. vuk. 278. Uzmem oružje pa ispred kuće vrzi puškom. Pravdonoša. 1851. 81.

d. *znači primicaće k mjestu koje je pred onijem što je u genetivu (ovdje je ispred isto što pred s acc.).* Zemlji nica, roneći suze van, isprid tvoga lica padnul sam jadovan. N. Dimitrović 89. Mrtav Ibro ispred paše pade. Nar. pjes. vuk. 3, 98. Vičući po varoši, udari ispred dućana. Vuk, poslov. 854. Prelomi hlebove, i dade učenicima svojim da metna ispred njih. mar. 6, 41.

e. *o vremenu, kao pred s acc.* Od sunca se voda zamutila, udarila mutna i krvava, pa pronosi kohe i kalpake, ispred podne račene junake. Nar. pjes. vuk. 2, 340. Kad je bilo ispred tavnne noći. 2, 893. Kad u jutru ispred zore bilo. Pjev. orn. 36b. Kad bude ispred svršetka liturgije. Nar. prip. vuk. 161. Dođe natrag čak ispred Đurđeva dne. Vuk, dan. 5, 29. Proso se sije ispred Vidova dne. poslov. 113. Ispred božića. rječn. kod ispred.

ISPRED, *praep. u Vukovu rječniku:* u pjesmi mjesto 'ispred' s primjerom: Često gleda ispreda mehane.

ISPREDĀNE, *n. djelo kojijem se ispreda.* — *U Vukovu rječniku:* 'acquisitio nendo'.

ISPREDARĪVATI SE, ispredarujem se i ispredarivam se, *pf. vrlo mnogo darovati.* — *Složeno:* iz-pre-darivati. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Nije se baš čudo ispredariva'. 'Ne boj se, neće se on čudo nide ispredarivati'. J. Bogdanović.

ISPREDĀTI, ispredām, *impf. ispresti.* — *Akc. je kao kod ispitati.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (izpredam, ispresti, effilo, perneo, totum neo') *gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu* (ispredati i izpredati, v. ispredsti), *u Vukovu* ('erspinnen', 'nendo acquiro').

a. *aktivno.* Nije mu mati jezik ispredala. (Zna dobro govoriti). Nar. posl. vuk. 216. U kojoj je druga devojka zlatno žice ispredala. Nar. prip. vuk. 11. A majka i ujna ispredahu vun. M. P. Šapćanin 1, 54.

b. *sa se, refleksivno.* — *U Bjelostjencevu rječniku* (izpredam se, ispresti se, effilor'), *i u jednoga pisca našega vremena u kojega stoji u prenesenom smislu.* Zamišljaj se oni ispredao pomalo. M. Pavlinović, rad. 55. Taj mađarski groznokaz odavna se izpredao. razl. spis. 14.

ISPREDĀVATI, ispredājēm (ispredājām), *pf. predati sve (jedno po jedno).* — *Složeno:* iz-pre-davati. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('nach einander ergeben', 'dedo unum ex alio').

a. *aktivno.* Kako bi lekcije ispredavao. D. Obradović, basn. 890.

b. *sa se, refleksivno.* Starešine se Turcima ispredaju. Vuk, grad. 42. Pošto se narod po Srbiji ispredaje. 56.

ISPREDĀNE, *n. djelo kojijem se ispreda.* — *U Bjelostjencevu rječniku:* ispredene.

ISPREDNĀĆITI, isprednāćīm, *pf. svršiti prednačenje, prestati prednačiti, ne prednačiti veće.* — *Složeno:* iz-prednačiti. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Ta ti si dosad, čote, svađe prednačio'. 'Esam bome, ali što sam prednačio, prednačio, već sam isprednačio'. J. Bogdanović.

ISPREGNUTI (isprēći), isprēgnēm, *pf. odriješiti kohe s kola, volove ispod jarma itd.* — *Složeno:* iz-pregnuti (predi). — *Akc. je kao kod istresti i izmahnuti.* — *Od XVI vijeka (u primjeru je u prenesenom smislu), a između rječnika u Vukovu* (ispreći i ispregnuti, 'ausspinnen', 'solvo equos'). Kad li se protegne stvar koja dugo dan, taj mnogiš ispregne i bude trud zaman. M. Vetranić 2, 352.

ISPREGRIŠTI, isprēgrīžēm, *pf. vidi ispregrizati.* — *Samo u Bjelostjencevu rječniku (vidi kod ispregrizati).*

ISPREGRIŽATI, isprēgrīžām, *pf. pregristi sve jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-pregrizati. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (izpregrizam, ispregristi, 'praemordeo') *gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu* (ispregrizati i isprigrizati, 'undequaque rodere'). Mnogi orkovníaci sada prokliću sebe u paklu radi isprigrizana i nepomniivo rečena božanstvenoga oficija (u prenesenom smislu). I. J. P. Lučić, bit. 64.

ISPREKĀŠATI, isprēkāšām, *pf. prekositi sve malo po malo.* — *Složeno:* iz-prekāšati. — *Akc. je kao kod izgovarati.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Kad god on prvo nas svoju baru kosi, onda vavije našu isprekāša'. J. Bogdanović.

ISPREDKIDATI, isprēkidām, *pf. prekinuti sve jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prekidati. — *Akc. je kao kod izgovarati.* — *Od XVIII vijeka.* Dokle god svu zmiju ne izpri-kida i ne satara. Đ. Rapić 284. Isprekidaćemo

žice koje nas vežu sa starinom. S. Ľubiša, prip. 85. „Tako e strašno bura puvala, da e sila stupaca od telegrava kraj ceste isprekidala“. „Aa! na šta e mjesta ovaj konop isprekidan!“. „Ala si slab i nejačak, moj junače!“. „Isprekidan sam ja, moj gospodine, sve ovako na tuđem poslu, pa ću sve to slabiji biti!“. „Sva e ličina što na nju košto peñemo isprekidana“. „Ovo uže ne važa već sa tovarne, na sto e mjesta isprekidano“. „Pio sam jutro veličariju, pa sam se bljuć sav živ isprekida“. „Vez na dikuji (kravi) sav se isprekida“. „On se na tuđem poslu sav isprekida“. „On je sav isprekidan“. J. Bogdanović.

ISPREKIVATI, isprekivām, *pf. sve prekovati jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prekivati. — *Akc. je kao kod izgovarati.* — *U Vukovu rječniku:* „insgesamt überschmieden“, recudo.

ISPREKO, *praep. s genetivom, znači odmićanje od mjesta koje je na jednoj strani i primicanje k mjestu koje je na drugoj strani od onoga što stoji u genetivu.* — *Sastavljeno:* iz-preko. — *Proklitička je riječ, te se izgovara ujedno s riječju što je za nom; ako je na ovoj akc. jaki, onda ispreko dobiva akc. i to ili na i (ispreko) ili na o (ispreko).* *vidi kod ispod.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu („von jenseits“, ex illa parte s primjerima: Ispreko Save, ispreko Dunava, ispreko mora).* Izide niki puk tja ispriko rike velike, ka se di Velija. Dukljanin 8. Mimoređiše jedno drvo ko izpriko mora grediše. 28. Tko li bi ispriko inoga kotara hotio pasti. Stat. poj. ark. 5, 261. Tuj iz priko svijeta hrle na savjet nebrojni putnici. I. Đorđić, ben. 62. Zamamjeni k nemu hrľahu ispriko svijeta. 87. Iz-

priko svijeta pritesaše na poklon glave ohole od krajeva. 99. Oće li udariti na ono selo ispreko Drine. Protokol nenad. 68. Onda ovi ispreko Morave opale iz pušaka. Vuk, građ. 92. Dovukli topove, te je iz preko Morave s jedne kose oborili. dan. 1, 19. Videći ispreko Drine tolike vatre. 8, 196. Što vam treba nečesova družba sa Moskovom iz preko svijeta? P. Petrović, šćep. 148. Dovede Sirce ispreko rijeke. Đ. Daničić, 2sam. 10, 16. Ide na te veliko mnoštvo ispreko mora. 2dnev. 20, 2. Čekamo znak otuda ispreko Morave. M. Đ. Milićević, jur. 81.

ISPREKONOŽITI, isprekonožim, *pf. odriješiti koñe što su sapeti u prekonož.* — *Postaje od iz i prekonož nastavkom i.* — *U naše vrijeme u Lici.* „Ajde, dijete, one koñe isprekonoži, pa i očeraj doje u nivetine, ne bili se što boje napasli“. J. Bogdanović.

ISPREKORAČAVATI, isprekoračivām, *pf. sve prekoračiti jedno po jedno.* — *Složeno:* iz-prekoračivati. — *Kaže se i isprekoračivati.* — *U naše vrijeme u Lici.* „Na daleko 'e kameñe pro ovog potoka posadeno, ko će ovo isprekoračivati?“ „Ja ne mogu ovo kameñe isprekoračivati, volim se izuti pa gaziti“. J. Bogdanović.

ISPREKORAČIVATI, isprekoračujēm i isprekoračivām, *impf. vidi isprekoračivati.*

ISPREKRAJATI, isprekrājām, *pf. sve prekrojiti jedno po jedno ili malo po malo.* — *Složeno:* iz-prekrajati. — *Akc. je kao kod izgovarati.* „Molim te, gledaj mi se de edan dan izlišiti, te bi mi nešto dječurliji isprekraj roba“. J. Bogdanović.

Popravci.

Str.	1a, vr. 21—23	osg. izbriši:	Ukaže se pak i B. D. Marija, i reče djavlom. M. Zoričić, zrc. 100 (pripada pod đavao).
"	4b, " 27	osd.	ĐERA popr. 1. ĐERA.
"	6b, " 80	osg.	cetka " cijetka.
"	8a, " 4	"	ĐINDURICA popr. ĐIN- ĐURICA.
"	" " 5	"	dur popr. dur.
"	31a, " "	"	eresija " eresia.
"	60a, " 14	osd.	m. kao da je nekakvo du- mañsko odijelo, isporedi fiandrotto, nekakvo sefa- čko odijelo — popr.: adj. iz Flandrije (?), tal. fiand- drotto (?), vidi 3. gubica.
"	105b, " 16	osg.	poslije — vijeka — dodaj: (ali vidi i grbin).
"	152b, " 84	osd.	našijem popr.: svojijem.
"	158b, " 26	osd.	dati " davati.
"	160a, " 2	osd.	dati " davati.
"	206a, " 1—8	osd.	izostavi cijeli članak GLUBOKO.
"	208b, " 13 i 14	osg.	uzimlju popr. uzimaju.

Str.	273a, rr. 5	osg. S.	popr. Š.
"	300a, " 93	osd. muž	" muž.
"	348b, " 5	osg. kod b)	" kod a, b).
"	370b, " 8	n. p.	" n. p.
"	385a, " 93	" s	" z.
"	392b, " 10	" svađa	" svađa.
"	398a, " 86	" stvorenje	" stvorenja.
"	" " 45	" poslije sudiju. dodaj 9.	"
"	399a, " 8	" c)	popr. e).
"	481b, " 15	" Milićević	" Milićević.
"	" " 17	osd. sadña	" sadña.
"	558a, " 4	" hajdući.	" hajdući?
"	588a, " 13, 11, 10	osd. interes popr. intereš.	"
"	" " 1	osd. interesat popr. interošat.	"
"	591a, " 18	" kraja xiv	" početka xv.
"	" " 6	" 1400	" 1407.
"	608a, " 93	osg. hiseta	" hiseta.
"	" " 35	" pred „der theil“ dodaj ise,	"
"	616a, " 21	" hititi popravi hitjeti.	"
"	640b, " 15	" Hōdīš, f. pl. popr. n.	"
"	693b, " 17	osd. hrepetati popr. krepetati.	"
"	797b, " 28	" imaćan	" imatñi.

FORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
SITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVER
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
Y LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
· STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
ES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
FORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFO
RSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERS
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
Y LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
· STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
IES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIE
FORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFO
RSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVER
UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
BIES BARIERS · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY

Digitized by Google

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

...
...
...
...

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

